Haec tibi pentadecas tetragonon respicit illud
Hospitium petri ⁊ pauli ter quinqȝ dierum.
Namqȝ instrumẽtum vetus hebdoas innuit: octo
Lex noua signatur. ter quinqȝ receptat vtrunqȝ.

Vetus testamentũ multiplici lingua nũc primo impressum. Et imprimis Pentateuchus Hebraico Greco atqȝ Chaldaico idiomate. Adiũcta vnicuiqȝ sua latina interpretatione.

Ad sanctissimum ac clemẽtissimum dominum

nostrum. D. Leonem Decimum diuina prouidentia Pontificem Maximum Reuerendissimi in Christo patris ac dñi. D. F. Francisci Simenii de Cisneros Sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ tituli. S. Balbinæ Presbyteri Cardinalis Hispaniæ Archiepiscopiq; Toletani ac regnorũ Castellæ Archicãcellarii &c. in libros veteris ac noui testamẽti multiplici lingua impressos.

Prologus.

Multa sunt beatissime Pater: quæ ad excudendas impressoriis formis originales sacræ scripturæ linguas nos incitarũt. Atq; hæc imprimis. Q cum vniuscuiusq; idiomatis suæ sint verborum proprietates: quarum totam vim non possit quamtumlibet absoluta traductio prorsus exprimere: tum id maxime in ea lingua accidit: per quam os domini locutum est. Cuius littera q̃uis ex se mortua sit & uelut caro: quæ non prodest quicq̃ (Nam spiritus est qui viuificat) quia tamen Christus verborum figuris velatus intra eius vterum manet inclusus: nõ dubium: quin tam admiranda sit fœcunditate repleta: tam exuberãti mysteriorũ copia cumulata: ut cum plena semper sit & redundãs: flumina de ventre eius fluãt aquæ viuæ: vnde hi quibus datum est reuelata facie gloriã dñi speculari: vt in eãdẽ imaginem trãsformentur: possint assidue haurire mira diuinitatis eius arcana. Quippe cum nulla dictio nulla litterarum connexio esse possit: ex qua non emergant & veluti pullulent reconditissimi cœlestis sapientiæ sensus. Ex quibus cum non possit eruditissimus quisq; interpres nisi vnicũ explicare: necesse est vt post interpretationem maneat adhuc scripturã grauidã: variisq; ac sublimibus intelligentiis plenã: quæ nequeant aliunde q̃ ex ipso archetypæ linguæ fonte cognosci. Accedit: q vbicũq; latinorum codicum varietas est: aut deprauatæ lectionis suspitio (id quod librariorũ imperitia simul & negligentia frequentissime accidere videmus) ad primam scripturæ originem recurrẽdum est: sicut beatus Hieronymus & Augustinus ac cæteri ecclesiastici tractatores admonent: ita ut librorũ Veteris testamẽti synceritas ex Hebraica veritate: Noui autẽ ex Græcis exemplaribus examinetur. Vt ipsa igitur originalia in promptu haberet quicũq; diuinarũ litterarũ studiosus: possetq; non solis riuulis esse cõtẽtus: sed ex ipso fonte salientis aquæ in vitam æternã sitim pectoris extinguere: iussimus archetypas sacræ scripturæ linguas cum adiunctis variarũ linguarũ translationibus impressioni mandari Sãctitatis tuæ nomini dedicãdas. Atq; imprimis Nouũ testamentum Græco Latinoq; sermone excudẽdum curauimus simul cum Lexico Græcarum omnium dictionum: quæ possunt in eo legentibus occurrere: vt his quoq; qui nõ integram linguæ cognitionem adepti sunt pro viribus consuleremus. Deinde verò anteq̃ Vetus testamentum aggrederemur: Dictionarium præmisimus Hebraicorum Chaldaicorumq; totius veteris instrumẽti vocabulorum. Vbi non tñ multiplex significatio cuiusq; dictionis exprimitur: sed (quod studiosis vtilissimũ fore credimus) locus scripturæ in cuiusq; significati testimoniũ citatur. Rursus: cum nõ solus litteræ occidentis cortex sed introrsus latitans spiritus viuificantis nucleus maxime sit a studioso diuinæ scripturæ requirendus: atq; huius præcipua pars ex propriorũ nominũ interpretatione depẽdeat: quorũ ab æterno præuisa impositio incredibilẽ opẽ affert ad propalãdos spirituales abstrusosq; sensus & detegẽda arcana mysteria: quæ sub ipso litteralis textus vmbraculo spiritus sanctus velauit: Idcirco interpretationes propriorũ nominum a viris linguarũ peritia præcellẽtibus maxima diligẽtia jussimus elucubrari: & secũdum Alphabeticã seriẽ dispositas Dictionario adiungi. Quibus succedit legendorũ Hebræorũ characterũ instructio. & eiusdẽ idiomatis Grãmatica, ex pluribus receptæ fidei Hebræis autoribus collecta & ad latini artificii normã reducta. Quibus omnibus ueluti pprælúdio ita peractis: ad excussionem diuersarum veteris testamẽti linguarum nos conuertimus: adiicientes etiam singulis earum suam latinam translationẽ. Qua in re id aperte Beatitudini tuæ testari possumus Pater sanctissime: maximam laboris nostri partem in eo præcipue fuisse versatã: vt & virorũ in linguarum cognitione eminentissimorum opera vteremur: & castigatissima omni ex parte vetustissimaq; exẽplaria pro archetypis haberemus: quorũ quidẽ tã Hebræorũ q̃ Græcorũ ac latinorũ multiplicẽ copiã variis ex locis nõ sine summo labore cõquisiuimus. Atq; ex ipsis quidẽ Græca Sanctitati tuæ debemus: qui ex ista apostolica Bibliotheca antiquissimos tum Veteris tum Noui testamẽti codices perq̃ humane ad nos misisti: qui nobis in hoc negocio maximo fuerunt adiumẽto. Consumata itaq; excussione Noui testamenti Græce Latineq; impressi cum suo Lexico. Impresso etiam Hebraico Chaldaicoq; Dictionario: cui adiũcta est Grammatica cum nominum propriorum interpretationibus. Absolutis præterea annotationibus differentiarum Veteris testamenti: quas cum Nicolaus de Lyra nõ omnino absolutas edidisset: eas nos per viros linguarum peritissimos multis in locis addi fecimus. Tandẽ diuino auxilio Vetus testamentum multiplici lingua excudi fecimus. Quæ omnia nũc ad Sanctitatem tuam mittimus. Nam cui potius vniuersæ vigiliæ nostræ dicandæ sunt: q̃ Apostolicæ isti sedi: cui omnia debemus? Aut quis libentius sacros Christianæ religionis libros suscipere & amplecti debet: q̃ sacer Christi vicarius? Accipiat igitur Sanctitas tua læta fronte munusculum: quod in domini gazophylatium offerimus: vt incipiant diuinarum litterarũ studia hactenus intermortua nũc tandẽ reuiuiscere. Obsecramus autẽ Beatitudinẽ tuam enixissime: vt libros hosce: qui nunc se sacris istis vestigiis supplices aduoluũt; examines: & ad seuerissimi iuditii tui censurã reuoces: vt si Christianæ reip. vtiles fore videbuntur: editionis beneficium a Sanctitate tua recipiant. Nã eos nos hucusq; continuimus: sacrum istũ Apostolici fastigii oraculum consulturi. Sed iam hæc ad Beatitudinem tuam satis. Nũc ad instruendum de operis artificio lectorem conuertimur.

Ad lectorem. De his que ad lectionem Veteris testamenti diuersis linguis nunc primum impressi: sunt prænotanda.

VT intelligas studiose Lector modum & ordinem: quem in hac veteris testamenti impressione seruauimus: ac inde possis hoc libro facile vti: nonnullorum te admonitū prius esse oporter. Imprimis igitur id est præmittendum: ꝙ cum vetus testamentum a sacris doctoribus trifariam diuidatur: hoc est in legem: quam Pentateuchum appellant: & in libros deinde Agiographos: ac demum in eos qui dicuntur Prophetales: in his omnibus nō est idem numerus linguarū. Sed Pentateuchus quidem triplicem linguam habet: Hebraicam uidelicet Chaldaicam & Græcam: quas imprimendas iussimus cum aliis tribus latinis interpretationibus iuxta correspōdētibus: ita vt Hebraicæ veritati respōdeat latina beati Hieronymi trāslatio: Chaldaicæ vero alia latina fere de verbo ad verbū a viris eius linguæ peritissimis elaborata: Græcæ aūt septuaginta interpretū editioni interlinearis latina traductio. Agiographi deinde libri simul & Prophetales duplici lingua excudūtur: hoc est Hebræa & Græca cum aliis duabus latinis translationibus illis correspondentibus. Nā Chaldaica in cæteris libris præterꝗ in Pentateucho corrupta est aliquibus in locis: & fabulis merisqꝫ Thalmudistarum nugis conspersa: indigna prorsus quæ sacris codicibus inseratur. Verum quia quibusdam in locis vbi integra est littera & incorrupta: mirū in modum fauet Christianæ religioni: Idcirco reliquos libros totius Veteris testamenti e Chaldaica lingua in latinam verti fecimus: & diligentissime cum sua latina traductione conscriptos in publica Complutensis nostræ Vniuersitatis Bibliotheca reponi. At vero libri extra canonē: quos Ecclesia potius ad ædificationem populi: ꝗ ad autoritatem ecclesiasticorum dogmatum confirmandam recipit: Græcam tm̄ habent scripturam: sed cum duplici latina interpretatione: altera beati Hieronymi: altera interlineari de verbo ad verbū: eo modo quo in cæteris. Hæc autem de numero linguarum huius libri oportuit in vniuersum prælibasse. Nunc de modo quo linguas Pentateuchi in libro ipso disposuimus: breuibus agendū est. Primum itaqꝫ aperto codice duæ se tibi chartarū facies hinc & inde offerent: quarum vnaquæqꝫ tres præcipuas colūnas habet. Ex quibus ea quæ ad marginem exteriorē sita est: Hebraicam continet veritatē. Quæ vero interiori margini adhæret: Græca est septuaginta interpretū editio: cui superponitur latina interlinearis traductio de verbo ad verbum. Mediam aūt inter has latinā beati Hieronymi translationē velut inter Synagogam & Oriētalem Ecclesiam posuimus: tanꝗ duos hinc & inde latrones medium autē Iesum hoc est Romanam siue latinā Ecclesiam collocātes. Hæc enim sola supra firmam petram ædificata (reliquis a recta Scripturæ intelligentia quādoqꝫ deuiātibus) immobilis semper in veritate permansit. His prætera tribus colūnis duæ aliæ minores columellæ in calce paginæ supponuntur. Quarum altera latior Chaldaicam continet scripturam: altera angustior latinam eius interpretationem. Disponūtur vero columnæ ipsæ hoc modo: vt singulis lineis Hebraicis correspondeant binæ lineæ latinæ e regione: hoc tamē semper obseruato: vt omnes quinqꝫ columnæ tam in principio ꝗ in fine cōsentiant: nisi vbi loci angustia nō patiatur: quod rarissime deprehendes. Deinde quia institutum nostrum est: non solum his consulere: qui absolutā linguarum peritiam sunt assecuti: sed his etiam opem ferre: qui parum in eis profecerunt: vtrisqꝫ em̄ debitores sumus: neminēqꝫ esse cupimus: quem peregrinorum idiomatum difficultas absterreat a diuinorum librorum penetralibus adeundis. Idcirco vt Hebraicas dictiones facile possit quicunqꝫ distinguere: & suam latinā interpretationē cuiqꝫ assignare: inter singulas dictiones Hebraicas superponūtur minutæ litterulæ latinæ Alphabetico ordine procedentes: quibus cōsimiles aliæ in latina proxima colūna corr領spōdent: vt per similitudinem litterulæ cognoscatur: quæ dictio latina ad quā Hebraicā sit referenda. Quādo vero interpres per circūlocutionem pluribus dictionibus vnicam interpretatur: aut e diuerso vnica dictione plures amplectitur: tunc vnica litterula toti circūlocutioni vel etiā cōpendio deseruiet. Ex his prætera litterulis nonnullas reperies: quibus tenue punctū subscribitur hoc modo ạ Quod quidem punctum designat: vel dictionē Hebraicam subiacentem multiplicem esse & æquiuocam: ac proinde reconditum aliquod secretæ intelligentiæ mysterium claudere: quod possit facile consulto Dictionario a perspicacib⁹ mētibus inuestigari: vel denotat saltē: ipsam eius significationē in latina colūna positā potius translatitiam esse & soli sensui subseruientē: ꝗ propriam omnino & litteralē. Rursus quia inuenire primitiua siue radices dictionū Hebraicarū & Chaldaicarū a prima origine deuiantium res est perquā necessaria ad reperiēda in Dictionario vocabula: sed tantæ difficultatis: vt homines eius linguæ peritissimi frequēter in ea titubent: ac nōnunquā etiā labantur: artificiū excogitauimus ꝗ vtilissimū: quo possit quispiā vel primis dūtaxat Hebraicis rudimētis imbutus radicē cuiusqꝫ dictionis in prōptu habere: vt iā his adminiculis adiuti: Hebræorū (vt ait beat⁹ Hieronymus) nauseam & ructum fastidientes: præceptores eorum consulere nō egeamus. Aduertēdū itaqꝫ est: ꝙ cū dictioni Hebraicæ siue Chaldaicæ correspōdet alia in margine (quod dignosces ex simili litterula utriqꝫ dictioni imposita) Tūc dictio ipsa sicut est in margine notata: quærenda est in vocabulario. Illæ em̄ sunt primæ litteræ substantiales primitiui. Reliquæ vero dictiones hebraici textus: quib⁹ nulla dictio primitiua respondet in margine: ex primis earum tribus aut qn̄qꝫ etiā solis duab⁹ litteris sunt in dictionario requirēdæ. Preterꝗ vbi precesserit aliqua ex his quinqꝫ litteris beth: he: caph: lamed: mem: quocūqꝫ apice subiecto dū modo sit apice desup notata hoc modo. בְּ הַ כְּ לְ מִ Tūc em̄ talis littera ꝑ articulo seu præpositionē sumitur: ac ꝑinde cū nō sit littera substātialis auferēda est: & ꝓximæ tres vel quādoqꝫ etiā solæ duæ litteræ sequentes erūt primæ litteræ primitiui: ex quibus dictio ipsa in vocabulario reperietur. Quod eodē modo intelligendū est de ו vau littera etiam si nunꝗ tali signo notetur. Vbicūqꝫ em̄ alicui dictiōi præponitur: semper ꝓ coniūctione copulatiua vsurpatur: quare tollere eā oportebit. In chaldaico vero hoc est etiam obseruandū: ꝙ ד daled littera apud Chaldæos nōnunquā pro articulo genitiui accipitur: ac propterea quādo reperta fuerit cum prædicto apice: tollenda est: sicut de aliis diximus. Rursus:

Si dictio chaldaica (cui nihil in margine respōdet) nō inueniatur in Dictionario: id accidet propterea ꝙ hæ litteræ א ה ו י frequēter ponūtur ꝓ vocalib⁹. Tūc igitur dēptis huiusmodi litteris residuæ erūt litteræ primitiui in dictionario requirēdæ. Atqꝫ hæc quidē succincte dicta sunt: vt legētibus hebraicā litterā statim absqꝫ arte seu cōsideratione vlla pateat dictionis primitiuū. Qd si curiosus lector nō solo vsu cōtentus artē reperiēdarū radicū nosse desiderat: legat vltimū capitulū nostræ Hebraicæ Gramaticæ in fine Hebraici dictionarii: qd tn̄ vt absqꝫ librorū reuolutione facile occurreret: huic instructioni duximus subiūgendum.

Illud est etiā cōsiderādū: ꝙ in hebraicis characterib⁹ sciēter omisim⁹ apices illos: quib⁹ nūc vtūtur Hebræi ꝓ accētibus. Nā hi cū ad nullā vel significati vel pnūciationis differentiā pertineāt: sed ad solā cātus ipsorū modulationē: merito a veteribus Hebræis reiecti sunt: quos in hoc imitari maluimus. Verū ne locus accētus cuiusqꝫ dictionis ignoraretur: hoc modo ꝓuidimus: vt quoniā dictiones hebraicæ vt plurimū in vltima habēt accentū: oēs huiusmodi dictiones nūllo prorsus apice notarētur: reliquæ vero nō habentes accentū in vltima (quæ rarissime occurrūt) Super syllabā vbi prædominatur accētus: apice signarētur: hoc modo אֶרֶץ. Cæterū in distinctione clausularū colo etiā vtuntur Hebræi & cōmate: sed ita: vt colū sit duplex punctū: sicut cōma apud latinos: hoc modo: Cōma vero tale signū ‸ Quod aūt ad Græcā scripturā attinet: illud te nō latere volumus: nō vulgaria seu temere oblata exēplaria fuisse huic nostræ impressioni archetypa: sed vetustissima simul et emēdatissima: quæ sanctissimus Dn̄s noster Leo Decimus Pōtifex maximus cæptis nostris aspirās ex ipsa apostolica Bibliotheca ad nos misit: tātæ integritatis: vt nisi eis plena fides adhibeatur: nulli reliqui esse videātur: quibus merito sit adhibēda. Quibus etiā adiūximus alia nō pauca: quorū partē ex Bessarionis castigatissimo codice summa diligentia trāscriptā Illustris Venetorū Senatus ad nos misit: partem ipsi magnis laborib⁹ & expēsis vndiqꝫ cōquisiuimus: vt copia emēdatorū codicū abūde supesset. Latinā itidē beati Hieronymi trāslationē cōtulimus cū ꝗ plurimis exēplaribus venerādæ vetustatis: sed his maxime: quæ in publica Complutēsi nostræ vniuersitatis Bibliotheca recondūtur: quæ supra octingētesimū abhinc annū litteris Gothicis cōscripta: ea sunt synceritate: vt nec apicis lapsus possit in eis deprehendi. Aliqua tamen nomina propria vitio scriptorū aliter scripta ꝗ in originalibus vtriusqꝫ testamēti habētur: intacta dimisimus: atqꝫ id quidē consulto. Nā si nūc in eis litterā aliquā mutassemus: nequaꝗ possent reperiri in tractatu interpretationū: quē iuxta vulgatā horum nominū scripturā alphabetico ordine pridem confeceramus. Adnotauimus tamē in ipsis interpretationibus eadē nomina propria nō solū ponentes ea sicut cōmuniter scribūtur: sed etiā prout habētur ad litteram in suis originalibus. Demū in libro psalmorum illud est admonendū: cōmunē translationē latinā: qua vtimur: positam esse pro interlineari supra græcam septuaginta interpretum editionem: quia ei de verbo ad verbum fere correspōdet. Eā autem quā beatus Hieronymus iuxta hebraicā trāstulit veritatem in medio duarum columnarum fuisse locatā. En tibi igitur lector studiose oia quæ ad vetus testamētum attinent: facilia omnino & manifesta. Verū vt nō solum Veteris testamēti sed & cæterorū librorum intentionē summatim cōplectaris: visum est & præfatiunculas Noui testamēti atqꝫ Dictionarii hebraici infra subiungere: post artē inueniēdarum radicum: quam immediate subiecimus: ꝙ ad hāc instructionē plurimum facit: vt prædiximus.

De Arte inueniendi radicē siue primitiuum cuiusqꝫ dictionis Hebraicæ Cap. ex Hebræa Grāmatica transcriptum.

POstquā in superiori tractatu grāmaticæ Hebraicæ disseruimus de modo legēdi & de partibus orationis tā declinabilibus ꝗ indeclinabilibus. Restat nūc tractare de modo cognoscēdi radicē siue primitiuū: vnde aliæ dictiones deriuatiuæ habēt originē: vt primitiuo inuento recurratur ad vocabularium hebraicū: quod procedit per ordinē alphabeti hebraici: in quo ponuntur primitiua omnium dictionum: quæ in veteri testamēto continentur: & significationes earum: & in quolibet primitiuo ponuntur etiā dictiones deriuatiuæ quæ ab eo procedunt. Et quia in verbo est maior difficultas cognoscēdi originē: & vtrum sit primitiuum an deriuatiuū: quoniā nō solum ab eo deriuātur alia verba & participia sed & nomina & aliæ partes orationis: ideo primo de illius origine agēdum erit: deinde de nomine & aliis dictionibus. & ideo circa primitiuum verbi primo est aduertēdum: ꝙ primitiuū quod apud hebræos dicitur שֹׁרֶשׁ sores. i. radix cuiuscunqꝫ verbi vel participii & omniū dictionū quæ ab eo deriuātur: sunt litteræ quæ constituunt tertiā personā singularē primæ vel secūdæ coniugationis actiuæ vocis indicatiui modi tēporis præteriti: vel infinitiuū eiusdē vocis. Quæ cōiter sunt tres litteræ & nōnunꝗ quattuor vel quinqꝫ: sed hoc rarissime. Exempli gratia ex פָּקַד. i. visitauit deriuātur oia verba quattuor cōiugationū: quæ cōtinent prædictas tres litteras: & etiā oia noia & aliæ partes orationis quæ a prædicto uerbo deriuātur: sicut apud latinos Amo est primitiuū cæterarū personarū & modorū & tēporū & omniū aliarū dictionum: quæ ab eo deriuātur. Et sunt aliæ dictiones: quæ a verbis nō deriuātur: quarū primitiua aliquādo cōtinēt plus vel minus ꝗ tres litteræ. Et quia apud hebræos multæ litteræ præponuntur vel postponuntur ipsis primitiuis in cōpositione: ideo oportet dare aliquas regulas: vt sciamus aliquo modo distinguere: quæ litteræ sunt de substātia dictiōis: & quæ litteræ nō sunt de ei⁹ substātia. Circa quod sciendū: ꝙ ex viginti duabus litteris alphabeti hebraici vndecim sunt semper substātiales: q̄ in quacūqꝫ dictione venerint: sunt de substātia illius dictionis: & cōstituunt significatū & primitiuum eiusdē dictionis: & reiici nō possunt. Sunt em̄ quæ sequuntur ג ד ז ח ט ס ע פ צ ק ר. Quæ his quattuor dictionibus cōprehēduntur גַּז צֶדֶק סְפַר עֵט חַץ. Ex quib⁹ litteris duæ sunt duplices. s. פ pe. & צ sadic. Aliæ vero vndecim quæ sequūtur possunt esse accidētales. s. א ב ה ו י כ ל מ נ ש ת. ex quib⁹ tres sunt duplices. s. caph. mem. nun. & cōprehēdūtur prædictæ vndecim litteræ his trib⁹ dictionib⁹. אֵתָנָה מֹשֶׁל בִּי. Hæ em̄ vndecim litteræ vel quælibet earum possunt esse substātiales: sicut aliæ vndecim supradictæ: & possunt esse accidentales ad denotandum numerum vel personam aut casum vel cōiugationē: modos: tēpora: præpositionem vel

articulū aut pronomina affixa: de quibus in grāmatica dictum est. Et aliquādo addūtur maiori ex parte nominibus causa ornatus: & aliquę earū ponūtur aliquādo loco vocalium. Quę cū ponūtur in fine verborū ad denotandū numerum vel personam aut genus: sunt sex quę sequuntur. ה ו מ נ ת. Quę hac dictione cōprehēduntur: תְּהַמוֹן. Quę vero præponūtur ad denotādū cōiugationē vel vocē passiuam: hac dictione cōprehendūtur. הִנֵּה. Quę autē præponūtur in futuro: sunt quattuor: quę hac dictione cōprehēduntur. אֵיתָן. Quę ponūtur in fine nominū aut verborū ad denotāda pronomina quę cū eis cōponuntur: sunt quę sequuntur. ה ו י כ ה ם כ ן נ. Quę in compositione ponuntur pro coniunctione vel articulis aut relatiuis vel præpositionibus: sunt septē: quę his duabus dictionibus cōtinentur. וְהַשְׁכַלְבַם. Nam littera vau quādo venit in principio dictionis: nō est de substātia eiusdem dictionis: sed ponitur pro coniunctione: vt infra dicetur: & etiā in fine dictionis vau vel iod nō possunt esse substantiales: nisi in paucis admodum locis. Et ista littera ה he ponitur aliquādo in principio dictionis loco articuli: sicut in nostro vulgari dicitur. el. la. los. las. Et aliquādo ponitur interrogatiue vel admiratiue: vt supra in grāmatica dictū est. Et ista littera ש sin ponitur aliquādo pro hoc relatiuo qui. quę. quod. omnis generis & vtriusq; numeri. Et ista littera ב beth ponitur pro præpositione in. ל lamed vero articulus est datiui casus vel genitiui: ponitur etiā aliqñ pro ad. Et ista littera מ mem ponitur loco præpositionis a. vel ab. de. ex. Litterę vero quę ponūtur aliquādo loco vocaliū sunt quattuor: s. א ה ו י. Et est notādum quod istę quattuor litterę. א ב ל ש quando ponūtur in fine vel in medio dictionis semp sunt substātiales: alię vero septē quę his duabus dictionib⁹ cōprehenduntur תָּכֵן הַיּוֹם possunt esse accidētales: siue ponātur in principio siue in fine dictionis. Litterę vero quę addūtur aliquādo dictionibus causa ornatus: sunt sex: quę hac dictione cōprehendūtur. s. הָאֱמֶנֶת. Sunt prętera aliqua verba: quę in processu cōiugationis aliquādo amittūt vnā litterā ex trib⁹ substātialib⁹: aut duas. & hoc quattuor modis. Primo quādo amittūt primā litterā substantialem. Secūdo quādo amittūt mediā. Tertio quādo amittunt vltimam. Quarto quādo amittūt primā & vltimam. Verba vero quę amittūt primā litterā substantialē: sunt illa: quorū prima littera substātialis est vna ex his tribus. s. ל ה י. vt יָדַע idest sciuit. לָקַח. i. accepit. נָגַשׁ. i. accessit. Et ista littera ל lamed tātūmodo amittitur in prędicto verbo לָקַח lacach. s. in futuro & in imperatiuo & infinitiuo: vt suprā dictū est. Quę vero amittūt litteram mediā: sunt illa quorū littera substātialis media est vau vel iod. vt שׁוּב idest reuertere בִּין idest intelligere: quorū verborum infinitiuus cōtinet tres litteras substātiales. Quę vero amittūt vltimā: sunt illa quę desinūt in ה. vt גָּלָה. i. reuelauit. vel illa quorum vltima duplicatur. vt רָבַב. i. multiplicauit: quoniam tunc vna ex illis amittitur in discursu cōiugationis. Quę vero amittūt primam & vltimam: sunt illa quorū littera substātialis prima est נ & vltima est. ה vel נ vt נָטָה. i. tetendit. נָתַן. idest dedit. Et vt ea quę supra dicta sunt manifesta fiāt: ponamus exēplum in aliquibus verbis & nominib⁹: vt possimus discernere quę litterę sunt substātiales ex eorum primitiuo: & quę sunt accidentales: & quę deficiunt. Esto exēpli gratia hoc verbū וְהִלְבִּישַׁנִי quod in Hebręo est vnum verbum compositum: & significat: & fecerūt indui eum. In quo prima littera quę est vau ponitur pro coniunctione. Et secunda littera quę est he & quinta quę est iod denotāt verbum esse tertię coniugationis. Septima littera quę est vau denotat tertiam personam pluralem. Octaua & nona littera quę sunt he & vau: denotāt pronomē singulare tertię personę. s. eum vel illū: quod cōponitur cū prędicto verbo. remanēt igitur tres litterę. s. ל ב ש quę i tertia persona singulari indicatiui primę cōiugationis faciūt לָבַשׁ. i. induit quod est primitiuū supradicti verbi. Ponamus iterum exēplum in verbis defectiuis. & esto exempli gratia hoc verbum יִתְּנֵנִי. i. dabit me: in quo iod prima designat tertiam personā futuri: & nun & iod vltimę constituunt pronomē primę personę. s. me: quod componitur cū prędicto verbo. remanēt itaq; duę litterę. s. ת & נ. & quia prędictum verbum est naturę verborum defectiuorum: quę in processu cōiugationis amittūt nun litterā substantialē primā: ideo addendo nun prędictis duabus litteris in principio fit נָתַן. i. dedit: quod est primitiuum supradicti verbi. Ponamus exemplum in vno nomine. s. תַּרְבּוּת. i. incrementū vel multiplicatio: in quo tau prima est ex litteris הָאֱמַנְתּ quę aliquādo adduntur in principio nominis: vt supra dictum est. Tau vltima denotat genus fœmininū. Vau vero ponitur loco. u. vocalis. remanēt ergo duę litterę. s. ר ב: cuius primitiuū est רָבָה siue רָבַב. i. multiplicauit. quia vt dictum est ה finalis primitiui & littera quę duplicatur: aliquādo amittitur in deriuatiuis. Ponatur iterum exemplū in alio nomine. s. בְּמִשְׁמַרְתֶּךָ. i. in custodia tua. cui⁹ primitiuum est שָׁמַר. i. custodiuit: quia littera prima quę est beth ponitur pro pręcpositione in: & littera mem quę sequitur est de litteris quę addūtur in principio nominis: vt supra dictū est. tau vero denotat genus fœmininū: chaph vltima designat hoc pronomen tua: quod cōponitur cū prędicto nomine. Et hęc hacten⁹ dicta sint de primitiuis verborū. Circa cognitionē vero primitiuorū nominis & aliarū dictionum indeclinabilium quę a verbis non deriuantur: est aduertendum: q in primis sunt reiiciendę oēs litterę accidētales: quę denotāt numerū: articulū: siue pręcpositionē: & litteras quę addi consueuerūt ornatus causa: vel quę designant pronomina quę cū illis cōponūtur: queadmodū de nominib⁹ verbalibus supradictū est: quib⁹ reiectis litterę quę remanent: substantiales sunt: vt exempli gratia. לַאֲבוֹתֵינוּ. i. patrib⁹ nr̄is. tolle lamed datiui & vau & tau & iod designātes plurale: & nun & vau designātes pronomē possessiuū primę personę pluralis: reliquę sunt aleph & beth hoc est ab אָב. vt in prima dictione vocabularii. Et quia ad inueniendū primitiuū cuiuscūq; dictionis derivatiuę oportet habere noticiā grāmaticę hebraicę: in qua plenius ea quę prędicta sunt cōtinētur: quod nō omnibus cōtingit: cū etiā apud ipsos hebręos vsu magis quā arte discant bibliā Hebraicam: & vix inueniatur in eis vir doctus in sua grāmatica: ideo in biblia quā imprimēdā curauimus annotabūtur in margine primitiua dictionū: quarū inuentio nō esset facilis oībus. Verūtamē in aliquibus dictionibus nō erit opus adnotare primitiua in margine: videlicet in illis quę cōtinent litteras primitiui nec plus nec minus: q̄uis in significato vel in apicibus sit aliqua differentia. vt דָּבָר. i. locutus est. & דֶּבֶר. i. mors vel pestis: cuius primitiuum est דָּבָר. & פֹּקֵד. i. visitans cuius primitiuum est פָּקַד. i. visitauit. Item si in principio dictionis sunt litterę primitiui: q̄uis postea habeat alias litteras accidētales: nō ponetur eius primitiuum in margine. vt אִמְרָתִי. i. verbum meū: cuius primitiuum est אָמַר. i. dixit. Item si dictio incipit a littera vau

& post illam immediate cōtinet litteras primitiui: nō ponetur primitiuum: quia vt supra dictum est littera vau in principio dictionis semper ponitur pro coniunctione: & nunq̄ est de litteris primitiui: exceptis duobus locis tantum: & aliquibus nominibus propriis: vt patet in vocabulario. Item si post aliquam istarū quinq; litterarū ב ה כ ל מ quę ponūtur in principio dictionis pro articulis vel prępositionibus si immediate sequitur litterę primitiui: nō ponitur primitiuum in margine: Et quia prędictę quinq; litterę aliquando sunt de substantia dictionis siue de eius primitiuo: ideo quando sunt accidentales & ponūtur pro articulis vel prępositionibus: notantur quodam apice desuper imposito hoc modo ב ה כ ל מ. Et quia in translatione chaldaica: quam etiam fecimus imprimi: istę quattuor litterę א ה ו י frequēti⁹ ponuntur loco vocalium quam in hebręo: ideo si his demptis dictio continet litteras primitiui: non erit opus signare primitiuum in margine. Item quia in prędicta lingua chaldaica littera daleth est articul⁹ genitiui casus: ideo quando non est de substantia dictionis: notabitur prędicto apice hoc modo ד. & si post talem litteram sequantur litterę primitiui: non ponetur in margine. & de his dicta sufficiant.

Prologus in nouum testamentum: et de causis quare in eo apices gręci sunt pretermissi.

Ad lectorem.

Emireris aut vitio vertas o studiose lector: q in noui testamēti gręca editione aliter q̄ in veteri nudę tātum litterę sine vllis aut spirituum aut tonorum notis impressę publicētur: operępręcium visum est huius tibi rationem assignare. Enim huiusmodi est. Antiquissimos gręcos absq; hisce fastigiis litterarum scriptitasse notius est: q̄ vt sit multis argumentis comprobandum. Docent enim id aperte antiqua non pauca exēplaria: vt Callimachi poemata: necnō & Sibyllina carmina: ac prętera etiam marmorea monumenta vetustissima: quę Romę adhuc visuntur nudis solum characteribus incisa. Vt liquido cōstet: huiusmodi virgularum apicumq; suprascriptiones non in illa primęua gręcę linguę origine fuisse excogitatas: nec ad eius integritatem vsquequaq; pertinuisse. Cum igitur vniuersum nouum testamentum preter Euangelium Matthei & epistolam ad Hebręos gręce primum sicut a spiritu sancto dictatum est: scriptum esse cōstet: visum est priscam in eo linguę illius vetustatem maiestatemq; intactam retinere: ac opus ipsum prętermissis etiam ipsis quibusuis minimis appendiculis excussum ad imaginem antiquarum scripturarum publicare. Ne rei tam sanctę autoritati ac venerandę maiestati adiectitiis nouitiisq; rebus detrimentū afferri videretur. Accedit: q si verum fateri volumus: hic spirituum tonorūq; defectus nullum prorsus impedimentum ad rectam intelligentiam afferre valet his qui aliquantum in gręca eruditione promouerunt. Cęterum ne alicui dubium aliquod possit occurrere: in qua videlicet syllaba accentum oporteat collocari: simplex tantū apex in polysyllabis dictionibus adiectus est: & is quidem non tanq̄ gręcus accentus: sed tanq̄ notula signumq; quo dirigi possit lector: ne in prolatione modulatione ve dictionum aliquādo labatur. In veteris autem testamenti editione gręca: cū ea solum translatio sit non originalis textus: non fuit consilium quicq̄ ex vulgari scribendi modo tollere aut immutare. Et quia non doctis solum: sed omnibus in vniuersum sacrarum litterarum studiosis hoc opere consulendum est: appositę sunt dictioni cuiq; litterulę latinę ordine alphabeti: indicantes quę dictio dictioni e regione respondeat: ne sit nouitiis & nōdum adhuc in gręcis litteris prouectis errandi locus. Rursum cum nōnullę dictiones gręcę multiplices siue ęquiuocas aut alias ambiguas significationes aliquando habere videantur: libuit hoc etiā annotare puncto supposito litterulę latinę supra dictionē gręcam collocatę. Et vt prefatiunculę tandem huic modus imponatur: illud lectorem non lateat: non quęuis exemplaria impressioni huic archetypa fuisse: sed antiquissima emendatissimaq;: ac tantę prętera vetustatis: vt fidem eis abrogare nefas videatur. Quę sanctissimus in Christo pater & dominus noster Leo decimus pontifex maximus huic instituto fauere cupiens ex apostolica bibliotheca educta misit ad Reuerēdissimum dn̄m Cardinalem Hispanię: de cuius autoritate & mādato hoc opus imprimi fecimus. Vos autem litterarum studiosi hoc diuinum opus nouiter excussum alacri animo suscipite: & si christi Opt. Max. sectatores videri vultis & esse: nil iam restat quod causemini: quominus sacram scripturam adeatis. Non mendosa exēplaria: non suspectę translationes: non inopia textus originalis: solū animus & propēsio vestra expectatur. Quę si non defuerit: fiet proculdubio: vt litterarum diuinarum suauitatem degustantes reliqua studia omnia contemnatis. Valete & omnia boni consulite.

Prologus in Hebraicum Chaldaicūq; dictionarium: atq; Grammaticam Hebręam cum interpretationibus propriorum nominum.

Ad lectorem.

Um his qui diuine legis integrā cognitionē ac i ea Christū: qui vera sapiētia est: pio mētis affectu cōquirūt: q̄ plurimū cōferat earū linguarū peritia: quib⁹ primaria origine sacra eloquia spiritu sancto dictāte cōscripta sunt: vt oēs ferme ecclesiastici tractatores in q̄plurimis locis aperte testatur. Ideo postq̄ iubēte Illustrissimo ac Reuerēdissimo in xp̄o patre & dn̄o D. Fratre Francisco Ximenez de Cisneros sacrosanctę Romanę ecclesię tituli. S. Balbinę presbytero Cardinali Hispanię nūcupato sanctęq; Toletanę ecclesię Archiepiscopo Hispaniarū primate ac regnorū Castellę Archicancellario in cōmunē xp̄ianę reipublicę vtilitatē dedimus nouū testamētum Gręco Latinoq; sermone impressum: adiecto insuper q̄ vtilissimo Lexico gręcarum omniū di

ctionū quæ in eo cōtinētur: daturi quā primū vetus inſtru-
mētū (quod iā nūc in prelo eſt) Hebraica Chaldaica Græ-
caq; lingua cū ſingulis interpretationibus excuſſum. En
præmittimꝰ vobis veluti ꝓ deguſtamēto & præludio ope-
ris copioſiſſimū Hebræorū Chaldæorūq; vocabulorū di-
ctionariū. Opus pfecto ſacrarū litterarū ſtudioſis ſupraq̄
dici poſſit vtiliſſimū ſummo labore elucubratū: nec mino-
ri etiā ſtudio & ſedulitate correctum. In quo nō modo ſim-
plices dictionū interpretationes tā primitiuarū quā deri-
uatiuarū totius veteris inſtrumēti ſeriatim continētur: ſed
(quod omniū operoſiſſimū fuit) quot locis in codē veteri
teſtamēto vnaquæq; dictio ꝓpter linguæ illiꝰ fæcūditatē
multiplicet ſignificata adiectis q̄plurimis cōcordātiis cōti-
nuo ſubiūgitur. Aſſignata cuiq; loco ꝓpria ſignificatione:
qua ibidē vſus eſt latinꝰ interpres. Cæterū cū magna pars
recōditorū vtriuſq; teſtamenti myſteriorū in etymologia
ꝓpriorū nominū ſiue hominū ſiue rerū quarūuis abſtruſa
lateat: nō paruāq; vim & adiutorium præbeat ad ſoluenda
ænigmata & figuratas locutiones ſcripturarū: adiectus eſt
ſecūdo loco tractatus de nominū propriorū interpretatio-
ne: quæ per vtrūq; teſtamētū tā Hebraico q̄ Chaldaico ac
etiā Græco ſermone paſſim diſperſa leguntur: vt facile ex
ipſa nominū ab æterno præuiſa impoſitione oēs docibiles
dei valeāt nō occidētem litterā: ſed ipſum myſtici abditiq;
ſenſus nucleū: quē ſpiritꝰ ſanctus intra litteræ vterū obum-
brauit: reuelata facie ſpeculari litteræ velamine ablato.
Appoſita deinde eſt legēdorū Hebraicorū characterū ars
& inſtructio: vna cū ipſa Hebreæ linguæ grāmatica ex ſum-
mis ipſorum autoribꝰ accuratiſſime collecta atq; eo ordi-
ne digeſta: vt nullibi (aut certe in q̄pauciſſimis) præce-
ptoris opera deſiderari poſſe videatur. Et qm̄ in Hebræo
Chaldæoq; idiomate difficiles cognitu ſunt primitiuæ di-
ctionū origines ad ipſorū deriuatiuorū noticiā perquā ne-
ceſſariæ: operepræciū etiam viſum eſt præcepta nonnulla
hac de re adiūgere: quibus noſſe ſtudioſus valeat quibus
litteris dēptis (qd̄ litterarū genus accidētale ab ipſis appel-
latur) maneat thema ipſum ſiue pura dictionis origo in di-
ctionario requirēda. Quāuis aūt in ipſa Veteris teſtamēti
impreſſione (quæ nūc in manibꝰ eſt) poſitiones hæ & no-
minū origines in margine Hebraicæ & chaldaicæ litteræ
notatæ ſint: multū tñ tū ad linguæ abſolutā cognitionē tū
ad ſtudioſorū curioſitatē facere viſum eſt ſi ex arte id & nō
ſolo vſu cognoſceretur. Poſtremū tādē voluminis locū obti-
net aliud dictionariū latini abecedarii ordine digeſtū: qd̄
oīa Veteris teſtamēti latina vocabula citatis prioris voca-
bularii paginis Hebraice pferre docet: vt nō tātū hebrai-
ca latinæ: ſed verſa vice latina Hebraice poſſis enunciare.
Quæ oīa lector ſtudioſe beniuolo gratoq; animo ſuſcipi-
to: & ad diuinæ ſapiētiæ cognitionē referto. Ita eñ fiet: vt
bonorū laborū glorioſus ſit fructus: & tu tādē intelligere
incipias quātū reliquæ humanæ ſapiētiæ lectiones a cœle-
ſtium litterarum nectare ſuperentur. Vale.

Notandū: ꝙ trāſlatores ⁊ in-

terpretes bibliæ multi fuerūt: ſicut dicit magi-
ſter in hiſtoriis: quia ante incarnationē dñi an-
nis.cccxli. tēporibus Ptolemæi Philadelphi regis ægypti
lxx.interpretes floruerūt: qui leges & ꝓphetas hoc modo
trāſtulerūt. Ptolemæus ſtudioſus & librorū cupidus perci-
piēs apud iudæos legē eſſe ore dei editā & digito illius ſcri-
ptā: miſſis epiſtolis & muneribꝰ rogauit Elcazarū pōtifi-
ce iudæorū: vt ſibi viros ſeniores Hebraicæ & Græcæ lin-
guæ peritos: qui interpretari & trāſferre valerēt: dirigeret.
Etenī ſua deſideria eſſent: eā in græco trāſlatā habere & ar-
chiuis regalibꝰ itereſſe. Eleazarꝰ aūt annuēs eiꝰ petitioi:
de vnaquaq; tribu ſex legiferos vel legiferētes deſtinauit.
Hi ſunt.lxxii. iterpretes: qui licet.lxxii.fuerūt: more ſacræ
ſcripturæ tñ cōiter dicitur.lxx.quia ſi duo ſupſunt: hoc eſt
modicū reſpectu ſeptuaginta. Qui veniētes ad regē Pen-
tateuchū & ꝓphetas trāſferētes: corā rege diſputauerūt de
vno deo colendo: & ꝙ nulla creatura eſſet deus. Inde eſt ꝙ
vbicūq; occurrebat eis ī trāſferēdo de trinitate: vel ſub ſilē-
tio præteribāt: vel ænigmatice trāſtulerūt: ne tres deos co-
lēdos tradidiſſe viderētur. Similiter de incarnatione ver-
bi faciētes. Vnde trāſlatio ſeptuagintaduū quādoq; eſt ſu-
perflua: qñq; diminuta. Poſt incarnationē aūt dñi & paſ-
ſionē annis cētum vigintiquattuor; Aquila quidā iudæus
ad fidē cōuerſus: ſed poſtea in hereſim lapſus primꝰ inter-
pres fecit aliā tranſlationē de hebraico in græcum tēpore
Adriani imperatoris. Deinde poſt annos.liii. Theodotion
fecit tranſlationē ſub Cōmodo. Deinde poſt annos trigin-
ta Symmachus interp̄s claruit ſub Seuero. Deinde poſt an-
nos octo inuēta eſt quædā trāſlatio hieroſolymis: cuius au-
tor ignoratur: quæ dicta eſt vulgata tranſlatio vel quinta
editio. Deinde poſt annos.xviii.tēpore Alexādri ſuperue-
nit Origenes: qui vidēs iſtas trāſlationes imperfectas: cœ-
pit corrigere trāſlationē.lxxii.interpretū p poſteriores iā
dictas trāſlationes: vel ſecūdū aliquos ſolū tranſlationem
Theodotionis correxit & miſcuit: ſcilicet ſupplēs diminu-
ta & reſecās ſupflua: vbicūq; igitur ad trāſlationē.lxxii.in-
terpretū aliquid addidit ex trāſlationibꝰ ſequētibꝰ: vel vbi
addidit quæ deerāt: ibi ponebat aſtericū vel aſteriſcū. i. ſtel-
lam vel formā aſtri: p quod innuit: ꝙ p additionē illā eluce-
bant quæ prius deerant. Et dicitur aſtericus ab aſter & icon
quod eſt imago vel ſignū: & ꝓducit penultimā: quia apud
græcos icon ſcribitur per ei dipthōgō: & dicitur aſtericos
ſecūdū modernos vel aſteriſcus ſecūdū antiquos: & tūc di-
citur ab aſtris: ideſt ſtella & icō. Vbi vero erat ſupfluū po-
nebat obelū: Obelꝰ eñ græce dicitur ſagitta latine vel ve-
ru: ſignās p hoc ꝙ littera ibi ſupflua erat. Deinde ipſe Ori-
genes fecit aliā trāſlationē per ſe plenā ſine his ſignis. Hi
oēs trāſtulerūt de hebraico in græcū. Deinde quidā volē-
tes habere oēs iſtas trāſlationes ſimul: ſcribebāt libros: ſic
eos ordinātes ꝙ in medio cuiuſlibet folii ponebāt ſex co-
lūnas a ſummo deorſum deſcēdētes: ponētes in prima ver-
ba trāſlationis primæ: in ſecunda ſecundæ: & ſic de aliis. Et
iſti libri dicti ſunt hexapla ab hex qd̄ eſt ſex latine: quaſi
ſexcupla: vel dicitur hexapla quaſi liber habēs ſex trāſlatio-
nes rectas vel rectificatas. Quidā tñ hexapla exponūt ſim-
pliciter ꝓ exēplaria. Et his tēporibꝰ multi vtriuſq; linguæ
ſcioli fecerūt alias trāſlationes de prædictis græcis tranſla-
tionibus in latinū. Nouiſſime ſuperueniēs ſanctus Hiero-
nymus peritus in tribꝰ linguis: Hebraica: Græca & latina.
Primo correxit tranſlationē.lxxii. interpretū in latino cū
aſtericis & obelis: poſtea vero trāſtulit immediate bibliam
de hebræo in latinū ſine aſtericis & obelis. & hac trāſlatio-
ne nūc vbiq; vtitur tota Romana eccleſia: licet nō in oībus
libris. Et ipſius trāſlatio merito cæteris antefertur: quia eſt
verborū tenacior & pſpicuitate ſentētiæ clarior. Et tranſla-
tio prima ſcilicet. lxxii. interpretū facta eſt in Alexandria
ciuitate: quæ metropolis eſt ægypti. Aliæ autem tranſlatio-
nes in diuerſis partibꝰ mūdi: vbi tunc magiſtri polluerūt.

Nota ꝙ vbicunq; in libris veteris teſtamēti mēdoſitas re-
peritur: recurrendum eſt ad volumina hebræorū: quia ve-
tus teſtamentū primo in lingua hebræa ſcriptū eſt. Si vero
in libris noui teſtamēti: recurrendū eſt ad volumina græ-
corū: quia nouū teſtamētū primo in lingua græca ſcriptū
eſt: præter euāgeliū Matthei & epiſtolā Pauli ad hebræos.

Modi intelligendi ſacram ſcripturam.

Notandum: ꝙ omnis ſa-
cra ſcriptura quadriformi ratione diſtin-
guitur ſiue exponitur. Aut enim in hi-
ſtorico vel litterali intellectu: aut allego-
rico; aut anagogico: aut tropologico: vel
morali ſolet accipi. Hiſtoria nāq; eſt: quādo res aliqua quo-
modo ſecūdum litterā dicta vel facta ſit: plano ſermone re-
fertur: vt cū dicitur. Populus iſrael ex ægypto ſaluatus: ta-
bernaculū dño fecit. Et dicitur ab hiſtorein: ideſt videre vel
cognoſcere: quia antiquitus nemo ſcribebat hiſtoriā niſi
qui vidiſſet: & ſic quādo dictiones intelligūtur ſimpliciter
vt ſonant. eſt ſenſus litteralis vel hiſtoricus. Allegoria au-
tem eſt: cū verbis aut rebus myſticis præſentia Chriſti &
eccleſiæ ſacramēta ſignātur. Verbis videlicet vt ait Eſaias.
Egredietur virga de radice ieſſe: quod aperte eſt dicere.
Naſcetur virgo maria de ſtirpe dauid: & de ea xp̄s naſce-
tur. Rebꝰ myſticis eſt: populus iſrael ab ægyptiaca ſeruitu-
te per ſanguinē agni liberatus. Allegorice eccleſiā ſignat:
quæ per paſſionē Chriſti a dæmoniaca ſeruitute liberata
eſt. Et nota ꝙ allegoria multis modis exponitur. Quan-
doq; a perſona: vt iſaac ſignat Chriſtū. Quādoq; a re & nō
perſona: ut aries occiſus ſignificat chriſti carnem paſſam.
Quādoq; a loco: vt Chriſtus prædicaturus aſcēdit in mon-
tem: vbi eminētia loci ſignat eius ſapientiā et excellentiā.
Quandoq; a numero: vt apprehendent ſeptē mulieres vi-
rum vnū: ideſt ſeptē dona gratiarū Chriſti. Quādoq; a ne-
gocio vel facto: vt interfectio Goliæ a dauid: interfectionē
diaboli a chriſto ſignat. Anagogia autem ad ſuperiora eſt
ducēs locutio: quæ de præmio futuro & ea quæ in cœlis eſt
vita futura apertis ſiue myſticis ſermonibꝰ diſputat. Aper-
tis: vt cum dicitur. Beati mundo corde. Myſticis: vt cū dici-
tur. Beati qui lauant ſtolas ſuas: vt ſit illis poteſtas in ligno
vitæ: & per portam intrent ciuitatem. Quod ſic exponi-
tur anagogice. Beati qui mundant cogitationes ſuas &
actus: vt ſit illis poteſtas vidēdi dominum noſtrum ieſum
Chriſtū: qui dicit. Ego ſum via vita & veritas: & p doctri-
nam & exempla præcedentium patrum intrant in regna
cœlorum. Et ſic eſt differentia inter allegoriā & anagogiā:
quia allegoria eſt myſticus ſenſus pertinens ad militantē
eccleſiā in qua ſumus: ſed anagogia eſt apertus ſenſus per-
tinens ad eccleſiam triumphantem: quæ eſt cōmunitas ſan-
ctorum iam triumphans & regnans. Tropologia vero eſt
moralis locutio: quæ ad inſtructionem & correctionē ani-
morum myſtice ſiue aperte reſpicit. Myſtice: vt ait Salo-
mon. Omni tēpore ſint veſtimēta tua cādida: & oleum de
capite tuo non deficiat: quod eſt dicere. Omni tēpore ſint
opera tua munda: & charitas de corde tuo non deficiat.
Aperte: vt Ioannes dicit. Filioli non diligamus verbo
neq; lingua: ſed opere & veritate. Et vt breuiter habeas.
Hiſtoria docet factum. Tropologia faciendum. Allegoria
credendum. Anagogia appetendum. Vnde verſus.

Littera geſta docet: quid credas allegoria.
Moralis quid agas: quo tendas anagogia.

Hæc patent in hac dictione hieruſalem. Hiſtorice enim eſt
nomen ciuitatis. Tropologice eſt typus animæ fidelis:
Allegorice figura eccleſiæ militantis. Anagogice typum
gerit eccleſiæ triumphantis. Vnde verſus.

Sicut hieruſalem polis eſt terrena fidelis:
Conſtans eccleſia: mons fortis: patria ſumma.

Incipit epiſtola beati Hieronymi ad Paulinum

præſbyterum de omnibus diuinæ hyſtoriæ libris. Capitulum.i.

Frater Ambroſius

tua mihi munuſcula perferēs:
detulit ſimul & ſuauiſſimas lit-
teras: quæ a principio amicitia-
rum fidē probatæ iam fidei et
veteris amicitiæ noua præfere-
bant. Vera enim illa neceſſitu-
do eſt & chriſti glutino copula-
ta: quā non vtilitas rei familia-
ris: nō præſentia tm̄ corporū: nō ſubdola & palpans adula-
tio: ſed dei timor & diuinarū ſcripturarū ſtudia conciliāt.
Legimus in veteribꝰ hiſtoriis quoſdā luſtraſſe ꝓuincias:
nouos adiiſſe populos: maria tranſiſſe: vt eos quos ex li-
bris nouerāt: corā quoq; viderent. Sic Pythagoras mēphi-
ticos vates: ſic Plato ægyptū & Archytā tarētinū: eamq;
oram italiæ: quæ quondā magna græcia dicebatur: laborio-
ſiſſime peragrauit: vt qui Athenis magiſter erat & potēs:
cuiuſq; doctrinā Achademiæ gymnaſia perſonabāt: fieret
peregrinꝰ atq; diſcipulus: malēs aliena verecūde diſcere:
q̄ ſua impudēter ingerere. Deniq; cū litteras quaſi toto or-
be fugiētes perſequitur: captus a piratis & venūdatus etiā
tyrāno crudeliſſimo paruit: ductus captiuus: vinctus & ſer-
uus: tamē quia philoſophus: maior emēte ſe fuit. Ad Titū
Liuiū lacteo eloquētiæ fonte manantem: de vltimis hiſpa-
niæ galliarūq; finibus quoſdā veniſſe nobiles legimus: &
quos ad contemplationē ſui Roma non traxerat: vnius ho-
minis fama perduxit. Habuit illa etas inauditū oībus ſæcu-
lis celebrandūq; miraculū: vt vrbem tātam ingreſſi: aliud
extra vrbem quærerent. Apollonius ſiue ille magus: vt vul-
gus loquitur: ſiue philoſophus: vt pythagorici tradūt: in-
trauit perſas: ptranſiuit Caucaſum: albanos: ſcythas: maſſa-
gethas: opulentiſſima indiæ regna penetrauit: & ad extre-
mum latiſſimo phiſon amne trāſmiſſo peruenit ad brach-
manas: vt Hiarcham in throno ſedētem aureo & de Tan-
tali fonte potantem: inter paucos diſcipulos de natura: de
moribus ac de curſu dierum & ſyderum audiret docentē.
Inde per elamitas babylonios: chaldæos: medos: aſſyrios:
parthos: ſyros: phenices: arabes: paleſtinos: reuerſus ale-
xandriam perrexit ad æthiopiam: vt gymnoſophiſtas et
famoſiſſimam ſolis mēſam videret in ſabulo. Inuenit ille
vir vbiq; quod diſceret: & ſemper proficiēs: ſemper ſe me-
lior fieret. Scripſit ſuper hoc pleniſſime octo voluminibus
Philoſtratus. Capitulum.ii.

QVid loquar de ſæculi hominibus: cum apoſtolus Paulus vas electionis & magiſter gentium: qui de conſcientia tanti in ſe hoſpitis loquebatur dicens. An experimētum quæritis eius qui in me loquitur chriſtus? poſt damaſcum arabiamq́ꝫ luſtratam: aſcendit hieroſolymam vt videret petrum: & manſit apud eum diebus quindecim? Hoc enim myſterio hebdoadis & ogdoadis futurus gentium prædicator inſtruendus erat. Ruſumq́ꝫ poſt annos quattuordecim aſſumpto Barnaba & Tito expoſuit cum apoſtolis euangelium: ne forte in vacuum curreret aut cucurriſſet. Habet neſcio quid latētis energiæ viuæ vocis actus: & in aures diſcipuli de autoris ore tranſfuſa fortius ſonat. Vnde & Eſchines cum Rhodi exularet: & legeretur illa Demoſthenis oratio: quā aduerſus eū habuerat: mirantibus cunctis atq́ꝫ laudantibus: ſuſpirans ait. Quid ſi ipſam audiſſetis beſtiam ſua verba reſonantem?

Capi. III.

NEc hoc dico: ꝙ ſit aliquid in me tale: quod vel poſſis a me audire: vel velis diſcere: ſed quo ardor tuus & diſcendi ſtudium etiam abſq́ꝫ nobis per ſe probari debeat. Ingenium docile et ſine doctore laudabile eſt. Nō quid inuenias ſed quid quæras conſideramus. Mollis cera et ad formandum facilis etiam ſi artificis & plaſtæ ceſſent manus: tamen virtutis totum eſt quicquid eſſe poteſt. Paulus apoſtolꝰ ad pedes Gamalielis legem Moyſi & prophetas didiciſſe ſe gloriatur: vt armatus ſpiritualibus telis: poſtea doceret confidenter. Arma enim noſtræ militiæ non carnalia ſunt: ſed potentia deo ad deſtructionem munitionū & cogitationes deſtruētes & omnem altitudinem extollentem ſe aduerſus ſcientiam dei: & captiuātes omnem intellectum ad obediendū chriſto: & parati ſubiugare omnem inobedientiam. Timotheum ſcribit ab infantia ſacris litteris eruditum: & hortatur ad ſtudium lectionis: ne negligat gratiam quæ data ſit ei per impoſitionem manus preſbyterii. Tito præcipit vt inter cæteras virtutes epiſcopi: quas breui ſermone depinxit: ſcientiam quoq́ꝫ non negligat ſcripturarum: obtinentem inquit eum qui ſecundum doctrinam eſt fidelem ſermonem: vt potens ſit exhortari in doctrina ſana & cōtradicentes reuincere.

Capi. IIII.

SAncta quippe ruſticitas ſolum ſibi prodeſt: & quātum ædificat ex vitæ merito eccleſiā Chriſti: tantum nocet ſi deſtruentibus non reſiſtat. Malachias propheta immo per malachiā dominus interrogauit ſacerdotes legem In tantum ſacerdotis officium eſt: interrogatum reſpondere de lege. Et in Deuteronomio legimus. Interroga patrem tuum & annūciabit tibi: ſeniores tuos & dicent tibi. In pſalmo quoq́ꝫ cxviii. Cantabiles mihi erant iuſtificationes tuæ in loco peregrinationis meæ. Et in deſcriptione iuſti viri cum eū arbori vitæ dauid quæ eſt in paradiſo compararet: inter cæteras virtutes hoc etiam intulit. In lege domini voluntas eius: & in lege eius meditabitur die ac nocte. Daniel in fine ſacratiſſimæ viſionis ait. Iuſtos fulgere quaſi ſtellas: & intelligentes ideſt doctos quaſi firmamentū. Vides quātum inter ſe diſtāt iuſta ruſticitas & docta iuſticia. Alii ſtellis: alii cœlo comparantur. Quamq̄ iuxta hebraicam veritatem vtrūq́ꝫ de eruditis poſſit intelligi. Ita enim apud eos legimus. Qui autem docti fuerint: fulgebunt quaſi ſplendor firmamēti: & qui ad iuſticiā erudiūt multos: quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates. Cur dicitur Paulus apoſtolus vas electionis? Nempe quia vas legis & ſcripturarū ſanctarum erat armarium. Phariſæi ſtupēt in doctrina domini: & mirantur in Petro & Ioanne quomodo legem ſciant cū litteras nō didicerint. Quicquid enim aliis exercitatio & cottidiana in lege meditatio tribuere ſolet: illis hoc ſpiritus ſanctus ſuggerebat. Et erāt (iuxta quod ſcriptum eſt) docibiles deo. Duodecim annos ſaluator impleuerat: & in templo ſedens de quæſtionibus legis interrogans: magis docet dum prudenter interrogat. Niſi forte ruſticum Petrū ruſticum Ioannem dicimus: quorum vterq́ꝫ dicere poterat. Et ſi imperitus ſermone non tamen ſcientia. Ioannes ruſticus: piſcator indoctus: & vnde illa vox obſecro. In principio erat verbum: & verbum erat apud deū: & deus erat verbum? Logos græce multa ſignificat. Nam & verbum eſt & ratio & ſupputatio & cauſa vniuſcuiuſq́ꝫ rei: per quam ſunt ſingula quæ ſubſiſtunt: quæ vniuerſa recte intelligimus in Chriſto.

Capi. V.

HOc doctꝰ Plato neſciuit: hoc Demoſthenes eloquens ignorauit. Perdam inquit ſapientiam ſapientium: & prudentiam prudentium reprobabo. Vera ſapientia perdet falſam ſapiētiam. Et quāq́ꝫ ſtulticia prædicationis in cruce ſit: tamen Paulus ſapientiam loquitur inter perfectos. Sapientiam autē non ſæculi huius: quæ deſtruitur: nec principum huius ſæculi: ſed loquitur dei ſapientiam in myſterio abſconditam: quā prædeſtinauit deus ante ſecula. Dei ſapientia chriſtus eſt. Chriſtus enim dei virtus & dei ſapientia. Hæc ſapientia in myſterio abſcondita eſt: de qua & noni pſalmi titulus prænotatur pro occultis filii. In quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ dei abſcōditi. Et qui in myſterio abſcōditus erat: prædeſtinatus eſt ante ſæcula: prædeſtinatus autem & præfiguratus in lege & prophetis. Vnde & prophetæ appellabantur videntes: quia videbant eum quem cæteri non videbant. Abraam vidit diē eius: & lætatus eſt. Aperiebantur cœli Ezechieli: qui populo peccatori clauſi erāt. Reuela inquit Dauid oculos meos: & cōſiderabo mirabilia de lege tua. Lex enī ſpiritalis eſt: & reuelatione opus eſt vt intelligatur: ac reuelata facie dei gloriā cōtemplemur. Liber in apocalypſi ſeptem ſigillis ſignatus oſtenditur: quem ſi dederis homini ſcienti litteras vt legat: reſpondebit tibi. Nō poſſum. Signatus eſt enim. Quanti hodie putant ſe noſſe litteras: tenent ſignatum librum nec aperire poſſunt: niſi ille reſerauerit qui habet clauem dauid: qui aperit & nemo claudit: claudit: & nemo aperit. In actibus apoſtolorū ſanctus eunuchus immo ſanctꝰ vir (ſic enī eū ſcriptura cognominat) cum legeret Eſaiam prophetā interrogatꝰ a Philippo: putas ne intelligis quæ legis? reſpōdit. Quomodo poſſum: niſi aliquis me docuerit? Ego vt de me loquar interim: nec ſanctior ſum hoc eunucho nec ſtudioſior: qui de ethyopia ideſt de extremis finibus mundi venit ad templum: reliquit aulam regiam: & tantus amator legis diuinæq́ꝫ ſcientiæ fuit: vt etiam in vehiculo litteras legeret ſacras. Et tamen cum librum teneret: et verba domini cogitatione cōciperet: lingua volueret: labiis perſonaret: ignorabat eum quem in libro neſciens venerabatur. Venit philippus oſtēdit ei ieſum qui clauſus latebat in littera. O mira doctoris uirtus. Eadem hora credidit eunuchus: baptizatur: fidelis & ſanctus eſt ac magiſter de diſcipulo: plus in deſerto fonte eccleſiæ q̄ in aurato ſynagogæ templo repperit.

Capitulum. VI.

HEc a me perſtricta ſunt breuiter. Neq́ꝫ enim epiſtolaris anguſtia euagari longius patiebatur: vt intelligeres te in ſcripturis ſacris ſine prævio & monſtrante ſemitam non poſſe ingredi. Taceo de grammaticis: rhetoribus: philoſophis: geometris: dialecticis: muſicis: aſtronomis: aſtrologis: medicis: quorum ſcientia mortalibus ſatis vel vtiliſſima eſt: & in tres partes ſcinditur: in doctrinam: rationem & vſum. Ad minores artes veniam & quæ non tam lingua q̄ manu adminiſtrantur. Agricolæ: cæmentarii: fabri metallorū: lignorūq́ꝫ cæſores: Lanarii quoq́ꝫ & fullones & cæteri qui variā ſupellectilem & vilia opuſcula fabricant: abſq́ꝫ doctore eſſe non poſſunt quod cupiunt. Quod medicorum eſt promittunt medici: tractant fabrilia fabri. Sola ſcripturarum ars eſt: quam ſibi paſſim omnes vendicant. Scribimus indocti: doctiq́ꝫ poemata paſſim. Hanc garrula anus: hanc delirus ſenex: hanc ſophiſta verboſus: hanc vniuerſi præſumunt: lacerant: docent anteq̄ diſcant. Alii obducto ſupercilio grandia verba trutinātes: inter mulierculas de ſacris litteris philoſophātur. Alii diſcūt (proh pudor) a fæminis quod viros doceant. Et ne parum hoc ſit: quadam facilitate verborum: immo audacia ediſſerunt aliis: quod ipſi non intelligunt. Taceo de meis ſimilibus: qui ſi forte ad ſcripturas ſanctas poſt ſæculares litteras venerint: & ſermone compoſito aures populi mulſerint: quicquid dixerint hoc legem dei putant. Nec ſcire dignantur quid prophetæ quid apoſtoli ſenſerint: ſed ad ſenſum ſuum incongrua aptant teſtimonia: quaſi grande ſit & non vicioſiſſimum dicendi genus deprauare ſententias: & ad voluntatem ſuam ſacram ſcripturam trahere repugnantem. Quaſi non legerimus Homerocentonas & Vergiliocentonas: ac ſi non ſic etiam & Maronem ſine Chriſto poſſimus dicere chriſtianum: quia ſcripſerit. Iam redit & virgo: redeunt ſaturnia regna. Iam noua progenies cœlo demittitur alto. Et patrem loquentem ad filium. Nate meæ vires: mea magna potentia ſolus. Et poſt verba ſaluatoris in cruce. Talia perſtabat memorans: fixuſq́ꝫ manebat. Puerilia ſunt hæc & circulatorum ludo ſimilia: docere quod ignores: immo (vt cum ſtomacho loquar) nec hoc quidem ſcire quod neſcias.

Capi. VII.

VIdelicet manifeſtiſſima eſt Geneſis in qua de creatura mundi: de exordio generis humani: de diuiſione terræ: de confuſione linguarum: de deſcenſione vſq́ꝫ ad ægyptum ſcribitur Hebræorum. Patet Exodus cum decem plagis: cum decalogo: cum myſticis diuiniſq́ꝫ præceptis. In promptu eſt Leuiticus liber: in quo ſingula ſacrificia: immo ſingulæ pene ſyllabæ & veſtes Aaron: & totus ordo leuiticus ſpirant cœleſtia ſacramenta. Numeri vero nonne totius arithmeticæ: & prophetiæ balaam: & quadragintaduarū manſionum per eremum myſteria continent? Deuteronomium vero ſecunda lex: & euangelicæ legis præfiguratio: nonne ſic ea habet quæ priora ſunt: vt tamen noua ſint omnia de veteribus? Hucuſq́ꝫ Moyſes: hucuſq́ꝫ Pentateuchus: quibus quinq́ꝫ verbis loqui ſe velle apoſtolus in eccleſia gloriatur. Iob exemplar patientiæ: quæ non myſteria ſuo ſermone cōplectitur? Proſa incipit: verſu labitur: pedeſtri ſermone finitur: omneſq́ꝫ leges dialecticæ: propoſitione: aſſumptione: confirmatione: cōcluſione determinat. Singula in eo verba plena ſunt ſenſibus. Et vt de cæteris ſileam: reſurrectionem corporum ſic prophetat: vt nullus de ea manifeſtius & cautius ſcripſerit. Scio inquit ꝙ redemptor meus viuit: & in nouiſſimo die de terra ſurrecturus ſum: & ruſum circūdabor pelle mea: & in carne mea videbo deum: quem viſurus ſum ego ipſe: & oculi mei cōſpecturi ſunt & non alius. Repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo. Veniam ad Ieſum Naue: qui typum domini non ſolum in geſtis: verumetiam in nomine præfert. Tranſit iordanem: hoſtium regna ſubuertit: diuidit terram victori populo. & per ſingulas vrbes: viculos: montes: flumina: torrentes atq́ꝫ cōfinia: eccleſiæ cœleſtiſq́ꝫ hieruſalem ſpiritualia regna deſcribit. In iudicum libro quot principes populi tot figuræ ſunt. Ruth moabitis Eſaiæ explet vaticinium dicentis. Emitte agnum domine dominatorem terræ de petra deſerti ad montem filiæ ſyon. Samuel in Heli mortuo et in occiſione Saul veterem legem abolitam monſtrat. Porro in Sadoch atq́ꝫ Dauid noui ſacerdotii nouiq́ꝫ imperii ſacramenta teſtatur.

Malachim ideſt tertius & quartus Regum liber a Salomone vſq́ꝫ ad Iechoniam: & a Ieroboam filio Nabath vſq́ꝫ ad Oſee: qui ductus eſt in aſſyrios: regnum iuda et regnum deſcribit iſrael. Si hiſtoriam reſpicias: verba ſimplicia ſunt: ſi in litteris ſenſum latentem inſpexeris: eccleſiæ paucitas & hereticorum contra eccleſiam bella narrantur. Duodecim prophetæ in vnius voluminis anguſtias coarctati: multo aliud q̄ ſonant in littera præfigurāt.

Oſee crebro nominat effraim: ſamariam: ioſeph: iezrael & vxorem fornicariam & fornicationis filios: & adulteram cubiculo clauſam mariti multo tempore ſedere viduam: & ſub veſte lugubri viri ad ſe reditum præſtolari.

Iohel filius Fatuel deſcribit terram duodecim tribuum: eruca: brucho: locuſta: rubigine vaſtante conſumptam: & poſt euerſionem prioris populi effuſum iri ſpiritum ſanctum ſuper ſeruos dei & ancillas: ideſt ſuper centum viginti credentium nomina: & effuſum iri in cænaculo ſyō. Qui centum viginti ab vno vſq́ꝫ ad quindecim paulatim & per incrementa ſurgentes: quindecim graduum numerum efficiūt: qui in pſalterio myſtice continētur. Amos paſtor & ruſticus & ruborum mora diſtringens paucis verbis explicari non poteſt. Quis enim digne exprimat tria & quattuor ſcelera Damaſci & Gazæ & Tyri & Idumeæ: & filiorū Ammon & Moab: & in ſeptimo & octauo gradu Iudæ et iſrael. Hic loquitur ad vaccas pingues quæ ſunt in ſamariæ monte: & ruituram domum maiorem minoremq́ꝫ teſtatur. Ipſe cernit fictorem locuſtæ: & ſtantem dominū ſuper murum litum vel adamantinū & vncinum pomorum attrahentem ſupplicia peccatoribus: & famē in terra: non famem panis nec ſitim aquæ: ſed audiendi verbū dei.

Abdias qui interpretatur ſeruus domini: pertonat contra edom & ſanguineum terrenūq́ꝫ fratrem: fratris quoq́ꝫ Iacob ſemper æmulum haſta percutit ſpiritali. Ionas pulcherrima columba naufragio ſuo paſſionem domini præfigurans: mundum ad pœnitentiam reuocat: & ſub nomine Niniue gentibus ſalutem nunciat. Michæas de moraſthi coheres Chriſti vaſtationem annunciat filiæ latronis: & obſidionem ponit contra eam: quia maxillam percuſſerit iudicis iſrael. Naum conſolator orbis increpat ciuitatem ſanguinum: & poſt euerſionem illius loquitur. Ecce ſuper montes pedes euangelizantis & annunciantis pacem. Abacuch luctator fortis & rigidus ſtat ſuper cuſtodiam ſuam: & figit gradum ſuper munitionem vt Chriſtum in cruce contempletur & dicat. Operuit cœ-

los gloria eius: & laudis eius plena est terra. Splēdor eius
vt lux erit: cornua in manibus eius. Ibi abscondita est for-
titudo eius. Sophonias speculator et arcanorum dei
cognitor audit clamorem a porta piscium & eiulatū a se-
cunda: & contritionem a collibus. Indicit quoq; vlulatum
habitatorib9 pilæ: quia cōticuit omnis populus chanaan:
dispersi sunt vniuersi qui inuoluti erāt argēto. Aggæus
festiuus & lætus qui seminauit in lachrymis: vt in gaudio
meteret: destructum templum ædificat: deumq; patrem in-
ducit loquentem. Adhuc vnum modicumq; & ego com-
mouebo cœlum et terram et mare et aridam: et mouebo
omnes gentes: & veniet desideratus cunctis gentibus.

Zacharias memor domini multiplex in prophetia ie-
sum vestibus sordidis indutum: & lampadem oculorum
septem candelabrumq; aureum cum totidē lucernis quot
oculis: duas quoq; oliuas a sinistris lampadis cernit et a
dextris: vt post equos rufos: nigros: varios & albos & dissi-
patas quadrigas ex effraim & equum de hierusalem pau-
perem regem vaticinetur: & prædicet sedentem super pul-
lum filium asinæ subiugalis. Malachias aperte & in fine
omnium prophetarum de abiectione israel & vocatione
gentium. Non est mihi ait voluntas in vobis: dicit domi-
nus exercituum: & munus non suscipiam de manu vestra.
A b ortu enim solis vsq; ad occasum magnum est nomen
meum in gentibus: & in omni loco sacrificatur et offer-
tur nomini meo oblatio munda. Esaiam: Hieremiam:
Ezechiel & Daniel: quis potest vel intelligere vel expo-
nere? Quorum primus non prophetiam videtur mihi te-
xere sed euangelium. Secundus virgam nuceam & ollam
succensam a facie aquilonis: & pardum spoliatum suis co-
loribus et quadruplex diuersis metris nectit alphabetum.
Tertius & principia & finem tantis habet obscuritatibus
inuoluta: vt apud hebræos ipsæ partes cum exordio gene-
seos ante annos triginta non legantur. Quartus vero qui
& extremus inter quattuor prophetas: temporum con-
scius: & totius mundi philohistoricus lapidem præcisum
de monte sine manibus & regna omnia subuertentem cla-
ro sermone pronunciat. Dauid Simonides noster Pinda-
rus & Alcæus Flaccus quoq; Catullus atq; Seren9. Christū
lyra personat: & in decachordo psalterio ab inferis exci-
tat resurgentem. Salomon pacificus & amabilis domini:
mores corrigit: naturam docet: ecclesiam iūgit & Christū:
sanctarumq; nuptiarum dulce canit epithalamium. He-
ster in ecclesiæ typo populum liberat de periculo: & inter-
fecto Aman: qui interpretatur iniquitas: partes cōuiuii &
diem celebrem mittit in posteros. Paralipomenon li-
ber: idest instrumenti veteris epitome: tantus ac talis est:
vt absq; illo si quis scientiam scripturarum sibi voluerit
arrogare: seipsum irrideat. Per singula quippe nomina iū-
cturasq; verborum & prætermissæ in regum libris tangū-
tur historiæ: & innumerabiles explicantur euangelii quæ-
stiones: Esdras & Neemias: adiutor videlicet & consola-
tor a domino: in vno volumine arctātur: instaurant tēplū:
muros extruunt ciuitatis: omnisq; illa turba populi redeū-
tis in patriā: & descriptio sacerdotū: leuitarū: israelitarū:
proselitorum: ac per singulas familias murorum ac turriū
opera diuisa: aliud in cortice præferūt: aliud in medulla re-
tinent. Cernis me scripturarum amore raptum: excessisse
modum epistolæ: & tamen nō implesse quod volui. Audi-
uimus tantū quid nosse: quid cupere debeamus: vt & nos
quoq; possimus dicere. Cōcupiuit anima mea desiderare
iustificationes tuas in omi tēpore. Cæterū illud Socraticū
impletur in nobis. Hoc tantū scio quod nescio. Tangā &
nouū breuiter testamentū. Matthæus: Marcus: Lucas & Io-
annes quadriga dñi & verū cherub: quod interpretatur sci-
entiæ plenitudo: per totum corpus oculati sunt: scintillæ
emicant: discurrūt fulgura: pedes habent rectos: & in subli-
me tēdentes: terga pēnata & vbiq; volātia: tenēt se mutuo:
sibiq; perplexi sunt: & quasi rota in rotam voluūtur: & per-
gunt quocūq; eos flatus spiritus sancti perduxerit. Pau-
lus apostolus ad septē scribit ecclesias: octaua enim ad he-
bræos a plerisq; extra numerum ponitur. Timotheum in-
struit ac Titū: & Philemonē pro fugitiuo famulo depreca-
tur: super quo melius tacere puto: q̄ pauca scribere. Actus
apostolorū nudam quidē videtur sonare historiā: & nascē-
tis ecclesiæ infantiā texere: sed si nouerimus scriptorē eo-
rū Lucā esse medicū: cui9 laus est in euāgelio: animaduer-
timus pariter oīa verba illius: animæ lāguētis esse medici-
nam. Iacobus: Petrus: Ioannes: Iudas septē epistolas edi-
derunt tā mysticas q̄ succinctas & breues pariter ac lōgas:
breues in verbis: lōgas in sententiis: vt rarus sit qui non in
earū cæcutiat lectione. Apocalypsis Ioannis tot habet sa-
cramenta quot verba. Parū dixi: & pro merito voluminis
laus oīs inferior est. In verbis singulis multiplices latēt in-
telligentiæ. Oro te frater charissime inter hæc viuere: ista
meditari: nihil aliud nosse: nihil aliud quærere. Nōne vide-
tur tibi iam hic in terris regni cœlestis habitaculum? Nolo
vt offendaris in scripturis sanctis simplicitate & quasi vili-
tate verborū: quæ vel vitio interpretū vel de industria sic
prolatæ sunt: vt rusticā cōtionem facilius instruerent: & in
vna eadēq; sententia aliter doctus: aliter sentiret indoctus.
Non sum tam petulās & hebes: vt hæc me nosse pollicear:
& eorū fructus capere in terra: quorū radices in cœlo fixæ
sunt: sed velle fateor: sedenti me præfero: magistrū renuēs
comitē spondeo. Petēti datur: pulsanti aperitur: quærens
inuenit. Discamus in terris: quorū sciētia nobis perseueret
in cœlo. Obuiis te manibus excipiā: & vt inepte aliquid ac
de Hermagoræ tumiditate effundā: quicquid quæsieris te-
cum scire conabor. Capi. viii.

Habes hic amātissimū tui fratrē Eusebium: qui
litterarū tuarū mihi gratiā duplicauit: referens
honestatē morū tuorū: contemptū sæculi: fidē
amicitiæ: amorē xpi. Nā prudentiā & eloquii
venustate: etiā absq; illo ipsa epistola præferebat. Festina
quæso te: & hærēti in salo nauiculæ funē magis præscinde
q̄ solue. Nemo renunciatur9 sæculo bene potest vēdere q̄
cōtēpsit vt vēderet. Quicquid in sumpt9 de tuo tuleris: p
lucro cōputa. Antiquū dictū est. Auaro deest tā qd̄ habet
q̄ quod nō habet. Credenti totus mūdus diuitiarū est: infi-
delis aūt etiam obolo indiget. Sic viuamus quasi nihil ha-
bentes: & omnia possidentes. Victus atq; vestitus diuitiæ
christianorum sunt. Si habes in potestate rē tuam: vēde: si
non habes: proiice. Tollenti tunicam & pallium relinquen-
dum est. Scilicet nisi tu semper recrastinās & diem de die
trahens caute & pedetentim tuas possessiunculas vendi-
deris: non habet Christus vnde alat pauperes suos. Totum
deo dedit qui se obtulit. Apostoli tantum nauem & retia
reliquerūt. Vidua duo æra misit in gazophylatiū: & præ-
fertur Cresi diuitiis. Facile cōtemnit omnia qui se semper
cogitat esse moriturum.

Explicit epistola beati Hieronymi præsbyteri
ad Paulinum præsbyterum.

Incipit prefatio sancti Hieronymi

præsbyteri in Pentateuchum Moysi.

Desiderii mei desi-
deratas accepi epistolas: qui
quodam præsagio futurorum
cū Daniele sortitus est nomē:
obsecrantis: vt trāslatum in la-
tinam linguam de hebræo ser-
mone pentateuchum nostro-
rum auribus traderem. Pericu-
losum opus certe & obtrectato-
rum meorum latratibus patens: qui me asserunt in septua-
ginta interpretum suggillationem noua pro veterib9 cu-
dere: & ita ingenium quasi vinum probantes: cum ego sæ-
pissime testatus sim: me pro virili portione in tabernaculo
dei offerre quæ possim: nec opes alterius aliorum pauper-
tate fedari. Quod vt auderem: Origenis me studium pro-
uocauit: qui editioni antiquæ trāslationem Theodotionis
miscuit: asterico & obelo idest stella & veru omne opus di-
stinguens: dum aut illucescere facit quæ minus ante fue-
rant: aut superflua quæq; iugulat & confodit: & maxime
quæ euangelistarum & apostolorum autoritas promulga-
uit. In quibus multa de veteri testamento legimus: quæ in
nostris codicibus non habētur. Vt est illud. Ex ægypto vo-
caui filium meum. Et quoniam nazaræus vocabitur: & vi-
debunt in quem compunxerunt: & flumina de vētre eius
fluent aquæ viuæ: & quæ nec oculus vidit: nec auris audi-
uit: nec in cor hominis ascendit: quæ præparauit deus dili-
gentibus se: & multa alia quæ proprium syntagma deside-
rant. Interrogemus ergo eos vbi hæc scripta sunt: & cum
dicere non potuerint: de libris hebraicis proferamus. Pri-
mum testimonium est in Osee: secundum in Esaia: tertiū
in Zacharia: quartū in Prouerbiis: quintū æque in Esaia:
quod multi ignorantes apocryphorum deliramenta sectā-
tur: & hiberas nenias libris autenticis præferunt. Causas
erroris non est meum exponere. Iudæi prudenti factum
dicunt esse consilio: ne Ptolemæus vnius dei cultor etiam
apud Hebræos duplicem diuinitatem deprehenderet.
Quod maxime idcirco faciebāt: quia in Platonis dogma
cadere videbatur. Deniq; vbicunq; sacratum aliquid scri-
ptura testatur de patre & filio & spiritusancto: aut aliter in-
terpretati sunt: aut omnino tacuerunt: vt & regi satisface-
rent: & arcanum fidei non vulgarent. Et nescio quis pri-
mus autor septuaginta cellulas Alexandriæ mendacio suo
extruxerit: quibus diuisi: eadem scriptitarint: cū Aristæus
eiusdem Ptolemæi hyperaspistes & nō multo post tempo-
re Iosephus nihil tale retulerint: sed in vna basilica cōgre-
gatos contulisse scribant: nō prophetasse. Aliud est enim
esse vatem: aliud est esse interpretem. Ibi spiritus ventura
prædicit: hic eruditio & verborum copia ea quæ intelligit
transfert. Nisi forte putādus est Tullius œconomicum Xe-
nophontis & Platonis Pythagoram & Demosthenis pro
Cthesiphonte: afflatus rhetorico spiritu trāstulisse. Aut ali-
ter de eisdem libris per septuaginta interpretes: aliter per
apostolos spiritus sanctus testimonia texuit: vt quod illi ta-
cuerunt: hi scriptum esse mentiti sint. Quid igitur? Dam-
namus veteres? Minime. Sed post priorum studia in do-
mo domini: quod possumus: laboramus. Illi interpretati
sunt ante aduentum Christi: & quod nesciebāt dubiis pro-
tulere sententiis: nos post passionem & resurrectionē eius:
non tam prophetiam q̄ historiam scribimus. Aliter enim
audita: aliter visa narrantur. Quod melius intelligimus:
melius & proferimus. Audi igitur æmule: obtrectator au-
sculta. Non damno: non reprehendo septuaginta: sed con-
fidenter cūctis illis apostolos præfero. Per istorum os mi-
hi Christus sonat: quos ante prophetas inter spiritalia cha-
rismata positos lego: in quibus vltimum pene gradum in-
terpretes tenent. Quid liuore torqueris? Quid imperito-
rum animos contra me concitas? Sicubi in translatione ti-
bi videor errare: interroga Hebræos: diuersarum vrbium
magistros cōsule. Quod illi habēt de Christo: tui codices
non habent. Aliud est si cōtra se postea ab apostolis vsur-
pata testimonia probauerunt: & emendatiora sunt exem-
plaria latina q̄ græca: græca q̄ hebraica. Verum hæc con-
tra inuidos. Nūc te deprecor Desideri charissime: vt quia
me tantū opus subire fecisti: & a Genesi exordium capere:
orationibus iuues: quo possim: eodem spiritu quo scripti
sunt libri: in latinū eos transferre sermonem.

Explicit præfatio.

VENERABILI FRATRI FRANCISCO EPISCOPO ABVLEN. ET DILECTO FILIO FRANCISCO DE MENDOZA. ARCHIDIACONO DE PEDROCHE IN ECCLESIA CORDVBENSI VEL EORVM ALTERI.

LEO PAPA. X.

VENERABILIS FRATER ET DILECTE FILI SALVTEM ET APOSTOLICAM benedictionem. Dudum relatione Venerabilis fratris Bernardini Epi Sabinen. & dilecti filii nostrorũ Egidii. tt. sancti Matthei presbyteri Cardinalis nobis facta: intelleximus ꝙ inter alia quæ bonæ memoriæ Franciscus. tt. sanctæ Balbinæ presbyter Cardinalis: antequam ab humanis excederet summa cum laude absoluit: extat opus noui & veteris testamenti: noui videlicet in greco & latino: & veteris in græco & latino prædictis necnõ hebræo & caldeo sermonibus ab eodem Francisco Cardinale multa cũ vigilia & doctorum consensu compositum: & vsqꝫ ad sexcenta volumina vel amplius impensa eiusdem Francisci Cardinalis impressa. Sed cum post impressionem huiusmodi subito dictus Franciscus Cardinalis morte esset ablatus: & noster ad publicationem dicti operis consensus petitus non esset: nequiuit hactenus opus ipsum ad doctorum manus & publicam vtilitatem cui erit fructuosum aduenire. Manet insuper voluntas dicti Francisci Cardinalis in illius testamento notata pro parte inexequuta: & est ex precio pro quo dicta volumina vendētur explenda. Vnde nos indignum existimantes ꝙ huiusmodi opus amplius cum publicæ vtilitatis factura lateat. & pia tam insignis viri voluntas diutius debita exequutione frustretur: & vtriqꝫ damno nostræ prouisionis ope subuenire volentes: Motu proprio & ex certa scientia nostra opus præfatum comprobantes: & vt tale in lucem per doctorum & aliorum manus libere de cætero venire possit concedentes: discretioni vestræ: qui: sicut accepimus ex exequutoribus dicti testamenti estis: per hæc scripta mandamus: quatenus volumina prædicta pro precio de quo melius agi poterit: etiã sine aliis dicti testamẽti exequutoribus: si qui sint: diligenter vendi procuretis: & faciatis ex ipso precio dictam voluntatem iuxta vires eiusdem precii adimpleri. Et ne aliquod dictorũ voluminum non venditum maneat: inhibemus vniuersis & singulis tam ecclesiasticis ꝙ̃ secularibus personis cuiuscũqꝫ dignitatis. status. gradus. ordinis & cõditionis sint: sub excõmunionis latæ sententiæ a qua non nisi a nobis ipsis vel de nostro speciali mandato: preterquam in mortis articulo constituti: absolui possint. necnon mille ducatorum auri de camera per quemlibet transgressorum soluendorum. & quos fabricæ basilicæ sancti Petri de vrbe & nostræ cameræ paribus portionibus applicamus: eo ipso incurrendis pœnis: ne opus prædictum ab alio ꝙ̃ persona vel personis per vos vel alterum ex vobis ad id deputatis pro tempore vsqꝫ ad septennium a die inchoatæ venditionis hmõi computandum emere vel illud durante septennio hmõi imprimere quoquomodo presumant. Si vero temerarie inhibitionem huiusmodi: quod absit præterire non expauerint: Vobis & vestrum cuiqꝫ transgressores prædictos excõmunicatos denunciandi. & eos vt tales euitari mandandi. necnon pœna quingentorum ducatorum hmõi singulariter mulctari. & quæuis alia desuper necessaria seu oportuna faciendi licentiam & facultatem tenore præsentium elargimur. Non obstan. constitutionibus & ordinationibus apostolicis cæterisqꝫ contrariis quibuscunqꝫ. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub Anulo piscatoris die. xxii. Martii. M.D.XX. Pontificatus nostri Anno octauo.

Euangelista.

Ad lectorem.

FRATER FRANCISCVS Episcopus Abulen. & Frãciscus de mendoza Archidiachonus de Pedroche. Sacrarum litterarum cupidis in christo iesu. S.D. Superiores apostolicæ sedis litteras breues sub anulo piscatoris ad nos datas accepimus: in quibus vt legisti bone lector nobis cõmendat iubetqꝫ: vt opus illud non minus diffusum ꝙ̃ eruditionis plenum quod ad sacrum canonem explicandum Frater Franciscus ximenez. S.R.E. Cardinalis hispanus idemqꝫ Toletanus antistes dominus ac benefactor noster publicæ omnium vtilitati componi atqꝫ imprimi curauit: in ordinem redigeremus: & redactum bibliopolis vendendos exponeremus: vt inde conflarentur pecuniæ quibus legata & debita ac cetera ipsius testamenti onera persoluerentur. Eas igitur nos magna cum voluptate legimus: non modo vt apostolicis iussionibus obtemperaremus: verumetiam vt optimi & omni æternitate dignissimi deqꝫ nobis optime meriti viri testamentariam voluntatem exequeremur. Curauimus itaqꝫ per viros industrios atqꝫ eius rei peritos terniones in volumina & ea ipsa volumina in sex totius operis partes redigere. Et non habita impensarum ratione: quæ fuerunt propemodum infinite: sed vtilitate que inde sequeretur ex lectione: taxauimus totum opus ducalium aureorum numerorum precio sex cum dimidio aut aliquãto pluris: prout distrahendorum librorum ratio exegerit: habita pro vectura impensarum æstimatione. Erit igitur tuum lector amice: si gratus si pius si deniqꝫ vir bonus videri cupis: vt pro illius defuncti anima deum immortalem preceris: vt donet illi requiem sempiternam.

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina. | Transla. B. Hiero. | Tex. Heb. | Geñ. | Ca. i. | Primitiua. heb.

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

Ca. i. A

Hebre. 11.a. Ps. 88. Hiere. 10.b.

In principio fecit deus celum et terrã.
ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. ἡ
at terra erat inuisibilis ⁊ icõposita. et tenebre super
δὲ γῆ ἦν ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος. καὶ σκότος ἐ-
per abyssum: et spiritus dei ferebatur su
πάνω τῆς ἀβύσσου. καὶ πνεῦμα θεοῦ ἐπεφέρετο ἐ-
per aquam. et dixit deus fiat lux. ⁊ fa
πάνω τοῦ ὕδατος. καὶ εἶπεν ὁ θεὸς γενηθήτω φῶς. καὶ ἐ-
cta ẽ lux. et vidit deus lucẽ: ꝙ bona. et di
γένετο φῶς. καὶ εἶδεν ὁ θεὸς τὸ φῶς, ὅτι καλόν. καὶ διε-
uisit deus inter lucẽ: ⁊ inter
χώρισεν ὁ θεὸς ἀναμέσον τοῦ φωτός, καὶ ἀναμέσον τοῦ
tenebras. ⁊ vocauit deus lucẽ diem: et tene
σκότους. καὶ ἐκάλεσεν ὁ θεὸς τὸ φῶς ἡμέραν, καὶ τὸ σκό
bras vocauit noctẽ. et factũ ẽ vespe: et factũ ẽ
τος ἐκάλεσε νύκτα. καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο
mane: dies vnus. et dixit deus fiat firmamẽtũ in
πρωΐ, ἡμέρα μία. καὶ εἶπεν ὁ θεὸς γενηθήτω στερέωμα ἐν
medio aque. ⁊ sit diuidens inter aquã
μέσῳ τοῦ ὕδατος. καὶ ἔστω διαχωρίζον ἀναμέσον ὕδα-
⁊ aquã. ⁊ fecit deus firmamẽtũ. ⁊ di-
τος καὶ ὕδατος. καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸ στερέωμα. καὶ διε-
uisit deus inter aquam: q̃ erat sub
χώρισεν ὁ θεὸς ἀναμέσον τοῦ ὕδατος, ὃ ἦν ὑποκάτω τοῦ
firmamẽto: et inter aquã: que super
στερεώματος, καὶ ἀναμέσον τοῦ ὕδατος, τοῦ ἐπάνω
firmamẽtũ. et vocauit deus firmamẽtũ ce-
τοῦ στερεώματος. καὶ ἐκάλεσεν ὁ θεὸς τὸ στερέωμα οὐρα-
lum. et vidit deus. ꝙ bonũ. et factũ ẽ vespere: ⁊
νόν. καὶ εἶδεν ὁ θεὸς ὅτι καλόν. καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ
factũ ẽ mane: dies secũdus. ⁊ dixit deus cõgre-
ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα δευτέρα. καὶ εἶπεν ὁ θεὸς συναχ-
getur aqua que sub celo in congrega-
θήτω τὸ ὕδωρ τὸ ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ εἰς συναγω-
tiõe vnã: et appareat arida. ⁊ factũ ẽ ita. ⁊ cõ-
γὴν μίαν, καὶ ὀφθήτω ἡ ξηρά. καὶ ἐγένετο οὕτως. καὶ συ-
gregata ẽ aqua que sub celo in cõgre-
νήχθη τὸ ὕδωρ τὸ ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὰς συνα-
gatiões suas: ⁊ apparuit arida. ⁊ vocauit deus ari-
γωγὰς αὐτοῦ, καὶ ὤφθη ἡ ξηρά. καὶ ἐκάλεσεν ὁ θεὸς τὴν ξη-
dã: terrã. ⁊ cõgregatiões aquarũ vocauit ma-
ρὰν, γῆν. καὶ τὰ συστήματα τῶν ὑδάτων ἐκάλεσε θά-
ria. et vidit deus: ꝙ bonũ. et dixit deus ger-
λασσας. καὶ εἶδεν ὁ θεὸς, ὅτι καλόν. καὶ εἶπεν ὁ θεὸς βλα-
minet terra herbã feni seminãtẽ semẽ fm
στησάτω ἡ γῆ βοτάνην χόρτου σπεῖρον σπέρμα κατὰ
genus ⁊ scdꝫ similitudinẽ: et lignũ pomiferũ faciẽs
γένος καὶ καθ' ὁμοιότητα, καὶ ξύλον κάρπιμον ποιοῦν

B

fructũ. cuius semẽ ipsius in ipso scdꝫ genus sup
καρπόν. οὗ τὸ σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ κατὰ γένος ἐπὶ
terrã. ⁊ factũ ẽ ita. et protulit terra her-
τῆς γῆς. καὶ ἐγένετο οὕτως. καὶ ἐξήνεγκεν ἡ γῆ βοτά-
bã feni seminãtẽ semẽ fm genus ⁊ scdꝫ simi-
νην χόρτου σπεῖρον σπέρμα κατὰ γένος καὶ καθ' ὁμοιό-
litudinẽ: ⁊ lignũ pomiferũ faciens fructũ. cuius se-
τητα, καὶ ξύλον κάρπιμον ποιοῦν καρπόν. οὗ τὸ σπέρ-
mẽ eius in ipso: scdꝫ genus sup terrã. et vidit
μα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ κατὰ γένος ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ εἶδεν

Transla. B. Hiero.

In principio creauit deus celum & terrã. .i. Terra autem erat inanis & vacua: & tenebre erant sup faciẽ abyssi: & spiritus dei ferebatur super aquas. Dixitqꝫ deus. Fiat lux. Et facta ẽ lux. Et vidit deus lucem ꝙ esset bona: & diuisit lucem a tenebris: appellauitqꝫ lucem diẽ: & tenebras noctem. Factumqꝫ est vespe & mane dies vnus. Dixit quoqꝫ deus. Fiat firmamentũ in medio aquarum: & diuidat aquas ab aquis. Et fecit deus firmamentum. diuisitqꝫ aquas q̃ erant sub firmamẽto ab his que erant super firmamentũ. Et factũ est ita. Vocauitqꝫ deus firmamentum celum: & factum est vespe & mane dies secundus. Dixit vero deus. Congregentur aque q̃ sub celo sunt in locum vnum: & appareat arida. Et factum ẽ ita. Et vocauit deus aridã terram: cõgregationesqꝫ aquarũ appellauit maria. & vidit deus ꝙ esset bonum: & ait. Germinet terra herbã virẽtem & faciẽtẽ semẽ: & lignum pomiferũ faciens fructũ iuxta genus suũ cuius semẽ ĩ semetipso sit sup terrã. Et factũ est ita. Et ptulit terra herbã virẽtẽ & faciẽtẽ semẽ iuxta genus suũ: lignũ qꝫ faciẽs fructũ: & hñs vnũ quodqꝫ sementem fm spẽm suã. Et vidit

Tex. Heb.

בראשית ברא אלהים את
השמים ואת הארץ: והארץ
היתה תהו ובהו וחשך על פני
תהום ורוח אלהים מרחפת על
פני המים: ויאמר אלהים יהי
אור ויהי אור: וירא אלהים את
האור כי טוב ויבדל אלהים בין
האור ובין החשך: ויקרא אלהים
לאור יום ולחשך קרא לילה
ויהי ערב ויהי בקר יום אחד:
ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך
המים ויהי מבדיל בין מים
למים: ויעש אלהים את הרקיע
ויבדל בין המים אשר מתחת
לרקיע ובין המים אשר מעל
לרקיע ויהי כן: ויקרא אלהים
לרקיע שמים ויהי ערב ויהי
בקר יום שני: ויאמר אלהים
יקוו המים מתחת השמים אל
מקום אחד ותראה היבשה ויהי
כן: ויקרא אלהים ליבשה ארץ
ולמקוה המים קרא ימים וירא
אלהים כי טוב: ויאמר אלהים
תדשא הארץ דשא עשב מזריע
זרע עץ פרי עשה פרי למינו
אשר זרעו בו על הארץ ויהי
כן: ותוצא הארץ דשא עשב
מזריע זרע למינהו ועץ עשה
פרי אשר זרעו בו למינהו וירא

Primitiua. heb. Ca. i.

ראש
היה תהה בהה
פנה
תהם רחף
אמר היה
ראה
בדל
קרא
רקע
בדל
עשה
שנה
קוה
ראה
קרא
קוה
דשא זרע
פרה היה
יצא

Transla. Chal.

בקדמין ברא יי ית שמיא וית ארעא: וארעא הות צדיא ורקניא וחשוכא על אפי
תהומא ורוחא דיי מנשבא על אפי מיא: ואמר יי יהא נהורא והוה נהורא: וחזא יי
ית נהורא ארי טב ואפריש יי בין נהורא ובין חשוכא: וקרא יי לנהורא יומא
ולחשוכא קרא ליליא והוה רמש והוה צפר יומא חד: ואמר יי יהא רקיעא במציעות
מיא ויהא מפריש בין מיא למיא: ועבד יי ית רקיעא ואפריש בין מיא דמלרע
לרקיעא ובין מיא דמלעיל לרקיעא והוה כן: וקרא יי לרקיעא שמיא והוה רמש
והוה צפר יום תנין: ואמר יי יתכנשון מיא מתחות שמיא לאתר חד ותתחזי יבשתא
והוה כן: וקרא יי ליבשתא ארעא ולבית כנישות מיא קרא ימי וחזא יי ארי טב:
ואמר יי תדאי ארעא דיתאה עשבא דבר זרעיה מזדרע אילן פירין עביד פירין
לזנוהי דבר זרעיה ביה על ארעא והוה כן: ואפיקת ארעא דיתאה עשבא דבר זרעיה
מזדרע לזנוהי ואילן עביד פירין דבר זרעיה ביה לזנוהי וחזא

Interp. chal.

In principio creauit deus celũ ⁊ terrã. Ca. i. Terra aũt erat deserta ⁊ vacua: ⁊ tenebre sup faciem abyssi: ⁊ spũs dei insufflabat sup faciẽ aquarũ. Et dixit deus. Sit lux: ⁊ fuit lux. ⁊ vidit deus lucẽ ꝙ esset bona. Et diuisit deus inter lucẽ ⁊ inter tenebras. appellauitqꝫ deus lucẽ diẽ: ⁊ tenebras vocauit noctẽ. Et fuit vespe ⁊ fuit mane dies vnus. Et dixit deus. Sit firmamentũ in medio aquarũ: ⁊ diuidat inter aquas ⁊ aq̃s. Et fecit deus firmamentũ: et diuisit iter aquas q̃ erant subter firmamẽtũ: ⁊ inter aq̃s q̃ erant sup firmamentũ: ⁊ fuit ita. Et vocauit deus firmamentũ celũ. Et fuit vespe ⁊ fuit mane dies scdꝰ. Et dixit deus. Cõgregẽtur aque q̃ sub celo sunt in locũ vnum: ⁊ appareat arida. Et fuit ita. Et vocauit deus aridã terrã: ⁊ locũ cõgregationis aquarũ appellauit maria. Et vidit deus qd esset bonũ. Et dixit deus. Germinet terra germinationẽ herbe cuius filius semẽtis seminat: arboreqꝫ fructiferã facientẽ fructus fm genus suũ: cuius filius semẽtis in ipso sit sup terrã. Et fuit ita. Et pduxit terra germẽ herbe cuius filius sementis seminat fm genus suũ: et arborẽ facientẽ fructus: cuius filius semẽtis ĩ ipso fm genus suũ. Et vidit

Primitiua chal.

הוה צדה ריק
נשב הוה
טוב פרש
מצע
פרש ארע
עלה
כנש חזה
טוב
דאה זרע פרה
זנא נפק דאה
זרע

אלהים כי טוב: ויהי ערב ויהי
בקר יום שלישי: ויאמר אלהים
יהי מארת ברקיע השמים
להבדיל בין היום ובין הלילה
והיו לאתת ולמועדים ולימים
ושנים: והיו למאורת ברקיע
השמים להאיר על הארץ ויהי
כן: ויעש אלהים את שני המארת
הגדלים את המאור הגדל
לממשלת היום ואת המאור
הקטן לממשלת הלילה ואת
הכוכבים: ויתן אתם אלהים
ברקיע השמים להאיר על
הארץ: ולמשל ביום ובלילה
ולהבדיל בין האור ובין החשך
וירא אלהים כי טוב: ויהי ערב
ויהי בקר יום רביעי: ויאמר
אלהים ישרצו המים שרץ נפש
חיה ועוף יעופף על הארץ על פני
רקיע השמים: ויברא אלהים
את התנינם הגדלים ואת כל
נפש החיה הרמשת אשר שרצו
המים למינהם ואת כל עוף כנף
למינהו וירא אלהים כי טוב:
ויברך אתם אלהים לאמר פרו
ורבו ומלאו את המים בימים
והעוף ירב בארץ: ויהי ערב ויהי
בקר יום חמישי: ויאמר אלהים
תוצא הארץ נפש חיה למינה

Pritiua heb.: שלש אמר · אור רקע · בדל · היה אות יעד · יום שנה אור · רקע · אור היה · עשה שנה · משל · כבב נתן את · אור · בדל · ראה היה · רבע אמר · שרץ · עוף פנה · רקע ברא · תנן · ראה · ברך פרה · רבה ים · רבה · חמש אמר · יצא

deus q esset bonũ. & factum est vespere & mane dies tertius. Dixit autem deus. Fiant luminaria in firmamento celi: & diuidãt diem ac noctem: & sint in signa & tempora & dies & annos: vt luceant in firmamento celi: & illuminent terram. Et factum est ita. Fecitq deus duo luminaria magna: luminare maius vt preesset diei: & luminare minus vt preesset nocti: & stellas. Et posuit eas deus in firmamento celi: vt lucerent super terrã: & preessent diei ac nocti: & diuiderent lucem ac tenebras. Et vidit deus q esset bonũ. & factũ ẽ vespe & mane dies quartus. Dixit etiam deus. Producãt aque reptile anime viuentis: & volatile super terram: sub firmamẽto celi. Creauitq deus cete grandia: & omnẽ animam viuentẽ atq motabilẽ quã pduxerant aque in spẽs suas: & omne volatile sm genus suum. Et vidit deus q esset bonũ. benedixitq eis: dicẽs. Crescite & multiplicamini: & replete aquas maris: auesq multiplicẽt sup terrã. Et factũ ẽ vespe & mane dies quintus. Dixit quoq deus. Producat terra aiam viuentẽ in genere suo:

deus q bonum. et factũ est vespe et factũ
ὁ θεὸς ὅτι καλόν. καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένε-
ẽ mane dies tertius. τ dixit deus: fi
το πρωΐ ἡμέρα τρίτη. καὶ εἶπεν ὁ θεός, γενη-
ant luminaria in firmamento ce
θήτωσαν φωστῆρες ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρα-
li. vt luceat sup terrã: ad diuidendũ
νοῦ, ὥστε φαίνειν ἐπὶ τῆς γῆς, τοῦ διαχωρίζειν
inter diem τ inter noctem. τ
ἀναμέσον τῆς ἡμέρας καὶ ἀναμέσον τῆς νυκτός. καὶ
sint in signa: τ in tempora: et in dies:
ἔστωσαν εἰς σημεῖα, καὶ εἰς καιρούς, καὶ εἰς ἡμέρας,
et in annos. et sint in illuminatiões i fir
καὶ εἰς ἐνιαυτούς. καὶ ἔστωσαν εἰς φαῦσιν ἐν τῷ στε-
mamẽto celi: vt luceant sup terrã. τ
ρεώματι τοῦ οὐρανοῦ, ὥστε φαίνειν ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ
factũ ẽ ita. et fecit deus duo lumina
ἐγένετο οὕτως. καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τοὺς δύο φωστῆ-
ria magna: luminare magnũ i pñcipatus
ρας τοὺς μεγάλους, τὸν φωστῆρα τὸν μέγαν εἰς ἀρχὰς
diei. τ luminare minus in pñcipatus
τῆς ἡμέρας. καὶ τὸν φωστῆρα τὸν ἐλάσσω εἰς ἀρχὰς τῆς
noctis: et stellas. τ posuit eas deus in
νυκτός. καὶ τοὺς ἀστέρας. καὶ ἔθετο αὐτοὺς ὁ θεὸς ἐν
firmamẽto celi: vt lucerent super
τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ, ὥστε φαίνειν ἐπὶ τῆς
terrã: τ preessent diei τ nocti. τ diui-
γῆς, καὶ ἄρχειν τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός. καὶ δια-
derent inter lucem et inter tene
χωρίζειν ἀναμέσον τοῦ φωτὸς καὶ ἀναμέσον τοῦ σκό-
bras. τ vidit deus q bonũ. τ factũ ẽ vespe
τους. καὶ εἶδεν ὁ θεὸς ὅτι καλόν. καὶ ἐγένετο ἑσπέ-
re et factũ ẽ mane dies quartus. et dixit deus:
ρα καὶ ἐγένετο πρωΐ ἡμέρα τετάρτη. καὶ εἶπεν ὁ θεός,
producant aque reptilia aiarũ viuẽtiũ: et
ἐξαγαγέτω τὰ ὕδατα ἑρπετὰ ψυχῶν ζωσῶν, καὶ
volatilia volantia sup terrã: sm firmamẽtũ
πετεινὰ πετόμενα ἐπὶ τῆς γῆς, κατὰ τὸ στερέωμα
celi. τ factũ ẽ ita. et fecit deus
τοῦ οὐρανοῦ. καὶ ἐγένετο οὕτως. καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς
cete grãdia: τ oẽs animã aialiũ repti
τὰ κήτη τὰ μεγάλα, καὶ πᾶσαν ψυχὴν ζώων ἑρπε-
liũ: q̃ pduxerũt aque sm gña eorũ. et oẽ
τῶν, ἃ ἐξήγαγε τὰ ὕδατα κατὰ γένη αὐτῶν. καὶ πᾶν
volatile pẽnatũ sm genus. τ vidit deus q
πετεινὸν πτερωτὸν κατὰ γένος. καὶ εἶδεν ὁ θεὸς ὅτι
bona. et benedixit eis deus. dicens: crescite
καλά. καὶ εὐλόγησεν αὐτὰ ὁ θεὸς, λέγων, αὐξάνεσθε
et multiplicamini: τ replete aquas in
καὶ πληθύνεσθε, καὶ πληρώσατε τὰ ὕδατα ἐν
maribus. τ volatilia multiplicentur
ταῖς θαλάσσαις. καὶ τὰ πετεινὰ πληθυνέσθωσαν
sup terrã. τ factũ ẽ vespere et factũ ẽ mane di
ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωΐ ἡ-
es quintus. τ dixit deus: producat terra
μέρα πέμπτη. καὶ εἶπεν ὁ θεός, ἐξαγαγέτω ἡ γῆ
aiam viuẽtẽ sm genus:
ψυχὴν ζῶσαν κατὰ γένος,

fo. 135
C
Infra. eodẽ. d

Pritiua chal.: טוב הוה · פרש אות מנה · שנה הוה נהר · רבב שלט יום · נהר · פרש · רחש חיה · רבב · זנא טוב · אמר סגא · מלא נפק

Interp. chal.

deus q esset bonũ. Et fuit vespere τ fuit mane dies tertius. Et dixit deus. Sint luminaria in firmamẽto celi: vt diuidant inter diem τ noctem: τ sint in signa τ in tẽpora: et vt numerẽtur per ea dies τ anni. et sint in luminaria in firmamẽto celi ad illuminandum super terrã: τ fuit ita. Et fecit deus duo luminaria magna: luminare maius vt dominaretur in die: et luminare minus vt dominaretur in nocte: τ stellas: et posuit eas deus in firmamento celi ad illuminandum super terrã. et vt dñarẽtur in die τ in nocte: τ vt diuiderent inter lucem τ tenebras: et vidit deus qđ esset bonum. Et fuit vespere τ fuit mane dies quartus. Et dixit deus serpant aque reptile aĩe viuentis: et auẽ que volat sup terrã sup faciẽ aeris firmamẽti celorum. Et creauit deus colubros magnos: τ omnẽ animã viuentem reptilium: que produxerãt aque sm species suas τ omnẽ volucrem que volat sm genus suum: et vidit deus q esset bonum. Et benedixit eis deus dicens. Crescite τ multiplicamini et replete aquas maris: et volucris multiplicetur in terra. Et fuit vespere τ fuit mane dies quintus. Et dixit deus Producat terra animam viuentem sm genus suum:

Transla. Chal.

ייי ארי טב: והוה רמש והוה צפר יום תליתאי: ואמר ייי יהון נהורין ברקיעא
דשמיא לאפרשא בין יממא ובין ליליא ויהון לאתין ולזמנין ולממני בהון יומין
ושנין: ויהון לנהורין ברקיעא דשמיא לאנהרא על ארעא והוה כן: ועבד ייי ית תרין
נהורין רברבין ית נהורא רבא לממשלט ביממא וית נהורא זעירא לממשלט בליליא
וית כוכביא: ויהב יתהון ייי ברקיעא דשמיא לאנהרא על ארעא: ולמשלט ביממא
ובליליא ולאפרשא בין נהורא ובין חשוכא וחזא ייי ארי טב: והוה רמש והוה צפר יום
רביעאי: ואמר ייי ירחשון מיא רחשא נפשא חיתא ועופא דפרח על ארעא על אפי
אויר רקיע שמיא: וברא ייי ית תניניא רברביא וית כל נפשא חיתא דרחשא
דרחשו מיא לזניהון וית כל עופא דפרח לזנוהי וחזא ייי ארי טב: ובריך יתהון ייי
למימר פושו וסגו ומלו ית מיא בימיא ועופא יסגי בארעא: והוה רמש והוה צפר
יום חמישאי: ואמר ייי תפיק ארעא נפשא חיתא לזנה

quadrupedia et reptilia et bestias terre: et iumẽ
τετράποδα καὶ ἑρπετὰ καὶ θηρία τῆς γῆς, καὶ τὰ κτή-
ta: et oĩa reptilia terre sz genus eorũ.
νη, καὶ πάντα τὰ ἑρπετὰ τῆς γῆς κατὰ γένος αὐτῶν.
et factũ ẽ ita. τ fecit deus bestias terre
καὶ ἐγένετο οὕτως. καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὰ θηρία τῆς γῆς
sz genus: τ iumenta τ oĩa reptilia
κατὰ γένος, καὶ τὰ κτήνη καὶ πάντα τὰ ἑρπετὰ τῆς
terre sm genus eorũ. τ vidit deus q bona. τ di
γῆς κατὰ γένος αὐτῶν. καὶ εἶδεν ὁ θεὸς ὅτι καλά. καὶ εἶ-
xit deus: faciamus hoiẽ ad imaginẽ nostrã et
πεν ὁ θεός, ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ
ad similitudinẽ. et pręsint piscibus ma-
καθ' ὁμοίωσιν. καὶ ἀρχέτωσαν τῶν ἰχθύων τῆς θαλά-
ris: et volatilibus celi: et iumentis: et
σσης, καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τῶν κτηνῶν, καὶ
oibus terre: τ oibus reptilibus reptã
πάντων τῆς γῆς, καὶ πάντων τῶν ἑρπετῶν τῶν ἑρ-
tibus sup terrã. τ fecit deus hoiẽ. ad
πόντων ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον. κα-
imaginẽ dei fecit illum. masculũ τ feminã fecit
τ' εἰκόνα θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν. ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίη-
eos. et benedixit eis deus: dicens: cresci
σεν αὐτούς. καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς ὁ θεός, λέγων, αὐξάνε-
te τ multiplicamini τ replete terrã: et do-
σθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν, καὶ κα-
minamini. et, et imperate piscibus ma
τακυριεύσατε αὐτῆς. καὶ ἄρχετε τῶν ἰχθύων τῆς θα-
ris: τ volatilibus celi: et oibus
λάσσης, καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ πάντων τῶν
iumẽtis: τ omni terre: et oibus reptilibus
κτηνῶν, καὶ πάσης τῆς γῆς, καὶ πάντων τῶν ἑρπετῶν
reptãtibus sup terrã. et dixit deus: ecce dedi
τῶν ἑρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ εἶπεν ὁ θεός, ἰδοὺ δέδω-
vobis oẽm herbã seminiferã seminãtẽ semẽ: qđ
κα ὑμῖν πάντα χόρτον σπόριμον σπεῖρον σπέρμα, ὅ
est super terrã. τ omne lignũ: qđ hz i semetipo
ἐστιν ἐπάνω τῆς γῆς. καὶ πᾶν ξύλον, ὃ ἔχει ἐν ἑαυτῷ
fructũ seminis seminiferi: vobis erit in escam:
καρπὸν σπέρματος σπορίμου, ὑμῖν ἔσται εἰς βρῶσιν,
et oibus bestiis terre: τ oibus volatili
καὶ πᾶσι τοῖς θηρίοις τῆς γῆς, καὶ πᾶσι τοῖς πετει-
bus celi: τ omni reptili reptãti sup
νοῖς τοῦ οὐρανοῦ, καὶ παντὶ ἑρπετῷ ἕρποντι ἐπὶ τῆς
terrã. qđ hz in semetipo aiaz vite: et oẽm herbã
γῆς, ὃ ἔχει ἐν ἑαυτῷ ψυχὴν ζωῆς, καὶ πάντα χόρτον
viridẽ in escam. τ factũ ẽ ita. et vidit
χλωρὸν εἰς βρῶσιν. καὶ ἐγένετο οὕτως. καὶ εἶδεν
deus omnia q̃cũq fecit. τ ecce bona valde.
ὁ θεὸς τὰ πάντα ὅσα ἐποίησεν. καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν.
et factũ ẽ vespere: et factũ ẽ mane dies sexta.
καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωΐ ἡμέρα ἕκτη. C. 2
ET perfecti sunt celum et terra: et
Καὶ συνετελέσθησαν ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, καὶ
ois ornatus eorum.
πᾶς ὁ κόσμος αὐτῶν.

Infra. 5.a. Sap. 2. d. 7. 10. a. Eccle. 17.a. Marci 10.a.&. eo. c. infra. 8. 9.a.c
D
Eccle. 39.c. Marci 7.d.
A

iumẽta & reptilia & bestias terre sm spẽs suas. Factũq est ita. Et fecit deus bestias terre iuxta spẽs suas: iumenta & omne reptile terre in genere suo. Et vidit deus q esset bonum: & ait. Faciamus hominẽ ad imaginem & similitudinẽ nr̃am: & presit piscibus maris & volatilibus celi & bestiis: vniuerseq terre: omniq reptili qđ mouetur in terra. Et creauit deus hominẽ ad imaginem suam: ad imaginem dei creauit illum: masculum & feminã creauit eos. Benedixitq illis deus: & ait. Crescite & multiplicamĩ & replete terrã & subiicite eã: & dñamini piscibus maris & volatilibus celi & vniuersis aiantibus, q̃ mouẽtur sup terrã. Dixitq deus. Ecce dedi vobis oẽm herbam afferentem semen super terram: & vniuersa ligna que habent in semetipsis semẽtẽ gñis sui. vt sit vobis in escã & cũctis aĩãtibus terre: oĩq volucri celi & vniuersis q̃ mouentur in terra: & in quibus est aĩa viuens: vt habeant ad vescendum. Et factũ est ita. Viditq deus cuncta que fecerat: & erant valde bona. Et factũ est vespere & mane dies sextus. Ca. 2.

IGitur perfecti sunt celi & terra: & omnis ornatus eorum.

בהמה ורמש וחיתו ארץ למינה
ויהי כן: ויעש אלהים את חית
הארץ למינה ואת הבהמה למינה
ואת כל רמש האדמה למינהו
וירא אלהים כי טוב: ויאמר
אלהים נעשה אדם בצלמנו
כדמותנו וירדו בדגת הים ובעוף
השמים ובבהמה ובכל הארץ
ובכל הרמש הרמש על הארץ:
ויברא אלהים את האדם בצלמו
בצלם אלהים ברא אתו זכר
ונקבה ברא אתם: ויברך אתם
אלהים ויאמר להם אלהים פרו
ורבו ומלאו את הארץ וכבשה
ורדו בדגת הים ובעוף השמים
ובכל חיה הרמשת על הארץ:
ויאמר אלהים הנה נתתי לכם
את כל עשב זרע זרע אשר על
פני כל הארץ ואת כל העץ אשר
בו פרי עץ זרע זרע לכם יהיה
לאכלה: ולכל חית הארץ ולכל
עוף השמים ולכל רומש על
הארץ אשר בו נפש חיה את כל
ירק עשב לאכלה ויהי כן: וירא
אלהים את כל אשר עשה והנה
טוב מאד ויהי ערב ויהי בקר
יום הששי:

Ca. ij.

ויכלו השמים והארץ וכל צבאם:

Pritiua heb.: חיה · היה עשה חיה · ראה · עשה · דמה רדה · ברא · ברך · אמר פרה · רבה · רדה · אמר נתן · פנה · פרה היה · חיה · רמש · היה ראה · כלה

Transla. Chal.

בעירא ורחשא וחית ארעא לזנהא והוה כן: ועבד ייי ית חית ארעא לזנה וית
בעירא לזנה וית כל רחשא דארעא לזנוהי וחזא ייי ארי טב: ואמר ייי נעביד אדם
בצלמנא כדמותנא וישלטון בנוני ימא ובעופא דשמיא ובבעירא ובכל ארעא ובכל
רחשא דרחיש על ארעא: וברא ייי ית אדם בצלמיה בצלמא דייי ברא יתיה דכר
ונוקבא ברא יתהון: ובריך יתהון ייי ואמר להון ייי פושו וסגו ומלו ית ארעא ותקופו
עלהא ושלוטו בנוני ימא ובעופא דשמיא ובכל חיתא דרחשא על ארעא: ואמר ייי
הא יהבית לכון ית כל עסבא דבר זרע מזדרע דעל אפי כל ארעא וית כל אילנא
דביה איבא דאילנא דבר זרע מזדרע לכון יהא למיכל: ולכל חיתא דארעא ולכל
עופא דשמיא ולכל דרחיש על ארעא דביה נפשא חיתא ית כל ירוקא דעשבא
למיכל והוה כן: וחזא ייי ית כל דעבד והא טב לחדא והוה רמש והוה צפר יום
שתיתאי: Ca. ij. ואשתכללו שמיא וארעא וכל חיליהון:

Interp. chal.

iumentũ τ reptile τ bestiam terre sm species suas: τ fuit ita. Et fecit deus bestiã terre sm genus suũ τ iumentũ iuxta genus suũ: τ oẽ reptile terre iuxta genus suũ: et vidit de⁹ qđ esset bonũ. Et dixit deus faciam⁹ hominẽ ad imaginẽ nostrã: sicut similitudo nostra: et dñetur in pisces maris τ in volatilia celoꝝ τ in iumẽta τ in omnẽ terrã: et in oĩe reptile qđ reptat super terrã. Et creauit deus hoiem ad imaginẽ suã: ad imaginẽ dei creauit illũ: masculũ τ feminã creauit eos. et bñdixit eis deus: τ dixit eis deus. Crescite τ multiplicamini: τ replete terrã τ roboramini sup eam: τ dñamini piscibus maris τ volatili celi et omni animanti qđ reptat sup terram. Et dixit deus. Ecce dedi vobis omnẽ herbã: cuius granũ semẽtis seminatur: que est sup faciẽ vniuerse terre: τ oẽm arborẽ in qua est fructus arboris: cuius granũ semẽtis seminatur: vobis erit ad vescendũ: et omni bestie terre τ omni volatili celi τ omni reptili qđ reptat sup terrã. in quo est anima viuens: omnẽ virentẽ herbã ad vescendũ. et fuit ita. Et vidit deus cuncta q̃ fecerat: τ ecce bona valde. Et fuit vespe τ fuit mãe dies sext⁹. Ca. 2.

ET perfecti sunt celi τ terra τ oĩs exercitus eoꝝ.

Pritiua chal.: חיה זנא · עבד · דמה שלט · סגא מלא · חיה · זרע · אבב היה אכל · חיה · טוב · שית

Tex. Heb.

ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה וישבת ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה: ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אתו כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלהים לעשות: אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ביום עשות יהוה אלהים ארץ ושמים: וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ וכל עשב השדה טרם יצמח כי לא המטיר יהוה אלהים על הארץ ואדם אין לעבד את האדמה: ואד יעלה מן הארץ והשקה את כל פני האדמה: וייצר יהוה אלהים את האדם עפר מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה: ויטע יהוה אלהים גן בעדן מקדם וישם שם את האדם אשר יצר: ויצמח יהוה אלהים מן האדמה כל עץ נחמד למראה וטוב למאכל ועץ החיים בתוך הגן ועץ הדעת טוב ורע: ונהר יצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים: שם האחד פישון הוא הסבב את כל ארץ החוילה אשר שם הזהב:

Primitiua heb.

שבע · שבת · ברך · קדש · עשה ילד · ברא · עשה · היה · צמח · מטר · אוד עלה · שקה פנה · יצר · נפח · חיה · נטע · שום · צמח · חמד ראה · אכל חיה · ידע · שקה · פרד רבע · ראש שם

Trāsla. B. Hiero.

Compleuitq; deus die septimo opus suum quod fecerat: & requieuit die septimo ab vniuerso opere quod patrarat. Et benedixit diei septimo: & sanctificauit illum: quia in ipso cessauerat ab omni opere suo quod creauit deus vt faceret. Iste sunt generationes celi & terre quando create sunt: in die quo fecit dominus deus celum & terram: & omne virgultum agri antequam oriretur in terra: omnemq; herbam regionis priusquam germinaret: non enim pluerat dominus deus super terram: & homo non erat qui operaretur terram. Sed fons ascendebat e terra irrigans vniuersam superficiem terre. Formauit igitur dominus deus hominem de limo terre: & inspirauit in faciem eius spiraculum vite: & factus est homo in animam viuentem. Plantauerat autem dominus deus paradisum voluptatis a principio: in quo posuit hominem quem formauerat. Produxitq; dominus deus de humo omne lignum pulcrum visu: & ad vescendum suaue: lignum etiam vite in medio paradisi: lignumq; scientie boni & mali. Et fluuius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum paradisum: qui inde diuiditur in quattuor capita. Nomen vni Phison. Ipse est qui circuit omnem terram euilath vbi nascitur aurum.

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

καὶ συνετέλεσεν ὁ θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἕκτῃ τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἃ ἐποίησεν· καὶ κατέπαυσεν ὁ θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὧν ἐποίησεν. καὶ εὐλόγησεν ὁ θεὸς τὴν ἡμέραν τὴν ἑβδόμην, καὶ ἡγίασεν αὐτήν· ὅτι ἐν αὐτῇ κατέπαυσεν ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὧν ἤρξατο ὁ θεὸς ποιῆσαι. αὕτη ἡ βίβλος γενέσεως οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὅτε ἐγένετο· ᾗ ἡμέρᾳ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ πᾶν χλωρὸν ἀγροῦ πρὸ τοῦ γενέσθαι ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ πάντα χόρτον ἀγροῦ πρὸ τοῦ ἀνατεῖλαι· οὐ γὰρ ἔβρεξε κύριος ὁ θεὸς ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἄνθρωπος οὐκ ἦν ἐργάζεσθαι αὐτήν. πηγὴ δὲ ἀνέβαινεν ἐκ τῆς γῆς, καὶ ἐπότιζε πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς. καὶ ἔπλασεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον, χοῦν λαβὼν ἀπὸ τῆς γῆς. καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς· καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν. καὶ ἐφύτευσεν κύριος ὁ θεὸς παράδεισον ἐν ἐδὲμ κατὰ ἀνατολάς, καὶ ἔθετο ἐκεῖ τὸν ἄνθρωπον, ὃν ἔπλασε. καὶ ἐξανέτειλεν ὁ θεὸς ἔτι ἐκ τῆς γῆς πᾶν ξύλον ὡραῖον εἰς ὅρασιν καὶ καλὸν εἰς βρῶσιν· καὶ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου, καὶ τὸ ξύλον τοῦ εἰδέναι γνωστὸν καλοῦ καὶ πονηροῦ. ποταμὸς δὲ ἐκπορεύεται ἐξ ἐδὲμ ποτίζειν τὸν παράδεισον· ἐκεῖθεν ἀφορίζεται εἰς τέσσαρας ἀρχάς. ὄνομα τῷ ἑνὶ φισών· οὗτος ὁ κυκλῶν πᾶσαν τὴν γῆν εὐιλάτ, ἐκεῖ οὗ ἐστι τὸ χρυσίον.

et perfecit deus in die sexta opera sua: que fecit. et requieuit deus in die septima ab omnibus operibus suis: que fecit. et benedixit deus diem septimum: et sanctificauit illum. quia in ipso cessauit ab omnibus operibus suis: que incepit deus facere. hic liber generationis celi et terre: quando facta sunt. qua die fecit deus celum et terram: et omne virgultum agri antequam oriretur in terra. et omnem herbam agri antequam germinaret. non enim pluerat deus deus super terram: et homo non erat ad operandum eam. fons autem ascendebat ex terra: et irrigabat omnem faciem terre. et formauit deus hominem: puluerem accipiens de terra. et inspirauit in faciem eius spiraculum vite: et factus est homo in animam viuentem. et plantauit dominus deus paradisum in eden ad orientem. et posuit illic hominem: quem formauit. et produxit deus adhuc de terra omne lignum pulchrum ad visum et bonum ad cibum. et lignum vite in medio paradisi: et lignum sciendi scientiam boni et mali. fluuius autem egreditur ex eden ad irrigandum paradisum. inde diuiditur in quattuor principia. nomen vni phison. hic qui circuit omnem terram euilat. illic vbi est aurum.

Exodi. 20.b. Hebre. 4.b. — B — Tob. 8.b. Sap. 10.a. 1.Co. 15.f. — Eccle. 24.e.

Trāsla. Chal.

ושיצי יי ביומא שביעאה עבידתיה דעבד ונח ביומא שביעאה מכל עבידתיה דעבד: ובריך יי ית יומא שביעאה וקדיש יתיה ארי ביה נח מכל עבידתיה דברא יי למעבד: אלין תולדת שמיא וארעא כד אתבריאו ביומא דעבד יי אלהים ארעא ושמיא: וכל אילני חקלא עד לא הוו בארעא וכל עסבא דחקלא עד לא צמח ארי לא אמטר יי אלהים על ארעא ואנש לית למפלח ית ארעא: ועננא הוה סליק מן ארעא ומשקי ית כל אפי ארעא: וברא יי אלהים ית אדם עפרא מן ארעא ונפח באפוהי נשמתא דחיי והות באדם לרוח ממללא: ונציב יי אלהים גינתא בעדן מלקדמין ואשרי תמן ית אדם דברא: ואצמח יי אלהים מן ארעא כל אילן דמרגג למחזי וטב למיכל ואילן חייא במציעות גינתא ואילן דאכלי פירוהי חכמין בין טב לביש: ונהרא הוה נפיק מעדן לאשקאה ית גינתא ומתמן מתפרש והוי לארבעה רישי נהרין: שום חד פישון הוא דמקיף ית כל ארעא דחוילה דתמן דהבא:

Primitiua chal.

נוח · עבד ילד ברא · הוה צמח · מטר פלח · שקה חיה מלל · גנן שנה צמח · רגג חזא טוב · אכל חזה מציע · פרה שקה · פרש הוה רבע · ראש שום

Interp. chal.

Et delectatus est deus in die septimo opere suo quod fecerat: et requieuit in die septimo ab vniuerso opere suo quod fecerat. Et benedixit deus diei septimo et sanctificauit eum: quia in ipso requieuit ab vniuerso opere suo quod creauit deus vt faceret. Iste sunt generationes celi et terre quando creata sunt: in die quo creauit dominus deus terram et celum: et omnem arborem agri antequam esset in terra: et omnem herbam agri antequam germinaret: quia non pluerat dominus deus super terram: et homo non erat ad operandum terram. Et nubes ascendebat de terra: et irrigabat vniuersam faciem terre. Et creauit dominus deus hominem puluerem de terra: et inspirauit in faciem eius animam vite: et fuit homo in spiritum loquentem. Et plantauit dominus deus hortum in loco voluptatis a principio: et posuit ibi hominem quem creauit. Et germinare fecit dominus deus de terra omnem arborem que erat desiderabilis ad videndum et bona ad vescendum. Et arborem vite in medio horti: et arborem cuius fructus manducantes scient inter bonum et malum. Et fluuius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum hortum. Et inde diuidebatur: et erat in quattuor capita fluminum. Nomen vnius phison: ipse est qui circuit omnem terram euila: vbi est aurum.

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

καὶ τὸ χρυσίον τῆς γῆς ἐκείνης καλόν· ἐκεῖ ἐστιν ὁ ἄνθραξ καὶ ὁ λίθος ὁ πράσινος. καὶ ὄνομα τῷ ποταμῷ τῷ δευτέρῳ γεών· οὗτος ὁ κυκλῶν πᾶσαν τὴν γῆν αἰθιοπίας. καὶ ὁ ποταμὸς ὁ τρίτος, τίγρις· οὗτος ὁ πορευόμενος κατέναντι ἀσσυρίων. ὁ δὲ ποταμὸς ὁ τέταρτος, οὗτος εὐφράτης. καὶ ἔλαβε κύριος ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον ὃν ἔπλασε, καὶ ἔθετο αὐτὸν ἐν τῷ παραδείσῳ τῆς τρυφῆς, ἐργάζεσθαι αὐτὸν καὶ φυλάσσειν. καὶ ἐνετείλατο κύριος ὁ θεὸς τῷ ἀδὰμ λέγων, ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ βρώσει φαγῇ· ἀπὸ δὲ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρόν, οὐ φάγεσθε ἀπ᾽ αὐτοῦ· ᾗ δ᾽ ἂν ἡμέρᾳ φάγητε ἀπ᾽ αὐτοῦ, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε. καὶ εἶπε κύριος ὁ θεός, οὐ καλὸν εἶναι τὸν ἄνθρωπον μόνον, ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν κατ᾽ αὐτόν. καὶ ἔπλασεν ὁ θεὸς ἔτι ἐκ τῆς γῆς πάντα τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ, καὶ πάντα τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἤγαγεν αὐτὰ πρὸς τὸν ἀδάμ, ἰδεῖν τί καλέσει αὐτά. καὶ πᾶν ὃ ἐὰν ἐκάλεσεν αὐτὸ ἀδὰμ ψυχὴν ζῶσαν, τοῦτο ὄνομα αὐτῷ. καὶ ἐκάλεσεν ἀδὰμ ὀνόματα πᾶσι τοῖς κτήνεσι, καὶ πᾶσι τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ, καὶ πᾶσι τοῖς θηρίοις τῆς γῆς. τῷ δὲ ἀδὰμ οὐχ εὑρέθη βοηθὸς ὅμοιος αὐτῷ. καὶ ἐπέβαλεν ὁ θεὸς ἔκστασιν ἐπὶ τὸν ἀδάμ, καὶ ὕπνωσε. καὶ ἔλαβε μίαν τῶν πλευρῶν αὐτοῦ, καὶ ἀνεπλήρωσε σάρκα ἀντ᾽ αὐτῆς. καὶ ᾠκοδόμησεν κύριος ὁ θεὸς τὴν πλευράν, ἣν ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ ἀδάμ, εἰς γυναῖκα. καὶ ἤγαγεν αὐτὴν πρὸς τὸν ἀδάμ. καὶ εἶπεν ἀδὰμ τοῦτο νῦν

et aurum terre illius bonum. illic est carbunculus et lapis prasinus. et nomen fluuio secundo: geon. hic qui circuit omnem terram ethiopie. et fluuius tertius: tigris. hic qui vadit contra assyrios. at fluuius quartus: hic euphrates. et accepit dominus deus hominem quem formauit: et posuit eum in paradiso voluptatis: ad operandum et custodiendum. et precepit dominus deus ade dicens: ex omni ligno quod in paradiso esca comedes: ex autem ligno cognoscendi bonum et malum: non comedetis ex eo. qua autem die comederitis ex eo: morte moriemini. et dixit dominus deus: non bonum esse hominem solum. faciamus ei adiutorem secundum eum. et formauit deus adhuc ex terra omnes bestias agri: et omnia volatilia celi. et adduxit ea ad adam: vt videret quid vocaret ea. et omne quodcumque vocauit ipsum adam animam viuentem: hoc nomen illi. et vocauit adam nomina omnibus iumentis: et omnibus volatilibus celi: et omnibus bestiis terre. at adam non inuentus est adiutor similis sibi. et immisit deus soporem in adam et dormiuit. et tulit vnam costarum eius: et repleuit carnem pro ea. et edificauit dominus deus costam quam accepit ab adam in mulierem. et adduxit eam ad adam. et dixit adam hoc nunc

C — Eccle. 17.a. — D — 1.Co. 11.b.

Trāsla. B. Hiero.

& aurum terre illius optimum est. Ibiq; inuenitur bdelium & lapis onychinus. Et nomen fluuii secundi Geon. Ipse est qui circuit omnem terram ethiopie. Nomen vero fluminis tertii Tigris: ipse vadit contra assyrios. Fluuius autem quartus ipse est Euphrates. Tulit ergo dominus deus hominem: & posuit eum in paradiso voluptatis. vt operaretur & custodiret illum: precepitq; ei dicens. Ex omni ligno paradisi comede: de ligno autem scientie boni & mali ne comedas. In quocumq; enim die comederis ex eo: morte morieris. Dixit quoq; dominus deus. Non est bonum hominem esse solum: faciamus ei adiutorium simile sibi. Formatis igitur dominus deus de humo cunctis aiantibus terre & vniuersis volatilibus celi: adduxit ea ad adam: vt videret quid vocaret ea. Omne enim quod vocauit adam anime viuentis: ipsum est nomen eius. Appellauitq; adam nominibus suis cuncta aiantia & vniuersa volatilia celi: & omnes bestias terre. Ade vero non inueniebatur adiutor similis eius. Immisit ergo dominus deus soporem in adam. Cumq; obdormisset: tulit vnam de costis eius. & repleuit carnem pro ea. Et edificauit dominus deus costam quam tulerat de adam in mulierem: & adduxit eam ad adam. Dixitq; adam. Hoc nunc

Tex. Heb.

וזהב הארץ ההוא טוב שם הבדלח ואבן השהם: ושם הנהר השני גיחון הוא הסובב את כל ארץ כוש: ושם הנהר השלישי חדקל הוא ההלך קדמת אשור והנהר הרביעי הוא פרת: ויקח יהוה אלהים את האדם וינחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה: ויצו יהוה אלהים על האדם לאמר מכל עץ הגן אכל תאכל: ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות: ויאמר יהוה אלהים לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו: ויצר יהוה אלהים מן האדמה כל חית השדה ואת כל עוף השמים ויבא אל האדם לראות מה יקרא לו וכל אשר יקרא לו האדם נפש חיה הוא שמו: ויקרא האדם שמות לכל הבהמה ולעוף השמים ולכל חית השדה ולאדם לא מצא עזר כנגדו: ויפל יהוה אלהים תרדמה על האדם ויישן ויקח אחת מצלעתיו ויסגר בשר תחתנה: ויבן יהוה אלהים את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה ויבאה אל האדם: ויאמר האדם זאת הפעם

Primitiua heb.

שנה נוח · שלש · רבע לקח · צוה · ידע · אמר היה בדד עשה · חיה · בוא · ראה קרא · נפל רדם · ישן לקח · סגר בנה · איש בוא

Trāsla. Chal.

ודהב ארעא ההיא טב תמן בדולחא ואבני בורלא: ושום נהרא תנינא גיחון הוא דמקיף ית כל ארעא דכוש: ושום נהרא תליתאה דגלת הוא דמהלך למדנח אתור ונהרא רביעאה הוא פרת: ודבר יי אלהים ית אדם ואשריה בגינתא דעדן למפלחה ולמטרה: ופקיד יי אלהים על אדם למימר מכל אילן גינתא מיכל תיכול: ומאילן דאכלי פירוהי חכמין בין טב לביש לא תיכול מניה ארי ביומא דתיכול מניה מיכת תמות: ואמר יי אלהים לא תקין דיהי אדם בלחודוהי אעביד ליה סמיך כקבליה: וברא יי אלהים מן ארעא כל חיות ברא וית כל עופא דשמיא ואיתי לות אדם למחזי מה יקרי ליה וכל דהוה קרי ליה אדם נפשא חיתא הוא שמיה: וקרא אדם שמהן לכל בעירא ולעופא דשמיא ולכל חיות ברא ולאדם לא אשכח סמך כקבליה: ורמא יי אלהים שינתא על אדם ודמיך ונסיב חדא מעלעוהי ומלא בשרא תחותה: ובנא יי אלהים ית עלעא דנסיב מן אדם לאתתא ואיתיה לות אדם: ואמר אדם הדא זמנא

Interp. chal.

et aurum terre illius bonum. Ibi est bdelium et lapis onychinus. Et nomen fluuii secundi geon: ipse est qui circuit omnem terram ethiopie. Et nomen fluuii tertii hiddekel: ipse est qui vadit ad orientem assyrie. Et fluuius quartus ipse est euphrates. Et tulit dominus deus hominem: et collocauit eum in horto voluptatis vt operaretur eum: et custodiret illum. Et precepit dominus deus ade dicens. Ex omni arbore horti comedens comedes: et de arbore cuius fructum comedentes sciunt inter bonum et malum: non comedes ex ea: quoniam in die qua comederis ex ea: morte morieris. Et dixit dominus deus: non est bonum esse hominem solum: faciam ei adiutorem quasi eum. Et creauit dominus deus de terra omnes bestias agri et omnia volatilia celi: et adduxit ad adam vt videret quid vocaret ea: et omne quod vocabat adam aiam viuentis: ipsius est nomen eius. Et vocauit adam nominibus omnibus iumentis et volatile celi: et omni bestie agri: et ade non inuenit adiutorem quasi eum. Et immisit dominus deus soporem in adam: et dormiuit: et tulit vnam de costis eius: et repleuit carnem pro ea. Et edificauit dominus deus costam quam tulerat de adam in mulierem: et adduxit eam ad adam. Et dixit adam: hec nunc

Primitiua chal.

דבר · אשר · פלח נטר אמר · אכל פרה · סוד טוב חזה · חד עבד חיה · אתא חזא קרא · שום · שכח נפל שנן · שנה בנה אתא

עצם מעצמי ובשר מבשרי לזאת יקרא אשה כי מאיש לקחה זאת: על כן יעזב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו והיו לבשר אחד: ויהיו שניהם ערומים האדם ואשתו ולא יתבששו:

Ca. iij.

והנחש היה ערום מכל חית השדה אשר עשה יהוה אלהים ויאמר אל האשה אף כי אמר אלהים לא תאכלו מכל עץ הגן: ותאמר האשה אל הנחש מפרי עץ הגן נאכל: ומפרי העץ אשר בתוך הגן אמר אלהים לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו פן תמתון: ויאמר הנחש אל האשה לא מות תמתון: כי ידע אלהים כי ביום אכלכם ממנו ונפקחו עיניכם והייתם כאלהים ידעי טוב ורע: ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאוה הוא לעינים ונחמד העץ להשכיל ותקח מפריו ותאכל ותתן גם לאישה עמה ויאכל: ותפקחנה עיני שניהם וידעו כי עירמם הם ויתפרו עלה תאנה ויעשו להם חגרת: וישמעו את קול יהוה

קרא · עזב · איש · היה · שנה ערם · בוש · חיה · אמר · אכל · פרה · אכל · נגע · מות · פקח · היה · ראה · אכל אוה · חמד שכל · לקח אכל נתן · פקח · שנה ערם · תפר עשה · שמע

os ex ossibus meis & caro de carne mea. Hec vocabitur virago quoniam de viro sumpta est. Quam obrem relinquet homo patrẽ suũ & matrem: & adherebit vxori sue: & erunt duo in carne vna. Erat autem vterque nudus: adam scilicet & vxor eius & non erubescebant. Ca. 3.

Sed & serpẽs erat callidior cunctis animantibus terre que fecerat dominus deus. Qui dixit ad mulierem. Cur precepit vobis deus vt non comederetis ex omni ligno paradisi. Cui respondit mulier. De fructu lignorũ que sunt in paradiso vescimur. de fructu vero ligni quod est in medio paradisi precepit nobis deus ne comederemus: & ne tãgeremus illud: ne forte moriamur. Dixit autem serpẽs ad mulierẽ. Nequaquam morte moriemini. Scit enim deus quod in quocunque die comederitis ex eo aperientur oculi vestri & eritis sicut dii scientes bonũ & malũ. Vidit igitur mulier quod bonũ esset lignum ad vescendum & pulchrum oculis aspectuque delectabile & tulit de fructu illius & comedit: deditque viro suo. Qui comedit: & aperti sunt oculi amborũ. Cumque cognouissent se esse nudos: consuerunt folia ficus: & fecerunt sibi perizomata. Et cũ audissent vocẽ domini

os et ossibus meis: et caro de carne
ὀστοῦν ἐκ τῶν ὀστέων μου, καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός
mea. hec vocabitur mulier quia de viro suo
μου. αὕτη κληθήσεται γυνή, ὅτι ἐκ τοῦ ἀνδρὸς αὐ-
assumpta est hec. propter hoc relinquet ho-
τῆς ἐλήφθη αὕτη. ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρω-
mo patrem suum et matrẽ: et adhere-
πος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολ-
bit ad vxorem suam. et erunt
ληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. καὶ ἔσονται οἱ
duo in carne vna. et erant duo nudi et
δύο εἰς σάρκα μίαν. καὶ ἦσαν οἱ δύο γυμνοί, ὅ, τε
adam et vxor eius: et non erubescebant
ἀδὰμ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ᾐσχύνοντο. Ca. 3.

Et serpẽs erat prudẽtissimus omniũ bestiarũ
Ὁ δὲ ὄφις ἦν φρονιμώτατος πάντων τῶν θηρίων
que super terrã: quas fecit dominus deus. et dixit
τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν ἐποίησε κύριος ὁ θεός. καὶ εἶπεν
serpẽs mulieri quare dixit deus nõ comedatis
ὁ ὄφις τῇ γυναικί. τί ὅτι εἶπεν ὁ θεὸς οὐ μὴ φάγητε
ab omni ligno quod in paradiso. et
ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ. καὶ
dixit mulier serpẽti ab omni ligno para-
εἶπεν ἡ γυνὴ τῷ ὄφει ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ παρα-
disi vescimur. ab autem fructu ligni
δείσου φαγόμεθα. ἀπὸ δὲ τοῦ καρποῦ τοῦ ξύλου
quod est in medio paradisi dixit deus:
ὅ ἐστιν ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου, εἶπεν ὁ θεός,
nõ comedatis ex eo: neque tangatis illud:
οὐ φάγεσθε ἀπ' αὐτοῦ, οὐδὲ μὴ ἅψησθε αὐτοῦ,
vt non moriamini. et dixit serpẽs mulieri.
ἵνα μὴ ἀποθάνητε. καὶ εἶπεν ὁ ὄφις τῇ γυναικί.
non morte moriemini scit enim deus quod in quacunque
οὐ θανάτῳ ἀποθανεῖσθε. ᾔδει γὰρ ὁ θεὸς ὅτι ἐν ᾗ ἂν ἡ-
die comederitis ex eo: aperientur vestri
μέρᾳ φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, διανοιχθήσονται ὑμῶν οἱ
oculi. et eritis sicut dii scientes bonũ
ὀφθαλμοί, καὶ ἔσεσθε ὡς θεοί, γινώσκοντες καλὸν
et malum. et vidit mulier quod bonum lignum in
καὶ πονηρόν. καὶ εἶδεν ἡ γυνὴ ὅτι καλὸν τὸ ξύλον εἰς
escam: et quod placidũ oculis ad videndũ: et
βρῶσιν, καὶ ὅτι ἀρεστὸν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν, καὶ
pulchrũ est ad intelligendũ. et accipiens mulier
ὡραῖόν ἐστι τοῦ κατανοῆσαι. καὶ λαβοῦσα ἡ γυνὴ
de fructu eius comedit. et dedit et viro
τοῦ καρποῦ αὐτοῦ, ἔφαγε. καὶ ἔδωκε καὶ τῷ ἀνδρὶ
suo cum ea: et comederũt. et aperti sunt ocu-
αὐτῆς μετ' αὐτῆς, καὶ ἔφαγον. καὶ διηνοίχθησαν οἱ ὀφ-
li amborũ: et cognouerũt quia nudi erant. et
θαλμοὶ τῶν δύο, καὶ ἔγνωσαν ὅτι γυμνοὶ ἦσαν. καὶ
consuerunt folia ficus: et fecerunt sibi pe-
ἔρραψαν φύλλα συκῆς, καὶ ἐποίησαν αὐτοῖς πε-
rizomata. et audierunt vocem domini
ριζώματα. καὶ ἤκουσαν τῆς φωνῆς κυρίου

Mat. 19. a. Marci 10. a. Ephe. 5. g. 1. Co. 6. d.

A

Eccle. 15. d. 2. Co. 11. a.

B

Transla. Chal.

גרמא מגרמי ובשרא מבשרי לדא יתקרי אתתא ארי מבעלה אתנסיבת דא: על כן ישבוק גבר בית משכבי אבוהי ואמיה וידבק באתתיה ויהון לבשרא חדא: והוו תרויהון ערטלאין אדם ואתתיה ולא הוו מתכלמין:

Ca. iij.

וחויא הוה חכים מכל חיות חקלא דעבד יי אלהא ואמר לאתתא בקושטא ארי אמר יי אלהא לא תיכלון מכל אילן גנתא: ואמרת אתתא לחויא מפירי אילן גנתא נכול: ומפירי אילנא די במציעות גנתא אמר יי לא תיכלון מניה ולא תקרבון ביה דילמא תמותון: ואמר חויא לאתתא לא מימת תמותון: ארי גלי קדם יי ארי ביומא דתיכלון מניה ויתפתחן עיניכון ותהון כרברביא חכמין בין טב וביש: וחזת אתתא ארי טב אילנא למיכל וארי אסו הוא לעינין ומרגג אילנא לאסתכלא ביה ונסיבת מאיביה ואכלת ויהבת אף לבעלה עמה ואכל: ואתפתחא עיני תרויהון וידעו ארי ערטלאין אינון וחטיטו להון טרפי תאנין ועבדו להון זרזין: ושמעו ית קל מימרא דיי

Interp̃. chal.

os de ossibus meis & caro de carne mea: hec vocabitur mulier quia de viro suo assumpta est illa. Propterea relinquet homo lectulũ patris sui & matris sue: et adherebit vxori sue: & erunt in carne vnã. Et erant ambo nudi: adã & vxor eius: & nõ erubescebant. Ca. 3.

Et serpens erat sapientior cunctis bestiis agri quas fecit dominus deus: & dixit mulieri. Verũne est quod dixit deus: nõ comedatis ex omni arbore horti. Et dixit mulier serpenti. De fructu arboris horti comedemus: sed de fructu arboris que est in medio paradisi dixit deus non comedetis ex eo: neque accedatis ad eum: ne forte moriamini. Et dixit serpẽs mulieri. Non morte moriemini: quoniã manifestum est coram deo quod in die qua comederitis ex eo aperientur oculi vestri: & eritis sicut principes scientes inter bonum & malum. Et vidit mulier quod bona esset arbor ad vescendum: & quod salutifera esset oculis: et delectabilis arbor ad intuendũ in eam: & tulit de fructu eius & comedit: & dedit etiã marito suo & comedit cum ea. Et aperti sunt oculi amborum: & cognouerunt quod nudi essent: & consuerunt sibi folia ficus: & fecerunt sibi cinctoria. Et audierunt vocem verbi domini

Pritiua chal. קרא נסב · שבק שכב דבק · הוה תרי כלם · חיה אכל גן · פרה אכל מצע · קרב מות גלה · פתח הוה רבב · טוב חזא · אסא רגג סכל · אנב פתח תרי · קול אמר

אלהים מתהלך בגן לרוח היום ויתחבא האדם ואשתו מפני יהוה אלהים בתוך עץ הגן: ויקרא יהוה אלהים אל האדם ויאמר לו איכה: ויאמר את קלך שמעתי בגן ואירא כי עירם אנכי ואחבא: ויאמר מי הגיד לך כי עירם אתה המן העץ אשר צויתיך לבלתי אכל ממנו אכלת: ויאמר האדם האשה אשר נתתה עמדי הוא נתנה לי מן העץ ואכל: ויאמר יהוה אלהים לאשה מה זאת עשית ותאמר האשה הנחש השיאני ואכל: ויאמר יהוה אלהים אל הנחש כי עשית זאת ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה על גחנך תלך ועפר תאכל כל ימי חייך: ואיבה אשית בינך ובין האשה ובין זרעך ובין זרעה הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב: אל האשה אמר הרבה ארבה עצבונך והרנך בעצב תלדי בנים ואל אישך תשוקתך והוא ימשל בך: ולאדם אמר כי שמעת לקול אשתך ותאכל מן העץ אשר צויתיך לאמר לא

הלך · חבא פנה · קרא · קול · ירא ערם · חבא נגד · צוה · נתן · אמר · עשה · נשא · ארר · הלך · אכל יום · היה · שוף · רבה · הרה ילד · שוק · משל · איש אכל · צוה

dei deãbulantis in paradiso ad aurã post meridiẽ: abscondit se Adã & vxor eius a facie dñi dei in medio ligni paradisi. Vocauitque dominus deus adam & dixit ei. Vbi es. Qui ait Vocem tuam audiui in paradiso: & timui eo quod nudus essem: & abscondi me. Cui dixit dñs. quis enim indicauit tibi quod nudus esses: nisi quod ex ligno de quo preceperã tibi ne comederes comedisti? Dixitque adã. Mulier quam dedisti mihi sociã dedit mihi de ligno: & comedi. & dixit dominus deus ad mulierem. Quare hoc fecisti? Que respondit. Serpens decepit me & comedi. Et ait dominus deus ad serpentem. Quia fecisti hoc maledictus es inter omnia animantia & bestias terre. Super pectus tuũ gradieris & terrã comedes cũctis diebus vite tue. Inimicitias ponã inter te & mulierem & semen tuũ & semẽ illius. Ipsa conteret caput tuũ: & tu insidiaberis calcaneo eius. Mulieri quoque dixit. Multiplicabo erũnas tuas & conceptus tuos. In dolore paries filios: & sub viri potestate eris: & ipse dñabitur tui. Ade vero dixit. quia audisti vocem vxoris tue: & comedisti de ligno ex quo preceperam tibi ne

dei deambulantis in paradiso in me-
τοῦ θεοῦ περιπατοῦντος ἐν τῷ παραδείσῳ τὸ δει-
ridie. et absconditi sunt et adam et vxor eius
λινόν. καὶ ἐκρύβησαν ὅ, τε ἀδὰμ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ
a facie dñi dei in medio para-
ἀπὸ προσώπου κυρίου τοῦ θεοῦ ἐν μέσῳ τοῦ παρα-
disi. et vocauit dñs deus adam: et di-
δείσου. καὶ ἐκάλεσεν κύριος ὁ θεὸς τὸν ἀδὰμ, καὶ εἶ-
xit ei vbi es. et dixit adam vocem tuã
πεν αὐτῷ ποῦ εἶ. καὶ εἶπεν ἀδὰμ τῆς φωνῆς σου
audiui deambulantis in paradiso: et ti-
ἤκουσα περιπατοῦντος ἐν τῷ παραδείσῳ, καὶ ἐ-
mui: quia nudus sum: et abscõditus sũ et dixit ei
φοβήθην, ὅτι γυμνός εἰμι, καὶ ἐκρύβην. καὶ εἶπεν αὐ-
quis indicauit tibi quod nudus es. nisi a
τῷ τίς ἀνήγγειλέ σοι ὅτι γυμνὸς εἶ, εἰ μὴ ἀπὸ τοῦ
ligno quod precepi tibi hoc solo nõ comedere.
ξύλου οὗ ἐνετειλάμην σοι τούτου μόνου μὴ φαγεῖν,
ab eo comedisti. et dixit adam mulier quã dedi-
ἀπ' αὐτοῦ ἔφαγες. καὶ εἶπεν ἀδὰμ. ἡ γυνὴ ἣν δέδω-
sti mecũ: hec mihi dedit a ligno: et
κας μετ' ἐμοῦ, αὕτη μοι ἔδωκεν ἀπὸ τοῦ ξύλου, καὶ
comedi: et dixit deus mulieri. quid hoc fecisti.
ἔφαγον. καὶ εἶπεν ὁ θεὸς τῇ γυναικί. τί τοῦτο ἐποίη-
sti. et dixit mulier: serpens decepit me: et comedi
σας. καὶ εἶπεν ἡ γυνή, ὁ ὄφις ἠπάτησέν με, καὶ ἔφα-
di et ait dñs deus serpẽti. quia fecisti hoc:
γον. καὶ εἶπεν κύριος ὁ θεὸς τῷ ὄφει. ὅτι ἐποίησας τοῦτο,
maledictus tu pre omnibus bestiis. et pre
ἐπικατάρατος σὺ ἀπὸ πάντων τῶν θηρίων, καὶ ἀπὸ
oibus iumentis que sup terrã. sup pectus
πάντων τῶν κτηνῶν τῶν ἐπὶ τῆς γῆς. ἐπὶ τῷ στήθει
et ventrẽ gradieris: et terrã comedes cunctis die-
καὶ τῇ κοιλίᾳ πορεύσῃ, καὶ γῆν φαγῇ πάσας τὰς ἡ-
bus vite tue. et inimicitiã ponã inter te.
μέρας τῆς ζωῆς σου. καὶ ἔχθραν θήσω ἀναμέσον σου
et inter mulierem: et inter se-
καὶ ἀναμέσον τῆς γυναικός, καὶ ἀναμέσον τοῦ σπέρ-
men tuum et inter semen illius.
ματός σου, καὶ ἀναμέσον τοῦ σπέρματος αὐτῆς.
ipse tuum conteret caput: et tu conteres il-
αὐτός σου τηρήσει κεφαλήν, καὶ σὺ τηρήσεις αὐ-
lius calcaneũ. et mulieri dixit: multiplicans mul-
τοῦ πτέρναν. καὶ τῇ γυναικὶ εἶπεν. πληθύνων πλη-
tiplicabo tristitias tuas et gemitus tuos. in do-
θυνῶ τὰς λύπας σου καὶ τοὺς στεναγμούς σου. ἐν λύ-
loribus paries filios: et ad virum tuũ cõuer-
παις τέξῃ τέκνα, καὶ πρὸς τὸν ἄνδρα σου ἡ ἀποστρο-
sio tua. et ipse tui dominabit. et ade dixit.
φή σου. καὶ αὐτός σου κυριεύσει. καὶ τῷ ἀδὰμ εἶπεν
quia audisti vocem vxoris tue: et come-
ὅτι ἤκουσας τῆς φωνῆς τῆς γυναικός σου, καὶ ἔφα-
disti de ligno: quo precepi tibi hoc solo non
γες ἀπὸ τοῦ ξύλου, οὗ ἐνετειλάμην σοι τούτου μόνου μὴ

C

1. Co. 14. g.

Transla. Chal.

אלהא מתהלך בגנתא למנח יומא ואטמר ואדם ואתתיה מן קדם יי אלהא בגו אילן גנתא: וקרא יי אלהא לאדם ואמר ליה אן את: ואמר ית קל מימרך שמעית בגנתא ודחלית ארי ערטילאי אנא ואטמרית: ואמר מאן חוי לך ארי ערטילאי את המן אילנא דפקדתינך בדיל דלא למיכל מניה אכלת: ואמר אדם אתתא דיהבת עמי היא יהבת לי מן אילנא ואכלית: ואמר יי אלהא לאתתא מה דא עבדת ואמרת אתתא חויא אטעיאני ואכלית: ואמר יי אלהא לחויא ארי עבדת דא ליט את מכל בעירא ומכל חיות חקלא על מעך תזיל ועפרא תיכול כל יומי חייך: ודבבו אישוי בינך ובין אתתא ובין בנך ובין בנהא הוא יהא נטר לך מה דעבדת ליה מלקדמין ואת תהא נטיר ליה בסופא: לאתתא אמר אסגאה אסגי צערכי ועדויכי בצער תלדי בנין ולות בעליך תהא תיובתיך והוא ישלוט ביך: ולאדם אמר ארי קבילת למימר אתתך ואכלת מן אילנא דפקדתך למימר לא

Interp̃. chal.

dei deambulantis in horto ad aurã diei: et absconderunt se adam & vxor eius a facie dñi dei in medio arboris horti. Et vocauit dominus deus adam: & dixit ei vbi es tu. Et ait. Vocem verbi tui audiui in horto & timui quoniam nudus sum ego: & abscondi me. Et ait. Quis indicauit tibi quod nudus esses tu: nunquid de arbore de qua precepi tibi vt nõ comederes ex ea comedisti? Et dixit adam. Mulier quam dedisti mecũ ipsa dedit mihi de arbore & comedi. & dixit dñs deus mulieri. Quid hoc fecisti: & dixit mulier: serpẽs seduxit me & comedi. Et dixit dñs deus serpenti. quia fecisti hoc: maledictus tu pre omnibus iumentis & pre omnibus bestiis agri: super ventrem tuũ gradieris: et puluerem comedes oibus diebus vite tue. & inimicitiam ponam inter te & inter mulierẽ & inter filium tuum & inter filiũ eius: ipse obseruabit tibi quod fecisti ei a principio: et tu obseruabis ei in finem. Mulieri dixit. multiplicans multiplicabo tribulationes tuas & cõceptiones tuas: in tribulatiõe paries filios et ad virum tuũ erit conuersio tua: et ipse dñabitur tui. Ade quoque dixit. quia obedisti verbo vxoris tue: et comedisti de arbore de qua precepi tibi dicens ne

Pritiua chal. הלך נוח טמר · אנתא גוה אמר · טמר חוה · אכל · טעה לוט · חיה מעה אזל · אכל חיה שוה · היה היה סנא · עדה ילד בנה · הוה תוב שלט · אמר

תאכל ממנו ארורה האדמה
בעבורך בעצבון תאכלנה כל ימי
חייך: וקוץ ודרדר תצמיח לך
ואכלת את עשב השדה: בזעת
אפיך תאכל לחם עד שובך אל
האדמה כי ממנה לקחת כי עפר
אתה ואל עפר תשוב: ויקרא
האדם שם אשתו חוה כי הוא
היתה אם כל חי: ויעש יהוה
אלהים לאדם ולאשתו כתנות
עור וילבשם: ויאמר יהוה
אלהים הן האדם היה כאחד
ממנו לדעת טוב ורע ועתה פן
ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים
ואכל וחי לעלם: וישלחהו יהוה
אלהים מגן עדן לעבד את
האדמה אשר לקח משם: ויגרש
את האדם וישכן מקדם לגן עדן
את הכרבים ואת להט החרב
המתהפכת לשמר את דרך עץ
החיים: והאדם ידע את
חוה אשתו ותהר ותלד את
קין ותאמר קניתי איש את
יהוה: ותסף ללדת את אחיו
את הבל ויהי הבל רעה צאן
וקין היה עבד אדמה: ויהי מקץ
ימים ויבא קין מפרי האדמה

comederes: maledicta terra in opere tuo. In laboribus comedes ex ea cũctis diebus vite tue. Spinas & tribulos germinabit tibi: & comedes herbas terre. In sudore vultus tui vesceris pane. donec reuertaris in terrã: de q̃ sumptus es: quia puluis es & in puluerẽ reuerteris. Et vocauit adam nomen vxoris sue Eua. Eo q mater eẽt cũctorũ viuẽtiũ. Fecit quoq; dominus deus Ade & vxori eius tunicas pelliceas: & iduit eos. Et ait. Ecce adam quasi vn⁹ ex nobis factus est sciens bonum & malum. Nũc ergo ne forte mittat manũ suã & sumat ẽt de ligno vite & comedat: & viuat ĩ eternũ. Emisit eũ dominus deus de padiso voluptatis vt operaretur terrã de qua sumptus est. Eiecitq; adã: & collocauit ante paradisum voluptatis cherubin & flãmeum gladium atq; versatilẽ ad custodiendam viam ligni vite.

Ca. 4.

Adam vero cognouit vxorẽ suam Euã q̃ concepit & peperit cain. dicens. Possedi hominem per dominũ. Rursumq; peperit fratrem eius Abel. Fuit autẽ abel pastor ouium: & cain agricola. Factũ est aũt post multos dies vt offerret cain dẽ fructibus terre

φαγεῖν ἀπ' αὐτοῦ ἔφαγες, ἐπικατάρατος ἡ γῆ ἐν τοῖς ἔργοις σου. ἐν λύπαις φαγῇ αὐτὴν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου. ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἀνατελεῖ σοι, καὶ φαγῇ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ. ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου σου φαγῇ τὸν ἄρτον σου, ἕως τοῦ ἀποστρέψαι σε εἰς τὴν γῆν ἐξ ἧς ἐλήφθης· ὅτι γῆ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ. καὶ ἐκάλεσεν ἀδὰμ τὸ ὄνομα τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ζωή, ὅτι αὕτη ἦν μήτηρ πάντων τῶν ζώντων. καὶ ἐποίησεν κύριος ὁ θεὸς τῷ ἀδὰμ καὶ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ χιτῶνας δερματίνους, καὶ ἐνέδυσεν αὐτούς. καὶ εἶπεν ... ἰδοὺ ἀδὰμ γέγονεν ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρόν. καὶ νῦν μήποτε ἐκτείνῃ τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ λάβῃ ἀπὸ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, καὶ φάγῃ, καὶ ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ ἐξαπέστειλεν αὐτὸν κύριος ὁ θεὸς ἐκ τοῦ παραδείσου τῆς τρυφῆς ἐργάζεσθαι τὴν γῆν ἐξ ἧς ἐλήφθη. καὶ ἐξέβαλε τὸν ἀδάμ, καὶ κατῴκισεν αὐτὸν ἀπέναντι τοῦ παραδείσου τῆς τρυφῆς. καὶ ἔταξε τὰ χερουβὶμ καὶ τὴν φλογίνην ῥομφαίαν τὴν στρεφομένην φυλάσσειν τὴν ὁδὸν τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς. Ca. 4.

Ἀδὰμ δὲ ἔγνω εὔαν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ συλλαβοῦσα ἔτεκε τὸν κάϊν. καὶ εἶπεν ἐκτησάμην ἄνθρωπον διὰ τοῦ θεοῦ. καὶ προσέθετο τεκεῖν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν ἄβελ. καὶ ἐγένετο ἄβελ ποιμὴν προβάτων· κάϊν δὲ ἦν ἐργαζόμενος τὴν γῆν. καὶ ἐγένετο μεθ' ἡμέρας ἤνεγκε κάϊν ἀπὸ τῶν καρπῶν τῆς γῆς

Interp. chal.

comedas ex ea. Maledicta terra propter te: in tribulatione comedes eam omnibus diebus vite tue. Et spinas ꝛ tribulos germinabit tibi: ꝛ comedes herbã agri. In sudore vultus tui comedes panem: donec reuertaris in terram de qua creatus es: quia puluis tu: ꝛ in puluerem reuerteris. Et vocauit adam nomẽ vxoris sue euam: eo quod ipsa esset mater omnium filiorum hominis. Et fecit dominus deus ade ꝛ vxori eius vestimenta honoris super cutem carnis sue: et induit eos. Et dixit dominus deus ecce adam est vnicus in seculo: ex se sciens bonum ꝛ malũ: ꝛ nunc forte extendet manum suam ꝛ sumet etiã de arbore vite ꝛ comedet ꝛ viuet in eternum. Et emisit eum dominus deus de horto voluptatis vt operaret̃ terrã de qua creatus fuerat. Et eiecit adam: ꝛ collocauit ad orientem horti voluptatis cherubim ꝛ acutũ gladiũ versatilẽ: ad custodiẽdã viã arboris vite. Ca. 4.

Et adam cognouit euam vxorẽ suam: ꝛ cõcepit ꝛ peperit cain: et dixit: possedi virum coram domino. ꝛ addidit vt pareret fratrem eius abel. Fuitq; abel pastor ouium: ꝛ cain fuit vir agricola. Et factũ est post aliquot dies: et adduxit cain de fructu terre

θυσίαν τῷ κυρίῳ. καὶ ἄβελ ἤνεγκεν καὶ αὐτὸς ἀπὸ τῶν πρωτοτόκων τῶν προβάτων αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ τῶν στεάτων αὐτῶν. καὶ ἐπεῖδεν ὁ θεὸς ἐπὶ ἄβελ καὶ ἐπὶ τοῖς δώροις αὐτοῦ, ἐπὶ δὲ κάϊν καὶ ἐπὶ ταῖς θυσίαις αὐτοῦ οὐ προσέσχεν. καὶ ἐλύπησε τὸν κάϊν λίαν, καὶ συνέπεσε τῷ προσώπῳ αὐτοῦ. καὶ εἶπε κύριος ὁ θεὸς τῷ κάϊν, ἵνα τί περίλυπος ἐγένου, καὶ ἵνα τί συνέπεσε τὸ πρόσωπόν σου; οὐκ ἐὰν ὀρθῶς προσενέγκῃς, ὀρθῶς δὲ μὴ διέλῃς, ἥμαρτες; ἡσύχασον. πρὸς σὲ ἡ ἀποστροφὴ αὐτοῦ, καὶ σὺ αὐτοῦ ἄρξεις. καὶ εἶπεν κάϊν πρὸς ἄβελ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, διέλθωμεν εἰς τὸ πεδίον. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐν τῷ πεδίῳ, ἀνέστη κάϊν ἐπὶ ἄβελ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καὶ ἀπέκτεινεν αὐτόν. καὶ εἶπεν ὁ θεὸς πρὸς κάϊν, ποῦ ἐστιν ἄβελ ὁ ἀδελφός σου; ὁ δὲ εἶπεν οὐ γινώσκω· μὴ φύλαξ τοῦ ἀδελφοῦ μου εἰμὶ ἐγώ; καὶ εἶπεν ὁ θεός, τί ἐποίησας τοῦτο; φωνὴ αἵματος τοῦ ἀδελφοῦ σου βοᾷ πρός με ἐκ τῆς γῆς. καὶ νῦν ἐπικατάρατος σὺ ἀπὸ τῆς γῆς, ἣ ἔχανε τὸ στόμα αὐτῆς δέξασθαι τὸ αἷμα τοῦ ἀδελφοῦ σου ἐκ τῆς χειρός σου. ὅτι ἐργᾷ τὴν γῆν, καὶ οὐ προσθήσει τὴν ἰσχὺν αὐτῆς δοῦναί σοι· στένων καὶ τρέμων ἔσῃ ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ εἶπε κάϊν πρὸς κύριον, μείζων ἡ αἰτία μου τοῦ ἀφεθῆναί με. εἰ ἐκβάλλεις με σήμερον ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου σου κρυβήσομαι, καὶ ἔσομαι στένων καὶ τρέμων ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἔσται πᾶς ὁ εὑρίσκων με, ἀποκτενεῖ με. καὶ εἶπεν αὐτῷ κύριος ὁ θεός, οὐχ οὕτως· πᾶς ὁ ἀποκτείνας κάϊν, ἑπτὰ ἐκδικούμενα παραλύσει. καὶ ἔθετο κύριος ὁ θεὸς σημεῖον τῷ κάϊν, τοῦ μὴ

muñera dño. Abel quoq; obtulit de primogenitis gregis sui & de adipibus eorum. Et respexit dominus ad abel & ad muñera ei⁹. ad cain aũt et ad munera illi⁹ non respexit. Iratusq; est cain vehemẽter: & cõcidit vultus ei⁹. Dixitq; dñs ad eũ. Quare iratus es & cur concidit facies tua. Nonne si bene egeris recipies: sin aũt male: statim in foribus peccatũ aderit. Sed sub te erit appetitus eius. & tu dñaberis illius. Dixitq; cain ad abel frẽm suum. Egrediamur foras. Cũq; eẽnt in agro: cõsurrexit cain aduersus frẽm suũ abel: & iterfecit eũ. Et ait dñs ad cain. Vbi ẽ abel fr̃ tuus? qui respondit. Nescio. Nũquid custos frĩs mei sũ ego? Dixitq; ad eũ. Quid fecisti? Vox sãguis fratris tui clamat ad me de terra. Nunc igitur maledictus eris super terram: q̃ aperuit os suũ & suscepit sanguinẽ frĩs tui de manu tua. Cum operatus fueris eam non dabit tibi fructus suos. Vagus & pfugus eris sup terrã. Dixitq; cain ad dñm. Maior est iniqtas mea: q̃ž vt veniam merear. ecce eiicis me hodie a facie terre: & a facie tua abscondar. & ero vagus & pfugus in terra. Omis igitur q inuenerit me occidet me. Dixitq; ei dñs. Nequaq; ita fiet: sed ois q occiderit cain: septuplũ puuietur. Posuitq; dñs in cain signum vt non

מנחה ליהוה: והבל הביא גם
הוא מבכרות צאנו ומחלבהן
וישע יהוה אל הבל ואל מנחתו:
ואל קין ואל מנחתו לא
שעה ויחר לקין מאד ויפלו פניו:
ויאמר יהוה אל קין למה חרה לך
ולמה נפלו פניך: הלוא אם
תיטיב שאת ואם לא תיטיב
לפתח חטאת רבץ ואליך
תשוקתו ואתה תמשל בו: ויאמר
קין אל הבל אחיו ויהי בהיותם
בשדה ויקם קין אל הבל אחיו
ויהרגהו: ויאמר יהוה אל קין אי
הבל אחיך ויאמר לא ידעתי
השמר אחי אנכי: ויאמר מה
עשית קול דמי אחיך צעקים
אלי מן האדמה: ועתה ארור
אתה מן האדמה אשר פצתה את
פיה לקחת את דמי אחיך מידך:
כי תעבד את האדמה לא תסף
תת כחה לך נע ונד תהיה בארץ:
ויאמר קין אל יהוה גדול עוני
מנשוא: הן גרשת אתי היום מעל
פני האדמה ומפניך אסתר
והייתי נע ונד בארץ והיה כל
מצאי יהרגני: ויאמר לו יהוה
לכן כל הרג קין שבעתים יקם
וישם יהוה לקין אות לבלתי

Interp. chal.

munus corã dño. Et abel adduxit etiã ipse de primogenitis ouiũ suarũ ꝛ de adipibus earum: et suscepit dñs cũ bñplacito abel ꝛ munus eius. Cain aũt ꝛ munus eius nõ suscepit cũ bñplacito: ꝛ iratus ẽ cain vehemẽter: ꝛ ceciderũt vultus eius. Dixitq; dñs ad caĩ cur irasceris tu: ꝛ q̃re ceciderũt vultus tui: nõne si bene egeris opa tua dimittet̃ tibi: ꝛ si non bñ egeris: in diẽ iudicij pc̃m tuũ seruatũ est: in q̃ futurũ est vt vlciscatur de te: si nõ cõuerteris: ꝛ si cõuerteris dimittet̃ tibi. Et loquẽs cain ad abel fratrẽ suũ: fuitq; cũ essent in agro: ꝛ surrexit cain cõtra abel fratrẽ suũ ꝛ occidit eũ. Et dixit dñs ad cain. Vbi est abel fr̃ tuus. Et dixit nescio. Nunq̃d custos frĩs mei ego sum? Et ait q̃d fecisti: vox sanguinis gñationũ q̃ future erãt succedere de fr̃e tuo clamãt corã me de t̃ra. Et nũc maledictus tu de terra q̃ apuit os suũ vt susciperet sanguinẽ frĩs tui de manu tua. Qñ opatus fueris t̃rã: nõ dabit amplius tibi virtutẽ suã: istabilis ꝛ trãsmigrãs eris in t̃ra. Et dixit cain corã dño. Magna ẽ iniq̃tas mea vt dimittat̃. Ecce eiecisti me hodie de supficie t̃re: et a facie tua ero abscõditus: ꝛ ero istabilis ꝛ trãsmigrãs in t̃ra: ꝛ erit ois q̃ iuenerit me occidet me. Et dixit ei dñs pptérea oẽs q̃ occiderit cain: in septẽ gñationes vindicta assumet̃ ex eo: ꝛ posuit dñs in caĩ signũ: vt nõ

Ter. Heb.

הכות אתו כל מצאו: ויצא קין
מלפני יהוה וישב בארץ נוד
קדמת עדן: וידע קין את אשתו
ותהר ותלד את חנוך ויהי בנה
עיר ויקרא שם העיר כשם בנו
חנוך: ויולד לחנוך את עירד
ועירד ילד את מחויאל ומחייאל
ילד את מתושאל ומתושאל
ילד את למך: ויקח לו למך שתי
נשים שם האחת עדה ושם
השנית צלה: ותלד עדה את יבל
הוא היה אבי ישב אהל ומקנה:
ושם אחיו יובל הוא היה אבי כל
תפש כנור ועוגב: וצלה גם הוא
ילדה את תובל קין לטש כל
חרש נחשת וברזל ואחות תובל
קין נעמה: ויאמר למך לנשיו
עדה וצלה שמען קולי נשי למך
האזנה אמרתי כי איש הרגתי
לפצעי וילד לחברתי: כי שבעתים
יקם קין ולמך שבעים ושבעה:
וידע אדם עוד את אשתו
ותלד בן ותקרא את שמו שת
כי שת לי אלהים זרע אחר
תחת הבל כי הרגו קין: ולשת גם
הוא ילד בן ויקרא את שמו
אנוש אז הוחל לקרא בשם יהוה:

Ca.v.

Priuatiua heb.: נכה · פנה · איש · הרה ילד היה · בנה · קרא · ילד · לקח שנה · נשא · ילד · קנה · ענב · נשא · אזן · נכה · איש · ילד קרא · שית · קרא · חלל

Trāsla. B. Hiero.

interficeret eū ois qui iuenisset eū. Egressusq3 cai a facie dñi habitauit profugus in terra: ad orientale plagā edē. Cognouit āt cain vxorē suā: q̄ cōcepit & pepit Enoch. Et edificauit ciuitatem: & vocauit nomē ei9 ex noīe filii sui enoch. Porro enoch genuit irad: et irad genuit mauiael. & mauiael genuit Mathusael: & Mathusael genuit Lamech. Qui accepit duas vxores: nomen vni ada: & nomen alteri sella. Genuitq3 ada iabel: qui fuit pr̄ habitātiū i tentoriis: atq3 pastorū. & nomē fratris ei9 Iubal. Ipse fuit pater canētiū cithara & organo. Sella quoq3 genuit Tubalcain: qui fuit malleator & faber i cūcta opa eris & ferri. Soror vero tubal cain noema. Dixitq3 lamech vxoribus suis ade & selle: Audite vocē meā vxores lamech: auscultate sermonē meū. Q̄m occidi virū i vuln9 meū: & adolescētulū in liuorem meū. Septuplū vltio dabitur de cain: d̄e lamech vero septuagies septies. Cognouit quoq3 adhuc adā vxorē suā: et pepit filiū. vocauitq3 nomē eius seth: dicens. Posuit mihi de9 semē aliud pro abel: quem occidit cain. Sed & seth natus est filius: quem vocauit enos. Iste cepit inuocare nomen dñi. Ca. 5.

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

interficeret eū oīs qui inuenisset eū. τ egref
ἀνελεῖν αὐτὸν πάντα τὸν εὑρίσκοντα αὐτόν. καὶ ἐξῆλ
sus ē cain a facie dei. τ habitauit i terra
θε καῒν ἀπὸ προσώπου τοῦ θεοῦ. καὶ ᾤκησεν ἐν γῇ
naid: cōtra eden. et cognouit cain vxorē
ναΐδ, κατέναντι ἐδέν. καὶ ἔγνω καῒν τὴν γυναῖκα
suā. τ concipiēs: peperit enoch. et fuit edi
αὐτοῦ. καὶ συλλαβοῦσα, ἔτεκε τὸν ἐνώχ. καὶ ἦν οἰ
ficans ciuitatē. et nominauit ciuitatē in
κοδομῶν πόλιν. καὶ ἐπωνόμασε τὴν πόλιν ἐπὶ τῷ
nomē filii sui enoch. natus ē aūt enoch
ὀνόματι τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἐνώχ. ἐγεννήθη δὲ τῷ ἐνώχ
gaidad. et gaidad genuit mauiael. et mauiael
γαϊδάδ. καὶ γαϊδὰδ ἐγέννησε τὸν μαιήλ. καὶ μαιὴλ
genuit mathusala. et mathusala genuit
ἐγέννησε τὸν μαθουσαλά. καὶ μαθουσαλὰ ἐγέννησε τὸν
lamech. et accepit sibi lamech duas vxores. no
λάμεχ. καὶ ἔλαβεν αὐτῷ λάμεχ δύο γυναῖκας. ὄνο
mē vni: adda. et nomen secūde: sella. et
μα τῇ μιᾷ, ἀδδά. καὶ ὄνομα τῇ δευτέρᾳ, σελλά. καὶ
peperit adda tobel. hic fuit pater habitātiū
ἔτεκεν ἀδδὰ τὸν ἰωβήλ. οὗτος ἦν πατὴρ οἰκούντων
in tētoriis pastoꝝ. et nomen fratri suo:
ἐν σκηναῖς κτηνοτρόφων. καὶ ὄνομα τῷ ἀδελφῷ αὐ
tubal. hic fuit: q̄ ostendit psalteriū et
τοῦ, ἰουβάλ. οὗτος ἦν, ὁ καταδείξας ψαλτήριον καὶ
citharam. sella aūt pepit τ ipsa thobel. τ fuit
κιθάραν. σελλὰ δὲ ἔτεκεν καὶ αὐτὴ τὸν θοβέλ. καὶ ἦν
malleator faber eris τ ferri. soror
σφυροκόπος χαλκεὺς χαλκοῦ καὶ σιδήρου. ἀδελ
aūt thobel: noema. dixit āt lamech vxoribus su
φὴ δὲ θοβέλ, νοεμά. εἶπε δὲ λάμεχ ταῖς γυναιξὶν αὐ
is adda τ sella: audite meā vocem vxo
τοῦ ἀδδὰ καὶ σελλά, ἀκούσατέ μου τῆς φωνῆς γυ
res lamech: auscultate meos sermones. q̄m vi
ναῖκες λάμεχ, ἐνωτίσασθέ μου τοὺς λόγους. ὅτι ἄν
rū occidi in vulnus mihi: et adolescētulū i
δρα ἀπέκτεινα εἰς τραῦμα ἐμοί, καὶ νεανίσκον εἰς
liuorē mihi. q2 septies vendicatū ē cain: ex
μώλωπα ἐμοί. ὅτι ἑπτάκις ἐκδεδίκηται κάϊν, ἐκ
āt lamech: septuagies septē. cognouit āt adā v
δὲ λάμεχ, ἑβδομηκοντάκις ἑπτά. ἔγνω δὲ ἀδὰμ εὔ
nā vxorē suā. et concipiens: pepit
αν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. καὶ συλλαβοῦσα, ἔτεκεν
filiū. et nominauit nomē eius seth. dicens:
υἱόν. καὶ ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα αὐτοῦ σήθ. λέγουσα,
suscitauit enī mihi deus semen aliud pro abel.
ἐξανέστησε γάρ μοι ὁ θεὸς σπέρμα ἕτερον ἀντὶ ἄβελ.
quē occidit cain. et seth fuit filius. nomina
ὃν ἀπέκτεινε κάϊν. καὶ τῷ σὴθ ἐγένετο υἱός. ἐπωνό
uit āt nomē eius: enos. hic sperauit
μασε δὲ τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἐνώς. οὗτος ἤλπισεν
inuocare nomē dñi dei.
ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομα κυρίου τοῦ θεοῦ. Ca. 5.

Transla. Chal.

למקטל יתיה כל דישכחניה: ונפק קין מן קדם יי ויתיב בארעא דנוד לקדומא
דעדן: וידע קין ית אתתיה ועדיאת וילידת ית חנוך והוה בני קרתא וקרא שמא
דקרתא כשמא דבריה חנוך: ואתיליד לחנוך ית עירד ועירד אוליד ית מחויאל
ומחייאל אוליד ית מתושאל ומתושאל אוליד ית למך: ונסיב ליה למך תרתין נשין
שום חדא עדה ושום תניתא צלה: וילידת עדה ית יבל הוא הוה רבהון דיתבי משכנין
ומרי בעירא: ושום אחוהי יובל הוא הוה רבהון דכל דמנגן על פום כנרא ואבובא:
וצלה אף היא ילידת ית תובל קין רבהון דכל ידעי עבידת נחשא ופרזלא
ואחתיה דתובל קין נעמה: ואמר למך לנשוהי עדה וצלה שמען קלי נשי למך אצתא
למימרי ארי לא קטלית גברא דבדיליה אנא סביל חובין ואף לא עולימא חבלית
דבדיליה ישתיצי זרעי: ארי שבעה דרין תליין לקין הלא ללמך שבעין ושבעה:
וידע אדם עוד ית אתתיה וילידת בר וקרת ית שמיה שת ארי אמרת יהב לי יי בר אחרן
חלף הבל דקטליה קין: ולשת אף הוא איתיליד בר וקרא ית שמיה אנוש בכן
ביומוהי שריאו בני אנשא לצלאה בשמא דיי: Ca.v.

Priuatiua chal.: קטל שכח · הוה בנה קרה · ילד · תרי נשה · תנה רבב שכן · מרא אתא נגנא · רבב · נשה אמר · עלם · שיצא דור סבע · אנתא קרא · שוה ילד

Interp. chal.

occideret eum omnis qui inuenisset eum. Et egressus est cain a facie domini: τ habitauit in terra nod ad orientem eden. Et cognouit cain vxorem suam: τ cōcepit τ peperit enoch: τ fuit edificator ciuitatis. Et vocauit nomē ciuitatis sicut nomē filij sui enoch. Et natus ē ipsi enoch irad. Et irad genuit mauiael: et mauiael genuit mathusael: τ mathusael genuit lamech. Et accepit sibi lamech duas vxores: nomē vnius ada: τ nomen alterius sella. Et peperit ada iabal: ipse fuit magister habitantium in tabernaculis τ possidentiū peccora. Et nomē fratris sui iubal: ipse fuit magister canentium in cithara τ organo. Et sella etiam ipsa peperit tubal cain: qui fuit magister corum omnium scientium opus eris et ferri: τ soror ipsius tubal cain fuit naama. Et dixit lamech vxoribus suis ade τ selle. Audite vocē meā vxores lamech: auscultate sermonem meum. Quoniam non occidi virum: vt propter eum ego portem peccatum: neq3 adolescentulum disperdidi vt propter eum consumatur semen meum. Quoniam si in septem generationes vindicta dabitur de cain: nōne de lamech in septuaginta τ septem. Et cognouit adam rursus vxorem suam τ peperit filiū: τ vocauit nomē eius seth: q̄m posuit deus mihi filiū alium pro abel: q2 interfecit eū cain. Et seth quoq3 natus est filius: τ vocauit nomē eius enos: tūc inceperunt filij hoim orare in noie domini. Ca. 5.

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

Hic liber generationis hominū. qua die
Αὕτη ἡ βίβλος γενέσεως ἀνθρώπων. ᾗ ἡμέ
fecit deus adā. ad imaginē dei
ρᾳ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἀδάμ. κατ᾽ εἰκόνα θεοῦ
fecit illū. masculū τ feminā fecit eos
ἐποίησεν αὐτόν. ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐ
τ benedixit eis. et nominauit no
τούς. καὶ ηὐλόγησεν αὐτούς. καὶ ἐπωνόμασε τὸ ὄνο
men eius adam: qua die fecit eos. vi
μα αὐτοῦ ἀδάμ, ᾗ ἡμέρᾳ ἐποίησεν αὐτούς. ἔζη
xit aūt adam annos ducētos triginta. τ genuit
σε δὲ ἀδὰμ ἔτη διακόσια τριάκοντα. καὶ ἐγέννη
ad figurā suā: et ad imaginē su
σε κατὰ τὴν ἰδέαν αὐτοῦ, καὶ κατὰ τὴν εἰκόνα αὐ
am: et nominauit nomen eius: seth. facti
τοῦ, καὶ ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, σήθ. ἐγένον
sūt aūt dies adam: quos vixit postq̄ genuit
το δὲ αἱ ἡμέραι ἀδάμ, ἃς ἔζησε μετὰ τὸ γεννῆ
ipse seth: anni septingēti. et genuit
σαι αὐτὸν τὸν σήθ, ἔτη ἑπτακόσια. καὶ ἐγέννησεν
filios τ filias. et facti sunt oēs dies
υἱοὺς καὶ θυγατέρας. καὶ ἐγένοντο πᾶσαι αἱ ἡμέ
adam: quos vixit: anni nongenti triginta:
ραι ἀδάμ, ἃς ἔζησεν, ἔτη ἐννακόσια τριάκοντα,
et mortuus ē. vixit aūt seth annos ducētos quin
καὶ ἀπέθανεν. ἔζησε δὲ σὴθ ἔτη διακόσια πέν
q3. et genuit enos. et vixit seth postq̄
τε. καὶ ἐγέννησε τὸν ἐνώς. καὶ ἔζησε σὴθ μετὰ τὸ
genuit ipse enos: annos septingētos septē.
γεννῆσαι αὐτὸν τὸν ἐνώς, ἔτη ἑπτακόσια ἑπτά.
et genuit filios et filias. τ facti sunt
καὶ ἐγέννησεν υἱοὺς καὶ θυγατέρας. καὶ ἐγένοντο
oēs dies seth: anni nongenti duodecim:
πᾶσαι αἱ ἡμέραι σήθ, ἔτη ἐννακόσια δεκαδύο,
et mortuus ē. τ vixit enos annos centū nona
καὶ ἀπέθανεν. καὶ ἔζησεν ἐνὼς ἔτη ἑκατὸν ἐννενή
ginta. τ genuit cainā. et vixit enos
κοντα. καὶ ἐγέννησε τὸν καϊνάν. καὶ ἔζησεν ἐνὼς
postq̄ genuit ipse cainā: annos septingē
μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν τὸν καϊνάν, ἔτη ἑπτακό
tos quindecim. et genuit filios et fili
σια δεκαπέντε. καὶ ἐγέννησεν υἱοὺς καὶ θυγατέ
as et facti sunt oēs dies enos anni nō
ρας. καὶ ἐγένοντο πᾶσαι αἱ ἡμέραι ἐνὼς ἔτη ἐν
genti quinq3: et mortuus ē. et vixit cainā
νακόσια πέντε, καὶ ἀπέθανεν. καὶ ἔζησε καϊνὰν
annos centū septuaginta. et genuit mala
ἔτη ἑκατὸν ἑβδομήκοντα. καὶ ἐγέννησε τὸν μελε
lehel. et vixit cainā postq̄ genuit ipse
λεήλ. καὶ ἔζησε καϊνὰν μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν
malalehel: annos septingentos quadraginta.
τὸν μελελεήλ, ἔτη ἑπτακόσια τεσσαράκοντα.
et genuit.
καὶ ἐγέννησεν

Ecck. 17. a. & 1. d. — 1. Pa. 1. a.

Transla. B. Hiero.

Hic est liber generationis adā in die q̄ creauit deus hominē. ad imaginē dei fecit illū: masculū & feminā creauit eos. & bñdixit illis: & vocauit nomen eorum adam in die qua creati sunt. Vixit āt adā cētū triginta annis: & genuit filiū ad imaginem & similitudinē suā: vocauitq3 nomen eius seth. & facti sunt dies adā postq3 genuit seth octingenti anni: genuitq3 filios & filias. Et factū est omne tempus quod vixit adam anni nongenti triginta & mortuus ē. Vixit quoq3 seth centum quinq3 annis. & genuit enos. Vixitq3 seth postq3 genuit enos octingentis septē annis: genuitq3 filios & filias. Et facti sunt omnes dies seth nongētorū duodecī annorum: & mortuus est. Vixit vero enos nonaginta ānis. & genuit chaynan. Post cuius ortum vixit octingētis quindecim annis: & genuit filios & filias. factiq3 sūt oēs dies enos nōgēti quinq3 anni: & mortuus est. Vixit quoq3 chaynā septuaginta annis: & genuit malalehel. & vixit chaynā postq3 genuit malalehel octingentis quadraginta annis: genuitq3

Ter. Heb.

זה ספר תולדת אדם ביום ברא
אלהים אדם בדמות אלהים עשה
אתו: זכר ונקבה בראם ויברך
אתם ויקרא את שמם אדם
ביום הבראם: ויחי אדם שלשים
ומאת שנה ויולד בדמותו
כצלמו ויקרא את שמו שת:
ויהיו ימי אדם אחרי הולידו את
שת שמנה מאת שנה ויולד
בנים ובנות: ויהיו כל ימי אדם
אשר חי תשע מאות שנה
ושלשים שנה וימת: ויחי שת
חמש שנים ומאת שנה ויולד את
אנוש: ויחי שת אחרי הולידו את
אנוש שבע שנים ושמנה מאות
שנה ויולד בנים ובנות: ויהיו
כל ימי שת שתים עשרה שנה
ותשע מאות שנה וימת: ויחי
אנוש תשעים שנה ויולד את
קינן: ויחי אנוש אחרי הולידו
את קינן חמש עשרה שנה
ושמנה מאות שנה ויולד בנים
ובנות: ויהיו כל ימי אנוש חמש
שנים ותשע מאות שנה וימת:
ויחי קינן שבעים שנה ויולד
את מהללאל: ויחי קינן אחרי
הולידו את מהללאל ארבעים
שנה ושמנה מאות שנה ויולד

Priuatiua heb.: ילד · דמה · ברך · ברא · ברא חיה · ילד · היה · יום ילד · מאה · חיה מאה · מות היה · שנה מאה · חיה ילד · חיה יום · שנה מאה מות · חיה ילד · רבע

Transla. Chal.

דין ספר תולדת אדם ביומא דברא יי אדם בדמותא דיי עבד יתיה: דכר ונוקבא
ברא אנון ובריך יתהון וקרא ית שמהון אדם ביומא דאתבריאו: וחיא אדם מאה
ותלתין שנין ואוליד בדמותיה כצלמיה וקרא ית שמיה שת: והוו יומי אדם בתר
דאוליד ית שת תמני מאה שנין ואוליד בנין ובנן: והוו כל יומי אדם דחיא תשע מאה
ותלתין שנין ומית: וחיא שת מאה וחמש שנין ואוליד ית אנוש: וחיא שת בתר
דאוליד ית אנוש תמני מאה ושבע שנין ואוליד בנין ובנן: והוו כל יומי שת תשע
מאה ותרתא עשרה שנין ומית: וחיא אנוש תשעין שנין ואוליד ית קינן: וחיא אנוש
בתר דאוליד ית קינן תמני מאה וחמש עשרה שנין ואוליד בנין ובנן: והוו כל יומי
אנוש תשע מאה וחמש שנין ומית: וחיא קינן שבעין שנין ואוליד ית מהללאל: וחיא
קינן בתר דאוליד ית מהללאל תמני מאה וארבעין שנין ואוליד

Interp. chal.

Hic est liber generationis adā in die qua creauit deus hoiem: ad similitudinē dei fecit illū: masculum τ feminā creauit eos: τ benedixit illis: et vocauit nomen eoꝝ adam: in die qua creati sunt. Et vixit adam centū τ triginta annis: τ genuit ad similitudinem suā sm imaginē suā: τ vocauit nomen eius seth. Et fuerūt dies adam postquā genuit seth octingenti anni: τ genuit filios τ filias. Et fuerūt oēs dies adā quibus vixit nōgenti τ triginta anni: et mortuus est. Et vixit seth centū τ quinq3 annis: τ genuit enos. Et vixit seth postquā genuit enos octingentis τ septem annis: τ genuit filios τ filias. Et fuert oēs dies seth nongēti τ duodecim anni: τ mortuus ē. Et vixit enos nonagita annis: τ genuit chainan. Et vixit enos postquā genuit chainā octingētis τ quindecim annis: et genuit filios τ filias. Et fuerunt oēs dies enos nongenti τ quinq3 anni: τ mortuus est. Et vixit chainan septuaginta annis: τ genuit malalehel. Et vixit chainan postquam genuit malalehel octingentis τ quadraginta annis. et genuit

Priuatiua chal.: ילד דמה · ברא חיה · שנה ילד דמה · הוה ילד תמנא · תנה מות חיה · היה · תרי שנה מות · חיה ילד תמנא · היה · רבע

Primitiva heb. | Tex. Heb. | Gen. | Ca. v. | Trāsla. B. Hiero. | Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

Tex. Heb.

בנים ובנות ויהיו כל ימי קינן
עשר שנים ותשע מאות שנה
וימת ויחי מהללאל חמש שנים
וששים שנה ויולד את ירד
ויחי מהללאל אחרי הולידו את
ירד שלשים שנה ושמנה מאות
שנה ויולד בנים ובנות ויהיו
כל ימי מהללאל חמש ותשעים
שנה ושמנה מאות שנה וימת
ויחי ירד שתים וששים שנה
ומאת שנה ויולד את חנוך ויחי
ירד אחרי הולידו את חנוך שמנה
מאות שנה ויולד בנים ובנות
ויהיו כל ימי ירד שתים וששים
שנה ותשע מאות שנה וימת
ויחי חנוך חמש וששים שנה
ויולד את מתושלח ויתהלך חנוך
את האלהים אחרי הולידו את
מתושלח שלש מאות שנה
ויולד בנים ובנות ויהי כל ימי
חנוך חמש וששים שנה ושלש
מאות שנה ויתהלך חנוך את
האלהים ואיננו כי לקח אתו
אלהים ויחי מתושלח שבע
ושמנים שנה ומאת שנה ויולד
את למך ויחי מתושלח אחרי
הולידו את למך שתים ושמונים
שנה ושבע מאות שנה ויולד

Primitiva heb.: שׁשה · ילד · מאה · ילד · מאה מות · חיה · ילד חיה · ילד · היה יום שׁשה · מאה · הלך · ילד · מאה · היה יום · מאה הלך · חיה · ילד · ילד שׁמן

Trāsla. B. Hiero.

filios & filias. Et facti sūt omnes dies caynan nōgenti decē anni: & mortuus ē. Vixit āt malalehel sexagīta quinq; annis: & genuit iared. Et vixit malalehel postq̄ genuit iared octingentis triginta annis: & genuit filios & filias. Et facti sunt oēs dies malalehel octingēti nonagīta quinq; anni: & mortuus est. Vixitq; iared cētū sexagita duobus annis: & genuit enoch. Et vixit iared postq̄ genuit enoch octingentis annis: & genuit filios & filias. Et facti sūt oēs dies iared nōgenti sexaginta duo āni & mortuus ē. Porro enoch vixit sexaginta quinq; annis: & genuit mathusalem. Et ambulauit enoch cū deo. Et vixit enoch postq̄ genuit mathusalem trecentis annis: & gēuit filios & filias. Et facti sunt oēs dies enoch trecenti sexagīta quinq; anni. ambulauitq; cum deo & nō apparuit: quia tulit eum deus. Vixit quoq; mathusalem centū octoginta septem annis: & genuit lamech. Et vixit mathusalem postq̄ genuit lamech septingentis octoginta duobus annis: & genuit

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

filios et filias. et facti sūt oēs
υἱοὺς καὶ θυγατέρας. καὶ ἐγένοντο πᾶσαι
dies caināː anni nōgenti decem.
αἱ ἡμέραι καϊνὰν, ἔτη ἐννακόσια δέκα.
et mortuus ē. et vixit malalehel ānos
καὶ ἀπέθανεν. καὶ ἔζησε μελελεὴλ ἔτη
centū sexaginta quinq;. et genuit ia-
ἑκατὸν ἑξηκονταπέντε. καὶ ἐγέννησε τὸν ἰα-
red. et vixit malalehel postq̄ genuit
ρέδ. καὶ ἔζησε μελελεὴλ μετὰ τὸ γεννῆσαι
ipse iared: annos septingētos trigin-
αὐτὸν τὸν ἰαρέδ, ἔτη ἑπτακόσια τριάκον-
ta. et genuit filios et filias. et
τα. καὶ ἐγέννησεν υἱοὺς καὶ θυγατέρας. καὶ
facti sunt oēs dies malalehel āni
ἐγένοντο πᾶσαι αἱ ἡμέραι μελελεὴλ ἔτη
octingēti nonaginta quinq;. et mortuus ē.
ὀκτακόσια ἐνενηκονταπέντε. καὶ ἀπέθανεν.
et vixit iared ānos centū sexagīta duos.
καὶ ἔζησεν ἰαρὲδ ἔτη ἑκατὸν ἑξηκονταδύο.
et genuit enoch. et vixit iared
καὶ ἐγέννησε τὸν ἐνώχ. καὶ ἔζησεν ἰαρέδ
postq̄ genuit ipse enoch: ānos octi-
μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν τὸν ἐνώχ, ἔτη ὀκτα-
gētos: et genuit filios et filias.
κόσια. καὶ ἐγέννησεν υἱοὺς καὶ θυγατέρας.
et facti sūt oēs dies iared āni nō-
καὶ ἐγένοντο πᾶσαι αἱ ἡμέραι ἰαρὲδ ἔτη ἐν-
genti sexaginta duo. et mortuus ē. et vi-
νακόσια ἑξηκονταδύο. καὶ ἀπέθανεν. καὶ ἔζη-
xit enoch ānos centū sexaginta quinq;. et
σεν ἐνὼχ ἔτη ἑκατὸν ἑξηκονταπέντε. καὶ
genuit mathusala. placuit aūt enoch
ἐγέννησε τὸν μαθουσαλά. εὐηρέστησε δὲ ἐνὼχ
deo. et vixit enoch postq̄ genuit
τῷ θεῷ. καὶ ἔζησεν ἐνὼχ μετὰ τὸ γεννῆσαι
ipse mathusalē: ānos ducētos. et
αὐτὸν τὸν μαθουσαλά, ἔτη διακόσια. καὶ
genuit filios et filias. et facti
ἐγέννησεν υἱοὺς καὶ θυγατέρας. καὶ ἐγένον-
sūt oēs dies enoch āni trecēti sexa-
το πᾶσαι αἱ ἡμέραι ἐνὼχ ἔτη τριακόσια ἑξη-
ginta quinq;. et placuit enoch deo.
κονταπέντε. καὶ εὐηρέστησεν ἐνὼχ τῷ θεῷ.
et nō inueniebat: q2 transtulit eum
καὶ οὐχ εὑρίσκετο, διότι μετατέθεικεν αὐ-
deus. et vixit mathusalē ānos centum
τὸν ὁ θεός. καὶ ἔζησε μαθουσαλὰ ἔτη ἑκατὸν
sexaginta quinq;. et genuit lamech. et vi-
ἑξηκονταπέντε. καὶ ἐγέννησε τὸν λάμεχ. καὶ ἔζη-
xit mathusalē: postq̄ genuit ipse
σε μαθουσαλὰς, μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν τὸν
lamech: ānos octingentos duos. et genuit
λάμεχ, ἔτη ὀκτακόσια δύο. καὶ ἐγέννησεν

Eccle. 44.c. Hebr. 11.

Transla. Chal.

בנין ובנן והוו כל יומי קינן תשע מאה ועשר שנין ומית וחיא מהללאל שתין וחמש
שנין ואוליד ית ירד וחיא מהללאל בתר דאוליד ית ירד תמני מאה ותלתין שנין
ואוליד בנין ובנן והוו כל יומי מהללאל תמני מאה ותשעין וחמש שנין ומית וחיא
ירד מאה ושתין ותרתין שנין ואוליד ית חנוך וחיא ירד בתר דאוליד ית חנוך תמני
מאה שנין ואוליד בנין ובנן והוו כל יומי ירד תשע מאה ושתין ותרתין שנין ומית
וחיא חנוך שתין וחמש שנין ואוליד ית מתושלח והליך חנוך בדחלתא דיי בתר
דאוליד ית מתושלח תלת מאה שנין ואוליד בנין ובנן והוו כל יומי חנוך תלת מאה
ושתין וחמש שנין והליך חנוך בדחלתא דיי וליתוהי ארי לא אמית יתיה יי
וחיא מתושלח מאה ותמנין ושבע שנין ואוליד ית למך וחיא מתושלח בתר
דאוליד ית למך שבע מאה ותמנין ותרתין שנין ואוליד

Primitiva chal.

בנה היה · שית תרי ילד · חיה · ילד שנה הוה · שית מות · תמנא · תרי

Interp. chal.

filios & filias. Et fuerūt oēs dies chainan nōgenti & decē anni: & mortuus est. Et vixit malalehel sexaginta & quinq; annis: & genuit iared. Et vixit malalehel postquā genuit iared octingentis & triginta annis: & genuit filios & filias. Et fuerūt oēs dies malalehel octingēti & nonaginta & quinq; anni: et mortuus est. Et vixit iared centum & sexaginta & duobus annis: et genuit enoch. Et vixit iared postquā genuit enoch octingentis annis: & genuit filios & filias. Et fuerūt omnes dies iared nongēti & sexaginta & duo anni: et mortuus est. Et vixit enoch sexaginta & quinq; annis: et genuit mathusalach: & ambulauit enoch in timore dei postquā genuit mathusalach trecentis annis: et genuit filios & filias. Et fuerūt omnes dies enoch trecenti & sexaginta & quinq; anni. et ambulauit enoch in timore dei: & non comparuit: nec etiā occidit eum deus. Et vixit mathusalach centum & octoginta et septem annis: et genuit lamech. Et vixit mathusalach postquam genuit lamech septingentis et octoginta & duobus annis: et genuit

---

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina. | Transla. B. Hiero. | Tex. Heb. | Gen. | Ca. vi. | Primitiva heb.

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

filios et filias. et facti sūt oēs dies
υἱοὺς καὶ θυγατέρας. καὶ ἐγένοντο πᾶσαι αἱ ἡμέραι
mathusale: quas vixit: anni nōgenti sexaginta
μαθουσαλά, ἃς ἔζησεν, ἔτη ἐννακόσια ἑξηκοντα-
nouē. et mortuus ē. et vixit lamech annos centū
εννέα. καὶ ἀπέθανεν. καὶ ἔζησε λάμεχ ἔτη ἑκατὸν
octuagita octo. et genuit filiū: et nomina-
ὀγδοηκονταοκτώ. καὶ ἐγέννησεν υἱόν, καὶ ἐπωνό-
uit nomē eius noe. dicens: hic requie-
μασεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ νῶε. λέγων, οὗτος διαναπαύσει
scere faciet nos ab opibus nostris: et a
ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἔργων ἡμῶν, καὶ ἀπὸ τῶν
tristiciis manuū nostrarū: et a terra: cui ma-
λυπῶν τῶν χειρῶν ἡμῶν, καὶ ἀπὸ τῆς γῆς, ἧς κα-
ledixit dñs deus. et vixit lamech postq̄
τηράσατο κύριος ὁ θεός. καὶ ἔζησε λάμεχ μετὰ
genuit ipse noe: ānos quingentos sexa-
τὸ γεννῆσαι αὐτὸν τὸν νῶε, ἔτη πεντακόσια ἑξη-
ginta quinq;. et genuit filios et filias.
κονταπέντε. καὶ ἐγέννησεν υἱοὺς καὶ θυγατέρας.
et facti sūt oēs dies lamech āni septingen-
καὶ ἐγένοντο πᾶσαι αἱ ἡμέραι λάμεχ ἔτη ἑπτακό-
ti quinquaginta tres. et mortuus ē. et noe erat
σια πεντηκοντατρία. καὶ ἀπέθανεν. καὶ νῶε ἦν ἐ-
ānorū quingētorū. et genuit noe tres filios:
τῶν πεντακοσίων. καὶ ἐγέννησε νῶε τρεῖς υἱούς,
sem cham iapheth.
τὸν σὴμ τὸν χὰμ τὸν ἰάφεθ.

Ca. 6.

Et factū ē qñ ceperūt hoīes multi
Καὶ ἐγένετο ἡνίκα ἤρξαντο οἱ ἄνθρωποι πολλοὶ
fieri super terrā: et filie nate sūt eis
γίνεσθαι ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ θυγατέρες ἐγεννήθησαν αὐ-
videntes aūt filii dei filias
τοῖς. ἰδόντες δὲ οἱ υἱοὶ τοῦ θεοῦ τὰς θυγατέρας τῶν
hominū: q2 pulchre sunt: acceperūt sibi vxo-
ἀνθρώπων, ὅτι καλαί εἰσιν, ἔλαβον ἑαυτοῖς γυ-
res ex oibus: q̄s elegerant. et dixit domi-
ναῖκας ἀπὸ πασῶν, ὧν ἐξελέξαντο. καὶ εἶπεν κύρι-
nus deus: nō pmanebit spiritus meus in ho-
ος ὁ θεός, οὐ μὴ καταμείνῃ τὸ πνεῦμά μου ἐν τοῖς ἀν-
minibus istis in eternū: eo q2 sunt ipsi
θρώποις τούτοις εἰς τὸν αἰῶνα, διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς
carnes. erūt āt dies illorū centū vigin-
σάρκας. ἔσονται δὲ αἱ ἡμέραι αὐτῶν ἑκατὸν εἴκο-
ti āni. at gigātes erāt sup terrā in die-
σι ἔτη. οἱ δὲ γίγαντες ἦσαν ἐπὶ τῆς γῆς ἐν ταῖς ἡμέ-
bus illis. et post illud: postq̄ ingressi sunt
ραις ἐκείναις. καὶ μετ' ἐκεῖνο, ὡς ἂν εἰσεπορεύοντο οἱ
filii dei ad filias hominū: et
υἱοὶ τοῦ θεοῦ πρὸς τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων, καὶ
genuerunt illis. isti fuerūt gigantes a se-
ἐγέννησαν ἑαυτοῖς. ἐκεῖνοι ἦσαν οἱ γίγαντες οἱ ἀπ' αἰ-
culo: homines nominati. videns āt dñs
ῶνος, οἱ ἄνθρωποι οἱ ὀνομαστοί. ἰδὼν δὲ κύριος

Eccle. 18.a. ps. 98.

Transla. B. Hiero.

filios & filias. Et facti sūt omnes dies mathusalem nongēti sexaginta nouē anni: & mortuus est. Vixit autem lamech cētum octogīta duobus annis: & genuit filium. Vocauitq; nomē eius noe: dicēs, iste consolabitur nos ab operibus & laboribus manuum nostrarū: in terra cui maledixit dñs. Vixitq; lamech postq̄ genuit noe quingētis nonaginta quinq; annis: & genuit filios & filias. Et facti sunt oēs dies lamech septingenti septuaginta septem anni: & mortuus est. noe vero cum quingentorum esset annorum: genuit Sem: Chā & iaphet. Ca. 6.

Cumq; cepissent homines multiplicari super terram: & filias procreassēt: videntes filii dei filias hoīm q2 essent pulchre: acceperunt sibi vxores ex oībus quas elegerant. Dixitq; dñs. Nō pmācbit spūs meus in hoīe in eternū: quia caro est. Eruntq; dies illius centum viginti annorū. Gigantes aūt erāt super terrā in diebus illis. Postq̄ eni in gressi sunt filii dei ad filias hoīm: illeq; genuerūt: isti sūt potentes a seclo viri famosi. Videns autem dominus

Tex. Heb.

בנים ובנות ויהיו כל ימי
מתושלח תשע וששים שנה
ותשע מאות שנה וימת ויחי
למך שתים ושמנים שנה ומאת
שנה ויולד בן ויקרא את שמו
נח לאמר זה ינחמנו ממעשנו
ומעצבון ידינו מן האדמה אשר
אררה יהוה ויחי למך אחרי
הולידו את נח חמש ותשעים
שנה וחמש מאות שנה ויולד
בנים ובנות ויהי כל ימי למך
שבע ושבעים שנה ושבע מאות
שנה וימת ויהי נח בן חמש
מאות שנה ויולד נח את שם את
חם ואת יפת

Ca. vi.

ויהי כי
החל האדם לרב על פני האדמה
ובנות ילדו להם ויראו בני
האלהים את בנות האדם כי
טבת הנה ויקחו להם נשים מכל
אשר בחרו ויאמר יהוה לא ידון
רוחי באדם לעלם בשגם הוא
בשר והיו ימיו מאה ועשרים
שנה הנפלים היו בארץ בימים
ההם וגם אחרי כן אשר יבאו
בני האלהים אל בנות האדם
וילדו להם המה הגברים אשר
מעולם אנשי השם וירא יהוה

Primitiva heb.: שׁשה · מאה מות חיה · קרא · נחם עשׂה · חיה · ילד · מאה · היה יום · היה · חלל רבה פנה · ראה · טוב לקח נשׂה · דון · גם · היה יום · בוא · בנה · ראה

Transla. Chal.

בנין ובנן והוו כל יומי מתושלח תשע מאה ושתין ותשע שנין ומית וחיא למך מאה
ותמנין ותרתין שנין ואוליד בר וקרא ית שמיה נח למימר דין ינחמיננא מעובדנא
ומלאות ידנא מן ארעא דלטיה יי וחיא למך בתר דאוליד ית נח חמש מאה
ותשעין וחמש שנין ואוליד בנין ובנן והוו כל יומי למך שבע מאה ושבעין ושבע שנין
ומית והוה נח בר חמש מאה שנין ואוליד נח ית שם ית חם וית יפת

Ca. vi.

והוה כד שריאו בני אנשא למסגי על אפי ארעא ובנתא איתילדן להון וחזו בני
רברביא ית בנת אנשא ארי שפירן אינין ונסיבו להון נשין מכל דאתרעיו ואמר
יי לא יתקיים דרא בישא הדין קדמי לעלם בדיל דאינון בשרא ועובדיהון בישין
ארכא יהיב להון מאה ועשרין שנין אם יתובון גבריא הוו בארעא ביומיא האינון
ואף בתר כן דעלו בני רברביא לות בנת אנשא וילדן להון אינון גבריא דמן עלמא
אנשין דשמא וגלי קדם יי

Interp. chal.

filios & filias. Et fuerunt omnes dies mathusalach nongenti & sexaginta et nouem anni: & mortuus est. Et vixit lamech centū & octoginta & duobus annis: et genuit filium: & vocauit nomen eius noe dicens. Iste cōsolabitur nos ab operibus nostris & a labore manuū nostrarum: de terra cui maledixit dñs. Et vixit lamech postquā genuit noe quingentis & nonaginta & quinq; annis: & genuit filios & filias. Et fuerunt oēs dies lamech septingenti & septuaginta & septē anni: et mortuus est. Et fuit noe filius qngentorū annorū: et genuit noe sem: cham & iapheth. Cap. 6.

Et factum est cum cepissent filii hominum multiplicari super faciem terre et filie nate essent eis: & vidissent filii principum filias hominum q2 essent pulchre: acceperunt sibi vxores ex omnibus quas voluerunt. Et dixit dñs non permanebit generatio pessima hec corā me in eternū: eo q2 caro sunt: & opera eorū pessima: & terminus dabitur eis centum et viginti annorū: si forte cōuertātur. Gigantes erant in terra in diebus illis: & etiā postq̄ ingressi sunt filii principū ad filias hominū & genuerūt eis. Ipsi sunt potentes a seculo viri nois. Et palā fuit coram dño

Primitiva chal.

ילד אמר נחם · לאה לטט חיה · שנה הוה · מות · שרא סגא ילד · חזא רבב נשה · רעה קום דור · שנה תוב הוה · עול רבב בנה · שם גלה

Pritiua heb. | Ter. Heb. | Geñ. | Ca.vj. | Trãsla. B. Hiero. | Trãsla. Gre. lxx. cũ interp̃. latina.

Ter. Heb.

כי רבה רעת האדם בארץ וכל
יצר מחשבת לבו רק רע כל
היום: וינחם יהוה כי עשה את
האדם בארץ ויתעצב אל לבו:
ויאמר יהוה אמחה את האדם
אשר בראתי מעל פני האדמה
מאדם עד בהמה עד רמש ועד
עוף השמים כי נחמתי כי עשיתם:
ונח מצא חן בעיני יהוה: אלה
תולדת נח נח איש צדיק תמים
היה בדרתיו את האלהים התהלך
נח: ויולד נח שלשה בנים את
שם את חם ואת יפת: ותשחת
הארץ לפני האלהים ותמלא
הארץ חמס: וירא אלהים את
הארץ והנה נשחתה כי השחית
כל בשר את דרכו על הארץ:
ויאמר אלהים לנח קץ כל בשר
בא לפני כי מלאה הארץ חמס
מפניהם והנני משחיתם את
הארץ: עשה לך תבת עצי גפר
קנים תעשה את התבה וכפרת
אתה מבית ומחוץ בכפר: וזה
אשר תעשה אתה שלש מאות
אמה ארך התבה חמשים אמה
רחבה ושלשים אמה קומתה:
צהר תעשה לתבה ואל אמה

Pritiua heb.

רעע · כלל · חשב לבב · נחם · עצב · אמר מחה · פנה · עשה חנן · ילד צדק תמם · דור הלך · ילד בנה · שחת · פנה מלא · ראה · שחת · אמר קצץ · פנה שחת · תבה · קנן עשה · מאה

Trãsla. B. Hiero.

quia multa malitia hominum esset in terra: et cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore. Penituit eum quod hominem fecisset in terra. Et tactus dolore cordis intrinsecus: delebo inquit hominem quem creaui a facie terre: ab homine vsque ad animantia: a reptili vsque ad volucres celi. Penitet enim me fecisse eos. Noe vero inuenit gratiam coram domino. He sunt generationes noe. Noe vir iustus atque perfectus fuit in generationibus suis: cum deo ambulauit. Et genuit tres filios: sem cham et iaphet. Corrupta est autem terra coram deo: et repleta est iniquitate. Cumque vidisset deus terram esse corruptam: omnis quippe caro corruperat viam suam super terram: dixit ad noe. Finis vniuerse carnis venit coram me: repleta est terra iniquitate a facie eorum: et ego disperdam eos cum terra. Fac tibi arcam de lignis leuigatis. Mansiunculas in arca facies: et bitumine linies intrinsecus et extrinsecus. Et sic facies eam. Trecentorum cubitorum erit longitudo arce: quinquaginta cubitorum latitudo: et triginta cubitorum altitudo illius. Fenestram in arca facies: et in cubito

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp̃. latina.

deus: quia multiplicate sunt malitie hominum
ὁ θεός, ὅτι ἐπληθύνθησαν αἱ κακίαι τῶν ἀνθρώπων
sup terrã: et ois cogitat in corde
ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ πᾶς τις διανοεῖται ἐν τῇ καρδίᾳ
suo diligẽter ad mala oibus diebus.
αὐτοῦ ἐπιμελῶς ἐπὶ τὰ πονηρὰ πάσας τὰς ἡμέρας.
et considerauit deus: quia fecit hominẽ in
καὶ ἐνεθυμήθη ὁ θεός, ὅτι ἐποίησεν τὸν ἄνθρωπον ἐ-
terra. et cogitauit. et dixit deus: dele
πὶ τῆς γῆς. καὶ διενοήθη. καὶ εἶπεν ὁ θεός, ἀπαλεί-
bo hominẽ: quẽ feci: a facie
ψω τὸν ἄνθρωπον, ὃν ἐποίησα ἀπὸ προσώπου τῆς
terre: ab homine vsque ad iumẽtũ: et a reptilibus
γῆς, ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους, καὶ ἀπὸ ἑρπετῶν
vsque ad volatilia celi. quia consideraui quoniam fe
ἕως πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ. ὅτι ἐνεθυμήθην ὅτι ἐ-
ci eũ. noe aũt inuenit grãz corã dño
ποίησα αὐτόν. νῶε δὲ εὗρε χάριν ἐναντίον κυρίου τοῦ
deo. he aũt gñationes noe. noe homo: iu-
θεοῦ. αὗται δὲ αἱ γενέσεις νῶε. νῶε ἄνθρωπος, δί-
stus: pfectus existẽs in gñatiõe sua: deo pla
καιος, τέλειος ὢν ἐν τῇ γενεᾷ αὐτοῦ, τῷ θεῷ εὐηρέ-
cuit noe. genuit aũt noe tres filios: sem:
στησε νῶε. ἐγέννησε δὲ νῶε τρεῖς υἱούς, τὸν σήμ, τὸν
cham: iapheth. corrupta est aũt terra corã deo. et
χάμ, τὸν ἰάφεθ. ἐφθάρη δὲ ἡ γῆ ἐναντίον τοῦ θεοῦ. καὶ
repleta ẽ terra iniquitate. et vidit dñs deus
ἐπλήσθη ἡ γῆ ἀδικίας. καὶ εἶδεν κύριος ὁ θεὸς τὴν
terrã. et erat corrupta. quia corrupit ois
γῆν. καὶ ἦν κατεφθαρμένη. ὅτι κατέφθειρε πᾶσα
caro viã suam sup terrã. et dixit deus
σὰρξ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ εἶπεν ὁ θεὸς
ad noe. tempus ois hominis venit coram
πρὸς νῶε. καιρὸς παντὸς ἀνθρώπου ἥκει ἐναντίον
me. quia repleta ẽ terra iniquitate ab eis. et ecce
ἐμοῦ. ὅτι ἐπλήσθη ἡ γῆ ἀδικίας ἀπ᾽ αὐτῶν. καὶ ἰδοὺ
ego disperdã eos: et terrã. fac igit
ἐγὼ καταφθείρω αὐτούς, καὶ τὴν γῆν. ποίησον οὖν
tibi arcam de lignis quadratis: mãsiunculas
σεαυτῷ κιβωτὸν ἐκ ξύλων τετραγώνων, νοσσιὰς
facies in ea. et bituminabis eã intrĩ
ποιήσεις ἐν τῇ κιβωτῷ, καὶ ἀσφαλτώσεις αὐτὴν ἔσω-
secus et extrisecus bitumine: et sic faci
θεν καὶ ἔξωθεν τῇ ἀσφάλτῳ, καὶ οὕτως ποιή-
es arcam: trecentorũ cubitorũ longi
σεις τὴν κιβωτόν, τριακοσίων πηχέων τὸ μῆ-
tudo arce: et quinquaginta cubitorũ
κος τῆς κιβωτοῦ, καὶ πεντήκοντα πηχέων
latitudo: et triginta cubitorũ al-
τὸ πλάτος, καὶ τριάκοντα πηχέων τὸ ὕ-
titudo. colligens facies arcam. et
ψος. ἐπισυνάγων ποιήσεις τὴν κιβωτόν. καὶ
in cubitum
εἰς πῆχυν

B

Eccle. 44. c.

C

Pritiua chal.

חשב · תוב אמר תבר · רעה מחה ברא · תוב אמר שכח · ילד זכה דור · ילד בנה חבל · מלא · קצץ עול מלא · חבל תבה דור · עבד חפף גוה · אמה תבה פתה · נהר עבד אמה

Interp̃. chal.

quia multa esset malicia hominis in terra: et omnis sensus cogitationis cordis sui esset malus omni tempore. Et penituit dominus in verbo suo quod fecisset hominẽ in terra: et dixit in verbo suo vt cõtereret fortitudinem eorum iuxta beneplacitum suum. Et dixit deus. Delebo hominem quem creaui super faciem terre: ab homine vsque ad iumentum: vsque ad reptile: et vsque ad volucres celi: quoniã penitet me in verbo meo quod fecerim eos. Noe autem inuenit misericordiã coram domino. Iste sunt generationes noe: Noe vir iustus perfectusque fuit in generationibus suis: in timore dei ambulauit noe. Et genuit noe tres filios: sem cham et iapheth. Et corrupta est terra corani deo: et impleta est terra rapinis. Et vidit deus terram: et ecce erat corrupta: quoniã corruperat omnis caro: vnusquisque viam suam super terraz. Et dixit deus ad noe. Finis vniuerse carnis venit coram me: quoniaz repleta est terra rapinis a facie operum suorum pessimorum: et ecce ego disperdam eos cuz terra. Fac tibi arcam de lignis cedri: mansiones facies in arca: et operies eã intus et foris bitumine. Et sic facies eam: trecentorum cubitorum erit longitudo arce: quinquaginta cubitorum latitudo: et triginta cubitoruz altitudo eius. Fenestrã facies in arca: et in cubito

Transla. Chal.

ארי סגיאת בישת אנשא בארעא וכל יצרא מחשבת ליביה לחוד ביש כל יומא:
ותב יי במימריה ארי עבד ית אנשא בארעא ואמר במימריה למתבר תקפיהון
כרעותיה: ואמר יי אמחי ית אנשא דבריתי מעל אפי ארעא מאנשא עד בעירא
עד רחשא ועד עופא דשמיא ארי תבית במימרי ארי עבדתינון: ונח אשכח רחמין
קדם יי: אלין תולדת נח נח גבר זכאי שלים הוה בדרוהי בדחלתא דיי הליך נח:
ואוליד נח תלתא בנין ית שם ית חם וית יפת: ואתחבלת ארעא קדם יי
ואתמליאת ארעא חטופין: וחזא יי ית ארעא והא אתחבלת ארי חבילו כל בשרא
אנש ארחיה על ארעא: ואמר יי לנח קיצא דכל בשרא עלת לקדמי ארי אתמליאת
ארעא חטופין מן קדם עובדיהון בישיא והא אנא מחבלהון עם ארעא: עביד לך
תיבותא דאעין דקדרוס מדורין תעביד ית תיבותא ותחפי יתה מגו ומברא
בכופרא: ודין דתעביד יתה תלת מאה אמין אורכא דתיבותא חמשין אמין פותיה
ותלתין אמין רומה: ניהור תעביד לתיבותא ולאמתא

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp̃. latina. | Transla. B. Hiero. | Ter. Heb. | Geñ. | Ca.vij. | Pritiua. heb.

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp̃. latina.

consumabis eam desup. at portã facies ex
συντελέσεις αὐτὴν ἄνωθεν. τὴν δὲ θύραν ποιήσεις ἐκ
latere. inferiora bicamerata et tricamerata fa-
πλαγίων. κατάγεια διώροφα καὶ τριώροφα ποιή-
cies eã. ego aũt ecce inducã diluuiũ:
σεις αὐτήν. ἐγὼ δὲ ἰδοὺ ἐπάξω τὸν κατακλυσμόν,
aquã sup terrã: vt interficiã oẽm carnẽ:
ὕδωρ ἐπὶ τὴν γῆν, καταφθεῖραι πᾶσαν σάρκα,
in qua est spiritus vite subter celum. et quecunque
ἐν ᾗ ἐστὶ πνεῦμα ζωῆς ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ. καὶ ὅσα
sũt sup terrã morietur. et statuã fedus
ἂν ᾖ ἐπὶ τῆς γῆς τελευτήσει. καὶ στήσω τὴν διαθήκην
meũ tecũ. ingredieris aũt in arcam tu et
μου μετὰ σοῦ. εἰσελεύσῃ δὲ εἰς τὴν κιβωτὸν σὺ καὶ
filij tui: et vxor tua: et vxores fi-
οἱ υἱοί σου, καὶ ἡ γυνή σου, καὶ αἱ γυναῖκες τῶν υἱ-
liorũ tuorũ tecũ. et ab oibus iumẽtis et
ῶν σου μετὰ σοῦ. καὶ ἀπὸ πάντων τῶν κτηνῶν καὶ
ab oibus bestijs: et ab oi carne
ἀπὸ πάντων τῶν θηρίων, καὶ ἀπὸ πάσης σαρκός
bina bina: ab oibus induces in arcam
δύο δύο, ἀπὸ πάντων εἰσάξεις εἰς τὴν κιβωτόν.
vt nutrias tecũ. masculus et femina erũt ab
ἵνα τρέφῃς μετὰ σεαυτοῦ. ἄρσεν καὶ θῆλυ ἔσονται ἀπὸ
oibus auibus volatilibus celi sm ge
πάντων τῶν ὀρνέων τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ κατὰ γέ-
nus: et ab oibus iumẽtis sm genus: et ab
νος, καὶ ἀπὸ πάντων τῶν κτηνῶν κατὰ γένος, καὶ ἀπὸ
oibus reptilibus reptãtibus sup terrã se
πάντων τῶν ἑρπετῶν τῶν ἑρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς κα-
cundũ genus eorũ: bina bina de oibus ingrediẽtur
τὰ γένος αὐτῶν, δύο δύο ἀπὸ πάντων εἰσελεύσονται
ad te: vt nutriãtur tecũ masculus et femina. tu aũt
πρὸς σέ, τρέφεσθαι μετὰ σοῦ ἄρσεν καὶ θῆλυ. σὺ δὲ
accipies tecũ ex oibus escis
λήψῃ μετὰ σεαυτοῦ ἀπὸ πάντων τῶν βρωμάτων
quas comeditis: et cõgregabis apud te ipsũ. et erunt tibi
ἃ ἔδεσθε, καὶ συνάξεις πρὸς σεαυτόν. καὶ ἔσται σοι
et illis ad mãducãdũ. et fecit noe oia quecunque p-
καὶ ἐκείνοις φαγεῖν. καὶ ἐποίησε νῶε πάντα ὅσα ἐνε-
cepit ei deus: sic fecit.
τείλατο αὐτῷ ὁ θεός, οὕτως ἐποίησεν. Ca. 7.

Hebre. 11. b.

D

A

Et dixit dñs deus ad noe. ingredere tu et ois
καὶ εἶπεν κς ὁ θς πρὸς νῶε. εἴσελθε σὺ καὶ πᾶς
domus tua in arcam. quia te vidi iustum coram me
ὁ οἶκός σου εἰς τὴν κιβωτόν. ὅτι σὲ εἶδον δίκαιον ἐναντίον ἐμοῦ
in gñatione hac. ex aũt iumẽtis mundis introduc
ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ. ἀπὸ δὲ τῶν κτηνῶν τῶν καθαρῶν εἰσάγαγε
ad te septẽ septẽ masculũ et feminã: et ex iumẽtis nõ mũ
πρὸς σὲ ἑπτὰ ἑπτά, ἄρσεν καὶ θῆλυ, καὶ ἀπὸ τῶν κτηνῶν τῶν μὴ
dis: bina bina masculũ et feminã: et de volucribus celi
καθαρῶν, δύο δύο ἄρσεν καὶ θῆλυ, καὶ ἀπὸ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρα-
septẽ septẽ masculũ et feminã: vt nutriatur semẽ sup oẽs
νοῦ ἑπτὰ ἑπτά, ἄρσεν καὶ θῆλυ, διαθρέψαι σπέρμα ἐπὶ πᾶσαν
terrã adhuc. n. diebus septẽ ego inducã pluuiã sup terrã:
τὴν γῆν ἔτι γὰρ ἡμερῶν ἑπτὰ ἐγὼ ἐπάγω ὑετὸν ἐπὶ τῆς γῆς,

Transla. B. Hiero.

consumabis summitatem eius. Ostium autem arce pones in latere deorsum. Cenacula et tristega facies in ea. Ecce ego adducam aquas diluuii super terram: vt interficiam omnem carnem in qua spiritus vite est subter celum: et vniuersa que in terra sunt consumentur. Ponamque fedus meum tecum: et ingredieris arcam tu et filii tui: vxor tua et vxores filiorum tuorum tecum: et ex cunctis animantibus vniuerse carnis bina induces in arcam: vt viuant tecum masculini sexus et feminini. De volucribus iuxta genus suum: et de iumentis in genere suo et ex omni reptili terre secundum genus suum: bina de omnibus ingredientur tecum vt possint viuere. Tolles igitur tecum ex omnibus escis que mandi possunt: et comportabis apud te: et erunt tam tibi quam illis in escam. Fecit igitur Noe omnia que preceperat illi deus. Ca. 7.

Dixitque dñs ad eum. Ingredere tu et omnis domus tua in arcam. Te enim vidi iustum coram me in generatione hac. Ex omnibus animantibus mundis tolles septena et septena: masculum et feminam. De animantibus vero immundis duo et duo: masculum et feminam. Sed et de volatilibus celi septena et septena masculum et feminam: vt saluetur semen super faciem vniuerse terre. Adhuc enim et post dies septem ego pluam super terram

Ter. Heb.

תכלנה מלמעלה ופתח התבה
בצדה תשים תחתים שנים
ושלשים תעשה: ואני הנני
מביא את המבול מים על הארץ
לשחת כל בשר אשר בו רוח
חיים מתחת השמים כל אשר
בארץ יגוע: והקמתי את בריתי
אתך ובאת אל התבה אתה ובניך
ואשתך ונשי בניך אתך: ומכל
החי מכל בשר שנים מכל תביא
אל התבה להחית אתך זכר
ונקבה יהיו: מהעוף למינהו ומן
הבהמה למינה מכל רמש האדמה
למינהו שנים מכל יבאו אליך
להחיות: ואתה קח לך מכל מאכל
אשר יאכל ואספת אליך והיה
לך ולהם לאכלה: ויעש נח ככל
אשר צוה אתו אלהים כן עשה:

Ca.vij.

ויאמר יהוה לנח בא אתה וכל
ביתך אל התבה כי אתך ראיתי
צדיק לפני בדור הזה: מכל
הבהמה הטהורה תקח לך שבעה
שבעה איש ואשתו ומן הבהמה
אשר לא טהרה הוא שנים איש
ואשתו: גם מעוף השמים שבעה
שבעה זכר ונקבה לחיות זרע על
פני כל הארץ: כי לימים עוד
שבעה אנכי ממטיר על הארץ

Pritiua heb.

כלה עלה · שום שנה · עשה · בוא כול · חיה · גוע קום ברת · בוא · איש · חיה שנה בוא · חיה · שנה בוא · חיה לקח אכל · עשה · Ca.vij. · אמר בוא · ראה · צדק · טהר לקח · איש · שנה · חיה · יום · מטר

Transla. Chal.

תשכללינה מלעילא ותרעא דתיבותא בסיטרה תשוי מדורין ארעאין תניין
ותליתאין תעבדינה: ואנא הא אנא מיתי ית טופנא מיא על ארעא לחבלא כל
בשרא דביה רוחא דחיי מתחות שמיא כל די בארעא ימותון: ואקים ית קימי עמך
ותיעול לתיבותא את ובנך ואתתך ונשי בנך עמך: ומכל דחי מכל בשרא תרין
מכולא תעיל לתיבותא לקיימא עמך דכר ונוקבא יהון: מעופא לזנוהי ומן בעירא
לזנה מכל רחשא דארעא לזנוהי תרין מכולא יעלון לותך לקיימא: ואת סב לך
מכל מיכל דמתאכל ותכנוש לותך ויהא לך ולהון למיכל: ועבד נח ככל דפקיד
יתיה יי כן עבד: **Ca.vij.** ואמר יי לנח עול את וכל אנש ביתך לתיבותא
ארי יתך חזיתי זכאי קדמי בדרא הדין: מכל בעירא דכיתא תיסב לך שבעא שבעא
דכר ונוקבא ומן בעירא דליתהא דכיתא תרין דכר ונוקבא: אף מעופא דשמיא
שבעא שבעא דכר ונוקבא לקיימא זרעא על אפי כל ארעא: ארי לזמן יומין עוד
שבעא אנא מחית מטרא על ארעא

Pritiua chal.

שכלל עלה · שוה דור עבד · אתא מחה · קום עול · תבה אתא נשה · חיה עול קום · זנה · אכל כנש · הוה · חזא זכה · דור דכה · קום · נחת

Interp̃. chal.

consumabis eam desuper: et ostium arce in latere eius pones: mansiones inferiores: secũdas et tertias facies in ea. Et ecce ego adducam diluuium aquarũ super terrã: vt disperdat omnẽ carnem in qua est spiritus vite sub celo: oĩa que in terra sunt morientur. Et statuam pactum meũ tecuz: et ingredieris in arcã tu et filij tui: et vxor tua: et vxores filiorũ tuorum tecũ: et de omni viuenti de vniuersa carne bina de omnibus introduces in arcam: vt sustententur tecum: masculus et femina erunt. De volucribus sm species suas: et de iumẽtis sm species suas: et de omni reptili terre iuxta species suas: bina ex oĩbus ingredientur tecuz vt permaneãt. Et tu sume tibi de omni esca quod comeditur et repones apud te: et erit tibi et eis ad vescenduz. Et fecit noe iuxta oĩa que precepit ei dñs: ita fecit. Ca. 7.

Et dixit dñs ad noe ingredere tu et oẽs homines domus tue in arcam: quia te vidi iustũ corã me in generatione hac. Ex oĩbus animãtibus mũdis tolles septena septena masculũ et feminaz: de bestijs quoque immũdis bina masculũ et feminã. De volucribus quoque celi septena septena masculũ et feminã: vt conseruetur semen super faciem vniuerse terre. Quia adhuc post tempus septem dierum ego descendere faciam pluuiam super terram

Trāsla. B. Hiero.

quadraginta diebus & quadraginta noctibus & delebo oēm substātiam quam feci de superficie terre. Fecit ergo Noe oīa q̄ mādauerat ei dominus. Eratq̄ sexcentorū annorū qn̄ diluuii aq̄ inundauerūt super terrā. Et ingressus est noe & filii eius: vxor eius: & vxores filiorū eius cū eo in arcā propter aquas diluuii. De animantibus quoq̄ mundis & immundis & de volucribus & ex oi q̄d mouetur super terrā duo & duo igressi sunt ad noe in arcā masculus & femina: sicut p̄cepat deus noe. Cūq̄ trāsissent septem dies: aq̄ diluuii inūdauerūt sup terram. Anno sexcētesimo vite noe mense scd̄o: septio decimo die mensis rupti sunt oēs fontes abyssi magne: & cataracte celi aperte sunt: & fctā est pluuia super terrā quadraginta diebus & quadraginta noctibus. In articulo diei illius ingressus est noe & sem & cham & iaphet filii eius: & vxor illius & tres vxores filiorū eius cū eis in arcā: ipsi & omne aīal s̄m genus suū: vniuersaq̄ iumēta in gn̄e suo: & omne q̄d mouetur sup terrā i genere suo: cunctumq̄ volatile s̄m genus suū: Vniuerse aues oēsq̄ volucres ingresse sunt ad noe i arcam bina & bina

Mat. 24.d.

Interp. chal.

quadraginta diebus τ q̄draginta noctibus: τ delebo omnē substantiā quā feci desup faciem terre. Et fecit noe iuxta oīa q̄ precepit ei dn̄s. Et noe erat filius sexcentorū annorū: τ diluuiū aque fuit sup terrā. Et igressus est noe τ filij eius τ vxor eius τ vxores filiorū eius cum eo in arcā a facie aque diluuij. De aīalibus mūdis τ de aīalibus inmūdis et de volucribus τ de oībus q̄ reptant sup terrā bina τ bina intrauerūt cum noe in arcam masculus τ femina: sicut precepit deus noe. Et factū est post tēpus septē dierū τ aque diluuij fuerūt sup terrā. In anno sexcentesimo vite noe in mensē secūdo in decimaseptima die mensis in die hac rupti sunt oēs fontes abyssi magne: et fenestre celi aperte sunt. τ pluuia descendit sup terrā quadraginta diebus τ q̄draginta noctibus. In articulo diei huius ingressus est noe τ sem et cham τ iapheth filij noe: τ vxor noe τ tres vxores filiorū eius cū eis in arcam: ipsi τ omne animal s̄m genus suū: τ oīa iumēta s̄m genus suū: et omnia reptilia que reptant sup terram secundū genus suū: et oēs volucres secundū species suas: ois auis τ omne quod volat. Et ingressi sunt cum noe in arcam bina τ bina:

Transla. B. Hiero.

ex omni carne in qua erat spiritus vite. Et q̄ ingressa sunt: masculus & femia ex oi carne introierunt: sicut p̄ceperat ei deus: & inclusit eū dn̄s de foris. Factūq̄ est diluuiū quadragīta dieb9 sup terrā: & m̄ltiplicate sūt aq̄: & eleuauerūt arcā i sublime a terra. Vehemēter ei inundauerūt & oīa repleuerunt in superficie terre. Porro arca ferebatur super aquas: & aque preualuerunt nimis super terrā: opertiq̄ sūt omnes montes excelsi sub vniuerso celo. Quindeci cubitis altior fuit aqua sup mōtes quos opuerat. Cōsūptaq̄ ē ois caro q̄ mouebatur super terram volucrū animantiū bestiarum: omniumq̄ reptilium q̄ reptant sup terram. Vniuersi homines & cuncta in quibus spiraculum vite est in terra: mortua sunt. Et deleuit omnem substantiam q̄ erat super terram ab hoie vsq̄ ad pecus: tam reptile q̄ volucres celi: & delete sunt de terra. Remāsit aūt solus Noe & qui cū eo erāt in arca. Obtinueruntq̄ aq̄ terrā cētū quinquaginta diebus. Ca. 8.

Recordatus aūt deus noe cunctorumq̄ animantium: & omnium iumentorum que erāt cum eo in arca: adduxit spm̄ super terram: & imminute sunt

Eccle. 39.c

Sap. 1.d.

Interp. chal.

ex omni carne in qua est spūs vite. Et q̄ ingressa sunt masculus τ femina ex oī carne introierūt: sicut precepit ei dn̄s: et protexit dn̄s sup eum. Et fuit diluuiū q̄draginta diebus sup terrā: et creuerūt aque: τ eleuauerūt arcā: τ eleuata est desup terrā. τ p̄ualuerunt aque τ creuerūt valde sup terrā: τ ferebatur arca sup faciē aquarū. Et aque preualuerūt valde nimis sup terrā: τ operti sunt oēs mōtes excelsi qui sunt sub oībus celis. Quindecim cubitis altitudine p̄ualuerūt aque: τ operuerūt montes. Et mortua est ois caro q̄ mouebat sup terrā in volucribus τ in aīalibus et in bestijs τ in oī reptili q̄d reptat sup terrā: τ oēs homines. Omia in q̄bus est spiraculū spūs vite in naribus suis: ex oībus q̄ sunt in arida mortua sunt. Et deleuit oēm substātiā q̄ erat sup faciē terre: ab homine vsq̄ ad iumētū vsq̄ ad reptile τ vsq̄ ad volucres celi: τ deleta sunt de terra: τ relictus est solūmodo noe τ q̄ cum eo erant in arca. Et preualuerunt aque sup terram centum et quinquaginta diebus. Cap. 8.

Et recordatus est deus noe τ oīm aīalium τ oīm iumentorū que erant cum eo in arca: τ trāsire fecit deus ventum super terram: τ cessarunt

Pritiua heb. | Ter. Heb. | Gen. | Ca. viij. | Trãsla. B. Hiero. | Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

המים: ויסכרו מעינת תהום
וארבת השמים, ויכלא הגשם מן
השמים: וישבו המים מעל הארץ
הלוך ושוב, ויחסרו המים מקצה
חמשים ומאת יום: ותנח התבה
בחדש השביעי בשבעה עשר יום
לחדש על הרי אררט: והמים היו
הלוך וחסור עד החדש העשירי
בעשירי באחד לחדש נראו
ראשי ההרים: ויהי מקץ
ארבעים יום, ויפתח נח את חלון
התבה אשר עשה: וישלח את
הערב, ויצא יצוא ושוב עד
יבשת המים מעל הארץ: וישלח
את היונה מאתו, לראות הקלו
המים מעל פני האדמה: ולא
מצאה היונה מנוח לכף רגלה,
ותשב אליו אל התבה, כי מים
על פני כל הארץ, וישלח ידו
ויקחה, ויבא אתה אליו אל
התבה: ויחל עוד שבעת ימים
אחרים, ויסף שלח את היונה מן
התבה: ותבא אליו היונה לעת
ערב, והנה עלה זית טרף בפיה,
וידע נח כי קלו המים מעל הארץ:
וייחל עוד שבעת ימים אחרים,
וישלח את היונה, ולא יספה

aque: & clausi sunt fontes abyssi & cataracte celi: & prohibite sunt pluuie de celo. Reuerseq́ȝ sunt aque de terra euntes & redeũtes: & ceperunt minui post centum quinquaginta dies. Requieuitq́ȝ arca mense septimo: vicesimo septimo die mensis super montes armenie. At vero aque ibant & decrescebant vsq́ȝ ad decimũ mẽse. Decimo eĩ mẽse prima die mensis apparuerũt cacumina montium. Cumq́ȝ transissent q̃draginta dies: aperiens noe fenestram arce quam fecerat dimisit coruũ. qui egrediebatur & reuertebatur: donec siccarẽtur aque super terram. Emisit quoq́ȝ columbam post eum vt videret si iã cessasset aque super faciem terre. que cũ nõ inuenisset vbi requiesceret pes eius reuersa est ad eũ in arcã. Aque enim erãt sup vniuersã terrã. Extenditq́ȝ manum suam: & apprehensam intulit in arcam. Expectatis aũt vltra septem diebus aliis: rursum dimisit columbam ex arca. At illa venit ad eum ad vesperã: portãs ramũ oliue virẽtib⁹ foliis in ore suo. Intellexit ergo noe q̄ cessassent aque sup terrã. Expectauit q́ȝ nihilominus septẽ alios dies: & emisit colũbam: que non

Interp. chal.

aque. Et clausi sunt fontes abyssi & fenestre celi: & prohibita est pluuia de celo. Et reuerse sunt aque desup terrã euntes & reuertẽtes: & diminute sunt aque post centũ & quinquaginta dies. et quieuit arca in mense septimo in decimaseptima die mẽsis sup montes cardu. Et aque ibant & diminuebãtur vsq́ȝ ad decimũ mensem: in prima die mensis decimi apparuerũt capita montiũ. Et factũ est in fine quadraginta dierum: et aperuit noe fenestraȝ arce quam fecerat: et emisit coruũ: et egrediebatur & reuertebat: donec siccarẽtur aque desuper terrã. Et emisit columbaȝ a se: vt videret si alleuiate fuissent aque desup faciem terre. Et non inuenit columba requieȝ plante pedis sui: & reuersa est ad eum in arcam: quoniã aque erant sup faciem vniuerse terre: & extendit manũ suam & tulit eam: & induxit eam secuȝ in arcam. Et expectauit adhuc septem diebus aliis: et rursus emisit columbam ex arca. Et venit ad eum columba in tempore vespertino: et ecce folium oliue quod decerpserat ore suo: et cognouit noe quod aque iminute erant desup terram. Et expectauit vltra septem diebus aliis: et emisit columbam: et nunquam

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina. | Transla. B. Hiero. | Ter. Heb. | Gen. | Ca. viij. | Pritiua heb.

שוב אליו עוד: ויהי באחת ושש
מאות שנה בראשון באחד
לחדש חרבו המים מעל הארץ,
ויסר נח את מכסה התבה וירא
והנה חרבו פני האדמה: ובחדש
השני בשבעה ועשרים יום
לחדש יבשה הארץ: וידבר
אלהים אל נח לאמר: צא מן
התבה אתה ואשתך ובניך ונשי
בניך אתך: כל החיה אשר אתך
מכל בשר בעוף ובבהמה ובכל
הרמש הרמש על הארץ הוצא
אתך ושרצו בארץ ופרו ורבו
על הארץ: ויצא נח ובניו ואשתו
ונשי בניו אתו: כל החיה כל
הרמש וכל העוף כל רומש על
הארץ למשפחתיהם יצאו מן
התבה: ויבן נח מזבח ליהוה, ויקח
מכל הבהמה הטהרה ומכל העוף
הטהור ויעל עלת במזבח: וירח
יהוה את ריח הניחח, ויאמר
יהוה אל לבו לא אסף לקלל עוד
את האדמה בעבור האדם כי יצר
לב האדם רע מנעריו ולא אסף
עוד להכות את כל חי כאשר
עשיתי: עד כל ימי הארץ זרע

ẽ reuersa vltra ad eum. igitur sexcẽtesimo primo anno: primo mẽse prima die mensis imminute sunt aque super terrã. Et aperiens noe tectum arce aspexit: viditq́ȝ q̄ exsiccata esset superficies terre. Mense secundo septimo & vicesimo die mensis arefacta est terra. Locutus est autem deus ad noe dicens. Egredere de arca tu & vxor tua: filii tui & vxores filiorũ tuorũ tecũ: Cũcta aĩantia q̃ sunt apud te: ex oĩ carne tam ĩ volatilibus q̄ in bestiis & vniuersis reptilibus q̃ reptãt sup terrã: educ tecũ: & igredimini super terram. Crescite & multiplicamini super eã. Egressus ẽ ergo noe & filii eius & vxor illius & vxores filiorũ eius cũ eo. Sed & oĩa aĩantia iumẽta & reptilia que reptant super terrã ſm genus suũ egressa sunt de arca. Edificauit aũt noe altare dño: & tollens de cunctis pecoribus & volucribus mundis: obtulit holocausta super altare. Odoratusq́ȝ est dñs odorẽ suauitatis: & ait ad eũ. Nequaq̄ vltra maledicam terre propter homĩes. Sensus enim & cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescẽtia sua. Nõ igr̃ vltra pcutiã oẽm aĩmã viuẽtẽ: sic̃ feci. Cũctis dieb⁹ terre semẽtis

Interp. chal.

est reuersa ad eum amplius. Et factũ est in sexcentesimo & vno anno: prima die mensis siccate sunt aque desup terrã: & abstulit noe tectũ arce: et vidit: & ecce siccata erat facies terre. Et in mẽse scdo vigesima septima die mẽsis: arefacta est terra. Et locutus est de⁹ cum noe dicẽs. Egredere de arca tu & vxor tua & filii tui: & vxores filiorũ tuorũ tecũ: & cuncta animãtia que tecuȝ sunt ex omni carne tam de volucribus q̄ de iumentis & de reptilibus que reptant super terrã educ tecum: & generent in terra: & multiplicẽtur & crescant super terrã. Et egressus est noe & filii sui & vxor eius et vxores filiorũ suorũ cum eo. Omnia animalia & oĩa reptilia & omnes volucres omne quod mouetur sup terrã ſm generationes eoruȝ egressa sunt de arca. Et edificauit noe altare corã dño: & tulit ex oĩbus animalibus mundis & ex oĩbus volucribus mundis: & obtulit holocaustũ super altare. Et suscepit dñs cum beneplacito oblationem eius: et dixit dñs in verbo suo non addam maledicere rursus terram propter peccata hominũ: quoniã sensus cordis humani malus est ab infantia sua: & non addã vltra percutere omne viuẽs: sicut feci. Adhuc oĩbus diebus terre seminatio

וקציר וקר וחם וקיץ וחרף ויום
ולילה לא ישבתו׃ ויברך
אלהים את נח ואת בניו ויאמר
להם פרו ורבו ומלאו את הארץ׃
ומוראכם וחתכם יהיה על כל
חית הארץ ועל כל עוף השמים
בכל אשר תרמש האדמה ובכל
דגי הים בידכם נתנו׃ כל רמש
אשר הוא חי לכם יהיה לאכלה
כירק עשב נתתי לכם את כל׃
אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו׃
ואך את דמכם לנפשתיכם
אדרש מיד כל חיה אדרשנו
ומיד האדם מיד איש אחיו
אדרש את נפש האדם׃ שפך דם
האדם באדם דמו ישפך כי
בצלם אלהים עשה את האדם׃
ואתם פרו ורבו שרצו בארץ
ורבו בה׃ ויאמר אלהים אל נח
ואל בניו אתו לאמר׃ ואני הנני
מקים את בריתי אתכם ואת
זרעכם אחריכם׃ ואת כל נפש
החיה אשר אתכם בעוף בבהמה
ובכל חית הארץ אתכם מכל
יצאי התבה לכל חית הארץ׃
והקמתי את בריתי אתכם ולא
יכרת כל בשר עוד ממי המבול

& messis frigus & estus: estas & hyems: nox & dies nõ reqescẽt. Ca. 9.

Benedixitq́ deus noe & filiis eius: & dixit ad eos. Crescite & multiplicamĩ & replete terram: & terror vester ac tremor sit super cũcta aĩalia terre & sup oẽs volucres celi: cũ vniuersis que mouentur sup terrã. Oẽs pisces maris manui vrẽ traditi sunt: & oẽ qđ mouetur & viuit erit vobis in cibum. Quasi olera virẽtia tradidi vobis omnia. Excepto φ carnẽ cum sanguine nõ comedetis. Sanguinem eĩ aiarum vestrarum requiram de manu cũctarum bestiarum & de manu hoĩs. De manu viri & fratris eius reqrã aĩam hoĩs. Quicunq́ effuderit humanũ sanguinẽ: fundetur sanguis illius. Ad imaginem quippe dei factus est homo. Vos autẽ crescite & multiplicamini: & ĩgredimini sup terrã & ĩplete cã. Hec quoq́ dixit deus ad noe & ad filios eius cum eo. Ecce ego statuam pactũ meũ vobiscum: & cum semine vestro post vos & ad oẽm animam viuẽtẽ q̃ est vobiscũ: tã in volucribus q̃ ĩ iumẽtis & pecudibus terre: cunctisq́ q̃ egressa sũt de arca & vniuersis bestiis terre. Statuã pactũ meũ vobiscum: & nequaquam vltra interficietur oĩs caro aquis diluuii:

καὶ θερισμός, ψῦχος καὶ καῦμα, θέρος καὶ ἔαρ, ἡμέραν καὶ νύκτα οὐ καταπαύσουσιν. Ca. 9. Καὶ εὐλόγησεν ὁ θεὸς τὸν νῶε, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν, καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς. καὶ ὁ τρόμος ὑμῶν καὶ ὁ φόβος ὑμῶν ἔσται ἐπὶ πᾶσι τοῖς θηρίοις τῆς γῆς, καὶ ἐπὶ πάντα τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐπὶ πάντα τὰ κινούμενα ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς ἰχθύας τῆς θαλάσσης ὑπὸ χεῖρας ὑμῖν δέδωκα. καὶ πᾶν ἑρπετόν, ὅ ἐστι ζῶν, ὑμῖν ἔσται εἰς βρῶσιν· ὡς λάχανα χόρτου δέδωκα ὑμῖν τὰ πάντα. πλὴν κρέας ἐν αἵματι ψυχῆς οὐ φάγεσθε. καὶ γὰρ τὸ ὑμέτερον αἷμα τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ἐκ χειρὸς πάντων τῶν θηρίων ἐκζητήσω αὐτό· καὶ ἐκ χειρὸς ἀνθρώπου ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἐκζητήσω τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου. ὁ ἐκχέων αἷμα ἀνθρώπου, ἀντὶ τοῦ αἵματος αὐτοῦ ἐκχυθήσεται· ὅτι ἐν εἰκόνι θεοῦ ἐποίησα τὸν ἄνθρωπον. ὑμεῖς δὲ αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε, καὶ πληρώσατε τὴν γῆν, καὶ πληθύνεσθε ἐπ' αὐτῆς. καὶ εἶπεν ὁ θεὸς πρὸς νῶε, καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ, λέγων, ἰδοὺ ἐγὼ ἀνίστημι τὴν διαθήκην μου ὑμῖν, καὶ τῷ σπέρματι ὑμῶν μεθ' ὑμᾶς, καὶ πάσῃ ψυχῇ τῇ ζώσῃ μεθ' ὑμῶν, ἀπὸ ὀρνέων, καὶ ἀπὸ κτηνῶν, καὶ πᾶσι τοῖς θηρίοις τῆς γῆς, ὅσα ἐστὶ μεθ' ὑμῶν, ἀπὸ πάντων τῶν ἐξελθόντων ἐκ τῆς κιβωτοῦ. καὶ στήσω τὴν διαθήκην μου πρὸς ὑμᾶς, καὶ οὐκ ἀποθανεῖται πᾶσα σὰρξ ἔτι ἀπὸ τοῦ ὕδατος τοῦ κατακλυσμοῦ.

et messis, frigus et calor: estas et ver: diem et noctem nõ requiescent. Ca. 9. Et benedixit deus noe: et filios eius. et dixit eis: crescite et multiplicamini: et replete terram: et dominamini eius. et tremor vester: et timor vester erit sup oẽs bestias terre: et sup oia volatilia celi: et sup oia que mouentur sup terrã. et oẽs pisces maris sub manibus vobis dedi. et oẽ volatile: quod est viuens: vobis erit in cibũ. tanq̃ olera herbe dedi vobis omnia. verũtamen carnes in sanguine aĩe nõ comedetis. et enim vestrũ sanguinẽ aiarũ vestrarũ: de manu cunctarũ bestiarũ requirã illũ. et de manu hominis fratris eius: requirã aiaz hoĩs. qui effuderit sanguinẽ hoĩs: pro sanguine eius effundetur: quia in imagine dei feci hoiẽ. vos aũt crescite et multiplicamini: et replete terrã. et multiplicamini sup eam. et ait deus ad noe: et filios eius cũ eo: dicens: ecce ego statuo pactũ meũ vobis: et semini vestro post vos: et oĩ anime viuẽti vobiscũ: a volucribus: et a iumẽtis: et oibus bestiis terre: quecũq̃ sũt vobiscũ: ab oibus exeuntibus ex arca. et statuã pactũ meũ ad vos. et nõ morietur ois caro vltra ab aqua diluuii.

A · B · G. i. d. / 8. c. · Mat. 26. a · Apo. 13. c. · Esaie. 54. c

Primitiua chal.

Interp. chal.

et messis τ frigus et calor τ estus et hyems τ dies et noctes non cessabunt. Cap. 9.

Et benedixit deus noe τ filiis eius: et dixit eis. Crescite τ multiplicamini τ replete terraz. Et timor vester τ terror erit sup bestias terre τ sup oẽs volucres celi in oĩ qđ reptat sup terrã: et in oĩbus piscibus maris: q̃ in manu vestra traditi sunt. Omne quod mouetur τ viuit: vobis erit ad vescendũ: quasi herbam virentẽ dedi vobis oia. verũtamẽ carnẽ cum anima sua sanguineq́ suo nõ comedetis. Etenĩz sanguinẽ animarũ vestrarũ requirã: de manu cunctarũ bestiarũ requirã eum: τ de manu hoĩs: de manu viri qui effuderit sanguinẽ fratris sui requirã animã hominis. Quicũq́ effuderit sanguinẽ hoĩs cũ testibus: per sententiã iudicũ sanguis eius fundetur: qm̃ ad imaginẽ dei fecit hoiem. Vos aũt crescite τ multiplicamini gñationẽq́ facite ĩ terra τ multiplicamini in ea. Et dixit deus ad noe τ ad filios eius cũ eo dicẽs. Ecce ego statuã pactũ meũ vobiscũ τ cum filiis vris post vos: τ cũ oĩ aĩa viuẽti q̃ est vobiscũ tam in volucribus quã in aĩalibus τ in oĩbus bestiis terre q̃ sunt vobiscũ ex oĩbus egredientibus de arca in vniuersis animãtibus terre. Et statuã pactũ meũ vobiscũ: τ nõ consumabitur vltra oĩs caro propter aquas diluuii:

Transla. Chal.

וחצדא וקורא וחומא וקיטא וסתוא ויממי ולילי לא יבטלון׃

Ca. ix.

ובריך יי ית נח וית בנוהי ואמר להון פושו וסגו ומלו ית ארעא׃ ודחלתכון ואימתכון תהא על כל חית ארעא ועל כל עופא דשמיא בכל דתרחיש ארעא ובכל נוני ימא בידכון יהון מסירין׃ כל רחשא דהוא חי לכון יהי למיכל כירוקא דעשבא יהבית לכון ית כולא׃ ברם בשרא בנפשיה דמיה לא תיכלון׃ וברם ית דמכון לנפשתיכון אתבע מיד כל חיתא אתבעניה ומיד אנשא מיד גבר דאחוהי אתבע ית נפשא דאנשא׃ דישוד דמא דאנשא בסהדין על מימר דיינא דמיה יתשד ארי בצלמא דאלהים עבד ית אנשא׃ ואתון פושו וסגו אתילדו בארעא וסגו בה׃ ואמר יי לנח ולבנוהי עמיה למימר׃ ואנא הא אנא מקים ית קימי עמכון ועם בניכון בתריכון׃ ועם כל נפשא חיתא דעמכון בעופא בבעירא ובכל חית ארעא דעמכון מכל נפקי תיבותא לכל חית ארעא׃ ואקים ית קימי עמכון ולא ישתיצי כל בשרא עוד ממי טופנא

καὶ οὐκ ἔτι ἔσται κατακλυσμὸς ὕδατος, καταφθεῖραι πᾶσαν τὴν γῆν. καὶ εἶπε κύριος ὁ θεὸς τῷ νῶε, τοῦτο τὸ σημεῖον τῆς διαθήκης, ὃ ἐγὼ δίδωμι ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ ὑμῶν, καὶ ἀναμέσον πάσης ψυχῆς ζώσης, ἥ ἐστι μεθ' ὑμῶν εἰς γενεὰς αἰωνίους. τὸ τόξον μου τίθημι ἐν τῇ νεφέλῃ. καὶ ἔσται εἰς σημεῖον διαθήκης ἀναμέσον ἐμοῦ καὶ τῆς γῆς. καὶ ἔσται ἐν τῷ συννεφεῖν με νεφέλας ἐπὶ τὴν γῆν, ὀφθήσεται τὸ τόξον μου ἐν τῇ νεφέλῃ, καὶ μνησθήσομαι τῆς διαθήκης μου, ἥ ἐστιν ἀναμέσον ἐμοῦ καὶ ὑμῶν, καὶ ἀναμέσον πάσης ψυχῆς ζώσης ἐν πάσῃ σαρκί. καὶ οὐκ ἔσται ἔτι τὸ ὕδωρ εἰς κατακλυσμόν, ὥστε ἐξαλεῖψαι πᾶσαν σάρκα. καὶ ἔσται τὸ τόξον μου ἐν τῇ νεφέλῃ, καὶ ὄψομαι αὐτό, τοῦ μνησθῆναι διαθήκην αἰώνιον, ἀναμέσον ἐμοῦ καὶ ἀναμέσον πάσης ψυχῆς ζώσης ἐν πάσῃ σαρκί, ἥ ἐστιν ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ εἶπεν ὁ θεὸς τῷ νῶε, τοῦτο τὸ σημεῖον τῆς διαθήκης, ἧς διεθέμην ἀναμέσον ἐμοῦ καὶ ἀναμέσον πάσης σαρκός, ἥ ἐστιν ἐπὶ τῆς γῆς. ἦσαν δὲ οἱ υἱοὶ νῶε, οἱ ἐξελθόντες ἐκ τῆς κιβωτοῦ, σήμ, χάμ, ἰάφεθ. χὰμ δὲ ἦν πατὴρ χαναάν. τρεῖς οὗτοί εἰσιν οἱ υἱοὶ νῶε. ἀπὸ τούτων διεσπάρησαν ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν. καὶ ἤρξατο νῶε ἄνθρωπος γεωργὸς γῆς. καὶ ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα. καὶ ἔπιεν ἐκ τοῦ οἴνου, καὶ ἐμεθύσθη, καὶ ἐγυμνώθη ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. καὶ εἶδε χὰμ ὁ πατὴρ χαναὰν τὴν γύμνωσιν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ ἐξελθὼν ἀπήγγειλε τοῖς δυσὶν ἀδελφοῖς αὐτοῦ ἔξω. καὶ λαβόντες σὴμ καὶ ἰάφεθ τὸ ἱμάτιον,

et non vltra erit diluuium aque: ad corrũpẽdum oẽs terrã. et dixit dñs deus noe: hoc signũ federis: qđ ego do inter me et vos: et inter oẽm animã viuentem, que est vobiscũ in gñationes sẽpiternas: arcũ meũ pono in nube. et erit in signũ federis inter me et terrã. et erit in cõnubilando me nubes sup terrã. apparebit arcus meus in nube: et recordabor federis mei: qđ est inter me et vos: et inter oẽs aias viuentes in omni carne. et nõ erit vltra aqua in diluuiũ: vt deleat vniuersã carnẽ. et erit arcus meus in nube. et videbo illũ: vt recorder federis sempiterni: inter me et vos: et inter oẽm animã viuentẽ in oĩ carne: q̃ est sup terrã. et ait deus noe: hoc signũ federis: qđ cõstitui inter me: et inter oẽm carnem: q̃ est sup terrã. erãt aũt filii noe: q̃ egressi sũt de arca: sem: cham: iapheth. chã aũt erat pater chanaã. tres isti sunt filii noe. ab illis disseminati sũt sup oẽm terrã. et cepit noe homo agricola terre. et plantauit vineam. et bibit de vino: et inebriatus est: et nudatus est in domo sua. et vidit chã pater chanaã nuditatẽ patris sui: et egressus nũciauit duobus fratribus suis foris. et accipiẽtes sem et iapheth palliũ,

C · D

neq́ erit deinceps diluuium dissipans terram. Dixitq́ deus: hoc est signum federis qđ do iter me & vos: & ad oẽm aĩam viuentem que est vobiscũ in generationes sempiternas. Arcũ meũ ponã in nubibus & erit signũ federis inter me & iter terrã. Cũ q́ obduxero nubibus celum: appebit arcus meus in nubibus: & recordabor federis mei vobiscũ: & cũ oĩ aĩma viuente que carnẽ vegetat: & non erunt vltra aque diluuii ad delendã vniuersam carnẽ. Eritq́ arcus in nubibus: & videbo illũ & recordabor federis sempiterni: qđ pactũ est inter deum & oẽm animã viuentem vniuerse carnis q̃ ẽ sup terrã. Dixitq́ de⁹ noe Hoc est signũ federis quod constitui iter me & omnẽ carnẽ super terrã. Erant ergo filii noe qui egressi sunt de arca: sem chã & iaphet Porro cham ipse est pater chanaan. Tres isti filii sunt noe: & ab his disseminatũ ẽ oẽ genus hoim sup vniuersã terrã. cepitq́ noe vir agricola exercere terrã: & plantauit vineam. Bibensq́ vinũ inebriatus ẽ: & nudatus est ĩ tabernaculo suo. Qđ cũ vidisset chã pr̃ chanaan verẽda s. pr̃is sui esse nudata: nunciauit duobus fratribus suis foras. At vero sem & iapheth pallium

ולא יהיה עוד מבול לשחת
הארץ׃ ויאמר אלהים זאת אות
הברית אשר אני נתן ביני
וביניכם ובין כל נפש חיה אשר
אתכם לדרת עולם׃ את קשתי
נתתי בענן והיתה לאות ברית
ביני ובין הארץ׃ והיה בענני ענן
על הארץ ונראתה הקשת בענן׃
וזכרתי את בריתי אשר ביני
וביניכם ובין כל נפש חיה בכל
בשר ולא יהיה עוד המים
למבול לשחת כל בשר׃ והיתה
הקשת בענן וראיתיה לזכר
ברית עולם בין אלהים ובין כל
נפש חיה בכל בשר אשר על
הארץ׃ ויאמר אלהים אל נח
זאת אות הברית אשר הקמתי
ביני ובין כל בשר אשר על
הארץ׃ ויהיו בני נח היצאים מן
התבה שם וחם ויפת וחם הוא
אבי כנען׃ שלשה אלה בני נח
ומאלה נפצה כל הארץ׃ ויחל נח
איש האדמה ויטע כרם׃ וישת
מן היין וישכר ויתגל בתוך
אהלה׃ וירא חם אבי כנען את
ערות אביו ויגד לשני אחיו
בחוץ׃ ויקח שם ויפת את השמלה

Transla. Chal.

ולא יהא עוד טופנא לחבלא ארעא׃ ואמר יי דא את קימא דאנא יהיב בין מימרי וביניכון ובין כל נפשא חיתא דעמכון לדרי עלמא׃ ית קשתי יהבית בעננא ותהא לאת קים בין מימרי ובין ארעא׃ ויהי בענניותי עננא על ארעא ותתחזי קשתא בעננא׃ ודכירנא ית קימי דבין מימרי וביניכון ובין כל נפשא חיתא בכל בשרא ולא יהי עוד מיא לטופנא לחבלא כל בשרא׃ ותהי קשתא בעננא ואחזינה למדכר קים עלם בין מימרא דיי ובין כל נפשא חיתא בכל בשרא דעל ארעא׃ ואמר יי לנח דא את קימא דאקימית בין מימרי ובין כל בשרא דעל ארעא׃ והוו בני נח דנפקו מן תיבותא שם וחם ויפת וחם הוא אבוהי דכנען׃ תלתא אלין בני נח ומאלין אתבדרו כל ארעא׃ ושרי נח גבר פלח בארעא ונציב כרמא׃ ושתי מן חמרא ורוי ואתגלי בגו משכניה׃ וחזא חם אבוהי דכנען ית ערית אבוהי וחוי לתרין אחוהי בשוקא׃ ונסיב שם ויפת ית כסותא

Interp. chal.

neq́ erit vltra diluuiũ ad disperdendã terram. Dixitq́ deus. Hoc est signũ pacti qđ ego ponam inter verbum meum τ inter vos et inter omnez animã viuentem que est vobiscum in generationes seculi. Arcum meum ponã in nube: τ erit in signũ federis inter verbũ meũ τ terrã. Et erit cuz adduxero nubem sup terram: et videbit arcus in nube. Et recordabor pacti mei qđ est inter verbũ meũ: τ inter vos: et inter oẽm animã viuentẽ in vniuersa carne: neq́ erit vltra aqua diluuii ad disperdendã oẽm carnem. Et erit arcus in nube: τ videbo eum in memoriã federis sempiterni: quod est inter verbũ dei et inter oẽm animã viuentez in vniuersa carne que est sup terraz. Dixitq́ deus ad noe. Hoc est signũ federis inter verbum meũ: τ vniuersam carnẽ que est super terrã. Et fuerunt filii noe q̃ egressi sunt de arca: sem τ cham τ iapheth. et cham ipse ẽ pater chanaã. Tres isti sunt filii noe: τ ab his disseminata ẽ vniuersa tra. Et cepit noe esse vir operarius in terra: τ plãtauit vineã. Et bibit ex vino τ inebriatus est: τ nudat⁹ ẽ in medio tabernaculi sui Et vidit cham pr̃ chanaã verẽda pr̃is sui: τ nũciauit duobus frib⁹ suis foras. Et tulerũt sem τ iapheth palliũ

Primitiua chal.

Primitiua heb. — Tex. Heb. — Gen. — Ca. x.

וישימו על שכם שניהם וילכו
אחרנית ויכסו את ערות
אביהם ופניהם אחרנית וערות
אביהם לא ראו: וייקץ נח מיינו
וידע את אשר עשה לו בנו הקטן:
ויאמר ארור כנען עבד עבדים
יהיה לאחיו: ויאמר ברוך יהוה
אלהי שם ויהי כנען עבד למו:
יפת אלהים ליפת וישכן באהלי
שם ויהי כנען עבד למו: ויחי
נח אחר המבול שלש מאות שנה
וחמשים שנה: ויהיו כל ימי נח
תשע מאות שנה וחמשים שנה
וימת: ואלה תולדת בני
נח שם חם ויפת ויולדו להם
בנים אחר המבול: בני יפת גמר
ומגוג ומדי ויון ותבל ומשך ותירס:
ובני גמר אשכנז וריפת ותגרמה:
ובני יון אלישה ותרשיש כתים
ודדנים: מאלה נפרדו איי
הגוים בארצתם איש ללשנו
למשפחתם בגויהם: ובני חם
כוש ומצרים ופוט וכנען: ובני
כוש סבא וחוילה וסבתה ורעמה
וסבתכא ובני רעמה שבא ודדן:
וכוש ילד את נמרד הוא החל
להיות גבר בארץ: הוא היה גבר

(Primitiua heb.: הלך · כסה · ערה · פנה · ראה · יקץ · אמר · היה · ברך · היה · פתה · שכן · חיה · נבל · היה · יום · מאה · מות · ילד · ילד · נבל · פרד · אי · שפחה · חלל · היה)

Trāsla. B. Hiero.

imposuerunt humeris suis: & incedentes retrorsum: operuerūt verenda prīs sui. Facies corū auerse erāt: & prīs virilia nō viderunt. Euigilās aūt noe ex vino cū didicisset q̄ fecerat ei filius suus minor: ait. Maledictus chanaan: seruus seruorum erit fratribus suis. Dixitq;: benedictus dn̄s deus sem: sit chanaan seruus eius. Dilatet deus iaphet: & habitet in tabernaculis sem: sitq; chanaan seruus eius. Vixit autem noe post diluuiū trecētis quīquaginta annis. & ipleti sūt oēs dies eius nongentorū quinquaginta annorum: & mortuus est. Ca. 10.

HE gn̄atiōes filiorū noe: sem chā & iaphet: natiq; sūt eis filii post diluuiū. Filii iaphet: gomer & magog & madai & iauan: & thubal & mosoch & thyras. Porro filii gomer assenez & riphat & thogorma. Filii aūt iauan: helisa & tharsis cethim & dodanim. Ab his diuise sunt insule gentiū in regiōibus suis: vnusq̄sq; s̄m linguā & familias in natiōibus suis. Filii autem cham: chus & mesrahim & phuth & chanaan. Filii aūt chus: saba euila & sabatha & regma & sabathaca. Filii regma: saba & dadan. Porro chus gēuit nemroth. Ipse cepit esse potens in terra: & erat robustus

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

imposuerūt sup duo dorsa eorū: et abierūt
ἐπέθεντο ἐπὶ τὰ δύο νῶτα αὐτῶν, καὶ ἐπορεύθησαν
retrorsum: et operuerūt nuditatē pa
ὀπισθοφανῶς, καὶ ἐκάλυψαν τὴν γύμνωσιν τοῦ πα
tris sui: et facies eorū retror
τρὸς αὐτῶν, καὶ τὸ πρόσωπον αὐτῶν ὀπισθοφα
sum: τ nuditatē patris sui nō vide
νῶς, καὶ τὴν γύμνωσιν τοῦ πατρὸς αὐτῶν οὐκ εἶ
rūt. euigilauit aūt noe a vino: τ cognouit q̄cūq;
δον. ἐξένηψε δὲ νῶε ἀπὸ τοῦ οἴνου, καὶ ἔγνω ὅσα
fecit ei filius suus iunior. et ait:
ἐποίησεν αὐτῷ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ νεώτερος. καὶ εἶπεν,
maledictus chanaan. seruus domesticus erit
ἐπικατάρατος χαναάν. παῖς οἰκέτης ἔσαι τοῖς
fratribus suis. et ait: benedictus dn̄s de
ἀδελφοῖς αὐτοῦ. καὶ εἶπεν, εὐλογητὸς κύριος ὁ θε
us sem. τ erit chanaā seruus domesticus eius
ὸς τοῦ σήμ. καὶ ἔσαι χαναὰν παῖς οἰκέτης αὐτοῦ
dilatet deus iapheth: et habitet in
πλατύναι ὁ θεὸς τῷ ἰάφεθ, καὶ κατοικησάτω ἐν
domibus sem. et erit chanaan seruus eo
τοῖς οἴκοις τοῦ σήμ. καὶ ἔσαι χαναὰν παῖς αὐ
rum. vixit aūt noe post diluuiū: ānos trecē
τῶν. ἔζησε δὲ νῶε μετὰ τὸν κατακλυσμόν, ἔτη τρια
tos quinquaginta. τ fuerūt oēs dies
κόσια πεντήκοντα. καὶ ἐγένοντο πᾶσαι αἱ ἡμέραι
noe: nongēti quinquagita āni. τ mortuus ē.
νῶε, ἐννεακόσια πεντήκοντα ἔτη. καὶ ἀπέθανεν.

Ca. 10 A

HE gn̄atiōes filiorū noe: sem: cham: ia
Ἀὗται αἱ γενέσεις τῶν υἱῶν νῶε, σήμ, χάμ, ἰά
pheth. τ nati sunt eis filij post diluui
φεθ. καὶ ἐγεννήθησαν αὐτοῖς υἱοὶ μετὰ τὸν κατακλυσ
um. filij iapheth: gomer: et magog: et madai: et iai
μόν. υἱοὶ ἰάφεθ, γάμερ, καὶ μαγώγ, καὶ μαδαΐ, καὶ ἰωΐ
nan: τ thobal: et mosoch: et thiras. τ filij gomer
νάν. καὶ θοβέλ, καὶ μοσόχ, καὶ θειράς. καὶ υἱοὶ γάμερ,
aschonez: et rhiphath: et thogorma. et filij iaynan:
ἀσχανάζ, καὶ ῥειφάθ, καὶ θοργαμά. καὶ υἱοὶ ἰωυάν,
elissa: τ tharsis: citij: rhodij. ab ijs diuisi
ἐλισά, καὶ θαρσεῖς, κίτιοι, ῥόδιοι. ἐκ τούτων ἀφωρί
sunt insule gentiū in terra eorū. vnusq̄sq; s̄m
σθησαν νῆσοι τῶν ἐθνῶν ἐν τῇ γῇ αὐτῶν. ἕκασος κατὰ
linguam in familijs suis: τ gentibus su
γλῶσσαν ἐν ταῖς φυλαῖς αὐτῶν, καὶ τοῖς ἔθνεσιν αὐ
is. filij aūt cham: chus: et mesraim: phuth: τ cha
τῶν. υἱοὶ δὲ χάμ, χοὺς, καὶ μεσαραΐμ, φούθ, καὶ χα
naan. filij aūt chus: saba: et euila: et sabatha: et
νάαν. υἱοὶ δὲ χούς, σαβά, καὶ εὐιλά, καὶ σαβαθά, καὶ
regma: et sabathaca. filij aūt regma: seba: et da
ῥεγμά, καὶ σαβαθακά. υἱοὶ δὲ ῥεγμά, σεβά, καὶ δα
dan. chus aūt genuit nemroth. hic cepit
δάν. χοὺς δὲ ἐγέννησε τὸν νεμβρώδ. οὗτος ἤρξατο
esse gigas sup terrā. iste erat gigas.
εἶναι γίγας ἐπὶ τῆς γῆς. οὗτος ἦν γίγας.

(margin: 1. Pa. 1. a. — 1. Pa. 1. a.)

Transla. Chal.

ושויאו על כתף תרויהון ואזלו מחזרין וחפו ית עריתא דאבוהון ואפיהון מחזרין
ועריתא דאבוהון לא חזו: ואתער נח מחמריה וידע ית דעבד ליה בריה זעירא: ואמר
ליט כנען עבד פלח יהא לאחוהי: ואמר בריך יי אלהא דשם ויהא כנען עבדא להון:
יפתי יי ליפת וישרי שכינתיה במשכני דשם ויהא כנען עבדא להון: וחיא נח בתר
טופנא תלת מאה וחמשין שנין: והוו כל יומי נח תשע מאה וחמשין שנין ומית:
ואלין תולדת בני נח שם חם ויפת ואתילידו להון בנין בתר טופנא: **Ca. x.**
בני יפת גמר ומגוג ומדי ויון ותובל ומשך ותירס: ובני גמר אשכנז וריפת ותוגרמה:
ובני יון אלישה ותרשיש כתים ודודנים: מאלין אתפרשו נגות עממיא בארעהון גבר
לישניה לזרעיתהון בעממיהון: ובני חם כוש ומצרים ופוט וכנען: ובני כוש סבא
וחוילה וסבתה ורעמה וסבתכא ובני רעמה שבא ודדן: וכוש אוליד ית נמרוד הוא
שרי למהוי גבר תקיף בארעא: הוא הוה גבר תקיף

Primitiua chal.

שור · תרי · חזר · חפא · ערה · עור · לוט · היה · פתה · שרא · שכן · היה · חיה · שנה · היה · מות · ילד · בנה · פרד · נגא · ילד · שרא · היה

Interp. chal.

et imposuerūt sup humerū ambo𝔯: τ abierūt retrorsum: et operuerūt verenda patris sui: τ facies eorū auerse erant: τ verenda patris sui nō viderūt. Euigilās aūt noe ex vino: cognouit q̄d fecerat ei filius suus minor. Et ait. Maledictus chanaā: seru⁹ seruiēs erit frībus suis. Et ait. Bn̄dictus dn̄s deus sem: τ sit chanaan seruus illis. Dilatet deus iapheth: et habitet gloria eius in tabernaculis sem: τ sit chanaā seruus eis. Et vixit noe post diluuiū trecentis τ q̄nquaginta annis. Et fuerunt omnes dies noe nongenti τ quinquaginta anni: et mortuus est. Ca. 10.

ET he sunt generationes filio𝔯 noe: sem τ cham τ iapheth: natiq; sūt eis filij post diluuiū. Filij iapheth gomer τ magog τ madai et iauan τ tubal et mesech τ thiras. Et filij gomer ascenez τ riphat τ togarma. Et filij iauā helisa τ tharsis: cethim τ dodanim. Ab his diuise sunt insule gentiū in terris suis: vnusquisq; s̄m linguā suā s̄m familias suas in pp̄lis suis. Et filij cham chus τ mesraī τ phut τ chanaā. Et filij chus saba τ euila τ sabatha et regma τ sabathaca: τ filij regma saba τ dedan. Et chus gēuit nemrod: ipe cepit esse potēs in t̄ra. Ipse erat vir robust⁹

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

B

venator corā dn̄o deo. pp̄t hoc dicēt:
κυνηγὸς ἔναντι κυρίου τοῦ θεοῦ. διὰ τοῦτο ἐροῦσιν,
q̄ nemrod gigas venator corā dn̄o
ὡς νεμβρὼδ γίγας κυνηγὸς ἐναντίον κυρίου τοῦ
deo. et fuit pricipiū regni eius: ba
θεοῦ. καὶ ἐγένετο ἡ ἀρχὴ τῆς βασιλείας αὐτοῦ, βα
bylon: τ arach: τ acad: et chalanne: in
βυλών, καὶ ὀρέχ, καὶ ἀρχάδ, καὶ χαλάννη, ἐν τῇ
t̄ra sēnaar. et terra illa egressus ē asur. et
γῇ σενναάρ. ἐκ τῆς γῆς ἐκείνης ἐξῆλθεν ἀσσούρ. καὶ
edificauit niniuē: τ rhooboth ciuitatē: τ
ᾠκοδόμησε τὴν νινευί, καὶ τὴν ῥοωβὼθ πόλιν, καὶ
chalac: et dasem: inter niniuē: et
τὴν χαλάχ, καὶ τὴν δασέμ, ἀναμέσον νινευί, καὶ
inter chalac. hec ciuitas magna. τ me
ἀναμέσον χαλάχ. αὕτη ἡ πόλις ἡ μεγάλη. καὶ με
sraim genuit ludim: et anami
σαραΐμ ἐγέννησε τοὺς λουδιείμ, καὶ τοὺς ἀνεμιεί
im τ labijm: τ nephthuim: et
μ, καὶ τοὺς λαβιείμ, καὶ τοὺς νεφθουείμ, καὶ
phetrusim: et celuim: vnde
τοὺς πατροσονιείμ, καὶ τοὺς χασλωνιείμ, ὅθεν
egressi sūt inde philistijm. et caphthurim. cha
ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν φυλιστιείμ, καὶ τοὺς καφθοριείμ. χα
naan āt genuit sidonē primogenitū suū:
νάαν δὲ ἐγέννησε τὸν σιδῶνα πρωτότοκον αὐτοῦ,
et etteum: et iebuseū: τ a
καὶ τὸν χετταῖον, καὶ τὸν ἰεβουσαῖον, καὶ τὸν ἀ
morrheū: τ gergeseū: et eueū: et
μορραῖον, καὶ τὸν γεργεσαῖον, καὶ τὸν εὐαῖον, καὶ

C

aracheū: et cyneum: et aradium:
τὸν ἀρουκαῖον, καὶ τὸν ἀσενναῖον, καὶ τὸν ἀράδιον,
et samarium. et amatheū. τ post hec dis
καὶ τὸν σαμαραῖον, καὶ τὸν ἀμαθί. καὶ μετὰ ταῦτα δι
seminate sunt tribus chananeorū. et facti sūt
εσπάρησαν αἱ φυλαὶ τῶν χαναναίων. καὶ ἐγένετο τὰ
termini chananeorū a sidone donec veniatur in
ὅρια τῶν χαναναίων ἀπὸ σιδῶνος ἕως εἰσελθεῖν εἰς
gerara et gazan: donec veniat̄ sodomā et gomorrā.
γέραρα καὶ γάζαν, ἕως ἐλθεῖν σοδόμων καὶ γομόρρας,
adama et seboim vsq; ad lasa. hi filij cham: in
ἀδαμὰ καὶ σεβωεὶμ ἕως λασά. οὗτοι οἱ υἱοὶ χάμ, ἐν
tribubus suis: s̄m linguas suas: in
ταῖς φυλαῖς αὐτῶν, κατὰ γλώσσας αὐτῶν, ἐν ταῖς
regiōibus suis: et in gentibus suis. et sem
χώραις αὐτῶν, καὶ ἐν τοῖς ἔθνεσιν αὐτῶν. καὶ τῷ σήμ
natus ē et ipsi patri oim filiorū heber: fra
ἐγεννήθη καὶ αὐτῷ πατρὶ πάντων τῶν υἱῶν ἕβερ, ἀ
tri iapheth maioris. filij sem: elam. et asur:
δελφῷ ἰάφεθ τοῦ μείζονος. υἱοὶ σήμ, ἐλάμ, καὶ ἀσσούρ,
et arphaxad: et lud: et aram: et cainā: et fi
καὶ ἀρφαξάδ, καὶ λούδ, καὶ ἀράμ, καὶ καϊνάν. καὶ υἱ
lij aram: hus τ vl: et gether: et mes. et arpha
οὶ ἀράμ, ὢς, καὶ οὖλ, καὶ γαθέρ, καὶ μοσόχ. καὶ ἀρφα
xad genuit cainā. cainā āt genuit sale.
ξὰδ ἐγέννησε τὸν καϊνάν. καϊνὰν δὲ ἐγέννησε τὸν σαλά.

(margin: 1. Pa. 1. d.)

Transla. B. Hiero.

venator corā dn̄o. Ab hoc exiuit prouerbium q̄si nemroth robustus venator corā domino. Fuit aūt principiū regni eius babylon: & arach & acad: & chalanne: ī terra sennaar. De terra illa egressus ē assur: & edificauit niniuem: & plateas ciuitatis & chale. Resen quoq; inter niniuem & chale: hec est ciuitas magna. At vero mesraim genuit ludim: & anamim & laabim & neptuim & phetrusim & cellaim: de quibus egressi sunt philistiim & capturim. Chanaan āt genuit sidonem primogenitū suum: etheū & hiebuseum & amorreū & gergeseū euеum & aracheum: cyneū & aradium: samareum & amatheū & per hos disseminati sunt populi chananeorū. Factiq; sunt termini chanaan venientibus a sidone ierarā vsq; ad gazam: donec ingrediaris sodomā & gomorrā & adamā & seboym vsq; lesa. Hi sunt filii cham in cognatiōibus & linguis & gn̄atiōibus terrisq; & gētibus suis. De sem quoq; nati sūt patre omniū filiorum heber: frē iaphet maiore. Filii sem: helā & assur & arphaxad: lud & aram. Filii arā: hus & hul & gether & mes. At vero arphaxad genuit sale:

Tex. Heb. — Gen. — Ca. x. — Primitiua heb.

ציד לפני יהוה על כן יאמר
כנמרד גבור ציד לפני יהוה:
ותהי ראשית ממלכתו בבל וארך
ואכד וכלנה בארץ שנער: מן
הארץ ההוא יצא אשור ויבן את
נינוה ואת רחבת עיר ואת כלח:
ואת רסן בין נינוה ובין כלח
הוא העיר הגדלה: ומצרים ילד
את לודים ואת ענמים ואת
להבים ואת נפתחים: ואת
פתרסים ואת כסלחים אשר
יצאו משם פלשתים ואת
כפתרים: וכנען ילד את צידן
בכרו ואת חת: ואת היבוסי ואת
האמרי ואת הגרגשי: ואת החוי
ואת הערקי ואת הסיני: ואת
הארודי ואת הצמרי ואת החמתי
ואחר נפצו משפחות הכנעני:
ויהי גבול הכנעני מצידן באכה
גררה עד עזה באכה סדמה
ועמרה ואדמה וצבים עד לשע:
אלה בני חם למשפחתם
ללשנתם בארצתם בגויהם:
ולשם ילד גם הוא אבי כל בני
עבר אחי יפת הגדול: בני שם
עילם ואשור וארפכשד ולוד
וארם: ובני ארם עוץ וחול וגתר
ומש: וארפכשד ילד את שלח

(Primitiua heb.: צוד · פנה · היה · מלך · שפחה · היה · נבל · בוא · גדל)

Transla. Chal.

קדם יי על כן יתאמר כנמרוד גבר תקיף קדם יי: והות ריש מלכותיה בבל וארך
ואכד וכלנה בארעא דבבל: מן ארעא ההיא נפק אשור ובנא ית נינוה וית רחובות
קרתא וית כלח: וית רסן בין נינוה ובין כלח היא קרתא רבתא: ומצרים אוליד ית
לודאי וית ענמאי וית להבאי וית נפתוחאי: וית פתרוסאי וית כסלוחאי דנפקו
מתמן פלשתאי וית קפוטקאי: וכנען אוליד ית צידון בוכריה וית חת: וית יבוסאי
וית אמוראי וית גרגשאי: וית חואי וית ערקאי וית אנתוסאי: וית ארודאי וית
צלמאי וית חמתאי ובתר כן אתבדרו זרעית כנענאי: והוה תחום כנענאי מצידן
מטי לגרר עד עזה מטי לסדום ועמורה ואדמה וצבוים עד לשע: אלין בני חם
לזרעיתהון לישניהון בארעתהון בעממיהון: ולשם אתיליד אף הוא אבוהון דכל בני
עבר אחוהי דיפת רבא: בני שם עילם ואשור וארפכשד ולוד וארם: ובני ארם עוץ
וחול וגתר ומש: וארפכשד אוליד ית שלח

Interp. chal.

coram domino: pp̄terea dicebatur quasi nemrod vir robustus coram domino. Et fuit principiū regni sui babylon: et erech τ achad et calane in terra babylonis. De terra illa egressus est asur: τ edificauit niniuē τ rooboth ciuitatem τ chale τ resen: que est inter niniue τ inter cale. Hec est ciuitas magna. Et mesraim genuit ludim τ ānanijm τ laabim τ neptuim et phetrusim et cesluim. De quibus egressi sunt philistijm τ cappadoces. Et chanaan genuit sidon primogenitum suum: τ etheum et iebuseos τ amorreos et gergeseos τ eueos τ aracheos τ cineos τ aradios et samaratheos τ amatheos: τ postea disseminate sunt familie chananeorum. Et fuit terminus cananeorū a sidone: pertingens geraram vsq; gazā: pertingens sodomam τ gomorram τ adama τ seboym vsq; lassa. Isti sunt filij cham per cognationes suas τ linguas suas in terris suis in populis suis. Et de sem nati sunt: ipse quoq; est pater omniū filio𝔯 heber: frater iapheth maior. Filij sem helam τ asur τ arpharad: et lud τ aram. Et filij aram hus τ hul τ gether τ mes. Arpharad autem genuit sale:

Primitiua chal.

אמר · היה · ראש · בנה · קרה · רבב · ילד · בדר · מטא · אלנה · ילד · רבב

Ter. Heb.

ושלח ילד את עבר ולעבר ילד
שני בנים שם האחד פלג כי
בימיו נפלגה הארץ ושם אחיו
יקטן ויקטן ילד את אלמודד
ואת שלף ואת חצרמות ואת
ירח ואת הדורם ואת אוזל ואת
דקלה ואת עובל ואת אבימאל
ואת שבא ואת אופר ואת חוילה
ואת יובב כל אלה בני יקטן ויהי
מושבם ממשא באכה ספרה הר
הקדם אלה בני שם למשפחתם
ללשנתם בארצתם לגויהם
אלה משפחת בני נח לתולדתם
בגויהם ומאלה נפרדו הגוים
בארץ אחר המבול

Ca. xi.

ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים
אחדים ויהי בנסעם מקדם
וימצאו בקעה בארץ שנער
וישבו שם ויאמרו איש אל
רעהו הבה נלבנה לבנים
ונשרפה לשרפה ותהי להם
הלבנה לאבן והחמר היה להם
לחמר ויאמרו הבה נבנה לנו
עיר ומגדל וראשו בשמים
ונעשה לנו שם פן נפוץ על פני
כל הארץ וירד יהוה לראות את
העיר ואת המגדל אשר בנו בני

Primitiua heb.: שנה · פלג · היה · ישב · שפה · ילד · פרד · היה · מצא · ישב · יהב · שרף · היה · בנה · גדל · עשה · נפץ · פנה · ראה · גדל · בנה

Trāsla. B. Hiero.

de quo ortus ē heber. Natiq; sunt heber filii duo. Nomen vni phaleg: eo q in diebus eius diuisa sit terra: & nomen fratris eius iectan. Qui iectan genuit elmodad & saleph & asarmoth & iare & adoram & iazal & decla & hebal & abimahel: & saba & iophir: & euila & iobab. Oēs isti filii iectan. Et facta est habitatio eorū de messa pgētibus vsq; sephar montē orientalē. Isti sunt filii sem fm cognationes & linguas & regiones in gentibus suis. He familie noe iuxta populos & nationes suas. Ab his diuise sunt gentes in terra post diluuiū.

Erat autem Ca. 11. terra labii vnius & sermonum eorūdē. Cūq; proficiscerentur de oriente inuenerunt campum in terra sennaar: & habitauerunt in eo. Dixitq; alter ad proximū suū. Venite faciamus lateres: & coquamus eos igni. Habueruntq; lateres pro saxis: & bitumen p cemēto. Et dixerūt. Venite faciamus nobis ciuitatē & turrē: cuius culmē ptingat ad celū: & celebrem⁹ nomē nrm anteq; diuidamur in vniuersas terras. Descēdit aūt dn̄s vt videret ciuitatem & turrem quam edificabant filii

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

sale aūt genuit eber. τ eber nati sunt duo filij. nomen vni: phalec. qr in diebus eius: diuisa ē terra. et nomen fratri eius: iectan. iectā aūt genuit elmodad: et saleph: et asarmoth: τ iared: τ adoram: et aizal: et decla: τ ebal: τ abimael: τ saban: et vphir: et euilat: et iobab. oēs isti filij iectan. et facta ē habitatio eorū: de messa vsq; ad sephar mōtē orientis. isti filij sem in tribubus suis: fm linguas suas: in regiōibus suis: τ in gentibus suis. he tribus filiorū noe fm cognatiōes eorū: fm gētes eorū. ab istis disseminate sūt insule gētiū in terra: post diluuiū.

σαλὰς δὲ ἐγέννησε τὸν ἔβερ. καὶ τῷ ἔβερ ἐγεννήθησαν δύο υἱοί. ὄνομα τῷ ἑνί, φαλέκ. ὅτι ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ, διεμερίσθη ἡ γῆ. καὶ ὄνομα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, ἰεκτάν. ἰεκτὰν δὲ ἐγέννησε τὸν ἐλμωδάδ, καὶ τὸν σαλέφ, καὶ τὸν ἀσαραμώθ, καὶ ἰεράχ, καὶ τὸν ὀδορράμ, καὶ αἰζήλ, καὶ δεκλά, καὶ γεβάλ, καὶ τὸν ἀβιμεήλ, καὶ σαβάν, καὶ οὐφείρ, καὶ τὸν εὐειλάτ, καὶ ἰωβάβ. πάντες οὗτοι υἱοὶ ἰεκτάν. καὶ ἐγένετο ἡ κατοίκησις αὐτῶν, ἀπὸ μασσῆ ἕως εἰς σωφηρὰ ὄρους ἀνατολῶν. οὗτοι υἱοὶ σὴμ ἐν ταῖς φυλαῖς αὐτῶν, κατὰ γλώσσας αὐτῶν, ἐν ταῖς χώραις αὐτῶν, καὶ ἐν τοῖς ἔθνεσιν αὐτῶν. αὗται αἱ φυλαὶ υἱῶν νῶε κατὰ συγγενείας αὐτῶν, κατὰ ἔθνη αὐτῶν. ἀπὸ τούτων διεσπάρησαν νῆσοι τῶν ἐθνῶν ἐπὶ τῆς γῆς, μετὰ τὸν κατακλυσμόν.

Cap. 11.

Et erat oīs terra labiū vnū: et vox vna oībus. τ factū ē cū mouerent ipsi ab oriente: inuenerūt campū in terra sēnaar: et habitauerūt ibi. et dixit homo proximo suo: venite laterificemus laterem: τ coquamus eos igni. et factus ē illis later in lapidem. et bitumen fuit illis lutū. et dixerūt: venite edificemus nobis ciuitatē et turrim: cuius erit caput vsq; ad celū. τ faciamus nobis nomen. antē dispergamur nos a facie vniuerse terre. et descēdit dn̄s deus vt videret ciuitatē et turrim: quā edificauerūt filij

Καὶ ἦν πᾶσα ἡ γῆ χεῖλος ἕν, καὶ φωνὴ μία πᾶσι. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κινῆσαι αὐτοὺς ἀπὸ ἀνατολῶν, εὗρον πεδίον ἐν γῇ σενναάρ, καὶ κατῴκησαν ἐκεῖ. καὶ εἶπεν ἄνθρωπος τῷ πλησίον αὐτοῦ, δεῦτε πλινθεύσωμεν πλίνθους, καὶ ὀπτήσωμεν αὐτὰς πυρί. καὶ ἐγένετο αὐτοῖς ἡ πλίνθος εἰς λίθον. καὶ ἄσφαλτος ἦν αὐτοῖς ὁ πηλός. καὶ εἶπον, δεῦτε οἰκοδομήσωμεν ἑαυτοῖς πόλιν καὶ πύργον, οὗ ἔσται ἡ κεφαλὴ ἕως τοῦ οὐρανοῦ. καὶ ποιήσωμεν ἑαυτοῖς ὄνομα, πρὸ τοῦ διασπαρῆναι ἡμᾶς ἀπὸ προσώπου πάσης τῆς γῆς. καὶ κατέβη κύριος ὁ θεὸς ἰδεῖν τὴν πόλιν καὶ τὸν πύργον, ὃν ᾠκοδόμησαν οἱ υἱοὶ

Transla. Chal.

ושלח אוליד ית עבר ולעבר אתיליד תרין בנין שום חד פלג ארי ביומוהי אתפליגת ארעא ושום אחוהי יקטן ויקטן אוליד ית אלמודד וית שלף וית חצרמות וית ירח וית הדורם וית אוזל וית דקלה וית עובל וית אבימאל וית שבא וית אופיר וית חוילה וית יובב כל אלין בני יקטן והוה מותבניהון ממשא מטי לספר טור מדינחא אלין בני שם לזרעיתהון ללישניהון בארעהון לעממיהון אלין זרעית בני נח לתולדתהון בעממיהון ומאלין אתפרשו עממיא בארעא בתר טופנא

Ca. xi. והוה כל ארעא לישן חד וממלל חד והוה במיטלהון בקדמיתא ואשכחו בקעתא בארעא דבבל ויתיבו תמן ואמרו גבר לחבריה הבו נרמי לבנין וניקדינון בנורא והות להון לבינתא לאבנא וחמרא הות להון לשיע ואמרו הבו נבנה לנא קרתא ומגדלא ורישיה מטי עד צית שמיא ונעביד לנא שמא דלמא נתבדר על אפי כל ארעא ואתגלי יי לאתפרעא על עובדי קרתא ומגדלא דבנו בני

Primitiua chal.: ילד · בנה · פלג · אל · יתב · ילד · פרש · מלל · טור · שכח · יתב · יקד · הוה · קרה · גדל · מטא · עבד · גלה · פרע · גדל · בנה

Interp. chal.

et sale genuit heber: τ de heber nati sunt duo filij: nomē vnius phaleg: qr in diebus suis diuisa est terra: τ nomē fratris sui iectan. Jectan aūt gēuit elmodad τ saleph τ asarmoth τ iare et aduram τ vzal τ decla et hobal τ abimael τ saba et ophir τ euila τ iobab: oēs isti filij iectan. Et fuit habitatio eoꝝ a messa pertingens vsq; sephar montē orientalē. Jsti sunt filij sem per cognationes τ linguas suas in terris suis in populis suis. Jste sunt cognationes filioꝝ noe per generationes suas in populis suis: τ ab his diuisi sunt populi in terra post diluuium.

Cap. 11.

Eratq; oīs terra lingue vnius τ loquele vnius. τ factum est cum proficiscerentur in principio et inuenissent campū in terra babylonis: habitauerunt ibi. Dixeruntq; vnusquisq; ad proximū suū: venite faciamus lateres: τ coquamus eos igni: et erat eis later pro lapide: τ bitumen erat eis pro luto. Et dixerunt: venite edificem⁹ nobis ciuitatē τ turrim: τ culmen eius pertīgat vsq; ad celos: et faciamus nobis nomen: ne forte dispergamur super faciem vniuerse terre. Et apparuit dominus vt vlcisceret sup opera ciuitatis τ turris: quas edificauerunt filij

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

hominū. et dixit dn̄s ecce gen⁹ vnū et labiū vnū omnium. et hoc ceperūt facere. τ nūc nō deficient ab eis oīa: q̄cūq; agressi sūt facere. venite et descendētes confundam⁹ eorū linguam vt nō audiant vnusq̄sq; vocē proximi. τ dispsit dn̄s ipsos inde sup faciē ois terre. τ cessauerūt edificantes ciuitatē et turrim. ppt hoc vocatū ē nomē eius: confusio. qr ibi cōfudit dn̄s labia vniuerse terre: τ inde dispsit eos dn̄s sup faciem ois terre. et he gñatiōes sem. sem āt erat fili⁹ centū ānorū: qn̄ genuit arpharad: secūdo anno post diluuiū. et vixit sem: postq̄ genuit ipse arpharad: ānos quingētos. et genuit filios τ filias: et mortuus ē. τ vixit arpharad ānos cētū triginta quinq;. et genuit cainan. et vixit arpharad: postq̄ genuit ipse cainan: ānos quadrigētos triginta. τ genuit filios τ filias: et mortu⁹ ē. et vixit cainan ānos centū triginta. et genuit sala. et vixit cainan: postq̄ genuit ipse sala. ānos trecentos triginta. et genuit filios et filias: et mortu⁹ ē. τ vixit sala ānos centū triginta. et genuit eber. et vixit sala: postq̄ genuit ipse eber: ānos trecentos triginta: et mortu⁹ ē. et vixit eber ānos centū triginta q̄ttuor. et genuit phalec. τ vixit eber: postq̄ genuit ipse phalec: ānos trecentos septuaginta

τῶν ἀνθρώπων. καὶ εἶπε κύριος ἰδοὺ γένος ἓν καὶ χεῖλος ἓν πάντων. καὶ τοῦτο ἤρξαντο ποιῆσαι. καὶ νῦν οὐκ ἐκλείψει ἀπ᾿ αὐτῶν πάντα, ὅσα ἂν ἐπιθῶνται ποιεῖν. δεῦτε καὶ καταβάντες συγχέωμεν αὐτῶν γλῶσσαν ἵνα μὴ ἀκούσωσιν ἕκαστος τῆς φωνῆς τοῦ πλησίον. καὶ διέσπειρε κύριος αὐτοὺς ἐκεῖθεν ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς. καὶ ἐπαύσαντο οἰκοδομοῦντες τὴν πόλιν καὶ τὸν πύργον. διὰ τοῦτο ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτῆς, σύγχυσις. ὅτι ἐκεῖ συνέχεε κύριος τὰ χείλη πάσης τῆς γῆς, καὶ ἐκεῖθεν διέσπειρεν αὐτοὺς ὁ κύριος ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς. καὶ αὗται αἱ γενέσεις σήμ. σὴμ δὲ ἦν υἱὸς ἑκατὸν ἐτῶν, ὅτε ἐγέννησε τὸν ἀρφαξάδ, δευτέρου ἔτους μετὰ τὸν κατακλυσμόν. καὶ ἔζησε σήμ, μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν τὸν ἀρφαξάδ, ἔτη πεντακόσια. καὶ ἐγέννησεν υἱοὺς καὶ θυγατέρας, καὶ ἀπέθανεν. καὶ ἔζησεν ἀρφαξὰδ ἔτη ἑκατὸν τριακονταπέντε. καὶ ἐγέννησε τὸν καϊνάν. καὶ ἔζησεν ἀρφαξάδ, μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν τὸν καϊνάν, ἔτη τετρακόσια τριάκοντα. καὶ ἐγέννησεν υἱοὺς καὶ θυγατέρας, καὶ ἀπέθανεν. καὶ ἔζησε καϊνὰν ἔτη ἑκατὸν τριάκοντα. καὶ ἐγέννησε τὸν σαλά. καὶ ἔζησε καϊνάν, μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν τὸν σαλά, ἔτη τριακόσια τριάκοντα. καὶ ἐγέννησεν υἱοὺς καὶ θυγατέρας, καὶ ἀπέθανεν. καὶ ἔζησε σαλὰ ἔτη ἑκατὸν τριάκοντα. καὶ ἐγέννησε τὸν ἔβερ. καὶ ἔζησε σαλά, μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν τὸν ἔβερ, ἔτη τριακόσια τριάκοντα, καὶ ἀπέθανεν. καὶ ἔζησεν ἔβερ ἔτη ἑκατὸν τριακοντατέσσερα, καὶ ἐγέννησε τὸν φαλέκ. καὶ ἔζησεν ἔβερ, μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν τὸν φαλέκ, ἔτη τριακόσια ἑβδομήκοντα.

Transla. B. Hiero.

adam: & dixit. Ecce vnus est populus: & vnum est labium oībus. Cepernutq; hoc facere: nec desistent a cogitatiōibus suis donec eas ope cōpleāt. Venite igr̄ descēdamus & cōfūdamus ibi liguā eorū: vt nō audiat vnusquisq; vocē pximi sui. Atq; ita diuisit eos dn̄s ex illo loco in vniuersas terras: & cessauerūt edificare ciuitatē. Et idcirco vocatū est nomē eius babel: quia ibi confusum est labiū vniuerse terre. Et inde dispersit eos dn̄s super faciē cūctarū regionū. He sunt gn̄atiōes sem. Sem erat centum annorum quando genuit arphaxad: biennio post diluuiū. Vixitq; sem postq̄ genuit arphaxad quingentis annis: & genuit filios & filias. Porro arphaxad vixit triginta quinq; annis: & genuit sale. Vixitq; arphaxad postq̄ genuit sale trecentis tribus annis: & genuit filios & filias. Sale quoq; vixit triginta annis: & genuit heber. Vixitq; sale postq̄ genuit heber quadringentis tribus annis: & genuit filios & filias. Vixit autem heber triginta quattuor annis: & genuit phaleg. Et vixit heber postq̄ genuit phaleg quadrigētis triginta annis:

Ter. Heb.

האדם ויאמר יהוה הן עם אחד
ושפה אחת לכלם וזה החלם
לעשות ועתה לא יבצר מהם
כל אשר יזמו לעשות הבה
נרדה ונבלה שם שפתם אשר
לא ישמעו איש שפת רעהו
ויפץ יהוה אתם משם על פני
כל הארץ ויחדלו לבנת העיר
על כן קרא שמה בבל כי שם
בלל יהוה שפת כל הארץ ומשם
הפיצם יהוה על פני כל הארץ
אלה תולדת שם שם בן מאת
שנה ויולד את ארפכשד
שנתים אחר המבול ויחי שם
אחרי הולידו את ארפכשד חמש
מאות שנה ויולד בנים ובנות
וארפכשד חי חמש ושלשים
שנה ויולד את שלח ויחי
ארפכשד אחרי הולידו את שלח
שלש שנים וארבע מאות שנה
ויולד בנים ובנות ושלח חי
שלשים שנה ויולד את עבר
ויחי שלח אחרי הולידו את עבר
שלש שנים וארבע מאות שנה
ויולד בנים ובנות ויחי עבר
ארבע ושלשים שנה ויולד את
פלג ויחי עבר אחרי הולידו את
פלג שלשים שנה וארבע מאות

Primitiua heb.: אמר · כלל · חלל · עשה · בצר · יהב · ירד · בלל · שמע · שפה · נפץ · פנה · חדל · בנה · ילד · מאה · ילד · שנה · בול · חיה · ילד · חיה · ארבע · מאה

Transla. Chal.

אינשא ואמר יי הא עם חד ולישן חד לכלהון ודין דשרו למעבד וכען לא יתמנע מנהון כל דחשיבו למעבד הבו נתגלי ונבלבל תמן לישנהון דלא ישמעון אינש לישן חבריה ובדר יי יתהון מתמן על אפי כל ארעא ואתמנעו מלמבני קרתא על כן קרא שמה בבל ארי תמן בלבל יי לישן כל ארעא ומתמן בדרינון יי על אפי כל ארעא אלין תולדת שם שם בר מאה שנין ואוליד ית ארפכשד תרתין שנין בתר טופנא וחיא שם בתר דאוליד ית ארפכשד חמש מאה שנין ואוליד בנין ובנן וארפכשד חי תלתין וחמש שנין ואוליד ית שלח וחיא ארפכשד בתר דאוליד ית שלח ארבע מאה ותלת שנין ואוליד בנין ובנן ושלח חיא תלתין שנין ואוליד ית עבר וחיא שלח בתר דאוליד ית עבר ארבע מאה ותלת שנין ואוליד בנין ובנן וחיא עבר ארבע ותלתין שנין ואוליד ית פלג וחיא עבר בתר דאוליד ית פלג ארבע מאה ותלתין שנין

Interp. chal.

hominū. Et dixit dn̄s. Ecce populus vnus τ lingua vna est oībus illis. et hoc est qd̄ ceperūt facere: τ nūc non prohibetur ab eis omne qd̄ cogitauerūt facere. Venite appareamus τ cōfundam⁹ ibi linguā eorū: vt nō audiat vnusquisq; linguā proximi sui. Et dispersit eos dn̄s inde sup faciem vniuerse terre: τ prohibiti sunt ab edificatione ciuitatis. Idcirco vocatū est nomen eius babel: qm̄ ibi confudit dn̄s linguā vniuerse terre: τ inde dispersit eos dn̄s sup faciē vniuerse terre. He sunt generatiōes sem: sem filius centū annoꝝ erat qn̄ genuit arpharad duob⁹ annis post diluuiū. Et vixit sem postq̄ genuit arpharad q̄ngētis annis: et genuit filios τ filias. Et arpharad vixit triginta τ quinq; annis: τ genuit sale: τ vixit arpharad postq̄ genuit sale q̄dringētis τ tribus annis: τ genuit filios et filias. Et sale vixit triginta annis τ genuit heber: et vixit sale postquam genuit heber quadringentis τ tribus annis τ genuit filios τ filias. Et vixit heber triginta et quattuor annis τ genuit phaleg: et vixit heber postquam genuit phaleg quadringentis τ triginta annis:

Primitiua chal.: אמר · מנע · יהב · בלל · שמע · מנע · בנה · קרה · בלל · אל · ילד · שנה · תרי · חיה · ילד · בנה · ארבע · שנה · חיה

שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת׃ וַיְחִי פֶלֶג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת רְעוּ׃ וַיְחִי פֶלֶג אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת רְעוּ תֵּשַׁע שָׁנִים וּמָאתַיִם שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת׃ וַיְחִי רְעוּ שְׁתַּיִם וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת שְׂרוּג׃ וַיְחִי רְעוּ אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת שְׂרוּג שֶׁבַע שָׁנִים וּמָאתַיִם שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת׃ וַיְחִי שְׂרוּג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת נָחוֹר׃ וַיְחִי שְׂרוּג אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת נָחוֹר מָאתַיִם שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת׃ וַיְחִי נָחוֹר תֵּשַׁע וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת תָּרַח׃ וַיְחִי נָחוֹר אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת תֶּרַח תְּשַׁע עֶשְׂרֵה שָׁנָה וּמְאַת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת׃ וַיְחִי תֶרַח שִׁבְעִים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת אַבְרָם אֶת נָחוֹר וְאֶת הָרָן׃ וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת תֶּרַח תֶּרַח הוֹלִיד אֶת אַבְרָם אֶת נָחוֹר וְאֶת הָרָן וְהָרָן הוֹלִיד אֶת לוֹט׃ וַיָּמָת הָרָן עַל פְּנֵי תֶּרַח אָבִיו בְּאֶרֶץ מוֹלַדְתּוֹ בְּאוּר כַּשְׂדִּים׃ וַיִּקַּח אַבְרָם וְנָחוֹר לָהֶם נָשִׁים שֵׁם אֵשֶׁת אַבְרָם שָׂרָי וְשֵׁם אֵשֶׁת נָחוֹר מִלְכָּה בַּת הָרָן אֲבִי מִלְכָּה וַאֲבִי יִסְכָּה׃ וַתְּהִי שָׂרַי עֲקָרָה אֵין לָהּ וָלָד׃ וַיִּקַּח תֶּרַח

Primitiua (margin): מאה · ילד חיה · מאה · חיה · ילד · ילד · ילד · לקח נשה · היה · ילד

& genuit filios & filias. Vixit quoque phaleg triginta annis & genuit reu. Vixitque phaleg postquam genuit reu ducentis nouem annis: & genuit filios & filias. Vixit autem reu triginta duobus annis & genuit sarug. Vixit quoque reu postquam genuit sarug ducentis septem annis: & genuit filios & filias. Vixit autem sarug triginta annis: & genuit nachor. Vixitque sarug postquam genuit nachor ducentis annis: & genuit filios & filias. Vixit autem nachor viginti nouem annis: & genuit thare. Vixitque nachor postquam genuit thare centum decem & nouem annis: & genuit filios & filias. Vixitque thare septuaginta annis: & genuit abram & nachor & aram. Hee sunt autem generationes thare. Thare genuit abram: nachor & aram. Porro aram genuit loth. Mortuusque est aram ante thare patrem suum in terra natiuitatis sue in ur chaldeorum. Duxerunt autem abram & nachor uxores. Nomen uxoris abram sarai: & nomen uxoris nachor melcha filia aram patris melche & patris iesche. Erat autem sarai sterilis: nec habebat liberos. Tulit itaque thare

et genuit filios et filias. et mortuus est. Et vixit phalec annos centum triginta et genuit ragau. et vixit phalec postquam genuit ipse ragau: annos ducentos nouem: et genuit filios et filias. et mortuus est. et vixit ragau annos centum triginta duo: et genuit seruch. et vixit ragau postquam genuit ipse seruch: annos ducentos septem: et genuit filios et filias. et mortuus est. et vixit seruch annos centum triginta: et genuit nachor. et vixit seruch postquam genuit ipse nachor: annos ducentos: et genuit filios et filias. et mortuus est. et vixit nachor annos septuaginta nouem: et genuit thare. et vixit nachor postquam genuit ipse thare: annos centum viginti quinque: et genuit filios et filias. et mortuus est. et vixit thare annos septuaginta: et genuit abram: et nachor: et aran. Hee autem generationes thare. thare genuit abram: et nachor: et aran. aran genuit loth. et mortuus est aran coram thare patre suo in terra qua natus est: in regione chaldeorum. et acceperunt abram et nachor sibi uxores. nomen uxoris abram: sara. et nomen uxoris nachor melcha: filia aran: et pater melcha: et pater iescha. et erat sara sterilis: et non generauit. et accepit thare

καὶ ἐγέννησεν υἱοὺς καὶ θυγατέρας. καὶ ἀπέθανε. καὶ ἔζησε φαλὲκ ἔτη ἑκατὸν τριάκοντα καὶ ἐγέννησε τὸν ῥαγαῦ. καὶ ἔζησε φαλὲκ μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν τὸν ῥαγαῦ ἔτη διακόσια ἐννέα, καὶ ἐγέννησεν υἱοὺς καὶ θυγατέρας. καὶ ἀπέθανεν. καὶ ἔζησε ῥαγαῦ ἔτη ἑκατὸν τριακονταδύο, καὶ ἐγέννησε τὸν σεροὺχ. καὶ ἔζησε ῥαγαῦ, μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν τὸν σεροὺχ, ἔτη διακόσια ἑπτά. καὶ ἐγέννησεν υἱοὺς καὶ θυγατέρας. καὶ ἀπέθανεν. καὶ ἔζησε σεροὺχ ἔτη ἑκατὸν τριάκοντα, καὶ ἐγέννησε τὸν ναχώρ. καὶ ἔζησε σεροὺχ, μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν τὸν ναχώρ, ἔτη διακόσια. καὶ ἐγέννησεν υἱοὺς καὶ θυγατέρας. καὶ ἀπέθανεν. καὶ ἔζησε ναχὼρ ἔτη ἑβδομηκονταεννέα. καὶ ἐγέννησε τὸν θαρά. καὶ ἔζησε ναχώρ, μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν τὸν θαρά, ἔτη ἑκατὸν εἰκοσιπέντε. καὶ ἐγέννησεν υἱοὺς καὶ θυγατέρας. καὶ ἀπέθανεν. καὶ ἔζησε θαρὰ ἔτη ἑβδομήκοντα. καὶ ἐγέννησε τὸν ἄβραμ, καὶ τὸν ναχώρ, καὶ τὸν ἀρράν. αὗται αἱ γενέσεις θαρά. θαρὰ ἐγέννησε τὸν ἄβραμ, καὶ τὸν ναχώρ, καὶ τὸν ἀρράν. ἀρρὰν ἐγέννησε τὸν λώτ. καὶ ἀπέθανεν ἀρρὰν ἐνώπιον θαρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐν τῇ γῇ ᾗ ἐγεννήθη, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν χαλδαίων. καὶ ἔλαβον ἄβραμ καὶ ναχὼρ ἑαυτοῖς γυναῖκας. ὄνομα τῇ γυναικὶ ἄβραμ, σάρα· καὶ ὄνομα τῇ γυναικὶ ναχώρ, μελχά, θυγάτηρ ἀρράν, καὶ πατὴρ μελχά, καὶ πατὴρ ἰεσχά. καὶ ἦν σάρα στεῖρα, καὶ οὐκ ἐτεκνοποίει. καὶ ἔλαβε θαρὰ

Margin: D · 1. Para. 1. b. Iosue. 24. a. · Heb. 11. c. Iosue. 4. a. Ac. 7. b. Iudi. 5. a. Sap. 10. a.

Transla. Chal.

וְאוֹלִיד בְּנִין וּבְנָן׃ וַחֲיָא פֶלֶג תְּלָתִין שְׁנִין וְאוֹלִיד יָת רְעוּ׃ וַחֲיָא פֶלֶג בָּתַר דְּאוֹלִיד יָת רְעוּ מָאתָן וּתְשַׁע שְׁנִין וְאוֹלִיד בְּנִין וּבְנָן׃ וַחֲיָא רְעוּ תְּלָתִין וּתְרֵתֵין שְׁנִין וְאוֹלִיד יָת שְׂרוּג׃ וַחֲיָא רְעוּ בָּתַר דְּאוֹלִיד יָת שְׂרוּג מָאתָן וּשְׁבַע שְׁנִין וְאוֹלִיד בְּנִין וּבְנָן׃ וַחֲיָא שְׂרוּג תְּלָתִין שְׁנִין וְאוֹלִיד יָת נָחוֹר׃ וַחֲיָא שְׂרוּג בָּתַר דְּאוֹלִיד יָת נָחוֹר מָאתָן שְׁנִין וְאוֹלִיד בְּנִין וּבְנָן׃ וַחֲיָא נָחוֹר עַשְׂרִין וּתְשַׁע שְׁנִין וְאוֹלִיד יָת תָּרַח׃ וַחֲיָא נָחוֹר בָּתַר דְּאוֹלִיד יָת תֶּרַח מְאָה וּתְשַׁע עַשְׂרֵה שְׁנִין וְאוֹלִיד בְּנִין וּבְנָן׃ וַחֲיָא תֶרַח שַׁבְעִין שְׁנִין וְאוֹלִיד יָת אַבְרָם יָת נָחוֹר וְיָת הָרָן׃ וְאִלֵּין תּוֹלְדָת תֶּרַח תֶּרַח אוֹלִיד יָת אַבְרָם יָת נָחוֹר וְיָת הָרָן וְהָרָן אוֹלִיד יָת לוֹט׃ וּמִית הָרָן בְּחַיֵּי תֶּרַח אֲבוּהִי בְּאַרַע יַלָּדוּתֵיהּ בְּאוּרָא דְכַשְׂדָּאֵי׃ וּנְסִיב אַבְרָם וְנָחוֹר לְהוֹן נְשִׁין שׁוּם אִתַּת אַבְרָם שָׂרַי וְשׁוּם אִתַּת נָחוֹר מִלְכָּה בַּת הָרָן אֲבוּהָא דְמִלְכָּה וַאֲבוּהָא דְיִסְכָּה׃ וַהֲוָת שָׂרַי עֲקָרָא לֵית לַהּ וְלַד׃ וּדְבַר תֶּרַח

Primitiua chal.

מאה חיה תרי · שנה ילד ילד · בנה חיה שנה · מאה · בנה חד ילד · אל ילד · מות חיה · נשא אתתא · הוה ילד

Interp. chal.

et genuit filios et filias. Et vixit phaleg triginta annis: et genuit reu. Et vixit phaleg postquam genuit reu ducentis et nouem annis: et genuit filios et filias. Et vixit reu triginta et duobus annis: et genuit sarug. Et vixit reu postquam genuit sarug ducentis et septem annis: et genuit filios et filias. Et vixit sarug triginta annis: et genuit nachor. Et vixit sarug postquam genuit nachor ducentis annis: et genuit filios et filias. Et vixit nachor viginti et nouem annis: et genuit thare. Et vixit nachor postquam genuit thare centum et decem et nouem annis: et genuit filios et filias. Et vixit thare septuaginta annis: et genuit Abram: nachor: et aran. Hee sunt generationes thare: thare genuit abram: nachor: et aran: aran autem genuit loth. Et mortuus est aran viuente thare patre suo in terra natiuitatis sue in ur chaldeorum. Et acceperunt sibi abram et nachor uxores: nomen uxoris abram sarai: et nomen uxoris nachor melcha filia aran patris melche et patris iesche: eratque sarai sterilis: nec erat ei filius. Et tulit thare

abram filium suum: et loth filium aran: filium filii sui: et saram nurum suam: uxorem abram filii sui. et eduxit eos de regione chaldeorum: ut irent in terram chanaan. et venerunt usque ad charan: et habitauerunt illic. et facti sunt dies thare in terra charan: anni ducenti quinque: et mortuus est thare in charan.

τὸν ἄβραμ υἱὸν αὐτοῦ, καὶ τὸν λὼτ υἱὸν ἀρράν, υἱὸν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ τὴν σάραν τὴν νύμφην αὐτοῦ, γυναῖκα ἄβραμ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. καὶ ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἐκ τῆς χώρας τῶν χαλδαίων, πορευθῆναι εἰς γῆν χαναάν. καὶ ἦλθον ἕως χαρράν, καὶ κατῴκησαν ἐκεῖ. καὶ ἐγένοντο αἱ ἡμέραι θαρὰ ἐν γῇ χαρράν, ἔτη διακόσια πέντε. καὶ ἀπέθανε θαρὰ ἐν χαρράν.

Ca. 12.

Et dixit dominus abram: egredere de terra tua et de cognatione tua: et de domo patris tui: et veni in terram: quamcumque tibi monstrabo. et faciam te in gentem magnam. et benedicam te: et magnificabo nomen tuum. et eris benedictus. et benedicam benedicentes te: et maledicentes te: maledicam. et benedicentur in te omnes tribus terre. et abiit abram sicut locutus est ei dominus. et iuit cum eo loth. abram autem erat annorum septuaginta quinque: quando egressus est de charan. et accepit abram saram uxorem suam: et loth filium fratris sui: et omnia substantia eorum: quecumque possidebant: et omnem animam quam possiderunt in charan. et egressi sunt ut irent in terram chanaan. et pertransiuit abram terram usque ad locum sichem: ad quercum excelsam. et chananei tunc habitabant terram. et apparuit dominus abram: et dixit ei: semini tuo dabo terram hanc. et edificauit illic abram altare domino qui apparuit ei.

Καὶ εἶπε κύριος τῷ ἄβραμ, ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σου καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου, καὶ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου, καὶ δεῦρο εἰς τὴν γῆν, ἣν ἄν σοι δείξω. καὶ ποιήσω σε εἰς ἔθνος μέγα. καὶ εὐλογήσω σε, καὶ μεγαλυνῶ τὸ ὄνομά σου, καὶ ἔσῃ εὐλογημένος. καὶ εὐλογήσω τοὺς εὐλογοῦντάς σε, καὶ τοὺς καταρωμένους σε, καταράσομαι. καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς. καὶ ἐπορεύθη ἄβραμ καθὰ ἐλάλησεν αὐτῷ κύριος. καὶ ᾤχετο μετ᾽ αὐτοῦ λώτ. ἄβραμ δὲ ἦν ἐτῶν ἑβδομηκονταπέντε, ὅτε ἐξῆλθεν ἐκ χαρράν. καὶ ἔλαβεν ἄβραμ σάραν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ τὸν λὼτ υἱὸν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν, ὅσα ἐκτήσαντο, καὶ πᾶσαν ψυχήν, ἣν ἐκτήσαντο ἐν χαρράν. καὶ ἐξήλθοσαν πορευθῆναι εἰς γῆν χαναάν. καὶ διώδευσεν ἄβραμ τὴν γῆν ἕως τοῦ τόπου συχέμ, ἐπὶ τὴν δρῦν τὴν ὑψηλήν. οἱ δὲ χαναναῖοι τότε κατῴκουν τὴν γῆν. καὶ ὤφθη κύριος τῷ ἄβραμ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, τῷ σπέρματί σου δώσω τὴν γῆν ταύτην. καὶ ᾠκοδόμησεν ἐκεῖ ἄβραμ θυσιαστήριον τῷ κυρίῳ τῷ ὀφθέντι αὐτῷ.

Margin: Iudith. 5. a. Sapi. 10. a. · A · Actu. 7. a. · Act. 5. d. Hebre. 11. b. · B

abram filium suum: & loth filium aran filium filii sui: & sarai nurum suam uxorem abram filii sui: & eduxit eos de ur chaldeorum ut irent in terram chanaan. Veneruntque usque aran: & habitauerunt ibi. Et facti sunt dies thare ducentorum quinque annorum: & mortuus est in aran.

Cap. 12.

Dixit autem dominus ad abram. Egredere de terra tua: & de cognatione tua: & de domo patris tui: & veni in terram quam monstrauero tibi. Faciamque te in gentem magnam: & benedicam tibi: & magnificabo nomen tuum: erisque benedictus. Benedicam benedicentibus tibi: & maledicam maledicentibus tibi. Atque in te benedicentur universe cognationes terre. Egressus est itaque abram sicut preceperat ei dominus: & iuit cum eo loth. Septuaginta quinque annorum erat abram cum egrederetur de aran. Tulitque sarai uxorem suam: & loth filium fratris sui: universamque substantiam quam possederant: & animas quas fecerant in aran: & egressi sunt ut irent in terram chanaan. Cumque venissent in eam: pertransiuit abram terram usque ad locum sichem: & usque ad conuallem illustrem. Chananeus autem tunc erat in terra. Apparuit autem dominus abram: & dixit ei. Semini tuo dabo terram hanc. Qui edificauit ibi altare domino: qui apparuerat ei.

אֶת אַבְרָם בְּנוֹ וְאֶת לוֹט בֶּן הָרָן בֶּן בְּנוֹ וְאֵת שָׂרַי כַּלָּתוֹ אֵשֶׁת אַבְרָם בְּנוֹ וַיֵּצְאוּ אִתָּם מֵאוּר כַּשְׂדִּים לָלֶכֶת אַרְצָה כְּנַעַן וַיָּבֹאוּ עַד חָרָן וַיֵּשְׁבוּ שָׁם׃ וַיִּהְיוּ יְמֵי תֶרַח חָמֵשׁ שָׁנִים וּמָאתַיִם שָׁנָה וַיָּמָת תֶּרַח בְּחָרָן׃

Cap. xii.

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל אַבְרָם לֶךְ לְךָ מֵאַרְצְךָ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַרְאֶךָּ׃ וְאֶעֶשְׂךָ לְגוֹי גָּדוֹל וַאֲבָרֶכְךָ וַאֲגַדְּלָה שְׁמֶךָ וֶהְיֵה בְּרָכָה׃ וַאֲבָרְכָה מְבָרְכֶיךָ וּמְקַלֶּלְךָ אָאֹר וְנִבְרְכוּ בְךָ כֹּל מִשְׁפְּחֹת הָאֲדָמָה׃ וַיֵּלֶךְ אַבְרָם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלָיו יְהוָה וַיֵּלֶךְ אִתּוֹ לוֹט וְאַבְרָם בֶּן חָמֵשׁ שָׁנִים וְשִׁבְעִים שָׁנָה בְּצֵאתוֹ מֵחָרָן׃ וַיִּקַּח אַבְרָם אֶת שָׂרַי אִשְׁתּוֹ וְאֶת לוֹט בֶּן אָחִיו וְאֶת כָּל רְכוּשָׁם אֲשֶׁר רָכָשׁוּ וְאֶת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְחָרָן וַיֵּצְאוּ לָלֶכֶת אַרְצָה כְּנַעַן וַיָּבֹאוּ אַרְצָה כְּנָעַן׃ וַיַּעֲבֹר אַבְרָם בָּאָרֶץ עַד מְקוֹם שְׁכֶם עַד אֵלוֹן מוֹרֶה וְהַכְּנַעֲנִי אָז בָּאָרֶץ׃ וַיֵּרָא יְהוָה אֶל אַבְרָם וַיֹּאמֶר לְזַרְעֲךָ אֶתֵּן אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה הַנִּרְאֶה אֵלָיו׃

Primitiua (margin): כלל איש · ילד בוא · היה · שנה · מות · אמר · ילד · ראה עשה · גדל ברך · קלל ארר · שפח · שנה · יצא לקח · איש · רכש · בוא עבר · קום אין · ירה ראה · אמר · נתן בנה · זבח ראה

Transla. Chal.

יָת אַבְרָם בְּרֵיהּ וְיָת לוֹט בַּר הָרָן בַּר בְּרֵיהּ וְיָת שָׂרַי כַּלְּתֵיהּ אִתַּת אַבְרָם בְּרֵיהּ וּנְפַקוּ עִמְּהוֹן מֵאוּרָא דְכַשְׂדָּאֵי לְמֵיזַל לְאַרְעָא דִכְנַעַן וַאֲתוֹ עַד חָרָן וִיתִיבוּ תַמָּן׃ וַהֲווֹ יוֹמֵי תֶרַח מָאתָן וְחָמֵשׁ שְׁנִין וּמִית תֶּרַח בְּחָרָן׃

Ca. xii.

וַאֲמַר יְיָ לְאַבְרָם אִיזֵיל לָךְ מֵאַרְעָךְ וּמִיַּלָּדוּתָךְ וּמִבֵּית אֲבוּךְ לְאַרְעָא דְאַחֲזִנָּךְ׃ וְאֶעְבְּדִנָּךְ לְעַם סַגִּי וַאֲבָרְכִנָּךְ וַאֲרַבֵּי שְׁמָךְ וּתְהֵי מְבָרַךְ׃ וַאֲבָרֵךְ מְבָרְכָךְ וּדְלִיטָךְ אֵילוּט וְיִתְבָּרְכוּן בְּדִילָךְ כֹּל זַרְעֲיָת אַרְעָא׃ וַאֲזַל אַבְרָם כְּמָא דְמַלֵּיל עִמֵּיהּ יְיָ וַאֲזַל עִמֵּיהּ לוֹט וְאַבְרָם בַּר שִׁבְעִין וְחָמֵשׁ שְׁנִין בְּמִפְּקֵיהּ מֵחָרָן׃ וּדְבַר אַבְרָם יָת שָׂרַי אִתְּתֵיהּ וְיָת לוֹט בַּר אֲחוּהִי וְיָת כָּל קִנְיָנְהוֹן דִּקְנוֹ וְיָת כָּל נַפְשָׁתָא דְּשַׁעְבִּידוּ לְאוֹרָיְתָא בְּחָרָן וּנְפַקוּ לְמֵיזַל לְאַרְעָא דִכְנַעַן וַאֲתוֹ לְאַרְעָא דִכְנָעַן׃ וַעֲבַר אַבְרָם בְּאַרְעָא עַד אֲתַר שְׁכֶם עַד מֵישַׁר מוֹרֶה וּכְנַעֲנָאֵי בְּכֵן בְּאַרְעָא׃ וְאִתְגְּלִי יְיָ לְאַבְרָם וַאֲמַר לִבְנָךְ אֶתֵּין יָת אַרְעָא הָדָא וּבְנָא תַמָּן מַדְבְּחָא קֳדָם יְיָ דְּאִתְגְּלִי לֵיהּ׃

Interp. chal.

abram filium suum: et loth filium aran filium filii sui et sarai nurum suam uxorem abram filii sui: et egressi sunt simul cum eis de ur chaldeorum ut irent in terram chanaan: et venerunt usque aran: et habitauerunt ibi. Et fuerunt dies thare ducenti et quinque anni: et mortuus est thare in aran.

Et dixit dominus ad abram: proficiscere de terra tua et de cognatione tua et de domo patris tui ad terram quam monstrauero tibi. Et faciam te in populum magnum: et benedicam tibi: et magnificabo nomen tuum: et eris benedictus. Benedicam benedicentibus tibi: et maledicentibus tibi maledicam: et benedicent propter te omnes cognationes terre. Et abiit abram sicut locutus est cum eo dominus: et abiit cum eo loth. Abram autem erat filius septuaginta et quinque annorum cum egrederetur de aran. Et tulit abram sarai uxorem suam: et loth filium fratris sui et omnem possessionem suam quam possederant: et omnes animas quas subiecerant legi in aran: et egressi sunt ut irent in terram chanaan: et venerunt in terram chanaan. Et pertransiuit abram per terram usque ad locum sichem usque ad planiciem more: chananeus autem tunc morabatur in terra. Et apparuit dominus abram: et dixit. Filiis tuis dabo terram hanc: et edificauit ibi altare domino qui apparuerat ei.

Primitiua chal.

כלל אזל אתא · הוה מאה שנה · מות אזל חזא · עבד סגא ברך · רבה היה ברך · לוט ברך שנה · נפק אתא · קנה עבד אזל · אתא שרא · גלה בנה נתן · בנה דבח גלה

Ptiua heb. | Tex. Heb. | Gen. | Ca. xij.

וַיַּעְתֵּק מִשָּׁם הָהָרָה מִקֶּדֶם לְבֵית
אֵל וַיֵּט אָהֳלֹה בֵּית אֵל מִיָּם וְהָעַי
מִקֶּדֶם וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה
וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְהוָה: וַיִּסַּע אַבְרָם
הָלוֹךְ וְנָסוֹעַ הַנֶּגְבָּה: וַיְהִי רָעָב
בָּאָרֶץ וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרַיְמָה לָגוּר
שָׁם כִּי כָבֵד הָרָעָב בָּאָרֶץ: וַיְהִי
כַּאֲשֶׁר הִקְרִיב לָבוֹא מִצְרָיְמָה
וַיֹּאמֶר אֶל שָׂרַי אִשְׁתּוֹ הִנֵּה נָא
יָדַעְתִּי כִּי אִשָּׁה יְפַת מַרְאֶה אָתְּ:
וְהָיָה כִּי יִרְאוּ אֹתָךְ הַמִּצְרִים
וְאָמְרוּ אִשְׁתּוֹ זֹאת וְהָרְגוּ אֹתִי
וְאֹתָךְ יְחַיּוּ: אִמְרִי נָא אֲחֹתִי אָתְּ
לְמַעַן יִיטַב לִי בַעֲבוּרֵךְ וְחָיְתָה
נַפְשִׁי בִּגְלָלֵךְ: וַיְהִי כְּבוֹא אַבְרָם
מִצְרָיְמָה וַיִּרְאוּ הַמִּצְרִים אֶת
הָאִשָּׁה כִּי יָפָה הִוא מְאֹד: וַיִּרְאוּ
אֹתָהּ שָׂרֵי פַרְעֹה וַיְהַלְלוּ אֹתָהּ
אֶל פַּרְעֹה וַתֻּקַּח הָאִשָּׁה בֵּית
פַּרְעֹה: וּלְאַבְרָם הֵיטִיב בַּעֲבוּרָהּ
וַיְהִי לוֹ צֹאן וּבָקָר וַחֲמֹרִים
וַעֲבָדִים וּשְׁפָחֹת וַאֲתֹנֹת וּגְמַלִּים:
וַיְנַגַּע יְהוָה אֶת פַּרְעֹה נְגָעִים
גְּדֹלִים וְאֶת בֵּיתוֹ עַל דְּבַר שָׂרַי
אֵשֶׁת אַבְרָם: וַיִּקְרָא פַרְעֹה
לְאַבְרָם וַיֹּאמֶר מַה זֹּאת עָשִׂיתָ
לִּי לָמָּה לֹא הִגַּדְתָּ לִּי כִּי אִשְׁתְּךָ

Primitiva heb.: עָתַק נָטָה קָרָא נָסַע הָלַךְ הָיָה קָרַב אִישׁ יָפָה רָאָה רָאָה חָיָה יָטַב חָיָה הָיָה רָאָה אִישׁ הָלַל לָקַח יָטַב עָבַר נָגַע אִישׁ קָרָא עָשָׂה נָגַד

Trāsla. B. Hiero.

Et inde trāsgrediēs ad mōtē qui erat cōtra oriētē bethel: tetēdit ibi tabernaculū suū ab occidēte hñs bethel: & ab oriēte hai. Edificauit quoq; ibi altare dño: & inuocauit nomē eius. Perrexitq; abrā vadēs & vltra pgrediēs ad meridiē. Facta ē aūt fames ī terra. descēditq; abrā in egyptū vt pegrinaretur ibi. Preualuerat enī fames ī terra. Cūq; pꝑe esset vt ingrederetur egyptū dixit sarai vxori sue. Noui φ pulchra sis mulier: & φ cum viderint te egyptii: dicturi sūt: vxor illius est: & interficient me: & te reseruabunt. Dic ergo obsecro te φ soror mea sis: vt bñ sit mihi propter te: & viuat aīa mea ob grām tui. Cū itaq; ingressus eēt abrā egyptū: viderunt egyptii mulierē φ eēt pulchra nimis. Et nūciauerunt prīcipes pharaoni: & laudauerunt eam apud illū. Et sublata ē mulier in domum pharaonis. abrā vero bene vsi sunt propter illam. Fuerūtq; ei oues & boues & asini & serui & famule & asine & cameli. Flagellauit autem dñs pharaonem plagis maximis & domū eius propter sarai vxorem abram. Vocauitq; pharao abrā: & dixit ei. Quid nā est hoc quod fecisti mihi? Quare nō idicasti mihi φ vxor tua

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

et recessit inde ad montē ad orientem bethel.
καὶ ἀπέστη ἐκεῖθεν εἰς τὸ ὄρος κατὰ ἀνατολὰς βαιθήλ.
et statuit tabernaculū suū in bethel versus mare: et hay ad orientem. τ edificauit ibi
καὶ ἔστησε τὴν σκηνὴν αὐτοῦ ἐν βαιθὴλ κατὰ θάλασσαν, καὶ ἀγγὲ κατὰ ἀνατολάς. καὶ ᾠκοδόμησεν ἐκεῖ
altare dño. τ inuocauit in nomine dñi. et discessit abram. et vadēs castrametatus ē in deserto.
θυσιαστήριον τῷ κυρίῳ. καὶ ἐπεκαλέσατο ἐπὶ τῷ ὀνόματι κυρίου. καὶ ἀπῆρεν ἀβραμ. καὶ πορευθεὶς ἐστρατοπέδευσεν ἐν τῇ ἐρήμῳ.
τ facta est fames in terra. et descendit abram in egyptū
καὶ ἐγένετο λιμὸς ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ κατέβη ἀβραμ εἰς αἴγυπτον
vt habitaret ibi. qꝛ inualuit fames in terra.
παροικῆσαι ἐκεῖ. ὅτι ἐνίσχυεν ὁ λιμὸς ἐπὶ τῆς γῆς.
factū est āt qñ appropinquauit abrā vt ingrederetur in egyptū: dixit abram sare vxori sue: noui
ἐγένετο δὲ ἡνίκα ἤγγισεν ἀβραμ εἰσελθεῖν εἰς αἴγυπτον, εἶπεν ἀβραμ σάρᾳ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, γινώσκω
ego: φ mulier pulchra es. erit ergo cū viderint te egyptij: dicent φ vxor illius est hec:
ἐγώ, ὅτι γυνὴ εὐπρόσωπος εἶ. ἔσται οὖν ὡς ἂν ἴδωσί σε οἱ αἰγύπτιοι, ἐροῦσιν ὅτι γυνὴ αὐτοῦ ἐστιν αὕτη,
et interficient me: te āt vendicabunt.
καὶ ἀποκτενοῦσί με, σὲ δὲ περιποιήσονται.
dic ergo φ soror illius sum: vt bñ mihi sit ppter te: τ viuet aīa mea ppter te.
εἰπὲ οὖν ὅτι ἀδελφὴ αὐτοῦ εἰμι, ὅπως ἂν εὖ μοι γένηται διὰ σέ, καὶ ζήσεται ἡ ψυχή μου ἕνεκέν σου.
factū ē āt qñ ingressus ē abram in egyptum. videntes egyptij mulierē: φ pulchra erat nimis.
ἐγένετο δὲ ἡνίκα εἰσῆλθεν ἀβραμ εἰς αἴγυπτον. ἰδόντες οἱ αἰγύπτιοι τὴν γυναῖκα, ὅτι καλὴ ἦν σφόδρα.
et viderūt eā principes pharaonis: τ laudauerūt eā ad pharaonē: τ induxerunt eam in domū pharaonis. τ abrā bene vsi sunt ppter eā.
καὶ εἶδον αὐτὴν οἱ ἄρχοντες φαραώ, καὶ ἐπῄνεσαν αὐτὴν πρὸς φαραώ, καὶ εἰσήγαγον αὐτὴν εἰς τὸν οἶκον φαραώ. καὶ τῷ ἀβραμ εὖ ἐχρήσαντο δι᾽ αὐτήν.
τ fuerunt ei oues: et vituli: et asini: et serui: τ famule: et muli: et cameli.
καὶ ἐγένοντο αὐτῷ πρόβατα, καὶ μόσχοι, καὶ ὄνοι, καὶ παῖδες, καὶ παιδίσκαι, καὶ ἡμίονοι, καὶ κάμηλοι.
et cruciauit dñs pharaonē cruciatibus magnis et malis: et domū eius ppter saraī vxorē abram.
καὶ ἤτασε κύριος τὸν φαραὼ ἐτασμοῖς μεγάλοις καὶ πονηροῖς, καὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ περὶ σάρας τῆς γυναικὸς ἀβραμ.
vocans aūt pharao abram: dixit: qd hoc fecisti mihi: qꝛ nō renunciasti mihi: φ vxor tua
καλέσας δὲ φαραὼ τὸν ἀβραμ, εἶπε, τί τοῦτο ἐποίησάς μοι, ὅτι οὐκ ἀπήγγειλάς μοι, ὅτι γυνή σού

Infra. 20.c.

Interp. chal.

Et ascendit inde in montē qui erat ad orientē bethel et tetendit tabernaculū suū ab occidente habens bethel τ ab oriente hai: τ edificauit ibi altare corā dño et orauit in noie dñi. Et profectus est abrā vadens τ proficiscens ad meridiē. Et fuit fames in terra: descenditq; abrā in egyptū vt peregrinaret ibi: qm̄ preualuerat fames in terra. Et factū est cum appropinquaret vt ingrederetur in egyptū: dixit sarai vxori sue. Ecce nunc cognoui φ mulier pulchra aspectu tu es. Et erit cum viderint te egyptij: τ dicent vxor eius est hec: interficientq; me: τ te reseruabūt. Dic nunc φ soror mea sis tu: vt bene sit mihi ppter te: τ sustentet aīa mea ppter verba tua. Et factū est cum ingressus esset abrā in egyptū: viderunt egyptij mulierē φ pulchra esset nimis. Et viderūt eam principes pharaonis: τ laudauerūt eam apud pharaonē: et sublata est mulier ī domū pharaonis. Et abrā bñfecit ppter eā. Et fuerūt ei oues τ boues τ asini τ serui τ ancille et asine τ cameli. Et adduxit dñs sup pharaonē plagas magnas τ sup hoies domus eius ppter sarai vxorē abram. Vocauitq; pharao abrā τ dixit. Quid est hoc quod fecisti mihi: quare nō nūciasti mihi φ vxor tua

Pritiua chal.: סְלֵק שְׁכַן עֲרַב דְּנַח בְּנָה דְּבַח צְלָא יְתַב עוּל אִנְתָּה חֲזָא הֲוָה אֲמַר קְטַל קוּם אֲח יְטַב קוּם עוּל חֲזָא רְבַב דְּבַר יְטַב הֲוָה אֲתָא כְּתַשׁ רְבַב אִנְתָּא חֲוָה

Transla. Chal.

וְאִסְתַּלַּק מִתַּמָּן לְטוּרָא מַדְנַח לְבֵית אֵל וּפְרַסֵיהּ לְמַשְׁכְּנֵיהּ בֵּית אֵל מִמַּעַרְבָא וְעַי מִמַּדִּינְחָא וּבְנָא תַמָּן מַדְבְּחָא קֳדָם יְיָ וְצַלִּי בִּשְׁמָא דַּיְיָ: וּנְטַל אַבְרָם אָזִיל וְנָטִיל לְדָרוֹמָא: וַהֲוָה כַּפְנָא בְּאַרְעָא וּנְחַת אַבְרָם לְמִצְרַיִם לְאִתּוֹתָבָא תַמָּן אֲרֵי תְקֵיף כַּפְנָא בְּאַרְעָא: וַהֲוָה כַּד קְרֵיב לְמֵיעַל לְמִצְרָיִם וַאֲמַר לְשָׂרַי אִתְּתֵיהּ הָא כְעַן יְדַעְנָא אֲרֵי אִתְּתָא שַׁפִּירַת חֵזוּ אַתְּ: וִיהֵי אֲרֵי יֶחֱזוּן יָתִיךְ מִצְרָאֵי וְיֵימְרוּן אִתְּתֵיהּ דָּא וְיִקְטְלוּן יָתִי וְיָתִיךְ יְקַיְּמוּן: אֵימַרִי כְעַן דַּאֲחָתִי אַתְּ בְּדִיל דְּיִיטַב לִי בְּדִילִיךְ וְתִתְקַיַּם נַפְשִׁי בְּפִתְגָּמַיִךְ: וַהֲוָה כַּד עַל אַבְרָם לְמִצְרָיִם וַחֲזוֹ מִצְרָאֵי יָת אִתְּתָא אֲרֵי שַׁפִּירָא הִיא לַחֲדָא: וַחֲזוֹ יָתַהּ רַבְרְבֵי פַרְעֹה וְשַׁבָּחוּ יָתַהּ לְוָת פַּרְעֹה וְאִדְבָּרַת אִתְּתָא לְבֵית פַּרְעֹה: וּלְאַבְרָם אוֹטֵיב בְּדִילַהּ וַהֲווֹ לֵיהּ עָאן וְתוֹרִין וַחֲמָרִין וְעַבְדִּין וְאַמְהָן וְאַתְנָן וְגַמְלִין: וְאַיְתִי יְיָ עַל פַּרְעֹה מַכְתָּשִׁין רַבְרְבִין וְעַל אֱנָשׁ בֵּיתֵיהּ עַל עֵיסַק שָׂרַי אִתַּת אַבְרָם: וּקְרָא פַרְעֹה לְאַבְרָם וַאֲמַר מָה דָא עֲבַדְתָּא לִי לְמָא לָא חַוִּיתָא לִי אֲרֵי אִתְּתָךְ

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

est. et quare dixisti φ soror mea est: et accepi eam mihi vxorē. τ nūc ecce vxor tua coram te: accipiēs recede.
ἐστί. καὶ ἵνα τί εἶπας ὅτι ἀδελφή μου ἐστί, καὶ ἔλαβον αὐτὴν ἐμαυτῷ γυναῖκα. καὶ νῦν ἰδοὺ ἡ γυνή σου ἐναντίον σου, λαβὼν ἀπότρεχε.
τ pīecepit pharao viris de abram comitari eum: et vxorē eius: et omnia q̄cūq; erāt ei: et lot cū eo.
καὶ ἐνετείλατο φαραὼ ἀνδράσι περὶ ἀβραμ συμπροπέμψαι αὐτόν, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ πάντα ὅσα ἦν αὐτῷ, καὶ λὼτ μετ᾽ αὐτοῦ.

Ca. 13.

Ascēdit āt abram de egypto ipse: τ vxor eius: et omnia sua: τ lot cum eo in desertū. abram āt erat diues valde: in pecoribus τ argento: τ auro.
Ἀνέβη δὲ ἀβραμ ἐξ αἰγύπτου αὐτός, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ αὐτοῦ, καὶ λὼτ μετ᾽ αὐτοῦ εἰς τὴν ἔρημον. ἀβραμ δὲ ἦν πλούσιος σφόδρα, ἐν κτήνεσι, καὶ ἀργυρίῳ, καὶ χρυσίῳ.
τ abijt vnde egressus ē in desertū: vsq; bethel: vsq; ad locum vbi fuit tentoriū eius prius: inter bethel et inter hai: in locū altaris: quod fecit illic prius. et inuocauit abram nomē dñi.
καὶ ἐπορεύθη ὅθεν ἐξῆλθεν εἰς τὴν ἔρημον, ἕως βαιθήλ, ἕως τοῦ τόπου οὗ ἦν ἡ σκηνὴ αὐτοῦ τὸ πρότερον, ἀναμέσον βαιθὴλ καὶ ἀναμέσον ἀγγέ, εἰς τὸν τόπον τοῦ θυσιαστηρίου, οὗ ἐποίησεν ἐκεῖ τὴν ἀρχήν. καὶ ἐπεκαλέσατο ἀβραμ τὸ ὄνομα κυρίου.
et lot qui simul ibat cū abrā: fuerūt oues: et boues: et armēta. et nō capiebat eos terra vt habitarēt simul. qm̄ substātia eorum multa: τ nō poterāt habitare simul.
καὶ λὼτ τῷ συμπορευομένῳ μετὰ ἀβραμ, ἦν πρόβατα, καὶ βόες, καὶ κτήνη. καὶ οὐκ ἐχώρει αὐτοὺς ἡ γῆ κατοικεῖν ἅμα. ὅτι ἦν τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν πολλά, καὶ οὐκ ἐδύναντο κατοικεῖν ἅμα.
τ facta ē pugna inter pastores pecorū abram: et inter pastores lot. at chananei et pherezei tūc habitabāt terrā.
καὶ ἐγένετο μάχη ἀναμέσον τῶν ποιμένων τῶν κτηνῶν τοῦ ἀβραμ, καὶ ἀναμέσον τῶν ποιμένων τοῦ λώτ. οἱ δὲ χαναναῖοι καὶ οἱ φερεζαῖοι τότε κατῴκουν τὴν γῆν.
dixit āt abram lot: ne sit pugna inter me et te: et inter pastores meos τ inter pastores tuos: qꝛ hoies fratres sumus nos. nō ecce ois terra coram te est? recede a me:
εἶπε δὲ ἀβραμ τῷ λώτ, μὴ ἔστω μάχη ἀναμέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ, καὶ ἀναμέσον τῶν ποιμένων μου καὶ ἀναμέσον τῶν ποιμένων σου, ὅτι ἄνθρωποι ἀδελφοί ἐσμεν ἡμεῖς. οὐκ ἰδοὺ πᾶσα ἡ γῆ ἐναντίον σοῦ ἐστι; διαχωρίσθητι ἀπ᾽ ἐμοῦ.
si tu ad sinistrā: ego ad dexterā. si tu ad dexterā: ego ad sinistrā. et eleuans oculos suos lot:
εἰ σὺ εἰς ἀριστερά, ἐγὼ εἰς δεξιά. εἰ σὺ εἰς δεξιά, ἐγὼ εἰς ἀριστερά. καὶ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ λώτ,

Infra. 36.a.

Hiere. 40.b.

Transla. B. Hiero.

esset? quam ob cām dixisti esse sororē tuam: vt tollerem eā mihi in vxorem? Nunc igitur ecce coniunx tua: accipe eam & vade. Precepitq; pharao sup abrā viris: & deduxerūt eū & vxorē eius: & omnia que habebat. Ca. 13

Ascendit ergo abrā de egypto ipse & vxor eius: & oīa que habebat & loth cū eo ad australē plagā. erat āt diues valde in possessiōe auri & argēti. Reuersusq; est p iter quo venerat a meridie in bethel: vsq; ad locū vbi prius fixerat tabernaculū inter bethel & hai: in loco altaris quod fecerat prius: & inuocauit ibi nomē dñi. Sed & loth qui erat cum abrā fuerūt greges ouium & armenta & tabernacula: nec poterat eos capere terra: vt habitarēt simul. Erat quippe substātia corū multa & nequibāt habitare cōiter. Vñ facta est rixa inter pastores gregū abram & loth. Eo aūt tpe chananeus & pherezeus habitabāt in terra illa. Dixit ergo abram ad loth. ne queso sit iurgiū inter me & te: & inter pastores meos & pastores tuos: fres enī sumus. Ecce vniuersa terra corā te est: recede a me obsecro. Si ad sinistrā ieris: ego dexteram tenebo: si tu dexteram elegeris: ego ad sinistram pergam. Eleuatis itaq; loth oculis

Tex. Heb. | Gen. | Ca. xiij. | Pritiua. heb.

הִוא: לָמָה אָמַרְתָּ אֲחֹתִי הִוא
וָאֶקַּח אֹתָהּ לִי לְאִשָּׁה וְעַתָּה
הִנֵּה אִשְׁתְּךָ קַח וָלֵךְ: וַיְצַו עָלָיו
פַּרְעֹה אֲנָשִׁים וַיְשַׁלְּחוּ אֹתוֹ וְאֶת
אִשְׁתּוֹ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ:

Cap. xiij.

וַיַּעַל אַבְרָם מִמִּצְרַיִם הוּא וְאִשְׁתּוֹ
וְכָל אֲשֶׁר לוֹ וְלוֹט עִמּוֹ הַנֶּגְבָּה:
וְאַבְרָם כָּבֵד מְאֹד בַּמִּקְנֶה בַּכֶּסֶף
וּבַזָּהָב: וַיֵּלֶךְ לְמַסָּעָיו מִנֶּגֶב וְעַד
בֵּית אֵל עַד הַמָּקוֹם אֲשֶׁר הָיָה
שָׁם אָהֳלֹה בַּתְּחִלָּה בֵּין בֵּית אֵל וּבֵין
הָעָי: אֶל מְקוֹם הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר עָשָׂה
שָׁם בָּרִאשֹׁנָה וַיִּקְרָא שָׁם אַבְרָם
בְּשֵׁם יְהוָה: וְגַם לְלוֹט הַהֹלֵךְ אֶת
אַבְרָם הָיָה צֹאן וּבָקָר וְאֹהָלִים:
וְלֹא נָשָׂא אֹתָם הָאָרֶץ לָשֶׁבֶת
יַחְדָּו כִּי הָיָה רְכוּשָׁם רָב וְלֹא
יָכְלוּ לָשֶׁבֶת יַחְדָּו: וַיְהִי רִיב בֵּין
רֹעֵי מִקְנֵה אַבְרָם וּבֵין רֹעֵי מִקְנֵה
לוֹט וְהַכְּנַעֲנִי וְהַפְּרִזִּי אָז יֹשֵׁב
בָּאָרֶץ: וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל לוֹט
אַל נָא תְהִי מְרִיבָה בֵּינִי וּבֵינֶךָ
וּבֵין רֹעַי וּבֵין רֹעֶיךָ כִּי אֲנָשִׁים
אַחִים אֲנָחְנוּ: הֲלֹא כָל הָאָרֶץ
לְפָנֶיךָ הִפָּרֶד נָא מֵעָלָי אִם
הַשְּׂמֹאל וְאֵימִנָה וְאִם הַיָּמִין
וְאַשְׂמְאִילָה: וַיִּשָּׂא לוֹט אֶת עֵינָיו

Pritiua heb.: לָקַח הָלַךְ צָוָה שָׁלַח עָלָה קָנָה נָסַע קוּם חָלַל זָבַח קָרָא יָשַׁב רָכַשׁ רָבָה הָיָה רִיב רָעָה קָנָה אָמַר רוּב פָּרַד שְׂמֹאל יָמַן נָשָׂא

Transla. Chal.

הִיא: לְמָה אֲמַרְתְּ דַּאֲחָתִי הִיא וּדְבָרִית יָתַהּ לִי לְאִנְתּוּ וּכְעַן הָא אִתְּתָךְ דְּבַר וְאִיזִיל: וּפַקֵּיד עֲלוֹהִי פַרְעֹה גֻּבְרִין וְאַלְוִיאוּ יָתֵיהּ וְיָת אִתְּתֵיהּ וְיָת כָּל דִּילֵיהּ:

Ca. xiij.

וּסְלֵיק אַבְרָם מִמִּצְרַיִם הוּא וְאִתְּתֵיהּ וְכָל דִּילֵיהּ וְלוֹט עִמֵּיהּ לְדָרוֹמָא: וְאַבְרָם תַּקִּיף לַחֲדָא בְּגֵיתָא בְּכַסְפָּא וּבְדַהֲבָא: וַאֲזַל לְמַטְּלָנוֹהִי מִדָּרוֹמָא וְעַד בֵּית אֵל עַד אַתְרָא דַּהֲוָה פְּרַסֵיהּ תַּמָּן בְּקַדְמֵיתָא בֵּין בֵּית אֵל וּבֵין עָי: לְאֲתַר מַדְבְּחָא דַּעֲבַד תַּמָּן בְּקַדְמֵיתָא וְצַלִּי תַמָּן אַבְרָם בִּשְׁמָא דַּיְיָ: וְאַף לְלוֹט דְּאָזִיל עִם אַבְרָם הֲווֹ עָאן וְתוֹרִין וּמַשְׁכְּנִין: וְלָא סוֹבֶרֶת יָתְהוֹן אַרְעָא לְמִיתַּב כַּחֲדָא אֲרֵי הֲוָה קִנְיָנְהוֹן סַגִּי וְלָא יְכִילוּ לְמִיתַּב כַּחֲדָא: וַהֲוָת מַצּוּתָא בֵּין רָעֲוָתָא דִּבְעִירָא דְּאַבְרָם וּבֵין רָעֲוָתָא דִּבְעִירָא דְּלוֹט וּכְנַעֲנָאֵי וּפְרִזָּאֵי בְּכֵן יָתְבִין בְּאַרְעָא: וַאֲמַר אַבְרָם לְלוֹט לָא כְעַן תְּהֵי מַצּוּתָא בֵּינָא וּבֵינָךְ וּבֵין רָעֲוָתִי וּבֵין רָעֲוָתָךְ אֲרֵי גֻבְרִין אַחִין אֲנַחְנָא: הֲלָא כָל אַרְעָא קֳדָמָךְ אִתְפָּרַשׁ כְּעַן מִלְוָתִי אִם אַתְּ לְצִפּוּנָא אֲנָא לְדָרוֹמָא וְאִם אַתְּ לְדָרוֹמָא אֲנָא לְצִפּוּנָא: וּזְקַף לוֹט יָת עֵינוֹהִי

Interp. chal.

esset. Quare dixisti soror mea ē: τ tuli eā mihi in vxorem: τ nunc ecce vxor tua: tolle τ vade. Precepitq; sup eum pharao viris: τ comitati sunt eum τ vxorē suam τ omnia que habebat. Cap. 13.

Et ascendit abram de egypto ipse τ vxor eius et oia sua τ loth cum eo ad austrū. Et abrā erat honorat9 valde in pecorib9 τ argēto τ auro. Et abijt per mansiones suas a meridie τ vsq; bethel τ vsq; ad locum in quo tetēderat prius tabernaculū suū inter bethel τ inter hai: ad locū altaris qd ibi fecerat prius: et orauit ibi abrā in noie dñi. Sed τ loth qui abijt cū abram fuerūt oues τ boues τ tabernacula. τ nō poterat sustinere eos terra vt habitarēt simul: qꝛ erat substantia eoꝝ multa: τ nō poterāt habitare simul. Et facta est rixa īter pastores pecoꝝ abram τ pastores pecorum loth: chananeus aūt τ pherezeus tunc habitabāt in terra. Et dixit abrā ad loth. Ne sit nunc iurgiū inter me τ inter te τ inter pastores meos τ inter pastores tuos: quoniā viri fratres sumus nos. Ecce ois terra coram te est: recede nunc a me, si tu ad aquilonem: ego ad meridiē: τ si tu ad meridiē ego ad aquilonem. Et leuauit loth oculos suos

Pritiua chal.: אִנְתָּא לְוָה נְטַל שְׁכַן דְּבַח צְלָא דְּהָה שְׁכַן יְתַב קְנָה סְגָא נְצָה רְעָה הֲוָה רְעָה פְּרַשׁ

Ter. Heb.

וירא את כל ככר הירדן כי כלה
משקה לפני שחת יהוה את
סדם ואת עמרה כגן יהוה כארץ
מצרים באכה צער: ויבחר לו לוט
את כל ככר הירדן ויסע לוט
מקדם ויפרדו איש מעל אחיו:
אברם ישב בארץ כנען ולוט
ישב בערי הככר ויאהל עד סדם:
ואנשי סדם רעים וחטאים
ליהוה מאד: ויהוה אמר אל
אברם אחרי הפרד לוט מעמו
שא נא עיניך וראה מן המקום
אשר אתה שם צפנה ונגבה
וקדמה וימה: כי את כל הארץ
אשר אתה ראה לך אתננה
ולזרעך עד עולם: ושמתי את
זרעך כעפר הארץ אשר אם
יוכל איש למנות את עפר הארץ
גם זרעך ימנה: קום התהלך
בארץ לארכה ולרחבה כי לך
אתננה: ויאהל אברם ויבא וישב
באלני ממרא אשר בחברון ויבן
שם מזבח ליהוה:

Cap. xiiii.

ויהי
בימי אמרפל מלך שנער אריוך
מלך אלסר כדרלעמר מלך
עילם ותדעל מלך גוים: עשו
מלחמה את ברע מלך סדם ואת

Priuatiua heb.: ראה · שקה · בוא · נסע · פרד · עיר · אהל · רוע · פרד · נשא · קום · נתן · שום · יכל · מנה · הלך · אהל · בוא · בנה · זבח · היה · יום · עשה · לחם

Trãsla. B. Hiero.

vidit oẽm circa regionẽ iordanis: q̃ vniuersa irrigabatur ãteq̃ subuerteret dñs Sodomã & Gomorrã sicut paradisus dñi: & sicut egyptus venientib⁹ ĩ segor. Elegitq̃ sibi loth regionẽ circa iordanẽ: & recessit ab oriẽte. Diuisiq̃ sũt alterutrũ a fratre suo. Abram hitauit ĩ terra chanaan. Loth vero moratus ẽ ĩ oppidis q̃ erãt circa iordanẽ: & habitauit in sodomis. Homines ãt sodomite pessimi erãt & pctõres corã dño nimis. Dixitq̃ dominus ad abrã postq̃ diuisus est ab eo loth. Leua oculos tuos: & vide a loco in quo nũc es ad aquilonẽ & meridiem ad orientem & occidentem. Omnem terram quam conspicis: tibi dabo & semini tuo vsq̃ in sempiternum: faciamq̃ semen tuũ sicut puluerẽ terre. Si quis potest hominũ numerare puluerem terre: semen quoq̃ tuũ numerari poterit. Surge ergo & pãbula terrã in lõgitudiẽ & in latitudiẽ sua: q̃a tibi daturus sũ eã. Mouẽs igr̃ tabernaculũ suũ abrã veẽit & hitauit iuxta cõuallẽ mãbre: q̃ ẽ in hebrõ. Edificauitq̃ ibi altare dño.

Factũ ẽ ãt ĩ Ca. 14. illo tpe vt ãraphel rex sennaar & arioch Rex põti & chodorlaomor rex elamitarũ & thadal rex gẽtiũ inirẽt bellũ cõtra Bala regẽ sodomorum: & contra

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

vidit oẽs circa regionẽ iordanis: q̃r irrigata erat anteq̃ subuerteret deus sodomã et gomorrã: sicut paradisus dei: et sicut terra egypti: donec veniat in segor. et elegit lot sibi oẽs circa regionẽ iordanis: et recessit lot ab oriente. et diuisi sunt vnusquisq̃ a fratre suo. abram ãt habitauit in terra chanaan. lot ãt habitauit in terra finitimorũ: et habitauit in sodomis. at homines q̃ in sodomis mali et peccatores corã deo nimis. dixit aũt deus ad abram postq̃ diuisus ẽ lot ab eo: suspiciens oculis tuis vide a loco vbi tu nũc es: ad aquilonẽ et meridiẽ et orietem et mare. q̃r oẽs terrã quã tu vides: tibi dabo eã: et semini tuo vsq̃ in seculũ. et faciã semẽ tuũ sicut arenã terre. si potest aliquis numerare arenã terre: et semen tuũ numerabit. surgens perambula terrã in lõgitudinẽ suã et in latitudinẽ. q̃r tibi dabo eam et semini tuo in seculũ. et mouẽs tabernaculũ abrã: veniẽs habitauit iuxta quercũ mãbre. q̃ erat ĩ chebrõ. et edificauit ibi altare dño. Ca. 14

Factũ ẽ aũt in regno amraphel regis sennaar: arioch rex elasar: chodorlaomor rex elam: et thargal rex gentiũ. fecit bellũ cum balla rege sodomorũ: et cũ

ἐπειδε πᾶσαν τὴν περίχωρον τοῦ ἰορδάνου, ὅτι πᾶσα ἦν ποτιζομένη πρὸ τοῦ καταστρέψαι τὸν θεὸν σόδομα καὶ γόμορρα, ὡς ὁ παράδεισος τοῦ θεοῦ, καὶ ὡς ἡ γῆ αἰγύπτου, ἕως ἐλθεῖν εἰς ζόγορα. καὶ ἐξελέξατο λὼτ ἑαυτῷ πᾶσαν τὴν περίχωρον τοῦ ἰορδάνου, καὶ ἀπῆρε λὼτ ἀπὸ ἀνατολῶν. καὶ διεχωρίσθησαν ἕκαστος ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. ἄβραμ δὲ κατῴκησεν εἰς γῆν χαναάν. λὼτ δὲ κατῴκησεν ἐν γῇ τῶν περιχώρων, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν σοδόμοις. οἱ δὲ ἄνθρωποι οἱ ἐν σοδόμοις πονηροὶ καὶ ἁμαρτωλοὶ ἐναντίον τοῦ θεοῦ σφόδρα. εἶπε δὲ ὁ θεὸς πρὸς ἄβραμ μετὰ τὸ διαχωρισθῆναι τὸν λὼτ ἀπ᾽ αὐτοῦ, ἀναβλέψας τοῖς ὀφθαλμοῖς σου ἴδε ἀπὸ τοῦ τόπου οὗ σὺ νῦν εἶ, πρὸς βορρᾶν καὶ λίβα καὶ ἀνατολὴν καὶ θάλασσαν. ὅτι πᾶσαν τὴν γῆν ἣν σὺ ὁρᾷς, σοὶ δώσω αὐτήν, καὶ τῷ σπέρματί σου ἕως αἰῶνος. καὶ ποιήσω τὸ σπέρμα σου ὡς τὴν ἄμμον τῆς γῆς. εἰ δύναταί τις ἐξαριθμῆσαι τὴν ἄμμον τῆς γῆς, καὶ τὸ σπέρμα σου ἐξαριθμηθήσεται. ἀναστὰς διόδευσον τὴν γῆν εἴς τε τὸ μῆκος αὐτῆς καὶ εἰς τὸ πλάτος. ὅτι σοὶ δώσω αὐτὴν καὶ τῷ σπέρματί σου εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ ἀποσκηνώσας ἄβραμ, ἐλθὼν κατῴκησε παρὰ τὴν δρῦν τὴν μαμβρῆ, ἣ ἦν ἐν χεβρών. καὶ ᾠκοδόμησεν ἐκεῖ θυσιαστήριον τῷ κυρίῳ. Ca. 14

Ἐγένετο δὲ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῇ ἀμαρφὰλ βασιλέως σεννάαρ, ἀριὼχ βασιλεὺς ἐλασάρ, χοδολλογομὼρ βασιλεὺς αἰλάμ, καὶ θαργὰλ βασιλεὺς ἐθνῶν, ἐποίησε πόλεμον μετὰ βαλλὰ βασιλέως σοδόμων, καὶ μετὰ

Infra 17. b. et 26. a. Roma. 4. d.

D

A

Trãsla. Chal.

וחזא ית כל מישר ירדנא ארי כולה בית שקיא קדם חבלות יי ית סדום וית עמורה כגנתא דיי כארעא דמצרים למיטי צער: ובחר ליה לוט ית כל מישר ירדנא ונטל לוט בקדמיתא ואתפרשו גבר מלות אחוהי: אברם יתיב בארעא דכנען ולוט יתיב בקרוי מישרא ופרס עד סדום: ואינשין דסדום בישין בממונהון וחיבין בגויתהון קדם יי לחדא: ויי אמר לאברם בתר דאתפרש לוט מלותיה זקוף כען עינך וחזי מן אתרא דאת תמן לצפונא ולדרומא ולמדינחא ולמערבא: ארי ית כל ארעא דאת חזי לך אתנינה ולבנך עד עלמא: ואשוי ית בנך סגיאין כעפרא דארעא כמא דלית איפשר לגבר למימני ית עפרא דארעא אף בנך לא יתמנון: קום הליך בארעא לאורכה ולפותיה ארי לך אתנינה: ופרס אברם ואתא ויתיב במישרי ממרא די בחברון ובנא תמן מדבחא קדם יי:

Ca. xiiij.

והוה ביומי אמרפל מלכא דבבל אריוך מלכא דאלסר כדרלעמר מלכא דעילם ותדעל מלכא דעממין: עבדו קרבא עם ברע מלכא דסדום ועם

Priuatiua chal.: שרא · שקה · מטא · שרא · פרש · קרה · שרא · חוב · גזר · פרש · חזא · ערב · נתן · שוה · מנה · מנה · פתה · נתן · שרא · בנה · דבח

Interp. chal.

et vidit omnẽ planiciẽ iordanis: q̃r tota esset irrigua antequã disperderet dñs sodomam et gomorrã: sicut hortus dñi et sicut terra egypti ad introitũ sogor. Et elegit sibi loth omnẽ planiciẽ iordanis: et ꝓfectus est loth pri⁹: et diuisi sunt vnusquisq̃ a fratre suo. Abrã habitabat in terra chanaã: et loth habitabat in vrbibus cãpestribus: et tetendit tabernacula vsq̃ ad sodomam. Viri autẽ sodome erãt iniqui cũ suo mamona et pessimi in corporibus suis corã dño nimis. Dixitq̃ dñs ad abram postq̃ diuisus est loth ab eo: leua nunc oculos tuos: et vide a loco in quo tu es ad aquilonem et ad meridiem: et ad orientẽ: et ad occidentem. quoniam omnẽ terram quam tu vides tibi dabo eam et filijs tuis vsq̃ in seculum. et ponam filios tuos multos sicut puluerem terre: sicut enim non est possibile viro numerare puluerem terre: sic filij tui non numerabũtur. Surge ambula per terram in longitudine et in latitudine sua: q̃r tibi dabo eam. Et tetendit abram tabernaculum et venit et habitauit in planicie mamre: q̃ est in ebrõ: et edificauit ibi altare corã dño.

Et factum est in diebus amraphel re- Ca. 14. gis babylonis: arioch rex elasar: codorlaomor rex elam: et tadaal rex gentium fecerunt prelium cum bera rege sodome et cum

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

barsa rege gomorre: et sennaar rege adama: et symor rege seboim: et rege balac. hec est segor. oẽs hi conuenerũt in vallem salsam: hoc mare salis. duodecim ãnis ipsi seruierunt chodorlaomor. et terciodecimo anno recesserũt. in ãt quarto decimo anno venit chodorlaomor et reges cum eo: et trucidauerũt gigãtes in astaroth: carnaim: et gẽtes fortes cũ eis. et ẽmneos in saue ciuitate. et chorreos in mõtibus seir vsq̃ ad terebinthũ pharã: q̃ est in solitudine. et reuersi venerũt ad fontẽ iudicij. ipsa est cades: et trucidauerũt oẽs principes amalec: et amorreos: et habitantes in asasonthamar. egressus ẽ ãt rex sodomorũ: et rex gomorre: et rex adama: et rex seboim: et rex balac. hec est segor. et occurrerũt cũ acie eis in prelium in valle salsa aduersus chodorlaomor regem elam: et chargal regem gentiũ: et amraphel regem sennaar: et arioch regem elasor: et quattuor reges aduersus quinq̃. at vallis salsa: putei putei bituminis. fugit aũt rex sodomorũ: et rex gomorre: et ceciderunt illic. at qui remãserũt fugerũt in mõtana. acceperũt ãt equitatũ oẽm

βαρσὰ βασιλέως γομόρρας, καὶ σεννάαρ βασιλέως ἀδαμά, καὶ συμὸρ βασιλέως σεβωείμ, καὶ βασιλέως βαλάκ. αὕτη ἐστὶ σηγώρ. πάντες οὗτοι συνεφώνησαν ἐπὶ τὴν φάραγγα τὴν ἁλικήν. αὕτη θάλασσα τῶν ἁλῶν. δώδεκα ἔτη αὐτοὶ ἐδούλευσαν τῷ χοδολλογομώρ. καὶ τῷ τρισκαιδεκάτῳ ἔτει ἀπέστησαν. ἐν δὲ τῷ τεσσαρεσκαιδεκάτῳ ἔτει ἦλθε χοδολλογομὼρ καὶ οἱ βασιλεῖς μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ κατέκοψαν τοὺς γίγαντας τοὺς ἐν ἀσαρὼθ, καρναΐν, καὶ ἔθνη ἰσχυρὰ ἅμα αὐτοῖς. καὶ τοὺς ἐμμαίους ἐν σαυῇ τῇ πόλει, καὶ τοὺς χορραίους τοὺς ἐν τοῖς ὄρεσι σηὶρ ἕως τερεβίνθου τῆς φαράμ. ἥ ἐστιν ἐν τῇ ἐρήμῳ. καὶ ἀναστρέψαντες ἦλθον ἐπὶ τὴν πηγὴν τῆς κρίσεως. αὕτη ἐστὶ κάδης. καὶ κατέκοψαν πάντας τοὺς ἄρχοντας ἀμαλὴκ, καὶ τοὺς ἀμορραίους, καὶ τοὺς κατοικοῦντας ἐν ἀσασονθαμάρ. ἐξῆλθε δὲ βασιλεὺς σοδόμων, καὶ βασιλεὺς γομόρρας, καὶ βασιλεὺς ἀδαμά, καὶ βασιλεὺς σεβωείμ, καὶ βασιλεὺς βαλάκ. αὕτη ἐστὶ σηγώρ. καὶ παρετάξαντο αὐτοῖς εἰς πόλεμον ἐπὶ τῇ κοιλάδι τῇ ἁλικῇ πρὸς χοδολλογομὼρ βασιλέα αἰλάμ, καὶ θαργὰλ βασιλέα ἐθνῶν, καὶ ἀμαρφὰλ βασιλέα σενναάρ, καὶ ἀριὼχ βασιλέα ἐλασάρ, καὶ οἱ τέσσαρες βασιλεῖς πρὸς τοὺς πέντε. ἡ δὲ κοιλὰς ἡ ἁλική, φρέατα φρέατα ἀσφάλτου. ἔφυγε δὲ βασιλεὺς σοδόμων, καὶ βασιλεὺς γομόρρας, καὶ ἐνέπεσον ἐκεῖ. οἱ δὲ καταλειφθέντες ἔφυγον εἰς τὴν ὀρεινήν. ἔλαβον δὲ τὴν ἵππον πᾶσαν τὴν

B

Transla. B. Hiero.

bersa regẽ gomorre: & contra sennaab regem adame: & contra semeber regẽ seboim: cõtraq̃ regẽ bale: ipsa est segor. Oẽs hi conuenerũt in vallẽ siluestrẽ: q̃ nunc est mare salis. Duodecim enim annis seruierant chodorlaomor: & tertio decimo anno recesserunt ab eo. Igr̃ q̃rto decimo ãno veit chodorlaomor & reges qui erant cum eo: & pcusserunt raphaim in astaroth carnaym & zuzim cum eis: & emim in saue cariathaim: & chorreos in montibus seyr vsq̃ ad cãpestria pharan: que est in solitudine. Reuersiq̃ sunt & venerunt vsq̃ ad fontẽ mesphat: ipsa est chades: & pcusserũt oẽm regionẽ amalechitarum & ammorreorũ q̃ hitabãt in asasonthamar. Et egressi sũt rex sodomorũ & rex gomorre rexq̃ adame & rex seboim necnon & rex bale: que est segor: & direxerunt aciem contra eos in valle siluestri. s. aduersus chodorlaomor regem elamitarum & thadal regem gentium & amraphel regẽ sennaar & arioch regẽ ponti: quattuor reges aduersus quinq̃. Vallis aũt siluestris hebat puteos multos bituminis. Itaq̃ rex sodomorũ & rex gomorre tergaverterũt ceciderũtq̃ ibi: & q remãserãt fugerũt ad mõtẽ. Tulerũt ãt oẽs sbãm

Ter. Heb.

ברשע מלך עמרה שנאב מלך
אדמה ושמאבר מלך צביים ומלך
בלע היא צער: כל אלה חברו
אל עמק השדים הוא ים המלח:
שתים עשרה שנה עבדו את
כדרלעמר ושלש עשרה שנה
מרדו: ובארבע עשרה שנה בא
כדרלעמר והמלכים אשר אתו
ויכו את רפאים בעשתרת קרנים
ואת הזוזים בהם ואת האימים
בשוה קריתים: ואת החרי
בהררם שעיר עד איל פארן
אשר על המדבר: וישבו ויבאו
אל עין משפט הוא קדש ויכו
את כל שדה העמלקי וגם את
האמרי הישב בחצצן תמר: ויצא
מלך סדם ומלך עמרה ומלך
אדמה ומלך צביים ומלך בלע
הוא צער ויערכו אתם מלחמה
בעמק השדים: את כדרלעמר
מלך עילם ותדעל מלך גוים
ואמרפל מלך שנער ואריוך
מלך אלסר ארבעה מלכים את
החמשה: ועמק השדים בארת
בארת חמר וינסו מלך סדם
ועמרה ויפלו שמה והנשארים
הרה נסו: ויקחו את כל רכש

Priuatiua. heb.: שדה · רבע · בוא · נכה · דבר · שוב · בוא · נכה · ערך · לחם · שדה · רבע · נוס · נפל · שאר · לקח

Transla. Chal.

ברשע מלכא דעמורה שנאב מלכא דאדמה ושמאבר מלכא דצבוים ומלכא דבלע היא צער: כל אלין אתכנשו למישר חקליא הוא ימא דמלחא: תרתא עשרה שנין פלחו ית כדרלעמר ובתלת עשרה שנין מרדו: ובארבע עשרה שנין אתא כדרלעמר ומלכיא דעמיה ומחו ית גבריא די בעשתרות קרנים וית תקיפיא די בהמתא וית אמתני די בשוה קריתים: וית חוראי די בטוריא דשעיר עד מישר פארן דסמיך על מדברא: ותבו ואתו למישר פילוג דינא היא רקם ומחו ית כל חקל עמלקאה ואף ית אמוראה דיתיב בעין גדי: ונפק מלכא דסדום ומלכא דעמורה ומלכא דאדמה ומלכא דצבוים ומלכא דבלע היא צער וסדרו עמהון קרבא במישר חקליא: עם כדרלעמר מלכא דעילם ותדעל מלכא דעממין ואמרפל מלכא דבבל ואריוך מלכא דאלסר ארבעה מלכין לקביל חמשה: ומישר חקליא בירן בירן מסקן חימרא וערקו מלכא דסדום ועמורה ונפלו תמן ודאשתארו לטורא ערקו: ושבו ית כל קנייניהון

Interp. chal.

bersa rege gomorre: sennab rege adame et semeber rege seboĩ et rege bale: ipsa ẽ segor. Oẽs hi cõgregati sunt ĩ valle cãpestri q̃ est mare salis. duodecim annis seruierant codorlaomor: et in tertiodecimo anno rebellauerunt. In quartodecimo autem anno venit codorlaomor et reges qui erant cum eo: et percusserunt gigantes qui erãt in astaroth carnaim: et robustos qui erãt in ham: et horrendos qui erant in saue cariathaim: et chorreos qui erant in montibus seyr vsq̃ ad planiciem pharam: que est iuncta deserto. Et reuersi sunt et venerunt ad planiciem diuisionis iudicij: que est cades: et percusserunt omnẽ regionem amalech et amorreum qui habitabat in engadi. et egressus est rex sodome et rex gomorre et rex adame et rex seboim et rex bale que est sogor: et inierunt cum eis certamẽ in valle campestri: cum codorlaomor rege elam: et tadal rege gentium et amraphel rege babylonis et arioth rege elasar: quattuor reges cõtra quinq̃. Vallis autem campestris habebat puteos ex quibus effodiebatur bitumen: et fugerunt rex sodome et rex gomorre et ceciderunt ibi: et qui remanserant in montẽ fugerunt. Et depredati sunt omnem substantiam ꝏ
ꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏ

Priuatiua chal.: כנש · שרא · תרי · שנה · רבע · מחא · שרא · דבר · תוב · אתא · דון · מחא · שרא · כנש · שרא · בור · נסק · שאר · שבה · קנה

סדם ועמרה ואת כל אכלם וילכו׃
ויקחו את לוט ואת רכשו בן אחי
אברם וילכו והוא ישב בסדם׃
ויבא הפליט ויגד לאברם העברי
והוא שכן באלני ממרא האמרי
אחי אשכל ואחי ענר והם בעלי
ברית אברם׃ וישמע אברם כי
נשבה אחיו וירק את חניכיו
ילידי ביתו שמנה עשר ושלש
מאות וירדף עד דן׃ ויחלק
עליהם לילה הוא ועבדיו ויכם
וירדפם עד חובה אשר משמאל
לדמשק׃ וישב את כל הרכוש
וגם את לוט אחיו ורכשו השיב
וגם את הנשים ואת העם׃ ויצא
מלך סדם לקראתו אחרי שובו
מהכות את כדרלעמר ואת
המלכים אשר אתו אל עמק שוה
הוא עמק המלך׃ ומלכי צדק מלך
שלם הוציא לחם ויין והוא כהן
לאל עליון׃ ויברכהו ויאמר ברוך
אברם לאל עליון קנה שמים
וארץ׃ וברוך אל עליון אשר מגן
צריך בידך ויתן לו מעשר מכל׃
ויאמר מלך סדם אל אברם תן
לי הנפש והרכש קח לך׃ ויאמר
אברם אל מלך סדם הרמתי

Hebre. 7.a.

sodomorũ & gomorreorũ: & vniuersa q̃ ad cibũ ptinẽt: & abierũt. Necnõ & loth & sbãm eius filiũ fris abrã qui habitabat in sodomis. Et ecce vnus qui euaserat: nũciauit abrã hebreo: qui hitabat in cõualle mãbre ammorrei fris eschol & fris aner. Hi enim pepigerant fedus cũ abrã. Quĩ cũ audisset abram captum videlicet loth frẽm suũ: nũerauit expeditos vernaculos suos trecẽtos decẽ & octo: & persecutus est eos vsq; Dan. Et diuisis sociis irruit sup eos nocte. Percussitq; eos: & persecutus est vsq; hoba: que est ad leuã damasci. Reduxitq; omnem substantiam & loth frẽm suũ cum substantia illius: mulieres quoq; & populũ. Egressus est autẽ rex sodomorũ in occursum eius: postq̃ reuersus ẽ a cede chodorlaomor & regũ qui cũ eo erãt in valle saue: que est vallis regis. At vero melchisedech rex salẽ pferens panẽ & vinũ: erat ei sacerdos dei altissimi bñdixitq; ei & ait. Benedictus abram deo excelso: qui creauit celum & terrã: & bñdictus deus excelsus quo protegẽte hostes in manibus tuis sũt. Et dedit ei decimas ex oĩb9. Dixit ãt rex sodomorũ ad abrã. Da mihi aĩas: cetera tolle tibi. Qui respõdit ei. Leuo

sodomorũ et gomorre: et oẽs cibos eorũ: et abierunt. acceperũt ãt et lot filiũ fratris abram: et suppellectile eius: et abierunt. erat.n. habitãs in sodomis. aduenies ãt quidã saluatoz: nũciauit abram trãsitori: ipse aũt habitabat apd quercũ mãbre amoz fratris eschol: et fratris aunã. qui erant cõfederati abram. audiẽs ãt abram: q̃ captiuatus ẽ lot nepos eius: numerauit pprios vernaculos suos: trecẽtos decẽ et octo et persecutus ẽ eos ad dã. et irruit sup eos nocte ipse: et pueri eius. et percussit eos. et psecutus ẽ eos ad chobal. q̃ est in sinistra damasci. et reduxit omnẽ equitatũ sodomoz̃: et lot nepotem suũ reduxit: et substãtiã suã: et mulieres: et pplz. egressus ẽ ãt rex sodomoz̃: in occursum eius: postq̃ reuersus ẽ a cede chodorlaomor: et regũ qui cũ eo in valle saue. hic erat campus regis. melchisedec rex salem protulit panes et vinũ. erat ãt sacerdos dei altissimi. et benedixit abram et dixit benedictus abram deo altissimo: qui creauit celũ et terrã. et benedictus deus altissimus: q̃ tradidit inimicos tuos captiuos tibi. et dedit ei abram decimã ex oĩbus. dixit ãt rex sodomoz̃ ad abram: da mihi viros: at equitatũ accipe tibi. dixit ãt abram ad regem sodomoz̃: extẽdã

σοδόμων καὶ γομόῤῥας, καὶ πάντα τὰ βρώματα αὐτῶν, καὶ ἀπῆλθον. ἔλαβον δὲ καὶ τὸν λὼτ υἱὸν τοῦ ἀδελφοῦ ἄβραμ, καὶ τὴν ἀποσκευὴν αὐτοῦ, καὶ ἀπῴχοντο. ἦν γὰρ κατοικῶν ἐν σοδόμοις. παραγενόμενος δὲ τις τῶν ἀνασωθέντων, ἀπήγγειλε τῷ ἄβραμ τῷ περάτῃ. αὐτὸς δὲ κατῴκει πρὸς τῇ δρυῒ τῇ μαμβρῇ ὁ ἀμορῤῥαῖος τοῦ ἀδελφοῦ ἐσχὼλ, καὶ ἀδελφοῦ αὐνάν. οἳ ἦσαν συνωμόται τοῦ ἄβραμ. ἀκούσας δὲ ἄβραμ, ὅτι ᾐχμαλώτευται λὼτ ὁ ἀδελφιδοῦς αὐτοῦ, ἠρίθμησε τοὺς ἰδίους οἰκογενεῖς αὐτοῦ, τριακοσίους δέκα καὶ ὀκτώ. καὶ κατεδίωξεν ὀπίσω αὐτῶν ἕως δάν. καὶ ἐπέπεσεν ἐπ᾽ αὐτοὺς τὴν νύκτα αὐτὸς, καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ, καὶ ἐπάταξεν αὐτοὺς, καὶ κατεδίωξεν αὐτοὺς ἕως χοβάλ. ἥ ἐστιν ἐν ἀριστερᾷ δαμασκοῦ. καὶ ἀπέστρεψε πᾶσαν τὴν ἵππον σοδόμων. καὶ τὸν λὼτ τὸν ἀδελφιδοῦν αὐτοῦ ἀπέστρεψε, καὶ πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ, καὶ τὰς γυναῖκας, καὶ τὸν λαόν. ἐξῆλθε δὲ βασιλεὺς σοδόμων, εἰς συνάντησιν αὐτῷ, μετὰ τὸ ἀναστρέψαι αὐτὸν ἀπὸ τῆς κοπῆς τοῦ χοδολλογομὸρ, καὶ τῶν βασιλέων τῶν μετ᾽ αὐτοῦ εἰς τὴν κοιλάδα τὴν σαυή. τοῦτο ἦν τὸ πεδίον τῶν βασιλέων. καὶ μελχισεδὲκ βασιλεὺς σαλὴμ ἐξήνεγκεν ἄρτους καὶ οἶνον. ἦν δὲ ἱερεὺς τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου. καὶ εὐλόγησε τὸν ἄβραμ καὶ εἶπεν εὐλογημένος ἄβραμ τῷ θεῷ τῷ ὑψίστῳ, ὃς ἔκτισε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. καὶ εὐλογητὸς ὁ θεὸς ὁ ὕψιστος, ὃς παρέδωκε τοὺς ἐχθρούς σου ὑποχειρίους σοι. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ἄβραμ δεκάτην ἀπὸ πάντων. εἶπε δὲ βασιλεὺς σοδόμων πρὸς ἄβραμ, δός μοι τοὺς ἄνδρας, τὴν δὲ ἵππον λάβε σεαυτῷ. εἶπε δὲ ἄβραμ πρὸς βασιλέα σοδόμων, ἐκτενῶ

C

וְסְדוֹם וַעֲמוֹרָה וְיָת כָּל מֵיכַלְהוֹן וַאֲזַלוּ׃ וּשְׁבוֹ יָת לוֹט וְיָת קִנְיָנֵיהּ בַּר אֲחוּהִי דְאַבְרָם וַאֲזַלוּ וְהוּא יָתֵיב בִּסְדוֹם׃ וַאֲתָא מְשֵׁיזָבָא וְחַוִּי לְאַבְרָם עִבְרָאָה וְהוּא שָׁרֵי בְּמֵישְׁרֵי מַמְרֵא אֱמוֹרָאָה אֲחוּהִי דְאֶשְׁכֹּל וַאֲחוּהִי דְעָנֵר וְאִינוּן מָארֵי קְיָמֵיהּ דְאַבְרָם׃ וּשְׁמַע אַבְרָם אֲרֵי אִשְׁתְּבִי אֲחוּהִי וְזָרֵיז יָת עוּלֵימוֹהִי יְלִידֵי בֵיתֵיהּ תְּלָת מְאָה וְתַמְנֵי עֲשַׂר וּרְדַף עַד דָּן׃ וְאִתְפְּלֵיג עֲלֵיהוֹן לֵילְיָא הוּא וְעַבְדוֹהִי וּמְחָנוּן וּרְדַפִינוּן עַד חוֹבָה דְּמִצְּפוּנָא לְדַמֶּשֶׂק׃ וַאֲתֵיב יָת כָּל קִנְיָנָא וְאַף יָת לוֹט אֲחוּהִי וְקִנְיָנֵיהּ אֲתֵיב וְאַף יָת נְשַׁיָּא וְיָת עַמָּא׃ וּנְפַק מַלְכָּא דִסְדוֹם לְקַדָּמוּתֵיהּ בָּתַר דְּתָב מִלְּמִמְחֵי יָת כְּדָרְלָעוֹמֶר וְיָת מַלְכַיָּא דְעִמֵּיהּ לְמֵישַׁר מֵפְנֵא הוּא בֵּית רִיסָא דְמַלְכָּא׃ וּמַלְכִּי צֶדֶק מַלְכָּא דִירוּשְׁלֵם אַפֵּיק לְחֵים וַחֲמַר וְהוּא מְשַׁמֵּשׁ קֳדָם אֵל עִלָּאָה׃ וּבָרְכֵיהּ וַאֲמַר בְּרִיךְ אַבְרָם קֳדָם אֵל עִלָּאָה דְּקִנְיָנֵיהּ שְׁמַיָּא וְאַרְעָא׃ וּבְרִיךְ אֵל עִלָּאָה דִּמְסַר סָנְאָךְ בִּידָךְ וִיהַב לֵיהּ חַד מִן עַשְׂרָא מִכֹּלָּא׃ וַאֲמַר מַלְכָּא דִסְדוֹם לְאַבְרָם הַב לִי נַפְשָׁתָא וְקִנְיָנָא דְּבַר לָךְ׃ וַאֲמַר אַבְרָם לְמַלְכָּא דִסְדוֹם אֲרֵימִית

Primitiua chal.

Interp. chal.

sodome τ gomorre τ omnes cibos eorum: τ abierũt. Ceperunt quoq; loth filium fratris abrae τ substantiam eius τ abierũt: τ ipse habitabat in sodoma. Et venit qui euaserat τ nunciauit abrae hebreo qui morabat in campestrib9 mamre amorrei fratris eschol et fratris aner: τ hi erant confederati abrae. Et audiuit abram q̃ captus esset frater suus: τ armauit pueros suos natos in domo sua trecentos τ decez τ octo et persecutus est vsq; dan: τ diuisis seruis suis cõtra eos percusserũt eos nocte: τ persecutus est eos vsq; hoba: que ẽ ad aquilonẽ damasci. Et reduxit vniuersam substantiã: τ etiam loth fratrem suũ τ substantiã eius reduxit: mulieres quoq; τ populuz. Et egressus est rex sodome in occursum ei9 postquã reuersus est a cede codorlaomor τ regum qui erant cũ eo in valle plana: que erat locus refrigerij regis. Et melchisedech rex ierusalem adduxit panem τ vinum: et ipse erat minister coram deo excelso. Et benedixit ei: τ dixit. Benedictus abram coram deo excelso: cuius possessio est celum τ terra. Et benedictus deus excelsus qui tradidit hostes tuos in manu tua. τ dedit ei vnus ex decez de omnibus. Et dixit rex sodome ad abram. Da mihi animas: et substantiam tolle tibi. Et dixit abram regi sodome. Leuo

D

manũ meã ad deũ altissimũ: q̃ creauit celũ et terrã: si a filo vsq; ad corrigiam calciamẽti accipiam ex oibus tuis: vt non dicas: q̃ ego ditaui abram. preter ea q̃ comederũt iuuenes: et partem virorũ qui venerũt mecũ: eschol aner mambre. isti accipient partẽ.

τὴν χεῖρά μου πρὸς τὸν θεὸν τὸν ὕψιστον, ὃς ἔκτισε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, εἰ ἀπὸ σπαρτίου ἕως σφαιρωτῆρος ὑποδήματος λήψομαι ἀπὸ πάντων τῶν σῶν, ἵνα μὴ εἴπῃς, ὅτι ἐγὼ ἐπλούτησα τὸν ἄβραμ. πλὴν ὧν ἔφαγον οἱ νεανίσκοι, καὶ τῆς μερίδος τῶν ἀνδρῶν τῶν συμπορευθέντων μετ᾽ ἐμοῦ, ἐσχὼλ αὐνὰν μαμβρῆ. οὗτοι λήψονται μερίδα.

Ca.15.

A

Post aũt verba hec: factũ ẽ verbũ dñi ad abrã in visione: dicens: ne timeas abram: ego protegam te. merces tua multa erit nimis. dicit aũt abram: domine qd mihi dabis: ego aũt dimittor sine liberis: at filius masec vernacule mee: hic damascus eliezer. et ait abram: qm̃ mihi nõ dedisti filium: at vernaculus meus hereditabit me. et statim vox dei facta ẽ ad eum: dicens: nõ hereditabit te hic: sed qui egredietur de te: hic hereditabit te. eduxit ãt eum foras. et dixit ipsi: respice ãt in celum: et numera stellas: si poteris numerare ipsas. et dixit: sic erit semen tuũ. credidit ãt abram deo: et reputatũ ẽ illi ad iusticiã. dixit ãt ad eum: ego deus qui eduxi te de regione chaldeorũ: vt darẽ tibi terrã hanc hereditare. ait ãt domine deus sm̃ qd sciam: q̃

μετὰ δὲ τὰ ῥήματα ταῦτα, ἐγενήθη ῥῆμα κυρίου πρὸς ἄβραμ ἐν ὁράματι, λέγων, μὴ φοβοῦ ἄβραμ, ἐγὼ ὑπερασπίζω σου. ὁ μισθός σου πολὺς ἔσται σφόδρα. λέγει δὲ ἄβραμ, δέσποτα τί μοι δώσεις, ἐγὼ δὲ ἀπολύομαι ἄτεκνος, ὁ δὲ υἱὸς μασὲκ τῆς οἰκογενοῦς μου, οὗτος δαμασκὸς ἐλιέζερ. καὶ εἶπεν ἄβραμ, ἐπειδὴ ἐμοὶ οὐκ ἔδωκας τέκνον, ὁ δὲ οἰκογενής μου κληρονομήσει με. καὶ εὐθὺς φωνὴ θεοῦ ἐγένετο πρὸς αὐτόν, λέγων, οὐ κληρονομήσει σε οὗτος, ἀλλ᾽ ὃς ἐξελεύσεται ἐκ σοῦ, οὗτος κληρονομήσει σε. ἐξήγαγε δὲ αὐτὸν ἔξω. καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἀνάβλεψον δὴ εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἀρίθμησον τοὺς ἀστέρας, εἰ δυνήσῃ ἐξαριθμῆσαι αὐτούς. καὶ εἶπεν, οὕτως ἔσται τὸ σπέρμα σου. ἐπίστευσε δὲ ἄβραμ τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. εἶπε δὲ πρὸς αὐτόν, ἐγὼ ὁ θεὸς ὁ ἐξαγαγών σε ἐκ χώρας χαλδαίων, ὥστε δοῦναί σοι τὴν γῆν ταύτην κληρονομῆσαι. εἶπε δὲ, δέσποτα κύριε θεὲ κατὰ τί γνώσομαι ὅτι

B

Roma. 4.a. Gal. 3. a. Jac. 2. d

manũ meã ad dñm deũ excelsũ possessorẽ celi & terre: q̃ a filo subtegminis vsq; ad corrigiam caligenõ accipiã ex oĩbus que tua sunt: ne dicas ego ditaui abrã: exceptis his que comederunt iuuenes: & partibus virorũ qui venerunt mecum aner: eschol & mãbre. Isti accipiant partes suas. Ca. 15.

His itaq; transactis: factus est sermo dñi ad abram per visionẽ dicẽs. Noli timere abram. ego protector tuus: & merces tua magna nimis. Dixitq; abrã. Domine deus quid dabis mihi. Ego vadã absq; liberis: & filius pcuratoris domus mee iste damascus eliezer. Addiditq; abrã. mihi autem non dedisti semẽ: & ecce vernaculus meus heres meus erit. Statiq; sermo dñi factus est ad eũ dicens. Non erit hic heres tuus: sed qui egredietur de vtero tuo ipsum habebis heredẽ. Eduxitq; eũ foras: & ait illi. Suspice celum & numera stellas si potes. & dixit ei Sic erit semẽ tuum. Credidit abrã dño: & reputatũ est illi ad iusticiam. Dixitq; ad eum. Ego dominus qui eduxi te de vr chaldeorum: vt darem tibi terrã istam: & possideres eam. At ille ait. Dñe de9 vñ scire possum: q̃

ידי אל יהוה אל עליון קנה שמים
וארץ׃ אם מחוט ועד שרוך נעל
ואם אקח מכל אשר לך ולא
תאמר אני העשרתי את אברם׃
בלעדי רק אשר אכלו הנערים
וחלק האנשים אשר הלכו אתי
ענר אשכל וממרא הם יקחו
חלקם׃ אחר הדברים

Ca.xv.

האלה היה דבר יהוה אל אברם
במחזה לאמר אל תירא אברם
אנכי מגן לך שכרך הרבה מאד׃
ויאמר אברם אדני יהוה מה
תתן לי ואנכי הולך ערירי ובן
משק ביתי הוא דמשק אליעזר׃
ויאמר אברם הן לי לא נתתה
זרע והנה בן ביתי יורש אתי׃
והנה דבר יהוה אליו לאמר לא
יירשך זה כי אם אשר יצא
ממעיך הוא יירשך׃ ויוצא אתו
החוצה ויאמר הבט נא השמימה
וספר הכוכבים אם תוכל לספר
אתם ויאמר לו כה יהיה זרעך׃
והאמן ביהוה ויחשבה לו צדקה׃
ויאמר אליו אני יהוה אשר
הוצאתיך מאור כשדים לתת
לך את הארץ הזאת לרשתה׃
ויאמר אדני יהוה במה אדע כי

יְדַי בִּצְלוֹ קֳדָם יְיָ אֵל עִלָּאָה דְּקִנְיָנֵיהּ שְׁמַיָּא וְאַרְעָא׃ אִם מֵחוּטָא וְעַד עַרְקַת מְסָנָא וְאִם אֶסַּב מִכָּל דִּילָךְ וְלָא תֵימַר אֲנָא עַתְּרִית יָת אַבְרָם׃ בַּר מִדַּאֲכַלוּ עוּלֵימַיָּא וְחוּלָק גֻּבְרַיָּא דַּאֲזַלוּ עִמִּי עָנֵר אֶשְׁכֹּל וּמַמְרֵא אִינוּן יִקְבְּלוּן חוּלָקְהוֹן׃

Ca.xv.

בָּתַר פִּתְגָמַיָּא הָאִלֵּין הֲוָה פִּתְגָמָא דַיְיָ עִם אַבְרָם בִּנְבוּאָה לְמֵימַר לָא תִדְחַל אַבְרָם מֵימְרִי תְּקוֹף לָךְ אַגְרָךְ סַגִּי לַחֲדָא׃ וַאֲמַר אַבְרָם יְיָ אֱלֹהִים מָה תִּתֵּן לִי וַאֲנָא אָזֵיל דְּלָא וְלַד וּבַר פַּרְנָסָא הָדֵין דִּי בְבֵיתִי הוּא דַמַּשְׂקָאָה אֱלִיעֶזֶר׃ וַאֲמַר אַבְרָם הָא לִי לָא יְהַבְתְּ וְלַד וְהָא בַּר בֵּיתִי יָרֵית יָתִי׃ וְהָא פִּתְגָמָא מִן קֳדָם יְיָ לֵיהּ לְמֵימַר לָא יֵירְתִנָּךְ דֵּין אֱלָהֵין בַּר דְּתוֹלִיד הוּא יֵירְתִנָּךְ׃ וְאַפֵּיק יָתֵיהּ לְבָרָא וַאֲמַר אִסְתַּכַּל כְּעַן לִשְׁמַיָּא וּמְנִי כוֹכְבַיָּא אִם תִּכּוֹל לְמִמְנֵי יָתְהוֹן וַאֲמַר לֵיהּ כְּדֵין יְהוֹן בְּנָךְ׃ וְהֵימִין בְּמֵימְרָא דַיְיָ וְחַשְׁבַהּ לֵיהּ לִזְכוּ׃ וַאֲמַר לֵיהּ אֲנָא יְיָ דְּאַפֵּקְתָּךְ מֵאוּרָא דְכַשְׂדָּאֵי לְמִתַּן לָךְ יָת אַרְעָא הָדָא לְמֵירְתַהּ׃ וַאֲמַר יְיָ אֱלֹהִים בְּמָה אֵדַע אֲרֵי

Interp. chal.

manum meam in oratione coram deo excelso: cuius possessio celũ τ terra est: si a filo τ vsq; ad corrigiam calciamenti accipiam ex oĩbus que tua sunt: τ non dices ego ditaui abram. exceptis his que comederunt iuuenes τ parte virorum qui venerunt mecum: aner Eschol: τ mamre: illi recipiant partes suas. Ca.15.

Post verba hec fact9 est sermo a facie domini ad abram in prophetia dicens. Ne timeas abram verbum meũ erit fortitudo tua: merces tua multa nimis. Et dixit abram. Dñe deus quid dabis mihi: et ego vado absq; liberis: τ filius gubernator iste qui in domo mea ẽ: ipse ẽ damascen9 eliezer. Et dixit abrã. Ecce mihi non dedisti generationem: τ ecce filius domus mee heres meus erit. Et ecce sermo a facie dñi factus est ad eum dicẽs. Non erit hic heres tuus: sed filius quem genueris ipse erit heres tuus. Et eduxit eum foras: τ dixit. Respice nunc celum τ numera stellas: si potes numerare eas. Et dixit ei. Sic erunt filij tui. Et credidit in verbo domini: τ reputatuz est ei ad iusticiaz. Dixitq; ei. Ego dominus qui eduxi te de vr chaldeorum: vt darem tibi terram hanc in hereditatem. Et dixit. Domine deus in quo sciam: q̃

Primitiua chal.

Ter. Heb.

אירשנה ׃ ויאמר אליו קחה לי עגלה משלשת ועז משלשת ואיל משלש ותר וגוזל ׃ ויקח לו את כל אלה ויבתר אתם בתוך ויתן איש בתרו לקראת רעהו ואת הצפר לא בתר ׃ וירד העיט על הפגרים וישב אתם אברם ׃ ויהי השמש לבוא ותרדמה נפלה על אברם והנה אימה חשכה גדלה נפלת עליו ׃ ויאמר לאברם ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה ׃ וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי ואחרי כן יצאו ברכש גדול ׃ ואתה תבוא אל אבתיך בשלום תקבר בשיבה טובה ׃ ודור רביעי ישובו הנה כי לא שלם עון האמרי עד הנה ׃ ויהי השמש באה ועלטה היה והנה תנור עשן ולפיד אש אשר עבר בין הגזרים האלה ׃ ביום ההוא כרת יהוה את אברם ברית לאמר לזרעך נתתי את הארץ הזאת מנהר מצרים עד הנהר הגדל נהר פרת ׃ את הקיני ואת הקנזי ואת הקדמני ׃ ואת החתי ואת הפרזי ואת הרפאים ׃ ואת

Primitiua heb.

לקח · שלש · בתר · נתן · נשב · רדם · ידע · ענה · רבע · עבד · דין · גדל · בוא · שלם · קבר · שוב · היה · בוא · תנר · לפד · ברת · נתן

Trãsla.B.Hiero.

possessurus sum eã? Et rñdit dñs. Sume inquit mihi vaccã triẽnẽ & capram trimam & arietẽ annorũ trium: turturẽ quoq; & colũbã. Qui tollẽs vniuersa hec diuisit ea p medium: & vtrasq; ptes cõtra se altrinsecus posuit. Aues aũt nõ diuisit. Descẽderũtq; volucres super cadauera: & abigebat eas abram. Cumq; sol occũberet: sopor irruit sup abram: & horror magnus & tenebrosus inuasit eum. Dictũq; ẽ ad eum. Scito pnoscens q peregrinũ futurũ sit semen tuũ in terra nõ sua: & subiicient eos seruituti: & affligẽt quadrigẽtis annis. Verũtñ gentẽ cui seruituri sunt: ego iudicabo. & post hec egredientur cũ magna sbã. Tu autem ibis ad prẽs tuos in pace sepultus in senectute bõa. Gñatiõe aũt quarta reuertentur huc. Necdũ eñ cõplete sunt iniquitates amorreorũ vsq; ad pñs tps. Cũ ergo occubuisset sol: facta est caligo tenebrosa: & appuit clibanus fumãs & lãpas ignis trãsiẽs inter diuisiões illas. In illo die pepigit dñs fedus cum abram dicens. semini tuo dabo terram hãc: a fluuio egypti vsq; ad fluuium magnum euphratem. Cineos & cenezeos. cethmoneos: & etheos: & pherezeos. raphaĩ quoq; &

Trãsla.Gre.lxx.cũ interp.latina.

κληρονομήσω αὐτήν; εἶπε δὲ αὐτῷ, λάβε μοι δάμαλιν τριετίζουσαν, καὶ αἶγα τριετίζουσαν, καὶ κριὸν τριετίζοντα, καὶ τρυγόνα, καὶ περιστεράν. καὶ ἔλαβεν αὐτῷ πάντα ταῦτα. καὶ διεῖλεν αὐτὰ μέσα. καὶ ἔθηκεν αὐτὰ ἀντιπρόσωπα ἀλλήλοις. τὰ δὲ ὄρνεα οὐ διεῖλε. κατέβη δὲ τὰ ὄρνεα ἐπὶ τὰ σώματα καὶ τὰ διχοτομήματα αὐτῶν. καὶ συνεκάθισεν αὐτοῖς ἄβραμ. περὶ δὲ ἡλίου δυσμὰς ἔκστασις ἐπέπεσε τῷ ἄβραμ, καὶ ἰδοὺ φόβος σκοτεινὸς ἐπιπίπτει αὐτῷ. καὶ ἐρρέθη πρὸς ἄβραμ, γινώσκων γνώσῃ, ὅτι πάροικον ἔσται τὸ σπέρμα σου ἐν γῇ οὐκ ἰδίᾳ. καὶ δουλώσουσιν αὐτούς, καὶ κακώσουσι, καὶ ταπεινώσουσιν ἔτη τετρακόσια. καὶ τὸ ἔθνος ᾧ ἂν δουλεύσωσι, κρινῶ ἐγώ, λέγει κύριος. μετὰ δὲ ταῦτα ἐξελεύσονται ὧδε μετὰ ἀποσκευῆς πολλῆς, σὺ δὲ πορεύσῃ πρὸς τοὺς πατέρας σου μετ᾽ εἰρήνης, ταφεὶς ἐν γήρᾳ καλῷ. τετάρτη δὲ γενεὰ ἀποστραφήσονται ὧδε. οὔπω γὰρ ἀναπεπλήρωνται αἱ ἁμαρτίαι τῶν ἀμορραίων ἕως τοῦ νῦν. ἐπεὶ δὲ ἤδη ἐγίνετο ὁ ἥλιος πρὸς δυσμάς, φλὸξ ἐγένετο. καὶ ἰδοὺ κλίβανος καπνιζόμενος, καὶ λαμπάδες πυρός, αἳ διῆλθον ἀναμέσον τῶν διχοτομημάτων τούτων. ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ διέθετο κύριος διαθήκην τῷ ἄβραμ, λέγων, τῷ σπέρματί σου δώσω τὴν γῆν ταύτην, ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ αἰγύπτου ἕως τοῦ ποταμοῦ τοῦ μεγάλου εὐφράτου. τοὺς κεναίους, καὶ τοὺς κενεζαίους, καὶ τοὺς κεδμωναίους, καὶ τοὺς χετταίους, καὶ τοὺς φερεζαίους, καὶ τοὺς ῥαφαείμ, καὶ

hereditabo eam? dixit aũt illi: accipe mihi vitulã triẽnem: et caprã trimã: & arietẽ trimũ: et turturẽ. et columbã. et accepit ipsi oĩa hec. & diuisit ea media. et posuit ea contraria ad inuicẽ: at aues nõ diuisit. descẽderũt aũt volucres sup corpora & diuisiones eorũ: & sedit cum eis abram. circa aũt solis occasus extasis cecidit sup abram: et ecce caligo tenebrosa irruit in eum. & dictũ ẽ ad abram: cognoscens scies: q peregrinũ erit semen tuũ in t̃ra nõ sua: & subiicient seruituti eos. et affligent: et humiliabũt ãnis quadrigentis. & gentẽ cui seruiẽt: iudicabo ego: dicit dñs. post aũt hec regredient huc cũ supellectili multa: tu aũt ibis ad patres tuos cũ pace: sepult⁹ i senectute bona: quarta aũt gñatiõe reuertent huc. nõdũ .n. complete sunt iniquitates amorreorũ vsq; nũc. postq̃ aũt iã fuit sol ad occasũ: flãma facta ẽ. & ecce clibanus fumans: et venerũt lãpades ignis. q̃ ptrãsierũt p mediũ diuisionum istarũ. in die illa disposuit dñs fedus abrã: dicens: semini tuo dabo terrã hanc: a flumine egypti vsq; ad flumen magnũ euphratẽ ceneos: & cenezeos: & cedmoneos: & chetteos & pherezeos: & raphaim: et

Act. 7.a.

Primitiua chal.

ירת · עזל · עול · ישן · ידע · דור · היה · כלה · ענה · רבע · שנה · דון · נפק · קנה · סגא · כנש · אב · קבר · שוב · טוב · דור · רבע · תוב · עול · בער · אש · עדה · אל · קום · אמר

Interp. chal.

hereditabo eam. Et dixit ei. Offer coram me vitulos tres & capras tres & arietes tres & turturẽ & filiũ columbe. Et obtulit coram eo oĩa hec: & diuisit ea equaliter: & posuit diuisiones vnamquãq; e regione alterius: aues autẽ non diuisit. Et descenderũt volucres super diuisiones: & eiecit eas abram. Et factũ est cuz sol occumberet & somnus cecidit super abram: & ecce horror tenebrosus magnus cecidit super eum. Et dixit ad abram. Sciens scies q: peregrini erũt filij tui in terra non sua: et in seruitutem redigent eos & affligent eos quadrigentis annis. Populũ quoq; cui seruituri sunt ego iudicabo: & post hec egredientur cuz magna substantia. Et tu colligeris ad patres tuos in pace: sepelierisq; in senectute bona. Generatiõe aũt quarta reuertẽtur huc: quoniã non est cõpletum peccatum amorrei vsq; adhuc. Et factũ est cum occubuisset sol & caligo facta esset. Et ecce clibanus fumans & lampas ignis que transibat inter diuisiones illas. In die illa pepigit dñs pactum cum abram dicens. Filijs tuis dabo terram hanc a fluuio egypti vsq; ad fluuium magnũ euphratem: salameos: et cenezeos & cedmoneos: & etheos: et pherezeos: & gigantes: et

Transla. Chal.

ארתנה ׃ ואמר ליה קריב קדמי עגלין תלתא ועזין תלתא ודכרין תלתא ושפנינא ובר יונה ׃ וקריב קדמוהי ית כל אלין ופליג יתהון בשוה ויהב פלגיא כלקבל חבריה וית עופא לא פליג ׃ ונחת עופא על פלגיא ואפריחינון אברם ׃ והוה שמשא למיעל ושינתא נפלת על אברם והא אימה קבל רב נפלת עלוהי ׃ ואמר לאברם מידע תדע ארי דיירין יהון בנך בארעא דלא דלהון ויפלחון בהון ויענון יתהון ארבע מאה שנין ׃ ואף ית עמא דיפלחון בהון דאין אנא ובתר כן יפקון בקנין סגי ׃ ואת תתכניש לות אבהתך בשלם תתקבר בסיבו טבא ׃ ודרא רביעאה יתובון הכא ארי לא שלים חובא דאמוראה עד כען ׃ והוה שמשא עלת וקבלא הוה והא תנור דתנן ובעור דאישא דעבר בין פלגיא האלין ׃ ביומא ההוא גזר יי עם אברם קים למימר לבנך יהבית ית ארעא הדא מנהרא דמצרים עד נהרא רבא נהרא פרת ׃ ית שלמאי וית קניזאי וית קדמונאי ׃ וית חתאי וית פרזאי וית גבראי ׃ וית

Trãsla.Gre.lxx.cũ interp.latina.

τοὺς ἀμορραίους, καὶ τοὺς χαναναίους, καὶ τοὺς γεργεσαίους, καὶ τοὺς ἰεβουσαίους. Ca.16.

Σάρα δὲ ἡ γυνὴ ἄβραμ οὐκ ἔτικτεν αὐτῷ. ἦν δὲ αὐτῇ παιδίσκη αἰγυπτία, ᾗ ὄνομα ἄγαρ. εἶπε δὲ σάρα πρὸς ἄβραμ, ἰδοὺ δὴ συνέκλεισέ με κύριος τοῦ μὴ τίκτειν. εἴσελθε οὖν πρὸς τὴν παιδίσκην μου, ἵνα τεκνοποιήσωμαι ἐξ αὐτῆς. ὑπήκουσε δὲ ἄβραμ τῆς φωνῆς σάρας. καὶ λαβοῦσα σάρα ἡ γυνὴ ἄβραμ ἄγαρ τὴν αἰγυπτίαν τὴν ἑαυτῆς παιδίσκην, μετὰ δέκα ἔτη τοῦ οἰκῆσαι ἄβραμ ἐν γῇ χαναάν, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν ἄβραμ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς αὐτῷ γυναῖκα. καὶ εἰσῆλθε πρὸς ἄγαρ, καὶ συνέλαβε. καὶ εἶδεν, ὅτι ἐν γαστρὶ ἔχει, καὶ ἠτιμάσθη ἡ κυρία ἐναντίον αὐτῆς. εἶπε δὲ σάρα πρὸς ἄβραμ, ἀδικοῦμαι ἐκ σοῦ. ἐγὼ δέδωκα τὴν παιδίσκην μου εἰς τὸν κόλπον σου. ἰδοῦσα δὲ ὅτι ἐν γαστρὶ ἔχει, ἠτιμάσθην ἐναντίον αὐτῆς, κρίναι ὁ θεὸς ἀναμέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ. εἶπε δὲ ἄβραμ πρὸς σάραν, ἰδοὺ ἡ παιδίσκη σου ἐν ταῖς χερσί σου, χρῶ αὐτῇ ὡς ἄν σοι ἀρεστὸν ᾖ. καὶ ἐκάκωσεν αὐτὴν σάρα. καὶ ἀπέδρα ἀπὸ προσώπου αὐτῆς. εὗρε δὲ αὐτὴν ἄγγελος κυρίου ἐπὶ τῆς πηγῆς τοῦ ὕδατος. καὶ εἶπεν αὐτῇ ὁ ἄγγελος κυρίου, ἄγαρ παιδίσκη σάρας, πόθεν ἔρχῃ, καὶ ποῦ πορεύῃ; καὶ εἶπεν ἀπὸ προσώπου σάρας τῆς κυρίας μου ἐγὼ ἀποδιδράσκω. εἶπε δὲ αὐτῇ ὁ ἄγγελος, ἀποστράφηθι πρὸς τὴν

amorrheos: et chananeos: et gergeseos: et iebuseos. Sara aũt vxor abram nõ peperit ei. erat aũt ipsi ancilla egyptia: cui nomẽ agar: dixit aũt sara ad abram: ecce iã conclusit me dñs ne parerẽ. ingredere igit ad ancillam meã: vt suscipiã filios ex ea. audiuit aũt abram vocẽ sare. et accipiens sara vxor abram agar egyptiam suã ancillam: post decem ãnos habitatiõis abram in t̃ra chanaan: et dedit eam abram viro suo ipsi vxorẽ. et ingressus ẽ ad agar: et concepit. & vidit. q in ventre habet: et inhonorata fuit dña corã ipsa. dixit aũt sara ad abram: iniurias patior ex te. ego dedi ancillã meã in sinũ tuum. videns aũt q in vtero habet: inhonorata fui corã ipsa: iudicet deus inter me et te: dixit aũt abram ad sarã: ecce ancilla tua in manibus tuis: vtere ea vt tibi placitũ est. et afflixit eam sara. et fugit a facie eius. inuenit aũt eam angelus domini sup fonte aque. et dixit illi angelus dñi: agar ancilla sare: vnde venis: et quo vadis? et ait a facie sare dñe mee ego fugio. dixit aũt ei angelus: reuertere ad

A · B · C

Transla.B.Hiero.

ammorreos: & chananeos & gergeseos & iebuseos. Cap.16.

Igitur sarai vxor abram non genuerat sibi liberos: sed hñs ancillã egyptiã nomine agar dixit marito suo. Ecce conclusit me dñs ne parerem: ingredere ad ancillam meã: si forte saltẽ ex illa suscipiã filios. Cũq; ille acquiesceret depcanti: tulit agar egyptiam ancillam suã post annos decem q̃ hitare cepant in terra chanaan: & dedit eam viro suo vxorem. Qui ingressus ẽ ad eã. At illa cõcepisse se videns: despexit dñam suam. Dixitq; sarai ad abrã. Inique agis cõtra me. Ego dedi ancillam meam in sinũ tuũ: que videns q concepit: despectui me habet. Iudicet dñs inter me & te. Cui rñdit abrã. Ecce ait ancilla tua in manu tua est: vtere ea vt libet. Affligente igĩ eam sarai: fugam iniit. Cũq; inuenisset eã angelus domini iuxta fontẽ aque in solitudine que est in via sur in deserto: dixit ad illam. Agar ãcilla sarai vnde venis: & quo vadis. que respondit. A facie sarai dñe mee ego fugio. Dixitq; ei ãgelus dñi. Reuertere ad

Ter. Heb.

האמרי ואת הכנעני ואת הגרגשי ואת היבוסי ׃

Ca.xvi.

ושרי אשת אברם לא ילדה לו ולה שפחה מצרית ושמה הגר ׃ ותאמר שרי אל אברם הנה נא עצרני יהוה מלדת בא נא אל שפחתי אולי אבנה ממנה וישמע אברם לקול שרי ׃ ותקח שרי אשת אברם את הגר המצרית שפחתה מקץ עשר שנים לשבת אברם בארץ כנען ותתן אתה לאברם אישה לו לאשה ׃ ויבא אל הגר ותהר ותרא כי הרתה ותקל גברתה בעיניה ׃ ותאמר שרי אל אברם חמסי עליך אנכי נתתי שפחתי בחיקך ותרא כי הרתה ואקל בעיניה ישפט יהוה ביני וביניך ׃ ויאמר אברם אל שרי הנה שפחתך בידך עשי לה הטוב בעיניך ותענה שרי ותברח מפניה ׃ וימצאה מלאך יהוה על עין המים במדבר על העין בדרך שור ׃ ויאמר הגר שפחת שרי אי מזה באת ואנה תלכי ותאמר מפני שרי גברתי אנכי ברחת ׃ ויאמר לה מלאך יהוה שובי אל

Primitiua heb.

איש · אמר · ילד · בוא · בנה · שמע · לקח · שנה · ישב · נתן · איש · הרה · ראה · קלל · שפט · אמר · עשה · ענה · ברח · מצא · דבר · בוא · ילך

Transla. Chal.

אמוראי וית כנענאי וית גרגשאי וית יבוסאי ׃ Ca.xvi. ושרי אתת אברם לא ילידת ליה ולה אמתא מצריתא ושמה הגר ׃ ואמרת שרי לאברם הא כען מנעני יי מלמילד עול כען לות אמתי מאים אתבני מינה וקביל אברם למימר שרי ׃ ודברת שרי איתת אברם ית הגר מצריתא אמתה מסוף עשר שנין למיתב אברם בארעא דכנען ויהבת יתה לאברם בעלה ליה לאנתו ׃ ועל לות הגר ועדיאת וחזת ארי עדיאת וקלת רבונתה בעינהא ׃ ואמרת שרי לאברם דיני מינך אנא יהבית אמתי לך וחזת ארי עדיאת וקלית בעינהא ידון יי ביני ובינך ׃ ואמר אברם לשרי הא אמתיך בידיך עבידי לה דתקין בעיניכי ועניתה שרי וערקת מן קדמהא ׃ ואשכחה מלאכא דיי על עינא דמיא במדברא על עינא באורחא דחגרא ׃ ואמר הגר אמתא דשרי מנן אתיא ולאן אזלא ואמרת מן קדם שרי רבונתי אנא ערקת ׃ ואמר לה מלאכא דיי תובי לות

Interp. chal.

amorreos: & chananeos: et gergeseos: & iebuseos.

Sarai autẽ vxor abram non pepererat ei: & habebat ancillam egyptiam: et nomẽ eius agar. Dixitq; sarai ad abram. Ecce nũc priuauit me dñs generatione: ingredere nunc ad ancillam meaz: si forte suscipiam filios ex ea. Et obediuit abram verbo sarai. Et tulit sarai vxor abram agar egyptiã ancillam post decẽ annos ex quo habitauit abraz in terra chanaan: & dedit eam abram marito suo in vxorẽ. Et ingressus est ad agar: & concepit. Et videns quia concepit: despexit dominã suam in oculis suis. Et dixit sarai ad abram. Iudicium habeo contra te: ego dedi ancillam meam in manu tua: & videns quia concepit despecta sum in oculis eius: iudicet domin⁹ inter me et te. Et dixit abram ad sarai. Ecce ancilla tua in manu tua est: fac ei sicut placuerit in oculis tuis. & afflixit eam sarai: & fugit a faciẽ eius. Et inuenit eam angelus domini iuxta fontem aquarum in solitudine: iuxta fontez que ẽst in via agara. Et dixit: agar ancilla sarai. vnde venis: & quo vadis. Et dixit: a facie sarai domine mee ego fugio. Et dixit angelus domini. Reuertere ad

Ca.16.

Primitiua chal.

אתא · אמה · ילד · אמה · בנה · אמר · יתב · אתא · עול · עדה · חזא · קלל · רבה · דון · אמר · חזא · דון · ענה · שכח · לאו · מר · דבר · אמר · אתא · רבה

גברתך והתעני תחת ידיה
ויאמר לה מלאך יהוה הרבה
ארבה את זרעך ולא יספר מרב
ויאמר לה מלאך יהוה הנך הרה
וילדת בן וקראת שמו ישמעאל
כי שמע יהוה אל עניך והוא
יהיה פרא אדם ידו בכל ויד כל
בו ועל פני כל אחיו ישכן
ותקרא שם יהוה הדבר אליה
אתה אל ראי כי אמרה הגם
הלם ראיתי אחרי ראי על כן
קרא לבאר באר לחי ראי הנה
בין קדש ובין ברד ותלד הגר
לאברם בן ויקרא אברם שם
בנו אשר ילדה הגר ישמעאל
ואברם בן שמנים שנה ושש
שנים בלדת הגר את ישמעאל
לאברם

Cap. xvii.

ויהי אברם בן
תשעים שנה ותשע שנים וירא
יהוה אל אברם ויאמר אליו
אני אל שדי התהלך לפני והיה
תמים ואתנה בריתי ביני ובינך
וארבה אותך במאד מאד ויפל
אברם על פניו וידבר אתו
אלהים לאמר אני הנה בריתי
אתך והיית לאב המון גוים ולא
יקרא עוד את שמך אברם והיה

dn̄am tuam: & humiliare sub manu illius. Et rursum. Multiplicās inquit multiplicabo semē tuū & nō numerabitur pre multitudine. Ac deinceps ecce ait cōcepisti & paries filiū: vocabis q̄ nomē eius hismael: eo q̄ audierit dn̄s afflictionem tuam. Hic erit ferus hō: manus eius cōtra oēs: & manus oīm cōtra eū & e regione vniuersorū frm̄ suorum figet tabernacula. Vocauit autē agar nomē dn̄i q̄ loqbatur ad eā. tu deus q̄ vidisti me. Dixit ei. pfecto hic vidi posteriora videtis me. ppea appellauit puteū illū: puteū viuētis & videtis me. Ipse ē inter cades & barad. Pepitq̄ agar abre filium: qui vocauit nomen eius hismael. Octoginta & sex annorū erat abrā q̄n peperit ei agar hismaelem. Cap. 17.

Postq̄ vero nonaginta & nouem annorum esse ceperat: apparuit ei dominus. Dixitq̄ ad eum. Ego deus ops. Ambula coram me: & esto perfectus. Ponāq̄ fedus meū inter me & te: & multiplicabo te vehementer nimis. Cecidit abram pronus i faciē. Dixitq̄ ei deus. Ego sum: & ponam pactum meum tecū: erisq̄ pater multarū gētium. Nec vltra vocabitur nomē tuum abram: sed

dn̄am tuā: et humiliare sub manibus eius. et dixit ei angelus dn̄i: multiplicās multiplicabo semen tuū: et nō numerabitur pre multitudine. et ait ei angelus dn̄i: ecce tu in vtero habes: et paries filiū: et vocabis nomen eius: ismael. q: exaudiuit deus humiliationē tuā. hic erit ferus homo: manus eius cōtra oēs: et manus oīum cōtra eū. et ante faciem omniū fratrū suorū habitabit. et vocauit nomen dn̄i loquētis ad eā. tu es deus q̄ vidisti me. q: dixit: et enī coram vidi eū apparuit mihi. ppea appellauit puteū: puteus vbi corā vidi. ecce inter cades τ inter barad. et pepit agar abram filiū: et vocauit abram nomē filij sui: quē pepit ipsi agar: ismael. abram āt erat annorū octoginta sex: qñ pepit agar ismael abram.

κυρίαν σου, καὶ ταπεινώθητι ὑπὸ τὰς χεῖρας αὐτῆς. καὶ εἶπεν αὐτῇ ὁ ἄγγελος κυρίου, πληθύνων πληθυνῶ τὸ σπέρμα σου, καὶ οὐκ ἀριθμηθήσεται ἀπὸ τοῦ πλήθους. καὶ εἶπεν αὐτῇ ὁ ἄγγελος κυρίου, ἰδοὺ σὺ ἐν γαστρὶ ἔχεις, καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰσμαήλ, ὅτι ἐπήκουσε κύριος τῇ ταπεινώσει σου. οὗτος ἔσται ἄγροικος ἄνθρωπος· αἱ χεῖρες αὐτοῦ ἐπὶ πάντας, καὶ αἱ χεῖρες πάντων ἐπ' αὐτόν, καὶ κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ κατοικήσει. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα κυρίου τοῦ λαλοῦντος πρὸς αὐτήν, σὺ ὁ θεὸς ὁ ἐπιδών με· ὅτι εἶπε, καὶ γὰρ ἐνώπιον εἶδον ὀφθέντα μοι. ἕνεκα τούτου ἐκάλεσε τὸ φρέαρ, φρέαρ οὗ ἐνώπιον εἶδον. ἰδοὺ ἀναμέσον Κάδης καὶ ἀναμέσον Βαράδ. καὶ ἔτεκεν Ἄγαρ τῷ Ἀβρὰμ υἱόν, καὶ ἐκάλεσεν Ἀβρὰμ τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ὃν ἔτεκεν αὐτῷ Ἄγαρ, Ἰσμαήλ. Ἀβρὰμ δὲ ἦν ὀγδοηκονταὲξ ἐτῶν, ἡνίκα ἔτεκεν Ἄγαρ τὸν Ἰσμαὴλ τῷ Ἀβράμ.

Judith 13.b. Luc.1.c

Ca. 17.

Erat āt abram annorū nonagīta et nouē: et apparuit dn̄s abrā. et dixit ei: ego sum deꝰ tuꝰ: cōplace corā me: τ esto irreprehēsibilis. et ponā fedus meū inter me et inter te: et multiplicabo te valde. et cecidit abram sup faciem suam. τ locutus ē ei deus: dicens: τ ecce fedus meū tecū: et eris pater multitudinis gētiū. et nō vocabitur vltra nomen tuū abram: sed erit

Ἐγένετο δὲ Ἀβρὰμ ἐτῶν ἐνενηκονταεννέα, καὶ ὤφθη κύριος τῷ Ἀβράμ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἐγώ εἰμι ὁ θεός σου, εὐαρέστει ἐνώπιόν μου, καὶ γίνου ἄμεμπτος, καὶ θήσομαι τὴν διαθήκην μου ἀναμέσον ἐμοῦ καὶ ἀναμέσον σοῦ, καὶ πληθυνῶ σε σφόδρα. καὶ ἔπεσεν Ἀβρὰμ ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ ἐλάλησεν αὐτῷ ὁ θεὸς λέγων, καὶ ἰδοὺ ἡ διαθήκη μου μετὰ σοῦ, καὶ ἔσῃ πατὴρ πλήθους ἐθνῶν, καὶ οὐ κληθήσεται ἔτι τὸ ὄνομά σου Ἀβράμ, ἀλλ' ἔσται

Infra eo.

Trāslā. Chal.

ואמר לה מלאכא דיי תובי לות רבונתיך ואתמכני תחות ידהא: ואמר לה מלאכא דיי אסגאה אסגי ית בניכי ולא יתמנון מסגי: ואמר לה מלאכא דיי הא את מעדיא ותלידין בר ותקרין ית שמיה ישמעאל ארי קביל יי צלותיך: והוא יהי מרוד באנשא הוא יהי צריך לכולא ואף כל אנשא יהון צריכין ליה ועל אפי כל אחוהי ישרי: וצליאת בשמא דיי דמתמלל עמה אמרת את הוא אלהא חזי כולא ארי אמרת הא אף אנא שריתי חזיא בתר דאתגלי לי: על כן קרא לבירא בירא דמלאך קימא אתחזי עלה הא בין רקם ובין חגרא: וילידת הגר לאברם בר וקרא אברם שום בריה דילידת הגר ישמעאל: ואברם בר תמנן ושית שנין כד ילידת הגר ית ישמעאל לאברם:

Ca. xvij.

והוה אברם בר תשעין ותשע שנין ואתגלי יי לאברם ואמר ליה אנא אל שדי פלח קדמי והוי שלים: ואתין קימי בין מימרי ובינך ואסגי יתך לחדא לחדא: ונפל אברם על אפוהי ומליל עמיה יי למימר: אנא הא קימי עמך ותהי לאב סגי עממין: ולא יתקרי עוד ית שמך אברם ויהי

Primitiua chal.

Interp. chal.

dominā tuam: τ subiicere sub manu eius. Et dixit ei angelus domini. Multiplicans multiplicabo filios tuos: τ nō numerabuntur pre multitudine. Et dixit ei angelus domini. Ecce tu concepisti τ paries filium: τ vocabis nomen eius ismael: quia suscepit dn̄s orationem tuam. Et ipse erit onager in hominibus. ipse indigebit omnibus τ etiam omnes filij hominū indigebunt eo. Et e regione omnium fratrum suorū morabitur. Et orauit in nomine dn̄i qui locutus est cum ea dicens. Tu es deus videns omnia: quia dixit. ecce ego cepi videre postquā apparuit mihi. Propterea appellauit puteum: puteū super quē apparuit angelus vite. ecce est inter recam τ agara. Et peperit agar abrae filium: τ vocauit nomen filij sui quem peperit agar ismaelē. Et abram filius octoginta τ sex annorū erat quādo peperit agar ismaelē abrae. Ca. 17.

Et fuit abram filius nonaginta τ nouē annorū: τ apparuit dn̄s abrae τ dixit ei. Ego deus omnipotens: seruias corā me τ esto perfectus: τ dabo fedus meum inter verbū meum τ inter te: τ multiplicabo te vehementer nimis. Et cecidit abram sup faciem suā: et locutus est cum eo deus dicēs. Ecce ego pepigi pactum meū tecum: τ eris in patrē multarum gentium. Et non vocabitur vltra nomen tuum abram: sed erit

Eccle. 44.c. Roma 4.c.

nomē tuū abraham. q: patrē multarū gētiū posui te: τ faciā crescere te valde nimis. et ponā te in gētes. et reges gētiū ex te exibūt. et statuā pactū meū inter me τ inter te et inter semen tuū post te in gñatiōes suas: in fedus sempiternū vt sim tuꝰ deꝰ τ seminis tui post te. et dabo tibi et semini tuo post te terrā: quā habitas: oēm terrā chanaan in possessionē eternā. et ero illis in deū. et dixit deꝰ ad abraam: tu āt pactū meū custodies: et semen tuū post te in gñatiōes suas τ hoc pactū q̄d obseruabis inter me et vos: et inter semen tuū post te. circūcidet vobis oē masculinū: et circūcidetis carnē preputij vestri. et erit in signū federis inter me et vos. et infans octo dierū circūcidet vobis: oē masculinū in gñatiōes vestras. vernaculus domus tue: et empticiꝰ ex oī filio alieno q̄ nō est de semine tuo. circūcisiōe circūcidet. et erit pactū meū in carne vestra in fedus eternū. et incircūcisus masculꝰ: q̄ nō circūcidet carnē preputij sui in die octaua: exterminabit: et delebit aīa illa de genere suo. q: pactū meū dissipauit. et dixit deꝰ abraam: sara vxor tua nō vocabit

τὸ ὄνομά σου Ἀβραάμ, ὅτι πατέρα πολλῶν ἐθνῶν τέθεικά σε. καὶ αὐξανῶ σε σφόδρα σφόδρα, καὶ θήσω σε εἰς ἔθνη, καὶ βασιλεῖς ἐθνῶν ἐκ σοῦ ἐξελεύσονται. καὶ στήσω τὴν διαθήκην μου ἀναμέσον ἐμοῦ καὶ ἀναμέσον σοῦ καὶ ἀναμέσον τοῦ σπέρματός σου μετὰ σὲ εἰς τὰς γενεὰς αὐτῶν, εἰς διαθήκην αἰώνιον εἶναί σου θεός, καὶ τοῦ σπέρματός σου μετὰ σέ. καὶ δώσω σοι καὶ τῷ σπέρματί σου μετὰ σὲ τὴν γῆν ἣν παροικεῖς, πᾶσαν τὴν γῆν Χαναὰν εἰς κατάσχεσιν αἰώνιον, καὶ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς θεόν. καὶ εἶπεν ὁ θεὸς πρὸς Ἀβραάμ, σὺ δὲ τὴν διαθήκην μου διατηρήσεις, καὶ τὸ σπέρμα σου μετὰ σὲ εἰς τὰς γενεὰς αὐτῶν. καὶ αὕτη ἡ διαθήκη ἣν διατηρήσεις ἀναμέσον ἐμοῦ καὶ ὑμῶν, καὶ ἀναμέσον τοῦ σπέρματός σου μετὰ σέ. περιτμηθήσεται ὑμῶν πᾶν ἀρσενικόν, καὶ περιτμηθήσεσθε τὴν σάρκα τῆς ἀκροβυστίας ὑμῶν, καὶ ἔσται εἰς σημεῖον διαθήκης ἀναμέσον ἐμοῦ καὶ ὑμῶν. καὶ παιδίον ὀκτὼ ἡμερῶν περιτμηθήσεται ὑμῖν, πᾶν ἀρσενικὸν εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν, ὁ οἰκογενὴς τῆς οἰκίας σου, καὶ ὁ ἀργυρώνητος ἀπὸ παντὸς υἱοῦ ἀλλοτρίου, ὃς οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σπέρματός σου. περιτομῇ περιτμηθήσεται ὁ οἰκογενὴς τῆς οἰκίας σου, καὶ ὁ ἀργυρώνητος, καὶ ἔσται ἡ διαθήκη μου ἐπὶ τῆς σαρκὸς ὑμῶν εἰς διαθήκην αἰώνιον. καὶ ἀπερίτμητος ἄρσην, ὃς οὐ περιτμηθήσεται τὴν σάρκα τῆς ἀκροβυστίας αὐτοῦ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ, ἐξολοθρευθήσεται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐκ τοῦ γένους αὐτῆς, ὅτι τὴν διαθήκην μου διεσκέδασε. καὶ εἶπεν ὁ θεὸς τῷ Ἀβραάμ, Σάρα ἡ γυνή σου, οὐ κληθήσεται

Luc.2.c

appellaberis abraā: q̄a patrem multarū gētiū constitui te. Faciamq̄ te crescere vehementissime: et ponā te in gētibus: regesq̄ ex te egredientur. Et statuam pactū meū inter me et te & inter semē tuū post te in gnātionibus suis federe sempiterno: vt sim deus tuus & seminis tui post te. Daboq̄ tibi & semini tuo post te terram peregrinatiōis tue: oēm terram chanaā in possessionē eternam: eroq̄ deus eorum. Dixitq̄ iterum deus ad abraam. Et tu ergo custodies pactum meū & semen tuum post te in gnātionibus suis. hoc est pactū meū quod obseruabitis inter me & vos & semē tuū post te. Circūcidetur ex vobis oē masculinū: & circumcidetis carnē preputii vri: vt sit in signū federis inter me & vos. Infans octo dierū circūcidetur in vobis. Oē masculinū in generationibus vestris: tā vernaculus q̄ empticius circūcidetur & quicūq̄ nō fuerit de stirpe vestra. Eritq̄ pactū meū in carne vra i fedus eternum. Masculus cuius preputii caro circūcisa nō fuerit: delebitur aīa illa de populo suo: quia pactū meū irritū fecit. Dixit quoq̄ deus ad abraā. Sarai vxorē tuā nō vocabis

שמך אברהם כי אב המון גוים
נתתיך והפרתי אתך במאד מאד
ונתתיך לגוים ומלכים ממך
יצאו והקמתי את בריתי ביני
ובינך ובין זרעך אחריך לדרתם
לברית עולם להיות לך לאלהים
ולזרעך אחריך ונתתי לך
ולזרעך אחריך את ארץ מגריך
את כל ארץ כנען לאחזת עולם
והייתי להם לאלהים ויאמר
אלהים אל אברהם ואתה את
בריתי תשמר אתה וזרעך
אחריך לדרתם זאת בריתי
אשר תשמרו ביני וביניכם ובין
זרעך אחריך המול לכם כל זכר
ונמלתם את בשר ערלתכם והיה
לאות ברית ביני וביניכם ובן
שמנת ימים ימול לכם כל זכר
לדרתיכם יליד בית ומקנת כסף
מכל בן נכר אשר לא מזרעך
הוא המול ימול יליד ביתך
ומקנת כספך והיתה בריתי
בבשרכם לברית עולם וערל זכר
אשר לא ימול את בשר ערלתו
ונכרתה הנפש ההוא מעמיה את
בריתי הפר ויאמר אלהים אל
אברהם שרי אשתך לא תקרא

Trāslā. Chal.

שמך אברהם ארי אב סגי עממין יהבתך: ואפיש יתך לחדא לחדא ואתנינך לכנישן ומלכין דשלטין בעממיא מינך יפקון: ואקים ית קימי בין מימרי ובינך ובין בנך בתרך לדריהון לקים עלם למהוי לך לאלהא ולבנך בתרך: ואתן לך ולבנך בתרך ית ארע תותבותך ית כל ארעא דכנען לאחסנת עלם ואהוי להון לאלהא: ואמר יי לאברהם ואת ית קימי תטר את ובנך בתרך לדריהון: דא קימי דתטרון בין מימרי וביניכון ובין בנך בתרך למגזר לכון כל דכורא: ותגזרון ית בשרא דעורלתכון ויהי לאת קים בין מימרי וביניכון: ובר תמניא יומין יתגזר לכון כל דכורא לדריכון יליד ביתא וזביני כספא מכל בר עממין דלא מבנך הוא: מגזר יתגזר יליד ביתך וזביני כספך ויהי קימי בבשרכון לקים עלם: וערלאה דכורא דלא יגזר ית בשרא דעורלתיה וישתיצי אנשא ההוא מעמיה ית קימי אשני: ואמר יי לאברהם שרי אתתך לא תקרי

Interp. chal.

nomē tuū abraham: q: patrē multarū gentiū dedi te. Et multiplicabo te valde nimis: τ ponā te in gētes: τ reges q̄ dn̄abunt populis ex te egredientur. Et statuā pactū meū inter verbū meū τ inter te: et inter filios tuos post te in gn̄ationib⁹ suis in pactū sempiternū: vt sim tibi in deū: τ filijs tuis post te. Et dabo tibi et filijs tuis post te terrā habitationis tue: vniuersam terrā chanaan in hereditatē eternā: τ ero eis in deū. Et dixit deꝰ ad abrahē. Tu aūt pactū meū seruabis: tu τ filij tui post te in gn̄ationib⁹ suis. Hoc est pactū meū q̄d seruabitis inter verbū meū τ inter vos: τ inter filios tuos post te: vt circūcidat in vobis oīs masculꝰ. Et circūcidetis carnē preputij vestri: τ erit in signū federis inter verbū meū τ inter vos. Et filius octo dierū circūcidet in vobis oīs masculus in gn̄ationib⁹ vestris: vernaculꝰ domꝰ quā emptus argēto ab oībus filijs populorū q̄ nō sunt de filijs tuis. Circūcisione circūcidetur vernaculus domus tue & empticius argēto tuo: τ erit pactū meū in carne vr̄a in pactū eternū. Et masculꝰ habēs preputiū q̄d nō circūciderit carnē preputij sui: peribit homo ille de populo suo q̄ pactū meū irritū fecit. Et dixit deꝰ ad abrahā. Sarai vxorē tuā non vocabis

Primitiua chal.

את שמה שרי כי שרה שמה:
וברכתי אתה וגם נתתי ממנה לך
בן וברכתיה והיתה לגוים מלכי
עמים ממנה יהיו: ויפל אברהם
על פניו ויצחק ויאמר בלבו הלבן
מאה שנה יולד ואם שרה הבת
תשעים שנה תלד: ויאמר
אברהם אל האלהים לו
ישמעאל יחיה לפניך: ויאמר
אלהים אבל שרה אשתך ילדת
לך בן וקראת את שמו יצחק
והקמתי את בריתי אתו לברית
עולם לזרעו אחריו: ולישמעאל
שמעתיך הנה ברכתי אתו
והפריתי אתו והרביתי אתו
במאד מאד שנים עשר נשיאם
יוליד ונתתיו לגוי גדול: ואת
בריתי אקים את יצחק אשר
תלד לך שרה למועד הזה בשנה
האחרת: ויכל לדבר אתו ויעל
אלהים מעל אברהם: ויקח
אברהם את ישמעאל בנו ואת כל
ילידי ביתו ואת כל מקנת כספו
כל זכר באנשי בית אברהם
וימל את בשר ערלתם בעצם
היום הזה כאשר דבר אתו
אלהים: ואברהם בן תשעים

sarai: sed saram. Et benedicā ei: & ex illa dabo tibi filiū: cui bñdicturus sū. Eritq; in natiões: & reges poplorꝝ orietur ex eo. Cecidit abraā in faciē suam: & risit in corde suo dicēs. Putasne cētenario nascetur fili? & sara nonagenaria pariet? Dixitq; ad deum. Vtinam hismael viuat corā te. Et ait deus ad abraam. Sara vxor tua pariet tibi filiū: vocabisq; nomen eius isaac. Et constituam pactum meum illi in fedus sempiternū: & semini eius post eū. Sup hismael quoq; exaudiui te. Ecce benedicam ei: & augebo & multiplicabo eum valde. Duodeci duces gñabit: & faciā illū crescere in gentē magnā. Pactū vero meū statuam ad isaac: quē pariet tibi sara tempore isto in anno altero. Cūq; finitus eēt sermo loquētis cū eo: ascēdit deus ab abraā. Tulit autem abraam hismael filium suum & omnes vernaculos domus sue vniuersosq; quos emerat: & cūctos mares ex oibus viris domus sue: & circūcidit carnē preputii eorꝝ statim in ipa die: sicut pceperat ei deus. Abraā nonaginta

nomen eius vltra sara: sed sarra erit
τὸ ὄνομα αὐτῆς ἔτι σάρα, ἀλλὰ σάρρα ἔσαι τὸ
nomē eius. benedicam āt ei. et dabo
ὄνομα αὐτῆς. εὐλογήσω δὲ αὐτήν. καὶ δώσω
tibi ex ea. filiū. et bñdicam ei. et
σοι ἐξ αὐτῆς τέκνον. καὶ εὐλογήσω αὐτό. καὶ
erit in gentes. et reges gentiū ex illo
ἔσαι εἰς ἔθνη. καὶ βασιλεῖς ἐθνῶν ἐξ αὐτοῦ
erunt. et cecidit abraam in facie
ἔσονται. καὶ ἔπεσεν ἀβραὰμ ἐπὶ πρόσωπον
suam: et risit. et ait in mēte sua
αὐτοῦ, καὶ ἐγέλασε. καὶ εἶπεν ἐν τῇ διανοίᾳ λέ-
cens. si centenario nascetur filius? et
γων. εἰ τῷ ἑκατονταετεῖ γεννήσεται υἱός; καὶ
si. sarra nonaginta annorū pariet? dixit āt
εἰ ἡ σάρρα ἐννενήκοντα ἐτῶν τέξεται; εἶπε δὲ
abraā ad deū: ismael hic viuat coram
ἀβραὰμ πρὸς θεόν, ἰσμαὴλ οὗτος ζήτω ἐνώπι-
te. dixit āt deus ad abraam: ecce
όν σου. εἶπε δὲ ὁ θεὸς πρὸς ἀβραάμ, ἰδού
sarra vxor tua pariet tibi filiū. et voca
σάρρα ἡ γυνή σου τέξεταί σοι υἱόν. καὶ κα-
bis nomē eius isaac. et ponā
λέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰσαάκ. καὶ θήσω τὴν
pactū meū ad eum: in fedus sempiternū:
διαθήκην μου πρὸς αὐτόν, εἰς διαθήκην αἰώνιον,
et semini eius post eū. de āt
καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ᾽ αὐτόν. περὶ δὲ
ismael ecce exaudiui te. ecce benedixi
ἰσμαὴλ ἰδοὺ ἐπήκουσά σου. ἰδοὺ εὐλόγησα
eū: et augebo eū. et multiplicabo eū
αὐτόν, καὶ αὐξανῶ αὐτόν, καὶ πληθυνῶ αὐτόν
valde. duodeci gētes generabit: et dabo illū
σφόδρα. δώδεκα ἔθνη γεννήσει. καὶ δώσω αὐ-
lum in gētē magnā. at pactū meū sta
τὸν εἰς ἔθνος μέγα. τὴν δὲ διαθήκην μου στή-
tuā ad isaac: quē pariet tibi sarra in tem
σω πρὸς ἰσαάκ, ὃν τέξεταί σοι σάρρα εἰς τὸν και-
pore hoc: in anno altero. pfecit
ρὸν τοῦτον, ἐν τῷ ἐνιαυτῷ τῷ ἑτέρῳ. συνετέλεσε
āt loquēs ad eū. et ascēdit deus ab abraam.
δὲ λαλῶν πρὸς αὐτόν. καὶ ἀνέβη ὁ θεὸς ἀπὸ ἀβραάμ.
accepit āt abraam ismael filiū suū: et om-
ἔλαβε δὲ ἀβραὰμ ἰσμαὴλ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ πάν-
nes vernaculos suos: et oēs qui empti
τας τοὺς οἰκογενεῖς αὐτοῦ, καὶ πάντας τοὺς ἀργυρω-
sūt: et oē masculū virorū in domo
νήτους, καὶ πᾶν ἄρσεν τῶν ἀνδρῶν τῶν ἐν τῷ οἴκῳ
abraam: et circūcidit preputia eorū: in
ἀβραάμ, καὶ περιέτεμε τὰς ἀκροβυστίας αὐτῶν, ἐν
tēpore diei illius: sicut locutus ē ei
τῷ καιρῷ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, καθὰ ἐλάλησεν αὐ-
deus. abraam āt erat annorū nonaginta
τῷ ὁ θεός. ἀβραὰμ δὲ ἦν ἐτῶν ἐννενήκοντα

Pꝛimitiua heb.: נתן · היה · נפל · פנה צחק · ילד · אמר · חיה · איש · קום · עלם · פרה רבה · שנה נשא · ילד נתן גדל · ברת קום · יעד · כלה עלה · לקח · קנה · נמל

Translā. Chal.

שמהּ שרי ארי שרה שמהּ: ואברך יתהּ ואף יהבית מינהּ לך בר, ואברכינהּ ותהא לכנשין, מלכין דשלטין בעממיא מינהּ יהון: ונפל אברהם על אפוהי וחדי ואמר בליביה הלבר מאה שנין יהי ליה ולד, ואם שרה הלבת תשעין שנין תליד: ואמר אברהם קדם יי לוי ישמעאל יתקיים קדמך: ואמר יי בקושטא שרה אתתך תליד לך בר, ותקרי ית שמיה יצחק, ואקים ית קימי עמיה לקים עלם ולבנוהי בתרוהי: ולישמעאל קבלית צלותך הא בריכית יתיה ואפיש יתיה ואסגי יתיה לחדא לחדא, תרין עסר רברבין יוליד ואתניניה לעם סגי: וית קימי אקים עם יצחק, דתליד לך שרה לזמנא הדין בשתא אחרנא: ושיצי למללא עמיה, ואסתלק יקרא דיי מעלוהי דאברהם: ודבר אברהם ית ישמעאל בריה וית כל ילידי ביתיה וית כל זבינת כספיה כל דכורא באינשי בית אברהם וגזר ית בשר ערלתהון בכרן יומא הדין, כמא דמליל עמיה יי: ואברהם בר תשעין

Interp. chal.

nomen eius sarai: sed sara est nomen eius. Et benedicam ei: & insuper dabo tibi ex ea filium: & benedicā ei: & erit in gentes: & reges qui dñabūtur populis ex ea erunt. Et cecidit abraham sup faciem suā & gauisus est. Et dixit in corde suo. Nunquid homini centū annoꝝ nascetur filius. & si sara nonagenaria pariet. Et dixit abraham coram deo. Utinam ismael permaneat coram te. Et dixit deus. In veritate sara vxor tua pariet tibi filium: & vocabis nomen eius Isaac: & statuam pactum meum cum eo in pactum eternum & filijs suis post eum. Et super ismael suscepi oratione̅ tuam: ecce benedixi ei: & crescere eum faciā & multiplicabo eum valde nimis: duodecim principes generabit: & ponam eum in gentem magnā. Et pactum meum statuam cuꝫ isaac: quem pariet tibi sara in tempore isto anno altero. Et cum consumasset loqui cum eo: ascendit gloria dñi desuper abrahā. Et tulit abraham ismaelem filium suum & omnes vernaculos domus sue & omnes quos emerat argento suo: cunctos masculos ex viris domus abrahe: & circūcidit carnē preputij eorum in ipsa die: sicut locutus est cum eo deus. Et abraham erat filius nonaginta

noue: quādo circūcidit carnē preputij sui
ἐννέα, ἡνίκα περιέτεμε τὴν σάρκα τῆς ἀκροβυστίας αὐ-
ismael āt filius eius annorū tredecim erat: quā
τοῦ. ἰσμαὴλ δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐτῶν δεκατριῶν ἦν, ἡνί-
do circūcisus ē carnē preputij sui.
κα περιετέμετο τὴν σάρκα τῆς ἀκροβυστίας αὐτοῦ
in tēpore diei illius circūcisus ē abraam
ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἡμέρας ἐκείνης περιετμήθη ἀβραάμ
et ismael filius eius: et oēs viri do
καὶ ἰσμαὴλ ὁ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ ἄνδρες τοῦ οἴ-
mus eius: et vernaculi eius: et emptitij
κου αὐτοῦ, καὶ οἱ οἰκογενεῖς αὐτοῦ, καὶ οἱ ἀργυρώνητοι
ex alienigenis gētibus.
ἐξ ἀλλογενῶν ἐθνῶν.

Ca. 18.

A Apparuit āt illi deus ad quercū mābre:
ὤφθη δὲ αὐτῷ ὁ θεὸς πρὸς τῇ δρυῒ τῇ μαμβρῇ,
sedente ipso in ostio tabernaculi sui in
καθημένου αὐτοῦ ἐπὶ τῆς θύρας τῆς σκηνῆς αὐτοῦ με-
meridie. suspiciens āt oculis suis: vi
σημβρίας. ἀναβλέψας δὲ τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, εἶ-
dit. et ecce tres viri steterūt sup eum.
δε. καὶ ἰδοὺ τρεῖς ἄνδρες εἱστήκεισαν ἐπάνω αὐτοῦ.
et vidēs cucurrit in occursum eis: de
καὶ ἰδὼν προσέδραμεν εἰς συνάντησιν αὐτοῖς, ἀπὸ
ostio tabernaculi sui. et adorauit sup
τῆς θύρας τῆς σκηνῆς αὐτοῦ. καὶ προσεκύνησεν ἐπὶ τὴν
terrā: et dixit. dñe si vtiq inueni gratiā coram te
γῆν, καὶ εἶπε. κύριε, εἰ ἄρα εὗρον χάριν ἐναντίον σου,
ne transeas seruū tuū. accipiatur aqua: et
μὴ παρέλθῃς τὸν παῖδά σου. ληφθήτω δὴ ὕδωρ, καὶ
lauent pedes vestros. et refrigerate
νιψάτωσαν τοὺς πόδας ὑμῶν. καὶ καταψύξατε
sub arbore: et accipiā panē: et comedetis. et
ὑπὸ τὸ δένδρον. καὶ λήψομαι ἄρτον, καὶ φάγεσθε. καὶ
post hoc transibitis in viā vestrā: cuius cau
μετὰ τοῦτο παρελεύσεσθε εἰς τὴν ὁδὸν ὑμῶν, οὗ εἵνε-
sa declinastis ad seruū vestrū. et dixit: sic
κεν ἐξεκλίνατε πρὸς τὸν παῖδα ὑμῶν. καὶ εἶπεν. οὕ-
fac sicut dixisti. et festinauit abraam
τω ποίησον, καθὼς εἴρηκας. καὶ ἔσπευσεν ἀβραὰμ
ad tabernaculū ad sarrā: et dixit ei. accelera:
ἐπὶ τὴν σκηνὴν πρὸς σάρραν, καὶ εἶπεν αὐτῇ. σπεῦσον,
et cōmisce tres mēsuras similae: et fac
καὶ φύρασον τρία μέτρα σεμιδάλεως, καὶ ποίησον
subcinericios. et ad boues cucurrit abraā: et tu
ἐγκρυφίας. καὶ εἰς τὰς βόας ἔδραμεν ἀβραάμ, καὶ ἔ-
lit vitulū tenerū et bonū: et dedit pue
λαβε μοσχάριον ἁπαλὸν καὶ καλόν, καὶ ἔδωκε τῷ παι-
ro: et festinauit facere illū. accepit āt butyrū
δί, καὶ ἐτάχυνε τοῦ ποιῆσαι αὐτό. ἔλαβε δὲ βούτυρον
et lac et vitulū quē fecit. et apposuit
καὶ γάλα καὶ τὸ μοσχάριον ὃ ἐποίησε, καὶ παρέθηκεν
eis: et comederūt. ipse āt astabat eis sub
αὐτοῖς, καὶ ἔφαγον. αὐτὸς δὲ παρειστήκει αὐτοῖς ὑπὸ

Actuū. 16.c. · 3. Reg. 18.d.

& noue̅ erat annorꝝ qñ circūcidit carnē pputij sui: & hismael filius suus tredecim annos impleuerat tēpore circumcisionis sue. eadē die circumcisus est abraam et hismael filius eius: & oēs viri domus illius tā vernaculi q̄ emptitii & alienigene pariter circuncisi sunt.

Apparuit aūt Ca. 18. ei dñs in conualle mambre sedenti in ostio tabernaculi sui in ipo feruore diei. Cūq; eleuasset oculos: apparuerūt ei tres viri stantes ppe eū. Quos cū vidisset: cucurrit in occursū eorꝝ de ostio tabernaculi sui: & adorauit ī terra: & dixit. Dñe si inueni gratiam ī oculis tuis: ne trāseas seruum tuum: sed afferam pauxillū aque & lauētur pedes vestri: & requiescite sub arbore. Ponāq; bucellam panis: & cōfortetur cor vrm: postea transibitis. Idcirco em̄ declinastis ad seruū vestrum. qui dixerunt. Fac vt locutus es. Festinauit abraā in tabernaculū ad saram: dixitq; ei. accelera tria sata simile cōmisce: & fac sub cinericios panes. Ipe vero ad armētū cucurrit & tulit inde vitulū tenerrimum & optimū deditq; puero. qui festinauit & coxit illū. Tulit quoq; butyrum & lac & vitulū quē coxerat: & posuit corā eis. Ipe vero stabat iuxta eos sub

ותשע שנה בהמלו בשר ערלתו:
וישמעאל בנו בן שלש עשרה
שנה בהמלו את בשר ערלתו:
בעצם היום הזה נמול אברהם
וישמעאל בנו: וכל אנשי ביתו
יליד בית ומקנת כסף מאת בן נכר
נמלו אתו: וירא אליו

Cap. xviii.

יהוה באלני ממרא והוא ישב
פתח האהל כחם היום: וישא
עיניו וירא והנה שלשה אנשים
נצבים עליו וירא וירץ לקראתם
מפתח האהל וישתחו ארצה:
ויאמר אדני אם נא מצאתי חן
בעיניך אל נא תעבר מעל עבדך:
יקח נא מעט מים ורחצו רגליכם
והשענו תחת העץ: ואקחה פת
לחם וסעדו לבכם אחר תעברו
כי על כן עברתם על עבדכם
ויאמרו כן תעשה כאשר דברת:
וימהר אברהם האהלה אל שרה
ויאמר מהרי שלש סאים קמח
סלת לושי ועשי עגות: ואל
הבקר רץ אברהם ויקח בן
בקר רך וטוב ויתן אל הנער
וימהר לעשות אתו: ויקח חמאה
וחלב ובן הבקר אשר עשה ויתן
לפניהם והוא עמד עליהם תחת

Pꝛimitiua heb.: ראה · חמם נשא · נצב רוץ · שחה · אמר חנן · עבר · לקח · שען פתת · עבר · אמר עשה · מהר · סאה · עוג · רוץ לקח · רכך נתן · מהר עשה · נתן · פנה

Translā. Chal.

ותשע שנין במגזריה בשרא דערלתיה: וישמעאל בריה בר תלת עסרי שנין במגזריה ית בשרא דערלתיה: בכרן יומא הדין אתגזר אברהם וישמעאל בריה: וכל אנשי ביתיה ילידי ביתא וזביני כספא מן בר עממין אתגזרו עמיה:

Ca. xviij.

ואתגלי ליה יי במישרי ממרא והוא יתיב בתרע משכנא כמיחם יומא: וזקף עינוהי וחזא והא תלתא גוברין קימין עלוהי וחזא ורהט לקדמותהון מתרע משכנא וסגיד על ארעא: ואמר יי אם כען אשכחית רחמין קדמך לא כען תעבר מעל עבדך: יסבון כען זעיר מיא ואסחו רגליכון ואסתמיכו תחות אילנא: ואסב פיתא דלחמא וסעודו לבכון בתר כן תעברון ארי על כן עברתון על עבדכון ואמרו כן תעביד כמא דמלילתא: ואוחי אברהם למשכנא לות שרה ואמר אוחי תלת סאין קמחא דסלתא לושי ועבידי גריצן: ולות תורי רהט אברהם ודבר בר תורי רכיך וטב ויהב לעולימא ואוחי למעבד יתיה: ונסיב שמן וחלב ובר תורי דעבד ויהב קדמיהון, והוא משמש עלויהון תחות

Interp. chal.

et nouem annorū quando circuncidit carnem preputij sui. Et ismael filius eius erat filius tredecim annorū quando circuncisa est caro preputij sui. In ipsa die circūcisus est abraham & ismael filius eius: & oēs viri domus sue. tam vernaculi q̄ emptitij de filijs populorum circuncisi sunt cum eo. Ca. 18.

Et apparuit ei dñs in conualle mamre: & ipse sedebat in ostio tabernaculi cum incaluisset dies. Et leuauit oculos suos & vidit: & ecce tres viri stātes iuxta eum: & vidit & cucurrit in occursum eorum de ostio tabernaculi: et adorauit super terram. Et dixit. Domine si inueni nunc gratiā corāꝫ te: ne transeas obsecro a seruo tuo. Accipiant nunc pauxillū aque & lauate pedes vestros: & recumbite sub arbore et accipiam bucellam panis: & confortate cor vestruꝫ postea transibitis: quia idcirco transistis iuxta seruū vestrum. Et dixerūt: sic facies sicut locutus es. Et festinauit abraham in tabernaculo ad saram. Et dixit. Accelera tria sata farine simile: comisce & fac placētas. Et ad boues cucurrit abraham: & tulit vitulum tenerum & optimum & dedit puero: & festinauit vt coqueret eū. Et tulit butyrū & lac & vitulū quē coxerat: et posuit corā eis: et ipse ministrabat iuxta eos sub

Primitiua heb. | Ter. Heb. | Gen. | Ca. xviii. | Trāsla. B. Hiero. | Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

אכל אמר · איש · בוא · היה · צחק · בלה היה · ילד · פלא · יעד שוב · כחש · קום · שקף פנה · הלך · כסה · היה · גדל עצם ברך · צוה · עשה · שפט בוא

הָעֵץ וַיֹּאכֵלוּ׃ וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אַיֵּה
שָׂרָה אִשְׁתֶּךָ וַיֹּאמֶר הִנֵּה בָאֹהֶל׃
וַיֹּאמֶר שׁוֹב אָשׁוּב אֵלֶיךָ כָּעֵת
חַיָּה וְהִנֵּה בֵן לְשָׂרָה אִשְׁתֶּךָ
וְשָׂרָה שֹׁמַעַת פֶּתַח הָאֹהֶל וְהוּא
אַחֲרָיו׃ וְאַבְרָהָם וְשָׂרָה זְקֵנִים
בָּאִים בַּיָּמִים חָדַל לִהְיוֹת לְשָׂרָה
אֹרַח כַּנָּשִׁים׃ וַתִּצְחַק שָׂרָה
בְּקִרְבָּהּ לֵאמֹר אַחֲרֵי בְלֹתִי הָיְתָה
לִּי עֶדְנָה וַאדֹנִי זָקֵן׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה
אֶל אַבְרָהָם לָמָּה זֶּה צָחֲקָה שָׂרָה
לֵאמֹר הַאַף אֻמְנָם אֵלֵד וַאֲנִי
זָקַנְתִּי׃ הֲיִפָּלֵא מֵיְהוָה דָּבָר
לַמּוֹעֵד אָשׁוּב אֵלֶיךָ כָּעֵת חַיָּה
וּלְשָׂרָה בֵן׃ וַתְּכַחֵשׁ שָׂרָה לֵאמֹר
לֹא צָחַקְתִּי כִּי יָרֵאָה וַיֹּאמֶר לֹא
כִּי צָחָקְתְּ׃ וַיָּקֻמוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים
וַיַּשְׁקִפוּ עַל פְּנֵי סְדֹם וְאַבְרָהָם
הֹלֵךְ עִמָּם לְשַׁלְּחָם׃ וַיהוָה אָמָר
הַמְכַסֶּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם אֲשֶׁר אֲנִי
עֹשֶׂה׃ וְאַבְרָהָם הָיוֹ יִהְיֶה לְגוֹי
גָּדוֹל וְעָצוּם וְנִבְרְכוּ בוֹ כֹּל גּוֹיֵי
הָאָרֶץ׃ כִּי יְדַעְתִּיו לְמַעַן אֲשֶׁר
יְצַוֶּה אֶת בָּנָיו וְאֶת בֵּיתוֹ אַחֲרָיו
וְשָׁמְרוּ דֶּרֶךְ יְהוָה לַעֲשׂוֹת צְדָקָה
וּמִשְׁפָּט לְמַעַן הָבִיא יְהוָה עַל
אַבְרָהָם אֵת אֲשֶׁר דִּבֶּר עָלָיו׃

arbore. Cūq3 comedissent: dixerūt ad eū. Vbi est sara vxor tua. Ille rñdit. Ecce in tabernaculo est. Cui dixit. Reuertēs veniā ad te tpe isto: vita comite: & hēbit filiū sara vxor tua. Quo audito sara risit post ostiū tabernaculi. Erāt āt ambo senes ∞∞∞∞ prouecteq3 etatis: & desierant sare fieri ∞∞ muliebria: que risit ∞∞∞∞ occulte dicens. Postq3 consenui: ∞∞∞ & dñs meus vetulus ē: voluptati operā dabo. Dixit aūt dñs ad abraam: qre risit sara vxor tua dicens: nū vere paritura sum ∞∞∞∞ anus? Nūquid deo qc q3 est difficile? ∞∞∞ Iuxta cōdictum reuertar ad te hoc eodē tpe: vita comite: & hēbit sara filium. Negauit sara dicēs non risi: timore pterrita. Dñs āt: nō est inqt ita: sed risisti. Cū ergo surrexissent inde viri: direxerūt oculos cōtra sodomā: & abraā simul gradiebatur deducens eos. Dixitq3 dñs. Nū celare potero abraam que gesturus sū: cū futurus sit in gentem ∞∞∞∞ magnā ac robustissimā & bñdicende sint in eo omnes nationes terre. Scio enim q ∞∞∞ pcepturus sit filiis suis & domui sue post se: ∞ vt custodiāt viā dñi: & faciāt iudiciū & iusticiā: vt adducat dominus ∞∞∞∞ ppter abraā oia q locutus est ad eum. ∞∞∞

arbore. dixit āt ad eū. vbi sarra vxor
τὸ δένδρον. εἶπε δὲ πρὸς αὐτόν. ποῦ σάρρα ἡ γυνὴ
tua. ille aūt rñdens dixit: ecce in tabernaculo.
σου. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, ἰδοὺ ἐν τῇ σκηνῇ. εἶ-
xit āt reuertēs veniā ad te scd3 tem-
πε δὲ ἐπαναστρέφων ἥξω πρὸς σε κατὰ τὸν και-
pus hoc in horas: ꝛ habebit filiū sarra vxor tua.
ρὸν τοῦτον εἰς ὥρας, καὶ ἕξει υἱὸν σάρρα ἡ γυνή σου.
sarra āt audiuit ad ostiū tabernaculi exīs post
σάρρα δὲ ἤκουσε πρὸς τὴν θύραν τῆς σκηνῆς οὖσα ὄπισ-
eum. abraam āt et sarra prouecti e-
θεν αὐτοῦ. ἀβραὰμ δὲ καὶ σάρρα προβεβηκότες ἦ-
rant dieb9. defecerāt āt sarre fieri muliebria.
σαν ἡμερῶν. ἐξέλιπε δὲ σάρρα γίνεσθαι τὰ γυναικεῖα.
risit āt sarra in seipsa dicens: nondū qdē
ἐγέλασε δὲ σάρρα ἐν ἑαυτῇ λέγουσα, οὔπω μέν
mihi fuit vsq3 nunc. at dñs m9 se-
μοι γέγονεν ἕως τοῦ νῦν. ὁ δὲ κύριός μου πρεσ-
ner. ait āt dñs ad abraam: dicēs. qua-
βύτης. εἶπε δὲ κύριος πρὸς ἀβραὰμ, λέγων. τί
re risit sarra in seipsa dicens. num ve-
ὅτι ἐγέλασε σάρρα ἐν ἑαυτῇ λέγουσα. ἆρά γε ἀ-
re pariam: ego consenui. nūquid ipossibile erit
ληθῶς τέξομαι; ἐγὼ γεγήρακα. μὴ ἀδυνατήσει
apud dñm verbū: in tempus hoc in
παρὰ κυρίῳ ῥῆμα; εἰς τὸν καιρὸν τοῦτον εἰς
horas reuertar ad te. ꝛ erit sarre fi-
ὥρας ἀναστρέψω πρὸς σε. καὶ ἔσται τῇ σάρρα υἱ-
lius. negauit aūt sarra: dicens. nō ri-
ός. ἠρνήσατο δὲ σάρρα, λέγουσα. οὐκ ἐγέλα-
si. timuit .n. et ait illi non: sed risi-
σα. ἐφοβήθη γάρ. καὶ εἶπεν αὐτῇ οὐχί, ἀλλ' ἐγέ-
sti. cū surrexissent āt viri inde respe-
λασας. ἐξαναστάντες δὲ οἱ ἄνδρες ἐκεῖθεν κατέ-
xerūt in faciem sodomorū ꝛ gomor-
βλεψαν ἐπὶ πρόσωπον σοδόμων καὶ γομόρ-
re. abraam aūt simul gradiebat cū eis comi-
ρας. ἀβραὰμ δὲ συνεπορεύετο μετ' αὐτῶν συμ-
tans eos. at dñs dixit. non cela-
προπέμπων αὐτούς. ὁ δὲ κύριος εἶπεν. οὐ μὴ κρύ-
bo ab abraam seruo meo q̄ ego facio. abra-
ψω ἀπὸ ἀβραὰμ τοῦ παιδός μου ἃ ἐγὼ ποιῶ. ἀβρα-
am āt futur9 erit in gētē magnā ꝛ multā. et bñ-
ὰμ δὲ γινόμενος ἔσται εἰς ἔθνος μέγα, καὶ πολύ. καὶ ἐνευ-
dicentur in ipso oēs gentes terre. scio
λογηθήσονται ἐν αὐτῷ πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς. ᾔδειν
eni qd precipiet filijs suis: et domui sue
γὰρ ὅτι συντάξει τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ, καὶ τῷ οἴκῳ αὐ-
post se. et custodiēt vias dñi
τοῦ μετ' αὐτόν. καὶ φυλάξουσι τὰς ὁδοὺς κυρίου τοῦ
vt faciāt iustitiā et iudiciū. vt adducat
ποιεῖν δικαιοσύνην καὶ κρίσιν, ὅπως ἂν ἐπαγάγῃ
dñs sup abraam oia q̄cūq3 locut9 ē ad eum.
κύριος ἐπὶ ἀβραὰμ πάντα ὅσα ἐλάλησε πρὸς αὐτόν.

B · 4. Re. 4. c. Roma. 9. b. · Lu. 1. b 1. Pe. 3. a. · C

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina. | Trāsla. B. Hiero. | Ter. Heb. | Gen. | Ca. xviii. | Primitiua heb.

dixit āt dñs: clamor sodomorū et gomorre mul-
εἶπε δὲ κύριος, κραυγὴ σοδόμων καὶ γομόρρας πε-
tiplicatus ē apd me. ꝛ peccata eorū magna
πλήθυνται πρός με. καὶ αἱ ἁμαρτίαι αὐτῶν μεγάλαι
valde. et descendēs igit videbo: si scdm
σφόδρα. καταβὰς οὖν ὄψομαι, εἰ κατὰ
clamorē eorū qui venit ad me: p-
τὴν κραυγὴν αὐτῶν τὴν ἐρχομένην πρός με, συν-
ficiūt. si aūt nō: vt sciā. et reuersi
τελοῦνται. εἰ δὲ μή, ἵνα γνῶ. καὶ ἀποστρέψαντες οἱ
viri inde: venerūt i sodomā. abraam āt erat
ἄνδρες ἐκεῖθεν, ἦλθον εἰς σόδομα. ἀβραὰμ δὲ ἦν
stans corā dño. et appropinquās abraā a-
ἑστηκὼς ἔναντι κυρίου. καὶ ἐγγίσας ἀβραὰμ εἶ-
it: nūqd simul perdes iustū cū impio. et
πε, μὴ συναπολέσῃς δίκαιον μετὰ ἀσεβοῦς. καὶ
erit iustus sicut impius. si fuerint quīquagīta
ἔσται ὁ δίκαιος ὡς ὁ ἀσεβής. ἐὰν ὦσι πεντήκοντα
iusti in ciuitate: perdes eos. non
δίκαιοι ἐν τῇ πόλει, ἀπολέσεις αὐτούς. οὐκ
remittes omni loco ppter quīquagīta
ἀνήσεις πάντα τὸν τόπον ἕνεκα τῶν πεντήκοντα
iustos: si fuerint in eā? nequaquā facies
δικαίων, ἐὰν ὦσιν ἐν αὐτῇ; μηδαμῶς ποιήσῃς τὸ
verbū hoc: occidere iustum cū impio.
ῥῆμα τοῦτο, ἀποκτεῖναι δίκαιον μετ' ἀσεβοῦς.
et erit iustus sicut impius. neq̄quā. q iudicas
καὶ ἔσται ὁ δίκαιος ὡς ὁ ἀσεβής. μηδαμῶς. ὁ κρίνων
oēm terrā: nō facies iudiciū. dixit āt domi-
πᾶσαν τὴν γῆν, οὐ ποιήσεις κρίσιν. εἶπε δὲ κύρι-
n9: si fuerint in sodomis quīquagīta iusti:
ος, ἐὰν ὦσιν ἐν σοδόμοις πεντήκοντα δίκαιοι,
remittā oi ciuitati et oi loco
ἀνήσω ὅλην τὴν πόλιν καὶ πάντα τὸν τόπον
ppter eos. ꝛ respondēs abraam: dixit. nunc
δι' αὐτούς. καὶ ἀποκριθεὶς ἀβραάμ, εἶπε. νῦν
cepi loqui ad dñm. ego āt sum terra
ἠρξάμην λαλῆσαι πρὸς τὸν κύριον. ἐγὼ δὲ εἰμὶ γῆ
et puluis. si āt minus fuerint quīquāginta
καὶ σποδός. ἐὰν δὲ ἐλαττονωθῶσιν οἱ πεντήκοντα
iusti in quadraginta quīq3: perdes ppter
δίκαιοι εἰς τεσσαρακονταπέντε, ἀπολεῖς ἕνεκεν
quadraginta quīq3 omnē ciuitatē? et
τῶν τεσσαρακονταπέντε πᾶσαν τὴν πόλιν; καὶ
dixit: nō perdā: si inuenero illic quadra-
εἶπεν, οὐ μὴ ἀπολέσω, ἐὰν εὕρω ἐκεῖ τεσσαρα-
gīta quīq3. ꝛ addidit vltra loqui
κονταπέντε. καὶ προσέθηκεν ἔτι λαλῆσαι
ad eum: et dixit. si īuēti fuerit illic q̄dra-
πρὸς αὐτόν, καὶ εἶπεν. ἐὰν εὑρεθῶσιν ἐκεῖ τεσσα-
ginta. et dixit: non perdam
ράκοντα. καὶ εἶπεν, οὐ μὴ ἀπολέσω ∞∞∞

Ione. 1. a. · D · C

Dixit itaq3 dñs. Clamor sodomorū & gomorreorū multiplicat9 est: & pctm̄ eorū aggrauatū est nimis. Descendā & videbo: vtrum clamorē q venit ad me opere cōpleuerit: an nō est ita: vt sciam. Cōuerteruntq3 se inde: ∞∞ & abierunt sodomam. Abraā vero adhuc stabat corā dño: & appropinquans ait. ∞∞∞ Nunquid perdes iustū cum impio: si ∞∞∞ fuerint quinquaginta iusti in ciuitate ∞∞∞ peribunt simul: & non parces loco illi ∞∞∞ propter quinquaginta iustos: si fuerint ∞∞∞ in eo. Absit a te vt rē ∞∞∞∞ hanc facias: & occidas iustum cum impio: ∞ fiatq3 iustus sicut impius. Nō est hoc tuū qui iudicas omnem terrā. nequaq3 facias ∞∞∞ iudiciū hoc. Dixitq3 dominus ad eū. Si inuenero in sodomis quinquaginta iustos in medio ∞∞∞ ciuitatis: dimittam omni loco ∞∞∞∞ propter eos. Respōdit abraam & ait. quia semel cepi: loquar ad dominum meum: ∞∞∞ cū sim puluis & cinis. quid si minus ∞∞∞ quīquagīta iustis quinq3 fuerint: ∞∞∞ delebis propter quinq3 vniuersam vrbem. ∞∞ & ait. Non delebo: si inuenero ∞∞∞∞ ibi quadraginta quinq3. Rursumq3 ∞∞∞ locutus est ad eum. Si autem quadraginta ∞∞ ibi inuēti fuerint: quid facies? Ait: non pcutiā

וַיֹּאמֶר יְהוָה זַעֲקַת סְדֹם וַעֲמֹרָה
כִּי רָבָּה וְחַטָּאתָם כִּי כָבְדָה מְאֹד׃
אֵרְדָה נָּא וְאֶרְאֶה הַכְּצַעֲקָתָהּ
הַבָּאָה אֵלַי עָשׂוּ כָּלָה וְאִם לֹא
אֵדָעָה׃ וַיִּפְנוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים
וַיֵּלְכוּ סְדֹמָה וְאַבְרָהָם עוֹדֶנּוּ עֹמֵד
לִפְנֵי יְהוָה׃ וַיִּגַּשׁ אַבְרָהָם וַיֹּאמַר
הַאַף תִּסְפֶּה צַדִּיק עִם רָשָׁע׃ אוּלַי
יֵשׁ חֲמִשִּׁים צַדִּיקִם בְּתוֹךְ הָעִיר
הַאַף תִּסְפֶּה וְלֹא תִשָּׂא לַמָּקוֹם
לְמַעַן חֲמִשִּׁים הַצַּדִּיקִם אֲשֶׁר
בְּקִרְבָּהּ׃ חָלִלָה לְּךָ מֵעֲשֹׂת כַּדָּבָר
הַזֶּה לְהָמִית צַדִּיק עִם רָשָׁע
וְהָיָה כַצַּדִּיק כָּרָשָׁע חָלִלָה לָּךְ
הֲשֹׁפֵט כָּל הָאָרֶץ לֹא יַעֲשֶׂה
מִשְׁפָּט׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אִם אֶמְצָא
בִסְדֹם חֲמִשִּׁים צַדִּיקִם בְּתוֹךְ
הָעִיר וְנָשָׂאתִי לְכָל הַמָּקוֹם
בַּעֲבוּרָם׃ וַיַּעַן אַבְרָהָם וַיֹּאמַר
הִנֵּה נָא הוֹאַלְתִּי לְדַבֵּר אֶל אֲדֹנָי
וְאָנֹכִי עָפָר וָאֵפֶר׃ אוּלַי יַחְסְרוּן
חֲמִשִּׁים הַצַּדִּיקִם חֲמִשָּׁה
הֲתַשְׁחִית בַּחֲמִשָּׁה אֶת כָּל הָעִיר
וַיֹּאמֶר לֹא אַשְׁחִית אִם אֶמְצָא
שָׁם אַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה׃ וַיֹּסֶף עוֹד
לְדַבֵּר אֵלָיו וַיֹּאמַר אוּלַי יִמָּצְאוּן
שָׁם אַרְבָּעִים וַיֹּאמֶר לֹא אֶעֱשֶׂה

אמר · ירד ראה · בוא עשה · ידע פנה · פנה נגש אמר · ספה צדק · נשא קום · עשה · מות · שפט מצא · עבר ענה · יאל · חסר · שחת · רבע · יסף · עשה

Primitiua chal. | Interp. chal. | Transla. Chal.

אילנא ואכלו׃ ואמרו ליה אן שרה אתתך ואמר הא במשכנא׃ ואמר מיתב איתוב לותך כעדן דאתון קימין והא בר לשרה אתתך ושרה שמעת בתרע משכנא והוא אחורוהי׃ ואברהם ושרה סבין עלו ביומין פסק מלמהוי לשרה ארח כנשיא׃ וחייכת שרה במעהא למימר בתר דסיבית תהי לי עולימו ורבוני סיב׃ ואמר יי לאברהם למא דנן חייכת שרה למימר הברם בקושטא אוליד ואנא סיבית׃ היתכסי מן קדם יי פתגמא לזמן איתוב לותך כעדן דאתון קימין ולשרה בר׃ וכדיבת שרה למימר לא חייכית ארי דחילת ואמר לא ארי חייכת׃ וקמו מתמן גובריא ואסתכיאו על אפי סדום ואברהם אזיל עמהון לאלוואיהון׃ ויי אמר המכסי אנא מאברהם דאנא עביד׃ ואברהם מהוא יהוי לעם סגי ותקיף ויתברכון בדיליה כל עממי ארעא׃ ארי גלי קדמי בדיל דיפקיד ית בנוהי וית אינש ביתיה בתרוהי ויטרון אורחן דתקנן קדם יי למעבד צדקתא ודינא בדיל דייתי יי על אברהם ית דמליל לאיתאה עלוהי׃

arbore: ꝛ comederunt. Et dixerūt ei vbi est sara vxor tua. Et dixit. Ecce in tabernaculo est. Et ait. Reuertens reuertar ad te in tpe isto quo vos eritis viui: et ecce filius erit sare vxori tue: ꝛ sara audiebat in ostio tabernaculi: ꝛ ostiū erat a tergo eius. Abrahā aūt ꝛ sara senuerāt ꝛ prouecte erāt etatis: ꝛ desierat esse sare cōsuetudo mulierū. Et risit sara itra se dicēs. Post quā cōsenui erit mihi iuuētus: ꝛ dñs meus senex est. Et dixit dñs abrahe. Quare risit sara dicēs. Nunqd in veritate paritura sū: ꝛ ego cōsenui. Nunqd occultabitur a facie dñi verbū. In tpe reuertar ad te sicut nūc quo eritis viui: ꝛ sare erit fili9. Et negauit sara dicens. Non risi: qr timuit. Et ait. Nequaq̄: sed risisti. Et surrexerūt inde viri ꝛ respexerūt cōtra faciē sodome: ꝛ abrahā ibat cū eis vt comitaretur eos. Dixitq3 dñs. Nunqd celabo ego ab abraham quod ego facio. Abraham autē erit in gentem magnam ꝛ robustam. Et benedicentur propter eum oēs populi terre: quia noui qd precipiet filijs suis: et viris dom9 sue post se vt custodiant vias que recte sunt corā dño: vt faciant iusticiam ꝛ iudiciū: vt adducat dominus super abraham quod locutus est vt adduceret super eum. ∞∞

אנת שכן תוב · קום שוב עול · היה נשא אמר · שוב היה עלם · רבה ילד בכת · תוב קום · קום שכב · לוה כסה · היה גבר · פקד נטר · עבד דון אתא

ואמר יי קבילת דסדום ועמורה ארי סגיאת וחובתהון ארי תקיפת לחדא׃ אתגלי כען ואידון הכקבילתהון דעלת לקדמי עבדו איעביד עמהון גמירא אם לא תיבין ואם תייבין לא אתפרע׃ ואתפניאו מתמן גובריא ואזלו לסדום ואברהם עד כען משמש בצלו קדם יי׃ וקריב אברהם ואמר הברגז תשיצי זכאה עם חיבא׃ מאים אית חמשין זכאין בגו קרתא הברגז תשיצי ולא תשבוק לאתרא בדיל חמשין זכאין דבגוה׃ קושטא איגון דינך מלמעבד כפתגמא הדין לקטלא זכאה עם חיבא ויהא זכאה כחיבא קושטא איגון דינך הדיין דכל ארעא לא יעביד דינא׃ ואמר יי אם אשכח בסדום חמשין זכאין בגו קרתא ואשבוק לכל אתרא בדיליהון׃ ואתיב אברהם ואמר הא כען אסגיתי למללא קדם יי ואנא עפר וקטם׃ מאים יחסרון חמשין זכאין חמשא התחבל בחמשא ית כל קרתא ואמר לא אחביל אם אשכח תמן ארבעין וחמשא׃ ואוסיף עוד למללא עמיה ואמר מאים ישתכחון תמן ארבעין ואמר לא אעביד גמירא

Dixitq3 dñs. Clamor sodome ꝛ gomorre qr mult9 est et peccatū eoꝝ qr forte est nimis. apparebo nunc ꝛ videbo: vtrū sicut clamor q venit corā me fecerint: consummabo eos: si nō egerint penitentiā. Si aūt egerint penitentiā: nō vlciscar. Et recesserūt inde viri: ꝛ abierūt sodomā: et abrahā adhuc stabat in oratione corā dño. Et accessit abrahā: ꝛ dixit. Nunqd in furore cōsumes iustū cum impio. Si forte sunt qnquaginta iusti in medio ciuitatis: nū in furore ꝯsumes: ꝛ nō dimittes loco ppter qnquaginta iustos q sunt in medio eius. Vera sunt iudicia tua: ne facias sicut rē hāc: vt cōsumas iustū cum impio: vt sit iustus sicut ipius: vera sunt iudicia tua. Nunquid iudex vniuerse terre non vtiq3 faciet iudicium? Dixitq3 dñs. Si inuenero in sodoma quinquaginta iustos in medio ciuitatis: dimittā omni loco propter eos. Et respondit abrahā et dixit: multum locutus sum coram dño: cū sim ego puluis ꝛ cinis. Forte deficient de quinquaginta iustis quinq3: nūquid disperdes propter quinq3 omnē ciuitatem. Et dixit. Non disperdam si inuenero ibi quadraginta ꝛ quinq3. addiditq3 rursus loqui cū eo et dixit. forte inuenientur ibi quadraginta. Et dixit. non faciam consummationem ∞∞∞∞∞∞

גלה דון עול · עבד תוב פרע · פנה שמש צלא · שצא זכה חוב · גוה מנה שבק · קשט דון עבד · חוב היה דון · עבד שכח שבק · תוב סגא חסר · זכה חבל מרה · שכח רבע יסף · שכח עבד

בַּעֲבוּר הָאַרְבָּעִים: וַיֹּאמֶר אַל
נָא יִחַר לַאדֹנָי וַאֲדַבֵּרָה אוּלַי
יִמָּצְאוּן שָׁם שְׁלֹשִׁים וַיֹּאמֶר לֹא
אֶעֱשֶׂה אִם אֶמְצָא שָׁם שְׁלֹשִׁים:
וַיֹּאמֶר הִנֵּה נָא הוֹאַלְתִּי לְדַבֵּר אֶל
אֲדֹנָי אוּלַי יִמָּצְאוּן שָׁם עֶשְׂרִים
וַיֹּאמֶר לֹא אַשְׁחִית בַּעֲבוּר
הָעֶשְׂרִים: וַיֹּאמֶר אַל נָא יִחַר
לַאדֹנָי וַאֲדַבְּרָה אַךְ הַפַּעַם אוּלַי
יִמָּצְאוּן שָׁם עֲשָׂרָה וַיֹּאמֶר לֹא
אַשְׁחִית בַּעֲבוּר הָעֲשָׂרָה: וַיֵּלֶךְ
יְהוָה כַּאֲשֶׁר כִּלָּה לְדַבֵּר אֶל
אַבְרָהָם וְאַבְרָהָם שָׁב לִמְקֹמוֹ:

Ca. xix.

וַיָּבֹאוּ שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים
סְדֹמָה בָּעֶרֶב וְלוֹט יֹשֵׁב בְּשַׁעַר
סְדֹם וַיַּרְא לוֹט וַיָּקָם לִקְרָאתָם
וַיִּשְׁתַּחוּ אַפַּיִם אָרְצָה: וַיֹּאמֶר
הִנֶּה נָּא אֲדֹנַי סוּרוּ נָא אֶל בֵּית
עַבְדְּכֶם וְלִינוּ וְרַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם
וְהִשְׁכַּמְתֶּם וַהֲלַכְתֶּם לְדַרְכְּכֶם
וַיֹּאמְרוּ לֹּא כִּי בָרְחוֹב נָלִין:
וַיִּפְצַר בָּם מְאֹד וַיָּסֻרוּ אֵלָיו וַיָּבֹאוּ
אֶל בֵּיתוֹ וַיַּעַשׂ לָהֶם מִשְׁתֶּה
וּמַצּוֹת אָפָה וַיֹּאכֵלוּ: טֶרֶם יִשְׁכָּבוּ
וְאַנְשֵׁי הָעִיר אַנְשֵׁי סְדֹם נָסַבּוּ
עַל הַבַּיִת מִנַּעַר וְעַד זָקֵן כָּל הָעָם
מִקָּצֶה: וַיִּקְרְאוּ אֶל לוֹט וַיֹּאמְרוּ

Primitiua heb.: עבר · חרה דבר · מצא · יאל · מצא · שחת · עשה · שוב קום · בוא שנה · ראה קום · שחה ארץ · לון · שכם · רחב לון · פצר סור בוא · עשה שתה · אכל שכב · סבב · קצה קרא

Propter quadraginta. Ne quaeso inquit indigneris domine si loquor. Quid si ibi inventi fuerint triginta? Respondit. Non faciam: si invenero ibi triginta. Quia semel coepi: loquar ad dominum meum. Quid si ibi inventi fuerint viginti? Ait. Non interficiam propter viginti. Obsecro inquit ne irascaris domine si loquar adhuc semel. Quid si inventi fuerint ibi decem? Dixit. Non delebo propter decem. Abiit dominus postquam cessavit loqui ad abraam: et ille reversus est in locum suum. Ca. 19.

Veneruntque duo angeli sodomam vespere sedente loth in foribus civitatis. Qui cum vidisset eos: surrexit et ivit obviam eis: adoravitque pronus in terram: et dixit. Obsecro domini declinate in domum pueri vestri: et manete ibi. Lavate pedes vestros: et mane proficiscemini in viam vestram. Qui dixerunt. Minime: sed in platea manebimus. Compulit illos oppido ut diverterent ad eum. Ingressisque domum eius fecit convivium: et coxit azyma: et comederunt. Prius autem quam irent cubitum: viri civitatis vallaverunt domum illius a puero usque ad senem omnis populus simul. Vocaveruntque loth: et dixerunt

ἕνεκεν τῶν τεσσαράκοντα. καὶ εἶπε, μή τι κύριε, ἐὰν λαλήσω; ἐὰν δὲ εὑρεθῶσιν ἐκεῖ τριάκοντα. καὶ εἶπεν, οὐ μὴ ἀπολέσω ἕνεκεν τῶν τριάκοντα. καὶ εἶπεν, ἐπειδὴ ἔχω λαλῆσαι πρὸς τὸν κύριον, ἐὰν δὲ εὑρεθῶσιν ἐκεῖ εἴκοσι. καὶ εἶπεν, οὐ μὴ ἀπολέσω, ἐὰν εὕρω ἐκεῖ εἴκοσι. καὶ εἶπε, μή τι κύριε, ἐὰν λαλήσω ἔτι ἅπαξ. ἐὰν δὲ εὑρεθῶσιν ἐκεῖ δέκα. καὶ εἶπεν, οὐ μὴ ἀπολέσω ἕνεκεν τῶν δέκα. ἀπῆλθε δὲ ὁ κύριος, ὡς ἐπαύσατο λαλῶν τῷ ἀβραάμ. καὶ ἀβραὰμ ἀπέστρεψεν εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. Ca. 19.

Ἦλθον δὲ οἱ δύο ἄγγελοι εἰς σόδομα ἑσπέρας. λὼτ δὲ ἐκάθητο παρὰ τὴν πύλην σοδόμων. ἰδὼν δὲ λὼτ, ἀνέστη εἰς συνάντησιν αὐτοῖς. καὶ προσεκύνησε τῷ προσώπῳ ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ εἶπεν, ἰδοὺ κύριοι ἐκκλίνατε εἰς τὸν οἶκον τοῦ παιδὸς ὑμῶν, καὶ καταλύσατε, καὶ νίψασθε τοὺς πόδας ὑμῶν, καὶ ὀρθρίσαντες, ἀπελεύσεσθε τὴν ὁδὸν ὑμῶν. εἶπον δὲ, οὐχί, ἀλλ' ἐν τῇ πλατείᾳ καταλύσομεν. καὶ κατεβιάζετο αὐτούς, καὶ ἐξέκλινον πρὸς αὐτόν· καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ. καὶ ἐποίησεν αὐτοῖς πότον, καὶ ἀζύμους ἔπεψεν αὐτοῖς, καὶ ἔφαγον. πρὸ τοῦ κοιμηθῆναι δέ, οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως οἱ σοδομῖται, ἐκύκλωσαν τὴν οἰκίαν ἀπὸ νεανίσκου ἕως πρεσβυτέρου, πᾶς ὁ λαὸς ἅμα. καὶ προσεκάλουν τὸν λὼτ. καὶ ἔλεγον

propter quadraginta. et ait: nunquid si locutus fuero domine? si autem inventi fuerint illic triginta. et dixit: non perdam propter triginta. et dixit: postquam habeo loqui ad dominum: si autem inventi fuerint illic viginti. et dixit: non perdam: si invenero illic viginti. et dixit: nunquid domine si locutus fuero adhuc semel. si autem inventi fuerint illic decem. et dixit: non perdam propter decem. abiit autem dominus: ut cessavit loquens abraam. et abraam reversus est in locum suum. Ca. 19. Venerunt autem duo angeli in sodoma vespere. lot autem sedebat apud portam sodomorum. videns autem lot: surrexit in occursum illis. et adoravit facie in terram. et dixit: ecce domini declinate in domum pueri vestri: et manete: et lavate pedes vestros: et manicantes proficiscemini viam vestram. dixerunt autem: non: sed in platea manebimus. et coegit eos: et declinaverunt ad eum. et ingressi sunt in domum eius. et fecit illis convivium: et azymos coxit eis: et comederunt. antequam dormirent autem: viri civitatis sodomite: circuierunt domum a puero usque ad senem: omnis populus simul. et vocaverunt lot. et dixerunt

A · B · Lu. 14 d.

Transla. Chal.

בְּדִיל אַרְבְּעִין: וַאֲמַר לָא כְעַן יִתְקֵף רוּגְזָא דַּייָ וַאֲמַלֵּיל מָאִים יִשְׁתַּכְּחוּן תַּמָּן תְּלָתִין וַאֲמַר לָא אַעֲבֵיד אִם אַשְׁכַּח תַּמָּן תְּלָתִין: וַאֲמַר הָא כְעַן אַסְגֵּיתִי לְמַלָּלָא קֳדָם יְיָ מָאִים יִשְׁתַּכְּחוּן תַּמָּן עַשְׂרִין וַאֲמַר לָא אֲחַבֵּיל בְּדִיל עַשְׂרִין: וַאֲמַר לָא כְעַן יִתְקֵף רוּגְזָא דַּייָ וַאֲמַלֵּיל בְּרַם זִמְנָא הָדָא מָאִים יִשְׁתַּכְּחוּן תַּמָּן עַסְרָא וַאֲמַר לָא אֲחַבֵּיל בְּדִיל עַסְרָא: וְאִסְתַּלַּק יְקָרָא דַּייָ כַּד שֵׁיצִי לְמַלָּלָא עִם אַבְרָהָם וְאַבְרָהָם תָּב לְאַתְרֵיהּ:

Ca. xix.

וַאֲתוֹ תְּרֵין מַלְאֲכַיָּא לִסְדוֹם בְּרַמְשָׁא וְלוֹט יָתֵיב בִּתְרַע סְדוֹם וַחֲזָא לוֹט וְקָם לְקַדָּמוּתְהוֹן וּסְגִיד עַל אַפּוֹהִי עַל אַרְעָא: וַאֲמַר בְּבָעוּ כְעַן רִבּוֹנַי זוּרוּ כְעַן לְבֵית עַבְדְּכוֹן וּבִיתוּ וְאַסְחוֹ רַגְלֵיכוֹן וְתַקְדְּמוּן וּתְהָכוּן לְאָרְחֲכוֹן וַאֲמַרוּ לָא אֲרֵי בִּרְחוֹבָא נְבִית: וְאַתְקֵיף בְּהוֹן לַחֲדָא וְזָרוּ לְוָתֵיהּ וְעָאלוּ לְבֵיתֵיהּ וַעֲבַד לְהוֹן מִשְׁתְּיָא וּפַטִּיר אֲפָא לְהוֹן וַאֲכַלוּ: עַד לָא שְׁכִיבוּ וְאֱנָשֵׁי קַרְתָּא אֱנָשֵׁי סְדוֹם אַקִּיפוּ עַל בֵּיתָא מֵעוּלֵימָא וְעַד סָבָא כָּל עַמָּא מִסּוֹפֵיהּ: וּקְרוֹ לְלוֹט וַאֲמַרוּ

Primitiua chal.: תקף סלל · סגא · חבל · תקף שכח · חבל סלק שיצא · תוב אתא לאד · קום בעא רבה · סחר קדם יקר · ברת תקף על · שתה תקף · על שוב קרא

Interp. chal.

propter quadraginta. Et dixit. Ne obsecro irascatur furor domini si loquar. Forte invenientur ibi triginta. Et dixit. Non faciam consummationem si invenero ibi triginta. Et dixit. Ecce nunc multum locutus sum coram domino: forte invenientur ibi viginti. Et dixit. Non disperdam propter viginti. Et ait. Ne obsecro irascatur furor domini si loquar tantummodo hac vice: forte invenientur ibi decem. Et dixit. Non disperdam propter decem. Et elevata est gloria domini cum cessasset loqui cum abraham: et abraham reversus est in locum suum. Ca. 19.

Et venerunt duo angeli sodomam vespere: et lot sedebat in porta sodome. Et vidit lot et surrexit in occursum eorum: et adoravit pronus super terram. Et ait. Obsecro nunc domini mei declinate nunc in domum servi vestri: et manete et lavate pedes vestros: et mane surgetis ibitis in viam vestram. Et dixerunt. Nequaquam: sed in platea manebimus: et compulit eos valde: et declinaverunt ad eum et ingressi sunt in domum eius: et fecit eis convivium: et azyma coxit eis et comederunt. priusquam autem irent cubitum: viri civitatis viri sodome vallaverunt domum a puero usque ad senem omnis populus simul. Et vocaverunt lot: et dixerunt

πρὸς αὐτόν, ποῦ εἰσιν οἱ ἄνδρες οἱ εἰσελθόντες πρὸς σὲ τὴν νύκτα; ἐξάγαγε αὐτοὺς πρὸς ἡμᾶς, ἵνα συγγενώμεθα αὐτοῖς. ἐξῆλθε δὲ λὼτ πρὸς τὸ πρόθυρον, τὴν δὲ θύραν προσέῳξεν ὀπίσω αὐτοῦ. εἶπε δὲ αὐτοῖς, μηδαμῶς ἄδελφοι μὴ πονηρεύσησθε. εἰσὶ δέ μοι δύο θυγατέρες, αἳ οὐκ ἔγνωσαν ἄνδρα, ἐξάξω αὐτὰς πρὸς ὑμᾶς, καὶ χρᾶσθε αὐταῖς, καθὸ ἂν ἀρέσκοι ὑμῖν, μόνον εἰς τοὺς ἄνδρας τούτους μὴ ποιήσητε ἄδικον, οὗ ἕνεκεν εἰσῆλθον ὑπὸ τὴν σκέπην τῶν δοκῶν μου. εἶπαν δὲ αὐτῷ, ἀπόστα ἐκεῖ. εἷς ἦλθες παροικεῖν, μὴ καὶ κρίσιν κρίνειν; νῦν οὖν σὲ κακώσομεν μᾶλλον ἢ ἐκείνους. καὶ παρεβιάζοντο τὸν ἄνδρα τὸν λὼτ σφόδρα. καὶ ἤγγισαν συντρῖψαι τὴν θύραν. ἐκτείναντες δὲ οἱ ἄνδρες τὰς χεῖρας, εἰσεσπάσαντο τὸν λὼτ εἰς τὸν οἶκον πρὸς ἑαυτούς, καὶ τὴν θύραν τοῦ οἴκου ἀπέκλεισαν. τοὺς δὲ ἄνδρας τοὺς ὄντας ἐπὶ τῆς θύρας, ἐπάταξαν ἐν ἀορασίᾳ ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου. καὶ παρελύθησαν ζητοῦντες τὴν θύραν. εἶπον δὲ οἱ ἄνδρες πρὸς τὸν λὼτ, εἰσί σοι ὧδε γαμβροὶ ἢ υἱοὶ ἢ θυγατέρες; ἢ εἴ τις σοι ἄλλος ἐστὶν ἐν τῇ πόλει; ἐξάγαγε ἐκ τοῦ τόπου τούτου. ὅτι ἀπολλύμεν ἡμεῖς τὸν τόπον τοῦτον. ὅτι ὑψώθη ἡ κραυγὴ αὐτῶν ἐναντίον κυρίου. καὶ ἀπέστειλεν ἡμᾶς κύριος ἐκτρῖψαι αὐτήν. ἐξῆλθε δὲ λὼτ, καὶ ἐλάλησε πρὸς τοὺς γαμβροὺς αὐτοῦ, τοὺς εἰληφότας τὰς θυγατέρας αὐτοῦ. καὶ εἶπεν, ἀνάστητε καὶ ἐξέλθετε ἐκ τοῦ τόπου τούτου.

ad eum: ubi sunt viri qui ingressi sunt ad te nocte. educ illos ad nos: ut coeamus cum eis. egressus autem est lot ad vestibulum: at hostium adaperuit post se. ait autem eis: nequaquam viri fratres ne malefeceritis. sunt autem mihi duae filiae: quae non cognoverunt virum: educam eas ad vos: et utimini eis: sicut placuerit vobis: solum in viros istos ne faciatis iniustum: cuius causa ingressi sunt sub tegmine trabium mearum. dixerunt autem illi: recede illuc. unus ingressus es habitare: nunquid et iudicium iudicare? nunc ergo te affligemus magis quam illos. et cogebant virum lot vehementer. et appropinquaverunt confringere ostium. extendentes autem viri manus: attraxerunt lot in domum ad se: et ostium domus clauserunt. at viros existentes ad ianuam percusserunt in caecitate a minimo usque ad magnum. et defecerunt quaerentes ostium. dixerunt autem viri ad lot: sunt tibi hic generi aut filii aut filiae? aut si quis tibi alius est in civitate? educ de loco isto. quia perdimus nos locum istum. quia exaltatus est clamor eorum coram domino. et misit nos dominus delere eam. egressus est autem lot: et locutus est ad generos suos: qui acceperunt filias suas. et dixit: surgite et egredimini de loco isto.

B · Iudic. 19. f. · C · 1. Pe. 2. b. · 4. Re. 6. d.

ei. Ubi sunt viri qui introierunt ad te nocte? Educ illos huc: ut cognoscamus eos. Egressus ad eos loth post tergum occludens ostium ait. Nolite quaeso fratres mei: nolite malum hoc facere. Habeo duas filias quae necdum cognoverunt virum. Educam eas ad vos: et abutimini eis: sicut vobis placuerit: dummodo viris istis nihil mali faciatis: quia ingressi sunt sub umbra culminis mei. At illi dixerunt. Recede illuc. Et rursus. Ingressus es inquiunt ut advena: numquid ut iudices? Te ergo ipsum magis quam hos affligemus. Vimque faciebant loth vehementissime. Iamque prope erat ut effringerent fores. Et ecce miserunt manum viri et introduxerunt ad se loth: clauseruntque ostium: et eos qui foris erant percusserunt caecitate a minimo usque ad maximum: ita ut ostium invenire non possent. Dixerunt autem ad loth. Habes hic quempiam tuorum? generum aut filios aut filias? Omnes qui tui sunt educ de urbe hac. Delebimus enim locum istum: eo quod increverit clamor eorum coram domino: qui misit nos ut perdamus illos. Egressus itaque loth: locutus est ad generos suos qui accepturi erant filias eius: et dixit. Surgite et egredimini de loco isto

לוֹ אַיֵּה הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר בָּאוּ
אֵלֶיךָ הַלָּיְלָה הוֹצִיאֵם אֵלֵינוּ
וְנֵדְעָה אֹתָם: וַיֵּצֵא אֲלֵהֶם לוֹט
הַפֶּתְחָה וְהַדֶּלֶת סָגַר אַחֲרָיו:
וַיֹּאמַר אַל נָא אַחַי תָּרֵעוּ: הִנֵּה נָא
לִי שְׁתֵּי בָנוֹת אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ
אִישׁ אוֹצִיאָה נָּא אֶתְהֶן אֲלֵיכֶם
וַעֲשׂוּ לָהֶן כַּטּוֹב בְּעֵינֵיכֶם רַק
לָאֲנָשִׁים הָאֵל אַל תַּעֲשׂוּ דָבָר
כִּי עַל כֵּן בָּאוּ בְּצֵל קֹרָתִי: וַיֹּאמְרוּ
גֶּשׁ הָלְאָה וַיֹּאמְרוּ הָאֶחָד בָּא
לָגוּר וַיִּשְׁפֹּט שָׁפוֹט עַתָּה נָרַע לְךָ
מֵהֶם וַיִּפְצְרוּ בָאִישׁ בְּלוֹט מְאֹד
וַיִּגְּשׁוּ לִשְׁבֹּר הַדָּלֶת: וַיִּשְׁלְחוּ
הָאֲנָשִׁים אֶת יָדָם וַיָּבִיאוּ אֶת לוֹט
אֲלֵיהֶם הַבָּיְתָה וְאֶת הַדֶּלֶת סָגָרוּ:
וְאֶת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר פֶּתַח הַבַּיִת
הִכּוּ בַּסַּנְוֵרִים מִקָּטֹן וְעַד גָּדוֹל
וַיִּלְאוּ לִמְצֹא הַפָּתַח: וַיֹּאמְרוּ
הָאֲנָשִׁים אֶל לוֹט עֹד מִי לְךָ פֹה
חָתָן וּבָנֶיךָ וּבְנֹתֶיךָ וְכֹל אֲשֶׁר לְךָ
בָּעִיר הוֹצֵא מִן הַמָּקוֹם: כִּי
מַשְׁחִתִים אֲנַחְנוּ אֶת הַמָּקוֹם הַזֶּה
כִּי גָדְלָה צַעֲקָתָם אֶת פְּנֵי יְהוָה
וַיְשַׁלְּחֵנוּ יְהוָה לְשַׁחֲתָהּ: וַיֵּצֵא
לוֹט וַיְדַבֵּר אֶל חֲתָנָיו לֹקְחֵי בְנֹתָיו
וַיֹּאמֶר קוּמוּ צְּאוּ מִן הַמָּקוֹם הַזֶּה

Primitiua heb.: יצא · ידע · רעע · שנה · עשה · בוא קרה · נגש · שפט רעע · פצר · שלח בוא · גדל · לאה · יצא קום · שחת · שלח · דבר · אמר יצא

Transla. Chal.

לֵיהּ אָן גּוּבְרַיָּא דַּאֲתוֹ לְוָתָךְ לֵילְיָא אַפֵּיקִנּוּן לְוָתַנָא וְנִדַּע יָתְהוֹן: וּנְפַק לְוָתְהוֹן לוֹט לִתְרָעָא וְדַשָּׁא אֲחַד בַּתְרוֹהִי: וַאֲמַר בְּבָעוּ אַחַי לָא תַבְאֲשׁוּן: הָא כְעַן לִי תַּרְתֵּין בְּנָן דְּלָא יְדַעוּ גְבַר אַפֵּיק כְּעַן יָתְהֶן לְוָתְכוֹן וְעִבִידוּ לְהֶן כִּדְתָקֵין בְּעֵינֵיכוֹן לְחוֹד לְגוּבְרַיָּא הָאִלֵּין לָא תַעְבְּדוּן מִדָּעַם אֲרֵי עַל כֵּן עָאלוּ בִּטְלַל שְׁרוּתִי: וַאֲמַרוּ קְרַב לְהָלְאָה וַאֲמַרוּ חַד אֲתָא לְאִתּוֹתָבָא וְהָא דָאֵין דִּינָא כְּעַן נַבְאֵישׁ לָךְ מִדִּלְהוֹן וְאַתְקִיפוּ בְּגַבְרָא בְּלוֹט לַחֲדָא וּקְרִיבוּ לְמִתְבַּר דַּשָּׁא: וְאוֹשִׁיטוּ גֻבְרַיָּא יָת יְדֵיהוֹן וְאָעִילוּ יָת לוֹט לְוָתְהוֹן לְבֵיתָא וְיָת דַּשָּׁא אֲחַדוּ: וְיָת גּוּבְרַיָּא דְּבִתְרַע בֵּיתָא מְחוֹ בְּשַׁבְרִירַיָּא מִזְּעֵירָא וְעַד רַבָּא וְלָאוּ לְאַשְׁכָּחָא תַרְעָא: וַאֲמַרוּ גֻבְרַיָּא לְלוֹט עוֹד מַאן לָךְ הָכָא חַתְנָא וּבְנָךְ וּבְנָתָךְ וְכָל דְּלָךְ בְּקַרְתָּא אַפֵּיק מִן אַתְרָא: אֲרֵי מְחַבְּלִין אֲנַחְנָא יָת אַתְרָא הָדֵין אֲרֵי סְגִיאַת קְבִילַתְהוֹן קֳדָם יְיָ וְשַׁלְּחַנָא יְיָ לְחַבָּלוּתַהּ: וּנְפַק לוֹט וּמַלֵּיל עִם חַתְנוֹהִי נָסְבֵי בְנָתֵיהּ וַאֲמַר קוּמוּ פּוּקוּ מִן אַתְרָא הָדֵין

Interp. chal.

ei. Ubi sunt viri qui venerunt ad te nocte: educ eos ad nos: et cognoscemus eos. Et egressus est ad eos lot ad portam: et hostium clausit post se. Et ait. Obsecro nunc fratres mei nolite male facere. Ecce nunc habeo duas filias que non cognoverunt virum: educam nunc eas ad vos et facite illis sicut placuerit in oculis vestris: tantummodo viris istis ne faciatis quicquam: quia propterea ingressi sunt sub umbra tegminis mei. Et dixerunt. Recede illuc: et dixerunt. Unus venit ad peregrinandum: et ecce iudicat iudicium: nunc malefaciemus tibi magis quam eis: et compulerunt virum lot valde: et accesserunt ad confringendam ianuam. Et extenderunt viri manus suas et introduxerunt lot ad se in domum: et ianuam clauserunt. Et viros qui erant in porta domus percusserunt cecitate a minimo usque ad maximum. Defatigatique sunt ut invenirent portam. Dixeruntque viri ad lot: quoscunque habes hic generos tuos et filios tuos et filias tuas et quecunque habes in civitate educ de loco isto: quia disperdemus nos locum istum: quia magnus est clamor eorum coram domino. Et misit nos dominus ut disperderemus eum. Et egressus est lot: et locutus est cum generis suis qui accepturi erant filias suas. Et ait. Surgite egredimini de loco isto:

Primitiua chal.: אתא נפק ידע · בעא באש תרי · נפק עבד · אל ענד על · שרא תב דון · באש תקף תבר · ושט על מחא · רבה לאה שכח · נפק חבל · נפק

כי משחית יהוה את העיר ויהי
כמצחק בעיני חתניו וכמו
השחר עלה ויאיצו המלאכים
בלוט לאמר קום קח את אשתך
ואת שתי בנתיך הנמצאת פן
תספה בעון העיר ויתמהמה
ויחזיקו האנשים בידו וביד
אשתו וביד שתי בנתיו בחמלת
יהוה עליו ויצאהו וינחהו מחוץ
לעיר ויהי כהוציאם אתם
החוצה ויאמר המלט על נפשך
אל תביט אחריך ואל תעמד
בכל הככר ההרה המלט פן תספה
ויאמר לוט אלהם אל נא אדני
הנה נא מצא עבדך חן בעיניך
ותגדל חסדך אשר עשית עמדי
להחיות את נפשי ואנכי לא
אוכל להמלט ההרה פן תדבקני
הרעה ומתי הנה נא העיר הזאת
קרבה לנוס שמה והוא מצער
אמלטה נא שמה הלא מצער
הוא ותחי נפשי ויאמר אליו הנה
נשאתי פניך גם לדבר הזה
לבלתי הפכי את העיר אשר
דברת מהר המלט שמה כי לא
אוכל לעשות דבר עד באך שמה
על כן קרא שם העיר צוער

quia delebit dñs ciuitatem hanc. Et Visus est eis quasi ludens loqui. Cumq; esset mane: cogebant eum angeli dicentes. Surge tolle vxorem tuam & duas filias quas habes: ne & tu pariter peras in scelere ciuitatis. Dissimulante illo apprehēderūt manū eius & manum vxoris ac duarū filiarum eius: eo q parceret dñs illi: eduxerūtq; eū & posuerunt extra ciuitatem: ibiq; locuti sunt ad eū dicentes. Salua animā tuam. Noli respicer post tergum: nec stes in oī circa regione: sed in mōte saluū te fac: ne & tu simul peas. dixitq; loth ad eos. Queso dñe mi: quia inuenit seruus tuus grām corā te: & magnificasti misericordiā tuā quā fecisti mecū vt saluares animam meā: nec possum in mōte saluari: ne forte apprehēdat me malū & moriar. Est ciuitas hec iuxta ad quā possum fugere parua: & saluabor in ea. Nūquid non modica ē: & viuet anima mea. Dixitq; ad eū. Ecce etiam in hoc suscepi p̄ces tuas: vt non subuertam vrbem pro qua locutus es. Festina & saluare ibi: quia non potero facere quicq;: dōec ingrediaris illuc. Idcirco vocatū est nomen vrbis illius segor.

q delebit dñs ciuitatē. visus ē āt deridere
ὅτι ἐκτρίψει κύριος τὴν πόλιν. ἔδοξε δὲ γελοιάζειν
corā generis suis. vt āt diluculū factū ē:
ἐνώπιον τῶν γαμβρῶν αὐτοῦ. ὡς δὲ ὄρθρος ἐγένετο,
vrgebant angeli lot: dicentes: surgēs
ἐσπούδαζον οἱ ἄγγελοι τὸν λώτ, λέγοντες, ἀναστὰς
accipe vxorē tuā τ filias
παράλαβε τὴν γυναῖκά σου καὶ τὰς θυγατέρας
q̄s habes: τ egredere: vt non pereas cū
ἃς ἔχεις, καὶ ἔξελθε, ἵνα μὴ συναπόλῃ ταῖς
iniquitatib⁹ ciuitatis. et turbati sunt. et
ἀνομίαις τῆς πόλεως. καὶ ἐταράχθησαν. καὶ
tenuerunt angeli manū eius: τ
ἐκράτησαν οἱ ἄγγελοι τῆς χειρὸς αὐτοῦ, καὶ τῆς
manū vxoris eius: et manus duarū
χειρὸς τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ τῶν χειρῶν τῶν δύο
filiarū eius: eo q parceret dñs illi.
θυγατέρων αὐτοῦ, ἐν τῷ φείσασθαι κύριον αὐτοῦ.
τ factū ē quādo eduxerūt eos foras: et
καὶ ἐγένετο ἡνίκα ἐξήγαγον αὐτοὺς ἔξω, καὶ
dixerūt saluās salua tuā ipsi⁹ animā. ne respexeris
εἶπον σώζων σῶζε τὴν σεαυτοῦ ψυχήν. μὴ περιβλέψῃς
in retrorsum neq; steteris in oī circūregiōe. in mōtē saluare: ne forte simul cōphēdaris.
εἰς τὰ ὀπίσω, μὴ δὲ στῇς ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ. εἰς τὸ ὄρος σώζου, μήποτε συμπαραληφθῇς.
dixit āt lot ad eos. queso dñe:
εἶπε δὲ λὼτ πρὸς αὐτούς. δέομαι κύριε,
quia inueni puer tu⁹ gratiā coram te:
ἐπειδὴ εὗρεν ὁ παῖς σου χάριν ἐναντίον σου,
et magnificasti iusticiā tuā: qđ facis
καὶ ἐμεγάλυνας τὴν δικαιοσύνην σου, ὃ ποιεῖς
sup me vt viuat anima mea. ego āt nō
ἐπ᾽ ἐμὲ τοῦ ζῆσαι τὴν ψυχήν μου. ἐγὼ δὲ οὐ
potero saluari in mōte: ne apprehēdāt
δυνήσομαι σωθῆναι εἰς τὸ ὄρος, μὴ καταλάβῃ
me mala et moriar. ecce ciuitas hec iuxta:
με τὰ κακὰ καὶ ἀποθάνω. ἰδοὺ πόλις αὕτη ἐγγύς,
vt fugiā ego illuc: q̄ est parua τ saluabor.
τοῦ καταφυγεῖν με ἐκεῖ, ἥ ἐστι μικρὰ καὶ σωθήσομαι.
non parua est: et saluabitur anima mea:
οὐ μικρά ἐστι, καὶ ζήσεται ἡ ψυχή μου,
ppter te? et dixit ei ecce admirat⁹ sū tuā
ἕνεκεν σου; καὶ εἶπεν αὐτῷ ἰδοὺ ἐθαύμασά σου
faciē. τ in verbo hoc ne euertam
τὸ πρόσωπον. καὶ ἐπὶ τῷ ῥήματι τούτῳ τοῦ μὴ καταστρέψαι
ciuitatē: de qua locutus es. festina
τὴν πόλιν, περὶ ἧς ἐλάλησας. σπεῦσον
ergo saluari illic non eni potero facere
οὖν τοῦ σωθῆναι ἐκεῖ. οὐ γὰρ δυνήσομαι ποιῆσαι
rem: donec venias tu illuc. ppt hoc
πρᾶγμα, ἕως τοῦ ἐλθεῖν σε ἐκεῖ. διὰ τοῦτο
vocauit nomē ciuitatis illius segor.
ἐκάλεσε τὸ ὄνομα τῆς πόλεως ἐκείνης σηγώρ.

D

Sapl. 10.

Sapl. 10.

E

Trāsla. Chal.

ארי מחבל יי׳ ית קרתא והוה כמחאיך בעיני חתנוהי ׃ וכמיסק צפרא הוה ודחיקו
מלאכיא בלוט למימר קום דבר ית אתתך וית תרתין בנתך דאשתכחן מהימנן עמך
דילמא תלקי בחובי קרתא ׃ ואתעכב ואתקיפו גובריא בידיה וביד אתתיה
וביד תרתין בנתיה כד חס יי׳ עלוהי ואפקוהי ואשרוהי מברא לקרתא ׃ והוה כד
אפיקו יתהון לברא ואמר חוס על נפשך לא תסתכי לאחורך ולא תקום בכל
מישרא לטורא אשתזיב דילמא תלקי ׃ ואמר לוט להון בבעו כען רבוני ׃ הא כען
אשכח עבדך רחמין בעינך ואסגיתא טיבותך דעבדת עמי לקימא ית נפשי ואנא
לית אנא יכיל לאשתזבא לטורא דילמא תערענני בישתא ואמות ׃ הא כען קרתא
הדא קריבא למערק לתמן והיא זעירא אשתזיב כען לתמן הלא זעירא היא
ותתקיים נפשי ׃ ואמר ליה הא נסבית אפך אף לפתגמא הדין בדיל דלא למהפך
ית קרתא דמלילתא ׃ אוחי אשתזיב לתמן ארי לא איכול למעבד מדעם עד
מיתך לתמן ׃ על כן קרא שמא דקרתא צוער ׃

Primitiua chal.

חבל נסק אמר
בנה אמן לקח
עכב תקף אנת
תרי בנה חוס
שרא אשכה קום
שרא אשזב לקח
בעה רבה שכח
סגא טוב קום
ערע מות ערק
שזב קום הפך
בעה אתא יכל
עבד אתא

Interp. chal.

quia disperdet dñs ciuitatem. Et fuit quasi ridiculus in oculis generorū suorū. Et cū ascendisset aurora: τ esset mane coegerunt angeli lot dicētes. Surge τ tolle vxorem tuā τ duas filias tuas que inuente sunt fideles tecum: ne forte percutiaris in peccatis ciuitatis. Et cum moram fecisset: apprehenderunt viri manus eius τ manum vxoris ei⁹ τ manū duarum filiarum eius: eo q misereretur dñs illius: et eduxerunt eum τ posuerunt eum extra ciuitatē. Et factū est cum eduxissent eos foras: ait. Miserere aie tue: nō respicias post tergū tuū: neq; stes in omī planicie: sed in monte saluū te fac: ne forte pereas. Et ait lot ad eos. Obsecro nunc domini mei: ecce nunc inuenit seruus tuus misericordiam in oculis tuis: τ multiplicasti bonitatem tuam quam fecisti mecū: sustentando animā meam: τ ego nō possum saluari in monte: ne forte occurrat mihi malum τ moriar. Ecce nunc ciuitas hec iuxta est ad fugiendū ibi τ est parua. Saluabor nunc ibi: nonne parua est? τ viuet anima mea. Dixitq; ei. Ecce suscepi faciem tuam etiam pro hac re: vt nō subuertam ciuitatem pro qua rogasti. festina saluare ibi quia non possum quicquā facere donec venias illuc. Propterea vocauit nomen ciuitatis sogor:

sol egressus ē sup terrā: et lot ingressus ē in segor.
ἥλιος ἐξῆλθεν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ λὼτ εἰσῆλθεν εἰς σηγώρ.
τ dñs pluit sup sodomā τ gomorrā sulphur
καὶ κύριος ἔβρεξεν ἐπὶ σόδομα καὶ γόμορρα θεῖον
et ignē a dño de celo. et subuertit ciuitates
καὶ πῦρ παρὰ κυρίου ἐξ οὐρανοῦ. καὶ κατέστρεψε τὰς πόλεις
has: et oēm circa regionē: τ omnes
ταύτας, καὶ πᾶσαν τὴν περίχωρον, καὶ πάντας
habitantes in ciuitatib⁹: τ germinantia
τοὺς κατοικοῦντας ἐν ταῖς πόλεσιν, καὶ τὰ ἀνατέλλοντα
sup terrā. τ respexit vxor eius
ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ἐπέβλεψεν ἡ γυνὴ αὐτοῦ
retrorsum: τ facta ē statua salis. manicauit āt abraam
εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ ἐγένετο στήλη ἁλός. ὤρθρισε δὲ ἀβραὰμ
diluculo in locū vbi steterat corā dño. et
τὸ πρωῒ εἰς τὸν τόπον οὗ ἑστήκει ἔναντι κυρίου. καὶ
respexit sup faciem sodomorū τ gomorrorū.
ἐπέβλεψεν ἐπὶ πρόσωπον σοδόμων καὶ γομόρρων,
et super faciē circaregionis: et vidit. τ ecce
καὶ ἐπὶ πρόσωπον τῆς περιχώρου, καὶ εἶδε. καὶ ἰδοὺ
flāma de terra: sicut vapor fornacis. τ factū ē
φλὸξ ἐκ τῆς γῆς, ὡς ἀτμὶς καμίνου. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ
cū subuerteret de⁹ oēs ciuitates regionis.
ἐκτρίψαι τὸν θεὸν πάσας τὰς πόλεις τῆς περιοίκου.
recordat⁹ ē āt de⁹ abraam. et emisit
ἐμνήσθη δὲ ὁ θεὸς τοῦ ἀβραάμ. καὶ ἐξαπέστειλε
lot de medio subuersionis cū subuerteret
τὸν λὼτ ἐκ μέσου τῆς καταστροφῆς ἐν τῷ καταστρέψαι
ciuitates in qb⁹ habitauit in eis lot. egressus
τὰς πόλεις ἐν αἷς κατῴκει ἐν αὐταῖς λώτ. ἐξῆλθε
ē āt lot de segor. et sedit in mōte ipse et
δὲ λὼτ ἐκ σηγώρ. καὶ ἐκάθητο ἐν τῷ ὄρει αὐτὸς καὶ
due filie eius cū eo. timuit eni
αἱ δύο θυγατέρες αὐτοῦ μετ᾽ αὐτοῦ. ἐφοβήθη γὰρ
habitare in segor. et habitauit in spelunca
κατοικῆσαι ἐν σηγώρ. καὶ κατῴκησεν ἐν τῷ σπηλαίῳ
ipse τ due filie eius cū eo. dixit
αὐτὸς καὶ αἱ δύο θυγατέρες αὐτοῦ μετ᾽ αὐτοῦ. εἶπε
āt senior ad iuniorē. pater noster
δὲ ἡ πρεσβυτέρα πρὸς τὴν νεωτέραν. ὁ πατὴρ ἡμῶν
senior: et nemo est sup terrā: q ingrediatur
πρεσβύτερος, καὶ οὐδείς ἐστιν ἐπὶ τῆς γῆς, ὃς εἰσελεύσεται
ad nos: sicut cōuenit vniuerse terre. veni et
πρὸς ἡμᾶς, ὡς καθήκει πάσῃ τῇ γῇ. δεῦρο καὶ
potemus patrē nostrū vino: τ dormiam⁹
ποτίσωμεν τὸν πατέρα ἡμῶν οἶνον, καὶ κοιμηθῶμεν
cū eo: τ suscitemus ex patre nostro
μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ ἐξαναστήσωμεν ἐκ τοῦ πατρὸς ἡμῶν
semen. potauerūt āt patrem suum vino in
σπέρμα. ἐπότισαν δὲ τὸν πατέρα αὐτῶν οἶνον ἐν τῇ
nocte illa. τ ingressa senior dormiuit
νυκτὶ ἐκείνῃ. καὶ εἰσελθοῦσα ἡ πρεσβυτέρα ἐκοιμήθη
cū patre suo in nocte illa. et non
μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτῆς ἐν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ. καὶ οὐκ

Esa. 15. a. Hiere. 50. f. Amos 4. a. Lu. 17. d. Ezech. 16. f. Sapl. 10. a. Osee. 11. c.

F

G

Sol egressus est sup terrā: & loth ingressus est segor. Igitur dñs pluit super sodomam & gomorrā sulphur & ignem a domino de celo: & subuertit ciuitates has & oēm circa regionē: vniuersos habitatores vrbiū & cuncta terre virentia. Respiciensq; vxor eius post se: versa est in statuam salis. Abraā autē consurgens mane vbi steterat prius cum domino: intuitus est sodomam & gomorrā & vniuersam terrā regiōis illius: viditq; ascendentē fauillam de terra quasi fornacis fumū. Cum enim subuerteret deus ciuitates regiōis illius: recordatus est abrae: & liberauit loth de subuersione vrbiū in quibus hītauerat. Ascenditq; loth de segor: & māsit in monte: due quoq; filie eius cū eo. Timuerat eīn manere ī segor. Et māsit in spelūca ipse & due filie eius cū eo. Dixitq; maior ad minorem. Pr̄ nr̄ senex est: & nullus virorū remāsit in terra: qui possit ingredi ad nos iuxta morē vniuerse terre. Veni inebriemus eum vino: dormiamusq; cū eo: vt seruare possimus ex p̄re nr̄o semē. Dederūt itaq; p̄ri suo bibere vinū nocte illa. Et ĩgressa ē maior: dormiuitq; cum patre. At ille non

השמש יצא על הארץ ולוט בא
צערה ויהוה המטיר על סדם
ועל עמרה גפרית ואש מאת יהוה
מן השמים ויהפך את הערים
האל ואת כל הככר ואת כל
ישבי הערים וצמח האדמה
ותבט אשתו מאחריו ותהי נציב
מלח וישכם אברהם בבקר אל
המקום אשר עמד שם את פני
יהוה וישקף על פני סדם
ועמרה ועל כל פני ארץ הככר
וירא והנה עלה קיטר הארץ
כקיטר הכבשן ויהי בשחת
אלהים את ערי הככר ויזכר
אלהים את אברהם וישלח את
לוט מתוך ההפכה בהפך את
הערים אשר ישב בהן לוט ויעל
לוט מצוער וישב בהר ושתי
בנתיו עמו כי ירא לשבת בצוער
וישב במערה הוא ושתי בנתיו
ותאמר הבכירה אל הצעירה
אבינו זקן ואיש אין בארץ לבוא
עלינו כדרך כל הארץ לכה
נשקה את אבינו יין ונשכבה
עמו ונחיה מאבינו זרע ותשקין
את אביהן יין בלילה הוא ותבא
הבכירה ותשכב את אביה ולא

Transla. Chal.

שמשא נפק על ארעא ולוט אתא לצוער ׃ ויי׳ אמטר על סדום ועל עמורה גפריתא
ואישתא מן קדם יי׳ מן שמיא ׃ והפך ית קרויא האילין וית כל מישרא וית כל
יתבי קרויא וצמחא דארעא ׃ ואיסתכיאת אתתיה מבתרוהי והות קמתא דמלחא ׃
ואקדים אברהם בצפרא לאתרא דשמיש תמן בצלו קדם יי׳ ׃ ואיסתכי על אפי
סדום ועמורה ועל כל אפי ארעא מישרא וחזא והא סליק תננא דארעא כתננא
דאתונא ׃ והוה כחבלות יי׳ ית קרוי מישרא ודכיר יי׳ ית אברהם ושלח ית לוט
מגו הפכתא כד הפך ית קרויא דהוה יתיב בהון לוט ׃ וסליק לוט מצוער ויתיב בטורא
ותרתין בנתיה עמיה ארי דחיל למיתב בצוער ויתיב במערתא הוא ותרתין בנתיה ׃
ואמרת רבתא לזעירתא אבונא סיב וגבר לית בארעא למיעל עלנא כאורח כל
ארעא ׃ איתא נשקי ית אבונא חמרא ונשכוב עימיה ונקיים מאבונא בנין ׃
ואשקיאן ית אבוהון חמרא בליליא הוא ועלת רבתא ושכיבת עם אבוהא ולא

Interp. chal.

sol egressus est super terrā: τ lot venit ī sogor. Et dñs pluit super sodomam τ gomorrā sulphur τ ignem a facie dñi de celo. Et subuertit ciuitates has τ omnes planiciem τ oēs habitatores vrbium τ germē terre. Et respexit vxor ei⁹ post se: τ facta est statua salis. Et surrexit abraham mane ad locum vbi steterat in oratione coram dño. Et aspexit contra faciem sodome τ gomorre: τ contra faciem terre campestris: τ vidit. τ ecce ascendit fumus de terra sicut fumus fornacis. Et factum est cum disperderet dñs ciuitates campestres: recordatus est dñs abrahe τ misit lot de medio subuersionis: quando subuertit ciuitates in quibus habitabat lot. Et ascendit lot de sogor τ habitauit in monte τ due filie eius cum eo: quia timuit habitare in sogor: τ habitauit in spelunca ipse τ due filie eius. Et dixit maior minori. Pater noster senex est: τ non est vir in terra vt ingrediatur ad nos iuxta consuetudinem vniuerse terre. Veni potemus patrem nostrū vino: τ cubemus cum eo τ reseruabimus de patre nostro filios. Et potauerunt patrem suum vino in nocte illa: τ ingressa est maior et concubuit cum patre suo. Et nesciuit

Primitiua chal.

מטר נפק
כרה אל שרא
שכה היה
קום קדם צלא
שכה שרא
אתן כרה
תרי יתב רבה
שוב עול שכה
שכב קום בנה
שקה עול רבה

ידע בשכבה ובקומה: ויהי ממחרת ותאמר הבכירה אל הצעירה הן שכבתי אמש את אבי נשקנו יין גם הלילה ובאי שכבי עמו ונחיה מאבינו זרע: ותשקין גם בלילה ההוא את אביהן יין ותקם הצעירה ותשכב עמו ולא ידע בשכבה ובקמה: ותהרין שתי בנות לוט מאביהן: ותלד הבכירה בן ותקרא שמו מואב הוא אבי מואב עד היום: והצעירה גם הוא ילדה בן ותקרא שמו בן עמי הוא אבי בני עמון עד היום:

Cap. xx.

ויסע משם אברהם ארצה הנגב וישב בין קדש ובין שור ויגר בגרר: ויאמר אברהם אל שרה אשתו אחתי הוא וישלח אבימלך מלך גרר ויקח את שרה: ויבא אלהים אל אבימלך בחלום הלילה ויאמר לו הנך מת על האשה אשר לקחת והוא בעלת בעל: ואבימלך לא קרב אליה ויאמר אדני הגוי גם צדיק תהרג: הלא הוא אמר לי אחתי הוא והיא גם הוא אמרה אחי הוא בתם לבבי ובנקין כפי עשיתי זאת: ויאמר

[l]sensit: nec [m]qñ accubuit filia: nec [n]qñ surrexit. [p]Altera [o]quoq; [p]die [q]dixit [r]maior [s]ad [t]minorē. [u]Ecce [x]dormiui [y]heri [z]cum [a]pře meo. [b]Demus ei bibere [c]vinū [d]et [e]hac nocte [f]& [g]dormies [h]cū eo: [i]vt saluemus [l]semē [k]de pře nřo. [m]Dederuntq; [n]etiā & [p]illa [o]nocte [r]patri suo [m]bibere [s]vinū. [t]Ingressaq; [u]minor filia [x]dormiuit [y]cū eo: [z]& nec quidē tūc [a]sensit [b]qñ concubuerit: [c]vel qñ illa surrexit. [d]Cōceperūt ergo [e]due [f]filie [g]loth [h]d̄ pře suo. [i]pepitq; [k]maior [l]filiū: [m]& vocauit [n]nomē eius [o]moab. [p]Ipe est [q]př [r]moabitarū [s]vsq; i [t]pňtē diē. [u]Minor [x]quoq; [y]pepit [z]filiū: [b]& vocauit [c]nomē eius āmō. i. [d]filius [e]ppři mei. [f]Ipe ē [g]př [i]āmonitarū [k]vsq; [l]hodie.

Profect9 [b]inde Ca. 20 [c]abraā [d]in terrā [e]australem [f]habitauit [g]inter [h]cades [i]& [k]sur: [l]& pegrinatus est [m]in geraris. [n]Dixitq; [o]de [q]sara [r]vxore sua [s]soror mea [t]est. [u]Misit ergo [x]abimelech [y]rex [z]gerare [a]& tulit [b]eā. [c]Venit autem [e]deus [f]ad [g]abimelech [h]p somnium [i]nocte [k]& ait [l]illi. [m]En [n]morieris [o]propter [p]mulierem: [q]quā [r]tulisti. [s]Habet [t]enī [u]virum. [x]Abimelech vero [y]nō [z]tetigerat [a]eam. [b]& ait. [c]Dñe [d]nū [e]gētē ignorātē & [f]iustā [g]iterficies? [h]Nōne [i]ipse [k]dixit [l]mihi [m]soror mea [n]est: [o]& ipsa [r]ait: [s]frater meus [t]est. [u]In simplicitate [x]cordis mei [y]& mūdicia [z]manuū mearū [a]feci [b]hoc. [c]Dixitq;

ᾔδει ἐν τῷ κοιμηθῆναι αὐτὴν καὶ ἀναστῆναι. ἐγένετο δὲ τῇ ἐπαύριον, καὶ εἶπεν ἡ πρεσβυτέρα πρὸς τὴν νεωτέραν· ἰδοὺ ἐκοιμήθην χθὲς μετὰ τοῦ πατρὸς ἡμῶν· ποτίσωμεν αὐτὸν οἶνον καὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ· καὶ εἰσελθοῦσα κοιμήθητι μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐξαναστήσωμεν ἐκ τοῦ πατρὸς ἡμῶν σπέρμα. ἐπότισαν δὲ καὶ ἐν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ τὸν πατέρα αὐτῶν οἶνον· καὶ εἰσελθοῦσα ἡ νεωτέρα ἐκοιμήθη μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτῆς· καὶ οὐκ ᾔδει ἐν τῷ κοιμηθῆναι αὐτὴν καὶ ἀναστῆναι. καὶ συνέλαβον αἱ δύο θυγατέρες λὼτ ἐκ τοῦ πατρὸς αὐτῶν. καὶ ἔτεκεν ἡ πρεσβυτέρα υἱόν, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ μωάβ, λέγουσα ἐκ τοῦ πατρός μου. οὗτος πατὴρ μωαβιτῶν ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας. ἔτεκεν δὲ καὶ ἡ νεωτέρα υἱόν, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀμμών, υἱὸς γένους μου. οὗτος πατὴρ ἀμμανιτῶν ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας.

Ca. 20

Καὶ ἐκίνησεν ἐκεῖθεν ἀβραὰμ εἰς γῆν πρὸς λίβα· καὶ ᾤκησεν ἀναμέσον καδὴς καὶ ἀναμέσον σούρ· καὶ παρῴκησεν ἐν γεράροις. εἶπε δὲ ἀβραὰμ περὶ σάρρας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, ὅτι ἀδελφή μου ἐστίν· ἐφοβήθη γὰρ εἰπεῖν, ὅτι γυνή μου ἐστί, μήποτε ἀποκτείνωσιν αὐτὸν οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως δι' αὐτήν. ἀπέστειλε δὲ ἀβιμέλεχ βασιλεὺς γεράρων, καὶ ἔλαβε τὴν σάρραν. καὶ εἰσῆλθεν ὁ θεὸς πρὸς ἀβιμέλεχ τὴν νύκτα, καὶ εἶπεν· ἰδοὺ σὺ ἀποθνήσκεις περὶ τῆς γυναικός, ἧς ἔλαβες· αὕτη δέ ἐστι συνῳκηκυῖα ἀνδρί. ἀβιμέλεχ δὲ οὐχ ἥψατο αὐτῆς· καὶ εἶπε· κύριε, ἔθνος ἀγνοοῦν καὶ δίκαιον ἀπολεῖς; οὐκ αὐτός μοι εἶπεν, ἀδελφή μου ἐστί; καὶ αὐτή μοι εἶπεν, ἀδελφός μου ἐστίν. ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ καὶ ἐν δικαιοσύνῃ χειρῶν ἐποίησα τοῦτο. εἶπε δὲ

Primitiua chal.

Transla. Chal.

Interp. chal.

quando cubuit nec qñ surrexit. Et factum est in die sequēti: et dixit maior minori. Ecce ɔcubui heri cū patre meo. Potemus eū vino etiam in hac nocte: ⁊ ingredere cuba cum eo: vt reseruemus de patre nostro filios. Et potauerūt etiā in nocte illa patrē suū vino et surrexit minor ⁊ concubuit cū eo. Et nesciuit quādo cubuit nec quādo surrexit. Et conceperunt due filie lot de patre suo. Et peperit maior filiū: ⁊ vocauit nomen eius moab: ipse est pater moabitarū vsq; in diem hanc. Et minor etiam ipsa peperit filium ⁊ vocauit nomen eius filium populi mei: ipse est pater filiorum amon vsq; in diem hanc. Ca. 20.

Et profectus est inde abraham in terram australem ⁊ habitauit inter recam ⁊ agara: ⁊ peregrinatus est in gerar. Et dixit abrahā de sara vxore sua: soror mea est. Et misit abimelech rex gerar: ⁊ tulit saram. Et venit verbum a facie dei ad abimelech in visione noctis: ⁊ ait illi. En tu morieris propter mulierem quam tulisti: est enim vxor viri. Et abimelech non accessit ad eam. Et ait. Domine nunquid gentē etiam iustam interficies? Nonne ipse dixit mihi soror mea est: et ipsa quoq; ait frater meus est? In rectitudine cordis mei: ⁊ in mundicia manuum mearum feci hoc. Et ait

αὐτῷ ὁ θεὸς καθ' ὕπνον· κἀγὼ ἔγνων ὅτι ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ ἐποίησας τοῦτο, καὶ ἐφεισάμην σου τοῦ μὴ ἁμαρτῆσαί σε εἰς ἐμέ· ἕνεκα τούτου οὐκ ἀφῆκά σε ἅψασθαι αὐτῆς. νῦν δὲ ἀπόδος τὴν γυναῖκα τῷ ἀνθρώπῳ, ὅτι προφήτης ἐστί, καὶ προσεύξεται περὶ σοῦ, καὶ ζήσεις. εἰ δὲ μὴ ἀποδίδως, γνῶθι ὅτι ἀποθανῇ σὺ καὶ πάντα τὰ σά. καὶ ὤρθρισεν ἀβιμέλεχ τοπρωΐ, καὶ ἐκάλεσε πάντας τοὺς παῖδας αὐτοῦ, καὶ ἐλάλησε πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα εἰς τὰ ὦτα αὐτῶν. ἐφοβήθησαν δὲ πάντες οἱ ἄνθρωποι σφόδρα. καὶ ἐκάλεσεν ἀβιμέλεχ τὸν ἀβραάμ, καὶ εἶπεν αὐτῷ· τί τοῦτο ἐποίησας ἡμῖν; μή τι ἡμάρτομεν εἰς σέ, ὅτι ἐπήγαγες ἐπ' ἐμὲ καὶ ἐπὶ τὴν βασιλείαν μου ἁμαρτίαν μεγάλην; ἔργον ὃ οὐδεὶς ποιήσει, πεποίηκάς μοι. εἶπε δὲ ἀβιμέλεχ τῷ ἀβραάμ· τί ἐνιδὼν ἐποίησας τοῦτο; εἶπε δὲ ἀβραάμ· εἶπα γάρ, ἄρα οὐκ ἔστι θεοσέβεια ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, ἐμέ τε ἀποκτενοῦσιν ἕνεκεν τῆς γυναικός μου. καὶ γὰρ ἀληθῶς ἀδελφή μου ἐστὶν ἐκ πατρός, ἀλλ' οὐκ ἐκ μητρός· ἐγενήθη δέ μοι εἰς γυναῖκα. ἐγένετο δὲ ἡνίκα ἐξήγαγέ με ὁ θεὸς ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός μου, καὶ εἶπα αὐτῇ· ταύτην τὴν δικαιοσύνην ποιήσεις ἐπ' ἐμέ, εἰς πάντα τόπον, οὗ ἐὰν εἰσέλθωμεν ἐκεῖ, εἰπόν

[b]ad eum [c]deus. [g]Et [h]ego [i]scio [k]q [l]simplici [m]corde [n]feceris: [p]& ideo custodiui [q]te: [t]ne peccares [u]i me: & [y]nō [a]dimisi [b]vt tangeres [c]eam. [d]Nunc ergo [e]redde [g]viro suo [f]vxorem: [l]& orabit [m]pro te: [h]quia [i]propheta [k]est: [n]& viues. [o]Si aūt [p]nolueris [q]reddere: [r]scito [s]q [t]morte [u]morieris [x]tu [y]& omnia [z]que [a]tua sunt. [b]Statiq; de nocte cōsurgēs [c]abimelech [e]vocauit [f]omnes [g]seruos suos: [h]& locutus est [k]vniuersa [l]verba [m]hec [n]in auribus eorum. [o]Timueruntq; oēs [p]viri [q]valde. [r]Vocauit autem [s]abimelech ēt [t]abraā [u]& dixit [x]ei. [y]quid [z]fecisti [a]nobis: [b]quid [c]peccauimus [d]in te: [e]quia [f]induxisti [g]sup me [h]& sup [i]regnū meū [k]peccatum [l]grande? [m]que [o]non [p]debuisti facere: [q]fecisti [r]nobis. rursusq; expostulans [s]ait. [t]quid [y]vidisti [z]vt [a]hoc [b]faceres. [f]Respōdit [g]abraā. [i]Cogitaui mecū dicens. [k]Forsitan [l]nō est [m]timor [n]dei [o]in loco [p]isto: [q]& interficient me [r]propter [t]vxorē meā. [u]Alias āt & [x]vere [y]soror mea [b]est [z]filia [a]pris mei: & [d]nō [e]filia [f]matris mee: [g]& duxi eam [i]in vxorem. [l]Postq; [k]aūt [m]eduxit [n]me [o]de9 [p]de domo [q]pris mei: [r]dixi [s]ad eam. [t]Hanc [u]misericordiā [x]facies [y]mecum. [a]In [b]omni [c]loco [d]ad [f]quē [e]ingrēdiemur [g]dices q

אליו האלהים בחלם גם אנכי ידעתי כי בתם לבבך עשית זאת ואחשך גם אנכי אותך מחטו לי על כן לא נתתיך לנגע אליה: ועתה השב אשת האיש כי נביא הוא ויתפלל בעדך וחיה ואם אינך משיב דע כי מות תמות אתה וכל אשר לך: וישכם אבימלך בבקר ויקרא לכל עבדיו וידבר את כל הדברים האלה באזניהם וייראו האנשים מאד: ויקרא אבימלך לאברהם ויאמר לו מה עשית לנו ומה חטאתי לך כי הבאת עלי ועל ממלכתי חטאה גדלה מעשים אשר לא יעשו עשית עמדי: ויאמר אבימלך אל אברהם מה ראית כי עשית את הדבר הזה: ויאמר אברהם כי אמרתי רק אין יראת אלהים במקום הזה והרגוני על דבר אשתי: וגם אמנה אחתי בת אבי הוא אך לא בת אמי ותהי לי לאשה: ויהי כאשר התעו אתי אלהים מבית אבי ואמר לה זה חסדך אשר תעשי עמדי אל כל המקום אשר נבוא שמה אמרי

Transla. Chal.

Interp. chal.

illi de9 p somniū. Manifestū ē etiā corā me qd in rectitudine cordis tui fecisti hoc: ⁊ phibui quoq; ego te ne peccares corā me. ppterea nō dimisi te vt accederes ad eam. Et nūc redde vxorē viro: q2 ppheta est: ⁊ orabit pro te ⁊ viues: ⁊ si nolueris reddere: scito q morte morieris tu ⁊ oīa que tua sunt. Et surrexit abimelech manē ⁊ vocauit oēs seruos suos: ⁊ locu9 est vniuersa verba hec corā eis: ⁊ timuerūt viri valdē. Et vocauit abimelech abraham. et dixit ei. Quid fecisti nobis ⁊ qd peccaui tibi: q2 induxisti sup mē: ⁊ sup regnū meū peccatū grande. opera que non erant digna fieri: fecisti mecum. Et ait abimelech ad abraham. Quid vidisti quod fecisti rem hanc. Dixitq; abraham. Quia dixi forte non est timor dei in loco isto: ⁊ interficient me propter vxorem meā. Sed ⁊ in veritate soror mea est filia patris mei: sed non filia matris mee: et fuit mihi in vxorem. Et factum est cum aberrassent populi post opera manuum suarum: me applicauit dominus ad timorem suū ex domo patris mei. Et dixi ei. Hec est misericordia tua quam facies mecum: in omni loco in quem ingrediemur: dic

Primitiua chal.

Primitiua heb. | Ter. Heb. | Gen. | Ca. xxi.

לאחי הוא: ויקח אבימלך צאן
ובקר ועבדים ושפחת ויתן
לאברהם וישב לו את שרה
אשתו: ויאמר אבימלך הנה
ארצי לפניך בטוב בעיניך שב:
ולשרה אמר הנה נתתי אלף כסף
לאחיך הנה הוא לך כסות עינים
לכל אשר אתך ואת כל ונכחת:
ויתפלל אברהם אל האלהים
וירפא אלהים את אבימלך ואת
אשתו ואמהתיו וילדו: כי עצר
עצר יהוה בעד כל רחם לבית
אבימלך על דבר שרה אשת
אברהם:

Cap. xxi.

ויהוה פקד את
שרה כאשר אמר ויעש יהוה
לשרה כאשר דבר: ותהר ותלד
שרה לאברהם בן לזקניו למועד
אשר דבר אתו אלהים: ויקרא
אברהם את שם בנו הנולד לו
אשר ילדה לו שרה יצחק: וימל
אברהם את יצחק בנו בן שמנת
ימים כאשר צוה אתו אלהים:
ואברהם בן מאת שנה בהולד לו
את יצחק בנו: ותאמר שרה צחק
עשה לי אלהים כל השמע
יצחק לי: ותאמר מי מלל
לאברהם היניקה בנים שרה כי

Trãsla. B. Hiero.

frater tuus sim. Tulit igitur abimelech oues & boues & seruos & ancillas: & dedit abraam. Reddiditq; illi saram vxorem suam: & ait. Terra corã vobis ẽ: vbi cũq; tibi placuerit hita. Sare ãt dixit. Ecce mille argenteos dedi fratri tuo: hoc erit tibi in velamen oculorum ad oẽs qui tecũ sũt: & quocũq; prexeris: memẽto te dep̄hẽsã. Orãte ãt abraam: sanauit deus abimelech & vxorẽ ãcillasq; eius: & peperũt. Cõcluserat ẽi dominus omnem vuluam domus abimelech propter saram vxorem abrae.

Ca. 21.

Visitauit autem dñs sarã sicut promiserat: & impleuit que locutus est. Concepitq; & peperit filium in senectute sua: tempore quo predixerat ei deus. Vocauitq; abraam nomen filii sui quem genuit ei sara isaac: & circũcidit eum octauo die: sicut p̄ceperat ei deus: cum esset cẽtũ annorũ. Hac quippe etate pr̃is natus est isaac. Dixitq; sara. Risum fecit mihi deus: & quicunq; audierit corridebit mihi. rursũq; ait. Quis auditurus crederet abraã: q̃ sara lactaret filium: quem

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

me: q2 frater me° ẽ. accepit ãt abimelech mille didrachmas τ oues τ vitulos et seruos et ancillas: et dedit abraam. et reddidit illi sarrã vxorẽ suam. et dixit abimelech abraam: ecce tra mea coram te. vbicũq; tibi placuerit habita. et sarre dixit: ecce dedi fratri tuo mille didrachmas. hec tibi erunt in preciũ faciei tue: τ oĩbus q̃ tecũ et oĩa vere loq̄re. orauit ãt abraam ad deũ. et sanauit deus abimelech et vxorem suã τ oẽs ancillas eius: et oĩa iumẽta eorũ. et pepererũt q2 concludens cõclusit de° de foris oẽs vuluã in domo abimelech: propter sarrã vxorem abraam.

ἐμέ, ὅτι ἀδελφός μου ἐστίν. ἔλαβε δὲ ἀβιμέλεχ χίλια δίδραχμα καὶ πρόβατα καὶ μόσχους καὶ παῖδας καὶ παιδίσκας, καὶ ἔδωκε τῷ ἀβραάμ. καὶ ἀπέδωκεν αὐτῷ σάρραν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. καὶ εἶπεν ἀβιμέλεχ τῷ ἀβραάμ, ἰδοὺ ἡ γῆ μου ἐναντίον σου· οὗ ἐάν σοι ἀρέσκῃ κατοίκει. καὶ τῇ σάρρᾳ εἶπεν, ἰδοὺ δέδωκα τῷ ἀδελφῷ σου χίλια δίδραχμα· ταῦτα σοι ἔσται εἰς τιμὴν τοῦ προσώπου σου, καὶ πάσαις ταῖς μετὰ σοῦ. καὶ πάντα ἀλήθευσον. προσηύξατο δὲ ἀβραὰμ πρὸς τὸν θεόν. καὶ ἰάσατο ὁ θεὸς τὸν ἀβιμέλεχ καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ πάσας τὰς παιδίσκας αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ κτήνη αὐτῶν, καὶ ἔτεκον. ὅτι συγκλείων συνέκλεισεν ὁ θεὸς ἔξωθεν πᾶσαν μήτραν ἐν τῷ οἴκῳ ἀβιμέλεχ, ἕνεκεν σάρρας τῆς γυναικὸς ἀβραάμ.

D

Ca. 21.

Et dñs visitauit sarrã: sicut dixit et fecit dñs sarre sicut locut° ẽ. et cõcipiẽs pepit abraam filiũ in senectute: ĩ temp° sicut locut° ẽ ei dñs: τ vocauit nomẽ filij sui q̃ fuit illi: quẽ pepit illi sarra: isaac. circuncidit ãt abraam isaac die octaua. sicut precepit ei dñs. et abraam erat ãnorũ centũ: qũ nat° ẽ ei isaac filius eius. dixit ãt sarra: risũ mihi fecit dñs. q̃ cũ audierit cõgaudebit mihi et dixit: q̃s annũciabit abraam: q̃d lactat puerũ sarra: q2

Καὶ κύριος ἐπεσκέψατο τὴν σάρραν, καθὰ εἶπε· καὶ ἐποίησε κύριος τὴν σάρραν καθὰ ἐλάλησε. καὶ συλλαβοῦσα, ἔτεκε τῷ ἀβραὰμ υἱὸν εἰς τὸ γῆρας, εἰς τὸν καιρὸν καθὰ ἐλάλησεν αὐτῷ κύριος. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ γενομένου αὐτῷ, ὃν ἔτεκεν αὐτῷ σάρρα, ἰσαάκ. περιέτεμε δὲ ἀβραὰμ τὸν ἰσαὰκ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ, καθὰ ἐνετείλατο αὐτῷ κύριος. καὶ ἀβραὰμ ἦν ἐτῶν ἑκατόν, ἡνίκα γέγονεν αὐτῷ ἰσαὰκ ὁ υἱὸς αὐτοῦ. εἶπε δὲ σάρρα, γέλωτά μοι ἐποίησε κύριος. ὃς γὰρ ἂν ἀκούσῃ συγχαρεῖταί μοι. καὶ εἶπε, τίς ἀναγγελεῖ τῷ ἀβραάμ, ὅτι θηλάζει παιδίον σάρρα, ὅτι

A

1. Re. 1. d. Heb. 11. c. Mat. 1. a.

Josue. 24. a.

Transla. Chal.

Interp. chal.

de me frater meus est. Et tulit abimelech oues τ boues τ seruos τ ancillas τ dedit abrahe: τ reddidit ei saram vxorem suam. Dixitq; abimelech. Ecce terra mea coram te est: vbicumq; placuerit oculis tuis habita. Sare autem dixit. Ecce dedi mille siclos argenti fratri tuo. Ecce illud est tibi velamen honoris: pro eo q̃ miserim tollere te: τ viderim te τ omnia que tecum sunt: τ super omnia que dixisti: estoq; reprehensa. Et orauit abraham coram deo: τ sanauit deus abimelech τ vxorem eius ancillasq; eius et refrigerati sunt. Nam concludens concluserat dñs oẽm aperturã vulue domus abimelech propter sarã vxorẽ abrahã.

Ca. 21.

Recordatusq; est dñs sare sicut dixerat: et fecit dñs sare sicut locutus est: τ cõcepit τ peperit sara abrahe filiũ in senectute sua in tẽpore quo locutus fuerat ei deus. Vocauitq; abraham nomen filii sui qui natus est ei: quem peperit ei sara isaac. Et circumcidit abraham isaac filium suum: filium octo dierum: sicut precepit ei deus. Abraham autem erat filius centum annorũ quando natus est ei isaac filius suus. Et dixit sara. Gaudium mihi fecit deus: omnis qui audierit congratulabitur mihi. Et dixit. Fidelis est qui dixit abrahe: τ impleuit qđ lactaret filios sara: quia

---

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina. | Trãsla. B. Hiero. | Ter. Heb. | Gen. | Ca. xxi. | Primitiua heb.

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

pepi filiũ in senectute mea. τ creuit puer: et ablactat° ẽ. et fecit abraam cõuiuiũ magnũ: q̃ die ablactat° ẽ isaac filius eius. videns ãt sarra filiũ agar egyptie: qui fuit abraam: ludẽtẽ cum isaac filio suo. τ dixit abraam: eijce ancillam et filiũ eius. nõ enĩ hereditabit filius ancille cum filio meo isaac. durũ ãt apparuit verbũ valde coram abraam de filio suo ismael. dixit ãt deus abraam. ne durũ sit coram te de puero τ de ancilla. oĩa q̃cũq; dixerit tibi sarra: audi vocẽ eius. q2 in isaac vocabit tibi semen. et filiũ ãt ancille in gẽtẽ magnã faciã cũ q2 semen tuũ ẽ. surrexit ãt abraã mane: τ accepit panes et vtrẽ aque: et dedit agar. et imposuit puerũ sup humeros ei°: et dimisit eam. abiens ãt errabat per desertũ. iuxta puteũ iuramẽti. defecit ãt aqua vtris. et proiecit puerũ subter vnã abietẽ. τ abiens sedit eregione eius de longe. q̃si arcus iactũ. dixit enĩ nõ videbo mortem filij mei. et sedit contra. clamans ãt puer fleuit. exaudiuit ãt deus puerũ de loco vbi erat. τ vocauit angelus dñi agar de celo: et dixit ei.

ἔτεκον υἱὸν ἐν τῷ γήρᾳ μου. καὶ ηὐξήθη τὸ παιδίον, καὶ ἀπεγαλακτίσθη. καὶ ἐποίησεν ἀβραὰμ δοχὴν μεγάλην, ἡ ἡμέρᾳ ἀπεγαλακτίσθη ἰσαὰκ ὁ υἱὸς αὐτοῦ. ἰδοῦσα δὲ σάρρα τὸν υἱὸν ἄγαρ τῆς αἰγυπτίας, ὃς ἐγένετο τῷ ἀβραάμ, παίζοντα μετὰ ἰσαὰκ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς, καὶ εἶπε τῷ ἀβραάμ, ἔκβαλε τὴν παιδίσκην καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς. οὐ γὰρ μὴ κληρονομήσει ὁ υἱὸς τῆς παιδίσκης μετὰ τοῦ υἱοῦ μου ἰσαάκ. σκληρὸν δὲ ἐφάνη τὸ ῥῆμα σφόδρα ἐναντίον ἀβραὰμ περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἰσμαήλ. εἶπε δὲ ὁ θεὸς τῷ ἀβραάμ. μὴ σκληρὸν ἔστω ἐναντίον σου περὶ τοῦ παιδίου καὶ περὶ τῆς παιδίσκης. πάντα ὅσα ἂν εἴπῃ σοι σάρρα, ἄκουε τῆς φωνῆς αὐτῆς. ὅτι ἐν ἰσαὰκ κληθήσεταί σοι σπέρμα. καὶ τὸν υἱὸν δὲ τῆς παιδίσκης εἰς ἔθνος μέγα ποιήσω αὐτόν, ὅτι σπέρμα σόν ἐστιν. ἀνέστη δὲ ἀβραὰμ τοπρωΐ, καὶ ἔλαβεν ἄρτους καὶ ἀσκὸν ὕδατος, καὶ ἔδωκε τῇ ἄγαρ. καὶ ἐπέθηκε τὸ παιδίον ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτῆς, καὶ ἀπέστειλεν αὐτήν, ἀπελθοῦσα δὲ ἐπλανᾶτο κατὰ τὴν ἔρημον. κατὰ τὸ φρέαρ τοῦ ὅρκου. ἐξέλιπε δὲ τὸ ὕδωρ τοῦ ἀσκοῦ. καὶ ἔρριψε τὸ παιδίον ὑποκάτω μιᾶς ἐλάτης. καὶ ἀπελθοῦσα ἐκάθητο ἀπέναντι αὐτοῦ μακρόθεν, ὡσεὶ τόξου βολήν. εἶπε γάρ, οὐ μὴ ἴδω τὸν θάνατον τοῦ παιδίου μου. καὶ ἐκάθισεν ἀπέναντι. ἀναβοήσαν δὲ τὸ παιδίον ἔκλαυσεν. ἐπήκουσε δὲ ὁ θεὸς τοῦ παιδίου ἐκ τοῦ τόπου οὗ ἦν. καὶ ἐκάλεσεν ἄγγελος κυρίου τὴν ἄγαρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῇ.

B

Roma. 9. b.

C

Trãsla. B. Hiero.

peperit ei iã seni. Creuit igitur puer: & ablactatus est. Fecitq; abraã grãde cõuiuium in die ablactatiõis eius. Cũq; vidisset sara filiũ agar egyptie ludentem cum isaac filio suo: dixit ad abraam. Eiice ancillam hanc & filium eius. Nõ enim erit heres filius ancille cũ filio meo isaac. Dure accepit hoc abraam pro filio suo. Cui dixit deus. Non tibi videatur asperum super puero & sup ancilla tua. Oĩa que dixerit tibi sara: audi vocem eius: quia in isaac vocabitur tibi semen. Sed & filium ancille faciã in gẽtẽ magnã: quia semen tuum est. Surrexit itaq; abraam mane: & tollens panẽ & vtrem aque imposuit scapule eius: tradiditq; puerũ & dimisit eã. que cũ abisset: errabat in solitudĩe bersabee. Cũq; consumpta esset aq̃ in vtre: abiecit puerũ subter vnam arborẽ q̃ ibi erat: & abiit. Seditq; e regione procul quantum potest arcus iacere. Dixit ei. Nõ videbo morientẽ puerum. & sedens cõtra: leuauit vocem suã & fleuit. Exaudiuit autem deus vocẽ pueri. Vocauitq; angelus dei agar de celo dicens.

Ter. Heb.

ילדתי בן לזקניו: ויגדל הילד
ויגמל ויעש אברהם משתה גדול
ביום הגמל את יצחק: ותרא שרה
את בן הגר המצרית אשר ילדה
לאברהם מצחק: ותאמר
לאברהם גרש האמה הזאת ואת
בנה כי לא יירש בן האמה
הזאת עם בני עם יצחק: וירע
הדבר מאד בעיני אברהם על
אודת בנו: ויאמר אלהים אל
אברהם אל ירע בעיניך על הנער
ועל אמתך כל אשר תאמר אליך
שרה שמע בקלה כי ביצחק
יקרא לך זרע: וגם את בן האמה
לגוי אשימנו כי זרעך הוא:
וישכם אברהם בבקר ויקח לחם
וחמת מים ויתן אל הגר שם על
שכמה ואת הילד וישלחה ותלך
ותתע במדבר באר שבע: ויכלו
המים מן החמת ותשלך את
הילד תחת אחד השיחם: ותלך
ותשב לה מנגד הרחק כמטחוי
קשת כי אמרה אל אראה במות
הילד ותשב מנגד ותשא את
קלה ותבך: וישמע אלהים את
קול הנער ויקרא מלאך אלהים
אל הגר מן השמים ויאמר לה

Transla. Chal.

Interp. chal.

peperi filium in senectute sua. Et creuit puer τ ablactatus est. Et fecit abraham conuiuiũ magnuꝫ in die quo ablactatus est isaac. Et vidit sara filiũ agar egyptie quem peperit abrahe ludenteꝫ. Et dixit abrahe. Eijce ancillam hanc τ filiũ eius: quia non erit heres filius ancille huius cum filio meo isaac. Et displicuit verbum nimis in oculis abrahe: propter filium suũ. Dixitq; de° abrahe. Ne displiceat in oculis tuis super puero τ super ancilla tua: omnia que dixerit tibi sara acquiesce illi: quoniam in isaac vocabuntur tibi filij. Filium quoq; ancille in gentem ponam eum: quia filius tuus est. Et surrexit abraham mane τ tulit panẽ et lagenã aque: τ dedit ipsi agar: ponens sup humeꝝ eius τ puerũ: τ dimisit eam: et abijt τ errabat in deserto bersabee. τ cõsumpte sunt aque de lagena τ proiecit puerum subter vnam arborem. Et abijt: τ sedit eregione: longe quantuꝫ potest arcus iacere. quia dixit non videbo mortem pueri. Seditq; e regione: τ leuauit vocem suam τ fleuit. et audita est coram deo vox pueri. Et vocauit angelus dei agar de celo. Et dixit ei.

Primitiua chal.

c

מה לך הגר אל תיראי כי שמע אלהים אל קול הנער באשר הוא שם: קומי שאי את הנער והחזיקי את ידך בו כי לגוי גדול אשימנו: ויפקח אלהים את עיניה ותרא באר מים ותלך ותמלא את החמת מים ותשק את הנער: ויהי אלהים את הנער ויגדל וישב במדבר ויהי רבה קשת: וישב במדבר פארן ותקח לו אמו אשה מארץ מצרים: ויהי בעת ההוא ויאמר אבימלך ופיכל שר צבאו אל אברהם לאמר אלהים עמך בכל אשר אתה עשה: ועתה השבעה לי באלהים הנה אם תשקר לי ולניני ולנכדי כחסד אשר עשיתי עמך תעשה עמדי ועם הארץ אשר גרתה בה: ויאמר אברהם אנכי אשבע: והוכח אברהם את אבימלך על אדות באר המים אשר גזלו עבדי אבימלך: ויאמר אבימלך לא ידעתי מי עשה את הדבר הזה וגם אתה לא הגדת לי וגם אנכי לא שמעתי בלתי היום: ויקח אברהם צאן ובקר ויתן לאבימלך ויכרתו שניהם ברית:

Quid agis agar? Noli timere. Exaudiuit enim deus vocem pueri de loco in quo est. Surge et tolle puerum: et tene manum illius: quia in gentem magnam faciam eum. Aperuitque deus oculos eius. Que vidés puteum aque: abiit et impleuit utrem: dedit puero bibere: et fuit cum eo. qui creuit: et moratus est in solitudine: factusque est iuuenis sagittarius. habitauitque in deserto pharan: et accepit illi mater sua uxorem de terra egypti. Eodem tempore dixit abimelech et phicol princeps exercitus eius ad abraam. Deus tecum est in uniuersis que agis. Iura ergo per deum ne noceas mihi et posteris meis stirpique mee: sed iuxta misericordiam quam feci tibi: facies mihi et terre in qua versatus es aduena. Dixitque abraam: ego iurabo. Et increpauit abimelech propter puteum aque: quem vi abstulerant serui eius. Respondit que abimelech. Nesciui quis fecerit hanc rem. Sed et tu non indicasti mihi: et ego non audiui preter hodie. Tulit itaque abraam oues et boues: et dedit abimelech. Percusseruntque ambo fedus.

dei ad agar. ne timeas. exaudiuit enim deus vocem pueri de loco ubi est. surge accipe puerum. et tene manu eius. in enim gentem magnam faciam eum. et aperuit deus oculos eius. et vidit puteum aque viue. et abiit et impleuit utrem aque. et potauit puerum suum. et fuit deus cum puero. et creuit: et habitauit in deserto. factus est autem sagittarius. et habitauit in deserto pharan. et accepit illi mater uxorem de terra egipto. et factum est in tempore illo. et dixit abimelech et ochozad pronubus eius: et phichol princeps exercitus eius ad abraam: dicens: deus tecum in omnibus quecumque feceris. nunc ergo iura mihi deum ne noceas mihi: neque semini meo: neque nomini meo. sed secundum iustitiam quam feci tecum: facies mecum: et terre quam habitasti in ea. et dixit abraam: ego iuro. et increpauit abraam abimelech propter puteos aque: quos abstulerant serui abimelech. et dixit ei abimelech: non sciui quis fecit verbum hoc. nec tu mihi annunciasti: neque ego audiui: nisi hodie. et accepit abraam oues et vitulos: et dedit abimelech: et disposuerunt ambo testamentum.

τί ἐστιν ἄγαρ· μὴ φοβοῦ· ἐπακήκοε γὰρ ὁ θεὸς τῆς φωνῆς τοῦ παιδίου ἐκ τοῦ τόπου οὗ ἐστιν. ἀνάστηθι λάβε τὸ παιδίον, καὶ κράτησον τῆς χειρὸς αὐτοῦ. εἰς γὰρ ἔθνος μέγα ποιήσω αὐτό. καὶ ἀνέῳξεν ὁ θεὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῆς. καὶ εἶδε φρέαρ ὕδατος ζῶντος. καὶ ἐπορεύθη καὶ ἔπλησε τὸν ἀσκὸν ὕδατος. καὶ ἐπότισε τὸ παιδίον αὐτῆς. καὶ ἦν ὁ θεὸς μετὰ τοῦ παιδίου, καὶ ηὐξήθη, καὶ κατῴκησεν ἐν τῇ ἐρήμῳ. ἐγένετο δὲ τοξότης. καὶ κατῴκησεν ἐν τῇ ἐρήμῳ φαράν. καὶ ἔλαβεν αὐτῷ ἡ μήτηρ αὐτοῦ γυναῖκα ἐκ γῆς αἰγύπτου. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ. καὶ εἶπεν ἀβιμέλεχ καὶ ὀχοζὰδ ὁ νυμφαγωγὸς αὐτοῦ, καὶ φιχὸλ ὁ ἀρχιστράτηγος δυνάμεως αὐτοῦ πρὸς ἀβραάμ, λέγων, ὁ θεὸς μετὰ σοῦ ἐν πᾶσιν οἷς ἂν ποιῇς. νῦν οὖν ὄμοσόν μοι τὸν θεὸν μὴ ἀδικήσειν με, μηδὲ τὸ σπέρμα μου, μηδὲ τὸ ὄνομά μου. ἀλλὰ κατὰ τὴν δικαιοσύνην ἣν ἐποίησα μετὰ σοῦ, ποιήσεις μετ' ἐμοῦ, καὶ τῇ γῇ ᾗ σὺ παρῴκησας ἐν αὐτῇ. καὶ εἶπεν ἀβραάμ· ἐγὼ ὀμοῦμαι. καὶ ἤλεγξεν ἀβραὰμ τὸν ἀβιμέλεχ περὶ τῶν φρεάτων τοῦ ὕδατος, ὧν ἀφείλοντο οἱ παῖδες ἀβιμέλεχ. καὶ εἶπεν αὐτῷ ἀβιμέλεχ· οὐκ ἔγνων τίς ἐποίησε τὸ ῥῆμα τοῦτο. οὐδὲ σύ μοι ἀπήγγειλας, οὐδὲ ἐγὼ ἤκουσα, ἀλλὰ σήμερον. καὶ ἔλαβεν ἀβραὰμ πρόβατα καὶ μόσχους, καὶ ἔδωκεν ἀβιμέλεχ, καὶ διέθεντο ἀμφότεροι διαθήκην.

Primitiua chal.

Interp. chal.

quid tibi agar. ne timeas: quoniam audita est coram domino vox pueri in loco in quo ipse est. Surge tolle puerum et apprehende manu tua eum: quoniam in populum magnum ponam eum. Et aperuit deus oculos eius et vidit puteum aque: et abiit et impleuit lagenam aqua et dedit puero bibere. Et fuit verbum dei in adiutorium pueri et creuit: et habitauit in deserto: et fuit iaculator arcus. Et habitauit in deserto pharan: et accepit ei mater eius uxorem de terra egypti. Et factum est in tempore illo: et dixit abimelech et phicol princeps exercitus eius ad abraham dicens. Verbum dei est in auditorio tuum in uniuersis que tu agis: et nunc iura mihi per verbum domini hic: ne noceas mihi et filio meo et filio filii mei iuxta misericordiam quam feci tecum facies mecum: et cum terra in qua peregrinatus es. Et ait abraham: ego iurabo. Et increpauit abraham abimelech propter puteum aque quem vi abstulerant serui abimelech. Et ait abimelech. Nescio quis fecit rem hanc: et tu quoque non indicasti mihi: nec ego audiui nisi hodie. Et accepit abraham oues et boues: et dedit abimelech et pepigerunt ambo fedus.

Transla. Chal.

מה ליך הגר לא תדחלין ארי שמיע קדם יי ית קליה דרביא באתר דהוא תמן: קומי טולי ית רביא ואתקיפי ית ידיך ביה ארי לעם רב אשויניה: וגלא יי ית עינהא וחזת בירא דמיא ואזלת ומלת ית רוקבא מיא ואשקיאת ית רביא: והוה מימרא דיי בסעדיה דרביא ורבא ויתיב במדברא והוה רבי קשתא: ויתיב במדברא דפארן ונסיבת ליה אמיה איתתא מארעא דמצרים: והוה בעידנא ההיא ואמר אבימלך ופיכל רב חיליה לאברהם למימר מימרא דיי בסעדך בכל דאת עביד: וכען קיים לי במימרא דיי הכא אם תשקר בי ובברי ובבר ברי כטיבותא דעבדית עמך תעביד עמי ועם ארעא דאיתותבתא בה: ואמר אברהם אנא אקיים: ואוכח אברהם ית אבימלך על עיסק בירא דמיא דאנסו עבדי אבימלך: ואמר אבימלך לא ידעית מן עבד ית פתגמא הדין ואף את לא חויתא לי ואף אנא לא שמעית אלהין יומא דין: ודבר אברהם ען ותורין ויהב לאבימלך וגזרו תרויהון קיים:

ויצב אברהם את שבע כבשת הצאן לבדהן: ויאמר אבימלך אל אברהם מה הנה שבע כבשת האלה אשר הצבת לבדנה: ויאמר כי את שבע כבשת תקח מידי בעבור תהיה לי לעדה כי חפרתי את הבאר הזאת: על כן קרא למקום ההוא באר שבע כי שם נשבעו שניהם: ויכרתו ברית בבאר שבע ויקם אבימלך ופיכל שר צבאו וישבו אל ארץ פלשתים: ויטע אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם יהוה אל עולם: ויגר אברהם בארץ פלשתים ימים רבים:

Cap. xxii.

ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם ויאמר אליו אברהם ויאמר הנני: ויאמר קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק ולך לך אל ארץ המריה והעלהו שם לעלה על אחד ההרים אשר אמר אליך: וישכם אברהם בבקר ויחבש את חמרו ויקח את שני נעריו אתו ואת יצחק בנו ויבקע עצי עלה ויקם וילך אל המקום אשר אמר לו האלהים: ביום

Et statuit abraam septem agnas gregis seorsum. Cui dixit abimelech. Quid sibi volunt septem agne iste: quas stare fecisti seorsum? At ille. Septem inquit agnas accipies de manu mea: ut sint mihi in testimonium: quoniam ego fodi puteum istum. Idcirco vocatus est locus ille bersabee: quia ibi uterque iurauit. Et inierunt fedus pro puteo iuramenti. Surrexit autem abimelech et phicol princeps exercitus eius: reuersique sunt in terram palestinorum. Abraam vero plantauit nemus in bersabee: et inuocauit ibi nomen domini dei eterni. Et fuit colonus terre palestinorum diebus multis. Ca. 22.

Que postquam gesta sunt: tentauit deus abraam: et dixit ad eum. Abraam abraam. At ille respondit. Adsum. Ait illi. Tolle filium tuum unigenitum quem diligis isaac: et vade in terram visionis: atque ibi offeres eum in holocaustum super unum montium: quem monstrauero tibi. Igitur abraam de nocte consurgens: strauit asinum suum ducens secum duos iuuenes et isaac filium suum. Cumque concidisset ligna in holocaustum: abiit ad locum quem preceperat ei deus. Die autem

et statuit abraam septem agnas ouium solas. et dixit abimelech abraam. quid sunt septem agne ouium harum: quas statuisti solas. et dixit quia septem agnas accipies a me: ut sint mihi in testimonium: quia ego fodi puteum hunc. propterea vocauit nomen loci illius: puteus iuramenti. quia illic iurauerunt ambo. et posuerunt fedus sup puteum iuramenti. surrexit autem abimelech et ochozad pronubus eius et phicol princeps exercitus eius: et reuersi sunt in terram philistijm. et plantauit abraam agrum sup puteum iuramenti. et inuocauit ibi nomen domini: deus eternus. habitauit autem abraam in terra philistijm dies multos. Ca. 22.

Et factum est post verba hec: deus tentauit abraam. et dixit ei: abraam abraam. et dixit. ecce ego. et dixit: accipe filium tuum dilectum: quem dilexisti isaac: et vade in terram excelsam. et offer eum ibi in holocaustum super unum montium: quos tibi dixero. surgens autem abraam mane strauit asinam suam. assumpsit autem secum duos pueros: et isaac filium suum. et scindens ligna in holocaustum: surgens abijt. et venerunt in locum quem dixit ei deus. die

καὶ ἔστησεν ἀβραὰμ ἑπτὰ ἀμνάδας προβάτων μόνας. καὶ εἶπεν ἀβιμέλεχ τῷ ἀβραάμ· τί εἰσιν αἱ ἑπτὰ ἀμνάδες τῶν προβάτων τούτων, ἃς ἔστησας μόνας. καὶ εἶπεν ὅτι τὰς ἑπτὰ ἀμνάδας λήψῃ παρ' ἐμοῦ, ἵνα ὦσί μοι εἰς μαρτύριον, ὅτι ἐγὼ ὤρυξα τὸ φρέαρ τοῦτο. διὰ τοῦτο ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου, φρέαρ ὁρκισμοῦ. ὅτι ἐκεῖ ὤμοσαν ἀμφότεροι. καὶ διέθεντο διαθήκην ἐπὶ τῷ φρέατι τοῦ ὁρκισμοῦ. ἀνέστη δὲ ἀβιμέλεχ καὶ ὀχοζὰδ ὁ νυμφαγωγὸς αὐτοῦ καὶ φιχὸλ ὁ ἀρχιστράτηγος τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὴν γῆν τῶν φυλιστιείμ. καὶ ἐφύτευσεν ἀβραὰμ ἄρουραν ἐπὶ τῷ φρέατι τοῦ ὅρκου. καὶ ἐπεκαλέσατο ἐκεῖ τὸ ὄνομα κυρίου, θεὸς αἰώνιος. παρῴκησε δὲ ἀβραὰμ ἐν τῇ γῇ τῶν φυλιστιεὶμ ἡμέρας πολλάς. Ca. 22.

Καὶ ἐγένετο μετὰ τὰ ῥήματα ταῦτα, ὁ θεὸς ἐπείρασε τὸν ἀβραάμ. καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἀβραὰμ ἀβραάμ. ὁ δὲ εἶπεν, ἰδοὺ ἐγώ. καὶ εἶπε, λάβε τὸν υἱόν σου τὸν ἀγαπητόν, ὃν ἠγάπησας τὸν ἰσαάκ, καὶ πορεύθητι εἰς τὴν γῆν τὴν ὑψηλήν. καὶ ἀνένεγκε αὐτὸν ἐκεῖ εἰς ὁλοκάρπωσιν ἐφ' ἓν τῶν ὀρέων, ὧν ἄν σοι εἴπω. ἀναστὰς δὲ ἀβραὰμ τὸ πρωὶ ἐπέσαξε τὴν ὄνον αὐτοῦ. παρέλαβε δὲ μεθ' ἑαυτοῦ δύο παῖδας, καὶ ἰσαὰκ τὸν υἱὸν αὐτοῦ. καὶ σχίσας ξύλα εἰς ὁλοκάρπωσιν, ἀναστὰς ἐπορεύθη. καὶ ἦλθον εἰς τὸν τόπον ὃν εἶπεν αὐτῷ ὁ θεός, τῇ ἡμέρᾳ

Transla. Chal.

ואקים אברהם ית שבע חורפן דען בלחודיהון: ואמר אבימלך לאברהם מה אנין שבע חורפן האלין דאקימתא בלחודיהון: ואמר ארי ית שבע חורפן תסב מן ידי בדיל דתהא לי לסהיד ארי חפרית ית בירא הדין: על כן קרא לאתרא ההוא באר שבע ארי תמן קיימו תרויהון: וגזרו קיים בבאר שבע וקם אבימלך ופיכל רב חיליה ותבו לארע פלשתאי: ונצב נצבא בבירא דשבע וצלי תמן בשמא דיי אלה עלמא: ואתותב אברהם בארע פלשתאי יומין סגיאין:

Ca. xxij.

והוה בתר פתגמיא האלין ויי נסי ית אברהם ואמר ליה אברהם ואמר הא אנא: ואמר דבר כען ית ברך ית יחידך דרחימתא ית יצחק ואיזיל לך לארעא פולחנא ואסקיהי קדמי תמן לעלתא על חד מן טוריא דאימר לך: ואקדים אברהם בצפרא וזריז ית חמריה ודבר ית תרין עולימוהי עמיה וית יצחק בריה וצלח אעי דעלתא וקם ואזל לאתרא דאמר ליה יי: ביומא

Interp. chal.

Et statuit abraham septem agnas ouium seorsum. Dixitque abimelech ad abraham. Que sunt iste septem agne quas statuisti seorsum. Et ait. Quoniam septem agnas accipies de manu mea: ut sit mihi in testimonium quoniam fodi puteum istum. Propterea vocauit locum illum bersabee: quia ibi iurauerunt ambo: et inierunt pactum in bersabee. Surrexitque abimelech et phicol princeps exercitus eius: et reuersi sunt in terram philistinorum. Et plantauit plantationem in bersabee: et orauit ibi in nomine domini dei eterni. Et peregrinatus est abraham in terra philistinorum diebus multis. Cap. 22.

Et factum est post verba hec: et deus tentauit abraham: et dixit ei. Abraham. Et ait: ecce ego. Et dixit. Tolle nunc filium tuum unicum tuum quem diligis isaac: et vade in terram diuini cultus: et offer illum coram me ibi in holocaustum super unum montium quem dixero tibi. Et surrexit abraham mane et strauit asinum suum: et tulit duos pueros suos secum: et isaac filium suum: et concidit ligna in holocaustum: et surrexit et abiit in locum quem dixerat ei deus. Die autem

Primitiua chal.

Ter. Heb.

השלישי וישא אברהם את עיניו
וירא את המקום מרחק: ויאמר
אברהם אל נעריו שבו לכם פה
עם החמור ואני והנער נלכה
עד כה ונשתחוה ונשובה אליכם:
ויקח אברהם את עצי העלה
וישם על יצחק בנו ויקח בידו
את האש ואת המאכלת וילכו
שניהם יחדו: ויאמר יצחק אל
אברהם אביו ויאמר אבי ויאמר
הנני בני ויאמר הנה האש
והעצים ואיה השה לעלה:
ויאמר אברהם אלהים יראה לו
השה לעלה בני וילכו שניהם
יחדו: ויבאו אל המקום אשר אמר
לו האלהים ויבן שם אברהם
את המזבח ויערך את העצים
ויעקד את יצחק בנו וישם אתו
על המזבח ממעל לעצים: וישלח
אברהם את ידו ויקח את
המאכלת לשחט את בנו: ויקרא
אליו מלאך יהוה מן השמים
ויאמר אברהם אברהם ויאמר
הנני: ויאמר אל תשלח ידך אל
הנער ואל תעש לו מאומה כי
עתה ידעתי כי ירא אלהים
אתה ולא חשכת את בנך את

Primitiua heb.

שלש נשא · ראה · אמר · ישב · חמר הלך · שחה שוב · לקח · שום · אכל · שנה אמר · ראה · בוא · בנה · ערך · עקד שום · עלה שלח · לקח · קרא · שלח · עשה מאם

Trāsla. B. Hiero.

tertio eleuatis oculis vidit locum procul: dixitque ad pueros suos. Expectate hic cum asino: ego & puer illuc vsque properantes postquam adorauerimus reuertemur ad vos. Tulit quoque ligna holocausti & imposuit super isaac filium suum. Ipse vero portabat in manibus ignem & gladium. Cumque duo pergerent simul: dixit isaac patri suo. Pater mi. At ille respondit. quid vis fili. Ecce inquit ignis & ligna: vbi est victima holocausti. Dixit autem abraam. Deus prouidebit sibi victimam holocausti fili mi. Pergebant ergo pariter: & venerunt ad locum quem ostenderat ei deus: in quo edificauit altare: & desuper ligna composuit. Cumque alligasset isaac filium suum: posuit eum in altare super struem lignorum. Extenditque manum & arripuit gladium: vt immolaret filium suum. Et ecce angelus domini de celo clamauit dicens. Abraam abraam. Qui respondit. Adsum. Dixitque ei. Non extendas manum tuam super puerum: neque facias illi quicquam. Nunc cognoui quod times deum: & non pepercisti

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

τῇ τρίτῃ, καὶ ἀναβλέψας ἀβραὰμ τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, εἶδε τὸν τόπον μακρόθεν. καὶ εἶπεν ἀβραὰμ τοῖς παισὶν αὐτοῦ, καθίσατε αὐτοῦ μετὰ τῆς ὄνου. ἐγὼ δὲ καὶ τὸ παιδάριον διελευσόμεθα ἕως ὧδε. καὶ προσκυνήσαντες, ἀναστρέψομεν πρὸς ὑμᾶς. ἔλαβε δὲ ἀβραὰμ τὰ ξύλα τῆς ὁλοκαρπώσεως, καὶ ἐπέθηκεν ἰσαὰκ τῷ υἱῷ αὐτοῦ. ἔλαβε δὲ καὶ τὸ πῦρ μετὰ χεῖρας καὶ τὴν μάχαιραν. καὶ ἐπορεύθησαν οἱ δύο ἅμα. εἶπε δὲ ἰσαὰκ πρὸς ἀβραὰμ τὸν πατέρα αὐτοῦ, εἴπας, πάτερ. ὁ δὲ εἶπεν, τί ἐστι τέκνον. εἶπε δὲ, ἰδοὺ τὸ πῦρ καὶ τὰ ξύλα, ποῦ ἐστι τὸ πρόβατον τὸ εἰς ὁλοκάρπωσιν. εἶπε δὲ ἀβραὰμ ὁ θεὸς ὄψεται ἑαυτῷ πρόβατον εἰς ὁλοκάρπωσιν τέκνον. πορευθέντες δὲ ἀμφότεροι ἅμα, ἦλθον ἐπὶ τὸν τόπον, ὃν εἶπεν αὐτῷ ὁ θεός. καὶ ᾠκοδόμησεν ἐκεῖ ἀβραὰμ θυσιαστήριον. καὶ ἐπέθηκε τὰ ξύλα. καὶ συμποδίσας ἰσαὰκ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ἐπέθηκεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ἐπάνω τῶν ξύλων. καὶ ἐξέτεινεν ἀβραὰμ τὴν χεῖρα αὐτοῦ λαβεῖν τὴν μάχαιραν, σφάξαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ. καὶ ἐκάλεσεν αὐτὸν ἄγγελος κυρίου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἀβραὰμ ἀβραάμ. ὁ δὲ εἶπεν, ἰδοὺ ἐγώ. καὶ εἶπε μὴ ἐπιβάλῃς τὴν χεῖρά σου ἐπὶ τὸ παιδάριον, μηδὲ ποιήσῃς αὐτῷ μηδέν. νῦν γὰρ ἔγνων, ὅτι φοβῇ σὺ τὸν θεόν. καὶ οὐκ ἐφείσω τοῦ υἱοῦ σου

tertia: et respiciens abraam oculis suis: vidit locum a longe. et dixit abraam pueris suis: sedete hic cum asino. ego autem et puer transibimus vsque huc. et postquam adorauerimus: reuertemur ad vos. accepit autem abraam ligna holocausti: et imposuit isaac filio suo. accepit autem et ignem in manibus et gladium. et abierunt duo simul. ait autem isaac ad abraam patrem suum: dicens: pater. ille autem dixit: quid est fili. dixit autem: ecce ignis et ligna: vbi est ouis in holocaustum. dixit autem abraam. deus videbit sibi ouem in holocaustum fili. pergentes autem vterque pariter: venerunt in locum: quem dixit ei deus. et edificauit abraam altare. et imposuit ligna. et cum colligasset isaac filium suum: imposuit eum in altare super ligna. et extendit abraam manum suam ad accipiendum gladium: vt iugularet filium suum. et vocauit eum angelus domini de celo. et dixit ei: abraam abraam. ille autem dixit: ecce ego. et dixit ne iniicias manum tuam super puerum: neque facias ei quicquam. nunc enim cognoui: quod times tu deum. et non pepercisti filio tuo

B · C · 2. Mach. 7.

Primitiua chal.

ארך מטא סגד · תוב אשא שוה · אש תהב · אעא עלה גלה · אתא · דבח שוה · רשט נכס · לאך שלט · עלם עבד

Interp. chal.

tertia leuauit abraham oculos suos: et vidit locum a longe. Et dixit abraham pueris suis. Expectate vos hic cum asino: ego autem et puer accedemus vsque illuc: et adorabimus et reuertemur ad vos. Et tulit abraham ligna holocausti et posuit super isaac filium suum: et accepit in manu sua ignem et gladium: et abierunt ambo simul. Atque isaac ad abraham patrem suum dicens. Pater mi. Et ait ecce ego fili mi. Et ait. Ecce ignis et ligna: vbi ergo est agnus in holocaustum? Et dixit abraham. Coram deo reuelabitur sibi agnus in holocaustum fili mi. Et abierunt ambo simul: et venerunt ad locum quem dixerat ei deus: et edificauit ibi abraham altare et ordinauit ligna: et ligauit isaac filium suum: et posuit eum sup altare desup ligna. Extenditque abraham manum suam et tulit gladium: vt immolaret filium suum. Et vocauit eum angelus domini de celo: et dixit. Abraham: abraham. Et ait. ecce ego. Et dixit. Ne extendas manum tuam ad puerum: neque facias illi quicquam: nunc enim scio quod timens deum tu es: et non pepercisti filio tuo

Transla. Chal.

תליתאה וזקף אברהם ית עינוהי וחזא ית אתרא מרחיק: ואמר אברהם לעולימוהי אוריכו לכון הכא עם חמרא ואנא ועולימא נתמטי עד כא ונסגוד ונתוב לותכון: ונסיב אברהם ית אעי עלתא ושוי על יצחק בריה ונסיב בידיה ית אשתא וית סכינא ואזלו תרויהון כחדא: ואמר יצחק לאברהם אבוהי ואמר אבא ואמר הא אנא ברי ואמר הא אשתא ואעיא ואן אמרא לעלתא: ואמר אברהם קדם יי גלי אמרא לעלתא ברי ואזלו תרויהון כחדא: ואתו לאתרא דאמר ליה יי ובנא תמן אברהם ית מדבחא וסדר ית אעיא ועקד ית יצחק בריה ושוי יתיה על מדבחא עילא מן אעיא: ואושיט אברהם ית ידיה ונסיב ית סכינא למכס ית בריה: וקרא ליה מלאכא דיי מן שמיא ואמר אברהם אברהם ואמר הא אנא: ואמר לא תושיט ידך לעולימא ולא תעביד ליה מדעם ארי כען ידענא ארי דחיל דיי את ולא מנעתא ית ברך ית

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

τοῦ ἀγαπητοῦ δι᾽ ἐμέ. καὶ ἀναβλέψας ἀβραὰμ τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, εἶδε· καὶ ἰδοὺ κριὸς εἷς κατεχόμενος ἐν φυτῷ σαβὲκ τῶν κεράτων. καὶ ἐπορεύθη ἀβραάμ, καὶ ἔλαβε τὸν κριόν, καὶ ἀνήνεγκεν αὐτὸν εἰς ὁλοκάρπωσιν, ἀντὶ ἰσαὰκ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. καὶ ἐκάλεσεν ἀβραὰμ τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου· κύριος εἶδεν. ἵνα εἴπωσι σήμερον ἐν τῷ ὄρει κύριος ὤφθη. καὶ ἐκάλεσεν ἄγγελος κυρίου τὸν ἀβραὰμ δεύτερον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λέγων, κατ᾽ ἐμαυτοῦ ὤμοσα λέγει κύριος· οὗ εἵνεκεν ἐποίησας τὸ ῥῆμα τοῦτο, καὶ οὐκ ἐφείσω τοῦ υἱοῦ σου τοῦ ἀγαπητοῦ δι᾽ ἐμέ, ἦ μὴν εὐλογῶν εὐλογήσω σε, καὶ πληθύνων πληθυνῶ τὸ σπέρμα σου ὡς τοὺς ἀστέρας τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ὡς τὴν ἄμμον τὴν παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης. καὶ κληρονομήσει τὸ σπέρμα σου τὰς πόλεις τῶν ὑπεναντίων. καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν τῷ σπέρματί σου πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς, ἀνθ᾽ ὧν ὑπήκουσας τῆς ἐμῆς φωνῆς. ἀπεστράφη δὲ ἀβραὰμ πρὸς τοὺς παῖδας αὐτοῦ. καὶ ἀναστάντες ἐπορεύθησαν ἅμα ἐπὶ τὸ φρέαρ τοῦ ὅρκου. καὶ κατῴκησεν ἀβραὰμ ἐπὶ τὸ φρέαρ τοῦ ὅρκου. ἐγένετο δὲ μετὰ τὰ ῥήματα ταῦτα, καὶ ἀνηγγέλη τῷ ἀβραάμ, λέγοντες, ἰδοὺ τέτοκε μελχὰ καὶ αὐτὴ υἱοὺς ναχὼρ τῷ ἀδελφῷ σου, τὸν ὢξ πρωτότοκον, καὶ τὸν βαύξ, ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ τὸν καμουὴλ πατέρα σύρων, καὶ τὸν χαζάδ, καὶ τὸν ἀζαῦ, καὶ τὸν φαλδὰς, καὶ τὸν ἰελδάφ, καὶ τὸν βαθουήλ. καὶ βαθουὴλ ἐγέννησε τὴν ῥεβέκκαν. ὀκτὼ οὗτοι υἱοί, οὓς ἔτεκε μελχὰ τῷ

dilecto propter me. et aspiciens abraam oculis suis: vidit. et ecce aries vnus detentus in planta sabec cornibus. et abiit abraam: et accepit arietem: et obtulit eum in holocaustum pro isaac filio suo. et vocauit abraam nomen loci illius: dominus vidit. vt dicant hodie in monte dominus visus est. et vocauit angelus domini abraam secundo de celo: dicens: per memetipsum iuraui dicit dominus. propterea quod fecisti verbum hoc: et non pepercisti filio tuo dilecto propter me. profecto benedicens benedicam te: et multiplicans multiplicabo semen tuum sicut stellas celi: et sicut arenam iuxta labium maris. et hereditabit semen tuum ciuitates aduersariorum. et benedicentur in semine tuo omnes gentes terre: quia obedisti mee voci. reuersus est autem abraam ad pueros suos: et surgentes abierunt simul ad puteum iuramenti. et habitauit abraam sup puteum iuramenti. factum est autem post verba hec: et nunciatum est abraam: dicentes: ecce peperit melcha et ipsa filios nachor fratri tuo: hus primogenitum: et buz fratrem eius: et camuel patrem syrorum: et chazad: et azau: et phaldas: et ieldaf: et bathuel. et bathuel genuit rebeccam. octo isti filii: quos pepit melcha

Eccle. 44. d. · Hiere. 44. f. · Heb. 6. c. · D · Galla. 3. a.

Trāsla. B. Hiero.

vnigenito filio tuo propter me. Leuauit abraam oculos suos: viditque post tergum arietem inter vepres herentem cornibus. Quem assumens obtulit holocaustum pro filio. Appellauitque nomen loci illius: dominus videt. Vnde vsque hodie dicitur: in monte dominus videbit. Vocauit autem angelus domini abraam secundo de celo dicens. Per memetipsum iuraui dicit dominus: quia fecisti hanc rem: & non pepercisti filio tuo vnigenito: benedicam tibi: & multiplicabo semen tuum sicut stellas celi: & velut arenam que est in littore maris. Possidebit semen tuum portas inimicorum suorum: & benedicentur in semine tuo omnes gentes terre: quia obedisti voci mee. Reuersus est abraam ad pueros suos: abieruntque bersabee simul: & habitauit ibi. His itaque gestis nunciatum est abraam quod melcha quoque genuisset filios nachor fratri suo. hus primogenitum: & buz fratrem eius: & chamuel patrem syrorum & caseth & azau: & pheldas quoque & iedlaf: & bathuel de quo nata est rebecca. Octo istos genuit melcha

Ter. Heb.

יחידך ממני: וישא אברהם את
עיניו וירא והנה איל אחר נאחז
בסבך בקרניו וילך אברהם ויקח
את האיל ויעלהו לעלה תחת
בנו: ויקרא אברהם שם המקום
ההוא יהוה יראה אשר יאמר
היום בהר יהוה יראה: ויקרא
מלאך יהוה אל אברהם שנית
מן השמים: ויאמר בי נשבעתי
נאם יהוה כי יען אשר עשית
את הדבר הזה ולא חשכת את
בנך את יחידך: כי ברך אברכך
והרבה ארבה את זרעך ככוכבי
השמים וכחול אשר על שפת
הים וירש זרעך את שער איביו:
והתברכו בזרעך כל גויי הארץ
עקב אשר שמעת בקלי: וישב
אברהם אל נעריו ויקמו וילכו
יחדו אל באר שבע וישב אברהם
בבאר שבע: ויהי אחרי הדברים
האלה ויגד לאברהם לאמר הנה
ילדה מלכה גם הוא בנים לנחור
אחיך: את עוץ בכרו ואת בוז
אחיו ואת קמואל אבי ארם: ואת
כשד ואת חזו ואת פלדש ואת
ידלף ואת בתואל: ובתואל ילד
את רבקה שמנה אלה ילדה מלכה

Primitiua heb.

יחד נשא · ראה אחז · לקח · עלה · קרא קום · ראה · שנה · שבע · עשה · רבה כבב · שפה · ברך · קול שוב · קום · היה · נגד

Transla. Chal.

יחידך מני: וזקף אברהם ית עינוהי וחזא והא דכרא חד בתר דאתאחד באילנא בקרנוהי ואזל אברהם ונסיב ית דכרא ואסקיה לעלתא חלף בריה: ופלח וצלי אברהם תמן באתרא ההוא ואמר קדם יי הכא יהון פלחין דריא בכן יתאמר כיומא הדין בטורא הדין אברהם קדם יי פלח: וקרא מלאכא דיי לאברהם תנינות מן שמיא: ואמר במימרי קיימית אמר יי ארי חלף דעבדתא ית פתגמא הדין ולא מנעתא ית ברך ית יחידך: ארי ברכא אברכנך ואסגאה אסגי ית בנך ככוכבי שמיא וכחלא דעל כיף ימא ויירתון בנך ית קרוי סנאיהון: ויתברכון בדיל בנך כל עממי ארעא חלף דקבילתא במימרי: ותב אברהם לות עולימוהי וקמו ואזלו כחדא לבאר שבע ויתיב אברהם בבאר שבע: והוה בתר פתגמיא האלין ואתחוא לאברהם למימר הא ילידת מלכה אף היא בנין לנחור אחוך: ית עוץ בוכריה וית בוז אחוהי וית קמואל אבוהי דארם: וית כשד וית חזו וית פלדש וית ידלף וית בתואל: ובתואל אוליד ית רבקה תמניא אלין ילידת מלכה

Interp. chal.

vnico propter me. Et leuauit abraham oculos suos et vidit: et ecce aries postquam apprehensus est in arbore cornibus suis. Et abiit abraham et tulit arietem: et obtulit eum in holocaustum pro filio suo. Et orauit atque immolauit abraham in loco illo. Et dixit coram domino: hic erunt seruientes generationes. Propterea dicebatur in die hac: in monte isto abraham coram domino immolauit. Et vocauit angelus domini abraham secundo de celo: et ait. Per verbum meum iuraui dicit dominus quia fecisti hanc rem: et non pepercisti filio tuo vnico: quoniam benedictione benedicam te: et multiplicans multiplicabo filios tuos sicut stellas celi: et sicut arenam que est in littore maris: et hereditabunt filii tui ciuitates inimicorum suorum: et benedicentur propter filios tuos omnes populi terre: pro eo quod obedisti verbo meo. Et reuersus est abraham ad pueros suos: et surrexerunt et abierunt simul ad bersabee: et habitauit abraham in bersabee. Et factum est post verba hec et nunciatum est abrahe dicendo. Ecce peperit melcha etiam ipsa filios nachor fratri tuo: hus primogenitum eius et buz fratrem eius: et camuel patrem aram: et caseth et azau. Et pheldas: et iedlaph et bathuel. Bathuel autem genuit rebecam. Istos octo peperit melcha

Primitiua chal.

אחד · נסק עלה צלא · הוה דור אמר · לאך · אמר קום · ברך סנא · חול קרב · תוב קום בור · חוה · אמר בנה · ילד אל

לנחור אחי אברהם׃ ופילגשו ושמה ראומה ותלד גם הוא את טבח ואת גחם ואת תחש ואת מעכה׃

Cap. xxiii.

ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה׃ ותמת שרה בקרית ארבע הוא חברון בארץ כנען ויבא אברהם לספד לשרה ולבכתה׃ ויקם אברהם מעל פני מתו וידבר אל בני חת לאמר׃ גר ותושב אנכי עמכם תנו לי אחזת קבר עמכם ואקברה מתי מלפני׃ ויענו בני חת את אברהם לאמר לו׃ שמענו אדני נשיא אלהים אתה בתוכנו במבחר קברינו קבר את מתך איש ממנו את קברו לא יכלה ממך מקבר מתך׃ ויקם אברהם וישתחו לעם הארץ לבני חת׃ וידבר אתם לאמר אם יש את נפשכם לקבר את מתי מלפני שמעוני ופגעו לי בעפרון בן צחר׃ ויתן לי את מערת המכפלה אשר לו אשר בקצה שדהו בכסף מלא יתננה לי בתוככם לאחזת קבר׃ ועפרון ישב בתוך בני חת ויען עפרון החתי את אברהם באזני

nachor fratri abraam. Cōcubina vero illius nomine roma peperit thabee & gaom & thaas & maacha. Cap. 23.

Uixit autē sara cētū viginti septem annis: & mortua est in ciuitate arbee: que est hebron in terra chanaā: Venitq; abraam vt plangeret & fleret eā. Cumq; surrexisset ab officio funeris: locutus est ad filios heth dicens. Aduena sū & pegrinus apud vos: date mihi ius sepulchri vobiscū: vt sepeliā mortuū meū. Respōderūt filii heth dicētes. Audi nos dñe. Princeps dei es apud nos: ī electis sepulchris nostris sepeli mortuum tuum: nullusq; te phibere poterit quin ī monumēto eius sepelias mortuū tuum. Surrexit abraam: & adorauit pplm terre filios videlicet heth. Dixitq; ad eos. Si placet aīe vre vt sepeliā mortuū meū: audite me: & ītercedite p me apd ephrō filiū seor: vt det mihi speluncā duplicē quam hēt ī extrema pte agri sui. Pecunia digna tradat eā mihi corā vobis in possessionē sepulchri. Hitabat āt ephrō ī medio filiorū heth. rñditq; ephron ad abraam cunctis audientibus

nachor fratri abraam. et cōcubina illius: cui nomē roma: peperit et ipsa tabee: et gaon: et thaas: et maacha.

ναχὼρ τῷ ἀδελφῷ ἀβραάμ. καὶ ἡ παλλακὴ αὐτοῦ, ᾗ ὄνομα ῥεμὰν, ἔτεκεν καὶ αὐτὴ τὸν ταβὲκ, καὶ τὸν γαὲν, καὶ τὸν τοχὸς, καὶ τὸν χωμᾶ. Ca. 23.

Fuit autē vita farre anni centū viginti septē. et mortua ē farra in ciuitate arboc. q̄ est in conualle: hec est chebrō in terra chanaā. venit autē abraā plangere farrā et flere. et surrexit abraā a mortuo. et dixit filiis het: dicens: aduena et peregrinus ego sum vobiscū. date ergo mihi possessionē vobiscū. et sepeliā mortuū meū a me. responderūt autē filij het ad abraam: dicētes: nō dñe. audi aūt nos. rex a deo es tu in nobis. in electis sepulchris nostris sepeli mortuū tuū. nullus eni nrm non prohibebit sepulchrū suū a te: vt sepelias mortuū tuū illic. surgens aūt abraam adorauit ppl̄s terre: filios het. et locut⁹ ē ad eos abraam: dicēs: si habetis ī aīa vra: vt sepeliā mortuū meū a facie mea: audite me: loquimini p me ephrō filio faar. et det mihi speluncā duplicē: que ē eius: exitēs in pte agri sui. argēto digno det mihi illā in vobis in possessionē sepulchri. ephron āt sedebat in medio filiorū het. respondēs āt ephron hette⁹ ad abraam: dixit: audientibus

ἐγένετο δὲ ἡ ζωὴ σάῤῥας ἔτη ἑκατὸν εἰκοσιεπτά. καὶ ἀπέθανε σάῤῥα ἐν τῇ πόλει ἀρβὸκ. ἥ ἐστιν ἐν τῷ κοιλώματι, αὕτη ἐστὶ χεβρὼν ἐν τῇ γῇ χαναάν. ἦλθε δὲ ἀβραὰμ κόψασθαι σάῤῥαν καὶ πενθῆσαι. καὶ ἀνέστη ἀβραὰμ ἀπὸ τοῦ νεκροῦ. καὶ εἶπε τοῖς υἱοῖς χὲτ, λέγων, πάροικος καὶ παρεπίδημος ἐγώ εἰμι μεθ᾽ ὑμῶν. δότε οὖν μοι κτῆσιν μεθ᾽ ὑμῶν. καὶ θάψω τὸν νεκρόν μου ἀπ᾽ ἐμοῦ. ἀπεκρίθησαν δὲ υἱοὶ τοῦ χὲτ πρὸς ἀβραὰμ, λέγοντες, μὴ κύριε. ἄκουσον δὲ ἡμῶν. βασιλεὺς παρὰ θεοῦ εἶ σὺ ἐν ἡμῖν. ἐν τοῖς ἐκλεκτοῖς μνημείοις ἡμῶν θάψον τὸν νεκρόν σου. οὐδεὶς γὰρ ἡμῶν οὐ μὴ κωλύσει τὸ μνημεῖον αὐτοῦ ἀπὸ σοῦ, τοῦ θάψαι τὸν νεκρόν σου ἐκεῖ. ἀναστὰς δὲ ἀβραὰμ προσεκύνησε τῷ λαῷ τῆς γῆς, τοῖς υἱοῖς τοῦ χέτ. καὶ ἐλάλησε πρὸς αὐτοὺς ἀβραὰμ, λέγων, εἰ ἔχετε τῇ ψυχῇ ὑμῶν, ὥστε θάψαι τὸν νεκρόν μου ἀπὸ προσώπου μου, ἀκούσατέ μου, λαλήσατε περὶ ἐμοῦ ἐφρὼν τῷ τοῦ σαὰρ. καὶ δότω μοι τὸ σπήλαιον τὸ διπλοῦν, ὅ ἐστιν αὐτοῦ, τὸ ὂν ἐν μέρει τοῦ ἀγροῦ αὐτοῦ. ἀργυρίου τοῦ ἀξίου δότω μοι αὐτὸ ἐν ὑμῖν εἰς κτῆσιν μνημείου. ἐφρὼν δὲ ἐκάθητο ἐν μέσῳ τῶν υἱῶν χέτ. ἀποκριθεὶς δὲ ἐφρὼν ὁ χετταῖος πρὸς ἀβραάμ, εἶπεν, ἀκουόντων τῶν

Transla. Chal.

לנחור אחוהי דאברהם׃ ולחינתיה ושמה ראומה וילידת אף היא ית טבח וית גחם ...

Primitiua chal. Interp. chal.

nachor fratri abrahe. Cōcubina aūt eius cui⁹ nomē roma ipsa quoq; pepit thabee & gaā & thaas & maacha.

Fuit aūt vita sare centū & viginti & septē Ca. 23. annorū: q̄ fuerūt anni vite sare. Et mortua est sara in cariatharbe: ipsa est hebrō in terra chanaā. Et venit abrahaz vt lugeret sarā & fleret eā. Et surrexit abrahā a cōspectu mortui sui. Et locutus est cuz filiis heth dicēs. Aduena & pegrinus ego sum vobiscū: date mihi possessionē sepulchri vobiscū: vt sepeliā mortuū meū a facie mea. Et rñderūt filij heth ad abrahā dicendo ei. Acquiesce nobis dñe nr: princeps coraz deo tu es iter nos: in meliori sepulchrorū nrorū sepeli mortuū tuū. Non prohibebit vir ex nobis sepulchrū suū a te: quin sepelias mortuū tuū. Et surrexit abrahā & adorauit pplm terre filios videlz heth. Locutusq; est cum eis dicēs. Si est volūtas anime vestre vt sepeliam mortuū meū a facie mea: acquiescite mihi: et rogate pro me efron filium seor: vt det mihi speluncā duplicem suam que est in latere agri sui: pecunia digna tradat eam mihi inter vos in possessionem sepulchri. Efron autem stabat in medio filiorū heth. Et respondit efron etheus ad abrahā coram

filiis het: & oibus ingredientibus in ciuitatē: dicens: apud me esto dñe: et audi me. agrū & speluncā q̄ in eo: tibi do. corā oibus ciuib⁹ meis dedi tibi. sepeli mortuū tuū. et adorauit abraam coram pplo terre. & dixit ephron in aures corā populo terre. qm̄ apud me es: audi me. argentū agri accipe a me: & sepeliā mortuū meū illic. respondit āt ephron abraam: dicens: nequaq̄ dñe. audiui eni quadringētarū didrachmarū argenti. sed qd vtiq; esset hoc inter me et te? tu āt mortuū tuū sepeli. & audiuit abraam ephron. & restituit abraam ephron argentū: qd locutus ē in aures filiorū het: quadringētas didrachmas argēti probati mercatorib⁹. & stetit ager ephron: q̄ erat in spelunca duplici: q̄ est sm faciem mābre: ager et spelunca q̄ erat in eo: et ois arbor: q̄ erat in agro: q̄ est in terminis eius in circuitu abraam in possessionē corā filiis het: et oibus ingredientibus in ciuitatē: post āt hec sepeliuit abraam farram vxorē suā in spelunca agri duplici: q̄ est coram mambre. hec est hebron in terra chanaan. & cōfirmat⁹ ē ager & spelunca q̄ in eo abraam in possessionē

υἱῶν χέτ, καὶ πάντων εἰσπορευομένων εἰς τὴν πόλιν, λέγων, παρ᾽ ἐμοὶ γίνου κύριε. καὶ ἄκουσόν μου. τὸν ἀγρὸν καὶ τὸ σπήλαιον τὸ ἐν αὐτῷ, σοὶ δίδωμι. ἐναντίον πάντων τῶν πολιτῶν μου δέδωκά σοι. θάψον τὸν νεκρόν σου. καὶ προσεκύνησεν ἀβραὰμ ἐναντίον τοῦ λαοῦ τῆς γῆς. καὶ εἶπε τῷ ἐφρὼν εἰς τὰ ὦτα ἐναντίον τοῦ λαοῦ τῆς γῆς. ἐπειδὴ πρὸς ἐμοῦ εἶ, ἄκουσόν μου. τὸ ἀργύριον τοῦ ἀγροῦ λάβε παρ᾽ ἐμοῦ, καὶ θάψω τὸν νεκρόν μου ἐκεῖ. ἀπεκρίθη δὲ ἐφρὼν τῷ ἀβραάμ, λέγων, οὐχὶ κύριε. ἀκήκοα γὰρ τετρακοσίων διδράχμων ἀργυρίου. ἀλλὰ τί ἂν εἴη τοῦτο ἀναμέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ; σὺ δὲ τὸν νεκρόν σου θάψον. καὶ ἤκουσεν ἀβραὰμ τοῦ ἐφρών. καὶ ἀποκατέστησεν ἀβραὰμ τῷ ἐφρὼν τὸ ἀργύριον, ὃ ἐλάλησεν εἰς τὰ ὦτα τῶν υἱῶν χέτ, τετρακόσια δίδραχμα ἀργυρίου δοκίμου ἐμπόροις. καὶ ἔστη ὁ ἀγρὸς ἐφρών, ὃς ἦν ἐν τῷ σπηλαίῳ τῷ διπλῷ, ὅ ἐστι κατὰ πρόσωπον μαμβρῆ, ὁ ἀγρὸς καὶ τὸ σπήλαιον ὃ ἦν ἐν αὐτῷ, καὶ πᾶν δένδρον, ὃ ἦν ἐν τῷ ἀγρῷ, ὅ ἐστιν ἐν τοῖς ὁρίοις αὐτοῦ κύκλῳ, τῷ ἀβραὰμ εἰς κτῆσιν ἐναντίον τῶν υἱῶν τοῦ χέτ, καὶ πάντων τῶν εἰσπορευομένων εἰς τὴν πόλιν. μετὰ δὲ ταῦτα ἔθαψεν ἀβραὰμ σάῤῥαν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἐν τῷ σπηλαίῳ τοῦ ἀγροῦ τῷ διπλῷ, ὅ ἐστιν ἀπέναντι μαμβρῆ. αὕτη ἐστὶ χεβρὼν ἐν τῇ γῇ χαναάν. καὶ ἐκυρώθη ὁ ἀγρὸς καὶ τὸ σπήλαιον τὸ ἐν αὐτῷ τῷ ἀβραὰμ εἰς κτῆσιν

qui ingrediebātur portam ciuitatis illius dicēs. Nequaq̄ ita fiet dñe mi: sed tu magis ausculta qd loquor. Agrū trado tibi & speluncā q̄ in eo est p̄sentibus filiis populi mei: sepeli mortuū tuum. Adorauit abraam corā pplo terre: & locutus est ad ephron circunstante plebe eius: q̄so vt audias me. Dabo pecuniā pro agro: suscipe eā. & sic sepeliā mortuum meum in agro. Respōditq; ephron. Dñe mi audi me. Terra quā postulas q̄drigētos siclos argēti valet. Illud est p̄ciū int me & te: sed q̄ntū ē hoc? sepeli mortuum tuum. Qd cū audisset abraā appendit pecuniā quā ephron postulauerat: audiētib⁹ filiis heth q̄dringētos siclos argēti pbate monete publice. Confirmatusq; est ager quōdam ephrōis: ī quo erat spelunca duplex respiciēs mābre tā ipe q̄ spelunca & oms arbores eius in cunctis terminis ei⁹ p circuitū abrae in possessionē videntibus filiis heth & cūctis q ītrabāt portā ciuitatis illius. Atq; ita sepeliuit abraā sarā vxorē suā in speluncā agri duplici que respiciebat mambre: hec est hebron ī terra chanaā. Et cōfirmatus ē ager & antrū quod erat ī eo abrae in possessionē

בני חת לכל באי שער עירו לאמר׃ לא אדני שמעני השדה נתתי לך והמערה אשר בו לך נתתיה לעיני בני עמי נתתיה לך קבר מתך׃ וישתחו אברהם לפני עם הארץ׃ וידבר אל עפרון באזני עם הארץ לאמר אך אם אתה לו שמעני נתתי כסף השדה קח ממני ואקברה את מתי שמה׃ ויען עפרון את אברהם לאמר לו׃ אדני שמעני ארץ ארבע מאת שקל כסף ביני ובינך מה הוא ואת מתך קבר׃ וישמע אברהם אל עפרון וישקל אברהם לעפרן את הכסף אשר דבר באזני בני חת ארבע מאות שקל כסף עבר לסחר׃ ויקם שדה עפרון אשר במכפלה אשר לפני ממרא השדה והמערה אשר בו וכל העץ אשר בשדה אשר בכל גבלו סביב׃ לאברהם למקנה לעיני בני חת בכל באי שער עירו׃ ואחרי כן קבר אברהם את שרה אשתו אל מערת שדה המכפלה על פני ממרא הוא חברון בארץ כנען׃ ויקם השדה והמערה אשר בו לאברהם לאחזת

Transla. Chal.

Interp. chal. Primitiua chal.

filiis heth ingredientibus portā ciuitatis illi⁹: dicens. Nequaq̄ dñe mi: sed acqesce mihi. Agrū dabo tibi: & speluncā q̄ in eo ē tibi dabo: corā filiis ppli mei tradā eam tibi: sepeli mortuū tuū. Et adorauit abrahā corā populo terre: & locut⁹ est cū efron corā pplo terre, dicens. Si tu vtiq; facis mecū miam: acqesce mihi: dabo pecuniā pro agro: accipe illam a me: vt sepeliā ibi mortuū meū. Rñditq; efron ad abrahā: dicēs ei. Dñe mi acqesce mihi: terra q̄ valet q̄dringētos siclos argēti inter me & te q̄ est? & mortuū tuū sepeli. Et acquieuit abrahā efron: & appēdit abrahā argentū qd efron locut⁹ fuerat corā filiis heth q̄dringētos siclos argēti: qd recipiebat pro mercimoniis in vnaquaq; prouincia. Et cōfirmatus est ager efron in quo est spelunca duplex q̄ est ante mamre: tam ager q̄ spelunca q̄ in eo est & oēs arbores q̄ sunt in agro & in omi termino ei⁹ per circuitū: abrahe in emptionē videntib⁹ oibus filiis heth q̄ intrabāt portā ciuitatis illi⁹. Et post hec sepeliuit abrahā sarā vxorē suā in spelunca duplici: in agro qui est cōtra faciē mamre: ipsa est hebron in terra chanaan. confirmatusq; est ager & spelūca que in eo est abrahe in possessionem

Ter. Heb. — Cap. xxiiii.

לקבר מאת בני חת׃ ואברהם
זקן בא בימים ויהוה ברך את
אברהם בכל׃ ויאמר אברהם אל
עבדו זקן ביתו המשל בכל אשר
לו שים נא ידך תחת ירכי׃
ואשביעך ביהוה אלהי השמים
ואלהי הארץ אשר לא תקח
אשה לבני מבנות הכנעני אשר
אנכי יושב בקרבו׃ כי אל ארצי
ואל מולדתי תלך ולקחת אשה
לבני ליצחק׃ ויאמר אליו העבד
אולי לא תאבה האשה ללכת
אחרי אל הארץ הזאת ההשב
אשיב את בנך אל הארץ אשר
יצאת משם׃ ויאמר אליו אברהם
השמר לך פן תשיב את בני
שמה׃ יהוה אלהי השמים אשר
לקחני מבית אבי ומארץ מולדתי
ואשר דבר לי ואשר נשבע לי
לאמר לזרעך אתן את הארץ
הזאת הוא ישלח מלאכו לפניך
ולקחת אשה לבני משם׃ ואם לא
תאבה האשה ללכת אחריך
ונקית משבעתי זאת רק את בני
לא תשב שמה׃ וישם העבד את
ידו תחת ירך אברהם אדניו
וישבע לו על הדבר הזה׃ ויקח

Trāsla. B. Hiero.

monumēti a filiis heth.

Erat āt abraā Ca. 24. senex dierūq̄ multorū: & dn̄s in cūctis bn̄dixerat ei. Dixitq̄ ad seruū seniorē domus sue: q̄ p̄erat oībus que habebat. Pone manū tuā subter femur meū: vt adiurē te per dominum deum celi & terre: vt nō accipias vxorē filio meo de filiabus chananeorum inter quos habito: sed ad terram & cognationē meā p̄ficiscaris: & inde accipias vxorē filio meo isaac. Respondit seruus. Si noluerit mulier venire mecū in terrā hāc: nūquid reducere debeo filiū tuū ad locū de quo tu egressus es. Dixitq̄ abraam. Caue ne quando reducas filium meum illuc. Dn̄s deus celi & terre qui tulit me de domo p̄ris mei & de t̄ra natiuitatis mee: qui locutus est mihi: & iurauit mihi dicēs semini tuo dabo terram hāc: ip̄e mittet angelum suū coram te: & accipies inde vxorē filio meo. Si autem mulier noluerit sequi te: non teneberis iuramēto. filium tm̄ meum ne reducas illuc. Posuit ergo seruus manum sub femore abraam domini sui: & iurauit illi super sermone hoc. Tulitq̄

Trāsla. Gre. lxx. cū interp̄. latina.

sepulchri. a filiis het.
τάφου, παρὰ τῶν υἱῶν τοῦ χέτ. Ca. 24.

Et abraam erat senior prouect' die
Καὶ ἀβραὰμ ἦν πρεσβύτερος προβεβηκὼς ἡμε-
bus. et dn̄s bn̄dixit abraam per oīa.
ρῶν. καὶ κύριος εὐλόγησε τὸν ἀβραὰμ κατὰ πάντα.
et dixit abraam seruo suo senio-
καὶ εἶπεν ἀβραὰμ τῷ παιδὶ αὐτοῦ τῷ πρεσβυτέ-
ri dom' sue principi suorū oīm:
ρῳ τῆς οἰκίας αὐτοῦ τῷ ἄρχοντι τῶν αὐτοῦ πάντων,
pone manū tuā subter femur meū. et adiurabo te
θὲς τὴν χεῖρά σου ὑπὸ τὸν μηρόν μου. καὶ ἐξορκιῶ σε
dn̄m deū celi et deū terre: vt nō ac-
κύριον τὸν θεὸν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὸν θεὸν τῆς γῆς, ἵνα μὴ λά-
cipias vxorē isaac filio meo de filiabus
βῃς γυναῖκα ἰσαὰκ τῷ υἱῷ μου ἐκ τῶν θυγατέρων
chananeorū: cū q̄b' ego habito īter ipsos: sed in
τῶν χαναναίων, μεθ' ὧν ἐγὼ οἰκῶ ἐν αὐτοῖς, ἀλλ' εἰς
terrā meā vbi ego nat' sum ibis: et in
τὴν γῆν μου οὗ ἐγὼ ἐγενόμην πορεύσῃ, καὶ εἰς τὴν
tribū meā. et accipies vxorē filio meo isaac
φυλήν μου. καὶ λήψῃ γυναῖκα τῷ υἱῷ μου ἰσαὰκ
inde. dixit āt ad eū seru': si igit nō volue-
ἐκεῖθεν. εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ παῖς, ἐὰν οὖν μὴ βούλη-
rit mulier venire mecū retro in terrā
ται ἡ γυνὴ πορευθῆναι μετ' ἐμοῦ ὀπίσω εἰς τὴν γῆν
hanc: reducam filiū tuū in t̄rā: vnde egres-
ταύτην, ἀποστρέψω τὸν υἱόν σου εἰς τὴν γῆν, ὅθεν ἐξῆλ-
sus es inde: dixit āt ad eum abraam. caue
θες ἐκεῖθεν; εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ἀβραάμ. πρόσεχε
tibi ne reducas filium meū illuc. dn̄s de-
σεαυτῷ μὴ ἀποστρέψῃς τὸν υἱόν μου ἐκεῖ. κύριος ὁ θε-
us celi et de' terre: qui tulit me de
ὸς τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὁ θεὸς τῆς γῆς, ὃς ἔλαβέ με ἐκ τοῦ
domo patris mei: et de terra qua genit' sū:
οἴκου τοῦ πατρός μου, καὶ ἐκ τῆς γῆς ἧς ἐγεννήθην,
qui locut' ē mihi: & iurauit mihi: dicens: tibi dabo
ὃς ἐλάλησέ μοι, καὶ ὤμοσέ μοι, λέγων, σοὶ δώσω τὴν
t̄rā hanc & semini tuo: ipse mittet
γῆν ταύτην καὶ τῷ σπέρματί σου, αὐτὸς ἀποστελεῖ
angelū suū ante te. & accipies vxo-
τὸν ἄγγελον αὐτοῦ ἔμπροσθέν σου. καὶ λήψῃ γυναῖ-
rē filio meo inde. si aūt noluerit mulier ve-
κα τῷ υἱῷ μου ἐκεῖθεν. ἐὰν δὲ μὴ θέλῃ ἡ γυνὴ πο-
nire tecū in terrā hanc: mundus eris
ρευθῆναι μετὰ σοῦ εἰς τὴν γῆν ταύτην, καθαρὸς ἔσῃ
a iuramēto meo hoc. tantū filiū meū ne re-
ἀπὸ τοῦ ὅρκου μου τούτου. μόνον τὸν υἱόν μου μὴ ἀ-
ducas illuc. & posuit seruus manū suam
ποστρέψῃς ἐκεῖ. καὶ ἔθηκεν ὁ παῖς τὴν χεῖρα αὐτοῦ
sub femore abraam dn̄i sui. et iurauit
ὑπὸ τὸν μηρὸν ἀβραὰμ τοῦ κυρίου αὐτοῦ. καὶ ὤμοσεν
ei de verbo hoc. et accepit
αὐτῷ περὶ τοῦ ῥήματος τούτου. καὶ ἔλαβεν

Transla. Chal. — Ca. xxiiii.

קבורה מן בני חתאה׃ ואברהם סיב על ביומין ויי
בריך ית אברהם בכולא׃ ואמר אברהם לעבדיה סבא דביתיה דשליט בכל דיליה
שוי כען ידך תחות ירכי׃ ואקיים עלך במימרא דיי אלהא דשמיא ואלהא דארעא
דלא תסב איתתא לברי מבנת כנענאי דאנא יתיב ביניהון׃ אלהין לארעי ולילדותי
תיזיל ותסב איתתא לברי ליצחק׃ ואמר ליה עבדא מאים לא תיבי איתתא למיתי
בתרי לארעא הדא האתבא אתיב ית ברך לארעא דנפקתא מתמן׃ ואמר ליה אברהם
אסתמר לך דילמא תתיב ית ברי לתמן׃ יי אלהא דשמיא דדברני מבית אבא
ומארע ילדותי ודמליל לי ודקיים לי למימר לבנך אתין ית ארעא הדא הוא ישלח
מלאכיה קדמך ותסב איתתא לברי מתמן׃ ואם לא תיבי איתתא למיתי בתרך ותהא
זכאי ממומתי דא לחוד ית ברי לא תתיב לתמן׃ ושוי עבדא ית ידיה תחות ירכא
דאברהם רבוניה וקיים ליה על פתגמא הדין׃ ודבר

Interp̄. chal.

sepulchri a filiis heth. Cap. 24.

Et abraham erat senex prouectęq̄ etatis: & dominus benedixit abraham in omnibus. Dixitq̄ abraham seruo suo seniori domus sue: qui preerat omnibus que habebat: pone nunc manū tuam subter femur meū. et adiurabo te per verbū domini dei celi & dei terre: q̄ non accipias vxorē filio meo de filiabus chananeorū: inter quos ego habito: sed ad terrā meam & ad generationē meam ibis: & accipies vxorem filio meo isaac. Dixitq̄ ei seruus. Forte nolet mulier venire post me in terram hanc: nunquid reducens reducā filium tuū ad terram de qua egressus es: Et dixit ei abraham. Caue ne forte reducas filium meū illuc. Dominus deus celi qui tulit me de domo patris mei & de terra natiuitatis mee: & qui locutus est mihi: & qui iurauit mihi dicens. Filiis tuis dabo terram hanc: ipse mittet angelum suum coram te: et accipies vxorem filio meo inde. Et si noluerit mulier venire post te: eris inocēs a maledictiōe mea hac: tantūmodo filium meū ne reducas illuc. Et posuit seruus manum suam sub femore abraham domini sui: & iurauit illi super verbo hoc. Et tulit

---

Trāsla. Gre. lxx. cū interp̄. latina.

seru' decē camelos de camelis dn̄i sui:
ὁ παῖς δέκα καμήλους ἀπὸ τῶν καμήλων τοῦ κυρίου αὐ-
et de oībus bonis dn̄i sui cū ipso.
τοῦ, καὶ ἀπὸ πάντων τῶν ἀγαθῶν τοῦ κυρίου αὐτοῦ μεθ' ἑαυτοῦ.
et surgēs abiit in mesopotamiā in ciui-
καὶ ἀναστὰς ἐπορεύθη εἰς μεσοποταμίαν εἰς τὴν πό-
tatē nachor. & fecit quiescere camelos extra ciuita-
λιν ναχώρ. καὶ ἐκοίμισε τὰς καμήλους ἔξω τῆς πόλε-
tē apd puteū [illegible] ad vesperū. qn̄ egre-
ως παρὰ τὸ φρέαρ τοῦ ὕδατος τὸ πρὸς ὀψέ. ἡνίκα ἐκ-
diuntur aquatrices. [illegible] dixit: dn̄e de' dn̄i mei
πορεύονται αἱ ὑδρευόμεναι. καὶ εἶπε κύριε ὁ θεὸς τοῦ κυρίου μου
abraam: p̄sperū fac coram me hodie: et fac
ἀβραάμ, εὐόδωσον ἐναντίον ἐμοῦ σήμερον, καὶ ποίη-
miam cū dn̄o meo abraā. ecce steti in
σον ἔλεος μετὰ τοῦ κυρίου μου ἀβραάμ. ἰδοὺ ἕστηκα ἐπὶ
fonte aque: at filie hoīz
τὴν πηγὴν τοῦ ὕδατος, αἱ δὲ θυγατέρες τῶν ἀνθρώπων τῶν
habitātiū ciuitatē egrediunt ad hauriēdā aquā.
οἰκούντων τὴν πόλιν ἐκπορεύονται ἀντλῆσαι ὕδωρ.
et erit virgo cui vtiq̄ ego dixero: inclina
καὶ ἔσται ἡ παρθένος ἣ ἂν ἐγὼ εἴπω, ἐπίκλινον τὴν
hydriā tuā vt bibā: & dixerit mihi: bibe: & came-
ὑδρίαν σου ἵνα πίω, καὶ εἴπῃ μοι, πίε, καὶ τὰς καμή-
los tuos potabo: donec vtiq̄ cessent bibentes: hanc
λους σου ποτιῶ, ἕως ἂν παύσωνται πίνουσαι, ταύ-
preparasti seruo tuo isaac. et in hoc
την ἡτοίμασας τῷ παιδί σου ἰσαάκ. καὶ ἐν τούτῳ
cognoscam: q̄ fecisti miaz cuz dn̄o meo abra-
γνώσομαι, ὅτι ἐποίησας ἔλεος μετὰ τοῦ κυρίου μου ἀβρα-
am. & factū ē anteq̄ perficeret ipse loquēs
άμ. καὶ ἐγένετο πρὸ τοῦ συντελέσαι αὐτὸν λαλοῦντα
in mēte. & ecce rebecca egrediebat genita
ἐν τῇ διανοίᾳ. καὶ ἰδοὺ ῥεβέκκα ἐξεπορεύετο ἡ τεχθεῖ-
bathuel filio melche vxoris nachor fra-
σα βαθουὴλ υἱῷ μελχᾶς τῆς γυναικὸς ναχὼρ τοῦ ἀδελ-
tris abraā: habēs hydriā sup humeros. at
φοῦ ἀβραάμ, ἔχουσα τὴν ὑδρίαν ἐπὶ τῶν ὤμων. ἡ δὲ
virgo erat decora aspectu valde. virgo erat.
παρθένος ἦν καλὴ τῇ ὄψει σφόδρα. παρθένος ἦν. ἀ-
vir nō cognouit eā. descendēs āt ad fontē:
νὴρ οὐκ ἔγνω αὐτήν. καταβᾶσα δὲ ἐπὶ τὴν πηγήν,
impleuit hydriā: & ascēdit. cucurrit āt seru' in
ἔπλησε τὴν ὑδρίαν, καὶ ἀνέβη. ἔδραμε δὲ ὁ παῖς εἰς
occursum ipsi: & dixit ei: pota me pa-
συνάντησιν αὐτῇ, καὶ εἶπεν αὐτῇ, πότισόν με μι-
rum aque de hydria tua. illa āt dixit: bibe dn̄e: et
κρὸν ὕδωρ ἐκ τῆς ὑδρίας σου. ἡ δὲ εἶπε, πίε κύριε, καὶ
festinauit: et deposuit hydriā sup brachiū suuz & po-
ἔσπευσε, καὶ καθεῖλε τὴν ὑδρίαν ἐπὶ τὸν βραχίονα αὐτῆς καὶ ἐ-
tauit eum: donec cessauit bibēs. et dixit: et ca-
πότισεν αὐτόν, ἕως οὗ ἐπαύσατο πίνων. καὶ εἶπε, καὶ ταῖς κα-
melis tuis hauriā aq̄z: donec vtiq̄ oēs bibant. & festinauit
μήλοις σου ὑδρεύσομαι, ἕως ἂν πᾶσαι πίωσι. καὶ ἔσπευσε

Iudith 9.a.

Transla. B. Hiero.

decem camelos de grege domini sui: & abiit: ex oībus bōis eius portās secū. profectusq̄ perrexit ī mesopotamiam ad vrbem nachor. Cūq̄ camelos fecisset accūbere extra oppidū iuxta puteum aq̄ vespere eo tēpore quo solēt mulieres egrēdi ad hauriendā aquā: orauit dn̄m dicēs. Dn̄e deus dn̄i mei abraā occurre obsecro mihi hodie: & fac miam cū dn̄o mō abraā. Ecce ego sto p̄pe fontem aque: & filie hītatorū huius ciuitatis egredientur ad hauriendā aquā. Igitur puella cui dixero: inclina hydriā tuam vt bibam: & illa rn̄derit: bibe. quin & camelis tuis dabo potū: ip̄a ē quā p̄parasti seruo tuo isaac: & per hoc intelligā q̄ feceris misericordiā cū dn̄o meo abraā. Necdum intra se verba cōpleuerat: & ecce rebecca egrediebatur filia bathuel filii melche vxoris nachor fratris abraā hn̄s hydriam in scapula sua: puella decora nimis: virgoq̄ pulcerrima & incognita viro. Descenderat autē ad fontē: & impleuerat hydriā aq̄: ac reuertebatur. Occurritq̄ ei seruus: & ait. Pauxillū aq̄ mihi ad bibendū prebe de hydria tua. Q̄ rn̄dit. Bibe dn̄e mi. Celeriterq̄ deposuit hydriam sup vlnā suā: & dedit ei potū. Cūq̄ ille bibisset adiecit. Quin & camelis tuis hauriā aquā: donec cuncti bibant.

Ter. Heb.

העבד עשרה גמלים מגמלי אדניו
וילך וכל טוב אדניו בידו ויקם
וילך אל ארם נהרים אל עיר
נחור׃ ויברך הגמלים מחוץ לעיר
אל באר המים לעת ערב לעת
צאת השאבת׃ ויאמר יהוה
אלהי אדני אברהם הקרה נא
לפני היום ועשה חסד עם אדני
אברהם׃ הנה אנכי נצב על עין
המים ובנות אנשי העיר יצאת
לשאב מים׃ והיה הנער אשר
אמר אליה הטי נא כדך ואשתה
ואמרה שתה וגם גמליך אשקה
אתה הכחת לעבדך ליצחק ובה
אדע כי עשית חסד עם אדני׃
ויהי הוא טרם כלה לדבר והנה
רבקה יצאת אשר ילדה לבתואל
בן מלכה אשת נחור אחי אברהם
וכדה על שכמה׃ והנער טבת
מראה מאד בתולה ואיש לא
ידעה ותרד העינה ותמלא כדה
ותעל׃ וירץ העבד לקראתה
ויאמר הגמיאיני נא מעט מים
מכדך׃ ותאמר שתה אדני ותמהר
ותרד כדה על ידה ותשקהו׃
ותכל להשקתו ותאמר גם לגמליך
אשאב עד אם כלו לשתת׃ ותמהר

Transla. Chal.

עבדא עשרא גמלין מגמלי רבוניה ואזל וכל שפר רבוניה בידיה וקם ואזל לארם
דעל פרת לקרתא דנחור׃ ואשרי גמליא מברא לקרתא לבירא דמיא לעידן רמשא
לעידן דנפקן מליתא׃ ואמר יי אלהא דרבוני אברהם זמין כען קדמי יומא דין ועביד
טיבו עם רבוני אברהם׃ הא אנא קאים על עינא דמיא ובנת אנשי קרתא נפקן
לממלי מיא׃ ותהי עולימתא דאימר לה ארכיני כען קולתיך ואשתי ותימר אשתי
ואף גמלך אשקי יתה זמינתא לעבדך ליצחק ובה אדע ארי עבדת טיבו עם רבוני׃
והוה הוא עד לא שיצי למללא והא רבקה נפקת דאתילידת לבתואל בר מלכה אתת
נחור אחוהי דאברהם וקולתה על כתפה׃ ועולימתא שפירת חזו לחדא בתולתא וגבר
לא ידעה ונחתת לעינא ומלת קולתה וסליקת׃ ורהט עבדא לקדמותה ואמר אטעימיני
כען זעיר מיא מקולתיך׃ ואמרת אשתי רבוני ואוחיאת ואחיתת קולתה על ידה ואשקיתיה׃
ושיציאת לאשקיותיה ואמרת אף לגמלך אמלי עד דיספקון למשתי׃ ואוחיאת

Interp̄. chal.

seruus decē camelos de camelis dn̄i sui: & abiit: & oīa optima dn̄i sui portās in manu sua. et surrexit & abiit in syriam: q̄ est iuxta euphratē: in ciuitatē nachor. Et accūbere fecit camelos extra ciuitatē iuxta puteū aq̄ in tp̄e vespertino: in q̄ mulieres egrediūtur ad hauriēdā aquā. Et ait. Dn̄e de' dn̄i mei abrahā occurre obsecro mihi hodie: & fac miam cū dn̄o meo abrahā. Ecce ego sto p̄pe fontē aque: & filie hoīm ciuitatis egrediūtur ad hauriendā aquā. Et erit puella cui dixero: inclina obsecro hydriā tuā vt bibā: & dixerit: bibe & camelos quoq̄ tuos adaq̄bo: ipsam p̄parasti seruo tuo isaac: & in hoc sciā q̄ fecisti miaz cū dn̄o meo. Et factū est anteq̄ ille cessasset loq̄: ecce rebeca egrediebat: q̄ nata ē batuel filio melche vxoris nachor fr̄is abrahe & hydria sua sup humerū ei'. Et puella erat pulchra aspectu valde: virgo & vir nō cognouerat eā: & descendit ad fontē: & impleuit hydriā suā: & ascendit. Et cucurrit seru' in occursum eius: et ait. Fac me gustare obsecro paululū aq̄ de hydria tua. Et ait. Bibe dn̄e mi. Et festinauit & deposuit hydriā sup manuz suā: & dedit ei bibere. Et cū cessasset bibere dixit. etiā camelis tuis hauriam: donec cessent bibere. Et festinauit:

ותמהר ותער כדה אל השקת ותרץ עוד
אל הבאר לשאב ותשאב לכל
גמליו: והאיש משתאה לה
מחריש לדעת ההצליח יהוה דרכו
אם לא: ויהי כאשר כלו הגמלים
לשתות ויקח האיש נזם זהב
בקע משקלו ושני צמידים על
ידיה עשרה זהב משקלם: ויאמר
בת מי את הגידי נא לי היש בית
אביך מקום לנו ללין: ותאמר
אליו בת בתואל אנכי בן מלכה
אשר ילדה לנחור: ותאמר אליו
גם תבן גם מספוא רב עמנו גם
מקום ללון: ויקד האיש וישתחו
ליהוה: ויאמר ברוך יהוה אלהי
אדני אברהם אשר לא עזב חסדו
ואמתו מעם אדני אנכי בדרך
נחני יהוה בית אחי אדני: ותרץ
הנער ותגד לבית אמה כדברים
האלה: ולרבקה אח ושמו לבן
וירץ לבן אל האיש החוצה אל
העין: ויהי כראת את הנזם ואת
הצמידים על ידי אחתו וכשמעו
את דברי רבקה אחתו לאמר כה
דבר אלי האיש ויבא אל האיש
והנה עמד על הגמלים על העין:
ויאמר בוא ברוך יהוה למה

Primitiua heb.: ערה · שאב · חרש ידע צלח · היה כלה · לקח · שקל שנה צמד · אמר · נגד · קום לון · ילד · ספא רבה · קדד שחה · ברך · נחה רוץ · נגד · היה ראה · בוא

Effundensq; hydriam in canalibus recurrit ad puteum vt hauriret aquā: & haustam oibus camelis dedit. Ipse aūt contemplabatur eam tacitus scire volens vtrū psperū iter suū fecisset dñs an nō. Postq̄ aūt biberūt cameli: protulit vir inaures aureas appēdentes siclos duos: & armillas totidē pondo siclorum decem: dixitq; ad eam. Cuius es filia: indica mihi. Est in domo patris tui locus ad manendum. que respōdit. Filia sum batuelis filii nachor: quē peperit ei melcha. Et addidit dicēs. Paleaꝝ quoq; & feni plurimū ē apd nos: & locus spaciosus ē ad manēdū. Inclinauit se hō: & adorauit dūm dicēs. Benedictus dñs deus dñi mei abraā. qui nō abstulit misericordiam & veritatem suā a dño meo: & recto itinere me pduxit in domum fris dñi mei. Cucurrit itaq; puella: & nunciauit i domū mris sue oia que audierat. Hēbat āt rebecca frēm noīe labā qui festinus egressus est ad hominem vbi erat fons. Cūq; vidisset inaures & armillas in manibus sororis sue: & audisset cuncta verba referētis hec locutus ē mihi homo: venit ad virum qui stabat iuxta camelos & prope fontē aq̄: dixitq; ad eum. Ingredere bñdicte dñi. Cur

et euacuauit hydriā in adaquatoriū. τ cucurrit iterū ad puteū vt hauriret. τ hausit aquā oibus camelis. at homo considerabat eā: τ tacebat vt cognosceret si psperā fecit dñs viā suā: an nō. factū ē aūt qū cessauerunt oēs cameli bibere: accepit hō duas inaures aureas drachme pōderis τ duas armillas in manib⁹ eius, decē aureorū pōd⁹ earū. τ interrogauit eā. et dixit: filia cui⁹ es. indica mihi. et si est apud patrē tuū locus nobis ad manēdū. τ dixit ei filia bathuel sū melcha. quē pepit nachor. τ dixit ei palee τ pabula multa apud nos. et locus ad manendū. et cōplacēs homo: adorauit dūm. et dixit: bñdictus dñs de⁹ dūi mei abraā. qui nō reliquisti iustitiā tuā et veritatē a dño meo abraam meq; psperē duxit dñs ad domū fratris dūi mei ad accipiēdā vxorē filio suo. et currēs puella nūciauit in domū matris sue fm verba hec. at rebecce erat frater: cui nomē laban. τ cucurrit laban ad hoiē foras ad fontē. τ factū ē qū vidit inaures τ armillas i duab⁹ manibus sororis sue: et qū audiuit verba rebecce sororis sue dicentis. sic locutus ē mihi homo. τ venit ad hoiē. stante ipso iuxta camelos ppe fontē. τ dixit ei huc ingredere bñdicte dñi: et cur

καὶ ἐξεκένωσε τὴν ὑδρίαν ἐπὶ τὸ ποτιστήριον. καὶ ἔδραμε πάλιν ἐπὶ τὸ φρέαρ ἀντλῆσαι. καὶ ὑδρεύσατο πάσαις ταῖς καμήλοις. ὁ δὲ ἄνθρωπος κατεμάνθανεν αὐτὴν, καὶ παρεσιώπα τοῦ γνῶναι εἰ εὐόδωκε κύριος τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, ἢ οὔ. ἐγένετο δὲ ἡνίκα ἐπαύσαντο πᾶσαι αἱ κάμηλοι πίνουσαι, ἔλαβεν ὁ ἄνθρωπος δύο ἐνώτια χρυσᾶ ἀνὰ δραχμὴν ὁλκῆς, καὶ δύο ψέλια ἐπὶ τὰς χεῖρας αὐτῆς, δέκα χρυσῶν ὁλκὴ αὐτῶν. καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὴν καὶ εἶπεν, θυγάτηρ τίνος εἶ. ἀνάγγειλόν μοι. καὶ εἰ ἔστι παρὰ τῷ πατρί σου τόπος ἡμῖν καταλῦσαι. καὶ εἶπεν αὐτῷ, θυγάτηρ Βαθουὴλ εἰμὶ τῆς Μελχᾶς, ἣν ἔτεκε τῷ Ναχώρ. καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἄχυρα καὶ χορτάσματα πολλὰ παρ' ἡμῖν, καὶ τόπος τοῦ καταλῦσαι. καὶ εὐδοκήσας ὁ ἄνθρωπος, προσεκύνησε τῷ κυρίῳ. καὶ εἶπεν, εὐλογητὸς κύριος ὁ θεὸς τοῦ κυρίου μου Ἀβραάμ, ὃς οὐκ ἐγκατέλιπε τὴν δικαιοσύνην σου καὶ τὴν ἀλήθειαν ἀπὸ τοῦ κυρίου μου Ἀβραάμ. ἐμέ τε εὐόδωκε κύριος εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ κυρίου μου λαβεῖν γυναῖκα τῷ υἱῷ αὐτοῦ. καὶ δραμοῦσα ἡ παῖς ἀνήγγειλεν εἰς τὸν οἶκον τῆς μητρὸς αὐτῆς κατὰ τὰ ῥήματα ταῦτα. τῇ δὲ Ῥεβέκκα ἦν ἀδελφός, ᾧ ὄνομα Λάβαν. καὶ ἔδραμε Λάβαν πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἔξω ἐπὶ τὴν πηγήν. καὶ ἐγένετο ἡνίκα εἶδε τὰ ἐνώτια καὶ τὰ ψέλια ἐπὶ τὰς δύο χεῖρας τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ, καὶ ὅτε ἤκουσε τὰ ῥήματα Ῥεβέκκας τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ λεγούσης· οὕτω λελάληκέ μοι ὁ ἄνθρωπος. καὶ ἦλθε πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἑστηκότος αὐτοῦ ἐπὶ τῶν καμήλων ἐπὶ τῆς πηγῆς. καὶ εἶπεν αὐτῷ, δεῦρο εἴσελθε εὐλογητὸς κυρίου, καὶ ἵνα τί

Transla. Chal.

ורמת קולתה לבית שקיא ורהטת עוד לבירא למימלי ומלת לכל גמלוהי: וגברא
שהי בה מסתכל שתיק למידע האצלח יי ארחיה אם לא: והוה כד ספיקו גמליא
למשתי ונסיב גברא קדשא דדהבא תיקלא מתקליה ותרין שירין על ידהא מתקל
עשר סלעין דדהב ביה מתקלהון: ואמר בת מן את חוי כען לי האית בית אבוך אתר
כשר לנא למבת: ואמרת ליה בת בתואל אנא בר מלכה דילידת לנחור: ואמרת ליה
אף תיבנא אף כיסתא סגי עמנא אף אתר כשר למבת: וכרע גברא וסגיד קדם יי:
ואמר בריך יי אלהיה דרבוני אברהם דלא שבק טיבותיה וקושטיה מן רבוני
אנא באורח תקנא דברני יי בית אחוהי דרבוני: ורהטת עולימתא וחויאת לבית
אמה כפתגמיא האלין: ולרבקה אחא ושמיה לבן ורהט לבן לות גברא לברא לות
עינא: והוה כד חזא ית קדשא וית שיריא על ידי אחתיה וכד שמע ית פתגמי רבקה
אחתיה למימר כדין מליל עמי גברא ואתא לות גברא והא קאים על גמליא על
עינא: ואמר עול בריכא דיי למה

Primitiua chal.: שקא · שהא סכל ידע · צלח שתא תקל · שרא חוא · בית · כסת סגא · רבה · טוב · אזל · שרא · אמר קום

Interp. chal.

et effudit hydriam suā in canali: τ cucurrit iterū ad puteum ad hauriendū: τ hausit oibus camelis eius. Uir autem admirabatur eam tacitus cōtemplando: vt sciret vtrum prosperasset dñs viam suam: an non. Et factum est quando cessauerūt bibere cameli: tulit vir inaurem aureā appendentē siclum vnum: τ duas armillas sup manus eius appendentes decem siclos auri. Et ait. Cuius filia es tu: indica obsecro mihi si est in domo patris tui locus sufficiens nobis ad manendum. Et dixit ei filia bathuelis ego sum filij melche quē peperit de nachor. Et ait ei. Etiā paleaꝝ τ pabuli multum est apud nos: locus quoq; sufficiens ad manendū. Et flexit vir genua sua: τ adorauit corā dño: et ait. Benedictus dñs deus dñi mei abraham: qui non dimisit misericordiā suam τ veritatem suā a dño meo: τ recta via duxit me dñs in domum fratris dñi mei. Et cucurrit puella: τ nunciauit in domo matris sue verba hec. Erat autē rebecce frater τ nomen eius laban: τ cucurrit laban ad virū foras ad fontē. Et factū est cum vidisset inaurē τ armillas in manib⁹ sororis sue: τ cū audisset v̄ba rebecce sororis sue dicētis hec locut⁹ est mecū vir: venitq; ad virū: τ ecce stabat iuxta camelos prope fontē. Et ait. Ingredere benedicte dñi: cur

stetisti foris: ego āt preparaui domū: et locū camelis. igressus ē āt homo in domū. τ destrauit camelos. et dedit paleas τ pabula camelis: τ aquā pedib⁹ ipsius: et pedibus viroꝝ qui cū eo. et apposuit illis panes ad comedēdū. et dixit: nō comedā: donec loquar ego verba mea. et dixit: loquere. et dixit: seruus abraam sum ego. dñs āt benedixit dño meo valde. et exaltat⁹ ē. et dedit ei oues et vitulos aurū et argētū et seruos et ancillas camelos et asinos. et pepit sarra mulier dñi mei filiū vnū dño meo postq̄ consenuit ipse. et dedit ipsi q̄cunq; erāt ei. et adiurauit me dñs me⁹: dicēs: nō accipies vxorē filio meo de filiabus chananeorū: inter quos ego habito in terra eoꝝ. sed ad domū patris mei perges et ad tribū meā: et accipies vxorē filio meo. et dixi dño meo: ne forte nō veniat mulier mecū. et dixit mihi: dñs deus cui cōplacui corā eo: ipse mittet angelū suū tecū: et psperabit viā tuā: et accipies vxorē filio meo de tribu mea: et de domo patris mei. tūc inocēs eris a maledictiōe mea. qū eni veneris ad meā tribū: et nō tibi dederit: eris inocēs a iuramēto tuo. et veniēs hodie ad fontē: dixi: dñe deus

ἕστηκας ἔξω; ἐγὼ δὲ ἡτοίμασα τὴν οἰκίαν, καὶ τόπον ταῖς καμήλοις. εἰσῆλθε δὲ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν οἰκίαν. καὶ ἀπέσαξε τὰς καμήλους. καὶ ἔδωκεν ἄχυρα καὶ χορτάσματα ταῖς καμήλοις, καὶ ὕδωρ τοῖς ποσὶν αὐτοῦ, καὶ τοῖς ποσὶ τῶν ἀνδρῶν τῶν μετ' αὐτοῦ. καὶ παρέθηκεν αὐτοῖς ἄρτους φαγεῖν. καὶ εἶπεν, οὐ μὴ φάγω, ἕως τοῦ λαλῆσαί με τὰ ῥήματά μου. καὶ εἶπε, λάλησον. καὶ εἶπε, παῖς Ἀβραὰμ εἰμὶ ἐγώ. κύριος δὲ εὐλόγησε τὸν κύριόν μου σφόδρα. καὶ ὑψώθη. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ πρόβατα καὶ μόσχους χρυσίον καὶ ἀργύριον καὶ παῖδας καὶ παιδίσκας καμήλους καὶ ὄνους. καὶ ἔτεκε Σάρρα ἡ γυνὴ τοῦ κυρίου μου υἱὸν ἕνα τῷ κυρίῳ μου μετὰ τὸ γηράσαι αὐτόν. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ὅσα ἦν αὐτῷ. καὶ ὥρκισέ με ὁ κύριός μου, λέγων, οὐ λήψῃ γυναῖκα τῷ υἱῷ μου ἀπὸ τῶν θυγατέρων τῶν Χαναναίων, ἐν οἷς ἐγὼ παροικῶ ἐν τῇ γῇ αὐτῶν. ἀλλ' εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου πορεύσῃ καὶ εἰς τὴν φυλήν μου, καὶ λήψῃ γυναῖκα τῷ υἱῷ μου. καὶ εἶπα τῷ κυρίῳ μου, μή ποτε οὐ πορευθῇ ἡ γυνὴ μετ' ἐμοῦ. καὶ εἶπέ μοι, κύριος ὁ θεὸς ᾧ εὐηρέστησα ἐναντίον αὐτοῦ, αὐτὸς ἀποστελεῖ τὸν ἄγγελον αὐτοῦ μετὰ σοῦ, καὶ εὐοδώσει τὴν ὁδόν σου, καὶ λήψῃ γυναῖκα τῷ υἱῷ μου ἐκ τῆς φυλῆς μου, καὶ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός μου. τότε ἀθῷος ἔσῃ ἀπὸ τῆς ἀρᾶς μου. ἡνίκα γὰρ ἐὰν ἔλθῃς εἰς τὴν ἐμὴν φυλήν, καὶ μή σοι δῶσι, ἔσῃ ἀθῷος ἀπὸ τοῦ ὁρκισμοῦ σου. καὶ ἐλθὼν σήμερον ἐπὶ τὴν πηγήν, εἶπον, κύριε ὁ θεὸς

ḡ.12.a. ḡ.co.

foris stas. Preparaui domum & locum camelis tuis. Et introduxit eum in hospitiū: ac destrauit cāelos: deditq; paleas & fenum: & aquā ad lauandos pedes camelorū et virorū: qui venerāt cū eo. Et appositus est ī cōspectu eius panis. q̄ ait. Nō comedā donec loquar sermōes meos. rñdit ei. loquere. At ille. Seruus inquit abraā sum. Et dñs bñdixit dño mō valde: & magnificatus est: & dedit ei oues & boues: argētū & aurū seruos & ancillas: camelos & asinos. Et peperit sara vxor dñi mei filiū dño mō ī senectute sua: deditq; illi omnia q̄ habuerat. Et adiurauit me dñs meus dicēs. Non accipies vxorem filio meo de filiabus chananeorum: in quorum terra habito: sed ad domū pris mei perges: & de cognatione mea accipies vxorem filio meo. Ego vero rñdi dño mō quid si noluerit venire mecū mulier? Dñs ait in cuius conspectu ambulo: mittet angelum suum tecū: & diriget viam tuam accipiesq; vxorē filio meo de cognatōe mā & de domo pris mei. Innocēs eris a maledictōe mea cū veneris ad pximos meos: & nō dederint tibi. Veni ergo hodie ad fontē aque: & dixi. Domine deus

תעמד בחוץ ואנכי פניתי הבית
ומקום לגמלים: ויבא האיש
הביתה ויפתח הגמלים ויתן תבן
ומספוא לגמלים ומים לרחץ
רגליו ורגלי האנשים אשר אתו:
ויישם לפניו לאכל ויאמר לא
אכל עד אם דברתי דברי ויאמר
דבר: ויאמר עבד אברהם אנכי:
ויהוה ברך את אדני מאד ויגדל
ויתן לו צאן ובקר וכסף וזהב
ועבדם ושפחת וגמלים וחמרים:
ותלד שרה אשת אדני בן לאדני
אחרי זקנתה ויתן לו את כל
אשר לו: וישבעני אדני לאמר
לא תקח אשה לבני מבנות
הכנעני אשר אנכי ישב בארצו:
אם לא אל בית אבי תלך ואל
משפחתי ולקחת אשה לבני:
ואמר אל אדני אלי לא תלך
האשה אחרי: ויאמר אלי יהוה
אשר התהלכתי לפניו ישלח
מלאכו אתך והצליח דרכך
ולקחת אשה לבני ממשפחתי
ומבית אבי: אז תנקה מאלתי כי
תבוא אל משפחתי ואם לא יתנו
לך והיית נקי מאלתי: ואבא
היום אל העין ואמר יהוה אלהי

Primitiua heb.: עמד פנה · קום בוא · פתח נתן · ספא · שום פנה · גדל · נתן · ילד · שבע · לקח · ילך · שפחה · שלח · צלח · נקה אלה · נתן · היה בוא

Transla. Chal.

את קאים בברא ואנא פניתי ביתא ואתר כשר לגמליא: ועאל גברא לביתא ושרא
גמליא ויהב תיבנא וכיסתא לגמליא ומיא לאסחאה רגלוהי ורגלי גובריא דעמיה:
ושויו קדמוהי למיכל ואמר לא איכול עד דאמליל פתגמי ואמר מליל: ואמר
עבדא דאברהם אנא: ויי בריך ית רבוני לחדא ורבא ויהב ליה ען ותורין וכספא
ודהבא ועבדין ואמהן וגמלין וחמרין: וילידת שרה אתת רבוני בר לרבוני בתר
דסיבת ויהב ליה ית כל דליה: וקיים עלי רבוני למימר לא תיסב אתתא לברי
מבנת כנענאה דאנא יתיב בארעהון: אלהין לבית אבא תיזיל ולזרעיתי ותיסב אתתא
לברי: ואמרית לרבוני מאים לא תיזיל אתתא בתרי: ואמר לי יי דפלחית קדמוהי
ישלח מלאכיה עמך ויצלח ארחך ותיסב אתתא לברי מזרעיתי ומבית אבא: בכין
תהא זכאי ממומתי ארי תיתי לזרעיתי ואם לא יתנון לך ותהא זכאי ממומתי:
ואתיתי יומא דין לעינא ואמרית יי אלהיה

Interp. chal.

stas foris: ego aūt preparaui domū: τ locū aptum camelis. Et ingressus est vir in domū: τ soluit camelos et dedit paleas τ pabulū camelis: τ aquā ad lauādos pedes eius τ pedes viroꝝ qui erant cū eo; τ posuerūt corā eo cibū: τ ait. Non comedā donec loquar sermones meos. Et dixit. Loquere. Et ait. Seruus abrahe ego sum: et dñs benedixit dño meo valde: τ magnificatus est: τ dedit ei oues τ boues: τ argentū τ aurū: et seruos τ ancillas: τ camelos τ asinos. Et peperit sara vxor dñi mei filiū dño meo postq̄ senuit: deditq; illi oia que habebat. Et adiurauit me dñs meus dicens. Non accipies vxorē filio meo de filiab⁹ chananeoꝝ: i quoꝝ t̄ra ego habito. Sed ad domū pris mei ibis: τ ad cognationē meā: τ accipies vxorem filio meo. Et dixi dño meo. forte nō veniet mulier post me. Et dixit mihi. Dñs in cuius cōspectu ego seruio mittet angelum suū tecum: τ diriget viam tuā: τ accipies vxorē filio meo de cognatione mea τ de domo patris mei. Tunc eris innocēs a maledictione mea: quādo ieris ad cognationem meam: τ si non dederint tibi: eris innocens a maledictione mea. Et veni hodie ad fontem: τ dixi domine deus

Primitiua chal.: פנה על · כסת סחא · שוה אכל מלל · רבה · אנת שוב · קום אמר נסב · אזל · שלח · לאר צלח נסב · הוה זכה אום · יהב נתן אתא

אדני אברהם אם ישך נא
מצליח דרכי אשר אנכי הלך
עליה׃ הנה אנכי נצב על עין
המים והיה העלמה היצאת
לשאב ואמרתי אליה השקיני
נא מעט מים מכדך׃ ואמרה אלי
גם אתה שתה וגם לגמליך
אשאב הוא האשה אשר הכיח
יהוה לבן אדני׃ אני טרם אכלה
לדבר אל לבי והנה רבקה יצאת
וכדה על שכמה ותרד העינה
ותשאב ואמר אליה השקיני
נא׃ ותמהר ותורד כדה מעליה
ותאמר שתה וגם גמליך אשקה
ואשת וגם הגמלים השקתה׃
ואשאל אתה ואמר בת מי את
ותאמר בת בתואל בן נחור אשר
ילדה לו מלכה ואשם הנזם על
אפה והצמידים על ידיה׃ ואקד
ואשתחוה ליהוה ואברך את
יהוה אלהי אדני אברהם אשר
הנחני בדרך אמת לקחת את בת
אחי אדני לבנו׃ ועתה אם ישכם
עשים חסד ואמת את אדני הגידו
לי ואם לא הגידו לי ואפנה על
ימין או על שמאל׃ ויען לבן
ובתואל ויאמרו מיהוה יצא

domini mei abraam: si direxisti viam meam in qua nunc ambulo: ecce sto iuxta fontem aque: & virgo que egredietur ad hauriendam aquam: audierit a me: da mihi pauxillū aq̄ ad bibēdū de hydria tua: & dixerit mihi: & tu bibe: & camelis tuis hauriam: ipsa est mulier quam preparauit dominus filio domini mei. Cumq; hec tacitus mecum voluerē: apparuit rebecca veniens cū hydria quā portabat in scapula: descēditq; ad fōtē: & hausit aquā. Et aio ad eā. Da mihi paululū biberē. q̄ festinās deposuit hydriā de hūero & dixit mihi. Et tu bibe: & camel tuis tribuā potū. Bibi: & adaquauit camelos. Interrogauiq; eam & dixi. Cuius es filia? que rñdit. Filia bathuelis sum filii nachor: quē pepit ei melcha. Suspēdi itaq; inaures ad ornādā faciē eius: & armillas posui in manib⁹ eius. Pronusq; adoraui dominum: benedicēs domino deo dñi mei abraam: qui perduxit me recto itinere: vt sumerem filiā fratris domini mei filio eius. Quamobrem si facitis mīam & veritatē cū dño meo: indicate mihi. Si autē aliđ placet: & hoc dicite mihi: vt vadā ad dexterā siue ad sinistrā. Rñderūtq; labā & batuel. A domino egressus est

dñi mei abraam: si tu psperā facis viā meā:
τοῦ κυρίου μου ἀβραάμ, ἡ σὺ εὐοδοῖς τὴν ὁδόν μου,
in q̄ nūc ego ambulo in ea: ecce steti supra
ἐν ἧ νῦν ἐγὼ πορεύομαι ἐν αὐτῇ, ἰδοὺ ἐφέστηκα ἐπὶ
fontē aque: ꝛ filie hoīm
τῆς πηγῆς τοῦ ὕδατος, καὶ αἱ θυγατέρες τῶν ἀνθρώπων τῆς
ciuitatis egrediuntur ad hauriēdū aquā. ꝛ erit
πόλεως ἐκπορεύονται ἀντλῆσαι ὕδωρ. καὶ ἔσται ἡ
virgo: cui vtiq; ego dixero: pota me parū aque
παρθένος, ἡ ἂν ἐγὼ εἴπω, πότισόν με μικρὸν ὕδωρ
de hydria tua: ꝛ dixerit mihi bibe tu: et
ἀπὸ τῆς ὑδρίας σου, καὶ εἴπη μοι πίε σύ, καὶ ταῖς
camelis tuis hauriā aquā hec mulier quā pparauit
καμήλοις σου ὑδρεύσομαι. αὕτη ἡ γυνὴ ἣν ἡτοίμασε
dñs suo seruo isaac. et in hoc cognoscā q fecisti mīaz dño meo abraā.
κύριος τῷ ἑαυτοῦ θεράποντι ἰσαάκ. καὶ ἐν τούτῳ γνώσομαι ὅτι ἐποίησας ἔλεος τῷ κυρίῳ μου ἀβραάμ.
et factū ē anteq̄ ego pficerē loqui in mente
καὶ ἐγένετο πρὸ τοῦ με συντελέσαι λαλοῦντα τῇ διανοίᾳ
mea. et ecce statim rebecca egressa est habēs
μου. καὶ ἰδοὺ εὐθὺς ῥεβέκκα ἐξεπορεύετο ἔχουσα
hydriā sup humeros: et descēdit ad fontē:
τὴν ὑδρίαν ἐπὶ τῶν ὤμων, καὶ κατέβη ἐπὶ τὴν πηγήν,
et hausit aquā. et dixi ei pota me parū aque.
καὶ ὑδρεύσατο. καὶ εἶπα αὐτῇ πότισόν με μικρὸν ὕδωρ.
et festinās deposuit hydriā suā a seipsa.
καὶ σπεύσασα καθεῖλε τὴν ὑδρίαν αὐτῆς ἀφ' ἑαυτῆς,
et dixit bibe tu: et camelis tuis potū dabo. ꝛ
καὶ εἶπε πίε σύ, καὶ τὰς καμήλους σου ποτιῶ. καὶ
bibi: et camelos meos adaq̄uit. ꝛ iterrogaui
ἔπιον, καὶ τὰς καμήλους μου ἐπότισε. καὶ ἠρώτησα
eā: et dixi: cui⁹ filia es: nūcia mihi. illa āt
αὐτήν, καὶ εἶπα, τίνος θυγάτηρ εἶ, ἀνάγγειλόν μοι. ἡ δὲ
dixit filia bathuel sum ego filij nachor: quē pepit ei
εἶπε θυγάτηρ βαθουὴλ εἰμὶ ἐγὼ τοῦ ναχώρ, ὃν ἔτεκεν αὐτῷ
melcha. et circūposui ei inaures ꝛ armillas circa man⁹ eius. ꝛ complacēs adoraui
μελχά. καὶ περιέθηκα αὐτῇ τὰ ἐνώτια καὶ τὰ ψέλια περὶ τὰς χεῖρας αὐτῆς. καὶ εὐδοκήσας προσεκύνησα
dñz. et benedixi dñm deū dñi mei abraam. q̄ psperauit me in via veritatis vt acciperē filiam
τῷ κυρίῳ. καὶ εὐλόγησα κύριον τὸν θεὸν τοῦ κυρίου μου ἀβραάμ. ὃς εὐόδωσέ με ἐν ὁδῷ ἀληθείας λαβεῖν τὴν θυγατέρα
fratris dñi mei filio suo.
τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ κυρίου μου τῷ υἱῷ αὐτοῦ.
si ergo facitis vos mīaz et iusticiā cum
εἰ οὖν ποιεῖτε ὑμεῖς ἔλεος καὶ δικαιοσύνην πρὸς τὸν
dño meo: nunciate mihi. si āt nō nūciate
κύριόν μου, ἀπαγγείλατέ μοι. εἰ δὲ μή, ἀπαγγείλατέ
mihi vt reuertar ad dextrā l ad sinistrā. respōdētes aūt laban et bathuel: dixerūt. a dño egressū ē
μοι ἵνα ἐπιστρέψω εἰς δεξιὰν ἢ εἰς ἀριστεράν. ἀποκριθέντες δὲ λάβαν καὶ βαθουήλ, εἶπον. παρὰ κυρίου ἐξῆλθε

Transla. Chal.

דרבוני אברהם אם אית כען רעוא קדמך לאצלחא ארחי דאנא אזיל עלה׃ הא אנא
קאים על עינא דמיא ותהי עולימתא דתפוק למימלי ואימר לה אשקיני כען זעיר
מיא מקולתיך׃ ותימר לי אף את אשת ואף לגמלך אמלי היא אתתא דזמין יי
לבר רבוני׃ עד לא שיציתי למללא עם לבי והא רבקה נפקת וקולתה על כתפה
ונחתת לעינא ומלת ואמרית לה אשקיני כען׃ ואוחיאת ואחיתת קולתה מעלה
ואמרת אשת ואף גמלך אשקי ושתיתי ואף גמליא אשקיאת׃ ושאילית יתה
ואמרית בת מן את ואמרת בת בתואל בר נחור דילידת ליה מלכה ושויתי קדשא
על אפהא ושיריא על ידהא׃ וכרעית וסגידית קדם יי ובריכית ית יי אלהיה
דרבוני אברהם דדברני בארח קשוט למיסב ית בת אחוהי דרבוני לבריה׃ וכען אם
איתיכון עבדין טיבו וקשוט עם רבוני חוו לי ואם לא חוו לי ואתפני על ימינא או על
סמאלא׃ ואתיב לבן ובתואל ואמרו מן קדם יי נפק

Priuatiua chal.

Interp. chal.

dñi mei abrahā: si est voluntas corā te: vt dirigas viā meā in qua nunc ego ambulo: ecce ego sto iuxta fontē aque: ꝛ erit puella que egressa fuerit ad hauriendū: et dixero ei da mihi obsecro paululū aque ad bibendū de hydria tua: ꝛ dixerit mihi: tu quoq; bibe ꝛ etiā camelis tuis hauriā: ipsa est mulier quā preparauit dñs filio dñi mei. Anteq̄ cessarē loqui cū corde meo: ecce rebecca egrediebatur ꝛ hydria sua sup humerū eius erat: descēditq; ad fontē ꝛ impleuit illā. Et dixi ei. Da mihi bibere obsecro: et festinauit: ꝛ deposuit hydriam suā desup se: ꝛ dixit. Bibe ꝛ etiā camelis tuis potum dabo. Et bibi: camelos quoq; adaquauit. Et interrogaui eam: ꝛ dixi. Cuius filia es tu? Et ait. Filia bathuelis filij nachor quē pepit ei melcha. et posui inaurem sup faciem eius: ꝛ armillas sup manus eius. et flexi genua ꝛ adoraui coram dño: ꝛ benedixi dño deo dñi mei abrahā: qui duxit me in viam rectā: vt acciperem filiam fratris dñi mei filio suo. Et nunc si vos facitis misericordiā ꝛ veritatē cum dño meo: annūciate mihi. si autem non: indicate mihi: ꝛ diuertam ad dexteram aut ad sinistram. Respondit q; labā et bathuel: et dixerunt. A facie domini egressus est

res hec. nō poterim⁹ tibi cōdicere malū aut bonū. ecce rebecca corā te: tollēs reuertere. ꝛ sit vxor filio dñi tui: sicut locut⁹ ē dñs:
τὸ πρᾶγμα τοῦτο. οὐ δυνησόμεθά σοι ἀντειπεῖν κακὸν ἢ καλόν. ἰδοὺ ῥεβέκκα ἐναντίον σου, λαβὼν ἀπότρεχε. καὶ ἔστω γυνὴ τῷ υἱῷ τοῦ κυρίου σου, καθὰ ἐλάλησε κύριος.
factū ē āt cū audiret puer abraam verba eorū: adorauit sup terrā dñz.
ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἀκοῦσαι τὸν παῖδα τοῦ ἀβραὰμ τῶν ῥημάτων αὐτῶν, προσεκύνησεν ἐπὶ τὴν γῆν τῷ κυρίῳ.
et pferēs seruus vasa argētea ꝛ aurea ꝛ vestem: dedit rebecce. ꝛ dona dedit fratri ei⁹: ꝛ matri eius.
καὶ προσενέγκας ὁ παῖς σκεύη ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ καὶ ἱματισμόν, ἔδωκε τῇ ῥεβέκκᾳ. καὶ δῶρα ἔδωκε τῷ ἀδελφῷ αὐτῆς, καὶ τῇ μητρὶ αὐτῆς.
ꝛ comederūt et biberūt ipse ꝛ viri cū eo existēs: ꝛ dormierūt.
καὶ ἔφαγον καὶ ἔπιον αὐτὸς καὶ οἱ ἄνδρες οἱ μετ' αὐτοῦ ὄντες, καὶ ἐκοιμήθησαν.
et surgēs puer: mane: dixit. dimittite me: vt vadā ad dñm meū. dixerūt āt fratres eius ꝛ mater: maneat virgo nobiscū dies quasi decē. et post hoc pficiscetur.
καὶ ἀναστὰς ὁ παῖς, τὸ πρωΐ, εἶπεν. ἐκπέμψατέ με, ἵνα ἀπέλθω πρὸς τὸν κύριόν μου. εἶπον δὲ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῆς καὶ ἡ μήτηρ, μεινάτω ἡ παρθένος μεθ' ἡμῶν ἡμέρας ὡσεὶ δέκα. καὶ μετὰ τοῦτο ἀπελεύσεται.
ille āt dixit ad eos: ne detineatis me. ꝛ dñs psperauit viā meā: dimittite me: vt pergā ad dñz meū. dixerūt āt: vocemus puellam: interrogem⁹ os eius.
ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς, μὴ κατέχετέ με. καὶ κύριος εὐόδωσε τὴν ὁδόν μου, ἐκπέμψατέ με, ἵνα ἀπέλθω πρὸς τὸν κύριόν μου. εἶπον δέ, καλέσωμεν τὴν παῖδα, ἐρωτήσωμεν τὸ στόμα αὐτῆς.
et vocauerūt rebeccaz: et dixerūt ei. ibis cum hoīe isto? illa āt dixit vadam.
καὶ ἐκάλεσαν τὴν ῥεβέκκαν, καὶ εἶπον αὐτῇ. πορεύσῃ μετὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου; ἡ δὲ εἶπε πορεύσομαι.
et dimiserūt rebeccam sororē eorū: et substantiā eius: et seruū abraā: et eos q̄ cū eo.
καὶ ἐξέπεμψαν τὴν ῥεβέκκαν τὴν ἀδελφὴν αὐτῶν, καὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτῆς, καὶ τὸν παῖδα τοῦ ἀβραάμ, καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ.
et bñdixerūt rebeccā sororē eorū: et dixerūt ei: soror nr̄a es: fias in milia decē milliū ꝛ hereditet semē tuū ciuitates aduersarioꝝ.
καὶ εὐλόγησαν ῥεβέκκαν τὴν ἀδελφὴν αὐτῶν, καὶ εἶπον αὐτῇ, ἀδελφὴ ἡμῶν εἶ. γίνου εἰς χιλιάδας μυριάδων καὶ κληρονομησάτω τὸ σπέρμα σου τὰς πόλεις τῶν ὑπεναντίων.
surgēs āt rebecca et ancille eius: ascēderūt sup camelos: ꝛ abierūt cum hoīe. et accipiēs puer rebeccā:
ἀναστᾶσα δὲ ἡ ῥεβέκκα καὶ αἱ ἅβραι αὐτῆς, ἐπέβησαν ἐπὶ τὰς καμήλους, καὶ ἐπορεύθησαν μετὰ τοῦ ἀνθρώπου. καὶ ἀναλαβὼν ὁ παῖς τὴν ῥεβέκκαν,

sermo. Nō possumus extra placitū eius quicq̄; aliud loqui tecū. En rebecca corā te ē: tolle eam: & proficiscere: & sit vxor filii dñi tui: sicut locutus est dominus. Quod cum audisset puer abraam: procidens adorauit in terrā dñm. Prolatisq; vasis argenteis & aureis ac vestibus dedit ea rebecce p munere. Fratribus quoq; eius & matri dona obtulit. Inito cōuiuio vescētes pariter & bibētes manserunt ibi. Surgens aūt mane locutus est puer. Dimitte me vt vadā ad dñm meum. Rñderūtq; frater eius & mr̄. Mācat puella saltē decē dies apud nos: & postea proficiscetur. nolite ait me retinere: quia dñs direxit viā meam. Dimittite me vt pgā ad dñm meum. Et dixerūt. Vocemus puellā & q̄ramus ipsius volūtatē. Cūq; vocata venisset: sciscitati sūt. Vis ire cum homie isto? Que ait. Vadam. Dimiserunt ergo eam & nutricem illius: seruūq; abraam & comites eius īprecātes psp̄a sorori sue atq; dicētes. Soror nostra es. Crescas in mille milia: & possideat semen tuū portas inimicorū suorū. Igr̄ rebecca & puelle illius ascensis camelis secute sunt virū: q festinus reuertebatur ad dñm suū. Eo āt

הדבר לא נוכל דבר אליך רע
או טוב׃ הנה רבקה לפניך קח
ולך ותהי אשה לבן אדניך
כאשר דבר יהוה׃ ויהי כאשר
שמע עבד אברהם את דבריהם
וישתחו ארצה ליהוה׃ ויוצא
העבד כלי כסף וכלי זהב ובגדים
ויתן לרבקה ומגדנת נתן לאחיה
ולאמה׃ ויאכלו וישתו הוא
והאנשים אשר עמו וילינו
ויקומו בבקר ויאמר שלחני
לאדני׃ ויאמר אחיה ואמה תשב
הנער אתנו ימים או עשור אחר
תלך׃ ויאמר אלהם אל תאחרו
אתי ויהוה הצליח דרכי שלחוני
ואלכה לאדני׃ ויאמרו נקרא
לנער ונשאלה את פיה׃ ויקראו
לרבקה ויאמרו אליה התלכי
עם האיש הזה ותאמר אלך׃
וישלחו את רבקה אחתם ואת
מנקתה ואת עבד אברהם ואת
אנשיו׃ ויברכו את רבקה ויאמרו
לה אחתנו את היי לאלפי רבבה
ויירש זרעך את שער שנאיו׃
ותקם רבקה ונערתיה ותרכבנה
על הגמלים ותלכנה אחרי
האיש ויקח העבד את רבקה

Transla. Chal.

פתגמא לית אנחנא יכלין למללא עמך ביש או טב׃ הא רבקה קדמך דבר ואזיל
ותהא אתתא לבר רבונך כמא דמליל יי׃ והוה כד שמע עבדא דאברהם ית פתגמיהון
וסגיד על ארעא קדם יי׃ ואפיק עבדא מנין דכסף ומנין דדהב ולבושין ויהב
לרבקה ומגדנין יהב לאחוהא ולאמה׃ ואכלו ושתיאו הוא וגבריא דעמיה ובתו
וקמו בצפרא ואמר שלחוני לות רבוני׃ ואמר אחוהא ואמה תתיב עולימתא עמנא
עידן בעידן או עסרא ירחין בתר כן תיזיל׃ ואמר להון לא תאחרון יתי ויי אצלח
ארחי שלחוני ואיהך לות רבוני׃ ואמרו נקרי לעולימתא ונשמע מה דהיא אמרא׃
וקרו לרבקה ואמרו לה התיזלין עם גברא הדין ואמרת איזיל׃ ושלחו ית רבקה
אחתהון וית מינקתה וית עבדא דאברהם וית גברוהי׃ ובריכו ית רבקה ואמרו לה
אחתנא את הוי לאלפין ולרבון ויירתון בניך ית קרוי סנאיהון׃ וקמת רבקה ועולימתהא
ורכיבא על גמליא ואזלא בתר גברא ודבר עבדא ית רבקה

Interp. chal.

sermo: non possumus nos loqui tecū malū aut bonū. Ecce rebecca coram te est: tolle eam ꝛ vade: ꝛ sit vxor filio dñi tui: sicut locutus est dñs. Et factū est cum audisset seruus abrahe verba eorum: adorauit in terra coram dño. Et protulit seruus vasa argentea et vasa aurea ꝛ vestes: ꝛ dedit rebecce: ꝛ munera dedit fratri eius ꝛ matri. Et comederūt ꝛ biberunt ille ꝛ viri qui erant cum eo: ꝛ dormierunt: ꝛ surrexerunt mane. Et dixit. Mittite me ad dñm meum. Et dixit frater eius et mater. Maneat puella nobiscum aliquo tempore: aut decem mēsibus: ꝛ postea ibit. Et dixit eis. Ne retineatis me: dñs autē direxit viam meam: dimittite me vt vadā ad dñm meum. Dixerūtq; vocemus puellam: ꝛ audiamus quid ipsa dicat. Vocaueruntq; rebeccam: ꝛ dixerunt ei. Nunquid ibis cum viro isto? Et dixit: vadam. Dimiserūtq; rebeccā sororem suam et nutricem eius: ꝛ seruum abrahe ꝛ viros eius. Et benedixerunt rebecce atq; dixerūt ei. Soror nostra tu sis in millia milliū: ꝛ possideant filij tui ciuitates inimicorum suorū. Et surrexit rebecca ꝛ puelle eius: et ascenderunt super camelos: ꝛ ibant post virum. et tulit seruus rebeccam: ꝛ abijt

Priuatiua chal.

Ter. Heb.

ויצחק בא מבוא באר לחי ראי והוא יושב בארץ הנגב׃ ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב וישא עיניו וירא והנה גמלים באים׃ ותשא רבקה את עיניה ותרא את יצחק ותפל מעל הגמל׃ ותאמר אל העבד מי האיש הלזה ההלך בשדה לקראתנו ויאמר העבד הוא אדני ותקח הצעיף ותתכס׃ ויספר העבד ליצחק את כל הדברים אשר עשה׃ ויבאה יצחק האהלה שרה אמו ויקח את רבקה ותהי לו לאשה ויאהבה וינחם יצחק אחרי אמו׃

Cap. xxv.

ויסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה׃ ותלד לו את זמרן ואת יקשן ואת מדן ואת מדין ואת ישבק ואת שוח׃ ויקשן ילד את שבא ואת דדן ובני דדן היו אשורם ולטושם ולאמים׃ ובני מדין עיפה ועפר וחנך ואבידע ואלדעה כל אלה בני קטורה׃ ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק׃ ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנת וישלחם מעל יצחק בנו בעודנו חי קדמה אל

Primitiua heb.: בוא · ראה · פנה · נשא ראה · בוא · נפל · לקח כסה ספר · בוא · היה · אהב נחם · לקח איש ילד · היה · פלגש · נתן שלח

Trāsla. B. Hiero.

tpe deābulabat isaac p viā q ducit ad puteū: cuius nomē est viuentis & videntis. Habitabat ei in terra australi: & egressus fuerat ad meditādū in agro iclinata iā die. Cūq; eleuasset oculos vidit camelos venientes procul. Rebecca quoq; conspecto isaac descendit de camelo: & ait ad puerum. quis est ille homo qui venit p agrum in occursum nobis? Dixitq; ei. Ipse est. At illa tollēs cito palliū suum operuit se. Seruus āt cuncta q gesserat narrauit dño suo isaac. q introduxit eā i tabernaculum sare mris sue: & accepit eā vxorē: & in tm dilexit eā: vt dolorē q ex morte mris eius acciderat tpa[raret].

Cap. 25.

Abraam vero aliam duxit vxorem nomie cethuram: que peperit ei zamrā & iecsan & madan & madian & iesboch & sue. Iecsan quoq; genuit saba & dadan. Filii dadā fuerūt assurim & lathusim & laomim. At vero ex madiā ortus est epha & epher & enoch & abida & heldaa. Oēs hi filii cethure. Deditq; abraam cuncta q possederat isaac. Filiis autem concubinarū largitus est munera: & separauit eos ab isaac filio suo: dum adhuc ipse viueret ad

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

ἀπῆλθεν. ἰσαὰκ δὲ ἐπορεύετο διὰ τῆς ἐρήμου κατὰ τὸ φρέαρ τῆς ὁράσεως. αὐτὸς δὲ κατῴκει ἐν τῇ γῇ πρὸς λίβα. ἐξῆλθε δὲ ἰσαὰκ ἀδολεσχῆσαι εἰς τὸ πεδίον πρὸς δείλην. καὶ ἀναβλέψας τοῖς ὀφθαλμοῖς, εἶδε καμήλους ἐρχομένας. καὶ ἀναβλέψασα ῥεβέκκα τοῖς ὀφθαλμοῖς, εἶδε τὸν ἰσαάκ. καὶ κατεπήδησεν ἀπὸ τῆς καμήλου. καὶ εἶπε τῷ παιδί, τίς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὁ πορευόμενος ἐν τῷ πεδίῳ εἰς συνάντησιν ἡμῶν. εἶπε δὲ ὁ παῖς, οὗτος ὁ κύριός μου. ἡ δὲ λαβοῦσα τὸ θέριστρον περιεβάλετο. καὶ διηγήσατο ὁ παῖς τῷ ἰσαὰκ πάντα τὰ ῥήματα ἃ ἐποίησεν. εἰσῆλθε δὲ ἰσαὰκ εἰς τὸν οἶκον τῆς μητρὸς αὐτοῦ. καὶ ἔλαβε τὴν ῥεβέκκαν. καὶ ἐγένετο αὐτοῦ γυνή. καὶ ἠγάπησεν αὐτήν. καὶ παρεκλήθη ἰσαὰκ περὶ σάρρας τῆς μητρὸς αὐτοῦ. Ca. 25.

Προσθέμενος δὲ ἀβραὰμ, ἔλαβε γυναῖκα ᾗ ὄνομα χεττούρα. ἔτεκε δὲ αὐτῷ τὸν ζεμβράν. καὶ τὸν ἰεξάν. καὶ τὸν μαδάλ. καὶ τὸν μαδιάν. καὶ τὸν ἰεσβόκ. καὶ τὸν σωβέ. ἰεξὰν δὲ ἐγέννησε τὸν σαβᾶ. καὶ τὸν δεδάν. υἱοὶ δὲ δεδὰν ἐγένοντο ἀσσουριεὶμ καὶ λατουσιεὶμ καὶ λαωμιείμ. υἱοὶ δὲ μαδιάμ, γεφὰρ. καὶ ἀφείρ. καὶ ἐνώχ. καὶ ἀβιδά. καὶ ἐραγά. πάντες οὗτοι ἦσαν υἱοὶ χεττούρας. ἔδωκε δὲ ἀβραὰμ πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ ἰσαὰκ τῷ υἱῷ αὐτοῦ. καὶ τοῖς υἱοῖς τῶν παλλακῶν αὐτοῦ ἔδωκεν ἀβραὰμ δόματα. καὶ ἐξαπέστειλεν αὐτοὺς ἀπὸ ἰσαὰκ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ἔτι ζῶντος αὐτοῦ, πρὸς ἀνατολὰς εἰς

abiit. isaac āt ambulabat p desertū iuxta puteū visionis. ipse āt habitabat in terra ad aphricū. egressus est āt isaac exerceri in agro ad meridiē. et respiciens oculis: vidit camelos venientes. et respiciēs rebecca oculis: vidit isaac. et desiliit a camelo. et dixit puero: quis est homo ille qui venit in agro in occursum nrm. dixit āt puer: hic dñs meus. at illa accipiens palliū cooperuit se. et narrauit seruus isaac cuncta verba q fecit. intrauit āt isaac in domū mris sue. et accepit rebeccā. et fuit illi vxor. et dilexit eam. et cōsolatus ē isaac de sarra matre sua. Ca. 25. Adiiciens āt abraā: accepit vxorē. cui nomē cethura. pepit āt illi zābran. et iecsā. et madal. et madian. et iesboc. et sobe. iecsā āt genuit saba. et tedan. filii dedan fuerunt assurim. et latusim. et laomim. filii āt madiā: gephar. et apher. et enoch. et abida. et ragā. oēs isti fuerūt filii chetture. dedit āt abraā oīa substantia sua isaac filio suo. et filiis cōcubinarū suarū dedit abraā munera. et misit eos ab isaac filio suo: adhuc viuente ipso: ad oriente in

Trāsla. Chal.

ויצחק עאל ממיתוהי מבירא דמלאך קימא אתחזי עלה והוא יתיב בארעא דרומא׃ ונפק יצחק לצלאה בחקלא למתפני רמשא וזקף עינוהי וחזא והא גמליא אתין׃ וזקפת רבקה ית עינהא וחזת ית יצחק ואתרכינת מעל גמלא׃ ואמרת לעבדא מן גברא דיכי דמהלך בחקלא לקדמותנא ואמר עבדא הוא רבוני ונסיבת עיפא ואתכסיאת׃ ואשתעי עבדא ליצחק ית כל פתגמיא דעבד׃ ואעלה יצחק למשכנא וחזא והא תקנין עובדהא כעובדי שרה אמיה ונסיב ית רבקה והות ליה לאתו ורחמה ואתנחם יצחק בתר דמיתת אמיה׃ Ca. xxv. ואוסיף אברהם ונסיב אתתא ושמה קטורה׃ וילידת ליה ית זמרן וית יקשן וית מדן וית מדין וית ישבק וית שוח׃ ויקשן אוליד ית שבא וית דדן ובני דדן הוו למשירין ולשכונין ולנגון׃ ובני מדין עיפה ועפר וחנוך ואבידע ואלדעה כל אלין בני קטורה׃ ויהב אברהם ית כל דיליה ליצחק׃ ולבני לחינתא די לאברהם יהב אברהם מתנן ושלחנון מעל יצחק בריה עד דהוא קים קדומא

Interp. chal.

Isaac autē veniebat de puteo super quo angelus vite apparuit: et ipse habitabat in terra australi. Et egressus est isaac ad orandū in agro in tēpore vespertino: et leuauit oculos suos et vidit: et ecce cameli veniebant. Et leuauit oculos suos rebecca: et vidit isaac: et inclinauit se super camelum: et ait seruo. Quis est vir ille qui ambulat in agro in occursum nostrū. Et ait seruus. Ipse est dominus meus: et tulit pallium et operuit se. Et narrauit seruus isaac omnia que fecerat. Et introduxit eam isaac in tabernaculū. et vidit et ecce opera eius recta erant: sicut opera sare matris sue. Et accepit rebeccam: et fuit ei in vxorē: et dilexit eam: et cōsolatus est isaac postq̄ mortua est mr eius. Ca. 25. Et addidit abraham et accepit vxorem: et nomen eius cethura. Et peperit ei zamran: et iecsan: et madan et madian: et iesboch: et sue. Iecsan autem genuit saba et dadan. Filii autem dadan fuerunt in castris et i tabernaculis et in insulis. Et filii madiā epha et epher: et enoch et abida et heldaa. Omnes hi filii cethure. Et dedit abraham omnia sua isaac. Filiis autem concubine abrahe dedit abraham munera: et misit eos ab isaac filio suo: dum adhuc ipse viueret ad orientem in

Primitiua chal.: עלל אתא בור · חזא פנה · אתא חזא רכן · הלך רבה · כסה שעה על · שכן רבה · נחם מות · סף · שבא · נגוא אל · נתן · קום

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

γῆν ἀνατολῶν. ταῦτα δὲ τὰ ἔτη ἡμερῶν τῆς ζωῆς ἀβραὰμ ὅσα ἔζησεν, ἑκατὸν ἑβδομηκονταπέντε ἔτη. καὶ ἐκλείπων ἀπέθανεν ἀβραὰμ ἐν γήρᾳ καλῷ πρεσβύτης καὶ πλήρης ἡμερῶν. καὶ προσετέθη πρὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ. καὶ ἔθαψαν αὐτὸν ἰσαὰκ καὶ ἰσμαὴλ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ εἰς τὸ σπήλαιον τὸ διπλοῦν, εἰς τὸν ἀγρὸν ἐφρὼν τοῦ σαὰρ τοῦ χετταίου, ὅς ἐστιν ἀπέναντι μαμβρῆ. τὸν ἀγρὸν καὶ τὸ σπήλαιον, ὃ ἐκτήσατο ἀβραὰμ παρὰ τῶν υἱῶν τοῦ χέτ. ἐκεῖ ἔθαψαν ἀβραὰμ καὶ σάρραν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. ἐγένετο δὲ μετὰ τὸ ἀποθανεῖν ἀβραάμ, εὐλόγησεν ὁ θεὸς τὸν ἰσαὰκ υἱὸν αὐτοῦ. καὶ κατῴκησεν ἰσαὰκ παρὰ τὸ φρέαρ τῆς ὁράσεως. αὗται δὲ αἱ γενέσεις ἰσμαὴλ τοῦ υἱοῦ ἀβραάμ, ὃν ἔτεκεν ἄγαρ ἡ αἰγυπτία ἡ παιδίσκη σάρρας τῷ ἀβραάμ. καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα τῶν υἱῶν ἰσμαὴλ, κατ᾽ ὄνομα τῶν γενεῶν αὐτοῦ. πρωτότοκος ἰσμαὴλ, ναβαιώθ. καὶ κηδάρ. καὶ ναβδεήλ. καὶ μασσάμ. καὶ μασμά. καὶ ἰδουμά. καὶ μασσή. καὶ χολδάδ. καὶ θεμάν. καὶ ἰετούρ. καὶ ναφές. καὶ κεδμά. οὗτοί εἰσιν οἱ υἱοὶ ἰσμαήλ. καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐν ταῖς σκηναῖς αὐτῶν καὶ ἐν ταῖς ἐπαύλεσιν αὐτῶν. δώδεκα ἄρχοντες κατὰ ἔθνη αὐτῶν. καὶ ταῦτα τὰ ἔτη τῆς ζωῆς ἰσμαήλ, ἑκατὸν τριακονταεπτὰ ἔτη. καὶ ἐκλείπων ἀπέθανεν. καὶ προσετέθη πρὸς τὸ γένος αὐτοῦ. κατῴκησε δὲ ἀπὸ εὐιλὰτ ἕως σούρ, ἥ ἐστι

terrā orientis. isti āt anni vite abraā quos vixit: centū septuaginta quinq; āni. et deficiēs mortuus ē abraā in senectute bona senex et plenus dierū. et appositus ē ad populū suū. et sepelierūt eū isaac et ismael filii eius in spelunca duplici in agro ephron saar ethei. qui est e regione mambre. agro et speluncā: quā possedit abraā a filiis het. illic sepelierūt abraā et sarrā vxorē suā. factū ē āt postq̄ mortuus est abraā: bndixit deus isaac filio eius. et habitauit isaac iuxta puteū visionis. hę āt generatiōes ismael filii abraā: quē pepit agar egyptia famula sarre abraā. et hec nomina filiorū ismael: s'm nomē generationū eius. primogenitus ismael. nabaioth. et cedar. et nabdehel. et massam. et masman. et iduma. et masse. et adad. et themā. et iatur. et naphes. et cedma. isti sunt filii ismael. et hec nomina eorū in tabernaculis eorū. et in ... duodecim principes s'm gētes eorū. et isti anni vite ismael: centū triginta septē anni. et deficiēs mortuus ē. et appositus ē ad genus suū. habitauit āt ab euila vsq; ad sur. q ē

Trāsla. B. Hiero.

plagā orientalē. Fuerūt aūt dies vite abrahe centum septuaginta quinq; anni: & deficiens mortuus est in senectute bona: prouecteq; etatis & plenus dierū: cōgregatusq; est ad pplm suū. Et sepelierunt eū isaac & hismael filii sui in spelunca duplici: que sita ē in agro ephron filii seor ethei: e regione mābre: quā emerat a filiis heth. Ibi sepultus est ipse & sara vxor eius. Et post obitum illius benedixit deus isaac filio eius: qui hitabat iuxta puteū noīe viuētis & vidētis. He sūt generatiōes hismael filii abrae: quem pepit ei agar egyptia famula sare: & hec nomina filiorum eius in vocabulis & generatiōibus suis. Primogenitus hismael nabaioth. deide cedar: & adbeel: & mabsā. masma quoq; & duma & massa: adad & thema & iatur & naphis & cedma. Isti sunt filii hismael: & hec nomina per castella & oppida eorū duodecim principes tribuum suarum. Et facti sunt āni vite hismaelis centum triginta septem: deficiensq; mortuus ē: & appositus ad pplm suū. Habitauit aūt ab euila vsq; sur: que

Ter. Heb.

ארץ קדם׃ ואלה ימי שני חיי אברהם אשר חי מאת שנה ושבעים שנה וחמש שנים׃ ויגוע וימת אברהם בשיבה טובה זקן ושבע ויאסף אל עמיו׃ ויקברו אתו יצחק וישמעאל בניו אל מערת המכפלה אל שדה עפרן בן צחר החתי אשר על פני ממרא׃ השדה אשר קנה אברהם מאת בני חת שמה קבר אברהם ושרה אשתו׃ ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלהים את יצחק בנו וישב יצחק עם באר לחי ראי׃ ואלה תלדת ישמעאל בן אברהם אשר ילדה הגר המצרית שפחת שרה לאברהם׃ ואלה שמות בני ישמעאל בשמתם לתולדתם בכר ישמעאל נבית וקדר ואדבאל ומבשם׃ ומשמע ודומה ומשא׃ חדד ותימא יטור נפיש וקדמה׃ אלה הם בני ישמעאל ואלה שמתם בחצריהם ובטירתם שנים עשר נשיאם לאמתם׃ ואלה שני חיי ישמעאל מאת שנה ושלשים שנה ושבע שנים ויגוע וימת ויאסף אל עמיו׃ וישכנו מחוילה עד שור אשר

Trāsla. Chal.

לארע מדינחא׃ ואלין יומי שני חיי אברהם דחיא מאה ושבעין וחמש שנין׃ ואתנגיד ומית אברהם בסיבו טבא סיב ושבע יומין ואתכניש לעמיה׃ וקברו יתיה יצחק וישמעאל בנוהי למערת כפלתא לחקל עפרון בר צחר חתאה דעל אפי ממרא׃ חקלא דזבן אברהם מן בני חתאה תמן אתקבר אברהם ושרה אתתיה׃ והוה בתר דמית אברהם ובריך יי ית יצחק בריה ויתיב יצחק עם בירא דמלאך קימא אתחזי עלה׃ ואלין תולדת ישמעאל בר אברהם דילידת הגר מצריתא אמתא דשרה לאברהם׃ ואלין שמהת בני ישמעאל בשמהתהון לתולדתהון בוכרא דישמעאל נביות וקדר ואדבאל ומבשם׃ ומשמע ודומה ומשא׃ חדד ותימא יטור נפיש וקדמה׃ אלין אנון בני ישמעאל ואלין שמהתהון בפצחיהון ובכרכיהון תרין עשר רברבין לאומיהון׃ ואלין שני חיי ישמעאל מאה ותלתין ושבע שנין ואתנגיד ומית ואתכניש לעמיה׃ ושרו מחוילה עד חגרא

Interp. chal.

terram filiorum orientis. Et hi sunt dies annorū vite abrahe quibus vixit centum et septuaginta et quinq; anni: et defecit et mortuus est abraham in senectute bona senex et plenus dierum: et cōgregatus est ad populum suum. Et sepelierunt eum isaac et ismael filii sui in spelunca duplici in agro efron filii seor ethei e regione mamre: quē agrum emit abraham a filiis heth. Ibi sepultus est abraham et sara vxor eius. Factumq; est postq̄ mortuus est abrahā: et benedixit deus isaac filio eius: et habitauit isaac iuxta puteum super quo apparuit angelus vite. Et he sunt generationes ismael filii abraham: quem peperit agar egyptia ancilla sare abrahe. Et hec sunt noīa filiorū ismael p nomina sua in generatiōib' suis. Primogenit' ismael nabaioth: et cedar et adbeel et mabsam et masma et duma et massa: adad et thema. Iethur: naphis et cedma. Hi sunt filii ismael: et hec nomina eorū in villis suis et in ciuitatibus suis: duodecim principes per nationes suas. Et hi sunt anni vite ismaelis centum et triginta et septē anni. Et defecit et mortuus est: et cōgregatus est ad populum suum. Et habitauerunt ab euila vsq; agara: que est

Trãsla. B. Hiero.

respicit egyptũ introeuntibus assirios. Corã cũctis fribus suis obiit. He quoq; sũt gñatiões isaac filii abraam. Abraam genuit isaac. qui cum quadraginta esset annorũ: duxit vxorẽ rebeccã filiã bathuelis syri de mesopotamia sororem laban. Deprecatus est isaac dñm p vxore sua: eo φ esset sterilis. Qui exaudiuit eũ: & dedit conceptum rebecce. sed collidebantur ĩ vtero eius paruuli. Que ait. Si sic mihi futurũ erat: quid necesse fuit cõcipe. Perrexitq; rebecca: vt consuleret dñm. q rñdẽs ait. Due gẽtes sũt in vtero tuo: & duo ppli ex ventre tuo diuidentur: pplsq; pplm supabit: & maior seruiet minori. Iam tps pariẽdi aduenerat: & ecce gemini ĩ vtero eius repti sũt. Qui prímus egressus ẽ: ruffus erat & totus ĩ morẽ pellis hispidus. vocatũq; ẽ nomẽ eius esau. Protinus alter egrediẽs plãtã fris tenebat mãu: & idcirco appellauit eũ iacob. Sexagenarius erat isaac quando nati sunt paruuli. quibus adultis factus est esau vir gnarus venãdi & hõ agricola. iacob aũt vir simplex habitabat ĩ tabernaculis. isaac amabat esau eo φ de venatiõibus illius vesceretur & rebecca diligebat iacob. coxit aũt iacob pulmẽtũ. Ad quẽ cũ vẽisset esau de agro lassus:

Interp. chal.

e regione egypti pertigens vsq; ad assyriam: e regione omniũ fratrum suorũ habitauit. Et he sunt generationes isaac filij abrahe. Abraham genuit isaac. Erat autem isaac quadraginta annorũ etatis: quãdo accepit sibi rebeccã filiam bathuelis syri de mesopotamia syrie sororem laban syri in vxorem. Orauitq; isaac corã dño pro vxore sua: quoniã sterilis erat: et suscepit dñs orationem eius: τ concepit rebecca vxor eius. Et collidebantur filij in vtero eius. Et ait. Si sic mihi futurũ erat ad qd ego cõcepi: τ abijt vt quereret oraculũ a facie dñi. Et ait ei dñs. Duo populi sunt in visceribus tuis: τ duo regna de vtero tuo diuidentur: τ regnum regno fortius erit: τ maior seruiet minori. Et impleti sunt dies eius vt pareret: τ ecce gemini in vtero eius erãt. Et egressus est prim9 ruffus totus quasi pallium hispidum: τ vocauerunt nomen eius esau. Et postea egressus est frater eius: τ manus eius tenebat plantã esau. Et vocauit nomẽ ei9 iacob. Isaac aũt erat sexaginta annorũ etatis qñ genuit eos. Et creuerunt pueri: τ fuit esau vir venator: vir egrediens in agrũ. Iacob autẽ erat vir pfectus: minister domus doctrine. Et dilexit isaac esau: qr de venatiõe eius edebat: τ rebecca diligebat iacob. Et coxit iacob pulmentum: τ venit esau de agro et ipse erat lassus.

Transla. Chal.

Trãsla. B. Hiero.

ait. Da mihi de coctione hac ruffa: quia oppido lassus sũ. Quãobcãm vocatũ est nomẽ eius edõ. Cui dixit iacob. Vẽde mihi primogenita tua. Ille rñdit. En morior: quid mihi proderunt primogenita. Ait iacob. Iura ergo mihi. Iurauit ei esau: & vẽdidit primogeita: & sic accepto pane & lentis edulio comedit & bibit: & abiit puipẽdẽs φ primogenita vendidisset.

Orta ãt fame Ca. 26. sup terrã post eam sterilitatem que acciderat in diebus abraam: abiit isaac ad abimelech regem palestinorũ in gerara. Appuitq; ei dñs & ait. Ne descendas in egyptũ: sed quiesce in terra quã dixero tibi: & peregrinare in ea: eroq; tecum & benedicam tibi. Tibi enĩ & semini tuo dabo vniuersas regiões has: complẽs iuramentũ: quod spopondi abraam patri tuo: & multiplicabo semen tuũ sicut stellas celi. Daboq; posteris tuis vniuersas regiones has: & benedicentur in semine tuo oẽs gẽtes terre: eo φ obedierit abraã voci mee: & custodierit pcepta & mandata mea & cerimõias lege sq; suauerit. Mãsit ita

Cap. xxvi.

Interp. chal.

Et dixit esau ad iacob. Da mihi de coctione hac ruffa quia lassus sum ego: propterea vocatum est nomen eius edõ. Et ait iacob. Vende mihi hodie primogenita tua. Et dixit esau. Ecce ego vado ad mortem: et ad quid mihi primogenita? Et dixit iacob. Iura mihi hodie. Et iurauit ei: τ vendidit pmogenita sua iacob. Iacob autem dedit esau panem τ edulium lentium: et comedit τ bibit: et surrexit τ abijt: τ paruipendit esau primogenita. Ca. 26.

Et fuit fames in terra preter famen priorẽ que fuit in dieb9 abrahe: τ abijt isaac ad abimelech regem philistinorũ in gerara. Et apparuit ei dñs: τ dixit ei. Ne descendas in egyptum: sed morare in terra quã dixero tibi. habita in terra hac: τ erit verbum meum in adiutoriũ tibi: τ benedicam tibi: quia tibi et filijs tuis dabo vniuersas terras has: τ cõfirmabo iuramentum quod iuraui abrahe patri tuo: et multiplicabo filios tuos sicut stellas celi: τ dabo filijs tuis vniuersas terras has: et benedicentur propter filios tuos omnes populi terre: eo φ obediuit abrahã verbo meo: τ custodiuit custodiam verbi mei: precepta mea: pacta mea τ leges meas. Habitauitq;

Tex. Heb.

יצחק בגרר: וישאלו אנשי
המקום לאשתו ויאמר אחתי
הוא כי ירא לאמר אשתי פן
יהרגני אנשי המקום על רבקה
כי טובת מראה הוא: ויהי כי ארכו
לו שם הימים וישקף אבימלך
מלך פלשתים בעד החלון וירא
והנה יצחק מצחק את רבקה
אשתו: ויקרא אבימלך ליצחק
ויאמר אך הנה אשתך הוא ואיך
אמרת אחתי הוא ויאמר אליו
יצחק כי אמרתי פן אמות עליה:
ויאמר אבימלך מה זאת עשית
לנו כמעט שכב אחד העם את
אשתך והבאת עלינו אשם:
ויצו אבימלך את כל העם לאמר
הנגע באיש הזה ובאשתו מות
יומת: ויזרע יצחק בארץ ההוא
וימצא בשנה ההוא מאה שערים
ויברכהו יהוה: ויגדל האיש וילך
הלוך וגדל עד כי גדל מאד: ויהי
לו מקנה צאן ומקנה בקר ועבדה
רבה ויקנאו אתו פלשתים: וכל
הבארת אשר חפרו עבדי אביו
בימי אברהם אביו סתמום
פלשתים וימלאום עפר: ויאמר
אבימלך אל יצחק לך מעמנו כי

Primitiua heb.: שאל · קום איש · הרג · ראה היה · יום שקף · חלל ראה · צחק · איש קרא · אמר · מות · עשה · בוא · צוה · זרע · מצא · ברך גדל · הלך היה · קנה · קנא · יום · מלא · הלך

Trāsla. B. Hiero.

quod isaac in gerariis. Qui cū interrogaretur a viris loci illius sup vxore sua: respōdit. Soror mea ē. Timuerat ei cōfiteri q̄ sibi esset sociata coniugio: reputās ne forte interficerēt eum propter illius pulchritudinē. Cumq̄ ptransissent dies plurimi & ibidem moraretur: ꝓspiciēs abimelech rex palestinorū p fenestrā vidit eū iocantē cum rebecca vxore sua. & accersito eo ait. Perspicuū ē q̄ vxor tua sit. Cur mētitus es eam sororē tuam esse. Rn̄dit. timui ne morerer ꝓpter eā. Dixitq̄ abimelech. Quare imposuisti nobis. Potuit coire quispiā de populo cum vxore tua: & induxeras sup nos grāde peccatū. Precepitq̄ oī populo dicens. Qui tetigerit hominis huius vxorem: morte morietur. Seminauit aūt isaac in terra illa: & inuenit in ipso āno cētuplum. Bn̄dixitq̄ ei dn̄s: & locupletatus ē hō: & ibat ꝓficiēs atq̄ succrescēs: donec magnus vehemēter effectus ē. habuitq̄ possessiōes ouiū & armētorū & familie plurimū. Ob hoc inuidētes ei palestini: oēs puteos quos foderant serui patris illius abraā: illo tempore obstruxerunt implentes humo: in tātum vt ipse abimelech diceret ad isaac. Recede a nobis: quoniam

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

isaac in gerariis. et interrogauerūt viri
ἰσαὰκ ἐν γεράροις. καὶ ἐπηρώτησαν οἱ ἄνδρες τοῦ
loci de rebecca vxore sua. et di
τόπου περὶ ῥεβέκκας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ. καὶ εἶ
xit soror mea est. timuit enī dicere q̄ vxor
πεν ἀδελφή μου ἐστίν. ἐφοβήθη γὰρ εἰπεῖν ὅτι γυ
mea est: ne forte interficerēt eū viri
νή μου ἐστί, μή ποτε ἀποκτείνωσιν αὐτὸν οἱ ἄνδρες
loci ꝓ rebecca. q2 erat pulchra aspectu.
τοῦ τόπου περὶ ῥεβέκκας. ὅτι ἦν ὡραία τῇ ὄψει.
fuit aūt multo tēpore illic. ꝓspiciēs āt abi
ἐγένετο δὲ πολυχρόνιος ἐκεῖ. παρακύψας δὲ ἀβι
melech rex per fenestrā: vidit isaac
μέλεχ ὁ βασιλεὺς διὰ τῆς θυρίδος, εἶδε τὸν ἰσαὰκ
ludentē cum rebecca vxore sua. voca
παίζοντα μετὰ ῥεβέκκας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ. ἐκά
uit āt abimelech isaac: et dixit ei: vtiq̄
λεσε δὲ ἀβιμέλεχ τὸν ἰσαάκ, καὶ εἶπεν αὐτῷ ἄρα
vxor tua est. cur dixisti: q̄ soror mea ē?
γε γυνή σου ἐστί. τί ὅτι εἴπας, ὅτι ἀδελφή μου ἐστί;
dixit āt ei isaac dixi enī ne forte mo
εἶπε δὲ αὐτῷ ἰσαάκ. εἶπα γὰρ μή ποτε ἀ
riar ꝓpter illā. dixit āt illi abimelech: qd̄ hoc
ποθάνω δι' αὐτήν. εἶπε δὲ αὐτῷ ἀβιμέλεχ, τί τοῦτο
fecisti nobis. fere qs dormisset ex genere meo cū
ἐποίησας ἡμῖν. μικροῦ τις ἐκοιμήθη ἐκ τοῦ γένους μου με
vxore tua: et induxisses sup nos ignorātiā.
τὰ τῆς γυναικός σου, καὶ ἐπήγαγες ἐφ' ἡμᾶς ἄγνοιαν.
precepit āt abimelech oī ꝓplo suo: di
συνέταξε δὲ ἀβιμέλεχ παντὶ τῷ λαῷ αὐτοῦ, λέ
cens: oīs qui tetigerit hominē hunc et
γων, πᾶς ὁ ἁπτόμενος τοῦ ἀνθρώπου τούτου καὶ
vxorē eius: mortis reus erit. seminauit
τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, θανάτου ἔνοχος ἔσται. ἔσπειρε
āt isaac in terra illa. et īuenit in anno
δὲ ἰσαὰκ ἐν τῇ γῇ ἐκείνῃ. καὶ εὗρεν ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ἐ
illo centuplicatū ordeū. benedixit āt ei do
κείνῳ ἑκατοστεύουσαν κριθήν. εὐλόγησε δὲ αὐτὸν κύ
min9. et exaltat9 ē homo. et ꝓficiens: maior
ριος. καὶ ὑψώθη ὁ ἄνθρωπος. καὶ προβαίνων, μείζων
fact9 ē: donec magn9 fact9 ē valde. fuerūt āt
ἐγίνετο, ἕως οὗ μέγας ἐγένετο σφόδρα. ἐγένετο δὲ
ei armēta ouiū: et armēta boū: et agri
αὐτῷ κτήνη προβάτων, καὶ κτήνη βοῶν, καὶ γεώρ
colatiōes multe. inuiderūt āt ei phylistijm. et
για πολλά. ἐζήλωσαν δὲ αὐτὸν οἱ φυλιστιείμ. καὶ
oēs puteos: quos foderāt serui pa
πάντα τὰ φρέατα, ἃ ὤρυξαν οἱ παῖδες τοῦ πα
tris sui: obstruxerūt eos in tempore pa
τρὸς αὐτοῦ, ἐνέφραξαν αὐτὰ ἐν τῷ χρόνῳ τοῦ πα
tris sui phylistijm: et īpleuerūt eos terra. di
τρὸς αὐτοῦ οἱ φυλιστιείμ, καὶ ἔπλησαν αὐτὰ γῆς. εἶ
xit āt abimelech ad isaac: recede a nobis. qm̄
πε δὲ ἀβιμέλεχ πρὸς ἰσαάκ, ἄπελθε ἀφ' ἡμῶν. ὅτι

Transla. Chal.

יצחק בגרר: ושאילו אינשי אתרא על עיסק אתתיה, ואמר אחתי היא, ארי דחיל
למימר אתתי דילמא יקטלונני אינשי אתרא על רבקה ארי שפירת חיזו היא:
והוה כד סגיאו ליה תמן יומיא, ואסתכי אבימלך מלכא דפלשתאי מן חרכא, וחזא
והא יצחק מחייך עם רבקה אתתיה: וקרא אבימלך ליצחק, ואמר ברם הא אתתך
היא, ואכדין אמרת אחתי היא, ואמר ליה יצחק, ארי אמרית דילמא אימות עלה:
ואמר אבימלך מה דא עבדת לנא כזעיר פון שכיב חד דמיחד בעמא עם אתתך
ואיתיתא עלנא חובא: ופקיד אבימלך ית כל עמא למימר, דיזיק בגברא הדין
ובאתתיה איתקטלא יתקטיל: וזרע יצחק בארעא ההיא, ואשכח בשתא ההיא על
חד מאה בדשערוהי, וברכיה יי: ורבא גברא ואזל סגי ורבי עד דרבא לחדא: והוו
ליה גיתי ענא וגיתי תורי ופלחנא סגי, וקניאו ביה פלשתאי: וכל בירא דחפרו
עבדי אבוהי ביומי דאברהם אבוהי, טמונון פלשתאי ומלונון עפרא: ואמר
אבימלך ליצחק איזיל מעמנא ארי

Primitiua chal.: אמר קטל חזה · סכה · חזא · חיך אתתא · מות · אחד · אתא אמר נזק · קטל שכח שנה · רבה סגא רבה · הוה · נתא כור · מלא

Interp. chal.

isaac in gerariis: et interrogauerūt viri loci sup vxore sua. Et ait. Soror mea est: quoniā timuit dicere vxor mea est: ne forte interficerēt eum viri loci illius propter rebeccam: quoniam pulchra aspectu ipsa erat. Et factum est cū multis diebus ibi moraretur. Prospexit abimelech rex philistinorum per fenestram: et vidit: et ecce isaac ludebat cum rebecca vxore sua. Et vocauit abimelech isaac: et ait. Ecce vtiq̄ vxor tua est: quomodo ergo dixisti soror mea est. Et dixit ei isaac. Quia dixi: ne forte moriar propter eam. Et ait abimelech. Quid est hoc quod fecisti nobis: parum afuit quin dormisset vnus de populo cum vxore tua: et induxisses super nos peccatum. Et precepit abimelech omni populo dicens: qui nocuerit huic viro et vxori sue morte morietur. Et seminauit isaac in terra illa: et inuenit in anno illo centuplum q̄ estimauerat: et benedixit ei dn̄s. Et creuit vir: et ibat multiplicans et crescens: donec creuit vehementer. Et fuerunt ei greges ouium et greges boum et familia magna: et inuidebāt ei palestini. Et omnes puteos quos foderūt serui patris sui in diebus abrahe patris sui obturauerunt palestini: et impleuerunt eos puluere. Et ait abimelech ad isaac. Recede a nobis: quoniam

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

potentior nobis fact9 es valde. et discessit isaac.
δυνατώτερος ἡμῶν ἐγένου σφόδρα. καὶ ἀπῆλθεν ἰσαὰκ
inde. et mansit in valle gerarorū: et ha
ἐκεῖθεν. καὶ κατέλυσεν ἐν τῇ φάραγγι γεράρων, καὶ κα
bitauit illic. et rursus isaac fodit puteos
τῴκησεν ἐκεῖ. καὶ πάλιν ἰσαὰκ ὤρυξε τὰ φρέατα τοῦ
aque. quos foderūt serui abraā patris sui. et ob
ὕδατος. ἃ ὤρυξαν οἱ παῖδες ἀβραὰμ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. καὶ
struxerūt eos phylistijm: postq̄ mortu9 ē abra
ἐνέφραξαν αὐτὰ οἱ φυλιστιείμ, μετὰ τὸ ἀποθανεῖν ἀβρα
am pater eius. et cognominauit eis nomina
ὰμ τὸν πατέρα αὐτοῦ. καὶ ἐπωνόμασεν αὐτοῖς ὀνόματα
sm̄ nomina q̄ nominauit pater eius. et foderūt
κατὰ τὰ ὀνόματα ἃ ὠνόμασεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ. καὶ ὤρυξαν
serui isaac in valle gerarorū. et īuenit illic
οἱ παῖδες ἰσαὰκ ἐν τῇ φάραγγι γεράρων. καὶ εὗρεν ἐκεῖ
puteū aque viuētis. et pugnauerūt pastores
φρέαρ ὕδατος ζῶντος. καὶ ἐμαχέσαντο οἱ ποιμένες
gerarorū cū pastorib9 isaac: dicētes su
γεράρων μετὰ τῶν ποιμένων ἰσαάκ, φάσκοντες αὐ
um esse aquā. et vocauerūt nomē loci
τῶν εἶναι τὸ ὕδωρ. καὶ ἐκάλεσαν τὸ ὄνομα τοῦ τόπου
illius iniustitia. iniustitia affecerūt n. eū. ꝓfect9 āt in
ἐκείνου ἀδικία. ἠδίκησαν γὰρ αὐτόν. ἀπάρας δὲ ἐκεῖ
de: fodit puteū alterū. rixati sūt āt et de il
θεν, ὤρυξε φρέαρ ἕτερον. ἐκρίνοντο δὲ καὶ ὑπὲρ ἐκεί
lo. et vocauit nomē loci illi9 inimicitie.
νου. καὶ ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου ἐχθρία.
ꝓfect9 āt inde fodit puteū alterū. et nō pugna
ἀπάρας δὲ ἐκεῖθεν, ὤρυξεν φρέαρ ἕτερον. καὶ οὐκ ἐμα
uerūt pro eo: et vocauit nomē ei9 la
χέσαντο περὶ αὐτοῦ, καὶ ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα αὐτοῦ εὐ
titudo. dicens: q2 nūc dilatauit dn̄s nobis: et au
ρυχωρία. λέγων, διότι νῦν ἐπλάτυνε κς ἡμῖν, καὶ ηὔ
xit nos sup terrā. ascēdit āt inde ad pute
ξησεν ἡμᾶς ἐπὶ τῆς γῆς. ἀνέβη δὲ ἐκεῖθεν ἐπὶ τὸ φρέ
um iuramēti. et apparuit illi dn̄s in nocte illa. et
αρ τοῦ ὅρκου. καὶ ὤφθη αὐτῷ κς ἐν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ. καὶ
dixit: ego sum de9 abraā patris tui. ne timeas.
εἶπεν, ἐγώ εἰμι ὁ θεὸς ἀβραὰμ τοῦ πατρός σου. μὴ φοβοῦ.
tecū enī sum, et benedicā tibi: et multiplicabo
μετὰ σοῦ γάρ εἰμι. καὶ εὐλογήσω σε, καὶ πληθυνῶ τὸ
semen tuū: ꝓpter abraā patrē tuū. et edifica
σπέρμα σου, δι' ἀβραὰμ τὸν πατέρα σου. καὶ ᾠκοδόμη
uit ibi altare. et inuocauit nomē dn̄i.
σεν ἐκεῖ θυσιαστήριον. καὶ ἐπεκαλέσατο τὸ ὄνομα κυ.
et fixit illic tabernaculū suū. foderūt āt ibi serui isa
καὶ ἔπηξεν ἐκεῖ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ. ὤρυξαν δὲ ἐκεῖ οἱ παῖδες ἰσα
ac puteū in valle gerarorū. et abimelech iuit
ὰκ φρέαρ ἐν τῇ φάραγγι γεράρων. καὶ ἀβιμέλεχ ἐπορεύθη
ad eum de gerariis: et hochozat pronubus eius: et
πρὸς αὐτὸν ἀπὸ γεράρων, καὶ ὀχοζὰθ ὁ νυμφαγωγὸς αὐτοῦ, καὶ
phichol dux exercitus eius. et dixit eis:
φιχὸλ ὁ ἀρχιστράτηγος τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. καὶ εἶπεν αὐτοῖς,

Transla. B. Hiero.

potētior nobis factus es valde. Et ille discedēs vt veniret ad torrētē gerare habitaretq̄ ibi: rursum fodit alios puteos: quos foderāt serui patris sui abraam: & quos illo mortuo olim obstruxerant philistiim: appellauitq̄ eos eisdē noībus quibus añ pater vocauerat. Foderuntq̄ in torrēte & repperērunt aquā viuā. Sed & ibi iurgium fuit pastorum gerare aduersus pastores isaac: dicentiū. Nr̄a est aqua. Quāobrē nomē putei ex eo qđ acciderat vocauit calūniā. Foderūt autem & aliū: & pro illo quoq̄ rixati sūt: appellauitq̄ eū inimicitias. Profectus inde fodit alium puteū: ꝓ quo non contenderunt. Itaq̄ vocauit nomen eius latitudo: dicens. Nūc dilatauit nos dn̄s & fecit crescere super terrā. Ascēdit autē isaac ex illo loco in bersabee: vbi apparuit ei dn̄s in ipsa nocte: dicens. Ego sum deus abraam patris tui. Noli timere: quia ego tecū sum. Bn̄dicā tibi & multiplicabo semen tuum propter seruū meū abraā. Itaq̄ edificauit ibi altare: & inuocato noīe dn̄i extendit tabernaculū: ꝓcepitq̄ seruis suis vt foderēt puteū. Ad quē locū cū venissent de gerariis abimelech & ochozath amic9 illius & phicol dux militū: locutus

Tex. Heb.

עצמת ממנו מאד: וילך משם
יצחק ויחן בנחל גרר וישב שם:
וישב יצחק ויחפר את בארת
המים אשר חפרו בימי אברהם
אביו ויסתמום פלשתים אחרי
מות אברהם ויקרא להן שמות
כשמת אשר קרא להן אביו:
ויחפרו עבדי יצחק בנחל וימצאו
שם באר מים חיים: ויריבו רעי
גרר עם רעי יצחק לאמר לנו
המים ויקרא שם הבאר עשק
כי התעשקו עמו: ויחפרו באר
אחרת ויריבו גם עליה ויקרא
שמה שטנה: ויעתק משם ויחפר
באר אחרת ולא רבו עליה
ויקרא שמה רחבות ויאמר כי
עתה הרחיב יהוה לנו ופרינו
בארץ: ויעל משם באר שבע:
וירא אליו יהוה בלילה ההוא
ויאמר אנכי אלהי אברהם אביך
אל תירא כי אתך אנכי וברכתיך
והרביתי את זרעך בעבור אברהם
עבדי: ויבן שם מזבח ויקרא
בשם יהוה ויט שם אהלו ויכרו
שם עבדי יצחק באר: ואבימלך
הלך אליו מגרר ואחזת מרעהו
ופיכל שר צבאו: ויאמר אלהם

Primitiua heb.: הלך · חנה · חפר · יום · סתם · קרא · מצא · חיה רוב רעה · אמר · עשק · עתק · רוב · אמר · רחב פרה · עלה · ראה · ירא · רבה עבר · בנה זבח קרא · נטה כרה · שור

Transla. Chal.

תקיפתא מיננא לחדא: ואזל מתמן יצחק ושרא בנחלא דגרר ויתיב תמן: ותב יצחק
וחפר ית בירין דמיא דחפרו ביומי דאברהם אבוהי וטמונון פלשתאי בתר דמית
אברהם וקרא להן שמהן כשמהן דהוה קרי להן אבוהי: וחפרו עבדי יצחק בנחלא
ואשכחו תמן בירא דמיין נבעין: ונצו רעיא דגרר עם רעיא דיצחק למימר
דילנא מיא וקרא שמא דבירא עסק, ארי איתעסקו עמיה: וחפרו בירא אחרי ונצו
אף עלה וקרו שמה שטנה: ואיסתלק מתמן וחפר בירא אחרי ולא נצו עלה וקרא
שמה רחבות ואמר ארי כען ארויח יי לנא ויפשיננא בארעא: וסליק מתמן לבאר
דשבע: ואיתגלי ליה יי בליליא ההוא ואמר אנא אלהיה דאברהם אבוך לא תדחל
ארי בסעדך מימרי, ואברכינך ואסגי ית בנך בדיל אברהם עבדי: ובנא תמן מדבחא
וצלי בשמא דיי, ופרסיה תמן משכניה וכרו תמן עבדי יצחק בירא: ואבימלך
אזל לותיה מגרר וסיעת מרחמוהי ופיכל רב חיליה: ואמר להון

Interp. chal.

fortior nobis factus es valde. Et abijt inde isaac: et habitauit iuxta torrentē gerare: et moratus est ibi. Et reuersus est isaac: et fodit puteos aquarū quos foderant in dieb9 abrahe patris sui: et obturauerāt eos philistijm postq̄ mortu9 est abrahā: appellauitq̄ eos eisdē noibus quibus vocabat eos pater eius. Et foderūt serui isaac in torrente: et inuenerūt ibi puteū aquarū manantiū. Et rixati sunt pastores gerare cū pastoribus isaac: dicētes. Nostra est aqua: et vocauit nomē putei litigiū: eo q̄ litigauerūt cū eo. Et foderūt aliū puteū: et sup eū quoq̄ rixati sunt: et vocauit nomē eius aduersariū. Et ascendit inde: et fodit puteū aliū: et non sunt rixati sup eū: et vocauit nomen eius rooboth: et ait: qm̄ nunc dilatabit nos dn̄s: et crescere nos faciet sup terrā. Et ascendit inde in bersabee: et apparuit ei dn̄s in nocte illa: et ait. Ego de9 abrahā patris tui: ne timeas q2 in adiutoriū tuū erit verbū meū: et bn̄dicā tibi. et multiplicabo filios tuos ꝓpter abrahā seruū meū. Et edificauit ibi altare: et orauit in noīe dn̄i: et tetēdit ibi tabernaculū suū: et foderūt ibi serui isaac puteū. Abimelech aūt abijt ad eū de gerariis comitatus amicis suis: et phicol ꝓncipe exercit9 sui. Et dixit eis

Primitiua chal.: תוב · בור מות · קרא · שכח מי נצה · רעה אמר בור · עסק קרא סלק · נצה פתה נפש · גלה דחל · ברך סגא בנה · בנה צלא שכן · כרה רבב

יצחק מדוע באתם אלי ואתם
שנאתם אתי ותשלחוני מאתכם
ויאמרו ראו ראינו כי היה יהוה
עמך ונאמר תהי נא אלה
בינותינו בינינו ובינך ונכרתה
ברית עמך אם תעשה עמנו רעה
כאשר לא נגענוך וכאשר
עשינו עמך רק טוב ונשלחך
בשלום אתה עתה ברוך יהוה
ויעש להם משתה ויאכלו וישתו
וישכימו בבקר וישבעו איש
לאחיו וישלחם יצחק וילכו
מאתו בשלום ויהי ביום ההוא
ויבאו עבדי יצחק ויגדו לו על
אדות הבאר אשר חפרו ויאמרו
לו מצאנו מים ויקרא אתה
שבעה על כן שם העיר באר
שבע עד היום הזה ויהי עשו בן
ארבעים שנה ויקח אשה את
יהודית בת בארי החתי ואת
בשמת בת אילן החתי ותהיין
מרת רוח ליצחק ולרבקה

Cap. xxvii.

ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו
מראת ויקרא את עשו בנו הגדל
ויאמר אליו בני ויאמר אליו
הנני ויאמר הנה נא זקנתי לא
ידעתי יום מותי ועתה שא נא

(Pritiua heb.: שלח · ראה · היה · כרת · ברת עשה · שלח · שלם ברך · שתה אכל · שתה שכם · שבע · היה · בוא נגד · אמר · קרא · היה · בעל לקח · היה · מרר · כהה ראה · נשא)

est isaac. Quid venistis ad me hoiem quem odistis: & expulistis a vobis. Qui rñderũt. Vidimus tecum esse dominum: & idcirco nos diximus. Sit iuramentum inter nos: & ineamus fedus: vt nõ facias nobis quicq̃ mali sicut & nos nihil tuorũ attigimus: nec fecimus quod te lederet: sed cũ pace dimisimus auctum benedictione domini. Fecit ergo eis cõuiuiũ: & post cibum & potũ surgentes mane iurauerunt sibi mutuo: dimisitq; eos isaac pacifice in locũ suũ. Ecce aũt venerunt in ipso die serui isaac: annunciantes ei de puteo quem foderãt: atq; dicentes. Inuenimus aquã. Vnde appellauit eam abũdãtiã: & nomẽ vrbi impositum est bersabee vsq; in p̃ntem diẽ. Esau vero quadragenarius duxit vxores duas: iudith filiam beeri ethei: & basemath filiã elõ eiusdẽ loci: que ambe offẽderant animum isaac & rebecce. Ca.27.

Senuit aũt isaac: & caligauerunt oculi eius: & videre nõ poterat: vocauitq; esau filiũ suũ maiorẽ & dixit ei. Fili mi. Qui rñdit. Adsum. Cui pater. Vides inquit q' senueri: & ignorem diem mortis mee. Sume

isaac. vt qd venistis ad me. vos ãt odistis
ἰσαάκ. ἵνα τί ἤλθετε πρός με. ὑμεῖς δὲ ἐμισήσατέ
me: et expulistis me a vobis. τ dixerũt ei
με, καὶ ἐξαπεστείλατέ με ἀφ᾽ ὑμῶν. καὶ εἶπον αὐ-
videntes vidimus: qz dñs erat tecũ
τῷ, ἰδόντες ἑωράκαμεν, ὅτι κύριος ἦν μετὰ σοῦ.
et diximus fit iprecatio inter te τ in
καὶ εἴπομεν γενέσθω ἀρὰ ἀναμέσον σοῦ καὶ ἀνα-
ter nos et disponem⁹ tecũ fedus:
μέσον ἡμῶν. καὶ διαθησόμεθα μετὰ σοῦ διαθήκην,
nõ facere nobiscũ malũ: sicut nõ abominati
μὴ ποιῆσαι μεθ᾽ ἡμῶν κακόν, καθότι οὐκ ἐβδελυ-
sum⁹ te nos. τ quẽadmodũ vsi sum⁹ te be
ξάμεθά σε ἡμεῖς. καὶ ὃν τρόπον ἐχρησάμεθά σου κα-
ne. τ dimisim⁹ te cũ pace. et nũc
λῶς. καὶ ἐξαπεστείλαμέν σε μετὰ εἰρήνης. καὶ νῦν
benedict⁹ tu a dño. et fecit eis cõ-
εὐλογημένος σὺ ὑπὸ κυρίου. καὶ ἐποίησεν αὐτοῖς δο-
uiuiũ. et comederũt τ biberũt. τ surgentes mane:
χήν. καὶ ἔφαγον καὶ ἔπιον. καὶ ἀναστάντες τοπρωΐ,
iurauit vnusquisq; proximo: et dimisit eos
ὤμοσεν ἕκαστος τῷ πλησίον. καὶ ἐξαπέστειλεν αὐτοὺς
isaac. τ discesserũt ab eo cũ salu
ἰσαάκ. καὶ ἀπῴχοντο ἀπ᾽ αὐτοῦ μετὰ σωτη-
te. factũ ẽ ãt in die illa. et venien-
ρίας. ἐγένετο δὲ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. καὶ παραγε-
tes serui isaac nunciauerũt ei de
νόμενοι οἱ παῖδες ἰσαὰκ ἀπήγγειλαν αὐτῷ πε-
puteo quẽ foderũt. et dixerũt ei. inue
ρὶ τοῦ φρέατος οὗ ὤρυξαν. καὶ εἶπον αὐτῷ. εὕρο-
nim⁹ aquã. τ vocauit eũ iuramẽtũ. ppt hoc
μεν ὕδωρ. καὶ ἐκάλεσεν αὐτὸ ὅρκος. διὰ τοῦτο
vocauit nomẽ ciuitati illi pute⁹ iuramẽti vsq;
ἐκάλεσε τὸ ὄνομα τῇ πόλει ἐκείνῃ φρέαρ ὅρκου ἕως
in hodiernũ diẽ. erat ãt esau annoꝝ quadra
τῆς σήμερον ἡμέρας. ἦν δὲ ἠσαῦ ἐτῶν τεσσαρά-
ginta. et accepit vxorẽ iudith: filiã
κοντα. καὶ ἔλαβε γυναῖκα τὴν ἰουδίθ, θυγατέ-
beor ethei. τ basemath: fili
ρα βεὼρ τοῦ χετταίου. καὶ τὴν βασεμάθ, θυγα-
am elom ethei. et erant contendẽtes cũ isa
τέρα ἐλὼμ χετταίου. καὶ ἦσαν ἐρίζουσαι τῷ ἰσα-
ac et rebecca.
ὰκ καὶ τῇ ῥεβέκκᾳ. Ca. 27.

Factũ ẽ ãt cũ senuisset isaac hebetati sũt
ἐγένετο δὲ ἐν τῷ γηράσαι ἰσαὰκ ἠμβλύνθησαν
oculi eius ad vidẽdũ. τ vocauit esau
οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ τοῦ ὁρᾶν. καὶ ἐκάλεσεν ἠσαῦ τὸν
filiũ suũ seniorẽ: τ dixit: fili. et dixit:
υἱὸν αὐτοῦ τὸν πρεσβύτερον, καὶ εἶπεν, υἱέ. καὶ εἶπεν,
ecce ego. τ dixit: ecce consenui: et nõ scio
ἰδοὺ ἐγώ. καὶ εἶπεν, ἰδοὺ γεγήρακα, καὶ οὐ γι-
diẽ mortis mee. nũc ergo sume
νώσκω τὴν ἡμέραν τῆς τελευτῆς μου. νῦν οὖν λάβε

Judic. 11.a. · Hebr. 11.d.

Transla. Chal.

יצחק מה דין אתיתון לותי ואתון סניתון יתי ושלחתוני מלותכון: ואמרו מחזא
חזינא ארי הוה מימרא דיי בסעדך ואמרנא תתקיים כען מומתא דהות בין אבהתנא
בינא ובינך ונגזר קיים עמך: אם תעביד עמנא בישא כמה דלא אנזיקנך וכמה
דעבדנא עמך לחוד טב ושלחונך בשלם את כען בריכא דיי: ועבד להון משתיא ואכלו
ושתיאו: ואקדימו בצפרא וקיימו גבר לאחוהי ושלחינון יצחק ואזלו מלותיה
בשלם: והוה ביומא ההוא ואתו עבדי יצחק וחויאו ליה על עיסק בירא דחפרו ואמרו
ליה אשכחנא מיא: וקרא יתה שבעה על כן שמה דקרתא בירא דשבע עד יומא הדין:
והוה עשו בר ארבעין שנין ונסיב איתתא ית יהודית בת בארי חיתאה וית בשמת
בת אילון חיתאה: והואה מסרבן ומרגזן על מימר יצחק ורבקה:

Ca. xxvij.

והוה כד סיב יצחק וכהיאן עינוהי מלמחזי וקרא ית עשו בריה רבא ואמר ליה ברי
ואמר ליה הא אנא: ואמר הא כען סיבית לא ידעית יומא דאימות: וכען סב כען

(Pritiua chal.: אתא שנא חזא · אמר קום אום · הוה נזר קום · עבד כמו נזק · טוב שתה קדם · קום אתא חזה · בור שבק רבע · שנה אתא סרב · רגז אמר שוב · כהה חזא רבה · שוב מות נסב)

Interp. chal'.

isaac. Et quid venistis ad me? vos autem odistis me: et dimisistis me a vobis. Et dixerunt. Videntes vidimus quoniã erat verbũ dñi in adiutorium tuũ: τ diximus. Confirmetur nunc iuramentũ quod erat inter patres nostros τ inter nos τ te: et ineamus pactũ tecum. Si feceris nobiscũ malum: sicut non nocuimus tibi: et sicut fecimus tecum tantũmodo bonũ: τ dimisimus te in pace. Tu nunc benedictus es dñi. Fecitq; eis conuiuiũ: τ comederũt τ biberunt: τ surrexerunt mane: τ iurauerunt vnusquisq; fratri suo. τ dimisit eos isaac: τ profecti sunt ab eo in pace. Et fuit in ipso die τ venerunt serui isaac τ nunciauerũt ei de puteo quẽ foderant: et dixerunt ei. Inuenimus aquam. Et vocauit eum sebaa: propterea nomẽ ciuitatis fuit bersabee vsq; in diẽ hanc. Eratq; esau etatis quadraginta annorũ: et accepit vxorem iudith filiam beeri ethei: et basemath filiã elon ethei. τ fuerũt rebelles τ irritatrices cõtra mandatũ isaac τ rebecce. Ca.27.

Et factũ ẽ cũ senuisset isaac: caligauerũt ocli ei⁹: τ videre nõ poterat. Vocauitq; esau filiũ suũ maiorẽ: τ dixit ei. Fili mi. Et dixit ei: ecce ego. Et ait. Ecce nũc senui: nescio diẽ q̃ moritur⁹ sũ: τ nũc tolle obsecro

apparatũ tuũ: et pharetrã et arcũ: et
τὸ σκεῦός σου, τήν τε φαρέτραν καὶ τὸ τόξον, καὶ
egredere in agrum: et venare mihi venatõez:
ἔξελθε εἰς τὸ πεδίον, καὶ θήρευσόν μοι θήραν,
et fac mihi edulia: sicut amo ego. et
καὶ ποίησόν μοι ἐδέσματα, ὡς φιλῶ ἐγώ, καὶ
affer mihi: vt comedã: et bñdicat tibi aĩa
ἔνεγκέ μοι, ἵνα φάγω, καὶ εὐλογήσῃ σε ἡ ψυχή
mea: anteq̃ moriar ego. rebecca ãt audiuit lo-
μου, πρὶν ἢ ἀποθανεῖν με. ῥεβέκκα δὲ ἤκουσε λα-
quẽtem isaac ad esau filiũ suũ. abijt
λοῦντος ἰσαὰκ πρὸς ἠσαῦ τὸν υἱὸν αὐτοῦ. ἐπορεύθη
ãt esau in agrũ ad venãdũ venationẽ patri suo.
δὲ ἠσαῦ εἰς τὸ πεδίον θηρεῦσαι θήραν τῷ πατρὶ αὐτοῦ.
et rebecca dixit ad iacob filiũ suũ iunio
καὶ ῥεβέκκα εἶπε πρὸς ἰακὼβ τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν νεώτε-
rẽ. vide: ego audiui loquẽtẽ patrẽ tuũ ad
ρον. ἴδε, ἐγὼ ἤκουσα λαλοῦντος τοῦ πατρός σου πρὸς
esau fratrẽ tuũ: dicẽtẽ: venare mihi venatõez:
ἠσαῦ τὸν ἀδελφόν σου, λέγοντος, θήρευσόν μοι θήραν,
et fac mihi edulia: et comedẽs bñdicam
καὶ ποίησόν μοι ἐδέσματα, καὶ φαγὼν εὐλογήσω
tibi corã dño. nũc ergo fili mi audi me: si
σε ἐναντίον κυρίου. νῦν οὖν υἱέ μου ἄκουσόν μου, κα-
cut ego tibi precipio. τ abiens ad o-
θὰ ἐγώ σοι ἐντέλλομαι. καὶ πορευθεὶς εἰς τὰ πρό-
ues: accipe mihi inde duos hedos teneros
βατα, λάβε μοι ἐκεῖθεν δύο ἐρίφους ἁπαλοὺς
et pulchros. et faciã edulia patri
καὶ καλούς. καὶ ποιήσω ἐδέσματα τῷ πατρί
tuo: sicut amat. et inferes patri tuo:
σου, ὡς φιλεῖ. καὶ εἰσοίσεις τῷ πατρί σου,
et comedet: vt benedicat tibi pater tu⁹
καὶ φάγεται, ὅπως εὐλογήσῃ σε ὁ πατήρ σου
anteq̃ moriatur. dixit ãt iacob ad rebec-
πρὸ τοῦ ἀποθανεῖν. εἶπε δὲ ἰακὼβ πρὸς ῥεβέκ-
cam matrẽ suã: est frater me⁹
καν τὴν μητέρα αὐτοῦ, ἔστιν ὁ ἀδελφός μου
vir pilosus. ego ãt vir lenis. ne forte ergo
ἀνὴρ δασύς, ἐγὼ δὲ ἀνὴρ λεῖος. μή ποτε οὖν
attractet me pater meus: et ero co
ψηλαφήσῃ με ὁ πατήρ μου, καὶ ἔσομαι ἐναντί-
rã eo sicut despiciẽs. et inducã sup me
ον αὐτοῦ ὡς καταφρονῶν. καὶ ἐπάξω ἐπ᾽ ἐμαυτὸν
maledictionẽ τ nõ bñdictionẽ. dixit ãt ei ma-
κατάραν καὶ οὐκ εὐλογίαν. εἶπε δὲ αὐτῷ ἡ μή-
ter: sup me maledictio tua fili. solũ exau-
τηρ, ἐπ᾽ ἐμὲ ἡ κατάρα σου τέκνον. μόνον ἐπάκου-
di vocẽ meã. et pergens affer mihi. a-
σον τῆς φωνῆς μου. καὶ πορευθεὶς ἔνεγκέ μοι. πο-
biens ãt accepit et attulit matri. et fe-
ρευθεὶς δὲ ἔλαβε καὶ ἤνεγκε τῇ μητρί. καὶ ἐποίη-
cit mater ei⁹ edulia: sicut amabat
σεν ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἐδέσματα, καθὰ ἐφίλει

arma tua: & pharetram & arcũ: & egredere foras. Cũq; venatu aliqd apphẽderis: fac mihi inde pulmẽtũ sicut velle me nosti: & affer vt comedã: & benedicat tibi anima mea anteq̃ moriar. Quod cum audisset rebecca: & ille abisset in agrum vt iussionem patris impleret: dixit filio suo iacob. Audiui patrem tuum loquentẽ cum esau fratre tuo: & dicentem ei. Affer mihi de venatione tua: & fac cibos vt comedã: & benedicam tibi coram dño añq̃ moriar. Nũc ergo fili mi acqesce cõsiliis meis: & pergẽs ad gregẽ affer mihi duos hedos optimos: vt faciam ex eis escas patri tuo: quibus libenter vescitur: qs cum intuleris & comederit: benedicat tibi priusq̃ moriatur. Cui ille rñdit. Nosti q' esau frater meus hõ pilosus sit: & ego lenis. Si attrectauerit me pr̃ meus & senserit: timeo ne putet me sibi voluisse illudere: & inducat sup me maledictionẽ p' bñdictiõe. Ad quẽ mr̃. In me sit ait ista maledictio fili mi: tñ audi vocẽ meã: & pgẽs affer q̃ dixi. Abiit & attulit dedit q; mr̃i. Parauit illa cibos sicut velle nouerat

כליך תליך וקשתך וצא השדה
וצודה לי צידה ועשה לי
מטעמים כאשר אהבתי והביאה
לי ואכלה בעבור תברכך נפשי
בטרם אמות ורבקה שמעת בדבר
יצחק אל עשו בנו וילך עשו
השדה לצוד ציד להביא
ורבקה אמרה אל יעקב בנה
לאמר הנה שמעתי את אביך
מדבר אל עשו אחיך לאמר
הביאה לי ציד ועשה לי
מטעמים ואכלה ואברככה לפני
יהוה לפני מותי ועתה בני שמע
בקלי לאשר אני מצוה אתך
לך נא אל הצאן וקח לי משם
שני גדיי עזים טבים ואעשה
אתם מטעמים לאביך כאשר
אהב והבאת לאביך ואכל בעבר
אשר יברכך לפני מותו ויאמר
יעקב אל רבקה אמו הן עשו
אחי איש שער ואנכי איש חלק
אולי ימשני אבי והייתי בעיניו
כמתעתע והבאתי עלי קללה
ולא ברכה ותאמר לו אמו עלי
קללתך בני אך שמע בקלי ולך
קח לי וילך ויקח ויבא לאמו
ותעש אמו מטעמים כאשר אהב

(Pritiua heb.: כלה תלה יצא · צוד · טעם בוא · עבר ברך · מות · בוא · פנה · צוה · הלך לקח · שנה טוב · בוא · אל משש היה · תעה · אמר · קול · לקח בוא · עשה טעם)

Transla. Chal.

זיניך סיפך ובשתך ופוק לחקלא וצוד לי צידא: ועביד לי תבשילין כמה דרחימית
ואעיל לי ואיכול בדיל דתברכינך נפשי עד לא אימות: ורבקה שמעת כד מליל
יצחק עם עשו בריה ואזל עשו לחקלא למיצד צידא לאיתאה: ורבקה אמרת ליעקב
ברה למימר הא שמעית ית אבוך ממליל עם עשו אחוך למימר: איתי לי צידא
ועביד לי תבשילין ואיכול ואיברכינך קדם יי קדם מותי: וכען ברי קביל במימרי
למה דאנא מפקדא יתך: איזיל כען לענא וסב לי מתמן תרין גדיי עזין טבין
ואעביד יתהון תבשילין לאבוך כמה דרחים: ותעיל לאבוך וייכול בדיל דיברכינך
קדם מותיה: ואמר יעקב לרבקה אמיה הא עשו אחי גבר שערן ואנא גבר שעיע: מאים
ימושינני אבא ואהי בעינוהי כמתלעב ואיתי עלי לוטין ולא ברכן: ואמרת ליה
אמיה עלי אתאמר בנבואה דלא ייתון לוטיא עלך אלהין ברכן ברי ברם קביל מני
ואיזיל סב לי: ואזל ונסיב ואיתי לאמיה ועבדת אמיה תבשילין כמה דרחים

Interp. chal'.

arma tua: gladium tuũ: τ arcum tuum: τ egredere in agrũ: τ venare mihi venationẽ: τ fac mihi edulia sicut dilexi: τ affer mihi: vt comedam τ benedicat tibi anima mea antequã moriar. Et rebecca audiebat qñ loqbatur isaac cũ esau filio suo. Et abijt esau in agruz ad venandum: vt afferret venationẽ. Et rebecca ait iacob filio suo dicens. Ecce audiui patrem tuũ loquẽtẽ cũ esau fratre tuo: τ dicentẽ. affer mihi venationẽ: et fac mihi edulia vt comedam: τ benedicaz tibi corã dño ante mortem meã. Et nunc fili mi acquiesce verbo meo: quod ego precipio tibi: vade nunc ad oues τ tolle mihi inde duos hedos caprarũ optimos: τ faciã ex eis edulia patri tuo: sicut dilexit. et afferes patri tuo τ comedet: vt benedicat tibi ante mortẽ suã. Et dixit iacob rebecce matri sue: ecce esau frater meus vir pilosus est: τ ego vir lenis. Forte cõtrectabit me pater meus: τ ero in oculis suis quasi illudens: τ inducaz sup me maledictiones τ nõ bñdictiones. Et dixit ei mater sua. Mihi dictũ est per pphetã q' nõ venient maledictiones sup te nisi benedictiões fili mi: tantũmodo adquiesce mihi τ vade tolle mihi: τ abijt τ tulit et attulit matri sue. Et fecit mr̃ ei⁹ edulia: sicut dilexit

(Pritiua chal.: נפק בשל · עול אכל ברך · מות צוד · אמר מלל אתא · בשל אכל · ברך אמר פקד · נסב טוב עבד · כסו עול ברך · משש הוה לעב · אתא אמר אתא · אזל נסב בשל)

Trāsla. B. Hiero.

patrem illius: & vestibus esau valde bonis: quas apd se habebat domi: induit eum: pelliculasq; hedorum circundedit manibus: & colli nuda ptexit. Deditq; pulmentum: & panes quos coxerat: tradidit. Quibus illatis dixit. Pater mi. At ille respōdit. audio. Quis es tu fili mi. Dixitq; iacob. Ego sum primogenitus tuus esau. Feci sicut precepisti mihi. Surge sede & comede de venatione mea: vt bñdicat mihi aīa tua. Rursumq; isaac ad filiū suū. Quō inquit tā cito īuenire potuisti fili mi. Qui rñdit. Volūtas dei fuit: vt cito occurreret mihi qd volebā. Dixitq; isaac. Accede huc vt tangā te fili mi: & pbē vtrū tu sis filius meus esau: an nō. Accessit ille ad prēm: & palpato eo: dixit isaac. Vox quidem vox iacob ē: sed manus manus sūt esau. Et nō cognouit eū: quia pilose manus silitudinē maioris expsserāt. Bñdicens ergo illi ait. Tu es filius meus esau Respondit. ego sum. At ille. Affer īquit mihi cibos de venatione tua fili mi: vt benedicat tibi anima mea. Quos cū oblatos comedisset: obtulit ei ēt vinū. quo hausto: dixit ad eū. Accede ad me:

וַיֹּאכַל וַיָּבֵא לוֹ יַיִן וַיֵּשְׁתְּ ׃ ׳ ׳ ׳

וַיֹּאמֶר אֵלָיו יִצְחָק אָבִיו גְּשָׁה נָּא

Interp. chal.

pater eius. Et tulit rebecca vestimenta esau filij sui maioris que erant munda: que secū erant in domo: et induit iacob filium suum minorem: ꝛ pelles hedorum induit super manus eius ꝛ super lenitatem colli sui. Et posuit edulia que fecerat ꝛ panem in manu iacob filij sui. Et ingressus est ad patrem suū: ꝛ ait. Pater mi. Et dixit: ecce ego. Quis es tu fili mi. Et ait iacob patri suo. Ego sum esau primogenitus tuus: feci sicut mihi locutus es: surge obsecro: recumbe ꝛ comede de venatione mea: vt bñdicat mihi aīa tua. Et ait isaac filio suo. Quid est hoc qđ tam cito inuenisti fili mi? Et ait. Quoniā preparauit dñs deus tuus corā me. Et dixit isaac ad iacob. Accede obsecro ꝛ atrectabo te fili mi: vtrū tu sis filius meus esau: an nō. Et accessit iacob ad isaac patrem suū: ꝛ atrectauit eum: et ait. Vox: vox iacob: ꝛ manus: manus esau. et non cognouit eum: qm̄ erant manus eius sicut manus esau fratris sui pilose: et benedixit ei: ꝛ ait. Tu es filius meus esau? Et dixit: ego sum. Et ait. Accede corā me et comedam de venatione filij mei: vt benedicat tibi anima mea. Et obtulit ei ꝛ comedit: ꝛ attulit ei vinuꝫ et bibit. Et dixit ei isaac pater eius. Accede obsecro:

Transla. B. Hiero.

& da mihi osculū fili mi. Accessit & osculatꝰ est eū. Statimq; vt sensit vestimētorū eius fragrātiam: bñdicēs illi ait. Ecce odor filii mei sicut odor agri: cui bñdixit dñs. Det tibi deus de rore celi & de pinguedine terre abūdātiā frumenti vini & olei: & seruiant tibi populi: & adorent te tribus. Esto dñs fratrū tuorū: & incuruētur ante te filii mrīs tue. q maledixerit tibi: sit ille maledictus. & qui bñdixerit tibi: bñdictiōibus repleatur. Vix isaac sermonē īpleuerat: & egresso iacob foras: venit Esau: coctosq; de venatione cibos intulit patri: dicens. Surge pater mi: & comede de venatione filii tui: vt bñdicat mihi aīa tua. Dixitq; illi isaac: quis enim es tu. Qui respondit. Ego sū filius tuus priogenitus esau. Expauit isaac stupore vehemēti: & vltra q̃ eredi pt admirās ait. Quis igitur ille est qui dudū captā venationē attulit mihi & comedi ex oībꝰ: priusq̃ tu venires. Bñdixiq; ei & erit bñdictus. Auditis esau sermonibus pr̄is: irrugiit clamore magno: & cōsternatus ait. Bñdic ēt & mihi pr̄ mi. Qui ait. Venit germanus tuus fraudulēter: & accepit bñdictionē tuā. At ille subiunxit. Iuste vocatū ē nomē eiꝰ iacob

אָחִיךָ בְּמִרְמָה וַיִּקַּח בִּרְכָתֶךָ ׃ ׳ ׳ ׳ ׳

וַיֹּאמֶר הֲכִי קָרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב ׳ ׳

Interp. chal.

et osculare me fili mi. Et accessit ꝛ osculatus est eum: et odoratus est odorē vestimentorū suorū: ꝛ benedixit ei. Et ait. Ecce odor filij mei sicut odor agri: cui benedixit dñs. Det autē tibi dñs de rore celi ꝛ de bono terre: ꝛ multitudinē frumēti ꝛ vini. Seruiant tibi populi: et subijciantur tibi regna: esto princeps fratribus tuis: ꝛ adorabūt te filij matris tue: maledicētes tibi erunt maledicti: ꝛ bñdicentes tibi erunt benedicti. Et factū est cum cōsummasset isaac benedicere iacob: iacob egrediente a facie isaac patris sui: esau frater eiꝰ veniebat de venatione sua. Et fecit quoq; ipse edulia: ꝛ intulit patri suo: ꝛ dixit ei. Surgat pr̄ meus et comedat de venatione filij sui: vt benedicat mihi aīa tua. Et ait illi pater eiꝰ. Quis est tu? Et dixit. ego filius tuus primogenitus tuꝰ esau. Et admiratus est isaac admiratiōe magna vsq; nimis. Et ait. Quis est ille q venatus est venationē. ꝛ attulit mihi: ꝛ comedi ex oībus priusq̃ intrares: ꝛ bñdixi ei: bñdictꝰ quoq; erit. Cū audiuit esau v̾ba pr̄is sui: clamauit clamore magno ꝛ amaro vsq; nimis: ꝛ dixit pr̄i suo. Bñdic ēt mihi pr̄ mi. et ait. Venit frater tuꝰ sapiēter: ꝛ accepit bñdictionē tuā. et ait. Recte vocatū ē nomē eiꝰ iacob:

Trāsla. B. Hiero.

Supplātauit em̄ me: en altera vice. Priogenita mea añ tulit: & nūc secūdo surripuit bñdictionē meā. Rursūq3 ad patrē: nūqd nō reseruasti ait & mihi bñdictionē. Rñdit isaac. Dñm tuū illū cōstitui: & oēs frēs suos seruituti eius subiugaui. Frumento & vino stabiliui eum: & tibi post hec fili mi vltra quid faciam. Cui esau. Num vnā inquit tantū bñdictionē habes pater. mihi quoq3 obsecro vt bñdicas. Cumq3 eiulatu magno fleret: motus isaac dixit ad eū. In pinguedine terre & in rore celi desup erit benedictio tua. Viues in gladio: & fratri tuo seruies: tēpusq3 veniet cū excutias & soluas iugū eius de ceruicibus tuis. Oderat ergo sp esau iacob pro bñdictione qua benedixerat ei pater. Dixitq3 in corde suo. Venient dies luctus patris mei: & occidā iacob fratrē meū. Nunciata sūt hec rebecce. Que timens & vocans iacob filiū suū dixit ad eum. Ecce esau frater tuus minatur vt occidat te. Nunc ergo fili audi vocē meā: & cōsurgēs fuge ad laban frēm meū in aram: habitabisq3 cū eo dies paucos: donec requiescat furor fris tui: & cesset indignatio eius: obliuiscaturq3 eorū q̄ fecisti in eum. postea

Interp. chal.

supplantauit eni me his duabus vicibus: primogenita mea tulit: ꝛ ecce nunc suscepit benedictionē meam. Et dixit. Nunqd nō reseruasti mihi bñdictionē. Rñditq3 isaac. Et dixit ad esau. Ecce principē cōstitui eū tibi: ꝛ oēs fratres suos dedi ei in seruos: ꝛ frumēto ꝛ vino stabiliui eum. Et nunc tibi qd faciā vltra fili mi. Et dixit esau patri suo. Nunqd bñdictio vna tantū est tibi pater mi: benedic quoq3 mihi pater mi. Et leuauit esau vocē suā ꝛ fleuit. Et respondit isaac pater eius: ꝛ ait illi. Ecce de optimo terre erit habitatio tua: ꝛ de rore celi desup: ꝛ in gladio tuo viues: ꝛ fratri tuo seruies: et erit qñ transgredient̄ filij eius verba legis: auferes iugū eius de ceruicibus tuis. Et habuit esau odio iacob pro benedictiōe qua bñdixerat ei pr̄ eius. Et dixit esau in corde suo: appropinq̄bunt dies luct⁹ pr̄is mei: ꝛ interficiā iacob fratrē meū. Nūciataq3 sunt rebecce v̄ba esau filij sui maioris: ꝛ misit ꝛ vocauit iacob filiū suū minorē: ꝛ dixit ei. Ecce esau fr̄ tu⁹ insidiat̄ tibi vt īterficiat te. Et nūc fili mi acq̄esce mihi: ꝛ surge vade ad laban frēm meū in aran: ꝛ habitabis apud eū dies paucos: donec q̄escat ira fr̄is tui: donec reuertat̄ ira fr̄is tui a te: ꝛ obliuiscat̄ ei⁹ qđ fecisti ei.

Trāsla. B. Hiero.

mittā & adducā te inde huc. Cur vtroq3 orbabor filio in vno die. Dixitq3 rebecca ad isaac. Tedet me vite mee propter filias heth. Si acceperit iacob vxorem de stirpe huius terre: nolo viuere.

Ca.28.

Vocauit itaq3 isaac iacob: & bñdixit eum: p̄cepitq3 ei dicēs. Noli accipere cōiugē de genere chanaan: sed vade & pficiscere in mesopotamiam syrie ad domū bathuel pr̄is mr̄is tue: & accipe tibi inde vxorem de filiabus labā auūculi tui. Deus aūt ōps bñdicat tibi & crescere te faciat atq3 mltiplicet: vt sis in turbas populorū: & det tibi bñdictiōes abrae & semini tuo post te: vt possideas terram pegrinatiōis tue: quā pollicitus est auo tuo. Cumq3 dimisisset eum: isaac pfectus puenit in mesopotamiā syrie ad laban filium bathuel syri fratrē rebecce mr̄is sue. Vidēs āt Esau q̄ bñdixisset pater suus iacob: & misisset eū i mesopotamiā syrie: vt inde vxorē duceret: & post bñdictionē p̄cepisset ei dicēs: nō accipies vxorem de filiabus chanaan: quodq3 obediēs iacob parētibus suis iisset in syriam: probans quoq3 q̄ nō libēter aspiceret filias chanaan pater suus: iuit ad

Interp. chal.

Et mittā adducāq3 te inde: cur orbabor ambob⁹ vobis die vna? Et dixit rebecca ad isaac. Penitet me vite ꝑpter filias heth: si acceperit iacob vxorē de filiabus heth similē illis de filiab⁹ terre: ad qđ mihi est vita?

Ca.28

Vocauitq3 isaac iacob ꝛ bñdixit ei: ꝛ precepit ei: ꝛ dixit ei. Non accipies vxorē de filiabus chanaan. Surge vade in mesopotamiam syrie in domum bathuelis patris matris tue: ꝛ accipe tibi inde vxorē de filiab⁹ laban fr̄is mr̄is tue. Et deus omnipotens benedicat tibi: ꝛ crescere te faciat ꝛ multiplicet te: ꝛ sis in turbas tribuum: ꝛ det tibi benedictionem abrahe ꝛ filijs tuis tecum: vt possideas terram habitationis tue: quam dedit deus abrahe. Et dimisit isaac iacob ꝛ abijt in mesopotamiā syrie ad laban filiū bathuelis syri fratrē rebecce mr̄is iacob ꝛ esau. Et vidit esau q̄ bñdixit isaac iacob ꝛ misit eū in mesopotamiā syrie: vt acciperet inde sibi vxorē: ꝛ q̄ q̄ndo benedixit ei precepisset ei dicēs. Non accipies vxorē de filiabus chanaā: ꝛ q̄ obedisset iacob verbo patris et matris sue: ꝛ iuisset in mesopotamiā syrie. Videns igitur esau q̄ displicuissent filie chanaā in oculis isaac patris sui: abijt quoq3 esau ad

Tex. Heb.

ישמעאל ויקח את מחלת בת
ישמעאל בן אברהם אחות נביות
על נשיו לו לאשה: ויצא יעקב
מבאר שבע וילך חרנה: ויפגע
במקום וילן שם כי בא השמש
ויקח מאבני המקום וישם
מראשתיו וישכב במקום
ההוא: ויחלם והנה סלם מצב
ארצה וראשו מגיע השמימה והנה
מלאכי אלהים עלים וירדים בו:
והנה יהוה נצב עליו ויאמר אני
יהוה אלהי אברהם אביך ואלהי
יצחק הארץ אשר אתה שכב
עליה לך אתננה ולזרעך: והיה
זרעך כעפר הארץ ופרצת ימה
וקדמה וצפנה ונגבה ונברכו בך
כל משפחת האדמה ובזרעך:
והנה אנכי עמך ושמרתיך בכל
אשר תלך והשבתיך אל
האדמה הזאת כי לא אעזבך עד
אשר אם עשיתי את אשר
דברתי לך: וייקץ יעקב משנתו
ויאמר אכן יש יהוה במקום הזה
ואנכי לא ידעתי: ויירא ויאמר
מה נורא המקום הזה אין זה כי
אם בית אלהים וזה שער
השמים: וישכם יעקב בבקר ויקח

Primitiua heb.

נשה איש · פגע · קום לון בוא · שום · חלם נצב · נגע · עלה · נצב אמר · נתן · ברך · שפחה · ילך שוב · עזב · עשה · יקץ ישנה · ירא קום · שכם לקח

Trāsla. B. Hiero.

hismaelē: & duxit vxorē absq; his q̄s prius habebat: melech filiā hismael filii abraā sororē nabaioth. Igitur egressus iacob de bersabee pgebat aran. Cumq; venisset ad quedā locū: & vellet in eo reqescere post solis occubitū: tulit de lapidibus qui iacebant: & supponens capiti suo dormiuit in eodē loco. Viditq; in somnis scalam stantem sup terrā & cacumē illius tāgēs celū: angelos quoq; dei ascendentes & descendentes per eā: & dn̄m innixū scale dicētē sibi. Ego sum dn̄s deus abraā pr̄is tui & deus isaac. Terram in qua dormis tibi dabo & semini tuo: eritq; semen tuū quasi puluis terre. Dilataberis ad oriētē & occidētē & septētrionē & meridiē: & benedicentur in te & in semine tuo cūcte tribus terre. Et ero custos tuus quocunq; perrexeris: & reducam te in terram hāc: nec dimittam nisi compleuero vniuersa que dixi. Cumq; euigilasset iacob de somno: ait. Vere dn̄s est in loco isto: & ego nesciebam. Pauensq;: q̄ terribilis ē inquit locus iste. Nō est hic aliud nisi domus dei & porta celi. Surgēs ergo iacob mane tulit

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

ismael. et accepit maeleth filiā ismael filii abraā: sororē nabeoth ad vxores suas vxorē. et egressus ē iacob de puteo iuramēti. et abiit in charrā. et occurrit loco. et dormiuit ibi. occiderat .n. sol. et tulit de lapidib⁹ loci: et posuit ad caput suū. et dormiuit in loco illo. et somniauit. et ecce scala firmata in terra: cui⁹ caput perueniebat in celum. et angeli dei ascendebāt et descēdebāt sup eā. at dn̄s firmat⁹ erat sup eā. et dixit: ego deus patris tui abraā: et de⁹ isaac. ne timeas. terra in q̄ tu dormis sup eā: tibi dabo eā: et semini tuo. et erit semen tuū sicut arena terre. et dilatabitur ad mare: et austrū: et ad aquilonē: et ad oriente. et benedicentur in te oēs tribus terre: et in semine tuo. et ecce ego tecū custodiēs te in terra oī: quocūq; perrexeris. et reducam te in terrā hāc. q: nō te derelinquā: donec faciam ego oīa q̄cūq; locut⁹ sū tibi. et surrexit iacob de sōno suo. et dixit: q: ē dominus in loco isto: ego āt nō sciebam. et timuit. et dixit: q̄ terribilis locus iste. nō est hoc nisi dom⁹ dei. et hec porta celi. et surrexit iacob mane: et tulit

ἰσμαήλ. καὶ ἔλαβε τὴν μαελὲθ θυγατέρα ἰσμαὴλ τοῦ υἱοῦ ἀβραάμ, ἀδελφὴν ναβεὼθ πρὸς ταῖς γυναιξὶν αὐτοῦ γυναῖκα. καὶ ἐξῆλθεν ἰακὼβ ἀπὸ τοῦ φρέατος τοῦ ὅρκου. καὶ ἐπορεύθη εἰς χαρράν. καὶ ἀπήντησε τόπῳ. καὶ ἐκοιμήθη ἐκεῖ. ἔδυ γὰρ ὁ ἥλιος. καὶ ἔλαβεν ἀπὸ τῶν λίθων τοῦ τόπου, καὶ ἔθηκεν πρὸς κεφαλῆς αὐτοῦ. καὶ ἐκοιμήθη ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ. καὶ ἐνυπνιάσθη. καὶ ἰδοὺ κλίμαξ ἐστηριγμένη ἐν τῇ γῇ, ἧς ἡ κεφαλὴ ἀφικνεῖτο εἰς τὸν οὐρανόν. καὶ οἱ ἄγγελοι τοῦ θεοῦ ἀνέβαινον καὶ κατέβαινον ἐπ' αὐτήν. ὁ δὲ κύριος ἐπεστήρικτο ἐπ' αὐτῆς. καὶ εἶπεν, ἐγὼ ὁ θεὸς τοῦ πατρός σου ἀβραάμ, καὶ ὁ θεὸς ἰσαάκ. μὴ φοβοῦ. ἡ γῆ ἐφ' ἧς σὺ καθεύδεις ἐπ' αὐτῆς, σοὶ δώσω αὐτήν, καὶ τῷ σπέρματί σου. καὶ ἔσται τὸ σπέρμα σου ὡς ἡ ἄμμος τῆς γῆς. καὶ πλατυνθήσεται ἐπὶ θάλασσαν, καὶ λίβα, καὶ ἐπὶ βορρᾶν, καὶ ἐπὶ ἀνατολάς. καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς, καὶ ἐν τῷ σπέρματί σου. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μετὰ σοῦ διαφυλάσσων σε ἐν τῇ γῇ πάσῃ, οὗ ἐὰν πορεύσῃ. καὶ ἀποστρέψω σε εἰς τὴν γῆν ταύτην. ὅτι οὐ μή σε ἐγκαταλείπω, ἕως τοῦ ποιῆσαί με πάντα ὅσα ἐλάλησά σοι. καὶ ἐξηγέρθη ἰακὼβ ἐκ τοῦ ὕπνου αὐτοῦ. καὶ εἶπεν, ὅτι ἔστι κύριος ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, ἐγὼ δὲ οὐκ ᾔδειν. καὶ ἐφοβήθη. καὶ εἶπεν, ὡς φοβερὸς ὁ τόπος οὗτος. οὐκ ἔστι τοῦτο ἀλλ' ἢ οἶκος θεοῦ, καὶ αὕτη ἡ πύλη τοῦ οὐρανοῦ. καὶ ἀνέστη ἰακὼβ τοπρωΐ, καὶ ἔλαβε

C

D

Interp. chal.

ישמעאל ונסיב ית מחלת בת ישמעאל בר אברהם אחתיה דנביות על נשוהי ליה
לאתו: ונפק יעקב מבירא דשבע ואזל לחרן: וערע באתרא ובת תמן ארי עאל
שמשא ונסיב מאבני אתרא ושוי איסדוהי ושכיב באתרא ההוא: וחלם והא
סלמא נעיץ בארעא ורישיה מטי עד צית שמיא והא מלאכיא דייי סלקין ונחתין
ביה: והא יקרא דייי מעתד עלוהי ואמר אנא ייי אלהא דאברהם אבוך ואלהא
דיצחק ארעא דאת שכיב עלה לך אתננה ולבנך: ויהון בנך כעפרא דארעא
ותתקף למערבא ולמדינחא ולציפונא ולדרומא ויתברכון בדילך כל זרעיית ארעא
ובדיל בנך: והא מימרי בסעדך ואטרינך בכל אתר דתהך ואתיבינך לארעא הדא
ארי לא אשבקינך עד דאעביד ית דמלילית לך: ואתער יעקב משנתיה ואמר ברם
קושטא יקרא דייי שרי באתרא הדין ואנא לא הויתי ידע: ודחיל ואמר מה
דחילו אתרא הדין לית דין אתר הדיוט אלהין אתר דרעוא ביה מן קדם ייי ודין
תרע כביל שמיא: ואקדים יעקב בצפרא ונסיב

Primitiua chal.

נשה · אנתת ערע בית · עול שרה סהד · סלם מלאך · עתד עלה · נתן היה · תקף ערב צפן · ברך אמר נטר · יהב תוב שבק · עבד עור ישן · שרא הוה · רעה קדם

Transla. Chal.

ismael: et accepit maalath filiam ismaelis filij abraham sororē nabaioth sibi in vxorem sup vxores suas. Et egressus est iacob de bersabee: et ibat in aran. Et venit ad quendā locum. et mansit ibi quoniā occubuit sol: et tulit de lapidibus loci: et supposuit capiti suo: et cubuit i loco illo. Et somniauit: et ecce scala erat defixa in terra: et caput illius pertingebat vsq; ad celum: et ecce angeli dn̄i ascendebāt et descendebāt p eam. et ecce gloria dn̄i stabat sup eam: et ait. Ego dn̄s deus abrahe patris tui et deus isaac: terrā super qua tu cubas tibi dabo eam et filijs tuis. Et erunt filij tui multi quasi puluis terre: et preualebis ad occidētem et ad orientē et ad aquilonē et ad austrū: et benedicentur pter te oēs cognationes terre: et propter filios tuos. Et ecce verbū meū in adiutoriū tuū erit: et custodiam te in omni loco quo ibis: et reducam te ad terram hanc: quoniā non derelinquā te donec faciā qd̄ locutus sum tibi. Euigilauitq; iacob de somno suo: et ait. Utiq; in veritate gloria dn̄i habitat in loco isto: et ego nesciebam: et timuit: et ait. Quā terribilis est locus iste: non est locus cōmunis: sed locus in quo beneplacitū est coram deo. Et e regione loci huius est porta celi. Et surrexit iacob mane: et tulit

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

lapidē: quē supposuit illic ad caput suū: et statuit eū titulū: et effudit oleū sup sū mitatē ei⁹. et vocauit nomē loci illius: dom⁹ dei. et lammaus erat nomē ciuitati prius: et vouit iacob votū: dicēs: si fuerit dn̄s de⁹ mecū: et custodierit me in via hac: qua ego ambulabo: et dederit mihi panē ad comededū: et vestimētū ad induēdū: et reuersus fuero cū salute in domū patris mei: et erit mihi dominus in deū: et lapis iste quē statui titulū: erit mihi dom⁹ dei: et oīm que mihi dederis decima decimabo ea tibi.

τὸν λίθον, ὃν ὑπέθηκεν ἐκεῖ πρὸς κεφαλῆς αὐτοῦ. καὶ ἔστησεν αὐτὸν στήλην, καὶ ἐπέχεεν ἔλαιον ἐπὶ τὸ ἄκρον αὐτῆς. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου, οἶκος θεοῦ. καὶ λαμμαοὺς ἦν ὄνομα τῇ πόλει τοπρότερον. καὶ ηὔξατο ἰακὼβ εὐχήν, λέγων, ἐὰν ᾖ κύριος ὁ θεὸς μετ' ἐμοῦ, καὶ φυλάξῃ με ἐν τῇ ὁδῷ ταύτῃ, ᾗ ἐγὼ πορεύσομαι, καὶ δῴη μοι ἄρτον φαγεῖν, καὶ ἱμάτιον περιβαλέσθαι, καὶ ἀποστρέψομαι μετὰ σωτηρίας εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου, καὶ ἔσται μοι κύριος εἰς θεόν, καὶ ὁ λίθος οὗτος ὃν ἔστησα στήλην, ἔσται μοι οἶκος θεοῦ, καὶ πάντων ὧν ἐάν μοι δῷς, δεκάτην ἀποδεκατώσω αὐτά σοι.

Sapi. 10.b. Actuū. 11.b. Infra. 13.b.

Ca. 29.

A

Et eleuās iacob pedes: abiit in terrā orientis: ad laban ex bathuel syro: fratrē rebecce mris iacob et esau. et videt. et ecce puteus in agro. erantāt illic tres greges ouium requiescentes in eo. ex .n. puteo illo adaquabāt pecora. lapis āt erat magn⁹ sup os putei: et cōgregabātur illic oīa pecora et pastores: et reuoluebant lapidē ab ore putei: et adaquabāt oues: et rursus reponebant lapidē sup os putei in locū suū: dixit āt illis iacob: fratres vnde estis vos? illi āt dixerūt: ex charran. ait āt illis: nūqd cognoscitis laban filiū nachor? illi āt dixerūt: cognoscim⁹. ait āt illis: san⁹ ē? illi āt dixerūt: san⁹ est. et ecce rachel filia eius venit cum

Καὶ ἐξάρας ἰακὼβ τοὺς πόδας, ἐπορεύθη εἰς γῆν ἀνατολῶν, πρὸς λάβαν τὸν ἐκ βαθουὴλ τοῦ σύρου, ἀδελφὸν ῥεβέκκας μρς ἰακὼβ καὶ ἠσαῦ. καὶ ὁρᾷ καὶ ἰδοὺ φρέαρ ἐν τῷ πεδίῳ. ἦσαν δὲ ἐκεῖ τρία ποίμνια προβάτων ἀναπαυόμενα ἐπ' αὐτοῦ. ἐκ γὰρ τοῦ φρέατος ἐκείνου ἐπότιζον τὰ ποίμνια. λίθος δὲ ἦν μέγας ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ φρέατος, καὶ συνήγοντο ἐκεῖ πάντα τὰ ποίμνια καὶ οἱ ποιμένες. καὶ ἀπεκύλιον τὸν λίθον ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ φρέατος, καὶ ἐπότιζον τὰ πρόβατα, καὶ πάλιν ἀποκαθίστων τὸν λίθον ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ φρέατος εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. εἶπε δὲ αὐτοῖς ἰακὼβ, ἀδελφοὶ πόθεν ἐστὲ ὑμεῖς; οἱ δὲ εἶπαν, ἐκ χαρράν. εἶπε δὲ αὐτοῖς, μὴ γινώσκετε λάβαν τὸν υἱὸν ναχώρ; οἱ δὲ εἶπαν, γινώσκομεν. εἶπε δὲ αὐτοῖς, ὑγιαίνει; οἱ δὲ εἶπον, ὑγιαίνει. καὶ ἰδοὺ ῥαχὴλ ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ ἤρχετο μετὰ

B

Trāsla. B. Hiero.

lapidem quē supposuerat capiti suo: & erexit in titulū fundens oleum desuper. Appellauitq; nomē vrbis bethel: que prius luza vocabatur. Vouit etiam votū dicens. Si fuerit deus mecum: & custodierit me in via per quam ego ambulo: & dederit mihi panem ad vescendū & vestimētū ad induēdū: reuersusq; fuero pspere ad domum pr̄is mei: erit mihi dn̄s in deū: & lapis iste quem erexi in titulū: vocabitur domus dei: cūctorūq; que dederis mihi decimas offeram tibi.

Profectus .Ca. 29. ergo Iacob venit in terram orientalem: & vidit puteū in agro: tres quoq; greges ouium accubantes iuxta eum. Nam ex illo adaquabantur pecora: & os eius grandi lapide claudebatur. Mosq; erat vt cūctis ouibus cōgregatis deuoluerent lapidē: & refectis gregibus rursum super os putei ponerent. Dixitq; ad pastores. Fr̄es vn̄ estis. Qui responderunt de aran. Quos īterrogās. num quid ait nostis laban filiū nachor? Dixerunt. Nouimus. Sanus ne est inquit. Valet inquiunt: & ecce rachel filia eius venit cum

Tex. Heb.

את האבן אשר שם מראשתיו
וישם אתה מצבה ויצק שמן על
ראשה: ויקרא את שם המקום
ההוא בית אל ואולם לוז שם העיר
לראשנה: וידר יעקב נדר לאמר
אם יהיה אלהים עמדי ושמרני
בדרך הזה אשר אנכי הולך
ונתן לי לחם לאכל ובגד ללבש:
ושבתי בשלום אל בית אבי
והיה יהוה לי לאלהים: והאבן
הזאת אשר שמתי מצבה יהיה
בית אלהים וכל אשר תתן לי
עשר אעשרנו לך: וישא

Cap. xxix.

יעקב רגליו וילך ארצה בני קדם:
וירא והנה באר בשדה והנה שם
שלשה עדרי צאן רבצים עליה
כי מן הבאר ההוא ישקו העדרים
והאבן גדלה על פי הבאר: ונאספו
שמה כל העדרים וגללו את
האבן מעל פי הבאר והשקו את
הצאן והשיבו את האבן על פי
הבאר למקמה: ויאמר להם יעקב
אחי מאין אתם ויאמרו מחרן
אנחנו: ויאמר להם הידעתם
את לבן בן נחור ויאמרו ידענו:
ויאמר להם השלום לו ויאמרו
שלום והנה רחל בתו באה עם

Primitiua heb.

שום יצק · קרא · אלם · נדר · היה · הלך · שוב שלם · שום נצב היה · כלל נתן עשר · Cap. xxix. · נשא · ראה · עלה · שקה · אסף · שוב · קום אמר · בוא

Transla. Chal.

ית אבנא דשוי איסדוהי ושוי יתה קמא ואריק משחא על רישה: וקרא ית שמא
דאתרא ההוא בית אל וברם לוז שמא דקרתא בקדמיתא: וקיים יעקב קיים למימר
אם יהא מימרא דייי בסעדי ויטרינני באורחא הדין דאנא אזיל ויתן לי לחמא
למיכל וכסו למלבש: ואיתוב בשלם לבית אבא ויהא מימרא דייי לי לאלהא:
ואבנא הדא דשויתי קמא תהא דאהוי פלח עלה קדם ייי וכל דתתן לי חד מן
עשרה אפרשינה קדמך: ונטל יעקב רגלוהי ואזל לארע

Ca. xxix.

בני מדינחא: וחזא והא בירא בחקלא והא תמן תלתא עדרין דען רביעין עלהא ארי
מן בירא ההוא משקן עדריא ואבנא רבתא על פומא דבירא: ומתכנשין תמן כל
עדריא ומגנדרין ית אבנא מעל פומא דבירא ומשקן ית ענא ומתיבין ית אבנא על
פומא דבירא לאתרה: ואמר להון יעקב אחי מן אן אתון ואמרו מחרן אנחנא: ואמר
להון הידעתון ית לבן בר נחור ואמרו ידענא: ואמר להון השלם ליה ואמרו שלם
והא רחל ברתיה אתיא עם

Interp. chal.

lapidem quē supposuerat capiti suo: et statuit eum in titulū: et effudit oleum sup caput eius. Et vocauit nomen loci illi⁹ bethel: nomē āūt ciuitatis luz prius vocabatur. Et vouit iacob votum dicens. Si fuerit verbum dei in adiutorium meum: et custodierit me in via hac in qua ego ambulo: et dederit mihi panem ad vescendum: et vestimentum ad induendum: et reuersus fuero in pace in domum patris mei: et erit mihi verbum domini in deum: et lapis iste quem posui in titulum: erit super quem seruiam coram domino. et omnium que dederis mihi vnum ex decem separabo coram te.

Cap. 29.

Et leuauit iacob pedes suos: et abijt in terram filiorū orientis. et vidit. Et ecce puteus in agro: et ecce ibi tres greges ouium accubantes iuxta eum: quia de puteo illo adaquabātur greges: et lapis grandis erat super os putei. Et congregabantur ibi oēs greges: et deuoluebant lapidem ab ore putei: et adaquabant oues: et reducebant lapidem super os putei i locū suū. Dixitq; eis iacob. Fratres mei vnde estis? et dixerunt. De aran nos sumus. et dixit eis. Nunquid nostis laban filium nachor. et dixerunt. Nouimus. Et dixit eis. Nunquid pax est ei. et dixerunt. Pax. Et ecce rachel filia eius veniebat cum

Primitiua chal.

שוה סהד קום · ריק קום אמר · אמר נטר נתן · אכל כסה לבש · תוב הוה שוה · קום הוה נתן · פרש דחה בור · שקה רבב כנש · נגדר תוב

הַצֹּאן׃ וַיֹּאמֶר הֵן עוֹד הַיּוֹם גָּדוֹל
לֹא עֵת הֵאָסֵף הַמִּקְנֶה הַשְׁקוּ
הַצֹּאן וּלְכוּ רְעוּ׃ וַיֹּאמְרוּ לֹא נוּכַל
עַד אֲשֶׁר יֵאָסְפוּ כָּל הָעֲדָרִים
וְגָלְלוּ אֶת הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר
וְהִשְׁקִינוּ הַצֹּאן׃ עוֹדֶנּוּ מְדַבֵּר
עִמָּם וְרָחֵל בָּאָה עִם הַצֹּאן אֲשֶׁר
לְאָבִיהָ כִּי רֹעָה הִוא׃ וַיְהִי כַּאֲשֶׁר
רָאָה יַעֲקֹב אֶת רָחֵל בַּת לָבָן אֲחִי
אִמּוֹ וְאֶת צֹאן לָבָן אֲחִי אִמּוֹ וַיִּגַּשׁ
יַעֲקֹב וַיָּגֶל אֶת הָאֶבֶן מֵעַל פִּי
הַבְּאֵר וַיַּשְׁקְ אֶת צֹאן לָבָן אֲחִי
אִמּוֹ׃ וַיִּשַּׁק יַעֲקֹב לְרָחֵל וַיִּשָּׂא
אֶת קֹלוֹ וַיֵּבְךְּ׃ וַיַּגֵּד יַעֲקֹב לְרָחֵל
כִּי אֲחִי אָבִיהָ הוּא וְכִי בֶן רִבְקָה
הוּא וַתָּרָץ וַתַּגֵּד לְאָבִיהָ׃ וַיְהִי
כִשְׁמֹעַ לָבָן אֶת שֵׁמַע יַעֲקֹב בֶּן
אֲחֹתוֹ וַיָּרָץ לִקְרָאתוֹ וַיְחַבֶּק לוֹ
וַיְנַשֶּׁק לוֹ וַיְבִיאֵהוּ אֶל בֵּיתוֹ
וַיְסַפֵּר לְלָבָן אֵת כָּל הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה׃ וַיֹּאמֶר לוֹ לָבָן אַךְ עַצְמִי
וּבְשָׂרִי אָתָּה וַיֵּשֶׁב עִמּוֹ חֹדֶשׁ
יָמִים׃ וַיֹּאמֶר לָבָן לְיַעֲקֹב הֲכִי אָחִי
אַתָּה וַעֲבַדְתַּנִי חִנָּם הַגִּידָה לִּי מַה
מַּשְׂכֻּרְתֶּךָ׃ וּלְלָבָן שְׁתֵּי בָנוֹת שֵׁם
הַגְּדֹלָה לֵאָה וְשֵׁם הַקְּטַנָּה רָחֵל׃
וְעֵינֵי לֵאָה רַכּוֹת וְרָחֵל הָיְתָה יְפַת

גָּדַל אָסַף נָכַל רָעָה גָּלַל שָׁקָה דָּבַר בּוֹא הָיָה נָגַשׁ נָשַׁק נָשָׂא קוֹל בָּכָה נָגַד רוּץ שָׁמַע חָבַק נָשַׁק בּוֹא סָפַר עוֹם יָשַׁב חָנַן נָגַד שָׂכַר הָיָה יָפָה

grege suo. Dixitq; iacob. Adhuc multum diei superest: nec est tps vt reducātur ad caulas greges. Date aūt potū ouibus: & sic eas ad pastū reducite. Qui rñderūt. Nō possumus donec oīa pecora congregentur: & amoueamus lapidem de ore putei: vt adaqmus greges. Adhuc loqbātur: & ecce rachel veniebat cū ouibus pris sui. Nā gregē ipsa pascebat. Quā cum vidisset iacob: & sciret consobrinam suā ouesq; laban auunculi sui: amouit lapidem quo puteus claudebatur: & adaquato grege osculatus est eam. Et eleuata voce fleuit: & idicauit ei q frater esset pris sui & filius rebecce. At illa festinans nūciauit patri suo. Qui cum audisset venisse iacob filium sororis sue: occurrit obuiā ei: cōplexusq; eū & in oscula ruens: duxit in domū suā. Auditis autem causis itineris: respondit. Os meum es & caro mea. Et post q̄ ipleti sunt dies mēsis vnius: dixit ei. Nū qa frater meus es: gratis seruies mihi? Dic quid mercedis accipias. Habebat vero duas filias. Nomē maioris lia: minor vero appellabat rachel. Sed lia lippis erat oculis: rachel decora

ouib⁹ patris sui. τ dixit eis iacob:
τῶν προβάτων τ̃ πρς̃ αὐτῆς. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ἰακώβ,
adhuc ē dies multa nōdū vt cōgregētur greges.
ἔτι ἐστὶν ἡμέρα πολλὴ οὔπω συναχθῆναι τὰ ποίμνια.
adaquātes oues: abeuntes pascite. illi
ποτίσαντες τὰ πρόβατα, ἀπελθόντες βόσκετε. οἱ
āt dixerūt: nō possum⁹: donec cōgregētur oēs
δὲ εἶπον, οὐ δυνάμεθα, ἕως τοῦ συναχθῆναι πάντας
pastores: et reuoluāt lapidē a
τοὺς ποιμένας, καὶ ἀποκυλίσωσι τὸν λίθον ἀπὸ τ̃
puteo: τ adaquem⁹ oues. adhuc eo lo
φρέατος, καὶ ποτιοῦμεν τὰ πρόβατα. ἔτι αὐτ̃ λα-
quēte illis: et ecce rachel filia laban ve
λοῦντος αὐτοῖς, καὶ ἰδοὺ ῥαχὴλ θυγάτηρ λάβαν ἤρ-
niebat cū ouibus pris sui. hec eni pa
χετο μετὰ τῶν προβάτων τ̃ πρς̃ αὐτῆς. αὐτὴ γὰρ ἔ-
scebat oues pris sui. factū ē āt vt vidit
βοσκε τὰ πρόβατα τ̃ πρς̃ αὐτῆς. ἐγένετο δὲ ὡς εἶδεν
iacob rachel filiā laban fratris mris sue:
ἰακὼβ ῥαχὴλ θυγατέρα λάβαν ἀδελφοῦ τῆς μρς̃ αὐ-
et oues laban fratris mris sue.
τ̃, καὶ τὰ πρόβατα λάβαν ἀδελφοῦ τῆς μρς̃ αὐτοῦ.
et accedens iacob: reuoluit lapidē ab o
καὶ προσελθὼν ἰακώβ, ἀπεκύλισε τὸν λίθον ἀπὸ τ̃ στό-
re putei. et adaquauit oues laban
ματος τ̃ φρέατος. καὶ ἐπότισε τὰ πρόβατα λάβαν
fratris mris sue. τ osculat⁹ ē iacob ra
τ̃ ἀδελφοῦ τῆς μρς̃ αὐτ̃. καὶ ἐφίλησεν ἰακὼβ τὴν ῥα-
chel. et clamās voce sua: fleuit. et indica-
χήλ. καὶ βοήσας τῇ φωνῇ αὐτ̃, ἔκλαυσε. καὶ ἀπήγ-
uit rachel: q frater pris sui est: et q
γειλε τῇ ῥαχήλ, ὅτι ἀδελφὸς τ̃ πρς̃ αὐτῆς ἐστί, καὶ ὅ-
fili⁹ rebecce est. τ currēs nūciauit
τι υἱὸς ῥεβέκκας ἐστί. καὶ δραμοῦσα ἀπήγγειλε τῷ
pri suo: fm verba hec. factū ē āt vt au
πρὶ αὐτῆς, κατὰ τὰ ῥήματα ταῦτα. ἐγένετο δὲ ὡς ἤ-
diuit laban nomē iacob filij sororis sue:
κουσε λάβαν τὸ ὄνομα ἰακὼβ τοῦ υἱοῦ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ,
cucurrit in occursum eius. τ cōplexus eū: osculat⁹ ē.
ἔδραμεν εἰς συνάντησιν αὐτ̃. καὶ περιλαβὼν αὐτόν, ἐφίλησε
τ induxit illū in domū suā. τ narrauit laban
καὶ εἰσήγαγεν αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτ̃. καὶ διηγήσατο τῷ λάβαν
oīa verba eius. et dixit ei laban: ex ossib⁹
πάντας τοὺς λόγους αὐτ̃. καὶ εἶπεν αὐτῷ λάβαν, ἐκ τῶν ὀστῶν
meis τ ex carne mea es tu. et fuit cū eo mēsē dierū.
μου καὶ ἐκ τῆς σαρκός μου εἶ σύ. καὶ ἦν μετ᾽ αὐτ̃ μῆνα ἡμερῶν.
dixit āt laban iacob. q: eni frater me⁹ es: nō seruies
εἶπε δὲ λάβαν τῷ ἰακώβ, ὅτι γὰρ ἀδελφός μου εἶ, οὐ δουλεύσεις
mihi gratis: nūcia mihi: q̄d tua merces ē. at laban
μοι δωρεάν, ἀπάγγειλόν μοι, τί σου ὁ μισθός ἐστι. τῷ δὲ λάβαν
due filie erant. nomē maiori: lia. et nomē secū-
δύο θυγατέρες ἦσαν. ὄνομα τῇ μείζονι, λεία. καὶ ὄνομα τῇ δευ-
de: rachel. at oculi lie infirmi. rachel āt pulchra
τέρα, ῥαχήλ. οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ λείας ἀσθενεῖς. ῥαχὴλ δὲ καλὴ

Primitiua chal.

עָאן רְבַב כְּנַשׁ שְׁקָה אֲזַל רְעָה יְכֵל גְּנַדר בּוּר מַלֵּל אִתְאֲרְעָה שְׁקָה רוּם קוֹל בְּכָה חֲוָה עוֹל שְׁעָה יְתַב פְּלַח חָנָא תְּרֵי רְבַב זְעַר

Transla. Chal.

עָנָא׃ וַאֲמַר הָא עוֹד יוֹמָא רַבָּא לָא עִדָּן לְמִכְנַשׁ בְּעִירָא אַשְׁקוֹ עָנָא וְאִיזִילוּ רְעוֹ׃
וַאֲמַרוּ לָא נִכּוֹל עַד דְּיִתְכַּנְשׁוּן כָּל עֶדְרַיָּא וִיגַנְדְּרוּן יָת אַבְנָא מֵעַל פּוּמָא דְּבֵירָא
וְנַשְׁקֵי יָת עָנָא׃ עַד דְּהוּא מְמַלֵּל עִמְּהוֹן וְרָחֵל אֲתָת עִם עָנָא דִּי לַאֲבוּהָא אֲרֵי רָעֲיָתָא
הִיא׃ וַהֲוָה כַּד חֲזָא יַעֲקֹב יָת רָחֵל בַּת לָבָן אֲחוּהָא דְּאִמֵּיהּ וְיָת עָנָא דְּלָבָן אֲחוּהָא דְּאִמֵּיהּ
וּקְרֵיב יַעֲקֹב וְגַנְדַּר יָת אַבְנָא מֵעַל פּוּמָא דְּבֵירָא וְאַשְׁקִי יָת עָנָא דְּלָבָן אֲחוּהָא דְּאִמֵּיהּ׃
וְנַשִּׁיק יַעֲקֹב לְרָחֵל וַאֲרֵים יָת קָלֵיהּ וּבְכָא׃ וְחַוִּי יַעֲקֹב לְרָחֵל אֲרֵי בַּר אֲחָת אֲבוּהָא
הוּא וַאֲרֵי בַר רִבְקָה הוּא וּרְהַטַת וְחַוִּיאַת לַאֲבוּהָא׃ וַהֲוָה כַּד שְׁמַע לָבָן יָת שֵׁמַע יַעֲקֹב
בַּר אֲחָתֵיהּ וּרְהַט לְקַדָּמוּתֵיהּ וְגַפֵּיף לֵיהּ וְנַשֵּׁיק לֵיהּ וְאַעְלֵיהּ לְבֵיתֵיהּ וְאִשְׁתָּעִי
לְלָבָן יָת כָּל פִּתְגָמַיָּא הָאִלֵּין׃ וַאֲמַר לֵיהּ לָבָן בְּרַם קָרִיבִי וּבִשְׂרִי אַתְּ וִיתֵיב עִמֵּיהּ
יַרְחָא דְּיוֹמִין׃ וַאֲמַר לָבָן לְיַעֲקֹב הֲמִדְּאָחִי אַתְּ וְתִפְלְחִנַּנִי מַגָּן חַוִּי לִי מָה אַגְרָךְ׃ וּלְלָבָן תַּרְתֵּין
בְּנָן שׁוּם רַבְּתָא לֵאָה וְשׁוּם זְעֵירְתָּא רָחֵל׃ וְעֵינֵי לֵאָה יָאָיָן וְרָחֵל הֲוָת שַׁפִּירָא

oluibus. Et ait. Ecce adhuc multū diei superest: non est tēpus vt colligātur pecora: adaquate oues τ ite ad pastum. Et dixerūt. Non possumus: donec cōgregētur oēs greges τ deuoluāt lapidē ab ore putei: τ potū demus ouib⁹. Adhuc ille loqbatur cū eis: τ rachel venit cū ouibus patris sui: nam oues ipsa pascebat. Et factū est cum vidisset iacob rachel filiā laban fratris matris sue: τ oues laban fratris matris sue: accessit iacob τ reuoluit lapidē ab ore putei: τ adaqūit oues laban fratris matris sue. Et osculat⁹ est iacob rachel: et leuauit vocē suā τ fleuit. Et narrauit iacob rachel q filius sororis pris sui ipse esset: τ q filius rebecce esset: τ cucurrit τ nūciauit patri suo. Et factū est cum audisset labā rumorē de iacob filio sororis sue: cucurrit in occursum eius: τ amplexatus est eū: τ osculat⁹ est eū: τ introduxit eum in domū suā: τ narrauit labā oia verba hec. Et ait ei laban. Atiq; cōsanguine⁹ me⁹ et caro mea tu es: τ habitauit cū eo mensem dierū. Et dixit labā ad iacob. Nunqd q: fr me⁹ es seruies mihi gratis? indica mihi q̄ erit merces tua. Habebat autē laban duas filias: nomē maioris lia τ nomē minoris rachel. Oculi āt lie erāt pulchri: τ rachel erat decora

Interp̄. chal.

aspectu. et decora facie valde. dilexit āt
τῷ εἴδει, καὶ ὡραία τῇ ὄψει σφόδρα. ἠγάπησε δὲ
rachel iacob. τ dixit: seruiā tibi septē
τὴν ῥαχὴλ ὁ ἰακώβ. καὶ εἶπε, δουλεύσω σοι ἑπτὰ
ānos pro rachel filia tua iuniore. di
ἔτη περὶ ῥαχὴλ τῆς θυγατρός σου τῆς νεωτέρας. εἶ-
xit āt laban: melius tibi dare me eam: q̄
πε δὲ λάβαν, βέλτιόν σοι δοῦναί με αὐτήν, ἢ
dare me eā viro alteri. habita mecū. et
δοῦναί με αὐτὴν ἀνδρὶ ἑτέρῳ. οἴκησον μετ᾽ ἐμοῦ. καὶ
seruiuit iacob pro rachel ānos septē. τ erāt
ἐδούλευσεν ἰακὼβ περὶ ῥαχὴλ ἔτη ἑπτά. καὶ ἦσαν
corā eo quasi dies pauci: eo q̄ dilige-
ἐναντίον αὐτοῦ ὡς ἡμέραι ὀλίγαι, παρὰ τὸ ἀγα-
ret ipse eam. dixit āt iacob ad laban: da mihi
πᾶν αὐτὸν αὐτήν. εἶπε δὲ ἰακὼβ πρὸς λάβαν, δός μοι
vxorē meā: impleti sūt eni dies: vt
τὴν γυναῖκά μου, πεπλήρωνται γὰρ αἱ ἡμέραι, ὅπως
ingrediar ad illā. cōgregauit āt labā oēs
εἰσέλθω πρὸς αὐτήν. συνήγαγε δὲ λάβαν πάντας
viros loci: τ fecit nuptias. τ
τοὺς ἄνδρας τοῦ τόπου, καὶ ἐποίησε γάμον. καὶ
facta ē vespa. τ accipiēs liā filiā su-
ἐγένετο ἑσπέρα. καὶ λαβὼν λείαν τὴν θυγατέρα αὐ-
am introduxit ad iacob. et ingressus ē ad eā
τοῦ, εἰσήγαγε πρὸς ἰακώβ. καὶ εἰσῆλθε πρὸς αὐτὴν
iacob. dedit āt laban lie filie sue zel
ἰακώβ. ἔδωκε δὲ λάβαν λείᾳ τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ ζελ-
phan ancillā suā: illi ancillā. et fa-
φὰν τὴν παιδίσκην αὐτοῦ, αὐτῇ παιδίσκην. καὶ ἐγένε-
ctū ē āt mane. et ecce erat lia. dixit āt iacob ad
το δὲ τὸ πρωΐ. καὶ ἰδοὺ ἦν λεία. εἶπε δὲ ἰακὼβ πρὸς
laban. q̄d hoc fecisti mihi? nō pro ra-
τὸν λάβαν, τί τοῦτο ἐποίησάς μοι; οὐ περὶ ῥα-
chel seruiui tibi? et quare decepisti me?
χὴλ ἐδούλευσά σοι; καὶ ἵνα τί παρελογίσω με;
dixit āt laban: nō est sic in loco isto:
εἶπε δὲ λάβαν, οὐκ ἔστιν οὕτως ἐν τῷ τόπῳ τοῦ-
dare iuniorē anteq̄ seniorē.
τῳ, δοῦναι τὴν νεωτέραν πρὶν τῆς πρεσβυτέρας.
imple ergo septena huius: et dabo tibi
συντέλεσον οὖν τὰ ἕβδομα ταύτης, καὶ δώσω σοι
et hāc pro ope q̄ operat⁹ fueris apd me:
καὶ ταύτην ἀντὶ τῆς ἐργασίας ἧς ἐργᾷ παρ᾽ ἐμοί,
ānos septē alios. fecit āt iacob sic. et imple-
ἔτη ἑπτὰ ἕτερα. ἐποίησε δὲ ἰακὼβ οὕτως. καὶ ἀνε-
uit hebdomadā eius. et dedit illi la-
πλήρωσε τὰ ἕβδομα αὐτῆς. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ λά-
ban rachel filiā suā illi vxorē. de-
βαν ῥαχὴλ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ, αὐτῷ γυναῖκα. ἔδω-
dit āt laban rachel filie sue ballam ancillā su-
κε δὲ λάβαν ῥαχὴλ τῇ θυγατρὶ αὐτ̃ βαλλὰν τὴν παιδίσκην αὐ-
am illi ancillā. τ ingressus ē ad rachel. dilexit āt
τ̃, αὐτῇ παιδίσκην. καὶ εἰσῆλθε πρὸς τὴν ῥαχήλ. ἠγάπησε δὲ

facie & venusto aspectu. quā diligēs iacob: ait. Seruiam tibi pro rachel filia tua minore septē annis. Respōdit laban. Melius est vt tibi eam dē: quam alteri viro: Mane apd me. Seruiuit ergo Iacob pro rachel septē annis: & videbantur illi pauci dies p̄ amoris magnitudine. Dixitq; ad laban. Da mihi vxorē meā: qa iā tempus ipletū est: vt ingrediar ad illā. Qui vocatis multis amicorū turbis ad cōuiuiū: fecit nuptias: & vespere liam filiam suam introduxit ad eū: dans ancillam filie zelpham nomine. Ad quā cū ex more iacob fuisset igressus: facto mane vidit liam: & dixit ad socerū suū. Quid est quod facere voluisti. Nonne pro rachel seruiui tibi. Quare iposuisti mihi. Rñdit laban. Non est i loco nostro cōsuetudinis: vt minores añ tradamus ad nuptias. Imple hebdomadā dierū huius copule: & hāc quoq; dabo tibi p ope quo seruiturus es mihi septem annis aliis. Acqeuit placito: & hebdomada transacta: rachel duxit vxorem: cui pater seruam balam tradiderat. Tandemq; potitus optatis nuptiis

תֹּאַר וִיפַת מַרְאֶה׃ וַיֶּאֱהַב יַעֲקֹב
אֶת רָחֵל וַיֹּאמֶר אֶעֱבָדְךָ שֶׁבַע
שָׁנִים בְּרָחֵל בִּתְּךָ הַקְּטַנָּה׃ וַיֹּאמֶר
לָבָן טוֹב תִּתִּי אֹתָהּ לָךְ מִתִּתִּי אֹתָהּ
לְאִישׁ אַחֵר שְׁבָה עִמָּדִי׃ וַיַּעֲבֹד
יַעֲקֹב בְּרָחֵל שֶׁבַע שָׁנִים וַיִּהְיוּ
בְעֵינָיו כְּיָמִים אֲחָדִים בְּאַהֲבָתוֹ
אֹתָהּ׃ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל לָבָן הָבָה
אֶת אִשְׁתִּי כִּי מָלְאוּ יָמָי וְאָבוֹאָה
אֵלֶיהָ׃ וַיֶּאֱסֹף לָבָן אֶת כָּל אַנְשֵׁי
הַמָּקוֹם וַיַּעַשׂ מִשְׁתֶּה׃ וַיְהִי בָעֶרֶב
וַיִּקַּח אֶת לֵאָה בִתּוֹ וַיָּבֵא אֹתָהּ
אֵלָיו וַיָּבֹא אֵלֶיהָ׃ וַיִּתֵּן לָבָן לָהּ
אֶת זִלְפָּה שִׁפְחָתוֹ לְלֵאָה בִתּוֹ
שִׁפְחָה׃ וַיְהִי בַבֹּקֶר וְהִנֵּה הִוא
לֵאָה וַיֹּאמֶר אֶל לָבָן מַה זֹּאת
עָשִׂיתָ לִּי הֲלֹא בְרָחֵל עָבַדְתִּי עִמָּךְ
וְלָמָּה רִמִּיתָנִי׃ וַיֹּאמֶר לָבָן לֹא
יֵעָשֶׂה כֵן בִּמְקוֹמֵנוּ לָתֵת הַצְּעִירָה
לִפְנֵי הַבְּכִירָה׃ מַלֵּא שְׁבֻעַ זֹאת
וְנִתְּנָה לְךָ גַּם אֶת זֹאת בַּעֲבֹדָה
אֲשֶׁר תַּעֲבֹד עִמָּדִי עוֹד שֶׁבַע
שָׁנִים אֲחֵרוֹת׃ וַיַּעַשׂ יַעֲקֹב כֵּן
וַיְמַלֵּא שְׁבֻעַ זֹאת וַיִּתֶּן לוֹ אֶת
רָחֵל בִּתּוֹ לוֹ לְאִשָּׁה׃ וַיִּתֵּן לָבָן
לְרָחֵל בִּתּוֹ אֶת בִּלְהָה שִׁפְחָתוֹ לָהּ
לְשִׁפְחָה׃ וַיָּבֹא גַּם אֶל רָחֵל וַיֶּאֱהַב

רָאָה אָהַב שָׁנָה נָתַן יָשַׁב עָבַד שָׁנָה הָיָה אָמַר אִישׁ בּוֹא אָסַף קוּם עָשָׂה שָׁתָה הָיָה לָקַח בּוֹא נָתַן עָשָׂה רָמָה נָתַן צָעַר בָּכַר עָבַד שָׁנָה עָשָׂה מָלֵא נָתַן אִישׁ בּוֹא אָהַב

Transla. Chal.

בְּרֵיוָא וְיָאֵיָא בְחֵיזוּ׃ וּרְחֵים יַעֲקֹב יָת רָחֵל וַאֲמַר אֶפְלְחִנָּךְ שְׁבַע שְׁנִין בְּרָחֵל בְּרַתָּךְ
זְעֵירְתָּא׃ וַאֲמַר לָבָן טָב דְּאֶתֵּן יָתַהּ לָךְ מִדְּאֶתֵּן יָתַהּ לִגְבַר אָחֳרָן תִּיב עִמִּי׃ וּפְלַח
יַעֲקֹב בְּרָחֵל שְׁבַע שְׁנִין וַהֲווֹ בְּעֵינוֹהִי כְּיוֹמִין זְעִירִין בִּדְרָחֵים יָתַהּ׃ וַאֲמַר יַעֲקֹב לְלָבָן
הַב יָת אִתְּתִי אֲרֵי שְׁלִימוּ יוֹמֵי פֻלְחָנִי וְאֵיעוֹל לְוָתַהּ׃ וּכְנַשׁ לָבָן יָת כָּל אֱנָשֵׁי אַתְרָא
וַעֲבַד מִשְׁתְּיָא׃ וַהֲוָה בְרַמְשָׁא וּדְבַר יָת לֵאָה בְרַתֵּיהּ וְאַעֵיל יָתַהּ לְוָתֵיהּ וְעָאל לְוָתַהּ׃
וִיהַב לָבָן לַהּ יָת זִלְפָּה אַמְתֵיהּ לְלֵאָה בְרַתֵּיהּ לְאַמְהוּ׃ וַהֲוָה בְצַפְרָא וְהָא הִיא לֵאָה
וַאֲמַר לְלָבָן מָה דָא עֲבַדְתְּ לִי הֲלָא בְרָחֵל פְּלַחִית עִמָּךְ וּלְמָה שַׁקַּרְתְּ בִּי׃ וַאֲמַר לָבָן לָא
יִתְעֲבֵיד כֵּדֵין בְּאַתְרַנָא לְמִתַּן זְעֵירְתָּא קֳדָם רַבְּתָא׃ אַשְׁלֵים שְׁבוּעֲתָא דְדָא וְנִתֵּן לָךְ
אַף יָת דָּא בְּפֻלְחָנָא דְּתִפְלַח עִמִּי עוֹד שְׁבַע שְׁנִין אָחֳרָנִין׃ וַעֲבַד יַעֲקֹב כֵּן וְאַשְׁלֵים
שְׁבוּעֲתָא דְדָא וִיהַב לֵיהּ יָת רָחֵל בְּרַתֵּיהּ לֵיהּ לְאִנְתּוּ׃ וִיהַב לָבָן לְרָחֵל בְּרַתֵּיהּ יָת
בִּלְהָה אַמְתֵיהּ לַהּ לְאַמְהוּ׃ וְעָאל אַף לְוָת רָחֵל וּרְחֵים

Interp̄. chal.

forma τ decora aspectu. Et dilexit iacob rachel: τ ait. Seruiā tibi septē annis pro rachel filia tua minori. Et dixit laban: melius est vt dem eam tibi: quam vt tradā viro alteri: habita mecū. Et seruiuit iacob pro rachel septē annis: τ fuerunt in oculis eius quasi dies pauci: eo q diligebat eam. Et dixit iacob ad labā. Da mihi vxorē meā: quoniā impleti sunt dies seruitutis mee: τ ingrediar ad illā. Congregauitq; laban oēs viros loci: τ fecit conuiuiū. et facto vespere tulit liam filiā suā: τ introduxit eam ad eum: τ ingressus est ad eam. τ dedit laban zelphā ancillam suā lie filie sue in famulam. Et facto mane ecce ipsa erat lia: τ dixit ad laban. Quid est hoc q̄d fecisti mihi? nonne pro rachel seruiui apud te? quare ergo mētitus es mihi? Et ait laban. Non solet fieri hoc in loco nostro: vt detur minor antequā maior. Imple hebdomadam huius: τ dabimus tibi etiam hanc: pro seruitute qua seruies mihi adhuc septem annis aliis. Et fecit iacob sicut dixerat: τ impleuit hebdomadam huius. Et dedit ei rachel filiam suam in vxorē. Et dedit laban rachel filie sue balam ancillam suam in famulā. Et ingressus est etiam ad rachel: dilexit

Primitiua chal.

בְּרָא חֲזָא פְּלַח שְׁנָה טוּב נְתַן יְהַב הֲוָה עוֹל שְׁתָא עֲבַד נְתַן רְבַב שְׁלֵם פְּלַח שְׁנָה אִנְתָּא אֲמָה

גם את רחל מלאה ויעבד עמו
עוד שבע שנים אחרות: וירא
יהוה כי שנואה לאה ויפתח את
רחמה ורחל עקרה: ותהר לאה
ותלד בן ותקרא שמו ראובן
כי אמרה כי ראה יהוה בעניי כי
עתה יאהבני אישי: ותהר עוד
ותלד בן ותאמר כי שמע יהוה כי
שנואה אנכי ויתן לי גם את זה
ותקרא שמו שמעון: ותהר עוד
ותלד בן ותאמר עתה הפעם
ילוה אישי אלי כי ילדתי לו
שלשה בנים על כן קרא שמו
לוי: ותהר עוד ותלד בן ותאמר
הפעם אודה את יהוה על כן
קראה שמו יהודה ותעמד מלדת:

Cap. xxx.

ותרא רחל כי לא ילדה
ליעקב ותקנא רחל באחתה
ותאמר אל יעקב הבה לי בנים
ואם אין מתה אנכי: ויחר אף
יעקב ברחל ויאמר התחת
אלהים אנכי אשר מנע ממך פרי
בטן: ותאמר הנה אמתי בלהה
בא אליה ותלד על ברכי ואבנה
גם אנכי ממנה: ותתן לו את בלהה
שפחתה לאשה ויבא אליה
יעקב: ותהר בלהה ותלד ליעקב

amorē sequētis priori ꝑtulit: seruiens apud eū septē annis aliis. Videns autem dn̄s ꝙ despiceret liam aperuit vuluā eius: sorore sterili pmanente. Que conceptū genuit filiū: vocauitq; nomē eius rubē dicēs. Vidit dn̄s humilitatē meam. Nūc amabit me vir meus. Rursumq; cōcepit & pepit filium: & ait. Q̄m audiuit me dn̄s haberi contēptui: dedit ēt istū mihi. Vocauitq; nomen eius simeon. Cōcepitq; tertio & genuit aliū filiū. dixitq;. Nunc quoq; copulabitur mihi maritus meus: eo ꝙ peperim ei tres filios. & idcirco appellauit nomē eius leui. quarto concepit & pepit filiū: & ait. Modo confitebor domino. Et ob hoc vocauit eū iudā. Cessauit tꝑ parere. Ca. 30

Cernēs aūt rachel ꝙ infecunda esset: inuidit sorori sue: & ait marito suo. Da mihi liberos: alioquin moriar. Cui iratus respondit iacob. Num pro deo ego sum: qui priuauit te fructu vētris tui. At illa. Hēo inquit famulā balam: ingredere ad illā vt pariat sup genua mea: & habeā ex illa filios. Deditq; illi balam in cōiugiū. Que ingresso ad se viro: concepit & pepit

rachel magis quā liam. et seruiuit ei septē annos alios. vidēs āt dn̄s: ꝙ odio habet lia: aperuit vuluā eius. rachel āt erat sterilis. ⁊ concepit lia. et pepit filiū iacob. ⁊ vocauit nomen eius: ruben. dicens: q2 vidit dn̄s humilitatē meā: nūc me diliget vir meus. et concepit rursum lia. et pepit filiū secūdū iacob. et dixit: q2 audiuit dn̄s: ꝙ odio habeor: et addidit mihi et hūc. vocauit āt nomē eius: symeon. et concepit adhuc. ⁊ pepit filiū. et dixit: in hoc tēpore apd me erit vir me⁹. pepi enī ei tres filios. ppt hoc vocauit nomen eius: leui. et concipiens adhuc: pepit filiū. et dixit nūc adhuc hoc confitebor dn̄o. ppt hoc vocauit nomen eius: iudam. et cessauit parere.

ῥαχὴλ μᾶλλον ἢ λείαν. καὶ ἐδούλευσεν αὐτῷ ἑπτὰ ἔτη ἕτερα. ἰδὼν δὲ κύριος, ὅτι μισεῖται λεία, ἤνοιξε τὴν μήτραν αὐτῆς. ῥαχὴλ δὲ ἦν στεῖρα. καὶ συνέλαβε λεία καὶ ἔτεκεν υἱὸν τῷ ἰακώβ. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ῥουβήν. λέγουσα, διότι εἶδε κύριος τὴν ταπείνωσίν μου, νῦν με ἀγαπήσει ὁ ἀνήρ μου. καὶ συνέλαβε πάλιν λεία. καὶ ἔτεκεν υἱὸν δεύτερον τῷ ἰακώβ. καὶ εἶπεν, ὅτι ἤκουσε κύριος, ὅτι μισοῦμαι, καὶ προσέδωκέ μοι καὶ τοῦτον. ἐκάλεσε δὲ τὸ ὄνομα αὐτοῦ, συμεών. καὶ συνέλαβεν ἔτι. καὶ ἔτεκεν υἱόν. καὶ εἶπεν, ἐν τῷ νῦν καιρῷ πρὸς ἐμοῦ ἔσται ὁ ἀνήρ μου. ἔτεκον γὰρ αὐτῷ τρεῖς υἱούς. διὰ τοῦτο ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, λευΐ. καὶ συλλαβοῦσα ἔτι, ἔτεκεν υἱόν. καὶ εἶπε, νῦν ἔτι τοῦτο ἐξομολογήσομαι κυρίῳ. διὰ τοῦτο ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἰούδαν. καὶ ἔστη τοῦ τεκεῖν.

Ca. 30.

Videns āt rachel: ꝙ non pepit iacob: et inuidit rachel sorori sue. ⁊ dixit iacob da mihi filiū. alioqui: moriar ego. iratus ēāt iacob rachel. et dixit ei: nūqd ꝓ deo ego sum. q̄ priuauit te fructu ventris? dixit āt rachel iacob: ecce ancilla mea balla. ingredere ad illā. et pariet sup genua mea: et habebo filios ex illa. et dedit ballan ancillā suā illi vxorē. ingressus ē āt ad eā iacob. ⁊ cōcepit balla ancilla rachel. et pepit iacob

Ἰδοῦσα δὲ ῥαχὴλ, ὅτι οὐ τέτοκε τῷ ἰακώβ, καὶ ἐζήλωσε ῥαχὴλ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς. καὶ εἶπε τῷ ἰακώβ, δός μοι τέκνον. εἰ δὲ μή, τελευτήσω ἐγώ. ἐθυμώθη δὲ ἰακὼβ τῇ ῥαχήλ. καὶ εἶπεν αὐτῇ, μὴ ἀντὶ θεοῦ ἐγώ εἰμι. ὃς ἐστέρησέ σε καρπὸν κοιλίας; εἶπε δὲ ῥαχὴλ τῷ ἰακώβ, ἰδοὺ ἡ παιδίσκη μου βαλλά. εἴσελθε πρὸς αὐτήν. καὶ τέξεται ἐπὶ τῶν γονάτων μου καὶ τεκνοποιηθήσομαι ἐξ αὐτῆς. καὶ ἔδωκε βαλλὰν τὴν παιδίσκην αὐτῆς αὐτῷ γυναῖκα. εἰσῆλθε δὲ πρὸς αὐτὴν ἰακώβ. καὶ συνέλαβε βαλλὰ ἡ παιδίσκη ῥαχήλ. καὶ ἔτεκε τῷ ἰακώβ

Primitiua chal. Transla. Chal.

et rachel magis q̄ liam. Et seruiuit apud eum rursus aliis septē annis: ⁊ manifestuz fuit corā dn̄o ꝙ odiosa esset lia: et dedit ei vt cōciperet: ⁊ rachel erat sterilis. Et cōcepit lia ⁊ peperit filiū: ⁊ vocauit nomen ei⁹ ruben: quia dixit: q̄m manifesta fuit coraz dn̄o iniuria mea: nunc enim diliget me maritus meus: ⁊ cōcepit rursus ⁊ peperit filiū: et ait. Quia auditū est corā dn̄o quoniā odio habita essem ego: ⁊ dedit mihi etiaz hunc: ⁊ vocauit nomen eius simeon. Cōcepitq; iterū et peperit filiū: ⁊ ait. Nunc hac vice copulabitur mihi maritus meus: q2 peperi ei tres filios: propterea vocauit nomē eius leui. Et cōcepit vltra ⁊ pepit filiū: et ait. Hac vice confitebor corā dn̄o. Propterea vocauit nomen eius iuda. cessauitq; parere. Ca. 30.

Et vidit rachel ꝙ non pepererat ei iacob: ⁊ inuidit rachel sorori sue: et dixit ad iacob. Da mihi filios: alioquin moriar. Et iratus est furor iacob in rachel: ⁊ ait. Nunquid a me tu petis filios? nonne a facie domini debuisses petere: qui prohibuit a te generationem ventris tui? et ait. Ecce ancilla mea bala: ingredere ad eam: vt pariat: ⁊ ego ero nutrix: et suscipiā quoq; ego filios ex ea. Et dedit ei balam ancillam suam in vxorem: ⁊ ingressus est ad eam iacob: et concepit bala ⁊ peperit filium iacob:

Interp. chal.

filiū. et dixit rachel: iudicauit mihi de⁹. ⁊ exaudiuit vocē meā. et dedit mihi filiū. ppt hoc vocauit nomē eius dan. et concepit adhuc balla ancilla rachel. et pepit filiū scd̄m iacob. ⁊ dixit: auxiliat⁹ ē mihi de⁹. et cōparata sū cū sorore mea. et inualui. et vocauit nomē ei⁹: nephthalim. vidit āt lia: ꝙ cessauit parere. ⁊ accepit zelpham ancillā suā: et dedit eam iacob vxorē. cōcepit āt zelpha ancilla lie. et pepit iacob filiū. ⁊ dixit lia: felix facta sū. et vocauit nomē eius: gad. et cōcepit adhuc zelpha ancilla lie. et pepit iacob filiū secūdū. et dixit lia: beata ego: q2 beatā dicūt me mulieres. et vocauit nomē ei⁹: aser. abijt āt ruben in die messis tritici. et inuenit poma mandragore in agro. ⁊ attulit ea ad liam matrē suā. dixit āt rachel lie sorori sue: da mihi de mandragoris filij tui. dixit āt lia: nō satis tibi: ꝙ accepisti virū meū? nūqd ⁊ mandragoras filij mei accipies? dixit āt rachel: nō sic: dormiat tecū nocte ista pro mandragoris filij tui. ingressus ē āt iacob ex agro vespere. et egressa ē lia in occursum ei. ⁊ ait: ad me ingredieris hodie. mercede cōduxi enī te pro mandragoris filij mei. ⁊ dormiuit cū ea nocte illa. ⁊ exaudiuit deus

υἱόν. καὶ εἶπε ῥαχὴλ, ἔκρινέ μοι ὁ θεός. καὶ ἐπήκουσε τῆς φωνῆς μου. καὶ ἔδωκέ μοι υἱόν. διὰ τοῦτο ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ δάν. καὶ συνέλαβεν ἔτι βαλλὰ ἡ παιδίσκη ῥαχήλ. καὶ ἔτεκεν υἱὸν δεύτερον τῷ ἰακώβ. καὶ εἶπε, συνελάβετό μοι ὁ θεός. καὶ συνανεστράφην τῇ ἀδελφῇ μου. καὶ ἐδυνάσθην. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, νεφθαλείμ. εἶδε δὲ λεία, ὅτι ἀπέστη τοῦ τίκτειν. καὶ ἔλαβε τὴν παιδίσκην αὐτῆς, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν τῷ ἰακὼβ γυναῖκα. συνέλαβε δὲ ζελφὰ ἡ παιδίσκη λείας. καὶ ἔτεκε τῷ ἰακὼβ υἱόν. καὶ εἶπε λεία, εὐτύχηκα. καὶ ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, γάδ. καὶ συνέλαβεν ἔτι ζελφὰ ἡ παιδίσκη λείας. καὶ ἔτεκε τῷ ἰακὼβ υἱὸν δεύτερον. καὶ εἶπε λεία, μακαρία ἐγώ, ὅτι μακαρίζουσί με αἱ γυναῖκες. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἀσήρ. ἐπορεύθη δὲ ῥουβὴν ἐν ἡμέρᾳ θερισμοῦ πυρῶν. καὶ εὗρε μῆλα μανδραγορῶν ἐν τῷ ἀγρῷ. καὶ ἤνεγκεν αὐτὰ πρὸς λείαν τὴν μητέρα αὐτοῦ. εἶπε δὲ ῥαχὴλ λείᾳ τῇ ἀδελφῇ αὐτῆς, δός μοι τῶν μανδραγορῶν τοῦ υἱοῦ σου. εἶπε δὲ λεία, οὐχ ἱκανόν σοι, ὅτι ἔλαβες τὸν ἄνδρα μου; μὴ καὶ τοὺς μανδραγόρας τοῦ υἱοῦ μου λήψῃ; εἶπε δὲ ῥαχήλ, οὐχ οὕτως, κοιμηθήτω μετὰ σοῦ τὴν νύκτα ταύτην ἀντὶ τῶν μανδραγορῶν τοῦ υἱοῦ σου. εἰσῆλθε δὲ ἰακὼβ ἐξ ἀγροῦ ἑσπέρας. καὶ ἐξῆλθε λεία εἰς συνάντησιν αὐτῷ. καὶ εἶπε, πρός με εἰσελεύσῃ σήμερον. μεμίσθωμαι γάρ σε ἀντὶ τῶν μανδραγορῶν τοῦ υἱοῦ μου. καὶ ἐκοιμήθη μετ' αὐτῆς τὴν νύκτα ἐκείνην. καὶ ἐπήκουσεν ὁ θεός

filium: dixitq; rachel. Iudicauit mihi deus: & exaudiuit vocē meā dās mihi filiū. et idcirco appellauit nomē ei⁹ dan. Rursumq; bala cōcipiens peperit alterū: ꝓ quo ait rachel. Comparauit me deus cum sorore mea: & inualui. Vocauitq; eum neptalim. Sentiens lia ꝙ parere desisset: zelpham ancillā suā marito tradidit. Qua post cōceptū edente filium: dixit. Feliciter. Et idcirco vocauit nomē eius gad. Pepit quoq; zelpha alterum. Dixitq; lia. Hoc pro beatitudine mea. Beatam quippe me dicēt mulieres. Propterea appellauit eū aser. Egressus aūt rubē tēpore messis triticee in agrum repperit mādragoras: quas matri lie detulit. Dixitq; rachel. Da mihi partē de mandragoris filii tui. Illa rn̄dit. Parū ne tibi videtur ꝙ preripueris maritū mihi: nisi etiā mandragoras filii mei tuleris. Ait rachel. Dormiat tecū hac nocte pro mādragoris filii tui. Redeuntiq; ad vesperā iacob de agro egressa est in occursum eius lia: & ait. Ad me inquit intrabis: q2 mercede cōduxi te pro mandragoris filii mei. Dormiuitq; cū ea nocte illa. & exaudiuit de

בן: ותאמר רחל דנני אלהים וגם
שמע בקלי ויתן לי בן על כן
קראה שמו דן: ותהר עוד ותלד
בלהה שפחת רחל בן שני ליעקב:
ותאמר רחל נפתולי אלהים
נפתלתי עם אחתי גם יכלתי
ותקרא שמו נפתלי: ותרא לאה
כי עמדה מלדת ותקח את זלפה
שפחתה ותתן אתה ליעקב
לאשה: ותלד זלפה שפחת לאה
ליעקב בן: ותאמר לאה בגד
ותקרא את שמו גד: ותלד זלפה
שפחת לאה בן שני ליעקב:
ותאמר לאה באשרי כי אשרוני
בנות ותקרא את שמו אשר:
וילך ראובן בימי קציר חטים
וימצא דודאים בשדה ויבא
אתם אל לאה אמו ותאמר רחל
אל לאה תני נא לי מדודאי בנך:
ותאמר לה המעט קחתך את
אישי ולקחת גם את דודאי בני
ותאמר רחל לכן ישכב עמך
הלילה תחת דודאי בנך: ויבא
יעקב מן השדה בערב ותצא לאה
לקראתו ותאמר אלי תבוא כי
שכר שכרתיך בדודאי בני וישכב
עמה בלילה הוא: וישמע אלהים

Interp. chal.

Transla. Chal.

et ait rachel. Iudicauit me deus: ⁊ suscepit orationē meā: ⁊ dedit mihi filiū: idcirco vocauit nomē ei⁹ dan. conceptiq; rursus ⁊ peperit bala ancilla rachel filium sm̄ iacob. Et ait rachel. Suscepit deus deprecationem meā cum deprecata sum in oratione mea: concupiui vt esset mihi filius sicut sorori mee: ꝙ vtiq; cōcessum est mihi. Et vocauit nomē eius neptali. Et vidit lia ꝙ cessasset parere: ⁊ tulit zelpham ancillā suā: et dedit eam iacob in vxorē. et peperit zelpha ancilla lie iacob filiū: ⁊ dixit lia venit felicitas: ⁊ vocauit nomen eius gad. Et peperit zelpha ancilla lie filiuz sm̄ iacob. Et ait lia. Laus erit mihi: q̄m nunc laudabunt me mulieres: ⁊ vocauit nomen eius aser. Et abijt ruben in diebus messis tritici ⁊ inuenit mandragoras in agro: ⁊ attulit eas lie matri sue. Et dixit rachel ad liam. Da mihi obsecro de mandragoris filij tui. et ait ei. Nunquid parū est quod tulisti maritum meū: nisi ꝙ accipias etiam mandragoras filij mei? Et ait rachel. Propterea cubabit tecum hac nocte pro mandragoris filij tui. Et venit iacob de agro vespere: et egressa est lia in occursum eius: ⁊ ait. Ad me ingredere: quoniam mercede conduxi te pro mandragoris filij mei. Et cubuit cum ea nocte illa: et suscepit deus

Primitiua chal.

אֶל לֵאָה וַתַּהַר וַתֵּלֶד לְיַעֲקֹב בֵּן חֲמִישִׁי׃ וַתֹּאמֶר לֵאָה נָתַן אֱלֹהִים שְׂכָרִי אֲשֶׁר נָתַתִּי שִׁפְחָתִי לְאִישִׁי וַתִּקְרָא שְׁמוֹ יִשָּׂשכָר׃ וַתַּהַר עוֹד לֵאָה וַתֵּלֶד בֵּן שִׁשִּׁי לְיַעֲקֹב׃ וַתֹּאמֶר לֵאָה זְבָדַנִי אֱלֹהִים אֹתִי זֵבֶד טוֹב הַפַּעַם יִזְבְּלֵנִי אִישִׁי כִּי יָלַדְתִּי לוֹ שִׁשָּׁה בָנִים וַתִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ זְבֻלוּן׃ וְאַחַר יָלְדָה בַּת וַתִּקְרָא אֶת שְׁמָהּ דִּינָה׃ וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת רָחֵל וַיִּשְׁמַע אֵלֶיהָ אֱלֹהִים וַיִּפְתַּח אֶת רַחְמָהּ׃ וַתַּהַר וַתֵּלֶד בֵּן וַתֹּאמֶר אָסַף אֱלֹהִים אֶת חֶרְפָּתִי׃ וַתִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ יוֹסֵף לֵאמֹר יֹסֵף יְהוָה לִי בֵּן אַחֵר׃ וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יָלְדָה רָחֵל אֶת יוֹסֵף וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל לָבָן שַׁלְּחֵנִי וְאֵלְכָה אֶל מְקוֹמִי וּלְאַרְצִי׃ תְּנָה אֶת נָשַׁי וְאֶת יְלָדַי אֲשֶׁר עָבַדְתִּי אֹתְךָ בָּהֵן וְאֵלֵכָה כִּי אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת עֲבֹדָתִי אֲשֶׁר עֲבַדְתִּיךָ׃ וַיֹּאמֶר אֵלָיו לָבָן אִם נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ נִחַשְׁתִּי וַיְבָרְכֵנִי יְהוָה בִּגְלָלֶךָ׃ וַיֹּאמַר נָקְבָה שְׂכָרְךָ עָלַי וְאֶתֵּנָה׃ וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַתָּה יָדַעְתָּ אֵת אֲשֶׁר עֲבַדְתִּיךָ וְאֵת אֲשֶׁר הָיָה מִקְנְךָ אִתִּי׃

us preces eius. Concepitque & peperit filium quintum: & ait. Dedit deus mercedē mihi: quia dedi ancillā meam viro meo. Appellauitque nomen eius Isachar. Rursū lia cōcipiēs peperit sextum filium: & ait. Dotauit me deus dote bona. Etiā hac vice mecū erit maritus meus: eo q genuerī ei sex filios. Et idcirco appellauit nomen eius zabulon. Post quem peperit filiam nomine dinam. Recordatusque deus rachelis: exaudiuit eā: & aperuit vuluā eius: que concepit & peperit filium: dicens. Abstulit deus opprobrium meum: Et vocauit nomen illius ioseph dicēs. Addat mihi dominus filium alterum. Nato autem ioseph dixit iacob socero suo. Dimitte me vt reuertar in patriam meam & ad terrā meā. Da mihi vxores & liberos meos pro quibus seruiui tibi: vt abeam. Tu vero nosti seruitutē quā seruiui tibi. Ait illi laban. Inueniam gratiā in cōspectu tuo. Expimento didici: qa bñdixerit mihi deus propter te. Cōstitue mercedē tuā quā dem tibi. At ille rñdit. Tu nosti quō seruierim tibi: & quāta in māibus meis fuerit possessio tua.

lian. et concipiens: pepit filiū quintū iacob. et ait lia. dedit mihi deus mercedē meā: eo q dedi ancillā meā viro meo. et vocauit nomen eius. isachar: qd ē merces. et concepit adhuc lia. et pepit filiū sextū iacob. et dixit lia. donauit mihi deus donū bonū in hoc tēpore. eliget me vir meus: pepi enī illi sex filios. et vocauit nomē eius. zabulon. et post hoc pepit filiā. et vocauit nomē eius: dina. recordat° ē aūt de° rachel: et exaudiuit eam de°. et aperuit eius vuluā. et cōcipiēs pepit filiū iacob. dixit aūt rachel: abstulit meū deus opprobriū. et vocauit nomē eius: ioseph. dicens addidit mihi de° filiū alterū. factū ē aūt vt peperit rachel ioseph: dixit iacob laban: dimitte me: vt reuertar in locū meū et in terrā meā. redde mihi vxores meas et filios meos. pro qbus seruiui tibi: et abibo. tu eni scis seruitutē quā seruiui tibi. dixit aūt ei laban: si inueni grām corā te: augurarer vtiq. bñdixit me deus tuo ingressu. distingue mercedē tuā ad me: et dabo. dixit aūt illi iacob: tu scis qm̄ seruiui tibi. et quāta erāt pecora tua mecū.

λείας. καὶ συλλαβοῦσα, ἔτεκεν υἱὸν πέμπτον τῷ ἰακώβ. καὶ εἶπε λεία. δέδωκέ μοι ὁ θεὸς τὸν μισθόν μου, ἀνθ᾽ ὧν ἔδωκα τὴν παιδίσκην μου τῷ ἀνδρί μου. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἰσαχάρ, ὅ ἐστι μισθός. καὶ συνέλαβεν ἔτι λεία. καὶ ἔτεκεν υἱὸν ἕκτον τῷ ἰακώβ. καὶ εἶπε λεία. δεδώρηταί μοι ὁ θεὸς δῶρον καλὸν ἐν τῷ νῦν καιρῷ. αἱρετιεῖ με ὁ ἀνήρ μου, ἔτεκον γὰρ αὐτῷ ἓξ υἱούς. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ζαβουλών. καὶ μετὰ τοῦτο ἔτεκεν θυγατέρα. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτῆς, δῖνα. ἐμνήσθη δὲ ὁ θεὸς ῥαχήλ, καὶ ἐπήκουσεν αὐτῆς ὁ θεός. καὶ ἀνέῳξεν αὐτῆς τὴν μήτραν. καὶ συλλαβοῦσα ἔτεκεν υἱὸν τῷ ἰακώβ. εἶπε δὲ ῥαχήλ, ἀφεῖλέ μου ὁ θεὸς τὸ ὄνειδος. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἰωσήφ. λέγουσα· προσθέτω μοι ὁ θεὸς υἱὸν ἕτερον. ἐγένετο δὲ ὡς ἔτεκεν ῥαχὴλ τὸν ἰωσήφ, εἶπεν ἰακώβ τῷ λάβαν, ἀπόστειλόν με, ἵνα ἀπέλθω εἰς τὸν τόπον μου καὶ εἰς τὴν γῆν μου. ἀπόδος τὰς γυναῖκάς μου καὶ τὰ παιδία μου, περὶ ὧν δεδούλευκά σοι, καὶ ἀπέλθω. σὺ γὰρ γινώσκεις τὴν δουλείαν ἣν δεδούλευκά σοι. εἶπε δὲ αὐτῷ λάβαν, εἰ εὗρον χάριν ἐναντίον σου, οἰωνισάμην ἄν. εὐλόγησε με ὁ θεὸς τῇ σῇ εἰσόδῳ. διάστειλον τὸν μισθόν σου πρός με, καὶ δώσω. εἶπε δὲ αὐτῷ ἰακώβ, σὺ γινώσκεις ἃ δεδούλευκά σοι. καὶ ὅσα ἦν κτήνη σου μετ᾽ ἐμοῦ.

3. Reg. 11. d.

Pritiua heb. (margin): הָרָה יָלַד · חָמֵשׁ · נָתַן · קָרָא · זָבַד · זָבַל · זָכַר · שָׁמַע · פָּתַח · הָרָה · לֵךְ · קוּם · נָתַן · יָשַׁב · אָמַר · קָנָה

Transla. Chal.

אֲרֵי זְעֵיר דַּהֲוָה לָךְ קֳדָמַי וּתְקֵיף לְסַגִּי וּבָרֵיךְ יְיָ יָתָךְ בְּדִילִי וּכְעַן אֵימָתַי אַעְבֵּיד אַף אֲנָא לְבֵיתִי׃ וַאֲמַר מָה אֶתֵּן לָךְ וַאֲמַר יַעֲקֹב לָא תִתֵּן לִי מִדַּעַם אִם תַּעְבֵּיד לִי פִּתְגָּמָא הָדֵין אֵיתוּב אֶרְעֵה עָנָךְ אֶטַּר׃ אֶעְבַּר בְּכָל עָנָךְ יוֹמָא דֵין אַעְדִּי מִתַּמָּן כָּל אִימַּר נְמוֹר וּרְקוֹעַ וְכָל אִימַּר שְׁחוֹם בְּאִימְּרַיָּא וּרְקוֹעַ וּנְמוֹר בְּעִזַּיָּא וִיהֵא אַגְרִי׃ וְתַסְהֵיד עֲלַי זַכְוָתִי בְּיוֹם מְחַר אֲרֵי תֵיעוֹל עַל אַגְרִי קֳדָמָךְ כֹּל דְּלֵיתוֹהִי נְמוֹר וּרְקוֹעַ בְּעִזַּיָּא וּשְׁחוֹם בְּאִימְּרַיָּא גְּנוּבָא הוּא עִמִּי׃ וַאֲמַר לָבָן הָא לְוַי יְהֵא כְּפִתְגָּמָךְ׃ וְאַעְדִּי בְּיוֹמָא הַהוּא יָת תֵּישַׁיָּא רְגוֹלַיָּא וּרְקוֹעַיָּא וְיָת כָּל עִזַּיָּא נְמוֹרָתָא וּרְקוֹעָתָא כֹּל דְּחִיוַר בֵּיהּ וְכָל דִּשְׁחוֹם בְּאִימְּרַיָּא וִיהַב בְּיַד בְּנוֹהִי׃ וְשַׁוִּי מַהֲלַךְ תְּלָתָא יוֹמִין בֵּינוֹהִי וּבֵין יַעֲקֹב וְיַעֲקֹב רָעֵי יָת עָנָא דְּלָבָן דְּאִשְׁתְּאָרָא׃ וּנְסֵיב לֵיהּ יַעֲקֹב חוּטְרִין דִּלְבַן רְטִיבִין וּדְלוּז וְדִדְלוּב וְקַלֵּיף בְּהוֹן קִלְפִין חִוָּרִין מְחַשַּׂף חִוָּרָא דְּעַל חוּטְרַיָּא׃ וְדַעִיץ יָת חוּטְרַיָּא דְּקַלֵּיף בְּרַהֲטַיָּא בְּבֵית שִׁקְיָא מַיָּא אֲתַר דְּאָתְיָן עָנָא לְמִשְׁתֵּי לְקִבְלֵיהוֹן דְּעָנָא

פַּרְנָה. in erāt ācq tibi erāt corā me. et aucta fuit in multitudinē. et bñdixit te dñs in pede meo. nūc ergo quādo faciam et ego mihi ipsi domū. et dixit laban: quid tibi dabo: ait āt illi iacob. nō dabis mihi nihil. si feceris mihi verbū hoc: iterū pascam oues tuas: et custodiā. trāseat omnes oues tue hodie. et separa inde omē ouē fuscā in agnis: et oē sub album et sparsum in capris: erit mihi merces. et exaudiet me iusticia mea in die crastina. q est merces mea i cōspectu tuo. oē qd nō fuerit sparsum aut subalbū in capris: et fuscū in agnis: furatū erit apud me. dixit āt illi laban: sit scdm verbū tuū. et distinxit in die illa hircos sparsos et subalbos: et oēs capras sparsas et subalbas: et oē qd erat albū in eis: et oē qd erat fuscū in agnis: et dedit p manū filiorū suorū. et posuit spatiū viā triū dierū: inter eos et inter iacob. iacob āt pascebat oues laban reliquas. accepit āt sibi iacob virgā styracinā viridē: et nuceā et platani. et decorticauit eis iacob cortices albas: circūtrahēs viride. apparuitāt in virgis albū: qd decorticauit: varium. et apposuit virgas: qs decorticauit in canalibus cōcharū aque. vt cū venirent oues ad bibedū: i cōspectu virgarū

παρὰ ... ἦν ἐναντίον μου, καὶ ηὐξήθη εἰς πλῆθος. καὶ εὐλόγησέ σε κύριος ἐπὶ τῷ ποδί μου. νῦν οὖν πότε ποιήσω κἀγὼ ἐμαυτῷ οἶκον. καὶ εἶπε λάβαν, τί σοι δώσω; εἶπε δὲ αὐτῷ ἰακώβ, οὐ δώσεις μοι οὐδέν. ἐὰν ποιήσῃς μοι τὸ ῥῆμα τοῦτο, πάλιν ποιμανῶ τὰ πρόβατά σου καὶ φυλάξω. παρελθέτω πάντα τὰ πρόβατά σου σήμερον, καὶ διαχώρισον ἐκεῖ πᾶν πρόβατον φαιὸν ἐν τοῖς ἀρνάσι, καὶ πᾶν διάλευκον καὶ ῥαντὸν ἐν ταῖς αἰξίν, ἔσται μοι μισθός. καὶ ἐπακούσεταί μοι ἡ δικαιοσύνη μου ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ αὔριον, ὅτι ἐστὶν ὁ μισθός μου ἐνώπιόν σου. πᾶν ὃ ἂν μὴ ᾖ ῥαντὸν καὶ διάλευκον ἐν ταῖς αἰξί, καὶ φαιὸν ἐν τοῖς ἀρνάσι, κεκλεμμένον ἔσται παρ᾽ ἐμοί. εἶπε δὲ αὐτῷ λάβαν, ἔστω κατὰ τὸ ῥῆμά σου. καὶ διέστειλεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τοὺς τράγους τοὺς ῥαντοὺς καὶ τοὺς διαλεύκους, καὶ πάσας τὰς αἶγας τὰς ῥαντὰς καὶ τὰς διαλεύκους, καὶ πᾶν ὃ ἦν λευκὸν ἐν αὐτοῖς, καὶ πᾶν ὃ ἦν φαιὸν ἐν τοῖς ἀρνάσι, καὶ ἔδωκε διὰ χειρὸς τῶν υἱῶν αὐτοῦ. καὶ ἀπέστησεν ὁδὸν τριῶν ἡμερῶν, ἀναμέσον αὐτῶν καὶ ἀναμέσον ἰακώβ. ἰακώβ δὲ ἐποίμαινε τὰ πρόβατα λάβαν τὰ ὑπολειφθέντα. ἔλαβε δὲ ἑαυτῷ ἰακώβ ῥάβδον στυρακίνην χλωράν, καὶ καρυΐνην, καὶ πλατάνου. καὶ ἐλέπισεν αὐτὰς ἰακώβ λεπίσματα λευκά, περισύρων τὸ χλωρόν. ἐφαίνετο δὲ ἐπὶ ταῖς ῥάβδοις τὸ λευκόν, ὃ ἐλέπισε, ποικίλον. καὶ παρέθηκε τὰς ῥάβδους ἃς ἐλέπισεν, ἐν ταῖς ληνοῖς τῶν ποτιστηρίων τοῦ ὕδατος, ἵνα ὡς ἂν ἔλθωσι τὰ πρόβατα πιεῖν, ἐνώπιον τῶν ῥάβδων

modicū habuisti antequā venirem ad te: & nūc diues effectus es: bñdixitque tibi dñs ad itroitū meū. Iustū est igitur vt aliqñ prouideā domui mee. Dixitque labā. Quid tibi dabo. At ille ait: nihil volo: sed si feceris quod postulo: iterum pascā & custodiā pecora tua. Gyra omnes greges tuos: & separa cunctas oues varias & sparso vellere: & quodcunque fuluum & maculosū variumque fuerit tā in ouibus quā in capris: erit merces mea rñdebitque mihi cras iusticia mea: qñ placiti tēpus aduenerit corā te & oīa que nō fuerint varia & maculosa & fulua tam in ouibus quā in capris furti me argues. dixitque labā. Gratū habeo qd petis. Et sepauit in die illa capras & oues & hircos & arietes varios & maculosos. Cūctū aūt gregē vnicolorē. i. albi & nigri velleris tradidit i manu filiorū suorū: & posuit spaciū itineris triū dierum inter se & generū: qui pascebat reliquos greges eius. Tollēs ergo iacob virgas populeas virides & amygdalinas & ex platanis ex pte decorticauit eas. Detractisque corticibus in his q spoliata fuerāt cādor appuit. illa vero q itegra fuerāt viridia pmāserūt: atque i hūc modū color effectus ē varius. Posuitque eas in canalibus: vbi effūdebatur aqua: vt cū venissent greges ad bibēdū: ante

כִּי מְעַט אֲשֶׁר הָיָה לְךָ לְפָנַי וַיִּפְרֹץ לָרֹב וַיְבָרֶךְ יְהוָה אֹתְךָ לְרַגְלִי וְעַתָּה מָתַי אֶעֱשֶׂה גַם אָנֹכִי לְבֵיתִי׃ וַיֹּאמֶר מָה אֶתֶּן לָךְ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לֹא תִתֶּן לִי מְאוּמָה אִם תַּעֲשֶׂה לִּי הַדָּבָר הַזֶּה אָשׁוּבָה אֶרְעֶה צֹאנְךָ אֶשְׁמֹר׃ אֶעֱבֹר בְּכָל צֹאנְךָ הַיּוֹם הָסֵר מִשָּׁם כָּל שֶׂה נָקֹד וְטָלוּא וְכָל שֶׂה חוּם בַּכְּשָׂבִים וְטָלוּא וְנָקֹד בָּעִזִּים וְהָיָה שְׂכָרִי׃ וְעָנְתָה בִּי צִדְקָתִי בְּיוֹם מָחָר כִּי תָבוֹא עַל שְׂכָרִי לְפָנֶיךָ כֹּל אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ נָקֹד וְטָלוּא בָּעִזִּים וְחוּם בַּכְּשָׂבִים גָּנוּב הוּא אִתִּי׃ וַיֹּאמֶר לָבָן הֵן לוּ יְהִי כִדְבָרֶךָ׃ וַיָּסַר בַּיּוֹם הַהוּא אֶת הַתְּיָשִׁים הָעֲקֻדִּים וְהַטְּלֻאִים וְאֵת כָּל הָעִזִּים הַנְּקֻדּוֹת וְהַטְּלֻאֹת כֹּל אֲשֶׁר לָבָן בּוֹ וְכָל חוּם בַּכְּשָׂבִים וַיִּתֵּן בְּיַד בָּנָיו׃ וַיָּשֶׂם דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בֵּינוֹ וּבֵין יַעֲקֹב וְיַעֲקֹב רֹעֶה אֶת צֹאן לָבָן הַנּוֹתָרֹת׃ וַיִּקַּח לוֹ יַעֲקֹב מַקַּל לִבְנֶה לַח וְלוּז וְעַרְמוֹן וַיְפַצֵּל בָּהֵן פְּצָלוֹת לְבָנוֹת מַחְשֹׂף הַלָּבָן אֲשֶׁר עַל הַמַּקְלוֹת׃ וַיַּצֵּג אֶת הַמַּקְלוֹת אֲשֶׁר פִּצֵּל בָּרְהָטִים בְּשִׁקְתוֹת הַמָּיִם אֲשֶׁר תָּבֹאןָ הַצֹּאן לִשְׁתּוֹת לְנֹכַח הַצֹּאן

Pritiua heb. (margin): פָּרַץ · רָבָה · עָשָׂה · נָתַן · מָאַס · עָשָׂה · שׁוּב · רָעָה · שָׁמַר · עָבַר · סוּר · טָלָא · עָנָה · בּוֹא · פָּנָה · גָּנַב · אָמַר · הָיָה · סוּר · נָתַן · שׂוּם · יוֹם · יָתַר · לָקַח · פָּצַל · חָשַׂף · יָצַג · שָׁקָה · בּוֹא · שָׁתָה

Interp. chal.

oratione lie: et concepit et peperit filiuz quintū iacob. Et ait lia. Dedit deus mercedē meā: qz dedi ancillam meam marito meo: et vocauit nomē eius isachar. Et concepit rursus lia: et peperit filiuz sextum iacob. Et ait lia. Dedit mihi deus optimā partez: hac vice erit habitatio mariti mei apd me: qm peperi ei sex filios: et vocauit nomen eius zabulon. Et postea peperit filiā: et vocauit nomen eius dinā. Et venit memoria rachelis in cōspectu dei: et suscepit de° orationē eius: et dedit ei vt cōciperet. Et cōcepit et peperit filiū: et ait. Abstulit deus opprobriū meū: et vocauit nomen eius ioseph: dicēs. Addat mihi dñs filiū alterū. Et factū ē cuz pepisset rachel ioseph: et dixit iacob ad laban. Dimitte me: vt vadā in locuz meū et i terrā meā. da mihi vxores meas et filios meos: pro qbus seruiui tibi: vt vadā. qm tu nosti seruitutez meā qua seruiui tibi. Et dixit ei laban. Si nūc inueni gratiā in oculis tuis: expertus sum q benedixerit mihi deus ppter te. Et ait. cōstitue mercedē tuā mihi: et dabo tibi. et dixit ei. Tu nosti quō seruierī tibi: et qīta erāt pecora tua apd me.

Transla. Chal.

quoniā pauca q erant tibi corā me creuerūt in multitudinē. Et bñdixit tibi dñs ppter me: et nūc qñ faciā etiā ego pro domo mea. et dixit. Quid dabo tibi. Et ait iacob. Non dabis mihi quicq: sed si feceris mihi verbū hoc: reuertar et pascā oues tuas: et custodiā eas. Transibo p vniuersas oues tuas hodie. Aufer inde oēm agnū variū et sparso vellere et oēm agnū nigrū in agnis: et sparsum et maculosum in capris: et hoc erit merces mea. Et testificabit mihi iusticia mea in die crastino: qñ veneris sup mercedē meā: q erit corā te. omne qd nō fuerit maculosuz et respersum in capris: et nigrū in agnis furto sublatū est apud me. Et dixit laban vtinā esset sicut verbū tuū. Et separauit in die illa oēs hircos varios pedibus et respersos vellere: et oēs capras maculosas et respersas: omne in quo erat macula alba: et oē qd erat nigrū in agnis: et tradidit in manu filiorū suorū. Et posuit spaciū triū dierū inter se et iter iacob. Iacob aūt pascebat oues labā q remāserāt. Et tulit sibi iacob virgas populeas et ex amygdalo et ex platano. Et decorticauit in eis decorticationē: et vbi detracte sunt cortices apparuit albū qd erat in virgis: et defixit virgas quas decorticauerat in canalibus in loco adaquationis aquaruz: quo veniebant oues ad bibendum: vt contra oues

Pritiua chal. (margin): עֲדָה · אֲמָה · קְרָא · שׁוּת · טוּב · הֲוָה · דּוּר · בְּנָה · בַּר · עוּל · צְלָא · עֲנָה · אֲמַר · יְהַב · עֲשָׂה · שְׁכַח · נְסָה · נְתַן · סְגָא · עֲבַד · נְתַן · עֲבַד · תּוּב · רְעָה · עָאן · נְטַר · עֲבַר · עֲדָה · חוּם · עֲדָה · סְהַד · זְכָה · עוּל · הֲוָה · עֲדָה · חוּם · שְׁוָה · הֲלַךְ · רְעָה · עָאן · שְׁאַר · לוּז · לוּב · שְׁקָה · אֲתָא · שְׁתָה

Primitiua heb. | Tex. Heb. | Gen. | Ca. xxx.

ויחמנה בבאן לשתות: ויחמו הצאן אל המקלות ותלדן הצאן עקדים נקדים וטלאים: והכשבים הפריד יעקב ויתן פני הצאן אל עקד וכל חום בצאן לבן וישת לו עדרים לבדו ולא שתם על צאן לבן: והיה בכל יחם הצאן המקשרות ושם יעקב את המקלות לעיני הצאן ברהטים ליחמנה במקלות: ובהעטיף הצאן לא ישים והיה העטפים ללבן והקשרים ליעקב: ויפרץ האיש מאד מאד ויהי לו צאן רבות ושפחות ועבדים וגמלים וחמרים:

Cap. xxxi.

וישמע את דברי בני לבן לאמר לקח יעקב את כל אשר לאבינו ומאשר לאבינו עשה את כל הכבד הזה: וירא יעקב את פני לבן והנה איננו עמו כתמול שלשום: ויאמר יהוה אל יעקב שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך ואהיה עמך: וישלח יעקב ויקרא לרחל וללאה השדה אל צאנו: ויאמר להן ראה אנכי את פני אביכן כי איננו אלי כתמול שלשום ואלהי

Trasla. B. Hiero.

oculos hērent virgas: & in aspectu earū cōciperēt. Factūq; ē vt in ipso calore coitus oues intuerentur virgas: & parerēt maculosa & varia & diuerso colore respersa. Diuisitq; gregē iacob: & posuit virgas in canalibus añ oculos arietū. Erāt āt alba & nigra q̄q; labā: cetera vero iacob: sepatis īter se gregibus Igr̄ qñ prio tp̄e ascēdebāt oues pōebat iacob virgas in canalibus aq̄rū añ oculos arietū & ouiū: vt in earū cōtēplatiōe cōciperēt. Qñ vero serotina admissura erat & conceptus extremus: nō ponebat eas. Fctāq; sūt ea q̄ erāt serotina labā: & q̄ primi tp̄is iacob. Ditatusq; est hō vltra modū: & habuit greges multos: ancillas & seruos camelos & asinos. Cap̄. 31.

Postq̄ autē audiuit verba filiorū labā dicētiū: tulit iacob oia q̄ fuerūt pr̄is nr̄i: & de illius facultate ditatus factus est inclytus: animaduertit quoq; faciem laban q̄ nō eēt erga se sicut heri & nudiustertius: maxime dicente sibi dn̄o reuertere in terrā patrū tuorum & ad generationē tuā: eroq; tecum: misit & vocauit rachel & liā in agrum: vbi pascebat greges: dixitq; eis. Video faciem patris vestri: q̄ non sit erga me sicut heri & nudiustertius. Deus āt

Trasla. Grę. lxx. cū interp̄. latina.

Tex. Heb. | Gen. | Ca. xxxi. | Primitiua heb.

אבי היה עמדי: ואתנה ידעתן כי בכל כחי עבדתי את אביכן: ואביכן התל בי והחלף את משכרתי עשרת מנים ולא נתנו אלהים להרע עמדי: אם כה יאמר נקדים יהיה שכרך וילדו כל הצאן נקדים ואם כה יאמר עקדים יהיה שכרך וילדו כל הצאן עקדים: ויצל אלהים את מקנה אביכם ויתן לי: ויהי בעת יחם הצאן ואשא עיני וארא בחלום והנה העתדים העלים על הצאן עקדים נקדים וברדים: ויאמר אלי מלאך האלהים בחלום יעקב ואמר הנני: ויאמר שא נא עיניך וראה כל העתדים העלים על הצאן עקדים נקדים וברדים כי ראיתי את כל אשר לבן עשה לך: אנכי האל בית אל אשר משחת שם מצבה אשר נדרת לי שם נדר עתה קום צא מן הארץ הזאת ושוב אל ארץ מולדתך: ותען רחל ולאה ותאמרנה לו העוד לנו חלק ונחלה בבית אבינו: הלוא נכריות נחשבנו לו כי מכרנו ויאכל גם אכול את

Trasla. B. Hiero.

patris mei fuit mecū. & ipse nostis q̄ totis viribus meis seruierim patri vestro. Sed & pater vester circūuenit me: & mutauit mercedē meā decē vicibus: & tamen non dimisit eū deus vt noceret mihi. Si quando dixit: variē erunt mercedes tue: pariebant oēs oues varios fetus: qñ vero ecōtrario ait: alba queq; accipies p̄ mercede: omnes greges alba peperūt. Tulitq; deus substantiā patris vestri: & dedit mihi. Postq̄ eī cōceptus ouiū tp̄s aduenerat: leuaui oculos meos & vidi ī somnis ascēdentes mares super feminas varios & maculosos & diuersorū colorum. Dixitq; angelus dei ad me ī somniis Iacob. Et ego respondi adsum. Qui ait. Leua oculos tuos: & vide vniuersos masculos ascēdētes super feminas varios maculosos atq; respersos. Vidi enim omnia que fecit tibi Laban. Ego sum deus bethel: vbi vnxisti lapidem: & votum vouisti mihi. Nunc ergo surge & egredere de terra hac reuertens in terrā natiuitatis tue. responderūtq; rachel & lia. Nunqd hēmus residui quicq̄ in facultatibus & hereditate domus pr̄is nostri? Nōne quasi alienas reputauit nos: & vēdidit: comeditq;

Trasla. Grę. lxx. cū interp̄. latina.

Primitiua chal. | Interp. chal. | Transla. Chal.

כספנו: כי כל העשר אשר הציל — נצל
אלהים מאבינו לנו הוא ולבנינו
ועתה כל אשר אמר אלהים
אליך עשה: ויקם יעקב וישא — קום נשא
את בניו ואת נשיו על הגמלים: — נשה
וינהג את כל מקנהו ואת כל — נהג קנה
רכשו אשר רכש מקנה קנינו — קנה
אשר רכש בפדן ארם לבוא אל
יצחק אביו ארצה כנען: ולבן הלך
לגזז את צאנו ותגנב רחל את — גנב
התרפים אשר לאביה: ויגנב
יעקב את לב לבן הארמי על בלי
הגיד לו כי ברח הוא: ויברח הוא — נגד ברח
וכל אשר לו ויקם ויעבר את — קום עבר
הנהר וישם את פניו הר הגלעד: — שום פנה
ויגד ללבן ביום השלישי כי ברח — שלש
יעקב: ויקח את אחיו עמו וירדף — לקח רדף
אחריו דרך שבעת ימים וידבק — דבק
אתו בהר הגלעד: ויבא אלהים — בוא
אל לבן הארמי בחלם הלילה
ויאמר לו השמר לך פן תדבר עם — שמר דבר
יעקב מטוב עד רע: וישג לבן את — נשג
יעקב ויעקב תקע את אהלו
בהר ולבן תקע את אחיו בהר
הגלעד: ויאמר לבן ליעקב מה
עשית ותגנב את לבבי ותנהג את — עשה נהג
בנתי כשביות חרב: למה נחבאת — שבה

preciū nostrū. Sed deus tulit opes patris nostri: & eas tradidit nobis ac filiis nostris. vñ omnia que pcepit tibi deus fac. Surrexit āt iacob & impositis liberis ac coniugibus suis sup camelos abiit. tulitq₃ oēm substātiam suam & greges & quicquid in mesopotamia acquisierat: pergens ad isaac patrē suū in terrā chanaan. Eo tpe ierat Labā ad tōdēdas oues: & rachel furata est idola patris sui. noluitq₃ iacob cōfiteri socero suo q fugeret. Cūq₃ abisset tam ipse quam oīa que iuris sui erant & amne trāsmisso pgeret contra montem galaad: nūciatū est laban die tertio q fugeret iacob. Qui assūptis fratribus suis persecutus ē eum diebus septē: & comprehendit eum in monte galaad. Viditq₃ in somnis dicētē sibi dñm. Caue ne quicq̄ aspe loquaris contra iacob. Iamq₃ iacob extēderat in mōte tabernaculum. Cumq₃ ille consecutus fuisset eū cū fratribus suis: in eodē mōte galaad fixit tētoriū. Et dixit ad iacob. Quare ita egisti vt clā me abigeres filias meas q̄si captiuas gladio. Cur ignorante

argentū nrm̄. oēs diuitias ⁊ gloriā:
τὸ ἀργύριον ἡμῶν. πάντα τὸν πλοῦτον καὶ τὴν δόξαν,
quā abstulit deus pris nrī: nobis erit et fi=
ἣν ἀφείλετο ὁ θεὸς τοῦ πατρὸς ἡμῶν, ἡμῖν ἔσται καὶ τοῖς τέ
liis nrīs. nūc ergo quęcūq₃ tibi dixit deus: fac. surgēs
κνοις ἡμῶν. νῦν οὖν ὅσα σοι εἴρηκεν ὁ θεός, ποίει. ἀναστὰς
āt iacob accepit vxores suas: ⁊ filios
δὲ ἰακώβ, ἔλαβε τὰς γυναῖκας αὐτοῦ, καὶ τὰ παιδία
suos sup camelos: et abduxit oēm
αὐτοῦ ἐπὶ τὰς καμήλους, καὶ ἀπήγαγε πάντα τὰ
substātiā suā: et oēz supellectilē suā: quā
ὑπάρχοντα αὐτοῦ, καὶ πᾶσαν τὴν ἀποσκευὴν αὐτοῦ, ἣν
acquisiuit in mesopotamia: et oīa
περιεποιήσατο ἐν τῇ μεσοποταμίᾳ, καὶ πάντα τὰ
sua vt abiret ad isaac patrē suū: ī terrā cha
αὐτοῦ ἀπελθεῖν πρὸς ἰσαὰκ τὸν πατέρα αὐτοῦ, εἰς γῆν χα
naan. laban āt abijt ad tōdēdū oues suas. fura
ναάν. λάβαν δὲ ᾤχετο κεῖραι τὰ πρόβατα αὐτοῦ. ἔκλε
ta ē āt rachel idola pris sui. abscōdit āt ia=
ψε δὲ ῥαχὴλ τὰ εἴδωλα τοῦ πατρὸς αὐτῆς. ἔκρυψε δὲ ἰα
cob labā syro: ne indicaret ei:
κὼβ λάβαν τὸν σύρον, τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι αὐτῷ,
q fugit. et fugit ipse: et sua
ὅτι ἀποδιδράσκει. καὶ ἀπέδρα αὐτός, καὶ τὰ αὐ
oīa: et trāsiuit flumē: ⁊ festinauit
τοῦ πάντα, καὶ διέβη τὸν ποταμόν, καὶ ὥρμησεν
in mōtē galaad. nūciatū ē āt labā syro
εἰς τὸ ὄρος γαλαάδ. ἀνηγγέλη δὲ λάβαν τῷ σύρῳ
die tertia: q fugit iacob. et assu=
τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ, ὅτι ἀπέδρα ἰακώβ. καὶ παρα
mens filios suos: et fratres su=
λαβὼν τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐ
os cū eo: persecutus ē post eum viā die
τοῦ μετ' αὐτοῦ, κατεδίωξεν ὀπίσω αὐτοῦ ὁδὸν ἡμε
rū septē. et cōprehēdit eū in mōte gala=
ρῶν ἑπτά. καὶ κατέλαβεν αὐτὸν ἐν τῷ ὄρει γαλα
ad. venit āt deus ad laban syrū p somnū
άδ. ἦλθε δὲ ὁ θεὸς πρὸς λάβαν τὸν σύρον καθ' ὕπνον
nocte: et dixit ei: caue ne forte
τὴν νύκτα, καὶ εἶπεν αὐτῷ, φύλαξαι μήποτε
loquaris ad iacob mala. ⁊ cōprehendit la=
λαλήσῃς πρὸς ἰακὼβ πονηρά. καὶ κατέλαβε λά
ban iacob. iacob āt fixit tabernaculū suū
βαν τὸν ἰακώβ. ἰακὼβ δὲ ἔπηξε τὴν σκηνὴν αὐτοῦ
in mōte. laban āt statuit fratres suos
ἐν τῷ ὄρει. λάβαν δὲ ἔστησε τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ
in mōte galaad. dixit āt laban iacob: qd
ἐν τῷ ὄρει γαλαάδ. εἶπε δὲ λάβαν τῷ ἰακώβ, τί
fecisti? quare fugisti clam: et fura
ἐποίησας; ἵνα τί ἀπέδρας κρυφῇ, καὶ ἐκλοπο
tus es me: et abduxisti filias meas:
φόρησάς με, καὶ ἀπήγαγες τὰς θυγατέρας μου,
quasi captiuas gladio?
ὡς αἰχμαλωτίδας μαχαίρᾳ;

D

Transla. Chal.

כספנא: ארי כל עותרא דאפריש יי מאבונא דילנא הוא ולבננא וכען כל דאמר
יי לך עביד: וקם יעקב ונטל ית בנוהי וית נשוהי על גמליא: ודבר ית כל בעירוהי
וית כל קנינהי דקנא גיתי קנינהי דקנא בפדן ארם למיתי לות יצחק אבוהי
לארעא דכנען: ולבן אזל למיגז ית ענהי ונסיבת רחל ית צלמניא די לאבוהא:
וכסי יעקב מן לבן ארמאה על דלא חוי ליה ארי אזיל הוא: ואזל הוא וכל דיליה
וקם ועבר ית פרת ושוי ית אפוהי לטורא דגלעד: ואתחוא ללבן ביומא תליתאה
ארי אזל יעקב: ודבר ית אחוהי עמיה ורדף בתרוהי מהלך שבעא יומין ואדביק יתיה
בטורא דגלעד: ואתא מימר מן קדם יי לות לבן ארמאה בחלמא דליליא ואמר ליה
אסתמר לך דלמא תמליל עם יעקב מטב עד ביש: ואדביק לבן ית יעקב ויעקב פרס ית
משכניה בטורא ולבן אשרי ית אחוהי בטורא דגלעד: ואמר לבן ליעקב מה עבדת
וכסית מני ודברת ית בנתי כשביית חרבא: למה איטמרת

Interp. chal.

argentum nostrū. Quoniā oēs diuitie quas abstulit deus ex patre nr̄o: nr̄e sunt ⁊ filiorum nr̄orum. Et nunc qd̄ cūq₃ dixerit tibi deus fac. Et surrexit iacob ⁊ leuauit filios suos ⁊ vxores suas super camelos: ⁊ duxit vniuersa pecora sua ⁊ omnē substantiā suam quā acquisierat in mesopotamia syrie: vt veniret ad isaac patrē suū in terrā chanaan. Laban autē abierat ad tondendas oues suas: ⁊ tulit rachel imagines que erant patris sui. Et celauit iacob a laban syro: et nō indicauit ei q ipse pficisceretur. Et abijt ipse ⁊ oīa sua: ⁊ surrexit ⁊ transiuit euphratē: ⁊ posuit faciem suam contra montē galaad. Et nunciatum est labā in die tertio q abijsset iacob: ⁊ tulit fratres suos secum: ⁊ persecutus est post eum itinere septem dierū: ⁊ cōprehendit eum in monte galaad. et venit verbum a facie dei ad laban syrum in somnio noctis: et dixit ei. Caue tibi ne loquaris cum iacob a bono vsq₃ ad malum: ⁊ comprehendit laban iacob. Et iacob tetenderat tabernaculum suum in monte. Et laban collocauit fratres suos in monte galaad. Et dixit laban ad iacob. Quid fecisti: ⁊ celasti a me ⁊ duxisti filias meas quasi captiuas gladio. Quare occulte

Primitiua chal.

פרש בנה · קום נשא · כנה אתא · גזז · כסה חזה · קום שור · הלך דבק · אמר · ספר מלל טוב · שכן שרא · שבה

et si annūciasses mihi: misissem te cū leti=
καὶ εἰ ἀνήγγειλάς μοι, ἐξαπέστειλα ἄν σε μετὰ εὐφρο
tia: et cū musicis: ⁊ tympanis: et citha
σύνης, καὶ μετὰ μουσικῶν, καὶ τυμπάνων, καὶ κιθά
ra. nō dignus habitus sū osculari filios meos: et
ρας. οὐ κατηξιώθην φιλῆσαι τὰ παιδία μου, καὶ τὰς
filias meas. nūc āt stulte egisti: et nūc āt
θυγατέρας μου. νῦν δὲ ἀφρόνως ἔπραξας, καὶ νῦν δὲ
valet manus mea malefacere tibi. at deus pa=
ἰσχύει ἡ χείρ μου κακοποιῆσαί σε. ὁ δὲ θεὸς τοῦ πα
tris tui heri ait ad me: dicēs: custodi teip=
τρός σου χθὲς εἶπε πρός με, λέγων, φύλαξον σεαυ
sū: ne forte loq̄ris cū iacob mala. nūc ergo
τόν, μήποτε λαλήσῃς μετὰ ἰακὼβ πονηρά. νῦν οὖν
vade: desiderio eīn desiderasti: in do
πεπόρευσο, ἐπιθυμίᾳ γὰρ ἐπεθύμησας, εἰς τὸν οἶ
mū pris tui abire: q̄re furatus es
κον τοῦ πατρός σου ἀπελθεῖν, ἵνα τί ἔκλεψας
deos meos? rñdit iacob: et dixit laban:
τοὺς θεούς μου; ἀποκριθεὶς ἰακώβ, καὶ εἶπε τῷ λάβαν,
dixi eīn ne forte auferas filias tuas a
εἶπα γὰρ μήποτε ἀφέλῃς τὰς θυγατέρας σου ἀπ' ἐ
me: et oīa mea. cognosce ergo qd est tuorū
μοῦ, καὶ πάντα τὰ ἐμά. ἐπίγνωθι οὖν τί ἐστι τῶν σῶν
apud me: et accipe. et non cognouit apd eū ni
παρ' ἐμοί, καὶ λάβε. καὶ οὐκ ἐπέγνω παρ' αὐτῷ οὐ
hil et dixit iacob apd quē inuēti fuerit dei tui:
δέν. καὶ εἶπεν ἰακὼβ παρ' ᾧ ἂν εὑρεθῶσιν οἱ θεοί σου,
nō viuet corā fratribus nrīs. nesciebat āt
οὐ ζήσεται ἐναντίον τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν. οὐκ ᾔδει δὲ
iacob: q rachel vxor eius furata ē eos. in=
ἰακώβ, ὅτι ῥαχὴλ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἔκλεψεν αὐτούς. εἰ
gressus āt laban scrutatus ē domū lie: et nō in
σελθὼν δὲ λάβαν ἠρεύνησε τὸν οἶκον λείας, καὶ οὐχ εὗ
uenit. ⁊ egressus ex domo lie: scrutatus ē do
ρεν. καὶ ἐξελθὼν ἐκ τοῦ οἴκου λείας, ἠρεύνησε τὸν οἶ
mū iacob: et in domo duarū ancillarū: et
κον ἰακώβ, καὶ ἐν τῷ οἴκῳ τῶν δύο παιδισκῶν, καὶ
nō inuenit. ingressus ē āt ⁊ i domū rachel. rachel
οὐχ εὗρεν. εἰσῆλθε δὲ καὶ εἰς τὸν οἶκον ῥαχήλ. ῥαχὴλ
āt accepit idola: et iniecit ea in
δὲ ἔλαβε τὰ εἴδωλα, καὶ ἐνέβαλεν αὐτὰ εἰς τὰ
stramētis cameli: ⁊ sedit sup eis: et
σάγματα τῆς καμήλου, καὶ ἐπεκάθισεν αὐτοῖς, καὶ
dixit pri suo: nō grauiter fer dñe: nō po
εἶπε τῷ πατρὶ αὐτῆς, μὴ βαρέως φέρε κύριε, οὐ δύ
tero surgere corā te. qz q̄ñ cōsuetudinē
νησομαι ἀναστῆναι ἐνώπιόν σου. ὅτι τὸ κατ' ἐθισμὸν
muliebriū mihi sūt. scrutatus ē āt labā coram
τῶν γυναικείων μοί ἐστιν. ἠρεύνησε δὲ λάβαν ἐνώπιον
ipso in oī domo: et nō inuenit idola.
αὐτοῦ ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ, καὶ οὐχ εὗρε τὰ εἴδωλα.
iratus ē āt iacob: et rixatus ē cū labā.
ὠργίσθη δὲ ἰακώβ, καὶ ἐμαχέσατο τῷ λάβαν.

1.Reg. 13.c. 1.Par. 16.c.

E

me fugere voluisti: nec indicare mihi vt prosequerer te cū gaudio & canticis & tympanis & citharis. Non es passus vt oscularer filios meos & filias. Stulte opatus es. Et nūc quidē valet manus mea reddere tibi malū sed deus patris tui heri dixit mihi. Caue ne loquaris contra Iacob quicquam durius. Esto. Ad tuos ire cupiebas: & desiderio erat tibi domus patris tui. Cur furatus es deos meos? Rñdit iacob: q inscio te profectus sum: timui ne violēter auferres filias tuas. q āt furti me arguis: apud quēcūq₃ inueneris deos tuos: necetur corā fratribus nrīs. Scrutare: quicqd tuorum apud me inueneris aufer. hec dicēs ignorabat q rachel furata eēt idola. Ingressus itaq₃ laban tabernaculū iacob & lie & vtriusq₃ famule non inuenit. Cumq₃ intrasset tentoriū rachelis: illa festinans abscōdit idola subter stramēta cameli: & sedit desuper: scrutantiq₃ oē tentoriū & nihil inuenienti: ait. Ne irascatur dominus meus q coram te assurgere nequeo: quia iuxta cōsuetudinē feminarū nūc accidit mihi. Sic delusa sollicitudo q̄rētis ē. tumensq₃ iacob cum iurgio

לברח ותגנב אתי ולא הגדת — נגד
לי ואשלחך בשמחה ובשרים — שלח שור
בתף ובכנור: ולא נטשתני — תפף
לנשק לבני ולבנתי עתה
הסכלת עשו: יש לאל ידי — סכל עשה איל
לעשות עמכם רע ואלהי — רעע
אביכם אמש אמר אלי לאמר
השמר לך מדבר עם יעקב מטוב — שמר
עד רע: ועתה הלך הלכת כי
נכסף נכספתה לבית אביך למה — כסף
גנבת את אלהי: ויען יעקב ויאמר — ענה
ללבן כי יראתי כי אמרתי פן
תגזל את בנותיך מעמי: עם — גזל
אשר תמצא את אלהיך לא — מצא
יחיה נגד אחינו הכר לך מה עמדי — חיה נכר
וקח לך ולא ידע יעקב כי רחל — לקח
גנבתם: ויבא לבן באהל יעקב — בוא
ובאהל לאה ובאהל שתי האמהת — שנה
ולא מצא ויצא מאהל לאה ויבא
באהל רחל: ורחל לקחה את
התרפים ותשמם בכר הגמל — שום
ותשב עליהם וימשש לבן את — ישב משש
כל האהל ולא מצא: ותאמר אל — אמר
אביה אל יחר בעיני אדני כי לוא — חרה
אוכל לקום מפניך כי דרך — יכל קום
נשים לי ויחפש ולא מצא את — נשה חפש
התרפים: ויחר ליעקב וירב בלבן

Transla. Chal.

למיזל וכסית מני ולא חויתא לי ושלחתך פון בחדוא ובתושבחן בתופין ובכנרין:
ולא שבקתני לנשקא לבני ולבנתי כען אסכלתא למעבד: אית חילא בידי למעבד
עמכון ביש ואלהא דאבוכון ברמשא אמר לי למימר אסתמר לך ממללא עם יעקב
מטב עד ביש: וכען מיזל אזלתא ארי חמדא חמידתא לבית אבוך למה נסיבתא ית
דחלתי: ואתיב יעקב ואמר ללבן ארי דחילית ארי אמרית דלמא תנוס ית בנתך
מני: עם דתשכח ית דחלתך לא יתקיים קדם אחנא אשתמודע לך מה עמי וסב
לך ולא ידע יעקב ארי רחל נסיבתנון: ועאל לבן במשכנא דיעקב ובמשכנא דלאה
ובמשכנא דתרתין לחינתא ולא אשכח ונפק ממשכנא דלאה ועאל במשכנא דרחל:
ורחל נסיבת ית צלמניא ושויתנון בעביטא דגמלא ויתיבת עליהון ופשפש לבן ית
כל משכנא ולא אשכח: ואמרת לאבוהא לא יתקף בעיני רבוני ארי לא איכול
למיקם מן קדמך ארי אורח נשין לי ובלש ולא אשכח ית צלמניא: ותקיף
ליעקב ונצא עם לבן:

Interp. chal.

abijsti: ⁊ celasti a me: ⁊ non indicasti mihi: vt dimitterem te cum gaudio ⁊ cāticis cū tympanis ⁊ citharis. Et nō permisisti me vt oscularer filios meos ⁊ filias meas: nunc stulte egisti. Est potestas in manu mea vt facerem vobiscū malū: sed deus patris vestri hesterna nocte ait mihi: dicens. Caue tibi ne loquaris cum iacob a bono vsq₃ ad malū. et nunc abiens abijsti qm̄ cupiens cupiebas domū patris tui. Cur tulisti deos meos? Et respōdit iacob ⁊ dixit ad laban. Quoniā timui dicens: ne violēter auferres filias tuas a me. loco in quo inueneris deū tuū nō pmaneat. corā fratribus nr̄is cognosce quid tuū sit apud me: ⁊ tolle tibi. Et nesciebat iacob q rachel accepisset eos. Et ingressus est laban in tabernaculū iacob ⁊ in tabernaculū lie ⁊ in tabernaculū duarum cōcubinarum: ⁊ non inuenit. et egressus est de tabernaculo lie: ⁊ ingressus est in tabernaculū rachelis. Rachel autē accepit imagines: ⁊ posuit eas in stramentis cameli: et sedit desuper: ⁊ attrectauit laban vniuersa que erant in tabernaculo: ⁊ nō inuenit. Et dixit patri suo: ne displiceat in oculis domini mei: quoniā non possum surgere coram te. consuetudo enim mulierum est mihi. Et scrutatus est. et nō inuenit imagines. Et iratus est iacob et rixatus est cum laban.

Primitiua chal.

אתה חדה בח · תפף נבל סכל · עבד אמר · טוב אזל · תוב אנס · שכח קום ידע · נסב עול שכן · תרי · שוה · תקף רבב מלל · קום נשה · נצה

ויחר ליעקב וירב בלבן ויען יעקב ויאמר ללבן מה פשעי מה חטאתי כי דלקת אחרי: כי מששת את כל כלי מה מצאת מכל כלי ביתך שים כה נגד אחי ואחיך ויוכיחו בין שנינו: זה עשרים שנה אנכי עמך רחליך ועזיך לא שכלו ואילי צאנך לא אכלתי: טרפה לא הבאתי אליך אנכי אחטנה מידי תבקשנה גנבתי יום וגנבתי לילה: הייתי ביום אכלני חרב וקרח בלילה ותדד שנתי מעיני: זה לי עשרים שנה בביתך עבדתיך ארבע עשרה שנה בשתי בנתיך ושש שנים בצאנך ותחלף את משכרתי עשרת מנים: לולי אלהי אבי אלהי אברהם ופחד יצחק היה לי כי עתה ריקם שלחתני את עניי ואת יגיע כפי ראה אלהים ויוכח אמש: ויען לבן ויאמר אל יעקב הבנות בנתי והבנים בני והצאן צאני וכל אשר אתה ראה לי הוא ולבנתי מה אעשה לאלה היום או לבניהן אשר ילדו: ועתה לכה נכרתה ברית אני ואתה והיה לעד ביני ובינך:

Primitiua heb.: ענה · פשע · פלה · שים · יכח · שנה · רחל · בוא · חטא · בקש · היה · נדד · רבע · שנה · חלף · שנה · מנה · היה · ענה · יגע · יכח · ענה · עשה · ילד · כרת · ברת

Trāsla. B. Hiero.

ait. Quam ob cccccccc ccccccccccccccccc cccc culpā meā & ob quod peccatū meū sic exarsisti cc post me: & scrutatus es oēm supellectilē meā. Quid inuenisti de cūcta substātia domus tue? Pone hic corā fribus meis & fribus tuis: & iudicēt inter me & te. Idcirco viginti annis fui tecū? Oues tue & capre steriles nō fuerunt: arietes gregis tui non comedi: nec captū a bestia ostēdi tibi. Ego damnū omne reddebā. Quicquid furtim peribat: a me exigebas: ccc die noctuq; estu vrgebar ccccccccccccccccc & gelu. fugiebatq; sōnus ccccccccccccccccc ab oculis meis. Sicq; p viginti annos ccccccc in domo tua seruiui tibi: quattuordecim ccc pro filiabus: & sex cccc ccccccccccccccccccc p gregibus tuis. Immutasti quoq; mercedē meā decē vicibus. Nisi deus patris mei cccccc abraā & timor isaac affuisset mihi: forsitan ccc modo nudum me dimisisses. Afflictionem meā & laborē manuū mearū respexit deus: & arguit te heri. Rñdit ei laban. ccccccccccccccccc Filie mee & filii cccccc ccccccccccccccccccccc & greges tui & oīa que cernis cccccccccccccc mea sunt. Quid possū facere filiis cccccccccc & nepotibus meis? ccc cccccccccccc cccccc ccc Veni ergo & ineamus fedus: ccccccccccccc vt sit testimonium inter me & te. cccccccccccc

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

et respōdēs iacob: dixit laban: q̄ iniquitas
καὶ ἀποκριθεὶς ἰακὼβ, εἶπε τῷ λάβαν, τί τὸ ἀδίκημά
mea? et quod peccatū meū: q̄ psecut⁹ es post
μου; καὶ τί τὸ ἁμάρτημά μου; ὅτι κατεδίωξας ὀπί-
me? et q̄ scrutat⁹ es oīa vasa do-
σω μου; καὶ ὅτι ἠρεύνηκας πάντα τὰ σκεύη τοῦ οἴ-
mus mee? quid inuenisti de oīb⁹ vasib⁹ tuis? pōe
κου μου; τί εὗρες ἀπὸ πάντων τῶν σκευῶν σου; θὲς
hic corā fratribus tuis et fratribus
ὧδε ἐνώπιον τῶν ἀδελφῶν σου καὶ τῶν ἀδελφῶν
meis: et arguant inter duos nos.
μου, καὶ ἐλεγξάτωσαν ἀναμέσον τῶν δύο ἡμῶν.
hi mihi viginti āni ego sū tecū. oues
ταῦτά μοι εἴκοσι ἔτη ἐγώ εἰμι μετὰ σοῦ. τὰ πρόβα-
tue et capre tue nō fuerūt steriles. arietes
τά σου καὶ αἶγές σου οὐκ ἠτεκνώθησαν. κριοὺς τῶν
ouiū tuarū nō comedi. a bestia comestū nō at-
προβάτων σου οὐ κατέφαγον. θηριόβρωτον οὐκ ἐνή-
tuli tibi. ego soluebā a me ipso furta
νοχά σοι. ἐγὼ ἀπετίννυον παρ᾽ ἐμαυτοῦ κλέμματα
diei: et furta noctis: fui combu-
ἡμέρας, καὶ κλέμματα νυκτός. ἐγενόμην συγκαιό-
stus estu diei: τ glacie
μενος τῷ καύματι τῆς ἡμέρας, καὶ τῷ παγετῷ τῆς
noctis. et fugiebat somnus ab oculis
νυκτός. καὶ ἀφίστατο ὁ ὕπνος ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν
meis. isti mihi viginti āni ego sū in domo tua.
μου. ταῦτά μοι εἴκοσι ἔτη ἐγώ εἰμι ἐν τῇ οἰκίᾳ σου.
seruiui tibi quattuordecim ānos p filia-
ἐδούλευσά σοι δεκατέσσαρα ἔτη ἀντὶ τῶν θυγατέ-
bus tuis: et sex ānos i ouibus tuis. et decē
ρων σου, καὶ ἓξ ἔτη ἐν τοῖς προβάτοις σου. καὶ παρε-
pisti mercedē meā decē agnis. nisi de⁹
λογίσω τὸν μισθόν μου δέκα ἀμνάσιν. εἰ μὴ ὁ θεὸς
patris mei abraā fuisset mihi: τ timor isaac: nunc
τοῦ πατρός μου ἀβραὰμ ἦν μοι, καὶ ὁ φόβος ἰσαάκ, νῦν
vacuū me misisses. humilitatē meā et
ἂν κενόν με ἐξαπέστειλας. τὴν ταπείνωσίν μου καὶ
laborē manuū mearū vidit deus: τ redarguit te
τὸν πόνον τῶν χειρῶν μου εἶδεν ὁ θεός, καὶ ἤλεγξέ σε
heri. respondēs aūt laban: dixit iacob: fi-
χθές. ἀποκριθεὶς δὲ λάβαν, εἶπε τῷ ἰακώβ, αἱ θυγα-
lie: filie mee. τ filii: filii mei. τ pe-
τέρες, θυγατέρες μου. καὶ οἱ υἱοί, υἱοί μου. καὶ τὰ κτή-
cora: pecora mea. τ oīa quecūq; tu vides: mea sūt et
νη, κτήνη μου. καὶ πάντα ὅσα σὺ ὁρᾷς, ἐμά ἐστι καὶ
filiarū mearū. quid faciā istis ho-
τῶν θυγατέρων μου. τί ποιήσω ταύταις σήμε-
die: aut filiis earū: quos pepererūt. nunc ergo ve-
ρον, ἢ τοῖς τέκνοις αὐτῶν, οἷς ἔτεκον. νῦν οὖν δεῦ-
ni disponam⁹ fedus ego et tu. τ erit in
ρο διαθῶμεν διαθήκην ἐγὼ καὶ σύ. καὶ ἔσται εἰς
testimoniū inter me et te.
μαρτύριον ἀναμέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ. cccc ccc cccc

Primitiua chal.

תוב · שוה יכח תרי · שנה תכל · אתא הוה שנק · מנה בעה יום · הוה נדד ישן · שנה רבע תרי · שנה לאה גלה · יכח תוב בנה · עבד אתא · גזר קום הוה

Transla. Chal.

et rñdens iacob dixit ad laban. Que est iniquitas mea: et quod est delictū meū q2 psecut⁹ es post me? Qm̄ attrectasti oīa vasa mea: quid inuenisti de vniuersis vasis domus tue: pone nūc corā fribus meis τ frib⁹ tuis: τ iudicēt inter nos ambos. Istis viginti annis quibus ego fui apud te: oues tue τ capre tue nō fuerūt orbate: τ arietes ouiū tuarū nō comedi. Dilaceratū nō adduxi tibi: quod deficiebat ex numero: a me tu querebas illud: custodiebā in die: τ custodiebam in nocte. in die cōsumabat me estus: τ glacies descēdebat sup me i nocte: et recessit somn⁹ ab oculis meis. Istis viginti annis seruiui tibi in domo tua: quattuordecim annis p duab⁹ filiab⁹ tuis. Et sex ānis pro ouib⁹ tuis: τ mutasti mercedē meā decē vicib⁹: nisi q de⁹ pris mei de⁹ abrahe: τ ille quē timebat isaac fuisset in adiutoriū meū: iā nūc vacuū me dimisisses: labor me⁹ τ afflictio manuū mearū manifesta sūt corā deo: τ arguit te hesterna nocte. Et rñdit laban τ dixit ad iacob. Filie sunt filie mee: τ filii sunt filii mei: τ oues sūt oues mee: τ quecūq; tu vides meū est: τ quid faciā istis filiab⁹ meis hodie: aut filiis earū quos pepererūt. Et nūc veni ineam⁹ fedus ego τ tu: τ sit in testimoniū inter me τ te. ccccccc

Interp. chal.

ואתיב יעקב ואמר ללבן מה חובי ומה סורחני ארי רדיפתא בתראי: ארי משישתא ית כל מאני מה אשכחתא מכל מאני ביתך שוי כען קדם אחי ואחך ויוכחון בין תרוננא: דנן עשרין שנין אנא עמך רחלך ועזך לא אתכילו ודכרי עאנך לא אכלית: דתבירא לא איתיתי לך דהות שגיא מן מניינא מני את בעי לה נטרית ביממא ונטרית בליליא: הויתי ביממא אכלני שרבא וגלידא הוה נחית עלי בליליא ונדת שינתי מעיני: דנן לי עשרין שנין בביתך פלחתך ארבע עשרה שנין בתרתין בנתך ושית שנין בעאנך ואשניתא ית אגרי עשר זמנין: אילולי אלהיה דאבא אלהיה דאברהם ודדחיל ליה יצחק הוה בסעדי ארי כען ריקן שלחתני ית עמלי וית ליאות ידי גלי קדם יי ואוכח ברמשא: ואתיב לבן ואמר ליעקב בנתא בנתי ובניא בני ועאנא עאני וכל דאת חזי דילי הוא ולבנתי מה איעביד לאלין יומא דין או לבניהן דילידן: וכען איתא נגזר קים אנא ואת ויהא לסהיד ביני ובינך:

accipiēs aūt iacob lapidē: statuit eū titulū. dixit
λαβὼν δὲ ἰακὼβ λίθον, ἔστησεν αὐτὸν στήλην. εἶ-
xit aūt iacob fratribus suis. colligi
πε δὲ ἰακὼβ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ, συλλέγε-
te lapides: et collegerūt lapides: et fecerūt
τε λίθους, καὶ συνέλεξαν λίθους, καὶ ἐποίησαν
collē. τ comederūt illic sup collē: et
βουνόν. καὶ ἔφαγον ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ βουνοῦ, καὶ
biberūt τ vocauit eū laban: collis
ἔπιον. καὶ ἐκάλεσεν αὐτὸν λάβαν, βουνὸς τῆς
testimonii. at iacob vocauit eū: col-
μαρτυρίας. ὁ δὲ ἰακὼβ ἐκάλεσεν αὐτόν, βου-
lis testis. dixit aūt laban: tumulus iste
νὸς μάρτυς. εἶπε δὲ λάβαν, ὁ βουνὸς οὗτος
testis ē inter me et te hodie. ppter
μαρτυρεῖ ἀναμέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ σήμερον. διὰ
hoc vocatū est nomē loci: collis testi-
τοῦτο ἐκλήθη τὸ ὄνομα τοῦ τόπου, βουνὸς μαρ-
ficatur: et visio quā dixit. respiciat deus in-
τυρεῖ, καὶ ἡ ὅρασις ἣν εἶπεν. ἐπίδοι ὁ θεὸς ἀ-
ter me et te. q2 discedemus al-
ναμέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ. ὅτι ἀποστησόμεθα ἕτε-
ter ab altero: si humiliaueris fi-
ρος ἀπὸ τοῦ ἑτέρου, εἰ ταπεινώσῃς τὰς θυγα-
lias meas: si acceperis vxores sup fili-
τέρας μου, εἰ λάβῃς γυναῖκας ἐπὶ ταῖς θυγα-
as meas: vide: null⁹ nobiscū ē: de⁹ te-
τράσι μου, ὅρα, οὐδεὶς μεθ᾽ ἡμῶν ἐστιν ὁ θεὸς μάρ-
stis inter me τ te. τ dixit laban
τυς ἀναμέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ. καὶ εἶπε λάβαν
iacob: ecce tumul⁹ iste et titulus
τῷ ἰακώβ, ἰδοὺ ὁ βουνὸς οὗτος καὶ ἡ στήλη,
quē statui inter me et te: testis est.
ἣν ἔστησα ἀναμέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ, μαρτυρεῖ.
tumul⁹ iste τ titul⁹: quē statui: hic te-
ὁ βουνὸς οὗτος καὶ ἡ στήλη, ἣν ἔστησα, αὕτη μαρ-
stis est. si enī trāsgrediar ego ad te: neq;
τυρεῖ. ἐάν τε γὰρ διαβῶ ἐγὼ πρός σε, μὴ δὲ
tu trāsgredtaris ad me collē istū et
σὺ διαβῇς πρός με τὸν βουνὸν τοῦτον καὶ τὴν
titulū istū in malitia. de⁹ abraā τ
στήλην ταύτην ἐπὶ κακίᾳ. ὁ θεὸς ἀβραὰμ καὶ
de⁹ nachor iudicabit inter nos. τ iura-
ὁ θεὸς ναχὼρ κρινεῖ ἀναμέσον ἡμῶν. καὶ ὤμο-
uit iacob per timorē isaac pa-
σεν ἰακὼβ κατὰ τοῦ φόβου ἰσαὰκ τοῦ πα-
tris sui. et sacrificauit sacrificiū i mōte. et voca-
τρὸς αὐτοῦ. καὶ ἔθυσε θυσίαν ἐν τῷ ὄρει. καὶ ἐκάλε-
uit fratres suos: et comederūt τ biberūt: τ
σε τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, καὶ ἔφαγον καὶ ἔπιον, καὶ
dormierunt in mōte. surgēs aūt laban mane:
ἐκοιμήθησαν ἐν τῷ ὄρει. ἀναστὰς δὲ λάβαν τὸ πρωΐ,
osculatus ē filios τ
κατεφίλησε τοὺς υἱοὺς καὶ τὰς

Trāsla. B. Hiero.

Tulit itaq; iacob lapidē: & erexit illū in titulū. Dixitq; fratribus suis. Afferte ccccccccccccc lapides. Qui congregātes fecerunt ccccccccccc tumulum: comederuntq; sup eū. Quē vocauit labā tumulū testis: & iacob cccccccccccccc aceruū testimōii: vterq; iuxta proprietatē lingue sue. Dixitq; laban. Tumulus iste testis erit inter me & te hodie: & idcirco appellatū est nomē eius galaad. i. tumulus testis. Et adiecit labā. Intueatur & iudicet dominus iter nos: qn̄ recesserimus a nobis: si afflixeris filias meas: & si itroduxeris alias vxores sup eas. Nullus sermonis nr̄i testis ē absq; deo: qui p̄sens respicit. Dixitq; rursus ad iacob. En cccccccccccccc tumulus hic & lapis cc ccccccccccccccccccc ccccc quem erexi: inter me & te testis erit. cccccccc Tumulus inquā iste & lapis sint in testimōiū: si aut ego transiero cc ccccccccccccccccccccccc illum pergens ad te: aut tu preterieris cccccc malum mihi cogitans. ccccccccccc ccccccccccc Deus abraam cccccccc ccccccccccccccccccccccc & deus nachor iudicet inter nos: cccccccccccc deus patris eorū. Iurauit ergo iacob p timorē pris sui isaac: imolatisq; victimis cccccccccc i mōte vocauit fratres suos vt ederent cccccccc panē. Qui cū comedissent: māserunt ibi. Labā vero de nocte cōsurgēs: osculatus est filios

ויקח יעקב אבן וירימה מצבה: ויאמר יעקב לאחיו לקטו אבנים ויקחו אבנים ויעשו גל ויאכלו שם על הגל: ויקרא לו לבן יגר שהדותא ויעקב קרא לו גלעד: ויאמר לבן הגל הזה עד ביני ובינך היום על כן קרא שמו גלעד: והמצפה אשר אמר יצף יהוה ביני ובינך כי נסתר איש מרעהו: אם תענה את בנתי ואם תקח נשים על בנתי אין איש עמנו ראה אלהים עד ביני ובינך: ויאמר לבן ליעקב הנה הגל הזה והנה המצבה אשר יריתי ביני ובינך: עד הגל הזה ועדה המצבה אם אני לא אעבר אליך את הגל הזה ואם אתה לא תעבר אלי את הגל הזה ואת המצבה הזאת לרעה: אלהי אברהם ואלהי נחור ישפטו בינינו אלהי אביהם וישבע יעקב בפחד אביו יצחק: ויזבח יעקב זבח בהר ויקרא לאחיו לאכל לחם ויאכלו לחם וילינו בהר: וישכם לבן בבקר וינשק לבניו

Primitiua heb.: לקח רום נצב · עשה · גלל אכל קרא · צפה · סתר ענה · נשה · ירה · עבר · צוה · רעה · שפט · שבע · זבח · קרא · אכל לון · שכם נשק

Transla. Chal.

ונסיב יעקב אבנא וארמה קמא: ואמר יעקב לאחוהי לקוטו אבנין ונסיבו אבנין ועבדו דגורא ואכלו תמן על דגורא: וקרא ליה לבן יגר סהדותא ויעקב קרא ליה גלעד: ואמר לבן דגורא הדין סהיד ביני ובינך יומא דין על כן קרא שמיה גלעד: וסכותא דאמר יסך מימרא דיי ביני ובינך ארי נתכסי גבר מחבריה: אם תעני ית בנתי ואם תסב נשין על בנתי לית אינש עמנא חזי מימרא דיי סהיד ביני ובינך: ואמר לבן ליעקב הא דגורא הדין והא קמתא דאקימית ביני ובינך: סהיד דגורא הדין וסהדא קמתא אם אנא לא אעבר לותך ית דגורא הדין ואם את לא תעבר לותי ית דגורא הדין וית קמתא הדא לבישו: אלהיה דאברהם ואלהיה דנחור ידונון בינגא אלהיה דאבוהון וקיים יעקב בדדחיל ליה אבוהי יצחק: ונכיס יעקב נכסתא בטורא וקרא לאחוהי למיכל לחמא ואכלו לחמא וביתו בטורא: ואקדים לבן בצפרא ונשיק לבנוהי

Interp. chal.

et tulit iacob lapidem: τ erexit eum in titulum. Et ait iacob fratribus suis. Colligite lapides: τ tulerūt lapides τ fecerunt aceruū: τ comederūt ibi super aceruum. Et vocauit eum laban aceruū testimonii. Jacob autem appellauit eum galaad. et ait laban. Aceruus iste erit testis inter me τ inter te hodie: ideo appellauit nomen eius galaad τ speculam: quia dixit. Speculetur verbum domini inter me τ te: quando absentes fuerimus vnusquisq; a proximo suo. Si afflixeris filias meas: τ si acceperis vxores super filias meas: non est vir nobiscum: vide q verbū domini est testis inter me τ te. Et dixit laban ad iacob. Ecce tumulus iste. et ecce titulus quē erexi inter me τ te: testis tumulus iste τ testis titulus: q ego non trāsibo tumulū hunc ad te: τ q tu non pertransibis tumulū hunc et titulū hūc in malū mihi. Deus abrahā τ deus nachor iudicent inter nos: deus patrum eorū. Et iurauit iacob per illum quem timebat pater suus isaac. Et immolauit iacob victimā in monte: τ vocauit fratres suos: vt comederent panem: τ comederunt panem: et dormierunt in monte. Et surrexit laban mane: τ osculatus est filios suos: cccccccccccccccccccccc

Primitiua chal.

רום קום · סכא אמר כסה · ענה נסב נשה · חזא קום · עבר · דון · קום · אכל קדם

וּלְבְנוֹתָיו וַיְבָרֶךְ אֶתְהֶם וַיֵּלֶךְ וַיָּשָׁב לָבָן לִמְקֹמוֹ׃

Cap. xxxij.

וְיַעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ בוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים׃ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כַּאֲשֶׁר רָאָם מַחֲנֵה אֱלֹהִים זֶה וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא מַחֲנָיִם׃ וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים לְפָנָיו אֶל עֵשָׂו אָחִיו אַרְצָה שֵׂעִיר שְׂדֵה אֱדוֹם׃ וַיְצַו אֹתָם לֵאמֹר כֹּה תֹאמְרוּן לַאדֹנִי לְעֵשָׂו כֹּה אָמַר עַבְדְּךָ יַעֲקֹב עִם לָבָן גַּרְתִּי וָאֵחַר עַד עָתָּה׃ וַיְהִי לִי שׁוֹר וַחֲמוֹר צֹאן וְעֶבֶד וְשִׁפְחָה וָאֶשְׁלְחָה לְהַגִּיד לַאדֹנִי לִמְצֹא חֵן בְּעֵינֶיךָ׃ וַיָּשֻׁבוּ הַמַּלְאָכִים אֶל יַעֲקֹב לֵאמֹר בָּאנוּ אֶל אָחִיךָ אֶל עֵשָׂו וְגַם הֹלֵךְ לִקְרָאתְךָ וְאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ עִמּוֹ׃ וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד וַיֵּצֶר לוֹ וַיַּחַץ אֶת הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ וְאֶת הַצֹּאן וְאֶת הַבָּקָר וְהַגְּמַלִּים לִשְׁנֵי מַחֲנוֹת׃ וַיֹּאמֶר אִם יָבוֹא עֵשָׂו אֶל הַמַּחֲנֶה הָאַחַת וְהִכָּהוּ וְהָיָה הַמַּחֲנֶה הַנִּשְׁאָר לִפְלֵיטָה׃ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֱלֹהֵי אָבִי אַבְרָהָם וֵאלֹהֵי אָבִי יִצְחָק יְהוָה הָאֹמֵר אֵלַי שׁוּב לְאַרְצְךָ וּלְמוֹלַדְתְּךָ

& filias suas: & benedixit illis: reuersusque est in locum suum. Ca. 32.

Iacob autem abiit itinere quo ceperat: fueruntque ei obuiam angeli dei. Quos cum vidisset ait: Castra dei sunt hec. Et appellauit nomen loci illius manaim, i. castra. Misit autem & nuncios ante se ad esau fratrem suum in terra seir in regione edom: precepitque eis dicens: Sic loquimini domino meo esau. Hec dicit frater tuus iacob. Apud laban peregrinatus sum: & fui vsque in presentem diem. Habeo boues & asinos & oues & seruos & ancillas: mittoque nunc legationem ad dominum meum: vt inueniam gratiam in conspectu tuo. Reuersique sunt nuncii ad iacob dicentes. Venimus ad esau fratrem tuum & ecce properat in occursum tuum cum quadringentis viris. Timuit iacob valde: & perterritus diuisit populum qui secum erat: greges quoque & oues & boues & camelos in duas turmas dicens. Si venerit esau ad vnam turmam & percusserit eam: alia turma que reliqua est saluabitur. Dixitque iacob. Deus patris mei abraam: & deus patris mei isaac domine qui dixisti mihi reuertere in terram tuam & in locum natiuitatis tue:

θυγατέρας αὐτοῦ. καὶ εὐλόγησεν αὐτούς. καὶ ἀποστραφεὶς λάβαν εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. Ca. 32.

Καὶ ἰακὼβ ἀπῆλθε τὴν ὁδὸν αὐτοῦ. καὶ ἀναβλέψας, εἶδε παρεμβολὴν θεοῦ παρεμβεβληκυῖαν. καὶ συνήντησαν αὐτῷ οἱ ἄγγελοι τοῦ θεοῦ. εἶπε δὲ ἰακὼβ, ἡνίκα εἶδεν αὐτούς, παρεμβολὴ θεοῦ αὕτη. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου, παρεμβολαί. ἀπέστειλε δὲ ἰακὼβ ἀγγέλους ἔμπροσθεν αὐτοῦ πρὸς ἠσαῦ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ εἰς γῆν σηείρ, εἰς χώραν ἐδώμ. καὶ ἐνετείλατο αὐτοῖς, λέγων, οὕτως ἐρεῖτε τῷ κυρίῳ μου ἠσαῦ, οὕτως λέγει ὁ παῖς σου ἰακώβ, μετὰ λάβαν παρῴκησα, καὶ ἐχρόνισα ἕως τοῦ νῦν, καὶ ἐγένοντό μοι βόες, καὶ ὄνοι, καὶ πρόβατα, καὶ παῖδες, καὶ παιδίσκαι. καὶ ἀπέστειλα τῷ κυρίῳ μου ἠσαῦ ἀπαγγεῖλαι, ἵνα εὕρῃ ὁ παῖς σου χάριν ἐναντίον σου. καὶ ἀπέστρεψαν οἱ ἄγγελοι πρὸς ἰακώβ, λέγοντες, ἤλθομεν πρὸς τὸν ἀδελφόν σου ἠσαῦ. καὶ ἰδοὺ αὐτὸς ἔρχεται εἰς συνάντησίν σου, καὶ τετρακόσιοι ἄνδρες μετ' αὐτοῦ. ἐφοβήθη δὲ ἰακὼβ σφόδρα, καὶ ἠπορεῖτο. καὶ διεῖλε τὸν λαὸν τὸν μετ' αὐτοῦ, καὶ τοὺς βόας, καὶ τὰ πρόβατα εἰς δύο παρεμβολάς. καὶ εἶπεν ἰακώβ, ἐὰν ἔλθῃ ἠσαῦ εἰς παρεμβολὴν μίαν, καὶ κόψῃ αὐτήν, ἔσται ἡ παρεμβολὴ ἡ δευτέρα εἰς τὸ σώζεσθαι. εἶπε δὲ ἰακώβ, ὁ θεὸς τοῦ πατρός μου ἀβραάμ, καὶ ὁ θεὸς τοῦ πατρός μου ἰσαάκ, κύριε ὁ εἰπών μοι, ἀπότρεχε εἰς τὴν γῆν τῆς γενέσεώς σου,

filias suas et benedixit eis. et reuersus laban in locum suum. Ca. 32. Et iacob abiit viam suam. et respiciens: vidit castra dei castrametata. et obuiauerunt ei angeli dei. dixit autem iacob: quando vidit eos: castra dei ista. et vocauit nomen loci illius: castra. misit autem iacob nuncios ante se ad esau fratrem suum in terram seir: in regionem edom. et precepit eis: dicens: sic dicetis domino meo esau: sic dicit seruus tuus iacob: cum laban habitaui: et moratus sum vsque nunc. et fuerunt mihi boues: et asini: et oues: et serui: et ancille. et misi domino meo esau nunciare: vt inueniat seruus tuus gratiam coram te. et reuersi sunt nuncii ad iacob: dicentes: venimus ad fratrem tuum esau. et ecce ipse venit in occursum tuum: et quadringenti viri cum eo. timuit autem iacob valde: et dubitauit. et diuisit populum qui cum eo: et boues: et oues in duas turmas. et dixit iacob: si venerit esau ad turmam vnam: et percusserit eam: erit turma secunda vt saluetur. dixit autem iacob: deus patris mei abraam: et deus patris mei isaac: domine qui dixisti mihi reuertere in terram natiuitatis tue:

Primitiua chal. Transla. Chal. Interp. chal.

et filias suas: et benedixit eis: et abiit. et reuersus est laban in locum suum. Cap. 32.

Iacob autem abiit per viam suam: et obuiauerunt ei angeli dei. Et ait iacob quando vidit eos: castra a facie dei sunt hec. Et vocauit nomen loci illius manaim. Et misit iacob nuncios ante se ad esau fratrem suum ad terram seir regionis idumee: et precepit eis dicens. Sic dicetis domino meo esau: hec dicit seruus tuus iacob: apud laban peregrinatus sum: et moratus sum vsque nunc. Habeo boues et asinos et oues et seruos et ancillas: et mitto vt indicem domino meo: vt inueniam gratiam in oculis tuis. Et reuersi sunt nuncii ad iacob dicentes: venimus ad fratrem tuum esau: et ipse quoque venit in occursum tuum: et quadringenti viri cum eo. Et timuit iacob valde et angustiatus est: et diuisit populum qui erat cum eo: et oues et boues et camelos in duas turmas. et ait. Si venerit esau ad vnam turmam: et percusserit eam: turma que reliqua est saluabitur. et dixit iacob. Deus patris mei abraham et deus patris mei isaac: dominus qui dixit mihi: reuertere in terram tuam et in locum natiuitatis tue:

Ca. xxxij.

וּלִבְנָתֵיהּ וּבָרֵיךְ יָתְהוֹן וַאֲזַל וְתָב לָבָן לְאַתְרֵיהּ׃ וְיַעֲקֹב אֲזַל לְאוֹרְחֵיהּ וְעָרַעוּ בֵיהּ מַלְאֲכַיָּא דַּייָ׃ וַאֲמַר יַעֲקֹב כַּד חֲזָנוּן מַשְׁרִיתָא מִן קֳדָם יְיָ דֵּין וּקְרָא שְׁמָא דְּאַתְרָא הַהוּא מַחֲנָיִם׃ וּשְׁלַח יַעֲקֹב אִזְגַּדִּין קֳדָמוֹהִי לְוָת עֵשָׂו אֲחוּהִי לְאַרְעָא דְשֵׂעִיר לַחֲקַל אֱדוֹם׃ וּפַקֵּיד יָתְהוֹן לְמֵימַר כְּדֵין תֵּימְרוּן לְרִבּוֹנִי לְעֵשָׂו כִּדְנַן אֲמַר עַבְדָּךְ יַעֲקֹב עִם לָבָן דָּרֵית וְאוֹחַרִית עַד כְּעַן׃ וַהֲווֹ לִי תּוֹרִין וַחֲמָרִין עָאן וְעַבְדִּין וְאַמְהָן וְשַׁלְחֵית לְחַוָּאָה לְרִבּוֹנִי לְאַשְׁכָּחָא רַחֲמִין בְּעֵינָךְ׃ וְתָבוּ אִזְגַּדַּיָּא לְוָת יַעֲקֹב לְמֵימַר אֲתֵינָא לְוָת אֲחוּךְ לְוָת עֵשָׂו וְאַף אָזֵיל לְקַדָּמוּתָךְ וְאַרְבַּע מְאָה גֻבְרִין עִמֵּיהּ׃ וּדְחֵיל יַעֲקֹב לַחֲדָא וַעֲקַת לֵיהּ וּפַלֵּיג יָת עַמָּא דְּעִמֵּיהּ וְיָת עָנָא וְיָת תּוֹרֵי וְגַמְלַיָּא לִתְרֵין מַשְׁרְיָן׃ וַאֲמַר אִם יֵיתֵי עֵשָׂו לְמַשְׁרִיתָא חֲדָא וְיִמְחֵינַהּ וּתְהֵי מַשְׁרִיתָא דְּיִשְׁתְּאַר לְשֵׁיזָבָא׃ וַאֲמַר יַעֲקֹב אֱלָהֵיהּ דְּאַבָּא אַבְרָהָם וֵאלָהֵיהּ דְּאַבָּא יִצְחָק יְיָ דַּאֲמַר לִי תּוּב לְאַרְעָךְ וּלְיַלָּדוּתָךְ

וְאֵיטִיבָה עִמָּךְ׃ קָטֹנְתִּי מִכֹּל הַחֲסָדִים וּמִכָּל הָאֱמֶת אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת עַבְדֶּךָ כִּי בְמַקְלִי עָבַרְתִּי אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה וְעַתָּה הָיִיתִי לִשְׁנֵי מַחֲנוֹת׃ הַצִּילֵנִי נָא מִיַּד אָחִי מִיַּד עֵשָׂו כִּי יָרֵא אָנֹכִי אֹתוֹ פֶּן יָבוֹא וְהִכַּנִי אֵם עַל בָּנִים׃ וְאַתָּה אָמַרְתָּ הֵיטֵב אֵיטִיב עִמָּךְ וְשַׂמְתִּי אֶת זַרְעֲךָ כְּחוֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא יִסָּפֵר מֵרֹב׃ וַיָּלֶן שָׁם בַּלַּיְלָה הַהוּא וַיִּקַּח מִן הַבָּא בְיָדוֹ מִנְחָה לְעֵשָׂו אָחִיו׃ עִזִּים מָאתַיִם וּתְיָשִׁים עֶשְׂרִים רְחֵלִים מָאתַיִם וְאֵילִים עֶשְׂרִים׃ גְּמַלִּים מֵינִיקוֹת וּבְנֵיהֶם שְׁלֹשִׁים פָּרוֹת אַרְבָּעִים וּפָרִים עֲשָׂרָה אֲתֹנֹת עֶשְׂרִים וַעְיָרִם עֲשָׂרָה׃ וַיִּתֵּן בְּיַד עֲבָדָיו עֵדֶר עֵדֶר לְבַדּוֹ וַיֹּאמֶר אֶל עֲבָדָיו עִבְרוּ לְפָנַי וְרֶוַח תָּשִׂימוּ בֵּין עֵדֶר וּבֵין עֵדֶר׃ וַיְצַו אֶת הָרִאשׁוֹן לֵאמֹר כִּי יִפְגָשְׁךָ עֵשָׂו אָחִי וּשְׁאֵלְךָ לֵאמֹר לְמִי אַתָּה וְאָנָה תֵלֵךְ וּלְמִי אֵלֶּה לְפָנֶיךָ׃ וְאָמַרְתָּ לְעַבְדְּךָ לְיַעֲקֹב מִנְחָה הִוא שְׁלוּחָה לַאדֹנִי לְעֵשָׂו וְהִנֵּה גַם הוּא אַחֲרֵינוּ׃ וַיְצַו גַּם אֶת הַשֵּׁנִי גַּם

& benefaciam tibi: minor sum cunctis miserationibus tuis & veritate tua: quam explesti seruo tuo. In baculo meo transiui iordanem istum: & nunc cum duabus turmis regredior. Erue me de manu fratris mei esau: quia valde eum timeo: ne forte veniens percutiat matrem cum filiis. Tu locutus es quod benefaceres mihi: & dilatares semen meum sicut arenam maris: que pre multitudine numerari non potest. Cumque dormisset ibi nocte illa: separauit de his que habebat munera Esau fratri suo capras ducentas: hircos viginti oues ducentas: & arietes viginti: camelos fetas cum pullis suis triginta: vaccas quadraginta: & tauros viginti: asinas viginti & pullos earum decem. Et misit per manus seruorum suorum singulos seorsum greges: dixitque pueris suis. Antecedite me: & sit spacium inter gregem & gregem. Et precepit priori dicens. Si obuium habueris fratrem meum esau: & interrogauerit te: cuius es aut quo vadis: aut cuius sunt ista que sequeris: respondebis. Serui tui Iacob. Munera misit domino suo esau: ipse quoque post nos venit. Similiter dedit mandata secundo & tertio:

εὖ σοι ποιήσω, ἱκανούσθω μοι ἀπὸ πάσης δικαιοσύνης, καὶ ἀπὸ πάσης ἀληθείας, ἧς ἐποίησας τῷ παιδί σου. ἐν γὰρ τῇ ῥάβδῳ μου ταύτῃ διέβην τὸν ἰορδάνην τοῦτον. νυνὶ δὲ γέγονα εἰς δύο παρεμβολάς. ἐξελοῦ με ἐκ χειρὸς τοῦ ἀδελφοῦ μου, ἐκ χειρὸς ἠσαῦ, ὅτι φοβοῦμαι αὐτὸν ἐγώ, μή ποτε ἐλθὼν πατάξῃ με, καὶ μητέρα ἐπὶ τέκνοις. σὺ δὲ εἶπας, εὖ σοι ποιήσω. καὶ θήσω τὸ σπέρμα σου ὡς τὴν ἄμμον τῆς θαλάσσης, ἣ οὐκ ἀριθμηθήσεται ὑπὸ τοῦ πλήθους. καὶ ἐκοιμήθη ἐκεῖ τὴν νύκτα ἐκείνην. καὶ ἔλαβεν ὧν ἔφερε δῶρα, καὶ ἐξαπέστειλεν ἠσαῦ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, αἶγας διακοσίας, τράγους εἴκοσι, πρόβατα διακόσια, κριοὺς εἴκοσι, καμήλους θηλαζούσας, καὶ τὰ παιδία αὐτῶν τριάκοντα, βόας τεσσαράκοντα, ταύρους εἴκοσι, ὄνους εἴκοσι, καὶ πώλους δέκα. καὶ ἔδωκεν αὐτὰ διὰ χειρὸς τοῖς παισὶν αὐτοῦ ποίμνιον κατὰ μόνας. καὶ εἶπε τοῖς παισὶν αὐτοῦ, προπορεύεσθε ἔμπροσθέν μου, καὶ διάστημα ποιεῖτε ἀναμέσον ποίμνης καὶ ποίμνης. καὶ ἐνετείλατο τῷ πρώτῳ, λέγων, ἐάν σοι συναντήσῃ ἠσαῦ ὁ ἀδελφός μου, καὶ ἐρωτᾷ σε, λέγων, τίνος εἶ; καὶ ποῦ πορεύῃ; καὶ τίνος ταῦτα τὰ προπορευόμενά σου; ἐρεῖς τοῦ παιδός σου ἰακώβ, δῶρα ἀπέσταλκε τῷ κυρίῳ μου ἠσαῦ. καὶ ἰδοὺ αὐτὸς ὀπίσω ἡμῶν. καὶ ἐνετείλατο τῷ πρώτῳ, καὶ τῷ δευτέρῳ, καὶ τῷ τρίτῳ,

et bene tibi faciam: sufficiat mihi ab omni iusticia: et ab omni veritate: quam fecisti seruo tuo. in enim virga mea hac transiui iordanem hunc. nunc autem factus sum in duas turmas. erue me de manu fratris mei: de manu esau: quia timeo eum ego: ne forte veniens percutiat me: et matrem super filios. tu autem dixisti: bene tibi faciam. et ponam semen tuum sicut arenam maris: quod non numerabitur pre multitudine. et dormiuit ibi nocte illa. et accepit de quibus ferebat munera: et misit esau fratri suo: capras ducentas: hircos viginti: oues ducentas: arietes viginti: camelos lactantes: et filios eorum triginta: boues quadraginta: tauros viginti: asinos viginti: et pullos decem. et dedit ea per manum seruis suis gregem singulariter. et dixit pueris suis: ite ante me: et spacium facite inter gregem et gregem. et precepit primo dicens: si obuiauerit tibi esau frater meus: et interrogauerit te: dicens: cuius es? et quo vadis? et cuius ista que antecedunt te? dices serui tui iacob: dona misit domino meo esau. et ecce ipse post nos. et precepit primo: et secundo: et tertio:

Transla. Chal. Interp. chal. Primitiua chal.

וְאוֹטֵיב עִמָּךְ׃ זְעֵירָן זָכְוָתִי מִכֹּל חִסְדִּין וּמִכָּל טָבְוָן דַּעֲבַדְתְּ עִם עַבְדָּךְ אֲרֵי יְחִידַאי עֲבָרִית יָת יַרְדְּנָא הָדֵין וּכְעַן הֲוֵיתִי לִתְרֵין מַשְׁרְיָן׃ שֵׁיזֵבְנִי כְּעַן מִידָא דַאֲחִי מִידָא דְעֵשָׂו אֲרֵי דָּחֵיל אֲנָא מִנֵּיהּ דִּלְמָא יֵיתֵי וְיִקְטְלִנַּנִי אִמָּא עַל בְּנַיָּא׃ וְאַתְּ אֲמַרְתְּ אוֹטָבָא אוֹטֵיב עִמָּךְ וַאֲשַׁוֵּי יָת בְּנָךְ סַגִּיאִין כְּחָלָא דְיַמָּא דְּלָא יִתְמְנוֹן מִסְּגֵי׃ וּבָת תַּמָּן בְּלֵילְיָא הַהוּא וּנְסֵיב מִן דְּאַיְתִי בִידֵיהּ תִּקְרֻבְתָּא לְעֵשָׂו אֲחוּהִי׃ עִזֵּי מָאתַן וּתְיָשֵׁי עַשְׂרִין רַחְלֵי מָאתַן וְדִכְרֵי עַשְׂרִין׃ גַּמְלֵי מֵינְקָתָא וּבְנֵיהוֹן תְּלָתִין תּוֹרָתָא אַרְבְּעִין וְתוֹרֵי עַסְרָא אֲתָנָא עַשְׂרִין וְעִילֵי עַסְרָא׃ וִיהַב בְּיַד עַבְדּוֹהִי עֶדְרָא עֶדְרָא לִלְחוֹדוֹהִי וַאֲמַר לְעַבְדּוֹהִי עִבַרוּ קֳדָמַי וּרְוָחָא תְּשַׁוּוֹן בֵּין עֶדְרָא וּבֵין עֶדְרָא׃ וּפַקֵּיד יָת קַדְמָאָה לְמֵימַר אֲרֵי יְעָרְעִנָּךְ עֵשָׂו אֲחִי וְיִשְׁאֲלִנָּךְ לְמֵימַר דְּמַאן אַתְּ וּלְאָן אַתְּ אָזֵיל וּלְמַאן אִלֵּין דְּקֳדָמָךְ׃ וְתֵימַר דְּעַבְדָּךְ דְּיַעֲקֹב תִּקְרֻבְתָּא הִיא דִּמְשַׁלְּחָא לְרִבּוֹנִי לְעֵשָׂו וְהָא אַף הוּא אָתֵי בַתְרַנָא׃ וּפַקֵּיד אַף יָת תִּנְיָנָא אַף יָת תְּלִיתָאָה אַף

et benefaciam tibi. Minora sunt merita mea omnibus misericordiis et beneficiis que fecisti cum seruo tuo: quia solus transiui Iordanem istum et nunc factus sum in duas turmas. libera me obsecro de manu fratris mei de manu esau: quia ego timeo eum: ne forte veniat et interficiat matrem cum filiis. Tu autem dixisti benefaciendo benefaciam tibi: et ponam filios tuos multos quasi arenam maris: que non numerabitur pre multitudine. Et dormiuit ibi in nocte illa: et tulit de his que habebat in manu sua munus esau fratri suo: capras ducentas et hircos viginti: oues ducentas et arietes viginti: camelos lactantes et filios earum triginta: vaccas quadraginta et tauros decem: asinas viginti et pullos decem. Et tradidit in manu seruorum suorum singulos greges seorsum. Et ait seruis suis. Transite ante me et ponetis spacium inter gregem et gregem. Et precepit primo dicens. Si obuiauerit tibi esau frater meus: et interrogauerit te dicens. Cuius es tu: et quo vadis: et cuius sunt ista que ducis ante te? Dices serui tui iacob: munus est missum domino meo esau: et ecce ipse quoque venit post nos. Et precepit etiam secundo et tertio

את כל ההלכים אחרי העדרים
לאמר כדבר הזה תדברון אל
עשו במצאכם אתו: ואמרתם גם
הנה עבדך יעקב אחרינו כי אמר
אכפרה פניו במנחה ההלכת לפני
ואחרי כן אראה פניו אולי ישא
פני: ותעבר המנחה על פניו והוא
לן בלילה ההוא במחנה: ויקם
בלילה הוא ויקח את שתי נשיו
ואת שתי שפחתיו ואת אחד
עשר ילדיו ויעבר את מעבר יבק:
ויקחם ויעברם את הנחל ויעבר
את אשר לו: ויותר יעקב לבדו
ויאבק איש עמו עד עלות השחר:
וירא כי לא יכל לו ויגע בכף
ירכו ותקע כף ירך יעקב בהאבקו
עמו: ויאמר שלחני כי עלה
השחר ויאמר לא אשלחך כי
אם ברכתני: ויאמר אליו מה
שמך ויאמר יעקב: ויאמר לא
יעקב יאמר עוד שמך כי אם
ישראל כי שרית עם אלהים
ועם אנשים ותוכל: וישאל
יעקב ויאמר הגידה נא שמך
ויאמר למה זה תשאל לשמי
ויברך אתו שם: ויקרא יעקב
שם המקום פניאל כי ראיתי

דבר · כפר פנה · ראה נשא · עבר · לון חנה קום · לקח שנה נשה · עבר · יתר · אבק עלה · ראה נגע · קעע אבק · שלח · אמר · שרה · שאל · נגד · ברך קרא · קום ראה

cunctis qui sequebātur greges: dicens. Iisdē verbis loquimini ad esau cū inueneritis eū: & addetis. Ipse quoq; seruus tuus iacob iter nostrum insequitur. Dixit enim. Placabo illū muneribus q̄ pcedunt: & postea videbo illū. Forsitā propiciabitur mihi. Precesserūt itaq; munera ante eū: ipse vero māsit nocte illa in castris. Cumq; mature surrexisset: tulit duas vxores suas & totidem famulas cū vndecim filiis: & transiuit vadū iaboch. Traductisq; omnibus que ad se pertinebant: mansit solus. & ecce vir luctabatur cū eo vsq; mane. Qui cū videret q̄ eū superare non posset: tetigit neruum femoris eius: & statim emarcuit. Dixitq; ad eū. Dimitte me. Iam enim ascendit aurora. Rñdit. non dimittam te nisi benedixeris mihi. Ait ergo. Quod est nomē tibi. Rñdit. Iacob. At ille. Nequaq̄ inquit iacob appellabitur nomen tuum: sed israel. Qm̄ si cōtra deum fortis fuisti: quāto magis cōtra hoīes p̄ualebis. Interrogauit eū iacob. Dic mihi quo appellaris nomine. Respōdit. Cur queris nomen meum? Et bñdixit ei in eodē loco. Vocauitq; iacob nomē loci illius phanuel: dicens. Vidi

et oibus antecedētibus post greges
καὶ πᾶσι τοῖς προπορευομένοις ὀπίσω τῶν ποιμνίων
istos: dicēs: sm verbū hoc loquimini
τούτων, λέγων, κατὰ τὸ ῥῆμα τοῦτο λαλήσατε
esau cū inueneritis eū vos. et dicetis: ecce seruus
ἠσαῦ ἐν τῷ εὑρεῖν αὐτὸν ὑμᾶς. καὶ ἐρεῖτε, ἰδοὺ ὁ παῖς
tuus venit post nos. dixit enī placabo
σου παραγίνεται ὀπίσω ἡμῶν. εἶπε γὰρ ἐξιλάσομαι
faciem eius in donis precedentibus:
τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐν τοῖς δώροις τοῖς προπορευομένοις,
et post hoc, videbo faciem eius.
καὶ μετὰ τοῦτο ὄψομαι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ.
forsitā.n. suscipiet faciem meā. et precesserūt
ἴσως γὰρ προσδέξεται τὸ πρόσωπόν μου. καὶ παρεπορεύετο
munera ante faciē suā. ipse āt
τὰ δῶρα κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ. αὐτὸς δὲ
dormiuit nocte illa in castris. surgēs
ἐκοιμήθη τὴν νύκτα ἐκείνην ἐν τῇ παρεμβολῇ. ἀναστὰς
āt nocte illa: accepit duas mulieres: et
δὲ τὴν νύκτα ἐκείνην, ἔλαβε τὰς δύο γυναῖκας, καὶ
duas ancillas: et vndecim filios suos:
τὰς δύο παιδίσκας, καὶ τὰ ἕνδεκα παιδία αὐτοῦ,
et trāsiuit trāsitū iaboch. et accepit eos:
καὶ διέβη τὴν διάβασιν τοῦ ἰαβώχ. καὶ ἔλαβεν αὐτούς,
et trāsiuit torrētē. et traduxit oia
καὶ διέβη τὸν χειμάρρουν. καὶ διεβίβασε πάντα
sua. relictus ē āt iacob solus. et luctabatur
τὰ αὐτοῦ. ὑπελείφθη δὲ ἰακὼβ μόνος. καὶ ἐπάλαιεν
homo cū eo vsq; ad mane. vidit āt: q̄ nō potest
ἄνθρωπος μετ' αὐτοῦ ἕως πρωΐ. εἶδε δὲ, ὅτι οὐ δύναται
ad eum. et tetigit latitudinē femoris eius:
πρὸς αὐτόν. καὶ ἥψατο τοῦ πλάτους τοῦ μηροῦ αὐτοῦ,
et emarcuit latitudo femoris iacob cū luctaretur ipse cū eo. et dixit ei:
καὶ ἐνάρκησε τὸ πλάτος τοῦ μηροῦ ἰακὼβ ἐν τῷ παλαίειν αὐτὸν μετ' αὐτοῦ. καὶ εἶπεν αὐτῷ,
dimitte me. ascēdit.n. diluculū. ille āt dixit: nō
ἀπόστειλόν με. ἀνέβη γὰρ ὁ ὄρθρος. ὁ δὲ εἶπεν, οὐ
te dimittā: nisi mihi bñdixeris. dixit āt illi:
μή σε ἀποστείλω, ἐὰν μή με εὐλογήσῃς. εἶπε δὲ αὐτῷ,
qd̄ nomē tibi? dixit āt: iacob. dixit āt illi. nō vocabitur
τί ὄνομά σοι; εἶπε δέ, ἰακώβ. εἶπε δὲ αὐτῷ, οὐ κληθήσεται
vltra nomē tuū iacob: sed israel erit
ἔτι τὸ ὄνομά σου ἰακώβ, ἀλλ' ἰσραὴλ ἔσται
nomē tuū. qm̄ preualuisti cum deo: et cū
τὸ ὄνομά σου. ὅτι ἐνίσχυσας μετὰ τοῦ θεοῦ, καὶ μετὰ
hoibus potens. iterrogauit āt iacob: et dixit: indica
ἀνθρώπων δυνατός. ἠρώτησε δὲ ἰακώβ, καὶ εἶπεν, ἀνάγγειλόν
mihi nomē tuū: et ait: quare hoc iterrogas
μοι τὸ ὄνομά σου, καὶ εἶπεν, ἵνα τί τοῦτο ἐρωτᾷς
tu nomē meū? et bñdixit ei illic. et vocauit
σὺ τὸ ὄνομά μου; καὶ εὐλόγησεν αὐτὸν ἐκεῖ. καὶ ἐκάλεσε
nomē loci illius: facies dei. vidi enī
τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου, εἶδος θεοῦ. εἶδον γὰρ

Osee. 12.a. · Infra. 35.b. · Iudic. 13.c.

Primitiua chal.

אמר מלל שכח · אתא נוח · קרב חזא נסב · בית שרא קום · תרי נשא אחד · עבר עבר שאר · שדל נסק פתח · זוע שלח · אמר · רבי חוה · חזה

Transla. Chal.

omnibus quoq; qui sequēbātur greges dicēs. Secūdum verbum hoc loquimini cum esau qñ inueneritis eum: dicetisq;. Ecce quoq; seruus tuus iacob venit post nos: quia dixit quiescere faciā iram eius munere qd̄ precedit ante me: et postea videbo faciē eius: forsitan suscipiet faciem meā. Et processit munus ante faciem suam: et ipse dormiuit nocte illa in castris. et surrexit ipsa nocte: et tulit duas vxores suas et duas concubinas suas et vndecim filios suos: et transiuit vadum iaboch. et tulit eos et traduxit eos per torrentē: et traduxit omnia sua. et remansit iacob solus: et luctabatur vir cum eo donec ascendit aurora. Et vidit q̄ nō potuisset cum eo: et tetigit in palmam femoris eius: et cōmota est palma femoris iacob cum luctaretur cum eo: et ait. Dimitte me: quia ascendit aurora: et dixit ei. Non dimittā te: nisi benedixeris mihi. Et dixit ei. Quod est nomē tuum: et ait. iacob: et dixit ei. Non dicetur vltra iacob nomen tuum: sed israel: quoniam princeps es tu coram deo: et cum hominibus preualebis. Et interrogauit eum iacob: et ait. Indica obsecro nomen tuum: et dixit. Ad quid queris nomen meum: et benedixit ei ibi. Et vocauit iacob nomen loci peniel: quia vidi

Interp. chal.

ית כל דאזלין בתר עדריא למימר כפתגמא הדין תמללון עם עשו כד תשכחון
יתיה: ותימרון אף הא עבדך יעקב אתי בתרנא ארי אמר אנחינה לרוגזיה
בתקרובתא דאזלא קדמי ובתר כן אחזה אפוהי מאים יסב אפי: ועברת תקרובתא
על אפוהי והוא בת בליליא ההוא במשריתא: וקם בליליא הוא ודבר ית תרתין
נשוהי וית תרתין לחינתיה וית חד עשר בנוהי ועבר ית מעבר יובקא: ודברינון
ואעברינון ית נחלא ואעבר ית דיליה: ואשתאר יעקב בלחודוהי ואשתדל גבר
עמיה עד מיסק צפרא: וחזא ארי לא יכיל ליה וקריב בפתי ירכיה וזע פתי ירכא
דיעקב באשתדלותיה עמיה: ואמר שלחני ארי סליק צפרא ואמר לא אשלחינך
אלהין ברכתני: ואמר ליה מה שמך ואמר יעקב: ואמר לא יעקב יתאמר עוד שמך
אלהין ישראל ארי רב את קדם יי ועם גובריא ויכילתא: ושאל יעקב ואמר חוי כען
שמך ואמר למה דנן את שאיל לשמי ובריך יתיה תמן: וקרא יעקב שמא דאתרא
פניאל ארי חזיתי

dei: facie ad faciē: et salua facta ē anima
τὸν θεόν, πρόσωπον πρὸς πρόσωπον, καὶ ἐσώθη ἡ ψυχή
mea. ortus ē āt ei sol: qñ preteriit faciēs
μου. ἀνέτειλε δὲ αὐτῷ ὁ ἥλιος, ἡνίκα παρῆλθε τὸ εἶδος
dei. ipse āt claudicabat femore suo. ppter
τοῦ θεοῦ. αὐτὸς δὲ ἐπέσκαζε τῷ μηρῷ αὐτοῦ. ἕνεκεν
hoc nō comedūt filii israel neruū: q̄
τούτου οὐ μὴ φάγωσιν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ τὸ νεῦρον, ὃ
emarcuit: q̄ est sup latitudinē femoris: vsq; ad
ἐνάρκησεν, ὅ ἐστιν ἐπὶ τὸ πλάτος τοῦ μηροῦ, ἕως τῆς
diē hāc. q̄ tetigit latitudinē femoris
ἡμέρας ταύτης. ὅτι ἥψατο τοῦ πλάτους τοῦ μηροῦ
iacob nerui: q̄ emarcuit.
ἰακὼβ τοῦ νεύρου, ὃ ἐνάρκησεν. Ca. 33.

Respiciēs āt iacob: vidit. et ecce esau frater
Ἀναβλέψας δὲ ἰακώβ, εἶδε. καὶ ἰδοὺ ἠσαῦ ὁ ἀδελφὸς
eius veniēs: et quadrīgēti viri
αὐτοῦ ἐρχόμενος, καὶ τετρακόσιοι ἄνδρες
cū eo. et diuisit iacob filios ad liā: et
μετ' αὐτοῦ. καὶ διεῖλεν ἰακὼβ τὰ παιδία ἐπὶ λείαν, καὶ
ad rachel: et duas ancillas. et fecit
ἐπὶ ῥαχήλ, καὶ τὰς δύο παιδίσκας. καὶ ἐποίησε τὰς
duas ancillas et filios earū i primis: et
δύο παιδίσκας καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτῶν ἐν πρώτοις, καὶ
liā et filios eius post: rachel āt et ioseph
λείαν καὶ τὰ παιδία αὐτῆς ὀπίσω, ῥαχὴλ δὲ καὶ ἰωσὴφ
vltimos. ipse āt precessit ante eos. et
ἐσχάτους. αὐτὸς δὲ προῆλθεν ἔμπροσθεν αὐτῶν. καὶ
adorauit sup terrā septies: donec appinq̄ret
προσεκύνησεν ἐπὶ τὴν γῆν ἑπτάκις, ἕως ἐγγίσαι τῷ
fratri suo. et accurrit esau in occursum
ἀδελφῷ αὐτοῦ. καὶ προσέδραμεν ἠσαῦ εἰς συνάντησιν
ei. et amplexatus eū: osculatus ē. et cecidit
αὐτῷ. καὶ περιλαβὼν αὐτόν, ἐφίλησε. καὶ ἔπεσε
sup collū eius. et fleuerūt ambo. et
ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ. καὶ ἔκλαυσαν ἀμφότεροι. καὶ
respiciēs esau: vidit mulieres et puerulos.
ἀναβλέψας ἠσαῦ, εἶδε τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδία.
et dixit: qd̄ hec tibi sūt? et ait: paruuli: qbus
καὶ εἶπε, τί ταῦτά σοι ἐστί; καὶ εἶπε, τὰ παιδία, οἷς
misertus ē deus serui tui. et appinquerūt ancille
ἠλέησεν ὁ θεὸς τὸν παῖδά σου. καὶ προσήγγισαν αἱ παιδίσκαι
et filii earū: et adorauerūt. et appropinquauit
καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν, καὶ προσεκύνησαν. καὶ ἤγγισε
lia: et filii eius: et adorauerūt. et
λεία, καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς, καὶ προσεκύνησαν. καὶ
post hoc appropiquauit rachel: et ioseph: et
μετὰ τοῦτο προσήγγισε ῥαχήλ, καὶ ἰωσήφ, καὶ
adorauerūt. et ait: qd̄ hec tibi sūt? oēs
προσεκύνησαν. καὶ εἶπε, τί ταῦτά σοι ἐστί; πᾶσαι
turme iste: qbus obuiaui? ille āt dixit: vt
αἱ παρεμβολαὶ αὗται, αἷς ὑπήντηκα; ὁ δὲ εἶπεν, ἵνα
inueniat seruus tuus grām corā te dñe.
εὕρῃ ὁ παῖς σου χάριν ἐναντίον σου κύριε.

deum facie ad faciē: & salua facta est aīa mea. Ortusq; est ei statim sol: postq̄ trāsgressus est phanuel. Ipse vero claudicabat pede. Quā ob cām non comedunt neruū filii israel qui emarcuit in femore iacob: vsq; in p̄ntem diē: eo q̄ tetigerit neruū femoris eius: & obstupuerit. Cap. 33.

Leuans aūt iacob oculos: vidit venientē esau: & cū eo quadringētos viros. Diuisitq; filios lie & rachel ambarūq; famularum: & posuit vtrāq; ācillā & liberos earū in principio: liam vero & filios eius in secūdo loco: Rachel aūt & ioseph nouissimos. Et ipse progrediēs adorauit pronus in terram septies: donec appropinquaret frater eius. Currēsitaq; esau obuiam fratri suo amplexatus est eum: stringensq; collū eius & osculās fleuit: leuatisq; oculis vidit mulieres & puulos earū: & ait. Quid sibi volūt isti: & si ad te ptineant. Rñdit. puuli sunt quos donauit mihi deus seruo tuo. Et appropinquātes ancille & filii earū incuruati sunt. Accessit quoq; lia cū pueris suis & cū filiis adorassēt: extremi ioseph & rachel adorauerūt. Dixitq; esau: que nā sunt iste turme q̄s obuiam habui? Rñdit. Vt inuenirē grām corā dño meo.

אלהים פנים אל פנים ותנצל
נפשי: ויזרח לו השמש כאשר
עבר את פנואל והוא צלע על
ירכו: על כן לא יאכלו בני ישראל
את גיד הנשה אשר על כף
הירך עד היום הזה כי נגע בכף
ירך יעקב בגיד הנשה:

Cap. xxxiii.

וישא יעקב עיניו וירא והנה עשו
בא ועמו ארבע מאות איש ויחץ
את הילדים על לאה ועל רחל
ועל שתי השפחות: וישם את
השפחות ואת ילדיהן ראשנה
ואת לאה וילדיה אחרנים ואת
רחל ואת יוסף אחרנים: והוא
עבר לפניהם וישתחו ארצה
שבע פעמים עד גשתו עד אחיו:
וירץ עשו לקראתו ויחבקהו
ויפל על צוארו וישקהו ויבכו:
וישא את עיניו וירא את הנשים
ואת הילדים ויאמר מי אלה לך
ויאמר הילדים אשר חנן אלהים
את עבדך: ותגשן השפחות הנה
וילדיהן ותשתחוין: ותגש גם
לאה וילדיה וישתחוו ואחר נגש
יוסף ורחל וישתחוו: ויאמר מי לך
כל המחנה הזה אשר פגשתי
ויאמר למצא חן בעיני אדני:

פנה נצל · זרח · אכל · נשא ראה בוא · חצה · שום · פנה שחה · נגש · רוץ חבק · נפל צור נשק · בכה נשה · אמר · נגש · שחה · חנה

Interp. chal.

מלאכא דיי אפין באפין ואשתיזבת נפשי: ודנח ליה שמשא כמא דעבר ית פנואל
והוא מטלע על ירכיה: על כן לא אכלין בני ישראל ית גידא דנשיא דעל פתי ירכא
עד יומא הדין ארי קריב בפתי ירכא דיעקב בגידא דנשיא:

Ca. xxxiij.

וזקף יעקב עינוהי וחזא והא עשו אתא ועמיה ארבע מאה גוברין ופליג ית בניא על
לאה ועל רחל ועל תרתין לחינתא: ושוי ית לחינתא וית בניהן קדמיתא וית לאה
ובנהא בתראין וית רחל וית יוסף בתראין: והוא עבר קדמיהון וסגיד על ארעא שבע
זמנין עד מקרביה עד אחוהי: ורהט עשו לקדמותיה וגפיף ליה ונפל על צואריה
ונשקיה ובכו: וזקף ית עינוהי וחזא ית נשיא וית בניא ואמר מן אלין לך ואמר בניא
דחס יי ית עבדך: וקריבא לחינתא אינין ובניהן וסגידן: וקריבת אף לאה ובנהא
וסגידו ובתר כן קריב יוסף ורחל וסגידו: ואמר מן לך כל משריתא הדא דערעית
ואמר לאשכחא רחמין בעיני רבוני:

Transla. Chal.

angelū dei facie ad faciē: et salua facta est aīa mea. Et ortus est ei sol qñ trāsiuit phanuel: et ipse claudicabat sup femur suū. Propterea nō comedūt filii israel neruum qui emarcuit: q̄ est iuxta palmā femoris vsq; in presentē diez: eo q̄ tetigit in palmā femoris iacob in neruo qui emarcuit. Cap. 33.

Et leuauit iacob oculos suos et vidit. Et ecce esau veniebat: et cū eo q̄dringēti viri: et diuisit filios cuz lia et cū rachel et cū duabus cōcubinis. Et posuit cōcubinas et filios earuz in pncipio: liāq; et filios suos posteriores. Rachel aūt et ioseph nouissimos. et ipse transiuit ante eos et adorauit sup terrā septē vicibus: donec appropinquauit vsq; ad frēz suū. Et cucurrit esau in occursum eius: et amplexatus est eū: et ruit sup collū eius et osculatus est eum: et fleuerūt. Et leuauit oculos suos: viditq; mulieres et filios: et ait. Qui sūt isti tibi: et ait. Filii sunt quos donauit deus seruo tuo. Et accesserunt cōcubine et filii earū et adorauerūt: et accessit etiā lia et filii sui et adorauerūt: et postea accessit ioseph et rachel et adorauerūt. Et ait. Ad qd̄ tibi hec turma quam obuiam habui: et ait. Vt inueniam gratiam in oculis domini mei.

Primitiua chal.

לאך זוב · צלע נשה פתח · רגע · תרי שוה · בנה · קרב צור · בכה נשה חוס · שרא · שכח רבב

Ter. Heb. — Ca. xxxiij.

ויאמר עשו יש לי רב אחי יהי ׳
לך אשר לך׃ ויאמר יעקב אל נא
אם נא מצאתי חן בעיניך ולקחת
מנחתי מידי כי על כן ראיתי ׳׳׳
פניך כראת פני אלהים ותרצני׃
קח נא את ברכתי אשר הבאת ׳׳
לך כי חנני אלהים וכי יש לי ׳׳
כל ויפצר בו ויקח׃ ויאמר נסעה
ונלכה ואלכה לנגדך׃ ויאמר ׳׳׳
אליו אדני ידע כי הילדים רכים
והצאן והבקר עלות עלי ודפקום
יום אחד ומתו כל הצאן׃ יעבר ׳׳
נא אדני לפני עבדו ואני ׳׳׳׳׳
אתנהלה לאטי לרגל המלאכה ׳׳
אשר לפני ולרגל הילדים עד ׳
אשר אבא אל אדני שעירה׃ ׳׳׳
ויאמר עשו אציגה נא עמך מן ׳׳
העם אשר אתי ויאמר למה זה ׳
אמצא חן בעיני אדני׃ וישב ביום
ההוא עשו לדרכו שעירה׃ ויעקב
נסע סכתה ויבן לו בית ולמקנהו
עשה סכת על כן קרא שם ׳׳׳׳
המקום סכות׃ ויבא יעקב שלם ׳
עיר שכם אשר בארץ כנען בבאו
מפדן ארם ויחן את פני העיר׃ ׳
ויקן את חלקת השדה אשר נטה
שם אהלו מיד בני חמור אבי ׳׳

Pritiua heb.: רבה היה · חנן · ראה · פנה רצה · לקח בוא · פצר · ילך · עלה · מות עבר · פנה · נהל לאט · בוא · יצג · מצא שוב · בנה קנה · בוא · חנה פנה · קנה

Trāsla. B. Hiero.

at ille ait. Habeo plurima frater mi, sint tua tibi. Dixitq; iacob. noli ita obsecro: sed si inueni gratiam in oculis tuis: accipe munusculū de māibus meis. Sic enim vidi faciē tuā: quasi viderim vultū dei. Esto mihi ꝓpitius: & suscipe bñdictionē quam attuli tibi: & quā donauit mihi deus tribuens oīa. Vix fratre cōpellente suscipiēs ait. Gradiamur simul: eroq; socius itineris tui. Dixitq; iacob. Nosti dñe mi q p̄uulos habeam teneros & oues & boues fetas mecū: q̄s si plus ī ambulando fecero laborare: morientur vna die cuncti greges. Precedat dñs meus añ seruū suū & ego sequar paulatī vestigia eius: sicut videro paruulos meos posse donec veniam ad dñm meū in seir. Rñdit esau. Oro te vt d̄ ppl'o q mecū ē: saltē socii remaneāt vie tue. Nō est inqt necesse hoc: vno tm̄ indigeo vt inueniā grām in conspectu tuo dñe mi. Reuersus ē itaq; illo die esau itinere quo venerat in seir: & iacob vēit ī sochot: vbi edificata domo & fixis tētoriis appellauit nomē loci illius sochot .i. tabernacula. Trāsiuitq; in salē vrbē sichimorū q̄ ē ī terra chanaā: post q̄ reuersus ē de mesopotamia syrie: & hītauit iuxta oppidū: emitq; ptē agri in q̄ fixerat tabernacula a filiis emor patris

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

dixit āt esau: sūt mihi multa frater. sint tibi tua.
εἶπε δὲ ἡσαῦ, ἐστί μοι πολλὰ ἀδελφέ· ἔστω σοι τὰ σά.
dixit āt iacob: si inueni grāz corā te: accipe
εἶπε δὲ ἰακώβ, εἰ εὗρον χάριν ἐναντίον σου, δέξαι τὰ
dona p meas man⁹. ꝓpter hoc vidi fa-
δῶρα διὰ τῶν ἐμῶν χειρῶν· ἕνεκεν τούτου εἶδον τὸ πρόσ-
ciez tuā: sicut si q̄s videret faciē dei. ⁊ bñdi-
ωπόν σου, ὡς ἄν τις ἴδοι πρόσωπον θεοῦ· καὶ εὐλο-
ces mihi. accipe bñdictiōes meas: q̄s attuli tibi.
γήσεις με. λάβε τὰς εὐλογίας μου, ἃς ἤνεγκά σοι.
q̄z misert⁹ ē mei de⁹: ⁊ sūt mihi oīa. et compu-
ὅτι ἠλέησέ με ὁ θεός, καὶ ἔστι μοι πάντα. καὶ ἐβιάσα-
lit eū: ⁊ accepit. et dixit: discedētes: gradia-
το αὐτόν, καὶ ἔλαβε. καὶ εἶπεν, ἀπάραντες, πορευ-
mur ī rectū. dixit āt illi: dñs me⁹ scit: q
θῶμεν εἰς εὐθεῖαν. εἶπε δὲ αὐτῷ, ὁ κύριός μου γινώσκει, ὅτι
teneriores pueri: ⁊ oues ⁊ boues
ἁπαλώτερα τὰ παιδία, καὶ τὰ πρόβατα καὶ οἱ βόες
fete sunt apd me. si ergo vrgeā eos di-
λοχεύονται ἐπ' ἐμέ. ἐὰν οὖν καταδιώξω αὐτοὺς ἡμέ-
em vnū: morientur oīa pecora. prece-
ραν μίαν, ἀποθανοῦνται πάντα τὰ κτήνη. προελθέ-
dat dñs me⁹ ante seruū suū. ego āt fortis-
τω ὁ κύριός μου ἔμπροσθεν τοῦ παιδὸς αὐτοῦ. ἐγὼ δὲ ἐνισχύ-
ero in via fm ocium ambulatiōis q̄ ante
σω ἐν τῇ ὁδῷ κατὰ σχολὴν τῆς πορεύσεως τῆς ἐναντί-
me: et fm pedē puerulo meo dōec veniā
ον μου, καὶ κατὰ πόδα τῶν παιδαρίων μου, ἕως ἔλθω
ad dñm meū ī seir. dixit āt esau: relin-
πρὸς τὸν κύριόν μου εἰς σηείρ. εἶπε δὲ ἡσαῦ, καταλεί-
quā tecū: de ppl'o q mecū. ille āt dixit:
ψω μετὰ σοῦ, ἀπὸ τοῦ λαοῦ τοῦ μετ' ἐμοῦ. ὁ δὲ εἶπε,
ad qd hoc: satis: q īueni grām coram te
ἵνα τί τοῦτο; ἱκανόν, ὅτι εὗρον χάριν ἐναντίον σου
dñe. reuersus ē āt esau in die illa in vi-
κύριε. ἀπέστρεψε δὲ ἡσαῦ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ εἰς τὴν ὁ-
am suā in seir. ⁊ iacob discedit ī tabernacula. ⁊
δὸν αὐτοῦ εἰς σηείρ. καὶ ἰακὼβ ἀπαίρει εἰς σκηνάς. καὶ
fecit sibi domos: et pecorib⁹ suis fe-
ἐποίησεν ἑαυτῷ οἰκίας, καὶ τοῖς κτήνεσιν αὐτοῦ ἐποί-
cit tabernacula. ꝓpt hoc vocauit nomē loci
ησε σκηνάς. διὰ τοῦτο ἐκάλεσε τὸ ὄνομα τοῦ τόπου
illius: tabernacula. ⁊ venit iacob in salem ciui-
ἐκείνου, σκηναί. καὶ ἦλθεν ἰακὼβ εἰς σαλὴμ πό-
tatē sicimoꝝ: q̄ est in terra chanaā. qñ venit de
λιν σηκίμων, ἥ ἐστιν ἐν γῇ χαναάν. ὅτε ἦλθεν ἐκ
mesopotamia syrie. ⁊ castrametat⁹ est
τῆς μεσοποταμίας συρίας. καὶ παρενέβαλεν
fm faciē ciuitatis. ⁊ acq̄siuit
κατὰ πρόσωπον τῆς πόλεως. καὶ ἐκτήσατο τὴν
partē agri: vbi statuit ibi tabernaculū
μερίδα τοῦ ἀγροῦ, οὗ ἔστησεν ἐκεῖ τὴν σκηνὴν
suū: ab hemor patre
αὐτοῦ, παρὰ ἐμὼρ πατρὸς

1. Reg. 19. c. · 1. Reg. 25. d.

Interp. chal.

Et dixit esau. Habeo multū frater mi: ꝑsit tibi quod tuū est. Et dixit iacob: obsecro nūc si inueni nūc grām in oculis tuis: vt suscipias mun⁹ meuz de manu mea: q̄z sic vidi faciem tuā quasi viderim faciē principū: ⁊ placuisti mihi. Suscipe obsecro munus meū: qd̄ oblatum est tibi: qm̄ misert⁹ est mihi de⁹: ⁊ qm̄ habeo oīa: ⁊ coegit eū: ⁊ suscepit. Et dixit: ꝑficiscere ⁊ eamus: ⁊ ibo e regione tui. et dixit ei. Dñs me⁹ scit qm̄ paruuli sunt teneri: ⁊ oues ⁊ boues lactātes apud me: ⁊ si fatigarent eas vno die: morient oēs oues: transeat nunc dñs meus ante seruū suū: ⁊ ego ducā paulatim iuxta gressum familie q̄ ē corā me: ⁊ fm gressuz paruuloꝝ: donec veniā ad dñm meū in seir. ⁊ dixit esau. Dimittā nūc tecū de poplo q mecū est: et dixit. Ad qd: inueniā gratiā in oculis dñi mei. Et reuersus ē esau in die illa per viam suā in seir: ⁊ iacob profectus est in sochoth. Et edificauit sibi domū: ⁊ pecorib⁹ suis fecit vmbracula: ꝓpterea vocatū est nomē loci sochoth. Et venit iacob sanus in ciuitatē sichem: q̄ est in terra chanaan qñ veniebat de mesopotamia syrie: ⁊ mansit e regione ciuitatis: emitq; possessionē agri: in quo tetēderat tabernaculum suum de filiis hemor patris

Transla. Chal.

ואמר עשו אית לי סגי אחי אצלח בדילך׃ ואמר יעקב בבעו כען אם כען אשכחית
רחמין בעינך ותקביל תקרובתי מן ידי ארי על כן חזיתינון לאפך כחזו אפי רברביא
ואתרעיתא לי׃ קביל כען ית תקרובתי דאיתיתיאת לך ארי רחים עלי ייי וארי אית
לי כולא ותקיף ביה וקביל׃ ואמר טול ונהך ואיהך לקבלך׃ ואמר ליה רבוני ידע
ארי ינקיא רכיכין ועאנא ותורי מינקתא עלי ואם ידחוקינון יומא חד וימותון כל
עאנא׃ יעבר כען רבוני קדם עבדיה ואנא אדבר בנייח לרגל עובדתא דקדמי ולרגל
ינקיא עד דאיעול לות רבוני לשעיר׃ ואמר עשו אשבוק כען עמך מן עמא דעמי
ואמר למה דנן אשכח רחמין בעיני רבוני׃ ותב ביומא ההוא עשו לאורחיה לשעיר׃
ויעקב נטל לסכות ובנא ליה ביתא ולגיתיה עבד מטלן על כן קרא שמא דאתרא
סכות׃ ואתא יעקב שלם לקרתא דשכם די בארעא דכנען במיתוהי מפדן ארם ושרא
לקביל קרתא׃ וזבן ית אחסנת חקלא דפרסיה תמן משכניה מידא דבני חמור אבוהי

Pritiua chal.: צלח בעה · קבל · רבב · אתא · עאן · אחד · דבר · שבק · תוב · קרא · חסן

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

sychem: centū agnis. et statuit illic altare. et
συχέμ, ἑκατὸν ἀμνῶν. καὶ ἔστησεν ἐκεῖ θυσιαστήριον. καὶ
inuocauit deū israel.
ἐπεκαλέσατο τὸν θεὸν ἰσραήλ. Ca. 32.

Egressa ē āt dina: filia lie: quā pepit ia-
Ἐξῆλθε δὲ δῖνα, ἡ θυγάτηρ λείας, ἣν ἔτεκεν τῷ ἰα-
cob: vt cognosceret filias indigenarū.
κώβ, καταμαθεῖν τὰς θυγατέρας τῶν ἐγχωρίων.
et vidit eā sychem fili⁹ emor: eueus: pīceps
καὶ εἶδεν αὐτὴν συχὲμ υἱὸς ἐμμώρ, ὁ εὐαῖος, ὁ ἄρχων
terre. et accipiēs eā: dormiuit cū illa: et
τῆς γῆς. καὶ λαβὼν αὐτήν, ἐκοιμήθη μετ' αὐτῆς, καὶ
humiliauit eā. et intendit aīe dine
ἐταπείνωσεν αὐτήν. καὶ προσέσχε τῇ ψυχῇ δίνας τῆς
filie iacob. et dilexit virginē. et locu-
θυγατρὸς ἰακώβ. καὶ ἠγάπησε τὴν παρθένον. καὶ ἐλά-
tus ē scd̄m mentē virginis ei. ait āt
λησε κατὰ τὴν διάνοιαν τῆς παρθένου αὐτῇ. εἶπε δὲ
sychem ad emor pr̄em suū: dicēs: accipe mihi
συχὲμ πρὸς ἐμμὼρ τὸν πατέρα αὐτοῦ, λέγων, λάβε μοι
puellā hāc in vxorē. iacob āt audiuit
τὴν παῖδα ταύτην εἰς γυναῖκα. ἰακὼβ δὲ ἤκουσεν,
q pollluit sychem filius emor dinam filiā
ὅτι ἐμίανε συχὲμ ὁ υἱὸς ἐμμὼρ δίναν τὴν θυγατέρα
suā. at filij sui erāt cū pecorib⁹ ī
αὐτοῦ. οἱ δὲ υἱοὶ αὐτοῦ ἦσαν μετὰ τῶν κτηνῶν ἐν τῷ
agro. tacuit āt iacob: donec venirēt ip-
πεδίῳ. παρεσιώπησε δὲ ἰακώβ, ἕως τοῦ ἐλθεῖν αὐ-
si. egressus ē āt emor pater sychem ad iacob:
τούς. ἐξῆλθε δὲ ἐμμὼρ ὁ πατὴρ συχὲμ πρὸς ἰακώβ,
vt loq̄retur ei. at filij iacob venerūt de agro.
λαλῆσαι αὐτῷ. οἱ δὲ υἱοὶ ἰακὼβ ἦλθον ἐκ τοῦ πεδίου.
vt āt audierūt: cōpūcti sunt viri: et triste
ὡς δὲ ἤκουσαν, κατενύχθησαν οἱ ἄνδρες, καὶ λυπηρὸν
fuit illis valde. q̄z turpe fecit ī israel
ἦν αὐτοῖς σφόδρα. ὅτι ἄσχημον ἐποίησεν ἐν ἰσραήλ
sychem: dormiēs cū filia iacob. et nō
συχέμ, κοιμηθεὶς μετὰ τῆς θυγατρὸς ἰακώβ. καὶ οὐχ
sic erit. et locut⁹ ē eis emor: dicēs: sy-
οὕτως ἔσται. καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς ἐμμώρ, λέγων, συ-
chē fili⁹ me⁹ elegit ex aīa filiā ve-
χὲμ ὁ υἱός μου προείλετο τῇ ψυχῇ τὴν θυγατέρα ὑ-
strā. date eā illi vxorē. et affinitatē cōtra-
μῶν. δότε αὐτὴν αὐτῷ γυναῖκα. καὶ ἐπιγαμβρεύσα-
hite nobiscū. filias v̄ras date nobis: ⁊ fi-
σθε ἡμῖν. τὰς θυγατέρας ὑμῶν δότε ἡμῖν, καὶ τὰς θυ-
lias n̄ras accipite filijs v̄ris: et inť nos ha-
γατέρας ἡμῶν λάβετε τοῖς υἱοῖς ὑμῶν, καὶ ἐν ἡμῖν κα-
bitate. et terra ecce lata coram vobis: ha-
τοικεῖτε. καὶ ἡ γῆ ἰδοὺ πλατεῖα ἐναντίον ὑμῶν, κα-
bitate: et negociamini in ea: ⁊ acquirite ī ea.
τοικεῖτε, καὶ ἐμπορεύεσθε ἐν αὐτῇ, καὶ κτᾶσθε ἐν αὐ-
dixit āt sychem ad patrē eius: et ad
τῇ. εἶπε δὲ συχὲμ πρὸς τὸν πατέρα αὐτῆς, καὶ πρὸς

2. Reg. 13. c.

Trāsla. B. Hiero.

sichem centum agnis: & erecto ibi altari: inuocauit sup illud fortissimum deum israel. Ca. 34.

Egressa est aūt dina filia lie: vt videret mulieres regionis illius. quā cum vidisset sichem filius emor euei prīceps terre illius: adamauit eam: & rapuit & dormiuit cū illa: vi opprimēs virginē. Et conglūtinata ē anima eius cum ea: tristemq; deliniuit blandiciis. & pergēs ad emor patrem suum: accipe inqt mihi puellam hāc coiugē. Quod cū audisset iacob absētibus filiis & in pastu pecorū occupatis: siluit donec redirent. Egresso autem emor patre sichem vt loqueretur ad iacob: ecce filii eius veniebant de agro: auditoq; quod acciderat: irati sunt valde. eo q fedam rem opatus eēt in israel: & violata filia iacob rē illicitā ppetrasset. Locutus est itaq; emor ad eos. Sichem filii mei adhesit anima filie vestre. Date eam illi vxorem: & iūgamus vicissim cōnubia. filias v̄ras tradite nobis: & filias n̄ras accipite: & habitate nobiscum. Terra in potestate vestra est: exercete: negociamī: & possidete eā. Sed & sichē ad patrem & ad

Ter. Heb. — Ca. xxxiiii.

שכם במאה קשיטה׃ ויצב שם ׳׳
מזבח ויקרא לו אל אלהי ׳׳׳׳
ישראל׃ ותצא דינה בת
לאה אשר ילדה ליעקב לראות
בבנות הארץ׃ וירא אתה שכם ׳
בן חמור החוי נשיא הארץ ויקח
אתה וישכב אתה ויענה׃ ותדבק
נפשו בדינה בת יעקב ויאהב את
הנער וידבר על לב הנער׃ ׳׳׳׳
ויאמר שכם אל חמור אביו לאמר
קח לי את הילדה הזאת לאשה׃ ׳
ויעקב שמע כי טמא את דינה ׳׳
בתו ובניו היו את מקנהו בשדה
והחרש יעקב עד באם׃ ויצא ׳׳׳
חמור אבי שכם אל יעקב לדבר ׳
אתו׃ ובני יעקב באו מן השדה ׳׳
כשמעם ויתעצבו האנשים ׳׳׳
ויחר להם מאד כי נבלה עשה ׳
בישראל לשכב את בת יעקב וכן
לא יעשה׃ וידבר חמור אתם ׳׳׳
לאמר שכם בני חשקה נפשו ׳
בבתכם תנו נא אתה לו לאשה׃
והתחתנו אתנו בנתיכם תתנו ׳
לנו ואת בנתינו תקחו לכם׃ ׳׳׳
ואתנו תשבו והארץ תהיה ׳׳׳׳
לפניכם שבו וסחרוה והאחזו ׳׳
בה׃ ויאמר שכם אל אביה ואל ׳

Pritiua heb.: קשט · דבח קרא · Cap. xxxiiij. · יצא ראה · נשא לקח · שכב ענה דבק · אהב · דבר · אמר · היה קנה · חרש בוא · עצב · חרה · עשה · נתן איש · חתן נתן · לקח · ישב היה · פנה ישב אחז

Interp. chal.

דשכם במאה חורפן׃ ואקים תמן מדבחא ופלח עלוהי קדם אל אלהא דישראל׃
ונפקת דינה בת לאה דילידת ליעקב למיחזי בבנת ארעא׃ Ca. xxxiiij.
וחזא יתה שכם בר חמור חויאה רבא דארעא ונסיב יתה ושכיב יתה ועניה׃ ואתרעיאת
נפשיה בדינה בת יעקב ורחים ית עולימתא ומליל תנחומין על לבא דעולימתא׃
ואמר שכם לחמור אבוהי למימר סב לי ית עולימתא הדא לאיתו׃ ויעקב שמע
ארי סאיב ית דינה ברתיה ובנוהי הוו עם גיתוהי בחקלא ושתיק יעקב עד מיתיהון׃
ונפק חמור אבוהי דשכם לות יעקב למללא עמיה׃ ובני יעקב עלו מן חקלא כד שמעו
ואתנסיסו גובריא ותקיף להון לחדא ארי קלנא עבד בישראל למשכב ית ברתא
דיעקב ולדין לא כשר למעבד׃ ומליל חמור עמהון למימר שכם ברי איתרעיאת
נפשיה בברתכון הבו כען יתה ליה לאיתו׃ ואתחתנא בנא בנתיכון תתנון לנא וית
בנתנא תסבון לכון׃ ועמנא תתבון וארעא תהא קדמיכון תיבו ועבידו בה סחורתא
ואחסינו בה׃ ואמר שכם לאבוהא

Transla. Chal.

sichem centum agnis. Et erexit ibi altare: ⁊ sacrificauit super illud coram fortissimo deo israel. Ca. 34

Et egressa est dina filia lie quā pepererat ex iacob vt videret filias terre: ⁊ vidit eam sichem filius hemor euei principis terre: et tulit eam: dormiuitq; cuz ea: ⁊ oppressit eam. Et complacuit aīe sue in dina filia iacob: ⁊ dilexit puellam: ⁊ locutus est consolationes ad coꝛ puelle. et ait sichem ad hemor patrem suū dicens. Accipe mihi puellam hanc in vxorem. Et iacob audiuit q violata esset dina filia sua: et filij sui erant cum pecoribus suis in agro: et siluit iacob donec venirent. Egressusq; est hemor pater sichē ad iacob: vt loqueretur cum eo. Filij autem iacob venerūt de agro: cūq; audissent quod factum fuerat: indignati sunt viri ⁊ irati sunt valde: quoniā ignominia facta esset in israel: dormiendo cuz filia iacob: ⁊ sic non debuerat fieri. Et locutus est hemor cū eis dicens. Anime sichem filij mei complacuit filia vestra: date obsecro eam ipsi in vxorem: ⁊ iungite cōnubia nobiscū: filias vestras dabitis nobis: ⁊ filias n̄ras accipietis vobis. Et nobiscū habitabitis: terra autem est coraz vobis: manete: et negociamini in ea: atq; possidete eam. Dixitq; sichem patri eius

Pritiua chal.: קום דבח · ילד חזא · רבב ענה רעה · נחם עלם · אמר נסב אתא · ברר נתא אתא · עול · נסס קלה שכב · בר עבד אמר · רעה הב אתתה · חתן נתן נסב · תוב הוה חסן

אחיה אמצא חן בעיניכם ואשר
תאמרו אלי אתן: הרבו עלי מאד
מהר ומתן ואתנה כאשר תאמרו
אלי ותנו לי את הנער לאשה:
ויענו בני יעקב את שכם ואת
חמור אביו במרמה וידברו אשר
טמא את דינה אחתם: ויאמרו
אליהם לא נוכל לעשות הדבר
הזה לתת את אחתנו לאיש
אשר לו ערלה כי חרפה הוא
לנו: אך בזאת נאות לכם אם
תהיו כמנו להמל לכם כל זכר:
ונתנו את בנתינו לכם ואת
בנתיכם נקח לנו וישבנו אתכם
והיינו לעם אחד: ואם לא
תשמעו אלינו להמול ולקחנו
את בתנו והלכנו: וייטבו דבריהם
בעיני חמור ובעיני שכם בן
חמור: ולא אחר הנער לעשות
הדבר כי חפץ בבת יעקב והוא
נכבד מכל בית אביו: ויבא חמור
ושכם בנו אל שער עירם
וידברו אל אנשי עירם לאמר:
האנשים האלה שלמים הם
אתנו וישבו בארץ ויסחרו אתה
והארץ הנה רחבת ידים לפניהם
את בנתם נקח לנו לנשים ואת

fratres eius: ait. Inueniā gratiā corā vobis: & quecunq; statueritis dabo. Augete dotē & munera postulate: & libenter tribuā qd petieritis: tm̄ date mihi puellā hāc vxorem. Rñderunt filii iacob sichem & patri eius in dolo: seuiētes ob stuprum sororis. Non possumus facere quod petitis: nec dare sororem nostram homini incircūciso: quod illicitū & nefarium est apud nos. Sed in hoc valebimus federari: si volueritis esse siles nrī: & circūcidatur in vobis oīs masculini sexus: tūc dabimus & accipiemus mutuo filias vrās ac nr̄as: & hitabimus vobiscū: erimusq; vnus pp̄ls. Si autem circuncidi nolueritis: tollemus filiā nostram: & recedemus. Placuit oblatio eorum emor & sichem filio eius: nec distulit adolescens quin statim qd petebatur expleret. Amabat ei puellā valde: & erat inclytus i oī domo patris sui. Ingressiq; portam vrbis locuti sunt ad populū. Viri isti pacifici sunt: & volūt hitare nobiscū. Negocietur in terra & exerceāt eā: q̄ spaciosa & lata cultoribus indiget. Filias eorū accipiemus vxores: &

Interp. chal.

et fratribus. Inueniā gratiā in oculis vestris ꝛ quicquid dixeritis mihi dabo: multiplicate nimis sup me dotem ꝛ munera: ꝛ dabo sicut dixeritis mihi: et date mihi puellam in vxorem. Et responderunt filij iacob ad sichem ꝛ ad hemor atq; locuti sunt sapienter: eo q violata esset dina soror eorū. dixerūtq; eis. Non possumus facere rem hanc: vt demus sororem nostrā viro habenti preputium: quoniā opprobriū est nobis. sed in hoc cōueniemus vobiscū. Si fueritis sicut nos: vt circūcidatur ex vobis oīs masculus: ꝛ dabim⁹ filias nostras vobis: ꝛ filias vestras accipiemus nobis: et habitabimus vobiscū: erimusq; in vnuz populū. et si non acquieuerítis nobis vt circūcidamini: tollemus filiam nostram: ꝛ ibimus. Et placuerūt verba eorum in oculis hemor ꝛ in oculis sichem filij hemor: ꝛ non distulit puer facere rem illā: qm̄ cōplacuit sibi in filia iacob: ꝛ ipse erat honorabilior oīm domo patris sui. Et venit hemor ꝛ sichem filius ei⁹ ad portā ciuitatis eoruz: ꝛ locuti sunt cum viris ciuitatis eoꝝ dicentes. Viri isti pacifici sunt nobiscū: ꝛ habitabūt in terra ꝛ negociabūtur in eā: terra autem ecce spaciosa est ꝛ lata corā eis. filias eoꝝ accipiemus nobis in vxores: ꝛ

בנתינו נתן להם: אך בזאת יאתו
לנו האנשים לשבת אתנו להיות
לעם אחד בהמול לנו כל זכר
כאשר הם נמלים: מקנהם
וקנינם וכל בהמתם הלוא לנו הם
אך נאותה להם וישבו אתנו:
וישמעו אל חמור ואל שכם בנו
כל יצאי שער עירו וימלו כל
זכר כל יצאי שער עירו: ויהי
ביום השלישי בהיותם כאבים
ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי
אחי דינה איש חרבו ויבאו על
העיר בטח ויהרגו כל זכר: ואת
חמור ואת שכם בנו הרגו לפי
חרב ויקחו את דינה מבית שכם
ויצאו: בני יעקב באו על
החללים ויבזו העיר אשר טמאו
אחותם: את צאנם ואת בקרם
ואת חמריהם ואת אשר בעיר
ואת אשר בשדה לקחו: ואת כל
חילם ואת כל טפם ואת נשיהם
שבו ויבזו ואת כל אשר בבית:
ויאמר יעקב אל שמעון ואל לוי
עכרתם אתי להבאישני בישב
הארץ בכנעני ובפרזי ואני מתי
מספר ונאספו עלי והכוני
ונשמדתי אני וביתי: ויאמרו

nostras illis dabimus. Vnū est quo differtur tātum bonum. Si circuncidamus masculos nr̄os ritū gētis imitantes: & substātia eorū & pecora & cūcta que possident nostra erunt. Tātū in hoc acquiescamus: & hitantes simul vnū efficiamus populū. Assensiq; sunt omnes: circuncisis cūctis maribus. Et ecce die tertio qn̄ grauissimus vulnerum dolor ē arreptis duo filii Iacob simeon & leui fratres dine gladiis: ĩgressi sunt vrbē cōfidēter: iterfectisq; oībus masculis emor & sichem pariter necauerunt tollētes dinā de domo sichem sororem suam. Quibus egressis irruerunt super occisos ceteri filii iacob: & depopulati sunt vrbē in vltionē stupri: oues eorū & armenta & asinos cunctaq; vastātes q̄ in domibus & in agris erāt. paruulos quoq; eorū & vxores duxerūt captiuas. Quibus pp̄etratis audacter iacob dixit ad symeō & leui. Turbastis me & odiosū fecistis me chananeis & pherezeis hitatoribus terre huius. Nos pauci sumus: illi cōgregati pcutiēt me & delebor ego & domus mea. Respōderūt.

Transla. Chal.

filias nr̄as dabimus eis. Sed in hoc cōuenient nobiscū viri: vt hitent nobiscū: vt sim⁹ in pp̄lm vnū: si circūcidet in nobis oīs mascul⁹: sicut ipsi circūcisi sunt: pecora eoꝝ ꝛ armēta ꝛ oia iumēta eoꝝ nōne nobis erunt? Uerum tñ cōueniam⁹ cū eis: ꝛ habitēt nobiscū. Et obedierūt hemor ꝛ sichē filio ei⁹ oēs q ingrediebant portā ciuitatis illius: ꝛ circūciderūt oēs masculos: oēs q egrediebāt portā ciuitatis illi⁹. Et factū ē in die tertio qn̄ preualuerūt dolores eoruz sup eos: duo filij iacob simeon ꝛ leui frēs dine tulerūt vnusqsq; gladiū suū ꝛ ingressi sunt ciuitatē q̄ hitabat ꝯfidēter: ꝛ iterfecerūt oēm masculū. Hemor quoq; ꝛ sichē filiū ei⁹ occiderūt in ore gladij: ꝛ tulerūt dinā de domo sichē: ꝛ egressi sūt. Filij āt iacob ingressi sunt ad spoliū iterfectoꝝ: ꝛ dep̄dati sunt vrbē: eo q violauerūt sororē suā. Oues eoꝝ et boues ꝛ asinos eoꝝ ꝛ oia que erant in ciuitate ꝛ in agro dep̄dati sunt: ꝛ oēm supellectilē eoꝝ ꝛ oēs puulos suos: ꝛ oēs mulieres eoꝝ captiuauerūt: atq; dep̄dati sunt oia q̄ erāt in domib⁹. Et dixit iacob ad simeō et leui ꝯturbastis me: vt poneretis inimicitiā iter me et chananeū ꝛ pherezeū habitatores terre. Ego aūt habeo populū paucū: ꝛ cōgregabūtur ꝯtra me ꝛ pcutient me: ꝛ peribo ego ꝛ viri domus mee. Et dixerūt,

Ter. Heb.

זנה עשה

הכזונה יעשה את אחותנו׃

Cap. xxxv.

ויאמר אלהים אל יעקב קום עלה בית אל ושב שם ועשה שם מזבח לאל הנראה אליך בברחך מפני עשו אחיך׃ ויאמר יעקב אל ביתו ואל כל אשר עמו הסרו את אלהי הנכר אשר בתככם והטהרו והחליפו שמלתיכם׃ ונקומה ונעלה בית אל ואעשה שם מזבח לאל הענה אתי ביום צרתי ויהי עמדי בדרך אשר הלכתי׃ ויתנו אל יעקב את כל אלהי הנכר אשר בידם ואת הנזמים אשר באזניהם ויטמן אתם יעקב תחת האלה אשר עם שכם׃ ויסעו ויהי חתת אלהים על הערים אשר סביבותיהם ולא רדפו אחרי בני יעקב׃ ויבא יעקב לוזה אשר בארץ כנען הוא בית אל הוא וכל העם אשר עמו׃ ויבן שם מזבח ויקרא למקום אל בית אל כי שם נגלו אליו האלהים בברחו מפני אחיו׃ ותמת דברה מינקת רבקה ותקבר מתחת לבית אל תחת האלון ויקרא שמו אלון בכות׃ וירא אלהים אל יעקב עוד

Primitiua heb.: ישב · ראה · ברח · אמר · סור · טהר חלף · קום עלה · עשה זבח · צור היה · נתן · טמן · נסע · עיר · סבב · בוא · בנה · קרא קום · גלה · פנה מות ינק · קבר · אלן · בכה ראה

Trāsla. B. Hiero.

Nūquid vt scorto abuti debuere sorore nostra

Nterea locu Ca. 35. tus ē deus ad iacob Surge & ascēde bethel: & habita ibi. Facq; altare deo qui apparuit tibi quando fugiebas Esau fratrem tuum. Iacob vero conuocata omni domo sua ait. Abiicite deos alienos qui in medio vestri sunt: & mūdamini: ac mutate vestimēta vestra. Surgite & ascēdamus in bethel: vt faciamus ibi altare deo qui exaudiuit me ī die tribulatiōis mee: & socius fuit itineris mei. Dederūt ergo ei oēs deos aliēos quos habebant: & inaures que erant in auribus eorū. At ille infodit eas subter terebinthū q̄ est post vrbē sichem. Cūq; pfecti essent: terror dei inuasit omnes per circuitū ciuitates: & nō sunt ausi persequi recedētes. Venit igitur iacob luzam que est in terra chanaā cognomēto bethel: ipse & omnis populus cū eo: edificauitq; ibi altare: & appellauit nomen loci illius domus dei. Ibi ei apparuit deus cum fugeret fratrem suū. Eodē aūt tpē mortua ē delbora nutrix rebecce: & sepulta est ad radices bethel subter quercum: vocatūq; ē nomē loci illius q̄rcus fletus. Apparuit aūt iterū deus ia

Trāsla. Gre. lxx. cū interp̄. latina.

sed sicut scorto vtētur sorore nr̄a.
ἀλλ᾽ ὡσεὶ πόρνῃ χρήσονται τῇ ἀδελφῇ ἡμῶν. Ca. 35.

Dixit āt de⁹ ad iacob: surgēs: ascēde in
Εἶπε δὲ ὁ θεὸς πρὸς Ἰακώβ, ἀναστάς, ἀνάβηθι εἰς
locū bethel. et hita ibi: et fac ibi al
τὸν τόπον Βεθήλ. καὶ οἴκει ἐκεῖ, καὶ ποίησον ἐκεῖ θυσι
tare deo q̄ apparuit tibi cū fugeres
αστήριον τῷ θεῷ τῷ ὀφθέντι σοι, ἐν τῷ ἀποδιδράσκειν
a facie esau fr̄is tui. dixit āt iacob:
ἀπὸ προσώπου Ἠσαῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου. εἶπε δὲ Ἰακώβ,
domui sue: et oībus q̄ cū eo: tollite de
τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ πᾶσι τοῖς μετ᾽ αὐτοῦ, ἄρατε τοὺς θε
os alienos de medio vr̄m: et mūdamini:
οὺς τοὺς ἀλλοτρίους ἐκ μέσου ὑμῶν, καὶ καθαρίσθητε,
et mutate vestimēta vr̄a: et surgētes ascēda
καὶ ἀλλάξατε τὰς στολὰς ὑμῶν, καὶ ἀναστάντες ἀναβῶ
mus i bethel: et faciamus ibi altare deo:
μεν εἰς Βαιθήλ, καὶ ποιήσωμεν ἐκεῖ θυσιαστήριον τῷ θε
q̄ exaudiuit me in die tribulatiōis: q̄ fuit
ῷ, τῷ ἐπακούσαντί μου ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως, ὃς ἦν μετ
mecū: et saluauit me in via: q̄ ambulaui: et dede
᾽ ἐμοῦ, καὶ διέσωσέ με ἐν τῇ ὁδῷ, ᾗ ἐπορεύθην. καὶ ἔδω
rūt iacob deos alienos: q̄ erāt
καν τῷ Ἰακὼβ τοὺς θεοὺς τοὺς ἀλλοτρίους, οἳ ἦσαν
in manibus eorū: et inaures q̄ in aurib⁹
ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν, καὶ τὰ ἐνώτια τὰ ἐν τοῖς ὠσὶν
eorū. et abscondit ea iacob sub terebin
αὐτῶν. καὶ κατέκρυψεν αὐτὰ Ἰακὼβ ὑπὸ τὴν τερέβιν
tho q̄ in sicimis. et perdidit ea: vsq; i ho
θον τὴν ἐν Σικίμοις. καὶ ἀπώλεσεν αὐτά, ἕως τῆς σή
diernū diē. et pfect⁹ ē israel de sicimis. et fact⁹
μερον ἡμέρας. καὶ ἐξῆρεν Ἰσραὴλ ἐκ Σικίμων. καὶ ἐγένε
est timor dei sup ciuitates q̄ i circuitu eorū. et
το φόβος θεοῦ ἐπὶ τὰς πόλεις τὰς κύκλῳ αὐτῶν. καὶ
nō psecuti sūt post filios israel. venit āt ia
οὐ κατεδίωξαν ὀπίσω τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. ἦλθε δὲ Ἰα
cob in luza in t̄ra chanaā: q̄ ē bethel: ipse et
κὼβ εἰς Λουζὰ ἐν γῇ Χαναάν, ἥ ἐστι Βεθήλ, αὐτὸς καὶ
oīs ppl's q̄ erat cū eo: et edificauit ibi
πᾶς ὁ λαός ὃς ἦν μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ ᾠκοδόμησεν ἐκεῖ
altare: et vocauit nomē loci:
θυσιαστήριον, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα τοῦ τόπου,
bethel: illic eni apparuit ei deus: cū fuge
Βαιθήλ, ἐκεῖ γὰρ ἐφάνη αὐτῷ ὁ θεός, ἐν τῷ ἀποδι
ret ipse a facie esau fra
δράσκειν αὐτὸν ἀπὸ προσώπου Ἠσαῦ τοῦ ἀδελ
tris sui. mortua ē āt debora nutrix rebec
φοῦ αὐτοῦ. ἀπέθανε δὲ Δεβόρρα ἡ τροφὸς Ῥεβέκ
ce: et sepulta ē infeius bethel sub quer
κας, καὶ ἐτάφη κατώτερον Βαιθὴλ ὑπὸ τὴν βάλα
cu: et vocauit iacob nomē eius: q̄rcus
νον, καὶ ἐκάλεσεν Ἰακὼβ τὸ ὄνομα αὐτῆς, Βάλανος
fletus. apparuit āt deus iacob adhuc
πένθους. ὤφθη δὲ ὁ θεὸς Ἰακὼβ ἔτι

Transla. Chal.

הכנפקת ברא עביד ית אחתנא׃ Ca. xxxv. ואמר יי ליעקב קום סק לבית אל ותיב תמן ועביד תמן מדבחא לאלהא דאתגלי לך במערקך מן קדם עשו אחוך׃ ואמר יעקב לאנש ביתיה ולכל דעמיה אעדו ית טעות עממיא דביניכון ואדכו ושניו כסותכון׃ ונקום ונסק לבית אל ואעביד תמן מדבחא לאלהא דקביל צלותי ביומא דעקתי והוה מימריה בסעדי באורחא דהליכית׃ ויהבו ליעקב ית כל טעות עממיא דבידהון וית קדשיא דבאודניהון וטמר יתהון יעקב תחות בוטמא דעם שכם׃ ונטלו והות זיע מן קדם יי על עממיא דבקרויא דבסחרניהון ולא רדפו בתר בני יעקב׃ ואתא יעקב ללוז דבארעא דכנען היא בית אל הוא וכל עמא דעמיה׃ ובנא תמן מדבחא וקרא לאתרא אל בית אל ארי תמן אתגליאו ליה מלאכיא דיי במערקיה מן קדם אחוהי׃ ומיתת דבורה מינקתה דרבקה ואתקברת מלרע לבית אל בשפולי מישרא וקרא שמיה מישר בכיתא׃ ואתגלי יי ליעקב עוד

Primitiua chal.: עבד · נסק יתב דבח · גלה ערק עדה · טעה דכה שנה · כסה קום סעד · צלא ערק · אמר טעה טמר · גלה לאר ערק · מות ינק קבר · ארע שרא בכה

Interp̄. chal.

nunq̄d sicut cū meretrice fieri debuit cū sorore nr̄a?

Et dixit deus ad iacob. Surge ascende Ca. 35. in bethel: et habita ibi: et fac ibi altare deo qui apparuit tibi: q̄n fugiebas a facie esau fratris tui. Et dixit iacob viris domus sue et oībus qui secum erant. Auferte idola populorū que sunt in medio vestri: et mundamini et mutate vestimenta vr̄a: et surgamus et ascendamus in bethel: et faciā ibi altare deo qui suscepit oratione meā in tēpore tribulationis mee: et fuit verbum eius in adiutoriū meū in via qua ambulaui. Et dederūt iacob oīa idola populorū que erant in manibus suis: et inaures que erant in auribus suis. Et abscondit eas iacob sub quercu: que est iuxta sichem. Profectiq; sunt: et fuit terror a facie dei super oēs populos qui erant in ciuitatib⁹ p circuitū eorū: et nō sunt secuti post filios iacob. Et venit iacob in luzam q̄ est in terra chanaā: ipsa est bethel: ipse et oīs ppl's q̄ cū eo erat. Et edificauit ibi altare: et appellauit locū de⁹ bethel: q̄n ibi apparuit ei angel⁹ dei: q̄n fugiebat a facie fr̄is sui. Et mortua ē debbora nutrix rebecce: et sepulta ē subt⁹ bethel i planicie vallis. Et vocauit nomen ei⁹ vallis plāctus. Et apparuit deus iterū iacob:

Trāsla. Gre. lxx. cū interp̄. latina.

in luza: q̄n venit de mesopotamia sy
ἐν Λουζᾷ, ὅτε παρεγένετο ἐκ Μεσοποταμίας τῆς Συ
rie. et bn̄dixit ei deus: et dixit illi de⁹:
ρίας. καὶ εὐλόγησεν αὐτὸν ὁ θεός, καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ θεός.
nomē tuū nō vocabit vltra iacob: sed israel
τὸ ὄνομά σου οὐ κληθήσεται ἔτι Ἰακώβ, ἀλλὰ Ἰσραὴλ
erit nomē tuū. dixit āt ei deus: ego deus
ἔσται τὸ ὄνομά σου. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ θεός, ἐγὼ ὁ θεός
tu⁹: cresce: et multiplicare: gētes et cōgregatiōes gē
σου, αὐξάνου, καὶ πληθύνου, ἔθνη καὶ συναγωγαὶ ἐθ
tiū erūt ex te: et reges de lumbo tuo
νῶν ἔσονται ἐκ σοῦ, καὶ βασιλεῖς ἐκ τῆς ὀσφύος σου
exibūt: et t̄rā: quā dedi abraā et
ἐξελεύσονται, καὶ τὴν γῆν, ἣν ἔδωκα Ἀβραὰμ καὶ
isaac: tibi dedi eā: tibi erit: et semi
Ἰσαάκ, σοὶ δέδωκα αὐτήν, σοὶ ἔσται, καὶ τῷ σπέρ
ni tuo post te dabo t̄rā hāc. ascēdit
ματί σου μετὰ σὲ δώσω τὴν γῆν ταύτην. ἀνέβη
āt deus ab eo de loco: vbi locut⁹ ē cū
δὲ ὁ θεὸς ἀπ᾽ αὐτοῦ ἐκ τοῦ τόπου, οὗ ἐλάλησε μετ᾽
eo. et statuit iacob titulū in loco: quo
αὐτοῦ. καὶ ἔστησεν Ἰακὼβ στήλην ἐν τῷ τόπῳ, ᾧ
locut⁹ ē cū eo deus: titulū lapideū: et fe
ἐλάλησε μετ᾽ αὐτοῦ ὁ θεός, στήλην λιθίνην, καὶ ἐποί
cit sup eā libamē: et effudit sup eā ole
ησεν ἐπ᾽ αὐτὴν σπονδήν, καὶ ἐπέχεεν ἐπ᾽ αὐτὴν ἔλαι
um: et vocauit iacob nomē loci: i quo
ον, καὶ ἐκάλεσεν Ἰακὼβ τὸ ὄνομα τοῦ τόπου, ἐν ᾧ
locut⁹ ē cū eo illic deus: bethel. descēdēs āt
ἐλάλησεν μετ᾽ αὐτοῦ ἐκεῖ ὁ θεός, Βαιθήλ. ἀπάρας δὲ
iacob de bethel: fixit tabernaculū suū: vltra
Ἰακὼβ ἐκ Βαιθήλ, ἔπηξε τὴν σκηνὴν αὐτοῦ, ἐπέκεινα
turrim gader. factū ē āt qū appinq̄uit cha
τοῦ πύργου Γαδέρ. ἐγένετο δὲ ἡνίκα ἤγγισε χαβρα
brath vt veniret in ephrata: pepit rachel. et cū
θὰ τοῦ ἐλθεῖν εἰς τὴν Ἐφραθά, ἔτεκε Ῥαχήλ. καὶ ἐν
pareret: difficile pepit. factū ē āt cū difficul
τῷ τίκτειν, ἐδυστόκησεν. ἐγένετο δὲ ἐν τῷ σκλη
ter ipa pareret: dixit ei obstetrix: cōfide:
ρῶς αὐτὴν τίκτειν, εἶπεν αὐτῇ ἡ μαῖα, θάρσει,
et enī iste tibi fili⁹ ē. factū ē āt cū emit
καὶ γὰρ οὗτός σοι υἱός ἐστιν. ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἀφιέ
teret ipa aīaz: moriebat eni: vocauit
ναι αὐτὴν τὴν ψυχήν, ἀπέθνησκε γάρ, ἐκάλεσε τὸ
nomē eius: fili⁹ doloris mei. at pr̄ vocauit
ὄνομα αὐτοῦ, υἱὸς ὀδύνης μου, ὁ δὲ πατὴρ ἐκάλεσε
nomē eius: beniamin. mortua ē āt rachel:
τὸ ὄνομα αὐτοῦ, Βενιαμίν. ἀπέθανε δὲ Ῥαχήλ,
et sepl'ta ē in via ephratha: hec est bethleem.
καὶ ἐτάφη ἐν τῇ ὁδῷ Ἐφραθᾶ. αὕτη ἐστὶ Βηθλεέμ.
et statuit iacob titulū sup monumētū ei⁹.
καὶ ἔστησεν Ἰακὼβ στήλην ἐπὶ τοῦ μνημείου αὐ
hic est titul⁹ sup
τῆς. αὕτη ἐστὶ στήλη ἐπὶ

Trāsla. B. Hiero.

cob postq̄ reuersus est de mesopotamia syrie: benedixitq; ei dicens. Non vocaberis vltra iacob: sed israel erit nomē tuum. Et appellauit eum israel. Dixitq; ei. Ego deus omnipotēs. Cresce & multiplicare: gentes & populi nationū ex te erūt. Reges de lumbis tuis egredientur: terramq; quam dedi abraam & isaac: dabo tibi & semini tuo post te: & recessit ab eo. Ille vero erexit titulū lapideum: in loco quo locutus fuerat ei deus: libans sup eum libamina: & effundens oleū vocāsq; nomen loci illius bethel. Egressus aūt inde vēit verno tēpore ad terrā q̄ ducit effratā. In qua cū parturiret Rachel: ob difficultatē partus periclitari cepit. Dixitq; ei obstetrix Noli timere: quia & hūc habebis filium. Egrediēte āt aīa p dolore & īminente iā morte: vocauit nomen filii sui bēnoni. i. filius doloris mei. Pater vero appellauit eū beniamin. i. fili⁹ dextre. Mortua est ergo Rachel: & sepulta ē in via q̄ ducit effratā: hec est bethleē. Erexitq; iacob titulū super sepulchrū eius. Hic ē titulus

Ter. Heb.

בבאו מפדן ארם ויברך אתו׃ ויאמר לו אלהים שמך יעקב לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך ויקרא את שמו ישראל׃ ויאמר לו אלהים אני אל שדי פרה ורבה גוי וקהל גוים יהיה ממך ומלכים מחלציך יצאו׃ ואת הארץ אשר נתתי לאברהם וליצחק לך אתננה ולזרעך אחריך אתן את הארץ׃ ויעל מעליו אלהים במקום אשר דבר אתו׃ ויצב יעקב מצבה במקום אשר דבר אתו מצבת אבן ויסך עליה נסך ויצק עליה שמן׃ ויקרא יעקב את שם המקום אשר דבר אתו שם אלהים בית אל׃ ויסעו מבית אל ויהי עוד כברת הארץ לבוא אפרתה ותלד רחל ותקש בלדתה׃ ויהי בהקשתה בלדתה ותאמר לה המילדת אל תיראי כי גם זה לך בן׃ ויהי בצאת נפשה כי מתה ותקרא שמו בן אוני ואביו קרא לו בנימין׃ ותמת רחל ותקבר בדרך אפרתה הוא בית לחם׃ ויצב יעקב מצבה על קברתה הוא מצבת

Primitiua heb.: בוא ברך · אמר · קרא · היה · פרה · נתן · עלה · קום · יצב · נסך · קרא · נסע · היה ברה · ילד קשה · ילד · אמר · ירא היה · יצא מות · קבר

Transla. Chal.

במיתוהי מפדן ארם ובריך יתיה׃ ואמר ליה יי שמך יעקב לא יתקרי שמך עוד יעקב אלהין ישראל יהא שמך וקרא ית שמיה ישראל׃ ואמר ליה יי אנא אל שדי פוש וסגי עם וכנשת שבטין יהון מנך ומלכין דשליטין בעממיא מנך יפקון׃ וית ארעא דיהבית לאברהם וליצחק לך אתננה ולבנך בתרך אתן ית ארעא׃ ואסתלק מעלוהי יקרא דיי באתרא דמליל עמיה׃ ואקים יעקב קמתא באתרא דמליל עמיה קמתא דאבנא ונסיך עלה ניסוכין ואריק עלה משחא׃ וקרא יעקב ית שמא דאתרא דמליל עמיה תמן יי בית אל׃ ונטלו מבית אל והוה עוד כרוב ארעא למיעל לאפרת וילידת רחל וקשיאת במילדה׃ והוה במקשיותה במילדה ואמרת לה חייתא לא תדחלין ארי אף דין ליך בר׃ והוה במפק נפשה ארי מיתא וקרת שמיה בר דויי ואבוהי קרא ליה בנימין׃ ומיתת רחל ואתקברת באורח אפרת היא בית לחם׃ ואקים יעקב קמא על קבורתה היא קמת

Primitiua chal.: אתא קרא · הוה · פוש סגא הוה · נפק יהב סלק · עלה קום · ריק · עול · קשה ילד חיה · דחל נפק מות · קרא דוה קבר · קום

Interp̄. chal.

quando veniebat de mesopotamia syrie: et benedixit ei. Dixitq; ei deus: non vocabitur vltra nomen tuum iacob: sed israel erit nomē tuū. Et vocauit nomē eius israel. et dixit ei deus: Ego deus omnipotēs: cresce et multiplicare: populus et cōgregatio tribuū erunt ex te: et reges qui dn̄abuntur populis ex te egrediētur: et dabo tibi terram quaz dedi abrahe et isaac: et filiis tuis post te dabo eam. Et ascendit ab eo gloria dn̄i in loco vbi locutus fuerat cum eo. Et erexit iacob titulū in loco vbi locutus fuerat cum eo: titulum lapideū: et libauit super eum libamina: et effudit super eum oleum. Et vocauit iacob nomē loci bethel: in quo locutus fuerat ei deus. Et profecti sunt de bethel: et cū adhuc esset spaciū terre vt ingrederetur efratam: parturiuit rachel: et aggrauata est in partu suo. Et factuz est cum aggrauaretur in partu suo: ait ei obstetrix. Ne timeas q̄n hic quoq; erit tibi filius. Et factuz est cum egrederetur anima eius et moreretur: vocauit nomen filij: filium doloris mei. Pater aūt ei⁹ appellauit eum beniamin. Et mortua est rachel: et sepulta est in via efrate: ipsa est bethleem. Erexitq; iacob titulū super sepulchrum eius: ipse est titulus

קְבֻרַת רָחֵל עַד הַיּוֹם: וַיִּסַּע יִשְׂרָאֵל וַיֵּט אָהֳלֹה מֵהָלְאָה לְמִגְדַּל עֵדֶר: וַיְהִי בִּשְׁכֹּן יִשְׂרָאֵל בָּאָרֶץ הַהִוא וַיֵּלֶךְ רְאוּבֵן וַיִּשְׁכַּב אֶת בִּלְהָה פִּילֶגֶשׁ אָבִיו וַיִּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל וַיִּהְיוּ בְנֵי יַעֲקֹב שְׁנֵים עָשָׂר: בְּנֵי לֵאָה בְּכוֹר יַעֲקֹב רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן וְלֵוִי וִיהוּדָה וְיִשָּׂשכָר וּזְבוּלֻן: בְּנֵי רָחֵל יוֹסֵף וּבִנְיָמִן: וּבְנֵי בִלְהָה שִׁפְחַת רָחֵל דָּן וְנַפְתָּלִי: וּבְנֵי זִלְפָּה שִׁפְחַת לֵאָה גָּד וְאָשֵׁר אֵלֶּה בְּנֵי יַעֲקֹב אֲשֶׁר יֻלַּד לוֹ בְּפַדַּן אֲרָם: וַיָּבֹא יַעֲקֹב אֶל יִצְחָק אָבִיו מַמְרֵא קִרְיַת הָאַרְבַּע הִוא חֶבְרוֹן אֲשֶׁר גָּר שָׁם אַבְרָהָם וְיִצְחָק: וַיִּהְיוּ יְמֵי יִצְחָק מְאַת שָׁנָה וּשְׁמֹנִים שָׁנָה: וַיִּגְוַע יִצְחָק וַיָּמָת וַיֵּאָסֶף אֶל עַמָּיו זָקֵן וּשְׂבַע יָמִים וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ עֵשָׂו וְיַעֲקֹב בָּנָיו:

Cap. xxxvi.

וְאֵלֶּה תֹּלְדוֹת עֵשָׂו הוּא אֱדוֹם: עֵשָׂו לָקַח אֶת נָשָׁיו מִבְּנוֹת כְּנָעַן אֶת עָדָה בַּת אֵילוֹן הַחִתִּי וְאֶת אָהֳלִיבָמָה בַּת עֲנָה בַּת צִבְעוֹן הַחִוִּי: וְאֶת בָּשְׂמַת בַּת יִשְׁמָעֵאל אֲחוֹת נְבָיוֹת: וַתֵּלֶד עָדָה לְעֵשָׂו

monumenti Rachel usque in presentem diem. Egressus inde fixit tabernaculum trans turrem gregis. Cumque habitaret in illa regione: abiit ruben: et dormiuit cum bala concubina patris sui: quod illum minime latuit. Erant autem filii iacob duodecim. Filii lie: primogenitus ruben: et symeon: et leui: et iudas: et isachar et zabulon. Filii rachel ioseph et beniamin. Filii bale ancille rachelis dan et neptalim. Filii zelphe ancille lie gad et aser: Hi sunt filii iacob: qui nati sunt ei in mesopotamia syrie. Venit etiam ad isaac patrem suum in mambre ciuitatem arbee: hec est hebron: in qua peregrinatus est abraam et isaac. Et completi sunt dies isaac centum octoginta annorum: consumptusque etate mortuus est: et appositus est populo suo senex et plenus dierum: et sepelierunt eum esau et iacob filii sui.

Cap. 36.

Hec autem sunt generationes esau: ipse est edom. Esau accepit uxores de filiabus chanaan: ada filiam elon ethei: et oolibamam filiam ane filii sebeon euei. Basemath quoque filiam ismael sororem nabaioth. Peperit autem ada

monumenti rachel: usque hodie hunc.
τοῦ μνημείου ῥαχήλ, ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης.
Factum est autem quum habitauit israel in terra
ἐγένετο δὲ ἡνίκα κατῴκησεν ἰσραὴλ ἐν τῇ γῇ ἐκείνῃ
illa: abiit rube: et dormiuit cum balla
ἐπορεύθη ῥουβὴμ, καὶ ἐκοιμήθη μετὰ βαλλᾶς
concubina patris sui iacob. et au
τῆς παλλακῆς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἰακώβ. καὶ ἤ-
diuit israel: et malum apparuit in conspectu eius.
κουσεν ἰσραήλ, καὶ πονηρὸν ἐφάνη ἐνώπιον αὐτοῦ.
erant autem filii iacob duodecim. filii lie: primo-
ἦσαν δὲ οἱ υἱοὶ ἰακὼβ δώδεκα. υἱοὶ λείας, πρωτό-
genitus iacob: rube: et symeo: leui: iudas:
τοκος ἰακώβ, ῥουβήν, καὶ συμεών, λευί, ἰούδας,
issachar: zabulo. filii autem rachel: ioseph: et
ἰσσάχαρ, ζαβουλών. υἱοὶ δὲ ῥαχήλ, ἰωσήφ, καὶ
beniamin. filii autem balle ancille rachel: dan:
βενιαμίν. υἱοὶ δὲ βαλλᾶς παιδίσκης ῥαχήλ, δάν,
et nephthalim. filii autem zelphe ancille lie:
καὶ νεφθαλείμ. υἱοὶ δὲ ζελφᾶς παιδίσκης λείας,
gad: et aser. isti filii iacob: qui fuerunt ei
γάδ, καὶ ἀσήρ. οὗτοι υἱοὶ ἰακώβ, οἳ ἐγένοντο αὐτῷ
in mesopotamia syrie. venit autem iacob
ἐν μεσοποταμίᾳ τῆς συρίας. ἦλθε δὲ ἰακὼβ
ad isaac patrem suum: in mabre: in
πρὸς ἰσαὰκ τὸν πατέρα αὐτοῦ, εἰς μαμβρῆ, εἰς
ciuitatem agri. hec est chebron in terra chana
πόλιν τοῦ πεδίου. αὕτη ἐστὶ χεβρὼν ἐν γῇ χαναάν:
an: ubi habitauit abraam et isaac. fuerunt
οὗ παρῴκησεν ἀβραὰμ καὶ ἰσαάκ. ἐγένοντο
autem dies isaac: quos uixit: anni centum octo
δὲ αἱ ἡμέραι ἰσαάκ, ἃς ἔζησεν, ἔτη ἑκατὸν ὀγδο-
ginta. et deficiens isaac mortuus est. et apposi
ήκοντα. καὶ ἐκλιπὼν ἰσαὰκ ἀπέθανεν. καὶ προσε-
tus est ad genus suum senior: et ple
τέθη πρὸς τὸ γένος αὐτοῦ πρεσβύτερος, καὶ πλή-
nus dierum. et sepelierunt eum esau et iacob
ρης ἡμερῶν. καὶ ἔθαψαν αὐτὸν ἡσαῦ καὶ ἰακὼβ
filii eius.
οἱ υἱοὶ αὐτοῦ.

Ca. 36.

Hae autem generationes esau. ipse est edom.
Αὗται δὲ αἱ γενέσεις ἡσαῦ. αὐτός ἐστιν ἐδώμ.
esau autem accepit uxores suas de fi-
ἡσαῦ δὲ ἔλαβε τὰς γυναῖκας αὐτοῦ ἀπὸ τῶν θυ-
liabus chananeorum. ada: filiam
γατέρων τῶν χαναναίων. τὴν ἀδᾶ, θυγατέρα
elom chethei. et eliba: fili-
ἐλὼμ τοῦ χετταίου. καὶ τὴν ἐλιβέμα, θυγατέρα
am enan filii sebegon euei. et
ἀνὰ τοῦ υἱοῦ σεβεγὼν τοῦ εὐαίου. καὶ τὴν
basemath: filiam ismael: sororem nabaioth. peperit autem ei ada
βασεμάθ, θυγατέρα ἰσμαήλ, ἀδελφὴν ναβαιώθ. ἔτεκε δὲ αὐτῷ ἀδᾶ

Transla. Chal.

sepulture rachel usque in diem hanc. Et profectus est israel: et tetendit tabernaculum suum ultra turrim gregis. Et factum est cum moraretur israel in terra illa: abiit ruben et dormiuit cum bala cocubina patris sui: et audiuit israel. Fueruntque filii iacob duodecim. Filii lie: primogenitus iacob: ruben: simeon: et leui: et iudas: et isachar: et zabulon. Filii rachel ioseph: et beniamin. Filii autem bale ancille rachel: dan: et neptali. Et filii zelphe ancille lie: gad: et aser. Isti sunt filii iacob qui nati sunt ei in mesopotamia syrie. Venit autem iacob ad isaac patrem suum in mamre ciuitate arbee: ipsa est hebron in qua peregrinatus est abraham et isaac. Et fuerunt dies isaac centum et octoginta anni. Et defecit et mortuus est: et congregatus est ad populum suum senex et plenus dierum. Et sepelierunt eum esau et iacob filii sui.

Cap. 36.

Hec autem sunt generationes esau: ipse est edom. Esau accepit uxores suas de filiabus chanaan: Ada filiam elon ethei: et oolibama filiam ane filiam sebeon euei: et basemath filiam ismaelis sororem nabaioth. Peperit autem ada eliphaz de esau:

Interp. chal.

Ca. xxxvi.

eliphaz. et basemath peperit raguel. et eli
τὸν ἐλιφάζ, καὶ βασεμὰθ ἔτεκε τὸν ῥαγουήλ. καὶ ἐλι-
bama peperit ieul: et ieglom: et core.
βαμᾶ ἔτεκε τὸν ἰεοὺλ, καὶ τὸν ἰεγλόμ, καὶ τὸν κορέ.
hi filii esau: qui fuerunt ei in terra chanaan.
οὗτοι υἱοὶ ἡσαῦ, οἳ ἐγένοντο αὐτῷ ἐν γῇ χαναάν. ἔλα-
cepit autem esau uxores suas: et filios suos
βε δὲ ἡσαῦ τὰς γυναῖκας αὐτοῦ, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ:
et filias: et omnia corpora
καὶ τὰς θυγατέρας, καὶ πάντα τὰ σώματα
domus sue: et omnem substantiam: et
τοῦ οἴκου αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ ὑπάρχοντα, καὶ
omnia pecora: et omnia quecunque possedit: et
πάντα τὰ κτήνη, καὶ πάντα ὅσα ἐκτήσατο, καὶ
omnia quecunque acquisiuit in terra chanaan: et a-
πάντα ὅσα περιεποιήσατο ἐν γῇ χαναάν, καὶ ἐ-
biit esau de terra chanaan a facie
πορεύθη ἡσαῦ ἐκ τῆς γῆς χαναάν, ἀπὸ προσώπου
iacob fratris sui. erat enim substantia
ἰακὼβ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. ἦν γὰρ τὰ ὑπάρχοντα
eorum multa: ut habitarent simul. et non poterat
αὐτῶν πολλά, τοῦ οἰκεῖν ἅμα. καὶ οὐκ ἠδύνατο
terra habitationis eorum ferre eos: pre
ἡ γῆ τῆς παροικήσεως αὐτῶν φέρειν αὐτούς, ἀπὸ
multitudine substantie eorum. habitauit autem esau
τοῦ πλήθους τῶν ὑπαρχόντων αὐτῶν. ᾤκησε δὲ ἡσαῦ
in monte seir. esau: ipse est edom. habi-
ἐν τῷ ὄρει σηείρ. ἡσαῦ, αὐτός ἐστιν ἐδώμ. καὶ
tauit autem iacob in terra qua habitauit pater
ᾤκησε δὲ ἰακὼβ ἐν τῇ γῇ, ἧ παρῴκησεν ὁ πατὴρ
suus in terra chanaan. he autem generationes esau
αὐτοῦ ἐν γῇ χαναάν. αὗται δὲ αἱ γενέσεις ἡσαῦ
patris edom in monte seir. et ista
τοῦ πατρὸς ἐδὼμ ἐν τῷ ὄρει σηείρ. καὶ ταῦτα τὰ
nomina filiorum esau. eliphaz: filius ada uxoris
ὀνόματα τῶν υἱῶν ἡσαῦ. ἐλιφάζ, υἱὸς ἀδᾶ γυναικὸς
esau, et raguel: filius basemath: uxoris esau.
ἡσαῦ. καὶ ῥαγουήλ, υἱὸς βασεμάθ, γυναικὸς ἡσαῦ.
fuerunt autem filii eliphaz: thema: omar: sophar: gothā:
ἐγένοντο δὲ υἱοὶ ἐλιφάζ, θαιμάν, ὠμάρ, σωφάρ, γοθόμ,
cenez. thana autem concubina eliphaz filii esau:
καὶ κενέζ. θαμνὰ δὲ ἦν παλλακὴ ἐλιφὰζ τοῦ υἱοῦ ἡσαῦ,
peperit eliphaz amalec. hi filii ada: uxo-
καὶ ἔτεκε τῷ ἐλιφὰζ τὸν ἀμαλήκ. οὗτοι υἱοὶ ἀδᾶ, γυναι-
ris esau. hi autem filii raguel: naeth: zareśome:
κὸς ἡσαῦ. οὗτοι δὲ υἱοὶ ῥαγουήλ, ναχὲθ, ζαρὲ, σομαί,
et moze. hi fuerunt filii basemath: uxoris esau.
καὶ μοζέ. οὗτοι ἦσαν υἱοὶ βασεμάθ, γυναικὸς ἡσαῦ.
hi autem fuerunt filii libemas filie ena: filii
οὗτοι δὲ ἦσαν υἱοὶ λιβεμᾶς θυγατρὸς ἐνᾶ, τοῦ υἱοῦ
sebegō uxoris esau. peperit autem esau ie-
σεβεγὼν γυναικὸς ἡσαῦ. ἔτεκε δὲ τῷ ἡσαῦ τὸν ἰε-
ul: et ieglō: et core. hi duces
ούλ, καὶ τὸν ἰεγλόμ, καὶ τὸν κορέ. οὗτοι ἡγεμόνες

eliphaz. Basemath genuit raguel. Oolibama genuit iehus et ihelon et chore. Hi filii esau: qui nati sunt ei in terra chanaan. Tulit autem esau uxores suas et filios et filias et omnem animam domus sue et substantiam et pecora et cuncta que habere poterat in terra chanaan: et abiit in alteram regionem: recessitque a fratre suo iacob. Diuites enim erant valde: et simul habitare non poterant: nec sustiebat eos terra peregrinationis eorum pre multitudine gregum. Habitauitque esau in monte seyr: ipse est edom. He autem sunt generationes esau patris edom in monte seir: et hec nomina filiorum eius. Eliphaz filius ada uxoris esau. Rahuel quoque filius basemath uxoris eius. Fueruntque eliphaz filii theman: omar: sephua: et gatham: et chenez et chore. Erat autem thamna concubina eliphaz filii esau: que peperit ei amalech. Hi sunt filii ada uxoris esau. Filii autem rahuel: naath et zara: sema et meza. Hi filii basemath uxoris esau. Isti quoque erant filii oolibama filie ana filii sebeon uxoris esau: quos genuit ei: iehus et ihelon et chore. Hi duces

אֶת אֱלִיפָז וּבָשְׂמַת יָלְדָה אֶת רְעוּאֵל: וְאָהֳלִיבָמָה יָלְדָה אֶת יעיש וְאֶת יַעְלָם וְאֶת קֹרַח אֵלֶּה בְּנֵי עֵשָׂו אֲשֶׁר יֻלְּדוּ לוֹ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן: וַיִּקַּח עֵשָׂו אֶת נָשָׁיו וְאֶת בָּנָיו וְאֶת בְּנֹתָיו וְאֶת כָּל נַפְשׁוֹת בֵּיתוֹ וְאֶת מִקְנֵהוּ וְאֶת כָּל בְּהֶמְתּוֹ וְאֵת כָּל קִנְיָנוֹ אֲשֶׁר רָכַשׁ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיֵּלֶךְ אֶל אֶרֶץ מִפְּנֵי יַעֲקֹב אָחִיו: כִּי הָיָה רְכוּשָׁם רָב מִשֶּׁבֶת יַחְדָּו וְלֹא יָכְלָה אֶרֶץ מְגוּרֵיהֶם לָשֵׂאת אֹתָם מִפְּנֵי מִקְנֵיהֶם: וַיֵּשֶׁב עֵשָׂו בְּהַר שֵׂעִיר עֵשָׂו הוּא אֱדוֹם: וְאֵלֶּה תֹּלְדוֹת עֵשָׂו אֲבִי אֱדוֹם בְּהַר שֵׂעִיר: אֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי עֵשָׂו אֱלִיפַז בֶּן עָדָה אֵשֶׁת עֵשָׂו רְעוּאֵל בֶּן בָּשְׂמַת אֵשֶׁת עֵשָׂו: וַיִּהְיוּ בְּנֵי אֱלִיפָז תֵּימָן אוֹמָר צְפוֹ וְגַעְתָּם וּקְנַז: וְתִמְנַע הָיְתָה פִילֶגֶשׁ לֶאֱלִיפַז בֶּן עֵשָׂו וַתֵּלֶד לֶאֱלִיפַז אֶת עֲמָלֵק אֵלֶּה בְּנֵי עָדָה אֵשֶׁת עֵשָׂו: וְאֵלֶּה בְּנֵי רְעוּאֵל נַחַת וָזֶרַח שַׁמָּה וּמִזָּה אֵלֶּה הָיוּ בְּנֵי בָשְׂמַת אֵשֶׁת עֵשָׂו: וְאֵלֶּה הָיוּ בְּנֵי אָהֳלִיבָמָה בַת עֲנָה בַּת צִבְעוֹן אֵשֶׁת עֵשָׂו וַתֵּלֶד לְעֵשָׂו אֶת יעיש וְאֶת יַעְלָם וְאֶת קֹרַח: אֵלֶּה אַלּוּפֵי

Transla. Chal.

Interp. chal.

et basemath peperit rahuel. Et oolibama peperit ieus et hielom et chore. Hi sunt filii esau qui nati sunt ei in terra chanaan. Tulit autem esau uxores suas et filios suos et filias suas: et omnes animas domus sue et pecora sua et omnia iumenta sua: et uniuersam substantiam quam acquisierat in terra chanaan: et abiit in terram aliam propter iacob fratrem suum: quia erat substantia eorum multa ut habitarent simul: et non poterat terra habitationis eorum sustinere eos propter pecora eorum. Et habitauit esau in monte seir: ipse est edom. Et he sunt generationes esau patris idumeorum in monte seir. Hec sunt nomina filiorum esau: eliphaz filius ada uxoris esau: rahuel filius basemath uxoris esau. Fueruntque filii eliphaz: theman: omar: sepho: et gatham: et cenez. Erat autem thamna concubina eliphaz filii esau: et que natus est amalech. Hi sunt filii ada uxoris esau. Filii autem rahuel: naath et zara et semma et meza. Hi filii basemath uxoris esau. Et isti filii oolibama filie ane filie sebeon uxoris esau: que peperit ei hieus et hielō et chore. Isti sunt duces

Primitiua chal.

בני עשו בני אליפז בכור עשו
אלוף תימן אלוף אומר אלוף
צפו אלוף קנז: אלוף קרח אלוף
געתם אלוף עמלק אלה אלופי
אליפז בארץ אדום אלה בני
עדה: ואלה בני רעואל בן עשו
אלוף נחת אלוף זרח אלוף שמה
אלוף מזה אלה אלופי רעואל
בארץ אדום אלה בני בשמת
אשת עשו: ואלה בני אהליבמה
אשת עשו אלוף יעוש אלוף
יעלם אלוף קרח אלה אלופי
אהליבמה בת ענה אשת עשו:
אלה בני עשו ואלה אלופיהם
הוא אדום: אלה בני שעיר
החרי ישבי הארץ לוטן
ושובל וצבעון וענה: ודשון ואצר
ודישן אלה אלופי החרי בני
שעיר בארץ אדום: ויהיו בני
לוטן חרי והימם ואחות לוטן
תמנע: ואלה בני שובל עלון
ומנחת ועיבל שפו ואונם: ואלה
בני צבעון ואיה וענה הוא ענה
אשר מצא את הימם במדבר
ברעתו את החמרים לצבעון אביו:
ואלה בני ענה דשן ואהליבמה
בת ענה: ואלה בני דישן

בכר — היה — מצא דבר — רעה

filiorum esau. Filii eliphaz primogeniti esau: dux theman: dux omar: dux sephua: dux chenez: dux chore: dux gathan: dux amalech: Hi filii eliphaz in terra edom & hi filii ada. hi quoque filii rahuel filii esau: dux naath: dux zara: dux semma: dux meza. Hi autem duces rahuel. in terra edom. Isti filii basemath vxoris esau. Hi autem filii oolibama vxoris esau: dux iehus dux ihelon dux chore. Hi duces oolibama filie ane vxoris esau. Isti sunt filii esau: & hi duces eorum ipse est edom. Isti sunt filii seir horrei habitatoris terre: lothan & sobal & sebeon & anan & dison & eser & disan. Hi duces horrei filii seir: in terra edom. Facti sunt autem filii lothan horrei & emam. Erat autem soror lothā tamna. Et isti filii sobal aluhan & maneeth: & ebal & sephi & onā. Et hi filii sebeon ahia & ana. Iste est ana qui inuenit aquas calidas in solitudine: cum pasceret asinas sebeon patris sui. Habuitque filium disan & filiam oolibama. Et isti filii disan:

filii esau. elibas: primogeniti esau: dux
υἱοὶ ἠσαῦ· υἱοὶ ἐλιβὰς, πρωτοτόκου ἠσαῦ, ἡγεμὼν
themā: dux omar: dux sophar: dux
θεμὰν, ἡγεμὼν ὠμὰρ, ἡγεμὼν σωφὰρ, ἡγεμὼν
cenez: dux core: dux gotha: dux amalec. hi duces eliphas in terra idumee.
κενὲζ, ἡγεμὼν κορὲ, ἡγεμὼν γοθὰ, ἡγεμὼν ἀμαλὴκ. οὗτοι ἡγεμόνες ἐλιφὰς ἐν γῇ ἰδουμαίας.
hi filii adas. et hi filii raguel. filii
οὗτοι υἱοὶ ἀδάς. καὶ οὗτοι υἱοὶ ῥαγουήλ. υἱοὶ
esau: dux nachoth: dux zare: dux some: dux moze. hi duces raguel in
ἠσαῦ, ἡγεμὼν ναχὼθ, ἡγεμὼν ζαρὲ, ἡγεμὼν σομέ, ἡγεμὼν μοζέ. οὗτοι ἡγεμόνες ῥαγουὴλ ἐν
edom. hi filii basemas: vxoris esau.
τῇ αἰδώμ. οὗτοι υἱοὶ βασεμάς, γυναικὸς ἠσαῦ.
hi aūt filii elibemas: vxoris esau: dux
οὗτοι δὲ υἱοὶ ἐλιβεμάς, γυναικὸς ἠσαῦ, ἡγεμὼν
ieul: dux ieglom: dux core. hi duces elibemas. hi filii esau. et hi
ἰεοὺλ, ἡγεμὼν ἰεγλὸμ, ἡγεμὼν κορέ. οὗτοι ἡγεμόνες ἐλιβεμάς. οὗτοι υἱοὶ ἠσαῦ. καὶ οὗτοι
duces eorū. hi sunt filii edō. hi
ἡγεμόνες αὐτῶν. οὗτοί εἰσιν υἱοὶ αἰδών. οὗτοι
aūt filii seir horrei: habitātis
δὲ υἱοὶ σηείρ, τοῦ χορραίου, τοῦ κατοικοῦντος
terrā: lotan: sobal: sebegō: ana:
τὴν γῆν, λωτὰν, σωβὰλ, σεβεγὼν, ἀνά,
et leson: et asar: et rison. hi duces chorrei: filii seir in terra edō.
καὶ λησών, καὶ ἀσάρ, καὶ ῥισών. οὗτοι ἡγεμόνες τοῦ χορραίου, τοῦ υἱοῦ σηεὶρ ἐν τῇ γῇ αἰδώμ.
fuerūt aūt filii lotan: chorri: et emā.
ἐγένοντο δὲ υἱοὶ λωτάν, χορρεί, καὶ αἱμάν.
soror aūt lotan: thēna. hi aūt filii
ἀδελφὴ δὲ λωτὰν, θεμνά. οὗτοι δὲ υἱοὶ
sobal: tolam: et manachath: et gebel:
σωβὰλ, τωλὰμ, καὶ μαναχὰθ, καὶ γεβὴλ,
sophā: et omā. et hi filii sebeōn:
σωφὰν, καὶ ὠμάν. καὶ οὗτοι υἱοὶ σεβεγών,
ee: et enan. hic enan: qui inuenit eamin in deserto: qn̄ inuenit subiugalia sebeon pris sui.
αἰαί, καὶ ἐνάν. οὗτος ἐνάν, ὃς εὗρε τὸν ἰαμὶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὅτε εὗρε τὰ ὑποζύγια σεβεγὼν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.
hi aūt filii enā. deson: et elibemath: filia enā.
οὗτοι δὲ υἱοὶ ἐνάν. δαισών, καὶ ἐλιβεμάθ, θυγάτηρ ἐνά.
hi aūt filii deson:
οὗτοι δὲ υἱοὶ δησών

Transla. Chal.

אלין רבני בני עשו בני אליפז בוכרא דעשו רבא תימן רבא אומר רבא צפו רבא קנז: רבא
קרח רבא געתם רבא עמלק אלין רברבי אליפז בארעא דאדום אלין בני עדה:
ואלין בני רעואל בר עשו רבא נחת רבא זרח רבא שמה רבא מזה אלין רברבי רעואל
בארעא דאדום אלין בני בשמת איתת עשו: ואלין בני אהליבמה איתת עשו רבא
יעוש רבא יעלם רבא קרח אלין רברבי אהליבמה בת ענה איתת עשו: אלין בני עשו
ואלין רברביהון הוא אדום: אלין בני שעיר חוראה יתבי ארעא לוטן ושובל וצבעון
וענה: ודישון ואצר ודישן אלין רברבי חוראה בני שעיר בארעא דאדום: והוו בני
לוטן חורי והימם ואחתיה דלוטן תמנע: ואלין בני שובל עלון ומנחת ועיבל שפו ואונם: ואלין
בני צבעון ואיה וענה הוא ענה דאשכח ית גבריא במדברא כד הוה
רעי ית חמריא לצבעון אבוהי: ואלין בני ענה דישן ואהליבמה בת ענה: ואלין בני דישן

Primitiua chal.

רבב — אנת — הוה — אל — שבח דבר — רעה

filiorum esau: filii eliphaz primogeniti esau. dux themā: dux omar: dux sepho: dux cenez: dux chore: dux gatham: dux amalech. Hi duces eliphaz in terra edom: hi filii ada. Hi quoque filii rahuel filii esau: dux naath: dux zara: dux samma: dux meza. Hi duces rahuel in terra edom: isti filii basemath vxoris esau. Hi autem filii oolibama vxoris esau. dux iehus: dux hielom: dux chore. Hi duces oolibama filie ane vxoris esau. Isti sunt filii esau: & hi duces eorum: ipse est edom. Isti sunt filii seir horrei habitatores terre: lothan: & sobal: & sebeon: & ana: & dison: & eser: & disan. Hi duces horrei filii seir in terra edom. Fueruntque filii lothan: horri: & hemam. Soror autem lothan thamna. Et isti filii sobal: aluan & maneeth: & hebal: sephi & onam. Et hi filii sebeon: aya & ana. Iste est ana qui inuenit gigantes in solitudine: cum pasceret asinos sebeon patris sui. Et hi filii ane: dison: & oolibama filia ane. Hi autem filii disan

abala: et asbat et ithrā: et charrā. hi aūt filii
ἀβελὰ, καὶ ἀσβὰν, καὶ ἰθρὰν, καὶ χαρράν. οὗτοι δὲ υἱοὶ
asar. balaā: et zucā: et iuchā. hi aūt filii reson: os: et arrā. hi duces chorri. dux lotan: dux sobal: dux sebegō: dux ana:
ἀσὰρ, βαλαὰμ, καὶ ζουκὰμ, καὶ ἰουκάμ. οὗτοι δὲ υἱοὶ ῥησών, ὢς, καὶ ἀρράν. οὗτοι ἡγεμόνες χορρί. ἡγεμὼν λωτὰν, ἡγεμὼν σωβὰλ, ἡγεμὼν σεβεγὼν, ἡγεμὼν ἀνά,
dux deson: dux asar: dux reson. hi duces chorri: in ducatibus suis in terra edō. et
ἡγεμὼν δησὼν, ἡγεμὼν ἀσὰρ, ἡγεμὼν ῥησών. οὗτοι ἡγεμόνες χορρί, ἐν ταῖς ἡγεμονίαις αὐτῶν ἐν γῇ ἐδώμ. καὶ
hi reges qui regnauerūt in edō: anteq̄ regnaret rex in israel. et regnauit
οὗτοι οἱ βασιλεῖς οἱ βασιλεύσαντες ἐν ἐδώμ, πρὸ τοῦ βασιλεῦσαι βασιλέα ἐν ἰσραήλ. καὶ ἐβασίλευσεν
in edō: balac filius beor. et nomē ciuitati eius: denaba. mortuus ē aūt balac: et regnauit
ἐν ἐδώμ, βαλὰκ υἱὸς βεώρ. καὶ ὄνομα τῇ πόλει αὐτοῦ, δενναβά. ἀπέθανε δὲ βαλὰκ, καὶ ἐβασίλευσεν
pro eo: iobab filius zara de bosora. mortuus ē aūt iobab: et regnauit pro eo: asom: de
ἀντ᾽ αὐτοῦ, ἰωβὰβ υἱὸς ζαρὰ ἐκ βοσόρρας. ἀπέθανε δὲ ἰωβὰβ, καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ᾽ αὐτοῦ, ἀσὸμ, ἐκ τῆς
terra themanorū: mortuus ē aūt asō: et regnauit pro eo: adad: filius barad: qui percussit madiā in
γῆς θαιμανῶν. ἀπέθανε δὲ ἀσὸμ, καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ᾽ αὐτοῦ, ἀδὰδ, υἱὸς βαρὰδ, ὁ ἐκκόψας μαδιὰμ ἐν τῷ
campo moab. et nomē ciuitati eius: gethē. mortuus est aūt adad: et regnauit pro eo: samaa de
πεδίῳ μωάβ. καὶ ὄνομα τῇ πόλει αὐτοῦ, γεθέμ. ἀπέθανε δὲ ἀδὰδ, καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ᾽ αὐτοῦ, σαμαὰ ἐκ
masecca. mortuus ē aūt samaa: et regnauit pro eo: saul de rooboth qui apud fluuiū.
μασεκκᾶς. ἀπέθανε δὲ σαμαὰ, καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ᾽ αὐτοῦ, σαοὺλ ἐκ ῥοωβὼθ τῆς παρὰ ποταμόν.
mortuus ē aūt saul: et regnauit pro eo balenō: filius achobor.
ἀπέθανε δὲ σαοὺλ, καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ᾽ αὐτοῦ βαλενὼν, υἱὸς ἀχοβώρ.
mortuus ē aūt balenō: filius acobor.
ἀπέθανε δὲ βαλενὼν, υἱὸς ἀχοβώρ.
et regnauit pro eo arath: filius barad.
καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ᾽ αὐτοῦ ἀρὰθ, υἱὸς βαράδ.
et nomē ciuitati eius phogor. nomē vxori eius methebeel: filia matraith: filii mezoob.
καὶ ὄνομα τῇ πόλει αὐτοῦ φογώρ. ὄνομα τῇ γυναικὶ αὐτοῦ μετεβεήλ, θυγάτηρ ματραίθ, υἱοῦ μεζοόβ.
hec noīa ducū esau: in tribubus eorū: sm̄ locū eorū: in regiōibus eorū: et in gētibus eorū. dux thāna: dux gola: dux iether:
ταῦτα τὰ ὀνόματα τῶν ἡγεμόνων ἠσαῦ, ἐν ταῖς φυλαῖς αὐτῶν, κατὰ τόπον αὐτῶν, ἐν ταῖς χώραις αὐτῶν, καὶ ἐν τοῖς ἔθνεσιν αὐτῶν. ἡγεμὼν θαμνά, ἡγεμὼν γωλά, ἡγεμὼν ἰεθέρ,

amdā & iesbā & iethrā & charā. Hi quoque filii eser balaan & zeuan & achan. Habuit autem filios disan: hus & aran. Hi duces horreorū: dux lothā: dux sobal: dux sebeō: dux ana: dux dison: dux eser: dux disan. Isti duces horreorū qui imperauerunt in terra seir. Reges autem qui regnauerunt in terra edom: antequam haberent regem filii israel: fuerūt hi. Balach filius beor: nomenque vrbis eius denaba. Mortuus est autem balach & regnauit pro eo iobab filius zare de bosra. Cumque mortuus esset iobab: regnauit pro eo husan de terra themāorū. Hoc quoque mortuo regnauit pro eo adad filius badadi: qui percussit madiā in regione moab. & nomen vrbis eius auith. Cumque mortuus esset adad: regnauit pro eo semla de maserecha. Hoc quoque mortuo: regnauit pro eo saul de fluuio roboth. Cumque & hic obiisset: successit in regnum balanā filius achobor. Isto quoque mortuo: regnauit pro eo adad: nomenque vrbis eius phou. Et appellabatur vxor eius meezabel filia matreth filie mizaab. Hec ergo nomina ducum esau in cognationibus & locis & vocabulis suis. dux thamna. dux alua: dux ietheth:

חמדן ואשבן ויתרן וכרן: אלה בני
אצר בלהן וזעון ועקן: אלה בני
דישן עוץ וארן: אלה אלופי
החרי אלוף לוטן אלוף שובל
אלוף צבעון אלוף ענה: אלוף דשן
אלוף אצר אלוף דישן אלה
אלופי החרי לאלפיהם בארץ
שעיר: ואלה המלכים אשר מלכו
בארץ אדום לפני מלך מלך לבני
ישראל: וימלך באדום בלע בן
בעור ושם עירו דנהבה: וימת
בלע וימלך תחתיו יובב בן זרח
מבצרה: וימת יובב וימלך תחתיו
חשם מארץ התימני: וימת חשם
וימלך תחתיו הדד בן בדד המכה
את מדין בשדה מואב ושם עירו
עוית: וימת הדד וימלך תחתיו
שמלה ממשרקה: וימת שמלה
וימלך תחתיו שאול מרחבות
הנהר: וימת שאול וימלך
תחתיו בעל חנן בן עכבור: וימת
בעל חנן בן עכבור וימלך תחתיו
הדר ושם עירו פעו ושם
אשתו מהיטבאל בת מטרד בת מי
זהב: ואלה שמות אלופי עשו
למשפחתם למקמתם בשמתם
אלוף תמנע אלוף עלוה אלוף יתת:

מלך — מות — נכה — מלך — שם קום

Transla. Chal.

חמדן ואשבן ויתרן וכרן: אלין בני אצר בלהן וזעון ועקן: אלין בני דישן עוץ וארן:
אלין רברבי חוראה רבא לוטן רבא שובל רבא צבעון רבא ענה: רבא דישון רבא
אצר רבא דישן אלין רברבי חוראה לרברביהון בארעא דשעיר: ואלין מלכיא
דמלכו בארעא דאדום קדם דימלך מלכא לבני ישראל: ומלך באדום בלע בר
בעור ושום קרתיה דנהבה: ומית בלע ומלך תחותוהי יובב בר זרח מבצרה: ומית יובב
ומלך תחותוהי חשם מארע דרומא: ומית חשם ומלך תחותוהי הדד בר בדד דקטיל
ית מדין בחקלי מואב ושום קרתיה עוית: ומית הדד ומלך תחותוהי שמלה
ממשרקה: ומית שמלה ומלך תחותוהי שאול מרחובות דעל פרת: ומית שאול ומלך
תחותוהי בעל חנן בר עכבור: ומית בעל חנן בר עכבור ומלך תחותוהי הדר
ושום קרתיה פעו ושום איתתיה מהיטבאל בת מטרד בת מצרף דהבא: ואלין שמהת רברבי עשו
לזרעיתהון לאתריהון בשמהתהון רבא תמנע רבא עליה רבא יתת:

Interp. chal.

amdan: & esban & iethran & charā. Isti sunt filii eser balan & zaauan & achan. Hi sunt filii disan: hus: et aran. Isti sunt duces horrei. Dux lotan: dux sobal: dux sebeon: dux ana: dux dison: dux eser: dux disan. Isti duces horreorum secundum principatus eorum in terra seyr. Et isti sunt reges qui regnauerunt in terra edom: antequam regnaret rex in filiis israel. Regnauit autem in edom bale filius beor: & nomen ciuitatis eius denaba. Mortuus est autem bale: & regnauit pro eo iobab filius zare de bosra. Mortuus est autem iobab: & regnauit pro eo husam de terra australi. Mortuusque est husā: & regnauit pro eo hadad filius bedad: qui interfecit madian in campestribus moab: et nomen vrbis eius auith. Mortuusque est hadad: & regnauit pro eo semla de masserecha. Mortuusque est semla: & regnauit pro eo saul de rooboth: que est iuxta euphratē. Mortuusque est saul: et regnauit pro eo baalanā filius achobor. Mortuusque est baalanā filius achobor: et regnauit pro eo adar: et nomen vrbis eius phou: & nomen vxoris eius mehetabel filia mathreth: filia aurificis. Et hec sunt nomina principum esau secundum cognationes eorum per loca eorum in nominibus suis: dux thamna: dux alua: dux ietheth:

Primitiua chal.

רבב — קרה מות קטל — אנת צרף

Ter. Heb.

אלוף אהליבמה אלוף אלה אלוף
פינן: אלוף קנז אלוף תימן אלוף
מבצר: אלוף מגדיאל אלוף עירם
אלה אלופי אדום למשבתם
בארץ אחזתם הוא עשו אבי אדום:
וישב יעקב בארץ מגורי אביו
בארץ כנען: אלה תלדות יעקב

Cap. xxxvij.

יוסף בן שבע עשרה שנה
היה רעה את אחיו בצאן והוא
נער את בני בלהה ואת בני
זלפה נשי אביו ויבא יוסף את
דבתם רעה אל אביהם: וישראל
אהב את יוסף מכל בניו כי בן
זקנים הוא לו ועשה לו כתנת
פסים: ויראו אחיו כי אתו אהב
אביהם מכל אחיו וישנאו אתו
ולא יכלו דברו לשלם: ויחלם
יוסף חלום ויגד לאחיו ויוספו
עוד שנא אתו: ויאמר אליהם
שמעו נא החלום הזה אשר חלמתי:
והנה אנחנו מאלמים אלמים
בתוך השדה והנה קמה אלמתי
וגם נצבה והנה תסבינה
אלמתיכם ותשתחוין לאלמתי:
ויאמרו לו אחיו המלך תמלך עלינו
אם משול תמשל בנו ויוספו
עוד שנא אתו על חלמתיו

Trāsla. B. Hiero.

dux oolibama. dux ela. dux phinon. dux cenez. dux theman. dux mabsar. dux Mabdiel dux hiram. Hi duces edom habitantes in terra imperii sui: ipse est esau pater idumeorum. Habitauit aūt iacob in terra chanaā in q̄ pr̄ suus pegrinatus ē. & he sunt gn̄atiões eius

Cap. 37.

Joseph cū sedecim eēt ānorū: pascebat gregē cū fratribus suis adhuc puer. & erat cum filiis bale & zelphe vxorū patris sui. accusauitq3 frēs suos apud patrē crimie pessimo. Israel autem diligebat ioseph super oēs filios suos: eo q̄ in senectute gēuisset eū. fecitq3 ei tunicam polymitā. Vidētes aūt fratres eius q̄ a pr̄e plus cūctis filiis amaretur: oderant eum nec poterant ei quicq̄ pacifice loqui. Accidit quoq3 vt visū sōniū referret frib9 suis: q̄ cā maioris odii seminariū fuit. Dixitq3 ioseph fribus suis. Audite sōniū meū quod vidi. Putabā nos ligare manipulos in agro: & q̄si cōsurgere manipulum meum & stare: vestrosq3 manipulos circunstantes adorare manipulum meum. Rn̄derūt fratres eius. Nunquid rex noster eris? aut subiiciemur ditioni tue? Hec ergo causa somniorum

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

dux elibemas: dux olas: dux phinō: dux
ἡγεμὼν ἐλιβεμάς, ἡγεμὼν ἐλάς, ἡγεμὼν φινών, ἡγεμὼν
cenes: dux themā: dux mazar: dux mage
κενές, ἡγεμὼν θεμάν, ἡγεμὼν μαζάρ, ἡγεμὼν μαγεδι
diel: dux zaphoin. hi duces edom: in edi
ήλ, ἡγεμὼν ζαφωίν. οὗτοι ἡγεμόνες ἐδώμ, ἐν ταῖς κα
ficatis in terra possessionis eorū. hic
τῳκοδομημέναις ἐν τῇ γῇ τῆς κτήσεως αὐτῶν. οὗτος
esau pater edom. habitauit āt iacob in terra: vbi ha
ἠσαῦ πατὴρ ἐδώμ. κατῴκει δὲ ἰακὼβ ἐν τῇ γῇ, οὗ πα
bitauit pr̄ eius in terra chanaā. he gn̄ra
ρῴκησεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐν γῇ χαναάν. αὗται αἱ γενέ
tiões iacob.
σεις ἰακώβ.

Ca. 37.

Joseph decē et septē ānoꝝ erat: pascēs cū
ἰωσὴφ δεκαεπτὰ ἐτῶν ἦν, ποιμαίνων μετὰ τῶν
fratribus suis oues pr̄is sui: erās iuuenis
ἀδελφῶν αὐτοῦ τὰ πρόβατα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὢν νέος
cū filiis balle: et cū filiis zelphe:
μετὰ τῶν υἱῶν βαλλᾶς, καὶ μετὰ τῶν υἱῶν ζελφᾶς,
vxorū pr̄is sui. attulit āt ioseph vitupiū
τῶν γυναικῶν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. κατήνεγκε δὲ ἰωσὴφ ψόγον
malū ad israel pr̄ez suū. iacob āt diligebat
πονηρὸν πρὸς ἰσραὴλ τὸν πατέρα αὐτοῦ. ἰακὼβ δὲ ἠγάπα
ioseph pter oēs filios ei9. q2 fili9 se
τὸν ἰωσὴφ παρὰ πάντας τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ. ὅτι υἱὸς γή
nectutis erat ei. fecit āt et tunicā variā. vi
ρους ἦν αὐτῷ. ἐποίησε δὲ αὐτῷ χιτῶνα ποικίλον. ἰ
dētes āt fratres eius: q2 eū amat pr̄ ex
δόντες δὲ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, ὅτι αὐτὸν φιλεῖ ὁ πατὴρ ἐκ
oibus filiis eius:: oderūt eū fratres
πάντων τῶν υἱῶν αὐτοῦ, ἐμίσησαν αὐτὸν οἱ ἀδελφοὶ
eius: et nō poterāt loqui illi nihil pacificū.
αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἠδύναντο λαλεῖν αὐτῷ οὐδὲν εἰρηνικόν.
somnians āt ioseph somniū: nūciauit illud
ἐνυπνιασθεὶς δὲ ἰωσὴφ ἐνύπνιον, ἀπήγγειλεν αὐτὸ
fratribus suis. et ait illis: audite
τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἀκούσατε τοῦ
somniū hoc qd̄ somniaui. putabā vos li
ἐνυπνίου τούτου, οὗ ἐνυπνιασάμην. ᾤμην ὑμᾶς δεσ
gare manipulos in medio agro: et surrexit
μεύειν δράγματα ἐν μέσῳ τῷ πεδίῳ, καὶ ἀνέστη τὸ
me9 manipul9: et erect9 ē: cōuersi āt
ἐμὸν δράγμα, καὶ ὠρθώθη, περιστραφέντα δὲ τὰ
manipuli vr̄i: adorauerūt meū manipulū.
δράγματα ὑμῶν, προσεκύνησαν τὸ ἐμὸν δράγμα.
dixerūt āt illi fratres eius: nunqd re
εἶπον δὲ αὐτῷ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, μὴ βασι
gnās regnabis sup nos: aut dominās domina
λεύων βασιλεύσῃς ἐφ' ἡμᾶς, ἢ κυριεύων κυριεύ
beris nobis? et addiderūt adhuc odio habere eū pro
σῃς ἡμῶν; καὶ προσέθεντο ἔτι μισεῖν αὐτὸν ἕνε
pter somnia eius:
κεν τῶν ἐνυπνίων αὐτοῦ,

Interp. chal.

ואהליבמה רבא אלה רבא פינן: רבא קנז רבא תימן רבא מבצר: רבא מגדיאל
רבא עירם אלין רברבי אדום למותבניהון בארע אחסנתהון הוא עשו אבוהי דאדום:
ויתיב יעקב בארע תותבות אבוהי בארעא דכנען: אלין תולדת יעקב

Ca. xxxvij.

יוסף בר שבע עשרה שנין כד הוה רעי עם אחוהי בענא והוא
מתרבי עם בני בלהה ועם בני זלפה נשי אבוהי ואיתי יוסף ית טיבהון בישא לות
אבוהון: וישראל רחים ית יוסף מכל בנוהי ארי בר חכים הוא ליה ועבד ליה כתונא
דפסי: וחזו אחוהי ארי יתיה רחים אבוהון מכל אחוהי ושנו יתיה ולא צבן למללא
עמיה שלם: וחלם יוסף חלמא וחוי לאחוהי ואוסיפו עוד למסני יתיה: ואמר להון
שמעו כען חלמא הדין דחלמית: והא אנחנא מאסרין אסרין בגו חקלא והא קמת
אסרתי ואף אזדקיפת והא מסתחרן אסרתכון וסגדן לאסרתי: ואמרו ליה אחוהי
המלכא את מדמי למלך עלנא או שולטן את סביר למשלט בנא ואוסיפו עוד
למסני יתיה על חלמוהי

Primitiua heb.

שׁנה · רעה · דבה · ילד · פסס · ראה · שׂנא · חלם · נגד · יסף · אלם · קום · נצב · סבב · שׁחה · מלך · משׁל

Primitiua chal.

יתב · חסן · יתב · ילד · שׁנה · רעה · עאן · רבב · נשׁא · פסס · חזא · שׂנא · צבה · חוה · יסף · סנא · אסר · קום · זקף · סחר · דמה · מלך · שׁלט

Transla. Chal.

dux oolibama: dux ela: dux phinō: dux cenez: dux theman: dux mabsar: dux magdihel: dux hirā. Hi duces edō in habitationibus suis in terra possessionis eorum: ipse est esau pater idumeoꝝ. Habitauit autē iacob in terra habitationis patris sui in terra chanaā. He sunt generationes iacob.

Cap. 37.

Joseph filius erat decem ⁊ septē annoꝝ quando pascebat oues cū fratribus suis: et ipse nutriebatur cum filiis bale ⁊ cum filiis zelphe vxorum patris sui. Et adduxit ioseph accusationē eoꝝ malam ad patrem suū. Israel autē diligebat ioseph plusq̄ vniuersos filios suos: quoniā filius sapiens erat ei. Fecitq3 ei tunicam polymitam: et viderūt fratres eius q̄ diligeret eum pater suus plusq̄ oēs fratres eius: ⁊ oderunt eum: ⁊ nolebant loqui pacifice cū eo. Et somniauit ioseph somniū: ⁊ narrauit fratribus suis: ⁊ addiderūt amplius odio habere eū. Et ait eis. Audite obsecro somnium hoc quod somniaui: ecce ligabamus manipulos in medio agri: et ecce stabat manipulus meus: ⁊ etiam erigebatur: ⁊ ecce circundabant eum manipuli vestri: ⁊ adorabant manipulum meum. Et dixerunt ei fratres sui. Nunquid regnare existimas super nos? aut dominari putas nostri? Et addiderūt amplius odio habere eum propter somnia sua:

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

et pter verba eius. vidit āt somniū alte
καὶ ἕνεκεν τῶν ῥημάτων αὐτοῦ. εἶδεν δὲ ἐνύπνιον ἕτε
rū: et narrauit illud pr̄i suo: et fratri
ρον, καὶ διηγήσατο αὐτὸ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, καὶ τοῖς ἀδελ
bus suis. et dixit: ecce somniaui somniū
φοῖς αὐτοῦ. καὶ εἶπεν, ἰδοὺ ἐνυπνιασάμην ἐνύπνιον
alterū. sicut sol et luna et vndecim stelle
ἕτερον. ὥσπερ ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη καὶ ἕνδεκα ἀστέρες
adorabāt me. et increpauit eū pater
προσεκύνουν με. καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ πατὴρ
suus: et dixit ei. qd̄ somniū hoc: qd̄
αὐτοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ. τί τὸ ἐνύπνιον τοῦτο, ὃ
somniasti. nunqd venietes veniemus ego q3 et
ἐνυπνιάσθης. ἆρα γε ἐλθόντες ἐλευσόμεθα ἐγώ τε καὶ
mater tua ⁊ fratres tui ad adorandū te
ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου προσκυνῆσαί σοι
sup terrā: inuiderūt āt ei fratres eius.
ἐπὶ τὴν γῆν; ἐζήλωσαν δὲ αὐτὸν οἱ ἀδελφοὶ αὐ
at pater eius seruauit verbū. abie
τοῦ. ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ διετήρησε τὸ ῥῆμα. ἐπορεύ
rūt āt fratres eius pascere oues
θησαν δὲ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ βόσκειν τὰ πρόβατα
patris sui in sychem. et dixit israel
τοῦ πατρὸς αὐτῶν εἰς συχέμ. καὶ εἶπεν ἰσραὴλ
ad ioseph: nō fratres tui pascunt in
πρὸς ἰωσήφ, οὐχ οἱ ἀδελφοί σου ποιμαίνουσιν εἰς
sychem? veni mittam te ad eos. dixit āt
συχέμ; δεῦρο ἀποστείλω σε πρὸς αὐτούς. εἶπε δὲ
ei ecce ego. ait āt illi israel: vadens
αὐτῷ, ἰδοὺ ἐγώ. εἶπε δὲ αὐτῷ ἰσραήλ, πορευθεὶς
vide: si sani sunt fratres tui: et oues
ἴδε, εἰ ὑγιαίνουσιν οἱ ἀδελφοί σου, καὶ τὰ πρόβα
et nūcia mihi. et misit eū ex
τα, καὶ ἀπάγγειλόν μοι. καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸν ἐκ
valle ebron. ⁊ venit in sychem. et
τῆς κοιλάδος τῆς χεβρών. καὶ ἦλθεν εἰς συχέμ. καὶ
inuenit eū hō errātē in agro.
εὗρεν αὐτὸν ἄνθρωπος πλανώμενον ἐν τῷ πεδίῳ.
interrogauit āt eū hō: qd q̄ris? ille āt dixit:
ἠρώτησε δὲ αὐτὸν ὁ ἄνθρωπος, τί ζητεῖς; ὁ δὲ εἶπε, τοὺς
fratres meos q̄ro: nūcia mihi vbi pas
ἀδελφούς μου ζητῶ, ἀνάγγειλόν μοι ποῦ βόσκου
cūt. dixit āt ei hō: recesserūt hinc.
σιν. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ ἄνθρωπος, ἀπήρκασιν ἐντεῦ
audiui eū eos dicētes: eamus in
θεν. ἤκουσα γὰρ αὐτῶν λεγόντων, πορευθῶμεν εἰς
dothaim. et abiit ioseph post fra
δωθαείμ. καὶ ἐπορεύθη ἰωσὴφ κατόπισθεν τῶν ἀ
tres suos. et inuenit eos in dothaim. puide
δελφῶν αὐτοῦ. καὶ εὗρεν αὐτοὺς ἐν δωθαείμ. προεῖ
rūt āt eū alōge: anteq̄ appropinq̄ret ipse
δον δὲ αὐτὸν μακρόθεν, πρὸ τοῦ ἐγγίσαι αὐτὸν
ad eos. et malignati sunt
πρὸς αὐτούς. καὶ ἐπονηρεύοντο τοῦ

Trāsla. B. Hiero.

atq3 sermonū inuidie & odii fomitē ministrauit. Aliud quoq3 vidit sōniū: qd̄ narrans fratribus ait. Vidi per somnium quasi solem & lunam & stellas vndecim adorare me. Quod cū patri suo & fribus retulisset: icrepauit eū pr̄ suus: & dixit. Quid sibi vult hoc somniū qd̄ vidisti? Nū ego & mater tua & fratres tui adorabimus te sup terram? Inuidebant ei igitur fratres sui: pater vero rē tacitus cōsiderabat. Cūq3 fres illius in pascēdis gregibus patris morarētur in sichē: dixit ad eū israel. Fratres tui pascunt oues in sichimis. veni mittam te ad eos. Quo respondēte presto sum: ait. Vade & vide si cūcta psperа sint erga fratres tuos & pecora: & renūcia mihi qd agatur. Missus de valle hebron venit in sichem. Inuenitq3 eum vir errantē in agro: & interrogauit qd̄ quereret. At ille respōdit. Fratres meos q̄ro. Indica mihi vbi pascant greges. Dixitq3 ei vir. Recesserūt de loco isto: audiui aūt eos dicētes. Eamus in dothaim. Perrexit itaq3 ioseph post frēs suos: & iuenit eos in dothaim. Qui cū vidissent eū pcul: ātecq3 accederet ad eos: cogitauerunt illū

Ter. Heb.

ועל דבריו: ויחלם עוד חלום
אחר ויספר אתו לאחיו ויאמר
הנה חלמתי חלום עוד והנה
השמש והירח ואחד עשר
כוכבים משתחוים לי: ויספר אל
אביו ואל אחיו ויגער בו אביו
ויאמר לו מה החלום הזה אשר
חלמת הבוא נבוא אני ואמך
ואחיך להשתחות לך ארצה:
ויקנאו בו אחיו ואביו שמר את
הדבר: וילכו אחיו לרעות את
צאן אביהם בשכם: ויאמר
ישראל אל יוסף הלוא אחיך
רעים בשכם לכה ואשלחך
אליהם ויאמר לו הנני: ויאמר
לו לך נא ראה את שלום אחיך
ואת שלום הצאן והשבני דבר
וישלחהו מעמק חברון ויבא
שכמה: וימצאהו איש והנה תעה
בשדה וישאלהו האיש לאמר
מה תבקש: ויאמר את אחי אנכי
מבקש הגידה נא לי איפה הם
רעים: ויאמר האיש נסעו מזה
כי שמעתי אמרים נלכה דתינה
וילך יוסף אחר אחיו וימצאם
בדתן: ויראו אתו מרחק ובטרם
יקרב אליהם ויתנכלו אתו

Primitiua heb.

ספר · גער · שחה · קנא · רעה · שלח · שלם · שוב · בוא · מצא · שאל · בקש · נגד · הלך · ראה · נכל

Interp. chal.

ועל פתגמוהי: וחלם עוד חלמא אחרי ואשתעי יתיה לאחוהי ואמר הא חלמית חלמא
עוד והא שמשא וסיהרא וחד עשר כוכביא סגדן לי: ואשתעי לאבוהי ולאחוהי
ונזף ביה אבוהי ואמר ליה מה חלמא הדין דחלמתא המיתא ניתי אנא ואמך ואחך למסגד לך
על ארעא: וקניאו ביה אחוהי ואבוהי נטר ית פתגמא: ואזלו אחוהי למרעי ית ענא
דאבוהון בשכם: ואמר ישראל ליוסף הלא אחך רעין בשכם איתא ואשלחינך לותהון
ואמר ליה הא אנא: ואמר ליה איזיל כען חזי ית שלמא דאחך וית שלמא דענא
ואתיבני פתגמא ושלחיה ממישר חברון ואתא לשכם: ואשכחיה גברא והא טעי
בחקלא ושאליה גברא למימר מה את בעי: ואמר ית אחי אנא בעי חוי כען לי איכא
אנון רען: ואמר גברא נטלו מכא ארי שמעית דאמרין נזיל לדתן ואזל יוסף בתר
אחוהי ואשכחינון בדתן: וחזו יתיה מרחיק ועד לא קריב לותהון וחשיבו עלוהי

Primitiua chal.

שעה · אתא · סגד · רעה · עאן · רעא · שלח · חזא · תוב · שרא · שכח · טעה · אמר · בעה · חוה · רעה · אזל · שלם · חזא

Transla. Chal.

et propter verba eius. Somniauitq3 iterum somniū aliud: et narrauit eum fratribus suis: ⁊ ait. Ecce somniaui iterū somniū: ⁊ ecce sol ⁊ luna ⁊ vndecim stelle adorabant me. Et narrauit patri suo ⁊ fribus suis: increpauitq3 eū pater suus: ⁊ ait. Quid est somniū hoc qd̄ somniasti: nunqd venietes veniemus ego ⁊ mater tua ⁊ fratres tui vt adoremus te sup terrā. Inuiderūt q3 ei fratres sui: ⁊ pr̄ eius cōseruabat verbū. Et abierunt frēs eius ad pascendas oues pr̄is sui in sichem. Et dixit israel ad ioseph. Ecce frēs tui pascūt oues ī sichem: veni ⁊ mittā te ad eos, et dixit ei. Ecce ego. et ait ei. Vade obsecro nūc vide pacē fratꝝ tuoꝝ: ⁊ pacē ouiū: ⁊ redde mihi rn̄sum. Misitq3 eū de valle hebrō: ⁊ venit ī sichē. Inuenitq3 eū vir: ⁊ aberrabat in agro et interrogauit eū vir dicēs. Quid q̄ris? Et dixit frēs meos ego quero: indica obsecro mihi vbi ipsi pascāt? Et āit vir. Profecti sunt hinc: qm̄ audiui illos dicētes eamus in dothan: et abiit ioseph post frēs suos: et inuenit eos in dothan. Et viderunt eum a longe: ⁊ antequā appropiquaret ad eos cogitauerūt ɔtra illū

Ter. Heb.

להמיתו׃ ויאמרו איש אל אחיו
הנה בעל החלמות הלזה בא׃
ועתה לכו ונהרגהו ונשלכהו באחד
הברות ואמרנו חיה רעה אכלתהו
ונראה מה יהיו חלמתיו׃ וישמע
ראובן ויצלהו מידם ויאמר לא
נכנו נפש׃ ויאמר אלהם ראובן
אל תשפכו דם השליכו אתו
אל הבור הזה אשר במדבר ויד
אל תשלחו בו למען הציל אתו
מידם להשיבו אל אביו׃ ויהי
כאשר בא יוסף אל אחיו
ויפשיטו את יוסף את כתנתו את
כתנת הפסים אשר עליו׃ ויקחהו
וישלכו אתו הברה והבור רק
אין בו מים׃ וישבו לאכל לחם
וישאו עיניהם ויראו והנה ארחת
ישמעאלים באה מגלעד וגמליהם
נשאים נכאת וצרי ולט הולכים
להוריד מצרימה׃ ויאמר יהודה
אל אחיו מה בצע כי נהרג את
אחינו וכסינו את דמו׃ לכו
ונמכרנו לישמעאלים וידנו אל
תהי בו כי אחינו בשרנו הוא
וישמעו אחיו׃ ויעברו אנשים
מדינים סחרים וימשכו ויעלו
את יוסף מן הבור וימכרו את

Trāsla. B. Hiero.

occidere: & mutuo loquebantur. Ecce somniator vēit. Venite occidamus eū: & mittamus in cisternā veterem: dicemusq; fera pessima deuorauit eū: & tūc apparebit qd illi psint somnia sua. Audiēs āt hec ruben: nitebatur liberare eū de manibus eorū: & dicebat. Nō interficiamus aīam eius: nec effundamus sanguinē: sed piicite eū in cisternā veterē q̄ est in solitudine: manusq; vr̄as seruate innoxias. Hoc aūt dicebat volēs eripe eū de māibus eorū: & reddere patri suo. Cōfestim igitur vt puenit ad fratres suos: nudauerunt eum tunica talari & polymita: miseruntq; eū in cisternam veterem que non habebat aquam. Et sedentes vt comederent panē viderūt hismaelitas viatores venire de galaad & camelos eorum portantes aromata & resinam & stactem in egyptum. Dixit ergo iudas fribus suis. Quid nobis prodest si occiderimus frēm nr̄m: & celauerimus sanguinē ipsius. Melius ē vt venūdetur hismaelitis: & manus nr̄e nō polluātur. Frater ei & caro nostra ē. Acqeuerūt frēs sermonibus illius & ptereūtibus madianitis negociatoribus extrahētes eū de cisterna vendiderunt

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

vt occideret illū. dixit āt vnusquisq; ad frēm
ἀποκτεῖναι αὐτόν. εἶπε δὲ ἕκαστος πρὸς τὸν ἀδελφὸν
suū: ecce somniator ille venit. nūc ergo
αὐτοῦ, ἰδοὺ ὁ ἐνυπνιαστὴς ἐκεῖνος ἔρχεται. νῦν οὖν
venite interficiamus eū: et piiciamus eū in
δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτόν, καὶ ῥίψωμεν αὐτὸν εἰς
vnā cisternarū. et dicemus: bestia mala deuorauit eū: et videbim⁹: qd erūt somnia eius.
ἕνα τῶν λάκκων. καὶ ἐροῦμεν, θηρίον πονηρὸν κατέφαγεν αὐτόν, καὶ ὀψόμεθα, τί ἔσται τὰ ἐνύπνια αὐτοῦ.
audiēs āt rubē: abstulit eū de manib⁹ eorū. et ait: nō percutiam⁹ eū in aiaz. dixit
ἀκούσας δὲ ῥουβὴν, ἐξείλετο αὐτὸν ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν. καὶ εἶπεν, οὐ πατάξωμεν αὐτὸν εἰς ψυχήν. εἶπε
āt eis ruben: ne effūdatis sanguinē: eiicite āt eū
δὲ αὐτοῖς ῥουβὴν, μὴ ἐκχέητε αἷμα, ἐμβάλετε δὲ αὐ-
in vnā cisternarū harū: que in solitudine: manū
τὸν εἰς ἕνα τῶν λάκκων τούτων, τῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, χεῖρα
āt ne inferatis ei: vt eriperet eum de
δὲ μὴ ἐπενέγκητε αὐτῷ, ὅπως ἐξέληται αὐτὸν ἐκ τῶν
manib⁹ eorū: et redderet eū pri suo. factū ē
χειρῶν αὐτῶν, καὶ ἀποδῷ αὐτὸν τῷ πατρὶ αὐτοῦ. ἐγένετο
āt qñ venit ioseph ad fratres suos: exuerūt ioseph tunicā variā q̄ circa eū:
δὲ ἡνίκα ἦλθεν ἰωσὴφ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, ἐξέδυσαν ἰωσὴφ τὸν χιτῶνα τὸν ποικίλον τὸν περὶ αὐτόν,
et accipiētes eū proiecerūt in cisternā. at cisterna vacua: aquā nō habebat. sederūt āt manducare panē.
καὶ λαβόντες αὐτὸν ἔῤῥιψαν εἰς τὸν λάκκον. ὁ δὲ λάκκος κενός, ὕδωρ οὐκ εἶχεν. ἐκάθισαν δὲ φαγεῖν ἄρτον.
et respicientes oculis: viderūt. et ecce viatores ismaelite veniebāt de galaad. et cameli eorū pleni erāt aromatib⁹ et resina et stacte. ibāt āt deducere in egyptū. dixit āt
καὶ ἀναβλέψαντες τοῖς ὀφθαλμοῖς, εἶδον. καὶ ἰδοὺ ὁδοιπόροι ἰσμαηλῖται ἤρχοντο ἐκ γαλαάδ. καὶ αἱ κάμηλοι αὐτῶν ἐγέμον θυμιαμάτων καὶ ῥητίνης καὶ στακτῆς. ἐπορεύοντο δὲ καταγαγεῖν εἰς αἴγυπτον. εἶπε δὲ
iudas ad fratres suos: qd vtile: si occiderimus frēm nr̄m et abscōderim⁹ sāguinē ei⁹. venite vendamus eū ismaelitis istis: at manus nr̄e nō sint sup eū:
ἰούδας πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, τί χρήσιμον, ἐὰν ἀποκτείνωμεν τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν, καὶ κρύψωμεν τὸ αἷμα αὐτοῦ. δεῦτε ἀποδώμεθα αὐτὸν τοῖς ἰσμαηλίταις τούτοις, αἱ δὲ χεῖρες ἡμῶν μὴ ἔστωσαν ἐπ' αὐτόν,
qz frater et caro nr̄a est. obedierūt āt fratres eius: et preteribāt hoies madianite mercatores: et extraxerūt et ascēdere fecerūt ioseph et cisterna. et vēdiderūt
ὅτι ἀδελφὸς καὶ σὰρξ ἡμῶν ἐστίν. ἤκουσαν δὲ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ. καὶ παρεπορεύοντο οἱ ἄνθρωποι μαδιηναῖοι ἔμποροι, καὶ ἐξείλκυσαν καὶ ἀνεβίβασαν τὸν ἰωσὴφ ἐκ τοῦ λάκκου. καὶ ἀπέδοντο τὸν

Math. 21.d. Marci 12.b. Luce. 20.a.

Interp. chal.

vt interficeret eū. Dixitq; vnusquisq; ad frēm suū. Ecce dñs somnioꝝ ille q̄ venit: et nunc venite occidam⁹ eū: et piiciamus euz in vnā ex cisternis: et dicem⁹ bestia pessima comedit eū: et videbim⁹ qs erit finis somniorū suoꝝ. Audiuitq; ruben: et liberauit eū de manib⁹ eoꝝ: et ait. Nō interficiamus aiam ei⁹. Dixitq; rubē. Non effundatis sanguinē: piicite eū in cisternā hanc q̄ est in solitudine: et manū nō extēdatis in eū: vt liberaret eū de manib⁹ eoꝝ vt reduceret euz patri suo. Et factū est cū venisset ioseph ad frēs suos: nudauerunt ioseph tunica sua: tunica polymita: q̄ erat sup euz. Et tulerūt eum: et miserūt eum in cisternā. Cisterna autē erat vacua: in qua nō erāt aque. Et recubuerūt ad comedendū panē: et leuauerūt oculos suos et viderūt: et ecce turba arabum veniebat de galaad: et cameli eoꝝ onerati aromatis: resina: et stacte: ibant vt descenderēt in egyptū. Dixitq; iudas frib⁹ suis. Quid lucri erit nobis si occiderimus frēm nr̄m: et cooperuerim⁹ sanguinē ei⁹. Uenite et vendam⁹ eū arabibus: et man⁹ nr̄a nō sit in eū: qm̄ frat nr̄ et caro nr̄a est: et obedierūt ei frēs sui. Et trāsierūt viri negociatores madianite: et extraxerūt et leuauerūt ioseph de cisterna: et vēdiderūt

Transla. Chal.

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

ioseph ismaelitis viginti aureis. et duxerūt ioseph in egyptū. reuersus est āt rubē ad cisternā: et nō inuenit ioseph in cisterna: et rupit vestimēta sua: et reuersus ē ad fratres suos et ait: puer nō est in cisterna: ego āt quo ibo adhuc. accipiētes āt tunicā ioseph: iugulauerūt hedū capraꝝ: et polluerūt tunicā variā. et attulerūt pri suo: et dixerūt: hāc inuenim⁹: nosce si tunica filii tui est an nō. et cognouit eā. et ait: tunica filii mei est: bestia mala deuorauit eum: bestia rapuit ioseph. rupit āt iacob vestimēta sua: et imposuit cilicium sup lūbū suū: et lugebat filiū suū dies multos. cōgregati sūt āt oēs filii eius et filie: et venerūt cōsolari eū: et nō voluit cōsolationē accipe: dicēs: q' descēdā ad filiū meū lugēs in infernū. et fleuit eū pr eius. at madianite vendiderūt ioseph in egyptū phutifari eunucho pharaonis pricipi coquoꝝ.
ἰωσὴφ τοῖς ἰσμαηλίταις εἴκοσι χρυσῶν. καὶ κατήγαγον τὸν ἰωσὴφ εἰς αἴγυπτον. ἀνέστρεψε δὲ ῥουβὴν ἐπὶ τὸν λάκκον, καὶ οὐχ εὑρίσκει τὸν ἰωσὴφ ἐν τῷ λάκκῳ, καὶ διέῤῥηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ. καὶ ἐπέστρεψε πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, καὶ εἶπεν, τὸ παιδάριον οὐκ ἔστιν ἐν τῷ λάκκῳ, ἐγὼ δὲ ποῦ πορεύσομαι ἔτι. λαβόντες δὲ τὸν χιτῶνα τοῦ ἰωσὴφ, ἔσφαξαν ἔριφον αἰγῶν, καὶ ἐμόλυναν τὸν χιτῶνα τὸν ποικίλον. καὶ εἰσήνεγκαν τῷ πατρὶ αὐτῶν, καὶ εἶπον, τοῦτον εὕρομεν, ἐπίγνωθι εἰ χιτὼν τοῦ υἱοῦ σου ἐστὶν ἢ οὔ. καὶ ἐπέγνω αὐτόν, καὶ εἶπεν, χιτὼν τοῦ υἱοῦ μού ἐστι, θηρίον πονηρὸν κατέφαγεν αὐτόν, θηρίον ἥρπασε τὸν ἰωσήφ. διέῤῥηξε δὲ ἰακὼβ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἐπέθετο σάκκον ἐπὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ, καὶ ἐπένθει τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἡμέρας πολλάς. συνήχθησαν δὲ πάντες οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καὶ αἱ θυγατέρες, καὶ ἦλθον παρακαλέσαι αὐτόν, καὶ οὐκ ἤθελε παρακαλεῖσθαι, λέγων, ὅτι καταβήσομαι πρὸς τὸν υἱόν μου πενθῶν εἰς ᾅδου. καὶ ἔκλαυσεν αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐτοῦ. οἱ δὲ μαδιηναῖοι ἀπέδοντο τὸν ἰωσὴφ εἰς αἴγυπτον πετεφρῇ τῷ σπάδοντι φαραὼ ἀρχιμαγείρῳ.

Ca. 38.

Factū ē āt in tēpore illo: descēdit iudas a fratribus suis: et peruenit vsq; ad hoiē quēdā odollamitē: cui nomē iras. et vidit illic iudas filiā hois chananei: cui nomē saua. et accepit eā: et ingressus ē ad eā. et cōcipiēs: peperit filiū: et vocauit nomē eius: her. et concipiens adhuc: peperit filiū: et vocauit nomē eius:
ἐγένετο δὲ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, κατέβη ἰούδας ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, καὶ ἀφίκετο ἕως πρὸς ἄνθρωπόν τινα ὀδολλαμίτην, ᾧ ὄνομα εἰράς. καὶ εἶδεν ἐκεῖ ἰούδας θυγατέρα ἀνθρώπου χαναναίου, ᾗ ὄνομα σαυά. καὶ ἔλαβεν αὐτήν, καὶ εἰσῆλθε πρὸς αὐτήν. καὶ συλλαβοῦσα, ἔτεκεν υἱόν, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἤρ. καὶ συλλαβοῦσα ἔτι, ἔτεκεν υἱόν, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ,

Trāsla. B. Hiero.

cum hismaelitis viginti argenteis: qui duxerunt eum in egyptum. Reuersusq; rubē ad cisternam nō inuenit puerum: & scissis vestibus pgēs ad fratres suos: ait. Puer non comparet: & ego quo ibo. Tulerunt āt tunicam eius: & in sanguinem hedi quem occiderant tinxerunt: mittentes qui ferrent ad patrem & dicerent. Hanc inuenimus: vide vtrum tunica filii tui sit an non. Quā cū cognouisset pater: ait. Tunica filii mei est. Fera pessima comedit eū: bestia deuorauit ioseph. Scissisq; vestibus: indutus est cilitio lugens filium suū multo tempore. Cōgregatis aūt cūctis liberis eius vt lenirent dolorē patris: noluit cōsolationē accipere: sed ait. Descēdā ad filiū meum lugēs in īfernū. Et illo pseuerāte in fletu: madianite vēdiderunt ioseph in egypto phutifari eunucho pharaonis magr̄o militū.

Ca. 38.

O dē tpe descēdens iudas a fratribus suis diuertit ad virum odolamiten nomine hyra: viditq; ibi filiā hominis chananei vocabulo Sue. Et accepta vxore ingressus est ad eā. que cōcepit & pepit filium & vocauit nomen eius her. Rursūq; cōcepto fetu natū filiū vocauit

Ter. Heb.

יוסף לישמעאלים בעשרים כסף
ויביאו את יוסף מצרימה׃ וישב
ראובן אל הבור והנה אין יוסף
בבור ויקרע את בגדיו׃ וישב אל
אחיו ויאמר הילד איננו ואני
אנה אני בא׃ ויקחו את כתנת
יוסף וישחטו שעיר עזים
ויטבלו את הכתנת בדם׃ וישלחו
את כתנת הפסים ויביאו אל
אביהם ויאמרו זאת מצאנו
הכר נא הכתנת בנך הוא אם לא׃
ויכירה ויאמר כתנת בני חיה
רעה אכלתהו טרף טרף יוסף׃
ויקרע יעקב שמלתיו וישם שק
במתניו ויתאבל על בנו ימים
רבים׃ ויקמו כל בניו וכל בנתיו
לנחמו וימאן להתנחם ויאמר כי
ארד אל בני אבל שאלה ויבך
אתו אביו׃ והמדנים מכרו אתו
אל מצרים לפוטיפר סריס פרעה
שר הטבחים׃ ויהי בעת ההוא

Cap. xxxviii.

וירד יהודה מאת אחיו ויט עד
איש עדלמי ושמו חירה׃ וירא
שם יהודה בת איש כנעני ושמו
שוע ויקחה ויבא אליה׃ ותהר
ותלד בן ויקרא את שמו ער׃ ותהר
עוד ותלד בן ותקרא את שמו

Interp. chal.

Transla. Chal.

eum arabibus viginti siclis argenti: et adduxerūt ioseph in egyptū. Et reuersus est ruben ad cisternā: et ecce ioseph nō erat in cisterna: et scidit vestimēta sua: et reuersus est ad fratres suos: et ait. Puer non cōparet: et ego quo vadam. Et tulerūt tunicā ioseph: et mactauerūt hedum capraꝝ: et tinxerūt tunicā in sanguinem. Et miserunt tunicā polymitā: et attulerūt patri suo atq; dixerunt. Hanc inuenimus: cognosce nunc si tunica filij tui est: an nō. Et cognouit eam: et ait. Tunica filij mei est: bestia pessima comedit eum: occisione occisus est ioseph. Et scidit iacob vestimēta sua: et posuit saccū in lumbis suis: et luxit dieb⁹ multis sup filiū suū. Et surrexerūt oēs filij sui et oēs filie sue vt cōsolarētur eū: et noluit accipere cōsolationē: et ait. Quia descendā sup filiū meū lugēs in īfernū. Et planxit eū pr̄ ei⁹. Madianite aūt vendiderūt eū in egypto putiphari principi pharaonis magistro militū. Ca. 38.
Et factū est i illo tpe et descēdit iudas a frib⁹ suis: et diuertit ad virū odolamitē: cui⁹ nomē erat hyra. Uiditq; ibi iudas filiā hois mercatoris: cuius nomen erat sue: et accepit eam: ingressusq; est ad eam. Et cōcepit et peperit filiū: et vocauit nomen eius her. Cōcepitq; rursus: et peperit filiū: et vocauit nomē ei⁹

[illegible]

Trāsla. B. Hiero.

onā. Tertiū quoq; peperit quē appellauit sela. Quo nato: parere vltra cessauit. Dedit autem iudas vxorem primogenito suo her noie thamar. Fuit quoq; her primogēitus iude neq; in cōspectu domini: & ideo ab eo occisus est. Dixit ergo iudas ad onā filiū suū. Ingredere ad vxorē fris tui: & sociare illi: vt suscites semen fratri tuo. Ille sciens non nasci sibi filios: introiens ad vxorem fratris sui semen fundebat in terrā: ne liberi fratris noie nascerentur. Et idcirco percussit eum dñs: eo q rem detestabilē faceret. Quāobrē dixit iudas thamar nurui sue. Esto vidua ī domo patris tui: donec crescat sela filius meus. Timebat enī ne & ipse moreretur sicut fratres eius. Que abiit & hītauit in domo patris sui. Euolutis aūt multis annis mortua est filia sue vxor iude. Qui post luctū consolatione susceptā ascēdebat ad tōsores ouiū suarum ipse & hyras opilio gregis odolamitha in thānas. Nūciatūq; est thamar q socer illius ascēderet ī thānas ad tōdēdas oues. Que depositis viduitatis vestibus: assumpsit theristrū: & mutato habitu sedit in biuio itineris quod ducit thamnā eo q creuisset sela: & non eum accepisset maritum. Quam cum vidisset iudas:

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

[illegible]

Primitiua chal.

[illegible]

Interp. chal.

onan. Et addidit rursus et peperit filiū: vocauitq; nomen eius sela: & erat in chezib qñ peperit eū. et accepit iudas vxorē her primogenito suo: cuius nomē erat thamar. Erat aūt her pmogenitus iude malus corā dño: & occidit eum dñs. Dixitq; iudas ad onā. Ingredere ad vxorē fratris tui: & sociare illi: & suscita semē fratri tuo. Cognouitq; onan quoniā non nomine eius vocaretur semen: & quando ingrediebatur ad vxorē fratris sui corrumpebat viam suam super terram: vt nō suscitaret semen fratri suo. Displicuitq; corā domino quod fecit: & interfecit etiā ipsum. Dixitq; iudas thamar nurui sue. Esto vidua in domo patris tui: donec crescat sela filius meus: dixit enim: ne forte moriatur etiā ipse sicut fratres eius. Et abiit thamar: & habitauit in domo patris sui. Post multos autē dies mortua est filia sue vxor iude: & consolatus est iudas: & ascendit ad tonsores ouium suarum in thānath: ipse & hira socius eius odolamites. Nunciatūq; est thamar dicendo. Ecce socer tuus ascendit in thānath ad tondēdas oues suas. Et deposuit vestimēta viduitatis sue a se: et operuit se pallio: & ornauit se: & sedit in biuio itineris: quod est iuxta viā thānath: quoniā vidit q creuerat sela: et ipsa non tradebatur ei in vxorem. Et vidit eam iudas:

Transla. Chal.

[illegible]

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

[illegible]

Trāsla. B. Hiero.

suspicatus est eē meretricem. Operuerat enī vultū suū: ne agnosceretur. Ingrediensq; ad eā. ait: dimitte me vt coeam tecū. Nesciebat enī q nurus sua eēt. Qua rñdēte: quid dabis mihi vt fruaris concubitu meo. dixit: Mittā tibi hedū de gregibus. Rursumq; illa dicēte patiar quod vis: si dederis mihi arrabonē: dōec mittas qđ polliceris. ait iudas. Quid tibi vis p arraboē dari. Rñdit. Annulū tuū & armillā & baculū: quē manu tenes. Ad vnū igitur coitū mulier cōcepit: & surgens abiit: depositoq; habitu quem sumpserat: induta est viduitatis vestibus. Misit aūt iudas hedum per pastorē suū odolamitē vt reciperet pignus qđ dederat mulieri. Qui cū non inuenisset eā: interrogauit homines loci illius: Vbi est mulier que sedebat in biuio? Rñdentibus cūctis: nō fuit in loco isto meretrix: reuersus est ad iudam: & dixit ei. Non inueni eam. Sed & homines loci illius dixerūt mihi: nunq; sedisse ibi scortum. Ait iudas. Habeat sibi. Certe mēdacii arguere nos non potest. Ego misi hedum quem promiseram: & tu nō inuenisti eā. Ecce aūt post tres mēses nūciauerūt iude dicentes. Fornicata est thamar nurus tua: & videtur vterus illius itumescere. Dixitq; iudas. Produ-

Ter. Heb. / Primitiua. heb.

[illegible]

Interp. chal.

[illegible]

Transla. Chal.

et putauit eam esse meretricem: quia operuerat faciē suam. et declinauit ad eam in viam: et ait. Permitte obsecro vt ingrediar ad te: non enim sciebat q nurus sua esset: & ait. Quid dabis mihi vt igrediaris ad me. et dixit. Ego mittam hedum caprarū de gregibus: et ait. Si dederis mihi pignus donec mittas. Et dixit. Quod erit pignus qđ dabo tibi: & ait. Annulus tuus et sudariū tuū & baculus tuus: qui est in manu tua. Et dedit ei: & ingressus est ad eam: & cōcepit ex eo. Et surrexit & abiit: & deposuit pallium suum a se: & induit se vestimento viduitatis sue. Et misit iudas hedū de capris per manum amici sui odolamite: vt acciperet pignus de manu mulieris: & nō inuenit eam. Et interrogauit hoīes loci: dicens. Vbi est meretrix que erat in biuio itineris? & dixerūt. Non est hic meretrix. Et reuersus est ad iudā: & ait. Nō inueni eam. Viri quoq; loci dixerūt: non est hic meretrix. Dixitq; iudas. Accipiat sibi pignus: ne forte simus in derisum: ecce misi hedū hunc: & tu non inuenisti eam. Et factum est post tres menses: & nūciatū est iude dicendo. Fornicata est thamar nurus tua: & ecce concepit ex fornicatione: & dixit iudas. Educite eam:

Primitiua chal.

[illegible]

וְתִשָּׂרֵף׃ הִוא מוּצֵאת וְהִיא שָׁלְחָה אֶל חָמִיהָ לֵאמֹר לְאִישׁ אֲשֶׁר אֵלֶּה לּוֹ אָנֹכִי הָרָה וַתֹּאמֶר הַכֶּר נָא לְמִי הַחֹתֶמֶת וְהַפְּתִילִים וְהַמַּטֶּה הָאֵלֶּה׃ וַיַּכֵּר יְהוּדָה וַיֹּאמֶר צָדְקָה מִמֶּנִּי כִּי עַל כֵּן לֹא נְתַתִּיהָ לְשֵׁלָה בְנִי וְלֹא יָסַף עוֹד לְדַעְתָּהּ׃ וַיְהִי בְּעֵת לִדְתָּהּ וְהִנֵּה תְאוֹמִים בְּבִטְנָהּ׃ וַיְהִי בְלִדְתָּהּ וַיִּתֶּן יָד וַתִּקַּח הַמְיַלֶּדֶת וַתִּקְשֹׁר עַל יָדוֹ שָׁנִי לֵאמֹר זֶה יָצָא רִאשֹׁנָה׃ וַיְהִי כְּמֵשִׁיב יָדוֹ וְהִנֵּה יָצָא אָחִיו וַתֹּאמֶר מַה פָּרַצְתָּ עָלֶיךָ פָּרֶץ וַיִּקְרָא שְׁמוֹ פָּרֶץ׃ וְאַחַר יָצָא אָחִיו אֲשֶׁר עַל יָדוֹ הַשָּׁנִי וַיִּקְרָא שְׁמוֹ זָרַח׃

Cap. xxxix.

וְיוֹסֵף הוּרַד מִצְרָיְמָה וַיִּקְנֵהוּ פּוֹטִיפַר סְרִיס פַּרְעֹה שַׂר הַטַּבָּחִים אִישׁ מִצְרִי מִיַּד הַיִּשְׁמְעֵאלִים אֲשֶׁר הוֹרִדֻהוּ שָׁמָּה׃ וַיְהִי יְהוָה אֶת יוֹסֵף וַיְהִי אִישׁ מַצְלִיחַ וַיְהִי בְּבֵית אֲדֹנָיו הַמִּצְרִי׃ וַיַּרְא אֲדֹנָיו כִּי יְהוָה אִתּוֹ וְכֹל אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה יְהוָה מַצְלִיחַ בְּיָדוֹ׃ וַיִּמְצָא יוֹסֵף חֵן בְּעֵינָיו וַיְשָׁרֶת אֹתוֹ וַיַּפְקִדֵהוּ עַל בֵּיתוֹ וְכָל יֶשׁ לוֹ נָתַן בְּיָדוֹ׃ וַיְהִי מֵאָז הִפְקִיד אֹתוֹ בְּבֵיתוֹ וְעַל כָּל

cite eã vt comburatur. Que cũ duceretur ad penã: misit ad socerum suum dicẽs. De viro cu ius hec sunt: concepi. Cognosce cuius sit anulus & armilla & baculus. Qui agnitis muneribus ait. Iustior me est: quia non tradidi eam sela filio meo. Attamẽ vltra nõ cognouit eam. Instãte autem partu: apparuerunt gemini in vtero: atq; in ipsa effusione infantium vnus protulit manũ: in q̃ obstetrix ligauit coccinum dicẽs. Iste egredietur prior. Illo vero retrahẽte manũ: egressus est alter. Dixitq; mulier. Quare diuisa est ꝓpter te maceria? Et ob hãc cãm vocauit nomẽ eius phares. Postea egressus est frater eius in cuius manu erat coccinũ: quem appellauit zaram. Cap. 39.

Igitur ioseph ductus est in egyptũ: emitq; eũ phutifar eunuchus pharaõis princeps exercitus sui vir egyptius de manu hismaelitarum: a quibus perductus erat. Fuitq; dñs cũ eo: & erat vir in cũctis ꝓspere agẽs. Habitauitq; in domo dñi sui: qui optime nouerat dñm esse cũ eo: & oia que gereret ab eo dirigi in manu illius. Inuenitq; ioseph gratiam corã dño suo: & ministrabat ei. A quo ꝓpositus oĩbus: gubernabat creditã sibi domum: & vniuersa que ei tradita fuerant.

eã et cõburatur. Ipsa ãt adducta: misit αὐτὴν καὶ κατακαυθήτω. αὐτὴ δὲ ἀγομένη, ἀπέστειλε ad socerũ suũ: dicens: ex homine πρὸς τὸν πενθερὸν αὐτῆς, λέγουσα, ἐκ τοῦ ἀνθρώπου cui⁹ hec sunt ego in vtero habeo. et ait: οὗ ταῦτά ἐστιν ἐγὼ ἐν γαστρὶ ἔχω. καὶ εἶπεν, cognosce: cuius anulus et armilla et virga ἐπίγνωθι, τίνος ὁ δακτύλιος καὶ ὁ ὁρμίσκος καὶ ἡ ῥάβδος hec. cognouit ãt iudas: et ait: iustificata ẽ αὕτη. ἐπέγνω δὲ ἰούδας, καὶ εἶπε, δεδικαίωται thamar quã ego. cui⁹ causa nõ dedi eã silõ filio θάμαρ ἢ ἐγώ... meo. et nõ addidit vltra cognoscere eã. factũ ẽ ãt qñ pepit: et huic erãt gemini in vtero ei⁹. factũ ẽ ãt cũ pareret ipsa: vn⁹ ptulit manũ suã. accipiẽs ãt obstetrix: ligauit sup manũ eius coccinũ: dicẽs: hic egredietur prior. vt ãt cõtraxit manũ: et statim egressus ẽ frater eius: illa ãt dixit: qd diuisa ẽ ꝓpter te macerta? et vocauit nomẽ eius: phares. τ post hoc egressus ẽ frater eius: in quo erat sup manũ eius coccinũ. et vocauit nomẽ eius: zara.

Ioseph ãt deduct⁹ ẽ in egyptũ. et emit eũ petephres eunuch⁹ pharaõis: princeps coquorũ vir egypti⁹: de manu ismaelitarũ: q̃ deduxerũt eũ illuc. et fuit dñs cũ ioseph. et fuit vir fortunat⁹: et fuit i domo apd dñm suũ egyptiũ. sciebat ãt dñs ei⁹: q dñs erat cũ eo: et q̃cũq; faciebat: dñs ꝓsperaret i manib⁹ eius. et inuenit grãz ioseph corã dño suo. placuit ãt ei: et cõstituit eũ sup domũ suã. et oia q̃cũq; erãt ei: dedit in manũ ioseph. factũ ẽ ãt postq̃ cõstituit eũ sup domũ ei⁹: et sup oia

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina. / Trãsla. B. Hiero. / Ter. Heb. / Gen. / Ca. xxxix. / Primitiua heb.

quecũq; erãt ei: et bñdixit dñs domũ egypti ꝓpter ioseph. et facta ẽ bñdictio dñi in oĩbus eius: in domo et in agro ei⁹. et cõmisit oia q̃cũq; erãt ei: in man⁹ ioseph. et nõ sciebat eor q̃ apd se nihil: pꝫter panẽ quo vescebat ipse. τ erat ioseph pulcher facie: τ decorus aspectu valde. τ factũ ẽ post verba hec: τ iniecit vxor dñi eius oculos suos in ioseph: τ dixit. dormi mecũ. ille ãt nõ voluit. dixit ãt vxori dñi sui: si dñs me⁹ nõ scit ꝓpter me in domo sua: et oia q̃cũq; sũt ei: dedit in manus meas: et nõ est in domo hac: neq; excipit a me nihil: pꝫter te: eo q̃ tu vxor eius es: et quõ faciã verbũ malũ hoc: et peccabo corã deo. qñ ãt loqbat ioseph die ex die: et nõ obediuit ei dormire cũ ea: vt coirect cũ ea. factũ ẽ ãt talis quedã dies: et intrauit ioseph in domũ facere opera sua: et nemo erat in domo intus: et attraxit eũ vestimẽtis: dicẽs: dormi mecũ. et relinqũs vestimẽta in manib⁹ eius: fugit: et egressus ẽ foras. et factũ ẽ: vt vidit q̃ relinqũs vestimẽta sua in manib⁹ eius: fugit: et egressus ẽ foras: et vocauit existẽs in domo:

Benedixitq; dominus domui egypti ꝓpter ioseph: & multiplicauit tam in edibus q̃ in agris cuncta eius substantiam. Nec quicq̃ aliud nouerat: nisi panẽ quo vescebatur. Erat autem ioseph pulchra facie & decorus aspectu. Post multos itaq; dies iecit dña sua oculos suos in ioseph: & ait. Dormi mecum. Qui nequaq̃ acqescẽs opi nefario dixit ad eã: Ecce dominus meus omnibus mihi traditis ignorat quid hẽat in domo sua: nec quicq̃ est qd nõ in mea sit ptãte: vel nõ tradiderit mihi pꝫter te q̃ vxor eius es. Quõ ergo possum hoc malũ facere & peccare in deũ meũ? Huiuscemodi verbis ꝑ singulos dies & mulier molesta erat adolescenti: & ille recusabat stuprum. Accidit autem quadam die vt intraret ioseph domum: & operis quippiã absq; arbitris faceret: & illa apphensa lacinia vestimẽti eius diceret. Dormi mecũ. Qui relicto in manu eius pallio fugit: & egressus est foras. Cumq; vidisset mulier veste in manibus suis: & se eẽ contemptam: vocauit ad se homines domus sue:

אֲשֶׁר יֶשׁ לוֹ וַיְבָרֶךְ יְהוָה אֶת בֵּית הַמִּצְרִי בִּגְלַל יוֹסֵף וַיְהִי בִּרְכַּת יְהוָה בְּכָל אֲשֶׁר יֶשׁ לוֹ בַּבַּיִת וּבַשָּׂדֶה׃ וַיַּעֲזֹב כָּל אֲשֶׁר לוֹ בְּיַד יוֹסֵף וְלֹא יָדַע אִתּוֹ מְאוּמָה כִּי אִם הַלֶּחֶם אֲשֶׁר הוּא אוֹכֵל וַיְהִי יוֹסֵף יְפֵה תֹאַר וִיפֵה מַרְאֶה׃ וַיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַתִּשָּׂא אֵשֶׁת אֲדֹנָיו אֶת עֵינֶיהָ אֶל יוֹסֵף וַתֹּאמֶר שִׁכְבָה עִמִּי׃ וַיְמָאֵן וַיֹּאמֶר אֶל אֵשֶׁת אֲדֹנָיו הֵן אֲדֹנִי לֹא יָדַע אִתִּי מַה בַּבָּיִת וְכֹל אֲשֶׁר יֶשׁ לוֹ נָתַן בְּיָדִי׃ אֵינֶנּוּ גָדוֹל בַּבַּיִת הַזֶּה מִמֶּנִּי וְלֹא חָשַׂךְ מִמֶּנִּי מְאוּמָה כִּי אִם אוֹתָךְ בַּאֲשֶׁר אַתְּ אִשְׁתּוֹ וְאֵיךְ אֶעֱשֶׂה הָרָעָה הַגְּדֹלָה הַזֹּאת וְחָטָאתִי לֵאלֹהִים׃ וַיְהִי כְּדַבְּרָהּ אֶל יוֹסֵף יוֹם יוֹם וְלֹא שָׁמַע אֵלֶיהָ לִשְׁכַּב אֶצְלָהּ לִהְיוֹת עִמָּהּ׃ וַיְהִי כְּהַיּוֹם הַזֶּה וַיָּבֹא הַבַּיְתָה לַעֲשׂוֹת מְלַאכְתּוֹ וְאֵין אִישׁ מֵאַנְשֵׁי הַבַּיִת שָׁם בַּבָּיִת׃ וַתִּתְפְּשֵׂהוּ בְּבִגְדוֹ לֵאמֹר שִׁכְבָה עִמִּי וַיַּעֲזֹב בִּגְדוֹ בְּיָדָהּ וַיָּנָס וַיֵּצֵא הַחוּצָה׃ וַיְהִי כִּרְאוֹתָהּ כִּי עָזַב בִּגְדוֹ בְּיָדָהּ וַיָּנָס הַחוּצָה׃ וַתִּקְרָא לְאַנְשֵׁי בֵיתָהּ

Primitiua chal. / Interp. chal. / Transla. Chal.

et cõburatur. Ip̃a educebatur: τ ipsa misit ad socerũ suũ: dicens. De viro cuius hec sunt: ego cõcepi: τ ait. Cognosce obsecro cuius est anulus τ sudarius τ baculus hic. Et cognouit iudas: τ ait. Iustificata est: ex me ipsa cõcepit: eo q̃ non tradidi eam sela filio meo. Et vltra nõ cognouit eam. Et factũ est in tẽpore partus τ ecce gemelli in vtero ei⁹ erant. Et factũ ẽ cũ pareret: ptulit vnus manũ. Et accepit obstetrix coccinum: τ ligauit super manũ eius coccinũ: dicens. Hic egressus est prior. Et factũ est cum reduceret manum suã: ecce egressus est frater eius: τ ait. Quã maxima fortitudo fuit in te: vt ꝑualeres. Et vocauit nomẽ ei⁹ phares. Et post hec egressus est frater eius: sup cu⁹ manu erat coccinũ: τ vocauit nomẽ ei⁹ zara. Ca. 39.

Ioseph aũt deductus est in egyptũ: τ emit eũ putiphar princeps pharaonis magister militũ vir egypti⁹ de manu arabũ: q̃ deduxerũt eũ ibi. Et factũ est verbũ dñi in auxiliũ ioseph: τ fuit vir ꝓspere agens cratq; in domo dñi sui egypti. Et vidit dñs ei⁹ q̃ erat verbũ dñi in auxiliũ eius: τ oia q̃ ipse faciebat dñs dirigebat in manu sua. Et inuenit ioseph misam in oculis eius: τ ministrabat ei: τ cõstituit eũ sup domũ suã: τ oia q̃ habebat tradidit in manu eius. Et factus est ab eo tẽpore quo cõstituit eum in domo sua τ sup oia

que habebat: τ bñdixit dñs domui egypti ꝓpter ioseph: et fuit benedictio dñi in oĩbus que habebat in domo τ in agro. Et reliquit oia sua in manu ioseph: τ non nouerat cũ eo quicq̃ nisi panẽ quo vescebatur. Eratq; ioseph pulcher facie τ decorus aspectu. Et factum est post verba hec: leuauit vxor dñi sui oculos ad ioseph: τ dixit. Cuba mecũ: τ noluit. Et ait vxori dñi sui. Ecce dñs meus non nouit mecũ quicq̃ eorum que in domo sua sunt: τ oia sua tradidit i manu mea. Non est ipse maior me in domo hac: neq; prohibuit a me quicq̃ pꝫter te: eo q̃ tu vxor ei⁹ es. Quomodo ergo faciam hoc magnũ malum: τ peccabo coram deo? Et factũ est cum loqueretur cum ioseph per singulos dies: non acquieuit ei vt cubaret cum ea: vt esset cum ea. Et factum est quadã die: τ ingressus est in domũ: vt inuestigaret scripturas rationis sue. Et nullus vir de hõibus domus erat ibi in domo. Apprehenditq; vestimenta eius: dicens. Cuba mecũ. Et reliquit vestimenta sua in manu eius: τ fugit: et egressus est foras. Et factũ est cum vidisset q̃ reliquisset vestimenta eius in manu sua τ quod fugisset foras: vocauit viros domus sue:

ותאמר להם לאמר ראו הביא לנו איש עברי לצחק בנו בא אלי לשכב עמי ואקרא בקול גדול: ויהי כשמעו כי הרימתי קולי ואקרא ויעזב בגדו אצלי וינס ויצא החוצה: ותנח בגדו אצלה עד בוא אדניו אל ביתו: ותדבר אליו כדברים האלה לאמר בא אלי העבד העברי אשר הבאת לנו לצחק בי: ויהי כהרימי קולי ואקרא ויעזב בגדו אצלי וינס החוצה: ויהי כשמע אדניו את דברי אשתו אשר דברה אליו לאמר כדברים האלה עשה לי עבדך ויחר אפו: ויקח אדני יוסף אתו ויתנהו אל בית הסהר מקום אשר אסורי המלך אסורים ויהי שם בבית הסהר: ויהי יהוה את יוסף ויט אליו חסד ויתן חנו בעיני שר בית הסהר: ויתן שר בית הסהר ביד יוסף את כל האסירים אשר בבית הסהר ואת כל אשר עשים שם הוא היה עשה: אין שר בית הסהר ראה את כל מאומה בידו באשר יהוה אתו ואשר הוא עשה יהוה מצליח:

Et ait ad eos. En introduxit virū hebreū vt illuderet nobis. Ingressus est ad me: vt coiret mecū. Cūq; ego succlamasse & audisset vocem meam: reliquit pallium qđ tenebam: & fugit foras. In argumētū ergo fidei retentū palliū ostēdit marito reuertenti domum: & ait. Ingressus est ad me seruus hebreus quem adduxisti: vt illuderet mihi. Cumq; audisset me clamare: reliquit palliū quod tenebam: & fugit foras. His auditis dñs & nimiū credulus verbis cōiugis iratus est valde: tradiditq; Ioseph in carcerem, vbi vincti regis custodiebantur: & erat ibi clausus. Fuit āt dñs cū ioseph: & misertus ē illius: & dedit ei grām in cōspectu principis carceris. Qui tradidit in manu illius vniuersos vinctos qui in custodia tenebātur: & quicqd fiebat sub ipso erat: nec nouerat aliquid cūctis ei creditis. Dominus enī erat cū illo: & omnia opera eius dirigebat.

Ca. 40

Transla. Chal.

Et ait eis: dicens. Uidete: adduxit nobis virū hebreū vt illuderet nob. Ingressus ē ad me vt cubaret mecū et clamaui voce magna. Et factū est cū audiret q eleuarez vocē meā τ clamarē: reliqt vestimēta sua apud me: τ fugit τ egressus est foras. Et retinuit vestimentū eius apud se: donec veniret dñs eius in domū suā. Et locuta est cū eo verba hec: dicēs. Ingressus est ad me seruus hebreus quē adduxisti nobis: vt illuderet mihi. Et factū est cuz eleuarē vocē meā τ clamarē: reliquit vestimenta sua apud me: τ fugit foras. Et factū est cū audiret dñs eiꝰ verba vxoris sue q̄ locuta est ad eum: dicēs. Sicut verba hec fecit mihi seruus tuus. Et iratus est furor eius: tulitq; dñs ioseph eum τ tradidit eū in domū carceris vbi vincti regis erāt. Eratq; ibi in domo carceris. Et fuit verbū dñi in auxiliū ioseph: τ fecit cuz eo misericordiā: τ dedit illi gratiā coram principe carceris. Et tradidit princeps carceris in manu ioseph oēs vinctos qui erant in domo carceris. et omnia que fiebant ibi: ipse faciebat. Nullum delictū videbat princeps carceris in manu eius: eo q verbum domini erat in auxilium eius. Et quod ipse faciebat: dñs dirigebat. Co. 40.

Interp. chal.

Cap. xl.

ויהי אחר הדברים האלה חטאו משקה מלך מצרים והאפה לאדניהם למלך מצרים: ויקצף פרעה על שני סריסיו על שר המשקים ועל שר האופים: ויתן אתם במשמר בית שר הטבחים אל בית הסהר מקום אשר יוסף אסור שם: ויפקד שר הטבחים את יוסף אתם וישרת אתם ויהיו ימים במשמר: ויחלמו חלום שניהם איש חלמו בלילה אחד איש כפתרון חלמו המשקה והאפה אשר למלך מצרים אשר אסורים בבית הסהר: ויבא אליהם יוסף בבקר וירא אתם והנם זעפים: וישאל את סריסי פרעה אשר אתו במשמר בית אדניו לאמר מדוע פניכם רעים היום: ויאמרו אליו חלום חלמנו ופתר אין אתו ויאמר אלהם יוסף הלוא לאלהים פתרנים ספרו נא לי: ויספר שר המשקים את חלמו ליוסף ויאמר לו בחלומי והנה גפן לפני: ובגפן שלשה שריגם והוא כפרחת עלתה נצה הבשילו אשכלתיה ענבים: וכוס פרעה בידי ואקח את הענבים

His itaq; gestis accidit vt peccarent duo eunuchi: pincerna regis egypti: & pistor domino suo. Iratusq; contra eos pharao (nā alter pincernis preerat: alter pistoribus) misit eos in carcerem principis militum: in quo erat vinctus & ioseph. At custos carceris tradidit eos ioseph qui & ministrabat eis. Aliquātulū tpis fluxerat: & illi in custodia tenebantur. Videruntq; ambo sōniū nocte vna iuxta iterpretationem congruam sibi. Ad quos cum itroisset ioseph mane: & vidisset eos tristes: sciscitatus ē eos dicens. Cur tristior est hodie solito facies vrā? Qui responderunt Sōnium vidimus: & non est qui interpretetur nobis. Dixitq; ad eos ioseph. Nunquid nō dei ē iterp̄tatio? Referte mihi qđ videritis. Narrauit prior p̄positus pīcernarū sōniū suum. Videbam corā me vitē in q̄ erant tres propagines: crescere paulatim in gemmas: & post flores vuas maturescere: calicemq; pharaōis in manu mea Tuli ergo vuas

Et factū est post verba hec: peccauerūt pincerna regis egypti τ pistor dño suo regi egypti. Et iratus est pharao cōtra duos principes suos: cōtra principē pincernarū τ cōtra principē pistorum: et posuit eos ī custodia in domo magri militū in domo victorum vbi ioseph erat vinctus. Et posuit princeps militū cū eis ioseph: τ ministrabat eis. Et fuerūt aliqbus diebus in custodia. Sōniauerūt aūt somniū ambo: vnusquisq; somniū suū in nocte vna: singuli iuxta interp̄tationē somnij sui: pincerna videlicet τ pistor regis egypti qui vincti erant in domo carceris. Venitq; ad eos ioseph mane: τ vidit eos: τ ecce erāt tristes. Et interrogauit p̄ncipes pharaonis q̄ secuz erant in custodia in domo dñi sui: dicēs. Quare facies vre tristes sunt hodie. Et dixerūt ei. somniū sōniauimꝰ: τ nō est q̄ interp̄tetur illud. Dixitq; eis ioseph: vtiq; a facie dei ē interpretatio somnij: narrate obsecro mihi. Narrauitq; princeps pincernaꝝ somniū suū ioseph. τ dixit ei. In sōnio meo ecce vitis erat corā me: τ in vite erant tres palmites: τ erat quasi florēs τ producebat gēmas: et post flores maturabāt vue in botris suis. τ calix pharaonis erat in manu mea: τ tollebam vuas:

ואשחט אתם אל כוס פרעה ואתן את הכוס על כף פרעה׃ ויאמר לו יוסף זה פתרנו שלשת השרגים שלשת ימים הם׃ בעוד שלשת ימים ישא פרעה את ראשך והשיבך על כנך ונתת כוס פרעה בידו כמשפט הראשון אשר היית משקהו׃ כי אם זכרתני אתך כאשר ייטב לך ועשית נא עמדי חסד והזכרתני אל פרעה והוצאתני מן הבית הזה׃ כי גנב גנבתי מארץ העברים וגם פה לא עשיתי מאומה כי שמו אתי בבור׃ וירא שר האפים כי טוב פתר ויאמר אל יוסף אף אני בחלומי והנה שלשה סלי חרי על ראשי׃ ובסל העליון מכל מאכל פרעה מעשה אפה והעוף אכל אתם מן הסל מעל ראשי׃ ויען יוסף ויאמר זה פתרנו שלשת הסלים שלשת ימים הם׃ בעוד שלשת ימים ישא פרעה את ראשך מעליך ותלה אותך על עץ ואכל העוף את בשרך מעליך׃ ויהי ביום השלישי יום הלדת את פרעה ויעש משתה לכל עבדיו

& expressi in calicem quem tenebam: & tradidi poculũ pharaoni. Rñdit ioseph: hec est interpretatio sõnii. Tres propagines: tres adhuc dies sũt: post quos recordabitur pharao ministerii tui: & restituet te in gradum pristinum: dabisq; ei calicẽ iuxta officium tuum: sicut ante facere cõsueueras. Tantum memento mei cũ tibi bene fuerit: & facies mecum misericordiam: vt suggeras pharaoni vt educat me de isto carcere. quia furtim sublatus sum de terra hebreorum: & hic innocens in lacum missus sum. Videns pistorũ magister q prudenter sõniũ dissoluisset: ait. Et ego vidi somniũ q tria canistra farine haberẽ super caput meũ: & in vno canistro qđ erat excelsius portare me putabã oẽs cibos: q fiũt arte pistoria: auesq; comedere ex eo. Rñdit ioseph. Hec est interpretatio somnii. Tria canistra tres adhuc dies sunt: post quos auferet pharao caput tuum: ac suspendet te in cruce: & lacerabunt volucres carnes tuas. Exinde dies tertius natalicius pharaonis erat. Qui faciens grande cõuiuium pueris suis

καὶ ἐξέθλιψα αὐτὴν εἰς τὸ ποτήριον, καὶ ἔδωκα τὸ ποτήριον εἰς τὴν χεῖρα φαραώ. καὶ εἶπεν αὐτῷ ἰωσήφ, τοῦτο ἡ σύγκρισις αὐτοῦ. οἱ τρεῖς πυθμένες, τρεῖς ἡμέραι εἰσίν, ἔτι τρεῖς ἡμέραι, καὶ μνησθήσεται φαραὼ τῆς ἀρχῆς σου, καὶ ἀποκαταστήσει σε ἐπὶ τὴν ἀρχιοινοχοΐαν σου, καὶ δώσεις τὸ ποτήριον φαραὼ εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ κατὰ τὴν ἀρχήν σου τὴν προτέραν, ὡς ἦσθα οἰνοχοῶν. ἀλλὰ μνήσθητί μου διὰ σεαυτοῦ, ὅταν εὖ σοι γένηται, καὶ ποιήσεις μετ᾽ ἐμοῦ ἔλεος, καὶ μνησθήσῃ περὶ ἐμοῦ πρὸς φαραώ, καὶ ἐξάξεις με ἐκ τοῦ ὀχυρώματος τούτου. ὅτι κλοπῇ ἐκλάπην ἐκ γῆς ἑβραίων, καὶ ὧδε οὐκ ἐποίησα οὐδέν, ἀλλ᾽ ἐνέβαλόν με εἰς τὸν οἶκον τοῦ λάκκου τούτου. καὶ εἶδεν ὁ ἀρχισιτοποιὸς ὅτι ὀρθῶς συνέκρινε, καὶ εἶπε τῷ ἰωσήφ, κἀγὼ εἶδον ἐνύπνιον. ᾤμην τρία κανᾶ χονδριτῶν αἴρειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου, ἐν δὲ κανῷ τῷ ἐπάνω ἀπὸ πάντων τῶν γενῶν ὧν ὁ βασιλεὺς φαραὼ ἐσθίει, ἔργον σιτοποιοῦ, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατήσθιον αὐτὰ ἀπὸ τοῦ κανοῦ τοῦ ἐπάνω τῆς κεφαλῆς μου. ἀποκριθεὶς δὲ ἰωσὴφ εἶπεν αὐτῷ, αὕτη ἡ σύγκρισις αὐτοῦ, τὰ τρία κανᾶ τρεῖς ἡμέραι εἰσίν, ἔτι τριῶν ἡμερῶν, καὶ ἀφελεῖ φαραὼ τὴν κεφαλήν σου ἀπὸ σοῦ, καὶ κρεμάσει σε ἐπὶ ξύλου, καὶ φάγονται τὰ ὄρνεα τοῦ οὐρανοῦ τὰς σάρκας σου ἀπὸ σοῦ. ἐγένετο δὲ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ, γενέσεως ἡμέρα ἦν φαραώ, καὶ ἐποίει πότον πᾶσι τοῖς παισὶν αὐτοῦ

et expressi eã in calicẽ et dedi calicẽ in manũ pharaõis. et dixit ei ioseph: hoc colectatio eius. tres propagines: tres dies sũt: adhuc tres dies: et recordabit pharao principat⁹ tui: et restituet te ad principatũ pincernatus tui: et dabis calicẽ pharaõis in manũ eius fm principatũ tuũ priorẽ: sicut eras vinũ fundẽs. sed memẽto mei p temetipsũ: qñ bñ tibi fuerit: et facies mecũ misericordiã. et recordaberis de me ad pharaonẽ: et educes me de carcere isto. qr furto surreptus sũ de terra hebreorũ: et hic nõ feci nihil: sz miserũt me in domũ laci huius. et vidit princeps pistorũ: q recte coiectauit: et ait ioseph: et ego vidi sõniũ. putabã tria canistra farinarũ tollere sup caput meũ: in canistro superiori ab oibus gñibus: que comedit pharao opere pistoris: et volucres celi comederũt illa a canistro capitis mei. rñdens ãt ioseph: ait illi: hec colectatio eius: tria cãistra tres dies sunt: adhuc trib⁹ diebus: et auferet pharao caput tuũ a te: et suspẽdet te in ligno: et comedẽt aues celi carnes tuas a te. factũ ẽ ãt in die tertia: natiuitatis dies erat pharaõis: et faciebat cõuiuiũ oibus seruis suis.

Transla. Chal.

ועצרית יתהון לכסא דפרעה ויהבית ית כסא על ידא דפרעה׃ ואמר ליה יוסף דין פושרניה תלתא שבשין תלתא יומין אינון׃ בסוף תלתא יומין ידכרנך פרעה ויתיבנך על שמושך ותתן כסא דפרעה בידיה כהלכתא קדמאה דהויתא משקי ליה׃ אלהין תדכרנני עמך כד ייטב לך ותעביד כען עמי טיבו ותדכר עלי קדם פרעה ותפקנני מן בית אסירי הדין׃ ארי מגנב אתגניבית מארעא עבראי ואף הכא לא עבדית מדעם ארי שויאו יתי בבית אסירי׃ וחזא רב נחתומי ארי יאות פשר ואמר ליוסף אף אנא בחלמי והא תלתא סלין דחירו על רישי׃ ובסלא עלאה מכל מיכל פרעה עובד נחתום ועופא אכיל יתהון מן סלא מעלוי רישי׃ ואתיב יוסף ואמר דין פושרניה תלתא סלין תלתא יומין אינון׃ בסוף תלתא יומין יעדי פרעה ית רישך מנך ויצלוב יתך על צליבא וייכול עופא ית בסרך מנך׃ והוה ביומא תליתאה יום בית ולדא דפרעה ועבד משתיא לכל עבדוהי

Interp. chal.

et exprimebã eas in calice pharaonis: et ponebam calicem in manu pharaonis. Dixitq; ei ioseph: hec est interpretatio eius. tres palmites: tres dies sunt. In fine trium dierũ recordabitur tui pharao: et reducet te ad ministeriũ tuũ: et pones calicem pharaonis in manu eius: sicut ante consueueras qñ eras pincerna eius. Sed memẽto mei tecũ: cũ bene fuerit tibi. Et facies obsecro mecũ misericordiam: et recordaberis mei apud pharaonem: et educes me de hoc carcere. Quonia furto sublatus sum de terra hebreorum: et hic quoq; nihil feci vt ponerent me in carcere. Et vidit princeps pistorum q recte interpretatus esset. Et dixit ad ioseph. Ego quoq; videbã in sõnio meo: et ecce tria canistra plena pane principali erant sup caput meũ. Et in canistro superiori erat de omni cibo pharaonis qui fit arte pistoria: et aues comedebant ea que erant in canistro super capite meo. Respondit q; ioseph: et ait. Hec est interpretatio ei⁹. Tria canistra: tres dies sunt. In fine trium dierum auferet pharao caput tuũ a te: et suspendet te in patibulo: et comedent aues carnes tuas a te. Et factum est in die tertio: die natiuitatis pharaonis: fecit conuiuium omnibus seruis suis.

καὶ ἐμνήσθη τῆς ἀρχῆς τοῦ ἀρχιοινοχόου, καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἀρχισιτοποιοῦ ἐν μέσῳ τῶν παίδων αὐτοῦ. καὶ ἀποκατέστησε τὸν ἀρχιοινοχόον ἐπὶ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ, καὶ ἔδωκε τὸ ποτήριον εἰς τὴν χεῖρα φαραώ. τὸν δὲ ἀρχισιτοποιὸν ἐκρέμασε, καθὰ συνέκρινεν αὐτοῖς ἰωσήφ. οὐκ ἐμνήσθη δὲ ὁ ἀρχιοινοχόος τοῦ ἰωσήφ, ἀλλ᾽ ἐπελάθετο αὐτοῦ.

Ca. 41.

Ἐγένετο δὲ μετὰ δύο ἔτη ἡμερῶν, φαραὼ εἶδεν ἐνύπνιον. ᾤετο ἑστάναι ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ, καὶ ἰδοὺ ὥσπερ ἐκ τοῦ ποταμοῦ ἀνέβαινον ἑπτὰ βόες, καλαὶ τῷ εἴδει καὶ ἐκλεκταὶ ταῖς σαρξί, καὶ ἐνέμοντο ἐν τῷ ἄχει. ἄλλαι δὲ βόες ἑπτὰ ἀνέβαινον μετὰ ταύτας ἐκ τοῦ ποταμοῦ, αἰσχραὶ τῷ εἴδει, καὶ λεπταὶ ταῖς σαρξί, καὶ ἐνέμοντο παρὰ τὰς βόας παρὰ τὸ χεῖλος τοῦ ποταμοῦ. καὶ κατέφαγον αἱ ἑπτὰ βόες αἱ αἰσχραὶ καὶ λεπταὶ ταῖς σαρξί, τὰς ἑπτὰ βόας τὰς καλὰς τῷ εἴδει καὶ τὰς ἐκλεκτάς. ἠγέρθη δὲ φαραώ. καὶ ἐνυπνιάσθη τὸ δεύτερον. καὶ ἰδοὺ ἑπτὰ στάχυες ἀνέβαινον ἐν πυθμένι ἑνί, ἐκλεκτοὶ καὶ καλοί. καὶ ἰδοὺ ἑπτὰ στάχυες λεπτοὶ καὶ ἀνεμόφθοροι ἀνεφύοντο μετ᾽ αὐτούς. καὶ κατέπιον οἱ ἑπτὰ στάχυες οἱ λεπτοὶ καὶ ἀνεμόφθοροι, τοὺς ἑπτὰ στάχυας τοὺς ἐκλεκτοὺς καὶ τοὺς πλήρεις. ἠγέρθη δὲ φαραώ, καὶ ἦν ἐνύπνιον. ἐγένετο δὲ πρωΐ, καὶ ἐταράχθη ἡ ψυχὴ αὐτοῦ. καὶ ἀποστείλας ἐκάλεσε

et recordatus ẽ principio pincernarũ: et principatus principis pistorũ in medio seruorũ suorũ. et restituit principẽ pincernarũ in principatũ suum: et dedit calicem in manũ pharaõis. at principẽ pistorũ suspẽdit: sicut coniectauit eis ioseph. et non recordatus ẽ princeps pincernarũ ioseph: sed oblitus ẽ eius.

Factũ ẽ ãt post duos ãnos dierũ: pharao vidit somniũ. existimabat stare sup flumen: et ecce qsi ex flumine ascẽdebãt septẽ boues pulchre facie: et electe carnib⁹: et pascebãtur in achi. alie ãt boues septẽ ascẽdebãt post ipsas de flumine: turpes facie: et graciles carnib⁹: et pascebantur apd boues: apd labiũ fluminis. et deuorarũt septẽ boues turpes et graciles carnib⁹: septẽ boues pulchras facie et electas. excitat⁹ ẽ ãt pharao: et somniauit scdo. et ecce septẽ spice ascẽdebãt in ppagine vna electe et pulchre: et ecce septẽ spice tenues et avẽto corrupte oriebãtur post eas: et deuorabãt septẽ spice tenues et avẽto corrupte: septẽ spicas electas et plenas. excitat⁹ ẽ ãt pharao: et erat sõniũ. factũ ẽ ãt mane: et conturbata ẽ anima eius. et mittens vocauit

recordatus est inter epulas magistri pincernarũ & pistorum principis: restituitq; alterum in locũ suũ vt porrigeret ei poculũ: alterũ suspendit in patibulo: vt cõiectoris veritas probaretur. Et tñ succedẽtibus psperis: prepositus pincernarũ oblitus ẽ interpretis sui.

Cap. 41.

Post duos annos vidit pharao somniũ. Putabat se stare super fluuiũ: de quo ascendebãt septem boues pulchre & crasse nimis: & pascebantur in locis palustribus. Alie quoq; septẽ emergebant de flumine fede confecteq; macie: & pascebantur in ipsa amnis ripa in locis virentibus: deuorauerũtq; eas quarũ mira species & habitudo corporum erat. Expergefactus pharao rursum dormiuit: & vidit alterũ sõniũ. Septem spice pullulabant in culmo vno plene atq; formose: alie quoq; totidem spice tenues & percusse vredine oriebãtur: deuorantes omnem priorum pulchritudinem. Euigilãs pharao post quietem: & facto mane pauore perterritus: misit

וישא את ראש שר המשקים ואת ראש שר האפים בתוך עבדיו׃ וישב את שר המשקים על משקהו ויתן הכוס על כף פרעה׃ ואת שר האפים תלה כאשר פתר להם יוסף׃ ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחהו׃

Cap. xli.

ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה חלם והנה עמד על היאר׃ והנה מן היאר עלת שבע פרות יפות מראה ובריאת בשר ותרעינה באחו׃ והנה שבע פרות אחרות עלות אחריהן מן היאר רעות מראה ודקות בשר ותעמדנה אצל הפרות על שפת היאר׃ ותאכלנה הפרות רעות המראה ודקת הבשר את שבע הפרות יפת המראה והבריאת וייקץ פרעה׃ ויישן ויחלם שנית והנה שבע שבלים עלות בקנה אחד בריאות וטבות׃ והנה שבע שבלים דקות ושדופת קדים צמחות אחריהן׃ ותבלענה השבלים הדקות את שבע השבלים הבריאות והמלאות וייקץ פרעה והנה חלום׃ ויהי בבקר ותפעם רוחו וישלח ויקרא

Transla. Chal.

ודכר ית ריש רב שקי וית ריש רב נחתומי בגו עבדוהי׃ ואתיב ית רב שקי על שקיותיה ויהב כסא על ידא דפרעה׃ וית רב נחתומי צלב כמא דפשר להון יוסף׃ ולא דכר רב שקי ית יוסף ואנשייה׃

Ca. xli.

והוה מסוף תרתין שנין ופרעה חלים והא קאים על נהרא׃ והא מן נהרא סלקן שבע תורן שפירן למחזי ופטימן בשר ורעין באחוא׃ והא שבע תורן אוחרנין סלקן בתריהן מן נהרא בישן למחזי וחסירן בשר וקמא לקבל תורתא על כיף נהרא׃ ואכלא תורתא דבישן למחזי וחסירן בשר ית שבע תורתא דשפירן למחזי ופטימתא ואתער פרעה׃ ודמוך וחלם תנינות והא שבע שובלין סלקן בקניא חד פטימן וטבן׃ והא שבע שובלין לקין ושקיפן קדום צמחן בתריהן׃ ובלעא שובליא לקיתא ית שבע שובליא פטימתא ומליתא ואתער פרעה והא חלמא׃ והוה בצפרא ומטרף רוחיה ושלח וקרא

Interp. chal.

et recordatus est capitis principis pincernarum: et capitis principis pistorũ in medio seruorũ suorũ. Et reduxit principem pincernarũ ad ministerium suũ: et posuit calicẽ sup manũ pharaonis. Et principẽ pistorũ suspendit: sicut interpretat⁹ erat eis ioseph. Et nõ recordatus princeps pincernarũ ioseph: sed oblitus est ei⁹.

Ca. 41.

Et factũ est post duos annos: et pharao somniauit: et ecce stabat super flumẽ. Et ecce de flumine ascendebant septẽ boues pulchre visu et pingues carnibus: et pascebantur in prato. Et ecce septẽ boues alie ascendebãt post eas de flumine deformes aspectu et macilente carnibus: et stabãt contra boues in ripa fluminis. Comedebantq; boues deformes visu et macilente carnibus: septẽ alias boues pulchras visu et pingues: et expergefactus est pharao. Et obdormiuit: et somniauit iterũ. Et ecce septẽ spice pullulabãt in culmo vno pingues et optime. Et ecce septẽ spice cõcusse et percusse vredine oriebãtur post eas: et deuorabant spice concusse septẽ spicas pingues et plenas. Et expergefactus est pharao: et ecce somnium. Et facto mane conturbatus est spiritus eius: et misit:

Tex. Heb.

את כל חרטמי מצרים ואת כל
חכמיה ויספר פרעה להם את
חלמו ואין פותר אותם לפרעה׃
וידבר שר המשקים את פרעה
לאמר את חטאי אני מזכיר
היום׃ פרעה קצף על עבדיו
ויתן אתי במשמר בית שר
הטבחים אתי ואת שר האפים׃
ונחלמה חלום בלילה אחד אני
והוא איש כפתרון חלמו חלמנו׃
ושם אתנו נער עברי עבד לשר
הטבחים ונספר לו ויפתר לנו את
חלמתינו איש כחלמו פתר׃ ויהי
כאשר פתר לנו כן היה אתי
השיב על כני ואתו תלה׃ וישלח
פרעה ויקרא את יוסף ויריצהו
מן הבור ויגלח ויחלף שמלתיו
ויבא אל פרעה׃ ויאמר פרעה
אל יוסף חלום חלמתי ופתר אין
אתו ואני שמעתי עליך לאמר
תשמע חלום לפתר אתו׃ ויען
יוסף את פרעה לאמר בלעדי
אלהים יענה את שלום פרעה׃
וידבר פרעה אל יוסף בחלמי
הנני עמד על שפת היאר׃ והנה
מן היאר עלת שבע פרות בריאות
בשר ויפת תאר ותרעינה

Priuatiua heb.: ספר · פתר · דבר · זכר · נתן שמר · אפה חלם · שוב כון · רוץ · גלח חלף · בוא · שמע ענה · שלם · דבר · שפה · עלה ברא · יפה רעה

Trāsla. B. Hiero.

ad omnes coniectores egypti cunctosque sapientes: & accersitis narrauit somnium: nec erat qui interpretaretur. Tunc demum reminiscens magister pincernarum ait. Confiteor peccatum meum. Iratus rex seruis suis me & magistrum pistorum retrudi iussit in carcerem principis militum: vbi vna nocte vterque vidimus somnium praesagum futurorum. Erat ibi puer hebreus eiusdem ducis militum famulus: cui narrantes somnia: audiuimus quicquid postea rei probauit euentus. Ego enim redditus sum officio meo: & ille suspensus est in cruce. Protinus ad regis imperium eductum de carcere ioseph totonderunt: ac veste mutata obtulerunt ei. Cui ille ait. Vidi somnia: nec est qui edisserat: que audiui te sapientissime conijcere. Respondit ioseph. Absque me deus respondebit prospera pharaoni. Narrauit ergo pharao quod viderat. Putabam me stare super ripam fluminis: & septem boues de amne conscendere pulchras nimis & obesis carnibus: que

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

πάντας τοὺς ἐξηγητὰς αἰγύπτου, καὶ πάντας τοὺς σοφοὺς αὐτῆς, καὶ διηγήσατο αὐτοῖς φαραὼ τὸ ἐνύπνιον αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἀπαγγέλλων αὐτὸ τῷ φαραώ. καὶ ἐλάλησεν ὁ ἀρχιοινοχόος πρὸς φαραώ, λέγων, τὴν ἁμαρτίαν μου ἀναμιμνήσκω σήμερον, φαραὼ ὠργίσθη τοῖς παισὶν αὐτοῦ, καὶ ἔθετο ἡμᾶς ἐν φυλακῇ, ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ ἀρχιμαγείρου, ἐμέ τε καὶ τὸν ἀρχισιτοποιόν. καὶ εἴδομεν ἐνύπνιον ἐν νυκτὶ μιᾷ ἐγώ τε καὶ αὐτός, ἕκαστος κατὰ τὸ ἑαυτοῦ ἐνύπνιον εἴδομεν. ἦν δὲ ἐκεῖ μεθ' ἡμῶν νεανίσκος παῖς ἑβραῖος τοῦ ἀρχιμαγείρου, καὶ διηγησάμεθα αὐτῷ, καὶ συνέκρινεν ἡμῖν. ἐγενήθη δέ, καθὼς συνέκρινεν ἡμῖν, οὕτως καὶ συνέβη, ἐμέ τε ἀποκατασταθῆναι ἐπὶ τὴν ἀρχήν μου, ἐκεῖνον δὲ κρεμασθῆναι. ἀποστείλας δὲ φαραώ, ἐκάλεσε τὸν ἰωσήφ. καὶ ἐξήγαγον αὐτὸν ἐκ τοῦ ὀχυρώματος, καὶ ἐξύρησαν αὐτόν, καὶ ἤλλαξαν τὴν στολὴν αὐτοῦ. καὶ ἦλθε πρὸς φαραώ. εἶπε δὲ φαραὼ τῷ ἰωσήφ, ἐνύπνιον ἑώρακα, καὶ ὁ συγκρίνων οὐκ ἔστιν αὐτό. ἐγὼ δὲ ἀκήκοα περὶ σοῦ λεγόντων, ἀκούσαντά σε ἐνύπνια, συγκρῖναι αὐτά. ἀποκριθεὶς δὲ ἰωσὴφ, εἶπε τῷ φαραώ, ἄνευ τοῦ θεοῦ οὐκ ἀποκριθήσεται τὸ σωτήριον φαραώ. ἐλάλησε δὲ φαραὼ τῷ ἰωσήφ, λέγων, ἐν τῷ ὕπνῳ μου ὤμην ἑστάναι παρὰ τὸ χεῖλος τοῦ ποταμοῦ, καὶ ὥσπερ ἐκ τοῦ ποταμοῦ ἀνέβαινον ἑπτὰ βόες ἐκλεκταὶ ταῖς σαρξίν, καὶ καλαὶ τῷ εἴδει, καὶ ἐνέμοντο

omnes expositores egypti: et omnes sapientes eius: et narrauit eis pharao somnium suum: et non erat indicans illud pharaoni. et locutus est princeps pincernarum ad pharaonem: dicens: peccatum meum recordor hodie: pharao iratus fuit seruis suis: et posuit nos in custodia: in domo principis coquorum: me quoque et principem pistorum. et vidimus somnium in nocte vna ego quoque et ipse: vnusquisque secundum suum somnium vidimus. erat autem ibi nobiscum iuuenis seruus hebreus principis coquorum: et narrauimus ei: et coiectauit nobis. factum est autem sicut coiectauit nobis: sic et accidit: me quoque restitui ad principatum meum: illum autem suspendi. mittens autem pharao: vocauit ioseph. et eduxerunt eum ex munitione: et totonderunt eum: et mutauerunt vestimentum eius. et venit ad pharaonem. dixit autem pharao ioseph: somnium vidi: et coiectans non est illud. ego autem audiui de te dicentes: audientem te somnia: coiectare ea. respondens autem ioseph: dixit pharaoni: sine deo non respondebit salutare pharaoni. locutus est autem pharao ioseph: dicens: in somno meo putabam stare iuxta labium fluminis: et quasi ex flumine ascendebant septem boues electe carnibus: et pulchre facie: et pascebantur

Interp. chal.

ית כל חרשי מצרים וית כל חכימהא ואשתעי פרעה להון ית חלמיה ולית דפשר יתהון לפרעה: ומליל רב שקי עם פרעה למימר ית סורחני אנא מדכר יומא דין: פרעה רגיז על עבדוהי ויהב יתי במטרת בית רב קטוליא יתי וית רב נחתומי: וחלמנא חלמא בליליא חד אנא והוא גבר כפושרן חלמיה חלמנא: ותמן עמנא עולים עבראה עבדא לרב קטוליא ואשתעינא ליה ופשר לנא ית חלמנא גבר כפושרן חלמיה פשר: והוה כמא דפשר לנא כן הוה יתי אתיב על שמושי ויתיה צלב: ושלח פרעה וקרא ית יוסף ואהנטוהי מבית אסירי וספר ושני כסותיה ועל לות פרעה: ואמר פרעה ליוסף חלמא חלימית ופשר לית ליה ואנא שמעית עלך למימר דאת שמע חלמא ומפשר יתיה: ואתיב יוסף ית פרעה למימר בר מן חכמתי אלהין מן קדם יי יתותב ית שלמא דפרעה: ומליל פרעה עם יוסף בחלמי הא אנא קאים על כיף נהרא: והא מן נהרא סלקן שבע תורן פטימן בשר ושפירן למחזי ורעין

Transla. Chal.

et vocauit omnes magistros egypti et omnes sapientes eius: et narrauit eis pharao somnium suum: et non erat qui interpretaretur illud pharaoni. Et locutus est princeps pincernarum pharaoni dicens. Peccati mei ego recordor hodie. Pharao iratus est contra suos seruos: et posuit me in custodia domus principis militum: principem quoque pistorum mecum posuit. Et somniauimus ego et ille in vna nocte somnium: vnusquisque iuxta interpretationem somnij sui somniauimus. Eratque ibi nobiscum puer hebreus seruus principis militum: et narrauimus ei somnia: et interpretatus est nobis: iuxta interpretationem vniuscuiusque somnij interpretatus est. Et factum est sicut interpretatus est nobis: ita fuit. me reduxit ad ministerium meum: ipsum autem suspendit. et misit pharao et vocauit ioseph: et fecerunt eum festinanter exire de carcere: et attonsus est: et mutauit vestimenta sua: et ingressus est ad pharaonem. Dixitque pharao ad ioseph. Somnium somniaui et non est qui interpretetur illud: et ego audiui de te dicentes: quod audis somnium et interpretaris illud. Responditque ioseph pharaoni dicens. Non est sapientia mea: sed a facie domini respondebit pax pharaoni. Locutusque est pharao cum ioseph: dicens. In somnio meo ecce ego stabam super ripam fluminis: et ecce de flumine ascendebant septem boues pulchre et pingues carne et formose aspectu: et pascebantur

Priuatiua chal.: שעא · שקה דכר · נטר · שעא · כסף תוב · רחם שנה כסף · עול אמר · פשר תוב אמר · תוב קום · חזא רעה

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

ἐν ἄχει. καὶ ἰδοὺ ἑπτὰ βόες ἕτεραι ἀνέβαινον ὀπίσω αὐτῶν ἐκ τοῦ ποταμοῦ, πονηραὶ καὶ αἰσχραὶ τῷ εἴδει, καὶ λεπταὶ ταῖς σαρξίν, οἵας οὐκ εἶδον τοιαύτας ἐν ὅλῃ γῇ αἰγύπτου αἰσχροτέρας. καὶ κατέφαγον αἱ ἑπτὰ βόες αἱ λεπταὶ καὶ αἰσχραὶ τὰς ἑπτὰ βόας τὰς πρώτας τὰς καλὰς καὶ τὰς ἐκλεκτάς. καὶ εἰσῆλθον εἰς τὰς κοιλίας αὐτῶν. καὶ οὐ διάδηλοι ἐγένοντο, ὅτι εἰσῆλθον εἰς τὰς κοιλίας αὐτῶν. καὶ αἱ ὄψεις αὐτῶν αἰσχραί, καθάπερ καὶ τὴν ἀρχήν. ἐξεγερθεὶς δέ, ἐκοιμήθην. καὶ εἶδον πάλιν ἐν τῷ ὕπνῳ μου, καὶ ὥσπερ ἑπτὰ στάχυες ἀνέβαινον ἐν πυθμένι ἑνὶ πλήρεις καὶ καλοί. ἄλλοι δὲ ἑπτὰ στάχυες λεπτοὶ καὶ ἀνεμόφθοροι ἀνεφύοντο, ἐχόμενοι αὐτῶν, καὶ κατέπιον οἱ ἑπτὰ στάχυες οἱ λεπτοὶ καὶ ἀνεμόφθοροι τοὺς ἑπτὰ στάχυας τοὺς καλοὺς καὶ τοὺς πλήρεις. εἶπα οὖν τοῖς ἐξηγηταῖς, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἀπαγγέλλων μοι αὐτό. καὶ εἶπεν ἰωσὴφ τῷ φαραώ, τὸ ἐνύπνιον φαραὼ ἕν ἐστιν. ὅσα ὁ θεὸς ποιεῖ, ἔδειξε τῷ φαραώ. αἱ ἑπτὰ βόες αἱ καλαί, ἑπτὰ ἔτη ἐστίν. καὶ οἱ ἑπτὰ στάχυες οἱ καλοί, ἑπτὰ ἔτη ἐστίν. τὸ ἐνύπνιον φαραὼ ἕν ἐστι. καὶ αἱ ἑπτὰ βόες αἱ λεπταὶ αἱ ἀναβαίνουσαι ὀπίσω αὐτῶν, ἑπτὰ ἔτη ἐστί. καὶ οἱ ἑπτὰ στάχυες οἱ λεπτοὶ καὶ ἀνεμόφθοροι, ἑπτὰ ἔτη ἐστίν. ἔσονται ἑπτὰ ἔτη λιμοῦ. τὸ δὲ ῥῆμα ὃ εἴρηκα φαραώ, ὅσα ὁ θεὸς

in achi. et ecce septem boues alie ascendebant post eas ex flumine: male et deformes aspectu: et graciles carnibus: quales non vidi tales in omni terra egypti turpiores. et deuorauerunt septem boues graciles et turpes septem boues primas pulchras et electas: et ingresse sunt in ventres earum. et non manifeste fuerunt: quia ingresse sunt in ventres earum. et aspectus earum deformes: sicut et a principio. suscitatus autem dormiui. et vidi rursus in somno meo: et quasi septem spice ascendebant in propagine vna, plene et pulchre: alie autem septem spice tenues et a vento corrupte pullulabant: vicine earum: et deuorauerunt septem spice tenues et a vento corrupte septem spicas pulchras et plenas. dixi ergo expositoribus: et non fuit indicans mihi illud. et dixit ioseph pharaoni: somnium pharaonis vnum est. quecunque deus facit: ostendit pharaoni. septem boues pulchre: septem anni sunt. et septem spice pulchre: septem anni sunt. somnium pharaonis vnum est. et septem boues tenues ascendentes post eas: septem anni sunt. et septem spice tenues et a vento corrupte: septem anni sunt. erunt septem anni famis. at verbum quod dixi pharaoni: quecunque deus

Trāsla. B. Hiero.

in pastu paludis virecta carpebant. Et ecce has sequebantur alie septem boues in tantum deformes & macilente: vt nunquam tales in terra egypti viderim. Que deuoratis & consumptis prioribus: nullum saturitatis dedere vestigium: sed simili macie & squalore torpebant. Euigilans rursus sopore depressus vidi somnium. Septem spice pullulabant in culmo vno plene atque pulcherrime. Alie quoque septem tenues & percusse vredine oriebantur e stipula: que priorum pulchritudinem deuorauerunt. Narraui coniectoribus somnium: & nemo est qui edisserat. Respondit ioseph. Somnium regis vnum est. Que facturus est deus ostendit pharaoni. Septem boues pulchre & septem spice plene septem vbertatis anni sunt: eandemque vim somnij comprehendunt. Septem quoque boues tenues atque macilente que ascenderunt post eas: & septem spice tenues & vento vrente percusse: septem anni venture sunt famis: qui hoc ordine complebuntur.

Tex. Heb.

באחו׃ והנה שבע פרות אחרות
עלות אחריהן דלות ורעות תאר
מאד ורקות בשר לא ראיתי כהנה
בכל ארץ מצרים לרע׃ ותאכלנה
הפרות הרקות והרעות את
שבע הפרות הראשנות הבריאת׃
ותבאנה אל קרבנה ולא נודע
כי באו אל קרבנה ומראיהן רע
כאשר בתחלה ואיקץ׃ וארא
בחלמי והנה שבע שבלים עלת
בקנה אחד מלאת וטבות׃ והנה
שבע שבלים צנמות דקות
שדפות קדים צמחות אחריהם׃
ותבלען השבלים הדקת את
שבע השבלים הטבות ואמר אל
החרטמים ואין מגיד לי׃ ויאמר
יוסף אל פרעה חלום פרעה
אחד הוא את אשר האלהים
עשה הגיד לפרעה׃ שבע פרת
הטבת שבע שנים הנה ושבע
השבלים הטבת שבע שנים הנה
חלום אחד הוא׃ ושבע הפרות
הרקות והרעת העלת אחריהן
שבע שנים הנה ושבע השבלים
הרקות שדפות הקדים יהיו
שבע שני רעב׃ הוא הדבר אשר
דברתי אל פרעה אשר האלהים

Priuatiua heb.: אחר פרה · דלל רוע · ירק ראה · אכל · ידע · בוא · ראה · חלל יקץ ראה · טוב · דקק · קדם · בלע · נגד אמר · חלם · שנה

Interp. chal.

באחוא: והא שבע תורן אחרנין סלקין בתריהן חשיכן ובישן למחזי לחדא וחסירן בשר לא חזיתי דכותהן בכל ארעא דמצרים לבישו: ואכלן תורתא חסירתא ובישתא ית שבע תורתא קדמיתא פטימתא: ועלן למעיהן ולא אתידע ארי עלן למעיהן ומחזיהון ביש כד בקדמיתא ואתערית: וחזית בחלמי והא שבע שבלין סלקן בקנא חד מליאן וטבן: והא שבע שבליא נצן לקיין שקיפן קדום צמחן בתריהן: ובלען שבליא לקיתא ית שבע שבליא טבתא ואמרית לחרשיא ולית דמחוי לי: ואמר יוסף לפרעה חלמא דפרעה חד הוא ית דיי עתיד למעבד חוי לפרעה: שבע תורתא טבתא שבע שנין אינון ושבע שבליא טבתא שבע שנין אינון חלמא חד הוא: ושבע תורתא חסירתא ובישתא דסלקן בתריהן שבע שנין אינון ושבע שבליא לקיתא שקיפן קדום יהוין שבע שני כפנא: הוא פתגמא דמלילית עם פרעה ית דיי

Transla. Chal.

in prato. Et ecce septem boues alie ascendebant post eas macilente nimis et deformes aspectu: et diminute carnibus. non vidi similes eis tantum deformes in vniuersa terra egypti: et comedebant boues macilente et deformes: alias septem boues priores pingues: et ingrediebantur in ventres earum: et non cognoscebatur quod ingresse fuissent in ventres earum: et aspectus earum erat deformis sicut prius: et euigilaui. Vidique in somnio meo: et ecce septem spice ascendebant in calamo vno plene et bone. Et ecce septem spice alie inanes et tenues et percusse vredine oriebantur post eas. Et deuorabant septem spice inanes septem alias spicas pingues et bonas. Et dixi somnium coniectoribus: et nullus fuit qui indicaret mihi. Dixitque ioseph pharaoni. Somnium pharaonis vnum est: quod facturus est deus ostendit pharaoni. Septem boues bone: septem anni sunt: et septem spice bone: septem anni sunt: somnium vnum est. Septem autem boues macilente et deformes: que ascendebant post eas: septem anni sunt: et septem spice tenues et percusse vredine: erunt septem anni famis. Ipse est sermo quem locutus sum cum pharaone: quod deus

Priuatiua chal.: אחו · חזה · עול רע · חזא עור חזא · קנה מלא טוב · נוץ לקה טוב · חוה אחד עבד · טוב שנה · לקה הוה שנה

עשה הראה את פרעה: הנה שבע
שנים באות שבע גדול בכל ארץ
מצרים: וקמו שבע שני רעב
אחריהן ונשכח כל השבע בארץ
מצרים, וכלה הרעב את הארץ:
ולא יודע השבע בארץ מפני
הרעב ההוא אחרי כן, כי כבד הוא
מאד: ועל השנות החלום אל
פרעה פעמים, כי נכון הדבר
מעם האלהים, וממהר האלהים
לעשתו: ועתה ירא פרעה איש
נבון וחכם, וישיתהו על ארץ
מצרים: יעשה פרעה ויפקד
פקדים על הארץ, וחמש את
ארץ מצרים בשבע שני השבע:
ויקבצו את כל אכל השנים
הטבות הבאת האלה, ויצברו בר
תחת יד פרעה אכל בערים
ושמרו: והיה האכל לפקדון
לארץ, לשבע שני הרעב אשר
תהיין בארץ מצרים, ולא תכרת
הארץ ברעב: וייטב הדבר בעיני
פרעה ובעיני כל עבדיו: ויאמר
פרעה אל עבדיו, הנמצא כזה
איש אשר רוח אלהים בו:
ויאמר פרעה אל יוסף, אחרי
הודיע אלהים אותך את כל זאת

ראה / בוא גדל / קום / שכח / ידע כבד / שנה / כון / מהר / עשה ראה / שות / פקד / שנה / קבץ / טוב בוא צבר / עיר / היה כרת / יטב / אמר / מצא / ידע

Ecce septem anni venient fertilitatis magne in vniuersa terra egypti: quos sequentur septē anni alii tante sterilitatis: vt obliuioni tradat cūcta retro abūdātia. Cōsūptura est eī fames oēm terrā: & vbertatis magnitudinē perditura est inopie magnitudo. Quod āt vidisti scd'o ad eandē rē ptinēs somniū: firmitatis indiciū ē: eo q̄ fiat sermo dei: & velocius impleatur. Nunc ergo prouideat rex virum sapiētē & industriū: & preficiat eum terre egypti: qui constituat p̄positos p cunctas regiones: & quintā partē fructuū per septē ānos fertilitatis qui iam nūc futuri sūt: congreget in horrea: & omne frumentum sub pharaōis ptāte cōdatur: seruetur q̄ in vrbibus: & preparetur future septem annorum fami que oppressura est egyptum & non consumetur terra inopia. Placuit pharaoni consilium & cunctis ministris eius. Locutusq̄ est ad eos. Num inuenire poterimus talem virum: qui spiritu dei plenus sit. Dixit ergo ad ioseph. Quia ostendit tibi deus omnia que locutus es.

facit: osidit pharaōi. ecce septē ānis veni
ποιεῖ, ἔδειξε τῷ φαραώ. ἰδοὺ ἑπτὰ ἔτη ἔρχε-
et abūdātia multa in oī fra egypti. venietāt
ται εὐθηνία πολλὴ ἐν πάσῃ γῇ αἰγύπτου. ἥξει δὲ
septē āni famis post hec. et obliuiscētur
ἑπτὰ ἔτη λιμοῦ μετὰ ταῦτα. καὶ ἐπιλήσονται
saturitatis in oī fra egypti. et cōsumet
τῆς πλησμονῆς ἐν ὅλῃ γῇ αἰγύπτου. καὶ ἀναλώσει
fames frā. et nō cognoscet abūdā
ὁ λιμὸς τὴν γῆν. καὶ οὐκ ἐπιγνωσθήσεται ἡ εὐθη-
tia in fra pre fame futura post
νία ἐπὶ τῆς γῆς ἀπὸ τοῦ λιμοῦ τοῦ ἐσομένου με-
hec. fortis eñi erit valde. de eo āt q̄d
τὰ ταῦτα. ἰσχυρὸς γὰρ ἔσται σφόδρα. περὶ δὲ τοῦ
iteratū est sōniū pharaōi bis: q2 verū e-
δευτερῶσαι τὸ ἐνύπνιον φαραὼ δίς, ὅτι ἀληθὲς ἔ-
rit vbū a deo. et accelerabit de9
σται τὸ ῥῆμα παρὰ τοῦ θεοῦ. καὶ ταχυνεῖ ὁ θεὸς
vt faciat illud. nūc ergo cōsidera hoīem pru
τοῦ ποιῆσαι αὐτό. νῦν οὖν σκέψαι ἄνθρωπον φρό-
dētē et sapientē: et constitue eū sup terrā
νιμον καὶ συνετόν, καὶ κατάστησον αὐτὸν ἐπὶ γῆς
egypti. et faciat pharao: et constituat
αἰγύπτου. καὶ ποιησάτω φαραώ, καὶ καταστησά-
p̄positos sup terrā: ⁊ quitēt
τω τοπάρχας ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἀποπεμπτω-
oēs fruges fre egypti
σάτωσαν πάντα τὰ γεννήματα τῆς γῆς αἰγύπτου
septē ānoꝝ abūdātie: et cōgregent
τῶν ἑπτὰ ἐτῶν τῆς εὐθηνίας, καὶ συναγαγέτωσαν
oēs escas septē ānoꝝ venien
πάντα τὰ βρώματα τῶν ἑπτὰ ἐτῶν τῶν ἐρχομέ-
tiū bonoꝝ hoꝝ: et cōgregetur fru
νων τῶν καλῶν τούτων, καὶ συναχθήτω ὁ σῖ-
mētū sub manu pharaōis: esce in ciuitati
τος ὑπὸ χεῖρα φαραώ, βρώματα ἐν ταῖς πόλε-
bus custodiātur: et erūt esce custodi
σι φυλαχθήτω, καὶ ἔσται τὰ βρώματα πεφυλα-
te fre in septē ānos famis: q̄ erūt
γμένα τῇ γῇ εἰς τὰ ἑπτὰ ἔτη τοῦ λιμοῦ, ἃ ἔσον-
in fra egypti: ⁊ nō cōteretur fra in
ται ἐν γῇ αἰγύπτου, καὶ οὐκ ἐκτριβήσεται ἡ γῆ ἐν
fame. placuerūt āt verba coram pharaone. ⁊
τῷ λιμῷ. ἤρεσε δὲ τὰ ῥήματα ἐναντίον φαραώ, καὶ
corā oibus seruis eius. et ait
ἐναντίον πάντων τῶν παίδων αὐτοῦ. καὶ εἶπε
pharao seruis suis: nunq̄d inueniem9 homi
φαραὼ τοῖς παισὶν αὐτοῦ, μὴ εὑρήσομεν ἄνθρω-
nē talem: q̄ h3 spiritū dei in seipso?
πον τοιοῦτον, ὃς ἔχει πνεῦμα θεοῦ ἐν αὐτῷ;
ait āt pharao ioseph: q2 ostendit de
εἶπε δὲ φαραὼ τῷ ἰωσήφ, ἐπειδὴ ἔδειξεν ὁ θε-
us tibi oīa hec.
ός σοι πάντα ταῦτα,

E

Interp̄. chal.

factur9 est ostendit pharaoni. Ecce septem anni saturitatis magne venient in vniuersa terra egypti. Et consurgent post eos septē anni famis: ⁊ obliuioni tradetur oīs saturitas in terra egypti: ⁊ consumet fames populū terre. Et nō cognoscetur saturitas in terra egypti propter famē illam que erit postea: quoniā valde grauis erit. Et quia iteratū est somniū pharaonis his duabus vicibus: indicat quoniā certus erit sermo a facie dei: ⁊ cito faciet eum deus. Et nunc prouideat pharao virū prudentē ⁊ sapientē: ⁊ constituat eum super terram egypti: faciat hoc pharao ⁊ constituat prepositos sup terram: ⁊ muniant terraȝ egypti in septē annis saturitatis: ⁊ cōgregent omne frumentum annoꝝ bonorū istoruȝ qui venturi sunt: ⁊ condāt frumentū sub potestate prepositoꝝ pharaonis: seruētq̄ frumentū in vrbibus. Et erit frumentū seruatū in terra pro septē annis famis: qui futuri sunt in terra egypti: ⁊ non cōsumetur fame populus terre. Et placuit sermo in oculis pharaonis ⁊ in oculis seruorum suoꝝ. Dixitq̄ pharao seruis suis. Nunq̄d inueniem9 talem virū: in quo sp̄s pphetie a facie dei est. Dixitq̄ pharao ad ioseph. Postq̄ scire te fecit de9 oīa hec

Transla. Chal.

עתיד למעבד אחוי ית פרעה: הא שבע שניא אתיין שבעא רבא בכל ארעא דמצרים:
ויקומון שבע שני כפנא בתריהון, ויתנשי כל שבעא בארעא דמצרים, וישיצי
כפנא ית עמא דארעא: ולא יתידע שבעא בארעא מן קדם כפנא ההוא דיהא בתר
כן, ארי תקיף הוא לחדא: ועל דאתני חלמא לפרעה תרתין זמנין, ארי תקין
פתגמא מן קדם יי, ומוחי יי למעבדיה: וכען יחזי פרעה גבר סוכלתן וחכים,
וימניניה על ארעא דמצרים: יעביד פרעה וימני מהימנין על ארעא, ויזרזון ית
ארעא דמצרים בשבע שני שבעא: ויכנשון ית כל עבור שניא טבתא דאתיין אלין,
ויצברון עיבורא תחות יד מהימני פרעה עיבורא בקרויא, ויטרון: ויהא עבורא גניז
לארעא לשבע שני כפנא דתהוין בארעא דמצרים, ולא ישתיצי עמא דארעא בכפנא:
ושפר פתגמא בעיני פרעה ובעיני כל עבדוהי: ואמר פרעה לעבדוהי, הנשכח כדין גבר
דרוח נבואה מן קדם יי ביה: ואמר פרעה ליוסף, בתר דאודע יי יתך ית כל דא,

Primitiua chal.

חזא אתא רבב / קום נשי שצא / ידע היה תנה / תרי אתא עבד / חזא מנה עבד / מנה אמן זרז / כנש שנה טוב / אתא נצר אמן / קרה נטר היה / שנה היה שצא / שבח נבא ידע

non ē hō prudentior et sapientior te. tu
οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος φρονιμώτερος καὶ συνετώτερός σου. σὺ
eris sup domū meā: et [illegible] ore tuo obe
ἔσῃ ἐπὶ τῷ οἴκῳ μου, καὶ ἐπὶ τῷ στόματί σου ὑπα-
diet oīs ppl's meus. verūm throno supabo te
κούσεται πᾶς ὁ λαός μου. πλὴν τὸν θρόνον ὑπερέξω σου
ego. dixit āt pharao ioseph: ecce constituo te ho
ἐγώ. εἶπε δὲ φαραὼ τῷ ἰωσήφ, ἰδοὺ καθίστημί σε σή-
die sup oēm terrā egypti. ⁊ accipiens
μερον ἐπὶ πάσης τῆς γῆς αἰγύπτου. καὶ περιελόμενος
pharao anulū de manu sua: circum-
φαραὼ τὸν δακτύλιον ἀπὸ τῆς χειρὸς αὐτοῦ, περιέθη-
posuit eū sup manū ioseph: et induit eū
κεν αὐτὸν ἐπὶ τὴν χεῖρα ἰωσήφ, καὶ ἐνέδυσεν αὐτὸν
stola byssina: et circūposuit torquē aureā cir
στολὴν βυσσίνην, καὶ περιέθηκεν κλοιὸν χρυσοῦν πε-
cū collum eius. et fecit ascēdere eum sup
ρὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ. καὶ ἀνεβίβασεν αὐτὸν ἐπὶ
currū secūdū eius. et predi
τὸ ἅρμα τὸ δευτερεῦον τῶν αὐτοῦ. καὶ ἐκήρυ-
cauit ante eum preco. et constituit eum
ξεν ἔμπροσθεν αὐτοῦ κῆρυξ. καὶ κατέστησεν αὐτὸν
sup oē frā egypti. dixit āt pharao: ioseph:
ἐφ᾽ ὅλης γῆς αἰγύπτου. εἶπε δὲ φαραὼ τῷ ἰωσήφ,
ego pharao: sine te nō extollet nullus manū
ἐγὼ φαραώ, ἄνευ σοῦ οὐκ ἐξαρεῖ οὐθεὶς τὴν χεῖρα
suā in oī fra egypti. et vocauit pharao
αὐτοῦ ἐπὶ πάσῃ γῇ αἰγύπτου. καὶ ἐκάλεσε φαραὼ
nomē ioseph psonthōphanech. ⁊ dedit ei
τὸ ὄνομα ἰωσήφ ψονθομφανήχ. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ
asenech filiā petefre sacerdotis heliopoleos
τὴν ἀσενὲθ θυγατέρα πετεφρῆ ἱερέως ἡλιουπόλεως
ipsi vxorē. ioseph āt erat ānoꝝ triginta: qū
αὐτῷ γυναῖκα. ἰωσὴφ δὲ ἦν ἐτῶν τριάκοντα, ὅτε
stetit corā pharaōe rege egypti. egress9 ē āt
ἔστη ἐναντίον φαραὼ βασιλέως αἰγύπτου. ἐξῆλθε δὲ
ioseph a facie pharaōis: et ptrāsijt oēm
ἰωσὴφ ἐκ προσώπου φαραώ, καὶ διῆλθε πᾶσαν
frā egypti. et fecit fra in septē an-
γῆν αἰγύπτου. καὶ ἐποίησεν ἡ γῆ ἐν τοῖς ἑπτὰ ἔτε-
nis abūdātie manipulos. et cōgregauit oēs
σι τῆς εὐθηνίας δράγματα. καὶ συνήγαγε πάντα
cibos septē ānoꝝ: i q̄b9 erat abūdātia
τὰ βρώματα τῶν ἑπτὰ ἐτῶν, ἐν οἷς ἦν ἡ εὐθηνία
in fra egypti: et posuit escas in
ἐν γῇ αἰγύπτου, καὶ ἔθηκε τὰ βρώματα ἐν ταῖς
ciuitatib9. escas agroꝝ ciuitatis
πόλεσιν. βρώματα τῶν πεδίων τῆς πόλεως
q̄ in circuitu eius posuit in ipa. et cōgregauit
τῶν κύκλῳ αὐτῆς ἔθηκεν ἐν αὐτῇ. καὶ συνήγαγεν
ioseph triticū quasi arenā
ἰωσὴφ σῖτον ὡσεὶ τὴν ἄμμον τῆς

Dan. 2. g.

F

nūquid sapientiorē & consimilem tui inuenire potero. Tu eris sup domū meā: & ad tui oris imperiū cūctus ppl's obediet. Vno tm̄ regni solio pcedā te. Dixitq̄ rursum pharao ad Ioseph. Ecce constitui te sup vniuersā terrā egypti. Tulitq̄ anulū de manu sua: & dedit eū i manu eius. vestiuitq̄ eum stola byssina: & collo torquem aureā circūposuit. Fecitq̄ eū ascendere super currum suū secūdū: clamāte precone: vt oēs corā eo genu flecterent: & prepositū eē scirent vniuerse terre egypti. Dixit quoq̄ rex egypti ad ioseph. Ego sū pharao. Absq̄ tuo iperio nō mouebit quisq̄ manū aut pedē i oī terra egypti. Vertitq̄ nomen eius: & vocauit eum ligua egyptiaca saluatorē mūdi. Dedit q̄ illi vxorē assenē filiam phutifaris sacerdotis Heliopoleos. Egressus ē itaq̄ ioseph ad terram egypti. Triginta annorū erat qn̄ stetit in cōspectu regis pharaonis: & circuiuit omnes regiones egypti. Venitq̄ fertilitas septē annorum: & in māipulos redacte segetes cōgregate sunt in horrea egypti. Oīs ēt frugum abundantia in singulis vrbibus condita est. Tantaq̄ fuit abundantia tritici: vt arene

אין נבון וחכם כמוך: אתה תהיה
על ביתי, ועל פיך ישק כל עמי,
רק הכסא אגדל ממך: ויאמר
פרעה אל יוסף, ראה נתתי אתך
על כל ארץ מצרים: ויסר פרעה
את טבעתו מעל ידו, ויתן אתה
על יד יוסף, וילבש אתו בגדי
שש, וישם רבד הזהב על צוארו:
וירכב אתו במרכבת המשנה אשר
לו, ויקראו לפניו אברך, ונתון
אתו על כל ארץ מצרים: ויאמר
פרעה אל יוסף אני פרעה,
ובלעדיך לא ירים איש את ידו
ואת רגלו בכל ארץ מצרים:
ויקרא פרעה שם יוסף צפנת
פענח, ויתן לו את אסנת בת
פוטי פרע כהן אן לאשה, ויצא
יוסף על ארץ מצרים: ויוסף בן
שלשים שנה בעמדו לפני פרעה
מלך מצרים, ויצא יוסף מלפני
פרעה ויעבר בכל ארץ מצרים:
ותעש הארץ בשבע שני השבע
לקמצים: ויקבץ את כל אכל
שבע שנים אשר היו בארץ
מצרים, ויתן אכל בערים, אכל
שדה העיר אשר סביבתיה נתן
בתוכה: ויצבר יוסף בר כחול

חכם / נשק / גדל / נתן / סור / נתן / לבש / שום צור / רכב שנה / קרא פנה ברך / רום / איש / עבר / עשה שנה / קבץ / היה / נתן עיר / סבב / צבר

Interp̄. chal.

לית סוכלתן וחכים דכותך: את תהי ממנא על ביתי, ועל מימרך יתזן כל עמי, לחוד
כורסי מלכותא הדין אהי יקיר מנך: ואמר פרעה ליוסף, חזי דמניתי יתך על כל
ארעא דמצרים: ואעדי פרעה ית עזקתיה מעל ידיה, ויהבה יתה על ידא דיוסף,
ואלביש יתיה לבושין דבוץ, ושוי מניכא דדהבא על צואריה: וארכיב יתיה
ברתכא תנינתא דיליה, ואכריזו קדמוהי דין אבא למלכא, ומני יתיה על כל ארעא
דמצרים: ואמר פרעה ליוסף אנא פרעה, ובר מן מימרך לא ירים גבר ית ידיה למיסב
זין, וית רגליה למרכב על סוסיא בכל ארעא דמצרים: וקרא פרעה שמא דיוסף גברא
דמטמרן גלין ליה, ויהב ליה ית אסנת בת פוטיפרע רבא דאון לאנתו, ונפק יוסף
שליט על ארעא דמצרים: ויוסף בר תלתין שנין כד קם קדם פרעה מלכא דמצרים,
ונפק יוסף מן קדם פרעה, ועבר שליט בכל ארעא דמצרים: וכנשו דיירי ארעא עבורא
בשבע שני שבעא לאוצרין: וכנש ית כל עבור שבע שנין דהואה בארעא דמצרים, ויהב
עבורא בקרויא, עבור חקל קרתא די בסחרנהא יהב בגוה: וכנש יוסף עבורא

Transla. Chal.

non est sapiēs nec prudēs similis tui. Tu eris prepositus sup domū meā: ⁊ ad verbuȝ tuū gubernabit' oīs popul9 me9. tantūmodo hoc regio solio ero honorabilioꝝ te. Dixitq̄ pharao ad ioseph. Vide q̄ constitui te sup vniuersam terrā egypti. Et abstulit pharao anulū suū de manu sua: ⁊ dedit eū in manu ioseph: ⁊ induit euȝ vestimētis bissynis: ⁊ posuit torquē aureū sup collum eius. Et ascendere eū fecit in quadriga sua scd'a: et preconizare fecit corā eo: hic est pater regis: ⁊ constituit euȝ sup omnē terrā egypti. Dixitq̄ pharao ad ioseph. Ego pharao: ⁊ absq̄ verbo tuo nō leuabit vir manū suā ad tenēda arma: neq̄ pedē suū ad equitandū sup equū in vniuersa terra egypti. Et vocauit pharao nomen ioseph: vir cui secreta reuelātur. Deditq̄ ei aseneth filiā putifaris pncipis on in vxorē. Egressusq̄ est ioseph dn̄ans p vniuersam terrā egypti. Ioseph aūt trigīta annoꝝ etatis erat: qn̄ stetit corā pharaone rege egypti. Et egressus est ioseph a facie pharaonis: ⁊ trāsiuit dn̄ans in vniuersaȝ terrā egypti. Et cōgregauerūt hītatores terre frumentū in horreis in septē ānis fertilitatis: ⁊ ɔgregauit oē frumētū annoꝝ septē q̄d fuit in frā egypti: ⁊ posuit frumētū in vrbib9 in vnaquaq̄ vrbe posuit frumētū agri qui in circuitu eius erat. Et cōgregauit ioseph frumentū q̄si arenā

Primitiua chal.

היה מנה אמר / זון חזא מנה / עדה / לבש שוה צור / רכב כרז מנה / אמר רום אחד / רכב / גלה רבב אנת / שנה קום / דור / אצר הוה / קרה

Pritiua heb.	Tex. Heb.
רָבָה	הַיָּם הַרְבֵּה מְאֹד עַד כִּי חָדַל
סָפַר	לִסְפֹּר כִּי אֵין מִסְפָּר׃ וּלְיוֹסֵף יֻלַּד
שָׁנָה בּוֹא	שְׁנֵי בָנִים בְּטֶרֶם תָּבוֹא שְׁנַת
	הָרָעָב אֲשֶׁר יָלְדָה לּוֹ אָסְנַת בַּת
	פּוֹטִי פֶרַע כֹּהֵן אוֹן׃ וַיִּקְרָא יוֹסֵף אֶת
בָּכַר נָשָׁה	שֵׁם הַבְּכוֹר מְנַשֶּׁה כִּי נַשַּׁנִי
	אֱלֹהִים אֶת כָּל עֲמָלִי וְאֵת כָּל בֵּית
שָׁנָה	אָבִי׃ וְאֵת שֵׁם הַשֵּׁנִי קָרָא אֶפְרָיִם
פָּרָה עָנָה	כִּי הִפְרַנִי אֱלֹהִים בְּאֶרֶץ עָנְיִי׃
כָּלָה	וַתִּכְלֶינָה שֶׁבַע שְׁנֵי הַשָּׂבָע אֲשֶׁר
חָלַל	הָיָה בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם׃ וַתְּחִלֶּינָה שֶׁבַע
שָׁנָה	שְׁנֵי הָרָעָב לָבוֹא כַּאֲשֶׁר אָמַר
הָיָה	יוֹסֵף וַיְהִי רָעָב בְּכָל הָאֲרָצוֹת
	וּבְכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם הָיָה לָחֶם׃
רָעֵב צָעַק	וַתִּרְעַב כָּל אֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּצְעַק
אָמַר	הָעָם אֶל פַּרְעֹה לַלָּחֶם וַיֹּאמֶר
יָלַךְ	פַּרְעֹה לְכָל מִצְרַיִם לְכוּ אֶל יוֹסֵף
עָשָׂה	אֲשֶׁר יֹאמַר לָכֶם תַּעֲשׂוּ׃ וְהָרָעָב
פָּנָה פָּתַח	הָיָה עַל כָּל פְּנֵי הָאָרֶץ וַיִּפְתַּח
שָׁבַר	יוֹסֵף אֶת כָּל אֲשֶׁר בָּהֶם וַיִּשְׁבֹּר
חָזַק	לְמִצְרַיִם וַיֶּחֱזַק הָרָעָב בְּאֶרֶץ
בּוֹא	מִצְרָיִם׃ וְכָל הָאָרֶץ בָּאוּ מִצְרַיְמָה
	לִשְׁבֹּר אֶל יוֹסֵף כִּי חָזַק הָרָעָב בְּכָל
Cap. xlij.	הָאָרֶץ׃ וַיַּרְא יַעֲקֹב כִּי יֶשׁ
רָאָה	שֶׁבֶר בְּמִצְרָיִם וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְבָנָיו
רָאָה	לָמָּה תִּתְרָאוּ׃ וַיֹּאמֶר הִנֵּה שָׁמַעְתִּי
יָרַד	כִּי יֶשׁ שֶׁבֶר בְּמִצְרָיִם רְדוּ שָׁמָּה

Trāsla. B. Hiero.

maris coequaretur: & copia mēsurā excederet. Natiq̄ sunt ioseph filii duo anteq̄ veniret fames: quos pepit ei assenez filia phutifaris sacerdotis heliopoleos. vocauitq̄ nomē primogeniti manasses: dicēs. Obliuisci me fecit deus oīm laborū meorū: & domus patris mei. Nomē quoq̄ secūdi appellauit efraim: dicens. Crescere me fecit deus in terra paupertatis mee. Igitur transactis septē vbertatis annis: q̄ fuerant in egypto: ceperunt venire septē anni inopie: quos predixerat Ioseph: & in vniuerso orbe fames preualuit. In cuncta etiā terra egypti fames erat. Qua esuriente clamauit populus ad pharaonē alimenta petens. Quibus ille rñdit. Ite ad ioseph: & quicquid ipse vobis dixerit: facite. Crescebat aūt quottidie fames in omni terra: apuitq̄ ioseph vniuersa horrea: & vendebat egyptiis. Nā & illos oppresserat fames. Oēsq̄ prouīcie veniebant in egyptum vt emerent escas: & malum inopie temperarēt.

Ca. 42.

Audiens āt iacob q̄ alimenta vēderentur in egypto: dixit filiis suis. Quare negligitis. Audiui q̄ triticū venūdetur i egypto. Descendite

Trāsla. Gre. lxx. cū interp̄. latina.

maris multū valde. donec nō potuit nu-
θαλάσσης πολλὴν σφόδρα· ἕως οὐκ ἠδύνατο ἀριθ-
merare. neq̄ .n. erat numer⁹. āt ioseph fue-
μῆσαι· οὐ δὲ γὰρ ἦν ἀριθμός. τῷ δὲ ἰωσὴφ ἐγένον-
rūt filij duo anteq̄ venirēt septē anni fa-
το υἱοὶ δύο πρὸ τοῦ ἐλθεῖν τὰ ἑπτὰ ἔτη τοῦ λι-
mis quos peperit ei aseneth: filia pete-
μοῦ, οὓς ἔτεκεν αὐτῷ ἀσενέθ, θυγάτηρ πετε-
fre sacerdotis heliopoleos. vocauit āt ioseph
φρῆ ἱερέως ἡλιουπόλεως. ἐκάλεσε δὲ ἰωσὴφ τὸ
nomē p̄mogeniti manasse. q2 obliuisci
ὄνομα τοῦ πρωτοτόκου μανασσῆ· ὅτι ἐπιλαθέσθαι
me fecit de⁹ oīum dolor̄ meor̄: et
με ἐποίησεν ὁ θεὸς πάντων τῶν πόνων μου, καὶ
oīum q̄ pr̄is mei. at nomē
πάντων τῶν τοῦ πατρός μου. τὸ δὲ ὄνομα τοῦ
secūdi vocauit ephraim. q2 auxit me de⁹
δευτέρου ἐκάλεσεν ἐφραίμ· ὅτι ηὔξησέ με ὁ θεὸς
in terra humilitatis mee. trāsierūt āt septē āni
ἐν γῇ ταπεινώσεώς μου. παρῆλθε δὲ τὰ ἑπτὰ ἔτη
abundātie: q̄ fuerūt in terra egypti. et ince-
τῆς εὐθηνίας, ἃ ἐγένοντο ἐν γῇ αἰγύπτου. καὶ ἤρ-
perūt septē āni famis venire: sicut
ξαντο τὰ ἑπτὰ ἔτη τοῦ λιμοῦ ἔρχεσθαι, καθὰ
dixit ioseph. et facta ē fames in oī terra:
εἶπεν ἰωσήφ· καὶ ἐγένετο λιμὸς ἐν πάσῃ τῇ γῇ,
in āt oī terra egypti erāt panes: et esuriuit
ἐν δὲ πάσῃ γῇ αἰγύπτου ἦσαν ἄρτοι, καὶ ἐπείνα-
oīs terra egypti. clamauit āt ppl's ad pha-
σε πᾶσα ἡ γῆ αἰγύπτου. ἔκραξε δὲ ὁ λαὸς πρὸς φα-
raonē p̄ panib⁹. dixit āt pharao oībus e-
ραὼ περὶ ἄρτων. εἶπε δὲ φαραὼ πᾶσι τοῖς αἰ-
gyptijs: ite ad ioseph: et qđ dixerit
γυπτίοις, πορεύεσθε πρὸς ἰωσήφ, καὶ ὃ ἂν εἴπῃ
vobis: facite. ⁊ fames erat sup faciē
ὑμῖν, ποιήσατε. καὶ ὁ λιμὸς ἦν ἐπὶ προσώπου
oīs tre. aperuit āt ioseph oīa
πάσης τῆς γῆς. ἀνέῳξε δὲ ἰωσὴφ πάντας τοὺς
horrea: et vēdebat oīb⁹ egyptijs.
σιτοβολῶνας, καὶ ἐπώλει πᾶσι τοῖς αἰγυπτίοις.
et oēs regiōes venerūt in egyptū: eme-
καὶ πᾶσαι αἱ χῶραι ἦλθον εἰς αἴγυπτον, ἀγο-
re ad ioseph. inualuit eñi fames in
ράζειν πρὸς ἰωσήφ· ἐπεκράτησε γὰρ ὁ λιμὸς ἐν
oī tra.
πάσῃ τῇ γῇ.

Ca. 42.

Uidēs āt iacob: q2 est vēditio tritici in e-
ἰδὼν δὲ ἰακώβ, ὅτι ἐστὶ πρᾶσις σίτου ἐν αἰ-
gypto: dixit ad filios suos: vt qd pigri
γύπτῳ, εἶπε πρὸς τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, ἵνα τί ῥᾳθυ-
estis: ecce audiui: q2 est triticū in egy-
μεῖτε; ἰδοὺ ἀκήκοα, ὅτι ἐστὶ σῖτος ἐν αἰγύ-
pto: descendite illuc:
πτῳ, κατάβητε ἐκεῖ,

Transla. Chal.

יַמָּא סַגִּי לַחְדָא עַד דִּפְסַק מִלְּמִמְנֵי אֲרֵי לֵית מִנְיָן׃ וּלְיוֹסֵף אִתְיְלִידוּ תְּרֵין בְּנִין עַד
לָא עֲלַת שַׁתָּא דְּכַפְנָא דִּילִידַת לֵיהּ אָסְנַת בַּת פּוֹטִיפֶרַע רַבָּא דְּאוֹן׃ וּקְרָא יוֹסֵף יָת
שׁוּם בּוּכְרָא מְנַשֶּׁה אֲרֵי אַנְשְׁיַנִי יְיָ יָת כָּל עַמְלִי וְיָת כָּל בֵּית אַבָּא׃ וְיָת שׁוּם תִּנְיָנָא
קְרָא אֶפְרָיִם אֲרֵי אַפְשַׁנִי יְיָ בְּאַרְעָא שִׁעְבּוּדִי׃ וּשְׁלִימָא שְׁבַע שְׁנֵי שִׂבְעָא דַּהֲוָאָה
בְּאַרְעָא דְּמִצְרָיִם׃ וּשְׁרִיאָה שְׁבַע שְׁנֵי כַפְנָא לְמֵיתֵי כְּמָא דַּאֲמַר יוֹסֵף וַהֲוָה כַפְנָא בְּכָל
אַרְעָתָא וּבְכָל אַרְעָא דְּמִצְרַיִם הֲוָה לַחְמָא׃ וּכְפִינַת כָּל אַרְעָא דְּמִצְרַיִם וּצְוַח עַמָּא לְוָת
פַּרְעֹה לְלַחְמָא וַאֲמַר פַּרְעֹה לְכָל מִצְרָאֵי אֱזִילוּ לְוָת יוֹסֵף דְּיֵימַר לְכוֹן תַּעְבְּדוּן׃ וְכַפְנָא
הֲוָה עַל כָּל אַפֵּי אַרְעָא וּפְתַח יוֹסֵף יָת כָּל אוֹצְרַיָּא דִּי בְהוֹן עִיבוּרָא וְזַבִּין לְמִצְרַיִם
וּתְקֵיף כַּפְנָא בְּאַרְעָא דְּמִצְרָיִם׃ וְכָל דַּיְירֵי אַרְעָא אֲתוֹ לְמִצְרַיִם לְמִזְבַּן עִיבוּרָא מִן
יוֹסֵף אֲרֵי תְקֵיף כַּפְנָא בְּכָל אַרְעָא׃ **Ca. xlij.** וַחֲזָא יַעֲקֹב אֲרֵי אִית
עִיבוּרָא מִזְדַּבַּן בְּמִצְרַיִם וַאֲמַר יַעֲקֹב לִבְנוֹהִי לְמָה דֵּין תִּתְחֲזוּן׃ וַאֲמַר הָא שְׁמַעִית אֲרֵי
אִית עִיבוּרָא מִזְדַּבַּן בְּמִצְרַיִם חוּתוּ לְתַמָּן

Pritiua chal.

סְנָא מְנָה יְלַד
עוּל רְבַב
נְשָׁה תְּנָה
נְפַשׁ הֲוָה
אֲתָא
אֲמַר עֲבַד
דּוּר אֲתָא
זְבַן חֲזָא
נְחַת

Interp̄. chal.

maris multū nimisq̄: donec cessaret numerari: eo q̄ nō hēbat nūerū. Ioseph aūt nati sunt duo filij anteq̄ veniret ann⁹ famis: quos peperit ei aseneth filia putifaris principis on. Uocauitq̄ ioseph nomē p̄mogeniti manasses: dicens. q2 obliuisci me fecit deus oīs laboris mei ⁊ oīs domus patris mei. Nomen autē secundi appellauit ephraim: dicēs. Quia crescere me fecit deus in terra subiectionis mee. Et cōpleti sunt septē anni saturitatis qui fuerāt in terra egypti: ⁊ ceperunt venire septē anni famis: sicut dixit ioseph. Et fuit fames in vniuersis terris: ⁊ in omni terra egypti erat panis; esuriebat quoq̄ oīs terra egypti: ⁊ clamauit populus ad pharaonē pro pane. Dixitq̄ pharao oībus egyptijs: ite ad ioseph: ⁊ sicut dixerit vobis facite. Fames aūt erat super faciē vniuerse terre: ⁊ aperuit ioseph vniuersa horrea in quibus erat frumentum: ⁊ vēdidit egyptijs: preualebatq̄ fames in terra egypti. Omnesq̄ habitatores terre veniebant in egyptum: vt emerent frumentū a ioseph: quoniā preualuerat fames in vniuersa terra.

Ca. 42.

Et vidit iacob q̄ frumentum vendebatur in egypto. Et dixit filijs suis: quare negligitis. dixitq̄. Ecce audiui q̄ frumentum venditur in egypto: descendite illuc:

Trāsla. Gre. lxx. cū interp̄. latina.

et emite nob parvas escas: vt viuam⁹:
καὶ ἀγοράσατε ἡμῖν μικρὰ βρώματα, ἵνα ζῶμεν,
et nō moriamur. descēderūt āt frēs
καὶ μὴ ἀποθάνωμεν. κατέβησαν δὲ οἱ ἀδελφοὶ
ioseph decē. emere triticū ex egypto.
ἰωσὴφ οἱ δέκα πρίασθαι σῖτον ἐξ αἰγύπτου.
at beniamin frēm ioseph: nō mi-
τὸν δὲ βενιαμὶν τὸν ἀδελφὸν ἰωσήφ, οὐκ ἀπέ-
sit cū fratrib⁹ suis. dixit eñi. ne
στειλε μετὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ. εἶπε γάρ· μή
forte accidat ei lāgor. venerūt āt filij
ποτε συμβῇ αὐτῷ μαλακία. ἦλθον δὲ οἱ υἱοὶ
israel in egyptū emere triticū cū veni-
ἰσραὴλ εἰς αἴγυπτον ἀγοράζειν σῖτον μετὰ τῶν ἐρ-
entib⁹. erat eñi fames in tra chanaā. ioseph
χομένων. ἦν γὰρ ὁ λιμὸς ἐν γῇ χαναάν. ἰωσὴφ
āt erat p̄iceps tre. hic vēdebat oī
δὲ ἦν ὁ ἄρχων τῆς γῆς. οὗτος ἐπώλει παντὶ
populo tre. veniētes āt frēs ioseph
τῷ λαῷ τῆς γῆς. ἐλθόντες δὲ οἱ ἀδελφοὶ ἰωσὴφ
adorauerūt eū in faciē sup trā.
προσεκύνησαν αὐτῷ ἐπὶ πρόσωπον ἐπὶ τὴν γῆν.
vidēs āt ioseph frēs suos: cogno-
ἰδὼν δὲ ἰωσὴφ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, ἐπέγ-
uit: et alienat⁹ ē in eis: et locut⁹ ē eis
νω, καὶ ἠλλοτριοῦτο ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἐλάλησεν αὐ-
dura. et ait illis: vñ venistis:
τοῖς σκληρά. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, πόθεν ἥκατε;
illi āt dixerūt: de tra chanaan emere escas.
οἱ δὲ εἶπαν, ἐκ γῆς χαναὰν ἀγοράσαι βρώματα.
cognouit āt ioseph fratres suos:
ἐπέγνω δὲ ἰωσὴφ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, αὐτοὶ
āt nō cognouerūt eū. ⁊ recordat⁹ ē ioseph
δὲ οὐκ ἐπέγνωσαν αὐτόν. καὶ ἐμνήσθη ἰωσὴφ τῶν
somnior̄: q̄ vidit ipse. et ait illis: ex-
ἐνυπνίων, ὧν εἶδεν αὐτός. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, κα-
ploratores estis: cōsiderare vestigia regiōis
τάσκοποί ἐστε, κατανοῆσαι τὰ ἴχνη τῆς χώρας
venistis. illi āt dixerūt: non dñe: serui
ἥκατε. οἱ δὲ εἶπαν, οὐχί κύριε, οἱ παῖδές
tui venim⁹ emere escas: oēs sum⁹
σου ἤλθομεν πρίασθαι βρώματα, πάντες ἐσμὲν
filij vni⁹ hoīs: pacifici sum⁹: nō sūt
υἱοὶ ἑνὸς ἀνθρώπου, εἰρηνικοί ἐσμεν, οὐκ εἰσὶν οἱ
serui tui exploratores. ait āt illis: nō:
παῖδές σου κατάσκοποι. εἶπε δὲ αὐτοῖς, οὐχί,
sȝ vestigia tre venistis videre. illi āt dixerūt:
ἀλλὰ τὰ ἴχνη τῆς γῆς ἤλθετε ἰδεῖν. οἱ δὲ εἶπαν,
duodecim sum⁹ serui tui frēs in tra cha-
δώδεκά ἐσμεν οἱ παῖδές σου ἀδελφοὶ ἐν γῇ χα-
naan: et ecce iunior cum
ναάν, καὶ ἰδοὺ ὁ νεώτερος μετὰ

Trāsla. B. Hiero.

& emite nobis necessaria: vt possimus viuere: & nō cōsumamur inopia. Descēdentes igitur fratres ioseph decē vt emerent frumenta in egypto: beiamin domi retento a Iacob: qui dixerat fribus eius: ne forte in itinere quicq̄ patiatur mali: igressi sunt terrā egypti cū aliis q pgebāt ad emēdū. Erat āt fames in terra chanaā: & ioseph erat princeps in terra egypti: atq̄ ad eius nutū frumēta populis vendebantur. Cūq̄ adorassent eum fratres sui & agnouisset eos: quasi ad alienos durius loquebatur: interrogans eos. Vnde venistis. Qui responderunt de terra chanaan: vt emamus victui necessaria. Et tñ frēs ipse cognoscens non est cognitus ab eis. Recordatusq̄ somniorū que aliqñ viderat: ait ad eos. Exploratores estis: vt videatis infirmiora terre venistis. Qui dixerūt. Non est ita domine: sed serui tui venerūt vt emerent cibos. Omnes filii vnius viri sumus. Pacifici venimus: nec quicq̄ famuli tui machinantur mali. Quibus ille rñdit. Aliter est. Immunita terre huius cōsiderare venistis. At illi dixerūt. duodecī inquiunt frēs serui tui sumus filii viri vnius in terra chanaā. Minimus cum

Tex. Heb.	Pritiua. heb.
וְשִׁבְרוּ לָנוּ מִשָּׁם וְנִחְיֶה וְלֹא	חָיָה
נָמוּת׃ וַיֵּרְדוּ אֲחֵי יוֹסֵף עֲשָׂרָה	מוּת
לִשְׁבֹּר בָּר מִמִּצְרָיִם׃ וְאֶת בִּנְיָמִין	
אֲחִי יוֹסֵף לֹא שָׁלַח יַעֲקֹב אֶת	
אֶחָיו כִּי אָמַר פֶּן יִקְרָאֶנּוּ אָסוֹן׃	קָרָא אָסַן
וַיָּבֹאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִשְׁבֹּר בְּתוֹךְ	בּוֹא
הַבָּאִים כִּי הָיָה הָרָעָב בְּאֶרֶץ	
כְּנָעַן׃ וְיוֹסֵף הוּא הַשַּׁלִּיט עַל	שָׁלַט
הָאָרֶץ הוּא הַמַּשְׁבִּיר לְכָל עַם	שָׁבַר
הָאָרֶץ וַיָּבֹאוּ אֲחֵי יוֹסֵף וַיִּשְׁתַּחֲווּ	שָׁחָה
לוֹ אַפַּיִם אָרְצָה׃ וַיַּרְא יוֹסֵף אֶת	רָאָה
אֶחָיו וַיַּכִּרֵם וַיִּתְנַכֵּר אֲלֵיהֶם	נָכַר
וַיְדַבֵּר אִתָּם קָשׁוֹת וַיֹּאמֶר	דָּבַר קָשָׁה
אֲלֵהֶם מֵאַיִן בָּאתֶם וַיֹּאמְרוּ	בּוֹא אָמַר
מֵאֶרֶץ כְּנַעַן לִשְׁבָּר אֹכֶל׃ וַיַּכֵּר	
יוֹסֵף אֶת אֶחָיו וְהֵם לֹא הִכִּרֻהוּ׃	
וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף אֵת הַחֲלֹמוֹת אֲשֶׁר	זָכַר
חָלַם לָהֶם וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מְרַגְּלִים	רָגַל
אַתֶּם לִרְאוֹת אֶת עֶרְוַת הָאָרֶץ	רָאָה עָרָה
בָּאתֶם׃ וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו לֹא אֲדֹנִי	
וַעֲבָדֶיךָ בָּאוּ לִשְׁבָּר אֹכֶל׃ כֻּלָּנוּ	
בְּנֵי אִישׁ אֶחָד נָחְנוּ כֵּנִים אֲנַחְנוּ	כּוּן
לֹא הָיוּ עֲבָדֶיךָ מְרַגְּלִים׃ וַיֹּאמֶר	
אֲלֵהֶם לֹא כִּי עֶרְוַת הָאָרֶץ בָּאתֶם	
לִרְאוֹת׃ וַיֹּאמְרוּ שְׁנֵים עָשָׂר	שָׁנָה
עֲבָדֶיךָ אַחִים אֲנַחְנוּ בְּנֵי אִישׁ	
אֶחָד בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וְהִנֵּה הַקָּטֹן אֶת	

Interp̄. chal.

וְתִזְבּוֹנוּ לַנָא מִתַּמָּן וְנֵחֵי וְלָא נְמוּת׃ וּנְחַתוּ אֲחֵי יוֹסֵף עַשְׂרָה לְמִזְבַּן עִיבוּרָא מִמִּצְרָיִם׃
וְיָת בִּנְיָמִין אֲחוּהִי דְּיוֹסֵף לָא שְׁלַח יַעֲקֹב עִם אֲחוּהִי אֲרֵי אֲמַר דִּילְמָא יְעָרְעִנֵּיהּ מוֹתָא׃
וַאֲתוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִזְבַּן עִיבוּרָא בְּגוֹ עַלַּיָּא אֲרֵי הֲוָה כַפְנָא בְּאַרְעָא דִּכְנָעַן׃ וְיוֹסֵף הוּא
דְּשַׁלִּיט עַל אַרְעָא הוּא מְזַבֵּן עִיבוּרָא לְכָל עַמָּא דְּאַרְעָא וַאֲתוֹ אֲחֵי יוֹסֵף וּסְגִידוּ לֵיהּ
עַל אַפֵּיהוֹן עַל אַרְעָא׃ וַחֲזָא יוֹסֵף יָת אֲחוֹהִי וְאִשְׁתְּמוֹדְעִינּוּן וַחֲשִׁיב מָה דִּימַלֵּיל
עִמְּהוֹן וּמַלֵּיל עִמְּהוֹן קַשְׁיָאן וַאֲמַר לְהוֹן מְנָן אֲתֵיתוּן וַאֲמַרוּ מֵאַרְעָא דִּכְנַעַן לְמִזְבַּן
עִיבוּרָא׃ וְאִשְׁתְּמוֹדַע יוֹסֵף יָת אֲחוֹהִי וְאִינּוּן לָא אִשְׁתְּמוֹדְעוּהִי׃ וּדְכִיר יוֹסֵף יָת
חֶלְמַיָּא דַּחֲלַם לְהוֹן וַאֲמַר לְהוֹן אַלִּילֵי אַתּוּן לְמֶחֱזֵי יָת בִּדְקָא דְּאַרְעָא אֲתֵיתוּן׃
וַאֲמַרוּ לֵיהּ לָא רִבּוֹנִי וְעַבְדָּךְ אֲתוֹ לְמִזְבַּן עִיבוּרָא׃ כּוּלַּנָא בְּנֵי גַבְרָא חַד נַחְנָא כֵּינֵי
אֲנַחְנָא לָא הֲווֹ עַבְדָּךְ אַלִּילֵי׃ וַאֲמַר לְהוֹן לָא אֱלָהֵין בִּדְקָא דְּאַרְעָא אֲתֵיתוּן לְמֶחֱזֵי׃
וַאֲמַרוּ תְּרֵי עֲשַׂר עַבְדָּךְ אַחִין אֲנַחְנָא בְּנֵי גַבְרָא חַד בְּאַרְעָא דִּכְנַעַן וְהָא זְעֵירָא עִם

Transla. Chal.

et emite nobis inde: ⁊ viuem⁹ ⁊ nō moriemur. Descēderūtq̄ frēs ioseph decē: vt emerēt frumentū in egypto. Beniamin aūt frēm ioseph nō misit iacob cū fribus suis. Dixit enim: ne forte accidat ei mors. Venerūtq̄ filij israel vt emerēt frumentū cum alijs venientibus: qm̄ fames erat in terra chanaā. Ioseph aūt ipse erat q̄ p̄erat i terra: ipse vēdebat frumentū oī pplo terre: venerūtq̄ frēs ioseph ⁊ p̄ni in terra adorauerūt eū. Viditq̄ ioseph frēs suos: ⁊ cognouit eos: ⁊ cogitabat q̄d loq̄ret cū eis: ⁊ locut⁹ est eis dura. Dixitq̄ eis. Unde venistis? Et dixerūt. De terra chanaan ad emendū frumētuȝ. Cognouitq̄ ioseph fratres suos: ⁊ ipsi non cognouerūt eum. Recordatusq̄ est ioseph somnior̄ que somniauit eis. et ait illis. Exploratores estis vos: ad videndū infirmiora terre venistis. Et dixerunt ei. Nequaquam dñe: sed serui tui venerūt ad emendum frumentū. Omnes nos sumus filij vnius viri: recti sumus: non fuerūt serui tui exploratores. Dixitq̄ eis. Nequaquā: sed infirmiora terre venistis videre. Dixeruntq̄. duodecim fratres serui tui nos: filij vnius viri in terra chanaā: ⁊ ecce minimus cum

Pritiua chal.

חֲיָה מוּת זְבַן
עֲרַע
אֲתָא שְׁלַט
שְׁדַע
קְשָׁה אֲמָא
חֲזָא
רְבַב זְבַן
הֲוָה

אבינו היום והאחד איננו
ויאמר אלהם יוסף הוא אשר
דברתי אלכם לאמר מרגלים
אתם: בזאת תבחנו חי פרעה
אם תצאו מזה כי אם בבוא
אחיכם הקטן הנה: שלחו מכם
אחד ויקח את אחיכם ואתם
האסרו ויבחנו דבריכם האמת
אתכם ואם לא חי פרעה כי
מרגלים אתם: ויאסף אתם אל
משמר שלשת ימים: ויאמר
אלהם יוסף ביום השלישי זאת
עשו וחיו את האלהים אני ירא:
אם כנים אתם אחיכם אחד
יאסר בבית משמרכם ואתם לכו
הביאו שבר רעבון בתיכם: ואת
אחיכם הקטן תביאו אלי ויאמנו
דבריכם ולא תמותו ויעשו כן:
ויאמרו איש אל אחיו אבל
אשמים אנחנו על אחינו אשר
ראינו צרת נפשו בהתחננו אלינו
ולא שמענו על כן באה אלינו
הצרה הזאת: ויען ראובן אתם
לאמר הלוא אמרתי אליכם
לאמר אל תחטאו בילד ולא
שמעתם וגם דמו הנה נדרש:
והם לא ידעו כי שמע יוסף כי

בחן · יצא · לקח · אסר · אסף · שמר יום · שלש · עשה חיה · ילד · בוא בית · אמן · מות · אמר · ראה צרר חנן · בוא · ענה · חטא · דרש

patre nostro est. alius non est super. Hoc est: ait quod locutus sum. Exploratores estis. Iam nunc experimentum vestri capiam. Per salutem pharaonis non egrediemini hinc: donec veniat frater vester minimus. Mittite ex vobis vnum: & adducat eum. vos autem eritis in vinculis donec probetur que dixistis: vtrum vera an falsa sint. Alioquin per salutem pharaonis exploratores estis. Tradidit ergo illos custodie tribus diebus. Die autem tertio eductis de carcere ait. Facite que dixi & viuetis. Deum enim timeo. Si pacifici estis: frater vester vnus ligetur in carcere: vos autem abite: & ferte frumenta que emistis in domos vestras: & fratrem vestrum minimum ad me adducite: vt possim vestros probare sermones: & non moriamini. Fecerunt vt dixerat: & locuti sunt adinuicem. Merito hec patimur: quia peccauimus in fratrem nostrum: videntes angustias anime illius: dum deprecaretur nos: & non audiuimus: Idcirco venit super nos ista tribulatio. E quibus vnus ruben ait. Nunquid non dixi vobis nolite peccare in puerum: & non audistis me. En sanguis eius exquiritur. Nesciebant autem quod intelligeret ioseph: eo quod per

pře nřo hodie: at alter nō est. ait
τοῦ πρς ἡμῶν σήμερον, ὁ δὲ ἕτερος οὐχ ὑπάρχει. εἶ-
āt illis ioseph: hoc est qđ dixi vobis: di
πε δὲ αὐτοῖς ἰωσήφ, τοῦτό ἐστιν ὃ εἴρηκα ὑμῖν, λέ-
cens: q exploratores estis. in hoc manifesti estis. p
γων, ὅτι κατάσκοποι ἐστέ. ἐν τούτῳ φανεῖσθε. μὰ τὴν
salutē pharaōis: nō egrediemini hinc: si nō fra
ὑγίαν φαραώ, οὐ μὴ ἐξέλθητε ἐντεῦθεν, ἐὰν μὴ ὁ ἀδελ-
ter vř iunior venerit huc. mittite ex vobis
φὸς ὑμῶν ὁ νεώτερος ἔλθῃ ὧδε. ἀποστείλατε ἐξ ὑμῶν
vnū: et accipite frēm vřm. vos āt abduci-
ἕνα, καὶ λάβετε τὸν ἀδελφὸν ὑμῶν. ὑμεῖς δὲ ἀπάχ-
mini: donec manifesta fiāt verba vřa: si
θητε, ἕως τοῦ φανερὰ γενέσθαι τὰ ῥήματα ὑμῶν, εἰ
dicitis verū: an nō. si āt nō: p salutē pharaōis: pfecto
ἀληθεύετε, ἢ οὔ. εἰ δὲ μή, νὴ τὴν ὑγίαν φαραώ, ἦ μὴν
exploratores estis. et posuit eos in carcere dies
κατάσκοποί ἐστε. καὶ ἔθετο αὐτοὺς ἐν φυλακῇ ἡμέρας
tres. ait āt illis die tertia: hoc fa-
τρεῖς. εἶπε δὲ αὐτοῖς τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ, τοῦτο ποι-
cite τ viuetis. et.n. deū ego timeo: si paci
ήσατε καὶ ζήσεσθε. τὸν γὰρ θεὸν ἐγὼ φοβοῦμαι, εἰ εἰρη-
fici estis: frater vř vn9 detineatur in car-
νικοί ἐστε, ἀδελφὸς ὑμῶν εἷς κατασχεθήτω ἐν τῇ φυλα-
cere: ipsi āt ite: et adducite emptio
κῇ, αὐτοὶ δὲ βαδίσατε, καὶ ἀπαγάγετε τὸν ἀγο-
nē frumētatiōis vře: et fratrē ve-
ρασμὸν τῆς σιτοδοσίας ὑμῶν, καὶ τὸν ἀδελφὸν ὑ-
strū iuniorē ducite ad me: et credentur
μῶν τὸν νεώτερον ἀγάγετε πρός με, καὶ πιστευθήσονται
verba vestra: si āt nō: moriemini. fece-
τὰ ῥήματα ὑμῶν, εἰ δὲ μή, ἀποθανεῖσθε. ἐποίη-
rūt āt sic. τ aiūt vnusquisq ad fra
σαν δὲ οὕτως. καὶ εἶπαν ἕκαστος πρὸς τὸν ἀδελ-
trē suū. certe: in peccatis eni sum9 pro
φὸν αὐτοῦ, ναί, ἐν ἁμαρτίαις γάρ ἐσμεν περὶ τοῦ
fratre nřo: qz despeximus tribulationē
ἀδελφοῦ ἡμῶν, ὅτι ὑπερείδομεν τὴν θλῖψιν τῆς
aīe eius: qñ deprecabat nos: et nō exau
ψυχῆς αὐτοῦ, ὅτε κατεδέετο ἡμῶν, καὶ οὐκ εἰση-
diuim9 eū. et ppř hoc venit
κούσαμεν αὐτοῦ. καὶ ἕνεκεν τούτου ἐπῆλθεν
sup nos tribulatio hec. rñdēs āt rubē:
ἐφ' ἡμᾶς ἡ θλῖψις αὕτη. ἀποκριθεὶς δὲ ῥουβήν,
ait illis: nō locut9 sū vob: dicēs: ne
εἶπεν αὐτοῖς, οὐκ ἐλάλησα ὑμῖν, λέγων, μὴ
iniuria afficiatis puerulū: τ nō exaudistis
ἀδικήσητε τὸ παιδάριον, καὶ οὐκ εἰσηκούσατέ
me. ecce sanguis eius exquirit. ipsi āt
μου. ἰδοὺ τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐκζητεῖται. αὐτοὶ δὲ
nō sciebāt: q audit ioseph: nā
οὐκ ᾔδεισαν, ὅτι ἀκούει ἰωσήφ, ὁ γὰρ

Pritiua chal.

אמר · בחר חיה נפק · אתא דבר אסר · נטר · קום · אסר נטר זבל · בית אתא הימן · מות חוב חטא · עיק חנן אתא · תוב אמר חוב · בעה

Interp. chal.

patre nostro est hodie: et vnus non cōparet. Dixitq eis ioseph. Hoc est q locutus sum vobiscum dicens: exploratores estis vos. In hoc probabimini. per vitam pharaonis: non egrediemini hinc: donec veniat frater vester minimus huc. Mittite ex vobis vnum τ tollat fratrem vestrum: vos autem eritis vincti: τ probabuntur sermones vestri: vtrum verum dicatis. τ si non: per vitam pharaonis q exploratores estis vos. Et posuit eos in custodia tribus diebus. Et dixit eis ioseph in die tertio. Hoc facite τ viuetis: a facie dei ego timeo. si recti estis vos: frater vester vnus sit vinctus in domo custodie vře. Vos autē ite τ afferte frumentū: quod defecit in domo vestra. et fratrē vestrum minimū adducite ad me: τ verificabūtur verba vřa: et nō moriemini: τ fecerūt ita. Dixerūtq vnusquisq ad fratrem suū. Vere debitores sumus in fratrē nřm: eo q vidimus angustiā anime eius qñ deprecabatur nos: τ nō acquieuim9 ei: ppterea venit sup nos tribulatio hec. Respōditq eis ruben. Nōne dixi vobis nolite peccare in puerum: τ non acquieuistis: sanguis quoq eius ecce exquiritur. Ipsi autem non sciebant quod audiebat ioseph: quoniam

Transla. Chal.

אבונא יומא דין וחד ליתוהי: ואמר להון יוסף הוא דמלילית עמכון למימר אלילי
אתון: בדא תתבחרון חי פרעה אם תפקון מיכא אלהין במיתי אחוכון זעירא הכא:
שלחו מנכון חד וידבר ית אחוכון ואתון תתאסרון ויתבחרון פתגמיכון הקשוט אתון
עמכון ואם לא חי פרעה ארי אלילי אתון: וכנש יתהון לבית מטרא תלתא יומין:
ואמר להון יוסף ביומא תליתאה דא עבידו ואתקימו מן קדם יי אנא דחיל: אם
כיוני אתון אחוכון חד יתאסר בבית מטרתכון ואתון איזילו אובילו עיבורא דחסיר
בבתיכון: וית אחוכון זעירא תיתון לותי ויתהימנון פתגמיכון ולא תמותון ועבדו כן:
ואמרו גבר לאחוהי בקושטא חייבין אנחנא על אחונא דחזינא עקת נפשיה כד
הוה מתחנן לנא ולא קבלנא מניה על כן אתת עלנא עקתא הדא: ואתיב ראובן יתהון
למימר הלא אמרית לכון למימר לא תחובון בעולימא ולא קבלתון ואף דמיה הא
מתבעי: ואינון לא ידעין ארי שמע יוסף ארי

interpres inter eos erat. auersus āt ab
ἑρμηνευτὴς ἀναμέσον αὐτῶν ἦν. ἀποστραφεὶς δὲ ἀπ' αὐ-
eis: fleuit ioseph. et rursus accessit ad eos:
τῶν, ἔκλαυσεν ἰωσήφ. καὶ πάλιν προσῆλθε πρὸς αὐτούς,
et locut9 ē illis. τ accepit symeō ab eis: τ
καὶ εἶπεν αὐτοῖς. καὶ ἔλαβε τὸν συμεὼν ἀπ' αὐτῶν, καὶ
ligauit eū corā illis. precepit āt ioseph
ἔδησεν αὐτὸν ἐναντίον αὐτῶν. ἐνετείλατο δὲ ἰωσὴφ
implere vasa eoꝝ frumēto: τ reddere
ἐμπλῆσαι τὰ ἀγγεῖα αὐτῶν σίτου, καὶ ἀποδοῦναι τὸ
argētū vniculq in saccū suū: et dare illis
ἀργύριον ἑκάστῳ εἰς τὸν σάκκον αὐτοῦ, καὶ δοῦναι αὐτοῖς
cōmeatū in viā. et factū ē illis sic.
ἐπισιτισμὸν εἰς τὴν ὁδόν, καὶ ἐγενήθη αὐτοῖς οὕτως.
et imponētes triticū sup asinos suos. abie
καὶ ἐπιθέντες τὸν σῖτον ἐπὶ τοὺς ὄνους αὐτῶν, ἀπῆλ-
rūt inde. soluēs āt vn9 saccū suū: vt daret pa
θον ἐκεῖθεν. λύσας δὲ εἷς τὸν μάρσιππον αὐτοῦ, δοῦναι χορ-
bula asinis suis vbi māserūt: et vidit
τάσματα τοῖς ὄνοις αὐτοῦ οὗ κατέλυσαν, καὶ εἶδε τὸν
ligaturā argēti sui. et erat sup os
δεσμὸν τοῦ ἀργυρίου αὐτοῦ. καὶ ἦν ἐπάνω τοῦ στόματος τοῦ
sacci. et ait fratrib9 suis. redditū ē
μαρσίππου. καὶ εἶπε τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ. ἀπεδόθη
mihi argētū: et ecce hoc in sacco meo.
μοι τὸ ἀργύριον, καὶ ἰδοὺ τοῦτο ἐν τῷ μαρσίππῳ μου.
et obstupefactū ē cor eoꝝ: et turbati sūt adinui-
καὶ ἐξέστη ἡ καρδία αὐτῶν, καὶ ἐταράχθησαν πρὸς ἀλλή-
cē: dicētes: qđ hoc fecit de9 nob. venerūt āt
λους, λέγοντες, τί τοῦτο ἐποίησεν ὁ θεὸς ἡμῖν. ἦλθον δὲ
ad iacob prēz suū: in trā chanaā. et nūcia-
πρὸς ἰακὼβ τὸν πατέρα αὐτῶν, εἰς γῆν χαναάν. καὶ ἀπήγ-
uerūt ei oīa q̄ acciderāt eis: dicētes:
γειλαν αὐτῷ πάντα τὰ συμβάντα αὐτοῖς, λέγοντες,
locut9 ē hō dñs tre ad nos dura: τ po
λελάληκεν ὁ ἄνθρωπος ὁ κύριος τῆς γῆς πρὸς ἡμᾶς σκληρά, καὶ ἔ-
suit nos in carcere: q̄si exploratores trā.
θετο ἡμᾶς ἐν φυλακῇ, ὡς κατασκοπεύοντας τὴν γῆν.
diximus āt illi: pacifici sum9: nō sumus explora
εἴπαμεν δὲ αὐτῷ, εἰρηνικοί ἐσμεν, οὐκ ἐσμὲν κατάσκο-
tores. duodecī fratres sum9: filii pris nři. vn9 nō
ποι. δώδεκα ἀδελφοί ἐσμεν, υἱοὶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν. ὁ εἷς οὐχ ὑ-
est: at iunior cū patre nřo hodie est
πάρχει, ὁ δὲ μικρότερος μετὰ τοῦ πατρὸς ἡμῶν σήμερόν ἐστιν
in tra chanaā. dixit āt nobis hō dñs terre: in
ἐν γῇ χαναάν. εἶπε δὲ ἡμῖν ὁ ἄνθρωπος ὁ κύριος τῆς γῆς, ἐν
hoc sciā: q pacifici estis. frēm vřm vnū
τούτῳ γνώσομαι, ὅτι εἰρηνικοί ἐστε. ἀδελφὸν ὑμῶν ἕνα
relinquite hic mecū: at emptionē frumētatiōis
ἄφετε ὧδε μετ' ἐμοῦ, τὸν δὲ ἀγορασμὸν τῆς σιτοδοσίας
dom9 vře accipiētes abite. τ adducite:
τοῦ οἴκου ὑμῶν λαβόντες, ἀπέλθετε. καὶ ἀγάγετε,
ad me fratrem vřm iuniorē:
πρός με τὸν ἀδελφὸν ὑμῶν τὸν νεώτερον,

Infra. 43. b. · E · F · D · S. eo.

interprete loqueretur ad eos. Auertitq se parumper & fleuit: & reuersus locutus est ad eos. Tollensq symeon & ligans illis presentibus: iussit ministris vt implerent eorum saccos tritico: & reponerent pecunias singulorum in sacculis suis: datis supra cibariis in via. Qui fecerunt ita. At illi portantes frumenta in asinis suis profecti sunt. Apertoq vnus sacco vt daret iumento pabulum in diuersorio contemplatus pecuniam in ore sacculi dixit fratribus suis. Reddita est mihi pecunia. En habetur in sacco. Et obstupefacti turbatique mutuo dixerunt. Quid nam est hoc quod fecit nobis deus. Veneruntq ad iacob patrem suum in terra chanaan: & narrauerunt ei omnia que accidissent sibi dicentes. Locutus est nobis dominus terre dure: & putauit nos exploratores esse prouincie. Cui respondimus. Pacifici sumus: nec vllas molimur insidias. Duodecim fratres vno patre geniti sumus. vnus non est super: minimus cum patre nostro est in terra chanaan. Qui ait nobis. Sic probabo quod pacifici sitis. Fratrem vestrum vnum dimittite apud me: & cibaria domibus vestris necessaria sumite & abite: fratremq vestrum minimum adducite

המליץ בינתם: ויסב מעליהם
ויבך וישב אלהם וידבר אלהם
ויקח מאתם את שמעון ויאסר
אתו לעיניהם: ויצו יוסף וימלאו
את כליהם בר ולהשיב כספיהם
איש אל שקו ולתת להם צדה
לדרך ויעש להם כן: וישאו את
שברם על חמריהם וילכו משם:
ויפתח האחד את שקו לתת
מספוא לחמרו במלון וירא את
כספו והנה הוא בפי אמתחתו:
ויאמר אל אחיו הושב כספי וגם
הנה באמתחתי ויצא לבם ויחרדו
איש אל אחיו לאמר מה זאת
עשה אלהים לנו: ויבאו אל יעקב
אביהם ארצה כנען ויגידו לו את
כל הקרת אתם לאמר: דבר האיש
אדני הארץ אתנו קשות ויתן
אתנו כמרגלים את הארץ: ונאמר
אליו כנים אנחנו לא היינו מרגלים:
שנים עשר אנחנו אחים בני
אבינו האחד איננו והקטן היום
את אבינו בארץ כנען: ויאמר
אלינו האיש אדני הארץ בזאת
אדע כי כנים אתם אחיכם האחד
הניחו אתי ואת רעבון בתיכם קחו
ולכו: והביאו את אחיכם הקטן

לוץ סבב · בכה שוב דבר · לקח אסר · צוה מלא · כלה · נתן צוד · עשה נשא · פתח · ספא לון ראה · חרד · יצא · נגד · קרה · קשה נתן · בגל אמר · כון היה · ידע · נוח בית לקח · הלך בוא

Interp. chal.

מתורגמן הוה ביניהון: ואסתחר מלותהון ובכא ותב לותהון ומליל עמהון ודבר מנהון
ית שמעון ואסר יתיה לעיניהון: ופקיד יוסף ומלו ית מניהון עיבורא ולאתבא
כספיהון גבר לשקיה ולמתן להון זודין לארחא ועבד להון כן: ונטלו ית עיבוריהון
על חמריהון ואזלו מתמן: ופתח חד ית שקיה למתן כסתא לחמריה בבית מבתא וחזא
ית כספיה והא הוא בפום טעניה: ואמר לאחוהי אתתב כספי ואף הא בטועני ונפק
מדע לבהון ותוהו גבר לאחוהי למימר מה דא עבד יי לנא: ואתו לות יעקב אבוהון
לארעא דכנען וחויאו ליה ית כל דערע יתהון למימר: מליל גברא רבונא דארעא
עמנא קשיין ויהב יתנא כמאללי ית ארעא: ואמרנא ליה כיוני אנחנא לא הוינא
אלילי: תרי עשר אנחנא אחין בני אבונא חד ליתוהי וזעירא יומא דין עם אבונא
בארעא דכנען: ואמר לנא גברא רבונא דארעא בדא אידע ארי כיוני אתון אחוכון
חד שבוקו לותי וית עיבורא דחסיר בבתיכון סבו ואיזילו: ואיתו ית אחוכון זעירא

Transla. Chal.

interpres erat inter eos. Et declinauit ab eis τ fleuit: et reuersus est ad eos: locutusq est cum eis: τ tulit ex eis symeon: τ ligauit eum corā oculis eorū. Et iussit ioseph vt implerēt vasa eoꝝ frumēto: τ vt reducerent pecunia vniuscuiusq in sacculū suū: τ vt darent eis cibaria in viā: τ fecit eis ita. Et iposuerūt frumenta sua in asinis suis. et abierūt inde. Aperuitq vnus sacculū suū: vt daret pabulū asino suo in diuersorio: τ vidit pecuniā suā: τ ecce erat in ore sacculi sui. Et dixit fratribus suis: reddita est pecunia mea: τ ecce est in sacculo meo. Et facti sunt quasi insani: τ obstupuerūt ad inuicē: dicētes. Quid est hoc qđ fecit nobis deus? Et venerunt ad iacob patrē suū in terra chanaan: et narrauerunt ei oīa que acciderant eis: dicentes. Locutus est vir dñs terre nobiscum dura: τ putauit nos esse exploratores terre: τ dixim9 ei. Recti sumus nos: non sumus exploratores. duodecī frēs sum9 nos filii pris nři: vn9 nō cōparet: τ minim9 hodie est cū patre nřo in terra chanaā. Dixitq nobis vir dñs terre. In hoc sciā q recti estis vos: vnū fratrē vestrū dimittite apud me: τ frumētum qđ defecit in domo vestra tollite: τ abite: et adducite fratrem vestrū minimum

Pritiua chal.

תרגם סחר תוב · מלא תוב · נתן עבר · בית · תוב · ידע אמר אתא · חזה רבב · קשה הוה · ידע · בית נסב אתא

אלי ואדעה כי לא מרגלים אתם
כי כנים אתם את אחיכם אתן
לכם ואת הארץ תסחרו: ויהי הם
מריקים שקיהם והנה איש צרור
כספו בשקו ויראו את צררות
כספיהם המה ואביהם וייראו:
ויאמר אלהם יעקב אביהם אתי
שכלתם יוסף איננו ושמעון
איננו ואת בנימן תקחו עלי היו
כלנה: ויאמר ראובן אל אביו
לאמר את שני בני תמית אם
לא אביאנו אליך תנה אתו על
ידי ואני אשיבנו אליך: ויאמר
לא ירד בני עמכם כי אחיו מת
והוא לבדו נשאר וקראהו אסון
בדרך אשר תלכו בה והורדתם
את שיבתי ביגון שאולה:

Cap. xliij.

והרעב כבד בארץ: ויהי כאשר
כלו לאכל את השבר אשר הביאו
ממצרים ויאמר אליהם אביהם
שבו שברו לנו מעט אכל: ויאמר
אליו יהודה לאמר העד העד בנו
האיש לאמר לא תראו פני בלתי
אחיכם אתכם: אם ישך משלח
את אחינו אתנו נרדה ונשברה
לך אכל: ואם אינך משלח לא
נרד כי האיש אמר אלינו

ad me: vt sciā q non sitis exploratores: & istū qui tenetur in vinculis recipere possitis: ac deinceps q̄ vultis emendi hēatis licētiā. His dictis cū frumēta effunderēt: singuli repperūt in ore saccorū ligatas pecunias. exterritisq; simul omnibus dixit pater iacob. Absq; liberis me esse fecistis. ioseph non est super: symeō tenetur in vinculis: & bēiamin auferetis. In me hec oīa mala reciderūt. Cui rn̄dit ruben. Duos filios meos iterfice si nō reduxero illū tibi. Trade illum in manu mea: ego eū tibi restituā. At ille. Non descendet inqt filius meus vobiscū. Frī eius mortuus ē: & ipe solus remāsit. Si qd ei aduersitatis acciderit ī terra ad quā pgitis: deducetis canos meos cū dolore ad īferos. Cap. 43.

Interim fames oēm terrā vehemēter pmebat: cōsumptisq; cibis quos ex egypto detulerant: dixit iacob ad filios suos. Reuertimini & emite nobis pauxillū escarū. Rn̄dit iudas. Denūciauit nobis vir ille sub attestatione iusiurandi dicēs. Nō videbitis faciē meā: nisi frēm vrm minimū adduxeritis vobiscū. Si ergo vis eū mittere nobiscū: pgem⁹ pariter: & ememus tibi necessaria: si aūt non vis: non ibimus. Vir enim vt sepe diximus: denunciauit nobis dicens.

καὶ γνώσομαι, ὅτι οὐ κατάσκοποί ἐστε, ἀλλ᾽ ὅτι εἰρηνικοί ἐστε. καὶ τὸν ἀδελφὸν ὑμῶν ἀποδώσω ὑμῖν, καὶ τῇ γῇ ἐμπορεύεσθε. ἐγένετο δὲ ἐν τῷ κατακενοῦν αὐτοὺς τοὺς σάκκους αὐτῶν, καὶ ἦν ἑκάστου ὁ δεσμὸς τοῦ ἀργυρίου ἐν τῷ σάκκῳ αὐτῶν. καὶ εἶδον τοὺς δεσμοὺς τοῦ ἀργυρίου αὐτῶν αὐτοί, καὶ ὁ πατὴρ αὐτῶν, καὶ ἐφοβήθησαν. εἶπε δὲ αὐτοῖς Ἰακὼβ ὁ πατὴρ αὐτῶν, ἐμὲ ἠτεκνώσατε, Ἰωσὴφ οὐκ ἔστι, Συμεὼν οὐκ ἔστι, καὶ τὸν Βενιαμὶν λήψεσθε, ἐπ᾽ ἐμὲ ἐγένετο ταῦτα πάντα. εἶπε δὲ Ῥουβὴν τῷ πατρὶ αὐτοῦ, λέγων, τοὺς δύο υἱούς μου ἀπόκτεινον, ἐὰν μὴ ἀγάγω αὐτὸν πρός σε. δὸς αὐτὸν εἰς τὴν χεῖρά μου, κἀγὼ ἄξω αὐτὸν πρός σε. ὁ δὲ εἶπεν, οὐ καταβήσεται ὁ υἱός μου μεθ᾽ ὑμῶν, ὅτι ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἀπέθανε, καὶ αὐτὸς μόνος καταλέλειπται, καὶ συμβήσεται αὐτὸν μαλακισθῆναι ἐν τῇ ὁδῷ, ἣ ἂν πορεύησθε, καὶ κατάξετέ μου τὸ γῆρας μετὰ λύπης εἰς ᾅδου. Ca. 43.

Ὁ δὲ λιμὸς ἐνίσχυσεν ἐπὶ τῆς γῆς. ἐγένετο δὲ ἡνίκα συνετέλεσαν καταφαγεῖν τὸν σῖτον, ὃν ἤνεγκαν ἐξ Αἰγύπτου, καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ πατὴρ αὐτῶν, πάλιν πορευθέντες πρίασθε ἡμῖν μικρὰ βρώματα. εἶπε δὲ αὐτῷ Ἰούδας, λέγων, διαμαρτυρίᾳ διεμαρτύρατο ἡμῖν ὁ ἄνθρωπος, λέγων, οὐκ ὄψεσθε τὸ πρόσωπόν μου, ἐὰν μὴ ὁ ἀδελφὸς ὑμῶν ὁ νεώτερος μεθ᾽ ὑμῶν ἦ. εἰ μὲν οὖν ἀποστέλλεις τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν μεθ᾽ ἡμῶν, καταβησόμεθα, καὶ ἀγοράσομέν σοι βρώματα. εἰ δὲ μὴ ἀποστέλλεις τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν μεθ᾽ ἡμῶν, οὐ πορευσόμεθα. ὁ γὰρ ἄνθρωπος εἶπεν ἡμῖν, λέγων,

et sciam: quod nō exploratores estis: sed quod pacifici estis. et fratrē vestrū reddā vobis: et in terra negociamini. factū ē āt cū euacuarēt ipi saccos suos: et erat vniuscuiusq; ligatura argēti in sacco ipoꝝ. et viderūt ligaturas argēti sui ipi: et pr̄ eoꝝ: et timuerūt. ait āt illis iacob pr̄ eoꝝ: me sine filijs fecistis: ioseph nō est: symeō nō est: et beniamin accipietis: sup me facta sūt ista oīa. ait āt ruben pr̄i suo: dicēs: duos filios meos interfice: si nō adduxero illū ad te. da illū in manū meā: et ego adducā illū ad te. ille āt dixit: nō descēdet filius meus vobiscū: qz frater eius mortuus ē: et ipe solus relictus est: et accidet illū egrotare in via: qua ibitis: et deducetis meā senectutē cū tristitia ad inferos. Ca. 43

Et fames inualuit sup terrā. factū ē āt qn̄ cōsummauerūt comedere triticū: qd attulerāt ex egypto. et ait illis pr̄ eoꝝ: iterū euntes emite nobis paucas escas. ait āt illi iudas: dicēs: testimonio testatus ē nobis homo: dicens: nō videbitis faciē meā: si nō frater vester iunior vobiscū fuerit. si ḡdē igr̄ mittis fratrē nrm̄ nobiscū: descendemus: et emem⁹ tibi escas. si āt nō mittis fratrē nrm̄ nobiscū: nō ibimus: homo. n. ait nobis dicēs:

Infra. 44.c.

Transla. Chal.

ad me: vt sciam q non estis exploratores: sed q recti estis vos. Fratrem vestrum dabo vobis: & in terra negociabimini. Et factum est ipsis effundentibus sacculos suos: ecce argentū ligatum vniuscuiusq; viri erat in ore sacculi sui: & viderunt argentum ligatum ipsi & pater eorum: & timuerunt. Dixitq; eis iacob pater eorum. Absq; liberis me fecistis: ioseph non superest: et symeon nō est hic: & beniamin auferetis: super me fuerunt omnia hec. Dixitq; ruben patri suo: dicens. Duos filios meos interficies: si nō reduxero eum tibi: trade illū in manu mea: et ego reducā eum tibi: et ait. Non descendet filius meus vobiscum: quoniam frater eius mortu⁹ est: & ipse solus remāsit. Et si acciderit ei mors in via in qua ambulatis: deducetis canos meos cum dolore ad inferos. Ca. 43.

Fames autem preualebat in terra: & factum est cum cōsumassent edere frumētum quod attulerant de egypto: ait illis pater eorum. Reuertimini: & emite nobis pauxillū frumēti. Et ait ei iudas: dicēs. Contestans cōtestatus est nos vir dicens. Non videatis faciem meā: nisi cum fuerit frater vester vobiscum. Si tu mittis fratrē nostrum nobiscum: descendemus et ememus tibi frumentū. et si non mittis: nō descendemus: q2 vir dixit nobis.

Prĭtiua chal.

Interp. chal.

לא תחזון אפי אלהין כד אחוכון עמכון ...

Ca. xliij.

οὐκ ὄψεσθε τὸ πρόσωπόν μου, ἐὰν μὴ ὁ ἀδελφὸς ὑμῶν ὁ νεώτερος μεθ᾽ ὑμῶν ἦ. εἶπε δὲ Ἰσραήλ, τί ἐκακοποιήσατέ με, ἀναγγείλαντες τῷ ἀνθρώπῳ, ὅτι ἐστιν ὑμῖν ἀδελφός; οἱ δὲ εἶπαν, ἐρωτῶν ἐπηρώτησεν ἡμᾶς ὁ ἄνθρωπος, καὶ τὴν γενεὰν ἡμῶν, λέγων, εἰ ἔτι ὁ πατὴρ ὑμῶν ζῇ, καὶ εἰ ἔστιν ὑμῖν ἀδελφός. καὶ ἀπηγγείλαμεν αὐτῷ, κατὰ τὴν ἐπερώτησιν ταύτην. μὴ ᾔδειμεν, ὅτι ἐρεῖ ἡμῖν, ἀγάγετε τὸν ἀδελφὸν ὑμῶν. εἶπε δὲ Ἰούδας πρὸς Ἰσραὴλ τὸν πατέρα αὐτοῦ, ἀπόστειλον τὸ παιδάριον μετ᾽ ἐμοῦ, καὶ ἀναστάντες πορευσόμεθα, ἵνα ζῶμεν καὶ μὴ ἀποθάνωμεν, καὶ ἡμεῖς καὶ σὺ καὶ ἡ ἀποσκευὴ ἡμῶν. ἐγὼ δὲ ἐκδέχομαι αὐτόν, ἐκ χειρός μου ζήτησον αὐτόν. ἐὰν μὴ ἀγάγω αὐτὸν πρός σε, καὶ στήσω αὐτὸν ἐναντίον σου, ἡμαρτηκὼς ἔσομαι εἰς σὲ πάσας τὰς ἡμέρας. εἰ μὴ γὰρ ἐβραδύναμεν, ἤδη ἂν ὑπεστρέψαμεν δίς. εἶπε δὲ αὐτοῖς Ἰσραὴλ ὁ πατὴρ αὐτῶν, εἰ οὕτως ἐστί, τοῦτο ποιήσατε, λάβετε ἀπὸ τῶν καρπῶν τῆς γῆς ἐν τοῖς ἀγγείοις ὑμῶν, καὶ καταγάγετε τῷ ἀνθρώπῳ δῶρα, τῆς ῥητίνης, καὶ τοῦ μέλιτος, καὶ θυμίαμα, καὶ στακτήν, καὶ τερέβινθον, καὶ κάρυα. καὶ τὸ ἀργύριον δισσὸν λάβετε ἐν ταῖς χερσὶν ὑμῶν. καὶ τὸ ἀργύριον τὸ ἀποστραφὲν ἐν τοῖς μαρσιπποις ὑμῶν, ἀποστρέψατε μεθ᾽ ὑμῶν, μή ποτε ἀγνόημά ἐστι. καὶ τὸν ἀδελφὸν ὑμῶν λάβετε, καὶ ἀναστάντες κατάβητε πρὸς τὸν ἄνθρωπον. ὁ δὲ θεός μου δῴη ὑμῖν χάριν ἐναντίον

nō videbitis faciē meā: si nō frater vester iunior vobiscū fuerit. ait āt israel: qd mali fecistis mihi: annūciātes homini: q est vobis frater. illi āt dixerūt: interrogās interrogauit nos homo: et generationē nrām: dicens: si adhuc pr̄ vester viuit: et si est vobis frater. et indicauimus ei: fm interrogationē hāc: nūqd sciebam⁹: q dicet nobis: adducite fratrē vrm. dixit āt iudas ad israel patrē suū: mitte puerū mecū: et surgētes ibim⁹: vt viuam⁹ et nō moriamur: et nos et tu et substātia nostra. ego suscipio eū: de manu mea reqre illū. si nō adduxero illū ad te: et statuero eū corā te: peccās ero in te oibus dieb⁹. si nō. n. tardauissemus: iā reuersi fuissem⁹ bis. ait āt illis israel pr̄ eoꝝ: si sic est: hoc facite: accipite de fructib⁹ terre in vasis vris: et deducite hoi dona resine: et mel: et thymiama: et stactē: et terebinthū: et nuces. et argētū duplex accipite in manib⁹ vris. et argētū qd reductū ē in sac cis vris: reducite vobiscū: ne forte ignoratio est. et frēm vrm accipite: et surgētes descēdite ad hoiem. at de⁹ me⁹ det vob gr̄az corā

Infra. 44.g.

Non videbitis faciē meam absq; fratre vrō minimo. Dixit eis israel. In meā hoc fecistis miseriā: vt idicaretis ei & aliū hēre vos frēm. At illi rn̄derūt. Interrogauit nos homo p ordinē nostrā progeniem: si pater viueret: si haberemus fratrem. Et nos rn̄dimus ei cōsequēter iuxta id qd fuerat sciscitatus. Nūquid scire poteramus q dicturus eēt: adducite fratrē vestrum vobiscū. Iudas quoq; dixit pr̄i suo. Mitte puerum mecū: vt pficiscamur & possimus viuere: ne moriamur nos & paruuli nostri. Ego suscipio puerū: de manu mea require illū. Nisi reduxero & reddidero eum tibi: ero peccati reus in te omni tpe. Si non intercessisset dilatio: iā vice altera venissemus. Igitur israel pater eorum dixit ad eos. Si sic necesse est: facite quod vultis. Sumite de optimis terre frugibus in vasis vestris: & deferte viro munera modicum resine & mellis & storacis stactes & terebinthi & amygdalarum. Pecuniāq; duplicē ferte vobiscum: & illam quam inuenistis ī sacculis reportate: ne forte errore factū sit. Sed & fratrem vestrū tollite & ite ad virū. Deus autem meus omnipotens faciat vobis eum placabilem:

לא תראו פני בלתי אחיכם
אתכם: ויאמר ישראל למה
הרעתם לי להגיד לאיש העוד
לכם אח: ויאמרו שאול שאל
האיש לנו ולמולדתנו לאמר
העוד אביכם חי היש לכם אח
ונגד לו על פי הדברים האלה
הידוע נדע כי יאמר הורידו את
אחיכם: ויאמר יהודה אל
ישראל אביו שלחה הנער אתי
ונקומה ונלכה ונחיה ולא נמות
גם אנחנו גם אתה גם טפנו: אנכי
אערבנו מידי תבקשנו אם לא
הביאתיו אליך והצגתיו לפניך
וחטאתי לך כל הימים: כי לולא
התמהמהנו כי עתה שבנו זה
פעמים: ויאמר אלהם ישראל
אביהם אם כן אפוא זאת עשו
קחו מזמרת הארץ בכליכם
והורידו לאיש מנחה מעט צרי
ומעט דבש נכאת ולט בטנים
ושקדים: וכסף משנה קחו
בידכם ואת הכסף המושב
בפי אמתחתיכם תשיבו בידכם
אולי משגה הוא: ואת אחיכם
קחו וקומו שובו אל האיש: ואל
שדי יתן לכם רחמים לפני

Interp. chal.

לא תחזון אפי אלהין כד אחוכון עמכון ...

Transla. Chal.

Non videatis faciē meā: nisi quādo frater vester fuerit vobiscū. Dixitq; israel. Quare malefecistis mihi: vt nūciaretis viro si adhuc erat vobis frat. Et dixerūt. Interrogās interrogauit nos vir pro gn̄atione nr̄a: dicēs. Si adhuc pr̄ vr̄ viuit: si ē vobis alius frat: narrauimusq; ei iuxta ordinē verboꝝ istorū. nunqd scire poteramus qd dicturus esset: deducite fratrē vestrū. Dixitq; iudas ad isrl̄ prem suū. Mitte puerū mecū: et surgamus & eamus: & viuemus & nō moriemur: tā et nos q tu: familia q̄q; nr̄a. Ego in meā fidem suscipio puerū: de manu mea exq̄res eū. si nō reduxero eū tibi: & statuero eū corā te: ero peccās tibi oībus dieb⁹. Qm̄ nisi morā fecissem⁹ in hoc: iam nūc reuersi fuissemus duab⁹ vicib⁹. Dixitq; isrl̄ pr̄ eoꝝ. Si sic necesse ē hoc facite: tollite de optimis t̄re in vasis vr̄is: & deferte viro munera: & paululū resine & modicū mellis: storacis & terebinthi & amygdalaꝝ: & argētū duplex tollite in manu vr̄a: & argētū qd redditū ē ī ore sacculoꝝ vr̄oꝝ reducite in manu vr̄a: forte errore factū fuit: frēm vrm̄ quoq; vr̄m tollite: & surgite reuertimini ad virum. Et deus omnipotens det vobis misericordiam coram

Prĭtiua chal.

Trãsla. B. Hiero.

& remittat vobiscũ fratrem vestrũ quẽ tenet in vinculis & hunc beniamin. Ego autem quasi orbatus absq; liberis ero. Tulerunt ergo viri munera & pecuniã duplicem & beniamin. descẽderũtq; in egyptũ: & steterũt corã ioseph. Quos cũ ille vidisset & beniamin simul: pcepit dispensatori domus sue dicens. Introduc viros domũ: & occide victimas: & instrue cõuiuiũ: qm̃ hodie mecũ sunt comesturi meridie. Fecit ille quod sibi fuerat imperatum: & introduxit viros domũ. Ibiq; exterriti dixerunt mutuo. Propter pecuniam quã retulimus prius in saccis nostris introducti sumus: vt deuoluat in nos calumniã: & violenter subiiciat seruituti & nos & asinos nostros. Quãobrẽ ĩ ipsis foribus accedẽtes ad dispensatorẽ locuti sunt. Oramus dñe vt audias nos. Iam ante descendimus: vt emeremus escas: qbus ẽptis cũ venissemus ad diuersoriũ: aperuimus saccos nr̃os: & inuenimus pecuniã in ore saccorum: quã nũc eodem põdere reportauim9. Sed & aliã attulimus argẽtũ vt emamus q̃ nobis necessaria sũt. Nõ ẽ in nr̃a cõsciẽtia: quis posuerit

Transla. Chal.

viro: vt soluat fratrẽ vestrũ aliũ: τ beniamin remittat vobiscũ. et ego sicut orbatus sum: orbabor. Et tulerũt viri munus hoc: τ duplex argentũ tulerũt in manib9 suis. tulerũt quoq; bẽiamin: τ surrexerũt τ descenderunt in egyptũ: τ steterũt corã ioseph. Et vidit ioseph cũ eis bẽiamin: τ dixit illi qui erat prepositus sup domũ suã. Introduc viros in domũ: τ occide victimas τ prepara: qr mecũ comesturi sunt viri in prãdio. Fecit q̃ vir sicut dixerat ioseph: τ ĩtroduxit viros in domũ ioseph. Et timuerũt viri eo q̃ introducti essent in domũ ioseph: τ dixerũt. Propter argentũ qd̃ prius reductũ est ĩ sacculis nr̃is: nos sumus ĩtroducti: vt dñetur nr̃i: τ q̃rat occasiões ɔtra nos: τ possideat nos in seruos: τ asinos nr̃os. Et accesserũt ad virũ q̃ erat prepositus sup domũ ioseph: τ locuti sunt cũ eo in porta domus: τ dixerũt. Rogamus dñe vt audias nos. Descendẽtes descẽdimus pus ad emendũ frumẽtũ. et factũ est qñ venim9 in domũ diuersorij: τ apuimus saccos nr̃os: ecce argẽtũ vniuscuiusq; erat ĩ ore sacci sui: et inuenim9 argẽtũ nr̃m in suo põdere: τ reducim9 illũ in manu nr̃a. Aliud quoq; argentũ afferimus in manu nr̃a ad emendũ frumentũ: nescimus quis posuit

Trãsla. B. Hiero.

eam in marsupiis nr̃is. At ille respondit. Pax vobiscum: nolite timere. Deus vester & deus patris vestri dedit vobis thesauros in saccis vestris. Nã pecuniã quã dedistis mihi probatam ego habeo. Eduxitq; ad eos symeon. Et introductis domum attulit aquã: & lauerũt pedes suos: deditq; pabulũ asinis eorũ. Illi vero parabant munera: donec ingrederetur ioseph meridie. Audierãt eĩ: q̃ ibi comesturi eẽnt panẽ. Igitur ĩgressus ẽ ioseph domũ suã: obtulerũtq; ei mũera tenẽtes in manibus suis: & adorauerũt pni in terrã. At ille clemẽter resalutatis eis interrogauit eos dicẽs. Sanus ne est pr̃ vr̃ senex: de quo dixeratis mihi. Adhuc viuit? Qui rñderũt. Sospes est seruus tuus pr̃ nr̃. Adhuc viuit. Et incuruati adorauerunt eũ. Attollẽs aũt ioseph oculos vidit bẽiamin frẽm suũ vterinũ & ait. Iste est frater vr̃ puulus: de quo dixeratis mihi? Et rursũ. Deus ĩquit misereatur tui fili mi. Festinauitq; ĩ domũ: q̃a cõmota fuerãt viscera eius sup frẽ suo: & erũpebãt lachryme: & ĩtroiẽs cubiculũ fleuit. Rursũq; lota facie egressus: cõtinuit se: & ait. Ponite panes. Quibus appositis seorsũ ioseph: & seorsũ fr̃ibus: egyptiis quoq; qui vescebãtur sil̃ seorsũ. Illicitũ est enim egyptiis comedere cũ hebreis

Transla. Chal.

argentũ nr̃m in saccis nr̃is. Dixitq; eis. Par vobis: nolite timere. Deus vester τ deus patris vestri dedit vobis thesaurũ in saccis vr̃is. Argentuz vestrũ venit ad me: τ eduxit ad eos symeon. τ ĩtroduxit vir hoĩes in domũ ioseph: τ dedit aquã τ lauerũt pedes suos: et dedit pabulũ asinis suis. Et parauerũt munera anteq̃ ventret ioseph ad prandiũ: quia audierant q̃ ibi comesturi erant panem. Et ingressus est ioseph in domum: τ obtulerũt ei munera q̃ erant in manibus eoꝝ in domo. Et adorauerũt eum proni in terrã. Et salutauit eos. Et ait. nunqd est par patri vestro seni quez dixistis? nũquid adhuc viuit? Et dixerunt. Par est seruo tuo patri nostro: adhuc viuit: τ incuruati sunt: et adorauerũt: τ leuauit oculos suos: τ vidit beniamĩ fratrẽ suũ filium matris sue. et ait. Est hic frater vester minim9 quẽ dixistis mihi. τ ait. De9 misereatur tui fili mi. Et festinauit ioseph τ ingressus est in cenaculum cubiculi sui: τ volebat flere: et fleuit ibi: quia cõmota fuerant viscera eius super fratrem suũ. Et lauit faciem suam: τ egressus est: τ confortatus est. τ dixit. Ponite panem. Et posuerũt ei seorsum: τ illis seorsum: τ egyptijs qui comedebant cum eo seorsum. non enim poterant egyptij comedere cum hebreis:

לחם כי תועבה הוא למצרים׃ וישבו לפניו הבכר כבכרתו והצעיר כצערתו ויתמהו האנשים איש אל רעהו׃ וישא משאת מאת פניו אלהם ותרב משאת בנימן ממשאת כלם חמש ידות וישתו וישכרו עמו׃

Cap. xliiii.

ויצו את אשר על ביתו לאמר מלא את אמתחת האנשים אכל כאשר יוכלון שאת ושים כסף איש בפי אמתחתו׃ ואת גביעי גביע הכסף תשים בפי אמתחת הקטן ואת כסף שברו ויעש כדבר יוסף אשר דבר׃ הבקר אור והאנשים שלחו המה וחמריהם׃ הם יצאו את העיר לא הרחיקו ויוסף אמר לאשר על ביתו קום רדף אחרי האנשים והשגתם ואמרת אלהם למה שלמתם רעה תחת טובה׃ הלוא זה אשר ישתה אדני בו והוא נחש ינחש בו הרעתם אשר עשיתם׃ וישגם וידבר אלהם את הדברים האלה׃ ויאמרו אליו למה ידבר אדני כדברים האלה חלילה לעבדיך מעשות כדבר הזה׃ הן כסף אשר מצאנו בפי אמתחתינו

תעב · צער תמה · נשא רבה · שתה שכר · צוה · מלא נשא שום · גבע שום כפה · עשה · רחק · נשג · רוע · שתה · רוע עשה · דבר · אמר · חלל · פה

& prophanum putant huiuscemodi conuiuium. Sederunt coram eo primogenitus iuxta primogenita sua: & minimus iuxta etatem suam: & mirabantur nimis sumptis partibus quas ab eo acceperant. Maiorque pars venit beniamin: ita vt quinque partibus excederet. Biberuntque & inebriati sunt cum eo. Cap. 44.

Precepit autem ioseph dispensatori domus sue dicens. Imple saccos eorum frumento: quantum possunt capere: & pone pecuniam singulorum in summitate sacci. Cyphum autem meum argenteum & precium quod dedit tritici: pone in ore sacci iunioris. Factumque est ita. Et orto mane dimissi sunt cum asinis suis. Iamque vrbem exierant: & processerant paululum. Tunc ioseph accersito dispensatore domus ait. Surge inquit & persequere viros: & apprehensis dicito. Quare reddidistis malum pro bono. Cyphus quem furati estis: ipse est in quo bibit dominus meus: & in quo augurari solet. Pessimam rem fecistis. Fecit ille vt iusserat: & apprehensis per ordinem locutus est. Qui responderunt. Quare sic loquitur dominus noster: vt serui tui tantum flagitii commiserint. Pecuniam quam inuenimus in summitate saccorum

ἄρτους· βδέλυγμα γάρ ἐστι τοῖς αἰγυπτίοις. ἐκάθισαν δὲ ἐναντίον αὐτοῦ, ὁ πρωτότοκος κατὰ τὰ πρεσβεῖα αὐτοῦ, καὶ ὁ νεώτερος κατὰ τὴν νεότητα αὐτοῦ. ἐξίσταντο δὲ οἱ ἄνθρωποι ἕκαστος πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. ἦραν δὲ μερίδας παρ' αὐτοῦ πρὸς αὐτούς. ἐμεγαλύνθη δὲ ἡ μερὶς βενιαμὶν παρὰ τὰς μερίδας πάντων πενταπλασίως πρὸς τὰς ἐκείνων. ἔπιον δέ, καὶ ἐμεθύσθησαν μετ' αὐτοῦ. Ca. 44.

Καὶ ἐνετείλατο ἰωσὴφ τῷ ἐπὶ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, λέγων, πλήσατε τοὺς μαρσίππους τῶν ἀνθρώπων βρωμάτων, ὅσα ἂν δύνωνται ἆραι· καὶ ἐμβάλετε ἑκάστου τὸ ἀργύριον ἐπὶ τοῦ στόματος τοῦ μαρσίππου. καὶ τὸ κόνδυ μου τὸ ἀργυροῦν ἐμβάλετε εἰς τὸν μάρσιππον τοῦ νεωτέρου, καὶ τὴν τιμὴν τοῦ σίτου αὐτοῦ. ἐγενήθη δὲ κατὰ τὸ ῥῆμα ἰωσήφ, καθὼς εἶπε. τὸ πρωῒ διέφαυσεν. καὶ οἱ ἄνθρωποι ἀπεστάλησαν αὐτοὶ καὶ οἱ ὄνοι αὐτῶν. ἐξελθόντων δὲ αὐτῶν τὴν πόλιν, οὐκ ἀπέσχον μακράν. καὶ ἰωσὴφ εἶπε τῷ ἐπὶ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, ἀναστὰς ἐπιδίωξον ὀπίσω τῶν ἀνθρώπων, καὶ καταλήψῃ αὐτούς, καὶ ἐρεῖς αὐτοῖς, τί ὅτι ἀνταπεδώκατε πονηρὰ ἀντὶ καλῶν; ἵνα τί ἐκλέψατέ μου τὸ κόνδυ τὸ ἀργυροῦν; οὐ τοῦτό ἐστιν ἐν ᾧ πίνει ὁ κύριός μου; αὐτὸς δὲ οἰωνισμῷ οἰωνίζεται ἐν αὐτῷ. πονηρὰ συντετέλεσθε ἃ πεποιήκατε. εὑρὼν δὲ αὐτούς, εἶπεν αὐτοῖς κατὰ τὰ ῥήματα ταῦτα. οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ, ἵνα τί λαλεῖ ὁ κύριος κατὰ τὰ ῥήματα ταῦτα; μὴ γένοιτο τοῖς παισί σου ποιῆσαι κατὰ τὸ ῥῆμα τοῦτο. εἰ τὸ μὲν ἀργύριον, ὃ εὕρομεν ἐν τοῖς μαρσίπποις ἡμῶν,

panes. abominatio enim est egyptiis. sederunt autem coram eo: primogenitus secundum antiquitatem suam: et iunior secundum iuuentutem suam. stupefacti sunt autem homines vnusquisque ad fratrem suum. tulerunt autem partes ab eo ad illos. magnificata est autem pars beniamin preter partes omnium quincuplíciter quam ad eas quam illorum. biberunt autem: et inebriati sunt cum eo. Ca. 44. Et precepit ioseph ei qui super domum suam: dicens: implete saccos hominum escis: quecunque potuerint tollere. et inijcite vniuscuiusque argentum in ore sacci. et scyphum meum argenteum inijcite in saccum iunioris: et precium tritici eius. factum est autem secundum verbum ioseph: sicut dixit. mane illuxit. et homines missi sunt ipsi et asini eorum. exeuntibus autem ipsis ciuitatem: non aberant longe. et ioseph dixit ei qui super domum suam: surgens persequere post homines: et comprehendes eos: et dices illis: quare reddidistis mala pro bonis? quare furati estis meum scyphum argenteum? non hoc est in quo bibit dominus meus? ipse autem augurio auguratur in eo. mala perfecistis que fecistis. inueniens autem illos: dixit eis secundum verba hec. illi autem dixerunt ei: quare loquitur dominus secundum verba hec. absit seruis tuis facere secundum verbum hoc. si quidem argentum: quod inuenimus in saccis nostris:

A

B

Interp. chal.

לחמא ארי בעירא דמצראי דחלין ליה עבראי אכלין׃ ואסחרו קדמוהי רבא כרביותיה וזעירא כזעירותיה ותהו גובריא גבר לחבריה׃ ונטל חולקין מן קדמוהי לותהון וסגיאת חולקא דבנימין מחולקי כולהון חמשה חולקין ושתיו ורויאו עמיה׃

Ca. xliiii.

ופקיד לדממנא על ביתיה למימר מלי ית טועני גובריא עיבורא כמא דיכלין למטען ושוי כסף גבר בפום טועניה׃ וית כלידי כלידא דכספא תשוי בפום טוענא דזעירא וית כסף זבינוהי ועבד כפתגמא דיוסף דמליל׃ צפרא נהר וגובריא איתפטרו אינון וחמריהון׃ אינון נפקו מן קרתא לא ארחיקו ויוסף אמר לדממנא על ביתיה קום רדף בתר גובריא ותדביקינון ותימר להון למה אשלימתון בישתא חלף טבתא׃ הלא דין דשתי רבוני ביה והוא בדקא מבדק ביה אבאשתון דעבדתון׃ ואדביקינון ומליל עמהון ית פתגמיא האלין׃ ואמרו ליה למה ימליל רבוני כפתגמיא האילין חס לעבדך מלמעבד כפתגמא הדין׃ הא כספא דאשכחנא בפום טוענא

Primitiua chal.

סחר רבב · שוי הוה · מנה אמר סלא · מעי שוה · ספר קרא רחק · דבק אמר · שלם ביש טוב · שתה רבב בדק · ביש אל מלל · רבב חוס עבד · שכח

Transla. Chal.

panem: quoniam pecus quod egyptii colunt hebrei comedunt. Et discubuerunt coram eo: maior iuxta maioritatem suam: et minor iuxta minoritatem suam. et admirati sunt viri adinuicem. Et date sunt eis portiones a facie eius: et maior fuit portio beniamin quincupliciter portionibus omnium. Et biberunt et inebriati sunt cum eo.

Precepit autem dispensatori domus sue: dicens. Imple saccos virorum frumento quantum possunt portare: et pone argentum vniuscuiusque in ore sacci sui. Calicem autem meum argenteum pones in ore sacci minoris: et argentum emptionis sue. Fecitque iuxta verbum ioseph quod locutus fuerat. Ortoque mane viri dimissi sunt ipsi et asini sui. Illi egressi sunt de ciuitate: non longe abierant. Et ioseph dixit dispensatori domus sue. Surge sequere post viros: et apprehendes eos: et dices eis. Quare reddidistis malum pro bono? Nonne hic calix erat quo bibebat dominus meus? Et ipse querens quesiuit eum: malam rem fecistis. Apprehenditque eos et locutus est cum eis verba hec: et dixerunt ei. Quare loquitur dominus noster talia verba? absit a seruis tuis facere hanc rem. Ecce argentum quod inuenimus in ore saccorum nostrorum Cap. 44.

ἀπεστρέψαμεν πρὸς σὲ ἐκ γῆς χαναάν, πῶς ἂν κλέψαιμεν ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ κυρίου σου ἀργύριον ἢ χρυσίον; παρ' ᾧ ἂν εὑρεθῇ τὸ κόνδυ τῶν παίδων σου, ἀποθνησκέτω· καὶ ἡμεῖς δὲ ἐσόμεθα τῷ κυρίῳ ἡμῶν παῖδες. ὁ δὲ εἶπεν, καὶ νῦν ὡς λέγετε, οὕτως ἔσται· παρ' ᾧ ἂν εὑρεθῇ τὸ κόνδυ, ἔσται μου παῖς, ὑμεῖς δὲ ἔσεσθε καθαροί. καὶ ἔσπευσαν, καὶ καθεῖλαν ἕκαστος τὸν μάρσιππον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἤνοιξεν ἕκαστος τὸν μάρσιππον αὐτοῦ. ἠρεύνησε δὲ ἀπὸ τοῦ πρεσβυτέρου ἀρξάμενος, ἕως ἦλθεν ἐπὶ τὸν νεώτερον. καὶ εὗρε τὸ κόνδυ ἐν τῷ μαρσίππῳ τοῦ βενιαμίν. καὶ διέρρηξαν τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ ἐπέθηκαν ἕκαστος τὸν μάρσιππον αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ὄνον αὐτοῦ, καὶ ἀπέστρεψαν εἰς τὴν πόλιν. εἰσῆλθε δὲ ἰούδας καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ πρὸς ἰωσήφ, ἔτι αὐτοῦ ὄντος ἐκεῖ. καὶ ἔπεσαν ἐναντίον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν. εἶπε δὲ αὐτοῖς ἰωσήφ, τί τὸ πρᾶγμα τοῦτο ἐποιήσατε; οὐκ οἴδατε, ὅτι οἰωνισμῷ οἰωνιεῖται ὁ ἄνθρωπος, οἷος ἐγώ; εἶπε δὲ ἰούδας, τί ἀντεροῦμεν τῷ κυρίῳ, ἢ τί λαλήσωμεν, ἢ τί δικαιωθῶμεν; ὁ δὲ θεὸς εὗρεν τὴν ἀδικίαν τῶν παίδων σου. ἰδοὺ ἐσμὲν οἰκέται τῷ κυρίῳ ἡμῶν, καὶ ἡμεῖς, καὶ παρ' ᾧ εὑρέθη τὸ κόνδυ. εἶπε δὲ ἰωσήφ, μή μοι γένοιτο ποιῆσαι τὸ ῥῆμα τοῦτο· ὁ ἄνθρωπος παρ' ᾧ εὑρέθη τὸ κόνδυ, αὐτὸς ἔσται μου παῖς. ὑμεῖς δὲ ἀνάβητε μετὰ σωτηρίας πρὸς τὸν πατέρα ὑμῶν. ἐγγίσας δὲ αὐτῷ ἰούδας εἶπεν, δέομαι κύριε, λαλησάτω

reduximus ad te de terra chanaan: quomodo furaremur de domo domini tui argentum aut aurum? apud quem inuentus fuerit scyphus seruorum tuorum: moriatur. et nos autem erimus domino nostro serui. ille autem dixit: et nunc sicut dicitis: sic erit. apud quem inuentus fuerit scyphus: erit meus seruus: vos autem eritis mundi. et festinauerunt: et deposuerunt vnusquisque saccum suum super terram: et aperuit vnusquisque saccum suum. scrutatus est autem a seniore incipiens: donec venit ad iuniorem. et inuenit scyphum in sacco beniamin. et diruperunt vestimenta sua: et imposuerunt vnusquisque saccum suum super asinum suum: et reuersi sunt in ciuitatem. ingressus est autem iudas et fratres eius ad ioseph: adhuc illo existente illic. et ceciderunt coram illo super terram. dixit autem illis ioseph: quid rem hanc fecistis: non scitis: quia augurio augurabitur homo: qualis ego? dixit autem iudas: quid respondebimus domino: aut quid loquemur: aut quid iustificabimur. at deus inuenit iniquitatem seruorum tuorum. ecce sumus serui domino nostro: et nos: et apud quem inuentus est scyphus. dixit autem ioseph: ne mihi sit facere verbum istud. homo apud quem inuentus est scyphus: ille erit meus seruus. vos autem ascendite cum salute ad patrem vestrum. appropinquans autem ei iudas dixit: oro domine: loquatur

C

reportauimus ad te de terra chanaan. Et quomodo consequens est: vt furati simus de domo domini tui aurum vel argentum. Apud quemcunque fuerit inuentum seruorum tuorum quod queris: moriatur: & nos erimus serui domini nostri. Qui dixit eis. Fiat iuxta vestram sententiam: Apud quemcunque fuerit inuentum: ipse sit seruus meus: vos autem eritis innoxii. Itaque festinato deponentes in terram saccos aperuerunt singuli. Quos scrutatus incipiens a maiore vsque ad minimum: inuenit cyphum in sacco beniamin. At illi scissis vestibus oneratisque rursum asinis reuersi sunt in oppidum. primusque iudas cum fratribus ingressus est ad ioseph. Necdum enim de loco abierat. Omnesque ante eum pariter in terram corruerunt. Quibus ille ait. Cur sic agere voluistis. An ignoratis quod non sit similis mei in augurandi scientia? Cui iudas. quid respondebimus inquit domino meo: vel quid loquemur: aut iuste poterimus obtendere. Deus inuenit iniquitatem seruorum tuorum. En omnes serui sumus domini mei: & nos: & apud quem inuentus est cyphus. Respondit ioseph. Absit a me: vt sic agam. Qui furatus est cyphum: ipse sit seruus meus: vos autem abite liberi ad patrem vestrum. Accedens autem propius iudas confidenter ait. Oro domine audi me: vt loquatur

השיבנו אליך מארץ כנען ואיך נגנב מבית אדניך כסף או זהב׃ אשר ימצא אתו מעבדיך ומת וגם אנחנו נהיה לאדני לעבדים׃ ויאמר גם עתה כדבריכם כן הוא אשר ימצא אתו יהיה לי עבד ואתם תהיו נקים׃ וימהרו ויורדו איש את אמתחתו ארצה ויפתחו איש אמתחתו׃ ויחפש בגדול החל ובקטן כלה וימצא הגביע באמתחת בנימן׃ ויקרעו שמלתם ויעמס איש על חמרו וישבו העירה׃ ויבא יהודה ואחיו ביתה יוסף והוא עודנו שם ויפלו לפניו ארצה׃ ויאמר להם יוסף מה המעשה הזה אשר עשיתם הלוא ידעתם כי נחש ינחש איש אשר כמני׃ ויאמר יהודה מה נאמר לאדני מה נדבר ומה נצטדק האלהים מצא את עון עבדיך הננו עבדים לאדני גם אנחנו גם אשר נמצא הגביע בידו׃ ויאמר חלילה לי מעשות זאת האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד ואתם עלו לשלום אל אביכם׃ ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני ידבר נא

שוב · גנב · מצא מות · היה · נקה מהר ירד · פתח · חפש · חלל מצא כלה · קרע · עמס שוב · בוא · נפל · פנה · עשה · כמו אמר · דבר צדק · חלל עשה · היה עלה · שלם נגש

Interp. chal.

אתיבנא לותך מארעא דכנען ואכדין נגנוב מבית רבונך מאנין דכסף או מאנין דדהב׃ דישתכח עמיה מעבדך ימות ואף אנחנא נהי לרבוני לעבדין׃ ואמר אף כען כפתגמיכון כן הוא דישתכח עמיה יהא לי עבדא ואתון תהון זכאין׃ ואוחיאו ואחיתו גבר טועניה לארעא ופתחו גבר טועניה׃ ובלש ברבא שרי ובזעירא שצי ואשתכח כלידא בטוענא דבנימין׃ ובזעו לבושיהון ורמו גבר על חמריה ותבו לקרתא׃ ועל יהודה ואחוהי לבית יוסף והוא עד כען תמן ונפלו קדמוהי על ארעא׃ ואמר להון יוסף מה עובדא הדא דעבדתון הלא ידעתון ארי בדקא מבדק גברא דכותי׃ ואמר יהודה מה נימר לרבוני מה נמליל ומה נזכי ומן קדם ייי אשתכח חובא דעבדך הא אנחנא עבדין לרבוני אף אנחנא אף דישתכח כלידא בידיה׃ ואמר חס לי מלמעבד דא גברא דאשתכח כלידא בידיה הוא יהא לי עבדא ואתון סקו לשלם לות אבוכון׃ וקריב לותיה יהודה ואמר בבעו רבוני ימליל כען

Transla. Chal.

retulimus ad te de terra chanaan: quomodo ergo furati essemus de domo domini tui vasa argentea aut vasa aurea: apud quemcunque de seruis tuis fuerit inuentus scyphus: moriatur: nos quoque erimus serui domino nostro. Et dixit. Etiam nunc iuxta sermones vestros ita est: apud quemcunque fuerit inuentus: erit mihi seruus: vos autem eritis innoxii. Et festinauerunt et deposuerunt vnusquisque saccum suum in terra: et aperuit vnusquisque saccum suum. Et scrutatus est: in maiore incepit: et in minore perfecit: et inuentus est scyphus in sacco beniamin. Et sciderunt vestimenta sua: et onerauerunt vnusquisque asinum suum: et reuersi sunt in ciuitatem. Et ingressus est iudas et fratres eius in domum ioseph: et ipse adhuc erat ibi. Et corruerunt coram eo in terram. Dixitque eis ioseph. Quid est hoc quod fecistis? Nesciebatis quod inuestigans inuestigaret vir sicut ego. Dixitque iudas. Quid dicemus domino meo: quid loquemur: aut quo iustificabimur. A facie enim dei inuentum est peccatum seruorum tuorum. Ecce sumus serui domino meo: tam nos quam ille in cuius manu inuentus est scyphus. Et ait absit a me hoc facere. Vir in cuius manu inuentus est scyphus erit mihi seruus: vos autem ascendite in pace ad patrem vestrum: et accessit ad eum iudas: et ait. Obsecro domine mi: vt loquatur nunc

Primitiua chal.

תוב גנב רבב · שכח מות הוה · הוה הוה זכה · אחא נחת רבב · שרי צדא ארמה · תוב קרא עול · אמר רבב מלל · זכה שכח · חוס עבד הוה · נסק

עַבְדְּךָ דָבָר בְּאָזְנֵי אֲדֹנִי וְאַל־יִחַר אַפְּךָ בְּעַבְדֶּךָ כִּי כָמוֹךָ כְּפַרְעֹה׃ אֲדֹנִי שָׁאַל אֶת־עֲבָדָיו לֵאמֹר הֲיֵשׁ־לָכֶם אָב אוֹ־אָח׃ וַנֹּאמֶר אֶל־אֲדֹנִי יֶשׁ־לָנוּ אָב זָקֵן וְיֶלֶד זְקֻנִים קָטָן וְאָחִיו מֵת וַיִּוָּתֵר הוּא לְבַדּוֹ לְאִמּוֹ וְאָבִיו אֲהֵבוֹ׃ וַתֹּאמֶר אֶל־עֲבָדֶיךָ הוֹרִדֻהוּ אֵלָי וְאָשִׂימָה עֵינִי עָלָיו׃ וַנֹּאמֶר אֶל־אֲדֹנִי לֹא־יוּכַל הַנַּעַר לַעֲזֹב אֶת־אָבִיו וְעָזַב אֶת־אָבִיו וָמֵת׃ וַתֹּאמֶר אֶל־עֲבָדֶיךָ אִם־לֹא יֵרֵד אֲחִיכֶם הַקָּטֹן אִתְּכֶם לֹא תֹסִפוּן לִרְאוֹת פָּנָי׃ וַיְהִי כִּי עָלִינוּ אֶל־עַבְדְּךָ אָבִי וַנַּגֶּד־לוֹ אֵת דִּבְרֵי אֲדֹנִי׃ וַיֹּאמֶר אָבִינוּ שֻׁבוּ שִׁבְרוּ־לָנוּ מְעַט־אֹכֶל׃ וַנֹּאמֶר לֹא נוּכַל לָרֶדֶת אִם־יֵשׁ אָחִינוּ הַקָּטֹן אִתָּנוּ וְיָרַדְנוּ כִּי־לֹא נוּכַל לִרְאוֹת פְּנֵי הָאִישׁ וְאָחִינוּ הַקָּטֹן אֵינֶנּוּ אִתָּנוּ׃ וַיֹּאמֶר עַבְדְּךָ אָבִי אֵלֵינוּ אַתֶּם יְדַעְתֶּם כִּי שְׁנַיִם יָלְדָה־לִּי אִשְׁתִּי׃ וַיֵּצֵא הָאֶחָד מֵאִתִּי וָאֹמַר אַךְ טָרֹף טֹרָף וְלֹא רְאִיתִיו עַד־הֵנָּה׃ וּלְקַחְתֶּם גַּם־אֶת־זֶה מֵעִם פָּנַי וְקָרָהוּ אָסוֹן וְהוֹרַדְתֶּם אֶת־שֵׂיבָתִי בְּרָעָה שְׁאֹלָה׃ וְעַתָּה כְּבֹאִי אֶל־עַבְדְּךָ

Primitiua heb.: חרה · מות יתר · נגד · ירד · שום · יכל · יסף ראה · פנה היה עלה · שוב · יכל ירד · אמר · ילד · יצא · אסן · ירד שוב רעע · בוא

tur seruus tuus verbũ in auribus tuis: & ne irascaris famulo tuo. Tu es enim post pharaonem dñs meus. Interrogasti prius seruos tuos: habetis patrẽ aut fratrem? & nos rñdimus tibi dño meo. Est nobis pater senex: & puer paruulus q in senectute illius natus est: cuius vterinus frater est mortuus: & ipsum solũ habet mater sua: pater vero tenere diligit eũ. Dixistiq; seruis tuis. Adducite eũ ad me: & ponã oculos meos sup illum. Suggessimus tibi dño meo: nõ pt puer relinquere patrẽ suũ. Si ẽ illũ dimiserit: morietur. Et dixisti seruis tuis. Nisi venerit frater vester minimus vobiscũ: nõ videbitis amplius faciẽ meã. Cũ ergo ascẽdissemus ad famulũ tuũ patrẽ nostrũ: narrauimus ei oĩa q̃ locutus ẽ dominus meus. Et dixit pr noster. Reuertimini & emite nobis parum tritici. Cui diximus. nõ possumus ire. Si frater noster minimus descẽderit nobiscũ: pficiscemur sil: alioquin illo absente nõ audemus videre faciẽ viri. Ad ille rñdit. Vos scitis q duos genuerit mihi vxor mea. Egressus est vnus: & dixistis: bestia deuorauit eũ: & hucusq; nõ cõparet. Si tuleritis & istum: & aliquid ei in via contigerit: deducetis canos meos cum merore ad inferos. Igitur si intrauero ad seruum tuum

seruus tuus verba coram te: et ne irascaris

ὁ παῖς σου ῥῆμα ἐναντίον σου, καὶ μὴ θυμωθῇς τῷ παιδί σου, ὅτι σὺ εἶ μετὰ φαραώ. κύριε, σὺ ἠρώτησας τοὺς παῖδάς σου, λέγων, εἰ ἔχετε πατέρα, ἢ ἀδελφόν. καὶ εἴπαμεν τῷ κυρίῳ, ἔστιν ἡμῖν πατὴρ πρεσβύτερος, καὶ παιδίον γήρως νεώτερον αὐτῷ, καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἀπέθανεν, αὐτὸς δὲ μόνος ὑπελείφθη τῇ μητρὶ αὐτοῦ, ὁ δὲ πατὴρ αὐτὸν ἠγάπησεν. εἶπας δὲ τοῖς παισί σου, καταγάγετε αὐτὸν πρός με, καὶ ἐπιμελοῦμαι αὐτοῦ. καὶ εἴπαμεν τῷ κυρίῳ, οὐ δυνήσεται τὸ παιδίον καταλιπεῖν τὸν πατέρα αὐτοῦ, ἐὰν δὲ καταλίπῃ τὸν πατέρα, ἀποθανεῖται. σὺ δὲ εἶπας τοῖς παισί σου, ἐὰν μὴ καταβῇ ὁ ἀδελφὸς ὑμῶν ὁ νεώτερος μεθ' ὑμῶν, οὐ προσθήσεσθε ἔτι ἰδεῖν τὸ πρόσωπόν μου. ἐγένετο δὲ ἡνίκα ἀνέβημεν πρὸς τὸν παῖδά σου πατέρα ἡμῶν, ἀπηγγείλαμεν αὐτῷ τὰ ῥήματα τοῦ κυρίου ἡμῶν. εἶπε δὲ ὁ πατὴρ ἡμῶν, βαδίσατε πάλιν, ἀγοράσατε ἡμῖν μικρὰ βρώματα. ἡμεῖς δὲ εἴπαμεν, οὐ δυνησόμεθα καταβῆναι. ἀλλ' εἰ μὲν ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν ὁ νεώτερος καταβαίνει μεθ' ἡμῶν, καταβησόμεθα. οὐ γὰρ δυνησόμεθα ἰδεῖν τὸ πρόσωπον τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν τοῦ νεωτέρου μὴ ὄντος μεθ' ἡμῶν. εἶπε δὲ ὁ παῖς σου ὁ πατὴρ ἡμῶν πρὸς ἡμᾶς, ὑμεῖς γινώσκετε ὅτι δύο ἔτεκέ μοι ἡ γυνή. καὶ ἐξῆλθεν ὁ εἷς ἀπ' ἐμοῦ, καὶ εἴπατε, ὅτι θηριόβρωτος γέγονεν, καὶ οὐκ εἶδον αὐτὸν ἄχρι νῦν. ἐὰν οὖν λάβητε καὶ τοῦτον ἐκ προσώπου μου, καὶ συμβῇ αὐτῷ μαλακία ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ κατάξετέ μου τὸ γῆρας μετὰ λύπης εἰς ᾅδου. νῦν οὖν ἐὰν εἰσπορεύωμαι πρὸς τὸν παῖδά σου

seruo tuo: qz tu es post pharaonẽ dñe. tu interrogasti seruos tuos: dicẽs: si habetis pfz: aut frẽm. et diximus dño: est nob pf senior: et puer senectutis iunior illi: et frat eius mortuus ẽ: ipẽ at solus relictus ẽ mri sue: at pf eũ dilerit. dixisti at seruis tuis: aducite eũ ad me: et curã habebo illius. et diximus dño meo. nõ poterit puer relinquere pfz suũ: si at reliquerit pfz: morietur. tu at dixisti seruis tuis: si nõ descẽderit frater vr iunior vobiscũ: nõ adijcietis videre faciẽ meã. factũ ẽ at qñ ascẽdimus ad seruũ tuũ pfz nrm: nũciauimus ei verba dñi nri. dixit at pf noster: ite rursũ: emite nobis paucas escas. nos at diximus: nõ poterim descẽdere. sz si frater nr iunior descẽderit nobiscũ: descẽdemus. nõ. n. poterimus videre faciẽ hois: fratre nro iuniore nõ existẽ nobiscũ. dixit at seruus tuus pf nr ad nos: vos scitis: qz duos pepit mihi vxor. et egressus ẽ vnus a me: et dixistis: qz a bestia deuoratus est: et nõ vidi eũ vsq nũc. si ergo tuleritis et hũc ex facie mea: et acciderit ei lãgor in via: et deducetis meã senectutẽ cũ tristitia ad iferos. nũc ergo si intrauero ad seruũ tuũ

3.43.a · 3.37.d

Transla. Chal.

עַבְדָּךְ פִּתְגָמָא קֳדָם רִבּוֹנִי וְלָא יִתְקוֹף רוּגְזָךְ בְּעַבְדָּךְ אֲרֵי כְּפַרְעֹה כֵּן אַתְּ׃ רִבּוֹנִי שְׁאֵיל יָת עַבְדּוֹהִי לְמֵימַר הַאִית לְכוֹן אַבָּא אוֹ אֲחָא׃ וַאֲמַרְנָא לְרִבּוֹנִי אִית לַנָא אַבָּא סָבָא ...

Primitiua chal.

רבב · אמר שוב · מות · שאר · נחת · שוי · רבב · שבק · מות · נחת · יסף · חזא · חיה · יכל · נחת · אזל · קטל · חזא · דבר · ערע · נחת · שוב · ברש · אתא

Interp. chal.

seruus tuus verbũ corã dño meo: & non irascaf furor tuus sup seruũ tuũ: qm talis es tu sicut pharao. Dñs meus interrogauit seruos suos: dicens. Num habetis patrem aut fratrẽ? Et diximus dño meo. Est nobis pater senex & filius senectutis paruulus: frater autẽ eius mortuus est: & remãsit solus ipse mri sue: & pater eius dilerit eum: et dixisti seruis tuis: deducite eũ ad me: & ponã oculũ meũ sup eum. Diximusq; dño meo nõ potest puer relinq̃re patrẽ suũ: si aũt reliquerit patrẽ suũ morietur. Et dixisti seruis tuis. Non videatis vltra faciẽ meã: si non descenderit frater vr minimus vobiscũ. Et factũ est cum ascendimus ad seruum tuum patrẽ nrm: narrauimus ei verba dñi mei. Dixitq; pater nr. reuertimini: emite nobis modicũ frumẽti. Et diximus. Nõ possum descendere: si ierit frater nr minimus nobiscũ descẽdemus: qm nõ possumus videre faciẽ viri: si fr nr minimus nõ ierit nobiscũ. Dixitq; nobis pf nr famus tuus. Vos scitis q̃ duos pepit mihi vxor mea. Egressusq; ẽ vnus a me: & dixi occisione occisus est: & nõ vidi eũ vsq; in pñs. & si tuleritis hũc a facie mea: & acciderit ei mors: deducetis canicie meã cũ afflictione ad inferos. Et nũc cũ venero ad seruũ tuũ

pfm at nfm: et puer nõ fuerit nobiscũ: at aĩa illius pẽdet ex aĩa huius: et erit cũ viderit ipẽ nõ existẽ puerũ nobiscũ: morietur. & deducẽt serui tui senectutẽ serui tui pfis at nri cũ tristitia ad iferos. ipse. n. seruus tuus suscepit puerũ a pfe meo: dicẽs: si nõ adduxero illũ ad te: peccãs ero erga prem oibus diebus. nũcergo manebo tibi seruus p puero: domestic9 dñi mei. at puer ascẽdat cũ fratribus suis. quõ. n. ascẽdã ad pfz: puero nõ existẽ nobiscũ? vt nõ videã mala: q̃ inueniẽt prem meũ.

πατέρα δὲ ἡμῶν, καὶ τὸ παιδίον μὴ ᾖ μεθ' ἡμῶν, ἡ δὲ ψυχὴ αὐτοῦ ἐκκρέμαται ἐκ τῆς τούτου ψυχῆς, καὶ ἔσται ἐν τῷ ἰδεῖν αὐτὸν μὴ ὂν τὸ παιδίον μεθ' ἡμῶν, τελευτήσει, καὶ κατάξουσιν οἱ παῖδές σου τὸ γῆρας τοῦ παιδός σου πατρὸς δὲ ἡμῶν μετὰ λύπης εἰς ᾅδου. ὁ γὰρ παῖς σου ἐκδέδεκται τὸ παιδίον παρὰ τοῦ πατρός μου, λέγων, ἐὰν μὴ ἀγάγω αὐτὸν πρὸς σέ, ἡμαρτηκὼς ἔσομαι πρὸς τὸν πατέρα πάσας τὰς ἡμέρας. νῦν οὖν παραμενῶ σοι παῖς ἀντὶ τοῦ παιδίου, οἰκέτης τοῦ κυρίου μου. τὸ δὲ παιδίον ἀναβήτω μετὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ. πῶς γὰρ ἀναβήσομαι πρὸς τὸν πατέρα, τοῦ παιδίου μὴ ὄντος μεθ' ἡμῶν; ἵνα μὴ ἴδω τὰ κακά, ἃ εὑρήσει τὸν πατέρα μου.

Ca. 45.

Et nõ potuit ioseph tolerare oẽs assistẽtes ei. sed dixit: emittite oẽs a me. et nõ astitit nullus ioseph: qñ notus factꝰ ẽ fratribus suis. et misit vocẽ cũ fletu. audierũt at oẽs egyptij. et audibile fuit in domũ pharaõis. dixit at ioseph ad fratres suos: ego sũ ioseph: adhuc pf meus viuit. et nõ poterãt fratres eius rñdere ei. turbati sũt. n. dixit at ioseph ad fratres suos: appropiqte ad me. et appropiqrũt. et ait: ego sũ ioseph frater vr: quẽ vẽdidistis in egyptũ. nũc ergo ne cõtristemini: neq; durũ vide atur vobis: q vẽdidistis me huc: in. n. vitã misit me deꝰ ante vos. hic. n. scdo ann9 famis

Καὶ οὐκ ἠδύνατο ἰωσὴφ ἀνέχεσθαι πάντων τῶν παρεστηκότων αὐτῷ, ἀλλ' εἶπεν, ἐξαποστείλατε πάντας ἀπ' ἐμοῦ. καὶ οὐ παρειστήκει οὐδεὶς τῷ ἰωσὴφ ἡνίκα ἀνεγνωρίζετο τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ. καὶ ἀφῆκε φωνὴν μετὰ κλαυθμοῦ. ἤκουσαν δὲ πάντες οἱ αἰγύπτιοι, καὶ ἀκουστὸν ἐγένετο εἰς τὸν οἶκον φαραώ. εἶπε δὲ ἰωσὴφ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, ἐγώ εἰμι ἰωσήφ, ἔτι ὁ πατήρ μου ζῇ; καὶ οὐκ ἠδύναντο οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἀποκριθῆναι αὐτῷ, ἐταράχθησαν γάρ. εἶπε δὲ ἰωσὴφ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, ἐγγίσατε πρός με. καὶ ἤγγισαν. καὶ εἶπεν, ἐγώ εἰμι ἰωσὴφ ὁ ἀδελφὸς ὑμῶν, ὃν ἀπέδοσθε εἰς αἴγυπτον. νῦν οὖν μὴ λυπεῖσθε, μηδὲ σκληρὸν φανήτω ὑμῖν, ὅτι ἀπέδοσθέ με ὧδε. εἰς γὰρ ζωὴν ἀπέστειλέ με ὁ θεὸς ἔμπροσθεν ὑμῶν. τοῦτο γὰρ δεύτερον ἔτος λιμὸς

3.43.b · 3.43.c · 3.43.d · Infra. 50.c.

patrẽ nostrum & puer defuerit: cum aĩa illius ex huius aĩa depẽdeat: videritq; eũ non esse nobiscum: morietur: & deducent famuli tui canos eius cum dolore ad iferos. Ego proprie seruus tuus sim: q in meã hũc recepi fide: & spopõdi dicẽs. Nisi reduxero eũ: pcti reus ero in patrem omni tempore. Manebo itaq; seruus tuus pro puero in ministerio dñi mei: & puer ascẽdat cum fratribus suis. Nõ enim possũ redire ad prem absente puero: ne calamitatis q oppressura est prem meũ: testis assistam.

Non se poterat vltra cohibere Ioseph multis corã astãtibus. vñ precepit vt egrederẽtur cũcti foras: & nullus interesset alienus agnitioni mutue. Eleuauitq; vocẽ cũ fletu: quã audierũt egyptii: omnisq; domus pharaonis: & dixit fratribus suis. Ego sũ ioseph. adhuc pr meus viuit? Non poterãt rñdere fratres nimio terrore perterriti. Ad quos ille clemẽter accedite inquit ad me. Et cũ accessissent ppe: ego sũ ait ioseph frater vester: quẽ vendidistis in egyptũ. Nolite pauere: neq; vobis durũ esse videatur: q vendidistis me in his regionibus. Pro salute eiũ misit me deus añ vos i egyptũ. Biẽniũ est ei q cepit fames

אָבִי וְהַנַּעַר אֵינֶנּוּ אִתָּנוּ וְנַפְשׁוֹ קְשׁוּרָה בְנַפְשׁוֹ׃ וְהָיָה כִּרְאוֹתוֹ כִּי־אֵין הַנַּעַר וָמֵת וְהוֹרִידוּ עֲבָדֶיךָ אֶת־שֵׂיבַת עַבְדְּךָ אָבִינוּ בְּיָגוֹן שְׁאֹלָה׃ כִּי עַבְדְּךָ עָרַב אֶת־הַנַּעַר מֵעִם אָבִי לֵאמֹר אִם־לֹא אֲבִיאֶנּוּ אֵלֶיךָ וְחָטָאתִי לְאָבִי כָּל־הַיָּמִים׃ וְעַתָּה יֵשֶׁב־נָא עַבְדְּךָ תַּחַת הַנַּעַר עֶבֶד לַאדֹנִי וְהַנַּעַר יַעַל עִם־אֶחָיו׃ כִּי־אֵיךְ אֶעֱלֶה אֶל־אָבִי וְהַנַּעַר אֵינֶנּוּ אִתִּי פֶּן אֶרְאֶה בָרָע אֲשֶׁר יִמְצָא אֶת־אָבִי׃

Cap. xlv.

וְלֹא־יָכֹל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק לְכֹל הַנִּצָּבִים עָלָיו וַיִּקְרָא הוֹצִיאוּ כָל־אִישׁ מֵעָלָי וְלֹא־עָמַד אִישׁ אִתּוֹ בְּהִתְוַדַּע יוֹסֵף אֶל־אֶחָיו׃ וַיִּתֵּן אֶת־קֹלוֹ בִּבְכִי וַיִּשְׁמְעוּ מִצְרַיִם וַיִּשְׁמַע בֵּית פַּרְעֹה׃ וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אֶחָיו אֲנִי יוֹסֵף הַעוֹד אָבִי חָי וְלֹא־יָכְלוּ אֶחָיו לַעֲנוֹת אֹתוֹ כִּי נִבְהֲלוּ מִפָּנָיו׃ וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אֶחָיו גְּשׁוּ־נָא אֵלַי וַיִּגָּשׁוּ וַיֹּאמֶר אֲנִי יוֹסֵף אֲחִיכֶם אֲשֶׁר־מְכַרְתֶּם אֹתִי מִצְרָיְמָה׃ וְעַתָּה אַל־תֵּעָצְבוּ וְאַל־יִחַר בְּעֵינֵיכֶם כִּי־מְכַרְתֶּם אֹתִי הֵנָּה כִּי לְמִחְיָה שְׁלָחַנִי אֱלֹהִים לִפְנֵיכֶם׃ כִּי־זֶה שְׁנָתַיִם הָרָעָב

Primitiua heb.: קשר · מות · ירד · יגה · בוא · יום · ישב · עלה · ראה רוע · מצא · אפק · נצב · קרא · יצא · ידע · נתן · קול · בכה · שמע · אמר · חיה · ענה · בהל · פנה · נגש · מכר · עצב · חרה · חיה · שנה

Transla. Chal.

אַבָּא וְעוּלֵימָא לֵיתוֹהִי עִמַּנָא וְנַפְשֵׁיהּ חֲבִיבָה לֵיהּ כְּנַפְשֵׁיהּ׃ וִיהֵי כַּד יֶחְזֵי אֲרֵי לֵית עוּלֵימָא וִימוּת ...

Ca. xlv.

וְלָא יְכִיל יוֹסֵף לְאִתְחַסָּנָא לְכֹל דְּקָיְמִין עִלּוֹהִי וּקְרָא אַפִּיקוּ כָל אֱנָשׁ מִלְוָתִי ...

Transla. Chal.

patrẽ meũ: & puer non fuerit nobiscũ: et aĩa eius est ei dilecta sicut aĩa sua: cũq; viderit q puer nõ est nobiscum: morietur. Et deducent serui tui caniciẽ pris nri serui tui cum merore ad inferos. Seruus eni tuus spopõdit pro puero apud patrẽ meũ: dicens. Si nõ reduxero eum tibi: ero q peccati reus in patrẽ meũ oibus diebus. Et nũc maneat obsecro seruus tu9 pro puero in seruitute dñi mei: & puer ascẽdat cũ fribus suis. Quõ potero ascẽdere ad patrem meũ: puero non existente mecũ: ne videã malũ qd inueniet patrẽ meũ. Ca. 45.

Et nõ poterat ioseph sustinere omnes existẽtes apud eũ: & clamauit: educite oẽs hoĩes a me. et nullus stetit cũ eo: qñ agnitus ẽ ioseph a fribus suis. Et leuauit vocẽ suã cum fletu: et audierũt egyptiani: audiuitq; domus pharaonis. Dixitq; ioseph fratribus suis. Ego sum ioseph: nunqd adhuc pater me9 viuit? Et non poterãt fratres eius respondere ei verbum: quonĩa turbati erant corã eo. Dixitq; ioseph fratribus suis. Accedite nunc ad me: & accesserunt: & ait. Ego sum ioseph frater vester: quẽ vendidistis in egyptũ. Et nũc nolite cõtristari: neq; displiceat in oculis vestris q vẽdidistis me huc: quonĩa in sustentatione misit me dñs ante vos. Quoniam duo anni famis

Primitiua chla.

הוה חזא · עלם מות · שוב · דוה ערב אמר · אתא הוה חטא · רבב נסק · כרש שבק חסן · קום נפק ידע · קול בכה · קום תוב בהל · נסס זבן · קום תרי שנה

בְּקֶרֶב הָאָרֶץ וְעוֹד חָמֵשׁ שָׁנִים
אֲשֶׁר אֵין חָרִישׁ וְקָצִיר: וַיִּשְׁלָחֵנִי
אֱלֹהִים לִפְנֵיכֶם לָשׂוּם לָכֶם
שְׁאֵרִית בָּאָרֶץ וּלְהַחֲיוֹת לָכֶם
לִפְלֵיטָה גְּדֹלָה: וְעַתָּה לֹא אַתֶּם
שְׁלַחְתֶּם אֹתִי הֵנָּה כִּי הָאֱלֹהִים
וַיְשִׂימֵנִי לְאָב לְפַרְעֹה וּלְאָדוֹן לְכָל
בֵּיתוֹ וּמֹשֵׁל בְּכָל אֶרֶץ מִצְרָיִם:
מַהֲרוּ וַעֲלוּ אֶל אָבִי וַאֲמַרְתֶּם
אֵלָיו כֹּה אָמַר בִּנְךָ יוֹסֵף שָׂמַנִי
אֱלֹהִים לְאָדוֹן לְכָל מִצְרָיִם רְדָה
אֵלַי אַל תַּעֲמֹד: וְיָשַׁבְתָּ בְאֶרֶץ גֹּשֶׁן
וְהָיִיתָ קָרוֹב אֵלַי אַתָּה וּבָנֶיךָ וּבְנֵי
בָנֶיךָ וְצֹאנְךָ וּבְקָרְךָ וְכָל אֲשֶׁר
לָךְ: וְכִלְכַּלְתִּי אֹתְךָ שָׁם כִּי עוֹד
חָמֵשׁ שָׁנִים רָעָב פֶּן תִּוָּרֵשׁ אַתָּה
וּבֵיתְךָ וְכָל אֲשֶׁר לָךְ: וְהִנֵּה עֵינֵיכֶם
רֹאוֹת וְעֵינֵי אָחִי בִנְיָמִין כִּי פִי
הַמְדַבֵּר אֲלֵיכֶם: וְהִגַּדְתֶּם לְאָבִי
אֶת כָּל כְּבוֹדִי בְּמִצְרַיִם וְאֵת כָּל
אֲשֶׁר רְאִיתֶם וּמִהַרְתֶּם וְהוֹרַדְתֶּם
אֶת אָבִי הֵנָּה: וַיִּפֹּל עַל צַוְּארֵי
בִנְיָמִן אָחִיו וַיֵּבְךְּ וּבִנְיָמִן בָּכָה עַל
צַוָּארָיו: וַיְנַשֵּׁק לְכָל אֶחָיו וַיֵּבְךְּ
עֲלֵהֶם וְאַחֲרֵי כֵן דִּבְּרוּ אֶחָיו אִתּוֹ:
וְהַקֹּל נִשְׁמַע בֵּית פַּרְעֹה לֵאמֹר
בָּאוּ אֲחֵי יוֹסֵף וַיִּיטַב בְּעֵינֵי

Primitiua heb. (margin): חָרַשׁ קָצַר שָׁלַח · שִׂים · חָיָה · פָּלַט · שׂוּם · עָלָה · יָרַד · עָמַד · יָשַׁב · הָיָה קָרַב · יָרַשׁ · רָאָה פָּה · דָּבַר נָגַד · יָרַד · נָפַל צַוָּר · בָּכָה · נָשַׁק · קוֹל שָׁמַע · בּוֹא יָטַב

in terra esse: & adhuc quinque anni restant: quibus nec arari poterit nec meti. Premisitque me deus: vt reseruemini super terrā: & escas ad viuendū habere possitis. Non vestro consilio: sed dei voluntate huc missus sum: qui fecit me quasi prem pharaōis: & dñm vniuerse domus eius ac pricipē in oī terra egypti. Festinate & ascēdite ad patrem meum: & dicetis ei. hec mādat filius tuus ioseph. Deus fecit me dñm vniuerse terre egypti. Descende ad me ne moreris: & habitabis in terra iesse. Erisque iuxta me tu & filii tui & filii filiorū tuorū: oues tue & armēta tua & vniuersa q̄ possides: ibique te pascā. Adhuc enim quinque anni residui sūt famis: ne & tu pereas & oīs domus tua: & oīa q̄ possides. En oculi vrī & oculi fris mei beniamin vidēt q̄ os meū loquatur ad vos. Nunciate patri meo vniuersam gloriā meā: & cuncta que vidistis in egypto. Festinate & adducite eū ad me. Cunque āplexatus cecidisset in collū beniamin fris sui fleuit: illo quoque siliter flēte sup collū eius. Osculatusque est Ioseph oēs frēs suos: & plorauit sup singulos. Post q̄ ausi sūt loq ad eū. Auditūque est & celebri sermōe vulgatū in aula regis venerūt fratres ioseph. Et gauisus

ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἔτι λοιπὰ πέντε ἔτη, ἐν οἷς οὐκ ἔσται
super terrā. et adhuc reliqui quinque āni: i quibus non erit
ἀροτρίασις, οὐδὲ ἄμητος. ἀπέστειλε γάρ με ὁ θεὸς ἔμπροσ-
aratio: neque messis. misit .n. me deus ante
θεν ὑμῶν, ὑπολείπεσθαι ὑμῖν κατάλειμμα ἐπὶ τῆς
te vos: vt relinquerētur vobis relique sup
γῆς, καὶ ἐκθρέψαι ὑμῶν κατάλειψιν μεγάλην. νῦν οὖν
terrā: et enutrire vobis relictas magnas. nūc ergo
οὐχ ὑμεῖς με ἀπεστάλκατε ὧδε, ἀλλ' ὁ θεός. καὶ ἐποίη-
nō vos me misistis huc: sed deus. et fecit
σέ με ὡς πατέρα φαραώ, καὶ κύριον παντὸς τοῦ οἴκου αὐτοῦ, καὶ
me q̄si pr̄ez pharaōis: et dñm totius domꝰ eius: et
ἄρχοντα πάσης γῆς αἰγύπτου. σπεύσαντες οὖν ἀνά-
pricipē totius terre egypti. festinātes igitur ascē
βητε πρὸς τὸν πατέρα μου, καὶ εἴπατε αὐτῷ, τάδε λέγει
dite ad prēz meū: et dicite ei. hec dicit
ὁ υἱός σου ἰωσήφ, ἐποίησέ με ὁ θεὸς κύριον πάσης τῆς γῆς
filiꝰ tuus ioseph: fecit me deus dñm totiꝰ terre
αἰγύπτου. κατάβηθι οὖν πρὸς με, καὶ μὴ μείνῃς, καὶ κατοι-
egypti. ascēde ergo ad me: et nō moreris: et habi
κήσεις ἐν γῇ γεσὲμ ἀραβίας, καὶ ἔσῃ ἐγγύς μου σὺ καὶ οἱ υἱοί σου
tabis in tra gesem: et eris iuxta me tu et filij tui
καὶ οἱ υἱοὶ τῶν υἱῶν σου, τὰ πρόβατά σου καὶ οἱ βόες σου,
et filij filiorū tuorū: oues tue et boues tue:
καὶ ὅσα σοί ἐστι. καὶ ἐκθρέψω σε ἐκεῖ. ἔτι γὰρ πέντε
et q̄cūque tibi sūt. et pascā te ibi. adhuc.n. quinque
ἔτη λιμός, ἵνα μὴ ἐκτριβῇς σὺ καὶ οἱ υἱοί σου, καὶ πάντα
āni famis. vt nō deleāris tu et filij tui: et oīs
τὰ ὑπάρχοντά σου. ἰδοὺ οἱ ὀφθαλμοὶ ὑμῶν βλέπου-
substantia tua. ecce oculi vestri vidēt
σιν, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ βενιαμὶν τοῦ ἀδελφοῦ μου, ὅτι
et oculi beniamin fratris mei: q̄
τὸ στόμα μου τὸ λαλοῦν πρὸς ὑμᾶς. ἀπαγγείλατε
os meū loquēs ad vos. nūciate
οὖν τῷ πατρί μου πᾶσαν τὴν δόξαν μου τὴν
ergo prī meo oēm gloriā meā
ἐν αἰγύπτῳ καὶ ὅσα εἴδετε. καὶ ταχύναντες κα-
in egypto: et q̄cūque vidistis. et festinātes de
ταγάγετε τὸν πατέρα μου ὧδε. καὶ ἐπιπεσὼν ἐπὶ
ducite prēm meū huc. et cadēs sup
τὸν τράχηλον βενιαμὶν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ,
collū beniami fris sui: fle
ἔκλαυσεν ἐπ' αὐτῷ. καὶ βενιαμὶν ἔκλαυσεν ἐπὶ τοῦ
uit sup eū. et beniami fleuit sup
τραχήλου αὐτοῦ. καὶ καταφιλήσας πάντας τοὺς
collū eius. et osculatus oēs
ἀδελφοὺς αὐτοῦ, ἔκλαυσεν ἐπ' αὐτοῖς. καὶ μετὰ
fratres suos: fleuit sup eos. et post
ταῦτα ἐλάλησαν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ πρὸς αὐτόν. καὶ
hec locuti sūt fratres eius ad eum. et
διεβοήθη ἡ φωνὴ εἰς τὸν οἶκον φαραώ, λέγοντες,
diuulgata ē vox in domū pharaonis dicētes: ve
ἥκασιν οἱ ἀδελφοὶ ἰωσήφ. ἐχάρη δὲ
nerūt fratres ioseph. gauisus ē āt

Primitiua chal.

שְׁוָה · רְבַב · שְׁוֵר · אֲתָא נְסַב אֲמַר · נְחַת · יְתַב · הֲוָה · זוּן · שְׁנָא · סְכַן · חֲזָא · מַלֵּל · חֲזָא · אֲתָא · נְחַת · בְּכָה · צְוַר · קוֹל · שְׁמַע · אֲמַר · אֲתָא

Interp. chal.

sunt trāsacti in medio terre: et adhuc quinque anni remanēt: in quibus nō erit seminatio nec messis. Et misit me deus ante vos: vt poneret vobis reliquias in terra: et vt sustētaret vos liberatiōe magna. Et nūc nō vos misistis me huc: sed a deo missus sum: et posuit me in patrē pharaonis: et in dñm oībus viris domꝰ sue: et dñatorē in vniuersa terra egypti. Festinate et ascēdite ad pr̄ez meū: et dicetis ei. Hec dicit filius tuus ioseph: posuit me deꝰ in dñm oībus egyptijs: descēde ad me: ne moreris. Habitabisque in terra gesen: et eris iuxta me tu et filij tui et filij filiorū tuorū et oues tue et boues tui et vniuersa q̄ habes: et nutriā te ibi. q̄m adhuc quinque anni restāt famis: ne forte penuriā patiaris tu et viri domus tue et vniuersa q̄ habes. Et ecce oculi vestri vidēt et oculi fris mei beniamin q̄d vrā lingua ego loquor vobiscū. Et nūciabitis pr̄i meo vniuersam gloriā meā quā habeo in egypto: et oīa que vidistis: festinabitisque et deducetis pr̄ez meū huc: et ruit sup ceruicē beniamin fris sui et fleuit. Beniamin quoque fleuit sup ceruicē eiꝰ. Et osculatꝰ est oēs frēs suos: et fleuit sup eos: et postea locuti sūt frēs eius cū eo: et rumor auditus ē in domo pharaōis dicēdo. venerūt frēs ioseph: et placuit i oculis

Transla. Chal.

בְּגוֹ אַרְעָא וְעוֹד חָמֵשׁ שְׁנִין דְּלֵית זְרוֹעָא וַחֲצָדָא: וְשַׁלְחַנִי יְיָ קֳדָמֵיכוֹן לְשַׁוָּאָה לְכוֹן שְׁאָרָא בְּאַרְעָא וּלְקַיָּמָא לְכוֹן לְשֵׁיזָבָא רַבָּא: וּכְעַן לָא אַתּוּן שְׁלַחְתּוּן יָתִי הָכָא אֱלָהֵין מִן קֳדָם יְיָ וְשַׁוְּיַנִי לְאַבָּא לְפַרְעֹה וּלְרִבּוֹן לְכָל אֱנָשׁ בֵּיתֵיהּ וְשַׁלִּיט בְּכָל אַרְעָא דְּמִצְרָיִם: אוֹחוּ וְסַקוּ לְוָת אַבָּא וְתֵימְרוּן לֵיהּ כִּדְנַן אֲמַר בְּרָךְ יוֹסֵף שַׁוְּיַנִי יְיָ לְרִבּוֹן לְכָל מִצְרָאֵי חוּת לְוָתִי לָא תִתְעַכַּב: וְתִתֵּיב בְּאַרְעָא דְגֹשֶׁן וּתְהֵי קָרִיב לִי אַתְּ וּבְנָךְ וּבְנֵי בְנָךְ וְעָנָךְ וְתוֹרָךְ וְכָל דִּילָךְ: וַאֲזוּן יָתָךְ תַּמָּן אֲרֵי עוֹד חָמֵשׁ שְׁנִין כַּפְנָא דִּלְמָא תִתְמַסְכַּן אַתְּ וֶאֱנָשׁ בֵּיתָךְ וְכָל דִּילָךְ: וְהָא עֵינֵיכוֹן חָזְיָן וְעֵינֵי אָחִי בִנְיָמִין אֲרֵי בְלִישָׁנְכוֹן אֲנָא מְמַלֵּיל עִמְּכוֹן: וּתְחַוּוֹן לְאַבָּא יָת כָּל יְקָרִי בְּמִצְרַיִם וְיָת כָּל דַּחֲזֵיתוּן וְתוֹחוּן וְתַחֲתוּן יָת אַבָּא הָכָא: וּנְפַל עַל צַוְּארֵי בִנְיָמִין אֲחוּהִי וּבְכָא וּבִנְיָמִין בְּכָא עַל צַוְּארֵיהּ: וְנַשֵּׁיק לְכָל אֲחוֹהִי וּבְכָא עֲלֵיהוֹן וּבָתַר כֵּן מַלִּילוּ אֲחוֹהִי עִמֵּיהּ: וְקָלָא אִשְׁתְּמַע בֵּית פַּרְעֹה לְמֵימַר אֲתוֹ אֲחוֹהִי דְיוֹסֵף וּשְׁפַר בְּעֵינֵי

φαραὼ καὶ ἡ θεραπεία αὐτοῦ. εἶπε δὲ φαραὼ τῷ
pharao: et familia eius. dixit āt pharao
ἰωσήφ, εἰπὸν τοῖς ἀδελφοῖς σου, τοῦτο ποιή-
ioseph: dic fratribus tuis: hoc facite:
σατε, γεμίσατε τὰ φορεῖα ὑμῶν σίτου, καὶ ἀ-
implete vehicula vrā tritico: et abite
πέλθετε εἰς γῆν χαναάν. καὶ παραλαβόντες τὸν
in terrā chanaā. et assumētes
πατέρα ὑμῶν, καὶ τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν, ἥκατε
prēm vrm: et substātias vrās: venite
πρός με. καὶ δώσω ὑμῖν πάντων τῶν ἀγαθῶν αἰ-
ad me. et dabo vobis oibus bonis egypti.
γύπτου. καὶ φάγεσθε τὸν μυελὸν τῆς γῆς. σὺ δὲ
et comedetis medullā terre. tu āt
ἔντειλαι ταῦτα, λαβεῖν αὐτοῖς ἁμάξας ἐκ γῆς
precipe hec: accipere ipos currus ex tra
αἰγύπτου τοῖς παιδίοις ὑμῶν, καὶ ταῖς γυναιξίν.
egypti filijs vris: et vxoribꝰ.
καὶ ἀναλαβόντες τὸν πατέρα ὑμῶν, παραγίνεσθε.
et assumētes prēm vrm: aduenite.
καὶ μὴ φείσησθε τοῖς ὀφθαλμοῖς τῶν ἀποσκευῶν ὑ-
et ne parcatis oculis supellectilibꝰ vestris:
μῶν. τὰ γὰρ πάντα ἀγαθὰ αἰγύπτου ὑμῖν ἔσαι.
nā oīa bona egypti vobis erūt. fecerūt āt sic
ἐποίησαν δὲ οὕτως οἱ υἱοὶ ἰσραήλ. ἔδωκε δὲ ἰωσήφ
filij israel. dedit āt ioseph
αὐτοῖς ἁμάξας κατὰ τὰ εἰρημένα ὑπὸ φαραὼ τοῦ βα-
eis currus scdm dicta a pharaone rege.
σιλέως. καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ἐπισιτισμὸν εἰς τὴν ὁ-
et dedit illis cibaria in via:
δόν. καὶ πᾶσιν ἔδωκε δισσὰς στολάς. τῷ δὲ βενια-
et oibꝰ dedit duplices stolas. at beniamin
μὶν ἔδωκε τριακοσίους χρυσοῦς, καὶ πέντε ἐξαλ-
dedit trecentos aureos: et quinque mutatorias
λασσούσας στολάς. καὶ τῷ πατρὶ αὐτοῦ ἀπέστειλε
stolas. et patri suo misit
κατὰ τὰ αὐτά, καὶ δέκα ὄνους αἴροντας ἀπὸ
sm ipsa: et decē asinos ferentes de oibus
πάντων τῶν ἀγαθῶν αἰγύπτου, καὶ δέκα ἡμιόνους αἴ-
bonis egypti: et decē mulas ferentes
ροντας ἄρτους τῷ πατρὶ αὐτοῦ εἰς ὁδόν. ἐξαπέ-
panes patri suo in viā. dimi
στειλε δὲ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, καὶ ἐπορεύθησαν.
sit āt fratres suos. et abierūt. et
εἶπε δὲ αὐτοῖς, μὴ ὀργίζεσθε ἐν τῇ ὁδῷ. καὶ ἀνέβη-
ait illis: ne irascamini in via. et ascēde
σαν ἐξ αἰγύπτου, καὶ ἦλθον εἰς γῆν χαναάν, πρὸς ἰα-
rūt ex egypto: et venerūt in trā chanaā: ad iacob
κὼβ τὸν πατέρα αὐτῶν. καὶ ἀνήγγειλαν αὐτῷ, λέ-
prēm suū. et nūciauerūt ei: dicētes:
γοντες, ὅτι ὁ υἱός σου ἰωσὴφ ζῇ, καὶ αὐτὸς ἄρχει πάσης
q̄ filiꝰ tuus ioseph viuit: et ipse imperat oī
γῆς αἰγύπτου. καὶ ἐξέστη ἡ διάνοια ἰακώβ. οὐ γὰρ
tre egypti. et stupefactꝰ ē mēte iacob. nō .n.

est pharao atque oīs familia eius. Dixitque ad ioseph vt imperaret fratribus suis dicens. Onerantes iumēta: ite in terram chanaan: & tollite inde patrē vestrū & cognationē: & venite ad me: & ego dabo vobis omnia bona egypti: vt comedatis medullā terre. Precipe etiam vt tollant plaustra de terra egypti: ad subuectionem puulorū suorū ac cōiugū. Et dicito. Tollite patrem vestrū: & pperate q̄ cytius venientes: nec dimittatis quicq̄ de supellectili vrā: quia oēs opes egypti vrē erunt. Feceruntque filii israel: vt eis mādatū fuerat. Quibus dedit ioseph plaustra secūdū pharaonis imperium: & cibaria in itinere. Singulis quoque pferri iussit binas stolas: beniamin vero dedit trecētos argenteos cū quinque stolis optimis: tātūdē pecunie & vestiū mittēs patri suo: addēs eis asinos decem: qui subueherēt ex oibus diuitiis egypti: & totidē asinas triticū in itinere panesque portātes. Dimisit ergo fratres suos: & proficiscētibus ait. ne irascamini in via. Qui ascendētes ex egypto: venerūt in terrā chanaan ad patrē suum iacob: & nunciauerūt ei dicētes. Ioseph filius tuus viuit: & ipse dñatur in oī terra egypti. Quo audito iacob q̄si de graui sōno euigilans: tamen nō

פַרְעֹה וּבְעֵינֵי עֲבָדָיו: וַיֹּאמֶר
פַּרְעֹה אֶל יוֹסֵף אֱמֹר אֶל אַחֶיךָ
זֹאת עֲשׂוּ טַעֲנוּ אֶת בְּעִירְכֶם וּלְכוּ
בֹאוּ אַרְצָה כְּנָעַן: וּקְחוּ אֶת
אֲבִיכֶם וְאֶת בָּתֵּיכֶם וּבֹאוּ אֵלָי
וְאֶתְּנָה לָכֶם אֶת טוּב אֶרֶץ מִצְרַיִם
וְאִכְלוּ אֶת חֵלֶב הָאָרֶץ: וְאַתָּה
צֻוֵּיתָה זֹאת עֲשׂוּ קְחוּ לָכֶם
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עֲגָלוֹת לְטַפְּכֶם
וְלִנְשֵׁיכֶם וּנְשָׂאתֶם אֶת אֲבִיכֶם
וּבָאתֶם: וְעֵינְכֶם אַל תָּחֹס עַל
כְּלֵיכֶם כִּי טוּב כָּל אֶרֶץ מִצְרַיִם
לָכֶם הוּא: וַיַּעֲשׂוּ כֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וַיִּתֵּן לָהֶם יוֹסֵף עֲגָלוֹת עַל פִּי
פַרְעֹה וַיִּתֵּן לָהֶם צֵדָה לַדָּרֶךְ:
לְכֻלָּם נָתַן לָאִישׁ חֲלִפוֹת שְׂמָלֹת
וּלְבִנְיָמִן נָתַן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת כֶּסֶף
וְחָמֵשׁ חֲלִפֹת שְׂמָלֹת: וּלְאָבִיו
שָׁלַח כְּזֹאת עֲשָׂרָה חֲמֹרִים
נֹשְׂאִים מִטּוּב מִצְרָיִם וְעֶשֶׂר
אֲתֹנֹת נֹשְׂאֹת בָּר וָלֶחֶם וּמָזוֹן
לְאָבִיו לַדָּרֶךְ: וַיְשַׁלַּח אֶת אֶחָיו
וַיֵּלֵכוּ וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אַל תִּרְגְּזוּ
בַּדָּרֶךְ: וַיַּעֲלוּ מִמִּצְרָיִם וַיָּבֹאוּ אֶרֶץ
כְּנַעַן אֶל יַעֲקֹב אֲבִיהֶם: וַיַּגִּדוּ לוֹ
לֵאמֹר עוֹד יוֹסֵף חַי וְכִי הוּא מֹשֵׁל
בְּכָל אֶרֶץ מִצְרָיִם וַיָּפָג לִבּוֹ כִּי לֹא

Primitiua heb. (margin): בְּעִיר · בּוֹא · לָקַח · בַּיִת · נָתַן · צָוָה עָשָׂה · טַף · נָשָׂה · חוּס · כָּלָה · נָתַן פֶּה · צוּד · מֵאָה · זוּן · שָׁלַח · רָגַז · עָלָה בּוֹא · נָגַד · חָיָה · פּוּג

Interp. chal.

פַּרְעֹה וּבְעֵינֵי עַבְדוֹהִי: וַאֲמַר פַּרְעֹה לְיוֹסֵף אֵימַר לַאֲחָךְ דָּא עֲבִידוּ טְעוּנוּ יָת בְּעִירְכוֹן וְאִיזִילוּ אוֹבִילוּ לְאַרְעָא דִכְנָעַן: וּדְבָרוּ יָת אֲבוּכוֹן וְיָת אֱנָשׁ בָּתֵּיכוֹן וְאִיתוֹ לְוָתִי וְאֶתֵּן לְכוֹן יָת שְׁפַר אַרְעָא דְמִצְרַיִם וְתֵיכְלוּן יָת טוּבָא דְאַרְעָא: וְאַתְּ מְפַקַּד דָּא עֲבִידוּ סִיבוּ לְכוֹן מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם עֶגְלָן לְטַפְלְכוֹן וְלִנְשֵׁיכוֹן וְתִטְּלוּן יָת אֲבוּכוֹן וְתֵיתוֹן: וְעֵינְכוֹן לָא תְחוּס עַל מָנֵיכוֹן אֲרֵי שְׁפַר כָּל אַרְעָא דְמִצְרַיִם דִּלְכוֹן הוּא: וַעֲבַדוּ כֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וִיהַב לְהוֹן יוֹסֵף עֶגְלָן עַל מֵימַר פַּרְעֹה וִיהַב לְהוֹן זְוָדִין לְאָרְחָא: לְכֻלְּהוֹן יְהַב לִגְבַר אִצְטְלָן דִּלְבוּשִׁין וּלְבִנְיָמִין יְהַב תְּלָת מְאָה סִלְעִין דִּכְסַף וְחַמְשָׁא אִצְטְלָן דִּלְבוּשִׁין: וְלַאֲבוּהִי שְׁלַח כְּדָא עַשְׂרָא חֲמָרִין טְעִינִין מִטּוּבָא דְמִצְרַיִם וְעַשַׂר אֲתָנָן טְעִינָן עֲבוּר וּלְחֵם וּזְוָדִין לַאֲבוּהִי לְאָרְחָא: וְשַׁלַּח יָת אֲחוֹהִי וַאֲזַלוּ וַאֲמַר לְהוֹן לָא תִתְנַצּוּן בְּאָרְחָא: וּסְלִיקוּ מִמִּצְרַיִם וַאֲתוֹ לְאַרְעָא דִכְנָעַן לְוָת יַעֲקֹב אֲבוּהוֹן: וְחַוִּיאוּ לֵיהּ לְמֵימַר עַד כְּעַן יוֹסֵף קַיָּים וַאֲרֵי הוּא שַׁלִּיט בְּכָל אַרְעָא דְמִצְרַיִם וַהֲווֹ מִלַּיָּא פָּיְגִין עַל לִבֵּיהּ אֲרֵי לָא

Transla. Chal.

pharaonis et in oculis seruorū eius. Dixitque pharao ad ioseph: Dic fratribus tuis. hoc facite. Onerate iumēta vestra: et ite et afferte in terrā chanaā: et tollite patrē vestrū et hoies domus vestre: et venite ad me: et dabo vobis optima terrā egypti: et comedetis bona terre. Tu autem precipe eis: hoc facite: tollite vobis de terra egypti currus familie vre et vxoribus vris. et tollite patrē vestrū: et venite. Et oculus vester non parcat: supellectili vestre. quoniā optima totius terre egypti vestra erunt. Feceruntque ita filij israel. Et dedit eis ioseph plaustra secundū preceptū pharaonis: et dedit eis cibaria in viā: vnicuique oīm dedit stolas vt induerent. Beniamin quoque dedit trecētos siclos argenteos et quinque stolas indumenti. Patri quoque suo similiter misit decem asinos oneratos bonis egypti et decem asinas portantes frumentum et panes et cibaria patri suo in viam. Et misit fratres suos et abierunt: et dixit eis. Non contēdatis in via. Et ascenderunt de egypto et venerūt in terrā chanaan: ad iacob patrē suū: et narrauerunt ei: dicentes. Adhuc ioseph viuit: et quod dominatur in vniuersa terra egypti. Et erant verba hec vacillantia in corde suo quoniam non

Primitiua chal.

אֲזַל · אֲבַל · בַּיִת · אֲתָא · נְתַן · אֲכַל · פְּקַד · נְסַב · עֲשָׂה · נְטַל · אֲתָא · חוּס · מָאן · אֲמַר · צְוָה · אֲתָא · חֲזָה · קוּם · חֲזָה · מַלַּל · פּוּג

וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו אֵת כָּל דִּבְרֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר דִּבֶּר אֲלֵהֶם וַיַּרְא אֶת הָעֲגָלוֹת אֲשֶׁר שָׁלַח יוֹסֵף לָשֵׂאת אֹתוֹ וַתְּחִי רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם׃ וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל רַב עוֹד יוֹסֵף בְּנִי חָי אֵלְכָה וְאֶרְאֶנּוּ בְּטֶרֶם אָמוּת׃

Cap. xlvi.

וַיִּסַּע יִשְׂרָאֵל וְכָל אֲשֶׁר לוֹ וַיָּבֹא בְּאֵרָה שָּׁבַע וַיִּזְבַּח זְבָחִים לֵאלֹהֵי אָבִיו יִצְחָק׃ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל בְּמַרְאֹת הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי׃ וַיֹּאמֶר אָנֹכִי הָאֵל אֱלֹהֵי אָבִיךָ אַל תִּירָא מֵרְדָה מִצְרַיְמָה כִּי לְגוֹי גָּדוֹל אֲשִׂימְךָ שָׁם׃ אָנֹכִי אֵרֵד עִמְּךָ מִצְרַיְמָה וְאָנֹכִי אַעַלְךָ גַם עָלֹה וְיוֹסֵף יָשִׁית יָדוֹ עַל עֵינֶיךָ׃ ...

credebat eis. Illi econtra referebat omnem ordinem rei. Cumque vidisset plaustra: & vniuersa que miserat: reuixit spiritus eius: & ait. Sufficit mihi si adhuc ioseph filius meus viuit. vadam & videbo illum antequam moriar. Ca. 46.

Profectusque israel cum omnibus que habebat venit ad puteum iuramenti: & mactatis ibi victimis deo patris sui isaac: audiuit eum per visionem nocte vocantem se: & dicentem sibi. Iacob iacob. Cui respondit. Ecce adsum. Ait illi deus. Ego sum fortissimus deus patris tui. Noli timere: sed descende in egyptum: quia in gentem magnam faciam te ibi. Ego descendam tecum illuc. & ego inde adducam te reuertentem. Ioseph quoque ponet manus suas super oculos tuos. Surrexit autem iacob a puteo iuramenti: tulerunt que eum filii cum paruulis & vxoribus suis in plaustris que miserat pharao ad portandum senem: & omnia que possederat in terra chanaan. Venitque in egyptum cum omni semine suo: filii eius & nepotes: filie & cuncta simul progenies. Hec sunt autem nomina filiorum israel: qui ingressi sunt in egyptum ipse cum liberis suis. Primogenitus

Cap. 46.

Interp. chal.

credebat eis. Et locuti sunt cum eo omnia verba ioseph: que locutus fuerat cum eis. Et vidit plaustra que miserat ioseph vt portarent eum. Et requieuit spiritus sanctus super iacob patrem suum. Dixitque israel. magnum gaudium est mihi: ioseph filio meo adhuc viuente: vadam et videbo eum antequam moriar. Cap. 46.

Profectus est israel et omnia que sua: et venit in bersabee: et immolauit ibi victimas deo patris sui isaac. Et dixit deus ad israel in visione noctis: dicens. Iacob iacob. Et dixit. ecce ego. Et dixit ego sum fortissimus deus patris tui: ne timeas descendere in egyptum: quia in gentem magnam ponam te ibi. Ego descendam tecum in egyptum. Ego quoque inde ascendere te faciam: et ioseph ponet manum suam super oculos tuos. Et surrexit iacob de bersabee: et tulerunt filii israel iacob patrem suum et familiam eorum et vxores eorum in plaustris que misit pharao vt portaret eum. Adduxerunt quoque pecora eorum et substantiam quam acquisierant in terra chanaan: et venerunt iacob et omnes filii sui cum eo in egyptum: filii filii sui et filii filiorum suorum cum eo: filias quoque suas et filias filiorum suorum: et omnem generationem suam adduxit secum in egyptum. Et hec sunt nomina filiorum israel: qui ingressi sunt in egyptum: iacob et filii eius. Primogenitus iacob

רְאוּבֵן׃ וּבְנֵי רְאוּבֵן חֲנוֹךְ וּפַלּוּא וְחֶצְרֹן וְכַרְמִי׃ וּבְנֵי שִׁמְעוֹן יְמוּאֵל וְיָמִין וְאֹהַד וְיָכִין וְצֹחַר וְשָׁאוּל בֶּן הַכְּנַעֲנִית׃ וּבְנֵי לֵוִי גֵּרְשׁוֹן קְהָת וּמְרָרִי׃ וּבְנֵי יְהוּדָה עֵר וְאוֹנָן וְשֵׁלָה וָפֶרֶץ וָזָרַח וַיָּמָת עֵר וְאוֹנָן בְּאֶרֶץ כְּנַעַן וַיִּהְיוּ בְנֵי פֶרֶץ חֶצְרֹן וְחָמוּל׃ וּבְנֵי יִשָּׂשכָר תּוֹלָע וּפֻוָה וְיוֹב וְשִׁמְרֹן׃ וּבְנֵי זְבֻלוּן סֶרֶד וְאֵלוֹן וְיַחְלְאֵל׃ אֵלֶּה בְּנֵי לֵאָה אֲשֶׁר יָלְדָה לְיַעֲקֹב בְּפַדַּן אֲרָם וְאֵת דִּינָה בִתּוֹ כָּל נֶפֶשׁ בָּנָיו וּבְנוֹתָיו שְׁלֹשִׁים וְשָׁלֹשׁ׃ ...

rubē. Filii rubē enoch & phallu & esrom & charmi. Filii symeon: iamuel & iamin & ahod & iachin & saher & saul filius chananitidis. Filii leui: gerson & caath & merari. Filii iuda: her & onan & sela & phares & zara. Mortui sunt autem her & onan in terra chanaan. Natique sunt filii phares esrom & amul. Filii isachar: thola & phua & iasub & semron. Filii zabulon: sared & helon & iahelel. Hi filii lie quos genuit in mesopotamia syrie cum dina filia sua. Omnes anime filiorum eius & filiarum triginta tres. Filii gad: sephion & aggi & esebon & suni & heri & arodi & areli. Filii aser: iemna & iesua & iessui & beria: sara quoque soror eorum. Filii beria: heber & melchiel. Hi filii zelphe quam dedit laban lie filie sue: & hos genuit iacob sedecim animas. Filii rachel vxoris iacob: Ioseph & beniamin. Natique sunt ioseph filii in terra egypti quos genuit ei asenez filia phutifaris sacerdotis heliopoleos: manasses & ephraim. Filii beniamin: bela & bechor & asbel & gera & naaman & echi & ros & mophim & ophim & ared. Hi filii rachel quos

Interp. chal.

Transla. Chal.

Primitiua chal.

ruben. Filii autem ruben: enoch: et phallu: et esron: et charmi. Et filii symeon: iamuel et iamin: et ahod: et iachin: et sacher: et saul filius chananitidis. Filii autem leui: gerson: et caath: et merari. Filii autem iuda: her et onan: et sela: et phares: et zara. Mortui sunt her et onan in terra chanaan. Filii autem phares fuerunt esron et amul. Et filii isachar thola: et phua: et iob: et semeron. Filii autem zabulon sared et helon: et iahelel. Isti sunt filii lie quos peperit de iacob in mesopotamia syrie: et dina filia sua. Omnes anime filiorum et filiarum eius triginta et tres. Filii autem gad: sephion: et aggi: suni quoque et esebon: heri: et arodi: et areli. Filii autem aser: iemna et iesua: et iesui: et beria: sara quoque soror eorum. Filii quoque beria: heber et melchiel. Hi sunt filii zelphe: quam dedit laban lie filie sue: et peperit de iacob istas sedecim animas. Filii rachel vxoris iacob: ioseph: et beniamin. De ioseph quoque nati sunt in terra egypti manasses et ephraim: quos peperit ei aseneth filia putipharis principis on. Filii autem beniamin bale: et bechor: et asbel: et gera: et nahaman: et achi: et ros: mupim quoque: et hupim: et arde. Hi sunt filii rachel:

ילד ליעקב כל נפש ארבעה עשר:
ובני דן חשים: ובני נפתלי
יחצאל וגוני ויצר ושלם: אלה
בני בלהה אשר נתן לבן לרחל
בתו ותלד את אלה ליעקב כל
נפש שבעה: כל הנפש הבאה
ליעקב מצרימה יצאי ירכו מלבד
נשי בני יעקב כל נפש ששים
ושש: ובני יוסף אשר ילד לו
במצרים נפש שנים כל הנפש
לבית יעקב הבאה מצרימה
שבעים: ואת יהודה שלח לפניו
אל יוסף להורת לפניו גשנה
ויבאו ארצה גשן: ויאסר יוסף
מרכבתו ויעל לקראת ישראל
אביו גשנה וירא אליו ויפל על
צואריו ויבך על צואריו עוד:
ויאמר ישראל אל יוסף אמותה
הפעם אחרי ראותי את פניך כי
עודך חי: ויאמר יוסף אל אחיו
ואל בית אביו אעלה ואגידה
לפרעה ואמרה אליו אחי ובית
אבי אשר בארץ כנען באו אלי:
והאנשים רעי צאן כי אנשי
מקנה היו וצאנם ובקרם וכל
אשר להם הביאו: והיה כי יקרא
לכם פרעה ואמר מה מעשיכם:

genuit iacob. omnes anime quattuordecim. Filii dan vsan. filii neptalim: iasiel & guni & iescr & salem. Hi filii bale: quam dedit laban racheli filie sue. & hos genuit iacob: omnes anime septem. Cuncte que anime que ingresse sūt cū iacob in egyptū: & egresse sūt de femore illius absque vxoribus filiorū eius sexagintasex. filii aūt ioseph qui nati sunt ei in terra egypti aīe due. Omnes anime domus iacob que igresse sunt in egyptū fuere septuaginta. Misit autem iacob iudam an se ad ioseph vt nūciaret ei: & ille occurreret ī gessen. Quo cū peruenisset iuncto ioseph curru suo ascendit obuiam patri ad eūdē locū: vidensque eum irruit super collum eius: & inter amplexus fleuit. Dixitque pr ad ioseph. Iam letus moriar: quia vidi faciem tuam: & supstitem te relinquo. & ille locutus est ad fratres suos & ad oēm domū pris sui. Ascēdā & nūciabo pharaōi: dicāque ei. Fratres mei & domus pris mei q erāt in terra chanaā venerūt ad me: & sūt viri pastores ouium: curāque hñt alēdorū gregum. Pecora sua & armenta & omnia q hñe potuerūt: adduxerunt secum. Cūque vocauerit vos & dixerit: quod est opus vestrū?

qs pepit iacob. oēs aīe decē & octo.
ὅυς ἔτικε τῷ ἰακὼβ. πᾶσαι αἱ ψυχαὶ δεκαοκτώ.
filii āt dan: asom. & filii nephthalim: asiel: &
υἱοὶ δὲ δάν, ἀσώμ. καὶ υἱοὶ νεφθαλίμ, ἀσιήλ, καὶ
guni: & issaar: et sellem. hi filii balle:
γωυνί, καὶ ἰσαάρ, καὶ σελλήμ. οὗτοι υἱοὶ βαλλᾶς,
quā dedit labā rachel filie sue: q pepit
ἣν ἔδωκε λάβαν ῥαχὴλ τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ, ἣ ἔτικε
hos iacob. oēs aīe septē. oēs
τούτους τῷ ἰακώβ. πᾶσαι αἱ ψυχαὶ ἑπτά. πᾶσαι
āt aīe q ingresse sūt cū iacob in egyptū:
δὲ αἱ ψυχαὶ αἱ εἰσελθοῦσαι μετὰ ἰακὼβ εἰς αἴγυπτον,
q egressi sūt de femoribus eius: absque
οἱ ἐξελθόντες ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, χωρὶς τῶν
vxoribus filiorū iacob: oēs aīe sexaginta sex.
γυναικῶν τῶν υἱῶν ἰακώβ, πᾶσαι αἱ ψυχαὶ ἑξηκονταέξ.
filii āt ioseph: q fuerūt ei in egypto: anime noue.
υἱοὶ δὲ ἰωσήφ, οἱ γενόμενοι αὐτῷ ἐν αἰγύπτῳ, ψυχαὶ ἐννέα.
oēs aīe domus iacob q igresse sūt in egyptū: septuaginta quinque.
πᾶσαι αἱ ψυχαὶ οἴκου ἰακὼβ αἱ εἰσελθοῦσαι εἰς αἴγυπτον, ἑβδομηκονταπέντε.
at iudan misit ante se ad ioseph: vt occurreret illi ad herooū ciuitatē: in terrā ramesse.
τὸν δὲ ἰούδαν ἀπέστειλεν ἔμπροσθεν αὐτοῦ πρὸς ἰωσήφ, συναντῆσαι αὐτῷ καθ᾽ ἡρώων πόλιν, εἰς γῆν ῥαμεσσῆ.
iungēs āt ioseph currus suos: ascēdit in occursum israel pri suo: ad heroū ciuitatē.
ζεύξας δὲ ἰωσὴφ τὰ ἅρματα αὐτοῦ, ἀνέβη εἰς συνάντησιν ἰσραὴλ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, καθ᾽ ἡρώων πόλιν.
et visus ei: cecidit sup collū eius.
καὶ ὀφθεὶς αὐτῷ, ἔπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ.
et fleuit fletu multo. et ait israel
καὶ ἔκλαυσεν κλαυθμῷ πλείονι. καὶ εἶπεν ἰσραὴλ
ad ioseph: moriar ex nūc: q: vidi faciē tuā. adhuc.n. tu viuis. dixit āt
πρὸς ἰωσήφ, ἀποθανοῦμαι ἀπὸ τοῦ νῦν, ἐπεὶ ἑώρακα τὸ πρόσωπόν σου. ἔτι γὰρ σὺ ζῇς. εἶπε δὲ
ioseph ad fratres suos: ascēdēs: nūciabo pharaōi. et dicā illi: fratres mei: et
ἰωσὴφ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, ἀναβὰς, ἀπαγγελῶ τῷ φαραώ. καὶ ἐρῶ αὐτῷ, οἱ ἀδελφοί μου, καὶ
domus patris mei: qui erāt in terra chanaā: venerūt ad me. at viri sunt pastores. viri .n.
ὁ οἶκος τοῦ πατρός μου, οἳ ἦσαν ἐν γῇ χαναάν, ἥκασι πρός με. οἱ δὲ ἄνδρες εἰσὶ ποιμένες. ἄνδρες γὰρ
pecoris nutritores sūt. et pecora: et boues: et omnē substantiā suā adduxerūt.
κτηνοτρόφοι εἰσί. καὶ τὰ κτήνη, καὶ τοὺς βόας, καὶ πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν ἀγηόχασιν.
si ergo vocauerit vos pharao: et dixerit:
ἐὰν οὖν καλέσῃ ὑμᾶς φαραώ, καὶ εἴπῃ,
qd opus vestrū ē?
τί ἔργον ὑμῶν ἐστίν;

Primitiua chal.

ילד רבע | עול נשה | שית ילד תרי | פנה אתא | חזא צור | מות נחם חזא | קום נסק חזה | רעה עאן נתא | הוה אתא הוה | קרא אמר

Transla. Chal.

qui nati sunt iacob oēs aīe quattuordecim. & filii dan: hussim. Filii aūt neptali: iasiel: & guni: & iesser: & silē. Isti sunt filii bale: quā dedit laban rachel filie sue: et hos pepit ex iacob: oēs aīe septē. Cūcteque aīe que ingresse sunt cum iacob in egyptum egredientes a femore suo preter vxores filiorum iacob: oēs aīe sexagita & sex. Et filii ioseph qui nati sunt ei in egypto: aīe due. oēs aīe domus iacob q ingresse sunt in egyptū fuerunt septuaginta. Et misit āte se iudā in egyptū ad ioseph in gessen: vt prepararet añ se: & venit in terrā gessen. Et iūxit ioseph currū suū: & ascendit in occursum israel patris sui in gessen: & cum vidisset eū: ruit sup collū eius et insup fleuit sup collū eius. et dixit israel ad ioseph. Quādo nūc morerer: iā cōsolatus essem: postq vidi faciē tuā: qm adhuc tu viuis. Et dixit ioseph fribus suis et domui patris sui. Ascendā & nunciabo pharaoni: dicāque ei. Fratres mei et domus patris mei que erat in terra chanaan venerunt ad me: & sunt viri pastores ouium: quia possessores gregum fuerunt. Oues quoque suas & boues & omnia sua adduxerunt. Cumque vocauerit vos pharao: & dixerit: quod est opus vestrū

Interp. chal.

דאתילידו ליעקב כל נפשתא ארבעה עשר: ובני דן חושים: ובני נפתלי יחצאל וגוני
ויצר ושלם: אלין בני בלהה דיהב לבן לרחל ברתיה וילידת ית אלין ליעקב כל
נפשתא שבעה: כל נפשתא דעלא עם יעקב למצרים נפקי ירכיה בר מנשי בני יעקב
כל נפשתא שתין ושית: ובני יוסף דאתילידו ליה במצרים נפשתא תרתין כל
נפשתא לבית יעקב דעלא למצרים שבעין: וית יהודה שלח קדמוהי לות יוסף
לפנאה קדמוהי לגשן ואתו לארעא דגשן: וטקים יוסף ית רתיכיה וסליק לקדמות
ישראל אבוהי לגשן ואתחזי ליה ונפל על צואריה ובכא על צואריה עוד: ואמר
ישראל ליוסף אלו אנא מאית זמנא הדא מתנחם אנא בתר דחזיתינון לאפך ארי
עד כען את קים: ואמר יוסף לאחוהי ולבית אבוהי איסק ואחוי לפרעה ואימר
ליה אחי ובית אבא דבארעא דכנען אתו לותי: וגובריא רעי ענא ארי מרי גיתי הוו
ועניהון ותוריהון וכל דילהון איתיאו: ויהי כד יקרי לכון פרעה ויימר מה עובדיכון:

dicetis: viri pecorū nutritores sum⁹ serui tui
ἐρεῖτε, ἄνδρες κτηνοτρόφοι ἐσμὲν οἱ παῖδές σου
ab infantia vsque nūc: et nos: & pres nri.
ἐκ παιδὸς ἕως τοῦ νῦν, καὶ ἡμεῖς, καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν.
vt habitetis in terra gesem arabie. abhominatio .n. egyptiis ois pastor ouiū.
ἵνα κατοικήσητε ἐν γῇ γεσὲμ ἀραβίας. βδέλυγμα γὰρ αἰγυπτίοις πᾶς ποιμὴν προβάτων. Ca.47.

A

Veniēs āt ioseph nūciauit pharaoni: dicens: pater me⁹ et fratres mei: et pecora: & boues eoz: et oia sua venerūt de tra chanaan: et ecce sūt in tra gesem.
Ἐλθὼν δὲ ἰωσὴφ ἀπήγγειλε τῷ φαραώ, λέγων, ὁ πατήρ μου, καὶ οἱ ἀδελφοί μου, καὶ τὰ κτήνη, καὶ οἱ βόες αὐτῶν, καὶ πάντα τὰ αὐτῶν ἥκασιν ἐκ γῆς χαναάν, καὶ ἰδοὺ εἰσὶν ἐν γῇ γεσέμ.
ab āt fratribus suis accepit quinque viros: et statuit eos coram pharaone. & dixit pharao fratribus ioseph: qd opus vrm: illi āt dixerūt pharaoni: pastores ouiū serui tui: et nos: et patres nri.
ἀπὸ δὲ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ παρέλαβε πέντε ἄνδρας, καὶ ἔστησεν αὐτοὺς ἐναντίον φαραώ. καὶ εἶπε φαραὼ τοῖς ἀδελφοῖς ἰωσήφ, τί τὸ ἔργον ὑμῶν; οἱ δὲ εἶπαν τῷ φαραώ, ποιμένες προβάτων οἱ παῖδές σου, καὶ ἡμεῖς, καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν.
dixerūt āt pharaoni: ad habitādū in tra venim⁹. nō.n. sūt pascua pecorib⁹ seruorū tuorū. inualuit .n. fames in tra chanaā. nūc ergo habitabim⁹ serui tui in tra gesem. et ait pharao ad ioseph: dicēs: pater tu⁹ et fratres tui venerūt ad te: ecce terra egypti corā te est: in optima terra fac habitare patrē tuū et fratres tuos. habitent in tra gesem. si āt scis: q sūt in eis viri potentes: constitue eos pricipes meorū pecorū.
εἶπαν δὲ φαραώ, παροικεῖν ἐν τῇ γῇ ἥκομεν. οὐ γάρ ἐστι νομὴ τοῖς κτήνεσι τῶν παίδων σου. ἐνίσχυσε γὰρ ὁ λιμὸς ἐν γῇ χαναάν. νῦν οὖν κατοικήσομεν οἱ παῖδές σου ἐν γῇ γεσέμ. καὶ εἶπε φαραὼ πρὸς ἰωσήφ, λέγων, ὁ πατήρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἥκασι πρός σε, ἰδοὺ ἡ γῆ αἰγύπτου ἐναντίον σου ἐστίν, ἐν τῇ βελτίστῃ γῇ κατοίκησον τὸν πατέρα σου καὶ τοὺς ἀδελφούς σου. κατοικήτωσαν ἐν γῇ γεσέμ. εἰ δὲ ἐπίστῃ, ὅτι εἰσὶν ἐν αὐτοῖς ἄνδρες δυνατοί, κατάστησον αὐτοὺς ἄρχοντας τῶν ἐμῶν κτηνῶν.

B

introduxit āt ioseph iacob patrē suū: et statuit eū corā pharaōe. et bñdixit iacob pharaōni. dixit āt pharao iacob:
εἰσήγαγε δὲ ἰωσὴφ ἰακὼβ τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ ἔστησεν αὐτὸν ἐναντίον φαραώ. καὶ εὐλόγησεν ἰακὼβ τὸν φαραώ. εἶπε δὲ φαραὼ τῷ ἰακώβ,

respondebitis. Viri pastores sumus serui tui ab infātia nīa vsque in pñs & nos & patres nostri. Hec aūt dicetis: vt habitare possitis in terra gessen: quia detestātur egyptii oēs pastores ouium. Ca.47.

Ingressus ergo ioseph nunciauit pharaōi dicēs. Pater meus & frēs: oues eorū & armēta & cuncta q possidēt venerūt de terra chanaā: & ecce cōsistūt ī terra gessen. extremos quoque fratrum suorū quinque viros cōstituit corā rege. quos ille iterrogauit. Quid habetis operis? Rñderūt. Pastores ouiū sumus serui tui: & nos & patres nostri. ad peregrinādū in terrā tuam venimus: quoniam non est herba gregibus seruorū tuorū: ingrauescente fame in terra chanaā. Petimusque vt esse nos iubeas seruos tuos ī terra gessen. Dixit itaque rex ad ioseph. Pater tuus & fratres tui venerunt ad te. Terra egypti in conspectu tuo est: in optimo loco fac eos habitare: & trade eis terram gessen. Quod si nosti in eis eē viros industrios: cōstitue illos magistros pecorum meorū. Post hec ītroduxit ioseph patrē suū ad regē: & statuit eū corā eo. Qui benedicens illi: & interrogatus ab eo

ואמרתם אנשי מקנה היו עבדיך
מנעורינו ועד עתה גם אנחנו גם
אבתינו בעבור תשבו בארץ
גשן כי תועבת מצרים כל רעה
צאן: ויבא יוסף ויגד

Cap.xlvij.

לפרעה ויאמר אבי ואחי וצאנם
ובקרם וכל אשר להם באו מארץ
כנען והנם בארץ גשן: ומקצה
אחיו לקח חמשה אנשים ויצגם
לפני פרעה: ויאמר פרעה אל
אחיו מה מעשיכם ויאמרו אל
פרעה רעה צאן עבדיך גם
אנחנו גם אבותינו: ויאמרו
אל פרעה לגור בארץ באנו
כי אין מרעה לצאן אשר
לעבדיך כי כבד הרעב בארץ
כנען ועתה ישבו נא עבדיך
בארץ גשן: ויאמר פרעה אל
יוסף לאמר אביך ואחיך באו
אליך: ארץ מצרים לפניך הוא
במיטב הארץ הושב את אביך
ואת אחיך ישבו בארץ גשן
ואם ידעת ויש בם אנשי חיל
ושמתם שרי מקנה על אשר לי:
ויבא יוסף את יעקב אביו ויעמדהו
לפני פרעה ויברך יעקב את
פרעה: ויאמר פרעה אל יעקב

Interp. chal.

ותימרון גוברי מרי גיתי הוו עבדך מזעירנא ועד כען אף אנחנא אף אבהתנא בדיל
דתיתבון בארעא דגשן ארי מרחקין מצראי כל רעי ענא:

Ca.xlvij.

ואתא יוסף וחוי לפרעה ואמר אבא ואחי ועניהון ותוריהון וכל דילהון אתו מארעא
דכנען והאינון בארעא דגשן: ומקצת אחוהי דבר חמשה גוברין ואקימינון קדם פרעה:
ואמר פרעה לאחוהי מה עובדיכון ואמרו לפרעה רעי ענא עבדך אף אנחנא אף
אבהתנא: ואמרו לפרעה לאיתותבא בארעא אתינא ארי לית רעיא לענא די
לעבדך ארי תקיף כפנא בארעא דכנען וכען יתבון כען עבדך בארעא דגשן: ואמר פרעה
ליוסף למימר אבוך ואחך אתו לותך: ארעא דמצרים קדמך היא בדשפיר בארעא
אותיב ית אבוך וית אחך יתבון בארעא דגשן ואם ידעת ואית בהון גוברין דחילא
ותמנינון רבני גיתי על דילי: ואיתי יוסף ית יעקב אבוהי ואקימיה קדם פרעה
ובריך יעקב ית פרעה: ואמר פרעה ליעקב

Transla. Chal.

dicetis. Viri possessores gregum fuerunt serui tui ab adolescentia nostra vsque nunc tam nos q patres nostri: vt habitetis in terra gesen. quoniā abhominantur egyptii omnes pastores ouium. Ca.47.

Et venit ioseph & nunciauit pharaoni: et ait. Pater me⁹ & fratres mei & oues eoz & oia que habēt venerūt de tra chanaā: & ipi stant in tra gesen. extremos quoque fratrū suoz tulit quinque viros: & cōstituit eos corā pharaone. Dixitque pharao fribus ei⁹: qd est apud vrm? Et dixerūt pharaoni. Pastores ouium sumus serui tui tam nos q pres nri. Dixerūtque pharaoni. Ad habitandū in terra venim⁹: qm nō est pastus ouibus seruoz tuorum: quia valida fames est in terra chanaā: & nunc quesumus vt habitent serui tui in terra gesen. Et ait pharao ad ioseph: dicens. Pater tu⁹ et fratres tui venerūt ad te: terra egypti coram te est: in meliori loco terre colloca patrem tuum & fratres tuos: et habitent in terra gessen. Et si cognoscis esse inter eos viros fortes: constitue eos principes pecorum meorū. Et adduxit ioseph iacob patrem suum: & statuit eum coram pharaone. & benedixit iacob pharaoni. Dixitque pharao ad iacob.

Primitiua chal.

אמר | יתב רחק | חוה עאן אתא | קצה קום | רעה עאן | יתב אתא רעה | אמר אתא | יתב | מנה רבב נתא | אתא קום

כמה ימי שני חייך: ויאמר יעקב
אל פרעה ימי שני מגורי שלשים
ומאת שנה מעט ורעים היו ימי
שני חיי ולא השיגו את ימי שני
חיי אבתי בימי מגוריהם: ויברך
יעקב את פרעה ויצא מלפני
פרעה: ויושב יוסף את אביו ואת
אחיו ויתן להם אחזה בארץ
מצרים במיטב הארץ בארץ
רעמסס כאשר צוה פרעה: ויכלכל
יוסף את אביו ואת אחיו ואת כל
בית אביו לחם לפי הטף: ולחם
אין בכל הארץ כי כבד הרעב
מאד ותלה ארץ מצרים וארץ
כנען מפני הרעב: וילקט יוסף את
כל הכסף הנמצא בארץ מצרים
ובארץ כנען בשבר אשר הם
שברים ויבא יוסף את הכסף ביתה
פרעה: ויתם הכסף מארץ מצרים
ומארץ כנען ויבאו כל מצרים אל
יוסף לאמר הבה לנו לחם ולמה
נמות נגדך כי אפס כסף: ויאמר
יוסף הבו מקניכם ואתנה
לכם במקניכם אם אפס כסף:
ויביאו את מקניהם אל יוסף
ויתן להם יוסף לחם בסוסים
ובמקנה הצאן ובמקנה הבקר

Privitiua heb.: יום שנה חיה | גור | מאה רעע היה | יום נשג | ברך | יצא | פנה | ישב | נתן | כלכל | טפף | להה | לקט | מצא | בוא | תמם | יהב | מות | קנה נתן

quot sunt dies annorū vite tue? Respondit. Dies pegrinatiōis vite mee centum triginta annorum sūt parui & mali: & non peruenerūt vsq3 ad dies patrū meorū: qbus pegrinati sūt. Et bñdicto rege: egressus ē foras. Ioseph vero patri & fratribus suis dedit possessionem in egypto in optimo terre loco ramesses: vt preceperat Pharao: & alebat eos oēmq3 domum patris sui prebens cibaria singulis. In toto eī orbe pāis deerat: & opp̄sserat fames terram maxime egypti & chanaā. E quibus omnem pecuniā cōgregauit pro venditione frumēti: & intulit eam in erariū regis. Cūq3 defecisset emptoribus precium: venit cuncta egyptus ad ioseph dicens. Da nobis panes. Quare morimur coram te deficiente pecunia. Quib⁹ ille respondit. Adducite pecora vr̄a: & dabo vobis p eis cibos: si p̄cium non habetis. Que cū adduxissent: dedit eis alimenta pro equis & ouibus & bobus

quot ānī dierū vite tue? et ait iacob
πόσα ἔτη ἡμερῶν τῆς ζωῆς σου; καὶ εἶπεν ἰακὼβ τῷ
pharaoni: dies ānorū vite mee: q̄s pegrinor:
φαραώ, αἱ ἡμέραι τῶν ἐτῶν τῆς ζωῆς μου, ἃς παροικῶ,
cētū triginta āni. pauci et mali fuerūt
ἑκατὸν τριάκοντα ἔτη. μικραὶ καὶ πονηραὶ γεγόνασιν
dies ānorū vite mee. nō puenerūt ad
αἱ ἡμέραι τῶν ἐτῶν τῆς ζωῆς μου. οὐκ ἀφίκοντο εἰς τὰς
dies ānorū vite patrū meorū: q̄s dies
ἡμέρας τῶν ἐτῶν τῆς ζωῆς τῶν πατέρων μου, ἃς ἡμέρας
peregrinati sūt. & bñdicēs iacob pharaonē: egressus ē ab eo. & h̄itare fecit ioseph p̄rem suū: &
παρῴκησαν. καὶ εὐλογήσας ἰακὼβ τὸν φαραώ, ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ. καὶ κατῴκησεν ἰωσὴφ τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ
fratres suos: & dedit eis possessionē in
τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς κατάσχεσιν ἐν
t̄ra egypti: in optima t̄ra ī t̄ra ramesse. sicut
γῇ αἰγύπτου, ἐν τῇ βελτίστῃ γῇ ἐν τῇ γῇ ῥαμεσσῆ. καθὰ
p̄cepit pharao. & triticū metiebat ioseph p̄ri &
συνέταξε φαραώ. καὶ ἐσιτομέτρει ἰωσὴφ τῷ πατρὶ καὶ
fratribus suis: & oī domui p̄ris sui:
τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ, καὶ παντὶ τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ,
triticū p corpus. triticū āt nō erat in oī t̄ra. inualuit .n. fames valde. defecit āt t̄ra egypti:
σῖτον κατὰ σῶμα. σῖτος δὲ οὐκ ἦν ἐν πάσῃ τῇ γῇ. ἐνίσχυσεν γὰρ ὁ λιμὸς σφόδρα. ἐξέλιπε δὲ ἡ γῆ αἰγύπτου,
et t̄ra chanaā a fame. cōgregauit āt ioseph
καὶ ἡ γῆ χαναὰν ἀπὸ τοῦ λιμοῦ. συνήγαγε δὲ ἰωσὴφ
oē argētū qd inuētū ē in terra egypti: et in t̄ra
πᾶν τὸ ἀργύριον τὸ εὑρεθὲν ἐν γῇ αἰγύπτου, καὶ ἐν γῇ
chanaā a tritico: qd emerūt: & triticū metiebat eis: et induxit ioseph oē argētū in domū pharaōis. & defecit oē argētū de t̄ra egypti: & de t̄ra chanaā. venerūt
χαναὰν ἀπὸ τοῦ σίτου, οὗ ἠγόραζον, καὶ ἐσιτομέτρει αὐτοῖς, καὶ εἰσήγαγεν ἰωσὴφ πᾶν τὸ ἀργύριον εἰς τὸν οἶκον φαραώ. καὶ ἐξέλιπε πᾶν τὸ ἀργύριον ἐκ γῆς αἰγύπτου, καὶ ἐκ γῆς χαναάν. ἦλθον
āt oēs egyptii ad ioseph: dicētes:
δὲ πάντες οἱ αἰγύπτιοι πρὸς ἰωσήφ, λέγοντες,
da nobis panes: & q̄re morimur corā te? defecit .n. argētū nr̄m. dixit āt
δὸς ἡμῖν ἄρτους, καὶ ἵνα τί ἀποθνήσκομεν ἐναντίον σου; ἐκλέλοιπε γὰρ τὸ ἀργύριον ἡμῶν. εἶπε δὲ
illis ioseph: afferte pecora vr̄a: et dabo
αὐτοῖς ἰωσήφ, φέρετε τὰ κτήνη ὑμῶν, καὶ δώσω
vobis panes p pecorib⁹ vr̄is: si defecit
ὑμῖν ἄρτους ἀντὶ τῶν κτηνῶν ὑμῶν, εἰ ἐκλέλοιπε τὸ
argētū. duxerūt āt pecora sua ad ioseph.
ἀργύριον. ἤγαγον δὲ τὰ κτήνη αὐτῶν πρὸς ἰωσήφ.
et dedit eis ioseph panes: p equis: et p ouibus: et pro bobus:
καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ἰωσὴφ ἄρτους, ἀντὶ τῶν ἵππων, καὶ ἀντὶ τῶν προβάτων, καὶ ἀντὶ τῶν βοῶν,

Privitiua chal.: שנה חיה יתב | הוה דבק | יתב | חסן | זון טפף | שלה | שכח | אתא | אתא אמר | יהב מות | נתא | ענא

Transla. Chal.

quot sunt anni vite tue. Et dixit iacob ad pharaonē: anni vite peregrinationis mee centū & triginta anni sunt pauci & mali: & nō attigerūt vsq3 ad dies vite patrū meoꝝ in diebus peregrinationis sue. Benedixitq3 iacob pharaoni: & egressus est a facie pharaonis. Et collocauit ioseph patrē suū & fratres suos: & dedit eis possessiones in terra egypti in meliori loco terre: in terra ramesses: sicut preceperat pharao. Et alebat ioseph patrē suū & fratres suos & oēm domū patris sui: prebēs panē iuxta familiā vniuscuiusq3. neq3 erat panis in vniuersa terra: quoniā preualuerat fames nimis: & deficiebat populus terre egypti & populus terre chanaan propter famē. Et congregauit ioseph argentū quod inuentum est in terra egypti & in terra chanaan pro frumento quod ipsi emebant: & intulit ioseph argentū in domū pharaonis. Consumatumq3 est argentum de terra egypti & de terra chanaā: & venerunt omnes egyptij ad ioseph: dicentes. Da nobis panem: cur moriemur coram te? cum cōsumatum sit argentū. Dixitq3 ioseph afferte pecora vestra: & dabo vobis frumentū pro pecoribus vestris: si argentum consumatum est. Adduxeruntq3 pecora sua ad ioseph: & dedit eis ioseph panem pro equis & pro pecoribus ouium & pro bobus

Interp̄. chal.

כמה יומי שני חייך: ואמר יעקב לפרעה יומי שני תותבותי מאה ותלתין שנין
זעירין ובישין הוו יומי שני חיי ולא אדביקו ית יומי שני חיי אבהתי ביומי
תותבותהון: ובריך יעקב ית פרעה ונפק מן קדם פרעה: ואותיב יוסף ית אבוהי וית
אחוהי ויהב להון אחסנא בארעא דמצרים בדשפיר בארעא דרעמסס כמא
דפקיד פרעה: וזן יוסף ית אבוהי וית אחוהי וית כל בית אבוהי לחמא לפום טפלא:
ולחמא לית בכל ארעא ארי תקיף כפנא לחדא ואשתלהי עמא דארעא דמצרים
ועמא דארעא דכנען מן קדם כפנא: ולקיט יוסף ית כל כספא דאשתכח בארעא
דמצרים ובארעא דכנען בעיבורא דאינון זבנין ואיתי יוסף ית כספא לבית פרעה:
ושלים כספא מארעא דמצרים ומארעא דכנען ואתו כל מצראי לות יוסף למימר
הב לנא לחמא ולמא נמות לקבלך ארי שלים כספא: ואמר יוסף הבו גיתיכון
ואתין לכון בגיתיכון אם שלים כספא: ואיתיו ית גיתיהון לות יוסף ויהב להון
יוסף לחמא בסוסותא ובגיתי ענא ובגיתי תורי

et p asinis. et enutriuit eos in panib⁹ p
καὶ ἀντὶ τῶν ὄνων. καὶ ἐξέθρεψεν αὐτοὺς ἐν ἄρτοις ἀντὶ
oībus pecorib⁹ eoꝝ in āno illo. egressus ē āt ān⁹ ille: et venerūt ad eū in āno
πάντων τῶν κτηνῶν αὐτῶν ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ἐκείνῳ. ἐξῆλθε δὲ τὸ ἔτος ἐκεῖνο, καὶ ἦλθον πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ ἔτει
scd̄o: & dixerūt ei: ne forte deleamur
τῷ δευτέρῳ, καὶ εἶπαν αὐτῷ, μή ποτε ἐκτριβῶμεν
a dn̄o nr̄o. si .n. defecit argētū: &
ἀπὸ τοῦ κυρίου ἡμῶν. εἰ γὰρ ἐκλέλοιπε τὸ ἀργύριον, καὶ
substātia: et pecora ad te dn̄m nr̄m:
τὰ ὑπάρχοντα, καὶ τὰ κτήνη πρὸς σὲ τὸν κύριον ἡμῶν,
et nō relictū est nobis corā dn̄o nr̄o
καὶ οὐχ ὑπολέλειπται ἡμῖν ἐναντίον τοῦ κυρίου ἡμῶν
nisi p̄priū corp⁹ et t̄ra nr̄a: vt ergo nō moriamur corā te: & t̄ra desolet: eme nos &
ἀλλ' ἢ τὸ ἴδιον σῶμα καὶ ἡ γῆ ἡμῶν, ἵνα οὖν μὴ ἀποθάνωμεν ἐναντίον σου, καὶ ἡ γῆ ἐρημωθῇ, κτῆσαι ἡμᾶς καὶ
t̄rā nr̄am p panib⁹: et erimus & nos et
τὴν γῆν ἡμῶν ἀντὶ ἄρτων, καὶ ἐσόμεθα καὶ ἡμεῖς καὶ ἡ
t̄ra nr̄a serui pharaōi. da semē: vt seminemus: et viuam⁹: et nō moriamur: et t̄ra nō desoletur.
γῆ ἡμῶν παῖδες τῷ φαραώ. δὸς σπέρμα, ἵνα σπείρωμεν, καὶ ζῶμεν, καὶ μὴ ἀποθάνωμεν, καὶ ἡ γῆ οὐκ ἐρημωθήσεται.
& emit ioseph oēm t̄rā egyptioꝝ pharaōi. vēdiderūt .n. egyptij terrā
καὶ ἐκτήσατο ἰωσὴφ πᾶσαν τὴν γῆν τῶν αἰγυπτίων τῷ φαραώ. ἀπέδοντο γὰρ οἱ αἰγύπτιοι τὴν γῆν
suam pharaōi. inualuit eoꝝ fames: et
αὐτῶν τῷ φαραώ. ἐπεκράτησεν αὐτῶν ὁ λιμός, καὶ ἐ
fuit terra pharaoni. et p̄p̄lm subiecit
γένετο ἡ γῆ τῷ φαραώ. καὶ τὸν λαὸν κατεδουλώσατο
sibi in seruos: a nouissimis terminis egypti: &
ἑαυτῷ εἰς παῖδας, ἀπ' ἄκρων ὁρίων αἰγύπτου, καὶ
vsq3 extremos: p̄ter t̄rā sacerdotū solū. nō
ἕως τῶν ἄκρων, χωρὶς τῆς γῆς τῶν ἱερέων μόνον. οὐκ
possedit hāc ioseph: in donatiōe .n. dedit dona sacerdotib⁹ pharao. & comedebāt donationē quā dedit eis pharao. p̄pter hoc nō vēdiderūt terrā
ἐκτήσατο ταύτην ἰωσήφ, ἐν δόσει γὰρ ἔδωκε δόματα τοῖς ἱερεῦσι φαραώ. καὶ ἤσθιον τὴν δόσιν, ἣν ἔδωκεν αὐτοῖς φαραώ. διὰ τοῦτο οὐκ ἀπέδοντο τὴν γῆν αὐ
suā. dixit āt ioseph egyptijs: ecce emi
τῶν. εἶπε δὲ ἰωσὴφ τοῖς αἰγυπτίοις, ἰδοὺ κέκτημαι
vos: et terrā vr̄am hodie pharaōi. accipite
ὑμᾶς, καὶ τὴν γῆν ὑμῶν σήμερον τῷ φαραώ. λάβετε ἑ
vobis semina: & seminate terrā. et erūt
αυτοῖς σπέρματα, καὶ σπείρατε τὴν γῆν. καὶ ἔσται
germina eius: et dabitis quintā p̄tē
τὰ γεννήματα αὐτῆς, καὶ δώσετε τὸ πέμπτον μέρος
pharaōi. at quattuor p̄tes erūt vobis ip̄is in
τῷ φαραώ. τὰ δὲ τέσσαρα μέρη ἔσται ὑμῖν αὐτοῖς εἰς
semē terre: & in cibū vobis: et oīb⁹ qui
σπέρμα τῇ γῇ, καὶ εἰς βρῶσιν ὑμῖν, καὶ πᾶσι τοῖς

& asinis: sustentauitq3 eos illo anno pro commutatione pecorum. Venerūt quoq3 anno secundo & dixerūt ei. Non celamus dn̄o nostro q deficiēte pecunia: pecora simul defecerunt: nec clā te ē: q absq3 corporibus & terra nihil habeamus. Cur ergo morimur te vidēte? Et nos & terra nostra tui erimus. Eme nos in seruitutē regiā: & prebe semina: ne pereunte cultore redigatur terra in solitudinē. Emit igitur ioseph omnē terrā egypti vendentibus singulis possessiões suas pre magnitudine famis. Subiecitq3 eā pharaoni: & cūctos p̄p̄los eius a nouissimis terminis egypti vsq3 ad extremos fines eius: preter terram sacerdotū q̄ a rege tradita fuerat: eis quibus & statuta cibaria ex horreis publicis p̄bebātur: & idcirco nō sunt compulsi vendere possessiões suas. Dixit ergo ioseph ad p̄p̄los. En vt cernitis & vos & terram vestram pharao possidet. accipite semina: & serite agros: vt fruges hēre possitis. Quintam partem regi dabitis: q̄ttuor reliquas permitto vobis in sementem: & in cibum

ובחמרים וינהלם בלחם בכל
מקנהם בשנה ההוא: ותתם
השנה ההוא ויבאו אליו בשנה
השנית ויאמרו לו לא נכחד
מאדני כי אם תם הכסף ומקנה
הבהמה אל אדני לא נשאר
לפני אדני בלתי אם גויתנו
ואדמתנו: למה נמות לעיניך גם
אנחנו גם אדמתנו קנה אתנו
ואת אדמתנו בלחם ונהיה אנחנו
ואדמתנו עבדים לפרעה ותן זרע
ונחיה ולא נמות והאדמה לא
תשם: ויקן יוסף את כל אדמת
מצרים לפרעה כי מכרו מצרים
איש שדהו כי חזק עלהם הרעב
ותהי הארץ לפרעה: ואת העם
העביר אתו לערים מקצה גבול
מצרים ועד קצהו: רק אדמת
הכהנים לא קנה כי חק לכהנים
מאת פרעה ואכלו את חקם אשר
נתן להם פרעה על כן לא מכרו את
אדמתם: ויאמר יוסף אל העם הן
קניתי אתכם היום ואת אדמתכם
לפרעה הא לכם זרע וזרעתם את
האדמה: והיה בתבואת ונתתם
חמישית לפרעה וארבע הידת יהיה
לכם לזרע השדה ולאכלכם ולאשר

Privitiua heb.: בוא | שנה אמר כחד | קנה | שאר | פנה גוה | מות | היה | נתן | חיה | ישם קנה | היה | עבר ערר גבל | חקק | קנה | בוא נתן | חמש רבע היה

Interp̄. chal.

ובחמריא ודברינון בלחמא בכל גיתיהון בשתא ההיא: ושלימת שתא ההיא ואתו לותיה
בשתא תניתא ואמרו ליה לא נכסי מן רבוני אלהין שלים כספא וגיתי בעירא
לות רבוני לא אשתאר קדם רבוני אלהין גויתנא וארענא: למא נמות לעינך
אף אנחנא אף ארענא קני יתנא וית ארענא בלחמא ונהי אנחנא וארענא עבדין לפרעה
והב בר זרעא וניחי ולא נמות וארעא לא תבור: וזבן יוסף ית כל ארעא דמצרים
לפרעה ארי זבינו מצראי גבר חקליה ארי תקיף עליהון כפנא והות ארעא לפרעה:
וית עמא אעבר יתהון מקרוי לקרוי מסייפי תחום מצרים ועד סופיה: לחוד ארע
כומריא לא זבן ארי חולקא לכומריא מן קדם פרעה ואכלין ית חולקהון דיהב להון
פרעה על כן לא זבינו ית ארעהון: ואמר יוסף לעמא הא קניתי יתכון יומא דין וית
ארעכון לפרעה הא לכון בר זרעא ותזרעון ית ארעא: ויהי באעללתא ותתנון
חד מן חמשא לפרעה וארבע חולקין יהון לכון לבר זרע חקלא ולמיכלכון ולאנש

Transla. Chal.

et asinis: & alebat eos pane ipso anno pro vniuersis pecoribus suis: & cōpletus est ann⁹ ille: & venerūt ad eū in scd̄o anno: atq3 dixerūt ei. Nō celauimus quicq̄ dn̄o nr̄o: cum defecit argentum pecora quoq3 adduximus ad dn̄m nr̄m: & nihil remanet corā dn̄o nr̄o nisi corpora nr̄a & terra nr̄a. Quare moriemur coram te: tā nos q̄ terra nr̄a? Eme nos & terrā nr̄aꝫ pro pane: et erimus nos & terra nr̄a seruiētes pharaoni: & prebe semina & viuemus & nō moriemur: & terra nō desolabit. Emitq3 ioseph oēm terrā egypti pharaoni: q̄ñ vendiderūt vnusq̄sq3 egyptioꝝ agrum suū: q2 preualebat sup eos fames: & fuit t̄ra pharaoni. Populū aūt transtulit de ciuitate in ciuitatē a finib⁹ termini egypti vsq3 ad extremū eius. sed terrā sacerdotū nō emit. quoniā portio dabat sacerdotib⁹ a pharaone: & comedebant portionē suā: quā dabat eis pharao: p̄pterea non vendiderūt terras suas. Dixitq3 ioseph populo. Ecce emi vos hodie & terrā vestrā pharaoni: ecce do vobis sementē & seminabitis terrā. & erit cū produxerit fructus: dabitis quintā partē pharaoni: quattuor autem partes erunt vobis in sementem agrorum: et vt comedatis vos

Privitiua chal.: זון אתא | תנה כסה רבב | שאר גוה מות | היה | יהב חיה בור | הוה | עבר קרב סוף | קנה זרע | הוה עלל נתן | רבע הוה אכל

Ter. Heb.

בָּתֵּיכֶם וְלֶאֱכֹל לְטַפְּכֶם: וַיֹּאמְרוּ
הֶחֱיִתָנוּ נִמְצָא חֵן בְּעֵינֵי אֲדֹנִי
וְהָיִינוּ עֲבָדִים לְפַרְעֹה: וַיָּשֶׂם אֹתָהּ
יוֹסֵף לְחֹק עַד הַיּוֹם הַזֶּה עַל אַדְמַת
מִצְרַיִם לְפַרְעֹה לַחֹמֶשׁ רַק אַדְמַת
הַכֹּהֲנִים לְבַדָּם לֹא הָיְתָה לְפַרְעֹה:
וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן וַיֵּאָחֲזוּ בָהּ וַיִּפְרוּ
וַיִּרְבּוּ מְאֹד: וַיְחִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ
מִצְרַיִם שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה וַיְהִי
יְמֵי יַעֲקֹב שְׁנֵי חַיָּיו שֶׁבַע שָׁנִים
וְאַרְבָּעִים וּמְאַת שָׁנָה: וַיִּקְרְבוּ יְמֵי
יִשְׂרָאֵל לָמוּת וַיִּקְרָא לִבְנוֹ לְיוֹסֵף
וַיֹּאמֶר לוֹ אִם נָא מָצָאתִי חֵן
בְּעֵינֶיךָ שִׂים נָא יָדְךָ תַּחַת יְרֵכִי
וְעָשִׂיתָ עִמָּדִי חֶסֶד וֶאֱמֶת אַל נָא
תִקְבְּרֵנִי בְּמִצְרָיִם: וְשָׁכַבְתִּי עִם
אֲבֹתַי וּנְשָׂאתַנִי מִמִּצְרַיִם
וּקְבַרְתַּנִי בִּקְבֻרָתָם וַיֹּאמַר אָנֹכִי
אֶעֱשֶׂה כִדְבָרֶךָ: וַיֹּאמֶר הִשָּׁבְעָה לִי
וַיִּשָּׁבַע לוֹ וַיִּשְׁתַּחוּ יִשְׂרָאֵל עַל
רֹאשׁ הַמִּטָּה:

Cap. xlviii.

וַיְהִי אַחֲרֵי
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֹּאמֶר לְיוֹסֵף
הִנֵּה אָבִיךָ חֹלֶה וַיִּקַּח אֶת שְׁנֵי
בָנָיו עִמּוֹ אֶת מְנַשֶּׁה וְאֶת אֶפְרָיִם:
וַיַּגֵּד לְיַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הִנֵּה בִּנְךָ יוֹסֵף
בָּא אֵלֶיךָ וַיִּתְחַזֵּק יִשְׂרָאֵל וַיֵּשֶׁב

Träsla. B. Hiero.

familiis & liberis vr̄is. Qui responderunt. Salus nr̄a in mãu tua ē. Respiciat nos tantū dn̄s nr̄: & leti seruiemus regi. Ex eo tpe vsq; in presentem dič in vniuersa terra egypti regibus quinta pars soluitur: & factū ē quasi ĩ legē absq; terra sacerdotali: q̄ libera ab hac conditione fuit. Hītauit ergo israel in egypto.i. ĩ terra iessen: & possedit eā auctusq; ē & multiplicatus nimis: & vixit in ea decem & septem ãnis. Factiq; sunt omnes dies vite illius centum quadraginta septē annorū. Cumq; appropinquare cerneret diem mortis eius: vocauit filium suum ioseph: & dixit ad eum. Si inueni gratiam in cōspectu tuo: pone manū tuam sub femore meo: & facies mihi miam & veritatē: vt nō sepelias me in egypto: sed dormiam cum patribus meis. & aufe ras me de terra hac: cōdasq; ĩ sepulchro maiorū meorū. Cui rñdit ioseph. ego faciã qđ iussisti. Et ille. Iura ergo inquit mihi. Quo iurãte adorauit israel dn̄m cōuersus ad lectuli caput.

His itaq; trã Ca. 48. factis nũciatū est ioseph q̄ egrotaret pr̄ suus. Qui assũptis duobus filiis manasse & effraim ire perrexit. Dictumq; est seni. Ecce filius tuus ioseph venit ad te. Qui confortatus sedit

Träsla. Gre. lxx. cũ interp. latina

ἐν τοῖς οἴκοις ὑμῶν. καὶ εἶπαν, σέσωκας ἡμᾶς, εὕρομεν χάριν ἐναντίον τοῦ κυρίου ἡμῶν, καὶ ἐσόμεθα παῖδες τῷ φαραώ. καὶ ἔθετο αὐτοῖς ἰωσὴφ εἰς πρόσταγμα, ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης ἐπὶ τὴν γῆν αἰγύπτου τῷ φαραὼ ἀποπεμπτοῦν, χωρὶς τῆς γῆς τῶν ἱερέων μόνον, ἣ οὐκ ἦν τῷ φαραώ. κατῴκησε δὲ ἰσραὴλ ἐν γῇ αἰγύπτου ἐπὶ τῆς γεσέμ. καὶ ἐκληρονόμησαν ἐπ᾽ αὐτῆς, καὶ ηὐξήθησαν καὶ ἐπληθύνθησαν σφόδρα. ἐπέζησε δὲ ἰακὼβ ἐν γῇ αἰγύπτου δεκαεπτὰ ἔτη. καὶ ἐγένοντο αἱ ἡμέραι ἰακὼβ ἐνιαυτῶν τῆς ζωῆς αὐτοῦ, ἑκατὸν τεσσαράκοντα ἑπτὰ ἔτη. ἤγγισαν δὲ αἱ ἡμέραι ἰσραὴλ τοῦ ἀποθανεῖν, καὶ ἐκάλεσε τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἰωσήφ. καὶ εἶπεν αὐτῷ, εἰ εὕρηκα χάριν ἐναντίον σου, ὑπόθες τὴν χεῖρά σου ὑπὸ τὸν μηρόν μου, καὶ ποιήσεις ἐπ᾽ ἐμὲ ἐλεημοσύνην καὶ ἀλήθειαν τοῦ μή με θάψαι με ἐν αἰγύπτῳ, ἀλλὰ κοιμηθήσομαι μετὰ τῶν πατέρων μου, καὶ ἀρεῖς με ἐξ αἰγύπτου, καὶ θάψεις με ἐν τῷ τάφῳ αὐτῶν. ὁ δὲ εἶπεν, ἐγὼ ποιήσω κατὰ τὸ ῥῆμά σου. εἶπε δὲ αὐτῷ, ὄμοσόν μοι. καὶ ὤμοσεν αὐτῷ. καὶ προσεκύνησεν ἰσραὴλ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου αὐτοῦ. Ca. 48.

Ἐγένετο δὲ μετὰ τὰ ῥήματα ταῦτα, καὶ ἀπηγγέλη τῷ ἰωσήφ, ὅτι ὁ πατήρ σου ἐνοχλεῖται. καὶ ἀναλαβὼν τοὺς δύο υἱοὺς αὐτοῦ μεθ᾽ αὐτοῦ, τὸν μανασσῆ καὶ τὸν ἐφραΐμ, ἦλθε πρὸς ἰακώβ. ἀπηγγέλη δὲ τῷ ἰακώβ, λέγοντες, ἰδοὺ ὁ υἱός σου ἰωσὴφ ἔρχεται πρὸς σέ. καὶ ἐνισχύσας ἰσραὴλ ἐκάθισεν ἐπὶ τὴν κλίνην.

Interp. chal.

יָתְּהוֹן וּלְמֵיכַל לְטַפְלֵיכוֹן: וַאֲמַרוּ קַיֵּימְתָּנָא נִשְׁכַּח רַחֲמִין בְּעֵינֵי רִבּוֹנִי וּנְהֵי עַבְדִּין
לְפַרְעֹה: וְשַׁוִּי יָתַהּ יוֹסֵף לִגְזֵירָא עַד יוֹמָא הָדֵין עַל אַרְעָא דְמִצְרַיִם דִּיהוֹן יָהֲבִין חַד מִן
חַמְשָׁא לְפַרְעֹה לְחוֹד אֲרַע כּוּמְרַיָּא בִּלְחוֹדֵיהוֹן לָא הֲוָת לְפַרְעֹה: וִיתֵיב יִשְׂרָאֵל בְּאַרְעָא
דְמִצְרַיִם בְּאַרְעָא דְגֹשֶׁן וְאַחְסִינוּ בַהּ וּנְפִישׁוּ וּסְגִיאוּ לַחְדָא: וַחֲיָא יַעֲקֹב בְּאַרְעָא
דְמִצְרַיִם שְׁבַע עַסְרֵי שְׁנִין וַהֲווֹ יוֹמֵי יַעֲקֹב שְׁנֵי חַיּוֹהִי מְאָה וְאַרְבְּעִין וּשְׁבַע שְׁנִין:
וּקְרִיבוּ יוֹמֵי יִשְׂרָאֵל לִמְמָת וּקְרָא לִבְרֵיהּ לְיוֹסֵף וַאֲמַר לֵיהּ אִם כְּעַן אַשְׁכַּחִית רַחֲמִין
בְּעֵינָךְ שַׁו כְּעַן יְדָךְ תְּחוֹת יַרְכִּי וְתַעֲבֵיד עִמִּי טִיבוּ וּקְשׁוֹט לָא כְעַן תִקְבְּרִנַנִי בְּמִצְרַיִם:
וְאֶשְׁכּוֹב עִם אֲבָהָתַי וְתִטְּלִנַנִי מִמִּצְרַיִם וְתִקְבְּרִנַנִי בִּקְבוּרַתְהוֹן וַאֲמַר אֲנָא אַעְבֵּיד
כְּפִתְגָמָךְ: וַאֲמַר קַיֵּים לִי וְקַיֵּים לֵיהּ וּסְגִיד יִשְׂרָאֵל עַל רֵישׁ עַרְסָא:

Ca. xlviii.

וַהֲוָה בָּתַר פִּתְגָמַיָּא הָאִלֵּין וַאֲמַר לְיוֹסֵף הָא אֲבוּךְ שְׁכִיב מְרַע
וּדְבַר יָת תְּרֵין בְּנוֹהִי עִמֵּיהּ יָת מְנַשֶּׁה וְיָת אֶפְרָיִם: וְחַוִּי לְיַעֲקֹב וַאֲמַר הָא בְּרָךְ יוֹסֵף
אָתֵי לְוָתָךְ וְאִתַּקַּף יִשְׂרָאֵל וִיתֵיב

Transla. Chal.

et hoies domus vestre ꝛ in cibum familie vr̄e. Et dixerunt viuificasti nos: inuenimus gratiã in oculis dn̄i nr̄i: et erimus serui pharaoni. Et posuit illud ioseph in statutū vsq; in presentē diē sup terrã egypti: q̄ darent quintã partē pharaoni. Sola enĩ terra sacerdotū nō fuit pharaoni. Habitauitq; israel in terra egypti ĩ terra gessen. et possederūt eã: ꝛ multiplicati sunt et creuerūt nimis. Vixitq; iacob in terra egypti decē ꝛ septē annis. Et fuerūt dies annoꝝ vite iacob centū et quadraginta ꝛ septē anni: ꝛ appropinquerūt dies israel vt moreretur: ꝛ vocauit filiū suū ioseph: ꝛ dixit ei. Si inueni nūc gratiã in oculis tuis: pone obsecro manū tuam sub femore meo: ꝛ facies mecū misericordiam ꝛ veritatem: ne sepelias me obsecro in egypto. Et dormiã cum patribus meis: ꝛ auferes me de egypto: ꝛ sepelies me in sepulchris coꝝ. Et dixit. Ego faciam sm̄ verbum tuū. Et dixit. Iura mihi. Et iurauit ei. Et adorauit israel super caput lectuli. Ca. 48.

Et factū est post verba hec: ꝛ dictū est ad ioseph. Ecce pater tuus iacet infirmus: ꝛ tulit duos filios suos secum: manassen ꝛ ephraim: ꝛ nunciatū est iacob: atq; dictuꝫ est ei. Ecce filius tuus ioseph venit ad te. Et confortatus est israel: ꝛ sedit

Träsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

καὶ εἶπεν ἰακὼβ τῷ ἰωσήφ, ὁ θεός ὤφθη μοι ἐν λούζα ἐν γῇ χαναάν, καὶ εὐλόγησέ με, καὶ εἶπέ μοι, ἰδοὺ ἐγὼ αὐξανῶ σε, καὶ πληθυνῶ σε, καὶ ποιήσω σε εἰς συναγωγὰς ἐθνῶν, καὶ δώσω σοι τὴν γῆν ταύτην, καὶ τῷ σπέρματί σου μετὰ σέ, εἰς κατάσχεσιν αἰώνιον. νῦν οὖν οἱ δύο υἱοί σου, οἱ γενόμενοί σοι ἐν γῇ αἰγύπτου, πρὸ τοῦ με ἐλθεῖν πρὸς σὲ εἰς αἴγυπτον, ἐμοί εἰσιν, ἐφραΐμ καὶ μανασσῆ, ὡς ῥουβὴμ καὶ συμεὼν ἔσονταί μοι. τὰ δὲ ἔγγονα, ἃ ἂν γεννήσῃς μετὰ ταῦτα, σοὶ ἔσονται. ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν κληθήσονται ἐν τοῖς ἐκείνων κλήροις. ἐγὼ δὲ ἡνίκα ἠρχόμην ἐκ μεσοποταμίας τῆς συρίας, ἀπέθανε ῥαχὴλ ἡ μήτηρ σου ἐν γῇ χαναάν, ἐγγιζόντός μου κατὰ τὸν ἱππόδρομον χαβραθὰ τῆς γῆς, τοῦ ἐλθεῖν ἐφραθά. καὶ κατώρυξα αὐτὴν ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ ἱπποδρόμου. αὕτη ἐστὶ βηθλεέμ. ἰδὼν δὲ ἰσραὴλ τοὺς υἱοὺς ἰωσήφ, εἶπε, τίνες οὗτοι; εἶπε δὲ ἰωσὴφ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, υἱοί μού εἰσιν, οὓς ἔδωκέ μοι ὁ θεὸς ἐνταῦθα. καὶ εἶπεν ἰακώβ, προσάγαγέ μοι αὐτούς, ἵνα εὐλογήσω αὐτούς. οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ ἰσραὴλ ἐβαρυώπησαν ἀπὸ τοῦ γήρους, καὶ οὐκ ἠδύνατο βλέπειν. καὶ ἤγγισεν αὐτοὺς πρὸς αὐτόν. καὶ ἐφίλησεν αὐτούς, καὶ περιέλαβεν αὐτούς. καὶ εἶπεν ἰσραὴλ πρὸς ἰωσήφ, ἰδοὺ τοῦ προσώπου σου οὐκ ἐστερήθην, καὶ ἰδοὺ ἔδειξέ μοι ὁ θεὸς καὶ τὸ σπέρμα σου. καὶ ἐξήγαγεν ἰωσὴφ αὐτοὺς ἀπὸ τῶν γονάτων αὐτοῦ, καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ ἐπὶ πρόσωπον ἐπὶ τῆς γῆς.

Träsla. B. Hiero.

in lectulo. Et ingresso ad se ioseph ait. Deus ops̄ appuit mihi in luza: q̄ est in terra chanaan: benedixitq; mihi: & ait. Ego te augebo & multiplicabo: & faciam te in turbas populorum. daboq; tibi terram hãc & semini tuo post te ĩ possessionē sepiternam. Duo ergo filii tui qui nati sunt tibi in terra egypti anteq̄ huc venirē ad te mei erũt effraim & manasses: sicut ruben & symeō reputabuntur mihi. Reliquos aũt quos genueris post eos tui erũt: & noie fratrũ suorũ vocabũtur ĩ possessiōibus suis. Mihi eĩ qñ veniebam de mesopotamia: mortua ē rachel in terra chanaã in ipso itinere. Eratq; vernũ tp̄s. Et ingrediebar effratã: & sepeliui eã iuxta viã effrate: q̄ alio noie appellatur bethleē. Vidēs ãt filios eius dixit ad eũ. Qui sũt isti? Respōdit filii mei sũt: quos donauit mihi deus in hoc loco. Adduc inquit eos ad me: & benedicam illis. Oculi eĩ israel caligabant pre nimia senectute: & clare videre nō poterat. Applicitosq; ad se deosculatus & circũplexus eos dixit ad filiũ suũ. Nō sũ fraudatus aspectu tuo. insuper ostendit mihi deus semen tuum. Cũq; tulisset eos ioseph de gremio patris: adorauit pronus in terram:

Ter. Heb.

עַל הַמִּטָּה: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל יוֹסֵף
אֵל שַׁדַּי נִרְאָה אֵלַי בְּלוּז בְּאֶרֶץ
כְּנָעַן וַיְבָרֶךְ אֹתִי: וַיֹּאמֶר אֵלַי
הִנְנִי מַפְרְךָ וְהִרְבִּיתִךָ וּנְתַתִּיךָ
לִקְהַל עַמִּים וְנָתַתִּי אֶת הָאָרֶץ
הַזֹּאת לְזַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ אֲחֻזַּת עוֹלָם:
וְעַתָּה שְׁנֵי בָנֶיךָ הַנּוֹלָדִים לְךָ
בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד בֹּאִי אֵלֶיךָ
מִצְרַיְמָה לִי הֵם אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה
כִּרְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן יִהְיוּ לִי: וּמוֹלַדְתְּךָ
אֲשֶׁר הוֹלַדְתָּ אַחֲרֵיהֶם לְךָ יִהְיוּ
עַל שֵׁם אֲחֵיהֶם יִקָּרְאוּ בְּנַחֲלָתָם:
וַאֲנִי בְּבֹאִי מִפַּדָּן מֵתָה עָלַי רָחֵל
בְּאֶרֶץ כְּנַעַן בַּדֶּרֶךְ בְּעוֹד כִּבְרַת
אֶרֶץ לָבֹא אֶפְרָתָה וָאֶקְבְּרֶהָ שָּׁם
בְּדֶרֶךְ אֶפְרָת הִוא בֵּית לָחֶם: וַיַּרְא
יִשְׂרָאֵל אֶת בְּנֵי יוֹסֵף וַיֹּאמֶר מִי
אֵלֶּה: וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אָבִיו בָּנַי
הֵם אֲשֶׁר נָתַן לִי אֱלֹהִים בָּזֶה
וַיֹּאמַר קָחֶם נָא אֵלַי וַאֲבָרְכֵם:
וְעֵינֵי יִשְׂרָאֵל כָּבְדוּ מִזֹּקֶן לֹא יוּכַל
לִרְאוֹת וַיַּגֵּשׁ אֹתָם אֵלָיו וַיִּשַּׁק
לָהֶם וַיְחַבֵּק לָהֶם: וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל
אֶל יוֹסֵף רְאֹה פָנֶיךָ לֹא פִלָּלְתִּי
וְהִנֵּה הֶרְאָה אֹתִי אֱלֹהִים גַּם אֶת
זַרְעֶךָ: וַיּוֹצֵא יוֹסֵף אֹתָם מֵעִם
בִּרְכָּיו וַיִּשְׁתַּחוּ לְאַפָּיו אָרְצָה:

Interp. chal.

עַל עַרְסָא: וַאֲמַר יַעֲקֹב לְיוֹסֵף אֵל שַׁדַּי אִתְגְּלִי לִי בְּלוּז בְּאַרְעָא דִכְנַעַן וּבָרֵיךְ יָתִי:
וַאֲמַר לִי הָא אֲנָא מַפֵּישׁ לָךְ וּמַסְגֵּי לָךְ וְאֶתְּנִנָּךְ לִכְנִשַׁת שִׁבְטִין וְאֶתֵּן יָת אַרְעָא הָדָא
לִבְנָךְ בָּתְרָךְ אַחְסָנַת עָלַם: וּכְעַן תְּרֵין בְּנָךְ דְּאִתְיְלִידוּ לָךְ בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם עַד מֵיתַי
לְוָתָךְ לְמִצְרַיִם דִּילִי אִנּוּן אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה כִּרְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן יְהוֹן קֳדָמַי: וּבְנִין דְּתוֹלִיד
בָּתְרֵיהוֹן דִּילָךְ יְהוֹן עַל שׁוּם אֲחֵיהוֹן יִתְקְרוֹן בְּאַחְסַנְתְּהוֹן: וַאֲנָא בְּמֵיתַי מִפַּדָּן מִיתַת
עֲלַי רָחֵל בְּאַרְעָא דִכְנַעַן בְּאוֹרְחָא בְּעוֹד כְּרוּב אַרְעָא לְמֵיעַל לְאֶפְרָת וּקְבַרְתַּהּ תַּמָּן בְּאוֹרַח
אֶפְרָת הִיא בֵּית לָחֶם: וַחֲזָא יִשְׂרָאֵל יָת בְּנֵי יוֹסֵף וַאֲמַר מַן אִלֵּין: וַאֲמַר יוֹסֵף לַאֲבוּהִי
בְּנַי אִנּוּן דִּיהַב לִי יְיָ הָכָא וַאֲמַר קָרֵיבִנּוּן כְּעַן לְוָתִי וַאֲבָרֵכִנּוּן: וְעֵינֵי יִשְׂרָאֵל יְקַרָא
מְסֵיבוּ לָא יָכֵיל לְמֶחֱזֵי וְקָרֵיב יָתְהוֹן לְוָתֵיהּ וּנְשֵׁיק לְהוֹן וְגַפֵּיף לְהוֹן: וַאֲמַר יִשְׂרָאֵל
לְיוֹסֵף לְמֶחֱזֵי אַפָּךְ לָא סְבָרִית וְהָא אַחְזִי יָתִי יְיָ אַף יָת בְּנָךְ: וְאַפֵּיק יוֹסֵף יָתְהוֹן מִן
קֳדָמוֹהִי וּסְגִיד עַל אַפּוֹהִי עַל אַרְעָא:

Transla. Chal.

in lectulo. Et dixit iacob ad ioseph. Deus omnipotēs apparuit mihi in luza in terra chanaan: ꝛ benedixit mihi. et dixit ad me. Ecce ego multiplicabo te ꝛ crescere te faciã: ꝛ ponã te in cōgregationē tribuū: ꝛ dabo terrã hãc ꝛ filiis tuis post te in possessionē eternã. Et nūc duo filii tui ephraim ꝛ manasses: qui nati sūt tibi in terra egypti: anteq̄ venirē ad te in egyptum: mei erunt. sicut ruben ꝛ symeō erunt corã me. Et filii quos genueris post eos tui erunt: in noie fratrū suoꝝ vocabūtur in possessionibus suis. Et cū ego venissem de mesopotamia mortua est rachel in terra chanaan in via: cum adhuc esset spaciū terre vt ingrederer in ephratã: ꝛ sepeliui eaꝫ in via ephrate: q̄ est bethleē. ꝛ vidit israel filios ioseph: ꝛ dixit. Qui sunt isti? Et dixit ioseph ad patrē suū. Filii mei sunt: quos dedit mihi deus hic. et ait. Applica obsecro eos ad me: vt bñdicam eis. Oculi aūt israel grauati erant pre senectute: ꝛ nō poterat videre. et applicauit eos ad eū: ꝛ osculatus est eos: ꝛ amplexatus est eos. Dixitq; israel ad ioseph. Nunq̄ putaui videre faciē tuã: ꝛ ecce ostendit mihi deꝰ etiam filios tuos. Et eduxit eos ioseph a facie eius: ꝛ adorauit pronus in terrã.

וַיִּקַּח יוֹסֵף אֶת שְׁנֵיהֶם אֶת
אֶפְרַיִם בִּימִינוֹ מִשְּׂמֹאל יִשְׂרָאֵל
וְאֶת מְנַשֶּׁה בִשְׂמֹאלוֹ מִימִין
יִשְׂרָאֵל וַיַּגֵּשׁ אֵלָיו׃ וַיִּשְׁלַח
יִשְׂרָאֵל אֶת יְמִינוֹ וַיָּשֶׁת עַל רֹאשׁ
אֶפְרַיִם וְהוּא הַצָּעִיר וְאֶת
שְׂמֹאלוֹ עַל רֹאשׁ מְנַשֶּׁה שִׂכֵּל
אֶת יָדָיו כִּי מְנַשֶּׁה הַבְּכוֹר׃ וַיְבָרֶךְ
אֶת יוֹסֵף וַיֹּאמַר הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר
הִתְהַלְּכוּ אֲבֹתַי לְפָנָיו אַבְרָהָם
וְיִצְחָק הָאֱלֹהִים הָרֹעֶה אֹתִי
מֵעוֹדִי עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ הַמַּלְאָךְ
הַגֹּאֵל אֹתִי מִכָּל רָע יְבָרֵךְ אֶת
הַנְּעָרִים וְיִקָּרֵא בָהֶם שְׁמִי וְשֵׁם
אֲבֹתַי אַבְרָהָם וְיִצְחָק וְיִדְגּוּ לָרֹב
בְּקֶרֶב הָאָרֶץ׃ וַיַּרְא יוֹסֵף כִּי יָשִׁית
אָבִיו יַד יְמִינוֹ עַל רֹאשׁ אֶפְרַיִם
וַיֵּרַע בְּעֵינָיו וַיִּתְמֹךְ יַד אָבִיו לְהָסִיר
אֹתָהּ מֵעַל רֹאשׁ אֶפְרַיִם עַל
רֹאשׁ מְנַשֶּׁה׃ וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל
אָבִיו לֹא כֵן אָבִי כִּי זֶה הַבְּכֹר
שִׂים יְמִינְךָ עַל רֹאשׁוֹ׃ וַיְמָאֵן
אָבִיו וַיֹּאמֶר יָדַעְתִּי בְנִי יָדַעְתִּי
גַּם הוּא יִהְיֶה לְעָם וְגַם הוּא יִגְדָּל
וְאוּלָם אָחִיו הַקָּטֹן יִגְדַּל מִמֶּנּוּ
וְזַרְעוֹ יִהְיֶה מְלֹא הַגּוֹיִם׃ וַיְבָרְכֵם
בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמוֹר בְּךָ יְבָרֵךְ

יָמַן · נָגַשׁ שָׁלַח · שִׁית · צָעַר · שָׂכַל · בָּרַךְ בָּרַךְ · הָלַךְ פָּנָה · רָעָה · גָּאַל · קָרָא · דָּגָה רָבָה · רָאָה · רָעַע תָּמַךְ סוּר · שׂוּם מָאַן · יָדַע · הָיָה גָּדַל · מִן

Et posuit effraim ad dexterā suā idest ad sinistram israel: manassen vero in sinistra sua ad dexterā .s. patris: applicuitq; ambos ad eū. Qui extendens manum dexteram posuit super caput effraim iunioris fratris: sinistram autem super caput manasse qui maior natu erat commutās manus. Benedixitq; Iacob ioseph: & ait. Deus in cuius cōspectu ābulauerūt patres mei abraam & isaac: deus qui pascit me ab adolescētia mea vsq; in p̄ntem diē: angelus qui eruit me de cūctis malis: benedicat pueris istis: & inuocetur super eos nomē meum: noīa quoq; patrū meorum abraā & isaac: & crescāt in multitudinē sup terrā. Vidēs aūt ioseph q̄ posuisset pr̄ suus dexterā manū sup caput effraim: grauiter accepit. Et apphēsā manū pr̄is leuare conat᷒ ē de capite effraim: & trāsferre sup caput manasse. Dixitq; ad patrē. Nō ita cōuenit pr̄: qa hic est primogenitus. Pone dexterā tuam super caput eius. Qui renuens ait. Scio fili mi: scio. & iste quippe erit in populos: & multiplicabitur: sed frater eius iunior maior erit illo: & semē illius crescet in gētes. Bñdixitq; eis in tempore illo: dicens In te benedicetur

accipiēs āt ioseph duos filios suos: ip̄z q̄dē
λαβὼν δὲ ἰωσὴφ τοὺς δύο υἱοὺς αὐτοῦ, τὸν μὲν
ephraim in dextera sua: a sinistris āt israel:
ἐφραὶμ ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, ἐξ ἀριστερῶν δὲ ἰσραήλ,
at manasse in sinistra: a dextris āt israel:
τὸν δὲ μανασσὴ ἐν τῇ ἀριστερᾷ, ἐκ δεξιῶν δὲ ἰσραήλ,
et applicuit illos ei. extēdēs āt israel
καὶ ἤγγισεν αὐτοὺς αὐτῷ. ἐκτείνας δὲ ἰσραὴλ τὴν
manū dexterā: imposuit sup caput ephraim:
χεῖρα τὴν δεξιάν, ἐπέθηκεν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἐφραίμ,
hic āt erat iunior: et sinistrā sup
οὗτος δὲ ἦν ὁ νεώτερος, καὶ τὴν ἀριστερὰν ἐπὶ τὴν
caput manasse: cōmutās man᷒ et bñ
κεφαλὴν μανασσῆ, ἐναλλάξας τὰς χεῖρας, καὶ εὐ-
dixit eis: et ait: de᷒ cui placuerūt
λόγησεν αὐτούς. καὶ εἶπεν, ὁ θεὸς ᾧ εὐηρέστησαν οἱ
pr̄es mei incōspectu eius: abraam et isaac:
πατέρες μου ἐνώπιον αὐτοῦ, ἀβραὰμ καὶ ἰσαάκ,
deus q̄ pascit me a iuuētute mea vsq; in diē
ὁ θεὸς ὁ τρέφων με ἐκ νεότητός μου ἕως τῆς ἡμέ-
hāc: angelus q̄ liberauit me ex oib᷒
ρας ταύτης, ὁ ἄγγελος ὁ ῥυσάμενός με ἐκ πάντων
malis: bñdicat pueros istos. τ
τῶν κακῶν, εὐλογήσαι τὰ παιδία ταῦτα. καὶ
inuocabit sup eos nomē meū: et no
ἐπικληθήσεται ἐπ᾽ αὐτοῖς τὸ ὄνομά μου, καὶ τὸ ὄνο-
mē patrū meoꝝ: abraā et isaac τ
μα τῶν πατέρων μου, ἀβραὰμ καὶ ἰσαάκ. καὶ
multiplicētur in multitudinē multā sup terrā. vidēs
πληθυνθείησαν εἰς πλῆθος πολὺ ἐπὶ τῆς γῆς. ἰδὼν
āt ioseph: q: iniecit pr̄ manū su
δὲ ἰωσήφ, ὅτι ἐπέβαλεν ὁ πατὴρ τὴν χεῖρα αὐ-
am dexterā sup caput ephraim: graue
τοῦ τὴν δεξιὰν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἐφραίμ, βαρὺ
illi visum ē: τ apprehendit ioseph ma
αὐτῷ κατεφάνη, καὶ ἀντελάβετο ἰωσὴφ τῆς χει-
nū patris sui: vt auferret eā de ca
ρὸς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἀφελεῖν αὐτὴν ἀπὸ τῆς κε-
pite ephraim sup caput manasse: dixit āt
φαλῆς ἐφραὶμ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν μανασσῆ. εἶπε δὲ
ioseph patri suo: non sic pater: hic
ἰωσὴφ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, οὐχ οὕτως πάτερ, οὗ-
.n. primogenit᷒. impone dexterā tuā sup
τος γὰρ ὁ πρωτότοκος. ἐπίθες τὴν δεξιάν σου ἐπὶ τὴν
caput eius. et non voluit. sed dixit: scio fi
κεφαλὴν αὐτοῦ. καὶ οὐκ ἠθέλησεν. ἀλλ᾽ εἶπεν, οἶδα τέκ-
li: scio. ipse erit in ppl̄m: τ ipse exaltabitur. sed
νον, οἶδα. αὐτὸς ἔσται εἰς λαόν, καὶ αὐτὸς ὑψωθήσεται. ἀλ-
frater eius iunior maior illo erit: et
λ᾽ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁ νεώτερος μείζων αὐτοῦ ἔσται, καὶ τὸ
semen eius erit in multitudinē gētiū. τ bñdixit eis
σπέρμα αὐτοῦ ἔσται εἰς πλῆθος ἐθνῶν. καὶ εὐλόγησεν αὐ-
in die illa: dicens: in vobis bñdicetur
τοὺς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, λέγων, ἐν ὑμῖν εὐλογηθήσεται

Interp. chal.

Et tulit ioseph ambos: ephraim in dextera sua ad sinistrā israel: τ manasen in sinistra eius ad dexteram israel: τ applicauit eos ad eū. Et tetēdit isrl̄ dexterā suā: τ posuit eam sup caput ephraim: qui erat iunior: et sinistrā suam super caput manasse: docuit manus suas: quāuis manasses erat primogenitus. Et benedixit ioseph: et ait. Deus in cui᷒ cōspectu seruierūt patres mei abrahā τ isaac: deus qui pauit me a natiuitate mea vsq; in diē hanc. Angelus q̄ eruit me ab omi malo benedicat pueris: τ inuocetur in eis nomē meū et nomē patrū meoꝝ abraham τ isaac: τ quasi pisces maris multiplicētur iter filios hoim sup terra. Et vidit ioseph q̄ posuit pater suus dexterā suā sup caput ephraim: τ displicuit in oculis suis: τ sustulit manum pr̄is sui: vt amoueret eam de capite ephraim vt poneret eaz sup caput manasse. Et ait ioseph patri suo. Non ita decet pater mi: hic enī est primogenitus: pone dexterā tuaz sup caput eius. Et noluit pater suus. et ait. Scio fili mi: scio: ipse q̄ppe erit in ppl̄m: τ etiā ipse multiplicabitur. Sed frater eius iunior multiplicabit magis q̄ ille τ: filij sui erunt dn̄antes in populis. Et bñdixit eis in die illa dicens. In te bñdicet

Transla. Chal.

ודבר יוסף ית תרויהון ית אפרים בימיניה משמאלא דישראל וית מנשה בשמאליה
מימינא דישראל וקריב לותיה׃ ואושיט ישראל ית ימיניה ושוי על רישא
דאפרים והוא זעירא וית שמאליה על רישא דמנשה אחכמינון לידוהי ארי מנשה
בוכרא׃ ובריך ית יוסף ואמר יי דפלחו אבהתי קדמוהי אברהם ויצחק יי דזן יתי
מדאיתי עד יומא הדין׃ מלאכא דפרק יתי מכל בישא יברך ית עולימיא ויתקרי
בהון שמי ושום אבהתי אברהם ויצחק וכנוני ימא יסגון בגו בני אנשא על ארעא׃
וחזא יוסף ארי שוי אבוהי יד ימיניה על רישא דאפרים ובאיש בעינוהי וסעדא
לידא דאבוהי לאעדאה יתה מעל רישא דאפרים לאנחותה על רישא דמנשה׃
ואמר יוסף לאבוהי לא כן אבא ארי דין בוכרא שוי ימינך על רישיה׃ וסריב אבוהי
ואמר ידענא ברי ידענא אף הוא יהי לעם ואף הוא יסגי וברם אחוהי זעירא יסגי
מיניה ובנוהי יהון שליטין בעממיא׃ ובריכנון ביומא ההוא למימר בך יברך

Primitiua chal.
יְמַן שְׂמַל · רְשַׁם שְׁוָה רֵאשׁ · חֲכַם · זוּן · לְאַךְ בְּרַךְ קְרָא · סְגָא · בִּישׁ · עֲדָה יְתַה · שְׁוָה · הֲוָה סְגָא · הֲוָה אֲמַר בְּרַךְ

israel: dicētes: faciat te de᷒: sicut ephraim τ sicut
ἰσραήλ, λέγοντες, ποιήσαι σε ὁ θεός, ὡς ἐφραὶμ καὶ ὡς
manasse. τ posuit ephraim ante manasse.
μανασσῆ. καὶ ἔθηκε τὸν ἐφραὶμ ἔμπροσθεν τοῦ μανασσῆ.
dixit āt israel ioseph: ecce ego morior: τ
εἶπε δὲ ἰσραὴλ τῷ ἰωσήφ, ἰδοὺ ἐγὼ ἀποθνήσκω, καὶ
erit deus vobiscū: τ reducet vos in terrā
ἔσται ὁ θεὸς μεθ᾽ ὑμῶν, καὶ ἀποστρέψει ὑμᾶς εἰς τὴν γῆν
patrū vr̄m. ego āt do tibi sicimā precipuā
τῶν πατέρων ὑμῶν. ἐγὼ δὲ δίδωμί σοι σίκιμα ἐξαίρετον
sup fratres tuos. quā accepi de manu a
ὑπὲρ τοὺς ἀδελφούς σου. ἣν ἔλαβον ἐκ χειρὸς ἀ-
morreoꝝ in gladio meo et arcu.
μορραίων ἐν μαχαίρᾳ μου καὶ τόξῳ. Ca. 49.

A Uocauit āt iacob filios suos: τ ait:
ἐκάλεσε δὲ ἰακὼβ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ εἶπεν,
cōgregamini: vt ānūciē vobis: q̄d ocurret vob:
συνάχθητε, ἵνα ἀναγγείλω ὑμῖν, τί ἀπαντήσει ὑμῖν,
in nouissimis diebus. cōgregamini τ audite
ἐπ᾽ ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν. ἀθροίσθητε καὶ ἀκούσατε
filij iacob: audite israel p̄rem vr̄m. rhu
υἱοὶ ἰακώβ, ἀκούσατε ἰσραὴλ τοῦ πατρὸς ὑμῶν. ῥου-
bē primogenitus me᷒: tu fortitudo mea: τ p̄ncipiū filiorū meoꝝ: durus ad ferēdū: τ durus cōtumax.
βὴν πρωτότοκός μου, σὺ ἰσχύς μου, καὶ ἀρχὴ τῶν τέκ-
νων μου, σκληρὸς φέρεσθαι, καὶ σκληρὸς αὐθάδης.
iniuriā fecisti: sicut aq̄ nō efferueas. ascēdisti .n. sup
ἐξύβρισας, ὡς ὕδωρ μὴ ἐκζέσῃς. ἀνέβης γὰρ ἐπὶ τὴν
cubile p̄ris tui. tūc maculasti stratū:
κοίτην τοῦ πατρός σου. τότε ἐμίανας τὴν στρωμνήν,
q̄ ascēdisti. symeō et leui frēs cōsumauerūt
οὗ ἀνέβης. συμεὼν καὶ λευὶ ἀδελφοὶ συνετέλεσαν
iniq̄tatē ꝓpositi sui. in cōsiliū eoꝝ nō veniat
ἀδικίαν ἐξαιρέσεως αὐτῶν. εἰς βουλὴν αὐτῶν μὴ ἔλθῃ
aīa mea: et in cetu illoꝝ nō cōtēdāt
ψυχή μου, καὶ ἐπὶ τῇ συστάσει αὐτῶν μὴ ἐρίσαι τὰ
iecora mea. q: in furore suo interfecerūt homines: et in cōcupiscētia sua subneruauerūt taurū. maledictus furor eoꝝ: q: pertinax. et
ἥπατά μου. ὅτι ἐν τῷ θυμῷ αὐτῶν ἀπέκτειναν ἀν-
θρώπους, καὶ ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ αὐτῶν ἐνευροκόπησαν ταῦ-
ρον. ἐπικατάρατος ὁ θυμὸς αὐτῶν, ὅτι αὐθάδης. καὶ ἡ
ira eoꝝ: q: indurata est. diuidā eos in iacob:
μῆνις αὐτῶν, ὅτι ἐσκληρύνθη. διαμεριῶ αὐτοὺς ἐν ἰακώβ,
B τ dispergā illos in israel. iuda: te laudabūt
καὶ διασπερῶ αὐτοὺς ἐν ἰσραήλ. ἰούδα, σὲ αἰνέσουσι
fratres tui. man᷒ tue sup dorsū inimicoꝝ
οἱ ἀδελφοί σου. αἱ χεῖρές σου ἐπὶ νώτου τῶν ἐχθρῶν
tuoꝝ. adorabūt te filij patris tui. catulus
σου. προσκυνήσουσί σε οἱ υἱοὶ τοῦ πατρός σου. σκύμνος

israel atq; dicetur. Faciat tibi deus sicut effraiz & sicut manasse. cōstituitq; effraiz ante manassen. & ait ad ioseph filiū suū. En ego morior: & erit deus vobiscum: reducetq; vos ad terram patrū vestrorum. Do tibi p̄tē vnā extra fratres tuos: quam tuli de mānu āmorrei in gladio & arcu meo. Ca. 49.

Uocauit āt Iacob filios suos: & ait eis. Congregamini vt annunciem que ventura sunt vobis in diebus nouissimis. Congregamini & audite filii iacob: audite israel p̄rem vr̄m. Rubē primogenitus meus. Tu fortitudo mea: & pricipium doloris mei. Prior in donis: maior in imperio. Effusus es sicut aq̄. Non crescas: qa ascēdisti cubile p̄ris tui: & maculasti stratū eius. Symeon & leui fratres vasa iniquitatis bellātia. In consiliū eorū nō veniat aīa mea: & in cetu illorum non sit gloria mea: quia ī furore suo occiderunt virū: & in volūtate sua suffoderūt murū. Maledictus furor eorū: qa ptinax: & īdignatio eorū qa dura. Diuidā eos ī iacob: & dispgā eos ī israel. Iuda te laudabūt frēs tui. Manus tue in ceruicibus inimicorū tuorū: adorabūt te filii patris tui. Catulus

יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר יְשִׂמְךָ אֱלֹהִים
כְּאֶפְרַיִם וְכִמְנַשֶּׁה וַיָּשֶׂם אֶת
אֶפְרַיִם לִפְנֵי מְנַשֶּׁה׃ וַיֹּאמֶר
יִשְׂרָאֵל אֶל יוֹסֵף הִנֵּה אָנֹכִי מֵת
וְהָיָה אֱלֹהִים עִמָּכֶם וְהֵשִׁיב אֶתְכֶם
אֶל אֶרֶץ אֲבֹתֵיכֶם׃ וַאֲנִי נָתַתִּי לְךָ
שְׁכֶם אַחַד עַל אַחֶיךָ אֲשֶׁר לָקַחְתִּי
מִיַּד הָאֱמֹרִי בְּחַרְבִּי וּבְקַשְׁתִּי׃

Cap. xlix.

וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶל בָּנָיו וַיֹּאמֶר
הֵאָסְפוּ וְאַגִּידָה לָכֶם אֵת אֲשֶׁר
יִקְרָא אֶתְכֶם בְּאַחֲרִית הַיָּמִים׃
הִקָּבְצוּ וְשִׁמְעוּ בְּנֵי יַעֲקֹב וְשִׁמְעוּ
אֶל יִשְׂרָאֵל אֲבִיכֶם׃ רְאוּבֵן בְּכֹרִי
אַתָּה כֹּחִי וְרֵאשִׁית אוֹנִי יֶתֶר
שְׂאֵת וְיֶתֶר עָז׃ פַּחַז כַּמַּיִם אַל
תּוֹתַר כִּי עָלִיתָ מִשְׁכְּבֵי אָבִיךָ אָז
חִלַּלְתָּ יְצוּעִי עָלָה׃ שִׁמְעוֹן וְלֵוִי
אַחִים כְּלֵי חָמָס מְכֵרֹתֵיהֶם׃ בְּסֹדָם
אַל תָּבֹא נַפְשִׁי בִּקְהָלָם אַל תֵּחַד
כְּבֹדִי כִּי בְאַפָּם הָרְגוּ אִישׁ
וּבִרְצֹנָם עִקְּרוּ שׁוֹר׃ אָרוּר אַפָּם
כִּי עָז וְעֶבְרָתָם כִּי קָשָׁתָה אֲחַלְּקֵם
בְּיַעֲקֹב וַאֲפִיצֵם בְּיִשְׂרָאֵל׃ יְהוּדָה
אַתָּה יוֹדוּךָ אַחֶיךָ יָדְךָ בְּעֹרֶף
אֹיְבֶיךָ יִשְׁתַּחֲווּ לְךָ בְּנֵי אָבִיךָ׃ גּוּר

שׂוּם · מוּת · שׁוּב · נָתַן · קָרָא אָסַף נָגַד · יוֹם · קָבַץ · כּוֹחַ · נָשָׂא יָתַר · יָתַר עָלָה שָׁכַב · יָצַע · כָּלָה סוֹד · בּוֹא יָחַד · רָצָה עָבַר · קָשָׁה חָלַק · פּוּץ · יָדָה · שָׁחָה

Interp. chal.

ישראל למימר ישוינך יי כאפרים וכמנשה ושוי ית אפרים קדם מנשה׃ ואמר
ישראל ליוסף הא אנא מאית ויהי מימרא דיי בסעדיכון ויתיב יתכון לארע
אבהתכון׃ ואנא יהבית לך חולק חד יתיר על אחך דנסיבית מידא דאמוראה בצלותי
ובבעותי׃

Ca. xlix.

וקרא יעקב לבנוהי ואמר אתכנשו ואחוי
לכון ית דיערע יתכון בסוף יומיא׃ אתכנשו ושמעו בני יעקב וקבילו אולפן מישראל
אבוכון׃ ראובן בוכרי את חילי ושירוי תוקפי לך הוה חזי למיסב תלתא חולקין
בכירותא כהונתא ומלכותא על דאזלתא לקביל אפך הא כמיא ברם לא אהניתא חולק
יתיר לא תיסב ארי סליקתא בית משכבי אבוך בכן אחלתא לשוויי ברי סליקתא׃
שמעון ולוי אחין גוברין גיברין בארע תותבותהון עבדו גבורא׃ ברזהון לא הות נפשי
באיתכנשותהון לא מתחד יקרי ארי ברגזהון קטלו קטול וברעותהון
תרעו שור סנאה׃ ליט רוגזהון ארי תקיף וחימתהון ארי קשיא אפלגינון ביעקב
ואבדרינון בישראל׃ יהודה את אודיתא ולא בהיתתא בך יהודון אחך ידך תתקף
על בעלי דבבך יתבדרון סנאך יהון מחזרין קדל קדמך ויהון מקדמין למשאל
בשלמך בני אבוך׃ שלטון

Transla. Chal.

israel: dicens. Ponat te de᷒ sicut ephraim τ sicut manassen: τ posuit ephraim āte manassē. Dixitq; israel ad ioseph. Ecce ego morior: τ erit verbū dn̄i in adiutoriū vestrū: τ reducet vos ī terrā patrū vestroꝝ. Ego autē do tibi partē vnam precipuā sup fratres tuos: quam tuli de manu amorrei oratione mea τ deprecatione mea. Cap. 49.

Et vocauit iacob filios suos: τ ait. Congregamini τ nūciabo vobis que vobis euenient in fine dieruz. Congregamini τ audite filij iacob: τ suscipite doctrinā ab israel patre vr̄o. Ruben primogenitus meus es tu robur meū τ principiū fortitudinis mee: tu accepturus eras partes trēs: p̄mogeniturā .s. et sacerdotiū τ regnuz. sed q: secutus es voluntatē tuā: sicut aqua effusa: nō ꝓficies: neq; accipies portionē superexcrescentem qm̄ ascēdisti cubile patris tui: tunc fili mi violasti: qm̄ ascendisti stratū meū. Symeon et leui frēs: viri fortissimi in terra peregrinationis sue fecerūt fortitudinē. In secreto eoꝝ nō fuit aīa mea: τ in cōgregatione eoꝝ non cōueniat gloria mea: qm̄ in furore suo occiderūt occisionē: τ in volūtate sua suffoderūt murū inimicoꝝ. Maledictus sit furor eoꝝ: qm̄ fortis: τ ira eoꝝ: q: dura. diuidā eos in iacob: τ dispergam eos in israel. Iuda laudabo te: τ nō es cōfusus: te laudabūt fratres tui. Manus tua preualebit cōtra inimicos tuos. dispergētur hostes tui. cōuertētur retrorsum in conspectu tuo: τ preuenient salutantes te filij patris tui. dominium

Primitiua chal.
שְׁוָה · מוּת הֲוָה אֲמַר · תּוּב צְלָא · בְּעָה כְּנַשׁ חֲוָה · עֲרַע · רֵאשׁ חֲזָא נְסַב · מִי הֲנָה · נְסַב שְׁכַב חֲלַל · שְׁוָה יְתַב רְזָה · הֲוָה כְּנַשׁ יְחַד · רְעָה לוּט חֲמַם · קְשָׁה פְּלַג בְּדַר · יְדָה תְּקַף הֲיָה · חֲזַר קְדַם שְׁאַל

אַרְיֵה יְהוּדָה מִטֶּרֶף בְּנִי עָלִיתָ כָּרַע רָבַץ כְּאַרְיֵה וּכְלָבִיא מִי יְקִימֶנּוּ׃ לֹא־יָסוּר שֵׁבֶט מִיהוּדָה וּמְחֹקֵק מִבֵּין רַגְלָיו עַד כִּי־יָבֹא שִׁילֹה וְלוֹ יִקְּהַת עַמִּים׃ אֹסְרִי לַגֶּפֶן עִירֹה וְלַשֹּׂרֵקָה בְּנִי אֲתֹנוֹ כִּבֵּס בַּיַּיִן לְבֻשׁוֹ וּבְדַם עֲנָבִים סוּתֹה׃ חַכְלִילִי עֵינַיִם מִיָּיִן וּלְבֶן שִׁנַּיִם מֵחָלָב׃ זְבוּלֻן לְחוֹף יַמִּים יִשְׁכֹּן וְהוּא לְחוֹף אֳנִיֹּת וְיַרְכָתוֹ עַל צִידֹן׃ יִשָּׂשכָר חֲמֹר גָּרֶם רֹבֵץ בֵּין הַמִּשְׁפְּתָיִם׃ וַיַּרְא מְנֻחָה כִּי טוֹב וְאֶת הָאָרֶץ כִּי נָעֵמָה וַיֵּט שִׁכְמוֹ לִסְבֹּל וַיְהִי לְמַס עֹבֵד׃ דָּן יָדִין עַמּוֹ כְּאַחַד שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל׃ יְהִי דָן נָחָשׁ עֲלֵי דֶרֶךְ שְׁפִיפֹן עֲלֵי אֹרַח הַנֹּשֵׁךְ עִקְּבֵי סוּס וַיִּפֹּל רֹכְבוֹ אָחוֹר׃ לִישׁוּעָתְךָ קִוִּיתִי יְהוָה׃ גָּד גְּדוּד יְגוּדֶנּוּ וְהוּא יָגֻד עָקֵב׃ מֵאָשֵׁר שְׁמֵנָה לַחְמוֹ וְהוּא יִתֵּן מַעֲדַנֵּי מֶלֶךְ׃ נַפְתָּלִי אַיָּלָה שְׁלֻחָה

אָרָה עָלָה · רָבַץ · מִי · קוּם · סוּר · חָקַק · בּוֹא · יָהַב · אָסַר · כָּבַס · חָכַל · חָפַף · שָׁכַן · שָׁפָה · רָאָה · נוּחַ · נָטָה · סָבַל · הָיָה · דִּין · נָפַל · אָחַר · יָשַׁע · קָוָה · גָּדַד · נָתַן · עָדַן

"leonis "iuda. "Ad predã "fili mi "aſcendiſti: "requieſcens "accubuiſti "vt leo: "& quaſi leena. "quis "ſuſcitabit eũ? "Nõ "auferetur "ſceptrũ "de iuda "& dux "de "femore eius: "donec "veniat "qui mittẽdus eſt: "& ipſe "erit expectatio "gẽtiũ. "Ligãs "ad vineã "pullũ ſuũ: "& ad vitem o "fili mi "aſinã ſuã. "Lauabit "i vino "ſtolam ſuã: "& i ſãguie "vue "palliũ ſuũ. "Pulchriores ſunt "oculi eius "vino: "& "dẽtes eius "lacte "candidiores. "zabulõ "i littore "maris "hitabit: "& "in ſtatiõe "nauiũ: ptigẽs "vſq; ad "ſydonẽ. "iſachar "aſinus "fortis: "accubãs "iter "terminos. "Vidit "requiem "q̃ eſſet "bona: "& "terrã "q̃ "optima: "& ſuppoſuit "humerũ ſuũ "ad portãdũ: "factuſq; ẽ "tributis "ſeruiẽs. "Dã "iudicabit "populũ ſuũ: "ſicut & alia "tribus "in iſrael. "Fiat "dan "coluber "in "via: "ceraſtes "in "ſemita "mordẽs "vngulas "equi: "vt cadat "aſcenſor eius "retro. "Salutare tuũ "expectabo "domine. "Gad "accictus "preliabitur ante eũ: "& ipſe "accingetur "retrorſum. "Aſer "pinguis "pãis eius: "& "pbebit "delitias "regibus. "Neptalim "ceruus "emiſſus &

leonis iuda. ex germine fili mi aſcendiſti. recubãs dormiuiſti vt leo: et ſicut catulus leonis. quis ſuſcitabit eũ? nõ deficiet princeps ex iuda: et dux ex femoribus eius: donec veniat repoſita ei. et ipſe expectatio gentiũ: ligans ad vineã pullũ ſuũ: et palmito pullum aſine ſue. lauabit in vino ſtolã ſuã: et in ſanguine vue palliũ ſuũ. pulchri oculi eius pre vino. et albi dentes eius q̃ lac. zabulon maritimus habitabit et ipſe iuxta portũ nauiũ: et extendet vſq; ad ſidone. iſſachar bonũ cõcupiuit: requieſcẽs inter ſortes. et vidẽs requiem: q̃ bona: et terrã: q̃ pinguis: ſuppoſuit humerũ ſuũ ad laborandũ. et factus eſt vir agricola. dan iudicabit ppl̃s ſuũ: ſicut et vna tribus in iſrael. et fiat dan coluber in via inſidens in ſemita: mordẽs calcaneũ equi. et cadet eques retrorſũ: ſalutare expectans dñi. gad tẽtatio tẽtabit eum. ipſe aũt tentabit eum iuxta pedes. aſer pinguis eius panis. et ipſe dabit cibũ principibus. nephthalim truncus remiſſus

λέοντος ἰούδα. ἐκ βλαστοῦ υἱέ μου ἀνέβης. ἀναπεσὼν ἐκοιμήθης ὡς λέων, καὶ ὡς σκύμνος· τίς ἐγερεῖ αὐτόν; οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ ἰούδα, καὶ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν ἔλθῃ τὰ ἀποκείμενα αὐτῷ· καὶ αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν· δεσμεύων πρὸς ἄμπελον τὸν πῶλον αὐτοῦ, καὶ τῇ ἕλικι τὸν πῶλον τῆς ὄνου αὐτοῦ. πλυνεῖ ἐν οἴνῳ τὴν στολὴν αὐτοῦ, καὶ ἐν αἵματι σταφυλῆς τὴν περιβολὴν αὐτοῦ. χαροποιοὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἀπὸ οἴνου, καὶ λευκοὶ οἱ ὀδόντες αὐτοῦ ἢ γάλα. ζαβουλὼν παράλιος κατοικήσει, καὶ αὐτὸς παρ᾽ ὅρμον πλοίων, καὶ παρατενεῖ ἕως σιδῶνος. ἰσσάχαρ τὸ καλὸν ἐπεθύμησεν, ἀναπαυόμενος ἀναμέσον τῶν κλήρων. καὶ ἰδὼν τὴν ἀνάπαυσιν, ὅτι καλή, καὶ τὴν γῆν, ὅτι πίων, ὑπέθηκε τὸν ὦμον αὐτοῦ εἰς τὸ πονεῖν, καὶ ἐγενήθη ἀνὴρ γεωργός. δὰν κρινεῖ τὸν λαὸν αὐτοῦ, ὡσεὶ καὶ μία φυλὴ ἐν ἰσραήλ. καὶ γενηθήτω δὰν ὄφις ἐφ᾽ ὁδοῦ, ἐγκαθήμενος ἐπὶ τρίβου, δάκνων πτέρναν ἵππου, καὶ πεσεῖται ὁ ἱππεὺς εἰς τὰ ὀπίσω, τὴν σωτηρίαν περιμένων κυρίου. γὰδ πειρατήριον πειρατεύσει αὐτόν, αὐτὸς δὲ πειρατεύσει αὐτὸν κατὰ πόδας. ἀσὴρ πίων αὐτοῦ ὁ ἄρτος, καὶ αὐτὸς δώσει τροφὴν ἄρχουσι. νεφθαλὶ στέλεχος ἀνειμένον

Priĩtiua chal.

Interp. chal.

erit ei in principio: ſed in fine magnificabitur regnũ domus iuda: quoniã de iudicio mortis fili mi animã tuam abſtuliſti, requieſcet & habitabit in fortitudine quaſi leo & quaſi leena: neq; erit regnum quod cõmoueat eum. Non auferetur habens principatum a domo iuda neq; ſcriba a filijs filiorũ eius: donec veniat meſſias cuius eſt regnũ: et ei obedient populi. Habitabit iſrael in circuitu ciuitatis ſue: populi edificabũt templum eius: eruntq; iuſti in circuitu eius: & factores legis in doctrina eius: purpura optima erit veſtimentum illius: operimentum eius erit ſericum tinctum coccino varijſq; coloribus. montes eius rubicũdiores erunt in vineis ſuis: diſtillabunt colles eius vinũ. dealbabũtur campi eius frumento & gregibus ouium. Zabulon iuxta portũ maris habitabit: et ipſe ſubijciet prouincias nauibus: & bona maris comedet: & terminus eius erit pertingens vſq; ad ſydonẽ. Iſachar diues in ſubſtantia: et poſſeſſio eius erit inter terminos. Et vidit partem ſuã q̃ erat bona: & terrã quia fructifera: & ſubijciet prouincias populoꝝ: et diſperdet habitatores earum: & qui relicti fuerint in eis erunt ei ſeruientes & tributarij. De domo dan eligetur & conſurget vir: in diebus eius liberabitur populus ſuus: & in annis eius requieſcẽt ſimul tribꝰ iſrael. Erit vir qui cõſurget et eligetur de domo dan: cuius timor irruet ſuper populos: & percutiet fortiter philiſteos: quaſi coluber aſpis inſidiabitur iuxta ſemitam: interficiet robuſtos in caſtris philiſtinorũ equites cum peditibus: eneruabit equos & quadrigas: & deijciet aſcenſores eoꝝ retrorſum. Salutare tuũ expecto dñe. dixit pater nr̃ iacob. Non expecto ſalutare gedeon filij ioas q̃ eſt ſalus tp̃alis: neq; ſalutare ſamſon filij manue q̃ eſt ſalus trãſitoria: ſed expecto redẽptiõez xp̃i filij dauid q̃ vẽturꝰ ẽ ad accerſiendũ ſibi filios iſrael: cuiꝰ redẽptionẽ deſiderat aĩa mea. Caſtra armatoꝝ de domo gad trãſibũt iordanẽ ad p̃lĩũ corã fribꝰ ſuis: & cũ multa ſubſtãtia reuertẽtur in terrã ſuam. Terra aſer optima erit: & ipſe enutrietur delitijs regũ. Neptali in terra optima cadet ſors eiꝰ: et poſſeſſio eius erit faciens fructus:

Tranſla. Chal.

יְהָא בְּשֵׁירוּיָא וּבְסוֹפָא יִתְרַבָּא מַלְכָּא מִדְּבֵית יְהוּדָה ... לָא יֵעְדֵּי עָבֵיד שׁוּלְטָן מִדְּבֵית יְהוּדָה ... עַד דְּיֵיתֵי מְשִׁיחָא דְּדִילֵיהּ הִיא מַלְכוּתָא ...

הַנֹּתֵן אִמְרֵי שָׁפֶר׃ בֵּן פֹּרָת יוֹסֵף בֵּן פֹּרָת עֲלֵי עָיִן בָּנוֹת צָעֲדָה עֲלֵי שׁוּר׃ וַיְמָרְרֻהוּ וָרֹבּוּ וַיִּשְׂטְמֻהוּ בַּעֲלֵי חִצִּים׃ וַתֵּשֶׁב בְּאֵיתָן קַשְׁתּוֹ וַיָּפֹזּוּ זְרֹעֵי יָדָיו מִידֵי אֲבִיר יַעֲקֹב מִשָּׁם רֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל׃ מֵאֵל אָבִיךָ וְיַעְזְרֶךָּ וְאֵת שַׁדַּי וִיבָרְכֶךָּ בִּרְכֹת שָׁמַיִם מֵעָל בִּרְכֹת תְּהוֹם רֹבֶצֶת תָּחַת בִּרְכֹת שָׁדַיִם וָרָחַם׃ בִּרְכֹת אָבִיךָ גָּבְרוּ עַל בִּרְכֹת הוֹרַי עַד תַּאֲוַת גִּבְעֹת עוֹלָם תִּהְיֶיןָ לְרֹאשׁ יוֹסֵף וּלְקָדְקֹד נְזִיר אֶחָיו׃ בִּנְיָמִין זְאֵב יִטְרָף בַּבֹּקֶר יֹאכַל עַד וְלָעֶרֶב יְחַלֵּק שָׁלָל׃ כָּל אֵלֶּה שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל שְׁנֵים עָשָׂר וְזֹאת אֲשֶׁר דִּבֶּר לָהֶם אֲבִיהֶם וַיְבָרֶךְ אוֹתָם אִישׁ אֲשֶׁר כְּבִרְכָתוֹ בֵּרַךְ אֹתָם׃ וַיְצַו אוֹתָם וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֲנִי נֶאֱסָף אֶל עַמִּי קִבְרוּ אֹתִי אֶל אֲבֹתָי אֶל הַמְּעָרָה אֲשֶׁר בִּשְׂדֵה עֶפְרוֹן הַחִתִּי׃ בַּמְּעָרָה אֲשֶׁר בִּשְׂדֵה הַמַּכְפֵּלָה אֲשֶׁר עַל פְּנֵי מַמְרֵא בְּאֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר קָנָה אַבְרָהָם אֶת הַשָּׂדֶה מֵאֵת עֶפְרֹן הַחִתִּי

פָּרָה · עָלָה · מָרַר · רָבַב · שָׂטַם · יָשַׁב · פָּזַז · אָבַר · עָזַר · בָּרַךְ · עָלָה · תָּהַם · שָׁדַד · הָרָה · אָוָה · עָלַם · הָיָה · קָדַד · נָזַר · טָרַף · אָכַל · חָלַק · צָוָה · אָמַר · אָסַף · כָּפַל · פָּנָה

porrigẽs in germine pulchritudinẽ. filius auctus ioſeph. filius auctus deſiderabilis. filius meus iunior: ad me reuertere. in quẽ cõſulẽtes conuiciati ſũt. et inſidiati ſũt ei dñi ſagittationũ. et cõtriti ſũt cũ fortitudine arcus eoꝝ. et diſſoluti ſũt nerui brachioꝝ manuũ eoꝝ p manũ potẽtis iacob. inde corroborator iſrael a deo patris tui. et adiuuit te deus meus. et bñdixit tibi bñdictionẽ celi deſup: et bñdictionẽ terre habẽtis oĩa. ppter bñdictiões vberũ et vulue: bñdictiões patris tui et matris tue. cõfortatus eſt ſup bñdictiões montiũ ſtabiliũ: et in bñdictionibus collium eternoꝝ: erunt ſup caput ioſeph: et ſup verticẽ quibus prefuit fratrũ. beniamin lupus rapax: mane comedet adhuc: et ad veſperã diſtribuet eſcam. oẽs hi filii iacob: duodecim. et hec locutus ẽ illis pater eoꝝ. et bñdixit eos: et bñdixit eos ſingulis ſcdm bñdictionẽ eius. bñdixit eis: et ait illis. ego appono ad ppl̃m meũ. ſepelite me cum patribus meis in ſpelunca: q̃ ẽ in agro ephron ethei: in ſpelunca duplici: q̃ ẽ contra mambre: in t̃ra chanaan. quã poſſedit abraã ſpeluncã ab ephron

ἐπιδιδοὺς ἐν τῷ γεννήματι κάλλος. υἱὸς ηὐξημένος ἰωσήφ, υἱὸς ηὐξημένος ζηλωτός· υἱός μου νεώτερος πρός με ἀνάστρεψον. εἰς ὃν διαβουλευόμενοι ἐλοιδόρουν, καὶ ἐνεῖχον αὐτῷ κύριοι τοξευμάτων· καὶ συνετρίβη μετὰ κράτους τὰ τόξα αὐτῶν, καὶ ἐξελύθη τὰ νεῦρα βραχιόνων χειρῶν αὐτῶν διὰ χεῖρα δυνάστου ἰακώβ. ἐκεῖθεν ὁ κατισχύσας ἰσραὴλ παρὰ θεοῦ τοῦ πατρός σου· καὶ ἐβοήθησέ σοι ὁ θεὸς ὁ ἐμός, καὶ εὐλόγησέ σε εὐλογίαν οὐρανοῦ ἄνωθεν, καὶ εὐλογίαν γῆς ἐχούσης πάντα ἕνεκεν εὐλογίας μαστῶν καὶ μήτρας, εὐλογίας πατρός σου καὶ μητρός σου. ὑπερίσχυσεν ὑπὲρ εὐλογίας ὀρέων μονίμων, καὶ ἐπ᾽ εὐλογίαις θινῶν αἰωνίων, ἔσονται ἐπὶ κεφαλὴν ἰωσήφ, καὶ ἐπὶ κορυφῆς ὧν ἡγήσατο ἀδελφῶν. βενιαμὶν λύκος ἅρπαξ· τὸ πρωινὸν ἔδεται ἔτι, καὶ εἰς τὸ ἑσπέρας διαδώσει τροφήν. πάντες οὗτοι υἱοὶ ἰακώβ, δώδεκα. καὶ ταῦτα ἐλάλησεν αὐτοῖς ὁ πατὴρ αὐτῶν. καὶ εὐλόγησεν αὐτούς, ἕκαστον κατὰ τὴν εὐλογίαν αὐτοῦ, εὐλόγησεν αὐτούς. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἐγὼ προστίθεμαι πρὸς τὸν λαόν μου. θάψατέ με μετὰ τῶν πατέρων μου ἐν τῷ σπηλαίῳ, ὅ ἐστιν ἐν τῷ ἀγρῷ ἐφρὼν τοῦ χετταίου, ἐν τῷ σπηλαίῳ τῷ διπλῷ, τῷ ἀπέναντι μαμβρῆ, ἐν γῇ χαναάν· ὃ ἐκτήσατο ἀβραὰμ τὸ σπήλαιον παρὰ ἐφρὼν τοῦ χετταίου

"dãs "eloquia "pulchritudinis. "Filius "accreſcens "ioſeph: "filius "accreſcẽs & decorꝰ "aſpectu. "Filie "diſcurrerũt "ſup "murũ: "ſed exaſperauerunt eũ: "& iurgati ſũt: "inuiderũt q̃ illi "hñtes "iacula. "Sedit "i forti "arcus eius: "& diſſoluta ſũt vincula "brachiorũ & "manuũ illius "p mãus "potẽtis "Iacob. "Inde "paſtor "egreſſus ẽ "lapis "iſrael. "Deus "pr̃is tui "erit adiutor tuus: "& "oĩps "bñdicet tibi "bñdictiõibus "celi "deſup: "bñdictiõibus "abyſſi "iacentis "deorſũ: "bñdictionibus "vberũ "& vulue. "Bñdictiões "pr̃is tui "cõfortate ſũt "bñdictõibus "patrũ eius: "dõec vẽiret "deſideriũ "colliũ "eternorũ. "Fiãt "i capitẽ "ioſeph "& i vertice "nazarei iter "fr̃es ſuos. "Bẽiamĩ "lupus "rapax "mãe "comedet "p̃dã: "& veſpe "diuidet "ſpolia. "Oẽs "hi "i "tribubus "iſrl̃ "duodeci. "Hec "locutus ẽ "eis "pr̃ ſuus: "bñdixitq; "ſingulis "benedictionibus propriis: "& precepit "eis "dicens. "Ego "cõgregor "ad "populũ meũ. "Sepelite "me "cũ "patribus meis "i ſpelunca "duplici: "q̃ eſt "in agro "ephron "ethei "contra "mambre "in terra "chanaan: "quã "emit "abraam "cum "agro "ab "ephron "etheo

Interp. chal.

יְהוֹן מוֹדַן וּמְבָרְכִין עֲלֵיהוֹן׃ בְּרִי דִּרְבֵי יוֹסֵף בְּרִי דְּיִתְבָּרֵךְ כְּגוּפַן דִּנְצִיב עַל עֵינָא דְמַיָּא ... שְׁבִיק לֵיהּ לְאִתְבָּרָכָא ... אֲנָא מִתְכְּנֵישׁ לְעַמִּי קְבַרוּ יָתִי עִם אֲבָהָתַי ...

Tranſla. Chal.

laudabunt & benedicẽt ſup eos. Filius accreſcens ioſeph: filiꝰ q̃ benedicet quaſi vitis q̃ plantata eſt iuxta fontẽ aquarũ: duo tribus egrediẽtur de filijs ſuis: ſuſcipientq; partẽ & hereditatẽ ſuaꝫ. & coangũſtiauerũt eũ & viri ſunt in eũ & exaſperauerũt eũ viri fortiſſimi viri diſſenſionũ. & cõpleta eſt in eis pphetia: eo q̃ obſeruauit legem in occulto: propoſuitq; cõſtantẽ ſpem ſuã: tunc poſitũ eſt aurũ optimũ ſuper brachia eius: corroborauit & cõfirmauit regnũ eius. q̃ fuit ei datũ a facie dei fortiſſimi iacob: cuiꝰ verbo gubernãtur patres & filij tribuũ iſrael. verbum dei patris tui erit in adiutoriũ tuũ: & oĩpotens benedicat tibi: benedictionibus roris qui deſcẽdit de celo deſup: benedictionibus que aſcendũt de profundis terre deorſum: benedictionibus patris tui & matris tue. Benedictiones patris tui addẽtur ſup benedictiões q̃bus bñdixerũt me patres mei: quas optauerũt principes q̃ a ſeculo fuerũt: erunt oẽs iſte bñdictiones ſup caput ioſeph: et ſup virũ qui ſegregatus fuit a fribus ſuis. In terra beniamin habitabit tẽpli maieſtas: & in poſſeſſione eius edificabitur ſanctuariũ. mane & veſpere offerent ſacerdotes oblationes: & in tp̃e veſpertino diuident reſiduũ portionũ ſuarũ: de reliquis q̃ ſanctificata ſunt. Oẽs hi tribꝰ iſrael duodecim: & hoc eſt q̃ locutus eſt cũ eis pater coꝝ: & benedixit eis: iuxta benedictionẽ vniuſcuiuſq; benedixit eis. Et precepit eis: et dixit eis. Ego cõgregor ad populũ meuꝫ: ſepelite me cuꝫ pr̃ibꝰ meis in ſpelũca q̃ eſt in agro ephron ethei: in ſpelũca duplici q̃ eſt in agro q̃ eſt cõtra faciẽ mãre in t̃ra chanaã: quẽ agrũ emit abrahã ab ephrõ etheo

Priĩtiua chal.

לאחזת קבר שמה קברו את
אברהם ואת שרה אשתו שמה
קברו את יצחק ואת רבקה
אשתו ושמה קברתי את לאה
מקנה השדה והמערה אשר בו
מאת בני חת ויכל יעקב לצות
את בניו ויאסף רגליו אל המטה
ויגוע ויאסף אל עמיו

Cap. I.

ויפל יוסף על פני אביו ויבך עליו
וישק לו ויצו יוסף את עבדיו
את הרפאים לחנט את אביו
ויחנטו הרפאים את ישראל
וימלאו לו ארבעים יום כי כן
ימלאו ימי החנטים ויבכו אתו
מצרים שבעים יום ויעברו ימי
בכיתו וידבר יוסף אל בית פרעה
לאמר אם נא מצאתי חן
בעיניכם דברו נא באזני פרעה
לאמר אבי השביעני לאמר הנה
אנכי מת בקברי אשר כריתי לי
בארץ כנען שמה תקברני ועתה
אעלה נא ואקברה את אבי
ואשובה ויאמר פרעה עלה
וקבר את אביך כאשר השביעך
ויעל יוסף לקבר את אביו ויעלו
אתו כל עבדי פרעה זקני ביתו
וכל זקני ארץ מצרים וכל בית

Primitiua heb.: אוש · קנה · כלה צוה · אסף נטה גוע · נפל בכה · נשק צוה · חנט · מלא רבע · עבר · חנן · שבע · מות כרה · קבר · עלה · שוב

i possessionē sepulchri. Ibi sepelierunt eum: & saram vxorē eius. Ibi sepultus est isaac cum rebecca coniuge sua. Ibi & lia condita iacet. Finitisq3 mandatis quibus filios instruebat: collegit pedes suos sup lectulū: & obiit: appositusq3 ē ad pplm suū. Ca. 50.

Quod cernēs ioseph ruit sup faciē pris flens & deosculās eum. Precepitq3 seruis suis medicis vt aromatibus cōdirent patrem. Quibus iussa explentibus: transierūt quadragita dies. Iste quippe mos erat cadauerū cōditorū. Fleuitq3 eum egyptus septuaginta diebus. Et expleto plāctus tpe: locutus ē ioseph ad familiā pharaonis. Si inueni gratiam in cōspectu vr̄o: loquimini in auribus pharaonis: eo q pr̄ meus adiurauerit me dicens. En morior: in sepulchro meo quod fodi mihi in terra chanaā sepelies me. Ascendam igitur: & sepeliam patrē meū: ac reuertar. Dixitq3 ei pharao. Ascende & sepeli patrē tuū sicut adiuratus es. Quo ascendente ierūt cum eo omnes senes domus pharaonis: cunctiq3 maiores natu terre egypti: domus

in possessiōe sepulchri. illic sepelierūt abraā τ sarram
ἐν κτήσει μνημείου. ἐκεῖ ἔθαψαν ἀβραὰμ καὶ σάρραν
vxorē eius. et illic sepelierūt isaac τ rebec
τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. καὶ ἐκεῖ ἔθαψαν ἰσαὰκ καὶ ῥεβέκ
cam vxorē eius. et illic sepelierūt liā in
καν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. καὶ ἐκεῖ ἔθαψαν λείαν ἐν
possessiōe agri et spelūce existis ī eo:
κτήσει τοῦ ἀγροῦ καὶ τοῦ σπηλαίου τοῦ ὄντος ἐν αὐ
quā a filiis het: τ cessauit ia
τῷ, τὸ παρὰ τῶν υἱῶν χέτ. καὶ κατέπαυσεν ἰα
cob pcipiēs filiis suis. τ colligēs
κὼβ ἐπιτάσσων τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ. καὶ ἐξάρας τοὺς
pedes sup lectū: defecit. et apposit⁹ ē
πόδας ἐπὶ τὴν κλίνην, ἐξέλιπεν. καὶ προσετέθη
ad pplm suū.
πρὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ. Ca. 50.

Et cadēs ioseph sup faciē pris
καὶ ἐπιπεσὼν ἰωσὴφ ἐπὶ πρόσωπον τοῦ πρς
sui: fleuit sup eū. et osculat⁹ ē eū. et
αὐτοῦ, ἔκλαυσεν ἐπ᾽ αὐτόν. καὶ ἐφίλησεν αὐτόν. καὶ
precepit ioseph seruis suis fune
προσέταξεν ἰωσὴφ τοῖς παισὶν αὐτοῦ τοῖς ἐνταφια
ratorib⁹: funerare prē suū. τ funerauerūt
σταῖς, ἐνταφιάσαι τὸν πρα αὐτοῦ. καὶ ἐνεταφίασαν
funeratores israel. et impleuerūt ei⁹ qua
οἱ ἐνταφιασταὶ τὸν ἰσραήλ. καὶ ἐνεπλήρωσαν αὐτοῦ τεσ
draginta dies. sic .n. numerātur dies
σαράκοντα ἡμέρας. οὕτως γὰρ ἀριθμοῦνται αἱ ἡμέραι
sepulture. τ fleuit eū egyptus septuagin
τῆς ταφῆς. καὶ ἐπένθησεν αὐτὸν αἴγυπτος ἑβδομήκον
ta dies. postq̄ at preterierūt dies planct⁹:
τα ἡμέρας. ἐπεὶ δὲ παρήλθοσαν αἱ ἡμέραι τοῦ πένθους,
locutus ē ioseph ad potētes pharaōis: dicēs:
ἐλάλησεν ἰωσὴφ πρὸς τοὺς δυνάστας φαραώ, λέγων,
si inueni grām corā vobis: loquimini in aurib⁹
εἰ εὗρον χάριν ἐναντίον ὑμῶν, λαλήσατε εἰς τὰ ὦτα
pharaōis: dicētes: pr̄ me⁹ adiurauit me anteq̄ mo
φαραώ, λέγοντες, ὁ πατήρ μου ὥρκισέ με πρὸ τοῦ τε
reretur: dicens: in sepulchro qd fodi mihi in
λευτῆσαι, λέγων, ἐν τῷ μνημείῳ ᾧ ὤρυξα ἐμαυτῷ ἐν
trā chanaā: illic me sepelies. nūc ergo ascēdēs: sepeliā
γῇ χαναάν, ἐκεῖ με θάψεις. νῦν οὖν ἀναβὰς, θάψω τὸν
prēm meū: et reuertar. τ dixit pharao io
πρα μου, καὶ ἐπανελεύσομαι. καὶ εἶπε φαραὼ τῷ ἰω
seph: ascende: sepeli prē tuū: sicut adiura
σήφ, ἀνάβηθι, θάψον τὸν πρα σου, καθάπερ ὥρκισέ
uit te. τ ascēdit ioseph sepelire prēm suū. et
σε. καὶ ἀνέβη ἰωσὴφ θάψαι τὸν πατέρα αὐτοῦ. καὶ
ascēderūt cū eo oēs serui pharaōis:
συνανέβησαν μετ᾽ αὐτοῦ πάντες οἱ παῖδες φαραώ,
et seniores dom⁹ ei⁹: et oēs senio
καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ οἴκου αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ πρεσ
res trē egypti: et ois domus
βύτεροι τῆς γῆς αἰγύπτου, καὶ πᾶσα ἡ πανοικία

A

B

Transla. Chal.

לאחסנת קבורה: תמן קברו ית אברהם וית שרה איתתיה תמן קברו ית יצחק וית
רבקה אתתיה ותמן קברית ית לאה: זביני חקלא ומערתא דביה מן בני חתאה:
ושצי יעקב לפקדא ית בנוהי וכנש רגלוהי לערסא ואתנגיד ואתכניש לעמיה:

Ca. I.

ונפל יוסף על אפי אבוהי ובכא עלוהי ונשיק ליה: ופקיד יוסף
ית עבדוהי ית אסותא למחנט ית אבוהי וחנטו אסותא ית ישראל: ושלימו ליה
ארבעין יומין ארי כן שלמין יומי חניטיא ובכו יתיה מצראי שבעין יומין: ועברו יומי
בכיתיה ומליל יוסף עם בית פרעה למימר אם כען אשכחית רחמין בעיניכון מלילו
כען קדם פרעה למימר: אבא קיים עלי למימר הא אנא מאית בקברי דאתקנית לי
בארעא דכנען תמן תקברנני וכען איסק כען ואקבר ית אבא ואיתוב: ואמר פרעה סק
וקבור ית אבוך כמא דקיים עלך: וסליק יוסף למקבר ית אבוהי וסליקו עמיה כל
עבדי פרעה סבי ביתיה וכל סבי ארעא דמצרים: וכל בית

Interp. chal.

in possessionē sepulchri. Ibi sepelierūt abrahā τ saram vxorē eius. Ibi sepelierūt isaac τ rebeccā vxorē eius: ibiq3 sepeliui liam. Emptio agri τ spelūce q̄ in eo ē a filiis heth. τ cessauit iacob precipere filiis suis et collegit pedes suos in lectulū: τ defecit: cōgregatusq3 est ad populum suum. Cap. 50.

Et ruit ioseph super faciē patris sui: τ fleuit super eum: τ osculatus est euz. τ precepit ioseph seruis suis medicis: vt condirent patrem suū: τ condierūt medici israelem. Et expletis quadraginta diebus quibus cōplebātur dies conditoꝝ: fleuerūt eum egyptii septuaginta diebus. Et transierunt dies planctus eius: τ locutus est ioseph cuz domo pharaonis. dicens. Si inueni gratiā in oculis vestris: loquimini obsecro corā pharaone dicētes: q pater meus adiurauit me dicens. Ecce morior: in sepulchro meo quod preparaui mihi in terra chanaan ibi sepelies me: et nunc ascendā obsecro τ sepeliam patrē meū τ reuertar. Dixitq3 pharao. Ascende sepeli patrem tuū sicut adiurauit te. Ascēditq3 ioseph vt sepeliret patrē suū: et ascenderunt cum eo oēs serui pharaonis seniores domus sue: τ oēs senes terre egypti: omnisq3 dom⁹

Primitiua chal.: אתא · שצא נגד כנש · אסא חנט · רבע בכה · בכה אמר שכח · קום מות תקן · קבר נסק תוב · קום · שוב

ioseph: et fratres eius: et ois domus pa
ἰωσήφ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ πᾶσα ἡ οἰκία ἡ πα
terna eius. et cognatione et oues τ
τρικὴ αὐτοῦ. καὶ τὴν συγγένειαν καὶ τὰ πρόβατα καὶ
boues reliqrūt in trā gesem. et ascēde
τοὺς βόας ὑπελίποντο ἐν γῇ γεσέμ. καὶ συναναβέ
runt cū eo et currus τ eqtes: et fa
βησαν μετ᾽ αὐτοῦ καὶ ἅρματα καὶ ἱππεῖς, καὶ ἐγέ
cta ē turba magna valde. et vene
νετο ἡ παρεμβολὴ μεγάλη σφόδρα. καὶ παρε
runt ad areā atad: qđ est trans iordanē.
γένοντο ἐφ᾽ ἅλωνα ἀτάδ, ὅ ἐστι πέραν τοῦ ἰορδάνου.
et planxerūt eū illic planctu magno et for
καὶ ἐκόψαντο αὐτὸν ἐκεῖ κοπετὸν μέγαν καὶ ἰσχυ
ti valde. et fecit plāctū prī suo
ρὸν σφόδρα. καὶ ἐποίησε τὸ πένθος τῷ πατρὶ αὐ
septē dies. et viderūt hītatores trē cha
τοῦ ἑπτὰ ἡμέρας. καὶ εἶδον οἱ κάτοικοι τῆς γῆς χα
naan plāctū in area atad: et dixerūt: plāct⁹
ναὰν τὸ πένθος ἐν ἅλωνι ἀτάδ. καὶ εἶπαν, πένθος
magn⁹ ē iste egyptiis. ppt hoc vocauē
μέγα ἐστὶ τοῦτο τοῖς αἰγυπτίοις. διὰ τοῦτο ἐκάλε
rūt nomē loci illius: plāct⁹ egypti:
σαν τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου, πένθος αἰγύπτου,
qđ ē trās iordanē. et fecerūt et sic
ὅ ἐστι πέραν τοῦ ἰορδάνου. καὶ ἐποίησαν αὐτῷ οὕτως
filii eius: sicut pcepit eis. τ accepe
οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, καθὼς ἐνετείλατο αὐτοῖς. καὶ ἀνέλα
rūt eū filii sui in trā chanaā. et sepelierū
βον αὐτὸν οἱ υἱοὶ αὐτοῦ εἰς γῆν χαναάν. καὶ ἔθαψαν
eū in spelūca duplici. quā possedit abra
αὐτὸν εἰς τὸ σπήλαιον τὸ διπλοῦν. ὃ ἐκτήσατο ἀβρα
am spelūcā in possessiōe sepulchri ab ephrō
ὰμ τὸ σπήλαιον ἐν κτήσει μνημείου παρὰ ἐφρὼν τοῦ
etheo: cōtra mambre. et reuersus ē io
χετταίου, κατέναντι μαμβρῆ. καὶ ὑπέστρεψεν ἰω
seph in egyptū: ipse τ fratres eius: τ om
σὴφ εἰς αἴγυπτον, αὐτὸς καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ πάν
nes qui ascēderāt sepelire prēm eius. vi
τες οἱ συναναβάντες θάψαι τὸν πατέρα αὐτοῦ. ἰ
dētes āt fratres ioseph: q mortu⁹ ē pr̄
δόντες δὲ οἱ ἀδελφοὶ ἰωσὴφ, ὅτι τέθνηκεν ὁ πατὴρ
eoꝝ: dixerūt: ne forte memor iniurie sit nob ioseph:
αὐτῶν, εἶπαν, μήποτε μνησικακήσει ἡμῖν ἰωσήφ,
et retributionē retribuat nobis oia ma
καὶ ἀνταπόδωμα ἀνταποδώσει ἡμῖν πάντα τὰ κα
la: q̄ ondim⁹ ei. τ venietes ad io
κὰ ἃ ἐνεδειξάμεθα αὐτῷ. καὶ παραγενόμενοι πρὸς ἰω
seph: dixerūt: pr̄ tu⁹ adiurauit anteq̄ morere
σὴφ, εἶπαν, ὁ πατήρ σου ὥρκισε πρὸ τοῦ τελευτῆ
tur ipe: dicēs: sic dicite ioseph: dimitte
σαι αὐτόν, λέγων, οὕτως εἴπατε ἰωσήφ, ἄφες
eis iniqtatē: et pctūi eoꝝ:
αὐτοῖς τὴν ἀδικίαν, καὶ τὴν ἁμαρτίαν αὐτῶν,

C

ioseph cū fratribus suis absq3 paruulis & gregibus absq3 armētis: q̄ dereliquerūt i terra gessen. Habuit quoq3 in comitatu currus & equites: & facta est turba non modica. Veneruntq3 ad aream achad: que sita est trans iordanem: vbi celebrātes exeqas planctu magno atq3 vehemēti ipleuerunt septē dies. Quod cum vidissent habitatores terre chanaan: dixerunt. Plāctus magnus est iste egyptiis. Et idcirco vocatū ē nomē loci illius planctus egypti. Fecerūt ergo filii iacob sicut preceperat eis: & portantes eum i terram chanaan sepelierunt eum in spelunca duplici: quam emerat abraam cum agro i possessionē sepulchri ab ephron etheo contra faciē mābre. Reuersusq3 est ioseph in egyptum cū fratribus suis & omni comitatu: sepulto patre. Quo mortuo timētes fratres eius & mutuo colloquētes: ne forte memor sit iniurie quā passus est: & reddat nobis omne malū quod fecimus: mandauerunt ei dicētes. Pr̄ tuus p̄cepit nobis āteq̄ moreretur: vt hec tibi verbis illius diceremus. Obsecro vt obliuiscaris sceleris fratrū tuorū: & pctī atq3

יוסף ואחיו ובית אביו רק טפם
וצאנם ובקרם עזבו בארץ
גשן ויעל עמו גם רכב גם
פרשים ויהי המחנה כבד מאד
ויבאו עד גרן האטד אשר
בעבר הירדן ויספדו שם מספד
גדול וכבד מאד ויעש לאביו
אבל שבעת ימים וירא יושב
הארץ הכנעני את האבל
בגרן האטד ויאמרו אבל כבד
זה למצרים על כן קרא שמה
אבל מצרים אשר בעבר הירדן
ויעשו בניו לו כן כאשר צום
וישאו אתו בניו ארצה כנען
ויקברו אתו במערת שדה המכפלה
אשר קנה אברהם את השדה
לאחזת קבר מאת עפרן החתי על
פני ממרא וישב יוסף מצרימה
הוא ואחיו וכל העלים אתו
לקבר את אביו אחרי קברו את
אביו ויראו אחי יוסף כי מת
אביהם ויאמרו לו ישטמנו יוסף
והשב ישיב לנו את כל הרעה
אשר גמלנו אתו ויצוו אל יוסף
לאמר אביך צוה לפני מותו
לאמר כה תאמרו ליוסף אנא
שא נא פשע אחיך וחטאתם

Primitiua heb.: היה חנה · בוא · ספד · גדל עשה · יום ראה ישב · אמר · צוה · נשא · קבר כפל · פנה שוב · עלה · ראה מות · שטם · רוע · צוה · אמר נא · נשא

Transla. Chal.

יוסף ואחוהי ובית אבוהי לחוד טפליהון ועניהון ותוריהון שבקו בארעא דגושן:
וסליקו עמיה אף רתיכין אף פרשין והות משריתא סגיאה לחדא: ואתו עד בית
אדרי דאטד די בעברא דירדנא וספדו תמן מספד רב ותקיף לחדא ועבד לאבוהי
אבלא שבעא יומין: וחזא יתיב ארעא כנענאה ית אבלא בבית אדרי דאטד ואמרו
אבלא תקיף דין למצראי על כן קרא שמה אבל מצרים די בעיברא דירדנא: ועבדו
בנוהי ליה כמא דפקדינון: ונטלו יתיה בנוהי לארעא דכנען וקברו יתיה במערת חקל
כפלתא דזבן אברהם ית חקלא לאחסנת קבורה מן עפרון חתאה על אפי ממרא:
ותב יוסף למצרים הוא ואחוהי וכל דסליקו עמיה למקבר ית אבוהי בתר דקבר ית
אבוהי: וחזו אחוהי דיוסף ארי מית אבוהון ואמרו דלמא יינטר לנא דבבו יוסף
ואתבא יתיב לנא ית כל בישתא דגמלנא יתיה: ופקידו לות יוסף למימר אבוך פקיד
קדם מותיה למימר: כדין תאמרון ליוסף בבעו שבוק כען לחובי אחך ולחטאיהון

Interp. chal.

ioseph τ fratres sui τ domus patris sui: exceptis paruulis: oues quoq3 eoꝝ τ boues dereliquerūt in terra gessen. Ascenderūtq3 cuz eo currus τ equites: eratq3 turba magna nimis. Et venerūt vsq3 ad aream atad: que est vltra iordanē: τ planxerūt ibi planctū magnū atq3 nimis vehementez. Et fecit patri suo luctū septē diebus. Et vidit habitator terre chanaā luctū qui fiebat in loco aree atad: τ dixerūt. Luctus vehemēs est iste egyptiis. Et idcirco vocatū est nomen eius luctus egypti qui est trans iordanē. Fecerūtq3 filii eius sicut preceperat eis. Portauerūtq3 eum filii sui in terram chanaā: τ sepelierūt eum in spelūca duplici que est in agro: qui est cōtra faciē mābre. quē agrū emit abrahā in possessionem sepulchri a filiis heth. Reuersusq3 est ioseph in egyptū: ipse τ fratres eius τ oēs qui ascenderūt cuz eo vt sepelirent patrē eius: postq̄ sepeliuit patrē suū. Viderūtq3 frēs ioseph q mortuus esset pr̄ eoꝝ: τ dixerūt. Forte obseruabit nobis ioseph inimicitiā: τ reddet nobis oē malū qđ tribuimus ei. Mandauerūtq3 ad ioseph: dicētes. Pater tu⁹ precepit āte mortē suam: dicēs. sic dicetis ad ioseph. Obsecro vt dimittas delicta fratrum tuorum τ peccata:

Primitiua chal.: טפף עאן · הוה שרא אתא · רבב · חסן · תוב מבר · חזא מות נטר · תוב אמר · בעא אח

כי רעה גמלוך ועתה שא נא לפשע עבדי אלהי אביך ויבך יוסף בדברם אליו: וילכו גם אחיו ויפלו לפניו ויאמרו הננו לך לעבדים: ויאמר אלהם יוסף אל תיראו כי התחת אלהים אני: ואתם חשבתם עלי רעה אלהים חשבה לטבה למען עשה כיום הזה להחית עם רב: ועתה אל תיראו אנכי אכלכל אתכם ואת טפכם וינחם אותם וידבר על לבם: וישב יוסף במצרים הוא ובית אביו ויחי יוסף מאה ועשר שנים: וירא יוסף לאפרים בני שלשים גם בני מכיר בן מנשה ילדו על ברכי יוסף: ויאמר יוסף אל אחיו אנכי מת ואלהים פקד יפקד אתכם והעלה אתכם מן הארץ הזאת אל הארץ אשר נשבע לאברהם ליצחק וליעקב: וישבע יוסף את בני ישראל לאמר פקד יפקד אלהים אתכם והעלתם את עצמתי מזה: וימת יוסף בן מאה ועשר שנים ויחנטו אתו ויישם בארון במצרים:

malicie quā exercuerūt in te. Nos quoq; oramus vt seruis dei pris tui dimittas iniquitatē hāc. Quibus auditis fleuit ioseph: veneruntq; ad eū frēs sui: & proni adorantes in terrā dixerūt. Serui tui sumus. Quibus ille rñdit: Nolite timere. Nū dei possumus resistere volūtati? Vos cogitastis de me malum: sed deus vertit illud in bonum: vt exaltaret me sicut in presentiarū cernitis: & saluos faceret multos populos. Nolite timere. Ego pascā vos & paruulos vros. Cōsolatusq; est eos: & blāde & leniter ē locutus: & hītauit in egypto cū oī domo pris sui. Vixitq; cētū decem annis: & vidit effraim filios vsq; ad tertiā gnationē. Filii quoq; machir filii manasse nati sunt ī genibus ioseph. Quibus trāsactis locutus ē fratribus suis. Post mortem meā deus visitabit vos & ascēdere vos faciet de terra ista: ad terrā quam iurauit abraam isaac & iacob. Cumq; adiurasset eos: atq; dixisset: deus visitabit vos: asportate ossa mea vobiscū d loco isto: mortuus est expletis cētū decē vite sue annis: & conditus aromatibus repositus est in loculo in egypto.

Explicit liber Genesis.

quia mala tibi ostenderūt. et nūc suscipe iniquitatē seruorum dei patris tui. et fleuit ioseph loquētibus illis ad eū. et venientes ad eū dixerūt: ecce nos tibi serui. et dixit illis ioseph: ne timeatis: dei enim sum ego. vos cogitastis cōtra me mala: at deus cogitauit de me in bona: vt fieret sicut hodie: vt aleretur populus multus. et ait illis: ne timeatis. ego pascā vos: et domos vestras. et cōsolatus est eos: et locutus est in cor eorū. et habitauit ioseph in egypto: ipse et fratres eius: et omnis domus patris eius. et vixit ioseph annos cētū decē. et vidit ioseph ephraim filios: vsq; ad tertiā generationē. et filii machir filii manasse nati sūt in femoribus ioseph. et ait ioseph fratribus suis: dicēs: ecce ego morior: visitatiōe autē visitabit vos deus: et reducet vos de terra ista in terrā: quā iurauit deus patribus nostris: abraam isaac et iacob. et adiurauit ioseph filios israel: dicēs: in visitatiōe qua visitabit vos deus: et simul portabitis ossa mea hinc vobiscū. et mortuus est ioseph: annorū cētū decē. et sepelierūt et posuerūt in arca in egypto.

ὅτι πονηρά σοι ἐνεδείξαντο. καὶ νῦν δέξαι τὴν ἀδικίαν τῶν θεραπόντων τοῦ θεοῦ τοῦ πατρός σου. καὶ ἔκλαυσεν Ἰωσὴφ λαλούντων αὐτῶν πρὸς αὐτόν. καὶ ἐλθόντες πρὸς αὐτὸν εἶπαν· οἵδε ἡμεῖς σοι οἰκέται. καὶ εἶπεν αὐτοῖς Ἰωσήφ· μὴ φοβεῖσθε· τοῦ γὰρ θεοῦ εἰμι ἐγώ. ὑμεῖς ἐβουλεύσασθε κατ' ἐμοῦ πονηρά, ὁ δὲ θεὸς ἐβουλεύσατο περὶ ἐμοῦ εἰς ἀγαθά, ὅπως ἂν γενηθῇ ὡς σήμερον, ἵνα διατραφῇ λαὸς πολύς. καὶ εἶπεν αὐτοῖς· μὴ φοβεῖσθε· ἐγὼ διαθρέψω ὑμᾶς, καὶ τὰς οἰκίας ὑμῶν. καὶ παρεκάλεσεν αὐτούς, καὶ ἐλάλησεν εἰς τὴν καρδίαν αὐτῶν. καὶ κατῴκησεν Ἰωσὴφ ἐν Αἰγύπτῳ, αὐτὸς καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ πᾶσα ἡ πανοικία τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. καὶ ἔζησεν Ἰωσὴφ ἔτη ἑκατὸν δέκα. καὶ εἶδεν Ἰωσὴφ Ἐφραὶμ παιδία, ἕως τρίτης γενεᾶς. καὶ υἱοὶ Μαχεὶρ τοῦ υἱοῦ Μανασσῆ ἐτέχθησαν ἐπὶ μηρῶν Ἰωσήφ. καὶ εἶπεν Ἰωσὴφ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ λέγων· ἰδοὺ ἐγὼ ἀποθνήσκω, ἐπισκοπῇ δὲ ἐπισκέψεται ὑμᾶς ὁ θεός, καὶ ἀνάξει ὑμᾶς ἐκ τῆς γῆς ταύτης εἰς τὴν γῆν, ἣν ὤμοσεν ὁ θεὸς τοῖς πατράσιν ἡμῶν, Ἀβραὰμ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ. καὶ ὥρκισεν Ἰωσὴφ τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ λέγων· ἐν τῇ ἐπισκοπῇ ᾗ ἐπισκέψεται ὑμᾶς ὁ θεός, καὶ συνανοίσετε τὰ ὀστᾶ μου ἐντεῦθεν μεθ' ὑμῶν. καὶ ἐτελεύτησεν Ἰωσὴφ ἐτῶν ἑκατὸν δέκα. καὶ ἔθαψαν αὐτόν, καὶ ἔθηκαν ἐν τῇ σορῷ ἐν Αἰγύπτῳ.

Primitiua chal. Transla. Chal.

quia malum retribuerūt tibi: & nunc dimitte obsecro delicta seruorum dei patris tui. Et fleuit ioseph cum loquerentur cum eo. Ierunt quoq; fratres sui & ceciderunt coram eo atq; dixerunt. Ecce nos sumus serui tui. Dixitq; eis ioseph ne timeatis: quoniā ego timeo a facie dei. vos autē cogitastis contra me malum: sed coram deo reputatū est in bonū: vt faceret sicut in die hac: vt sustentaret populū multū. Et nunc nolite timere: ego pascā vos & familiā vestrā. Et consolatus est eos. et locutus est cōsolationē ad cor eorū. Et habitauit ioseph in egypto ipse & domus patris sui. Et vixit ioseph centū & decem annis. et vidit ioseph de ephraim filios tertios: filij quoq; machir filij manasse nati sunt: quos nutriuit ioseph. Dixitq; ioseph fratribus suis. Ego morior. et deus recordans recordabitur vestri: & leuabit vos de terra hac in terram quā iurauit abrahe & isaac & iacob. et adiurauit ioseph filios israel: dicens. Memoria memor erit vestri deus. & leuabitis ossa mea hinc. Mortuusq; est ioseph cum esset etatis centū & decem annorū: et condierūt eum aromatibus: & posuerūt eum in arca in egypto.

Explicit liber genesis.

Interp. chal.

ארי בישא גמלוך וכען שבוק כען לחובי עבדי אלהא דאבוך ובכא יוסף במללותהון עמיה: ואזלו אף אחוהי ונפלו קדמוהי ואמרו הא אנחנא לך לעבדין: ואמר להון יוסף לא תדחלון ארי דחלא מן קדם יי אנא: ואתון חשבתון עלי בישא מן קדם יי אתחשבת לטבא בדיל למעבד כיומא הדין לקימא עם סגיא: וכען לא תדחלון אנא איזון יתכון וית טפלכון ונחים יתהון ומליל תנחומין על לבהון: ויתיב יוסף במצרים הוא ובית אבוהי וחיא יוסף מאה ועסר שנין: וחזא יוסף לאפרים בנין תליתאין אף בני מכיר בר מנשה אתילידו ורבי יוסף: ואמר יוסף לאחוהי אנא מאית ויי מדכר דכיר יתכון ויסק יתכון מן ארעא הדא לארעא דקיים לאברהם ליצחק וליעקב: ואומי יוסף ית בני ישראל למימר מדכר דכיר יי יתכון ותסקון ית גרמי מכא: ומית יוסף בר מאה ועסר שנין וחנטו יתיה ושויאו יתיה בארונא במצרים:

Hec nomina filiorū israel: qui ingressi sunt in egyptū cū iacob patre eorum: vnusquisq; cū domibus suis introierūt: rubē: symeō: leui: iudas: isachar: zabulō: et beniamin: dā: et nephthalim: gad: et aser. ioseph āt erat in egypto. erāt āt omnes anime de iacob quinq; et septuaginta. mortuus est āt ioseph et oēs fratres eius: et oīs generatio illa. at filij israel creuerūt: et multiplicati sūt: et abūdātes facti sūt: et inualescebant valde nimis. multiplicauit āt terra illos. surrexit āt rex alter sup egyptū: qui nō cognoscebat ioseph. dixit āt genti sue: ecce genus filiorū israel magna valde multitudo: et prevalet sup nos. venite ergo sapiēter opprimamus eos: ne forte multiplicet: et qn acciderit nobis bellū: addētur et isti ad aduersarios: et debellantes nos: egredientur de terra. et preposuit eis prefectos operū: vt affligerēt eos in operibus. et edificauerūt ciuitates munitas pharaōi: et phithō et ramesses: et on: que est heliopolis. quāto āt eos humiliabāt: tāto plures fiebant. et inualescebāt valde. et abhominati sūt egyptij a filijs israel. et oppresserūt egyptij filios israel vi: et affligebāt eorū vitā in operibus duris in luto et lateritio: et omnibus operibus in cāpis: per omnia opera: quibus in seruitutē redegerūt eos.

Ταῦτα τὰ ὀνόματα τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ τῶν εἰσπεπορευμένων εἰς Αἴγυπτον ἅμα Ἰακὼβ τῷ πατρὶ αὐτῶν, ἕκαστος πανοικὶ αὐτῶν εἰσήλθοσαν· Ῥουβήν, Συμεών, Λευί, Ἰούδας, Ἰσσαχάρ, Ζαβουλών, καὶ Βενιαμίν, Δάν, καὶ Νεφθαλίμ, Γάδ, καὶ Ἀσήρ. Ἰωσὴφ δὲ ἦν ἐν Αἰγύπτῳ. ἦσαν δὲ πᾶσαι ψυχαὶ ἐξ Ἰακώβ, πέντε καὶ ἑβδομήκοντα. ἐτελεύτησε δὲ Ἰωσὴφ καὶ πάντες οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ πᾶσα ἡ γενεὰ ἐκείνη. οἱ δὲ υἱοὶ Ἰσραὴλ ηὐξήθησαν, καὶ ἐπληθύνθησαν, καὶ χυδαῖοι ἐγένοντο, καὶ κατίσχυον σφόδρα σφόδρα. ἐπλήθυνε δὲ ἡ γῆ αὐτούς. ἀνέστη δὲ βασιλεὺς ἕτερος ἐπ' Αἴγυπτον, ὃς οὐκ ᾔδει τὸν Ἰωσήφ. εἶπε δὲ τῷ ἔθνει αὐτοῦ· ἰδοὺ τὸ γένος τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ μέγα πλῆθος, καὶ ἰσχύει ὑπὲρ ἡμᾶς. δεῦτε οὖν κατασοφισώμεθα αὐτούς, μή ποτε πληθυνθῇ, καὶ ἡνίκα ἂν συμβῇ ἡμῖν πόλεμος, προστεθήσονται καὶ οὗτοι πρὸς τοὺς ὑπεναντίους, καὶ ἐκπολεμήσαντες ἡμᾶς, ἐξελεύσονται ἐκ τῆς γῆς. καὶ ἐπέστησεν αὐτοῖς ἐπιστάτας τῶν ἔργων, ἵνα κακώσωσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ἔργοις. καὶ ᾠκοδόμησαν πόλεις ὀχυρὰς τῷ φαραώ, τήν τε Φιθὼμ καὶ Ῥαμεσσῆ, καὶ Ὤν, ἥ ἐστιν Ἡλιούπολις. καθότι δὲ αὐτοὺς ἐταπείνουν, τοσούτῳ πλείους ἐγίνοντο, καὶ ἴσχυον σφόδρα σφόδρα. καὶ ἐβδελύσσοντο οἱ Αἰγύπτιοι ἀπὸ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. καὶ κατεδυνάστευον οἱ Αἰγύπτιοι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ βίᾳ, καὶ κατωδύνων αὐτῶν τὴν ζωὴν ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς σκληροῖς, τῷ πηλῷ καὶ τῇ πλινθείᾳ, καὶ πᾶσι τοῖς ἔργοις τοῖς ἐν τοῖς πεδίοις, κατὰ πάντα τὰ ἔργα, ὧν κατεδουλοῦντο αὐτούς.

Incipit liber hellesmoth que nos Exodi dicimus.

Ca. I.

Hec sūt noīa filiorū israel: qui ingressi sunt ī egyptū cū iacob. Singuli cū domibus suis introierunt. Rubē: Symeon: Leui Iudas: isachar: zabulō & Beniamin. Dā Neptalim. Gad: & Aser. Erāt igitur oēs aie eorū q egressi sunt de femore iacob septuagīta. Ioseph āt in egypto erat. Quo mortuo & vniuersis fribus eius oīq; cognatiōe sua: filii israel creuerūt: & quasi germinātes multiplicati sunt: ac roborati nimis īpleuerūt terram. Surrexit iterea rex nouus sup egyptum: qui ignorabat ioseph. & ait ad populū suū. Ecce pplš filiorū isrl multus & fortior nobis est. Venite sapiēter opprimamus eū: ne forte mltiplicetur: & si ingruerit cōtra nos bellū: addatur inimicis nrīs: expugnatisq; nobis egrediatur de terra. Preposuitq; eis magistros opuȝ: vt affligerēt eos oneribus. Edificauerūt q; vrbes tabernaculorum pharaōi phitom & ramesses. quātoq; opprimebāt eos: tāto magis multiplicabātur: & crescebant. Oderātq; filios israel egyptii: & affligebant illudentes & inuidentes eis: atq; ad amaritudinem perducebant vitam eorum operibus duris luti & lateris: omniq; famulatu quo in terre operibus

ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו באו: ראובן שמעון לוי ויהודה: יששכר זבולן ובנימן: דן ונפתלי גד ואשר: ויהי כל נפש יצאי ירך יעקב שבעים נפש ויוסף היה במצרים: וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא: ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד ותמלא הארץ אתם: ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף: ויאמר אל עמו הנה עם בני ישראל רב ועצום ממנו: הבה נתחכמה לו פן ירבה והיה כי תקראנה מלחמה ונוסף גם הוא על שנאינו ונלחם בנו ועלה מן הארץ: וישימו עליו שרי מסים למען ענתו בסבלתם ויבן ערי מסכנות לפרעה את פתם ואת רעמסס: וכאשר יענו אתו כן ירבה וכן יפרץ ויקצו מפני בני ישראל: ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך: וימררו את חייהם בעבדה קשה בחמר ובלבנים ובכל עבדה בשדה את כל עבדתם אשר עבדו בהם

Inter p. chal. Ca. j.

ואלין שמהת בני ישראל דעלו למצרים עם יעקב גבר ואנש ביתיה עלו: ראובן שמעון לוי ויהודה: יששכר זבולון ובנימין: דן ונפתלי גד ואשר: והוה כל נפשתא נפקי ירכא דיעקב שבעין נפשן עם יוסף דהוה במצרים: ומית יוסף וכל אחוהי וכל דרא ההוא: ובני ישראל נפישו ואתילידו וסגיאו ותקיפו לחדא לחדא ואתמליאת ארעא מנהון: וקם מלכא חדתא על מצרים דלא מקיים גזירת יוסף: ואמר לעמיה הא עמא דבני ישראל סגן ותקיפין מננא: הבו נתחכם להון דלמא יסגון ויהי ארי יערעננא קרבא ויתוספון אף אנון על בעלי דבבנא ויגיחון בנא קרב ויסקון מן ארעא: ומניאו עליהון שלטונין מבאישין בדיל לענאיהון בפלחנהון ובנו קרוי בית אוצרא לפרעה ית פיתום וית רעמסס: וכמא דמענן להון כן סגן וכן תקפין ועקת למצראי מן קדם בני ישראל: ואפלחו מצראי ית בני ישראל בקשיו: ואמררו ית חייהון בפלחנא קשיא בטינא ובליבנין ובכל פולחנא בחקלא ית כל פולחנהון דאפלחו בהון

Primitiua chal. Transla. Chal.

Incipit liber Exodus. Cap. I.

Et hec sunt nomina filiorū israel: qui ingressi sunt in egyptū cum iacob: singuli cum viris domus sue introierūt. Ruben: symeon: leui: et iudas: isachar: zabulon: & beniamin: dan: & neptali: gad: & aser. Erantq; oēs aie egredientiū de femore iacob septuaginta anime: cum ioseph qui erat in egypto. Mortuusq; est ioseph & oēs fratres eius: et ois gnatio illa. Filij autē israel creuerunt: & nati sunt in multitudinē: & roborati sunt vehementer nimis: & impleta est terra ex eis. Et surrexit rex nouus in egypto qui non cōfirmabat decreta ioseph. Et ait ad populū suū. Ecce popul⁹ filiorū israel multus & fortior nobis. Venite sapiēter agamus cōtra eos: ne forte multiplicent: & qn acciderit nobis bellū addantur quoq; ipsi inimicis nris: & inient contra nos bellū. & ascendent de terra. Et cōstituerūt sup eos principes malefacientes: vt affligerēt eos in operib⁹ suis. Edificauerūtq; vrbes thesaurorū pharaoni: phitō & ramesses. Et qnto affligebāt eos: tāto multiplicabant & tāto roborabāt. Et tribulatio erat egyptijs ppter filios israel. & fecerūt egyptij filios isrl dure: & ad amaritudinē pduxerūt vitā eorū in seruitute dura: in luto & in laterib⁹ & in oī seruitute in agro in oibus opibus suis: qbus eos

בפרך: ויאמר מלך מצרים
למילדת העברית אשר שם
האחת שפרה ושם השנית פועה:
ויאמר בילדכן את העבריות
וראיתן על האבנים אם בן הוא
והמתן אתו ואם בת הוא וחיה:
ותיראן המילדת את האלהים
ולא עשו כאשר דבר אליהן
מלך מצרים ותחיין את הילדים:
ויקרא מלך מצרים למילדת
ויאמר להן מדוע עשיתן הדבר
הזה ותחיין את הילדים:
ותאמרן המילדת אל פרעה כי
לא כנשים המצרית העברית כי
חיות הנה בטרם תבוא אלהן
המילדת וילדו: וייטב אלהים
למילדת וירב העם ויעצמו
מאד: ויהי כי יראו המילדת
את האלהים ויעש להם בתים:
ויצו פרעה לכל עמו לאמר
כל הבן הילוד היארה
תשליכהו וכל הבת תחיון:

Cap. ii.

וילך איש מבית לוי ויקח
את בת לוי: ותהר האשה ותלד
בן ותרא אתו כי טוב הוא
ותצפנהו שלשה ירחים: ולא
יכלה עוד הצפינו ותקח לו

רָאָה מוּת בָּנָה יָרֵא עָשָׂה חָיָה קָרָא יָדַע אָמַר עָשָׂה חָיָה בּוֹא יָטַב רָבָה עָצַם הָיָה עָשָׂה צָוָה יָלַד שָׁלַךְ בָּנָה חָיָה הָלַךְ לָקַח הָרָה יָלַד רָאָה צָפַן יָכֹל לָקַח

premebātur. Dixit autem rex egypti obstetricibus hebreorū: quarum vna vocabatur sephora; altera phua: pcipiēs eis. Quādo obstetricabitis hebreas: & partus tēpus aduenerit: si masculus fuerit: interficite eū: si femina reseruate. Timuerunt autem obstetrices deum: & non fecerunt iuxta preceptū regis egypti: sed conseruabant mares. Quibus accersitis ad se rex ait. Quidnā est hoc qd facere voluistis: vt pueros seruaretis? Que responderunt. Nō sunt hebree sicut egyptie mulieres. Ipse enī obstetricādi hñt sciētiā: & priusq̄ veniamus ad eas pariunt. Bñ ergo fecit deus obstetricibus: & creuit populus cōfortatusq̄ ē nimis. Et quia timuerūt obstetrices deū: edificauit eis domos. Precepit ergo pharao omni populo suo dicens. Quicquid masculini sexus natū fuerit: ī flumen proiicite. quicqd femini reseruate. Ca. 2

Gressus ē post hec vir de domo leui: & accepit vxorē stirpis sue. que concepit & pepit filiū: & vidēs eum elegantem: abscondit tribus mēsibus. Cumq; iam celare non posset: sumpsit

cū vi. τ ait rex egyptiorum
μετὰ βίας. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς τῶν αἰγυπτίων
obstetricib⁹ hebreorum: vni eaꝝ erat nomē
ταῖς μαίαις τῶν ἑβραίων, τῇ μιᾷ αὐτῶν ἦν ὄνομα
sephora: τ nomē scđe phua: τ ait
σεφώρα, καὶ τὸ ὄνομα τῆς δευτέρας φουά, καὶ εἶ-
illis: qñ obstetricabitis hebreas: τ fuerit
πεν αὐταῖς, ὅταν μαιοῦσθε τὰς ἑβραίας, καὶ ὦσι
ad pariēdū: si qdē mascul⁹ fuerit: interficite il-
πρὸς τὸ τίκτειν, ἐὰν μὲν ἄρσεν ᾖ, ἀποκτείνατε αὐ-
lū: si āt femina: reseruate illā. timue-
τό, ἐὰν δὲ θῆλυ, περιποιήσασθε αὐτό. ἐφοβήθη-
runt āt obstetrices deū: et nō fecerunt si-
σαν δὲ αἱ μαῖαι τὸν θεόν, καὶ οὐκ ἐποίησαν καθό-
cut precepit illis rex egypti. τ vi-
τι συνέταξεν αὐταῖς ὁ βασιλεὺς αἰγύπτου. καὶ ἐ-
uificabāt masculos. vocauit āt rex egy-
ζωογόνουν τὰ ἄρρενα. ἐκάλεσε δὲ ὁ βασιλεὺς αἰ-
pti obstetrices: τ ait illis: q̄re fe-
γύπτου τὰς μαίας, καὶ εἶπεν αὐταῖς, τί ὅτι ἐ-
cistis rem hanc: et viuificastis
ποιήσατε τὸ πρᾶγμα τοῦτο, καὶ ἐζωογονεῖτε τὰ
masculos? dixerūt āt obstetrices pharaōi: nō sicut
ἄρσενα; εἶπαν δὲ αἱ μαῖαι τῷ φαραώ, οὐχ ὡς
mulieres egyptie: hebree: pariunt .n.
αἱ γυναῖκες αἰγύπτιαι, αἱ ἑβραῖαι, τίκτουσι γὰρ
pri⁹ quā ingrediātur ad eas obstetrices: τ pepe-
πρὶν ἢ εἰσελθεῖν πρὸς αὐτὰς τὰς μαίας, καὶ ἔτι-
rerūt. bñ āt faciebat deus obstetricib⁹. τ cre-
κτον. εὖ δὲ ἐποίει ὁ θεὸς ταῖς μαίαις. καὶ ἐπλή-
uit pp̄ls: τ inualuit valde. qm̄ timue-
θυνεν ὁ λαός, καὶ ἴσχυεν σφόδρα. ἐπειδὴ ἐφο-
runt obstetrices deū: fecit sibi ipsis do-
βοῦντο αἱ μαῖαι τὸν θεόν, ἐποίησεν ἑαυταῖς οἰ-
mos. precepit āt pharao oī pupulo suo:
κίας. συνέταξε δὲ φαραὼ παντὶ τῷ λαῷ αὐτοῦ,
dicens: oē masculū qđ natū fuerit hebreis:
λέγων, πᾶν ἄρσεν ὃ ἂν τεχθῇ τοῖς ἑβραίοις,
in flumē proiicite: τ oēm feminā vi-
εἰς τὸν ποταμὸν ῥίψατε, καὶ πᾶν θῆλυ ζωο-
uificate illam.
γονεῖτε αὐτό.

Ca. 2.

Erat āt qdā de tribu leui: τ accepit
ἦν δέ τις ἐκ τῆς φυλῆς λευί, καὶ ἔλαβεν
de filiabus leui: τ habuit eā: τ in
ἐκ τῶν θυγατέρων λευί, καὶ ἔσχεν αὐτήν, καὶ ἐν
vētre cōcepit: τ pepit masculū. vidētes āt illū
γαστρὶ ἔλαβεν, καὶ ἔτεκεν ἄρσεν. ἰδόντες δὲ αὐτὸ
elegātē: abscōderūt illū mēsib⁹ tribus. qm̄
ἀστεῖον, ἐσκέπασαν αὐτὸ μῆνας τρεῖς. ἐπειδὴ
āt nō potuerūt ampli⁹ abscōdere illū: accepit
δὲ οὐκ ἠδύναντο ἔτι κρύπτειν αὐτό, ἔλαβεν
illi mater eius
αὐτῷ ἡ μήτηρ αὐτοῦ

C D A

Primitiua chal.

חיה יהודה תנה הוה ילד חזא תבר קטל קום נשה עבד יטב סגא בית אמר ילד ידה בסר קום עדה אתא חזא טוב טמר

Transla. Chal.

grauiter seruire fecerūt. Dixitq; rex egypti obstetricibus iudeorū: nomen vnius sephora: τ nomē alteri⁹ phua: et ait. Quando obstetricabitis iudeas: videbitis in partu: si filius fuerit: interficietis eū: τ si filia fuerit reseruabitis eam. Timuerūtq; obstetrices a facie dei: τ non fecerūt sicut locutus fuerat eis rex egypti: sed cōseruabant filios. Vocauitq; rex egypti obstetrices: τ ait. Cur fecistis hanc rem: τ reseruastis filios? Et dixerūt obstetrices ad pharaonē. Quia non sunt sicut mulieres egyptie mulieres iudee: quia ipse sapientes sunt: τ antequā veniat ad eas obstetrix pariunt. Et benefecit deus obstetricibus: τ creuit populus: confortatiq; sunt nimis. Et factū est cum obstetrices timuissent a facie dei: fecit eis domos. Et precepit pharao omni populo suo: dicens. Omnis fili⁹ qui natus fuerit ex iudeis: in flumen proiicite eum: et omnem filiam reseruabitis. Ca. 2.

Et abiit vir de domo leui: τ accepit filiam leui. Et concepit mulier: et peperit filium. Et vidit eum q̄ esset bonus: τ abscondit eum tribus mēsibus. Et non potuit vltra abscondere eum: τ accepit ei

Interp. chal.

בקשיו: ואמר מלכא דמצרים לחיתא יהודיתא דשום חדא שפרה ושום תניתא
פועה: ואמר כד תהוין מולדן ית יהודיתא ותחזין על מתברא אם ברא הוא
תקטלון יתיה ואם ברתא היא תקימונה: ודחילא חיתא מן קדם יי ולא עבדא
כמא דמליל להון מלכא דמצרים וקימא ית בניא: וקרא מלכא דמצרים לחיתא
ואמר להן מה דין עבדתון פתגמא הדין וקימתון ית בניא: ואמרת חיתא לפרעה
ארי לא כנשיא מצריתא יהודיתא ארי חכימן אנין עד לא עלת לותהן חיתא
וילידן: ואוטיב יי לחיתא וסגי עמא ותקיפו לחדא: והוה כד דחילא חיתא מן
קדם יי ועבד להן בתין: ופקיד פרעה לכל עמיה למימר כל ברא דאתיליד מן
יהודאי לנהרא תרמוניה וכל ברתא תקימון: Ca.ij. ואזל גברא
מבית לוי ונסיב ית בת לוי: ועדיאת אתתא וילידת בר וחזת יתיה ארי טב הוא
ואטמרתיה תלתא ירחין: ולא יכילת עוד לאטמרותיה ונסיבת ליה

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

arculā: et liniuit eā bitumine et pice: et
θήκην, καὶ κατέχρισεν αὐτὴν ἀσφάλτῳ καὶ πίσσῃ, καὶ
imposuit puerū in ea: et posuit eā in
ἐνέβαλε τὸ παιδίον εἰς αὐτήν, καὶ ἔθηκεν αὐτὴν εἰς τὸ
palude iuxta flumē. et speculabatur so-
ἕλος παρὰ τὸν ποταμόν. καὶ κατεσκόπευεν ἡ ἀδελ-
ror ei⁹ delōge: vt disceret qđ accideret illi.
φὴ αὐτοῦ μακρόθεν, μαθεῖν, τί τὸ ἀποβησόμενον αὐτῷ.
descēdit āt filia pharaōis vt lauaret ad flu-
κατέβη δὲ ἡ θυγάτηρ φαραὼ λούσασθαι ἐπὶ τὸν πο-
men. et ancille eius gradiebātur sup
ταμόν. καὶ αἱ ἅβραι αὐτῆς παρεπορεύοντο ἐπὶ τὸν
flumē. et vidēs arculā in palude: mi-
ποταμόν. καὶ ἰδοῦσα τὴν θήκην ἐν τῷ ἕλει, ἀποστεί-
sit ancillā: accepit illā. apertēs āt: cernit
λασα τὴν ἅβραν, ἀνείλετο αὐτήν. ἀνοίξασα δέ, ὁρᾷ
paruulū vagiētē in arcula. et miserta ē illius fi-
παιδίον κλαῖον ἐν τῇ θήκῃ. καὶ ἐφείσατο αὐτοῦ ἡ θυ-
lia pharaōis. et dixit: de infantib⁹ hebre-
γάτηρ φαραώ. καὶ ἔφη, ἀπὸ τῶν παιδίων τῶν ἑβραί-
orū hic. et dixit soror eius filie pha-
ων τοῦτο. καὶ εἶπεν ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ τῇ θυγατρὶ φα-
raōis: vis vocē tibi mulierē q̄ nutriat ex
ραώ, θέλεις καλέσω σοι γυναῖκα τροφεύουσαν ἐκ
hebreis: et lactabit tibi infantulū. ait āt il-
τῶν ἑβραίων, καὶ θηλάσει σοι τὸ παιδίον. εἶπε δὲ αὐ-
li filia pharaōis: vade: pergēs āt puel-
τῇ ἡ θυγάτηρ φαραώ, πορεύου, ἀπελθοῦσα δὲ ἡ νεᾶ-
la: vocauit matrē pueri. dixit āt ad il-
νις, ἐκάλεσε τὴν μητέρα τοῦ παιδίου. εἶπε δὲ πρὸς αὐ-
lā filia pharaōis: serua mihi puerū istū:
τὴν ἡ θυγάτηρ φαραώ, διατήρησόν μοι τὸ παιδίον τοῦτο,
et lacta mihi illū: ego āt dabo tibi mercedē.
καὶ θήλασόν μοι αὐτό, ἐγὼ δὲ δώσω σοι τὸν μισθόν. ἔ-
accepit āt mulier infantē et lactauit illū. adul-
λαβε δὲ ἡ γυνὴ τὸ παιδίον καὶ ἐθήλαζεν αὐτό. ἁδρυν-
to āt puero: attulit illū ad fi-
θέντος δὲ τοῦ παιδίου, εἰσήγαγεν αὐτὸ πρὸς τὴν θυ-
liam pharaōis. et fact⁹ ē illi in filiū. voca-
γατέρα φαραώ. καὶ ἐγενήθη αὐτῇ εἰς υἱόν. ἐπωνόμα-
uit āt nomē illi⁹ moysen. dicēs: qm̄ ex a-
σε δὲ τὸ ὄνομα αὐτοῦ μωυσῆν. λέγουσα, ὅτι ἐκ τοῦ ὕ-
qua illū tuli. factū ē āt in die-
δατος αὐτὸν ἀνειλόμην. ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέ-
bus multis illis: magnus factus moy-
ραις ταῖς πολλαῖς ἐκείναις, μέγας γενόμενος μωυ-
ses: egressus ē ad frēs suos filios israel.
σῆς, ἐξῆλθε πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ τοὺς υἱοὺς ἰσραήλ,
cogitans āt afflictionē illoꝝ: aspicit hoiē egyptiū
κατανοήσας δὲ τὸν πόνον αὐτῶν, ὁρᾷ ἄνθρωπον αἰγύπτιον
percutiētē qndā hebreū de fratrib⁹ suis filiis
τύπτοντά τινα ἑβραῖον τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ τῶν υἱῶν
israel. cū circūspexisset āt huc et illuc: nō videt
ἰσραήλ. περιβλεψάμενος δὲ ὧδε καὶ ὧδε, οὐχ ὁρᾷ

B

Trāsla. B. Hiero.

fiscellam scirpeam: & liniuit eam bitumine ac pice. posuitq; intus infantulum: & exposuit eum in carecto ripe fluminis stante procul sorore eius & considerante euentum rei. Ecce autem descendebat filia pharaonis vt lauaretur in flumine: & puelle eius gradiebantur per crepidinem aluei. Que cū vidisset fiscellam in papyrione: misit vnam e famulabus suis: & allatā aperiens cernensq; in ea paruulum vagientem miserta eius ait. De īfantibus hebreorum est hic. Cui soror pueri Vis inquit vt vadam: & vocē tibi mulierem hebreā: que nutrire possit infantulum. Respondit. Vade. Perrexit puella: & vocauit matrem suam. Ad quam locuta filia pharaōis: accipe ait puerum istum: & nutri mihi: ego dabo tibi mercedem tuam. Suscepit mulier & nutriuit puerum: adultumq; tradidit filie pharaonis. Quem illa adoptauit ī locū filii: vocauitq; nomē ei⁹ moyses dicens: quia de aqua tuli eum. In diebus illis postq̄ creuerat moyses: egressus est ad frēs suos: viditq; afflictionē eorū: & virū egyptiū pcutiētē q̄ndā de hebreis fribus suis. Cūq; circūspexisset huc atq; illuc: & nullum adesse vidisset:

Ter. Heb. Ero. Ca.ij.

תבת גמא ותחמרה בחמר
ובזפת ותשם בה את הילד
ותשם בסוף על שפת היאר:
ותתצב אחתו מרחק לדעה מה
יעשה לו: ותרד בת פרעה
לרחץ על היאר ונערתיה
הלכת על יד היאר ותרא את
התבה בתוך הסוף ותשלח את
אמתה ותקחה: ותפתח ותראהו
את הילד והנה נער בכה ותחמל
עליו ותאמר מילדי העברים
זה: ותאמר אחתו אל בת
פרעה האלך וקראתי לך אשה
מינקת מן העברית ותינק לך
את הילד: ותאמר לה בת פרעה
לכי ותלך העלמה ותקרא את
אם הילד: ותאמר לה בת
פרעה היליכי את הילד הזה
והינקהו לי ואני אתן את שכרך
ותקח האשה הילד ותניקהו:
ויגדל הילד ותבאהו לבת פרעה
ויהי לה לבן ותקרא שמו משה
ותאמר כי מן המים משיתהו:
ויהי בימים ההם ויגדל משה
ויצא אל אחיו וירא בסבלתם
וירא איש מצרי מכה איש
עברי מאחיו: ויפן כה וכה וירא

Primitiua heb.

תֵּבָה חֹמֶר שׂוּם שָׂפָה יָצַב יָדַע עָשָׂה יָרַד בָּנָה שָׁלַח אָמָה לָקַח פָּתַח רָאָה חָמַל אָמַר הָלַךְ יָנַק קָרָא יָלַךְ נָתַן בּוֹא גָּדַל הָיָה מָשָׁה הָיָה יוֹם רָאָה נָכָה פָּנָה

Interp. chal.

תבותא דגומא וחפתה בחימרא ובזפתא ושויאת בה ית רביא ושויתה ביערא על
כיף נהרא: ואתעתדת אחתיה מרחיק למידע מה יתעביד ליה: ונחתת בת פרעה
למסחי על נהרא ועולימתהא מהלכן על כיף נהרא וחזת ית תבותא בגו יערא
ואושיטת ית אמתה ונסיבתה: ופתחת וחזתיה ית רביא והא עולימא בכי וחסת
עלוהי ואמרת מבני יהודאי הוא דין: ואמרת אחתיה לבת פרעה האיזיל ואקרי ליך
אתתא מינקתא מן יהודיתא ותהיניק ליך ית רביא: ואמרת לה בת פרעה איזילי ואזלת
עולימתא וקרת ית אמיה דרביא: ואמרת לה בת פרעה אובילי ית רביא הדין
ואוניקיהי לי ואנא אתן ית אגריך ונסיבת אתתא ית רביא ואוניקתיה: ורבא רביא
ואיתיתיה לבת פרעה והוה לה לבר וקרת שמיה משה ואמרת ארי מן מיא
שחילתיה: והוה ביומיא האנון ורבא משה ונפק לות אחוהי וחזא בפולחנהון וחזא
גבר מצראי מחי גבר יהודאי מאחוהי: ואתפני לכא ולכא וחזא

Transla. Chal.

arcam scirpeā: τ liniuit eam bitumine ac pice: posuitq; in ea infantē: et posuit eam in carecto: quod erat in ripa fluminis. Et stetit soror eius pcul: vt sciret qd fieret de eo. Et descēdit filia pharaonis vt lauaretur in flumine: τ puelle eius gradiebātur iuxta ripam fluminis: τ vidit arcaꝫ in medio carecti: τ extendit brachium suū τ tulit eam. et aperuit eam: τ vidit puerū: et ecce puer plorabat: τ misertus est eius. et ait. De filiis iudeorū est iste. Dixitq; soror eius ad filiā pharaonis: nūquid ibo τ vocabo tibi mulierē nutricem de iudeis? τ lactabit tibi puerū? Et dixit ei filia pharaonis. Vade. Et abiit puella: τ vocauit matrē eiusdē pueri. et dixit ei filia pharaonis. Tolle puerū hunc: et lacta eum mihi: τ ego dabo mercedeꝫ tuā. Et suscepit mulier puerū: τ lactauit euꝫ. Et creuit puer: τ tradidit eum filie pharaonis: τ fuit ei in filiū: τ vocauit nomen eius moysen: dicens. quoniā de aquis extraxi eum. Et factum est in diebus illis: τ creuit moyses: et egressus est cuꝫ fratribus suis: τ vidit seruitutē eorum. Viditq; virum egyptium percutientem virum iudeum de fratribus suis. Et aspexit huc τ illuc: et vidit q̄ nullus vir aderat:

Primitiua chal.

תבה חפה שוה רבא עתד ידע עבד סחא הלך חזא ישט אמר רבי בכא חוס ידה קרא אתתא ינק אזל רבא אתא בתא פנה

כי אין איש ויך את המצרי ויטמנהו בחול: ויצא ביום השני והנה שני אנשים עברים נצים ויאמר לרשע למה תכה רעך: ויאמר מי שמך לאיש שר ושפט עלינו הלהרגני אתה אמר כאשר הרגת את המצרי ויירא משה ויאמר אכן נודע הדבר: וישמע פרעה את הדבר הזה ויבקש להרג את משה ויברח משה מפני פרעה וישב בארץ מדין וישב על הבאר: ולכהן מדין שבע בנות ותבאנה ותדלנה ותמלאנה את הרהטים להשקות צאן אביהן: ויבאו הרעים ויגרשום ויקם משה ויושען וישק את צאנם: ותבאנה אל רעואל אביהן ויאמר מדוע מהרתן בא היום: ותאמרן איש מצרי הצילנו מיד הרעים וגם דלה דלה לנו וישק את הצאן: ויאמר אל בנתיו ואיו למה זה עזבתן את האיש קראן לו ויאכל לחם: ויואל משה לשבת את האיש ויתן את צפרה בתו למשה: ותלד בן ויקרא את שמו גרשם כי אמר גר הייתי בארץ נכריה:

percussum egyptium abscondit sabulo. Et egressus die altero conspexit duos hebreos rixantes: dixitque ei qui faciebat iniuriam. Quare percutis proximum tuum? Qui respondit. Quis constituit te principem & iudicem super nos? Num occidere me tu vis sicut heri occidisti egyptium? Timuit moyses & ait. Quomodo palam factum est verbum istud. Audivitque pharao sermonem hunc: & querebat occidere moysen. Qui fugiens de conspectu eius moratus est in terra madian: & sedit iuxta puteum. Erant autem sacerdoti madian septem filie: que venerunt ad hauriendam aquam: & impletis canalibus adaquare cupiebant greges patris sui. Supervenere pastores: & eiecerunt eas. Surrexitque moyses: & defensis puellis adaquavit oves earum. Que cum revertissent ad Raguel patrem suum: dixit ad eas. Cur velocius venistis solito? Responderunt. Vir egyptius liberavit nos de manu pastorum. Insuper & hausit aquam nobiscum: potumque dedit ovibus. At ille. Ubi est inquit. Quare dimisistis hominem? Vocate eum ut comedat panem. Iuravit ergo Moyses quod habitaret cum eo. Accepitque sephoram filiam eius uxorem. que peperit ei filium: quem vocavit gersam dicens. Advena fui in terra aliena. Alterum vero peperit: quem vocavit eliezer: dicens.

οὐδένα, καὶ πατάξας τὸν αἰγύπτιον, ἔκρυψεν αὐτὸν ἐν τῇ ἄμμῳ. ἐξελθὼν δὲ τῇ ἡμέρᾳ τῇ δευτέρᾳ ὁρᾷ δύο ἄνδρας ἑβραίους διαπληκτιζομένους. καὶ λέγει τῷ ἀδικοῦντι, διατί σὺ τύπτεις τὸν πλησίον; ὁ δὲ εἶπε, τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστὴν ἐφ᾽ ἡμᾶς; μὴ ἀνελεῖν με σὺ θέλεις, ὃν τρόπον ἀνεῖλες χθὲς τὸν αἰγύπτιον; ἐφοβήθη δὲ μωυσῆς, καὶ εἶπεν, εἰ οὕτως ἐμφανὲς γέγονε τὸ ῥῆμα τοῦτο; ἤκουσε δὲ φαραὼ τὸ ῥῆμα τοῦτο, καὶ ἐζήτει ἀνελεῖν μωυσῆν. ἀνεχώρησε δὲ μωυσῆς ἀπὸ προσώπου φαραώ, καὶ κατῴκησεν ἐν γῇ μαδιάν. ἐλθὼν δὲ εἰς γῆν μαδιάν, ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ φρέατος. τῷ δὲ ἱερεῖ μαδιὰν ἦσαν ἑπτὰ θυγατέρες, ποιμαίνουσαι τὰ πρόβατα τοῦ πατρὸς αὐτῶν ἰοθόρ. παραγενόμεναι δὲ ἤντλουν ἕως ἔπλησαν τὰς δεξαμενάς, ποτίσαι τὰ πρόβατα τοῦ πατρὸς αὐτῶν ἰοθόρ. παραγενόμενοι δὲ οἱ ποιμένες ἐξέβαλλον αὐτάς. ἀναστὰς δὲ μωυσῆς ἐρρύσατο αὐτάς, καὶ ἐπότισε τὰ πρόβατα αὐτῶν. παρεγένοντο δὲ πρὸς ῥαγουὴλ τὸν πατέρα αὐτῶν. ὁ δὲ εἶπεν αὐταῖς, τί ὅτι ἐταχύνατε τοῦ παραγενέσθαι σήμερον; αἱ δὲ εἶπον, ἄνθρωπος αἰγύπτιος ἐρρύσατο ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ποιμένων, καὶ ἤντλησεν ἡμῖν, καὶ ἐπότισε τὰ πρόβατα ἡμῶν. ὁ δὲ εἶπε ταῖς θυγατράσιν αὐτοῦ, καὶ ποῦ ἐστι; καὶ ἵνα τί οὕτως καταλελοίπατε τὸν ἄνθρωπον; καλέσατε οὖν αὐτόν, ὅπως φάγῃ ἄρτον. κατῳκίσθη δὲ μωυσῆς παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ ἐξέδοτο σεπφώραν τὴν θυγατέρα αὐτοῦ μωυσῇ γυναῖκα. ἐν γαστρὶ δὲ λαβοῦσα ἡ γυνή, ἔτεκεν υἱόν. καὶ ἐπωνόμασε μωυσῆς τὸ ὄνομα αὐτοῦ γηρσάμ, λέγων, ὅτι πάροικός εἰμι ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ.

Primitiva chal. Transla. Chal. Interp. chal.

et percussit egyptium: et abscondit eum in arena. Et egressus est in die altera: et ecce duo viri iudei rixabant. Et ait impio. Cur tu percutis proximum tuum? Et dixit. Quis te posuit virum principem et iudicem super nos: nunquid ut occidas me tu dicis: sicut occidisti egyptium. Et timuit moyses: et ait. Vere notum factum est verbum. Et audivit pharao sermonem hunc: et querebat occidere moysen: et fugit moyses a facie pharaonis: et habitavit in terra madian: et sedebat iuxta puteum. Principi autem madian erant septem filie: et veniebant et hauriebant: et implebant canales: ut adaquarent oves patris sui. Veniebantque pastores et eiiciebant eas: et surrexit moyses et liberavit eas: et adaquavit oves earum. Et venerunt ad raguel patrem suum: qui ait. Quid est hoc quod velocius solito hodie venistis? et dixerunt. Vir egyptius liberavit nos de manu pastorum: et insuper hauriens hausit nobis: et adaquavit oves. Et dixit filiabus suis. Et ubi est ille? quare ergo reliquistis virum? vocate eum ut comedat panem. Et voluit moyses habitare cum illo: et dedit sephoram filiam suam moysi. Et peperit filium: et vocavit nomen eius gersom: quia dixit: advena fui in terra aliena.

ארי לית גברא ומחא ית מצראה וטמריה בחלא: ונפק ביומא תנינא והא תרין גברין יהודאין נצן ואמר לחייבא למא את מחי לחברך: ואמר מן שויך לגבר רב ודין עלנא הלמקטלי את אמר כמא דקטלתא ית מצראה ודחיל משה ואמר בקושטא איתידע פתגמא: ושמע פרעה ית פתגמא הדין ובעא למקטל ית משה וערק משה מן קדם פרעה ויתיב בארעא דמדין ויתיב על בירא: ולרבא דמדין שבע בנן ואתאה ודלאה ומליאה ית רהטיא לאשקאה ית ענא דאבוהן: ואתו רעיא וטרדינון וקם משה ופרקינין ואשקי ית ענהן: ואתאה לות רעואל אבוהן ואמר מה דין אוחיתון למיתי יומא דין: ואמרא גברא מצראה שזבנא מידא דרעיא ואף מדלא דלא לנא ואשקי ית ענא: ואמר לבנתיה ואן הוא למא דנן שבקתון ית גברא קרן ליה וייכול לחמא: וצבי משה למתב עם גברא ויהב ית צפורה ברתיה למשה: וילידת בר וקרא ית שמיה גרשם ארי אמר דייר הויתי בארעא נוכראה:

τὸ δὲ ὄνομα τοῦ δευτέρου ἐκάλεσεν ἐλιέζερ, λέγων, ὁ γὰρ θεὸς τοῦ πατρός μου βοηθός μου, καὶ ἐρρύσατό με ἐκ χειρὸς φαραώ. μετὰ δὲ τὰς ἡμέρας τὰς πολλὰς ἐκείνας, ἐτελεύτησεν ὁ βασιλεὺς αἰγύπτου. καὶ κατεστέναξαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἀπὸ τῶν ἔργων, καὶ ἀνεβόησαν. καὶ ἀνέβη ἡ βοὴ αὐτῶν πρὸς τὸν θεὸν ἀπὸ τῶν ἔργων. καὶ εἰσήκουσεν ὁ θεὸς τὸν στεναγμὸν αὐτῶν, καὶ ἐμνήσθη ὁ θεὸς τῆς διαθήκης αὐτοῦ τῆς πρὸς ἀβραὰμ καὶ ἰσαὰκ καὶ ἰακώβ. καὶ ἐπεῖδεν ὁ θεὸς τοὺς υἱοὺς ἰσραήλ, καὶ ἐγνώσθη αὐτοῖς.

Ca.3.

Καὶ μωυσῆς ἦν ποιμαίνων τὰ πρόβατα ἰοθὸρ τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ τοῦ ἱερέως μαδιάν. καὶ ἤγαγε τὰ πρόβατα εἰς τὴν ἔρημον, καὶ ἦλθεν εἰς τὸ ὄρος τοῦ θεοῦ χωρήβ. ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος κυρίου ἐν φλογὶ πυρὸς ἐκ τοῦ βάτου. καὶ ὁρᾷ, ὅτι ὁ βάτος καίεται πυρί, ὁ δὲ βάτος οὐ κατεκαίετο. εἶπε δὲ μωυσῆς, παρελθὼν ὄψομαι τὸ ὅραμα τὸ μέγα τοῦτο, τί ὅτι οὐ κατακαίεται ὁ βάτος. ὡς δὲ ἴδε κύριος ὅτι προσάγει ἰδεῖν, ἐκάλεσεν αὐτὸν κύριος ἐκ τοῦ βάτου, καὶ εἶπε, μωυσῆ, μωυσῆ. ὁ δὲ εἶπε, τί ἐστι; καὶ εἶπε, μὴ ἐγγίσῃς ὧδε. λῦσαι τὸ ὑπόδημα ἐκ τῶν ποδῶν σου. ὁ γὰρ τόπος ἐν ᾧ σὺ ἕστηκας, γῆ ἁγία ἐστί. καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἐγώ εἰμι ὁ θεὸς τοῦ πατρός σου, θεὸς ἀβραάμ, καὶ θεὸς ἰσαάκ, καὶ θεὸς ἰακώβ. ἀπέστρεψε δὲ μωυσῆς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. εὐλαβεῖτο γὰρ κατεμβλέψαι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. εἶπε δὲ κύριος πρὸς μωυσῆν, ἰδὼν

Deus enim patris mei adiutor meus: & eripuit me de manu pharaonis. Post multum vero tempus mortuus est rex egypti. Et ingemiscentes filii israel propter opera vociferati sunt. Ascenditque clamor eorum ad deum ab operibus: & audivit gemitum eorum: ac recordatus est federis quod pepigit cum abraam isaac & iacob. Et respexit deus filios israel: & liberavit eos.

Ca.3.

Moyses autem pascebat oves iethro soceri sui sacerdotis madian. Cumque minasset gregem ad interiora deserti: venit ad montem dei oreb. Apparuitque ei dominus in flamma ignis de medio rubi: & videbat quod rubus arderet: & non combureretur. Dixit ergo Moyses. Vadam & videbo visionem hanc magnam: quare non comburatur rubus. Cernens autem dominus quod pergeret ad videndum: vocavit eum de medio rubi: & ait. Moyses. Moyses. qui respondit. Adsum. At ille. Non appropies inquit huc. Solve calciamentum de pedibus tuis. Locus enim in quo stas terra sancta est. Et ait. Ego sum deus patris tui: deus abraam: deus isaac: & deus iacob. Abscondit moyses faciem suam: non enim audebat aspicere contra deum. Cui ait

ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים ויאנחו בני ישראל מן העבדה ויזעקו ותעל שועתם אל האלהים מן העבדה: וישמע אלהים את נאקתם ויזכר אלהים את בריתו את אברהם את יצחק ואת יעקב: וירא אלהים את בני ישראל וידע אלהים:

Cap.iii.

ומשה היה רעה את צאן יתרו חתנו כהן מדין וינהג את הצאן אחר המדבר ויבא אל הר האלהים חרבה: וירא מלאך יהוה אליו בלבת אש מתוך הסנה וירא והנה הסנה בער באש והסנה איננו אכל: ויאמר משה אסרה נא ואראה את המראה הגדל הזה מדוע לא יבער הסנה: וירא יהוה כי סר לראות ויקרא אליו אלהים מתוך הסנה ויאמר משה משה ויאמר הנני: ויאמר אל תקרב הלם של נעליך מעל רגליך כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קדש הוא: ויאמר אנכי אלהי אביך אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב ויסתר משה פניו כי ירא מהביט אל האלהים: ויאמר יהוה ראה

Transla. Chal. Primitiva chal.

Et factum est post multos dies: et mortuus est rex egypti: et ingemuerunt filii israel propter durum servitutem que erat super eos: et clamaverunt. Et ascendit clamor eorum coram deo propter servitutes. Et suscepit deus clamorem eorum: et recordatus est deus pacti sui quod pepigit cum abraham et cum isaac et cum iacob. Et nota fuit coram deo subiectio filiorum israel. Et dixit in verbo suo ut liberaret eos. Cap.3. Moyses autem pascebat oves iethro principis madian soceri sui. Et minavit oves ad locum optimi pascuus in deserto: et venit in montem oreb: ubi revelata est gloria dei. Et apparuit ei angelus domini in flamma ignis de medio rubi: et vidit: et ecce rubus ardebat igni: et rubus non consumebatur. Et dixit moyses. Declinabo nunc: et videbo visionem hanc magnam: quare non comburatur rubus. Et revelatum est coram domino quod declinaret ad videndum. Et vocavit eum deus de medio ignis: et ait. Moyses: moyses. Qui dixit. Ecce ego. Et dixit ei. Non appropinques huc: solve calciamentum tuum de pedibus tuis: quia locus super quem tu stas terra sancta est. Et ait. Ego sum deus patris tui: deus abraham: deus isaac: et deus iacob. Et inclinavit moyses vultum suum: quoniam timuit intueri versus gloriam dei. Et dixit dominus. Revelata

Interp. chal.

והוה ביומיא סגיאיא האנון ומית מלכא דמצרים ואתאנחו בני ישראל מן פולחנא דהוה קשיא עליהון וזעיקו וסליקת קבילתהון לקדם יי מן פולחנא: ושמיע קדם יי קבילתהון ודכיר יי ית קימיה דעם אברהם דעם יצחק ודעם יעקב: וגלי קדם יי שעבודא דבני ישראל ואמר במימריה למפרקהון:

Ca.iii.

ומשה הוה רעי ית ענא דיתרו חמוהי רבא דמדין ודבר ית ענא לאתר שפר רעיא למדברא ואתא לטורא דאתגלי עלוהי יקרא דיי לחורב: ואתגלי מלאכא דיי ליה בשלהובית אשתא מגו אסנא וחזא והא אסנא בער באשתא ואסנא ליתוהי מתאכיל: ואמר משה אתפני כען ואחזי ית חזונא רבא הדין מה דין לא מתוקד אסנא: וגלי קדם יי ארי אתפני למחזי וקרא ליה יי מגו אסנא ואמר משה משה ואמר הא אנא: ואמר לא תקרב הלכא שרי סינך מעל רגלך ארי אתרא דאת קאים עלוהי אתר קדיש הוא: ואמר אנא אלהיה דאבוך אלהיה דאברהם אלהיה דיצחק ואלהיה דיעקב וכבשינון משה אפוהי ארי הוה דחיל מלאסתכלא לצית יקרא דיי ואמר יי מגלא

Primitiua heb. | Tex. Heb. | Exo. | Ca. iij. | Trāsla. B. Hiero. | Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

ראיתי את עני עמי אשר
במצרים ואת צעקתם שמעתי
מפני נגשיו כי ידעתי את
מכאביו: וארד להצילו מיד
מצרים ולהעלתו מן הארץ ההוא
אל ארץ טובה ורחבה אל ארץ
זבת חלב ודבש אל מקום הכנעני
והחתי והאמרי והפרזי והחוי
והיבוסי: ועתה הנה צעקת בני
ישראל באה אלי וגם ראיתי את
הלחץ אשר מצרים לחצים
אתם: ועתה לכה ואשלחך אל
פרעה והוצא את עמי בני ישראל
ממצרים: ויאמר משה אל
האלהים מי אנכי כי אלך אל
פרעה וכי אוציא את בני ישראל
ממצרים: ויאמר כי אהיה עמך
וזה לך האות כי אנכי שלחתיך
בהוציאך את העם ממצרים
תעבדון את האלהים על ההר
הזה: ויאמר משה אל האלהים
הנה אנכי בא אל בני ישראל
ואמרתי להם אלהי אבותיכם
שלחני אליכם ואמרו לי מה
שמו מה אמר אלהם: ויאמר
אלהים אל משה אהיה אשר
אהיה ויאמר כה תאמר לבני

ענה · כאב · ירד · נצל · עלה · זוב · קום · בוא · ראה · לחץ · הלך · שלח · יצא · אמר · היה · עבד · בוא · אמר

dn̄s. vidi afflictionem populi mei in egypto: & clamorē eius audiui propter duritiā eorū qui p̄sūt operibus. Et sciens dolorē eius descēdi: vt liberē eum de manibus egyptiorum: & educā de terra illa in terrā bonam & spaciosam: in terram que fluit lacte & melle: ad loca chananei & ethei & ammorrei & pherezei & euei & iebusei. Clamor ergo filiorum israel venit ad me: vidiq; afflictionē eorū: qua ab egyptiis opprimuntur. Sed veni: & mittā te ad pharaonem: vt educas populū meū filios israel de egypto. Dixitq; moyses ad deum. Quis sum ego: vt vadam ad pharaonem: & educā filios israel de egypto? Qui dixit ei. Ego ero tecum: & hoc habebis signū: q̄ miserim te. Cū eduxeris populū de egypto: immolabis deo super montem istum. Ait moyses ad deum: Ecce ego vadam ad filios israel: & dicam eis. Deus patrum vestrorum misit me ad vos. Si dixerint mihi quod est nomen eius: quid dicā eis? Dixit deus ad moysen. Ego sum qui sum. Ait. Sic dices filiis

vidi afflictionē ppli mei q̄ in egypto:
ἴδον τὴν κάκωσιν τοῦ λαοῦ μου τοῦ ἐν αἰγύπτῳ,
et clamorē eoꝝ audiui ꝓpt operū pfe
καὶ τῆς κραυγῆς αὐτῶν ἀκήκοα ἀπὸ τῶν ἐργοδιω-
ctos. scio .n. dolorē eoꝝ: et descēdi vt
κτῶν· οἶδα γὰρ τὴν ὀδύνην αὐτῶν, καὶ κατέβην ἐξ-
liberē eos ex manu egyptioꝝ: τ educam
ελέσθαι αὐτοὺς ἐκ χειρὸς αἰγυπτίων, καὶ ἐξαγαγεῖν
eos ex tra illa: τ inducā eos
αὐτοὺς ἐκ τῆς γῆς ἐκείνης, καὶ εἰσαγαγεῖν αὐτοὺς
in trā bonā τ multā: in trā manātē lac
εἰς γῆν ἀγαθὴν καὶ πολλήν, εἰς γῆν ῥέουσαν γάλα
et mel: in locū chananeoꝝ: et hethe-
καὶ μέλι, εἰς τὸν τόπον τῶν χαναναίων, καὶ χετταί-
oꝝ: et amorreoꝝ: et pherezeoꝝ: et eueoꝝ: et
ων, καὶ ἀμορραίων, καὶ φερεζαίων, καὶ εὐαίων, καὶ
gergeseoꝝ: τ iebuseoꝝ. τ nūc ecce clamor
γεργεσαίων, καὶ ἰεβουσαίων. καὶ νῦν ἰδοὺ κραυγὴ
filioꝝ israel venit ad me. et ego vidi
τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ἥκει πρός με· κἀγὼ ἑώρακα
afflictionē: qua egyptii opprimūt eos. et
τὸν θλιμμόν, ὃν οἱ αἰγύπτιοι θλίβουσιν αὐτούς. καὶ
nūc veni mittam te ad pharaonē regem egy
νῦν δεῦρο ἀποστείλω σε πρὸς φαραὼ βασιλέα αἰγύ-
pti. τ educes ppl'm meū filios israel
πτου, καὶ ἐξάξεις τὸν λαόν μου τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ
ex tra egypti. et dixit moyses ad deū:
ἐκ γῆς αἰγύπτου. καὶ εἶπε μωυσῆς πρὸς τὸν θεόν,
qs sum ego: vt vadā ad pharaonē regem
τίς εἰμι ἐγώ, ὅτι πορεύσομαι πρὸς φαραὼ βασιλέα
egypti: et vt educā filios israel ex tra
αἰγύπτου, καὶ ὅτι ἐξάξω τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ ἐκ γῆς
egypti. dixit at deus ad moysen: dicēs: q2 ero
αἰγύπτου. εἶπε δὲ ὁ θεὸς πρὸς μωυσῆν, λέγων, ὅτι ἔσο-
tecū et hoc tibi signū: q2
μαι μετὰ σοῦ. καὶ τοῦτο σοι τὸ σημεῖον, ὅτι
ego te mitto vt educas tu ppl'm meū
ἐγώ σε ἐξαποστέλλω ἐν τῷ ἐξαγαγεῖν σε τὸν λαόν μου
ex egypto: et seruietis deo in mōte hoc.
ἐξ αἰγύπτου, καὶ λατρεύσετε τῷ θεῷ ἐν τῷ ὄρει τούτῳ.
τ dixit moyses ad deū: ecce ego va-
καὶ εἶπε μωυσῆς πρὸς τὸν θεόν, ἰδοὺ ἐγὼ ἐλεύσο-
dā ad filios israel: et dicā ad eos:
μαι πρὸς τοὺς υἱοὺς ἰσραήλ, καὶ ἐρῶ πρὸς αὐτούς,
deus prm vroꝝ misit me ad vos.
ὁ θεὸς τῶν πατέρων ὑμῶν ἀπέσταλκέ με πρὸς ὑμᾶς,
et si interrogauerit me: qd nomē ei? qd
καὶ ἐὰν ἐρωτήσωσί με, τί τὸ ὄνομα αὐτῷ; τί
dicā ad eos. τ dixit deus ad moy-
ἐρῶ πρὸς αὐτούς. καὶ εἶπεν ὁ θεὸς πρὸς μωυ-
sen. ego sū q sū. et dixit: sic dices filiis
σῆν. ἐγώ εἰμι ὁ ὤν. καὶ εἶπεν, οὕτως ἐρεῖς τοῖς υἱοῖς

B

C

Primitiua chal.

כאב · גלה · נסק · טוב · פתה · עלל · שלח · נפק · הוה · אמר · נפק · אתא · אמר · היה

Transla. Chal.

est corā me subiectio populi mei q̄ est in egypto: τ clamor eorū auditus est in conspectu meo ꝓpter exactores eorū: quoniā reuelati sunt coram me dolores eoꝝ. Et apparui vt liberarem eos de manu egyptiorū: τ vt ascendere faciam eos de terra hac ad terrā bonam et spaciosam: ad terrā fluentē lacte τ melle: ad locū chananei τ ethei τ amorrei τ pherezei τ euei τ iebusei. Et nunc clamor filiorū israel venit coram me: manifesta est etiam corā me tribulatio qua egyptij tribulant eos. Et nunc veni τ mittā te ad pharaonē: et educ populū meū filios israel de egypto. Et dixit moyses coram deo. Quis ego sum vt vadam ad pharaonē: et vt educam filios israel de egypto? Et dixit ei. Quia erit verbum meum in adiutoriū tuum. et hoc tibi signum quod ego mitto te. Cum eduxeris populū de egypto: seruietis coram dn̄o super montē hūc. Et dixit moyses coram deo. Ecce ego vadam ad filios israel: τ dicam eis: deus patrum vestrorū misit me ad vos: et dicent mihi. Quod est nomē eius? quid dicam eis. Et dixit deus ad moysen. Ero qui ero. Et dixit. Sic dices filijs

Interp. chal.

גלי קדמי ית שעבוד עמי די במצרים וית קבילתהון שמיע קדמי מן קדם שלטוניהון ארי גלי קדמי כיביהון: ואתגליתי לשיזבותהון מידא דמצראי ולאסקותהון מן ארעא ההיא לארעא טבא ופתיא לארעא עבדא חלב ודבש לאתר כנענאי וחתאי ואמוראי ופרזאי וחואי ויבוסאי: וכען הא קבילת בני ישראל עלת לקדמי ואף גלי קדמי דוחקא דמצראי דחקין להון: וכען איתא ואשלחנך לות פרעה ואפיק ית עמי בני ישראל ממצרים: ואמר משה קדם יי מן אנא ארי אזיל לות פרעה וארי אפיק ית בני ישראל ממצרים: ואמר ארי יהי מימרי בסעדך ודין לך אתא ארי אנא שלחתך באפקותך ית עמא ממצרים תפלחון קדם יי על טורא הדין: ואמר משה קדם יי הא אנא אתי לות בני ישראל ואימר להון אלהא דאבהתכון שלחני לותכון ויימרון לי מה שמיה מה אימר להון: ואמר יי למשה אהיה אשר אהיה ואמר כדנן תימר לבני

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina. | Trāsla. B. Hiero. | Tex. Heb. | Exo. | Ca. iij. | Primitiua heb.

israel: q̄ est misit me ad vos. τ dixit
ἰσραήλ, ὁ ὢν ἀπέσταλκέ με πρὸς ὑμᾶς. καὶ εἶπεν
deus rursus ad moysen: sic dices filijs
ὁ θεὸς πάλιν πρὸς μωυσῆν, οὕτως ἐρεῖς τοῖς υἱοῖς
israel: dn̄s deus patrū vroꝝ: deus abra-
ἰσραήλ, κύριος ὁ θεὸς τῶν πατέρων ὑμῶν, ὁ θεὸς ἀβρα-
am: et deus isaac: et deus iacob: misit me
ὰμ, καὶ ὁ θεὸς ἰσαάκ, καὶ ὁ θεὸς ἰακώβ, ἀπέσταλκέ με
ad vos. hoc meū est nomē sempiternū: τ
πρὸς ὑμᾶς. τοῦτό μου ἐστὶ τὸ ὄνομα αἰώνιον, καὶ
memoriale gnationū gnationib9. vade igit cōgrega
μνημόσυνον γενεῶν γενεαῖς. ἐλθὼν οὖν συνάγαγε
seniores filioꝝ israel: τ dices ad
τὴν γερουσίαν τῶν υἱῶν ἰσραήλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς
eos: dn̄s deus patrū vroꝝ apparuit mihi:
αὐτούς, κύριος ὁ θεὸς τῶν πατέρων ὑμῶν ὦπταί μοι,
deus abraam: τ deus isaac: τ deus iacob:
θεὸς ἀβραάμ, καὶ θεὸς ἰσαάκ, καὶ θεὸς ἰακώβ,
dicēs: visitatione visitaui vos. τ q̄cūq; con
λέγων, ἐπισκοπῇ ἐπέσκεμμαι ὑμᾶς, καὶ ὅσα συμ-
tigerūt vob in egypto vidi. τ dixi:
βέβηκεν ὑμῖν ἐν αἰγύπτῳ, ἑώρακα. καὶ εἶπα,
reducam vos ex afflictione egyptio-
ἀναβιβάσω ὑμᾶς ἐκ τῆς κακώσεως τῶν αἰγυπτί-
rū in terrā chananeoꝝ: et etheoꝝ: τ a-
ων εἰς τὴν γῆν χαναναίων, καὶ χετταίων, καὶ ἀ-
morreoꝝ: et pherezeoꝝ: et gergeseoꝝ: et e-
μορραίων, καὶ φερεζαίων, καὶ γεργεσαίων, καὶ εὐ-
ueoꝝ: τ iebuseoꝝ: in terrā manātē lacte et
αίων, καὶ ἰεβουσαίων, εἰς γῆν ῥέουσαν γάλα καὶ
melle. et audiēt tuā vocē et in-
μέλι. καὶ εἰσακούσονταί σου τῆς φωνῆς. καὶ εἰ-
gredieris tu: et seniores israel ad pharaonē re
σελεύσῃ σύ, καὶ ἡ γερουσία ἰσραὴλ πρὸς φαραὼ βα-
gem egypti. τ dices ad eū: dn̄s deus he-
σιλέα αἰγύπτου. καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτόν, ὁ θεὸς τῶν ἑ-
breoꝝ vocauit nos. ibimus igit viā
βραίων προσκέκληται ἡμᾶς. πορευσόμεθα οὖν ὁδὸν
triū dierū in solitudinē: vt sacrificem9 deo
τριῶν ἡμερῶν εἰς τὴν ἔρημον, ἵνα θύσωμεν τῷ θεῷ
nr̄o. ego vero scio: q2 nō dimittet vos rex
ἡμῶν. ἐγὼ δὲ οἶδα, ὅτι οὐ προήσεται ὑμᾶς φαραὼ βασι-
egypti ire: nisi cū manu va-
λεὺς αἰγύπτου πορευθῆναι, ἐὰν μὴ μετὰ χειρὸς κρα-
lida. τ extēdēs manū meā pcutiā
ταιᾶς. καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρά μου πατάξω τοὺς
egyptios in oib9 mirabilib9 meis: q fa-
αἰγυπτίους ἐν πᾶσι τοῖς θαυμασίοις μου, οἷς ποι-
ciā in eis. τ post hec dimittet vos.
ήσω ἐν αὐτοῖς· καὶ μετὰ ταῦτα ἐξαποστελεῖ ὑμᾶς.
et dabo grām populo huic corā egy-
καὶ δώσω χάριν τῷ λαῷ τούτῳ ἐναντίον τῶν αἰ-
ptios. qñ aūt egressi fueritis: nō
γυπτίων. ὅταν δὲ ἀποτρέχητε, οὐκ

Infra. 8.c.

Infra. 11.a. infra. 12.a.

D

israel. Qui est: misit me ad vos. Dixitq; iterum deus ad moysen. Hec dices filiis israel. Dominus deus patrū vestrorū deus abraam & deus isaac & deus iacob misit me ad vos. Hoc nomē mihi est in eternū: & hoc memoriale meū in gn̄atiōe & gn̄atione. Vade cōgrega seniores israel: & dices ad eos. Dn̄s deus patrū vestrorum apparuit mihi: deus abraā & deus isaac & deus iacob dicēs. Visitans visitaui vos & vidi oīa que acciderūt vobis in egypto: & dixi vt educam vos de afflictione egypti in terrā chananei: & ethei & ammorrei: & pherezei & euei & iebusei: ad terrā fluētē lacte & melle: & audiēt vocē tuā. Ingredierisq; tu & seniores israel ad regē egypti: & dices ad eum. Dn̄s deus hebreorum vocauit nos. Ibimus viā triū dierū in solitudinē: vt immolemus domino deo nr̄o. Sed ego scio q̄ non dimittet vos rex egypti vt eatis: nisi per manum validam. Extēdāq; manum meam: & percutiā egyptū in cūctis mirabilibus meis que facturus sum in medio eorū. Post hoc dimittet vos: daboq; gratiā populo huic corā egyptiis. Et cum egrediemini: non

ישראל אהיה שלחני אליכם:
ויאמר עוד אלהים אל משה כה
תאמר אל בני ישראל יהוה
אלהי אבתיכם אלהי אברהם
אלהי יצחק ואלהי יעקב שלחני
אליכם זה שמי לעלם וזה זכרי
לדר דר: לך ואספת את זקני
ישראל ואמרת אלהם יהוה אלהי
אבתיכם נראה אלי אלהי
אברהם יצחק ויעקב לאמר פקד
פקדתי אתכם ואת העשוי לכם
במצרים: ואמר אעלה אתכם
מעני מצרים אל ארץ הכנעני
והחתי והאמרי והפרזי והחוי
והיבוסי אל ארץ זבת חלב ודבש:
ושמעו לקלך ובאת אתה וזקני
ישראל אל מלך מצרים ואמרתם
אליו יהוה אלהי העבריים נקרה
עלינו ועתה נלכה נא דרך שלשת
ימים במדבר ונזבחה ליהוה
אלהינו: ואני ידעתי כי לא יתן
אתכם מלך מצרים להלך ולא ביד
חזקה: ושלחתי את ידי והכיתי
את מצרים בכל נפלאתי אשר
אעשה בקרבו ואחרי כן ישלח
אתכם: ונתתי את חן העם הזה
בעיני מצרים והיה כי תלכון לא

דור · ראה · עשה · עלה · ענה · זוב · קול · בוא · קרה · הלך · יום · דבר · זבח · נתן · נכה · פלא · עשה · שלח · נתן · חנן

Interp. chal.

ישראל אהיה שלחני לותכון: ואמר עוד יי למשה כדנן תימר לבני ישראל יי אלהא דאבהתכון אלהיה דאברהם אלהיה דיצחק ואלהיה דיעקב שלחני לותכון דין שמי לעלם ודין דוכרני לכל דר ודר: איזיל ותכנוש ית סבי ישראל ותימר להון יי אלהא דאבהתכון אתגלי לי אלהיה דאברהם יצחק ויעקב למימר מדכר דכירנא יתכון וית דאתעביד לכון במצרים: ואמרית אסיק יתכון משעבוד מצראי לארע כנענאי וחתאי ואמוראי ופרזאי וחואי ויבוסאי לארעא עבדא חלב ודבש: ויקבלון למימרך ותיעול את וסבי ישראל לות מלכא דמצרים ותימרון ליה יי אלהא דיהודאי אתקרי עלנא וכען נזיל כען מהלך תלתא יומין במדברא ונדבח קדם יי אלהנא: וקדמי גלי ארי לא ישבוק יתכון מלכא דמצרים למיזל ולא מן קדם דחיליה תקיף: ואשלח ית גבורתי ואמחי ית מצראי בכל פרישתי דאעביד ביניהון ובתר כן ישלח יתכון: ואתין ית עמא הדין לרחמין בעיני מצראי ויהי ארי תהכון לא

Transla. Chal.

israel. qui ero misit me ad vos. Dixitq; iterū deus ad moysen: hec dices filijs israel. Dn̄s deus patrum vestroꝝ deus abrahā: deus isaac τ deus iacob misit me ad vos. hoc est nomē meū in eternū: τ hoc est memoriale meū in omni generatione τ generationē. Uade et cōgrega seniores israel: τ dices eis. Dn̄s deus patrum vestrorū apparuit mihi: deus abraham isaac τ iacob: dicens. Recordans recordatus sum vestri: et omniū que facta sunt vobis in egypto. et dixi: ascendere faciā vos de subiectione egyptioꝝ ad terrā chananei et ethei τ amorrei τ pherezei τ euei τ iebusei: ad terram fluentē lacte τ melle. Et obedient tibi: τ venies tu τ seniores israel ad regem egypti: dicetisq; ei. Dn̄s deus iudeorū inuocatus est super nos. Et nunc eamus obsecro itinere trium dierū per desertum: vt immolemus dn̄o deo nostro. Et in conspectu meo manifestum est q̄ nō dimittet vos rex egypti vt eatis: nisi propter timorem fortem. Mittāq; statim plagam fortitudinis mee: τ percutiā egyptios in cunctis mirabilibus meis: q̄ facturus sum in medio eoꝝ: τ post hec mittet vos. Et dabo populū hunc in gratiam in oculis egyptiorum. Et quando ieritis: non

Primitiua chal.

דור · כנש · שוב · אמר · גלה · דכר · עבד · נסק · קבל · אתא · אמר · יהד · קרא · אזל · הלך · דבר · דבח · גלה · שבק · ידך · שלח · מחא · עבד · נתן · הוה

תלכו ריקם׃ ושאלה אשה משכנתה ומגרת ביתה כלי כסף וכלי זהב ושמלת ושמתם על בניכם ועל בנתיכם ונצלתם את מצרים׃

Cap. iiii. ויען משה ויאמר והן לא יאמינו לי ולא ישמעו בקלי כי יאמרו לא נראה אליך יהוה׃ ויאמר אליו יהוה מזה בידך ויאמר מטה׃ ויאמר השליכהו ארצה וישלכהו ארצה ויהי לנחש וינס משה מפניו׃ ויאמר יהוה אל משה שלח ידך ואחז בזנבו וישלח ידו ויחזק בו ויהי למטה בכפו׃ למען יאמינו כי נראה אליך יהוה אלהי אבתם אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב׃ ויאמר יהוה לו עוד הבא נא ידך בחיקך ויבא ידו בחיקו ויוצאה והנה ידו מצרעת כשלג׃ ויאמר השב ידך אל חיקך וישב ידו אל חיקו ויוצאה מחיקו והנה שבה כבשרו׃ והיה אם לא יאמינו לך ולא ישמעו לקל האת הראשון והאמינו לקל האת האחרון׃ והיה אם לא יאמינו גם לשני האתות האלה ולא ישמעון לקלך ולקחת ממימי היאר

exibitis vacui: sed postulabit mulier a vicina sua et ab hospita sua vasa argentea et aurea ac vestes: ponetisque eas super filios et filias vestras: et spoliabitis egyptum. Ca.4. Respondens moyses ait. Non credent mihi: neque audient vocem meam: sed dicent: non apparuit tibi dominus. Dixit ergo ad eum. Quid est quod tenes in manu tua. Respondit. Virga. Dixitque dominus. Proiice eam in terram. Proiecit: et versa est in colubrum: ita ut fugeret moyses. Dixitque dominus. Extende manum tuam: et apprehende caudam eius. Extendit et tenuit: versaque est in virgam. Ut credant inquit quod apparuerit tibi dominus deus patrum suorum: deus abraam et deus isaac et deus iacob. Dixitque dominus rursum. Mitte manum tuam in sinum tuum. Quam cum misisset in sinum protulit leprosam instar nivis. Retrahe ait manum tuam in sinum tuum. Retraxit et protulit iterum: et erat similis carni reliquae. Si non crediderint inquit tibi: neque audierint sermonem signi prioris: credent verbo signi sequentis. Quod si nec duobus quidem his signis crediderint: neque audierint vocem tuam: sume aquas fluminis

ἀπελεύσεσθε κενοί· ἀλλ' αἰτήσει γυνὴ παρὰ γείτονος καὶ συσκήνου αὐτῆς σκεύη ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ καὶ ἱματισμόν· καὶ ἐπιθήσετε ἐπὶ τοὺς υἱοὺς ὑμῶν καὶ ἐπὶ τὰς θυγατέρας ὑμῶν, καὶ σκυλεύσατε τοὺς αἰγυπτίους.

Cap. 4. Ἀπεκρίθη δὲ μωυσῆς καὶ εἶπεν· ἐὰν οὖν μὴ πιστεύσωσί μοι, μηδὲ εἰσακούσωσι τῆς φωνῆς μου, ἐροῦσι γὰρ ὅτι οὐκ ὦπταί σοι ὁ θεός, τί ἐρῶ πρὸς αὐτούς; εἶπε δὲ αὐτῷ κύριος· τί τοῦτό ἐστι τὸ ἐν τῇ χειρί σου; ὁ δὲ εἶπε· ῥάβδος. καὶ εἶπε· ῥίψον αὐτὴν ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ ἔρριψεν αὐτὴν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐγένετο ὄφις, καὶ ἔφυγε μωυσῆς ἀπ' αὐτοῦ. καὶ εἶπε κύριος πρὸς μωυσῆν· ἔκτεινον τὴν χεῖρα, καὶ ἐπιλαβοῦ τῆς κέρκου. ἐκτείνας οὖν τὴν χεῖρα ἐπελάβετο τῆς κέρκου, καὶ ἐγένετο ῥάβδος ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. ἵνα πιστεύσωσί σοι ὅτι ὦπταί σοι ὁ θεὸς τῶν πατέρων αὐτῶν, ὁ θεὸς ἀβραάμ, καὶ ὁ θεὸς ἰσαάκ, καὶ ὁ θεὸς ἰακώβ. εἶπε δὲ αὐτῷ κύριος πάλιν· εἰσένεγκε τὴν χεῖρά σου εἰς τὸν κόλπον σου. καὶ εἰσήνεγκε τὴν χεῖρα εἰς τὸν κόλπον αὐτοῦ, καὶ ἐξήνεγκεν αὐτὴν ἐκ τοῦ κόλπου αὐτοῦ, καὶ ἐγενήθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ λεπρὰ ὡσεὶ χιών. καὶ εἶπε πάλιν· εἰσένεγκε τὴν χεῖρά σου εἰς τὸν κόλπον σου. καὶ εἰσήνεγκε τὴν χεῖρα εἰς τὸν κόλπον αὐτοῦ, καὶ ἐξήνεγκεν αὐτὴν ἐκ τοῦ κόλπου αὐτοῦ, καὶ πάλιν ἀπεκατέστη εἰς τὴν χρόαν τῆς σαρκὸς αὐτῆς. ἐὰν δὲ μὴ πιστεύσωσί σοι, μηδὲ εἰσακούσωσι τῆς φωνῆς τοῦ σημείου τοῦ πρώτου, πιστεύσωσί σοι τῆς φωνῆς τοῦ σημείου τοῦ δευτέρου. καὶ ἔσται ἐὰν μὴ πιστεύσωσί σοι τοῖς δυσὶ σημείοις τούτοις, μηδὲ εἰσακούσωσι τῆς φωνῆς σου, λήψῃ ἀπὸ τοῦ ὕδατος τοῦ ποταμοῦ,

Transla. Chal.

ibitis vacui. Sed postulabit mulier a vicina sua et a propinqua domus sue vasa argentea et vasa aurea et vestes: ponetisque super filios vestros et super filias vestras: et vacuos relinquetis egyptios. Ca.4. Respondit moyses et ait. Ecce non credent mihi: nec obedient mihi: quia dicent. Non apparuit tibi dominus. Dixitque ei dominus. Quid est hoc quod tenes in manu tua. Et ait. Virga. Et dixit ei. Proiice eam in terram. Et proiecit eam in terram: et versa est in colubrum: et fugit moyses a facie eius. Et dixit dominus ad moysen. Extende manum tuam: et apprehende caudam eius. Et extendit manum suam et tenuit eum: versaque est in virgam in manu eius. ut credant quod apparuerit tibi dominus deus patrum suorum: deus abraham: deus isaac: deus iacob. Dixitque rursum dominus ei. Mitte nunc manum tuam in sinum tuum. Et misit manum suam in sinum suum: et eduxit eam: et ecce manus eius erat alba sicut nix. Et dixit. Reduc manum tuam in sinum tuum: et reduxit manum suam in sinum suum: et eduxit eam de sinu suo: et ecce reversa est sicut caro eius. Et erit si non crediderint tibi: neque obedierint voci signi prioris: credent voci signi posterioris. Et erit si non crediderint etiam duobus signis his: neque obedierint tibi: tolles de aquis que sunt in flumine:

Interp. chal.

ושפכת היבשה והיו המים אשר תקח מן היאר והיו לדם ביבשת׃ ויאמר משה אל יהוה בי אדני לא איש דברים אנכי גם מתמול גם משלשם גם מאז דברך אל עבדך כי כבד פה וכבד לשון אנכי׃ ויאמר יהוה אליו מי שם פה לאדם או מי ישום אלם או חרש או פקח או עור הלא אנכי יהוה׃ ועתה לך ואנכי אהיה עם פיך והוריתיך אשר תדבר׃ ויאמר בי אדני שלח נא ביד תשלח׃ ויחר אף יהוה במשה ויאמר הלא אהרן אחיך הלוי ידעתי כי דבר ידבר הוא וגם הנה הוא יצא לקראתך וראך ושמח בלבו׃ ודברת אליו ושמת את הדברים בפיו ואנכי אהיה עם פיך ועם פיהו והוריתי אתכם את אשר תעשון׃ ודבר הוא לך אל העם והיה הוא יהיה לך לפה ואתה תהיה לו לאלהים׃ ואת המטה הזה תקח בידך אשר תעשה בו את האתת׃ וילך משה וישב אל יתר חתנו ויאמר לו אלכה נא ואשובה אל אחי אשר במצרים ואראה העודם חיים

et effunde eam super aridam: et quicquid hauseris de fluvio: vertetur in sanguinem. Ait moyses. Obsecro domine non sum eloquens ab heri et nudiustertius: et ex quo locutus es ad servum tuum: impeditioris et tardioris lingue sum. Dixit dominus ad eum. Quis fecit os hominis? Aut quis fabricatus est mutum et surdum videntem et cecum. Nonne ego? Perge igitur: et ego ero in ore tuo: doceboque quid loquaris. At ille. Obsecro domine inquit: mitte quem missurus es. Iratus dominus in moysen ait. Aaron frater tuus levites scio quod eloquens sit. Ecce ipse egredietur in occursum tuum: vidensque te letabitur corde. Loquere ad eum: et pone verba mea in ore eius: et ego ero in ore tuo et in ore illius: et ostendam vobis quid agere debeatis. Ipse loquetur pro te ad populum et erit os tuum: tu autem eris ei in his que ad deum pertinent. Virgam quoque hanc sume in manu tua in qua facturus es signa. Abiit moyses et reversus est ad iethro socerum suum. Dixitque ei. Vadam et revertar ad fratres meos in egyptum: ut videam si adhuc vivant.

καὶ ἐκχεεῖς ἐπὶ τὸ ξηρόν· καὶ ἔσται τὸ ὕδωρ ὃ ἂν λάβῃς ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ αἷμα ἐπὶ τοῦ ξηροῦ. εἶπε δὲ μωυσῆς πρὸς κύριον· δέομαι κύριε, οὐχ ἱκανός εἰμι πρὸ τῆς χθὲς οὐδὲ πρὸ τῆς τρίτης ἡμέρας, οὐδὲ ἀφ' οὗ ἤρξω λαλεῖν τῷ θεράποντί σου· ἰσχνόφωνος καὶ βραδύγλωσσος ἐγώ εἰμι. εἶπε δὲ κύριος πρὸς μωυσῆν· τίς ἔδωκε στόμα ἀνθρώπῳ, καὶ τίς ἐποίησε δύσκωφον καὶ κωφόν, βλέποντα καὶ τυφλόν; οὐκ ἐγὼ ὁ θεός; καὶ νῦν πορεύου, καὶ ἐγὼ ἀνοίξω τὸ στόμα σου, καὶ συμβιβάσω σε ὃ μέλλεις λαλῆσαι. καὶ εἶπε μωυσῆς· δέομαι κύριε, προχείρισαι δυνάμενον ἄλλον, ὃν ἀποστελεῖς. καὶ θυμωθεὶς ὀργῇ κύριος ἐπὶ μωυσῆν, εἶπεν· οὐκ ἰδοὺ ἀαρὼν ὁ ἀδελφός σου ὁ λευίτης; ἐπίσταμαι, ὅτι λαλῶν λαλήσει αὐτός σοι· καὶ ἰδοὺ αὐτὸς ἐξελεύσεται εἰς συνάντησίν σοι, καὶ ἰδών σε χαρήσεται ἐν ἑαυτῷ. καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτόν, καὶ δώσεις τὰ ῥήματά μου εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ· καὶ ἐγὼ ἀνοίξω τὸ στόμα σου καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ, καὶ συμβιβάσω ὑμᾶς ἃ ποιήσετε. καὶ αὐτός σοι λαλήσει τὰ πρὸς λαόν, καὶ αὐτὸς ἔσται σου στόμα· σὺ δὲ αὐτῷ ἔσῃ τὰ πρὸς τὸν θεόν. καὶ τὴν ῥάβδον ταύτην τὴν στραφεῖσαν εἰς ὄφιν, λήψῃ ἐν τῇ χειρί σου, ἐν ᾗ ποιήσεις ἐν αὐτῇ τὰ σημεῖα. ἐπορεύθη δὲ μωυσῆς, καὶ ἀπέστρεψε πρὸς ἰοθὸρ τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ· καὶ λέγει· πορεύσομαι, καὶ ἀποστρέψω πρὸς τοὺς ἀδελφούς μου τοὺς ἐν αἰγύπτῳ, καὶ ὄψομαι, εἰ ἔτι ζῶσιν.

C

Transla. Chal.

et effundes in aridam. et aque quas tuleris de flumine vertentur in sanguinem in arida. Dixitque moyses coram domino. Obsecro domine non sum vir eloquens etiam ab heri et nudius tertius: et ex tempore quo locutus fuisti cum servo tuo: quia gravis loquele et lingue profunde ego sum. Dixitque dominus ad eum. Quis posuit os homini: aut quis posuit mutum aut surdum aut videntem aut cecum: nonne ego dominus? Et nunc vade et verbum meum erit in ore tuo: et docebo te quid loquaris. Et ait. Obsecro domine mitte nunc per manum illius qui dignus est ut mittatur. Iratusque est furor domini in moysen: et ait. ecce aaron frater tuus levita. Notum est coram me quod ipse loquendo loquitur. et ecce ipse quoque egredietur in occursum tuum: et videbit te: et letabitur in corde suo. Et loqueris cum eo: et pones sermones in ore suo: et verbum meum erit cum ore tuo et cum ore eius: et docebo vos quid acturi estis. Loquetur que ipse pro te cum populo: et ipse erit interpres tuus: et tu eris ei in principem. Virgam quoque hanc sume in manu tua: in qua facturus es signa. Abiitque moyses et reversus est ad iethro socerum suum: et dixit ei. Vadam nunc et revertar ad fratres meos qui sunt in egypto: et videbo si adhuc ipsi vivant.

Ter. Heb.

ויאמר יתרו למשה לך לשלום: ויאמר יהוה אל משה במדין לך
שב מצרים כי מתו כל האנשים
המבקשים את נפשך: ויקח משה
את אשתו ואת בניו וירכבם על
החמר וישב ארצה מצרים ויקח
משה את מטה האלהים בידו:
ויאמר יהוה אל משה בלכתך
לשוב מצרימה ראה כל המפתים
אשר שמתי בידך ועשיתם לפני
פרעה ואני אחזק את לבו ולא
ישלח את העם: ואמרת אל
פרעה כה אמר יהוה בני בכרי
ישראל: ואמר אליך שלח את
בני ויעבדני ותמאן לשלחו הנה
אנכי הרג את בנך בכרך: ויהי
בדרך במלון ויפגשהו יהוה
ויבקש המיתו: ותקח צפרה צר
ותכרת את ערלת בנה ותגע
לרגליו ותאמר כי חתן דמים
אתה לי: וירף ממנו אז אמרה
חתן דמים למולת: ויאמר יהוה
אל אהרן לך לקראת משה
המדברה וילך ויפגשהו בהר
האלהים וישק לו: ויגד משה
לאהרן את כל דברי יהוה אשר
שלחו ואת כל האתת אשר צוהו:

Trãsla. B. Hiero.

Cui ait iethro: Vade in pace. Dixit ergo dñs ad moysen in madian. Vade & reuertere in egyptum. Mortui sunt ei omnes qui q̃rebãt aĩam tuã. Tulit ergo moyses vxorẽ suã & filios suos & imposuit eos super asinũ: reuersusq; est in egyptum portans virgam dei in manu sua. Dixitq; ei dominus reuertenti in egyptũ. Vide vt oĩa ostenta que posui in manu tua facias coram pharaõe. Ego indurabo cor eius: & non dimittet populũ. Dicesq; ad eum. Hec dicit dñs. Filius meus primogenitus israel. Dixi tibi. Dimitte filiũ meũ: vt seruiat mihi: & noluisti dimittere eũ. Ecce ego interficiã filiũ tuũ primogẽitũ. Cũq; eẽt in itinere in diuersorio: occurrit ei dñs: & volebat occidere eũ. Tulit ilico sephora acutissimã petrã: & circũcidit preputiũ filii sui. Tetigitq; pedes eius & ait: Sponsus sãguinũ tu mihi es. Et dimisit eũ postq̃ dixerat: sponsus sãguinũ tu mihi es ob circũcisionẽ. Dixitq; dñs ad aarõ. Vade in occursũ moysi in desertũ. Qui prexit obuiam ei in montem dei: & osculatus est eũ. Narrauitq; moyses aaron oĩa verba domini: pro quibus miserat eum: & signa que mandauerat.

Interp. chal.

Dixitq; iethro ad moysen. Uade in pace. Dixitq; dñs ad moysen in madian. Uade reuertere in egyptũ: qz mortui sunt oẽs viri qui querebãt interficere te. Et tulit moyses vxorẽ suã & filios suos: & imposuit eos sup asinuz: & reuersus est in terrã egypti. Et tulit moyses virgaz: qua miracula fierent a facie dei in manu sua. Dixitq; dñs ad moysen. Cũ ieris vt reuertaris in egyptum: vide oĩa portenta que posui in manu tua: et facies ea corã pharaone: et ego indurabo cor eius: & nõ dimittet ppłm. Et dices ad pharaonẽ: hec dicit dñs. Filius meus primogenitus me⁹ israel. Dixiq; tibi. Dimitte filiũ meũ: vt seruiat corã me in deserto. Et si noles dimittere eum: ecce ego interficiã filiũ tuũ primogenitũ tuũ. Et factũ est cũ esset in via in diuersorio occurrit ei angelus dñi: & querebat interficere eum. Tulitq; sephora petrã: & circũcidit p̃putiũ filii sui: et obtulit corã eo, et ait. Propter sanguinẽ circũcisionis huius detur mihi sponsus meus. & cuz dimisisset eum: tunc dixit. nisi propter sanguinem circũcisionis hui⁹: cõdẽnat⁹ erat ad mortẽ sponsus me⁹. Dixitq; dñs ad aarõ. Uade in occursuz moysi in desertũ. Et abiit: & occurrit ei ĩ monte vbi reuelata fuerat gloria dei: & osculat⁹ est euz. Narrauitq; moyses aaron oĩa verba dñi pro q̃bus misit euz: & oĩa signa q̃ mandauerat ei.

Trãsla. B. Hiero.

Veneruntq; simul: & cõgregauerunt cunctos seniores filiorum israel. Locutusq; est aaron omnia verba que dixerat dominus ad moysen: & fecit signa coram populo: & credidit populus. Audieruntq; q̃ visitasset dñs filios israel: & q̃ respexisset afflictionẽ illorũ & pñi adorauerunt. Ca. 5.

Post hec igressi sũt moyses & aarõ: & dixerunt pharaõi. Hec dicit dominus deus israel. Dimitte populũ meũ vt sacrificet mihi in deserto. At ille rñdit. Quis est dominus: vt audiam vocem eius: & dimittam israel? Nescio dñm: & israel non dimittam. Dixeruntq;. Deus hebreorum vocauit nos: vt eamus viam trium dierum in solitudinem: & sacrificemus domino deo nr̃o: ne forte accidat nobis pestis aut gladius. Ait ad eos rex egypti. Quare moyses & Aaaron solicitatis populũ ab operibus suis? Ite ad onera vestra. Dixitq; pharao. Multus est populus terre. Videtis q̃ turba succreuerit: q̃nto magis si dederitis eis requiẽ ab opibus. Precepit ergo in die illo p̃fectis operũ & exactoribus ppl̃i dicẽs: Nequaquã vltra dabitis paleas ppl̃o ad cõficiẽdos lateres sicut prius: sed ipsi vadant & colligãt stipulas.

Ter. Heb.

וילך משה ואהרן ויאספו את כל
זקני בני ישראל: וידבר אהרן
את כל הדברים אשר דבר יהוה
אל משה ויעש האתת לעיני
העם: ויאמן העם וישמעו כי פקד
יהוה את בני ישראל וכי ראה
את ענים ויקדו וישתחוו:
ואחר באו משה ואהרן ויאמרו
אל פרעה כה אמר יהוה אלהי
ישראל שלח את עמי ויחגו לי
במדבר: ויאמר פרעה מי יהוה
אשר אשמע בקלו לשלח את
ישראל לא ידעתי את יהוה וגם
את ישראל לא אשלח: ויאמרו
אלהי העברים נקרא עלינו נלכה
נא דרך שלשת ימים במדבר
ונזבחה ליהוה אלהינו פן יפגענו
בדבר או בחרב: ויאמר אלהם
מלך מצרים למה משה ואהרן
תפריעו את העם ממעשיו לכו
לסבלתיכם: ויאמר פרעה הן רבים
עתה עם הארץ והשבתם אתם
מסבלתם: ויצו פרעה ביום ההוא
את הנגשים בעם ואת שטריו
לאמר: לא תאספון לתת תבן לעם
ללבן הלבנים כתמול שלשם
הם ילכו וקששו להם תבן:

Interp. chal.

Et abiit moyses & aaron: & cõgregauerunt omnes seniores filiorum israel: & locutus est aaron omnia verba que locutus fuerat dominus ad moysen: & fecit signa coram populo. Et credidit populus: et audierunt q̃ recordatus fuisset dominus filiorum israel: & q̃ nota esset coram eo afflictio eorũ. Et incuruati sunt: & adorauerunt. Cap. 5.

Et post hec ingressi sunt moyses & aaron & dixerũt ad pharaonẽ. hec dicit dñs deus israel. Dimitte populũ meũ vt sacrificent coraz me in deserto. Et dixit pharao. Nomen dñi non est reuelatũ mihi: vt obediam verbo eius & vt dimittã israel. non est reuelatũ mihi nomen dñi: israel quoq; non dimittam. Dixeruntq; deus iudeorum inuocatus est super nos: eamus nunc viam trium dierum in solitudinem: et sacrificemus coram dño deo nostro: ne forte accidat nobis mors aut occisio. Dixitq; eis rex egypti. Ut quid moyses & aaron cessare facitis populũ ab operibus suis? ite ad seruitutẽ vestram. Dixitq; pharao. Ecce nunc multus est populus terre: et cessare facitis eos ab operibus suis. Et precepit pharao in die illo prefectis populi & exactoribus eius: dicẽs. Nolite dare vltra paleas populo: vt conficiant lateres sicut heri et nudius tertius. Ipsi vadant: & colligãt sibi paleas.

וְאֶת מַתְכֹּנֶת הַלְּבֵנִים אֲשֶׁר הֵם
עֹשִׂים תְּמוֹל שִׁלְשֹׁם תָּשִׂימוּ
עֲלֵיהֶם לֹא תִגְרְעוּ מִמֶּנּוּ כִּי נִרְפִּים
הֵם עַל כֵּן הֵם צֹעֲקִים לֵאמֹר
נֵלְכָה נִזְבְּחָה לֵאלֹהֵינוּ׃ תִּכְבַּד
הָעֲבֹדָה עַל הָאֲנָשִׁים וְיַעֲשׂוּ בָהּ
וְאַל יִשְׁעוּ בְּדִבְרֵי שָׁקֶר׃ וַיֵּצְאוּ
נֹגְשֵׂי הָעָם וְשֹׁטְרָיו וַיֹּאמְרוּ אֶל
הָעָם לֵאמֹר כֹּה אָמַר פַּרְעֹה
אֵינֶנִּי נֹתֵן לָכֶם תֶּבֶן׃ אַתֶּם לְכוּ
קְחוּ לָכֶם תֶּבֶן מֵאֲשֶׁר תִּמְצָאוּ כִּי
אֵין נִגְרָע מֵעֲבֹדַתְכֶם דָּבָר׃ וַיָּפֶץ
הָעָם בְּכָל אֶרֶץ מִצְרָיִם לְקֹשֵׁשׁ
קַשׁ לַתֶּבֶן׃ וְהַנֹּגְשִׂים אָצִים
לֵאמֹר כַּלּוּ מַעֲשֵׂיכֶם דְּבַר יוֹם
בְּיוֹמוֹ כַּאֲשֶׁר בִּהְיוֹת הַתֶּבֶן׃ וַיֻּכּוּ
שֹׁטְרֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר שָׂמוּ
עֲלֵהֶם נֹגְשֵׂי פַרְעֹה לֵאמֹר מַדּוּעַ
לֹא כִלִּיתֶם חָקְכֶם לִלְבֹּן כִּתְמוֹל
שִׁלְשֹׁם גַּם תְּמוֹל גַּם הַיּוֹם׃ וַיָּבֹאוּ
שֹׁטְרֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּצְעֲקוּ אֶל
פַּרְעֹה לֵאמֹר לָמָּה תַעֲשֶׂה כֹה
לַעֲבָדֶיךָ׃ תֶּבֶן אֵין נִתָּן לַעֲבָדֶיךָ
וּלְבֵנִים אֹמְרִים לָנוּ עֲשׂוּ וְהִנֵּה
עֲבָדֶיךָ מֻכִּים וְחָטָאת עַמֶּךָ׃ וַיֹּאמֶר
נִרְפִּים אַתֶּם נִרְפִּים עַל כֵּן אַתֶּם
אֹמְרִים נֵלְכָה נִזְבְּחָה לַיהוָה׃

Primitiua heb.: תכן · עשה תמל שום · גרע רפה · ילך זבח כבד · עשה · שער · יצא · נגש · אמר · נתן · לקח מצא · גרע פוץ · קשש · אוץ · כלה עשה · היה נכה · שום · ידע · כלה תמל · בוא · צעק · עשה · נכה · רפה · ילך זבח

&
mensuram laterum quã prius faciebant imponetis super eos: nec minuetis quicq̃. Vacant enim: & idcirco vociferãtur dicentes. Eamus & sacrificemus deo nr̃o. Opprimantur operibus: & expleant ea: vt nõ acquiescant verbis mendacibus. Igitur egressi prefecti opum & exactores ad populum dixerũt. Sic dicit pharao. Non do vobis paleas. Ite & colligite sicubi inuenire poteritis: nec minuetur quicq̃ de ope vestro. Dispersusq̃ est populus in omnẽ terrã egypti ad colligẽdas paleas. Prefecti quoq̃ operũ instabant dicentes. Complete opus vestrum quottidie: vt prius facere solebatis: qñ dabantur vobis palee. Flagellatiq̃ sũt qui pẽrãt opibus filiorũ israel ab exactoribus pharaonis dicentibus. Quare non impleſtis mẽsuram laterũ sicut prius: nec heri nec hodie. Veneruntq̃ prepositi filiorũ israel: & vociferati sunt ad pharaonẽ dicẽtes. cur ita agis contra seruos tuos? Palee non dantur nobis: & lateres similiter imperantur. En famuli tui flagellis cedimur: & iniuste agitur cõtra populũ tuũ. Qui ait. Vacatis ocio: & idcirco dicitis. Eamus & sacrificemus domino.

et constructionẽ laterificij: quod ipsi faciũt p singulos dies: imponetis ipsis. nõ auferetis ab eis q̃cq̃. vacant .n. ppt hoc clamauerũt: dicentes: eamus: et sacrificem⁹ deo nr̃o. aggrauent opa hoim hor: et curent hec: ⁊ nõ curent in v̄bis vanis. vrgebãt ãt eos pfecti operũ: ⁊ scribe populi. et locuti sũt ad populũ: dicentes: hec dicit pharao: nõ ãpli⁹ do vobis paleas. ipsi vos euntes colligite vobis ipsis paleas: vnde inueneritis. nõ .n. auferet̃ a cõstructiõe vr̃a q̃cq̃. ⁊ dispsus ẽ popul⁹ i tota terra egypti vt cõgregaret stipulã in paleas. at pfecti operũ vrgebant ipsos: dicentes: cõplete opa pertinẽtia p diẽ: sicut et qñ palea dabat̃ vobis. ⁊ flagellati sũt scribe generis filiorũ israel: cõstituti sup ipsos a prefectis pharaõis: dicentes. q̃re nõ cõpleuistis cõstructiões vr̃as lateritij: sicut et heri ⁊ tertia die: ⁊ qđ hodie. ingredientes ãt scribe filiorũ israel: exclamauerũt ad pharaonẽ: dicẽtes: q̃re sic facis tuis seruis: palea nõ datur seruis tuis: ⁊ lateritiũ dicũt nobis: facite. ecce famuli tui flagellati sũt. iniuria afficies ergo populũ tuũ. et dixit eis: vacatis: ociosi estis. ppt hoc dicitis: eamus: sacrificem⁹ dño

καὶ τὴν σύνταξιν τῆς πλινθουργίας, ἧς αὐτοὶ ποιοῦσι καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν, ἐπιβαλεῖτε αὐτοῖς· οὐκ ἀφελεῖτε ἀπ᾽ αὐτῶν οὐδέν· σχολάζουσι γάρ· διὰ τοῦτο κεκράγασι, λέγοντες, πορευθῶμεν, καὶ θύσωμεν τῷ θεῷ ἡμῶν. βαρυνέσθωσαν τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων τούτων, καὶ μεριμνάτωσαν ταῦτα, καὶ μὴ μεριμνάτωσαν ἐν λόγοις κενοῖς. κατέσπευδον δὲ αὐτοὺς οἱ ἐργοδιῶκται, καὶ γραμματεῖς τοῦ λαοῦ. καὶ ἔλεγον πρὸς τὸν λαόν, λέγοντες, τάδε λέγει φαραώ, οὐκ ἔτι δίδωμι ὑμῖν ἄχυρα· αὐτοὶ ὑμεῖς πορευόμενοι συλλέγετε ἑαυτοῖς ἄχυρα, ὅθεν ἂν εὕρητε· οὐ γὰρ ἀφαιρεῖται ἀπὸ τῆς συντάξεως ὑμῶν οὐδέν. καὶ διεσπάρη ὁ λαὸς ἐν ὅλῃ γῇ αἰγύπτου συναγαγεῖν καλάμην εἰς ἄχυρα. οἱ δὲ ἐργοδιῶκται κατέσπευδον αὐτούς, λέγοντες, συντελεῖτε τὰ ἔργα τὰ καθήκοντα καθ᾽ ἡμέραν, καθάπερ καὶ ὅτε τὸ ἄχυρον ἐδίδοτο ὑμῖν. καὶ ἐμαστιγώθησαν οἱ γραμματεῖς τοῦ γένους τῶν υἱῶν ἰσραήλ, οἱ κατασταθέντες ἐπ᾽ αὐτοὺς ὑπὸ τῶν ἐπιστατῶν τοῦ φαραώ, λέγοντες, διατί οὐ συνετελέσατε τὰς συντάξεις ὑμῶν τῆς πλινθείας, καθάπερ καὶ ἐχθὲς καὶ τρίτην ἡμέραν, καὶ τὸ τῆς σήμερον. εἰσελθόντες δὲ οἱ γραμματεῖς τῶν υἱῶν ἰσραήλ, κατεβόησαν πρὸς φαραώ, λέγοντες, ἵνα τί οὕτω ποιεῖς τοῖς σοῖς οἰκέταις, ἄχυρον οὐ δίδοται τοῖς οἰκέταις σου, καὶ τὴν πλινθείαν λέγουσιν ἡμῖν ποιεῖτε. ἰδοὺ οἱ παῖδές σου μεμαστίγωνται· ἀδικήσεις οὖν τὸν λαόν σου. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, σχολάζετε, σχολασταί ἐστε· διὰ τοῦτο λέγετε, πορευθῶμεν, θύσωμεν τῷ κυρίῳ

Transla. Chal.

וְיָת סְכוּם לִבְנַיָּא דְּאִנּוּן עָבְדִין מֵאִתְמָלֵי וּמִדְּקַדְמוֹהִי תְּמַנּוּן עֲלֵיהוֹן לָא תִמְנְעוּן מִנֵּיהּ אֲרֵי בַטָּלָנִין אִנּוּן עַל כֵּן אִנּוּן צָוְחִין לְמֵימַר נֵיזֵיל נְדַבַּח קֳדָם אֱלָהַנָא׃ תִּתְקַף פֻּלְחָנָא עַל גֻּבְרַיָּא וְיִתְעַסְקוּן בַּהּ וְלָא יִתְעַסְקוּן בְּפִתְגָּמִין בְּטֵלִין׃ וּנְפַקוּ שִׁלְטוֹנֵי עַמָּא וְסָרְכוֹהִי וַאֲמַרוּ לְעַמָּא לְמֵימַר כִּדְנַן אֲמַר פַּרְעֹה לֵית אֲנָא יָהֵיב לְכוֹן תִּבְנָא׃ אַתּוּן אִיזִילוּ סִיבוּ לְכוֹן תִּבְנָא מֵאֲתַר דְּתַשְׁכְּחוּן אֲרֵי לָא יִתְמְנַע מִפֻּלְחַנְכוֹן מִדָּעַם׃ וּבַדַּר עַמָּא בְּכָל אַרְעָא דְמִצְרָיִם לְגַבָּבָא גִּילֵי לְתִבְנָא׃ וְשִׁלְטוֹנַיָּא דָּחֲקִין לְמֵימַר אַשְׁלִימוּ עֲבִידַתְכוֹן פִּתְגַם יוֹם בְּיוֹמֵיהּ כְּמָא דַהֲוֵיתוּן עָבְדִין כַּד יָהֵיב לְכוֹן תִּבְנָא׃ וּלְקוֹ סָרְכֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דְּמַנִּיאוּ עֲלֵיהוֹן שִׁלְטוֹנֵי פַרְעֹה לְמֵימַר מָה דֵין לָא אַשְׁלֵימְתּוּן גְּזֵירַתְכוֹן לְמִרְמֵי לִבְנִין כְּמֵאִתְמָלֵי וּמִדְּקַדְמוֹהִי אַף אִתְמָלֵי אַף יוֹמָא דֵין׃ וַאֲתוֹ סָרְכֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּצְוַחוּ קֳדָם פַּרְעֹה לְמֵימַר לְמָה תַעֲבֵיד כְּדֵין לְעַבְדָּךְ׃ תִּבְנָא לָא מִתְיְהֵיב לְעַבְדָּךְ וּלְבֵנַיָּא אָמְרִין לַנָא עֲבִידוּ וְהָא עַבְדָּךְ לְקַן וְחָטַן עֲלֵיהוֹן עַמָּךְ׃ וַאֲמַר בַּטָּלָנִין אַתּוּן בַּטָּלָנִין עַל כֵּן אַתּוּן אָמְרִין נֵיזֵיל נְדַבַּח קֳדָם יְיָ׃

Primitiua chal.: מנה מנע · אזל דבח יקר · עסק · שכח מנע · גלל שלט · הוה יהב לקח · מנה אמר · רמה תמל אתא · יהב · לקה · אזל בטל

Interp. chal.

et numerum laterum quez ipsi faciebant heri ⁊ nudius tertius imponetis super eos: nec minuetis ab eo: quoniam ociosi sunt. propterea clamant dicentes. Eamus ⁊ sacrificemus coram deo nostro. aggrauetur opus super viros: ⁊ occupentur in eo: ⁊ non occupentur in verbis ociosis. Et egressi sunt prefecti populi ⁊ exactores eius: ⁊ dixerunt populo. Hec dicit pharao: non ego dabo vobis paleas. Uos ite ⁊ tollite vobis paleas de loco in quo inueneritis: quoniã non minuetur quicq̃ de operibus vestris. Et dispersus est populus in omnem terram egypti ad colligendas stipulas ⁊ paleas. Prefecti autem instabant: dicentes. Implete opus vestrum per singulos dies: sicut faciebatis quando dabantur vobis palee. Percussiq̃ sunt prepositi filiorum israel quos constituerant sup eos prefecti pharaonis dicẽtes. quare non complestis numerum vestrũ: vt conficeretis lateres: sicut nudiustertius: nec heri nec hodie. Et venerunt prefecti filiorum israel: ⁊ clamauerũt coram pharaone: dicentes. Quare sic facis seruis tuis? palee non dantur seruis tuis: ⁊ dicunt nobis facite lateres. Et ecce serui tui percutiuntur: ⁊ peccat super eos populus tuus. Et ait. Ociosi estis ociosi: idcirco vos dicitis eamus ⁊ sacrificemus coram domino:

ἡμῶν. νῦν οὖν πορευθέντες ἐργάζεσθε· τὸ γὰρ ἄχυρον ὑμῖν οὐ δοθήσεται, καὶ τὴν σύνταξιν τῆς πλινθείας ἀποδώσετε. ἑώρων δὲ οἱ γραμματεῖς τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ἑαυτοὺς ἐν κακοῖς, λέγοντες, οὐκ ἀπολείψετε ἀπὸ τῆς πλινθείας τὸ καθῆκον τῇ ἡμέρᾳ. συνήντησαν δὲ μωυσῇ καὶ ἀαρὼν ἐρχομένοις εἰς συνάντησιν αὐτοῖς, ἐκπορευομένων αὐτῶν ἀπὸ φαραώ· καὶ εἶπον αὐτοῖς, ἐπίδοι ὁ θεὸς ὑμᾶς καὶ κρίναι, ὅτι ἐβδελύξατε τὴν ὀσμὴν ἡμῶν ἐναντίον φαραώ, καὶ ἐναντίον τῶν θεραπόντων αὐτοῦ, δοῦναι ῥομφαίαν εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ, τοῦ ἀποκτεῖναι ἡμᾶς. ἐπέστρεψε δὲ μωυσῆς πρὸς τὸν θεόν, καὶ εἶπε, κύριε, διατί ἐκάκωσας τὸν λαὸν τοῦτον; καὶ ἵνα τί ἀπέσταλκάς με. καὶ γὰρ ἀφ᾽ οὗ πεπόρευμαι πρὸς φαραὼ λαλῆσαι ἐπὶ τῷ σῷ ὀνόματι, ἐκάκωσε τὸν λαὸν τοῦτον, καὶ οὐκ ἐρρύσω τὸν λαόν σου. Ca.6.

Καὶ εἶπε κύριος πρὸς μωυσῆν, ἤδη ὄψει ἃ ποιήσω τῷ φαραώ. ἐν γὰρ χειρὶ κραταιᾷ ἐξαποστελεῖ αὐτούς, καὶ ἐν βραχίονι ὑψηλῷ ἐκβαλεῖ αὐτοὺς ἐκ τῆς γῆς αὐτοῦ. ἐλάλησε δὲ ὁ θεὸς πρὸς μωυσῆν, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτόν, ἐγὼ κύριος. καὶ ὤφθην πρὸς ἀβραὰμ καὶ ἰσαὰκ καὶ ἰακώβ, θεὸς ὢν αὐτῶν· καὶ τὸ ὄνομά μου κύριος οὐκ ἐδήλωσα αὐτοῖς. καὶ ἔστησα τὴν διαθήκην μου πρὸς αὐτούς, ὥστε δοῦναι αὐτοῖς τὴν γῆν τῶν χαναναίων, τὴν γῆν ἣν παρῳκήκασιν, ἐν ᾗ καὶ παρῴκησαν ἐπ᾽ αὐτῆς. καὶ ἐγὼ εἰσήκουσα τὸν στεναγμὸν τῶν υἱῶν

nr̃o. nũc igit̃ euntes laborate. nã palea vobis nõ dabit̃: et cõstructionẽ lateritij reddetis. videbãt ãt scribe filior̃ israel seipsos in malis: dicentes: nõ relinquetis a lateritio qđ ptinet ad diẽ. occurrerũt ãt moysi et aarõ venientib⁹ in occursum eis. exeũtibus illis a pharaõe. ⁊ dixerũt eis: videat deus vos ⁊ iudicet: q̃ abominati estis odorẽ nostrũ corã pharaõe: ⁊ corã seruis ei⁹: vt det gladiũ in man⁹ ei⁹: vt occidat nos. cõuersus ẽ ãt moyses ad deũ: ⁊ dixit: dñe: quare afflixisti populũ hũc? et cur misisti me? et ex quo ingressus sum ad pharaonẽ vt loquerer i tuo nomine: afflixit pplm hunc: ⁊ nõ liberasti populũ tuũ. Ca.6. Et dixit dñs ad moysen: iã videbis q̃ faciã pharaõi. in .n. manu valida dimittet eos: et in brachio excelso eijciet eos de terra sua. locut⁹ ẽ ãt de⁹ ad moysen: et. dixit ad eum: ego dñs. et apparui ad abraam ⁊ isaac ⁊ iacob: de⁹ existens eor̃. et nomẽ meũ dñs nõ manifestaui eis. et cõstitui fedus meũ cũ eis: vt darẽ eis terrã chananeor̃: terrã quã habitauerũt. in q̃ ⁊ habitauerũt in ea. ⁊ ego audiui gemitũ filiorũ

Ite ergo & opamini. Palee non dabuntur vobis: & reddetis cõsuetũ numerũ laterum. Videbãtq̃ se prepositi filiorum israel in malũ: eo q̃ diceretur eis: nõ minuetur quicq̃ opis de lateribus p singulos dies. Occurreruntq̃ moysi & aarõ q stabãt ex aduerso egrediẽtes a pharaone: & dixerũt ad eos. Videat dñs & iudicet: quoniã fetere fecistis odorem nostrũ corã pharaõe & seruis eius: & prebuistis ei gladiũ: vt occideret nos. Reuersusq̃ est moyses ad dñm & ait. Dñe cur afflixisti populum istum? Quare misisti me? Ex eo enim quo ingressus sum ad pharaonẽ: vt loquerer ex noĩe tuo: afflixit pplm tuũ: & non liberasti eos.

Ca.6.

Dixitq̃ dominus ad moysen. Nũc videbis: que facturus sum pharaoni. Per manum eĩ fortẽ dimittet eos: & in manu robusta eiiciet illos de terra sua. Locutusq̃ est deus ad moysen dicens. Ego dominus qui apparui abraam isaac & iacob in deo oĩpotente: & nomen meũ adonai non indicaui eis. Pepigiq̃ fedus cũ eis: vt darem eis terrã chanaan: terrã peregrinatoĩs eorum in qua fuerũt aduene. Ego audiui gemitum filiorum

וְעַתָּה לְכוּ עִבְדוּ וְתֶבֶן לֹא יִנָּתֵן
לָכֶם וְתֹכֶן לְבֵנִים תִּתֵּנוּ׃ וַיִּרְאוּ
שֹׁטְרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֹתָם בְּרָע
לֵאמֹר לֹא תִגְרְעוּ מִלִּבְנֵיכֶם דְּבַר
יוֹם בְּיוֹמוֹ׃ וַיִּפְגְּעוּ אֶת מֹשֶׁה וְאֶת
אַהֲרֹן נִצָּבִים לִקְרָאתָם בְּצֵאתָם
מֵאֵת פַּרְעֹה׃ וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם יֵרֶא
יְהוָה עֲלֵיכֶם וְיִשְׁפֹּט אֲשֶׁר
הִבְאַשְׁתֶּם אֶת רֵיחֵנוּ בְּעֵינֵי פַרְעֹה
וּבְעֵינֵי עֲבָדָיו לָתֶת חֶרֶב בְּיָדָם
לְהָרְגֵנוּ׃ וַיָּשָׁב מֹשֶׁה אֶל יְהוָה
וַיֹּאמַר אֲדֹנָי לָמָה הֲרֵעֹתָה לָעָם
הַזֶּה לָמָּה זֶּה שְׁלַחְתָּנִי׃ וּמֵאָז בָּאתִי
אֶל פַּרְעֹה לְדַבֵּר בִּשְׁמֶךָ הֵרַע
לָעָם הַזֶּה וְהַצֵּל לֹא הִצַּלְתָּ אֶת
עַמֶּךָ׃

Cap.vi.

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל
מֹשֶׁה עַתָּה תִרְאֶה אֲשֶׁר אֶעֱשֶׂה
לְפַרְעֹה כִּי בְיָד חֲזָקָה יְשַׁלְּחֵם
וּבְיָד חֲזָקָה יְגָרְשֵׁם מֵאַרְצוֹ׃ וַיְדַבֵּר
אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֵלָיו
אֲנִי יְהוָה׃ וָאֵרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל
יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּאֵל שַׁדָּי
וּשְׁמִי יְהוָה לֹא נוֹדַעְתִּי לָהֶם׃
וְגַם הֲקִמֹתִי אֶת בְּרִיתִי אִתָּם
לָתֵת לָהֶם אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן אֵת
אֶרֶץ מְגֻרֵיהֶם אֲשֶׁר גָּרוּ בָהּ׃
וְגַם אֲנִי שָׁמַעְתִּי אֶת נַאֲקַת בְּנֵי

Primitiua heb.: נתן · ראה · רעע · גרע · פגע · נצב יצא · ראה · שפט · באש · נתן · שוב · רעע · בוא · נצל · Cap.vi. ראה עשה · שלח · גרש דבר · ראה · שדד · ידע · קום ברת · נתן · גור

Transla. Chal.

וּכְעַן אִיזִילוּ פְּלַחוּ וְתִבְנָא לָא מִתְיְהֵיב לְכוֹן וּסְכוּם לִבְנַיָּא תִּתְּנוּן׃ וַחֲזוֹ סָרְכֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל יָתְהוֹן בְּבִישׁ לְמֵימַר לָא תִמְנְעוּן מִלִּבְנֵיכוֹן פִּתְגַם יוֹם בְּיוֹמֵיהּ׃ וַעֲרַעוּ יָת מֹשֶׁה וְיָת אַהֲרֹן קָיְמִין לְקַדָּמוּתְהוֹן בְּמִפַּקְהוֹן מִלְּוָת פַּרְעֹה׃ וַאֲמַרוּ לְהוֹן יִתְגְּלֵי יְיָ עֲלֵיכוֹן וְיִתְפְּרַע דְּאַבְאֶשְׁתּוּן יָת רֵיחַנָא קֳדָם פַּרְעֹה וּקְדָם עַבְדוֹהִי לְמִתַּן חַרְבָּא בִּידֵיהוֹן לְמִקְטְלַנָא׃ וְתָב מֹשֶׁה לִקְדָם יְיָ וַאֲמַר יְיָ לְמָה אַבְאֶשְׁתָּא לְעַמָּא הָדֵין לְמָה דְּנָן שְׁלַחְתָּנִי׃ וּמֵעִדָּן דְּעָלִית לְוָת פַּרְעֹה לְמַלָּלָא בִּשְׁמָךְ אַבְאֵשׁ לְעַמָּא הָדֵין וְשֵׁיזָבָא לָא שֵׁיזֵיבְתָּא יָת עַמָּךְ׃

Ca.vi.

וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה כְּעַן תֶּחֱזֵי דְּאַעְבֵּיד לְפַרְעֹה אֲרֵי בִּידָא תַקִּיפָא יְשַׁלְּחִנּוּן וּבִידָא תַקִּיפָא יְתָרְכִנּוּן מֵאַרְעֵיהּ׃ וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה וַאֲמַר לֵיהּ אֲנָא יְיָ׃ וְאִתְגְּלֵיתִי לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב בְּאֵל שַׁדַּי וּשְׁמִי יְיָ לָא אוֹדַעִית לְהוֹן׃ וְאַף אֲקֵימִית יָת קְיָמִי עִמְּהוֹן לְמִתַּן לְהוֹן יָת אַרְעָא דִכְנָעַן יָת אֲרַע תּוֹתָבוּתְהוֹן דְּאִתּוֹתַבוּ בַהּ׃ וְאַף קֳדָמַי שְׁמִיעַ יָת קְבֵילַת בְּנֵי

Interp. chal.

et nũc ite ⁊ operamini: ⁊ palee nõ dabunt̃ vobis: ⁊ summam laterum reddetis. Uidebãtq̃ se prefecti filiorũ israel in malũ: eo q̃ diceretur eis nõ minuatis quicq̃ de lateribus vestris per singulos dies: occurrerũtq̃ moysi ⁊ aaron: qui stabant in cõspectu eor̃ cum egrederẽtur a pharaõe: dixerũtq̃ eis. Appareat dñs sup vos ⁊ vindictã sumat: eo q̃ fetere fecistis odorẽ nr̃m in oculis pharaonis ⁊ in oculis seruor̃ eius: vt daretis gladiũ in manib⁹ suis: vt occiderẽt nos. Et reuersus est moyses corã dño: ⁊ ait. Dñe quare malefecisti huic pplo: vt qđ misisti me? et ex eo tpe quo ingressus suz ad pharaonẽ vt loq̃rer ĩ noĩe tuo: malefecit populo huic: ⁊ liberans nõ liberasti populũ tuũ. Ca.6.

Dixitq̃ dñs ad moysen. Nunc videbis qđ facturus sum pharaoni: qm̃ per manũ fortẽ dimittet eos: ⁊ per manũ validã eijciet eos de terra sua. Locutusq̃ est dñs cũ moyse: ⁊ dixit ei. Ego dñs. Reuelatusq̃ fui abrahe isaac ⁊ iacob in deo oĩpotenti: ⁊ nomen meũ Adonai nõ indicaui eis. et etiã statui pactũ meũ cum eis: vt darem eis terrã chanaã: terrã peregrinationis eorum in qua peregrinati sunt. Et in conspectu meo auditus est clamor filiorum

Primitiua chal.: נתן תזא · אמר מנע · קום קדם גלה · פרע באש נתן · קטל תוב · עול · חזא עבד · שלח תרך · גלה שדד · ידע קום · יתב

Pri̇̃itiua heb.	Ter. Heb.
עבד	יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מִצְרַיִם מַעֲבִדִים
זכר	אֹתָם וָאֶזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי: לָכֵן אֱמֹר
יצא	לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי יְהוָה וְהוֹצֵאתִי
	אֶתְכֶם מִתַּחַת סִבְלֹת מִצְרַיִם
נצל	וְהִצַּלְתִּי אֶתְכֶם מֵעֲבֹדָתָם
זרע נטה	וְגָאַלְתִּי אֶתְכֶם בִּזְרוֹעַ נְטוּיָה
	וּבִשְׁפָטִים גְּדֹלִים: וְלָקַחְתִּי אֶתְכֶם
היה	לִי לְעָם וְהָיִיתִי לָכֶם לֵאלֹהִים
	וִידַעְתֶּם כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
יצא	הַמּוֹצִיא אֶתְכֶם מִתַּחַת סִבְלוֹת
בוא	מִצְרָיִם: וְהֵבֵאתִי אֶתְכֶם אֶל הָאָרֶץ
נתן	אֲשֶׁר נָשָׂאתִי אֶת יָדִי לָתֵת אֹתָהּ
	לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב וְנָתַתִּי
ירש דבר	אֹתָהּ לָכֶם מוֹרָשָׁה אֲנִי יְהוָה: וַיְדַבֵּר
	מֹשֶׁה כֵּן אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא
	שָׁמְעוּ אֶל מֹשֶׁה מִקֹּצֶר רוּחַ
	וּמֵעֲבֹדָה קָשָׁה: וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל
בוא	מֹשֶׁה לֵאמֹר: בֹּא דַבֵּר אֶל פַּרְעֹה
שלח	מֶלֶךְ מִצְרָיִם וִישַׁלַּח אֶת בְּנֵי
	יִשְׂרָאֵל מֵאַרְצוֹ: וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה
פנה	לִפְנֵי יְהוָה לֵאמֹר הֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
	לֹא שָׁמְעוּ אֵלַי וְאֵיךְ יִשְׁמָעֵנִי
שפה	פַּרְעֹה וַאֲנִי עֲרַל שְׂפָתָיִם: וַיְדַבֵּר
צוה	יְהוָה אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן וַיְצַוֵּם
	אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶל פַּרְעֹה מֶלֶךְ
יצא	מִצְרָיִם לְהוֹצִיא אֶת בְּנֵי
	יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם: אֵלֶּה

Trãsla. B. Hiero.

[q]israel: [r]quo[s]egiptii[t]op=presserunt [u]eos: [x]& recordatus sum [y]pacti mei. [a]Ideo[b]dic [c]filiis[d]israel. [e]ego[f]dominus qui[g]educam [h]vos[i]de[k]ergastulo[l]egyptiorũ: [m]& eruam[o]de seruitute: [p]ac redimam[r]in brachio [s]excelso [t]& iudiciis[u]magnis: [x]& assumam[y]vos [z]mihi[a]in populum: [b]& ero[c]vester[d]deus. [e]Et scietis[f]quia[g]ego sũ [h]dominus[i]deus vester: [k]qui eduxerim[l]vos[m]de [n]ergastulo [o]egyptiorũ: [p]& induxerim[q]vos[r]in[s]terram sup [t]quã[u]leuaui[x]manũ meã: vt[y]darem[a]eam [b]abraam[c]isaac[d]& iacob. [e]daboq̃ [f]illam[h]possidendã[g]vobis [i]ego[k]dñs. [l]Narrauit ergo[m]moyses omnia[p]filiis [q]israel: qui[r]non [s]acquieuerunt[t]ei[x]ppter angustiam[y]spiritus [z]& opus[a]durissimũ. [b]Locutusq̃ est[c]dominus[d]ad [e]moysen[f]dicens. [g]Ingredere &[h]loquere[i]ad[k]pharaonẽ[l]regẽ[m]egypti: [n]vt dimittat[p]filios [q]israel[r]de terra sua. [s]Respondit[t]moyses [u]coram[x]dño. [y]Ecce[a]filii [b]israel [c]non[d]audiunt[e]me: [f]& quomodo[g]audiet [h]pharao? p̃sertim[i]cũ[k]incircumcisus[l]sim[l]labiis. [m]locutusq̃ est[n]dñs[o]ad [p]moysen[q]&[r]aarõ: [s]& dedit mãdatũ[t]ad[u]filios[x]israel[y]& ad[z]pharaonẽ[a]regẽ[b]egypti: [c]vt educerẽt [e]filios [f]israel[g]de terra[h]egypti. [i]Isti sunt

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp̃. latina

israel. que egyptii in seruitutẽ redegerũt eos.
ἰσραὴλ. ἃ οἱ αἰγύπτιοι κατεδουλοῦντο αὐτούς.
et recordat⁹ sũ federis mei. vade: loq̃re
καὶ ἐμνήσθην τῆς διαθήκης μου. βάδιζε, εἰπὸν τοῖς
filiis israel: dicens: ego dñs: et educã vos
υἱοῖς ἰσραὴλ, λέγων, ἐγὼ κύριος, καὶ ἐξάξω ὑμᾶς
a seruitute egyptiorũ. ꝛ liberabo vos
ἀπὸ δουλείας τῶν αἰγυπτίων. καὶ ῥύσομαι ὑμᾶς
de potẽtia eoꝝ: ꝛ redimã vos
ἐκ τῆς δυναστείας αὐτῶν, καὶ λυτρώσομαι ὑμᾶς
in brachio excelso: ꝛ iudicio magno. et accipiã vos mihi ipsi in pplm. et ero vester
ἐν βραχίονι ὑψηλῷ, καὶ κρίσει μεγάλῃ. καὶ λήψομαι ὑμᾶς ἐμαυτῷ εἰς λαόν. καὶ ἔσομαι ὑμῶν
de⁹. et cognoscetis: q̃ ego dñs de⁹ vester:
θεός. καὶ γνώσεσθε, ὅτι ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν,
educẽs vos de potentia egyptiorũ. et adducã vos in terrã: i quã
ὁ ἐξαγαγὼν ὑμᾶς ἐκ τῆς δυναστείας τῶν αἰγυπτίων. καὶ εἰσάξω ὑμᾶς εἰς τὴν γῆν, ἐφ' ἣν
extendi manũ meã: vt darẽ eã abraam et isaac et iacob. et dabo eam vobis in sorte. ego dñs. locut⁹ ẽ
ἐξέτεινα τὴν χεῖρά μου, δοῦναι αὐτὴν τῷ ἀβραὰμ καὶ τῷ ἰσαὰκ καὶ τῷ ἰακώβ. καὶ δώσω αὐτὴν ὑμῖν ἐν κλήρῳ. ἐγὼ κύριος. ἐλάλησε
aũt moyses sic filiis israel: et nõ audierũt moysẽ pre pusillanimitate: et pre
δὲ μωυσῆς οὕτως τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ, καὶ οὐκ εἰσήκουσαν μωυσῆ ἀπὸ τῆς ὀλιγοψυχίας, καὶ ἀπὸ
operib⁹ duris. ait aũt dñs ad
τῶν ἔργων τῶν σκληρῶν. εἶπε δὲ κύριος πρὸς
moysen: dicens: ingredere: loquere ad pharaonẽ regẽ egypti: vt dimittat filios israel de terra: sua: locut⁹ ẽ aũt moyses corã dño: dicẽs: ecce filii israel
μωυσῆν, λέγων, εἴσελθε, λάλησον πρὸς φαραὼ βασιλέα αἰγύπτου, ἵνα ἐξαποστείλῃ τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ ἐκ τῆς γῆς, αὐτοῦ, ἐλάλησε δὲ μωυσῆς ἔναντι κυρίου, λέγων, ἰδοὺ οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ
et nõ audierũt me: et quõ pharao audiet me: ego aũt balb⁹ sũ. dixit
οὐκ εἰσήκουσάν μου, καὶ πῶς φαραὼ εἰσακούσεταί μου, ἐγὼ δὲ ἄλογός εἰμι. εἶπε
aũt dñs ad moysen et aaron: et mandauit eis ad pharaonẽ regem egypti: vt educat filios israel de terra egypti. et hi
δὲ κύριος πρὸς μωυσῆν καὶ ἀαρών, καὶ συνέταξεν αὐτοῖς πρὸς φαραὼ βασιλέα αἰγύπτου, ἵνα ἐξαγάγῃ τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ ἐκ τῆς γῆς αἰγύπτου. καὶ οὗτοι

B

Pri̇̃itiua chal. — Interp̃. chal.

Pri̇̃itiua chal.
פלח קום
נפק שזב פרק
רמם דון רבב
קרב הוה ידע
נפק עול קום
אמר נתן
הוה קשה אמר
שלח
קבל מלל
נפק
אל

israel: eo q̃ egyptii seruire faciunt eos: ꝛ recordatus sum pacti mei. Ideo dic filiis israel: ego dominus. et educã vos de medio tribulationis seruitutis egyptiorum. et liberabo vos de seruitute eoꝝ: et redimã vos in brachio excelso et iudiciis magnis. Et applicabo vos coram me in populũ: ꝛ ero vobis in deũ: ꝛ scietis quia ego dñs deus vester: qui eduxi vos de medio tribulationis seruitutis egyptioꝝ. et inducã vos in terram: pro qua iuraui in verbũ meũ: vt darẽ eam abrahe isaac ꝛ iacob: ꝛ dabo eã vobis in hereditatẽ: ego dñs. Locutusq̃ est moyses filiis israel: ꝛ nõ acquieuerunt moysi propter angustiã spiritus ꝛ duram seruitutem que erat super eos. Locutusq̃ est dominus cũ moyse: dicens. Ingredere loquere cum pharaone rege egypti: vt mittat filios israel de ẽra sua. Et locutus est moyses coram domino: dicẽs. Ecce filii israel non acquieuerũt mihi. quomodo ergo acquiescet mihi pharao? ꝛ ego sum grauis loquele. Locutusq̃ est dominus cũ moyse ꝛ cum aaron: et dedit eis mandatum ad filios israel ꝛ ad pharonem regem egypti: vt educerent filios israel de terra egypti. Isti sunt

Transla. Chal.

יִשְׂרָאֵל דְּמִצְרָאֵי מַפְלְחִין בְּהוֹן וּדְכִירְנָא יָת קְיָמִי: בְּכֵין אֵימַר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנָא יְיָ וְאַפֵּיק יָתְכוֹן מִגּוֹ דָחוֹק פּוּלְחַן מִצְרָאֵי וְאֵשֵׁיזִיב יָתְכוֹן מִפּוּלְחָנְהוֹן וְאֶפְרוֹק יָתְכוֹן בִּדְרָעָא מְרָמְמָא וּבְדִינִין רַבְרְבִין: וְאֶקָרֵב יָתְכוֹן קֳדָמַי לְעַם וְאֶהֱוֵא לְכוֹן לֶאֱלָהּ וְתִדְּעוּן אֲרֵי אֲנָא יְיָ אֱלָהֲכוֹן דְּאַפֵּיקִית יָתְכוֹן מִגּוֹ דָחוֹק פּוּלְחַן מִצְרָאֵי: וְאַעֵיל יָתְכוֹן לְאַרְעָא דְּקַיֵּימִית בְּמֵימְרִי לְמִתַּן יָתַהּ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב וְאֶתֵּן יָתַהּ לְכוֹן יְרוּתָא אֲנָא יְיָ: וּמַלֵּיל מֹשֶׁה כֵּן עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלָא קַבִּילוּ מִן מֹשֶׁה מֵעָקַת רוּחָא וּמִפּוּלְחָנָא דַּהֲוַת קַשְׁיָא עֲלֵיהוֹן: וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר: עוֹל מַלֵּיל עִם פַּרְעֹה מַלְכָּא דְמִצְרַיִם וִישַׁלַּח יָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאַרְעֵיהּ: וּמַלֵּיל מֹשֶׁה קֳדָם יְיָ לְמֵימַר הָא בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָא קַבִּילוּ מִנַּי וְאֵכְדֵין יְקַבֵּיל מִנַּי פַּרְעֹה וַאֲנָא יְקִיר מַמְלַל: וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה וְעִם אַהֲרֹן וּפַקְדִינוּן לְוָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּלְוָת פַּרְעֹה מַלְכָּא דְמִצְרַיִם לְאַפָּקָא יָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאַרְעָא דְמִצְרָיִם: אִלֵּין

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp̃. latina.

C

Gen. 46. b. Núeri. 26. a. 1. Pa. 5. b.

principes domoꝝ familiaꝝ eoꝝ. filii rubẽ
οἱ ἀρχηγοὶ οἴκων πατριῶν αὐτῶν. υἱοὶ ῥουβὴν
primogeniti israel: enoch: ꝛ phallu: esrom
πρωτοτόκου ἰσραήλ, ἐνώχ, καὶ φαλλού, ἀσρὼμ
et charmi: hec cognatio ruben. ꝛ filii symeõ:
καὶ χαρμί, αὕτη ἡ συγγένεια ῥουβήν. καὶ υἱοὶ συμεών,
iemuel: ꝛ iamin: ꝛ aod: ꝛ iachin: ꝛ saar:
ἰεμουήλ, καὶ ἰαμίν, καὶ ἀώδ, καὶ ἰαχείν, καὶ σαάρ,
et saul q̃ ex phenissa. he familie
καὶ σαοὺλ ὁ ἐκ τῆς φοινίσσης. αὗται αἱ πατριαὶ τῶν
filioꝝ symeõ. et hec noia filioꝝ
υἱῶν συμεών. καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα τῶν υἱῶν
leui per cognatiões eoꝝ: gerson: caath: ꝛ
λευὶ κατὰ συγγενείας αὐτῶν, γεδσών, καάθ, καὶ
merari. ꝛ hi ãni vite leui: cẽtũ
μεραρεί. καὶ ταῦτα τὰ ἔτη τῆς ζωῆς λευί, ἑκατὸν
triginta septẽ ãni. ꝛ hi filii gerson. lobeni.
τριακονταεπτὰ ἔτη. καὶ οὗτοι υἱοὶ γεδσών. λοβενί.
et semei. dom⁹ familiarũ eoꝝ: et filii caath: amram: et isuar: et hebron: et oziel. et
καὶ σεμεί. οἶκοι πατριῶν αὐτῶν, καὶ οἱ υἱοὶ καάθ, ἀβράμ, καὶ ἰσαάρ, καὶ χεβρών, καὶ ὀζιήλ. καὶ τὰ

1. Para. 23. a

ãni vite caath cẽtũ triginta tres ãni. et
ἔτη τῆς ζωῆς καὰθ ἑκατὸν τριακοντατρία ἔτη. καὶ
filii merari: mooli: ꝛ musi. he dom⁹ familiarũ leui: p cognatiões eoꝝ. et accepit
υἱοὶ μεραρεί, μοολί, καὶ ὁμουσί. οὗτοι οἶκοι πατριῶν λευί, κατὰ συγγενείας αὐτῶν. καὶ ἔλαβεν

Núeri. 26.

amrã iochabed filiã fratris
ἀβρὰμ τὴν ἰωχαβὲδ θυγατέρα τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ
patris sui sibi in vxorẽ. et genuit
πατρὸς αὐτοῦ ἑαυτῷ εἰς γυναῖκα. καὶ ἐγέννησεν
ei et aaron et moysen et mariã
αὐτῷ τόν τε ἀαρὼν καὶ μωυσῆν καὶ μαριὰμ τὴν
sororẽ eoꝝ. at ãni vite amrã centũ triginta septẽ ãni. et filii isuar: chore:
ἀδελφὴν αὐτῶν. τὰ δὲ ἔτη τῆς ζωῆς ἀμρὰμ ἑκατὸν τριακονταεπτὰ ἔτη. καὶ υἱοὶ ἰσαάρ, κορέ,
et napheg: et zechri. et filii oziel: misael: et
καὶ ναφέκ, καὶ ζεχρί. καὶ υἱοὶ ὀζιήλ, μισαήλ, καὶ
elisaphan: et zechri. accepit aũt aarõ elisabeth filiã aminadab sororẽ naason sibi
ἐλισαφάν, καὶ ζεχρί. ἔλαβε δὲ ἀαρὼν τὴν ἐλισάβεθ θυγατέρα ἀμιναδὰβ ἀδελφὴν ναασὼν ἑαυτῷ

D

vxorẽ. et pepit ei ip̃mq̃ nadab: et abiu: et eleazar: et ithamar. filii aũt chore: aser:
γυναῖκα. καὶ ἔτεκεν αὐτῷ τόν τε ναδὰμ, καὶ ἀβιούδ, καὶ ἐλεάζαρ, καὶ ἰθάμαρ. υἱοὶ δὲ κορέ, ἀσείρ,
et elcana: et abiasab. he gñatiões chore.
καὶ ἐλκανά, καὶ ἀβιάσαρ. αὗται αἱ γενέσεις κορέ.
et eleazar aaron: accepit filiã phutiel sibi vxorẽ: et pepit
καὶ ἐλεάζαρ ὁ τοῦ ἀαρών, ἔλαβε τὴν θυγατέρα φουτιὴλ αὐτῷ γυναῖκα, καὶ ἔτεκεν

Trãsla. B. Hiero.

[k]principes[l]domorũ p familias suas. [n]Filii[o]ruben [p]primogeniti[q]israelis: [r]enoch[s]& phallu[t]esron [u]& charmi. [x]He[y]cognationes[z]ruben. [a]Filii[b]symeon[c]iamuel[d]& iamin[e]& ahod [f]& iachin[g]& saher[h]& saul[i]filius[k]chananitidis. [l]He[m]progenies[n]symeõ. [o]Et hec [p]noia[q]filiorũ[r]leui[s]p cognatiões suas: [t]gerson [u]& caath[x]& merari. [y]Anni aũt[z]vite[a]leui fuerunt [b]centum[c]triginta[d]septẽ. [f]Filii [g]gerson[h]lobni[i]& semei [k]per cognationes suas. [l]Filii[m]caath[n]amram[o]& isuar[p]& hebron [q]& oziel. [r]Anni quoq̃ [s]vite[t]caath [u]centum[x]triginta[u]tres. [a]filii[b]merari [c]mooli[d]& musi: [e]He[f]cognationes[g]leui [h]p familias suas. [i]Accepit aũt[k]amrã[l]vxorẽ[m]iochabet[n]patruelẽ suã: q̃ [q]peperit[r]ei[s]aaron [u]&[x]moysen & mariã. Fuerũtq̃[y]anni[z]vite[a]amrã[c]cẽtũ[c]triginta[b]septem. [f]filii quoq̃[g]isuar: [h]chore[i]& napheg[k]& zechri. [l]filii quoq̃[m]oziel [n]misael[o]& elisaphan[p]& sechri. [q]Accepit autem [r]aarõ[b]vxorem[t]elisabeth [u]filiam[x]aminadab [y]sororem[z]naason: q̃[c]peperit[d]ei [f]nadab[g]&[h]abiu[i]&[k]eleazar [l]&[m]ithamar. [n]filii quoq̃ [o]chore: [p]aser [q]& helcana[r]& abiasaph. [s]He sunt[t]cognationes [u]choritarũ. [x]At vero eleazar[z]filius[y]Aarõ[a]accepit [b]vxorẽ[c]de filiabus[d]phutiel: que[g]peperit

Ter. Heb.

Ter. Heb.	Pri̇̃itiua heb.
רָאשֵׁי בֵית אֲבֹתָם בְּנֵי רְאוּבֵן	
בְּכֹר יִשְׂרָאֵל חֲנוֹךְ וּפַלּוּא חֶצְרֹן	
וְכַרְמִי אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת רְאוּבֵן:	שפחה
וּבְנֵי שִׁמְעוֹן יְמוּאֵל וְיָמִין וְאֹהַד	
וְיָכִין וְצֹחַר וְשָׁאוּל בֶּן הַכְּנַעֲנִית	
אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת שִׁמְעוֹן: וְאֵלֶּה	
שְׁמוֹת בְּנֵי לֵוִי לְתֹלְדֹתָם גֵּרְשׁוֹן	ילד
וּקְהָת וּמְרָרִי וּשְׁנֵי חַיֵּי לֵוִי שֶׁבַע	שנה חיה
וּשְׁלֹשִׁים וּמְאַת שָׁנָה: בְּנֵי	
גֵרְשׁוֹן לִבְנִי וְשִׁמְעִי לְמִשְׁפְּחֹתָם:	
וּבְנֵי קְהָת עַמְרָם וְיִצְהָר וְחֶבְרוֹן	
וְעֻזִּיאֵל וּשְׁנֵי חַיֵּי קְהָת שָׁלֹשׁ	
וּשְׁלֹשִׁים וּמְאַת שָׁנָה: וּבְנֵי מְרָרִי	
מַחְלִי וּמוּשִׁי אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת הַלֵּוִי	
לְתֹלְדֹתָם: וַיִּקַּח עַמְרָם אֶת יוֹכֶבֶד	לקח
דֹּדָתוֹ לוֹ לְאִשָּׁה וַתֵּלֶד לוֹ אֶת אַהֲרֹן	דוד איש ילד
וְאֶת מֹשֶׁה וּשְׁנֵי חַיֵּי עַמְרָם שֶׁבַע	
וּשְׁלֹשִׁים וּמְאַת שָׁנָה: וּבְנֵי יִצְהָר	
קֹרַח וָנֶפֶג וְזִכְרִי: וּבְנֵי עֻזִּיאֵל	
מִישָׁאֵל וְאֶלְצָפָן וְסִתְרִי: וַיִּקַּח	
אַהֲרֹן אֶת אֱלִישֶׁבַע בַּת עַמִּינָדָב	
אֲחוֹת נַחְשׁוֹן לוֹ לְאִשָּׁה וַתֵּלֶד לוֹ	
אֶת נָדָב וְאֶת אֲבִיהוּא אֶת אֶלְעָזָר	
וְאֶת אִיתָמָר: וּבְנֵי קֹרַח אַסִּיר	
וְאֶלְקָנָה וַאֲבִיאָסָף אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת	
הַקָּרְחִי: וְאֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן לָקַח לוֹ	
מִבְּנוֹת פּוּטִיאֵל לוֹ לְאִשָּׁה וַתֵּלֶד	

Transla. Chal.

רֵישֵׁי בֵּית אֲבָהַתְהוֹן בְּנֵי רְאוּבֵן בּוּכְרָא דְיִשְׂרָאֵל חֲנוֹךְ וּפַלּוּא חֶצְרוֹן וְכַרְמִי אִלֵּין זַרְעֲיַת רְאוּבֵן: וּבְנֵי שִׁמְעוֹן יְמוּאֵל וְיָמִין וְאוֹהַד וְיָכִין וְצוֹחַר וְשָׁאוּל בַּר כְּנַעֲנִיתָא אִלֵּין זַרְעֲיַת שִׁמְעוֹן: וְאִלֵּין שְׁמָהַת בְּנֵי לֵוִי לְתוֹלְדָתְהוֹן גֵּרְשׁוֹן וּקְהָת וּמְרָרִי וּשְׁנֵי חַיֵּי לֵוִי מְאָה וּתְלָתִין וּשְׁבַע שְׁנִין: בְּנֵי גֵרְשׁוֹן לִבְנִי וְשִׁמְעִי לְזַרְעֲיָתְהוֹן: וּבְנֵי קְהָת עַמְרָם וְיִצְהָר וְחֶבְרוֹן וְעֻזִּיאֵל וּשְׁנֵי חַיֵּי קְהָת מְאָה וּתְלָתִין וּתְלָת שְׁנִין: וּבְנֵי מְרָרִי מַחְלִי וּמוּשִׁי אִלֵּין זַרְעֲיַת לֵוִי לְתוֹלְדָתְהוֹן: וּנְסֵיב עַמְרָם יָת יוֹכֶבֶד אֲחָת אֲבוּהִי לֵיהּ לְאִנְתּוּ וִילִידַת לֵיהּ יָת אַהֲרֹן וְיָת מֹשֶׁה וּשְׁנֵי חַיֵּי עַמְרָם מְאָה וּתְלָתִין וּשְׁבַע שְׁנִין: וּבְנֵי יִצְהָר קֹרַח וְנֶפֶג וְזִכְרִי: וּבְנֵי עֻזִּיאֵל מִישָׁאֵל וְאֶלְצָפָן וְסִתְרִי: וּנְסֵיב אַהֲרֹן יָת אֱלִישֶׁבַע בַּת עַמִּינָדָב אֲחָתֵיהּ דְּנַחְשׁוֹן לֵיהּ לְאִנְתּוּ וִילִידַת לֵיהּ יָת נָדָב וְיָת אֲבִיהוּא יָת אֶלְעָזָר וְיָת אִיתָמָר: וּבְנֵי קֹרַח אַסִּיר וְאֶלְקָנָה וַאֲבִיאָסָף אִלֵּין זַרְעֲיַת קֹרַח: וְאֶלְעָזָר בַּר אַהֲרֹן נְסֵיב לֵיהּ מִבְּנַת פּוּטִיאֵל לֵיהּ לְאִנְתּוּ וִילִידַת

Interp̃. chal.

principes domus patrũ suoꝝ. filii rubẽ primogeniti israel: enoch: ꝛ phallu: esron ꝛ charmi. He cognationes ruben. Filii aũt symeõ: iamuel: ꝛ iamin: ꝛ ahod: et iachin: ꝛ saher: ꝛ saul fili⁹ chananitidis. He cognationes symeõ. Et hec noĩa filioꝝ leui p cognationes suas: gerson: ꝛ caath: ꝛ merari. Anni aũt vite leui fuerunt centũ triginta septẽ. Filii autẽ gerson: lobni et semei per cognationes suas. Filii aũt caath: amram et isaar: ꝛ hebron: et oziel. Anni aũt vite caath centũ ꝛ triginta ꝛ tres anni. Filii aũt merari: mooli ꝛ musi. He sunt cognationes leui p familias suas. Et accepit amrã iochebed filiam sororis p̃ris sui sibi in vxorẽ: ꝛ pepit ei aaron ꝛ moysen. Anni autẽ vite amram fuerunt centum ꝛ triginta ꝛ septẽ anni. Filii autẽ isaar: chore: ꝛ napheg: ꝛ zechri. Et filii oziel. Misael: ꝛ helisaphan ꝛ sethri. Accepitq̃ aarõ sibi helisabee filiã aminadab sororem naason in vxorẽ: et peperit ei nadab ꝛ abiu et eleazar ꝛ ithamar. Filii quoq̃ chore: aser: ꝛ elchana: ꝛ abiasaph. He sunt generatiões chore. Eleazar autẽ filius aaron accepit sibi de filiabus futiel vxorem: ꝛ peperit

Pri̇̃itiua chal.
ראש
ילד שנה חיה
ח

לו את פינחס אלה ראשי אבות
הלוים למשפחתם: הוא אהרן
ומשה אשר אמר יהוה להם
הוציאו את בני ישראל מארץ
מצרים על צבאתם: הם המדברים
אל פרעה מלך מצרים להוציא
את בני ישראל ממצרים הוא
משה ואהרן: ויהי ביום דבר יהוה
אל משה בארץ מצרים: וידבר
יהוה אל משה לאמר אני יהוה
דבר אל פרעה מלך מצרים את
כל אשר אני דבר אליך: ויאמר
משה לפני יהוה הן אני ערל
שפתים ואיך ישמע אלי פרעה:

Cap. vij.

ויאמר יהוה אל משה
ראה נתתיך אלהים לפרעה
ואהרן אחיך יהיה נביאך: אתה
תדבר את כל אשר אצוך ואהרן
אחיך ידבר אל פרעה ושלח את
בני ישראל מארצו: ואני אקשה
את לב פרעה והרביתי את אתתי
ואת מופתי בארץ מצרים: ולא
ישמע אלכם פרעה ונתתי את
ידי במצרים והוצאתי את
צבאתי את עמי בני ישראל מארץ
מצרים בשפטים גדלים: וידעו
מצרים כי אני יהוה בנטתי את

Primitiua heb.: לוה שפחה · יצא · דבר · היה · דבר · שפה שמע · נתן · נבא · דבר צוה · קשה · רבה אות · יפת · שמע · יצא · נטה

ei phinees. Hi sūt principes familiarum leuiticarū p cognationes suas. Iste est aaron & moyses quibus precepit dominus vt educerent filios israel de terra egypti per turmas suas. Hi sūt qui loquūtur ad pharaonē regē egypti: vt educant filios israel de egypto. Iste est moyses & aarō in die q̄ locutus est dominus ad moysen in terra egypti. Et locutus est dn̄s ad moysen dicēs. Ego dominus. Loquere ad pharaonē regem egypti: omnia que loquor tibi. Et ait moyses corā domino. En incircuncisus labiis sum. Quō audiet me pharao? Ca. 7.

Dixitq; dominus ad moysen. Ecce constitui te deum pharaonis: & aarō frater tuus erit propheta tuus. Tu loqueris ei oīa q̄ mando tibi: & ille loquetur ad pharaonē vt dimittat filios israel d̄ terra sua. Sed ego indurabo cor eius: & multiplicabo signa & ostenta mea in terra egypti: & non audiet vos. Immittāq; manū meā super egyptum: & educam exercitū & populū meum filios israel de terra egypti per iudicia maxima. Et scient egyptii: quia ego sum dominus: qui extēderim

αὐτῷ τὸν φινεές. αὗται αἱ ἀρχαὶ πατριᾶς λευιτῶν,
ei phinees. hi principat⁹ familie leuitaꝝ:
κατὰ γενέσεις αὐτῶν. οὗτος ἀαρὼν καὶ μωυσῆς,
per gñatiões coꝝ. hic aaron & moyses:
οἷς εἶπεν αὐτοῖς ὁ θεὸς ἐξαγαγεῖν τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ
qb⁹ dixit ipis deus vt educerēt filios israel
ἐξ αἰγύπτου, σὺν δυνάμει αὐτῶν. οὗτοί εἰσιν
ex egypto: cū exercitu coꝝ. hi sūt
οἱ διαλεγόμενοι πρὸς φαραὼ βασιλέα αἰγύπτου,
q loquūtur ad pharaōez regem egypti:
ὥστε ἐξαγαγεῖν τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ ἐξ αἰγύπτου. αὐτὸς
vt educerēt filios israel ex egypto. hic
μωυσῆς καὶ ἀαρών, ᾗ ἡμέρᾳ ἐλάλησε κύριος μωυσῇ
moyses & aaron: qua die locut⁹ ē dñs moy
ἐν γῇ αἰγύπτου. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν,
si in t̄ra egypti. & locut⁹ ē dñs ad moysen:
λέγων, ἐγὼ κύριος, λάλησον πρὸς φαραὼ
dicēs: ego dñs: loq̄re ad pharaōez
βασιλέα αἰγύπτου, ὅσα ἐγὼ λέγω πρὸς σέ. καὶ
regē egypti: q̄cūq; ego dico ad te. &
εἶπε μωυσῆς ἐναντίον κυρίου, ἰδοὺ ἐγὼ ἰσχνόφωνός εἰμι, καὶ πῶς εἰσακούσεταί μου φαραώ. Ca. 7.
dixit moyses corā dño: ecce ego gracili voce sū: & quō audiet me pharao.

Καὶ εἶπε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, ἰδοὺ δέδωκά σε θεὸν φαραώ. καὶ ἀαρὼν ὁ ἀδελφός σου ἔσαι σου προφήτης. σὺ δὲ λαλήσεις αὐτῷ πάντα ὅσα σοι ἐντέλλομαι. ὁ δὲ ἀαρὼν ὁ ἀδελφός σου λαλήσει πρὸς φαραώ, ὥστε ἐξαποστεῖλαι τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ ἐκ τῆς γῆς αὐτοῦ. ἐγὼ δὲ σκληρυνῶ τὴν καρδίαν φαραώ, καὶ πληθυνῶ τὰ σημεῖά μου, καὶ τὰ τέρατά μου ἐν γῇ αἰγύπτου, καὶ οὐκ εἰσακούσεται ὑμῶν φαραώ, καὶ ἐπιβαλῶ τὴν χεῖρά μου ἐπ' αἴγυπτον, καὶ ἐξάξω σὺν δυνάμει μου τὸν λαόν μου τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ ἐκ γῆς αἰγύπτου σὺν ἐκδικήσει μεγάλῃ. καὶ γνώσονται οἱ αἰγύπτιοι, ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος, ἐκτείνων

Et ait dñs ad moysen: dicēs: ecce dedi te deū pharaōis. & aaron frater tuus erit tuus ppheta. tu autē loq̄ris ei omnia q̄cūq; tibi p̄cipio. at aaron frater tuus loq̄tur ad pharaonē: vt dimittat filios israel de t̄ra sua. ego autē indurabo cor pharaōis: & multiplicabo signa mea: & portēta mea in t̄ra egypti: & nō audiet vos pharao: & inijciaꝫ manū meā in egyptum: & educā cū potētia mea populū meū filios israel de t̄ra egypti cū vltione magna. & cognoscent egyptij: q̄ ego sum dñs: extēdēs

Transla. Chal.

ליה ית פינחס אלין רישי אבהת ליואי לזרעיתהון: הוא אהרן ומשה דאמר ייי להון אפיקו ית בני ישראל מארעא דמצרים על חיליהון: אינון דממללין עם פרעה מלכא דמצרים לאפקא ית בני ישראל ממצרים הוא משה ואהרן: והוה ביומא דמליל ייי עם משה בארעא דמצרים: ומליל ייי עם משה למימר אנא ייי מליל עם פרעה מלכא דמצרים ית כל דאנא ממליל לך: ואמר משה קדם ייי הא אנא יקיר ממלל ואיכדין יקביל מני פרעה:

Ca. vij.

ואמר ייי למשה חזי דמניתך רב לפרעה ואהרן אחוך יהא מתורגמנך: את תמליל ית כל דאפקדינך ואהרן אחוך ימליל עם פרעה וישלח ית בני ישראל מארעיה: ואנא אקשי ית ליבא דפרעה ואסגי ית אתותי וית מופתי בארעא דמצרים: ולא יקביל מנכון פרעה ואתן ית מחת גבורתי על מצרים ואפיק ית חילותי ית עמי בני ישראל מארעא דמצרים בדינין רברבין: וידעון מצראי ארי אנא ייי כד ארימית ית

Primitiua chal.: אל ראש · נפק מלל · אמר · קבל · חזא מנא רבב · הוה תרגם פקד · שלח קשא סגא · אתא יפת · נתן מחא נפק · דון רברבום

Interp. chal.

ei phinees. Hi sunt principes patꝝ leuitarū p cognationes suas. Ipse est aaron & moyses: qbus dixit dñs educite filios israel de terra egypti p turmas suas. Ipsi sunt qui locuti sunt cum pharaone rege egypti: vt educerent filios israel de egypto: ipse est moyses & aaron. Et factū est in die qua locutus est dñs cuꝫ moyse in terra egypti. Locutusq; ē dñs cum moyse dicēs. Ego dñs. Loquere cuꝫ pharaone rege egypti oīa que ego loquor tibi. Et ait moyses corā dño. Ecce ego sum grauis loquele: & quō acq̄escet mihi pharao. Ca. 7.

Dixitq; dñs ad moysen. Vide q̄ cōstitui te principē pharaoni: et aaron frater tu⁹ erit interpres tuus. Tu loqueris omnia que mando tibi: et aaron frater tuus loq̄tur cum pharaone: vt dimittat filios israel de terra sua. Et ego indurabo cor pharaonis: et multiplicabo signa mea et portenta mea in terra egypti. Et nō acquiescet vobis pharao: & ponam plagam fortitudinis mee super egyptuꝫ: & educam exercitum meum: populum meum filios israel de terra egypti per iudicia magna. Et scient egyptij quia ego dominus: cum leuauero

τὴν χεῖρά μου ἐπ' αἴγυπτον, καὶ ἐξάξω τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ ἐκ μέσου αὐτῶν. ἐποίησε δὲ μωυσῆς καὶ ἀαρὼν καθάπερ ἐνετείλατο αὐτοῖς κύριος, οὕτως ἐποίησαν. μωυσῆς δὲ ἦν ἐτῶν ὀγδοήκοντα, ἀαρὼν δὲ ὀγδοηκοντατριῶν ἐτῶν, ἡνίκα ἐλάλησαν πρὸς φαραώ. καὶ εἶπε κύριος πρὸς μωυσῆν καὶ ἀαρών, λέγων, καὶ ἐὰν λαλήσει πρὸς ὑμᾶς φαραώ, λέγων, δότε ἡμῖν σημεῖον ἢ τέρας, καὶ ἐρεῖς ἀαρὼν τῷ ἀδελφῷ σου, λάβε τὴν ῥάβδον καὶ ῥῖψον αὐτὴν ἐναντίον φαραώ, καὶ ἐναντίον τῶν θεραπόντων αὐτοῦ, καὶ ἔσαι δράκων. εἰσῆλθε δὲ μωυσῆς καὶ ἀαρὼν ἐναντίον φαραώ, καὶ τῶν θεραπόντων αὐτοῦ. καὶ ἐποίησαν οὕτως, καθάπερ ἐνετείλατο αὐτοῖς κύριος. καὶ ἔρριψεν ἀαρὼν τὴν ῥάβδον ἐναντίον φαραώ, καὶ ἐναντίον τῶν θεραπόντων αὐτοῦ. καὶ ἐγένετο δράκων. συνεκάλεσε δὲ φαραὼ τοὺς σοφισὰς, καὶ τοὺς φαρμακούς, καὶ ἐποίησαν καὶ οἱ ἐπαοιδοὶ τῶν αἰγυπτίων ταῖς φαρμακίαις αὐτῶν ὡσαύτως. καὶ ἔρριψαν ἕκασος τὴν ῥάβδον αὐτοῦ, καὶ ἐγένοντο δράκοντες. καὶ κατέπιεν ἡ ῥάβδος ἀαρὼν τὰς ἐκείνων ῥάβδους. καὶ κατίσχυσεν ἡ καρδία φαραώ. καὶ οὐκ εἰσήκουσεν αὐτῶν, καθάπερ ἐλάλησεν αὐτοῖς κύριος. εἶπε δὲ κύριος πρὸς μωυσῆν, βεβάρυνται ἡ καρδία φαραὼ τοῦ μὴ ἐξαποστεῖλαι τὸν λαόν. βάδισον πρὸς φαραὼ τὸ πρωΐ, ἰδοὺ αὐτὸς ἐκπορεύεται ἐπὶ τὸ ὕδωρ. καὶ ἔσῃ συναντῶν αὐτῷ ἐπὶ τὸ χεῖλος τοῦ ποταμοῦ, καὶ τὴν ῥάβδον τὴν στραφεῖσαν εἰς ὄφιν, λήψῃ ἐν τῇ χειρί σου. καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτόν, κύριος ὁ θεὸς τῶν ἑβραίων ἀπέσαλκέ με πρὸς σέ,

manū meā cōtra egyptū: & educā filios israel de medio coꝝ. fecit autē moyses & aaron sicut p̄cepit eis dñs: sic fecerūt. moyses aūt erat ānoꝝ octoginta: aaron aūt octogintatriū ānoꝝ: q̄n locuti sūt ad pharaōez. & ait dñs ad moysen & aaron: dicēs: & si loq̄tur ad vos pharao: dicēs: date nobis signū vel portētū: & dices aaron fratri tuo: accipe virgam & proijce eā corā pharaone: & corā seruis eius: & erit draco. ingressus ē aūt moyses & aaron corā pharaōe: & seruis eius. & fecerūt sic: sicut p̄cepit eis dñs. & proiecit aarō virgam corā pharaōe: & corā seruis eius. & facta ē draco. cōuocauit aūt pharao sapiētes: & veneficos: & fecerūt & incātatores egyptioꝝ incantationibus suis similiter. & proiecerūt vnusq̄sq; virgam suā: & facte sūt dracones. & deuorauit virga aaron illoꝝ virgas. & induratū ē cor pharaōis. & nō audiuit illos: sicut locutus ē eis dñs. dixit aūt dñs ad moysē: aggrauatū ē cor pharaōis: vt nō dimittat populū. vade ad pharaonē mane: ecce ipe egreditur ad aquā. & stabis obuiās ei sup labiū fluminis: et virgā cōuersam in colubrū: accipies in manu tua. & dices ad eum: dñs de⁹ hebreoꝝ misit me ad te:

manū meā sup egyptū & eduxerim filios israel de medio eorū. Fecit itaq; moyses & aarō sicut preceperat dominus: ita egerunt. Erat aūt moyses octoginta annorū: & aaron octoginta trium q̄n locuti sūt ad pharaonē. Dixitq; dominus ad moysē & aarō. Cū dixerit vobis pharao: ostendite signa: dices ad aaron. Tolle virgā tuā: & proiice eam coram pharaone: ac vertatur in colubrū. Ingressi itaq; moyses & aaron ad pharaonē: fecerūt sicut p̄ceperat dn̄s. Tulitq; aaron virgam corā pharaone & seruis eius: que versa est in colubrū. Vocauit āt pharao sapientes & maleficos: & fecerūt ēt ipsi p incātatiōes egyptiacas & arcana q̄dā similiter. Proiecerūtq; singuli virgas suas: q̄ verse sūt in dracones. Sed deuorauit virga aarō virgas eorū. Induratūq; ē cor pharaōis: & nō audiuit eos sicut p̄cepat dn̄s. Dixit āt dn̄s ad Moysen. Ingrauatū est cor pharaōis: & nō vult dimittere pp̄lm. Vade ad eū māc. Ecce egredietur ad aq̄s. Et stabis in occursum eius sup ripā fluminis: & virga q̄ cōuersa est in draconem: tolles in manu tua. Et dicesq; ad eum. Dominus deus hebreorum misit me ad te

ידי על מצרים והוצאתי את בני
ישראל מתוכם: ויעש משה
ואהרן כאשר צוה יהוה אתם כן
עשו: ומשה בן שמנים שנה
ואהרן בן שלש ושמנים שנה
בדברם אל פרעה: ויאמר יהוה
אל משה ואל אהרן לאמר: כי
ידבר אלכם פרעה לאמר תנו
לכם מופת ואמרת אל אהרן
קח את מטך והשלך לפני פרעה
יהי לתנין: ויבא משה ואהרן אל
פרעה ויעשו כן כאשר צוה
יהוה וישלך אהרן את מטהו
לפני פרעה ולפני עבדיו ויהי
לתנין: ויקרא גם פרעה לחכמים
ולמכשפים ויעשו גם הם חרטמי
מצרים בלהטיהם כן: וישליכו
איש מטהו ויהיו לתנינם ויבלע
מטה אהרן את מטתם: ויחזק לב
פרעה ולא שמע אלהם כאשר
דבר יהוה: ויאמר יהוה אל משה
כבד לב פרעה מאן לשלח העם:
לך אל פרעה בבקר הנה יצא
המימה ונצבת לקראתו על שפת
היאר והמטה אשר נהפך לנחש
תקח בידך: ואמרת אליו יהוה
אלהי העברים שלחני אליך

Primitiua heb.: עשה · נתן · לקח נטה שלך · היה תנן בוא · פנה · קרא · כשף · בלע · חזק · הלך · יצב שפה · הפך · לקח

Transla. Chal.

מחת גבורתי על מצרים ואפיק ית בני ישראל מביניהון: ועבד משה ואהרן כמא דפקיד ייי יתהון כן עבדו: ומשה בר תמנין שנין ואהרן בר תמנין ותלת שנין במללותהון עם פרעה: ואמר ייי למשה ולאהרן למימר: ארי ימליל עמכון פרעה למימר הבו לכון מופת ותימר לאהרן סב ית חוטרך ורמי קדם פרעה יהא לתנינא: ועל משה ואהרן לות פרעה ועבדו כן כמא דפקיד ייי ורמא אהרן ית חוטריה קדם פרעה וקדם עבדוהי והוה לתנינא: וקרא אף פרעה לחכימיא ולחרשיא ועבדו אף אינון חרשי מצראי בלחשיהון כן: ורמו גבר חוטריה והוו לתניניא ובלע חוטרא דאהרן ית חוטריהון: ואתקף ליבא דפרעה ולא קביל מנהון כמא דמליל ייי: ואמר ייי למשה אתיקר ליבא דפרעה סריב לשלחא עמא: איזיל לות פרעה בצפרא הא נפיק למיא ותתעתד לקדמותיה על כיף נהרא וחוטרא דאתהפך לחויא תיסב בידך: ותימר ליה ייי אלהא דיהודאי שלחני לותך

Interp. chal.

plagam fortitudinis mee sup egyptum: & eduxero filios israel de medio eoꝝ. Fecitq; moyses & aaron sicut preceperat eis dñs: ita fecerunt. Moyses autez erat etatis octoginta annoꝝ. Et aaron octoginta & trium annoꝝ erat: q̄n locuti sunt cum pharaone. Et ait dñs ad moysen & aaron: dicēs. Cum locutus fuerit vobiscum pharao: dicens. Date signū: & dices ad aaron: tolle virgam tuā & proijce corā pharaone: & vertetur in colubrū. Et ingressus est moyses & aaron ad pharaonē: & fecerūt sicut eis preceperat dñs. Et proiecit aaron virgam suā coraꝫ pharaone & corā seruis suis: et versa est in colubrū. Vocauit quoq; pharao sapientes & maleficos: & fecerūt etiā ipsi malefici egyptioꝝ per incantatiōes suas similiter. Proiecerūtq; vnusquisq; virgā suā: & verse sunt in colubros: & deuorauit virga aaron virgas eoꝝ. Et induratū ē cor pharaōis: et nō acq̄euit eis sicut locut⁹ fuerat dñs. Dixitq; dñs ad moysen. Ingrauatū est cor pharaonis: noluit dimittere populū. Vade ad pharaonē mane: ecce egredieꝫ ad aq̄s: & stabis obuiā ei sup ripā fluminis: & virgam q̄ versa est in colubrū tolles in manu tua: dicesq; ei. Dñs deus iudeoꝝ misit me ad te:

Primitiua chal.: מחא נפק · תמנא · אמר מלל · יהב נפת נסב · רמא הוה על · הוה · חכם אמר אזל · עתד הפך חוה · נסב אמר יהד

לאמר שלח את עמי ויעבדני
במדבר והנה לא שמעת עד כה
כה אמר יהוה בזאת תדע כי אני
יהוה הנה אנכי מכה במטה אשר
בידי על המים אשר ביאר
ונהפכו לדם: והדגה אשר ביאר
תמות ובאש היאר ונלאו
מצרים לשתות מים מן היאר:
ויאמר יהוה אל משה אמר אל
אהרן קח מטך ונטה ידך על מימי
מצרים על נהרתם על יאריהם
ועל אגמיהם ועל כל מקוה מימיהם
ויהיו דם והיה דם בכל ארץ
מצרים ובעצים ובאבנים: ויעשו
כן משה ואהרן כאשר צוה יהוה
וירם במטה ויך את המים אשר
ביאר לעיני פרעה ולעיני עבדיו
ויהפכו כל המים אשר ביאר לדם:
והדגה אשר ביאר מתה ויבאש
היאר ולא יכלו מצרים לשתות
מים מן היאר ויהי הדם בכל ארץ
מצרים: ויעשו כן חרטמי מצרים
בלטיהם ויחזק לב פרעה ולא
שמע אלהם כאשר דבר יהוה:
ויפן פרעה ויבא אל ביתו ולא
שת לבו גם לזאת: ויחפרו כל
מצרים סביבת היאר מים לשתות

עָבַד · דָּבַר · יָדַע · נָכָה · מוּת בָּאַשׁ · לָאָה · שָׁתָה · לָקַח · נָטָה · קָוָה · הָיָה · עָשָׂה · צָוָה · רוּם נָכָה · הָפַךְ · מוּת בָּאַשׁ · הָיָה · עָשָׂה · לָהַט חָזַק · שָׁמַע · פָּנָה בּוֹא · שִׁית חָפַר · סָבַב שָׁתָה

dicens. Dimitte populū meū: vt sacrificet mihi in deserto: & vsq; ad pñs audire noluisti. Hec igitur dicit dñs. In hoc scies q sim dominus. Ecce percutiam virga que in manu mea est aquā fluminis. & vertetur in sanguinē. Pisces quoq; qui sunt in fluuio morietur: & cōputrescet aque: & affligentur egyptii bibētes aquam fluminis. Dixit quoq; dñs ad moysen. dic ad aarō. Tolle virgā tuā: & extēde manū tuā super aquas egypti: & super fluuios eorum: & riuos & paludes: & oēs lacus aquarum: vt vertātur in sāguinē: & sit cruor in oī terra egypti tā in ligneis vasis q; in saxeis. Fecerūt q; Moyses & aaron sicut preceperat dominus. Et eleuans virgā percussit aquam fluminis corā pharaōe & seruis eius: que versa ē in sāguinē: & pisces q erant in flumīe mortui sunt. Computruitq; fluuius: & non poterāt egiptii bibere aquā fluminis: & fuit sāguis in tota terra egypti. Fecerūtq; similiter malefici egyptiorū incātatiōibus suis. Et īduratum est cor pharaonis: nec audiuit eos sicut preceperat dominus. Auertitq; se: & ingressus est domū suam: nec apposuit cor etiā hac vice. Foderunt autē oēs egyptii per circuitū fluminis aquā vt biberent.

dicens: dimitte ppłm meū: vt seruiāt
λέγων, ἐξαπόστειλον τὸν λαόν μου, ἵνα λατρεύσω
mihi in deserto: et ecce nō audiuisti vsq; huc.
σί μοι ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ ἰδοὺ οὐκ εἰσήκουσας ἕως τοῦ
hec dicit dñs: in hoc cognosces q ego dñs: ec
του. τάδε λέγει κύριος, ἐν τούτῳ γνώσῃ ὅτι ἐγὼ κύριος, ἰ
ce ego percutiā virga que in manu mea in a
δοὺ ἐγὼ τύπτω τῇ ῥάβδῳ τῇ ἐν τῇ χειρί μου ἐπὶ τὸ ὕ
quā q in fluuio: et vertetur in sanguinē: τ
δωρ τὸ ἐν τῷ ποταμῷ, καὶ μεταβαλεῖ εἰς αἷμα. καὶ
pisces q in flumine morietur. et fe-
οἱ ἰχθύες οἱ ἐν τῷ ποταμῷ τελευτήσουσι. καὶ ἐπο
tebit fluuius: et nō poterunt egyptii bibere
ζέσει ὁ ποταμός, καὶ οὐ δυνήσονται οἱ αἰγύπτιοι πιεῖν
aquā a flumine. dixit āt dñs ad moysen: dic
ὕδωρ ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ. εἶπε δὲ κύριος πρὸς μωυσῆν, εἰ
aaron fratri tuo: accipe virgā tuā:
πὸν ἀαρὼν τῷ ἀδελφῷ σου, λάβε τὴν ῥάβδον σου,
et extēde manū tuā sup aquas egypti
καὶ ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου ἐπὶ τὰ ὕδατα αἰγύπτου,
et sup fluuios eorū: et sup riuos
καὶ ἐπὶ τοὺς ποταμοὺς αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τὰς διώρυ-
eorū: et sup paludes eorū. et sup oē cō
γας αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τὰ ἕλη αὐτῶν, καὶ ἐπὶ πᾶν συ
gregatā aquā eorū: et erit sanguis: τ fuit sanguis
νεστηκὸς ὕδωρ αὐτῶν, καὶ ἔσται αἷμα, καὶ ἐγένετο αἷμα
in oī terra egypti: in qz lignis et lapi
ἐν πάσῃ τῇ γῇ αἰγύπτου, ἔν τε τοῖς ξύλοις καὶ τοῖς λί
dib9. et fecerūt sic moyses et aaron: sicut
θοις. καὶ ἐποίησαν οὕτως μωυσῆς καὶ ἀαρών, καθά-
precepit eis dñs. et eleuās aaron
περ ἐνετείλατο αὐτοῖς κύριος. καὶ ἐπάρας ἀαρὼν τὴν
virgam suā: pcussit aquā in flumine
ῥάβδον αὐτοῦ, ἐπάταξε τὸ ὕδωρ τὸ ἐν τῷ ποταμῷ
corā pharaōe: et coram seruis eius: et cōuer
ἐναντίον φαραώ, καὶ ἐναντίον τῶν θεραπόντων αὐτοῦ, καὶ μετέ
sa ē tota aqua q in flumine in sanguinē. τ pisces q
βαλε πᾶν τὸ ὕδωρ τὸ ἐν τῷ ποταμῷ εἰς αἷμα. καὶ οἱ ἰχθύες οἱ
in flumine: mortui sūt. et cōputruit flumen. et
ἐν τῷ ποταμῷ, ἐτελεύτησαν. καὶ ἐπώζεσεν ὁ ποταμός. καὶ
nō potuerūt egyptii bibere aquā a flumine: et
οὐκ ἠδύναντο οἱ αἰγύπτιοι πιεῖν ὕδωρ ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ, καὶ
erat sanguis in oī terra egypti. fecerūt āt similiter
ἦν τὸ αἷμα ἐν πάσῃ τῇ γῇ αἰγύπτου. ἐποίησαν δὲ ὡσαύτως
et incātatores egyptioꝝ incātatiōib9 suis. et
καὶ οἱ ἐπαοιδοὶ τῶν αἰγυπτίων ταῖς φαρμακίαις αὐτῶν. καὶ
induratū ē cor pharaonis: et nō audiuit eos: sicut
ἐσκληρύνθη ἡ καρδία φαραώ, καὶ οὐκ εἰσήκουσεν αὐτῶν, καθά-
dixit dñs. conuersus āt pharao: ingressus ē in domū su-
περ εἶπε κύριος. ἐπιστραφεὶς δὲ φαραώ, εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐ-
am, τ nō apposuit mētē suā neq; in hoc. foderūt āt
τοῦ. καὶ οὐκ ἐπέστησε τὸν νοῦν αὐτοῦ οὐδὲ ἐπὶ τούτῳ. ὤρυξαν δὲ
oēs egyptii p circuitū fluminis: vt biberēt aquā.
πάντες οἱ αἰγύπτιοι κύκλῳ τοῦ ποταμοῦ, ὥστε πιεῖν ὕδωρ.

D

Transla. Chal.

למימר שלח ית עמי ויפלחון קדמי במדברא והא לא קבילתא עד כען: כדנן אמר
יי בדא תידע ארי אנא יי הא אנא מחי בחוטרא די בידי על מיא די בנהרא ויתהפכון לדמא: ונונא די בנהרא ימות ויסרי נהרא וילאון מצראי למשתי מיא
מן נהרא: ואמר יי למשה אימר לאהרן סב חוטרך וארים ידך על מיא דמצראי על
נהריהון ועל אריתהון ועל אגמיהון ועל כל בית כנישות מיהון ויהון דמא ויהי דמא
בכל ארעא דמצרים ובמאני אעא ובמאני אבנא: ועבדו כן משה ואהרן כמא דפקיד
יי וארים בחוטרא ומחא ית מיא די בנהרא לעיני פרעה ולעיני עבדוהי ואתהפיכו
כל מיא די בנהרא לדמא: ונונא די בנהרא מית וסרי נהרא ולא יכילו מצראי
למשתי מיא מן נהרא והוה דמא בכל ארעא דמצרים: ועבדו כן חרשי מצראי
בלחשיהון ואתקף לבא דפרעה ולא קביל מנהון כמא דמליל יי: ואתפני פרעה
ועאל לביתיה ולא שוי לביה אף לדא: וחפרו כל מצראי סחרנות נהרא מיא
למשתי

Primitiua chal.

פְּלַח · קְבַל · יְדַע · מְחָא · מוּת · סְרָא · לְאָה · שְׁתָה · נְסַב · רוּם · הֲוָה · עֲבַד · פְּקַד · הֲפַךְ · מוּת סְרָא · שְׁתָה · תְּקַף · פְּנָה · עוּל · שְׁוָה

Interp. chal.

dicens. Dimitte populū meuꝫ: vt seruiant corā me in deserto. Et ecce non acq̄euisti hucusq;. Hec dicit dñs. In hoc scies q ego dñs: ecce ego percutio virga que est in manu mea sup aquas que sunt in flumine: τ vertentur in sanguinē. Et pisces qui sunt in flumine morientur: τ cōputrescet fluuius: τ laborabūt egyptii vt bibāt aquas de flumine. Dixitq; dñs ad moysen. Dic ad aaron. Tolle virgā tuam: τ leua manū tuam super aquas egypti sup fluuios eoꝝ τ super riuos eorū τ super paludes eorū τ super omnē locū congregationis aquarū eorum: vt vertātur in sanguinē: τ sit sanguis in vniuersa terra egypti: in vasis quoq; ligneis τ in vasis lapideis. Feceruntq; ita moyses τ aaron: sicut preceperat dñs. Et leuauit virgā τ pcussit aquas q̄ erāt in flumine ante oculos pharaonis τ ante oculos seruoꝝ eius: τ verse sunt oēs aque q̄ erant in flumine in sanguinē. pisces quoq; q̄ erāt in flumine mortui sunt. Et putruit flumē: τ nō poterant egyptii bibere aquaꝫ de flumine: et fuit sanguis in vniuersa terra egypti. Feceruntq; sic malefici egyptioꝝ p incantatiōes suas. Et induratū est cor pharaonis: τ nō acq̄euit eis: sicut locut9 fuerat dñs. Auertitq; se pharao: τ ingressus ē in domū suā: τ nō posuit cor suū etiā ad hoc. Foderūt q; oēs egyptii p circuitū fluminis: vt biberēt aquas:

et nō poterāt bibere aquā a flumine.
καὶ οὐκ ἠδύναντο πιεῖν ὕδωρ ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ.
et impleti sūt septē dies: postq̄ pcu-
καὶ ἀνεπληρώθησαν ἑπτὰ ἡμέραι, μετὰ τὸ πα-
ssit dñs flumē.
τάξαι κύριον τὸν ποταμόν.

Ca. 8.

A Dixit āt dñs ad moysē: ingredere ad pharaōeꝫ
εἶπε δὲ κύριος πρὸς μωυσῆν, εἴσελθε πρὸς φαραώ,
3.7.c. et dices ad eum: hec dicit dñs: dimitte
καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτόν, τάδε λέγει κύριος, ἐξαπόστειλον τὸν
ppłm meū: vt mihi seruiant. si āt nō volueris tu di
λαόν μου, ἵνα μοι λατρεύσωσιν. εἰ δὲ μὴ βούλῃ σὺ ἐξ
mittere: ecce ego percutio oēs terios tuos ra
αποστεῖλαι, ἰδοὺ ἐγὼ τύπτω πάντα τὰ ὅριά σου βα
nis: et eructabit fluuius ranas.
τράχοις, καὶ ἐξερεύξεται ὁ ποταμὸς τοὺς βατράχους.
et ascendētes: ingredient in domos tuas: et
καὶ ἀναβάντες, εἰσελεύσονται εἰς τοὺς οἴκους σου, καὶ
in penetralia cubiculorū tuorū: et in lectos
εἰς τὰ ταμεῖα τῶν κοιτώνων σου, καὶ ἐπὶ τῶν κλινῶν
tuos: et in domos seruorū tuorū: τ
σου, καὶ εἰς τοὺς οἴκους τῶν θεραπόντων σου, καὶ τοῦ
populi tui: et in massis tuis: et in fur-
λαοῦ σου, καὶ ἐν τοῖς φυράμασί σου, καὶ ἐν τοῖς κλι
nis tuis. et in te: et in populū tuū: τ in
βάνοις σου. καὶ ἐπὶ σέ, καὶ ἐπὶ τὸν λαόν σου, καὶ ἐπὶ
seruos tuos ascendēt rane. dixit
τοὺς θεράποντάς σου ἀναβήσονται οἱ βάτραχοι. εἶπε
āt dñs ad moysen: dic aaron fratri tuo: extē
δὲ κύριος πρὸς μωυσῆν, εἶπον ἀαρὼν τῷ ἀδελφῷ σου, ἔκτει
de manu tua virgā sup fluuios: et sup
νον τῇ χειρί σου τὴν ῥάβδον ἐπὶ τοὺς ποταμούς, καὶ ἐπὶ
riuos: et sup paludes: τ educ ra
τὰς διώρυγας, καὶ ἐπὶ τὰ ἕλη, καὶ ἀνάγαγε τοὺς βα
nas. et extendit aaron manū sup aquas
τράχους. καὶ ἐξέτεινεν ἀαρὼν τὴν χεῖρα ἐπὶ τὰ ὕδατα
egypti: et eduxit ranas. et ascē
τα αἰγύπτου, καὶ ἀνήγαγε τοὺς βατράχους. καὶ ἀνε-
B dit rana: τ operuit totā terrā
βιβάσθη ὁ βάτραχος, καὶ ἐκάλυψε πᾶσαν τὴν γῆν
egypti. fecerūt āt similiter et incātatores
αἰγύπτου. ἐποίησαν δὲ ὡσαύτως καὶ οἱ ἐπαοιδοὶ
egyptiorū incātatiōibus suis: et eduxe
τῶν αἰγυπτίων ταῖς φαρμακίαις αὐτῶν, καὶ ἀνήγα-
rūt ranas sup terrā egypti. et voca
γον τοὺς βατράχους ἐπὶ τὴν γῆν αἰγύπτου. καὶ ἐκά
uit pharao moysē et aaron: et dixit: orate
λεσε φαραὼ μωυσῆν καὶ ἀαρών, καὶ εἶπεν, εὔξασθε
ad dñm: et auferat ranas a
πρὸς τὸν κύριον, καὶ περιελέτω τοὺς βατράχους ἀπ'
me: et a populo meo: et dimittam populū:
ἐμοῦ, καὶ ἀπὸ τοῦ λαοῦ μου, καὶ ἐξαποστελῶ τὸν λαόν,
et sacrificabūt dño. dixit āt moyses ad pharaōeꝫ:
καὶ θύσουσι κυρίῳ. εἶπε δὲ μωυσῆς πρὸς φαραώ,

Non ei poterant bibere aquam fluminis. Impletiq; sunt septem dies postq; percussit dominus fluuium.

Cap. 8.

Dixit quoq; dñs ad Moysen. Ingredere ad pharaonē: & dices ad eū. Hec dicit dñs. Dimitte populū meū: vt sacrificet mihi. Si autem nolueris dimittere: ecce ego percutiam oēs terminos tuos ranis: & ebulliet fluuius ranas: que ascendent & ingredietur domū tuam & cubiculū lectuli tui: & sup stratū tuum: & in domos seruorum tuorū: & in populū tuū & in furnos tuos: & in reliquias ciborū tuorū. & ad te & ad populū tuū: & ad oēs seruos tuos intrabūt rane. Dixitq; dominus ad moysen: Dic ad aaron. Extende manum tuam super fluuios & super riuos & paludes: & educ ranas super terram egypti. Extendit aaron manū super aquas egypti & ascenderūt rane: operueruntq; terram egypti. Fecerunt autē & malefici p incātationes suas similiter: eduxeruntq; ranas super terram egypti. Vocauit autem pharao moysen & aaron: & dixit eis. Orate dñm vt auferat ranas a me & a populo meo. & dimittam populum vt sacrificet dño. Dixitq; moyses ad pharaōem.

כי לא יכלו לשתת ממימי היאר:
וימלא שבעת ימים אחרי הכות
יהוה את היאר:

Cap. viij.

ויאמר יהוה אל משה בא אל
פרעה ואמרת אליו כה אמר
יהוה שלח את עמי ויעבדני:
ואם מאן אתה לשלח הנה אנכי
נגף את כל גבולך בצפרדעים:
ושרץ היאר צפרדעים ועלו
ובאו בביתך ובחדר משכבך ועל
מטתך ובבית עבדיך ובעמך
ובתנוריך ובמשארותיך: ובכה
ובעמך ובכל עבדיך יעלו
הצפרדעים: ויאמר יהוה אל
משה אמר אל אהרן נטה את
ידך במטך על הנהרת על היארים
ועל האגמים והעל את
הצפרדעים על ארץ מצרים: ויט
אהרן את ידו על מימי מצרים
ותעל הצפרדע ותכס את ארץ
מצרים: ויעשו כן החרטמים
בלטיהם ויעלו את הצפרדעים
על ארץ מצרים: ויקרא פרעה
למשה ולאהרן ויאמר העתירו
אל יהוה ויסר הצפרדעים ממני
ומעמי ואשלחה את העם ויזבחו
ליהוה: ויאמר משה לפרעה

מָלֵא נָכָה · בּוֹא · עָבַד · נָגַף · עָלָה · בּוֹא שָׁכַב · נָטָה · תָּנַר שָׁאַר · עָלָה · נָטָה · עָלָה · נָטָה · כָּסָה · עָשָׂה · לָהַט · קָרָא · עָתַר · סוּר · שָׁלַח זָבַח

Transla. Chal.

ארי לא יכילו למשתי מן מיא די בנהרא: ושלימו שבעא יומין בתר דמחא יי ית
נהרא: ואמר יי למשה עול לות פרעה ותימר ליה כדנן

Ca. viij.

אמר יי שלח ית עמי ויפלחון קדמי: ואם מסרב את לשלחא הא אנא מחי ית כל
תחומך בעורדעניא: וירבי נהרא עורדעניא ויסקון ויעלון בביתך ובאדרון בית
משכבך ועל ערסך ובבית עבדך ובעמך ובתנורך ובאצותך: ובך ובעמך ובכל עבדך
יסקון עורדעניא: ואמר יי למשה אימר לאהרן ארים ית ידך בחוטרך על נהריא
על אריתא ועל אגמיא ואסיק ית עורדעניא על ארעא דמצרים: וארים אהרן ית
ידיה על מיא דמצרים וסליקו עורדעניא וחפו ית ארעא דמצרים: ועבדו כן חרשיא
בלחשיהון ואסיקו ית עורדעניא על ארעא דמצרים: וקרא פרעה למשה ולאהרן
ואמר צלו קדם יי ויעדי עורדעניא מני ומעמי ואשלח ית עמא וידבחון קדם יי:
ואמר משה לפרעה

Interp. chal.

quia non poterant bibere ex aquis que erant in flumine. Impletiq; sunt septem dies: postq̄ percussit dominus fluuium.

Ca. 8.

Dixitq; dñs ad moysen. Ingredere ad pharaonem: τ dices ei. Hec dicit dñs. Dimitte populū meuꝫ vt seruiant coram me. Et si nolueris dimittere: ecce ego percutiam omnem terminū tuum ranis. Et producet fluuius ranas: τ ascendent τ ingredietur in domum tuam τ in cubiculū domus strati tui: τ super lectulum tuum: τ in domum seruorū tuoꝝ τ in populum tuum τ in furnos tuos et in panaria tua. In te quoq; τ in populuꝫ tuū τ in omnes seruos tuos ascendent rane. Dixitq; dñs ad moysen. Dic ad aaron: leua manū tuā cum virga tua sup fluuios τ sup riuulos et sup paludes: τ ascendere fac ranas sup terrā egypti. Et leuauit aarō manū suā super aquas egypti: τ ascenderūt rane τ operuerūt terrā egypti. Et fecerūt similiter malefici per incātationes suas: τ ascendere fecerūt ranas sup terrā egypti. Vocauit autē pharao moysen τ aaron: τ ait. Orate corā dño vt auferat ranas a me τ a populo meo: τ dimittā populū: τ immolabunt coram domino. Dixitq; moyses ad pharaonem

Primitiua chal.

אֲמַר · פְּלַח סְרַב מְחָא · רְבָא נְסַק עוּל · שְׁכַב אֲצָא · רוּם · נְסַק · חֲפָא · צְלָא עֲדָא שְׁלַח · דְּבַח

Primitiua heb. | Ter. Heb. | Ero. | Ca. viij. | Trāsla. B. Hiero. | Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

Ter. Heb.

התפאר עלי למתי אעתיר לך ולעבדיך ולעמך להכרית הצפרדעים ממך ומבתיך רק ביאר תשארנה: ויאמר למחר ויאמר כדברך למען תדע כי אין כיהוה אלהינו: וסרו הצפרדעים ממך ומבתיך ומעבדיך ומעמך רק ביאר תשארנה: ויצא משה ואהרן מעם פרעה ויצעק משה אל יהוה על דבר הצפרדעים אשר שם לפרעה: ויעש יהוה כדבר משה וימתו הצפרדעים מן הבתים מן החצרת ומן השדת: ויצברו אתם חמרם חמרם ותבאש הארץ: וירא פרעה כי היתה הרוחה והכבד את לבו ולא שמע אלהם כאשר דבר יהוה: ויאמר יהוה אל משה אמר אל אהרן נטה את מטך והך את עפר הארץ והיה לכנם בכל ארץ מצרים: ויעשו כן ויט אהרן את ידו במטהו ויך את עפר הארץ ותהי הכנם באדם ובבהמה כל עפר הארץ היה כנים בכל ארץ מצרים: ויעשו כן החרטמים בלטיהם להוציא את הכנים ולא יכלו ותהי הכנם באדם ובבהמה:

Primitiua heb.: עתר · כרת · בית · שאר · אמר · ידע · סור · צעק · שום עשה · מות · בית שדה · צבר · באש ראה · היה כבד · נטה נכה · נטה · נכה · היה · להט יצא · היה

Trāsla. B. Hiero.

Constitue mihi quādo deprecer pro te & pro seruis tuis & pro populo tuo: vt abigantur rane a te: & a domo tua & a seruis tuis & a populo tuo: & tm̄ in flumine remaneāt: qui rn̄dit Cras. At ille iuxta inquit verbū tuū faciam: vt scias qm̄ nō ē sicut dn̄s deus nr̄: & recedēt rane a te: & a domo tua: & a seruis tuis: & a populo tuo: & tm̄ ī flumine remanēbūt. Egressiq; sūt Moyses & aarō a pharaōe: & clamauit moyses ad dn̄m pro sponsione ranarum: quā cōdixerat pharaoni. Fecitq; dominus iuxta verbum moysi: & mortue sunt rane de domibus & de villis & de agris. Cōgregauerūtq; eas ī īmensos aggeres & cōputruit terra. Vidēs āt pharao q̄ data esset requies: ingrauauit cor suum: & non audiuit eos sicut preceperat dominus. Dixitq; dn̄s ad moysen. Loquere ad aaron. Extende virgā tuam & percute puluerē terre: & sint cinifes in vniuersa terra egypti. Feceruntq; ita. Extendit aaron manū virgā tenēs: percussitq; puluerē terre: & facti sunt cinifes in hominibus & iumentis. Oīs puluis terre versus est in cinifes per totā terrā egypti. Feceruntq; similiter malefici incātatiōibus suis: vt educerēt cinifes: & non potuerūt. Erātq; cinifes tā in hoībus q̄ ī iu-

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

cōstitue ad me qn̄ orabo pro te: et pro seruis tuis: et pro populo tuo: ad delēdū ranas a te: et a populo tuo: et a domib⁹ vr̄is. verū tn̄ in fluuio remanebūt. ille āt dixit: cras. dixit igit: vt dixisti. vt scias q̄ nō est aliūs p̄ter dn̄m. et auferentur rane a te: et a domib⁹ vestris: et a seruis tuis: et a populo tuo. verūtn̄ in fluuio relinquē tur. egressus ēāt moyses et aaron a pharaōe. et exclamauit moyses ad dn̄m pro finitiōe ranarū: sicut cōstituit pharaoni. fecit āt dn̄s sicut dixit moyses. et mortue sunt rane ex domib⁹: et ex habitatiōib⁹: et ex agris. et cōgregauerūt illas cumulos cumulos. et computruit terra. vidēs āt pharao: q̄ facta ē requies: aggrauatū ē cor eius: et nō audiuit illos: sicut locut⁹ ē dn̄s. dixit āt dn̄s ad moysen: dic aaron: extende manu virgā tuā: et percute puluerē terre: et erūt cinifes in tota terra egypti. extendit igr̄ aaron manu virgam: et percussit puluerē tre: et facti sūt cinifes in hoīb⁹: et in q̄drupedib⁹: et in omni puluere tre facti sūt cinifes in tota tra egypti. fecerūt āt similiter et incātatores incātatiōib⁹ suis: vt educerēt cinifē: et nō potuerūt. et facti sūt cinifes in q̄s hominib⁹: et in quadrupedib⁹.

τάξαι πρός με πότε εὔξομαι περὶ σοῦ, καὶ περὶ τῶν θεραπόντων σου, καὶ περὶ τοῦ λαοῦ σου, ἀφανίσαι τοὺς βατράχους ἀπὸ σοῦ, καὶ ἀπὸ τοῦ λαοῦ σου, καὶ ἀπὸ τῶν οἰκιῶν ὑμῶν, πλὴν ἐν τῷ ποταμῷ ὑπολειφθήσονται. ὁ δὲ εἶπεν, εἰσαύριον. εἶπεν οὖν, ὡς εἴρηκας. ἵνα ἴδῃς ὅτι οὐκ ἔστιν ἄλλος πλὴν κυρίου. καὶ περιαιρεθήσονται οἱ βάτραχοι ἀπὸ σοῦ, καὶ ἀπὸ τῶν οἰκιῶν ὑμῶν, καὶ ἀπὸ τῶν θεραπόντων σου, καὶ ἀπὸ τοῦ λαοῦ σου. πλὴν ἐν τῷ ποταμῷ ὑπολειφθήσονται. ἐξῆλθε δὲ μωυσῆς καὶ ἀαρὼν ἀπὸ φαραώ. καὶ ἀνεβόησε μωυσῆς πρὸς κύριον περὶ τοῦ ὁρισμοῦ τῶν βατράχων, ὡς ἐτάξατο φαραώ. ἐποίησε δὲ κύριος καθάπερ εἶπε μωυσῆς. καὶ ἐτελεύτησαν οἱ βάτραχοι ἐκ τῶν οἰκιῶν, καὶ ἐκ τῶν ἐπαύλεων, καὶ ἐκ τῶν ἀγρῶν. καὶ συνήγαγον αὐτοὺς θειμωνίας θειμωνίας. καὶ ἐπώζεσεν ἡ γῆ. ἰδὼν δὲ φαραὼ ὅτι γέγονεν ἀνάψυξις, ἐβαρύνθη ἡ καρδία αὐτοῦ, καὶ οὐκ εἰσήκουσεν αὐτῶν, καθάπερ ἐλάλησε κύριος. εἶπε δὲ κύριος πρὸς μωυσῆν, εἰπὸν ἀαρών, ἔκτεινον τῇ χειρὶ τὴν ῥάβδον σου, καὶ πάταξον τὸ χῶμα τῆς γῆς, καὶ ἔσονται σκνῖπες ἐν πάσῃ γῇ αἰγύπτου. ἐξέτεινεν οὖν ἀαρὼν τῇ χειρὶ τὴν ῥάβδον, καὶ ἐπάταξε τὸ χῶμα τῆς γῆς, καὶ ἐγένοντο οἱ σκνῖπες ἔν τε τοῖς ἀνθρώποις, καὶ ἐν τοῖς τετράποσι. καὶ ἐν παντὶ χώματι τῆς γῆς ἐγένοντο οἱ σκνῖπες ἐν πάσῃ γῇ αἰγύπτου. ἐποίησαν δὲ ὡσαύτως καὶ οἱ ἐπαοιδοὶ ταῖς φαρμακίαις αὐτῶν, ἐξαγαγεῖν τὸν σκνῖπα, καὶ οὐκ ἠδύναντο. καὶ ἐγένοντο σκνῖπες ἔν τε τοῖς ἀνθρώποις, καὶ ἐν τοῖς τετράποσι.

C · D · E

Transla. Chal.

שאל לך גבורה והב לך זמן לאימתי איצלי עלך ועל עבדך ועל עמך לשיצאה עורדעניא מנך ומבתך לחוד בנהרא ישתארן: ואמר למחר ואמר כפתגמך בדיל דתדע ארי לית כיי אלהנא: ויעדון עורדעניא מנך ומבתך ומעבדך ומעמך לחוד בנהרא ישתארן: ונפק משה ואהרן מלות פרעה וצלי משה קדם יי על עיסק עורדעניא דשוי לפרעה: ועבד יי כפתגמא דמשה ומיתו עורדעניא מן בתיא ומן דרתא ומן חקלתא: וכנשו יתהון דגורין דגורין וסריאו על ארעא: וחזא פרעה ארי הות רוחתא ויקר ית ליביה ולא קביל מנהון כמא דמליל יי: ואמר יי למשה אימר לאהרן ארים ית חוטרך ומחי ית עפרא דארעא ויהי לקלמיתא בכל ארעא דמצרים: ועבדו כן וארים אהרן ית ידיה בחוטריה ומחא ית עפרא דארעא והות קלמיתא באנשא ובבעירא כל עפרא דארעא הות קלמיתא בכל ארעא דמצרים: ועבדו כן חרשיא בלחשיהון לאפקא ית קלמיתא ולא יכילו והות קלמיתא באנשא ובבעירא:

Primitiua chal.: יהב צלא בית · שאר · ידע עדה · צלא · שוה מות בית · דור · הוה · רום מחא היה · נפק הוה

Interp. chal.

pete tibi portentū: et cōstitue tibi tp̄s qn̄ deprecer pro te: et pro seruis tuis et pro populo tuo: vt cōsumātur rane a te et a domo tua: tantūmodo in flumine remanebūt. Dixitq;. Cras: et ait. Iuxta verbū tuū: vt scias q̄ nullus est sicut dn̄s deus noster. Et auferent rane a te et a domo tua et a seruis tuis et a populo tuo: tātū in flumine remanebūt. Egressusq; est moyses et aaron a pharaone: et orauit moyses corā dn̄o sup negociū ranarū q̄ imposuerat pharaoni. fecitq; dn̄s iuxta verbū moysi: et mortue sunt rane de domib⁹ et de atrijs et de agris. Et cōgregauerūt eas i aggeres: aggeres. et cōputruerūt sup terrā. Viditq; pharao q̄ erat requies: et aggrauauit cor suū: et nō acq̄euit eis: sicut locut⁹ fuerat dn̄s. Dixitq; dn̄s ad moysen. dic ad aarō: leua virgam tuā: et percute puluerē terre: et erit in cinifes in vniuersa terra egypti. Fecerūtq; ita: et leuauit aaron manum suā cū virga sua et percussit puluerē terre: et fuerūt cinifes in hoībus et in iumētis: oīs puluis terre versus est in cinifes in vniuersa terra egypti. Fecerūtq; similiter malefici per incātationes suas: vt educerēt cinifes: et non potuerunt. Erātq; cinifes in hominibus et in iumentis:

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina. | Trāsla. B. Hiero. | Ter. Heb. | Ero. | Ca. viij. | Primitiua heb.

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

dixerūt igr̄ incātatores pharaoni. digit⁹ dei ē hoc et induratū ē cor pharaōis: et nō audiuit illos: sicut locut⁹ est dn̄s. dixit āt dn̄s ad moysen: surge mane: et sta corā pharaōe: et ecce ipse egredief ad aquā. et dices ad eū: hec dicit dn̄s: dimitte populū meū: vt mihi seruiant in deserto: si āt nō volueris dimittere populū meū: ecce ego mittā sup te: et sup seruos tuos: et sup ppl̄m tuū: et sup domos vr̄as muscā caninā. et implebunt dom⁹ egyptiorū musca canina: et tra in q̄ sunt in ipsa. et glorificabo in die illa terrā gesen: in q̄ popul⁹ me⁹ ē in ipsa: in q̄ nō erit illic musca canina: vt videas: q̄ ego dn̄s vniuerse terre. et dabo diuisionē inter meū populū: et inter tuū populū. in crās āt erit signū hoc in terra. fecit āt dn̄s sic. et venit musca canina multitudo in domos pharaonis: et in domos seruorū eius: et in oēm trā egypti. et destructa ē tra a musca canina. vocauit āt pharao moysen et aaron: dicēs: abeuntes sacrificate deo vestro in tra. et dixit moyses: nō possibile fieri sic. nā abominationes egyptiorū sacrificauerim⁹ dn̄o deo nostro. si .n. sacrificabim⁹ abominationes egyptiorū corā ipsis: lapidabimur. viā trium dierū ambulabimus

εἶπαν οὖν οἱ ἐπαοιδοὶ τῷ φαραώ, δάκτυλος θεοῦ ἐστι τοῦτο. καὶ ἐσκληρύνθη ἡ καρδία φαραώ, καὶ οὐκ εἰσήκουσεν αὐτῶν, καθάπερ ἐλάλησε κύριος. εἶπε δὲ κύριος πρὸς μωυσῆν, ὄρθρισον τὸ πρωΐ, καὶ στῆθι ἐναντίον φαραώ, καὶ ἰδοὺ αὐτὸς ἐξελεύσεται ἐπὶ τὸ ὕδωρ. καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτόν, τάδε λέγει κύριος, ἐξαπόστειλον τὸν λαόν μου, ἵνα μοι λατρεύσωσιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἐὰν δὲ μὴ βούλῃ ἐξαποστεῖλαι τὸν λαόν μου, ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστελῶ ἐπὶ σέ, καὶ ἐπὶ τοὺς θεράποντάς σου, καὶ ἐπὶ τὸν λαόν σου, καὶ ἐπὶ τοὺς οἴκους ὑμῶν κυνόμυιαν. καὶ πλησθήσονται αἱ οἰκίαι τῶν αἰγυπτίων τῆς κυνομυίας, καὶ ἡ γῆ ἐφ᾽ ἧς εἰσιν ἐπ᾽ αὐτῆς. καὶ παραδοξάσω ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τὴν γῆν γεσέν, ἐφ᾽ ἧς ὁ λαός μου ἔστιν ἐπ᾽ αὐτῆς, ἐφ᾽ ἧς οὐκ ἔσται ἐκεῖ κυνόμυια, ἵνα ἴδῃς, ὅτι ἐγὼ κύριος πάσης τῆς γῆς. καὶ δώσω διαστολὴν ἀναμέσον τοῦ ἐμοῦ λαοῦ, καὶ ἀναμέσον τοῦ σοῦ λαοῦ. ἐν δὲ τῇ ἐπαύριον ἔσται τὸ σημεῖον τοῦτο ἐπὶ τῆς γῆς. ἐποίησε δὲ κύριος οὕτως. καὶ παρεγένετο ἡ κυνόμυια πλῆθος εἰς τοὺς οἴκους φαραώ, καὶ εἰς τοὺς οἴκους τῶν θεραπόντων αὐτοῦ, καὶ εἰς πᾶσαν γῆν αἰγύπτου. καὶ ἐξολοθρεύθη ἡ γῆ ἀπὸ τῆς κυνομυίας. ἐκάλεσε δὲ φαραὼ μωυσῆν καὶ ἀαρών, λέγων, ἀπελθόντες θύσατε τῷ θεῷ ὑμῶν ἐν τῇ γῇ. καὶ εἶπε μωυσῆς, οὐ δυνατὸν γενέσθαι οὕτως. τὰ γὰρ βδελύγματα τῶν αἰγυπτίων θύσομεν κυρίῳ τῷ θεῷ ἡμῶν. ἐὰν γὰρ θύσωμεν τὰ βδελύγματα τῶν αἰγυπτίων ἐναντίον αὐτῶν, λιθοβοληθησόμεθα. ὁδὸν τριῶν ἡμερῶν πορευσόμεθα

Infra. p. c.

F

Trāsla. B. Hiero.

mentis. Et dixerūt malefici ad pharaonem. Digitus dei est hic. Induratumq; est cor pharaonis: & non audiuit eos sicut p̄ceperat dn̄s. Dixit quoq; dominus ad moyse. Consurge diluculo & sta coram pharaone. Egredietur enī ad aq̄s. Et dices ad eum. hec dicit dn̄s. Dimitte populū meū vt sacrificet mihi. q̄ si non dimiseris eum: ecce ego mittā in te & in seruos tuos & ī ppl̄m tuū & in domos tuas oē genus muscarū: & īplebūtur oēs domus egyptiorum muscis diuersi gn̄is: & vniuersa terra ī qua fuerint. Faciāq; mirabilē in die illa terrā gessen in qua populus meus est: vt non sint ibi musce: vt scias quoniam ego dominus in medio terre. ponāq; diuisionē inter ppl̄m meū & populum tuum. Cras erit signū istud. Fecitq; dn̄s ita. Et venit musca grauissima ī domos pharaonis & seruorū eius & in oēm terram egypti: corruptaq; est terra ab huiuscemodi muscis. Vocauitq; pharao moysen & aaron: & ait eis. Ite & sacrificate deo vestro in terra hac. Et ait moyses. Non pōt ita fieri. Abominationes enim egyptiorū immolabim⁹ dn̄o deo nr̄o. q̄ si mactauerim⁹ ea q̄ colūt egyptii coram eis: lapidibus nos obruent. Viā triū dierū pgem⁹.

Ter. Heb.

ויאמרו החרטמים אל פרעה אצבע אלהים הוא ויחזק לב פרעה ולא שמע אלהם כאשר דבר יהוה: ויאמר יהוה אל משה השכם בבקר והתיצב לפני פרעה הנה יוצא המימה ואמרת אליו כה אמר יהוה שלח עמי ויעבדני: כי אם אינך משלח את עמי הנני משליח בך ובעבדיך ובעמך ובבתיך את הערב ומלאו בתי מצרים את הערב וגם האדמה אשר הם עליה: והפליתי ביום ההוא את ארץ גשן אשר עמי עמד עליה לבלתי היות שם ערב למען תדע כי אני יהוה בקרב הארץ: ושמתי פדת בין עמי ובין עמך למחר יהיה האת הזה: ויעש יהוה כן ויבא ערב כבד ביתה פרעה ובית עבדיו ובכל ארץ מצרים תשחת הארץ מפני הערב: ויקרא פרעה אל משה ולאהרן ויאמר לכו זבחו לאלהיכם בארץ: ויאמר משה לא נכון לעשות כן כי תועבת מצרים נזבח ליהוה אלהינו הן נזבח את תועבת מצרים לעיניהם ולא יסקלנו: דרך שלשת ימים נלך

Primitiua heb.: אמר · צבע חזק · שכם נצב פנה · יצא · עבד · שלח · בית · מלא · פלה · היה · ידע · שום פדה · היה אות עשה · בוא · שחת פנה · קרא · הלך · כון עשה תעב · זבח · סקל הלך

Transla. Chal.

ואמרו חרשיא לפרעה מחא מן קדם יי היא ואתקף לבא דפרעה ולא קביל מנהון כמא דמליל יי: ואמר יי למשה אקדים בצפרא ואתעתד קדם פרעה הא נפיק למיא ותימר ליה כדנן אמר יי שלח עמי ויפלחון קדמי: ארי אם ליתך משלח ית עמי הא אנא משלח בך ובעבדך ובעמך ובבתך ית ערובא ויתמלון בתי מצראי ית ערובא ואף ארעא דאינון עלה: ואפריש ביומא ההוא ית ארעא דגשן דעמי שרי עלה בדיל דלא למהוי תמן ערובא בדיל דתדע ארי אנא יי שליט בגו ארעא: ואשוי פורקן לעמי ועל עמך אייתי מחא למחר יהי אתא הדין: ועבד יי כן ואתא ערובא תקיף לבית פרעה ולבית עבדוהי ובכל ארעא דמצרים אתחבלת ארעא מן קדם ערובא: וקרא פרעה למשה ולאהרן ואמר איזילו דבחו קדם אלהכון בארעא: ואמר משה לא תקין למעבד כדין ארי בעירא דמצראי דחלין ליה מנה אנחנא נסבין לדבחא קדם יי אלהנא הא נדבח ית בעירא דמצראי דחלין ליה ואינון חזן הלא ימרון למרגמנא: מהלך תלתא יומין נהיך

Interp. chal.

Dixeruntq; malefici ad pharaonē plaga a facie dei ē. et induratū est cor pharaonis: et nō acq̄euit eis: sicut locutus fuerat dn̄s. Dixitq; dn̄s ad moysen. Surge diluculo: et sta corā pharaone. Ecce egredief ad aq̄s: et dices ei. Hec dicit dn̄s. Dimitte populū meum: vt seruiāt corā me. q̄ si nō tu dimiseris ppl̄m meū. Ecce ego mittā in te et in seruos tuos et in populū tuū et in domos tuas mixtionē bestiarū: et implebūtur domus egyptiorū mixtiōe: vniuersa quoq; terra ī qua ipsi fuerint. Diuidamq; in die illa terrā gessen in qua populus meus habitat: vt non sit ibi mixtio: vt scias quoniam ego dn̄s dominator in medio terre. Ponāq; redemptionē populo meo: et super populū tuum inducam plagam: cras erit hoc signum. Fecitq; dn̄s ita. Et venit mixtio grauissima in domus pharaonis et in domum seruorū eius et in omnē terram egypti. Corruptaq; est terra propter mixtionem. Vocauitq; pharao moysen et aaron: et ait. Ite sacrificate coram deo vestro in terra. Dixitq; moyses nō decet ita fieri: quoniam animal quod egyptij colunt nos imolabimus: vt sacrificemus corā dn̄o deo nr̄o. q̄ si imolauerimus animal quod ipsi colunt ipsis videntibus: nonne lapidabunt nos? Viam trium dierum ibimus

Primitiua chal.: תקף · קדם עתד · אמר פלח שלח · בית מלא · פרש קום · הוה ידע · שוה אתא הוה · אות חבל · אזל · עבד דבח · הוה חזא אמר · רגם הלך אזל

במדבר וזבחנו ליהוה אלהינו
כאשר יאמר אלינו: ויאמר פרעה
אנכי אשלח אתכם וזבחתם
ליהוה אלהיכם במדבר רק הרחק
לא תרחיקו ללכת העתירו בעדי:
ויאמר משה הנה אנכי יוצא מעמך
והעתרתי אל יהוה וסר הערב
מפרעה מעבדיו ומעמו מחר רק
אל יסף פרעה התל לבלתי שלח
את העם לזבח ליהוה: ויצא משה
מעם פרעה ויעתר אל יהוה: ויעש
יהוה כדבר משה ויסר הערב
מפרעה מעבדיו ומעמו לא נשאר
אחד: ויכבד פרעה את לבו גם
בפעם הזאת ולא שלח את העם:

Cap. ix.

ויאמר יהוה אל משה
בא אל פרעה ודברת אליו כה
אמר יהוה אלהי העברים שלח
את עמי ויעבדני: כי אם מאן
אתה לשלח ועודך מחזיק בם: הנה
יד יהוה הויה במקנך אשר
בשדה בסוסים בחמרים בגמלים
בבקר ובצאן דבר כבד מאד:
והפלה יהוה בין מקנה ישראל
ובין מקנה מצרים ולא ימות מכל
לבני ישראל דבר: וישם יהוה
מועד לאמר מחר יעשה יהוה

אמר שלח רחק עתר יצא סור עשה סור שאר כבד עבד חזק היה כנה פלה מות שום

In solitudinem: & sacrificabimus dño deo nostro: sicut precepit nobis. Dixitq; Pharao. Ego dimittam vos vt sacrificetis dño deo vr̃o in deserto: veruntamen lõgius ne abeatis. Rogate p me. Et ait moyses. Egressus a te orabo dominum: & recedet musca a pharaõe & a seruis suis & a pplo eius cras. Verũtamen noli vltra fallere: vt non dimittas populũ sacrificare domino. Egressusq; moyses a pharaone orauit dñm. Qui fecit iuxta verbũ illius: & abstulit muscas a pharaõe & a seruis suis & a populo eius. Nõ superfuit nec vna quidẽ. Et ingrauatũ ẽ cor pharaõis: ita vt nec hac qdẽ vice dimitteret populum. Cap. 9.

Dixit aũt dominus ad moysen: ingredere ad pharaonẽ & loqre ad eũ. Hec dicit dñs deus hebreorũ. Dimitte populũ meũ vt sacrificet mihi. Quod si adhuc renuis: & retines eos: ecce manus mea erit super agros: & super equos & asinos: & camelos & oues & boues: pestis valde grauis. Et faciet dñs mirabile inter possessiões israel & possessiões egyptiorũ: vt nil oĩno pereat ex his q̃ ptinẽt ad filios israel. Cõstituitq; dñs tempus dicens. Cras faciet dominus

in deserto. & sacrificabimus dño deo nostro: sicut
εἰς τὴν ἔρημον. καὶ θύσομεν κυρίῳ τῷ θεῷ ἡμῶν, καθὼς
dixit nobis. & dixit pharao: ego dimittam vos:
εἶπεν ἡμῖν. καὶ εἶπε φαραώ, ἐγὼ ἀποστελῶ ὑμᾶς,
et sacrificate dño deo vestro in deserto: sed nõ
καὶ θύσατε τῷ κυρίῳ τῷ θεῷ ὑμῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἀλλ' οὐ
longe procedetis ire. orate igit p
μακρὰν ἀποτενεῖτε πορευθῆναι. εὔξασθε οὖν περὶ
me ad dñm. dixit aũt moyses: ecce ego egrediar
ἐμοῦ πρὸς κύριον. εἶπε δὲ μωυσῆς, ἰδοὺ ἐγὼ ἐξελεύσομαι
a te: & orabo ad deũ: et recedet
ἀπὸ σοῦ, καὶ εὔξομαι πρὸς τὸν θεόν, καὶ ἀπελεύσεται ἡ
musca canina a te: et a seruis tuis:
κυνόμυια ἀπὸ σοῦ, καὶ ἀπὸ τῶν θεραπόντων σου,
& a populo tuo cras. nõ addas vltra pharao de
καὶ ἀπὸ τοῦ λαοῦ σου αὔριον. μὴ προσθῇς ἔτι φαραὼ ἐξα
cipere: vt nõ dimittas pplm sacrificare dño.
πατῆσαι, τοῦ μὴ ἐξαποστεῖλαι τὸν λαὸν θῦσαι κυρίῳ.
egressus aũt moyses a pharaõe: & orauit ad
ἐξῆλθε δὲ μωυσῆς ἀπὸ φαραώ, καὶ προσηύξατο πρὸς
deũ. fecit aũt dñs sicut dixit moyses: &
τὸν θεόν. ἐποίησε δὲ κύριος καθάπερ εἶπε μωυσῆς, καὶ
abstulit muscã caninã a pharaõe: & a seruis
περιεῖλε τὴν κυνόμυιαν ἀπὸ φαραώ, καὶ ἀπὸ τῶν θεραπόντων
eius: et populo ei: et nõ relicta ẽ neq vna. & ingrauauit pharao cor suum: & in tẽpore hoc: et nõ voluit
αὐτοῦ, καὶ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, καὶ οὐ κατελείφθη οὐδεμία. καὶ ἐβάρυνε φαραὼ τὴν καρδίαν αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τοῦ καιροῦ τούτου, καὶ οὐκ ἠθέλησεν
dimittere populũ.
ἐξαποστεῖλαι τὸν λαόν.

Ca. 9.

Dixit aũt dñs ad moysen: ingredere ad pharaonẽ: & dices ei: hec dicit dñs de9 hebreoʀ: dimitte populũ meũ: vt mihi seruiãt.
Εἶπε δὲ κύριος πρὸς μωυσῆν, εἴσελθε πρὸς φαραώ, καὶ ἐρεῖς αὐτῷ, τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς τῶν ἑβραίων, ἐξαπόστειλον τὸν λαόν μου, ἵνα μοι λατρεύσωσιν.
si quidẽ igit nõ volueris dimittere populũ meũ: sed adhuc retines eos: ecce manus dñi erit in iumẽtis tuis q in campis: in eqs & in subiugalib9: & camelis: et bob9: et ouibus mors magna valde. & mirabilia faciã ego in die illa inter iumẽta egyptioʀ: & inter iumẽta filioʀ israel. & nõ morietur ab oib9 filiis israel verbũ. et dedit deus terminũ: dicens: in crastinũ faciet dñs
εἰ μὲν οὖν μὴ βούλει ἐξαποστεῖλαι τὸν λαόν μου, ἀλλ' ἔτι ἐγκρατεῖς αὐτοῦ, ἰδοὺ χεὶρ κυρίου ἔσται ἐν τοῖς κτήνεσί σου τοῖς ἐν τοῖς πεδίοις, ἔν τε τοῖς ἵπποις καὶ τοῖς ὑποζυγίοις, καὶ ταῖς καμήλοις, καὶ βουσί, καὶ προβάτοις θάνατος μέγας σφόδρα. καὶ παραδοξάσω ἐγὼ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀνὰ μέσον τῶν κτηνῶν τῶν αἰγυπτίων καὶ ἀνὰ μέσον τῶν κτηνῶν υἱῶν ἰσραήλ. καὶ οὐ τελευτήσει ἀπὸ πάντων τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ῥῆμα. καὶ ἔδωκεν ὁ θεὸς ὅρον, λέγων, ἐν τῇ αὔριον ποιήσει κύριος

Transla. Chal.

במדברא ונדבח קדם יי אלהנא כמא די יימר לנא: ואמר פרעה אנא אשלח יתכון ותדבחון קדם יי אלהכון במדברא לחוד ארחקא לא תרחקון למיזל צלו עלי: ואמר משה הא אנא נפק מעמך ואצלי קדם יי ויעדי ערובא מפרעה מעבדוהי ומעמיה מחר לחוד לא יוסיף פרעה לשקרא בדיל דלא לשלחא ית עמא לדבחא קדם יי: ונפק משה מלות פרעה וצלי קדם יי: ועבד יי כפתגמא דמשה ואעדי ערובא מפרעה מעבדוהי ומעמיה לא אשתאר חד: ויקר פרעה ית לביה אף בזמנא הדא ולא שלח ית עמא:

Ca. ix.

ואמר יי למשה עול לות פרעה ותמליל עמיה כדנן אמר יי אלהא דיהודאי שלח ית עמי ויפלחון קדמי: ארי אם מסרב את לשלחא ועד כען את מתקיף בהון: הא מחא מן קדם יי הויא בגיתך די בחקלא בסוסותא בחמרי בגמלי בתורי ובענא מותא סגי לחדא: ויפריש יי בין בעירא דישראל ובין בעירא דמצראי ולא ימות מכל דבני ישראל מדעם: ושוי יי זמנא למימר מחר יעביד יי

Primitiua chal.

דבר אמר שלח דבח רחק אזל צלא עדה יסף עדה שאר אחד מלל ידה פלח סרב תקן נתא עאן סגא מות שוה אמר עבד

Interp. chal.

in solitudinẽ: & sacrificabimus corã dño deo nostro: sicut precepit nobis. Dixitq; pharao. Ego dimittam vos: vt sacrificetis corã dño deo vestro in deserto. Veruntamen longius non recedatis: orate etiam pro me. Et ait moyses. Ecce ego egrediar a te & orabo coram dño: & auferet mixtionem a pharaone & a seruis suis & a populo suo cras. veruntamen nõ addat pharao vltra mentiri: vt non dimittat populũ ad sacrificandũ coram dño. Egressusq; est moyses a pharaone: et orauit coram dño. Et fecit dñs iuxta verbum moysi: & abstulit mixtionem a pharaone & a seruis suis: & a populo suo: nec vna quidẽ remansit. & ingrauauit pharao cor suũ etiã hac vice: & nõ dimisit populum. Ca. 9.

Dixitq; dñs ad moysen. Ingredere ad pharaonẽ & loquere ei. Hec dicit domin9 deus iudeoʀ. Dimitte populũ meũ: vt seruiant coram me. q si nolueris dimittere eos: & adhuc tu retines eos: ecce plaga a facie dñi erit in pecoribus tuis que sunt in agro: in equis: in asinis: in camelis: in bobus & in ouibus: pestis grãdis nimis. Et diuidet dñs inter pecora israel & inter pecora egyptiorum: & nihil morietur ex omnibus que possident filij israel. Posuitq; dñs terminum: dicens. Cras faciet dñs

verbũ hoc in terra. et fecit dñs verbũ hoc crastina. & mortua sũt oĩa iumẽta egyptioʀ. ab aũt iumẽtis filioʀ israel nõ mortuũ est quicq. vidẽs aũt pharao: q nõ mortuum ẽ a iumẽtis filioʀ israel qcq: ingrauatũ ẽ cor pharaõis: et nõ dimisit populũ. dixit aũt dñs ad moysen & aaron: dicẽs: tollite vobis plenas manus cineris camini: et spargat moyses in celum corã pharaõe: & corã seruis eius: & fiat puluis sup oẽm trã egypti: & erit sup hoĩes: et sup qdrupedia vlcera vesice feruentes in qs hoib9: & in quadrupedib9: et in oĩ trã egypti. et accepit cinerẽ camini corã pharaõe: & corã seruis eius: et sparsit eũ moyses in celũ: & facta sũt vlcera vesice feruẽtes in qs hoib9: et in quadrupedib9. & nõ poterant incantatores stare corã moyse ppt vlcera. facta sũt n. vlcera in incantatorib9: et in oĩ tra egypti. indurauit aũt dñs cor pharaõis: & nõ audiuit eos sicut cõstituit domin9 moysi. dixit aũt dñs ad moysen: surge mane: et sta corã pharaõe: & dices ad eũ: hec dicit dñs de9 hebreoʀ: dimitte populũ meũ: vt seruiãt mihi. in ...n. hoc tẽpore ego mitto

τὸ ῥῆμα τοῦτο ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ἐποίησε κύριος τὸ ῥῆμα τοῦτο τῇ ἐπαύριον. καὶ ἐτελεύτησε πάντα τὰ κτήνη τῶν αἰγυπτίων. ἀπὸ δὲ τῶν κτηνῶν τῶν υἱῶν ἰσραὴλ οὐκ ἐτελεύτησεν οὐδέν. ἰδὼν δὲ φαραώ, ὅτι οὐκ ἐτελεύτησεν ἀπὸ τῶν κτηνῶν τῶν υἱῶν ἰσραὴλ οὐδέν, ἐβαρύνθη ἡ καρδία φαραώ, καὶ οὐκ ἐξαπέστειλε τὸν λαόν. εἶπε δὲ κύριος πρὸς μωυσῆν καὶ ἀαρών, λέγων, λάβετε ὑμῖν πλήρεις τὰς χεῖρας αἰθάλης καμιναίας, καὶ πασάτω μωυσῆς εἰς τὸν οὐρανὸν ἐναντίον φαραώ, καὶ ἐναντίον τῶν θεραπόντων αὐτοῦ, καὶ γενηθήτω κονιορτὸς ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν αἰγύπτου, καὶ ἔσται ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἐπὶ τὰ τετράποδα ἕλκη φλυκτίδες ἀναζέουσαι ἔν τε τοῖς ἀνθρώποις, καὶ ἐν τοῖς τετράποσι, καὶ ἐν πάσῃ γῇ αἰγύπτου. καὶ ἔλαβε τὴν αἰθάλην τῆς καμιναίας ἐναντίον φαραώ, καὶ ἐναντίον τῶν θεραπόντων αὐτοῦ, καὶ ἔπασεν αὐτὴν μωυσῆς εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἐγένετο ἕλκη φλυκτίδες ἀναζέουσαι ἔν τε τοῖς ἀνθρώποις, καὶ ἐν τοῖς τετράποσι. καὶ οὐκ ἠδύναντο οἱ φαρμακοὶ στῆναι ἐναντίον μωυσῆ διὰ τὰ ἕλκη. ἐγένετο γὰρ τὰ ἕλκη ἐν τοῖς φαρμακοῖς, καὶ ἐν πάσῃ γῇ αἰγύπτου. ἐσκλήρυνε δὲ κύριος τὴν καρδίαν φαραώ, καὶ οὐκ εἰσήκουσεν αὐτῶν καθὰ συνέταξε κύριος μωυσῇ. εἶπε δὲ κύριος πρὸς μωυσῆν, ὄρθρισον τοπρωΐ, καὶ στῆθι ἐναντίον φαραώ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτόν, τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς τῶν ἑβραίων, ἐξαπόστειλον τὸν λαόν μου, ἵνα λατρεύσωσί μοι. ἐν τῷ γὰρ νῦν καιρῷ ἐγὼ ἐξαποστέλλω

verbũ istud in terra. Fecit ergo dominus verbum hoc altera die: & mortua sũt oĩa aĩantia egyptiorũ. De aĩalibus vero filiorũ israel nihil oĩno periit. Et misit pharao ad videndũ: nec erat quicq̃ mortuum de his q̃ possidebat israel. Ingrauatũq; est cor pharaõis: & nõ dimisit populũ. Et dixit dominus ad moysen & aaron. Tolle plenas manus cineris de camino: & spargat illũ moyses in celum corã pharaone: sitq; puluis sup oẽm terrã egypti. Erunt enim in hominibus & iumẽtis vlcera & vesice turgentes in vniuersa terra egypti. Tulerũtq; cinerẽ de camino: & steterunt corã pharaone: & sparsit illum moyses in celũ. Factaq; sunt vlcera vesicarum turgẽtiũ in hoĩbus & iumentis: nec poterãt malefici stare coram moyse propter vlcera que in illis erant & in omni terra egypti. Indurauitq; dñs cor pharaonis: & non audiuit eos sicut locutus ẽ dominus ad moysen. Dixitq; dñs ad moysen. Mane consurge & sta coram pharaone: & dices ad eũ. Hec dicit dominus deus hebreorũ. Dimitte populũ meũ: vt sacrificet mihi: quia in hac vice mittam

הדבר הזה בארץ: ויעש יהוה את
הדבר הזה ממחרת וימת כל מקנה
מצרים וממקנה בני ישראל לא
מת אחד: וישלח פרעה והנה לא
מת ממקנה ישראל עד אחד
ויכבד לב פרעה ולא שלח את
העם: ויאמר יהוה אל משה
ואל אהרן קחו לכם מלא
חפניכם פיח כבשן וזרקו משה
השמימה לעיני פרעה: והיה
לאבק על כל ארץ מצרים והיה
על האדם ועל הבהמה לשחין
פרח אבעבעת בכל ארץ מצרים:
ויקחו את פיח הכבשן ויעמדו
לפני פרעה ויזרק אתו משה
השמימה ויהי שחין אבעבעת
פרח באדם ובבהמה: ולא יכלו
החרטמים לעמד לפני משה
מפני השחין כי היה השחין
בחרטמם ובכל מצרים: ויחזק
יהוה את לב פרעה ולא שמע
אלהם כאשר דבר יהוה אל
משה: ויאמר יהוה אל משה השכם
בבקר והתיצב לפני פרעה
ואמרת אליו כה אמר יהוה אלהי
העברים שלח את עמי ויעבדני:
כי בפעם הזאת אני שלח את

עשה מות שלח כבד לקח פוח שחן עמד פנה זרק חזק שכם יצב עבד

Transla. Chal.

פתגמא הדין בארעא: ועבד יי ית פתגמא הדין מיומא דבתרוהי ומית כל בעירא דמצראי ומבעירא דבני ישראל לא מית חד: ושלח פרעה והא לא מית מבעירא דישראל עד חד ואתיקר לבא דפרעה ולא שלח ית עמא: ואמר יי למשה ולאהרן סיבו לכון מלי חפניכון פיחא דאתונא ויזרקניה משה לצית שמיא לעיני פרעה: ויהי לאבקא על כל ארעא דמצרים ויהי על אנשא ועל בעירא לשחין סגי אבעבועין בכל ארעא דמצרים: ונסיבו ית פיחא דאתונא וקמו קדם פרעה וזרק יתיה משה לצית שמיא והוה שחין אבעבועין סגי באנשא ובבעירא: ולא יכילו חרשיא למיקם קדם משה מן קדם שחינא ארי הוה שחינא בחרשיא ובכל מצראי: ואתקיף יי ית לבא דפרעה ולא קביל מנהון כמא דמליל יי עם משה: ואמר יי למשה אקדים בצפרא ואתעתד קדם פרעה ותימר ליה כדנן אמר יי אלהא דיהודאי שלח ית עמי ויפלחון קדמי: ארי בזמנא הדא אנא שלח ית

Interp. chal.

verbum istud in terra. Fecitq; dñs verbũ hoc sequẽti die: & mortuũ est omne aĩal egyptiorũ: & de aĩalibus filioʀ israel nec vnum mortuũ est. Misitq; pharao: & ecce de aĩalibus filioʀ israel nec vnum quidẽ mortuũ erat. Et ingrauatũ est cor pharaonis: & nõ dimisit populũ. Et dixit dñs ad moysen & aaron. Tollite vobis plenos pugillos vestros fauille fornacis: & spargat illam moyses versus celũ ante oculos pharaonis. et erit in puluerẽ tenuissimũ sup omnẽ terrã egypti. Et erit in hoibus & in iumẽtis & pecoribus scabies germinans vesicas in vniuersa terra egypti. Et tulerũt fauillã fornacis: & steterunt corã pharaone. et sparsit illam moyses versus celum. Et fuit scabies et vesice multe in hominibus & in pecoribus. et non poterant malefici stare coram moyse propter scabiẽ: quia erat scabies in maleficis & in omnibus egyptijs. Et ingrauauit dñs cor pharaonis: et non acquieuit eis: sicut locutus fuerat dominus cum moyse. Dixitq; domin9 ad moysen. Consurge mane: & sta coram pharaone: dicesq; ei. Hec dicit dñs deus iudeorum. Dimitte populum meum: vt seruiant coram me. quia in hac vice ego mitto

Primitiua chal.

מות סגא מלא פוח זרק הוה סנא קום קום תקף קדם עתד אמר ידה פלח

כל מגפתי אל לבך ובעבדיך
ובעמך בעבור תדע כי אין כמני
בכל הארץ: כי עתה שלחתי את
ידי ואך אותך ואת עמך בדבר
ותכחד מן הארץ: ואולם בעבור
זאת העמדתיך בעבור הראתך
את כחי ולמען ספר שמי בכל
הארץ: עודך מסתולל בעמי לבלתי
שלחם: הנני ממטיר כעת מחר
ברד כבד מאד אשר לא היה
כמהו במצרים למן היום הוסדה
ועד עתה: ועתה שלח העז
את מקנך ואת כל אשר לך
בשדה כל האדם והבהמה אשר
ימצא בשדה ולא יאסף
הביתה וירד עלהם הברד
ומתו: הירא את דבר יהוה
מעבדי פרעה הניס את עבדיו
ואת מקנהו אל הבתים: ואשר
לא שם לבו אל דבר יהוה
ויעזב את עבדיו ואת מקנהו
בשדה: ויאמר יהוה אל משה
נטה את ידך על השמים ויהי
ברד בכל ארץ מצרים על האדם
ועל הבהמה ועל כל עשב השדה
בארץ מצרים: ויט משה את
מטהו על השמים ויהוה ״

(Margin: נגף · עבר · ידע · כמו · כחד · ראה · עמד · ספר · סלל · מטר · כבד · יסד · עוז · קנה · אסף · בית · מות · דבר · נוס · שום · עזב · נטה · היה)

*omnes plagas meas super cor tuū & super seruos tuos & sup populū tuū: vt scias q̄ nō sit similis mei in omni terra. Nunc enim extendens manū: percutiā te & populū tuum peste: peribisq; de terra. Idcirco autem posui te vt ostēdam in te fortitudiem meam: & narretur nomē meū in omni terra. Adhuc retiēs populū meū: & nō vis eū dimittere. En pluā cras hac ipsa hora grādinē multā nimis: qualis non fuit in egypto a die qua fūdata est vsq; in p̄ns tp̄s. Mitte ergo iam nunc & cōgrega iumenta tua: & omnia que habes in agro. Hoīes enim & iumēta & vniuersa que inuenta fuerint foris: nec congregata de agris: cecideritq; sup ea grādo: morientur. Qui timuit verbum domini de seruis pharaōis: fecit cōfugere seruos suos: & iumenta in domos. Qui autem neglexit sermonē dn̄i: dimisit seruos suos & iumenta in agris. Et dixit dn̄s ad moysen. Extēde manū tuā in celum vt fiat grando in vniuersa terra egypti super homines & sup iumēta & super omnem herbā agri in terra egypti. Extēditq; moyses virgam in celū: & dominus

ola occurrētia mea in cor
πάντα τὰ συναντήματά μου εἰς τὴν καρδίαν
tuā: et seruoꝝ tuoꝝ: et ppl'i tui
σου, καὶ τῶν θεραπόντων σου, καὶ τοῦ λαοῦ σου.
vt videas: q̄ nō est alius: sicut ego in oī
ἵνα ἴδῃς, ὅτι οὐκ ἔστιν ἄλλος, ὡς ἐγὼ ἐν πάσῃ τῇ
tra. nūc .n. mittens manū meā pcutiā
γῇ. νῦν γὰρ ἀποστείλας τὴν χεῖρά μου πατάξω
te: et ppl'm tuū interficiā: et delebe
σε, καὶ τὸν λαόν σου θανατώσω, καὶ ἐκτριβή-
ris a tra. et ppt hoc seruatus es:
σῃ ἀπὸ τῆς γῆς. καὶ ἕνεκα τούτου διετηρήθης,
vt ostēdā in te fortitudinē meā: et vt
ἵνα ἐνδείξωμαι ἐν σοὶ τὴν ἰσχύν μου. καὶ ὅπως
narret nomē meū in oī tra. adhuc igr tu
διαγγελῇ τὸ ὄνομά μου ἐν πάσῃ τῇ γῇ. ἔτι οὖν σὺ
retines populū meū: vt nō dimittas eos:
ἐμποιῇ τοῦ λαοῦ μου, τοῦ μὴ ἐξαποστεῖλαι αὐ-
ecce ego pluo hac hora cras
τούς, ἰδοὺ ἐγὼ βρέχω ταύτην τὴν ὥραν αὔριον
grādinē multā valde: que talis nō fuit
χάλαζαν πολλὴν σφόδρα, ἥτις τοιαύτη οὐ γέγο-
in egypto: ex qua die cōdita ē: et vsq; ad
νεν ἐν αἰγύπτῳ, ἀφ᾽ ἧς ἡμέρας ἔκτισαι, καὶ ἕως τῆς
diem hanc. nūc igr ifestina cōgrega-
ἡμέρας ταύτης. νῦν οὖν κατάσπευσον συναγα-
re iumēta tua: et q̄cūq; tibi sūt in agro.
γεῖν τὰ κτήνη σου, καὶ ὅσα σοί ἐστιν ἐν τῷ πεδίῳ.
oēs .n. hoīes: et iumēta: q̄cūq; iuuē-
πάντες γὰρ οἱ ἄνθρωποι, καὶ τὰ κτήνη, ὅσα ἂν εὑ-
ta fuerit in agris: et nō ingredietur i domū: cecī-
ρεθῇ ἐν τοῖς πεδίοις, καὶ μὴ εἰσέλθῃ εἰς οἰκίαν, πέ-
derit āt sup ea grādo: morietur. qui ti-
σῃ δὲ ἐπ᾽ αὐτὰ ἡ χάλαζα, τελευτήσει. ὁ φοβούμε-
met v̄bū dn̄i seruoꝝ pharaōis:
νος τὸ ῥῆμα κυρίου τῶν θεραπόντων φαραώ,
cōgregauit iumēta sua in domos. qui
συνήγαγε τὰ κτήνη αὐτοῦ εἰς τοὺς οἴκους. ὃς
āt nō attēdit mēte ad v̄bū dn̄i:
δὲ μὴ προσέσχεν τῇ διανοίᾳ εἰς τὸ ῥῆμα κυρίου,
dimisit iumēta in agris. dixit āt dn̄s
ἀφῆκε τὰ κτήνη ἐν τοῖς πεδίοις. εἶπε δὲ κύριος
ad moysen: extēde manū tuā in ce-
πρὸς μωυσῆν, ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου εἰς τὸν οὐ-
lum: et erit grādo sup oēm trā egy
ρανόν, καὶ ἔσται χάλαζα ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν αἰ-
pti: sup q̄s hoīes et iumē
γύπτου, ἐπί τε τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τὰ κτή-
ta: et sup oēm herbā q̄ in tra.
νη, καὶ ἐπὶ πᾶσαν βοτάνην τὴν ἐπὶ τῆς γῆς.
extendit āt moyses manū in celū:
ἐξέτεινε δὲ μωυσῆς τὴν χεῖρα εἰς τὸν οὐρανόν,
et dn̄s
καὶ κύριος

(Margin: Roma 9.c.)

Pritiua chal. · Interp̄. chal.

כל מחתי לליבך ובעבדך ובעמך בדיל דתידע ארי לית דכותי בכל ארעא: ארי כען קריב קדמי דאשלח ית מחת גבורתי ואמחי יתך וית עמך במותא ואשתיצית מן ארעא: וברם בדיל דא קיימתך בדיל לאחזיותך ית חילי ובדיל דיהון משתען גבורת שמי בכל ארעא: עד כען את כבישת ליה לעמי בדיל דלא לשלחותהון: הא אנא מחית כעדן מחר ברדא תקיף לחדא דלא הוה דכותיה במצרים למן יומא דאשתכללת ועד כען: וכען שלח כנוש ית גיתך וית כל דלך בחקלא כל אנשא ובעירא דישתכח בחקלא ולא יתכניש לביתא ויחות עליהון ברדא וימותון: דדחיל מפתגמא דיי מעבדי פרעה כנש ית עבדוהי וית גיתיה לבתיא: ודלא שוי ליביה לפתגמא דיי ושבק ית עבדוהי וית גיתיה בחקלא: ואמר יי למשה ארים ית ידך על צית שמיא ויהי ברדא בכל ארעא דמצרים על אנשא ועל בעירא ועל כל עסבא דחקלא בארעא דמצרים: וארים משה ית חוטריה על צית שמיא ויי ״

(Margin: מחא · ידע · שלח · שיצא · קום · חזא · שעה · כבש · צדת · שכלל · שכח · כנש · מות · דחל · רום · הוה)

omnes plagas meas in cor tuū ꝛ in seruos tuos ꝛ in populū tuū: vt scias qm̄ non est similis mei dn̄ator in vniuersa terra. qm̄ nunc prope est corā me: vt mittaꝫ plagā fortitudinis mee: ꝛ percutiā te ꝛ populū tuū peste: cōsumaberisq; de terra. Verūtamē ꝓpter hoc sustinui te: vt ostenderē tibi fortitudinē meā. ꝛ vt narrēt potentiā noīs mei in vniuersa terra. Adhuc tu subiectum retines populū meū: vt non dimittas eos? Ecce ego descendere faciā cras hac ipsa hora grandinē fortes nimis: cui similis nō fuit in egypto: a die qua fundata est vsq; nunc. Nunc autē mitte cōgrega pecora tua que sunt in agro: oēs enim hoīes ꝛ iumenta que inuenta fuerint in agro: ꝛ nō fuerint cōgregata in domū: descenderitq; sup ea grando: morientur. Qui timuit verbū dn̄i de seruis pharaonis congregauit seruos suos ꝛ pecora sua in domos. Et qui nō apposuit cor suū verbo dn̄i: dimisit seruos suos ꝛ pecora sua in agro. Dixitq; dn̄s ad moysen. Leua manū tuam versus celum: vt sit grando in vniuersa terra egypti: sup homines ꝛ super iumenta ꝛ super omnē herbā agri in terra egypti. Eleuauitq; moyses virgam suaꝫ versus celum: ꝛ dn̄s

dedit voces et grādinē. et discurrit ignis
ἔδωκε φωνὰς καὶ χάλαζαν. καὶ διέτρεχε τὸ πῦρ
sup trā. et pluit dn̄s grādinē sup om-
ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ἔβρεξε κύριος χάλαζαν ἐπὶ πᾶ-
nē trā egypti. erat āt grādo et ignis
σαν γῆν αἰγύπτου. ἦν δὲ ἡ χάλαζα καὶ τὸ πῦρ
ardens in grādine. at grādo multa val-
φλογίζον ἐν τῇ χαλάζῃ. ἡ δὲ χάλαζα πολλὴ σφό-
de: que talis nō fuit in egypto: ex q̄ fa
δρα, ἥτις τοιαύτη οὐ γέγονεν ἐν αἰγύπτῳ, ἀφ᾽ ἧς γε-
cta fuit in ipa gens. pcussit āt grādo in om
γένηται ἐπ᾽ αὐτῆς ἔθνος. ἐπάταξε δὲ ἡ χάλαζα ἐν πά-
ni tra egypti oīa q̄cūq; erāt in agro: ab
σῃ γῇ αἰγύπτου πάντα ὅσα ἦν ἐν τῷ πεδίῳ, ἀπὸ
hoīe vsq; ad iumētū. et oēm herbā q̄ erāt in
ἀνθρώπου ἕως κτήνους. καὶ πᾶσαν βοτάνην τὴν ἐν
agro pcussit grādo. et oīa li-
τῷ πεδίῳ ἐπάταξεν ἡ χάλαζα. καὶ πάντα τὰ ξύ-
gna q̄ in agris cōfregit. sed in tra
λα τὰ ἐν τοῖς πεδίοις συνέτριψεν. πλὴν ἐν γῇ
gesem: vbi erāt filij israel: nō fuit gran-
γεσέμ, οὗ ἦσαν υἱοὶ ἰσραήλ, οὐκ ἐγένετο ἡ χάλα-
do. mittens āt pharao: vocauit moysen et
ζα. ἀποστείλας δὲ φαραώ, ἐκάλεσε τὸν μωυσῆν καὶ
aaron: et dixit eis: peccaui nūc: do
ἀαρών, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἡμάρτηκα τὸ νῦν, ὁ κύ-
min' iustus: ego āt et ppl's me' impij. ora-
ριος δίκαιος, ἐγὼ δὲ καὶ ὁ λαός μου ἀσεβεῖς. προ-
te ergo ad dn̄m: et cessent fi-
σεύξασθε οὖν πρὸς κύριον, καὶ παυσάσθω τοῦ γε-
eri voces dei: et grādo: et ignis: et di
νηθῆναι φωνὰς θεοῦ, καὶ χάλαζαν, καὶ πῦρ, καὶ ἐ-
mittam vos: et nō ampli' addetis manef.
ξαποστελῶ ὑμᾶς, καὶ οὐκ ἔτι προστεθήσεσθε μένειν.
dixit āt ei moyses: cū q; egrediar ciuitatē. ex
εἶπε δὲ αὐτῷ μωυσῆς, ὡς ἂν ἐξέλθω τὴν πόλιν, ἐκ-
tendam manus meas ad dn̄m. et voces
πετάσω τὰς χεῖράς μου πρὸς κύριον. καὶ αἱ φωναὶ
cessabūt: et grādo: et pluuia nō erit
παύσονται, καὶ ἡ χάλαζα, καὶ ὁ ὑετὸς οὐκ ἔσται
ampli'. vt scias: q̄ dn̄i tra: et tu et ser
ἔτι. ἵνα γνῷς, ὅτι τοῦ κυρίου ἡ γῆ, καὶ σὺ καὶ οἱ θε-
ui tui. scio. q̄ nūq̄ timet-
ράποντές σου. ἐπίσταμαι ὅτι οὐδέ ποτε φοβεῖ-
tis dn̄m. at linū et hordeū pcussū ē.
σθε τὸν κύριον. τὸ δὲ λίνον καὶ ἡ κριθὴ ἐπλήγη. ἡ
nā hordeū germinauerat: at linū seminificans.
γὰρ κριθὴ παρεστηκυῖα, τὸ δὲ λίνον σπερματίζον.
et triticū et far nō pcussū ē: serotina .n. erāt.
ὁ δὲ πυρὸς καὶ ἡ ὀλύρα οὐκ ἐπλήγη, ὄψιμα γὰρ ἦν.
egressus ē moyses
ἐξῆλθε μωυσῆς

(Margin: fo. 77. · fo. 104 · D)

dedit tonitrua & grandinē ac discurrētia fulgura sup terrā. Pluitq; dn̄s grandinē sup terrā egypti: & grādo & ignis mixta pariter ferebātur. Tanteq; fuit magnitudinis: q̄ta ān nūquam apparuit in vniuersa terra egypti: ex quo gens illa cōdita est. Et pcussit grādo in oī terra egypti cuncta q̄ fuerunt in agris ab hoīe vsq; ad iumentū. Cunctāq; herbā agri pcussit grando: & oē lignum regionis cōfregit. Tātum in terra gessen vbi erāt filij israel: grādo non cecidit. Misitq; pharao & vocauit moysen & aarō: dicens ad eos. Peccaui etiam nūc. Dominus iustus: & ego & populus meus impij. Orate dn̄m vt desinant tonitrua dei & grando vt dimittam vos: & nequaq̄ hic vltra maneatis. Ait moyses. Cum egressus fuero de vrbe: extendam palmas meas ad dn̄m: & cessabunt tonitrua: & grando non erit. vt scias quia domini est terra. Noui autē q̄ & tu & serui tui necdum timeatis dn̄m deum. Linum ergo & hordeum lesum est: eo q̄ hordeum esset virens: & linum iam folliculos germinaret. Triticū aūt & far non sunt lesa: q̄a serotina erāt. Egressusq; Moyses

נתן קלת וברד ותהלך אש
ארצה וימטר יהוה ברד על ארץ
מצרים: ויהי ברד ואש מתלקחת
בתוך הברד כבד מאד אשר לא
היה כמהו בכל ארץ מצרים מאז
היתה לגוי: ויך הברד בכל ארץ
מצרים את כל אשר בשדה
מאדם ועד בהמה ואת כל עשב
השדה הכה הברד ואת כל עץ
השדה שבר: רק בארץ גשן
אשר שם בני ישראל לא היה
ברד: וישלח פרעה ויקרא למשה
ולאהרן ויאמר אלהם חטאתי
הפעם יהוה הצדיק ואני ״
ועמי הרשעים: העתירו אל
יהוה ורב מהית קלת אלהים
וברד ואשלחה אתכם ולא תספון
לעמד: ויאמר אליו משה כצאתי
את העיר אפרש את כפי אל
יהוה הקלות יחדלון והברד לא
יהיה עוד למען תדע כי ליהוה
הארץ: ואתה ועבדיך ידעתי
כי טרם תיראון מפני יהוה ״
אלהים: והפשתה והשערה נכתה
כי השערה אביב והפשתה ״
גבעל: והחטה והכסמת לא נכו
כי אפילת הנה: ויצא משה

(Margin: קול · הלך · ספר · היה · לקח · היה · נכה · צדק · עתר · רבה · יסף · יצא · פרש · חדל · היה · ידע · ירא · נכה · אבב · חטט · אפל)

Transla. Chal. · Interp̄. chal. · Pritiua chal.

יהב קלין וברדא ומהלכא אשתא על ארעא ואמטר יי ברדא על ארעא דמצרים: והוה ברדא ואשתא משתלהבא בגו ברדא תקיף לחדא דלא הוה דכותיה בכל ארעא דמצרים מעדן דהות לעם: ומחא ברדא בכל ארעא דמצרים ית כל די בחקלא מאנשא ועד בעירא וית כל עסבא דחקלא מחא ברדא וית כל אילני חקלא תבר: לחוד בארעא דגשן דתמן בני ישראל לא הוה ברדא: ושלח פרעה וקרא למשה ולאהרן ואמר להון חבית זמנא הדא יי זכאה ואנא ועמי חיבין: צלו קדם יי וסגי קדמוהי רוח דלא יהון עלנא קלין דלוט כאלין מן קדם יי וברדא ואשלח יתכון ולא תוספון לאתעכבא: ואמר ליה משה כמפקי מן קרתא אפרוס ית ידי בצלו קדם יי קליא יתמנעון וברדא לא יהי עוד בדיל דתידע ארי דיי ארעא: ואת ועבדך ידעית ארי עד כען לא אתכנעתון מן קדם יי אלהים: וכתנא וסערי לקו ארי סערי אביבא וכתנא בר זרעונין: וחטיא וכונתיא לא לקו ארי אפלתא אנין: ונפק משה

dedit voces ꝛ grandinē: ꝛ discurrebat ignis sup terram. Pluitq; dn̄s grandinē super terrā egypti. Fuitq; grando ꝛ ignis discurrens in medio grandinis nimis validus: cuius similis non fuit in vniuersa terra egypti a tēpore quo fuit in ea populus. Et percussit grando in omni terra egypti oīa que erāt in agro ab homine vsq; ad iumentū: ꝛ omnē herbā agri percussit grando: omnesq; arbores agri cōfregit. Tamē in terra gessen vbi erant filij israel non fuit grando. Misitq; pharao ꝛ vocauit moysen ꝛ aaron: et dixit eis. Peccaui hac vice: dn̄s iustus: ꝛ ego ꝛ populus meus impij. Orate corā dn̄o: vt sit a facie eius refrigerium multū: ꝛ non sint sup nos tonitrua maledictionis huiuscemodi a facie dn̄i neq; grando: ꝛ dimittā vos: nec vltra retinebo vos. Dixitq; ei moyses. Cum egressus fuero de vrbe: extendā manus meas in oratione corā dn̄o. tonitrua cessabūt: ꝛ grando nō erit amplius: vt scias q̄ dn̄i est terra. Noui enīꝫ q̄ tu ꝛ serui tui adhuc non humiliamini a facie dn̄i dei. Linū autē ꝛ ordeū percussa sunt: eo q̄ ordeū erat virens ꝛ linū iam folliculos germinarat. Triticū aūt ꝛ far nō sunt percussa: quia serotina erant. Egressusq; est moyses

(Margin: קול · ברד · מטר · שלהב · הוה · צלא · סני · קול · שלח · יסף · עכב · פקק · קרא · פרש · קול · מנע · ידע · לקה · כנע)

מעם פרעה את העיר ויפרש כפיו אל יהוה ויחדלו הקלות והברד ומטר לא נתך ארצה: וירא פרעה כי חדל המטר והברד והקלת ויסף לחטא ויכבד לבו הוא ועבדיו: ויחזק לב פרעה ולא שלח את בני ישראל כאשר דבר יהוה ביד משה:

Cap. x.

ויאמר יהוה אל משה בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו למען שתי אתתי אלה בקרבו: ולמען תספר באזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים ואת אתתי אשר שמתי בם וידעתם כי אני יהוה: ויבא משה ואהרן אל פרעה ויאמרו אליו כה אמר יהוה אלהי העברים עד מתי מאנת לענת מפני שלח עמי ויעבדני: כי אם מאן אתה לשלח את עמי הנני מביא מחר ארבה בגבלך: וכסה את עין הארץ ולא יוכל לראת את הארץ ואכל את יתר הפלטה הנשארת לכם מן הברד ואכל את כל העץ הצמח לכם מן השדה: ומלאו בתיך ובתי כל עבדיך ובתי כל מצרים אשר לא ראו

a Pharaone ex vrbe tetendit manus ad dominū: & cessauerunt tonitrua & grādo: nec vltra stillauit pluuia super terrā. Vidēs aūt pharao q cessasset pluuia & grando & tonitrua: auxit peccatū: & ingrauatū ē cor eius & seruorū illius: & induratum nimis: nec dimisit israel sicut preceperat dn̄s per manum moysi. Ca. 10.

Et dixit dominus ad moysen. Ingredere ad pharaonē. Ego enim indurauī cor eius & seruorum illius: vt faciam signa mea hec in eo: & narres in auribus filii tui & nepotū tuorum: quotiens cōtriuerim egyptios: & signa fecerim in eis: & sciatis quia ego dominus. Introierūt ergo moyses & aaron ad pharaonem: & dixerunt ei. Hec dicit dominus deus hebreorū. Vsquequo nō vis subiici mihi. Dimitte populū meū vt sacrificet mihi. Sin autē resistis: & non vis dimittere eum: ecce ego īducā cras locustam in fines tuos: q̄ operiet superficiem terre: ne quicq̄ eius appareat sed comedatur quod residuum fuerit grandini. Corrodet ēī omnia ligna que germinant in agris: & implebūt domos tuas & seruorum tuorum & omniū egyptiorū: quantam non viderūt

patres tui & aui ex quo orti sunt sup terrā vsq̄ in presentem diem. Auertitq̄ se & egressus est a pharaone. Dixerūt aūt serui pharaonis ad eū. Vsquequo patiemur hoc scādalum. Dimitte homines vt sacrificent domino deo suo. Nonne vides q perierit egyptus? Reuocaueruntq̄ moysen & aaron ad pharaonem: qui dixit eis. Ite sacrificate domino deo vestrō. Qui nā sūt qui ituri sunt? Ait moyses: cū paruulis nr̄is & senioribus pgemus cum filiis & filiabus cū ouibus & armentis. Est enī solēnitas dn̄i dei nr̄i. Et respondit pharao. Sic dn̄s sit vobiscum: quō ego dimittā vos & paruulos vr̄os. cui dubium est q pessime cogitetis? Nō fiat ita: sed ite tantum viri: & sacrificate domino. Hoc enim & ipsi petistis. Statimq̄ eiecti sunt de cōspectu pharaōis. Dixit aūt dn̄s ad moysen. Extende manum tuā super terram egypti ad locustam: vt ascendat super terrā: & deuoret omnem herbam: que residua fuerit grandini. Et extendit moyses virgam super terram egypti: & dn̄s induxit ventum vrentem tota die illa & nocte. Et mane facto ventus

אבתיך ואבות אבתיך מיום היותם על האדמה עד היום הזה ויפן ויצא מעם פרעה: ויאמרו עבדי פרעה אליו עד מתי יהיה זה לנו למוקש שלח את האנשים ויעבדו את יהוה אלהיהם הטרם תדע כי אבדה מצרים: ויושב את משה ואת אהרן אל פרעה ויאמר אלהם לכו עבדו את יהוה אלהיכם מי ומי ההלכים: ויאמר משה בנערינו ובזקנינו נלך בבנינו ובבנותנו בצאננו ובבקרנו נלך כי חג יהוה לנו: ויאמר אלהם יהי כן יהוה עמכם כאשר אשלח אתכם ואת טפכם ראו כי רעה נגד פניכם: לא כן לכו נא הגברים ועבדו את יהוה כי אתה אתם מבקשים ויגרש אתם מאת פני פרעה: ויאמר יהוה אל משה נטה ידך על ארץ מצרים בארבה ויעל על ארץ מצרים ויאכל את כל עשב הארץ את כל אשר השאיר הברד: ויט משה את מטהו על ארץ מצרים ויהוה נהג רוח קדים בארץ כל היום ההוא וכל הלילה הבקר היה ורוח

Interp. chal.

a pharaone ex vrbe. Et extendit manū suam in oratione coram dn̄o: et cessauerūt tonitrua: & grando & pluuia que descendebat non peruenit ad terrā. Viditq̄ pharao q cessasset pluuia & grando & tonitrua & auxit peccatū: & ingrauauit cor suū ipse & serui eius. Ingrauatūq̄ est cor pharaonis: & nō dimisit filios israel: sicut locutus fuerat dn̄s p manū moysi. Ca. 10.

Dixitq̄ dn̄s ad moysen. Ingredere ad pharaonē quia ego ingrauaui cor eius: & cor seruorū suorum: vt ponerem signa mea hec in medio eorū. Et vt narres coram filio tuo: & coram filio filij tui miracula que feci in egypto: & signa mea que posui in ea: et sciatis quia ego dn̄s. Ingressusq̄ est moyses & aaron ad pharaonem: & dixerunt ei. Hec dicit dn̄s deus iudeorum. Vsquequo non vis humiliari coram me. dimitte populum meum vt seruiant coram me. Quod si non vis dimittere populū meuz: ecce ego adducam cras locustam in terminos tuos. et cooperiet terram ita vt solis radij nō possint ad eam penetrare: & cōsumet reliqua que reseruata et relicta fuerant vobis a grandine: & comedet omnes arbores que germinant vobis in agro: implebūtq̄ domos tuas & domos omnium seruorum tuorū & domos omniuz egyptiorum: quantam non viderunt

Interp. chal.

patres tui & patres patrū tuoꝝ a die quo fuerunt sup terrā vsq̄ in diem hanc. Auertitq̄ se & egressus est a pharaone. Dixeruntq̄ serui pharaonis ad eū. Vsquequo erit hoc nobis in scandalū. dimitte viros vt seruiant corā dn̄o deo suo: nunqd adhuc nescis q perierit egyptus. Reductiq̄ sunt moyses & aaron ad pharaonē. et dixit eis. Ite suite corā dn̄o deo vestro. qui ituri sunt? Dixitq̄ moyses. Cum paruulis nr̄is & cuz senioribus nr̄is ibimus: cum filijs nostris & cuz filiabus nostris: cum ouibus nr̄is & cum bobus nr̄is ibimus: quia solēnitas est nobis corā dn̄o. Dixitq̄ eis. Sic sit verbū dn̄i in adiutoriū vestrū: sicut dimittam vos & familiā vestrā: videte quō malū qd̄ vos putatis facere: contra faciē vestrā stat. Non sic: sed ite nunc viri: & seruite corā dn̄o deo vestro: qm̄ hoc ipsum vos petistis. eiecitq̄ eos a cōspectu pharaōis. Dixitq̄ dn̄s ad moysen. Leua manū tuā sup terrā egypti: vt veniat locusta & ascendat sup terraz egypti: & comedat oēm herbā terre: oīa que reliquit grando. Et leuauit moyses virgam suam super terram egypti: et dn̄s induxit ventum orientalem in terram tota die illa & tota nocte. Factoq̄ mane ventus

הקדים נשא את הארבה: ויעל
הארבה על כל ארץ מצרים וינח
בכל גבול מצרים כבד מאד
לפניו לא היה כן ארבה כמהו
ואחריו לא יהיה כן: ויכס את עין
כל הארץ ותחשך הארץ ויאכל
את כל עשב הארץ ואת כל פרי
העץ אשר הותיר הברד ולא
נותר כל ירק בעץ ובעשב השדה
בכל ארץ מצרים: וימהר פרעה
לקרא למשה ולאהרן ויאמר
חטאתי ליהוה אלהיכם ולכם:
ועתה שא נא חטאתי אך הפעם
והעתירו ליהוה אלהיכם ויסר
מעלי רק את המות הזה: ויצא
מעם פרעה ויעתר אל יהוה:
ויהפך יהוה רוח ים חזק מאד
וישא את הארבה ויתקעהו ימה
סוף לא נשאר ארבה אחד בכל
גבול מצרים: ויחזק יהוה את לב
פרעה ולא שלח את בני ישראל:
ויאמר יהוה אל משה נטה ידך על
השמים ויהי חשך על ארץ
מצרים וימש חשך: ויט משה
את ידו על השמים ויהי חשך
אפלה בכל ארץ מצרים שלשת
ימים: לא ראו איש את אחיו

(Primitiua heb.: נגל · פנה כמה · היה כסה · חשך אכל · פרה · יתר · שדה · סהר · נשא · עתר סור · יצא · הפך · נשא תקע · שאר · חזק · אמר · היה · משש נטה · ראה)

vrens leuauit locustas. Que ascenderunt super vniuersam terrã egypti: & sederunt in cunctis finibus egyptiorũ innumerabiles: quales ante illud tẽpus non fuerant: nec postea future sunt. Operuerũtq; vniuersã supficiẽ terre vastantes oĩa. Deuorata est igitur herba terre: & quicquid pomorum in arboribus fuit: q̃ grando dimiserat. Nihil quoq; oĩno virens relictũ ẽ in lignis & in herbis terre in cũcta egypto. Quãobrẽ festinus pharao vocauit moysẽ & aaron: & dixit eis. Peccaui ĩ dñm deũ vestrum & in vos. Sed nũc dimittite peccatũ mihi ẽt hac vice: & rogate dñm deum vestrum vt auferat a me mortẽ istã. Egressusq; est moyses de conspectu pharaonis: & orauit dñm. qui flare fecit vẽtũ ab occidente vehementissimũ: & arreptam locustã pijecit in mare rubrũ. Nõ remãsit nec vna quidem in cunctis finibus egypti. Et indurauit dominus cor pharaonis: nec dimisit filios israel. Dixit ãt dñs ad moysẽ Extẽde manum tuã in celum: & sint tenebre super terram egypti tã dense vt palpari queãt. Extẽditq; moyses manũ in celũ. Et facte sunt tenebre horribiles in vniuersa terra egypti. Tribus diebus nemo vidit fratrem suum:

auster leuauit locustã: & induxit eã in
ὁ νότος ἀνέλαβε τὴν ἀκρίδα, καὶ ἀνήγαγεν αὐτὴν ἐπὶ
oẽm trã egypti: & requieuit sup oẽs
πᾶσαν γῆν αἰγύπτου, καὶ κατέπαυσεν ἐπὶ πάντα
terminos egypti multa valde. prior ea nõ
τὰ ὅρια αἰγύπτου πολλὴ σφόδρα. προτέρα αὐτῆς οὐ
fuit talis locusta: & post hãc nõ erit sic.
γέγονεν τοιαύτη ἀκρίς, καὶ μετὰ ταύτην οὐκ ἔσται οὕ-
& operuit supficiẽ tre: & corrupta ẽ tra.
τως. καὶ ἐκάλυψε τὴν ὄψιν τῆς γῆς, καὶ ἐφθάρη ἡ γῆ.
et comedit oẽm herbã tre: & om-
καὶ κατέφαγεν πᾶσαν τὴν βοτάνην τῆς γῆς, καὶ πάν-
nẽ fructũ lignoꝝ: q relict9 ẽ a grãdi-
τα τὸν καρπὸν τῶν ξύλων, ὃς ὑπελείφθη ἀπὸ τῆς χα-
ne. nõ relictũ ẽ viride quicq̃ in lignis
λάζης. οὐχ ὑπελείφθη χλωρὸν οὐδὲν ἐν τοῖς ξύλοις,
et in oĩ herba agri: in oĩ tra egy-
καὶ ἐν πάσῃ βοτάνῃ τοῦ πεδίου, ἐν πάσῃ γῇ αἰγύ-
pti. festinauit ãt pharao vocare moysen &
πτου. κατέσπευσεν δὲ φαραὼ καλέσαι μωυσῆν καὶ
aaron: dicẽs: peccaui corã dño deo vr̃o:
ἀαρών, λέγων, ἡμάρτηκα ἐναντίον κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν,
et in vos. suscipite igit meũ pctm̃ etiã
καὶ εἰς ὑμᾶς. προσδέξασθε οὖν μου τὴν ἁμαρτίαν ἔτι
et nũc: & orate ad dñm deũ vr̃m: & au-
καὶ νῦν, καὶ προσεύξασθε πρὸς κν̄ τὸν θν̄ ὑμῶν, καὶ περι-
ferat a me mortẽ hãc. egress9 ẽ ãt moyses
ελέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸν θάνατον τοῦτον. ἐξῆλθε δὲ μωυσῆς
a pharaõe: & orauit ad deũ. & proiecit
ἀπὸ φαραώ, καὶ ηὔξατο πρὸς τὸν θεόν. καὶ μετέβαλεν
dñs ventũ a mari vehemẽtẽ: & arripuit
κς̄ ἄνεμον ἀπὸ θαλάσσης σφοδρόν, καὶ ἀνέλαβε τὴν
locustã: & proiecit eã in rubrũ mare:
ἀκρίδα, καὶ ἐνέβαλεν αὐτὴν εἰς τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν.
et nõ relicta ẽ locusta vna in oĩ tra egypti.
καὶ οὐχ ὑπελείφθη ἀκρὶς μία ἐν πάσῃ γῇ αἰγύπτου.
et indurauit dñs cor pharaõis: & nõ
καὶ ἐσκλήρυνε κύριος τὴν καρδίαν φαραώ, καὶ οὐκ
dimisit filios israel. dixit ãt dñs ad
ἐξαπέστειλε τοὺς υἱοὺς ἰσραήλ. εἶπε δὲ κύριος πρὸς
moysen: extẽde manũ tuã in celũ:
μωυσῆν, ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου εἰς τὸν οὐρανόν,
et fiãt tenebre sup trã egypti: pal-
καὶ γενηθήτω σκότος ἐπὶ τὴν γῆν αἰγύπτου, ψηλα-
pabiles tenebre. extẽdit ãt moyses manũ in
φητὸν σκότος. ἐξέτεινε δὲ μωυσῆς τὴν χεῖρα εἰς
celũ. & facte sũt tenebre: obscuritas: & tem-
τὸν οὐρανόν, καὶ ἐγένετο σκότος, γνόφος, καὶ θύελ-
pestas sup oẽm trã egypti trib9 diebus: &
λα ἐπὶ πᾶσαν γῆν αἰγύπτου τρεῖς ἡμέρας, καὶ
nõ vidit vllus frẽm suũ:
οὐκ εἶδεν οὐδεὶς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ,

D — Sapi. 17.a.c 18.a

Primitiua chal. — Interp. chal.

orientalis leuauit locustã. Ascenditq; locusta sup vniuersam terrã egypti & mãsit in vniuerso termino egypti nimis valida: qualis antea non fuerat similis ei: nec postea erit talis. Cooperuitq; terraꝫ: ita vt radij solis nõ possint ad eam puenire. et obscurata ẽ terra: et deuorauit oẽm herbã terre & oẽs fructus arboris quos reliquit grando: nihilq; viride remãsit in arboribus & in herba agri in vniuersa terra egypti. Festinauitq; pharao: et vocauit moysen & aaron: et ait. Peccaui coram dño deo vestro & vobis. & nunc dimitte obsecro peccatũ meuꝫ tantũmodo hac vice: & orate coram dño deo vestro: vt auferat a me solũmodo mortem istam. Egressusq; est a pharaone: & orauit coram dño. & conuertit dñs ventũ occidentalẽ nimis validũ et tulit locustã & proiecit eam in mare rubrũ: nec vna quideꝫ locusta remansit in vniuerso termino egypti. Et indurauit dñs cor pharaonis: & non dimisit filios israel. Dixitq; dñs ad moysen. Leua manum tuã versus celum: vt sint tenebre sup terrã egypti: etiã postq̃ recesserit obscuritas noctis. Et leuauit moyses manũ suã versus celũ. & fuerũt tenebre obscure in vniuersa terra egypti tribus dieb9. nullus vir vidit fratrẽ suũ:

(Primitiua chal.: הוה חבא · פרה · שאר · אתא קרא תוב · צלא עדה · שאר אחד תקף · רום הוה · עדה · חזא)

Transla. Chal.

קדומא נטל ית גובא: וסליק גובא על כל ארעא דמצרים ושרא בכל תחום מצרים
תקיף לחדא קדמוהי לא הוה כן גובא דכותיה ובתרוהי לא יהי כן: וחפא ית עין
שמשא דכל ארעא וחשוכת ארעא ואכל ית כל עסבא דארעא וית כל פרי אילנא
דאשאר ברדא ולא אשתאר כל ירוק באילנא ובעסבא דחקלא בכל ארעא דמצרים:
ואוחי פרעה למקרי למשה ולאהרן ואמר חבית קדם יי אלהכון ולכון: וכען שבוק
כען חובי ברם זמנא הדא וצלו קדם יי אלהכון ויעדי מני לחוד ית מותא הדין:
ונפק מלות פרעה וצלי קדם יי: והפך יי רוח מערבא תקיף לחדא ונטל ית גובא
ורמהי לימא דסוף לא אשתאר גובא חד בכל תחום מצרים: ותקיף יי ית לבא
דפרעה ולא שלח ית בני ישראל: ואמר יי למשה ארים ידך על צית שמיא ויהי
חשוכא על ארעא דמצרים בתר דיעדי קבל ליליא: וארים משה ית ידיה על צית
שמיא והוה חשוך קבל בכל ארעא דמצרים תלתא יומין: לא חזו גבר ית אחוהי

et nõ surrexit vllus ex cubili suo trib9 die-
καὶ οὐκ ἐξανέστη οὐδεὶς ἐκ τῆς κοίτης αὐτοῦ τρεῖς ἡ-
bus. oĩb9 ãt filiis israel erat lux in oĩbus
μέρας. πᾶσι δὲ τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ ἦν φῶς ἐν πᾶσιν
ĩ qb9 erãt. et vocauit pharao moysen et a-
οἷς κατεγίνοντο. καὶ ἐκάλεσε φαραὼ μωυσῆν καὶ ἀα-
arõ: dicẽs: ite: seruite dño deo vr̃o:
ρών, λέγων, βαδίζετε, λατρεύετε κω̄ τῷ θεῷ ὑμῶν,
vero oues et boues relinqte. et
πλὴν τῶν προβάτων καὶ τῶν βοῶν ὑπολείπεσθε. καὶ
supellex vr̃a eat vobiscũ. et dixit
ἡ ἀποσκευὴ ὑμῶν ἀποτρεχέτω μεθ' ὑμῶν. καὶ εἶπε
moyses: sed et tu dabis nobis holocausta
μωυσῆς, ἀλλὰ καὶ σὺ δώσεις ἡμῖν ὁλοκαυτώματα
et hostias: qs faciemus dño deo nr̃o: et
καὶ θυσίας, ἃς ποιήσομεν κυρίῳ τῷ θεῷ ἡμῶν, καὶ τὰ
iumẽta nr̃a ibunt nobiscũ: et nõ relinque-
κτήνη ἡμῶν πορεύσεται μεθ' ἡμῶν, καὶ οὐχ ὑπολειψό-
mus vngulã. ab eis .n. accipiem9 ad seruiẽdũ dño
μεθα ὁπλήν· ἀπ' αὐτῶν γὰρ ληψόμεθα λατρεῦσαι κω̄
deo nr̃o. nos ãt nõ scimus qd seruiemus
τῷ θεῷ ἡμῶν. ἡμεῖς δὲ οὐκ οἴδαμεν τί λατρεύσομεν
dño: qñd veniam9 nos illuc. indurauit ãt dñs
κυρίῳ, ἕως τοῦ ἐλθεῖν ἡμᾶς ἐκεῖ. ἐσκλήρυνε δὲ κς̄ τὴν
cor pharaõis: et nõ voluit dimittere eos
καρδίαν φαραώ, καὶ οὐκ ἐβουλήθη ἐξαποστεῖλαι αὐ-
et ait pharao: recede a me: ca-
τούς. καὶ λέγει φαραώ, ἄπελθε ἀπ' ἐμοῦ, πρόσεχε
ue tibi amplĩ9 nõ addere videre meã faciem.
σεαυτῷ ἔτι μὴ προσθῆναι ἰδεῖν μου τὸ πρόσωπον.
q̃ ãt die apparueris mihi: morieris. ait ãt moyses:
ᾗ δ' ἂν ἡμέρᾳ ὀφθῇς μοι, ἀποθανῇ. λέγει δὲ μωυσῆς,
sic dixisti: nõ ampli9 apparebo tibi in faciem.
οὕτως εἴρηκας, οὐκ ἔτι ὀφθήσομαί σοι εἰς πρόσωπον.

Ca.xi. A

Dixit ãt dñs ad moysen: adhuc vnã plagã
Εἶπε δὲ κύριος πρὸς μωυσῆν, ἔτι μίαν πληγὴν
inducã sup pharaõeꝫ: & sup egyptũ: et post hec
ἐπάξω ἐπὶ φαραώ, καὶ ἐπ' αἴγυπτον, καὶ μετὰ ταῦ-
dimittet vos hinc. qñ ãt dimiserit
τα ἐξαποστελεῖ ὑμᾶς ἐντεῦθεν. ὅταν δὲ ἐξαποστέλλῃ
vos: cũ oĩ electiõe eiiciet vos. loq̃re igr
ὑμᾶς, σὺν πάσῃ ἐκβολῇ ἐκβαλεῖ ὑμᾶς. λάλησον οὖν
clam in aures populi: et petat vnusq̃sq;
κρυφῇ εἰς τὰ ὦτα τοῦ λαοῦ, καὶ αἰτησάτω ἕκαστος
a vicino: et mulier a vicina
παρὰ τοῦ πλησίον, καὶ γυνὴ παρὰ τῆς πλησίον
vasa argẽtea et aurea et vestẽ. dñs ãt
σκεύη ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ καὶ ἱματισμόν. κύριος δὲ
dedit grãm populo corã egyptiis: et
ἔδωκε χάριν τῷ λαῷ ἐναντίον τῶν αἰγυπτίων. καὶ
mutuauerũt illis. et hõ moyses magn9
ἔχρησαν αὐτοῖς. καὶ ὁ ἄνθρωπος μωυσῆς μέγας
fact9 ẽ valde: corã egyptiis:
ἐγενήθη σφόδρα, ἐναντίον τῶν αἰγυπτίων,

nec mouit se de loco in quo erat. Vbicũq; ãt habitabant filii israel lux erat. Vocauitq; pharao moysen & aaron: & dixit eis. Ite sacrificate dño. Oues tãtũ vestre & armenta remaneant: paruuli vestri eant vobiscum. Ait moyses. Hostias quoq; & holocausta dabis nobis: q̃ offeramus dño deo nostro. Cuncti greges pgẽt nobiscũ. Nõ remanebit ex eis vngula: que necessaria sunt in cultum domini dei nr̃i: pũsertim cũ ignoremus quid debeat imolari: donec ad ipsum locũ perueniamus. Indurauit aũt dñs cor pharaonis: & noluit dimittere eos. Dixitq; pharao ad moysen. Recede a me: & caue ne vltra videas faciẽ meã. quocũq; die apparueris mihi morieris. Rñdit Moyses. Ita fiat vt locutus es. Non videbo vltra faciẽ tuã.

Et dixit dñs ad Moysen. Cap. xi. Adhuc vna plaga tangam pharaonem & egyptum: & post hec dimittet vos: & exire compellet. Dices ergo omni plebi vt postulet vir ab amico suo: & mulier a vicina sua vasa argẽtea & aurea. Dabit aũt dominus gratiã populo suo corã egyptiis. Fuitq; moyses vir magnus valde in terra egypti

ולא קמו איש מתחתיו שלשת
ימים ולכל בני ישראל היה אור
במושבתם: ויקרא פרעה אל
משה ויאמר לכו עבדו את יהוה
רק צאנכם ובקרכם יצג גם
טפכם ילך עמכם: ויאמר משה גם
אתה תתן בידנו זבחים ועלת
ועשינו ליהוה אלהינו: וגם מקננו
ילך עמנו לא תשאר פרסה כי
ממנו נקח לעבד את יהוה
אלהינו ואנחנו לא נדע מה נעבד
את יהוה עד באנו שמה: ויחזק
יהוה את לב פרעה ולא אבה
לשלחם: ויאמר לו פרעה לך
מעלי השמר לך אל תסף ראות
פני כי ביום ראתך פני תמות:
ויאמר משה כן דברת לא אסף
עוד ראות פניך: ויאמר Cap. xi.
יהוה אל משה עוד נגע אחד
אביא על פרעה ועל מצרים אחרי
כן ישלח אתכם מזה כשלחו כלה
גרש יגרש אתכם מזה: דבר נא
באזני העם וישאלו איש מאת
רעהו ואשה מאת רעותה כלי
כסף וכלי זהב: ויתן יהוה את חן
העם בעיני מצרים גם האיש
משה גדול מאד בארץ מצרים

(Primitiua heb.: קום · יום · ישב קרא · הלך · נתן עלה · עשה קנה · שאר · לקח · ידע עבד · בוא חזק · הלך · שמר יסף ראה · מות · בוא · שלח · שאל · רעה כלה · נתן חנן · גדל)

Transla. Chal.

ולא קמו אנש מתחותוהי תלתא יומין ולכל בני ישראל הוה נהורא במותבניהון:
וקרא פרעה למשה ואמר איזילו פלחו קדם יי לחוד ענכון ותוריכון יתקימון אף
טפלכון יזיל עמכון: ואמר משה אף את תתן בידנא נכסת קודשין ועלון ונעביד
קדם יי אלהנא: ואף בעירנא יזיל עמנא לא תשאר מנהון פרסתא ארי מנהון אנחנא
נסבין למפלח קדם יי אלהנא ואנחנא לית אנחנא ידעין מה נפלח קדם יי עד
מיתנא לתמן: ותקיף יי ית לבא דפרעה ולא אבי לשלחותהון: ואמר ליה פרעה
איזיל מעלוי אסתמר לך לא תוסיף למחזי אפי ארי ביומא דתחזי אפי
תמות: ואמר משה יאות מלילתא לא אוסיף עוד למחזי אפך:
ואמר יי למשה עוד מכתש חד אתיתי על פרעה ועל מצרים בתר — Ca.xi.
כן ישלח יתכון מכא כשלחותיה גמירא תריכא יתריך יתכון מכא: מליל כען קדם
עמא וישאלון גבר מן חבריה ואתתא מן חברתה מנין דכסף ומנין דדהב: ויהב יי ית
עמא לרחמין בעיני מצראי אף גברא משה רב לחדא בארעא דמצרים

Interp. chal. — Primitiua chal.

neq; surrexerunt singuli de locis suis tribus diebus. Oibus aũt filijs israel erat lux in habitationib9 suis. Vocauitq; pharao moysen: & ait. Ite suite corã dño: oues tantũ vestras & boues relinquite: familia quoq; vestra eat vobiscũ. Et ait moyses. Tu quoq; dabis in manibus nr̃is hostias sanctas & holocausta: vt faciamus corã dño deo nostro. Pecora quoq; nr̃a pergent nobiscũ: non dimittemus quicq̃: qm̃ ex eis debemus accipere vt seruiamus corã dño deo nr̃o. Nos aũt nescimus in quo seruituri simus coram dño deo nr̃o: donec veniamus illuc. Indurauit aũt dñs cor pharaonis: & noluit dimittere eos. Dixitq; ei pharao. Recede a me: caue tibi ne vltra videas faciem meam: quoniam in die in quo videris faciem meam morieris. Dixitq; moyses. Recte locutus es: non addam vltra videre faciem tuam. Ca.xi.

Et dixit dñs ad moysen. Adhuc plagã vnã inducaꝫ sup pharaonẽ & sup egyptũ: postea dimittet vos hinc. cũq; dimiserit: oĩno proijciet vos hinc. Loquere nũc corã populo: vt postulet vir ab amico suo & mulier ab amica suã vasa argentea & vasa aurea. Deditq; dñs gratiã populo in oculis egyptioꝝ: vir quoq; moyses erat magnus valde in terra egypti:

(Primitiua chal.: יתב · ען טף אזל · נתן עלה עבד · שאר פלח · אתא תקף אבה · עלה סמר יסף · חזא מות · כתש אתא · שלח תרך · שאל אנת מאן · רבב)

בעיני עבדי פרעה ובעיני העם: ויאמר משה כה אמר יהוה כחצת הלילה אני יוצא בתוך מצרים: ומת כל בכור בארץ מצרים מבכור פרעה הישב על כסאו עד בכור השפחה אשר אחר הרחים וכל בכור בהמה: והיתה צעקה גדלה בכל ארץ מצרים אשר כמהו לא נהיתה וכמהו לא תסף: ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשנו למאיש ועד בהמה למען תדעון אשר יפלה יהוה בין מצרים ובין ישראל: וירדו כל עבדיך אלה אלי והשתחוו לי לאמר צא אתה וכל העם אשר ברגליך ואחרי כן אצא ויצא מעם פרעה בחרי אף: ויאמר יהוה אל משה לא ישמע אליכם פרעה למען רבות מופתי בארץ מצרים: ומשה ואהרן עשו את כל המפתים האלה לפני פרעה ויחזק יהוה את לב פרעה ולא שלח את בני ישראל מארצו:

Cap. xii.

ויאמר יהוה אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר: החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה:

coram servis pharaonis & omni populo. Et ait. Hec dicit dominus. Media nocte ingrediar in egyptum: & morietur omne primogenitum in terra egyptiorum a primogenito Pharaonis qui sedet in solio eius: usque ad primogenitum ancille que est ad molam: & omnia primogenita iumentorum. Eritque clamor magnus in universa terra egypti qualis nec ante fuit nec postea futurus est. Apud omnes autem filios israel non mutiet canis ab homine usque ad pecus: ut sciatis quanto miraculo dividat dominus egyptios & israel. Descendentque omnes servi tui isti ad me: & adorabunt me dicentes. Egredere tu & omnis populus qui subiectus est tibi. Post hec egrediemur. Et exivit a pharaone iratus nimis. Dixit autem dominus ad moysen. Non audiet vos pharao: ut multa signa fiant in terra egypti. Moyses autem & aaron fecerunt omnia signa & ostenta que scripta sunt coram pharaone. Et induravit dominus cor pharaonis: nec dimisit filios israel de terra sua. Cap. 12.

Dixit quoque dominus ad moysen & Aaron in terra egypti. Mensis iste vobis principium mensium: primus erit in mensibus anni.

et coram pharaone: et coram omnibus servis eius. et dixit moyses. hec dicit dominus. circa mediam noctem ego ingredior in medium egypti: et morietur omne primogenitum in terra egypti: a primogenito pharaonis: qui sedet in throno: et usque ad primogenitum ancille que est ad molam: et usque ad primogenitum omnis iumenti. et erit clamor magnus per omnem terram egypti: qui talis non factus fuit: et talis non amplius apponetur. et in omnibus filiis israel non mutiet canis lingua sua: ab homine usque ad pecus: ut sciatis quanta mirificabit dominus inter egyptios et israel. et descendent omnes servi tui isti ad me: et adorabunt me: dicentes: egredere tu: et omnis populus tuus quem tu ducis. et post hec egrediar. egressus est autem moyses a pharaone cum ira. et dixit dominus ad moysen. non audiet vos pharao: ut multiplicans multiplicem signa mea et prodigia mea in terra egypti. moyses autem et aaron fecerunt omnia ostenta hec in terra egypti coram pharaone. induravit autem dominus cor pharaonis: et non voluit dimittere filios israel ex terra sua.

καὶ ἐναντίον φαραώ, καὶ ἐναντίον πάντων τῶν θεραπόντων αὐτοῦ. καὶ εἶπε μωυσῆς, τάδε λέγει κύριος. περὶ μέσας νύκτας ἐγὼ εἰσπορεύομαι εἰς μέσον αἰγύπτου· καὶ τελευτήσει πᾶν πρωτότοκον ἐν γῇ αἰγύπτου, ἀπὸ πρωτοτόκου φαραώ, ὃς κάθηται ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ ἕως τοῦ πρωτοτόκου τῆς θεραπαίνης τῆς παρὰ τὸν μύλον, καὶ ἕως πρωτοτόκου παντὸς κτήνους. καὶ ἔσται κραυγὴ μεγάλη κατὰ πᾶσαν γῆν αἰγύπτου, ἥτις τοιαύτη οὐ γέγονεν, καὶ τοιαύτη οὐκ ἔτι προστεθήσεται. καὶ ἐν πᾶσι τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ οὐ γρύξει κύων τῇ γλώσσῃ αὐτοῦ, ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους, ὅπως εἰδῇς ὅσα παραδοξάσει κύριος ἀναμέσον τῶν αἰγυπτίων καὶ τοῦ ἰσραήλ. καὶ καταβήσονται πάντες οἱ παῖδές σου οὗτοι πρός με, καὶ προσκυνήσουσί με, λέγοντες, ἔξελθε σύ, καὶ πᾶς ὁ λαός σου οὗ σὺ ἀφηγῇ. καὶ μετὰ ταῦτα ἐξελεύσομαι. ἐξῆλθε δὲ μωυσῆς ἀπὸ φαραὼ μετὰ θυμοῦ. καὶ εἶπε κύριος πρὸς μωυσῆν, οὐκ εἰσακούσεται ὑμῶν φαραώ, ἵνα πληθύνων πληθύνω μου τὰ σημεῖα καὶ τὰ τέρατα ἐν γῇ αἰγύπτου. μωυσῆς δὲ καὶ ἀαρὼν ἐποίησαν πάντα τὰ τέρατα ταῦτα ἐν γῇ αἰγύπτου ἐναντίον φαραώ. ἐσκλήρυνε δὲ κύριος τὴν καρδίαν φαραώ, καὶ οὐκ ἠθέλησεν ἐξαποστεῖλαι τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ ἐκ γῆς αὐτοῦ.

Ca. 12.

Dixit autem dominus ad moysen et aaron in terra egypti: dicens: mensis iste vobis principium mensium: primus est vobis in mensibus anni.

Εἶπε δὲ κύριος πρὸς μωυσῆν καὶ ἀαρὼν ἐν γῇ αἰγύπτου, λέγων, ὁ μὴν οὗτος ὑμῖν ἀρχὴ μηνῶν, πρῶτός ἐστιν ὑμῖν ἐν τοῖς μησὶ τοῦ ἐνιαυτοῦ.

Privativa chal. | Interp. chal.

בעיני עבדי פרעה ובעיני עמא: ואמר משה כדנן אמר יי בפלגות ליליא אנא מתגלי גו מצראי: וימות כל בוכרא בארעא דמצרים מבוכרא דפרעה דעתיד למתב על כורסי מלכותיה עד בוכרא דאמתא דבתר ריחיא וכל בוכרא דבעירא: ותהי צוחתא רבא בכל ארעא דמצרים דכותה לא הות ודכותה לא תוסיף: ולכל בני ישראל לא ינזק כלבא בלישניה למנבח לאנשא ועד בעירא בדיל דתדעון דיפריש יי בין מצראי ובין ישראל: ויחתון כל עבדך אלין לותי ויבעון מני למימר פוק את וכל עמא דעמך ובתר כן אפוק ונפק מלות פרעה בתקוף רגז: ואמר יי למשה לא יקביל מנכון פרעה בדיל לאסגאה מופתי בארעא דמצרים: ומשה ואהרן עבדו ית כל מופתיא האלין קדם פרעה ותקיף יי ית לבא דפרעה ולא שלח ית בני ישראל מארעיה:

Ca. xij.

ואמר יי למשה ולאהרן בארעא דמצרים למימר: ירחא הדין לכון ריש ירחיא קדמאי הוא לכון לירחי שתא:

in oculis servorum pharaonis et in oculis populi. et ait moyses. Hec dicit dominus. Media nocte ego apparebo in medio egypti. et morietur omne primogenitum in terra egypti: a primogenito pharaonis qui futurus est ut sedeat super solium regni eius: usque ad primogenitum ancille que est in domo molarum: et omne primogenitum iumentorum. Et erit clamor magnus in universa terra egypti: qualis nunquam fuit: et similis ei non erit ultra. Nullumque filiorum israel ledet canis latrans lingua sua ab homine usque ad iumentum: ut sciatis quod dividerit dominus inter egyptios et inter israel. Descendentque omnes servi tui isti ad me: et rogabunt me: dicentes. Egredere tu et omnis populus qui tecum est: et post hec egrediar. Et egressus est a facie pharaonis cum ira furoris. Dixit autem dominus ad moysen. Non acquiescet vobis pharao: ut multiplicentur portenta mea in terra egypti. Moyses autem et aaron fecerunt omnia portenta hec coram pharaone. Et induravit dominus cor pharaonis: et non dimisit filios israel de terra sua. Ca. 12.

Dixitque dominus ad moysen et aarō in terra egypti dicens. Mensis iste erit vobis principium mensium: primus erit vobis in mensibus anni.

loquere ad omnem congregationem filiorum israel. dicens: decima mensis huius accipiant unusquisque ovem per domos familiarum: agnum per domum. si autem pauci fuerint qui in domo: ut non sufficientes sint ad agnum: assumet secum vicinum proximum sibi iuxta numerum animarum: unusquisque quod sufficit sibi connumerabit in agnum. perfectum: masculum: immaculatum: anniculum erit vobis. ab agnis et ab hedis accipietis. et erit vobis servatum usque ad quartamdecimam mensis huius. et immolabunt eum omnis multitudo congregationis filiorum israel ad vesperam. et accipient de sanguine: et ponent in duobus postibus: et super limen: in domibus in quibus comederint ipsa in ipsis. et comedent carnes hac nocte assa igne: et azyma cum herbis amaris comedent. non comedetis ab eis crudum neque coctum in aqua: sed assa igne caput cum pedibus et intestinis. non relinquetis ex ipsis usque ad mane. et os non confringetis ab eo. at relicta ex eo usque ad mane: in igne comburetis. sic autem comedetis ipsum: lumbi vestri accincti: et calciamenta in pedibus vestris: et baculi in manibus vestris. et comedetis eum cum festinatione: pascha est domini. et transibo in terra egypti in nocte hac: et percutiam omne primogenitum in terra egypti ab homine usque ad

λάλησον πρὸς πᾶσαν συναγωγὴν υἱῶν ἰσραήλ, λέγων, τῇ δεκάτῃ τοῦ μηνὸς τούτου λαβέτωσαν ἕκαστος πρόβατον κατ' οἴκους πατριῶν, πρόβατον κατ' οἰκίαν. ἐὰν δὲ ὀλιγοστοὶ ὦσιν οἱ ἐν τῇ οἰκίᾳ, ὥστε μὴ ἱκανοὺς εἶναι εἰς τὸ πρόβατον, προσλήψεται μεθ' ἑαυτοῦ τὸν γείτονα τὸν πλησίον αὐτοῦ κατὰ ἀριθμὸν ψυχῶν, ἕκαστος τὸ ἀρκοῦν αὐτῷ συναριθμήσεται εἰς πρόβατον. πρόβατον τέλειον, ἄρσεν, ἄμωμον, ἐνιαύσιον ἔσται ὑμῖν. ἀπὸ τῶν ἀρνῶν καὶ τῶν ἐρίφων λήψεσθε. καὶ ἔσται ὑμῖν διατετηρημένον ἕως τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης τοῦ μηνὸς τούτου. καὶ σφάξουσιν αὐτὸ πᾶν τὸ πλῆθος συναγωγῆς τῶν υἱῶν ἰσραὴλ πρὸς ἑσπέραν. καὶ λήψονται ἀπὸ τοῦ αἵματος, καὶ θήσουσιν ἐπὶ τῶν δύο σταθμῶν, καὶ ἐπὶ τὴν φλιάν, ἐν τοῖς οἴκοις ἐν οἷς ἐὰν φάγωσιν αὐτὰ ἐν αὐτοῖς. καὶ φάγονται τὰ κρέα ταύτῃ τῇ νυκτὶ ὀπτὰ πυρί, καὶ ἄζυμα ἐπὶ πικρίδων ἔδονται. οὐκ ἔδεσθε ἀπ' αὐτῶν ὠμὸν, οὐδὲ ἡψημένον ἐν ὕδατι, ἀλλ' ἢ ὀπτὰ πυρί, κεφαλὴν σὺν τοῖς ποσὶ καὶ τοῖς ἐνδοσθίοις. οὐκ ἀπολείψετε ἀπ' αὐτοῦ ἕως πρωΐ, καὶ ὀστοῦν οὐ συντρίψετε ἀπ' αὐτοῦ. τὰ δὲ καταλειπόμενα ἀπ' αὐτοῦ ἕως πρωΐ, ἐν πυρὶ κατακαύσετε. οὕτως δὲ φάγεσθε αὐτό, αἱ ὀσφύες ὑμῶν περιεζωσμέναι, καὶ τὰ ὑποδήματα ἐν τοῖς ποσὶν ὑμῶν, καὶ αἱ βακτηρίαι ἐν ταῖς χερσὶν ὑμῶν. καὶ ἔδεσθε αὐτὸ μετὰ σπουδῆς. πάσχα ἐστὶ κυρίῳ. καὶ διελεύσομαι ἐν γῇ αἰγύπτου ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ, καὶ πατάξω πᾶν πρωτότοκον ἐν γῇ αἰγύπτου ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως

Loquimini ad universum cetum filiorum israel: & dicite eis. Decima die mensis huius tollat unusquisque agnum per familias & domos suas. Sin autem minor est numerus ut sufficere possit ad vescendum agnum: assumet vicinum suum qui coniunctus est domui sue iuxta numerum animarum que sufficere possunt ad esum agni. Erit autem agnus absque macula masculus anniculus. Iuxta quem ritum tolletis & hedum: & servabitis eum usque ad quartamdecimam diem mensis huius. Immolabitque eum universa multitudo filiorum israel ad vesperam. & sument de sanguine eius: ac ponent super utrumque postem: & in superliminaribus domorum in quibus comedent illum. Et edent carnes nocte illa assas igni: & azymos panes cum lactucis agrestibus. Non comedetis ex eo crudum quid: nec coctum aqua: sed assum tantum igni. Caput cum pedibus eius & intestinis vorabitis: nec remanebit quicquam ex eo usque mane. Si quid residuum fuerit: igne comburetis. Sic autem comedetis illum. Renes vestros accingetis: & calciamenta habebitis in pedibus tenentes baculos in manibus: & comedetis festinanter. Est enim phase i. transitus domini. Et transibo per terram egypti nocte illa: percutiamque omne primogenitum in terra egypti ab homine usque ad

דברו אל כל עדת ישראל לאמר בעשר לחדש הזה ויקחו להם איש שה לבית אבת שה לבית: ואם ימעט הבית מהיות משה ולקח הוא ושכנו הקרב אל ביתו במכסת נפשת איש לפי אכלו תכסו על השה: שה תמים זכר בן שנה יהיה לכם מן הכבשים ומן העזים תקחו: והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום לחדש הזה ושחטו אתו כל קהל עדת ישראל בין הערבים: ולקחו מן הדם ונתנו על שתי המזוזת ועל המשקוף על הבתים אשר יאכלו אתו בהם: ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי אש ומצות על מררים יאכלהו: אל תאכלו ממנו נא ובשל מבשל במים כי אם צלי אש ראשו על כרעיו ועל קרבו: ולא תותירו ממנו עד בקר והנתר ממנו עד בקר באש תשרפו: וככה תאכלו אתו מתניכם חגרים נעליכם ברגליכם ומקלכם בידכם ואכלתם אתו בחפזון פסח הוא ליהוה: ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה והכיתי כל בכור בארץ מצרים מאדם ועד

Transla. Chal. | Interp. chal. | Privativa chal.

מלילו עם כל כנשתא דישראל למימר בעשרא לירחא הדין ויסבון להון גבר אימר לבית אבא אימרא לביתא: ואם יזער ביתא מלאתמנאה על אימרא ויסב הוא ושבביה דקריב לביתיה במנין נפשתא גבר לפום מיכליה תתמנון על אימרא: אימר שלים דכר בר שתא יהי לכון מן אמריא ומן בני עזיא תסבון: ויהי לכון קטיר עד ארבעה עשר יומא לירחא הדין ויכסון יתיה כל קהל כנשתא דישראל בין שמשיא: ויסבון מן דמא ויתנון על תרין סיפיא ועל שקפא על בתיא דיכלון יתיה בהון: ויכלון ית בסרא בליליא הדין טוי נור ופטיר על מררין יכלוניה: לא תיכלון מניה כד חי ואף לא כד מבשל מבשל במיא אלהין טוי נור רישיה על כרעוהי ועל גויה: ולא תשארון מניה עד צפרא ודישתאר מניה עד צפרא בנורא תוקדון: וכדין תיכלון יתיה חרציכון יהון אסירין מסניכון ברגליכון וחוטריכון בידיכון ותיכלון יתיה בבהילו פסחא הוא קדם יי: ואתגלי בארעא דמצרים בליליא הדין ואקטול כל בוכרא בארעא דמצרים מאנשא ועד

Loquimini cum omni cetu filiorum israel dicentes. In decima die mensis huius tollat unusquisque sibi agnum pro domo patrum: agnum pro domo. Si autem pauci fuerint in domo ut non possint sufficere ad vescendum agnum: tollat ipse et vicinus eius qui propinquus est domui sue iuxta numerum animarum singuli iuxta quod possint sufficere ad vescendum: numerabimini ad vescendum agnum. Agnus immaculatus masculus anniculus erit vobis: de agnis et de filiis caprarum accipietis. Et erit vobis in custodia usque ad quartamdecimam diem mensis huius. Immolabitque eum omnis ecclesia filiorum israel ad vesperam. et sument de sanguine: et ponent super duos postes et in superliminare super domibus: in quibus comedent illum. Et comedent carnem in nocte illa assam igni: et azyma cum amaris herbis comedent illud. Non comedetis ex eo crudum neque coctum aqua: sed assum igni: caput eius cum cruribus et intestinis eius comedetis. Et non relinquetis ex eo usque mane: et quod residuum fuerit usque mane igne comburetis. Sic enim comedetis illud: lumbi vestri sint accincti: calciamenta vestra in pedibus vestris: et baculi vestri sint in manibus vestris. Et comedetis eum cum festinantia: est enim phase coram domino. Et apparebo in terra egypti in nocte illa: et interficiam omne primogenitum in terra egypti ab homine usque ad

בהמה ובכל אלהי מצרים אעשה
שפטים אני יהוה׃ והיה הדם לכם
לאת על הבתים אשר אתם שם
וראיתי את הדם ופסחתי עלכם
ולא יהיה בכם נגף למשחית
בהכתי בארץ מצרים׃ והיה היום
הזה לכם לזכרון וחגתם אתו
חג ליהוה לדרתיכם חקת עולם
תחגהו׃ שבעת ימים מצות תאכלו
אך ביום הראשון תשביתו שאר
מבתיכם כי כל אכל חמץ ונכרתה
הנפש ההוא מישראל מיום
הראשן עד יום השבעי׃ וביום
הראשון מקרא קדש וביום
השביעי מקרא קדש יהיה לכם
כל מלאכה לא יעשה בהם אך
אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו
יעשה לכם׃ ושמרתם את המצות
כי בעצם היום הזה הוצאתי את
צבאותיכם מארץ מצרים ושמרתם
את היום הזה לדרתיכם חקת עולם׃
בראשן בארבעה עשר יום לחדש
בערב תאכלו מצת עד יום האחד
ועשרים לחדש בערב׃ שבעת
ימים שאר לא ימצא בבתיכם כי
כל אכל מחמצת ונכרתה הנפש
ההוא מעדת ישראל בגר ״

pecus: & in cunctis dis egypti faciam iudicia: ego dominus. Erit aūt sāguis vobis in signum in edibus in quibus eritis: & videbo sanguinē: & transibo vos: nec erit in vobis plaga disperdens: qñ pcussero terrā egypti. Habebitis aūt hūc diem in monimētū: & celebrabitis eum solēnē dño in gñatiōibus vrīs cultu sempiterno. Septē diebus azyma comedetis. In die primo non erit fermentum in domibus vrīs. Quicunqꝫ comederit fermētū: pibit aīa illa de israel a primo die vsqꝫ ad diem septimū. Dies prima erit scta ac solēnis: & dies septima eadē festiuitate venerabilis. Nihil operis facietis in eis: exceptis his que ad vescendum pertinent. & obseruabitis azyma. In eadē enim ipsa die educam exercitū vrm de terra egypti: & custodietis diem istū in generationes vestras ritu ppetuo. Primo mense quarta decima die mensis ad vesperā comedetis azyma vsqꝫ ad diē vicesimā primā eiusdē mēsis ad vesperam. Septē diebus fermētatū non inuenietur in domibus vrīs. Qui comederit fermentatum: peribit aīa eius de cetu israel tam de aduenis qꝫ

de indigenis terre. Oē fermentatum non comedetis. In cunctis hītaculis vrīs edetis azyma. Vocauit autē moyses oēs seniores filiorū israel: & dixit ad eos. Ite tollentes animal per familias vestras: & immolate phase. Fasciculūqꝫ hysopi tingite in sanguie qui est in limine: & aspergite ex eo superliminare & vtrumqꝫ postem. Nullus vestrum egrediatur ostium domus sue vsqꝫ mane. Transibit enim dominus percutiens egyptios. Cūqꝫ viderit sāguinē in supliminari & in vtroqꝫ poste: transcendet ostium domus: & non sinet percussorē igredi domos vrās & ledere. Custodi verbū istud legitimū tibi & filiis tuis vsqꝫ in eternum. Cunqꝫ introieritis terram quā dñs daturus ē vobis vt pollicitus est: obseruabitis cerimonias istas. Et cū dixerint vobis filii vestri: que est ista religio: dicetis eis. Victima transitus domini est: quando transiuit sup domos filiorū israel in egypto percutiens egyptios & domos nostras liberās. Incuruatusqꝫ populus adorauit. Et egressi filii israel fecerunt sicut preceperat dominus moysi & aaron.

ובאזרח הארץ׃ כל מחמצת לא
תאכלו בכל מושבתיכם תאכלו
מצות׃ ויקרא משה לכל זקני
ישראל ויאמר אלהם משכו וקחו
לכם צאן למשפחתיכם ושחטו
הפסח׃ ולקחתם אגדת אזוב ״
וטבלתם בדם אשר בסף והגעתם
אל המשקוף ואל שתי המזוזת
מן הדם אשר בסף ואתם לא
תצאו איש מפתח ביתו עד בקר׃
ועבר יהוה לנגף את מצרים
וראה את הדם על המשקוף ועל
שתי המזוזת ופסח יהוה על
הפתח ולא יתן המשחית לבא אל
בתיכם לנגף׃ ושמרתם את ״
הדבר הזה לחק לך ולבניך עד
עולם׃ והיה כי תבאו אל הארץ
אשר יתן יהוה לכם כאשר דבר
ושמרתם את העבדה הזאת׃ והיה
כי יאמרו אליכם בניכם מה
העבדה הזאת לכם׃ ואמרתם
זבח פסח הוא ליהוה אשר
פסח על בתי בני ישראל במצרים
בנגפו את מצרים ואת בתינו
הציל ויקד העם וישתחוו׃ וילכו
ויעשו בני ישראל כאשר
צוה יהוה את משה ואהרן ״

Primitiua chal. Interp. chal. Transla. Chal.

pecus: & in cunctis idolis egyptiorum faciam iudicia: ego dñs. Erit aūt sanguis vobis in signū in domibus in quibus eritis. et videbo sanguinē & miserebor vrī: et non erit in vobis mors disperdēs: cuꝫ interfecero in terra egypti. Et erit hic dies vobis in memoriā: et celebrabitis eum solēnem corā dño in generationib⁹ vrīs: federe sempiterno celebrabitis euꝫ. Septē diebus azyma comedetis: in die auteꝫ primo auferetis fermentū de domibus vestris. ōis enim qui comederit fermentatū: peribit homo ille de israel: a die primo vsqꝫ in diem septimū. In die aūt primo solēnitas sancta erit vobis: in die quoqꝫ septimo solēnitas sancta erit vobis: nullū opus fiet in eis: sed id qđ ptinet ad vescendū omni anime illud solūmodo fiet vobis. Et obſuabitis azyma: qꝛ in hāc eadē die eduxi exercitus vrōs de terra egypti: obseruabitisqꝫ diē hāc in gñationibus vrīs federe sempiterno. In mēse nisan in quartadecima die mensis ad vesperam comedetis azyma: vsqꝫ ad diem vicesimā primā mensis ad vesperam. Septem diebus fermentū non inuenietur in domib⁹ vrīs: qꝛ ōis qui comederit fermentatū: pibit homo ille de cetu israel tam de aduenis quam de

indigenis terre. Nihil fermentatum comedetis: in cunctis habitatiōibus vrīs comedetis azyma. Vocauit aūt moyses omnes seniores israel: & dixit ad eos. Capite & tollite vobis de filijs ouiū per familias vestras: & imolate phase. Collectisqꝫ manipulū hysopi: & tingetis in sanguine qui est in vase: & aspergetis superliminare & duos postes de sanguie qui ē in vase. Nullusqꝫ vestrū egrediatur ab ostio domus sue vsqꝫ mane. Et reuelabitur dñs vt percutiat egyptios: videbitqꝫ sanguinem in superliminare & sup duo limina: et miserebitur dñs super ostiuꝫ. Et nō sinet vastatorē ingredi domos vrās ad percutiendū. et obseruabis verbū istud in pactuꝫ tibi & filijs tuis vsqꝫ in eternū. Eritqꝫ qñ introieritis terrā quā dñs datur⁹ est vobis: sicut locut⁹ est: obseruabitis cultū hūc. & erit cū dixerint vobis filij vrī. Quid ē cult⁹ hic vobis? & dicetis. Sacrificiū pro mīa est corā dño: eo qꝫ misert⁹ est sup domos filiorum isrl̄ in egypto: qñ pcussit egyptios: & domos nr̄as liberauit. Incuruatusqꝫ ē ppl̄s & adorauerūt. Abieruntqꝫ filij isrl̄ & fecerūt sicut pcepat dñs moysi & aarō

כֵּן עָשׂוּ׃ וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה וַיהוָה הִכָּה כָל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּכֹר פַּרְעֹה הַיֹּשֵׁב עַל כִּסְאוֹ עַד בְּכוֹר הַשְּׁבִי אֲשֶׁר בְּבֵית הַבּוֹר וְכֹל בְּכוֹר בְּהֵמָה׃ וַיָּקָם פַּרְעֹה לַיְלָה הוּא וְכָל עֲבָדָיו וְכָל מִצְרַיִם וַתְּהִי צְעָקָה גְדֹלָה בְּמִצְרָיִם כִּי אֵין בַּיִת אֲשֶׁר אֵין שָׁם מֵת׃ וַיִּקְרָא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן לַיְלָה וַיֹּאמֶר קוּמוּ צְּאוּ מִתּוֹךְ עַמִּי גַּם אַתֶּם גַּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּלְכוּ עִבְדוּ אֶת יְהוָה כְּדַבֶּרְכֶם׃ גַּם צֹאנְכֶם גַּם בְּקַרְכֶם קְחוּ כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתֶּם וָלֵכוּ וּבֵרַכְתֶּם גַּם אֹתִי׃ וַתֶּחֱזַק מִצְרַיִם עַל הָעָם לְמַהֵר לְשַׁלְּחָם מִן הָאָרֶץ כִּי אָמְרוּ כֻּלָּנוּ מֵתִים׃ וַיִּשָּׂא הָעָם אֶת בְּצֵקוֹ טֶרֶם יֶחְמָץ מִשְׁאֲרֹתָם צְרֻרֹת בְּשִׂמְלֹתָם עַל שִׁכְמָם׃ וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ כִּדְבַר מֹשֶׁה וַיִּשְׁאֲלוּ מִמִּצְרַיִם כְּלֵי כֶסֶף וּכְלֵי זָהָב וּשְׂמָלֹת׃ וַיהוָה נָתַן אֶת חֵן הָעָם בְּעֵינֵי מִצְרַיִם וַיַּשְׁאִלוּם וַיְנַצְּלוּ אֶת מִצְרָיִם׃ וַיִּסְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מֵרַעְמְסֵס סֻכֹּתָה כְּשֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף רַגְלִי הַגְּבָרִים לְבַד מִטָּף׃ וְגַם עֵרֶב רַב עָלָה אִתָּם וְצֹאן וּבָקָר מִקְנֶה כָּבֵד מְאֹד׃ וַיֹּאפוּ אֶת הַבָּצֵק אֲשֶׁר

Factū ē āt i noctis medio percussit dominus omne primogenitum in terra egypti: a primogenito pharaonis q in solio eius sedebat: vsqꝫ ad primogenitū captiue q̄ erat i carcere: & oē primogenitū iumentorum. Surrexit pharao nocte & oīs serui eius cūctaqꝫ egyptus: & ortus ē clamor magnus in egypto. neqꝫ ei erat domus in qua non iaceret mortuus. Vocatisqꝫ pharao moyse & aarō nocte ait. Surgite: egredimini a pplo meo vos & filii israel. Ite & immolate domino sicut dicitis. Oues vr̄as & armēta assumite vt petieratis: & abeuntes benedicite mihi. Vrgebantqꝫ egyptii populum israel de terra exire velociter dicentes. Omnes moriemur. Tulit igr̄ populus conspersā farinā anteq̄ fermentaretur: & ligans in palliis posuit sup humeros suos. Fecerūtqꝫ filii israel sicut preceperat dominus moysi: & petierūt ab egyptiis vasa argentea & aurea: vesteqꝫ plurimam. Dn̄s aūt dedit gratiā populo corā egyptiis: vt cōmodarēt eis: & spoliauerunt egyptios. Profectiqꝫ sunt filii israel de ramesse in sochot sexcenta fere millia peditum virorum absqꝫ paruulis & mulieribus: sed & vulgus pmiscuū innūerabile ascēdit cū eis oues & armēta aīantia diuersi gn̄is multa nimis. Coxerūtqꝫ farinā

sic fecerūt. factū ē āt media nocte: et
οὕτως ἐποίησαν. ἐγενήθη δὲ μεσούσης τῆς νυκτός, καὶ
dn̄s pcussit oē primogenitū in terra egypti: a
κύριος ἐπάταξε πᾶν πρωτότοκον ἐν γῇ αἰγύπτου, ἀπὸ
primogenito pharaōis sedēte in throno: et
πρωτοτόκου φαραὼ τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ ἕ-
vsqꝫ ad primogenitū captiue q̄ in carcere: et
ως πρωτοτόκου τῆς αἰχμαλωτίδος τῆς ἐν τῷ λάκκῳ, καὶ
oē primogenitū iumēti. et surrexit pharao nocte: ꝛ
πᾶν πρωτότοκον κτήνους. καὶ ἀνέστη φαραὼ νυκτός, καὶ
oēs serui eius: et oēs egyptij:
πάντες οἱ θεράποντες αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ αἰγύπτιοι,
et fact⁹ ē clamor magn⁹ in oī tra egypti. nō
καὶ ἐγενήθη κραυγὴ μεγάλη ἐν πάσῃ γῇ αἰγύπτου. οὐ
.n. erat dom⁹ i q̄ nō erat i ea mortu⁹. et vocauit
γὰρ ἦν οἰκία ἐν ᾗ οὐκ ἦν ἐν αὐτῇ τεθνηκώς. καὶ ἐκάλεσε
pharao moysen ꝛ aaron nocte: ꝛ dixit eis:
φαραὼ μωυσῆν καὶ ἀαρὼν νυκτός, καὶ εἶπεν αὐτοῖς,
surgite: et egredimini ex populo meo: ꝛ vos ꝛ filij
ἀνάστητε, καὶ ἐξέλθετε ἐκ τοῦ λαοῦ μου, καὶ ὑμεῖς καὶ υἱοὶ
israel: ite ꝛ seruite dn̄o deo vr̄o:
ἰσραήλ, βαδίζετε καὶ λατρεύετε κυρίῳ τῷ θεῷ ὑμῶν,
sicut dicitis: et oues et boues vr̄as ac
καθὰ λέγετε, καὶ τὰ πρόβατα καὶ τοὺς βόας ὑμῶν ἀνα-
cipiētes ite: sicut dixistis: bn̄dicite
λαβόντες πορεύεσθε, καθάπερ εἰρήκατε, εὐλογήσα-
āt et mihi. et vrgebāt egyptij populū
τε δὲ κἀμέ. καὶ κατεβιάζοντο οἱ αἰγύπτιοι τὸν λαὸν
festināter eijcere eos ex tra. dixerūt. n. q
σπουδῇ ἐκβαλεῖν αὐτοὺς ἐκ τῆς γῆς. εἶπαν γὰρ ὅτι
oēs nos morimur. tulit āt popul⁹
πάντες ἡμεῖς ἀποθνήσκομεν. ἀνέλαβε δὲ ὁ λαὸς τὸ
farinā suā anteq̄ fermētarēt masse eorū: li-
σταῖς αὐτῶν πρὸ τοῦ ζυμωθῆναι τὰ φυράματα αὐτῶν, ἐν-
gate in vestib⁹ eoꝝ sup humeros.
δεδεμένα ἐν τοῖς ἱματίοις αὐτῶν ἐπὶ τῶν ὤμων. οἱ
at filij israel fecerūt sicut precepit eis moy-
δὲ υἱοὶ ἰσραὴλ ἐποίησαν καθὰ συνέταξεν αὐτοῖς μωυ-
ses. et petierūt ab egyptijs vasa argētea
σῆς. καὶ ᾔτησαν παρὰ τῶν αἰγυπτίων σκεύη ἀργυρᾶ
et aurea ꝛ vestem. et dn̄s dedit grām po-
καὶ χρυσᾶ καὶ ἱματισμόν. καὶ κύριος ἔδωκε χάριν τῷ λα-
pulo suo: corā egyptijs: et cōmodauerūt eis:
ῷ αὐτοῦ, ἐναντίον τῶν αἰγυπτίων, καὶ ἔχρησαν αὐτοῖς,
et spoliauerūt egyptios. profecti āt fi-
καὶ ἐσκύλευσαν τοὺς αἰγυπτίους. ἀπάραντες δὲ οἱ υἱ-
lij israel de ramesse in sochoth ad sexcenta millia
οὶ ἰσραὴλ ἐκ ῥαμεσσῆ εἰς σοχὼθ εἰς ἑξακοσίας χιλιά-
peditū: viri: pter supellectilē: et vulg⁹
δας πεζῶν, οἱ ἄνδρες, πλὴν τῆς ἀποσκευῆς, καὶ ἐπί-
pmiscuū multū ascendit cū eis: ꝛ oues: et bo-
μικτος πολὺς συνανέβη αὐτοῖς, καὶ πρόβατα, καὶ βό-
ues: et iumēta multa valde. et coxerūt farinā
ες, καὶ κτήνη πολλὰ σφόδρα. καὶ ἔπεψαν τὸ σταῖς

Po. 77. Sap. 18. / Ex. 11. a. Infra. eo.

Transla. Chal.

כֵּן עֲבַדוּ׃ וַהֲוָה בְּפַלְגוּת לֵילְיָא וַייָ קְטַל כָּל בּוּכְרָא בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם מִבּוּכְרָא דְפַרְעֹה דַעֲתִיד לְמִתַּב עַל כּוּרְסֵי מַלְכוּתֵיהּ עַד בּוּכְרָא דְשִׁבְיָא דִי בְּבֵית אֲסִירֵי וְכֹל בּוּכְרָא דִבְעִירָא׃ וְקָם פַּרְעֹה בְּלֵילְיָא הוּא וְכָל עַבְדּוֹהִי וְכָל מִצְרַאֵי וַהֲוָת צְוַחְתָּא רַבְּתָא בְּמִצְרַיִם אֲרֵי לֵית בֵּיתָא דְלָא הֲוָה בֵיהּ מִיתָא׃ וּקְרָא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן בְּלֵילְיָא וַאֲמַר קוּמוּ פּוּקוּ מִגּוֹ עַמִּי אַף אַתּוּן אַף בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאִזִילוּ פְּלַחוּ קֳדָם יְיָ כְּמָא דְהִוֵיתוּן אָמְרִין׃ אַף עָנְכוֹן אַף תּוֹרֵיכוֹן דְּבָרוּ כְּמָא דְמַלֶּלְתּוּן וְאִזִילוּ וְצַלּוֹ אַף עֲלָי׃ וּתְקֵיפוּ מִצְרָאֵי עַל עַמָּא לְאוֹחָאָה לְשַׁלָּחוּתְהוֹן מִן אַרְעָא אֲרֵי אֲמָרוּ כֻּלַּנָא מֵיתִין׃ וּנְטַל עַמָּא יָת לֵישְׁהוֹן עַד לָא חֲמַע מוֹתַר אָצְוָתְהוֹן צְרִיר בִּלְבוּשֵׁיהוֹן עַל כַּתְפֵיהוֹן׃ וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבַדוּ כְּפִתְגָמָא דְמֹשֶׁה וּשְׁאִילוּ מִמִּצְרָאֵי מָנִין דִּכְסַף וּמָנִין דִּדְהַב וּלְבוּשִׁין׃ וַייָ יְהַב יָת עַמָּא לְרַחֲמִין בְּעֵינֵי מִצְרָאֵי וְאַשְׁאִילוּנוּן וְרוֹקִינוּ יָת מִצְרָאֵי׃ וּנְטַלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מֵרַעְמְסֵס לְסֻכּוֹת כְּשִׁית מְאָה אַלְפִין גַּבְרַיָּא רַגְלָאִין בַּר מִטַּפְלָא׃ וְאַף נוּכְרָאִין סַגִּיאִין סְלִיקוּ עִמְּהוֹן וְעָאן וְתוֹרֵי גֵּיתֵי סַגִּי לַחֲדָא׃ וַאֲפוֹ יָת לֵישָׁא

Interp̄. chal.

ita fecerunt. Factūqꝫ est in noctis medio: ꝛ dn̄s occidit omne primogenitū in terra egypti: a primogenito pharaonis qui sessurus erat sup soliū regni eius: vsqꝫ ad primogenitum captiue que erat in domo vinctorum: ꝛ omne primogenitū iumentorū. Surrexitqꝫ pharao in nocte ipse ꝛ oēs serui eius ꝛ oēs egyptij: et fuit clamor magnus in egypto: qꝛ nulla domus erat in qua non esset aliquis mortuus. Vocauitqꝫ moysen et aaron nocte: ꝛ ait. Surgite: egredimini de medio populi mei tam vos q̄ filij israel: ꝛ ite seruite coram dn̄o sicut dicebatis. Oues quoqꝫ vestras ꝛ boues assumite: sicut loquebamini: ꝛ ite orate etiā pro me. Preualescebantqꝫ egyptij super populū vt cito mitterent eos de terra: quia dixerūt omnes nos mortui sumus. Tulitqꝫ populus massam suā anteq̄ fermētaref: sicut erat in panarijs suis: ligatā in pallijs suis sup humeros suos īpositā. Filij aūt israel fecerūt iuxta verbū moysi: ꝛ petierūt ab egyptijs vasa aurea ꝛ vasa argētea ꝛ vestes. Dn̄s autē dedit populo gratiā in oculis egyptioꝝ: ꝛ cōmodauerūt eis: ꝛ vacuos reliquerunt egyptios. Profectiqꝫ sunt filij israel de ramesses in sochoth: q̄si sexcēta millia peditū p̄ter familiā. extranei quoqꝫ multi ascenderūt cū eis: ꝛ oues ꝛ boues ꝛ pecora multa nimis. Et coxerunt massam

q̄ꝺ eduxerāt ex egypto: subcineritios azymos. nō
ὃ ἐξήνεγκαν ἐξ αἰγύπτου, ἐγκρυφίας ἀζύμους. οὐ
.n. fermētata fuit. eiecerūt .n. eos egyptij:
γὰρ ἐζυμώθη. ἐξέβαλον γὰρ αὐτοὺς οἱ αἰγύπτιοι,
et nō potuerūt expectare: neqꝫ pulmētuꝫ
καὶ οὐκ ἠδυνάσθησαν ὑπομεῖναι, οὐδὲ ἐπισιτισ-
fecerūt sibi ad viaꝫ. at habita-
μὸν ἐποίησαν ἑαυτοῖς εἰς τὴν ὁδόν. ἡ δὲ κατοίκη-
tio filioꝝ israel quā habitauerūt ipsi et
σις τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ἣν κατῴκησαν αὐτοὶ καὶ οἱ
pr̄es eorū in tra egypti ꝛ in tra chanaan
πατέρες αὐτῶν ἐν γῇ αἰγύπτου καὶ ἐν γῇ χαναὰν
ipsi ꝛ pr̄es eorū: quadrigēti trigin-
αὐτοὶ καὶ οἱ πατέρες αὐτῶν, τετρακόσια τριάκον-
ta āni. et factū ē post quadrigētos ꝛ trigi-
τα ἔτη. καὶ ἐγένετο μετὰ τετρακόσια καὶ τριά-
ta ānos: egressus ē oīs exercit⁹ dn̄i de tra
κοντα ἔτη, ἐξῆλθε πᾶσα στρατιὰ κυρίου ἐκ γῆς αἰ-
egypti. nox obseruatiōis est dn̄o: vt edu-
γύπτου. νὺξ προφυλακῆς ἐστι τῷ κυρίῳ, ὥστε ἐξα-
xit eos ex tra egypti. illa nox hec
γαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς αἰγύπτου. ἐκείνη ἡ νὺξ αὕτη
obseruatio dn̄o: vt oībus filijs israel sit in
προφυλακὴ κυρίῳ, ὥστε πᾶσι υἱοῖς ἰσραὴλ εἶναι εἰς
gn̄atiōes eoꝝ. dixit āt dn̄s ad moysen ꝛ aaron:
γενεὰς αὐτῶν. εἶπε δὲ κύριος πρὸς μωυσῆν καὶ ἀαρών,
hec lex pasche. oīs alienigena nō comedet
οὗτος ὁ νόμος πάσχα. πᾶς ἀλλογενὴς οὐκ ἔδεται
ex eo. et oēm seruū alicui⁹ vel empti-
ἀπ' αὐτοῦ. καὶ πάντα οἰκέτην τινὸς ἢ ἀργυρώνη-
ciuꝫ circūcides eū. et tunc comedet ex eo.
τον περιτεμεῖς αὐτόν. καὶ τότε φάγεται ἀπ' αὐτοῦ.
aduena vel mercenari⁹ nō comedet ex eo. in domo
πάροικος ἢ μισθωτὸς οὐκ ἔδεται ἀπ' αὐτοῦ. ἐν οἰκίᾳ
vna comedet: ꝛ nō effertis ex domo de
μιᾷ βρωθήσεται, καὶ οὐκ ἐξοίσετε ἐκ τῆς οἰκίας τῶν
carnib⁹ extra: ꝛ os nō cōfringetis ab eo. om-
κρεῶν ἔξω, καὶ ὀστοῦν οὐ συντρίψετε ἀπ' αὐτοῦ. πᾶ-
nis cetus israel faciet hoc. si āt q̄s ac-
σα συναγωγὴ ἰσραὴλ ποιήσει αὐτό. ἐὰν δέ τις προσ-
cesserit in vobis aduena: et fecerit pascha dn̄o:
έλθῃ ἐν ὑμῖν προσήλυτος, καὶ ποιῇ τὸ πάσχα κυρίῳ,
circūcides illi⁹ oē masculū. ꝛ tunc acce-
περιτεμεῖς αὐτοῦ πᾶν ἀρσενικόν. καὶ τότε προσελεύ-
det facere illd. ꝛ erit sicut ꝛ indigena
σεται ποιῆσαι αὐτό. καὶ ἔσται ὥσπερ καὶ ὁ αὐτόχθων
tre. oīs incircūcisus nō comedet ex eo. lex
τῆς γῆς. πᾶς ὁ ἀπερίτμητος οὐκ ἔδεται ἀπ' αὐτοῦ. νό-
vna erit indigene ꝛ aduenienti adue-
μος εἷς ἔσται τῷ ἐγχωρίῳ καὶ τῷ προσελθόντι προση-
ne in vobis ꝛ fecerūt filij israel: sicut p̄cepit
λύτῳ ἐν ὑμῖν. καὶ ἐποίησαν οἱ υἱοὶ ἰσραήλ, καθὰ ἐνετείλα-
dn̄s moysi ꝛ aaron ad eos: sic fecerūt.
το κύριος τῷ μωυσῇ καὶ ἀαρὼν πρὸς αὐτούς, οὕτως ἐποίησαν

Ex. 11. a. / Num. 9. g. Iohis. 19. g.

quam dudum de egypto conspersā tulerāt: & fecerunt subcinericios panes azymos. Neqꝫ enī poterāt fermētari cogētibus exire egyptiis: & nullā facere sinētibus morā: nec pulmēti q̄cq̄ occurrerat p̄parare. Habitatio āt filiorū israel q̄ mānserūt in egypto fuit quadrīgētorū triginta annorū. Quibus expletis eadem die egressus est omnis exercitus domini de terra egypti. Nox est ista obseruabilis domini: quando eduxit eos de terra egypti. hāc obseruare debent oēs filii israel in generationibus suis. Dixitqꝫ dn̄s ad moyse & aaron. Hec est religio phase. Omnis alienigēa nō comedet ex eo. Oīs aūt seruus empticius circūcidetur & sic comedet. Aduēa & mercenarius non edēt ex eo. In vna domo comedetur: nec efferetis de carnibus eius foras: nec os illius confringetis. Omnis cetus filiorū israel faciet illud. q̄ si q̄s peregrinorū ī vr̄am voluerit trāsire coloniam: & facere phase dn̄i: circumcidetur prius oē masculinū eius: & tūc rite celebrabit: eritqꝫ sicut īdigena terre. Si quis āt circūcisus no fuerit: nō vescetur ex eo. Eadē lex erit īdigene & colono: q̄ pegrinatur apd̄ vos. Feceruntqꝫ omnes filii israel sicut preceperat dominus moysi & aarō:

הוֹצִיאוּ מִמִּצְרַיִם עֻגֹת מַצּוֹת כִּי לֹא חָמֵץ כִּי גֹרְשׁוּ מִמִּצְרַיִם וְלֹא יָכְלוּ לְהִתְמַהְמֵהַּ וְגַם צֵדָה לֹא עָשׂוּ לָהֶם׃ וּמוֹשַׁב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָשְׁבוּ בְּמִצְרָיִם שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה׃ וַיְהִי מִקֵּץ שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וַיְהִי בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה יָצְאוּ כָּל צִבְאוֹת יְהוָה מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם׃ לֵיל שִׁמֻּרִים הוּא לַיהוָה לְהוֹצִיאָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם הוּא הַלַּיְלָה הַזֶּה לַיהוָה שִׁמֻּרִים לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְדֹרֹתָם׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן זֹאת חֻקַּת הַפָּסַח כָּל בֶּן נֵכָר לֹא יֹאכַל בּוֹ׃ וְכָל עֶבֶד אִישׁ מִקְנַת כָּסֶף וּמַלְתָּה אֹתוֹ אָז יֹאכַל בּוֹ׃ תּוֹשָׁב וְשָׂכִיר לֹא יֹאכַל בּוֹ׃ בְּבַיִת אֶחָד יֵאָכֵל לֹא תוֹצִיא מִן הַבַּיִת מִן הַבָּשָׂר חוּצָה וְעֶצֶם לֹא תִשְׁבְּרוּ בוֹ׃ כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל יַעֲשׂוּ אֹתוֹ׃ וְכִי יָגוּר אִתְּךָ גֵּר וְעָשָׂה פֶסַח לַיהוָה הִמּוֹל לוֹ כָל זָכָר וְאָז יִקְרַב לַעֲשֹׂתוֹ וְהָיָה כְּאֶזְרַח הָאָרֶץ וְכָל עָרֵל לֹא יֹאכַל בּוֹ׃ תּוֹרָה אַחַת יִהְיֶה לָאֶזְרָח וְלַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכְכֶם׃ וַיַּעֲשׂוּ כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה וְאֶת אַהֲרֹן כֵּן עָשׂוּ׃

Transla. Chal.

דְאַפִּיקוּ מִמִּצְרַיִם גְּרִיצָן פַּטִּירָן אֲרֵי לֵית חֲמִיעַ אֲרֵי אִתְּרַכוּ מִמִּצְרַיִם וְלָא יְכִילוּ לְאִתְעַכָּבָא וְאַף זְוָדִין לָא עֲבַדוּ לְהוֹן׃ וּמוֹתַב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דִּיתִיבוּ בְּמִצְרַיִם אַרְבַּע מְאָה וּתְלָתִין שְׁנִין׃ וַהֲוָה מִסּוֹף אַרְבַּע מְאָה וּתְלָתִין שְׁנִין וַהֲוָה בִּכְרַן יוֹמָא הָדֵין נְפַקוּ כָּל חֵילַיָּא דַייָ מֵאַרְעָא דְמִצְרָיִם׃ לֵיל נְטִיר הוּא קֳדָם יְיָ לְאַפָּקוּתְהוֹן מֵאַרְעָא דְמִצְרָיִם הוּא לֵילְיָא הָדֵין קֳדָם יְיָ נְטִיר לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְדָרֵיהוֹן׃ וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן דָּא גְּזֵירַת פִּסְחָא כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל דְּיִשְׁתַּמַּד לָא יֵיכוּל בֵּיהּ׃ וְכָל עֲבַד גְּבַר זְבִין כַּסְפָּא וְתִגְזַר יָתֵיהּ בְּכֵן יֵיכוּל בֵּיהּ׃ תּוֹתָבָא וַאֲגִירָא לָא יֵיכוּל בֵּיהּ׃ בַּחֲבוּרָא חֲדָא יִתְאֲכֵיל לָא תַפְּקוּן מִן בֵּיתָא מִן בִּסְרָא לְבָרָא וְגַרְמָא לָא תְתַבְּרוּן בֵּיהּ׃ כָּל כְּנִשְׁתָּא דְיִשְׂרָאֵל יַעְבְּדוּן יָתֵיהּ׃ וַאֲרֵי יִתְגַּיַּר עִמְּכוֹן גִּיּוֹרָא וְיַעֲבֵיד פִּסְחָא קֳדָם יְיָ מִגְזַר לֵיהּ כָּל דְּכוּרָא וּבְכֵן יִקְרַב לְמֶעְבְּדֵיהּ וִיהֵי כְּיַצִּיבָא דְאַרְעָא וְכָל עָרְלָא לָא יֵיכוּל בֵּיהּ׃ אוֹרָיְתָא חֲדָא תְּהֵא לְיַצִּיבָא וּלְגִיּוֹרָא דְיִתְגַּיַּר בֵּינֵיכוֹן׃ וַעֲבַדוּ כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּמָא דְפַקֵּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה וְיָת אַהֲרֹן כֵּן עֲבַדוּ׃

Interp̄. chal.

quam eduxerant de egypto. Feceruntqꝫ placentas azymas: quia nō erat fermentatū: eo q̄ eiecti fuerant de egypto: ꝛ non poterant immorari: viaticū quoqꝫ non parauerūt sibi. Habitatio autē filioꝝ israel qua habitauerūt in egypto fuit quadringentorū ꝛ triginta annorū. Et factum est post quadringētos ꝛ triginta annos in hac eadē die: egressi sunt oēs exercitus dn̄i de terra egypti. Nox obseruabilis est coram dn̄o: vt educeret eos de terra egypti: hec est nox illa coram dn̄o: obseruanda filijs israel in generationibus suis. Dixitqꝫ dn̄s ad moysen ꝛ aaron. Hic est ritus phase: ois filius israel qui fuerit apostata: non comedat ex eo. Omnis autē seruus alicuius emptus argento si circūciderit eum: tunc comedet ex eo. Aduena ꝛ mercenarius nō comedēt ex eo. In societate vna comedetis: non efferetis de carnibus eius ex domo foras: ꝛ os non cōfringetis in eo. Omnis cetus israel faciet illud. Et quando transierit ad vestram religionē aliquis proselytus ꝛ fecerit phase coram domino: circuncidetur omnis masculus eius: ꝛ tunc accedet vt faciat illud: ꝛ erit sicut indigena terre: ꝛ omnis profanus nō comedet ex eo. Lex vna erit indigene ꝛ proselyto qui morabitur vobiscum. Feceruntqꝫ filij israel sicut preceperat dn̄s moysi ꝛ aaron: ita fecerunt.

ויהי בעצם היום הזה הוציא יהוה
את בני ישראל מארץ מצרים
על צבאתם: וידבר יהוה
אל משה לאמר: קדש לי כל
בכור פטר כל רחם בבני ישראל
באדם ובבהמה לי הוא: ויאמר
משה אל העם זכור את היום
הזה אשר יצאתם ממצרים
מבית עבדים כי בחזק יד הוציא
יהוה אתכם מזה ולא יאכל
חמץ: היום אתם יצאים בחדש
האביב: והיה כי יביאך יהוה אל
ארץ הכנעני והחתי והאמרי
והחוי והיבוסי אשר נשבע
לאבתיך לתת לך ארץ זבת חלב
ודבש ועבדת את העבדה הזאת
בחדש הזה: שבעת ימים תאכל
מצת וביום השביעי חג ליהוה:
מצות יאכל את שבעת הימים
ולא יראה לך חמץ ולא יראה לך
שאר בכל גבלך: והגדת לבנך
ביום ההוא לאמר בעבור זה
עשה יהוה לי בצאתי ממצרים:
והיה לך לאות על ידך ולזכרון בין
עיניך למען תהיה תורת יהוה
בפיך כי ביד חזקה הוצאך יהוה
ממצרים: ושמרת את החקה

Cap. xiii.

& eadem die eduxit dominus filios israel de terra egypti per turmas suas. Ca. 13

Locutusq; est dn̄s ad moysen dicens. Sanctifica mihi omne primogenitū: quod aperit vuluā in filiis israel tā de hoībus q̄ de iumētis. Mea sūt ei oīa. Et ait moyses ad populum. Memētote diei huius in qua egressi estis de egypto & de domo seruitutis: quoniam in manu forti eduxit vos dn̄s de loco isto: vt nō comedatis fermētatū panē. Hodie egredimini mense nouarū frugū. Cūq; introduxerit te dn̄s in terram chananei: & ethei & amorrei: & euei & iebusei: quā iurauit prībus tuis vt daret tibi terrā fluentem lacte & melle: celebrabis hunc morem sacrorū mense isto. Septē diebus vesceris azymis: & in die septimo erit solēnitas dn̄i. Azyma comedetis septem diebus. Nō apparebit apud te aliquid fermētatū: nec in cūctis finibus tuis. Narrabisq; filio tuo in die illo dicēs. Hoc est quod fecit mihi dn̄s: qn̄ egressus sum de egypto. Et erit quasi signū in manu tua & q̄si monimentū ante oculos tuos: & vt lex domini sp sit in ore tuo. In māu enī forti eduxit te dn̄s de egypto. Custodies huiuscemodi cultum

הזאת למועדה מימים ימימה:
והיה כי יבאך יהוה אל ארץ
הכנעני כאשר נשבע לך ולאבתיך
ונתנה לך: והעברת כל פטר רחם
ליהוה וכל פטר שגר בהמה אשר
יהיה לך הזכרים ליהוה: וכל
פטר חמר תפדה בשה ואם לא
תפדה וערפתו וכל בכור אדם
בבניך תפדה: והיה כי ישאלך
בנך מחר לאמר מה זאת ואמרת
אליו בחזק יד הוציאנו יהוה
ממצרים מבית עבדים: ויהי כי
הקשה פרעה לשלחנו ויהרג
יהוה כל בכור בארץ מצרים מבכר
אדם ועד בכור בהמה על כן אני
זבח ליהוה כל פטר רחם הזכרים
וכל בכור בני אפדה: והיה לאות
על ידכה ולטוטפת בין עיניך כי
בחזק יד הוציאנו יהוה ממצרים:
ויהי בשלח פרעה את העם ולא
נחם אלהים דרך ארץ פלשתים
כי קרוב הוא כי אמר אלהים פן
ינחם העם בראתם מלחמה
ושבו מצרימה: ויסב אלהים את
העם דרך המדבר ים סוף
וחמשים עלו בני ישראל מארץ
מצרים: ויקח משה את

statuto tempore a diebus in dies. Cumq; introduxerit te dn̄s in terram chananei sicut iurauit tibi & patribus tuis: & dederit tibi eā: separabis oē qd̄ aperit vuluā dn̄o: & quod primitiuū est in pecoribus tuis. Quicqd̄ hūeris masculini sexus: cōsecrabis dn̄o. Primogenitū asini mutabis oue: qd̄ si nō redemeris interficies. Oē āt primogenitū hoīs de filiis tuis p̄cio redimes. Cūq; interrogauerit te filius tuus cras dicēs: qd̄ est hoc? Rn̄debis ei In manu forti eduxit nos dn̄s de terra egypti de domo seruitutis. Nā cum induratus eēt pharao: & nollet nos dimittere: occidit dn̄s oē primogenitū ī terra egypti a primogenito hoīs vsq; ad primogēitū iumētorū. Idcirco īmolo dn̄o oē quod aperit vuluā masculini sexus: & oīa primogēita filiorū meorū redimo. Erit igr̄ q̄si signū ī māu tua: & q̄si appēsū quid ob recordationē an̄ oc'los tuos: eo quod ī māu forti eduxit nos dn̄s de egypto. Igr̄ cum emisisset pharao ppl̄m: nō eos duxit deus per viā terre philistiim que vicina ē: reputās ne forte peniteret eū si vidisset aduersū se bella cōsurgere & reuerteretur egyptū: sed circūduxit per viā deserti: q̄ ē iuxta mare rubrū. Et armati ascēderunt filii israel de terra egypti. Tulit quoq; moyses

Primitiua chal. Interp̄. chal. Transla. Chal.

et factum est in ipsa die: eduxit dominus filios israel de terra egypti per turmas suas: Ca. 13.

Locutusq; est dn̄s cū moyse: dicens. Sanctifica mihi omne primogenitū qd̄ aperit oēm vuluam in filijs israel in hoībus & in iumētis meum est. Dixitq; moyses ad populū. Memētote diei huius in qua egressi estis de egypto de domo seruitutis: qm̄ in manu forti eduxit vos dn̄s de loco isto: & non comedetur fermentatū. Hodie vos egredimini in mense nouarum frugum. Et erit quando introduxerit te dn̄s in terram chananei & ethei & amorrei & euei & iebusei: pro qua iurauit patribus tuis vt daret tibi terrā fluentē lacte & melle: celebrabis cultū istum in mense isto. Septē diebus comedes azyma: & in die septima erit solēnitas corā dn̄o. Azymū comedetur septē diebus: & nō apparebit tibi fermētatū neq; appebit tibi fermētū in omni termino tuo. Narrabisq; filio tuo in die illo: dicens. Propter hoc fecit mihi dn̄s: quando egressus sum de egypto. Et erit tibi in signum in manu tua: & in memoriale inter oculos tuos: vt sit lex domini in ore tuo: quia in manu forti eduxit te domin' de egypto. Et custodies pactum

hoc in tēpore suo a tpe in tp̄s. Et erit cū introduxerit te dn̄s in terrā chananei sicut iurauit tibi & patribus tuis: & dederit eā tibi: transire facies oīe qd̄ aperit vuluā corā dn̄o: & oēs masculos qui aperiūt vuluā in aīalibus quos habueris sanctificabis corā dn̄o. Et omne primogenitū asini redimes agno. Et si nō redemeris: mactabis eū. Oēmq; p̄mogenitū in filiis tuis redimes. Et erit cū interrogauerit te filius tu' cras: dicens. Quid est hoc? dices ei. In manu forti eduxit nos dn̄s de egypto de domo seruitutis. Et factū est cū induratus esset pharao: & nollet dimittere nos: interfecit dn̄s oē p̄mogenitū in terra egypti: a primogenito hoīs vsq; ad primogenitū aīalis. Idcirco ego sacrifico omne masculū qd̄ aperit vuluā: & oēm p̄mogenitum filiorū meorū redimā. Eritq; in signū in manu tua: & in appensum quoddā inter oculos tuos: qm̄ in manu forti eduxit nos dn̄s de egypto. Et factū est cū emisisset pharao ppl̄z: nō duxit eos de' p viā t're philistinorū: q̄ p̄pinq̄ erat: q̄ dixit de' ne forte formidet ppl̄s cū viderit preliū: & reuertatur in egyptū. Et circūduxit deus ppl̄m p viā deserti maris rubri: & armati ascenderūt filij israel de t'ra egypti. Tulit aūt moyses

Ter. Heb.

עצמות יוסף עמו כי השבע השביע את בני ישראל לאמר פקד יפקד אלהים אתכם והעליתם את עצמתי מזה אתכם: ויסעו מסכת ויחנו באתם בקצה המדבר: ויהוה הלך לפניהם יומם בעמוד ענן לנחתם הדרך ולילה בעמוד אש להאיר להם ללכת יומם ולילה: לא ימיש עמוד הענן יומם ועמוד האש לילה לפני העם:

Cap. xiiii.

וידבר יהוה אל משה לאמר: דבר אל בני ישראל וישבו ויחנו לפני פי החירת בין מגדל ובין הים לפני בעל צפן נכחו תחנו על הים: ואמר פרעה לבני ישראל נבכים הם בארץ סגר עליהם המדבר: וחזקתי את לב פרעה ורדף אחריהם ואכבדה בפרעה ובכל חילו וידעו מצרים כי אני יהוה ויעשו כן: ויגד למלך מצרים כי ברח העם ויהפך לבב פרעה ועבדיו אל העם ויאמרו מה זאת עשינו כי שלחנו את ישראל מעבדנו: ויאסר את רכבו ואת עמו לקח עמו: ויקח שש מאות רכב

Trāsla. B. Hiero.

ossa Ioseph secum: eo q adiurasset filios israel dicens. Visitabit vos deus: efferte ossa mea hinc vobiscum. Profectiq; de sochot castrametati sunt ī ethā in extremis finibus solitudīs. Dn̄s āt precedebat eos ad ostendendā viā p diē in colūna nubis: & p noctē in colūna ignis: vt dux eēt itineris vtroq; tpe. Nūq̄; defuit columna nubis per diem nec columna ignis per noctē coram populo. Ca. 14.

Locutus est autem dominus ad moysen dicens. Loquere filiis israel. Reuersi castrametentur e regione phiairoth: que est inter magdalum & mare cōtra beelsephon. In conspectu eius castra ponetis super mare. Dicturusq; ē Pharao sup filiis israel. coartati sūt in terra. conclusit eos desertū. Et indurabo cor eius ac psequētur vos: & glorificabor in pharaōe & in oī exercitu eius: scientq; egyptii: quia ego sum dn̄s. Fecerūt q; ita. Et nunciatum est regi egyptiorum q fugisset populus: īmutatūq; est cor pharaonis & seruorum eius super populum: & dixerunt. Quid voluimus facere vt dimitteremus israel ne seruiret nobis? Iunxit ergo currū: & omnē populū suū assūpsit secum. Tulitq; sex centos currus

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

τὰ ὀστᾶ ἰωσὴφ μεθ' ἑαυτοῦ, ὅρκῳ γὰρ ὥρκισεν ἰωσὴφ τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ λέγων, ἐπισκοπῇ ἐπισκέψεται ὑμᾶς κς καὶ συνανοίσετε τὰ ὀστᾶ μου ἐντεῦθεν μεθ' ὑμῶν. ἐξάραντες δὲ οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἐκ σοχὼθ, ἐστρατοπέδευσαν ἐν ὀθὼμ παρὰ τὴν ἔρημον. ὁ δὲ θεὸς ἡγεῖτο αὐτῶν, ἡμέρας μὲν ἐν στύλῳ νεφέλης, δεῖξαι αὐτοῖς τὴν ὁδὸν, τὴν δὲ νύκτα ἐν στύλῳ πυρός. καὶ οὐκ ἐξέλιπεν ὁ στύλος τῆς νεφέλης ἡμέρας, καὶ ὁ στύλος τοῦ πυρὸς νυκτὸς ἐναντίον παντὸς τοῦ λαοῦ. Ca. 14.

Καὶ ἐλάλησε κς πρὸς μωυσῆν, λέγων, λάλησον τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ, καὶ ἀποστρέψαντες στρατοπεδευσάτωσαν ἀπέναντι τῆς ἐπαύλεως, ἀναμέσον μαγδώλου καὶ ἀναμέσον τῆς θαλάσσης, ἐξεναντίας βεελσεφών. ἐνώπιον αὐτῶν στρατοπεδεύσεις ἐπὶ τῆς θαλάσσης. καὶ ἐρεῖ φαραὼ περὶ τῶν υἱῶν ἰσραὴλ, πλανῶνται οὗτοι ἐν τῇ γῇ. συγκέκλεικε γὰρ αὐτοὺς ἡ ἔρημος. ἐγὼ δὲ σκληρυνῶ τὴν καρδίαν φαραὼ, καὶ καταδιώξεται ὀπίσω αὐτῶν, καὶ ἐνδοξασθήσομαι ἐν φαραὼ, καὶ ἐν πάσῃ τῇ στρατιᾷ αὐτοῦ. καὶ γνώσονται πάντες οἱ αἰγύπτιοι, ὅτι ἐγὼ κύριος. καὶ ἐποίησαν οὕτως. καὶ ἀνηγγέλη τῷ βασιλεῖ τῶν αἰγυπτίων, ὅτι πέφευγεν ὁ λαός. καὶ μετεστράφη ἡ καρδία φαραὼ, καὶ τῶν θεραπόντων αὐτοῦ ἐπὶ τὸν λαόν. καὶ εἶπαν, τί τοῦτο πεποιήκαμεν, τοῦ ἐξαποστεῖλαι τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ, τοῦ μὴ δουλεύειν ἡμῖν. ἔζευξεν οὖν φαραὼ τὰ ἅρματα αὐτοῦ, καὶ πάντα τὸν λαὸν αὐτοῦ συναπήγαγε μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ ἔλαβεν ἑξακόσια ἅρματα ἐκλεκτά,

Beh. 50.d. Iosue. 24.g. Nūeri. 14.c. 1. Co. 10.a. Nee. 9. 6.a.

Interp. chal.

ossa ioseph secum: eo q iuramento adiurasset filios israel: dicens. Recordans recordabitur vestri deus: et effereris ossa mea vobiscum hinc. Profectiq; sunt de socoth ꝛ castrametati sunt in ethan: quod est in latere deserti. Dn̄s aūt precedebat eos per diem in colūna nubis: vt pararet eis locum mansionis in via: ꝛ in nocte in colūna ignis: vt illuminaret eis vt ambularent die ac nocte. nunq̄ deficiebat colūna nubis per diem neq; colūna ignis per noctem coram populo.

Locutusq; est dn̄s cum moyse: dicens. Ca. 14. Loquere cum filiis israel: vt reuertantur ꝛ castrametētur corā phiairoth inter magdalum ꝛ mare coram beelsephon: e regione eorum castrametabūtur super mare. Dicetq; pharao super filiis israel: coartati sunt in terra: conclusit eos desertum. Et indurabo cor pharaonis ꝛ persequetur eos: et glorificabor in pharaone ꝛ in omni exercitu suo: ꝛ scient egyptii quia ego dominus. Feceruntq; ita. Et nunciatum est regi egypti q abiisset populus: ꝛ cōuersum est cor pharaonis ꝛ seruorum eius in populum: ꝛ dixerunt. Quid est hoc quod fecimus: vt dimitteremus israel: ne seruiret nobis? Iunxitq; currum suum: ꝛ populum suum tulit secum. Tulitq; sexcentos currus

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

καὶ πᾶσαν τὴν ἵππον τῶν αἰγυπτίων, καὶ τριστάτας ἐπὶ πάντων. καὶ ἐσκλήρυνε κύριος τὴν καρδίαν φαραὼ βασιλέως αἰγύπτου, καὶ κατεδίωξεν ὀπίσω τῶν υἱῶν ἰσραήλ. οἱ δὲ υἱοὶ ἰσραὴλ ἐξεπορεύοντο ἐν χειρὶ ὑψηλῇ. καὶ κατεδίωξαν οἱ αἰγύπτιοι ὀπίσω αὐτῶν. καὶ εὕροσαν αὐτοὺς παρεμβεβληκότας παρὰ τὴν θάλασσαν. καὶ πᾶσα ἡ ἵππος καὶ τὰ ἅρματα φαραὼ, καὶ οἱ ἱππεῖς, καὶ ἡ στρατιὰ αὐτοῦ, ἀπέναντι τῆς ἐπαύλεως, ἐξεναντίας βεελσεφών. καὶ φαραὼ προσῆγε. καὶ ἀναβλέψαντες οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ τοῖς ὀφθαλμοῖς, ὁρῶσι. καὶ ἰδοὺ οἱ αἰγύπτιοι ἐστρατοπέδευσαν ὀπίσω αὐτῶν. καὶ ἐφοβήθησαν σφόδρα. ἀνεβόησαν δὲ οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ πρὸς κν. καὶ εἶπαν πρὸς μωυσῆν, παρὰ τὸ μὴ ὑπάρχειν μνήματα ἐν αἰγύπτῳ, ἐξήγαγες ἡμᾶς θανατῶσαι ἐν τῇ ἐρήμῳ. τί τοῦτο ἐποίησας ἡμῖν ἐξαγαγὼν ἐξ αἰγύπτου; οὐ τοῦτο ἦν τὸ ῥῆμα ὃ ἐλαλήσαμεν πρὸς σὲ ἐν αἰγύπτῳ, λέγοντες, πάρες ἡμᾶς, ὅπως δουλεύσωμεν τοῖς αἰγυπτίοις. κρεῖσσον γὰρ ἡμᾶς δουλεύειν τοῖς αἰγυπτίοις, ἢ ἀποθανεῖν ἐν τῇ ἐρήμῳ ταύτῃ. εἶπε δὲ μωυσῆς πρὸς τὸν λαόν, θαρσεῖτε, στῆτε, καὶ ὁρᾶτε τὴν σωτηρίαν τὴν παρὰ τοῦ κυρίου, ἣν ποιήσει ἡμῖν σήμερον. ὃν τρόπον γὰρ ἑωράκατε τοὺς αἰγυπτίους σήμερον, οὐ προσθήσεσθε ἔτι ἰδεῖν αὐτοὺς εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον. κύριος πολεμήσει ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ ὑμεῖς σιγήσετε. εἶπε δὲ κύριος πρὸς μωυσῆν, τί βοᾷς

Iosue. 24.a.

Trāsla. B. Hiero.

electos & quicquid ī egypto curruum fuit: & duces totius exercitus. Indurauitq; dn̄s cor pharaōis regis egypti: & persecutus est filios israel. At illi egressi erant in manu excelsa. Cūq; psequerētur egyptii vestigia pcedentiū: reppererunt eos in castris sup mare. Oīsq; equitatus & currus pharaonis & vniuersus exercitus erant in phiairoth cōtra beelsephō. Cūq; appropinquasset pharao: leuātes filii israel oculos viderunt egyptios post se. Et timuerunt valde. Clamaueruntq; ad dn̄m: & dixerūt ad moysen. Forsitan nō erant sepulchra in egypto: ideo tulisti nos vt moreremur ī solitudine? Quid hoc facere voluisti: vt educeres nos ex egypto? Nonne iste est sermo quem loquebamur ad te ī egypto dicentes: recede a nobis vt seruiamus egyptiis. Multo enim melius erat seruire eis: q̄; mori in solitudine. Et ait moyses ad populū. Nolite timere. State & videte magnalia domini: que facturus est hodie. Egyptios enī quos nunc videtis: nequaq̄; vltra videbitis vsq; in sempiternum. Dominus pugnabit pro vobis: & vos tacebitis. Dixitq; dominus ad moysen. Quid clamas

Ter. Heb.

בחור וכל רכב מצרים ושלשם על כלו: ויחזק יהוה את לב פרעה מלך מצרים וירדף אחרי בני ישראל ובני ישראל יצאים ביד רמה: וירדפו מצרים אחריהם וישיגו אותם חנים על הים כל סוס רכב פרעה ופרשיו וחילו על פי החירת לפני בעל צפן: ופרעה הקריב וישאו בני ישראל את עיניהם והנה מצרים נסע אחריהם וייראו מאד ויצעקו בני ישראל אל יהוה: ויאמרו אל משה המבלי אין קברים במצרים לקחתנו למות במדבר מה זאת עשית לנו להוציאנו ממצרים: הלא זה הדבר אשר דברנו אליך במצרים לאמר חדל ממנו ונעבדה את מצרים כי טוב לנו עבד את מצרים ממתנו במדבר: ויאמר משה אל העם אל תיראו התיצבו וראו את ישועת יהוה אשר יעשה לכם היום כי אשר ראיתם את מצרים היום לא תספו לראתם עוד עד עולם: יהוה ילחם לכם ואתם תחרשון: ויאמר יהוה אל משה מה תצעק

Interp. chal.

electos ꝛ oēs currus egyptiorū: et fortissimos viros cōstituit sup oēs. Indurauitq; dn̄s cor pharaonis regis egypti: ꝛ secutus est post filios israel. Filii autem israel egrediebātur capite discooperto. Et secuti sunt egyptii post eos: ꝛ cōprehenderūt eos castrametantes sup mare: omnesq; equi currū pharaonis ꝛ equites eius ꝛ exercitꝰ eius erāt sup phiarioth corā beelsephon. Pharao autem appropinquauit: ꝛ leuauerūt filii israel oculos suos: ꝛ ecce egyptii mouebātur post eos: ꝛ timuerūt valde. clamaueruntq; filii israel coram dn̄o. Et dixerūt ad moysen. Nunquid quia nō erāt sepulchra in egypto tulisti nos vt moreremur in solitudine? Quid ē hoc q fecisti nobis: vt educeres nos de egypto? nōne hic est sermo quē loquebamur tecū in egypto dicentes: recede a nobis vt seruiamus egyptiis: qꝛ melius est nobis vt seruiamus egyptiis: q̄ vt moriamur in solitudine. Dixitq; moyses ad populum. Ne timeatis: state ꝛ videte redemptionē domini: quam faciet vobis hodie: quia sicut egyptios vidistis hodie: non videbitis eos vltra vsq; in sempiternum. Dn̄s pugnabit pro vobis: ꝛ vos tacebitis. Dixitq; dn̄s ad moysen. Suscepi orationē tuam.

אֵלָי דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִסָּעוּ׃
וְאַתָּה הָרֵם אֶת־מַטְּךָ וּנְטֵה אֶת־יָדְךָ
עַל־הַיָּם וּבְקָעֵהוּ וְיָבֹאוּ בְנֵי
יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַיָּם בַּיַּבָּשָׁה׃ וַאֲנִי
הִנְנִי מְחַזֵּק אֶת־לֵב מִצְרַיִם וְיָבֹאוּ
אַחֲרֵיהֶם וְאִכָּבְדָה בְּפַרְעֹה וּבְכָל
חֵילוֹ בְּרִכְבּוֹ וּבְפָרָשָׁיו׃ וְיָדְעוּ
מִצְרַיִם כִּי־אֲנִי יְהוָה בְּהִכָּבְדִי
בְּפַרְעֹה בְּרִכְבּוֹ וּבְפָרָשָׁיו׃ וַיִּסַּע
מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים הַהֹלֵךְ לִפְנֵי
מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל וַיֵּלֶךְ מֵאַחֲרֵיהֶם
וַיִּסַּע עַמּוּד הֶעָנָן מִפְּנֵיהֶם וַיַּעֲמֹד
מֵאַחֲרֵיהֶם׃ וַיָּבֹא בֵּין מַחֲנֵה מִצְרַיִם
וּבֵין מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל וַיְהִי הֶעָנָן
וְהַחֹשֶׁךְ וַיָּאֶר אֶת־הַלָּיְלָה וְלֹא־קָרַב
זֶה אֶל־זֶה כָּל־הַלָּיְלָה׃ וַיֵּט מֹשֶׁה
אֶת־יָדוֹ עַל־הַיָּם וַיּוֹלֶךְ יְהוָה אֶת
הַיָּם בְּרוּחַ קָדִים עַזָּה כָּל־הַלַּיְלָה
וַיָּשֶׂם אֶת־הַיָּם לֶחָרָבָה וַיִּבָּקְעוּ הַמָּיִם׃
וַיָּבֹאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַיָּם
בַּיַּבָּשָׁה וְהַמַּיִם לָהֶם חוֹמָה
מִימִינָם וּמִשְּׂמֹאלָם׃ וַיִּרְדְּפוּ
מִצְרַיִם וַיָּבֹאוּ אַחֲרֵיהֶם כֹּל סוּס
פַּרְעֹה רִכְבּוֹ וּפָרָשָׁיו אֶל־תּוֹךְ הַיָּם׃
וַיְהִי בְּאַשְׁמֹרֶת הַבֹּקֶר וַיַּשְׁקֵף
יְהוָה אֶל־מַחֲנֵה מִצְרַיִם בְּעַמּוּד
אֵשׁ וְעָנָן וַיָּהָם אֵת מַחֲנֵה

Primitiua heb.: נסע · רום נטה · בוא · חזק · כבד · ידע · פנה · הלך · עמד · בוא · היה · אור · קרב · נטה · הלך · קדם עזז · שום בקע · בוא · חמה · ימן שמאל · רדף · בוא · היה שמר שקף · חנה עמד · המם

ad me. Loquere filiis israel vt proficiscantur. Tu autem eleua virgam tuam & extende manum tuam super mare & diuide illud: vt gradiantur filii israel in medio mari per siccum. Ego autem indurabo cor egyptiorum: vt persequantur vos: & glorificabor in pharaone: & in omni exercitu eius & in curribus & in equitibus illius. Et scient egyptii: quia ego sum dominus: cum glorificatus fuero in pharaone: & in curribus atque in equitibus eius. Tollensque se angelus dei qui precedebat castra israel: abiit post eos & cum eo pariter columna nubis priora dimittens: post tergum stetit inter castra egyptiorum & castra israel. Et erat nubes tenebrosa & illuminans noctem: ita vt ad se inuicem toto noctis tempore accedere non valerent. Cumque extendisset moyses manum super mare: abstulit illud dominus flante vento vehementi & vrente tota nocte & vertit in siccum. Diuisaque est aqua: & ingressi sunt filii israel per medium sicci maris. Erat enim aqua quasi murus a dextra eorum & leua. Persequentesque egyptii ingressi sunt post eos: & omnis equitatus pharaonis currus eius & equites per medium maris. Iamque aduenerat vigilia matutina: & respiciens dominus super castra egyptiorum per columnam ignis & nubis interfecit exercitum

ad me: loquere filiis israel: et proficiscantur. et tu tolle virgam tuam: et extende
πρός με, λάλησον τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, καὶ ἀναζευξάτωσαν. καὶ σὺ ἔπαρον τὴν ῥάβδον σου, καὶ ἔκτεινον τὴν
manum tuam super mare: et diuide illud: et ingrediantur filii israel in medium maris per
χεῖρά σου ἐπὶ τὴν θάλασσαν, καὶ ῥῆξον αὐτήν, καὶ εἰσελθέτωσαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ εἰς μέσον τῆς θαλάσσης κα-
siccum. et ecce ego indurabo cor pharaonis: et egyptiorum omnium: et ingredientur post
τὰ τὸ ξηρόν. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ σκληρυνῶ τὴν καρδίαν φαραώ, καὶ τῶν αἰγυπτίων πάντων, καὶ εἰσελεύσονται ὀπί-
eos: et glorificabor in pharaone: et in omni exercitu eius: et in curribus: et in equitibus eius: et cognoscent omnes egyptii: quia ego
σω αὐτῶν, καὶ ἐνδοξασθήσομαι ἐν φαραώ, καὶ ἐν πάσῃ τῇ στρατιᾷ αὐτοῦ, καὶ ἐν τοῖς ἅρμασι, καὶ ἐν τοῖς ἵπ-
ποις αὐτοῦ, καὶ γνώσονται πάντες οἱ αἰγύπτιοι, ὅτι ἐγὼ
dominus: glorificato me in pharaone: et in curribus: et in equitibus eius. sustulit se autem angelus dei
κύριος, ἐνδοξαζομένου μου ἐν φαραώ, καὶ ἐν τοῖς ἅρμασι, καὶ ἐν τοῖς ἵπποις αὐτοῦ. ἐξῆρε δὲ ὁ ἄγγελος τοῦ θεοῦ ὁ
precedens castra filiorum israel:
προπορευόμενος τῆς παρεμβολῆς τῶν υἱῶν ἰσραήλ,
et abiit ex retro. sustulit se autem et columna nubis a facie eorum: et stetit post
καὶ ἐπορεύθη ἐκ τῶν ὄπισθεν. ἐξῆρε δὲ καὶ ὁ στῦλος τῆς νεφέλης ἀπὸ προσώπου αὐτῶν, καὶ ἔστη ἐκ τῶν ὀπίσω
eos. et ingressa est inter castra
αὐτῶν. καὶ εἰσῆλθεν ἀναμέσον τῆς παρεμβολῆς τῶν
egyptiorum: et inter castra israel: et stetit. et facta est caligo et tenebre. et venit nox. et non commi-
αἰγυπτίων, καὶ ἀναμέσον τῆς παρεμβολῆς ἰσραήλ, καὶ ἔστη. καὶ ἐγένετο γνόφος καὶ σκότος. καὶ διῆλθεν ἡ νύξ, καὶ οὐ συνέ-
scuerunt se adinuicem tota nocte. extendit autem moyses manum
μιξαν ἀλλήλοις ὅλην τὴν νύκτα. ἐξέτεινε δὲ μωυσῆς τὴν χεῖρα
super mare. et induxit dominus mare in vento austro forti tota nocte: et fecit mare siccum:
ἐπὶ τὴν θάλασσαν. καὶ ἐπήγαγε κύριος τὴν θάλασσαν ἐν ἀνέμῳ νότῳ βιαίῳ ὅλην τὴν νύκτα, καὶ ἐποίησε τὴν θάλασσαν ξηράν,
et diuisa est aqua: et ingressi sunt filii israel in medium maris per siccum. et aqua eis murus a dextris et
καὶ ἐσχίσθη τὸ ὕδωρ, καὶ εἰσῆλθον οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ εἰς μέσον τῆς θαλάσσης κατὰ τὸ ξηρόν. καὶ τὸ ὕδωρ αὐτοῖς τεῖχος ἐκ δεξιῶν καὶ
murus a sinistris. persecuti sunt autem egyptii: et ingressi sunt
τεῖχος ἐξ εὐωνύμων. κατεδίωξαν δὲ οἱ αἰγύπτιοι, καὶ εἰσῆλθον
post eos omnis equitatus pharaonis: et currus: et ascensores in medium maris. factum est autem in custodia matutina. et respexit dominus in castra egyptiorum
ὀπίσω αὐτῶν πᾶσα ἡ ἵππος φαραώ, καὶ τὰ ἅρματα, καὶ οἱ ἀναβάται εἰς μέσον τῆς θαλάσσης. ἐγενήθη δὲ ἐν τῇ φυλακῇ τῇ ἑωθινῇ, καὶ ἐπέβλεψε κύριος ἐπὶ τὴν παρεμβολὴν τῶν αἰγυπτίων
in columna ignis et nubis: et conturbauit castra
ἐν στύλῳ πυρὸς καὶ νεφέλης, καὶ συνετάραξε τὴν παρεμβολὴν

Mar.: Hiee. 9 b. · E

Primitiua chal.

מלל נטל רום · עול תקף · יקר שרא · לאך דבר · שרא · עול · קרב · שוה · בזע עול · נטר עקה

Interp. chal.

loquere filiis israel: vt proficiscantur. Tu autem tolle virgam tuam: et leua manum tuam super mare: et diuide illud: et ingredientur filii israel in medium maris per siccum. ego autem indurabo cor egyptiorum: et ingredientur post eos: et glorificabor in pharaone et in omni exercitu eius: in curribus eius et in equitibus illius. Et scient egyptii quia ego dominus: cum glorificatus fuero in pharaone in curribus suis et in equitibus suis. Et recessit angelus domini qui gradiebatur coram castris israel: et abiit post eos: et recessit columna nubis a facie eorum: et stetit post tergum eorum. et ingressa est inter castra egyptiorum et inter castra israel: et erat nubes et obscuritas egyptiis. Israeli autem erat lux tota nocte: et non accesserunt ad se inuicem tota nocte. Et leuauit moyses manum suam super mare: et dominus abstulit mare vento orientali vehementi tota nocte: et posuit mare in siccum: et diuise sunt aque. Ingressique sunt filii israel in medium maris per siccum: et aque erant eis muri a dextris et a sinistris eorum. Et persecuti sunt egyptii: et ingressi sunt post eos omnes equi pharaonis currus eius et equites eius per medium maris. Factumque est in custodia matutina: et respexit dominus castra egyptiorum in columna ignis et nubis: et conturbauit castra

Transla. Chal.

מליל עם בני ישראל ויטלון׃ ואת טול ית חוטרך וארים ית ידך על ימא ובזעהי
ויעלון בני ישראל בגו ימא ביבשתא׃ ואנא הא אנא מתקיף ית לבא דמצראי ויעלון
בתריהון ואתיקר בפרעה ובכל משריתיה ברתיכוהי ובפרשוהי׃ וידעון מצראי
ארי אנא יי באתיקרותי בפרעה ברתיכוהי ובפרשוהי׃ ונטל מלאכא דיי דמדבר
קדם משריתא דישראל ואזל מבתריהון ונטל עמודא דעננא מן קדמיהון ושרא
מבתריהון׃ ועל בין משריתא דמצראי ובין משריתא דישראל והוה עננא וחשוכא
למצראי ולישראל נהר כל ליליא ולא אתקריבו דין לות דין כל ליליא׃ וארים
משה ית ידיה על ימא ודבר יי ית ימא ברוח קדומא תקיף כל ליליא ושוי ית
ימא ליבשתא ואתבזעו מיא׃ ועלו בני ישראל בגו ימא ביבשתא ומיא להון שורין
מימיניהון ומשמאליהון׃ ורדפו מצראי ועלו בתריהון כל סוסות פרעה רתיכוהי
ופרשוהי לגו ימא׃ והוה במטרת צפרא ואסתכי יי למשריתא דמצראי
בעמודא דאישתא ועננא ושגיש ית משריתא

egyptiorum: et colligauit axes curruum eorum: et duxit eos cum vi. et dixerunt
τῶν αἰγυπτίων, καὶ συνέδησε τοὺς ἄξονας τῶν ἁρμάτων αὐτῶν, καὶ ἤγαγεν αὐτοὺς μετὰ βίας. καὶ εἶπαν
egyptii: fugiamus a facie israel. et enim dominus oppugnat pro eis egyptios. dixit autem dominus
οἱ αἰγύπτιοι, φύγωμεν ἀπὸ προσώπου ἰσραήλ. ὁ γὰρ κύριος πολεμεῖ ὑπὲρ αὐτῶν τοὺς αἰγυπτίους. εἶπε δὲ κύριος
ad moysen: extende manum tuam super mare: et reuertatur aqua et cooperiat
πρὸς μωυσῆν, ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου ἐπὶ τὴν θάλασσαν, καὶ ἀποκαταστήτω τὸ ὕδωρ καὶ ἐπικαλυψάτω
egyptios: super que currus: et super ascensores. extendit autem moyses manum super mare:
τοὺς αἰγυπτίους, ἐπί τε τὰ ἅρματα, καὶ ἐπὶ τοὺς ἀναβάτας. ἐξέτεινε δὲ μωυσῆς τὴν χεῖρα ἐπὶ τὴν θάλασσαν,
et reuersa est aqua ad diem ad locum. at egyptii: fugierunt ad aquam. et excussit dominus egyptios in medium maris. et re-
καὶ ἀπεκατεστάθη τὸ ὕδωρ πρὸς ἡμέραν ἐπὶ χώρας. οἱ δὲ αἰγύπτιοι ἔφυγον ἐπὶ τὸ ὕδωρ. καὶ ἐξετίναξε κύριος τοὺς αἰγυπτίους εἰς μέσον τῆς θαλάσσης. καὶ ἐ-
uersa aqua cooperuit currus et ascensores: et omnem exercitum pharaonis: qui ingressi fuerunt post eos in mare. et non relictus est ex eis vllus. at filii israel perrexerunt
πανελθὸν τὸ ὕδωρ ἐκάλυψε τὰ ἅρματα καὶ τοὺς ἀναβάτας, καὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν φαραώ, τοὺς εἰσπορευομένους ὀπίσω αὐτῶν εἰς τὴν θάλασσαν. καὶ οὐ κατελείφθη ἐξ αὐτῶν οὐδὲ εἷς. οἱ δὲ υἱοὶ ἰσραὴλ ἐπορεύθησαν
per siccum in medio maris. at aqua eis murus a dextris et murus a sinistris. et liberauit
διὰ ξηρᾶς ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης. τὸ δὲ ὕδωρ αὐτοῖς τεῖχος ἐκ δεξιῶν καὶ τεῖχος ἐξ εὐωνύμων. καὶ ἐρρύσατο
dominus israel in die illa de manu egyptiorum. et vidit israel egyptios mortuos
κύριος τὸν ἰσραὴλ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐκ χειρὸς τῶν αἰγυπτίων. καὶ εἶδεν ἰσραὴλ τοὺς αἰγυπτίους τεθνηκότας
apud litus maris. et vidit israel manum magnam: quam fecit dominus egyptiis. ti-
παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης. καὶ εἶδεν ἰσραὴλ τὴν χεῖρα τὴν μεγάλην, ἃ ἐποίησε κύριος τοῖς αἰγυπτίοις. ἐ-
muit autem populus dominum: et crediderunt deo: et moysi seruo eius.
φοβήθη δὲ ὁ λαὸς τὸν κύριον, καὶ ἐπίστευσαν τῷ θεῷ, καὶ μωυσῇ τῷ θεράποντι αὐτοῦ.

Ca. 15.

Tunc cecinerunt moyses et filii israel canticum hoc domino: et dixerunt: cantemus domino: gloriose enim glorificatus est. equum et ascensorem deiecit in mare. auxiliator et protector factus est
Τότε ᾖσαν μωυσῆς καὶ οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ τὴν ᾠδὴν ταύτην τῷ θεῷ, καὶ εἶπαν, ᾄσωμεν τῷ κυρίῳ, ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται. ἵππον καὶ ἀναβάτην ἔρριψεν εἰς θάλασσαν. βοηθὸς καὶ σκεπαστὴς ἐγένετό

Mar.: G · Sapi. 10. d. · Psal. 105. Esa. 11. d. · A · Infra co. ps. 137. Esa. 12. 8.

corum: & subuertit rotas curruum: ferebanturque in profundum. Dixerunt ergo egyptii. Fugiamus israelem. dominus enim pugnat pro eis contra nos. Et ait dominus ad moysen. Extende manum tuam super mare: vt reuertantur aque ad egyptios super currus & equites eorum. Cumque extendisset moyses manum contra mare: reuersum est primo diluculo ad priorem locum. Fugientibusque egyptiis occurrerunt aque: & inuoluit eos dominus in mediis fluctibus. Reuerseque sunt aque & operuerunt currus & equites cuncti exercitus pharaonis: qui sequentes ingressi fuerant mare: nec vnus quidem superfuit ex eis. Filii autem israel perrexerunt per medium sicci maris: & aque eis erant quasi pro muro a dextris & a sinistris. Liberauitque dominus in die illo israel de manu egyptiorum. & viderunt egyptios mortuos super littus maris & manum magnam quam exercuerat dominus contra eos. Timuitque populus dominum: & crediderunt domino & moysi seruo eius. Ca. 15

Tunc cecinit moyses & filii israel carmen hoc domino: & dixerunt. Cantemus domino. Gloriose enim magnificatus est: equum & ascensorem deiecit in mare. Fortitudo mea & laus mea dominus: & factus est

מִצְרָיִם׃ וַיָּסַר אֵת אֹפַן מַרְכְּבֹתָיו
וַיְנַהֲגֵהוּ בִּכְבֵדֻת וַיֹּאמֶר מִצְרַיִם
אָנוּסָה מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי יְהוָה
נִלְחָם לָהֶם בְּמִצְרָיִם׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה
אֶל־מֹשֶׁה נְטֵה אֶת־יָדְךָ עַל־הַיָּם
וְיָשֻׁבוּ הַמַּיִם עַל־מִצְרַיִם עַל־רִכְבּוֹ
וְעַל־פָּרָשָׁיו׃ וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת־יָדוֹ עַל
הַיָּם וַיָּשָׁב הַיָּם לִפְנוֹת בֹּקֶר
לְאֵיתָנוֹ וּמִצְרַיִם נָסִים לִקְרָאתוֹ
וַיְנַעֵר יְהוָה אֶת־מִצְרַיִם בְּתוֹךְ
הַיָּם׃ וַיָּשֻׁבוּ הַמַּיִם וַיְכַסּוּ אֶת־הָרֶכֶב
וְאֶת־הַפָּרָשִׁים לְכֹל חֵיל פַּרְעֹה
הַבָּאִים אַחֲרֵיהֶם בַּיָּם לֹא־נִשְׁאַר
בָּהֶם עַד־אֶחָד׃ וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הָלְכוּ
בַיַּבָּשָׁה בְּתוֹךְ הַיָּם וְהַמַּיִם לָהֶם
חֹמָה מִימִינָם וּמִשְּׂמֹאלָם׃ וַיּוֹשַׁע
יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא אֶת־יִשְׂרָאֵל מִיַּד
מִצְרָיִם וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת־מִצְרַיִם
מֵת עַל־שְׂפַת הַיָּם׃ וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל
אֶת־הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה
בְּמִצְרַיִם וַיִּירְאוּ הָעָם אֶת־יְהוָה
וַיַּאֲמִינוּ בַּיהוָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ׃

Cap. xv.

אָז יָשִׁיר־מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל
אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַיהוָה
וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר אָשִׁירָה לַיהוָה
כִּי־גָאֹה גָּאָה סוּס וְרֹכְבוֹ רָמָה
בַיָּם׃ עָזִּי וְזִמְרָת יָהּ וַיְהִי

Primitiua heb.: סור רכב · נהג · נוס פנה · לחם · שוב · נטה · פנה · נוס · נער · כסה · בוא שאר · ימן ישע · ראה · מות שפה · ירא · אמן · שיר · אמר · עזז היה

Transla. Chal.

דמצראי׃ ואעדי ית גלגלי רתיכוהי ומדברין להון בתקוף ואמרו מצראי נערוק מן
קדם ישראל ארי דא היא גבורתא דיי דעבד להון קרבין במצרים׃ ואמר יי למשה
ארים ית ידך על ימא ויתובון מיא על מצראי על רתיכיהון ועל פרשיהון׃ וארים
משה ית ידיה על ימא ותב ימא לעדן צפרא לתקופיה ומצראי ערקין לקדמותיה
ושניק יי ית מצראי בגו ימא׃ ותבו מיא וחפו ית רתיכיא וית פרשיא לכל משרית
פרעה דעלו בתריהון בימא לא אשתאר בהון עד חד׃ ובני ישראל הליכו ביבשתא
בגו ימא ומיא להון שורין מימיניהון ומשמאליהון׃ ופרק יי ביומא ההוא ית ישראל
מידא דמצראי וחזו ישראל ית מצראי מיתין על כיף ימא׃ וחזו ישראל ית גבורת
ידא רבתא דעבד יי במצראי ודחילו עמא מן קדם יי והימינו במימרא דיי ובנבואת
משה עבדיה׃ Ca. xv. בכן שבח משה ובני ישראל ית תושבחתא הדא
קדם יי ואמרו למימר נשבח ונודי קדם יי ארי אתגאי על גיותניא וגאותא דיליה
היא סוסיא ורכביה רמא בימא׃ תוקפי ותושבחתי דחילא יי אמר במימריה והוה

Interp. chal.

egyptiorum. Et abstulit rotas curruum eorum: et ducebant eos grauiter. Dixeruntque egyptii. Fugiamus a facie israel: quia hec est potentia domini que pugnabat pro eis in egypto. Et dixit dominus ad moysen. Leua manum tuam super mare: et reuertentur aque super egyptios et super currus eorum et super equites eorum. Et leuauit moyses manum suam super mare: et reuersum est mare in tempore matutino ad vigorem suum. Egyptii autem fugiebant in occursum eius: et suffocauit dominus egyptios in medio maris. Et reuerse sunt aque et operuerunt currus et equites et omnes exercitus pharaonis: qui ingressi fuerant post eos in mare: non remansit in eis vsque ad vnum. Filii autem israel ambulabant per siccum in medio maris: et aque erant eis muri a dextris et a sinistris eorum. Liberauitque dominus in die illo israel de manu egyptiorum: et viderunt israelite egyptios mortuos in littore maris. Viditque israel potentiam manus magne quam fecit dominus in egyptios: et timuit populus a facie domini: et crediderunt in verbum domini et prophetie moysi serui eius. Cap. 15.

Tunc cecinit moyses et filii israel carmen hoc coram domino: et dixerunt. Cantemus et laudemus coram domino: qui magnificatus est super magnificos: et magnificentia illius est equum et ascensorem eius proiecit in mare. Fortitudo mea et canticum meum dominus terribilis: dixit in verbo suo: et fuit

Primitiua chal.

עדא דבר ערק · רום תוב · תוב חפא שרא · עול שאר אחד · חזא מות · רבב הימן אמר · שבח · שבח ידי גאה · רמה

לִי לִישׁוּעָה זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ אֱלֹהֵי אָבִי וַאֲרֹמְמֶנְהוּ׃ יְהוָה אִישׁ מִלְחָמָה יְהוָה שְׁמוֹ׃ מַרְכְּבֹת פַּרְעֹה וְחֵילוֹ יָרָה בַיָּם וּמִבְחַר שָׁלִשָׁיו טֻבְּעוּ בְיַם סוּף׃ תְּהֹמֹת יְכַסְיֻמוּ יָרְדוּ בִמְצוֹלֹת כְּמוֹ אָבֶן׃ יְמִינְךָ יְהוָה נֶאְדָּרִי בַּכֹּחַ יְמִינְךָ יְהוָה תִּרְעַץ אוֹיֵב׃ וּבְרֹב גְּאוֹנְךָ תַּהֲרֹס קָמֶיךָ תְּשַׁלַּח חֲרֹנְךָ יֹאכְלֵמוֹ כַּקַּשׁ׃ וּבְרוּחַ אַפֶּיךָ נֶעֶרְמוּ מַיִם נִצְּבוּ כְמוֹ נֵד נֹזְלִים קָפְאוּ תְהֹמֹת בְּלֶב יָם׃ אָמַר אוֹיֵב אֶרְדֹּף אַשִּׂיג אֲחַלֵּק שָׁלָל תִּמְלָאֵמוֹ נַפְשִׁי אָרִיק חַרְבִּי תּוֹרִישֵׁמוֹ יָדִי׃ נָשַׁפְתָּ בְרוּחֲךָ כִּסָּמוֹ יָם צָלְלוּ כַּעוֹפֶרֶת בְּמַיִם אַדִּירִים׃ מִי כָמֹכָה בָּאֵלִם יְהוָה מִי כָּמֹכָה נֶאְדָּר בַּקֹּדֶשׁ נוֹרָא תְהִלֹּת עֹשֵׂה פֶלֶא׃ נָטִיתָ יְמִינְךָ תִּבְלָעֵמוֹ אָרֶץ׃ נָחִיתָ בְחַסְדְּךָ עַם זוּ גָּאָלְתָּ נֵהַלְתָּ בְעָזְּךָ אֶל נְוֵה קָדְשֶׁךָ׃ שָׁמְעוּ עַמִּים יִרְגָּזוּן חִיל אָחַז יֹשְׁבֵי פְּלָשֶׁת׃ אָז נִבְהֲלוּ אַלּוּפֵי אֱדוֹם אֵילֵי מוֹאָב יֹאחֲזֵמוֹ רָעַד נָמֹגוּ כֹּל יֹשְׁבֵי כְנָעַן׃ תִּפֹּל עֲלֵיהֶם אֵימָתָה וָפַחַד

ישע נוה · רום · לחם · רכב · בחר · כסה צול · ימן אדר כח · רעץ איב רבה · נאה הרס קום · שלח חרה אכל · ערם נצב · רדף נשג · חלק מלא · ריק ירש · כסה · עפר אדר כמו · איל · אדר ירא הלל · נטה ימן · בלע נחה · זאל עזז · רגז · חול · בהל אלף · אחז · נפל

mihi in salutem. Iste deus meus & glorificabo eum: deus patris mei & exaltabo eum. Dominus quasi vir pugnator: omnipotens nomen eius. Currus pharaonis & exercitum eius proiecit in mare. Electi principes eius submersi sunt in mari rubro: abyssi operuerunt eos: descenderunt in profundum quasi lapis. Dextera tua domine magnificata est in fortitudine: dextera tua domine percussit inimicum: & in multitudine glorie tue deposuisti adversarios tuos. Misisti iram tuam que devoravit eos sicut stipulam: & in spiritu furoris tui congregate sunt aque. Stetit unda fluens: congregate sunt abyssi in medio mari. Dixit inimicus. Persequar & comprehendam: dividam spolia: implebitur anima mea. Evaginabo gladium meum: interficiet eos manus mea. Flavit spiritus tuus & operuit eos mare: submersi sunt quasi plumbum in aquis vehementibus. Quis similis tui in fortibus domine. Quis similis tui: magnificus in sanctitate: terribilis atque laudabilis & faciens mirabilia. Extendisti manum tuam: & devoravit eos terra. Dux fuisti in misericordia tua populo: quem redemisti. Et portasti eum in fortitudine tua ad habitaculum sanctum tuum. Ascenderunt populi & irati sunt: dolores obtinuerunt habitatores philistiim. Tunc conturbati sunt principes edom: robustos moab obtinuit tremor: obriguerunt omnes habitatores chanaan. Irruat super eos formido

μοι εἰς σωτηρίαν. οὗτός μου θεὸς καὶ δοξάσω αὐτόν, θεὸς τοῦ πατρός μου, καὶ ὑψώσω αὐτόν. κύριος συντρίβων πολέμους, κύριος ὄνομα αὐτῷ. ἅρματα φαραὼ καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ ἔρριψεν εἰς θάλασσαν. ἐπιλέκτους ἀναβάτας τριστάτας κατεπόντισεν ἐν ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ. πόντῳ ἐκάλυψεν αὐτούς. κατέδυσαν εἰς βυθὸν ὡσεὶ λίθος. ἡ δεξιά σου κύριε δεδόξασται ἐν ἰσχύι. ἡ δεξιά σου χείρ, κύριε, ἔθραυσεν ἐχθρούς. καὶ τῷ πλήθει τῆς δόξης σου συνέτριψας τοὺς ὑπεναντίους. ἀπέστειλας τὴν ὀργήν σου, καὶ κατέφαγεν αὐτοὺς ὡσεὶ καλάμην. καὶ διὰ πνεύματος τοῦ θυμοῦ σου διέστη τὸ ὕδωρ. ἐπάγη ὡσεὶ τεῖχος τὰ ὕδατα. ἐπάγη καὶ τὰ κύματα ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης. εἶπεν ὁ ἐχθρὸς διώξας καταλήψομαι, μεριῶ σκῦλα, ἐμπλήσω ψυχήν μου, ἀνελῶ τῇ μαχαίρᾳ μου, κυριεύσει ἡ χείρ μου. ἀπέστειλας τὸ πνεῦμά σου, ἐκάλυψεν αὐτοὺς θάλασσα, ἔδυσαν ὡσεὶ μόλιβδος ἐν ὕδατι σφοδρῷ. τίς ὅμοιός σοι ἐν θεοῖς κύριε; τίς ὅμοιός σοι, δεδοξασμένος ἐν ἁγίοις, θαυμαστὸς ἐν δόξαις, ποιῶν τέρατα; ἐξέτεινας τὴν δεξιάν σου, κατέπιεν αὐτοὺς γῆ. ὡδήγησας τῇ δικαιοσύνῃ σου τὸν λαόν σου τοῦτον, ὃν ἐλυτρώσω. παρεκάλεσας τῇ ἰσχύϊ σου εἰς κατάλυμα ἅγιόν σου. ἤκουσαν ἔθνη καὶ ὠργίσθησαν, ὠδῖνες ἔλαβον κατοικοῦντας φυλιστιείμ. τότε ἔσπευσαν ἡγεμόνες ἐδώμ, καὶ ἄρχοντες μωαβιτῶν, ἔλαβεν αὐτοὺς τρόμος. ἐτάκησαν πάντες οἱ κατοικοῦντες χαναάν. ἐπιπέσοι ἐπ' αὐτοὺς φόβος καὶ τρόμος.

mihi in salutem. hic me deus et glorificabo eum: deus patris mei: et exaltabo eum. dominus conterens bella: dominus nomen illi: currus pharaonis et exercitum eius deiecit in mare. electos ascensores ternos submersit in rubro mari. ponto cooperuit eos: descenderunt in profundum quasi lapis. dextera tua domine glorificata est in fortitudine. dextera tua manus domine fregit inimicos: et multitudine glorie tue contrivisti adversarios. misisti iram tuam: et devoravit eos tanquam stipulam. et per spiritum ire tue divisa est aqua. coagulate sunt quasi murus aque: coagulate sunt et unde in medio maris. dixit inimicus persequens comprehendam: dividam spolia: saturabo animam meam: interficiam gladio meo: dominabitur manus mea. misisti spiritum tuum: cooperuit eos mare: submersi sunt tanquam plumbum in aqua vehementi. quis similis tibi in diis domine? quis similis tibi glorificatus in sanctis: mirabilis in gloriis faciens miracula? extendisti dexteram tuam: absorbuit eos terra. deduxisti iustitia tua populum tuum hunc: quem redemisti. advocasti fortitudine tua in diversorium sanctum tuum. audierunt gentes et irate sunt: dolores ceperunt habitantes phylistiim. tunc festinaverunt duces edom: et principes moabitarum: accepit eos tremor. liquefacti sunt omnes habitantes chanaan. irruat super eos timor et tremor.

Pritiua chal. **Interp. chal.** **Transla. Chal.**

לי לפריק דין אלהי ואבני ליה מקדשא אלהא דאבהתי ואפלח קדמוהי: יי מרי נצחן קרביא יי שמיה: רתכי פרעה ומשריתיה שדי בימא ושפר גברוהי אטבעו בימא דסוף: תהומיא חפו עליהון נחתו לעומקיא כאבנא: ימינך יי אדירא בחילא ימינך יי תברת סנאה: ובסוגי תקפך תברתנון לדקמו על עמך שלחת רוגזך שיצינון כנורא לקשא: ובמימר פומך חכימו מיא קמו כשור אזליא קפו תהומיא בלב ימא: דהוה אמר סנאה ארדוף אדביק אפליג בזתא תסבע מנהון נפשי אשלוף חרבי תשיצינון ידי: אמרת במימרך חפא עליהון ימא אשתקעו כאברא במיין תקיפין: לית בר מנך דאת הוא אלהא יי לית אלא את אדיר בקודשא דחיל תושבחן עביד פרישן: ארימתא ימינך בלעתנון ארעא: דברתא ברחמך עמא דנן דפרקתא דברתא בתקפך לאתרא דקודשך: שמעו עממיא זעו דחלא אחדתנון כל יתבי פלשת: בכן אתבהילו רברבי אדום תקיפי מואב אחדתנון רתיתא אתברו כל יתבי כנען: תפיל עליהון אימתא ודחלתא

בנה קדש פלח · שרא אדה טבע · חפה · סנא קום · שצא אמר קפה · רדף דבק פלג · שנע שלף אסר · חפי שקע סר · זבת רום טוב · דור זתע · הזה בהל רבב · תבר נפל

mihi in redemptorem. Hic est deus meus & edificabo ei sanctuarium: deus patrum meorum & colam coram eo. Dominus est victor bellorum: dominus nomen eius. Currus pharaonis & exercitus eius proiecit in mare: & electi fortes eius submersi sunt in mari rubro. Abyssi cooperuerunt eos: descenderunt in profundum sicut lapis. Dextera tua domine fortissima est in virtute: dextera tua domine confregit inimicum. Et in multitudine fortitudinis tue confregisti eos qui consurrexerunt contra populum tuum: misisti iram tuam & consumpsit eos sicut ignis stipulam. Et in verbo oris tui sapienter congregate sunt aque: steterunt sicut murus fluentes: coagulati sunt abyssi in corde maris. Qui dicebat inimicus persequar: comprehendam: dividam spolia: saturabitur ex eis anima mea: evaginabo gladium meum: consumet eos manus mea. Dixisti in verbo tuo: & cooperuit eos mare: submersi sunt sicut plumbum in aquis validis. Non est absque te: quia tu es deus: non est preter te deus fortis in sanctitate: terribilis laudabilis faciens mirabilia. Levasti dexteram tuam: devoravit eos terra. Deduxisti in bonitate tua populum hunc quem redemisti. Portasti eum in fortitudine tua ad habitaculum sanctitatis tue. Audierunt populi: commoti sunt: tremor apprehendit eos qui habitabant in palestina. Tunc conturbati sunt principes edom: robustos moab apprehendit eos tremor: contriti sunt omnes qui habitabant in chanaan. Irruat super eos terror & timor.

בִּגְדֹל זְרוֹעֲךָ יִדְּמוּ כָּאָבֶן עַד יַעֲבֹר עַמְּךָ יְהוָה עַד יַעֲבֹר עַם זוּ קָנִיתָ׃ תְּבִאֵמוֹ וְתִטָּעֵמוֹ בְּהַר נַחֲלָתְךָ מָכוֹן לְשִׁבְתְּךָ פָּעַלְתָּ יְהוָה מִקְּדָשׁ אֲדֹנָי כּוֹנְנוּ יָדֶיךָ׃ יְהוָה יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד׃ כִּי בָא סוּס פַּרְעֹה בְּרִכְבּוֹ וּבְפָרָשָׁיו בַּיָּם וַיָּשֶׁב יְהוָה עֲלֵהֶם אֶת מֵי הַיָּם וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הָלְכוּ בַיַּבָּשָׁה בְּתוֹךְ הַיָּם׃ וַתִּקַּח מִרְיָם הַנְּבִיאָה אֲחוֹת אַהֲרֹן אֶת הַתֹּף בְּיָדָהּ וַתֵּצֶאןָ כָל הַנָּשִׁים אַחֲרֶיהָ בְּתֻפִּים וּבִמְחֹלֹת׃ וַתַּעַן לָהֶם מִרְיָם שִׁירוּ לַיהוָה כִּי גָאֹה גָּאָה סוּס וְרֹכְבוֹ רָמָה בַיָּם׃ וַיַּסַּע מֹשֶׁה אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּם סוּף וַיֵּצְאוּ אֶל מִדְבַּר שׁוּר וַיֵּלְכוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בַּמִּדְבָּר וְלֹא מָצְאוּ מָיִם׃ וַיָּבֹאוּ מָרָתָה וְלֹא יָכְלוּ לִשְׁתֹּת מַיִם מִמָּרָה כִּי מָרִים הֵם עַל כֵּן קָרָא שְׁמָהּ מָרָה׃ וַיִּלֹּנוּ הָעָם עַל מֹשֶׁה לֵּאמֹר מַה נִּשְׁתֶּה׃ וַיִּצְעַק אֶל יְהוָה וַיּוֹרֵהוּ יְהוָה עֵץ וַיַּשְׁלֵךְ אֶל הַמַּיִם וַיִּמְתְּקוּ הַמָּיִם שָׁם שָׂם לוֹ חֹק וּמִשְׁפָּט וְשָׁם נִסָּהוּ׃ וַיֹּאמֶר אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע לְקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהַיָּשָׁר בְּעֵינָיו תַּעֲשֶׂה וְהַאֲזַנְתָּ

רעע דום · עבר · קנה בוא נטע · כון ישב · קדש · מלך · בוא · שוב · לקח · יצא · נשא חלל · ענה שור · נסע · בוא שתה · לון · שתה צעק · ירה שלך · מתק שום · שפט · שמע · עשה אזן

in magnitudine brachii tui. Fiant immobiles quasi lapis: donec pertranseat populus tuus domine: donec pertranseat populus tuus iste quem possedisti. Introduces eos: & plantabis in monte hereditatis tue firmissimo habitaculo tuo: quod operatus es domine. Sanctuarium tuum domine: quod firmaverunt manus tue. Dominus regnabit in eternum & ultra. Ingressus est enim eques pharao cum curribus & equitibus eius in mare: & reduxit super eos dominus aquas maris. Filii autem israel ambulaverunt per siccum in medio eius. Sumpsit ergo maria prophetissa soror aaron tympanum in manu sua: egresseque sunt omnes mulieres post eam cum tympanis & choris: quibus precinebat dicens. Cantemus domino: gloriose enim magnificatus est: equum & ascensorem eius deiecit in mare. Tulit autem moyses israel de mari rubro: & egressi sunt in desertum sur. Ambulaveruntque tribus diebus per solitudinem: & non inveniebant aquam. Et venerunt in marath: nec poterant bibere aquas de marath: eo quod essent amare. Unde & congruum loco nomen imposuit: vocans illum marath. i. amaritudinem. Et murmuravit populus contra moysen dicens. Quid bibemus? At ille clamavit ad dominum. Qui ostendit ei lignum: quod cum misisset in aquas: in dulcedinem verse sunt. Ibi constituit ei precepta atque iudicia: & ibi tentavit eum dicens. Si audieris vocem domini dei tui: & quod rectum est coram eo feceris

C

B

D

Judith 5.c. Eccle. 38.a.

μεγέθει βραχίονός σου ἀπολιθωθήτωσαν, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ λαός σου κύριε, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ λαός σου οὗτος, ὃν ἐκτήσω. εἰσαγαγὼν καταφύτευσον αὐτοὺς εἰς ὄρος κληρονομίας σου, εἰς ἕτοιμον κατοικητήριόν σου, ὃ κατειργάσω κύριε, ἁγίασμα κύριε, ὃ ἡτοίμασαν αἱ χεῖρές σου. κύριος βασιλεύων εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ἐπ' αἰῶνα, καὶ ἔτι. ὅτι εἰσῆλθεν ἵππος φαραὼ σὺν ἅρμασι καὶ ἀναβάταις εἰς θάλασσαν, καὶ ἐπήγαγεν ἐπ' αὐτοὺς κύριος τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης. οἱ δὲ υἱοὶ ἰσραὴλ ἐπορεύθησαν διὰ ξηρᾶς ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης. λαβοῦσα δὲ μαριὰμ ἡ προφῆτις ἡ ἀδελφὴ ἀαρὼν τὸ τύμπανον ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆς, καὶ ἐξήλθοσαν πᾶσαι αἱ γυναῖκες ὀπίσω αὐτῆς μετὰ τυμπάνων καὶ χορῶν. ἐξῆρχε δὲ αὐτῶν μαριὰμ, λέγουσα, ᾄσωμεν τῷ κυρίῳ, ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται. ἵππον καὶ ἀναβάτην ἔρριψεν εἰς θάλασσαν. ἐξῆρε δὲ μωυσῆς τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ ἀπὸ θαλάσσης ἐρυθρᾶς, καὶ ἤγαγεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἔρημον σούρ. καὶ ἐπορεύοντο τρεῖς ἡμέρας ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ οὐχ εὕρισκον ὕδωρ, ὥστε πιεῖν. ἦλθον δὲ εἰς μερρὰν, καὶ οὐκ ἠδύναντο πιεῖν ὕδωρ ἐκ μερρᾶς. πικρὸν γὰρ ἦν. διὰ τοῦτο ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου πικρία. καὶ διεγόγγυζεν ὁ λαὸς ἐπὶ μωυσῆν, λέγοντες, τί πιόμεθα; ἐβόησε δὲ μωυσῆς πρὸς κύριον, καὶ ἔδειξεν αὐτῷ κύριος ξύλον, καὶ ἐνέβαλεν εἰς τὸ ὕδωρ, καὶ ἐγλυκάνθη τὸ ὕδωρ. ἐκεῖ ἔθετο αὐτῷ δικαιώματα καὶ κρίσεις, καὶ ἐκεῖ ἐπείρασεν αὐτόν, καὶ εἶπεν, ἐὰν ἀκούσῃς τῆς φωνῆς κυρίου τοῦ θεοῦ σου, καὶ τὰ ἀρεστὰ ἐναντίον αὐτοῦ ποιήσῃς, καὶ ἐνωτίσῃ

magnitudine brachii tui fiant ut lapides: donec pertranseat populus tuus domine: donec pertranseat populus tuus hic: quem possedisti. introducens planta eos in monte hereditatis tue in paratum habitaculum tuum, quod operatus es domine: sanctuarium domine: quod paraverunt manus tue. dominus regnans in seculum: et in seculum: et ultra. quia ingressus est equus pharaonis cum curribus et ascensoribus in mare: et superduxit super eos dominus aquam maris. filii autem israel ambulaverunt per siccum in medio maris. accepit autem maria prophetissa soror aaron tympanum in manu sua. et egresse sunt omnes mulieres post ipsam cum tympanis et choris. incepit autem illis maria dicens: cantemus domino: gloriose enim glorificatus est. equum et ascensorem deiecit in mare. eduxit autem moyses filios israel de mari rubro: et duxit eos in desertum sur. et ambulaverunt tres dies in deserto: et non inveniebant aquam ad bibendum. venerunt autem in marath: et non poterant bibere aquam de marath. amara enim erat. propter hoc vocatum est nomen loci illius amaritudo. et murmurabat populus contra moysen: dicentes: quid bibemus? clamavit autem moyses ad dominum. et ostendit ei dominus lignum: et coniecit in aquam: et dulcis facta est aqua. illic constituit ei iustificationes et iudicia: et ibi tentavit eum: et dixit: si audieris vocem domini dei tui: et placita coram eo feceris: et auribus perceperis

Transla. Chal. **Interp. chal.** **Pritiua chal.**

בסגיאות תוקפך ישתקון כאבנא עד דיעבר עמך יי עד דיעבר עמא דנן דפרקתא: תעלינון ותשרינון בטורא דאחסנתך אתר בית שכינתך אתקינתא יי מקדשא יי אתקנוהי ידך: יי מלכותיה לעלם ולעלמי עלמיא: ארי עאלו סוסות פרעה ברתכוהי ובפרשוהי בימא ואתיב יי עליהון ית מי ימא ובני ישראל הליכו ביבשתא בגו ימא: ונסיבת מרים נביאתא אחתיה דאהרן ית תופא בידה ונפקא כל נשיא בתרה בתופין ובחנגין: ומעניא להון מרים שבחו ואודו קדם יי ארי אתגאי על גיותניא וגיאותא דיליה היא סוסיא ורכביה רמא בימא: ואטיל משה ית ישראל מימא דסוף ונפקו למדברא דחלוצא ואזלו תלתא יומין במדברא ולא אשכחו מיא: ואתו למרה ולא יכילו למשתי מיא ממרה ארי מרירין אנון על כן קרא שמה מרה: ואתרעמו עמא על משה למימר מה נשתי: וצלי קדם יי ואלפיה יי אעא ורמא למיא ובסימו מיא תמן שוי ליה קים ודין ותמן נסיה: ואמר אם קבלא תקביל למימרא דיי אלהך ודכשר קדמוהי תעביד ותצית

in multitudine fortitudinis tue taceant sicut lapis: donec transeat populus tuus domine: donec transeat populus hic quem redemisti. Introduces eos & collocabis eos in monte hereditatis tue. locum domus maiestatis tue preparasti domine: sanctuarium domini preparaverunt manus tue. Regnum domini in seculum & in secla seculorum. Quia ingressus est equitatus pharaonis cum curribus suis & equitibus suis in mare: reduxit dominus super eos aquas maris. Filii autem israel ambulaverunt per siccum in medio maris. Et tulit maria prophetissa soror aaron tympanum in manu sua: & egresse sunt omnes mulieres post eam cum tympanis & choris. Et respondebat eis maria. Cantate & laudate coram domino: quia magnificatus est super magnificos: & magnificentia eius est: equum & ascensorem eius proiecit in mare. Tulit autem moyses israel de mari rubro: & egressi sunt per desertum agra. Et ambulaverunt tribus diebus per desertum: & non invenerunt aquam. Et venerunt in mara: & non poterant bibere aquas de mara: eo quod amare erant: propterea vocavit nomen eius loci mara. Et conquesti sunt populus contra moysen: dicens. Quid bibemus. Et oravit coram domino: & ostendit ei dominus lignum: & proiecit in aquam: & dulces facte sunt aque. Ibi constituit ei pactum & iudicium: & ibi tentavit eum: & ait. Si obedieris obedientie verbo domini dei tui: & quod rectum est coram eo feceris: & audieris

סנא שתק עבר · עול שרא חסן · תקן קדש עול · תוב · אחי תפף נשה · ענה ידה נאה · רמא נטל ים · דבר שכח אתא · שתה רום · אמר צלא רמה · קום דין קבל · עבד צית

למצותיו ושמרת כל חקיו כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני יהוה רפאך: ויבאו אילמה ושם שתים עשרה עינת מים ושבעים תמרים ויחנו שם על המים:

Cap. xvi.

ויסעו מאילם ויבאו כל עדת בני ישראל אל מדבר סין אשר בין אילם ובין סיני בחמשה עשר יום לחדש השני לצאתם מארץ מצרים: וילינו כל עדת בני ישראל על משה ועל אהרן במדבר: ויאמרו אלהם בני ישראל מי יתן מותנו ביד יהוה בארץ מצרים בשבתנו על סיר הבשר באכלנו לחם לשבע כי הוצאתם אתנו אל המדבר הזה להמית את כל הקהל הזה ברעב: ויאמר יהוה אל משה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו למען אנסנו הילך בתורתי אם לא: והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו והיה משנה על אשר ילקטו יום יום: ויאמר משה ואהרן אל כל בני ישראל

& obedieris mandatis eius: custodierisque omnia praecepta illius: cunctum languorem quem posui in egypto non inducam super te. Ego enim sum dominus deus saluator tuus. Venerunt autem in helim filii israel: ubi erant duodecim fontes aquarum & septuaginta palme: & castrametati sunt iuxta aquas. Ca. 16.

Profectique de helim venit omnis multitudo filiorum israel in desertum sin quod est inter helim & sinai quintadecima die mensis secundi: postquam egressi sunt de terra egypti. Et murmurauit omnis congregatio filiorum israel contra moysen & aaron in solitudine. Dixeruntque filii israel ad eos. Utinam mortui essemus per manum domini in terra egypti: quando sedebamus super ollas carnium: & comedebamus panem in saturitate. Cur induxistis nos in desertum istud: ut occideretis omnem multitudinem fame? Dixit autem dominus ad moysen. Ecce ego pluam vobis panes de celo. Egrediatur populus & colligat que sufficiunt per singulos dies: ut tentem eum: utrum ambulet in lege mea an non. Die autem sexto parent quod inferant: & sit duplum quam colligere solebant per singulos dies. Dixeruntque moyses & aaron ad omnes filios israel.

ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ, καὶ φυλάξῃς πάντα τὰ δικαιώματα αὐτοῦ, πᾶσαν νόσον ἣν ἐπήγαγον τοῖς αἰγυπτίοις, οὐκ ἐπάξω ἐπὶ σέ. ἐγὼ γάρ εἰμι κύριος ὁ ἰώμενός σε. καὶ ἦλθον εἰς ἐλεὶμ, καὶ ἦσαν ἐκεῖ δώδεκα πηγαὶ ὑδάτων, καὶ ἑβδομήκοντα στελέχη φοινίκων. παρενέβαλον δὲ ἐκεῖ παρὰ τὰ ὕδατα. Ca. 16.

Ἀπῆραν δὲ ἐξ ἐλεὶμ, καὶ ἦλθε πᾶσα συναγωγὴ υἱῶν ἰσραὴλ εἰς τὴν ἔρημον σίν, ὅ ἐστιν ἀναμέσον ἐλείμ, καὶ ἀναμέσον σινᾶ. τῇ δὲ πέντε καὶ δεκάτῃ ἡμέρᾳ, τῷ μηνὶ τῷ δευτέρῳ ἐξεληλυθότων αὐτῶν ἐκ γῆς αἰγύπτου, διεγόγγυζε πᾶσα ἡ συναγωγὴ τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ἐπὶ μωυσῆν καὶ ἀαρών. καὶ εἶπον πρὸς αὐτοὺς οἱ υἱοὶ ἰσραήλ, ὄφελον ἀπεθάνομεν πληγέντες ὑπὸ κυρίου ἐν γῇ αἰγύπτῳ, ὅταν ἐκαθίσαμεν ἐπὶ τῶν λεβήτων τῶν κρεῶν, καὶ ἠσθίομεν ἄρτους εἰς πλησμονήν, ὅτι ἐξηγάγετε ἡμᾶς εἰς τὴν ἔρημον ταύτην, ἀποκτεῖναι πᾶσαν τὴν συναγωγὴν ταύτην ἐν λιμῷ. εἶπε δὲ κύριος πρὸς μωυσῆν, ἰδοὺ ἐγὼ ὕω ὑμῖν ἄρτους ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. καὶ ἐξελεύσεται ὁ λαός, καὶ συλλέξουσι τὸ τῆς ἡμέρας εἰς ἡμέραν, ὅπως πειράσω αὐτοὺς εἰ πορεύσονται τῷ νόμῳ μου ἢ οὔ. καὶ ἔσται τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἕκτῃ, καὶ ἑτοιμάσουσιν ὃ ἂν εἰσενέγκωσι. καὶ ἔσται διπλοῦν ὃ ἂν συναγάγωσι τὸ καθ' ἡμέραν εἰς ἡμέραν. εἶπε δὲ μωυσῆς καὶ ἀαρὼν πρὸς πᾶσαν συναγωγὴν υἱῶν ἰσραήλ,

mandata eius: et seruaueris omnes iustificationes eius: omnem morbum quem induxi egyptiis: non inducam super te. ego enim sum dominus sanans te. et venerunt in elim: et erant ibi duodecim fontes aquarum: et septuaginta trunci palmarum. castrametati sunt autem illic apud aquas. Ca. 16. Profecti sunt autem ex elim: et venit omnis congregatio filiorum israel in desertum sin: quod est inter elim: et inter sina. at quinta et decima die: mense secundo egressis ipsis ex terra egypti: murmurauit omnis congregatio filiorum israel contra moysen et aaron. et dixerunt ad eos filii israel: utinam mortui essemus percussi a domino in terra egypti: quando sedebamus super ollas carnium: et comedebamus panes ad satietatem: quod eduxistis nos in desertum hoc: ut occideretis omnem congregationem hanc in fame. dixit autem dominus ad moysen: ecce ego pluam vobis panes ex celo. et egredietur populus: et colligent quod diei in diem: ut tentem eos si ambulabunt in lege mea vel non. et erit die sexta: et preparabunt quod inferant. et erit duplum quod congregauerit quod per diem in diem. dixit autem moyses et aaron ad omnem congregationem filiorum israel.

Primitiua chal. Interp. chal.

precepta eius & custodieris omnia pacta eius: omnes languores quos posui in egypto non ponam eos super te: quia ego dominus medicus tuus. Uenerunt in elim: ubi erant duodecim fontes aquarum & septuaginta palme: et castrametati sunt ibi iuxta aquas. Ca. 16. Profecti sunt de elim: & venit omnis cetus filiorum israel in desertum sin: quod est inter elim & inter sinai: quintadecima die mensis secundi postquam egressi sunt de terra egypti. Murmurauit omnis congregatio filiorum israel contra moysen & contra aaron in solitudine. Et dixerunt eis filii israel. Utinam mortui essemus per verbum domini in terra egypti: quando sedebamus super ollas carnis: quando comedebamus panem & saturabamur. quare eduxistis nos in desertum istud: ut occideretis omnem populum hunc fame? Dixitque dominus ad moysen. Ecce ego descendere faciam vobis panem de celo: & egredietur populus: & colligent per singulos dies. Ut tentem eum: utrum ambulent in lege mea: an non. Et erit in die sexto & preparabunt que attulerint: et erit duplum ad illud quod colligerint per singulos dies. Dixitque moyses & aaron ad omnes filios israel.

Transla. Chal.

לפקודוהי ותטר כל קימוהי כל מרעין דשויתי במצראי לא אשוינון עלך ארי אנא יי אסך: ואתו לאלים ותמן תרתא עסרא מבועין דמין ושבעין דקלין ושרו תמן על מיא:

Ca. xvi.

ונטלו מאילים ואתו כל כנשתא דבני ישראל למדברא דסין דבין אילים ובין סיני בחמשא עסרא יומא לירחא תנינא למפקהון מארעא דמצרים: ואתרעמו כל כנשתא דבני ישראל על משה ועל אהרן במדברא: ואמרו להון בני ישראל לוי דמיתנא קדם יי בארעא דמצרים כד הוינא יתבין על דודי בסרא כד הוינא אכלין לחמא ושבעין ארי אפקתון יתנא למדברא הדין לקטלא ית כל קהלא הדין בכפנא: ואמר יי למשה הא אנא מחית לכון לחמא מן שמיא ויפקון עמא וילקטון פתגם יום ביומיה בדיל דאנסינון היהכון באוריתי אם לא: ויהי ביומא שתיתאה ויתקנון ית דייתון ויהי על חד תרין על דילקטון יום יום: ואמר משה ואהרן לכל בני ישראל

ἑσπέρας γνώσεσθε, ὅτι κύριος ἐξήγαγεν ὑμᾶς ἐκ γῆς αἰγύπτου, καὶ πρωῒ ὄψεσθε τὴν δόξαν κυρίου ἐν τῷ εἰσακοῦσαι τὸν γογγυσμὸν ὑμῶν ἐπὶ τῷ θεῷ. ἡμεῖς δὲ τί ἐσμεν, ὅτι διαγογγύζετε καθ' ἡμῶν; καὶ εἶπε μωυσῆς, ἐν τῷ διδόναι κύριον ὑμῖν ἑσπέρας κρέα φαγεῖν, καὶ ἄρτους τοπρωῒ εἰς πλησμονήν, διὰ τὸ εἰσακοῦσαι κύριον τὸν γογγυσμὸν ὑμῶν, ὃν ὑμεῖς διαγογγύζετε καθ' ἡμῶν. ἡμεῖς δὲ τί ἐσμεν, οὐ γὰρ καθ' ἡμῶν ὁ γογγυσμὸς ὑμῶν ἐστιν, ἀλλ' ἢ κατὰ τοῦ θεοῦ. εἶπε δὲ μωυσῆς πρὸς ἀαρών, εἶπον πάσῃ συναγωγῇ υἱῶν ἰσραήλ, προσέλθετε ἐναντίον τοῦ θεοῦ, εἰσακήκοε γὰρ ὑμῶν τὸν γογγυσμόν. ἡνίκα δὲ ἐλάλει ἀαρὼν πάσῃ συναγωγῇ υἱῶν ἰσραήλ, καὶ ἐπεστράφησαν εἰς τὴν ἔρημον, καὶ ἡ δόξα κυρίου ὤφθη ἐν νεφέλῃ. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, εἰσακήκοα τὸν γογγυσμὸν τῶν υἱῶν ἰσραήλ. λάλησον πρὸς αὐτούς, λέγων, τὸ πρὸς ἑσπέραν ἔδεσθε κρέα, καὶ τοπρωῒ πλησθήσεσθε ἄρτων. καὶ γνώσεσθε, ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. ἐγένετο δὲ ἑσπέρα, καὶ ἀνέβη ὀρτυγομήτρα, καὶ ἐκάλυψε τὴν παρεμβολήν. τοπρωῒ δὲ ἐγένετο καταπαυομένης τῆς δρόσου κύκλῳ τῆς παρεμβολῆς, καὶ ἰδοὺ ἐπὶ πρόσωπον τῆς ἐρήμου λεπτὸν ὡσεὶ κόριον λευκὸν, ὡσεὶ πάγος ἐπὶ τῆς γῆς. ἰδόντες δὲ οἱ υἱοὶ ἰσραήλ, εἶπαν ἕτερος τῷ ἑτέρῳ, τί ἐστι τοῦτο; οὐ γὰρ ᾔδεισαν

Vespere scietis quod dominus eduxerit vos de terra egypti: & mane videbitis gloriam domini. Audiuit enim murmur vestrum contra dominum. Nos vero quid sumus: quia mussitastis contra nos? Et ait moyses. Dabit vobis dominus vespere carnes edere: & mane panes in saturitate: eo quod audierit murmurationes vestras: quibus murmurati estis contra eum. Nos enim quid sumus? Nec contra nos est murmur vestrum: sed contra dominum. Dixit quoque moyses ad aaron. Dic vniuerse congregationi filiorum israel. Accedite coram domino. Audiuit enim murmur vestrum. Cumque loqueretur aaron ad omnem turbam filiorum israel: respexerunt ad solitudinem. Et ecce gloria domini apparuit in nube. Locutus est autem dominus ad moysen dicens. Audiui murmurationes filiorum israel. Loquere ad eos. Vespere comedetis carnes: & mane saturabimini panibus: scietisque quod ego sum dominus deus vester. Factum est ergo vespere: & ascendens coturnix cooperuit castra. Mane quoque ros iacuit per circuitum castrorum. Cumque operuisset superficiem terre: apparuit in solitudine minutum & quasi pilo tusum in similitudinem pruine super terram. Quod cum vidissent filii israel: dixerunt ad inuicem: Man hu. quod significat quid est hoc? Igno

ערב וידעתם כי יהוה הוציא אתכם מארץ מצרים: ובקר וראיתם את כבוד יהוה בשמעו את תלנתיכם על יהוה ונחנו מה כי תלינו עלינו: ויאמר משה בתת יהוה לכם בערב בשר לאכל ולחם בבקר לשבע בשמע יהוה את תלנתיכם אשר אתם מלינם עליו ונחנו מה לא עלינו תלנתיכם כי על יהוה: ויאמר משה אל אהרן אמר אל כל עדת בני ישראל קרבו לפני יהוה כי שמע את תלנתיכם: ויהי כדבר אהרן אל כל עדת בני ישראל ויפנו אל המדבר והנה כבוד יהוה נראה בענן: וידבר יהוה אל משה לאמר: שמעתי את תלונת בני ישראל דבר אלהם לאמר בין הערבים תאכלו בשר ובבקר תשבעו לחם וידעתם כי אני יהוה אלהיכם: ויהי בערב ותעל השלו ותכס את המחנה ובבקר היתה שכבת הטל סביב למחנה: ותעל שכבת הטל והנה על פני המדבר דק מחספס דק ככפר על הארץ: ויראו בני ישראל ויאמרו איש אל אחיו מן הוא כי לא ידעו מה הוא

Transla. Chal.

ברמשא ותדעון ארי יי אפיק יתכון מארעא דמצרים: ובצפרא ותחזון ית יקרא דיי כד שמיע קדמוהי ית תורעמתכון על מימרא דיי ונחנא מה ארי אתרעמתון עלנא: ואמר משה בדיתן יי לכון ברמשא בסרא למיכל ולחמא בצפרא למסבע כד שמיע קדם יי ית תורעמתכון דאתון מתרעמין עלוהי ונחנא מה לא עלנא תורעמתכון אלהין על מימרא דיי: ואמר משה לאהרן אימר לכל כנשתא דבני ישראל קרובו קדם יי ארי שמיע קדמוהי ית תורעמתכון: והוה כד מליל אהרן לכל כנשתא דבני ישראל ואתפניאו למדברא והא יקרא דיי אתגלי בעננא: ומליל יי עם משה למימר: שמיע קדמי ית תורעמת בני ישראל מליל עמהון למימר בין שמשיא תיכלון בסרא ובצפרא תסבעון לחמא ותדעון ארי אנא יי אלהכון: והוה ברמשא וסליקת שליו וחפת ית משריתא ובצפרא הות נחתת טלא סחור סחור למשריתא: וסליקת נחתת טלא והא על אפי מדברא דעדק מקלף דעדק כגירא על ארעא: וחזו בני ישראל ואמרו גבר לאחוהי מנא הוא ארי לא ידעו מה הוא

Interp. chal. Primitiua chal.

Uespere scietis quod dominus eduxit vos de terra egypti: et mane videbitis gloriam domini: eo quod auditum sit murmur vestrum coram domino: nos enim quid sumus quia murmuratis contra nos? Dixitque moyses cum dederit vobis dominus vespere carnem ad comedendum: & mane panem in saturitatem: cum auditus sit coram domino murmur vestrum: quod vos murmuratis contra eum. Nos enim quid sumus? non est contra nos murmur vestrum: sed contra verbum domini. Dixitque moyses ad aaron. Dic vniuerse congregationi filiorum israel. Accedite coram domino: quia auditum est coram eo murmur vestrum. Et factum est cum loqueretur aaron ad omnem congregationem filiorum israel: & respexerunt ad solitudinem: et ecce gloria domini reuelata erat in nube. Locutusque est dominus ad moysen dicens. Auditum est coram me murmur filiorum israel: loquere cum eis dicens. Uespere comedetis carnem: & mane saturabimini pane: & scietis quod ego dominus deus vester. Factumque est vespere: & ascendit coturnix: & operuit castra. et mane ros descendit per circuitum castrorum. & sublatus est ros qui descenderat: & ecce super faciem deserti minutum quasi decorticatum: minutum aceruatum: sicut pruina super terram. Et viderunt filii israel: & dixerunt vnusquisque fratri suo. Quid est hoc? Nesciebant enim quid

Tex. Heb.

הוא ויאמר משה אלהם הוא
הלחם אשר נתן יהוה לכם לאכלה
זה הדבר אשר צוה יהוה
לקטו ממנו איש לפי אכלו עמר
לגלגלת מספר נפשתיכם איש
לאשר באהלו תקחו ויעשו כן
בני ישראל וילקטו המרבה
והממעיט וימדו בעמר ולא העדיף
המרבה והממעיט לא החסיר
איש לפי אכלו לקטו ויאמר
משה אלהם איש אל יותר ממנו
עד בקר ולא שמעו אל משה
ויותרו אנשים ממנו עד בקר
וירם תולעים ויבאש ויקצף
עלהם משה וילקטו אתו בבקר
בבקר איש כפי אכלו וחם
השמש ונמס ויהי ביום הששי
לקטו לחם משנה שני העמר
לאחד ויבאו כל נשיאי העדה
ויגידו למשה ויאמר אלהם
הוא אשר דבר יהוה שבתון
שבת קדש ליהוה מחר את אשר
תאפו אפו ואת אשר תבשלו
בשלו ואת כל העדף הניחו
לכם למשמרת עד הבקר וינחו
אתו עד הבקר כאשר צוה
משה ולא הבאיש ורמה לא

Privitiva heb.: היה · אכל · צוה · לקט · גלל ספר · לקח עשה · לקט רבה · מעט מדד עדף · חסר · יתר · רום תלע באש קצף · בקר · חמם · מסס היה · שנה · בוא נשא עדד · נגד · אפה בשל · נוח · שמר · צוה · באש

Trāsla. B. Hiero.

rabāt ei quid eēt. Quibus ait moyses. Iste est panis quē dn̄s dedit vobis ad vescēdū. Hic est sermo quem precepit vobis dominus. Colligat vnusquisq; ex eo quātū sufficit ad vescēdū: gomor p singula capita. Iuxta nūerū aīarū vrarū q̄ hītāt ī tabernaculo sic tolletis. Fecerūtq; ita filii israel: & collegerunt alius plus alius minus: & mēsi sunt ad mēsuram gomor. Nec qui plus collegerat: habuit āplius: nec qui minus parauerat: repit minus: sed singuli iuxta id qđ edere poterāt: congregauerunt. Dixitq; moyses ad eos. Nullus relinquat ex eo ī māc. Qui nō audierūt eū: sed dimiserūt quidā ex eis vsq; mane: & scatere cepit vermibus atq; cōputruit. Et iratus ē cōtra eos Moyses. Colligebāt āt māe singuli quātū sufficere poterat ad vescēdū. Cū q; incaluisset sol liq̄fiebat. In die autem sexta collegerunt cibos duplices. idest duo gomor p singulos hoīes. Venerūt āt oēs pricipes multitudinis: & narrauerūt Moysi. Qui ait eis. Hoc est q locutus est dominus. Requies sabbati sctificata ē do mino. Cras quodcūq; operandum est: facite. & q̄ coquenda sunt: coquite. Quicqd āt reliquum fuerit: reponite vsq; in mane. Feceruntq; ita vt preceperat moyses: & non cōputruit neq; vermis

Trāsla. Gre. lxx. cū interp̄. latina

qd erat. dixit āt moyses ad eos: hic panis: quē dedit dn̄s vobis ad comedēdū: hoc
τί ἦν. εἶπε δὲ μωυσῆς πρὸς αὐτούς, οὗτος ὁ ἄρτος, ὃν ἔδωκε κύριος ὑμῖν φαγεῖν, τοῦτο τὸ
vbū qđ cōstituit dn̄s. congregate ex eo vnusq̄sq; ad pximos gomor: scđm caput iuxta numerū aīarū vrarū: vnusq̄sq; in tabernaculis vrīs colligite. fecerūt āt sic
ῥῆμα ὃ συνέταξε κύριος. συναγάγετε ἀπ᾽ αὐτοῦ ἕκαστος εἰς τοὺς καθήκοντας γόμορ, κατὰ κεφαλὴν κατὰ ἀριθμὸν ψυχῶν ὑμῶν, ἕκαστος ἐν ταῖς σκηναῖς ὑμῶν συλλέξατε. ἐποίησαν δὲ οὕτως
filii israel et collegerūt: q̄ multū & q̄ minus. & metientes gomor: nō
οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ καὶ συνέλεξαν, ὁ τὸ πολὺ καὶ ὁ τὸ ἔλαττον. καὶ μετρήσαντες τὸ γόμορ, οὐκ
abundauit q̄ multū et q̄ min⁹. nō minus habuit vn⁹q̄sq; ad pximos apud se collegerūt. dixit āt moyses ad eos: nullus relinquat ex eo in mane. et
ἐπλεόνασεν ὁ τὸ πολύ, καὶ ὁ τὸ ἔλαττον οὐκ ἠλαττόνησεν ἕκαστος, εἰς τοὺς καθήκοντας παρ᾽ ἑαυτῷ συνέλεξαν. εἶπε δὲ μωυσῆς πρὸς αὐτούς, μηδεὶς καταλιπέτω ἀπ᾽ αὐτοῦ εἰς τὸ πρωΐ. καὶ
nō audiuerūt moysen: sed reliquerūt quidā ex eo in mane. et efferbuit vermes et cōputruit. et indignat⁹ ē cōtra eos moyses. et collegerūt illud mane mane: vn⁹q̄sq; sufficiens sibi. qū āt incaluisset sol liq̄fiebat. factū ē āt die sexta: collegerūt necessaria dupla: duo gomor vni. ingressi sūt āt oēs pricipes cōgregatiōis: et narrauerūt moysi. dixit āt ad eos: hoc verbū est: qđ locut⁹ ē dn̄s. sabbata requies scā dn̄o. cras q̄cūq; coxeritis: coquite. & q̄cūq; elixaueritis: elixate. & oē supfluū relinquite illud in repositiōez ī mane. & aliquerūt ex eo in mane: sicut precepit eis moyses. & nō cōputruit: neq; vermis
οὐκ ἤκουσαν μωυσῆν, ἀλλὰ κατέλιπόν τινες ἀπ᾽ αὐτοῦ εἰς τὸ πρωΐ. καὶ ἐξέζεσεν σκώληκας, καὶ ἐπώζεσεν. καὶ ἐπικράνθη ἐπ᾽ αὐτοῖς μωυσῆς. καὶ συνέλεξαν αὐτὸ πρωῒ πρωΐ, ἕκαστος τὸ καθῆκον αὐτῷ. ἡνίκα δὲ διεθέρμανεν ὁ ἥλιος, ἐτήκετο. ἐγένετο δὲ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἕκτῃ, συνέλεξαν τὰ δέοντα διπλᾶ, δύο γόμορ τῷ ἑνί. εἰσῆλθον δὲ πάντες οἱ ἄρχοντες τῆς συναγωγῆς, καὶ ἀνήγγειλαν μωυσῇ. εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς, τοῦτο τὸ ῥῆμά ἐστιν, ὃ ἐλάλησε κύριος. σάββατα ἀνάπαυσις ἁγία τῷ κυρίῳ. αὔριον ὅσα ἐὰν πέσσητε, πέσσετε. καὶ ὅσα ἐὰν ἕψητε, ἕψετε. καὶ πᾶν τὸ πλεονάζον καταλείπετε αὐτὸ εἰς ἀποθήκην εἰς τὸ πρωΐ. καὶ κατέλιπον ἀπ᾽ αὐτοῦ εἰς τὸ πρωΐ, καθάπερ συνέταξεν αὐτοῖς μωυσῆς. καὶ οὐκ ἐπώζεσεν, οὐδὲ σκώληξ

Margin: ps. 77. Sapie. 16.c. · D · 1. Co. 8.c. · E

Transla. Chal.

הוא ואמר משה להון הוא לחמא דיהב יי לכון למיכל: דין פתגמא דפקיד יי
לקוטו מניה גבר לפום מיכליה עומרא לגלגלתא מנין נפשתיכון גבר לדי במשכניה
תסבון: ועבדו כן בני ישראל ולקטו דאסגי ודאזער: וכלו בעומרא ולא אותר
דאסגי ודאזער לא חסר גבר לפום מיכליה לקטו: ואמר משה להון גבר לא יצנע
מניה עד צפרא: ולא קבילו מן משה ואשארו גוברין מניה עד צפרא ורחיש רחשא
וסרי ורגיז עליהון משה: ולקטו יתיה בצפר בצפר גבר כפום מיכליה ודאישתאר
מניה על אפי חקלא כד חמא עלוהי שמשא פשר: והוה ביומא שתיתאה לקטו לחמא
על חד תרין עומרין לחד ואתו כל רברבי כנישתא וחויאו למשה: ואמר להון
הוא דמליל יי נייח שבת קודשא קדם יי מחר ית דאתון עתידין למיפא איפו וית
דאתון עתידין לבשלא בשילו וית כל מותרא אצנעו לכון למטרא עד צפרא: ואצנעו
יתיה עד צפרא כמא דפקיד משה ולא סרי ורחשא לא

Interp̄. chal.

esset. Dixitq; eis moyses. Hic ē panis quē dedit vobis dn̄s ad vescēdū. hoc ē verbū qđ p̄cepit dn̄s. Colligite ex eo vnusq̄sq; q̄tū sufficit ad vescēdū: gomor p singula capita: iuxta nūerū aīarū vrarum: vnusq̄sq; p his q̄ habitāt in tabernaculo suo tollat. Feceruntq; ita filii isr̄l: & collegerūt quidā plus & q̄dā min⁹: & mēsi sunt ad mēsurā gomor: & nihil supfluit ei q̄ plus collegit: nec defuit ei q̄ minus collegerat. Unusq̄sq; iuxta id qđ poterat comedere collegerūt. Dixitq; eis moyses. Nullus reponat ex eo vsq; mane. & nō acq̄euerūt moysi: & dimiserūt q̄dā viri ex eo vsq; mane: & scaturiuit vermibus & cōputruit: & irat⁹ est ꝯtra eos moyses. Colligebāt illud mane: singuli q̄tū sufficere poterāt ad vescēdū. et qđ remanebat ex eo sup faciē agri: cū īcaluisset sol liq̄fiebat. Et factū est in die sexto collegerūt panē duplicē: duo gomor vnicuiq;: & venerūt oēs pncipes cōgregationis & narrauerūt moysi: & ait eis. Hoc est qđ locut⁹ est dn̄s: requies sabbati sctificati est corā dn̄o cras qđ cocturi estis: coq̄te. & qđ ꝯdituri estis: cōdite. Et qđ reliquū fuerit: reponite vobis in custodiaz vsq; mane. Et reposuerūt illud vsq; ī mane: sicut preceperat moyses: & non computruit neq; vermis

Privitiva chal.: אכל גלל · מנה שכן נסב · מנא יתר · צנע · שאר · סרא אכל שאר · חם שית · אתא רבב · חוה נח אפה · יתר צנע נטר

Trāsla. Gre. lxx. cū interp̄. latina

fact⁹ ē in eo. dixit āt moyses: comedite hodie illud: ē .n. sabbatū dn̄o: hodie nō inuenietur in agro. sex dies colligetis. at die septima sabbatū: q nō erit in eo. factū ē āt in die septima: egressi sūt q̄dā ex populo ad colligēdū: & nō inuenerūt. dixit āt dn̄s ad moysen: vsq; quo nō vultis audire mandata mea: et legē meā? videte: .r.n. dn̄s dedit vobis diem hanc sabbata: pp hoc ipse dedit vobis die sexto panes duoꝝ dieꝝ. sedete vn⁹quisq; in domib⁹ vris apđ semetip̄z: nullus vrm egrediat ex loco suo die septima. et sabbatizauit pplᵉ die septima. & vocauerūt illud filii israel nomen eius: man. erat āt q̄si semē coriādri albū. at gustus ei⁹ vt simila in melle. dixit āt moyses: hoc vbū: qđ p̄cepit dn̄s: imple te gomor man: ad repositionē in gn̄ationes vras: vt videant panē: quē comedistis vos in deserto: qn̄ eduxit vos dn̄s de tra egypti. & dixit moyses aaron: accipe vas aureū vnū: et imitte in illud plenū gomor man: & repones illud coram deo in custodiā in gn̄atiōes vras: queadmodū p̄cepit dn̄s moysi. et reposuit illud aaron coram testimonio in custodiam. at filii israel
ἐγένετο αὐτῷ. εἶπε δὲ μωυσῆς, φάγετε σήμερον αὐτό, ἔστι γὰρ σάββατον τῷ κυρίῳ, σήμερον οὐχ εὑρεθήσεται ἐν πεδίῳ. ἓξ ἡμέρας συλλέξετε. τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ σάββατον, ὅτι οὐκ ἔσται ἐν αὐτῇ. ἐγένετο δὲ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ, ἐξήλθοσάν τινες ἐκ τοῦ λαοῦ συλλέξαι, καὶ οὐχ εὗρον. εἶπε δὲ κύριος πρὸς μωυσῆν, ἕως τίνος οὐ βούλεσθε εἰσακούειν τὰς ἐντολάς μου, καὶ τὸν νόμον μου; ἴδετε, ὁ γὰρ κύριος ἔδωκεν ὑμῖν τὴν ἡμέραν ταύτην σάββατα, διὰ τοῦτο αὐτὸς ἔδωκεν ὑμῖν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἕκτῃ ἄρτους δύο ἡμερῶν. καθίσασθε ἕκαστος εἰς τοὺς οἴκους ὑμῶν παρ᾽ ἑαυτῷ, μηδείς ὑμῶν ἐκπορευέσθω ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ. καὶ ἐσαββάτισεν ὁ λαὸς τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ. καὶ ἐπωνόμασαν αὐτὸ οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ τὸ ὄνομα αὐτοῦ, μάν. ἦν δὲ ὡς σπέρμα κορίου λευκόν. τὸ δὲ γεῦμα αὐτοῦ ὡς ἐγκρὶς ἐν μέλιτι. εἶπε δὲ μωυσῆς, τοῦτο τὸ ῥῆμα, ὃ συνέταξε κύριος, πλήσατε τὸ γόμορ τοῦ μάν, εἰς ἀποθήκην εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν, ἵνα ἴδωσι τὸν ἄρτον, ὃν ἐφάγετε ὑμεῖς ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὡς ἐξήγαγεν ὑμᾶς κύριος ἐκ γῆς αἰγύπτου. καὶ εἶπε μωυσῆς τῷ ἀαρών, λάβε στάμνον χρυσοῦν ἕνα, καὶ ἔμβαλε εἰς αὐτὸν πλῆρες τὸ γόμορ τοῦ μάν, καὶ ἀποθήσεις αὐτὸ ἐναντίον τοῦ θεοῦ εἰς διατήρησιν εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν, ὃν τρόπον συνέταξε κύριος τῷ μωυσῇ. καὶ ἀπέθηκεν αὐτὸ ἀαρὼν ἐναντίον τοῦ μαρτυρίου εἰς διατήρησιν. οἱ δὲ υἱοὶ ἰσραὴλ

Margin: Eze. 10.b. · F · Numeri 11.b. · G · Judith 5.d.

Trāsla. B. Hiero.

inuētus est in eo. Dixitq; moyses. Comedite illud hodie: quia sabbatum est domino: non inuenietur hodie in agro. Sex diebus colligite: in die aūt septimo sabbatū ē dn̄o: idcirco nō iuenietur. Venitq; septima dies: & egressi de populo vt colligerēt: nō inuenerunt. Dixit autem dominus ad moysen. Vsq; quo nō vultis custodire mandata mea & legem meā? Videte q dn̄s dederit vobis sabbatū: & ppter hoc die sexta tribuit vobis cibos duplices. Maneat vnusquisq; apud semetipsū: & nullus egrediatur de loco suo die septimo. & sabbatizauit populus die septimo. Appellauitq; domus israel nomen eius man: qđ erat quasi semen coriādri albū: gustusq; eius quasi simile cū melle. Dixit āt moyses. Iste est sermo quem p̄cepit dn̄s. Imple gomor ex eo: & custodiatur in futuras retro gn̄ationes: vt nouerint panē: quo alui vos in solitudine: quando educti estis de terra egypti: dixitq; moyses ad aaron. Sume vas vnū: & mitte ibi man: q̄ntū pōt cape gomor: & repone corā domino ad seruandum in gn̄atiōes vras: sicut preceperat dominus moysi. Posuitq; illud aaron in tabernaculo reseruandum. Filii autem israel

Tex. Heb.

היתה בו ויאמר משה אכלהו
היום כי שבת היום ליהוה היום
לא תמצאהו בשדה ששת ימים
תלקטהו וביום השביעי שבת
לא יהיה בו ויהי ביום השביעי
יצאו מן העם ללקט ולא
מצאו ויאמר יהוה אל משה עד
אנה מאנתם לשמר מצותי
ותורתי ראו כי יהוה נתן לכם
השבת על כן הוא נתן לכם ביום
הששי לחם יומים שבו איש
תחתיו אל יצא איש ממקמו
ביום השביעי וישבתו העם ביום
השבעי ויקראו בית ישראל את
שמו מן והוא כזרע גד לבן
וטעמו כצפיחת בדבש ויאמר
משה זה הדבר אשר צוה יהוה
מלא העמר ממנו למשמרת
לדרתיכם למען יראו את הלחם
אשר האכלתי אתכם במדבר
בהוציאי אתכם מארץ מצרים
ויאמר משה אל אהרן קח צנצנת
אחת ותן שמה מלא העמר מן
והנח אתו לפני יהוה למשמרת
לדרתיכם כאשר צוה יהוה
אל משה ויניחהו אהרן לפני
העדת למשמרת ובני ישראל

Privitiva heb.: היה · מצא · לקט · היה · צוה · ירה באה · ישב · קום שבת · קרא · צפח · אכל דבר · יצא · אמר לקח · נתן מנה · נוח כנה · עוד

Transla. Chal.

הוה ביה: ואמר משה אכלוהי יומא דין ארי שבתא יומא דין קדם יי יומא דין לא
תשכחוניה בחקלא: שיתא יומין תלקטוניה וביומא שביעאה שבתא לא יהא ביה:
והוה ביומא שביעאה נפקו מן עמא למלקט ולא אשכחו: ואמר יי למשה עד אימתי
אתון מסרבין למטר פקודי ואוריתי: חזו ארי יי יהב לכון שבתא על כן הוא יהיב
לכון ביומא שתיתאה לחם תרין יומין תיבו אינש תחותוהי לא יפוק גבר מאתריה
ביומא שביעאה: ונחו עמא ביומא שביעאה: וקרו בית ישראל ית שמיה מנא והוא
כבר זרע גדא חיור וטעמיה כאסקריטון בדבש: ואמר משה דין פתגמא דפקיד יי
מלי עומרא מניה למטרא לדריכון בדיל דיחזון ית לחמא דאוכלית יתכון במדברא
באפקותי יתכון מארעא דמצרים: ואמר משה לאהרן סב צלוחית חדא והב תמן
מלי עומרא מנא ואצנע יתיה קדם יי למטרא לדריכון: כמא דפקיד יי ית משה
ואצנעיה אהרן קדם סהדותא למטרא: ובני ישראל

Interp̄. chal.

fuit in eo. Dixitq; moyses. Comedite illud hodie: q2 sabbatū est hodie corā dn̄o: hodie nō inuenietis illud in agro. Sex diebus colligetis illud: & in die septimo sabbatū est: nō erit in eo. Et factū est in die septimo: egressi sunt de populo vt colligerent: & nō inuenerūt. Dixitq; dn̄s ad moysen: vsquequo nō vultis custodire mandata mea & leges meas? videte q dn̄s dederit vobis sabbatū: propterea dat vobis in die sexto panem duorum dierū. Sedete vnusquisq; in loco suo: nullus egrediatur de loco suo in die septimo. Quieuitq; popul⁹ in die septimo. Appellauitq; dom⁹ israel nomē eius māna: & erat quasi semē coriādri albū: gustusq; eius quasi lagana frixa cū melle. Dixitq; moyses. Hic est sermo quē precepit dn̄s: plenum gomor ex eo seruate in generationes vestras. vt videant panem quē comedere feci vos in deserto: quando eduxi vos de terra egypti. Dixitq; moyses ad aaron. Tolle laguncalam vnā: & mitte ibi māna plenū gomor: & repone illam coram domino: vt seruetur in generationes vestras. sicut precepit domin⁹ moysi: ita reposuit illud aaron coram testamento in custodiam. Filii autem israel

Privitiva chal.: שכח לקט הוה · שבת · סרב נטר ירה · חזא יהב · נפק נוח קרא · מלא נטר דור · חזא דבר נפק · נסב יהב צנע · נטר

אכלו את המן ארבעים שנה עד באם אל ארץ נושבת את המן אכלו עד באם אל קצה ארץ כנען: והעמר עשרית האיפה הוא:

Cap.xvii.

ויסעו כל עדת בני ישראל ממדבר סין למסעיהם על פי יהוה ויחנו ברפידים ואין מים לשתת העם: וירב העם עם משה ויאמרו תנו לנו מים ונשתה ויאמר להם משה מה תריבון עמדי מה תנסון את יהוה: ויצמא שם העם למים וילן העם על משה ויאמר למה זה העליתנו ממצרים להמית אתי ואת בני ואת מקני בצמא: ויצעק משה אל יהוה לאמר מה אעשה לעם הזה עוד מעט וסקלני: ויאמר יהוה אל משה עבר לפני העם וקח אתך מזקני ישראל ומטך אשר הכית בו את היאר קח בידך והלכת: הנני עמד לפניך שם על הצור בחרב והכית בצור ויצאו ממנו מים ושתה העם ויעש כן משה לעיני זקני ישראל: ויקרא שם המקום מסה ומריבה על ריב בני

comederũt man quadraginta annis: donec venirent in terrã habitabilem. Hoc cibo aliti sũt vsqꝫ quo tangerent fines terre chanaã. Gomor autẽ decima pars est ephi. Ca.17.

Igitur profecta omnis multitudo filiorũ israel de deserto sin per mãsiões suas iuxta sermonem dñi castrametati sũt in raphidim: vbi nõ erat aqua ad bibẽdũ populo. Qui iurgatus contra moysen ait, Da nobis aquam vt bibamus. Quibus respondit moyses. Quid iurgamini contra me? Cur tẽtatis dominum? Sitiuit ergo ibi ppls pre aque penuria & murmurauit contra moysen dicẽs. Cur fecisti nos exire de egypto: vt occideres nos & liberos nostros ac iumenta siti? Clamauit autem moyses ad dñm dicens. Quid faciam populo huic. Adhuc paululũ & lapidabit me. Et ait dñs ad moysen. Antecede populum: & sume tecũ de senioribus israel: & virgã qua percussisti fluuiũ tolle in manu tua & vade. En ego stabo ibi corã te supra petram oreb: percutiesqꝫ petram & exibit ex ea aqua: vt bibat populus. Fecit moyses ita corã senioribus israel. Et vocauit nomen loci illius tentatio: propter iurgium filiorum

cõmederũt man ãnos q̃draginta: donec venerũt in terrã habitabilẽ. man comederũt donec venerũt in partes phenicie. at gomor decima triũ mensurarũ erat. Ca.17. Et profecta est ois cõgregatio filiorũ israel ex deserto sin ꝑ castra sua: scḋm verbum dñi. et castrametati sũt i raphidim. nõ erat at aq̃ ppło ad bibẽdũ. et cõuiciabat̃ populus ad moysen: dicẽtes: da nobis aquã: vt bibamus. et dixit eis moyses: qd cõuiciamini me? et qd tentatis dñm: sitiuit aũt illic populus aquã: et murmurauit ppłs cõtra moysen: dicẽtes: qd hoc: qꝛ eduxisti nos ex egypto vt occideres nos: et filios nros: et iumẽta siti. clamauit aũt moyses ad dñm: dicẽs: qd faciã populo huic. adhuc paululũ: et lapidabũt me. et dixit dñs ad moysen: antecede pplz istũ: accipe at tecũ a senioribus populi: et virgam: in q̃ pcussisti flumẽ: accipe in manu tua et vade. ecce ego stabo illic: anteq̃ tu accedas sup petrã in oreb. et percuties petrã: et exiet ex ea aqua: et bibet popułs. fecit at moyses sic corã filiis israel. et vocauit nomẽ loci illius tentatio et iurgiũ pp obiurgationẽ filiorũ

ἔφαγον τὸ μὰν ἔτη τεσσαράκοντα, ἕως ἦλθον εἰς γῆν οἰκουμένην· τὸ μὰν ἔφαγον ἕως παρεγένοντο εἰς μέρος τῆς φοινίκης. τὸ δὲ γόμορ τὸ δέκατον τῶν τριῶν μέτρων ἦν. Ca.17. Καὶ ἀπῆρε πᾶσα ἡ συναγωγὴ υἱῶν ἰσραὴλ ἐκ τῆς ἐρήμου σὶν κατὰ παρεμβολὰς αὐτῶν, διὰ ῥήματος κυρίου. καὶ παρενέβαλον ἐν ῥαφιδείν. οὐκ ἦν δὲ ὕδωρ τῷ λαῷ ὥστε πιεῖν. καὶ ἐλοιδορεῖτο ὁ λαὸς πρὸς μωυσῆν, λέγοντες, δὸς ἡμῖν ὕδωρ, ἵνα πίωμεν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς μωυσῆς, τί λοιδορεῖσθέ μοι; καὶ τί πειράζετε κύριον; ἐδίψησε δὲ ἐκεῖ ὁ λαὸς ὕδατι. καὶ ἐγόγγυζεν ὁ λαὸς ἐπὶ μωυσῆν, λέγοντες, ἵνα τί τοῦτο ὅτι ἀνεβίβασας ἡμᾶς ἐξ αἰγύπτου ἀποκτεῖναι ἡμᾶς, καὶ τὰ τέκνα ἡμῶν, καὶ τὰ κτήνη τῷ δίψει. ἐβόησε δὲ μωυσῆς πρὸς κύριον, λέγων, τί ποιήσω τῷ λαῷ τούτῳ; ἔτι μικρὸν, καὶ καταλιθοβολήσουσί με. καὶ εἶπε κύριος πρὸς μωυσῆν, προπορεύου τοῦ λαοῦ τούτου, λάβε δὲ μετὰ σεαυτοῦ ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ, καὶ τὴν ῥάβδον, ἐν ᾗ ἐπάταξας τὸν ποταμὸν, λάβε ἐν τῇ χειρί σου καὶ πορεύου. ἰδοὺ ἐγὼ ἕστηκα ἐκεῖ, πρὸ τοῦ σε ἐλθεῖν ἐπὶ τῆς πέτρας ἐν χωρήβ. καὶ πατάξεις τὴν πέτραν, καὶ ἐξελεύσεται ἐξ αὐτῆς ὕδωρ, καὶ πίεται ὁ λαός. ἐποίησε δὲ μωυσῆς οὕτως ἐναντίον τῶν υἱῶν ἰσραήλ. καὶ ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου πειρασμὸς καὶ λοιδόρησις διὰ τὴν λοιδορίαν τῶν υἱῶν

Pñitiua chal. **Interp. chal.**

comederũt mãna quadraginta annis: donec venerũt in terrã habitabilẽ: mãna comederũt: donec venirẽt ad cõfinia terre chanaã. Gomor autem erat decima pars triũ satorum. Ca.17.

Et profecta est ois cõgregatio filiorũ israel a deserto sin per mansiones suas iuxta verbũ dñi: et castrametati sunt in raphidim. Et non erant aque vt populus biberet: et obiurgatus est ppls cõtra moysen atqꝫ dixerũt. Date nobis aquas et bibamus. Dixitqꝫ eis moyses. Quid iurgamini cõtra me: quid tentatis corã dño? Sitiuitqꝫ ibi ppls propter aquarũ penuriã: et murmurauit populus cõtra moysen: et ait. Cur fecisti nos ascendere de egypto, vt interficeres me et filios meos et pecora mea siti? Orauitqꝫ moyses corã dño: dicẽs. Quid faciã populo huic: adhuc paululũ et lapidabunt me. Dixitqꝫ dñs ad moysen. Transi corã populo: et tolle tecũ de senioribus israel: et virgã tuã qua percussisti fluuiũ tolle in manu tua: et vade. Ecce ego stabo ante te ibi iuxta petrã in oreb: et percuties petram: et exibunt ex ea aque: et bibet populus. Fecitqꝫ moyses ita corã senioribus israel. Vocauitqꝫ nomen loci tentatio et iurgium: eo qꝫ obiurgati sunt filii

Transla. Chal.

ובני ישראל אכלו ית מנא ארבעין שנין עד מיתיהון לארעא יתבתא ית מנא אכלו עד מיתיהון לסיפי ארעא דכנען: ועומרא חד מן עסרא בתלת סאין הוא:

Ca.xvii. ונטלו כל כנשתא דבני ישראל ממדברא דסין למטלניהון על מימרא דיי ושרו ברפידים ולית מיא למשתי עמא: ונצא עמא עם משה ואמרו הבו לנא מיא ונשתי ואמר להון משה מה נצן אתון עמי מה מנסן אתון קדם יי: וצחי תמן עמא למיא ואתרעם עמא על משה ואמר למה דנן אסקתנא ממצרים לקטלא יתי וית בני וית בעירי בצחותא: וצלי משה קדם יי למימר מה אעביד לעמא הדין עוד זעיר פון ירגמנני: ואמר יי למשה עיבר קדם עמא ודבר עמך מסבי ישראל וחוטרך דמחיתא ביה ית נהרא סב בידך ותהך: האנא קאים קדמך תמן על טינרא בחורב ותמחי בטינרא ויפקון מניה מיא וישתון עמא ועבד כן משה לעיני סבי ישראל: וקרא שמא דאתרא נסיתא ומצותא על דנצו בני

israel: et ppterea q̃ tẽtant dñm: dicentes: si est dñs in nobis an nõ. venit at amalech et oppugnabat israel in raphidim. dixit at moyses iosue: elige tibi viros potentes et egressus cõgredere cũ amalech cras. et ecce ego stabo in vertice collis: et virga dei in manu mea. et fecit iosue sicut dixit ei moyses: et egressus cõgressus est cũ amalech. et moyses et aaron et hur ascẽderũt in verticẽ collis. et factũ est qñ eleuabat moyses manus: preualebat israel. qñ at remittebat manus: preualebat amalech. at manus moysi graues. et accipiẽtes lapidẽ supposuerũt sub eũ: et sedit sup eũ. et aaron et hur sustentabãt manus eius: hinc vnus: et hinc vnus. et fuerũt manus moysi firmate vsqꝫ ad occasum solis. et fugauit iosue amalech: et oẽm populũ eius in occisiõe gladii. dixit at dñs ad moysen: scribe hoc ad memoriã in libro. et dabis in aures iosue: qꝛ deletione delebo memoriã amalech de illa q̃ sub celo. et edificauit moyses altare dño: et vocauit nomẽ eius dñs refugium meũ: qꝛ in manu occulta pugnat dñs cõtra amalech a gñatiõibus in gñatiões. Ca.18. Audiuit at iethro sacerdos madian socer moysi

ἰσραὴλ, καὶ διὰ τὸ πειράζειν κύριον, λέγοντας, εἰ ἔστι κύριος ἐν ἡμῖν ἢ οὔ, ἦλθε δὲ ἀμαλὴκ καὶ ἐπολέμει ἰσραὴλ ἐν ῥαφιδείν. εἶπε δὲ μωυσῆς τῷ ἰησοῦ, ἐπίλεξον σεαυτῷ ἄνδρας δυνατοὺς, καὶ ἐξελθὼν παράταξαι τῷ ἀμαλὴκ αὔριον. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἕστηκα ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ βουνοῦ, καὶ ἡ ῥάβδος τοῦ θεοῦ ἐν τῇ χειρί μου. καὶ ἐποίησεν ἰησοῦς καθάπερ εἶπεν αὐτῷ μωυσῆς, καὶ ἐξελθὼν παρετάξατο τῷ ἀμαλήκ. καὶ μωυσῆς καὶ ἀαρὼν καὶ ὢρ ἀνέβησαν ἐπὶ τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ. καὶ ἐγένετο ὅταν ἐπῆρε μωυσῆς τὰς χεῖρας, κατίσχυεν ἰσραήλ. ὅταν δὲ καθῆκε τὰς χεῖρας, κατίσχυεν ἀμαλήκ. αἱ δὲ χεῖρες μωυσῆ βαρεῖαι. καὶ λαβόντες λίθον ὑπέθηκαν ὑπ᾽ αὐτὸν, καὶ ἐκάθητο ἐπ᾽ αὐτοῦ. καὶ ἀαρὼν καὶ ὢρ ἐστήριζον τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐντεῦθεν εἷς καὶ ἐντεῦθεν εἷς. καὶ ἐγένοντο αἱ χεῖρες μωυσῆ ἐστηριγμέναι ἕως δυσμῶν τοῦ ἡλίου. καὶ ἐτρέψατο ἰησοῦς τὸν ἀμαλὴκ, καὶ πάντα τὸν λαὸν αὐτοῦ ἐν φόνῳ μαχαίρας. εἶπε δὲ κύριος πρὸς μωυσῆν, κατάγραψον τοῦτο εἰς μνημόσυνον ἐν βιβλίῳ, καὶ δὸς εἰς τὰ ὦτα ἰησοῦ, ὅτι ἀλοιφῇ ἐξαλείψω τὸ μνημόσυνον ἀμαλὴκ ἐκ τῆς ὑπὸ τὸν οὐρανόν. καὶ ᾠκοδόμησε μωυσῆς θυσιαστήριον κυρίῳ, καὶ ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα αὐτοῦ κύριος καταφυγή μου, ὅτι ἐν χειρὶ κρυφαίᾳ πολεμεῖ κύριος ἐπὶ ἀμαλὴκ ἀπὸ γενεῶν εἰς γενεάς. Ca.18. Ἤκουσε δὲ ἰωθὸρ ὁ ἱερεὺς μαδιὰμ ὁ γαμβρὸς μωυσῆ

israel & quia tentauerunt dominum dicentes. Est ne dominus in nobis an non? Venit autẽ amalech: & pugnabat contra filios israel in raphidim. Dixitqꝫ moyses ad iosue. Elige viros: & egressus pugna contra amalech cras. Ego stabo in vertice collis habens virgam dei in manu mea. Fecit iosue vt locutus erat moyses & pugnauit cõtra amalech. Moyses aũt & aarõ & hur ascenderũt sup verticem collis. Cumqꝫ leuaret Moyses manus: vincebat israel. Sin autẽ paululũ remisisset: supabat amalech. Manus autẽ moysi erãt graues. Sumẽtes igr lapidẽ posuerũt subter eũ: in quo sedit. Aarõ aũt & hur sustẽtabant manus eius ex vtraqꝫ pte. Et factũ est vt manus illius non lassarentur vsqꝫ ad occasũ solis. Fugauitqꝫ Iosue amalech & populũ eius in ore gladii. Dixit autẽ dñs ad moysen. Scribe hoc ob monimentum in libro: & trade auribus Iosue. Delebo enim memoriam amalech sub celo. Edificauitqꝫ moyses altare: & vocauit nomen eius: dñs exaltatio mea dicẽs. Qa manus solii domini & bellũ dñi erit cõtra amalech: a gñatione in gñationẽ. Ca.18.

Cumqꝫ audisset Iethro sacerdos madian cognatus moysi

ישראל ועל נסתם את יהוה לאמר היש יהוה בקרבנו אם אין: ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפדים: ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק מחר אנכי נצב על ראש הגבעה ומטה האלהים בידי: ויעש יהושע כאשר אמר לו משה להלחם בעמלק ומשה אהרן וחור עלו ראש הגבעה: והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וכאשר יניח ידו וגבר עמלק: וידי משה כבדים ויקחו אבן וישימו תחתיו וישב עליה ואהרן וחור תמכו בידיו מזה אחד ומזה אחד ויהי ידיו אמונה עד בא השמש: ויחלש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב: ויאמר יהוה אל משה כתב זאת זכרון בספר ושים באזני יהושע כי מחה אמחה את זכר עמלק מתחת השמים: ויבן משה מזבח ויקרא שמו יהוה נסי: ויאמר כי יד על כס יה מלחמה ליהוה בעמלק מדר דר:

Cap.xviii.

וישמע יתרו כהן מדין חתן משה את

Interp. chal. **Pñitiua chal.**

israel: et qꝫ tẽtauerũt corã dño: dicẽtes. Vtrũ maiestas dñi in medio nostrũ habitat an nõ? Venit aũt amalech: et iniit prelia cõtra isrl in raphidim. Dixitqꝫ moyses ad iosue. Elige nobis viros: et egredere pugna cõ amalech cras. Ego stabo in vertice collis: et virga qua facta sunt miracula a facie dei erit in manu mea. Fecitqꝫ iosue sicut dixerat ei moyses: et pugnauit cõtra amalech. Moyses aũt aaron et hur ascenderũt ad verticẽ collis. Et factũ est cum eleuaret moyses manus suas preualebãt viri domus israel: et cũ demittebat manus suas: preualebãt viri domus amalech. Manus autem moysi erant graues: et tulerũt lapidẽ et posuerũt sub eo: seditqꝫ sup eum. Aaron aũt et hur sustentabant manus eius: hinc vnus et inde alter. Fueruntqꝫ manus moysi extente in oratione vsqꝫ ad occasum solis. Et cõtriuit iosue amalech et populum eius in ore gladii. Dixitqꝫ dñs ad moysen. Scribe hoc memoriale in libro: et pone corã iosue: qꝫ delẽdo delebo memoriã amalech sub celo. Edificauitqꝫ moyses altare et imolauit sup eo corã deo: qui fecit sibi miracula. Et ait. Cum iuramẽto dictũ est hoc a facie terribilis: cuius maiestas est sup soliũ glorie vt cõmittat pliũ a facie dñi cõtra viros domus amalech vt cõsumat eos a gñationib⁹ seculi. Ca.18.

Et audiuit iethro princeps madian socer moysi

ישראל ועל דנסיאו קדם יי למימר האית שכינתא דיי ביננא אם לא: ואתא עמלק ועבד קרבא עם ישראל ברפידים: ואמר משה ליהושע בחר לנא גוברין ופוק אגח קרבא בעמלק מחר אנא קאים על ריש רמתא וחוטרא דאתעבידו ביה ניסין מן קדם יי בידי: ועבד יהושע כמא דאמר ליה משה לאגחא קרבא בעמלק ומשה אהרן וחור סליקו לריש רמתא: ויהי כד מרים משה ידוהי ומתגברין דבית ישראל וכד מנח ידוהי ומתגברין דבית עמלק: וידי משה יקרן ונסיבו אבנא ושויאו תחותוהי ויתיב עלה ואהרן וחור סעדין לידוהי מכא חד ומכא חד והואה ידוהי פרישן בצלו עד דעל שמשא: ותבר יהושע ית עמלק וית עמיה לפתגם דחרב: ואמר יי למשה כתוב דא דוכרנא בספרא ושוי קדם יהושע ארי ממחא אמחי ית דוכרנא דעמלק מתחות שמיא: ובנא משה מדבחא ופלח עלוהי קדם אלהא דעבד ליה נסין: ואמר בשבועא אמיר דא מן קדם דחילא דשכינתיה על כורסי יקרא דעתיד לאגחא קרבא מן קדם יי בדבית עמלק לשיציותהון מדרי עלמא: Ca.18. ושמע יתרו רבא דמדין חמוהי דמשה ית

Ter. Heb.

כל אשר עשה אלהים למשה ולישראל עמו כי הוציא יהוה את ישראל ממצרים: ויקח יתרו חתן משה את צפרה אשת משה אחר שלוחיה: ואת שני בניה אשר שם האחד גרשם כי אמר גר הייתי בארץ נכריה: ושם האחד אליעזר כי אלהי אבי בעזרי ויצלני מחרב פרעה: ויבא יתרו חתן משה ובניו ואשתו אל משה אל המדבר אשר הוא חנה שם הר האלהים: ויאמר אל משה אני חתנך יתרו בא אליך ואשתך ושני בניה עמה: ויצא משה לקראת חתנו וישתחו וישק לו וישאלו איש לרעהו לשלום ויבאו האהלה: ויספר משה לחתנו את כל אשר עשה יהוה לפרעה ולמצרים על אודת ישראל את כל התלאה אשר מצאתם בדרך ויצלם יהוה: ויחד יתרו על כל הטובה אשר עשה יהוה לישראל אשר הצילו מיד מצרים: ויאמר יתרו ברוך יהוה אשר הציל אתכם מיד מצרים ומיד פרעה אשר הציל את העם מתחת יד מצרים: עתה ידעתי כי גדול

Primitiua heb.

יצא לקח איש שלח שנה בנה גור היה נצל בוא איש דבר אמר בוא איש שנה יצא שחה נשק שאל שלם ספר לאה נצל חדה ברך גדל

Trāsla. B. Hiero.

omnia que fecerat deus moysi & israel populo suo: & quod eduxisset dominus israel de egypto: tulit sephoram vxorē moysi quam remiserat: & duos filios eius: quorum vnus vocabatur gersan: dicente patre aduena fui in terra aliena: alter vero eliezer. deus enim ait patris mei adiutor meus: & eruit me de gladio pharaonis. venit ergo ietro cognatus moysi & filii eius & vxor eius ad moysen in desertū: vbi erat castrametatus iuxta mōtē dei: & mādauit moysi dicens. Ego ietro cognatus tuus venio ad te: & vxor tua & duo filii tui cum ea. Qui egressus in occursum cognati sui adorauit: & osculatus est eū. Salutauerūtq; se mutuo verbis pacificis. Cūq; intrasset tabernaculū narrauit moyses cognato suo cuncta q̄ fecerat dn̄s pharaoni & egyptiis propter israel. vniuersūq; laborē qui accidisset eis in itinere: & quod liberauerat eos dominus. Letatusq; est ietro super oībus bōis q̄ fecerat dn̄s israeli: eo quod eruisset eum de manu egyptiorū. Et ait. Benedictus dominus qui liberauit vos de manu egyptiorum: & de manu pharaōis qui eruit populum suum de manu egypti. Nūc cognoui quia magnus

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

oia que fecit dns israel suo populo: eduxit .n. dns israel ex egypto. accepit āt iethro socer moysi sephora vxorē moysi post dimissionē eius: et duos filios eius: nomē vni eorū gersam: dicens: aduena fui in terra aliena: et nomē secūdi eliezer: dicens: deus .n. patris mei auxiliator meus: et eruit me de manu pharaōis: et venit iethro socer moysi et filii et vxor ad moysen in desertū vbi castrametatus est in mōte dei. nūciatū ēāt moysi: dicētes: ecce socer tuus iethro venit ad te et vxor tua et filii tui cū eo. egressus ēāt moyses in occursum soceri sui et adorauit eū: et osculatus est eū: et amplexi sūt adinuicē: et introduxit eos in tabernaculū. et narrauit moyses socero suo omnia que fecit dns pharaōi et egyptiis propter israel: et oēm laborē qui accidit eis in via: et quod eruit eos dns de manu pharaōis: et de manu egyptiorū. obstupuit autē iethro super oibus bonis que fecit eis dns: et quod eruit eos dns de manu egyptiorū et de manu pharaōis. et dixit iethro bñdictus dns: quia eruit populū suū de manu egyptiorum: et de manu pharaōis. nūc cognoui quia magnus

πάντα ὅσα ἐποίησε κύριος ἰσραὴλ τῷ ἑαυτοῦ λαῷ, ἐξήγαγε γὰρ κύριος τὸν ἰσραὴλ ἐξ αἰγύπτου. ἔλαβε δὲ ἰοθὸρ ὁ γαμβρὸς μωυσῆ σεπφώραν τὴν γυναῖκα μωυσῆ μετὰ τὴν ἄφεσιν αὐτῆς καὶ τοὺς δύο υἱοὺς αὐτοῦ, ὄνομα τῷ ἑνὶ αὐτῶν γηρσάμ, λέγων, πάροικος ἤμην ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ, καὶ τὸ ὄνομα τοῦ δευτέρου ἐλιέζερ, λέγων, ὁ γὰρ θεὸς τοῦ πατρός μου βοηθός μου, καὶ ἐξείλατό με ἐκ χειρὸς φαραώ. καὶ ἦλθεν ἰοθὸρ ὁ γαμβρὸς μωυσῆ καὶ οἱ υἱοὶ καὶ ἡ γυνὴ πρὸς μωυσῆν εἰς τὴν ἔρημον οὗ παρενέβαλεν ἐπ' ὄρους τοῦ θεοῦ. ἀνηγγέλη δὲ μωυσῆ, λέγοντες, ἰδοὺ ὁ γαμβρός σου ἰοθὸρ παραγίνεται πρὸς σέ, καὶ ἡ γυνή σου καὶ οἱ υἱοί σου μετ' αὐτοῦ. ἐξῆλθε δὲ μωυσῆς εἰς συνάντησιν τῷ γαμβρῷ αὐτοῦ, καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ, καὶ ἐφίλησεν αὐτόν, καὶ ἠσπάσαντο ἀλλήλους, καὶ εἰσήγαγεν αὐτοὺς εἰς τὴν σκηνήν. καὶ διηγήσατο μωυσῆς τῷ γαμβρῷ αὐτοῦ πάντα ὅσα ἐποίησε κύριος τῷ φαραὼ καὶ τοῖς αἰγυπτίοις ἕνεκεν τοῦ ἰσραήλ, καὶ πάντα τὸν μόχθον τὸν γενόμενον αὐτοῖς ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὅτι ἐξείλατο αὐτοὺς κύριος ἐκ χειρὸς φαραὼ, καὶ ἐκ χειρὸς τῶν αἰγυπτίων. ἐξέστη δὲ ἰοθὼρ ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἀγαθοῖς οἷς ἐποίησεν αὐτοῖς κύριος, ὅτι ἐξείλατο αὐτοὺς ἐκ χειρὸς αἰγυπτίων καὶ ἐκ χειρὸς φαραώ. καὶ εἶπεν ἰοθὸρ, εὐλογητὸς κύριος, ὅτι ἐξείλατο τὸν λαὸν αὐτοῦ ἐκ χειρὸς τῶν αἰγυπτίων, καὶ ἐκ χειρὸς φαραώ. νῦν ἔγνων, ὅτι μέγας

D. i. d.

B

Transla. Chal.

כל דעבד יי למשה ולישראל עמיה ארי אפיק יי ית ישראל ממצרים: ודבר יתרו חמוהי דמשה ית צפורה איתת משה בתר דשלחה: וית תרין בנהא דשום חד גרשם ארי אמר דייר הויתי בארעא נוכראה: ושום חד אליעזר ארי אלהא דאבא הוה בסעדי ושיזבני מחרבא דפרעה: ואתא יתרו חמוהי דמשה ובנוהי ואתתיה לות משה למדברא דהוא שרי תמן לטורא דאתגלי עלוהי יקרא דיי: ואמר למשה אנא חמוך יתרו אתי לותך ואתתך ותרין בנהא עמה: ונפק משה לקדמות חמוהי וסגיד ונשיק ליה ושאילו גבר לחבריה לשלם ועלו למשכנא: ואשתעי משה לחמוהי ית כל דעבד יי לפרעה ולמצראי על עיסק ישראל ית כל עקתא דאשכחתנון בארחא ושיזבינון יי: וחדי יתרו על כל טבתא דעבד יי לישראל דשיזבינון מידא דמצראי: ואמר יתרו בריך יי דשיזיב יתכון מידא דמצראי ומידא דפרעה דשיזיב ית עמא מתחות מרות מצראי: כען ידענא ארי רב

Primitiua chal.

נפק אנת דור הוה אמר דבר שרא גלה חמא אתא שכן שנה עיק שכח חדה טוב מרה רבב

Interp. chal.

omnia que fecerat dn̄s moysi et israel populo suo: et quod eduxisset dn̄s isrl' de egypto. Tulitq; iethro socer moysi sephorā vxorē moysi: postq̄ remiserat eam: et duos filios eius quoꝝ nomē vnius erat gerson: quia dixit aduena fui in terra aliena. Et nomē alterius eliezer: quia verbū dei patris mei fuit in adiutoriū meum: et eruit me de gladio pharaonis. Venitq; iethro socer moysi et filij eius et vxor eius ad moysen in desertū in quo ipse manebat: in montē sup quē reuelata est gloria dn̄i. Dixitq; ad moysen. Ego socer tuus iethro venio ad te et vxor tua et duo filij sui cum ea. Egressusq; est moyses in occursum soceri sui: et adorauit: et osculatus est eum: et salutauerūt se mutuo pacifice: et venerunt in tabernaculū. Et narrauit moyses socero suo oīa q̄ fecerat dn̄s pharaoni et egyptijs ꝑpter israel: omnē tribulationē que inuenit eos in via: et quō liberasset eos dn̄s. Letatusq; est iethro sup oībus bonis q̄ fecerat dn̄s israeli: quod eruisset eos de manu egyptiorum. Et ait iethro. Benedictus dn̄s qui liberauit vos de manu egyptioꝝ et de manu pharaonis: qui liberauit populum de medio angustie dominij egyptiorum. Nunc cognoui quoniam magnus

---

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

dns super oēs deos propter hoc: quia superbe egerūt eis: et accepit iethro socer moysi holocausta et victimas deo. venit āt aaron et oēs seniores israel ad comedendū panē cū socero moysi corā deo. et factū est post crastinū consedit moyses ad iudicandū populū: assistebat āt oīs populus moysi a mane vsq ad vesperā. et videns iethro oia que faciebat populo: dicit ei: qd hoc quod tu facis populo: quare tu sedes solus: ois āt populus assistit tibi a mane vsq ad crepusculū: et dicit moyses socero suo: quia venit ad me populus querere iudiciū a deo. qñ .n. fuerit eis disceptatio et venerit ad me: diiudico quēlibet: et instruo illos mandata dei et legem eius. dixit āt socer moysi ad eū: nō recte tu facis. Absq hoc: corruptione cōsumeris intolerabili et tu: et ois populus hic: qui est tecū. grauetibi absq hoc: nō poteris facere tu solus. nūc igr audi me et consulā tibi: et erit deus tecū. esto tu populo que ad deū: et referes sermones eorū ad deū: et testificare eis precepta dei et

κύριος παρὰ πάντας τοὺς θεοὺς ἕνεκεν τούτου, ὅτι ἐπέθεντο αὐτοῖς. καὶ ἔλαβεν ἰοθὸρ ὁ γαμβρὸς μωυσῆ ὁλοκαυτώματα καὶ θυσίας τῷ θεῷ. παρεγένετο δὲ ἀαρὼν καὶ πάντες οἱ πρεσβύτεροι ἰσραὴλ συμφαγεῖν ἄρτον μετὰ τοῦ γαμβροῦ μωυσῆ ἐναντίον τοῦ θεοῦ. καὶ ἐγένετο μετὰ τὴν ἐπαύριον συνεκάθισε μωυσῆς κρίνειν τὸν λαόν, παρειστήκει δὲ πᾶς ὁ λαὸς μωυσῇ ἀπὸ πρωΐθεν ἕως ἑσπέρας. καὶ ἰδὼν ἰοθὸρ πάντα ὅσα ἐποίει τῷ λαῷ, λέγει αὐτῷ, τί τοῦτο ὃ σὺ ποιεῖς τῷ λαῷ; διατί σὺ κάθησαι μόνος, πᾶς δὲ ὁ λαὸς παρέστηκέ σοι ἀπὸ πρωΐθεν ἕως δείλης; καὶ λέγει μωυσῆς τῷ γαμβρῷ αὐτοῦ, ὅτι παραγίνεται πρός με ὁ λαὸς ἐκζητῆσαι κρίσιν παρὰ τοῦ θεοῦ. ὅταν γὰρ γένηται αὐτοῖς ἀντιλογία καὶ ἔλθωσι πρός με, διακρίνω ἕκαστον, καὶ συμβιβάζω αὐτοὺς τὰ προστάγματα τοῦ θεοῦ καὶ τὸν νόμον αὐτοῦ. εἶπε δὲ ὁ γαμβρὸς τῷ μωυσῆ πρὸς αὐτόν, οὐκ ὀρθῶς σὺ ποιεῖς τὸ ῥῆμα τοῦτο, φθορᾷ καταφθαρήσῃ ἀνυπομονήτῳ καὶ σύ, καὶ πᾶς ὁ λαὸς οὗτος, ὅς ἐστι μετὰ σοῦ. βαρύ σοι τὸ ῥῆμα τοῦτο, οὐ δυνήσῃ ποιεῖν σὺ μόνος. νῦν οὖν ἄκουσόν μου, καὶ συμβουλεύσω σοι, καὶ ἔσται ὁ θεὸς μετὰ σοῦ. γίνου σὺ τῷ λαῷ τὰ πρὸς τὸν θεόν, καὶ ἀνοίσεις τοὺς λόγους αὐτῶν πρὸς τὸν θεόν, καὶ διαμαρτύρῃ αὐτοῖς τὰ προστάγματα τοῦ θεοῦ καὶ

C

Deut. 1. b.

Trāsla. B. Hiero.

dominus super omnes deos: eo quod superbe egerint contra eos. Obtulit ergo ietro cognatus moysi holocausta & hostias deo. Veneruntq; aarō & oēs seniores filiorum israel vt comederent panē cū eo coram deo. Altera autem die sedit moyses: vt iudicaret populū: qui assistebat moysi a mane vsq; ad vesperam. Quod cū vidisset cognatus eius omnia scilicet que agebat in populo: ait. Quid est quod facis in plebe? Cur solus sedes: & oīs populus prestolatur de mane vsq; ad vesperam? Cui respondit moyses. Venit ad me populus querens sentētiam dei. cūq; acciderit eis aliq̄ disceptatio: veniūt ad me vt iudicem inter eos: & ostendam precepta dei & leges eius. At ille. Non bonam inquit rē facis. Stulto labore cōsumeris: & tu & populus iste qui tecū est. Vltra vires tuas est negotiū. Solus illud non poteris sustinere. sed audi verba mea atq; consilia: & erit deus tecum. Esto tu populo in his que ad deū pertinent: vt referas que dicuntur ad eum: ostendasq; populo cerimonias & ritum colendi:

Ter. Heb.

יהוה מכל האלהים כי בדבר אשר זדו עליהם: ויקח יתרו חתן משה עלה וזבחים לאלהים ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם עם חתן משה לפני האלהים: ויהי ממחרת וישב משה לשפט את העם ויעמד העם על משה מן הבקר עד הערב: וירא חתן משה את כל אשר הוא עשה לעם ויאמר מה הדבר הזה אשר אתה עשה לעם מדוע אתה יושב לבדך וכל העם נצב עליך מן בקר עד ערב: ויאמר משה לחתנו כי יבא אלי העם לדרש אלהים: כי יהיה להם דבר בא אלי ושפטתי בין איש ובין רעהו והודעתי את חקי האלהים ואת תורתיו: ויאמר חתן משה אליו לא טוב הדבר אשר אתה עשה: נבל תבל גם אתה גם העם הזה אשר עמך כי כבד ממך הדבר לא תוכל עשהו לבדך: עתה שמע בקלי איעצך ויהי אלהים עמך היה אתה לעם מול האלהים והבאת אתה את הדברים אל האלהים: והזהרתה אתהם את החקים ואת

Primitiua heb.

זוד לקח בוא פנה היה עמד ראה ידע ישב נצב היה בוא ידע ירה נבל תבל יעץ היה בוא זהר

Transla. Chal.

יי ולית אלהא בר מניה ארי בפתגמא דחשיבו מצראי למידן ית ישראל ביה דנינון: וקריב יתרו חמוהי דמשה עלון ונכסת קודשין קדם יי ואתא אהרן וכל סבי ישראל למיכל לחמא עם חמוהי דמשה קדם יי: והוה ביומא דבתרוהי ויתיב משה למידן ית עמא וקם עמא עלוהי דמשה מן צפרא עד רמשא: וחזא חמוהי דמשה ית כל דהוא עביד לעמא ואמר מה פתגמא הדין דאת עביד לעמא מה דין את יתיב בלחודך וכל עמא קימין עלך מן צפרא עד רמשא: ואמר משה לחמוהי ארי אתן לותי עמא למתבע אולפן מן קדם יי: כד הוי להון דינא אתן לותי ודאין אנא בין גברא ובין חבריה ומהודענא להון ית קימיא דיי וית אורייתיה: ואמר חמוהי דמשה ליה לא תקין פתגמא דאת עביד: מלאה תלאי אף את אף עמא הדין דעמך ארי יקיר מנך פתגמא לא תיכול למעבדיה בלחודך: כען קביל מני אמלכינך ויהי מימרא דיי בסעדך הוי את לעמא תבע אולפן מן קדם יי ותיתי את ית פתגמיהון קדם יי: ותזהר יתהון ית קימיא וית

Interp. chal.

dominus: neq; enim est deus preter eum: quia eadem re qua cogitauerunt egyptij iudicare israel: in ipsa iudicati sunt. Obtulitq; iethro socer moysi holocausta et sacrificia sanctificata coram domino: et venit aaron et omnes seniores israel vt comederent panem cum socero moysi coram deo. Factumq; est sequenti die: et sedit moyses vt iudicaret populum. Stetitq; populus apud moysen a mane vsq; ad vesperam. Viditq; socer moysi omnia que ipse faciebat in populo: et ait. Quid est verbum hoc quod tu facis in populo? cur tu solus sedes: et omnis populus stat apud te a mane vsq; ad vesperam? Et ait moyses socero suo. Venit enim ad me populus vt querat doctrinam a facie domini. Cumq; est eis iudicium veniunt ad me: et iudico inter virum et proximum suum: et doceo eos precepta dei et legem eius. Dixitq; socer moysi ei. Non rectam rem tu facis: fatigatione fatigaberis tam tu q̄ populus hic qui tecū est: quia grauis tibi est res ista: non poteris facere eam tu solus. Nunc acquiesce mihi: et dabo tibi cōsilium: et erit verbum domini in adiutorium tui: esto tu populo querens doctrinam a facie dei. Et tu referes verba eorum in conspectū domini. et admonebis eos preceptis et

Primitiua chal.

דון עלה שוב אכל קום קום אתא תבע הוה דון דון ידע ירה לאה כל עבד מלך הוה אמר הוה אתא זהר

התורת והודעת להם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון: ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל יראי אלהים אנשי אמת שנאי בצע ושמת עלהם שרי אלפים שרי מאות שרי חמשים ושרי עשרת: ושפטו את העם בכל עת והיה כל הדבר הגדל יביאו אליך וכל הדבר הקטן ישפטו הם והקל מעליך ונשאו אתך: אם את הדבר הזה תעשה וצוך אלהים ויכלת עמד וגם כל העם הזה על מקמו יבא בשלום: וישמע משה לקול חתנו ויעש כל אשר אמר: ויבחר משה אנשי חיל מכל ישראל ויתן אתם ראשים על העם שרי אלפים שרי מאות שרי חמשים ושרי עשרת: ושפטו את העם בכל עת את הדבר הקשה יביאון אל משה וכל הדבר הקטן ישפוטו הם: וישלח משה את חתנו וילך לו אל ארצו:

Cap. xix.

בחדש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים ביום הזה באו מדבר סיני: ויסעו מרפידים ויבאו מדבר

viamque per quam ingredi debeant: & opus quod facere debeant. Prouide autem de omni plebe viros potentes & timentes deum in quibus sit veritas: & qui oderit auaritiā: & cōstitue ex eis tribunos & cēturiones & quinquagenarios & decanos: qui iudicent populum omni tēpore. Quicquid autem maius fuerit referant ad te: & ipsi minora tātūmodo iudicent: leuiusque sit tibi: partito in alios onere. Si hoc feceris implebis imperium dei: & precepta eius poteris sustētare: & omnis hic populus reuertetur ad loca sua cū pace. Quibus auditis moyses fecit omnia que ille suggesserat. Et electis viris strenuis de cuncto israel cōstituit eos principes populi tribunos & cēturiones & quinquagenarios & decanos: qui iudicabant plebem omni tēpore. Quicquid autem grauius erat: referebāt ad eum: faciliora tantummodo iudicantes. Dimisitque cognatū suū: qui reuersus abiit in terram suā.

Ca. 19.

Mense tertio egressiōis israel de terra egypti: in die hac venerunt in solitudinem sinai. Nā pfecti de raphidim & puenictes vsque in dser

Interp. chal.

legibus: et ostendes eis viam per quā ambulēt et opera que facturi sunt. Tu autē videbis ex omni populo viros virtutis timentes deū: viros veraces qui oderint accipere pecuniā. et cōstitue super eos tribunos et centuriones et quinquagenarios et decanos. vt iudicent populū in omni tēpore: et omne negotiū quod fuerit magnum referent ad te. Omne autē negotium paruū ipsi iudicabunt: et alleuiabunt a te onus: et supportabunt tecum. Si verbū hoc feceris: et preceperit tibi dominus: poteris stare: omnis quoque populus hic ibunt ad locū suū in pace. Acquieuitque moyses verbo soceri sui: et fecit omnia que dixit. Elegitque moyses viros virtutis ex omni israel: et constituit eos principes super populū: tribunos: centuriones: quinquagenarios: decanos. Et iudicabant populum omni tempore: negotium quod erat graue referebant ad moysen: et omne negotium quod erat paruū iudicabant ipsi. Dimisitque moyses socerum suum: et abiit in terram suam. Ca. 19.

Mense tertio egressiōis filiorum israel de terra egypti in die hac venerūt in solitudinē sinai. Profectique sunt de raphidim: et venerūt in desertum

סיני ויחנו במדבר ויחן שם ישראל נגד ההר: ומשה עלה אל האלהים ויקרא אליו יהוה מן ההר לאמר כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל: אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על כנפי נשרים ואבא אתכם אלי: ועתה אם שמוע תשמעו בקלי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגלה מכל העמים כי לי כל הארץ: ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל: ויבא משה ויקרא לזקני העם וישם לפניהם את כל הדברים האלה אשר צוהו יהוה: ויענו כל העם יחדו ויאמרו כל אשר דבר יהוה נעשה וישב משה את דברי העם אל יהוה: ויאמר יהוה אל משה הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם ויגד משה את דברי העם אל יהוה: ויאמר יהוה אל משה לך אל העם וקדשתם היום ומחר וכבסו שמלתם: והיו

tum sinai castrametati sunt in eodē loco: ibique israel fixit tentoria e regione mōtis. Moyses autē ascēdit ad deū. Vocauitque eū dominus de monte & ait. Hec dices domui iacob: & annūciabis filiis israel. Vos ipsi vidistis que fecerim egyptiis: quomodo portauerim vos super alas aquilarum: & assumpserim mihi. Si ergo audieritis vocem meam & custodieritis pactū meū: eritis mihi in peculium de cunctis populis. Mea est enim omnis terra: & vos eritis mihi in regnū sacerdotale & gēs sancta. Hec sūt verba que loqueris ad filios israel. Vēit moyses: & conuocatis maioribus natu populi exposuit oēs sermones: quos mandauerat dominus. Responditque omnis populus simul. Cuncta que locutus ē dominus: faciemus. Cūque retulisset moyses verba populi ad dn̄m: ait ei dominus. Iam nunc veniam ad te in caligine nubis: vt audiat me populus loquentem ad te: & credat tibi in perpetuum. Nunciauit ergo moyses verba populi ad dominum. Qui dixit ei. Vade ad populū & sanctifica illos hodie & cras: lauentque vestimenta sua: & sint

Interp. chal.

sinai: et castrametati sunt in deserto: castrametatusque est ibi israel e regione montis. Moyses autē ascendit in conspectū verbi dei. Vocauitque eum dominus de monte: dicēs. Hec dices domui iacob: et annūciabis filiis israel. Vos vidistis que fecerim egyptiis: et portaui vos quasi super alas aquile: et applicaui vos ad seruitutē meam. Et nunc si obedieritis verbo meo: et custodieritis pactum meum: eritis coram me dilecti pre omnibus populis: quoniā mea est omnis terra. Vos autē eritis coram me reges et sacerdotes et populus sanctus. Hec sunt verba que loqueris cum filiis israel. Venitque moyses et vocauit seniores populi: et exposuit coram eis omnia verba hec que preceperat ei dominus. Responditque omnis populus simul: atque dixerunt. Omnia que locutus est dominus faciemus. Et retulit moyses verba populi coram domino. Dixitque dominus ad moysen. Ecce ego apparebo tibi in caligine nubis: vt audiat populus cum loquar tecum: tibi quoque credent in perpetuum. Nunciauitque moyses verba populi coram domino. Dixitque dominus ad moysen. vade ad populum: et preparabis eos hodie et cras. Lauentque vestimenta sua: et sint

נכנים ליום השלישי כי ביום השלשי ירד יהוה לעיני כל העם על הר סיני: והגבלת את העם סביב לאמר השמרו לכם עלות בהר ונגע בקצהו כל הנגע בהר מות יומת: לא תגע בו יד כי סקול יסקל או ירה יירה אם בהמה אם איש לא יחיה במשך היבל המה יעלו בהר: וירד משה מן ההר אל העם ויקדש את העם ויכבסו שמלתם: ויאמר אל העם היו נכנים לשלשת ימים אל תגשו אל אשה: ויהי ביום השלישי בהית הבקר ויהי קלת וברקים וענן כבד על ההר וקל שפר חזק מאד ויחרד כל העם אשר במחנה: ויוצא משה את העם לקראת האלהים מן המחנה ויתיצבו בתחתית ההר: והר סיני עשן כלו מפני אשר ירד עליו יהוה באש ויעל עשנו כעשן הכבשן ויחרד כל ההר מאד: ויהי קול השפר הולך וחזק מאד משה ידבר והאלהים יעננו בקול: וירד יהוה על הר סיני אל ראש ההר ויקרא יהוה למשה אל ראש ההר ויעל משה: ויאמר יהוה אל משה רד

Primitiua heb.: כון שלש · גבל · סבב שמר עלה · נגע סקל · חיה · קדש כבס · יום נגש · איש היה · שלש קול · חרד חנה · יצא · יצב · פנה · עלה · הלך דבר · ענה · קרא · אמר ירד

pati in die tertiū. In die enim tertio descendet dñs corā omni plebe super mōtē sinai. Cōstituesq̄ terminos populo p circuitū: & dices ad eos. Cauete ne ascēdatis in mōtē: nec tāgatis fines illius. Ois q tetigerit montem: morte morietur. Manus non tāgēt eum: sed lapidibus opprimetur: aut cōfodietur iaculis: siue iumētū fuerit siue hō nō viuet. Cū cepit clāgere buccina: tūc ascēdāt in mōtē. Descēditq̄ Moyses de mōte ad populū & sctificauit eū. Cūq̄ lauissent vestimēta sua: ait ad eos. Estote parati in diē tertiū: & ne appropīquetis vxoribus vrīs. Iāq̄ aduenerat tertius dies: & mane inclaruerat. Et ecce ceperūt audiri tonitrua: ac micare fulgura: & nubes dēsissima operire mōtē. Clangorq̄ buccine vehemētius pstrepebat & timuit pp̄ls qui erat in castris. Cūq̄ eduxisset eos moyses in occursum dei de loco castrorū: steterūt ad radices mōtis. Totus aūt mōs sinai fumabat: eo q descendisset dñs deus sup eū in igne: & ascēderet fumus ex eo q̄si de fornace. Eratq̄ omnis mōs terribilis: & sonitus buccine paulatī crescebat in maius: & prolixius tēdebatur. Moyses loq̄batur: & deus rñdebat ei. Descēditq̄ dominus sup mōtē sinai in ipso mōtis vertice: & vocauit moysen in cacumē eius. Quo cū ascēdisset: dixit ad eū. Descē

parati in diem tertiū. nā die tertio descendet dñs in mōtē sina: corā oī populo: ꝛ segregabis populū in circuitu: dicēs: cauete vobis ne ascēdatis in mōtē: et tāgatis qd illi⁹. ois q tetigerit mōtē. morte moriet. nō tāget il lū man⁹. i. n. lapidib⁹ lapidabitur vel iaculo cōfodiet: siue hō siue iumētū: nō viue⁹. quādo āt voces ꝛ tube recesserit de mōte: illi ascendēt in mōtē. ꝛ descendit moyses de mōte ad populū ꝛ sanctificauit eos. ꝛ lauerūt vestimēta sua. ꝛ dixit populo: estote parati: tres dies nō accedatis vxori. factū ēāt die tertio facto ad mane: et facte sūt voces ꝛ fulgura et nubes caliginose in mōte sinai. vox tube sonabat valde. ꝛ timuit ois popul⁹: q erat in castris. et eduxit moyses ppl̄m in occursum dei ex castris. et astiterūt in mōte sinai: at mōs sinai fumabat tot⁹: qꝛ descēderat deus in illū in igne. ascēdebat āt fum⁹ tāq̄ fum⁹ fornacis. et stupuit ois popul⁹ valde. facte sūt āt voces tube procedentes fortiores valde. moyses loq̄bat. at de⁹ respondebat ei voce. descēdit āt dñs in mōtē sinai in vertice mōtis: et vocauit dñs moysen in vertice mōtis. et ascēdit moyses. et ait dñs ad moysen: dicēs: descēdēs

ἕτοιμοι εἰς τὴν ἡμέραν τὴν τρίτην. τῇ γὰρ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ καταβήσεται κύριος ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ σινά, ἐναντίον παντὸς τοῦ λαοῦ, καὶ ἀφοριεῖς τὸν λαὸν κύκλῳ, λέγων· προσέχετε ὑμῖν ἑαυτοῖς τοῦ ἀναβῆναι εἰς τὸ ὄρος, καὶ θιγεῖν τι αὐτοῦ. πᾶς ὁ ἁψάμενος τοῦ ὄρους, θανάτῳ τελευτήσει. οὐχ ἅψεται αὐτοῦ χείρ. ἐν γὰρ λίθοις λιθοβοληθήσεται ἢ βολίδι κατατοξευθήσεται, ἐάν τε κτῆνος ἐάν τε ἄνθρωπος, οὐ ζήσεται. ὅταν δὲ αἱ φωναὶ καὶ αἱ σάλπιγγες ἀπέλθῃ ἀπὸ τοῦ ὄρους, ἐκεῖνοι ἀναβήσονται ἐπὶ τὸ ὄρος. κατέβη δὲ μωυσῆς ἐκ τοῦ ὄρους πρὸς τὸν λαὸν καὶ ἡγίασεν αὐτούς. καὶ ἔπλυναν τὰ ἱμάτια αὐτῶν. καὶ εἶπεν τῷ λαῷ, γίνεσθε ἕτοιμοι, τρεῖς ἡμέρας μὴ προσέλθητε γυναικί. ἐγένετο δὲ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ γενηθέντος πρὸς ὄρθρον, καὶ ἐγίνοντο φωναὶ καὶ ἀστραπαὶ καὶ νεφέλαι γνοφώδεις ἐπ᾽ ὄρους σινά. φωνὴ τῆς σάλπιγγος ἤχει μέγα. καὶ ἐπτοήθη πᾶς ὁ λαός, ὁ ἦν ἐν τῇ παρεμβολῇ. καὶ ἐξήγαγε μωυσῆς τὸν λαὸν εἰς τὴν συνάντησιν τοῦ θεοῦ ἐκ τῆς παρεμβολῆς. καὶ παρέστησαν ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ σινά, τὸ δὲ ὄρος τὸ σινὰ ἐκαπνίζετο ὅλον, διὰ τὸ καταβεβηκέναι τὸν θεὸν ἐπ᾽ αὐτὸ ἐν πυρί. ἀνέβαινε δὲ ὁ καπνὸς ὡσεὶ καπνὸς καμίνου. καὶ ἐξέστη πᾶς ὁ λαὸς σφόδρα. ἐγίνοντο δὲ αἱ φωναὶ τῆς σάλπιγγος προβαίνουσαι ἰσχυρότεραι σφόδρα. μωυσῆς ἐλάλει. ὁ δὲ θεὸς ἀπεκρίνατο αὐτῷ φωνῇ. κατέβη δὲ ὁ κύριος ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ σινὰ ἐπὶ τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους, καὶ ἐκάλεσεν κύριος μωυσῆν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ ὄρους. καὶ ἀνέβη μωυσῆς. καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, καταβὰς

Deu. 11. c.

Transla. Chal.

זמינין ליומא תליתאה ארי ביומא תליתאה יתגלי ייי לעיני כל עמא על טורא דסיני: ותתחים ית עמא סחור סחור למימר אסתמרו לכון מלמיסק לטורא ולמקרב בסופיה כל דיקרב בטורא אתקטלא יתקטיל: לא תקרב ביה ידא ארי אתרגמא יתרגם או אשתדאה ישתדי אם בעירא אם אינשא לא יתקיים במיגד שופרא אינון מרשן למיסק לטורא: ונחת משה מן טורא לות עמא וזמין ית עמא וחורו לבושיהון: ואמר לעמא הוו זמינין לתלתא יומין לא תקרבון לצת איתתא: והוה ביומא תליתאה במהויהון בצפרא והוו קלין וברקין ועננא תקיף על טורא וקל שופרא תקיף לחדא וזע כל עמא די במשריתא: ואפיק משה ית עמא לקדמות מימרא דייי מן משריתא ואתעתדו בשפולי טורא: וטורא דסיני תנן כוליה מן קדם דאתגלי עלוהי ייי באשתא וסליק תנניה כתננא דאתונא וזע כל טורא לחדא: והוה קל שופרא אזיל ותקיף לחדא משה ממליל ומן קדם ייי מתעני ליה בקל: ואתגלי ייי על טורא דסיני לריש טורא וקרא ייי למשה לריש טורא וסליק משה: ואמר ייי למשה חות

Interp̄. chal.

parati in diem tertiū: qm̄ in die tertio reuelabitur dominus in oculis oīs populi sup montē sinai. Constituesq̄ terminos populo per circuitū: dicens. Cauete vobis ne ascēdatis in montē: neq̄ accedatis ad finē eius. Ois qui accesserit ad montē: occisione occidetur. non tangat eum manus: qm̄ lapidatione lapidabitur: aut iaculis cōfodietur: siue iumentū siue homo nō viuet. Quādo tuba subtracta fuerit: ipsi habebūt facultatē ascendēdi in montē. Descēditq̄ moyses de monte ad populū: ꝛ preparauit eos: ꝛ lauauerunt vestimēta sua: ꝛ ait ad populū. Estote parati in diē tertiū: nō appropinq̄tis vxorib⁹. Et factū est ī die tertio cū esset mane: ꝛ fuerūt voces ꝛ fulgura ꝛ nubes grauis sup montē ꝛ vox tube fortis nimis: ꝛ cōmotus est oīs populus qui erat in castris. Eduxitq̄ moyses populū de castris in occursum verbi dei: ꝛ steterunt ad radices mōtis. Mons aūt sinai fumabat totus: eo q̄ reuelatus erat dñs sup eum in igne. Et ascendit fum⁹ eius quasi fumus fornacis: ꝛ contremuit oīs mons valde. Vox aūt tube ibat ꝛ cōualescebat nimis: moyses loquebatur: et a facie dei respondebatur ei voce. Et reuelatus est dñs sup montē sinai in vertice montis: et vocauit dñs moysen ad verticē montis: ꝛ ascendit moyses. Dixitq̄ dñs ad moysen. Descende

Primitiua chal.: תחם אמר סחר · נסק קרב קטל · רגם שדה קום · נגד רשה נסק · הוה קרב אנש · הוה קול · זוע שרא נפק · אמר עתד תנה · גלה קול · מלל ענה · ראש נחת

contestare populū: ne forte appropinquēt ad deū ad videndū: et cadant ab eis multitudo. et sacerdotes appropinquātes dño sanctificētur: ne forte recedat ab eis dñs. et dixit moyses ad deū: nō poterit popul⁹ ascendere in mōtē sinai: tu .n. testificatus es nobis: dicens: determina mōtē ꝛ sctifica eū. dixit āt ipsi dñs: vade: descēde: ꝛ ascende tu ꝛ aaron tecum: at sacerdotes et popul⁹ nō vadant ad ascēdēdū ad deum: ne forte pdat ex eis dñs. descendit āt moyses ad populū: ꝛ dixit eis.

διαμάρτυραι τῷ λαῷ, μήποτε ἐγγίσωσι πρὸς τὸν θεὸν κατανοῆσαι, καὶ πέσωσιν ἀπ᾽ αὐτῶν πλῆθος. καὶ οἱ ἱερεῖς οἱ ἐγγίζοντες τῷ κυρίῳ ἁγιασθήτωσαν, μή ποτε ἀπαλλάξῃ ἀπ᾽ αὐτῶν κύριος. καὶ εἶπεν μωυσῆς πρὸς τὸν θεόν, οὐ δυνήσεται ὁ λαὸς ἀναβῆναι εἰς τὸ ὄρος τὸ σινά, σὺ γὰρ διαμεμαρτύρησαι ἡμῖν, λέγων, ἀφόρισαι τὸ ὄρος καὶ ἁγίασαι αὐτό. εἶπε δὲ αὐτῷ κύριος, βάδιζε, κατάβηθι, καὶ ἀνάβηθι σὺ καὶ ἀαρὼν μετὰ σοῦ, οἱ δὲ ἱερεῖς καὶ ὁ λαὸς μὴ βιαζέσθωσαν ἀναβῆναι πρὸς τὸν θεόν, μή ποτε ἀπολέσῃ ἀπ᾽ αὐτῶν κύριος. κατέβη δὲ μωυσῆς πρὸς τὸν λαόν, καὶ εἶπεν αὐτοῖς.

Ca. 20.

Et locut⁹ ē dñs omnes sermones hos: dicens: ego sum dñs deus tuus: q eduxi te de tra egypti de domo seruitutis: nō erūt tibi dei alij pter me: nō facies tibi idolū: neq̄ vllius simulachrū: q̄cūq̄ in celo sursū ꝛ q̄cūq̄ in tra deorsū ꝛ q̄cūq̄ in aquis sub tra: nō adorabis eos: neq̄ seruies eis. ego .n. sū dñs de⁹ tuus: de⁹ zelotes reddens peccata pr̄m in filios in tertiā ꝛ quartā gnātionē odio habētib⁹ me: ꝛ faciēs miaꝫ in milliaria diligentib⁹ me: et seruātib⁹ precepta mea. nō accipies nomē dn̄i dei tui in vano. nō .n. mūdabit dñs accipientē

Καὶ ἐλάλησε κύριος πάντας τοὺς λόγους τούτους, λέγων, ἐγώ εἰμι κύριος ὁ θεός σου, ὅστις ἐξήγαγόν σε ἐκ γῆς αἰγύπτου ἐξ οἴκου δουλείας, οὐκ ἔσονταί σοι θεοὶ ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ, οὐ ποιήσεις ἑαυτῷ εἴδωλον, οὐδὲ παντὸς ὁμοίωμα, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω καὶ ὅσα ἐν τῇ γῇ κάτω καὶ ὅσα ἐν τοῖς ὕδασιν ὑποκάτω τῆς γῆς, οὐ προσκυνήσεις αὐτοῖς, οὐδὲ μὴ λατρεύσεις αὐτοῖς. ἐγὼ γάρ εἰμι κύριος ὁ θεός σου, θεὸς ζηλωτὴς ἀποδιδοὺς ἁμαρτίας πατέρων ἐπὶ τέκνα ἐπὶ τρίτην καὶ τετάρτην γενεὰν τοῖς μισοῦσί με, καὶ ποιῶν ἔλεος εἰς χιλιάδας τοῖς ἀγαπῶσί με, καὶ τοῖς φυλάσσουσι τὰ προστάγματά μου. οὐ λήψῃ τὸ ὄνομα κυρίου τοῦ θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ. οὐ γὰρ μὴ καθαρίσει κύριος τὸν λαμβάνοντα

Deut. 5. a. Ps. 80

de & contestare populum: ne forte velit trāscēdere terminos ad vidēdū dñm: & pereat ex eis plurima multitudo. Sacerdotes quoq̄ qui accedūt ad dñm: sctificētur ne percutiat eos. Dixitq̄ moyses ad dominū. Nō poterit vulgus ascendere in montem sinai: tu enim testificatus es & iussisti dicēs: Pōne terminos circa mōtem: & sanctifica illum. Cui ait dominus. Vade descēde: ascendesq̄ tu & aaron tecum. Sacerdotes autē & populus nō trāseāt terminos: nec ascendāt ad dñm: ne forte iterficiat illos. Descēditq̄ moyses ad ppl̄m: & oīa narrauit eis.

Ca. 20

Locutusq̄ est deus cunctos sermones hos. Ego sum dominus deus tuus qui eduxi te de terra egypti de domo seruitutis. Non habebis deos alienos corā me. Non facies tibi sculptile neq̄ oēm similitudinē que est in celo desup: & que in terra deorsum: nec eorū q̄ sunt in aquis sub terra. Non adorabis ea neq̄ coles. Ego sū dominus deus tuus fortis zelotes visitās iniq̄tatē patrū in filios in tertiam & quartā generationē eorū q oderūt me: & faciens miam in millia his q diligūt me: & custodiūt pcepta mea. nō assumes nomē dn̄i dei tui in vanum. Nec enī habebit insontem dñs eum: q assumpserit

העד בעם פן יהרסו אל יהוה לראות ונפל ממנו רב: וגם הכהנים הנגשים אל יהוה יתקדשו פן יפרץ בהם יהוה: ויאמר משה אל יהוה לא יוכל העם לעלת אל הר סיני כי אתה העדתה בנו לאמר הגבל את ההר וקדשתו: ויאמר אליו יהוה לך רד ועלית אתה ואהרן עמך והכהנים והעם אל יהרסו לעלת אל יהוה פן יפרץ בם: וירד משה אל העם ויאמר אלהם:

Cap. xx.

וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר: אנכי יהוה אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים: לא יהיה לך אלהים אחרים על פני: לא תעשה לך פסל וכל תמונה אשר בשמים ממעל ואשר בארץ מתחת ואשר במים מתחת לארץ: לא תשתחוה להם ולא תעבדם כי אנכי יהוה אלהיך אל קנא פקד עון אבת על בנים על שלשים ועל רבעים לשנאי: ועשה חסד לאלפים לאהבי ולשמרי מצותי: לא תשא את שם יהוה אלהיך לשוא כי לא ינקה יהוה את אשר ישא את

Primitiua heb.: עוד הרס · ראה · קדש פרץ · יכל · עלה · גבל · דבר · יצא · היה · פנה עשה · סון · עלה · שחה · עבד · צוה נשא · נקה

Transla. Chal.

אסהיד בעמא דלמא יפגרון קדם ייי למחזי ויפל מנהון סגי: ואף כהניא דקריבין לשמשא קדם ייי יתקדשון דלמא יתקוף בהון ייי: ואמר משה קדם ייי לא יכול עמא למיסק לטורא דסיני ארי את אסהדת בנא למימר תחים ית טורא וקדשיה: ואמר ליה ייי איזיל חות ותיסק את ואהרן עמך וכהניא ועמא לא יפגרון למיסק לקדם ייי דלמא יתקוף בהון: ונחת משה לעמא ואמר להון:

Ca. xx.

ומליל ייי ית כל פתגמיא האלין למימר: אנא ייי אלהך דאפקתך מארעא דמצרים מבית עבדותא: לא יהא לך אלהא אחרן בר מני: לא תעביד לך צלם וכל דמו די בשמיא מלעילא ודי בארעא מלרע ודי במיא מלרע לארעא: לא תסגוד להון ולא תפלחינון ארי אנא ייי אלהך אל קנא מסער חובי אבהן על בנין מרדין על דר תליתאי ועל דר רביעאי לשנאי כד משלמין בניא למחטי בתר חובי אבהתהון: ועביד טיבו לאלפי דרין לרחמי ולנטרי פקודי: לא תימי ית שמא דייי אלהך למגנא ארי לא יזכי ייי ית דימי

Interp̄. chal.

contestare populū: ne forte transgrediātur vt videant dñm: et cadat ex eis multitudo. Sacerdotes quoq̄ q accedunt ad ministrandū coram dño sanctificētur: ne forte irascatur cōtra eos dñs. Dixitq̄ moyses coram dño. Non poterit populus ascēdere in montē sinai: quoniā tu cōtestatus es nos: dicens. Pone terminū circa montem ꝛ sanctifica eum. Dixitq̄ ei dñs. Vade descende: ascendesq̄ tu ꝛ aaron tecū. Sacerdotes aūt et populus non transgrediātur vt ascendāt in cōspectū domini: ne forte irascatur cōtra eos. Descēditq̄ moyses ad populum: ꝛ narrauit eis.

Ca. 20.

Locutusq̄ est de⁹ cunctos sermones hos: dicēs. Ego dñs deus tu⁹: qui eduxi te de terra egypti de domo seruitutis. Non erit tibi deus alius preter me. Non facies tibi imaginē neq̄ omnē similitudinē eoꝝ que in celo sunt desup: neq̄ eoꝝ que in terra sunt deorsum: neq̄ eoꝝ q̄ in aquis sunt sub terra. Non adorabis ea neq̄ seruies eis: qm̄ ego dñs deus tuus de⁹ zelotes: visitans peccata patrū super filios transgressores in tertiā ꝛ in quartaꝫ generationē: his qui oderunt me: quādo filij sequūtur peccata patrum. Et faciens misericordiā in mille generatiōes diligentibus me ꝛ custodiētib⁹ precepta mea. Non iurabis in noīe dei tui frustra: qꝛ nō iustificabit dñs illū q iurauerit

Primitiua chal.: נפק חזא נפל · סגא קדש · נסק סהד אמר · נחת נסק · תקף · אמר נפק · הוה עבד דמה · עלה ארע סגד · פלח סער דור · שלם חמא · טוב אום · זכה

שְׁמוֹ לַשָּׁוְא׃ זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ׃ שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל מְלַאכְתֶּךָ׃ וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָל מְלָאכָה אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ עַבְדְּךָ וַאֲמָתְךָ וּבְהֶמְתֶּךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ׃ כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה יְהוָה אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ אֶת הַיָּם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּם וַיָּנַח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עַל כֵּן בֵּרַךְ יְהוָה אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֵׁהוּ׃ כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ לְמַעַן יַאֲרִכוּן יָמֶיךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ׃ לֹא תִרְצָח׃ לֹא תִנְאָף׃ לֹא תִגְנֹב׃ לֹא תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ עֵד שָׁקֶר׃ לֹא תַחְמֹד בֵּית רֵעֶךָ לֹא תַחְמֹד אֵשֶׁת רֵעֶךָ וְעַבְדּוֹ וַאֲמָתוֹ וְשׁוֹרוֹ וַחֲמֹרוֹ וְכֹל אֲשֶׁר לְרֵעֶךָ׃ וְכָל הָעָם רֹאִים אֶת הַקּוֹלֹת וְאֶת הַלַּפִּידִם וְאֵת קוֹל הַשֹּׁפָר וְאֶת הָהָר עָשֵׁן וַיַּרְא הָעָם וַיָּנֻעוּ וַיַּעַמְדוּ מֵרָחֹק׃ וַיֹּאמְרוּ אֶל מֹשֶׁה דַּבֵּר אַתָּה עִמָּנוּ וְנִשְׁמָעָה וְאַל יְדַבֵּר עִמָּנוּ אֱלֹהִים פֶּן נָמוּת׃ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָעָם אַל תִּירָאוּ כִּי לְבַעֲבוּר נַסּוֹת אֶתְכֶם בָּא הָאֱלֹהִים וּבַעֲבוּר תִּהְיֶה יִרְאָתוֹ עַל

זכר · יום עבד · עשה · לאך · שבע · אמה · גור · נוח · קדש · אבה · רצח · נאף · גנב · ענה · עוד · חמד · איש · אמה · ראה · לפד · הר · עשן · נוע · עמד · אמר · שמע · דבר · מות · ירא · עבר · נסה · בוא · היה

nomē dñi dei sui frustra. Memento vt diē sabbati sctifices. Sex diebus operaberis: & facies omnia opera tua: septimo autem die sabbatū dñi dei tui est. Non facies oē opus in eo tu & filius tuus & filia tua: seruus tuus & ancilla tua: iumētū tuū & aduena qui est intra portas tuas. Sex eī diebus fecit dñs celum & terrā & mare & oīa q̄ in eis sunt: & requieuit ī die septimo. Idcirco bñdixit dominus diei sabbati: & sanctificauit eum. Honora patrē tuum & matrem tuā: vt sis longeuus super terram: quam dñs deus tuus dabit tibi. Nō occides. Nō mechaberis. Non furtū facies. Nō loq̄ris cōtra proximū tuū falsū testimonium. Nō cōcupisces domū pximi tui. Nec desiderabis vxorē ei⁹: nō seruū. nō ancillā. nō bouē. nō asinū. nec oīa q̄ illius sūt. Cūctus āt populus videbat voces & lampades & sonitum buccine mōtēq̄ fumātē: & perteriti ac pauore concussi: steterunt procul dicētes moysi. Loquere tu nobis & audiemus: Non loquatur nobis deus ne forte moriamur. Et ait moyses ad populum. Nolite timere. Vt enim pbaret vos venit deus: & vt terror illius esset in

nomen ei⁹ in vano. memēto diē
τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ ματαίῳ. μνήσθητι τὴν ἡμέραν τῶν
sabbatoꝝ sctificare eā. sex diebus opaberis ⁊ fa-
σαββάτων ἁγιάζειν αὐτήν. ἓξ ἡμέρας ἐργᾷ, καὶ ποιή-
cies oīa opera tua. at die septima sab
σεις πάντα τὰ ἔργα σου. τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ σάβ-
bata dño deo tuo. nō facies in ea oē o-
βατα κυρίῳ τῷ θεῷ σου. οὐ ποιήσεις ἐν αὐτῇ πᾶν ἔρ-
pus tu ⁊ fili⁹ tuus et filia tua seru⁹ tuus ⁊
γον σὺ καὶ ὁ υἱός σου καὶ ἡ θυγάτηρ σου ὁ παῖς σου καὶ ἡ
serua tua: bos tu⁹ et subiugale tuū: ⁊
παιδίσκη σου, ὁ βοῦς σου καὶ τὸ ὑποζύγιόν σου, καὶ
oē iumētū tuū: et aduena habitans in te.
πᾶν κτῆνός σου, καὶ ὁ προσήλυτος ὁ παροικῶν ἐν σοί.
in.n. sex diebus fecit dñs celū ⁊ terrā ⁊
ἐν γὰρ ἓξ ἡμέραις ἐποίησε κς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ
mare ⁊ oīa q̄ in eis ⁊ requie
τὴν θάλασσαν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς, καὶ κατέ-
uit die septima. pp hoc bñdixit dñs
παυσεν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ. διὰ τοῦτο ηὐλόγησε κς
diē septimā: et sctificauit eā. honora
τὴν ἡμέραν τὴν ἑβδόμην, καὶ ἡγίασεν αὐτήν. τίμα τὸν
pꝛeꝫ tuū ⁊ mꝛeꝫ tuā: vt bene tibi sit et vt lon
πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται καὶ ἵνα μα-
geu⁹ sis sup terrā bonā: q̄ dñs de⁹ tuus
κροχρόνιος γένῃ ἐπὶ τῆς γῆς τῆς ἀγαθῆς, ἧς κς ὁ θεός σου
dat tibi. nō occides. nō mechaberis. nō furaberis.
δίδωσί σοι. οὐ φονεύσεις. οὐ μοιχεύσεις. οὐ κλέψεις.
nō falso testificaberis cōtra pximū tuū testimoniū
οὐ ψευδομαρτυρήσεις κατὰ τοῦ πλησίον σου μαρτυρί-
falsū. nō cōcupisces vxorē pximi
αν ψευδῆ. οὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον
tui. nō cōcupisces domū pximi tui:
σου. οὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν οἰκίαν τοῦ πλησίον σου,
neq̄ agrū eius: neq̄ seruū ei⁹: neq̄
οὐδὲ τὸν ἀγρὸν αὐτοῦ, οὐδὲ τὸν παῖδα αὐτοῦ, οὐδὲ
ancillā eius. neq̄ bouē eius: neq̄ subiu-
τὴν παιδίσκην αὐτοῦ, οὔτε τοῦ βοὸς αὐτοῦ, οὔτε τοῦ ὑποζυ-
gale eius: neq̄ oēꝫ supellectilē eius: neq̄ q̄cūq̄ pxi-
γίου αὐτοῦ, οὔτε παντὸς σκεύους αὐτοῦ, οὔτε ὅσα τῷ πλη-
mi tui sūt. et oīs popul⁹ videbat vocē: et
σίον σου ἐστί. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἑώρα τὴν φωνήν, καὶ τὰς
lampades: ⁊ vocē tube: ⁊ mōtē
λαμπάδας, καὶ τὴν φωνὴν τῆς σάλπιγγος, καὶ τὸ ὄρος
fumātē. perteriti āt oīs populus steterūt a-
τὸ καπνίζον. φοβηθέντες δὲ πᾶς ὁ λαὸς ἔστησαν μα-
longe: ⁊ dixerūt ad moysen: loquere tu nobis: et
κρόθεν, καὶ εἶπαν πρὸς μωυσῆν, λάλησον σὺ ἡμῖν, καὶ
nō loquat̄ ad nos deus: ne forte moriamur. et dicit
μὴ λαλείτω πρὸς ἡμᾶς ὁ θεός, μήποτε ἀποθάνωμεν. καὶ λέγει
illis moyses: cōfidite. causa .n. tentandi vos ve-
αὐτοῖς μωυσῆς, θαρσεῖτε. ἕνεκεν γὰρ τοῦ πειράσαι ὑμᾶς παρε-
nit deus ad vos: vt sit timor eius in
γενήθη ὁ θεὸς πρὸς ὑμᾶς, ὅπως ἂν γένηται ὁ φόβος αὐτοῦ ἐν

Infra. 31.c. Eze. 20.b. · Gen. 2.a. Deut. 5.b. Math. 5.a. Marc. 7.b. Ephe. 6.a. Roma. 13.b. · Deut. 18.c. Hebre. 12.c.

B · C

Prīitiua chal.

היה · שוא · עבד · גור · נוח · ברך · קטל · סהד · אמה · תנה · קבל · מות · גלה

Interp̄. chal.

in noīe suo in vanū. Memēto diei sabbati vt sanctifices eum. Sex dieb⁹ opaberis: ⁊ facies oīa opera tua: die aūt septimo sabbatū est corā dño deo tuo. Non facies in eo oīe opus tu ⁊ filius tu⁹ ⁊ filia tua: seruus tuus ⁊ ancilla tua ⁊ iumentū tuū: ⁊ peregrinus qui est in vrbe tua. q: sex diebus fecit dñs celū ⁊ terrā mare ⁊ oīa que in eis sunt: ⁊ requieuit in die septimo. Idcirco benedixit dñs diei sabbati ⁊ sanctificauit eum. Honora patrē tuū ⁊ matrē tuā: vt plongētur dies tui sup terrā: quā dñs deus tu⁹ dabit tibi. Non occides aīam. Non mechaberis. Non furaberis. Nō testificaberis ꝯtra pximū tuū falsum testimoniū. Nō cōcupisces domū pximi tui. Non cōcupisces vxorē pximi tui: neq̄ seruū eius neq̄ ancillā eius neq̄ bouē neq̄ asinū eius: neq̄ oīa q̄ sunt pximi tui. Oīsq̄ populus videbat voces ⁊ lāpades ⁊ vocē tube ⁊ montē fumantem. Viditq̄ populus ⁊ cōtremuerūt ⁊ steterūt procul. Dixerūtq̄ ad moysen. Loquere tu nobiscū ⁊ obediemus: ⁊ nō loquatur nobiscū verbū a facie dñi: ne forte moriamur. Dixitq̄ moyses ad pplm. Ne timeatis: quia vt probaret vos dñs: reuelata est gloria dei: et vt sit timor eius super

Transla. Chal.

בִּשְׁמֵיהּ לְשִׁקְרָא׃ הֱוֵי דְכִיר יָת יוֹמָא דְשַׁבְּתָא לְקַדָּשׁוּתֵיהּ׃ שִׁתָּא יוֹמִין תִּפְלַח וְתַעֲבֵיד כָּל עֲבִידְתָּךְ׃ וְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה שַׁבְּתָא קֳדָם יְיָ אֱלָהָךְ לָא תַעֲבֵיד כָּל עֲבִידָא אַתְּ וּבְרָךְ וּבְרַתָּךְ עַבְדָּךְ וְאַמְתָךְ וּבְעִירָךְ וְגִיּוֹרָךְ דִּי בְקִרְוָךְ׃ אֲרֵי שִׁתָּא יוֹמִין עֲבַד יְיָ יָת שְׁמַיָּא וְיָת אַרְעָא יָת יַמָּא וְיָת כָּל דִּי בְהוֹן וְנָח בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה עַל כֵּן בָּרֵיךְ יְיָ יָת יוֹמָא דְשַׁבְּתָא וְקַדְּשֵׁיהּ׃ יַקַּר יָת אֲבוּךְ וְיָת אִמָּךְ בְּדִיל דְּיוֹרְכוּן יוֹמָךְ עַל אַרְעָא דַּייָ אֱלָהָךְ יָהֵיב לָךְ׃ לָא תִקְטוֹל נְפַשׁ׃ לָא תְגוּף׃ לָא תִגְנוֹב׃ לָא תַסְהֵיד בְּחַבְרָךְ סָהֲדוּתָא דְשִׁקְרָא׃ לָא תַחְמֵיד בֵּיתָא דְחַבְרָךְ לָא תַחְמֵיד אִתַּת חַבְרָךְ וְעַבְדֵּיהּ וְאַמְתֵיהּ וְתוֹרֵיהּ וַחֲמָרֵיהּ וְכֹל דִּי לְחַבְרָךְ׃ וְכָל עַמָּא חָזַן יָת קָלַיָּא וְיָת בְּעוּרַיָּא וְיָת קָל שׁוֹפָרָא וְיָת טוּרָא תָּנָן וַחֲזָא עַמָּא וְזָעוּ וְקָמוּ מֵרָחִיק׃ וַאֲמַרוּ לְמֹשֶׁה מַלֵּיל אַתְּ עִמַּנָא וּנְקַבֵּיל וְלָא יִתְמַלַּל עִמַּנָא מִן קֳדָם יְיָ דִּלְמָא נְמוּת׃ וַאֲמַר מֹשֶׁה לְעַמָּא לָא תִדְחֲלוּן אֲרֵי בְּדִיל לְנַסָּאָה יָתְכוֹן אִתְגְּלִי יְקָרָא דַייָ וּבְדִיל דִּתְהֵי דַחַלְתֵּיהּ עַל

vobis: vt nō peccetis. stetit āt oīs pplꝯ
ὑμῖν, ἵνα μὴ ἁμαρτάνητε. εἱστήκει δὲ πᾶς ὁ λαὸς
a longe: moyses āt venit ad caliginē: vbi erat
μακρόθεν, μωυσῆς δὲ ἦλθεν εἰς τὸν γνόφον, οὗ ἦν ὁ
de⁹. dixit āt dñs ad moysen: hec dices
θεός. εἶπε δὲ κύριος πρὸς μωυσῆν, τάδε ἐρεῖς τῷ
domui iacob: et annūciabis filijs israel:
οἴκῳ ἰακώβ, καὶ ἀναγγελεῖς τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ,
vos vidistis: q̄ de celo locut⁹ sū
ὑμεῖς ἑωράκατε, ὅτι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λελάληκα
ad vos. nō facietis vobis deos argēteos:
πρὸς ὑμᾶς. οὐ ποιήσετε ἑαυτοῖς θεοὺς ἀργυροῦς,
et deos aureos: nō facietis vobis ipsis altare.
καὶ θεοὺς χρυσοῦς, οὐ ποιήσετε ὑμῖν αὐτοῖς θυσιαστήριον.
de terra facietis mihi: ⁊ sacrificabitis ī ipso
ἐκ γῆς ποιήσετέ μοι, καὶ θύσετε ἐπ᾽ αὐτοῦ
holocausta: et salutaria vr̄a: o-
τὰ ὁλοκαυτώματα, καὶ τὰ σωτήρια ὑμῶν, τὰ πρό-
ues ⁊ vitulos vr̄os in oī loco: vbi
βατα καὶ τοὺς μόσχους ὑμῶν ἐν παντὶ τόπῳ, οὗ ἐὰν
inuocauero nomē meū illic. ⁊ veniā ad te ⁊ be
ἐπονομάσω τὸ ὄνομά μου ἐκεῖ. καὶ ἥξω πρὸς σὲ καὶ εὐ-
nedicā tibi. si āt altare de lapidib⁹ facies mihi:
λογήσω σε. ἐὰν δὲ θυσιαστήριον ἐκ λίθων ποιήσῃς μοι,
nō edificabis eos sectos. ⁊.n. cultrū
οὐκ οἰκοδομήσεις αὐτοὺς τμητούς. τὸ γὰρ ἐγχειρίδιόν
tuū iniecisti sup eos: et polluti sūt. nō a-
σου ἐπιβέβληκας ἐπ᾽ αὐτούς, καὶ μεμίανται. οὐκ ἀ-
scendes in gradib⁹ in altare meū: vt
ναβήσῃ ἐν ἀναβαθμίσιν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριόν μου, ὅπως
nō reueles turpitudinē tuā in eo.
ἂν μὴ ἀποκαλύψῃς τὴν ἀσχημοσύνην σου ἐπ᾽ αὐτοῦ.

Ca. 21 A

Et hec iudicia: q̄ ppones corā eis. si possideris seruū hebreū: sex ānos seruiet tibi: at septimo abibit liber gratis. si ipse solus intrauerit: ⁊ solus egredie- tur. si āt vxor simul itrauerit cū eo: ⁊ vxor egrediet̄ cū eo. si āt dñs eius dederit ei vxorē: ⁊ peperit ei filios vel filias: vxor ⁊ liberi sint dño illi⁹. ipse āt sol⁹ egrediet̄. si āt rūdens dixerit seru⁹: dilexi dñm meū: ⁊ vxorem meā et liberos: nō

Καὶ ταῦτα τὰ δικαιώματα, ἃ παραθήσεις ἐνώπιον αὐτῶν. ἐὰν κτήσῃ παῖδα ἑβραῖον, ἓξ ἔτη δουλεύσει σοι, τῷ δὲ ἑβδόμῳ ἀπελεύσεται ἐλεύθερος δωρεάν. ἐὰν αὐτὸς μόνος εἰσέλθῃ, καὶ μόνος ἐξελεύσεται. ἐὰν δὲ γυνὴ συνεισέλθῃ μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ γυνὴ ἐξελεύσεται μετ᾽ αὐτοῦ. ἐὰν δὲ ὁ κύριος αὐτοῦ δῷ αὐτῷ γυναῖκα, καὶ τέκῃ αὐτῷ υἱοὺς ἢ θυγατέρας, ἡ γυνὴ καὶ τὰ παιδία ἔστωσαν τῷ κυρίῳ αὐτῆς, αὐτὸς δὲ μόνος ἐξελεύσεται. ἐὰν δὲ ἀποκριθεὶς εἴπῃ ὁ παῖς, ἠγάπηκα τὸν κύριόν μου, καὶ τὴν γυναῖκά μου καὶ τὰ παιδία, οὐκ

D · Deut. 27.a · Iosue. 8.g. · Deut. 15.c. Hiere. 34.c.

vobis: & nō peccaretis. Stetitq̄ populus de longe: moyses autē accessit ad caliginē in qua erat deus. Dixitq̄ preterea dominus ad moysen. Hec dices filijs israel. Vos vidistis q̄ de celo locutus sim vobis. Non facietis deos argenteos nec deos aureos facietis vobis. Altare de terra facietis mihi: & offeretis sup eo holocausta & pacifica vestra: oues vestras & boues: in omni loco in quo memoria fuerit nois mei. Veniā ad te & bñdicam tibi. Q d si altare lapideū feceris mihi: non edificabis illud de sectis lapidibus. Si enim leuaueris cultrū sup eo: polluetur. Nō ascēdes p gradus ad altare meū: ne reueletur turpitudo tua.

Hec sunt Cap. 21. iudicia que propones eis. Si emeris seruum hebreum: sex annis seruiet tibi: in septimo egredietur liber gratis. Cū quali veste intrauerit: cū tali exeat. Si habēs vxorē & vxor egredietur simul. Sin autem dñs dederit illi vxorē: & peperit filios & filias: mulier & liberi eius erunt domini sui. Ipse vero exibit cū vestitu suo. q si dixerit seruus diligo dñm meum & vxorem ac liberos: non

פְּנֵיכֶם לְבִלְתִּי תֶחֱטָאוּ׃ וַיַּעֲמֹד הָעָם מֵרָחֹק וּמֹשֶׁה נִגַּשׁ אֶל הָעֲרָפֶל אֲשֶׁר שָׁם הָאֱלֹהִים׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה כֹּה תֹאמַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אַתֶּם רְאִיתֶם כִּי מִן הַשָּׁמַיִם דִּבַּרְתִּי עִמָּכֶם׃ לֹא תַעֲשׂוּן אִתִּי אֱלֹהֵי כֶסֶף וֵאלֹהֵי זָהָב לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם׃ מִזְבַּח אֲדָמָה תַּעֲשֶׂה לִּי וְזָבַחְתָּ עָלָיו אֶת עֹלֹתֶיךָ וְאֶת שְׁלָמֶיךָ אֶת צֹאנְךָ וְאֶת בְּקָרֶךָ בְּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַזְכִּיר אֶת שְׁמִי אָבוֹא אֵלֶיךָ וּבֵרַכְתִּיךָ׃ וְאִם מִזְבַּח אֲבָנִים תַּעֲשֶׂה לִּי לֹא תִבְנֶה אֶתְהֶן גָּזִית כִּי חַרְבְּךָ הֵנַפְתָּ עָלֶיהָ וַתְּחַלְלֶהָ׃ וְלֹא תַעֲלֶה בְמַעֲלֹת עַל מִזְבְּחִי אֲשֶׁר לֹא תִגָּלֶה עֶרְוָתְךָ עָלָיו׃

Cap. xxi.

וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תָּשִׂים לִפְנֵיהֶם׃ כִּי תִקְנֶה עֶבֶד עִבְרִי שֵׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד וּבַשְּׁבִעִת יֵצֵא לַחָפְשִׁי חִנָּם׃ אִם בְּגַפּוֹ יָבֹא בְּגַפּוֹ יֵצֵא אִם בַּעַל אִשָּׁה הוּא וְיָצְאָה אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ׃ אִם אֲדֹנָיו יִתֶּן לוֹ אִשָּׁה וְיָלְדָה לוֹ בָנִים אוֹ בָנוֹת הָאִשָּׁה וִילָדֶיהָ תִּהְיֶה לַאדֹנֶיהָ וְהוּא יֵצֵא בְגַפּוֹ׃ וְאִם אָמֹר יֹאמַר הָעֶבֶד אָהַבְתִּי אֶת אֲדֹנִי אֶת אִשְׁתִּי וְאֶת בָּנַי לֹא

פנה · חטא · עמד · רחק · נגש · ערף · אמר · ראה · עשה · זבח · קום · זכר · בוא · ברך · בנה · גזז · נוף · חלל · עלה · גלה · ערה · שפט · שום · קנה · שנה · עבד · חנן · גוף · בוא · איש · נתן · היה · איש

Transla. Chal.

אַפֵּיכוֹן בְּדִיל דְּלָא תְחוֹבוּן׃ וְקָם עַמָּא מֵרָחִיק וּמֹשֶׁה קְרֵיב לְצֵית אֲמִטְתָּא דְּתַמָּן יְקָרָא דַייָ׃ וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה כִּדְנַן תֵּימַר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל אַתּוּן חֲזֵיתוּן אֲרֵי מִן שְׁמַיָּא מַלֵּילִית עִמְּכוֹן׃ לָא תַעְבְּדוּן קֳדָמַי דַּחְלָן דִּכְסַף וְדַחְלָן דִּדְהַב לָא תַעְבְּדוּן לְכוֹן׃ מַדְבַּח אַדְמְתָא תַּעֲבֵיד קֳדָמַי וּתְהֵי דָבַח עֲלוֹהִי יָת עֲלָוָתָךְ וְיָת נִכְסַת קוּדְשָׁךְ מִן עָנָךְ וּמִן תּוֹרָךְ בְּכָל אַתְרָא דְּאַשְׁרֵי שְׁכִינְתִּי לְתַמָּן אֶשְׁלַח בִּרְכְתִי לָךְ וַאֲבָרְכִנָּךְ׃ וְאִם מַדְבַּח אַבְנִין תַּעֲבֵיד קֳדָמַי לָא תִבְנֵי יָתְהֵן פְּסִילָן דִּלְמָא תְּרִים חַרְבָּךְ עֲלַהּ וְתַחֲלִינַהּ׃ וְלָא תִסַּק בְּדַרְגִּין עַל מַדְבְּחִי דְּלָא תִתְגְּלֵי עֶרְיְתָךְ עֲלוֹהִי׃ **Ca. xxi.** וְאִלֵּין דִּינַיָּא דִּי תְסַדַּר קֳדָמֵיהוֹן׃ אֲרֵי תִזְבֵּן עַבְדָּא בַּר יִשְׂרָאֵל שֵׁית שְׁנִין יִפְלַח וּבִשְׁבִיעֵיתָא יִפּוֹק לְבַר חוֹרִין מַגָּן׃ אִם בִּלְחוֹדוֹהִי יֵיעוֹל בִּלְחוֹדוֹהִי יִפּוֹק אִם בַּעַל אִתְּתָא הוּא וְתִפּוֹק אִתְּתֵיהּ עִמֵּיהּ׃ אִם רִבּוֹנֵיהּ יִתֵּין לֵיהּ אִתְּתָא וּתְלִיד לֵיהּ בְּנִין אוֹ בְנָן אִתְּתָא וּבְנָהָא תְּהֵי לְרִבּוֹנַהּ וְהוּא יִפּוֹק בִּלְחוֹדוֹהִי׃ וְאִם מֵימַר יֵימַר עַבְדָּא רְחֵימְנָא יָת רִבּוֹנִי יָת אִתְּתִי וְיָת בְּנַי לָא

Interp̄. chal.

faciē vestrā: vt non peccetis. Stetitq̄ populus a longe: ⁊ moyses accessit versus caliginē: vbi erat glīa dei. Dixitq̄ dñs ad moysen. Hec dices filijs israel: vos vidistis qd̄ de celo locutus sum vobiscū. Non facietis coram me deos argenteos: neq̄ deos aureos facietis vobis. altare de terra facies corā me: ⁊ imolabis sup eo holocausta tua ⁊ sacrificia sanctificata tua de ouibus tuis ⁊ de bobus. In oīi loco in quo habitare fecero gloriam meā: ibi mittā benedictionē meam ⁊ benedicā tibi. Si autē altare ex lapidibus feceris corā me: non edificabis sectos lapides: ne forte leues gladium tuū sup illo: ⁊ profanes eum. Et non ascendes per gradus sup altare meum: vt non reueletur turpitudo tua super eo. Ca. 21.

Et hec sunt iudicia q̄ ppones corā eis. Quādo emeris seruū filiū israel: sex annis seruiet: ⁊ in anno septimo egrediet̄ liber gratis. Si solus intrauerit: solus egrediet̄. Si marit⁹ vxoris est: egrediet̄ vxor eius cū eo. Si dñs ei⁹ dederit ei vxorē: ⁊ pepit ei filios aut filias: vxor ⁊ filij ei⁹ erūt dñi sui: ⁊ ipse egredietur solus. Si autem dicens dixerit seruus. Diligo dominū meum vxorem meam ⁊ liberos meos: non

Prīitiua chal.

חוב · אמר · חזא · עבד · דהב · נכס · עלה · עאן · שרא · שלח · ברך · בנה · רום · חלל · נסק · גלה · ערה · דרג · אל · דין · סדר · זבן · שנה · פלח · נפק · עול · אתא · רבב · יתן · ילד · בנה · הוה · אמר

Trãsla. B. Hiero.

egrediar liber: offerat eũ dñs diis: & applicabitur ad ostiũ & postes perforabitq; aurẽ eius subula: & erit ei seruus in seculum. Si quis vẽdiderit filiã suã in famulam: non egredietur sicut ancille exire consueuerũt. Si displicuerit oculis dñi sui cui tradita fuerat: dimittet eã. populo ãt alieno vẽdẽdi nõ habebit ptãtem: si spreuerit eam. Si aũt filio suo despõderit eã: iuxta morem filiarum faciet illi. q si alteram ei acceperit: prouidebit puelle nuptias & vestimẽta: & pciũ pudicicie nõ negabit. Si tria ista non fecerit: egredietur gratis absq; pecunia. Qui percusserit hominem volens occidere: morte moriatur. Qui ãt nõ ẽ isidiatus: sed deus illum tradidit in manus eius: cõstituã tibi locũ in quo fugere debeat. Si qs p industriã occiderit pximũ suũ & p insidias: ab altari meo euelles eum vt moriatur. Qui pcusserit patrẽ suũ aut matrẽ: morte moriatur. Qui furatus fuerit hominẽ: & vẽdiderit eum: cõuictus noxe morte moriatur. Qui maledixerit patri suo vł matri morte moriatur. Si rixati fuerint viri & pcusserit alter pximũ suũ lapide vel pugno: & ille mortuus nõ fuerit: sed iacuerit i lectulo: si surrexerit & ambulauerit foris sup baculũ suũ: inocẽs erit q pcusserit:

Interp. chal.

egrediar liber. Applicabitq; eum dñs eius corã iudicibus: & applicabit eum ad ostium aut ad postẽ. & perforabit dñs eius aurem eius subula: & erit ei seruus seruiẽs ei in seculũ. Si aũt vir vendiderit filiã suam in ancillam: nõ egredietur sicut egrediũtur serui. Si displicuerit in oculis dñi sui: quã sibi desponderat: liberam faciat eam. Non habebit facultatẽ vt vendat eam viro alio: cum dñatus fuerit eius. Si autẽ filio suo desponderit eam: iuxta cõsuetudinẽ filiarũ israel faciet ei. Si alterã acceperit sibi: nutrimentũ eius vestimentũq; & ↄcubitũ ei⁹ nõ phibebit. Et si tria hec nõ fecerit ei: egredietur gratis absq; argento. Qui pcusserit virũ: & mortuus fuerit: occisione occidatur. Qui autẽ nõ ẽst insidiatus: sed a facie dei traditus est manui eius: constituã tibi locũ ad quẽ fugiat. Et qñ impie egerit vir cõtra proximũ suum: vt interficiat eum per insidias: de cõspectu altaris mei tolles eum: vt interficiatur. Qui autẽ percusserit patrẽ suũ aut matrẽ suam: morte moriatur. Qui furatus fuerit animã de filiis israel: & vendiderit eam: inuẽtaq; fuerit in manu eius: morte moriatur. Qui aũt maledixerit patri suo vel matri sue: morte moriat. Et qñ rixati fuerint viri: & percusserit vir proximũ suũ lapide aut pugno: et nõ fuerit mortuus: sed ceciderit in lectulo & fuerit ociosus. si surrexerit & ambulauerit foris sup baculũ suum: erit innocens percussor: sed

Trãsla. B. Hiero.

ita tñ vt opas eius & ĩpẽsas ĩ medicos restituat. Qui percusserit seruum suũ vel ancillam virga: & mortui fuerĩt in manibus eius: criminis reus erit. Si ãt vno die vel duobus supuixerit: nõ subiacebit pene: quia pecunia illius ẽ. Si rixati fuerĩt viri & pcusserit quis mulierẽ pgnãtẽ: & abortiuũ quidẽ fecerit: sed ipsa vixerit: subiacebit dãno quantum maritus mulieris expetierit: & arbitri iudicauerit. Si autẽ mors eius fuerit subsecuta: reddet aiam p anima: oculũ pro oculo: dẽtẽ p dẽte: manũ p manu: pedẽ pro pede adustionẽ pro adustione: vulnus pro vulnere: liuorẽ pro liuore. Si percusserit quispiã oculũ serui sui aũt ãcille: & luscos eos fecerit: dimittet eos liberos p oculo quẽ eruit. Dẽtẽ quoq; si excusserit seruo vel ancille sue: sił'r dimittet eos liberos. Si bos cornu percusserit virum aut mulierem: & mortui fuerint: lapidibus obruetur: & non comedentur carnes eius. dñs quoq; bouis innocens erit. & si bos cornupeta fuerit ab heri & nudiustertius & cõtestati sũt dñm ei⁹ nec recluserit eũ: occideritq; virũ aut mulierẽ: & bos lapidibus obruetur: & dñm eius occidẽt. Qđ si pciũ fuerit ei ipositũ: dabit p aia sua quicquid fuerit postulatus. Filiũ quoq; & filiã si cornu percusserit: sił'i sniẽ subiacebit.

Interp. chal.

restituet id qđ fuit ociosus ab opere: & mercedẽ medici soluet. Et qñ pcusserit vir seruũ suũ aut ancillã suaʒ virga: & mortuus fuerit sub manu eius: iudicio iudicabitur. Sed si die vno aut duobus diebus supuixerit: non iudicabitur: qñ argentũ suũ est. Et qñ rixati fuerit viri: & pcusserint mulierẽ pgnantẽ: & egressus fuerit fetus eius: & nõ fuerit mors: condẽnatione condẽnabit: sicut posuerit sup eum maritus mulieris: & dabit per sententiã iudicũ. Si aũt mortua fuerit: reddet animã pro aia: oculũ pro oculo: dentẽ pro dente manũ pro manu: pedẽ pro pede: adustionẽ p adustione: vulnus pro vulnere: liuorẽ p liuore. Et qñ pcusserit vir oculũ serui sui aut oculũ ancille sue & corruperit euʒ: liberũ dimittet euʒ pro oculo eius. Et si dentẽ serui sui aut ancille sue cadere fecerit: liberũ dimittet eum pro dente ei⁹. Et qñ bos viri cornu pcusserit virũ aut mulierẽ: & mortu⁹ fuerit: lapidatione lapidabitur bos: & nõ comedetur caro eius: dñs autẽ bouis erit innocẽs. Si autẽ bos cornupeta fuerit ab heri & nudiustertius: & ↄtestati sũt dñm eius: & nõ seruauerit eũ: & interfecerit virũ aut mulierẽ: bos lapidabitur: dñs quoq; ei⁹ interficiet. Si pecuniã iposuerint sup eum: dabit redemptionẽ aĩe sue: iuxta oĩa que imposuerint sup eũ. Si aũt filiũ israel cornu pcusserit bos aut filiam israel cornu percusserit: iuxta iudiciũ hoc

יעשה לו: אם עבד יגח השור או
אמה כסף שלשים שקלים יתן
לאדניו והשור יסקל: וכי יפתח
איש בור או כי יכרה איש בר
ולא יכסנו ונפל שמה שור או
חמור: בעל הבור ישלם כסף
ישיב לבעליו והמת יהיה לו:
וכי יגף שור איש את שור רעהו
ומת ומכרו את השור החי וחצו
את כספו וגם את המת יחצון: או
נודע כי שור נגח הוא מתמול
שלשם ולא ישמרנו בעליו שלם
ישלם שור תחת השור והמת
יהיה לו:

Cap. xxii.

כי יגנב איש
שור או שה וטבחו או מכרו
חמשה בקר ישלם תחת השור
וארבע צאן תחת השה: אם
במחתרת ימצא הגנב והכה ומת
אין לו דמים: אם זרחה השמש
עליו דמים לו שלם ישלם אם
אין לו ונמכר בגנבתו: אם המצא
תמצא בידו הגנבה משור עד
חמור עד שה חיים שנים ישלם:
כי יבער איש שדה או כרם ושלח
את בעירה ובער בשדה אחר
מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם:
כי תצא אש ומצאה קצים

Si servum ∞∞∞∞∞∞∞∞∞ ∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞ ∞∞∞∞∞∞∞∞ ancillãq; inuaserit: triginta siclos argẽti dño dabit: bos vero lapidibus opprimetur. Si quis apuerit cisternã & foderit & nõ opuerit eã: sic ceciderit q; bos aut asin9 in eã: reddet dominus cisterne preciũ iumẽtorũ: quod autem mortuum est ipsius erit. ∞∞∞∞ Si bos alienus bouem alterius vulnerauit: ∞∞ & ille mortuus fuerit: vẽdẽt bouẽ viuũ & diuident preciũ: cadauer ãt mortui inter se diſptient. Si ãt sciebat q bos cornupeta eẽt ab heri & nudiustertius: & nõ custodiuit eũ dñs suus: reddet bouẽ p bo ue: & cadauer integrũ accipiet. Ca.22.

Si quis furatus fuerit bouem aut ouẽ: & occiderit vel vendiderit: quinq; boues pro vno boue restituet: & q̃ttuor oues p vna oue. Si effrigẽs fur domũ siue suffodiẽs fuerit inuẽtus: & accepto vulnere mortuus fuerit: pcussor nõ erit reus sanguis. Quod si orto sole hoc fecerit: homicidiũ ppetrauit: & ipse morietur. Si nõ hũerit qđ p furto reddat: ipse venũdabitur. Si inuẽtũ fuerit apud eũ qđ furatus ẽ viuẽs siue bos siue asin9 siue ouis: duplũ restituet. Si leserit quispiam agrũ vel vineã: & dimiserit iumentũ suũ: vt depascatur aliena: quicquid optimũ habuerit in agro suo vel in vinea p dãni estimatione restituet. Si egressus ignis inuenerit spinas: ∞∞∞∞∞∞∞∞

Primitiua chal.

Interp. chal.

fiet ei. Si autẽ seruũ aut ancillam cornu percusserit bos: triginta siclos argenti dabit dño suo: bos autem lapidabitur. Et qñ aliquis aperuerit cisternã: aut qñ aliq̃s vir foderit cisternã: & nõ operuerit eam: cecideritq; ibi bos aut asinus: dñs cisterne soluet argentũ: qđ reddet dño eius: & qđ mortuũ est ipsi9 erit. Qñ aũt pcusserit bos viri bouẽ pximi sui: & mortu9 fuerit: vẽdãt bouẽ viuũ: & diuidãt pecuniã ei9: pecuniã q̃q; mortui diuidẽt. Si aũt notũ fuerit q bos cornupeta est ab heri & nudiustertius: & nõ custodiuit eũ: dñs eius soluet bouẽ pro boue: mortuus aũt ipsius erit. Ca.22.

Quando furatus fuerit vir bouem aut agnum et occiderit eum: aut vendiderit: soluet quinq; boues pro boue: & q̃ttuor oues p agno. Si autẽ suffodiẽs domũ inuẽtus fuerit latro & percussus fuerit et mortuus fuerit: pcussor non erit reus sanguinis: si oculus testiũ fuerit sup eũ: sanguis reus erit pcussor: soluẽs soluet fur: & si nõ habuerit: vendetur p furto suo. Si aũt inuentũ fuerit in manu eius qđ furto sublatũ fuerat: a boue vsq; ad asinũ & vsq; ad agnũ: si fuerit viui: duplũ restituet. Qñ pastũ fecerit vir agrũ aut vineã & dimiserit iumẽtũ suũ & pascet in agro alieno: qđ meli9 est in agro suo aut qđ optimũ est in vinea sua restituet. qñ egressus fuerit ignis & inuenerit spinas:

Transla. Chal.

ונאכל גדיש או הקמה או
השדה שלם ישלם המבער
את הבערה: כי יתן איש אל
רעהו כסף או כלים לשמר
וגנב מבית האיש אם ימצא
הגנב ישלם שנים: אם לא
ימצא הגנב ונקרב בעל הבית
אל האלהים אם לא שלח ידו
במלאכת רעהו: על כל דבר
פשע על שור על חמור על
שה על שלמה על כל אבדה
אשר יאמר כי הוא זה עד
האלהים יבא דבר שניהם אשר
ירשיען אלהים ישלם שנים
לרעהו: כי יתן איש אל רעהו
חמור או שור או שה וכל בהמה
לשמר ומת או נשבר או נשבה
אין ראה: שבעת יהוה תהיה
בין שניהם אם לא שלח ידו
במלאכת רעהו ולקח בעליו ולא
ישלם: ואם גנב יגנב מעמו
ישלם לבעליו: אם טרף יטרף
יבאהו עד הטרפה לא ישלם: וכי
ישאל איש מעם רעהו ונשבר או
מת בעליו אין עמו שלם ישלם:
אם בעליו עמו לא ישלם אם
שכיר הוא בא בשכרו: וכי יפתה

& cõprehẽderit acervos frugũ siue stãtes segetes in agris: reddet dãnũ qui ignẽ succẽderit. Si quis commendauerit ∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞ amico pecuniã aut vas in custodiam: ∞∞∞∞∞∞∞ & ab eo q suscepat furto ablata fuerint: si inuenitur fur duplum reddet. Si latet ∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞ fur: dñs domus applicabitur ∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞ ad deos: & iurabit q non extenderit manũ in rem proximi sui ad ppetrãdũ fraudem tam in boue q̃ in asino & ∞∞∞∞∞ ∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞ oue ac vestimento: & quicquid dãnũ inferre potest. ad ∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞ ∞∞∞∞ ∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞ deos vtriusq; cã perueniet. & si ∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞ illi iudicauerint: duplũ restituet proximo suo. Si quis cõmẽdauerit proximo suo bouẽ: asinũ: ouẽ: & oẽ iumẽtũ ad custodiã: & mortuũ fuerit aut debilitatum vel captũ ab hostibus: nullusq; hoc viderit: iusiurãdũ erit in medio q nõ extẽderit manũ ad rẽ pximi sui: suscipietq; dñs iuramẽtũ: & ille reddere nõ cogetur. Et si furto ablatũ fuerit: restituet dãnũ dño. Si comestũ a bestia: deferat ad eũ qđ occisũ ẽ: & nõ restituet. Qui a pximo suo quicquid horũ mutuo postulauerit: & debilitatũ aut mortuũ fuerit dño nõ pñte: reddere cõpelletur: & si in pñtiarũ dñs fuerit: nõ restituet: maxime si cõductũ venerat p mercede opis sui. Si seduxerit

Transla. Chal.

Interp. chal.

et succenderit aceruos aut segetẽ aut agrum integrũ: reddet q succẽderit ignẽ id qđ succẽsum est. Qñ dederit vir pximo suo argentũ aut vasa in custodiã: & furto sublata fuerint de domo viri: si inuẽtus fuerit fur restituet duplũ. Si aũt fur nõ fuerit inuẽtus: accedet dñs domus in cõspectuz iudicũ: si nõ extendit manũ suã in illud qđ tradidit illi pximus su9. sup oẽm rem delicti: sup bouẽ super asinũ sup agnũ sup vestimentũ sup oẽm rem perditã qui dixerit q hec est: in cõspectu iudicũ veniat causa amboz: & q̃cunq; cõdẽnat9 fuerit a iudicibus reddet duplũ pximo suo. Qñ dederit vir pximo suo asinũ aut bouẽ aut agnũ & oẽ iumentum in custodiã & mortu9 fuerit aut cõfractus aut ductus in predã: nullo vidẽte: iuramentũ dñi erit inter ambos qđ nõ extẽdit manũ suã i illđ qđ tradidit ei pxim9 su9. et suscipiet dñs ab eo iuramẽtũ: & nihil restituet. Si furto sublatuz fuerit ab eo restituet dño suo. Si dilaceratũ fuerit: afferat qđ dilaceratũ est i testimoniũ: & nõ restituet. Et qñ mutuo accepit vir a pxio suo: & cõfractũ fuerit siue mortuũ dño suo nõ existẽte cũ eo: restituẽs reddet. Si dñs ei9 fuerit cũ eo nõ restituet. si cõductũ fuerit: cõputet p mercede ei9. Et qñ seduxerit

Primitiua chal.

Ter. Heb. (Ca. xxij.)

איש בתולה אשר לא ארשה ושכב עמה מהר ימהרנה לו לאשה: אם מאן ימאן אביה לתתה לו כסף ישקל כמהר הבתולת: מכשפה לא תחיה: כל שכב עם בהמה מות יומת: זבח לאלהים יחרם בלתי ליהוה לבדו: וגר לא תונה ולא תלחצנו כי גרים הייתם בארץ מצרים: כל אלמנה ויתום לא תענון: אם ענה תענה אתו כי אם צעק יצעק אלי שמע אשמע צעקתו: וחרה אפי והרגתי אתכם בחרב והיו נשיכם אלמנות ובניכם יתמים: אם כסף תלוה את עמי את העני עמך לא תהיה לו כנשה לא תשימון עליו נשך: אם חבל תחבל שלמת רעך עד בא השמש תשיבנו לו: כי הוא כסותה לבדה הוא שמלתו לערו במה ישכב והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני: אלהים לא תקלל ונשיא בעמך לא תאר: מלאתך ודמעך לא תאחר בכור בניך תתן לי: כן תעשה לשרך לצאנך שבעת ימים יהיה עם אמו ביום השמיני תתנו לי:

Trāſla. B. Hiero.

quis virginem necdū deſponſatam dormieritq; cū ea: dotabit eā & habebit eam vxorem. Si pater virginis dare noluerit: reddet pecuniā iuxta modum dotis quam virgines accipe cōſueuerunt. Maleficos non patieris viuere. Qui coierit cū iumēto: morte moriatur. Qui immolat diis occidetur: pter dño ſoli. Aduenā non cōtriſtabis: neq; affliges eū. Aduene eī & ipſi fuiſtis in terra egypti. Vidue & pupillo non nocebitis. Si leſeritis eos: vociferabuntur ad me: & ego audiā clamorē eorū: & indignabitur furor meus pcutiamq; vos gladio: & erūt vxores vře vidue & filii veſtri pupilli. Si pecuniā mutuā dederis populo meo paupi qui habitat tecū non vrgebis eum quaſi exactor: nec vſuris opprimes. Si pignus a pximo tuo accepis veſtimētū: añ ſolis occaſum reddes ei. Ipſum enim eſt ſolū quo operitur idumētū carnis eius: nec habet aliud in quo dormiat. Si clamauerit ad me exaudiā eū: quia miſericors ſum. Diis nō detrahes: & principi populi tui nō maledices. Decimas & primitias tuas nō tardabis offerre. Primogenitū filiorū tuorum dabis mihi. De bobus quoq; & ouibus ſiſr facies. Septē diebus ſit cū mře ſua: die octaua reddes eū mihi

Trāſla. Grec. lxx. cū interp. latina

Ἐὰν δέ τις παρθένον ἀμνήστευτον, καὶ κοιμηθῇ μετ᾽ αὐτῆς, φερνῇ φερνιεῖ αὐτὴν ἑαυτῷ γυναῖκα. ἐὰν δὲ ἀνανεύων ἀνανεύσῃ, καὶ μὴ βούληται ὁ πατὴρ αὐτῆς δοῦναι αὐτὴν αὐτῷ γυναῖκα, ἀργύριον ἀποτίσει τῷ πατρὶ καθ᾽ ὅσον ἐστὶν ἡ φερνὴ τῶν παρθένων. φαρμακοὺς οὐ περιβιώσετε. πάντα κοιμώμενον μετὰ κτήνους θανάτῳ ἀποκτενεῖτε αὐτούς. ὁ θυσιάζων θεοῖς ἑτέροις ἐξολοθρευθήσεται, πλὴν κυρίῳ μόνῳ. καὶ προσήλυτον οὐ κακώσετε, οὐδὲ μὴ θλίψετε αὐτόν. ἦτε γὰρ προσήλυτοι ἐν γῇ αἰγύπτῳ. πᾶσαν χήραν καὶ ὀρφανὸν οὐ κακώσετε. ἐὰν δὲ κακώσητε αὐτούς, καὶ κεκράξαντες καταβοήσωσι πρός με, ἀκοῇ εἰσακούσομαι τῆς βοῆς αὐτῶν, καὶ ὀργισθήσομαι θυμῷ, καὶ ἀποκτενῶ ὑμᾶς μαχαίρα, καὶ ἔσονται αἱ γυναῖκες ὑμῶν χῆραι, καὶ τὰ τέκνα ὑμῶν ὀρφανά. ἐὰν δὲ ἀργύριον ἐκδανείσῃς τῷ ἀδελφῷ τῷ πενιχρῷ παρὰ σοῦ, οὐκ ἔσῃ αὐτὸν κατεπείγων, οὐκ ἐπιθήσεις αὐτῷ τόκον. ἐὰν δὲ ἐνεχύρισμα ἐνεχυριάσῃς τὸ ἱμάτιον τοῦ πλησίον, πρὸ δυσμῶν ἡλίου ἀποδώσεις αὐτὸ αὐτῷ. ἔστι γὰρ τοῦτο περιβόλαιον αὐτοῦ μόνον, τοῦτο τὸ ἱμάτιον ἀσχημοσύνης αὐτοῦ, ἐν τίνι κοιμηθήσεται; ἐὰν οὖν καταβοήσῃ πρός με, εἰσακούσομαι αὐτοῦ. ἐλεήμων γάρ εἰμι. θεοὺς οὐ κακολογήσεις, καὶ ἄρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς. ἀπαρχὰς ἅλωνος καὶ ληνοῦ σου οὐ καθυστερήσεις. τὰ πρωτότοκα τῶν υἱῶν σου δώσεις ἐμοί. οὕτω ποιήσεις τὸν μόσχον σου καὶ τὸ πρόβατόν σου καὶ τὸ ὑποζύγιόν σου. ἑπτὰ ἡμέρας ἔσται ὑπὸ τὴν μητέρα, τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ ἀποδώσεις μοι αὐτό.

Interp. latina: Si autem quis virginem indeſpōſatā: et dormierit cū ea: dote dotabit eā ſibi vxorē. ſi autē renuēs renuerit: et nō voluerit pater eius dare eā illi vxorē: argētū ſoluet patri ſcđz quod eſt dos virginū. veneficos nō viuificabitis. oēs dormiētē cū iumēto morte occidetis eos. ſacrificās diis alienis occidet: niſi dño ſoli. et aduene nō malefacietis: neq; affligetis eū. fuiſtis.n. aduene in terra egypti. oēm viduā et orphanū nō opprimetis eos. ſi aūt oppreſſeritis eos: et vociferātes clamauerit ad me: auditiōe audiā clamorē eorū: et indignabor furore: et occidā vos gladio: et erūt vxores vře vidue: et filij vři orphani. ſi aūt pecuniā mutuaueris fratri pauperi: a te nō eris ipſum vrgēs: nō impones ei vſurā. ſi aūt pignus pigneraueris veſtimētū proximi: ante occaſū ſolis reddes illud ei. eſt .n. hoc operimētū eius ſolū hoc veſtimētū turpitudinis eius: in quo dormiet? ſi igitur clamauerit ad me: exaudiā eū. miſericors.n. ſum. diis nō maledices: et principi populi tui nō dices male. primitias aree et torcularis tui nō tardabis offerre. priogenita filiorū tuorū dabis mihi. ſic facies vitulū tuū et ouem tuā et ſubiugale tuū. ſeptē dies erit ſub matre: at die octauo reddes mihi illud.

Margin: Leuit. 16.g. — Zach. 7.c. — Actuū 23.a.

Trāſla. Chal.

גבר בתולתא דלא מארסה וישכוב עמה מיפא יקימינה ליה לאנתו ואם מצבא [illegible]

Interp. chal.

vir virginē que non eſt deſponſata et cōcubuerit cum ea: deſponſabit eam ſibi in vxorē. Quod ſi noluerit pater eius tradere ei illam: argentū in pondere reddet iuxta dotem virginū. Malefica non viuat. Omnis qui concubuerit cum iumento morte moriatur. Qui immolauerit idolis populorū occidatur. preter nomini dñi ſoli. Aduenā autē non decipietis neq; affligetis. quoniā aduene fuiſtis in terra egypti. Nullam viduam neq; pupillū affligetis: quod ſi affligens affligeris eum: et clamans clamauerit corām me: ſuſcipiens ſuſcipiā clamorē eius. et indignabitur furor meus: interficiāq; vos gladio: et erunt vxores veſtre vidue: et filij veſtri pupilli. Si argentū cōmodaueris populo meo paupi qui habitat tecū: nō eris ei quaſi fenerator: nec iponetis ſup eum vſurā. Si pro pignore acceperis cooptoriū proximi tui: ante ſolis occaſum reddes illud ei. quoniam ipſum eſt cooptoriū eius: et ipm eſt indumentū cutis eius: in quo cubabit? eritq; quando clamauerit corā me: ſuſcipiā clamorē eius: quia miſericors ego ſum. Iudices nō villipendes: et principi in populo tuo nō maledices. Primitias frumēti tui et vini nō tardabis reddere. Primogenitum filiorū tuorū reſeruabis corā me. ſic facies de bobus tuis et de ouibus: ſeptē diebus erit cum matre ſua: et in die octauo ſeparabis eū corā me.

Trāſla. Grec. lxx. cū interp. latina

καὶ ἄνδρες ἅγιοι ἔσεσθέ μοι. καὶ κρέας ἀπὸ ἀγρῶν θηριάλωτον οὐκ ἔδεσθε, τῷ κυνὶ ἀπορρίψετε αὐτό. Ca. 23.

Οὐ παραδέξῃ ἀκοὴν ματαίαν. οὐ συγκαθίσῃ μετὰ ἀδίκου γενέσθαι μάρτυς ἄδικος. οὐκ ἔσῃ μετὰ πλειόνων ἐπὶ κακίᾳ. οὐ προστεθήσῃ μετὰ πλήθους ἐκκλῖναι κρίσιν, καὶ πένητα οὐκ ἐλεήσεις ἐν κρίσει. ἐὰν δὲ συναντήσῃς τῷ βοῒ τοῦ ἐχθροῦ σου, ἢ τῷ ὑποζυγίῳ αὐτοῦ πλανωμένοις, ἀποστρέψας ἀποδώσεις αὐτῷ. ἐὰν δὲ ἴδῃς τὸ ὑποζύγιον τοῦ ἐχθροῦ σου πεπτωκὸς ὑπὸ τὸν γόμον αὐτοῦ, οὐ παρελεύσῃ αὐτό, ἀλλὰ συνεγερεῖς αὐτὸ μετ᾽ αὐτοῦ. οὐ διαστρέψεις κρίμα πένητος ἐν κρίσει αὐτοῦ. ἀπὸ παντὸς κρίματος ἀδίκου ἀποστήσῃ. ἀθῷον καὶ δίκαιον οὐκ ἀποκτενεῖς, καὶ οὐ δικαιώσεις τὸν ἀσεβῆ ἕνεκεν δώρων. καὶ δῶρα οὐ λήψῃ. τὰ γὰρ δῶρα ἐκτυφλοῖ ὀφθαλμοὺς βλεπόντων, καὶ λυμαίνεται ῥήματα δίκαια. καὶ προσήλυτον οὐ κακώσετε, οὐδὲ μὴ θλίψετε. ὑμεῖς γὰρ οἴδατε τὴν ψυχὴν τοῦ προσηλύτου. αὐτοὶ γὰρ προσήλυτοι ἦτε ἐν γῇ αἰγύπτῳ. ἓξ ἔτη σπερεῖς τὴν γῆν σου καὶ συνάξεις τὰ γεννήματα αὐτῆς, τῷ δὲ ἑβδόμῳ ἄφεσιν ποιήσεις, καὶ ἀνήσεις αὐτήν, καὶ ἔδονται οἱ πτωχοὶ τοῦ ἔθνους σου. τὰ δὲ ὑπολειπόμενα αὐτῶν ἔδεται τὰ θηρία τὰ ἄγρια. οὕτω ποιήσεις τὸν ἀμπελῶνά σου, καὶ τὸν ἐλαιῶνά σου. ἓξ ἡμέρας ποιήσεις τὰ ἔργα σου, τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἀνάπαυσῃ, ἵνα ἀναπαύσηται ὁ βοῦς σου καὶ τὸ ὑποζύγιόν σου, καὶ ἀναψύξῃ ὁ υἱὸς τῆς

Interp. latina: et viri ſancti eritis mihi. et carnē in agro a beſtiis captā nō comedetis: cani proiicietis eam. Non ſuſcipies auditionē vanā. nō ſimul ſedeas cū iniquo vt ſis teſtis iniquus. nō eris cū pluribus in malitia. nō addiſcies cū multitudine ad declinādū iudiciū: et pauperis nō miſereberis in iudicio. ſi aūt occurreris boui inimici tui: vel ſubiugali eius errātibus: reducēs reſtitues ei. ſi aūt videris ſubiugale inimici tui cecidiſſe ſub onere ſuo: nō ptrāſibis illud: ſed ſubleuabis id cū illo. nō puertes iudiciū pauperis in iudicio ſuo. ab oī iudicio iniquo recedes. innocētē et iuſtū nō occides. et nō iuſtificabis impiū cauſa munerū. et dona nō accipies. nā dona excecāt oculos videntiū: et ſubuertūt verba iuſta. et aduene nō malefacietis: neq; affligetis: vos .n. ſcitis animā aduene. ipſi .n. aduene fuiſtis in terra egypti. ſex ānos ſeminabis terrā tuā et cōgregabis fructus eius: at ſeptimo remiſſionē facies: et dimittes eā: et comedēt mēdici gētis tue. at relicta eorū comedēt beſtie agreſtes. ſic facies vinee tue: et oliueto tuo. ſex dies facies opera tua: at die ſeptima requieſces: vt requieſcat bos tuus et ſubiugale tuū: et refrigeret filius

Margin: Leuit. 11.b. — Eze. 44.g. — A — Deut. 11.b. — Deut. 16.d. — Eccleſi. 10.d. — D — B

Trāſla. B. Hiero.

Viri ſancti eritis mihi. Carnem q̃ a beſtiis fuerit pguſtata nō comedetis: ſed pīicietis canibus. Ca. 23

Non ſuſcipies vocē mēdacii: nec iunges manū tuā vt p impio dicas falſū teſtimoniū. Nō ſequeris turbā ad faciendū malū: nec in iudicio plurimorū acquieſces ſententie: vt a vero deuies. Paupis quoq; nō miſereberis in iudicio. Si occurreris boui inimici tui aut aſino erranti: reduc ad eum. Si videris aſinum odientis te iacere ſub onere: nō ptrāſibis ſed ſubleuabis cū eo. Non declinabis in iudicium pauperis. Mendaciū fugies. Inſontem & iuſtum non occides: quia auerſor impium. Nec accipies munera: que etiam excecant prudētes: & ſubuertūt verba iuſtorum. Peregrino moleſtus non eris. Scitis enim aduenarū aīas: quia & ipſi peregrini fuiſtis in terra egypti. Sex ānis ſeminabis terram tuam: & cōgregabis fruges eius. anno aūt ſeptimo dimittes eā & requieſcere facies: vt comedāt pauperes populi tui: & qcqd reliquū fuerit: edāt beſtie agri. ita facies ī vinea & in oliueto tuo. Sex diebus opaberis: ſeptima die ceſſabis: vt reqeſcat bos & aſinus tuus: & refrigeretur filius

Ter. Heb. (Ca. xxiij.)

ואנשי קדש תהיון לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו לכלב תשלכון אתו: לא תשא שמע שוא אל תשת ידך עם רשע להית עד חמס: לא תהיה אחרי רבים לרעת ולא תענה על רב לנטת אחרי רבים להטת: ודל לא תהדר בריבו: כי תפגע שור איבך או חמרו תעה השב תשיבנו לו: כי תראה חמור שנאך רבץ תחת משאו וחדלת מעזב לו עזב תעזב עמו: לא תטה משפט אבינך בריבו: מדבר שקר תרחק ונקי וצדיק אל תהרג כי לא אצדיק רשע: ושחד לא תקח כי השחד יעור פקחים ויסלף דברי צדיקים: וגר לא תלחץ ואתם ידעתם את נפש הגר כי גרים הייתם בארץ מצרים: ושש שנים תזרע את ארצך ואספת את תבואתה: והשביעת תשמטנה ונטשתה ואכלו אביני עמך ויתרם תאכל חית השדה כן תעשה לכרמך לזיתך: ששת ימים תעשה מעשיך וביום השביעי תשבת למען ינוח שורך וחמרך וינפש בן

Transla. Chal.

ואנשין קדישין תהון קדמי ובשר תליש מן חיות ברא לא תיכלון לכלבא תרמון יתיה [illegible]

Ca. xxiij.

Interp. chal.

Et viri ſancti eritis corā me: et carnē dilaceratā a beſtia agri nō comedetis: canibus pīicietis eā. Ca. 23.

Non ſuſcipies vocem mēdacii: nec pones manū tuā cū iniquo vt ſis ei teſtis falſus. Non ſequeris multos ad malefaciendum: neq; deſinas docere quod tibi videtur in iudicio. Iuxta ſententiā plurimorum perfice iudiciū. Et pauperis nō miſercaris in iudicio. Si occurreris boui inimici tui aut aſino errantibus: reducens reduces eos illi. Quādo videris aſinum odientis te iacentē ſub onere ſuo: et deſieris adiuuare eū: dimittens dimittes odiū quod erat in corde tuo cōtra eū: et ſubleuabis cū eo. Non declinabis iudiciū pauperis tui in cauſa eius. a verbis ocioſis procul eris: et eū qui fuerit iuſtificatus et exierit iuſtus a iudicio non occides: quia nō iuſtificabo impiū. Et munera nō accipies: quia munus excecat oculos ſapiētū: et peruertit verba iuſtorū. Et aduenā nō anguſtiabitis: vos enī ſcitis aīam pegrini: quia aduene fuiſtis in terra egypti. Et ſex ānis ſeminabis terrā tuā: et cōgregabis fructū eius. Septimo aūt āno dimittes eā: et relinques eā et comedēt paupes ppli tui: et quod illi reliqrint comedet beſtia agri: ſic facies vinee tue et oliueto tuo. Sex diebus facies opera tua: in die autē ſeptimo requieſces vt qeſcat bos tuus et aſinus tuus: et quieſcat filius.

אמתך והגר: ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו ושם אלהים אחרים לא תזכירו לא ישמע על פיך: שלש רגלים תחג לי בשנה: את חג המצות תשמר שבעת ימים תאכל מצות כאשר צויתך למועד חדש האביב כי בו יצאת ממצרים ולא יראו פני ריקם: וחג הקציר בכורי מעשיך אשר תזרע בשדה וחג האסף בצאת השנה באספך את מעשיך מן השדה: שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך אל פני האדן יהוה: לא תזבח על חמץ דם זבחי ולא ילין חלב חגי עד בקר: ראשית בכורי אדמתך תביא בית יהוה אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו: הנה אנכי שלח מלאך לפניך לשמרך בדרך ולהביאך אל המקום אשר הכנתי: השמר מפניו ושמע בקלו אל תמר בו כי לא ישא לפשעכם כי שמי בקרבו: כי אם שמוע תשמע בקלו ועשית כל אשר אדבר ואיבתי את איביך וצרתי את צרריך: כי ילך מלאכי לפניך והביאך אל האמרי והחתי והפרזי והכנעני

אמה · שמר · זכר שמע · פה · חגג שנה · שמר · יום אכל צוה · יעד חדש אבב · יצא · ראה פנה · קצר בכר עשה · זרע · שנה · ראה · זבח לון · בוא · בשל · שלח · בוא · קום כון שמר · קול מרה · נשא · שמע קול · עשה דבר · צרר · פנה בוא

Trāsla. B. Hiero.

ancille tue: & aduena. Omnia que dixi vobis custodite: & per nomē externorū deorum non iurabitis: neqꝫ audietur ex ore vr̄o. Tribus vicibꝰ per singulos annos mihi festa celebrabitis. Solēnitatē quoqꝫ azymorū custodies. Septē diebus comedetis azyma: sicut p̄cepi tibi tēpore mēsis nouorū quando egressus es de egypto. Nō appebis in cōspectu meo vacuus. Et solēnitatē messis primitiuorū opis tui q̄cūqꝫ seminaueris in agro: solēnitatē quoqꝫ ī exitu anni qñ cōgregaueris oēs fruges tuas de agro. Ter in anno apparebit oē masculinū tuū corā dño deo tuo. Non īmolabis sup fermēto sanguinē victime tue: nec remācbit adeps solēnitatis mee vsqꝫ māe. Primitias frugū terre tue deferes ī domū dñi dei tui. Nō coques hedū in lacte matris sue. Ecce ego mittā angelum meum: qui p̄cedat te & custodiat in via: & introducat in locum quem preparaui tibi. Obserua eum & audi vocē eius: nec cōtēnēdū putes: quia nō dimittet cū peccaueris: & est nomē meū in illo. Q̄ si audieris vocē eius & feceris oia que loquor: inimicus ero inimicis tuis: & affligā affligentes te. Precedetqꝫ te angelus meus: & introducet te ad amorreū & etheū & pherezeū chananeū

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

ancille tue et aduena. oia quecunqꝫ dixi
παιδίσκης σου καὶ ὁ προσήλυτος. πάντα ὅσα εἴρη-
xi ad vos: custodite. et nomē deorum alienorum
κα πρὸς ὑμᾶς, φυλάξασθε. καὶ ὄνομα θεῶν ἑτέρων
nō memorabitis: neqꝫ audiet ex ore
οὐκ ἀναμνησθήσεσθε, οὐδὲ μὴ ἀκουσθῇ ἐκ τοῦ στόμα-
vestro. tria tempora anni celebrate
τος ὑμῶν. τρεῖς καιροὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἑορτάσατέ
mihi. festū azymorum obseruabitis facere. septē
μοι. τὴν ἑορτὴν τῶν ἀζύμων φυλάξασθε ποιεῖν. ἑπτὰ
dies comedetis azyma: sicut precepi tibi
ἡμέρας ἔδεσθε ἄζυμα, καθάπερ ἐνετειλάμην σοι
iuxta tempus mensis nouorum. in. n. ipso
κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ μηνὸς τῶν νέων. ἐν γὰρ αὐτῷ
egressus es ex egypto. nō apparebis corā me vacue.
ἐξῆλθες ἐξ αἰγύπτου. οὐκ ὀφθήσῃ ἐνώπιόν μου κενός.
et festū messis primitiuorum facies
καὶ ἑορτὴν τοῦ θερισμοῦ πρωτογεννημάτων ποιήσεις
operum tuorum: q̄ seminaueris in agro tuo.
τῶν ἔργων σου, ὧν ἐὰν σπείρῃς ἐν τῷ ἀγρῷ σου.
et festū cōsummationis in exitu anni in
καὶ ἑορτὴν συντελείας ἐπ᾽ ἐξόδου τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐν
cōgregatione operum tuorum q̄ ex agro tuo.
τῇ συναγωγῇ τῶν ἔργων σου τῶν ἐκ τοῦ ἀγροῦ σου.
tria tempora āni apparebit oē mascu-
τρεῖς καιροὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ ὀφθήσεται πᾶν ἀρσενι-
linū tuū corā dño deo tuo. qñ .n. eiece-
κόν σου ἐνώπιον κυρίου τοῦ θεοῦ σου. ὅταν γὰρ ἐκβά-
ro gētes a cōspectu tuo: et dilatauero terminos tuos: nō sacrifi-
λω ἔθνη ἀπὸ προσώπου σου, καὶ ἐμπλατύνω τὰ ὅριά σου, οὐ
cabis sup fermēto sanguinē victime mee: neqꝫ dormiet adeps festi-
θύσεις ἐπὶ ζύμῃ αἷμα θυσιάσματός μου, οὐδὲ μὴ κοιμηθῇ στέαρ τῆς
uitatis mee vsqꝫ mane. primitias primitiuorum
ἑορτῆς μου ἕως πρωΐ. τὰς ἀπαρχὰς τῶν πρωτογεννημάτων τῆς
tre tue inferes in domū dñi dei tui. nō coques agnū
γῆς σου εἰσοίσεις εἰς τὸν οἶκον κυρίου τοῦ θεοῦ σου. οὐχ ἑψήσεις ἄρνα
in lacte matris sue. et ecce ego mitto angelū meū
ἐν γάλακτι μητρὸς αὐτοῦ. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου
añ faciē tuā: vt custodiat te in via: vt introdu-
πρὸ προσώπου σου, ἵνα φυλάξῃ σε ἐν τῇ ὁδῷ, ὅπως εἰσαγάγῃ
cat te in terrā: quā pparaui tibi: attēde tibi: et
σε εἰς τὴν γῆν, ἣν ἡτοίμασά σοι. πρόσεχε σεαυτῷ
exaudi eū: nō incredulus sis illi: nō. n. dimittet te.
εἰσάκουε αὐτοῦ, καὶ μὴ ἀπείθει αὐτῷ. οὐ γὰρ μὴ ὑποστείληταί σε.
n. nomē meū est in eo. si auditu audieris meā vo-
τὸ γὰρ ὄνομά μου ἐστὶν ἐπ᾽ αὐτῷ. ἐὰν ἀκοῇ ἀκούσητε τῆς ἐμῆς φω-
cem: et feceris oia quecunqꝫ precipio tibi: inimicus ero
νῆς, καὶ ποιήσῃς πάντα ὅσα ἂν ἐντείλωμαί σοι, ἐχθρεύσω τοῖς
inimicis tuis: et aduersabor aduersantibus tibi. ibit
ἐχθροῖς σου, καὶ ἀντικείσομαι τοῖς ἀντικειμένοις σοι. πορεύ-
.n. angelus meus precedēs te: et introducet te ad
σεται γὰρ ὁ ἄγγελός μου ἡγούμενός σου, καὶ εἰσάξει σε πρὸς τὸν
amorreū: et etheū: et pherezeū: et chananeū
ἀμορραῖον, καὶ χετταῖον, καὶ φερεζαῖον, καὶ χαναναῖον,

Infra, 34.d. Deut. 16.d. Eccle. 35.a.

C

Primitiua chal.

אמר ספר טעה · דכר שמע חגג · נטר אכל · חזא זרע נפק · כנש רבב נכס · בית דבח ראש · אתא קדש אכל · לאך נטר על · תקן ספר אמר · סרב שבק קבל · עבד מלל שנא · עוק

Interp̄. chal.

ancille tue et peregrinus. Et in oibus que dixi vobis estote admoniti: et nois idolorū populorum nō recordabimini: neqꝫ audietur in ore vr̄o. Tribus vicibus in anno celebrabitis festa corā me. Solēnitatē azymorum custodies: septē diebus comedes azyma: sicut precepi tibi in tēpore mensis nouarum frugū: qm̄ in eo egressus es de egypto: et nō appareas in cōspectu meo vacuus. Solēnitatē quoqꝫ messis primitiuorum operis tui que seminasti in agro. Et solemnitatē cōgregationis in exitu anni: qñ congregaueris opera tua de agro. Tribus vicibus in anno apparebūt oēs masculi tui corā dñatore seculi dño. Non imolabis sup fermento sanguinem victime mee: neqꝫ manebūt extra altare adipes sacrificij solēnitatis vsqꝫ mane. Principium pmitiarum terre tue afferes in sāctuariū dñi dei tui. Nō comedes carnē cum lacte. Ecce ego mitto angelū meū ante te: vt custodiat te in via: et introducat te in locum quem preparaui. Obserua te a facie eius: et acquiesce verbo eiꝰ ne sis rebellis in cōspectu eiꝰ: qꝛ non dimittet pctā vr̄a: qm̄ in noie meo est verbū eius. Quod si suscipiēs susceperis verbū eius: et feceris oia que locutꝰ fuero: odio habebo inimicos tuos: et tribulabo tribulātes te: qꝛ ibit angelꝰ meꝰ ante faciē tuā: et introducet te ad amorreos et etheos et pherezeos et chananeos

Transla. Chal.

אמתך וגיורא: ובכל דאמרית לכון תסתמרון ושום טעות עממיא לא תדכרון לא ישתמע על פומכון: תלת זמנין תחגון קדמי בשתא: ית חגא דפטיריא תיטר שבעא יומין תיכול פטירא כמא דפקדתך לזמן ירחא דאביבא ארי ביה נפקתא ממצרים ולא יתחזון קדמי ריקנין: וחגא דחצדא בכורי עובדך דתזרע בחקלא וחגא דכנשא במפקא דשתא במכנשך ית עובדך מן חקלא: תלת זמנין בשתא יתחזון כל דכורך קדם רבון עלמא יי: לא תכוס על חמיע דם פסחי ולא יביתון בר ממדבחא תרבי נכסת חגא עד צפרא: ריש בכורי ארעך תיתי לבית מקדשא דיי אלהך לא תיכלון בשר בחלב: הא אנא שלח מלאכא קדמך למטרך באורחא ולאעלותך לאתרא דאתקינית: אסתמר מן קדמוהי וקביל למימריה לא תסרב על מימריה ארי לא ישבוק לחוביכון ארי בשמי מימריה: ארי אם קבלא תקביל למימריה ותעביד כל דאמליל ואסני ית סנאך ואעיק למעיקך: ארי יהך מלאכי קדמך ויעלנך לות אמוראי וחתאי ופריזאי וכנענאי

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

gergeseū: et eueū: et iebuseū: et delebo
γεργεσαῖον, καὶ εὐαῖον, καὶ ἰεβουσαῖον, καὶ ἐκτρίψω
eos. nō adorabis deos eorum: neqꝫ
αὐτούς. οὐ προσκυνήσεις τοῖς θεοῖς αὐτῶν, οὐδ᾽ οὐ μὴ
seruies eis. nō facies iuxta opera eo-
λατρεύσεις αὐτοῖς. οὐ ποιήσεις κατὰ τὰ ἔργα αὐ-
rū: sed destructiōe destrues eos: et cōterēs
τῶν, ἀλλὰ καθαιρέσει καθελεῖς, καὶ συντρίβων
cōteres statuas eorum: et seruies dño
συντρίψεις τὰς στήλας αὐτῶν, καὶ λατρεύσεις κυρίῳ
deo tuo. et bñdicā panē tuū et vinū
τῷ θεῷ σου, καὶ εὐλογήσω τὸν ἄρτον σου καὶ τὸν οἶνόν
tuū: et aquā tuā: et auertā infirmitatē a
σου, καὶ τὸ ὕδωρ σου, καὶ ἀποστρέψω μαλακίαν ἀφ᾽ ὑ-
vobis. nō erit in vobis sterilis: neqꝫ infecūda: neqꝫ sterilis
μῶν. οὐκ ἔσται ἐν ὑμῖν ἄτεκνος, οὐδὲ ἄγονος, οὐδὲ στεῖρα
sup terrā tuā. numerū dierū tuorum imple-
ἐπὶ τῆς γῆς σου. τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν σου ἀναπλη-
bo: et terrorē meū mittā precedentē te. et
ρώσω, καὶ τὸν φόβον μου ἀποστελῶ ἡγούμενόν σου, καὶ
amētes faciā oēs gētes: in q̄s tu ingrederis in eos:
ἐκστήσω πάντα τὰ ἔθνη, εἰς οὓς σὺ ἐκπορεύῃ εἰς αὐ-
et dabo oēs aduersarios tuos pfu-
τούς, καὶ δώσω πάντας τοὺς ὑπεναντίους σου φυγά-
gos: et mittam scrabrones priores te. et eij-
δας, καὶ ἀποστελῶ τὰς σφηκίας προτέρας σου. καὶ ἐκ-
ciam amorreos: et eueos: et chananeos.
βαλῶ τοὺς ἀμορραίους, καὶ εὐαίους, καὶ χαναναίους,
et etheos a te. nō eijciā eos a fa-
καὶ χετταίους ἀπὸ σοῦ. οὐκ ἐκβαλῶ αὐτοὺς ἀπὸ προ-
cie tua in āno vno: vt nō fiat terra deserta
σώπου σου ἐν ἐνιαυτῷ ἑνί, ἵνα μὴ γένηται ἡ γῆ ἔρημος
et multe fiāt cōtra te bestie terre: paulatim
καὶ πολλὰ γένηται ἐπὶ σὲ τὰ θηρία τῆς γῆς, κατὰ μι-
paulatim eijciā eos a te: vsqꝫ q̄ crescas et
κρὸν μικρὸν ἐκβαλῶ αὐτοὺς ἀπὸ σοῦ, ἕως ἂν αὐξηθῇς καὶ
hereditate possideas terrā. et ponā terminos tuos a
κληρονομήσῃς τὴν γῆν. καὶ θήσω τὰ ὅριά σου ἀπὸ τῆς
rubro mari vsqꝫ ad mare palestinorum:
ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἕως τῆς θαλάσσης τῆς φυλιστιείμ,
et a deserto vsqꝫ ad fluuiū magnū
καὶ ἀπὸ τῆς ἐρήμου ἕως τοῦ ποταμοῦ τοῦ μεγάλου
euphrate. et tradā in manꝰ vr̄as
εὐφράτου. καὶ παραδώσω εἰς τὰς χεῖρας ὑμῶν τοὺς
habitātes in terra. et eijciā eos a te:
ἐγκαθημένους ἐν τῇ γῇ, καὶ ἐκβαλῶ αὐτοὺς ἀπὸ σοῦ,
nō habitabis cū eis. et diis eorum nō pones
οὐ συγκαθίσεις αὐτοῖς, καὶ τοῖς θεοῖς αὐτῶν οὐ θήσεις
fedus. et nō habitabūt in terra tua: vt nō pec-
διαθήκην. καὶ οὐκ ἐγκαθήσονται ἐν τῇ γῇ σου, ἵνα μὴ ἁ-
care te faciāt erga me. si .n. seruies
μαρτάνειν σε ποιήσωσι πρός με. ἐὰν γὰρ δουλεύσῃς
diis eorum: hi erūt tibi offēdiculū.
τοῖς θεοῖς αὐτῶν, οὗτοι ἔσονταί σοι πρόσκομμα.

Deut. 7.c.

D

Deut. 7.a.

Trāsla. B. Hiero.

qꝫ & eueū & iebuseum: quos ego conterā. Nō adorabis deos eorum: neqꝫ coles eos. Non facies opera eorum: sed destrues eos: & cōfringes statuas eorum. Seruietisqꝫ dño deo vestro: vt bñdicā panibus tuis & aquis: & auferā infirmitatē de medio tui. Non erit infecunda nec sterilis ī terra tua. Numerū dierū tuorū implebo. Terrorē meum mittā in p̄cursū tuum: & occidā omnem populū ad quē ingrederis. Cūctorūqꝫ inimicorū tuorū corā te terga vertā emittens scrabrones prius: qui fugabunt eueum & chananeū & etheum anteq̄ introeas. Non eijciam eos a facie tua āno vno: ne terra in solitudinē redigatur: & crescāt contra te bestie. Paulatim expellā eos de conspectu tuo: donec augearis & possideas terrā. Ponam āt termios tuos a mari rubro vsqꝫ ad mare palestinorū: & a deserto vsqꝫ ad fluuiū. Tradā ī manibus vestris habitatores terre: & eijciā eos de cōspectu vestro. Nō inibis cū eis fedus: nec cū diis eorū. non habitent in terra tua: ne forte peccare te faciāt ī me si seruieris diis eorum: quod tibi certe erit in scandalum.

Ter. Heb.

החוי והיבוסי והכחדתיו: לא תשתחוה לאלהיהם ולא תעבדם ולא תעשה כמעשיהם כי הרס תהרסם ושבר תשבר מצבתיהם: ועבדתם את יהוה אלהיכם וברך את לחמך ואת מימיך והסרתי מחלה מקרבך: לא תהיה משכלה ועקרה בארצך את מספר ימיך אמלא: את אימתי אשלח לפניך והמתי את כל העם אשר תבא בהם ונתתי את כל איביך אליך ערף: ושלחתי את הצרעה לפניך וגרשה את החוי את הכנעני ואת החתי מלפניך: לא אגרשנו מפניך בשנה אחת פן תהיה הארץ שממה ורבה עליך חית השדה: מעט מעט אגרשנו מפניך עד אשר תפרה ונחלת את הארץ: ושתי את גבלך מים סוף ועד ים פלשתים וממדבר עד הנהר כי אתן בידכם את ישבי הארץ וגרשתמו מפניך: לא תכרת להם ולאלהיהם ברית: לא ישבו בארצך פן יחטיאו אתך לי כי תעבד את אלהיהם כי יהיה לך למוקש:

כחד · שחה עבד · עשה · נצב · סור חלה היה · שכל · ספר יום מלא · שלח המם · בוא נתן · גרש · היה · חיה · פרה פרה · שית · דבר נתן · כרת ברת · חטא · עבד · היה יקש

Transla. Chal.

חואי ויבוסאי ואשיצינון: לא תסגוד לטעותהון ולא תפלחינון ולא תעביד כעובדיהון ארי פגרא תפגרינון ותברא תתבר קמתהון: ותפלחון קדם יי אלהכון ויברך ית מיכלך וית משתיך ואעדי מרעין בישין מבינך: לא תהי תכלא ועקרא בארעך ית מנין יומך אשלים: ית אימתי אשלח קדמך ואשגש ית כל עמא דאת אתי לאגחא בהון ואתין ית כל בעלי דבבך קדמך מחזרי קדל: ואשלח ית ערעיתא קדמך ותתרך ית חואי וית כנענאי וית חתאי מן קדמך: לא אתריכנון מן קדמך בשתא חדא דלא תהי ארעא צדיא ויסגון עלך חית ברא: זעיר זעיר אתריכנון מן קדמך עד דתסגי ותחסין ית ארעא: ואשוי ית תחומך מימא דסוף עד ימא דפלשתאי וממדברא עד פרתא ארי אמסר בידכון ית יתבי ארעא ותתריכנון מן קדמך: לא תגזר להון ולטעותהון קים: לא יתבון בארעך דלמא יחיבון יתך קדמי ארי תפלח ית טעותהון ארי יהון לך לתקלא:

Interp̄. chal.

et eueos et iebuseos: et disperdā eos. Non adorabis idola eorū neqꝫ coles ea: neqꝫ facies sm̄ opera eorum. sed destruēs destrues eos et cōfringēs cōfringes statuas eorū. Seruietisqꝫ corām dño deo vestro: et benedicet cibum tuū et potum tuū: et auferam infirmitates pessimas de medio tui. Non erit orbata et sterilis in terra tua: numerum dierum tuorum perficiam. Terrorem meū mittam ante te: et conteram omnē populum ad quē tu ingredieris vt pugnes cōtra eum. Et ponā oēs inimicos tuos corā te terga vertentes. Mittāqꝫ vespam ante faciem tuā: et eijciet eueos: chananeos: et etheos a facie tua. Non eijciam eos a facie tua in anno vno: ne terra sit deserta: et multiplicētur contra te bestie agri. Paulatim eijciam eos a facie tua: donec augearis et possideas terram. Ponāqꝫ terminum tuum a mari rubro vsqꝫ ad mare philistinorum et a deserto vsqꝫ ad euphratem: quoniā tradam in manibus vestris habitatores terre: et eijciam eos a facie tua. Non inibis cum eis pactum nec cum idolis suis. non habitent in terra tua: ne forte peccare te faciant coram me: neqꝫ seruias idolis eorum: quia in scandalum erunt tibi.

Primitiua chal.

יצא חבד טעה · פלח קום ברך · אכל שתה עדה · היה תכל · מנה שלם שלח · אתא אסר חזר · תרך צדה סגא · חזה תרך כנש · חסן שוה דבר · מסר גזר טעה · קום חוב פלח

Cap.xxiiii.

ואל משה אמר עלה אל יהוה אתה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מזקני ישראל והשתחויתם מרחק: ונגש משה לבדו אל יהוה והם לא יגשו והעם לא יעלו עמו: ויבא משה ויספר לעם את כל דברי יהוה ואת כל המשפטים ויען כל העם קול אחד ויאמרו כל הדברים אשר דבר יהוה נעשה: ויכתב משה את כל דברי יהוה וישכם בבקר ויבן מזבח תחת ההר ושתים עשרה מצבה לשנים עשר שבטי ישראל: וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עלת ויזבחו זבחים שלמים ליהוה פרים: ויקח משה חצי הדם וישם באגנת וחצי הדם זרק על המזבח: ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם ויאמרו כל אשר דבר יהוה נעשה ונשמע: ויקח משה את הדם ויזרק על העם ויאמר הנה דם הברית אשר כרת יהוה עמכם על כל הדברים האלה: ויעל משה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מזקני ישראל: ויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר

Primitiua heb.: שחה · רחק · נגש · עלה · בוא · ספר · שפט · ענה · אמר · דבר · עשה · כתב · שכם · בקר · בנה · זבח · נצב · שלח · נער · עלה · זבח · שלם · לקח · חצה · שום · זרק · קרא · אזן · שמע · כרת · ראה · עשה · ספר

Moysi quoque dixit. Ascende ad dominum tu & aaron nadab & abiu & septuaginta senes ex israel: & adorabitis procul. Solusque moyses ascendet ad dominum & illi non appropinquabunt: nec populus ascendet cum eo. Venit ergo moyses & narrauit plebi omnia verba domini atque iudicia. Responditque omnis populus vna voce. Omnia verba domini que locutus est faciemus. Scripsit autem moyses vniuersos sermones domini: & mane consurgens edificauit altare ad radices montis: & duodecim titulos per duodecim tribus israel. Misitque iuuenes de filiis israel: & obtulerunt holocausta immolaueruntque victimas pacificas domino vitulos. Tulit itaque moyses dimidiam partem sanguinis: & misit in crateras: partem autem residuam fudit super altare. Assumensque volumen federis legit audiente populo. Qui dixerunt. Omnia que locutus est dominus faciemus: & erimus obedientes. Ille vero sumptum sanguinem respersit in populum. Et ait. Hic est sanguis federis quod pepigit dominus vobiscum super cunctis sermonibus his. Ascenderuntque moyses & aaron: nadab & abiu & septuaginta de senioribus israel: & viderunt deum israel. Sub pedibus eius quasi opus lapidis saphirini:

Ca.24 A

Et moysi dixit: ascende ad dominum tu & aaron & nadab & abiud & septuaginta seniorum israel: & adorabunt a longe domino: & appropinquabit moyses solus ad deum: ipsi autem non appropinquabunt: at populus non simul ascendet cum eis. ingressus est autem moyses: & narrauit populo omnia verba dei & iudicia. respondit autem omnis populus voce vna: dicentes: omnes sermones: quos locutus est dominus: faciemus: & audiemus. & scripsit moyses omnia verba. surgens autem moyses mane edificauit altare sub monte: & duodecim lapides in duodecim tribus israel. & misit iuuenes filiorum israel: & obtulerunt holocausta: & sacrificauerunt victimam salutaris deo vitulos. accipiens autem moyses dimidium sanguinis infudit in craterem: at dimidium sanguinis infudit super altare. & accipiens librum testamenti: legit in aures populi. & dixit: omnia que locutus est dominus: faciemus: & audiemus. accipiens autem moyses sanguinem respersit populum. & dixit: ecce sanguis testamenti: quod disposuit dominus ad vos de omnibus sermonibus his. et ascendit moyses et aaron et nadab et abiud: et septuaginta seniorum israele: et viderunt locum vbi steterat deus israel: et que sub pedes eius quasi opus lateris saphiri:

Καὶ μωυσῇ εἶπεν, ἀνάβηθι πρὸς κύριον σὺ καὶ ἀαρὼν καὶ ναδὰβ καὶ ἀβιοὺδ, καὶ ἑβδομήκοντα τῶν πρεσβυτέρων ἰσραὴλ, καὶ προσκυνήσουσι μακρόθεν τῷ κυρίῳ, καὶ ἐγγιεῖ μωυσῆς μόνος πρὸς τὸν θεόν, αὐτοὶ δὲ οὐκ ἐγγιοῦσιν, ὁ δὲ λαὸς οὐ συναναβήσεται μετ᾽ αὐτῶν. εἰσῆλθε δὲ μωυσῆς, καὶ διηγήσατο τῷ λαῷ πάντα τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ καὶ τὰ δικαιώματα. ἀπεκρίθη δὲ πᾶς ὁ λαὸς φωνῇ μιᾷ, λέγοντες, πάντας τοὺς λόγους, οὓς ἐλάλησε κύριος, ποιήσομεν, καὶ ἀκουσόμεθα. καὶ ἔγραψε μωυσῆς πάντα τὰ ῥήματα. ὀρθρίσας δὲ μωυσῆς τὸ πρωῒ ᾠκοδόμησε θυσιαστήριον ὑπὸ τὸ ὄρος, καὶ δώδεκα λίθους εἰς τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ ἰσραήλ. καὶ ἐξαπέστειλε τοὺς νεανίσκους τῶν υἱῶν ἰσραήλ, καὶ ἀνήνεγκαν ὁλοκαυτώματα, καὶ ἔθυσαν θυσίαν σωτηρίου τῷ θεῷ μοσχάρια. λαβὼν δὲ μωυσῆς τὸ ἥμισυ τοῦ αἵματος ἐνέχεεν εἰς κρατῆρα, τὸ δὲ ἥμισυ τοῦ αἵματος προσέχεεν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. καὶ λαβὼν τὸ βιβλίον τῆς διαθήκης, ἀνέγνω εἰς τὰ ὦτα τοῦ λαοῦ. καὶ εἶπεν, πάντα ὅσα ἐλάλησε κύριος, ποιήσομεν, καὶ ἀκουσόμεθα. λαβὼν δὲ μωυσῆς τὸ αἷμα κατεσκέδασε τοῦ λαοῦ. καὶ εἶπεν, ἰδοὺ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης, ἧς διέθετο κύριος πρὸς ὑμᾶς περὶ πάντων τῶν λόγων τούτων. καὶ ἀνέβη μωυσῆς καὶ ἀαρὼν καὶ ναδὰβ καὶ ἀβιοὺδ, καὶ ἑβδομήκοντα τῶν πρεσβυτέρων ἰσραήλ, καὶ ἴδον τὸν τόπον οὗ εἱστήκει ὁ θεὸς τοῦ ἰσραήλ, καὶ τὰ ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ ὡσεὶ ἔργον πλίνθου σαπφείρου,

Infra. 19.b Infra. co.

Hebre. 9.b.

B

Transla. Chal.

ולמשה אמר סק לקדם יי את ואהרן נדב ואביהוא ושבעין מסבי ישראל ותסגדון מרחיק: ויתקרב משה בלחודוהי קדם יי ואינון לא יתקרבון ועמא לא יסקון עמיה: ואתא משה ואשתעי לעמא ית כל פתגמיא דיי וית כל דיניא ואתיב כל עמא קלא חד ואמרו כל פתגמיא דמליל יי נעביד: וכתב משה ית כל פתגמיא דיי ואקדים בצפרא ובנא מדבחא בשפולי טורא ותרתא עסרי קמן לתרי עסר שבטיא דישראל: ושלח ית בוכרי בני ישראל ואסיקו עלון ונכסו נכסת קודשין קדם יי תורין: ונסיב משה פלגות דמא ושוי במזרקיא ופלגות דמא זרק על מדבחא: ונסיב ספרא דקימא וקרא קדם עמא ואמרו כל דמליל יי נעביד ונקביל: ונסיב משה ית דמא וזרק על מדבחא לכפרא על עמא ואמר הא דם קימא דגזר יי עמכון על כל פתגמיא האלין: וסליק משה ואהרן נדב ואביהוא ושבעין מסבי ישראל: וחזו ית יקרא דאלהא דישראל ותחות כורסי יקריה כעובד אבן טבא

Interp. chal.

Moysi autem dixit. Ascende in conspectu domini tu & aaron nadab & abiu & septuaginta de senioribus israel: et adorabitis a longe. & accedet moyses solus coram domino: & illi non accedant: & populus non ascendat cum eo. Ueniteque moyses & narrauit populo omnia verba domini & omnia iudicia: Et responderunt omnis populus simul atque dixerunt. Omnia verba que locutus est dominus faciemus. Scripsitque moyses omnia verba domini: & surrexit mane: & edificauit altare in humiliori loco montis & duodecim titulos per duodecim tribus israel. Misitque primogenitos filiorum israel: & obtulerunt holocausta: immolaueruntque victimas sanctificatas coram domino boues. Tulitque moyses dimidiam partem sanguinis: et posuit in crateras: & dimidiam partem sanguinis aspersit super altare. Assumpsitque librum federis: & legit coram populo: & dixerunt. Omnia que locutus est dominus faciemus & obediemus. Tulitque moyses sanguinem & aspersit super altare vt propiciaret pro populo: & dixit. Ecce sanguis federis quod pepigit dominus vobiscum super omnia verba hec. Ascenditque moyses & aaron & nadab & abiu & septuaginta de senioribus israel. et viderunt gloriam dei israel: & sub throno glorie eius quasi opus lapidis preciosi

Primitiua chal.: נסק · קרב · שער · עבד · בנה · קום · שנה · קום · אזל · שוב

et sicut species firmamenti celi puritate. et electorum israel non dissonuit neque vnus. et apparuerunt in loco dei et comederunt et biberunt. et dixit dominus ad moysen: ascende ad me in montem: et sta illic: et dabo tibi tabulas lapideas legem et mandata: que scripsi vt dare legem eis. et surgens moyses et iosue qui astabat ei: ascenderunt in montem dei: et senioribus dixerunt: manete hic: quousque reuertamur ad vos. et ecce aaron et hur vobiscum. si alicui contigerit questio: accedant eis. et ascendit moyses in montem: et cooperuit nubes montem: et descendit gloria dei in montem sinai: et cooperuit illum nubes sex dies. et vocauit dominus moysen die septima de medio nubis. at species glorie domini quasi ignis ardens in vertice montis coram filiis israel. et ingressus est moyses in medium nubis: et ascendit in montem: et fuit illic in monte quadraginta dies et quadraginta noctes.

Ca.25. Et locutus est dominus ad moysen: dicens: dic filiis israel: & accipiant mihi primitias ab omnibus: quibuscunque visum fuerit cordi. accipietis primitias meas. & hec est primitia: quam accipietis ab eis: aurum: argentum: es:

C

καὶ ὥσπερ εἶδος στερεώματος τοῦ οὐρανοῦ τῇ καθαριότητι. καὶ τῶν ἐπιλέκτων τοῦ ἰσραὴλ οὐ διεφώνησεν οὐδὲ εἷς. καὶ ὤφθησαν ἐν τῷ τόπῳ τοῦ θεοῦ καὶ ἔφαγον καὶ ἔπιον. καὶ εἶπε κύριος πρὸς μωυσῆν, ἀνάβηθι πρός με εἰς τὸ ὄρος, καὶ ἴσθι ἐκεῖ, καὶ δώσω σοι τὰ πυξία τὰ λίθινα τὸν νόμον καὶ τὰς ἐντολάς, ἃς ἔγραψα νομοθετῆσαι αὐτοῖς. καὶ ἀναστὰς μωυσῆς καὶ ἰησοῦς ὁ παρεστηκὼς αὐτῷ, ἀνέβησαν εἰς τὸ ὄρος τοῦ θεοῦ, καὶ τοῖς πρεσβυτέροις εἶπον, ἡσυχάζετε αὐτοῦ, ἕως ἂν ἐπιστρέψωμεν πρὸς ὑμᾶς. καὶ ἰδοὺ ἀαρὼν καὶ ὢρ μεθ᾽ ὑμῶν. ἐάν τινι συμβῇ κρίσις, προσπορευέσθωσαν αὐτοῖς. καὶ ἀνέβη μωυσῆς εἰς τὸ ὄρος, καὶ ἐκάλυψε ἡ νεφέλη τὸ ὄρος, καὶ κατέβη ἡ δόξα τοῦ θεοῦ ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ σινά, καὶ ἐκάλυψεν αὐτὸ ἡ νεφέλη ἓξ ἡμέρας. καὶ ἐκάλεσε κύριος τὸν μωυσῆν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἐκ μέσου τῆς νεφέλης. τὸ δὲ εἶδος τῆς δόξης κυρίου ὡσεὶ πῦρ φλέγων ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους ἐναντίον τῶν υἱῶν ἰσραήλ. καὶ εἰσῆλθε μωυσῆς εἰς τὸ μέσον τῆς νεφέλης, καὶ ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος, καὶ ἦν ἐκεῖ ἐν τῷ ὄρει τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νύκτας.

Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, εἰπὸν τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, καὶ λαβέτωσάν μοι ἀπαρχὰς παρὰ πάντων, οἷς ἂν δόξῃ τῇ καρδίᾳ. λήψεσθε τὰς ἀπαρχάς μου. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἀπαρχή, ἣν λήψεσθε παρ᾽ αὐτῶν, χρυσίον, ἀργύριον, χαλκόν,

Infra. 33.d. 34.d.

D

Infra. 34.d.

& quasi celum cum serenum est. Nec non super eos qui procul recesserant de filiis israel misit manum suam. Videruntque deum & comederunt ac biberunt. Dixit autem dominus ad Moysen. ascende ad me in montem: & esto ibi daboque tibi tabulas lapideas & legem ac mandata que scripsi: vt doceas filios Israel. Surrexerunt moyses & iosue minister eius: ascendensque moyses in montem dei senioribus ait. Expectate hic donec reuertamur ad vos. Habetis aaron & hur vobiscum: si quid natum fuerit questionis referetis ad eos. Cumque ascendisset moyses: operuit nubes montem: & habitauit gloria domini super sinai tegens illum nube sex diebus. Septimo autem die vocauit eum dominus de medio caliginis. erat autem species glorie domini quasi ignis ardens super verticem montis: in conspectu filiorum israel. Ingressusque moyses medium nebule ascendit in montem: & fuit ibi quadraginta diebus & quadraginta noctibus. Ca.25.

Locutusque est dominus ad Moysen dicens. Loquere filiis israel: vt tollant mihi primitias. Ab omni homine qui offert vltroneus accipietis eas. Hec sunt autem que accipere debetis. Aurum & argentum & es

וכעצם השמים לטהר: ואל אצילי בני ישראל לא שלח ידו ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו: ויאמר יהוה אל משה עלה אלי ההרה והיה שם ואתנה לך את לחת האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי להורתם: ויקם משה ויהושע משרתו ויעל משה אל הר האלהים: ואל הזקנים אמר שבו לנו בזה עד אשר נשוב אליכם והנה אהרן וחור עמכם מי בעל דברים יגש אלהם: ויעל משה אל ההר ויכס הענן את ההר: וישכן כבוד יהוה על הר סיני ויכסהו הענן ששת ימים ויקרא אל משה ביום השביעי מתוך הענן: ומראה כבוד יהוה כאש אכלת בראש ההר לעיני בני ישראל: ויבא משה בתוך הענן ויעל אל ההר ויהי משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה:

Cap.xxv.

וידבר יהוה אל משה לאמר: דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי: וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחשת:

Primitiua heb.: אצל · שלח · חזה · אכל · שתה · נתן · לוח · ירה · צוה · ירה · קום · שרת · שוב · נגש · כסה · שכן · כבד · יום · קרא · ראה · בוא · עלה · היה · רבע · דבר · לקח · רום · נדב

Transla. Chal.

וכמחזי שמיא לברירו: ולרברבי בני ישראל לא הות נזקא וחזו ית יקרא דיי והוו חדן בקורבניהון דאתקבלו כאלו אכלין ושתן: ואמר יי למשה סק לקדמי לטורא והוי תמן ואתן לך ית לוחי אבנא ואוריתא ותפקדתא דכתבית לאלפותהון: וקם משה ויהושע משמשניה וסליק משה לטורא דאתגלי עלוהי יקרא דיי: ולסביא אמר אוריכו לנא הכא עד דנתוב לותכון והא אהרן וחור עמכון מאן דאית ליה דינא יתקרב לקדמיהון: וסליק משה לטורא וחפא ענגא ית טורא: ושרא יקרא דיי על טורא דסיני וחפהי ענגא שתא יומין וקרא למשה ביומא שביעאה מגו ענגא: וחזו יקרא דיי כאשא אכלא ברישׁ טורא לעיני בני ישראל: ועאל משה בגו ענגא וסליק לטורא והוה משה בטורא ארבעין יממין וארבעין לילון:

Ca.xxv.

ומליל יי עם משה למימר: מליל עם בני ישראל ויפרשון קדמי אפרשותא מן כל גבר דיתרעי לביה תסבון ית אפרשותי: ודא אפרשותא דתסבון מנהון דהבא וכספא ונחשא

Interp. chal.

et quasi aspectus celi cum serenus est. Principibus autem filiorum israel nullum incommodum fuit: & viderunt gloriam dei: & gauisi sunt in sacrificiis suis que accepta fuerant: quasi comedissent & bibissent. Dixitque dominus ad moysen ascende in conspectu meo in montem: & esto ibi: et dabo tibi tabulas lapideas & legem & mandata que scripsi vt doceas eos. surrexitque moyses & iosue minister eius: & ascendit moyses in montem in quo reuelata fuerat gloria domini. senioribus autem dixit. Expectate nos hic: donec reuertamur ad vos. Et ecce aaron et hur vobiscum: quicunque habuerit iudicium accedat coram eis. Ascenditque moyses in montem: & cooperuit nubes montem: & habitauit gloria domini super monte sinai: coopertusque est nubes sex diebus: & vocauit moysen in die septimo de medio nubis. & visio glorie domini erat sicut visio ignis ardentis in vertice montis in oculis filiorum israel. Et ingressus est moyses in medio nubis: ascenditque in montem: & fuit moyses in monte quadraginta diebus & quadraginta noctibus. Ca.25.

Locutusque est dominus cum moyse dicens. Loquere cum filiis israel: vt separent coram me separationem primitiarum: ab omni viro qui voluerit ex corde suo accipietis separationem meam. Hec est autem separatio quam tolletis ab eis. aurum & argentum & es

Primitiua chal.: חזא · חדה · שתה · נסק · קום · שמש · גלה · שוב · דון · קרב · חזא · עול · רבע · אמר · פרש · רעה · נסב

ותכלת וארגמן ותולעת שני ושש ועזים׃ וערת אילם מאדמים וערת תחשים ועצי שטים׃ שמן למאר בשמים לשמן המשחה ולקטרת הסמים׃ אבני שהם ואבני מלאים לאפד ולחשן׃ ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם׃ ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו׃ ועשו ארון עצי שטים אמתים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קמתו׃ וצפית אתו זהב טהור מבית ומחוץ תצפנו ועשית עליו זר זהב סביב׃ ויצקת לו ארבע טבעת זהב ונתתה על ארבע פעמתיו ושתי טבעת על צלעו האחת ושתי טבעת על צלעו השנית׃ ועשית בדי עצי שטים וצפית אתם זהב׃ והבאת את הבדים בטבעת על צלעת הארן לשאת את הארן בהם׃ בטבעת הארן יהיו הבדים לא יסרו ממנו׃ ונתת אל הארן את העדת אשר אתן אליך׃ ועשית כפרת זהב טהור אמתים וחצי ארכה ואמה וחצי רחבה׃ ועשית שנים כרבים זהב מקשה

Trãsla. B. Hiero.

& hyacinthũ & purpurã: coccũq; bis tinctum & byssũ & pilos caprarũ & pelles arietum rubricatas: pellesq; hyacinthinas & ligna sethim: oleũ ad luminaria cõcinnãda: aromata ĩ vnguẽtũ & thymiamata boni odoris: lapides onychinos & gẽmas ad ornandũ ephot & rõnale. Facietq; mihi sanctuariũ: & habitabo ĩ medio eorũ: iuxta oẽm similitudinẽ tabernaculi quod ostẽdã tibi: & oim vasorũ ĩ cultum eius. Sicq; facietis illud. Arcã de lignis sethim compingite: cuius lõgitudo habeat duos & semis cubitos: latitudo cubitũ & dimidiũ: altitudo cubitum siłr ac semissem. & deaurabis eã auro mũdissimo ĩtus & foris. Faciesq; supra coronã aureã p circuitũ & quattuor circulos aureos: quos pones per quattuor arce ãgulos. Duo circuli sint in latere vno & duo in altero. Facies quoq; vectes de lignis sethim & operies eos auro: Inducesq; p circulos qui sunt in arce lateribus: vt portetur in eis. qui semper erũt in circulis: nec vnq; extrahentur ab eis. Ponesq; in arca testificationẽ quã dabo tibi. Facies & ppiciatoriũ de auro mũdissimo. duos cubitos & dimidiũ tenebit lõgitudo eius: & cubitũ ac semissẽ latitudo. Duos quoq; cherubim

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

hyacinthũ: purpurã: coccinũ duplũ: et byssũ
ὑάκινθον, πορφύραν, κόκκινον διπλοῦν, καὶ βύσσον
retortã: et pilos caprinos: et pelles
κεκλωσμένην, καὶ τρίχας αἰγείας, καὶ δέρματα
arietũ rubricatas: et pelles hyacinthinas:
κριῶν ἠρυθροδανωμένα, καὶ δέρματα ὑακίνθινα;
et ligna ĩputribilia: et lapides sardios: et oleũ in
καὶ ξύλα ἄσηπτα, καὶ λίθους σαρδίου, καὶ ἔλαιον εἰς
illuminationẽ: thymiamata ĩ oleũ vnctionis: et
τὴν φαῦσιν, θυμιάματα εἰς τὸ ἔλαιον τῆς χρίσεως, καὶ
in cõpositionẽ thymiamatis: et lapides in sculpturam
εἰς τὴν σύνθεσιν τοῦ θυμιάματος, καὶ λίθους εἰς τὴν γλυφὴν
ad superhumerale: et tunicã talarẽ. et facies
εἰς τὴν ἐπωμίδα, καὶ τὸν ποδήρη. καὶ ποιήσεις
mihi sanctuariũ: et videbor in vobis. et facies
μοι ἁγίασμα, καὶ ὀφθήσομαι ἐν ὑμῖν. καὶ ποιήσεις
mihi scdm oĩa que ego ostẽdo tibi in mõte:
μοι κατὰ πάντα ὅσα ἐγὼ δεικνύω σοι ἐν τῷ ὄρει,
exẽplũ tabernaculi: et exẽplũ omnium
τὸ παράδειγμα τῆς σκηνῆς, καὶ τὸ παράδειγμα πάντων
vasorũ eius: et sic facies. et facies
τῶν σκευῶν αὐτῆς, καὶ οὕτω ποιήσεις. καὶ ποιήσεις
arcã testimonij de lignis ĩputribilib9: duorũ cubitorũ
κιβωτὸν μαρτυρίου ἐκ ξύλων ἀσήπτων, δύο πηχέων
et dimidij lõgitudo: et cubiti et dimidij
καὶ ἡμίσους τὸ μῆκος, καὶ πήχεος καὶ ἡμίσους τὸ
latitudo: et cubiti et dimidij altitudo. et deaurabis
πλάτος, καὶ πήχεος καὶ ἡμίσους τὸ ὕψος. καὶ καταχρυσώσεις
eã auro puro: intus et extra
αὐτὴν χρυσίῳ καθαρῷ, ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν
deaurabis eã: et facies ei vndulas aureas
χρυσώσεις αὐτήν, καὶ ποιήσεις αὐτῇ κυμάτια χρυσᾶ
ṽtibiles ĩ circuitu. et mittes ei quattuor anulos
στρεπτὰ κύκλῳ. καὶ ἐλάσεις αὐτῇ τέσσαρας δακτυλίους
aureos: et impones sup quattuor latera: duos anulos
χρυσοῦς, καὶ ἐπιθήσεις ἐπὶ τὰ τέσσαρα κλίτη, δύο δακτυλίους
sup latus vnũ: et duos anulos sup
ἐπὶ τὸ κλίτος τὸ ἕν, καὶ δύο δακτυλίους ἐπὶ τὸ
latus scdm. facies aũt vectes de lignis imputribilib9:
κλίτος τὸ δεύτερον. ποιήσεις δὲ ἀναφορεῖς ἐκ ξύλων ἀσήπτων,
et deaurabis eos auro. et induces
καὶ καταχρυσώσεις αὐτοὺς χρυσίῳ. καὶ εἰσάξεις
vectes in anulos q in laterib9
τοὺς ἀναφορεῖς εἰς τοὺς δακτυλίους τοὺς ἐν τοῖς κλίτεσι τῆς
arce: ad portãdũ arcã in eis. in anulis arce
κιβωτοῦ, αἴρειν τὴν κιβωτὸν ἐν αὐτοῖς. ἐν τοῖς δακτυλίοις τῆς κιβωτοῦ
testamẽti erũt vectes ĩmobiles. et impones
τῆς διαθήκης ἔσονται οἱ ἀναφορεῖς ἀκίνητοι. καὶ ἐμβαλεῖς
in arcã testimonia: q dedero tibi. et facies ppiciatoriũ
εἰς τὴν κιβωτὸν τὰ μαρτύρια, ἃ ἂν δῶ σοι. καὶ ποιήσεις ἱλαστήριον
suppositiõez auri puri: duorũ cubitorũ et dimidij
ἐπίθεμα χρυσίου καθαροῦ, δύο πηχέων καὶ ἡμίσους
longitudo: et cubiti et dimidi latitudo. et facies
τὸ μῆκος, καὶ πήχεος καὶ ἡμίσους τὸ πλάτος. καὶ ποιήσεις

Primitiua chal.

Transla. Chal.

ותכלא וארגונא וצבע זהורי ובוץ ומעזי׃ ומשכי דדכרי מסמקי ומשכי ססגונא ואעי שטין׃ משחא לאנהרותא בוסמיא למשח רבותא ולקטורת בוסמיא׃ אבני בורלא ואבני אשלמותא לשקעא באפודא ובחושנא׃ ויעבדון קדמי מקדשא ואשרי שכנתי ביניהון׃ ככל דאנא מחזי יתך ית דמות משכנא וית דמות כל מנוהי וכן תעבדון׃ ויעבדון ארונא דאעי שטין תרתין אמין ופלגא אורכיה ואמתא ופלגא פותיה ואמתא ופלגא רומיה׃ ותחפי יתיה דהב דכי מגיו ומברא תחפניה ותעביד עלוהי זיר דדהב סחור סחור׃ ותתיך ליה ארבע עזקן דדהב ותתן על ארבע זויתיה ותרתין עזקן על סטריה חד ותרתין עזקן על סטריה תנינא׃ ותעביד אריחי דאעי שטין ותחפי יתהון דהבא׃ ותעיל ית אריחיא בעזקתא על סטרי ארונא למטל ית ארונא בהון׃ בעזקת ארונא יהון אריחיא לא יעדון מניה׃ ותתן בארונא ית סהדותא דאתן לך׃ ותעביד כפורתא דדהב דכי תרתין אמין ופלגא אורכה ואמתא ופלגא פותיה׃ ותעביד תרין כרובין דדהב נגיד

Interp. chal.

et hyacinthum ꝛ purpurã ꝛ coccinũ ꝛ byssum ꝛ pilos caprarũ: ꝛ pelles arietum rubricatas pellesq; taxonum ꝛ ligna setim: oleum ad luminaria: aromata in oleum vnctionis ꝛ incensum aromatũ: lapides onychinos ꝛ lapides vt impleant celaturas ephod ꝛ rationalis. Et faciant coram me sanctuariũ: ꝛ habitare faciam maiestatẽ meam in medio eorũ. iuxta oĩa que ego ostendo tibi similitudinẽ tabernaculi ꝛ similitudinem omniũ vasorum eius sic facietis. Facientq; arcam de lignis setim: duorũ cubitorum ꝛ dimidij erit longitudo eius: ꝛ cubiti ꝛ dimidij latitudo eius: ꝛ cubiti ꝛ dimidij altitudo eius. Cooperiesq; eam auro mundissimo intus ꝛ foris. Faciesq; super eaz circulũ aureum per circuitum. Et effundes ei quattuor anulos aureos: ꝛ pones sup quattuor angulos eius: duoq; anuli in latere vno: ꝛ duo anuli in latere altero. Faciesq; vectes ex lignis setim: ꝛ operies eos auro. Inducesq; vectes p anulos ĩ laterib9 arce: vt portet arca in eis. In anulis arce erunt vectes: non auferantur ab ea. Ponesq; in arca testamentũ quod dabo tibi. Faciesq; propiciatoriũ ex auro purissimo: duos cubitos ꝛ dimidiũ hẽbit lõgitudo ei9: ꝛ cubitũ ꝛ dimidiũ latitudo eius. Faciesq; duos cherubiz de auro ductili

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

duos cherubiz aureos tornatiles: ꝛ impones eos
δύο χερουβὶμ χρυσᾶ τορευτά, καὶ ἐπιθήσεις αὐτὰ
ex vtrisq; laterib9 ppiciatorij. fient
ἐξ ἀμφοτέρων τῶν κλιτῶν τοῦ ἱλαστηρίου. ποιηθήσονται
cherubim: vn9 ex latere hoc: ꝛ cherub vn9 ex
χερουβίμ, εἷς ἐκ τοῦ κλίτους τούτου, καὶ χερουβὶμ εἷς ἐκ
latere scdo ppiciatorij. ꝛ facies
τοῦ κλίτους τοῦ δευτέρου τοῦ ἱλαστηρίου. καὶ ποιήσεις
duos cherubim sup duo latera. erũt duo
τοὺς δύο χερουβὶμ ἐπὶ τὰ δύο κλίτη. ἔσονται οἱ δύο
cherubim extẽdẽtes alas desup: obũbrãtes
χερουβὶμ, ἐκτείνοντες τὰς πτέρυγας ἐπάνωθεν, συσκιάζοντες
alis suis in ppiciatorio: ꝛ
ταῖς πτέρυξιν αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ἱλαστηρίου, καὶ
vultus eorũ ad se inuicẽ: ad ppiciatoriũ erũt
τὰ πρόσωπα αὐτῶν εἰς ἄλληλα, εἰς τὸ ἱλαστήριον ἔσονται
vultus cherubim. ꝛ sup ipones ppiciatoriũ
τὰ πρόσωπα τῶν χερουβίμ. καὶ ἐπιθήσεις τὸ ἱλαστήριον
sup arcã desup. ꝛ in arcã impones
ἐπὶ τὴν κιβωτὸν ἄνωθεν. καὶ εἰς κιβωτὸν ἐμβαλεῖς
testimonia q dabo tibi. ꝛ cognoscar tibi
τὰ μαρτύρια ἃ δώσω σοι. καὶ γνωσθήσομαί σοι
illinc: ꝛ loq̃r tibi de supiori pte ppiciatorij inter
ἐκεῖθεν, καὶ λαλήσω σοι ἄνωθεν τοῦ ἱλαστηρίου ἀναμέσον
duos cherubim: existẽs in arca
τῶν δύο χερουβίμ, τῶν ὄντων ἐπὶ τῆς κιβωτοῦ τοῦ
testimonij: iuxta oĩa q̃ p̃cipio tibi ad
μαρτυρίου, κατὰ πάντα ὅσα ἂν ἐντέλλομαί σοι πρὸς
filios israel. ꝛ facies mẽsã ex lignis
τοὺς υἱοὺς ἰσραήλ. καὶ ποιήσεις τράπεζαν ἐκ ξύλων
imputribilib9: duorũ cubitorũ lõgitudo: et cubiti latitudo: ꝛ cubiti ꝛ dimidij altitudo. ꝛ deaurabis
ἀσήπτων, δύο πηχέων τὸ μῆκος, καὶ πήχεος τὸ εὖρος, καὶ πήχεος καὶ ἡμίσους τὸ ὕψος. καὶ καταχρυσώσεις
eã auro puro. ꝛ facies ei
αὐτὴν χρυσίῳ καθαρῷ. καὶ ποιήσεις αὐτῇ
ṽtibiles vndulas aureas in circuitu. ꝛ facies ei
στρεπτὰ κυμάτια χρυσᾶ κύκλῳ. καὶ ποιήσεις αὐτῇ
coronã pugillis in circuitu. ꝛ facies ṽtibilẽ
στεφάνην παλαιστοῦ κύκλῳ. καὶ ποιήσεις στρεπτὸν
vndulã in circuitu corone: ꝛ facies ei
κυμάτιον κύκλῳ τῇ στεφάνῃ. καὶ ποιήσεις αὐτῇ
quattuor anulos aureos. ꝛ impones
τέσσαρας δακτυλίους χρυσοῦς. καὶ ἐπιθήσεις
quattuor anulos sup quattuor ptes
τοὺς τέσσαρας δακτυλίους ἐπὶ τὰ τέσσαρα
pedũ illius sub ṽtibilẽ coronã.
μέρη τῶν ποδῶν αὐτῆς ὑπὸ τὴν στεφάνην.
et erunt anuli in positiões vectibus: ad portãdũ mensam. et facies vectes
καὶ ἔσονται οἱ δακτύλιοι εἰς θήκας τοῖς ἀναφορεῦσιν, ὥστε αἴρειν τὴν τράπεζαν. καὶ ποιήσεις τοὺς ἀναφορεῖς
de lignis ĩputribilib9. ꝛ deaurabis eos
ἐκ ξύλων ἀσήπτων. καὶ καταχρυσώσεις αὐτούς

Trãsla. B. Hiero.

bim aureos & pductiles facies ex vtraq; pte oraculi. cherub vnus sit in latere vno: & alter in altero. Vtrũq; latus propiciatorii tegant expandentes alas & operientes oraculũ: respiciãtq; se mutuo versis vultibus ĩ propiciatorium quo operienda est arca: in quã pones testimonium quod dabo tibi. Inde precipiam & loquar ad te supra ppiciatoriũ. ac de medio duorũ cherubim qui erunt sup arcam testimonii cuncta que mandabo per te filiis israel. Facies & mẽsam de lignis sethim habentẽ duos cubitos lõgitudinis: & in latitudine cubitũ: & ĩ altitudine cubitũ ac semissem: & inaurabis eã auro purissimo. Faciesq; illi labiũ aureũ p circuitũ. & ipĩ labio coronã ĩterrasilẽ altã q̃ttuor digitis: & sup illã alterã coronã aureolã. quattuor quoq; circulos aureos preparabis: & pones eos in quattuor angulis eiusdẽ mense per singulos pedes. Subter coronam erũt circuli aurei: vt mittãtur vectes per eos: & possit mẽsa portari. Ipsos quoq; vectes facies de lignis sethim: & circundabis

Tex. Heb.

תעשה אתם משני קצות הכפרת׃ ועשה כרוב אחד מקצה מזה וכרוב אחד מקצה מזה מן הכפרת תעשו את הכרבים על שני קצותיו׃ והיו הכרבים פרשי כנפים למעלה סככים בכנפיהם על הכפרת ופניהם איש אל אחיו אל הכפרת יהיו פני הכרבים׃ ונתת את הכפרת על הארן מלמעלה ואל הארן תתן את העדת אשר אתן אליך׃ ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפרת מבין שני הכרבים אשר על ארון העדת את כל אשר אצוה אותך אל בני ישראל׃ ועשית שלחן עצי שטים אמתים ארכו ואמה רחבו ואמה וחצי קמתו׃ וצפית אתו זהב טהור ועשית לו זר זהב סביב׃ ועשית לו מסגרת טפח סביב ועשית זר זהב למסגרתו סביב׃ ועשית לו ארבע טבעת זהב ונתת את הטבעת על ארבע הפאת אשר לארבע רגליו׃ לעמת המסגרת תהיין הטבעת לבתים לבדים לשאת את השלחן׃ ועשית את הבדים עצי שטים וצפית אתם

Transla. Chal.

תעביד יתהון מתרין סטרי כפורתא׃ ועביד כרובא חד מסטרא מכא וכרובא חד מסטרא מכא מן כפורתא תעבדון ית כרוביא על תרין סטרוהי׃ ויהון כרוביא פריסן גדפיהון לעילא מטלין בגדפיהון על כפורתא ואפיהון חד לקביל חד לקביל כפורתא יהון אפי כרוביא׃ ותתן ית כפורתא על ארונא מלעילא ובארונא תתן ית סהדותא דאתן לך׃ ואזמן מימרי לך תמן ואמליל עמך מעל כפורתא מבין תרין כרוביא דעל ארונא דסהדותא ית כל דאפקיד יתך לות בני ישראל׃ ותעביד פתורא דאעי שטין תרתין אמין אורכיה ואמתא פותיה ואמתא ופלגא רומיה׃ ותחפי יתיה דהב דכי ותעביד ליה זיר דדהב סחור סחור׃ ותעביד ליה גדנפא רומיה פושכא סחור סחור ותעביד זיר דדהב לגדנפיה סחור סחור׃ ותעביד ליה ארבע עזקן דדהב ותתן ית עזקתא על ארבע זויתא דלארבע רגלוהי׃ לקביל גדנפא תהוין עזקתא לאתרא לאריחיא למטל ית פתורא׃ ותעביד ית אריחיא דאעי שטין ותחפי יתהון

Interp. chal.

facies eos ex duobus lateribus ppiciatorij: faciesq; vnũ cherub ex latere ei9 hinc: ꝛ cherub vnũ ex latere eius inde. Ex ppiciatorio facietis cherubiz sup duo latera eius. Eruntq; cherubim expandẽtes alas suas sursum obũbrantes alis suis sup propiciatoriũ: ꝛ facies vniuscuiusq; e regione alterius: cõtra propiciatorium erunt facies cherubim. Ponesq; propiciatorium sup arcam desuper: ꝛ in arca pones testimoniũ quod dabo tibi. ꝛ statuam ibi verbum meũ tibi: ꝛ loquar tecum desuper propiciatorij de medio duorum cherubim qui sunt sup arcam testimonij oĩa que mãdabo tibi ad filios israel. Faciesq; mẽsaz de lignis setim: duos cubitos habebit longitudo eius: ꝛ cubitũ vnum latitudo eius: ꝛ cubitum ꝛ dimidium altitudo eius. Cooperiesq; eam auro mundissimo: ꝛ facies ei circulum aureum per circuitum: faciesq; ei coronam interrasilẽ altã pugillo per circuitũ. Et facies circulũ aureum ipsi corone interrasili p circuitũ. Faciesq; ei q̃ttuor anulos aureos: ꝛ pones eos sup q̃ttuor angulos q sunt ad q̃ttuor pedes eius. cõtra coronã interrasilẽ erunt anuli vt mittãtur per eos vectes vt portetur mensa. Faciesq; vectes ex lignis setim: ꝛ coopies eos

Primitiua chal.

Primitiua heb.	Tex. Heb.	Exo.	Ca. xxv.

זָהָב וְנִשָּׂא בָם אֶת הַשֻּׁלְחָן׃ וְעָשִׂיתָ קְּעָרֹתָיו וְכַפֹּתָיו וּקְשׂוֹתָיו וּמְנַקִּיֹּתָיו אֲשֶׁר יֻסַּךְ בָּהֵן זָהָב טָהוֹר תַּעֲשֶׂה אֹתָם׃ וְנָתַתָּ עַל הַשֻּׁלְחָן לֶחֶם פָּנִים לְפָנַי תָּמִיד׃ וְעָשִׂיתָ מְנֹרַת זָהָב טָהוֹר מִקְשָׁה תֵּעָשֶׂה הַמְּנוֹרָה יְרֵכָהּ וְקָנָהּ גְּבִיעֶיהָ כַּפְתֹּרֶיהָ וּפְרָחֶיהָ מִמֶּנָּה יִהְיוּ׃ וְשִׁשָּׁה קָנִים יֹצְאִים מִצִּדֶּיהָ שְׁלֹשָׁה קְנֵי מְנֹרָה מִצִּדָּהּ הָאֶחָד וּשְׁלֹשָׁה קְנֵי מְנֹרָה מִצִּדָּהּ הַשֵּׁנִי׃ שְׁלֹשָׁה גְבִעִים מְשֻׁקָּדִים בַּקָּנֶה הָאֶחָד כַּפְתֹּר וָפֶרַח וּשְׁלֹשָׁה גְבִעִים מְשֻׁקָּדִים בַּקָּנֶה הָאֶחָד כַּפְתֹּר וָפָרַח כֵּן לְשֵׁשֶׁת הַקָּנִים הַיֹּצְאִים מִן הַמְּנֹרָה׃ וּבַמְּנֹרָה אַרְבָּעָה גְבִעִים מְשֻׁקָּדִים כַּפְתֹּרֶיהָ וּפְרָחֶיהָ׃ וְכַפְתֹּר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים מִמֶּנָּה וְכַפְתֹּר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים מִמֶּנָּה וְכַפְתֹּר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים מִמֶּנָּה לְשֵׁשֶׁת הַקָּנִים הַיֹּצְאִים מִן הַמְּנֹרָה׃ כַּפְתֹּרֵיהֶם וּקְנֹתָם מִמֶּנָּה יִהְיוּ כֻּלָּהּ מִקְשָׁה אַחַת זָהָב טָהוֹר׃ וְעָשִׂיתָ אֶת נֵרֹתֶיהָ שִׁבְעָה וְהֶעֱלָה אֶת נֵרֹתֶיהָ וְהֵאִיר עַל עֵבֶר פָּנֶיהָ׃ וּמַלְקָחֶיהָ וּמַחְתֹּתֶיהָ זָהָב טָהוֹר׃ כִּכָּר זָהָב טָהוֹר

קָשָׂה · נָקָה נָסַךְ · עָשָׂה · פָּנָה תָּמַד · עָשָׂה נוּר קָשָׁה · גָּבַע · הָיָה קָנָה · צָדַד · שָׁנָה שָׁקַד · רָבַע · שָׁנָה · טָהַר נוּר · עָלָה אוֹר · פָּנָה לָקַח חָתָה

Trãsla. B. Hiero.

auro adsubuehendã mẽsam. Parabis & acetabula ac phialas thuribula & cyathos in quibus offerenda sũt libamina ex auro purissimo: & pones super mẽsam panes propositiõis in conspectu meo semper. Facies & cãdelabrũ ductile de auro mundissimo hastile eius & calamos cyphos & spherulas ac lilia ex ipso procedentia. Sex calami egredientur de lateribus: tres ex vno latere & tres ex altero. Tres cyphi quasi in nucis modum per calamos singulos spheruleq; simul & lilia: & tres similiter cyphi instar nucis in calamo altero: spheruleq; simul & lilia. Hoc erit opus sex calamorũ: qui producẽdi sunt de hastili. In ipso ãt candelabro erũt qttuor cyphi i nucis modũ spheruleq; p singulos & lilia. Spherule sub duobus calamis per tria loca que simul sex fiũt procedẽtes de hastili vno. Et spherule igitur & calami ex ipso erunt vniuersa ductilia ex auro purissimo. Facies & lucernas septẽ: & pões eas sup cãdelabrũ: vt luceant ex aduerso. Emũctoria quoq; & vbi ca q̃ emũcta sũt extiguãtur fiãt de auro purissimo. Oẽ põdus cãdelabri cũ vniuersis vasis suis hẽbit talẽtũ auri purissi-

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

auro puro. & subuehet in ipsis mensa
χρυσίω καθαρῷ. καὶ ἀρθήσεται ἐν αὐτοῖς ἡ τράπεζα.
& facies catinos eius: & mortariola:
καὶ ποιήσεις τὰ τρύβλια αὐτῆς, καὶ τὰς θυΐσκας,
& libatoria: & cyathos: in quibus libabis in
καὶ τὰ σπόνδια, καὶ τοὺς κυάθους, ἐν οἷς σπείσεις ἐν
ipsis: ex auro puro facies ea. & impones
αὐτοῖς, χρυσίου καθαροῦ ποιήσεις αὐτά. καὶ ἐπιθήσεις
sup mẽsã panes ppositiõis corã me sem
ἐπὶ τὴν τράπεζαν ἄρτους ἐνωπίους ἐνώπιόν μου διά
per. & facies cãdelabrũ: ex auro puro
παντός. καὶ ποιήσεις λυχνίαν, ἐκ χρυσίου καθαροῦ
tornatile facies cãdelabrũ. hastile eius: &
τορευτὴν ποιήσεις τὴν λυχνίαν. ὁ καυλὸς αὐτῆς, καὶ οἱ
calami: & cyphi: & spherule: &
καλαμίσκοι, καὶ οἱ κρατῆρες, καὶ οἱ σφαιρωτῆρες, καὶ
lilia ex ipso erũt. sex ãt calami egredi-
τὰ κρίνα ἐξ αὐτῆς ἔσαι. ἓξ δὲ καλαμίσκοι ἐκπορευόμε
tes ex lateribus: tres calami cãdelabri de
νοι ἐκ πλαγίων, τρεῖς καλαμίσκοι τῆς λυχνίας ἐκ τοῦ
latere ipsius vnius: & tres calami cãdelabri
κλίτους αὐτῆς τοῦ ἑνός, καὶ τρεῖς καλαμίσκοι τῆς λυχνίας
de latere scdo. & tres cyphi figu
ἐκ τοῦ κλίτους τοῦ δευτέρου. καὶ τρεῖς κρατῆρες ἐκτετυ
rati i modũ nucis. in vno calamo: sphe-
πωμένοι καρυΐσκους. ἐν τῷ ἑνὶ καλαμίσκω. σφαιρω-
rula & liliũ. & tres cyphi figurati in
τὴρ καὶ κρίνον. καὶ τρεῖς κρατῆρες ἐκτετυπωμένοι κα
nucis modũ. in vno calamo spherula & liliũ.
ρυΐσκους. ἐν τῷ ἑνὶ καλαμίσκω σφαιρωτὴρ καὶ κρίνον.
sic sex calamis egredientibus de
οὕτω τοῖς ἓξ καλαμίσκοις τοῖς ἐκπορευομένοις ἐκ τῆς
cãdelabro. & in cãdelabro qttuor cratères figu-
λυχνίας. καὶ ἐν τῇ λυχνίᾳ τέσσαρες κρατῆρες ἐκτετυ
rati in modũ nucis. in vno calamo sphe-
πωμένοι καρυΐσκους. ἐν τῷ ἑνὶ καλαμίσκω οἱ σφαιρω
rule. & lilia eius vt sphaerula sub duobus
τῆρες. καὶ τὰ κρίνα αὐτῆς ὡς σφαιρωτὴρ ὑπὸ τοὺς δύο
calamis ex eo. & sphaerula sub duobus
καλαμίσκους ἐξ αὐτῆς. καὶ σφαιρωτὴρ ὑπὸ τοὺς δύο κα
calamis ex eo: sic sex calamis
λαμίσκους ἐξ αὐτῆς, οὕτω τοῖς ἓξ καλαμίσκοις
egredientibus de cãdelabro. & cala-
τοῖς ἐκπορευομένοις ἐκ τῆς λυχνίας. καὶ οἱ καλαμί-
mi et spherule ex eo sint oĩs tornati-
σκοι καὶ οἱ σφαιρωτῆρες ἐξ αὐτῆς ἔστωσαν ὅλοι τορευ-
les ex eodẽ auro puro. et facies lucernas eius
τοὶ ἐξ ἑνὸς χρυσίου καθαροῦ. καὶ ποιήσεις τοὺς λύχνους αὐτῆς
septẽ. et impones lucernas eius. et lucebũt ab vna
ἑπτά. καὶ ἐπιθήσεις τοὺς λύχνους αὐτῆς, καὶ φανοῦσιν ἐκ τοῦ ἑνὸς
facie eius. et emunctoriũ eius: et supposito
προσώπου αὐτῆς. καὶ τὸν ἐπαρυστῆρα αὐτῆς, καὶ τὰ ὑποθέμα-
nes eius de auro puro. talẽtũ auri puri
τα αὐτῆς ἐκ χρυσίου καθαροῦ. τάλαντον χρυσίου καθαροῦ

Transla. Chal.

דַּהֲבָא וִיהוֹן נָטְלִין בְּהוֹן יָת פָּתוֹרָא׃ וְתַעֲבֵיד מְגִיסוֹהִי וּבָזִיכוֹהִי וְקַסְוָתֵיהּ וּמְכִילָתֵיהּ דְּיִתְנְסַךְ בְּהוֹן דְּהַב דְּכֵי תַּעֲבֵיד יָתְהוֹן׃ וְתִתֵּן עַל פָּתוֹרָא לְחֵם אַפַּיָּא קֳדָמַי תְּדִירָא׃ וְתַעֲבֵיד מְנָרְתָּא דִּדְהַב דְּכֵי נְגִיד תִּתְעֲבֵיד מְנָרְתָּא שִׁדַּהּ וְקַנַהָא כַּלִּידַהָא חֵיזוּרַהָא וְשׁוֹשַׁנַּהָא מִנַּהּ יְהוֹן׃ וְשִׁתָּא קְנִין נָפְקִין מִסִּטְרַהָא תְּלָתָא קְנֵי מְנָרְתָּא מִסִּטְרַהּ חַד וּתְלָתָא קְנֵי מְנָרְתָּא מִסִּטְרַהּ תִּנְיָנָא׃ תְּלָתָא כַלִּידִין מְצַיְּרִין בְּקַנְיָא חַד חֵיזוּר וְשׁוֹשָׁן וּתְלָתָא כַלִּידִין מְצַיְּרִין בְּקַנְיָא חַד חֵיזוּר וְשׁוֹשָׁן כֵּן לְשִׁתָּא קְנִין דְּנָפְקִין מִן מְנָרְתָּא׃ וּבִמְנָרְתָּא אַרְבְּעָא כַלִּידִין מְצַיְּרִין חֵיזוּרַהָא וְשׁוֹשַׁנַּהָא׃ וְחֵיזוּר תְּחוֹת תְּרֵין קְנִין דְּמִנַּהּ וְחֵיזוּר תְּחוֹת תְּרֵין קְנִין דְּמִנַּהּ וְחֵיזוּר תְּחוֹת תְּרֵין קְנִין דְּמִנַּהּ לְשִׁתָּא קְנִין דְּנָפְקִין מִן מְנָרְתָּא׃ חֵיזוּרֵיהוֹן וּקְנֵיהוֹן מִנַּהּ יְהוֹן כּוּלַּהּ נְגִידָא חֲדָא דִּדְהַב דְּכֵי׃ וְתַעֲבֵיד יָת בּוֹצִינַהָא שִׁבְעָא וְיַדְלֵיק יָת בּוֹצִינַהָא וִינַהֲרוּן לָקֳבֵיל אַפַּהָא׃ וְצִבְתָהָא וּמַחְתְּיָתַהָא דִּדְהַב דְּכֵי׃ כִּכְּרָא דִּדְהַב דְּכֵי

Primitiua chal.

הֲוָה זְכַר קְסָא · כּוּל נְסַךְ דְּכָה · נְתַן נוּר חֲזַר · הֲוָה קְנָה · צוּר קְנָה · שְׁוִית · נוּר דְּכָה עֲבַד · דְּלַק בְּצַן נְהַר · חֲתָה דְּכָה

Interp. chal.

auro: & portabunt cum eis mensam. Faciesq; acetabula ei⁹ & phialas ei⁹ & thuribula ei⁹ & cyathos: in quibus offerẽda sunt libamia: ex auro purissimo facies ea. & pones sup mensam panem propositionis in conspectu meo semp. Faciesq; candelabrũ de auro mundissimo: ductile facies candelabrũ: hastile eius & calamus eius: cyphiq; eius spherule eius & lilia eius ex ipso erunt: & sex calami egredientur de laterib⁹ eius: tres calami ex vno latere candelabri: et tres calami ex secundo latere candelabri. Tres cyphi figurati in calamo vno: spherula & lilium: & tres cyphi figurati in calamo vno: spherula & liliũ. Sic facies in sex calamis qui egrediuntur de candelabro. Et in candelabro erunt quattuor cyphi figurati: spherule eius & lilia eius. Spherulaq; sub duob⁹ calamis eius: & spherula sub duobus calamis eius: et spherula sub duobus calamis eius. sic facies sex calamis qui egrediũtur de candelabro. Spherule eorum & calami ex ipso erunt omnia ductilia ex auro mundissimo. faciesq; septem lucernas eius: & incendes lucernas vt luceant contra faciẽ eius. Et forcipes eius & turibula eius ex auro mundissimo. Ex talento auri mundissimi

---

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.	Trãsla. B. Hiero.	Tex. Heb.	Exo.	Ca. xxvi.	Primitiua heb.

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

facies oĩa vasa hec. vide facias iux
ποιήσεις πάντα τὰ σκεύη ταῦτα. ὅρα ποιήσεις κα
ta figurã ostẽsam tibi in mõte.
τὰ τὸν τύπον τὸν δειχθέντα σοι ἐν τῷ ὄρει. Ca. 26.

Hebre. 8. b. Actuũ. 7. b.

Et tabernaculũ facies: decẽ cortinas de
Καὶ τὴν σκηνὴν ποιήσεις, δέκα αὐλαίας ἐκ

A

bysso retorta: & hyacintho: & purpu-
βύσσου κεκλωσμένης, καὶ ὑακίνθου, καὶ πορφύ-
ra: coccino retorto cherubim. ope-
ρας, καὶ κοκκίνου κεκλωσμένου χερουβίμ. ἐρ-
re textoris facies eas. lõgitudo cor
γασίᾳ ὑφάντου ποιήσεις αὐτάς. μῆκος τῆς αὐ
tine vni⁹ octo & viginti cubitoꝝ: & lati
λαίας τῆς μιᾶς ὀκτὼ καὶ εἴκοσι πηχῶν, καὶ εὖ
tudo qttuor cubitoꝝ cortina vna erit.
ρος τεσσάρων πηχέων ἡ αὐλαία ἡ μία ἔσαι.
mẽsura eadẽ erit oib⁹ cortinis.
μέτρον τὸ αὐτὸ ἔσαι πάσαις ταῖς αὐλαίαις.
quinq; ãt cortine erũt mutuo cõtinentes
πέντε δὲ αὐλαῖαι ἔσονται ἐξ ἀλλήλων συνεχό-
ce altera ex altera. & quinq; cor
μεναι ἡ ἑτέρα ἐκ τῆς ἑτέρας. καὶ πέντε αὐ-
tine erũt mutuo cõtinẽte: altera
λαῖαι ἔσονται ἐξ ἀλλήλων συνεχόμεναι, ἡ ἑτέρα
ex altera. & facies ãsulas hyacĩthi-
ἐκ τῆς ἑτέρας. καὶ ποιήσεις ἀγκύλας ὑακινθί-
nas in labio cortine vni⁹: ex
νας ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς αὐλαίας τῆς μιᾶς, ἐκ
vna pte ad copulationẽ. & sic
τοῦ ἑνὸς μέρους εἰς τὴν συμβολήν. καὶ οὕτω
facies in labio cortine exte-
ποιήσεις ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς αὐλαίας τῆς ἔξω
rioris ad copulationẽ scdaꝫ. quinqua
τέρας πρὸς τῇ συμβολῇ τῇ δευτέρᾳ. πεν-
ginta ãt ansulas facies cortine
τήκοντα δὲ ἀγκύλας ποιήσεις τῇ αὐλαίᾳ τῇ
vni: & quĩqginta ansulas facies ex
μιᾷ, καὶ πεντήκοντα ἀγκύλας ποιήσεις ἐκ τοῦ
pte cortine iuxta copulationẽ secũ
μέρους τῆς αὐλαίας κατὰ τὴν συμβολὴν τῆς δευ
de: cõtrarie cõtracadẽtes ad in
τέρας, ἀντιπρόσωποι ἀντιπίπτουσαι εἰς ἀλλή
uicẽ vnicuiq;. facies fibulas quĩqginta au
λας ἑκάστῃ. ποιήσεις κρίκους πεντήκοντα χρυ-
reas. & cõiũges cortinas alterã alteri
σοῦς. καὶ συνάψεις τὰς αὐλαίας ἑτέραν τῇ ἑτέρᾳ

B

fibulis. & erit tabernaculũ vnũ. & fa-
τοῖς κρίκοις. καὶ ἔσαι ἡ σκηνὴ μία. καὶ ποι
cies saga cilicina coopertimẽtũ sup taber
ήσεις δέρρεις τριχίνας σκέπην ἐπὶ τῆς σκη
naculo: vndecim saga facies ea. lõgi
νῆς, ἕνδεκα δέρρεις ποιήσεις αὐτάς. τὸ μῆ
tudo sagi
κος τῆς δέρρεως τῆς

Trãsla. B. Hiero.

mi. Inspice & fac secundum exemplar quod tibi in mõte mõstratum est. Ca. 26.

Tabernaculum vero ita facies. Decem cortinas de bysso retorta & hyacintho ac purpura coccoq; bis tincto: variatas opere plumario facies. Longitudo cortine vnius habebit viginti octo cubitos: latitudo quattuor cubitorum erit. Vnius mensure fient vniuersa tentoria. Quinq; cortine sibi iũgentur mutuo: & alie quinq; nexu simili coherebunt. Ansulas hyacinthinas in lateribus ac summitatibus facies cortinarum: vt possint inuicẽ copulari. Quinquagenas ansulas cortina habebit in vtraq; parte ita insertas: vt ansa contra ansam veniat: & altera alteri possit adaptari. Facies & quinquaginta circulos aureos quibus cortinarũ vela iungenda sunt: vt vnum tabernaculũ fiat. Facies & saga cilicina vndecim: ad opiẽdũ tectum tabernaculi. Longitudo sagi

Tex. Heb.

יַעֲשֶׂה אֹתָהּ אֵת כָּל הַכֵּלִים הָאֵלֶּה׃ וּרְאֵה וַעֲשֵׂה בְּתַבְנִיתָם אֲשֶׁר אַתָּה מָרְאֶה בָּהָר׃

Cap. xxvi.

וְאֶת הַמִּשְׁכָּן תַּעֲשֶׂה עֶשֶׂר יְרִיעֹת שֵׁשׁ מָשְׁזָר וּתְכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתֹלַעַת שָׁנִי כְּרֻבִים מַעֲשֵׂה חֹשֵׁב תַּעֲשֶׂה אֹתָם׃ אֹרֶךְ הַיְרִיעָה הָאַחַת שְׁמֹנֶה וְעֶשְׂרִים בָּאַמָּה וְרֹחַב אַרְבַּע בָּאַמָּה הַיְרִיעָה הָאֶחָת מִדָּה אַחַת לְכָל הַיְרִיעֹת׃ חֲמֵשׁ הַיְרִיעֹת תִּהְיֶיןָ חֹבְרֹת אִשָּׁה אֶל אֲחֹתָהּ וְחָמֵשׁ יְרִיעֹת חֹבְרֹת אִשָּׁה אֶל אֲחֹתָהּ׃ וְעָשִׂיתָ לֻלְאֹת תְּכֵלֶת עַל שְׂפַת הַיְרִיעָה הָאֶחָת מִקָּצָה בַּחֹבָרֶת וְכֵן תַּעֲשֶׂה בִּשְׂפַת הַיְרִיעָה הַקִּיצוֹנָה בַּמַּחְבֶּרֶת הַשֵּׁנִית׃ חֲמִשִּׁים לֻלָאֹת תַּעֲשֶׂה בַּיְרִיעָה הָאֶחָת וַחֲמִשִּׁים לֻלָאֹת תַּעֲשֶׂה בִּקְצֵה הַיְרִיעָה אֲשֶׁר בַּמַּחְבֶּרֶת הַשֵּׁנִית מַקְבִּילֹת הַלֻּלָאֹת אִשָּׁה אֶל אֲחֹתָהּ׃ וְעָשִׂיתָ חֲמִשִּׁים קַרְסֵי זָהָב וְחִבַּרְתָּ אֶת הַיְרִיעֹת אִשָּׁה אֶל אֲחֹתָהּ בַּקְּרָסִים וְהָיָה הַמִּשְׁכָּן אֶחָד׃ וְעָשִׂיתָ יְרִיעֹת עִזִּים לְאֹהֶל עַל הַמִּשְׁכָּן עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה יְרִיעֹת תַּעֲשֶׂה אֹתָם׃ אֹרֶךְ הַיְרִיעָה

עָשָׂה כָּלָה · בָּנָה · רָאָה · Cap. xxvi. שָׁכַן יָרַע שָׁזַר · שָׁנָה · אֶחָד · רָבַע · כָּבַד · הָיָה · אִישׁ · לוּל שָׂפָה · קָצָה חָבַר · שָׁנָה · קָבַל · עָשָׂה

Transla. Chal.

יַעְבֵּיד יָתַהּ יָת כָּל מָנַיָּא הָאִלֵּין׃ וַחֲזֵי וַעֲבֵיד בִּדְמוּתְהוֹן דְּאַתְּ מִתְחֲזֵי בְּטוּרָא׃

Ca. xxvi.

וְיָת מַשְׁכְּנָא תַּעֲבֵיד עֲשַׂר יְרִיעָן דְּבוּץ שְׁזִיר וְתִכְלָא וְאַרְגְּוָנָא וּצְבַע זְהוֹרִי צוּרַת כְּרוּבִין עוֹבַד אוּמָּן תַּעֲבֵיד יָתְהוֹן׃ אוּרְכָּא דִּירִיעֲתָא חֲדָא עַשְׂרִין וְתַמְנֵי אַמִּין וּפוּתְיָא אַרְבַּע אַמִּין דִּירִיעֲתָא חֲדָא מְשַׁחְתָּא חֲדָא לְכָל יְרִיעָתָא׃ חֲמֵשׁ יְרִיעָן יְהוֹיָן מְלָפְפָן חֲדָא עִם חֲדָא וַחֲמֵשׁ יְרִיעָן מְלָפְפָן חֲדָא עִם חֲדָא׃ וְתַעֲבֵיד עֲנוּבִין דְּתִכְלָא עַל סִפְתָא דִּירִיעֲתָא חֲדָא מִסִּטְרָא בֵּית לוֹפֵי וְכֵן תַּעֲבֵיד בְּסִפְתָא דִּירִיעֲתָא בְּסִטְרָא בֵּית לוֹפֵי תִּנְיָנָא׃ חַמְשִׁין עֲנוּבִין תַּעֲבֵיד בִּירִיעֲתָא חֲדָא וְחַמְשִׁין עֲנוּבִין תַּעֲבֵיד בְּסִטְרָא דִּירִיעֲתָא דְּבֵית לוֹפֵי תִּנְיָנָא מְכַוְּנָן עֲנוּבַיָּא חֲדָא לָקֳבֵיל חֲדָא׃ וְתַעֲבֵיד חַמְשִׁין פּוּרְפִין דִּדְהַב וּתְלָפֵיף יָת יְרִיעָתָא חֲדָא עִם חֲדָא בְּפוּרְפַיָּא וִיהֵי מַשְׁכְּנָא חַד׃ וְתַעֲבֵיד יְרִיעָן דִּמְעַזֵּי לִפְרָסָא עַל מַשְׁכְּנָא חֲדָא עַשְׂרֵי יְרִיעָן תַּעֲבֵיד יָתְהוֹן׃ אוּרְכָּא דִּירִיעֲתָא

Interp. chal.

facies illud & oĩa vasa hec. Inspiceq; & fac iuxta similitudinem eorum que monstrata sunt tibi in monte.

Ca. 26.

Tabernaculum vero facies decem cortinas de bysso retorta & hyacintho & purpura & coccino: figuras cherubim facies: opere artificis facies eas. Longitudo cortine vnius erit viginti & octo cubitoꝝ & latitudo eiusdeꝫ cortine quattuor cubitoꝝ: Mensura vna erit omniũ cortinarum. Quinq; cortine erunt cõiuncte vna cum alia: & quinq; cortine erũt coniuncte vna cum alia. Faciesq; ansulas ex hyacintho super ora cortine vnius in latere quo iungenda est: & similiter facies in ora secũde cortine in loco quo iungenda est. Quinquaginta ansulas facies in cortina vna: & quinquaginta ansulas facies in latere cortine secunde in loco quo iungenda est: respicientibus se motuo ansulis: ita vt ansula sit e regione alterius. Faciesq; quinquaginta fibulas ex auro: & coniunges vnãquãq; cortinam cum altera fibulis: & erit tabernaculum vnum. Faciesq; cortinas de pilis caprarum: vt extendantur super tabernaculum: vndecim cortinas facies. longitudo cortine

Primitiua chal.

עֲבַד אֵל חֲזָא · דְּמָה שְׁכַן · עֲבַד יְרַע אֻמָּנָא · אַמָּה פְּתָה רְבַע · הֲוָה לְפַף עֲבַד · שְׂפָה · כּוּן · פְּרַף הֲוָה שְׁכַן · עֵז

הָאֶחָת שְׁלֹשִׁים בָּאַמָּה וְרֹחַב אַרְבַּע בָּאַמָּה הַיְרִיעָה הָאֶחָת מִדָּה אַחַת לְעַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה יְרִיעֹת ׃ וְחִבַּרְתָּ אֶת חֲמֵשׁ הַיְרִיעֹת לְבָד וְאֶת שֵׁשׁ הַיְרִיעֹת לְבָד וְכָפַלְתָּ אֶת הַיְרִיעָה הַשִּׁשִּׁית אֶל מוּל פְּנֵי הָאֹהֶל ׃ וְעָשִׂיתָ חֲמִשִּׁים לֻלָאֹת עַל שְׂפַת הַיְרִיעָה הָאֶחָת הַקִּיצֹנָה בַּחֹבָרֶת וַחֲמִשִּׁים לֻלָאֹת עַל שְׂפַת הַיְרִיעָה הַחֹבֶרֶת הַשֵּׁנִית ׃ וְעָשִׂיתָ קַרְסֵי נְחֹשֶׁת חֲמִשִּׁים וְהֵבֵאתָ אֶת הַקְּרָסִים בַּלֻּלָאֹת וְחִבַּרְתָּ אֶת הָאֹהֶל וְהָיָה אֶחָד ׃ וְסֶרַח הָעֹדֵף בִּירִיעֹת הָאֹהֶל חֲצִי הַיְרִיעָה הָעֹדֶפֶת תִּסְרַח עַל אֲחֹרֵי הַמִּשְׁכָּן ׃ וְהָאַמָּה מִזֶּה וְהָאַמָּה מִזֶּה בָּעֹדֵף בְּאֹרֶךְ יְרִיעֹת הָאֹהֶל יִהְיֶה סָרוּחַ עַל צִדֵּי הַמִּשְׁכָּן מִזֶּה וּמִזֶּה לְכַסֹּתוֹ ׃ וְעָשִׂיתָ מִכְסֶה לָאֹהֶל עֹרֹת אֵילִם מְאָדָּמִים וּמִכְסֵה עֹרֹת תְּחָשִׁים מִלְמָעְלָה ׃ וְעָשִׂיתָ אֶת הַקְּרָשִׁים לַמִּשְׁכָּן עֲצֵי שִׁטִּים עֹמְדִים ׃ עֶשֶׂר אַמּוֹת אֹרֶךְ הַקָּרֶשׁ וְאַמָּה וַחֲצִי הָאַמָּה רֹחַב הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד ׃ שְׁתֵּי יָדוֹת לַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד מְשֻׁלָּבֹת

vnius habebit triginta cubitos: & latitudo quattuor. Equa erit mensura sagorum omnium. E quibus quinque iunges seorsum: & sex sibi mutuo copulabis: ita vt sextum sagum in fronte tecti duplices. Facies & quinquaginta ansas in ora sagi vnius: vt coniungi cum altero queat: & quinquaginta ansas in ora sagi alterius vt cum altero copuletur. Facies & quinquaginta fibulas eneas quibus iungantur ansae: vt vnum ex omnibus operimentum fiat. Quod aut superfuerit in sagis que parantur tecto idest vnum sagum quod amplius est: ex medietate eius operies tabernaculi posteriora. & cubitus ex vna parte pendebit: & alter ex altera: qui plus est in sagorum longitudine vtrumque latus tabernaculi protegens. Facies & operimentum aliud tecto de pellibus arietum rubricatis: & super hoc rursum aliud operimentum de hyacinthinis pellibus. Facies & tabulas stantes tabernaculi de lignis sethim: que singule denos cubitos in longitudine habeant: & in latitudine singulos ac semissem. In lateribus tabule due incastrature fient: quibus

μιᾶς ἔσαι τριάκοντα πήχεων, καὶ τεσσάρων πήχεων τὸ εὖρος τῆς δέρρεως τῆς μιᾶς, μέτρον τὸ αὐτὸ ἔσαι ταῖς ἕνδεκα δέρρεσι. καὶ συνάψεις τὰς πέντε δέρρεις ἐπὶ τὸ αὐτό, καὶ τὰς ἓξ δέρρεις ἐπὶ τὸ αὐτό. καὶ ἐπιδιπλώσεις τὴν δέρριν τὴν ἕκτην κατὰ πρόσωπον τῆς σκηνῆς. καὶ ποιήσεις ἀγκύλας πεντήκοντα ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς δέρρεως τῆς μιᾶς, τῆς ἀναμέσον κατὰ τὴν συμβολήν. καὶ πεντήκοντα ἀγκύλας ποιήσεις ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς δέρρεως, τῆς συναπτούσης τῆς δευτέρας. καὶ ποιήσεις κρίκους χαλκοῦς πεντήκοντα. καὶ συνάψεις τοὺς κρίκους ἐκ τῶν ἀγκυλῶν, καὶ συνάψεις τὰς δέρρεις, καὶ ἔσαι ἕν. καὶ ὑποθήσεις τὸ πλεονάζον ἐν ταῖς δέρρεσι τῆς σκηνῆς· τὸ ἥμισυ τῆς δέρρεως τὸ ὑπολελειμμένον ὑποκαλύψεις, τὸ πλεονάζον τῶν δέρρεων τῆς σκηνῆς. ἐπικαλύψεις ὀπίσω τῆς σκηνῆς. πῆχυν ἐκ τούτου, καὶ πῆχυν ἐκ τούτου, ἐκ τοῦ ὑπερέχοντος τῶν δέρρεων, ἐκ τοῦ μήκους τῶν δέρρεων τῆς σκηνῆς. ἔσαι συγκαλύπτον ἐπὶ τὰ πλάγια τῆς σκηνῆς ἔνθεν καὶ ἔνθεν, ἵνα καλύπτῃ. καὶ ποιήσεις κατακάλυμμα τῇ σκηνῇ δέρματα κριῶν ἠρυθροδανωμένα, καὶ ἐπικαλύμματα δέρματα ὑακίνθινα ἐπάνωθεν. καὶ ποιήσεις στύλους τῆς σκηνῆς ἐκ ξύλων ἀσήπτων. δέκα πηχέων ποιήσεις τὸν στῦλον τὸν ἕνα, καὶ πήχεως ἑνὸς καὶ ἡμίσους τὸ πλάτος τοῦ στύλου τοῦ ἑνός. δύο ἀγκωνίσκους τῷ στύλῳ τῷ

C

D

חֲדָא תְּלָתִין אַמִּין וּפוּתְיָא אַרְבַּע אַמִּין דִּירִיעֲתָא חֲדָא מִשְׁחֲתָא חֲדָא לְחַד עֲשְׂרֵה יְרִיעָן ׃ וּתְלָפֵיף יָת חֲמֵשׁ יְרִיעָן לְחוֹד וְיָת שִׁית יְרִיעָן לְחוֹד וְתֵיעֵיף יָת יְרִיעֲתָא שְׁתִיתֵיתָא לָקֳבֵל אַפֵּי מַשְׁכְּנָא ׃ וְתַעְבֵּיד חַמְשִׁין עֲנוּבִין עַל שִׂפְתָא דִירִיעֲתָא חֲדָא בְּסִטְרָא בֵּית לוֹפֵי וְתַעְבֵּיד חַמְשִׁין עֲנוּבִין בְּשִׂפְתָא דִּירִיעֲתָא בֵּית לוֹפֵי תִּנְיָתָא ׃ וְתַעְבֵּיד פּוּרְפִין דִּנְחָשׁ חַמְשִׁין וְתָעֵיל יָת פּוּרְפַיָּא בַּעֲנוּבַיָּא וּתְלָפֵיף יָת מַשְׁכְּנָא וִיהֵי חַד ׃ וְסִרְחָא דְיָתִיר בִּירִיעַת מַשְׁכְּנָא פַּלְגוּת יְרִיעֲתָא דְיָתִירָא תִּסְרַח עַל אֲחוֹרֵי מַשְׁכְּנָא ׃ וְאַמְּתָא מִכָּא וְאַמְּתָא מִכָּא בִּדְיָתִיר בְּאוֹרַךְ יְרִיעַת מַשְׁכְּנָא יְהֵי סְרִיחַ עַל סִטְרֵי מַשְׁכְּנָא מִכָּא וּמִכָּא לְכַסָּיוּתֵיהּ ׃ וְתַעְבֵּיד חוֹפָאָה לְמַשְׁכְּנָא דְּמַשְׁכֵי דִּדְכְרֵי מְסַמְּקֵי וְחוֹפָאָה דְּמַשְׁכֵי סַסְגּוֹנָא מִלְּעֵילָא ׃ וְתַעְבֵּיד יָת דַּפַּיָּא לְמַשְׁכְּנָא דְּאָעֵי שִׁטִּין קָיְמִין ׃ עֲשַׂר אַמִּין אוּרְכָּא דְּדַפָּא וְאַמְּתָא וּפַלְגוּת אַמְּתָא פּוּתְיָא דְּדַפָּא חַד ׃ תַּרְתֵּין צִירִין לְדַפָּא חַד מְשַׁלְּבִין

vnius hẽbit triginta cubitos: & latitudo eiusdẽ cortine habebit quattuor cubitos: mensura vna erit vndecim cortinis. Et iunges quinque cortinas seorsum & sex cortinas seorsum. et duplicabis cortinam sextam que est super faciem tabernaculi. Et facies quinquaginta ansulas in ora cortine vnius in latere quo iungenda est: & quinquaginta ansas in ora cortine secunde in loco quo iungenda est. Faciesque quinquaginta fibulas ex ere: & induces fibulas in ansulis: & coniunges tabernaculum vt sit vnũ. Et quod superest ex cortinis tabernaculi: dimidium. s. cortine que superest: extendes super posteriora tabernaculi. Et cubitus hinc & cubitus inde qui superest in longitudine cortinarum tabernaculi: extendatur super latera tabernaculi hinc & inde vt cooperiat illud. Faciesque coopertoriũ tabernaculi de pellibus arietum rubricatis: et aliud coopertorium de pellibus taxonum desuper. Faciesque tabulas stantes tabernaculo de lignis setim. decem cubitos habebit longitudo tabule: & cubitum et dimidium latitudo tabule vnius. Duos cardines habebit vnaquaeque tabula: & duabus incastraturis erũt coniuncte

ἑνί, ἀντιπίπτοντας ἕτερον τῷ ἑτέρῳ. οὕτω ποιήσεις πᾶσι τοῖς στύλοις τῆς σκηνῆς. καὶ ποιήσεις τοὺς στύλους τῆς σκηνῆς εἴκοσι στύλους ἐκ τοῦ κλίτους τοῦ πρὸς νότον. καὶ τεσσαράκοντα βάσεις ἀργυρᾶς ποιήσεις τοῖς εἴκοσι στύλοις. δύο βάσεις τῷ στύλῳ τῷ ἑνὶ εἰς ἀμφότερα τὰ μέρη αὐτοῦ, καὶ δύο βάσεις τῷ στύλῳ τῷ ἑνὶ εἰς ἀμφότερα τὰ μέρη αὐτοῦ. καὶ τὸ κλίτος τὸ δεύτερον τὸ πρὸς βορρᾶν, εἴκοσι στύλους καὶ τεσσαράκοντα βάσεις αὐτῶν ἀργυρᾶς. δύο βάσεις τῷ στύλῳ τῷ ἑνὶ εἰς ἀμφότερα τὰ μέρη αὐτοῦ, καὶ δύο βάσεις τῷ στύλῳ τῷ ἑνὶ εἰς ἀμφότερα τὰ μέρη αὐτοῦ. καὶ ἐκ τῶν ὀπίσω τῆς σκηνῆς κατὰ τὸ μέρος τὸ πρὸς θάλασσαν ποιήσεις ἓξ στύλους. καὶ δύο στύλους ποιήσεις ἐπὶ τῶν γωνιῶν τῆς σκηνῆς ἐκ τῶν ὀπισθίων. καὶ ἔσονται ἐξ ἴσου κάτωθεν. καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔσονται ἴσοι ἐκ τῶν κεφαλῶν εἰς σύμβλησιν μίαν. οὕτω ποιήσεις ἀμφοτέραις ταῖς γωνίαις ταῖς δυσίν. ἴσαι ἔσωσαν. καὶ ἔσονται ὀκτὼ στύλοι. καὶ αἱ βάσεις αὐτῶν ἀργυραῖ δεκαέξ. δύο βάσεις τῷ στύλῳ τῷ ἑνί, καὶ δύο βάσεις τῷ στύλῳ τῷ ἑνί, καὶ δύο βάσεις τῷ στύλῳ τῷ ἑνὶ εἰς ἀμφότερα τὰ μέρη αὐτοῦ. καὶ ποιήσεις μοχλοὺς ἐκ ξύλων ἀσήπτων πέντε τοῖς στύλοις ἐκ τοῦ ἑνὸς μέρους τῆς σκηνῆς. καὶ πέντε μοχλοὺς τοῖς στύλοις τῷ κλίτει τῆς σκηνῆς τῷ δευτέρῳ.

tabula alteri tabule connectatur. Atque in hunc modum cuncte tabule parabuntur. Quarum viginti erunt in latere meridiano quod vergit ad austrum: quibus quadraginta bases argenteas fundes vt bine bases singulis tabulis per duos angulos subiiciantur. In latere quoque secundo tabernaculi quod vergit ad aquilonem: viginti tabule erũt: quadraginta habẽtes bases argenteas. Bine bases singulis tabulis supponentur. Ad occidentalem vero plagam tabernaculi facies sex tabulas: & rursum alias duas que in angulis erigantur post tergum tabernaculi. Eruntque sibi coniuncte a deorsum vsque ad sursum: & vna omnes compago retinebit. Duabus quoque tabulis que in angulis ponende sũt: similis iunctura seruabitur. Et erũt simul tabule octo: bases earum argentee sedecim: duabus basibus per vnam tabulam supportatis. Facies & vectes de lignis sethim quinque ad continendas tabulas in vno latere tabernaculi: & quinque alios in altero

אִשָּׁה אֶל אֲחֹתָהּ כֵּן תַּעֲשֶׂה לְכֹל קַרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן ׃ וְעָשִׂיתָ אֶת הַקְּרָשִׁים לַמִּשְׁכָּן עֶשְׂרִים קֶרֶשׁ לִפְאַת נֶגְבָּה תֵימָנָה ׃ וְאַרְבָּעִים אַדְנֵי כֶסֶף תַּעֲשֶׂה תַּחַת עֶשְׂרִים הַקָּרֶשׁ שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד לִשְׁתֵּי יְדֹתָיו וּשְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד לִשְׁתֵּי יְדֹתָיו ׃ וּלְצֶלַע הַמִּשְׁכָּן הַשֵּׁנִית לִפְאַת צָפוֹן עֶשְׂרִים קָרֶשׁ ׃ וְאַרְבָּעִים אַדְנֵיהֶם כָּסֶף שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד וּשְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד ׃ וּלְיַרְכְּתֵי הַמִּשְׁכָּן יָמָּה תַּעֲשֶׂה שִׁשָּׁה קְרָשִׁים ׃ וּשְׁנֵי קְרָשִׁים תַּעֲשֶׂה לִמְקֻצְעֹת הַמִּשְׁכָּן בַּיַּרְכָתָיִם ׃ וְיִהְיוּ תֹאֲמִם מִלְּמַטָּה וְיַחְדָּו יִהְיוּ תַמִּים עַל רֹאשׁוֹ אֶל הַטַּבַּעַת הָאֶחָת כֵּן יִהְיֶה לִשְׁנֵיהֶם לִשְׁנֵי הַמִּקְצֹעֹת יִהְיוּ ׃ וְהָיוּ שְׁמֹנָה קְרָשִׁים וְאַדְנֵיהֶם כֶּסֶף שִׁשָּׁה עָשָׂר אֲדָנִים שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד וּשְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד ׃ וְעָשִׂיתָ בְרִיחִם עֲצֵי שִׁטִּים חֲמִשָּׁה לְקַרְשֵׁי צֶלַע הַמִּשְׁכָּן הָאֶחָד ׃ וַחֲמִשָּׁה בְרִיחִם לְקַרְשֵׁי צֶלַע הַמִּשְׁכָּן הַשֵּׁנִית

E

חֲדָא עִם חֲדָא כֵּן תַּעְבֵּיד לְכֹל דַּפֵּי מַשְׁכְּנָא ׃ וְתַעְבֵּיד יָת דַּפַּיָּא לְמַשְׁכְּנָא עֶשְׂרִין דַּפִּין לְרוּחַ עֵיבַר דָּרוֹמָא ׃ וְאַרְבְּעִין סַמְכִין דִּכְסַף תַּעְבֵּיד תְּחוֹת עֶשְׂרִין דַּפִּין תְּרֵין סַמְכִין תְּחוֹת דַּפָּא חַד לִתְרֵין צִירוֹהִי וּתְרֵין סַמְכִין תְּחוֹת דַּפָּא חַד לִתְרֵין צִירוֹהִי ׃ וּלְסְטַר מַשְׁכְּנָא תִּנְיָנָא לְרוּחַ צִיפּוּנָא עֶשְׂרִין דַּפִּין ׃ וְאַרְבְּעִין סַמְכֵיהוֹן דִּכְסַף תְּרֵין סַמְכִין תְּחוֹת דַּפָּא חֲדָא וּתְרֵין סַמְכִין תְּחוֹת דַּפָּא חַד ׃ וְלִסְיָפֵי מַשְׁכְּנָא מַעַרְבָא תַּעְבֵּיד שִׁתָּא דַפִּין ׃ וּתְרֵין דַּפִּין תַּעְבֵּיד לְזָוְיַת מַשְׁכְּנָא בְּסוֹפֵיהוֹן ׃ וִיהוֹן מִכַּוְּנִין מִלְּרַע וְכַחְדָא יְהוֹן מִכַּוְּנִין בְּרֵישֵׁיהוֹן לְעִזְקְתָא חֲדָא כֵּן יְהֵי לְתַרְוֵיהוֹן לִתְרֵין זָוְיָן יְהוֹן ׃ וִיהוֹן תְּמַנְיָא דַּפִּין וְסַמְכֵיהוֹן דִּכְסַף שִׁתָּא עֲשַׂר סַמְכִין תְּרֵין סַמְכִין תְּחוֹת דַּפָּא חַד וּתְרֵין סַמְכִין תְּחוֹת דַּפָּא חַד ׃ וְתַעְבֵּיד עַבְּרִין דְּאָעֵי שִׁטִּין חַמְשָׁא לְדַפֵּי סְטַר מַשְׁכְּנָא חַד ׃ וְחַמְשָׁא עַבְּרִין לְדַפֵּי סְטַר מַשְׁכְּנָא תִּנְיָנָא

vna cum alia: sic facies in omnibus tabulis tabernaculi. Faciesque viginti tabulas tabernaculo ad latus meridianũ: & quadraginta bases argẽteas facies sub viginti tabulis. Due bases erunt sub tabula vna in duobus cardinibus eius: & due bases sub tabula alia in duobus cardinibus eius. Et in latere secundo tabernaculi ad plagam aquilonarẽ erunt viginti tabule: et quadraginta bases argẽtee: due bases sub vna tabula: & due bases sub alia tabula. et ad posteriorẽ partem occidentalẽ tabernaculi facies sex tabulas. et duas tabulas facies ad angulos tabernaculi in extremitate eius. Et erunt coniuncte ab inferiori parte: simulque erunt cõiuncte in capite suo in anulo vno: sic erit ambobus: hoc est duobus angulis. Eruntque octo tabule & bases earum sedecim argentee: due bases sub vna tabula & due bases sub alia tabula. Et facies quinque vectes de lignis setim ad continendas tabulas vnius lateris tabernaculi. Et quinque alios vectes ad continendas tabulas lateris secundi tabernaculi:

Tex. Heb.

וחמשה בריחם לקרשי צלע
המשכן לירכתים ימה: והבריח
התיכן בתוך הקרשים מברח מן
הקצה אל הקצה: ואת הקרשים
תצפה זהב ואת טבעתיהם תעשה
זהב בתים לבריחם וצפית את
הבריחם זהב: והקמת את
המשכן כמשפטו אשר הראית
בהר: ועשית פרכת תכלת
וארגמן ותולעת שני ושש
משזר מעשה חשב יעשה אתה
כרבים: ונתתה אתה על ארבעה
עמודי שטים מצפים זהב וויהם
זהב על ארבעה אדני כסף:
ונתתה את הפרכת תחת הקרסים
והבאת שמה מבית לפרכת את
ארון העדות והבדילה הפרכת לכם
בין הקדש ובין קדש הקדשים:
ונתת את הכפרת על ארון העדת
בקדש הקדשים: ושמת את השלחן
מחוץ לפרכת ואת המנרה נכח
השלחן על צלע המשכן תימנה
והשלחן תתן על צלע צפון:
ועשית מסך לפתח האהל תכלת
וארגמן ותולעת שני ושש
משזר מעשה רקם: ועשית
למסך חמשה עמודי שטים

Primitiua heb.

תור · צפה עשה · בית · קום · שפט ראה · תלע שנה · שזר עשה · נתן רבע · עמד · בוא · ארן עוד בדל · שום · עור · שכן ימן · נתן צפן · עשה סכך · עמד

Trāsla. B. Hiero.

& eiusdem numeri ad occidentalem plagā qui mittentur per medias tabulas a summo vsq; ad sūmū. Ipsas quoq; tabulas deaurabis: & fundes in eis anulos aureos p quos vectes tabulata cōtineāt: quos operies laminis aureis. Et eriges tabernaculū iuxta exēplar: qd tibi in monte mōstratū est. Facies & velum de hyacintho & purpura coccoq; bis tincto & bysso retorta opere plumario: & pulchra varietate contextum: quod appēdes ante quattuor colūnas de lignis sethī que ipe quidē deaurate erūt & habebūt capita aurea & bases argēteas. Inseretur autem velum per circulos: intra quod pones arcam testimonii: quo & sanctuarium & sāctuarii sanctuaria diuidētur. Pones & ꝓpiciatoriū sup arca testimonii in scā scōrū: mensamq; extra velum: & cōtra mensam cādelabrū in latere tabernaculi meridiano. Mensa eī stabit in parte aquilonis. Facies & tentoriū in introitu tabernaculi de hyacintho & purpura coccoq; bis tincto & bysso retorta ope plumario: & quinq; columnas

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

τ quinq; vectes colūnis posteriori lateri
καὶ πέντε μοχλοὺς τοῖς στύλοις τῷ ὀπισθίῳ κλίτει
tabernaculi qđ ad mare. τ vectis medius
τῆς σκηνῆς τὸ πρὸς θάλασσαν. καὶ ὁ μοχλὸς ὁ μέσος
inter colūnas pueniat ab vno late
ἀναμέσον τῶν στύλων διικνείσθω ἀπὸ τοῦ ἑνὸς κλί
re in alterꝫ latus. τ colūnas deau
τους εἰς τὸ ἕτερον κλίτος. καὶ τοὺς στύλους κατα
rabis auro. τ anulos facies
χρυσώσεις χρυσίῳ. καὶ τοὺς δακτυλίους ποιήσεις
aureos: in q̃s imittes vectes. τ deau
χρυσοῦς, εἰς οὓς εἰσάξεις τοὺς μοχλούς. καὶ κατα
rabis vectes auro. τ eriges
χρυσώσεις τοὺς μοχλοὺς χρυσίῳ. καὶ ἀναστήσεις
tabernaculū iuxta formā ostēsam tibi in
τὴν σκηνὴν κατὰ τὸ εἶδος τὸ δεδειγμένον σοι ἐν τῷ
mōte. τ facies velū ex hyacintho τ
ὄρει. καὶ ποιήσεις καταπέτασμα ἐξ ὑακίνθου καὶ
purpura: τ coccino retorto: τ bysso
πορφύρας, καὶ κοκκίνου κεκλωσμένου, καὶ βύσσου
filata. opꝰ textū facies illud cherubim.
νενησμένης. ἔργον ὑφαντὸν ποιήσεις αὐτὸ χερουβίμ.
τ impones illud sup q̃ttuor colūnas iputribiles
καὶ ἐπιθήσεις αὐτὸ ἐπὶ τεσσάρων στύλων ἀσήπτων
deauratas auro. τ capitula eoꝝ au
κεχρυσωμένων χρυσίῳ. καὶ αἱ κεφαλίδες αὐτῶν χρυ
rea. τ bases eoꝝ q̃ttuor argētee. τ pōes
σαῖ. καὶ αἱ βάσεις αὐτῶν τέσσαρες ἀργυραῖ. καὶ θήσεις
velū sup colūnas. τ inferes illic
τὸ καταπέτασμα ἐπὶ τοὺς στύλους. καὶ εἰσοίσεις ἐκεῖ
intra velū arcā testa
ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος τὴν κιβωτὸν τοῦ μαρ
mēti. τ diuidet velū vobis in
τυρίου. καὶ διοριεῖ τὸ καταπέτασμα ὑμῖν ἀναμέ
ter sāctuariū τ inter sanctū sanctoꝝ. τ co
σον τοῦ ἁγίου καὶ ἀναμέσον τοῦ ἁγίου τῶν ἁγίων. καὶ κα
operies velo arcā
τακαλύψεις τῷ καταπετάσματι τὴν κιβωτὸν τοῦ
testimonij in sancto sanctoꝝ. τ pones men
μαρτυρίου ἐν τῷ ἁγίῳ τῶν ἁγίων. καὶ θήσεις τὴν τρά
sam extra velū: τ cādelabrū
πεζαν ἔξωθεν τοῦ καταπετάσματος, καὶ τὴν λυχνίαν
eregione mēse in pte tabernaculi q̃ ad
ἀπέναντι τῆς τραπέζης ἐπὶ μέρους τῆς σκηνῆς τὸ πρὸς
austrū. τ mēsam pones in pte tabernacli
νότον. καὶ τὴν τράπεζαν θήσεις ἐπὶ μέρους τῆς σκηνῆς
q̃ ad aq̃lonē. τ facies tētoriū ex hya
τὸ πρὸς βορρᾶν. καὶ ποιήσεις ἐπίσπαστρον ἐξ ὑακίν
cintho τ purpura: τ coccino retorto: τ
θου καὶ πορφύρας, καὶ κοκκίνου κεκλωσμένου, καὶ
bysso retorta: opꝰ variegatū. τ facies
βύσσου κεκλωσμένης, ἔργον ποικιλτοῦ. καὶ ποιήσεις
velo q̃nq; colūnas: τ deaurabis
τῷ καταπετάσματι πέντε στύλους, καὶ χρυσώσεις

Transla. Chal.

וחמשא עברין לדפי סטר משכנא לסופיהון מערבא: ועברא מציעאה בגו דפיא מעבר
מן סיפי לסיפי: וית דפיא תחפי דהבא וית עזקתהון תעביד דהבא אתרא לעבריא
ותחפי ית עבריא דהבא: ותקים ית משכנא כהלכתיה דאת מתחזי בטורא: ותעביד
פרוכתא דתכלא וארגונא וצבע זהורי ובוץ שזיר עובד אומן צורת כרובין: ותתן יתה
על ארבעא עמודי שטין מחפן דהבא וויהון דהבא על ארבעא סמכין דכסף: ותתן ית
פרוכתא תחות פורפיא ותעיל לתמן מגיו לפרוכתא ית ארונא דסהדותא ותפריש
פרוכתא לכון בין קודשא ובין קדש קודשיא: ותתן ית כפורתא על ארונא דסהדותא
בקדש קודשיא: ותשוי ית פתורא מברא לפרוכתא וית מנרתא לקביל פתורא על
סטר משכנא דרומא ופתורא תתן על סטר ציפונא: ותעביד פרסא לתרע משכנא
תכלא וארגונא וצבע זהורי ובוץ שזיר עובד צייר: ותעביד לפרסא חמשא
עמודי שטין

Primitiua chal.

עבר · חפה עבד · קום חזא · נתן · רבע שטן חפא · פרפא על פרש · שוה נגד · שכן תמן עבד · צור

Interp. chal.

et quinq; vectes ad continendas tabulas posterioris partis tabernaculi ad occidentem. Et vectis medius qui mittetur per medias tabulas transiet a summo vsq; ad summū. Tabulas autē cooperies auro: τ anulos earum facies aureos: vt sint loca vectibus: vectes quoq; cooperies auro. Et eriges tabernaculum iuxta exemplar quod tibi in monte monstratū est. Faciesq; velū de hyacintho τ purpura τ coccino τ bysso retorta opere artificis facies illud figuris cherubim. τ pones illud super quattuor colūnas de lignis setim coopertas auro: capita earum aurea: super quattuor bases argenteas. Et pones velum sub fibulis: τ introduces ibi vltra velū arcam testimonij: vt diuidat velum vobis inter sanctum τ inter sanctum sanctorum. ponesq; propiciatorium super arcam testimonij in sancto sanctorum. Ponesq; mensam extra velum: τ candelabrum e regione mense in latere meridionali tabernaculi. et mensam pones in latere aquilonari. Faciesq; velum in ostio tabernaculi ex hyacintho τ purpura τ coccino τ bysso retorta opere polymitarij. Et facies velo quinq; colūnas de lignis setim:

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

eas auro. τ capitula eaꝝ aurea. τ
αὐτοὺς χρυσίῳ. καὶ αἱ κεφαλίδες αὐτῶν χρυσαῖ. καὶ
cōflabis eis q̃nq; bases eneas.
χωνεύσεις αὐτοῖς πέντε βάσεις χαλκᾶς. Ca. 27.
Et facies altare ex lignis iputribilibꝰ:
Καὶ ποιήσεις θυσιαστήριον ἐκ ξύλων ἀσήπτων,
q̃nq; cubitoꝝ lōgitudo: τ q̃nq; cubitoꝝ latitudo.
πέντε πηχῶν τὸ μῆκος, καὶ πέντε πηχῶν τὸ εὖρος.
quadrāgulū erit altare: τ triū cubitoꝝ
τετράγωνον ἔσται τὸ θυσιαστήριον, καὶ τριῶν πηχέων.
altitudo eiꝰ. τ facies cornua supra quat
τὸ ὕψος αὐτοῦ. καὶ ποιήσεις τὰ κέρατα ἐπὶ τῶν τεσσά
tuor angulos. ex eo erūt cornua. τ cooperies
ρων γωνιῶν. ἐξ αὐτοῦ ἔσται τὰ κέρατα. καὶ καλύψεις
ea ere. τ facies coronā altari.
αὐτὰ χαλκῷ. καὶ ποιήσεις στεφάνην τῷ θυσιαστηρίῳ.
τ coopertimētū eius: τ phialas eius:
καὶ τὸν καλυπτῆρα αὐτοῦ, καὶ τὰς φιάλας αὐτοῦ,
τ fuscinulas eius: τ focū eius: τ
καὶ τὰς κρεάγρας αὐτοῦ, καὶ τὸ πυρεῖον αὐτοῦ, καὶ
oia vasa eius facies enea. τ fa
πάντα τὰ σκεύη αὐτοῦ ποιήσεις χαλκᾶ. καὶ ποι
cies ei craticulā opere reticulato eneā. τ
ήσεις αὐτῷ ἐσχάραν ἔργῳ δικτυωτῷ χαλκῆν. καὶ
facies craticule q̃ttuor anulos ene
ποιήσεις τῇ ἐσχάρᾳ τέσσαρας δακτυλίους χαλ
os ad q̃ttuor latera. τ suppones
κοῦς ἐπὶ τὰ τέσσαρα κλίτη. καὶ ὑποθήσεις
eos sub craticula altaris ab in
αὐτοὺς ὑπὸ τὴν ἐσχάραν τοῦ θυσιαστηρίου κάτω
fra. erit aūt craticula vsq; ad dimidiū al
θεν. ἔσται δὲ ἡ ἐσχάρα ἕως τοῦ ἡμίσους τοῦ θυ
taris. τ facies vectes al
σιαστηρίου. καὶ ποιήσεις ἀναφορεῖς τῷ θυσια
tari ex lignis iputribilibꝰ: τ incrustabis
στηρίῳ ἐκ ξύλων ἀσήπτων, καὶ περιχαλκώσεις
eos ere. τ imittes vectes
αὐτοὺς χαλκῷ. καὶ εἰσάξεις τοὺς ἀναφορεῖς
in anulos. τ sint vectes
εἰς τοὺς δακτυλίους. καὶ ἔστωσαν οἱ ἀναφορεῖς
fm latera altaris in leuādo
κατὰ τὰ πλευρὰ τοῦ θυσιαστηρίου ἐν τῷ αἴρειν
illud. cōcauū tabulatū facies illud. iuxta
αὐτό. κοῖλον σανιδωτὸν ποιήσεις αὐτό. κατὰ
demōstratū tibi in mōte: sic fa
τὸ παραδειχθέν σοι ἐν τῷ ὄρει, οὕτω ποιή
cies illud. τ facies atriū tabernaculo. ad
σεις αὐτό. καὶ ποιήσεις αὐλὴν τῇ σκηνῇ. εἰς
latꝰ qđ ad austꝝ vela atrij ex bys
τὸ κλίτος τὸ πρὸς λίβα ἱστία τῆς αὐλῆς ἐκ βύσ
so retorta. lōgitudo cētū cubitoꝝ vni
σου κεκλωσμένης. μῆκος ἑκατὸν πηχῶν τῷ ἑνὶ
lateri. τ colūne eaꝝ viginti:
κλίτει. καὶ οἱ στῦλοι αὐτῶν εἴκοσι,

Trāsla. B. Hiero.

deaurabis lignorum sethim: ante q̃s ducetur tentoriū: quarū erūt capita aurea & bases enee.

Facies & Ca. 27. altare de lignis sethim quod habebit quinq; cubitos in lōgitudiē & totidē i latitudine: idest quadrū & tres cubitos in altitudine. Cornua aūt per quattuor angulos ex ipso erunt: & operies illud ere. Faciesq; in vsus eī lebetes ad suscipiēdos cineres & forcipes atq; fuscinulas & ignium receptacula. Oīa vasa ex ere fabricabis: craticulamq; in modum retis eneam per cuius quattuor angulos erūt quattuor anuli enei: quos pones subter arulam altaris. Eritq; craticula vsq; ad altaris medium. Facies & vectes altaris de lignis sethim duos: quos opies laminis eneis: & induces per circulum: eruntq; ex vtroq; latere altaris ad portādū. Nō solidū: sed inane & cauū intrinsecus facies illud: sicut tibi in monte monstratum est. Facies & atrium tabernaculi: in cuius australi plaga contra meridiem erunt tentoria de bysso retorta. Centum cubitos vnum latus tenebit in longitudine: & columnas viginti cū basibus totidem

Tex. Heb.

וצפית אתם זהב וויהם זהב
ויצקת להם חמשה אדני נחשת:
Cap. xxvij.
ועשית את המזבח עצי
שטים חמש אמות ארך וחמש
אמות רחב רבוע יהיה המזבח
ושלש אמות קמתו: ועשית
קרנתיו על ארבע פנתיו ממנו
תהיין קרנתיו וצפית אתו
נחשת: ועשית סירתיו לדשנו
ויעיו ומזרקתיו ומזלגתיו
ומחתתיו לכל כליו תעשה
נחשת: ועשית לו מכבר מעשה
רשת נחשת ועשית על הרשת
ארבע טבעת נחשת על ארבע
קצותיו: ונתתה אתה תחת
כרכב המזבח מלמטה והיתה
הרשת עד חצי המזבח: ועשית
בדים למזבח בדי עצי שטים
וצפית אתם נחשת: והובא את
בדיו בטבעת והיו הבדים על שתי
צלעת המזבח בשאת אתו: נבוב
לחת תעשה אתו כאשר הראה
אתך בהר כן יעשו: ועשית את
חצר המשכן לפאת נגב תימנה
קלעים לחצר שש משזר מאה
באמה ארך לפאה האחת: ועמדיו
עשרים ואדניהם עשרים

Primitiua heb.

צפה · שוט אמר · רבע · היה · עשה · דשן יעה זרק זלג · חתה כלה · כבר · רבע · קצה נתן · היה · חצה · בוא · היה שנה · נשא נבב · לוח ראה · שכן פאה ימן · שזר · אחד

Transla. Chal.

ותחפי יתהון דהבא וויהון דהבא ותתיך להון חמשא סמכין דנחשא:
ותעביד ית מדבחא דאעי שטין חמש אמין אורכא וחמש אמין Ca. xxvii.
פותיא מרבע יהי מדבחא ותלת אמין רומיה: ותעביד קרנוהי על ארבע זויתיה
מיניה יהוין קרנוהי ותחפי יתיה נחשא: ותעביד פסכתרותיה למספי קטמיה
ומגרופיתיה ומזרקוהי וצנוריתיה ומחתיתיה לכל מנוהי תעביד נחשא: ותעביד
ליה סרדא עובד מצדתא דנחשא ותעביד על מצדתא ארבע עזקן דנחשא על ארבע
סטרוהי: ותתן יתה תחות סובבא דמדבחא מלרע ותהי מצדתא עד פלגות מדבחא:
ותעביד אריחיא למדבחא אריחי דאעי שטין ותחפי יתהון נחשא: ויתעלון ית אריחוהי
בעזקתא ויהון אריחיא על תרין סטרי מדבחא במיטל יתיה: חליל לוחין תעביד יתיה
כמא דאחזי יתך בטורא כן יעבדון: ותעביד ית דרת משכנא לרוח עיבר דרומא סרדין
לדרתא דבוץ שזיר מאה אמין אורכא לרוחא חדא: ועמודוהי עשרין וסמכיהון עשרין

Interp. chal.

et cooperies eas auro: capita earum erunt ex auro: τ fundes eis quinq; bases eneas. Ca. 27.

Faciesq; altare de lignis setim. quinq; cubitos habebit longitudo eius: τ quinq; cubitos latitudo: quadratū erit altare: τ tres cubitos habebit altitudo eius. Faciesq; cornua eius super angulos eius: ex ipso erunt cornua eius: τ operies illud ere. Et facies lebetes vt colligatur cinis: τ batilia eius: τ acetabula τ fuscinulas: τ turibula eius: omnia vasa eius facies ex ere. Et facies ei craticulā ope retis ex ere. Et facies super rete quattuor anulos ex ere super quattuor lateribus eius: τ pones eam sub circulo altaris deorsum: τ erit rete vsq; ad dimidium altaris. Et facies vectes altaris de lignis setim: τ cooperies eos ere. et inducentur vectes per anulos: τ erunt vectes in duobus lateribus altaris qñ portabūt illud. Concauum ex tabulis facies illud: sicut ostensum est tibi in monte sic facient. Faciesq; atrium tabernaculi: in cuius australi plaga erunt cortine de bysso retorta centum cubitorum longitudinis in plaga vna. Et columne eius viginti: τ bases earum viginti

נחשת ווי העמדים וחשקיהם
כסף: וכן לפאת צפון בארך קלעים
מאה ארך ועמדו עשרים
ואדניהם עשרים נחשת ווי
העמדים וחשקיהם כסף: ורחב
החצר לפאת ים קלעים חמשים
אמה עמדיהם עשרה ואדניהם
עשרה: ורחב החצר לפאת
קדמה מזרחה חמשים אמה:
וחמש עשרה אמה קלעים לכתף
עמדיהם שלשה ואדניהם
שלשה: ולכתף השנית חמש
עשרה קלעים עמדיהם שלשה
ואדניהם שלשה: ולשער החצר
מסך עשרים אמה תכלת וארגמן
ותולעת שני ושש משזר מעשה
רקם עמדיהם ארבעה
ואדניהם ארבעה: כל עמודי
החצר סביב מחשקים כסף
וויהם כסף ואדניהם נחשת:
ארך החצר מאה באמה
ורחב חמשים בחמשים
וקמה חמש אמות שש משזר
ואדניהם נחשת: לכל כלי
המשכן בכל עבדתו וכל
יתדתיו וכל יתדת החצר נחשת:
ואתה תצוה את בני ישראל

צפן · זרח · שנה · סכך · תלע שנה צבע · עמד רבע · סבב חשק · קום אמה · כלה · שכן

eneis: que capita cū celaturis suis habebunt argētea. Similiter & in latere aquilonis p lōgū erūt tētoria centū cubitorum columne vigīti: & bases enee eiusdē numeri & capita earū cū celaturis suis argētea. In latitudīe vero atrii qd respicit ad occidētē erūt tētoria p quinquagīta cubitos: & colūne decē: basesq₃ totidē. In ea quoq₃ atrii latitudine q respicit ad oriētem: quinquaginta cubiti erunt: in quibus quindecī cubitorū tētoria lateri vno deputabuntur: colūne tres & bases totidē. & in latere altero erūt tētoria: cubitos obtinentia quindecim: columne tres & bases totidem. In introitu vero atrii fiet tentoriū cubitorū viginti ex hyacintho & purpura coccoq₃ bis tincto & bysso retorta opere plumario. Columnas habebit quattuor: cum basibus totidem. Omnes columne atrii per circuitū vestite erunt argenteis laminis: capitibus argenteis: & basibus eneis. In lōgitudine occupabit atrium cubitos cētū: in latitudine quinquaginta. altitudo quinq₃ cubitorū erit. Fietq₃ de bysso retorta: & habebit bases eneas. Cūcta vasa tabernaculi in oīs vsus & cerimonias tā paxillos eius q̄ atrii ex ere facietis. Precipe filiis israel

et bases eorū viginti enee. et fibule eorū
καὶ βάσεις αὐτῶν εἴκοσι χαλκαῖ· καὶ οἱ κρίκοι αὐτῶν
et forcipes earū argētee. sic lateri qd
καὶ αἱ ψαλίδες αὐτῶν ἀργυραῖ. οὕτω τῷ κλίτει τῷ
ad aqlonē vela cētū cubitorū lōgitudo. et colūne vi
πρὸς βορρᾶν ἱστία ἑκατὸν πηχέων τὸ μῆκος. καὶ οἱ στῦλοι
ginti. et bases earū viginti enee. et fibule
εἴκοσι. καὶ αἱ βάσεις αὐτῶν εἴκοσι χαλκαῖ. καὶ οἱ κρίκοι
eorū et forcipes colūnarū et bases dear-
αὐτῶν καὶ αἱ ψαλίδες τῶν στύλων καὶ αἱ βάσεις περιη-
gētate argēto. at latitudo atrii qd ad
ργυρωμέναι ἀργυρίῳ. τὸ δὲ εὖρος τῆς αὐλῆς τὸ κατὰ
mare vela quinquaginta cubitorū. colūne eorū de-
θάλασσαν ἱστία πεντήκοντα πηχέων. στῦλοι αὐτῶν δέ-
cē: et bases earū decē. et latitudo atrii qd
κα, καὶ αἱ βάσεις αὐτῶν δέκα. καὶ εὖρος τῆς αὐλῆς τῆς
ad oriētē vela quinquaginta cubitorū. colūne eorū
πρὸς ἀνατολὰς ἱστία πεντήκοντα πηχέων. στῦλοι αὐ-
decē: et bases earū decē. et quinq₃ et
τῶν δέκα, καὶ αἱ βάσεις αὐτῶν δέκα. καὶ πέντε καὶ
decē cubitorū velorū altitudo lateri vni. colūne
δέκα πηχέων τῶν ἱστίων τὸ ὕψος κλίτει τῷ ἑνί. στῦλοι
eorū tres: et bases earū tres. et la-
αὐτῶν τρεῖς, καὶ αἱ βάσεις αὐτῶν τρεῖς. καὶ τὸ κλί-
tus secūdū quindecim cubitorū velorū
τος τὸ δεύτερον δέκα πέντε πηχέων τῶν ἱστίων τὸ
altitudo. colūne eorū tres: et bases earū tres.
ὕψος. στῦλοι αὐτῶν τρεῖς, καὶ βάσεις αὐτῶν τρεῖς.
et hostio atrii coopimētū viginti cubitorū
καὶ τῇ πύλῃ τῆς αὐλῆς κάλυμμα εἴκοσι πηχέων
altitudo ex hyacintho et purpura: et coccino re
τὸ ὕψος ἐξ ὑακίνθου καὶ πορφύρας, καὶ κοκκίνου κε
torto: et bysso retorta variegatione
κλωσμένου, καὶ βύσσου κεκλωσμένης τῇ ποικιλίᾳ
polymitarii. et colūne eius quattuor: et
τοῦ ῥαφιδευτοῦ. καὶ στῦλοι αὐτοῦ τέσσαρες, καὶ αἱ
bases eius quattuor. oēs colūne atrii
βάσεις αὐτοῦ τέσσαρες. πάντες οἱ στῦλοι τῆς αὐλῆς
in circuitu deargētate argēto. et capitula
κύκλῳ κατηργυρωμένοι ἀργυρίῳ. καὶ αἱ κεφαλίδες
earū argētea. et bases earū enee.
αὐτῶν ἀργυραῖ. καὶ αἱ βάσεις αὐτῶν χαλκαῖ.
at lōgitudo atrii cētū ad cētū. et lati-
τὸ δὲ μῆκος τῆς αὐλῆς ἑκατὸν ἐφ᾽ ἑκατόν. καὶ τὸ εὖ-
tudo quinquaginta ad quinquaginta. et altitudo
ρος πεντήκοντα ἐπὶ πεντήκοντα. καὶ ὕψος
quinq₃ cubitorū ex bysso retorta. et
πέντε πηχέων ἐκ βύσσου κεκλωσμένης. καὶ αἱ
bases earū enee. ois supellex et
βάσεις αὐτῶν χαλκαῖ. πᾶσα ἡ κατασκευὴ καὶ
oia vasa et paxilli atrii
πάντα τὰ ἐργαλεῖα καὶ οἱ πάσσαλοι τῆς αὐλῆς
enei. et tu pcipe filiis israel:
χαλκοῖ. καὶ σὺ σύνταξον τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ,

C · D · Leui. 7.b.

Transla. Chal.

דנחשא ווי עמודיא וכבושיהון דכספא: וכן לרוח ציפונא באורכא סרדין מאה אורכא ועמודוהי עשרין וסמכיהון עשרין דנחשא ווי עמודיא וכבושיהון כסף: ופותיא דדרתא לרוח מערבא סרדין חמשין אמין עמודיהון עשרא וסמכיהון עשרא: ופותיא דדרתא לרוח קדומא מדינחא חמשין אמין: וחמש עשרה אמין סרדין לעברא עמודיהון תלתא וסמכיהון תלתא: ולעברא תנינא חמש עשרה סרדין עמודיהון תלתא וסמכיהון תלתא: ולתרע דרתא פרסא עשרין אמין תכלא וארגונא וצבע זהורי ובוץ שזיר עובד צייר עמודיהון ארבעה וסמכיהון ארבעה: כל עמודי דרתא סחור סחור מכבשין כסף וויהון כסף וסמכיהון דנחשא: אורכא דדרתא מאה באמין ופותיא חמשין בחמשין ורומא חמש אמין דבוץ שזיר וסמכיהון דנחשא: לכל מני משכנא בכל פולחניה וכל סכוהי וכל סכי דרתא דנחשא: ואת תפקיד ית בני ישראל

Prītiua chal.

כבש · פתה דור ערב · דנח אמה · צור רבע · כבש · אמה פתה מנה · שכן סכא דור · פקד

Interp. chal.

ex ere: capita colūnarum et celature earū erunt de argento. Et similiter in latere aquilonis erunt cortine longitudinis centum cubitorū: et bases earum viginti ex ere: capita colūnarum et celature earum erunt de argento. Et in latitudine atrii ad latus occidentale erunt cortine longitudinis quinquaginta cubitorum: colūne earum decem et bases earum decem. Et latitudo atrii ad latus orientale erit quinquaginta cubitorum: et cortine quindecim cubitorum erunt in vno latere: colūne earum tres: et bases earum tres. et in secundo latere cortine quindecim cubitorum erunt: columne earum tres: et bases earum tres. Et in hostio atrii erit tētoriū viginti cubitorū ex hyacintho et purpura et coccino et bysso retorta opere polymitario: columne eius quattuor: et bases eius quattuor. omnes colūne atrii per circuitū celate erunt argento: capita earū erunt argentea: et bases earū erunt ex ere. Longitudo aūt atrii erit centum cubitorū: et latitudo quinquaginta. Et altitudo cortinarum quinque cubitorū ex bysso retorta: et bases earū ex ere. Omnia vasa tabernaculi in omne ministeriū eius et oēs paxilli eius et oēs paxilli atrii erunt ex ere. Tu aūt precipe filiis israel

et accipiāt tibi oleū ex olivis defecatū
καὶ λαβέτωσάν σοι ἔλαιον ἐξ ἐλαιῶν ἄτρυγον
purū cōtusum in lumē: vt ardeat lucerna
καθαρὸν κεκομμένον εἰς φῶς, ἵνα καίηται λύχνος
semp in tabernaculo testimonii. extra
διαπαντὸς ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου. ἔξωθεν τοῦ
velū qd sup testamēto incēdet
καταπετάσματος τοῦ ἐπὶ τῆς διαθήκης καύσει
illud aarō et filii eius a vespa vsq₃ ad mane:
αὐτὸ ἀαρὼν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἀφ᾽ ἑσπέρας ἕως πρωΐ, ἐ-
corā dño: legitimū sēpiternū in gnatiōes
ναντίον κυρίου, νόμιμον αἰώνιον εἰς τὰς γενεὰς
vras a filiis israel.
ὑμῶν παρὰ τῶν υἱῶν ἰσραήλ. Ca. 28.
Et tu applica ad te: et aa
Καὶ σὺ προσαγάγου πρὸς ἑαυτόν, τόν τε ἀα-
ron frēm tuū: et filios eius de
ρὼν τὸν ἀδελφόν σου, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ ἐκ
filiis israel: vt sacerdotio fūgātur mihi: aarō et na-
τῶν υἱῶν ἰσραήλ, ἱερατεύειν μοι, ἀαρὼν καὶ να-
dab: et abiud: et eleazar: et ithamar fi
δὰβ, καὶ ἀβιοὺδ, καὶ ἐλεάζαρ, καὶ ἰθάμαρ υἱ-
lios aarō. et facies vestē sanctā aarō
οὺς ἀαρών. καὶ ποιήσεις στολὴν ἁγίαν ἀαρὼν τῷ
frī tuo in honorē et gloriā. et tu loq-
ἀδελφῷ σου εἰς τιμὴν καὶ δόξαν. καὶ σὺ λάλη-
re oīb₉ sapiētib₉ mēte: quos imple-
σον πᾶσι τοῖς σοφοῖς τῇ διανοίᾳ, οὓς ἐνέπλη-
ui spū sapiētie et sēsu. et fa-
σα πνεύματος σοφίας καὶ αἰσθήσεως. καὶ ποι-
ciēt vestē sanctā aaron ad sanctuariū:
ήσουσι τὴν στολὴν τὴν ἁγίαν ἀαρὼν εἰς τὸ ἅγιον,
in qua sacerdotio fūget mihi. et he vestes: quas
ἐν ᾗ ἱερατεύσει μοι. καὶ αὗται αἱ στολαί, ἃς
faciēt. pectorale: et suphumerale: et
ποιήσουσι. τὸ περιστήθιον, καὶ τὴν ἐπωμίδα, καὶ
tunicā talarē: et tunicā strictam: et
τὸν ποδήρη, καὶ χιτῶνα κοσυμβωτόν, καὶ
cidarim: et balteū. et faciēt vestes sanctas
κίδαριν, καὶ ζώνην. καὶ ποιήσουσι στολὰς ἁγίας
aaron et filiis ei₉ vt sacerdotio fūgāt mihi:
ἀαρὼν καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ εἰς τὸ ἱερατεύειν μοι.
et ipi accipiēt aurū: et hyacinthū:
καὶ αὐτοὶ λήψονται τὸ χρυσίον, καὶ τὴν ὑάκινθον,
et purpurā: et coccinū: et byssū.
καὶ τὴν πορφύραν, καὶ τὸ κόκκινον, καὶ τὴν βύσσον.
et faciēt suphumerale ex bisso retor-
καὶ ποιήσουσι τὴν ἐπωμίδα ἐκ βύσσου κεκλωσμέ-
ta: opus cōtextū variegatoris. duo suphūeralia erūt
νης, ἔργον ὑφαντὸν ποικιλτοῦ. δύο ἐπωμίδες ἔσονται
illi cōtinētia alterū alterū: in duab₉
αὐτῷ συνέχουσαι ἑτέρα τὴν ἑτέραν, ἐπὶ τοῖς δυσὶ
ptibus suspensa. et cōtextus suphumeraliū
μέρεσιν ἐξηρτισμέναι. καὶ τὸ ὕφασμα τῶν ἐπωμίδων

A · B

vt afferāt tibi oleū de arboribus oliuarū purissimū piloq₃ cōtusum: vt ardeat lucerna sēper ī tabernaculo testimonii extra velum: quod oppāsū est testimonio: & collocabunt eā aarō & filii eius & vsq₃ mane luceat coram dño. Perpetuus erit cult₉ p successiōes eorū corā filiis israel. Ca. 28.

Applica quoq₃ ad te aaron fratrē tuum cum filiis suis de medio filiorum israel: vt sacerdotio fūgātur mihi Aarō: nadab: & abiu: eleazar: & Ithamar. Faciesq₃ vestem sanctā Aaron fratri tuo in gloriā & decorem. Et loqueris cunctis sapientibus corde quos repleui spiritu prudentie: vt faciant vestes aarō fratri tuo ī quibus sctificatus ministret mihi. Hec aūt erūt vestimēta que facient. Rōnale & suphumerale: tunicā & lineā strictā: cidarim & balteū. Facient fratri tuo aarō & filiis eius vestimēta sancta: vt sacerdotio fungātur mihi. Accipientq₃ aurū & hyacīthū & purpuram coccūq₃ bis tinctum & byssum. Facient aūt superhumerale de auro & hyacintho & purpura coccoq₃ bis tīcto & bysso retorta opere polymito. Duas oras iunctas habebit in vtroq₃ latere summitatū: vt in vnū redeāt. Ipsa quoq₃

ויקחו אליך שמן זית זך כתית
למאור להעלת נר תמיד: באהל
מועד מחוץ לפרכת אשר
על העדת יערך אתו אהרן
ובניו מערב עד בקר לפני
יהוה חקת עולם לדרתם מאת
בני ישראל: ואתה
הקרב אליך את אהרן אחיך
ואת בניו אתו מתוך בני
ישראל לכהנו לי אהרן נדב
ואביהוא אלעזר ואיתמר בני
אהרן: ועשית בגדי קדש לאהרן
אחיך לכבוד ולתפארת:
ואתה תדבר אל כל חכמי לב
אשר מלאתיו רוח חכמה ועשו
את בגדי אהרן לקדשו לכהנו
לי: ואלה הבגדים אשר יעשו
חשן ואפוד ומעיל וכתנת תשבץ
מצנפת ואבנט ועשו בגדי קדש
לאהרן אחיך ולבניו לכהנו לי:
והם יקחו את הזהב ואת התכלת
ואת הארגמן ואת תולעת השני
ואת השש: ועשו את האפד זהב
תכלת וארגמן תולעת שני ושש
משזר מעשה חשב: שתי
כתפת חברת יהיה לו אל שני
קצותיו וחבר: וחשב אפדתו

לקח זכך כתת · אור עלה נור · תמד נגד · עוד ערך · פנה · עלם דור · Cap. xxviii. · קרב · עשה · בגד פאר · עשה · אפד מעל · שבץ צנף · לקח · תלע שנה · שזר עשה · שנה היה שנה · קצה

Transla. Chal.

ויסבון לך משח זיתא דכיא כתישא לאנהרא לאדלקא בוציניא תדירא: במשכן זמנא מברא לפרוכתא דעל סהדותא יסדר יתיה אהרן ובנוהי מרמשא עד צפרא קדם יי קים עלם לדריהון מעם בני ישראל:

Ca. xxviii.

ואת קריב לותך ית אהרן אחוך וית בנוהי עמיה מגו בני ישראל לשמשא קדמי אהרן נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר בני אהרן: ותעביד לבושי קודשא לאהרן אחוך ליקר ולתשבחא: ואת תמליל עם כל חכימי לבא דאשלמית עמהון רוח חכמתא ויעבדון ית לבושי אהרן לקדשא יתיה לשמשא קדמי: ואלין לבושיא דיעבדון חושנא ואפודא ומעילא וכתונין מרמצן מצנפן והמינין ויעבדון לבושי קודשא לאהרן אחוך ולבנוהי לשמשא קדמי: ואינון יסבון ית דהבא וית תכלא וית ארגונא וית צבע זהורי וית בוצא: ויעבדון ית אפודא דדהבא תכלא וארגונא צבע זהורי ובוץ שזיר עובד אומן: תרתין כתפין מלפפן יהון ליה על תרין סטרוהי ויתלפף: והמין תקוניה

Interp. chal.

vt afferant tibi oleum mundissimū de oliuis cōtusis vt luceat: vt incendantur lucerne semper. In tabernaculo federis extra velum quod est ante testamentū ordinabit eas aaron a vespere vsq₃ ad mane coram domino: ritu perpetuo in generationibus suis a filiis israel. Cap. 28.

Tu autem applica ad te aaron fratrē tuum: et filios eius cum eo de medio filiorū israel: vt ministrent coram me aaron nadab et abiu eleazar et ithamar filii aaron. Faciesq₃ vestes sanctas aaron fratri tuo in gloriā et decorem. Et tu loquere cum oibus sapientibus corde: quos impleui spiritu sapientie: vt faciant vestes aaron: vt sanctificetur ad ministrandū coram me. Et he sunt vestes quas facient: rationale et suphumerale: pallium et tunicas strictas: cidarim et baltea. Facientq₃ vestes sanctas aaron et filiis eius: vt ministrent coram me. Et illi accipient aurū et hyacinthum et purpuram et coccinum et byssum, et facient suphumerale ex auro et argento et purpura et coccino et bysso retorta opere artificis. Duo humeruli coniuncti erunt ei: in duobus lateribus eius coniungentur, et balteus ornatus eius

Prītiua chal.

נסב דכא נהר · דלק שכן סדר · קום דור · אח · עבד · שבח מלל שלם · אל · רמץ צנף · נסב · תרי לפף הוה

Primitiua heb. | Ter. Heb. Exo. Ca. xxviii. | Trásla. B. Hiero. | Trásla. Gre. lxx. cū interp. latina.

אשר עליו כמעשהו ממנו יהיה זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר: ולקחת את שתי אבני שהם ופתחת עליהם שמות בני ישראל: ששה משמתם על האבן האחת ואת שמות הששה הנותרים על האבן השנית כתולדתם: מעשה חרש אבן פתוחי חתם תפתח את שתי האבנים על שמת בני ישראל מסבת משבצות זהב תעשה אתם: ושמת את שתי האבנים על כתפת האפד אבני זכרן לבני ישראל ונשא אהרן את שמותם לפני יהוה על שתי כתפיו לזכרן: ועשית משבצת זהב: ושתי שרשרת זהב טהור מגבלת תעשה אתם מעשה עבת ונתתה את שרשרת העבתת על המשבצת: ועשית חשן משפט מעשה חשב כמעשה אפד תעשנו זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר תעשה אתו: רבוע יהיה כפול זרת ארכו וזרת רחבו: ומלאת בו מלאת אבן ארבעה טורים אבן טור אדם פטדה וברקת הטור

textura & cuncta opis varietas erit ex auro & hyacintho & purpura coccoq3 bis tincto & bysso retorta. Sumesq3 duos lapides onychinos: & sculpes in eis nomina filiorum israel. sex nomina in lapide vno: & sex reliqua in altero iuxta ordinē natiuitatis eorum. Opere sculptoris & celatura gēmarii sculpes eos nominibus filiorum israel inclusos auro atq3 circūdatos: & pones in vtroq3 latere suphumeralis: memoriale filiis israel: portabitq3 aaron noīa eorū corā dño super vtrumq3 humerū ob recordationē. Facies & vncinos ex auro: & duas catenulas auri purissimi sibiinuicem coherētes: quas inseres vncinis. Ratiōale quoq3 iudicii facies ope polymito iuxta texturā suphumeralis ex auro hyacintho & purpura coccoq3 bis tincto & bysso retorta. Quadrāgulū erit & duplex. Mēsurā palmi habebit tā in lōgitudie q3 ī latitudie. ponesq3 ī eo quattuor ordines lapidum. In primo versu erit lapis sardius & topazius &

qd̄ ē in ipso: scd̄m factionē ex ipso erit
ὅ ἐστιν ἐπ' αὐτῷ, κατὰ τὴν ποίησιν ἐξ αὐτοῦ ἔσται
ex auro: et hyacintho: et purpura: et
ἐκ χρυσίου, καὶ ὑακίνθου, καὶ πορφύρας, καὶ
coccino filato: et bysso retorta.
κοκκίνου διανενησμένου, καὶ βύσσου κεκλωσμένης.
et accipies duos lapides smaragdos: et sculpes
καὶ λήψῃ δύο λίθους σμαράγδους, καὶ γλύψεις
in ipsis nomina filiorū israel. sex no
ἐν αὐτοῖς τὰ ὀνόματα τῶν υἱῶν ἰσραήλ. ἓξ ὀνό
mina sup lapidē vnū. et sex noia reli
ματα ἐπὶ τὸν λίθον ἕνα. καὶ ἓξ ὀνόματα τὰ λοι
qua sup lapidē secūdū iuxta gñatio
πὰ ἐπὶ τὸν λίθον τὸν δεύτερον κατὰ τὰς γενέ
nes eorū: opus lapidarie artis. sculptura
σεις αὐτῶν, ἔργον λιθουργικῆς τέχνης. γλύμμα
sigilli sculpes duos lapides in
σφραγῖδος διαγλύψεις τοὺς δύο λίθους ἐπὶ τοῖς
noib9 filiorū israel. et pones duos la
ὀνόμασι τῶν υἱῶν ἰσραήλ. καὶ θήσεις τοὺς δύο λί
pides sup humeros suphumeralis. lapides me
θους ἐπὶ τῶν ὤμων τῆς ἐπωμίδος. λίθοι μνημό
moriale sūt filiis israel. et portabit aa
συνόν εἰσι τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ. καὶ ἀναλήψεται ἀα
ron noia filiorū israel corā do
ρὼν τὰ ὀνόματα τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ἐναντίον κυ
mino sup duos humeros ei9: memoriale de
ρίου ἐπὶ τῶν δύο ὤμων αὐτοῦ, μνημόσυνον περὶ
ipsis. et facies vncinos ex auro pu
αὐτῶν. καὶ ποιήσεις ἀσπιδίσκας ἐκ χρυσίου κα
ro. et facies duas catenulas ex auro
θαροῦ. καὶ ποιήσεις δύο κροσσωτὰ ἐκ χρυσίου
puro: cōmixtas in florib9 opus cōtex
καθαροῦ, καταμεμιγμένα ἐν ἄνθεσιν ἔργον πλο
ture. et impones catenulas coherentes
κῆς. καὶ ἐπιθήσεις τὰ κροσσωτὰ πεπλεγμένα
sup vncinos: scd̄m suphumeralis eo
ἐπὶ τὰς ἀσπιδίσκας, κατὰ τὰς παρωμίδας αὐ
rū ex anteriorib9. τ facies rōnale
τῶν ἐκ τῶν ἐμπροσθίων. καὶ ποιήσεις λόγιον τῶν
iudicior̄ op9 variegatoris. scd̄m numer̄ suphu
κρίσεων ἔργον ποικιλτοῦ. κατὰ τὸν ῥυθμὸν τῆς ἐπω
meralis facies illud ex auro: τ hyacintho: τ
μίδος ποιήσεις αὐτὸ ἐκ χρυσίου, καὶ ὑακίνθου, καὶ
purpura: τ coccino filato: τ bysso re
πορφύρας, καὶ κοκκίνου νενησμένου, καὶ βύσσου κεκλω
torta facies illud q̄drāgulū erit duplū:
σμένης ποιήσεις αὐτό. τετράγωνον ἔσται διπλοῦν,
palmi lōgitudo: τ palmi latitudo. τ te
σπιθαμῆς τὸ μῆκος, καὶ σπιθαμῆς τὸ εὖρος. καὶ καθυφα
xes in eo texturā scd̄m lapidē q̄drī ordinē. ordo
νεῖς ἐν αὐτῷ ὕφασμα κατὰ λίθον τετράστιχον. στίχος
lapidū erit sardi9: topazi9: τ smaragdus: ordo
λίθων ἔσται σάρδιον, τοπάζιον, καὶ σμάραγδος, ὁ στίχος

Primitiua chal. | Interp. chal.

qui est super illud sicut opus eius ex ipso erit ex auro hyacintho τ purpura τ coccino τ bysso retorta. Tollesq3 duos lapides onychinos: τ sculpes sup eos nomina filior̄ israel. Sex noia super lapide vno: τ reliqua sex noia sup lapide secūdo iuxta ordinē natiuitatis eor̄. Opere artificis lapidis preciosi scriptura distincta sicut sculptura que fit in anulis sculpes duos lapides per noia filiorum israel: circundatos τ inclusos auro facies eos. Ponesq3 duos lapides sup humerulos suphumeralis: lapides memoriales filiis israel: portabitq3 aaron nomina eorum coram dño super duos humeros eius ob recordationem. Faciesq3 vncinos ex auro τ duas catenulas auri mūdissimi sibi inuicem cohērentes: facies eas opere fimbriarum. τ pones catenulas fimbriatas sup vncinos. Faciesq3 rationale iudicii opere artificis: iuxta opus superhumeralis facies illud: ex auro hyacintho τ purpura τ coccino τ bysso retorta facies illud. Quadratū erit τ duplicatū: mēsurā palmi habebit in longitudine ei9: et mēsurā palmi habebit in latitudine ei9. Et iplebis in eo iplectionē lapidis p̄ciosi: q̄ttuor ordines lapidū p̄ciosor̄. In p̄mo ordie erit sardi9 topasi9 τ smaragd9.

Transla. Chal.

Trásla. Gre. lxx. cū interp. latina. | Trásla. B. Hiero. | Ter. Heb. Exo. Ca. xxviii. Primitiua. heb.

vn9. et ordo secūd9: carbūcul9: et saphi
ὁ εἷς. καὶ ὁ στίχος ὁ δεύτερος, ἄνθραξ, καὶ σάπφει
rus: et iaspis. et ordo terti9: ligurius: et
ρος, καὶ ἴασπις. καὶ ὁ στίχος ὁ τρίτος, λιγύριον, καὶ
achates: τ amethyst9: τ ordo quartus: chry
ἀχάτης, καὶ ἀμέθυστος. καὶ ὁ στίχος ὁ τέταρτος, χρυ
solith9: τ berill9: et onychin9: circūtecti
σόλιθος, καὶ βήρυλλος, καὶ ὀνύχιον, περικεκαλυμμέ
auro: τ colligati in auro. sint se
να χρυσίῳ, καὶ συνδεδεμένα ἐν χρυσίῳ. ἔστωσαν κα
cūdū ordinē eor̄: τ lapides sint ex noibus
τὰ στίχον αὐτῶν, καὶ οἱ λίθοι ἔστωσαν ἐκ τῶν ὀνομάτων
filior̄ israel: duodeci scd̄m noia eor̄:
τῶν υἱῶν ἰσραήλ, δεκαδύο κατὰ τὰ ὀνόματα αὐτῶν.
sculpture sigillor̄ cuiuslibet scd̄m nomē sint in
γλυφαὶ σφραγίδων ἑκάστου κατ' ὄνομα ἔστωσαν εἰς
duodeci trib9. et facies sup rōale
τὰς δώδεκα φυλάς. καὶ ποιήσεις ἐπὶ τὸ λογεῖον
catenas cōnexas: opus catenatū ex
κρωσσοὺς συμπεπλεγμένους, ἔργον ἁλυσιδωτὸν ἐκ
auro puro. et facies sup rōali duos
χρυσίου καθαροῦ. καὶ ποιήσεις ἐπὶ τὸ λογεῖον δύο
anulos aureos. et impones duos anu
δακτυλίους χρυσοῦς. καὶ ἐπιθήσεις τοὺς δύο δα
los aureos sup vtraq3 initia
κτυλίους τοὺς χρυσοῦς ἐπ' ἀμφοτέρας τὰς ἀρχὰς τοῦ
rōnalis. et impones catenas et catenata
λογείου. καὶ ἐπιθήσεις τοὺς κρωσσοὺς καὶ τὰ ἁλυσιδω
auri sup duos anulos sup vtraq3
τὰ χρυσίου ἐπὶ τοὺς δύο δακτυλίους ἐπ' ἀμφοτέρων
latera rōnalis. τ duo latera duar̄ catenar̄
τῶν κλιτῶν τοῦ λογείου. καὶ δύο κλίτη τῶν δύο κρωσσῶν
impones sup duas cōnexiōes. et impones sup
ἐπιθήσεις ἐπὶ τὰ δύο ἐμπλόκια. καὶ ἐπιθήσεις ἐπὶ
humeros suphumeralis ex aduerso scd̄m faciem.
τοὺς ὤμους τῆς ἐπωμίδος ἐξ ἐναντίας κατὰ πρόσωπον.
et facies duos anulos aureos. et impones
καὶ ποιήσεις δύο δακτυλίους χρυσοῦς. καὶ ἐπιθήσεις
sup duas alas rōnalis: in sūmitatē a sūmitate
ἐπὶ τὰ δύο πτερύγια τοῦ λογείου, ἐπὶ τὸ ἄκρον ἀπ' ἄκρου
posteriori suphumeralis intrisec9. τ facies duos
τοῦ ὀπισθίου τῆς ἐπωμίδος ἔσωθεν. καὶ ποιήσεις δύο
anulos aureos: et impones sup vtrosq3
δακτυλίους χρυσοῦς, καὶ ἐπιθήσεις ἐπ' ἀμφοτέρους
humeros suphumeralis ab infra ei9: scd̄m fa
τοὺς ὤμους τῆς ἐπωμίδος κάτωθεν αὐτοῦ, κατὰ πρό
ciem scd̄m copulationē desup cōtexture
σωπον κατὰ τὴν συμβολὴν ἄνωθεν τῆς συνυφῆς τῆς
suphumeralis. τ cōstriges rōnale ab anu
ἐπωμίδος. καὶ σφίγξεις τὸ λογεῖον ἀπὸ τῶν δακτυ
lis qui in eo ad anulos suphu
λίων τῶν ἐπ' αὐτοῦ εἰς τοὺς δακτυλίους τῆς ἐπωμί
meralis cōstrictos et hyacintho:
δος συνεχομένους ἐκ τῆς ὑακίνθου;

smaragdus. In secundo carbūculus & saphirus & iaspis. In tertio ligurius achates & amethystus. In quarto chrysolithus onychinus & berillus. Inclusi auro erunt per ordines suos: habebuntq3 noīa filiorum israel: duodecim nominibus celabuntur singuli lapides nominibus singulorum per duodecim tribus. Facies in rationali catenas sibiinuicem coherentes ex auro purissimo & duos anulos aureos: quos pones in vtraq3 rationalis sūmitate: catenasq3 aureas iunges anulis qui sūt in marginibus eius: & ipsarum catenarum extrema duobus copulabis vncinis in vtroq3 latere suphumeralis qd̄ rōnale respicit. Facies & duos anulos aureos: quos pōes in summitatibus rationalis & in oris: que e regiōe sūt suphumeralis & posteriora eius aspiciūt: necnō & alios duos anulos aureos: q ponendi sunt in vtroq3 latere suphumeralis deorsū: qd̄ respicit cōtra faciē iūcture iferioris: vt aptari possit cū suphumerali: & strigatur rōnale anulis suis cum anulis suphumeralis vitta hyacinthina:

האחד: והטור השני נפך ספיר ויהלם: והטור השלישי לשם שבו ואחלמה: והטור הרביעי תרשיש ושהם וישפה משבצים זהב יהיו במלואתם: והאבנים תהיין על שמת בני ישראל שתים עשרה על שמתם פתוחי חותם איש על שמו תהיין לשני עשר שבט: ועשית על החשן שרשת גבלת מעשה עבת זהב טהור: ועשית על החשן שתי טבעות זהב ונתת את שתי הטבעות על שני קצות החשן: ונתתה את שתי עבתת הזהב על שתי הטבעת אל קצות החשן: ואת שתי קצות שתי העבתת תתן על שתי המשבצות ונתתה על כתפות האפד אל מול פניו: ועשית שתי טבעות זהב ושמת אתם על שני קצות החשן על שפתו אשר אל עבר האפוד ביתה: ועשית שתי טבעות זהב ונתתה אתם על שתי כתפות האפוד מלמטה ממול פניו לעמת מחברתו ממעל לחשב האפוד: וירכסו את החשן מטבעתו אל טבעת האפוד בפתיל תכלת

Transla. Chal. | Interp. chal. Primitiua chal.

Et in secūdo ordine carbunculus saphirus τ iaspis. In tertio ordine ligurius achates et amethystus. In quarto autē ordine chrysolithus onychinus τ berillus: inclusi auro erunt in celaturis suis. Lapides autē erunt duodecim iuxta nomina filior̄ israel: sculpti scriptura distincta sicut sculptura anuli: singuli lapides per nomina singulorū erunt per duodecim tribus. Faciesq3 in rationali catenulas sibi inuicem cohērentes opere fimbriarum ex auro mundissimo. et facies super rationale duos anulos ex auro: τ pones duos anulos in duobus lateribus rationalis. Et pones duas fimbrias aureas in duobus anulis in lateribus rationalis: τ duas fimbrias que sunt in duob9 lateribus eius pones super duos vncinos: τ pones in humerulis suphumeralis contra faciē eius. Et facies duos anulos aureos: τ pones eos in duobus lateribus rationalis que sunt in ore eius: q̄ est e regiōe suphūeralis intrinsec9. Faciesq3 duos anulos aureos et pones eos in duob9 hūerulis suphumeralis inferius ɔtra faciē suā e regione iūcture eius super baltei suphumeralis. et cōiungēt rōnale ex anulis suis ad anulos suphumeralis vitta hyacinthina

Tex. Heb.

להיות על חשב האפוד ולא יזח
החשן מעל האפוד: ונשא אהרן
את שמות בני ישראל בחשן
המשפט על לבו בבאו אל הקדש
לזכרן לפני יהוה תמיד: ונתת
אל חשן המשפט את האורים
ואת התמים והיו על לב אהרן
בבאו לפני יהוה ונשא אהרן
את משפט בני ישראל על לבו
לפני יהוה תמיד: ועשית את
מעיל האפוד כליל תכלת: והיה
פי ראשו בתוכו שפה יהיה לפיו
סביב מעשה ארג כפי תחרא
יהיה לו לא יקרע: ועשית על
שוליו רמני תכלת וארגמן ותולעת
שני על שוליו סביב ופעמני זהב
בתוכם סביב: פעמן זהב ורמון
פעמן זהב ורמון על שולי המעיל
סביב: והיה על אהרן לשרת
ונשמע קולו בבאו אל הקדש
לפני יהוה ובצאתו ולא ימות:
ועשית ציץ זהב טהור ופתחת
עליו פתוחי חתם קדש ליהוה:
ושמת אתו על פתיל תכלת והיה
על המצנפת אל מול פני
המצנפת יהיה: והיה על מצח
אהרן ונשא אהרן את עון

Trāſla. B. Hiero.

vt maneat iunctura fabrefacta: & a ſeuicē rōnale & ſuphumerale nequeant ſeparari. Portabitq; aarō noīa filiorū iſrael in rationali iudicii ſuper pectus ſuum: qn̄ igredietur ſanctuariū memoriale corā dn̄o in eternū. Pōes autem in rationali iudicii doctrinam & veritatem: que erūt in pectore Aaron qn̄ ingredietur coram domino: & geſtabit iudicium filiorum iſrael in pectore ſuo in cōſpectu dn̄i ſemp. Facies & tunicā ſuphumeralis totā hyacinthinā: ī cuius medio ſupra erit capitiū & ora per gyrum eius textilis: ſicut fieri ſolet ī extremis veſtiū partibus: ne facile rumpantur. Deorſū vero ad pedes eiuſdē tunice p circuitū quaſi malapunica facies ex hyacintho & purpura & cocco bis tincto & byſſo retorta: mixtis in medio tintinabulis: ita vt tintinabulū ſit aureū & malūpunicū: rurſuq; tintinabulū aliud aureū & malūpunicū. Et veſtietur ea aarō in officio miſterii vt audiatur ſonit⁹ qn̄ īgreditur & egreditur ſactuariū ī cōſpectu dn̄i: & non moriatur. Facies & laminā d' auro puriſſimo ī q̄ ſculpes ope celatoris ſctm̄ dn̄o. Ligabiſq; eam vitta hyacinthina: & erit ſuper tiaram imminens fronti pontificis. Portabitq; aaron iniquitates

Trāſla. Gre. lxx. cū interp. latina.

cōnexos ad cōtexturā ſuphumeralis:
συμπεπλεγμένους εἰς τὸ ὕφασμα τῆς ἐπωμίδος,
vt nō defluat rōnale a ſuphumerali.
ἵνα μὴ χαλᾶται τὸ λογεῖον ἀπὸ τῆς ἐπωμίδος.
et portabit aaron noīa filiorū iſra
καὶ λήψεται ἀαρὼν τὰ ὀνόματα τῶν υἱῶν ἰσρα
el in rōnali iudicii ſup pect⁹: in
ὴλ ἐπὶ τοῦ λογείου τῆς κρίσεως ἐπὶ τοῦ στήθους· εἰ
grediēs in ſctuariū mēoriale. corā deo. et ipo
σιὼν εἰς τὸ ἅγιον μνημόσυνον ἐναντίον τοῦ θεοῦ. καὶ ἐπιθή
nes in rōnali iudicii manifeſtatiōē et
σεις ἐπὶ τὸ λογεῖον τῆς κρίσεως τὴν δήλωσιν καὶ τὴν
vitatē. et erit ſup pect⁹ aarō: qn̄ ingreſſus
ἀλήθειαν. καὶ ἔσται ἐπὶ τοῦ στήθους ἀαρών, ὅταν εἰσπορεύ
fuerit in ſctuariū corā dn̄o. et geſtabit aarō iudi
ηται εἰς τὸ ἅγιον ἐναντίον κυ. καὶ οἴσει ἀαρὼν τὰς κρί
cia filiorū iſrael ſup pect⁹ corā dn̄o ſē
σεις τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ἐπὶ τοῦ στήθους ἐναντίον κυ δια
per. et facies tunicā talarē: totā hyaci
παντός. καὶ ποιήσεις ὑποδύτην ποδήρην, ὅλον ὑακίν
thinā. et erit capitiū ex illo mediū: cui adiūgēs
θινον. καὶ ἔσται τὸ περιστόμιον ἐξ αὐτοῦ μέσον, ᾧ ἀνέχον
incircuitu capitii op⁹ textoris: copulationē
κύκλῳ τοῦ περιστομίου ἔργον ὑφαντοῦ, τὴν συμβολὴν
textā ex ipo: vt nō rūpat. et facies ſup
συνυφασμένην ἐξ αὐτοῦ, ἵνα μὴ ῥαγῇ. καὶ ποιήσεις ἐπὶ
marginē tunice ab infra: qſi florētis mali punici
τὸ λῶμα τοῦ ὑποδύτου κάτωθεν, ὡς ἐξανθούσης ῥόας ῥο
mala punica ex hyacitho: et purpura: et coccino fila
ΐσκους ἐξ ὑακίνθου, καὶ πορφύρας, καὶ κοκκίνου διανε
to: et byſſo retorta: in margine
νησμένου, καὶ βύσσου κεκλωσμένης, ἐπὶ τοῦ λώματος
tunice icircuitu. at eadē ſpecie mala punica aurea:
τοῦ ὑποδύτου κύκλῳ. τὸ δὲ αὐτὸ εἶδος ῥοΐσκους χρυσοῦς,
et titinabula ī medio hoꝝ incircuitu: inter ma
καὶ κώδωνας ἀναμέσον τούτων περικύκλῳ, παρὰ ῥοΐ
lū punicū aureū titinabulū: τ floridū in margine
σκον χρυσοῦν κώδωνα, καὶ ἄνθινον ἐπὶ τοῦ λώματος τοῦ
tunice incircuitu. τ erit aaron in miniſtrādo
ὑποδύτου κύκλῳ. καὶ ἔσται ἀαρὼν ἐν τῷ λειτουργεῖν
audibilis vox eius: ingredienti in ſctuariū corā dn̄o:
ἀκουστὴ ἡ φωνὴ αὐτοῦ, εἰσιόντι εἰς τὸ ἅγιον ἔναντι κυ,
et egredieti: vt nō moriat. et facies laminā
καὶ ἐξιόντι, ἵνα μὴ ἀποθάνῃ. καὶ ποιήσεις πέταλον
aureā purā, et ſculpes in ea ſculptu
χρυσοῦν καθαρόν. καὶ ἐκτυπώσεις ἐν αὐτῷ ἐκτύπω
rā ſigilli ſctificationē dn̄i. τ impones illud in
μα σφραγίδος ἁγίασμα κυ. καὶ ἐπιθήσεις αὐτὸ ἐπὶ
hyacitho retorto. et erit ſup mitrā: an
ὑακίνθου κεκλωσμένης. καὶ ἔσται ἐπὶ τῆς μίτρας, κα
te faciem mitre erit. et erit ſup frō
τὰ πρόσωπον τῆς μίτρας ἔσται. καὶ ἔσται ἐπὶ τοῦ με
te aaron. et portabit aaron peccata
τώπου ἀαρών. καὶ ἐξαρεῖ ἀαρὼν τὰ ἁμαρτήματα

Trāſla. B. Hiero.

eorū que obtulerūt: & ſanctificauerūt filii iſrael in cunctis muneribus & donariis ſuis. Erit āt lamina ſp' ī fronte eius: vt placatus ſit ei dn̄s. Stringeſq; tunicā byſſo: & tiaram byſſinam faciēs & balteum opere plumarii. Porro filiis aaron tunicas lineas parabis & balteos ac tiaras in gloriam & decorem: veſtieſq; his omnibus aaron fratrem tuum & filios eius cum eo: & cūctorum conſecrabis manus: ſctificabiſq; illos: vt ſacerdotio fūgātur mihi. Facies & feminalia linea: vt operiāt carnem turpitudinis ſue a renibus vſq; ad femora: & vtētur eis aaron & filii eius quando ingredientur tabernaculū teſtimonii: vel qn̄ appropiquāt ad altare: vt miniſtrent in ſanctuario: ne iniqtatis rei moriātur. Legitimū ſēpiternū erit aarō & ſemi ei⁹ p⁹ eū.

Ca. 29

Sed & hoc facies vt mihi ī ſacerdotio cōſecrētur. Tolle vitulum de armento & arietes duos immaculatos panesq; azymos & cruſtulā abſq; fermēto: q̄ cōſpſa ſint oleo: lagana quoq; azyma oleo lita. De ſimila triticea cuncta facies: & poſita in caniſtro offeres. vitulum autem & duos arietes &

Trāſla. Gre. lxx. cū interp. latina.

ſctoꝝ: q̄ ſctificauerit filii iſrael oīs
τῶν ἁγίων, ὅσα ἂν ἁγιάσωσιν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ παντὸς
muneris ſctoꝝ eoꝝ. et erit in fronte
δόματος τῶν ἁγίων αὐτῶν. καὶ ἔσται ἐπὶ τοῦ μετώπου
aaron ſp acceptabile eis corā dn̄o. et
ἀαρὼν διαπαντὸς δεκτὸν αὐτοῖς ἔναντι κυρίου. καὶ
nodi tunicaꝝ ex byſſo. et facies ci
οἱ κόσυμβοι τῶν χιτώνων ἐκ βύσσου. καὶ ποιήσεις κί
darin byſſinā. τ zonā facies: op⁹ variegatoris.
δαριν βυσσίνην. καὶ ζώνην ποιήσεις, ἔργον ποικιλτοῦ.
et filiis aaron facies tunicas: et zonas.
καὶ τοῖς υἱοῖς ἀαρὼν ποιήσεις χιτῶνας, καὶ ζώνας.
et cidaris facies eis in honorē et gloriā.
καὶ κιδάρεις ποιήσεις αὐτοῖς εἰς τιμὴν καὶ δόξαν.
et indues eas aaron fratrē tuū: et
καὶ ἐνδύσεις αὐτὰ ἀαρὼν τὸν ἀδελφόν σου, καὶ τοὺς
filios eius cū eo. et vnges eos: et im
υἱοὺς αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ. καὶ χρίσεις αὐτούς, καὶ ἐμ
plebis eoꝝ manus. et ſctificabis eos: vt
πλήσεις αὐτῶν τὰς χεῖρας. καὶ ἁγιάσεις αὐτούς, ἵνα
ſacerdotio fūgant mihi. τ facies eis femina
ἱερατεύωσί μοι. καὶ ποιήσεις αὐτοῖς περισκέ
lia linea: ad velandū turpitudinē corporis eoꝝ:
λη λινᾶ, καλύψαι ἀσχημοσύνην χρωτὸς αὐτῶν,
a lumbis vſq; ad femora erit. et habebit aaron ea
ἀπὸ ὀσφύος ἕως μηρῶν ἔσται. καὶ ἕξει ἀαρὼν αὐτὰ
et filii eius: qn̄ ingrediunt in tabernaculū
καὶ υἱοὶ αὐτοῦ, ὅταν εἰσπορεύωνται εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ
teſtimonii: vł qn̄ ingrediunt ad miniſtrādū ad
μαρτυρίου, ἢ ὅταν προσπορεύωνται λειτουργεῖν πρὸς
altare ſctuarii, τ nō adducēt ad
τὸ θυσιαστήριον τοῦ ἁγίου. καὶ οὐκ ἐπάξονται πρὸς
ſeipſos peccatū: vt nō moriant. legitimū
ἑαυτοὺς ἁμαρτίαν, ἵνα μὴ ἀποθάνωσι. νόμιμον
ſempiternū illi: et ſemini eius poſt
αἰώνιον αὐτῷ, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ'
eū.
αὐτόν.

Ca. 29.

Et hec ſunt q̄ facies eis: ad ſctificādū
Καὶ ταῦτά ἐστιν ἃ ποιήσεις αὐτοῖς, ἁγιάσαι
eos: vt ſacerdotio fūgātur mihi. accipies vitulū ex
αὐτούς, ὥστε ἱερατεύειν μοι. λήψῃ μοσχάριον ἐκ
bob⁹ vnū: et arietes duos imaculatos: τ panes
βοῶν ἕν, καὶ κριοὺς δύο ἀμώμους, καὶ ἄρτους
azymos cōſperſos in oleo: et lagana
ἀζύμους πεφυραμένους ἐν ἐλαίῳ, καὶ λάγανα
azyma vncta in oleo ſimilam ex tri
ἄζυμα κεχρισμένα ἐν ἐλαίῳ. σεμίδαλιν ἐκ πυ
tico facies ea. et impones ea in ca
ρῶν ποιήσεις αὐτά. καὶ ἐπιθήσεις αὐτὰ ἐπὶ κα
niſtro vno: τ offeres ea in caniſtro: τ
νοῦν ἕν, καὶ προσοίσεις αὐτὰ ἐπὶ τῷ κανῷ, καὶ
vitulum et duos arietes
τὸ μοσχάριον καὶ τοὺς δύο κριούς

Tex. Heb.

הקדשים אשר יקדישו בני
ישראל לכל מתנת קדשיהם
והיה על מצחו תמיד לרצון להם
לפני יהוה: ושבצת הכתנת שש
ועשית מצנפת שש ואבנט
תעשה מעשה רקם: ולבני אהרן
תעשה כתנת ועשית להם אבנטים
ומגבעות תעשה להם לכבוד
ולתפארת: והלבשת אתם את
אהרן אחיך ואת בניו אתו
ומשחת אתם ומלאת את ידם
וקדשת אתם וכהנו לי: ועשה
להם מכנסי בד לכסות בשר
ערוה ממתנים ועד ירכים יהיו:
והיו על אהרן ועל בניו בבאם אל
אהל מועד או בגשתם אל המזבח
לשרת בקדש ולא ישאו עון
ומתו חקת עולם לו ולזרעו אחריו:

Cap. xxix.

וזה הדבר אשר תעשה
להם לקדש אתם לכהן לי לקח
פר אחד בן בקר ואילם שנים
תמימם: ולחם מצות וחלת מצת
בלולת בשמן ורקיקי מצות
משחים בשמן סלת חטים
תעשה אתם: ונתת אותם על סל
אחד והקרבת אתם בסל ואת
הפר ואת שני האילים: ואת

Trāſla. Chal.

למהוי על המין אפודא ולא יתפרק חושנא מעלוי אפודא: ויטול אהרן ית שמהת בני ישראל בחושן דינא על ליביה במיעליה לקודשא לדוכרנא קדם יי תדירא: ותתן בחושן דינא ית אוריא וית תומיא ויהון על ליבא דאהרן במיעליה לקדם יי ויטול אהרן ית דין בני ישראל על ליביה קדם יי תדירא: ותעביד ית מעיל אפודא גמיר תכלא: ויהי פום רישיה כפיל לגויה תורא יהי מקף לפומיה סחור סחור עובד מחי כפום שריין יהי ליה דלא יתבזע: ותעביד על שפולוהי רמוני תכלא וארגונא וצבע זהורי על שפולוהי סחור סחור וזגין דדהבא ביניהון סחור סחור: זגא דדהבא ורמונא זגא דדהבא ורמונא על שפולי מעילא סחור סחור: ויהי על אהרן לשמשא וישתמע קליה במיעליה לקודשא קדם יי ובמפקיה ולא ימות: ותעביד ציצא דדהב דכי ותגליף עלוהי כתב מפרש קודשא ליי: ותשוי יתיה על חוטא דתכלא ויהי על מצנפתא לקבל אפי מצנפתא יהי: ויהי על בית עינוהי דאהרן ויטול אהרן ית עוית

Interp. chal.

vt ſit ſuper balteū ſuperhumeralis: τ nō auferat rationale a ſuperhumerali. Et portabit aaron nomina filioꝝ iſrael in rationali iudicii ſuper cor ſuū: cum ingreſſus fuerit in ſanctuarium in memoriā corā dn̄o ſemp. Poneſq; in rationale iudicii vrim τ thumim: et erunt ſup cor aaron cum ingreſſus fuerit corā dn̄o. Portabitq; aaron iudiciū filioꝝ iſrł ſup cor ſuū corā dn̄o ſemper. Facieſq; palliū ſuperhumeralis totū hyacinthinū: τ erit capitium eius duplicatum intrinſecus. Ora erit capitio: eius per gyrum opere textoris: ſicut os lorice erit ei: vt non rūpatur. Facieſq; in inferiori parte p circuitū malagranata ex hyacintho et purpura τ coccino: τ tintinabula aurea in medio eoꝝ p circuitū. Tintinabulū aureū τ malūgranatū: tītinabulū aureū τ malūgranatū in īferiori pte pallii per circuitū. Eritq; ſup aarō qn̄ miniſtrauerit: τ audietur ſonit⁹ eius qn̄ ingredietur in ſanctuariū corā dn̄o τ qn̄ egreſſus fuerit: τ nō morietur. Facieſq; laminā ex auro mūdiſſimo: τ ſculpes ſup ea ſcriptura diſtincta: ſanctū dn̄o. Poneſq; eā ſup vittā hyacinthinā: τ erit ſup tiarā: e regione tiare erit. Eritq; ſup frontē aarō imminēs oculis: τ portabit aaron iniquitates coꝝ

Trāſla. Chal.

קודשיא דיקדשון בני ישראל לכל מתנן קודשיהון ויהי על בית עינוהי תדירא לרעוא להון קדם יי: ותרמיץ כיתונא דבוצא ותעביד מצנפתא דבוצא והמינא תעביד עובד צייר: ולבני אהרן תעביד כיתונין ותעביד להון המינין וקובעין תעביד להון ליקר ולתושבחא: ותלביש יתהון ית אהרן אחוך וית בנוהי עמיה ותרבי יתהון ותקריב ית קורבנהון ותקדיש יתהון וישמשון קדמי: ועביד להון מכנסין דבוץ לכסאה בשר עריתא מחרציהון ועד ירכיהון יהון: ויהון על אהרן ועל בנוהי במיעלהון למשכן זמנא או במקרבהון למדבחא לשמשא בקודשא ולא יקבלון חובא ולא ימותון קים עלם ליה ולבנוהי בתרוהי:

Ca. xxix.

ודין פתגמא דתעביד להון לקדשא יתהון לשמשא קדמי סב תור חד בר תורי ודכרין תרין שלמין: ולחם פטיר וגריצן פטירן דפילן במשח ואספוגין פטירין דמשיחין במשח סולת חטין תעביד יתהון: ותתן יתהון על סלא חדא ותקריב יתהון בסלא וית תורא וית תרין דכרין: וית

Interp. chal.

que ſanctificauerunt filii iſrael in cunctis muneribus ſanctificationū eoꝝ. Eritq; ſemp ſup frontē eius imminēs oculis: in beneplacitū eis corā dn̄o. Stringeſq; tunicā byſſo: τ facies tiarā de byſſo: τ balteum facies opere polymitarii. Et filiis aarō facies tunicas: et facies eis baltea: τ mitras facies eis in honorē et decorē. Indueſq; ea aaron fratrē tuū τ filios eius cū eo: τ vnges eos τ offeres oblationes eoꝝ: ſanctificabiſq; illos vt miniſtrent corā me. Et facies eis femoralia ex byſſo vt operiāt carnē turpitudinis ſue: a lūbis vſq; ad femora erunt. Eruntq; ſup aaron τ ſuper filios eius qn̄ ingredientur in tabernaculū federis: aut qn̄ accedent ad altare vt miniſtrēt in ſanctuario: et nō ſuſcipient peccatū ne moriātur. Legitimū ſempiternū erit ei τ filiis eius poſt eum.

Ca. 29.

Et hoc eſt verbū quod facies eis: vt ſanctifices eos ad miniſtrandū corā me. Tolle vitulum vnum de armento τ arietes duos immaculatos: panemq; azymum τ placentas azymas cōſperſas oleo et lagana azyma lita oleo de ſimila tritici facies ea. Poneſq; ea in caniſtro vno τ offeres ea in caniſtro: et vitulum τ duos arietes τ

אהרן ואת בניו תקריב אל פתח
אהל מועד ורחצת אתם במים
ולקחת את הבגדים והלבשת את
אהרן את הכתנת ואת מעיל
האפד ואת האפד ואת החשן
ואפדת לו בחשב האפד׃ ושמת
המצנפת על ראשו ונתת את
נזר הקדש על המצנפת׃ ולקחת
את שמן המשחה ויצקת על
ראשו ומשחת אתו׃ ואת בניו
תקריב והלבשתם כתנת׃ וחגרת
אתם אבנט אהרן ובניו וחבשת
להם מגבעת והיתה להם כהנה
לחקת עולם ומלאת יד אהרן ויד
בניו׃ והקרבת את הפר לפני אהל
מועד וסמך אהרן ובניו את ידיהם
על ראש הפר׃ ושחטת את הפר
לפני יהוה פתח אהל מועד׃
ולקחת מדם הפר ונתתה על
קרנת המזבח באצבעך ואת כל
הדם תשפך אל יסוד המזבח׃
ולקחת את כל החלב המכסה את
הקרב ואת היתרת על הכבד ואת
שתי הכלית ואת החלב אשר
עליהן והקטרת המזבחה׃ ואת
בשר הפר ואת ערו ואת ״
פרשו תשרף באש מחוץ ״

Primitiua heb.: לבש · מעל · שום · צנף · נתן · רבב · קרב · צבע · שפך · כסה · שנה · כלה · קטר · עור · שרף

Trãsla. B. Hiero.

aaron ac filios eius applicabis ad ostium tabernaculi testimonij. Cũq; laueris patrẽ cũ filiis suis aqua: idues aaron vestimẽtis suis.i. linea & tunica & suphumerali & rõnali quod constringes balteo: & pones tiaram in capite eius & laminam sanctam sup tiaram: & oleum vnctiõis fundes super caput eius: atq; hoc ritu cõsecrabitur. Filios quoq; illius applicabis: & indues tunicis lineis: cingesq; balteo aaron scilicet & liberos eius: & ipones eis mitras. eruntq; sacerdotes mihi religione perpetua. Postq; initiaueris manus eorũ: applicabis & vitulum coram tabernaculo testimonij. Imponẽtq; aarõ & filij eius manus sup caput illius: & mactabis eum in conspectu dñi iuxta ostiũ tabernaculi testimonij: sumptũq; de sanguine vituli pones sup cornua altaris digito tuo: reliquum autem sanguinẽ fundes iuxta basim eius. Sumes & adipem totũ qui operit intestina & reticulũ iecoris ac duos renes & adipem qui sup eos ẽ: & offeres in censum super altare: carnes vero vituli & corium & fimum cõbures foris extra.

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

et aaron et filios eius applicabis ad
καὶ ἀαρὼν καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ προσάξεις ἐπὶ τὰς
ianuas tabernaculi testimonij: et lauabis eos
θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ λούσεις αὐ-
in aqua. et accipiens vestes indues aa
τοὺς ἐν ὕδατι. καὶ λαβὼν τὰς στολὰς ἐνδύσεις ἀα-
ron fratrem tuum: et vestem talarem:
ρὼν τὸν ἀδελφόν σου, καὶ τὸν χιτῶνα τὸν ποδήρη,
et superhumerale: et rõnale. et copulabis ipsum
καὶ τὴν ἐπωμίδα, καὶ τὸ λόγιον, καὶ συνάψεις αὐτῷ τὸ
rõnale ad superhumerale: et impones mitram
λόγιον πρὸς τὴν ἐπωμίδα, καὶ ἐπιθήσεις τὴν μίτραν
sup caput eius: et impones laminam
ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ἐπιθήσεις τὸ πέταλον
sctificationis sup mitram. et accipies de oleo
τὸ ἁγίασμα ἐπὶ τὴν μίτραν. καὶ λήψῃ τοῦ ἐλαίου
vnctionis: et infundes illud sup caput e-
τοῦ χρίσματος, καὶ ἐπιχεεῖς αὐτὸ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐ-
ius: et vnges eum. et filios eius appli-
τοῦ, καὶ χρίσεις αὐτόν. καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ προσά-
cabis: et indues eos vestes: et cinges eos
ξεις, καὶ ἐνδύσεις αὐτοὺς χιτῶνας, καὶ ζώσεις αὐτοὺς
zonis: et circumpones eis cidaris: et
ταῖς ζώναις, καὶ περιθήσεις αὐτοῖς τὰς κιδάρεις, καὶ
erit eis sacerdotium mihi in seculum. et consummabis
ἔσται αὐτοῖς ἱερατεία μοι εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ τελειώσεις
manus aaron et manus filiorum eius. et
τὰς χεῖρας ἀαρὼν καὶ τὰς χεῖρας τῶν υἱῶν αὐτοῦ. καὶ
applicabis vitulum ad ianuas tabernaculi testi-
προσάξεις τὸν μόσχον ἐπὶ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρ-
monij. et imponent aaron et filij eius
τυρίου. καὶ ἐπιθήσουσιν ἀαρὼν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ τὰς
manus suas sup caput vituli: coram dño:
χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ μόσχου, ἔναντι κυ-
apud hostium tabernaculi testimonij. et iugu
ρίου παρὰ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. καὶ σφά-
labis vitulum coram dño apud hostium taber
ξεις τὸν μόσχον ἔναντι κυρίου παρὰ τὰς θύρας τῆς σκη-
naculi testimonij. et accipies de sanguine vi-
νῆς τοῦ μαρτυρίου. καὶ λήψῃ ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ μό-
tuli: et pones sup cornua altaris di-
σχου, καὶ θήσεις ἐπὶ τῶν κεράτων τοῦ θυσιαστηρίου τῷ δα-
gito tuo. et reliquum totum sanguinem infundes iuxta
κτύλῳ σου. τὸ δὲ λοιπὸν πᾶν αἷμα ἐκχεεῖς παρὰ τὴν
basim altaris. et accipies omnem adipem sup
βάσιν τοῦ θυσιαστηρίου. καὶ λήψῃ πᾶν τὸ στέαρ τὸ ἐπὶ τῆς
ventre: et reticulum iecoris: et duos re-
κοιλίας, καὶ τὸν λοβὸν τοῦ ἥπατος, καὶ τοὺς δύο νε-
nes: et adipem qui sup ipsos: et impones sup
φρούς, καὶ τὸ στέαρ τὸ ἐπ᾽ αὐτῶν, καὶ ἐπιθήσεις ἐπὶ τὸ
altare. at carnes vituli: et pellem:
θυσιαστήριον. τὰ δὲ κρέα τοῦ μόσχου, καὶ τὸ δέρμα,
et fimum combures in igne extra
καὶ τὴν κόπρον κατακαύσεις πυρὶ ἔξω τῆς

Leu.8 · B · Leu.3

Primitiua chal.

שכן · לבש · צנף · רבב · קרב · הוה · קרב · נכס · דבח · חפא · נסק

Trãsla. Chal.

וְיָת אַהֲרֹן וְיָת בְּנוֹהִי תְּקָרֵיב לִתְרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא וְתַסְחֵי יָתְהוֹן בְּמַיָּא׃ וְתִסַּב יָת ״
לְבוּשַׁיָּא וְתַלְבֵּישׁ יָת אַהֲרֹן יָת כִּתּוּנָא וְיָת מְעִילָא דְאֵפוֹדָא וְיָת אֵפוֹדָא וְיָת חוּשְׁנָא
וְתַתְקֵין לֵיהּ בְּהִמְיַן אֵפוֹדָא׃ וּתְשַׁוֵּי מִצְנֶפְתָּא עַל רֵישֵׁיהּ וְתִתֵּן יָת כְּלִילָא דְקוּדְשָׁא
עַל מִצְנֶפְתָּא׃ וְתִסַּב יָת מִשְׁחָא דִרְבוּתָא וּתְרִיק עַל רֵישֵׁיהּ וּתְרַבֵּי יָתֵיהּ׃ וְיָת בְּנוֹהִי
תְּקָרֵיב וְתַלְבֵּשִׁינוּן כִּתּוּנִין׃ וְתֵיזַר יָתְהוֹן הֶמְיָנִין אַהֲרֹן וּבְנוֹהִי וְתַתְקֵין לְהוֹן כּוֹבָעִין
וּתְהֵי לְהוֹן כְּהוּנְתָא לִקְיָם עָלַם וּתְקָרֵיב קֻרְבָּנָא דְאַהֲרֹן וְקֻרְבָּנָא דִבְנוֹהִי׃ וּתְקָרֵיב
יָת תּוֹרָא לִקְדָם מַשְׁכַּן זִמְנָא וְיִסְמוֹךְ אַהֲרֹן וּבְנוֹהִי יָת יְדֵיהוֹן עַל רֵישׁ תּוֹרָא׃ וְתִכּוֹס
יָת תּוֹרָא קֳדָם יְיָ בִּתְרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא׃ וְתִסַּב מִדְּמָא דְתוֹרָא וְתִתֵּן עַל קַרְנָת מַדְבְּחָא
בְּאֶצְבְּעָךְ וְיָת כָּל דְּמָא תֵּישׁוֹד לִיסוֹדָא דְמַדְבְּחָא׃ וְתִסַּב יָת כָּל תַּרְבָּא דְּחָפֵי יָת גַּוָּא
וְיָת חַצְרָא דְעַל כַּבְדָּא וְיָת תַּרְתֵּין כּוֹלְיָן וְיָת תַּרְבָּא דַעֲלֵיהוֹן וְתַסֵּיק לְמַדְבְּחָא׃ וְיָת
בִּשְׂרָא דְתוֹרָא וְיָת מַשְׁכֵּיהּ וְיָת אוּכְלֵיהּ תּוֹקֵיד בְּנוּרָא מִבָּרָא ״

Interp. chal.

Aaron quoq; & filios eius applicabis ad hostium tabernaculi federis: & lauabis eos aquis: & tolles vestimenta: induesq; aaron tunica & pallio superhumeralis & superhumerali & rationali: & ornabis eũ balteo superhumeralis. & pones tiaram sup caput eius: et pones coronam sanctã super tiaram. Tollesq; oleũ vnctionis & fundes super caput eius: et vnges eum. Filios quoq; eius applicabis & indues eos tunicis: et cinges balteis aaron & filios eius. Et ornabis eos mitris: & erit eis sacerdotium in pactum perpetuũ. Et offeres oblationem aaron & oblationem filiorum eius: offeresq; vitulum coram tabernaculo federis: et imponent aaron & filij eius manus suas super caput vituli. Immolabisq; vitulũ coram domino in hostio tabernaculi federis. et tolles de sanguine vituli et pones super cornua altaris digito tuo: et totum sanguinem effundes ad fundamentum altaris. Collesq; omnem adipem qui operit intestina & reticulũ qd est sup iecur: & duos renes & adipẽ qui est sup eos: et incendes sup altare. Et carneẽ vituli & pellem eius et fimum eius combures igni extra

castra. peccatum .n. est. et arietem accipies
παρεμβολῆς. ἁμαρτία γάρ ἐστι. καὶ τὸν κριὸν λήψῃ
vnum: et imponent aaron et filij eius ma-
ἕνα, καὶ ἐπιθήσουσιν ἀαρὼν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ τὰς χεῖ-
nus suas sup caput arietis. et iugulabis
ρας αὐτῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ κριοῦ. καὶ σφάξεις τὸν
arietem: et accipiens sanguinem effundes sup altare
κριόν, καὶ λαβὼν τὸ αἷμα προσχεεῖς ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον
in circuitu: et arietem secabis per membra. et
κύκλῳ. καὶ τὸν κριὸν διχοτομήσεις κατὰ μέλη. καὶ
lauabis intestina et pedes aqua: et impo
πλυνεῖς τὰ ἐνδόσθια καὶ τοὺς πόδας ὕδατι, καὶ ἐπιθή-
nes sup frusta cum capite. et offeres
σεις ἐπὶ τὰ διχοτομήματα σὺν τῇ κεφαλῇ. καὶ ἀνοίσεις
totum arietem sup altare holocaustum dño
ὅλον τὸν κριὸν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ὁλοκαύτωμα κυρίῳ
in odorem suauitatis: sacrificium dño est. et accipies
εἰς ὀσμὴν εὐωδίας, θυσίασμα κυρίῳ ἐστί. καὶ λήψῃ
arietem secundum: et imponent aaron et filij
τὸν κριὸν τὸν δεύτερον, καὶ ἐπιθήσει ἀαρὼν καὶ οἱ υἱοὶ
eius manus suas sup caput arietis: et
αὐτοῦ τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ κριοῦ, καὶ
iugulabis eum: et accipies de sanguine eius: et im-
σφάξεις αὐτόν, καὶ λήψῃ τοῦ αἵματος αὐτοῦ, καὶ ἐπι-
pones sup extremum auris aaron dextre: et sup
θήσεις ἐπὶ τὸν λοβὸν τοῦ ὠτὸς ἀαρὼν τοῦ δεξιοῦ, καὶ ἐ-
per summitatem pedis dextri: et sup extre
πὶ τὸ ἄκρον τοῦ ποδὸς τοῦ δεξιοῦ, καὶ ἐπὶ τοὺς λο-
mitates aurium filiorum eius dextras: et sup
βοὺς τῶν ὤτων τῶν υἱῶν αὐτοῦ τῶν δεξιῶν, καὶ ἐπὶ
summitates manuum eorum dextras: et sup summi
τὰ ἄκρα τῶν χειρῶν αὐτῶν τῶν δεξιῶν, καὶ ἐπὶ τὰ ἄ-
tates pedum eorum dextrorum. et accipies de
κρα τῶν ποδῶν αὐτῶν τῶν δεξιῶν. καὶ λήψῃ ἀπὸ τοῦ
sanguine ab altari: et ab oleo
αἵματος τοῦ ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἀπὸ τοῦ ἐλαίου τῆς
vnctionis: et asperges sup aaron et sup vestem e-
χρίσεως, καὶ ῥανεῖς ἐπὶ ἀαρὼν καὶ ἐπὶ τὴν στολὴν
ius: et sup filios eius: et sup vestes
αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τὰς στολὰς
filiorum eius cum eo. et sanctificabitur ipse: et
τῶν υἱῶν αὐτοῦ μετ᾽ αὐτοῦ. καὶ ἁγιασθήσεται αὐτός, καὶ
vestis eius: et filij eius: et vestes filiorum eius
ἡ στολὴ αὐτοῦ, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, καὶ αἱ στολαὶ τῶν υἱῶν αὐ-
cum eo. at sanguinem arietis infundes ad
τοῦ μετ᾽ αὐτοῦ. τὸ δὲ αἷμα τοῦ κριοῦ προσχεεῖς πρὸς
altare in circuitu. et accipies de ariete adi
τὸ θυσιαστήριον κύκλῳ. καὶ λήψῃ ἀπὸ τοῦ κριοῦ τὸ στέ-
pem eius: et adipem cooperientem ventrem: et
αρ αὐτοῦ, καὶ τὸ στέαρ τὸ κατακαλύπτον τὴν κοιλίαν, καὶ
reticulum iecoris: et duos renes: et
τὸν λοβὸν τοῦ ἥπατος, καὶ τοὺς δύο νεφρούς, καὶ τὸ
adipem qui supra illos: et brachium dextrum.
στέαρ τὸ ἐπ᾽ αὐτῶν, καὶ τὸν βραχίονα τὸν δεξιόν.

C · D

Trãsla. B. Hiero.

castra: eo q p peccato sit. Vnũ quoq; arietẽ sumes: super cuius caput ponent aaron & filij eius manus. quẽ cũ mactaueris tolles de sanguine eius & fundes circa altare: ipsum aũt arietem secabis in frusta: lotaq; intestina eius & pedes pones sup cõcisas carnes & super caput illius: & offeres totũ arietẽ in incensum sup altare: oblatio est domino odor suauissimus victime domini. Tolles quoq; arietem alterum: super cuius caput Aaron & filij eius ponent manus. Quem cũ immolaueris: sumes de sanguie eius: & pones super extremum auricule dextre aaron & filiorum eius: & super pollices manus eorum ac pedis dextri: fundesq; sanguinẽ sup altare per circuitum. Cũq; tuleris de sanguine qui est super altare & de oleo vnctiõis: asperges aaron & vestes eius filios & vestimenta eorum. Consecratisq; ipsis & vestibus tolles adipem de ariete & caudam & aruinã: que operit vitalia: ac reticulũ iecoris & duos renes atq; adipem qui super eos ẽ: armũq; dextrum:

לַמחנה חטאת הוא׃ ואת האיל
האחד תקח וסמכו אהרן ובניו את
ידיהם על ראש האיל׃ ושחטת
את האיל ולקחת את דמו וזרקת
על המזבח סביב׃ ואת האיל תנתח
לנתחיו ורחצת קרבו וכרעיו
ונתת על נתחיו ועל ראשו׃
והקטרת את כל האיל המזבחה
עלה הוא ליהוה ריח ניחוח אשה
ליהוה הוא׃ ולקחת את האיל
השני וסמך אהרן ובניו את
ידיהם על ראש האיל׃ ושחטת
את האיל ולקחת מדמו ונתתה
על תנוך אזן אהרן ועל תנוך
אזן בניו הימנית ועל בהן ידם
הימנית ועל בהן רגלם הימנית
וזרקת את הדם על המזבח סביב׃
ולקחת מן הדם אשר על המזבח
ומשמן המשחה והזית על
אהרן ועל בגדיו ועל בניו
ועל בגדי בניו אתו וקדש
הוא ובגדיו ובניו ובגדי בניו אתו׃
ולקחת מן האיל החלב והאליה
ואת החלב המכסה את ״
הקרב ואת יתרת הכבד ״
ואת שתי הכלית ואת החלב
אשר עליהן ואת שוק הימין

Primitiua heb.: חנה · לקח · סבב · נתח · נתן · קטר · נוח · שנה · תנך · נזה · כסה · שנה · כלה · עלה · ימן

Trãsla. Chal.

לְמַשְׁרִיתָא חַטָּאתָא הוּא׃ וְיָת דִּכְרָא חַד תִּסַּב וְיִסְמְכוּן אַהֲרֹן וּבְנוֹהִי יָת יְדֵיהוֹן
עַל רֵישׁ דִּכְרָא׃ וְתִכּוֹס יָת דִּכְרָא וְתִסַּב יָת דְּמֵיהּ וְתִזְרוֹק עַל מַדְבְּחָא סְחוֹר סְחוֹר׃
וְיָת דִּכְרָא תְּפַלֵּג לְאֵיבָרוֹהִי וּתְחַלֵּיל גַּוֵּיהּ וּכְרָעוֹהִי וְתִתֵּן עַל אֵיבָרוֹהִי וְעַל רֵישֵׁיהּ׃
וְתַסֵּיק יָת כָּל דִּכְרָא לְמַדְבְּחָא עֲלָתָא הוּא קֳדָם יְיָ לְאִתְקַבָּלָא בְרַעֲוָא קֻרְבָּנָא קֳדָם
יְיָ הוּא׃ וְתִסַּב יָת דִּכְרָא תִּנְיָנָא וְיִסְמוֹךְ אַהֲרֹן וּבְנוֹהִי יָת יְדֵיהוֹן עַל רֵישׁ דִּכְרָא׃
וְתִכּוֹס יָת דִּכְרָא וְתִסַּב מִדְּמֵיהּ וְתִתֵּן עַל רוּם אֻדְנָא דְאַהֲרֹן וְעַל רוּם אֻדְנָא דִבְנוֹהִי
דְּיַמִּינָא וְעַל אִלְיוֹן יְדֵיהוֹן דְּיַמִּינָא וְעַל אִלְיוֹן רַגְלֵיהוֹן דְּיַמִּינָא וְתִזְרוֹק יָת דְּמָא עַל
מַדְבְּחָא סְחוֹר סְחוֹר׃ וְתִסַּב מִן דְּמָא דְעַל מַדְבְּחָא וּמִמִּשְׁחָא דִרְבוּתָא וְתַדֵּי עַל אַהֲרֹן
וְעַל לְבוּשׁוֹהִי וְעַל בְּנוֹהִי וְעַל לְבוּשֵׁי בְנוֹהִי עִמֵּיהּ וְיִתְקַדַּשׁ הוּא וּלְבוּשׁוֹהִי וּבְנוֹהִי
וּלְבוּשֵׁי בְנוֹהִי עִמֵּיהּ׃ וְתִסַּב מִן דִּכְרָא תַּרְבָּא וְאַלְיְתָא וְיָת תַּרְבָּא דְּחָפֵי יָת גַּוָּא וְיָת
חֲצַר כַּבְדָּא וְיָת תַּרְתֵּין כּוֹלְיָן וְיָת תַּרְבָּא דַעֲלֵיהוֹן וְיָת שָׁקָא דְיַמִּינָא ״

Interp. chal.

castra: expiatio enim est. et arietem vnum tolles: et imponent aaron & filij eius manus suas super caput arietis. Et immolabis arietẽ: & tolles sanguinẽ eius & asperges sup altare p circuitũ. & arietẽ diuides per membra eius: & lauabis intestina eius & genua eius: et pones sup membra eius & sup caput eius. Et incendes totum arietẽ sup altare: holocaustũ est corã dño: vt suscipiatur cum beneplacito: oblatio est corã dño. Tollesq; arietẽ scdm: & iponẽt aaron & filij eius manꝰ suas sup caput arietis. & immolabis arietẽ: tollesq; de sanguine eius & pones in superiori parte auris aaron: & in superiori parte auris dextere filiorum eius: et super pollicem dextere manus eorum & super pollicem pedis dexteri eorum. Aspergesq; sanguinem super altare per circuitũ. Et tolles de sanguine qui est super altare & de oleo vnctionis: et asperges super aaron & super vestes eius & super filios eius & super vestes filiorum eius cum eo. Et sanctificabitur ipse & vestes eius: & filij eius & vestes filiorum eius cũ eo. Tollesq; de ariete adipem & caudam: & adipem qui operit intestina & reticulum iecoris & duos renes et adipem qui est super eos & armum dexterum:

Primitiua chal.

סמך · ראש · נכס · זרק · פלג · חלל · נתן · נסק · עלה · קבל · רעה · זרק · נסב · רבב · ידד · קדש · חפא · כלה · שוק

כי איל מלאים הוא: וככר לחם
אחת וחלת לחם שמן אחת ורקיק
אחד מסל המצות אשר לפני
יהוה: ושמת הכל על כפי אהרן
ועל כפי בניו והנפת אתם תנופה
לפני יהוה: ולקחת אתם מידם
והקטרת המזבחה על העלה לריח
ניחוח לפני יהוה אשה הוא ליהוה:
ולקחת את החזה מאיל המלאים
אשר לאהרן והנפת אתו תנופה
לפני יהוה והיה לך למנה:
וקדשת את חזה התנופה ואת
שוק התרומה אשר הונף
ואשר הורם מאיל המלאים
מאשר לאהרן ומאשר לבניו:
והיה לאהרן ולבניו לחק עולם
מאת בני ישראל כי תרומה הוא
ותרומה יהיה מאת בני ישראל
מזבחי שלמיהם תרומתם ליהוה:
ובגדי הקדש אשר לאהרן יהיו
לבניו אחריו למשחה בהם ולמלא
בם את ידם: שבעת ימים
ילבשם הכהן תחתיו מבניו אשר
יבא אל אהל מועד לשרת בקדש:
ואת איל המלאים תקח ובשלת
את בשרו במקם קדש: ואכל
אהרן ובניו את בשר האיל

eo q̄ sit aries consecratiōis: tortāq; panis vnius crustulā cōspersā oleo: laganum de canistro azymorum quod positū ē in cōspectu dñi: ponesq; oīa super manus aaron & filiorū eius: & sanctificabis eōs eleuans corā dño. Suscipiesq; vniuersa de māib⁹ eorū: & incēdes sup altare in holocaustū: odorē suauissimū in cōspectu dñi: qa oblatio eius est. Sumes quoq; pectusculū de ariete: quo initiatus ē aaron: sāctificabisq; illud eleuatum corā domino: & cedet in partem tuam: Sctificabisq; & pectusculū consecratum & armum: quem de ariete separasti: quo initiatus est aaron & filii eius: cedētq; in ptē aarō & filiorū eius iure ppetuo a filiis israel: quia primitiua sunt & initia de victimis eorū pacificis que offerunt dño. Vestē āt sctām qua vtetur aaron: habebunt filii eius post eū: vt vngātur in ea: & cōsecrentur manus eorum. Septem diebus vtetur illa q pōtifex p eo fuerit cōstitutus de filiis eius: & qui igredietur tabernaculum testimonii: vt ministret ī sāctuario. Arietē āt consecratiōis tolles: & coques carnes eius ī loco sācto: quibus vescetur aaron & filii eius.

Interp. chal.

quoniā aries oblationū est. et tortā panis vnā: & placentā panis oleati vnā: & laganū vnū de canistro azymorū qd est corā dño. Ponesq; oīa sup manus aaron et sup manus filiorū eius. et eleuabis oīa eleuatione corā dño. Et tolles ea de manibus eorū: & incendes in altari sup holocaustū: vt suscipiatur cū beneplacito corā dño: oblatio est corā dño. Sumesq; pectus de ariete oblationis aaron: & eleuabis eum eleuatione corā dño: & erit tibi in portionē. Sanctificabisq; pectus eleuationis & armū separationis: qd eleuatū est et separatū de ariete oblationis aaron & filiorū eius. Eritq; aaron & filijs eius in statutū eternum a filijs israel: qz separatio est: et separatio erit a filijs israel de victimis sanctificationū suarum: separatio eorum corā dño. Uestimenta autē sancta que sunt aaron: erunt filijs eius post eum: vt vngantur in eis: & offerātur in eis oblationes eorū. Septē diebus induetur eis sacerdos qui vngēdus est pro eo de filijs eius. qui intrabit in tabernaculum federis vt ministret in sanctuario. Arietem autē oblationum tolles: & coques carnem eius in loco sancto. et comedent aaron & filij eius carnem arietis

Panes quoq; qui sunt in canistro in vestibulo tabernaculi testimonii comedent: vt sit placabile sacrificium: & sanctificētur offerentiū manus. Alienigena nō vescetur ex eis: qa sancti sūt. Et si remāserit de carnibus consecratis siue de panibus vsq; mane: cōbures reliquias igni. Non comedentur: quia sanctificata sunt. Omnia que precepi tibi facies sup Aaron & filiis eius. Septē diebus cōsecrabis manus eorū. & vitulū pro pctō offeres p singulos dies ad expiandum. Mūdabisq; altare cū immolaueris expiatiōis hostiā: & vnges illud in sctificationē. Septē diebus expiabis altare & sanctificabis: & erit sanctum sanctorum. Oīs qui tetigerit illud sanctificabitur. Hoc ē quod facies in altari. Agnos anniculos duos per singulos dies iugiter: vnū agnum mane & alterum vespe: decimā partē simile cōsperse oleo tuso: qd hēat mēsuram quartā ptē hin: & vinū ad libādū eiusdē mēsure in agno vno. Alterū vero agnū offeres ad vesperam iuxta ritum matutine oblationis: iuxta ea que diximus in odorem suauitatis. Sacrificium est dōmino deo oblatiōe perpetua in generationes vestras ad ostium

ואת הלחם אשר בסל פתח אהל
מועד: ואכלו אתם אשר כפר
בהם למלא את ידם לקדש
אתם וזר לא יאכל כי קדש הם:
ואם יותר מבשר המלאים ומן
הלחם עד הבקר ושרפת את
הנותר באש לא יאכל כי קדש
הוא: ועשית לאהרן ולבניו ככה
ככל אשר צויתי אתכה שבעת
ימים תמלא ידם: ופר חטאת
תעשה ליום על הכפרים וחטאת
על המזבח בכפרך עליו ומשחת
אתו לקדשו: שבעת ימים תכפר
על המזבח וקדשת אתו והיה
המזבח קדש קדשים כל הנגע
במזבח יקדש: וזה אשר תעשה
על המזבח כבשים בני שנה
שנים ליום תמיד: את הכבש
האחד תעשה בבקר ואת
הכבש השני תעשה בין הערבים:
ועשרן סלת בלול בשמן
כתית רבע ההין ונסך רביעת
ההין יין לכבש האחד: ואת
הכבש השני תעשה בין הערבים
כמנחת הבקר וכנסכה תעשה
לה לריח ניחח אשה ליהוה:
עלת תמיד לדרתיכם פתח

Interp. chal.

et panē qui est in canistro in ostio tabernaculi federis. Et comedēt ea qbus placabiles erunt: vt offerantur oblationes eorū: vt sanctificentur. alienus aūt nō vescetur eis: qm sanctificata sunt. et si remanserit de carne oblationū & de pane vsq; mane: cōburetur qd remanserit igni. Non comedetur: qz sanctificatū est. Faciesq; aaron & filijs eius iuxta oīa q̄ precepi tibi. septē diebus offeres oblationes eorū. Uitulū autē qd est pro peccato facies cotidie pro expiationib⁹. et mūdabis altare cum expiaueris sup illud: & vnges illud vt sanctificetur. Septē diebus expiabis sup altare: & sanctificabis illud: & erit altare sanctū sanctorū: oīs qui tetigerit altare sanctificabitur. Et hoc est qd facies in altari. agnos anniculos duos p singulos dies iugiter. Agnū vnū facies mane: & agnum secundū facies in vespere: & decimā partē simile cōsperse oleo contuso qd habeat quartā partē hin. Et vinum pro libamine quartā partē hin in agnū vnū. Et alterum agnum facies ad vesperam: sicut sacrificiū matutinū et sicut libamen eius facies ei: vt oblatio suscipiatur cum beneplacito coram domino: holocaustū iuge in generationibus vestris in ostio

אהל מועד לפני יהוה אשר
אועד לכם שמה לדבר אליך
שם: ונעדתי שמה לבני ישראל
ונקדש בכבדי: וקדשתי את
אהל מועד ואת המזבח ואת
אהרן ואת בניו אקדש לכהן לי:
ושכנתי בתוך בני ישראל והייתי
להם לאלהים: וידעו כי אני
יהוה אלהיהם אשר הוצאתי
אתם מארץ מצרים לשכני
בתוכם אני יהוה אלהיהם:

Cap. xxx.

ועשית מזבח מקטר קטרת עצי
שטים תעשה אתו: אמה ארכו
ואמה רחבו רבוע יהיה ואמתים
קמתו ממנו קרנתיו: וצפית
אתו זהב טהור את גגו ואת
קירתיו סביב ואת קרנתיו
ועשית לו זר זהב סביב: ושתי
טבעת זהב תעשה לו מתחת לזרו
על שתי צלעתיו תעשה על שני
צדיו והיה לבתים לבדים
לשאת אתו בהמה: ועשית את
הבדים עצי שטים וצפית אתם
זהב: ונתתה אתו לפני הפרכת
אשר על ארן העדת לפני הכפרת
אשר על העדת אשר אועד לך
שמה: והקטיר עליו אהרן

tabernaculi testimonii coram domino: vbi constituam vt loquar ad te: Ibique precipiam filiis israel: & sctificabitur altare in gloria mea. Sanctificabo & tabernaculū testimonii cum altari & aarō cū filiis suis: vt sacerdotio fungātur mihi. Et habitabo in medio filiorum israel: eroque eis deus: & scient quia ego dominus deus eorum: qui eduxi eos de terra egypti: vt manerem inter illos: ego dñs deus ipsorum. Ca. 30.

Facies quoque altare ad adolēdū thymiama de lignis sethim: habēs cubitū lōgitudinis & alterū latitudinis .i. quadrāgulū & duos cubitos in altitudine. Cornua ex ipso pcedēt: vestiesque illud auro purissimo tam craticulā eius quam parietes per circuitum & cornua. Faciesque ei coronā aureolā p gyrum: & duos anulos aureos sub corona per singula latera vt mittantur in eos vectes: & altare portetur. Ipsos quoque vectes facies de lignis sethim: & inaurabis. Ponesque altare contra velum quod ante arcā pēdet testimonii corā ppiciatorio quo tegitur testimonium: vbi loquar tibi: & adolebit incensū super eo aaron

tabnacli testimonij corā dño: in
τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου ἔναντι κυρίου, ἐν
qbus cognoscar tibi illic: vt loqr tibi. τ p-
οἷς γνωσθήσομαί σοι ἐκεῖ, ὥστε λαλῆσαί σοι. καὶ τά-
cipiā illic filijs israel: τ sctificabor ī glo-
ξομαι ἐκεῖ τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, καὶ ἁγιασθήσομαι ἐν δό-
ria mea. τ sctificabo tabnaculū testimonij:
ξῃ μου. καὶ ἁγιάσω τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου,
τ altare: τ aarō: τ filios ei9
καὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἀαρών, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐ-
sctificabo: vt sacerdotio fūgāt mihi. τ vocabor
τοῦ ἁγιάσω, ἱερατεύειν μοι. καὶ ἐπικληθήσομαι
in filijs israel: τ ero eoꝝ deus: τ
ἐν τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, καὶ ἔσομαι αὐτῶν θεός, καὶ
cognoscēt: q ego sum dñs ds eoꝝ: q edu-
γνώσονται, ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος ὁ θεὸς αὐτῶν, ὁ ἐξα-
xi eos de tra egypti: vt inuocarer eis
γαγὼν αὐτοὺς ἐκ γῆς αἰγύπτου, ἐπικληθῆναι αὐ-
τ de9 essem eoꝝ.
τοῖς, καὶ θεὸς εἶναι αὐτῶν. Ca. 30.

Et facies altare thymiamatis: ex li-
Καὶ ποιήσεις θυσιαστήριον θυμιάματος, ἐκ ξύ-
gnis īputribilib9 facies illud: cubiti lōgitudo:
λων ἀσήπτων ποιήσεις αὐτό, πήχεος τὸ μῆκος,
τ cubiti latitudo: q̄drāgulū erit: τ duoꝝ
καὶ πήχεος τὸ εὖρος, τετράγωνον ἔσται, καὶ δύο
cubitoꝝ altitudo. ex ipo erūt cornua ei9.
πηχέων τὸ ὕψος. ἐξ αὐτοῦ ἔσται τὰ κέρατα αὐ-
τ deaurabis illud auro puro
τοῦ. καὶ καταχρυσώσεις αὐτὸ χρυσίῳ καθαρῷ
craticulā eius: τ parietes eius in circuitu:
τὴν ἐσχάραν αὐτοῦ, καὶ τοὺς τοίχους αὐτ κύκλῳ,
τ cornua eius. τ facies ei tti-
καὶ τὰ κέρατα αὐτοῦ. καὶ ποιήσεις αὐτῷ στρε-
bilē coronā aureā in circuitu: τ duos anulos
πτὴν στεφάνην χρυσῆν κύκλῳ, καὶ δύο δακτυλίους
aureos puros facies ei sub coro-
χρυσοῦς καθαροὺς ποιήσεις αὐτῷ ὑπὸ τὴν στεφά-
nā tortibilē eius: ad duo latera fa-
νην τὴν στρεπτὴν αὐτοῦ, εἰς τὰ δύο κλίτη ποι-
cies in duob9 laterib9. τ erūt ansule
ήσεις ἐν δυσὶ πλευροῖς. καὶ ἔσονται ψαλίδες
vectibus: ad portādū illud in ipis. τ
ταῖς σκυτάλαις, ὥστε αἴρειν αὐτὸ ἐν αὐταῖς. καὶ
facies vectes ex lignis īputribilib9. τ de-
ποιήσεις σκυτάλας ἐκ ξύλων ἀσήπτων. καὶ κα-
aurabis eos auro. τ pones illud
ταχρυσώσεις αὐτὰς χρυσίῳ. καὶ θήσεις αὐτὸ
coram velo: existe in
ἀπέναντι τοῦ καταπετάσματος, τοῦ ὄντος ἐπὶ
arca testimonij. in qb9 cognos-
τῆς κιβωτοῦ τοῦ μαρτυρίου. ἐν οἷς γνωσθήσο-
car tibi illic. τ adolebit in eo aarō
μαί σοι ἐκεῖ. καὶ θυμιάσει ἐπ᾿ αὐτοῦ ἀαρών

A

Priitiua chal. Interp. chal.

tabernaculi federis coram dño: vbi constituam verbum meum vobis: vt loquatur ibi tecum. Et constituā verbum meum ibi filijs israel: τ sanctificabor in gloria mea. sanctificaboque tabernaculum federis τ altare. Aaron quoque τ filios eius sanctificabo: vt ministrent coram me. Et habitare faciam maiestatē meam in medio filiorum israel: τ ero eis in deum. Et scient quia ego dñs deus eorum: qui eduxi eos de terra egypti: vt maneret maiestas mea inter illos: ego dominus deus eorum. Ca. 30.

Et facies altare ad adolendum super illo incensum aromatum: de lignis setim facies illud. Longitudo eius erit vnius cubiti: τ latitudo eius vnius cubiti: quadrangulū erit: τ duos cubitos habebit in altitudine: ex ipso erunt cornua eius. Cooperiesque illud auro mundissimo tectum eius τ parietes per circuitum τ cornua eius. Faciesque ei circulum aureū per gyrum. et duos anulos aureos facies ei sub circulo eius in duobus angulis eius et in duobus lateribus eius: eruntque loca vectibus: vt portetur in eis. Facies que vectes de lignis setim: et cooperies eos auro. ponesque illud ante velū qd est iuxta arcam testimonij coram propiciatorio qd est sup testamentū: vbi constituam verbum meum tibi. Et adolebit super eo aaron

Transla. Chal.

משכן זימנא קדם יי דאיזמין מימרי לכון תמן למללא עמך תמן: ואיזמין מימרי
תמן לבני ישראל ואתקדש ביקרי: ואקדיש ית משכן זימנא וית מדבחא וית אהרן
וית בנוהי אקדיש לשמשא קדמי: ואשרי שכנתי בגו בני ישראל ואהוי להון
לאלהא: וידעון ארי אנא יי אלההון דאפיקית יתהון מארעא דמצרים לאשראה
שכנתי ביניהון אנא יי אלההון: Ca. xxx. ותעביד מדבחא לאסקא
עלוהי קטורת בוסמין דאעי שטין תעביד יתיה: אמתא אורכיה ואמתא פותיה מרבע
יהי ותרתין אמין רומיה מיניה קרנוהי: ותחפי יתיה דהב דכי ית אגריה וית
כותלוהי סחור סחור וית קרנוהי ותעביד ליה זיר דדהב סחור סחור: ותרתין עזקן
דדהב תעביד ליה מלרע לזיריה על תרתין זויתיה תעביד על תרין סטרוהי ויהי
לאתרא לאריחיא למיטל יתיה בהון: ותעביד ית אריחיא דאעי שטין ותחפי יתהון
דהבא: ותתן יתיה קדם פרוכתא דעל ארונא דסהדותא לקדם כפורתא דעל סהדותא
דאיזמין מימרי לך תמן: ויסיק עלוהי אהרן

incēsum cōpositū subtile mane mane. qn com-
θυμίαμα σύνθετον λεπτὸν τὸ πρωῒ πρωΐ. ὅταν ἐπι-
ponet lucernas: adolebit in eo: τ qn
σκευάζῃ τοὺς λύχνους, θυμιάσει ἐπ᾿ αὐτοῦ, καὶ ὅταν
accēderit aarō lucernas sero: adolebit in eo
ἐξάπτῃ ἀαρὼν τοὺς λύχνους ὀψέ, θυμιάσει ἐπ᾿ αὐτοῦ
incēsum assiduitatis: semper corā dño in
θυμίαμα ἐνδελεχισμοῦ, διαπαντὸς ἔναντι κυρίου εἰς
gñatiōes vras. τ nō offeretis in eo incēsum
τὰς γενεὰς ὑμῶν. καὶ οὐκ ἀνοίσετε ἐπ᾿ αὐτῷ θυμίαμα
aliud: oblationē τ sacrificiū: τ libationē nō liba-
ἕτερον, κάρπωμα καὶ θυσίαν, καὶ σπονδὴν οὐ σπεί-
bitis in eo. τ ppitiabit aarō in cor-
σετε ἐπ᾿ αὐτοῦ. καὶ ἐξιλάσεται ἀαρὼν ἐπὶ τῶν κε-
nibus ei9 semel in anno. a sanguine
ράτων αὐτοῦ ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ. ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ
purgationis pctōꝝ ppitiationis semel in
καθαρισμοῦ τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ ἐξιλασμοῦ ἅπαξ τοῦ
anno purgabit illud in gñatiōes vras: sāctū
ἐνιαυτοῦ καθαριεῖ αὐτὸ εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν, ἅγιον τῶν
sctoꝝ ē dño. τ locut9 est dñs ad moysen:
ἁγίων ἐστὶ τῷ κυρίῳ. καὶ ἐλάλησεν κύριος πρὸς μωυσῆν,
dicēs: cū accipies cōputationē filioꝝ israel in
λέγων, ἐὰν λάβῃς συλλογισμὸν τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ἐν
visitatione eoꝝ: τ dabūt vn9 qsqꝫ pciū redēptiōis
τῇ ἐπισκοπῇ αὐτῶν, καὶ δώσουσιν ἕκαστος λύτρα τῆς
aie sue dño: τ nō erit in ipis pla-
ψυχῆς αὐτοῦ τῷ κυρίῳ, καὶ οὐκ ἔσται ἐν αὐτοῖς πτῶ-
ga in visitatiōe eoꝝ. τ hoc est qd da-
σις ἐν τῇ ἐπισκοπῇ αὐτῶν. καὶ τοῦτό ἐστιν ὃ δώσου-
būt qcūqꝫ trāsierint ad visitationē: di-
σιν ὅσοι ἂν παραπορεύωνται ἐπὶ τὴν ἐπίσκεψιν, τὸ ἥ-
midiū didragmatis: qd ē iuxta didragma sanctū.
μισυ τοῦ διδράχμου, ὅ ἐστι κατὰ τὸ δίδραχμον τὸ ἅγιον
viginti oboli didragma: at dimidiū didrag-
εἴκοσι ὀβολοὶ τὸ δίδραχμον, τὸ δὲ ἥμισυ τοῦ διδράχ-
matis oblatio dño. ois trāsiens ad
μου εἰσφορὰ κυρίῳ. πᾶς ὁ παραπορευόμενος ἐπὶ τὴν
visitationē a vigesimo āno τ sup: dabūt
ἐπίσκεψιν ἀπὸ εἰκοσαετοῦς καὶ ἐπάνω, δώσουσι
oblationē dño. diues nō addet: τ
τὴν εἰσφορὰν τῷ κυρίῳ. ὁ πλουτῶν οὐ προσθήσει, καὶ
pauper nō minuet a dimidio di-
ὁ πενόμενος οὐκ ἐλαττονήσει ἀπὸ τοῦ ἡμίσους τοῦ δι-
dragmatis in dādo oblationē dño ppi-
δράχμου ἐν τῷ διδόναι τὴν εἰσφορὰν κυρίῳ ἐξιλάσα-
tiari p aiab9 vris. τ accipies argētū
σθαι περὶ τῶν ψυχῶν ὑμῶν. καὶ λήψῃ τὸ ἀργύριον τῆς
oblationis a filijs israel: τ dabis il-
εἰσφορᾶς παρὰ τῶν υἱῶν ἰσραήλ, καὶ δώσεις αὐ-
lud ad vsum tabernaculi testimonij. τ
τὸ εἰς τὸ κάτεργον τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. καὶ
erit filijs israel
ἔσται τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ

B

Num. 1. a. Leui. 17. c. Num. 3. g. Eze. 45. d.

suaue fragrans. Mane qn cōponet lucernas incendet illud: & quando collocat eas ad vesperum vret thymiama sempiternum corā dño in gñationes vestras. Non offeretis sup eo thymiama compositionis alterius nec oblationē & victimam: nec libabitis. Et deprecabitur aarō sup cornua eius semel p annū in sanguine qd oblatum est pro peccato: & placabit super eo in generationibus vestris. Sāctum sanctorū erit dño. Locutusque est dominus ad moysen dicens. Quando tuleris summam filiorū israel iuxta numerum: dabunt singuli preciū pro animabus suis dño & nō erit plaga in eis cū fuerit recēsiti. Hoc āt dabit ois qui transit ad nomen: dimidiū sicli iuxta mensurā tēpli. Siclus viginti obolos habet. Media pars sicli offeretur domino. Qui habetur in numero a viginti annis & supra: dabit preciū. Diues non addet ad mediū sicli: & pauper nihil minuet. Susceptāque pecuniam que collata est a filiis israel: trades in vsus tabernaculi testimonii:

קטרת סמים בבקר בבקר
בהיטיבו את הנרת יקטירנה:
ובהעלת אהרן את הנרת בין
הערבים יקטירנה קטרת תמיד
לפני יהוה לדרתיכם: לא תעלו
עליו קטרת זרה ועלה ומנחה
ונסך לא תסכו עליו: וכפר אהרן
על קרנתיו אחת בשנה מדם
חטאת הכפרים אחת בשנה
יכפר עליו לדרתיכם קדש
קדשים הוא ליהוה: וידבר
יהוה אל משה לאמר: כי תשא
את ראש בני ישראל לפקדיהם
ונתנו איש כפר נפשו ליהוה
בפקד אתם ולא יהיה בהם נגף
בפקד אתם: זה יתנו כל העבר
על הפקדים מחצית השקל בשקל
הקדש עשרים גרה השקל
מחצית השקל תרומה ליהוה: כל
העבר על הפקדים מבן עשרים שנה
ומעלה יתן תרומת יהוה: העשיר
לא ירבה והדל לא ימעיט
ממחצית השקל לתת את
תרומת יהוה לכפר על נפשתיכם:
ולקחת את כסף הכפרים מאת
בני ישראל ונתת אתו על עבדת
אהל מועד והיה לבני ישראל

Transla. Chal.

קטורת בוסמין בצפר בצפר באתקנותיה ית בוציניא יקטרינה: ובאדלקות אהרן
ית בוציניא בין שמשיא יקטרינה קטורת בוסמין תדירא קדם יי לדריכון: לא
תסקון עלוהי קטורת בוסמין נוכראין ואף לא עלתא ומנחתא ונסכא לא תנסכון
עלוהי: ויכפר אהרן על קרנוהי חדא בשתא מדם חטאת כפוריא חדא זמנא בשתא
יכפר עלוהי לדריכון קודש קודשין הוא קדם יי: ומליל יי עם משה למימר: ארי
תקביל ית חושבן בני ישראל למניניהון ויתנון גבר פורקן נפשיה קדם יי כד תמני
יתהון ולא יהי בהון מותא כד תמני יתהון: דין יתנון כל דעבר על מניניא פלגות סלעא
בסלעי קודשא עשרין מעין סלעא פלגות סלעא אפרשותא קדם יי: כל דעבר על
מניניא מבר עשרין שנין ולעלא יתן אפרשותא קדם יי: דעתיר לא יסגי ודמסכן
לא יזער מפלגות סלעא למתן ית אפרשותא דיי לכפרא על נפשתיכון: ותסב ית
כסף כפוריא מן בני ישראל ותתן יתיה על פולחן משכן זימנא ויהי לבני ישראל

Interp. chal. Priitiua chal.

incensum thymiamatū mane mane: quando cōponet lucernas incendet illud: τ quando accenderit aaron lucernas ad vesperū incendet illud incensum thymiamatum iugiter coram dño in generationibus vestris. Non incendetis super eo incensum aromatū exterorum: neque holocaustū neque munus: neque libamen libabitis sup eo. Et propiciabit aaron sup cornua ei9 semel in anno de sanguine sacrificij quod fit pro expiatione peccati. Semel in anno ppiciabitur sup eo in gñationibus vris: sanctū sctōꝝ est corā dño. Locutusque est dñs cum moyse: dicens. Qn susceperis summā filioꝝ israel iuxta numerū eoꝝ: dabūt singuli redemptionē aie sue corā dño: qn numerabis eos. et nō erit in eis mors: cū recēsueris eos. Hoc dabūt oēs q transibūt ad numerū: dimidiū sicli iuxta siclū sanctuarij: viginti obolos habet siclus. dimidiū sicli separabit corā dño. Ois q transierit ad numerū a viginti annis et supra dabit separationē coram dño. qui diues est non addet: τ pauper nō minuet a dimidio sicli: vt det separationē dñi ad placandum pro aiabus vestris. Tollesque argētū ppiciationū a filijs isrl: τ trades illō in ministeriū tabernaculi federis: vt sit filijs israel

Tex. Heb.

לזכרון לפני יהוה לכפר על
נפשתיכם: וידבר יהוה אל
משה לאמר: ועשית כיור נחשת
וכנו נחשת לרחצה ונתת אתו
בין אהל מועד ובין המזבח
ונתת שמה מים: ורחצו אהרן
ובניו ממנו את ידיהם ואת
רגליהם: בבאם אל אהל מועד
ירחצו מים ולא ימתו או
בגשתם אל המזבח לשרת
להקטיר אשה ליהוה: ורחצו
ידיהם ורגליהם ולא ימתו והיתה
להם חק עולם לו ולזרעו לדרתם:
וידבר יהוה אל משה לאמר:
ואתה קח לך בשמים ראש מר
דרור חמש מאות וקנמן בשם
מחציתו חמשים ומאתים
וקנה בשם חמשים ומאתים:
וקדה חמש מאות בשקל הקדש
ושמן זית הין: ועשית אתו שמן
משחת קדש רקח מרקחת
מעשה רקח שמן משחת קדש
יהיה: ומשחת בו את אהל
מועד ואת ארון העדת: ואת
השלחן ואת כל כליו ואת
המנרה ואת כליה ואת מזבח
הקטרת: ואת מזבח העלה

Trāsla. B. Hiero.

monimētū eorū corā domino: & propicietur aīabus eorū. Locutusq; est dñs ad moysen dicēs. Facies & labiū eneum cum basi sua ad lauandum: ponesq; illud inter tabernaculū testimonii & altare. Et missa aqua lauabūt in ea aaron & filii eius manus suas ac pedes: qñ ingressuri sunt tabernaculū testimonii: & quando accessuri sunt ad altare: vt offerant in eo thymiama domino ne forte moriantur. Legitimū sempiternū erit ipsi & semini eius p successiōes. locutusq; ē dominus ad moysen dicēs. Sume tibi aromata prime myrrhe & electe quingentos siclos: & cinamomi mediū .i. ducētos quinquaginta siclos: calami similiter ducentos quīquaginta siclos: casie aūt quingētos siclos in pondere sāctuarii: oleū de oliuetis mēsurā hin. Faciesq; vnctionis oleū sanctū vnguētū compositum opere vnguentarii: & vnges ex eo tabernaculum testimonii & arcā testamenti: mensamq; cum vasis suis: candelabrum & vtensilia eius: altaria thymiamatis & holocausti:

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

mēoriale corā dño ad ppiciādū p
μνημόσυνον ἔναντι κυρίου ἐξιλάσασθαι περὶ τῶν
aīab⁹ vrīs. & locut⁹ ē dñs ad moysen: di-
ψυχῶν ὑμῶν. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέ-
cēs: fac peluim eneā: & basim illi
γων, ποίησον λουτῆρα χαλκοῦν, καὶ βάσιν αὐτῷ
eneā: ad lauādū. & pones eā inter
χαλκῆν, ὥστε νίπτεσθαι. καὶ θήσεις αὐτὸν ἀνὰ μέσον
tabnacl'z testimonij: & inter al-
τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ θυσια-
tare. & effundes in illā aquā. & lauabit aaron
στηρίου. καὶ ἐκχεεῖς εἰς αὐτὸν ὕδωρ. καὶ νίψεται ἀαρὼν
& filij ei⁹ ex ea man⁹ suas &
καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἐξ αὐτοῦ τὰς χεῖρας αὐτῶν καὶ τοὺς
pedes suos. qñ ingrediētur in tabnaclm
πόδας αὐτῶν. ὅταν εἰσπορεύωνται εἰς τὴν σκηνὴν
testimonij lauabūt aq̄: & nō morien-
τοῦ μαρτυρίου νίψονται ὕδατι, καὶ οὐ μὴ ἀποθά-
tur. vel qñ accesserint ad alta-
νωσιν. ἢ ὅταν προσπορεύωνται πρὸς τὸ θυσιαστή-
re ad ministrādū & offerēdū holocausta
ριον λειτουργεῖν καὶ ἀναφέρειν τὰ ὁλοκαυτώματα
dño: lauabūt man⁹ & pedes su-
κυρίῳ, νίψονται τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας αὐ-
os aq̄: vt nō moriātur. & erit eis
τῶν ὕδατι, ἵνα μὴ ἀποθάνωσιν. καὶ ἔσται αὐτοῖς
legitimū sēpitenū ei & gñatiōib⁹ ei⁹ post
νόμιμον αἰώνιον αὐτῷ καὶ ταῖς γενεαῖς αὐτοῦ μετ' αὐ-
eū. & locut⁹ ē dñs ad moysen: dicēs: & tu
τόν. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, καὶ σὺ
cape aromata florē myrrhe electe qnge-
λάβε ἡδύσματα τὸ ἄνθος σμύρνης ἐκλεκτῆς πεντα-
tos siclos: & cinamomi odoriferi dimi-
κοσίους σίκλους, καὶ κινναμώμου εὐώδους τὸ ἥμι-
diū hui⁹ ducētos & qnq̄gita siclos: &
συ τούτου διακοσίους καὶ πεντήκοντα σίκλους, καὶ
calami odoriferi ducētos qnq̄gita: & ca-
καλάμου εὐώδους διακοσίους πεντήκοντα, καὶ ἴ-
sie qngētos siclos sāctuarij: & ole-
ρεως πεντακοσίους σίκλους τοῦ ἁγίου, καὶ ἔλαι-
um ex oliuis vnū & facies illud oleū chrisma
ον ἐξ ἐλαιῶν ἕν. καὶ ποιήσεις αὐτὸ ἔλαιον χρίσμα
sāctū vnguētū vnguētarij arte vnguētarij. oleū chris-
ἅγιον μύρον μυρεψικὸν τέχνῃ μυρεψοῦ. ἔλαιον χρίσ-
ma sāctū erit. & vnges ex eo tabnaculūz
μα ἅγιον ἔσται. καὶ χρίσεις ἐξ αὐτοῦ τὴν σκηνὴν
testimonij: & arcā testimonij:
τοῦ μαρτυρίου, καὶ τὴν κιβωτὸν τοῦ μαρτυρίου,
& oia vasa ei⁹: & lucernā: &
καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῆς, καὶ τὴν λυχνίαν, καὶ
vasa ei⁹: & altare thymiama-
τὰ σκεύη αὐτῆς, καὶ τὸ θυσιαστήριον τοῦ θυμιάμα-
tis: & altare holocausti:
τος, καὶ τὸ θυσιαστήριον τῶν ὁλοκαυτωμάτων,

C

Infra. 40.d.

Infra. 40.b.

Transla. Chal.

לדוכרנא קדם יי לכפרא על נפשתיכון: ומליל יי עם משה למימר: ותעביד כיורא דנחשא ובסיסיה דנחשא לקידוש ותתן יתיה בין משכן זמנא ובין מדבחא ותתן תמן מיא: ויקדשון אהרן ובנוהי מניה ית ידיהון וית רגליהון: במיעלהון למשכן זמנא יתקדשון מיא ולא ימותון או בקרבהון למדבחא לשמשא לאסקא קורבנא קדם יי: ויקדשון ידיהון ורגליהון ולא ימותון ותהי להון קים עלם ליה ולבנוהי לדריהון: ומליל יי עם משה למימר: ואת סב לך בוסמין רישא מרא דכיא מתקל חמש מאה וקנמן בושם פלגותיה מתקל מאתן וחמשין וקנה בוסמא מתקל מאתן וחמשין: וקציעתא מתקל חמש מאה בסלעי קודשא ומשח זיתא מלי הינא: ותעביד יתיה משח רבות קודשא בוסם מבסם עובד בוסמנו משח רבות קודשא יהי: ותרבי ביה ית משכן זמנא וית ארונא דסהדותא: וית פתורא וית כל מנוהי וית מנרתא וית מנהא וית מדבחא דקטורת בוסמיא: וית מדבחא דעלתא

Interp. chal.

in memoriale coram dño: vt propicietur pro aīabus vestris. Locutusq; est dñs ad moysen dicēs. Faciesq; luterē ex ere & basim eius ex ere ad lauandū. & pones eum inter tabernaculū federis & altare: et pones ibi aquas: & sanctificabūt aaron & filij eius ex eo manus suas & pedes suos. Quādo ingressuri sunt tabernaculum federis sanctificabūtur aquis: & non morientur: aut quando accedent ad altare ad ministrandū: vt incendatur oblatio corā dño. Sanctificabūtq; pedes suos & manus suas: & non morientur. Et erit pactum legitimum ipsi et filijs eius per generationes suas. Locutusq; est dñs cum moyse dicens. Tu autē sume tibi aromata prime myrrhe mundissime quingentos siclos: & cinamomi aromatici dimidium .i. ducentos et quinquaginta siclos: & calami aromatici ducentos et quinquaginta siclos: & casie quingentos siclos in siclis sanctuarij: & oleum oliuarū mensurā hin plenā. Faciesq; illud oleum vnctionis sancte aromatizans opere aromatarij: oleum vnctionis sancte erit. Et vnges ex eo tabernaculum federis & arcam testamenti et mensam & oia vasa eius: & candelabrū & vasa eius: et altare incensi aromatū: & altare holocausti

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

et oia vasa eius: et mēsam: et
καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτοῦ, καὶ τὴν τράπεζαν, καὶ
oia vasa eius: et peluim: &
πάντα τὰ σκεύη αὐτῆς, καὶ τὸν λουτῆρα, καὶ τὴν
basim ei⁹. & scīficabis ea. et erūt scā
βάσιν αὐτοῦ. καὶ ἁγιάσεις αὐτά. καὶ ἔσται ἅγια
scōꝝ. ois tangens illa: scīficabit.
τῶν ἁγίων. πᾶς ὁ ἁπτόμενος αὐτῶν, ἁγιασθήσεται.
et aaron et filios eius vnges: et scīfi-
καὶ ἀαρὼν καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ χρίσεις, καὶ ἁγιά-
cabis eos vt sacerdotio fūgant mihi. et filijs isra-
σεις αὐτοὺς ἱερατεύειν μοι. καὶ τοῖς υἱοῖς ἰσρα-
el loqueris: dicens oleū vnguētū vnctiōis
ὴλ λαλήσεις, λέγων, ἔλαιον ἄλειμμα χρίσεως
scīm erit hoc vobis in gñatiōes vras. in
ἅγιον ἔσται τοῦτο ὑμῖν εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν. ἐπὶ
carnē hois nō vnget. et iuxta cōpo-
σάρκα ἀνθρώπου οὐ χρισθήσεται. καὶ κατὰ τὴν σύν-
sitionē hāc nō facietis vobis ipsis eodē modo
θεσιν ταύτην οὐ ποιήσετε ὑμῖν ἑαυτοῖς ὡσαύτως
scīm est & scīficatio erit vobis. qcūq; fecerit eodē mo-
ἅγιόν ἐστι καὶ ἁγίασμα ἔσται ὑμῖν. ὃς ἂν ποιήσῃ ὡσαύ-
do: et q̄ dederit ex eo alienigene: extermi-
τως, καὶ ὃς ἂν δῷ ἀπ' αὐτοῦ ἀλλογενεῖ, ἐξολοθρευ-
nabit ex pplo suo. et dixit dñs ad
θήσεται ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. καὶ εἶπε κύριος πρὸς
moysen: accipe tibi ipsi aromata: stactē: ony-
μωυσῆν, λάβε σεαυτῷ ἡδύσματα, στακτήν, ὄνυ-
chē: et galbanū boni odoris: et thus lucidissimū: e-
χα, καὶ χαλβάνην ἡδυσμοῦ, καὶ λίβανον διαφανῆ, ἴ-
q̄le eq̄li erit: et facient illud thymiama vnguē-
σον ἴσῳ ἔσται, καὶ ποιήσουσιν αὐτὸ θυμίαμα μυρεψι-
tariū: op⁹ vnguentarij: mixtū purū op⁹ scīm.
κὸν ἔργον μυρεψοῦ, μεμιγμένον καθαρὸν ἔργον ἅγιον.
et cōteres ex his subtile: et pones eo
καὶ συγκόψεις ἐκ τούτων λεπτόν, καὶ θήσεις ἀπέ-
rā testimonio in tabernaculo testimo-
ναντι τοῦ μαρτυρίου ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρί-
nij: vnde cognoscar tibi illic. scīm scōꝝ erit
ου, ὅθεν γνωσθήσομαί σοι ἐκεῖ. ἅγιον τῶν ἁγίων ἔσται
vobis thymiama. iuxta cōpositionē hanc nō facie-
ὑμῖν θυμίαμα. κατὰ τὴν σύνθεσιν ταύτην οὐ ποι-
tis vobis ipsis. scīficatio erit vobis dño quū
ήσετε ὑμῖν ἑαυτοῖς. ἁγίασμα ἔσται ὑμῖν κυρίῳ. ὃς
q̄ fecerit eodē modo vt olfaciat in ea:
ἂν ποιήσῃ ὡσαύτως ὥστε ὀσφραίνεσθαι ἐν αὐτῷ,
pibit de populo suo.
ἀπολεῖται ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. Ca. 31.

Et locut⁹ ē dñs ad moysen: dicēs: ecce
Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, ἰδοὺ
vocaui ex noīe beseleel filiū
ἀνακέκλημαι ἐξ ὀνόματος τὸν βεσελεὴλ τὸν τοῦ

D

A

S.35.d

Trāsla. B. Hiero.

& vniuersā supellectilē: q̄ ad cultū eorū pertinet: sanctificabisq; oīa: & erunt sancta scōrū. Qui tetigerit ea: sanctificabitur. Aaron & filios eius vnges: sanctificabisq; eos vt sacerdotio fungātur mihi. Filiis quoq; israel dices. Hoc oleū vnctionis sanctum erit mihi in generationes vestras. Caro hoīs nō vngetur ex eo & iuxta cōpositionē eius non facietis aliud: quia scīficatū est: & sāctū erit vobis. Homo quicunq; tale cōposuerit: & dederit ex eo alieno: exterminabitur de populo suo. Dixitq; dñs ad moysen. Sume tibi aromata: stacten & onychā: galbanum boni odoris: & thus lucidissimū: eq̄lis ponderis erunt oīa. faciesq; thymiama cōpositum ope vnguentarii mixtū diligēter & purum & scīficatiōe dignissimū. Cumq; in tenuissimum puluerē vniuersa contuderis: pones ex eo corā tabernaculo testimōii: ī quo loco appebo tibi. Scīm sanctorum erit vobis thymiama. Talem compositionē non facietis in vsus vestros: quia sanctum est dño. Homo quicunq; fecerit simile vt odore illius pfruatur: peribit de populis suis. Ca. 31.

Locutusq; est dñs ad moysen dicens. Ecce vocaui ex nomie beseleel filium

Tex. Heb. Exo. Ca. xxxi.

ואת כל כליו ואת הכיר ואת כנו:
וקדשת אתם והיו קדש קדשים
כל הנגע בהם יקדש: ואת אהרן
ואת בניו תמשח וקדשת אתם
לכהן לי: ואל בני ישראל
תדבר לאמר שמן משחת קדש
יהיה זה לי לדרתיכם: על בשר
אדם לא ייסך ובמתכנתו לא
תעשו כמהו קדש הוא קדש
יהיה לכם: איש אשר ירקח
כמהו ואשר יתן ממנו על
זר ונכרת מעמיו: ויאמר
יהוה אל משה קח לך סמים
נטף ושחלת וחלבנה סמים
ולבנה זכה בד בבד יהיה:
ועשית אתה קטרת רקח
מעשה רוקח ממלח טהור קדש:
ושחקת ממנה הדק ונתתה
ממנה לפני העדת באהל מועד
אשר אועד לך שמה קדש
קדשים תהיה לכם: והקטרת
אשר תעשה במתכנתה לא
תעשו לכם קדש תהיה לך
ליהוה: איש אשר יעשה כמוה
להריח בה ונכרת מעמיו:

Cap. xxxi.

וידבר יהוה אל משה לאמר:
ראה קראתי בשם בצלאל בן

Transla. Chal.

וית כל מנוהי וית כיורא וית בסיסיה: ותקדש יתהון ויהון קדש קודשין כל דיקרב בהון יתקדש: וית אהרן וית בנוהי תרבי ותקדש יתהון לשמשא קדמי: ועם בני ישראל תמליל למימר משח רבות קודשא יהי דין קדמי לדריכון: על בשרא דאנשא לא יתנסך ובדמותיה לא תעבדון כותיה קודשא הוא קודשא יהי לכון: גבר דיבסם כותיה ודיתן מניה על חילוני וישתיצי מעמיה: ואמר יי למשה סב לך בוסמין נטופא ושחילתא וחלבנתא בוסמין ולבונתא דכיתא מתקל במתקל יהי: ותעביד יתה קטורת בוסמין בוסם עובד בוסמנו מערב דכי קודשא: ותשחוק מינה ותדיק ותתן מינה קדם סהדותא במשכן זמנא דאזמין מימרי לך תמן קדש קודשין תהי לכון: וקטורת בוסמין דתעביד בדמותה לא תעבדון לכון קודשא תהי לך קדם יי: גבר דיעביד דכותה לארחא בה וישתיצי מעמיה:

Ca. xxxi.

ומליל יי עם משה למימר: חזי דרביתי בשום בצלאל בר

Interp. chal.

et omnia vasa eius: et luterem & basim eius. Sanctificabisq; ea: & erunt sanctum sanctorum. omnis qui tetigerit ea sanctificabit. Aaron quoq; & filios eius vnges: & sanctificabis eos vt ministrent coram me. Et cum filijs israel loqueris dicens. Oleum vnctionis sancte erit hoc corā me in generationes vestras. super carnem hominis non vngetur: & iuxta similitudinem eius non facietis aliud sicut illud: sanctum est: sanctūq; erit vobis. Uir qui tale cōposuerit: & qui dederit ex eo alieno: exterminabitur de populo suo. Dixitq; dñs ad moysen. Tolle tibi aromata: stacten et onychā & galbanū aromatizās & thus mundissimū eq̄lis pōderis erūt. Faciesq; thymiama aromatū aromatizās opere aromatarij mixtū mūdissimū in sanctificatione. & cōtundes ex eo & cōminues: & pones ex eo corā testimonio in tabernaculo federis: vbi cōstituā verbum meū tibi. Sanctū sanctoꝝ erit vobis: & thymiama aromatū qd̄ facies: non facietis vobis simile ei: sanctū erit tibi corā dño. Quicūq; fecerit tale ad odorandū in eo: exterminabit de pplo suo. Ca. 31.

Locutusq; est dñs cum moyse: dicēs. Uide q̄ vocaui ex nomine beseleel filiū

נטה
מלא
בין ידע לאך
עשה
נתן
צוה
עוד
כלה
נור
זבח
כיר כון
נגד
כהן
משח
צוה עשה
אמר
שמר
דור
ידע קדש

אורי בן חור למטה יהודה׃
ואמלא אתו רוח אלהים בחכמה
ובתבונה ובדעת ובכל מלאכה׃
לחשב מחשבת לעשות בזהב
ובכסף ובנחשת׃ ובחרשת אבן
למלאת ובחרשת עץ לעשות
בכל מלאכה׃ ואני הנה נתתי אתו
את אהליאב בן אחיסמך למטה
דן ובלב כל חכם לב נתתי חכמה
ועשו את כל אשר צויתך׃ את
אהל מועד ואת הארן לעדת ואת
הכפרת אשר עליו ואת כל כלי
האהל׃ ואת השלחן ואת כליו
ואת המנרה הטהרה ואת כל
כליה ואת מזבח הקטרת׃ ואת
מזבח העלה ואת כל כליו ואת
הכיור ואת כנו׃ ואת בגדי השרד
ואת בגדי הקדש לאהרן הכהן
ואת בגדי בניו לכהן׃ ואת שמן
המשחה ואת קטרת הסמים
לקדש ככל אשר צויתך יעשו׃
ויאמר יהוה אל משה לאמר׃
ואתה דבר אל בני ישראל לאמר
אך את שבתתי תשמרו כי אות
הוא ביני וביניכם לדרתיכם
לדעת כי אני יהוה מקדשכם׃
ושמרתם את השבת כי קדש הוא

huri filii hur de tribu iuda: & impleui eum spiritu dei: sapientia & intelligentia & scia i omni opere ad excogitãdũ quicqd fabrefieri potest ex auro & argẽto & ere marmore & gemmis & diuersitate lignorũ: dediq́ʒ ei socium ooliab filium achisamech de tribu dan. Et in corde oĩs eruditi posui sapientiã: vt faciant cuncta que precepi tibi: tabernaculũ federis & arcam testimonii & ppitiatoriũ quod sup eam est: & cuncta vasa tabernaculi mẽsamq́ʒ & vasa eius: candelabrum purissimum cum vasis suis: & altare thymiamatis & holocausti & oĩa vasa eorũ: labium cum basi sua: vestes sanctas in ministerio aaron sacerdoti & filiis eius: vt fũgantur officio suo in sacris: oleũ vnctionis & thymiama aromatum in sanctuario. Omnia q̃ precepi tibi facient. Et locutus est dñs ad moysen dicens. Loquere filiis israel & dices ad eos. Videte vt sabbatum meum custodiatis: quia signum est inter me & vos in generationibus vestris: vt sciatis quia ego dominus: qui sctĩfico vos. Custodite sabbatum. Sanctum est enim

vel filii hur: tribus iuda: et impleui eum
οὐρὶ υἱοῦ ὤρ, τῆς φυλῆς ἰούδα, καὶ ἐνέπλησα αὐτὸν
spũ diuino sapiẽtie et intellect⁹ et scientie
πνεῦμα θεῖον σοφίας καὶ συνέσεως καὶ ἐπιστήμης
in oĩ ope ad excogitãdũ: et fabricandũ ad
ἐν παντὶ ἔργῳ διανοεῖσθαι, καὶ ἀρχιτεκτονεῖν ἐρ
operandũ aurũ: ⁊ argentũ: et es
γάζεσθαι τὸ χρυσίον, καὶ τὸ ἀργύριον, καὶ τὸν χαλ
⁊ hyacinthũ: ⁊ purpurã: ⁊ coc
κόν, καὶ τὴν ὑάκινθον, καὶ τὴν πορφύραν, καὶ τὸ κόκ
cinũ filatũ: ⁊ byssum retortã: ⁊
κινον τὸ νηστόν, καὶ τὴν βύσσον τὴν κεκλωσμένην, καὶ
ad lapidaria opa: ⁊ ad fabrilia li
εἰς τὰ λιθουργικὰ ἔργα, καὶ εἰς τὰ τεκτονικὰ τῶν ξύ
gnoꝝ: operari scd̃m oĩa opa. ⁊ ego de
λων, ἐργάζεσθαι κατὰ πάντα τὰ ἔργα. καὶ ἐγὼ δέ
di ipm ⁊ ooliab filiũ achisamech de
δωκα αὐτὸν καὶ τὸν ἐλιὰβ τὸν τοῦ ἀχισαμὰκ ἐκ
tribu dã. ⁊ oĩ erudito corde dedi
φυλῆς δάν. καὶ παντὶ συνετῷ καρδίᾳ δέδωκα
intellectũ. ⁊ faciẽt oĩa q̃ p̃cepi
σύνεσιν. καὶ ποιήσουσι πάντα ὅσα συνέταξά
tibi. tabnaculũ testimonii: ⁊ ar
σοι. τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, καὶ τὴν κιβω
cã testamẽti: ⁊ ppitiatoriũ qđ in ea: ⁊
τὸν τῆς διαθήκης, καὶ τὸ ἱλαστήριον τὸ ἐπ᾽ αὐτῆς, καὶ
instrumẽta tabnacli: ⁊ altaria:
τὴν διασκευὴν τῆς σκηνῆς, καὶ τὰ θυσιαστήρια,
⁊ mẽsam: et oĩa vasa eius:
καὶ τὴν τράπεζαν, καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῆς,
et lucernã purã: et oĩa
καὶ τὴν λυχνίαν τὴν καθαράν, καὶ πάντα τὰ
vasa ei⁹: et peluim: et basim
σκεύη αὐτῆς, καὶ τὸν λουτῆρα, καὶ τὴν βάσιν
eius: et vestes ministratorias aaron:
αὐτοῦ, καὶ τὰς στολὰς τὰς λειτουργικὰς ἀαρών;
et vestes filioꝝ ei⁹ vt sacerdotio fũgant mihi:
καὶ στολὰς τῶν υἱῶν αὐτοῦ εἰς τὸ ἱερατεύειν μοι,
et oleũ vnctiõis: et thymiama
καὶ τὸ ἔλαιον τῆς χρίσεως, καὶ τὸ θυμίαμα τῆς
cõpositiõis sãcti: scd̃m oĩa q̃ p
συνθέσεως τοῦ ἁγίου, κατὰ πάντα ὅσα ἐνε
cepi tibi: faciẽt. et locut⁹ ẽ dñs
τειλάμην σοι, ποιήσουσιν. καὶ ἐλάλησεν κύριος
ad moysen: dicẽs: et tu loquere filiis
πρὸς μωυσῆν, λέγων, καὶ σὺ λάλησον τοῖς υἱοῖς
israel: dicẽs: videte: et sabbata mea ser
ἰσραὴλ, λέγων, ὁρᾶτε, καὶ τὰ σάββατά μου φυ
uabitis. est .n. signũ apđ me et in vobis in
λάξεσθε. ἔστι γὰρ σημεῖον παρ᾽ ἐμοὶ καὶ ἐν ὑμῖν εἰς
gñatiões vras: vt cognoscatis q ego dñs sctĩ
τὰς γενεὰς ὑμῶν, ἵνα γνῶτε ὅτι ἐγὼ κύριος ὁ ἁγιά
ficãs vos. et seruabitis sabbatũ: qr sctm est
ζων ὑμᾶς. καὶ φυλάξεσθε τὸ σάββατον, ὅτι ἅγιόν ἐστιν

B

C

B. 20. b

Transla. Chal.

אורי בר חור לשבטא דיהודה׃ ואשלימית עמיה רוחא מן קדם יי בחכמתא ובסכלתנו ובמדע ובכל עבידא׃ לאלפא אומנון למעבד בדהבא ובכספא ובנחשא׃ ובאומנות אבן טבא לאשלמא ובנגרות אעא למעבד בכל עבידתא׃ ואנא הא יהבית עמיה ית אהליאב בר אחיסמך לשבטא דדן ובלב כל חכימי לבא יהבית חכמתא ויעבדון ית כל דפקדתך׃ ית משכן זמנא וית ארונא לסהדותא וית כפורתא דעלוהי וית כל מני משכנא׃ וית פתורא וית מנוהי וית מנרתא דכיתא וית כל מנהא וית מדבחא דקטורת בוסמיא׃ וית מדבחא דעלתא וית כל מנוהי וית כיורא וית בסיסיה׃ וית לבושי שמושא וית לבושי קודשא לאהרן כהנא וית לבושי בנוהי לשמשא׃ וית משחא דרבותא וית קטורת בוסמיא לקודשא ככל דפקדתך יעבדון׃ ואמר יי למשה למימר׃ ואת מליל עם בני ישראל למימר ברם ית יומי שביא דילי תטרון ארי את היא בין מימרי וביניכון לדריכון למידע ארי אנא יי מקדשכון׃ ותטרון ית שבתא ארי קודשא היא

Primitiua chal.

שלם
ידע
שלם
שכן
נור רבה
עלה
רבב עבד אמר
שבת נטר אות
דור ידע קדש
נטר

Interp̃. chal.

huri filii hur de tribu iuda. et impleui euʒ spũ a facie dei in sapientia in intellectu et in scientia ⁊ in omni opere: ad docendũ artifices: vt faciant in auro ⁊ i argento ⁊ in ere: ⁊ in arte lapidis preciosi ad implendũ celaturas ⁊ in arte fabri lingnarii: vt faciant in omni opere. Ego autẽ ecce dedi cum eo ooliab filiũ achisamech de tribu dan. Et in corde omniũ sapientũ corde dedi sapientiã: vt faciant omnia que precepi tibi. Tabernaculũ federis ⁊ arcam p testimonio ⁊ propiciatoriũ qđ est sup eam ⁊ oĩa vasa tabernaculi ⁊ mensam ⁊ vasa eius: ⁊ candelabrũ mundissimuʒ ⁊ omnia vasa eius: ⁊ altare incensi aromatũ ⁊ altare holocausti ⁊ oĩa vasa eius: ⁊ luterem ⁊ basim eius: ⁊ vestes ministerii ⁊ vestes sanctas aaron sacerdotis: ⁊ vestes filioꝝ eius vt ministrent: ⁊ oleum vnctionis ⁊ thymiama aromatũ in sanctuario: iuxta omnia que precepi tibi facient. Aitq́ʒ dominus ad moysen dicens. Et tu loquere cum filiis israel dicens. Uerũtamen dies sabbatorum meorum custodite: quoniã signum est inter verbum meum ⁊ vos in generationes vestras: vt sciatis quia ego dominus qui sanctifico vos. Custodietisq́ʒ sabbatum: sanctum est enim

---

vobis. q̃ polluerit illud: morte morietur. oĩs
ὑμῖν. ὁ βεβηλῶν αὐτὸ θανάτῳ θανατωθήσεται. πᾶς
qui faciet in eo opus: peribit ani
ὅστις ποιήσει ἐν αὐτῷ ἔργον, ἐξολοθρευθήσεται ἡ ψυ
ma illa de medio ppli sui. sex di
χὴ ἐκείνη ἐκ μέσου τοῦ λαοῦ αὐτῆς. ἓξ ἡμέ
es facies opa: at die septima
ρας ποιήσεις ἔργα, τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ
sabbata requies sancta dño. oĩs
σάββατα ἀνάπαυσις ἁγία τῷ κυρίῳ. πᾶς
qui faciet op⁹ die sabbatoꝝ:
ὅστις ποιήσει ἔργον τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων,
morietur. et custodient filii israel
θανατωθήσεται. καὶ φυλάξουσιν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ
sabbata facere ipsa in gñatiões su
τὰ σάββατα ποιεῖν αὐτὰ εἰς τὰς γενεὰς αὐ
as. testamẽtũ eternũ in me et filiis isra
τῶν. διαθήκη αἰώνιος ἐν ἐμοὶ καὶ τοῖς υἱοῖς ἰσ
el: signũ est sẽpiternũ. qm̃ in sex dieb⁹
ραὴλ, σημεῖόν ἐστιν αἰώνιον. ὅτι ἐν ἓξ ἡμέραις
fecit dñs et celũ et terrã: et
ἐποίησε κύριος τόν τε οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ
die septima cessauit et requieuit.
τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἐπαύσατο καὶ κατέπαυ
et dedit moysi qñ cessauit loqui
σε. καὶ ἔδωκε μωυσῇ ἡνίκα κατέπαυσε λαλῶν
ei in mõte sina duas tabulas
αὐτῷ ἐν τῷ ὄρει τῷ σινὰ τὰς δύο πλάκας
testamẽti: tabulas lapideas scriptas
τοῦ μαρτυρίου, πλάκας λιθίνας γεγραμμένας
digito dei.
τῷ δακτύλῳ τοῦ θεοῦ.

Ca. 32.

Et vidẽs popul⁹: q tardauit moyses
καὶ ἰδὼν ὁ λαός, ὅτι κεχρόνικε μωυσῆς
descendere de mõte: cõgregat⁹ ẽ ppls ad aa
καταβῆναι ἐκ τοῦ ὄρους, συνέστη ὁ λαὸς ἐπὶ ἀα
ron: et dicunt ei: surge: et fac no
ρών, καὶ λέγουσιν αὐτῷ, ἀνάστηθι, καὶ ποίησον ἡ
bis deos: q̃ precedant nos. nã moy
μῖν θεούς, οἳ προπορεύσονται ἡμῶν. ὁ γὰρ μωυ
ses hic homo q̃ eduxit nos de terra
σῆς οὗτος ὁ ἄνθρωπος ὃς ἐξήγαγεν ἡμᾶς ἐκ γῆς
egypti: nõ scim⁹ qđ factũ ẽ illi. et di
αἰγύπτου, οὐκ οἴδαμεν τί γέγονεν αὐτῷ. καὶ λέ
cit illis aaron: tollite inaures aureas
γει αὐτοῖς ἀαρών, περιέλεσθε τὰ ἐνώτια τὰ χρυσᾶ
q̃ in aurib⁹ mulierũ vraꝝ et filiaꝝ: et
τὰ ἐν τοῖς ὠσὶ τῶν γυναικῶν ὑμῶν καὶ θυγατέρων, καὶ
afferte ad me. et abstulerũt oĩs popul⁹ in
ἐνέγκατε πρός με. καὶ περιείλαντο πᾶς ὁ λαὸς τὰ ἐνώ
aures aureas q̃ in aurib⁹ eorũ: et attulerũt
τια τὰ χρυσᾶ τὰ ἐν τοῖς ὠσὶν αὐτῶν, καὶ ἤνεγκαν
ad aaron. et accepit de manib⁹ illoꝝ
πρὸς ἀαρών. καὶ ἐδέξατο ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν

D

Deu. 5. c.

Ẽ. 14. c. Infra. 32. d.

A

Actuũ 7. c.

vobis. Qui polluerit illud: morte moriatur. Qui fecerit in eo op⁹: peribit anima illius de medio populi sui. Sex diebus facietis opus: in die septimo sabbatum est requies sancta dño. Omnis qui fecerit opus i hac die: morietur. Custodiant filii israel sabbatum: & celebrẽt illud in gñatiõibus suis. Pactũ est sempiternũ inter me & filios israel: signũq́ʒ perpetuum. sex enim diebus fecit dominus celum & terram: & in septimo ab omni opere cessauit. Deditq́ʒ dominus moysi cõpletis huiuscemodi sermonibus in mõte sinai duas tabulas testimõii lapideas: scriptas digito dei. Ca. 32.

Uides aũt ppls q moram faceret moyses descendẽdi de monte: congregatus aduersus aaron dixit. Surge fac nobis deos qui nos precedant. Moysi enim huic viro qui nos eduxit de terra egypti: ignoramus quid acciderit. Dixitq́ʒ ad eos aaron. Tollite inaures aureas de vxorũ filiorũq́ʒ & filiarũ vestrarũ auribus: & afferte ad me. Fecit populus q̃ iusserat deferẽs inaures ad aarõ. Quas cũ ille accepisset: formauit

לכם מחלליה מות יומת כי כל
העשה בה מלאכה ונכרתה הנפש
ההוא מקרב עמיה׃ ששת ימים
יעשה מלאכה וביום השביעי
שבת שבתון קדש ליהוה כל
העשה מלאכה ביום השבת מות
יומת׃ ושמרו בני ישראל את
השבת לעשות את השבת
לדרתם ברית עולם׃ ביני ובין
בני ישראל אות הוא לעלם כי
ששת ימים עשה יהוה את
השמים ואת הארץ וביום השביעי
שבת וינפש׃ ויתן אל משה
ככלתו לדבר אתו בהר סיני שני
לחת העדת לחת אבן כתבים
באצבע אלהים׃ ויךא העם כי
בשש משה לרדת מן ההר
ויקהל העם על אהרן ויאמרו
אליו קום עשה לנו אלהים אשר
ילכו לפנינו כי זה משה האיש
אשר העלנו מארץ מצרים לא
ידענו מה היה לו׃ ויאמר אלהם
אהרן פרקו נזמי הזהב אשר באזני
נשיכם בניכם ובנתיכם והביאו
אלי׃ ויתפרקו כל העם את נזמי
הזהב אשר באזניהם ויביאו
אל אהרן׃ ויקח מידם ויצר

חלל
לאך כרת
יום
שבע
דור כרת עלם
נפש
יום
נפש נתן
כלה שנה
לוח עוד
צבע

Cap. xxxii.

ראה ירד
קהל אמר
פנה
עלה
נשה בוא
פרק
לקח

Transla. Chal.

לכון דיחליננה אתקטלא יתקטיל ארי כל דיעביד בה עבידתא וישתיצי אנשא ההוא מגו עמיה׃ שתא יומין תתעביד עבידתא וביומא שביעאה שבת שבתא קודשא קדם יי כל דיעביד עבידתא ביומא דשבתא אתקטלא יתקטיל׃ ויטרון בני ישראל ית שבתא למעבד ית שבתא לדריהון קיים עלם׃ בין מימרי ובין בני ישראל את היא לעלם ארי בשתא יומין עבד יי ית שמיא וית ארעא וביומא שביעאה שבת ונח׃ ויהב למשה כד שיצי למללא עמיה בטורא דסיני תרין לוחי סהדותא לוחי אבנא כתיבין באצבעא דיי׃

Ca. xxxii.

וחזא עמא ארי אוחר משה למיחת מן טורא ואתכנש עמא על אהרן ואמרו ליה קום עבד לנא דחלן דיהכון קדמנא ארי דין משה גברא דאסקנא מארעא דמצרים לא ידענא מה הוה ליה׃ ואמר להון אהרן פריקו קדשי דדהבא די באודני נשיכון בניכון ובנתיכון ואיתיאו לותי׃ ואתפריקו כל עמא ית קדשי דדהבא די באודניהון ואיתיו לות אהרן׃ ונסיב מידיהון וצר

Interp̃. chal.

vobis: qui prophanauerit illud morte moriatur: qm̃ oĩs qui fecerit in eo opus exterminabitur homo ille de medio populi sui. Sex diebus fiet opus: in die autem septimo sabbatũ est reqes sancta corã dño. Quicũq́ʒ fecerit opus in die sabbati: morte moriatur. Custodiantq́ʒ filii israel sabbatũ: vt celebrent sabbatũ in gñationibus suis. Pactũ eternũ est iter verbũ meũ et inter filios israel: signũ est in eternũ: qm̃ in sex diebus fecit dñs celum ⁊ terrã: ⁊ in die septimo quieuit et requieuit. Deditq́ʒ moysi cum cõsumasset loqui cuʒ eo in monte sinai duas tabulas testimonii tabulas lapideas scriptas digito dei. Ca. 32.

Uiditq́ʒ populus q moram faceret moyses vt descenderet de monte: ⁊ congregatus est ppls ad aarõ: ⁊ dixerũt ei. Surge fac nobis deos q̃ gradiant ante nos. Moysi eniʒ huic viro q̃ eduxit nos de terra egypti nescim⁹ qđ acciderit. Dixitq́ʒ eis aaron. Tollite inaures aureas q̃ sunt in auribus vxoꝝ vestrarũ: filioꝝ ⁊ filiarũ vraꝝ ⁊ afferte ad me. Tuleruntq́ʒ oĩs popul⁹ inaures aureas q̃ erant in auribus suis: ⁊ detulerũt ad aaron. et tulit de manib⁹ eoꝝ: ⁊ formauit

Primitiua chal.

חלל קטל
שצא שית
נטר
עבד קום אמר
נוח
צבע אחר נחת
סגד
נסב
נשא בנה אתא
פרק צור

Ter. Heb.

אתו בחרט ויעשהו עגל מסכה
ויאמרו אלה אלהיך ישראל
אשר העלוך מארץ מצרים: וירא
אהרן ויבן מזבח לפניו ויקרא
אהרן ויאמר חג ליהוה מחר:
וישכימו ממחרת ויעלו עלת
ויגשו שלמים וישב העם לאכל
ושתו ויקמו לצחק: וידבר יהוה
אל משה לך רד כי שחת עמך
אשר העלית מארץ מצרים: סרו
מהר מן הדרך אשר צויתם עשו
להם עגל מסכה וישתחוו לו ויזבחו
לו ויאמרו אלה אלהיך ישראל
אשר העלוך מארץ מצרים: ויאמר
יהוה אל משה ראיתי את העם
הזה והנה עם קשה ערף הוא: ועתה
הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם
ואעשה אותך לגוי גדול: ויחל
משה את פני יהוה אלהיו ויאמר
למה יהוה יחרה אפך בעמך אשר
הוצאת מארץ מצרים בכח גדול
וביד חזקה: למה יאמרו מצרים
לאמר ברעה הוציאם להרג אתם
בהרים ולכלתם מעל פני האדמה
שוב מחרון אפך והנחם על
הרעה לעמך: זכר לאברהם
ליצחק ולישראל עבדיך אשר

Primitiua heb.: עשה נסך · אמר · עלה · ראה · בנה זבח פנה · קרא · שכם עלה · נגש שתה · קום דבר · הלך ירד · עלה · סור · צוה עשה · שחה · זבח · ראה · נוח · חרה · אכל · עשה · גדל חלה · פנה · חרה · יצא כח גדל · אמר · רוע · כלה · שוב חרה נחם

Trāsla. B. Hiero.

opere fusorio: & fecit ex eis vitulū conflatilē. Dixeruntq;. Hi sūt dii tui israel: qui te eduxerūt de terra egypti. Quod cū vidisset aarō: edificauit altare corā eo: & pconis voce clamauit dicens. Cras solēnitas dñi est. Surgētesq; mane obtulerūt holocausta & hostias pacificas: & sedit populus māducare & bibere: & surrexerunt ludere. Locutus ē aūt dñs ad moysen dicēs. Vade & descende: peccauit ppls tu⁹ quē eduxisti de terra egypti: recesserunt cito de via quā ostēdisti eis. Fecerūtq; sibi vitulū conflatilē: & adorauerūt atq; imolātes ei hostias dixerūnt. Isti sunt dii tui israel: qui te eduxerūt de terra egypti. rursumq; ait dñs ad moysen. Cerno q populus iste dure ceruicis sit. Dimitte me vt irascatur furor meus cōtra eos: & deleam eos: faciamq; te in gētem magnam. Moyses autem orabat dñm deum suum dicens. Cur dñe irascitur furor tuus contra populū tuū: quē eduxisti d terra egypti in fortitudie magna & in manu robusta. Ne queso dicant egyptii: callide eduxit eos vt interficeret in mōtibus: & deleret e terra. quiescat ira tua: & esto placabilis super nequitia populi tui. Recordare abraam & isaac & israel seruorū tuorum: quibus

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

τ formauit illud in stilo. τ fecit
καὶ ἔπλασεν αὐτὸ ἐν τῷ γραφίδι. καὶ ἐποίησεν
illud vitulū cōflatilē. τ dixerūt: isti dii
αὐτὸ μόσχον χωνευτόν. καὶ εἶπαν, οὗτοι οἱ θεοί
tui israel: q eduxerūt te de tra egypti.
σου ἰσραήλ, οἵτινες ἀνεβίβασάν σε ἐκ γῆς αἰγύπτου.
τ vidēs aarō edificauit altare
καὶ ἰδὼν ἀαρὼν ᾠκοδόμησεν θυσιαστήριον
corā eo. τ pdicauit aarō: dicēs: festū dñi cras.
κατέναντι αὐτοῦ. καὶ ἐκήρυξεν ἀαρών, λέγων, ἑορτὴ κυρίου αὔριον.
τ māe surgēs in crastinū deduxit holocausta.
καὶ ὀρθρίσας τῇ ἐπαύριον ἀνεβίβασεν ὁλοκαυτώματα.
τ obtulit sacrificiū salutare: τ sedit ppls ad cōedēdū τ bibēdū: τ
καὶ προσήνεγκεν θυσίαν σωτηρίου, καὶ ἐκάθισεν ὁ λαὸς φαγεῖν καὶ πιεῖν, καὶ
surrexerūt ludere. τ locut⁹ est dñs ad
ἀνέστησαν παίζειν. καὶ ἐλάλησεν ὁ κύριος πρὸς
moysen: dicēs: vade celeriter descēde: peccauit .n. ppls tu⁹: qs eduxisti de tra egypti.
μωυσῆν, λέγων, βάδιζε τὸ τάχος κατάβηθι, ἠνόμησε γὰρ ὁ λαός σου, οὓς ἐξήγαγες ἐκ γῆς αἰγύπτου.
trāsgressi sūt cito de via: quā pcepisti eis.
παρέβησαν ταχὺ ἐκ τῆς ὁδοῦ, ἧς ἐνετείλω αὐτοῖς.
fecerūt sibi ipsis vitulū τ adorauerūt eū: τ sacrificauerūt illi. τ dixerūt: isti dii tui israel: q eduxerūt te de tra egypti.
ἐποίησαν ἑαυτοῖς μόσχον καὶ προσκεκυνήκασι αὐτῷ, καὶ τεθύκασιν αὐτῷ. καὶ εἶπαν, οὗτοι θεοί σου ἰσραήλ, οἵτινες ἀνεβίβασάν σε ἐκ γῆς αἰγύπτου.
τ nūc dimitte me: τ iratus furore cōtra eos: delebo eos. τ faciā te in gētē magnā.
καὶ νῦν ἔασόν με, καὶ θυμωθεὶς ὀργῇ εἰς αὐτούς, ἐκτρίψω αὐτούς. καὶ ποιήσω σε εἰς ἔθνος μέγα.
τ orauit moyses corā dño deo. τ dixit: vt qd dñe irasceris furore in populū tuū: qs eduxisti de tra egypti i fortitudine magna et in brachio excelso:
καὶ ἐδεήθη μωυσῆς ἐναντίον κυρίου τοῦ θεοῦ. καὶ εἶπεν, ἱνατί κύριε θυμοῖ ὀργῇ εἰς τὸν λαόν σου, οὓς ἐξήγαγες ἐκ γῆς αἰγύπτου ἐν ἰσχύι μεγάλῃ καὶ ἐν τῷ βραχίονι τῷ ὑψηλῷ,
ne forte loquāt egyptij: dicentes: cū malignitate eduxit illos ad iterficiēdū in mōtib⁹: et delendum eos de terra.
μήποτε εἴπωσι οἱ αἰγύπτιοι, λέγοντες, μετὰ πονηρίας ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἀποκτεῖναι ἐν τοῖς ὄρεσιν, καὶ ἐξαναλῶσαι αὐτοὺς ἀπὸ τῆς γῆς.
cessa ab ira furoris tui: et placabilis esto p nequicia populi tui: memor abraam et isaac et iacob tuoꝝ seruoꝝ: quib⁹
παῦσαι τῆς ὀργῆς τοῦ θυμοῦ σου, καὶ ἵλεως γίνου ἐπὶ τῇ κακίᾳ τοῦ λαοῦ σου, μνησθεὶς ἀβραὰμ καὶ ἰσαὰκ καὶ ἰακὼβ τῶν σῶν οἰκετῶν, οἷς

1.Co. 10.b. · B · Deut. 9.b. · 3.Reg. 12.g. · Numeri 14.c.

Transla. Chal.

יתיה בזיפא ועבדיה עגל מתכא ואמרו אלין דחלתך ישראל דאסקוך מארעא
דמצרים: וחזא אהרן ובנא מדבחא קדמוהי וקרא אהרן ואמר חגא קדם יי
מחר: ואקדימו ביומא דבתרוהי ואסיקו עלון וקריבו נכסין ואסחר עמא
למיכל ולמשתי וקמו לחיכא: ומליל יי עם משה איזיל חות ארי חבילו עמך
דאסיקתא מארעא דמצרים: סטו בפריע מן אורחא דפקידתינון עבדו להון עגל מתכא
וסגידו ליה ודבחו ליה ואמרו אלין דחלתך ישראל דאסקוך מארעא דמצרים:
ואמר יי למשה גלי קדמי עמא הדין והא עם קשי קדל הוא: וכען אנח בעותך מן
קדמי ויתקף רוגזי בהון ואשיצינון ואעביד יתך לעם סגי: וצלי משה קדם יי
אלהיה ואמר למא יי יתקף רוגזך בעמך דאפיקתא מארעא דמצרים בחיל רב
ובידא תקיפא: למא יימרון מצראי למימר בבישא אפיקנון לקטלא יתהון בין טוריא
ולשיצאותהון מעל אפי ארעא תוב מתקוף רוגזך ואתיב מן בישתא דמלילתא למעבד
לעמך: הוי דכיר לאברהם ליצחק ולישראל עבדך

Interp. chal.

illud circino: τ fecit vitulū cōflatilē. Et dixerūt. isti sūt dij tui israel: q ascēdere te fecerūt de tra egypti. Uiditq; aaron et edificauit altare corā eo: clamauitq; τ ait. Solēnitas corā dño erit cras. Et surrexerūt mane sequēti die. Et imolauerūt holocausta: τ obtulerūt hostias. Seditq; ppls vt māducaret τ biberet: τ surrexerunt ad ludendū. Locutusq; est dñs ad moysen. Uade descende: q2 corruptus est populus tu⁹: quē ascendere fecisti de terra egypti: recesserūt cito a via quā precepisti eis. Fecerūt sibi vitulū conflatilē: τ adorauerunt eū τ sacrificauerūt ei atq; dixerunt. Isti sunt dij tui israel: q te ascēdere fecerūt de terra egypti. Dixitq; dñs ad moysen. Notū est corā me q populus iste sit dure ceruicis. et nunc dimitte deprecationē tuam a facie mea: τ irascetur furor meus cōtra eos: τ cōsumā eos: faciāq; te in gentem magnā. Et orauit moyses corā dño deo suo: τ ait. Cur dñe irascit furor tu⁹ cōtra populū tuū quē eduxisti de terra egypti in fortitudine magna τ in manu valida: quare loquētur egyptij dicētes. Cum malignitate eduxit eos: vt interficeret eos in montibus: τ vt consumeret eos de superficie terre. Reuertere ab ira furoris tui: τ conuertere a malo quod cogitasti facere populo tuo. Memor esto abraham isaac τ israel seruoꝝ tuorum:

Primitiua chal.: נתך · דבח חגג · קדם סחר · אכל שתה קום · אזל סטה · נסק · גלה קשה נוח · בעה תקף שצא · עבד סגא צלא · נפק אמר אמר · תוב עבד · דכר

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

iurasti eis p temet ipm. τ locut⁹ es ad eos: dicēs: multū multiplicabo semē vrm sicut
ὤμοσας αὐτοῖς κατὰ σεαυτοῦ. καὶ ἐλάλησας πρὸς αὐτούς, λέγων, πολυπληθυνῶ τὸ σπέρμα ὑμῶν ὡσεὶ
stellas celi multitudine. τ oēm
τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ τῷ πλήθει. καὶ πᾶσαν τὴν
C
trā hanc quā dixisti dare semini eoꝝ:
γῆν ταύτην ἣν εἶπας δοῦναι τῷ σπέρματι αὐτῶν,
τ possidebūt eā in seculū. τ placat⁹ ē dñs de malo: qd dixit facturꝝ cōtra
καὶ καθέξουσιν αὐτὴν εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ ἱλάσθη κύριος περὶ τῆς κακίας, ἧς εἶπεν ποιῆσαι πρὸς
pplm suū. τ reuersus moyses: descēdit de mōte. τ due tabule testimonij in
τὸν λαὸν αὐτοῦ. καὶ ἀποστρέψας μωυσῆς, κατέβη ἀπὸ τοῦ ὄρους. καὶ αἱ δύο πλάκες τοῦ μαρτυρίου ἐν
manib⁹ eius: tabule lapidee scripte
ταῖς χερσὶν αὐτοῦ, πλάκες λίθιναι ἐγγεγραμμέναι
ex vtrisq; ptib⁹ eaꝝ: hinc τ hinc erāt scripte: τ tabule op⁹ dei erāt: τ scriptura scriptura dei fuit sculpta in tabulis. τ
ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν αὐτῶν, ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἦσαν γεγραμμέναι, καὶ αἱ πλάκες ἔργον θεοῦ ἦσαν, καὶ ἡ γραφὴ γραφὴ θεοῦ ἐστι κεκολαμμένη ἐν ταῖς πλαξίν. καὶ
audiēs iosue vocē populi clamātiū: dicit ad moysen: vox belli in castris.
ἀκούσας ἰησοῦς τῆς φωνῆς τοῦ λαοῦ κραζόντων, λέγει πρὸς μωυσῆν, φωνὴ πολέμου ἐν τῇ παρεμβολῇ.
τ dicit: nō est vox pcinētiū pugnā: neq; vox pcinētiū fugā: sed vocē pcinētiū vini ego audio.
καὶ λέγει, οὐκ ἔστι φωνὴ ἐξαρχόντων κατ᾽ ἰσχύν, οὐδὲ φωνὴ ἐξαρχόντων τροπῆς, ἀλλὰ φωνὴν ἐξαρχόντων οἴνου ἐγὼ ἀκούω.
et qū appropinquit castris vidět vitulū et choros. et iratus ira moyses: piecit de manib⁹ suis duas tabulas:
καὶ ἡνίκα ἤγγιζε τῇ παρεμβολῇ ὁρᾷ τὸν μόσχον καὶ τοὺς χορούς. καὶ ὀργισθεὶς θυμῷ μωυσῆς, ἔρριψεν ἀπὸ τῶν χειρῶν αὐτοῦ τὰς δύο πλάκας,
D
et cōfregit eas sub mōte. et accipiēs vitulū quē fecerāt: cōbussit illū igni: et cōtriuit illū minutū: et dispsit illū in aquā: et dedit bibere illā filijs israel.
καὶ συνέτριψεν αὐτὰς ὑπὸ τὸ ὄρος. καὶ λαβὼν τὸν μόσχον ὃν ἐποίησαν, κατέκαυσεν αὐτὸν πυρί, καὶ κατήλασεν αὐτὸν λεπτόν, καὶ ἔσπειρεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ ὕδωρ, καὶ ἐπότισεν αὐτὸ τοὺς υἱοὺς ἰσραήλ.
et dixit moyses aaron: qd fecit tibi populus hic: q induxisti sup illos pctm magnū:
καὶ εἶπεν μωυσῆς τῷ ἀαρών, τί ἐποίησέ σοι ὁ λαὸς οὗτος, ὅτι ἐπήγαγες ἐπ᾽ αὐτοὺς ἁμαρτίαν μεγάλην;
et dixit aarō ad moysen: ne irascaris dñe. tu scis impetū populi huius. dicūt .n. mihi
καὶ εἶπεν ἀαρὼν πρὸς μωυσῆν, μὴ ὀργίζου κύριε, σὺ οἶδας τὸ ὅρμημα τοῦ λαοῦ τούτου. λέγουσι γάρ μοι,

B.co.

Trāsla. B. Hiero.

iurasti p temet ipsum dicens. Multiplicabo semē vestrū sicut stellas celi: & vniuersam terrā hāc de qua locutus sum: dabo semi vro: & possidebitis eam semp. placatusq; est dñs ne faceret malū: qd locutus fuerat aduersus populū suū. Et reuersus ē moyses de mōte portās duas tabulas testimōii in manu sua scriptas ex vtraq; pte & factas opere dei. Scriptura quoq; dei erat sculpta in tabulis. Audiens autem iosue tumultū populi vociferātis: dixit ad moysen. Vlulatus pugne auditur in castris. Qui rñdit. Nō est clamor adhortantiū ad pugnam: neq; vociferatio cōpellētiū ad fugā: sed vocē cātantiū ego audio. Cūq; appropiquasset ad castra: vidit vitulū & choros: iratusq; valde piecit de manu tabulas: & confregit eas ad radicem montis. Arripiensq; vitulum quē fecerant: cōbussit & cōtriuit vsq; ad puluerem: quem sparsit in aquam: & dedit ex eo potum filiis israel. Dixitq; ad aarō. Quid tibi fecit hic populus: vt induceres sup eū pctm maximū. Cui ille respondit. Ne indignetur dñs meus. Tu enim nosti populū istū: q pn⁹ sit ad malū. Dixerūt mi-

Ter. Heb.

נשבעת להם בך ותדבר אלהם
ארבה את זרעכם ככוכבי השמים
וכל הארץ הזאת אשר אמרתי
אתן לזרעכם ונחלו לעלם: וינחם
יהוה על הרעה אשר דבר
לעשות לעמו: ויפן וירד משה מן
ההר ושני לחת העדת בידו לחת
כתבים משני עבריהם מזה ומזה
הם כתבים: והלחת מעשה אלהים
המה והמכתב מכתב אלהים הוא
חרות על הלחת: וישמע יהושע
את קול העם ברעה ויאמר אל
משה קול מלחמה במחנה: ויאמר
אין קול ענות גבורה ואין קול
ענות חלושה קול ענות אנכי
שמע: ויהי כאשר קרב אל
המחנה וירא את העגל ומחלת
ויחר אף משה וישלך מידו את
הלחת וישבר אתם תחת ההר:
ויקח את העגל אשר עשו וישרף
באש ויטחן עד אשר דק ויזר
על פני המים וישק את בני
ישראל: ויאמר משה אל אהרן
מה עשה לך העם הזה כי הבאת
עליו חטאה גדלה: ויאמר אהרן
אל יחר אף אדני אתה ידעת את
העם כי ברע הוא: ויאמרו לי

Primitiua heb.: שבע · רבה כבב · נתן · עשה פנה · שנה לוח עוד · עשה · כתב · חרת שמע · רוע · לחם חנה · ענה גבר · היה · ראה חלל · חרה שלך · שבר · לקח עשה שרף · טחן דקק זרה · פנה שקה · אמר · בוא · רוע

Transla. Chal.

דקיימת להון במימרך ומלילתא עמהון אסגי ית בניכון ככוכבי שמיא וכל ארעא
הדא דאמרית אתן לבניכון ויחסנון לעלם: ותב יי מן בישתא דמליל למעבד לעמיה:
ואתפני ונחת משה מן טורא ותרין לוחי סהדותא בידיה לוחין כתיבין מתרין עבריהון
מכא ומכא אנון כתיבין: ולוחיא עובדא דיי אנון וכתבא כתבא דיי הוא
מפרש על לוחיא: ושמע יהושע ית קל עמא כד מיבבין ואמר למשה קל קרבא
במשריתא: ואמר לא קל גברין דנצחין בקרבא ואף לא קל חלשין דמתברין קדם
בעלי דבביהון קל דמחיכין אנא שמע: והוה כד קריב למשריתא וחזא ית עגלא וחנגין
ותקיף רוגזא דמשה ורמא מידוהי ית לוחיא ותבר יתהון בשפולי טורא:
ונסיב ית עגלא דעבדו ואוקיד בנורא ושף עד דהוה דקיק ודרא על אפי מיא ואשקי ית בני ישראל:
ואמר משה לאהרן מה עבד לך עמא הדין ארי איתיתא עלוהי חובא רבא: ואמר
אהרן לא יתקף רוגזא דרבוני את ידעת ית עמא ארי בביש הוא: ואמרו לי

Interp. chal.

quibus iurasti in verbū tuū: τ cum quibus locutus es: dicens. Multiplicabo filios vestros sicut stellas celi: et vniuersam terrā hanc quā dixi dabo filijs vestris: et possidebūt eam in eternū. Reuersusq; est dñs a malo qd cogitauit facere populo suo. Respexitq; moyses et descendit de monte: τ duas tabulas testimonij portabat in manu sua scriptas ex vtraq; parte: hinc τ inde erant scripte. Tabule aūt erant opere dei facte: τ scriptura erat scripta a facie dei sculpta sup tabulas. Audiuitq; iosue vocē populi qū vociferabātur: τ dixit ad moysen. Uox pugne auditur in castris. et ait. Non est vox fortium preualentiū in pugna: neq; vox imbecilliū qui superātur: sed vocem ludentiū ego audio. Et factū est cū appropinquasset ad castra τ vidisset vitulū τ choros: iratus est furor moysi: τ proiecit de manib⁹ suis tabulas: τ cōfregit eas in humiliorib⁹ locis montis. Arripuitq; vitulū quē fecerāt: τ cōbussit igne τ cōtriuit donec fuit cōminutū: τ exparsit sup faciē aque: τ dedit bibere filijs isrl. Dixitq; moyses ad aaron. Quid fecit tibi hic popul⁹ q2 induxisti sup eū peccatū: τ ait aaron. Ne irascatur furor dñi mei: tu nosti populū q pnus sit ad malū: dixerūtq; mihi:

Primitiua chal.: קום אמר סנא · נתן חסן תוב · פנה · פרש יבב · שרא תבר · חזא · יקד שוף שקה · אתא רבב · תקף רבב

עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו כי זה משה האיש אשר העלנו מארץ מצרים לא ידענו מה היה לו ויאמר להם למי זהב התפרקו ויתנו לי ואשלכהו באש ויצא העגל הזה וירא משה את העם כי פרע הוא כי פרעה אהרן לשמצה בקמיהם ויעמד משה בשער המחנה ויאמר מי ליהוה אלי ויאספו אליו כל בני לוי ויאמר להם כה אמר יהוה אלהי ישראל שימו איש חרבו על ירכו עברו ושובו משער לשער במחנה והרגו איש את אחיו ואיש את רעהו ואיש את קרבו ויעשו בני לוי כדבר משה ויפל מן העם ביום ההוא כשלשת אלפי איש ויאמר משה מלאו ידכם היום ליהוה כי איש בבנו ובאחיו ולתת עליכם היום ברכה ויהי ממחרת ויאמר משה אל העם אתם חטאתם חטאה גדלה ועתה אעלה אל יהוה אולי אכפרה בעד חטאתכם וישב משה אל יהוה ויאמר אנא חטא העם הזה חטאה גדלה ויעשו להם אלהי זהב ועתה אם תשא

hi. Fac nobis deos qui nos precedant. Huic enim moysi qui nos eduxit de terra egypti: nescimus qd' acciderit: Quibus ego dixi. Quis vestrū habet aurū. Tulerūt & dederūt mihi: & proieci illud in ignē: egressusq; est hic vitulus. Vidēs ergo moyses populū q' eēt nudatus: spoliauerat eū aarō ppter ignominiā sordis: & inter hostes nudū cōstituerat: & stās in porta castrorū ait. Si quis ē dñi iungatur mihi. Cōgregatiq; sūt ad eū oēs filii leui. Quibus ait. Hec dicit dñs deus israel. Ponat vir gladiū sup femur suū. Ite & redite de porta vsq; ad portā p mediū castrorū: & occidat vnusquisq; fratrē suum & amicum & pximū suū. Fecerūtq; filii leui iuxta sermonē moysi: cecideruntq; in die illa quasi tria millia hominū. Et ait moyses. Consecrastis manus vras hodie domino vnusquisq; in filio & in fratre suo: vt detur vobis benedictio. Fctō aūt altero die: locutus est moyses ad populū. Peccastis peccatum maximum. Ascendam ad dominum: si quo modo quiuero eū depcari p scelere vestro. reuersusq; ad dominū ait. Obsecro: peccauit populus iste peccatū maximum: feceruntq; sibi deos aureos. Aut dimitte eis hanc

חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת ויאמר יהוה אל משה מי אשר חטא לי אמחנו מספרי ועתה לך נחה את העם אל אשר דברתי לך הנה מלאכי ילך לפניך וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם ויגף יהוה את העם על אשר עשו את העגל אשר עשה אהרן

Cap. xxxiii.

וידבר יהוה אל משה לך עלה מזה אתה והעם אשר העלית מארץ מצרים אל הארץ אשר נשבעתי לאברהם ליצחק וליעקב לאמר לזרעך אתננה ושלחתי לפניך מלאך וגרשתי את הכנעני האמרי והחתי והפרזי החוי והיבוסי אל ארץ זבת חלב ודבש כי לא אעלה בקרבך כי עם קשה ערף אתה פן אכלך בדרך וישמע העם את הדבר הרע הזה ויתאבלו ולא שתו איש עדיו עליו ויאמר יהוה אל משה אמר אל בני ישראל אתם עם קשה ערף רגע אחד אעלה בקרבך וכליתיך ועתה הורד עדיך מעליך ואדעה מה אעשה לך ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב ומשה

noxam: aut si non facis dele me de libro tuo quem scripsisti. Cui respondit dominus. Qui peccauerit mihi: delebo eū d' libro meo. Tu autem vade: & duc populum istum quo locutus sum tibi. Angelus meus pcedet te. Ego āt in die vltiōis visitabo & hoc peccatū eorum. Percussit aūt dominus populum p reatu vituli: quē fecerat aarō.

Locutusq; est. Ca. 33. dñs ad moysen dicēs. Vade ascēde de loco isto tu & populus tuus: quē eduxisti de terra egypti: in terrā quā iuraui abraam isaac & iacob dicens. Semini tuo dabo eā. & mittā pcursorē tui angelum vt eiiciam chananeū & ammorreum & etheū & pherezeū & eueū & iebuseū: & itres in terrā fluentē lacte & melle. Nō enim ascēdā tecū: qa ppls dure ceruicis est: ne forte disp̄dā te in via. Audiensq; populus sermonē hūc pessimū luxit: & nullus ex more idutus est cultu suo. Dixitq; dominus ad moysen. Loquere filiis israel. Populus dure ceruicis es: semel ascēdā in medio tui & delebo te. Iam nunc depone ornatum tuū: vt sciam quid faciam tibi. Deposuerunt ergo filii israel ornatū suum a monte oreb. Moyses quoq;

Interp. chal.

Fac nobis deos qui ambulēt ante nos: Quoniā huic viro moysi qui ascendere nos fecit de terra egypti nescimus quid acciderit. Dixitq; eis. quis habet aurū: tollite & adducite mihi: et proieci illud in ignem: et egressus est vitulus iste. Viditq; moyses populum q' ociosus esset: ociosum enim fecerat eum aaron: vt contaminaret eos nomine pessimo in generatiōes suas. Stetitq; moyses in porta castrorū: & ait. Qui timent dñm veniāt ad me. Cōgregatiq; sūt ad eū oēs filii leui. et ait eis. Hec dicit dñs de' israel: ponat vnusqsq; gladium suū sup femur suū: & ptransite & redite de porta vsq; ad portā in castris: & occidat vnusquisq; fratrem suū: & vnusqsq; pximū suū: & vnusquisq; cōsanguineū suū. Et fecerūt filii leui iuxta v'bum moysi: cecideruntq; ex pplo q̄si tria millia viroꝝ. Et dixit moyses. Obtulistis oblationes vras hodie corā dño vnusqsq; in filio suo & fratre suo: vt detur hodie sup vos benedictio. Et factū est in die sequēti: et dixit moyses pplo. Vos peccastis peccatū grande. & nūc ascendā corā dño: si forte placabo pro pctō vro. Reuersusq; est moyses in cōspectū dñi: & ait. Obsecro: peccauit ppls iste pctm grāde, feceruntq; sibi deos ex auro, et nunc si dimittis

Interp. chal.

peccata eoꝝ: si autē non: dele me nunc de libro tuo quem scripsisti. Dixitq; dñs ad moysen. Qui peccauerit corā me: delebo eum de libro meo. Nunc autē vade duc populū in locū quē locutus sum tibi: ecce angelus meus ibit ante te. Et in die visitationis mee visitabo sup eos peccata eoꝝ. Et percussit dñs populū: eo q' coluerāt vitulū: quē fecerat aaron. Ca. 33.

Locutusq; est domin' cū moyse. Vade descende hinc tu & populus quē ascendere fecisti de terra egypti in terram quā iuraui abraham isaac & iacob: dicēs. Filiis tuis dabo eā terrā fluentē lacte & melle. mittāq; angelū āte te: & eiiciā chananeos & amorreos et ethceos & pherezeos et eueos & iebuseos. Non enī ascendere faciā maiestatē meā in medio tui: qr populus dure ceruicis tu es: ne forte disperdam te in via. Audiuitq; ppls sermonē hunc pessimū: & luxerūt: et nullus posuit ornatū cultus sui sup se. Dixitq; dñs ad moysen. dic filiis israel: vos estis ppls dure ceruicis: si vna hora abstulero maiestatē meā a te: disperdā te. Et nunc aufer ornatū cultus tui a te. Notum est enim coram me quod facturus sum tibi. Et deposuerūt filii israel ornatū cultus sui de monte oreb. Moyses autē

לקח נטה חנה רחק קרא בקש יצא קום נצב נבט בוא היה בוא עמד ירד דבר ראה קום שחה פנה דבר שוב חנה מוש אמר עלה ידע שלח ידע מצא

יקח את האהל ונטה לו מחוץ
למחנה הרחק מן המחנה וקרא
לו אהל מועד והיה כל מבקש
יהוה יצא אל אהל מועד אשר
מחוץ למחנה: והיה כצאת משה
אל האהל יקומו כל העם ונצבו
איש פתח אהלו והביטו אחרי
משה עד באו האהלה: והיה
כבא משה האהלה ירד עמוד
הענן ועמד פתח האהל ודבר עם
משה: וראה כל העם את
עמוד הענן עמד פתח האהל
וקם כל העם והשתחוו איש
פתח אהלו: ודבר יהוה אל
משה פנים אל פנים כאשר
ידבר איש אל רעהו ושב אל
המחנה ומשרתו יהושע בן נון
נער לא ימיש מתוך האהל:
ויאמר משה אל יהוה ראה
אתה אמר אלי העל את העם
הזה ואתה לא הודעתני את
אשר תשלח עמי ואתה אמרת
ידעתיך בשם וגם מצאת חן
בעיני: ועתה אם נא מצאתי
חן בעיניך הודעני נא את
דרכך ואדעך למען אמצא חן
בעיניך וראה כי עמך הגוי הזה:

tollēs tabernaculū tetendit extra castra procul: vocauit q̄ nomen eius tabernaculū federis. Et ois populus qui hēbat aliq̄ q̄stionē egrediebatur ad tabernaculū federis extra castra. Cūq̄ egrederetur moyses ad tabernaculū surgebat vniuersa plebs: & stabat vnusquisq̄ in ostio papiliōis sui: respiciebātq̄ tergū moysi donec igrederetur tētoriū. Ingresso āt illo tabernaculū federis descēdebat colūna nubis: & stabat ad ostiū: loq̄baturq̄ dn̄s cū moyse cernētibus vniuersis: q̄ colūna nubis staret ad ostium tabernaculi. Stabantq̄ & ipsi & adorabant per fores tabernaculorum suorum. Loq̄batur aūt dn̄s ad moysen facie ad faciem: sicut solet loqui hō ad amicū suum. Cumq̄ ille reuerteretur in castra: minister eius iosue filius nun puer nō recedebat de tabernaculo. Dixit autem moyses ad dominum. Precipis vt educā populum istum: & non indicas mihi quē missurus sis mecū p̄sertim cum dixeris: noui te ex noīe: & inuenisti gratiam coram me. Si ergo inueni gratiā in cōspectu tuo: ostende mihi faciē tuā: vt sciā te & inueniā gratiā ante oculos tuos. Respice populum tuum gentē hanc.

τ accipiēs moyses tabnaculū: fixit extra
καὶ λαβὼν μωυσῆς τὴν σκηνήν, ἔπηξεν ἔξω τῆς
castra procul a castris.
παρεμβολῆς μακρὰν ἀπὸ τῆς παρεμβολῆς.
τ vocatū ē tabnaculū testimonij. τ factū ē:
καὶ ἐκλήθη σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου. καὶ ἐγένετο,
ois q̄rēs dnm: τ egrediebat in
πᾶς ὁ ζητῶν τὸν κύριον, καὶ ἐξεπορεύετο εἰς τὴν
tabnaculū extra castra. qn̄ āt ingredieba
σκηνὴν ἔξω τῆς παρεμβολῆς. ἡνίκα δ' ἂν εἰσεπορεύε
tur moyses in tabnaculū qđ extra castra:
το μωυσῆς εἰς τὴν σκηνὴν τὴν ἔξω τῆς παρεμβολῆς,
stabat ois ppls cōsiderātes vnusq̄sq̄ apđ
εἱστήκει πᾶς ὁ λαὸς σκοπεύοντες ἕκαστος παρὰ τὰς
hostiū tabnacli sui. τ aspiciebāt abeū
θύρας τῆς σκηνῆς αὐτοῦ. καὶ κατενοοῦσαν ἀπιόν
te moyse q̄ad ingrederet ille in tabna
τος μωυσῆ ἕως τοῦ εἰσελθεῖν αὐτὸν εἰς τὴν σκη
culū. vt āt ingressus ē moyses in tabnaclz: descē
νήν. ὡς δὲ εἰσῆλθε μωυσῆς εἰς τὴν σκηνήν, κατέ
debat colūna nubis: τ stabat ad
βαινεν ὁ στῦλος τῆς νεφέλης, καὶ ἵστατο ἐπὶ τὴν
hostiū tabnaculi: τ loq̄bat moysi. τ videbat
θύραν τῆς σκηνῆς, καὶ ἐλάλει μωυσῆ. καὶ ἑώρα
ois populus colūnā nubis stātē ad
πᾶς ὁ λαὸς τὸν στῦλον τῆς νεφέλης ἑστῶτα ἐπὶ
hostiū tabernaculi. τ stabat ois popul⁹.
τῆς θύρας τῆς σκηνῆς. καὶ ἵστατο πᾶς ὁ λαός.
τ adorauerūt vnusq̄sq̄ ab hostio taber
καὶ προσεκύνησαν ἕκαστος ἀπὸ τῆς θύρας τῆς σκη
naculi sui. τ locut⁹ ē dn̄s ad moysen: pre
νῆς αὐτοῦ. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, ἐνώ
sens presenti: vt q̄spiā loq̄ret ad suū
πιος ἐνωπίῳ, ὡσεί τις λαλήσαι πρὸς τὸν ἑαυτοῦ
amicū. τ reuertebat in castra.
φίλον. καὶ ἀπελύετο εἰς τὴν παρεμβολήν.
at seruus iosue fili⁹ naue iuuenis nō
ὁ δὲ θεράπων ἰησοῦς ὁ υἱὸς ναυῆ νέος οὐκ ἐξε
recedebat de tabernaculo. τ dixit moyses
πορεύετο ἐκ τῆς σκηνῆς. καὶ εἶπε μωυσῆς
ad dn̄m: ecce tu mihi dicis: deduc populū
πρὸς κύριον, ἰδοὺ σύ μοι λέγεις, ἀνάγαγε τὸν λαὸν
hunc: tu āt nō indicasti mihi: quē simul mittes me
τοῦτον, σὺ δὲ οὐκ ἐδήλωσάς μοι, ὃν συναποστελεῖς μετ'
cum. tu āt mihi dixisti: noui te preter oēs: τ
ἐμοῦ. σὺ δέ μοι εἶπας, οἶδά σε παρὰ πάντας, καὶ
grām habes apđ me. si igr inueni grām corā
χάριν ἔχεις παρ' ἐμοί. εἰ οὖν εὕρηκα χάριν ἐναντίον
te: ostende mihi teipm manifeste: vt videā te:
σου, ἐμφάνισόν μοι σεαυτὸν γνωστῶς, ἵνα ἴδω σε, ὅ
vt sim inueniēs grāz corā te: τ vt sciā:
πως ἂν ὦ εὑρηκὼς χάριν ἐναντίον σου, καὶ ἵνα γνῶ,
q̄ populꝰ tuꝰ gēs magna hec.
ὅτι λαός σου τὸ ἔθνος τὸ μέγα τοῦτο.

B

Marci 11. b.

C

Primitiua chal.

שכן שרא רחק
קרא
קום עתד
שכן סכל עול
קום מלל חזה
מלל תוב
שמש עדה
נסק ידע שלח
רבב שכח
ידע שכח גלה

Interp̄. chal.

tulit tabernaculū. et tetendit illud extra castra procul a castris: τ vocauit illud tabernaculū dom⁹ doctrine. Et ois qui querebat doctrinaz a facie dn̄i egrediebat ad tabernaculū domus doctrine: qđ erat extra castra. Et cuz egrediebat moyses ad tabernaculū: surgebat ois ppls: τ stabat vnusq̄sq̄ in ostio tabernaculi sui: et respiciebāt post moysen: donec igrederet in tabernaculū. τ cū ingrederet tabernaculū: descēdebat colūna nubis: τ stabat i ostio tabernaculi: τ loq̄bat cū moyse. videbatq̄ ois ppls colūnā nubis stantē in ostio tabernaculi: surgebatq̄ ois populus: τ adorabāt vnusq̄sq̄ in ostio tabernaculi sui. Loquebaturq̄ dn̄s cū moyse verbū ad verbū: sicut loquitur vir cum p̄ximo suo. Et reuertebatur in castra. Ministerq̄ eius iosue filius nun puer nō recedebat de tabernaculo. Dixitq̄ moyses coraz dn̄o. Uide quod tu dicis mihi ascendere fac populū istum: τ tu nō indicasti mihi quē missurus sis mecū. tu enim dixisti: vocaui te ex noīe τ etiā inuenisti gratiā coram me. Et nunc si inueni obsecro gratiā in conspectu tuo: ostende mihi viam bonitatis tue: vt cognoscā misericordiā tuā: vt inueniā gratiā in cōspectu tuo. notūq̄ sit corā te q̄ popul⁹ iste est ppls tuus.

Transla. Chal.

ומשה נסיב ית משכנא ופרסיה ליה מברא למשריתא ארחק מן משריתא וקרי ליה משכן בית אולפנא והוה כל דתבע אולפן מן קדם יי נפיק למשכן בית אולפנא דמברא למשריתא: והוה כד נפיק משה למשכנא קימין כל עמא ומתעתדין גבר בתרע משכניה ומסתכלין אחורי משה עד דעליל למשכנא: והוה כד עליל משה למשכנא נחית עמודא דעננא וקאים בתרע משכנא ומתמליל עם משה: וחזן כל עמא ית עמודא דעננא קאים בתרע משכנא וקימין כל עמא וסגדין גבר בתרע משכניה: ומתמליל יי עם משה ממלל עם ממלל כמא דממליל גבר עם חבריה ותאיב למשריתא ומשומשניה יהושע בר נון עולימא לא עדי מגו משכנא: ואמר משה קדם יי חזי דאת אמר לי אסיק ית עמא הדין ואת לא הודעתני ית דתשלח עמי ואת אמרת רביתך בשום ואף אשכחתא רחמין קדמי: וכען אם כען אשכחית רחמין קדמך הודעני כען ית אורח טובך ואדע רחמך בדיל דאשכח רחמין קדמך וגלי קדמך ארי עמך עמא הדין:

et dicit: Ipse p̄cedā te: et requiescere fa
καὶ λέγει, αὐτὸς προπορεύσομαί σου, καὶ καταπαύ
ciā te. et dicit ad eū: si nō tu ipse incris
σω σε. καὶ λέγει πρὸς αὐτόν, εἰ μὴ σὺ αὐτὸς πορεύῃ
nobiscū: ne me deducas hinc. et quō notū
μεθ' ἡμῶν, μή με ἀναγάγῃς ἐντεῦθεν. καὶ πῶς γνωστὸν ἔ
erit vere: q̄ inueni grām apđ te ego q̄z et
σται ἀληθῶς, ὅτι εὕρηκα χάριν παρὰ σοί ἐγώ τε καὶ
ppls tu⁹. sed coambulāte te nobiscū: et
ὁ λαός σου. ἀλλ' ἢ συμπορευομένου σου μεθ' ἡμῶν, καὶ
glorificabimur ego q̄z et ppls tu⁹ sup̄ om
ἐνδοξασθησόμεθα ἐγώ τε καὶ ὁ λαός σου παρὰ πάν
nes gētes: q̄ sup̄ terrā sūt. et dixit dn̄s ad
τα τὰ ἔθνη, ὅσα ἐπὶ τῆς γῆς ἐστιν. καὶ εἶπε κς̄ πρὸς
moysen: et hunc tibi s̄monē: quē dixisti: faciā.
μωυσῆν, καὶ τοῦτόν σοι τὸν λόγον, ὃν εἴρηκας, ποιήσ
ω. inuenisti .n. grās corā me: et noui te p̄e
ω. εὕρηκας γὰρ χάριν ἐνώπιόν μου, καὶ οἶδά σε πα
ter oēs. et dicit: ostde mihi tuā gloriā. et
ρὰ πάντας. καὶ λέγει, δεῖξόν μοι τὴν σεαυτοῦ δόξαν. καὶ
dixit: ego p̄eibo prior te gloria mea:
εἶπεν, ἐγὼ παρελεύσομαι πρότερός σου τῇ δόξῃ μου,
et vocabo in noīe meo: dn̄s corā te. et mi
καὶ καλέσω ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, κς̄ ἐναντίον σου. καὶ
sebor: cui⁹ misert⁹ fuero et clemēs ero cui clemēs fuero. τ
ἐλεήσω, ὃν ἂν ἐλεῶ. καὶ οἰκτειρήσω ὃν ἂν οἰκτείρω. καὶ
dixit: nō poteris videre faciē meā. nō .n.
εἶπεν, οὐ δυνήσῃ εἰδεῖν τὸ πρόσωπόν μου. οὐ γὰρ μὴ
videbit hō faciē meā: et viuet. τ
ἴδῃ ἄνθρωπος τὸ πρόσωπόν μου, καὶ ζήσεται. καὶ
dixit dn̄s: ecce locus apud me: τ stabis supra
εἶπε κς̄, ἰδοὺ τόπος παρ' ἐμοί, καὶ στήσεις ἐπὶ τῆς
petrā. qn̄ āt trāsierit gloria mea: τ
πέτρας. ἡνίκα δ' ἂν παρέλθῃ ἡ δόξα μου, καὶ
ponā te in foramē petre: et p̄tegā
θήσω σε εἰς ὀπὴν τῆς πέτρας, καὶ σκεπάσω τῇ
manu mea sup̄ te: quo ad trāsiero. et aufe
χειρί μου ἐπὶ σέ, ἕως ἂν παρέλθω. καὶ ἀφε
rā manū meā. et tunc videbis q̄ post
λῶ τὴν χεῖρά μου. καὶ τότε ὄψει τὰ ὀπίσω
me: at facies mea nō videbitur
μου, τὸ δὲ πρόσωπόν μου οὐκ ὀφθήσεταί
tibi.
σοι.

Ca. 34.

Et dixit dn̄s ad moysen: p̄cide ti
καὶ εἶπε κύριος πρὸς μωυσῆν, λάξευσον σε
bi ipsi duas tabulas lapideas: sicut et pri
αυτῷ δύο πλάκας λιθίνας, καθάπερ καὶ αἱ πρῶ
me: et ascēde ad me in mōtē: et scri
ται, καὶ ἀνάβηθι πρός με εἰς τὸ ὄρος, καὶ γρά
bam in tabulis v̄ba: q̄ fuerāt in
ψω ἐπὶ τῶν πλακῶν τὰ ῥήματα, ἃ ἦν ἐν ταῖς
tabulis primis:
πλαξὶν ταῖς πρώταις.

D

Roma. 9. c.

A

Dixitq̄ dn̄s. Facies mea p̄cedet te & requiem dabo tibi. Et ait moyses. Si non tu ipse p̄cedas: ne educas nos de loco isto. In quo eī scire poterimus ego & populus tuus inuenisse nos grām in cōspectu tuo: nisi ābulaueris nobiscū: vt glorificemur ab oībus populis: qui habitant super terram. Dixit autem dominus ad moysen. Et verbū istud q̄d locutus es faciā. Inuenisti enim gratiam corā me: & teipsū noui ex nomine. Qui ait. ostende mihi gloriam tuam. R̄ndit. Ego ostendā oē bonū tibi: & vocabor in nomine domini coram te: & miserebor cui voluero: & clemens ero in quē mihi placuerit. Rursumq̄ ait. Nō poteris videre faciē meam. Non enim videbit me homo: & viuet. Et iterum. Ecce inquit est locus apud me: & stabis supra petram. Cūq̄ trāsibit glīa mea: ponam te in foramine petre: & protegā dextera mea donec transeā. Tollāq̄ manū meam: & videbis posteriora mea: faciem aūt meā videre nō poteris. Ca. 34.

Hec deinceps p̄cide ait tibi duas tabulas lapideas instar priorum: & scribam super eas verba que habuerunt tabule

נוח ידע עלה ידע אפה הלך פלה עשה ראה עבר פנה חנן ראה יכל ראה חיה קום נצב שום סכך סור שנה לוח היה

ויאמר פני ילכו והנחתי לך:
ויאמר אליו אם אין פניך
הלכים אל תעלנו מזה: ובמה יודע
אפוא כי מצאתי חן בעיניך אני
ועמך הלוא בלכתך עמנו
ונפלינו אני ועמך מכל העם אשר
על פני האדמה: ויאמר יהוה
אל משה גם את הדבר הזה
אשר דברת אעשה כי מצאת חן
בעיני ואדעך בשם: ויאמר
הראני נא את כבדך: ויאמר
אני אעביר כל טובי על פניך
וקראתי בשם יהוה לפניך
וחנתי את אשר אחן ורחמתי
את אשר ארחם: ויאמר לא
תוכל לראת את פני כי לא יראני
האדם וחי: ויאמר יהוה הנה מקום
אתי ונצבת על הצור: והיה
בעבר כבדי ושמתיך בנקרת
הצור ושכתי כפי עליך עד
עברי: והסרתי את כפי
וראית את אחרי ופני לא
יראו:

Cap. xxxiiii.

ויאמר
יהוה אל משה פסל לך שני
לחת אבנים כראשנים וכתבתי
על הלחת את הדברים אשר
היו על הלחת הראשנים

Transla. Chal.

ואמר שכינתי תהך ואניח לך: ואמר קדמוהי אם לית שכינתך מהלכא בינגא לא תסקננא מכא: ובמא יתידע הכא ארי אשכחית רחמין קדמך אנא ועמך הלא במהך שכינתך עמנא ויתעבדן לנא פרישן לי ולעמך משנין מכל עמא דעל אפי ארעא: ואמר יי למשה אף ית פתגמא הדין דמלילתא אעביד ארי אשכחתא רחמין קדמי ורביתך בשום: ואמר אחזני כען ית יקרך: ואמר אנא אעבר כל טובי על אפך ואקרי בשמא דיי קדמך ואחון למן דאחון וארחם על מן דארחם: ואמר לא תכול למחזי ית אפי קדמי ארי לא יחזינני אנשא ויתקים: ואמר יי הא אתר מתקן קדמי ותתעתד על טינרא: ויהי במעבר יקרי ואשוינך במערת טינרא ואגין במימרי עלך עד דאעבר: ואעדי ית דברת יקרי ותחזי ית דבתרי ודקדמי לא יתחזון:

Ca. xxxiiii.

ואמר יי למשה פסל לך תרין לוחי אבניא כקדמאי ואכתוב על לוחיא ית פתגמיא דהוו על לוחיא קדמאי

Interp̄. chal.

Et ait. Maiestas mea ibit τ requiē dabo tibi. Et dixit corā eo. Si nō p̄cesserit maiestas tua nobiscū: ne ascēdere facias nos hinc. In quo enī scietur hic q̄ inuenimus gratiā corā te ego τ populus tuus: nisi cū ambulauerit maiestas tua nobiscū: vt fiant nobis miracula: τ diuidamur ego τ populus tu⁹ ab oīb⁹ populo qui est sup̄ faciē terre. Dixitq̄ dn̄s ad moysen. Uerbū quoq̄ istud quod locutus es faciā: quia inuenisti gratiā coram me: τ vocaui te ex noīe: τ ait. Ostende mihi obsecro gloriā tuā: τ dixit. Ego transire faciam omnē gloriā meā sup̄ faciē tuā: τ vocabo in noīe dn̄i corā te. et miserebor cui miserebor: τ clemēs ero: cui clemēs ero. Et dixit. Non poteris videre faciē glorie mee: nō enī videbit me homo τ viuet. dixitq̄ domin⁹. Ecce locus est paratus in cōspectu meo τ stabis sup̄ra petram. Eritq̄ cum transierit gloria mea: ponā te in cauerna petre: τ protegā te verbo meo donec transeā. et auferam verbū glorie mee: τ videbis id qđ est post me. Et que sunt coram me non apparebunt. Ca. 34.

Dixitq̄ dn̄s ad moysen. Dola tibi duas tabulas lapideas sicut priores: τ scribam super tabulas verba que erant super tabulas priores

Primitiua chal.

נוח הלך
נסק יהך
עבד שנה
עבד שכח רבב
חזא עבר קרא
חנן רחם יכל
קום תקן עתד
היה עבר שוה
גנן אמר עדה
כתב
הוה

Ter. Heb.

אשר שברת: והיה נכון לבקר ועלית בבקר אל הר סיני ונצבת לי שם על ראש ההר: ואיש לא יעלה עמך וגם איש אל ירא בכל ההר גם הצאן והבקר אל ירעו אל מול ההר ההוא: ויפסל שני לחת אבנים כראשנים וישכם משה בבקר ויעל אל הר סיני כאשר צוה יהוה אתו ויקח בידו שני לחת אבנים: וירד יהוה בענן ויתיצב עמו שם ויקרא בשם יהוה: ויעבר יהוה על פניו ויקרא יהוה יהוה אל רחום וחנון ארך אפים ורב חסד ואמת: נצר חסד לאלפים נשא עון ופשע וחטאה ונקה לא ינקה פקד עון אבות על בנים ועל בני בנים על שלשים ועל רבעים: וימהר משה ויקד ארצה וישתחו: ויאמר אם נא מצאתי חן בעיניך אדני ילך נא אדני בקרבנו כי עם קשה ערף הוא וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו: ויאמר הנה אנכי כרת ברית נגד כל עמך אעשה נפלאת אשר לא נבראו בכל הארץ ובכל הגוים

Primitiua heb.: כון · עלה · נצב · ראה · רעה · פסל · שנה · שכם · לקח · קרא · עבר · פנה · רחם · חנן · מהר · קדד · שחה · עשה · פלא · ברא

Trāsla. B. Hiero.

quas fregisti. Esto paratus mane: vt ascēdas stati in montē synai: stabisq; mecū super verticem montis. Nullus ascēdat tecū: nec videatur quispiā p totum montē: boues quoq; & oues non pascantur econtra. Excidit ergo duas tabulas lapideas quales antea fuerant: & de nocte consurgens ascēdit in montem sinai sicut preceperat ei dominus: portans secum tabulas. Cumq; descendisset dominus per nubem: stetit moyses cum eo inuocans nomē dn̄i. Quo transeunte coram eo: ait. Dn̄ator dn̄e deus misericors & clemēs patiēs & multe miseratiōis ac verax: q custodis mīam ī milia: qui aufers iniqtatē & scelera atq; pctā: nullusq; apud te p se inocēs est: qui reddis iniquitatem patrum filiis ac nepotibus in tertiam & quartā progeniē. Festinusq; moyses curuatus est pronus in terrā: & adorans ait. Si inueni grām in cōspectu tuo dn̄e: obsecro vt gradiaris nobiscū. populus enim dure ceruicis est: vt auferas iniquitates nostras atq; pctā: nosq; possideas. Rn̄dit dominus. Ego inibo pactum videntibus cunctis: signa faciā que nunq̄ visa sunt super terram nec in vllis gentibus:

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

ἃς συνέτριψας. καὶ γίνου ἕτοιμος εἰς τὸ πρωῒ, καὶ ἀναβήσεις ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ σινά, καὶ στήσῃ μοι ἐκεῖ ἐπ' ἄκρου τοῦ ὄρους. καὶ μηδεὶς ἀναβήτω μετὰ σοῦ, μηδὲ ὀφθήτω ἐν παντὶ τῷ ὄρει. καὶ τὰ πρόβατα καὶ οἱ βόες μὴ νεμέσθωσαν πλησίον τοῦ ὄρους ἐκείνου. καὶ ἐλάξευσε δύο πλάκας λιθίνας, καθάπερ καὶ αἱ πρῶται. καὶ ὀρθρίσας μωυσῆς τὸ πρωῒ, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος τὸ σινά, καθότι συνέταξεν αὐτῷ κύριος. καὶ ἔλαβε μωυσῆς μεθ' ἑαυτοῦ τὰς δύο πλάκας τὰς λιθίνας. καὶ κατέβη κύριος ἐν νεφέλῃ, καὶ παρέστη αὐτῷ ἐκεῖ, καὶ ἐκάλεσε τῷ ὀνόματι κυρίου, καὶ παρῆλθε κύριος πρὸ προσώπου αὐτοῦ. καὶ ἐκάλεσε κύριος κύριος ὁ θεὸς οἰκτίρμων καὶ ἐλεήμων, μακρόθυμος καὶ πολυέλεος καὶ ἀληθινός, καὶ δικαιοσύνην διατηρῶν, καὶ ποιῶν ἔλεος εἰς χιλιάδας, ἀφαιρῶν ἀνομίας, καὶ ἀμαρτίας, καὶ ἀδικίας, καὶ τὸν ἔνοχον οὐ καθαριεῖ, ἐπάγων ἀνομίας πατέρων ἐπὶ τέκνα, καὶ ἐπὶ τέκνα τέκνων, ἐπὶ τρίτην καὶ τετάρτην γενεάν. καὶ σπεύσας μωυσῆς κύψας ἐπὶ τὴν γῆν προσεκύνει τῷ κυρίῳ. καὶ εἶπεν, εἰ εὕρηκα χάριν ἐναντίον σου, συμπορευθήτω ὁ κύριός μου μεθ' ἡμῶν. ὁ λαὸς γὰρ σκληροτράχηλός ἐστιν. καὶ ἀφελεῖς σὺ τὰς ἀνομίας ἡμῶν, καὶ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν. καὶ ἐσόμεθά σοι. καὶ εἶπε κύριος πρὸς μωυσῆν, ἰδοὺ ἐγὼ τίθημί σοι διαθήκην ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ σου. καὶ ποιήσω ἔνδοξα, ἃ οὐ γέγονεν ἐν πάσῃ τῇ γῇ, καὶ ἐν παντὶ ἔθνει.

Interp. latina: q̄s cōtriuisti: ꝛ esto parat⁹ ad mane: ꝛ ascēdes ad mōtē sinai: ꝛ stabis mihi illic ī sūmitate mōtis. ꝛ nullus ascēdat tecū: neq; videatur in toto mōte. ꝛ oues ꝛ boues nō pascātur ppe mōtē illū. ꝛ excidit duas tabulas lapideas: sicut ꝛ prime. ꝛ surgēs moyses mane: ascēdit in mōtē sinai: sicut p̄cepit ei dn̄s. ꝛ accepit moyses secū duas tabulas lapideas. ꝛ descēdit dn̄s in nube: ꝛ affuit ei illic: ꝛ vocauit noīe dn̄i: ꝛ trāsiuit dn̄s ante faciē eius. ꝛ vocauit dn̄s dn̄s deus clemens ꝛ misericors: patiēs ꝛ multe miseratiōis ꝛ verus: ꝛ iustitiā seruās: ꝛ faciēs mīaꝫ in milia: auferēs iniqtates: ꝛ pctā: ꝛ iniustitias: ꝛ reū nō purificabit: inducēs peccata pr̄m sup filios: et in filios filiorꝫ: in tertiā et q̄rtā gn̄ationē. et festināns moyses curuat⁹ in t̄rā adorauit dn̄m. et dixit: si inueni gr̄aꝫ corā te: simul eat dn̄s me⁹ nobiscū. pp̄l's .n. dure ceruicis est. et auferes tu pctā nr̄a: et delicta nr̄a. et erim⁹ tibi. et dixit dn̄s ad moysen: ecce ego pono tibi pactū corā oī pp̄lo tuo. et faciā gl'iosa: q̄ nō facta sūt ī tota t̄ra: et in oī gēte.

Hiere. 32. c.

B

C

Primitiua chal.: נסק · חזא · רעה · קדם · גלה · עתד · רחם · סגא · עבד · דור · זכה · סער · שכח · קשה · קום · עבד · ברא

Interp. chal.

quas cōfregisti ꝛ esto patus mane: ꝛ ascendes mane in mōtē sinai: stabisq; corā me ibi sup verticē mōtis. nullusq; vir ascēdat tecū: neq; videat vir p totū mōtē: oues q̄q; ꝛ boues nō pascant e regiōe mōtis illi⁹. dolauitq; duas tabulas lapideas sicut priores: ꝛ surrexit moyses mane: ꝛ ascēdit in mōteꝫ sinai sicut p̄cepat ei dn̄s: ꝛ tulit in māu ei⁹ duas tabulas lapideas. Et reuelat⁹ ē dn̄s in nube: ꝛ stetit cū eo ibi: ꝛ inuocauit ī noie dn̄i. Et trāsire fec̄ dn̄s maiestatē suā sup faciē ei⁹: ꝛ inuocauit. Dn̄e dn̄e de⁹ misericors ꝛ clemēs: patiēs ꝛ multa faciēs bona ꝛ veritatē: custodiēs bonitatē in mille gn̄atiōes: dimittēs iniqtatē ꝛ scelera ꝛ pcta: parcēs eis q̄ cōuertunt ad legē tuā: ꝛ nō iustificās eos q̄ nō cōuertunt: visitās peccata patrū in filios ꝛ in filios filiorꝫ sceleratorū in generationē tertiā ꝛ in gn̄ationē quartam. Festinauitq; moyses ꝛ incuruatus est sup terraꝫ et adorauit: ꝛ ait. Si inueni nunc gratiā in cōspectu tuo: eat obsecro maiestas dn̄i inter nos: q: populus dure ceruicis ē. Et dimittes delicta nr̄a ꝛ pcta: ꝛ possidebis nos. et ait. Ecce ego inibo pactū: coram omni populo tuo faciā mirabilia: que nunq̄ fuerunt creata in vniuersa terra ꝛ in omnibus populis.

Transla. Chal.

די תברתא: והוי זמין לצפרא ותסק בצפרא לטורא דסיני ותתעתד קדמי תמן על ריש טורא: ואנש לא יסק עמך ואף אנש לא יתחזי בכל טורא אף ענא ותורי לא ירעון לקבל טורא ההוא: ופסל תרין לוחי אבניא כקדמאי ואקדים משה בצפרא וסליק לטורא דסיני כמא דפקיד יי יתיה ונסיב בידיה תרין לוחי אבניא: ואתגלי יי בעננא ואתעתד עמיה תמן וקרא בשמא דיי: ואעבר יי שכינתיה על אפוהי וקרא יי יי אלהא רחמנא וחננא מרחיק רגז ומסגי למעבד טבון וקשוט: נטר טיבו לאלפי דרין שביק לעוין ולמרוד ולחובין סלח לדתיבין לאוריתיה ודלא תיבין לא מזכי מסער חובי אבהן על בנין ועל בני בנין מרדין על דר תליתאי ועל דר רביעאי: ואוחי משה וכרע על ארעא וסגיד: ואמר אם כען אשכחית רחמין קדמך יי תהך כען שכינתא דיי בינגא ארי עם קשי קדל הוא ותשבוק לעוינגא ולחובנא ותחסננגא: ואמר הא אנא גזר קים קדם כל עמך אעביד פרישן דלא אתבריאו בכל ארעא ובכל עממיא

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

καὶ ὄψεται πᾶς ὁ λαός, ἐν οἷς εἶ σύ, τὰ ἔργα κυρίου, ὅτι θαυμαστά ἐστιν, ἃ ἐγὼ ποιήσω σοι ἐκεῖ. πρόσεχε σὺ πάντα ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι. ἰδοὺ ἐγὼ ἐκβαλῶ πρὸ προσώπου ὑμῶν τὸν ἀμορραῖον, καὶ τὸν χαναναῖον, καὶ τὸν χετταῖον, καὶ τὸν φερεζαῖον, καὶ τὸν εὐαῖον, καὶ τὸν γεργεσαῖον, καὶ τὸν ἰεβουσαῖον. πρόσεχε αὐτῷ, μή ποτε θῇς διαθήκην τοῖς ἐγκαθημένοις ἐπὶ τῆς γῆς, εἰς ἣν σὺ εἰσπορεύῃ εἰς αὐτήν, μή ποτε γένηται πρόσκομμα ἐν ὑμῖν. τοὺς βωμοὺς αὐτῶν καθελεῖτε, καὶ τὰς στήλας αὐτῶν συντρίψετε, καὶ τὰ ἄλση αὐτῶν ἐκκόψετε, καὶ τὰ γλυπτὰ τῶν θεῶν αὐτῶν κατακαύσετε πυρί, οὐ γὰρ μὴ προσκυνήσετε θεῷ ἑτέρῳ. ὁ γὰρ κύριος ὁ θεὸς ζηλωτὸν ὄνομα, θεὸς ζηλωτής ἐστιν. μή ποτε θῇς διαθήκην τοῖς ἐγκαθημένοις ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐκπορνεύσωσιν ὀπίσω τῶν θεῶν αὐτῶν, καὶ θύσωσι τοῖς θεοῖς αὐτῶν, καὶ καλέσωσί σε, καὶ φάγῃς τῶν θυσιῶν αὐτῶν, καὶ λάβῃς τῶν θυγατέρων αὐτῶν τοῖς υἱοῖς σου, καὶ τῶν θυγατέρων σου δῷς τοῖς υἱοῖς αὐτῶν, καὶ ἐκπορνεύσωσιν αἱ θυγατέρες σου ὀπίσω τῶν θεῶν αὐτῶν, καὶ ἐκπορνεύσωσι τοὺς υἱούς σου ὀπίσω τῶν θεῶν αὐτῶν. καὶ θεοὺς χωνευτοὺς οὐ ποιήσεις σεαυτῷ. τὴν ἑορτὴν τῶν ἀζύμων φυλάξῃ, ἑπτὰ ἡμέρας φάγῃ ἄζυμα, καθάπερ ἐντέταλμαί σοι, εἰς τὸν καιρὸν ἐν μηνὶ τῶν νέων. ἐν γὰρ τῷ μηνὶ τῶν νέων ἐξῆλθες ἐξ αἰγύπτου. πᾶν διανοῖγον μήτραν, ἐμοὶ τὰ ἀρσενικά. πρωτότοκον μόσχου καὶ προβάτου. καὶ πρωτότοκον ὑποζυγίου λυτρώσῃ προβάτῳ. ἐὰν δὲ

Interp. latina: ꝛ videbit ois pp̄l's: in q̄b⁹ es tu: opa dn̄i: q: mirabilia sūt: q̄ ego faciā tibi illic. attēde tu omnia q̄ ego p̄cipio tibi. ecce ego eijciā ante faciē vr̄am amorreū: ꝛ chananeū: ꝛ etheū: ꝛ pherezeū: ꝛ eueū: ꝛ gergeseū: ꝛ iebuseū. caue tibi: ne forte disp̄ōas pactū hītātib⁹ in t̄ra: in quā tu ingredieris in eā: ne forte fiat offensio in vobis. aras eoꝝ destructis: ꝛ statuas eoꝝ cōfringetis: ꝛ lucos eoꝝ succidetis: ꝛ sculptilia deoꝝ eoꝝ cōburetis igne: nō .n. adorabitis deū aliū. nā dn̄s deus zelosū nomē: d's zelotes est: ne forte p̄ōas pactū hītātib⁹ in t̄ra: ꝛ fornicētur post deos eoꝝ: ꝛ sacrificēt diis eoꝝ: ꝛ vocēt te: ꝛ cōedes d' sacrificijs eoꝝ: ꝛ accipias de filiab⁹ eoꝝ filijs tuis: ꝛ de filiab⁹ tuis des filijs eoꝝ: ꝛ fornicētur filie tue post deos eoꝝ: ꝛ fornicari faciāt filios tuos post deos eoꝝ. ꝛ deos cōflatiles nō facies tibi ipi. festū azymoꝝ custodies: septē dies cōedes azyma: sicut p̄cepi tibi: ad tēp⁹ in mēse nouoꝝ. in .n. mēse nouoꝝ egress⁹ es ex egypto. oē aperiens vuluā: mihi masculina. p̄mogenitū vituli ꝛ ouis. ꝛ p̄mogenitū subiugalis redimes oue. si āt

D

Deut. 7. a.

3. Reg. 11. a.

E

ō. 13. a Luce. 2. a.

Trāsla. B. Hiero.

vt cernat populus iste in cuius es medio opus domini terribile quod facturus sum. Obserua cuncta que hodie mandaui tibi. Ego ipse eiiciam ante faciē tuā ammorreum & chananeum & etheum pherezeum quoq; & eueum & iebuseum. Caue ne vnq̄ cum habitatoribus terre illius iungas amicitias: que sint tibi in ruinam: sed & aras eorum destrue: confringe statuas: lucosq; succide. Noli adorare deum alienū. Dn̄s zelotes nomē eius: deus est emulator. Ne ineas pactum cū hoibus illarū regionū: ne cū fornicati fuerit cū diis suis: & adorauerit simulachra eorū: vocet te q̄spiā vt comedas de imolatis. Nec vxorē de filiabus eorū accipies filiis tuis: ne postq̄ ipe fuerit fornicate: fornicari faciāt & filios tuos in deos suos. Deos cōflatiles nō facies tibi. Solēnitatē azymorū custodies. Septē diebus vesceris azymis: sicut p̄cepi tibi in tpe mēsis nouorū. Mēse enī verni tpis egressus es de egypto. Oē qd̄ apit vuluā gn̄is masculini: meū erit. De cūctis aiantibus: tā de bob⁹ q̄ de ouib⁹ meū erit. Primogenitū asini redimes oue. Si autem

Ter. Heb.

וראה כל העם אשר אתה בקרבו את מעשה יהוה כי נורא הוא אשר אני עשה עמך: שמר לך את אשר אנכי מצוך היום הנני גרש מפניך את האמרי והכנעני והחתי והפרזי והחוי והיבוסי: השמר לך פן תכרת ברית ליושב הארץ אשר אתה בא עליה פן יהיה למוקש בקרבך: כי את מזבחתם תתצון ואת מצבתם תשברון ואת אשריו תכרתון: כי לא תשתחוה לאל אחר כי יהוה קנא שמו אל קנא הוא: פן תכרת ברית ליושב הארץ וזנו אחרי אלהיהם וזבחו לאלהיהם וקרא לך ואכלת מזבחו: ולקחת מבנתיו לבניך וזנו בנתיו אחרי אלהיהן והזנו את בניך אחרי אלהיהן: אלהי מסכה לא תעשה לך: את חג המצות תשמר שבעת ימים תאכל מצות אשר צויתך למועד חדש האביב כי בחדש האביב יצאת ממצרים: כל פטר רחם לי וכל מקנך תזכר פטר שור ושה: ופטר חמור תפדה בשה ואם

Primitiua heb.: ירא · צוה · פנה · שמר · כרת · ישב · בוא · היה · יקש · נתץ · צבה · זנה · נסך · עשה · שמר · יום · אכל · צוה · יעד · אבב · קנה · זכר · חמר · פדה

Transla. Chal.

ויחזי כל עמא דאת בינירהון ית עובדא דיי ארי דחיל הוא דאנא עביד עמך: טר לך ית דאנא מפקד לך יומא דין הא אנא מתריך מן קדמך ית אמוראי וכנענאי וחתאי ופריזאי וחואי ויבוסאי: אסתמר לך דילמא תגזר קים ליתיב ארעא דאת עליל עלה דילמא יהי לתקלא בינך: ארי ית אגוריהון תתרעון וית קמתהון תתברון וית אשיריהון תקצצון: ארי לא תסגוד לטעות עממיא ארי יי קנא שמיה אל קנא הוא: דילמא תגזר קים ליתיב ארעא ויטעון בתר טעותהון וידבחון לטעותהון ויקרון לך ותיכול מדבחיהון: ותסב מבנתהון לבנך ויטעון בנתהון בתר טעותהון ויטעין ית בנך בתר טעותהון: דחלן דמתכא לא תעביד לך: ית חגא דפטיריא תיטר שבעא יומין תיכול פטירא דפקדתך לזמן ירחא דאביבא ארי בירחא דאביבא נפקתא ממצרים: כל פתח ולדא דילי וכל בעירך תקדיש דכרין בוכרי תור ואמר: ובוכרא דחמרא תפרוק באמרא ואם

Interp. chal.

Videbitq; ois populus in cui⁹ medio tu es opus dn̄i quia terribile est: qd̄ ego facio tecū. Obserua tibi oia que ego precipio tibi hodie. ecce ego eijciā a facie tua amorreos ꝛ chananeos ꝛ etheos ꝛ pherezeos ꝛ eueos ꝛ iebuseos. Caue tibi ne forte ineas pactū cuꝫ habitatorib⁹ terre ad quā tu ingredieris: ne forte sit in scandalū in medio tui. sed aras eoꝝ destruetis: ꝛ statuas eoꝝ cōfringetis: ꝛ lucos eoꝝ succidetis. non enī adorabis idola poplꝝ: q: dn̄s zelotes nomē eius: de⁹ zelotes est. ne forte ineas pactū cuꝫ hītatorib⁹ terre. Et errabunt post idola sua ꝛ sacrificabūt idolis suis: et vocabūt te vt comedas de sacrificijs eorū: ꝛ tollas de filiabus suis filijs tuis: ꝛ errabūt filie sue post idola sua: ꝛ errare facient filios tuos post idola sua. Deos conflatiles non facies tibi. Solēnitatem azymorum custodies: septem diebus comedes azyma sicut precepi tibi: in tēpore mensis nouarū frugum. Quoniam in mense nouarum frugum egressus es de egypto. Omne quod aperit vuluam meūm est: ꝛ omnes masculos primogenitos in pecoribus tuis sanctificabis: primogenitum bouis ꝛ agni. Primogenitū autem asini redimes pro agno: ꝛ si

Primitiua chal.: חזא · נטר · פקד · גזר · עול · הוה · תרע · תבר · קום · קצץ · סגד · טעה · דבח · אכל · נסב · נתך · עבד · חגג · נטר · קדש · ברך

לא תפדה וערפתו כל בכור בניך
תפדה ולא יראו פני ריקם:
ששת ימים תעבד וביום
השביעי תשבת בחריש ובקציר
תשבת: וחג שבעת תעשה לך
בכורי קציר חטים וחג האסיף
תקופת השנה: שלש פעמים
בשנה יראה כל זכורך את פני
האדן יהוה אלהי ישראל: כי
אוריש גוים מפניך והרחבתי
את גבלך ולא יחמד איש את
ארצך בעלתך לראות את פני
יהוה אלהיך שלש פעמים בשנה:
לא תשחט על חמץ דם זבחי ולא
ילין לבקר זבח חג הפסח: ראשית
בכורי אדמתך תביא בית יהוה
אלהיך לא תבשל גדי בחלב
אמו: ויאמר יהוה אל משה כתב
לך את הדברים האלה כי על פי
הדברים האלה כרתי אתך ברית
ואת ישראל: ויהי שם עם יהוה
ארבעים יום וארבעים לילה
לחם לא אכל ומים לא שתה
ויכתב על הלחת את דברי הברית
עשרת הדברים: ויהי ברדת משה
מהר סיני ושני לחת העדת ביד
משה ברדתו מן ההר ומשה לא

nec pciū p eo dederis: occidetur. Primogenitū filiorū tuorum redimes: nec appebis in cōspectu meo vacuus. Sex diebus opaberis: die septimo cessabis arare & metere. Solēnitatē hebdomadarū facies tibi in primitiis frugū messis tue triticee: & solēnitatē qñ redeūte anni tpe cūcta cōdūtur. Tribus tpibus anni apparebit oē masculinū tuū i cōspectu oīpotentis dñi dei israel. Cum enim tulero gentes a facie tua: & dilatauero terminos tuos: nullus insidiabitur terre tue: ascēdente te & apparente in conspectu domini dei tui ter in anno. Non immolabis super fermēto sanguinē hostie mee: neq; residebit mane de victimis solēnitatis phase. Primitias frugū terre tue offeres i domo dñi dei tui. Nō coques hedū i lacte matris sue. Dixitq; dñs ad moysē. Scribe tibi verba hec: quibus & tecum & cum israel pepigi fedus. Fuit ergo ibi cū domino moyses quadraginta dies & q̄draginta noctes: panem nō comedit & aquam non bibit: & scripsit i tabulis verba federis decē. Cūq; descēderet moyses de mōte sinai: tenebat duas tabulas lapideas testimonii: & ignorabat

Primitiua chal. **Interp. chal.**

non redemeris: truncabis caput illius: & oēe p̄rimogenitū filiorū tuorū redimes: & nō apparebūt corā me vacui. Sex diebus opaberis: in die autē septimo requiesces: in seminationis tēpore & messis quiesces. Solēnitatē quoq; hebdomadarū facies tibi in p̄mitijs messis tritici: et solēnitatē qñ egrediēte anno fruct⁹ cōgregātur. Trib⁹ tpibus in anno appebit oīs masculus tuus corā dñatore seculi dño deo israel. Eyciā eni populos a facie tua: & dilatabo terminū tuū: neq; cōcupiscet homo terrā tuā cum ascēderis vt appareas corā dño deo tuo tribus tpibus in anno. Non imolabis sup fermento sanguinē phase mei: neq; manebūt extra altare adipes victime solemnitatis vsq; mane. Primitias terre tue offeres in domū sanctuarij dñi dei tui. Non comedes carnē cū lacte. Dixitq; dñs ad moysen. Scribe tibi verba hec: quia p sermonē horū verborū pepigi tecū fedus & cū israel. Fuitq; ibi cum dño quadraginta diebus & q̄draginta noctibus: panem non comedit & aquā non bibit. Et scripsit sup tabulis decē verba federis. Et factū est cū descendisset moyses de mōte sinai: due tabule testimonij erant in manib⁹ moysi cū descēdisset de monte. Moyses aūt ne

Transla. Chal.

q̄ cornuta esset facies sua: ex cōsortio sermōis domini. Videntes aūt aaron & filii israel cornutā moysi faciem: timuerunt prope accedere. Vocatiq; ab eo reuersi sunt tā aaron q̄ principes synagoge. Et postquā locutus est ad eos: venerūt ad eū et oēs filii israel. Quibus precepit cuncta que audierat a dño in monte sinai. Impletisq; sermonibus: posuit velamē sup faciem suam. Qui ingressus ad dñm & loquens cū eo auferebat donec exiret: & tūc loquebatur ad filios israel oīa que sibi fuerant imperata. Qui videbant faciem egredientis moysi esse cornutā: sed operiebat ille rursus faciem suam: si quādo loq̄batur ad eos. Ca. 35.

Igitur congregata omni turba filiorū israel: dixit ad eos. hec sunt que iussit dominus fieri. Sex diebus facietis opus. Septim⁹ dies erit vobis sanctus: sabbatum & requies dñi. Qui fecerit opus in eo: occidetur. Nō succēdetis ignē in omnibus habitaculis vestris per diem sabbati. Et ait moyses ad oēm cateruā filiorū israel. Iste est sermo quē p̄cepit dominus dicēs. Separate

ידע כי קרן עור פניו בדברו אתו:
וירא אהרן וכל בני ישראל את
משה והנה קרן עור פניו וייראו
מגשת אליו: ויקרא אלהם משה
וישבו אליו אהרן וכל הנשאים
בעדה וידבר משה אלהם: ואחרי
כן נגשו כל בני ישראל ויצום
את כל אשר דבר יהוה אתו בהר
סיני: ויכל משה מדבר אתם
ויתן על פניו מסוה: ובבא משה
לפני יהוה לדבר אתו יסיר את
המסוה עד צאתו ויצא ודבר אל
בני ישראל את אשר יצוה:
וראו בני ישראל את פני משה
כי קרן עור פני משה והשיב
משה את המסוה על פניו עד באו
לדבר אתו:

Cap. xxxv.

ויקהל משה
את כל עדת בני ישראל ויאמר
אלהם אלה הדברים אשר צוה
יהוה לעשת אתם: ששת ימים
תעשה מלאכה וביום השביעי
יהיה לכם קדש שבת שבתון
ליהוה כל העשה בו מלאכה יומת:
לא תבערו אש בכל משבתיכם
ביום השבת: ויאמר משה אל
כל עדת בני ישראל לאמר זה
הדבר אשר צוה יהוה לאמר: קחו

Transla. Chal. **Interp. chal.** **Primitiua chal.**

sciebat q̄ multiplicat⁹ esset splendor glorie vultus sui cum loq̄retur cū eo. Viditq; aaron & oēs filij isrl moysen: & ecce multiplicat⁹ erat splēdor glorie vultus ei⁹: timueruntq; accedere ad eum. Et vocauit eos moyses: et reuersi sunt ad eū aaron & oēs p̄ncipes cōgregationis. et locutus est moyses cū eis: & postea accesserunt oēs filij israel: & precepit eis oīa q̄ locutus est dñs cū eo in mōte sinai. Cūq; cōsummasset moyses loq̄ cū eis: posuit sup faciē suā velamē. Et cū igrediebat moyses in cōspectū dñi vt loq̄retur cum eo: auferebat velamē donec exiret: & egrediebat & loq̄batur cū filijs israel qd̄ preceptū erat. Videbātq; filij israel aspectū vultus moysi: q̄r multus erat splendor glorie vultus moysi. Et reducebat moyses velamē sup faciē suā: donec ingrederetur ad loquendū cum eo. Ce. 35.

Congregauitq; moyses oēm cetū filiorū israel: et ait eis. Hec sunt verba q̄ precepit dñs vt faciatis ea. Sex diebus fiet opus: in die aūt septimo erit vobis requies sabbati sancti corā dño. oīs qui fecerit in eo opus occidetur. Non succēdetis ignē in oībus habitationibus vestris in die sabbati. Et ait moyses ad omnē congregationē filiorum israel: dicens. Iste est sermo quem precepit dominus: dicens. Tollite

Trāsla. B. Hiero.

apud vos primitias dño. Ois volūtarius & pno aio offerat eas domino. Aurum & argētū & es: hyacinthum & purpuram: coccūq bis tinctū & byssum: pilos caprarū: pellesq arietū rubricatas & hyacinthinas: ligna sethim & oleum ad luminaria cōcinnāda: & vt cōficiatur vnguētum & thymiama suauissimū: lapides onychinos & gemmas ad ornatū suphumeralis & rōnalis. Quisquis vestrum sapiens ē: veniat & faciat quod dñs imperauerat tabernaculū.s. & tectū ei atq operimentū anulos & tabulata cū vectibus: paxillos & bases: arcā & vectes: propitiatoriū & velū: quod ante illud oppanditur: mēsam cū vectibus & vasis & propositionis panibus: candelabrum ad luminaria sustētāda. vasa illius & lucernas & oleū ad nutrimenta ignium: altare thymiamatis: & vectes & oleum vnctionis & thymiama ex aromatibus: tentorium ad ostiū tabernaculi: altare holocausti & craticulam eius eneam cum vectibus & vasis suis. labrum & basim eius: cortinas atrii cum columnis & basibus: tentorium in foribus vestibuli: paxillos

Interp. chal.

ex vobis primitias coram dño. Ois qui fuerit voluntarius ex corde suo afferat primitias corā dño: aurū et argentū ⁊ es ⁊ hyacinthū ⁊ purpurā ⁊ coccinum et byssum ⁊ pilos caprarū: ⁊ pelles arietū rubricatas et pelles hyacinthinas ⁊ ligna setim: ⁊ oleū ad luminaria: aromata in vnguētum vnctionis ⁊ in thymiama aromatū. Et lapides onychinos ⁊ lapides vt impleāt celaturas que sunt in superhumerali ⁊ in rationali. Oēsq sapientes corde qui sunt in vobis veniāt ⁊ faciant oia que precepit dñs: tabernaculū ⁊ tentorium eius: ⁊ operimentū eius: fibulas eius ⁊ tabulas ei⁹: et vectes eius: columnas eius: et bases eius: arcam ⁊ vectes eius: ⁊ propitiatoriū ⁊ veluȝ quod extendit. Mensam ⁊ vectes eius ⁊ omnia vasa eius: ⁊ panem ppositionis: ⁊ cādelabrū illuminationis ⁊ vasa ei⁹ ⁊ lucernas eius: ⁊ oleum ad illuminandū: altareq incensi aromatum ⁊ vectes eius: ⁊ oleum vnctionis: et thymiama aromatū. Et tentorium ostij ad portam tabernaculi. altare holocausti ⁊ rete eneū eius ⁊ vectes eius ⁊ omnia vasa eius: labrum ⁊ basim eius. Cortinas atrij columnasq eius ⁊ bases eius et tentorium porte atrij: paxillos

Trāsla. B. Hiero.

tabernaculi atrii cum funiculis suis: vestimēta quorū vsus est in ministerio sāctuarii. Vestes aaron pōtificis ac filiorū eius vt sacerdotio fungātur mihi. Egressaq omnis multitudo filiorū israel de cōspectu moysi: obtulerunt mēte prōptissima atq deuota primitias domino: ad faciendum opus tabernaculi testimonii. Quicquid ad cultū & ad vestes sanctas necessarium erat: viri cum mulieribus prebuerūt armillas & inaures anulos & dextralia. Oē vas aureum in donaria dñi separatū est. Si quis habebat aurum: hyacinthū & purpurā: coccūq bis tinctum: byssum & pilos caprarū: pelles arietū rubricatas & hyacinthinas: argenti erisq metalla obtulerunt domino: lignaq sethim in varios vsus. Sed & mulieres docte que neuerant dederūt hyacinthum purpurā ac vermiculum ac byssum & pilos caprarū: spōte ppria cuncta tribuentes. Principes vero obtulerunt lapides onychinos: & gemmas

Interp. chal.

tabernaculi ⁊ paxillos atrij ⁊ funiculos eius: vestes ministerij vt ministrēt in sanctuario: vestesq sanctas aaron sacerdotis: ⁊ vestes filiorꝫ eius vt ministrent. Egressaq est ois cōgregatio filiorꝫ israel de cōspectu moysi. Et venerūt oēs viri qui ex corde suo se obtulerūt: ⁊ ois qui habuit spiritū perfectū obtulit pmitias coram dño in opus tabernaculi federis ⁊ ad oēm cultum eius ⁊ ad vestes sanctas. Obtulerūtq viri cum mulieribus oēs ex corde volūtario obtulerunt armillas ⁊ inaures: anulos ⁊ dextralia: ⁊ omne vas aureū. Et ois vir qui separauit primitias auri coram dño: omnisq apud quē inuentus est hyacinthus ⁊ purpura ⁊ coccinus ⁊ byssus retorta ⁊ pili caprarū ⁊ pelles arietū rubricate ⁊ pelles hyacinthine: obtulerūt. ois q separauit primitias argenti ⁊ eris: obtulerūt primitias coram dño. Et ois apud quē inuenta sunt ligna setim ad omne opus ministerij obtulerūt. Oisq mulier sapiens corde manibus suis nebat: ⁊ adducebāt hyacinthū ⁊ purpuram ⁊ coccinū ⁊ byssum que neuerant. Et omes mulieres que volebant cum sapientia cordis earū nebant pilos caprarum. Principes autē obtulerūt lapides onychinos ⁊ lapides ad implēdas

לאפוד ולחשן: ואת הבשם ואת השמן למאור ולשמן המשחה ולקטרת הסמים: כל איש ואשה אשר נדב לבם אתם להביא לכל המלאכה אשר צוה יהוה לעשות ביד משה הביאו בני ישראל נדבה ליהוה: ויאמר משה אל בני ישראל ראו קרא יהוה בשם בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה: וימלא אתו רוח אלהים בחכמה בתבונה ובדעת ובכל מלאכה: ולחשב מחשבת לעשת בזהב ובכסף ובנחשת: ובחרשת אבן למלאת ובחרשת עץ לעשות בכל מלאכת מחשבת: ולהורת נתן בלבו הוא ואהליאב בן אחיסמך למטה דן: מלא אתם חכמת לב לעשות כל מלאכת חרש וחשב ורקם בתכלת ובארגמן בתולעת השני ובשש וארג עשי כל מלאכה וחשבי מחשבת:

Cap. xxxvi.

ועשה בצלאל ואהליאב וכל איש חכם לב אשר נתן יהוה חכמה ותבונה בהמה לדעת לעשת את כל מלאכת עבדת הקדש לכל אשר צוה יהוה: ויקרא משה אל בצלאל

ad suphumerale & rōnale. Aromataq; & oleū ad luminaria cōcinnāda & ad pparādū vnguētū ac thymiama odoris suauissimi cōponēdū. Oēs viri & mulieres mente deuota obtulerūt donaria: vt fierent opa que iusserat dñs p manū moysi. Cūcti filii israel voluntaria dño dedicauerūt. Dixitq; moyses ad filios israel. ecce vocauit dñs ex nomine beseleel filium huri filii hur de tribu iuda: īpleuitq; eū spiritu dei: sapientia & intelligentia & sciētia & omni doctrina: ad excogitādū & faciendū opus ī auro & argēto & ere sculpendisq; lapidibus & opere carpētario. Quicquid fabre adinueniri potest dedit ī corde eius. Ooliab quoq; filium achisamech de tribu dan ambos erudiuit sapiētia: vt faciāt opa abietarii polymitarii ac plumarii de hyacintho & purpura coccoq; bis tincto & bysso: & texāt oīa: ac noua qq; reperiant. Ca. 36.

Ecit ergo beseleel & ooliab & omnis vir sapiens quibus dedit dominus sapientiam & itellectū: vt scirent fabre operari que in vsu sanctuarii necessaria sunt & que precepit dominus. Cumq; vocasset eos moyses

plenitudinis ad suphumerale: & ad rōnale et
πληρώσεως εἰς τὴν ἐπωμίδα, καὶ εἰς τὸ λόγιον, καὶ
cōpositiōes: et oleū vnctiōis: &
τὰς συνθέσεις, καὶ τὸ ἔλαιον τῆς χρίσεως, καὶ τὴν
cōpositiōes thymiamatis. & oīs vir & mulier quorum
σύνθεσιν τοῦ θυμιάματος. καὶ πᾶς ἀνὴρ καὶ γυνὴ ὧν
tulit mens eorum: ingredientes facere oīa
ἔφερεν ἡ διάνοια αὐτῶν, εἰσελθόντες ποιεῖν πάντα
opa: q̄ precepit dñs facere ea p
τὰ ἔργα, ὅσα συνέταξε κύριος ποιῆσαι αὐτὰ διὰ
moysen: obtulerūt segregatione filii israel dño. et
μωυσῆν, ἤνεγκαν ἀφαίρεμα οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ κυρίῳ. καὶ
dixit moyses filiis israel: ecce vocauit
εἶπε μωυσῆς τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, ἰδοὺ ἀνακέκληκεν
deus ex nomine beseleel filiū vri filii
ὁ θεὸς ἐξ ὀνόματος τὸν βεσελεὴλ τὸν τοῦ οὐρὶ υἱοῦ
vr: ex tribu iuda: et impleuit eū spiri
ὤρ, ἐκ φυλῆς ἰούδα, καὶ ἐνέπλησεν αὐτὸν πνεῦ-
tu diuino sapiētie & intellectus et sciētie oīa
μα θεῖον σοφίας καὶ συνέσεως καὶ ἐπιστήμης πάν-
fabricandi scdm oīa opa ar
τα ἀρχιτεκτονεῖν κατὰ πάντα τὰ ἔργα τῆς ἀρ-
chitecture facere aurū & argētū
χιτεκτονίας ποιεῖν τὸ χρυσίον καὶ τὸ ἀργύριον
et es: & sculpere lapidē: et
καὶ τὸν χαλκόν, καὶ λιθουργῆσαι τὸν λίθον, καὶ
elaborare ligna: et facere in oī
κατεργάζεσθαι τὰ ξύλα, καὶ ποιεῖν ἐν παντὶ
ope sapiētie. et instruere dedit in
ἔργῳ σοφίας. καὶ προβιβάσαι γε ἔδωκεν ἐν τῇ
mente. et ipsi et ooliab filio achisamech
διανοίᾳ αὐτῷ τε καὶ ἐλιὰβ τῷ τοῦ ἀχισαμὰχ
ex tribu dan. et impleuit eos sa
ἐκ τῆς φυλῆς δάν. καὶ ἐνέπλησεν αὐτοὺς σο-
piētia et intellectu & mente: sciendi facere
φίας καὶ συνέσεως καὶ διανοίας, συνιέναι ποι-
oīa opa sanctuarii: textoria
ῆσαι πάντα τὰ ἔργα τοῦ ἁγίου, τὰ ὑφαντὰ
variegata: texere coccino et bys-
τὰ ποικιλτά, ὑφᾶναι τῷ κοκκίνῳ καὶ τῇ βύσ-
so: & facere oē opus architecture &
σῳ, καὶ ποιεῖν πᾶν ἔργον ἀρχιτεκτονίας καὶ
variegationis.
ποικιλίας.

b. 31. a

Ca. 36.

Et fecit beseleel & ooliab et oīs
Καὶ ἐποίησε βεσελεὴλ καὶ ἐλιὰβ καὶ πᾶς
sapiēs mēte: cui data fuit sapiētia et scientia
σοφὸς τῇ διανοίᾳ, ᾧ ἐδόθη σοφία καὶ ἐπιστήμη
in ipsis: itelligēdi facere oīa opa q̄ ad
ἐν αὐτοῖς, συνιέναι ποιεῖν πάντα τὰ ἔργα τὰ κα-
sctuariū ptinētia: scdm oīa quecūq; pce-
τὰ τὰ ἅγια καθήκοντα, κατὰ πάντα ὅσα συνέ-
pit dñs. et vocauit moyses beseleel
ταξε κύριος. καὶ ἐκάλεσε μωυσῆς τὸν βεσελεὴλ

A

Transla. Chal.

לשקעא באפודא ובחושנא: וית בוסמא וית משחא לאנהרותא ולמשח רבותא ולקטורת בוסמיא: כל גבר ואתתא דאתרעי לבהון עמהון לאיתאה לכל עבידתא דפקיד יי למעבד בידא דמשה איתיו בני ישראל נדבתא קדם יי: ואמר משה לבני ישראל חזו דרבי יי בשום בצלאל בר אורי בר חור לשבטא דיהודה: ואשלים עמיה רוחא מן קדם יי בחכמתא בסוכלתנו ובמדע ובכל עבידתא: ולאלפא אומנון למעבד בדהבא ובכספא ובנחשא: ובאומנות אבן טבא לאשלמא ובנגרות אעא למעבד בכל עבידת אומנון: ולאלפא יהב בליביה הוא ואהליאב בר אחיסמך לשבטא דדן: אשלים עמהון חכימות לבא למעבד כל עבידת נגר ואומן וצייר בתכלא ובארגונא בצבע זהורי ובבוצא ועבדי כל עבידתא ומלפי אומנון:

Ca. xxxvi.

ועבד בצלאל ואהליאב וכל גבר חכים לבא דיהב יי חכמתא וסכלתנו בהון למידע למעבד ית כל עבידת פולחן קודשא לכל דפקיד יי: וקרא משה לבצלאל

Interp. chal.

celaturas q̄ erāt in suphumerali & in rationali. et aromata & oleum ad luminaria & ad oleū vnctionis & ad thymiama aromatū. Oīs vir & mulier q̄ voluerunt ex corde suo vt offerent ad oīe opus qd preceperat dñs fieri p manū moysi: obtulerūt filii israel volūtarie coram dño. Dixitq; moyses filiis israel. Uidete q̄ vocauit dñs ex noīe besebeel filiū vri filii hur de tribu iuda. et impleuit eū spū a facie dñi: sapiētia & intelligētia & scientia ī oīi opere. Et vt discat artes: vt faciat in auro & argento & ere & in arte gēmaria: vt gēmis celaturas impleat. Et in opere fabri lignarii vt faciat in oīi opere artificis. & vt doceat dedit in corde eius ipse & oliab filius achisamech de tribu dan: impleuit eos sapientia cordis: vt faciant in oīi opere carpentarii & artificis & polymitarii in hyacitho & purpura in coccino & in bysso & in omni opere textoris: & doceant artifices. Ca. 36.

Fecitq; beseleel & ooliab et omnis vir sapiēs cor de quibus dedit dominus sapientiam & intelligentiam: vt facerent omne opus ministerii sanctuarii iuxta omnia que precepit dominus. Uocauitq; moyses beseleel

& ooliab & oēs hītes sapiētiā:
καὶ ἐλιὰβ καὶ πάντας τοὺς ἔχοντας τὴν σοφίαν,
quibus dedit ds sciētiā in corde: &
οἷς ἔδωκεν ὁ θεὸς ἐπιστήμην ἐν τῇ καρδίᾳ, καὶ
oēs spōtanee volētes acce
πάντας τοὺς ἑκουσίως βουλομένους προσπορεύε-
dere ad opa: vt pficerēt illa: & ac
σθαι πρὸς τὰ ἔργα, ὥστε συντελεῖν αὐτά. καὶ ἔ-
ceperūt a moyse oēs sepatiōes: quas
λαβον παρὰ μωυσῆ πάντα τὰ ἀφαιρέματα, ἃ
attulerūt filii israel ad oīa opa
ἤνεγκαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ εἰς πάντα τὰ ἔργα τοῦ
sāctuarii ad faciēdū illa. & ipi recipiebāt adhuc
ἁγίου ποιεῖν αὐτά. καὶ αὐτοὶ προσεδέχοντο ἔτι
oblata a ferētibus mane mane.
τὰ προσφερόμενα παρὰ τῶν φερόντων πρωῒ πρωΐ.
& venerūt oēs sapiētes faciētes
καὶ παρεγίνοντο πάντες οἱ σοφοὶ οἱ ποιοῦντες
oīa opa sāctuarii: vnusquisq; fm suū
πάντα τὰ ἔργα τοῦ ἁγίου, ἕκαστος κατὰ τὸ ἑαυτοῦ
opus: qd ipi opabātur. & dixerūt ad moysē:
ἔργον, ὃ αὐτοὶ εἰργάζοντο. καὶ εἶπαν πρὸς μωυσῆν,
qm multū fert populus vltra opa quecūq; pre-
ὅτι πλῆθος φέρει ὁ λαὸς παρὰ τὰ ἔργα ὅσα συνέ-
cepit dñs facere. & pcepit moyses
ταξε κύριος ποιῆσαι. καὶ προσέταξε μωυσῆς,
& pdicauit in castris: dicēs: vir & mu-
καὶ ἐκήρυξεν ἐν τῇ παρεμβολῇ, λέγων, ἀνὴρ καὶ γυ-
lier nō amplius laborēt in pmitias
νὴ μηκέτι ἐργαζέσθωσαν εἰς τὰς ἀπαρχὰς τοῦ
sāctuarii. & phibitus ē populus āplius offerre. &
ἁγίου. καὶ ἐκωλύθη ὁ λαὸς ἔτι προσφέρειν. καὶ
opa erāt eis sufficiētia: ad fabricationē
τὰ ἔργα ἦν αὐτοῖς ἱκανά, εἰς τὴν κατασκευὴν
ad faciēdū ea: & supfuerūt. & fe
ποιῆσαι αὐτά, καὶ προσκατέλειπον. καὶ ἐποίη-
cit oīs sapiēs mēte in opantibus
σε πᾶς σοφὸς τῇ διανοίᾳ ἐν τοῖς ἐργαζομένοις
tabernaculū decē cortinas de bysso retor-
τὴν σκηνὴν δέκα αὐλαίας ἐκ βύσσου κεκλωσμέ-
ta: & hyacintho: & purpura: & coccino re
νης, καὶ ὑακίνθου, καὶ πορφύρας, καὶ κοκκίνου κε-
torto: cherubim ope textorii fe-
κλωσμένου, χερουβὶμ ἐργασίᾳ ὑφαντοῦ ἐποίη-
cit illas. lōgitudo cortine vnius
σεν αὐτάς. τὸ μῆκος τῆς αὐλαίας τῆς μιᾶς
octo & viginti cubitorum: & latitudo quat-
ὀκτὼ καὶ εἴκοσι πηχέων, καὶ τὸ εὖρος τεσσά-
tuor cubitorum cortina vna erat. mēsura ea
ρων πηχέων ἡ αὐλαία ἡ μία ἦν. μέτρον τὸ αὐ-
dē erat oībus cortinis.
τὸ ἦν πάσαις ταῖς αὐλαίαις.

B

& omnem eruditū virum cui dederat dñs sapiētiam & qui sponte sua obtulerant se ad faciendum opus: tradidit eis omnia donaria filiorū israel. Qui cū instarēt operi quotidie: mane vota populus offerebat. Unde artifices venire cōpulsi dixerunt moysi. Plus offert populus q̄ necessariū est. Iussit ergo moyses preconis voce cantari. Nec vir nec mulier quicquam offerat vltra in opere sanctuarii. Sicq; cessatū est a muneribus offerendis: eo q̄ oblata sufficerent: & supabūdarent. Feceruntq; omnes corde sapientes ad explendum opus tabernaculi: cortinas decem de bysso retorta & hyacitho & purpura: coccoq; bis tincto: opere vario & arte polymita. Quarū vna habebat in longitudine viginti octo cubitos: & in latitudine quattuor. Una mensura erat oīm cortinarum.

ואל אהליאב ואל כל איש חכם לב אשר נתן יהוה חכמה בלבו כל אשר נשאו לבו לקרבה אל המלאכה לעשת אתה: ויקחו מלפני משה את כל התרומה אשר הביאו בני ישראל למלאכת עבדת הקדש לעשת אתה והם הביאו אליו עוד נדבה בבקר בבקר: ויבאו כל החכמים העשים את כל מלאכת הקדש איש איש ממלאכתו אשר המה עשים: ויאמרו אל משה לאמר מרבים העם להביא מדי העבדה למלאכה אשר צוה יהוה לעשת אתה: ויצו משה ויעבירו קול במחנה לאמר איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקדש ויכלא העם מהביא: והמלאכה היתה דים לכל המלאכה לעשות אתה והותר: ויעשו כל חכם לב בעשי המלאכה את המשכן עשר יריעת שש משזר ותכלת וארגמן ותולעת שני כרבים מעשה חשב עשה אתם: ארך היריעה האחת שמנה ועשרים באמה ורחב ארבע באמה היריעה האחת מדה אחת לכל היריעת:

Transla. Chal.

ולאהליאב ולכל גבר חכים לבא דיהב יי חכמתא בליביה כל דאתרעיה ליביה לקרבא לעבידתא למעבד יתה: ונסיבו מן קדם משה ית כל אפרשותא דאיתיו בני ישראל לעבידת פולחן קודשא למעבד יתה ואינון מיתן ליה עוד נדבתא בצפר בצפר: ואתו כל חכימיא דעבדין ית כל עבידת קודשא גבר גבר מעבידתיה דאינון עבדין: ואמרו למשה למימר מסגן עמא לאיתאה מיסת פולחנא לעבידתא דפקיד יי למעבד יתה: ופקיד משה ואעברו כרוזא במשריתא למימר גבר ואתתא לא יעבדון עוד עבידתא לאפרשות קודשא ופסק עמא מלאיתאה: ועבידתא הות מיסת לכל עבידתא למעבד יתה ואותרו: ועבדו כל חכימי לבא בעבדי עבידתא ית משכנא עשר יריען דבוץ שזיר ותכלא וארגונא וצבע זהורי צורת כרובין עובד אומן עבד יתהון: ארכא דיריעתא חדא עשרין ותמני אמין ופותיא ארבע אמין דיריעתא חדא משחתא חדא לכל יריעתא:

Interp. chal.

et ooliab & oēm virū sapientē corde: in cuius corde dedit dñs sapientiā: & oēm qui sponte se obtulit ad faciendū opus. Et tulerunt de cōspectu moysi oēs primitias quas obtulerāt filii israel ad opus ministerii sanctuarii vt facerent illud: ipsi quoq; offerebant ei munera volūtaria mane mane. Ueneruntq; oēs sapiētes qui faciebāt omne opus sanctuarii vnusquisq; ab opere suo qd ipsi faciebāt: et locuti sunt ad moysen: dicentes. Plus offert populus q̄ necessarium est ad opus ministerii quod precepit dñs vt facerent illud. Precepitq; moyses & transire fecerunt precones per castra: dicentē. Uir & mulier nō faciant vltra opus ad primitias sanctuarii. Cessauitq; populus a muneribus offerendis: & quod factū erat sufficiebat ad oīe opus quod faciendum erat: & superabundabat. Feceruntq; omnes sapientes corde de his qui faciebant opus tabernaculi: decem cortinas de bysso retorta & hyacintho & purpura & coccino cū figuris cherubin: opere artificis fecit eas. Longitudo vnius cortine viginti & octo cubitorum erat: & latitudo quattuor cubitorū: mensura vna erat omnium cortinarum.

Tex. Heb.

ויחבר את חמש היריעת אחת אל אחת וחמש יריעת חבר אחת אל אחת׃ ויעש ללאת תכלת על שפת היריעה האחת מקצה במחברת כן עשה בשפת היריעה הקיצונה במחברת השנית׃ חמשים ללאת עשה ביריעה האחת וחמשים ללאת עשה בקצה היריעה אשר במחברת השנית מקבילת הללאת אחת אל אחת׃ ויעש חמשים קרסי זהב ויחבר את היריעת אחת אל אחת בקרסים ויהי המשכן אחד׃ ויעש יריעת עזים לאהל על המשכן עשתי עשרה יריעת עשה אתם׃ ארך היריעה האחת שלשים באמה וארבע אמות רחב היריעה האחת מדה אחת לעשתי עשרה יריעת׃ ויחבר את חמש היריעת לבד ואת שש היריעת לבד׃ ויעש ללאת חמשים על שפת היריעה הקיצנה במחברת וחמשים ללאת עשה על שפת היריעה החברת השנית׃ ויעש קרסי נחשת חמשים לחבר את האהל להית אחד׃ ויעש מכסה לאהל

Primitiua heb.

חבר · עשה לוה · שפה אחד · חבר · קצץ שנה · קבל · היה שכן · אמה · בדד · היה · כסה

Trāsla. B. Hiero.

Cõiunxitq cortinas quinq alteram alteri: & alias quinq sibi inuicem copulauit. Fecit & ansas hyacinthinas in ora cortine vnius ex vtroq latere & in ora cortine alterius similiter: vt contra se inuicē venirēt anse: & mutuo iūgerētur. Vnde & quinquaginta fudit circulos aureos, q morderēt cortiarum ansas: & fieret vnum tabernaculum. Fecit & saga vndecī de pilis caprarū ad opiēdū tectū tabernaculi. Vnum sagū in lōgitudine habebat cubitos triginta: & in latitudine cubitos quattuor. Vnius mensure erant omnia saga. Quorum quinq iunxit seorsum: & sex alia seorsum. Fecitq ansas quinquaginta in ora sagi vnius: & quinquaginta in ora sagi alterius: vt sibi inuicem iungerētur: & fibulas eneas quinquaginta quibus necteretur tectum vt vnum pallium ex omnibus sagis fieret. Fecit & opertorium tabernaculi de

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

πέντε δὲ αὐλαῖαι ἦσαν ἐξ ἀλλήλων συνεχόμεναι ἡ ἑτέρα ἐκ τῆς ἑτέρας· καὶ πέντε αὐλαῖαι ἦσαν ἐξ ἀλλήλων συνεχόμεναι ἡ ἑτέρα ἐκ τῆς ἑτέρας. καὶ ἐποίησεν ἀγκύλας ὑακινθίνας ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς αὐλαίας τῆς μιᾶς, ἐκ τοῦ ἑνὸς μέρους εἰς τὴν συμβολήν· καὶ οὕτως ἐποίησε ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς αὐλαίας τῆς ἐξωτέρας πρὸς τῇ συμβολῇ τῇ δευτέρᾳ· πεντήκοντα δὲ ἀγκύλας ἐποίησε τῇ αὐλαίᾳ τῇ μιᾷ, καὶ πεντήκοντα ἀγκύλας ἐποίησε ἐκ τοῦ μέρους τῆς αὐλαίας κατὰ τὴν συμβολὴν τῆς δευτέρας, ἀντιπρόσωποι ἀντιπίπτουσαι εἰς ἀλλήλας ἑκάστη. καὶ ἐποίησε κρίκους πεντήκοντα χρυσοῦς· καὶ συνῆψε τὰς αὐλαίας ἑτέραν τῇ ἑτέρᾳ τοῖς κρίκοις· καὶ ἐγένετο ἡ σκηνὴ μία. καὶ ἐποίησε δέρρεις τριχίνας σκέπειν ἐπὶ τὴν σκηνήν· ἕνδεκα δέρρεις ἐποίησεν αὐτάς. τὸ μῆκος τῆς δέρρεως τῆς μιᾶς ἦν τριάκοντα πηχέων, καὶ τεσσάρων πηχέων τὸ εὖρος τῆς δέρρεως τῆς μιᾶς· μέτρον τὸ αὐτὸ ἦν ταῖς ἕνδεκα δέρρεσι· καὶ συνῆψε τὰς πέντε δέρρεις ἐπὶ τὸ αὐτό, καὶ τὰς ἓξ δέρρεις ἐπὶ τὸ αὐτό· καὶ ἐποίησεν ἀγκύλας πεντήκοντα ἐπὶ χείλους τῆς δέρρεως τῆς μιᾶς, τῆς ἀναμέσον κατὰ τὴν συμβολήν· καὶ πεντήκοντα ἀγκύλας ἐποίησεν ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς δέρρεως τῆς συναπτούσης τῆς δευτέρας· καὶ ἐποίησε κρίκους χαλκοῦς πεντήκοντα· καὶ συνῆψε τοὺς κρίκους ἐκ τῶν ἀγκυλῶν, καὶ συνῆψε τὰς δέρρεις, καὶ ἐγένετο ἕν· καὶ ἐποίησε κατακάλυμμα τῆς σκηνῆς

quinq āt cortine erant adinuicē cõiuncte altera ex altera. et quinq cortine erāt adiuicē cõiūcte altera ex altera. et fecit ansulas hyacīthinas sup labio cortine vni⁹: ex vna parte ad copulationē. et sic fecit in labio cortine exterioris ad copulationē secūdā. quīquagīta āt ansulas fecit cortine vni: et quiquaginta ansulas fecit ex parte cortine iuxta copulationē secūde: cõtrarie 9cadētes ad inuicē vnaq̄q. ⁊ fecit fibulas quīq̄gīta aureas. ⁊ cõiunxit cortinas alterā alteri fibulis. et fuit tabnacl̄ʒ vnū. et fecit saga cilicina ad coopiēdū sup tabernaculo. vndeci saga fecit ea. lōgitudo sagi vni⁹ erat trigīta cubitoꝝ: et quattuor cubitoꝝ latitudo sagi vni⁹. mensura eadē erat vndecim sagis. et cõiūxit q̄nq saga in idipm: ⁊ sex saga in idipm. ⁊ fecit ansulas q̄nq̄gīta in labio sagi vni⁹: qđ in medio fm copulationē. ⁊ quinq̄gita ansulas fecit in labio sagi cõiūgētis scdi. ⁊ fecit fibulas eneas q̄nq̄gīta. ⁊ cõiūxit fibulas ex ansulis: ⁊ cõiūxit saga: ⁊ fuit vnū. ⁊ fecit opimētū tabnaculi

Transla. Chal.

ולפיף ית חמש יריען חדא עם חדא וחמש יריען לפיף חדא עם חדא׃ ועבד ענובין דתכלא על שפתא דיריעתא חדא מסטרא דבית לופי כן עבד בשפתא דיריעתא בסיטרא דבית לופי תניתא׃ חמשין ענובין עבד ביריעתא חדא וחמשין ענובין עבד בסיטרא דיריעתא דבית לופי תניתא מכוונן ענוביא חדא לקביל חדא׃ ועבד חמשין פורפין דדהב ולפיף ית יריעתא חדא עם חדא בפורפיא והוה משכנא חד׃ ועבד יריען דמעזי לפרסא על משכנא חדעשרי יריען עבד יתהון׃ אורכא דיריעתא חדא תלתין אמין וארבע אמין פותיא דיריעתא חדא משחתא חדא לחד עשרי יריען׃ ולפיף ית חמש יריען לחוד וית שית יריען לחוד׃ ועבד ענובין חמשין על שפתא דיריעתא בסיטרא דבית לופי וחמשין ענובין עבד על שפתא דיריעתא דבית לופי תניתא׃ ועבד פורפין דנחשא חמשין ללפיף ית משכנא למהוי חד׃ ועבד חופאה למשכנא

Interp. chal.

Coniunxitq quinq cortinas vnā cum alia: ⁊ quinq cortinas alias cõiunxit vnā cum alia. Fecitq ansas ex hyacintho in ora cortine vnius in latere quo iungēda erat: ⁊ sic fecit in ora cortine alterius in latere quo iungenda erat. Quinquaginta ansas fecit in cortina vna: ⁊ quinquaginta ansas fecit in latere cortine alterius quo iungenda erat. Erant enim anse vnā e regione alterius. Fecitq quinq̄gīta fibulas aureas: et cõiunxit cortinas vnam cum alia fibulis: ⁊ factum est tabernaculum vnum. Fecitq cortinas de pilis caprarum ad extendendum super tabernaculum: vndecim cortinas fecit. Longitudo cortine vnius triginta cubitorum erat. et quattuor cubitorum erat latitudo vnius cortine. vnius mensure erant vndecim cortine. Et coniunxit quinq cortinas seorsum: et sex cortinas seorsum. Fecitq ansas quinquaginta in ora cortine in latere quo iungenda erat: et quinquaginta ansas fecit in ora cortine alterius in loco quo iungenda erat. Fecitq fibulas eneas quinquaginta: vt coniungeretur tabernaculū vt esset vnum. Et fecit coopertorium tabernaculi

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

δέρματα κριῶν ἠρυθροδανωμένα, καὶ ἐπικαλύμματα δέρματα ὑακίνθινα ἐπάνωθεν. καὶ ἐποίησε στύλους τῆς σκηνῆς ἐκ ξύλων ἀσήπτων, δέκα πηχέων τὸν στύλον τὸν ἕνα, καὶ πήχεος ἑνὸς καὶ ἡμίσους τὸ πλάτος τοῦ στύλου τοῦ ἑνός. δύο ἀγκωνίσκοι τῷ στύλῳ τῷ ἑνὶ ἀντιπίπτοντες ἕτερος τῷ ἑτέρῳ, οὕτως ἐποίησε πᾶσι τοῖς στύλοις τῆς σκηνῆς. καὶ ἐποίησε τοὺς στύλους τῆς σκηνῆς εἴκοσι στύλους ἐκ τοῦ κλίτους τοῦ πρὸς νότον. καὶ τεσσαράκοντα βάσεις ἀργυρᾶς ἐποίησε τοῖς εἴκοσι στύλοις. δύο βάσεις τῷ στύλῳ τῷ ἑνί, εἰς ἀμφότερα τὰ μέρη αὐτοῦ. καὶ δύο βάσεις τῷ στύλῳ τῷ ἑνί, εἰς ἀμφότερα τὰ μέρη αὐτοῦ. καὶ τὸ κλίτος τὸ δεύτερον τὸ πρὸς βορρᾶν εἴκοσι στύλους καὶ τεσσαράκοντα βάσεις αὐτῶν ἀργυρᾶς. δύο βάσεις τῷ στύλῳ τῷ ἑνί, εἰς ἀμφότερα τὰ μέρη αὐτοῦ. καὶ δύο βάσεις τῷ στύλῳ τῷ ἑνί, εἰς ἀμφότερα τὰ μέρη αὐτοῦ. καὶ ἐκ τῶν ὀπίσω τῆς σκηνῆς κατὰ τὸ μέρος τὸ πρὸς θάλασσαν, ἐποίησεν ἓξ στύλους. καὶ δύο στύλους ἐποίησεν ἐπὶ τῶν γωνιῶν τῆς σκηνῆς ἐκ τῶν ὀπισθίων. καὶ ἦσαν ἐξ ἴσου κάτωθεν. καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ ἦσαν ἴσοι ἐκ τῶν κεφαλῶν εἰς σύμβλησιν μίαν. οὕτως ἐποίησεν ἀμφοτέραις ταῖς γωνίαις ταῖς δυσί. καὶ ἦσαν ὀκτὼ στύλοι,

pelles arietū rubricatas: ⁊ supopimēta pelles hyacinthinas desup. ⁊ fecit colūnas tabnaculi ex lignis īputribilib⁹: decē cubitoꝝ colūnā vnā: ⁊ cubiti vni⁹ ⁊ dimidij latitudo colūne vni⁹. duo cubituli colūne vni cõtraca dētes alter alteri: sic fecit omnib⁹ colūnis tabnacli. ⁊ fecit colūnas tabnacli viginti colūnas ex latere qđ ad austꝝ. ⁊ q̄dragita bases argēteas fecit viginti colūnis. duas bases colūne vni: in ambas ptes eius. ⁊ duas bases colūne vni: in ambas ptes eius. ⁊ lat⁹ scdm qđ ad aq̄lonē vigīti colūnas ⁊ quadraginta bases eaꝝ argēteas. duas bases colū ne vni: in vtrasq ptes eius. ⁊ duas bases colūne vni: in vtrasq ptes eius. ⁊ a tergo tabnacli fm ptē q̄ ad mare: fecit sex colūnas. ⁊ duas colūnas fecit in angulis tabernaculi a tergo. ⁊ erāt ex equo ab infra. ⁊ fm idipm erāt equales ex capitib⁹ in copulationē vnā. sic fecit vtrisq angulis duob⁹. ⁊ erāt octo colūne:

Trāsla. B. Hiero.

pellibus arietū rubricatis: aliudq desuper velamen de pellibus hyacinthinis. Fecit & tabulas tabernaculi de lignis sethim stātes. Decē cubitorū erat longitudo tabule vnius: & vnū ac semis cubitum latitudo retinebat. Bine incastrature erant per singulas tabulas: vt altera alteri iungeretur. Sic fecit in omnibus tabernaculi tabulis. E quibus viginti ad plagam meridianā erāt cōtra austrū cū q̄dragita basib⁹ argenteis. Due bases sub vna tabula ponebantur ex vtraq parte angulorum: vbi incastrature laterum in angulis terminātur. Ad plagam quoq tabernaculi que respicit ad aquilonem fecit viginti tabulas cum quadraginta basibus argenteis duas bases per singulas tabulas. Contra occidentem vero. idest ad eam partem tabernaculi que mare respicit: fecit sex tabulas & duas alias per singulos angulos tabernaculi retro: que iuncte erant a deorsum vsq sursum: & in vnā compaginē pariter ferebātur. Ita fecit ex vtraq parte per angulos: vt octo essent simul tabule:

Tex. Heb.

ערת אילם מאדמים ומכסה ערת תחשים מלמעלה׃ ויעש את הקרשים למשכן עצי שטים עמדים׃ עשר אמת ארך הקרש ואמה וחצי האמה רחב הקרש האחד׃ שתי ידת לקרש האחד משלבת אחת אל אחת כן עשה לכל קרשי המשכן׃ ויעש את הקרשים למשכן עשרים קרשים לפאת נגב תימנה׃ וארבעים אדני כסף עשה תחת עשרים הקרשים שני אדנים תחת הקרש האחד לשתי ידתיו ושני אדנים תחת הקרש האחד לשתי ידתיו׃ ולצלע המשכן השנית לפאת צפון עשה עשרים קרשים׃ וארבעים אדניהם כסף שני אדנים תחת הקרש האחד ושני אדנים תחת הקרש האחד׃ ולירכתי המשכן ימה עשה ששה קרשים׃ ושני קרשים עשה למקצעת המשכן בירכתים׃ והיו תואמם מלמטה ויחדו יהיו תמים אל ראשו אל הטבעת האחת כן עשה לשניהם לשני המקצעת׃ והיו שמנה קרשים

Primitiua heb.

עור אדם · עלה · שוט · אמה · חצה · שנה · שלב · פאה · ימן · שנה · שנה · קצע · היה תאם · מטה היה תמם

Transla. Chal.

דמשכי דדכרי מסמקי וחופאה דמשכי ססגונא מלעילא׃ ועבד ית דפיא למשכנא דאעי שטין קימין׃ עשר אמין אורכא דדפא ואמתא ופלגות אמתא פותיא דדפא חד׃ תרתין צירין לדפא חד משלבין חד לקביל חד כן עבד לכל דפי משכנא׃ ועבד ית דפיא למשכנא עשרין דפין לרוח עיבר דרומא׃ וארבעין סמכין דכסף עבד תחות עשרין דפין תרין סמכין תחות דפא חד לתרין צירוהי ותרין סמכין תחות דפא חד לתרין צירוהי׃ ולסטר משכנא תניינא לרוח צפונא עבד עשרין דפין׃ וארבעין סמכיהון דכסף תרין סמכין תחות דפא חד ותרין סמכין תחות דפא חד׃ ולסיפי משכנא מערבא עבד שתא דפין׃ ותרין דפין עבד לזוית משכנא בסופיהון׃ והוו מכוונין מלרע וכחדא הוו מכוונין ברישיהון אל עזקתא חדא כן עבד לתרויהון לתרתין זויין׃ והוו תמניא דפין

Interp. chal.

de pellib⁹ arietū rubricatis. Coopertoriūq aliud de pellibus hyacītinis desup. Fecitq tabulas tabernaculi de lignis setīʒ stātes. decē cubitoꝝ erat lōgitudo tabule: ⁊ cubiti ⁊ dimidij erat latitudo tabule vnius. Duos cardines fecit in vnaquaq tabula et duabus incastraturis erant cõiuncte vna cum alia. sic fecit in oībus tabulis tabernaculi. Et fecit tabulas tabernaculi viginti ad latus meridianū: et quadragita bases argenteas fecit sub viginti tabulis: due bases sub tabula vna in duobus cardinibus eius: ⁊ due bases sub tabula alia in duobus cardinibus eius. Et in latere secūdo tabernaculi ad plagam septētrionalē fecit viginti tabulas: ⁊ quadraginta bases de argento. due bases erant sub tabula vna: ⁊ due bases sub alia tabula. Et in posteriori parte occidentali tabernaculi fecit sex tabulas. et duas tabulas fecit in angulis tabernaculi extremis. Et erant coniuncte ab inferiori parte: simulq erant cõiuncte in capite suo in anulo vno: sic fecit in duobus angulis. Fueruntq octo tabule

°& hérent°bases°argẽteas°sedecim: ccccccccc °binas scilicet°bases°sub cccccccccccccccccc °singulis°tabulis. °Fecit &°vectes de°lignis cccc °sethim°qnq;°ad cõtinẽdas tabulas°vni°°lateris °tabernaculi.°& qnq; alios°ad°alteri°°lateris coaptãdas°tabulas: cccccc cccccccccccccccccccc °& extra hos quinq;cccc alios°vectes cccccccc °ad occidẽtalẽ plagã°tabernaculi°cõtra mare. °Fecit quoq;°vectẽ aliũ °qui°p medias°tabulas °ab°angulo vsq;°ad°angulũ pueniret. Ipa°aũt °tabulata°deaurauit fusis basibus earũ argenteis. °Et°circulos eorũ°fecit°aureos: °per quos vectes ĩduci possẽt: °quos °& ipsos laminis°aureis °opuit. °Fecit &°velũ de °hyacintho°& purpura: °vermiculo°ac bysso°retorta°opere°polymitario. varium atq; distictũ: °& cccccccccccccccccc °quattuor°colũnas de lignis°sethim: quas cum °capitibus°deaurauit: °fusis cccccccccccccccc °basibus°earum°argenteis. cccccccccccccccccc °Fecit &°tentoriũ°in introitu°tabernaculi ex cc °hyacĩtho°purpura°vermiculo cccccccccccccccc °bysso q;°retorta°opere °plumarii cccccccccccc °&°columnas°quĩq;°cũ °capitibus suis cccccccc °quas°operuit auro: °basesq; earum fudit ccccc °eneas: quas & operuit auro. Cap. 37.

Ecit aũt°beseleel & °arcam de°lignis cc °sethim habentem°duos °& semis°cubitos cccccc

Cap. xxxvii. וַיַּעַשׂ בְּצַלְאֵל אֶת הָאָרֹן עֲצֵי שִׁטִּים אַמָּתַיִם וָחֵצִי אָמַר וְחֵצִי אַמָּה

Pritiua chal. Interp. chal.

et bases earũ argentee sedecim bases erant: bine bases sub vnaquaq; tabula. Et fecit quinq; vectes de lignis setim ad ɔtinẽdas tabulas vni° lateris tabernaculi: ⁊ qnq; vectes fecit ad cõtinẽdas tabulas alteri° lateris tabernaculi: ⁊ qnq; vectes fecit ad cõtinẽdas tabulas partis posterioris tabernaculi ad occidentẽ. Et fecit vectem mediũ vt mitteretur per medias tabulas a summo vsq; ad summũ. Tabulasq; cooperuit auro: ⁊ anulos earũ fecit ex auro vt essent loca vectibus: vectes quoq; cooperuit auro. Fecitq; velum de hyacintho ⁊ purpura ⁊ coccino ⁊ bysso retorta: opere artificis fecit illud cũ figuris cherubim. Et fecit ei quattuor colũnas de lignis setim: ⁊ cooputt eas auro: et capita earũ erãt ex auro: ⁊ effudit eis q̃ttuor bases de argẽto. Fecitq; tẽtoriũ in ostio tabernaculi de hyacintho ⁊ purpura ⁊ coccino ⁊ bysso retorta ope polymitarij: ⁊ colũne ei° qnq; cũ capitib° suis. ⁊ cooputt capita earũ ⁊ celaturas earũ auro. basesq; earũ fec̃ qnq; ex ere.

Et fecit beseleel arcam de lignis setim Ca. 37. duorum cubitorum ⁊ dimidij erat cccccccccc

Transla. Chal.

i°lõgitudiẽ: °& cubitũ°ac semissem in°latitudine: °altitudo quoq; vni°°cubiti fuit°& dimidii: °vestiuitq; eã°auro°purissimo °itus°& foris. °Et fecit°illi°coronã°aureã°p gyrũ °cõflãs°q̃ttuor°anulos °aureos°p°quattuor°angulos eius: °duos°anulos°in°latere°vno: °& cc duos°in cccccccccccccc °altero. °Vectes°quoq; fecit de°lignis cccccccc °sethim: °quos°vestiuit °auro: °& quos°misit cc °in anulos qui erant°in °lateribus°arce cccccccc °ad portandũ°eã. °Fecit &°propiciatoriũ.i. oraculũ d°auro°mũdissimo °duorũ cubitorum°& dimidii in°lõgitudiẽ: °& cubiti°ac semis in°latitudine. °Duos ẽt°cherubim ex°auro°ductili: quos cc posuit°ex vtraq; pte°°ppiciatorii: °cherub°vnũ °in summitate vnius ptis: °& cherub°alterum °in sũmitate partis alterius. Duos cccccccccccc °cherubim in°singulis °summitatibus cccccc °propiciatorii°extendentes°alas & cccccccccccc °tegentes cccccccccccc cccccccccccccccccccc °ppiciatoriũ: °seq; mutuo & illud respicientes. °Fecit cccccccccccccccc °& mẽsã de°lignis°sethi in°lõgitudiẽ°duorũ cubitorũ°& in°latitudiẽ vnius°cubiti: q̃ hẽbat ĩ°altitudiẽ°cubitũ°ac semisse. °Circũdeditq;°eã°auro°mũdissimo: °& fecit °illi°labiũ°aureũ°p gyrũ °ipsi quoq; labio°coronã aureã interrasilẽ°q̃ttuor digitorũ: °& °sup eã dẽ alterã°coronã°aureã. °Fudit &°quattuor ccc

Interp. chal. Pritiua chal.

longitudo eius: ⁊ latitudo eius cubiti ⁊ dimidij: ⁊ altitudo cubiti ⁊ dimidij. et cooperuit eã auro mũdissimo intus ⁊ foris: fecitq; illi circulũ aureũ per circuitum. Et effudit ei quattuor anulos aureos sup q̃ttuor angulos eius: duo anuli in latere vno: ⁊ duo anuli in latere altero. et fecit vectes de lignis setim: ⁊ cooputt eos auro. et induxit vectes per anulos qui erant in lateribus arce. Fecitq; propiciatoriũ ex auro mundissimo. duorũ cubitorũ ⁊ dimidij erat longitudo eius: ⁊ latitudo cubiti ⁊ dimidij. Fecitq; duos cherubĩ de auro ductili fecit eos ex duobus lateribus ppiciatorij: cherub vnũ in latere vno hinc: ⁊ cherub alterũ in latere altero illinc. Ex ppiciatorio fecit churubim ex duob° lateribus eius. Et erant cherubim extendentes alas suas sursum: tegentes alis suis sup ppiciatoriũ: ⁊ facies vniuscuiusq; eorũ erat e regione alterius: cõtra propiciatoriũ erant facies cherubim. Fecitq; mensã de lignis setim. duorũ cubitorũ longitudo eius: ⁊ cubiti vnius latitudo eius: ⁊ cubiti et dimidij altitudo eius. Et operuit eam auro mundissimo: fecitq; ei circulum aureũ per gyrum. Et fecit ei coronã interrasilẽ altam pugillo per circuitum: ⁊ fecit circulũ aureum ipsi corone interrasili per gyrum. et fudit ei quattuor

Ter. Heb.

טבעת זהב ויתן את הטבעת על ארבע הפאת אשר לארבע רגליו׃ לעמת המסגרת היו הטבעת בתים לבדים לשאת את השלחן׃ ויעש את הבדים עצי שטים ויצף אתם זהב לשאת את השלחן׃ ויעש את הכלים אשר על השלחן את קערתיו ואת כפתיו ואת מנקיתיו ואת הקשות אשר יסך בהן זהב טהור׃ ויעש את המנרה זהב טהור מקשה עשה את המנרה ירכה וקנה גביעיה כפתריה ופרחיה ממנה היו׃ וששה קנים יצאים מצדיה שלשה קני מנרה מצדה האחד ושלשה קני מנרה מצדה השני׃ שלשה גבעים משקדים בקנה האחד כפתר ופרח ושלשה גבעים משקדים בקנה אחד כפתר ופרח כן לששת הקנים היצאים מן המנרה׃ ובמנרה ארבעה גבעים משקדים כפתריה ופרחיה׃ וכפתר תחת שני הקנים ממנה וכפתר תחת שני הקנים ממנה וכפתר תחת שני הקנים ממנה לששת הקנים היצאים ממנה׃ כפתריהם

Primitiua heb.

נתן רבע פאה בית נשא כלה נקה נסך טהר עשה נור קשה גבע היה קנה צדד שקד שנה

Trāsla. B. Hiero.

circulos aureos quos posuit in quattuor angulis per singulos pedes mense contra coronā: misitq́ in eos vectes: vt possit mensa portari. ipsos quoq́ vectes fecit de lignis sethim: & circundedit eos auro. Et vasa ad diuersos vsus mense: acetabula: phialas & cyathos & thuribula ex auro puro: in quibus offerēda sūt libamina. Fecit & cādelabrū ductile d' auro mundissimo. De cuius vecte calami cyphi spheruleq́ ac lilia procedebāt: sex in vtroq́ latere. Tres calami ex pte vna: & tres ex altera. Tres cyphi in nucis modū p calamos singulos: spheruleq́ simul & lilia: & tres cyphi instar nucis i calamo altero: spheruleq́ simul & liliā. Equū erat opus sex calamorū q pcedebāt de stipite candelabri. In ipso āt vecte erāt qttuor cyphi i nucis modū. Spheruleq́ per singulos & lilia: & spherule sub duobus calamis per loca tria: qui simul sex fiunt calami procedentes de vecte vno. & spherule igitur

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

anulos aureos. & iposuit quattuor
δακτυλίους χρυσοῦς. καὶ ἐπέθηκε τοὺς τέσσαρας
anulos sup quattuor ptes pedū ei'
δακτυλίους ἐπὶ τὰ τέσσαρα μέρη τῶν ποδῶν αὐ
sub xtibili corona. erāt anuli in
τῆς ὑπὸ τὴν στρεπτὴν στεφάνην. ἦσαν οἱ δακτύλιοι εἰς
repositoria vectib': ad portādū mēsam. &
θήκας τοῖς ἀναφορεῦσιν, ὥστε αἴρειν τὴν τράπεζαν. καὶ
fecit vectes de lignis iputribilib': & de
ἐποίησε τοὺς ἀναφορεῖς ἐκ ξύλων ἀσήπτων, καὶ κα
aurauit eos auro: ad portādū mensam.
τεχρύσωσεν αὐτοὺς χρυσίῳ, ὥστε αἴρειν τὴν τράπεζαν.
& fecit vasa mēse: catinos
καὶ ἐποίησε τὰ σκεύη τῆς τραπέζης, τὰ τρυβλία
eius & mortariola & cyathos & liba
αὐτῆς καὶ τὰς θυΐσκας καὶ τοὺς κυάθους καὶ τὰ σπον
toria in qb' libabit in eis auri puri. &
δεῖα ἐν οἷς σπείσει ἐν αὐτοῖς χρυσίου καθαροῦ. καὶ
fecit cādelabrū ex auro puro: tornatile
ἐποίησε τὴν λυχνίαν ἐκ χρυσίου καθαροῦ, τορευτὴν
fecit cādelabrū. hastile eius & cala
ἐποίησε τὴν λυχνίαν. ὁ καυλὸς αὐτῆς καὶ οἱ καλαμί
mi & cyphi & spherule & li
σκοι καὶ οἱ κρατῆρες καὶ οἱ σφαιρωτῆρες καὶ τὰ κρί
lia ex ipo erāt. sex āt calami egredictes
να ἐξ αὐτῆς ἦσαν. ἓξ δὲ καλαμίσκοι ἐκπορευόμενοι
ex lateribus. tres calami cādelabri ex
ἐκ πλαγίων. τρεῖς καλαμίσκοι τῆς λυχνίας ἐκ τοῦ
latere ipi' vnius: & tres calami
κλίτους αὐτῆς τοῦ ἑνός, καὶ τρεῖς καλαμίσκοι τῆς
cādelabri ex latere scdo. & tres
λυχνίας ἐκ τοῦ κλίτους τοῦ δευτέρου. καὶ τρεῖς
cyphi figurati in nucis modū. in vno ca
κρατῆρες ἐκτετυπωμένοι καρυΐσκους. ἐν τῷ ἑνὶ κα
lamo spherula & lilium: & tres cyphi
λαμίσκῳ σφαιρωτὴρ καὶ κρίνον, καὶ τρεῖς κρατῆρες
figurati in nucis modū: i vno calamo
ἐκτετυπωμένοι καρυΐσκους, ἐν τῷ ἑνὶ καλαμίσκῳ
spherula & liliū. sic sex calamis
σφαιρωτὴρ καὶ κρίνον. οὕτω τοῖς ἓξ καλαμίσκοις
egredictib' ex cādelabro. & in cā
τοῖς ἐκπορευομένοις ἐκ τῆς λυχνίας. καὶ ἐν τῇ λυχ
delabro qttuor cyphi figurati i nucis modū.
νίᾳ τέσσαρες κρατῆρες ἐκτετυπωμένοι καρυΐσκους.
in vno calamo spherule & lilia ei'.
ἐν τῷ ἑνὶ καλαμίσκῳ οἱ σφαιρωτῆρες καὶ τὰ κρίνα αὐ
spherula sub duob' calamis ex ip
τῆς. ὁ σφαιρωτὴρ ὑπὸ τοὺς δύο καλαμίσκους ἐξ αὐ
sa: & spherula sub duob' calamis ex ipa.
τῆς, καὶ σφαιρωτὴρ ὑπὸ τοὺς δύο καλαμίσκους ἐξ αὐτῆς.
sic sex calamis egredictib' ex
οὕτω τοῖς ἓξ καλαμίσκοις τοῖς ἐκπορευομένοις ἐκ τῆς
cādelabro: & calami & spherule
λυχνίας, καὶ οἱ καλαμίσκοι καὶ οἱ σφαιρωτῆρες

Trāsla. Chal.

עזקן דדהב ויהבית עזקתא על ארבע זויתיה דלארבע רגלוהי׃ לקביל גדנפא הוו עזקתא אתרא לאריחיא למיטל ית פתורא׃ ועבד ית אריחיא דאעי שטין וחפא יתהון דהבא למיטל ית פתורא׃ ועבד ית מניא דעל פתורא ית מגיסוהי וית בזיכוהי וית מכילתיה וית קסותא דיתנסך בהון דדהב דכי׃ ועבד ית מנרתא דדהב דכי נגיד עבד ית מנרתא שידהא וקנהא כליתהא חיזורהא ושושנהא מינה הוו׃ ושיתא קנין נפקין מסטרהא תלתא קני מנרתא מסטרה חד ותלתא קני מנרתא מסטרה תנינא׃ תלתא כלידין מצירין בקניא חד חיזור ושושן ותלתא כלידין מצירין בקניא חד חיזור ושושן כן לשיתא קנין דנפקין מן מנרתא׃ ובמנרתא ארבעה כלידין מצירין חיזורהא ושושנהא׃ וחיזור תחות תרין קנין מינה וחיזור תחות תרין קנין מינה וחיזור תחות תרין קנין מינה לשיתא קנין דנפקין מינה׃ חיזוריהון

Primitiua chal.

רבע זוה הוה נטל כול קסא נסך דהב נור קנה נור צור

Interp. chal.

anulos aureos: & posuit anulos sup quattuor angulos eius qui erāt ad quattuor pedes eius. Contra coronā interrasilem fuerūt anuli: vt per eos mitterētur vectes vt portaretur mensa. Fecitq́ vectes de lignis setim & operuit eos auro: vt in eis portaretur mēsa. Et fecit vasa q̄ erant sup mensa: acetabula eius & phyalas & thuribula & cyathos in quibus offerēda erant libamina de auro mundissimo fecit ea. Fecitq́ candelabrum de auro mundissimo: ductile fecit illud: hastile & calamus eius: cyphi eius spherule & lilia eius ex ipso erāt. Et sex calami egrediebant de laterib' eius: tres calami ex latere vno candelabri: & tres calami ex latere altero. Tres cyphi figurati erant in calamo vno: spherula & liliū: & tres cyphi figurati in calamo alio: spherula & liliū. sic fecit in sex calamis qui egrediebant de candelabro. Et in candelabro erant quattuor cyphi figurati spherule eius & lilia: spherulaq́ sub duob' calamis eius: & spherula sub duobus calamis eius: & spherula sub duobus calamis ei'. sic fecit in sex calamis q egrediebātur ex eo. Spherule eius

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

ex ipo erāt oēs tornatiles ex vno auro puro.
ἐξ αὐτῆς ἦσαν ὅλοι τορευτοὶ ἐξ ἑνὸς χρυσίου καθαροῦ.
& fecit lucernas eius septē. & forci
καὶ ἐποίησε τοὺς λύχνους αὐτῆς ἑπτά. καὶ τὰς λαβί
pes eius & emunctoria ei' auri pu
δας αὐτῆς καὶ τὰς ἐπαρυστρίδας αὐτῆς χρυσίου κα
ri. talentū auri puri fecit il
θαροῦ. τάλαντον χρυσίου καθαροῦ ἐποίησεν αὐ
lā: & oia vasa eius. & fecit al
τήν, καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῆς. καὶ ἐποίησε θυ
tare incēsi ex lignis iputribilib': cubiti
σιαστήριον θυμιάματος ἐξ ξύλων ἀσήπτων, πήχεος
lōgitudo ei': & cubiti latitudo ei' qua
τὸ μῆκος αὐτοῦ, καὶ πήχεος τὸ εὖρος αὐτοῦ τε
drāgulū: & duor cubitor altitudo ei'. ex
τράγωνον, καὶ δύο πηχέων τὸ ὕψος αὐτοῦ. ἐξ
ipo erāt cornua eius. & deaura
αὐτοῦ ἦσαν τὰ κέρατα αὐτοῦ. καὶ κατεχρύσω
uit illud auro puro: craticulā eius: &
σεν αὐτὸ χρυσίῳ καθαρῷ, τὴν ἐσχάραν αὐτοῦ, καὶ
parietes eius: & cornua eius. &
τοὺς τοίχους αὐτοῦ, καὶ τὰ κέρατα αὐτοῦ. καὶ
fecit illi xtibilē coronā aureā in circuitu. &
ἐποίησεν αὐτῷ στρεπτὴν στεφάνην χρυσῆν κύκλῳ. καὶ
duos anulos aureos puros fecit illi
δύο δακτυλίους χρυσοῦς καθαροὺς ἐποίησεν αὐτῷ
sub corona xtibili eius ad duo latera ei'
ὑπὸ τὴν στεφάνην τὴν στρεπτὴν αὐτοῦ εἰς τὰ δύο κλίτη αὐ
in duob' laterib' eius in repositoria ve
τοῦ ἐν τοῖς δυσὶ πλευροῖς αὐτοῦ εἰς θήκας τοῖς ἀναφο
ctib': ad portādū illō i eis. & fecit vectes
ρεῦσιν, αἴρειν αὐτὸ ἐν αὐτοῖς. καὶ ἐποίησε τοὺς μοχλοὺς
de lignis iputribilib': & deaurauit eos au
ἐκ ξύλων ἀσήπτων, καὶ κατεχρύσωσεν αὐτοὺς χρυ
ro. & fecit oleū vnctiōis sctm: &
σίῳ. καὶ ἐποίησε τὸ ἔλαιον τῆς χρίσεως τὸ ἅγιον, καὶ
cōpositionē thymiamatis purū op' pigmētarij.
τὴν σύνθεσιν τοῦ θυμιάματος καθαρὸν ἔργον μυρεψοῦ.

C.38. A

Et fecit altare holocausti de li
Καὶ ἐποίησε θυσιαστήριον ὁλοκαυτώματος ἐκ ξύ
gnis iputribilib': qnq cubitor lōgitudine: & qnq
λων ἀσήπτων, πέντε πηχέων τὸ μῆκος, καὶ πέντε
cubitor latitudine: qdrāgulū erat altare. &
πηχέων τὸ εὖρος, τετράγωνον ἦν τὸ θυσιαστήριον, καὶ
triū cubitor altitudo ei'. & fecit cornua
τριῶν πηχέων τὸ ὕψος αὐτοῦ. καὶ ἐποίησε τὰ κέρατα ἐ
in quattuor angulis: ex ipo erāt cornua. &
πὶ τῶν τεσσάρων γωνιῶν, ἐξ αὐτοῦ ἦσαν τὰ κέρατα. καὶ
cooperuit ea ere. & fecit coronā alta
ἐκάλυψεν αὐτὰ χαλκῷ. καὶ ἐποίησε στεφάνην τῷ θυσια
ri: & coopimētū ei': & phialas ei':
στηρίῳ, καὶ τὸν καλυπτῆρα αὐτοῦ, καὶ τὰς φιάλας αὐτοῦ,
& fuscinulas ei': & thuribulū eius:
καὶ τὰς κρεάγρας αὐτοῦ, καὶ τὸ πυρεῖον αὐτοῦ,

D

1. Pa. 11.a.

Trāsla. B. Hiero.

& calami ex ipso erant. vniuersa ductilia ex auro purissimo. Fecit & lucernas septē cū emunctoriis suis: & vasa vbi ea q̄ emūcta sunt extinguātur de auro mūdissimo. Talētū auri appēdebat candelabrū cū oibus vasis suis. Fecit & altare thymiamatis de lignis sethim per qdrū singulos hns cubitos: & in altitudie duos: e cuius angulis procedebant cornua: vestiuitq́ illud auro purissimo cū craticula ac parietibus & cornib'. Fecitq́ ei coronam aureolā p gyrū: & duos anulos aureos sub corona per singula latera: vt mittantur in eos vectes: & possit altare portari. Ipsos āt vectes fecit de lignis sethim: & operuit laminis aureis. Composuit & oleum ad sanctificationis vnguentum & thymiamata de aromatib' mūdissimis opere pigmentarii. Ca.38.

Fecit & altare holocausti de lignis sethim: quinq́ cubitorum per quadrum: & trium in altitudine: cuius cornua de angulis pcedebāt. opuitq́ illud laminis eneis. Et ī vsus eius parauit ex ere vasa diuersa: lebetes: forcipes: fuscinulas: vncinos:

Ter. Heb.

וקנתם ממנה היו כלה מקשה אחת זהב טהור׃ ויעש את נרתיה שבעה ומלקחיה ומחתתיה זהב טהור׃ ככר זהב טהור עשה אתה ואת כל כליה׃ ויעש את מזבח הקטרת עצי שטים אמה ארכו ואמה רחבו רבוע ואמתים קמתו ממנו היו קרנתיו׃ ויצף אתו זהב טהור את גגו ואת קירתיו סביב ואת קרנתיו ויעש לו זר זהב סביב׃ ושתי טבעת זהב עשה לו מתחת לזרו על שתי צלעתיו על שני צדיו לבתים לבדים לשאת אתו בהם׃ ויעש את הבדים עצי שטים ויצף אתם זהב׃ ויעש את שמן המשחה קדש ואת קטרת הסמים טהור מעשה רקח׃

Cap. xxxviij.

ויעש את מזבח העלה עצי שטים חמש אמות ארכו וחמש אמות רחבו רבוע ושלש אמות קמתו׃ ויעש קרנתיו על ארבע פנתיו ממנו היו קרנתיו ויצף אתו נחשת׃ ויעש את כל כלי המזבח את הסירת ואת היעים ואת המזרקת את המזלגת

Primitiua heb.

לקח חתה כלה זבח שוט רבע אמה קום צפה טהר סבב שנה בית נשא זרק זלג

Trāsla. Chal.

וקניהון מינה הוו כלה נגידא חדא דדהב דכי׃ ועבד ית בוציניהא שבעא וציבתהא ומחתיתהא דדהב דכי׃ ככרא דדהב דכי עבד יתה וית כל מנהא׃ ועבד ית מדבח קטורת בוסמיא דאעי שטין אמתא אורכיה ואמתא פותיה מרבע ותרתין אמין רומיה מיניה הוו קרנוהי׃ וחפא יתיה דהב דכי ית איגריה וית כותלוהי סחור סחור וית קרנוהי ועבד ליה דיר דדהב סחור סחור׃ ותרתין עזקן דדהב עבד ליה מלרע לזיריה על תרתין זויתיה על תרין סטרוהי לאתרא לאריחיא למיטל יתיה בהון׃ ועבד ית אריחיא דאעי שטין וחפא יתהון דהבא׃ ועבד ית משחא דרבותא קודשא וית קטורת בוסמיא דכי עובד בוסמנו׃

Ca. xxxviij.

ועבד ית מדבחא דעלתא דאעי שטין חמש אמין אורכיה וחמש אמין פותיה מרבע ותלת אמין רומיה׃ ועבד קרנוהי על ארבע זויתיה מיניה הואה קרנוהי וחפא יתיה נחשא׃ ועבד ית כל מאני מדבחא ית פסכתרותא וית מגרופיתא וית מזרקיא וית צנוריתא

Interp. chal.

et calami eius ex ipso erāt: oia simul ductilia ex auro mūdissimo. Fecitq́ septē lucernas ei' & forcipes ei' et thuribula eius ex auro mūdissimo. ex talento auri mundissimi fecit illud & oia vasa eius. Fecitq́ altare incensi aromatū de lignis setim. longitudo eius erat cubiti vnius: & latitudo eius cubiti vnius: quadrāgulum erat: & duorū cubitor erat altitudo eius: ex ipso fuerunt cornua eius. Operuitq́ illud auro mundissimo: tectū eius & parietes eius per gyrū & cornua ei'. Et fecit circulū aureū per circuitū: & duos anulos aureos fecit ei subter circulum eius in duobus angulis eius sup duo latera eius: vt per eos inducerētur vectes: vt portaretur in eis. Fecitq́ vectes de lignis setim: & operuit eos auro. Et fecit oleum sancte vnctionis & thymiama aromatum mundissimum opere aromatarij. Ca. 38.

Fecitq́ altare holocausti de lignis setim: quinq́ cubitor erat longitudo eius: & quinq́ cubitorū latitudo eius: quadrangulū erat. & triū cubitor altitudo ei'. Fecitq́ cornua eius sup quattuor angulos ei'. ex ipso erāt cornua ei': & coopuit illud ere. et fecit oia vasa altaris: lebetes & batilla & acetabula & fuscinulas

Primitiua chal.

הוה דכה צבת חתה דבח אמה פתה רבע תרי אמה אצבע תרי זוה נטל עלה שום פתה רבע הבע הוה דבח צרף זרק צנר

ואת המחתת כל כליו עשה
נחשת: ויעש למזבח מכבר
מעשה רשת נחשת תחת כרכבו
מלמטה עד חציו: ויצק ארבע
טבעת בארבע הקצות למכבר
הנחשת בתים לבדים: ויעש
את הבדים עצי שטים ויצף
אתם נחשת: ויבא את הבדים
בטבעת על צלעת המזבח לשאת
אתו בהם נבוב לחת עשה
אתו: ויעש את הכיור נחשת ואת
כנו נחשת במראת הצבאת
אשר צבאו פתח אהל מועד:
ויעש את החצר לפאת נגב
תימנה קלעי החצר שש
משזר מאה באמה: עמודיהם
עשרים ואדניהם עשרים נחשת
ווי העמודים וחשקיהם כסף:
ולפאת צפון מאה באמה עמודיהם
עשרים ואדניהם עשרים נחשת
ווי העמודים וחשקיהם כסף:
ולפאת ים קלעים חמשים
באמה עמודיהם עשרה
ואדניהם עשרה ווי העמדים
וחשוקיהם כסף: ולפאת קדמה
מזרחה חמשים אמה: קלעים
חמש עשרה אמה אל הכתף

Primitiua heb.: כבר · עשה · חצה · קצה · בית · בוא · נשא · נבב לוח · עשה כיר · כון ראה · יעד · פאה · ימן · שזר עמד

Trāsla. B. Hiero.

&ignium receptacula. Craticulamq; eius in modū retis fecit eneam: & subter eā in altaris medio arulam fusis quattuor anulis per totidem reticuli summitates: ad immittēdos vectes ad portādū. Quos & ipsos fecit de lignis sethim: & operuit laminis eneis: induxitq; in circulos qui in lateribus altaris eminebant. Ipsū aūt altare nō erat solidū: sed cauū ex tabulatis & ītus vacuū. Fecit & labrū eneū cum basi sua de speculis mulierum: que excubabant in ostio tabernaculi. Fecit & atriū in cuius australi plaga erant tentoria de bysso retorta cubitorum cētum: columne enee viginti cū basib⁹ suis: capita colūnarū & tota opis celatura argētea. Eque ad septētrionalem plagam tentoria colūne basesq; & capita colūnarū eiusdē mēsure & opis ac metalli erāt. In ea vero plaga q̄ ad occidētē respicit: fuerūt tentoria cubitorū quiquagita: colūne decē cū basibus suis enee: & capita colūnarū & tota opis celatura argentea. Porro contra oriētē quiquagita cubitorum parauit tentoria: e quibus quindecim cubitos

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

et oīa vasa eius fecit enea. et fecit et craticulā ope retiario eneā. et fecit craticule q̄ttuor anulos eneos ad quattuor latera. τ supposuit eos sub craticula altaris ab infra. τ erat craticula vsq; ad dimidiū altaris. τ fecit vectes altari ex lignis īputribilib⁹: τ obe rauit eos ere. τ induxit vectes per latera altaris in eleuādo illō. cōcauū tabulatū fecit illud. τ fecit labrū eneū: τ basin eius eneā de speculis ieiunantiū: q̄ ieiunauerūt apō hostia tabernaculi testimonij. τ fecit atriū ad austrū: cortinas atrij ex bysso retorta cētū ad cētū. τ colūne eap viginti: τ bases eap viginti enee. τ fibule eap τ forcipes eap argētee. τ latus qd ad aquilonē cētū ad cētū. τ colūne eap vigīti: τ bases eap viginti enee. τ fibule eap et forcipes eap argētee. et latus qd ad mare cortine quīq̄ginta cubitop: colūne eap decē: et bases eap decē. et fibule eap et forcipes eap argētee. et latus qd ad oriētē quīq̄ginta cubitorū cortine: quīq; et decē cubitop iuxta dorsū.

καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτοῦ ἐποίησε χαλκᾶ. καὶ ἐποίησεν αὐτῷ ἐσχάραν ἔργῳ δικτυωτῷ χαλκῆν. καὶ ἐποίησε τῇ ἐσχάρᾳ τέσσαρας δακτυλίους χαλκοῦς ἐπὶ τὰ τέσσαρα κλίτη. καὶ ὑπέθηκεν αὐτοὺς ὑπὸ τὴν ἐσχάραν τοῦ θυσιαστηρίου κάτωθεν. καὶ ἦν ἡ ἐσχάρα ἕως ἡμίσους τοῦ θυσιαστηρίου. καὶ ἐποίησε τοὺς ἀναφορεῖς τῷ θυσιαστηρίῳ ἐκ ξύλων ἀσήπτων, καὶ περιεχάλκωσεν αὐτοὺς χαλκῷ. καὶ εἰσήγαγε τοὺς ἀναφορεῖς κατὰ τὰ πλευρὰ τοῦ θυσιαστηρίου ἐν τῷ αἴρειν αὐτό. κοῖλον σανιδωτὸν ἐποίησεν αὐτό. καὶ ἐποίησε τὸν λουτῆρα τὸν χαλκοῦν, καὶ τὴν βάσιν αὐτοῦ χαλκῆν ἐκ τῶν κατόπτρων τῶν νηστευσασῶν, αἳ ἐνήστευσαν παρὰ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. καὶ ἐποίησε τὴν αὐλὴν τὰ πρὸς λίβα, ἱστία τῆς αὐλῆς ἐκ βύσσου κεκλωσμένης ἑκατὸν ἐφ᾽ ἑκατόν. καὶ οἱ στῦλοι αὐτῶν εἴκοσι, καὶ αἱ βάσεις αὐτῶν εἴκοσι χαλκαῖ. καὶ οἱ κρίκοι αὐτῶν καὶ αἱ ψαλίδες αὐτῶν ἀργυραῖ. καὶ τὸ κλίτος τὸ πρὸς βορρᾶν ἑκατὸν ἐφ᾽ ἑκατόν. καὶ οἱ στῦλοι αὐτῶν εἴκοσι, καὶ αἱ βάσεις αὐτῶν εἴκοσι χαλκαῖ. καὶ οἱ κρίκοι αὐτῶν καὶ αἱ ψαλίδες αὐτῶν ἀργυραῖ. καὶ τὸ κλίτος τὸ πρὸς θάλασσαν αὐλαῖαι πεντήκοντα πηχέων, στῦλοι αὐτῶν δέκα, καὶ αἱ βάσεις αὐτῶν δέκα. καὶ οἱ κρίκοι αὐτῶν καὶ αἱ ψαλίδες αὐτῶν ἀργυραῖ. καὶ τὸ κλίτος τὸ πρὸς ἀνατολὰς πεντήκοντα πηχέων ἱστία, πέντε καὶ δέκα πηχέων τὸ κατὰ νώτου.

B

Transla. Chal.

וית מחתיתא כל מנוהי עבד נחשא: ועבד למדבחא סרדא עובד מצדתא דנחשא
תחות סובביה מלרע עד פלגיה: ואתיך ארבע עזקתא בארבע זויתא לסרדא
דנחשא אתרא לאריחיא: ועבד ית אריחיא דאעי שטין וחפא יתהון נחשא:
ואעיל ית אריחיא בעזקתא על סטרי מדבחא למיטל יתיה בהון חליל לוחין
עבד יתיה: ועבד ית כיורא דנחשא וית בסיסיה דנחשא במחזית נשיא דאתין
לצלאה בתרע משכן זימנא: ועבד ית דרתא לרוח עיבר דרומא סרדי דרתא
דבוץ שזיר מאה אמין: עמודיהון עשרין וסמכיהון עשרין דנחשא ווי עמודיא
וכיבושיהון דכסף: ולרוח ציפונא מאה אמין עמודיהון עשרין וסמכיהון עשרין
דנחשא ווי עמודיא וכיבושיהון דכסף: ולרוח מערבא סרדין חמשין אמין עמודיהון
עשרא וסמכיהון עשרא ווי עמודיא וכיבושיהון דכסף: ולרוח קידומא מדינחא
חמשין אמין: סרדין חמש עשרה אמין לעיברא:

Primitiua chal.: חתה צוד · ארע נתר זוה · עול נטל · חזא נשה · שכן דור · אמה · ערב · דנח

Interp. chal.

et thuribula: omnia vasa eius fecit ex ere. Fecitq; et craticulam opere retis ex ere sub circulo eius deorsum vsq; ad dimidiū eius. Et fudit ei quattuor anulos in q̄ttuor angulis craticule enee: vt p eos inducerent vectes. Fecitq; vectes de lignis setim: et operuit eos ere. Et induxit vectes per anulos in laterib⁹ altaris: vt portaretur cum eis: concauū ex tabulis fecit illud. Et fecit labrū ex ere τ basim eius ex ere de speculis mulierū qui veniebāt vt orarent in ostio tabernaculi federis. Fecitq; atriū: in cuius australi plaga erant cortine de bysso retorta centū cubitop. Colūne earuz erant viginti: τ basses earū vingīnti ex ere. capita columnarū τ celature earū erant ex argento. Et in plaga septētrionali erant cortine centuz cubitop: colūne earū viginti τ bases eap viginti ex ere. capita colūnarum τ celature erant de argento. Et in plaga occidētali fuerunt cortine quinquaginta cubitop: columne earum decem: τ bases earum decem. capita columnarum τ celature earum ex argento. Et in plaga orientali erat spacium quinquaginta cubitorum: quindecim cubitorum cortine erant in vno latere:

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

et colūne eap tres: et bases eap tres. et in dorso scdo hinc et inde sm portā atrij: cortine quinq; et decē cubitop. et colūne eap tres: et bases eap tres. oēs cortine tabernaculi ex bysso retorta. et bases colūnarū eap enee: et vncini eap argētei: et capita eap deargētata argēto: et colūne deargētate argēto oēs colūne atrij. et velū hostij atrij op⁹ variegatoris ex hyacintho: et purpura: et coccino filato: et bysso retorta viginti cubitop lōgitudo: τ altitudo et latitudo quinq; cubitop adequata cortinis atrij. et colūne cop q̄ttuor: et bases eorū q̄ttuor enee: τ vncini cop argētei: et capita cop deargentata argēto. et oēs paxilli atrij in circuitu enei. et hec cōstructio tabernaculi testimonij sicut p̄ceptū fuit moysi: ministeriū eē leuitarū p ithamar filiū aarō sacerdotis. et beseleel fili⁹ vri ex tribu iuda fecit sicut precepit dn̄s moysi. τ ooliab fili⁹ achisamech ex tribu dan: q̄ fabricauit textilia et acupicta et variegata: texuit iacintho et purpura: et coccino filato et bysso. oē aurū qd̄ opatū ē in

καὶ οἱ στῦλοι αὐτῶν τρεῖς, καὶ αἱ βάσεις αὐτῶν τρεῖς. καὶ ἐπὶ τοῦ νώτου τοῦ δευτέρου ἔνθεν καὶ ἔνθεν κατὰ τὴν πύλην τῆς αὐλῆς, αὐλαῖαι πέντε καὶ δέκα πηχέων. καὶ οἱ στῦλοι αὐτῶν τρεῖς, καὶ αἱ βάσεις αὐτῶν τρεῖς. πᾶσαι αἱ αὐλαῖαι τῆς σκηνῆς ἐκ βύσσου κεκλωσμένης. καὶ αἱ βάσεις τῶν στύλων αὐτῶν χαλκαῖ, καὶ αἱ ἀγκύλαι αὐτῶν ἀργυραῖ, καὶ αἱ κεφαλίδες αὐτῶν περιηργυρωμέναι ἀργυρίῳ, καὶ οἱ στῦλοι περιηργυρωμένοι ἀργυρίῳ πάντες οἱ στῦλοι τῆς αὐλῆς. καὶ τὸ καταπέτασμα τῆς πύλης τῆς αὐλῆς ἔργον ποικιλτοῦ ἐξ ὑακίνθου, καὶ πορφύρας, καὶ κοκκίνου νενησμένου, καὶ βύσσου κεκλωσμένης εἴκοσι πηχέων τὸ μῆκος, καὶ τὸ ὕψος καὶ τὸ εὖρος πέντε πηχέων ἐξισούμενον τοῖς ἱστίοις τῆς αὐλῆς. καὶ οἱ στῦλοι αὐτῶν τέσσαρες, καὶ αἱ βάσεις αὐτῶν τέσσαρες χαλκαῖ, καὶ αἱ ἀγκύλαι αὐτῶν ἀργυραῖ, καὶ αἱ κεφαλίδες αὐτῶν περιηργυρωμέναι ἀργυρίῳ. καὶ πάντες οἱ πάσσαλοι τῆς αὐλῆς κύκλῳ χαλκοῖ. καὶ αὕτη ἡ σύνταξις τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου καθὰ συνετάγη μωυσῇ, τὴν λειτουργίαν εἶναι τῶν λευιτῶν διὰ ἰθάμαρ τοῦ υἱοῦ ἀαρὼν τοῦ ἱερέως. καὶ βεσελεὴλ ὁ τοῦ οὐρὶ ἐκ τῆς φυλῆς ἰούδα ἐποίησε καθὰ συνέταξε κύριος τῷ μωυσῇ. καὶ ἐλιὰβ ὁ τοῦ ἀχισαμὲχ ἐκ τῆς φυλῆς δάν, ὃς ἠρχιτεκτόνευσε τὰ ὑφαντὰ καὶ τὰ ῥαφιδευτὰ καὶ τὰ ποικιλτά, ὑφᾶναι τῷ ὑακίνθῳ καὶ πορφύρᾳ, καὶ κοκκίνῳ νενησμένῳ καὶ βύσσῳ. πᾶν τὸ χρυσίον ὃ κατειργάσθη εἰς τὰ

C

Trāsla. B. Hiero.

columnarum triū cum basib⁹ suis vnū tenebat latus: & in parte altera: quia inter vtraq; itroitum tabernaculi fecit: quindecim eque cubitorū erāt tētoria: colūneq; tres & bases totidē. Cūcta atrii tentoria byssus retorta texuerat. Bases colūnarū fuere enee. capita aūt earū cum cunctis celaturis suis argētea: sed & ipsas colūnas atrii vestiuit argento. Et in introitu eius opere plumario fecit tētorium ex hyacintho: purpura: vermiculo ac bysso retorta: qd̄ habebat vigīti cubitos in lōgitudine: altitudo vero quiq; cubitorū erat: iuxta mēsurā quā cuncta atrii tētoria hēbāt. Colūne āt ī igressu fuere q̄ttuor cū basibus eneis: capitaq; earū & celature argentee. Paxillos quoq; tabernaculi & atrii per gyrum fecit eneos. Hec sunt instrumenta tabernaculi testimonii: que enūcerata sunt iuxta p̄ceptū moysi in cerimoniis leuitarū p manum ithamar filii aarō sacerdotis: q̄ beseleel filius huri filii hur d̄ tribu iuda dn̄o per moysen iubēte cōpleuerat: iūcto sibi socio ooliab filio achisamech de tribu dā: qui & ipse artifex lignorū egregius fuit: & polymitarius atq; plumarius ex hyacītho: purpura: vermiculo & bysso. Oē aurū qd̄ expensum est in opere

Ter. Heb. Exo. Ca. xxxviij. Primitiua heb.

עמודיהם שלשה ואדניהם
שלשה: ולכתף השנית מזה ומזה
לשער החצר קלעים חמש עשרה
אמה עמדיהם שלשה ואדניהם
שלשה: כל קלעי החצר סביב
שש משזר: והאדנים לעמדים
נחשת ווי העמודים וחשוקיהם
כסף וצפוי ראשיהם כסף והם
מחשקים כסף כל עמדי החצר:
ומסך שער החצר מעשה רקם
תכלת וארגמן ותולעת שני ושש
משזר ועשרים אמה ארך וקומה
ברחב חמש אמות לעמת קלעי
החצר: ועמדיהם ארבעה ואדניהם
ארבעה נחשת וויהם כסף וצפוי
ראשיהם וחשקיהם כסף: וכל
היתדת למשכן ולחצר סביב
נחשת: אלה פקודי המשכן משכן
העדת אשר פקד על פי משה
עבדת הלוים ביד איתמר בן
אהרן הכהן: ובצלאל בן אורי בן
חור למטה יהודה עשה את כל
אשר צוה יהוה את משה: ואתו
אהליאב בן אחיסמך למטה דן
חרש וחשב ורקם בתכלת
ובארגמן ובתולעת השני ובשש:
כל הזהב העשוי למלאכה בכל

Primitiua heb.: צפה · ספר עשה · תלע שנה · אמה · שכן סבב · פקד · עוד פה · צוה · עשה לאך

Transla. Chal.

עמודיהון תלתא וסמכיהון תלתא: ולעיברא תנינא מכא ומכא לתרע דרתא סרדין
חמש עשרה אמין עמודיהון תלתא וסמכיהון תלתא: כל סרדי דרתא סחור סחור דבוץ
שזיר: וסמכיא לעמודיא דנחשא ווי עמודיא וכיבושיהון דכסף וחפא רישיהון דכסף
ואינון מכבשין דכסף כל עמודי דרתא: ופרסא דתרע דרתא עובד צייר תכלא
וארגונא וצבע זהורי ובוץ שזיר ועשרין אמין אורכא ורומיה בפותיה חמש אמין
לקביל סרדי דרתא: ועמודיהון ארבעה וסמכיהון ארבעה דנחשא וויהון דכסף וחפא
רישיהון וכיבושיהון דכסף: וכל סיכיא למשכנא ולדרתא סחור סחור דנחשא:
אלין מנייני משכנא משכנא דסהדותא דאתמניאו על מימרא דמשה פולחן ליואי
בידא דאיתמר בר אהרן כהנא: ובצלאל בר אורי בר חור לשבטא דיהודה עבד
כל דפקיד יי ית משה: ועמיה אהליאב בר אחיסמך לשבטא דדן נגר ואומן וצייר
בתכלא ובארגונא ובצבע זהורי ובוצא: כל דהבא דאתעביד לעבידתא בכל

Interp. chal.

colūne earū tres τ bases earū tres. τ in latere secūdo ostij atrij hinc τ inde erant cortine quindecim cubitorum: colūne earū tres τ bases earū tres. Omnes cortine atrij per circuitū erant de bysso retorta: et bases columnarū erant ex ere. capita colūnarum τ celature earuz fuerūt de argento. τ cooperuit argento capita earum. Ille quoq; omnes colūne atrij celate erant argento. et tentoriū ostij atrij fecit opere polymitarij ex hyacintho τ purpura τ coccino τ bysso retorta. viginti cubitop erat lōgitudo eius: τ altitudo eius sicut latitudo eius: quinq; cubitop erat: iuxta altitudinē cortinarū atrij: τ colūne ei⁹ quattuor τ bases earū quattuor ex ere: vncini earum erant ex argento: τ operuit capita earum τ celaturas earum argento. Omnesq; paxilli tabernaculi τ atrij per circuitū erant ex ere. Hec sunt numeratōes tabernaculi testimonij q̄ enumerate sunt iuxta p̄ceptū moysi p ministeriū leuitarū p manū ithamar filij aarō sacerdotis. Beseleel eni fili⁹ vri filij hur de tribu iuda fecit oia q̄ precepit dn̄s ad moysen. Et cū eo ooliab fili⁹ achisamech de tribu dan faber lignari⁹ τ artifex τ polymitari⁹ in hyacintho et purpura τ coccino τ bysso. oē aup qd̄ factū est in oi

Primitiua chal.: תנה דור · ראש · כבש צור · פתח · רבע · סכא שכן · אל מנה אמר · עבד

Trāsla. B. Hiero.

[p]sāctuarii:[q]&[r]qđ oblatū ē ī donariis: ∞∞∞∞∞∞ [u]viginti &[t]nouem ∞∞ [x]talētorū fuit:[y]& feptingētorū[a]triginta[b]ficlorū [c]ad menfurā[d]fanctuarii ∞∞ Oblatum eft autem[a]ab his[b]qui trāfierūt[c]ad ∞∞ [d]numerum[e]a[f]viginti[g]annis ∞∞∞∞∞∞ [h]& fupra:[i]de fexcentis [m]tribus ∞∞∞∞∞ [n]milibus[o]& quingentis [q]quinquaginta armatorū.[r]Fuerūt p̄terea[s]cētū [t]talēta[u]argēti: e qbus[x]cōflate funt[y]bafes[a]fctūarii [b]& ītroitus vbi[c]velum pendet.[e]Centū[f]bafes facte fūt[g]de[h]talētis[g]cētū: fingulis[i]talētis[k]p bafes fingulas fupputatis.[l]De [m]mille āt[n]feptigentis[q]& feptuaginta[p]quiq; ficlis [r]fecit[s]capita[t]colūnarū: quas[u]& ipfas[u]veftiuit argēto.[a]Eris quoq;[b]oblata funt[c]talēta[c]feptuaginta[e]duo milia:[f]& quadrīgenti fupra[h]ficli. ∞∞∞ [k]ex quibus[l]fufe fūt[m]bafes in[n]introitu[o]tabernaculi[p]teftimonii:[q]&[r]altare[s]eneum[t]cum ∞∞∞ [u]craticula[y]fua:[b]omniaq; ∞∞∞∞∞∞∞∞ [c]vafa q̄ ad vfū eius pertinent.[e]&[f]bafes[g]atrii tā[h]ī circuitu[i]q̄; in[l]ingreffu eius[n]& ∞∞∞∞∞∞∞ [p]paxilli[q]tabernaculi[r]atq; ∞∞∞∞∞∞∞ [u]atrii[x]per gyrū. Ca. 39.

DE[b]hyacintho vero [c]& purpura:[o]vermiculo ac byffo[f]fecit ∞∞∞

[g]veftes ∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞ [p]quibus indueretur ∞∞ ∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞ [q]aarō:[r]qn̄ miniftrabat[k]ī fctis:[r]ficut[s]p̄cepit[t]dn̄s [x]moyfi.[y]Fecit igitur[a]fuphumerale de[b]auro[c]hyacintho[d]& purpura[e]coccoq;[f]bis tincto[g]& byffo [h]retorta:[b]ope[c]polymitario.[l]Inciditq;[i]bracteas[m]aureas[n]& extenuauit in[o]fila:[p]vt poffet torqueri cū priorū colorū fubtegmine: duafq; ∞∞ ∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞ [o]oras fibimucē[g]copulatas[h]in[i]vtroq; ∞∞∞∞ [k]latere fummitatum:[m]& baltheū ex eifdē coloribus: ∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞ [c]ficut[o]preceperat[e]dn̄s ∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞ [g]moyfi.[h]Parauit & duos [k]lapides[l]onychinos ∞∞ [m]aftrictos &[n]īclufos[o]auro &[p]fculptos arte gemmaria[r]nominibus[u]filiorum ∞∞∞∞∞∞∞∞ [x]ifrael.[y]Pofuitq;[z]eos[a]in [b]lateribus ∞∞∞∞∞∞ [c]fuphumeralis in[e]monimentū[f]filiorum[g]ifrael. [h]ficut[i]preceperat[k]dominus[m]moyfi.[n]Fecit & ∞∞ [p]rōnale[q]opere[r]polymito[s]iuxta opus ∞∞∞∞ [t]fuphumeralis ex[u]auro: [x]hyacintho:[y]purpura: [z]coccoq;[a]bis tincto:[b]& byffo[c]retorta:[o]q̄drāgulum[f]duplex mēfure[k]palmi: ∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞ [p]& pofuit[q]in eo[r]gemmarum ordines[f]quattuor. In[b]prio versu erat[x]fardius:[y]topazius: fmaragdus. In[o]fecundo[e]carbūculus: ∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞

Interp. chal.

opere fanctuarij ꝛ qđ oblatū eft fuit viginti ꝛ nouem talentoꝝ ꝛ feptingentoꝝ ꝛ triginta ficloꝝ in pondere fanctuarij. Argentū autē numeratoꝝ cōgregationis fuit centū talentoꝝ: ꝛ mille ꝛ feptingentoꝝ ꝛ feptuaginta ꝛ quinq; ficloꝝ in pondere fanctuarij. Unum pondus oblatū eft per fingula capita: qđ eft dimidiū ficli in pondere fanctuarij: qđ oblatum eft ab oībus qui tranfierūt ad numeros a viginti annis ꝛ fupra de fexcentis ꝛ tribus millibus ꝛ quingētis ꝛ quinquaginta. Fueruntq; centū talenta argenti ex quo cōflate funt bafes fanctuarij ꝛ baffes tentorij: centū talenta pro centū bafibus: talentū p bafe. De mille aūt ꝛ feptingentis ꝛ feptuaginta ꝛ quinq; ficlis fecit vncinos columnaꝝ: ꝛ operuit capita earū: ꝛ fecit celaturas eaꝝ. es quoq; oblationis fuit feptuaginta talentoꝝ ꝛ duo milia ꝛ quadrigentorū ficloꝝ: ex quo fecit bafes oftij tabernaculi federis ꝛ altare eneum ꝛ craticulā eius eneam ꝛ oīa vafa altaris ꝛ bafes atrij per circuitū ꝛ bafes oftij atrij ꝛ oēs paxillos tabernaculi ꝛ omnes paxillos atrij per circuitum. Ca. 39.

DE hyacintho autē ꝛ purpura ꝛ coccino fecerūt ∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞

Interp. chal.

veftes minifterij ad miniftrandum in fanctuario: feceruntq; veftes fanctas aarō: ficut precepit dominus moyfi. Feciтq; fuperhumerale ex auro ꝛ hyacintho ꝛ purpura ꝛ coccino ꝛ byffo retorta: extenderūtq; bracteas aureas ꝛ inciderūt fila: vt facerēt in medio hyacinthi ꝛ in medio purpure ꝛ in medio coccini ꝛ in medio byffi opere artificis. humerulos fecerūt ei cōiunctos: in duob⁹ lateribus eius iungebātur. Et balthe⁹ ornamēti fui q̄ erat iuxta illud ex ipfo erat iuxta opus eius ex auro hyacintho ꝛ purpura ꝛ byffo retorta: ficut precepit dn̄s moyfi. Feceruntq; duos lapides onychinos inclufos in celaturis aureis fcriptos diftincte q̄fi fculptura anuli per noīa filioꝝ ifrael. Et pofuit eos in hūerulis fuphumeralis ī lapides mēoriales filiis ifrael: ficut preceperat dn̄s moyfi. feciтq; rationale ope artificis iuxta opus fuphumeralis ex auro hyacītho et purpura ꝛ coccino ꝛ byffo retorta: quadratum erat: duplicatū fecerunt rationale: palmi vnius erat longitudo eius: ꝛ latitudo eius palmi vnius: duplicatum erat. Et īpleuerūt in eo quattuor ordines lapidis preciofi. in primo ordine erat fardius topazius et carbunculus. Et in fecundo ordine fmaragdus ∞∞∞

ספיר ויהלם: והטור השלישי
לשם שבו ואחלמה: והטור
הרביעי תרשיש שהם וישפה
מוסבת משבצת זהב במלאתם:
והאבנים על שמת בני ישראל
הנה שתים עשרה על שמתם
פתוחי חתם איש על שמו
לשנים עשר שבט: ויעשו על
החשן שרשרת גבלת מעשה עבת
זהב טהור: ויעשו שתי משבצת
זהב ושתי טבעת זהב ויתנו את
שתי הטבעת על שני קצות
החשן: ויתנו שתי העבתת הזהב
על שתי הטבעת על קצות החשן:
ואת שתי קצות שתי העבתת
נתנו על שתי המשבצת ויתנם
על כתפת האפד אל מול פניו:
ויעשו שתי טבעת זהב וישימו
על שני קצות החשן על שפתו
אשר אל עבר האפד ביתה:
ויעשו שתי טבעת זהב ויתנם על
שתי כתפת האפד מלמטה ממול
פניו לעמת מחברתו ממעל לחשב
האפד: וירכסו את החשן מטבעתיו
אל טבעת האפד בפתיל תכלת
להית על חשב האפד ולא יזח
החשן מעל האפד כאשר צוה

saphirus: iaspis. In tertio ligurius: achates: & amethystus. In quarto chrysolithus onychinus: & berillus circūdati & inclusi auro per ordines suos. Ipsiqȝ lapides duodecim sculpti erant noībus duodecī tribuū israel: singuli per noīa singulorum. Fecerunt in rōnali & catenulas sibiinuicem coherētes de auro purissimo: & duos vncinos totidem anulos aureos. Porro anulos posuerunt in vtroqȝ latere rōnalis: ex qbus penderent due catene auree: quas inseruerunt vncinis qui in superhumeralis angulis eminebant. Hec & ante & retro ita cōueniebāt sibi: vt superhumerale & rōnale mutuo necterētur: stricta ad balteū & anulis fortius copulata: quos iūgebat vitta hyacīthina: ne laxa fluerent: & a seinuicem mouerētur: sicut precepit

Interp. chal.

saphirus ꝛ iaspis. In tertio aūt ordine ligurius achates ꝛ amethystus. In q̄rto autē ordine chrysolithus: onychinus ꝛ berillus: inclusi strictiqȝ auro fuerunt in implenonibus suis. Ipsi aūt lapides duodecim erāt iuxta noīa filioꝝ israel: scripti scriptura distincta q̄si sculptura anuli singuli lapides ꝑ noīa singuloꝝ per duodecim tribus. Feceruntqȝ in rationali catenulas sibi inuicē coherētes opere fimbrie ex auro mūdissimo. Et fecerūt duos vncinos aureos ꝛ duos anulos aureos: ꝛ posuerūt duos anulos in duobus lateribus rationalis. posuerūtqȝ duas fimbrias aureas in duobus anulis qui erāt in lateribus rationalis. Et duas fimbrias q̄ erant in duobus laterib⁹ eius posuerūt in duob⁹ vncinis. posuerūtqȝ eas in humerulis suphūeralis cōtra faciē eius. Fecerūtqȝ duos anulos aureos ꝛ posuerūt eos in duob⁹ lateribus rationalis q̄ erant in ora eius q̄ est e regione suphumeralis intrinsecus. Fecerūtqȝ duos anulos ex auro ꝛ posuerūt eos ī duobus humerulis suphumeralis inferius cōtra faciem eius e regione iuncture eius supra balteū suphumeralis. Et cōiunxerūt rōnale ex anulis suis ad anulos suphumeralis vitta hyacinthina: vt esset sup balteū suphumeralis: vt non recederet rationale a superhumerali: sicut preceperat

יהוה את משה: ויעש את מעיל
האפד מעשה ארג כליל תכלת:
ופי המעיל בתוכו כפי תחרא שפה
לפיו סביב לא יקרע: ויעשו על
שולי המעיל רמוני תכלת וארגמן
ותולעת שני משזר: ויעשו
פעמני זהב טהור ויתנו את
הפעמנים בתוך הרמנים על שולי
המעיל סביב בתוך הרמנים: פעמן
ורמן פעמן ורמן על שולי המעיל
סביב לשרת כאשר צוה יהוה
את משה: ויעשו את הכתנת שש
מעשה ארג לאהרן ולבניו: ואת
המצנפת שש ואת פארי המגבעת
שש ואת מכנסי הבד שש
משזר: ואת האבנט שש משזר
ותכלת וארגמן ותולעת שני
מעשה רקם כאשר צוה יהוה
את משה: ויעשו את ציץ נזר
הקדש זהב טהור ויכתבו עליו
מכתב פתוחי חותם קדש ליהוה:
ויתנו עליו פתיל תכלת לתת על
המצנפת מלמעלה כאשר צוה
יהוה את משה: ותכל כל עבדת
משכן אהל מועד ויעשו בני
ישראל ככל אשר צוה יהוה את
משה כן עשו: ויביאו את המשכן

dn̄s moysi. Fecerūtqȝ tunicam superhumeralis totā hyacinthinam: & capitiū in supiori pte contra mediū: oramqȝ per gyrum capitii textilem. deorsū āt ad pedes mala punica ex hyacintho: purpura: vermiculo ac bysso retorta. & tītinabula de auro purissimo: que posuerunt inter malogranata in extrema parte tunice per gyrū. tītinabulum autem aureum & malūpunicū: quibus ornatus icedebat pontifex qn̄ ministerio fūgebatur: sicut p̄cepit dn̄s moysi. Fecerunt tunicas byssinas opere textili aaron & filiis eius: & mitras cum coronulis suis ex bysso. feminalia quoqȝ linea byssina. cingulum vero de bysso retorta: hyacītho: purpura ac vermiculo bis tincto arte plumaria. sicut p̄ceperat dominus moysi. Fecerunt & laminā sacre veneratiōis de auro purissimo: scripseruntqȝ in ea opere gemmario sanctum domini: & strīxerūt eā cū mitra vitta hyacinthina: sicut preceperat dn̄s moysi. Perfectū ē igitur omne opus tabernaculi & tecti testimonii. Fecerūtqȝ filii israel cuncta que preceperat dominus moysi: & obtulerūt tabernaculum

Transla. Chal.

Interp. chal.

dn̄s moysi. Feceruntqȝ palliū superhumeralis opere textoris totum hyacinthinum. Et os pallij in medio eius: sicut os lorice. Ora erat per circuitū oris eius vt nō rūperet. Fecerūtqȝ in īferiori pte pallij malogranata ex hyacintho ꝛ purpura ꝛ coccino retorto. Fecerūtqȝ tintinabula de auro mūdissimo: ꝛ posuerūt tintinabula in medio maloꝝgranatoꝝ in īferiori parte pallij ꝑ circuitū in medio maloꝝgranatoꝝ. Tintinabulū ꝛ malūgranatū: tintinabulū ꝛ malū granatū: in inferiori parte pallij per circuitū: ad ministrandū: sicut preceperat dn̄s moysi. Fecerūtqȝ tunicā ex bysso opere textoris aaron ꝛ filijs eius. Et tiarā ex bysso ꝛ pileos in decorē ex bysso. Et femoralia ex bysso retorta: balteuȝ quoqȝ ex bysso retorta ꝛ hyacintho ꝛ purpura ꝛ coccino opere polymitarij: sicut p̄ceperat dn̄s moysi. Et fecerūt laminaȝ coronā sanctitatis ex auro mūdissimo: ꝛ scripserūt sup eam scriptura distincta: sanctū dn̄o. Et posuerūt in ea vittam hyacinthinā: vt poneretur super mitram: sicut preceperat dn̄s moysi. Perfectūqȝ est omne opus tabernaculi federis. Fecerūtqȝ filij israel iuxta oīa que preceperat dn̄s moysi: ita fecerunt. Adduxeruntqȝ tabernaculum

אֶל מֹשֶׁה אֶת הָאֹהֶל וְאֶת כָּל
כֵּלָיו קְרָסָיו קְרָשָׁיו בְּרִיחָו וְעַמֻּדָיו
וַאֲדָנָיו׃ וְאֶת מִכְסֵה עוֹרֹת הָאֵילִם
הַמְאָדָּמִים וְאֶת מִכְסֵה עֹרֹת
הַתְּחָשִׁים וְאֵת פָּרֹכֶת הַמָּסָךְ׃ אֶת
אֲרוֹן הָעֵדֻת וְאֶת בַּדָּיו וְאֵת
הַכַּפֹּרֶת׃ אֶת הַשֻּׁלְחָן אֶת כָּל כֵּלָיו
וְאֵת לֶחֶם הַפָּנִים׃ אֶת הַמְּנֹרָה
הַטְּהֹרָה אֶת נֵרֹתֶיהָ נֵרֹת הַמַּעֲרָכָה
וְאֶת כָּל כֵּלֶיהָ וְאֵת שֶׁמֶן הַמָּאוֹר׃
וְאֵת מִזְבַּח הַזָּהָב וְאֵת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה
וְאֵת קְטֹרֶת הַסַּמִּים וְאֵת מָסַךְ
פֶּתַח הָאֹהֶל׃ אֵת מִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת
וְאֶת מִכְבַּר הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר לוֹ אֶת
בַּדָּיו וְאֶת כָּל כֵּלָיו אֶת הַכִּיֹּר וְאֶת
כַּנּוֹ׃ אֵת קַלְעֵי הֶחָצֵר אֶת עַמֻּדֶיהָ
וְאֶת אֲדָנֶיהָ וְאֶת הַמָּסָךְ לְשַׁעַר
הֶחָצֵר אֶת מֵיתָרָיו וִיתֵדֹתֶיהָ וְאֵת
כָּל כְּלֵי עֲבֹדַת הַמִּשְׁכָּן לְאֹהֶל מוֹעֵד׃
אֶת בִּגְדֵי הַשְּׂרָד לְשָׁרֵת בַּקֹּדֶשׁ
אֶת בִּגְדֵי הַקֹּדֶשׁ לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן
וְאֶת בִּגְדֵי בָנָיו לְכַהֵן׃ כְּכֹל אֲשֶׁר
צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה כֵּן עָשׂוּ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל אֵת כָּל הָעֲבֹדָה׃ וַיַּרְא
מֹשֶׁה אֶת כָּל הַמְּלָאכָה וְהִנֵּה
עָשׂוּ אֹתָהּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה כֵּן
עָשׂוּ וַיְבָרֶךְ אֹתָם מֹשֶׁה׃

כלה ברח · כסה · אדם עור · סכך · ארן עוד · כפר · פנה נור · ערך · אור · זבח · כבר · עמד · יתר · עבד · בגד · שרת · כהן · עשה · ראה · לאך · ברך

& tectũ & vniuersam supellectilem: anulos tabulas: vectes: columnas: ac bases: opertorium de pellibus arietum rubricatis: & aliud operimentum de hyacinthinis pellibus: velum: arcam: vectes: propiciatorium: mensam cum vasis suis: & propositionis panibus: candelabrum: lucernas. & vtensilia earum cum oleo: altare aureum & vnguentum & thymiama ex aromatibus: & tentorium in introitu tabernaculi: altare eneum: retiaculum: vectes: & vasa eius omnia. labrum cum basi sua: tentoria atrii & columnas cum basibus suis. tentorium in introitu atrii: funiculosq; illius & paxillos. Nihil ex vasis defuit que in ministeriũ tabernaculi & in tectũ federis iussa sũt fieri. Vestes quoq; quibus sacerdotes vtuntur in sanctuario aarõ scilicet & filii eius: obtulerunt filii israel: sicut preceperat dominus. Que postq̃ moyses cũcta vidit cõpleta: benedixit eis.

ad moysen: τ oia vasa eius: τ anulos eius: et colũnas eius: τ vectes eius: τ paxillos eius: τ bases eius: τ opimẽta pelles arietũ rubricatas: τ coopertoria pelles hyacinthinas: τ velũ: τ arcam testimonii: τ vectes eius: τ ppiciatoriũ: τ mẽsam: τ oia vasa eius: τ panes ppositiõis: τ cãdelabrũ purũ: τ lucernas eius lucernas incẽdii: τ oia vasa eius: et oleum luminis: et altare aureũ: et oleũ vnctiõis: et thymiama cõpositionis: et velũ porte tabnaculi: et altare eneũ: et craticulã eius eneã: et vectes eius: et oia vasa eius: et labrũ: et basim eius: et cortinas atrii: et colũnas et bases eius: et velum porte atrii: et funiculos eius: et paxillos eius: et oia instrumẽta q̃ ad opa tabernaculi testimonii: et vestes ministratorias ad ministrandũ in eis in sctuario: vestes sctuarii: q̃ sũt aaron: et vestes filiorũ eius in sacerdotiũ. sm oia q̃cũq; pcepit dñs moysi: sic fecerũt filii isra el oes apparatũ. et vidit moyses oia opa: et fuerũt facientes ea quẽadmodũ pcepit dñs moysi: sic fecerũt ea: et bñdixit eis moyses.

πρὸς μωυσῆν, καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῆς, καὶ τοὺς δακτυλίους αὐτῆς, καὶ τοὺς στύλους αὐτῆς, καὶ τοὺς μοχλοὺς αὐτῆς, καὶ τοὺς πασσάλους αὐτῆς, καὶ τὰς βάσεις αὐτῆς, καὶ τὰς διφθέρας δέρματα κριῶν ἠρυθροδανωμένα, καὶ τὰ κατακαλύμματα δέρματα ὑακίνθινα, καὶ τὸ καταπέτασμα, καὶ τὴν κιβωτὸν τοῦ μαρτυρίου, καὶ τοὺς διωστῆρας αὐτῆς, καὶ τὸ ἱλαστήριον, καὶ τὴν τράπεζαν, καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῆς, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως, καὶ τὴν λυχνίαν τὴν καθαράν, καὶ τοὺς λύχνους αὐτῆς λύχνους τῆς καύσεως, καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῆς, καὶ τὸ ἔλαιον τοῦ φωτός, καὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ χρυσοῦν, καὶ τὸ ἔλαιον τῆς χρίσεως, καὶ τὸ θυμίαμα τῆς συνθέσεως, καὶ τὸ ἐπίσπαστρον τῆς θύρας τῆς σκηνῆς, καὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ χαλκοῦν, καὶ τὴν ἐσχάραν αὐτοῦ τὴν χαλκῆν, καὶ τοὺς ἀναφορεῖς αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτοῦ, καὶ τὸν λουτῆρα, καὶ τὴν βάσιν αὐτοῦ, καὶ τὰ ἱστία τῆς αὐλῆς, καὶ τοὺς στύλους καὶ τὰς βάσεις αὐτῆς, καὶ τὸ ἐπίσπαστρον τῆς πύλης τῆς αὐλῆς, καὶ τὰ σχοινία αὐτῆς, καὶ τοὺς πασσάλους αὐτῆς, καὶ πάντα τὰ ἐργαλεῖα τὰ εἰς τὰ ἔργα τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ τὰς στολὰς τὰς λειτουργικὰς εἰς τὸ λειτουργεῖν ἐν αὐταῖς ἐν τῷ ἁγίῳ, στολὰς τοῦ ἁγίου, αἵ εἰσιν ἀαρών, καὶ τὰς στολὰς τῶν υἱῶν αὐτοῦ εἰς τὴν ἱερατείαν. κατὰ πάντα ὅσα συνέταξε κύριος τῷ μωυσῇ, οὕτως ἐποίησαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ πᾶσαν τὴν παρασκευήν. καὶ ἴδε μωυσῆς πάντα τὰ ἔργα, καὶ ἦσαν πεποιηκότες αὐτὰ ὃν τρόπον συνέταξε κύριος τῷ μωυσῇ, οὕτως ἐποίησαν αὐτά, καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς μωυσῆς.

Transla. Chal.

לות משה ית משכנא וית כל מנוהי פורפוהי דפוהי עברוהי ועמודוהי וסמכוהי׃ וית
חופאה דמשכי דדכרי מסמקי וית חופאה דמשכי ססגונא וית פרכתא דפרסא׃
ית ארונא דסהדותא וית אריחוהי וית כפורתא׃ ית פתורא וית כל מנוהי וית לחם
אפיא׃ ית מנרתא דכיתא ית בוצינהא בוציני סדרא וית כל מנהא וית משחא
דאנהרותא׃ וית מדבחא דדהבא וית משחא דרבותא וית קטרת בוסמיא וית פרסא
דתרע משכנא׃ ית מדבחא דנחשא וית סרדא דנחשא דיליה ית אריחוהי וית כל
מנוהי ית כיורא וית בסיסיה׃ ית סרדי דרתא ית עמודהא וית סמכהא וית פרסא
לתרע דרתא ית אטונוהי וסכהא וית כל מאני פולחן משכנא למשכן זמנא׃ ית לבושי
שמושא לשמשא בקודשא ית לבושי קודשא לאהרן כהנא וית לבושי בנוהי
לשמשא׃ ככל דפקיד יי ית משה כן עבדו בני ישראל ית כל פולחנא׃ וחזא משה ית
כל עבידתא והא עבדו יתה כמא דפקיד יי כן עבדו ובריך יתהון משה׃

Ca. xl.

Primitiua chal.

מנא פרפא · ספק · נור דכה נהר · דבח · מאן · סבא · ברך

Interp. chal.

ad moysen τ omnia vasa eiusdẽ tabernaculi: fibulas eius: tabulas eius: vectes eius: τ colũnas eius: τ bases eius: τ opertoriũ de pellibus arietum rubricatis: et opertoriũ de pellibus hyacinthinis: velũ q̃q; qđ extenditur: arcam testimonii τ vectes ei9: τ propiciatorium: mensam τ oĩa vasa eius: τ panẽ propositionis: candelabrũ mundissimũ: τ lucernas que ordinantur et omnia vasa eius: τ oleum ad illuminandum: altare aureũ τ oleum vnctionis: thymiama aromatũ. Tentoriũq; quod erat in ostio tabernaculi: altare eneum: et retiaculũ eius eneum: vectes eius τ oĩa vasa eius. Labrum τ basim eius: cortinas atrii cũ colũnis suis et cum basibus suis: velum quoq; ad ostium atrii: funiculos eius τ paxillos eius τ omnia vasa ministerii tabernaculi federis: vestes quoq; ministerii ad ministrandum in sanctuario: vestes sanctas aaron sacerdotis τ vestes filiorũ eius vt ministrent. iuxta omnia que precepit dñs moysi: ita fecerunt filii israel omne opus. Viditq; moyses omne opus τ ecce fecerant illud sicut preceperat dominus ita fecerunt: benedixitq; eis moyses. Ca. 40.

C. 40 A

Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ τοῦ μηνὸς τοῦ πρώτου νουμηνίᾳ, στήσεις τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, καὶ θήσεις ἐκεῖ τὴν κιβωτὸν τοῦ μαρτυρίου, καὶ σκεπάσεις τὴν κιβωτὸν τῷ καταπετάσματι. καὶ εἰσοίσεις τὴν τράπεζαν, καὶ προθήσεις τὴν πρόθεσιν αὐτῆς. καὶ εἰσοίσεις τὴν λυχνίαν, καὶ ἐπιθήσεις τοὺς λύχνους αὐτῆς. καὶ θήσεις τὸ θυσιαστήριον τὸ χρυσοῦν εἰς τὸ θυμιᾶσαι ἐναντίον τῆς κιβωτοῦ τοῦ μαρτυρίου. καὶ ἐπιθήσεις κάλυμμα τοῦ καταπετάσματος ἐπὶ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς. καὶ τὸ θυσιαστήριον τῶν καρπωμάτων θήσεις παρὰ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. καὶ θήσεις τὸν λουτῆρα ἀναμέσον τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου καὶ ἀναμέσον τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ θήσεις ἐν αὐτῷ ὕδωρ. καὶ θήσεις τὴν αὐλὴν κύκλῳ. καὶ θήσεις τὸ καταπέτασμα τῆς πύλης τῆς αὐλῆς. καὶ λήψῃ τὸ ἔλαιον τοῦ χρίσματος, καὶ χρίσεις τὴν σκηνήν, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῇ. καὶ ἁγιάσεις αὐτὴν καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῆς. καὶ ἔσται ἁγία. καὶ χρίσεις τὸ θυσιαστήριον τῶν καρπωμάτων, καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτοῦ. καὶ χρίσεις τὸν λουτῆρα, καὶ τὴν βάσιν αὐτοῦ, καὶ ἁγιάσεις αὐτόν. καὶ ἁγιάσεις τὸ θυσιαστήριον. καὶ ἔσται τὸ θυσιαστήριον ἅγιον τῶν ἁγίων. καὶ προσάξεις ἀαρὼν καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ ἐπὶ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ λούσεις αὐτοὺς ὕδατι. καὶ ἐνδύσεις ἀαρὼν τὰς στολὰς τὰς ἁγίας, καὶ χρίσεις αὐτόν, καὶ ἁγιάσεις αὐτόν,

Et locut9 ẽ dñs ad moysen: dicẽs: in die vna mẽsis pmi pma die mẽsis: eriges tabnaculũ testimonii: τ pones ibi arcã testimonii: τ coopies arcã velo. τ inferes mẽsam: τ appones ppositionẽ ei9. τ inferes cãdelabrũ: τ impones lucernas ei9. τ pones altare aureũ ad incẽsandũ corã arca testimonii. τ impones coopimẽtũ veli sup hostiũ tabnaculi. τ altare holocaustoꝝ pones iuxta hostiũ tabnaculi testimonii. τ pones labrũ inter tabernaculũ testimonii τ inter altare: τ pones in eo aquã. τ pones atriũ in circuitu. τ pones velum porte atrii. τ assumes oleũ vnctionis: τ vnges tabnaculũ: τ oĩa q̃ in eo. τ sctificabis illũ τ omnia vasa eius. et erit sctũ. τ vnges altare holocaustoꝝ: τ oĩa vasa eius. τ vnges labrũ: τ basim eius: τ sctificabis illud. τ sctificabis altare. τ erit altare sctũ sctoꝝ. τ applicabis aarõ et filios eius ad hostia tabernaculi testimonii: et lauabis eos aqua. et indues aaron vestes sctãs: et vnges eũ: et sctificabis eũ:

B · 8.30.c

Locutusq; ẽ dominus ad moysen dicens. Mense primo prima die mensis eriges tabernaculum testimonii: & pones in eo arcam. dimittesq; ante illam velum: & illata mensa pones super eam que rite precepta sunt. Candelabrum stabit cum lucernis suis: & altare aureum in quo adoletur incẽsũ corã arca testimonii. Tentorium in introitu tabernaculi testimonii pones: & ante illud altare holocausti: Labrum inter altare & tabernaculũ: qđ iplebis aqua. Circũdabisq; atrium tentoriis & ingressum eius. Et assũpto vnctionis oleo: vnges tabernaculum cũ vasis suis vt sanctificentur: altare holocausti & oĩa vasa eius labrum cum basi sua. Oĩa vnctiõis oleo cõsecrabis: vt sint sancta sanctorũ. Applicabisq; aarõ & filios eius ad fores tabernaculi testimonii: & lotos aqua indues sanctis vestibus

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה
לֵּאמֹר׃ בְּיוֹם הַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן
בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ תָּקִים אֶת מִשְׁכַּן
אֹהֶל מוֹעֵד׃ וְשַׂמְתָּ שָׁם אֵת אֲרוֹן
הָעֵדוּת וְסַכֹּתָ עַל הָאָרֹן אֶת הַפָּרֹכֶת׃
וְהֵבֵאתָ אֶת הַשֻּׁלְחָן וְעָרַכְתָּ אֶת
עֶרְכּוֹ וְהֵבֵאתָ אֶת הַמְּנֹרָה וְהַעֲלֵיתָ
אֶת נֵרֹתֶיהָ׃ וְנָתַתָּה אֶת מִזְבַּח
הַזָּהָב לִקְטֹרֶת לִפְנֵי אֲרוֹן הָעֵדֻת
וְשַׂמְתָּ אֶת מָסַךְ הַפֶּתַח לַמִּשְׁכָּן׃
וְנָתַתָּה אֵת מִזְבַּח הָעֹלָה לִפְנֵי פֶּתַח
מִשְׁכַּן אֹהֶל מוֹעֵד׃ וְנָתַתָּ אֶת הַכִּיֹּר
בֵּין אֹהֶל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וְנָתַתָּ
שָׁם מָיִם׃ וְשַׂמְתָּ אֶת הֶחָצֵר סָבִיב
וְנָתַתָּ אֶת מָסַךְ שַׁעַר הֶחָצֵר׃
וְלָקַחְתָּ אֶת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וּמָשַׁחְתָּ
אֶת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בּוֹ
וְקִדַּשְׁתָּ אֹתוֹ וְאֶת כָּל כֵּלָיו
וְהָיָה קֹדֶשׁ׃ וּמָשַׁחְתָּ אֶת מִזְבַּח
הָעֹלָה וְאֶת כָּל כֵּלָיו וְקִדַּשְׁתָּ
אֶת הַמִּזְבֵּחַ וְהָיָה הַמִּזְבֵּחַ קֹדֶשׁ
קָדָשִׁים׃ וּמָשַׁחְתָּ אֶת הַכִּיֹּר וְאֶת
כַּנּוֹ וְקִדַּשְׁתָּ אֹתוֹ׃ וְהִקְרַבְתָּ אֶת
אַהֲרֹן וְאֶת בָּנָיו אֶל פֶּתַח אֹהֶל
מוֹעֵד וְרָחַצְתָּ אֹתָם בַּמָּיִם׃
וְהִלְבַּשְׁתָּ אֶת אַהֲרֹן אֵת בִּגְדֵי
הַקֹּדֶשׁ וּמָשַׁחְתָּ אֹתוֹ וְקִדַּשְׁתָּ אֹתוֹ

דבר · קום · שום · סכך · בוא · עלה · נתן · פנה · שכן · כלה · זבח · כון קרב · יעד לבש

Transla. Chal.

ומליל יי עם משה למימר׃ ביומא דירחא קדמאה בחד לירחא תקים ית משכנא
דמשכן זמנא׃ ותשוי תמן ית ארונא דסהדותא ותטיל על ארונא ית פרכתא׃
ותעיל ית פתורא ותסדר ית סדריה ותעיל ית מנרתא ותדליק ית בוצינהא׃ ותתן
ית מדבחא דדהבא לקטרת בוסמיא קדם ארונא דסהדותא ותשוי ית פרסא
דתרעא למשכנא׃ ותתן ית מדבחא דעלתא קדם תרע משכנא דמשכן זמנא׃ ותתן ית
כיורא בין משכן זמנא ובין מדבחא ותתן תמן מיא׃ ותשוי ית דרתא סחור סחור
ותתן ית פרסא דתרע דרתא׃ ותסב ית משחא דרבותא ותרבי ית משכנא וית כל
דביה ותקדיש יתיה וית כל מנוהי ויהי קודשא׃ ותרבי ית מדבחא דעלתא וית
כל מנוהי ותקדיש ית מדבחא ויהי מדבחא קדש קודשין׃ ותרבי ית כיורא וית
בסיסיה ותקדיש יתיה׃ ותקריב ית אהרן וית בנוהי לתרע משכן זמנא ותסחי
יתהון במיא׃ ותלביש ית אהרן ית לבושי קודשא ותרבי יתיה ותקדיש יתיה ׳׳׳

Interp. chal.

Locutusq; est dominus cum moyse: dicens. In mense primo: prima die mensis eriges tabernaculum federis: τ pones ibi arcam testimonii. Et cooperies super arcam velamine. Et inferes mensam: et ordinabis ordinem eius. et inferes candelabrũ: τ incendes lucernas eius. Ponesq; altare aureũ: in quo adoletur thymiama aromatuꝫ coram arca testimonii. Ponesq; velum in ostio tabernaculi: τ pones altare holocausti ante ostiũ tabernaculi federis. Et pones labrum inter tabernaculum federis τ altare: et pones ibi aquam. Ponesq; atrium per circuitum: τ pones tentorium ostii atrii. Tollesq; oleum vnctionis: et vnges tabernaculũ τ omnia que in eo sunt: τ sanctificabis illud τ omnia vasa eius: τ erit sanctum. et vnges altare holocausti τ omnia vasa eius: sanctificabisq; altare: τ erit altare sanctum sanctorũ. Et vnges labrum τ basim eius: et sanctificabis illud. Applicabisq; aaron τ filios eius ad ostium tabernaculi federis: τ lauabis eos aquis. Et indues aaron vestibus sanctis: τ vnges eum: sanctificabisq; illum

Primitiua chal.

אמר קום שכן · שוה חפה · עול סדר נור · ילק נתן נסק · דור · נסב רבב · קדש הוה עלה · קרב שכן סחא · לבש

וְכִהֵן לִי׃ וְאֶת בָּנָיו תַּקְרִיב
וְהִלְבַּשְׁתָּ אֹתָם כֻּתֳּנֹת׃ וּמָשַׁחְתָּ
אֹתָם כַּאֲשֶׁר מָשַׁחְתָּ אֶת אֲבִיהֶם
וְכִהֲנוּ לִי וְהָיְתָה לִהְיֹת לָהֶם
מָשְׁחָתָם לִכְהֻנַּת עוֹלָם לְדֹרֹתָם׃
וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֹתוֹ כֵּן עָשָׂה׃ וַיְהִי בַּחֹדֶשׁ
הָרִאשׁוֹן בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית בְּאֶחָד
לַחֹדֶשׁ הוּקַם הַמִּשְׁכָּן׃ וַיָּקֶם
מֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן וַיִּתֵּן אֶת
אֲדָנָיו וַיָּשֶׂם אֶת קְרָשָׁיו וַיִּתֵּן
אֶת בְּרִיחָיו וַיָּקֶם אֶת עַמּוּדָיו׃
וַיִּפְרֹשׂ אֶת הָאֹהֶל עַל הַמִּשְׁכָּן
וַיָּשֶׂם אֶת מִכְסֵה הָאֹהֶל עָלָיו
מִלְמָעְלָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת
מֹשֶׁה׃ וַיִּקַּח וַיִּתֵּן אֶת הָעֵדֻת אֶל
הָאָרֹן וַיָּשֶׂם אֶת הַבַּדִּים עַל הָאָרֹן
וַיִּתֵּן אֶת הַכַּפֹּרֶת עַל הָאָרֹן מִלְמָעְלָה׃
וַיָּבֵא אֶת הָאָרֹן אֶל הַמִּשְׁכָּן וַיָּשֶׂם
אֵת פָּרֹכֶת הַמָּסָךְ וַיָּסֶךְ עַל אֲרוֹן
הָעֵדוּת כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת
מֹשֶׁה׃ וַיִּתֵּן אֶת הַשֻּׁלְחָן בְּאֹהֶל
מוֹעֵד עַל יֶרֶךְ הַמִּשְׁכָּן צָפֹנָה
מִחוּץ לַפָּרֹכֶת׃ וַיַּעֲרֹךְ עָלָיו עֵרֶךְ
לֶחֶם לִפְנֵי יְהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה
יְהוָה אֶת מֹשֶׁה׃ וַיָּשֶׂם אֶת הַמְּנֹרָה
בְּאֹהֶל מוֹעֵד נֹכַח הַשֻּׁלְחָן

הָיָה · עֲלַם · דּוֹר · עָשָׂה · הָיָה · שָׁנָה · קוּם · נָתַן · שׂוּם · בָּרַח · קוּם · עָמַד · פָּרַשׂ · כָּסָה · עָלָה · לָקַח · עוּד · בּוֹא · סָכַךְ · אָרַן · כָּלָה · עָרַךְ · פָּנָה · נוּר

vt ministrent mihi: & vnctio eorū in sacerdotiū sempiternū pficiat. Fecitq; moyses omnia que preceperat dñs. Igitur mense primo āni secūdi: prima die mensis collocatū est tabernaculū. Erexitq; moyses illud & posuit tabulas ac bases & vectes: statuitq; colūnas: & expandit tectum super tabernaculum imposito desuper operimento: sicut dominus imperauerat. Posuit & testimoniū i arca subditis infra vectibus: & oraculum desuper. Cūq; intulisset arcā in tabernaculū testimōii: appendit ante eā velū: vt expleret dñi iussionē. Posuit & mēsā in tabernaculo testimonii ad plagam septentrionalem extra velum: ordinatis corā ppositionis panibus: sicut preceperat dominus moysi. Posuit & candelabrum in tabernaculo testimonii e regione mense

τ sacerdotio fūget mihi. τ filios ei° applicabis τ indues eos tunicas: τ vnges eos sicut vnxisti prem eoꝝ: τ sacerdotio fūgētur mihi. τ erit: vt sit illis vnctio sacerdotij in eternū: in gñatiōes eorū. τ fecit moyses oīa q̄cūq; pcepit illi dñs: sic fecit. τ factū ē in mēse pmo scđo āno egressorum eorū ex egypto pma die mēsis: erectū ē tabnaculū. τ erexit moyses tabernaculū: τ imposuit capita: τ immisit vectes: τ erexit colūnas eius: τ extēdit cortinas sup tabernaculū: τ imposuerūt opimētū tabernaculi sup illō desup: sicut pcepit dñs moysi. τ acciplēs testimonia imposuit in arcā: τ supposuit vectes sub arca: τ imposuit ppitiatoriū sup arcam. τ intulit arcā in tabernacl'z: τ imposuit opimētū veli: τ operuit arcā testimonij: sicut pcepit dñs moysi. τ imposuit mēsam in tabernaculū testimonij: ad latus tabernaculi testimonij qđ ad aqlonē extra velū tabernaculi. τ apposuit in ea panes ppositiōis corā dño: sicut pcepit dño moysi. τ posuit cādelabrū in tabernaculū testimonij e regiōe mēse:

καὶ ἱερατεύσει μοι. καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ προσάξεις καὶ ἐνδύσεις αὐτοὺς χιτῶνας, καὶ ἀλείψεις αὐτοὺς ὃν τρόπον ἤλειψας τὸν πατέρα αὐτῶν, καὶ ἱερατεύσουσί μοι. καὶ ἔσαι, ὥστε εἶναι αὐτοῖς χρῖσμα ἱερατείας εἰς τὸν αἰῶνα, εἰς τὰς γενεὰς αὐτῶν. καὶ ἐποίησε μωυσῆς πάντα ὅσα ἐνετείλατο αὐτῷ κύριος, οὕτως ἐποίησε. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ μηνὶ τῷ πρώτῳ τῷ δευτέρῳ ἔτει ἐκπορευομένων αὐτῶν ἐξ αἰγύπτου νουμηνίᾳ, ἐστάθη ἡ σκηνή. καὶ ἔστησε μωυσῆς τὴν σκηνήν, καὶ ἐπέθηκε τὰς κεφαλίδας, καὶ διενέβαλε τοὺς μοχλούς, καὶ ἔστησεν τοὺς στύλους αὐτῆς, καὶ ἐξέτεινε τὰς αὐλαίας ἐπὶ τὴν σκηνήν, καὶ ἐπέθηκαν τὸ κάλυμμα τῆς σκηνῆς ἐπ' αὐτὴν ἄνωθεν, καθὰ συνέταξε κύριος τῷ μωυσῇ. καὶ λαβὼν τὰ μαρτύρια ἐνέβαλεν εἰς τὴν κιβωτόν, καὶ ὑπέθηκεν τοὺς διωστῆρας ὑπὸ τὴν κιβωτόν, καὶ ἐπέθηκεν τὸ ἱλαστήριον ἐπάνω τῆς κιβωτοῦ. καὶ εἰσήνεγκε τὴν κιβωτὸν εἰς τὴν σκηνήν, καὶ ἐπέθηκε τὸ κατακάλυμμα τοῦ καταπετάσματος, καὶ ἐσκέπασε τὴν κιβωτὸν τοῦ μαρτυρίου, ὃν τρόπον συνέταξε κύριος τῷ μωυσῇ. καὶ ἐπέθηκε τὴν τράπεζαν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, ἐπὶ τὸ κλίτος τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου τὸ πρὸς βορρᾶν ἔξωθεν τοῦ καταπετάσματος τῆς σκηνῆς. καὶ προσέθηκεν ἐπ' αὐτῆς τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἐναντι κυρίου, ὃν τρόπον συνέταξε κύριος τῷ μωυσῇ. καὶ ἔθηκε τὴν λυχνίαν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου ἐναντίον τῆς τραπέζης,

Hiere. 7.a.

C

Transla. Chal.

וְישַׁמֵּשׁ קֳדָמָי׃ וְיָת בְּנוֹהִי תְּקָרֵיב וְתַלְבֵּישׁ יָתְהוֹן כִּתּוּנִין׃ וְתִרְבֵּי יָתְהוֹן כְּמָא דְרַבֵּיתָ יָת אֲבוּהוֹן וִישַׁמְּשׁוּן קֳדָמָי וּתְהֵי לְמֶהֱוֵי לְהוֹן רְבוּתְהוֹן לְכַהֲנוּת עָלַם לְדָרֵיהוֹן׃ וַעֲבַד מֹשֶׁה כְּכֹל דְּפַקֵּיד יְיָ יָתֵיהּ כֵּן עֲבַד׃ וַהֲוָה בְּיַרְחָא קַדְמָאָה בְּשַׁתָּא תִּנְיֵתָא בְּחַד לְיַרְחָא אִתָּקַם מַשְׁכְּנָא׃ וַאֲקֵים מֹשֶׁה יָת מַשְׁכְּנָא וִיהַב יָת סַמְכוֹהִי וְשַׁוִּי יָת דַּפּוֹהִי וִיהַב יָת עַבְרוֹהִי וַאֲקֵים יָת עַמּוּדוֹהִי׃ וּפְרַס יָת פְּרָסָא עַל מַשְׁכְּנָא וְשַׁוִּי יָת חוּפָאָה דְמַשְׁכְּנָא עֲלוֹהִי מִלְּעֵילָא כְּמָא דְפַקֵּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה׃ וּנְסֵיב וִיהַב יָת סַהֲדוּתָא בַּאֲרוֹנָא וְשַׁוִּי יָת אֲרִיחַיָּא עַל אֲרוֹנָא וִיהַב יָת כַּפֻּרְתָּא עַל אֲרוֹנָא מִלְּעֵילָא׃ וְאָעֵיל יָת אֲרוֹנָא לְמַשְׁכְּנָא וְשַׁוִּי יָת פָּרֻכְתָּא דִפְרָסָא וְאַטֵּיל עַל אֲרוֹנָא דְסַהֲדוּתָא כְּמָא דְפַקֵּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה׃ וִיהַב יָת פָּתוֹרָא בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא עַל צִדָּא דְמַשְׁכְּנָא צִפּוּנָא מִבְּרָא לְפָרֻכְתָּא׃ וְסַדַּר עֲלוֹהִי סִדְרִין דִּלְחֵים קֳדָם יְיָ כְּמָא דְפַקֵּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה׃ וְשַׁוִּי יָת מְנָרְתָא בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא לָקֳבֵיל פָּתוֹרָא

Primitiua chal.

שְׁמַשׁ · הֲוָה · רְבַב · דּוּר · תְּנָה · קוּם · שְׁוָה · חֲבַר · עֲלָה · עוּל · טְלַל · צְדַד · סְדַר · נוּר

Interp. chal.

vt ministret coram me. Filios quoq; eius applicabis τ indues eos tunicis. et vnges eos sicut vnxisti patrē eorum: τ ministrabunt coram me: τ vt sit eis vnctio sua in sacerdotiū sempiternū in generationibus suis. Fecitq; moyses iuxta omnia que preceperat ei dominus ita fecit. Factumq; est in mense primo in anno secundo prima die mensis erectum est tabernaculum. Erexitq; moyses tabernaculum: τ posuit bases eius: et imposuit tabulas eius: τ posuit vectes eius: τ erexit columnas eius: τ expandit tentorium super tabernaculum: et posuit coopertorium tabernaculi super illud desuper: sicut preceperat dominus moysi. Tulitq; τ posuit testimonium in arca: τ posuit in arca vectes: τ posuit propiciatorium super arcam desuper. et intulit arcam in tabernaculum: τ posuit velum extentuꝫ: vt protegeret super arcam testimonij sicut preceperat dominus moysi. Posuitq; mensam in tabernaculo federis in latere tabernaculi ad aquilonē extra velum: et ordinauit super ea ordines panum coram domino: sicut preceperat dominus moysi. Posuitq; candelabrum in tabernaculo federis e regione mense

ad latus tabnaculi qđ ad austrū. τ imposuit lucernas illius corā dño: sicut precepit dñs moysi. τ posuit altare aureū in tabnaclo testimonij cōtra velum. τ adoleuit sup illud thymiama cōpositiōis: sicut pcepit dñs moysi. τ posuit tētoriū porte tabnaculi: τ altare holocaustoꝝ posuit iuxta hostia tabnaculi testimonij. τ obtulit in eo holocaustū τ sacrificiū: sicut pcepit dñs moysi. τ fecit labrū inter tabernaculū testimonij: τ inter altere. τ imposuit in eo aquā: vt lauētur ex eo moyses τ aarō τ filij ei° manus suas τ pedes: ingrediētib° illis in tabnaculū testimonij: aut qñ accederēt ad altare ad ministrādū: lauabātur ex eo: sicut pcepit dñs moysi. et erexit atriū i circuitu tabernaculi τ testimonij: τ posuit tētoriū porte atrij. τ perfecit moyses oīa opa. τ opuit nubes tabernaculū testimonij: τ glīa dñi repletū ē tabnaclīz. τ nō potuit moyses ingredi in tabernaculū testimonij: qm̄ obūbrauit sup illud nubes: τ glīa dñi repletū ē ta tnaculū. qñ āt ascēderet nubes a

εἰς τὸ κλίτος τῆς σκηνῆς τὸ πρὸς νότον. καὶ ἐπέθηκεν τοὺς λύχνους αὐτῆς ἐναντι κυρίου, ὃν τρόπον συνέταξε κύριος τῷ μωυσῇ. καὶ ἔθηκε τὸ θυσιαστήριον τὸ χρυσοῦν ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου ἀπέναντι τοῦ καταπετάσματος. καὶ ἐθυμίασεν ἐπ' αὐτοῦ τὸ θυμίαμα τῆς συνθέσεως, καθάπερ συνέταξε κύριος τῷ μωυσῇ. καὶ ἔθηκε τὸ ἐπίσπαστρον τῆς θύρας τῆς σκηνῆς, καὶ τὸ θυσιαστήριον τῶν καρπωμάτων ἔθηκε παρὰ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. καὶ ἀνήνεγκεν ἐν αὐτῷ ὁλοκαύτωμα καὶ θυσίαν, καθὰ συνέταξε κύριος τῷ μωυσῇ. καὶ ἐποίησε τὸν λουτῆρα ἀναμέσον τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ ἀναμέσον τοῦ θυσιαστηρίου. καὶ ἐπέθηκεν ἐν αὐτῷ ὕδωρ, ἵνα νίπτωνται ἐξ αὐτοῦ μωυσῆς καὶ ἀαρὼν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ τὰς χεῖρας αὐτῶν καὶ τοὺς πόδας, εἰσπορευομένων αὐτῶν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, ἢ ὅταν προσπορεύωνται πρὸς τὸ θυσιαστήριον λειτουργεῖν, ἐνίπτοντο ἐξ αὐτοῦ, καθὰ συνέταξε κύριος τῷ μωυσῇ. καὶ ἔστησε τὴν αὐλὴν κύκλῳ τῆς σκηνῆς καὶ τοῦ μαρτυρίου, καὶ ἔθηκε τὸ ἐπίσπαστρον τῆς θύρας τῆς αὐλῆς. καὶ συνετέλεσε μωυσῆς πάντα τὰ ἔργα. καὶ ἐκάλυψεν ἡ νεφέλη τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, καὶ δόξης κυρίου ἐπλήσθη ἡ σκηνή. καὶ οὐκ ἠδυνήθη μωυσῆς εἰσελθεῖν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, ὅτι ἐπεσκίασεν ἐπ' αὐτὴν ἡ νεφέλη, καὶ δόξης κυρίου ἐπλήσθη ἡ σκηνή. ἡνίκα δ' ἂν ἀνέβη ἡ νεφέλη ἀπὸ τῆς

ū. 30. c

D

C

Hiere. 9. c.

in parte australi: locatis per ordinem lucernis iuxta preceptum domini. Posuit & altare aureum sub tecto testimonii contra velum: & adoleuit super eo incensum aromatum: sicut iusserat dominus moysi. Posuit & tentorium in introitu tabernaculi testimonii: & altare holocausti in vestibulo testimonii offerens in eo holocaustum & sacrificia: vt dominus imperauerat. Labrum quoq; statuit inter tabernaculum testimonii & altare implens illud aqua. Laueruntq; in eo moyses & aaron ac filii eius manus suas & pedes: cum ingrederentur tectū federis: & accederent ad altere: sicut preceperat dominus moysi. Erexit & atrium per gyrū tabernaculi & altaris ducto in introitu eius tētorio. Postquā omnia perfecta sunt: operuit nubes tabernaculum testimonii: & gloria domini impleuit illud. Nec poterat Moyses ingredi tectum federis nube operiente omnia: & maiestate dñi coruscante: quia cūcta nubes operuerat. Si quā nubes

עַל יֶרֶךְ הַמִּשְׁכָּן נֶגְבָּה׃ וַיַּעַל
הַנֵּרֹת לִפְנֵי יְהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה
יְהוָה אֶת מֹשֶׁה׃ וַיָּשֶׂם אֶת
מִזְבַּח הַזָּהָב בְּאֹהֶל מוֹעֵד לִפְנֵי
הַפָּרֹכֶת׃ וַיַּקְטֵר עָלָיו קְטֹרֶת
סַמִּים כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת
מֹשֶׁה׃ וַיָּשֶׂם אֶת מָסַךְ הַפֶּתַח
לַמִּשְׁכָּן׃ וְאֵת מִזְבַּח הָעֹלָה שָׂם
פֶּתַח מִשְׁכַּן אֹהֶל מוֹעֵד וַיַּעַל
עָלָיו אֶת הָעֹלָה וְאֶת הַמִּנְחָה
כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה׃
וַיָּשֶׂם אֶת הַכִּיֹּר בֵּין אֹהֶל מוֹעֵד
וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וַיִּתֵּן שָׁמָּה מַיִם
לְרָחְצָה׃ וְרָחֲצוּ מִמֶּנּוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן
וּבָנָיו אֶת יְדֵיהֶם וְאֶת רַגְלֵיהֶם׃
בְּבֹאָם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וּבְקָרְבָתָם
אֶל הַמִּזְבֵּחַ יִרְחָצוּ כַּאֲשֶׁר
צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה׃ וַיָּקֶם אֶת
הֶחָצֵר סָבִיב לַמִּשְׁכָּן וְלַמִּזְבֵּחַ
וַיִּתֵּן אֶת מָסַךְ שַׁעַר הֶחָצֵר
וַיְכַל מֹשֶׁה אֶת הַמְּלָאכָה׃
וַיְכַס הֶעָנָן אֶת אֹהֶל מוֹעֵד
וּכְבוֹד יְהוָה מָלֵא אֶת
הַמִּשְׁכָּן׃ וְלֹא יָכֹל מֹשֶׁה לָבוֹא
אֶל אֹהֶל מוֹעֵד כִּי שָׁכַן עָלָיו
הֶעָנָן וּכְבוֹד יְהוָה מָלֵא אֶת
הַמִּשְׁכָּן׃ וּבְהֵעָלוֹת הֶעָנָן מֵעַל

שָׁכַן עָלָה · עֵד · קָטַר · שׂוּם · שׂוּם · נָתַן · בּוֹא · רָחַץ · קוּם · סָבַב · כָּלָה · לָאַךְ · כָּסָה · כָּבַד · עָלָה

Transla. Chal.

עַל צִידָּא דְמַשְׁכְּנָא דָרוֹמָא׃ וְאַדְלֵיק בּוֹצִינַיָּא קֳדָם יְיָ כְּמָא דְפַקֵּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה׃ וְשַׁוִּי יָת מַדְבְּחָא דְדַהֲבָא בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא קֳדָם פָּרֻכְתָּא׃ וְאַסֵּיק עֲלוֹהִי קְטֹרֶת בּוּסְמִין כְּמָא דְפַקֵּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה׃ וְשַׁוִּי יָת פְּרָסָא דְתַרְעָא לְמַשְׁכְּנָא׃ וְיָת מַדְבְּחָא דַעֲלָתָא שַׁוִּי בִּתְרַע מַשְׁכַּן מַשְׁכַּן זִמְנָא וְאַסֵּיק עֲלוֹהִי יָת עֲלָתָא וְיָת מִנְחָתָא כְּמָא דְפַקֵּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה׃ וְשַׁוִּי יָת כִּיּוֹרָא בֵּין מַשְׁכַּן זִמְנָא וּבֵין מַדְבְּחָא וִיהַב תַּמָּן מַיָּא לְקִדּוּשׁ׃ וּמְקַדְּשִׁין מִנֵּיהּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּבְנוֹהִי יָת יְדֵיהוֹן וְיָת רַגְלֵיהוֹן׃ בְּמֵיעַלְהוֹן לְמַשְׁכַּן זִמְנָא וּבְמִקְרַבְהוֹן לְמַדְבְּחָא מְקַדְּשִׁין כְּמָא דְפַקֵּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה׃ וַאֲקֵים יָת דָּרְתָא סְחוֹר סְחוֹר לְמַשְׁכְּנָא וּלְמַדְבְּחָא וִיהַב יָת פְּרָסָא דִתְרַע דָּרְתָא וְשֵׁיצִי מֹשֶׁה יָת עֲבִידְתָא׃ וַחֲפָא עֲנָנָא יָת מַשְׁכַּן זִמְנָא וִיקָרָא דַייָ אִתְמְלִי יָת מַשְׁכְּנָא׃ וְלָא יְכֵיל מֹשֶׁה לְמֵיעַל לְמַשְׁכַּן זִמְנָא אֲרֵי שְׁרָא עֲלוֹהִי עֲנָנָא וִיקָרָא דַייָ אִתְמְלִי יָת מַשְׁכְּנָא׃ וּבְאִסְתַּלָּקוּת עֲנָנָא מֵעִלָּוֵי

Interp. chal.

in latere australi tabernaculi. Et incendit lucernas coram domino: sicut preceperat dominus moysi. Et posuit altare aureum in tabernaculo federis coram velo. Et adoleuit sup eo incensum aromatū: sicut preceperat dominus moysi. Et posuit tentorium in ostio tabernaculi. Et altare holocausti posuit in ostio tabernaculi federis: et obtulit super eo holocaustum τ munus: sicut preceperat domin' moysi. Posuitq; labrum inter tabernaculum federis τ inter altare: et posuit ibi aquā ad lauandum. Laueruntq; ex eo moyses τ aaron τ filij eius manus suas τ pedes suos: cuꝫ ingrederentur tabernaculum federis: et cum accederent ad altare lauabantur: sicut preceperat dominus moysi. Erexitq; atrium per circuitum tabernaculi et altaris τ posuit velum in ostio atrij. Et perfecit moyses omne opus. Et operuit nubes tabernaculuꝫ federis: τ gloria domini impleuit tabernaculum. Et non poterat moyses ingredi tabernaculum federis: eo q manebat super illud nubes: τ gloria domini impleuerat tabernaculum. Et cum eleuabat nubes desuper

Primitiua chal.

דְּלַק · דְּבַח · נְסַק · שְׁכַן · עֲלָה · נְסַק · קְדַשׁ · עוּל · קְרַב · קוּם · דּוּר · דְּבַח · שְׁצָא · מְלָא · עוּל · סְלַק · צְלָה

הַמִּשְׁכָּן יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּכֹל מַסְעֵיהֶם׃ וְאִם לֹא יֵעָלֶה הֶעָנָן וְלֹא יִסְעוּ עַד יוֹם הֵעָלֹתוֹ׃ כִּי עֲנַן יְהוָה עַל הַמִּשְׁכָּן יוֹמָם וְאֵשׁ תִּהְיֶה לַיְלָה בּוֹ לְעֵינֵי כָל בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּכָל מַסְעֵיהֶם׃

Cap. i.

וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר יְהוָה אֵלָיו מֵאֹהֶל מוֹעֵד לֵאמֹר׃ דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן לַיהוָה מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן תַּקְרִיבוּ אֶת קָרְבַּנְכֶם׃ אִם עֹלָה קָרְבָּנוֹ מִן הַבָּקָר זָכָר תָּמִים יַקְרִיבֶנּוּ אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד יַקְרִיב אֹתוֹ לִרְצֹנוֹ לִפְנֵי יְהוָה׃ וְסָמַךְ יָדוֹ עַל רֹאשׁ הָעֹלָה וְנִרְצָה לוֹ לְכַפֵּר עָלָיו׃ וְשָׁחַט אֶת בֶּן הַבָּקָר לִפְנֵי יְהוָה וְהִקְרִיבוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת הַדָּם וְזָרְקוּ אֶת הַדָּם עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב אֲשֶׁר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד׃ וְהִפְשִׁיט אֶת הָעֹלָה וְנִתַּח אֹתָהּ לִנְתָחֶיהָ׃ וְנָתְנוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ וְעָרְכוּ עֵצִים עַל הָאֵשׁ׃ וְעָרְכוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֵת הַנְּתָחִים אֶת

קרא דבר | ועד | קרב | צאן | תמם | רצה פנה | זרק | סבב | פשט

tabernaculũ deſerebat pficiſcebãtur filii iſrl' p turmas ſuas. Si pẽdebat deſup: manebãt ĩ eodẽ loco. Nubes ' qppe dñi incubebat per diẽ tabernaculo & ignis in nocte: videntibus cunctis populis iſrael per cunctas mãſiones ſuas.

Explicit liber Exodi.

Incipit vaiechra. i. liber Leuiticus. Cap. i.

Uocauit ãt moyſen & locutus ẽ ei dñs de tabernaculo teſtimonii: dicẽs. Loqre filiis iſrael: & dices ad eos. Hõ qui obtulerit ex vobis hoſtiam domino de pecoribus ideſt de bobus & ouibus offerens victimas: ſi holocauſtum fuerit eius oblatio ac de armẽto: maſculũ immaculatũ offeret ad oſtiũ tabernaculi teſtimonii ad placandum ſibi dominum. Ponetq; ſup caput hoſtie manus & acceptabilis erit: atq; in expiatione eius pficiẽs. Immolabitq; vitulum coram domino: & offerent filii aaron ſacerdotes ſanguinem eius fundentes per altaris circuitum: quod eſt ante oſtium tabernaculi. Detractaq; pelle hoſtie artus in fruſta concident: & ſubiicient in altari ignem strue lignorum ante compoſita: & membra que ſunt ceſa deſuper ordinãtes:

tabnaculi: pficiſcebãtur filij iſrael cũ ſarcina
σκηνῆς, ἀνεζεύγνυσαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ σὺν τῇ ἀπαρτίᾳ
ſua. ſi ãt nõ aſcẽdebat nubes: nõ pficiſcebãtur vſq; ad
αὐτῶν. εἰ δὲ μὴ ἀνέβη ἡ νεφέλη, οὐκ ἀνεζεύγνυσαν ἕως
diẽ qua aſcẽdebat nubes. nubes enĩ erat ſup
τῆς ἡμέρας ἧς ἀνέβη ἡ νεφέλη. νεφέλη γὰρ ἦν ἐπὶ τῆς
tabnaclo die: τ ignis erat ſup illud nocte coram oĩ iſrael in oĩb pfectionib eorũ.
σκηνῆς ἡμέρας, καὶ πῦρ ἦν ἐπ' αὐτῆς νυκτὸς ἐναντίον παντὸς ἰσραὴλ ἐν πάσαις ταῖς ἀναζυγαῖς αὐτῶν.

Explicit liber Exodus.

Incipit liber Leuiticus.

ET reuocauit moyſen: τ locut' ẽ dñs ei de tabnaclo teſtimonij: dicẽs: loqre filijs iſrael: τ dices ad eos: hõ ſi obtulerit ex vobis dona dño de iumẽtis: τ de bob': τ de ouibus offeretis dona vr̃a: ſi holocauſtũ donũ ei': ex bob' maſculũ imaculatũ offeret illud ad hoſtiũ tabnaculi teſtimonij. offeret illõ acceptabile corã dño. τ imponet manũ ſup caput hoſtie acceptabile ei: ad ppitiãdũ p eo. τ imolabũt vitulũ corã dño. τ offerent filij aarõ ſacerdotes ſanguinẽ. τ effundẽt ſãguinẽ ſup altare in circuitu qđ ãte hoſtiũ tabnaculi teſtimonij. τ excoriãtes hoſtiam: cõcidẽt illã per mẽbra. τ imponent filij aaron ſacerdotes ignẽ ſup altare. τ exaggerabũt ligna ſup ignẽ. τ imponent filij aarõ ſacerdotes membra ſciſa:

A

Καὶ ἀνεκάλεσε μωυσῆν, καὶ ἐλάλησε κύριος αὐτῷ ἐκ τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, λέγων, λάλησον τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, ἄνθρωπος ἐὰν προσάγῃ ἐξ ὑμῶν δῶρα τῷ κυρίῳ ἀπὸ τῶν κτηνῶν, καὶ ἀπὸ τῶν βοῶν, καὶ ἀπὸ τῶν προβάτων προσοίσετε δῶρα ὑμῶν, ἐὰν ὁλοκαύτωμα τὸ δῶρον αὐτοῦ, ἐκ τῶν βοῶν ἄρσεν ἄμωμον προσάξει αὐτὸ πρὸς τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. προσοίσει αὐτὸ δεκτὸν ἐναντίον κυρίου. καὶ ἐπιθήσει τὴν χεῖρα ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ καρπώματος δεκτὸν αὐτῷ, ἐξιλάσασθαι περὶ αὐτοῦ. καὶ σφάξουσι τὸν μόσχον ἔναντι κυρίου. καὶ προσοίσουσιν οἱ υἱοὶ ἀαρὼν οἱ ἱερεῖς τὸ αἷμα. καὶ προσχεοῦσι τὸ αἷμα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κύκλῳ τὸ ἐπὶ τῶν θυρῶν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. καὶ ἐκδείραντες τὸ ὁλοκαύτωμα, μελιοῦσι αὐτὸ κατὰ μέλη. καὶ ἐπιθήσουσιν οἱ υἱοὶ ἀαρὼν οἱ ἱερεῖς πῦρ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. καὶ στοιβάσουσι ξύλα ἐπὶ τὸ πῦρ. καὶ ἐπιθήσουσιν οἱ υἱοὶ ἀαρὼν οἱ ἱερεῖς τὰ διχοτομήματα,

Exod. 19.b.

B

Tranſla. Chal.

מַשְׁכְּנָא נָטְלִין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּכָל מַטְלָנֵיהוֹן׃ וְאִם לָא מִסְתַּלֵּק עֲנָנָא וְלָא נָטְלִין עַד יוֹמָא דְאִסְתַּלָּקוּתֵיהּ׃ אֲרֵי עֲנָנָא דַיְיָ עַל מַשְׁכְּנָא בִּימָמָא וְאִישָׁתָא הֲוָת בְּלֵילְיָא בֵיהּ לְעֵינֵי כָל בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּכָל מַטְלָנֵיהוֹן׃

Ca. i.

וּקְרָא לְמֹשֶׁה וּמַלֵּיל יְיָ עִמֵּיהּ מִמַּשְׁכַּן זִמְנָא לְמֵימָר׃ מַלֵּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתֵימַר לְהוֹן אֱנָשׁ אֲרֵי יְקָרֵב מִנְּכוֹן קֻרְבָּנָא קֳדָם יְיָ מִן בְּעִירָא מִן תּוֹרֵי וּמִן עָנָא תְּקָרְבוּן יָת קֻרְבַּנְכוֹן׃ אִם עֲלָתָא קֻרְבָּנֵיהּ מִן תּוֹרֵי דְּכַר שְׁלִים יְקָרְבִנֵּיהּ לִתְרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא יְקָרֵב יָתֵיהּ לְרַעֲוָא לֵיהּ קֳדָם יְיָ׃ וְיִסְמוֹךְ יְדֵיהּ עַל רֵישׁ עֲלָתָא וְיִתְרְעֵי לֵיהּ לְכַפָּרָא עֲלוֹהִי׃ וְיִכּוֹס יָת בַּר תּוֹרֵי קֳדָם יְיָ וִיקָרְבוּן בְּנֵי אַהֲרֹן כָּהֲנַיָּא יָת דְּמָא וְיִזְרְקוּן יָת דְּמָא עַל מַדְבְּחָא סְחוֹר סְחוֹר דִּבִתְרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא׃ וְיַשְׁלַח יָת עֲלָתָא וִיפַלַּג יָתַהּ לְאֵיבָרַהָא׃ וְיִתְּנוּן בְּנֵי אַהֲרֹן כָּהֲנָא אִישָׁתָא עַל מַדְבְּחָא וִיסַדְּרוּן אָעַיָּא עַל אִישָׁתָא׃ וִיסַדְּרוּן בְּנֵי אַהֲרֹן כָּהֲנַיָּא יָת אֵבְרַיָּא יָת

Pzitiua chal.

נְטַל סְלַק | שְׁכַן יוֹם הֲוָה | אֲמַר | קְרַב | עָאן עֲלָה | רְעָה סְפַר רֵאשׁ | רְעָה כְּנַס | זְרַק דְּבַח שְׁכַן | שְׁלַח פְּלַג נְתַן | סְדַר

Interp̃. chal.

tabernaculũ proficiſcebãtur filij iſrael per oẽs manſiones ſuas. Et ſi nõ eleuabat nubes: nõ proficiſcebãtur vſq; in diẽ qua eleuabatur. Nubes enim dñi erat ſup tabernaculũ per diẽ: τ ignis erat in eo p noctẽ in oculis oĩs domus iſrael in oĩbus mãſionibus ſuis.

Explicit liber exodi.

Incipit liber leuiticus. Ca. i.

Uocauit aũt moyſen τ locutus eſt dñs cum eo de tabernaculo federis: dicens. Loquere cuz filijs iſrael: τ dices eis. Homo q̃ obtulerit ex vobis oblationẽ corã dño: de pecoribus de bobus τ de ouibus offeretis oblationes vr̃as. Si holocauſtũ fuerit ei' oblatio de bobus: maſculũ integrũ offerat: ad oſtiũ tabernaculi federis offerat illũ: vt ſit ei placabile corã dño. Imponetq; manũ ſuã ſup caput holocauſti: τ acceptabile erit ei ad ppiciandũ p eo. Imolabitq; vitulũ corã dño: τ offerẽt filij aaron ſacerdotes ſanguinẽ: τ aſpergent ſanguinẽ ſup altare p circuitũ qđ eſt in oſtio tabernaculi federis. τ detrahet pellẽ holocauſti: τ diuidet illud per membra eius: τ ponẽt filij aaron ſacerdotis ignẽ ſup altare: τ ordinabũt ligna ſuper ignẽ. Ordinabuntq; filij aaron ſacerdotes membra

τ caput: τ adipẽ ſup ligna: q̃ ſup ignẽ: exiſtẽtia ſup altare. q̃ ãt in vẽtre τ pedes lauabũt aqua. τ imponet ſacerdos oĩa ſup altare. holocauſtũ eſt ſacrificiũ odoꝛ ſuauitatis dño. ſi ãt ab ouib' oblatio ei' dño. ab agnis: τ hedis in holocauſtũ: maſculũ imaculatũ offeret illud. τ imponet manũ ſup caput eius: τ immolabũt illõ a latere altaris: ad aqlonẽ coram dño. τ effundẽt filij aarõ ſacerdotes ſãguinẽ ei' ſup altare in circuitu. τ diuidẽt illud per mẽbra: τ caput eius: τ adipẽ ei'. τ coacervabũt ſacerdotes illa ſup ligna: q̃ ſup ignẽ: exiſtẽtia ſup altare. τ q̃ in vẽtre: τ pedes lauabũt aqua. τ offeret ſacerdos oĩa: τ imponet ſup altare. holocauſtũ eſt ſacrificij odoꝛ ſuauitatis dño. ſi ãt ab auib' holocauſtũ offerat donũ ſuũ dño: τ offerat de turturib': vł de colũbis oblationẽ ſuã: τ offeret eã ſacerdos ad altare: τ retorquebit caput ei': τ ſacrificabit ſacerdos ſup altare: τ effundet ſanguinẽ ad baſim altaris. τ auferet veſiculã cũ plumis: τ pijciet ea apđ altare ver ſus oꝛiẽtẽ ad locũ cineris. τ cõfringet illam ab alis: τ nõ diuidet. τ ſacrificabit

καὶ τὴν κεφαλὴν, καὶ τὸ στέαρ ἐπὶ τὰ ξύλα, τὰ ἐπὶ τοῦ πυρός, τὰ ὄντα ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου. τὰ δὲ ἐν τῇ κοιλίᾳ καὶ τοὺς πόδας πλυνοῦσιν ὕδατι. καὶ ἐπιθήσει ὁ ἱερεὺς τὰ πάντα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. κάρπωμά ἐστι θυσία, ὀσμὴ εὐωδίας κυρίῳ. ἐὰν δὲ ἀπὸ τῶν προβάτων τὸ δῶρον αὐτοῦ τῷ κυρίῳ. ἀπό τε τῶν ἀρνῶν, καὶ τῶν ἐρίφων εἰς ὁλοκαύτωμα, ἄρσεν ἄμωμον προσάξει αὐτό. καὶ ἐπιθήσει τὴν χεῖρα ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ σφάξουσιν αὐτὸ ἐκ πλαγίων τοῦ θυσιαστηρίου, πρὸς βορρᾶν ἐναντίον κυρίου. καὶ προσχεοῦσιν οἱ υἱοὶ ἀαρὼν οἱ ἱερεῖς τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κύκλῳ. καὶ διελοῦσιν αὐτὸ κατὰ μέλη, καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ τὸ στέαρ αὐτοῦ. καὶ ἐπιστοιβάσουσιν οἱ ἱερεῖς αὐτὰ ἐπὶ τὰ ξύλα, τὰ ἐπὶ τοῦ πυρός, τὰ ὄντα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. καὶ τὰ ἐν κοιλίᾳ, καὶ τοὺς πόδας πλυνοῦσιν ὕδατι. καὶ προσοίσει ὁ ἱερεὺς τὰ πάντα, καὶ ἐπιθήσει ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. κάρπωμά ἐστι θυσίας ὀσμὴ εὐωδίας τῷ κυρίῳ. ἐὰν δὲ ἀπὸ τῶν πετεινῶν ὁλοκάρπωμα προσφέρῃ δῶρον αὐτοῦ τῷ κυρίῳ, καὶ προσοίσῃ ἀπὸ τῶν τρυγόνων, ἢ ἀπὸ τῶν περιστερῶν τὸ δῶρον αὐτοῦ, καὶ προσοίσει αὐτὸ ὁ ἱερεὺς πρὸς τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἀποκνίσει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ἐπιθύσει ὁ ἱερεὺς ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ στραγγιεῖ τὸ αἷμα πρὸς τὴν βάσιν τοῦ θυσιαστηρίου. καὶ ἀφελεῖ τὸν πρόλοβον σὺν τοῖς πτεροῖς, καὶ ἐκβαλεῖ αὐτὰ παρὰ τὸ θυσιαστήριον κατ' ἀνατολὰς εἰς τὸν τόπον τῆς σποδοῦ. καὶ ἐκκλάσει αὐτὸ ἐκ τῶν πτερύγων, καὶ οὐ διελεῖ. καὶ ἐπιθύσει

C

D

caput videlicet & cuncta que adherẽt iecori: inteſtinis & pedibus lotis aqua: adolebitq; ea ſacerdos ſuper altare in holocauſtũ & ſuauẽ odorem domino. Quod ſi de pecoribus oblatio eſt: de ouibus ſiue de capris holocauſtũ: maſculũ abſq; macula offeret: ĩmolabitq; ad latus altaris: qđ reſpicit ad aquilonẽ corã domino. Sanguinẽ vero illius fũdent ſuper altare filii aarõ p circuitũ: diuidẽtq; mẽbra caput & oĩa que adherent iecori: & imponẽt ſuper ligna quibus ſubiiciendus eſt ignis. Inteſtina vero & pedeſ lauabunt aqua: & oblata omnia adolebit ſacerdos ſuper altare in holocauſtum & odorem ſuauiſſimũ dño. Si aũt de auibus holocauſti oblatio fuerit domino de turturibus & pullis columbe: offeret eam ſacerdos ad altare: & retorto ad collũ capite ac rupto vulneris loco: decurrere faciet ſanguinẽ ſup crepidinem altaris. veſiculam vero gutturis & plumas pijciet ppe altare ad oriẽtalẽ plagã: ĩ loco in quo cineres effũdi ſolẽt. cõfringetq; aſcellas ei': & nõ ſecabit: neq; ferro diuidet eã: & adolebit

הָרֹאשׁ וְאֶת הַפָּדֶר עַל הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל הָאֵשׁ אֲשֶׁר עַל הַמִּזְבֵּחַ׃ וְקִרְבּוֹ וּכְרָעָיו יִרְחַץ בַּמָּיִם וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת הַכֹּל הַמִּזְבֵּחָה עֹלָה אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחוֹחַ לַיהוָה׃ וְאִם מִן הַצֹּאן קָרְבָּנוֹ מִן הַכְּשָׂבִים אוֹ מִן הָעִזִּים לְעֹלָה זָכָר תָּמִים יַקְרִיבֶנּוּ׃ וְשָׁחַט אֹתוֹ עַל יֶרֶךְ הַמִּזְבֵּחַ צָפֹנָה לִפְנֵי יְהוָה וְזָרְקוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת דָּמוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב׃ וְנִתַּח אֹתוֹ לִנְתָחָיו וְאֶת רֹאשׁוֹ וְאֶת פִּדְרוֹ וְעָרַךְ הַכֹּהֵן אֹתָם עַל הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל הָאֵשׁ אֲשֶׁר עַל הַמִּזְבֵּחַ׃ וְהַקֶּרֶב וְהַכְּרָעַיִם יִרְחַץ בַּמָּיִם וְהִקְרִיב הַכֹּהֵן אֶת הַכֹּל וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה עֹלָה הוּא אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה׃ וְאִם מִן הָעוֹף עֹלָה קָרְבָּנוֹ לַיהוָה וְהִקְרִיב מִן הַתֹּרִים אוֹ מִן בְּנֵי הַיּוֹנָה אֶת קָרְבָּנוֹ׃ וְהִקְרִיבוֹ הַכֹּהֵן אֶל הַמִּזְבֵּחַ וּמָלַק אֶת רֹאשׁוֹ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה וְנִמְצָה דָמוֹ עַל קִיר הַמִּזְבֵּחַ׃ וְהֵסִיר אֶת מֻרְאָתוֹ בְּנֹצָתָהּ וְהִשְׁלִיךְ אֹתָהּ אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ קֵדְמָה אֶל מְקוֹם הַדָּשֶׁן׃ וְשִׁסַּע אֹתוֹ בִכְנָפָיו לֹא יַבְדִּיל וְהִקְטִיר

רחץ | קטר | נוח | רחץ | קרב קטר | נוח | תור | זבח | מצה | סור ראה נצה | שלך | קום | בדל

Tranſla. Chal.

רֵישָׁא וְיָת תַּרְבָּא עַל אָעַיָּא דְּעַל אִישָׁתָא דְּעַל מַדְבְּחָא׃ וְגַוֵּיהּ וּכְרָעוֹהִי יְחַלֵּל בְּמַיָּא וְיַסֵּק כָּהֲנָא יָת כֹּלָּא לְמַדְבְּחָא עֲלָתָא הוּא קֻרְבַּן דְּמִתְקַבַּל בְּרַעֲוָא קֳדָם יְיָ׃ וְאִם מִן עָנָא קֻרְבָּנֵיהּ מִן אִמְּרַיָּא אוֹ מִן בְּנֵי עִזַּיָּא לַעֲלָתָא דְּכַר שְׁלִים יְקָרְבִנֵּיהּ׃ וְיִכּוֹס יָתֵיהּ עַל שִׁדָּא דְּמַדְבְּחָא צִפּוּנָא קֳדָם יְיָ וְיִזְרְקוּן בְּנֵי אַהֲרֹן כָּהֲנַיָּא יָת דְּמֵיהּ עַל מַדְבְּחָא סְחוֹר סְחוֹר׃ וִיפַלַּג יָתֵיהּ לְאֵיבָרוֹהִי וְיָת רֵישֵׁיהּ וְיָת תַּרְבֵּיהּ וִיסַדַּר כָּהֲנָא יָתְהוֹן עַל אָעַיָּא דְּעַל אִישָׁתָא דְּעַל מַדְבְּחָא׃ וְגַוָּא וּכְרָעַיָּא יְחַלֵּל בְּמַיָּא וִיקָרֵיב כָּהֲנָא יָת כֹּלָּא וְיַסֵּק לְמַדְבְּחָא עֲלָתָא הוּא קֻרְבַּן דְּמִתְקַבַּל בְּרַעֲוָא קֳדָם יְיָ׃ וְאִם מִן עוֹפָא עֲלָתָא קֻרְבָּנֵיהּ קֳדָם יְיָ וִיקָרֵיב מִן שַׁפְנִינַיָּא אוֹ מִן בְּנֵי יוֹנָה יָת קֻרְבָּנֵיהּ׃ וִיקָרְבִנֵּיהּ כָּהֲנָא לְמַדְבְּחָא וְיִמְלוֹק יָת רֵישֵׁיהּ וְיַסֵּק לְמַדְבְּחָא וְיִתְמְצֵי דְמֵיהּ עַל כּוֹתֶל מַדְבְּחָא׃ וְיַעְדֵּי יָת זַפְקֵיהּ בְּאוּכְלֵיהּ וְיִרְמֵי יָתֵיהּ בִּסְטַר מַדְבְּחָא קִדּוּמָא לַאֲתַר דְּמוֹשְׁדִין קִטְמָא׃ וִיפָרֵיק יָתֵיהּ בְּגַדְפוֹהִי לָא יַפְרֵישׁ וְיַסֵּיק

Interp̃. chal.

caput τ adipẽ ſup ligna que ſunt ſup ignẽ qui eſt ſup altare. Interioꝛa aũt eius τ pedes ei' lauabit aqua: et incẽdet ſacerdos oĩa ſup altari: holocauſti oblatio eſt: q̃ ſuſcipitur cum beneplacito corã dño. Si aũt de filijs ouiũ fuerit oblatio eius de arietib' aut de filijs caprarũ in holocauſtũ: maſculũ integrũ offeret. imolabitq; eum ad latus aquilonis altaris corã dño. Et ſpargẽt filij aaron ſacerdotes ſanguinẽ illius ſup altare per circuitũ. Diuidetq; illuz per mẽbra eius caput ei' τ adipẽ eius: τ ordinabit ſacerdos mẽbra ſup ligna q̃ ſunt ſup ignẽ qui eſt ſup altare. Inteſtina aũt et pedes lauabit aqua: τ offeret ſacerdos oĩa: τ adolebit in altari: holocauſti oblatio eſt q̃ ſuſcipitur cum beneplacito corã dño. Si aũt de auibus fuerit holocauſtum oblationis eius corã dño: offeret de turturibus aut de filijs colũbe oblationẽ ſuã: offeretq; eam ſacerdos ad altare: τ retoꝛquebit ad collũ caput eius: τ adolebit in altare: τ decurrere faciet ſanguinẽ eius ſup parietẽ altaris. Et auferet veſiculã gutturis cum fimo ſuo: et proijciet illam ad latus altaris ad oꝛientalem plagam in locũ in quo effundunt cineres. Confringatq; illud per alas ſuas: nõ diuidat. Et adolebit

Pzitiua chal.

חֲלַל נְסַק דְּבַח | עֲלָה קְבַל רְעָה | קְרַב כְּבַשׂ | צְפַן זְרַק | פְּלַג רֵאשׁ סְדַר | עֲלָה קְרַב דְּבַח | מְלַק נְסַק | מְצָה עֲדָה רְמָה | קְדַם אֲתַר | פְּרַק פְּרַשׁ

אתו הכהן המזבחה על העצים
אשר על האש עלה הוא אשה
ריח ניחח ליהוה׃ ונפש

Cap. ii.

כי תקריב קרבן מנחה ליהוה סלת
יהיה קרבנו ויצק עליה שמן
ונתן עליה לבנה׃ והביאה אל
בני אהרן הכהנים וקמץ משם
מלא קמצו מסלתה ומשמנה על
כל לבנתה והקטיר הכהן את
אזכרתה המזבחה אשה ריח
ניחח ליהוה׃ והנותרת מן המנחה
לאהרן ולבניו קדש קדשים
מאשי יהוה׃ וכי תקרב קרבן
מנחה מאפה תנור סלת חלות
מצת בלולת בשמן ורקיקי מצות
משחים בשמן׃ ואם מנחה על
המחבת קרבנך סלת בלולה
בשמן מצה תהיה׃ פתות אתה
פתים ויצקת עליה שמן מנחה
הוא׃ ואם מנחת מרחשת קרבנך
סלת בשמן תעשה׃ והבאת את
המנחה אשר יעשה מאלה
ליהוה והקריבה אל הכהן
והגישה אל המזבח׃ והרים הכהן
מן המנחה את אזכרתה והקטיר
המזבחה אשה ריח ניחח ליהוה׃
והנותרת מן המנחה לאהרן

super altare lignis igne supposito. Holocaustum est & oblatio suauissimi odoris dño.

Ca. 2.

Anima cũ obtulerit oblationẽ sacrificii dño: simila erit eius oblatio. Fundetq; super eã oleum: & ponet thus: ac deferet ad filios aarõ sacerdotis. Quorũ vnus tollet pugillum plenum simile & olei ac totũ thus & ponet memoriale super altare in odorem suauissimũ dño. Q̃d ãt reliquũ fuerit de sacrificio: erit aaron & filiorũ eius sanctũ sctõrũ de oblatiõib9 dñi. Cũ aũt obtuleris sacrificiũ coctum ĩ clibano de simila: panes scilicet absq; fermẽto cõsp̃sos oleo: & lagana azyma oleo lita. Si oblatio tua fuerit de sartagine simile cõspersae oleo & absq; fermẽto: diuides eam minutatim: & fũdes super eam oleum. Si ãt de craticula fuerit sacrificium: eque simila oleo conspergetur: quam offerens domino trades manibus sacerdotis. Qui cum obtulerit eam: tollet memoriale de sacrificio: & adolebit super altare in odorem suauitatis domino. Quidquid autem reliquum est: erit aaron

Interp. chal.

cum sacerdos in altari sup ligna que sunt sup ignem: holocaustum est oblatio que suscipitur cum beneplacito coram domino.

Ca. 2.

Homo aũt cũ obtulerit oblationẽ muneris corã dño: simila erit eius oblatio: fundetq; sup eam oleũ: & ponet sup eã thus. et afferet eã ad filios aarõ sacerdotis: & tollet inde sacerdos plenũ pugillũ suum de simila eius & de oleo eius cum toto thure eius. Et adolebit memoriale ei9 in altari. oblatio est q̃ suscipitur cum beneplacito corã dño. Quod aũt reliquũ fuerit de munere: erit aaron & filijs eius: sanctũ sanctorũ est de oblationibus dñi. Et qñ obtuleris oblationem muneris cocti in clibano de simila: placẽtas azymas conspersas oleo & lagana azyma que vncta sint oleo. Si aũt sacrificiũ de sartagine fuerit oblatio tua: simila cõspersa oleo azyma erit: diuides eam minutatim: et effundes sup eam oleũ: munus est. Si autẽ sacrificiũ de craticula fuerit oblatio tua: ex simila cum oleo fiat: & afferes sacrificiũ qd̃ fit ex his corã dño: et offeres illud ad sacerdotẽ: offeretq; illũ ad altare. & separabit sacerdos de sacrificio memoriale eius. & adolebit in altari: oblatio est que suscipitur cum beneplacito corã dño. Quod autẽ reliquum fuerit de sacrificio: erit aaron

ולבניו קדש קדשים מאשי
יהוה׃ כל המנחה אשר תקריבו
ליהוה לא תעשה חמץ כי כל
שאר וכל דבש לא תקטירו ממנו
אשה ליהוה׃ קרבן ראשית
תקריבו אתם ליהוה ואל המזבח
לא יעלו לריח ניחח׃ וכל קרבן
מנחתך במלח תמלח ולא תשבית
מלח ברית אלהיך מעל מנחתך
על כל קרבנך תקריב מלח׃ ואם
תקריב מנחת בכורים ליהוה
אביב קלוי באש גרש כרמל
תקריב את מנחת בכוריך׃ ונתת
עליה שמן ושמת עליה לבנה
מנחה הוא׃ והקטיר הכהן את
אזכרתה מגרשה ומשמנה על כל
לבנתה אשה ליהוה׃ ואם

Cap. iii.

זבח שלמים קרבנו אם מן הבקר
הוא מקריב אם זכר אם נקבה
תמים יקריבנו לפני יהוה׃ וסמך
ידו על ראש קרבנו ושחטו פתח
אהל מועד וזרקו בני אהרן
הכהנים את הדם על המזבח
סביב׃ והקריב מזבח השלמים
אשה ליהוה את החלב המכסה
את הקרב ואת כל החלב אשר
על הקרב׃ ואת שתי הכלית ואת

& filiorũ eius sctũm sãctorũ de oblationibus domini. Omnis oblatio que offertur dño absq; fermẽto fiet: nec quicq̃ fermenti ac mellis adolebitur in sacrificio domini. Primitias tantum eorũ offeretis ac munera: super altare vero nõ iponentur in odorẽ suauitatis. Quidquid obtuleris sacrificii sale condies: nec auferes sal federis dei tui de sacrificio tuo. In omni oblatiõe offeres sal. Si autem obtuleris munus primitiarũ frugũ tuarũ domino de spicis adhuc virentibus: torrebis eas igni: & cõfringes in morẽ farris: & sic offeres primitias tuas dño fũdens sup ea oleũ & th9 ĩponẽs: qa oblatio dñi est. de qua adolebit sacerdos in memoriã muneris: ptẽ farris fracti & olei ac totũ thus.

Quod si

Cap. 3.

hostia pacificorũ fuerit eius oblatio: & de bobus voluerit offerre marem siue feminam: immaculata offeret coram domino. Ponet manũ sup caput victime sue: que imolabitur in introitu tabernaculi testimõii. Fũdẽtq; filii aaron sacerdotis sãguinem per altaris circuitum: & offerent de hostia pacificorũ in oblationem domino adipem qui operit vitalia: & quicquid pinguedinis est intrinsecus: duos renes cum

Interp. chal.

et filijs eius. Sanctũ sctõrũ erit de oblationibus dñi. omne munus qd̃ offert corã dño nõ fiet fermẽtatũ: qm̃ omne fermentũ & oẽ mel nõ adolebitis ex eo oblationẽ corã dño. In oblationẽ primitiarũ offeretis ea coram dño: & in altare nõ incẽdant: vt suscipiãtur cum beneplacito. oẽm ei oblationẽ sacrificij tui sale salies: nec auferes sal federis dei tui de sacrificio tuo: sup oẽm oblationẽ tuã offeres sal. Si autem obtuleris munus primitiarũ corã dño: de spicis virentibus, torrefactis igne cõfractis ac teneris offeres munus primitiarum tuarũ. Et pones sup illud oleũ: ponesq; sup illud thus: munus est. et adolebit sacerdos memoriale ei9. de granis eius cofractis & de oleo eius cum toto thure eius. oblatio est coram domino.

Ca. 3.

Et si hostia sanctificationũ fuerit oblatio eius: si de bob9 ipse obtulerit siue masculũ siue feminã: itegrũ offeret corã dño. iponetq; manũ suã sup caput oblationis sue: & imolabit eam in ostio tabernaculi federis. & aspgent filij aaron sacerdotes sanguinẽ p circuitũ altaris. & offeret de hostia sanctificationũ oblationẽ corã dño adipẽ qui opit intestina & totũ adipẽ qui est sup intestina: & duos renes

החלב אשר עלהן אשר על
הכסלים ואת היתרת על הכבד
על הכליות יסירנה׃ והקטירו
אתו בני אהרן המזבחה על העלה
אשר על העצים אשר על האש
אשה ריח ניחח ליהוה׃ ואם מן
הצאן קרבנו לזבח שלמים
ליהוה זכר או נקבה תמים
יקריבנו׃ אם כשב הוא מקריב
את קרבנו והקריב אתו לפני
יהוה׃ וסמך את ידו על ראש
קרבנו ושחט אתו לפני אהל
מועד וזרקו בני אהרן את דמו
על המזבח סביב׃ והקריב מזבח
השלמים אשה ליהוה חלבו
האליה תמימה לעמת העצה
יסירנה ואת החלב המכסה את
הקרב ואת כל החלב אשר על
הקרב׃ ואת שתי הכלית ואת
החלב אשר עלהן אשר
על הכסלים ואת היתרת על
הכבד על הכלית יסירנה׃
והקטירו הכהן המזבחה לחם
אשה ליהוה׃ ואם עז קרבנו
והקריבו לפני יהוה׃ וסמך את
ידו על ראשו ושחט אתו לפני
אהל מועד וזרקו בני אהרן

סור קטר · נוח · פנה · קרב · סור · קטר · קרב · יעד

adipe quo teguntur ilia: & reticulū iecoris cum renunculis: adolebuntq; ea super altare in holocaustum lignis igne supposito in oblationē suauissimi odoris dño. Si vero de ouibus fuerit eius oblatio & pacificorū hostia, siue masculū obtulerit siue feminā: immaculata erunt omnia. Si agnum obtulerit coram dño. ponet manū suā super caput victime sue que immolabitur in vestibulo tabernaculi testimonii. Fundentq; filii aarō sanguinē eius per circuitū altaris: & offerent de pacificorū hostia sacrificium domino: adipē & caudā totā cum renibus & pinguedinem que operit vētrē atq; vniuersa vitalia: & vtrumq; renunculum cum adipe qui est iuxta ilia: reticulumq; iecoris cum renunculis: & adolebit ea sacerdos super altare in pabulū ignis & oblationis domini. Si capra fuerit eius oblatio: & obtulerit eam domino: ponet manū suā super caput eius: immolabitq; eā in introitu tabernaculi testimōii. Et fūdēt filii aa

adipē q̄ sup ipsos: q̄ sup femora. et reti
τὸ στέαρ τὸ ἐπ᾽ αὐτῶν, τὸ ἐπὶ τῶν μηρῶν. καὶ τὸν λο-
culū: qd sup iecur cū renib⁹ aufe-
βὸν, τὸν ἐπὶ τοῦ ἥπατος σὺν τοῖς νεφροῖς περιελε-
ret. et referēt ea filij aaron sacerdotes
λεῖ. καὶ ἀνοίσουσιν αὐτὰ οἱ υἱοὶ ἀαρὼν οἱ ἱερεῖς
sup altare sup holocausta: sup
ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ἐπὶ τὰ ὁλοκαυτώματα, ἐπὶ
ligna: q̄ sup ignē oblationē odorē
τὰ ξύλα, τὰ ἐπὶ τοῦ πυρὸς κάρπωμα ὀσμὴν
suauitatis dño. si āt de ouib⁹
εὐωδίας τῷ κυρίῳ. ἐὰν δὲ ἀπὸ τῶν προβάτων
oblatio eius sacrificiū salutaris dño: ma-
τὸ δῶρον αὐτοῦ θυσίαν σωτηρίου τῷ κυρίῳ, ἄρ-
sculū vel feminā imaculatū offeret illud. si agnū
σεν ἢ θῆλυ, ἄμωμον προσοίσει αὐτό. ἐὰν ἄρνα
obtulerit mun⁹ eius: offeret illud co-
προσαγάγῃ τὸ δῶρον αὐτοῦ, προσάξει αὐτὸ ἔναν-
rā dño. et supponet manū sup ca
τι κυρίου. καὶ ἐπιθήσει τὴν χεῖρα ἐπὶ τὴν κεφα-
put doni sui: et imolabit illud apud ho
λὴν τοῦ δώρου αὐτοῦ, καὶ σφάξει αὐτὸ παρὰ τὰς θύ-
stiū tabernaculi testimonij: et infundēt
ρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ προσχεοῦσιν οἱ
filij aaron sacerdotes sanguinē sup altare in cir
υἱοὶ ἀαρὼν οἱ ἱερεῖς τὸ αἷμα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κύ-
cuitu: et offeret a sacrificio salutaris
κλῳ, καὶ προσοίσει ἀπὸ τῆς θυσίας σωτηρίου
oblationē dño adipē et lūbū ima
κάρπωμα τῷ κυρίῳ τὸ στέαρ καὶ τὴν ὀσφὺν ἄμω-
culatū cū lūb⁹ diuidet illud. et adipē
μον σὺν ταῖς ψόαις περιελεῖ αὐτό. καὶ τὸ στέαρ
coopientē ventrē: et oēs adipē
τὸ κατακαλύπτον τὴν κοιλίαν, καὶ πᾶν τὸ στέαρ
q̄ sup ventrē: et vtrosq; renes
τὸ ἐπὶ τῆς κοιλίας, καὶ ἀμφοτέρους τοὺς νεφρούς,
et adipē q̄ sup ipsos q̄ sup ilia: et
καὶ τὸ στέαρ τὸ ἐπ᾽ αὐτῶν τὸ ἐπὶ τῶν μηρίων, καὶ
reticulū qd sup iecur cū renib⁹
τὸν λοβὸν τὸν ἐπὶ τοῦ ἥπατος σὺν τοῖς νεφροῖς
auferēs: offeret sacerdos sup altare.
περιελών, ἀνοίσει ὁ ἱερεὺς ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον.
odor suauitatis oblatio dño. si āt de
ὀσμὴ εὐωδίας κάρπωμα τῷ κυρίῳ. ἐὰν δὲ ἀπὸ
capris donū eius: et adducet illud
τῶν αἰγῶν τὸ δῶρον αὐτοῦ, καὶ προσάξει αὐτὸ
coram dño: et imponet manus sup
ἐναντίον κυρίου, καὶ ἐπιθήσει τὰς χεῖρας ἐπὶ
caput eius. et imolabūt illud co-
τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. καὶ σφάξουσιν αὐτὸ ἐναν-
ram dño apud hostiū tabernaculi
τίον κυρίου παρὰ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ
testimonij. et effundent filij aaron
μαρτυρίου. καὶ προσχεοῦσιν οἱ υἱοὶ ἀαρὼν

B · C · ī. eo. c ifra eo.

Primitiua chal.

על עדה נסק
דבח עלה קבל
רעה עאן
קרב סמך
ראש נכס שכן
זרק דבח
עדה תרי
כלה נסס
נסק עד
נכס שכן זרק

Transla. Chal.

תרבא דעליהון דעל גססיא וית חצרא דעל כבדא על כוליתא יעדינה׃ ויסקון יתיה
בני אהרן למדבחא על עלתא דעל אעיא דעל אשתא קורבן דמתקבל ברעוא קדם
יי׃ ואם מן ענא קורבניה לנכסת קודשיא קדם יי דכר או נוקבא שלים
יקרבניה׃ אם אימר הוא מקריב ית קורבניה ויקריב יתיה קדם יי׃ ויסמוך ית ידיה
על ריש קורבניה ויכוס יתיה קדם משכן זמנא ויזרקון בני אהרן ית דמיה על
מדבחא סחור סחור׃ ויקריב מנכסת קודשיא קורבנא קדם יי תרביה אליתא שלמתא
לקבל שזרתא יעדינה וית תרבא דחפי ית גוא וית כל תרבא דעל גוא׃ וית תרתין
כוליין וית תרבא דעליהון דעל גססיא וית חצרא דעל כבדא על כוליתא יעדינה׃
ויסקיניה כהנא למדבחא לחם קורבנא קדם יי׃ ואם מן בני עזיא קורבניה
ויקרבניה קדם יי׃ ויסמוך ית ידיה על רישיה ויכוס יתיה לקדם משכן זמנא
ויזרקון בני אהרן

Interp. chal.

et adipem qui est sup eos: ꝛ qui est sup illa: ꝛ reticulū qd est sup iecur cū renibus auferet illud. Adolebūtq; ea filij aaron sup altare in holocaustū quod est sup ligna que sunt sup ignem. Oblatio est que suscipitur cum beneplacito coram dño. Si aūt de ouibus fuerit oblatio eius in hostiam sanctificationū coram dño: masculum aut feminā integrū offeret. Si agnus ipse obtulerit in oblationē suam: offeret eum coram dño. et imponet manum suam super caput oblationis sue et immolabit eam ante tabernaculū federis. ꝛ aspergent filij aaron sanguinē eius per circuitum altaris. Offeretq; de hostia sanctificationū oblationē coram domino: adipem eius: caudam integram: contra dorsum auferet eam: ꝛ totum adipem qui est super intestina ꝛ duos renes: ꝛ adipem qui est super eos: qui est iuxta ilia: et reticulū quod est super iecur cum renunculis auferet illud. Et adolebit ea sacerdos in altari: pabulum oblationis est coram dño. Si autem de capris fuerit oblatio eius: offeret eam coram domino. et imponet manum suam super caput eius: immolabitq; eam ante tabernaculum federis. et aspergent filij aaron

sacerdotes sanguinē sup altare icircuitu. ꝛ offe
οἱ ἱερεῖς τὸ αἷμα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κύκλῳ. καὶ ἀνοί-
ret ex eo oblationē dño adipē ope
σει ἀπ᾽ αὐτοῦ κάρπωμα τῷ κυρίῳ τὸ στέαρ τὸ κα-
riētē vētrē: ꝛ oēm adipē q̄ē
τακαλύπτον τὴν κοιλίαν, καὶ πᾶν τὸ στέαρ τὸ
sup vētrē: et duos renes: et adi
ἐπὶ τῆς κοιλίας, καὶ τοὺς δύο νεφρούς, καὶ τὸ στέ-
pē q̄ sup illos q̄ sup ilia: ꝛ reticulū
αρ τὸ ἐπ᾽ αὐτῶν τὸ ἐπὶ τῶν μηρίων, καὶ τὸν λοβὸν
qd sup iecur cū renib⁹ auferet:
τὸν ἐπὶ τοῦ ἥπατος σὺν τοῖς νεφροῖς περιελεῖ,
et offeret sacerdos sup altare oblationē
καὶ ἀνοίσει ὁ ἱερεὺς ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κάρπωμα
odorē suauitatis. dño. oēs adipē dño le-
ὀσμὴν εὐωδίας τῷ κυρίῳ. πᾶν στέαρ τῷ κυρίῳ νό-
gitimū sēpiternū in gñatiões vras: in oī
μιμον αἰώνιον εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν, ἐν πάσῃ τῇ
habitatiōe vra oēs adipē ꝛ oēs sanguinē nō
κατοικίᾳ ὑμῶν πᾶν στέαρ καὶ πᾶν αἷμα οὐκ
comedetis.
ἔδεσθε.

Infra. 4.b.

Ca.4.

A Et locut⁹ ē dñs ad moysen: dicens: loq̄-
Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, λάλη-
re filijs israel: dicēs: aīa si peccauerit nō
σον τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, λέγων, ψυχὴ ἐὰν ἁμάρτῃ ἀκου-
spōte. in oīb⁹ preceptis dñi: q̄ nō op3
σίως ἀπὸ πάντων τῶν προσαγμάτων κῦ, ὧν οὐ δεῖ
facere: et faciet aliqd ex illis: si qdē sacer
ποιεῖν, καὶ ποιήσει ἕν τι ἀπ᾽ αὐτῶν, ἐὰν μὲν ὁ ἀρχι-
dos pm⁹ vnct⁹ peccauerit vt popul⁹ peccet:
ερεὺς ὁ κεχρισμένος ἁμάρτῃ τοῦ τὸν λαὸν ἁμαρτεῖν,
et offeret pro peccato suo: qd peccauit: vi
καὶ προσάξει περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτοῦ, ἧς ἥμαρτε, μό-
tulū ex bob⁹ imaculatū dño pro peccato. et
σχον ἐκ βοῶν ἄμωμον τῷ κυρίῳ περὶ τῆς ἁμαρτίας. καὶ
adducet vitulū ad hostiū tabernaculi
προσάξει τὸν μόσχον παρὰ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ
testimonij corā dño: et imponet manū suā
μαρτυρίου ἔναντι κῦ, καὶ ἐπιθήσει τὴν χεῖρα αὐτοῦ
sup caput vituli coram dño: ꝛ imolabit
ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ μόσχου ἔναντι κῦ, καὶ σφάξει
vitulū corā dño. ꝛ accipiēs sacerdos vnct⁹ cō
τὸν μόσχον ἐνώπιον κῦ. καὶ λαβὼν ὁ ἱερεὺς ὁ χριστὸς ὁ τε-
secrat⁹ manus: de sanguine vituli:
τελειωμένος τὰς χεῖρας, ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ μόσχου,
et inferet illū in tabernaculū testimonij. et inti-
καὶ εἰσοίσει αὐτὸ εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου. καὶ βά-
get sacerdos digitū in sanguinē: et asper-
ψει ὁ ἱερεὺς τὸν δάκτυλον εἰς τὸ αἷμα, καὶ προσρα-
get a sanguine septies digito corā dño:
νεῖ ἀπὸ τοῦ αἵματος ἑπτάκις τῷ δακτύλῳ ἔναντι κῦ,
iuxta velum sctm. ꝛ et iponet
κατὰ τὸ καταπέτασμα τὸ ἅγιον. καὶ ἐπιθήσει ὁ

ī.i.b. ꝛ.5.a. · A · B

ron sanguinē eius per altaris circuitū: tollētq; ex ea in pastū ignis dominici adipem qui operit ventrem: & qui tegit vniuersa vitalia: duos renunculos cum reticulo quod est super eos iuxta ilia: & aruinam iecoris cum renunculis: adolebitq; ea super altare sacerdos in alimoniā ignis & suauissimi odoris. Oīs adeps domini erit iure ppetuo ī gñatiōibus & cunctis habitaculis vestris: nec sanguinē nec adipem oīno comedetis. Ca.4.

Locutusq; ē dñs ad Moysen: dicens. Loquere filiis israel. Anima que peccauerit per ignorantiam: & de vniuersis mandatis dñi q̄ precepit vt nō fierēt quippiā fecerit: si sacerdos q vnctus est peccauerit delinq̄re faciēs populum: offeret pro pctō suo vitulum immaculatū domino. Et adducet illum ad ostium tabernaculi testimonii corā dño: ponetq; manum super caput eius: & immolabit eum domino. Hauriet quoq; de sanguine vituli inferēs illū ī tabernaculū testimonii. Cūq; intinxerit digitū in sanguine: aspget eū septies coram domīo contra velum sanctuarii: ponetq;

את דמו על המזבח סביב׃ והקריב
ממנו קרבנו אשה ליהוה את
החלב המכסה את הקרב ואת כל
החלב אשר על הקרב׃ ואת שתי
הכלית ואת החלב אשר עלהן
אשר על הכסלים ואת היתרת
על הכבד על הכלית יסירנה׃
והקטירם הכהן המזבחה לחם
אשה לריח ניחח כל חלב ליהוה׃
חקת עולם לדרתיכם בכל
מושבתיכם כל חלב וכל דם לא
תאכלו׃ וידבר יהוה אל
משה לאמר׃ דבר אל בני ישראל
לאמר נפש כי תחטא בשגגה
מכל מצות יהוה אשר לא
תעשינה ועשה מאחת מהנה׃ אם
הכהן המשיח יחטא לאשמת העם
והקריב על חטאתו אשר חטא
פר בן בקר תמים ליהוה לחטאת׃
והביא את הפר אל פתח אהל
מועד לפני יהוה וסמך את ידו על
ראש הפר ושחט את הפר לפני
יהוה׃ ולקח הכהן המשיח מדם
הפר והביא אתו אל אהל מועד׃
וטבל הכהן את אצבעו בדם והזה
מן הדם שבע פעמים לפני יהוה
את פני פרכת הקדש׃ ונתן הכהן

סבב · כסה · שנה · כלה · זנח · עלם דור · ישב · אכל · Cap. iiii. · דבר · שגה · חטא · צוה · עשה · משח · קרב · תמם · בוא · עוד פנה · צבע נזה

Transla. Chal.

ית דמיה על מדבחא סחור סחור׃ ויקריב מניה קורבניה קורבנא קדם יי ית תרבא
דחפי ית גוא וית כל תרבא דעל גוא׃ וית תרתין כוליין וית תרבא דעליהון דעל
גססיא וית חצרא דעל כבדא על כוליתא יעדינה׃ ויסקינון כהנא למדבחא לחם
קורבנא לאתקבלא ברעוא כל תרבא קדם יי׃ קים עלם לדריכון בכל מותבניכון
כל תרבא וכל דמא לא תיכלון׃ Ca.iiii. ומליל יי עם משה למימר׃
מליל עם בני ישראל למימר אנש ארי יחוב בשלו מכל פקודיא דיי דלא כשרין
לאתעבדא ויעבד מן חד מנהון׃ אם כהנא רבא יחוב לחובת עמא ויקריב על חובתיה
דחב תור בר תורי שלים קדם יי לחטאתא׃ וייתי ית תורא לתרע משכן זמנא קדם
יי ויסמוך ית ידיה על ריש תורא ויכוס ית תורא קדם יי׃ ויסב כהנא רבא דמשיחא
מדמא דתורא וייתי יתיה למשכן זמנא׃ ויטבול כהנא ית אצבעיה בדמא וידי מן דמא
שבע זמנין קדם יי קדם פרכתא דקודשא׃ ויתן כהנא

Interp. chal.

sanguinē eius per circuitum altaris. Offeretq; ex eo oblationē eius corā dño: adipē qui operit intestina ꝛ totū adipē qui est sup intestina ꝛ duos renes ꝛ adipē qui est sup eos: q̄ est iuxta ilia: ꝛ reticulū qd est sup iecur cum renūculis auferet illud. Adolebitq; ea sacerdos in altari: pabulū oblationis est: vt suscipiatur cū beneplacito. oīs adeps corā dño offeret. Pacto sempiterno in gñationibus vris in cūctis habitationib⁹ vestris: oēm adipem ꝛ oēm sanguinē nō comedetis.

Locutusq; est dñs cum moyse: dicens. Ca.4. Loquere cum filijs israel dicēs. Homo qui peccauerit per ignorantiā de vniuersis mādatis dñi que nō decent fieri: ꝛ fecerit vnū ex eis. Si sacerdos magnus peccauerit pro delicto populi: offeret pro pcto suo qd peccauit vitulū integrū corā dño pro pctō. ꝛ adducet vitulū ad ostiū tabernaculi federis in cōspectu dñi: ꝛ imponet manū eius sup caput vituli: ꝛ immolabit vitulū corā dño. Et tollet sacerdos magnus de sanguine vituli: ꝛ inferet eum in tabernaculū federis. Et tinget sacerdos digitū suum in sanguine: ꝛ asperget de sanguine septies coram domino contra velum sanctuarij. Ponetq; sacerdos

Primitiua chal.

דבק קרב
חפה כלה
עדה נסק
קבל רעה קום
דור תוב אכל
אמר חוב שלה
עבד אחד רבב
קרב אתא שכן
סמך נכס נסב
טבל צבע ידד
עתן

מן הדם על קרנות מזבח קטרת
הסמים לפני יהוה אשר באהל
מועד ואת כל דם הפר ישפך
אל יסוד מזבח העלה אשר פתח
אהל מועד: ואת כל חלב פר
החטאת ירים ממנו את החלב
המכסה על הקרב ואת כל החלב
אשר על הקרב: ואת שתי הכלית
ואת החלב אשר עליהן אשר על
הכסלים ואת היתרת על הכבד
על הכליות יסירנה: כאשר יורם
משור זבח השלמים והקטירם
הכהן על מזבח העלה: ואת עור
הפר ואת כל בשרו על ראשו ועל
כרעיו וקרבו ופרשו: והוציא את
כל הפר אל מחוץ למחנה אל
מקום טהור אל שפך הדשן
ושרף אתו על עצים באש על
שפך הדשן ישרף: ואם כל
עדת ישראל ישגו ונעלם דבר
מעיני הקהל ועשו אחת מכל
מצות יהוה אשר לא תעשינה
ואשמו: ונודעה החטאת אשר
חטאו עליה והקריבו הקהל פר
בן בקר לחטאת והביאו אתו
לפני אהל מועד: וסמכו זקני
העדה את ידיהם על ראש הפר

de eodẽ sanguine super cornua altaris thymiamatis gratissimi domino: qđ est in tabernaculo testimonii. Oẽm autem reliquũ sanguinẽ fundet in basim altaris holocausti in introitu tabernaculi. Et adipẽ vituli offeret pro peccato: tam eum qui vitalia operit: quã omnia que intrinsecus sũt: duos renunculos & reticulum quod est super eos iuxta ilia: & adipem iecoris cum renunculis: sicut offertur de vitulo hostie pacificorum: & adolebit ea sup altare holocausti. Pellem vero & omnes carnes cum capite & pedibus & intestinis & fimo & reliquo corpe efferet extra castra in locum mundum: vbi cineres effundi solent: icẽdetq; ea sup lignorũ struem: que in loco effusorũ cinerũ cremabũtur. Quod si omnis turba filiorum israel ignorauerit: & per imperitiam fecerit quod cõtra mandatum domini est: & postea intellexerit peccatum suum: offeret pro peccato suo vitulum: Adducetq; eum ad ostium tabernaculi: & ponent seniores populi manus super caput eius

sacerdos de sanguine vituli sup cornua
ἱερεὺς ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ μόσχου ἐπὶ τὰ κέρατα τοῦ
altaris thymiamatis cõpositiõis corã do=
θυσιαστηρίου τοῦ θυμιάματος τῆς συνθέσεως ἔναντι κυ=
mino: qđ ẽ in tabernaculo testimonij. et oẽm sã=
ρίου, ὅ ἐστιν ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου. καὶ πᾶν τὸ αἷ=
guinẽ vituli effundet in basim alta=
μα τοῦ μόσχου ἐκχεεῖ παρὰ τὴν βάσιν τοῦ θυσια=
ris holocausti: qđ ẽ apud hostia
στηρίου τῆς ὁλοκαυτώσεως, ὅ ἐστι παρὰ τὰς θύρας τῆς
tabernaculi testimonij. τ oẽm adipẽ vituli q̃
σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. καὶ πᾶν τὸ στέαρ τοῦ μόσχου τοῦ
pcti. τ auferet ab eo adipẽ co=
τῆς ἁμαρτίας, περιελεῖ ἀπ' αὐτοῦ τὸ στέαρ τὸ κα=
operiẽs intestina: τ oẽm adipẽ q̃ sup
τακαλύπτον τὰ ἐνδόσθια, καὶ πᾶν τὸ στέαρ τὸ ἐπὶ
itestina: τ duos renes: τ adipẽ q̃
τῶν ἐνδοσθίων, καὶ τοὺς δύο νεφρούς, καὶ τὸ στέαρ τὸ
in ipsis: q̃ sup ilia: τ reticulũ qđ sup
ἐπ' αὐτῶν, τὸ ἐπὶ τῶν μηρίων, καὶ τὸν λοβὸν τὸν ἐπὶ
iecur cũ renib⁹ auferet illud: quẽad=
τοῦ ἥπατος σὺν τοῖς νεφροῖς περιελεῖ αὐτό, ὃν τρό=
modũ aufert a vitulo sacrificii salutaris.
πον ἀφαιρεῖται ἀπὸ τοῦ μόσχου τῆς θυσίας τοῦ σωτηρίου,
et offeret sacerdos sup altare holocau
καὶ ἀνοίσει ὁ ἱερεὺς ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τῆς καρπώσε=
sti: τ pellẽ vituli: τ oẽm carnẽ eius
ως. καὶ τὸ δέρμα τοῦ μόσχου, καὶ πᾶσαν τὴν σάρκα αὐτοῦ
cũ capite τ extremitatib⁹ τ vẽtre τ
σὺν τῇ κεφαλῇ καὶ τοῖς ἀκρωτηρίοις καὶ τῇ κοιλίᾳ καὶ
fimo. τ efferet totũ vitulũ extra ca=
τῇ κόπρῳ. καὶ ἐξοίσει ὅλον τὸν μόσχον ἔξω τῆς παρεμ=
stra ad locũ mũdũ: vbi effundũt cinerẽ.
βολῆς εἰς τόπον καθαρόν, οὗ ἐκχέουσι τὴν σποδιάν.
τ cõburẽt illũ sup ligna in igne: in
καὶ κατακαύσουσιν αὐτὸν ἐπὶ ξύλων ἐν πυρί, ἐπὶ τῆς
effusione cineris cremabit. si ãt oĩs cõ=
ἐκχύσεως τῆς σποδιᾶς καυθήσεται. ἐὰν δὲ πᾶσα συ=
gregatio israel ignorauerit inuite: τ latuerit v̄bũ ab
ναγωγὴ Ἰσραὴλ ἀγνοήσῃ ἀκουσίως, καὶ λάθῃ ῥῆμα ἐξ
oculis cõgregatiõis: τ faciẽt vnũ de
ὀφθαλμῶν τῆς συναγωγῆς, καὶ ποιήσωσι μίαν ἀπὸ
oĩb⁹ mãdatis dñi: q̃ nõ opʒ facere: τ pecca=
πασῶν τῶν ἐντολῶν κυ, ὧν οὐ δεῖ ποιεῖν, καὶ πλημ=
uerit: τ cognitũ fuerit illis pctm: qđ pecca
μελήσωσι, καὶ γνωσθῇ αὐτοῖς ἡ ἁμαρτία, ἣν ἥμαρ=
uerũt in eo: et adducet cõgregatio vitulũ ex bob⁹ imaculatũ
τον ἐν αὐτῇ, καὶ προσάξει ἡ συναγωγὴ μόσχον ἐκ βοῶν ἄμωμον
pro peccato: et adducet illũ ad hostia taber
περὶ τῆς ἁμαρτίας, καὶ προσάξει αὐτὸν παρὰ τὰς θύρας τῆς σκη=
naculi testimonij. et imponẽt seniores cõ=
νῆς τοῦ μαρτυρίου. καὶ ἐπιθήσουσιν οἱ πρεσβύτεροι τῆς συ=
gregatiõis man⁹ suas sup caput vituli
ναγωγῆς τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ μόσχου

ifra eo.

C

Privativa chal. Interp. chal.

de sanguine sup cornua altaris thymiamatis aromatum corã dño: qđ est in tabernaculo federis. oẽm autẽ sanguinẽ vituli fundet in fundamẽto altaris holocausti qđ est in ostio tabernaculi federis. Et totũ adipem bouis qui offertur pro peccato separabit ab eo: adipẽ qui opit intestina τ oẽm adipẽ qui est sup intestina τ duos renes τ adipẽ q̃ est sup eos τ q̃ est sup ilia: τ reticulũ qđ est sup iecur cuʒ renibus auferat illud: sicut separatũ est de vitulo hostie sanctificationũ. Et adolebit ea sacerdos sup altare holocausti: et pellẽ vituli τ omnẽ carnẽ eius cuʒ capite τ cuʒ pedibus τ cũ intestinis τ fimo eius. Efferetq; oẽm vitulũ extra castra in locũ mundũ in locũ vbi cinis funditur. Incẽdetq; euʒ igne sup ligna: in loco vbi cinis funditur cõburetur. Si aũt oĩs cõgregatio israel ignorauerit τ occultũ fuerit verbũ ab oculis ecclesie: τ fecerint cõtra vnũ de oĩbus preceptis dñi qđ nõ decet fieri τ peccauerint: et postea notũ fuerit pctm in quo peccauerũt: offeret ecclesia vitulum de bobus pro peccato: τ adducent euʒ coram tabernaculo federis: imponentq; seniores cõgregationis manus suas super caput vituli

Transla. Chal.

מן דמא על קרנת מדבחא דקטורת בוסמיא קדם יי די במשכן זמנא וית כל דמא דתורא ישוד ליסודא דמדבחא דעלתא דבתרע משכן זמנא: וית כל תרב תורא דחטאתא יפריש מניה ית תרבא דחפי ית גווא וית כל תרבא דעל גווא: וית תרתין כוליין וית תרבא דעליהן דעל כסליא וית חצרא דעל כבדא על כוליתא יעדינה: כמא דמתפרש מתור נכסת קודשיא ויסקינון כהנא על מדבחא דעלתא: וית משך תורא וית כל בשריה על רישיה ועל כרעוהי וגויה ואוכליה: ויפק ית כל תורא למברא למשריתא לאתר דכי לאתר בית מישד קיטמא ויוקד יתיה על אעיא בנורא על אתר בית מישד קיטמא יתוקד: ואם כל כנשתא דישראל ישתלון ויהא מכסא פתגמא מעיני קהלא ויעבדון חד מכל פקודיא דיי דלא כשרין לאתעבדא ויחובון: ותתידע חובתא דחבו עלה ויקרבון קהלא תור בר תורי לחטאתא וייתון יתיה לקדם משכן זמנא: ויסמכון סבי כנשתא ית ידיהון על ריש תורא

corã dño. τ imolabũt vitulũ corã dño. τ
ἔναντι κυρίου. καὶ σφάξουσι τὸν μόσχον ἔναντι κυ. καὶ
inducet pńceps sacerdotũ vnct⁹ de sanguine vituli
εἰσοίσει ὁ ἀρχιερεὺς ὁ χριστὸς ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ μόσχου
in tabernaculũ testimonij. τ tiget pńceps sacerdotũ
εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου. καὶ βάψει ὁ ἀρχιερεὺς τὸν
digitũ de sanguie vituli: τ aspget septies
δάκτυλον ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ μόσχου, καὶ ῥανεῖ ἑπτάκις
corã dño: eregione veli sãctu
ἔναντι κυ, κατενώπιον τοῦ καταπετάσματος τοῦ ἁγί=
arij. τ de sanguine imponet sacerdos sup cor
ου. καὶ ἀπὸ τοῦ αἵματος ἐπιθήσει ὁ ἱερεὺς ἐπὶ τὰ κέ=
nua altaris thymiamatũ cõpositiõis:
ρατα τοῦ θυσιαστηρίου τῶν θυμιαμάτων τῆς συνθέσεως,
qđ ẽ corã dño: qđ ẽ in tabernaculo testimonij. τ
ὅ ἐστιν ἐνώπιον κυ, ὅ ἐστιν ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου. καὶ
oẽm sãguinẽ effundet sup basim altaris
τὸ πᾶν αἷμα ἐκχεεῖ πρὸς τὴν βάσιν τοῦ θυσιαστηρίου
holocaustoȝ: exñtis ṗpe hostiũ tabernacli
τῶν καρπώσεων, τοῦ ὄντος πρὸς τὴν θύραν τῆς σκηνῆς
testimonij. τ oẽm adipẽ ei⁹ auferet ab
τοῦ μαρτυρίου. καὶ τὸ πᾶν στέαρ αὐτοῦ περιελεῖ ἀπ' αὐ=
eo: et offeret sup altare. et faciet
τοῦ, καὶ ἀνοίσει ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. καὶ ποιήσει τὸν
vitulũ: quẽadmodũ fecit vitulũ q̃ pecca
μόσχον, ὃν τρόπον ἐποίησε τὸν μόσχον τὸν τῆς ἁμαρ=
ti: sic fiet. et ṗpitiabit pro
τίας, οὕτως ποιηθήσεται. καὶ ἐξιλάσεται περὶ
illis sacerdos: et dimittet illis pecca=
αὐτῶν ὁ ἱερεύς, καὶ ἀφεθήσεται αὐτοῖς ἡ ἁμαρ=
tum. et educent vitulũ totũ extra ca=
τία. καὶ ἐξοίσουσι τὸν μόσχον ὅλον ἔξω τῆς παρεμβο=
stra: et cremabũt vitulũ: quẽadmodũ cõbu=
λῆς, καὶ κατακαύσουσι τὸν μόσχον, ὃν τρόπον κατέ=
serũt vitulũ priorẽ. pctm cõgregatiõis
καυσαν τὸν μόσχον τὸν πρότερον. ἁμαρτία συναγωγῆς
est. si ãt pnceps peccauerit: et fecerit vnũ de om
ἐστιν. ἐὰν δὲ ὁ ἄρχων ἁμάρτῃ, καὶ ποιήσῃ μίαν ἀπὸ πα=
nib⁹ pceptis dñi dei sui: qđ nõ fiet in
σῶν τῶν ἐντολῶν κυ τοῦ θεοῦ αὐτοῦ, ἣ οὐ ποιηθήσεται ἀκου=
uite: et peccauerit et deliquerit: et cognitũ fuerit illi pctm
σίως, καὶ ἁμάρτῃ καὶ πλημμελήσῃ, καὶ γνωσθῇ αὐτῷ ἡ ἁμαρτί=
qđ peccauit in ipso: et offeret donũ ei⁹ hircum ex
α, ἣν ἥμαρτεν ἐν αὐτῇ, καὶ προσοίσει τὸ δῶρον αὐτοῦ χίμαρον ἐξ
capris masculũ imaculatũ. τ iponet manũ suã sup ca
αἰγῶν ἄρσεν ἄμωμον. καὶ ἐπιθήσει τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τὴν κε=
put hirci: et imolabũt illũ in loco: vbi imolabũt
φαλὴν τοῦ χιμάρου, καὶ σφάξουσιν αὐτὸν ἐν τόπῳ, οὗ σφάζουσι
holocausta corũ dño: pctm est. et iponet
τὰ ὁλοκαυτώματα ἐνώπιον κυ, ἁμαρτία ἐστί. καὶ ἐπιθήσει ὁ
sacerdos de sanguine eius q̃ ẽ peccati digito sup
ἱερεὺς ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ τῆς ἁμαρτίας τῷ δακτύλῳ ἐπὶ τὰ
cornua altaris holocaustoȝ. et
κέρατα τοῦ θυσιαστηρίου τῶν ὁλοκαυτωμάτων. καὶ τὸ

D &.co. &.j.b. Graeco. E

corã dño. Immolatoq; vitulo in conspectu dñi: inferet sacerdos qui vnctus est de sanguine eius in tabernaculũ testimonii: tinctoq; digito aspergens septies contra velũ. Ponetq; de eodẽ sanguine in cornibus altaris quod est coram domino in tabernaculo testimonii. Reliquũ autem sanguinẽ fundet iuxta basim altaris holocaustorum: qđ ẽ in ostio tabernaculi testimonii. Oẽmq; ei⁹ adipẽ tollet & adolebit sup altare: sic faciens & de hoc vitulo quõ fecit & prius. & rogãte pro eis sacerdote ṗpitius erit eis dñs. Ipsum aũt vitulum efferet extra castra atq; comburet sicut & priorem vitulũ: quia ẽ pro pctõ multitudinis. Si peccauerit princeps: & fecerit vnũ e plurib⁹ p ignorãtiã qđ dñi lege prohibetur: & postea intellexerit peccatũ suum: offeret hostiã corã dño hircũ de capris immaculatũ: ponetq; manũ suã sup caput eius. Cũq; imolauerit eũ i loco vbi solet mactari holocaustũ corã dño: qa p pctõ ẽ: tiget sacerdos digitũ i sãguie hostie p pctõ tãgẽs cornua altaris holocausti: & reliquum

לפני יהוה ושחט את הפר לפני
יהוה: והביא הכהן המשיח מדם
הפר אל אהל מועד: וטבל הכהן
אצבעו מן הדם והזה שבע
פעמים לפני יהוה את פני
הפרכת: ומן הדם יתן על קרנת
המזבח אשר לפני יהוה אשר
באהל מועד ואת כל הדם ישפך
אל יסוד מזבח העלה אשר פתח
אהל מועד: ואת כל חלבו ירים
ממנו והקטיר המזבחה: ועשה
לפר כאשר עשה לפר החטאת
כן יעשה לו וכפר עלהם הכהן
ונסלח להם: והוציא את הפר אל
מחוץ למחנה ושרף אתו כאשר
שרף את הפר הראשון
חטאת הקהל הוא: אשר נשיא
יחטא ועשה אחת מכל מצות
יהוה אלהיו אשר לא תעשינה
בשגגה ואשם: או הודע אליו
חטאתו אשר חטא בה והביא את
קרבנו שעיר עזים זכר תמים:
וסמך ידו על ראש השעיר ושחט
אתו במקום אשר ישחט
את העלה לפני יהוה חטאת הוא:
ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו
ונתן על קרנת מזבח העלה ואת

Transla. Chal.

קדם יי ויכוס ית תורא קדם יי: ויעיל כהנא רבא מדמא דתורא למשכן זמנא: ויטבול כהנא אצבעיה מן דמא וידי שבע זמנין קדם יי קדם פרכתא: ויתן מן דמא על קרנת מדבחא דקטורת בוסמיא קדם יי די במשכן זמנא וית כל דמא ישוד ליסודא דמדבחא דעלתא דבתרע משכן זמנא: וית כל תרביה יפריש מניה ויסיק למדבחא: ויעביד לתורא כמא דעבד לתורא דחטאתא כן יעביד ליה ויכפר עליהון כהנא וישתביק להון: ויפק ית תורא למברא למשריתא ויוקד יתיה כמא דאוקיד ית תורא קדמאה חטאת קהלא הוא: אם רבא יחוב ויעבד חד מכל פקודיא דיי אלהיה דלא כשרין לאתעבדא בשלו ויחוב: או אתידע ליה חובתיה דחב בה וייתי ית קורבניה צפיר בר עיזי דכר שלים: ויסמוך ידיה על ריש צפירא ויכוס יתיה באתרא דיכוס ית עלתא קדם יי חטאתא הוא: ויסב כהנא מדמא דחטאתא באצבעיה ויתן על קרנת מדבחא דעלתא וית

Interp. chal. Privativa chal.

corã dño: τ immolabit vitulũ corã dño. Et inferet sacerdos magnus de sanguine vituli in tabernaculũ federis: τ tinget sacerdos digitum suũ in sanguine: et asperget septies corã dño contra velũ: τ de sanguine ponet sup cornua altaris qđ est in tabernaculo federis corã dño. Et totuʒ sanguinẽ fundet in fundamẽto altaris holocausti qđ est in ostio tabernaculi federis. et totũ adipẽ separabit ex eo: τ adolebit in altari. Facietq; de hoc vitulo sicut fecit de vitulo pro peccato: ita faciet ei: τ propiciabit pro eis sacerdos: τ dimittetur eis. educetq; vitulũ extra castra: et cõburet euʒ sicut cõbusit vitulũ priorẽ: quia pro peccato cõgregationis est. Qũ princeps peccauerit p ignorãtiã τ fecerit cõtra vnũ de oĩbus preceptis dñi dei sui: qđ nõ decet fieri: τ deliqrit: si notũ fuerit ei pctʒ suũ in quo peccauit: afferet oblationẽ suam hircũ de capris masculũ integrũ. Imponetq; manũ suã sup caput hirci: et imolabit eum in loco vbi immolat holocaustũ corã domino: pro peccato enim est. Colletq; sacerdos de sanguine hostie pro peccato digito suo: τ ponet super cornua altaris holocausti: et

שפך יסד · קטר · סלח · צוה · עשה · ידע · בוא · צבע · סור · נוח · בוא · קום

דמו ישפך אל יסוד מזבח העלה
ואת כל חלבו יקטיר המזבחה
כחלב זבח השלמים וכפר עליו
הכהן מחטאתו ונסלח לו ואם
נפש אחת תחטא בשגגה מעם
הארץ בעשתה אחת ממצות
יהוה אשר לא תעשינה ואשם
או הודע אליו חטאתו אשר חטא
והביא קרבנו שעירת עזים תמימה
נקבה על חטאתו אשר חטא
וסמך את ידו על ראש החטאת
ושחט את החטאת במקום
העלה ולקח הכהן מדמה
באצבעו ונתן על קרנת מזבח
העלה ואת כל דמה ישפך אל
יסוד המזבח ואת כל חלבה
יסיר כאשר הוסר חלב מעל זבח
השלמים והקטיר הכהן המזבחה
לריח ניחח ליהוה וכפר עליו
הכהן ונסלח לו ואם כבש יביא
קרבנו לחטאת נקבה תמימה
יביאנה וסמך את ידו על
ראש החטאת ושחט אתה לחטאת
במקום אשר ישחט את העלה
ולקח הכהן מדם החטאת
באצבעו ונתן על קרנת מזבח
העלה ואת כל דמה ישפך

fundens ad basim ei⁹. adipem vero adolebit supra. sicut in victimis pacificorū fieri solet. Rogabitq₃ pro eo sacerdos & pro pctō eius: & dimittetur ei. ꝙ si peccauerit aia per ignorantiā de pplo terre: vt faciat quicq₃ de his que dñi lege prohibentur atq₃ delinquat & cognouerit peccatum suum: offeret capram immaculatam: ponetq₃ manus sup caput hostie q̄ pro pctō est: & immolabit eā in loco holocausti. Tolletq₃ sacerdos de sanguine in digito suo & tāgens cornua altaris holocausti: Reliquum fundet ad basim eius. Oēꝫ aūt adipem auferens sicut auferri solet de victimis pacificorum: adolebit super altare in odorē suauitatis domino: rogabitq₃ pro eo: & dimittetur ei. Si aūt de pecoribus obtulerit victimā pro peccato: ouē scilicet imaculatā: ponet manum super caput eius: & immolabit eam in loco vbi solent cedi holocaustorum hostie. Sumetq₃ sacerdos de sanguine eius digito suo: & tangens cornua altaris holocausti: reliquū fundet

oēm sāguinē ei⁹ effundet iuxta basim alta=
πᾶν αἷμα αὐτοῦ ἐκχεεῖ παρὰ τὴν βάσιν τοῦ θυσιαστηρί=
ris holocaustoꝝ. et oēm adipē ei⁹ offeret
ου τῶν ὁλοκαυτωμάτων· καὶ πᾶν τὸ στέαρ αὐτοῦ ἀνοίσει
sup altare: sicut adipē sacrificij salutaris. ⁊ ꝓ
ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, ὥσπερ τὸ στέαρ θυσίας σωτηρίου. καὶ ἐξι
pitiabit ꝓ eo sacerdos de pctō ei⁹. et
λάσεται περὶ αὐτοῦ ὁ ἱερεὺς ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας αὐτοῦ. καὶ
dimittet illi. si āt aia vna peccauerit inui=
ἀφεθήσεται αὐτῷ. ἐὰν δὲ ψυχὴ μία ἁμαρτήσῃ ἀκουσί
te ex pplo fre: in faciendū vnū de om=
ως ἐκ τοῦ λαοῦ τῆς γῆς, ἐν τῷ ποιῆσαι μίαν ἀπὸ πα
nib⁹ pceptis dñi: qd nō fiet: et peccaue=
σῶν τῶν ἐντολῶν κυρίου, ἣ οὐ ποιηθήσεται, καὶ πλημμε
rit: et cognitū fuerit ei pctm: qd peccauit in eo:
λήσῃ, καὶ γνωσθῇ αὐτῷ ἡ ἁμαρτία, ἣν ἥμαρτεν ἐν αὐ
et feret donū capellā ex capris imaculatā fe
τῇ, καὶ οἴσει τὸ δῶρον χίμαιραν ἐξ αἰγῶν ἄμωμον θη
minā feret pro pctō: qd peccauit. et im=
λυαν οἴσει περὶ τῆς ἁμαρτίας, ἧς ἥμαρτεν. καὶ ἐπι
ponet manū suā sup caput pecca=
θήσει τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ ἁμαρτήμα
ti sui: et imolabūt capellā q̄ pecca
τος αὐτοῦ, καὶ σφάξουσι τὴν χίμαιραν τὴν τῆς ἁμαρτί
ti in loco: vbi imolabūt holocausta. et
ας ἐν τῷ τόπῳ, οὗ σφάξουσι τὰ ὁλοκαυτώματα. καὶ
accipiet sacerdos de sanguine eius digito
λήψεται ὁ ἱερεὺς ἀπὸ τοῦ αἵματος αὐτῆς τῷ δακτύλῳ
suo: et imponet sup cornua altaris
αὐτοῦ, καὶ ἐπιθήσει ἐπὶ τὰ κέρατα τοῦ θυσιαστηρίου τῶν ὁ
holocaustoꝝ. et oēm sanguinē illi⁹ effundet iuxta
λοκαυτωμάτων· καὶ πᾶν τὸ αἷμα αὐτῆς ἐκχεεῖ παρὰ
basiꝫ altaris. et totū adipē auferet:
τὴν βάσιν τοῦ θυσιαστηρίου. καὶ πᾶν τὸ στέαρ περιελεῖ,
quēadmodū aufertur adeps de sacrificio salutari.
ὃν τρόπον περιαιρεῖται τὸ στέαρ ἀπὸ τῆς θυσίας σωτηρίου.
et tollet sacerdos sup altare in odorē suauita
καὶ ἀνοίσει ὁ ἱερεὺς ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον εἰς ὀσμὴν εὐωδί
tis dño. et ꝓpitiabit pro eo sacerdos: et dimitte=
ας κυρίῳ. καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτοῦ ὁ ἱερεύς, καὶ ἀφεθήσε
tur ei. si āt ouem obtulerit donū suū
ται αὐτῷ. ἐὰν δὲ πρόβατον προσενέγκῃ τὸ δῶρον αὐτοῦ
pro pctō: feminā imaculatā offeret illud. et imponet
περὶ τῆς ἁμαρτίας, θῆλυ ἄμωμον προσοίσει αὐτό. καὶ ἐπιθήσει
manū suā sup caput illi⁹ q̄ peccati. et imolabūt
τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ τῆς ἁμαρτίας. καὶ σφάξου
illud ꝓ peccato in loco vbi imolabūt holo
σιν αὐτὸ περὶ τῆς ἁμαρτίας ἐν τῷ τόπῳ οὗ σφάξουσι τὰ ὁλο
causta. et accipiēs sacerdos de sanguine q̄
καυτώματα. καὶ λαβὼν ὁ ἱερεὺς ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ τῆς
peccati digito suo: imponet sup cornua
ἁμαρτίας τῷ δακτύλῳ αὐτοῦ, ἐπιθήσει ἐπὶ τὰ κέρατα τοῦ
altaris holocausti. et oēꝫ eius sanguinē
θυσιαστηρίου τῆς ὁλοκαρπώσεως. καὶ πᾶν αὐτοῦ τὸ αἷμα

F · ō.5.b ⁊ ifra eo. · G

Primitiua chal.

נסך · כפר שבק · עבד פקד ידע · חוב אתא עד · סמך ראש עלה · נסב צבע יתן · דבח אשד עדה · קבל רעה

Transla. Chal.

דמיה ישוד ליסודא דמדבחא דעלתא: וית כל תרביה יסק למדבחא כתרב נכסת
קודשיא ויכפר עלוהי כהנא מחובתיה וישתבק ליה: ואם אנש חד יחוב בשלו
מעמא דארעא במעבדיה חד מפקודיא דיי דלא כשרין לאתעבדא ויחוב: או אתידע
ליה חובתיה דחב וייתי ית קורבניה צפירת עזין שלמתא נוקבתא על חובתיה דחב:
ויסמוך ית ידיה על ריש חטאתא ויכוס ית חטאתא באתרא דעלתא: ויסב כהנא
מדמה באצבעיה ויתן על קרנת מדבחא דעלתא וית כל דמה ישוד ליסודא דמדבחא:
וית כל תרבה יעדי כמא דאתעדא תרב מעל נכסת קודשיא ויסק כהנא למדבחא
לאתקבלא ברעוא קדם יי ויכפר עלוהי כהנא וישתבק ליה: ואם אימר ייתי
קורבניה לחטאתא נוקבא שלמתא ייתינה: ויסמוך ית ידיה על ריש חטאתא ויכוס
יתה לחטאתא באתר דיכוס ית עלתא: ויסב כהנא מדמא דחטאתא באצבעיה ויתן
על קרנת מדבחא דעלתא וית כל דמה ישוד

Interp. chal.

sanguinē eius effundet ad fundamentū altaris holocausti. Et totū adipē ei⁹ adolebit in altari sicut adipē hostie sanctificationū. et propiciabit pro eo sacerdos sup peccato eius: ⁊ dimittet ei. Si aūt vir vnus de populo terre peccauerit per ignorantiā: vt faciat cōtra vnū de preceptis dñi qd nō decet fieri: ⁊ deliquerit. si notum fuerit ei peccatū suū in quo peccauit: adducet oblationē suaꝫ capra feminā integrā pro pctō suo qd peccauit. Imponetq₃ manū suā sup caput hostie q̄ est pro pctō: ⁊ imolabit eam in loco holocausti. Tolletq₃ sacerdos de sanguine eius in digito suo: ⁊ ponet sup cornua altaris holocausti: ⁊ totū sanguinē fundet ad fundamentū altaris. et oēm adipē eius auferet: sicut aufert adeps de hostia sctificationū: adolebitq₃ sacerdos in altari: vt suscipiat cū bñplacito corā dño. ⁊ propiciabit pro eo sacerdos: ⁊ dimittet ei. Et si de ouib⁹ adduxerit in oblationē pro pctō: feminā integrā offerat. īponetq₃ manū suā sup caput victime pro pctō et immolabit eaꝫ ꝓ expiatiōe in loco vbi imolatur holocaustū. Tolletq₃ sacerdos de sanguine victime que fit pro peccato in digito suo: ⁊ ponet sup cornua altaris holocausti: ⁊ omnē sanguinem fundet

effundet iuxta basim altaris holocau
ἐκχεεῖ παρὰ τὴν βάσιν τοῦ θυσιαστηρίου τῆς ὁλοκαυ
sti. ⁊ oēm eius adipē auferet: quēad=
τώσεως. καὶ πᾶν αὐτοῦ τὸ στέαρ περιελεῖ, ὃν τρό
modū aufertur adeps ouis de sacrificio sa=
πον περιαιρεῖται στέαρ προβάτου ἀπὸ θυσίας σω
lutaris: ⁊ imponet illud sacerdos sup alta
τηρίου, καὶ ἐπιθήσει αὐτὸ ὁ ἱερεὺς ἐπὶ τὸ θυσιαστήρι
re sup holocausta dñi. ⁊ ꝓpitiabit
ον ἐπὶ τὰ ὁλοκαυτώματα κυρίου. καὶ ἐξιλάσεται
pro eo sacerdos pro pctō: qd peccauit:
περὶ αὐτοῦ ὁ ἱερεὺς περὶ τῆς ἁμαρτίας ἧς ἥμαρτεν,
⁊ dimittetur ei.
καὶ ἀφεθήσεται αὐτῷ. Ca. 5.

SI āt aia peccauerit: ⁊ audierit vocē iura=
ἐὰν δὲ ψυχὴ ἁμάρτῃ, καὶ ἀκούσῃ φωνὴν ὁρκι
mēti: ⁊ hic testis: vel vidit: vel cōsci⁹ fuit: si
σμοῦ, καὶ οὗτος μάρτυς, ἢ ἑώρακεν, ἢ συνοῖδεν, ἐὰν
nō indicauerit: portabit pctm suū. aut
μὴ ἀναγγείλῃ, λήψεται τὴν ἁμαρτίαν αὐτοῦ. ἡ ψυ
aia q̄ tetigerit oēm rem immūdā:
χὴ ἥτις ἐὰν ἅψηται παντὸς πράγματος ἀκαθάρτου,
vel morticiniū vel a bestia occisā imūdā: vel mortici=
ἢ θνησιμαίου ἢ θηριαλώτου ἀκαθάρτου, ἢ τῶν θνησι
nia abominationū imūdarū: vel mor=
μαίων βδελυγμάτων τῶν ἀκαθάρτων, ἢ τῶν θνη
ticinia iumētoꝝ imūdoꝝ: vel tetigerit de im=
σιμαίων κτηνῶν τῶν ἀκαθάρτων, ἢ ἅψηται ἀπὸ ἀκα
mūditia hōis: de oī imūditia eius:
θαρσίας ἀνθρώπου, ἀπὸ πάσης ἀκαθαρσίας αὐτοῦ,
quā tāgēs pollut⁹ fuerit: ⁊ latuit ipm: post āt
ἧς ἂν ἁψάμενος μιανθῇ, καὶ ἔλαθεν αὐτόν, μετὰ δὲ
hoc cognouit: ⁊ errauerit aia: q̄ iurauerit: di
τοῦτο γνῷ, καὶ πλημμελήσῃ ἡ ψυχή, ἢ ἂν ὀμόσῃ, δια
stinguēs labiis ad malefaciēdū vel bñe faciē
στέλλουσα τοῖς χείλεσι κακοποιῆσαι ἢ καλῶς ποιῆ
dum per oīa q̄ distinxerit hō cū iura
σαι κατὰ πάντα ὅσα ἂν διαστείλῃ ὁ ἄνθρωπος καθ' ὅρ
mēto: ⁊ latuerit eū: ⁊ iste cognouerit: ⁊ peccauerit vnū
κου, καὶ λάθῃ αὐτόν, καὶ οὗτος γνῷ, καὶ ἁμάρτῃ ἕν
qd de istis: ⁊ dixerit pctm in quo
τι τούτων, καὶ ἐξαγορεύσῃ τὴν ἁμαρτίαν περὶ ἧς
peccauerit cōtra eū: ⁊ feret pro qb⁹ deli
ἡμάρτηκεν κατ' αὐτῆς, καὶ οἴσει περὶ ὧν ἐπλημμέλη
quit dño: pro pctō qd peccauit: feminā
σε τῷ κυρίῳ, περὶ τῆς ἁμαρτίας ἧς ἥμαρτεν, θῆλυ
de ouib⁹ agnā vel capellā ex capris
ἀπὸ τῶν προβάτων ἀμνάδα ἢ χίμαιραν ἐξ αἰγῶν
pro pctō. ⁊ ꝓpitiabit pro eo sacerdos
περὶ ἁμαρτίας. καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτοῦ ὁ ἱερεὺς
pro pctō. ⁊ relinq̄tur ei pec=
περὶ τῆς ἁμαρτίας. καὶ ἀφεθήσεται αὐτῷ ἡ ἁμαρ
catū. si āt nō potuerit man⁹ ei⁹ qd satis ē ad
τία. ἐὰν δὲ μὴ ἰσχύῃ ἡ χεὶρ αὐτοῦ τὸ ἱκανὸν εἰς

ō.5.b ⁊ ō.eo. · A · B

ad basim eius. Omnē quoq₃ adipem auferens sicut auferri solet adeps arietis qui imolatur pro pacificis cremabit super altare incensum domini: rogabitq₃ pro eo & pro peccato eius: & dimittetur ei. Ca. 5.

SI peccauerit aia & audierit vocem iurātis: testisq₃ fuerit q ipse vidit: aut conscius est: nisi īdicauerit portabit iniquitatē suam. Aīa que tetigerit aliquid immūdū: siue quod occisū a bestia est: aut per se mortuum aut quodlibet aliud reptile: & oblita fuerit imūdicie sue: rea est & deliquit. & si tetigerit qcq₃ de imūdicia hōis iuxta oēꝫ impuritatem qua pollui solet: oblitaq₃ cognouerit postea: subiacebit delicto. Anima q̄ iurauerit & protulerit labiis suis: vt vel male quid faceret: vel bene: & idipsum iuramento & sermōe firmauerit: oblitaq₃ postea intellexerit delictū suū: agat penitentiam pro peccato: & offerat de gregibus agnam siue capram: orabitq₃ pro ea sacerdos & pro peccatis eius. Sin autē nō potuerit offerre

אל יסוד המזבח ואת כל חלבה
יסיר כאשר יוסר חלב הכשב
מזבח השלמים והקטיר הכהן
אתם המזבחה על אשי יהוה
וכפר עליו הכהן על חטאתו אשר
חטא ונסלח לו ונפש

Cap. v.

כי תחטא ושמעה קול אלה והוא
עד או ראה או ידע אם לוא
יגיד ונשא עונו או נפש אשר
תגע בכל דבר טמא או בנבלת
חיה טמאה או בנבלת בהמה
טמאה או בנבלת שרץ טמא
ונעלם ממנו והוא טמא ואשם
או כי יגע בטמאת אדם לכל
טמאתו אשר יטמא בה
ונעלם ממנו והוא ידע ואשם
או נפש כי תשבע לבטא
בשפתים להרע או להיטיב
לכל אשר יבטא האדם
בשבעה ונעלם ממנו והוא ידע
ואשם לאחת מאלה והיה כי
יאשם לאחת מאלה והתודה
אשר חטא עליה והביא את
אשמו ליהוה על חטאתו אשר
חטא נקבה מן הצאן כשבה או
שעירת עזים לחטאת וכפר עליו
הכהן מחטאתו ואם לא תגיע ידו

עוד · נגד · נגע · עלם · שבע · בטא יטב · בטא · אשם ידה · בוא · נגע

Transla. Chal.

ליסודא דמדבחא: וית כל תרבה יעדי כמא דאתעדא תרב אימרא מנכסת קודשיא
ויסק כהנא יתהון למדבחא על קורבניא דיי ויכפר עלוהי כהנא על חובתיה דחב
וישתבק ליה: Ca. v. ואנש ארי יחוב וישמע קל מומי והוא סהיד
או חזא או ידע אם לא יחוי ויקבל חוביה: או אנש די יקרב בכל מדעם דמסאב או
בנבלת חיתא מסאבא או בנבלת בעירא מסאבא או בנבלת רחיש מסאב ויהי מכסא
מניה והוא מסאב ויחוב: או ארי יקרב בסואבת אנשא לכל סובתיה דיסתאב ביה ויהי
מכסא מניה והוא ידע ויחוב: או אנש ארי יקיים לפרשא בספוון לאבאשא או
לאוטבא לכל די יפרש אנשא בקיום ויהי מכסא מניה והוא ידע ויחוב לחדא
מאלין: ויהי ארי יחוב לחדא מאלין ויודי דחב עלה: וייתי ית אשמיה לקדם יי על
חובתיה דחב נוקבא מן ענא אימרתא או צפירת עזין לחטאתא ויכפר עלוהי כהנא
מחובתיה: ואם לא תמטי ידיה

Interp. chal.

ad fundamentū altaris. Et totū adipē eius auferet: sicut ablatus est adeps arietis hostie sanctificationū. Adolebitq₃ ea sacerdos in altari sup oblationes dñi: et propiciabit pro eo sacerdos pro peccato suo qd peccauit: ⁊ dimittetur ei. Ca. 5.

ET si hō peccauerit ⁊ audierit vocē adiurantis: ⁊ ipse fuerit testis aut vidit aut ꝯscius est: si nō indicauerit: portabit iniqtatē suā. Aut hō qui tetigerit in oēm rem imundā aut in cadauer bestie imunde aut in cadauer iumēti imundi aut in cadauer reptilis imūdi: ⁊ fuerit celatū ab eo: ⁊ postea ipse sciuit q peccauit: aut cum tetigerit imunditiā hōis iuxta oēm imūditiā eius qua immūdus fit: ⁊ fuerit celatū ab eo: et postea ipse scierit q peccauit: aut hō qui iurauerit ꝓferēs labiis suis vt male faciat aut bene: iuxta oīa que profert homo cum iuramēto: et ocultatū fuerit: et postea ipse scierit q peccauit in vno ex his: confitebitur peccatū in quo peccauit: ⁊ afferet pro peccato suo in cōspectu dñi pro pctō suo quo peccauit feminam de ouibus aut capram de capris: ⁊ propiciabit pro eo sacerdos ⁊ pro peccato suo. Si autē non sufficerit manus eius vt possit offerre

Primitiua chal.

עדה · נסך דבח כפר · שבק חוב שמע · אום חזה קבל · קרב סאב חיה · הוה כסה סאב · קום שפה באש · יטב פרש קום · ידה אתא · עאן עז כפר · נגע

Tex. Heb.

די שה והביא את אשמו אשר
חטא שתי תרים או שני בני יונה
ליהוה אחד לחטאת ואחד לעלה
והביא אתם אל הכהן והקריב
את אשר לחטאת ראשונה ומלק
את ראשו ממול ערפו ולא יבדיל
והזה מדם החטאת על קיר
המזבח והנשאר בדם ימצה אל
יסוד המזבח חטאת הוא ואת
השני יעשה עלה כמשפט וכפר
עליו הכהן מחטאתו אשר חטא
ונסלח לו ואם לא תשיג ידו
לשתי תרים או לשני בני יונה
והביא את קרבנו אשר חטא
עשירת האפה סלת לחטאת לא
ישים עליה שמן ולא יתן עליה
לבנה כי חטאת הוא והביאה
אל הכהן וקמץ הכהן ממנה
מלוא קמצו את אזכרתה
והקטיר המזבחה על אשי
יהוה חטאת הוא וכפר עליו
הכהן על חטאתו אשר חטא
מאחת מאלה ונסלח לו
והיתה לכהן כמנחה וידבר
יהוה אל משה לאמר נפש כי
תמעל מעל וחטאה בשגגה
מקדשי יהוה והביא את אשמו

Primitiua heb.: שנה · קרב · בדל · נזה · נזה שאר · מצה יסד · שנה עשה שפט · סלח נשג · תור · עשר איפה · שום נתן · בוא · מלא זכר · קטר · היה דבר · מעל

Trãsla. B. Hiero.

pecus: offerat duos turtures vel duos pullos columbarum dño: vnũ pro pctõ: & alterum in holocaustũ: dabitq; eos sacerdoti. Qui primum offerens pro peccato retorquebit caput eius ad pẽnulas ita vt collo adhereat: & nõ penitus abrũpatur: & aspget de sãguie eius pariete altaris. Quicqd aũt reliquũ fuerit: faciet distillare ad fũdamẽtũ eius: qa ꝓ pctõ est. Alterũ vero i holocaustũ adolebit vt fieri solet: rogabitq; ꝓ eo sacerdos & ꝓ pctõ eius: & dimittetur ei. Et si non quiuerit manus eius duos offerre turtures aut duos pullos columbarum: offeret pro peccato suo similę partem ephi decimam. Non mittet in eam oleum nec thuris aliqd ĩpõet: quia pro peccato est. tradetq; eam sacerdoti: qui plenũ ex ea pugillum hauriens cremabit super altare ĩ monimẽtũ eius qui obtulerit: rogans pro illo & expians: reliquam vero partem ipse habebit in mũere. Locutusq; est dñs ad moysen dicẽs. Aĩa si preuaricans cerimonias per errorem in his que domino sunt sãctificata peccauerit: offeret ꝓ delicto suo

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina

ouem: feret pro pctõ suo: qđ peccauit:
πρόβατον, οἴσει περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτοῦ, ἧς ἥμαρτεν,
duas turtures: vel duos pullos colũbaꝝ dño: vnũ
δύο τρυγόνας, ἢ δύο νεοσσοὺς περιστερῶν τῷ κυρίῳ, ἕνα
pro pctõ: τ vnũ in holocaustũ. τ feret ea
περὶ ἁμαρτίας, καὶ ἕνα εἰς ὁλοκαύτωμα. καὶ οἴσει αὐ-
ad sacerdotẽ. τ adducet sacerdos qđ pro
τὰ πρὸς τὸν ἱερέα. καὶ προσάξει ὁ ἱερεὺς τὸ περὶ τῆς ἁ-
peccato prius. τ retorqbit sacerdos caput eius a vertículo: τ nõ diuidet. τ
μαρτίας πρότερον. καὶ ἀποκνίσει ὁ ἱερεὺς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ σφονδύλου, καὶ οὐ διελεῖ. καὶ
asperget de sanguine qui pro pctõ sup parietẽ altaris. at reliquũ sanguinis aspget sup basim altaris.
ῥανεῖ ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ περὶ τῆς ἁμαρτίας ἐπὶ τὸν τοῖχον τοῦ θυσιαστηρίου. τὸ δὲ κατάλοιπον τοῦ αἵματος καταστραγγιεῖ ἐπὶ τὴν βάσιν τοῦ θυσιαστηρίου.
peccati enĩ est. τ scḋm faciet holocaustũ: vt decet. τ ꝓpitiabit pro eo
ἁμαρτίας γάρ ἐστι. καὶ τὸ δεύτερον ποιήσει ὁλοκάρπωμα, ὡς καθήκει. καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτοῦ ὁ
sacerdos pro pctõ suo: qđ peccauit. τ remittetur ei.
ἱερεὺς περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτοῦ, ἧς ἥμαρτεν. καὶ ἀφεθήσεται αὐτῷ.
si aũt nõ inuenerit manꝰ eius par turturũ: vel duos pullos colũbaꝝ: τ feret
ἐὰν δὲ μὴ εὑρίσκῃ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ζεῦγος τρυγόνων, ἢ δύο νεοσσοὺς περιστερῶν, καὶ οἴσει
oblationẽ suã pro quo peccauit decimã ptẽ ephi similã pro pctõ. nõ effundet sup illud oleũ: neq; imponet sup illud incẽsum: qm̃ pro
τὸ δῶρον αὐτοῦ περὶ οὗ ἥμαρτεν τὸ δέκατον τοῦ οἰφὶ σεμιδάλιν περὶ ἁμαρτίας. οὐκ ἐπιχεεῖ ἐπ᾽ αὐτὸ ἔλαιον, οὐδὲ ἐπιθήσει ἐπ᾽ αὐτὸ λίβανον, ὅτι περὶ
peccato est. τ feret illã ad sacerdotẽ. τ accipiẽs ab ea sacerdos plenũ pugillũ suũ:
ἁμαρτίας ἐστί. καὶ οἴσει αὐτὴν πρὸς τὸν ἱερέα. καὶ δραξάμενος ἀπ᾽ αὐτῆς ὁ ἱερεὺς πλήρη τὴν δράκα αὐτοῦ,
memoriale eius imponet sup altare in holocaustis dño. pcti .n. est. τ
τὸ μνημόσυνον αὐτῆς ἐπιθήσει ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ἐπὶ τῶν ὁλοκαυτωμάτων τῷ κυρίῳ. ἁμαρτίας γάρ ἐστι. καὶ
ꝓpitiabit pro eo sacerdos ꝓ pctõ eius: qđ peccauit ab vno hoꝝ. τ dimittet ei.
ἐξιλάσεται περὶ αὐτοῦ ὁ ἱερεὺς περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτοῦ, ἧς ἥμαρτεν ἀφ᾽ ἑνὸς τούτων. καὶ ἀφεθήσεται αὐτῷ. τὸ
at reliquũ erit sacerdoti: vt sacrificiũ similę. τ locutꝰ ẽ dñs ad moysem: dicẽs: aĩa
δὲ καταλειφθὲν ἔσται τῷ ἱερεῖ, ὡς ἡ θυσία τῆς σεμιδάλεως. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, ψυχὴ
si latuerit eã obliuione: τ peccauerit inuite de sctis dñi: τ feret ꝓ delicto suo
ἐὰν λάθῃ αὐτὴν λήθη, καὶ ἁμάρτῃ ἀκουσίως ἀπὸ τῶν ἁγίων κυρίου, καὶ οἴσει τῆς πλημμελείας αὐτοῦ

Deut. 18. c. Luce. 2. d.

C

D

Primitiua chal.: שוה חוב · תרר אחד עלה · קרב מלק ראש · פרש דדי נחת · שאר מצה תנה · עבד חזא · דבק · סאר · קמץ · נסק · אמר שקר

Interp. chal.

agnã: adducat pro delicto suo quo peccauit duos turtures aut duos filios colũbe corã dño vnum pro peccato τ vnũ in holocaustũ: afferatq; eos ad sacerdotẽ. Et offerat primũ illuꝫ qui est pro peccato: τ retorquebit caput eius cõtra dorsum eius: τ nõ diuidat. Et asperget de sanguine hostie pro peccato super parieteꝫ altaris: τ decurrere faciet quod reliquũ est de sanguine ad fundamentũ altaris: pro peccato enĩ est. Et alterum faciet holocaustũ sicut decet: τ ꝓpitiabit pro eo sacerdos pro pctõ suo quo peccauit: τ dimittetur ei. Et si nõ suffecerit manꝰ eius ad duos turtures aut ad duos filios colũbe: offerat oblationẽ suã ꝓ pctõ suo quo peccauit decimã partẽ triũ satoꝝ simile pro pctõ. Non ponet sup eam oleũ: neq; dabit super eã thus: quia pro peccato est. Tradetq; eam sacerdoti: τ tollet ex ea sacerdos plenũ pugillum suum in monimentũ eius: τ adolebit in altari sup oblatiões dñi: pro pctõ enim ẽst. Propitiabitq; pro eo sacerdos pro pctõ suo quo peccauit in vno ex his. Et dimittetur ei: τ erit sacerdoti sicut munꝰ. Locutusq; est dñs cũ moyse dicẽs. Hõ qui pꝛuaricatꝰ fuerit pꝛuaricationẽ: τ peccauerit ꝑ ignorãtiã i his q̃ sctificata sũt dño: afferat ꝓ pctõ suo

Transla. Chal.

כמיסת שיתא וייתי ית אשמיה דחב תרתין שפנינין או תרין בני יונה קדם יוי חד
לחטאתא וחד לעלתא: וייתי יתהון לות כהנא ויקריב ית די לחטאתא קדמיתא
וימלוק ית רישיה מקבל קדליה ולא יפריש: וידי מדמא דחטאתא על כותל
מדבחא ודישתאר מדמא יתמצי ליסודא דמדבחא חטאתא הוא: וית תנינא יעבד
עלתא כדחזי ויכפר עלוהי כהנא מחובתיה דחב וישתביק ליה: ואם לא תדביק ידיה
לתרתין שפנינין או לתרין בני יונה וייתי ית קורבניה דחב חד מן עשרא בתלת
סאין סולתא לחטאתא לא ישוי עלה משחא ולא יתן עלה לבונתא ארי חטאתא
הוא: וייתינה לות כהנא ויקמוץ כהנא מינה מלי קומציה ית אדכרתה ויסק למדבחא
על קורבניא דיוי חטאתא היא: ויכפר עלוהי כהנא על חובתיה דחב מחדא מאלין
וישתביק ליה ותהי לכהנא כמנחתא: ומליל יוי עם משה למימר: אנש ארי ישקר
שקר ויחוב בשלו מקודשיא דיוי וייתי ית אשמיה

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

dño arietẽ ĩmaculatũ ex ouibꝰ: p̃cii argẽti sicloꝝ: siclo sctõ: pro quo
τῷ κυρίῳ κριὸν ἄμωμον ἐκ τῶν προβάτων, τιμῆς ἀργυρίου σίκλων, τῷ σίκλῳ τῷ ἁγίῳ, περὶ οὗ ἐ-
deliquit: τ qđ peccauit de sctis soluet τ quintã ptẽ apponet sup illud. τ
πλημμέλησεν, καὶ ὃ ἥμαρτεν ἀπὸ τῶν ἁγίων ἀποτίσει καὶ τὸ ἐπίπεμπτον προσθήσει ἐπ᾽ αὐτό. καὶ
dabit illud sacerdoti. τ sacerdos ꝓpitiabit pro eo in ariete delicti. τ dimittet
δώσει αὐτὸ τῷ ἱερεῖ. καὶ ὁ ἱερεὺς ἐξιλάσεται περὶ αὐτοῦ ἐν τῷ κριῷ τῆς πλημμελείας. καὶ ἀφεθήσεται
ei. τ aĩa q̃ peccauerit: τ fecerit vnũ de oibus mãdatis dñi: q̃ nõ opꝫ facere: τ
αὐτῷ. καὶ ψυχὴ ἣ ἂν ἁμάρτῃ, καὶ ποιήσῃ μίαν ἀπὸ πασῶν τῶν ἐντολῶν κυρίου, ὧν οὐ δεῖ ποιεῖν, καὶ
nõ cognouit: τ peccauerit: τ acceperit pctm̃ suũ: τ offeret arietẽ ĩmaculatũ ex ouibus: p̃cii argẽti in pctũ ad sacerdotẽ. τ ꝓpitiabit pro eo sacerdos pro ignorãtia eiꝰ
οὐκ ἔγνω, καὶ πλημμελήσῃ, καὶ λάβῃ τὴν ἁμαρτίαν αὐτοῦ, καὶ οἴσει κριὸν ἄμωμον ἐκ τῶν προβάτων, τιμῆς ἀργυρίου εἰς πλημμέλειαν πρὸς τὸν ἱερέα. καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτοῦ ὁ ἱερεὺς περὶ τῆς ἀγνοίας αὐ-
quã ignorauit: τ ipe nõ nouerat. τ dimittetur ei. peccauit .n. pctm̃: iniquitatẽ corã dño.
τοῦ, ἧς ἠγνόησε, καὶ αὐτὸς οὐκ ᾔδει. καὶ ἀφεθήσεται αὐτῷ. ἐπλημμέλησε γὰρ πλημμέλειαν, πλημμέλησιν ἔναντι κυρίου.

C. 6.

Et locutꝰ ẽ dñs ad moysen: dicẽs: aĩa q̃ peccauerit: τ cõtẽnẽs cõtẽpserit mandata dñi: τ mẽtita fuerit cõtra ꝓximũ in deposito: vel de societate: vel de rapina: vel lesit aliqđ ꝓximũ: vel inuenit pditũ: τ mẽtiatur de eo: τ iurauerit iniuste de vna ex oibꝰ: q̃ faciet hõ: ita vt peccet i his: τ erit q̃n peccauerit: τ deliquerit: τ reddat: rapinã: quã rapuit: vel offensam: quã offendit: vel depositũ: qđ creditũ ẽ ei: vel pditionẽ: quã inuenit de oĩ re:
ΚΑΙ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, ψυχὴ ἐὰν ἁμάρτῃ, καὶ παριδὼν παρίδῃ τὰς ἐντολὰς κυρίου, καὶ ψεύσηται πρὸς τὸν πλησίον ἐν παραθήκῃ, ἢ περὶ κοινωνίας, ἢ περὶ ἁρπαγῆς, ἢ ἠδίκησέ τι τὸν πλησίον, ἢ εὗρεν ἀπώλειαν, καὶ ψεύσηται περὶ αὐτῆς, καὶ ὀμόσῃ ἀδίκως περὶ ἑνὸς ἀπὸ πάντων, ὧν ἂν ποιήσει ἄνθρωπος, ὥστε ἁμαρτεῖν ἐν τούτοις, καὶ ἔσται ἡνίκα ἂν ἁμάρτῃ, καὶ πλημμελήσῃ, καὶ ἀποδῷ τὸ ἅρπαγμα, ὃ ἥρπασεν, ἢ τὸ ἀδίκημα, ὃ ἠδίκησεν, ἢ τὴν παραθήκην, ἥτις παρετέθη αὐτῷ, ἢ τὴν ἀπώλειαν, ἣν εὗρεν ἀπὸ παντὸς πράγματος,

A

Trãsla. B. Hiero.

arietem immaculatum de gregibus. Qui emi potest duobus siclis iuxta pondus sãctuarii. Ipsumq; qđ intulit damni restituet: & quintam partem ponet supra: tradens sacerdoti. qui rogabit pro eo offerens arietem: & dimittetur ei. Aĩa q̃ peccauerit ꝑ ignorãtiã: Feceritq; vnum ex his que domini lege prohibentur: & pcti rea ĩtellexerit iniquitatẽ suã: offeret arietẽ ĩmaculatũ de gregibꝰ sacerdoti iuxta mẽsuram estimationẽq; peccati: qui orabit pro eo: quia nesciens fecerit. & dimittetur ei. Quia per errorem deliquit in dño. Ca. 6.

LOcutusq; est dñs ad moysẽ: dicẽs. Aĩa que peccauerit: & contempto dño negauerit ꝓximo suo dpositũ qđ fidei eiꝰ creditũ fuerat: vel vi aliqd extorserit: aut calumniam fecerit. siue rem perditã inuenerit: & ĩficiãs insup pe ierauerit: & quodlibet aliud ex pluribus fecerit in quibus solẽt peccare homines: conuicta delicti reddet omnia que per fraudem voluit obtinere

Tex. Heb.

ליהוה איל תמים מן הצאן
בערכך כסף שקלים בשקל
הקדש לאשם ואת אשר חטא
מן הקדש ישלם ואת חמישתו
יוסף עליו ונתן אתו לכהן
והכהן יכפר עליו באיל האשם
ונסלח לו ואם נפש כי תחטא
ועשתה אחת מכל מצות יהוה
אשר לא תעשינה ולא ידע
ואשם ונשא עונו והביא איל
תמים מן הצאן בערכך לאשם
אל הכהן וכפר עליו הכהן על
שגגתו אשר שגג והוא לא
ידע ונסלח לו אשם הוא אשם
אשם ליהוה וידבר

Cap. vi.

יהוה אל משה לאמר נפש כי
תחטא ומעלה מעל ביהוה וכחש
בעמיתו בפקדון או בתשומת יד
או בגזל או עשק את עמיתו
או מצא אבדה וכחש בה ונשבע
על שקר על אחת מכל אשר
יעשה האדם לחטא בהנה
והיה כי יחטא ואשם והשיב
את הגזלה אשר גזל או את
העשק אשר עשק או את
הפקדון אשר הפקד אתו או את
האבדה אשר מצא או מכל

Primitiua heb.: תמם · שלם חמש · יסף · כפר · חטא · עשה צוה · ענה בוא · תמם · סלח · דבר · עמת שום · שבע · עשה · שוב · פקד

Transla. Chal.

לקדם יוי דכר שלים מן ענא בפורסניה כסף סלעין בסלעי קודשא לאשמא: וית דחב
מן קודשא ישלים וית חומשיה יוסף עלוהי ויתן יתיה לכהנא וכהנא יכפר עלוהי
בדיכרא דאשמא וישתביק ליה: ואם אנש ארי יחוב ויעבד חדא מכל פיקודיא
דיוי דלא כשרין לאתעבדא ולא ידע וחב ויקביל חוביה: וייתי דכר שלים מן ענא
בפורסניה לאשמא לות כהנא ויכפר עלוהי כהנא על שלותיה דאשתלי והוא
לא ידע וישתביק ליה: אשמא הוא על חובתיה דהוא חב אשמא יקריב קדם יוי:
ומליל יוי עם משה למימר: אנש ארי יחוב וישקר שקר קדם

Ca. vi.

יוי ויכדב בחבריה בפוקדנא או בשותפות ידא או בגזילא או עשק ית חבריה: או
אשכח אבידתא וכדיב בה ואישתבע על שקרא על חדא מכל די יעבד אנשא למיחטי
בהון: ויהי ארי יחטי ויחוב ויתיב ית גזילא דגזל או ית עושקא דעשק או ית פיקדונא
דאתפקד לותיה או ית אבידתא דאשכח: או מכל

Interp. chal.

corã dño arietẽ integrũ de ouibus estimationis duoꝝ sicloꝝ argenti in siclis sanctuarii pro delicto: τ id qđ peccauit in sancto restituet: τ quintam partẽ addet sup illud: τ dabit illud sacerdoti: τ sacerdos propiciabit pro eo in ariete q̃ offert pro delicto: dimitteturq; ei. Homo aũt qui peccauerit τ fecerit ꝯtra vnũ ex oibus preceptis dñi qđ nõ decet fieri: τ ꝑ ignorantiã peccauerit: suscipiet iniqtatẽ suã. τ afferet masculũ integrũ de ouibꝰ iuxta estimationẽ delicti ad sacerdotẽ: τ ꝓpiciabit ꝓ eo sacerdos ꝓ errore suo quo errauit: τ ipse ignorauit. dimitteturq; ei. Pro delicto eni est τ pro pctõ suo quo ipe peccauit: ꝓ delicto offerat corã dño.

LOcutusq; ẽ dñs cũ moyse dicẽs. Hõ qui peccauerit τ preuaricatꝰ fuerit corã dño: τ mẽtitus fuerit cõtra ꝓximũ suũ in deposito aut cõmertio manus aut in rapina: aut vim fecerit ꝓximo suo: aut inuenit rem ꝑditã τ negauit eam: τ iurauit falso sup vnũ ex oibus q̃ facit hõ vt peccet in eis. Eritq; qñ peccauerit τ deliquerit: restituat rapinã quã rapuit: aut violentiam quã intulit: aut depositũ quod cõmendatum fuit apud eum: aut rem perditã quã inuenit: aut quicquid ex omnibus

Primitiua chal.: ענן חוב · שלם יסף נתן · שבק עבד פקד · קבל · חוב קרב · אמר חוב שקר · כדב · שכח שבע עבד · תוב היה חטא · תוב פקד

אשר ישבע עליו לשקר ושלם
אתו בראשו וחמשתיו יסף
עליו לאשר הוא לו יתננו ביום
אשמתו: ואת אשמו יביא ליהוה
איל תמים מן הצאן בערכך
לאשם אל הכהן: וכפר עליו
הכהן לפני יהוה ונסלח לו על
אחת מכל אשר יעשה לאשמה
בה: וידבר יהוה אל משה
לאמר: צו את אהרן ואת בניו
לאמר זאת תורת העלה
הוא העלה על מוקדה על
המזבח כל הלילה עד הבקר
ואש המזבח תוקד בו: ולבש
הכהן מדו בד ומכנסי בד
ילבש על בשרו והרים את הדשן
אשר תאכל האש את העלה
על המזבח ושמו אצל המזבח:
ופשט את בגדיו ולבש בגדים
אחרים והוציא את הדשן אל
מחוץ למחנה אל מקום טהור:
והאש על המזבח תוקד בו לא
תכבה ובער עליה הכהן עצים
בבקר בבקר וערך עליה העלה
והקטיר עליה חלבי השלמים:
אש תמיד תוקד על המזבח לא
תכבה: וזאת תורת המנחה הקרב

עלה / בוא / פנה / נוה / ירה / יקד / זנה / מדד כנס / לבש רום / אכל / שום / יצא / טהר / כבה / קטר / תמד / ירה קרב

integra: & quintā insuper partem domino cui dammum intulerat. Pro peccato autē suo offeret arietem immaculatum de grege: & dabit cum sacerdoti iuxta estimatione mēsuramq; delicti: q rogabit pro eo corā domino: & dimittetur illi pro singulis q̄ faciendo peccauit. locutusq; est dominus ad moysen dicens. Precipe aaron & filiis eius. Hec est lex holocausti. Cremabitur in altari tota nocte vsq; mane. Ignis ex eodem altari erit. Vestietur tunica sacerdos & feminalibus lineis: tolletq; cineres quos vorans ignis exussit: & ponens iuxta altare spoliabitur prioribus vestimentis: indutisq; aliis efferet eos extra castra in loco mundissimo. Ignis autem in altari semper ardebit: quem nutriet sacerdos subiiciens ligna mane p singulos dies: & imposito holocausto desuper adipes adolebit pacificorum. Ignis ē iste ppetuus: q nūq̄ deficiet ī altari. Hec ē lex sacrificii & libamentorum q̄ offerēt

quā iurauit pro ea iniuste: et soluet ipsā
οὗ ὤμοσε περὶ αὐτοῦ ἀδίκως, καὶ ἀποτίσει αὐτὸ
principale: et quintā ptē eius addet
τὸ κεφάλαιον, καὶ τὸ ἐπίπεμπτον αὐτοῦ προσθήσει
sup illud: cuius est illi reddet q̄ die redargutus fuerit.
ἐπ᾽ αὐτό, τίνος ἐστὶν αὐτῷ ἀποδώσει ᾗ ἡμέρᾳ ἐλεγχθῇ.
et p pctō suo feret dño arietē im
καὶ τῆς πλημμελείας αὐτοῦ οἴσει τῷ κυρίῳ κριὸν ἄ
maculatū de ouibus: precij: in quod pecca
μωμον ἀπὸ τῶν προβάτων, τιμῆς, εἰς ὃ ἐπλημ
uit. et ppitiabit pro eo sacerdos corā
μέλησεν. καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτοῦ ὁ ἱερεὺς ἔναντι
dño. et dimittetur ei circa vnū ab omnibus q̄
κυ. καὶ ἀφεθήσεται αὐτῷ περὶ ἑνὸς ἀπὸ πάντων ὧν
fecit et peccauit in illo. et locutus est dñs
ἐποίησε καὶ ἐπλημμέλησεν ἐν αὐτῷ. καὶ ἐλάλησε κς
ad moysen: dicēs: precipe aarō et filijs
πρὸς μωυσῆν, λέγων, ἔντειλαι τῷ ἀαρὼν καὶ τοῖς υἱοῖς
eius: dicēs: hec lex holocausti: hoc
αὐτοῦ, λέγων, οὗτος ὁ νόμος τῆς ὁλοκαυτώσεως, αὕτη
holocaustū in cōbustiōe eius in alta
ἡ ὁλοκαύτωσις ἐπὶ τῆς καύσεως αὐτῆς ἐπὶ τοῦ θυσια
ri totā noctē vsq; ad mane: et ignis al
στηρίου ὅλην τὴν νύκτα ἕως πρωΐ, καὶ τὸ πῦρ τοῦ θυ
taris cremabitur in ipo: et nō extingue
σιαστηρίου καυθήσεται ἐπ᾽ αὐτοῦ, καὶ οὐ σβεσθήσε
tur. et induet sacerdos tunicā lineā: et femo
ται. καὶ ἐνδύσεται ὁ ἱερεὺς χιτῶνα λινοῦν, καὶ περι
rale lineū induet circa corpus suū. et tol
σκελὲς λινοῦν ἐνδύσεται περὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ. καὶ ἀφε
let reliquias: quas cōsumpserit ignis:
λεῖ τὴν κατακάρπωσιν, ἣν ἂν καταναλώσει τὸ πῦρ,
holocaustū ab altari. et appo
τὴν ὁλοκάρπωσιν ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου. καὶ παραθή
net eas iuxta altare. et exuet
σει αὐτὴν ἐχόμενα τοῦ θυσιαστηρίου. καὶ ἐκδύσεται
vestē suā: et induet vestē aliā. et edu
τὴν στολὴν αὐτοῦ, καὶ ἐνδύσεται στολὴν ἄλλην. καὶ ἐξοί
cet reliquias extra castra in lo
σει τὴν κατακάρπωσιν ἔξω τῆς παρεμβολῆς εἰς τό
cū mūdū. et ignis in altari accēdet
πον καθαρόν. καὶ πῦρ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον καυθήσεται
sup eo: nō extinguet: et cōburet sup eo
ἐπ᾽ αὐτοῦ, οὐ σβεσθήσεται, καὶ καύσει ἐπ᾽ αὐτοῦ
sacerdos ligna mane mane: et accumulabit sup
ὁ ἱερεὺς ξύλα τὸ πρωῒ πρωΐ, καὶ στοιβάσει ἐπ᾽ αὐ
eo holocaustū. et imponet sup eo
τοῦ τὴν ὁλοκαύτωσιν, καὶ ἐπιθήσει ἐπ᾽ αὐτοῦ
adipē salutaris: et ignis semp arde
τὸ στέαρ τοῦ σωτηρίου, καὶ πῦρ διαπαντὸς καυθήσε
bit: sup altare nō extinguet. hec lex
ται, ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον οὐ σβεσθήσεται. οὗτος ὁ νό
sacrificij: quod adducēt ipm
μος τῆς θυσίας, ἣν προσάξουσιν αὐτὴν οἱ

B

Priitiua chal.

שלם ראש יסף / נתן אתא עאן / כפר שבק עבד / אמר עלה יקד / דכה אש הוה / לבש כנס פרש / אכל שוה שלח / נפק שרא / דכה זפה בשר / סדר עלה נסק / הוה קרב

Interp. chal.

quibus falso iurauit. Reddetq; illud integrū: et quintam partem addet super illud: illi cui pertinet dabit illud in die delicti sui. Pro delicto autem suo afferat coram domino arietem integrū de ouibus iuxta estimationem delicti: tradatq; eum sacerdoti. Et propitiabit pro eo sacerdos coram domino: et dimittetur ei pro vnoquoq; ex omnibus que faciendo peccauit in eo. Locutusq; est dominus cum moyse dicens. precipe aaron et filijs eius dicens. hec est lex holocausti: quod holocaustū cremabitur in altari tota nocte vsq; mane: et ignis altaris erit incēsus in eo. Vestieturq; sacerdos vestimentis de bysso: et femoralibus de bysso vestietur super carnem suam: et separabit cineres quem exussit ignis holocausti super altare: et ponet eū in latere altaris. Spoliabiturq; vestimētis suis: et vestietur alijs vestibus: educetq; cinerem extra castra in loco mūdissimo. Ignis autem erit incensus in eodē altari: nunq̄ extingetur: et incēdet in eo sacerdos ligna mane mane: et ordinabit super eo holocaustū. Adolebitq; sup eo adipes hostie sctificacionū. Ignis semper erit ardens super altare: et nunquā extinguetur. Et hec est lex muneris quod offerent

Transla. Chal.

דאשתבע עלוהי לשקרא וישלם יתיה ברישיה וחמשיה יוסף עלוהי לדהוא דיליה
יתניניה ביומא דחובתיה: וית אשמיה ייתי לקדם ייי דכר שלים מן ענא בפורסניה
לאשמא לות כהנא: ויכפר עלוהי כהנא קדם ייי וישתבק ליה על חדא מכל דיעבד
למיחב בה: ומליל ייי עם משה למימר: פקיד ית אהרן וית בנוהי למימר דא אוריתא
דעלתא היא עלתא דמתוקדא על מדבחא כל ליליא עד צפרא ואשתא דמדבחא
תהי יקדא ביה: וילבש כהנא לבושין דבוץ ומכנסין דבוץ ילבש על בשריה ויפריש
ית קיטמא דתיכול אשתא ית עלתא על מדבחא וישויניה בסטר מדבחא: וישלח ית
לבושוהי וילבש לבושין אחרנין ויפק ית קיטמא למברא למשריתא לאתר דכי:
ואשתא על מדבחא תהי יקדא ביה לא תיטפי ויבער עלה כהנא אעין בצפר בצפר
ויסדר עלה עלתא ויסק עלה תרבי נכסת קודשיא: אשתא תדירא תהי יקדא על
מדבחא לא תיטפי: ודא אוריתא דמנחתא דיקרבון

filij aarō corā dño corā altari. et
υἱοὶ ἀαρὼν ἐνώπιον κυ ἀπέναντι τοῦ θυσιαστηρίου. καὶ ἀ
tollet ab eo pugillo de simila sacri
φελεῖ ἀπ᾽ αὐτοῦ τῇ δρακὶ ἀπὸ τῆς σεμιδάλεως τῆς θυ
ficij cū oleo eius et cū omni thure
σίας σὺν τῷ ἐλαίῳ αὐτῆς καὶ σὺν παντὶ τῷ λιβάνῳ
eius existētia in sacrificio. et tollet sup al
αὐτῆς τὰ ὄντα ἐπὶ τῆς θυσίας. καὶ ἀνοίσει ἐπὶ τὸ θυ
tari holocaustū odorē suauitatis: memoriale eius
σιαστήριον κάρπωμα ὀσμὴν εὐωδίας, μνημόσυνον αὐτῆς
dño. at reliquū ab ea comedet aarō et
τῷ κῳ. τὸ δὲ καταλειφθὲν ἀπ᾽ αὐτῆς ἔδεται ἀαρὼν καὶ
filij eius. azyma comedent in loco scō: in atrio
οἱ υἱοὶ αὐτοῦ. ἄζυμα βρωθήσεται ἐν τόπῳ ἁγίῳ, ἐν αὐλῇ
tabnaculi testimonij comedēt eā. nō coque
τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου ἔδονται αὐτήν. οὐ πεφθή
tur fermētata. ptē ipas dedi ipis
σεται ἐζυμωμένη. μερίδα αὐτὴν δέδωκα αὐτοῖς
de holocaustis dñi. scā scōrū sūt. si
ἀπὸ τῶν καρπωμάτων κυρίου. ἅγια ἁγίων ἐστίν. ὡς
cut quod pcti: et sicut quod deli
περ τὸ τῆς ἁμαρτίας, καὶ ὥσπερ τὸ τῆς πλημμελεί
cti. oē masculinū sacerdotū cōedēt ipas. legiti
ας. πᾶν ἀρσενικὸν τῶν ἱερέων ἔδονται αὐτήν. νόμι
mū sēpiternū in gnatiōes vras de holocau
μον αἰώνιον εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν ἀπὸ τῶν καρπω
stis dñi. ois qui tetigerit ab illis: san
μάτων κυρίου. πᾶς ὃς ἂν ἅψηται αὐτῶν, ἁγια
ctificabit. et locutus est dñs ad moysen: dicēs:
σθήσεται. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων,
hoc donū aarō et filiorū eius: quod of
τοῦτο τὸ δῶρον ἀαρὼν καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, ὃ προ
ferent dño. in die: qua vnxeris il
σοίσουσι τῷ κυρίῳ. ἐν τῇ ἡμέρᾳ, ᾗ ἂν χρίσεις αὐ
lū: decimā ptē ephi simile in sacrificiū sē
τόν, τὸ δέκατον τοῦ οἰφὶ σεμιδάλεως εἰς θυσίαν δια
per: dimidiū eius mane: et dimidiū eius
παντός, τὸ ἥμισυ αὐτῆς τὸ πρωΐ, καὶ τὸ ἥμισυ αὐτῆς
vespi. in sartagine in oleo fiet: cōsper
τὸ δειλινόν. ἐπὶ τηγάνου ἐν ἐλαίῳ ποιηθήσεται, πεφυ
sam feret ipsā circūuolutā: sacrificiū ex fragmētis
ραμένην οἴσει αὐτὴν ἑλικτά, θυσίαν ἐκ κλασμάτων
offeret in odorē suauitatis dño: et sacerdos vn
προσοίσει εἰς ὀσμὴν εὐωδίας κυρίῳ, καὶ ὁ ἱερεὺς ὁ χρι
ctus qui pro eo ex filijs eius faciet illud legitimū
στὸς ὁ ἀντ᾽ αὐτοῦ ἐκ τῶν υἱῶν αὐτοῦ ποιήσει αὐτὴν νόμιμον
sēpiternū dño. totū cōsumabitur. et oē sacri
αἰώνιον τῷ κῳ. ἅπαν ἐπιτελεσθήσεται. καὶ πᾶσα θυ
ficiū sacerdotis holocaustū erit: et nō comedet. et lo
σία ἱερέως ὁλόκαυστος ἔσται, καὶ οὐ βρωθήσεται. καὶ ἐλά
cutus est dñs ad moysen: dicēs: loquere aaron
λησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, λάλησον τῷ ἀαρὼν
et filijs eius: dicēs: hec lex
καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ, λέγων, οὗτος ὁ νόμος

C

filii aaron corā domino & coram altari. Tollet sacerdos pugillum simile que conspersa est oleo: & totum thus quod super simila est: adolebitq; illud in altari in monimētū odoris suauissimi dño. Reliquā aūt ptem simile comedet aaron cum filiis suis absq; fermento: & comedet ī loco sancto in atrio tabernaculi. Ideo autem non fermētabitur: qa pars eius in dñi offertur incēsum. Sactum sanctorū erit sicut p pctō atq; delicto. Mares tm̄ stirpis aarō comedēt illā. Legitimū ac sēpiternū erit in gn̄atiōibus vr̄is de sacrificiis dn̄i. Oīs q̄ tetigerit illa: sāctificabitur. Locutusq; ē dn̄s ad moysen dicēs. Hec est oblatio Aarō & filiorū eius: quā offerre debēt dño ī die vnctiōis sue. Decimā partē ephi offerēt simile ī sacrificio sēpiterno. Mediū eius mane & medium eius vespe: q̄ in sartagīe oleo cōspsa frigetur. Offeret āt eā calidā in odorē suauissimum dño sacerdos qui iure patri successerit. Et tota cremabitur ī altari. Oē ei sacrificiū sacerdotū igne consumetur: nec quisq̄ comedet ex eo. Locutus est autem dominus ad moysen dicens. loquere aaron & filiis eius. Ista ē lex

אתה בני אהרן לפני יהוה אל
פני המזבח: והרים ממנו בקמצו
מסלת המנחה ומשמנה ואת כל
הלבנה אשר על המנחה והקטיר
המזבח ריח ניחח אזכרתה ליהוה:
והנותרת ממנה יאכלו אהרן
ובניו מצות תאכל במקום קדש
בחצר אהל מועד יאכלוה: לא
תאפה חמץ חלקם נתתי אתה
מאשי קדש קדשים הוא
כחטאת וכאשם: כל זכר בבני
אהרן יאכלנה חק עולם לדרתיכם
מאשי יהוה כל אשר יגע בהם
יקדש: וידבר יהוה אל משה
לאמר: זה קרבן אהרן ובניו אשר
יקריבו ליהוה ביום המשח אתו
עשירת האפה סלת מנחה
תמיד מחציתה בבקר ומחציתה
בערב: על מחבת בשמן תעשה
מרבכת תביאנה תפיני מנחת
פתים תקריב ריח ניחח ליהוה:
והכהן המשיח תחתיו מבניו
יעשה אתה חק עולם ליהוה
כליל תקטר: וכל מנחת כהן כליל
תהיה לא תאכל: וידבר יהוה
אל משה לאמר: דבר אל אהרן
ואל בניו לאמר זאת תורת

פנה / רום / נוח זכר / יתר / יעד / אפה נתן / עלם דור / נגע / קדש דבר / משח / עשר איפה / חצה / חבת עשה / רבך בוא אפה / פתת קרב נוח / כלל קטר / היה אכל / ירה

Transla. Chal.

יתה בני אהרן קדם ייי לקדם מדבחא: ויפריש מיניה בקומציה מסלתא דמנחתא
ומִמשחה וית כל לבונתא דעל מנחתא ויסק למדבחא לאתקבלא ברעוא אדכרתה
קדם ייי: ודאשתאר מינה ייכלון אהרן ובנוהי פטיר תתאכל באתר קדיש בדרת
משכן זמנא ייכלונה: לא תתאפי חמיע חולקהון יהבית יתה מקורבני קדש קודשין
היא כחטאתא וכאשמא: כל דכורא בבני אהרן ייכלינה קים עלם לדריכון
מקורבניא דייי כל דיקרב בהון יתקדש: ומליל ייי עם משה למימר: דין קורבנא
דאהרן ובנוהי דיקרבון קדם ייי ביומא דירבון יתיה חד מן עסרא בתלת סאין סולתא
מנחתא תדירא פלגותא בצפרא ופלגותא ברמשא: על מסריתא במשח תתעביד
רביכא תיתינה תופיני מנחת ביצוען תקריב לאתקבלא ברעוא קדם ייי: וכהנא
דיתרבא תחותוהי מבנוהי יעביד יתה קים עלם קדם ייי גמיר תתסק: וכל מנחתא
דכהנא גמיר תהי לא תתאכל: ומליל ייי עם משה למימר: מליל עם אהרן ועם
בנוהי למימר דא אוריתא

Interp. chal.

filij aaron in conspectu domini corā altari. Separabitq; ex eo pugillo suo de simila muneris et de oleo eius et totū thus quod est sup munus: et adolebit illud in altari: vt memoriale eius suscipiatur cum beneplacito coram dño. Quod autē reliquū fuerit ex eo: comedent aaron et filij eius. Azymū comedetur in loco sancto: in atrio tabernaculi federis comedent illud. Non coquetur fermentatū: partē enim eorū dedi eis de oblationibus meis. Sanctū sanctorū erit: sicut hostia q̄ fit pro pctō et pro delicto. Ois masculus de filijs aaron comedet illud: legitimū sempiternū erit in gn̄atiobus vestris de oblationib9 dn̄i. ois qui tetigerit illud: sanctificabit. Locutusq; est dñs cū moyse dicēs. Hec est oblatio aaron et filiorū eius: quā offerent corā dño in die vnctionis sue: decimā partē trium satorū simile in munere ppetuo. dimidiā partē eius mane et dimidiā ptē eius vespi: in sartagine cū oleo fiet tenera: offerat eā coctā: atq; ī frusta cōcisa offerat: vt suscipiat munus cū beneplacito corā dño. Sacerdos aūt de filijs suis qui vngedus est pro eo faciet illud: legitimū sempiternum erit corā dño: totū cremabitur. Oēq; munus sacerdotis totū cremabit: nō comedatur. Locutusq; est dñs cum moyse: dicens. Loquere cum aaron et cū filijs eius: dicens. Hec est lex

Priitiua chal.

פרש / נסק קבל רעה / דכר שאר אכל / דור שכן אפה / קום דור / קרב קדש אמר / רבב סאה / שרת עבד / אתא אפה / רבב נסק / הוה

Ter. Heb.

החטאת במקום אשר תשחט
העלה תשחט החטאת לפני יהוה
קדש קדשים הוא: הכהן המחטא
אתה יאכלנה במקום קדש
תאכל בחצר אהל מועד: כל
אשר יגע בבשרה יקדש ואשר
יזה מדמה על הבגד אשר
יזה עליה תכבס במקום קדש:
וכלי חרש אשר תבשל בו
ישבר ואם בכלי נחשת בשלה
ומרק ושטף במים: כל זכר
בכהנים יאכל אתה קדש קדשים
הוא: וכל חטאת אשר יובא
מדמה אל אהל מועד לכפר
בקדש לא תאכל באש תשרף:

Cap. vii.

וזאת תורת האשם
קדש קדשים הוא: במקום אשר
ישחטו את העלה ישחטו את
האשם ואת דמו יזרק על
המזבח סביב: ואת כל חלבו
יקריב ממנו את האליה ואת
החלב המכסה את הקרב: ואת
שתי הכלית ואת החלב אשר
עליהן אשר על הכסלים ואת
היתרת על הכבד על הכלית
יסירנה: והקטיר אתם הכהן
המזבחה אשה ליהוה אשם

Privitiva heb.: קום שחט · פנה · חטא · אכל · יעד · נגע קדש · נזה · כבס · כלה בשל · שבר · בוא · יעד · שרף · ירה · שחט · זרק · סבב · קרב · כסה · שנה כלה · סור קטר

Trāsla. B. Hiero.

hostie pro peccato. In loco vbi offertur holocaustum: immolabitur coram domino. Sanctum sanctorū est. Sacerdos qui offert comedet eā in loco sancto in atrio tabernaculi. Quicquid tetigerit carnes eius sāctificabitur. Si de sanguine illius vestis fuerit aspersa: lauabitur in loco sancto. Vas autē fictile in quo cocta est confringetur. Quod si vas eneum fuerit: defricabitur, & lauabitur aqua. Oīs masculus de gñe sacerdotali vescetur de carnibus eius: qa sctm̄ sctōꝝ est. Hostia eñ q̄ ceditur ꝑ pctō. cuius sanguis infertur in tabernaculū testimonii ad expiādū ī sāctuario: nō cōcedetur sed cōburetur igni. Ca. 7.

Hec quoqꝫ ē lex hostie ꝑ delicto. Sctā sāctorū est. Idcirco vbi īmolabitur holocaustū: mactabitur & victima pro delicto. Sāguis eius per gyrum altaris fūdetur. Offerent ex ea caudā & adipem qui operit vitalia: duos renunculos & pīguedinem que iuxta ilia est. reticulumqꝫ iecoris cū renunculis: & adolebit ea sacerdos super altare. Incēsum est domini pro delicto.

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

peti: in loco vbi imolabūt holocau
τῆς ἁμαρτίας, ἐν τόπῳ οὗ σφάζουσι τὰ ὁλοκαυ-
sta: immolabit τ qd peccati co-
τώματα, σφαγήσεται καὶ τὸ τῆς ἁμαρτίας ἐναν-
rā dño: sctā sctōꝝ sunt. sacerdos offerēs illud:
τι κυρίου, ἅγια ἁγίων ἐστίν. ὁ ἱερεὺς ὁ ἀναφέρων αὐτήν,
comedet illud: in loco sctō comedet: in atrio
ἔδεται αὐτήν, ἐν τόπῳ ἁγίῳ βρωθήσεται, ἐν αὐλῇ τῆς
tabnaculi testimonij. oīs q̄ tetigerit carnes
σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. πᾶς ὁ ἁπτόμενος τῶν κρεῶν
illius: sacrificabit. τ cui aspsum fuerit de
αὐτῆς, ἁγιασθήσεται. καὶ ᾧ ἂν ἐπιρραντισθῇ ἀπὸ
sanguine illi⁹: sup veste q̄ aspsa fuerit sup
τοῦ αἵματος αὐτῆς, ἐπὶ τὸ ἱμάτιον ὃ ῥαντισθῇ ἐπ᾽
illā: lauabitur in loco sctō. τ vas te-
αὐτό, πλυθήσεται ἐν τόπῳ ἁγίῳ. καὶ σκεῦος ὀστρά-
steū vbi cocta fuerit ī ipo: cōteretur. si āt
κινον οὗ ἂν ἑψηθῇ ἐν αὐτῷ, συντριβήσεται. ἐὰν δὲ
in vase eneo cocta fuerit: dfricabit illud: τ la
ἐν σκεύει χαλκῷ ἑψηθῇ, ἐκτρίψει αὐτό, καὶ κλύ-
uabit aqua. oē masculū in sacerdotib⁹ comedet il
σει ὕδατι. πᾶν ἄρσεν ἐν τοῖς ἱερεῦσι φάγεται αὐ-
lud. sctā sctōꝝ sunt dño. τ oīa q̄ pro
τό. ἅγια ἁγίων ἐστὶ κυρίῳ. καὶ πάντα τὰ περὶ τῆς
peccato quoꝝ illatū fuerit de sanguine eoꝝ in
ἁμαρτίας ὧν ἂν εἰσενεχθῇ ἀπὸ τοῦ αἵματος αὐτῶν εἰς
tabnaculū testimonij: ad ꝓpitiādū in sctuario:
τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, ἐξιλάσασθαι ἐν τῷ ἁγίῳ,
nō comedetur: in igne cōburetur.
οὐ βρωθήσεται, ἐν πυρὶ κατακαυθήσεται. Ca. 7.

Infra. 11. c. et 15. b.

Et hec lex arietis q̄ pro deli
Καὶ οὗτος ὁ νόμος τοῦ κριοῦ τοῦ περὶ τῆς πλημ-
cto. sctā sctōꝝ sūt. in loco vbi īmolabūt
μελίας. ἅγια ἁγίων ἐστίν. ἐν τόπῳ οὗ σφάζουσι
holocaustū: imolabūt ariete deli-
τὸ ὁλοκαύτωμα, σφάξουσι τὸν κριὸν τῆς πλημμελί-
cti corā dño. τ sanguinē effundet iuxta
ας ἔναντι κυρίου. καὶ τὸ αἷμα προσχεεῖ ἐπὶ τὴν
basim altaris in circuitu. τ oēm adipē ei⁹
βάσιν τοῦ θυσιαστηρίου κύκλῳ. καὶ πᾶν τὸ στέαρ αὐ-
offeret ab eo: τ lūbos τ adipē
τοῦ προσοίσει ἀπ᾽ αὐτοῦ, καὶ τὴν ὀσφὺν καὶ τὸ στέαρ
opeřiētē intestina. τ oēm adipē q̄
τὸ κατακαλύπτον τὰ ἐνδόσθια, καὶ πᾶν τὸ στέαρ τὸ
in intestinis: τ duos renes: τ
ἐπὶ τῶν ἐνδοσθίων, καὶ τοὺς δύο νεφρούς, καὶ τὸ
adipē q̄ in illis q̄ sup femora: τ reticulū
στέαρ τὸ ἐπ᾽ αὐτῶν τὸ ἐπὶ τῶν μηρῶν, καὶ τὸν λοβὸν
qd in iecore cū renib⁹: auferet
τὸν ἐπὶ τοῦ ἥπατος σὺν τοῖς νεφροῖς, περιελεῖ
ea. τ offeret ea sacerdos sup alta
αὐτά. καὶ ἀνοίσει αὐτὰ ὁ ἱερεὺς ἐπὶ τὸ θυσιαστή-
re holocaustū dño: pro delicto
ριον κάρπωμα τῷ κυρίῳ, περὶ πλημμελίας

D
A

Transla. Chal.

דחטאתא באתרא די תתנכס עלתא תתנכס חטאתא קדם יי קדש קודשין היא:
כהנא דמכפר בדמה יכלינה באתר קדיש תתאכל בדרת משכן זמנא: כל דיקרב
בבשרה יתקדש ודיתדי מן דמה על לבושה די ידי עלה תחוור באתר קדיש: ומאן
חסף דתתבשל ביה יתבר ואם במנא דנחשא תתבשל ויתמריק וישתטיף במיא: כל
דכורא בכהניא ייכול יתה קדש קודשין היא: וכל חטאתא די יתעל מדמה למשכן
זמנא לכפרא בקודשא לא תתאכל בנורא תתוקד: Ca. vij. ודא אוריתא
דאשמא קדש קודשין הוא: באתרא די יכסון ית עלתא יכסון ית אשמא וית דמיה
יזרוק על מדבחא סחור סחור: וית כל תרביה יקריב מניה ית אליתא וית תרבא
דחפי ית גווא: וית תרתין כוליין וית תרבא דעליהן דעל גססיא וית חצרא דעל
כבדא על כוליתא יעדינה: ויסק יתהון כהנא למדבחא קורבנא קדם יי אשמא

Privitiva chal.: נכס · כפר · אכל דור · שכן קרב ידד · חור בשל תבר · מאן מרק שטף · אכל עול יקד · נכס · זרק דבח קרב · חפה תרב כלה · עדה נסק

Interp. chal.

sacrificij pro pctō: in loco vbi imolat holocaustū: imolabit hostia pro pctō corā dño: sanctū sctōꝝ est. Sacerdos q̄ ꝓpiciat in sanguine eius: comedet eam: in loco sctō comedet in atrio tabernaculi federis. Oīs q̄ tetigerit carnē eius sctificabit. et q̄ asperserit de sanguine eius sup vestiméta sua: illud qd fuerit aspersum lauabit in loco sctō. Vas aūt fictile in quo cocta est: cōfringet. Si aūt in vase eneo fuerit cocta defricabit τ lauabit aq̄: oīs masculus de sacerdotib⁹ comedet illā: sanctū sctōꝝ est. Oīs aūt hostia pro pctō cui⁹ sanguis infertur in tabernaculū federis ad expiandū in sanctuario: non comedetur: sed igni cōburetur. Ca. 7.

Et hec est lex hostie pro delicto: sanctū sctōꝝ est. In loco vbi imolāt holocaustū imolabūt hostiā ꝓ delicto: sanguinē aūt ei⁹ spget ꝑ circuitū altaris. τ totū adipē ei⁹ offeret ex ea: caudā τ adipē qui operit intestina τ duos renes τ adipē qui est sup eos: qui est iuxta ilia τ reticulū qd est sup iecur cū renibus auferat eum. Et adolebit ea sacerdos in altari in oblationē corām domino. pro delicto enim

---

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

est. oīs mascul⁹ ex sacerdotib⁹ comedet ea: in
ἐστί. πᾶς ἄρσην ἐκ τῶν ἱερέων ἔδεται αὐτά, ἐν
loco sctō comedet. sctā sctōꝝ sūt. quēadmo
τόπῳ ἁγίῳ βρωθήσεται. ἅγια ἁγίων ἐστίν. ὥσπερ
qd ꝑ pctō: sic τ qd deli
τὸ περὶ τῆς ἁμαρτίας, οὕτως καὶ τὸ τῆς πλημ-
cti. lex vna illoꝝ. sacerdos qui ꝓpitia
μελίας. νόμος εἷς αὐτῶν. ὁ ἱερεὺς ὅστις ἐξιλά-
bit in eo: illi erit. τ sacerdos offe
σεται ἐν αὐτῷ, αὐτῷ ἔσται. καὶ ὁ ἱερεὺς ὁ προσά-
rens holocaustū hōis: pellis ho-
γων ὁλοκαύτωμα ἀνθρώπου, τὸ δέρμα τῆς ὁλο-
locausti: qd offert ille: ei erit.
καυτώσεως, ἧς προσφέρει αὐτός, αὐτῷ ἔσται.
τ oē sacrificiū qd fiet in clibano:
καὶ πᾶσα θυσία ἥτις ποιηθήσεται ἐν κλιβάνῳ,
τ oē qd fiet in craticula: vel in
καὶ πᾶσα ἥτις ποιηθήσεται ἐπ᾽ ἐσχάρας, ἢ ἐπὶ
sartagine: sacerdotis offerentis illud:
τηγάνου, τοῦ ἱερέως τοῦ προσφέροντος αὐτήν,
illius erit. τ oē sacrificiū ꝑparatū in
αὐτοῦ ἔσται. καὶ πᾶσα θυσία ἀναπεποιημένη ἐν
oleo: τ nō ꝑparatū: oib⁹ filij s
ἐλαίῳ, καὶ μὴ ἀναπεποιημένη, πᾶσι τοῖς υἱοῖς
aaron erit cuilibꝫ equū. hec lex sacrificij
Ἀαρὼν ἔσται ἑκάστῳ τὸ ἴσον. οὗτος ὁ νόμος τῆς θυσίας
pacificoꝝ: qd offerēt dño. si q̄dē pro
τῶν εἰρηνικῶν, ἣν προσοίσουσι τῷ κυρίῳ. ἐὰν μὲν περὶ
laudatione obtulerit illud: τ offeret in sacri
αἰνέσεως προσφέρῃ αὐτήν, καὶ προσοίσει ἐπὶ τῆς θυ-
ficio laudatiōis panes azymos ex simila
σίας τῆς αἰνέσεως ἄρτους ἀζύμους ἐκ σεμιδάλεως
ꝑparatos in oleo: τ lagana azyma
ἀναπεποιημένους ἐν ἐλαίῳ, καὶ λάγανα ἄζυμα δια-
lita in oleo: τ similā cōsp-
κεχρισμένα ἐν ἐλαίῳ, καὶ σεμίδαλιν πεφυραμέ-
sā in oleo: in panib⁹ fermētatis offeret obla
νην ἐν ἐλαίῳ, ἐπ᾽ ἄρτοις ζυμίταις προσοίσει τὸ δῶ-
tionē suā in sacrificiū laudatiōis salutaris ei⁹.
ρον αὐτοῦ ἐπὶ θυσίᾳ αἰνέσεως σωτηρίου αὐτοῦ.
τ adducet ab eo vnū ab oib⁹ do
καὶ προσάξει ἀπ᾽ αὐτοῦ ἓν ἀπὸ πάντων τῶν δώ-
nis illi⁹: separacionē dño: sacerdoti effun
ρων αὐτοῦ, ἀφαίρεμα κυρίῳ, τῷ ἱερεῖ τῷ προσχέ-
denti sanguinē salutaris: illi erit: τ carnes sa
οντι τὸ αἷμα τοῦ σωτηρίου, αὐτῷ ἔσται, καὶ τὰ κρέα θυ-
crificij laudis salutaris: illi erūt. τ in qua die do
σίας αἰνέσεως σωτηρίου, αὐτῷ ἔσται. καὶ ἐν ᾗ ἡμέρα
nātur: comedētur. nō relinqūt ab illa
δωρεῖται, βρωθήσεται. οὐ καταλείψουσιν ἀπ᾽ αὐτοῦ
ad mane. τ si votū fuerit: vł volūtariū sacrificauerit
εἰς τὸ πρωΐ. καὶ ἐὰν εὐχὴ ᾖ, ἢ ἑκούσιον θυσιάζῃ τὸ
donū suū: qua die obtulerit
δῶρον αὐτοῦ, ᾗ ἂν ἡμέρα προσαγάγῃ τὴν

B

Trāsla. B. Hiero.

Omnis masculus de sacerdotali genere in loco sctō vescetur his carnibus: quia sācrū sctōrum est. Sicut pro pctō offertur hostia: ita & ꝑ delicto. Vtriusqꝫ hostie lex vna erit. Ad sacerdotē q̄ eā obtulerit ꝑtinebit. Sacerdos qui offert holocausti victimā: hēbit pellem eius. Et oē sacrificiū simile quod coquitur in clibano: & quicquid in craticula vel in sartagine ꝑparatur: eius erit sacerdotis a quo offertur: siue oleo conspersa siue arida fuerint. Cunctis filiis aaron mensura eq̄ per singulos diuidetur. Hec est lex hostie pacificorum que offertur domīo. Si ꝓ gratiarum actione oblatio fuerit: offerēt panes absqꝫ fermento cōspersos oleo: & lagana azyma vncta oleo, coctamqꝫ similam & collyridas olei admixtione conspersas panes quoqꝫ fermentatos cum hostia gratiarum que īmolatur pro pacificis: ex quib⁹ vnus pro primitiis offertur dño & erit sacerdotis qui fundet hostie sāguinem. Cuius carnes eadem comedentur die: nec remanebit ex eis quicq̄ vsqꝫ mane. Si voto vel spōte quispiā obtulerit hostiā: eadem similiter

Ter. Heb. Leui. Ca. vii.

הוא: כל זכר בכהנים יאכלנו
במקום קדוש יאכל קדש
קדשים הוא: כחטאת כאשם
תורה אחת להם הכהן אשר
יכפר בו לו יהיה: והכהן המקריב
את עלת איש עור העלה
אשר הקריב לכהן לו יהיה:
וכל מנחה אשר תאפה בתנור
וכל נעשה במרחשת ועל מחבת
לכהן המקריב אתה לו תהיה: וכל
מנחה בלולה בשמן וחרבה לכל
בני אהרן תהיה איש כאחיו:
וזאת תורת זבח השלמים אשר
יקריב ליהוה: אם על תודה
יקריבנו והקריב על זבח התודה
חלות מצות בלולת בשמן ורקיקי
מצות משחים בשמן וסלת
מרבכת חלת בלולת בשמן:
על חלת לחם חמץ יקריב
קרבנו על זבח תודת שלמיו:
והקריב ממנו אחד מכל
קרבן תרומה ליהוה לכהן
הזרק את דם השלמים לו יהיה:
ובשר זבח תודת שלמיו ביום
קרבנו יאכל לא יניח
ממנו עד בקר: ואם נדר או
נדבה זבח קרבנו ביום הקריבו

Privitiva heb.: קדש · כפר היה קרב · עלה · אפה תנר · עשה רחש · חבת · בלל · ירה · רקק · רבך · רום · היה · אכל נוח

Transla. Chal.

הוא: כל דכורא בכהניא ייכלוניה באתר קדיש יתאכל קדש קודשין הוא: כחטאתא
כאשמא אוריתא חדא להון כהנא די יכפר ביה דיליה יהי: וכהנא דמקרב ית עלת
גבר משך עלתא דיקרב לכהנא דיליה יהי: וכל מנחתא דתתאפי בתנורא וכל דיתעבד
ברדתא ועל מסריתא לכהנא דמקרב יתה דיליה תהי: וכל מנחתא דפילא במשח
ודלא פילא לכל בני אהרן תהי גבר כאחוהי: ודא אוריתא דנכסת קודשיא דיקרב
קדם יי: אם על תודתא יקרבניה ויקרב על נכסת תודתא גריצן פטירן דפילן
במשח ואספוגין פטירין דמשיחין במשח וסולתא רביכא גריצן דפילן במשח: על
גריצן דלחם חמיע יקריב קורבניה על נכסת תודת קודשוהי: ויקרב מניה חד מכל
קורבנא אפרשותא קדם יי לכהנא דזריק ית דם נכסת קודשיא דיליה יהי: ובשר
נכסת תודת קודשוהי ביום קורבניה יתאכל לא יצנע מיניה עד צפרא: ואם נדר א
נדבתא נכסת קורבניה ביומא דיקרב

Privitiva chal.: אכל · כפר היה · עלה אפה · עבד שרת היה · גנה קרב · דבה · סכג · פרש · אכל צנע · קרב

Interp. chal.

est. Omnis masculus ex sacerdotibus comedet eam: in loco sancto comedet: sanctū sanctoꝝ est. Sicut hostia q̄ offertur pro peccato sic erit hostia q̄ offert pro delicto: lex vna erit eis. sacerdos qui ꝓpiciat cū ea: eius erit. Sacerdos aūt q̄ offert holocaustū viri: pellis holocausti erit eius qui offert illud. Et omne munus qd coquitur in clibano τ omne qd fit in craticula et in sartagine ad sacerdotē qui offert illud ꝑtinebit. et oīe munus cōspersum oleo τ qd nō est cōspersum: oibus filijs aaron erit: equaliter diuidat inter frēs. Et hec ē lex hostie sanctificationū q̄ offert corā dño. Si pro grarū actione obtulerit eā: offeret pro hostia gratiarū actionis placentas azymas cōspersas oleo: et lagana azyma vncta oleo: τ collyridas simile conspersas oleo: cū placētis panis fermētati offeret oblationē suam pro hostia gratiarū actionis sanctificationū eius: offeretqꝫ ex ea vnū ex oīni oblatione separatū corā dño: et illius sacerdotis erit qui aspersit sanguinē hostie sanctificationū. Caro aūt hostie gratiaꝝ actionis sanctificationū eius eadē die qua offert comedet: nō remāebit ex ea quicq̄ vsqꝫ mane. Si aūt voto vel sponte obtulerit hostiā: eadē die qua offert

Trãsla. B. Hiero.

edetur die. Sed & si qd in crastinũ remãserit: vesci licitum est. Quicquid autem tertius inuenerit dies: ignis absumet. Si quis de carnibus victime pacificorũ die tertio comederit: irrita fiet eius oblatio: nec proderit offerẽti: quin potius quecunq̃ anima tali se edulio cõtaminauerit: preuaricatiõis rea erit. Caro que aliqd tetigerit immũdũ: nõ comedetur: sed cõburetur igni. Qui fuerit mũdus vescetur ex ea. Anima polluta que ederit de carnibus hostie pacificorũ que oblata est domino: peribit de populis suis: & que tetigerit immũdiciam hominis vel iumenti siue omnis rei que polluere potest: & comederit de huiuscemodi carnibus: interibit de populis suis. Locutusq̃ est dñs ad moysẽ dicens. Loquere filiis israel. Adipem ouis & bouis & capre nõ comedetis. Adipẽ cadaueris morticini & eius aialis qd a bestia captũ ẽ: habebitis in varios vsus. Si quis adipem qui offerri debet in incensum domini comederit: peribit de populo suo. Sanguinem quoq̃ omnis

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

sacrificiũ suũ: comedetur τ cras: τ reliquum a carnib⁹ sacrificij vsq̃ ad diẽ tertiũ: in igni cõburetur. si ãt cõedẽs cõederit de carnib⁹ die tertio: nõ accipietur offerẽti illud: nõ cõnumerabit ei pollutio est. at aĩa: q̃ comederit ab eo: pctm̃ portabit. τ carnes q̃scũq̃ tetigerit oĩs immũdi: nõ cõedẽtur. in igne cõburẽtur. oĩs mũdus cõedet carnes. at aĩa q̃ comederit de carnib⁹ sacrificij salutaris: qđ est dño: τ immũdicia ei⁹ in eo: exterminabit aĩa illa de pplo suo. τ aĩa: q̃ tetigerit omnẽ rem immũdã: vel de immũditia hominis: vel quadrupedũ immũdorũ: vel omnis abominatiõis immũde: τ cõederit de carnib⁹ sacrificij pacificorũ: qđ est dñi: peribit aĩa illa de pplo suo. τ locutus ẽ dñs ad moysen: dicẽs: loq̃re filijs israel: dicẽs: oẽm adipẽ boũ τ ouium τ caprarũ nõ comedetis. τ adeps morticinorũ: τ a bestia occisorũ fiet in oẽ opus: τ comestione nõ comedet. q2 oĩs comedẽs adipẽ de iumẽtis: quorũ offeret ab illis holocaustũ dño: peribit aĩa illa de pplo suo. oẽm sanguinẽ nõ

θυσίαν αὐτοῦ, βρωθήσεται καὶ τῇ αὔριον, καὶ τὸ καταλειφθὲν ἀπὸ τῶν κρεῶν τῆς θυσίας ἕως ἡμέρας τρίτης, ἐν πυρὶ κατακαυθήσεται. ἐὰν δὲ φαγὼν φάγῃ ἀπὸ τῶν κρεῶν τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ, οὐ δεχθήσεται τῷ προσφέροντι αὐτό, οὐ λογισθήσεται αὐτῷ, μίασμά ἐστιν. ἡ δὲ ψυχή, ἥτις ἂν φάγῃ ἀπ᾽ αὐτοῦ, τὴν ἁμαρτίαν λήψεται. καὶ κρέα ὅσα ἂν ἅψηται παντὸς ἀκαθάρτου, οὐ βρωθήσεται, ἐν πυρὶ κατακαυθήσεται. πᾶς καθαρὸς φάγεται κρέα. ἡ δὲ ψυχὴ ἥτις ἂν φάγῃ ἀπὸ τῶν κρεῶν τῆς θυσίας τοῦ σωτηρίου, ὅ ἐστι κυρίῳ, καὶ ἡ ἀκαθαρσία αὐτοῦ ἐπ᾽ αὐτῷ, ἐξολοθρευθήσεται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῆς. καὶ ψυχή, ἣ ἂν ἅψηται παντὸς πράγματος ἀκαθάρτου, ἢ ἀπὸ ἀκαθαρσίας ἀνθρώπου, ἢ τῶν τετραπόδων τῶν ἀκαθάρτων, ἢ παντὸς βδελύγματος ἀκαθάρτου, καὶ φάγῃ ἀπὸ τῶν κρεῶν τῆς θυσίας τῶν εἰρηνικῶν, ὅ ἐστι τοῦ κυρίου, ἀπολεῖται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῆς. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, λάλησον τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, λέγων, πᾶν στέαρ βοῶν καὶ προβάτων καὶ αἰγῶν οὐκ ἔδεσθε. καὶ στέαρ θνησιμαίων, καὶ θηριαλώτων ποιηθήσεται εἰς πᾶν ἔργον, καὶ βρώσει οὐ βρωθήσεται. ὅτι πᾶς ὁ ἐσθίων στέαρ ἀπὸ τῶν κτηνῶν, ὧν προσάξει ἀπ᾽ αὐτῶν κάρπωμα κυρίῳ, ἀπολεῖται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῆς. πᾶν αἷμα οὐκ

C

a.3.d.

Transla. Chal.

Interp. chal.

hostia comedet: τ in die quoq̃ crastina si qd remanserit ex ea comedet. Et qđ remanserit de carne hostie in diẽ tertiã: igni cõburet. Si aũt comestũ fuerit quicq̃ de carne hostie sctificationũ in die tertia: nõ erit in beneplacito neq̃ existimabit ei q̃ offeret eam: abominabile erit: τ homo qui comederit ex ea peccatũ suscipiet. Caro aũt sanctificata q̃ tetigerit oẽ imundũ: nõ comedet: sed igni cõburet. Et q̃cũq̃ fuerit mũdus ad comedendũ carnẽ sanctificatã: comedat carnẽ sanctificatã. Homo aũt q̃ comederit carnẽ hostie sanctificationũ q̃ est corã dño: τ imunditia ei⁹ fuerit in eo: exterminabit hõ ille de populo suo. Et hõ qui tetigerit oẽ imundũ siue immũditiã hois: aut iumentũ imundum: aut oẽm abominationẽ immũdã: τ comederit de carne hostie sctificationũ q̃ est corã dño: exterminabit hõ ille de pplo suo. Locutusq̃ est dñs cũ moyse dicẽs. Loq̃re cũ filijs israel dicẽs. Oẽm adipẽ bouis τ agni τ capre nõ comedetis. adeps aũt cadaueris morticini τ adeps aialis cõfracti a bestia fiet in oẽ opus: et nequaq̃ comedetis eũ. q2 ois q̃ comederit adipẽ pecoris ex quo offeret oblatio corã dño: exterminabit homo qui comederit de populo suo. et oẽm sanguinẽ nõ

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

comedetis in oĩ hitatiõe vrã de q̃ iumẽtis τ de auib⁹. oĩs aĩa q̃ cõederit sãguinẽ: peribit aĩa illa de pplo suo. τ locut⁹ ẽ dñs ad moysem: dicẽs: loquere filijs israel: dicẽs: q̃ obtulerit sacrificiũ pacificorũ suorũ dño: feret donũ suũ dño: de sacrificio salutaris ei⁹. manus eius offerent oblationes dño. adipẽ q̃ in pectusculo: τ reticulũ qđ in iecore offeret ipsa: vt iponat donũ corã dño. et tollet sacerdos adipẽ sup altare. τ erit pectusculũ aaron τ filijs eius. τ brachiũ dextrũ dabitis sepationẽ sacerdoti de sacrificijs salutaris vrĩ. q̃ obtulerit sãguinẽ salutaris τ adipẽ de filijs aarõ: illi erit brachium dextrũ in pte. nã pectusculũ impositionis τ brachiũ separationis: accepi a filijs israel de sacrificijs salutaris vrĩ: τ dedi illa aarõ sacerdoti: τ filijs eius: legitimũ sẽpiternũ a filijs israel. hec vnctio aaron: τ vnctio filiorũ ei⁹ de oblatiõibus dñi: in qua die applicauit illos vt sacerdotio fũgerẽtur domino. sicut p̃cepit dñs dare illis qua die vnxit illos de filijs israel: legitimũ sẽpiternũ in gñatiões eorũ. hec lex

ἔδεσθε ἐν πάσῃ κατοικίᾳ ὑμῶν ἀπό τε τῶν κτηνῶν καὶ ἀπὸ τῶν πετεινῶν. πᾶσα ψυχὴ ἣ ἂν φάγῃ αἷμα, ἀπολεῖται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῆς. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, λάλησον τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, λέγων, ὁ προσφέρων θυσίαν τῶν εἰρηνικῶν αὐτοῦ τῷ κυρίῳ, οἴσει τὸ δῶρον αὐτοῦ τῷ κυρίῳ, ἀπὸ τῆς θυσίας τοῦ σωτηρίου αὐτοῦ. αἱ χεῖρες αὐτοῦ προσοίσουσι τὰ καρπώματα τῷ κυρίῳ. τὸ στέαρ τὸ ἐπὶ τοῦ στηθυνίου, καὶ τὸν λοβὸν τὸν ἐπὶ τοῦ ἥπατος προσάξει αὐτά, ὥστε ἐπιθῆναι δόμα ἔναντι κυρίου. καὶ ἀνοίσει ὁ ἱερεὺς τὸ στέαρ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. καὶ ἔσται τὸ στηθύνιον ἀαρὼν καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ. καὶ τὸν βραχίονα τὸν δεξιὸν δώσετε ἀφαίρεμα τῷ ἱερεῖ ἀπὸ τῶν θυσιῶν τοῦ σωτηρίου ὑμῶν. ὁ προσφέρων τὸ αἷμα τοῦ σωτηρίου καὶ τὸ στέαρ ἀπὸ τῶν υἱῶν ἀαρών, αὐτῷ ἔσται ὁ βραχίων ὁ δεξιὸς ἐν μερίδι. τὸ γὰρ στηθύνιον τοῦ ἐπιθέματος καὶ τὸν βραχίονα τοῦ ἀφαιρέματος, εἴληφα παρὰ τῶν υἱῶν ἰσραήλ ἀπὸ τῶν θυσιῶν τοῦ σωτηρίου ὑμῶν, καὶ ἔδωκα αὐτὰ ἀαρὼν τῷ ἱερεῖ, καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ, νόμιμον αἰώνιον παρὰ τῶν υἱῶν ἰσραήλ. αὕτη ἡ χρίσις ἀαρών, καὶ ἡ χρίσις τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν καρπωμάτων κυρίου, ἐν ἡ ἡμέρᾳ προσηγάγετο αὐτοὺς εἰς τὸ ἱερατεύειν κυρίῳ. καθότι ἐνετείλατο κύριος δοῦναι αὐτοῖς ἡ ἡμέρᾳ ἔχρισεν αὐτοὺς παρὰ τῶν υἱῶν ἰσραήλ, νόμιμον αἰώνιον εἰς τὰς γενεὰς αὐτῶν. οὗτος ὁ νόμος

D

Trãsla. B. Hiero.

aialis non sumetis in cibo tam de auibus q̃ de pecoribus. Ois anima que ederit sanguinẽ: peribit de populis suis. Locutusq̃ est dñs ad moysẽ dicens. loquere filiis israel dicens. Qui offert victimam pacificorum dño: offerat simul & sacrificiũ. i. libamẽta ei⁹. Tenebit manibus adipẽ hostie & pectusculũ. Cũq̃ ambo oblata dño cõsecrauerit: tradet sacerdoti: qui adolebit adipẽ super altare: pectusculum autem erit aaron & filiorum eius. Armus quoq̃ dexter de pacificorũ hostiis cedet in primitias sacerdotis. Qui obtulerit sanguinem & adipem filiorum aaron: ipse hẽbit & armũ dextrũ in portiõe sua. Pectusculũ enim eleuatiõnis & armum separationis tuli a filiis israel de hostiis eorum pacificis: & dedi aaron sacerdoti & filiis eius in lege perpetua ab omni populo israel. Hec est vnctio aaron & filiorum eius in cerimoniis domini: die quo obtulit eos moyses vt sacerdotio fũgerentur: & que precepit eis dari dominus a filiis israel religiõe ppetua in gñationibus suis. Ista ẽ lex

Transla. Chal.

Interp. chal.

comedetis in oĩbus habitatiõibus vris tam de auib⁹ q̃ de pecoribus. Ois homo q̃ comederit oẽm sanguinẽ: exterminabit hõ ille de populo suo. Locutusq̃ est dñs cum moyse dicẽs. Loq̃re cũ filijs israel dicens. Qui offert victimã sanctificationũ eius corã dño: afferat oblationẽ suã corã dño de hostia sanctificationũ eius. Manus eius afferãt oblationes dñi: adipẽ cum pectusculo afferat: vt eleuet pectusculũ eleuatione corã dño. Et adolebit sacerdos adipẽ in altari: erit q̃ pectusculũ aarõ τ filijs eius. armũ quoq̃ dexterũ dabitis p primitijs sacerdoti de hostia sanctificationũ vestrarũ. Qui obtulerit sanguinẽ hostie sanctificationũ τ adipẽ de filijs aaron: ipsius erit armus dexter in portionẽ suã. quia pectusculũ eleuationis τ armum seperationis tuli a filijs israel de hostia pacificorũ suorũ: τ dedi ea aaron sacerdoti τ filijs eius pacto sempiterno a filijs israel. Hec est vnctio aaron et vnctio filiorũ eius de oblationibus dñi: in die qua obtulerũt eos vt ministrarent coram dño. Que precepit domin⁹ dari eis a filijs israel in die qua vnxerũt eos federe sempiterno in generatiõibus suis. Hec est lex

לעלה למנחה ולחטאת ולאשם
ולמלואים ולזבח השלמים: אשר
צוה יהוה את משה בהר סיני
ביום צותו את בני ישראל
להקריב את קרבניהם ליהוה
במדבר סיני: וידבר
יהוה אל משה לאמר: קח את
אהרן ואת בניו אתו ואת
הבגדים ואת שמן המשחה
ואת פר החטאת ואת שני
האילים ואת סל המצות: ואת כל
העדה הקהל אל פתח אהל
מועד: ויעש משה כאשר צוה
יהוה אתו ותקהל העדה אל
פתח אהל מועד: ויאמר משה אל
העדה זה הדבר אשר צוה יהוה
לעשות: ויקרב משה את אהרן
ואת בניו וירחץ אתם במים:
ויתן עליו את הכתנת ויחגר אתו
באבנט וילבש אתו את המעיל
ויתן עליו את האפד ויחגר אתו
בחשב האפד ויאפד לו בו:
וישם עליו את החשן ויתן
אל החשן את האורים ואת
התמים: וישם את המצנפת
על ראשו וישם על המצנפת
אל מול פניו את ציץ הזהב

Cap. viii.

מלא · צוה · דבר · דבר · לקח · שנה · יעד · יעד עשה · קהל · אמר · רחץ · נתן חגר · לבש מעל · אפד · שום · תמם צנף

holocausti & sacrificii pro peccato atque delicto: & pro cōsecratiōe & pacificorū victimis: quā constituit dn̄s moysi in monte synai quando mandauit filiis israel vt offerent oblationes suas domino in deserto synai. Ca. 8.

Locutusque est dn̄s ad moysē: dicens. Tolle aaron cum filiis suis: vestesque eorū & vnctionis oleum: vitulum pro peccato: duos arietes: canistrum cū azymis: & congregabis omnem cetum israel ad ostium tabernaculi. Fecitque moyses vt dn̄s imperauerat: congregataque oī turba ante fores tabernaculi: ait. Iste est sermo quē iussit dominus fieri. Statimque obtulit aaron & filios eius. Cūque lauisset eos: vestiuit pontificem subucula linea accingens eum balteo: & induens eū tunica hyacinthina: & desup humerale imposuit. quod astringēs cingulo aptauit rationali: in quo erat doctrina & veritas. Cidari quoque texit caput: & super eam contra frontem posuit laminam auream

holocaustorum: & sacrificii: & pro peccato: et delicto: & cōsecratione: &
τῶν ὁλοκαυτωμάτων, καὶ θυσίας, καὶ περὶ ἁμαρτίας, καὶ τῆς πλημμελείας, καὶ τῆς τελειώσεως, καὶ
sacrificio salutaris: sicut pcepit dominus moysi in mōte sinai: qua die pcepit filiis israel: offerre dona sua corā dn̄o in deserto sinai.
τῆς θυσίας σωτηρίου, ὃν τρόπον ἐνετείλατο κύριος τῷ μωυσῇ ἐν τῷ ὄρει σινᾶ, ᾗ ἡμέρᾳ ἐνετείλατο τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, προσφέρειν τὰ δῶρα αὐτῶν ἔναντι κυρίου ἐν τῇ ἐρήμῳ σινᾶ. Cā. 8.

Et locutꝰ ē dn̄s ad moysen: dicēs: accipe aaron & filios eiꝰ: et vestes: et oleum vnctiōis: et vitulū q̄ pro peccato: et duos arietes: et canistrū azymorum: et omnē cetū cōgrega ad hostiū tabernaculi testimonii. & fecit moyses sicut precepit ei dn̄s. & cōgregauit cetū ad hostiū tabernaculi testimonii et dixit moyses cetui: hoc est verbū: q̄d precepit dn̄s facere. et adduxit moyses aaron: & filios eius: & lauit eos aqua. et induit eū tunicā: et cinxit eū zonā: et vestiuit eum tunicā: & imposuit sup eū superhumerale: et p̄cinxit illū scd̄m facturā superhumeralis: & astrinxit illū in eo: et imposuit sup eū rōnale: et imposuit sup rōnale manifestationē & veritatē: et imposuit mitrā sup caput eius: et imposuit sup mitrā scd̄m faciem eius laminā aureā
Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, λάβε τὸν ἀαρὼν καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ τὰς στολάς, καὶ τὸ ἔλαιον τῆς χρίσεως, καὶ τὸν μόσχον τὸν περὶ τῆς ἁμαρτίας, καὶ τοὺς δύο κριούς, καὶ τὸ κανοῦν τῶν ἀζύμων, καὶ πᾶσαν τὴν συναγωγὴν ἐκκλησίασον ἐπὶ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. καὶ ἐποίησε μωυσῆς ὃν τρόπον συνέταξεν αὐτῷ κύριος. καὶ ἐξεκκλησίασε τὴν συναγωγὴν ἐπὶ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. καὶ εἶπε μωυσῆς τῇ συναγωγῇ, τοῦτό ἐστι τὸ ῥῆμα, ὃ ἐνετείλατο κύριος ποιῆσαι. καὶ προσήγαγε μωυσῆς τὸν ἀαρών, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ ἔλουσεν αὐτοὺς ὕδατι. καὶ ἐνέδυσεν αὐτὸν τὸν χιτῶνα, καὶ ἔζωσεν αὐτὸν τὴν ζώνην, καὶ ἐνέδυσεν αὐτὸν τὸν ὑποδύτην· καὶ ἐπέθηκεν ἐπ᾿ αὐτὸν τὴν ἐπωμίδα, καὶ συνέζωσεν αὐτὸν κατὰ τὴν ποίησιν τῆς ἐπωμίδος, καὶ συνέσφιγξεν αὐτὴν ἐν αὐτῷ, καὶ ἐπέθηκεν ἐπ᾿ αὐτὸν τὸ λόγιον, καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τὸ λόγιον τὴν δήλωσιν καὶ τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἐπέθηκε τὴν μίτραν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τῆς μίτρας κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ τὸ πέταλον τὸ χρυσοῦν

A · Nu. 7. · B

Transla. Chal.

לעלתא ולמנחתא ולחטאתא ולאשמא ולקורבניא ולנכסת קודשיא: דפקיד יוי ית
משה בטורא דסיני ביומא דפקיד ית בני ישראל לקרבא ית קורבניהון קדם יוי
במדברא דסיני: ומליל יוי עם משה למימר: קריב ית
אהרן וית בנוהי עמיה וית לבושיא וית משחא דרבותא וית תורא דחטאתא וית
תרין דכרין וית סלא דפטיריא: וית כל כנשתא כנוש לתרע משכן זמנא: ועבד
משה כמא דפקיד יוי יתיה ואתכנשת כנשתא לתרע משכן זמנא: ואמר משה
לכנשתא דין פתגמא דפקיד יוי למעבד: וקריב משה ית אהרן וית בנוהי ואסחי
יתהון במיא: ויהב עלוהי ית כתונא וזריז יתיה בהמינא ואלביש יתיה ית מעילא
ויהב עלוהי ית אפודא וזריז יתיה בהמין אפודא ואתקין ליה ביה: ושוי עלוהי
ית חושנא ויהב בחושנא ית אוריא וית תומיא: ושוי ית מצנפתא על רישיה ושוי
על מצנפתא לקבל אפוהי ית ציצא דדהבא

Ca. viii.

Primitiua chal.

עלה · דבר אמר · רבב · כנש · כנש · עבד סחא · כתן המן לבש · תקן שוה · תמם צנף

Interp. chal.

holocausti & muneris & sacrificii pro peccato & pro delicto: et oblationum & hostie sanctificationum: quam precepit dominus moysi in monte sinai: in die qua mandauit filiis israel vt offerent oblationes suas coram domino in deserto sinai. Ca. 8.

Locutusque est dn̄s cum moyse dicens. Applica aaron & filios eius cum eo & vestes & oleum vnctionis & vitulū pro peccato & duos arietes & canistrū azymorum. Omnēque cetum congrega ad ostium tabernaculi federis. Fecitque moyses sicut preceperat ei dominus. Et congregatus est cetus ad ostium tabernaculi federis. Dixitque moyses congregationi. Iste est sermo quem iussit dominus fieri. Applicauitque moyses aaron & filios eius: & lauauit eos aqua: & posuit super eum tunicam, et accinxit eum balteo. & induit eum pallio: & posuit super eum superhumerale: & accinxit eum balteo superhumeralis: ornauitque eum in eo. Et posuit super eum rationale: & posuit in rationale vrim & thumim. Et posuit cidarim super caput eius: & super cidarim contra faciem eius posuit laminam auream

cōsecratā sctā: queadmodū pcepit dn̄s moysi. & accepit moyses de oleo vnctionis: & vnxit tabnaculū & oia vasa eius: & sctificauit illud. & aspsit de eo sup altare septies. & vnxit altare: & sctificauit illud: & oia vasa eiꝰ: & peluim: & basim eius sctificare illa. & effudit moyses de oleo vnctiōis sup caput aaron. & vnxit illū: & sctificauit illū. & adduxit moyses filios aaron: & vestiuit eos tunicas: & cinxit eos zonis: & circūposuit illis cidares: sicut pcepit dn̄s moysi. & attulit vitulū q̄ pro pctō. & imposuit aaron et filii eiꝰ manus suas sup caput vituli pcti: et imolauit eū. et accepit moyses de sanguine: et imposuit sup cornua altaris in circuitu digito suo: et mūdauit altare. et sanguinē effudit sup basim altaris: et sctificauit illud: ad propitiādū sup eo. et accepit moyses oēm adipē q̄ in intestinis: et reticulū q̄d in iecore: et vtrosque renes: et adipē q̄ in ipsis: et obtulit moyses sup altare. et vitulū: et pellem eiꝰ: et carnes eiꝰ: et fimū eius cōbussit igne extra castra: sicut pcepit dn̄s moysi. et attulit moyses arietē q̄ ad holocaustum. et imposuit aarō et filii eiꝰ manus suas sup
τὸ καθηγιασμένον ἅγιον, ὃν τρόπον συνέταξε κύριος τῷ μωυσῇ. καὶ ἔλαβε μωυσῆς ἀπὸ τοῦ ἐλαίου τῆς χρίσεως, καὶ ἔχρισε τὴν σκηνὴν καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῆς, καὶ ἡγίασεν αὐτήν. καὶ ἔρρανεν ἀπ᾿ αὐτοῦ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ἑπτάκις. καὶ ἔχρισε τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἡγίασεν αὐτό, καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτοῦ, καὶ τὸν λουτῆρα, καὶ τὴν βάσιν αὐτοῦ ἁγιάσαι αὐτά. καὶ ἐπέχεεν μωυσῆς ἀπὸ τοῦ ἐλαίου τῆς χρίσεως ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀαρών, καὶ ἔχρισεν αὐτόν, καὶ ἡγίασεν αὐτόν. καὶ προσήγαγε μωυσῆς τοὺς υἱοὺς ἀαρών, καὶ ἐνέδυσεν αὐτοὺς χιτῶνας, καὶ ἔζωσεν αὐτοὺς ζώνας, καὶ περιέθηκεν αὐτοῖς κιδάρεις, καθάπερ συνέταξε κύριος τῷ μωυσῇ. καὶ προσήγαγε τὸν μόσχον τὸν περὶ τῆς ἁμαρτίας. καὶ ἐπέθηκεν ἀαρὼν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ μόσχου τῆς ἁμαρτίας, καὶ ἔσφαξεν αὐτόν. καὶ ἔλαβε μωυσῆς ἀπὸ τοῦ αἵματος, καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τὰ κέρατα τοῦ θυσιαστηρίου κύκλῳ τῷ δακτύλῳ αὐτοῦ, καὶ ἐκαθάρισε τὸ θυσιαστήριον. καὶ τὸ αἷμα ἐξέχεεν ἐπὶ τὴν βάσιν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἡγίασεν αὐτό, τοῦ ἐξιλάσασθαι ἐπ᾿ αὐτοῦ. καὶ ἔλαβε μωυσῆς πᾶν τὸ στέαρ τὸ ἐπὶ τῶν ἐνδοσθίων, καὶ τὸν λοβὸν τὸν ἐπὶ τοῦ ἥπατος, καὶ ἀμφοτέρους τοὺς νεφρούς, καὶ τὸ στέαρ τὸ ἐπ᾿ αὐτῶν, καὶ ἀνήνεγκε μωυσῆς ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. καὶ τὸν μόσχον, καὶ τὴν βύρσαν αὐτοῦ, καὶ τὰ κρέα αὐτοῦ, καὶ τὴν κόπρον αὐτοῦ κατέκαυσεν πυρὶ ἔξω τῆς παρεμβολῆς, ὃν τρόπον συνέταξε κύριος τῷ μωυσῇ. καὶ προσήγαγε μωυσῆς τὸν κριὸν τὸν εἰς ὁλοκαύτωμα. καὶ ἐπέθηκεν ἀαρὼν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ

C

consecratam in sctificatione: sicut preceperat ei dominus. Tulit & vnctionis oleum: quo liniuit tabernaculū cū oī supellectili sua. Cūque sanctificans aspersisset altare septem vicibꝰ vnxit illud & omnia vasa eius: labrūque cū basi sua sanctificauit oleo. Quod fundens super caput aarō: vnxit eū & cōsecrauit. Filios quoque eius oblatos vestiuit tunicis lineis: & cinxit balteis: imposuitque mitras vt iusserat dominus. Obtulit & vitulū pro peccato. Cūque sup caput eius posuisset aarō & filii eius manus suas: imolauit eū hauriēs sāguinē: & tīcto digito tetigit cornua altaris p gyrum. Quo expiato & sctificato: fudit reliquum sanguinē ad fundamenta eius. Adipem vero qui erat super vitalia & reticulū iecoris duosque renunculos cum aruinulis suis adoleuit super altare: vitulū cū pelle & carnibus & fimo cremans extra castra: sicut preceperat dominus. Obtulit & arietem in holocaustum. Super cuius caput cū imposuissent aaron & filii eiꝰ ma

נזר הקדש כאשר צוה יהוה
את משה: ויקח משה את שמן
המשחה וימשח את המשכן ואת
כל אשר בו ויקדש אתם: ויז
ממנו על המזבח שבע פעמים
וימשח את המזבח ואת כל כליו
ואת הכיר ואת כנו לקדשם: ויצק
משמן המשחה על ראש אהרן
וימשח אתו לקדשו: ויקרב משה
את בני אהרן וילבשם כתנת
ויחגר אתם אבנט ויחבש להם
מגבעות כאשר צוה יהוה את
משה: ויגש את פר החטאת
ויסמך אהרן ובניו את ידיהם על
ראש פר החטאת: וישחט ויקח
משה את הדם ויתן על קרנות
המזבח סביב באצבעו ויחטא את
המזבח ואת הדם יצק אל יסוד
המזבח ויקדשהו לכפר עליו:
ויקח את כל החלב אשר על הקרב
ואת יתרת הכבד ואת שתי
הכלית ואת חלבהן ויקטר משה
המזבחה: ואת הפר ואת ערו ואת
בשרו ואת פרשו שרף באש
מחוץ למחנה כאשר צוה יהוה
את משה: ויקרב את איל העלה
ויסמכו אהרן ובניו את ידיהם על

לקח · משח שכן · קדש נזה · זבח · כלה · כון · קרב · חבש · גבע · נגש · סמך · שחט · סבב אצבע חטא · יסד · שנה · כלה קטר · עור · חנה

Transla. Chal.

כלילא דקודשא כמא דפקיד יוי ית משה: ונסיב משה ית משחא דרבותא ורבי ית
משכנא וית כל דביה וקדיש יתהון: ואדי מניה על מדבחא שבע זמנין ורבי ית מדבחא
וית כל מנוהי וית כיורא וית בסיסיה לקדשותהון: ואריק ממשחא דרבותא על ריש
אהרן ורבי יתיה לקדשותיה: וקריב משה ית בני אהרן ואלבשינון כתונין וזריז
יתהון המינין ואתקין להון כובעין כמא דפקיד יוי ית משה: וקריב ית תורא דחטאתא
וסמך אהרן ובנוהי ית ידיהון על ריש תורא דחטאתא: ונכיס ונסיב משה ית דמא
ויהב על קרנת מדבחא סחור סחור באצבעיה ודכי ית מדבחא וית דמא אריק
ליסודא דמדבחא וקדשיה לכפרא עלוהי: ונסיב ית כל תרבא דעל גווא וית חצר
כבדא וית תרתין כוליין וית תרביהן ואסיק משה למדבחא: וית תורא וית משכיה
וית בסריה וית אוכליה אוקיד בנורא מברא למשריתא כמא דפקיד יוי ית משה:
וקריב ית דכרא דעלתא וסמכו אהרן ובנוהי ית ידיהון על

Interp. chal.

coronā sanctitatis: sicut preceperat dn̄s moysi. Tulitque moyses oleum vnctionis: & vnxit tabernaculū & oia que in eo erant: & sanctificauit ea. Aspersitque ex eo super altare septies. Et vnxit altare & oia vasa eius & labrū & basim eius: vt sanctificaret ea. Effuditque de oleo vnctionis sup caput aaron: & vnxit eum vt sanctificaret eum. Applicauitque moyses filios aarō: & vestiuit eos tunicis: & cinxit eos balteis: & ornauit eos mitris: sicut preceperat dn̄s moysi. Et obtulit vitulū pro peccato: & imposuit aaron & filii eius manus suas super caput vituli qui offerebatur pro peccato: immolauitque eum. Et tulit moyses sanguinē: et posuit super cornua altaris per circuitum digito suo: & mundauit altare. Reliquū autem sanguinem fudit ad fundamentū altaris: & sanctificauit illud vt expiaret illud. Tulitque omnē adipem qui erat super intestina & reticulum iecoris & duos renes & adipem eorum: & adoleuit moyses in altari. Vitulum autem & pellem eius et carnem eius & fimum eius combussit igni extra castra: sicut preceperat dominus moysi. Et obtulit arietem holocausti: & imposuerunt aaron & filii eius manus suas super

Primitiua chal.

רבב · נדד רבה · מאן ריק ראש · לבש · צבע דכה · תרב כלה נסק · נקד שרא · עלה

Ter. Heb.

ראש האיל: וישחט ויזרק משה את הדם על המזבח סביב: ואת האיל נתח לנתחיו ויקטר משה את הראש ואת הנתחים ואת הפדר: ואת הקרב ואת הכרעים רחץ במים ויקטר משה את כל האיל המזבחה עלה הוא לריח ניחח אשה הוא ליהוה כאשר צוה יהוה את משה: ויקרב את האיל השני איל המלאים ויסמכו אהרן ובניו את ידיהם על ראש האיל: וישחט ויקח משה מדמו ויתן על תנוך אזן אהרן הימנית ועל בהן ידו הימנית ועל בהן רגלו הימנית: ויקרב את בני אהרן ויתן משה מן הדם על תנוך אזנם הימנית ועל בהן ידם הימנית ועל בהן רגלם הימנית ויזרק משה את הדם על המזבח סביב: ויקח את החלב ואת האליה ואת כל החלב אשר על הקרב ואת יתרת הכבד ואת שתי הכלית ואת חלבהן ואת שוק הימין: ומסל המצות אשר לפני יהוה לקח חלת מצה אחת וחלת לחם שמן אחת

Primitiua heb.

זרק · נתח · קרב · שנה · לקח · נתן תנך · זרק · שנה · כליה · ימן · פנה · אחד

Trāsla. B. Hiero.

mus suas: imolauit eū: & fudit sanguinē eius per circuitū altaris. Ipsumq; arietē ī frusta cōcidēs: Caput eius & artus & adipē adoleuit igni: lotis prius intestinis & pedibus. Totumq; simul arietem incendit super altare: eo q esset holocaustum suauissimi odoris domino: sicut pceperat ei. Obtulit & arietem secundū cōsecrationem sacerdotum: posuerūtq; sup caput ei aarō & filii eius manus suas. Quem cū immolasset moyses sumēs de sanguine eius tetigit extremū auricule dextre aaron: & pollicē manus eius dextre: similiter & pedis. Obtulit & filios aarō. Cumq; de sanguine arietis imolati tetigisset extremū auricule singulorū dextre: pollices manus ac dextri pedis: reliquum fudit super altare per circuitum. Adipem vero & caudā omnemq; pinguedinē que operit intestina: reticulumq; iecoris & duos renes cum adipibus suis & armo dextro separauit. Tollēs āt de canistro azymoȝ quod erat coram dño panem absq; fermento vnum: & collyridam cōspsam oleo

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

caput arietis. τ imolauit moyses
τὴν κεφαλὴν τοῦ κριοῦ. καὶ ἔσφαξε μωυσῆς τὸν
arietē. τ effudit moyses sanguinē sup al-
κριόν. καὶ προσέχεε μωυσῆς τὸ αἷμα ἐπὶ τὸ θυσια-
tare in circuitu. τ arietē in frusta cōcidit τ me-
στήριον κύκλῳ. καὶ τὸν κριὸν ἐκρεοτόμησε καὶ τὰ μέ-
bra eius. τ obtulit moyses caput: τ
λη αὐτοῦ. καὶ ἀνήνεγκε μωυσῆς τὴν κεφαλὴν, καὶ
mēbra: τ adipē: τ vētrē τ pe-
τὰ μέλη, καὶ τὸ στέαρ, καὶ τὴν κοιλίαν καὶ τοὺς πό-
des lauit aqua. τ obtulit moyses totū
δας ἔπλυνεν ὕδατι. καὶ ἀνήνεγκε μωυσῆς ὅλον τὸν
arietē sup altare. holocaustū est in odorē
κριὸν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. ὁλοκαύτωμά ἐστιν εἰς ὀσμὴν
suauitatis. oblatio est dño: sicut pcepit
εὐωδίας. κάρπωμά ἐστι κυρίῳ, καθάπερ ἐνετείλατο
dñs moysi. et adduxit moyses arietē
κύριος τῷ μωυσῇ. καὶ προσήγαγε μωυσῆς τὸν κριὸν
scdm cōsecrationis. et imposuit aarō et
τὸν δεύτερον τῆς τελειώσεως. καὶ ἐπέθηκεν ἀαρὼν καὶ
filij ei⁹ man⁹ suas sup caput arie-
οἱ υἱοὶ αὐτοῦ τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ κρι-
tis: et imolauit eū. et accepit moyses de
οῦ, καὶ ἔσφαξεν αὐτόν. καὶ ἔλαβε μωυσῆς ἀπὸ τοῦ
sanguine ei⁹: τ iposuit sup extremū auris
αἵματος αὐτοῦ, καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τὸν λοβὸν τοῦ ὠτὸς
aaron dextre: et sup sūmitatē man⁹ eius
ἀαρὼν τοῦ δεξιοῦ, καὶ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς χειρὸς αὐτοῦ
dextre: et sup sūmitatē pedis eius
τῆς δεξιᾶς, καὶ ἐπὶ τὸ ἄκρον τοῦ ποδὸς αὐτοῦ τοῦ
dextri. et adduxit moyses filios aarō. et
δεξιοῦ. καὶ προσήγαγε μωυσῆς τοὺς υἱοὺς ἀαρών. καὶ
imposuit moyses de sanguine sup extremū
ἐπέθηκε μωυσῆς ἀπὸ τοῦ αἵματος ἐπὶ τὸν λοβὸν
auris coȝ dextre: et sup sūmitatē
τοῦ ὠτὸς αὐτῶν τοῦ δεξιοῦ, καὶ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς
man⁹ coȝ dextre: et sup sūmitatē pe-
χειρὸς αὐτῶν τῆς δεξιᾶς, καὶ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῶν πο-
dis coȝ dextri: et effudit moyses
δὸς αὐτῶν τοῦ δεξιοῦ. καὶ προσέχεε μωυσῆς τὸ
sanguinē sup altare icircuitu. et accepit adi-
αἷμα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κύκλῳ. καὶ ἔλαβε τὸ στέ-
pē et lūbos: et oēs adipē q in ven-
αρ καὶ τὴν ὀσφύν, καὶ πᾶν τὸ στέαρ τὸ ἐπὶ τῆς κοι-
tre: et reticulū iecoris: et duos re-
λίας, καὶ τὸν λοβὸν τοῦ ἥπατος, καὶ τοὺς δύο νε-
nes: et adipē q in illis: et brachiū
φρούς, καὶ τὸ στέαρ τὸ ἐπ᾽ αὐτῶν, καὶ τὸν βραχίο-
dextrū. et de canistro cōsecrationis
να τὸν δεξιόν. καὶ ἀπὸ τοῦ κανοῦ τῆς τελειώσεως,
existēte corā dño: accepit collyrā azy-
τοῦ ὄντος ἀναντίον κυρίου, ἔλαβε κολλύραν ἄζυ-
mā vnā et collyrā panis ex oleo vnā:
μον μίαν καὶ κολλύραν ἄρτου ἐξ ἐλαίου μίαν,

Transla. Chal.

ריש דיכרא: ונכיס וזרק משה ית דמא על מדבחא סחור סחור: וית דיכרא פליג לאיברוהי ואסיק משה ית רישא וית איבריא וית תרבא: וית גוא וית כרעיא חליל במיא ואסיק משה ית כל דיכרא למדבחא עלתא הוא לאתקבלא ברעוא קורבנא הוא קדם יי כמא דפקיד יי ית משה: וקריב ית דיכרא תנינא דכר קורבניא וסמכו אהרן ובנוהי ית ידיהון על ריש דיכרא: ונכיס ונסיב משה מדמיה ויהב על רום אודנא דאהרן דימינא ועל איליון ידיה דימינא ועל איליון רגליה דימינא: וקריב ית בני אהרן ויהב משה מן דמא על רום אודניהון דימינא ועל איליון ידיהון דימינא ועל איליון רגליהון דימינא וזרק משה ית דמא על מדבחא סחור סחור: ונסיב ית תרבא וית אליתא וית כל תרבא דעל גוא וית חצר כבדא וית תרתין כוליין וית תרבהן וית שקא דימינא: ומסלא דפטיריא די קדם יי נסיב גריצתא פטירתא חדא וגריצתא דלחם משח חדא

Primitiua chal.

ראש · דבח · קבל · רעה · תנה · נכס · ימן · דבח · תרי · כליה

Interp. chal.

caput arietis. Immolauitq; eum: τ aspersit moyses sanguinē eius per circuitū altaris. Arietē quoq; diuisit per mēbra ei⁹ τ adoleuit moyses caput τ mēbra τ adipē: τ itestina τ genua lauit aq̄: adoleuitq; moyses totū arietē in altari. holocaustū est vt suscipiat cuȝ beneplacito. oblatio est coraȝ dño: sicut preceperat dñs moysi. Obtulitq; arietem secundū oblationū: τ imposuerunt aaron τ filij eius manus suas sup caput arietis: imolauitq; euȝ. Et tulit moyses de sanguine eius: et posuit super extremuȝ auricule dextere aaron τ super pollicem manus eius dextre τ super polliceȝ pedis eius dextri. Obtulitq; filios aaron: τ posuit moyses de sanguine super extremū auricule coȝ dextre et super pollicem manus eorum dextre τ super pollicem pedis eorum dextri. Aspersitq; moyses sanguinem per circuitum altaris. Tulitq; adipem τ caudā et totum adipem qui est super intestina τ reticulum iecoris τ duos renes τ adipem eorum τ armum dextrum. De canistro quoq; azymorum quod erat coram domino tulit placentam azymam vnam τ collyridam panis oleati vnam

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

τ laganū vnū. τ imposuit sup adipes: τ sup
καὶ λάγανον ἕν. καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τὰ στέατα, καὶ ἐπὶ
brachiū dextrū. τ imposuit oīa sup
τὸν βραχίονα τὸν δεξιόν. καὶ ἐπέθηκε τὰ πάντα ἐπὶ
man⁹ aarō: τ sup man⁹ filioȝ ei⁹.
τὰς χεῖρας ἀαρών, καὶ ἐπὶ τὰς χεῖρας τῶν υἱῶν αὐτοῦ.
τ obtulit ipa separatione corā dño. τ accepit
καὶ ἀνήνεγκεν αὐτὰ ἀφαίρεμα ἔναντι κυρίου. καὶ ἔλαβε
moyses de manib⁹ coȝ: τ obtulit ipa
μωυσῆς ἀπὸ τῶν χειρῶν αὐτῶν, καὶ ἀνήνεγκεν αὐτὰ
sup altare: sup holocaustū cōsecra-
ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, ἐπὶ τὸ ὁλοκαύτωμα τῆς τελειώ-
tiōis: qđ est odor suauitatis: oblatio est dño. τ acci-
σεως, ὅ ἐστιν ὀσμὴ εὐωδίας, κάρπωμά ἐστι κυρίῳ. καὶ λα-
piēs moyses pectusculū abstulit illō impositionē corā
βὼν μωυσῆς τὸ στηθύνιον ἀφεῖλεν αὐτὸ ἐπίθεμα ἔναντι
dño: de ariete cōsecrationis. τ factū est moy-
κυρίου, ἀπὸ τοῦ κριοῦ τῆς τελειώσεως. καὶ ἐγένετο μωυ-
si in pte: sicut pcepit dñs moysi. τ acce-
σῇ ἐν μερίδι, καθὰ ἐνετείλατο κύριος τῷ μωυσῇ. καὶ ἔλα-
pit moyses de oleo vnctiōis: τ de
βε μωυσῆς ἀπὸ τοῦ ἐλαίου τῆς χρίσεως, καὶ ἀπὸ
sanguine q̄ sup altare: τ sparsit
τοῦ αἵματος τοῦ ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ προσέρραναν
sup aarō: τ sup vestes eius: τ sup filios
ἐπὶ ἀαρών, καὶ ἐπὶ τὰς στολὰς αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τοὺς υἱ-
os eius: τ sup vestes filioȝ eius cū
οὺς αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τὰς στολὰς τῶν υἱῶν αὐτοῦ μετ᾽ αὐ-
eo. τ scificauit aarō: τ vestes eius: τ
τοῦ. καὶ ἡγίασεν ἀαρών, καὶ τὰς στολὰς αὐτοῦ, καὶ τοὺς
filios ei⁹: τ vestes filioȝ eius cū eo.
υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ τὰς στολὰς τῶν υἱῶν αὐτοῦ μετ᾽ αὐτοῦ.
τ dixit moyses ad aarō τ filios eius: coq̄-
καὶ εἶπε μωυσῆς πρὸς ἀαρὼν καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, ἑψή-
te carnes apd hostiū tabnaculi testimo-
σατε τὰ κρέα παρὰ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυ-
nij in loco scō. τ illic comedetis eas: τ
ρίου ἐν τόπῳ ἁγίῳ. καὶ ἐκεῖ φάγεσθε αὐτά, καὶ τοὺς
panes q̄ sūt in canistro cōsecrationis: sicut
ἄρτους τοὺς ἐν τῷ κανῷ τῆς τελειώσεως, ὃν τρόπον
pceptū ē mihi. dicēs: aarō τ filij ei⁹ comedēt
συντέτακταί μοι λέγων, ἀαρὼν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ φάγον-
eas. τ qđ reliquū fuerit carniū τ panū
ται αὐτά. καὶ τὸ καταλειφθὲν τῶν κρεῶν καὶ τῶν ἄρτων
in igne cōburetur. τ ab hostio tabna-
ἐν πυρὶ κατακαυθήσεται. καὶ ἀπὸ τῆς θύρας τῆς σκη-
culi testimonij nō egrediemini septē dieb⁹:
νῆς τοῦ μαρτυρίου οὐκ ἐξελεύσεσθε ἑπτὰ ἡμέρας,
vsq; ad diē plenitudinis dieȝ cōsecrationis vre.
ἕως ἡμέρας πληρώσεως ἡμερῶν τελειώσεως ὑμῶν,
septēeni dies cōsecrabit man⁹ vras: si-
ἑπτὰ γὰρ ἡμέρας τελειώσει τὰς χεῖρας ὑμῶν, κα-
cut fecit in die hac: qua pcepit
θάπερ ἐποίησεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ, ἣ ἐνετείλατο

Trāsla. B. Hiero.

lagantumq; posuit sup adipes & armū dextrum: tradens simul omnia aarō & filiis eius. Qui postq; leuauerunt ea coram domino: rursum suscepta de manibus eorum adoleuit super altare holocausti. eo q cōsecrationis eēt oblatio in odorem suauitatis sacrificii domino. Tulitq; pectusculū eleuans illud corā dño de ariete consecrationis in partem suam: sicut preceperat ei dominus. Assumensq; vnguentum & sanguinem qui erat in altari aspersit super aaron & vestimenta eius & super filios illius ac vestes eorum. Cūq; sanctificasset eos in vestitu suo: precepit eis dicens. Coquite carnes ante fores tabernaculi: & ibi comedite eas. Pānes quoq; cōsecrationis cōmedite q positi sūt ī canistro sicut pcepit mihi dñs dicēs. Aarō & filii ei⁹ cōedēt eos. Quicqd āt reliquū fuerit d carne & panib⁹: ignis absumet. De ostio quoq; tabernaculi non exibitis septē diebus vsq; ad diē quo cōplebitur tēp⁹ cōsecrationis vestre. Septem enim diebus finitur consecratio: sicut in presentiarum factum est:

Ter. Heb.

ורקיק אחד וישם על החלבים ועל שוק הימין: ויתן את הכל על כפי אהרן ועל כפי בניו וינף אתם תנופה לפני יהוה: ויקח משה אתם מעל כפיהם ויקטר המזבחה על העלה מלאים הם לריח ניחח אשה הוא ליהוה: ויקח משה את החזה ויניפהו תנופה לפני יהוה מאיל המלאים למשה היה למנה כאשר צוה יהוה את משה: ויקח משה משמן המשחה ומן הדם אשר על המזבח ויז על אהרן על בגדיו ועל בניו ועל בגדי בניו אתו ויקדש את אהרן את בגדיו ואת בניו ואת בגדי בניו אתו: ויאמר משה אל אהרן ואל בניו בשלו את הבשר פתח אהל מועד ושם תאכלו אתו ואת הלחם אשר בסל המלאים כאשר צויתי לאמר אהרן ובניו יאכלהו: והנותר בבשר ובלחם באש תשרפו: ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים עד יום מלאת ימי מלאיכם כי שבעת ימים ימלא את ידכם: כאשר עשה ביום הזה צוה

Primitiua heb.

רקק שום · נוף · קטר · נזה · קדש · אמר · יעד אכל · צוה · יתר · שרף · יצא יום · מלא

Transla. Chal.

ואספוג חד ושוי על תרביא ועל שקא דימינא: ויהב ית כולא על ידי אהרן ועל ידי בנוהי וארים יתהון ארמא קדם יי: ונסיב משה יתהון מעל ידיהון ואסיק למדבחא על עלתא קורבניא אינון לאתקבלא ברעוא קורבנא הוא קדם יי: ונסיב משה ית חדיא וארמיה ארמא קדם יי מדכר קורבניא למשה הוה לחולק כמא דפקיד יי ית משה: ונסיב משה ממשחא דרבותא ומן דמא דעל מדבחא ואדי על אהרן ועל לבושוהי ועל בנוהי ועל לבושי בנוהי עמיה וקדיש ית אהרן ית לבושוהי וית בנוהי וית לבושי בנוהי עמיה: ואמר משה לאהרן ולבנוהי בשילו ית בישרא בתרע משכן זימנא ותמן תיכלון יתיה וית לחמא די בסל קורבניא כמא דפקידית למימר אהרן ובנוהי יכלוניה: ודאשתאר בבשרא ובלחמא בנורא תוקדון: ומתרע משכן זימנא לא תפקון שבעא יומין עד יום משלם יומי קורבניכון ארי שבעא יומין יתקרב קורבניכון: כמא דעבד ביומא הדין פקיד

Interp. chal.

et laganū vnū: τ posuit sup adipes τ sup armū dextrū. Posuitq; oīa in manibus aarō τ in manib⁹ filiorū eius: τ eleuauit ea eleuatione corā dño. Tulitq; ea moyses de manibus coȝ τ adoleuit in altari sup holocaustū: oblationes enīȝ sunt vt suscipiātur cū beneplacito: oblatio est corā dño. Tulitq; moyses pectusculū et eleuauit illud eleuatione corā dño de ariete oblationuȝ: fuitq; in portionē moysi sicut preceperat ei dñs. Et tulit moyses de oleo vnctionis τ de sanguine qui erat sup altare: τ aspersit sup aaron τ sup vestimenta eius τ sup filios eius τ sup vestes filioȝ eius cum eo. Sanctificauitq; aaron τ vestimēta eius τ filios eius et vestes filioȝ eius cuȝ eo. Dixitq; moyses ad aaron et ad filios eius. Coquite carneȝ in ostio tabernaculi federis: τ ibi comedetis eam τ panē qui est in canistro oblationum: sicut precepi dicens. Aaron τ filij eius comedent ea. quod autē reliquū fuerit de carne et pane igni cōburetis. et de ostio tabernaculi federis non exibitis septem diebus: vsquequo compleantur dies oblationis vestre: quia septem diebus offeretur oblatio vestra: sicut factum est hodie: τ precepit

Primitiua chal.

ספג שוה · רום נסק · עלה קבל רעה · חדה · רבה ידד · שכן · אכל אמר · שאר יקד · נפק שלם קרב

יְהוָה לַעֲשֹׂת לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם׃ וּפֶתַח
אֹהֶל מוֹעֵד תֵּשְׁבוּ יוֹמָם וָלַיְלָה
שִׁבְעַת יָמִים וּשְׁמַרְתֶּם אֶת
מִשְׁמֶרֶת יְהוָה וְלֹא תָמוּתוּ כִּי כֵן
צֻוֵּיתִי׃ וַיַּעַשׂ אַהֲרֹן וּבָנָיו אֵת כָּל
הַדְּבָרִים אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה בְּיַד
מֹשֶׁה׃ וַיְהִי בַּיּוֹם

Cap. ix.

הַשְּׁמִינִי קָרָא מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן
וּלְבָנָיו וּלְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ וַיֹּאמֶר
אֶל אַהֲרֹן קַח לְךָ עֵגֶל בֶּן בָּקָר
לְחַטָּאת וְאַיִל לְעֹלָה תְּמִימִם
וְהַקְרֵב לִפְנֵי יְהוָה׃ וְאֶל בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר קְחוּ שְׂעִיר
עִזִּים לְחַטָּאת וְעֵגֶל וָכֶבֶשׂ בְּנֵי
שָׁנָה תְּמִימִם לְעֹלָה׃ וְשׁוֹר וָאַיִל
לִשְׁלָמִים לִזְבֹּחַ לִפְנֵי יְהוָה
וּמִנְחָה בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן כִּי הַיּוֹם
יְהוָה נִרְאָה אֲלֵיכֶם׃ וַיִּקְחוּ אֵת
אֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה אֶל פְּנֵי אֹהֶל
מוֹעֵד וַיִּקְרְבוּ כָּל הָעֵדָה וַיַּעַמְדוּ
לִפְנֵי יְהוָה׃ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה זֶה
הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה תַּעֲשׂוּ
וְיֵרָא אֲלֵיכֶם כְּבוֹד יְהוָה׃ וַיֹּאמֶר
מֹשֶׁה אֶל אַהֲרֹן קְרַב אֶל הַמִּזְבֵּחַ
וַעֲשֵׂה אֶת חַטָּאתְךָ וְאֶת עֹלָתֶךָ
וְכַפֵּר בַּעַדְךָ וּבְעַד הָעָם וַעֲשֵׂה
אֶת קָרְבַּן הָעָם וְכַפֵּר בַּעֲדָם

Trāsla. B. Hiero.

vt ritus sacrificii cōplere tur. Die ac nocte manebitis in tabernaculo obseruantes custodias domini: ne moriamini. Sic enim mihi preceptū est. Feceruntq; aaron & filii eius cūcta que locutus est dominus per manū moysi. Ca. 9.

Facto aūt octauo die vocauit moyses aaron & filios eius ac maiores natu israel: dixitq; ad aaron. Tolle de armento vitulum pro pctō & arietē in holocaustū vtrūq; immaculatū: & offer illos coram domino: & ad filios israel loqueris. Tollite hircum pro peccato & vitulum atq; agnū aniculū & sine macula in holocaustum: bouē & arietem pro pacificis: & immolate eos coram domino: in sacrificio singulorū similā cōspersam oleo offerētes. Hodie enī dn̄s apparebit vobis. Tulerūt ergo cūcta q̄ iusserat moyses ad ostiū tabernaculi: vbi cū omnis multitudo astaret: ait moyses. Iste est sermo quem precepit dominus facite: & apparebit vobis gloria eius. Et dixit ad aaron. Accede ad altare: & imola pro pctō tuo. Offer holocaustum: & deprecare pro te & pro populo. Cumq; mactaueris hostiam populi: ora pro eis

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

dn̄s facere: ad ppitiādū pro vobis. τ
κύριος τοῦ ποιῆσαι, ὥστε ἱλάσασθαι περὶ ὑμῶν. καὶ
ad hostiū tabnaculi testimonij sedebitis
ἐπὶ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου καθήσεσθε
septē dies: die τ nocte: τ custodietis
ἑπτὰ ἡμέρας, ἡμέραν καὶ νύκτα, καὶ φυλάξετε τὰ
custodias dn̄i. τ nō moriemini. sic
φυλάγματα κυρίου. καὶ οὐκ ἀποθανεῖσθε. οὕτως
enī pcepit mihi dn̄s. τ fecit aarō τ
γάρ ἐνετείλατό μοι κύριος. καὶ ἐποίησεν ἀαρὼν καὶ
filij eius oēs sermōes: q̄s pcepit
οἱ υἱοὶ αὐτοῦ πάντας τοὺς λόγους, οὓς συνέταξε
dn̄s in manu moysi.
κύριος ἐν χειρὶ μωυσῆ. Ca. 9.

Et factū ē die octaua: vocauit moyses aarō: τ filios ei⁹: τ seniores
καὶ ἐγενήθη τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ, ἐκάλεσε μωυσῆς ἀαρών, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ τὴν γερουσίαν
israel. τ dixit moyses ad aarō: accipe tibi
ἰσραήλ. καὶ εἶπε μωυσῆς πρὸς ἀαρών, λάβε σεαυ
vitulū de bob⁹ pro pctō: τ arietē in
τῷ μοσχάριον ἐκ βοῶν περὶ ἁμαρτίας, καὶ κριὸν εἰς
holocaustū imaculatū: τ offer ea corā
ὁλοκαύτωμα ἄμωμον, καὶ προσένεγκε αὐτὰ ἔναντι
dn̄o. τ seniorib⁹ israel loqris: dicēs:
κυρίου. καὶ τῇ γερουσίᾳ ἰσραὴλ λαλήσεις, λέγων,
accipite hedū ex capris vnū pro pctō: τ
λάβετε χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, καὶ
vitulū: τ agnū āniculū ad holocaustū: im=
μοσχάριον, καὶ ἀμνὸν ἐνιαύσιον εἰς ὁλοκάρπωσιν, ἄ=
maculata: τ vitulū: τ arietē in sacrificiū salutaris:
μωμα, καὶ μόσχον, καὶ κριὸν εἰς θυσίαν σωτηρίου,
corā dn̄o. τ similā cōspsam in
ἔναντι κυρίου, καὶ σεμίδαλιν ἀναπεφυραμένην ἐν
oleo. qm̄ hodie dn̄s appebit in vobis. τ acce
ἐλαίῳ. ὅτι σήμερον κύριος ὀφθήσεται ἐν ὑμῖν. καὶ ἔλα
perūt sicut pcepit. moyses cōtra tabnaculū
βον καθότι ἐνετείλατο μωυσῆς ἀπέναντι τῆς σκηνῆς
testimonij. τ accessit oīs cōgregatio:
τοῦ μαρτυρίου. καὶ προσῆλθε πᾶσα ἡ συναγωγή,
τ steterūt corā dn̄o. τ dixit moyses: hoc
καὶ ἔστησαν ἔναντι κυρίου. καὶ εἶπε μωυσῆς, τοῦτο
vbū: qd̄ pcepit dn̄s: facite. τ apparebit in vobis gloria dn̄i. τ dixit moyses aaron:
τὸ ῥῆμα, ὃ συνέταξε κύριος, ποιήσατε. καὶ ὀφθήσεται ἐν ὑμῖν ἡ δόξα κυρίου. καὶ εἶπε μωυσῆς τῷ ἀαρών,
accede ad altare: τ fac qd̄ pro
πρόσελθε πρὸς τὸ θυσιαστήριον, καὶ ποίησον τὸ περὶ τῆς
pctō tuo: τ holocaustū tuū. τ ppitiare pro te: τ pro domo tua. τ fac
ἁμαρτίας σου, καὶ τὸ ὁλοκαύτωμά σου. καὶ ἐξίλασαι περὶ σεαυτοῦ, καὶ περὶ τοῦ οἴκου σου. καὶ ποί
donū ppl̄i: τ ppitia pro eis:
ησον τὸ δῶρον τοῦ λαοῦ, καὶ ἐξίλασαι περὶ αὐτῶν,

A

B

Transla. Chal.

יְיָ לְמֶעְבַּד לְכַפָּרָא עֲלֵיכוֹן׃ וּבִתְרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא תִּתְּבוּן יְמָם וְלֵילֵי שִׁבְעָא יוֹמִין
וְתִטְּרוּן יָת מַטְּרַת מֵימְרָא דַּייָ וְלָא תְמוּתוּן אֲרֵי כֵן אִתְפַּקְּדִית׃ וַעֲבַד אַהֲרֹן וּבְנוֹהִי
יָת כָּל פִּתְגָּמַיָּא דְּפַקֵּיד יְיָ בִּידָא דְמֹשֶׁה׃ Ca. ix. וַהֲוָה בְּיוֹמָא תְמִינָאָה
קְרָא מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן וְלִבְנוֹהִי וּלְסָבֵי יִשְׂרָאֵל׃ וַאֲמַר לְאַהֲרֹן סַב לָךְ עֵגֶל בַּר תּוֹרֵי לְחַטָּאתָא
וְדִכַּר לַעֲלָתָא שַׁלְמִין וְקָרֵיב קֳדָם יְיָ׃ וְעִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּמַלֵּיל לְמֵימַר סַבוּ צְפִיר בַּר
עִזֵּי לְחַטָּאתָא וְעֵגֶל וְאִמַּר בְּנֵי שְׁנָא שַׁלְמִין לַעֲלָתָא׃ וְתוֹר וּדְכַר לְנִכְסַת קוּדְשַׁיָּא
לְדַבָּחָא קֳדָם יְיָ וּמִנְחָתָא דְּפִילָא בִמְשַׁח אֲרֵי יוֹמָא דֵין יְקָרָא דַּייָ מִתְגְּלֵי לְכוֹן׃ וְקָרִיבוּ
יָת דְּפַקֵּיד מֹשֶׁה לִקְדָם מַשְׁכַּן זִמְנָא וְקָרִיבוּ כָּל כְּנִשְׁתָּא וְקָמוּ קֳדָם יְיָ׃ וַאֲמַר מֹשֶׁה
דֵּין פִּתְגָּמָא דְּפַקֵּיד יְיָ תַּעְבְּדוּן וְיִתְגְּלֵי לְכוֹן יְקָרָא דַּייָ׃ וַאֲמַר מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן קְרַב
לְמַדְבְּחָא וַעֲבֵיד יָת חַטָּאתָךְ וְיָת עֲלָתָךְ וְכַפַּר עֲלָךְ וְעַל עַמָּא וַעֲבֵיד יָת קוּרְבַּן עַמָּא
וְכַפַּר עֲלֵיהוֹן

Pritiua chal. — Interp. chal.

dn̄s fieri ad propiciandū pro vobis. Et in ostio tabernaculi federis manebitis die ac nocte septē diebus: et custodietis custodiā verbi dn̄i: τ nō moriemini: sic eni preceptū est mihi. Feceritq; aaron τ filij eius iuxta oīa verba q̄ precepit dn̄s per manū moysi. Ca. 9.

Et factū est in die octauo: vocauit moyses aaron τ filios eius τ seniores israel. dixitq; ad aaron. Tolle tibi vitulū de bobus ꝑ peccato: τ arietē in holocaustū integros: τ offer corā dn̄o. et cum filijs israel loqris dicens. Tollite hircū de capris pro pctō τ vitulum τ agnū āniculos integros in holocaustū: τ bouē τ arietē pro hostia sanctificationū ad sacrificandū corā dn̄o: τ munus simile consperse oleo: qm̄ hodie reuelabit vobis gloria dn̄i. Obtuleruntq; ea q̄ iusserat moyses ante tabernaculū federis: accessitq; oīs congregatio τ stetit corā dn̄o. et ait moyses. Hoc verbum qd̄ precepit dn̄s facite: τ reuelabit vobis gloria dn̄i. Dixitq; moyses ad aarō. Accede ad altare: τ fac sacrificium tuum pro peccato τ holocaustū tuum: τ propicia pro te τ pro populo: τ fac oblationē populi: et propicia pro eis

2

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

sicut pcepit dn̄s moysi. τ acces=
καθάπερ ἐνετείλατο κύριος τῷ μωυσῇ. καὶ προσῆλ=
sit aarō ad altare: τ imolauit vitu
θεν ἀαρὼν πρὸς τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἔσφαξε τὸ μοσχά
lum q̄ pro pctō suo. τ obtule=
ριον τὸ περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτοῦ. καὶ προσήνεγ=
rūt filij aarō sāguinē ad ipm. τ tinxit
καν οἱ υἱοὶ ἀαρὼν τὸ αἷμα πρὸς αὐτόν. καὶ ἔβαψε τὸν
digitū suū in sāguine: τ imposuit sup
δάκτυλον αὐτοῦ εἰς τὸ αἷμα, καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τὰ
cornua altaris. τ sāguinē effudit iuxta
κέρατα τοῦ θυσιαστηρίου. καὶ τὸ αἷμα ἐξέχεεν ἐπὶ
basiʒ altaris. τ adipē τ
τὴν βάσιν τοῦ θυσιαστηρίου. καὶ τὸ στέαρ καὶ τοὺς
renes τ reticulū iecoris pro
νεφροὺς καὶ τὸν λοβὸν τοῦ ἥπατος τοῦ περὶ τῆς
pctō leuauit in altare: sicut
ἁμαρτίας ἀνήνεγκεν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, ὃν τρόπον
precepit dn̄s moysi. τ carnes τ
ἐνετείλατο κύριος τῷ μωυσῇ. καὶ τὰ κρέα καὶ τὴν
coriū cōbussit in igne: extra ca
βύρσαν κατέκαυσεν ἐν πυρί, ἔξω τῆς παρεμβο=
stra. τ imolauit holocaustū. τ attule
λῆς. καὶ ἔσφαξε τὸ ὁλοκαύτωμα. καὶ προσήνεγ=
rūt filij aarō sāguinē ad eū. τ effudit
καν οἱ υἱοὶ ἀαρὼν τὸ αἷμα πρὸς αὐτόν. καὶ προσέχεεν
illū ad altare i circuitu. τ holocau
αὐτὸ πρὸς τὸ θυσιαστήριον κύκλῳ. καὶ τὸ ὁλοκαύτω
stū obtulerūt illud per mēbra: τ ca
μα προσήνεγκαν αὐτὸ κατὰ μέλη, καὶ τὴν κεφα=
put: τ imposuit sup altare. τ lauit
λήν, καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. καὶ ἔπλυνε
vētrē τ pedes aqua. τ impo
τὴν κοιλίαν καὶ τοὺς πόδας ὕδατι. καὶ ἐπέθη=
suit sup holocaustū sup altare. τ
κεν ἐπὶ τὸ ὁλοκαύτωμα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. καὶ
attulit donū ppl̄i. τ accepit hir
προσήνεγκε τὸ δῶρον τοῦ λαοῦ. καὶ ἔλαβε τὸν χί
cum q̄ pro pctō ppl̄i. τ im
μαρον τὸν περὶ τῆς ἁμαρτίας τοῦ λαοῦ. καὶ ἔσ
molauit illū: τ purificauit illū: sicut τ
φαξεν αὐτόν, καὶ ἐκαθάρισεν αὐτόν, καθὰ καὶ
primū. τ obtulit holocaustū. τ
τὸν πρῶτον. καὶ προσήνεγκε τὸ ὁλοκαύτωμα, καὶ
fecit illud vt decet. τ obtulit
ἐποίησεν αὐτὸ ὡς καθήκει. καὶ προσήνεγκε τὴν
sacrificiū: τ impleuit manū ab eo. τ
θυσίαν, καὶ ἔπλησε τὴν χεῖρα ἀπ' αὐτῆς. καὶ
imposuit sup altare absq; holocau
ἐπέθηκεν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον χωρὶς τοῦ ὁλοκαυτώ
sto matutino. τ imolauit vitulū τ
ματος τοῦ πρωϊνοῦ. καὶ ἔσφαξε τὸν μόσχον καὶ τὸν
arietē sacrificij salutaris qd̄ ppl̄i.
κριὸν τῆς θυσίας σωτηρίου τῆς τοῦ λαοῦ.

C

Trāsla. B. Hiero.

sicut pcepit dn̄s. Statiq; aaron accedens ad altare imolauit vitulum pro peccato suo: cuius sanguinem obtulerunt ei filii sui. In quo tingens digitū tetigit cornua altaris: & fudit residuum ad basim eius. Adipemq; & renunculos ac reticulum iecoris q̄ sunt pro peccato adoleuit super altare: sicut preceperat dominus moysi. Carnes vero & pellem eius extra castra combussit igni. Imolauit & holocausti victimā. Obtulerūtq; ei filii sui sanguinē eius quē fudit p altaris circuitum. Ipsam etiam hostiam in frusta concisam cū capite & mēbris singulis obtulerunt: q̄ oīa sup altare cremauit igni: lotis aqua prius intestinis & pedibus. Et pro peccato populi offerens mactauit hircum: expiatoq; altari fecit holocaustum addens in sacrificio libamēta que pariter offeruntur: & adolēs ea super altare absq; cerimoniis holocausti matutini. Imolauit & bouem atq; arietem hostias pacificas populi.

Ter. Heb.

כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה׃ וַיִּקְרַב אַהֲרֹן
אֶל הַמִּזְבֵּחַ וַיִּשְׁחַט אֶת עֵגֶל
הַחַטָּאת אֲשֶׁר לוֹ׃ וַיַּקְרִבוּ בְּנֵי
אַהֲרֹן אֶת הַדָּם אֵלָיו וַיִּטְבֹּל
אֶצְבָּעוֹ בַּדָּם וַיִּתֵּן עַל קַרְנוֹת
הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת הַדָּם יָצַק אֶל יְסוֹד
הַמִּזְבֵּחַ׃ וְאֶת הַחֵלֶב וְאֶת הַכְּלָיֹת
וְאֶת הַיֹּתֶרֶת מִן הַכָּבֵד מִן הַחַטָּאת
הִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה
יְהוָה אֶת מֹשֶׁה׃ וְאֶת הַבָּשָׂר
וְאֶת הָעוֹר שָׂרַף בָּאֵשׁ מִחוּץ
לַמַּחֲנֶה׃ וַיִּשְׁחַט אֶת הָעֹלָה וַיַּמְצִאוּ
בְּנֵי אַהֲרֹן אֵלָיו אֶת הַדָּם
וַיִּזְרְקֵהוּ עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב׃ וְאֶת
הָעֹלָה הִמְצִיאוּ אֵלָיו לִנְתָחֶיהָ
וְאֶת הָרֹאשׁ וַיַּקְטֵר עַל הַמִּזְבֵּחַ׃
וַיִּרְחַץ אֶת הַקֶּרֶב וְאֶת
הַכְּרָעָיִם וַיַּקְטֵר עַל הָעֹלָה
הַמִּזְבֵּחָה׃ וַיַּקְרֵב אֵת קָרְבַּן הָעָם
וַיִּקַּח אֶת שְׂעִיר הַחַטָּאת אֲשֶׁר
לָעָם וַיִּשְׁחָטֵהוּ וַיְחַטְּאֵהוּ
כָּרִאשׁוֹן׃ וַיַּקְרֵב אֶת הָעֹלָה
וַיַּעֲשֶׂהָ כַּמִּשְׁפָּט׃ וַיַּקְרֵב אֶת
הַמִּנְחָה וַיְמַלֵּא כַפּוֹ מִמֶּנָּה
וַיַּקְטֵר עַל הַמִּזְבֵּחַ מִלְּבַד עֹלַת
הַבֹּקֶר׃ וַיִּשְׁחַט אֶת הַשּׁוֹר וְאֶת
הָאַיִל זֶבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לָעָם

Transla. Chal.

כְּמָא דְּפַקֵּיד יְיָ׃ וּקְרֵיב אַהֲרֹן לְמַדְבְּחָא וּנְכַס יָת עִגְלָא דְּחַטָּאתָא דִּילֵיהּ׃ וְקָרִיבוּ בְּנֵי
אַהֲרֹן יָת דְּמָא לֵיהּ וּטְבַל אֶצְבְּעֵיהּ בִּדְמָא וִיהַב עַל קַרְנַת מַדְבְּחָא וְיָת דְּמָא אֲרִיק לִיסוֹדָא
דְּמַדְבְּחָא׃ וְיָת תַּרְבָּא וְיָת כּוּלְיָתָא וְיָת חֲצַר כַּבְדָּא מִן חַטָּאתָא אַסֵּיק לְמַדְבְּחָא
כְּמָא דְּפַקֵּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה׃ וְיָת בִּשְׂרָא וְיָת מַשְׁכָּא אוֹקֵיד בְּנוּרָא מִבָּרָא לְמַשְׁרִיתָא׃
וּנְכַס יָת עֲלָתָא וְאַמְטִיוּ בְּנֵי אַהֲרֹן יָת דְּמָא לֵיהּ וּזְרָקֵיהּ עַל מַדְבְּחָא סְחוֹר סְחוֹר׃ וְיָת
עֲלָתָא אַמְטִיוּ לֵיהּ לְאֶבְרָהָא וְיָת רֵישָׁא וְאַסֵּיק עַל מַדְבְּחָא׃ וְחַלֵּיל יָת גַּוָּא וְיָת כְּרָעַיָּא
וְאַסֵּיק עַל עֲלָתָא לְמַדְבְּחָא׃ וְקָרֵיב יָת קוּרְבַּן עַמָּא וּנְסֵיב יָת צְפִירָא דְּחַטָּאתָא דִּי לְעַמָּא
וּנְכַסֵיהּ וְכַפַּר בִּדְמֵיהּ כְּקַדְמָאָה׃ וְקָרֵיב יָת עֲלָתָא וַעֲבָדַהּ כִּדְחָזֵי׃ וְקָרֵיב יָת מִנְחָתָא
וּמְלָא יְדֵיהּ מִנַּהּ וְאַסֵּיק עַל מַדְבְּחָא בַּר מֵעֲלַת צַפְרָא׃ וּנְכַס יָת תּוֹרָא וְיָת דִּכְרָא
נִכְסַת קוּדְשַׁיָּא דִּי לְעַמָּא

Interp. chal. — Pritiua chal.

sicut precepit dn̄s. Accessitq; aaron ad altare: τ immolauit vitulum pro peccato suo. Obtuleruntq; filij aaron ei sanguinē. Et tinxit digitū suū in sanguine: et posuit sup cornua altaris: τ reliquū sanguinē fudit ad fundamentū altaris. Adipem autē τ renes τ reticuluʒ iecoris de sacrificio pro peccato adoleuit in altari: sicut preceperat dn̄s moysi. Carnem autē τ pellem cōbussit igni extra castra. Immolauitq; holocaustum: τ applicauerūt filij aaron ei sanguinē: τ aspersit eum per circuitū altaris. Holocaustum autē applicauerūt ei per membra eius diuisum: τ caput: τ adoleuit sup altare. Lauauitq; intestina τ pedes: τ adoleuit in altari sup holocaustū. Et obtulit oblationē populi. Et tulit hircuʒ pro peccato populi: τ immolauit eum: τ expiauit in sanguine eius: sicut ante fecerat. Et obtulit holocaustū: τ fecit illud sicut decebat. Obtulitq; munus: τ impleuit manuʒ suam ex eo: τ adoleuit super altare: absq; holocausto matutino. Immolauitq; bouem τ arietem hostie sanctificationum populi:

וימצאו בני אהרן את הדם אליו ויזרקהו על המזבח סביב: ואת החלבים מן השור ומן האיל האליה והמכסה והכלית ויתרת הכבד: וישימו את החלבים על החזות ויקטר החלבים המזבחה: ואת החזות ואת שוק הימין הניף אהרן תנופה לפני יהוה כאשר צוה משה: וישא אהרן את ידו אל העם ויברכם וירד מעשת החטאת והעלה והשלמים: ויבא משה ואהרן אל אהל מועד ויצאו ויברכו את העם וירא כבוד יהוה אל כל העם: ותצא אש מלפני יהוה ותאכל על המזבח את העלה ואת החלבים וירא כל העם וירנו ויפלו על פניהם:

Cap. x.

ויקחו בני אהרן נדב ואביהוא איש מחתתו ויתנו בהן אש וישימו עליה קטרת ויקריבו לפני יהוה אש זרה אשר לא צוה אתם: ותצא אש מלפני יהוה ותאכל אותם וימתו לפני יהוה: ויאמר משה אל אהרן הוא אשר דבר יהוה לאמר בקרבי אקדש ועל פני כל העם אכבד וידם

Primitiva heb.: כסה כלה, שום, חזה, ימן נוף פנה, נשא, ברך, עשה, בוא, כבד, ראה, יצא, אכל זבח, רנן נפל, לקח, חתה נתן, שום קרב, את מות, אמר, קדש, כבד דמם

Obtulerunt que ei filii sui sanguinem: quem fudit super altare in circuitu. adipem autem bovis et caudam arietis renunculosque cum adipibus suis et reticulum iecoris posuerunt super pectora. Cumque cremati essent adipes super altare: pectora eorum et armos dextros separavit aaron elevans coram dño: sicut preceperat moyses. Et extendens manum ad populum benedixit ei. Sicque completis hostiis pro peccato et holocaustis et pacificis descendit. Ingressi autem moyses et aaron in tabernaculum testimonii et deinceps egressi benedixerunt populo. Apparuitque gloria dñi omni multitudini: et ecce egressus ignis a domino devoravit holocaustum et adipes que erant super altare. quod cum vidissent turbe laudaverunt dñm ruentes in facies suas. Ca. 10.

Arreptisque Nadab et abiu filii aaron thuribulis imposuerunt ignem et incensum desuper offerentes coram domino ignem alienum quod eis preceptum non erat. Egressusque ignis a domino devoravit eos: et mortui sunt coram domino. Dixitque moyses ad aaron. Hoc est quod locutus est dñs. Sanctificabor in his qui appropinquant mihi et in conspectu omnis populi glorificabor. Quod audiens tacuit

καὶ προσήνεγκαν οἱ υἱοὶ ἀαρὼν τὸ αἷμα πρὸς αὐτόν, καὶ προσέχεεν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κύκλῳ. καὶ τὸ στέαρ τὸ ἀπὸ τοῦ μόσχου, καὶ τὴν ὀσφὺν ἀπὸ τοῦ κριοῦ, καὶ τὸ στέαρ τὸ κατακαλύπτον ἐπὶ τῆς κοιλίας, καὶ τοὺς δύο νεφρούς, καὶ τὸ στέαρ τὸ ἐπ' αὐτῶν, καὶ τὸν λοβὸν τὸν ἐπὶ τοῦ ἥπατος, καὶ ἐπέθηκε τὰ στέατα ἐπὶ τὰ στηθύνια. καὶ ἀνήνεγκεν τὰ στέατα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. καὶ τὸ στηθύνιον, καὶ τὸν βραχίονα τὸν δεξιὸν ἀφεῖλεν ἀαρὼν ἀφαίρεμα ἔναντι κυρίου, ὃν τρόπον συνέταξε μωυσῆς. καὶ ἐξάρας ἀαρὼν τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐπὶ τὸν λαὸν, εὐλόγησεν αὐτούς. καὶ κατέβη ποιήσας τὰ τῆς ἁμαρτίας, καὶ τὰ ὁλοκαυτώματα, καὶ τὰ τοῦ σωτηρίου. καὶ εἰσῆλθε μωυσῆς καὶ ἀαρὼν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου. καὶ ἐξελθόντες εὐλόγησαν τὸν λαόν. καὶ ὤφθη ἡ δόξα κυρίου παντὶ τῷ λαῷ. καὶ ἐξῆλθε πῦρ παρὰ κυρίου, καὶ κατέφαγε τὰ ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου, τά τε ὁλοκαυτώματα, καὶ τὰ στέατα. καὶ εἶδε πᾶς ὁ λαὸς, καὶ ἐξέστη, καὶ ἔπεσαν ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν. C. 10.

Καὶ λαβόντες οἱ δύο υἱοὶ ἀαρὼν ναδὰβ καὶ ἀβιοὺδ, ἕκαστος τὸ πυρεῖον αὐτοῦ, ἐπέθηκαν ἐπ' αὐτὸ πῦρ, καὶ ἐπέβαλον ἐπ' αὐτὸ θυμίαμα, καὶ προσήνεγκαν ἔναντι κυρίου πῦρ ἀλλότριον, ὃ οὐ προσέταξε κύριος αὐτοῖς. καὶ ἐξῆλθε πῦρ παρὰ κυρίου, καὶ κατέφαγεν αὐτούς, καὶ ἀπέθανον ἔναντι κυρίου. καὶ εἶπε μωυσῆς πρὸς ἀαρὼν, τοῦτό ἐστιν ὃ ἐλάλησε κύριος λέγων, ἐν τοῖς ἐγγίζουσί μοι ἁγιασθήσομαι, καὶ ἐν πάσῃ συναγωγῇ δοξασθήσομαι. καὶ κατενύχθη

Et obtulerunt filii aaron sanguinem ad eum. et effudit illum super altare in circuitu: et adipem a vitulo: et ab ariete: et lumbos: et adipem cooperientem in ventre: et duos renes: et adipem qui in ipsis: et reticulum quod in iecore. et imposuit adipes super pectuscula. et obtulit adipes super altare. et pectusculum: et brachium dextrum abstulit aaron separationem coram domino: sicut precepit moyses. Et elevans aaron manus suas ad populum: benedixit eis. et descendit faciens que pro peccato: et holocausta: et que salutaris. et ingressus est moyses et aaron in tabernaculum testimonii. et egressi benedixerunt populo. et apparuit gloria domini omni populo. et egressus est ignis a domino: et devoravit que in altari. et holocausta: et adipes. et vidit omnis populus et obstupuit. et ceciderunt in faciem suam. C. 10.

Et accipientes duo filii aaron nadab et abiud: unusquisque thuribulum suum: imposuerunt in eis ignem: et iniecerunt super ea thymiama: et obtulerunt coram domino ignem alienum: quod non precepit dominus eis. et egressus est ignis a domino: et devoravit eos: et mortui sunt coram domino. et dixit moyses ad aaron: hoc est quod locutus est dominus: dicens: in appropinquantibus mihi sanctificabor: et in omni congregatione glorificabor. et compunctus est

Transla. Chal.

ואקריבו בני אהרן ית דמא ליה וזרקיה על מדבחא סחור סחור: וית תרביא מן תורא ומן דיכרא אליתא וחפי גוא וכוליתא וחצר כבדא: ושויאו ית תרביא על חדותא ואסיק תרביא למדבחא: וית חדותא וית שוקא דימינא ארים אהרן ארמא קדם יי כמא דפקיד משה: וארים אהרן ית ידוהי לעמא ובריכנון ונחת מלמעבד חטאתא ועלתא ונכסת קודשיא: ועאל משה ואהרן למשכן זמנא ונפקו ובריכו ית עמא ואתגלי יקרא דיי לכל עמא: ונפקת אישתא מן קדם יי ואכלת על מדבחא ית עלתא וית תרביא וחזא כל עמא ושבחו ונפלו על אפיהון:

Ca. x.

ונסיבו בני אהרן נדב ואביהוא גבר מחתיתיה ויהבו בהון אישתא ושויו עלה קטרת וקריבו קדם יי אישתא נוכריתא דלא פקיד יתהון: ונפקת אישתא מן קדם יי ואכלת יתהון ומיתו קדם יי: ואמר משה לאהרן הוא דמליל יי למימר בקריבי אתקדש ועל אפי כל עמא אתיקר ושתיק

Interp. chal.

Et applicuerunt filii aaron sanguinem: et aspersit eum super altare circuitu: adipes quoque de bove et ariete: caudam et quod operit intestina et renes et reticulum iecoris: et posuerunt adipes super pectora: adolevitque adipes in altari. Pectora autem et femur dextrum elevavit aaron elevationem coram domino: sicut preceperat moyses. Levavitque aaron manus suas ad populum: et benedixit eis. Et descendit postquam fecerat hostiam pro peccato et holocaustum et victimas sanctificationum. Et ingressus est moyses et aaron in tabernaculum federis: et egressi sunt et benedixerunt populo: et revelata est gloria domini omni populo. Egressusque est ignis a facie domini: et consumpsit holocaustum et adipes qui erant super altare. Viditque omnis populus et laudaverunt: et ceciderunt super facies suas. Ca. 10.

Tuleruntque filii aaron nadab et abiu unusquisque thuribulum suum: et dederunt in eis ignem: et posuerunt super eum incensum aromatum: et obtulerunt coram domino ignem alienum: quod non preceperat eis. Egressusque est ignis a facie domini: et devoravit eos: et mortui sunt coram domino. Dixitque moyses ad aaron. Hoc est quod locutus est dominus dicens. In his qui appropinquant mihi sanctificabor: et in conspectu omnis populi glorificabor: et tacuit

Primitiva chal.: מטא, חפא שוא חדה, נסק רום, עול שכן, גלא דנח, עלל חזה, חתה אש שוא, מות קדש, יקר

ἀαρών. καὶ ἐκάλεσε μωυσῆς τὸν μισαὴλ καὶ τὸν ἐλισαφὰν υἱοὺς ὀζιὴλ ἀδελφοῦ τοῦ πατρὸς ἀαρών. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, προσέλθατε καὶ ἄρατε τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν ἐκ προσώπου τῶν ἁγίων ἔξω τῆς παρεμβολῆς. καὶ προσῆλθον, καὶ ἦραν αὐτοὺς ἐν τοῖς χιτῶσιν αὐτῶν ἔξω τῆς παρεμβολῆς, ὃν τρόπον ἐλάλησε μωυσῆς. καὶ εἶπε μωυσῆς πρὸς ἀαρὼν, καὶ ἐλεάζαρ καὶ ἰθάμαρ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ τοὺς καταλελειμμένους, τὰς κεφαλὰς ὑμῶν οὐκ ἀποκιδαρώσετε, καὶ τὰ ἱμάτια ὑμῶν οὐ διαρρήξετε, ἵνα μὴ ἀποθάνητε, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν συναγωγὴν ἔσται θυμός. οἱ ἀδελφοὶ ὑμῶν πᾶς ὁ οἶκος ἰσραὴλ κλαύσονται τὸν ἐμπυρισμὸν, ὃν ἐνεπυρίσθησαν ὑπὸ κυρίου. καὶ ἀπὸ τῆς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου οὐκ ἐξελεύσεσθε, ἵνα μὴ ἀποθάνητε. τὸ ἔλαιον γὰρ τῆς χρίσεως τὸ παρὰ κυρίου ἐφ' ὑμῖν. καὶ ἐποίησαν κατὰ τὸ ῥῆμα μωυσῆ. καὶ ἐλάλησε κύριος τῷ ἀαρὼν, λέγων, οἶνον καὶ σίκερα οὐ πίεσθε σὺ καὶ οἱ υἱοί σου μετὰ σοῦ, ἡνίκα ἂν εἰσπορεύησθε εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, ἢ προσπορευομένων ὑμῶν πρὸς τὸ θυσιαστήριον, καὶ οὐ μὴ ἀποθάνητε· νόμιμον αἰώνιον εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν, διαστεῖλαι ἀναμέσον τῶν ἁγίων καὶ τῶν βεβήλων, καὶ ἀναμέσον τῶν ἀκαθάρτων καὶ τῶν καθαρῶν, καὶ συμβιβάζειν τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ πάντα τὰ νόμιμα, ἃ ἐλάλησε κύριος πρὸς αὐτοὺς διὰ χειρὸς μωυσῆ. καὶ εἶπε μωυσῆς πρὸς ἀαρὼν, καὶ πρὸς ἐλεάζαρ καὶ πρὸς ἰθάμαρ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ τοὺς καταλειφθέντας, λάβετε τὴν

aaron. et vocavit moyses misael et elisaphan filios oziel fratris patris aaron. et dixit eis: accedite et tollite fratres vestros de facie sanctorum extra castra. et accesserunt: et tulerunt eos in tunicis suis extra castra: quemadmodum locutus est moyses. et dixit moyses ad aaron: et eleazar et ithamar filios eius relictos: capita vestra cidaris non denudabitis: et vestes vestras non scindetis: ut non moriamini: et super omnem synagogam erit furor. fratres vestri omnis domus israel lugebunt incendium quo incensi sunt a domino. et ab ostio tabernaculi testimonii non egrediemini: ut non moriamini. oleum enim unctionis quod a domino in vobis est. et fecerunt secundum verbum moysi. et locutus est dominus aaron: dicens. vinum et siceram non bibetis tu et filii tui tecum: quando ingressi fueritis in tabernaculum testimonii: vel accedentibus vobis ad altare: et non peribitis. legitimum sempiternum in generationes vestras: ad discernendum inter sancta et prophana: et inter immunda et munda: et ad docendum filios israel omnia legitima: que locutus est dominus ad eos per manum moysi. et dixit moyses ad aaron: et ad eleazar et ad ithamar filios eius relictos: accipite

aaron. Vocatis autem moyses misahele et elisaphan filiis oziel patrui aaron: ait ad eos. Ite et tollite fratres vestros de conspectu sanctuarii: et asportate extra castra. Confestimque pergentes tulerunt eos sicut iacebant vestitos lineis tunicis: et eiecerunt foras: ut sibi fuerat imperatum. Locutusque est moyses ad aaron et ad eleazar et ithamar filios eius. Capita vestra nolite nudare: et vestimenta nolite scindere: ne forte moriamini: et super omnem cetum oriatur indignatio. Fratres vestri et omnis domus israel plangant incendium quod dñs suscitavit. Vos autem non egrediamini fores tabernaculi: alioquin peribitis. Oleum quippe sancte unctionis est super vos. Qui fecerunt omnia iuxta preceptum moysi. Dixit quoque dñs ad aaron. Vinum et omne quod inebriare potest non bibetis tu et filii tui quando intratis in tabernaculum testimonii: ne moriamini: quia preceptum sempiternum est in generationes vestras: et ut habeatis scientiam discernendi inter sanctum et prophanum: inter pollutum et mundum: doceatisque filios israel omnia legitima mea que locutus sum dominus ad eos per manum moysi. Locutusque est moyses ad aaron et ad eleazar et ithamar filios eius qui erant residui. Tollite

אהרן: ויקרא משה אל מישאל ואל אלצפן בני עזיאל דד אהרן ויאמר אלהם קרבו שאו את אחיכם מאת פני הקדש אל מחוץ למחנה: ויקרבו וישאם בכתנתם אל מחוץ למחנה כאשר דבר משה: ויאמר משה אל אהרן ולאלעזר ולאיתמר בניו ראשיכם אל תפרעו ובגדיכם לא תפרמו ולא תמתו ועל כל העדה יקצף ואחיכם כל בית ישראל יבכו את השרפה אשר שרף יהוה: ומפתח אהל מועד לא תצאו פן תמתו כי שמן משחת יהוה עליכם ויעשו כדבר משה: וידבר יהוה אל אהרן לאמר: יין ושכר אל תשת אתה ובניך אתך בבאכם אל אהל מועד ולא תמתו חקת עולם לדרתיכם: ולהבדיל בין הקדש ובין החל ובין הטמא ובין הטהור: ולהורת את בני ישראל את כל החקים אשר דבר יהוה אליהם ביד משה: וידבר משה אל אהרן ואל אלעזר ואל איתמר בניו הנותרים קחו את

Primitiva heb.: קרא, נשא, קרב, פרע, פרם, קצף, בכה, יצא, משח, עשה, דבר, שתה, בוא, מות עלם דור, בדל חלל, טהר, ירה בנה, יתר לקח

Transla. Chal.

אהרן: וקרא משה למישאל ולאלצפן בני עזיאל אחבוהי דאהרן ואמר להון קריבו טולו ית אחיכון מן קדם אפי קודשא למברא למשריתא: וקריבו ונטלנון בכתונהון למברא למשריתא כמא דמליל משה: ואמר משה לאהרן ולאלעזר ולאיתמר בנוהי רישיכון לא תרבון פרוע ולבושיכון לא תבזעון ולא תמותון ועל כל כנשתא יהי רוגזא ואחיכון כל בית ישראל יבכון ית יקידתא דאוקיד יי: ומתרע משכן זמנא לא תפקון דילמא תמותון ארי משח רבות קודשא דיי עליכון ועבדו כפתגמא דמשה: ומליל יי עם אהרן למימר: חמר ומרוי לא תשתי את ובנך עמך במיעלכון למשכן זמנא ולא תמותון קיים עלם לדריכון: ולאפרשא בין קודשא ובין חולא ובין מסאבא ובין דכיא: ולאלפא ית בני ישראל ית כל קימיא דמליל יי להון בידא דמשה: ומליל משה עם אהרן ועם אלעזר ועם איתמר בנוהי דאשתארו סבו ית

Interp. chal.

aaron. Vocavitque moyses misael et elisaphan filios oziel patrui aaron: et ait ad eos. Accedite et tollite fratres vestros de conspectu sanctuarii: et asportate extra castra. Accesserunt et asportaverunt eos cum tunicis suis extra castra: sicut locutus fuerat moyses. Dixitque moyses ad aaron et ad eleazar et ithamar filios eius. Nolite nutrire comam capitis vestri: nec scidatis vestimenta vestra ut non moriamini: et super omnem cetum sit indignatio: et fratres vestri et tota domus israel plangent incendium quod succendit dominus. Et de ostio tabernaculi federis non egrediamini: ne forte moriamini: quia oleum unctionis sancte domini est super vos. Feceruntque iuxta verbum moysi. Locutusque est dominus cum aaron dicens. Vinum et quicquid inebriare potest non bibas tu et filii tui tecum quando ingredimini in tabernaculum federis: et non moriamini. Preceptum sempiternum erit in generationes vestras: et ad dividendum inter sanctum et prophanum et inter pollutum et mundum: et ut doceatis filios israel omnia legitima que locutus est eis dominus per manus moysi. Locutusque est moyses cum aaron et cum eleazar et cum ithamar filiis eius qui residui fuerant. Tollite

Primitiva chal.: אח, נטל שרא, ראש רבא בזע, מות הוה בכה, יקד נפק רבא, עבד רבי שתה, עול שכן קום, דור פרש סאב, דכא שאר נסב

המנחה הנותרת מאשי יהוה ואכלוה מצות אצל המזבח כי קדש קדשים הוא: ואכלתם אתה במקום קדוש כי חקך וחק בניך הוא מאשי יהוה כי כן צויתי: ואת חזה התנופה ואת שוק התרומה תאכלו במקום טהור אתה ובניך ובנתיך אתך כי חקך וחק בניך נתנו מזבחי שלמי בני ישראל: שוק התרומה וחזה התנופה על אשי החלבים יביאו להניף תנופה לפני יהוה והיה לך ולבניך אתך לחק עולם כאשר צוה יהוה: ואת שעיר החטאת דרש דרש משה והנה שרף ויקצף על אלעזר ועל איתמר בני אהרן הנותרים לאמר: מדוע לא אכלתם את החטאת במקום הקדש כי קדש קדשים הוא ואתה נתן לכם לשאת את עון העדה לכפר עליהם לפני יהוה: הן לא הובא את דמה אל הקדש פנימה אכול תאכלו אתה בקדש כאשר צויתי: וידבר אהרן אל משה הן היום הקריבו את חטאתם ואת עלתם לפני יהוה

ᶠsacrificium ᵘquod remã sit ˣde oblatione ʸdñi: ³& comedite illud ᵃ absq; fermento ᵇiuxta ᶜaltare: ᵈquia ᵉsanctum ᶠsanctorum ᵍest, ʰcomedetis aũt ᵏin loco ˡsancto ᵐqđ ⁿdatum est tibi ᵒ& ᵖfiliis tuis ᑫde oblationibus ᵉdomini: ᵘsicut ˣp̃ceptũ est mihi. ʸpectusculũ ᶻquoq; ᵃqđ oblatum est: ᵇ& ᶜarmũ ᵈq separatus est: ᵉedetis ᶠin loco ᵍmundissimo ʰtu ⁱ& filii tui ᵏ& filie tue ˡtecum. ⁿTibi enim ᵒac ᵖliberis tuis ᑫreposita sunt ʳde hostiis ˢsalutaribᵘ ᵗfiliorũ ᵘisrael: eo qᵖ ˣarmũ ʸ& pectus & ᵃadipes qui cremantur in altari. ᶠeleuauerũt ᵇcoram ⁱdomino: ᵏ& pertineant ˡad te ᵐ& ad filios tuos ᵒlege ᵖperpetua: ᑫsicut ʳprecepit ˢdñs. Inter hec ᵘhircum ˣqui oblatᵘ fuerat p̃ peccato cũ ᶻq̃reret ᵃmoyses ᶜadustũ rep̃pit: ᵈiratusq; ᵉcontra ᶠeleazar ᵍ& ʰithamar ⁱfilios ᵏaaron ˡqui remanserant: ᵐait. ⁿCur ᵒnon ᵖcomedistis ʳhostiã pro peccato ᵃin loco ˢsancto ᵘque ˣsancta ʸsanctorum ᶻest: ᵃ& ᵇdata ᶜvobis ᵈvt portetis ᶠiniquitatem ᵍmultitudinis: ʰ& rogetis ⁱpro ea ᵏin cõspectu ˡdñi: p̃sertim ᵐcũ de ᑫsãguine illius ⁿnõ ᵒsit illatũ ʳintra ᵒsctã: & ˣcomedere debueratis ʸeã ᶻin sãctuario ᵃsicut ᵇpreceptũ ẽ mihi. ᶜRespondit ᵈaaron. ⁱOblata est ʰhodie ˡvictima p̃ pctõ ᵐ& ⁿholocaustum ᵒcorã ᵖdño:

sacrificiũ relictũ ab oblatiõibᵘ
θυσίαν τὴν καταλειφθεῖσαν ἀπὸ τῶν καρπωμάτων
dñi: τ comedite illud azyma iuxta altare: qm̃
κυ, καὶ φάγετε αὐτὴν ἄζυμα παρὰ τὸ θυσιαστήριον, ὅτι
sctã. sctõꝝ est. τ comedite illud in loco sctõ. legi
ἅγια ἁγίων ἐστίν. καὶ φάγεσθε αὐτὴν ἐν τόπῳ ἁγίῳ. νό
timũ enĩ tibi est: τ legitimũ filiis tuis hoc ab
μιμον γάρ σοι ἐστί, καὶ τὸ νόμιμον τοῖς υἱοῖς σου τοῦτο ἀπὸ
oblatiõibᵘ dñi. sic enĩ p̃ceptũ est
τῶν καρπωμάτων κυρίου. οὕτως γὰρ ἐντέταλταί
mihi. τ pectusculũ segregatiõis: τ brachi
μοι. καὶ τὸ στηθύνιον τοῦ ἀφορίσματος, καὶ τὸν βραχίο
um separatiõis comedetis ĩ loco sctõ: tu τ
να τοῦ ἀφαιρέματος φάγεσθε ἐν τόπῳ ἁγίῳ, σὺ καὶ
filii tui τ domᵘ tua tecũ. legitimũ tibi: τ le
οἱ υἱοί σου καὶ ὁ οἶκός σου μετὰ σοῦ. νόμιμόν σοι, καὶ νό
gitimũ filiis tuis datũ est de sacrificiis salu
μιμον τοῖς υἱοῖς σου ἐδόθη ἀπὸ τῶν θυσιῶν τῶν σω
taribus filioꝝ israel. brachiũ sepa
τηρίων τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. τὸν βραχίονα τοῦ ἀφαι
ratiõis τ pectusculũ segregatiõis in
ρέματος καὶ τὸ στηθύνιον τοῦ ἀφορίσματος ἐπὶ τῶν
oblatiõibᵘ adipũ offerẽt segregare
καρπωμάτων τῶν στεάτων προσοίσουσιν ἀφορίσαι
segregatiõnẽ corã dño. τ erit tibi τ filiis
ἀφόρισμα ἔναντι κυρίου. καὶ ἔσται σοι καὶ τοῖς υἱοῖς
tuis τ filiabᵘ tuis tecũ legitimũ eter
σου καὶ ταῖς θυγατράσι σου μετὰ σοῦ νόμιμον αἰώ
nũ: quẽadmodũ p̃cepit dñs moysi. τ hir
νιον, ὃν τρόπον συνέταξε κς τῷ μωυσῇ. καὶ τὸν χίμα
cũ q̃ pro pctõ q̃rẽs q̃siuit moyses:
ρον τὸν περὶ τῆς ἁμαρτίας ζητῶν ἐξεζήτησε μωυσῆς.
τ hic cõbustᵘ fuerat. τ iratᵘ ẽ moyses cõtra elea
καὶ ὅδε ἐμπεπύριστο. καὶ ἐθυμώθη μωυσῆς ἐπὶ ἐλεά
zar τ ithamar filios aarõ: relictos.
ζαρ καὶ ἰθάμαρ τοὺς υἱοὺς ἀαρὼν τοὺς καταλελειμμένους,
dicẽs: cur nõ comedistis q̃d pro pctõ i lo
λέγων, διατί οὐκ ἐφάγετε τὸ περὶ τῆς ἁμαρτίας ἐν τό
co sctõ. q̃z enĩ sctã sctõꝝ est. hoc dedit vob
πῳ ἁγίῳ. ὅτι γὰρ ἅγια ἁγίων ἐστί. τοῦτο ἔδωκεν ὑμῖν
comedere: vt auferatis pctm̃ cetus: et
φαγεῖν, ἵνα ἀφέλητε τὴν ἁμαρτίαν τῆς συναγωγῆς, καὶ
p̃pitietis pro eis corã dño: nõ enĩ illatũ est
ἐξιλάσησθε περὶ αὐτῶν ἔναντι κυ. οὐ γὰρ εἰσηνέχθη
de sanguine eiᵘ in scũariũ. iuxta faciẽ
ἀπὸ τοῦ αἵματος αὐτῆς εἰς τὸ ἅγιον. κατὰ πρόσωπον
intra comedite illũ in loco sctõ: quẽadmodũ p̃ce
ἔσω φάγεσθε αὐτὸ ἐν τόπῳ ἁγίῳ, ὃν τρόπον συνε
ptũ ẽ mihi. τ locutᵘ ẽ aarõ ad moysen: dicẽs:
τάγη μοι. καὶ ἐλάλησεν ἀαρὼν πρὸς μωυσῆν, λέγων,
si hodie obtulerũt q̃ pro pctõ suo:
εἰ σήμερον προσαγηόχασι τὰ περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐ
τ holocausta sua corã dño:
τῶν καὶ τὰ ὁλοκαυτώματα αὐτῶν ἔναντι κυρίου,

Transla. Chal.

מנחתא דאשתארת מקורבניא דיי ואכלוהי פטיר בסטר מדבחא ארי קדש קודשין הוא: ותיכלון יתה באתר קדיש ארי חולקך וחולק בנך הוא מקורבניא דיי ארי כן אתפקדית: וית חדיא דארמותא וית שוקא דאפרשותא תיכלון באתר דכי את ובנך ובנתך עמך ארי חולקך וחולק בנך אתיהיבו מנכסת קודשיא דבני ישראל: שוקא דאפרשותא וחדיא דארמותא על קורבני תרביא ייתון לארמא ארמא קדם יי ויהי לך ולבנך עמך לקים עלם כמא דפקיד יי: וית צפירא דחטאתא מתבע תבעיה משה והא אתוקד ורגיז על אלעזר ועל איתמר בני אהרן דאשתארו למימר: מדין לא אכלתון ית חטאתא באתר קדישא ארי קדש קודשין היא ויתה יהב לכון לסלחא על חובי כנשתא לכפרא עליהון קדם יי: הא לא איתעל מדמה לבית קודשא גואה מיכל תיכלון יתה בקודשא כמא דפקידית: ומליל אהרן עם משה הא יומא דין קריבו ית חטאתהון וית עלתהון קדם יי

Primitiua chal.

רבח אכל פקד רום פרש דכה רבב חדה אתא הוה קום בעה יקד שאר אמר עול אכל עלה

Interp̃. chal.

munus qđ remãsit de oblationibus dñi: τ comedite illud azymũ in latere altaris: quia sctũ sctõꝝ est. Comedetisq; illud in loco sancto: q̃z portio tua et portio filiorũ tuorũ est de oblatiõibus dñi: sic enĩ mihi preceptũ est. pectusculũ quoq; eleuatiõis τ femur qđ separatũ est edetis in loco mundo tu et filii tui et filie tue tecũ: qm̃ portio tua et portio filioꝝ tuoꝝ est: q̃ data sunt de hostia sctificationũ filioꝝ israel. Femur qđ separatũ est et pectus eleuatiõis cũ oblatiõibus adipũ offerẽt: vt eleuẽtur eleuatione coram dño. eritq; tibi et filiis tuis tecũ in pactum sempiternũ: sicut precepit dominus. Hircũ autem qui oblatus fuerat pro peccato requirẽs requisiuit moyses: τ ecce exustus erat. Et iratus est cõtra eleazar et contra ithamar filios aaron qui remanserant: dicens. Quare non comedistis hostiam pro peccato in loco sctõ? sanctũ enĩ sctõꝝ est: et eam tradidit vobis ad parcendum super peccata congregatiõis: ad propitiandũ pro eis corã dño. Ecce nõ est illatũ de sanguine illiᵘ in domũ sãctuarii intrinsecᵘ: et ideo debueratis eã comedere in scũario: sicut p̃ceptũ ẽ mihi. Locutusq; ẽ aarõ cũ moyse. Ecce hodie obtulerũt hostias p̃ pctis suis et holocausta sua corã dño

---

τ cõtigerũt mihi hec: τ comedã qđ pro
καὶ συμβέβηκέ μοι ταῦτα, καὶ φάγομαι τὸ περὶ τῆς
pctõ hodie: nũqđ placitũ erit dño: τ au
ἁμαρτίας σήμερον, μὴ ἀρεστὸν ἔσται τῷ κυρίῳ; καὶ ἤ
diuit moyses: τ placuit illi.
κουσε μωυσῆς, καὶ ἤρεσεν αὐτῷ. Ca. xi.

ET locutus ẽ dñs ad moysen τ aarõ: di
Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν καὶ ἀαρών, λέ
cẽs: loquimini filiis israel: dicẽtes: hec
γων, λαλήσατε τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ, λέγοντες, ταῦ
aĩalia: q̃ comedetis de oĩbᵘ aĩalibᵘ
τα τὰ κτήνη, ἃ φάγεσθε ἀπὸ πάντων τῶν κτηνῶν
q̃ sup t̃rã: oẽ aĩal diuidẽs vngulã τ
τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, πᾶν κτῆνος διχηλοῦν ὁπλὴν καὶ
vngues diuidẽs duaꝝ vngulaꝝ: τ reducẽs rumi
ὀνυχιστῆρας ὀνυχίζον δύο χηλῶν, καὶ ἀνάγων μηρυ
nationẽ ĩ aĩalibᵘ: hec comedetis. sed
κισμὸν ἐν τοῖς κτήνεσι, ταῦτα φάγεσθε. πλὴν
ab his nõ comedetis ab reducẽtibus rumi
ἀπὸ τούτων οὐ φάγεσθε ἀπὸ τῶν ἀναγόντων μηρυ
nationẽ τ a diuisas hñtibᵘ vngulas τ
κισμὸν καὶ ἀπὸ τῶν διχηλούντων τὰς ὁπλὰς καὶ
diuidẽtibus vngues. camelũ: qm̃ reducit
ὀνυχιζόντων ὀνυχιστῆρας. τὸν κάμηλον, ὅτι ἀνάγει
ruminationẽ hoc: τ vngulã nõ diuidit. imũ
μηρυκισμὸν τοῦτο, καὶ ὁπλὴν οὐ διχηλεῖ. ἀκάθαρ
dus hoc vobis. τ chirogryllũ: qm̃ reducit
τον τοῦτο ὑμῖν. καὶ τὸν χοιρογρύλλιον, ὅτι ἀνάγει
ruminationẽ hoc τ vngulã nõ diuidit: imũ
μηρυκισμὸν τοῦτο καὶ ὁπλὴν οὐ διχηλεῖ, ἀκάθαρ
dus hoc vobis. τ leporẽ: qm̃ reducit ru
τον τοῦτο ὑμῖν. καὶ τὸν δασύποδα, ὅτι ἀνάγει μη
minationẽ hoc τ vngulã nõ diuidit. imũdꝫ hoc
ρυκισμὸν τοῦτο καὶ ὁπλὴν οὐ διχηλεῖ. ἀκάθαρτον τοῦτο
vobis. τ suẽ: qm̃ diuidit vngulã hoc: τ diui
ὑμῖν. καὶ τὸν ὗν, ὅτι διχηλεῖ ὁπλὴν τοῦτο, καὶ ὀνυχί
dit vngues vngule: τ hoc nõ reducit ruminatiões.
ζει ὄνυχας ὁπλῆς, καὶ τοῦτο οὐκ ἀνάγει μηρυκισμόν.
imũdũ hoc vobis. a carnibᵘ ipoꝝ nõ comedetis
ἀκάθαρτον τοῦτο ὑμῖν. ἀπὸ τῶν κρεῶν αὐτῶν οὐ φάγε
detis. τ p̃ce mortua ipa nõ tãgetis. immun
σθε, καὶ τῶν θνησιμαίων αὐτῶν οὐχ ἅψεσθε. ἀκάθαρ
da hec vob. τ hec comedetis ab oĩbᵘ
τα ταῦτα ὑμῖν. καὶ ταῦτα φάγεσθε ἀπὸ πάντων
q̃ in aquis: oĩa q̃ sunt in eis ale
τῶν ἐν τοῖς ὕδασι, πάντα ὅσα ἐστὶν ἐν αὐτοῖς πτερύ
τ squame in aquis: τ in maribus:
για καὶ λεπίδες ἐν τοῖς ὕδασι, καὶ ἐν ταῖς θαλάσσαις,
τ in torrentibus: hec comedetis. τ oĩa
καὶ ἐν τοῖς χειμάρροις, ταῦτα φάγεσθε. καὶ πάντα
q̃ nõ sunt illis ale: neq; squame
ὅσα οὐκ ἔστιν αὐτοῖς πτερύγια, οὐδὲ λεπίδες

ʳmihi autem ᑫaccidit ᵉqđ vides. Quõ potui ᶠcomedere ᵘeam: ʳaut placere ᵉdño in cerimõiis mẽte lugubri? Qđ ᵇcũ audisset ᶠmoyses: recepit satisfactionem. Ca. xi.

LOcutusq; ẽ ᵇdñs ᶜad ᵈmoysen ᵉ& ᶠaarõ ᵍdicẽs. ⁱDicite ˡfiliis ᵐisrael. ᵒHec sunt ᵖanimalia ᑫque ʳcomedere debetis ᵒde cunctis ᶠanimãtibus ʳterre. ˢOẽ ᵃqđ habet diuisam ᵇvngulam & ᵍruminat ʰin pecoribus: ᵏcõmedetis. Quicquid autem ʳruminat ᵉ& habet vngulã: sed nõ diuidit eã: sicut ˣcamelus & cetera: ᵒnon ᵖcomedetis illud: & inter ᶠimmunda reputabitis. ᵏChirogryllus ˡqui ⁿruminat ᵖvngulamq; ᑫnon ʳdiuidit: ˢimmũdus ᵗest: ʳlepus ˣquoq; ˢnam & ᶜipse ᵇruminat ᵇsed vngulam ᶜnon ᶠdiuidit. ᵏ& ˡsus ᵐque cum ᵒvngulam ⁿdiuidat ˣnon ʸruminat. ᶜhorũ carnibus ᵒnon ᵉvescemini: ᵍnec ᶠcadauera ʰcõtingetis. quia ⁱimmunda ᵏsũt ˡvobis. Hec etiã sunt ᑫque gignuntur ʳin aquis: & ᵒvesci licitum ẽ. ˢOẽ ᵗquod ᵘhabet ˣpennulas ʸ& squamas tã ᵃĩ mari q̃ ᵇin fluminibᵘ & stagnis: ᶜcomedetis. ᵉQuicqđ ãt ᶠpẽnulas ᵏ& squãmas ᵍnõ ʰhꝫ

ותקראנה אתי כאלה ואכלתי חטאת היום הייטב בעיני יהוה: וישמע משה וייטב בעיניו:

Cap. xi.

וידבר יהוה אל משה ואל אהרן לאמר אלהם: דברו אל בני ישראל לאמר זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ: כל מפרסת פרסה ושסעת שסע פרסת מעלת גרה בבהמה אתה תאכלו: אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפרסי הפרסה את הגמל כי מעלה גרה הוא ופרסה איננו מפריס טמא הוא לכם: ואת השפן כי מעלה גרה הוא ופרסה לא יפריס טמא הוא לכם: ואת הארנבת כי מעלת גרה הוא ופרסה לא הפריסה טמאה הוא לכם: ואת החזיר כי מפריס פרסה הוא ושסע שסע פרסה והוא גרה לא יגר טמא הוא לכם: מבשרם לא תאכלו ובנבלתם לא תגעו טמאים הם לכם: את זה תאכלו מכל אשר במים כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים בימים ובנחלים אתם תאכלו: וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת

קרא טוב שמע אכל פרס עלה גרר חזר גרה אכל נגע ספר

Transla. Chal.

וערען יתי עקן כאלין ואילו אכלית חטאתא יומא דין התקבל קדם יי: ושמע משה ושפר בעינוהי: Ca. xi.

ומליל יי עם משה ועם אהרן למימר להון: מלילו עם בני ישראל למימר דא חיתא דתיכלון מכל בעירא דעל ארעא: כל דסדיקא פרסתא ומטלפא טילפין פרסתא מסקא פשרא בבעירא יתה תיכלון: ברם ית דין לא תיכלון ממסקי פשרא וממסדיקי פרסתא ית גמלא ארי מסיק פשרא הוא ופרסתא לא סדיקא מסאב הוא לכון: וית טפזא ארי מסיק פשרא הוא ופרסתא לא סדיקא מסאב הוא לכון: וית ארנבא ארי מסקא פשרא היא ופרסתא לא סדיקא מסאבא היא לכון: וית חזירא ארי סדיק פרסתא הוא ומטלף טילפין פרסתא והוא פשרא לא פשר מסאב הוא לכון: מבשריהון לא תיכלון ובנבלתהון לא תקרבון מסאבין אינון לכון: ית דין תיכלון מכל די במיא כל די ליה ציצין וקלפין במיא בימיא ובנחליא יתהון תיכלון: וכל דלית ליה ציצין וקלפין

Interp̃. chal.

et acciderũt mihi tales tribulatiões: τ si comedissem hodie hostiã pro peccato: nunq̃d rectũ esset corã dño? Audiuitq; moyses: τ placuit in oculis eius. Ca. xi.

LOcutusq; est dñs cũ moyse τ cũ aaron: dicens eis. Loquimini cũ filiis israel dicẽtes. Hec sunt aĩalia que comedere debetis de cunctis aĩalibus que sunt sup terram. Omne qđ diuidit plantam in duas vngulas τ ruminat in animalibus: illud comedetis. Veruntamen hec non comedetis de ruminãtibus et de diuidẽtibus vngulã: camelũ qui ruminat τ vngulã nõ diuidit: immũdus erit vobis. Chirogryllᵘ quoq; qui ruminat τ vngulam nõ diuidit: imundus erit vobis. Et lepus qui ruminat τ vngulã nõ diuidit: immũdus erit vobis. Et sus qui diuidit vngulã τ in duas vngulas plantã diuidit: sꝫ ipe nõ ruminat: immũdus erit vobis. de carnibus eorum nõ comedetis: τ cadauera eorum non tangetis: immunda erũt vobis. Hec autem comedetis de omnibus que sunt in aquis: oĩa que habent pennulas τ squamas in aquis in mari et in torrentibus ea comedetis. Et quod non habet pennulas τ squamas

Primitiua chal.

ערק אמר חוה אכל טלף נסק סדק סאב קרב ים

בַּיַּמִּים וּבַנְּחָלִים מִכֹּל שֶׁרֶץ הַמַּיִם
וּמִכֹּל נֶפֶשׁ הַחַיָּה אֲשֶׁר בַּמָּיִם
שֶׁקֶץ הֵם לָכֶם: וְשֶׁקֶץ יִהְיוּ לָכֶם
מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכֵלוּ וְאֶת נִבְלָתָם
תְּשַׁקֵּצוּ: כֹּל אֲשֶׁר אֵין לוֹ סְנַפִּיר
וְקַשְׂקֶשֶׂת בַּמָּיִם שֶׁקֶץ הוּא לָכֶם:
וְאֶת אֵלֶּה תְּשַׁקְּצוּ מִן הָעוֹף לֹא
יֵאָכְלוּ שֶׁקֶץ הֵם אֶת הַנֶּשֶׁר וְאֶת
הַפֶּרֶס וְאֵת הָעָזְנִיָּה: וְאֶת הַדָּאָה
וְאֶת הָאַיָּה לְמִינָהּ: אֵת כָּל עֹרֵב
לְמִינוֹ: וְאֵת בַּת הַיַּעֲנָה וְאֶת הַתַּחְמָס
וְאֶת הַשָּׁחַף וְאֶת הַנֵּץ לְמִינֵהוּ: וְאֶת
הַכּוֹס וְאֶת הַשָּׁלָךְ וְאֶת הַיַּנְשׁוּף:
וְאֶת הַתִּנְשֶׁמֶת וְאֶת הַקָּאָת וְאֶת
הָרָחָם: וְאֵת הַחֲסִידָה הָאֲנָפָה
לְמִינָהּ וְאֶת הַדּוּכִיפַת וְאֶת הָעֲטַלֵּף:
כֹּל שֶׁרֶץ הָעוֹף הַהֹלֵךְ עַל אַרְבַּע
שֶׁקֶץ הוּא לָכֶם: אַךְ אֶת זֶה
תֹּאכְלוּ מִכֹּל שֶׁרֶץ הָעוֹף הַהֹלֵךְ
עַל אַרְבַּע אֲשֶׁר לֹא כְרָעַיִם מִמַּעַל
לְרַגְלָיו לְנַתֵּר בָּהֵן עַל הָאָרֶץ: אֶת
אֵלֶּה מֵהֶם תֹּאכֵלוּ אֶת הָאַרְבֶּה
לְמִינוֹ וְאֶת הַסָּלְעָם לְמִינֵהוּ וְאֶת
הַחַרְגֹּל לְמִינֵהוּ וְאֶת הֶחָגָב לְמִינֵהוּ:
וְכֹל שֶׁרֶץ הָעוֹף אֲשֶׁר לוֹ
אַרְבַּע רַגְלָיִם שֶׁקֶץ הוּא לָכֶם:
וּלְאֵלֶּה תִּטַּמָּאוּ כָּל הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָם

corum que in aquis mouentur & viuunt: abominabile vobis execrandumq; erit. Carnes eorum non comedetis: & morticina vitabitis. Cuncta q̄ nō habent pennulas & squamas ī aquis: polluta erunt. Hec sunt que de auibus comedere nō debetis: & vitanda sunt vobis. Aquilam & gryphum & halietum & miluum ac vulturē iuxta genus suum: & oē coruini gn̄is in similitudinē suā. Struthionem & noctuam & larum & accipitrem iuxta genus suum: bubonem & mergulum & ibin & cygnum & onocrotalum & porphyrionem: herodionem & caradrion iuxta genus suum. Vpupā quoq; & vesptilionē. Oē de volucribus qd' graditur sup q̄ttuor pedes abomiabile erit vobis. Quicquid autem ambulat quidem sup q̄ttuor pedes: sed habet longiora retro crura per que salit super terram comedere debetis. Vt ē bruchus in genere suo: & attacus atq; ophimach⁹ atq; locusta singula iuxta genus suū. Quicquid autē ex volucribus q̄ttuor tm̄ habet pedes: execrabile erit vobis. & quicūq; morticina eoꝝ tetigerit

in aquis et in marib⁹ et in tor-
ἐν τοῖς ὕδασι, καὶ ἐν ταῖς θαλάσσαις καὶ ἐν τοῖς χει-
rentib⁹: ab oibus q̄ eructant aque: et
μάρροις, ἀπὸ πάντων ὧν ἐρεύγεται τὰ ὕδατα, καὶ
ab oi aia viuēte q̄ in aquā: abo
ἀπὸ πάσης ψυχῆς ζώσης τῆς ἐν τῷ ὕδατι, βδέ-
minatio est: et abominatio erūt vobis. de
λυγμά ἐστι, καὶ βδέλυγμα ἔσονται ὑμῖν. ἀπὸ τῶν
carnib⁹ eoꝝ nō comedetis: τ morticinia eoꝝ abo
κρεῶν αὐτῶν οὐκ ἔδεσθε. καὶ τὰ θνησιμαῖα αὐτῶν βδε-
minabimini: τ oia q̄cūq; nō sūt in eis pēnule:
λύξεσθε, καὶ πάντα ὅσα οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς πτερύγια,
neq; squame ex his q̄ in aquis: abominatio hoc ē
οὐδὲ λεπίδες τῶν ἐν τοῖς ὕδασι, βδέλυγμα τοῦτό ἐ-
vobis. τ hec abominabimini ab auib⁹:
στιν ὑμῖν. καὶ ταῦτα βδελύξεσθε ἀπὸ τῶν πετεινῶν,
et nō comedētur: abominatio est. aq̄lā: et
καὶ οὐ βρωθήσεται, βδέλυγμά ἐστι. τὸν ἀετόν, καὶ τὸν
gryphū: τ haliceetū: τ vulturē: et miluū: τ
γρύπα, καὶ τὸν ἁλιαίετον, καὶ τὸν γύπα, καὶ ἰκτῖνα, καὶ τὰ
similia illi. τ oia coruī gn̄a: et similia illi.
ὅμοια αὐτῷ. καὶ πάντα τὰ κόρακα, καὶ τὰ ὅμοια αὐτῷ.
et struthionē: et noctuā: et larū: et similia illis
καὶ στροῦθον, καὶ γλαῦκα, καὶ λάρον, καὶ τὰ ὅμοια αὐτῶν.
et accipitrē: et similia illi. et nycticoracē: et mer
καὶ ἱέρακα, καὶ τὰ ὅμοια αὐτῷ. καὶ νυκτικόρακα, καὶ κα-
gulum: et ibin: et porphyrionē: et pelica-
ταρράκτην, καὶ ἶβιν, καὶ πορφυρίωνα, καὶ πελεκᾶ-
nū: et cygnū: et herodionē: τ chalandrion: τ
να, καὶ κύκνον, καὶ ἐρωδιόν, καὶ χαλάνδριον, καὶ τὰ
similia illis: τ vpupā: τ vespertilionē: et om-
ὅμοια αὐτῶν. καὶ ἔποπα, καὶ νυκτερίδα, καὶ πάν-
nia reptilia auiū: q̄ ambulāt sup quat-
τα τὰ ἑρπετὰ τῶν πετεινῶν, ἃ πορεύεται ἐπὶ τεσ-
tuor: abominatio est vobis. sed hec comedetis
σάρων, βδέλυγμά ἐστιν ὑμῖν. ἀλλ' ἢ ταῦτα φάγεσθε
a reptilibus auiū: q̄ ambulāt sup
ἀπὸ τῶν ἑρπετῶν τῶν πετεινῶν, ἃ πορεύεται ἐπὶ
q̄ttuor: q̄ habēt crura superius pedibus eoꝝ:
τεσσάρων, ἃ ἔχει σκέλη ἀνώτερον τῶν ποδῶν αὐτῶν,
ad saltādū in ipsis sup terrā. τ hec comedetis
πηδᾶν ἐν αὐτοῖς ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ταῦτα φάγεσθε
ab ipsis: bruchū: et similia illi. et
ἀπ' αὐτῶν, τὸν βροῦχον, καὶ τὰ ὅμοια αὐτῷ. καὶ τὸν
attacū: et similia illi. et ophiomachū: τ
ἀττακόν, καὶ τὰ ὅμοια αὐτῷ. καὶ τὸν ὀφιομάχην, καὶ τὰ
similia illi. et locustā: et similia illi. et
ὅμοια αὐτῷ. καὶ τὴν ἀκρίδα, καὶ τὰ ὅμοια αὐτῇ. καὶ
oē reptile ab auibus: q̄bus sūt quattuor
πᾶν ἑρπετὸν ἀπὸ τῶν πετεινῶν, οἷς εἰσὶ τέσσαρες
pedes: abominatio vobis est: et in his pol
πόδες, βδέλυγμα ὑμῖν ἐστίν, καὶ ἐν τούτοις μι-
luemini. ois tangens morticinia eoꝝ:
ανθήσεσθε. πᾶς ὁ ἁπτόμενος τῶν θνησιμαίων αὐτῶν,

Interp. chal.

in mari τ in torrētib⁹ de oīm reptili aquaꝝ τ oī aīa viuēti eoꝝ que sunt in aq̄s: abominabile erit vobis. De carnib⁹ eoꝝ nō comedetis: τ cadauera eoꝝ vitabitis. Omne qd nō habet pēnulas τ squamas in aq̄s abominabile erit vobis. Hec quoq; vitabitis de auib⁹: nō comedētur: q2 vitāda sunt: aquilā τ gryphū: τ halietū et miluū ac vulturē iuxta genus suū: τ oēm coruū in genere suo: τ filiā struthionis τ noctuā τ larū τ accipitrē iuxta genus suū: bubonē τ mergulū τ ibin τ cignum τ onocrotalum τ porphyrionē τ herodionē τ caradrion iuxta genus suū: τ vpupam τ vespertilionem. Oīe reptile de volucrib⁹ qd graditur sup quattuor pedes: abominabile erit vobis. Veruntamē hec comedetis de oibus reptilibus auiuʒ gradientiū sup q̄ttuor pedes: quicq̄d habet genua desup pedes eius per q̄ salit sup terrā. Hec sunt q̄ ex eis comedetis: locustā iuxta genus suū: τ attacū atq; ophimachū in genere suo: τ bruchū in genere suo: oē aūt reptile auiū qd habet q̄ttuor pedes abominabile erit vobis. ꝓpter hec q̄q; imundi eritis ois q̄ tetigerit morticina eoꝝ:

Transla. Chal.

בְּיַמַּיָּא וּבְנַחְלַיָּא מִכֹּל רִחְשָׁא דְמַיָּא וּמִכֹּל נַפְשָׁא חַיְתָא דִי בְמַיָּא שִׁקְצָא אִנּוּן לְכוֹן:
וְשִׁקְצָא יְהוֹן לְכוֹן מִבְּשַׂרְהוֹן לָא תֵיכְלוּן וְיָת נְבִלַתְהוֹן תְּשַׁקְּצוּן: כֹּל דְּלֵית לֵיהּ צִיצִין
וְקַלְפִּין בְּמַיָּא שִׁקְצָא הוּא לְכוֹן: וְיָת אִלֵּין תְּשַׁקְּצוּן מִן עוֹפָא לָא יִתְאַכְלוּן שִׁקְצָא
אִנּוּן נִשְׁרָא וְעָר וְעַזְיָא: וְדַיְתָא וְטָרְפִיתָא לִזְנַהּ: יָת כָּל עוֹרְבָא לִזְנֵיהּ: וְיָת בַּת נַעֲמִיתָא
וְצִיצָא וְצִפַּר שַׁחְפָא וְנַצָּא לִזְנוֹהִי: וְקַדְיָא וְשָׁלֵינוּנָא וְקִפּוֹפָא: וּבַוְתָא וְקָתָא
וִירַקְרְקָא: וְחַוָּרִיתָא וְאִבּוּ לִזְנַהּ וְנַגַּר טוּרָא וַעֲטַלֵּפָא: כָּל רִחְשָׁא דְעוֹפָא דִמְהַלֵּךְ עַל
אַרְבַּע שִׁקְצָא הוּא לְכוֹן: בְּרַם יָת דֵּין תֵּיכְלוּן מִכֹּל רִחְשָׁא דְעוֹפָא דִמְהַלֵּךְ עַל אַרְבַּע
דְּלֵיהּ קַרְסוּלִין מֵעֵלָוִי רַגְלוֹהִי לְקַפָּצָא בְהוֹן עַל אַרְעָא: יָת אִלֵּין מִנְּהוֹן תֵּיכְלוּן יָת
גּוֹבָא לִזְנֵיהּ וְיָת רַשׁוֹנָא לִזְנוֹהִי וְיָת חַרְגְּלָא לִזְנוֹהִי וְיָת חֲגָבָא לִזְנוֹהִי: וְכָל רִחְשָׁא דְעוֹפָא
דְּלֵיהּ אַרְבַּע רַגְלִין שִׁקְצָא הוּא לְכוֹן: וּלְאִלֵּין תִּסְתָּאֲבוּן כָּל דְּיִקְרַב בִּנְבִלַתְהוֹן

imūdus erit vsq; ad vesperā. τ ois tollēs mor
ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἑσπέρας. καὶ πᾶς ὁ αἴρων τῶν θνη-
ticinia illoꝝ: lauabit vestes suas: τ immū-
σιμαίων αὐτῶν, πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἀκάθαρ-
dus erit vsq; ad vesperā. τ in oib⁹ aīalib⁹ qd ē
τος ἔσται ἕως ἑσπέρας. καὶ ἐν πᾶσι τοῖς κτήνεσιν ἐστι
diuisā hñs vngulā: τ vngues diuidit: τ rumi-
διχηλεῦον ὁπλήν, καὶ ὀνυχιστῆρας ὀνυχίζει, καὶ μηρυ-
natione nō ruminat: imūda erūt vobis. ois
κισμὸν οὐ μαρυκᾶται, ἀκάθαρτα ἔσονται ὑμῖν. πᾶς ὁ
tāgēs morticinia illoꝝ: imūdus erit vsq; ad
ἁπτόμενος τῶν θνησιμαίων αὐτῶν, ἀκάθαρτος ἔσται ἕως
vesperā. et oē qd ābulat sup man⁹ suas ī om
ἑσπέρας. καὶ πᾶν ὃ πορεύεται ἐπὶ χειρῶν αὐτοῦ ἐν πᾶ-
nibus aīalib⁹: q̄ ābulāt sup quattuor: imūda
σι τοῖς θηρίοις, ἃ πορεύεται ἐπὶ τεσσάρων, ἀκάθαρτα
erūt vobis. ois tāgēs morticinia illoꝝ:
ἔσται ὑμῖν. πᾶς ὁ ἁπτόμενος τῶν θνησιμαίων αὐτῶν,
immūdus erit vsq; ad vesperā. et tollēs mortici-
ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἑσπέρας. καὶ ὁ αἴρων τῶν θνησιμαί-
nia illoꝝ: lauabit vestes suas: et immūdus erit
ων αὐτῶν, πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἀκάθαρτος ἔσται
vsq; ad vesperā. imūda hec erūt vobis. et hec
ἕως ἑσπέρας. ἀκάθαρτα ταῦτα ἔσται ὑμῖν. καὶ ταῦτα
vobis imūda ex reptilib⁹ q̄ reptāt sup
ὑμῖν ἀκάθαρτα τῶν ἑρπετῶν τῶν ἑρπόντων ἐπὶ τῆς
trā. mustella: et mus: et crocodilus terrestris.
γῆς. ἡ γαλῆ, καὶ ὁ μῦς, καὶ ὁ κροκόδειλος ὁ χερσαῖος.
et similia illi. mygale: et chameleon: et stel-
καὶ τὰ ὅμοια αὐτῷ. μυγαλῆ, καὶ χαμαιλέων, καὶ ἀσκα-
lio: et lacerta: et talpa: hec immūda
λαβώτης, καὶ σαῦρα, καὶ ἀσπάλαξ, ταῦτα ἀκάθαρτα
erūt vobis a oibus reptilib⁹ q̄ serpūt
ἔσται ὑμῖν ἀπὸ πάντων τῶν ἑρπετῶν τῶν ἑρπόντων
sup trā. ois tāgēs morticinia illoꝝ:
ἐπὶ τὴν γῆν. πᾶς ὁ ἁπτόμενος τῶν θνησιμαίων αὐτῶν,
immūdus erit vsq; ad vesperā. et oē in qd incide-
ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἑσπέρας. καὶ πᾶν ἐφ' ὃ ἂν ἐπιπέ-
rit sup illd, de mortuis ipoꝝ: imūdū erit
σῃ ἐπ' αὐτὸ ἀπὸ τεθνηκότων αὐτῶν, ἀκάθαρτον ἔσται
ab oī vase ligneo: vl' veste: vl' pelle:
ἀπὸ παντὸς σκεύους ξυλίνου, ἢ ἱματίου, ἢ δέρματος,
vel sacco. oē vas inq̄ factū fuerit op⁹ in ipo
ἢ σάκκου. πᾶν σκεῦος ὃ ἐὰν ποιηθῇ ἔργον ἐν αὐτῷ
in aquā tingetur: et immūdū erit vsq; ad vesperā.
εἰς ὕδωρ βαφήσεται, καὶ ἀκάθαρτον ἔσται ἕως ἑσπέρας.
et puꝝ erit. et oē vas fictile: in qd in-
καὶ καθαρὸν ἔσται. καὶ πᾶν σκεῦος ὀστράκινον, εἰς ὃ ἂν ἐμ-
ciderit ab ipis intus: q̄ intus fuerit: imūda erūt: et
πέσῃ ἀπ' αὐτῶν ἔνδον, ὅσα ἂν ἔνδον ᾖ, ἀκάθαρτα ἔσται, καὶ
ipm cōteretur. et ois cibus: q̄ comedit: in qd sup in
αὐτὸ συντριβήσεται. καὶ πᾶν βρῶμα, ὃ ἔσθίεται, εἰς ὃ ἐὰν ἐπέλ-
ciderit ip; aqua: imūd⁹ erit vobis. et oē potū: qd
θῃ ἐπ' αὐτὸ ὕδωρ, ἀκάθαρτον ἔσται ὑμῖν. καὶ πᾶν ποτόν, ὃ

polluetur: & erit immūdus vsq; ad vesperum. & si necesse fuerit vt portetur qdpiā horum mortuū: lauabit vestimēta sua & imūdus erit vsq; ad occasum solis. Oē aīal qd habet quidē vngulā: sed nō diuidit eā nec ruminat: immundū erit. & quicquid tetigerit illud: cōtaminabitur. Quod ambulat sup manus ex cūctis aīantibus q̄ incedunt quadrupedia imūdū erit. Qui tetigerit morticina eorum polluetur vsq; ad vesperū: & qui portauerit hmōi cadauera: lauabit vestimēta sua & imūd⁹ erit vsq; ad vesperū: q2 oīa hec imūda sunt vobis. Hec quoq; iter polluta reputabūtur de his q̄ mouētur in terra. mustela & mus & crocodilus. singula iuxta genus suū: mygale: chameleon: & stellio & lacerta & talpa. oīa hec imunda sunt: Qui tetigerit morticina eorū: immūdus erit vsq; ad vesperū & super qd ceciderit quicq; de morticinis eorū polluetur tā vas lignеū & vestimētū quā pelles & cilicia & ī quocunq; fit opus: tingētur aqua & polluta erunt vsq; ad vesperū: & sic postea mūdabūtur. Vas aūt fictile ī quod horum quicq; intro ceciderit: polluetur: & idcirco frāgēdū est. Oīs cibus quem comedetis: si fusa fuerit super eum aqua: immundus erit. & omne liquens quod

יִטְמָא עַד הָעָרֶב: וְכָל הַנֹּשֵׂא
מִנִּבְלָתָם יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד
הָעָרֶב: לְכָל הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הִוא
מַפְרֶסֶת פַּרְסָה וְשֶׁסַע אֵינֶנָּה
שֹׁסַעַת וְגֵרָה אֵינֶנָּה מַעֲלָה
טְמֵאִים הֵם לָכֶם כָּל הַנֹּגֵעַ בָּהֶם
יִטְמָא: וְכֹל הוֹלֵךְ עַל כַּפָּיו בְּכָל
הַחַיָּה הַהֹלֶכֶת עַל אַרְבַּע טְמֵאִים
הֵם לָכֶם כָּל הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָם
יִטְמָא עַד הָעָרֶב: וְהַנֹּשֵׂא אֶת
נִבְלָתָם יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד
הָעָרֶב טְמֵאִים הֵמָּה לָכֶם: וְזֶה
לָכֶם הַטָּמֵא בַּשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל
הָאָרֶץ הַחֹלֶד וְהָעַכְבָּר וְהַצָּב
לְמִינֵהוּ: וְהָאֲנָקָה וְהַכֹּחַ וְהַלְּטָאָה
וְהַחֹמֶט וְהַתִּנְשָׁמֶת: אֵלֶּה הַטְּמֵאִים
לָכֶם בְּכָל הַשָּׁרֶץ כָּל הַנֹּגֵעַ בָּהֶם
בְּמֹתָם יִטְמָא עַד הָעָרֶב: וְכֹל אֲשֶׁר
יִפֹּל עָלָיו מֵהֶם בְּמֹתָם יִטְמָא מִכָּל
כְּלִי עֵץ אוֹ בֶגֶד אוֹ עוֹר אוֹ שָׂק כָּל
כְּלִי אֲשֶׁר יֵעָשֶׂה מְלָאכָה בָּהֶם
בַּמַּיִם יוּבָא וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב
וְטָהֵר: וְכָל כְּלִי חֶרֶשׂ אֲשֶׁר יִפֹּל
מֵהֶם אֶל תּוֹכוֹ כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ
יִטְמָא וְאֹתוֹ תִשְׁבֹּרוּ: מִכָּל הָאֹכֶל
אֲשֶׁר יֵאָכֵל אֲשֶׁר יָבוֹא עָלָיו
מַיִם יִטְמָא וְכָל מַשְׁקֶה אֲשֶׁר

Transla. Chal.

יְהֵי מְסָאַב עַד רַמְשָׁא: וְכָל דְּיִטּוֹל מִנְּבִלַתְהוֹן יְצַבַּע לְבוּשׁוֹהִי וִיהֵי מְסָאַב עַד רַמְשָׁא:
לְכָל בְּעִירָא דְהִיא סְדִיקָא פַרְסְתָא וְטִלְפִין לָא אִיתַהָא מְטַלְפָא וּפִשְׁרָא לָא אַסְּקָא
מְסַאֲבִין אִנּוּן לְכוֹן כָּל דְּיִקְרַב בְּהוֹן יְהֵי מְסָאַב: וְכֹל דִּמְהַלֵּךְ עַל יְדוֹהִי
בְּכָל חַיְתָא דִמְהַלְּכָא עַל אַרְבַּע מְסָאֲבִין אִנּוּן לְכוֹן כָּל דְּיִקְרַב בִּנְבִלַתְהוֹן יְהֵי מְסָאַב עַד
רַמְשָׁא: וּדְיִטּוֹל יָת נְבִלַתְהוֹן יְצַבַּע לְבוּשׁוֹהִי וִיהֵי מְסָאַב עַד רַמְשָׁא מְסָאֲבִין אִנּוּן
לְכוֹן: וְדֵין לְכוֹן דִּמְסָאַב בְּרִחְשָׁא דְרָחֵישׁ עַל אַרְעָא חֻלְדָּא וְעַכְבְּרָא וְצַבָּא לִזְנוֹהִי:
וְיַלָּא וְכוֹחָא וְחַלְטָתָא וְחֻמְטָא וְאֵשׁוּתָא: אִלֵּין דִּמְסָאֲבִין לְכוֹן בְּכָל רִחְשָׁא כָּל דְּיִקְרַב
בְּהוֹן בְּמוֹתְהוֹן יְהֵי מְסָאַב עַד רַמְשָׁא: וְכֹל דְּיִפֵּל עֲלוֹהִי מִנְּהוֹן בְּמוֹתְהוֹן יְהֵי מְסָאַב מִכָּל
מָאן דְּאָע אוֹ לְבוּשׁ אוֹ מְשַׁךְ אוֹ סַק כָּל מָאן דְּיִתְעֲבֵיד עֲבִידְתָא בְּהוֹן בְּמַיָּא יִתָּעַל
וִיהֵי מְסָאַב עַד רַמְשָׁא וְיִדְכֵּי: וְכָל מָאן דַּחֲסַף דְּיִפֵּל מִנְּהוֹן לְגַוֵּיהּ כֹּל דִּי בְגַוֵּיהּ יִסְתָּאַב
וְיָתֵיהּ תְּתַבְּרוּן: מִכָּל מֵיכְלָא דְמִתְאֲכִיל דְיֵעוֹל עֲלוֹהִי מַיָּא יְהֵי מְסָאַב וְכָל מַשְׁקֵי

Interp. chal.

erit imundus vsq; ad vesperā. et q̄ portauerit de morticinijs eoꝝ lauabit vestimēta sua: τ erit imūdus vsq; ad vesperā. Oīe aīal qd diuidit vngulā: τ plantā nō diuidit nec ruminat imundū est vobis: ois qui tetigerit morticinia eoꝝ: erit immūdus. Et oē qd ambulat sup man⁹ suas ex oibus aīantib⁹ q̄ gradiūtur sup quattuor pedes imundū erit vobis. ois q̄ tetigerit cadauera eoꝝ erit imundus vsq; ad vesperā. Et q̄ portauerit cadauera eoꝝ lauabit vestimēta sua: τ erit immūdus vsq; ad vesperā: imunda enim erūt vobis. Hec quoq; erunt vobis polluta in reptilibus q̄ reptāt sup terrā. Mustela τ mus τ crocodil⁹ iuxta gen⁹ suū: τ mygale τ cameleō τ stellio τ lacerta τ talpa. Hec imunda sunt vobis ex oibus reptilib⁹. Ois q̄ tetigerit morticinia eoꝝ erit imundus vsq; ad vesperā. et ois sup quē ceciderit de morticinis eoꝝ erit imundus: vas aūt ligneū et vestis aut pellis aut saccus oē vas in quo fit opus immitet in aq̄s: τ erit imundū vsq; ad vesperā: τ postea erit mundū. Oīe aūt vas fictile in quo aliq̄d horū intro ceciderit oīa q̄ sunt ī eo polluta erūt: illud aūt frangetis. τ ois cibus q̄ comedit sup quo effusa fuerit aqua τ aliq̄d horū tetigerit: imūdus erit: τ ois potus

[illegible]

Trãsla. B. Hiero.

bibitur de vniuerso va se imũdũ erit. Et quicquid de morticinis huiuscemodi ceciderit sup illud: imundũ erit: siue clibãi siue chytropodes destruẽtur: & imũdi erũt. Fontes vero & cisterne & oĩs aquarũ cõgregatio munda erit. Qui morticĩa eorũ tetigerit: polluetur. Si ceciderit super sementem non polluet eam. Si aũt quispiã aqua semẽtẽ pfuderit: & postea morticinis tacta fuerit: illico polluetur. Si mortuũ fuerit aĩal quod licet vobis comedere. qui cadauer eius tetigerit: imũdus erit vsq ad vesperũ. Et qui comederit ex eo quippiã siue portauerit: lauabit vestimenta sua: & imũdus erit vsq ad vesperum. Omne quod reptat super terrã: abominabile erit: nec assumetur in cibũ. Quicquid sup pectus quadrupes graditur: & multos habet pedes siue per humum trahitur: non comedetis: quia abominabile est. Nolite cõtaminare aĩas vrãs nec tangatis quicq̃ eorũ: ne immundi sitis. Ego sum .n. dominus deus vester. Scti estote: quia ego sanctus sum. ne polluatis animas vrãs in oĩ reptili quod mouetur sup terram. Ego enim sum dominus qui eduxi vos de terra egypti: vt essem vobis

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

[illegible]

Pritiua chal. — Interp. chal.

qui bibitur in omi vase erit imundus. Et oia sup q̃ de his morticinijs aliqd ceciderit erũt immũda: clibanus et chytropodes frãgentur. Immũda sunt: & immũda erũt vobis. Verũtamẽ fons & cisterna vbi aque cõgregantur erũt mũda. Qui aũt tetigerit morticinia eorũ: erit immũdus. Et si ceciderit de morticinijs eorũ sup oẽm semẽtẽ seminatã q̃ seminatur: mũda erit. Et si effusa fuerit aq̃ sup semẽtẽ: et ceciderit de morticinijs eorũ sup eã: imũda erit vobis. Et qñ mortuũ fuerit aial qd licet vobis comedere: q̃ tetigerit cadauer eius erit imũdus vsq ad vesperã. Et q̃ comederit de eius cadauere lauabit vestimẽta sua: et erit imũdus vsq ad vesperã. Et q̃ portauerit cadauer eius: lauabit vestimẽta sua: et erit imũdus vsq ad vesperã. Et oẽ reptile qd reptat sup terrã abominabile est: nõ comedatur. Oẽ qd graditur sup vẽtrẽ suũ et oẽ qd gradit sup q̃ttuor pedes oẽ quoq qd hẽt multos pedes ex oĩ reptili qd reptat sup terrã nõ comedent: q2 abomiabilia sunt. Nõ cõtamiabitis aias vras ĩ oĩ reptili qd reptat: nec polluamini in eis: ne sitis imũdi in eis. Quoniã ego dominus deus vester: sctificamini et eritis sancti: quia ego sanctus sum. Et non polluatis animas vestras in omni reptili qd reptat sup terrã. Quia ego dñs q̃ eduxi vos de terra egypti: vt sim vobis

Transla. Chal.

[illegible]

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

[illegible]

Trãsla. B. Hiero.

in deum. Sancti eritis: quia ego sanctus sum. Ista est lex animantium ac volucrum & omnis anime viuentis: q̃ mouetur in aqua & reptat in terra: vt differentias noueritis mundi & imundi: & sciatis quid comedere & respuere debeatis.

Ca. 12.

Locutusq est dñs ad moysen dicẽs. Loquere filiis israel: & dices ad eos. Mulier si suscepto semine pepererit masculum: imunda erit septẽ diebus iuxta dies separatiõis menstrue: & die octauo circũcidetur ĩfantulus. ipsa vero trigĩta tribus diebus manebit in sanguine purificationis sue. Omne sctũm nõ tanget nec ĩgredietur ĩ sãctuariũ donec ĩpleatur dies purgatiõis sue. Si aũt feminã pepererit: imũda erit duabus hebdomadibus iuxta ritum fluxus mẽstrui: & sexaginta sex diebus manebit ĩ sãguie purificationis sue. Cumq expleti fuerit dies purificatiõis sue p filio siue p filia deferet agnũ ãnicuũ ĩ holocaustũ & pullũ colũbe siue turturẽ p pctõ ad ostiũ tabernaculi testimõii: & tradet sacerdoti q offeret illa corã dño: & orabit p ea: & sic mũdabitur a pfluuio sãguis sui. Ista ẽ lex parientis masculũ aut feminã. Q d si nõ inuenerit man eius: nec potuerit offerre agnum: sumet duos turtures vel duos pullos colũbarum

Tex. Heb. — Pritiua heb.

[illegible]

Transla. Chal.

[illegible]

Interp. chal.

in deũ: eritisq sancti: q2 ego scs sum. Ista ẽ lex aĩantium & volucrũ & ois aĩe viuẽtis q̃ moueẽ in aquis et ois animãtis qd reptat sup terram. ad diuidendũ inter immundũ & mũdum & inter aĩal qd comeditur & inter animal qd non comeditur.

Ca. 12.

Locutusq est dñs cum moyse dicẽs. Loquere cũ filijs israel dicẽs. Mulier qñ cõcepit & pepererit masculũ: erit imunda septẽ diebus: iuxta dies separationis mẽstrui eius erit imunda. Et in die octauo circũcidetur caro preputij eius. Et triginta & tribus diebus manebit in sanguie purificationis: oẽ sctm nõ tãget: et in sanctuariũ nõ ĩgredieẽ: donec cõpleant dies purificatiõis eius. Si aũt feminã pepererit: erit imunda quattuordecim diebus iuxta ritũ sepationis mẽstrui. Et sexaginta & sex dieb manebit in sanguine purificationis. et cum cõpleti fuerint dies purificatiõis sue pro filio siue pro filia: afferet agnũ anniculũ in holocaustũ: & filiũ colũbe aut turturẽ pro peccato ad ostiũ tabernaculi federis ad sacerdotẽ. Offeretq illũ corã dño. et ppiciabit pro ea: & mundabitur ab imunditia sanguinis sui. Hec est lex parientis masculum aut feminam. Si autẽ non inuenerit manus eius precium quod possit sufficere ad emendũ agnum: sumet duos turtures aut duos filios columbe vnum

לעלה ואחד לחטאת וכפר עליה
הכהן וטהרה: וידבר
Cap.xiii.
יהוה אל משה ואל אהרן לאמר:
אדם כי יהיה בעור בשרו שאת
או ספחת או בהרת והיה בעור
בשרו לנגע צרעת והובא אל
אהרן הכהן או אל אחד מבניו
הכהנים: וראה הכהן את הנגע
בעור הבשר ושער בנגע הפך
לבן ומראה הנגע עמק מעור
בשרו נגע צרעת הוא וראהו
הכהן וטמא אתו: ואם בהרת
לבנה הוא בעור בשרו ועמק אין
מראה מן העור ושערה לא הפך
לבן והסגיר הכהן את הנגע
שבעת ימים: וראהו הכהן ביום
השביעי והנה הנגע עמד בעיניו
לא פשה הנגע בעור והסגירו
הכהן שבעת ימים שנית: וראה
הכהן אתו ביום השביעי שנית
והנה כהה הנגע ולא פשה הנגע
בעור וטהרו הכהן מספחת הוא
וכבס בגדיו וטהר: ואם פשה
תפשה המספחת בעור אחרי
הראתו אל הכהן לטהרתו ונראה
שנית אל הכהן: וראה הכהן והנה
פשתה המספחת בעור וטמאו

נשא · בוא · ראה · סגר · יום · שבע · שנה · ספח · פשה

vnū in holocaustū: & alterū p pctō. Orabitq; p ea sacerdos: & sic mundabitur. Ca.13.

LOcutusq; ē dñs ad moysen & aarō dicens. Hō ī cuius cute & carne ortus fuerit diuersus color siue pustula: aut quasi lucēs qppiam id est plaga lepre: adducetur ad aarō sacerdotē vel ad vnū quēlibet filiorū eius. Qui cū viderit lepram in cute & pilos in albū mutatos colorē: ipsamq; speciē lepre humiliorē cute & carne reliqua: plaga lepre est: & ad arbitrium eius separabitur. Si aūt lucis candor fuerit in cute: nec humilior carne reliqua & pili coloris pristini: recludet eum sacerdos septem diebus: & considerabit die septimo. Et siquidē lepra vltra non creuerit: nec transierit in cute priores terminos: rursū recludet eū septē diebus aliis: & die septimo contēplabitur. Si obscurior fuerit lepra: & non creuerit in cute: mundabit eū: quia scabies est: lauabitq; hō vestimēta sua: & mūdus erit. Qđ si postq̄ a sacerdote visus est & redditus mundicie: iterum lepra creuerit: adducetur ad eū: & immūdicie cō

vnā in holocaustū: τ vnā pro pctō: τ
μίαν εἰς ὁλοκαύτωμα, καὶ μίαν περὶ ἁμαρτίας, καὶ
ppitiabit pro ea sacerdos: τ purgabitur.
ἐξιλάσεται περὶ αὐτῆς ὁ ἱερεύς, καὶ καθαρισθήσεται.

C.13. A

ET locut⁹ ē dñs ad moysen τ aarō: di
Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν καὶ ἀαρών, λέ
cēs: hoī si alicui fiat in cute corporis ei⁹
γων, ἀνθρώπῳ ἐάν τινι γένηται ἐν δέρματι χρωτὸς αὐ
cicatrix significatiōis vel lucēs: τ fiat in cute
τοῦ οὐλὴ σημασίας ἢ τηλαυγής, καὶ γένηται ἐν δέρμα
corporis eius tactus lepre: ducetur ad aarō
τι χρωτὸς αὐτοῦ ἁφὴ λέπρας, ἀχθήσεται πρὸς ἀαρὼν
sacerdotē: vel vnū filiorū eius sacerdotū: τ videbit
τὸν ἱερέα, ἢ ἕνα τῶν υἱῶν αὐτοῦ τῶν ἱερέων, καὶ ὄψεται
sacerdos tactū in cute corporis eius: τ si
ὁ ἱερεὺς τὴν ἁφὴν ἐν δέρματι τοῦ χρωτὸς αὐτοῦ, καὶ ἡ
capillus in tactu mutauerit albū: τ aspectus tactus
θρὶξ ἐν τῇ ἁφῇ μεταβάλλῃ λευκήν, καὶ ἡ ὄψις τῆς ἁφῆς
humilis a cute corporis eius: tactus
ταπεινὴ ἀπὸ τοῦ δέρματος τοῦ χρωτὸς αὐτοῦ, ἁφὴ
lepre est. τ videbit sacerdos: τ polluet illū. si
λέπρας ἐστίν. καὶ ὄψεται ὁ ἱερεύς, καὶ μιανεῖ αὐτόν. ἐὰν
āt clara alba fuerit in cute corporis
δὲ τηλαυγὴς λευκὴ ᾖ ἐν τῷ δέρματι τοῦ χρωτὸς
eius et humilis nō fuerit aspectus eius a cute:
αὐτοῦ καὶ ταπεινὴ μὴ ᾖ ἡ ὄψις αὐτῆς ἀπὸ τοῦ δέρμα
et capillus eius nō mutauit pilū albū:
τος, καὶ ἡ θρὶξ αὐτοῦ οὐ μετέβαλεν τρίχα λευκήν,
ipsa āt est obscura: et segregabit sacerdos tactū
αὐτὴ δέ ἐστιν ἀμαυρά, καὶ ἀφοριεῖ ὁ ἱερεὺς τὴν ἁφὴν
septē dies. et videbit sacerdos tactū die
ἑπτὰ ἡμέρας. καὶ ὄψεται ὁ ἱερεὺς τὴν ἁφὴν τῇ ἡμέρᾳ τῇ
septima: et ecce tactus manet corā eo: nō cre
ἑβδόμῃ, καὶ ἰδοὺ ἡ ἁφὴ μένει ἐναντίον αὐτοῦ, οὐ με
uit tactus in cute: et segregabit sacerdos
τέπεσεν ἡ ἁφὴ ἐν τῷ δέρματι, καὶ ἀφοριεῖ ὁ ἱερεὺς
eū septē dies scđo. et videbit sacerdos eū
αὐτὸν ἑπτὰ ἡμέρας τὸ δεύτερον. καὶ ὄψεται ὁ ἱερεὺς αὐ
die septima scđo: et ecce obscurus
τὸν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ τὸ δεύτερον, καὶ ἰδοὺ ἀμαυρὰ
tactus: nō creuit tactus ī cute: et mū
ἡ ἁφή, οὐ μετέπεσεν ἡ ἁφὴ ἐν τῷ δέρματι, καὶ κα
dabit eū sacerdos: significatio enī est. et cū lauane
θαριεῖ αὐτὸν ὁ ἱερεύς, σημασία γάρ ἐστιν. καὶ πλυνάμε

B

rit vestimēta sua: mūdus erit. si āt commu
νος τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καθαρὸς ἔσται. ἐὰν δὲ μεταβα
tata creuerit significatio ī cute: postq̄
λοῦσα μεταπέσῃ ἡ σημασία ἐν τῷ δέρματι, μετὰ τὸ
vidit eū sacerdos vt mūdaret eū: et visus fue
ἰδεῖν αὐτὸν τὸν ἱερέα τοῦ καθαρίσαι αὐτόν, καὶ ὀφθήσε
rit scđo a sacerdote: et videbit sacerdos: et ecce
ται τὸ δεύτερον τῷ ἱερεῖ, καὶ ὄψεται ὁ ἱερεύς, καὶ ἰδοὺ με
creuit significatio in cute: et polluet eū
τέπεσεν ἡ σημασία ἐν τῷ δέρματι, καὶ μιανεῖ αὐτὸν

Transla. Chal.

לעלתא וחד לחטאתא ויכפר עלה כהנא ותדכי:
Ca.xiii. ומליל יי עם משה
ועם אהרן למימר: אנש ארי יהי במשך בשריה עמקא או עדיא או בהרא ויהי
במשך בשריה למכתש סגירו ויתיתי לות אהרן כהנא או לות חד מבנוהי כהניא:
ויחזי כהנא ית מכתשא במשך בסרא ושערא במכתשא אתהפך למחור ומחזי מכתשא
עמיק ממשך בסריה מכתש סגירותא הוא ויחזיניה כהנא ויסאיב יתיה: ואם בהרא
חורא היא במשך בסריה ועמיק לית מחזהא מן משכא ושערה לא אתהפך למחור
ויסגר כהנא ית מכתשא שבעא יומין: ויחזיניה כהנא ביומא שביעאה והא מכתשא
קם כד הוה לא אוסיף מכתשא במשכא ויסגריניה כהנא שבעא יומין תנינות:
ויחזי כהנא יתיה ביומא שביעאה תנינות והא עמא מכתשא ולא אוסיף מכתשא
במשכא וידכיניה כהנא עדיתא היא ויצבע לבושוהי וידכי: ואם אוספא תוסיף
עדיתא במשכא בתר דאתחזי לכהנא לדכותיה ויתחזי תנינות לכהנא: ויחזי כהנא
והא אוסיפת עדיתא במשכא ויסאביניה כהנא

Primitiua chal.

אמר · הוה · עדה · כתש · אתא · חזה · הפך · חור · חזה · סאב · סגר · חזה · כתש · קום · יסף · עמם · יסף · דכה · עדה · צבע · דכה · יסף · סאב

Interp. chal.

in holocaustum et vnū pro peccato: τ propiciabit pro ea sacerdos: τ munda erit. Ca. 13.

LOcutusq; est dñs cum moyse τ aaron: dicens. Homo in cui⁹ cute carnis fuerit diuersus color aut pustula aut lucēs aliquid: et fuerit in cute carnis eius in plagam lepre: adducetur ad aaron sacerdotē: aut ad vnuz de filijs suis sacerdotib⁹. Et videbit sacerdos plagam in cute carnis: τ si capillus plage versus est in albedinem τ aspectus plage profundior est cute carnis ei⁹: plaga lepre est: videbitq; eam sacerdos: et immundū iudicabit eum. Si autē macula alba est in cute carnis eius: τ aspectus eius non est profundior cute: τ capillus nō est versus in album: recludet sacerdos eū q̄ habet plagā septē diebus. Videbitq; eaz sacerdos in die septimo: τ si plaga stetit sicut erat: τ nō creuit plaga in cute: recludet eum sacerdos septē diebus alijs. Videbitq; eū sacerdos iterū in die septimo: et si obscura fuerit plaga τ non creuit plaga in cute: mundū iudicabit eum sacerdos: pustula enī est. Et lauabit vestimēta sua τ mūdabitur. Si autē rursus creuerit pustula in cute: postq̄ visa est a sacerdote vt mūdaret eum: ostendetur iterū sacerdoti: τ videbit sacerdos: et si creuit pustula in cute: immundū iudicabit eum.

---

sacerdos: lepra est. τ tact⁹ lepre si fiat in ho
ὁ ἱερεύς. λέπρα ἐστίν. καὶ ἁφὴ λέπρας ἐὰν γένηται ἐν ἀν
mine: τ veniet ad sacerdotē: τ videbit sa
θρώπῳ, καὶ ἐλεύσεται πρὸς τὸν ἱερέα, καὶ ὄψεται ὁ ἱε
cerdos: τ ecce cicatrix alba in cute: τ ipsa mu
ρεύς, καὶ ἰδοὺ οὐλὴ λευκὴ ἐν τῷ δέρματι, καὶ αὕτη με
tauit pilū albū: τ a sano car
τέβαλε τρίχα λευκήν, καὶ ἀπὸ τοῦ ὑγιοῦς τῆς σαρ
nis viue in cicatrice: lepra antiqua est in
κὸς τῆς ζώσης ἐν τῇ οὐλῇ, λέπρα παλαιουμένη ἐστὶν ἐν
cute corporis eius: τ polluet eū sacer
τῷ δέρματι τοῦ χρωτὸς αὐτοῦ, καὶ μιανεῖ αὐτὸν ὁ ἱε
dos: nō segregabit eū: qm̄ immūdus est. si āt flo
ρεύς, οὐκ ἀφοριεῖ αὐτόν, ὅτι ἀκάθαρτός ἐστιν. ἐὰν δὲ ἐξαν
rens floruerit lepra in cute: τ cooperuerit
θοῦσα ἐξανθήσει λέπρα ἐν τῷ δέρματι, καὶ καλύψει
lepra oēm cutē tact⁹: a capite e
ἡ λέπρα πᾶν τὸ δέρμα τῆς ἁφῆς, ἀπὸ κεφαλῆς αὐ
ius vsq; ad pedes eius: scđm totā visionē sacer
τοῦ ἕως ποδῶν αὐτοῦ, καθόλην τὴν ὅρασιν τοῦ ἱε
dotis: τ videbit sacerdos: τ ecce cooperuit le
ρέως, καὶ ὄψεται ὁ ἱερεύς, καὶ ἰδοὺ ἐκάλυψεν ἡ λέ
pra oēm cutē corporis eius: τ mūda
πρα πᾶν τὸ δέρμα τοῦ χρωτὸς αὐτοῦ, καὶ καθα
bit tactū: qm̄ totū cōmutauit albū: mūdus
ριεῖ τὴν ἁφήν, ὅτι πᾶν μετέβαλεν λευκόν, καθαρός
est. τ qua die visū fuerit in eo corpus viuēs: cōta
ἐστιν. καὶ ᾗ ἂν ἡμέρᾳ ὀφθῇ ἐν αὐτῷ χρὼς ζῶν, μιανθή
minabit. τ videbit sacerdos corpus sanū: τ
σεται. καὶ ὄψεται ὁ ἱερεὺς τὸν χρῶτα τὸν ὑγιῆ, καὶ
cōtaminabit eū corpus sanū: immūdus est: le
μιανεῖ αὐτὸν ὁ χρὼς ὁ ὑγιής, ἀκάθαρτός ἐστιν, λέ
pra est. si āt cōuersū fuerit corpus sanū: τ
πρα ἐστίν. ἐὰν δὲ ἀποκατασταθῇ ὁ χρὼς ὁ ὑγιής, καὶ

C

mutatū fuerit albū: τ veniet ad sacerdotē:
μεταβάλῃ λευκόν, καὶ ἐλεύσεται πρὸς τὸν ἱερέα,
τ videbit eū sacerdos: τ ecce mutauit tactus
καὶ ὄψεται αὐτὸν ὁ ἱερεύς, καὶ ἰδοὺ μετέβαλεν ἡ ἁφὴ
in albū: τ mūdabit sacerdos tactū: mū
εἰς τὸ λευκόν, καὶ καθαριεῖ ὁ ἱερεὺς τὴν ἁφήν, καθα
dus est. τ caro si fiat in cute e
ρός ἐστι. καὶ σὰρξ ἐὰν γένηται ἐν τῷ δέρματι αὐ
ius cicatrix: τ sanauerit: τ fiat in loco
τοῦ ἕλκος, καὶ ὑγιασθῇ, καὶ γένηται ἐν τῷ τόπῳ τοῦ
vlceris cicatrix alba: vel clara albescēs: vel
ἕλκους οὐλὴ λευκή, ἢ τηλαυγὴς λευκαίνουσα, ἢ
rubescēs: τ videbit a sacerdote: τ videbit
πυρρίζουσα, καὶ ὀφθήσεται τῷ ἱερεῖ, καὶ ὄψεται ὁ
sacerdos: τ ecce aspectus ei⁹ humilior cu
ἱερεύς, καὶ ἰδοὺ ἡ ὄψις αὐτῆς ταπεινοτέρα τοῦ δέρ
te: τ pilus ei⁹ versus est in albū: τ
ματος, καὶ ἡ θρὶξ αὐτῆς μετέβαλεν εἰς λευκήν, καὶ
polluet eū sacerdos: qm̄ lepra est: in vlcere
μιανεῖ αὐτὸν ὁ ἱερεύς, ὅτι λέπρα ἐστίν, ἐν τῷ ἕλκει

demnabitur. Plaga lepre si fuerit in homie: adducetur ad sacerdotem: & videbit eum. Cumq; color albus in cute fuerit: & capillorū mutauerit aspectū: ipsa quoq; caro viua apparuerit: lepra vetustissima iudicabitur atq; inolita cuti. Cōtaminabit itaq; eū sacerdos & non recludet: quia pspicue immūdicie ē. Sin aūt effloruerit discurrēs lepra in cute: & operuerit omnem carnem a capite vsq; ad pedes: quicquid sub aspectu oculorum cadit: considerabit eū sacerdos: & teneri lepra mundissima iudicabit: eo q̄ omnis in candorē versa sit: & idcirco hō mundus erit. Quando vero caro viuens in ea apparuerit: tūc sacerdotis iudicio polluetur: & inter immundos reputabitur. Caro enim viua si lepra aspgitur: imūda ē. Quod si rursum versa fuerit in alborē: & totū hoīem operuerit: considerabit eum sacerdos: & mundum esse decernet. Caro autem & cutis in qua vlcus natum est & sanatum: & in loco vlceris cicatrix alba apparuerit siue subrussa: adducetur hō ad sacerdotē: q̄ cum viderit locum lepre humiliorem carne reliqua & pilos versos in candorem: contaminabit eum. Plaga enim lepre

הכהן צרעת הוא: נגע צרעת כי
תהיה באדם והובא אל הכהן:
וראה הכהן והנה שאת לבנה
בעור והיא הפכה שער לבן
ומחית בשר חי בשאת: צרעת
נושנת הוא בעור בשרו וטמאו
הכהן לא יסגרנו כי טמא הוא:
ואם פרוח תפרח הצרעת בעור
וכסתה הצרעת את כל עור הנגע
מראשו ועד רגליו לכל מראה
עיני הכהן: וראה הכהן והנה
כסתה הצרעת את כל בשרו וטהר
את הנגע כלו הפך לבן טהור
הוא: וביום הראות בו בשר חי
יטמא: וראה הכהן את הבשר החי
וטמאו הבשר החי טמא הוא
צרעת הוא: או כי ישוב הבשר החי
ונהפך ללבן ובא אל הכהן: וראהו
הכהן והנה נהפך הנגע ללבן
וטהר הכהן את הנגע טהור הוא:
ובשר כי יהיה בו בערו שחין
ונרפא: והיה במקום השחין
שאת לבנה או בהרת לבנה
אדמדמת ונראה אל הכהן: וראה
הכהן והנה מראה שפל מן
העור ושערה הפך לבן וטמאו
הכהן נגע צרעת הוא בשחין

היה · בוא · נשא · ישן · סגר · פרח · כסה · ראה · טהר · טמא · שוב · הפך · בוא · היה · עור · שחן · רפא · קום · ראה · ראה

Transla. Chal.

כהנא סגירותא הוא: מכתש סגירו ארי תהי באנשא ויתיתי לות כהנא: ויחזי
כהנא והא עמקא חורא במשכא והיא הפכת שערא למחור ורושם בשרא חיא
בעמקתא: סגירות עתיקא היא במשך בסריה ויסאביניה כהנא לא יסגריניה ארי
מסאב הוא: ואם מסגא תסגי סגירותא במשכא ותחפי סגירותא ית כל משך מכתשא
מרישיה ועד רגלוהי לכל חיזו עיני כהנא: ויחזי כהנא והא חפת סגירותא ית כל
בסריה וידכי ית מכתשא כוליה אתהפך למחור דכי הוא: וביומא דאתחזי ביה
בשרא חיא יהי מסאב: ויחזי כהנא ית בשרא חיא ויסאביניה בשרא חיא מסאב
הוא סגירותא הוא: או ארי יתוב בשרא חיא ויתהפך למחור וייתי לות כהנא:
ויחזיניה כהנא והא אתהפך מכתשא למחור וידכי כהנא ית מכתשא דכי הוא:
ואנש ארי יהי ביה במשכיה שחנא ויתסי: ויהי באתר שחנא עמקא חורא או בהרא
חורא סמקא ויתחזי לכהנא: ויחזי כהנא והא מחזהא מכיך מן משכא ושערה אתהפך
למחור ויסאביניה כהנא מכתש סגירותא הוא בשחנא

Interp. chal.

sacerdos: lepra enī est. Plaga lepre si fuerit in hoīe: adducetur ad sacerdotē. Et videbit sacerdos τ si macula alba est in cute: τ capillus eius versus est in albedinē: τ signū viue carnis fuerit in macula: lepra vetustissima ē in cute carnis sue: τ ɔtaminabit eū sacerdos: non recludet eum: q̄ immūdus est. Et si crescens creuerit lepra in cute: τ operuerit lepra omnē cutē plage a capite eius vsq; ad pedes eius oīa que oculi sacerdotis possunt videre: videbit sacerdos: τ si operuit lepra omnē carnē eius: mundā iudicabit plagam: tota enim versa est in albedinē: τ ideo mūdus est homo. In die autez quo apparuerit in ea caro viua: erit immūdus. Videbitq; sacerdos carnem viuā: τ contaminabit eam: caro enim viua leprosa imūda est. Si enim caro viua versa fuerit in albedinem: adducetur ad sacerdotē. videbitq; eam sacerdos: τ si versa est plaga in albedinē: mundam iudicabit plagā sacerdos: mundus enī est. Homo autez in cuius cute fuerit scabies: et sanata est: τ in loco vlceris fuerit macula alba aut macula subrussa: videbit a sacerdote. Videbitq; sacerdos: τ si aspectus eius humilior est cute: τ capilli eius versi sunt in albedinem: contaminabit eum sacerdos: quia plaga lepre est crescens in vlcere.

Primitiua chal.

הוה · אתא · חור · סגר · סנא · חפה · כתש · ראש · חזה · דכה · הפך · חוה · חוה · הוה · סאב · תוב · אתא · חזה · דכה · אסא · סאב · כתש

אִשָּׁה כִּי יִהְיֶה בוֹ נֶגַע בְּרֹאשׁ אוֹ
בְזָקָן׃ וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת הַנֶּגַע

Trāsla. B. Hiero.

orta est in vlcere. Quod si pilus coloris est pristini: & cicatrix subobscura & vicina carne non est humilior: recludet eum septē diebus. Et siquidem creuerit: adiudicabit eū lepre: sin autem steterit in loco suo: vlceris est cicatrix: & homo mundus erit. Caro autē & cutis quā ignis exusserit: & sanata albam siue ruffam habuerit cicatricem: considerabit eam sacerdos. Et ecce si versa est in alborem: locus eius reliqua cute est humilior: contaminabit eum: quia plaga lepre in cicatrice orta ē. Qd' si pilorū color nō fuerit immutatus: nec hūilior plaga carne reliqua: & ipa lepre spēs fuerit subobscura: recludet eū septē diebus. & die septimo contemplabitur. Si creuerit in cute lepra: contaminabit eum. Sin autem in loco suo cādor steterit non satis clarus: plaga conbustionis est: & idcirco mundabitur: quia cicatrix est combusture. Vir siue mulier in cuius capite vel barba germinauerit lepra: videbit eos sacerdos.

Trāsla. Gre. lxx. cū interp̄. latina

effloruit. si āt viderit ipm sacerdos: τ ecce nō est
ἐξήνθησεν. ἐὰν δὲ ἴδῃ αὐτὸν ὁ ἱερεύς, καὶ ἰδοὺ οὐκ ἔστιν
in ipo pilus albus: τ humile nō sit a cute
ἐν αὐτῷ θρὶξ λευκή, καὶ ταπεινὸν μὴ ᾖ ἀπὸ τοῦ δέρ-
corporis: τ ipa sit obscura: τ segregabit
ματος τοῦ χρωτός, καὶ αὐτὴ ᾖ ἀμαυρά, καὶ ἀφοριεῖ
illū sacerdos septē dies. si āt diffusiōe diffundetur in cute: τ polluet ipm sacerdos: tact' lepre est: in vlcere effloruit. si āt in loco suo
αὐτὸν ὁ ἱερεὺς ἑπτὰ ἡμέρας. ἐὰν δὲ διαχύσει διαχυθῇ
ται ἐν τῷ δέρματι, καὶ μιανεῖ αὐτὸν ὁ ἱερεύς, ἁφὴ λέ-
πρας ἐστίν, ἐν τῷ ἕλκει ἐξήνθησεν. ἐὰν δὲ κατὰ χώραν αὐ-
māserit claritas: τ nō diffundat: liuor
τοῦ μείνῃ τὸ τηλαύγημα, καὶ μὴ διαχέηται, οὐλὴ
vlceris est: τ mūdabit eū sacerdos. τ caro
τοῦ ἕλκους ἐστίν, καὶ καθαριεῖ αὐτὸν ὁ ἱερεύς. καὶ σὰρξ
si fuerit in cute sua: cōbustio i-
ἐὰν γένηται ἐν τῷ δέρματι αὐτοῦ, κατάκαυμα πυ-
gnis: τ fuerit in cute eius sanatū
ρός, καὶ γένηται ἐν τῷ δέρματι αὐτοῦ τὸ ὑγιασθὲν τοῦ
cōbustionis lucēs clar' vel albū rubescēs: τ videbit ipm sacerdos: τ ecce mutauit
κατακαύματος αὐγάζον τηλαυγὲς ἢ ἔκλευκον πυρ-
ρίζον, καὶ ὄψεται αὐτὸν ὁ ἱερεύς, καὶ ἰδοὺ μετέβαλεν
pilū albū in clar': et aspectus eius humilis a cute: lepra est: in cōbustione
τρίχα λευκὴν εἰς τὸ αὐγάζον, καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ ταπει-
νὴ ἀπὸ τοῦ δέρματος, λέπρα ἐστίν, ἐν τῷ κατακαύ-
effloruit: et polluet ipm sacerdos: tactus lepre
ματι ἐξήνθησεν, καὶ μιανεῖ αὐτὸν ὁ ἱερεύς, ἁφὴ λέπρας
est. si āt viderit ipm sacerdos: et ecce nō est in
ἐστίν. ἐὰν δὲ ἴδῃ αὐτὴν ὁ ἱερεύς, καὶ ἰδοὺ οὐκ ἔστιν ἐν τῷ
splēdēte pilus albus: et humile nō sit a cu-
αὐγάζοντι θρὶξ λευκή, καὶ ταπεινὸν μὴ ᾖ ἀπὸ τοῦ δέρμα-
te: et ipm āt obscurū: et segregabit ipm sacerdos
τος, καὶ αὐτὸ δὲ ἀμαυρόν, καὶ ἀφοριεῖ αὐτὸν ὁ ἱερεὺς ἑ-
septē dies: et videbit eū sacerdos i. die se-
πτὰ ἡμέρας, καὶ ὄψεται αὐτὸν ὁ ἱερεὺς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβ-
ptimo. si āt effusione diffusū fuerit in cute: et
δόμῃ. ἐὰν δὲ διαχύσει διαχέηται ἐν τῷ δέρματι, καὶ
polluet sacerdos eū: tactus lepre est: in vlcere effloruit.
μιανεῖ ὁ ἱερεὺς αὐτόν, ἁφὴ λέπρας ἐστίν, ἐν τῷ ἕλκει ἐ-
ξήνθησεν. ἐὰν δὲ κατὰ χώραν μείνῃ τὸ αὐγάζον, καὶ μὴ
si āt in loco māserit splēdēs: et nō
diffundat in cute: ipe āt obscurus sit: cicatrix
διαχυθῇ ἐν τῷ δέρματι, αὐτὴ δὲ ἀμαυρὰ ᾖ, οὐλὴ τοῦ
cōbustionis est: et mūdabit ipm sacerdos.
κατακαύματός ἐστιν, καὶ καθαριεῖ αὐτὸν ὁ ἱερεύς.
et enī figura cōbustionis est. et viro
ὁ γὰρ χαρακτὴρ τοῦ κατακαύματός ἐστιν. καὶ ἀνδρὶ
vel mulieri cui fuerit in ipis tactus lepre in capite vel in barba: et videbit sacerdos tactum:
ἢ γυναικὶ ᾧ ἐὰν γένηται ἐν αὐτοῖς ἁφὴ λέπρας ἐν τῇ κε-
φαλῇ ἢ ἐν τῷ πώγωνι, καὶ ὄψεται ὁ ἱερεὺς τὴν ἁφήν,

Transla. Chal.

Interp̄. chal.

Si aūt viderit eam sacerdos: τ si nō est in ea capillus albus neq; est humilior cute: et ipsa est obscura: recludet eum sacerdos septē diebus. Si aūt rursus creuerit in cute: cōtaminabit eum sacerdos: quia plaga lepre est. Et si in loco suo steterit macula nec creuit: cicatrix vlceris est: τ mūdabit eum sacerdos. Homo aūt in cuius cute fuerit exustio ignis: τ fuerit cicatrix cōbustionis macula alba subruffa aut totaliter alba: videbit eam sacerdos: τ si pilus eiusdē macule versus est in albedinē: τ aspectus eius profundior est cute: lepra est crescens in cōbustione. Et contaminabit eum sacerdos: quia plaga lepre est. Si autem viderit eam sacerdos τ non est pilus albus in macula illa: neq; est humilior cute: τ est subobscura: recludet eū sacerdos septem diebus. Et videbit eum sacerdos in die septimo: si crescens creuerit in cute: contaminabit eum sacerdos: quia plaga lepre est. Si autē in loco suo stetit macula nec creuit in cute: et ipsa est obscura: macula combustionis est. Et mundabit eum sacerdos: quia cicatrix combustionis est. Vir autem siue mulier in cuius capite aut barba fuerit plaga: videbit sacerdos plagam

Trāsla. Gre. lxx. cū interp̄. latina.

τ ecce aspectus eius depssior cute: in ipsa āt pilus flauus subtilis: τ polluet eū sacerdos:
καὶ ἰδοὺ ἡ ὄψις αὐτῆς κοιλοτέρα τοῦ δέρματος, ἐν αὐ-
τῇ δὲ θρὶξ ξανθίζουσα λεπτή, καὶ μιανεῖ αὐτὸν ὁ ἱερεύς,
plaga est: lepra capitis vel lepra barbe est. τ si viderit sacerdos tactū plage:
θραῦσμά ἐστιν, λέπρα τῆς κεφαλῆς ἢ λέπρα τοῦ πώ-
γωνός ἐστιν. καὶ ἐὰν ἴδῃ ὁ ἱερεὺς τὴν ἁφὴν τοῦ θραύσμα-
τος, καὶ ἰδοὺ οὐχ ἡ ὄψις ἐγκοιλοτέρα τοῦ δέρματος,
τ ecce nō aspectus humilior cute: τ capillus flauus nō est in ipa: τ segregabit sacerdos tactū plage septē dies: τ videbit sacerdos tactū die septima: τ ecce
καὶ θρὶξ ξανθίζουσα οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῇ, καὶ ἀφοριεῖ ὁ ἱε-
ρεὺς τὴν ἁφὴν τοῦ θραύσματος ἑπτὰ ἡμέρας, καὶ ὄψε-
ται ὁ ἱερεὺς τὴν ἁφὴν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ, καὶ ἰδοὺ
nō effusa ē plaga: τ capillus flauus nō est in ipa: τ aspectus plage nō est humilis a cute: τ radetur cutis: at plaga nō radetur: τ segregabit sacerdos plagā septē dies secdo.
οὐ διεχύθη τὸ θραῦσμα, καὶ θρὶξ ξανθίζουσα οὐκ ἔστιν
ἐν αὐτῇ, καὶ ἡ ὄψις τοῦ θραύσματος οὐκ ἔστι κοίλη ἀπὸ
τοῦ δέρματος, καὶ ξυρηθήσεται τὸ δέρμα, τὸ δὲ θραῦ-
σμα οὐ ξυρηθήσεται, καὶ ἀφοριεῖ ὁ ἱερεὺς τὸ θραῦσμα
τ videbit sacerdos plagam die septima: τ ecce nō diffusa ē. plaga in cute postq̄ rasus fuerit ille: τ aspect' plage nō est humilis a cute: τ mūdabit eū sacerdos: τ lauās vestimēta sua: mūdus erit.
ἑπτὰ ἡμέρας τὸ δεύτερον. καὶ ὄψεται ὁ ἱερεὺς τὸ θραῦ-
σμα τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ, καὶ ἰδοὺ οὐ διεχύθη τὸ θραῦ-
σμα ἐν τῷ δέρματι μετὰ τὸ ξυρηθῆναι αὐτόν, καὶ ἡ ὄψις
τοῦ θραύσματος οὐκ ἔστι κοίλη ἀπὸ τοῦ δέρματος, καὶ κα-
θαριεῖ αὐτὸν ὁ ἱερεύς, καὶ πλυνάμενος τὰ ἱμάτια αὐτοῦ,
si āt diffusiōe diffusa fuerit plaga in cute postq̄ mūdatus fuerit ille: τ videbit eū sacerdos: τ ecce diffusa ē plaga in cute: nō cōsiderabit sacerdos de pilo flauescēte: immūdus est.
καθαρὸς ἔσται. ἐὰν δὲ διαχύσει διαχέηται τὸ θραῦσμα ἐν
τῷ δέρματι μετὰ τὸ καθαρισθῆναι αὐτόν, καὶ ὄψεται
αὐτὸν ὁ ἱερεύς, καὶ ἰδοὺ διακέχυται τὸ θραῦσμα ἐν τῷ
δέρματι, οὐκ ἐπισκέψεται ὁ ἱερεὺς περὶ τῆς τριχὸς
τῆς ξανθιζούσης, ἀκάθαρτός ἐστιν. ἐὰν δὲ ἐνώπιον αὐτοῦ μεί-
si āt corā eo mā serit i loco plaga: τ capill' niger renat' fuerit in eo: sanauit plaga: mūdus est. τ mūdabit eū sacerdos.
νῃ ἐπὶ χώρας τὸ θραῦσμα, καὶ θρὶξ μέλαινα ἀνατείλῃ
ἐν αὐτῷ, ὑγίακεν τὸ θραῦσμα, καθαρός ἐστιν. καὶ καθα-
ριεῖ αὐτὸν ὁ ἱερεύς. καὶ ἀνδρὶ ἢ γυναικὶ ᾧ ἐὰν γένηται ἐν
τ viro vel mulieri cui fuerit in cute carnis sue cādores splēdētes albescētes: τ videbit sacerdos: τ ecce in cute
δέρματι τῆς σαρκὸς αὐτοῦ αὐγάσματα αὐγάζοντα λευ-
καθίζοντα, καὶ ὄψεται ὁ ἱερεύς, καὶ ἰδοὺ ἐν δέρματι

Trāsla. B. Hiero.

Et siquidē humilior fuit loc' carne reliqua: & capillus flauus solitoq; subtilior: cōtaminabit eos: quia lepra capitis ac barbe est. Sin autem viderit locum macule equalem vicine carni & capillum nigrum: recludet eū septem diebus: & die septimo intuebitur. Si non creuerit macula & capillus sui coloris ē: & locus plage carni reliqua eq̄lis: radetur homo absq; loco macule: & recludetur septem diebus aliis. Si die septimo visa fuerit stetisse plaga ī loco suo: nec humilior carne reliqua: mundabit eum: & lotis vestibus suis mūdus erit. Sin autem post emundationem rursus creuerit macula in cute: non q̄ret amplius vtrū capillus in flauū colorē sit commutatus: quia aperte īmundus est. Porro si steterit macula: & capilli nigri fuerint: nouerit hominem sanatum eē: & confidenter eū pronunciet mundum. Vir siue mulier in cuius cute cādor apparuerit: ituebitur eos sacerdos: Si deprehenderit

בְּעוֹר בְּשָׂרָם בֶּהָרֹת בֶּהָרֹת
לְבָנֹת׃ וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה בְעוֹר

Transla. Chal.

Interp̄. chal.

et si aspectus ei' fuerit profundior cute: τ in ipsa fuerit capillus flauus tenuissimus: cōtaminabit eū sacerdos: quia lepra capitis siue barbe est. Et si viderit sacerdos plagam lepre: τ aspectus eius non est profundior cute: τ capillus niger non est in eo: recludet sacerdos plagam lepre septem diebus. et videbit sacerdos plagam in die septimo. Et si non creuit lepra nec est in ea capillus flauus: τ aspectus lepre non est profundior cute: tondebit in circuitu lepre: τ lepram ipsam nō tondebit: τ recludet sacerdos leprā septē diebus aliis. Et videbit sacerdos leprā in die septimo: et si non creuit lepra in cute: τ aspectus eius nō est profundior cute: mundum iudicabit eum sacerdos. et lauabit vestimenta sua: τ mundabitur. Si autē rursus creuerit lepra in cute post emundationē suam videbit eum sacerdos: τ si creuit lepra in cute. nō curabit sacerdos de capillo flauo: quia imundus est. Si autē lepra stetit sicut antea erat: τ capillus niger ortus est in ea: sanata est lepra: mundus est: τ mundum iudicabit eum sacerdos. Vir autem siue mulier in quorum cute carnis fuerint macule albe: videbit sacerdos: et si in cute

Tex. Heb.

בשרם בהרת כהות לבנת בהק
הוא פרח בעור טהור הוא: ואיש
כי ימרט ראשו קרח הוא טהור
הוא: ואם מפאת פניו ימרט
ראשו גבח הוא טהור הוא: וכי
יהיה בקרחת או בגבחת נגע לבן
אדמדם צרעת פרחת הוא
בקרחתו או בגבחתו: וראה אתו
הכהן והנה שאת הנגע לבנה
אדמדמת בקרחתו או בגבחתו
כמראה צרעת עור בשר: איש
צרוע הוא טמא הוא טמא
יטמאנו הכהן בראשו נגעו:
והצרוע אשר בו הנגע בגדיו
יהיו פרמים וראשו יהיה פרוע
ועל שפם יעטה וטמא טמא
יקרא: כל ימי אשר הנגע בו
יטמא טמא הוא בדד ישב מחוץ
למחנה מושבו: והבגד כי יהיה
בו נגע צרעת בבגד צמר או בבגד
פשתים: או בשתי או בערב
לפשתים ולצמר או בעור או
בכל מלאכת עור: והיה הנגע ירקרק
או אדמדם בבגד או בעור או
בשתי או בערב או בכל כלי עור נגע
צרעת הוא והראה את הכהן:
וראה הכהן את הנגע והסגיר

Primitiua heb.

כהה — מרט — פאה פנה — נשא — צרע — היה פרע — עטה — קרא יום — טמא — חנה ישב — שתה כלה — ראה — סגר

Trāsla. B. Hiero.

subobscurum alborē lucere in cute: sciat non esse leprā: sed maculam coloris cādidi & hoiem mundū. Vir de cuius capite capilli fluūt: caluus & mundus est. Et si a fronte ceciderit pili recaluaster & mundus est. Sin autem in caluitio siue in recaluatione albus vel ruffus color fuerit exortus: & hoc sacerdos viderit: condēnabit eū haud dubie lepre: que orta est in caluitio.

Quicunq; ergo maculatus fuerit lepra: & separatus est ad arbitrium sacerdotis: habebit vestimēta dissuta: caput nudum: os veste cōtectum: cōtaminatū ac sordidū se clamabit. Omni tēpore quo leprosus est & immundus: solus habitabit extra castra. Vestis lanea siue linea que lepram habuerit in stamine atq; subtegmine aut certe pellis: vel quicquid ex pelle confectum est. si alba vel rufa macula fuerit infecta: lepra reputabitur: ostēdeturq; sacerdoti. Qui consideratam recludet

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

carnis sue cādores splēdētes albescētes
τῆς σαρκὸς αὐτοῦ αὐγάσματα αὐγάζοντα λευκαθίζοντα
impetigo ē: floret in cute: mūdus est. si āt
ἄλφος ἐστιν, ἐξανθεῖ ἐν τῷ δέρματι, καθαρός ἐστιν. ἐὰν δέ
alicui caluū fuerit caput ei⁹ caluus est: mūdus
τινι μαδήσῃ ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ φαλακρός ἐστι, καθαρός ἐ-
est. si āt ante faciē eius caluū fuerit caput eius
στιν. ἐὰν δὲ κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ μαδήσῃ ἡ κεφαλὴ αὐ-
recaluaster est: mūdus est. si āt fuerit in
τοῦ ἀναφάλαντός ἐστι, καθαρός ἐστιν. ἐὰν δὲ γένηται ἐν τῷ
caluitie eius: vel i recaluatiōe eius
φαλακρώματι αὐτοῦ, ἢ ἐν τῷ ἀναφαλαντώματι αὐτοῦ
tact⁹ albus vel flauescēs: lepra florēs est in
ἁφὴ λευκὴ ἢ πυῤῥίζουσα, λέπρα ἐξανθίζουσά ἐστιν ἐν τῷ
caluitie eius: vel i recaluatione eius.
φαλακρώματι αὐτοῦ, ἢ ἐν τῷ ἀναφαλαντώματι αὐτοῦ.
⁊ videbit eū sacerdos: ⁊ ecce aspectus tactus al
καὶ ὄψεται αὐτὸν ὁ ἱερεύς, καὶ ἰδοὺ ἡ ὄψις τῆς ἁφῆς λευ-
bus vel flauescēs in caluitie eius: vel in re-
κὴ ἢ πυῤῥίζουσα ἐν τῷ φαλακρώματι αὐτοῦ, ἢ ἐν τῷ ἀνα-
caluatione eius sicut species lepre in cute
φαλαντώματι αὐτοῦ ὡς εἶδος λέπρας ἐν τῷ δέρματι
carnis sue: hō leprosus ē: immūdus ē. pollutio
τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, ἄνθρωπος λεπρός ἐστιν, ἀκάθαρτός ἐστιν. μια-
ne polluet eū sacerdos: i capite suo tact⁹ ei⁹.
σμῷ μιανεῖ αὐτὸν ὁ ἱερεύς, ἐν τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ ἡ ἁφὴ αὐτοῦ.
⁊ leprosus in quo tactus: vestimēta eius erūt solu
καὶ ὁ λεπρὸς ἐν ᾧ ἐστιν ἡ ἁφή, τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἔσται παρει-
ta: ⁊ caput eius nudū: ⁊
μένα, καὶ ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἀκατακάλυπτος, καὶ
circa os eius cōtegatur: ⁊ immūdus vo
περὶ τὸ στόμα αὐτοῦ περιβαλέσθω, καὶ ἀκάθαρτος κε-
cabitur oēs dies: quādiu fuerit in eo ta
κλήσεται πάσας τὰς ἡμέρας, ὅσας ἐὰν ᾖ ἐπ' αὐτῷ ἡ ἁ-
ctus: immūdus exūs immūdus erit: segregatus sede-
φή, ἀκάθαρτος ὢν ἀκάθαρτος ἔσται, κεχωρισμένος καθή-
bit: extra castra erit eius cōuersatio.
σεται, ἔξω τῆς παρεμβολῆς ἔσται αὐτοῦ ἡ διατριβή.
⁊ vestis i qua fuerit in ipsa tactus lepre in ve-
καὶ ἱμάτιον ᾧ ἐὰν γένηται ἐν αὐτῷ ἁφὴ λέπρας ἐν ἱμα-
ste lanea: vel in veste stupea: vel i stamie: vel i subtegmie:
τίῳ ἐρεῷ, ἢ ἐν ἱματίῳ στυππυίῳ, ἢ ἐν στήμονι, ἢ ἐν κρόκῃ,
vel in lineis: vel in laneis: vel in pelle: vel in
ἢ ἐν τοῖς λινοῖς, ἢ ἐν τοῖς ἐρεοῖς, ἢ ἐν δέρματι, ἢ ἐν
omni opatia pelle: ⁊ fuerit tact⁹ vire-
παντὶ ἐργασίμῳ δέρματι, καὶ γένηται ἡ ἁφὴ χλωρί-
scēs vel flauescēs in pelle: vel in veste:
ζουσα ἢ πυῤῥίζουσα ἐν τῷ δέρματι, ἢ ἐν τῷ ἱματίῳ,
vel in stamine: vel in subtegmine: vel in oi vase ope
ἢ ἐν τῷ στήμονι, ἢ ἐν τῇ κρόκῃ, ἢ ἐν παντὶ σκεύει ἐρ-
rario pellis: tactus lepre est. ⁊ ōdet sacer
γασίμου δέρματος, ἁφὴ λέπρας ἐστίν. καὶ δείξει τῷ ἱε-
doti: ⁊ videbit sacerdos tactū: ⁊ segregabit
ρεῖ, καὶ ὄψεται ὁ ἱερεὺς τὴν ἁφήν, καὶ ἀφοριεῖ

Transla. Chal.

משריהון בהקן עמיין חורן בוהקא הוא סגי במשכא דכי הוא: וגבר ארי יתר שער
רישיה קרח הוא דכי הוא: ואם מלקביל אפוהי יתר שער רישיה גלוש הוא דכי
הוא: וארי יהי בקרחותא או בגלושותא מכתש חיור סמוק סגירות סגיא היא
בקרחותיה או בגלושותיה: ויחזי יתיה כהנא והא עמקא מכתשא חיור סמוק
בקרחותיה או בגלושותיה כמחזי סגירות משך בשרא: גבר סגיר הוא מסאב הוא
סאבא יסאביניה כהנא ברישיה מכתשיה: וסגירא דביה מכתשא לבושוהי יהון
מבזעין ורישיה יהי פריע ועל שפם כאבילא יתעטף ולא תסתאבון לא תסתאבון
יקרי: כל יומין דמכתשא ביה יהי מסאב מסאב הוא בלחודוהי יתיב מברא למשריתא
יהי מותביה: ולבושא ארי יהי ביה מכתש סגירו בלבוש עמר או בלבוש כיתן: או
בשתיא או בערבא לכיתנא ולעמרא או במשכא או בכל עבידת משך: ויהי מכתשא
ירוק או סמוק בלבושא או במשכא או בשתיא או בערבא או בכל מאן דמשך מכתש
סגירותא הוא ויתחזי לכהנא: ויחזי כהנא ית מכתשא ויסגר

Primitiua chal.

עמם סנא נתר — ראש — כתש — חזה סאב — היה — בזע עטף סאב — קרא שרא — יתב שתה — היה — כתש — חזא סגר

Interp. chal.

carnis eorū sunt macule subobscure albe: macula coloris candidi est crescēs in cute: mūdusq; est. Vir autē cuius capilli capitis fluunt: caluus et mūdus est. Si autē cōtra faciē suāsu fluerint capilli capitis eius: recaluaster est: mūdusq; est. ⁊ si fuerit in caluitio aut in recaluatione plaga alba subruffa: lepra est crescēs in caluitio eius aut in recaluatione eius. Videbitq; eū sacerdos: et si macula plage alba fuerit et subruffa in caluitio eius aut in recaluatione ei⁹ sicut aspectus lepre cutis carnis: vir leprosus est: immundus est: contaminās contaminabit eum sacerdos: in capite eius est plaga eius. Leprosus autē in quo fuerit plaga: vestimēta eius erūt scissa: et caput eius erit nudū: et os eius inuoluetur panno sicut lugēs. Et non cōtaminemini neq; immundi fitis clamabit: cunctis diebus quibus habuerit plagā erit immūdus: immūdus enī est: solus habitabit: extra castra erit habitatio ei⁹. Et vestis in qua fuerit plaga lepre in veste lanea aut in veste linea aut in stamine vel in subtegmine de lino aut de lana aut in pelle vel in quocunq; quod factum est ex pelle: si fuerit plaga pallida aut ruffa in veste aut in pelle vel in stamine aut in subtegmine aut in quacunq; veste pellicea: plaga lepre est: ostendeturq; sacerdoti. Et videbit sacerdos plagam: et recludet

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

sacerdos tactū septē dies: ⁊ videbit
ὁ ἱερεὺς τὴν ἁφὴν ἑπτὰ ἡμέρας, καὶ ὄψεται τὴν ἁ-
tactū die septima. si āt diffusus fuerit tact⁹ i
φὴν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ. ἐὰν δὲ διαχέηται ἡ ἁφὴ ἐν
veste: vel in stamine: vel i subtegmine vel in
τῷ ἱματίῳ, ἢ ἐν τῷ στήμονι, ἢ ἐν τῇ κρόκῃ ἢ ἐν τῷ
pelle: iuxta oīa quecūq; facta fuerit pelles
δέρματι, κατὰ πάντα ὅσα ἐὰν ποιηθῇ δέρματα
in opatiōe: lepra pseuerās est tact⁹: immun
ἐν τῇ ἐργασίᾳ, λέπρα ἔμμονός ἐστιν ἡ ἁφή, ἀκάθαρ-
dus est: cōburet vestē: vel stamē: vel
τός ἐστι, κατακαύσει τὸ ἱμάτιον, ἢ τὸν στήμονα, ἢ
subtegmē: vel i laneis: vel in lineis: vel in om
τὴν κρόκην, ἢ ἐν τοῖς ἐρεοῖς, ἢ ἐν τοῖς λινοῖς, ἢ ἐν παν-
ni vase pelliceo: in quo fuerit i ipo tact⁹: qr le
τὶ σκεύει δερματίνῳ, ἐν ᾧ ἂν ᾖ ἐν αὐτῷ ἡ ἁφή, ὅτι λέ-
pra pseuerās est: in igne cōburet. si āt
πρα ἔμμονός ἐστιν, ἐν πυρὶ κατακαυθήσεται. ἐὰν δὲ
viderit sacerdos: ⁊ nō diffusus fuerit tact⁹ in ve-
ἴδῃ ὁ ἱερεύς, καὶ μὴ διαχέηται ἡ ἁφὴ ἐν τῷ ἱμα-
ste: vel in stamine: vel in subtegmine: vel i om-
τίῳ, ἢ ἐν τῷ στήμονι, ἢ ἐν τῇ κρόκῃ, ἢ ἐν παν-
ni vase pelliceo: ⁊ pcipiet sacerdos: ⁊
τὶ σκεύει δερματίνῳ, καὶ συντάξει ὁ ἱερεύς, καὶ
lauabit in quo fuerit in ipo tact⁹: ⁊ segregabit
πλυνεῖ ἐφ' οὗ ἐὰν ᾖ ἐπ' αὐτῷ ἡ ἁφή, καὶ ἀφοριεῖ
sacerdos tactū septē dies scdō. ⁊
ὁ ἱερεὺς τὴν ἁφὴν ἑπτὰ ἡμέρας τὸ δεύτερον. καὶ
videbit sacerdos postq̄ lot⁹ fuerit tact⁹:
ὄψεται ὁ ἱερεὺς μετὰ τὸ πλυθῆναι τὴν ἁφήν,
⁊ si āt nō mutauerit tact⁹ aspectū suū: ⁊
καὶ εἰ δὲ μὴ μεταβάλῃ ἡ ἁφὴ τὴν ὄψιν αὐτῆς, καὶ
tact⁹ nō diffundit: immūdū est: in igne
ἡ ἁφὴ οὐ διαχεῖται, ἀκάθαρτόν ἐστιν, ἐν πυρὶ
cōburetur. firmat⁹ ē in veste: vel in
κατακαυθήσεται. ἐστήρικται ἐν τῷ ἱματίῳ, ἢ ἐν
stamine: vel in subtegmine: ⁊ si viderit sacerdos:
τῷ στήμονι, ἢ ἐν τῇ κρόκῃ. καὶ ἐὰν ἴδῃ ὁ ἱερεύς,
⁊ fuerit obscur⁹ tact⁹ postq̄ lotū fuerit ipsum:
καὶ ᾖ ἀμαυρὰ ἡ ἁφὴ μετὰ τὸ πλυθῆναι αὐτό,
rūpet illū a veste: vel a
ἀποῤῥήξει αὐτὸ ἀπὸ τοῦ ἱματίου, ἢ ἀπὸ τοῦ
stamine: vel a subtegmine: vel a pel-
στήμονος, ἢ ἀπὸ τῆς κρόκης, ἢ ἀπὸ τοῦ δέρμα-
le. si āt apparuerit āpli⁹ in veste: vel i sta
τος. ἐὰν δὲ ὀφθῇ ἔτι ἐν τῷ ἱματίῳ, ἢ ἐν τῷ στή-
mine: vel in subtegmine: vel in oī vase pel
μονι, ἢ ἐν τῇ κρόκῃ, ἢ ἐν παντὶ σκεύει δερ-
liceo: lepra florēs est: in igne cō
ματίνῳ, λέπρα ἐξανθίζουσά ἐστιν, ἐν πυρὶ κα-
buretur in quo est tactus:
τακαυθήσεται ἐν ᾧ ἐστιν ἡ ἁφή,

Trāsla. B. Hiero.

septem diebus: & die septimo rursus aspiciens si deprehenderit creuisse: lepra perseuerans est. pollutum iudicabit vestimentum: & omne in quo fuerit inuenta: & idcirco comburetur flammis. Q si eam viderit non creuisse: precipiet: & lauabunt id in quo lepra est: recludetq; illud septē diebus aliis. Et cum viderit faciem quidem pristinā non reuersam: nec tn̄ creuisse leprā: immundū iudicabit: & igne comburet: eo q infusa sit in superficie vestimenti vel per totū lepra. Sin autem obscurior fuerit locus lepre postq̄ vestis est lota: abrūpet eum & a solido diuidet. Quod si vltra apparuerit in his locis que prius immaculata erant: lepra volatilis & vaga debet igne comburi.

Tex. Heb.

את הנגע שבעת ימים: וראה
את הנגע ביום השביעי כי
פשה הנגע בבגד או בשתי או
בערב או בעור לכל אשר
יעשה העור למלאכה צרעת
ממארת הנגע טמא הוא: ושרף
את הבגד או את השתי או את
הערב בצמר או בפשתים או
את כל כלי העור אשר יהיה בו
הנגע כי צרעת ממארת הוא
באש תשרף: ואם יראה הכהן
והנה לא פשה הנגע בבגד או
בשתי או בערב או בכל כלי
עור: וצוה הכהן וכבסו את אשר
בו הנגע והסגירו שבעת ימים
שנית: וראה הכהן אחרי הכבס
את הנגע והנה לא הפך
הנגע את עינו והנגע לא פשה
טמא הוא באש תשרפנו פחתת
הוא בקרחתו או בגבחתו: ואם
ראה הכהן והנה כהה הנגע
אחרי הכבס אתו וקרע אתו
מן הבגד או מן העור או מן
השתי או מן הערב: ואם תראה
עוד בבגד או בשתי או בערב או
בכל כלי עור פרחת הוא באש
תשרפנו את אשר בו הנגע:

Primitiua heb.

עשה — אבר — היה — שרף ראה — יום — שנה כבס

Transla. Chal.

ית מכתשא שבעא יומין: ויחזי ית מכתשא ביומא שביעאה ארי אוסיף מכתשא
בלבושא או בשתיא או בערבא או במשכא לכל דיתעבד משכא לעבידתא סגירות
מחסרא מכתשא מסאב הוא: ויוקיד ית לבושא או ית שתיא או ית ערבא בעמרא
או בכיתנא או ית כל מאן דמשך דיהי ביה מכתשא ארי סגירות מחסרא הוא בנורא
תתוקד: ואם יחזי כהנא והא לא אוסיף מכתשא בלבושא או בשתיא או בערבא או
בכל מאן דמשך: ויפקיד כהנא ויחורון ית דביה מכתשא ויסגריניה שבעא יומין
תנינות: ויחזי כהנא בתר דחורו ית מכתשא והא לא שנא מכתשא מן כד הוה
ומכתשא לא אוסיף מסאב הוא בנורא תוקדוניה תברא הוא בשחקותיה או
בחדתותיה: ואם חזא כהנא והא עמא מכתשא בתר דחורו יתיה ויבזע יתיה מן
לבושא או מן משכא או מן שתיא או מן ערבא: ואם תתחזי עוד בלבושא או בשתיא
או בערבא או בכל מן דמשך סגיא היא בנורא תוקדוניה ית דביה מכתשא:

Interp. chal.

eam septē diebus: videbitq; plagam in die septimo: et si creuit in veste vel in stamine aut in pelle aut in quocūq; quod ex pelle fit: lepre corrodētis est plaga: immūdus erit. Et cōburet vestem aut stamen aut subtegmen laneum aut lineum aut quācunq; vestem pelliceam in quibus fuerit plaga: quia lepra corrodens est: igne comburetur. Et si viderit sacerdos q nō creuit plaga in vestimēto aut in stamine vel subtegmine aut in omni veste pellicea: iubebit sacerdos ⁊ lauabūt illud in quo fuerit plaga: ⁊ recludet illud septem diebus aliis. videbitq; sacerdos postquā lauerunt locū plage: ⁊ si non est mutata plaga ab eo quod erat: neq; creuit plaga: immūdus erit: igni combures illud: corrosio enim est in vetustate sua vel in nouitate sua. Et si viderit sacerdos q plaga est subobscura postquā lauerunt eam: abrumpet eam a vestimento aut de pelle aut de stamine aut de subtegmine. Et si vltra apparuerit in vestimento aut in stamine vel in subtegmine aut in quacunq; veste pellicea multiplicata est: igni combures illud in quo est plaga.

Primitiua chal.

יסף — עבד — חסר סאב יקד — היה — יקד חזה — פקד חור — תנה שנה — יסף יקד שחק — חדה כתש בזע — שתה חזא — סנא

ובגד או השתי או הערב או
כל כלי העור אשר תכבס וסר
מהם הנגע וכבס שנית וטהר:
זאת תורת נגע צרעת בגד הצמר
או הפשתים או השתי או הערב
או כל כלי עור לטהרו או
לטמאו: **Ca. xiiij.** וידבר יהוה
אל משה לאמר: זאת תהיה תורת
המצרע ביום טהרתו והובא אל
הכהן: ויצא הכהן אל מחוץ
למחנה וראה הכהן והנה נרפא
נגע הצרעת מן הצרוע: וצוה
הכהן ולקח למטהר שתי צפרים
חיות טהרות ועץ ארז ושני
תולעת ואזב: וצוה הכהן ושחט
את הצפור האחת אל כלי חרש
על מים חיים: את הצפר החיה
יקח אתה ואת עץ הארז ואת
ושני התולעת ואת האזב
וטבל אותם ואת הצפר החיה
בדם הצפר השחטה על
המים החיים: והזה על המטהר
מן הצרעת שבע פעמים
וטהרו ושלח את הצפר החיה
על פני השדה: וכבס המטהר
את בגדיו וגלח את כל שערו
ורחץ במים וטהר ואחר יבוא

Si cessauerit: lauabit aqua ea que pura sunt secūdo: & mūda erunt. Ista est lex lepre vestimenti lanei & linei staminis atqꝫ subtegminis oīsqꝫ supellectilis pellicee: quō mūdari debeat vel cōtaminari. Ca. 14.

Locutusqꝫ est dñs ad moysen dicēs. Hic est ritus leprosi qñ mundandus est. Adducetur ad sacerdotē. Qui egressus de castris: cū inuenerit lepram esse mundatam: precipiet ei qui purificatur vt offerat duos passeres viuos p se: quos vesci licitū ē: & lignū cedrinum vermiculumqꝫ & hyssopū. Et vnū ex passeribus immolari iubebit in vase fictili super aquas viuētes: aliū autem viuum cum ligno cedrino & cocco & hyssopo tinget in sanguine passeris immolati: quo asperget illum qui mūdandus est septies vt iure purgetur: & dimittet passerē viuū: vt in agrū auolet. Cūqꝫ lauerit homo vestimēta sua: radet omnes pilos corporis: & lauabitur aqua: purificatusqꝫ ingredietur

καὶ τὸ ἱμάτιον, ἢ ὁ στήμων, ἢ ἡ κρόκη, ἢ πᾶν σκεῦος
δερμάτινον, ὃ πλυθήσεται, καὶ ἀποστήσεται ἀπ'
αὐτοῦ ἡ ἁφή, καὶ πλυθήσεται τὸ δεύτερον, καὶ καθαρὸν ἔσται. οὗτος ὁ νόμος ἁφῆς λέπρας ἱματίου
ἐρέου, ἢ στυππείνου, ἢ στήμονος, ἢ κρόκης, ἢ παντὸς σκεύους δερματίνου, εἰς τὸ καθαρίσαι αὐτὸ ἢ μιᾶναι.

C. 14.

Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, οὗτος ὁ νόμος τοῦ λεπροῦ. ᾗ ἂν ἡμέρᾳ καθαρισθῇ, καὶ προσαχθήσεται πρὸς τὸν ἱερέα, καὶ ἐξελεύσεται ὁ ἱερεὺς ἔξω τῆς παρεμβολῆς, καὶ ὄψεται ὁ ἱερεύς, καὶ ἰδοὺ ἴαται ἡ ἁφὴ τῆς λέπρας ἀπὸ τοῦ λεπροῦ, καὶ προστάξει ὁ ἱερεύς, καὶ λήψονται τῷ κεκαθαρισμένῳ δύο ὀρνίθια ζῶντα καθαρά, καὶ ξύλον κέδρινον, καὶ κεκλωσμένον κόκκινον, καὶ ὕσσωπον. καὶ προστάξει ὁ ἱερεύς, καὶ σφάξουσι τὸ ὀρνίθιον τὸ ἓν εἰς ἀγγεῖον ὀστράκινον ἐφ' ὕδατι ζῶντι. καὶ τὸ ὀρνίθιον τὸ ζῶν λήψεται αὐτό, καὶ τὸ ξύλον τὸ κέδρινον, καὶ τὸ κεκλωσμένον κόκκινον, καὶ τὸν ὕσσωπον, καὶ βάψει αὐτὰ καὶ τὸ ὀρνίθιον τὸ ζῶν εἰς τὸ αἷμα τοῦ ὀρνιθίου τοῦ σφαγέντος ἐφ' ὕδατι ζῶντι, καὶ περιρρανεῖ ἐπὶ τὸν καθαρισθέντα ἀπὸ τῆς λέπρας ἑπτάκις, καὶ καθαρὸς ἔσται. καὶ ἐξαποστελεῖ τὸ ὀρνίθιον τὸ ζῶν εἰς πεδίον, καὶ πλυνεῖ ὁ καθαρισθεὶς τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ξυρήσεται πᾶσαν τὴν τρίχα αὐτοῦ, καὶ λούσεται ἐν ὕδατι, καὶ καθαρὸς ἔσται. καὶ μετὰ ταῦτα εἰσελεύσεται

Math. 8. a. Marci 1. a. Luce. 5. c. & 17. d.

Transla. Chal.

ולנושא או שתיא או ערבא או כל מאן דמשך דתתחור ויעדי מנהון מכתשא ויצטבע תנינות ויהי דכי: דא אוריתא דמכתש סגירו לבוש עמר או כיתנא או שתיא או ערבא או כל מאן דמשך לדכאותיה או לסאבותיה:

Ca. xiiij.

ומליל יי עם משה למימר: דא תהי אוריתא דסגירא ביומא דדכותיה ויתיתי לות כהנא: ויפוק כהנא למברא למשריתא ויחזי כהנא והא אתסי מכתש סגירותא מן סגירא: ויפקיד כהנא ויסב למדכי תרתין צפרין חיין דכין ואעא דארזא וצבע זהורי ואיזובא: ויפקיד כהנא ויכוס ית צפרא חדא למאן דחסף על מי מבוע: ית צפרא חיתא יסב יתה וית אעא דארזא וית צבע זהורי וית איזובא ויטבול יתהון וית צפרא חיתא בדמא דצפרא דנכיסתא על מי מבוע: וידי על דמדכי מן סגירותא שבע זמנין ויתדכיניה וישלח ית צפרא חיתא על אפי חקלא: ויצבע דמדכי ית לבושוהי ויגלח ית כל שעריה ויסחי במיא וידכי ובתר כן יעול

Interp. chal.

Uestis autem aut stamen aut subtegmen aut omnis vestis pellicea que lota fuerit et recesserit ab eis plaga: lauabitur secundo: et sic mundabitur. Hec est lex plage lepre vestis lanee aut linee aut staminis vel subtegminis aut omnis supellectilis pellicee: quomodo mundari debeat vel contaminari. Cap. 14.

Locutusqꝫ est dominus ad moysen dicens. Hec est lex leprosi: in die emundationis sue adducetur ad sacerdotem: et egredietur sacerdos extra castra: et videbit sacerdos: et si sanata fuerit lepra leprosi: precipiet sacerdos vt tollant et qui mundandus est duos passeres viuos mundos: et lignum cedri et coccinum et hyssopum. Precipietqꝫ sacerdos vt immolent passerem vnum in vase fictili super aquas fontis. Passerem autem viuum tollet et lignū cedrinum et coccinum et hyssopum. Et tinget ea et passerem viuū in sanguine passeris immolati super aquas fontis: et asperget septies super illum qui mundandus est a lepra: et mundabit eum: et dimittet passerem viuum super faciem agri. Lauabitqꝫ ille qui mūdandus est vestimēta sua: et tondebit oēs pilos suos: et lauabit aqua: et sic mūdabit. Et postea ingredietur

εἰς τὴν παρεμβολήν, καὶ διατρίψει ἔξω τοῦ οἴκου αὐτοῦ ἑπτὰ ἡμέρας. καὶ ἔσται τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ, ξυρήσεται πᾶσαν τὴν τρίχα αὐτοῦ, τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ τὸν πώγωνα, καὶ τὰς ὀφρῦς, καὶ πᾶσαν τὴν τρίχα αὐτοῦ ξυρήσεται. καὶ πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ λούσεται τὸ σῶμα αὐτοῦ ὕδατι, καὶ καθαρισθήσεται. καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ λήψεται δύο ἀμνοὺς ἀμώμους ἐνιαυσίους, καὶ πρόβατον ἓν ἄμωμον ἐνιαύσιον, καὶ τρία δέκατα σεμιδάλεως εἰς θυσίαν πεφυραμένην ἐν ἐλαίῳ, καὶ κοτύλην ἐλαίου μίαν. καὶ στήσει ὁ ἱερεὺς ὁ καθαρίζων τὸν ἄνθρωπον τὸν καθαριζόμενον, καὶ ταῦτα ἐναντίον κυρίου, ἐπὶ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. καὶ λήψεται ὁ ἱερεὺς τὸν ἀμνὸν τὸν ἕνα, καὶ προσάξει αὐτὸν τῆς πλημμελείας, καὶ τὴν κοτύλην τοῦ ἐλαίου, καὶ ἀφοριεῖ αὐτὰ ἀφόρισμα ἐναντίον κυρίου. καὶ σφάξουσι τὸν ἀμνὸν ἐν τόπῳ, οὗ σφάζουσι τὰ ὁλοκαυτώματα, καὶ τὰ περὶ τῆς ἁμαρτίας, ἐν τόπῳ ἁγίῳ. ἔστι γὰρ τὸ περὶ τῆς ἁμαρτίας, ὥσπερ τὸ τῆς πλημμελείας ἐστὶ τῷ ἱερεῖ. ἅγια ἁγίων ἐστίν. καὶ λήψεται ὁ ἱερεὺς ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ τῆς πλημμελείας, καὶ ἐπιθήσει ὁ ἱερεὺς ἐπὶ τὸν λοβὸν τοῦ ὠτὸς τοῦ καθαριζομένου τοῦ δεξιοῦ, καὶ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς χειρὸς αὐτοῦ τῆς δεξιᾶς, καὶ ἐπὶ τὸ ἄκρον τοῦ ποδὸς αὐτοῦ τοῦ δεξιοῦ. καὶ λαβὼν ὁ ἱερεὺς ἀπὸ τῆς κοτύλης τοῦ ἐλαίου ἐπιχεεῖ ἐπὶ τὴν χεῖρα τοῦ ἱερέως τὴν ἀριστεράν. καὶ βάψει ὁ ἱερεὺς τὸν δάκτυλον αὐτοῦ τὸν δεξιὸν ἀπὸ τοῦ ἐλαίου τοῦ ὄντος ἐπὶ τῆς χειρὸς αὐτοῦ τῆς ἀριστερᾶς. καὶ ῥανεῖ ἑπτάκις ἀπὸ

B

C

castra: ita dumtaxat vt maneat extra tabernaculū suū septē diebus: & die septima radet capillos capitis barbamqꝫ & supercilia ac totius corporis pilos. Et lotis rursum vestib⁹ & corpore: die octauo sumet duos agnos immaculatos: & ouem anniculam absqꝫ macula: & tres decimas simile in sacrificiū que cōspersa sit oleo: & seorsū olei sextariū. Cūqꝫ sacerdos purificans hoīem statuerit eū & hec omnia corā domino in ostio tabernaculi testimonii: tollet agnum & offeret eum pro delicto oleiqꝫ sextarium. Et oblatis ante dominum omnibus: immolabit agnum vbi solet immolari hostia pro peccato & holocaustū, i. in loco sancto. Sicut eī p pctō ita & p delicto ad sacerdotē ptinet hostia. Sctā sanctorū ē. Assumesqꝫ sacerdos de sanguīe hostie q̄ imolata est pro delicto: pōet super extremū auricule dextre ei⁹ q mūdatur: & sup pollices man⁹ dextre & pedis: & de olei sextario mittet in manum suā sinistram: tingetqꝫ digitum dextrum ī eo: & asperget

אל המחנה וישב מחוץ לאהלו
שבעת ימים: והיה ביום השביעי
יגלח את כל שערו את ראשו
ואת זקנו ואת גבת עיניו ואת
כל שערו יגלח וכבס את בגדיו
ורחץ את בשרו במים וטהר:
וביום השמיני יקח שני כבשים
תמימים וכבשה אחת בת שנתה
תמימה ושלשה עשרנים סלת
מנחה בלולה בשמן ולג אחד שמן:
והעמיד הכהן המטהר את האיש
המטהר ואתם לפני יהוה פתח
אהל מועד: ולקח הכהן את הכבש
האחד והקריב אתו לאשם ואת
לג השמן והניף אתם תנופה לפני
יהוה: ושחט את הכבש במקום
אשר ישחט את החטאת ואת
העלה במקום הקדש כי כחטאת
האשם הוא לכהן קדש קדשים
הוא: ולקח הכהן מדם האשם ונתן
הכהן על תנוך אזן המטהר
הימנית ועל בהן ידו הימנית ועל
בהן רגלו הימנית: ולקח הכהן מלג
השמן ויצק על כף הכהן
השמאלית: וטבל הכהן את
אצבעו הימנית מן השמן אשר
על כפו השמאלית והזה מן

Transla. Chal.

למשריתא ויתב למברא למשכניה שבעא יומין: ויהי ביומא שביעאה יגלח ית כל שעריה ית רישיה וית דקניה וית גביני עינוהי וית כל שעריה יגלח ויצבע ית לבושוהי ויסחי ית בסריה במיא וידכי: וביומא תמינאה יסב תרין אמרין שלמין ואמרתא חדא בת שתה שלמתא ותלתא עשרונין סולתא מנחתא דפילא במשח ולוגא חד משחא: ויקים כהנא דמדכי ית גברא דמידכי ויתהון קדם יי בתרע משכן זמנא: ויסב כהנא ית אימרא חד ויקריב יתיה לאשמא וית לוגא דמשחא וירים יתהון ארמא קדם יי: ויכוס ית אימרא באתרא דיכוס ית חטאתא וית עלתא באתר קדיש ארי כחטאתא אשמא הוא לכהנא קדש קודשין הוא: ויסב כהנא מדמא דאשמא ויתן כהנא על רום אודנא דמדכי דימינא ועל אליון ידיה דימינא ועל אליון ריגליה דימינא: ויסב כהנא מלוגא דמשחא ויריק על ידא דכהנא דשמאלא: ויטבול כהנא ית אצבעיה דימינא מן משחא דעל ידיה שמאליתא וידי מן

Interp. chal.

castra: et manebit extra tabernaculū suum septem diebus. Eritqꝫ in die septimo tondebit oēs capillos capitis sui et barbe sue et palpebras oculoꝝ eius oēsqꝫ pilos suos tondebit: et lauabit vestimēta sua: lauabitqꝫ carnem suā aquis, et sic mundabitur. In die autem octauo sumet duos agnos integros et agnā vnam aniculā integrā, et tres decimas simile in munus: que cōspersa sit oleo et sextariū vnum olei. Et statuet sacerdos qui emūdat virū qui mundādus est et ea corā dño in ostio tabernaculi federis. Et tollet sacerdos agnū vnum et offeret illū pro delicto et olei sextariū: et eleuabit ea eleuatione corā dño. Immolabitqꝫ agnum in loco in quo immolatur hostia pro peccato et holocaustum in loco sancto, quia sicut pro pctō ita est pro delicto: ad sacerdotē pertinet: sanctū sanctoꝝ est. Colletqꝫ sacerdos de sanguine hostie pro delicto: et ponet sacerdos sup extremū auricule dextre ei⁹ qui mūdat et sup pollicē manus eius dextre et sup pollicē pedis eius dextri. Colletqꝫ sacerdos de sextario olei: et fundet super manū sacerdotis sinistrā, et tinget sacerdos digitum manus sue dextre in oleo qui est in manu eius sinistra: et asperget de

Tex. Heb.

השמן באצבעו שבע פעמים לפני
יהוה׃ ומיתר השמן אשר על כפו
יתן הכהן על תנוך אזן המטהר
הימנית ועל בהן ידו הימנית ועל
בהן רגלו הימנית על דם האשם׃
והנותר בשמן אשר על כף הכהן
יתן על ראש המטהר וכפר עליו
הכהן לפני יהוה׃ ועשה הכהן
את החטאת וכפר על המטהר
מטמאתו ואחר ישחט את העלה׃
והעלה הכהן את העלה ואת
המנחה המזבחה וכפר עליו הכהן
וטהר׃ ואם דל הוא ואין ידו
משגת ולקח כבש אחד אשם
לתנופה לכפר עליו ועשרון
סלת אחד בלול בשמן למנחה
ולג שמן׃ ושתי תרים או שני
בני יונה אשר תשיג ידו והיה
אחד חטאת והאחד עלה׃ והביא
אתם ביום השמיני לטהרתו
אל הכהן אל פתח אהל
מועד לפני יהוה׃ ולקח הכהן
את כבש האשם ואת לג
השמן והניף אתם הכהן
תנופה לפני יהוה׃ ושחט את כבש
האשם ולקח הכהן מדם האשם
ונתן על תנוך אזן המטהר

Primitiua heb.

נזה
יתר
נתן
שחט
עלה
זבח
נשג
נוף
בלל
ולוג שנה תו
בוא
שמן
יעד פנה
טהר

Trāsla. B. Hiero.

coram dño septies. Qd' aūt reliquū ē olei in leua manu: fundet sup extremū auricule dextre eius qui mūdatur: & super pollices manus ac pedis dextri: & sup sāguinē qui effusus ē p delicto: & super caput eius. Rogabitq; pro eo coram domino: & faciet sacrificiū pro peccato. Tunc immolabit holocaustum: & ponet illud in altari cum libamentis suis: & homo rite mundabitur. Quod si pauper ē: & non pōt manus eius inuenire que dicta sunt pro delicto: assumet agnū ad oblationē: vt roget p eo sacerdos: decimāq; ptē simile cōspse oleo in sacrificiū: & olei sextariū duosq; turtures siue duos pullos columbe: quorum vnus sit pro peccato: & alter in holocaustū: offeretq; ea die octauo purificationis sue sacerdoti ad ostium tabernaculi testimonii coram domino. Qui suscipiens agnum pro delicto & sextarium olei: leuabit simul: immolatoq; agno de sanguine eius ponet super extremū auricule dextre eius qui mundatur:

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

oleo digito suo corā dño. at re
τοῦ ἐλαίου τῷ δακτύλῳ αὐτοῦ ἔναντι κυρίου. τὸ δὲ κα
liquū oleū qđ ē in manu ei9: imponet sa
ταλειφθὲν ἔλαιον τὸ ὂν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, ἐπιθήσει ὁ ἱε
cerdos sup extremū auricule ei9 q mūdat dex
ρεὺς ἐπὶ τὸν λοβὸν τοῦ ὠτὸς τοῦ καθαριζομένου τοῦ δε
tre: et sup extremū manus eius dextre: et
ξιοῦ, καὶ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς χειρὸς αὐτοῦ τῆς δεξιᾶς, καὶ
sup extremū pedis eius dextri: sup lo
ἐπὶ τὸ ἄκρον τοῦ ποδὸς αὐτοῦ τοῦ δεξιοῦ, ἐπὶ τὸν τό
cū sanguinis q p delicto. at reliquū
πον τοῦ αἵματος τοῦ τῆς πλημμελείας. τὸ δὲ καταλειφθὲν
oleum qđ sup manū sacerdotis: īponet sacerdos
ἔλαιον τὸ ἐπὶ τῆς χειρὸς τοῦ ἱερέως, ἐπιθήσει ὁ ἱερεὺς
sup caput mundati. et ꝓpitiabit p
ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ καθαρισθέντος, καὶ ἐξιλάσεται πε
eo sacerdos corā dño: et faciet sacerdos
ρὶ αὐτοῦ ὁ ἱερεὺς ἔναντι κυρίου. καὶ ποιήσει ὁ ἱερεὺς
qđ p peccato: ꝛ ꝓpiciabit sacerdos peo
τὸ περὶ τῆς ἁμαρτίας, καὶ ἐξιλάσεται ὁ ἱερεὺς περὶ τοῦ
q mundat a pctō suo. ꝛ post hoc
καθαριζομένου ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας αὐτοῦ. καὶ μετὰ τοῦτο
immolabit sacerdos holocaustū: ꝛ sacrificiū offe
σφάξει ὁ ἱερεὺς τὸ ὁλοκαύτωμα, καὶ τὴν θυσίαν ἀνοί
ret sup altari corā dño. ꝛ ꝓpitiabit pro
σει ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ἔναντι κυρίου. καὶ ἐξιλάσεται πε
eo sacerdos: ꝛ mūdabitur. si aūt paup fuerit: ꝛ
ρὶ αὐτοῦ ὁ ἱερεύς, καὶ καθαρισθήσεται. ἐὰν δὲ πένηται, καὶ
man9 eius nō inuenerit: accipiet agnū vnū i qđ deli
ἡ χεὶρ αὐτοῦ μὴ εὑρίσκῃ, λήψεται ἀμνὸν ἕνα εἰς ὃ ἐπλημ
quit in segregationē: vt ꝓpiciet pro eo:
μέλησεν εἰς ἀφαίρεμα, ὥστε ἐξιλάσασθαι περὶ αὐτοῦ,
ꝛ decimā simile vnā cōspse in oleo
καὶ δέκατον σεμιδάλεως ἓν πεφυραμένης ἐν ἐλαίῳ
in sacrificiū: ꝛ sextariū olei vnū: ꝛ duos turtures:
εἰς θυσίαν, καὶ κοτύλην ἐλαίου μίαν, καὶ δύο τρυγόνας,
vel duos pullos colūbaꝝ: quecūq; inuenerit man9 eius. ꝛ
ἢ δύο νεοσσοὺς περιστερῶν, ὅσα ἂν εὕρῃ ἡ χεὶρ αὐτοῦ. καὶ
erit vnus pro pctō: ꝛ vnus in holocaustū:
ἔσται ἡ μία περὶ ἁμαρτίας, καὶ ἡ μία εἰς ὁλοκαύτωμα,
ꝛ offeret hec die octaua: ad mūdā
καὶ προσοίσει αὐτὰ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ, εἰς τὸ καθαρί
dū se ad sacerdotē: iuxta portā tabnaculi te
σαι αὐτὸν πρὸς τὸν ἱερέα, ἐπὶ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρ
stimonij: corā dño. ꝛ accipiēs sacerdos agnū q pro
τυρίου, ἔναντι κυρίου. καὶ λαβὼν ὁ ἱερεὺς τὸν ἀμνὸν τὸν τῆς
delicto: ꝛ sextariū olei: imponet hec
πλημμελείας, καὶ τὴν κοτύλην τοῦ ἐλαίου, ἐπιθήσει αὐ
impositionē corā dño. ꝛ immolabit agnū q
τὰ ἐπίθεμα ἔναντι κυρίου. καὶ σφάξει τὸν ἀμνὸν τὸν τῆς
delicti: ꝛ accipiet sacerdos de sanguie ei9 q p deli
πλημμελείας, καὶ λήψεται ὁ ἱερεὺς ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ τῆς πλημ
cto: ꝛ imponet sup extremū auricule ei9 q mūdat
μελείας, καὶ ἐπιθήσει ἐπὶ τὸν λοβὸν τοῦ ὠτὸς τοῦ καθαριζομένου

ē.s.b. ē.11.d. D

Transla. Chal.

משחא באצבעיה שבע זמנין קדם יי׃ ומשאר משחא דעל ידיה יתן כהנא על רום
אודנא דמידכי דימינא ועל אליון ידיה דימינא ועל אליון רגליה דימינא על דמא
דאשמא׃ ודאישתאר במשחא דעל ידא דכהנא יתן על רישא דמדכי ויכפר עלוהי
כהנא קדם יי׃ ויעבד כהנא ית חטאתא ויכפר על דמידכי מסואבתיה ובתר כן יכוס ית
עלתא׃ ויסק כהנא ית עלתא וית מנחתא למדבחא ויכפר עלוהי כהנא וידכיו׃ ואם
מסכן הוא ולית ידיה מדבקא ויסב אימר חד אשמא לארמא לכפרא עלוהי
ועשרונא סולתא חד דפיל במשח למנחתא ולוגא דמשחא׃ ותרין שפנינין או תרין
בני יונה דתדביק ידיה ויהי חד חטאתא וחד עלתא׃ וייתי יתהון ביומא תמינאה
לדכותיה לות כהנא לתרע משכן זמנא קדם יי׃ ויסב כהנא ית אימרא דאשמא וית
לוגא דמשחא וירים יתהון כהנא ארמא קדם יי׃ ויכוס ית אימרא דאשמא ויסב
כהנא מדמא דאשמא ויתן על רום אודנא דמדכי

Interp. chal.

oleo digito suo septies corā dño. ꝛ de reliquo oleo qđ est in manu ei9 ponet sacerdos sup extremū auricule dextre eius q mundat: ꝛ sup pollicē manus ei9 dextre et sup pollicē pedis eius dextri: sup sanguinē hostie q offert pro delicto. Et qđ reliquū est de oleo qđ est sup manū sacerdotis: ponet sup caput eius q mundat. Et ꝓpiciabit pro eo sacerdos corā dño. facietq; sacerdos hostiā pro pctō: ꝛ ꝓpiciabit pro eo q mūdat ab immūditia sua: ꝛ postea imolabit holocaustū. Et adolebit sacerdos holocaustū ꝛ munus in altari: et ꝓpiciabit pro eo sacerdos: ꝛ sic mūdabit. Et si paup est ꝛ man9 eius nō sufficit: tollet agnū vnū pro delicto: vt eleuet ad ꝓpiciandū p eo: ꝛ decimā vnā simile cōsperse oleo pro munere: ꝛ sextariū olei ꝛ duos turtures aut duos filios colūbe quos iuenerit manus eius. Et erit vnus pro pctō ꝛ vnus in holocaustū. Et adducet eos in die octauo emūdatōis sue ad sacerdotē ad ostiū tabernaculi federis corā dño. et tollet sacerdos agnū q offert pro delicto ꝛ sextariū olei: ꝛ eleuabit ea sacerdos eleuatione corā dño. Immolabitq; agnū pro delicto. Et tollet sacerdos de sanguine hostie pro delicto: ꝛ ponet sup extremū auricule dextre eius qui mundatur

Primitiua chal.

נתן
שאר ראש
כפר עבד סאב
עלה נסך דבח
דכה סכן דבק
נסב רום תרי
דבק הוה אחד
אתא תמנא
דכה שכן רום
נכס נתן דכה

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

dextre: ꝛ sup extremū manus eius dex
τοῦ δεξιοῦ, καὶ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς χειρὸς αὐτοῦ τῆς δε
tre: ꝛ sup extremū pedis eius dextri. ꝛ
ξιᾶς, καὶ ἐπὶ τὸ ἄκρον τοῦ ποδὸς αὐτοῦ τοῦ δεξιοῦ. καὶ
ab oleo effundet sacerdos sup manū
ἀπὸ τοῦ ἐλαίου ἐπιχεεῖ ὁ ἱερεὺς ἐπὶ τὴν χεῖρα τοῦ
sacerdotis sinistrā: ꝛ aspget sacerdos digito suo
ἱερέως τὴν ἀριστεράν, καὶ ῥανεῖ ὁ ἱερεὺς τῷ δακτύλῳ αὐ
dextro ab oleo qđ in manu eius
τοῦ τῷ δεξιῷ ἀπὸ τοῦ ἐλαίου τοῦ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ τῇ
sinistra septies corā dño. ꝛ imponet sacerdos
ἀριστερᾷ ἑπτάκις ἔναντι κυρίου. καὶ ἐπιθήσει ὁ ἱερεὺς
ab oleo qđ est in manu sua sup
ἀπὸ τοῦ ἐλαίου τοῦ ὄντος ἐπὶ τῆς χειρὸς αὐτοῦ ἐπὶ
extremū auricule ei9 q mūdat dextre: ꝛ
τὸν λοβὸν τοῦ ὠτὸς τοῦ καθαριζομένου τοῦ δεξιοῦ, καὶ
sup extremū manus eius dextre: ꝛ sup ex
ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς χειρὸς αὐτοῦ τῆς δεξιᾶς, καὶ ἐπὶ τὸ ἄ
tremū pedis eius dextri: in loco
κρον τοῦ ποδὸς αὐτοῦ τοῦ δεξιοῦ, ἐπὶ τὸν τόπον
sanguinis q pro delicto. at reliquū
τοῦ αἵματος τοῦ τῆς πλημμελείας. τὸ δὲ καταλειφθὲν
oleū qđ ē in manu sacerdotis: īponet sup
ἔλαιον τὸ ὂν ἐπὶ τῆς χειρὸς τοῦ ἱερέως, ἐπιθήσει ἐπὶ
caput mūdati: ꝛ ꝓpitiabit pro
τὴν κεφαλὴν τοῦ καθαρισθέντος, καὶ ἐξιλάσεται περὶ
eo sacerdos corā dño. ꝛ faciet vnū de
αὐτοῦ ὁ ἱερεὺς ἔναντι κυρίου. καὶ ποιήσει μίαν ἀπὸ τῶν
turturib9 vel de pullis colūbaꝝ: fm qđ
τρυγόνων ἢ ἀπὸ τῶν νεοσσῶν τῶν περιστερῶν, καθότι
inuenit eius manus: vnū pro pctō: ꝛ
εὗρεν αὐτοῦ ἡ χείρ, τὴν μίαν περὶ ἁμαρτίας, καὶ τὴν
vnū in holocaustū cū sacrificio. ꝛ ꝓpitiabit
μίαν εἰς ὁλοκαύτωμα σὺν τῇ θυσίᾳ. καὶ ἐξιλάσεται ὁ
sacerdos p eo q mūdat corā dño. hec lex
ἱερεὺς περὶ τοῦ καθαριζομένου ἔναντι κυρίου. οὗτος ὁ νό
in quo ē tact9 lepre: ꝛ nō inuenientis
μος ἐν ᾧ ἐστιν ἁφὴ τῆς λέπρας, καὶ τοῦ μὴ εὑρίσκοντος
manu sua in mūdationē eius. ꝛ locut9
τῇ χειρὶ αὐτοῦ εἰς τὸν καθαρισμὸν αὐτοῦ. καὶ ἐλάλη
est dñs ad moysen ꝛ aarō: dicēs: cū igressi fueritis
σε κύριος πρὸς μωυσῆν καὶ ἀαρών, λέγων, ὡς ἂν εἰσέλθητε
in terrā chananeoꝝ: quā ego do vobis i sor
εἰς τὴν γῆν τῶν χαναναίων, ἣν ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν ἐν κλή
te: ꝛ dabo tactū lepre in domib9 ter
ρῳ, καὶ δώσω ἁφὴν λέπρας ἐν ταῖς οἰκίαις τῆς γῆς τῆς
possesse vre. ꝛ ibit cuius ipsius domus: ꝛ nun
ἐγκτήτου ὑμῶν. καὶ ἥξει τίνος αὐτοῦ ἡ οἰκία, καὶ ἀναγ
ciabit sacerdoti: dicēs: q̄si tactus visus ē mihi in
γελεῖ τῷ ἱερεῖ, λέγων, ὥσπερ ἁφὴ ἑώραταί μοι ἐν
domo. ꝛ iubebit sacerdos euacuare do
τῇ οἰκίᾳ. καὶ προστάξει ὁ ἱερεὺς ἀποσκευάσαι τὴν οἰ
mū: anteq̄ ingrediatur sacerdos
κίαν, πρὸ τοῦ εἰσελθόντα τὸν ἱερέα

E

Trāsla. B. Hiero.

& super pollices manus eius ac pedis dextri. Olei vero partem mittet in manum suam sinistram: in quo tingens digitū dextre manus asperget septies contra dominum: tangetq; extremū dextre auricule illius qui mūdatur: & pollices manus ac pedis dextri in loco sanguinis qui effusus est p delicto. Reliquam aūt ptē olei que est i sinistra manu: mittet super caput purificati: vt placet pro eo dominum: & turturem siue pullum columbe offeret vnum pro delicto: & alterum in holocaustū cum libamentis suis. Hoc est sacrificium leprosi qui hre nō pōt oīa in emūdatione sui. Locutusq; est dñs ad moysen & aaron dicens. Cūq; ingressi fueritis terram chanaan: quā ego dabo vobis i possessionē: si fuerit plaga lepre in edibus: ibit cuius est domus nūcians sacerdoti & dicet. Quasi plaga lepre videtur mihi eē i domo mea. At ille p̄cipiet vt efferātur vniuersa de domo priusq; ingrediatur eā:

Tex. Heb.

הימנית ועל בהן ידו הימנית ועל
בהן רגלו הימנית׃ ומן השמן יצק
הכהן על כף הכהן השמאלית׃
והזה הכהן באצבעו הימנית מן
השמן אשר על כפו השמאלית
שבע פעמים לפני יהוה׃ ונתן
הכהן מן השמן אשר על כפו על
תנוך אזן המטהר הימנית ועל
בהן ידו הימנית ועל בהן רגלו
הימנית על מקום דם האשם׃
והנותר מן השמן אשר על כף
הכהן יתן על ראש המטהר לכפר
עליו לפני יהוה׃ ועשה את האחד
מן התרים או מן בני היונה
מאשר תשיג ידו׃ את אשר
תשיג ידו את האחד חטאת ואת
האחד עלה על המנחה וכפר
הכהן על המטהר לפני יהוה׃ זאת
תורת אשר בו נגע צרעת אשר
לא תשיג ידו בטהרתו׃ וידבר
יהוה אל משה ואל אהרן לאמר׃
כי תבאו אל ארץ כנען אשר
אני נתן לכם לאחזה ונתתי נגע
צרעת בבית ארץ אחזתכם׃ ובא
אשר לו הבית והגיד לכהן לאמר
כנגע נראה לי בבית׃ וצוה הכהן
ופנו את הבית בטרם יבא הכהן

Primitiua heb.

נזה צבע
קום
יתר
נתן
נשג
ירה
דבר
בוא
נתן
נגד
ראה
פנה

Transla. Chal.

דימינא ועל אליון ידיה דימינא ועל אליון רגליה דימינא׃ ומן משחא יריק כהנא על
ידא דכהנא שמאליתא׃ וידי כהנא באצבעיה דימינא מן משחא דעל ידיה
שמאליתא שבע זמנין קדם יי׃ ויתן כהנא מן משחא דעל ידיה על רום אודנא דמדכי
דימינא ועל אליון ידיה דימינא ועל אליון רגליה דימינא על אתר דמא דאשמא׃
ודישתאר מן משחא דעל ידא דכהנא יתן על רישא דמדכי לכפרא עלוהי קדם יי׃
ויעביד ית חד מן שפניניא או מן בני יונה מדתדביק ידיה׃ ית דתדביק ידיה ית חד
חטאתא וית חד עלתא על מנחתא ויכפר כהנא על דמדכי קדם יי׃ דא אוריתא
דביה מכתש סגירו דלא תדביק ידיה בדכותיה׃ ומליל יי עם משה ועם אהרן
למימר׃ ארי תעלון לארעא דכנען דאנא יהיב לכון לאחסנא ואתן מכתש סגירו
בבית ארע אחסנתכון׃ וייתי דדיליה ביתא ויחוי לכהנא למימר כמכתשא אתחזי
לי בביתא׃ ויפקיד כהנא ויפנון ית ביתא עד לא יעול כהנא

Interp. chal.

et sup pollicē manus eius dextre ꝛ sup pollicē pedis eius dextri: ꝛ de oleo fundet sacerdos sup manū sinistrā suā. Et asperget sacerdos digito suo man9 dextre de oleo qđ est in manu sinistra eius septies corā dño. Ponetq; sacerdos de oleo qđ est in manu eius sup extremū auricule dextre eius qui mūdatur ꝛ sup pollicem manus eius dextre ꝛ sup pollicē pedis eius dextri in loco sanguinis qui effusus est pro delicto. qđ aūt reliquū est de oleo qđ est sup manū sacerdotis ponet sup caput eius qui mundatur: ad propiciandū pro eo corā dño. Facietq; vnū de turturibus aut de filijs columbe quē inuenerit manus eius vnū pro pctō ꝛ vnū in holocaustū sup munus. Propiciabitq; sacerdos p eo qui mūdatur corā dño. Hec est lex eius in quo est plaga lepre cuius manus nō inuenit ad mundationē suam. Locutusq; est dñs cum moyse ꝛ aaron dicens. Quando ingressi fueritis terrā chanaan quā ego dabo vobis in possessionē: ꝛ dedero plagam lepre in domo terre possessionis vre: veniet ille cuius est domus et nūciabit sacerdoti dicens. Quasi plaga visa est mihi in domo. Precipietq; sacerdos vt efferātur omnia que sunt in domo: anteq̄ ingrediatur sacerdos

Primitiua chal.

ריק
ידד צבע
שאר יתן ראש
עבד דבק אחד
עלה
כתש דכה
אמר עול חסן
יתן אתא חזה
חזה פקד פנה

Ter. Heb.

לראות את הנגע ולא יטמא כל
אשר בבית ואחר כן יבא הכהן
לראות את הבית וראה את הנגע
והנה הנגע בקירת הבית
שקערורת ירקרקת או אדמדמת
ומראיהן שפל מן הקיר ויצא
הכהן מן הבית אל פתח הבית
והסגיר את הבית שבעת ימים
ושב הכהן ביום השביעי וראה
והנה פשה הנגע בקירת הבית
וצוה הכהן וחלצו את האבנים
אשר בהן הנגע והשליכו אתהן
אל מחוץ לעיר אל מקום טמא
ואת הבית יקצע מבית סביב
ושפכו את העפר אשר הקצו אל
מחוץ לעיר אל מקום טמא ולקחו
אבנים אחרות והביאו אל תחת
האבנים ועפר אחר יקח וטח את
הבית ואם ישוב הנגע ופרח בבית
אחר חלץ את האבנים ואחרי
הקצות את הבית ואחרי הטוח
ובא הכהן וראה והנה פשה
הנגע בבית צרעת ממארת הוא
בבית טמא הוא ונתץ את הבית
את אבניו ואת עציו ואת כל
עפר הבית והוציא אל מחוץ
לעיר אל מקום טמא והבא

Primitiua heb.: טמא · ראה · יצא · סגר יום · שוב שבע · שלך · קצע סבב · קצה · קום · בוא · לקח טוח · שוב · קצה · בוא · צרר · יצא · קום

Trāsla. B. Hiero.

& videat vtrum leprosa sit: ne immūda fiant omnia que in domo sunt. Intrabitq; postea vt consideret lepram domus. & cum viderit in parietibus illius quasi valliculas pallore siue rubore deformes & humiliores superficie reliqua: egredietur ostium domus: & statim claudet illam septem diebus: reuersusq; die septimo considerabit eam. Si inuenerit creuisse leprā: iubebit erui lapides in quibus lepra est & proijci eos extra ciuitatem in locum immundum: domum autem ipsam radi intrinsecus p circuitum & spargi puluerem rasure extra vrbem in locum immundum lapidesq; alios reponi pro his qui ablati fuerant: & luto alio liniri domum. Sin autem postq̄ eruti sunt lapides & puluis elatus & alia terra lita: ingressus sacerdos viderit reuersam lepram & parietes respersos maculis: lepra est perseuerans & immunda domus: quam statim destruent: & lapides eius ac ligna atq; vniuersum puluerem proijcient extra, oppidum in locum immūdū. Qui intrauerit

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

ad vidēdū tactū: τ nō immūda sint q̄cūq;
ἰδεῖν τὴν ἀφήν, καὶ οὐ μὴ ἀκάθαρτα γένηται ὅσα ἂν
fuerit in domo. τ post hec ingredieť sacerdos
ᾖ ἐν τῇ οἰκίᾳ. καὶ μετὰ ταῦτα εἰσελεύσεται ὁ ἱερεὺς
ad cōsiderādū domū: τ videbit tactū: τ ec
καταμαθεῖν τὴν οἰκίαν, καὶ ὄψεται τὴν ἀφήν, καὶ ἰ-
ce tactus in parietibus domus cōcauitates viri
δοὺ ἡ ἀφὴ ἐν τοῖς τοίχοις τῆς οἰκίας κοιλάδας χλω-
dantes vel rubescētes: τ aspectus earū humi-
ρίζουσας ἢ πυρρίζουσας, καὶ ἡ ὄψις αὐτῶν ταπει-
lior parietibus: τ egrediēs sacerdos de do-
νοτέρα τῶν τοίχων, καὶ ἐξελθὼν ὁ ἱερεὺς ἐκ τῆς οἰκί-
mo in hostiū domus: τ segregabit sacerdos
ας ἐπὶ τὴν θύραν τῆς οἰκίας, καὶ ἀφοριεῖ ὁ ἱερεὺς τὴν
domū septē dies. τ redibit sacerdos die
οἰκίαν ἑπτὰ ἡμέρας. καὶ ἐπανήξει ὁ ἱερεὺς τῇ ἡμέρᾳ
septima: τ videbit domū: τ ecce diffusus ē
τῇ ἑβδόμῃ, καὶ ὄψεται τὴν οἰκίαν, καὶ ἰδοὺ διεχύθη
tactus in parietibus domus: τ iubebit
ἡ ἀφὴ ἐν τοῖς τοίχοις τῆς οἰκίας, καὶ προστάξει ὁ
sacerdos: τ eruēt lapides: in q̄b' est tactus.
ἱερεύς, καὶ ἐξελοῦσι τοὺς λίθους, ἐν οἷς ἐστὶν ἡ ἀφή.
τ eijciēt ipos extra ciuitatē in locū
καὶ ἐκβαλοῦσιν αὐτοὺς ἔξω τῆς πόλεως εἰς τόπον
immūdū: τ domū radēt intrinsecus in
ἀκάθαρτον, καὶ τὴν οἰκίαν ἀποξύσουσιν ἔσωθεν κύ-
circuitu: τ effundēt puluerē rasum extra
κλῳ, καὶ ἐκχεοῦσιν τὸν χοῦν τὸν ἀπεξυσμένον ἔξω
ciuitatē in locū immūdū. τ accipiēt
τῆς πόλεως εἰς τόπον ἀκάθαρτον. καὶ λήψονται
lapides politos alios: τ ponēt pro
λίθους ἀπεξυσμένους ἑτέρους, καὶ ἀντιθήσουσιν ἀν-
lapidibus. τ puluerē aliū accipiēt: τ li-
τὶ τῶν λίθων. καὶ χοῦν ἕτερον λήψονται, καὶ ἐξα-
nient domū. si āt superuenerit iterū tactus:
λείψουσι τὴν οἰκίαν. ἐὰν δὲ ἐπέλθῃ πάλιν ἡ ἀφή,
τ ortus fuerit in domo postq̄ eruerūt la-
καὶ ἀνατείλῃ ἐν τῇ οἰκίᾳ μετὰ τὸ ἐξελεῖν τοὺς λί-
pides: τ postq̄ rasa fuit domus: τ post
θους, καὶ μετὰ τὸ ἀποξυσθῆναι τὴν οἰκίαν, καὶ με-
quā linita fuerit: τ ingredietur sacerdos:
τὰ τὸ ἀπαλειφθῆναι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ ἱερεύς,
τ videbit si diffusus ē tactus in domo: le-
καὶ ὄψεται εἰ διακέχυται ἡ ἀφὴ ἐν τῇ οἰκίᾳ, λέ-
pra pseuerās est in domo: immūda est. τ de-
πρα ἔμμονός ἐστιν ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἀκάθαρτός ἐστιν. καὶ κα-
struēt domū: τ ligna eius: τ
θελοῦσι τὴν οἰκίαν, καὶ τὰ ξύλα αὐτῆς, καὶ τοὺς
lapides eius: τ oēm puluerē domus effe-
λίθους αὐτῆς, καὶ πάντα τὸν χοῦν τῆς οἰκίας ἐξοίσου-
rēt extra ciuitatē in locū immūdū. τ
σιν ἔξω τῆς πόλεως εἰς τόπον ἀκάθαρτον. καὶ ὁ
ingressus
εἰσπορευόμενος

Primitiua chal.: חזא סאב · נפק סגר תוב · יסף פקד שלף · רמא קרא קלף · נסב · עול שוע · כתש סגא עול · חזא חסר תרע · אעע נפק קרא

Transla. Chal.

למחזי ית מכתשא ולא יסתאב כל די בביתא ובתר כן יעול כהנא למחזי ית ביתא:
ויחזי ית מכתשא והא מכתשא בכותלי ביתא פחתין ירקן או סמקן ומחזיהן מכיך מן
כותלא: ויפוק כהנא מן ביתא לתרע ביתא ויסגר ית ביתא שבעא יומין: ויתוב כהנא
ביומא שביעאה ויחזי והא אוסיף מכתשא בכותלי ביתא: ויפקיד כהנא וישלפון ית
אבניא די בהן מכתשא ויירמון יתהן למברא לקרתא לאתר מסאב: וית ביתא יקלפון
מגיו סחור סחור ויירמון ית עפרא דקליפו למברא לקרתא לאתר מסאב: ויסבון אבנין
אחרנין ויעלון באתר אבניא ועפר אחרן יסב וישוע ית ביתא: ואם יתוב מכתשא
ויסגי בביתא בתר דשליפו ית אבניא ובתר דקליפו ית ביתא ובתר דאתשעו: ויעול
כהנא ויחזי והא אוסיף מכתשא בביתא סגירות מחסרא הוא בביתא מסאב הוא:
ויתרע ית ביתא ית אבנוהי וית אעוהי וית כל עפר ביתא ויפיק למברא לקרתא
לאתר מסאב: ודיעול

Interp. chal.

ad videndam plagam vt non contaminentur omnia que in domo sunt: et postea intrabit sacerdos ad videndam domum. videbitq; plagam: τ siquidem plaga fuerit in parietibus domus: quasi vallicule pallide aut subrufe τ aspectus earum fuerit humilior pariete: egredietur sacerdos de domo ad ostium domus: et claudet domum septem diebus. Reuerteturq; sacerdos in die septimo: τ si viderit creuisse plagam in parietibus domus: iubebit sacerdos τ eruent lapides in quibus fuerit plaga: τ proijcient eos extra castra in locū immundū. Domum autē radent intrinsecus per circuitum: τ proijcient puluerem quem raserunt extra ciuitatem in locū immūdū: tollentq; alios lapides τ inducent eos in locum lapidum priorum: τ alius puluis sumatur vt liniatur domus. Et si reuersa fuerit plaga τ creuerit in domo: postquam eruerūt lapides τ postquam raserunt domū τ postq̄ linita est: ingredietur sacerdos: τ si viderit creuisse plagam in domo: lepra corrosiua est in domo: imunda erit. Et diruent domum: lapides eius τ ligna eius: τ omnē puluerem domus educent extra ciuitatem in locum immundum. Et quicunq; intrauerit

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

in domū oēs dies: q̄b' segregata est:
εἰς τὴν οἰκίαν πάσας τὰς ἡμέρας, ἃς ἀφωρισμένη ἐστίν,
immūdus erit vsq; ad vesperā. τ dormiēs in do-
ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἑσπέρας. καὶ ὁ κοιμώμενος ἐν τῇ οἰ-
mo: lauabit vestes suas: τ immūdus erit
κίᾳ, πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἀκάθαρτος ἔσται
vsq; ad vesperā. τ comedēs in domo: lauabit ve-
ἕως ἑσπέρας. καὶ ὁ ἐσθίων ἐν τῇ οἰκίᾳ, πλυνεῖ τὰ ἱ-
stes suas. si āt veniēs igressus fuerit sacerdos:
μάτια αὐτοῦ. ἐὰν δὲ παραγενόμενος εἰσέλθῃ ὁ ἱερεύς,
τ viderit: τ ecce nō diffusus ē tactus in domo post-
καὶ ἴδῃ, καὶ ἰδοὺ οὐ διακέχυται ἡ ἀφὴ ἐν τῇ οἰκίᾳ με-
quā linita fuerit domus: τ mūdabit sacerdos
τὰ τὸ ἀπαλειφθῆναι τὴν οἰκίαν, καὶ καθαριεῖ ὁ ἱερεὺς
domū: q̄ sanat' ē tact'. τ accipiet ad purificādū
τὴν οἰκίαν, ὅτι ἰάθη ἡ ἀφή. καὶ λήψεται ἀφαγνίσαι τὴν
domū: duas auiculas viuas: τ lignū cedrinū: τ re-
οἰκίαν, δύο ὀρνίθια ζῶντα, καὶ ξύλον κέδρινον, καὶ κε-
tortū coccinū: τ hyssopū. τ immolabit aui-
κλωσμένον κόκκινον, καὶ ὕσσωπον. καὶ σφάξει τὸ ὀρ-
culā vnā i vase fictili in aqua viuēti: τ ac-
νίθιον τὸ ἓν εἰς σκεῦος ὀστράκινον ἐφ᾽ ὕδατι ζῶντι, καὶ λή-
cipiet lignū cedrinū: τ retortū cocci-
ψεται τὸ ξύλον τὸ κέδρινον, καὶ τὸ κεκλωσμένον κόκκι-
nū: τ hyssopū: τ auiculā viuētē: τ tinget
νον, καὶ τὴν ὕσσωπον, καὶ τὸ ὀρνίθιον τὸ ζῶν, καὶ βάψει
ea in sanguine auicule immolate in a-
αὐτὰ εἰς τὸ αἷμα τοῦ ὀρνιθίου τοῦ ἐσφαγμένου ἐφ᾽ ὕδα-
qua viua: τ aspget in ipis sup domū
τος ζῶντος, καὶ περιρρανεῖ ἐν αὐτοῖς ἐπὶ τὴν οἰκίαν
septies: τ purificabit domū in sanguine aui-
ἑπτάκις, καὶ ἀφαγνιεῖ τὴν οἰκίαν ἐν τῷ αἵματι τοῦ ὀρ-
cule: τ in aqua viua: τ in auicula
νιθίου, καὶ ἐν τῷ ὕδατι τῷ ζῶντι, καὶ ἐν τῷ ὀρνιθίῳ τῷ
viuēte: τ in ligno cedrino. τ in hyssopo:
ζῶντι, καὶ ἐν τῷ ξύλῳ τῷ κεδρίνῳ, καὶ ἐν τῇ ὑσσώπῳ,
τ in retorto coccino. τ dimittet
καὶ ἐν τῷ κεκλωσμένῳ κοκκίνῳ. καὶ ἐξαποστελεῖ τὸ
auiculā viuētē extra ciuitatē in cāpū. τ
ὀρνίθιον τὸ ζῶν ἔξω τῆς πόλεως εἰς τὸ πεδίον. καὶ
ppitiabit pro domo: τ mūdabitur. hec
ἐξιλάσεται περὶ τῆς οἰκίας, καὶ καθαρὰ ἔσται. οὗτος
lex iuxta oēm tactū lepre: τ fractu-
ὁ νόμος κατὰ πᾶσαν ἀφὴν λέπρας, καὶ θραύσμα-
ris: τ lepre vestis: τ dom': et cica-
τος, καὶ τῆς λέπρας ἱματίου, καὶ τῆς οἰκίας, καὶ οὐ-
tricis: et significatiōis: et splēdoris: vt de-
λῆς, καὶ σημασίας, καὶ τοῦ αὐγάσματος, τοῦ ἐ-
claretur qua die immūdū: et qua die mun-
ξηγήσασθαι ἡ ἡμέρα ἀκάθαρτον, καὶ ἡ ἡμέρα καθα-
dū erit. hec lex lepre.
ρισθήσεται. οὗτος ὁ νόμος τῆς λέπρας. Ca. 15.
Et locutus ē dñs ad moysen τ aarō: dicēs loquere
Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν καὶ ἀαρών, λέγων, λαλήσον

Trāsla. B. Hiero.

domum quando clausa est: imūdus erit vsq; ad vesperū: & q dormierit ī ea & comederit quippiam lauabit vestimēta sua. Quod si introiens sacerdos viderit leprā non creuisse in domo: postq̄ denuo lita fuerit: purificabit eam reddita sanitate. & in purificatione eius sumet duos passeres lignūq; cedrinum & vermiculum atq; hyssopū: & immolato vno passere in vase fictili super aquas viuas: tollet lignum cedrinū & hyssopum & coccum & passerem viuum: & tinget oīa in sāguine passeris immolati atq; ī aqs viuētibus: & asperget domū septies: purificabitq; eam tam in sanguine passeris quā ī aquis viuētibus: & in passere viuo lignoq; cedrīo & hyssopo atq; vermiculo. Cumq; dimiserit passerem auolare in agrum libere: orabit pro domo & iure mūdabitur. Ista est lex oīs lep & pcussure: lepre vestium & domoꝝ: cicatricis & erūpentiū papularū lucētis macle & ī varias spēs colorib' imutatis vt possit scire quo tēpore mūdū qd vł imūdū sit.

Locutusq; est Ca. 15. dñs ad moysē & aaron: dicēs. Loquimini

Ter. Heb.

אל הבית כל ימי הסגיר אתו
יטמא עד הערב והשכב בבית
יכבס את בגדיו והאכל בבית
יכבס את בגדיו ואם בא יבא
הכהן וראה והנה לא פשה הנגע
בבית אחרי הטח את הבית וטהר
הכהן את הבית כי נרפא הנגע
ולקח לחטא את הבית שתי
צפרים ועץ ארז ושני תולעת
ואזב ושחט את הצפר האחת
אל כלי חרש על מים חיים ולקח
את עץ הארז ואת האזב ואת
שני התולעת ואת הצפר החיה
וטבל אתם בדם הצפר השחוטה
ובמים החיים והזה אל הבית שבע
פעמים וחטא את הבית בדם
הצפור ובמים החיים ובצפר
החיה ובעץ הארז ובאזב ובשני
התולעת ושלח את הצפר החיה
אל מחוץ לעיר אל פני השדה
וכפר על הבית וטהר זאת
התורה לכל נגע הצרעת ולנתק
ולצרעת הבגד ולבית ולשאת
ולספחת ולבהרת להורת ביום
הטמא וביום הטהר זאת תורת
הצרעת

Ca.xv.

וידבר יהוה אל
משה ואל אהרן לאמר דברו

Primitiua heb.: טמא · כבס · רפא · שנה · שנה תלע · כלה · שחט · נזה · פנה · נשא · ירה · ירה · דבר

Transla. Chal.

לביתא כל יומין דיסגר יתיה יהי מסאב עד רמשא: ודישכוב בביתא יצבע ית
לבושוהי ודיכול בביתא יצבע ית לבושוהי: ואם מיעל יעול כהנא ויחזי והא לא
אוסף מכתשא בביתא בתר דאתשע ית ביתא וידכי כהנא ית ביתא ארי איתסי
מכתשא: ויסב לדכאה ית ביתא תרין צפרין ואעא דארזא וצבע זהורי ואיזובא:
ויכוס ית צפרא חדא למאן דחסף על מי מבוע: ויסב ית אעא דארזא וית איזובא
וית צבע זהורי וית צפרא חיתא ויטבול יתהון בדמא דצפרא דנכיסתא ובמי מבוע:
וידי לביתא שבע זמנין: וידכי ית ביתא בדמא דצפרא ובמי מבוע ובצפרא חיתא
ובאעא דארזא ובאיזובא ובצבע זהורי: וישלח ית צפרא חיתא למברא לקרתא
לאפי חקלא ויכפר על ביתא וידכי: דא אוריתא לכל מכתש סגירותא ולנתקא:
ולסגירות לבושא ולביתא: ולעמקא ולעדיא ולבהרא: לאלפא ביומא מסאבא וביומא
דדכיא דא אוריתא דסגירותא: Ca.xv. ומליל יי עם משה ועם אהרן למימר: מלילו

Interp. chal.

domum omnibus diebus quibus clausa est erit immundus vsq; ad vesperam: τ qui dormierit in domo: lauabit vestimenta sua: τ qui comederit in domo lauabit vestimenta sua. Et si introiens intrauerit sacerdos τ viderit: τ ecce non creuit plaga in domo postq̄ linita fuerit domus: mundabit sacerdos domū: quia sanata est plaga. Tollāturq; in emundatione domus duo passeres τ lignum cedrinum τ coccinum τ hyssopum. immolabitq; passerem vnum in vase fictili super aquas fontis: τ tollet lignum cedrinum τ hyssopum τ coccinum τ passerem viuum: τ tinget ea in sanguine passeris immolati τ in aquis fontis: τ asperget domum septies. Purificabitq; domum in sanguine passeris τ in aquis fontis τ in passere viuo et in ligno cedrino τ in hyssopo τ in coccino. et dimittet passerem viuū extra vrbem sup faciem agri. et expiabit domū: τ mūdabitur. Ista est lex omnis plage lepre τ lepre capitis τ vestis τ domus τ macule diuersi coloris τ pustule τ lucentis macule: τ ad docendum qua die contaminanda est τ qua die mundanda est. Ista est lex lepre. Ca. 15.

Locutusq; ē dñs cū moyse τ aarō dicēs. Loquimini

Primitiua chal.: סגר שכב צבע · אכל עול חזא · כתש שוע דכא · נסב זהר כנס · נכס אזב · חתך טבל · ידה · שלח קרא · כפר תלש · עדא סאב דכא · אמר

אל בני ישראל ואמרתם אלהם איש איש כי יהיה זב מבשרו זובו טמא הוא: וזאת תהיה טמאתו בזובו רר בשרו את זובו או החתים בשרו מזובו טמאתו הוא: כל המשכב אשר ישכב עליו הזב יטמא וכל הכלי אשר ישב עליו יטמא: ואיש אשר יגע במשכבו יכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב: והישב על הכלי אשר ישב עליו הזב יכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב: והנגע בבשר הזב יכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב: וכי ירק הזב בטהור וכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב: וכל המרכב אשר ירכב עליו הזב יטמא: וכל הנגע בכל אשר יהיה תחתיו יטמא עד הערב והנושא אותם יכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב: וכל אשר יגע בו הזב וידיו לא שטף במים וכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב: וכלי חרש אשר יגע בו הזב ישבר וכל כלי עץ ישטף במים: וכי יטהר הזב מזובו וספר לו שבעת ימים לטהרתו

filiis israel: & dicite eis. Vir qui patitur fluxũ seminis: immundus erit: & tũc iudicabitur huic vicio subiacere: cũ p singula momenta adheserit carni eius: atq; concreuerit fedus humor. Omne stratum ĩ quo dormierit immundum erit: & vbicunq; sederit. Si quis hominum tetigerit lectũ eius: lauabit vestimenta sua: & ipse lotus aq̃ imũdus erit vsq; ad vesperũ. Si sederit vbi ille sederat: & ipse lauabit vestimẽta sua: & lotus aqua immundus erit vsq; ad vesperã. Qui tetigerit carnẽ eius: lauabit vestimẽta sua: & ipse lotus aqua imũdus erit vsq; ad vesperã. Si saliuã huiuscemodi hõ iecerit sup eũ qui mundus est: lauabit vestimẽta sua: & lotus aqua immũdus erit vsq; ad vesperũ. Sagma sup qd sederit: imũdũ erit & qcquid sub eo fuerit q fluxũ semis patitur: pollutũ erit vsq; ad vesperũ. Qui portauerit hõrũ aliquid: lauabit vestimẽta sua: & ipse lotus aqua immũdus erit vsq; ad vesperũ. Ois quẽ tetigerit q talis ẽ nõ lotis añ mãibus: lauabit vestimẽta sua & lotus aq̃ imũdus erit vsq; ad vesperum. Vas fictile qd tetigerit cõfrigetur: vas ãt ligneũ lauabitur aq̃. Si sanatus fuerit q huiuscemõi sustiet passionẽ: nũerabit septem dies p9 emũdationẽ sui.

filiis israel: et dices ad illos. viro viro cui
τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς. ἀνδρὶ ἀνδρὶ ᾧ
fuerit flux9 ex corpore eius: flux9 ei9 im
ἐὰν γένηται ῥύσις ἐκ τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἡ ῥύσις αὐτοῦ ἀκά-
mũdus est. et hec lex immũditiei eius. flu
θαρτός ἐστιν. καὶ οὗτος ὁ νόμος τῆς ἀκαθαρσίας αὐτοῦ. ῥέ-
ens semẽ ex corpore suo: ex fluxu: q cõsti-
ων γόνον ἐκ τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἐκ τῆς ῥύσεως, ἢ συνέστη-
tit ĩ corpore illi9: p fluxũ suũ hec im
κεν ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ, διὰ τῆς ῥύσεως αὐτοῦ αὕτη ἡ ἀκα-
mũditia ei9 in eo. ois lect9 in quo dormierit sup
θαρσία αὐτοῦ ἐν αὐτῷ. πᾶσα κοίτη ἐφ' ἣ ἂν κοιμηθῇ ἐπ'
eũ seminifluus immũdus est: et oẽ vas in q
αὐτῇ ὁ γονορρυὴς ἀκάθαρτός ἐστιν, καὶ πᾶν σκεῦος ἐφ' ὃ ἂν
sederit sup illũ seminiflu9: immũdus est. et hõ:
καθίσῃ ἐπ' αὐτὸ ὁ γονορρυής, ἀκάθαρτόν ἐστιν. καὶ ἄνθρωπος,
q tetigerit cubile ei9: lauabit vestes suas:
ὃς ἐὰν ἅψηται τῆς κοίτης αὐτοῦ, πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ,
et lauabit aqua: et immũdus erit vsq; ad vespam. et se-
καὶ λούσεται ὕδατι, καὶ ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἑσπέρας. καὶ ὁ καθή-
dens sup vas: in quo sederit sup illũ seminiflu9:
μενος ἐπὶ τοῦ σκεύους, ἐφ' ᾧ ἂν καθίσῃ ἐπ' αὐτὸ ὁ γονορρυής,
lauabit vestimẽta sua: et lauabitur aqua: et immũdus
πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ λούσεται ὕδατι, καὶ ἀκάθαρτος
erit vsq; ad vespam. et q tetigerit corpus seminiflui:
ἔσται ἕως ἑσπέρας. καὶ ὁ ἁπτόμενος τοῦ χρωτὸς τοῦ γονορρυοῦς,
lauabit vestes suas: et lauabitur aqua: et immũdus e-
πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ λούσεται ὕδατι, καὶ ἀκάθαρτος ἔ-
rit vsq; ad vespam. si ãt spuerit seminiflu9 sup mũdũ:
σται ἕως ἑσπέρας. ἐὰν δὲ προσσιαλίσῃ ὁ γονορρυὴς ἐπὶ τὸν καθαρόν,
lauabit vestes suas: et lauabit aqua: et immũdus e-
πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ λούσεται ὕδατι, καὶ ἀκάθαρτος ἔ-
rit vsq; ad vespam. et oẽ stragulũ asini in q ascẽderit sup
σται ἕως ἑσπέρας. καὶ πᾶν ἐπίσαγμα ὄνου ἐφ' ὃ ἂν ἐπιβῇ ἐπ'
illud seminiflu9: immũdũ erit vsq; ad vespam. et ois tan-
αὐτὸ ὁ γονορρυής, ἀκάθαρτον ἔσται ἕως ἑσπέρας. καὶ πᾶς ὁ ἁπτό-
gens ab oib9 q̃cũq fuerit sb eo: immũdus erit
μενος ἀπὸ πάντων ὅσα ἂν ᾖ ὑποκάτω αὐτοῦ, ἀκάθαρτος ἔσται
vsq; ad vespam. et tollẽs ea: lauabit vestes suas: et
ἕως ἑσπέρας. καὶ ὁ αἴρων αὐτά, πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ
lauabitur aqua: et immũdus erit vsq; ad vespam. et quẽ
λούσεται ὕδατι, καὶ ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἑσπέρας. καὶ ὅσων
tetigerit seminiflu9: et manus ei9 nõ lot9 ẽ aqua:
ἂν ἅψηται ὁ γονορρυής, καὶ τὰς χεῖρας αὐτοῦ οὐ διένιπται ὕδατι,
lauabit vestes: et lauabitur aqua: et immũdus erit vs-
πλυνεῖ τὰ ἱμάτια, καὶ λούσεται ὕδατι, καὶ ἀκάθαρτος ἔσται ἕ-
q; ad vespam. et vas fictile qd tetigerit seminiflu9: cõ-
ως ἑσπέρας. καὶ σκεῦος ὀστράκινον οὗ ἂν ἅψηται ὁ γονορρυής, συν-
fringetur. et oẽ vas ligneũ lauabitur aqua: et mũ-
τριβήσεται. καὶ πᾶν σκεῦος ξύλινον πλυθήσεται ὕδατι, καὶ κα-
dum erit. si ãt mũdat9 fuerit seminiflu9 ex fluxu eius:
θαρὸν ἔσται. ἐὰν δὲ καθαρισθῇ ὁ γονορρυὴς ἐκ τῆς ῥύσεως αὐτοῦ,
et numerabit sibi septẽ dies ad purgationẽ sui:
καὶ ἐξαριθμήσεται ἑαυτῷ ἑπτὰ ἡμέρας εἰς τὸν καθαρισμὸν αὐτοῦ,

Primitiua chal.

Interp. chal.

cũ filiis israel & dicetis eis: vir vir qñ fluxerit de carne eius fluxus seminis: imund9 erit. & hec erit imũditia eius in fluxu suo: qñ liqũs humor fluit de carne ei9 aut qñ densus adheret carni eius: imunditia ei9 est. Oẽ stratũ ĩ quo cubuerit q fluxũ seminis patit: erit imundũ: & oẽ vas in q sederit erit imũdũ. Et vir q tetigerit stratũ ei9: lauabit vestimẽta sua: & lauabit aqs: & erit imũdus vsq; ad vesperã. et qcũq; sederit sup vas sup q sederit ille q fluxũ patit: lauabit vestimẽta sua: et lauabit aqs: & erit imũdus vsq; ad vesperã. & q tetigerit carnẽ illi9 q fluxũ patit: lauabit vestimẽta sua: & lauabit aqs: & erit imũd9 vsq; ad vespam. Et qñ spuerit ille q fluxũ patit sup eũ q mũdus ẽ: lauabit vestimẽta sua & lauabit aqs & erit imũd9 vsq; ad vespã. & ois equitatura sup quã eqtauerit ille qui fluxũ patit: erit imũda. Et ois q tetigerit oẽ qd sub eo fuerit: erit imũdus vsq; ad vespam. Et q portauerit illũ lauabit vestimẽta sua: & lauabit aqs: & erit imũdus vsq; ad vespã. Et ois quẽ tetigerit ille q fluxũ patit: & man9 suas nõ abluerat aqs: lauabit vestimẽta sua: & lauabit aqs: et erit imũdus vsq; ad vesperã. Vas aũt fictile qd tetigerit ille q patit fluxũ: cõfringet. & oẽ vas ligneũ abluet aquis. Et qñ ille q fluxũ patitur mũdatus fuerit a fluxu suo: numerabũtur ei septẽ dies ab emũdatiõe sua.

Transla. Chal.

עם בני ישראל ותימרון להון גבר גבר ארי יהי דאיב מבשריה דוביה מסאב הוא: ודא תהי סובתיה בדוביה ריר בשריה ית דוביה או חתים בשריה מדוביה סובתיה הוא: כל משכבא דישכוב עלוהי דובנא יהי מסאב וכל מנא דיתיב עלוהי יהי מסאב: וגבר די יקרב במשכביה יצבע לבושוהי ויסחי במיא ויהי מסאב עד רמשא: ודיתיב על מנא דיתיב עלוהי דובנא יצבע לבושוהי ויסחי במיא ויהי מסאב עד רמשא: ודיקרב בבשר דובנא יצבע לבושוהי ויסחי במיא ויהי מסאב עד רמשא: וארי ירוק דובנא בדכיא ויצבע לבושוהי ויסחי במיא ויהי מסאב עד רמשא: וכל מרכבא דירכוב עלוהי דובנא יהי מסאב: וכל דיקרב בכל דיהי תחותוהי יהי מסאב עד רמשא ודיטול יתהון יצבע לבושוהי ויסחי במיא ויהי מסאב עד רמשא: וכל דיקרב ביה דובנא וידוהי לא שטף במיא ויצבע לבושוהי ויסחי במיא ויהי מסאב עד רמשא: ומאן דחסף דיקרב ביה דובנא יתבר וכל מאן דאע ישתטיף במיא: וארי ידכי דובנא מדוביה ויממי ליה שבעה יומין לדכותיה

ורחץ בשרו במים חיים וטהר: וביום השמיני יקח לו שתי תרים או שני בני יונה ובא לפני יהוה אל פתח אהל מועד ונתנם אל הכהן: ועשה אתם הכהן אחד חטאת והאחד עלה וכפר עליו הכהן לפני יהוה מזובו: ואיש כי תצא ממנו שכבת זרע ורחץ במים את כל בשרו וטמא עד הערב: וכל בגד וכל עור אשר יהיה עליו שכבת זרע וכבס במים וטמא עד הערב: ואשה אשר ישכב איש אתה שכבת זרע ורחצו במים וטמאו עד הערב: ואשה כי תהיה זבה דם יהיה זבה בבשרה שבעת ימים תהיה בנדתה וכל הנגע בה יטמא עד הערב: וכל אשר תשכב עליו בנדתה יטמא וכל אשר תשב עליו יטמא: וכל הנגע במשכבה יכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב: וכל הנגע בכל כלי אשר תשב עליו יכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב: ואם על המשכב הוא או על הכלי אשר הוא ישבת עליו

& lauabit vestes ei9 & lauabit corpus suũ
καὶ πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ λούσεται τὸ σῶμα αὐτοῦ
aqua viua: & mũdus erit. & die octaua
ὕδατι ζῶντι, καὶ καθαρὸς ἔσται. καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ
accipiet sibi duos turtures; vel duos pullos colũ-
λήψεται ἑαυτῷ δύο τρυγόνας, ἢ δύο νεοσσοὺς περιστε-
bax: & offeret ea corã dño: ad hostia taberna-
ρῶν, καὶ οἴσει αὐτὰ ἔναντι κυρίου, ἐπὶ τὰς θύρας τῆς σκη-
culi testimonii: & dabit ea sacerdoti: & fa-
νῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ δώσει αὐτὰ τῷ ἱερεῖ, καὶ ποιή-
ciet ea sacerdos vnũ pro pctõ: & vnũ in
σει αὐτὰ ὁ ἱερεὺς μίαν περὶ ἁμαρτίας, καὶ μίαν εἰς
holocaustũ. & ppitiabit pro eo sacerdos co-
ὁλοκαύτωμα. καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτοῦ ὁ ἱερεὺς ἔναν-
rã dño a fluxu ei9. & hõ cui egressa fuerit ex
τι κυρίου ἀπὸ τῆς ῥύσεως αὐτοῦ. καὶ ἄνθρωπος ᾧ ἐὰν ἐξέλθῃ ἐξ
eo ɔcubitu seminis: & lauabit aqua oẽ
αὐτοῦ κοίτη σπέρματος, καὶ λούσεται ὕδατι πᾶν τὸ
corpus suũ: & imũdus erit vsq; ad vespam. & ois
σῶμα αὐτοῦ, καὶ ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἑσπέρας. καὶ πᾶν
vestis: & ois pellis: ĩ qua fuerit sup eã ɔcubit9
ἱμάτιον, καὶ πᾶν δέρμα, ἐφ' ὃ ἂν ᾖ ἐπ' αὐτῷ κοίτη
seminis: & lauabit aqua: & imũda e-
σπέρματος, καὶ πλυθήσεται ὕδατι, καὶ ἀκάθαρτος ἔ-
rit vsq; ad vespã. & mulier si dormierit vir cũ ea
σται ἕως ἑσπέρας. καὶ γυνὴ ἐὰν κοιμηθῇ ἀνὴρ μετ' αὐτῆς
concubitu seminis: & lauabunt aqua: & immũ-
κοίτην σπέρματος, καὶ λούσονται ὕδατι, καὶ ἀκάθαρ-
di erũt vsq; ad vespã. & mulier q fuerit fluẽs sã-
τοι ἔσονται ἕως ἑσπέρας. καὶ γυνὴ ἥτις ἂν ᾖ ῥέουσα αἵ-
guine: & erit flux9 eius in corpore eius: septẽ
ματι, καὶ ἔσται ἡ ῥύσις αὐτῆς ἐν τῷ σώματι αὐτῆς, ἑπτὰ
dies erit in mẽstruo suo. ois tãgẽs e-
ἡμέρας ἔσται ἐν τῇ ἀφέδρῳ αὐτῆς. πᾶς ὁ ἁπτόμενος αὐ-
am: immũdus erit vsq; ad vespã. & oẽ sup qd dor-
τῆς, ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἑσπέρας. καὶ πᾶν ἐφ' ὃ ἂν κοι-
mierit sup illũ in mẽstruo eius: imũdũ erit.
τάζηται ἐπ' αὐτὸ ἐν τῇ ἀφέδρῳ αὐτῆς, ἀκάθαρτον ἔσται.
& oẽ sup qd insederit sup illũ: imũdũ erit.
καὶ πᾶν ἐφ' ὃ ἂν ἐπικαθίσῃ ἐπ' αὐτό, ἀκάθαρτον ἔσται.
& ois q tetigerit cubile eius: lauabit ve-
καὶ πᾶς ὃς ἂν ἅψηται τῆς κοίτης αὐτῆς, πλυνεῖ τὰ ἱμά-
stes suas: & lauabit corpus aqua: & imũdus
τια αὐτοῦ, καὶ λούσεται τὸ σῶμα ὕδατι, καὶ ἀκάθαρτος
erit vsq; ad vespã. & ois tãgẽs oẽ vas
ἔσται ἕως ἑσπέρας. καὶ πᾶς ὁ ἁπτόμενος παντὸς σκεύ-
in quo sederit sup illũ: lauabit vestes su-
ους ἐφ' ὃ ἂν καθίσῃ ἐπ' αὐτό, πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐ-
as: & lauabit aqua: & imũdus erit vsq; ad
τοῦ, καὶ λούσεται ὕδατι, καὶ ἀκάθαρτος ἔσται ἕως
vespam. si ãt in lecto ea existe; vel sup
ἑσπέρας. ἐὰν δὲ ἐν τῇ κοίτῃ αὐτῆς οὔσης, ἢ ἐπὶ τοῦ
vas: vbi ea sederit sup illũ:
σκεύους, οὗ ἂν αὐτὴ κάθηται ἐπ' αὐτῷ,

& lotis vestibus & toto corpore in aquis viuentibus erit mũdus. Die autẽ octauo sumet duos turtures aut duos pullos columbe: & veniet ĩ cõspectu dñi ad ostium tabernaculi testimonii: dabitq; eos sacerdoti. Qui faciet vnũ p pctõ & alterum in holocaustũ: rogabitq; p eo corã dño vt emũdetur a fluxu seminis sui. Vir de quo egredictur semẽ coitus: lauabit aqua oẽ corpus suum; & imũdus erit vsq; ad verperũ. Vestem & pellem quã habuerit: lauabit aqua: & immunda erit vsq; ad vesperum. Mulier cum qua coierit: lauabitur aq̃ & imũda erit vsq; ad vespũ. Mulier q̃ redeũte mẽse patitur fluxum sanguinis: septem diebus separabitur. Ois qui tetigerit eam immundus erit vsq; ad vesperũ: & locus ĩ quo dormierit vel sederit diebus sepationis sue: polluetur. Qui tetigerit lectũ suũ lauabit vestimẽta sua & ipe lotus aq̃ immũdus erit vsq; ad vesperum. Oẽ vas super quod illa sederit quisquis attigerit: lauabit vestimta sua: & ipe lotus aq̃ pollutus erit vsq; ad vesperum.

Transla. Chal.

ויצבע לבושוהי ויסחי בשריה במי מבוע וידכי: וביומא תמינאה יסב ליה תרין שפנינין או תרין בני יונה וייתי לקדם יי לתרע משכן זמנא ויתנינון לכהנא: ויעביד יתהון כהנא חד חטאתא וחד עלתא ויכפר עלוהי כהנא קדם יי מדוביה: וגבר ארי תפוק מניה שכבת זרעא ויסחי במיא ית כל בשריה ויהי מסאב עד רמשא: וכל לבוש וכל משך די יהי עלוהי שכבת זרעא ויצטבע במיא ויהי מסאב עד רמשא: ואתתא דישכוב גבר יתה שכבת זרעא ויסחון במיא ויהון מסאבין עד רמשא: ואתתא ארי תהי דיבא דם יהי דובה בבשרה שבעה יומין תהי ברחוקה וכל דיקרב בה יהי מסאב עד רמשא: וכל דתשכוב עלוהי ברחוקה יהי מסאב וכל דתיתיב עלוהי יהי מסאב: וכל דיקרב במשכבה יצבע לבושוהי ויסחי במיא ויהי מסאב עד רמשא: וכל דיקרב בכל מנא דתיתיב עלוהי יצבע לבושוהי ויסחי במיא ויהי מסאב עד רמשא: ואם על משכבא הוא או על מנא דהיא יתבא עלוהי

Interp. chal.

Et lauabit vestimenta sua: lauabitq; carnẽ suã aquis fontis: & sic mũdabitur. In die aũt octauo sumet sibi duos turtures aut duos filios columbe: & adducet in cõspectu dñi ad ostium tabernaculi federis. Dabitq; eos sacerdoti: & faciet sacerdos vnũ ex eis pro pctõ et vnũ in holocaustũ: & propiciabit pro eo sacerdos corã dño a fluxu suo. Vir aũt de quo egreditur semẽ coitus lauabit aquis oẽm carnẽ suã: & erit immũdus vsq; ad vesperã. Ois aũt vestis & ois pellis sup qua fuerit semen coitus lauabit aquis: & erit immũda vsq; ad vesperã. Mulier aũt cuz q̃ vir cubuerit coitu semis: vterq; lauabitur aquis: & erunt immũdi vsq; ad vesperã. Mulier aũt q patit fluxũ sanguinis ĩ carne sua: septẽ diebus erit q̃si mẽstruata. Et ois q tetigerit eam erit immũdus vsq; ad vesperã. Et ois q cubuerit cũ ea in mẽstruo suo erit immũdus. Et oẽ sup quod sederit erit immundũ. Et ois q tetigerit stratuz eius lauabit vestimẽta sua: & lauabitur aquis: & erit imundus vsq; ad vesperã. Et ois qui tetigerit omne vas sup qd sederit: lauabit vestimenta sua: & lauabitur aquis: & erit immundus vsq; ad vesperam. Et si cubuerit ille in strato vel in vase in quo ipsa sedit:

בנגעו בו יטמא עד הערב׃ ואם שכב ישכב איש אתה ותהי נדתה עליו וטמא שבעת ימים וכל המשכב אשר ישכב עליו יטמא׃ ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים בלא עת נדתה או כי תזוב על נדתה כל ימי זוב טמאתה כימי נדתה תהיה טמאה הוא׃ כל המשכב אשר תשכב עליו כל ימי זובה כמשכב נדתה יהיה לה וכל הכלי אשר תשב עליו טמא יהיה כטמאת נדתה׃ וכל הנוגע בם יטמא וכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב׃ ואם טהרה מזובה וספרה לה שבעת ימים ואחר תטהר׃ וביום השמיני תקח לה שתי תרים או שני בני יונה והביאה אותם אל הכהן אל פתח אהל מועד׃ ועשה הכהן את האחד חטאת ואת האחד עלה וכפר עליה הכהן לפני יהוה מזוב טמאתה׃ והזרתם את בני ישראל מטמאתם ולא ימתו בטמאתם בטמאם את משכני אשר בתוכם׃ זאת תורת הזב ואשר תצא ממנו שכבת זרע לטמאה בה׃ והדוה בנדתה והזב

Si coierit cum ea vir tempore sanguinis menstrualis: immundus erit septem diebus: & omne stratum in quo dormierit polluetur. Mulier que patitur multis diebus fluxum sanguinis non in tempore menstruali: vel que post menstruum sanguinem fluere non cessat: quamdiu subiacet huic passioni: immunda erit quasi sit in tempore menstruo. Omne stratum in quo dormierit & vas in quo sederit: pollutum erit. Quicunque tetigerit ea: lauabit vestimenta sua: & ipse lotus aqua immundus erit vsque ad vesperum. Si steterit sanguis & fluere cessauerit: numerabit septem dies purificationis sue: & die octauo offeret pro se sacerdoti duos turtures: aut duos pullos columbarum ad ostium tabernaculi testimonii: qui vnum faciet pro peccato & alterum in holocaustum: rogabitque pro ea coram domino: & pro fluxu immundicie eius. Docebitis ergo filios israel vt caueant immundicias: & non moriatur in sordibus suis: cum polluerint tabernaculum meum quod est inter eos. Ista est lex eius qui patitur fluxum seminis: & qui polluitur coitu: & que menstruis temporibus separatur: vel que fluit sanguine: & hominis qui dormierit cum ea.

Interp. chal.

cũ tetigerit illũ immũdus erit vsque ad vesperam. Et si cubãdo cubuerit vir cũ ea & mẽstruũ eius fuerit in ea: erit immũdus septẽ diebus. Et omne stratũ super quod cubuerit erit immũdum. Et mulier cuius sanguis fluxerit diebus multis preter tẽpus mẽstrui sui: vel quũ fluxerit post mẽstruũ suũ: cũctis diebus quibus fluxerit immũditia eius: sicut in diebus menstrui sui erit immũda. Omne stratum in quo cubuerit omnibus diebus fluxus sui: quasi stratũ menstrui sui erit. Et omne vas in quo sederit immũdũ erit quasi immunditia menstrui sui: & omnis qui tetigerit illud erit immũdus: & lauabit vestimẽta sua: lauabiturque aqua: & erit immũdus vsque ad vesperã. Si autem mũdata fuerit a fluxu suo: numerabit sibi septẽ dies: & postea mundabitur: in die autem octauo tollet sibi duos turtures aut duos filios colũbe: & adducet eos ad sacerdotẽ ad ostiũ tabernaculi federis: facietque sacerdos vnũ pro peccato & vnũ in holocaustũ: & propitiabit pro ea sacerdos corã dño a fluxu immũditie sue. Et separabitis filios israel ab immũditijs suis: vt nõ moriantur in immũditijs suis: cũ polluerint tabernaculum meũ quod est inter eos. Ista est lex eius qui patitur fluxũ seminis: & a quo egreditur semen coitus vt polluatur in eo: & eius que est polluta mẽstruo: & illius a quo fluxus

Transla. Chal.

Ca. xvi.

את זובו לזכר ולנקבה ולאיש אשר ישכב עם טמאה׃

Ca. xvi.

וידבר יהוה אל משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבתם לפני יהוה וימתו׃ ויאמר יהוה אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת אל הקדש מבית לפרכת אל פני הכפרת אשר על הארן ולא ימות כי בענן אראה על הכפרת׃ בזאת יבא אהרן אל הקדש בפר בן בקר לחטאת ואיל לעלה׃ כתנת בד קדש ילבש ומכנסי בד יהיו על בשרו ובאבנט בד יחגר ובמצנפת בד יצנף בגדי קדש הם ורחץ במים את בשרו ולבשם׃ ומאת עדת בני ישראל יקח שני שעירי עזים לחטאת ואיל אחד לעלה׃ והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו וכפר בעדו ובעד ביתו׃ ולקח את שני השעירם והעמיד אתם לפני יהוה פתח אהל מועד׃ ונתן אהרן על שני השעירם גרלות גורל אחד ליהוה וגורל אחד לעזאזל׃ והקריב אהרן את השעיר אשר עלה עליו הגורל ליהוה ועשהו חטאת׃ והשעיר אשר

Ca. 16.

Locutusque est dominus ad Moysen post mortem duorum filiorum aaron: quando offerentes ignem alienum interfecti sunt. Et precepit ei dicens. Loquere ad aaron fratrem tuum ne omni tempore ingrediatur sanctuarium: quod est intra velum coram propitiatorio quo tegitur arca: vt non moriatur: quia in nube apparebo super oraculum: nisi hec ante fecerit. Vitulum pro peccato offeret & arietem in holocaustum. tunica linea vestietur: feminalibus lineis verenda celabit. Accingetur zona linea. cidarim lineam imponet capiti. Hec enim vestimenta sunt sancta: quibus cunctis cum lotus fuerit induetur. Suscipietque ab vniuersa multitudine filiorum israel duos hircos pro peccato & vnum arietem in holocaustum. Cumque obtulerit vitulum: & orauerit pro se & pro domo sua: duos hircos stare faciet coram domino in ostio tabernaculi testimonii. mittensque super vtrumque sortem: vnam domino & alteram capro emissario. cuius exierit sors domino: offeret illum pro peccato. cuius autem

Interp. chal.

fluit tam masculi quam femine & viri qui cubuerit cum immunda.

Ca. 16.

Locutusque est dñs cum moyse postquam mortui sunt duo filij aaron: quando obtulerunt ignem alienum corã dño & mortui sunt. Dixitque dñs ad moysen. Loquere cum aaron fratre tuo vt nõ ingrediatur omni tẽpore ad sanctuarium intra velum coram propiciatorio quod est super arcam: vt non moriatur: quoniam in nube ego apparebo super propiciatorium. Cum hoc ingredietur aaron in sanctuarium: cum vitulo de bobus pro peccato & ariete in holocaustum. Tunica linea sancta vestietur: & feminalia linea erunt super carnem eius: et balteo lineo accingetur: & cidarim lineam ponet in capite suo: vestimenta sancta sunt. Et lauabit aquis carnem suam: & sic vestietur eis. & tolles a congregatione filiorum israel duos hircos caprarum pro peccato: & arietem vnum in holocaustum. Offeretque aaron vitulum suum quod est pro peccato: & propiciabit pro se et pro hominibus domus sue. Tolletque duos hircos: et stare faciet eos coram domino in ostio tabernaculi federis. Et mittet aaron super duos hircos sortes: sortem vnam nomini dñi: & sortem vnam azazel. Offeretque aaron hircum cuius sors exierit in nomine domini: & faciet eum pro peccato. Hircum autem cuius sors exierit

Transla. Chal.

Ter. Heb.

עלה עליו הגורל לעזאזל יעמד חי לפני יהוה לכפר עליו לשלח אתו לעזאזל המדברה: והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו וכפר בעדו ובעד ביתו ושחט את פר החטאת אשר לו: ולקח מלא המחתה גחלי אש מעל המזבח מלפני יהוה ומלא חפניו קטרת סמים דקה והביא מבית לפרכת: ונתן את הקטרת על האש לפני יהוה וכסה ענן הקטרת את הכפרת אשר על העדות ולא ימות: ולקח מדם הפר והזה באצבעו על פני הכפרת קדמה ולפני הכפרת יזה שבע פעמים מן הדם באצבעו: ושחט את שעיר החטאת אשר לעם והביא את דמו אל מבית לפרכת ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר והזה אתו על הכפרת ולפני הכפרת: וכפר על הקדש מטמאת בני ישראל ומפשעיהם לכל חטאתם וכן יעשה לאהל מועד השכן אתם בתוך טמאתם: וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבאו לכפר בקדש עד צאתו וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל

Trāsla. B. Hiero.

in caprum emissarium: statuet eum viuū corā dño vt fundat pces sup eū: & emittat eū in solitudinē. His rite celebratis offeret vitulum: & rogans pro se & domo sua: immolabit eū. Assumptoq; thuribulo qd de prūis altaris impleuerit: & hauriēs manu cōpositū thymiama in incensum: vltra velum intrabit in sancta: vt positis super ignem aromatibus nebula eorum & vapor operiat oraculum quod est supra testimonium: & nō moriatur. tollet quoq; de sanguine vituli & asperget digito septies contra ppitiatoriū ad orientem. Cūq; mactauerit hircum pro peccato populi: inferet sanguinem eius intra velum: sicut preceptum est de sanguine vituli: vt aspergat e regione oraculi. & expiet sanctuariū ab immunditiis filiorū israel. & a preuaricatiōibus eorū: cūctisq; pctis. Iuxta hūc ritū faciet tabernaculo testimonii qd fixū ē inter eos in medio sordiū hītationis eorū. Nullus hominū sit in tabernaculo qn pontifex sanctuarium igreditur: vt roget pro se & p domo sua & pro vniuerso

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

Transla. Chal.

Interp. chal.

azazel: statuet viuū corā dño: vt ppiciet in eo τ vt mittat eū ad azazel in desertū. et offeret aarō vitulū pro pctō suo: τ ppiciabit pro se τ pro hoibus domus sue. Immolabitq; vitulū pro pctō suo: et tollet thuribulum plenū prunis ignis desuper altare de conspectu dñi et plenū pugillū suū thymiamatis aromatum minutarū: τ igredietur intra velū. Et ponet thymiama aromatū super ignem coram dño: et cooperiet nebula incensi ppiciatoriū quod est supra testimoniū: vt non moriatur. tolletq; de sanguine vituli τ asperget digito suo sup faciē propiciatorij ad orientē: et corā propiciatorio asperget septies de sanguine digito suo. Immolabitq; hircū qd est pro pctō populi: τ inferet sanguinē eius itra velū. Et faciet de sanguine ei⁹ sicut fecit de sanguine vituli: τ asperget eum sup propiciatoriū et corā propiciatorio. Et expiabit sup sanctuariū ab immūditijs filiorū israel τ a preuaricationib⁹ eorū cunctisq; pctis eorū. Et sic faciet tabernaculo federis qd collocat cum eis in medio cōtaminationū eorū. Nullusq; vir sit in tabernaculo federis qn ingreditur vt propiciet in sanctuario donec egrediatur: τ ppiciabit pro se τ pro hominibus domus sue τ pro omni

Trāsla. B. Hiero.

cetu israel: donec egrediatur tabernaculū. Cū aūt exierit ad altare qd corā dño est: oret p se. & sumptū sanguinē vituli atq; hirci fundat super cornua eius per gyrum: aspergensq; digito septies: expiet & sctificet illud ab immunditiis filiorum israel. Postq; emūdauerit sctūariū & tabernaculum & altare tunc offerat hircum viuentem. & posita vtraq; manu super caput eius: confiteatur omnes iniquitates filiorum israel & vniuersa delicta atq; pctā eorū: que īprecās capiti eius emittet illū per hoīem paratū in desertum. Cūq; portauerit hircus oēs iniquitates eorum in terrā solitariam & dimissus fuerit ī deserto: reuertetur in tabernaculū testimoīi. & depositis vestibus quibus prius idutus erat cum intraret sctūarium: relictisq; ibi: lauabit carnem suam ī loco sctō: induetq; vestibus suis. et postq; egressus obtulerit holocaustum suum ac plebis: rogabit tam pro se q̄ pro populo: & adipem qui oblatus est p peccatis adolebit sup altare. Ille vero qui dimiserit caprum emissarium lauabit vestimenta sua & corpus aqua & sic igredietur in castra.

Ter. Heb.

קהל ישראל: ויצא אל המזבח אשר לפני יהוה וכפר עליו ולקח מדם הפר ומדם השעיר ונתן על קרנות המזבח סביב: והזה עליו מן הדם באצבעו שבע פעמים וטהרו וקדשו מטמאת בני ישראל: וכלה מכפר את הקדש ואת אהל מועד ואת המזבח והקריב את השעיר החי: וסמך אהרן את שתי ידו על ראש השעיר החי והתודה עליו את כל עונת בני ישראל ואת כל פשעיהם לכל חטאתם ונתן אתם על ראש השעיר ושלח ביד איש עתי המדברה: ונשא השעיר עליו את כל עונתם אל ארץ גזרה ושלח את השעיר במדבר: ובא אהרן אל אהל מועד ופשט את בגדי הבד אשר לבש בבאו אל הקדש והניחם שם: ורחץ את בשרו במים במקום קדוש ולבש את בגדיו ויצא ועשה את עלתו ואת עלת העם וכפר בעדו ובעד העם: ואת חלב החטאת יקטיר המזבחה: והמשלח את השעיר לעזאזל יכבס בגדיו ורחץ את בשרו במים ואחרי כן יבוא אל המחנה:

Transla. Chal.

Interp. chal.

ecclesia israel. Egredieturq; ad altare qd est coram dño: τ expiabit illud: τ tollet de sanguine vituli τ de sanguine hirci: τ ponet sup cornua altaris per circuitū: τ asperget sup eū septies de sanguine cū digito suo: τ mūdabit illud. Et sctificabit illud ab immūditijs filiorū israel. Et postq̄ cessauerit expiare sup sāctuariū τ sup tabernaculū federis τ sup altare: offeret hircū viuū. ponetq; aarō ambas man⁹ suas sup caput hirci viui: τ cōfitebitur sup eū oēs iniquitates filiorū israel: τ oēs preuaricatiōes eorū omniaq; pctā eorū: τ dabit ea super caput hirci: τ mittet eum per manum viri parati vt eat in solitudinē. Portabitq; hircus sup se oēs iniquitates eorū ad terrā inhabitabilē: τ dimittet hircū p solitudinē. Et ingredietur aarō tabnaculū federis: τ exuet vestimēta linea quib⁹ vestitus fuerat qn ingressus est in sanctuarium: τ reponet ea ibi. Lauabitq; carnē suam aquis in loco sctō: vestieturq; vestibus suis: et egredietur: τ faciet holocaustū suū τ holocaustū ppli. Et propitiabit pro se τ pro populo. adipem aūt sacrificij pro pctō adolebit sup altare. Et qui duxerit hircū azazel: lauabit vestimēta suā: τ lauabit carnem suam aquis: τ postea ingredietur in castra.

ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת אשר הובא את דמם לכפר בקדש יוציא אל מחוץ למחנה ושרפו באש את ערתם ואת בשרם ואת פרשם׃ והשרף אתם יכבס בגדיו ורחץ את בשרו במים ואחרי כן יבוא אל המחנה׃ והיתה לכם לחקת עולם בחדש השביעי בעשור לחדש תענו את נפשתיכם וכל מלאכה לא תעשו האזרח והגר הגר בתוככם׃ כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני יהוה תטהרו׃ שבת שבתון היא לכם ועניתם את נפשתיכם חקת עולם׃ וכפר הכהן אשר ימשח אתו ואשר ימלא את ידו לכהן תחת אביו ולבש את בגדי הבד בגדי הקדש׃ וכפר את מקדש הקדש ואת אהל מועד ואת המזבח יכפר ועל הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר׃ והיתה זאת לכם לחקת עולם לכפר על בני ישראל מכל חטאתם אחת בשנה ויעש כאשר צוה יהוה את משה׃

Cap. xvij.

וידבר יהוה אל משה לאמר׃ דבר אל אהרן ואל בניו

בוא · יצא · עור · היה עלם · שבע עשר ענה · לאך עשה · זרח גור · כפר · כנה · טהר · משח · מלא · קדש · יעד זבח · היה · עלם · אחד עשה · דבר

Vitulum autem & hircum qui pro peccato fuerant immolati: & quorum sanguis illatus est in sanctuarium ut expiatio compleretur: asportabunt foras castra: & comburent igni tam pelles quam carnes eorum ac fimum. & quicumque combusserit ea lavabit vestimenta sua & carnem aqua: & sic ingredietur castra. Eritque vobis hoc legitimum sempiternum. Mense autem septimo: decima die mensis affligetis animas vestras: nullumque opus facietis sive indigena sive advena qui peregrinatur inter vos. In hac die expiatio erit vestri atque mundatio ab omnibus peccatis vestris: coram domino mundabimini. Sabbatum enim requietionis est: & affligetis animas vestras religione perpetua. Expiabit autem sacerdos qui unctus fuerit: & cuius manus initiate sunt ut sacerdotio fungatur pro patre suo. Indueturque stola linea & vestibus sanctis: & expiabit sanctuarium & tabernaculum testimonii atque altare: sacerdotes quoque & universum populum. Eritque vobis hoc legitimum sempiternum: ut oretis pro filiis israel & pro cunctis peccatis eorum semel in anno. Fecit igitur sicut preceperat dñs moysi. Ca.17.

Et locutus est dominus ad moysen dicens. Loquere aaron & filiis eius

καὶ τὸν μόσχον τὸν περὶ τῆς ἁμαρτίας καὶ τὸν χίμαρον τὸν περὶ τῆς ἁμαρτίας, ὧν τὸ αἷμα αὐτῶν εἰσηνέχθη ἐξιλάσασθαι ἐν τῷ ἁγίῳ, ἐξοίσουσιν αὐτὰ ἔξω τῆς παρεμβολῆς, καὶ κατακαύσουσιν αὐτὰ ἐν πυρί, καὶ τὰ δέρματα αὐτῶν καὶ τὰ κρέατα αὐτῶν καὶ τὴν κόπρον αὐτῶν. ὁ δὲ κατακαίων αὐτὰ, πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ λούσεται τὸ σῶμα αὐτοῦ ὕδατι, καὶ μετὰ ταῦτα εἰσελεύσεται εἰς τὴν παρεμβολήν. καὶ ἔσται τοῦτο ὑμῖν νόμιμον αἰώνιον. ἐν τῷ μηνὶ τῷ ἑβδόμῳ δεκάτῃ τοῦ μηνὸς ταπεινώσετε τὰς ψυχὰς ὑμῶν, καὶ πᾶν ἔργον οὐ ποιήσετε, ὁ αὐτόχθων καὶ ὁ προσήλυτος ὁ προσκείμενος ἐν ὑμῖν. ἐν γὰρ τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ ἐξιλάσεται περὶ ὑμῶν, καθαρίσαι ὑμᾶς ἀπὸ πασῶν τῶν ἁμαρτιῶν ὑμῶν ἔναντι κυρίου, καὶ καθαρισθήσεσθε. σάββατα σαββάτων ἀνάπαυσις αὕτη ἔσται ὑμῖν, καὶ ταπεινώσετε τὰς ψυχὰς ὑμῶν, νόμιμον αἰώνιον. ἐξιλάσεται ὁ ἱερεὺς ὃν ἂν χρίσωσιν αὐτὸν, καὶ ὃν ἂν τελειώσουσι τὰς χεῖρας αὐτοῦ, ἱερατεύειν μετὰ τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ ἐνδύσεται τὴν στολὴν τὴν λινῆν, στολὴν ἁγίαν, καὶ ἐξιλάσεται τὸ ἅγιον τοῦ ἁγίου, καὶ τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, καὶ τὸ θυσιαστήριον ἐξιλάσεται, καὶ περὶ τῶν ἱερέων καὶ περὶ πάσης τῆς συναγωγῆς ἐξιλάσεται. καὶ ἔσται ὑμῖν τοῦτο νόμιμον αἰώνιον ἐξιλάσκεσθαι περὶ τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ἀπὸ πασῶν τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ ποιηθήσεται, καθάπερ συνέταξε κύριος τῷ μωυσῇ. Ca.17.

Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, λάλησον πρὸς ἀαρὼν καὶ πρὸς τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ

et vitulum de pro peccato: et hircum de pro peccato: quorum sanguis eorum inductus est ad propitiandum in sanctuario educent ea extra castra: et comburent ea in igne: et pelles eorum et carnes eorum et fimum eorum. at qui combusserit ea: lavabit vestes suas: et lavabit corpus suum aqua: et post hec ingredietur ad castra. et erit hoc vobis legitimum sempiternum. in mense septimo decima mensis humiliabitis animas vestras: et omne opus non facietis indigena et adveniens adiunctus in vobis. in enim die hac propitiabitur pro vobis: ad mundandum vos ab omnibus peccatis vestris: coram domino mundabimini. sabbata sabbatorum requies erit hec vobis. et humiliabitis animas vestras: legitimum sempiternum. propitiabit sacerdos quem unxerint eum: et quem consecraverint manus eius: ut sacerdotio fungatur post patrem suum. et induet stolam lineam vestem sanctam: et propitiabit sanctum sancti: et tabernaculum testimonii: et altare propitiabit: et pro sacerdotibus et pro omni congregatione propitiabit. et erit vobis legitimum hoc sempiternum propitiandum pro filiis israel ab omnibus peccatis eorum. semel in anno fiet: sicut precepit dominus moysi. Ca.17. Et locutus est dominus ad moysen: dicens: loquere ad aaron et ad filios eius

Infra. 23.c.

Pritiua chal. Interp. chal.

וית תורא דחטאתא וית צפירא דחטאתא דאיתעל מדמהון לכפרא בקודשא יתפקון למברא למשריתא ויוקדון בנורא ית משכיהון וית בשריהון וית אוכליהון: ודמוקיד יתהון יצבע לבושוהי ויסחי ית בשריה במיא ובתר כן ייעול למשריתא: ותהי לכון לקים עלם בירחא שביעאה בעשרא לירחא תענון ית נפשתיכון וכל עבידא לא תעבדון יציבא וגיורא דיתגיירון ביניכון: ארי ביומא הדין יכפר עליכון לדכאה יתכון מכל חוביכון קדם יי תדכון: שבת שבתא היא לכון ותענון ית נפשתיכון קים עלם: ויכפר כהנא די ירבי יתיה ודי יקרב ית קורבניה לשמשא תחות אבוהי וילבש ית לבושי בוצא לבושי קודשא: ויכפר על מקדש קודשא ועל משכן זימנא ועל מדבחא יכפר ועל כהניא ועל כל עמא דקהלא יכפר: ותהי דא לכון לקים עלם לכפרא על בני ישראל מכל חוביהון חדא בשתא ועבד כמא דפקיד יי ית משה:

Ca.xvij. ומליל יי עם משה למימר: מליל עם אהרן ועם בנוהי

vitulum autem pro peccato et hircum qui offertur pro peccato quorum sanguis illatus est ad expiandum in sanctuario: efferet extra castra: et comburet igni pelles eorum et carnes eorum et fimum eorum. Et qui combusserit ea lavabit vestimenta sua: lavabitque carnem suam aquis: et postea ingredietur in castra. Eritque vobis in legitimum sempiternum. In mense septimo in decima die mensis affligetis animas vestras: nullumque opus facietis: tam indigene quam advene qui peregrinantur inter vos. Quia in hac die expiatio erit vestri: ut mundemini ab omnibus peccatis vestris: coram domino mundabimini. Sabbatum requietionis erit vobis: affligetisque animas vestras. Legitimum sempiternum erit: propitiabitque sacerdos qui unctus fuerit et cuius oblatio oblata est ut ministret pro patre suo: induetur vestibus lineis vestibus sanctis: et expiabit super sanctuarium sanctitatis et super tabernaculum federis et super altare expiabit: et super sacerdotes et super omnem populum ecclesie expiabit. Eritque vobis hoc legitimum sempiternum ad propitiandum pro filiis israel ab omnibus peccatis eorum semel in anno. Fecitque sicut preceperat dominus moysi. Cap.17. Locutusque est dominus cum moyse dicens. Loquere cum aaron et cum filiis eius

עור · נפק יקד · היה · קום ענה · יעד גור כפר · רבב מרב לבש · קדש שכן דבח · אמר

ואל כל בני ישראל ואמרת אליהם זה הדבר אשר צוה יהוה לאמר׃ איש איש מבית ישראל אשר ישחט שור או כשב או עז במחנה או אשר ישחט מחוץ למחנה׃ ואל פתח אהל מועד לא הביאו להקריב קרבן ליהוה לפני משכן יהוה דם יחשב לאיש ההוא דם שפך ונכרת האיש ההוא מקרב עמו׃ למען אשר יביאו בני ישראל את זבחיהם אשר הם זבחים על פני השדה והביאם ליהוה אל פתח אהל מועד אל הכהן וזבחו זבחי שלמים ליהוה אותם׃ וזרק הכהן את הדם על מזבח יהוה פתח אהל מועד והקטיר החלב לריח ניחח ליהוה׃ ולא יזבחו עוד את זבחיהם לשעירם אשר הם זנים אחריהם חקת עולם תהיה זאת להם לדרתם׃ ואלהם תאמר איש איש מבית ישראל ומן הגר אשר יגור בתוכם אשר יעלה עלה או זבח׃ ואל פתח אהל מועד לא יביאנו לעשות אתו ליהוה ונכרת האיש ההוא מעמיו׃ ואיש איש מבית ישראל ומן הגר הגר

שחט · חנה · יעד בוא קרב · שכן · חשב · כרת · את · קטר · נוח · שעיר זנה · היה · דור אמר · גור · עלה · יעד · בוא עשה · גור

& cunctis filiis israel: dicens ad eos. Iste est sermo quem mandavit dominus dicens. Homo quilibet de domo israel si occiderit bovem aut ovem sive capram in castris vel extra castra: & non obtulerit ad ostium tabernaculi oblationem domino: sanguinis reus erit: quasi si sanguinem fuderit: sic peribit de medio populi sui. Ideo sacerdoti offerre debent filii israel hostias suas quas occidunt in agro ut sanctificentur domino ante ostium tabernaculi testimonii: & immolent eas hostias pacificas domino. Funditque sacerdos sanguinem super altare domini ad ostium tabernaculi testimonii: & adolebit adipem in odorem suavitatis dño: & nequaquam ultra immolabunt hostias suas demonibus: cum quibus fornicati sunt. Legitimum sempiternum erit illis & posteris eorum. Et ad ipsos dices. Homo de filiis israel & de advenis qui peregrinantur apud vos: qui obtulerit holocaustum sive victimam: & ad ostium tabernaculi testimonii non adduxerit eam: ut offerat dño: interibit de populo suo. Homo quilibet de domo israel & de advenis qui pere

καὶ πρὸς πάντας υἱοὺς ἰσραὴλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, τοῦτο τὸ ῥῆμα ὃ ἐνετείλατο κύριος, λέγων, ἄνθρωπος ἄνθρωπος τῶν υἱῶν ἰσραὴλ, ὃς ἂν σφάξῃ μόσχον ἢ πρόβατον ἢ αἶγα ἐν τῇ παρεμβολῇ, καὶ ὃς ἂν σφάξῃ ἔξω τῆς παρεμβολῆς, καὶ ἐπὶ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου μὴ ἐνέγκῃ, ὥστε προσενέγκαι δῶρον τῷ κυρίῳ ἀπέναντι τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, αἷμα λογισθήσεται τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ, αἷμα ἐξέχεεν. ἐξολοθρευθήσεται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῆς, ὅπως ἂν φέρωσιν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ τὰς θυσίας αὐτῶν, ὅσας ἂν αὐτοὶ σφάξωσιν ἐν τοῖς πεδίοις, καὶ οἴσουσι τῷ κυρίῳ αὐτὰ ἐπὶ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου πρὸς τὸν ἱερέα, καὶ θύσουσι θυσίας σωτηρίου τῷ κυρίῳ αὐτά. καὶ προσχεεῖ ὁ ἱερεὺς τὸ αἷμα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κύκλῳ ἀπέναντι κυρίου παρὰ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ ἀνοίσει τὸ στέαρ εἰς ὀσμὴν εὐωδίας κυρίῳ. καὶ οὐ θύσουσιν ἔτι τὰς θυσίας αὐτῶν τοῖς ματαίοις, οἷς αὐτοὶ ἐκπορνεύουσιν ὀπίσω αὐτῶν. νόμιμον αἰώνιον ἔσται ὑμῖν εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν. καὶ πρὸς αὐτοὺς ἐρεῖς, ἄνθρωπος ἄνθρωπος τῶν υἱῶν ἰσραὴλ, καὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν τῶν προσηλύτων τῶν προσκειμένων ἐν ὑμῖν, ὃς ἂν ποιήσῃ ὁλοκαύτωμα ἢ θυσίαν, καὶ ἐπὶ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου μὴ ἐνέγκῃ, ποιῆσαι αὐτὸ τῷ κυρίῳ, ἐξολοθρευθήσεται ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. καὶ ἄνθρωπος ἄνθρωπος τῶν υἱῶν ἰσραὴλ, ἢ τῶν προσηλύτων τῶν προσκειμένων

et ad omnes filios israel: et dices ad eos: hoc verbum quod precepit dominus: dicens: homo homo filiorum israel qui immolaverit vitulum vel ovem vel capram in castris: et qui immolaverit extra castra: et ad ostium tabernaculi testimonii non ferat: ut offerat donum domino coram tabernaculo testimonii: sanguis computabitur homini illi: sanguinem fudit. peribit anima illa de populo suo. ut ferant filii israel sacrificia sua: quecumque ipsi iugulaverint in campis: et ferent ea domino ad ostia tabernaculi testimonii ad sacerdotem: et sacrificabunt sacrificia salutaris domino ipsa. et effundet sacerdos sanguinem super altare coram domino ad ostia tabernaculi testimonii: et tollet adipem in odorem suavitatis domino. et non sacrificabunt ultra sacrificia ipsorum vanis in quibus ipsi fornicabuntur post eos. legitimum sempiternum erit vobis in generationes vestras. et dices ad eos: homo homo filiorum israel: et de filiis advenarum adiunctorum in vobis: qui fecerit holocaustum vel sacrificium: et ad ostium tabernaculi testimonii non tulerit: ad faciendum ipsum domino: peribit homo ille de populo suo. et homo homo filiorum israel vel advenarum additorum

Transla. Chal. Interp. chal. Pritiua chal.

ועם כל בני ישראל ותימר להון דין פתגמא דפקיד יי למימר: גבר גבר מבית ישראל די יכוס תור או אימר או עזא במשריתא או די יכוס מברא למשריתא: ולתרע משכן זימנא לא אייתיה לקרבא קורבנא קדם יי קדם משכנא דיי דמא יתחשב לגברא ההוא דמא אשד וישתיצי אנשא ההוא מגו עמיה: בדיל דייתון בני ישראל ית דבחיהון דאינון דבחין על אפי חקלא וייתונון קדם יי לתרע משכן זימנא לות כהנא וידבחון נכסת קודשין קדם יי יתהון: ויזרוק כהנא ית דמא על מדבחא דיי בתרע משכן זימנא ויסק תרבא לאתקבלא ברעוא קדם יי: ולא ידבחון עוד ית דבחיהון לשדין דאינון טען בתריהון קים עלם תהי דא להון לדריהון: ולהון תימר גבר גבר מבית ישראל ומן גיוריא דיתגיירון ביניהון דיסיק עלתא או נכסת קודשין: ולתרע משכן זימנא לא ייתיניה למעבד יתיה קדם יי וישתיצי אנשא ההוא מעמיה: וגבר גבר מבית ישראל ומן גיוריא דיתגיירון

et cum omnibus filiis israel: et dices eis. Iste est sermo quem precepit dominus dicens. Vir vir de domo israel qui occiderit bovem aut agnum sive capram in castris: aut qui occiderit extra castra: et ad ostium tabernaculi federis non adduxerit illud ut offeratur in oblatione coram domino coram tabernaculo domini: sanguis reputabitur illi viro: sanguinem fudit: et peribit homo ille de medio populi sui: ut afferant filii israel sacrificia sua que sacrificant super faciem agri: afferantque ea domino ad ostium tabernaculi federis ad sacerdotem: et immolent hostias sanctas coram domino: aspergetque sacerdos sanguinem super altare domini in ostio tabernaculi federis: et adolebit adipem: ut suscipiatur voluntarie coram domino. Et non sacrificabunt ultra sacrificia sua demonibus post quos ipsi errant. Legitimum sempiternum erit hoc illis in generationibus suis. Et ad ipsos dices. Vir vir de domo israel et de advenis qui peregrinantur inter vos qui obtulerit holocaustum sive victimam sanctificatam: et ad ostium tabernaculi federis non adduxerit eam: ut faciat eam coram domino: exterminabit homo ille de medio populi sui. Et vir vir de domo israel et de peregrinis qui peregrinantur

נכס עז שרא · אתא דם חשב · שצא אתא · אף · נכס זרק דבח · נסק קבל דבח · שד טען קום · היה דור אמר · גור אתא עבד · שצא

בתוכם אשר יאכל כל דם ונתתי
פני בנפש האכלת את הדם
והכרתי אתה מקרב עמה: כי נפש
הבשר בדם הוא, ואני נתתיו
לכם על המזבח לכפר על
נפשתיכם, כי הדם הוא בנפש
יכפר: על כן אמרתי לבני ישראל,
כל נפש מכם לא תאכל דם,
והגר הגר בתוככם לא יאכל דם:
ואיש איש מבני ישראל ומן
הגר הגר בתוכם, אשר יצוד ציד
חיה או עוף אשר יאכל ושפך
את דמו, וכסהו בעפר: כי נפש
כל בשר דמו בנפשו הוא, ואמר
לבני ישראל דם כל בשר לא
תאכלו, כי נפש כל בשר דמו הוא
כל אכליו יכרת: וכל נפש אשר
תאכל נבלה וטרפה באזרח ובגר,
וכבס בגדיו ורחץ במים וטמא
עד הערב וטהר: ואם לא יכבס
ובשרו לא ירחץ, ונשא עונו:

Cap. xviii.

וידבר יהוה אל משה לאמר:
דבר אל בני ישראל ואמרת
אלהם, אני יהוה אלהיכם:
כמעשה ארץ מצרים אשר
ישבתם בה לא תעשו, וכמעשה
ארץ כנען אשר אני מביא

grinantur inter vos: si comederit sanguinem: obfirmabo faciem meam contra aiam illius: & disperdā eā de populo suo: quia anima carnis in sanguine ē: & ego dedi illum vobis vt super altare in eo expietis pro animabus vestris: & sanguis pro anime piaculo sit. Idcirco dixi filiis israel. Ois aīa ex vobis non comedet sanguinem: nec ex aduenis qui peregrinantur apud vos. Homo quicunqȝ de filiis israel & de aduenis qui peregrinātur apud vos: si venatione atqȝ aucupio ceperit ferā vel auē quib⁹ vesci licitū est: fundat sanguinē eius: & opiat illū terra. Aīa enī ois carnis in sanguine est. Vñ dixi filiis israel. Sāguinē vniuerse carnis non comedetis: quia aīa carnis in sanguine est: & quicūqȝ comederit illū interibit. Aīa que comederit morticinū vel captū a bestia tā de idigenis q̄ȝ de aduenis: lauabit vestimenta sua & semetipsū aq̄ & cōtaminatus erit vsqȝ ad vesperū: & hoc ordie mūdus fiet. Q̄d si nō lauerit vestimēta sua vl corp⁹ portabit iniqtatē suā.

Ca. 18.

Locutusqȝ ē dñs ad moysē dicēs. Loq̄re filiis isrl: & dices ad eos. Ego sum dñs deus vr̄. Iuxta cōsuetudinē terre egypti in qua habitastis non facietis: & iuxta morem regiōis chanaā ad quā ego introducturus sū

in vobis: q̄ comederit oēm sāguinē: ⁊ obfirmabo faciē meā cōtra aīaȝ comedētē sāguinē: ⁊ perdā eā de populo suo. ⁊ enī aīa ois carnis sāguis eius est. et ego dedi vobis illū super altare ad ppitiādū pro aīab⁹ vr̄is. ⁊ enī sāguis eius pro aīa ppitiabit. ppt hoc dixi filiis israel: ois aīa ex vobis nō comedet sāguinē. ⁊ aduena q̄ additus ī vobis nō comedet sāguinē. ⁊ hō hō filioꝝ israel: vel aduenaꝝ additoꝝ in vobis: q̄ venabitur venationē ferā: vel auem: q̄ comedit: effundet sāguinē suū: ⁊ coopiet illū terrā: ⁊ enī aīa ois carnis sāguis eius est. ⁊ dixi filiis israel: sāguinē ois carnis nō comedetis: qm̄ aīa ois carnis sāguis eius est. ois comedēs illū peribit. ⁊ ois aīa: q̄ comederit morticiniū: vel a fera captū in idigenis: vel ī aduenis: lauabit vestes suas: ⁊ lauabit aqua: ⁊ immūdus erit vsqȝ ad vesperaȝ: ⁊ mūdus erit. si aūt nō lauabit vestes suas: ⁊ corpus suū nō lauabit aqua: ⁊ accipiet iniqtatē suā.

ἐν ὑμῖν, ὃς ἂν φάγῃ πᾶν αἷμα, καὶ ἐπιστήσω τὸ πρόσωπόν μου ἐπὶ τὴν ψυχὴν τὴν ἐσθίουσαν τὸ αἷμα, καὶ ἀπολῶ αὐτὴν ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῆς. ἡ γὰρ ψυχὴ πάσης σαρκὸς αἷμα αὐτοῦ ἐστιν. καὶ ἐγὼ δέδωκα ὑμῖν αὐτὸ ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου ἐξιλάσκεσθαι περὶ τῶν ψυχῶν ὑμῶν. τὸ γὰρ αἷμα αὐτοῦ ἀντὶ ψυχῆς ἐξιλάσεται. διὰ τοῦτο εἴρηκα τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ, πᾶσα ψυχὴ ἐξ ὑμῶν οὐ φάγεται αἷμα. καὶ ὁ προσήλυτος ὁ προσκείμενος ἐν ὑμῖν οὐ φάγεται αἷμα. καὶ ἄνθρωπος ἄνθρωπος τῶν υἱῶν Ἰσραήλ, ἢ τῶν προσηλύτων τῶν προσκειμένων ἐν ὑμῖν, ὃς ἂν θηρεύσῃ θήρευμα θηρίον, ἢ πετεινόν, ὃ ἐσθίεται, ἐκχεεῖ τὸ αἷμα αὐτοῦ, καὶ καλύψει αὐτὸ τῇ γῇ. ἡ γὰρ ψυχὴ πάσης σαρκὸς αἷμα αὐτοῦ ἐστιν. καὶ εἶπα τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ, αἷμα πάσης σαρκὸς οὐ φάγεσθε, ὅτι ψυχὴ πάσης σαρκὸς αἷμα αὐτοῦ ἐστιν. πᾶς ὁ ἐσθίων αὐτὸ ἐξολοθρευθήσεται. καὶ πᾶσα ψυχή, ἥτις φάγεται θνησιμαῖον, ἢ θηριάλωτον ἐν τοῖς αὐτόχθοσιν, ἢ ἐν τοῖς προσηλύτοις, πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ λούσεται ὕδατι, καὶ ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἑσπέρας, καὶ καθαρὸς ἔσται. ἐὰν δὲ μὴ πλύνῃ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ μὴ λούσηται ὕδατι, καὶ λήψεται ἀνόμημα αὐτοῦ. Ca. 18.

8.7.c. Infra. 19.c.

Et locut⁹ ē dñs ad moysen: dicēs: loquere filiis israel: ⁊ dices ad eos: ego dñs deus vr̄: scdm̄ cōsuetudines terre egypti: in qua habitastis in ipa: nō facietis: ⁊ scdm̄ mores terre chanaā: in qua ego induco vos

Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς Μωυσῆν, λέγων, λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν, κατὰ τὰ ἐπιτηδεύματα τῆς γῆς Αἰγύπτου, ἐν ᾗ παρῳκήσατε ἐν αὐτῇ, οὐ ποιήσετε, καὶ κατὰ τὰ ἐπιτηδεύματα τῆς γῆς Χαναάν, εἰς ἣν ἐγὼ εἰσάγω ὑμᾶς

Interp. chal.

inter eos qui comederit oēm sanguinē: ponā furorē meū in hoie qui comederit sanguinē: ⁊ disperdā cum de medio populi sui. Qm̄ aīa carnis in sanguine est: et ego dedi euȝ vobis ad expiandū sup altare pro aīabus vr̄is: quia sanguis pro aīa expiat. Idcirco dixi filiis israel. Ois homo ex vobis nō comedet sanguinē. Et peregrini q̄ pegrināntur inter vos: nō comedēt sanguinē. Et vir vir de filiis israel ⁊ de pegrinis q̄ pegrināt inter eos q̄ venatus fuerit venationē bestie aut auis q̄bus vesci licitū est: fundet sanguinē ei⁹ ⁊ opiet euȝ terra: aīa enī ois carnis in sanguine eius est. Et ego dixi filiis isrl sanguinē ois carnis nō comedetis: qm̄ aīa ois carnis in sanguine eius est: ois q̄ comederit eum peribit. Et omnis qui comederit morticiniū vel ɔfractū a bestia de indigenis vel aduenis: lauabit vestimēta sua: ⁊ lauabit aqua: ⁊ erit imundus vsqȝ ad vesperaȝ: ⁊ erit mūd⁹. Si aūt nō lauauerit vestimēta neqȝ carnē suā lauauerit: suscipiet iniqtatē suā. Ca. 18.

Locutusqȝ est dñs cuȝ moyse dicēs. Loq̄re cū filiis israel ⁊ dices ad eos. Ego sum dñs deus vr̄. Iuxta opera populi terre egypti ī qua habitastis nō facietis: et iuxta opera populi terre chanaan ad quā

illuc nō facietis: ⁊ in legibus illoꝝ nō ambulate. iudicia mea facietis: ⁊ pcepta mea custodietis: ⁊ ambulate in illis: ego dñs de⁹ vr̄. ⁊ custodietis pcepta mea: ⁊ oia iudicia mea: ⁊ facietis illa. q̄ fecerit illa hō: viuet in ipis: ego dñs deus vr̄. hō hō ad oēm primū carnis eius nō accedet ad reuelādū turpitudinē: ego dñs. turpitudinē patris tui: ⁊ turpitudinē mr̄is tue nō reuelabis: mr̄ enī tua est. turpitudinē eius nō reuelabis. turpitudinē vxoris pr̄is tui nō reuelabis: turpitudo pr̄is tui est. turpitudinē sororis tue ex pr̄e tuo vel ex mr̄e tua itrogenite vel genite extra: nō reuelabis turpitudinē earū. turpitudinē filie filii tui vel filie filie tue nō reuelabis turpitudinē eaꝝ: qm̄ tua turpitudo est. turpitudinē filie vxoris pr̄is tui nō reuelabis: ex eodē pr̄e soror tua est: nō reuelabis turpitudinē eius. turpitudinē sororis pr̄is tui nō reuelabis: cōsanguinea enī pr̄is tui est. turpitudinē sororis mr̄is tue nō reuelabis: cōsanguinea enī mr̄is tue ē. turpitudinē fr̄is pr̄is tui nō reuelabis: ⁊ ad vxorē illi⁹ nō ingredieris: cognata enī tua est. turpitudinē nurus tue nō reuelabis: vxor enī filii tui est: nō reuelabis turpitudinē ei⁹. turpitudinē vxoris fr̄is tui nō reuelabis: turpitudo fr̄is tui est.

ἐκεῖ οὐ ποιήσετε, καὶ ἐν τοῖς νομίμοις αὐτῶν οὐ πορεύσεσθε. τὰ κρίματά μου ποιήσετε, καὶ τὰ προστάγματά μου φυλάξεσθε, καὶ πορεύεσθε ἐν αὐτοῖς, ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. καὶ φυλάξεσθε τὰ προστάγματά μου, καὶ πάντα τὰ κρίματά μου, καὶ ποιήσετε αὐτά. ὁ ποιήσας αὐτὰ ἄνθρωπος, ζήσεται ἐν αὐτοῖς, ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. ἄνθρωπος ἄνθρωπος πρὸς πάντα οἰκεῖον σαρκὸς αὐτοῦ οὐ προσελεύσεται ἀποκαλύψαι ἀσχημοσύνην, ἐγὼ κύριος. ἀσχημοσύνην πατρός σου, καὶ ἀσχημοσύνην μητρός σου οὐκ ἀποκαλύψεις, μήτηρ γάρ σου ἐστίν. τὴν ἀσχημοσύνην αὐτῆς οὐκ ἀποκαλύψεις. ἀσχημοσύνην γυναικὸς πατρός σου οὐκ ἀποκαλύψεις, ἀσχημοσύνη πατρός σου ἐστίν. ἀσχημοσύνην τῆς ἀδελφῆς σου ἐκ πατρός σου ἢ ἐκ μητρός σου, ἐνδογενοῦς ἢ γεγεννημένης ἔξω, οὐκ ἀποκαλύψεις τὴν ἀσχημοσύνην αὐτῶν. ἀσχημοσύνην θυγατρὸς υἱοῦ σου ἢ θυγατρὸς θυγατρός σου οὐκ ἀποκαλύψεις τὴν ἀσχημοσύνην αὐτῶν, ὅτι σὴ ἀσχημοσύνη ἐστίν. ἀσχημοσύνην θυγατρὸς γυναικὸς πατρός σου οὐκ ἀποκαλύψεις, ὁμοπατρία ἀδελφή σου ἐστίν, οὐκ ἀποκαλύψεις τὴν ἀσχημοσύνην αὐτῆς. ἀσχημοσύνην ἀδελφῆς πατρός σου οὐκ ἀποκαλύψεις, οἰκεία γὰρ πατρός σου ἐστίν. ἀσχημοσύνην ἀδελφῆς μητρός σου οὐκ ἀποκαλύψεις, οἰκεία γὰρ μητρός σου ἐστίν. ἀσχημοσύνην ἀδελφοῦ τοῦ πατρός σου οὐκ ἀποκαλύψεις, καὶ πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ οὐκ εἰσελεύσῃ, συγγενὴς γάρ σου ἐστίν. ἀσχημοσύνην νύμφης σου οὐκ ἀποκαλύψεις, γυνὴ γὰρ υἱοῦ σου ἐστίν, οὐκ ἀποκαλύψεις τὴν ἀσχημοσύνην αὐτῆς. ἀσχημοσύνην γυναικὸς ἀδελφοῦ σου οὐκ ἀποκαλύψεις, ἀσχημοσύνη ἀδελφοῦ σου ἐστίν.

Roma. 10.a.

vos: non agetis: nec in legitimis eorum ambulabitis. Facietis iudicia mea & pcepta mea seruabitis: & ambulabitis in eis. Ego dominus deus vester. Custodite leges meas atqȝ iudicia: que faciens homo viuet in eis. Ego dominus. Omnis homo ad proximam sanguinis sui nō accedet vt reuelet turpitudinē eius. Ego dñs. Turpitudinē pr̄is tui & turpitudinē mr̄is tue nō discoopies. Mater tua ē: nō reuelabis turpitudinē eius. Turpitudinē vxoris patris tui nō discoopies. Turpitudo ei⁹ pr̄is tui ē. Turpitudinē sororis tue ex pr̄e siue ex matre que domi vel foris genita est: non reuelabis. Turpitudinem filie filii tui vel neptis ex filia non reuelabis: quia turpitudo tua est. Turpitudinē filie vxoris patris tui quā peperit patri tuo: & est soror tua: nō reuelabis. Turpitudinem sororis patris tui nō discoperies: quia caro ē patris tui. Turpitudinē sororis matris tue nō reuelabis: eo q̄ caro sit matris tue. Turpitudinem patrui tui nō reuelabis nec accedes ad vxorē eius q̄ tibi affinitate cōiūgitur. Turpitudinem nurus tue nō reuelabis qa vxor filii tui ē: nec discoopies ignominiā eius. Turpitudinē vxoris fr̄is tui nō reuelabis: qa turpitudo fr̄is tui ē.

אתכם שמה לא תעשו ובחקתיהם
לא תלכו: את משפטי תעשו
ואת חקתי תשמרו ללכת בהם
אני יהוה אלהיכם: ושמרתם את
חקתי ואת משפטי, אשר יעשה
אתם האדם וחי בהם, אני יהוה:
איש איש אל כל שאר בשרו
לא תקרבו לגלות ערוה, אני
יהוה: ערות אביך וערות אמך
לא תגלה, אמך הוא לא תגלה
ערותה: ערות אשת אביך לא
תגלה, ערות אביך הוא: ערות
אחותך בת אביך או בת אמך,
מולדת בית או מולדת חוץ, לא
תגלה ערותן: ערות בת בנך או
בת בתך לא תגלה ערותן, כי
ערותך הנה: ערות בת אשת
אביך מולדת אביך אחותך הוא,
לא תגלה ערותה: ערות אחות
אביך לא תגלה, שאר אביך הוא:
ערות אחות אמך לא תגלה, כי
שאר אמך הוא: ערות אחי
אביך לא תגלה, אל אשתו לא
תקרב, דדתך הוא: ערות כלתך
לא תגלה, אשת בנך הוא, לא
תגלה ערותה: ערות אשת אחיך
לא תגלה ערות אחיך הוא:

Interp. chal.

vos nō facietis: neqȝ in legitimis coꝝ ābuletis. Iudicia ei mea facietis: ⁊ pacta mea fuabitis vt ābuletis in eis: ego dñs de⁹ vr̄. Custodietisqȝ pacta mea ⁊ iudicia mea: q̄ faciēs hō viuet ī eis vita sépitna: ego dñs. Vir vir ad oēȝ pximā carnis sue nō accedet vt reuelet turpitudinē: ego dñs. Turpitudinē pr̄is tui ⁊ turpitudinē mr̄is tue nō discoopies: mr̄ tua ē: nō reuelabis turpitudinē ei⁹. Turpitudinē vxoris pr̄is tui nō discoopies: turpitudo enī pr̄is tui ē. Turpitudinē sororis tue filie pr̄is tui aut filie mr̄is tue: q̄ genita est a pr̄e tuo ex alia vxore aut a mr̄e tua ex alio viro: nō discoopies turpitudinē eaꝝ. Turpitudinē filie filii tui aut filie filie tue: nō reuelabis turpitudinē eaꝝ: q̄ turpitudo tua est. Turpitudinē filie vxoris pr̄is tui q̄ genita est a patre tuo nō reuelabis: q̄ soror tua est: nō reuelabis turpitudinē eius. Turpitudinē sororis pr̄is tui non discooperies: cōsanguinea enī patris tui est. Turpitudinē sororis mr̄is tue nō reuelabis: q̄ ɔsanguinea mr̄is tue ē. Turpitudinē patrui tui nō reuelabis ad vxorē ei⁹ nō accedes: vxor ei patrui tui ē. Turpitudinē nurus tue nō reuelabis: vxor enī filii tui est: nō discooperies turpitudinē eius. Turpitudinē vxoris fratris tui nō reuelabis: q̄ turpitudo fr̄is tui est.

Ter. Heb.

ערות אשה ובתה לא תגלה את
בת בנה ואת בת בתה לא תקח
לגלות ערותה שארה הנה זמה
הוא׃ ואשה אל אחתה לא תקח
לצרר לגלות ערותה עליה בחייה׃
ואל אשה בנדת טמאתה לא
תקרב לגלות ערותה׃ ואל אשת
עמיתך לא תתן שכבתך לזרע
לטמאה בה׃ ומזרעך לא תתן
להעביר למלך ולא תחלל את
שם אלהיך אני יהוה׃ ואת זכר
לא תשכב משכבי אשה תועבה
הוא׃ ובכל בהמה לא תתן שכבתך
לטמאה בה ואשה לא תעמד
לפני בהמה לרבעה תבל הוא׃ אל
תטמאו בכל אלה כי בכל אלה
נטמאו הגוים אשר אני משלח
מפניכם׃ ותטמא הארץ ואפקד
עונה עליה ותקא הארץ את
ישביה׃ ושמרתם אתם את חקתי
ואת משפטי ולא תעשו מכל
התועבת האלה האזרח והגר הגר
בתוככם׃ כי את כל התועבת האל
עשו אנשי הארץ אשר לפניכם
ותטמא הארץ׃ ולא תקיא הארץ
אתכם בטמאכם אתה כאשר
קאה את הגוי אשר לפניכם׃ כי

Primitiua heb.

לקח · זמם · איש · חיה · קרב · קרב ערה · עמת נתן · עבר חלל · שכב תעב · עמד · פנה · טמא · שלח · פקד · קאה · שפט עשה · זרח גור

Trāſla. B. Hiero.

Turpitudinem vxoris tue & filie eius nō reuelabis. Filiā filii eius & filiā filie illi⁹ nō ſumes vt reueles ignominiā eius: quia caro illius ſūt: & talis coitus inceſtus eſt. Sororē vxoris tue in pellicatū illius non accipies: nec reuelabis turpitudinē ei⁹ adhuc illa viuēte. ad mulierē q̄ patitur mēſtrua non accedes: nec reuelabis feditatē eius. Cū vxore proximi tui nō coibis: nec feminis cōmixtiōe maculaberis. De femine tuo nō dabis vt conſecretur idolo moloch: nec pollues nomē dei tui. Ego dominꝰ. Cū maſculo nō cōmiſcearis coitu femineo: qa abominatio eſt. Cū oī pecore nō coibis: nec maculaberis cū eo. Mulier nō ſuccūbet iumēto: nec miſcebitur ei: quia ſcelus eſt. Nec polluamini in omnibus his quibus cōtaminate ſūt vniuerſe gētes: quas ego eiiciā ante cōſpectū vrm: & quibus polluta eſt terra: cui⁹ ego ſcelera viſitabo vt euomat habitatores ſuos. Cuſtodite legitima mea atq; iudicia vt non faciatis ex omnibus abominatiōibus iſtis tā indigena q̄ colonus q peregrinatur apd vos. Oēs eni execrationes iſtas fecerūt accole terre qui fuerunt ān vos: & polluerūt eā. Cauete ergo ne & vos ſi'r euomat cum paria feceritis. ſicut euomuit gētē q̄ fuit ante vos.

Trāſla. Gre. lxx. cū interp. latina.

turpitudinē vxoris τ filie eius nō reue
ἀσχημοσύνην γυναικὸς καὶ θυγατρὸς αὐτῆς οὐκ ἀποκα-
labis. filiā filii eius τ filiā
λύψεις· τὴν θυγατέρα τοῦ υἱοῦ αὐτῆς, καὶ τὴν θυγατέ-
am filie eius nō accipies ad reuelādū tur
ρα τῆς θυγατρὸς αὐτῆς οὐ λήψῃ ἀποκαλύψαι τὴν ἀσχη-
pitudinē eaꝝ: ꝯſanguinee tue ſūt: impietas eſt. vxo
μοσύνην αὐτῶν, οἰκεῖαι σου εἰσίν, ἀσέβημά ἐστι. γυναῖ-
rē ſup ſorore eius nō accipies pellicē: ad reue
κα ἐπ' ἀδελφῇ αὐτῆς οὐ λήψῃ ἀντίζηλον, ἀποκαλύ-
les turpitudinē eius ſup ipſa: adhuc viuēte illa.
ψαι τὴν ἀσχημοσύνην αὐτῆς ἐπ' αὐτῇ, ἔτι ζώσης αὐτῆς.
τ ad mulierē in ſeceſſu immūditie eius nō
καὶ πρὸς γυναῖκα ἐν χωρισμῷ τῆς ἀκαθαρσίας αὐτῆς οὐ
accedes: vt reueles turpitudinē eius. τ
προσελεύσῃ, ἀποκαλύψαι τὴν ἀσχημοσύνην αὐτῆς. καὶ
ad vxorē primi tui nō dabis cubationē ſe
πρὸς γυναῖκα τοῦ πλησίον σου οὐ δώσεις κοίτην σπέρ-
minis tui: vt polluaris cū ea. τ de ſemi
ματός σου, ἐκμιανθῆναι πρὸς αὐτήν. καὶ ἀπὸ τοῦ σπέρ-
ne tuo nō dabis ſeruire principi: τ nō pro
ματός σου οὐ δώσεις λατρεύειν ἄρχοντι, καὶ οὐ βε-
fanabis nomē ſctm: ego dñs. τ cū maſculo
βηλώσεις τὸ ὄνομα τὸ ἅγιον, ἐγὼ κύριος. καὶ μετὰ ἄρσενος
nō dormies coitū femineū: abominatio eni eſt. τ
οὐ κοιμηθήσῃ κοίτην γυναικός, βδέλυγμα γάρ ἐστι. καὶ
cū oī quadrupede nō dabis coitū tuū in ſemi
πρὸς πᾶν τετράποδον, οὐ δώσεις κοίτην σου εἰς σπερ-
natione: vt polluaris cū illo. τ mulier nō
ματισμὸν ἐκμιανθῆναι πρὸς αὐτό. καὶ γυνὴ οὐ στή-
ſtabit ad oē quadrupes vt aſcēdat: ſcelestū
σεται πρὸς πᾶν τετράπουν βιβασθῆναι, μυσαρὸν
eni eſt. nō polluamini in oib⁹ his: in oib⁹
γάρ ἐστι. μὴ μιαίνεσθε ἐν πᾶσι τούτοις, ἐν πᾶσι
eni his polluti ſūt gētes: q̄s ego eiici
γὰρ τούτοις ἐμιάνθησαν τὰ ἔθνη, ἃ ἐγὼ ἐξαποστέλ-
am ante cōſpectū vrm. τ polluta eſt tra: τ re
λω πρὸ προσώπου ὑμῶν. καὶ ἐμιάνθη ἡ γῆ, καὶ ἀντα-
tribui iniq̄tatē illis ppt illā: τ aggrauata
πέδωκα ἀδικίαν αὐτοῖς δι' αὐτήν, καὶ προσώχθι-
ta eſt tra ſedētib⁹ in illa. τ cuſtodietis oīa
σεν ἡ γῆ τοῖς ἐγκαθημένοις ἐπ' αὐτῆς. καὶ φυλάξεσθε πάντα
legitima mea: τ pcepta mea: τ nō facietis ab om
τὰ νόμιμά μου, καὶ τὰ προστάγματά μου, καὶ οὐ ποιήσετε ἀπὸ πάν-
nib⁹ abominationib⁹ his: indigena τ q̄ aduē
των τῶν βδελυγμάτων τούτων, ὁ ἐγχώριος καὶ ὁ προσήλυτος
venit aduena in vobis. oēs eni abominationes has
ὁ προσγενόμενος ἐν ὑμῖν· πάντα γὰρ τὰ βδελύγματα ταῦ-
fecerūt hoies tre exiſtētes priores vobis: τ polluta ē
τα ἐποίησαν οἱ ἄνθρωποι τῆς γῆς οἱ ὄντες πρότεροι ὑμῶν, καὶ ἐμιάνθη
tra. τ vt nō aggrauet vobis tra cū polluitis vos eā
ἡ γῆ. καὶ ἵνα μὴ προσοχθίσῃ ὑμῖν ἡ γῆ ἐν τῷ μιαίνειν ὑμᾶς αὐτήν,
quēadmodū aggrauata ē gētib⁹ q̄ ante vos. qñ
ὃν τρόπον προσώχθισε τοῖς ἔθνεσι τοῖς πρὸ ὑμῶν. ὅτι

Marg.: D | 3. Reg. 18. c. Infra. 20. c.

Primitiua chal.

נסב · עין · אח · רחק · סאב · נתן · עבר · חלל · שכב · תעב · קום · שלט · סאב · נבלה · סער · רחק · נטר · קום · דין · עבד · צנע · גור · סאב

Interp. chal.

Turpitudinē mulieris τ filie eius nō reuelabis: filiā filii eius aut filiā filie eius nō accipies vt reueles turpitudinē eius: cōſanguinee eni ſunt: cōſiliū peccatoꝝ eſt. Et vxorē cum ſorore ſua nō accipies vt ſit ei in tribulationē: nec diſcooperies turpitudinē illius: illa viuente. Et ad mulierē in mēſtruo immūditie ſue nō accedes ne reueles turpitudinē ei⁹. et cū vxore ꝓximi tui nō cubabis vt feminis cōmixtione ꝯtamineris in ea. Et de ſemie tuo nō dabis vt trāſferat ad moloch: τ nō violabis nomē dñi dei tui: ego dñs. Et cū maſculo nō coibis coitu muliebri: abominatio eni eſt. Et cū oī iumēto nō coibis vt cōtamineris cū eo: neq; mulier ſtabit corā iumēto vt ſuccūbat ei: ſcelus eni eſt. ne polluamini in oibus his: qz in oibus his ꝯtamīnati ſunt populi quos ego eiiciam ante conſpectū vrm. Et cōtaminata ē terra: τ viſitaui ſcel⁹ ei⁹ ſup eā τ euomuit terra hītatores ſuos. Vos aūt cuſtodietis legitīa mea τ iudicia mea: τ nō facietis ex oibus abomīationib⁹ iſtis: nec īdigene nec pegrini q̄ pegrinanꝭ inter vos. Oēs eni abominatiōes iſtas fecerūt viri tre q̄ fuerūt aū vos: τ polluta ē terra. τ nō euomet vos tra cū cōtaminaueritis eā: ſicē euomuit ꝑplos q̄ fuerūt aū vos. qz

Trāſla. Chal.

ערית אתתא וברתה לא תגלי ית בת ברה וית בת ברתה לא תסב לגלאה ערייתה קריבן
אינין עצת חטאין היא ואיתתא עם אחתה לא תיסב לאעקא לה לגלאה ערייתה עלה
בחייה ולאיתתא בריחוק סאובתה לא תקרב לגלאה ערייתה ולאיתת חברך לא תתן
שכבתך לזרעא לאסתאבא בה ומזרעך לא תתן לאעברא למלך ולא תחיל ית שמא
דאלהך אנא יי ועם דכורא לא תשכוב משכבי אתתא תועבתא היא ובכל
בעירא לא תתן שכבתך לאסתאבא בה ואתתא לא תקום קדם בעירא למשלט בה תבלא הוא
לא תסתאבון בכל אלין ארי בכל אלין איסתאבו עממיא דאנא מגלי מן קדמיכון
ואסתאבת ארעא ואסערית חובה עלה ורוקינת ארעא ית יתבהא ותיטרון אתון ית
קימי וית דיני ולא תעבדון מכל תועבתא האלין יציבא וגיוריא דיתגיירון בינתכון
ארי ית כל תועבתא האלין עבדו אנשי ארעא די קדמיכון ואיסתאבת ארעא ולא
תרוקין ארעא יתכון בסאובתכון יתה כמא דרוקית ית עממיא די קדמיכון ארי

Trāſla. Gre. lxx. cū interp. latina.

ois q̄ fecerit ab oib⁹ abominatio
πᾶς ὃς ἂν ποιήσῃ ἀπὸ πάντων τῶν βδελυγμά-
nib⁹ his: peribūt aīe q̄ fece
των τούτων, ἐξολοθρευθήσονται αἱ ψυχαὶ αἱ ποιοῦ-
rint ex medio ppli eaꝝ. τ ſeruate cuſtodias
σαι ἐκ μέσου τοῦ λαοῦ αὐτῶν. καὶ φυλάξετε τὰ φυλάγματα
meas: vt nō faciatis de omnib⁹ legitimis
μου, ὅπως μὴ ποιῆτε ἀπὸ πάντων τῶν νομίμων
abominatiōis: q̄ facta ſūt ante vos. τ nō polluemini in ipſis
τῶν βδελυγμάτων, ἃ γέγονε πρὸ τοῦ ὑμᾶς. καὶ οὐ μιανθήσεσθε ἐν αὐτοῖς,
quia ego dñs deus vr. Ca. 19.
ὅτι ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν.

Et locut⁹ ē dñs ad moyſen: dicēs: lo
Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, λά-
quere vniuerſe multitudini filioꝝ iſrael: τ dices
λησον πάσῃ τῇ συναγωγῇ τῶν υἱῶν ἰσραήλ, καὶ ἐρεῖς
ad illos: ſcti eritis: qm̄ ego ſctus dñs de⁹ ve
πρὸς αὐτούς, ἅγιοι ἔσεσθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιος κύριος ὁ θεὸς
ſter. vnuſquiſq; prēs ſuā τ mrē ſuā timeat
ὑμῶν. ἕκαστος πατέρα αὐτοῦ καὶ μητέρα αὐτοῦ φοβείσθω.
et ſabbata mea cuſtodietis: ego dñs deus ve
καὶ τὰ σάββατά μου φυλάξεσθε, ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑ-
ſter. nō ſequimini idola: τ deos cōflati
μῶν. οὐκ ἀκολουθήσετε εἰδώλοις, καὶ θεοὺς χωνευ-
les nō facietis vobis: ego dñs deus vr. τ ſi
τοὺς οὐ ποιήσετε ὑμῖν, ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. καὶ ἐὰν
ſacrificaueritis ſacrificiū ſalutari dño: acceptabile vrz ſacrificabitis.
θυσιάσητε θυσίαν σωτηρίου τῷ κυρίῳ, δεκτὴν ὑμῶν θύσετε, ᾗ
ā die ſacrificabit: cōedet τ craſtino. τ ſi
ἂν ἡμέρᾳ θύσητε, βρωθήσεται καὶ τῇ αὔριον. καὶ ἐὰν
relictū fuerit vſq; ad diē tertiā: in igne cō
καταλειφθῇ ἕως ἡμέρας τρίτης, ἐν πυρὶ κατα-
buret. ſi āt cōeſtiōe cōedet die ter
καυθήσεται. ἐὰν δὲ βρώσει βρωθῇ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρί-
tia: iſacrificabile ē: nō acceptabit. q̄ āt cōederit il
τῃ, ἄθυτόν ἐστιν, οὐ δεχθήσεται. ὁ δὲ ἐσθίων αὐ-
lud: pctm̄ accipiet: qm̄ ſcta dñi prophanauit.
τὸ ἁμαρτίαν λήψεται, ὅτι τὰ ἅγια κυρίου ἐβεβήλωσε.
τ peribūt aīe q̄ cōederit
καὶ ἐξολοθρευθήσονται αἱ ψυχαὶ αἱ ἐσθίουσαι
de pplo ſuo. τ metētib⁹ vobis meſſem
ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῶν. καὶ ἐκθεριζόντων ὑμῶν τὸν θερι-
tre vre nō pficietis meſſionē ve
σμὸν τῆς γῆς ὑμῶν οὐ συντελέσετε τὸν θερισμὸν ὑ-
ſtrā agri tui vt metatis: τ q̄ ceciderit
μῶν τοῦ ἀγροῦ σου ἐκθερίσαι, καὶ τὰ ἀποπίπτοντα
ex meſſione tua nō colliges. τ vine
τοῦ θερισμοῦ σου οὐ συλλέξεις. καὶ τὸν ἀμπε-
tum tuū nō reuindemiabis: neq; grana
λῶνά σου οὐκ ἐπανατρυγήσεις, οὐδὲ τοὺς ῥῶγας
vineti tui colliges: mēdico τ
τοῦ ἀμπελῶνός σου συλλέξεις, τῷ πτωχῷ καὶ
aduene relinques ea: ego
τῷ προσηλύτῳ καταλείψεις αὐτά, ἐγώ

Marg.: A | B | C | 1. Pe. 1. c. | Math. 5. c.

Trāſla. B. Hiero.

Oīs aīa q̄ fecerit de abominationibus his quippiam: peribit de medio populi ſui. Cuſtodite mādata mea Nolite facere q̄ fecerūt hi qui fuerūt ante vos. Et ne polluamini ī eis. Ego dñs deus veſter. Cap. 19.

Locutus eſt dñs ad moyſen dicēs. Loq̄re ad oēm cetū filiorū iſrael: & dices ad eos. Sctī eſtote: qa ego ſanctus ſum dñs deus vr̄. Vnuſquiſq; matrem ſuam & patrē ſuū timeat. Sabbata mea cuſtodite. Ego dñs deus veſter. Nolite conuerti ad idola: nec deos conflatiles facietis vobis. Ego dominus deus veſter. Si īmolaueritis hoſtiam pacificorum domino vt ſit placabilis: eo die quo fuerit īmolata: comedetis eā & die altero. Quicqd āt reſiduū fuerit in diē tertium igne cōburetis. Si quis poſt biduū comederit ex ea: prophanus erit & impietatis reus: portabitq; iniquitatem ſuā: qa ſanctum domini polluit: & pibit anima illius de populo ſuo. Cunq; meſſueris ſegetes terre tue: nō tōdebis vſq; ad ſolū ſupficiē terre: nec remanentes ſpicas colliges: neq; in vinea tua racemos & grana decidētia congregabis: ſed paupibus & peregrinis carpēda dimittes. Ego

Ter. Heb.

כל אשר יעשה מכל התועבת
האלה ונכרתו הנפשות העשת
מקרב עמם׃ ושמרתם את משמרתי
לבלתי עשות מחקות התועבת
אשר נעשו לפניכם ולא תטמאו
בהם אני יהוה אלהיכם׃

Cap. xix.

וידבר יהוה אל משה לאמר׃ דבר
אל כל עדת בני ישראל ואמרת
אלהם קדשים תהיו כי קדוש
אני יהוה אלהיכם׃ איש אמו
ואביו תיראו ואת שבתתי
תשמרו אני יהוה אלהיכם׃ אל
תפנו אל האלילם ואלהי מסכה
לא תעשו לכם אני יהוה
אלהיכם׃ וכי תזבחו זבח שלמים
ליהוה לרצנכם תזבחהו׃ ביום
זבחכם יאכל וממחרת והנותר
עד יום השלישי באש ישרף׃
ואם האכל יאכל ביום השלישי
פגול הוא לא ירצה׃ ואכליו עונו
ישא כי את קדש יהוה חלל
ונכרתה הנפש ההוא מעמיה׃
ובקצרכם את קציר ארצכם
לא תכלה פאת שדך לקצר ולקט
קצירך לא תלקט׃ וכרמך לא
תעולל ופרט כרמך לא תלקט
לעני ולגר תעזב אתם אני

Primitiua heb.

כרת · עשה · שמר · פנה · דבר · עדה · היה · קדש · ירא · שמר · פנה · אלל · נסך · עשה · זבח · אכל · יתר · שלש · שרף · פגל · רצה · נשא · כרת · קצר · כלה · לקט · עלל · ענה · גור · עזב

Trāſla. Chal.

כל דיעבד מכל תועבתא האילין וישתיצון נפשתא דיעבדן מגו עמהון ותטרון ית
מטרת מימרי בדיל דלא למעבד מנימוסי תועבתא דאתעבידא קדמיכון ולא תסתאבון
בהון אנא יי אלהכון׃ ומליל יי עם משה למימר׃ מליל עם Ca. xix.
כל כנישתא דבני ישראל ותימר להון קדישין תהון ארי קדיש אנא יי אלהכון
גבר מן אמיה ומן אבוהי יהון דחלין וית יומי שביא דילי תטרון אנא יי אלהכון
לא תתפנון בתר טעוון ודחלן דמתכא לא תעבדון לכון אנא יי אלהכון וארי תכסון
נכסת קודשין קדם יי לרעוא לכון תכסוניה ביומא דתיכסון יתאכל וביומא דבתרוהי
ודישתאר עד יומא תליתאה בנורא יתוקד ואם איתאכלא יתאכיל ביומא תליתאה
מרחק הוא לא יהי לרעוא ודיכליה חוביה יקביל ארי ית קודשא דיי אחיל
וישתיצי אנשא ההוא מעמיה׃ ובמחצדכון ית חצדא דארעכון לא תשיצי פאתא
דחקלך למחצד ולקטא דחצדך לא תלקט׃ וכרמך לא תעליל ותרא דכרמך לא
תלקט לעניי ולגיורי תשבוק יתהון אנא

Primitiua chal.

שיצא · אמר · עבד · נמס · אמר · הוה · אם · שבת · נטר · פנה · טעה · נתך · עבד · נכס · רעה · אכל · שאר · יקד · רחק · קבל · חלל · שיצא · חצד · פאה · לקט · עלל · ענה · גור · שבק

Interp. chal.

ois qui fecerit ex oibus abominationib⁹ iſtis: exterminabūtur aīe q̄ fecerint talia de medio popoli ſui. Cuſtodietiſq; cuſtodiā verbi mei: vt non faciatis de moribus abominabilibus qui facti ſunt ante vos: et polluamini in eis. Ego dñs deus veſter. Ca. 19.

Locutuſq; eſt dñs cum moyſe dicēs. Loq̄re cum omni cetu filioꝝ iſrael τ dices eis. Sancti eritis; qz ego ſanctus ſum dñs deus veſter. Vnuſquiſq; matrē ſuā τ patrē ſuū timebit: τ dies ſabbatoꝝ meorum cuſtodietis: ego dñs deus veſter. Nolite reſpicere ad idola: neq; deos conflatiles facietis vobis: ego dñs deus veſter. Et ſi immolaueritis hoſtiā ſanctificatā corā dño: volūtarie īmolabitis eā. In die qua immolabitur comedetur τ ſequēti die. quod autē reliquū fuerit vſq; in diem tertiū: igni comburetur. Et ſi comeſtū fuerit in die tertio: abomīatio erit: nō erit placabile: τ qui comederit ex eo ſuſcipiet iniquitatē ſuam: quoniā ſanctū dñi ꝓphanabit: τ exterminabitur homo ille de populo ſuo. Cunq; meſſueritis meſſem terre veſtre: non conſumabis metere angulum agri tui: neq; recolliges remanētes ſpicas meſſis tue Neq; in vinea tua colliges racemos poſt vindemiaz remanentes. Neq; grana decidentia vinee tue cōgregabis: ſed pauperibus τ peregrinis dimittes ea: ego

Trāsla. B. Hiero.

dñs deus vester. Non facietis furtum. non mentiemini: nec decipiet vnusquisq; pximũ suũ. Nõ piurabis in nomine meo: nec pollues nomẽ dei tui. Ego dominus. Non facies calũniã pximo tuo: nec vi opprimes eũ. Nõ morabitur op9 mercenarii tui apud te vsq; mane. Nõ maledices surdo: nec coram ceco pones offendiculũ: sed timebis dñm deum tuũ: quia ego sum dñs. Nõ facies qđ iniquũ ẽ: nec iniuste iudicabis. Nõ cõsideres psonã pauperis: nec honores vultũ potẽtis. Iuste iudica pximo tuo. Nõ eris criminator: nec susurro in pplis. Nõ stabis cõtra sanguinẽ pximi tui. Ego dñs. Nõ oderis frẽm tuũ in corde tuo: sed publice argue eũ: ne habeas sup illo pctũm. Nõ q̃ras vltionẽ: nec memor eris iniurie ciuiũ tuorũ. Diliges amicũ tuũ sicut teipm. Ego dñs. Leges meas custodite. Iumenta tua nõ facies coire cũ alterius gñis aĩantibus. Agrũ tuũ nõ seres diuerso semĩe. Vestẽ q̃ ex duobus texta est: nõ indueris. Hõ si dormierit cũ muliere coitu seminis que sit ancilla ẽt nobilis: & tamen pcio non redempta nec libertati donata: vapulabunt ambo: & non morientur: quia non fuit libera. Pro delicto autem suo offeret dño ad ostium tabernaculi testimõii arietẽ: orabitq; pro eo

Interp. chal.

dñs deus vester. Non facietis furtũ: & nõ negabitis: neq; mẽtiemini vnusq̃sq; cõtra pximũ suũ. Nec iurabitis in noie meo false: neq; pphanabis nomen dñi dei tui: ego dñs. Non facies calũniã pximo tuo: neq; vi aliqd suoꝝ accipies. Non manebit merces mercenarij apud te vsq; mane. Non maledicas ei qui nõ audit: & corã nõ vidẽte nõ ponas offendiculũ: & timebis dñm deuꝫ tuũ: ego dñs. Non facietis falsitatẽ in iudicio: neq; accipies faciẽ paupis: nec honorabis facieꝫ principis: in veritate iudicabis pximũ tuũ. Non eris criminator in pplo tuo: neq; stabis cõtra sanguinẽ pximi tui: ego dñs. Nõ oderis frẽꝫ tuũ in corde tuo: arguẽs argues pximũ tuũ: & nõ suscipies p eo pctꝫ. nõ q̃ras vltionẽ: neq; obsuabis inimicitias filijs ppli tui. Diligesq; pximũ tuũ sicut teipm: ego dñs. Pacta mea suabitis. Iumẽta tua nõ facias coire cũ alterius generis aĩantib9. Agrũ tuũ nõ seres cõmixtione seminũ: & vestimentũ qđ ex cõmixtione lane & lini cõtextũ est nõ ascẽdat sup te. Et si vir cubuerit cũ muliere coitu seminis: & ipsa ẽ ancilla despõsata viro & redẽptione nõ ẽ redẽpta argẽto: neq; libellus libertatis datus est ei: vapulabit ipsa: nõ morietur q2 nõ est redẽpta. Adducetq; pro delicto suo corã dño ad ostium tabernaculi federis arietẽ pro delicto. Propiciabitq; pro eo

Trāsla. B. Hiero.

sacerdos & pro pctõ eius corã dño: & repropitiabitur ei: dimitteturq; pctm̃. Qñ ingressi fueritis terrã: & plãtaueritis ĩ ea ligna pomifera: auferetis pputia eorũ. Poma q̃ germinãt ĩmũda erũt vobis: nec edetis ex eis. Quarto autem anno omnis fructus eoꝝ sctĩficabitur laudabilis domino. Qũito ãt ãno comedetis fructus: cõgregãtes poma q̃ proferũt. Ego dominus deus vester. Nõ cõedetis cũ sãguine. Nõ augurabimini: nec obseruabitis sõnia: Neq; ĩ rotũdũ attõdebitis comam: nec radetis barbã. Et sup mortuo non incidetis carnes vr̃as: neq; figuras aliq̃s aut stigmata facietis vobis. Ego dñs. Ne prostituas filiã tuã: ne contaminetur terra: & impleatur piaculo. Sabbata mea custodite: & sctuariũ meũ metuite. Ego dominus. Non declinetis ad magos: neq; ab hariolis aliqd sciscitemini: vt polluamini per eos. Ego dñs deus vester. Corã cano capite consurge: & honora psonã senis: & time dominum deũ tuũ. Ego sum dominus. Si hĩtauerit aduena in terra vr̃a & morat9 fuerit ĩter vos: nõ exprobretis ei. Sꝫ sit ĩter vos q̃si indigẽa & diligetis eũ q̃si vosmetipos. Fuistis ẽi & vos aduene in terra egypti.

Interp. chal.

sacerdos in ariete qui offertur pro delicto coraꝫ dño pro pctõ suo: quo peccauit. Et dimittetur ei pctm̃ ei9 quo peccauit. Et quãdo ingressi fueritis terraꝫ: & plãtaueritis oẽm arborem pomiferã: fructus eius erit vobis prohibitus: tribus annis non comedatur. Anno autẽ quarto erit omnis fructus eius sanctificatus laudãtibus corã dño. In anno aũt quinto comedetis fructũ eius: vt addatur vobis fructus ei9: ego dñs de9 vester. Nõ comedetis sup sanguinẽ: nõ augurabimini: neq; obseruabitis horas. Neq; in rotundũ attõdebitis comam capitis vestri. Neq; ledes comã barbe tue: & lesionem super mortuum non dabitis in carne vr̃a: & stigmata sculpta nõ facietis in vobis: ego dñs. Non prophanabis filiã tuã vt facias eam fornicari: & nõ fornicabit terra: ne impleatur terra scelere. Dies autẽ sabbatorũ meoꝝ obseruabitis: & domũ sanctuarij mei metuite: ego dñs. Nolite decliare ad magos: & hariolos nolite sciscitari vt polluamini i eis: ego dñs de9 vr̃. Coram eo qui est doctus in lege cõsurges: & honorabis faciem senis: & timebis deum tuum: ego dominus. Si peregrinat9 fuerit vobiscũ peregrinus in terra vr̃a: nõ decipiatis eũ. Sicut indigena ex vobis erit vobis peregrin9 q̃ peregrinabitur apđ vos: & diliges eũ sicut teipm: q2 peregrini fuistis in terra egypti:

אני יהוה אלהיכם׃ לא תעשו עול במשפט במדה במשקל ובמשורה׃ מאזני צדק אבני צדק איפת צדק והין צדק יהיה לכם אני יהוה אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים׃ ושמרתם את כל חקתי ואת כל משפטי ועשיתם אתם אני יהוה׃

Cap. xx.

וידבר יהוה אל משה לאמר׃ ואל בני ישראל תאמר איש איש מבני ישראל ומן הגר הגר בישראל אשר יתן מזרעו למלך מות יומת עם הארץ ירגמהו באבן׃ ואני אתן את פני באיש ההוא והכרתי אתו מקרב עמו כי מזרעו נתן למלך למען טמא את מקדשי ולחלל את שם קדשי׃ ואם העלם יעלימו עם הארץ את עיניהם מן האיש ההוא בתתו מזרעו למלך לבלתי המית אתו׃ ושמתי אני את פני באיש ההוא ובמשפחתו והכרתי אתו ואת כל הזנים אחריו לזנות אחרי המלך מקרב עמם׃ והנפש אשר תפנה אל האבת ואל הידענים לזנות אחריהם ונתתי את פני בנפש ההוא והכרתי אתו מקרב עמו׃ והתקדשתם והייתם קדשים כי אני יהוה אלהיכם׃ ושמרתם את חקתי

Ego dñs deus vester. Nolite facere iniquũ aliquid in iudicio: in regula: in põdere: in mensura. Statera iusta: & eq̃ sint põdera: iustus modius: equusq; sextarius. Ego dominus deus vr̃ qui eduxi vos de terra egypti. Custodite oĩa pcepta mea: & vniuersa iudicia & facite ea. Ego dñs. Ca. 20.

Locutusq; ẽ dñs ad moysen dicens. Hec loqueris filiis israel. Homo de filiis israel & de aduenis qui hitant in israel: si qs dederit de semĩe suo idolo moloch morte moriatur. populus terre lapidabit eũ: & ego ponã faciẽ meã cõtra illũ succidãq; eũ d medio ppl̃i sui: eo q dederit de semine suo moloch: & cõtamĩauerit sctũariũ meũ: ac polluerit nomẽ sctũm meum. & si negligẽs ppl̃s terre: & quasi paruipendens iperiũ meũ: dimiserit hoĩem q dedit de semĩe suo moloch: nec voluerit eum occidere: ponã faciẽ meã sup hominẽ illũ & cognationẽ eius: succidãq; & ipsũ & oẽs q cõsẽserũt ei vt fornicaretur cum moloch de medio ppl̃i sui. Anima que declinauerit ad magos & ariolos & fornicata fuerit cum eis: ponam faciem meam cõtra eã: & interficiam illã de medio populi sui. Sctificamĩ & estote scti: qa & ego sctũs sum dñs deus vr̃. Custodite precepta mea:

ego dñs deus vr̃. nõ facietis iniqtatẽ in
ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. οὐ ποιήσετε ἀδικίαν ἐν
iudicio in mẽsuris τ põderibꝰ τ i stateris. statere iu
κρίσει ἐν μέτροις καὶ σταθμοῖς καὶ ἐν ζυγοῖς. ζύγια δί-
ste τ põdera iusta τ mẽsure iuste τ sextariꝰ iu
καια καὶ στάθμια δίκαια καὶ μέτρα δίκαια καὶ χοῦς δί-
stus erit vobis. ego dñs deꝰ vr̃ q eduxi vos
καιος ἔσται ὑμῖν. ἐγὼ κς̃ ὁ θεὸς ὑμῶν ὁ ἐξαγαγὼν ὑμᾶς
de t̃ra egypti. τ custodite oĩa legitima mea
ἐκ γῆς αἰγύπτου. καὶ φυλάττετε πάντα τὰ νόμιμά μου
τ pcepta mea: τ facietis ea: ego dñs.
καὶ τὰ προστάγματά μου, καὶ ποιήσετε αὐτά, ἐγὼ κς̃.

C. 20 A

Et locutꝰ est dñs ad moysen: dicẽs: loq̃re filiis israel: dicẽs: si aliq̃s de filiis
Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, λάλησον τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, λέγων, ἐάν τις ἀπὸ τῶν υἱῶν
israel: vel aduenientibꝰ aduenis in israel: q dederit de semine suo pricipi: morte
ἰσραήλ, ἢ τῶν προσγεγενημένων προσηλύτων ἐν ἰσραήλ, ὃς ἂν δῷ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ ἄρχοντι, θανάτῳ
moriat: gẽs q̃ in t̃ra lapidabũt
θανατούσθω, τὸ ἔθνος τὸ ἐπὶ τῆς γῆς λιθοβολήσουσιν
eũ in lapidibꝰ. τ ego obfirmabo faciẽ meã
αὐτὸν ἐν λίθοις. καὶ ἐγὼ ἐπιστήσω τὸ πρόσωπόν μου
cõtra hoiem illũ: τ pdã eũ de ppl̃o
ἐπὶ τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον, καὶ ἀπολῶ αὐτὸν ἐκ τοῦ λαοῦ
suo: qũ de semine suo dedit pricipi:
αὐτοῦ, ὅτι τοῦ σπέρματος αὐτοῦ ἔδωκεν ἄρχοντι,
vt polluat sctã mea: τ pphanet nomẽ sanctũ mihi.
ἵνα μιάνῃ τὰ ἅγιά μου, καὶ βεβηλώσῃ τὸ ὄνομα τὸ ἡγιασμένον μοι.
si aũt cõtẽptu cõptẽpserit indigene t̃re oculis suis ab hoie il-
ἐὰν δὲ ὑπερόψει ὑπερίδωσιν οἱ αὐτόχθονες τῆς γῆς τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἐκεί-
lo: cũ dederit ipe de semine suo pricipi: vt
νου, ἐν τῷ δοῦναι αὐτὸν τοῦ σπέρματος αὐτοῦ ἄρχοντι, τοῦ
nõ occidãt eũ: τ obfirmabo faciẽ meã
μὴ ἀποκτεῖναι αὐτόν, καὶ ἐπιστήσω τὸ πρόσωπόν μου
cõtra hoiez illũ: τ cõtra cognationẽ eiꝰ: τ
ἐπὶ τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον, καὶ ἐπὶ τὴν συγγένειαν αὐτοῦ, καὶ
pdã eũ: τ oẽs ꝯsentiẽtes ei: vt
ἀπολῶ αὐτόν, καὶ πάντας τοὺς ὁμονοοῦντας αὐτῷ, ὥστε
fornicarẽt ipĩ in pricipes de ppl̃o eo͞r.
ἐκπορνεύειν αὐτοὺς εἰς τοὺς ἄρχοντας ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῶν.
τ aia q̃ secuta fuerit vẽtriloq̃s vel incãtatores: vt fornicẽtur post eos: obfirmabo
καὶ ψυχὴ ἣ ἂν ἐπακολουθήσῃ ἐγγαστριμύθοις ἢ ἐπαοιδοῖς, ὥστε ἐκπορνεῦσαι ὀπίσω αὐτῶν, ἐπιστήσω τὸ

B Nu. 11. d. Iosue 3. b. 1. Re. 16. b.

faciẽ meã cõtra aiaz illã: τ pdã eam de ppl̃o suo. τ sctificabimini: τ eritis mihi scti: q̃m
πρόσωπόν μου ἐπὶ τὴν ψυχὴν ἐκείνην, καὶ ἀπολῶ αὐτὴν ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῆς. καὶ ἁγιασθήσεσθε, καὶ ἔσεσθέ μοι ἅγιοι, ὅτι
sctũs ego dñs deus vr̃. τ custodietis pcepta mea:
ἅγιος ἐγὼ κς̃ ὁ θς̃ ὑμῶν. καὶ φυλάξεσθε τὰ προστάγματά μου,

Prĩitiua chal.

Interp. chal.

ego dñs deus vester. Non facietis falsitatẽ in iudicio: in regula: in põdere τ in mensura. Statera recta: pondera recta: mẽsura recta: τ modius rectus erunt vobis: ego dñs deus vr̃: qui eduxi vos de terra egypti. Custodietisq; omnia legitima mea τ omnia iudicia mea: τ facietis ea: ego dominus. Cap. 20.

Locutusq; est dñs cũ moyse dicẽs. ad filios autẽ israel dices. Vir vir de filiis israel τ de aduenis qui perigrinãtur in israel: q̃ dederit de semine suo idolo moloch: occisione occidetur. Populus domus israel lapidabit euz lapidibus. Ego quoq; ponã iram meam in viro illo: τ disperdam illum de medio populi sui. quoniã de semine suo dedit moloch vt contaminaret sanctuariũ meũ: τ vt violaret nomẽ sanctũ meũ. Si aũt auertẽtes auerterit populus domꝰ israel oculos suos a viro illo cũ dederit de semie suo moloch vt non interficiant eum: ponam ego furorem meum contra illum virum τ contra fautores eius τ disperdam eum de medio populi sui τ oẽs qui errant post eum vt errarent post moloch. Homo aũt qui declinauerit ad magos τ ariolos vt erret post eos: dabo furorem meum in homine illo τ disperdam eum de medio populi sui. Et sanctificabimini: et eritis sancti: quia ego dñs deus vester. Custodietisq; legitima mea:

Transla. Chal.

אנא יי אלהכון׃ לא תעבדון שקר בדין במשחתא במתקלא ובמכילתא׃ מאזנון דקשוט מתקלין דקשוט מכילן דקשוט והינין דקשוט יהון לכון אנא יי

ועשיתם אתם אני יהוה מקדשכם׃ כי איש איש אשר יקלל את אביו ואת אמו מות יומת אביו ואמו קלל דמיו בו׃ ואיש אשר ינאף את אשת איש אשר ינאף את אשת רעהו מות יומת הנאף והנאפת׃ ואיש אשר ישכב את אשת אביו ערות אביו גלה מות יומתו שניהם דמיהם בם׃ ואיש אשר ישכב את כלתו מות יומתו שניהם תבל עשו דמיהם בם׃ ואיש אשר ישכב את זכר משכבי אשה תועבה עשו שניהם מות יומתו דמיהם בם׃ ואיש אשר יקח את אשה ואת אמה זמה הוא באש ישרפו אתו ואתהן ולא תהיה זמה בתוככם׃ ואיש אשר יתן שכבתו בבהמה מות יומת ואת הבהמה תהרגו׃ ואשה אשר תקרב אל כל בהמה לרבעה אתה והרגת את האשה ואת הבהמה מות יומתו דמיהם בם׃ ואיש אשר יקח את אחתו בת אביו או בת אמו וראה את ערותה והיא תראה את ערותו חסד הוא ונכרתו לעיני בני עמם ערות אחתו גלה

& facite ea. Ego dñs qui sctĩfico vos. Qui maledixerit patri suo aut matri: morte moriatur. Patri matriq; q maledixerit: sãguis eius sit sup eũ. Si mechatus quis fuerit cũ vxore alterius: & adulteriũ ppetrauerit cũ cõiuge pximi sui: morte moriatur & mechus & adultera. Qui dormierit cũ nouerca sua: & reuelauerit ignominiã pris sui: morte moriãtur ãbo. Sãguis eorũ sit sup eos. Si quis dormierit cũ nuru sua: vterq; moriatur: qa scelus opati sunt. Sãguis eorũ sit sup eos. Qui dormierit cũ masculo coitu femineo: vterq; opatus ẽ nephas: morte moriãtur. Sit sãguis eorũ sup eos. Qui supra vxorẽ filiã: duxerit matrẽ eius: scelus opatus est. Viuus ardebit cũ eis: nec pmanebit tm̃ nefas in medio vr̃i. Qui cum iumento & pecore coierit: morte moriatur. pecꝰ quoq; occidite. Mulier que succubuerit cuilibet iumento: simul interficietur cũ eo. Sãguis eorũ sit super eos. Qui acceperit sororem suam filiam pris sui vel filiã matris sue: & viderit turpitudinẽ eius: illaq; cõspexerit fris ignominiã: nefariã rẽ opati sũt occidẽtur in conspectu ppl̃i: eo q turpitudinẽ suã mutuo reuelauerit: &

Exo. 21. b. Puer. 30. c.

τ facietis ea. ego dñs sctificãs vos.
καὶ ποιήσετε αὐτά. ἐγὼ κύριος ὁ ἁγιάζων ὑμᾶς.
hõ hõ: q̃ male dixerit pr̃i
ἄνθρωπος ἄνθρωπος, ὃς ἂν κακῶς εἴπῃ τὸν πατέρα
suo vel mr̃i sue: morte moriat:
αὐτοῦ ἢ τὴν μητέρα αὐτοῦ, θανάτῳ θανατούσθω,
pr̃i suo vel mr̃i sue male dixit: reus erit.
πατέρα αὐτοῦ ἢ μητέρα αὐτοῦ κακῶς εἶπεν, ἔνοχος ἔσται.
τ hõ hõ q̃ adulterauerit cũ vxore viri: vel q̃ adulterauerit cũ muliere
καὶ ἄνθρωπος ἄνθρωπος ὃς ἂν μοιχεύσηται γυναῖκα ἀνδρός, ἢ ὃς ἂν μοιχεύσηται γυναῖκα τοῦ
pximi sui: morte moriãtur mechus τ adultera.
πλησίον αὐτοῦ, θανάτῳ θανατούσθωσαν ὁ μοιχεύων καὶ ἡ μοιχευομένη.
τ si aliq̃s dormierit cũ vxore pr̃is sui: turpitudinẽ pr̃is sui reuelauit: morte moriãtur ambo: rei sũt.
καὶ ἐάν τις κοιμηθῇ μετὰ γυναικὸς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἀσχημοσύνην τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἀπεκάλυψεν, θανάτῳ θανατούσθωσαν ἀμφότεροι, ἔνοχοί εἰσι.
τ si aliq̃s dormierit cũ nuru sua: morte moriantur: ambo ĩpietatẽ fecerũt: rei sũt.
καὶ ἐάν τις κοιμηθῇ μετὰ νύμφης αὐτοῦ, θανάτῳ θανατούσθωσαν, ἀμφότεροι ἠσέβησαν, ἔνοχοί εἰσι.
τ q̃ dormierit cũ masculo coitu femine: abominatiõnẽ fecerũt ambo: morte moriãtur:
καὶ ὃς ἂν κοιμηθῇ μετὰ ἄρσενος κοίτην γυναικός, βδέλυγμα ἐποίησαν ἀμφότεροι, θανάτῳ θανατούσθωσαν,
rei sũt. q̃cũq; accepit vxorẽ τ mr̃em eius: scelus est: in igne cõburãt eũ τ eas:
ἔνοχοί εἰσιν. ὃς ἂν λάβῃ γυναῖκα καὶ τὴν μητέρα αὐτῆς, ἀνόμημά ἐστιν, ἐν πυρὶ κατακαύσουσιν αὐτὸν καὶ αὐτάς,
τ nõ erit iniq̃tas in vobis. τ q̃cũq; dederit ꝯcubitũ suũ in quadrupede: morte moriatur:
καὶ οὐκ ἔσται ἀνόμημα ἐν ὑμῖν. καὶ ὃς ἂν δῷ κοιτασίαν αὐτοῦ ἐν τετράποδι, θανάτῳ θανατούσθω,
τ quadrupedẽ occidetis. τ mulier: q̃ accedet ad oẽ iumẽtũ vt ascendatur ipa ab eo: τ occidetis mulierẽ τ iumẽtũ: morte moriãtur:
καὶ τὸ τετράπουν ἀποκτενεῖτε. καὶ γυνή, ἥτις προσελεύσεται πρὸς πᾶν κτῆνος βιβασθῆναι αὐτὴν ὑπ᾽ αὐτοῦ, καὶ ἀποκτενεῖτε τὴν γυναῖκα καὶ τὸ κτῆνος, θανάτῳ θανατούσθωσαν,

C Ex. 19. c

rei sũt. q̃ accepit sororẽ suã ex pr̃e vel ex mr̃e sua: τ viderit turpitudinẽ illiꝰ: τ ipa viderit turpitudinẽ illiꝰ: cõtumelia ẽ: peribũt corã filiis gẽtis sui: turpitudinẽ sororis sue reuelauit:
ἔνοχοί εἰσιν. ὃς ἂν λάβῃ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ ἐκ πατρὸς ἢ ἐκ μητρὸς αὐτοῦ, καὶ ἴδῃ τὴν ἀσχημοσύνην αὐτῆς, καὶ αὐτὴ ἴδῃ τὴν ἀσχημοσύνην αὐτοῦ, ὄνειδός ἐστιν, ἐξολοθρευθήσονται ἐνώπιον υἱῶν γένους αὐτῶν, ἀσχημοσύνην ἀδελφῆς αὐτοῦ ἀπεκάλυψεν,

Transla. Chal.

ותעבדון יתהון אנא יי מקדשכון׃ ארי גבר גבר דילוט ית אבוהי וית אמיה אתקטלא יתקטיל

Interp. chal.

et facietis ea: ego dñs qui sctĩfico vos. vir enĩ q̃ male dixerit pr̃i suo τ matri sue: occisione occidat. Patri enim suo τ mr̃i sue maledixit: reus est mortis. Et vir qui fornicatꝰ fuerit cũ vxore viri τ q̃ mechatus fuerit cũ vxore pximi sui: interfectiõe interficiẽtur adulter τ adultera. Et vir qui coierit cũ vxore pr̃is sui: turpitudinẽ pr̃is sui reuelauit: occisione occidẽtur ambo: rei sunt mortis. Vir aũt qui cõcubuerit cũ nuru sua: occisiõe occidẽtur ambo: scelus opati sunt: rei sũt mortis. Et vir qui cõcubuerit cũ masculo coitu muliebri: abominatiõnẽ fecerũt ambo: occisione occidẽtur: rei sunt mortis. Et vir qui acceperit vxorẽ cũ mr̃e sua: scelus est: igni cõburẽt euz τ illas: et nõ erit scelus inter vos. Vir autẽ qui coierit cũ iumẽto: occisione occidatur: iumẽtũ quoq; occidite. Et mulier que accesserit ad omne iumentum vt succumbat ei: occides mulierem: iumentum quoq; occisione occidatur: rei occisionis sunt. Et vir qui acceperit sororem suam filiam patris sui aut filiam matris sue: τ viderit turpitudinẽ eius: illa quoq; conspexerit turpitudinẽ illius: ignominia est: τ exterminabuntur coram oculis filiorum populi sui. Turpitudinem sororis sue discooperuit:

Prĩitiua chal.

עונו ישאו: ואיש אשר ישכב
את אשה דוה וגלה את ערותה
את מקרה הערה והוא גלתה את
מקור דמיה ונכרתו שניהם
מקרב עמם: וערות אחות אמך
ואחות אביך לא תגלה כי
את שארו הערה עונם ישאו:
ואיש אשר ישכב את דדתו
ערות דדו גלה חטאם ישאו
ערירים ימתו: ואיש אשר יקח
את אשת אחיו נדה הוא ערות
אחיו גלה ערירים יהיו:
ושמרתם את כל חקתי ואת כל
משפטי ועשיתם אתם ולא
תקיא אתכם הארץ אשר אני
מביא אתכם שמה לשבת בה:
ולא תלכו בחקת הגוי אשר אני
משלח מפניכם כי את כל אלה
עשו ואקץ בם: ואמר לכם אתם
תירשו את אדמתם ואני
אתננה לכם לרשת אתה ארץ
זבת חלב ודבש אני יהוה
אלהיכם אשר הבדלתי אתכם מן
העמים: והבדלתם בין הבהמה
הטהרה לטמאה ובין העוף
הטמא לטהר ולא תשקצו את
נפשתיכם בבהמה ובעוף ובכל

Primitiua heb.: נשא · קור גלה · שכב דוד · ערר מות לקח · איש · היה · שפט עשה · קאה · בוא ישב · הלך · שלח פנה · קוץ · ירש · נתן · זוב · בדל · שקץ

portabūt iniquitatē suam. Qui coierit cū muliere ī fluxu mēstruo: & reuelauerit turpitudinem eius: ipsaq̧ aperuerit fontem sanguinis sui: interficientur ambo de medio populi sui. Turpitudinē matertere & amite tue nō discoperies. Qui hoc fecerit: ignominiam carnis sue nudauit: portabūt ābo iniquitatē suā. Qui coierit cū vxore patrui vel auunculi sui: & reuelauerit ignominiam cognationis sue: portabunt ambo peccatū suū. Absq̧ liberis morietur. Qui duxerit vxorē fris sui: rē facit illicitā: turpitudinē fris sui reuelauit: absq̧ filiis erit. Custodite leges meas atq̧ iudicia & facite ea: ne & vos euomat terra quā intraturi estis & habitaturi. Nolite ambulare in legitimis nationū: quas ego expulsurus sū ante vos. Oia enim hec fecerūt: & abominatus sum eas. Vobis autem loquor. Possidete terram eorum quam dabo vobis in hereditatem: terram fluentem lacte & melle. Ego dominus deus vester: qui separaui vos a ceteris populis. Separate ergo & vos iumentum mundum ab immundo: & auem mundam ab immūda. nec polluetis animas vestras in pecore & auibus & cunctis

petm̄ suū accipiet. & vir q̄ dormierit cū
ἁμαρτίαν αὐτοῦ λήψεται. καὶ ἀνὴρ ὃς ἂν κοιμηθῇ μετὰ
muliere mēstruata: & reuelabit turpi
γυναικὸς ἀποκαθημένης, καὶ ἀποκαλύψει τὴν ἀσχημο-
tudinē ei⁹: fontē ei⁹ reuelauit: & illa
σύνην αὐτῆς, τὴν πηγὴν αὐτῆς ἀπεκάλυψε, καὶ αὕτη
reuelauit fluxū sanguinis sui: pe
ἀπεκάλυψε τὴν ῥύσιν τοῦ αἵματος αὐτῆς, ἐξολο-
ribunt ambo ex gñatiōe sua. &
θρευθήσονται ἀμφότεροι ἐκ τῆς γενεᾶς αὐτῶν. καὶ
turpitudinē sororis pris tui: & sororis
ἀσχημοσύνην ἀδελφῆς τοῦ πατρός σου, καὶ ἀδελφῆς
mris tue nō reuelabis. & eñ pꝓsāgui
τῆς μητρός σου οὐκ ἀποκαλύψεις. τὴν γὰρ οἰκειό-
nitatē reuelauerūt: petm̄ suū fe
τητα ἀπεκάλυψαν, ἁμαρτίαν αὐτῶν ἀποίσον-
rēt. & q̄ dormierit cū cognata sua:
ται. καὶ ὃς ἂν κοιμηθῇ μετὰ τῆς συγγενοῦς αὐτοῦ,
turpitudinē cognatiōis ei⁹ reuelauit: absq̧
ἀσχημοσύνην τῆς συγγενείας αὐτοῦ ἀπεκάλυψεν, ἄ-
liberis morietur. & vir: q̄ acceperit vxo
τεκνοι ἀποθανοῦνται. καὶ ἀνήρ, ὃς ἂν λάβῃ γυ-
rē fris sui: immūditia est: turpitu
ναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἀκαθαρσία ἐστί, ἀσχημο-
dinē fris sui reuelauit: absq̧ liberi
σύνην τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ἀπεκάλυψεν, ἄτεκνοι
morietur. & seruabitis pcepta mea: &
ἀποθανοῦνται. καὶ φυλάξεσθε τὰ προστάγματά μου, καὶ
oīa iudicia mea: & facietis ea: &
πάντα τὰ κρίματά μου, καὶ ποιήσετε αὐτά, καὶ
nō erit grauis vobis tra: in quā ego īduco
οὐ μὴ προσοχθίσῃ ὑμῖν ἡ γῆ, εἰς ἣν ἐγὼ εἰσάγω
vos illuc vt habitetis in ea. & nō ambula-
ὑμᾶς ἐκεῖ κατοικεῖν ἐπ' αὐτῆς. καὶ οὐχὶ πορεύσε-
bitis in legitimis gētiū: quos expellā a
σθε ἐν τοῖς νομίμοις τῶν ἐθνῶν, οὓς ἐξαποστελῶ ἀφ' ὑ-
vobis: qm̄ hec oīa fecerūt: & abominatus
μῶν, ὅτι ταῦτα πάντα ἐποίησαν, καὶ ἐβδελυξά-
sum eos. & dixi vobis: vos possidebitis
μην αὐτούς. καὶ εἶπα ὑμῖν, ὑμεῖς κληρονομήσετε τὴν
trā eoꝝ. & ego dabo vobis eā in possessiōe: trā flu
γῆν αὐτῶν. καὶ ἐγὼ δώσω ὑμῖν αὐτὴν ἐν κτήσει, γῆν ῥέ-
entē lacte & melle. ego dñs de⁹ vr: q̄ segre
ουσαν γάλα καὶ μέλι. ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν, ὃς διώρι-
gaui vos ab oib⁹ gētib⁹. & segregabitis
σα ὑμᾶς ἀπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν. καὶ ἀφοριεῖτε
vos in medio iumētoꝝ mūdoꝝ & imūdo-
ἑαυτοὺς ἀναμέσον τῶν κτηνῶν τῶν καθαρῶν καὶ ἀκαθά-
rū: & in medio volatiliū mūdoꝝ &
ρτων, καὶ ἀναμέσον τῶν πετεινῶν τῶν καθαρῶν καὶ τῶν
imūdoꝝ. & nō polluetis aīas vras in
ἀκαθάρτων. καὶ οὐ βδελύξετε τὰς ψυχὰς ὑμῶν ἐν
iumētis: & in volatilib⁹: & in oib⁹
τοῖς κτήνεσι, καὶ ἐν τοῖς πετεινοῖς, καὶ ἐν πᾶσι

Primitiua chal.

קבל שכב אתת · סאב דם תרי · גנה ערה · אח · ילד מות נסב · רחק עבד דין · קום עול יתב · רחק גלה אמר · ירת נתן ברש · דכה סאב שקץ

Interp. chal.

iniquitatē suam suscipiet. Vir aūt qui coierit cum muliere immūda: & discooperuit turpitudinē eius: ignominiā eius reuelauit: ipsa quoq̧ discooperuit immūditiā sanguinis sui: & exterminabūtur ambo de medio populi sui. turpitudinē sororis matris tue & sororis pris tui nō discooperies: qm̄ cognatā suam discooperuit: peccatū suū suscipient. vir autē qui coierit cū vxore patrui sui: turpitudinē patrui sui discooperuit: iniquitatez suam suscipient: absq̧ liberis morietur. Vir autē qui acceperit vxorē fratris sui: quasi mēstruata est: turpitudinē fris sui discooperuit absq̧ filiis erūt. Custodietisq̧ oīa legitima mea & oīa iudicia mea: & facietis ea: vt nō eiiciat vos terra ad quā ego introduco vos vt habitetis in ea. Et nō ambuletis i legitimis populorū: quos ego trāsmigrare faciā ante vos. Quia oīa hec fecerūt: & abominatū est eos verbū meū. Vobis autem dixi: vos possidebitis terrā eorū: & ego dabo eā vobis vt possideatis eā: terrā fluētē lacte & melle: ego dñs deus vester: qui sepaui vos de populis. Et separabitis inter animale mundum & imundum & inter auez immundā & mundam: & non contaminabitis animas vestras in animalibus & in auibus & in omni

Transla. Chal.

חובה יקבל: וגבר דישכוב ית איתתא מסאבא ויגלי ית עריתה ית קלנה גלי והיא
גליאת סואבת דמהא וישתיצון תרויהון מגו עמהון: ועריית אחת אימך ואחת אבוך
לא תגלי ארי ית קריבתיה גלי חוביהון יקבלון: וגבר דישכוב ית איתת אחבוהי
עריתא דאחבוהי גלי חוביהון יקבלון דלא ולד ימותון: וגבר דיסב ית איתת אחוהי
מרחקא היא עריתא דאחוהי גלי דלא ולד יהון: ותטרון ית כל קימי וית כל דיני
ותעבדון יתהון ולא תרחק יתכון ארעא דאנא מעיל יתכון לתמן למיתב בה: ולא
תהכון בנימוסי עממיא דאנא מגלי מקדמיכון ארי ית כל אלין עבדו ורחיק מימרי
יתהון: ואמרית לכון אתון תירתון ית ארעהון ואנא אתנינה לכון למירת יתה ארע
עבדא חלב ודבש אנא יי אלהכון דאפרשית יתכון מן עממיא: ותפרשון בין
בעירא דכיא למסאבא ובין עופא מסאב לדכי ולא תשקצון ית נפשתכון בבעירא
ובעופא ובכל

reptilib⁹ tre: q̄ segregaui vobis in imūditia.
τοῖς ἑρπετοῖς τῆς γῆς, ἃ ἀφώρισα ὑμῖν ἐν ἀκαθαρσίᾳ.
& eritis mihi sctī: qm̄ sctūs ego dñs deus vr:
καὶ ἔσεσθέ μοι ἅγιοι, ὅτι ἅγιος ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν,
q segregaui vos ab oib⁹ gētib⁹: vt essetis mihi.
ὁ ἀφορίσας ὑμᾶς ἀπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν, εἶναί μοι.
& vir vel mulier q̄ fuerit ex ipsis vētriloqu⁹ vel incā
καὶ ἀνὴρ ἢ γυνὴ ὃς ἂν γένηται αὐτῶν ἐγγαστρίμυθος ἢ ἐπα-
tator: morte moriātur ambo: lapidib⁹ la
οιδός, θανάτῳ θανατούσθωσαν ἀμφότεροι, λίθοις λι-
pidabitis eos: rei sūt.
θοβολήσετε αὐτούς, ἔνοχοί εἰσι. Ca. 21.
Et dixit dñs ad moysen: dicēs: dic
Καὶ εἶπεν κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, εἶπον τοῖς
sacerdotib⁹ filiis aarō: & dices ad eos: in
ἱερεῦσιν υἱοῖς ἀαρών, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, ἐν ταῖς
aīab⁹ nō cōtaminabūtur in gēte sua: sꝫ in
ψυχαῖς οὐ μιανθήσονται ἐν τῷ ἔθνει αὐτῶν, ἀλλ' ἢ ἐν
ꝓpinquo proxime ipsos sup pře & sup mře
τῷ οἰκείῳ τῷ ἔγγιστα αὐτῶν ἐπὶ πατρὶ καὶ ἐπὶ μητρὶ
sua: & sup filiis: & sup filiab⁹: & sup fra
αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ υἱοῖς, καὶ ἐπὶ θυγατράσι, καὶ ἐπ' ἀδελ-
tre: & sup sorore sua virgine q̄ proxima est il
φῷ, καὶ ἐπ' ἀδελφῇ αὐτοῦ παρθένῳ τῇ ἐγγιζούσῃ αὐ-
li q̄ nō collocata viro: sup his nō cōtami-
τῷ τῇ μὴ ἐκδεδομένῃ ἀνδρί, ἐπὶ τούτοις οὐ μιανθή-
nabitur repēte in ꝓplo suo in ꝓphanatione e-
σεται ἐξάπινα ἐν τῷ λαῷ αὐτοῦ εἰς βεβήλωσιν αὐ-
ius. & caluitiū nō rademini caput sup
τοῦ. καὶ φαλάκρωμα οὐ ξυρηθήσεσθε τὴν κεφαλὴν ἐπὶ
mortuo: & supficiē barbe nō radēt: & sup
νεκρῷ, καὶ τὴν ὄψιν τοῦ πώγωνος οὐ ξυρήσονται, καὶ ἐπὶ
carnes suas nō incidēt incisiōes. san
τὰς σάρκας αὐτῶν οὐ κατατεμοῦσιν ἐντομίδας. ἅγι-
cti erūt deo suo: & nō ꝓphanabūt no-
οι ἔσονται τῷ θεῷ αὐτῶν, καὶ οὐ βεβηλώσουσι τὸ ὄνο-
mē dei sui. & eñ sacrificia dñi dona deo
μα τοῦ θεοῦ αὐτῶν. τὰς γὰρ θυσίας κυρίου δῶρα τῷ θεῷ
suo: ipi offerēt: & erūt scti. mulierē
αὐτῶν, αὐτοὶ προσφέρουσι, καὶ ἔσονται ἅγιοι. γυναῖκα
meretricē & ꝓphanā nō accipiēt: & mulierē
πόρνην καὶ βεβηλωμένην οὐ λήψονται, καὶ γυναῖκα
repudiatā a viro suo nō accipiēt: qm̄ san
ἐκβεβλημένην ἀπὸ ἀνδρὸς αὐτῆς οὐ λήψονται, ὅτι ἅγι-
ct⁹ est dño deo suo: & sctificabis e-
ός ἐστι τῷ κυρίῳ τῷ θεῷ αὐτοῦ, καὶ ἁγιάσεις αὐ-
um. & eñ dona dñi dei vři hic of-
τόν. τὰ γὰρ δῶρα κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν οὗτος προσ-
fert: sctūs erit. sctūs ego dñs sctificās e-
φέρει, ἅγιος ἔσται. ἅγιος ἐγὼ κύριος ὁ ἁγιάζων αὐ-
os. & filia hoīs sacerdotis si ꝓphanata
τούς. καὶ θυγάτηρ ἀνθρώπου ἱερέως ἐὰν βεβηλω-
fuerit vt fornicetur nomē
θῇ τοῦ ἐκπορνεῦσαι τὸ ὄνομα

que mouentur in terra: & que vobis ostendi esse polluta. Eritis sancti mihi: quia sanctus ego sum dominus: & separaui vos a ceteris populis: vt essetis mei. Vir siue mulier ī quibus phythonicus vel diuinatiōis fuerit spiritus: morte moriātur: lapidibus obruēt eos. Sanguis eorū sit sup illos.

Ca. 21. Dixit quoq̧ dñs ad moysē. loqre ad sacerdotes filios aaron: & dices ad eos. Ne cōtaminetur sacerdos in mortibus ciuiū suorū: nisi tm̄ in cōsanguineis ac ꝓpinquis. i. supra patrē & matrē & filiū & filiā: fratrē quoq̧ & sororē virginem que non est nupta viro, sed nec in principe populi sui cōtaminabitur. Nec radent caput nec barbam: neq̧ in carnibus suis facient incisuras. Sancti erunt deo suo: & non polluēt nomen eius. Incensum enim dñi & panes dei sui offerunt: & io sancti erunt. Scortū & vile ꝓstibulū non ducet vxorē: nec eā que repudiata est a marito: quia cōsecrat⁹ est deo suo: & panes propositiōis offert. Sit ergo sanctus: quia & ego sctūs sum dominus q sctifico vos. Sacerdotis filia si depꝛehēsa fuerit in stupro: & violauerit nomen

אשר תרמש האדמה אשר
הבדלתי לכם לטמא: והייתם לי
קדשים כי קדוש אני יהוה
ואבדל אתכם מן העמים להיות
לי: ואיש או אשה כי יהיה בהם
אוב או ידעני מות יומתו באבן
ירגמו אתם דמיהם בם:

Ca. xxi.

ויאמר יהוה אל משה אמר
אל הכהנים בני אהרן ואמרת
אלהם לנפש לא יטמא
בעמיו: כי אם לשארו הקרב
אליו לאמו ולאביו ולבנו ולבתו
ולאחיו: ולאחתו הבתולה הקרובה
אליו אשר לא היתה לאיש לה
יטמא: לא יטמא בעל בעמיו
להחלו: לא יקרחה קרחה בראשם
ופאת זקנם לא יגלחו ובבשרם
לא ישרטו שרטת: קדשים יהיו
לאלהיהם ולא יחללו שם
אלהיהם כי את אשי יהוה לחם
אלהיהם הם מקריבם והיו קדש:
אשה זנה וחללה לא יקחו ואשה
גרושה מאישה לא יקחו כי קדש
הוא לאלהיו: וקדשתו כי את
לחם אלהיך הוא מקריב קדש יהיה
לך כי קדוש אני יהוה מקדשכם:
ובת איש כהן כי תחל לזנות את

Primitiua heb.: רמש · היה · קדש · איש · רגם · אמר · בנה · בתל · היה · טמא · חלל קרח · פאה גלח · שרט היה · קרב · לקח · גרש · בנה חלל זנה

Transla. Chal.

דתרחש ארעא דאפרשית לכון לסאבא: ותהון קדמי קדישין ארי קדיש אנא יי
ואפרשית יתכון מן עממיא למהוי פלחין קדמי: וגבר או איתתא ארי יהי בהון בדין
או זכורו איתקטלא יתקטלון באבנא ירגמון יתהון קטלא חייבין:

Ca. xxi.

ואמר יי למשה אמר לכהניא בני אהרן ותימר להון על מית לא יסתאב בעמיה:
אלהן לקריביה דקריב ליה לאימיה ולאבוהי ולבריה ולברתיה ולאחוהי: ולאחתיה
בתולתא דקריבא ליה דלא הות לגבר לה יסתאב: לא יסתאב רבא בעמיה לאחלותיה:
לא יקרחון קרח ברישהון ופאתא דדיקנהון לא יגלחון ובבשרהון לא יתלון …
חבול: קדישין יהון קדם אלההון ולא יחלון שמא דאלההון ארי ית קורבניא דיי
קורבן אלההון אינון מקרבין ויהון קדישין: איתתא מטעיא ומחלא לא יסבון
ואיתתא דמתרכא מבעלה לא יסבון ארי קדיש הוא קדם אלהיה: ותקדשיניה ארי
ית קורבן אלהך הוא מקרב קדיש יהי לך ארי קדיש אנא יי מקדשכון: ובת גבר
כהין ארי תתחל למטעי מקדושת

Interp. chal.

quod repat in terra: que separaui vt essent vobis immunda. Eritisq̧ coraz me sancti: qr sanctus ego dñs: et separaui vos de populis vt seruiatis corā me. Vir autē aut mulier in quibus fuerint phitones vel diuinatiōes: occisione occidenť: lapidibus obruent eos. rei mortis sunt. Ca. 21.

Dixitq̧ dñs ad moysen. Loquere ad sacerdotes filios aaron: dicesq̧ eis. Nullus cōtamineť sup mortuū in pplo suo: nisi pro cōsanguineis suis qui propinqui sunt ei. Pro matre sua & pro patre suo et pro filio suo & pro filia sua & pro fratre suo & p sorore sua virgine q̄ propinqua est ei que nō est nupta viro: pro his contaminabitur. Non cōtaminetur princeps in pplo suo: vt nō prophanet se. Non depilabūt capita sua: & comam barbe sue non tondebunt: & in carne sua non incidant incisionē. Sancti erunt in cōspectu dei sui, et non violabunt nomen dei sui: quia oblationes domini dei sui ipsi offerunt: eruntq̧ sancti. Mulierem meretricem & violatam non accipiēt in vxorē: et mulierem que repulsa est a viro suo nō accipient: qm̄ sanctus est coram deo suo. Sanctificabisq̧ eum: quia oblationē dei tui ipse offert. sanctus erit tibi: qr sanctus sum ego dñs qui sanctifico vos. Filia aūt viri sacerdotis q̄ violata fuerit fornicatione: sctificationē

Primitiua chal.

רחש הוה · הוה אתא הוה · קטל רגם חוב · אמר מות סאב · אם אב אח · הוה חלל מרט · ראש פאה גלח · חבל הוה · קרב אתת טעה · חלל נסב תרך · קדש קרב · חלל טעה

Text.Heb.

אביה היא מחללת באש תשרף׃
והכהן הגדול מאחיו אשר יוצק
על ראשו שמן המשחה ומלא את
ידו ללבש את הבגדים את
ראשו לא יפרע ובגדיו לא
יפרם׃ ועל כל נפשת מת לא יבא
לאביו ולאמו לא יטמא׃ ומן
המקדש לא יצא ולא יחלל את
מקדש אלהיו כי נזר שמן
משחת אלהיו עליו אני יהוה׃
והוא אשה בבתוליה יקח׃
אלמנה וגרושה וחללה זנה את
אלה לא יקח כי אם בתולה
מעמיו יקח אשה׃ ולא יחלל
זרעו בעמיו כי אני יהוה
מקדשו׃ וידבר יהוה אל משה
לאמר׃ דבר אל אהרן לאמר
איש מזרעך לדרתם אשר
יהיה בו מום לא יקרב להקריב
לחם אלהיו׃ כי כל איש
אשר בו מום לא יקרב איש
עור או פסח או חרם או שרוע׃
או איש אשר יהיה בו שבר
רגל או שבר יד׃ או גבן או דק
או תבלל בעינו או גרב או ילפת
או מרוח אשך׃ כל איש אשר בו
מום מזרע אהרן הכהן לא יגש

Primitiua heb.: שרף · גדל יצק · פרע · פרם מות בוא · טמא · קדש · לקח · גרש · איש · דבר · דור · היה קרב · שרע · היה · דקק · בלל · מרח · נגש

Trāsla.B.Hiero.

patris sui: flammis exuretur. Pōtifex.i.sacerdos maximus inter frēs sup cuius caput fusum est vnctionis oleū: & cuius manus in sacerdotio cōsecrate sunt: vestitusq₃ est sanctis vestibus: caput suū nō discooperiet: vestimēta nō scindet: & ad oēm mortuū nō ingredietur oīno. Sup pře quoq₃ suo & matre nō cōtaminabitur: nec egredietur de sctis ne polluat sāctuariū dei. quia oleū sancte vnctiōis dei sui sup eū est. Ego dominus. Virginē ducet vxorē. Viduā aūt & repudiatā & sordidā atq₃ meretricem non accipiet: sed puellam de populo suo: ne cōmisceat stirpem gñis sui vulgo gentis suę: qa ego dñs qui sctifico eum. Locutusq₃ est dñs ad moysē dicens. Loquere ad aaron. Homo de semine tuo per familias qui habuerit maculā: non offeret panes deo suo: nec accedet ad ministeriū eius. Si cecus fuerit: si claudus: si vel puo vel grādi vl torto naso: si fracto pede: si manu: si gibbus: si lippus: si albuginē hñs in oculo: si iugē scabiē: si impetiginē in corpore: vl herniosus: ois q habuerit maculā de semīe aarō sacerdotis: nō acce-

Trāsla.Gre.lxx.cū interp.latina

ptis sui ipa pphanat: in igne cōbu-
τοῦ πρὸς αὐτῆς αὐτὴ βεβηλοῖ, ἐπὶ πυρὸς κατακαυ-
retur. τ sacerdos magnus de fribus su
θήσεται. καὶ ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν αὐ-
is infuso sup caput suū o-
τοῦ ἐπικεχυμένου ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τοῦ ἐλαί-
leo vnctiōis τ cōsecrato man⁹
ου τοῦ χρίσματος καὶ τετελειωμένου τὰς χεῖρας
suas vt induat sctā: caput nō cida-
αὐτοῦ ἐνδύσασθαι τὰ ἅγια, τὴν κεφαλὴν οὐκ ἀποκι-
ra nudabit: τ vestes suas nō scindet τ
δαρώσει, καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ οὐ διαρρήξει, καὶ
sup oi aīa mortua nō ingredietur.
ἐπὶ πάσῃ ψυχῇ τετελευτηκυίᾳ οὐκ εἰσελεύσεται.
sup pře suo τ sup mře sua nō polluetur.
ἐπὶ πατρὶ αὐτοῦ καὶ ἐπὶ μητρὶ αὐτοῦ οὐ μιανθήσεται,
τ ex sctis nō egredietur: τ nō pphanabit
καὶ ἐκ τῶν ἁγίων οὐκ ἐξελεύσεται, καὶ οὐ βεβηλώσει
sctificatū dei sui: qm sctm oleū vn
τὸ ἡγιασμένον τοῦ θεοῦ αὐτοῦ, ὅτι τὸ ἅγιον ἔλαιον τὸ χρι-
ctū dei sui sup eo. ego dñs. hic mulierē vir
στὸν τοῦ θεοῦ αὐτοῦ ἐπ᾽ αὐτῷ. ἐγὼ κύριος. οὗτος γυναῖκα παρ-
ginē de gñe suo accipiet: viduā āt τ repudia
θένον ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ λήψεται, χήραν δὲ καὶ ἐκβεβλη-
tā τ pollutam τ meretricē: has nō accipiet:
μένην καὶ βεβηλωμένην καὶ πόρνην, ταύτας οὐ λήψεται·
sꝫ vginē de gñe suo accipiet vxorē. τ
ἀλλ᾽ ἢ παρθένον ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ λήψεται γυναῖκα. καὶ
nō polluet semē suū in pplo suo.
οὐ βεβηλώσει τὸ σπέρμα αὐτοῦ ἐν τῷ λαῷ αὐτοῦ.
ego dñs sctificās ipm: τ locutus ē dñs ad
ἐγὼ κύριος ὁ ἁγιάζων αὐτόν. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς
moysen: dicēs: loqre aarō: dicēs: hō de
μωυσῆν, λέγων, εἶπον ἀαρών, λέγων, ἄνθρωπος ἐκ
gñe tuo in gñatiōes vras: cui fuerit in
τοῦ γένους σου εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν, τίνι ἐὰν ᾖ ἐν
ipo macula: nō accedet offerre do-
αὐτῷ μῶμος, οὐ προσελεύσεται προσφέρειν τὰ δῶ-
na dei sui. ois hō cui fuerit i ipo macula:
ρα τοῦ θεοῦ αὐτοῦ. πᾶς ἄνθρωπος ᾧ ἐὰν ᾖ ἐν αὐτῷ μῶμος,
nō accedet. hō cecus: vel claud⁹: vl
οὐ προσελεύσεται. ἄνθρωπος τυφλός, ἢ χωλός, ἢ
mancus: vel aure trūcat⁹ vel hō cui fuerit i
κολοβόχειρ, ἢ ὠτότμητος, ἢ ἄνθρωπος ᾧ ἐὰν ᾖ ἐν
ipo fractio manus: vel fractio pedis: vel
αὐτῷ σύντριμμα χειρός, ἢ σύντριμμα ποδός, ἢ
gibbosus: vel lipp⁹ oculos: vel depalpebrat⁹
κυρτός, ἢ ἔφηλος τοὺς ὀφθαλμούς, ἢ πτίλλος τοὺς
oculos: vel hō cui fuerit i ipo scabies agrestis: vel i
ὀφθαλμούς, ἢ ἄνθρωπος ᾧ ἐὰν ᾖ ἐν αὐτῷ ψώρα ἀγρία, ἢ λι-
petigo: vel vni⁹ testiculi. ois hō cui ē in ipo macula de
χήν, ἢ μονόρχις. πᾶς ἄνθρωπος ᾧ ἐστιν ἐν αὐτῷ μῶμος ἐκ τοῦ
semine aarō sacerdotis: nō appinq̄bit
σπέρματος ἀαρὼν τοῦ ἱερέως, οὐκ ἐγγιεῖ τοῦ

C · Eze. 44.d. · D

Transla.Chal.

אבוהא היא מתחלא בנורא תתוקד׃ וכהנא דיתרבא מאחוהי דיתרק על רישיה
משחא דרבותא ודיקריב ית קורבניה למלבש ית לבושיא ית רישיה לא ירבי
פירוע ולבושוהי לא יבזע׃ ועל כל נפשת מיתא לא יעול לאבוהי ולאמיה לא
יסתאב׃ ומן מקדשא לא יפוק ולא יחל ית מקדשא דאלהיה ארי כליל משח רבות
אלהיה עלוהי אנא יי׃ והוא איתתא בבתולהא יסב׃ ארמלא ותרכא וחליל
ומטעיא ית אילין לא יסב אלהן בתולתא מעמיה יסב איתתא׃ ולא יחל זרעיה
בעמיה ארי אנא יי מקדשיה׃ ומליל יי עם משה למימר׃ מליל עם אהרן למימר
גבר מבנך לדריהון דיהי ביה מומא לא יקרב לקרבא קורבן אלהיה׃ ארי כל גבר
דיהי ביה מומא לא יקרב גבר עויר או חגיר או חרים או שריע׃ או גבר דיהי ביה תבר
רגלא או תבר ידא׃ או גבין או דוקא או חליז בעיניה או גרבן או חזזן או מריס
פחדין׃ כל גבר דיהי ביה מומא מזרעא דאהרן כהנא לא יקרב

Primitiua chal.

יקד רבב ריק · לבש רבב פרע · בזע מות עול · אב סאב קדש · נסב רבב איתא · נסב תרך חלל · טעה אמר · דור הוה קרב · דקק חלז

Interp.chal.

ptis sui ipa violauit: igni cōburetur. Sacerdos autē maxim⁹ q vnctus est de fratrib⁹ suis sup cui⁹ caput effusum est oleū vnctiōis: τ cui⁹ oblatio oblata est vt induat vestimētis: in capite suo nō nutriat comā: τ vestimēta sua nō scindat: τ sup oēm aīam mortui nō ingrediat: pro pře suo τ p mře sua nō cōtaminet. Et de sanctuario nō egrediatur: neq₃ prophanet sanctuariū dei sui: quia corona olei vnctionis dei sui est super eum: ego dominus. Ipse autem vxorem virginē accipiet: viduam autem τ repudiatam τ prophanatā meretricem non accipiet: nisi virginem de populo suo accipiet vxorem: τ non prophanabit semē suum in populo suo: quia ego dñs sanctifico eum. Locutusq₃ est dominus cum moyse dicens. Loquere cum aarō dicēs. Vir de filiis tuis in gñatiōib⁹ suis in quo fuerit macula: non accedet vt offerat oblationem dei sui. Omnis enim vir in quo fuerit macula: non accedet: vir cecus aut claudus aut diminutus aut superfluus: aut vir in quo fuerit fractura pedis aut fractura man⁹: aut gibbus aut lippus aut albuginē hñs in oculo: aut scabiē hñs vel ipetiginē aut hñs ꝯtritos testiculos. Ois vir de semīe aarō sacerdotis in quo ē macula nō accedat

Trāsla.Gre.lxx.cū interp.latina.

vt offerat sacrificia dño: qm macula in ip-
προσενεγκεῖν τὰς θυσίας κυρίῳ, ὅτι μῶμος ἐν αὐ-
so: dona dei sui nō accedet vt
τῷ, τὰ δῶρα τοῦ θεοῦ αὐτοῦ οὐ προσελεύσεται προσε-
offerat. scta sctōꝝ τ a sctis co
νεγκεῖν. τὰ ἅγια τῶν ἁγίων καὶ ἀπὸ τῶν ἁγίων φά-
medet: sꝫ ad velū nō acce
γεται, πλὴν πρὸς τὸ καταπέτασμα οὐ προσελεύ-
det: τ ad altare nō appinq̄bit: qm ma
σεται, καὶ πρὸς τὸ θυσιαστήριον οὐκ ἐγγιεῖ, ὅτι μῶ-
culā hēt: τ nō pphanabit sctm dei
μον ἔχει, καὶ οὐ βεβηλώσει τὸ ἅγιον τοῦ θεοῦ
sui: qm ego dñs sctificās eos. τ lo
αὐτοῦ, ὅτι ἐγὼ κύριος ὁ ἁγιάζων αὐτούς. καὶ ἐλά-
cut⁹ ē moyses ad aarō τ filios eius: τ
λησε μωυσῆς πρὸς ἀαρὼν καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ
ad oēs filios israel.
πρὸς πάντας τοὺς υἱοὺς ἰσραήλ. Ca.22.

A

Et locutus ē dñs ad moysen: dicēs lo
Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, εἴ-
q̄re aarō τ filiis eius: τ caue
πον ἀαρὼν καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ, καὶ προσεχέτω-
ant a sctis filioꝝ israel: τ nō pro
σαν ἀπὸ τῶν ἁγίων τῶν υἱῶν ἰσραήλ, καὶ οὐ βεβη-
phanabūt nomē sctm meū: q̄cūq₃ ipi sctifi
λώσουσιν τὸ ὄνομα τὸ ἅγιόν μου, ὅσα αὐτοὶ ἁγιά-
cāt mihi. ego dñs. dic ipis: in gñatiōes
ζουσί μοι. ἐγὼ κύριος. εἶπον αὐτοῖς, εἰς τὰς γενεὰς
vras ois hō q accesserit ab oi
ὑμῶν πᾶς ἄνθρωπος ὃς ἂν προσέλθῃ ἀπὸ παντὸς
semine vro ad scta: q̄cūq₃ sctifi
τοῦ σπέρματος ὑμῶν πρὸς τὰ ἅγια, ὅσα ἂν ἁγιά-
cant filij israel dño: τ immūditia e-
ζωσιν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ τῷ κυρίῳ, καὶ ἡ ἀκαθαρσία αὐ-
ius in ipo: peribit aīa illa a
τοῦ ἐπ᾽ αὐτῷ, ἐξολοθρευθήσεται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἀπ᾽ ἐ-
me. ego dñs. τ hō de semine
μοῦ. ἐγὼ κύριος. καὶ ἄνθρωπος ἐκ τοῦ σπέρματος
aarō sacerdotis: τ hic lepsus vel seminiflu⁹:
ἀαρὼν τοῦ ἱερέως, καὶ οὗτος λεπρὸς ἢ γονορρυής,
de sctis nō comedet: vsq₃ q mūdet. τ q tetti-
τῶν ἁγίων οὐκ ἔδεται, ἕως ἂν καθαρισθῇ. καὶ ὁ ἁπτό-
gerit oēm immūditiā aīe: vel hō cui
μενος πάσης ἀκαθαρσίας ψυχῆς, ἢ ἄνθρωπος ᾧ
egressus fuerit ex ipo ꝯcubit⁹ seminis: vel q̄cūq₃ te
ἂν ἐξέλθῃ ἐξ αὐτοῦ κοίτη σπέρματος, ἢ ὅστις ἂν ἅ-
tigerit oē reptile immūdū: qđ polluet ipm:
ψηται παντὸς ἑρπετοῦ ἀκαθάρτου, ὃ μιανεῖ αὐτόν,
vel sup hoiem in quo polluet illū iuxta oēm im
ἢ ἐπ᾽ ἀνθρώπῳ ἐν ᾧ μιανεῖ αὐτὸν κατὰ πᾶσαν ἀ-
mūditiā eius: aīa q̄cūq₃ tetigerit eū:
καθαρσίαν αὐτοῦ, ψυχὴ ἥτις ἂν ἅψηται αὐτοῦ,
immūda erit vsq₃ ad vespam: nō comedet de
ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἑσπέρας, οὐκ ἔδεται ἀπὸ τῶν

Trāsla.B.Hiero.

det offerre hostias dño: nec pāes deo suo. Vescetur tñ panibus q offerūtur in sctūario: ita dūtaxat vt intra velū non ingrediatur. nec accedet ad altare qui maculā habet: & cōtaminare nō debet sctūariū meū. Ego dñs qui sctifico eos. locutus ē ergo moyses ad aaron & ad filios eius & ad oēm israel cūcta q̄ sibi fuerāt imperata. Cap.22.

Locutus quoq₃ ē dominus ad moysē dicēs. loq̄re ad aarō & ad filios ei⁹: vt caueāt ab his q̄ cōsecrata sūt filiorū israel: & nō cōtaminēt nomē sctificatorū mihi q̄ ipsi offerunt. Ego dñs. Dic ad eos & ad posteros eorum. Ois homo qui accesserit de stirpe vestra ad ea q̄ cōsecrata sunt & que obtulerunt filii israel domino in quo est immundicia: peribit coram domino. Ego sum dominus. Homo de semine aarō qui fuerit leprosus aut patiens fluxū seminis: nō vescetur de his q̄ sctificata sūt mihi: donec sanetur. Qui tetigerit immūdū sup mortuo: & ex quo egreditur semē quasi coitus: & q tāgit reptile & qđlibet imūdū: cuius tactus est sordidus: immundus erit vsq₃ ad vesperū: & nō vescetur de

Text.Heb.

להקריב את אשי יהוה מום בו
את לחם אלהיו לא יגש להקריב׃
לחם אלהיו מקדשי הקדשים
ומן הקדשים יאכל׃ אך אל הפרכת
לא יבא ואל המזבח לא יגש כי
מום בו ולא יחלל את מקדשי
כי אני יהוה מקדשם׃ וידבר משה
אל אהרן ואל בניו ואל כל בני
ישראל׃ וידבר יהוה אל
משה לאמר׃ דבר אל אהרן ואל
בניו וינזרו מקדשי בני
ישראל ולא יחללו את שם
קדשי אשר הם מקדשים לי
אני יהוה׃ אמר אלהם לדרתיכם
כל איש אשר יקרב מכל זרעכם
אל הקדשים אשר יקדישו בני
ישראל ליהוה וטמאתו עליו
ונכרתה הנפש ההוא מלפני
אני יהוה׃ איש איש מזרע
אהרן והוא צרוע או זב בקדשים
לא יאכל עד אשר יטהר והנגע
בכל טמא נפש או איש אשר
תצא ממנו שכבת זרע׃ או איש
אשר יגע בכל שרץ אשר יטמא
לו או באדם אשר יטמא לו לכל
טמאתו׃ נפש אשר תגע בו
וטמאה עד הערב ולא יאכל מן

Cap.xxii.

Primitiua heb.: אכל · בוא זבח · חלל · בנה · נזר · קדש · דור · קרב · כרת פנה · צרע זוב · אכל טהר · יצא · נגע טמא

Transla.Chal.

לקרבא ית קורבניא דיי מומא ביה ית קורבן אלהיה לא יקרב לקרבא׃ קורבן
אלהיה מקודשי קודשיא ומן קודשיא ייכול׃ ברם לפרכתא לא יעול ולמדבחא
לא יקרב ארי מומא ביה ולא יחל ית מקדשי ארי אנא יי מקדשהון׃ ומליל משה
עם אהרן ועם בנוהי ועם כל בני ישראל׃ Ca.xxii. ומליל יי עם משה למימר׃
מליל עם אהרן ועם בנוהי ויתפרשון מקודשיא דבני ישראל ולא יחלון ית שמא
דקודשי דאינון מקדשין קדמי אנא יי׃ אמר להון לדריכון כל גבר דיקרב מכל
זרעכון לקודשיא דיקדשון בני ישראל קדם יי וסובתיה עלוהי וישתיצי אנשא
ההוא מן קדמי אנא יי׃ גבר גבר מזרעא דאהרן והוא סגיר או דאיב בקודשיא לא
ייכול עד דידכי ודיקרב בכל טמא נפשא או גבר דתפוק מניה שכבת זרעא׃ או
גבר דיקרב בכל ריחשא דיסתאב ליה או באנשא דיסתאב ליה לכל סובתיה׃ אנש
דיקרב ביה ויהי מסאב עד רמשא ולא ייכול מן

Interp.chal.

vt offerat oblatōes dñi. Macula enī est in eo: nō accedat vt offerat oblationē dei sui. De sanctificatis aūt q̄ offerūtur deo suo vescetur de sanctis sanctoꝝ. Verūtamē intra velū nō ingrediat neq₃ ad altare accedat: quia macula est in eo: nec violet sanctuaria mea: qr ego dñs sanctifico eos. Locutusq₃ est moyses cū aarō et cum filiis eius τ cum oibus filiis israel. Ca.22.

Locutusq₃ est dñs cum moyse dicēs. Loquere cū aaron τ cū filiis eius: vt separētur ab his q̄ sanctificata sunt a filiis israel q̄ ipsi sctificāt in cōspectu meo: τ nō violabūt nomen sanctū meū: ego dñs. Dic eis. Ois vir de omni semine vro in generationibus vris qui tetigerit ea q̄ sctificata sunt corā dño a filiis israel: τ immunditia eius est in eo: peribit homo ille a cōspectu meo: ego dñs. Vir vir de semine aaron qui fuerit leprosus aut patiens fluxū seminis nō vescetur de his que sanctificata sunt: donec mūdetur. Et qui tetigerit omne immūdum anime: aut vir ex quo egreditur semē coitus: aut vir qui tetigerit oīe reptile quo immūdus fit: aut hoiem quo immūdus fit iuxta oēm immūditiam eius: homo qui tetigerit eum erit immundus vsq₃ ad vesperam. et non comedet de

Primitiua chal.

אכל עול דבח · חלל קדש · בן אמר · פרש חלל · דור קרב · סאב שצא · אכל דכה · נגע · סאב הוה

הקדשים כי אם רחץ בשרו במים: ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים כי לחמו הוא: נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה אני יהוה: ושמרו את משמרתי ולא ישאו עליו חטא ומתו בו כי יחללהו אני יהוה מקדשם: וכל זר לא יאכל קדש תושב כהן ושכיר לא יאכל קדש: וכהן כי יקנה נפש קנין כספו הוא יאכל בו ויליד ביתו הם יאכלו בלחמו: ובת כהן כי תהיה לאיש זר הוא בתרומת הקדשים לא תאכל: ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה ושבה אל בית אביה כנעוריה מלחם אביה תאכל וכל זר לא יאכל בו: ואיש כי יאכל קדש בשגגה ויסף חמשיתו עליו ונתן לכהן את הקדש: ולא יחללו את קדשי בני ישראל את אשר ירימו ליהוה: והשיאו אותם עון אשמה באכלם את קדשיהם כי אני יהוה מקדשם: וידבר יהוה אל משה לאמר: דבר אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל ואמרת אלהם איש איש מבית

his q̃ sanctificata sunt: sed cum lauerit carnē suam aqua: & occubuerit sol: tunc mundatus vescetur de sctificatis: quia cibus illius est. Morticinū & captū a bestia nō comedet nec polluetur in eis. Ego sum dominus. Custodiant precepta mea vt non subiaceant peccato: & moriantur in sanctuario cū polluerit illud. Ego dñs qui sctifico eos. Omnis alienigena nō comedet de sctificatis. Inquilinus sacerdotis & mercenarius nō vescetur ex eis. Quem autē sacerdos emerit: & qui vernaculus domus eius fuerit: hi comedēt ex eis. Si filia sacerdotis cuilibet ex populo nupta fuerit: de his q̃ sctificata sunt & de primitiis nō vescetur. Sin autem vidua vel repudiata & absq; liberis reuersa fuerit ad domū patris sui: sicut puella cōsueuerat: aletur cibis patris sui. Omnis alienigena comedēdi ex eis nō habet potestatē. Qui comederit de sctificatis per ignorātiā: addet quītā partē cū eo qd comedit & dabit sacerdoti in sanctuariū: nec cōtaminabūt sctificata filiorū israel q̃ offerūt dño: ne forte sustineāt iniquitatem delicti sui cū sctificata comederint. Ego dñs qui sctifico eos. Locutusq; est dñs ad moysen dicens: Loquere ad aaron & ad filios eius & ad oēs filios israel. dicesq; ad eos. Homo de domo

Interp. chal.

Transla. Chal.

ישראל ומן הגר בישראל אשר יקריב קרבנו לכל נדריהם ולכל נדבותם אשר יקריבו ליהוה לעלה: לרצנכם תמים זכר בבקר בכשבים ובעזים: כל אשר בו מום לא תקריבו כי לא לרצון יהיה לכם: ואיש כי יקריב זבח שלמים ליהוה לפלא נדר או לנדבה בבקר או בצאן תמים יהיה לרצון כל מום לא יהיה בו: עורת או שבור או חרוץ או יבלת או גרב או ילפת לא תקריבו אלה ליהוה ואשה לא תתנו מהם על המזבח ליהוה: ושור ושה שרוע וקלוט נדבה תעשה אתו ולנדר לא ירצה: ומעוך וכתות ונתוק וכרות לא תקריבו ליהוה ובארצכם לא תעשו: ומיד בן נכר לא תקריבו את לחם אלהיכם מכל אלה כי משחתם בהם מום בם לא ירצו לכם: וידבר יהוה אל משה לאמר: שור או כשב או עז כי יולד והיה שבעת ימים תחת אמו ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה ליהוה: ושור או שה אתו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד: וכי תזבחו זבח תודה

israel: & de aduenis q habitant apud vos: qui obtulerit oblationē suam: vel vota soluēs vel sponte offerēs: quicqd illud obtulerit in holocaustū dñi: vt offeratur p vos: masculus immaculatus erit ex bobus & ex ouibus & ex capris. Si maculā habuerit: non offeretis: neq; erit acceptabile. Homo qui obtulerit victimam pacificorum domino: vel vota soluens vel sponte offerens tā de bobus q̃ de ouibus immaculatū offeret: vt acceptabile sit. Omnis macula nō erit in eo. Si cecum fuerit. si fractū: si cicatricē hñs: si papulas aut scabiē aut impetiginē non offeretis ea dño: nec adolebitis ex eis super altare dñi. Bouem & ouem aure & cauda amputatis voluntarie offerre pōt. votū āt ex his solui nō pt. Oē aial qd vel cōtritis vel tūsis vel sectis: ablatisq; testiculis ē: nō offeretis dño: & in terra vřa hoc oīno ne faciatis. De manu alienigene nō offeretis panes deo vřo: & quicquid aliud dare voluerit qa corrupta & maculata sunt oia: nō suscipietis ea. Locutusq; ē dñs ad moysen dicēs. Bos ouis & capra cū genita fuerint: septē diebus erūt sub vbere matris sue: die aūt octauo & deinceps offerri poterūt domino. Siue illa bos siue ouis: nō immolabuntur vna die cū fetibus suis. Si immolaueritis hostiā p grarū actio

Transla. Chal.

Interp. chal.

ליהוה לרצנכם תזבחו: ביום
ההוא יאכל לא תותירו ממנו
עד בקר אני יהוה: ושמרתם
מצותי ועשיתם אתם אני יהוה:
ולא תחללו את שם קדשי
ונקדשתי בתוך בני ישראל אני
יהוה מקדשכם: המוציא אתכם
מארץ מצרים להיות לכם לאלהים
אני יהוה:

Cap. xxiii.

וידבר יהוה אל
משה לאמר: דבר אל בני ישראל
ואמרת אלהם מועדי יהוה אשר
תקראו אתם מקראי קדש אלה
הם מועדי: ששת ימים תעשה
מלאכה וביום השביעי שבת שבתון
מקרא קדש כל מלאכה לא
תעשו שבת הוא ליהוה בכל
מושבתיכם: אלה מועדי יהוה
מקראי קדש אשר תקראו אתם
במועדם: בחדש הראשון בארבעה
עשר לחדש בין הערבים פסח
ליהוה: ובחמשה עשר יום לחדש
הזה חג המצות ליהוה שבעת ימים
מצות תאכלו: ביום הראשון
מקרא קדש יהיה לכם כל
מלאכת עבדה לא תעשו:
והקרבתם אשה ליהוה שבעת
ימים ביום השביעי מקרא קדש כל

(Primitiua heb.: אכל יתר · צוה עשה · חלל · קדש · יצא · היה · דבר · קרא · יום עשה · שבת שבע · ישב · קרא · רבע · יום · אכל · היה · קרב · שבע)

ne domino: vt possit esse placabilis: eodē die comedetis eam. Non remanebit quicquam in mane alterius diei. Ego dn̄s. Custodite mandata mea & facite ea. Ego dominus. Ne polluatis nomen meū sanctū: vt sanctificer in medio filiorū israel. Ego dn̄s qui sanctifico vos & eduxi de terra egypti: vt essem vobis in deū. Ego dominus. Ca. 23.

Locutusq̧ ē dn̄s ad moysen dicens. Loq̄re filiis israel & dices ad eos. He sūt ferie domini quas vocabitis sanctas. Sex diebus facietis opus. dies septimus: quia sabbati requies ē: vocabitur sanctus. Oē opus non facietis in eo. Sabbatū dn̄i est in cūctis habitatiōibus vr̄is. He sunt ergo ferie dn̄i sancte quas celebrare debetis tpibus suis. Mense primo quarta decima die mēsis ad vesperū phase domini est. & quinta decima die mensis huius solēnitas azymorū dn̄i ē. Septem dieb⁹ azyma comedetis. Dies primus erit vobis celeberrim⁹ sanctusq̧. Omne opus seruile nō facietis in eo: sed offeretis sacrificium in igne domino septem diebus. Dies aūt septimus erit celebrior & sā

gratiaꝝ dn̄o acceptabile vobis sacrificabitis
χαρμοσύνης τῷ κυρίῳ εἰσδεκτὸν ὑμῖν θύσετε
illud: die illa comedet: nō relin-
αὐτό, τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ βρωθήσεται, οὐκ ἀπο-
quetis de carnib⁹ ad mane: ego do-
λείψετε ἀπὸ τῶν κρεῶν εἰς τὸ πρωΐ, ἐγώ κύ-
min⁹. seruate pcepta mea ꝛ fa-
ριος. φυλάξεσθε τὰς ἐντολάς μου καὶ ποιή-
cietis ea: ego dn̄s. ꝛ nō pollua-
σετε αὐτάς, ἐγὼ κύριος. καὶ οὐ μὴ βεβηλώ-
tis nomē scti mei: ꝛ sctificabor
σητε τὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου μου, καὶ ἁγιασθήσομαι
in medio filioꝝ israel: ego dn̄s sctificās
ἐν μέσῳ τῶν υἱῶν ἰσραήλ, ἐγὼ κύριος ὁ ἁγιάζων
vos: q̄ eduxi vos de t̄ra egypti: vt
ὑμᾶς, ὁ ἐξαγαγὼν ὑμᾶς ἐκ γῆς αἰγύπτου, ὥστε
essem vr̄ de⁹: ego dn̄s.
εἶναι ὑμῶν θεός, ἐγὼ κύριος. Ca. 23

Et locutus ē dn̄s ad moysen: dicēs:
Καὶ ἐλάλησεν κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων,
loq̄re filiis israel: ꝛ dices ad eos:
λάλησον τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς,
festa dn̄i q̄ vocabitis ipsa vocata sctā:
ἑορταὶ κυρίου ἃς καλέσετε αὐτὰς κλητὰς ἁγίας,
hec sūt festa mea. sex dies facies o-
αὗταί εἰσιν αἱ ἑορταί μου. ἓξ ἡμέρας ποιήσεις ἔρ-
pera: at die septima sabbata reqes
γα, τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ σάββατα ἀνάπαυσις
vocata sctā dn̄o: oē op⁹ nō facietis:
κλητὴ ἁγία τῷ κυρίῳ, πᾶν ἔργον οὐ ποιήσετε,
sabbata sunt dn̄o. in oī hitatiōe ve-
σάββατά ἐστιν τῷ κυρίῳ. ἐν πάσῃ κατοικίᾳ ὑ-
stra hec festa dn̄o vocata sctā: q̄ voca-
μῶν αὗται αἱ ἑορταὶ τῷ κυρίῳ κληταὶ ἅγιαι, ἃς καλέ-
bitis ipsa in tēporib⁹ suis. in primo
σετε αὐτὰς ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν. ἐν τῷ πρώτῳ
mēse in quarta decima die mēsis:
μηνὶ ἐν τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ τοῦ μηνός, ἀ-
inter vespertina phase dn̄o. ꝛ in
ναμέσον τῶν ἑσπερινῶν πάσχα τῷ κυρίῳ. καὶ ἐν τῇ
quinta decima die mēsis hui⁹ fe-
πεντεκαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ τοῦ μηνὸς τούτου ἑορ-
stū azymoꝝ dn̄o. septē dies come-
τὴ τῶν ἀζύμων τῷ κυρίῳ. ἑπτὰ ἡμέρας φάγε-
detis azyma. ꝛ dies pria vocata sctā e-
σθε ἄζυμα. καὶ ἡ ἡμέρα ἡ πρώτη κλητὴ ἁγία ἔ-
rit vobis. oē op⁹ seruile nō facietis.
σται ὑμῖν. πᾶν ἔργον λατρευτὸν οὐ ποιήσετε.
ꝛ offeretis holocaustū dn̄o septē
καὶ προσάξετε ὁλοκαύτωμα τῷ κυρίῳ ἑπτὰ
dies. ꝛ dies septima vocata sctā
ἡμέρας. καὶ ἡ ἡμέρα ἡ ἑβδόμη κλητὴ ἁγία
erit vobis. oē
ἔσται ὑμῖν. πᾶν

(Margin: A · Exod. 12. c. Nume. 28. c. · B)

Transla. Chal.

קדם יי לרעוא לכון תכסון: ביומא ההוא יתאכיל לא תשארון מניה עד צפרא אנא
יי: ותטרון פקודי ותעבדון יתהון אנא יי: ולא תחלון ית שמא דקודשי ואתקדש
בגו בני ישראל אנא יי מקדשכון: דאפיק יתכון מארעא דמצרים למהוי לכון
לאלה אנא יי: **Ca. xxiii.** ומליל יי עם משה למימר: מליל עם בני
ישראל ותימר להון מועדיא דיי דתערעון יתהון מערע קדיש אלין אינון מועדי:
שתא יומין תתעבד עבידתא וביומא שביעאה שבת שבתא מערע קדיש כל עבידא
לא תעבדון שבתא היא קדם יי בכל מותבניכון: אלין מועדיא דיי מערע קדיש
דתערעון יתהון בזמניהון: בירחא קדמאה בארבעת עשרא לירחא בין שמשיא
פסחא קדם יי: ובחמשת עשרא יומא לירחא הדין חגא דפטיריא קדם יי שבעא
יומין פטירא תיכלון: ביומא קדמאה מערע קדיש יהי לכון כל עבידת פולחנא לא
תעבדון: ותקרבון קורבנא קדם יי שבעא יומין ביומא שביעאה מערע קדיש כל

Primitiua chal.

(אכל · נטר · חלל קדש · נפק · אמר · יעד · שית · עבד · תב · רבע · חגג · אכל · עבד קרב)

Interp. chal.

actionis coram dn̄o: vt sit pro vobis placabilis immolabitis eam. Eadem die comedatur: nō relinquatis ex ea vsq̧ mane: ego dn̄s. Custodietisq̧ precepta mea et facietis ea: ego dn̄s. Et non violabitis nomen sanctum meū: ꝛ sanctificabor in medio filioꝝ israel: ego dn̄s qui sanctifico vos: qui eduxi vos de terra egypti vt sim vobis in deum: ego dn̄s. Ca. 23.

Locutusq̧ est dn̄s cum moyse dicēs. Loquere cū filiis israel: ꝛ dices ad eos. Solemnitates dn̄i quas vocabitis inuocatione sancta: hec sunt solēnitates mee. Sex diebus facies opus: die aūt septio sabbatū reqei est vocatione sancta: oīe opus nō facietis in eo: sabbatū est corā dn̄o in cunctis habitationibus vr̄is. He sunt solēnitates dn̄i quas vocabitis vocatione scā in tpibus suis. Mense pmo q̄rtadecima mēsis ad vesperā phase corā dn̄o ē: q̄ntadecia aūt die mēsis huius solēnitas azymoꝝ est coram dn̄o: septē diebus azyma comedetis. In die primo erit vobis vocatio sancta: omne opus seruile nō facietis. ꝛ offeretis oblationem coram domino septem diebus: in die septimo vocatio sancta erit vobis: omne

opus seruile nō facietis. ꝛ locut⁹ est dn̄s
ἔργον λατρευτὸν οὐ ποιήσετε. καὶ ἐλάλησε κύριος
ad moysen: dicēs: loq̄re filiis israel: ꝛ di-
πρὸς μωυσῆν, λέγων, εἶπον τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, καὶ ἐ-
ces ad eos: qū ingressi fueritis in t̄rā: quā ego do
ρεῖς πρὸς αὐτούς, ὅταν εἰσέλθητε εἰς τὴν γῆν, ἣν ἐγὼ δί-
vobis: ꝛ messueritis messem ipi⁹: ꝛ fe-
δωμι ὑμῖν, καὶ θερίσητε τὸν θερισμὸν αὐτῆς, καὶ οἴ-
retis manipulos pimitias messis vr̄e ad
σετε δράγματα ἀπαρχὴν τοῦ θερισμοῦ ὑμῶν πρὸς τὸν
sacerdotē: ꝛ offeret manipulū corā dn̄o acceptabile
ἱερέα, καὶ ἀνοίσει τὸ δράγμα ἔναντι κυρίου δεκτὸν
vobis: crastina die a pmo offeret illū sacer-
ὑμῖν, τῇ ἐπαύριον τῆς πρώτης ἀνοίσει αὐτὸ ὁ ἱε-
dos. ꝛ facietis in die qua tuleritis
ρεύς. καὶ ποιήσετε ἐν τῇ ἡμέρᾳ ᾗ ἂν φέρητε τὸ
manipulū: ouē īmaculatā āniculā in holocaustū
δράγμα, πρόβατον ἄμωμον ἐνιαύσιον εἰς ὁλοκαύτωμα
dn̄o: ꝛ sacrificiū ei⁹ due decime si-
τῷ κυρίῳ, καὶ τὴν θυσίαν αὐτοῦ δύο δέκατα σεμι-
mile cōfecte ī oleo: sacrificiū do-
δάλεως ἀναπεποιημένης ἐν ἐλαίῳ, θυσίαν τῷ κυ-
mino: ī odorē suauitatis dn̄o: ꝛ libationē ei⁹ quartā
ρίῳ, εἰς ὀσμὴν εὐωδίας κυρίῳ, καὶ σπονδὴν αὐτοῦ τέταρ-
ptē hin vini. ꝛ panē: ꝛ tosta far-
τον τοῦ ἵν οἴνου. καὶ ἄρτον, καὶ πεφρυγμένα χί-
ra noua nō comedetis vsq̧ ad ipā diē hūc:
δρα νέα οὐ φάγεσθε ἕως εἰς αὐτὴν τὴν ἡμέραν ταύ-
quoad obtuleritis dona dei vr̄i. legiti-
την, ἕως ἂν προσενέγκητε τὰ δῶρα τοῦ θεοῦ ὑμῶν. νόμι-
mū sēpiternū in gn̄atiōes vr̄as in oī hitatiōe
μον αἰώνιον εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν ἐν πάσῃ κατοικίᾳ
vr̄a. ꝛ numerabitis vobis a postero die
ὑμῶν. καὶ ἀριθμήσετε ὑμῖν ἀπὸ τῆς ἐπαύριον τῶν
sabbatoꝝ a die qua obtuleritis
σαββάτων ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἧς ἂν προσενέγκητε τὸ
manipulū ipositiōis: septē hebdomadas inte-
δράγμα τοῦ ἐπιθέματος, ἑπτὰ ἑβδομάδας ὁλοκλή-
gras numerabis vsq̧ ad crastinū vltime hebdo-
ρους ἀριθμήσεις ἕως τῆς ἐπαύριον τῆς ἐσχάτης ἑβδομά-
madis numerabitis q̄nq̄gīta dies: ꝛ offe-
δος ἀριθμήσετε πεντήκοντα ἡμέρας, καὶ προσοί-
retis sacrificiū nouū dn̄o: ab hitatiōe
σετε θυσίαν νέαν τῷ κυρίῳ, ἀπὸ τῆς κατοικίας
vr̄a offeretis panes ipositionē: duos panes. ex
ὑμῶν προσοίσετε ἄρτους ἐπίθεμα, δύο ἄρτους. ἐκ
duab⁹ decimis simile erūt: fermētati co-
δύο δεκάτων σεμιδάλεως ἔσονται, ἐζυμωμένοι πεφ-
quētur pimitiaꝝ dn̄o. ꝛ offe-
θήσονται πρωτογεννημάτων τῷ κυρίῳ. καὶ προσά-
retis cū panib⁹ septē agnos immaculatos ānī-
ξετε μετὰ τῶν ἄρτων ἑπτὰ ἀμνοὺς ἀμώμους ἐνιαυ-
culos: ꝛ vitulū vnū ex
σίους, καὶ μόσχον ἕνα ἐκ

(Margin: C)

ctior. cūctūq̧ seruile opus facietis in eo. Locutusq̧ est dn̄s ad moysē dicens. Loquere filiis israel: & dices ad eos. Cum ingressi fueritis terrā quā ego dabo vobis & messueritis segetem: feretis manipulos spicarum primitias messis vestre ad sacerdotem. Qui eleuabit fasciculū corā dn̄o vt acceptabile sit pro vobis altero die sabbati: & sāctificabit illum. Atq̧ in eodē die quo manipulus cōsecratur cedetur agnus īmaculatus āniculus ī holocaustū dn̄i: & libamēta offerētur cū eo due decime simile cōspse oleo in incēsū dn̄i: odorēq̧ suauissimū. liba quoq̧ vini quarta pars hin. Panē & polētam & pultes nō comedetis ex segete: vsq̧ ad diē q̄ offeretis ex ea deo vestro. Preceptū est sempiternum in gn̄atiōibus cūctisq̧ habitaculis vestris. Numerabitis ergo ab altero die sabbati ī quo obtulistis manipulum primitiarum septem hebdomadas plenas vsq̧ ad alterā diē expletionis hebdomade septime. i. quīquagīta dies. & sic offeretis sacrificium nouū dn̄o ex oīb⁹ habitaculis vestris: panes primitiarū duos de duabus decimis simile fermētate: quos coquetis in primitias dn̄i. Offeretisq̧ cum panibus septem

(Margin: A)

מלאכת עבדה לא תעשו: וידבר
יהוה אל משה לאמר: דבר אל
בני ישראל ואמרת אלהם כי
תבאו אל הארץ אשר אני נתן
לכם וקצרתם את קצירה
והבאתם את עמר ראשית
קצירכם אל הכהן: והניף את
העמר לפני יהוה לרצנכם
ממחרת השבת יניפנו הכהן:
ועשיתם ביום הניפכם את העמר
כבש תמים בן שנתו לעלה ליהוה:
ומנחתו שני עשרנים סלת
בלולה בשמן אשה ליהוה ריח
ניחח ונסכה יין רביעת ההין:
ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד
עצם היום הזה עד הביאכם את
קרבן אלהיכם חקת עולם
לדרתיכם בכל משבתיכם:
וספרתם לכם ממחרת השבת מיום
הביאכם את עמר התנופה שבע
שבתות תמימת תהיינה: עד
ממחרת השבת השביעת תספרו
חמשים יום והקרבתם מנחה
חדשה ליהוה: ממושבתיכם תביאו
לחם תנופה שתים שני עשרנים
סלת תהיינה חמץ תאפינה בכורים
ליהוה: והקרבתם על הלחם שבעת

(Primitiua heb.: בוא · בוא · קצר נוף · פנה רצה · עשה · תמם שנה · שנה · בלל · נוח רבע · קלה אכל · בוא · עלם · דור ישב · נוף · היה · שבע ספר · קרב · ישב בוא · שנה · היה אפה בכר · קרב)

Transla. Chal.

עבידת פולחנא לא תעבדון: ומליל יי עם משה למימר: מליל עם בני ישראל
ותימר להון ארי תיעלון לארעא דאנא יהיב לכון ותחצדון ית חצדה ותיתון
ית עומרא ריש חצדכון לות כהנא: ויריים ית עומרא קדם יי לרעוא לכון מבתר
יומא טבא ירימיניה כהנא: ותעבדון ביום ארמותכון ית עומרא אימר שלים
בר שתיה לעלתא קדם יי: ומנחתיה תרי עשרונין סולתא דפילא במשח קורבנא
קדם יי לאתקבלא ברעוא ונסכיה חמרא רבעות הינא: ולחם וקלי ופירוכן לא
תיכלון עד כרן יומא הדין עד איתאיכון ית קורבן אלהכון קים עלם לדריכון בכל
מותבניכון: ותמנון לכון מבתר יומא טבא מיום איתאיכון ית עומרא דארמותא שבע
שבועין שלמן תהוין: עד מבתר שבועתא שביעיתא תמנון חמשין יומין ותקרבון
מנחתא חדתא קדם יי: ממותבניכון תיתון לחם ארמותא תרתין גריצן תרין עשרונין
סולתא יהוין חמיע יתאפין בכורין קדם יי: ותקרבון על לחמא שבעא

Interp. chal.

opus seruile nō facietis. Locutusq̧ est dn̄s cū moyse dicens. Loquere cū filiis israel: ꝛ dices ad eos. Cum ingressi fueritis terrā quā ego dabo vobis: ꝛ messueritis messem eius: afferetis manipulū primitiaꝝ messis vr̄e ad sacerdotē. Et eleuabit sacerdos manipulū corā dn̄o: vt acceptabile sit pro vobis. Post diē festiuitatis eleuabit eū sacerdos. Facietisq̧ ī die quo eleuatur manipulus agnū integrū anniculū in holocaustū corā dn̄o. Munus aūt eius erit due decime simile consperse oleo in oblationē corā dn̄o: vt suscipiat cū beneplacito: ꝛ libamentū eius q̄rta pars hin vini. Panē aūt ꝛ grana torrefacta ꝛ polentā nō comedetis vsq̧ ad diē hanc: donec offeratis oblationē dei vr̄i: legitimū sempiternū erit gn̄ationibus vestris in cunctis habitationibus vr̄is. Et numerabitis vobis ab altero die festiuitatis a die in quo offeretis manipulū eleuationis septē hebdomadas integras: vsq̧ ad alterā diē expletionis hebdomade septie nūerabitis q̄nquaginta dies. et offeretis mun⁹ nouū corā dn̄o. De habitatiōibus vr̄is afferetis panē eleuationis: due placente ex duabus decimis simile erūt: fermētate coq̄tur in primitias coram domino. Offeretisq̧ cum pane septem

Primitiua chal.

(עלל אמר · עול חצד · אתארא רום · רעה טוב · שתא · קבל מלה · אכל אתאקום · דור יתב מנה · רום הוה קרב · חדה אתא · תרי אפה)

כְּבָשִׂים תְּמִימִם בְּנֵי שָׁנָה וּפַר בֶּן
בָּקָר אֶחָד וְאֵילִם שְׁנָיִם יִהְיוּ עֹלָה
לַיהוָה וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם אִשֵּׁה
רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה: וַעֲשִׂיתֶם שְׂעִיר
עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת וּשְׁנֵי כְבָשִׂים
בְּנֵי שָׁנָה לְזֶבַח שְׁלָמִים: וְהֵנִיף
הַכֹּהֵן אֹתָם עַל לֶחֶם הַבִּכֻּרִים
תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה עַל שְׁנֵי כְּבָשִׂים
קֹדֶשׁ יִהְיוּ לַיהוָה לַכֹּהֵן: וּקְרָאתֶם
בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה מִקְרָא קֹדֶשׁ
יִהְיֶה לָכֶם כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא
תַעֲשׂוּ חֻקַּת עוֹלָם בְּכָל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם
לְדֹרֹתֵיכֶם: וּבְקֻצְרְכֶם אֶת קְצִיר
אַרְצְכֶם לֹא תְכַלֶּה פְּאַת שָׂדְךָ
בְּקֻצְרֶךָ וְלֶקֶט קְצִירְךָ לֹא תְלַקֵּט
לֶעָנִי וְלַגֵּר תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם: וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה
לֵּאמֹר: דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
לֵאמֹר בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד
לַחֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם שַׁבָּתוֹן זִכְרוֹן
תְּרוּעָה מִקְרָא קֹדֶשׁ: כָּל מְלֶאכֶת
עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ וְהִקְרַבְתֶּם אִשֶּׁה
לַיהוָה: וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה
לֵּאמֹר: אַךְ בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי
הַזֶּה יוֹם הַכִּפֻּרִים הוּא מִקְרָא
קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת
נַפְשֹׁתֵיכֶם וְהִקְרַבְתֶּם אִשֶּׁה

נוח עשה שער · נוף · פנה · קרא · לאך · עשה ישב · דור קצר · כלה פאה · לקט · ענה גור עזב · דבר · שבע · היה · רוע · קרב · עשר · ענה

agnos immaculatos anniculos: & vitulū de armēto vnū: & arietes duos: & erūt in holocaustū cum libamentis suis in odorem suauissimū domino. Facietis & hircū pro peccato. Duosq́ agnos anniculos hostias pacificorū. Cūq́ eleuauerit eos sacerdos cum panibus primitiarum coram domino: cedēt in vsum eius. Et vocabitis hūc diem celeberrimū atq́ sanctissimum. Omne opus seruile nō facietis i eo. Legitimū sēpiternū erit in cūctis hitaculis & gñatiōibus vrīs. Postq̄ āt messueritis segetē terre vrē nō secabitis eā vsq́ ad solū nec remanentes spicas colligetis. Sed pauperib⁹ & peregrinis dimittetis eas. Ego sum dñs deus vr̄. Locutusq́ est dñs ad moysen dicens. Loquere filiis israel. Mense septimo: prima die mensis erit vobis sabbatum memoriale clāgētib⁹ tubis: & vocabitur sctm̄. Om̄e opus seruile nō facietis in eo: & offeretis holocaustū dño. Locutusq́ ē dñs ad moysen dicēs. Decimo die mensis huius septimi dies expiationū erit celeberrimus: & vocabitur sctūs. Affligetisq́ animas vestras in eo: & offeretis holocaustum

bobus: τ arietes duos immaculatos: τ erūt holo
βουκολίου, καὶ κριοὺς δύο ἀμώμους, καὶ ἔσονται ὁλο
caustū dño. τ sacrificia eoꝝ τ
καύτωμα τῷ κυρίῳ. καὶ αἱ θυσίαι αὐτῶν καὶ αἱ
libatiōes eoꝝ sacrificiū odoꝛ suauitatis dño. τ facie
σπονδαὶ αὐτῶν θυσία ὀσμὴ εὐωδίας τῷ κω̄. καὶ ποιή
tis hircū ex capris vnū pro pctō: duos a=
σετε χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, καὶ δύο ἀμ
gnos āniculos in sacrificiū salutaris cū panibus
νοὺς ἐνιαυσίους εἰς θυσίαν σωτηρίου μετὰ τῶν ἄρτων
pmitiaꝝ. τ iponet ea sacerdos
τῶν πρωτογεννημάτων. καὶ ἐπιθήσει αὐτὰ ὁ ἱερεὺς
cū panibus pmitiaꝝ iposītiōes
μετὰ τῶν ἄρτων τῶν πρωτογεννημάτων ἐπίθεμα
corā dño cū duobus agnis: sctā erūt
ἐναντίον κυρίου μετὰ τῶν δύο ἀμνῶν, ἅγια ἔσονται
dño. sacerdoti offerēti ea ipsi erūt.
τῷ κυρίῳ. τῷ ἱερεῖ τῷ προσφέροντι αὐτὰ αὐτῷ ἔσται.
τ vocabitis hāc diē: vocata sctā e
καὶ καλέσετε ταύτην τὴν ἡμέραν, κλητὴ ἁγία ἔσ
rit vobis. oē opus seruile nō facietis in
ται ὑμῖν. πᾶν ἔργον λατρευτὸν οὐ ποιήσετε ἐν
ea. legitimū sēpiternū in gñatiōes vras in oī
αὐτῇ. νόμιμον αἰώνιον εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν ἐν πάσῃ
hitatiōe vrā. τ qñ messueritis messē
κατοικίᾳ ὑμῶν. καὶ ὅταν θερίζητε τὸν θερισμὸν τῆς
tre vre: nō pficietis reliquū messis
γῆς ὑμῶν, οὐ συντελέσετε τὸ λοιπὸν τοῦ θερισμοῦ
agri tui cū messueris tu: τ q̄ cecī
τοῦ ἀγροῦ σου ἐν τῷ θερίζειν σε, καὶ τὰ ἀποπί
derint messis tue nō colliges: mē
πτοντα τοῦ θερισμοῦ σου οὐ συλλέξεις, τῷ πτω
dico τ aduene relinqs ea: ego
χῷ καὶ τῷ προσηλύτῳ καταλείψεις αὐτά, ἐγὼ
dñs deus vr̄. τ locutus ē dñs ad moy
κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυ
sen dicēs: loqre filiis israel: dicēs:
σῆν λέγων, λάλησον τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, λέγων,
mēsis septimi vna mēsis erit vobis re
τοῦ μηνὸς τοῦ ἑβδόμου μιᾷ τοῦ μηνὸς ἔσται ὑμῖν ἀνά
quies: mēoriale tubaꝝ vocata sctā
παυσις, μνημόσυνον σαλπίγγων κλητὴ ἁγία τῷ
dño: oē opus seruile nō facietis, τ of
κυρίῳ, πᾶν ἔργον λατρευτὸν οὐ ποιήσετε. καὶ προ
feretis holocaustū dño. τ locutus ē do
σάξετε ὁλοκαύτωμα τῷ κυρίῳ. καὶ ἐλάλησε κύ
minus ad moysen: dicēs: τ decima mēsis
ριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, καὶ τῇ δεκάτῃ τοῦ μηνὸς
septimi huius dies expiatiōis: vocata sā
τοῦ ἑβδόμου τούτου ἡμέρα ἐξιλασμοῦ, κλητὴ ἁ
cta erit vobis. τ humiliabitis aīas vr̄as:
γία ἔσται ὑμῖν. καὶ ταπεινώσετε τὰς ψυχὰς ὑμῶν,
τ offeretis holocaustū
καὶ προσάξετε ὁλοκαύτωμα τῷ

Le. 19. b

Le. 19. f.

Primitiua chal.

בן עלה · קבל רעה עבד · עז אחד רום · ערע היה קום · רתב דור חצד · שצא פאה · לקט ענה גור · שבק אמר אחד · נוח עבד קרב · ערע · ענה קרב

Interp. chal.

agnos integros anniculos τ vitulū de bobus vnū: τ arietes duo erunt in holocaustū coraz dño: τ munera eoꝝ τ libamēta eoꝝ: vt suscipiatur oblatio volūtarie corā dño. Facietisq́ hircū vnū de capris pro peccato et duos agnos anniculos in hostiā sanctificationū: et eleuabit eos sacerdos cum pane primitiarū eleuatione corā dño cū duobus agnis: sctificata erunt coram dño: τ sacerdoti pertinebūt. Et vocabitis hunc eūdem diē vocatione sancta: sanctus erit vobis: om̄e opus seruile nō facietis: legitimū sempiternū erit in cunctis habitationibus vr̄is τ generationibus vr̄is. Et qñ messueritis segetē tre vr̄e: nō ꝯsumabis metere angulū agri tui cum messueris: neq́ colliges decidentes spicas messis tue: sed pauperi τ peregrino dimittes eas: ego dñs deus vester. Locutusq́ est dñs cum moyse dicens. Loquere cum filiis israel dicens. In mense septimo prima die mensis erit vobis requies: memoriale clangoris τ vocatio sancta: om̄e opus seruile nō facietis: τ offeretis oblationē corā dño. Locutusq́ est dñs cū moyse dicēs. Uerūtamē in decima die mensis hui⁹ septimi dies expiationū erit: vocatio sctā erit vobis: τ affligetis aīas vr̄as: τ offeretis oblatōez

Transla. Chal.

אמרין שלמין בני שנה ותור בר תורי חד ודכרין תרין יהון עלתא קדם יי ומנחתהון
ונסכיהון קורבן דמתקבל ברעוא קדם יי: ותעבדון צפיר בר עזין חד לחטאתא
ותרין אמרין בני שנה לנכסת קודשיא: וירים כהנא יתהון על לחם בכוריא ארמא
קדם יי על תרין אמרין קודשא יהון קדם יי לכהנא: ותערעון בכרן יומא הדין מערע
קדיש יהי לכון כל עבידת פולחנא לא תעבדון קים עלם בכל מתבניכון לדריכון:
ומתחצדכון ית חצדא דארעכון לא תשיצי פאתא דחקלך במחצדך ולקטא דחצדך לא
תלקט לעניי ולגיורי תשבוק יתהון אנא יי אלהכון: ומליל יי עם משה למימר:
מליל עם בני ישראל למימר בירחא שביעאה בחד לירחא יהי לכון נייחא דוכרן יבבא
מערע קדיש: כל עבידת פולחנא לא תעבדון ותקרבון קורבנא קדם יי: ומליל יי
עם משה למימר: ברם בעשרא לירחא שביעאה הדין יומא דכפוריא הוא מערע
קדיש יהי לכון ותענון ית נפשתכון ותקרבון קורבנא

dño. oē opus nō facietis in ipa die
κυρίῳ. πᾶν ἔργον οὐ ποιήσετε ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ
hac: est enī dies expiatiōis hec vobis:
ταύτῃ, ἔστι γὰρ ἡμέρα ἐξιλασμοῦ αὕτη ὑμῖν,
ppitiare pro vobis corā dño de
ἐξιλάσασθαι περὶ ὑμῶν ἔναντι κυρίου τοῦ θεοῦ
vr̄o. oīs aīa: q̄ nō humiliabit
ὑμῶν. πᾶσα ψυχή, ἥτις μὴ ταπεινωθήσεται
in ipa die hac: exterminabit ex
ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ, ἐξολοθρευθήσεται ἐκ
pplo suo. τ oīs aīa: q̄ faciet
τοῦ λαοῦ αὐτῆς. καὶ πᾶσα ψυχή, ἥτις ποιήσει
op⁹ in ipa die hac: peribit aīa
ἔργον ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ, ἀπολεῖται ἡ ψυ
ma illa de pplo suo. oē op⁹ nō fa
χὴ ἐκείνη ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῆς. πᾶν ἔργον οὐ ποιή
cietis. legitimū sēpiternū in gñatiōes vr̄as in
σετε. νόμιμον αἰώνιον εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν ἐν
oīb⁹ hitatiōib⁹ vr̄is: sabbata sab
πάσαις ταῖς κατοικίαις ὑμῶν, σάββατα σαβ
batoꝝ erūt vobis. τ humiliabitis ani
βάτων ἔσται ὑμῖν. καὶ ταπεινώσετε τὰς ψυ
mas vr̄as a nono mēsis. a ves
χὰς ὑμῶν ἀπὸ ἐννάτης τοῦ μηνός. ἀπὸ ἑσπέ
pera vsq́ ad vesperā sabbatizabitis sab
ρας ἕως ἑσπέρας σαββατιεῖτε τὰ σάβ
bata vr̄a. τ locut⁹ ē dñs ad moy=
βατα ὑμῶν. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυ=
sen: dicēs: loqre filiis israel: di=
σῆν, λέγων, λάλησον τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, λέ
cēs: quinta decima mēsis septi=
γων, τῇ πεντεκαιδεκάτῃ τοῦ μηνὸς τοῦ ἑβδό=
mi huius festū tabnaculoꝝ septē dies domi
μου τούτου ἑορτὴ σκηνῶν ἑπτὰ ἡμέρας τῷ κυ=
no. τ dies pria vocata sctā erit
ρίῳ. καὶ ἡ ἡμέρα ἡ πρώτη κλητὴ ἁγία ἔσται
vobis: oē op⁹ seruile nō facietis.
ὑμῖν, πᾶν ἔργον λατρευτὸν οὐ ποιήσετε.
septē dies offeretis holocaustū dño.
ἑπτὰ ἡμέρας προσάξετε ὁλοκαυτώματα τῷ κυρίῳ.
τ dies octaua vocata sctā erit vobis.
καὶ ἡ ἡμέρα ἡ ὀγδόη κλητὴ ἁγία ἔσται ὑμῖν.
τ offeretis holocaustū dño: exodiū
καὶ προσάξετε ὁλοκαυτώματα τῷ κυρίῳ, ἐξόδιόν
est. oē opus seruile nō facietis. hec
ἐστι. πᾶν ἔργον λατρευτὸν οὐ ποιήσετε. αὗται αἱ
festa dñi: qua vocabitis ipa vocata san
ἑορταὶ κυρίου, ἃς καλέσετε αὐτὰς κλητὰς ἁ=
cta: vt offeratis oblationē dño:
γίας, ὥστε προσενέγκαι κάρπωμα τῷ κυρίῳ,
holocaustū τ sacrificia ipoꝝ: τ libatiōes
ὁλοκαυτώματα καὶ θυσίας αὐτῶν, καὶ σπονδὰς τὸ

domino. Oē opus seruile non facietis in tpe diei huius. quia dies propitiationis est. vt propitietur vobis dominus deus vester. Omnis anima que afflicta non fuerit die hac: peribit de populis suis: & que operis quippiam fecerit: delebo eam de populo suo. Nihil ergo operis facietis in eo. Legitimū sēpiternū erit vobis in cūctis generationibus & habitationibus vestris. Sabbatū reqetiōis est: & affligetis aīas vr̄as. Die nono mēsis septimi a vespe vsq́ ad vesperū celebrabitis sabbata vr̄a. Et locut⁹ ē dñs ad moysen dicens. Loquere filiis israel. A quinto decimo die mensis huius septimi erunt ferie tabernaculorum septē diebus domino. Dies primus vocabitur celeberrim⁹ atq́ sctissimus. Omne opus seruile non facietis in eo. & septem diebus offeretis holocausta dño. Dies quoq́ octauus erit celeberrim⁹ atq́ sanctissimus: & offeretis holocaustum dño. Est enim cetus atq́ collecte. Omne opus seruile nō facietis in ea. He sunt ferie dñi quas vocabitis celeberrimas atq́ sanctissimas. offeretisq́ in eis oblatiōes dño holocausta & libamenta iuxta ritū vniuscuiusq́

לַיהוָה: וְכָל מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ
בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה כִּי יוֹם כִּפֻּרִים
הוּא לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם לִפְנֵי יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם: כִּי כָל הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר לֹא
תְעֻנֶּה בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה וְנִכְרְתָה
מֵעַמֶּיהָ: וְכָל הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה
כָּל מְלָאכָה בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה
וְהַאֲבַדְתִּי אֶת הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִקֶּרֶב
עַמָּהּ: כָּל מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ חֻקַּת
עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכֹל מֹשְׁבֹתֵיכֶם:
שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן הוּא לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת
נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּתִשְׁעָה לַחֹדֶשׁ בָּעֶרֶב
מֵעֶרֶב עַד עֶרֶב תִּשְׁבְּתוּ שַׁבַּתְּכֶם:
וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר: דַּבֵּר
אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּחֲמִשָּׁה
עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה
חַג הַסֻּכּוֹת שִׁבְעַת יָמִים לַיהוָה:
בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא קֹדֶשׁ כָּל
מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:
שִׁבְעַת יָמִים תַּקְרִיבוּ אִשֶּׁה
לַיהוָה בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי מִקְרָא
קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְהִקְרַבְתֶּם אִשֶּׁה
לַיהוָה עֲצֶרֶת הִוא כָּל מְלֶאכֶת
עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: אֵלֶּה מוֹעֲדֵי
יְהוָה אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרָאֵי
קֹדֶשׁ לְהַקְרִיב אִשֶּׁה לַיהוָה
עֹלָה וּמִנְחָה זֶבַח וּנְסָכִים דְּבַר

פנה · כרת · עשה · אבד · דור ישב · שבת · סכך יום · קרא · לאך עשה · קרב · שמן · היה · יעד · קרא

Transla. Chal.

קדם יי: וכל עבידא לא תעבדון בכרן יומא הדין ארי יומא דכפוריא הוא לכפרא
עליכון קדם יי אלהכון: ארי כל אנש דלא מתעני בכרן יומא הדין וישתיצי מעמיה:
וכל אנש דיעבד כל עבידא בכרן יומא הדין ואוביד ית אנשא ההוא מגו עמיה:
כל עבידא לא תעבדון קים עלם לדריכון בכל מתבניכון: שבת שבתא היא לכון
ותענון ית נפשתיכון בתשעא לירחא ברמשא מרמשא עד רמשא תנוחון נייחכון:
ומליל יי עם משה למימר: מליל עם בני ישראל למימר בחמשת עשרא יומא
לירחא שביעאה הדין חגא דמטליא שבעא יומין קדם יי: ביומא קדמאה מערע
קדיש כל עבידת פולחנא לא תעבדון: שבעא יומין תקרבון קורבנא קדם יי ביומא
תמינאה מערע קדיש יהי לכון ותקרבון קורבנא קדם יי כנישין תהון כל עבידת
פולחנא לא תעבדון: אילין מועדיא דיי דתערעון יתהון מערע קדיש לקרבא
קורבנא קדם יי עלתא ומנחתא נכסת קודשין ונסוכין פתגם

Interp. chal.

coram dño. Et om̄e opus nō facietis in hac eadē die: quia dies expiationū est ad ꝓpiciandū pro vobis coram dño deo vr̄o. Oīs enī homo qui non afflixerit se in hac eadē die: exterminabit de populo suo. Et oīs homo qui fecerit om̄e opus in hac eadē die: disperdā hominē illū de medio populi sui. Nullum opus facietis in eo: legitimū sempiternū erit generationibus vestris in cunctis habitationibus vr̄is. Sabbatū requietionis erit vobis: τ affligetis aīas vestras in die nono mensis ad vesperā: a vespere vsq́ ad vesperum requiescetis in requie vestra. Locutusq́ est dñs cum moyse dicens. Loquere cum filiis israel dicens. In quintadecima die mensis septimi huius festiuitas vmbraculoꝝ erit septē diebus corā dño: in die primo vocatio sancta erit: omne opus seruile non facietis. Septē diebus offeretis oblationes coraz dño: in die octauo vocatio sctā erit vobis: τ offeretis oblationes corā dño: collecti enim eritis: om̄e opus seruile nō facietis. He sunt solēnitates dñi quas vocabitis vocatione sancta: vt offeratur oblatio coram domino holocaustum τ munus τ hostia sanctificationum τ libamenta iuxta ritum

Primitiua chal.

ענה שצא · עבד אבד · קום דור יתב · נוח · אמר · חגג טלל ערע · קרב תמנא · כנש קרב · יעד ערע · עלה

יום ביומו: מלבד שבתת יהוה ומלבד מתנותיכם ומלבד כל נדריכם ומלבד כל נדבתיכם אשר תתנו ליהוה: אך בחמשה עשר יום לחדש השביעי באספכם את תבואת הארץ תחגו את חג יהוה שבעת ימים ביום הראשון שבתון וביום השמיני שבתון: ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפת תמרים וענף עץ עבת וערבי נחל ושמחתם לפני יהוה אלהיכם שבעת ימים: וחגתם אתו חג ליהוה שבעת ימים בשנה חקת עולם לדרתיכם בחדש השביעי תחגו אתו: בסכת תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסכת: למען ידעו דרתיכם כי בסכות הושבתי את בני ישראל בהוציאי אותם מארץ מצרים אני יהוה אלהיכם: וידבר משה את מעדי יהוה אל בני ישראל:

Ca. xxiiii.

וידבר יהוה אל משה לאמר: צו את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלת נר תמיד: מחוץ לפרכת העדת באהל מועד יערך אתו אהרן מערב עד

diei: exceptis sabbatis domini donisque vestris: & que offeretis ex voto vel que sponte tribuetis dño. A quintodecimo ergo die mensis septimi qn̄ cōgregaueritis oēs fructus terre vestre: celebrabitis ferias dñi septem diebus. Die primo & die octauo erit sabbatum .i. reques. Sumetisque vobis die primo fructus arboris pulcherrime. spatulasque palmarū. & ramos ligni dēsarū frōdiū & salices de torrēte: & letabimini corā domino deo vestro: celebrabitisque solēnitatē eius septem diebus p annū. Legitimū sēpiternū erit i gn̄atiōib9 vestris. Mēse septimo festa celebrabitis: & habitabitis in vmbraculis septē diebus. Oīs qui de gn̄e est israel: manebit in tabernaculis: vt discāt posteri vr̄i φ in tabernaculis hītare fecerim filios israel: cum educerem eos de terra egypti. Ego dominus deus vr̄. Locutusque est moyses sup solēnitatibus dñi ad filios israel.

ET locut9 ē Ca. 24. dn̄s ad moysē dicens. Precipe filiis israel vt afferāt tibi oleum de oliuis purissimū ac lucidū ad cōcinādas lucernas iugiter extra velū testimōii in tabernaculo federis. Ponetque eas aaron a vespere vsque

de die in diē: p̄ter sabbata dñi:
καθ᾽ ἡμέραν εἰς ἡμέραν, πλὴν τῶν σαββάτων κυρίου
τ p̄ter dona vr̄a: τ p̄ter oīa vota vr̄a:
καὶ πλὴν τῶν δομάτων ὑμῶν, καὶ πλὴν πασῶν τῶν εὐχῶν ὑμῶν,
τ p̄ter oīa voluntaria vr̄a: q̄ dederitis dño.
καὶ πλὴν πάντων τῶν ἑκουσίων ὑμῶν, ἃ ἂν δῶτε τῷ κυρίῳ.
τ in quītadecima die mēsis septimi: qn̄ ꝯsummaueritis omnes fructus t̄re: celebrate dño
καὶ ἐν τῇ πεντεκαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ τοῦ μηνὸς τοῦ ἑβδόμου, ὅταν συντελέσητε πάντα τὰ γεννήματα τῆς γῆς, ἑορτάσατε τῷ κυρίῳ
septē dies. die p̄ia reques:
ἑπτὰ ἡμέρας. τῇ ἡμέρᾳ τῇ πρώτῃ ἀνάπαυσις,
τ die octaua reques. τ accipietis
καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ ἀνάπαυσις. καὶ λήψεσθε
vobis die p̄ia fructū arboris pulchrū:
ἑαυτοῖς τῇ ἡμέρᾳ τῇ πρώτῃ καρπὸν ξύλου ὡραῖον,
τ spatulas palmaꝝ: τ ramos arboris densos: τ salices: τ agni casti ramos ex torrēte: τ
καὶ κάλλυνθρα φοινίκων, καὶ κλάδους ξύλου δασεῖς, καὶ ἰτέας, καὶ ἄγνου κλάδους ἐκ χειμάῤῥου, καὶ
letabimini corā dño deo vr̄o septē dies.
εὐφρανθήσεσθε ἐναντίον κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν ἑπτὰ ἡμέρας.
τ celebrabitis ipaꝫ festiuitatē dño septē dies anni: legitimū sēpitnū in gn̄ationes vr̄as. in mēse septimo celebrate ipsaꝫ:
καὶ ἑορτάσετε αὐτὴν τὴν ἑορτὴν τῷ κυρίῳ ἑπτὰ ἡμέρας τοῦ ἐνιαυτοῦ, νόμιμον αἰώνιον εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν. ἐν τῷ μηνὶ τῷ ἑβδόμῳ ἑορτάσατε αὐτήν,
in tabnaculis. hītate septē dies. oīs indigena in israel hītabūt in tabnaculis: vt
ἐν σκηναῖς κατοικήσατε ἑπτὰ ἡμέρας. πᾶς ὁ αὐτόχθων ἐν Ἰσραὴλ κατοικήσουσιν ἐν σκηναῖς, ὅπως
videāt gn̄atiōes vr̄e: φ in tabnaculis hītare feci
ἴδωσιν αἱ γενεαὶ ὑμῶν, ὅτι ἐν σκηναῖς κατῴκισα
filios israel: cū educerē ego illos de terra
τοὺς υἱοὺς Ἰσραήλ, ἐν τῷ ἐξαγαγεῖν με αὐτοὺς ἐκ γῆς
egypti: ego dñs deus vr̄. τ locutus ē moyses festa dñi filijs israel.
αἰγύπτου, ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. καὶ ἐλάλησε μωυσῆς τὰς ἑορτὰς κυρίου τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ. Ca. 24

ET locutus ē dñs ad moysen: dicēs: p̄cipe filijs israel: τ accipiāt tibi
ΚΑΙ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, ἔντειλαι τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ, καὶ λαβέτωσάν σοι
oleū oliuaꝝ puꝝ cōtusuꝫ in lumē: vt ardeāt lucernā semp extra velū:
ἔλαιον ἐλάϊνον καθαρὸν κεκομμένον εἰς φῶς, καῦσαι λύχνον διαπαντὸς ἔξωθεν τοῦ καταπετάσματος,
in tabnaculo testimonij incēdent ipm aarō τ filij eius a vespa vsque
ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου καύσουσιν αὐτὸν ἀαρὼν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἀφ᾽ ἑσπέρας ἕως

Priītiua chal.

Interp̄. chal.

vnumquodque diei: exceptis sabbatis dñi et exceptis donis vr̄is τ exceptis oib9 votis vr̄is τ exceptis hijs q̄ sponte offeretis corā dño. Verūtamen in quintadecima die mensis septimi quādo ꝯgregaueritis fructus terre: solēnizabitis solēnitatē corā dño septē diebus. in die p̄imo erit requies: τ in die octauo erit requies. Sumetisque vobis in die p̄imo fructus arboris citrei et spatulas palmarū, τ myrtū τ salices torrentis: τ letabimini coram dño deo vestro septem diebus. et solēnizabitis hanc solēnitatem coram dño septem diebus per annū: legitimū sempiternū erit generationibus vestris: in mense septimo celebrabitis eam. In vmbraculis habitabitis septem diebus: omnes indigene in israel habitabunt in vmbraculis. vt sciant generationes vestre quia in vmbraculo nubis mee habitare feci filios israel quādo eduxi eos de terra egypti: ego dñs deus vester. Locutusque est moyses ordinē solēnitatū dñi: τ docuit eas filios israel. Ca. 24.

LOcutusque est dominus cum moyse dicens. Precipe filijs israel vt tollant tibi oleum de oliuis contusis purissimum: vt luceat: vt incendantur lucerne iugiter. extra velum testimonij in tabernaculo federis ordinabit eas aaron a vespere

Transla. Chal.

יום ביומיה: בר משבייא דיוי ובר ממתנתכון ובר מכל נדריכון ובר מכל נדבתכון דתתנון קדם יוי: ברם בחמשת עשרא יומא לירחא שביעאה במכנשכון ית עללת ארעא תחגון ית חגא קדם יוי שבעא יומין ביומא קדמאה נחא וביומא תמינאה נחא: ותסבון לכון ביומא קדמאה פירי אילנא אתרוגין ולולבין והדסין וערבין דנחל ותחדון קדם יוי אלהכון שבעא יומין: ותחגון יתיה חגא קדם יוי שבעא יומין בשתא קים עלם לדריכון בירחא שביעאה תחגון יתיה: במטליא תיתבון שבעא יומין כל יציבא בישראל יתבון במטליא: בדיל דידעון דריכון ארי במטלת ענני אותיבית ית בני ישראל באפקותי יתהון מארעא דמצרים אנא יוי אלהכון: ומליל משה ית מועדיא דיוי עם בני ישראל:

Ca. xxiiij.

ומליל יוי עם משה למימר: פקיד ית בני ישראל ויסבון לך משח זיתא דכיא כתישא לאנהרא לאדלקא בוציניא תדירא: מברא לפרוכתא דסהדותא במשכן זמנא יסדר יתיה אהרן מרמשא עד

בקר לפני יהוה תמיד חקת עולם לדרתיכם: על המנרה הטהרה יערך את הנרות לפני יהוה תמיד: ולקחת סלת ואפית אתה שתים עשרה חלות שני עשרנים יהיה החלה האחת: ושמת אותם שתים מערכות שש המערכת על השלחן הטהר לפני יהוה: ונתת על המערכת לבנה זכה והיתה ללחם לאזכרה אשה ליהוה: ביום השבת ביום השבת יערכנו לפני יהוה תמיד מאת בני ישראל ברית עולם: והיתה לאהרן ולבניו ואכלהו במקום קדש כי קדש קדשים הוא לו מאשי יהוה חק עולם: ויצא בן אשה ישראלית והוא בן איש מצרי בתוך בני ישראל וינצו במחנה בן הישראלית ואיש הישראלי: ויקב בן האשה הישראלית את השם ויקלל ויביאו אתו אל משה ושם אמו שלמית בת דברי למטה דן: ויניחהו במשמר לפרש להם על פי יהוה: וידבר יהוה אל משה לאמר: הוצא את המקלל אל מחוץ למחנה וסמכו כל השמעים את ידיהם על ראשו

in mane corā dño cultu rituque perpetuo in gn̄atiōibus vr̄is. Sup candelabrū mūdissimū ponentur semper i conspectu domini. Accipies quoque similā & coques ex ea duodecim panes: qui singuli hēbūt duas decimas. Quorum senos altrinsecus super mensam purissimam coram domino statues. & pones super eos thus lucidissimum: vt sit panis in monimētū oblationis dñi. Per singula sabbata mutabuntur corā domino suscepti a filiis israel federe sēpiterno. eruntque aaron & filiorū eius vt comedant eos in loco sctō. quia sanctum sanctorum est de sacrificiis dñi iure ppetuo. Ecce āt egressus fili9 mulieris israelitidis quē peperat de viro egyptio inter filios israel: iurgatus est ī castris cum viro israelita. Cumque blasphemasset nomen domini & maledixisset ei adductus est ad moysen. Vocabatur āt mater eius salumith filia dabri de tribu dan. Miserūtque eū ī carcerē dōec noscēt qd iuberet dominus. Qui locutus est ad moysen dicens. Educ blasphemum extra castra: & ponāt omnes qui audierūt manus suas super caput eius;

ad mane corā dño assidue: legitimū sēpitnū in gn̄atiōes vr̄as.
πρωῒ ἔναντι κυρίου ἐνδελεχῶς, νόμιμον αἰώνιον εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν.
in cādelabro mūdo incēdet lucernas corā dño vsque ad mane.
ἐπὶ τῆς λυχνίας τῆς καθαρᾶς καύσουσι τοὺς λύχνους ἔναντι κυρίου ἕως εἰς τὸ πρωΐ.
τ accipietis similā: τ facietis eā duodecim panes: duaꝝ decimaꝝ erit panis vn9.
καὶ λήψεσθε σεμίδαλιν, καὶ ποιήσετε αὐτὴν δώδεκα ἄρτους, δύο δεκάτων ἔσται ὁ ἄρτος ὁ εἷς.
τ imponetis eos duas positiōes: sex panes vna positio sup mēsam purā corā domino.
καὶ ἐπιθήσεις αὐτοὺς δύο θέματα, ἓξ ἄρτους τὸ ἓν θέμα ἐπὶ τὴν τράπεζαν τὴν καθαρὰν ἔναντι κυρίου.
τ imponetis sup positionē thus puꝝ τ salē: τ erūt panes in memoriā
καὶ ἐπιθήσετε ἐπὶ τὸ θέμα λίβανον καθαρὸν καὶ ἅλας, καὶ ἔσονται οἱ ἄρτοι εἰς ἀνάμνησιν
propositi dño. die sabbato
προσκείμενοι τῷ κυρίῳ. τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων
p̄ponetis corā dño semp a
προθήσετε ἔναντι κυρίου διαπαντὸς παρὰ
filijs israel: fedus sēpitnū. τ erūt aarō
τῶν υἱῶν Ἰσραήλ, διαθήκη αἰώνιος. καὶ ἔσται ἀαρὼν
τ filijs eius. τ comedēt ea in loco sctō: est eīn scūa sctōꝝ hoc ipi a
καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ. καὶ φάγονται αὐτὰ ἐν τόπῳ ἁγίῳ, ἔστι γὰρ ἅγια ἁγίων τοῦτο αὐτῷ ἀπὸ τῶν
scificatis dño: legitimū sēpitnū. τ egressus ē fili9 mulieris israelitidis: τ hic erat filius
θυσιαζομένων τῷ κυρίῳ, νόμιμον αἰώνιον. καὶ ἐξῆλθεν υἱὸς γυναικὸς Ἰσραηλίτιδος, καὶ οὗτος ἦν υἱὸς
egyptij in filijs israel. τ pugnauit in castris q ex israelitide: τ homo israelita.
αἰγυπτίου ἐν τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ. καὶ ἐμαχέσατο ἐν τῇ παρεμβολῇ ὁ ἐκ τῆς Ἰσραηλίτιδος, καὶ ὁ ἄνθρωπος ὁ Ἰσραηλίτης.
τ cognominās filius mulieris israelitidis nomē maledixit:
καὶ ἐπονομάσας ὁ υἱὸς τῆς γυναικὸς τῆς Ἰσραηλίτιδος τὸ ὄνομα κατηράσατο,
τ duxerūt eū ad moysen. τ nomē
καὶ ἤγαγον αὐτὸν πρὸς μωυσῆν. καὶ τὸ ὄνομα τῆς
mr̄is eius salomith filia labri de tribu dan.
μητρὸς αὐτοῦ σαλωμὶθ θυγάτηρ λαβὶρ ἐκ τῆς φυλῆς δάν.
τ posuerūt eū in carcerē vt iudicarēt eū per p̄ceptū dñi.
καὶ ἀπέθεντο αὐτὸν εἰς φυλακὴν διακρῖναι αὐτὸν διὰ προστάγματος κυρίου.
τ locutus ē dñs ad moysen: dicēs: educ eū q maledixit extra castra:
καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, ἐξάγαγε τὸν καταρασάμενον ἔξω τῆς παρεμβολῆς,
τ imponēt oēs q audierūt manus suas sup caput illius:
καὶ ἐπιθήσουσι πάντες οἱ ἀκούσαντες τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ,

Transla. Chal.

צפרא קדם יוי תדירא קים עלם לדריכון: על מנרתא דכיתא יסדר ית בוציניא קדם יוי תדירא: ותיסב סולתא ותיפי יתה תרתא עשרי גריצן תרין עשרונין תהי גריצתא חדא: ותשוי יתהון תרתין סדרין שית סדרא על פתורא דכיא קדם יוי: ותתין על סדרא לבונתא דכיתא ותהי ללחמא לאדכרתא קורבנא קדם יוי: ביומא דשבתא ביומא דשבתא יסדרניה קדם יוי תדירא מן בני ישראל קים עלם: ותהי לאהרן ולבנוהי ויכלוניה באתר קדיש ארי קדש קודשין הוא ליה מקורבניא דיוי קים עלם: ונפק בר איתתא בת ישראל והוא בר גבר מצראי בגו בני ישראל ואתנצו במשריתא בר איתתא בת ישראל וגברא בר ישראל: ופריש בר איתתא בת ישראל ית שמא וארגיז ואיתיו יתיה לות משה ושום אמיה שלומית בת דברי לשבטא דדן: ואסרוהי בבית מטרא עד דיתפרש להון על גזירת מימרא דיוי: ומליל יוי עם משה למימר: אפיק ית דארגיז למברא למשריתא ויסמכון כל דשמעו ית ידיהון על רישיה

Interp̄. chal.

vsque mane corā dño iugiter: legitimū sempiternū erit in generatiōibus vr̄is. Sup candelabrū mundissimū disponet lucernas corā dño semp. Tollesque similā τ coques ex ea duodecim placentas: ex duabus decimis erit vnaqueque placenta. Ponesque eas duobus ordinibus: sex in ordine vno sup mēsam mundissimā coram dño: τ pones sup ordinē panis thus purissimū: τ erit in monimentū panis oblatiōis corā dño. per singula sabbata ordinabit eum corā dño iugiter a filijs israel pacto sempiterno. Eritque aarō τ filijs ei9: vt comedāt eum in loco sctō: q2 sanctū sanctoꝝ est ei de oblationibus dñi pacto sempiterno. Egressusque ē filius mulieris israelitidis: ipse aūt erat filius viri egyptij in medio filioꝝ israel: τ rixati sunt in castris: filius mulieris israelitidis τ vir israelita. Et explanauit fili9 mulieris israelitidis nomē τ blasphemauit: τ adduxerūt eum ad moysen. Nomē aūt matris eius erat selomith filia dabri de tribu dan. ligaueruntque eum in carcere: donec exponeretur eis per sententiaꝫ verbi domini. Locutusque ē dñs cū moyse dicens. Educ blasphemuꝫ extra castra: τ imponant omnes qui audierūt manus suas super caput eius:

Priītiua chal.

וְרָגְמוּ אֹתוֹ כָּל הָעֵדָה׃ וְאֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ כִּי יְקַלֵּל אֱלֹהָיו וְנָשָׂא חֶטְאוֹ׃ וְנֹקֵב שֵׁם יְהוָה מוֹת יוּמָת רָגוֹם יִרְגְּמוּ בוֹ כָּל הָעֵדָה כַּגֵּר כָּאֶזְרָח בְּנָקְבוֹ שֵׁם יוּמָת׃

& lapidet eū populus vniuersus. Et ad filios israel loqueris. Homo qui maledixerit deo suo, portabit pctūm suum. & qui blasphemauerit nomē dñi: morte moriatur. Lapidibus opprimet eū ois multitudo populi. Siue ille ciuis siue pegrinus fuerit. Qui blasphemauerit nomē dñi: morte moriatur. Qui pcusserit & occiderit hoiem: morte moriatur. Qui pcusserit aial: reddet vicariū. i. aiam pro aia. Qui irrogauerit maculam cuilibet ciuiū suorū: sicut fecit: sic fiet ei. Fracturā p fractura: oculū p oculo: dētē pro dēte restituet. Qualē inflixerit maculā: talē sustinere cogetur. Qui pcusserit iumētū: reddet aliud. Qui percusserit hoiem: puietur. Equū iudiciū sit inter vos: siue pegrinus siue ciuis peccauerit: q. a ego sum dñs deus vr. Locutusqꝫ ē moyses ad filios israel & eduxerūt eū qui blasphemauerat extra castra: ac lapidib oppresserūt. Fecerūtqꝫ filii israel sicut peceperat dñs moysi. Cap. 25.

Locutusqꝫ ē dñs ad moysen in monte synai dicēs. Loqre filiis israel: & dices ad eos. Qñ ingressi fueritis in terrā quam ego dabo vobis: sabbatizetis sabbatum dño. Sex annis seres agrū tuū: & sex annis putabis vineam tuam: colliges q; fructus eius.

Cap. xxv.

Interp. chal.

et lapidabūt eum ois cōgregatio. Et cū filiis israel lo queris dicēs. Uir vir q blasphemauerit corā deo suo: suscipiet in idrate suā. et q ex planauerit nomē dñi occisione occidet: lapidatione lapidabūt eū ois cōgregatio: tā aduena q indigena cū explanauerit nomen interficiat. Uir aūt qui occiderit oēm aiam hois: occisione occidat. Et q occiderit aiam aialis soluet eas: animā pro aia. Uir aūt qui posuerit maculā in proximo: sicut fecit sic fiet ei: fracturā p fractura: oculū pro oculo: dentē pro dente. qualē maculā posuerit in homine: talis fiet in eo. Et q occiderit aial restituet illō: & qui occiderit hominē occidatur: iudiciū vnū erit vobis: tam peregrino quā indigene: quia ego dñs deus vester. Locutusqꝫ est moyses cum filiis israel: & eduxerūt eus q blasphemauerat extra castra: & lapidaue runt eum lapidibus. Filij autē israel fecerunt sicut preceperat dñs moysi. Ca. 25.

Locutusqꝫ est dñs cum moyse in monte sinai dicens. Loquere cum filiis israel & dices ad eos. Quando ingressi fueritis in terram quā ego dabo vobis: dimittetur terra quiescere coram domino. Sex annis seminabis agrum tuum: & sex annis putabis vineam tuam: & colliges fructus eius.

Transla. Chal.

וְיִרְגְּמוּן יָתֵיהּ כָּל כְּנִשְׁתָּא׃ וְעִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּמַלֵּיל לְמֵימַר גְּבַר גְּבַר אֲרֵי יְרַגֵּיז קֳדָם אֱלָהֵיהּ וִיקַבֵּל חוֹבֵיהּ׃

וּבְשַׁתָּא שְׁבִיעֵתָא נְיָח שְׁמִטְּתָא יְהֵי לְאַרְעָא קֳדָם יְיָ חַקְלָךְ לָא תִזְרַע וְכַרְמָךְ לָא תִכְסָח׃

Septimo autem anno sabbatum erit terre requietionis domini. Agrum non seres: & vineā nō putabis. Que spōte gignet humus non metes. & vuas primitiarū tuarū nō colliges quasi vindemiā. Annus enī requietiōis terre est. Sed erunt vobis in cibū: tibi & seruo tuo: ancille & mercenario tuo: & aduene q peregrinatur apud te. Iumētis tuis & pecoribus omnia que nascūtur prebebunt cibum. Numerabis quoqꝫ tibi septem hebdomadas annorū. i. septies septē. que simul faciunt quadraginta nouē. & clanges buccina mense septimo: decima die mensis ppitiationis tempore in vniuersa terra vestra. Sanctificabisqꝫ annum quinquagesimum & vocabis remissionē cūctis hitatoribus terre tue. Ipse est enim iubileus. Reuertetur hō ad possessionē suā: & vnusquisqꝫ rediet ad familiā pristinā: qa iubileus est: & quinquagesimus annus. Nō feretis atqꝫ metetis que sponte in agro nascētur. & primitias vindemie nō colligetis ob sctificationē iubilei: sed stati ablata comedetis.

וּבַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִת שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן יִהְיֶה לָאָרֶץ שַׁבָּת לַיהוָה שָׂדְךָ לֹא תִזְרָע וְכַרְמְךָ לֹא תִזְמֹר׃ אֵת סְפִיחַ קְצִירְךָ לֹא תִקְצוֹר וְאֶת עִנְּבֵי נְזִירֶךָ לֹא תִבְצֹר שְׁנַת שַׁבָּתוֹן יִהְיֶה לָאָרֶץ׃ וְהָיְתָה שַׁבַּת הָאָרֶץ לָכֶם לְאָכְלָה לְךָ וּלְעַבְדְּךָ וְלַאֲמָתֶךָ וְלִשְׂכִירְךָ וּלְתוֹשָׁבְךָ הַגָּרִים עִמָּךְ׃ וְלִבְהֶמְתְּךָ וְלַחַיָּה אֲשֶׁר בְּאַרְצֶךָ תִּהְיֶה כָל תְּבוּאָתָהּ לֶאֱכֹל׃ וְסָפַרְתָּ לְךָ שֶׁבַע שַׁבְּתֹת שָׁנִים שֶׁבַע שָׁנִים שֶׁבַע פְּעָמִים וְהָיוּ לְךָ יְמֵי שֶׁבַע שַׁבְּתֹת הַשָּׁנִים תֵּשַׁע וְאַרְבָּעִים שָׁנָה׃ וְהַעֲבַרְתָּ שׁוֹפַר תְּרוּעָה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִעִי בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בְּיוֹם הַכִּפֻּרִים תַּעֲבִירוּ שׁוֹפָר בְּכָל אַרְצְכֶם׃ וְקִדַּשְׁתֶּם אֵת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וּקְרָאתֶם דְּרוֹר בָּאָרֶץ לְכָל יֹשְׁבֶיהָ יוֹבֵל הִוא תִּהְיֶה לָכֶם וְשַׁבְתֶּם אִישׁ אֶל אֲחֻזָּתוֹ וְאִישׁ אֶל מִשְׁפַּחְתּוֹ תָּשֻׁבוּ׃ יוֹבֵל הִוא שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה תִּהְיֶה לָכֶם לֹא תִזְרָעוּ וְלֹא תִקְצְרוּ אֶת סְפִיחֶיהָ וְלֹא תִבְצְרוּ אֶת נְזִרֶיהָ׃ כִּי יוֹבֵל הִוא קֹדֶשׁ תִּהְיֶה לָכֶם מִן הַשָּׂדֶה תֹּאכְלוּ אֶת תְּבוּאָתָהּ׃

Interp. chal.

Anno aūt septimo requies remissionis erit terre: remissio erit corā dño: agrū tuū nō feres: & vineā tuā nō putabis. Que spōte nascūtur messis tue nō metes: & vuas quas tibi reliquisti nō vindemiabis: annus erit remissionis erit terre. Eritqꝫ remissio terre vobis in cibū tibi & seruo tuo & ancille tue & mercenario tuo & inquilino tuo qui habitat tecū: iumētis quoqꝫ tuis & bestiis q sunt in terra tua erit omnis fructus eius in cibū. Numerabisqꝫ tibi septē hebdomadas annoꝝ septies septē annos: eruntqꝫ tibi dies septē hebdomadarū annoꝝ quadraginta & nouem anni. Et transire facies clangorem buccine per vniuersam terram tuam: in mēse septimo in decima die mēsis in die expiationū. Et sanctificabitis annū quinquagesimū: & vocabitis libertatē in terra cunctis habitatoribus eius. Iubileus erit vobis: & reuertetur vnusquisqꝫ homo ad hereditatem suam: & vnusquisqꝫ reuertetur ad familiā suam. Iubileus est: annus quinquagesimus erit vobis. Non seminabitis neqꝫ metetis que sponte nascuntur in terra: neqꝫ putabitis reliquias eius. Quia iubileus est: sanctus erit vobis: de agro comedetis fruct eius.

Ter. Heb.

בִּשְׁנַת הַיּוֹבֵל הַזֹּאת תָּשֻׁבוּ אִישׁ אֶל אֲחֻזָּתוֹ: וְכִי תִמְכְּרוּ מִמְכָּר לַעֲמִיתֶךָ אוֹ קָנֹה מִיַּד עֲמִיתֶךָ אַל תּוֹנוּ אִישׁ אֶת אָחִיו: בְּמִסְפַּר שָׁנִים אַחַר הַיּוֹבֵל תִּקְנֶה מֵאֵת עֲמִיתֶךָ בְּמִסְפַּר שְׁנֵי תְבוּאֹת יִמְכָּר לָךְ: לְפִי רֹב הַשָּׁנִים תַּרְבֶּה מִקְנָתוֹ וּלְפִי מְעֹט הַשָּׁנִים תַּמְעִיט מִקְנָתוֹ כִּי מִסְפַּר תְּבוּאֹת הוּא מֹכֵר לָךְ: וְלֹא תוֹנוּ אִישׁ אֶת עֲמִיתוֹ וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: וַעֲשִׂיתֶם אֶת חֻקֹּתַי וְאֶת מִשְׁפָּטַי תִּשְׁמְרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וִישַׁבְתֶּם עַל הָאָרֶץ לָבֶטַח: וְנָתְנָה הָאָרֶץ פִּרְיָהּ וַאֲכַלְתֶּם לָשֹׂבַע וִישַׁבְתֶּם לָבֶטַח עָלֶיהָ: וְכִי תֹאמְרוּ מַה נֹּאכַל בַּשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִת הֵן לֹא נִזְרָע וְלֹא נֶאֱסֹף אֶת תְּבוּאָתֵנוּ: וְצִוִּיתִי אֶת בִּרְכָתִי לָכֶם בַּשָּׁנָה הַשִּׁשִּׁית וְעָשָׂת אֶת הַתְּבוּאָה לִשְׁלֹשׁ הַשָּׁנִים: וּזְרַעְתֶּם אֵת הַשָּׁנָה הַשְּׁמִינִת וַאֲכַלְתֶּם מִן הַתְּבוּאָה יָשָׁן עַד הַשָּׁנָה הַתְּשִׁיעִת עַד בּוֹא תְּבוּאָתָהּ תֹּאכְלוּ יָשָׁן: וְהָאָרֶץ לֹא תִמָּכֵר לִצְמִתֻת כִּי לִי הָאָרֶץ כִּי גֵרִים וְתוֹשָׁבִים אַתֶּם עִמָּדִי: וּבְכֹל

Priũa heb.

שנה · שוב · אחז · מכר · עמת · קנה · ספר · שנה · בוא · מכר · רבה · מעט · ספר · ירא · עשה · שפט · שמר · ישב · פרה · אכל · שבע · אמר · אכל · שבע · זרע · אסף · צוה · עשה · שלש · שמן · ישן · תשע · בוא · אכל · מכר · צמת · גור · ישב

Trāſla.B.Hiero.

Anno iubilei redient omnes ad poſſeſſiões ſuas. Qñ vẽdes quippiam ciui tuo: vel emes ab eo: ne cõtriſtes frẽm tuũ: ſed iuxta numerũ annorũ iubilei emes ab eo: & iuxta ſupputationem frugum vendet tibi. Quãto plus anni remãſerit poſt iubileũ: tãto creſcet & pcũ: & quãto minus tpis numeraueris: tãto minoris & emptio cõſtabit. Tps eni frugũ vẽdet tibi. Noli te affligere cõtribulos vros: ſed timeat vnuſqſqꝫ deũ ſuũ: quia ego dñs deus vr̃. Facite pcepta mea & iudicia cuſtodite. & iplete ea: vt habitare poſſitis in terra abſqꝫ vllo pauore. & gignat vobis humus fructus ſuos quibus veſcamini vſqꝫ ad ſaturitatẽ: nullius impetũ formidantes. Qđ ſi dixeritis qd comedemus ãno ſeptimo ſi nõ ſeuerimus: neqꝫ collegerimus fruges noſtras: dabo bñdictionẽ meã vobis anno ſexto & faciet fructus trium ãnorũ: ſeretiſqꝫ anno octauo & comedetis veteres fruges vſqꝫ ad nonũ annum: donec noua naſcantur edetis vetera. Terra quoqꝫ non vendetur in perpetuũ quia mea eſt: & vos aduene & coloni mei eſtis. Vnde cuncta

Trāſla.Gre.lxx.cũ interp.latina

[illegible]

Priũa chal.

זבן · זבן · שנה · סגא · זער · עבד · קום · נטר · אבר · אכל · שבע · אמר · זרע · כנש · פקד · עבד · עלל · זבן · יתב

Interp. chal.

In anno iubilei hui⁹ reuertemini vnuſquiſqꝫ ad poſſeſſionẽ ſuã: & qñ vendideritis venditionẽ proximo tuo aut qñ emeritis de manu pximi tui: nõ decipiat vir fratrem ſuũ. Iuxta numerũ annoꝝ poſt iubileũ emes a proximo tuo: iuxta numerũ annoꝝ frugũ vendet tibi. Secundũ multitudinẽ annoꝝ multiplicabis emptionem: & ſecundũ paucitatẽ annoꝝ minues emptionẽ: quia numerũ frugum vendit tibi. et non decipiet vir proximũ ſuũ. Timebiſqꝫ deũ tuũ: quia ego dñs deus veſter. Et facietis legitima mea: & iudicia mea cuſtodietis: facietiſqꝫ ea: & habitabitis cõfidẽter in terra. Dabitqꝫ terra fructũ ſuũ: & comedetis in ſaturitatẽ: et habitabitis cõfidẽter in ea. Et ſi dixeritis qđ manducabimus in anno ſeptimo: ecce non ſeminabimus nec colligemus fructus nr̃os. mãdabo benedictionẽ meã vobis in anno ſexto: & faciet fructus pro tribus annis. ſeretiſqꝫ ãno octauo: & comedetis de fructu veteri vſqꝫ ad annũ nonũ: donec veniãt fruct⁹ ei⁹ edetis vetera. Terra aũt nõ vẽdet in ppetuũ: qꝛ mea eſt terra. Aduene enĩ & coloni eſtis vos corã me. et in omni

Trāſla.Chal.

[illegible]

Trāſla.Gre.lxx.cũ interp.latina

[illegible]

Trāſla.B.Hiero.

regio poſſeſſionis vr̃e ſub redẽptiõis cõditiõe vẽdetur. Si attenuatus frater tuus vẽdiderit poſſeſſiũculã ſuã & voluerit propĩquus eius: poteſt redimere qđ ille vẽdiderat. Sĩ autẽ nõ habuerit proximũ & ipſe precium ad redimẽdũ potuerit inuenire: cõputabuntur fructus ex eo tpe quo vẽdidit: & qđ reliquũ ẽ reddet emptori: ſicqꝫ recipiet poſſeſſionẽ ſuã. Qđ ſi nõ inuenerit manus eius vt reddat pciũ habebit emptor quod emerat vſqꝫ ad annum iubileũ. In ipſo eñi oĩs vẽditio redibit ad dñm & ad poſſeſſorem priſtinũ. Qui vẽdiderit domũ intra vrbis muros: habebit licẽtiã redimẽdi: donec vnus impleatur annus. Si nõ redemerit & anni circulus fuerit reuolut⁹: emptor poſſidebit eã: & poſteri eius in ppetuũ & redimi nõ poterit i iubileo. Sin autẽ in villa fuerit domus que muros nõ habet: agrorũ iure vendetur. Si ante redẽpta non fuerit: in iubileo reuertetur ad dñm ſuũ. Edes leuitarũ q̃ in vrbibus ſũt: ſp̃ poſſunt redimi. Si redẽpti nõ fuerint: in iubileo reuertẽtur ad dominos. quia domus vrbiũ leuitarum pro poſſeſſionibus ſunt inter filios iſrael. Suburbana aũt eorum non veneant:

Ter. Heb.

אֶרֶץ אֲחֻזַּתְכֶם גְּאֻלָּה תִּתְּנוּ לָאָרֶץ: כִּי יָמוּךְ אָחִיךָ וּמָכַר מֵאֲחֻזָּתוֹ וּבָא גֹאֲלוֹ הַקָּרֹב אֵלָיו וְגָאַל אֵת מִמְכַּר אָחִיו: וְאִישׁ כִּי לֹא יִהְיֶה לּוֹ גֹּאֵל וְהִשִּׂיגָה יָדוֹ וּמָצָא כְּדֵי גְאֻלָּתוֹ: וְחִשַּׁב אֶת שְׁנֵי מִמְכָּרוֹ וְהֵשִׁיב אֶת הָעֹדֵף לָאִישׁ אֲשֶׁר מָכַר לוֹ וְשָׁב לַאֲחֻזָּתוֹ: וְאִם לֹא מָצְאָה יָדוֹ דֵּי הָשִׁיב לוֹ וְהָיָה מִמְכָּרוֹ בְּיַד הַקֹּנֶה אֹתוֹ עַד שְׁנַת הַיּוֹבֵל וְיָצָא בַּיֹּבֵל וְשָׁב לַאֲחֻזָּתוֹ: וְאִישׁ כִּי יִמְכֹּר בֵּית מוֹשַׁב עִיר חוֹמָה וְהָיְתָה גְּאֻלָּתוֹ עַד תֹּם שְׁנַת מִמְכָּרוֹ יָמִים תִּהְיֶה גְאֻלָּתוֹ: וְאִם לֹא יִגָּאֵל עַד מְלֹאת לוֹ שָׁנָה תְמִימָה וְקָם הַבַּיִת אֲשֶׁר בָּעִיר אֲשֶׁר לֹא חֹמָה לַצְּמִיתֻת לַקֹּנֶה אֹתוֹ לְדֹרֹתָיו לֹא יֵצֵא בַּיֹּבֵל: וּבָתֵּי הַחֲצֵרִים אֲשֶׁר אֵין לָהֶם חֹמָה סָבִיב עַל שְׂדֵה הָאָרֶץ יֵחָשֵׁב גְּאֻלָּה תִּהְיֶה לּוֹ וּבַיֹּבֵל יֵצֵא: וְעָרֵי הַלְוִיִּם בָּתֵּי עָרֵי אֲחֻזָּתָם גְּאֻלַּת עוֹלָם תִּהְיֶה לַלְוִיִּם: וַאֲשֶׁר יִגְאַל מִן הַלְוִיִּם וְיָצָא מִמְכַּר בַּיִת וְעִיר אֲחֻזָּתוֹ בַּיֹּבֵל כִּי בָתֵּי עָרֵי הַלְוִיִּם הִוא אֲחֻזָּתָם בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וּשְׂדֵה מִגְרַשׁ עָרֵיהֶם לֹא יִמָּכֵר

Priũa.heb.

נתן · מוך · בוא · מכר · היה · נשג · שנה · שוב · שנה · ישב · חמה · היה · תמם · יום · גאל · קום · צמת · דור · בית · סבב · חשב · היה · עיר · עלם · גאל · גרש · מכר

Trāſla.Chal.

[illegible]

Interp. chal.

terra poſſeſſionis vr̃e dabitis redẽptionẽ terre. Qñ paup factus fuerit frater tu⁹: & vẽdiderit de poſſeſſione ſua: veniẽt redẽptor eius qui propinquus eſt ei: & redimet qđ frater ſuus vẽdidit. Vir aũt cui nõ fuerit redẽptor: & attigerit manus eius & inuenerit quantũ ſufficit ad redẽptionẽ eius: cõputabit annos venditionis: et reddet qđ amplius fuerit viro cui vendidit: & reuertetur ad poſſeſſionẽ ſuã. Et ſi nõ inuenerit manus eius quantũ ſufficit vt reddat ei: erit illud qđ vendidit in manu emptoris eius vſqꝫ ad annũ iubilei: et egredietur in iubileo: & reuertet ad poſſeſſionẽ ſuã. Vir aũt qui vẽdiderit domũ habitatiõis intra vrbis murũ: erit redẽptio eius donec ipleat annus vẽditionis: tanto tpe erit redẽptio ei⁹. et ſi nõ fuerit redẽpta donec cõpleat ann⁹ integer: erit domus q̃ eſt in vrbe murata illius q̃ emit eã in ppetuũ in gñationib⁹ ſuis: nõ egredie in iubileo. Edes ãt ruris qđ nõ habet murũ p circuitũ: ſicut ager terre exiſtimabũtur: redẽptio erit eis: & i iubileo egrediet. et vrbes leuitaꝝ & dom⁹ vrbiũ poſſeſſionũ ſuaꝝ in eternũ pñt redimi: redẽptio enĩ ſempiterna erit leuitis. Et q̃ de leuitis redimerit: egrediet vẽditio dom⁹ & vrbis poſſeſſionis ei⁹ in iubileo: qꝛ dom⁹ vrbiũ leuitarũ ſunt poſſeſſio eoꝝ i medio filioꝝ iſrael. Ager aũt ſpacij vrbi[illegible] ſuarũ nõ [illegible]dẽt:

Priũa chal.

חסן · נתן · סכן · אתא · פרק · הוה · דבק · שבק · תוב · שנה · יתר · תוב · שכח · נפק · זבן · קרה · תקף · שלם · פרק · קום · חלט · דור · בית · יקר · חשב · קרב · חסן · פרק · נפק · זבן

Ter. Heb.

כי אחזת עולם הוא להם׃ וכי
ימוך אחיך ומטה ידו עמך
והחזקת בו גר ותושב וחי עמך׃
אל תקח מאתו נשך ותרבית
ויראת מאלהיך וחי אחיך עמך׃
את כספך לא תתן לו בנשך
ובמרבית לא תתן אכלך׃ אני
יהוה אלהיכם אשר הוצאתי
אתכם מארץ מצרים לתת לכם
את ארץ כנען להיות לכם
לאלהים׃ וכי ימוך אחיך עמך
ונמכר לך לא תעבד בו עבדת
עבד׃ כשכיר כתושב יהיה עמך
עד שנת היבל יעבד עמך׃ ויצא
מעמך הוא ובניו עמו ושב אל
משפחתו ואל אחזת אבתיו
ישוב׃ כי עבדי הם אשר הוצאתי
אתם מארץ מצרים לא ימכרו
ממכרת עבד׃ לא תרדה בו בפרך
ויראת מאלהיך׃ ועבדך ואמתך
אשר יהיו לך מאת הגוים אשר
סביבתיכם מהם תקנו עבד ואמה׃
וגם מבני התושבים הגרים עמכם
מהם תקנו וממשפחתם אשר
עמכם אשר הולידו בארצכם והיו
לכם לאחזה׃ והתנחלתם אתם
לבניכם אחריכם לרשת אחזה

Priuitiua heb.: מוך נטה | חזק גור ישב | לקח רבה | נתן | יצא | נתן | היה | מכר עבד | שכר היה | שנה | שוב | שפחה | רדה | אמה | סבב קנה | ישב גור | ילד | נחל | ירש

Trāsla. B. Hiero.

quia possessio sempiterna est. Si attenuatus fuerit frater tuus & infirmus manu: susceperis eū quasi aduenā & pegrinū & vixerit tecū: ne accipias vsuras ab eo: nec āplius q̄ȝ dedisti. Time deū vt viuere possit frater tuus apud te. Pecuniā tuā non dabis ei ad vsuram: & frugum superabundātiam non exiges. Ego dominus deus vester qui eduxi vos de terra egypti: vt darem vobis terram chanaan et essem vester deus. Si paupertate cōpulsus vēdiderit se tibi frater tuus: nō eū opprimes seruitute famulorū. sed quasi mercenarius & colonus erit. Vsq; ad annū iubileū opabitur apud te: & postea egredietur cū liberis suis: & reuertetur ad cognationem & ad possessionē patrum suorū. Mei enim serui sunt: & ego eduxi eos de terra egypti. Nō veneant cōditione seruorū. Ne affligas eū p potētiam: sed metuito deū tuum. Seruus & ancilla sint vobis de nationibus que in circuitu vestro sunt & de aduenis qui peregrinantur apud vos: vel qui ex his nati fuerint in terra vestra. Hos habebitis famulos: & hereditario iure transmittetis ad posteros ac possidebitis

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

⁊ agri segregati in vrbibus eorū nō
καὶ οἱ ἀγροὶ οἱ ἀφορισμένοι ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν οὐ
vēdētur: quoniā possessio sēpiterna hoc eorū est.
πραθήσονται, ὅτι κατάσχεσις αἰώνιος τοῦτο αὐτῶν ἐστίν.
si aūt paup fuerit frater tuus ⁊ impotēs erit
ἐὰν δὲ πένηται ὁ ἀδελφός σου καὶ ἀδυνατήσει ταῖς
manibus suis apud te: auxiliaberis ei vt adue-
χερσὶν αὐτοῦ παρὰ σοί, ἀντιλήψῃ αὐτοῦ ὡς προσηλύ-
ne ⁊ pegrino: ⁊ viuet tecū. nō accipies
του καὶ παροίκου, καὶ ζήσεται μετὰ σοῦ. οὐ λήψῃ
ab eo vsurā: neq; in multitudine. ⁊ timebis
παρ' αὐτοῦ τόκον, οὐδὲ ἐπὶ πλήθει. καὶ φοβηθήσῃ τὸν
deū tuū: ⁊ viuet frater tuus tecū. argē-
θεόν σου, καὶ ζήσεται ὁ ἀδελφός σου μετὰ σοῦ. τὸ ἀργύ-
tū tuū nō dabis ei in vsura: ⁊ in supabū-
ριόν σου οὐ δώσεις αὐτῷ ἐν τόκῳ, καὶ ἐπὶ πλεονα-
dātia nō dabis ei escas tuas: ego dñs deus
σμῷ οὐ δώσεις αὐτῷ τὰ βρώματά σου, ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑ-
vr̄: qui eduxi vos de terra egypti: vt darē vobis
μῶν, ὁ ἐξαγαγὼν ὑμᾶς ἐκ γῆς αἰγύπτου, τοῦ δοῦναι ὑμῖν
terrā chanaā: vt essē vr̄ deus. si aūt humiliatus fue-
τὴν γῆν χαναάν, ὥστε εἶναι ὑμῶν θεός. ἐὰν δὲ ταπεινω-
rit frater tuus apud te ⁊ vēditus fuerit tibi: nō ser-
θῇ ὁ ἀδελφός σου παρὰ σοὶ καὶ πραθῇ σοι, οὐ δουλεύ-
uiet tibi seruitutē serui: vt mercenarius vel colonus
σει σοι δουλείαν οἰκέτου, ὡς μισθωτὸς ἢ πάροικος
erit tibi: vsq; ad ānū remissiōis opabit a-
ἔσται σοι, ἕως τοῦ ἐνιαυτοῦ τῆς ἀφέσεως ἐργάσεται πα-
pud te: ⁊ egredietur in remissiōe a te ipse:
ρὰ σοί, καὶ ἐξελεύσεται ἐν τῇ ἀφέσει ἀπὸ σοῦ αὐτός,
⁊ filii eius secū: ⁊ redibit in
καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ, καὶ ἀπελεύσεται εἰς τὴν
gnationē eius: ⁊ in possessionē paternā eius
γενεὰν αὐτοῦ, καὶ εἰς τὴν κατάσχεσιν τὴν πατρικὴν αὐτοῦ
reuertetur. quoniā serui mei sūt hi: quos edu-
ἀποδραμεῖται. διότι οἰκέται μου εἰσὶν οὗτοι, οὓς ἐξήγα-
xi de terra egypti. nō vēdentur i vēditiōe serui.
γον ἐκ γῆς αἰγύπτου. οὐ πραθήσονται ἐν πράσει οἰκέτου.
nō affliges eum in labore: ⁊ timebis
οὐ κατατενεῖς αὐτὸν ἐν τῷ μόχθῳ, καὶ φοβηθήσῃ τὸν
deū tuū. ⁊ seruus ⁊ ancilla quecūq; fuerint tibi
θεόν σου. καὶ παῖς καὶ παιδίσκη ὅσοι ἂν γένωνταί σοι
ex gētibus quecūq; i circuitu tuo sūt ab eis posside-
ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ὅσοι κύκλῳ σού εἰσιν ἀπ' αὐτῶν κτήσε-
bitis seruū ⁊ ancillā: ⁊ a filiis colo-
σθε δοῦλον καὶ δούλην, καὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν τῶν παροί-
norū existētiū in vobis ab his possidebitis: ⁊ a
κων τῶν ὄντων ἐν ὑμῖν ἀπὸ τούτων κτήσεσθε, καὶ ἀπὸ τῶν
cognatiōibus eorū qui vobiscū quecūq; fuerit in terra vr̄a
συγγενειῶν αὐτῶν τῶν μεθ' ὑμῶν ὅσοι ἂν γένωνται ἐν τῇ γῇ ὑμῶν
sint vobis in possessiōe: ⁊ participabitis eos fi-
ἔστωσαν ὑμῖν εἰς κατάσχεσιν, καὶ καταμεριεῖτε αὐτοὺς τοῖς τέ-
liis vr̄is post vos. ⁊ erūt vobis possessi in
κνοις ὑμῶν μεθ' ὑμᾶς. καὶ ἔσονται ὑμῖν κατόχιμοι εἰς τὸν

F

Israeo.

Priuitiua chal.: סכן מוט תקף | דור יתב נסב | רבה דחל יהב | נתן אכל נפק | הוה סכן זבן | פלח אגר תוב | הוה נפק תוב | חסן קשה דחל | אמה קנה יתב | דור ילד הוה | ירת

Interp. chal.

quia possessio sempiterna est eis. Et q̄ū paup factus fuerit fr tuus ⁊ declinauerit manus eius ad te: suscipies eū q̄si aduenā ⁊ inquilinū: ⁊ viuet tecū. Non accipies ab eo vsurā neq; fenus: ⁊ timebis deū tuū: ⁊ viuet fr tuus tecū. Argentū tuū non dabis ei ad vsurā: et pro fenore nō dabis cibū tuū: ego dñs deus vr̄ qui eduxi vos de terra egypti: vt darem vobis terrā chanaan: vt essem vobis in deū. Si aūt paup factus fuerit frater tuus tecū: ⁊ vēdiderit se tibi: nō seruiat tibi seruitute famulorū. quasi mercenarius ⁊ q̄si colonus erit tecū: vsq; ad annū iubilei seruiet tibi. Egredietur q; a te ipse ⁊ filii eius cū eo: ⁊ reuertetur ad cognationē suā: ⁊ ad possessionē patrū suorū reuertetur. q; serui mei sunt q̄s eduxi de terra egypti: nō vēdant vēditiōe seruorū. Non seruiat tibi seruitute dura: ⁊ timebis deū tuū. Seruus aūt tuus ⁊ ancilla tua sint tibi de filiis pplorū q̄ sunt in circuitu vr̄o: ex eis possidebitis seruos et ancillas. De filiis quoq; incolarū incircūcisorū q̄ habitāt vobiscū ex eis possidebitis ⁊ de cognationibus suis que sunt vobiscū que nate sunt in terra vr̄a: erūt q; vobis in possessionē. et dimittetis eos in possessionem filiis vestris post vos: vt possideant eos

Transla. Chal.

ארי אחסנת עלם הוא להון׃ וארי יתמסכן אחוך ותמוט ידיה עמך ותתקיף ביה דייר
ותותב ויחי עמך׃ לא תסב מניה חבוליא ורביתא ותדחל מאלהך ויחי אחוך עמך׃
ית כספך לא תתן ליה בחבוליא ובררביתא לא תתן מיכלך׃ אנא יי אלהכון דאפיקית
יתכון מארעא דמצרים למתן לכון ית ארעא דכנען למהוי לכון לאלהא׃ וארי יתמסכן
אחוך עמך ויזדבן לך לא תפלח ביה פולחן עבדין׃ כאגירא כתותבא יהי עמך עד
שתא דיובלא יפלח עמך׃ ויפוק מעמך הוא ובנוהי עמיה ויתוב לזרעיתיה ולאחסנת
אבהתוהי יתוב׃ ארי עבדי אינון דאפיקית יתהון מארעא דמצרים לא יזדבנון זבון
עבדין׃ לא תפלח ביה בקשיו ותדחל מאלהך׃ ועבדך ואמתך די יהון לך מן עממיא
די בסחרנותכון מנהון תקנון עבדין ואמהן׃ ואף מבני תותביא ערליא דדירין עמכון
מנהון תקנון ומזרעיתהון די עמכון דאתילידו בארעכון ויהון לכון לאחסנא׃ ותחסנון
יתהון לבניכון בתריכון למירת אחסנא

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

eternū ipsos in seruitutē redigetis. at ex fribus vr̄is
αἰῶνα αὐτοὺς καταδουλώσεσθε. τῶν δὲ ἀδελφῶν ὑμῶν
filiorū israel: vnusquisq; frēm suū nō affliget
τῶν υἱῶν ἰσραήλ, ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ οὐ κατατενεῖ
eū in laboribus. si aūt inuenerit manus adue-
αὐτὸν ἐν τοῖς μόχθοις. ἐὰν δὲ εὕρῃ ἡ χεὶρ τοῦ προσηλύ-
ne vel coloni qui apud te: ⁊ inops
του ἢ τοῦ παροίκου τοῦ παρὰ σοί, καὶ ἀπορηθεὶς ὁ ἀ-
frater tuus vēdatur aduene vel colono qui
δελφός σου πραθῇ τῷ προσηλύτῳ ἢ τῷ παροίκῳ τῷ
apud te: vel ex stirpe aduene: postq̄ vēditus fuerit
παρὰ σοί, ἢ ἐκ γενετῆς προσηλύτῳ, μετὰ τὸ πραθῆναι
ipse: redēptio erit ei. vnus de fratribus eius
αὐτόν, λύτρωσις ἔσται αὐτῷ. εἷς τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ
redimet illū. frater patris eius: vel filius fris
λυτρώσεται αὐτόν. ἀδελφὸς πατρὸς αὐτοῦ, ἢ υἱὸς ἀδελφοῦ
patris eius redimet illū: vel de ppinquis
πατρὸς αὐτοῦ λυτρώσεται αὐτόν, ἢ ἀπὸ τῶν οἰκείων τῶν
carniū eius ex tribu eius redimet: eū. si
σαρκῶν αὐτοῦ ἐκ τῆς φυλῆς αὐτοῦ λυτρώσεται αὐτόν. ἐὰν
aūt abūdās manibus suis: redemerit seipm:
δὲ εὐπορηθεὶς ταῖς χερσὶν αὐτοῦ, λυτρώσηται ἑαυτόν,
⁊ cōputabit erga eū qui emit illū ab an-
καὶ συλλογιεῖται πρὸς τὸν κεκτημένον αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἔ-
no quo vēdidit seipm ei vsq; ad ānū re-
τους οὗ ἀπέδοτο ἑαυτὸν αὐτῷ ἕως τοῦ ἐνιαυτοῦ τῆς ἀ-
missiōis. ⁊ erit argētū vēditiōis eius vt pt
φέσεως. καὶ ἔσται τὸ ἀργύριον τῆς πράσεως αὐτοῦ ὡς ἡ-
es mercenarii. ānū ex āno erit cū eo. si aūt alicui
μέρα μισθίου. ἔτος ἐξ ἔτους ἔσται μετ' αὐτοῦ. ἐὰν δέ τινι
plus ānorū sit ad hec reddet re-
πλεῖον τῶν ἐτῶν ᾖ, πρὸς ταῦτα ἀποδώσει τὰ λύ-
dēptionē eius ab argēto vēditiōis eius. si aūt
τρα αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἀργυρίου τῆς πράσεως αὐτοῦ. ἐὰν δὲ
parū reliquū fuerit ab ānis in ānū remissiōis:
ὀλίγον καταλειφθῇ ἀπὸ τῶν ἐτῶν εἰς τὸν ἐνιαυτὸν τῆς ἀφέσεως,
⁊ cōputabit ei iuxta ānos eius: ⁊ reddet redē-
καὶ συλλογιεῖται αὐτῷ κατὰ τὰ ἔτη αὐτοῦ, καὶ ἀποδώσει τὰ λύ-
ptiōē eius vt mercenarius: ānū ex anno erit cū eo. nō affli-
τρα αὐτοῦ ὡς μισθωτός, ἐνιαυτὸν ἐξ ἐνιαυτοῦ ἔσται μετ' αὐτοῦ. οὐ κα-
ges eū in labore corā te. si aūt nō redemptus fuerit
τατενεῖς αὐτὸν ἐν μόχθῳ ἐνώπιόν σου. ἐὰν δὲ μὴ λυτρῶται κατὰ
iuxta hec: ⁊ exibit in anno remissiōis ipse: ⁊
ταῦτα, καὶ ἐξελεύσεται ἐν τῷ ἔτει τῆς ἀφέσεως αὐτός, καὶ
filii eius cū eo: quoniā mei filii israel serui famu-
τὰ παιδία αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ, ὅτι ἐμοὶ οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ οἰκέται παῖ-
li mei hi sūt: quos eduxi de terra egypti.
δές μου οὗτοί εἰσιν, οὓς ἐξήγαγον ἐκ γῆς αἰγύπτου. Ca. 26.
Ego dñs deus vr̄: nō facietis vobis ipsis manu fa-
Ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν, οὐ ποιήσετε ὑμῖν αὐτοῖς χειροποί-
cta: neq; sculptilia: neq; statuā erigetis vobis: neq; lapidē insi-
ητα, οὐδὲ γλυπτά, οὐδὲ στήλην ἀναστήσετε ὑμῖν, οὐδὲ λίθον σκο-
gnē erigetis in terra vr̄a ad adorādū eū: ego
πὸν στήσετε ἐν τῇ γῇ ὑμῶν προσκυνῆσαι αὐτῷ, ἐγώ

G

Trāsla. B. Hiero.

in eternum. fratres aūt vestros filios israel ne opprimatis p potētiā. Si inualuerit apud vos manus aduene atq; peregrini & attenuatus frater tuus vendiderit se ei: aut cuiq; de stirpe eius: post vēditionē pōt redimi. Qui voluerit ex fribus suis redimet eū: & patruus & patruelis & consanguineus & affinis. Sin autem & ipse potuerit: redimet se: supputatis dumtaxat annis a tpe venditiōis sue vsq; in annū iubileū: & pecunia qua vēditus fuerat iuxta annorū numerū: & ratione mercenarii supputata. Si plures fuerint anni qui remanēt vsq; ad iubileum secūdū hos reddet & preciū. si pauci: ponet rationem cū eo iuxta annorum numerū: & reddet ēptori qd reliquū ē annorū: quibus aūt seruiuit mercedibus imputatis. Nō affliget eū violēter in cōspectu tuo. Quod si per hec redimi nō potuerit: anno iubileo egredietur cū liberis suis. Mei enim sunt serui filii israel: quos eduxi de terra egypti.

Cap. 26.

Ego dominus deus vester. Nō facietis vobis idolum & sculptile: nec titulos erigetis: nec insignem lapidem ponetis in terra vestra: vt adoretis eū. Ego enī sum

Ter. Heb.

לעלם בהם תעבדו ובאחיכם בני
ישראל איש באחיו לא תרדה
בו בפרך׃ וכי תשיג יד גר ותושב
עמך ומך אחיך עמו ונמכר לגר
תושב עמך או לעקר משפחת גר׃
אחרי נמכר גאלה תהיה לו אחד
מאחיו יגאלנו׃ או דדו או בן דדו
יגאלנו או משאר בשרו
ממשפחתו יגאלנו או השיגה
ידו ונגאל׃ וחשב עם קנהו
משנת המכרו לו עד שנת היבל
והיה כסף ממכרו במספר שנים
כימי שכיר יהיה עמו׃ אם עוד
רבות בשנים לפיהן ישיב
גאלתו מכסף מקנתו׃ ואם מעט
נשאר בשנים עד שנת היבל
וחשב לו כפי שניו ישיב את
גאלתו׃ כשכיר שנה בשנה יהיה
עמו לא ירדנו בפרך לעיניך׃
ואם לא יגאל באלה ויצא בשנת
היבל הוא ובניו עמו׃ כי לי בני
ישראל עבדים עבדי הם אשר
הוצאתי אותם מארץ מצרים
אני יהוה אלהיכם׃ לא תעשו
לכם אלילם ופסל ומצבה לא
תקימו לכם ואבן משכית לא תתנו
בארצכם להשתחות עליה כי אני

Priuitiua heb.: נשג ישב | מוך מכר | היה | גאל דוד | שנה | מכר שנה | יום שכר | רבה פה שוב | קנה | שאר | רדה | יצא את | Cap. xxvi. | עשה אלל נצב | שכה נתן | שחה

Transla. Chal.

לעלם בהון תפלחון ובאחיכון בני ישראל גבר באחוהי לא תפלח ביה בקשיו׃ וארי תדבק
יד ערל ותותב עמך ויתמסכן אחוך עמיה ויזדבן לערל תותב דעמך או לעקר
זרעית גיורא׃ בתר דאזדבן פורקנא יהי ליה חד מאחוהי יפרקניה׃ או אחבוהי
או בר אחבוהי יפרקניה או מקריב בשריה מזרעיתיה יפרקניה או תדבק ידיה
ויתפרק׃ ויחשב עם זבניה משתא דאזדבן ליה עד שתא דיובלא ויהי כסף זבינוהי
במנין שניא כיומי אגירא יהי עמיה׃ אם עוד סגיאות בשניא לפומהן יתיב
פורקניה מכסף זבינוהי׃ ואם זעיר אשתאר בשניא עד שתא דיובלא ויחשיב
ליה כפום שנוהי יתיב ית פורקניה׃ כאגיר שנא בשנא יהי עמיה לא יפלח ביה
בקשיו לעינך׃ ואם לא יתפרק באלין ויפוק בשתא דיובלא הוא ובנוהי עמיה׃
ארי דילי בני ישראל עבדין עבדי אינון דאפיקית יתהון מארעא דמצרים
אנא יי אלהכון׃ Ca. xxvi.
לא תעבדון לכון טעון וצלם וקמא לא תקימון לכון ואבן סגדא לא תתנון בארעכון למסגד עלה ארי אנא

Interp. chal.

in eternū ⁊ seruiant eis. Fratres aūt vestri filii israel non seruiāt seruitute dura: neq; vir dñetur fris sui grauiter. Et q̄ū inualuerit manus incircūcisi incole qui habitat apud te: ⁊ paup factus fuerit frater tuus apud illum: ⁊ vendiderit se incircūciso incole q̄ est apud te aut cuiquā de cognatione peregrini: postq̄ venditus fuerit redēptio erit ei: vnus de fribus suis redimet eū: aut patruus eius aut filius patrui sui aut cōsanguineus carnis sue de cognatione sua redimet eū: aut si valuerit manus eius redimet se. et cōputabit cū emptore suo ab anno quo vēdidit se ei vsq; ad annū iubilei. et erit argentū venditionis sue iuxta numerū annorū: iuxta dies mercenarii erit cū eo. Si plures fuerit anni: iuxta eos reddet redēptionē suā de argento emptionis sue. Et si pauci anni remāserint vsq; ad annū iubilei: cōputabit ei: iuxta ānos eius reddet redēptionē suā. Sic mercenarius singulorū annorū erit apud eū: nō dñetur ei violēter ante oculos tuos. Si aūt p hec nō fuerit redēptus: egredietur in anno iubilei ipse ⁊ filii eius cū eo: q; serui mei sunt filii israel: q̄s eduxi de terra egypti.

Ego dñs deus vester. Non facietis vobis idola nec imaginē: ⁊ statuā non erigetis vobis. Et lapidē adorationis nō facietis in terra vr̄a vt adoretis super eum: quia ego

Ca. 26.

Priuitiua chal.: פלח דבק | יהב סכן זבן | גור הוה אחד | פרק אח | חשב | מנה שנה | שאר | תוב פלח | קשה פרק נפק | עבד טעה קום | סגד

יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃ אֶת שַׁבְּתֹתַי
תִּשְׁמֹרוּ וּמִקְדָּשִׁי תִּירָאוּ אֲנִי
יְהוָה׃ אִם בְּחֻקֹּתַי תֵּלֵכוּ וְאֶת
מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם׃
וְנָתַתִּי גִשְׁמֵיכֶם בְּעִתָּם וְנָתְנָה
הָאָרֶץ יְבוּלָהּ וְעֵץ הַשָּׂדֶה יִתֵּן
פִּרְיוֹ׃ וְהִשִּׂיג לָכֶם דַּיִשׁ אֶת בָּצִיר
וּבָצִיר יַשִּׂיג אֶת זָרַע וַאֲכַלְתֶּם
לַחְמְכֶם לָשֹׂבַע וִישַׁבְתֶּם לָבֶטַח
בְּאַרְצְכֶם׃ וְנָתַתִּי שָׁלוֹם בָּאָרֶץ
וּשְׁכַבְתֶּם וְאֵין מַחֲרִיד וְהִשְׁבַּתִּי
חַיָּה רָעָה מִן הָאָרֶץ וְחֶרֶב לֹא
תַעֲבֹר בְּאַרְצְכֶם׃ וּרְדַפְתֶּם אֶת
אֹיְבֵיכֶם וְנָפְלוּ לִפְנֵיכֶם לֶחָרֶב׃
וְרָדְפוּ מִכֶּם חֲמִשָּׁה מֵאָה וּמֵאָה
מִכֶּם רְבָבָה יִרְדֹּפוּ וְנָפְלוּ אֹיְבֵיכֶם
לִפְנֵיכֶם לֶחָרֶב׃ וּפָנִיתִי אֲלֵיכֶם
וְהִפְרֵיתִי אֶתְכֶם וְהִרְבֵּיתִי אֶתְכֶם
וַהֲקִימֹתִי אֶת בְּרִיתִי אִתְּכֶם׃
וַאֲכַלְתֶּם יָשָׁן נוֹשָׁן וְיָשָׁן מִפְּנֵי
חָדָשׁ תּוֹצִיאוּ׃ וְנָתַתִּי מִשְׁכָּנִי
בְּתוֹכְכֶם וְלֹא תִגְעַל נַפְשִׁי
אֶתְכֶם׃ וְהִתְהַלַּכְתִּי בְּתוֹכְכֶם
וְהָיִיתִי לָכֶם לֵאלֹהִים וְאַתֶּם
תִּהְיוּ לִי לְעָם׃ אֲנִי יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִהְיֹת לָהֶם

שָׁמַר קָדַשׁ · הָלַךְ · יָרֵא · צָוָה עָשָׂה · נָתַן · נָשַׂג · דּוּשׁ בָּצַר · יָשַׁב · שָׁלַם · חָרַד שָׁבַת · רָעַע · עָבַר · פָּנָה · פָּרָה רָבָה · קוּם בְּרִית · יָצָא שָׁכַן · גָּעַל · הָלַךְ · הָיָה

Trāſla. B. Hiero.

dñs deus veſter. Cuſtodite ſabbata mea: & pauete ad ſanctuarium meum. Ego dñs. Si in pceptis meis ambulaueritis: & mādata mea cuſtodieritis: & feceritis ea: dabo vobis pluuias tēporibus ſuis: & terra gignet germē ſuū: & pomis arbores replebuntur. Apphēdet meſſiū tritura vindemiam: & vindemia occupabit ſementē: & comedetis panē veſtrū in ſaturitate: & abſq; pauore habitabitis ī terra vr̄a. Dabo pacē in finibus veſtris: dormietis & nō erit qui exterreat. Auferam malas beſtias: & gladius non tranſibit terminos veſtros. Perſequemini inimicos vr̄os: & corruent coram vobis. Perſequentur quinq; de veſtris cētū alienos: & cētū de vobis decē millia. Cadent inimici veſtri gladio in conſpectu veſtro. Reſpiciā vos & creſcere faciam: multiplicabimini: & firmabo pactum meum vobiſcum. Comedetis vetuſtiſſima veterum: & vetera nouis ſupuenientibus proiicietis. Ponā tabernaculū meū in medio veſtri. & non abiiciet vos anima mea. Ambulabo inter vos: & ero deus veſter: voſq; eritis populus meus. Ego dominus deus veſter qui eduxi vos de terra egyptiorum: ne ſeruiretis eis.

Trāſla. Gre. lxx. cū interp̄. latina.

dñs deus vr̄. ſabbata mea ſeruabitis:
κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. τὰ σάββατά μου φυλάξεσθε,
& a ſctūario meo timebitis: ego dñs.
καὶ ἀπὸ τῶν ἁγίων μου φοβηθήσεσθε, ἐγὼ κύριος.
ſi in pceptis meis ābulaueritis: & mā
ἐὰν ἐν τοῖς προστάγμασί μου πορεύησθε, καὶ τὰς ἐν
data mea obſeruaueritis: & feceritis ea: &
τολάς μου φυλάξησθε, καὶ ποιήσητε αὐτάς· καὶ
dabo pluuiā vobi in tēpore ſuo: & tra dabit
δώσω τὸν ὑετὸν ὑμῖν ἐν καιρῷ αὐτοῦ, καὶ ἡ γῆ δώσει
germina ſua: & ligna cāpoꝝ red
τὰ γεννήματα αὐτῆς, καὶ τὰ ξύλα τῶν πεδίων ἀπο
dent fructū ſuū. & apphēdet vobis
δώσει τὸν καρπὸν αὐτῶν. καὶ καταλήψεται ὑμῖν
tritura vindemiā: & vindemia apphe
ὁ ἀλοητὸς τὸν τρυγητόν, καὶ ὁ τρυγητὸς καταλήψε
det ſemētē. & comedetis panē vr̄m ad
ται τὸν σπόρον, καὶ φάγεσθε τὸν ἄρτον ὑμῶν εἰς
ſaturitatē. & hītabitis cū ſecuritate in
πλησμονήν. καὶ κατοικήσετε μετὰ ἀσφαλείας ἐπὶ
tra vr̄a: & dabo pacē in tra vr̄a: &
τῆς γῆς ὑμῶν, καὶ δώσω εἰρήνην ἐν τῇ γῇ ὑμῶν, καὶ
dormietis: & nō erit vos exterrēs. &
κοιμηθήσεσθε, καὶ οὐκ ἔσται ὑμᾶς ὁ ἐκφοβῶν. καὶ
perdā beſtias malas ex tra vr̄a: & bel
ἀπολῶ θηρία πονηρὰ ἐκ τῆς γῆς ὑμῶν, καὶ πόλε
lū nō trāſibit p trā vr̄as: & pſeqmini
μος οὐ διελεύσεται διὰ τῆς γῆς ὑμῶν, καὶ διώξετε
inimicos vr̄os: & cadēt corā vobis
τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καὶ πεσοῦνται ἐνώπιον ὑμῶν
in cede. & pſequēt ex vobis quinq; cētū:
ἐν φόνῳ. καὶ διώξονται ἐξ ὑμῶν πέντε ἑκατόν,
& cētū ex vobis pſeqnt decē millia. & ca
καὶ ἑκατὸν ἐξ ὑμῶν διώξονται μυριάδας. καὶ πεσοῦν
dēt inimici vr̄i corā vobis gladio. &
ται οἱ ἐχθροὶ ὑμῶν ἐνώπιον ὑμῶν μαχαίρᾳ. καὶ
reſpiciā ſup vos: & creſcere faciā vos: & multi
ἐπιβλέψω ἐφ᾽ ὑμᾶς, καὶ αὐξανῶ ὑμᾶς, καὶ πλη
plicabo vos: & ſtatuā pactū meū vobiſcū:
θυνῶ ὑμᾶς, καὶ στήσω τὴν διαθήκην μου μεθ᾽ ὑμῶν,
& comedetis & antiq antiquoꝝ: & antiq
καὶ φάγεσθε καὶ παλαιὰ παλαιῶν, καὶ παλαιὰ
ex cōſpectu nouoꝝ efferetis. & ponā tabna
ἐκ προσώπου νέων ἐξοίσετε. καὶ θήσω τὴν σκη
culū meū in vobis: & nō abominabit aīa mea
νήν μου ἐν ὑμῖν, καὶ οὐ βδελύξεται ἡ ψυχή μου
vos. & ambulabo inter vos: & ero
ὑμᾶς. καὶ ἐμπεριπατήσω ἐν ὑμῖν, καὶ ἔσομαι
vr̄ deus: & vos eritis mihi in pplm: ego
ὑμῶν θεός, καὶ ὑμεῖς ἔσεσθέ μοι εἰς λαόν, ἐγώ
ſum dñs deus vr̄ q eduxi vos ex tra
εἰμι κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν ὁ ἐξαγαγὼν ὑμᾶς ἐκ γῆς
egypti: cū eſſetis vos
αἰγύπτου, ὄντων ὑμῶν

Deut. 28.a. — Job.11.d. — B

Pritiua chal.

[illegible]

Interp̄. chal.

dñs deus vr̄. Dies ſabbatoꝝ meoꝝ cuſtodite: & domū ſanctuarij mei metuite: ego dñs. Si in legitimis meis ambulaueritis: & precepta mea cuſtodieritis: & feceritis ea: dabo pluuiā veſtrā in tēporibus ſuis: & dabit terra fructū ſuū: & arbor agri dabit poma ſua. et apprehendet vobis tritura vindemiam: & vindemia apprehēdet pullulationē ſemētis: & comedetis panē veſtrū in ſaturitate: & habitabitis confidēter in terra veſtra. Daboq; pacē in terra: & manebitis & nō erit qui commoueat vos: & ceſſare faciā beſtiam malā de terra: & occidentes gladio nō tranſibūt per terrā vr̄am. Et perſequemini inimicos veſtros: & corruent corām vobis in gladio. Perſequēturq; quinq; ex vobis centum: & centum ex vobis fugabūt decem millia. Et cadent inimici veſtri corām vobis in gladio. & aſpiciam vos in verbo meo: vt benefaciā vobis: & creſcere vos faciam: et multiplicabo vos: & ſtatuam pactum meum vobiſcum. Comedetiſq; vetera veterum. & vetera proper noua efferetis. Daboq; tabnaculū meū inter vos: & nō abiiciet vos vbū meū: & hītare faciā maieſtatē meā iter vos: & ero vobis ī deū: & vos eriti corā me in pplꝫ. Ego dñs de⁹ vr̄: q eduxi vos de tra egypti: ne

Transla. Chal.

דִּי אֱלָהֲכוֹן׃ יָת יוֹמֵי שַׁבַּיָּא דִּילִי תִּטְּרוּן וּלְבֵית מַקְדְּשִׁי תְּהוֹן דָּחֲלִין אֲנָא יְהוָה׃ אִם
בִּקְיָמַי תְּהָכוּן וְיָת פִּקּוֹדַי תִּטְּרוּן וְתַעְבְּדוּן יָתְהוֹן׃ וְאֶתֵּין מִטְרֵיכוֹן בְּעִדָּנְהוֹן וְתִתֵּין אַרְעָא
עֲלַלְתַּהּ וְאִילַן חַקְלָא יִתֵּין אִבֵּיהּ׃ וְיַעְרַע לְכוֹן דַּיְשָׁא לִקְטָפָא וְקִטָפָא יַעְרַע לְאַפָּקַר
בַּר זַרְעָא וְתֵיכְלוּן לַחְמְכוֹן לְמִשְׂבַּע וְתִתְּבוּן לְרוּחְצָן בְּאַרְעֲכוֹן׃ וְאֶתֵּין שְׁלָמָא בְּאַרְעָא
וְתִשְׁרוֹן וְלֵית דְּמַנִּיד וְאֲבַטֵּיל חַיְתָא בִּשְׁתָּא מִן אַרְעָא וּדְקָטְלִין בְּחַרְבָּא לָא יְעִידוּן
בְּאַרְעֲכוֹן׃ וְתִרְדְּפוּן יָת בַּעֲלֵי דְבָבֵיכוֹן וְיִפְּלוּן קֳדָמֵיכוֹן לְחַרְבָּא׃ וְיִרְדְּפוּן מִנְּכוֹן חַמְשָׁא
לִמְאָה וּמְאָה מִנְּכוֹן לְרִבּוּתָא יִרְדְּפוּן וְיִפְּלוּן בַּעֲלֵי דְבָבֵיכוֹן קֳדָמֵיכוֹן לְחַרְבָּא׃ וְאֶתְפְּנֵי
בְּמֵימְרִי לְאוֹטָבָא לְכוֹן וְאַפּוּשׁ יָתְכוֹן וְאַסְגֵּי יָתְכוֹן וַאֲקִים יָת קְיָמִי עִמְּכוֹן׃ וְתֵיכְלוּן
עַתִּיקָא דְּעַתִּיק וְעַתִּיקָא מִן קֳדָם חַדְתָּא תְּפַנּוּן׃ וְאֶתֵּין מַשְׁכְּנִי בֵּינֵיכוֹן וְלָא יְרַחֵק מֵימְרִי
יָתְכוֹן׃ וְאַשְׁרֵי שְׁכִינְתִּי בֵּינֵיכוֹן וְאֶהֱוֵי לְכוֹן לֶאֱלָהּ וְאַתּוּן תְּהוֹן קֳדָמַי לְעַם׃ אֲנָא יְיָ
אֱלָהֲכוֹן דְּאַפֵּיקִית יָתְכוֹן מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם מִלְּמֶהֱוֵי לְהוֹן

עֲבָדִים וָאֶשְׁבֹּר מֹטֹת עֻלְּכֶם
וָאוֹלֵךְ אֶתְכֶם קוֹמְמִיּוּת׃ וְאִם לֹא
תִשְׁמְעוּ לִי וְלֹא תַעֲשׂוּ אֵת כָּל
הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה׃ וְאִם בְּחֻקֹּתַי
תִּמְאָסוּ וְאִם אֶת מִשְׁפָּטַי תִּגְעַל
נַפְשְׁכֶם לְבִלְתִּי עֲשׂוֹת אֶת כָּל
מִצְוֹתַי לְהַפְרְכֶם אֶת בְּרִיתִי׃ אַף
אֲנִי אֶעֱשֶׂה זֹּאת לָכֶם וְהִפְקַדְתִּי
עֲלֵיכֶם בֶּהָלָה אֶת הַשַּׁחֶפֶת וְאֶת
הַקַּדַּחַת מְכַלּוֹת עֵינַיִם וּמְדִיבֹת
נָפֶשׁ וּזְרַעְתֶּם לָרִיק זַרְעֲכֶם
וַאֲכָלֻהוּ אֹיְבֵיכֶם׃ וְנָתַתִּי פָנַי בָּכֶם
וְנִגַּפְתֶּם לִפְנֵי אֹיְבֵיכֶם וְרָדוּ בָכֶם
שֹׂנְאֵיכֶם וְנַסְתֶּם וְאֵין רֹדֵף
אֶתְכֶם׃ וְאִם עַד אֵלֶּה לֹא תִשְׁמְעוּ
לִי וְיָסַפְתִּי לְיַסְּרָה אֶתְכֶם שֶׁבַע
עַל חַטֹּאתֵיכֶם׃ וְשָׁבַרְתִּי אֶת גְּאוֹן
עֻזְּכֶם וְנָתַתִּי אֶת שְׁמֵיכֶם כַּבַּרְזֶל
וְאֶת אַרְצְכֶם כַּנְּחֻשָׁה׃ וְתַם לָרִיק
כֹּחֲכֶם וְלֹא תִתֵּן אַרְצְכֶם אֶת
יְבוּלָהּ וְעֵץ הָאָרֶץ לֹא יִתֵּן פִּרְיוֹ׃
וְאִם תֵּלְכוּ עִמִּי קֶרִי וְלֹא תֹאבוּ
לִשְׁמֹעַ לִי וְיָסַפְתִּי עֲלֵיכֶם מַכָּה
שֶׁבַע כְּחַטֹּאתֵיכֶם׃ וְהִשְׁלַחְתִּי בָכֶם
אֶת חַיַּת הַשָּׂדֶה וְשִׁכְּלָה אֶתְכֶם
וְהִכְרִיתָה אֶת בְּהֶמְתְּכֶם וְהִמְעִיטָה
אֶתְכֶם וְנָשַׁמּוּ דַּרְכֵיכֶם׃ וְאִם

שָׁבַר מוּט · הָלַךְ · שָׁמַע עָשָׂה · צָוָה · מָאַס שָׁפַט · פּוּר · פָּקַד · כָּלָה דָּאַב · נָתַן פָּנָה · רָדָה · נוּס · שָׁמַע · יָסַר · גָּאָה · עָזַז נָתַן · תָּמַם · כֹּחַ נָתַן · בּוּל פָּרָה · הָלַךְ קָרָה אָבָה · נָכָה · שָׁלַח · חָיָה · כָּרַת מָעַט · שָׁמַם

Trāſla. B. Hiero.

& qui confregi catenas ceruicum veſtrarū vt incederetis erecti. Quod ſi non audieritis me: nec feceritis omnia mādata mea: ſed ſpreueritis leges meas: & iudicia mea contempſeritis: vt non faciatis ea q̃ a me cōſtituta ſūt: & ad irritū pducatis pactū meum: ego quoq; hec faciā vobis. Viſitabo vos velociter in egeſtate & ardore: qui cōficiat oculos veſtros & conſumat aīas vr̄as. Fruſtra feretis ſemētē: que ab hoſtibus deuorabitur. Ponā faciē meā cōtra vos & corruetis coram hoſtibus veſtris: & ſubiiciemini his q oderunt vos. Fugietis nemine perſequente. Si autē nec ſic obedieritis mihi: addā correptiones veſtras ſeptuplum propter peccata vr̄a: & conteram ſuperbiā duricie veſtre. Daboq; vobis celū deſup ſicut ferrū & terrā eneā. Cōſumetur in caſſum labor veſter. non proferet terra germen: nec arbores poma prebebunt. Si ābulaueritis ex aduerſo mihi: nec volueritis audire me: addam plagas veſtras vſq; in ſeptuplū pp pctā vr̄a. Emittamq; in vos beſtias agri: que cōſumant vos & pecora veſtra: & ad paucitatē cuncta redeāt. deſerteq; fient vie vr̄e. Quod ſi

Trāſla. Gre. lxx. cū interp̄. latina.

ſerui. & cōfregi vinculū iugi ve
δούλων. καὶ συνέτριψα τὸν δεσμὸν τοῦ ζυγοῦ ὑ
ſtri: et duxi vos cū fiducia. ſi āt nō o
μῶν, καὶ ἤγαγον ὑμᾶς μετὰ παρρησίας. ἐὰν δὲ μὴ ὑ
bedieritis mihi: neq; feceritis pcepta
πακούσητέ μου, μηδὲ ποιήσητε τὰ προστάγματά
mea hec: ſꝫ inobediētes fueritis ipſis: &
μου ταῦτα, ἀλλὰ ἀπειθήσητε αὐτοῖς, καὶ τοῖς
iudicia mea ſpreuerit aīa vr̄a: ita vt vos
κρίμασί μου προσοχθίσῃ ἡ ψυχὴ ὑμῶν, ὥστε ὑμᾶς
nō faciatis oīa mādata mea: ita vt diſſi
μὴ ποιεῖν πάσας τὰς ἐντολάς μου, ὥστε διασκε
petis vos pactū meū: & ego faciā ſic
δάσαι ὑμᾶς τὴν διαθήκην μου, καὶ ἐγὼ ποιήσω οὕ
vobis. & obfirmabo ſup vos feſtinationē: &
τως ὑμῖν. καὶ ἐπιστήσω ἐφ᾽ ὑμᾶς σπουδήν, τήν τε
egeſtatē: et ſcabiē: & ictericiā: cōſumē
ἀπορίαν, τήν τε ψώραν, καὶ τὸν ἴκτερον, σφακελλί
tes oculos vr̄os: & aīam vr̄am li
ζοντας τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν, καὶ τὴν ψυχὴν ὑμῶν ἐκ
queſcētē. & ſemīabitis ī vanū ſemina
τήκουσαν. καὶ σπερεῖτε διὰ κενῆς τὰ σπέρματα
vr̄a: & comedēt ea aduerſarij vr̄i. & obfir
ὑμῶν, καὶ ἔδονται αὐτὰ οἱ ὑπεναντίοι ὑμῶν. καὶ ἐπι
mabo faciē meā ꝯ vos: & cadetis co
στήσω τὸ πρόσωπόν μου ἐφ᾽ ὑμᾶς, καὶ πεσεῖσθε ἐναν
rā inimicis vr̄is: & pſeqnt vos odiē
τίον τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν, καὶ διώξονται ὑμᾶς οἱ μισοῦν
tes vos: & fugietis nullo pſequēte vos. &
τες ὑμᾶς, καὶ φεύξεσθε οὐδενὸς διώκοντος ὑμᾶς. καὶ
ſi vſq; ad hoc nō obedieritis mihi: & addā
ἐὰν ἕως τούτου μὴ ὑπακούσητέ μου, καὶ προσθήσω
caſtigare vos plagis ſepties pro pec
παιδεῦσαι ὑμᾶς πληγαῖς ἑπτάκις ἐπὶ ταῖς ἁμαρ
catis vr̄is: & cōfringā ſupbiā arrogā
τίαις ὑμῶν, καὶ συντρίψω τὴν ὕβριν τῆς ὑπερηφα
tie vr̄e: & ponā celū vobis ſicut ferreū:
νίας ὑμῶν, καὶ θήσω τὸν οὐρανὸν ὑμῖν ὡς σιδηροῦν,
& trā vr̄aꝫ ſicut eneā: & erit in vanū
καὶ τὴν γῆν ὑμῶν ὡσεὶ χαλκῆν, καὶ ἔσται εἰς κενὸν ἡ
vis vr̄a. & nō dabit tr̄a vr̄a ſemē ſuū: &
ἰσχὺς ὑμῶν. καὶ οὐ δώσει ἡ γῆ ὑμῶν τὸν σπόρον αὐτῆς καὶ
lignū agri nō dabit fructū ſuū. & ſi
τὸ ξύλον τοῦ ἀγροῦ οὐ δώσει τὸν καρπὸν αὐτοῦ. καὶ ἐὰν
poſt hec ābulaueritis obliqui: & nō volueritis
μετὰ ταῦτα πορεύησθε πλάγιοι, καὶ μὴ βούλησθε
obedire mihi: addā vobis plagas ſeptē iuxta pctā
ὑπακούειν μου, προσθήσω ὑμῖν πληγὰς ἑπτὰ κατὰ τὰς ἁμαρτί
vr̄a. & mittā ſup vos agreſtes beſtias tre: & co
ας ὑμῶν. καὶ ἀποστελῶ ἐφ᾽ ὑμᾶς τὰ ἄγρια θηρία τῆς γῆς, καὶ κα
medēt vos: & cōſumēt iumēta vr̄a: & pau
τέδονται ὑμᾶς, καὶ ἐξαναλώσει τὰ κτήνη ὑμῶν, καὶ ὀλιγο
cos faciēt vos. & ſolitarie erūt vie vr̄e: & ſi
στοὺς ποιήσει ὑμᾶς. καὶ ἔρημοι ἔσονται αἱ ὁδοὶ ὑμῶν, καὶ ἐὰν

Deut. 28.b. — C — D

Transla. Chal.

עַבְדִּין וְתַבָּרִית נִיר עַמְמַיָּא מִנְּכוֹן וְדַבָּרִית יָתְכוֹן בְּחֵירוּתָא׃ וְאִם לָא תְקַבְּלוּן לְמֵימְרִי
וְלָא תַעְבְּדוּן יָת כָּל פִּקּוֹדַיָּא הָאִלֵּין׃ וְאִם בִּקְיָמַי תְּקוּצוּן וְאִם יָת דִּינַי תְּרַחֵיק
נַפְשְׁכוֹן בְּדִיל דְּלָא לְמֶעְבַּד יָת כָּל פִּקּוֹדַי לְאַשְׁנָיוּתְכוֹן יָת קְיָמִי׃ אַף אֲנָא אֶעְבֵּד דָּא
לְכוֹן וְאַסְעַר עֲלֵיכוֹן בַּהֲלוּתָא יָת שַׁחַפְתָּא וְקַדַּחְתָּא מְחַשְׁכָן עַיְנִין וּמַפְּחָן נְפַשׁ וְתִזְרְעוּן
לְרֵיקָנוּ זַרְעֲכוֹן וְיֵיכְלוּנֵיהּ בַּעֲלֵי דְבָבֵיכוֹן׃ וְאֶתֵּין רוּגְזִי בְּכוֹן וְתִתַּבְרוּן קֳדָם בַּעֲלֵי דְבָבֵיכוֹן
וְיִרְדּוּן בְּכוֹן סַנְאֵיכוֹן וְתַעְרְקוּן וְלֵית דְּרָדֵיף יָתְכוֹן׃ וְאִם עַד אִלֵּין לָא תְקַבְּלוּן לְמֵימְרִי
וְאוֹסֵיף לְמִרְדֵּי יָתְכוֹן שְׁבַע עַל חוֹבֵיכוֹן׃ וְאֶתְבַּר יָת יְקַר תְּקוֹפְכוֹן וְאֶתֵּין יָת שְׁמַיָּא
דְּעִלָּוֵיכוֹן תַּקִּיפִין כְּפַרְזְלָא דְּלָא לְאַחָתָא מִטְרָא וְאַרְעָא דִּי תְחוֹתֵיכוֹן תַּקִּיפָא כִּנְחָשָׁא
מִלְּמֶעְבַּד פֵּירִין׃ וִיסוּף לְרֵיקָנוּ חֵילְכוֹן וְלָא תִתֵּן אַרְעֲכוֹן יָת עֲלַלְתַּהּ וְאִילַן אַרְעָא לָא
יִתֵּן אִבֵּיהּ׃ וְאִם תְּהָכוּן קֳדָמַי בְּקַשְׁיוּ וְלָא תֵיבוֹן לְקַבָּלָא לְמֵימְרִי וְאוֹסֵיף לְאַיְתָאָה עֲלֵיכוֹן
מְחָא שְׁבַע כְּחוֹבֵיכוֹן׃ וְאֶגְרֵי בְכוֹן יָת חַיַּת בָּרָא וּתְתַכֵּל יָתְכוֹן וּתְשֵׁיצֵי יָת בְּעִירְכוֹן
וּתְזַעֵר יָתְכוֹן וְיִצְדוֹן אוֹרְחָתְכוֹן׃ וְאִם

Interp̄. chal.

ſeruiretis eis. Et cōfregi iugū populoꝝ ex vobis: et duxi vos in libertate. Si aūt non obedieritis verbo meo: nec feceritis oīa precepta hec: & ſi legitima mea ſpreueritis: & iudicia mea abominata fuerit aīa vr̄a: vt nō faciatis oīa precepta mea: vt immutetis pactum meū: ego quoq; hec faciā vobis: viſitaboq; vos in cōturbatione egeſtate & ardore: obſcurātib⁹ oculos et exſpirare facientib⁹ aīam. Seminabitiſq; ī vanū ſemē veſtrū: & comedēt illud inimici vr̄i. Ponāq; irā meā cōtra vos: & cōteremini corā inimicis vr̄is: & dñabunt veſtri q oderūt vos. Et fugietis nemine perſequēte vos. & ſi in his nō obedieritis verbo meo: addā corripere vos ſepties ſup pctā vr̄a. et cōterā gloriā fortitudinis vr̄e: daboq; celos q ſunt ſup vos fortes ſicut ferrum vt nō deferāt pluuiā: & terrā q̃ eſt ſubter vos fortem ſicut es nec faciet fructus. cōſumeturq; in caſſuꝫ fortitudo veſtra: & nō dabit terra germen ſuum: neq; arbor terre dabit fructū ſuū. Et ſi ambulaueritis corā me in duritia: & nolueritis obedire verbo meo: addam inducere ſup vos percuſſionē ſeptuplū iuxta peccata veſtra: Immittāq; in vos beſtias agri: & abſq; liberis facient vos: & conſumabūt pecora veſtra: & diminuent vos: & deſerte erunt vie veſtre. Et ſi

Pritiua chal.

[illegible]

ואם באלה לא תוסרו לי והלכתם עמי קרי: והלכתי אף אני עמכם בקרי והכיתי אתכם גם אני שבע על חטאתיכם: והבאתי עליכם חרב נקמת נקם ברית ונאספתם אל עריכם ושלחתי דבר בתוככם ונתתם ביד אויב: בשברי לכם מטה לחם ואפו עשר נשים לחמכם בתנור אחד והשיבו לחמכם במשקל ואכלתם ולא תשבעו: ואם בזאת לא תשמעו לי והלכתם עמי בקרי: והלכתי עמכם בחמת קרי ויסרתי אתכם אף אני שבע על חטאתיכם: ואכלתם בשר בניכם ובשר בנתיכם תאכלו: והשמדתי את במתיכם והכרתי את חמניכם ונתתי את פגריכם על פגרי גלוליכם וגעלה נפשי אתכם: ונתתי את עריכם חרבה והשמותי את מקדשיכם ולא אריח בריח ניחחכם: והשמתי אני את הארץ ושממו עליה איביכם הישבים בה: ואתכם אזרה בגוים והריקתי אחריכם חרב והיתה ארצכם שממה ועריכם יהיו חרבה: אז תרצה הארץ את שבתתיה

nec sic volueritis recipere disciplinā: sed ambulaueritis ex aduerso mihi. ego quoq; contra vos aduersus incedam. & percutiā vos septies pp pctā vestra. inducāq; super vos gladiū vltorem federis mei: cūq; cōfugeritis in vrbes: mittā pestilētiam in medio vestri: & trademinī in manib9 hostiū. postq̄ cōfregero baculū panis vrī: ita vt decem mulieres in vno clibano coquāt panes. & reddant eos ad pondus: & comedetis & nō saturabimini. Sin autem nec p hec audieritis me: sed ambulaueritis cōtra me & ego incedā aduersus vos in furore cōtrario: & corripiam vos septē plagis propter peccata vestra: ita vt comedatis carnes filiorum vestrorum & filiarum vestrarū. Destruam excelsa vestra: & simulacra confringam. Cadetis inter ruinas idolorū vestrorū. & abominabitur vos anima mea ī tm̄ vt vrbes vrās redigā in solitudinē. & deserta faciā sctūaria vestra. nec recipiā vltra odorē suauissimū. dispdāq; terrā vestrā: & stupebunt sup ea inimici vestri cum habitatores illius fuerint. Vos aūt dispergam in gentes: & euaginabo post vos gladium. eritq; terra vestra deserta. & ciuitates vestre dirute. Tunc placebunt terre sabbata sua

post hec nō correcti fueritis: sed ambulaueritis ad me obliq: ambulabo & ego vobiscū furore obliquo: & percutiā vos & ego septies pro peccatis vestris: & inducā sup vos gladiū vīdicātē vltionē pacti. & confugietis in vrbes vestras: & mittā mortem in vos: & trademini in manus inimicorū. cū tribulauero vos penuria panū: coquēt decē mulieres panes vestros in clibano vno: & reddēt panes vobis in pōdere: & comedetis: & nō saturabimini. si āt post hec nō obedieritis mihi: sed ambulaueritis ad me obliq: & ego ambulabo vobiscū in furore obliquo. & corripiā vos ego septies. iuxta peccata vrā: & comedetis carnes filiorū vrorum: & carnes filiarum vrarum comedetis. & desolabo statuas vrās: & destruā lignea simulacra vrā: & ponā cadauera vrā sup cadauera idolorū vrorum. & grauis erit anima mea vobis. & ponā vrbes vrās solitarias: & desolabo scta vrā: & nō olfaciā odorē sacrificiorū vrorum. & desolabo ego terrā vrām. & admirabuntur sup illā inimici vri: habitātes in illa. & dispgā vos in gētes: & cōsumet vos penetrās gladius: & erit terra vrā deserta: & vrbes vrē erūt solitarie. tūc cōplacebit terre sabbata sua

ἐπὶ τούτοις μὴ παιδευθῆτε, ἀλλὰ πορεύησθε πρός με πλάγιοι, πορεύσομαι κἀγὼ μεθ' ὑμῶν θυμῷ πλαγίῳ, καὶ πατάξω ὑμᾶς κἀγὼ ἑπτάκις ἀντὶ τῶν ἁμαρτιῶν ὑμῶν, καὶ ἐπάξω ἐφ' ὑμᾶς μάχαιραν ἐκδικοῦσαν δίκην διαθήκης, καὶ καταφεύξεσθε εἰς τὰς πόλεις ὑμῶν, καὶ ἐξαποστελῶ θάνατον εἰς ὑμᾶς, καὶ παραδοθήσεσθε εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν, ἐν τῷ θλῖψαι ὑμᾶς σιτοδείᾳ ἄρτων. πέψουσι δέκα γυναῖκες τοὺς ἄρτους ὑμῶν ἐν κλιβάνῳ ἑνί, καὶ ἀποδώσουσι τοὺς ἄρτους ὑμῶν ἐν σταθμῷ, καὶ φάγεσθε, καὶ οὐ μὴ ἐμπλησθῆτε. ἐὰν δὲ ἐπὶ τούτοις μὴ ὑπακούσητέ μου, ἀλλὰ πορεύησθε πρός με πλάγιοι, καὶ αὐτὸς πορεύσομαι μεθ' ὑμῶν ἐν θυμῷ πλαγίῳ, καὶ παιδεύσω ὑμᾶς ἐγὼ ἑπτάκις κατὰ τὰς ἁμαρτίας ὑμῶν, καὶ φάγεσθε τὰς σάρκας τῶν υἱῶν ὑμῶν, καὶ τὰς σάρκας τῶν θυγατέρων ὑμῶν φάγεσθε. καὶ ἐρημώσω τὰς στήλας ὑμῶν, καὶ ἐξολοθρεύσω τὰ ξύλινα χειροποίητα ὑμῶν, καὶ θήσω τὰ κῶλα ὑμῶν ἐπὶ τὰ κῶλα τῶν εἰδώλων ὑμῶν, καὶ προσοχθιεῖ ἡ ψυχή μου ὑμῖν. καὶ θήσω τὰς πόλεις ὑμῶν ἐρήμους, καὶ ἐξερημώσω τὰ ἅγια ὑμῶν, καὶ οὐ μὴ ὀσφρανθῶ τῆς ὀσμῆς τῶν θυσιῶν ὑμῶν. καὶ ἐξερημώσω ἐγὼ τὴν γῆν ὑμῶν, καὶ θαυμάσονται ἐπ' αὐτῇ οἱ ἐχθροὶ ὑμῶν, οἱ ἐνοικοῦντες ἐν αὐτῇ. καὶ διασπερῶ ὑμᾶς εἰς τὰ ἔθνη, καὶ ἐξαναλώσει ὑμᾶς ἐπιπορευομένη μάχαιρα, καὶ ἔσται ἡ γῆ ὑμῶν ἔρημος, καὶ αἱ πόλεις ὑμῶν ἔσονται ἔρημοι. τότε εὐδοκήσει ἡ γῆ τὰ σάββατα αὐτῆς

ώς πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ἐρημώσεως αὐτῆς, καὶ ὑμεῖς ἔσεσθε ἐν τῇ γῇ τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν. τότε σαββατιεῖ ἡ γῆ, καὶ εὐδοκήσει τὰ σάββατα αὐτῆς πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ἐρημώσεως αὐτῆς. σαββατιεῖ ἃ οὐκ ἐσαββάτισεν ἐν τοῖς σαββάτοις ὑμῶν, ἡνίκα κατῳκεῖτε αὐτήν. καὶ τοῖς καταλειφθεῖσιν ἐξ ὑμῶν ἐπάξω δειλίαν εἰς τὴν καρδίαν αὐτῶν ἐν τῇ γῇ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν, καὶ διώξεται αὐτοὺς φωνὴ φύλλου φερομένου, καὶ φεύξονται ὡς φεύγοντες ἀπὸ πολέμου, καὶ πεσοῦνται οὐδενὸς διώκοντος, καὶ ὑπερόψεται ὁ ἀδελφὸς τὸν ἀδελφὸν ὡσεὶ ἐν πολέμῳ, οὐδενὸς κατατρέχοντος, καὶ οὐ δυνήσεσθε ἀντιστῆναι τοῖς ἐχθροῖς ὑμῶν. καὶ ἀπολεῖσθε ἐν τοῖς ἔθνεσι, καὶ κατέδεται ὑμᾶς ἡ γῆ τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν. καὶ οἱ καταλειφθέντες ἀφ' ὑμῶν καταφθαρήσονται διὰ τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν ἐν τῇ γῇ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν, καὶ διὰ τὰς ἁμαρτίας τῶν πατέρων αὐτῶν τακήσονται, καὶ ἐξαγορεύσουσι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν, καὶ τὰς ἁμαρτίας τῶν πατέρων αὐτῶν, ὅτι παρέβησαν καὶ ὑπερεῖδόν με, καὶ ὅτι ἐπορεύθησαν ἐναντίον μου πλάγιοι, καὶ ἐγὼ ἐπορεύθην μετ' αὐτῶν ἐν θυμῷ πλαγίῳ, καὶ ἀπολῶ αὐτοὺς ἐν τῇ γῇ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν. τότε ἐντραπήσεται ἡ καρδία αὐτῶν ἡ ἀπερίτμητος, καὶ τότε εὐδοκήσουσι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. καὶ μνησθήσομαι τῆς διαθήκης Ἰακώβ, καὶ τῆς διαθήκης Ἰσαάκ, καὶ τῆς διαθήκης Ἀβραὰμ μνησθήσομαι, καὶ τῆς γῆς μνησθήσομαι. καὶ ἡ γῆ ἐγκαταλειφθήσεται ὑπ' αὐτῶν. τότε προσδέξεται ἡ γῆ τὰ σάββατα αὐτῆς, ἐν τῷ ἐρημωθῆναι αὐτὴν δι' αὐτούς. καὶ αὐτοὶ προσδέξονται τὰς αὐτῶν ἀνομίας, ἀνθ' ὧν τὰ κρίματά μου ὑπερεῖδον, καὶ τοῖς προστάγμασί μου προσώχθισαν τῇ ψυχῇ αὐτῶν.

omnes dies desolationis sue: & vos eritis in terra inimicorū vrorum. tūc sabbatizabit terra: & cōplacebit sabbata sua omnes dies desolationis sue. sabbatizabit q nō sabbatizauit in sabbatis vris: qn habitabatis ipsam. & relictis ex vobis inducā pauorē in corde illorū in terra inimicorū suorū. & psequetur eos sonitus folij volātis: & fugiēt vt fugiētes a bello: & cadēt nullo psequēte. & cōtēnet frater frēm suū sicut in bello: nullo incurrēte. & nō poteritis resistere inimicis vris. & pibitis in gētibus: & comedet vos terra inimicorū vrorum. & relicti ex vobis tabescet pp peccata sua in terra inimicorū suorū. & pp peccata patrū suorū tabescēt. & cōfitebūtur peccata sua: & peccata patrū suorū: qm̄ trāsgressi sūt & ptpserūt me: & qm̄ ambulauerūt corā me obliqui. & ego ambulaui cū illis in furore obliquo. & pdā illos in terra inimicorū suorū. tūc erubescet cor illorū incircūcisum: & tūc cōplacebūt scelera sua. & recordabor federis iacob: & federis isaac: & federis abraam recordabor. & terre recordabor. & derelinquetur terra ab eis. tūc expectabit terra sabbata sua: cū deserta fuerit ppt eos. & ipsi expectabūt suas iniquitates: eo q̄ iudicia mea spreuerūt: & precepta mea despexerit aia sua.

כל ימי השמה ואתם בארץ איביכם אז תשבת הארץ והרצת את שבתתיה: כל ימי השמה תשבת את אשר לא שבתה בשבתתיכם בשבתכם עליה: והנשארים בכם והבאתי מרך בלבבם בארצת איביהם ורדף אתם קול עלה נדף ונסו מנסת חרב ונפלו ואין רדף: וכשלו איש באחיו כמפני חרב ורדף אין ולא תהיה לכם תקומה לפני איביכם: ואבדתם בגוים ואכלה אתכם ארץ איביכם: והנשארים בכם ימקו בעונם בארצת איביכם ואף בעונת אבתם אתם ימקו: והתודו את עונם ואת עון אבתם במעלם אשר מעלו בי ואף אשר הלכו עמי בקרי: אף אני אלך עמם בקרי והבאתי אתם בארץ איביהם או אז יכנע לבבם הערל ואז ירצו את עונם: וזכרתי את בריתי יעקוב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכר והארץ אזכר: והארץ תעזב מהם ותרץ את שבתתיה בהשמה מהם והם ירצו את עונם יען וביען במשפטי מאסו ואת חקתי געלה נפשם:

cūctis diebus solitudinis sue. Qn̄ fueritis in terra hostili sabbatizabit & reqescet in sabbatis solitudinis sue. eo q non reqeuerit ī sabbatis vestris: qn̄ hitabatis in ea. Et q de vobis remāserint: dabo pauorē in cordibus eorū in regionibus hostiū. Terrebit eos sonitus folii volātis: & ita fugiēt quasi gladiū. Cadēt nullo psequēte: & corruēt singuli sup frēs suos quasi bella fugientes. Nemo vestrū inimicis audebit resistere. Peribitis inter gentes: & hostilis vos terra cōsumet. q si & de his aliqui remāserit: tabescēt in iniqtatibus suis in terra inimicorū suorū. & pp pctā patrum suorum & sua affligentur: donec cōfiteātur iniquitates suas & maiorum suorū quibus p̄uaricati sunt in me: & ambulauerūt ex aduerso mihi. Ambulabo igitur & ego contra eos: & inducā illos in terrā hostilē donec erubescat incircuncisa mēs eorū. Tūc orabūt pro ipietatib9 suis: & recordabor federis mei quod pepigi cū iacob & isaac & abraam. Terre quoq; memor ero. q̄ cū relicta fuerit ab eis: cōplacebit sibi in sabbatis suis patiēs solitudinē pp illos. Ipsi vero rogabūt p pctis suis: eo q abiecerit iudicia mea & leges meas despexerit.

Primitiua chal.

Interp. chal.

in his nō fueritis correpti verbo meo: & ābulaueritis corā me in duritia: ābulabo ego dure vobiscū: et ego qq; pcutiā vos septies pp pctā vrā. Et inducā sup vos occisores gladio: & vlciscent in vos vltionē pro eo q trāsgressi fuistis verba legis: & ꝯgregabimini i vrbib9 vrīs: & imittā pestilētiā in medio vrī: & trademini i manu hostis. Cū ꝯfregero vob sustētatiōes cibi: & coquēt decē mlieres panē vrm ī vno clibano: & reducēt panē vrm in pōdere: & comedetis & nō saturabimini. & si in hoc nō obedieritis verbo meo: & ābulaueritis corā me in duritia: ābulabo vobiscū in ira furoris: corripiāq; ego qq; vos septies pp pctā vrā. Et comedetis carnē filiorū vrorū: & carnē filiarū vrarū comedetis: & destruā excelsa vrā: & succidā simulachra vrā: & dabo cadauera vrā sup cadauera idolorū vrorū: & abominabit vos verbū meū. et dabo ciuitates vrās in solitudinē & deserta faciā sctuaria vrā. Et nō suscipiā volūtarie oblatione cōgregationis vre. Et desertā ego faciā terrā: & desti erūt sup ea inimici vrī q habitāt in ea. Uos aūt dispgā inter ppsos: & immittā post vos occisores gladio: & erit terra vrā deserta: & ciuitates vre erunt in solitudinē. Tunc cōplacebūt terre requietiones eius

Transla. Chal.

Interp. chal.

cunctis diebus qbus fuerit deserta: & vos in terra inimicorū vrorū. Tunc dimittet terra qescere: & cōplacebūt ei reqetiones sue: cūctis dieb9 qbus fuerit desrta dimittet qescere: eo q nō dimittebat in ānis reqetionis vre qn̄ habitabatis in ea. et q de vobis remāserit inducā pauorē in cordibus eorū in terra hostiū suorū. Et psequtur eos sonitus folij decidētis: & fugient sicut fugiūt a facie occisorū gladio: & corruent vnusqsq; in fratrē suū: quasi fugientes a facie occisorū gladio: nemine psequēte. Et nō erit vobis resistentia ante inimicos vrōs: & peribitis iter populos: & cōsumet vos terra inimicorū vrorū. Et q reliq fuerint ex vobis tabescent iniqtatib9 suis in terra inimicorū vrorū: pp pctā quoq; pessima patrū suorū q̄ apprehēderūt manibus suis tabescēt. et cōfitebūtur pctā sua & pctā prm suorū ppter p̄uaricationē q prenaricati sunt in verbū meū: & q ambulauerūt corā me in duritia. Ego qq; incedā cū eis ī duritia & inducā eos in terrā inimicorū suorū: aut tūc ꝯteret insiplēs cor eorū: & tūc placabūt p iniqtatib9 suis. Recordaborq; federis mei qd pepigi cū iacob: & pacti mei qd pepigi cū isaac: & ēt pacti mei qd pepigi cū abraā ego recordabor: terre qq; ego recordabor. & terra relicta erit ab eis: & ꝯplacebit sibi reqetōib9 suis cū desta fuerit ab eis. Illi qq; placabūt p iniqtatib9 suis. maledictōes p bñonib9 induxi sup eos: eo q abiecerit legitia mea: & iudicia mea abolata sit aia eorū.

Primitiua chal.

ואף גם זאת בהיותם בארץ איביהם לא מאסתים ולא געלתים לכלתם להפר בריתי אתם כי אני יהוה אלהיהם׃ וזכרתי להם ברית ראשנים אשר הוצאתי אתם מארץ מצרים לעיני הגוים להיות להם לאלהים אני יהוה׃ אלה החקים והמשפטים והתורת אשר נתן יהוה בינו ובין בני ישראל בהר סיני ביד משה׃

Cap. xxvij.

וידבר יהוה אל משה לאמר׃ דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם איש כי יפלא נדר בערכך נפשת ליהוה׃ והיה ערכך הזכר מבן עשרים שנה ועד בן ששים שנה והיה ערכך חמשים שקל כסף בשקל הקדש׃ ואם נקבה הוא והיה ערכך שלשים שקל׃ ואם מבן חמש שנים ועד בן עשרים שנה והיה ערכך הזכר עשרים שקלים ולנקבה עשרת שקלים׃ ואם מבן חדש ועד בן חמש שנים והיה ערכך הזכר חמשה שקלים כסף ולנקבה ערכך שלשת שקלים כסף׃ ואם מבן ששים שנה ומעלה אם זכר והיה

Attamen etiam cũ essent in terra hostili: non penitus abieci eos: neq; sic despexi vt cõsumerentur: & irritũ facerẽ pactũ meum cũ eis. Ego enim sum dñs deus eorum: & recordabor federis mei pristini: quando eduxi eos de terra egypti in cõspectu gẽtium vt essem deus eorum. Ego dominus deus. Hec sunt iudicia atq; precepta & leges quas dedit dominus inter se & inter filios israel in mõte sinai per manũ moysi. Cap. 27.

Locutusq; est dominus ad moysen dicens. Loquere filiis israel: & dices ad eos. Homo qui votum fecerit & spoponderit dño aiam suã: sub estimatiõe dabit preciũ. Si fuerit masculus a vicesimo ãno vsq; ad sexagesimũ annũ: dabit quinquaginta siclos argenti ad mensuram sanctuarii. Si mulier: triginta. A quinto autem anno vsq; ad vicesimũ masculus dabit viginti siclos: femina decem. Ab vno mense vsq; ad annum quintum pro masculo dabuntur quinq; sicli. pro femina tres. Sexagenarius & vltra masculus dabit

Ἀλλ' οὐδ' ὧς ὄντων αὐτῶν ἐν τῇ γῇ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν, οὐχ ὑπερεῖδον αὐτούς, οὐδὲ προσώχθισα αὐτοῖς ὥστε ἐξαναλῶσαι αὐτούς τοῦ διασκεδάσαι τὴν διαθήκην μου τὴν πρὸς αὐτούς, ἐγὼ γάρ εἰμι κύριος ὁ θεὸς αὐτῶν. καὶ μνησθήσομαι διαθήκης αὐτῶν προτέρας, ὅτε ἐξήγαγον αὐτοὺς ἐκ γῆς αἰγύπτου, ἐξ οἴκου δουλείας ἐναντίον τῶν ἐθνῶν, τοῦ εἶναι αὐτῶν θεός, ἐγὼ κύριος. ταῦτα τὰ κρίματα καὶ τὰ προστάγματα καὶ ὁ νόμος, ὃν ἔδωκε κύριος ἀναμέσον αὐτοῦ, καὶ ἀναμέσον τῶν υἱῶν ἰσραήλ, ἐν τῷ ὄρει σινᾶ ἐν χειρὶ μωυσῆ. Ca. 27.

Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, λάλησον τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, ἄνθρωπος, ὃς ἂν εὔξηται εὐχὴν εἰς τιμὴν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ τῷ κυρίῳ, ἔσται ἡ τιμὴ τοῦ ἄρσενος ἀπὸ εἰκοσαετοῦς ἕως ἑξηκονταετοῦς, ἔσται αὐτοῦ ἡ τιμή, πεντήκοντα δίδραχμα ἀργυρίου τῷ σταθμῷ τῷ ἁγίῳ. τῆς δὲ θηλείας ἔσται ἡ συντίμησις τριάκοντα δίδραχμα. ἐὰν δὲ ἀπὸ πενταετοῦς ἕως εἰκοσαετοῦς, ἔσται ἡ τιμὴ τοῦ ἄρσενος εἴκοσι δίδραχμα. τῆς δὲ θηλείας, δέκα. ἀπὸ δὲ μηνιαίου ἕως πενταετοῦς ἔσται ἡ τιμὴ τοῦ ἄρσενος, πέντε δίδραχμα ἀργυρίου. τῆς δὲ θηλείας, τρία δίδραχμα ἀργυρίου. ἐὰν δὲ ἀπὸ ἑξηκονταετῶν καὶ ἐπάνω, ἐὰν μὲν ἄρσεν ᾖ,

Interp. chal.

Attamen etiam cum essent in terra inimicoꝝ suorum non reliqui eos neq; abieci vt consumẽ eos vt immutem pactum meum cum eis: quia ego dñs deus eorũ. Et recordabor eis pacti priorum quos eduxi de terra egypti ante oculos populorũ: vt essem eis in deum: ego dñs. Hec sunt pacta ꝛ iudicia ꝛ leges: que dedit dñs inter verbum eius ꝛ inter filios israel in monte sinai per manũ moysi. Ca. 27.

Locutusq; est dñs cum moyse dicẽs. Loquere cũ filiis israel ꝛ dices ad eos. Vir qui vouerit votũ in estimatione animaꝝ coram dño. si fuerit estimatio a viginti annis vsq; ad sexaginta annos: erit precium eius quinquaginta sicli argenti in siclis sanctuarii. Et si femina fuerit: erit precium eius triginta sicli. et ab etate quinq; annorum vsq; ad viginti annos erit precium masculi viginti sicli: ꝛ femine decem sicli. Et si fuerit ab etate mensis vsq; ad etatem quinq; annorum erit precium masculi quinq; sicli ꝛ femine tres sicli argenti. Si fuerit ab etate sexaginta annorum et deinceps: erit

ערכך חמשה עשר שקל ולנקבה עשרה שקלים׃ ואם מך הוא מערכך והעמידו לפני הכהן והעריך אתו הכהן על פי אשר תשיג יד הנדר יעריכנו הכהן׃ ואם בהמה אשר יקריבו ממנה קרבן ליהוה כל אשר יתן ממנו ליהוה יהיה קדש׃ לא יחליפנו ולא ימיר אתו טוב ברע או רע בטוב ואם המר ימיר בהמה בבהמה והיה הוא ותמורתו יהיה קדש׃ ואם כל בהמה טמאה אשר לא יקריבו ממנה קרבן ליהוה והעמיד את הבהמה לפני הכהן׃ והעריך הכהן אתה בין טוב ובין רע כערכך הכהן כן יהיה׃ ואם גאל יגאלנה ויסף חמישתו על ערכך׃ ואיש כי יקדש את ביתו קדש ליהוה והעריכו הכהן בין טוב ובין רע כאשר יעריך אתו הכהן כן יקום׃ ואם המקדיש יגאל את ביתו ויסף חמישית כסף ערכך עליו והיה לו׃ ואם משדה אחזתו יקדיש איש ליהוה והיה ערכך לפי זרעו זרע חמר שערים בחמשים שקל כסף׃ אם

ἔσται ἡ τιμὴ αὐτοῦ, πεντεκαίδεκα δίδραχμα ἀργυρίου. τῆς δὲ θηλείας, δέκα δίδραχμα. ἐὰν δὲ ταπεινὸς ᾖ τῇ τιμῇ, στήσεται ἔναντι τοῦ ἱερέως, καὶ τιμήσεται αὐτὸν ὁ ἱερεύς, καθάπερ ἰσχύει ἡ χεὶρ αὐτοῦ τοῦ εὐξαμένου, οὕτως τιμήσεται αὐτὸν ὁ ἱερεύς. ἐὰν δὲ ἀπὸ τῶν κτηνῶν τῶν προσφερομένων ἀπ' αὐτῶν δῶρον τῷ κυρίῳ, ὃς ἂν δῷ ἀπὸ τούτων τῷ κυρίῳ, ἔσται ἅγιον. οὐκ ἀλλάξει αὐτὸ καλὸν πονηρῷ, οὐδὲ πονηρὸν καλῷ. ἐὰν δὲ ἀλλάσσων ἀλλάξῃ αὐτὸ κτῆνος κτήνει, ἔσται αὐτὸ καὶ τὸ ἄλλαγμα ἅγιον. ἐὰν δὲ πᾶν κτῆνος ἀκάθαρτον, ἀφ' ὧν οὐ προσφέρεται ἀπ' αὐτῶν δῶρον τῷ κυρίῳ, στήσει τὸ κτῆνος ἔναντι τοῦ ἱερέως, καὶ τιμήσεται αὐτὸ ὁ ἱερεὺς ἀναμέσον καλοῦ καὶ ἀναμέσον πονηροῦ. καθότι ἂν τιμήσεται αὐτὸ ὁ ἱερεύς, οὕτως στήσεται. ἐὰν δὲ λυτρούμενος λυτρώσηται αὐτό, προσθήσει τὸ ἐπίπεμπτον πρὸς τὴν τιμὴν αὐτοῦ. καὶ ἄνθρωπος, ὃς ἂν ἁγιάσῃ τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἁγίαν τῷ κυρίῳ, καὶ τιμήσεται αὐτὴν ὁ ἱερεὺς ἀναμέσον καλῆς καὶ ἀναμέσον πονηρᾶς, ὡς ἂν τιμήσῃ αὐτὴν ὁ ἱερεύς, οὕτως σταθήσεται. ἐὰν δὲ ὁ ἁγιάσας αὐτὴν λυτρῶται τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, προσθήσει ἐπ' αὐτὸ τὸ ἐπίπεμπτον τοῦ ἀργυρίου τῆς τιμῆς, καὶ ἔσται αὐτῷ. ἐὰν δὲ ἀπὸ τοῦ ἀγροῦ τῆς κατασχέσεως αὐτοῦ ἁγιάσῃ ἄνθρωπος τῷ κυρίῳ, καὶ ἔσται ἡ τιμὴ κατὰ τὸν σπόρον αὐτοῦ, κόρου κριθῶν πεντήκοντα δίδραχμα ἀργυρίου. ἐὰν δὲ

quindecim siclos: femina decem. Si pauper fuerit & estimationẽ reddere nõ valebit: stabit coram sacerdote: & quantum ille estimauerit & viderit eum posse reddere: tantum dabit. Animal autẽ quod immolari potest domino si quis vouerit: sanctum erit & mutari non poterit. id est. nec melius malo nec peius bono. q; si mutauerit: & ipm quod mutatũ ẽ: & illud p quo mutatũ ẽ: cõsecratũ erit dño. Animal inmũdũ qd immolari domino non potest: si quis vouerit adducetur ante sacerdotem: qui diiudicans vtrum bonum an malum sit: statuet precium. q; si dare voluerit is qui offert: addet sup estimationẽ quitã partẽ. Homo si vouerit domum suam & sanctificauerit domino: cõsiderabit eã sacerdos vtrũ bõa an mala sit: & iuxta pciũ qd' ab eo fuerit cõstitutũ: venũdabitur. Sin autẽ ille q vouerat voluerit redimere eã: dabit quintã partẽ estimationis supra: & habebit domũ. Q; si agrũ possessiõis sue vouerit & cõsecrauerit dño: iuxta mẽsurã semẽtis estimabitur pciũ. Si triginta modiis ordei seritur terra: qnq̃gita siclis venũdetur argenti. Si stati

Interp. chal.

preciũ masculi quindecĩ sicli: ꝛ femine decẽ sicli. Et si fuerit paup ꝛ nõ põt reddere estimationẽ suã: stabit corã sacerdote: ꝛ estimabit eũ sacerdos: q̃tum valuerit manus vouẽtis estimabit eũ sacerdos. animal aũt qđ offerri potest in oblatione corã dño. si qs obtulerit illđ corã dño: erit sanctũ. Non immutabit eũ neq; pmutabit bonũ pro malo aut malũ p bono. Et si pmutans pmutauerit aial pro aiali: ipsum ꝛ illud pro quo mutatũ est erit sanctũ. Et si oĩe aial immundũ fuerit qđ offerri non potest corã dño: statuet aial corã sacerdote: ꝛ appreciabit eũ sacerdos siue sit bonũ siue malum: iuxta estimationẽ sacerdotis ita erit. Et si redimens redemerit illud: addet quintã partẽ sup estimationẽ eius. Vir aũt qui sanctificauerit domũ suã sanctificatione coram dño: estimabit eam sacerdos: siue sit mala siue bona: iuxta estimationẽ sacerdotis sic stabit. Et si ille qui sanctificauit redemerit domũ suã: addet quintã partem sup estimationẽ eius ꝛ habebit eam. Et si de agro possessionis sue sãctificauerit vir coram domino: erit precium eius iuxta mensuram sementis eius. Si coro ordei seminatur: estimabitur quinquaginta siclis argenti.

Tex. Heb.

משנת היבל יקדיש שדהו
כערכך יקום׃ ואם אחר היבל
יקדיש שדהו וחשב לו הכהן את
הכסף על פי השנים הנותרת עד
שנת היבל ונגרע מערכך׃ ואם
גאל יגאל את השדה המקדיש
אתו ויסף חמשית כסף ערכך
עליו וקם לו׃ ואם לא יגאל את
השדה ואם מכר את השדה
לאיש אחר לא יגאל עוד׃
והיה השדה בצאתו ביבל קדש
ליהוה כשדה החרם לכהן תהיה
אחזתו׃ ואם את שדה מקנתו
אשר לא משדה אחזתו
יקדיש ליהוה׃ וחשב לו הכהן
את מכסת הערכך עד שנת היבל
ונתן את הערכך ביום ההוא
קדש ליהוה׃ בשנת היובל ישוב
השדה לאשר קנהו מאתו
לאשר לו אחזת הארץ׃
וכל ערכך יהיה בשקל הקדש
עשרים גרה יהיה השקל׃ אך
בכור אשר יבכר ליהוה בבהמה לא
יקדיש איש אתו אם שור אם שה
ליהוה הוא׃ ואם בבהמה הטמאה
ופדה בערכך ויסף חמשתו
עליו ואם לא יגאל ונמכר

Primitiua heb.: שנה · יתר · גרע · עלה קום · יצא · היה · קנה · כסס שנה · יבל שוב · בכר · קדש · מכר

Trāsla. B. Hiero.

ab anno incipiētis iubilei vouerit agrum: quāto valere pōt: tanto estimabitur. Sin autem post aliquātulum tpis: supputabit sacerdos pecuniā iuxta annorū qui reliqui sunt numerū vsq ad iubileū: & detrahetur ex precio. Quod si voluerit redimere agrū ille qui vouerat: addet quintā partē estimate pecunie & possidebit eā. Sin aūt noluerit redimere: sed alteri cuilibet fuerit venūdatus: vltra eū qui vouerat redimere nō poterit. quia cum iubilei venerit dies: sanctificatus erit dño. & possessio consecrata ad ius pertinet sacerdotum. Si ager emptus est & non de possessiōe maiorum sctificatus fuerit dño: supputabit sacerdos iuxta annorū numerū vsq ad iubileum precium. & dabit ille qui vouerat eum domino. In iubileo āt reuertetur ad priorem dominum qui vendiderat eum & habuerat in sortem possessionis sue. Omnis estimatio siclo sanctuarii ponderabitur. Siclus viginti obolos habet. Primogenita que ad dñm ptinēt nemo scificare poterit & vouere: siue bos siue ouis fuerit: dñi sunt. Qd si immūdum est aial redimet qui obtulit iuxta estimatione suā: & addet quītā ptē pcii. Si redimere noluerit: vēdetur alteri

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

ab anno remissiōis scificauerit agrū suū:
ἀπὸ τοῦ ἐνιαυτοῦ τῆς ἀφέσεως ἁγιάσῃ τὸν ἀγρὸν αὐτοῦ,
scdm pciū eius statuet. si āt vltimo post
κατὰ τὴν τιμὴν αὐτοῦ στήσεται. ἐὰν δὲ ἔσχατον μετὰ τὴν
remissionē scificauerit agrū suū: supputabit illi sa
ἄφεσιν ἁγιάσῃ τὸν ἀγρὸν αὐτοῦ, προσλογιεῖται αὐτῷ ὁ ἱε
cerdos argētū ad ānos reliquos: vsq ad
ρεὺς τὸ ἀργύριον ἐπὶ τὰ ἔτη τὰ ἐπίλοιπα, ἕως εἰς τὸν
annū remissiōis: ⁊ subducetur ab
ἐνιαυτὸν τῆς ἀφέσεως, καὶ ἀνθυφαιρεθήσεται ἀπὸ τῆς
estimatiōe illius. si āt redimēs redemerit
συντιμήσεως αὐτοῦ. ἐὰν δὲ λυτρούμενος λυτρῶται
agrū scificās illū: addet quītā p
τὸν ἀγρὸν ὁ ἁγιάσας αὐτόν, προσθήσει τὸ ἐπίπεμ
tem argēti ad pciū eius: ⁊ erit ei.
πτον τοῦ ἀργυρίου πρὸς τὴν τιμὴν αὐτοῦ, καὶ ἔσται αὐ
si āt nō redemerit agrū: ⁊ vēdiderit
τῷ. ἐὰν δὲ μὴ λυτρῶται τὸν ἀγρόν, καὶ ἀποδῶται τὸν
agrū hoī alteri: nō āplius nō redimat: sz e
ἀγρὸν ἀνθρώπῳ ἑτέρῳ, οὐκέτι μὴ λυτρώσηται, ἀλλ' ἔ
rit ager exeūte remissiōe scūs dño: si
σται ὁ ἀγρὸς ἐξεληλυθυίας τῆς ἀφέσεως ἅγιος τῷ κῷ, ὥσ
cut tra sepata sacerdoti erit possessio illius.
περ ἡ γῆ ἡ ἀφορισμένη τῷ ἱερεῖ ἔσται κατάσχεσις αὐτοῦ.
si aūt ab agro quē possedit: q nō est ab
ἐὰν δὲ ἀπὸ τοῦ ἀγροῦ οὗ κέκτηται, ὅς οὐκ ἔστιν ἀπὸ τοῦ
agro possessiōis eius scificabit dño:
ἀγροῦ τῆς κατασχέσεως αὐτοῦ ἁγιάσει τῷ κυρίῳ,
supputabit ad eū sacerdos finē pcij ex
λογιεῖται πρὸς αὐτὸν ὁ ἱερεὺς τὸ τέλος τῆς τιμῆς ἐκ
anno remissiōis: ⁊ reddet p
τοῦ ἐνιαυτοῦ τῆς ἀφέσεως, καὶ ἀποδώσει τὴν τι
ciū in die illa scūm dño. ⁊ in an
μὴν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἅγιον τῷ κυρίῳ. καὶ ἐν τῷ ἐνιαυ
no remissiōis reddet ager homi
τῷ τῆς ἀφέσεως ἀποδοθήσεται ὁ ἀγρὸς τῷ ἀνθρώ
ni a quo possedit illū ab eo cuius fuit pos
πῳ παρ' οὗ κέκτηται αὐτὸν παρ' αὐτοῦ, οὗ ἦν ἡ κα
sessio tre. ⁊ oē pciū erit mēsuris san
τάσχεσις τῆς γῆς. καὶ πᾶσα τιμὴ ἔσται σταθμοῖς ἁ
ctis: viginti obolis erit didragma. oē primo
γίοις, εἴκοσι ὀβολοῖς ἔσται τὸ δίδραχμον. πᾶν πρω
genitū qd fuerit in aialibus tuis est
τότοκον ὃ ἐὰν γένηται ἐν τοῖς κτήνεσί σου ἔσται τῷ
dño. ⁊ nō scificabit vllus illud. siue vitulū:
κυρίῳ. καὶ οὐκ ἁγιάσει οὐδεὶς αὐτό. ἐάν τε μόσχον,
siue ouē dño est. si āt quadrupe
ἐάν τε πρόβατον τῷ κυρίῳ ἐστίν. ἐὰν δὲ τῶν τετραπό
dū immūdorū: cōmutabit sm pcium illius: ⁊
δων τῶν ἀκαθάρτων, ἀλλάξει κατὰ τὴν τιμὴν αὐτοῦ, καὶ
addet quītā ptē eius ad illud: ⁊
προσθήσει τὸ ἐπίπεμπτον αὐτοῦ πρὸς αὐτό, καὶ
erit illi. si āt nō redimet: vēdetur
ἔσται αὐτῷ. ἐὰν δὲ μὴ λυτρῶται, πραθήσεται

Ero. 10.b. Nu. 3.g. Eze. 45.d.

Transla. Chal.

משתא דיובלא יקדיש חקליה כפורסניה יקום: ואם בתר יובלא יקדיש חקליה ויחשב
ליה כהנא ית כספא על פום שניא דאשתארא עד שתא דיובלא ויתמנע מפורסניה:
ואם מפרק יפרוק ית חקלא דאקדיש יתיה ויוסף חומש כסף פורסניה עלוהי ויקום
ליה: ואם לא יפרוק ית חקלא ואם זבין ית חקלא לגבר אחרן לא יתפרק עוד: ויהי
חקלא במפקיה ביובלא קודשא קדם יי כחקל חרמא לכהנא תהי אחסנתיה: ואם
ית חקל זבינוהי דלא מחקל אחסנתיה יקדיש קדם יי: ויחשיב ליה כהנא ית
מנין פורסניה עד שתא דיובלא ויתן ית פורסניה ביומא ההוא קודשא קדם יי:
בשתא דיובלא יתוב חקלא לדזבניה מניה לדדיליה אחסנת ארעא: וכל פורסניה
יהי בסלעי קודשא עשרין מעין הויא סלעא: ברם בוכרא דיתבכר קדם יי בבעירא
לא יקדיש גבר יתיה אם תור אם אמר דיי הוא: ואם בבעירא מסאבא ויפרוק
בפורסניה ויוסף חומשיה עלוהי ואם לא יתפרק ויזדבן

Interp. chal.

Si ab anno iubilei cōsecrauerit agrū suū: iuxta estimationē eius stabit. Et si post iubileū cōsecrauerit agrū suū: supputabit ei sacerdos argētū iuxta numerū annorū q reliqui sunt vsq ad annū iubilei: ⁊ diminuetur ex pcio eius. Si aūt redimēs redemerit agrū ille q cōsecrauit illū: addet quintā ptem argēti sup estimationem eius: ⁊ habebit eū. Et si nō redemerit agrū: ⁊ vēdiderit agrū viro alteri: nō redimetur amplius. ⁊ cū egressus fuerit ager in iubileo: erit cōsecratus corā dño: sicut ager anathematis in possessionē sacerdotis erit. Et si agrū aliquis cōsecrauerit corā domino: quē emerat: qui non est de agro possessionis sue: estimabit sacerdos summam precij eius vsq ad annum iubilei: ⁊ dabit precium eius in die illa: sanctum erit corā domino. In anno autem iubilei reuertetur ager ei a quo emit eū: cuius est possessio terre. Omnis aūt estimatio erit in siclis sanctuarij: viginti obolos hēt siclus. Veruntamē primogenitū qd ad dñm pertinet in pecoribus: nemo sctificabit illud: siue bos fuerit siue agnus: domini enim est. Et si de animalibus immundis est: redimetur iuxta estimationē eius ⁊ addet quītā partē sup illud. Et si non fuerit redēptū: vēdetur

Primitiua chal.: חשב · שנה שאר · מנע פרק יסף · קום · נפק הוה חסן · נתן · תוב זבן · הוה מטא בכר · קדש סאב פרק · יסף

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

scdm estimationē illius. ois āt cōsecratio: quā cōsecrauerit
κατὰ τὸ τίμημα αὐτοῦ. πᾶν δὲ ἀνάθημα, ὃ ἐὰν ἀναθῇ ἄν
hō dño ab oibus q eius sibi sunt: ab ho
θρωπος τῷ κυρίῳ ἀπὸ πάντων ὅσα αὐτῷ ἐστίν, ἀπὸ ἀν
mine: vsq ad pecus: ⁊ ab agro possessionis
θρώπου, ἕως κτήνους, καὶ ἀπὸ ἀγροῦ κατασχέσεως
sue: nō vēdetur: neq redimetur. ois cōsecra
αὐτοῦ, οὐκ ἀποδώσεται, οὐδὲ λυτρώσεται. πᾶν ἀνάθη
tio scā scōrum erit dño. ⁊ ois cōsecratio q cō
μα ἅγιον ἁγίων ἔσται τῷ κῷ. καὶ πᾶν ἀνάθημα ὃ ἂν ἀ
secrata fuerit ab hoībus: nō redimetur: sz mor
νατεθῇ ἀπὸ τῶν ἀνῶν, οὐ λυτρωθήσεται, ἀλλὰ θανά
te morietur. ois decima tre: a
τῳ θανατωθήσεται. πᾶσα δεκάτη τῆς γῆς, ἀπὸ τοῦ
semine tre: ⁊ a fructu ligneo
σπέρματος τῆς γῆς, καὶ ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ ξυλίνου τῷ
dño scūm: dño est. si āt redimēs re
κυρίῳ ἅγιον, τῷ κυρίῳ ἐστίν. ἐὰν δὲ λυτρούμενος λυ
demerit hō decimā suā: quītā ptē eius
τρῶται ἄνθρωπος τὴν δεκάτην αὐτοῦ, τὸ ἐπίπεμπτον αὐτοῦ
addet sup illud: ⁊ erit illi. ⁊ ois deci
προσθήσει ἐπ' αὐτό, καὶ ἔσται αὐτῷ. καὶ πᾶσα δεκά
ma boū: ⁊ ouiū: ⁊ oē qd venerit in
τη βοῶν, καὶ προβάτων, καὶ πᾶν ὃ ἂν διέλθῃ ἐν τῷ
numero sub virga: decima erit scā
ἀριθμῷ ὑπὸ τὴν ῥάβδον, τὸ δέκατον ἔσται ἅγιον τῷ
dño. nō cōmutabis illā bonā mala: neq ma
κυρίῳ. οὐκ ἀλλάξεις αὐτὸ καλὸν πονηρῷ, οὐδὲ πονη
lā bona. si āt cōmutās cōmutaueris illā: erit illa
ρὸν καλῷ. ἐὰν δὲ ἀλλάσσων ἀλλάξῃς αὐτό, ἔσται αὐτὸ
⁊ cōmutatio eius scā: nō redimetur. hec
καὶ τὸ ἄλλαγμα αὐτοῦ ἅγιον, οὐ λυτρωθήσεται. αὗται αἱ
precepta q pcepit dñs moysi ad
ἐντολαὶ ἃς ἐνετείλατο κύριος τῷ μωυσῇ πρὸς τοὺς
filios israel in mōte sinai.
υἱοὺς ἰσραὴλ ἐν τῷ ὄρει σινᾶ.

Explicit liber Leuiticus.
Incipit liber Numeri. Ca.i.

Et locutus ē dñs ad moysen in deserto
Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν ἐν τῇ ἐρήμῳ τῷ
sinai: in tabnaculo testimonij: in vna mēsis
σινᾶ, ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου, ἐν μιᾷ τοῦ μηνὸς τοῦ
scdi: anno scdo egressorū ipsorū de tra
δευτέρου, ἔτους δευτέρου ἐξελθόντων αὐτῶν ἐκ γῆς
egypti: dicēs: accipite summam ois cōgregatiōis
αἰγύπτου, λέγων, λάβετε ἀρχὴν πάσης συναγωγῆς
filiorū israel per cognatiōes suas: per domos
υἱῶν ἰσραὴλ κατὰ τὰς συγγενείας αὐτῶν, κατ' οἴκους
familiarū suarū: per numerū nominū ipsorū. oē
πατριῶν αὐτῶν, κατὰ ἀριθμὸν ὀνομάτων αὐτῶν. πᾶν
masculū sm caput eorū: a viginti ānis ⁊
ἄρσεν κατὰ κεφαλὴν αὐτῶν, ἀπὸ εἰκοσαετοῦς καὶ
supra ois egrediēs in exercitu
ἐπάνω πᾶς ὁ ἐκπορευόμενος ἐν τῇ δυνάμει

D · A · Infra. 16.a.

Trāsla. B. Hiero.

quantūcūq fuerit ante estimatum. Oē qd dño consecratur siue homo fuerit siue animal: siue ager: non veneat nec redimi poterit. Quicquid semel fuerit cōsecratū: sctūm sctōrū erit dño. Et ois consecratio q offertur ab hoīe nō redimetur: sed morte morietur. Oēs decime terre siue de pomis arborū: siue de frugibus: dñi sūt: & illi sctificātur. Si qs āt voluerit redimere decimas suas: addet quintam partem earū. Oim decimarū bouis & ouis que sub pastoris virga trāseunt: qcqd decimū venerit: sanctificabitur dño. Nō eligetur nec bonū nec malū: nec altero cōmutabitur. Si quis mutauerit: & qd mutatū est: & pro quo mutatū ē: sctificabitur dño: & nō redimetur. Hec sunt pcepta que mandauit dominus moysi ad filios israel in monte sinai.

Explicit liber Leuiticus. Incipit vaidaber. i. liber Numeri. Ca.i.

Locutusq; ē dñs ad moysen in deserto sinai i tabernaculo federis prima die mensis scdi āno altero egressiōis eorum ex egypto dicēs. Tollite summā vniuerse cōgregatiōis filiorū israel p cognatiōes & domos suas: & nomina singulorum quicquid sexus est masculini a vicesimo anno & supra: omniū virorum fortium

Tex. Heb.

בערכך׃ אך כל חרם אשר יחרם
איש ליהוה מכל אשר לו מאדם
ובהמה ומשדה אחזתו לא ימכר
ולא יגאל כל חרם קדש קדשים
הוא ליהוה׃ כל חרם אשר יחרם
מן האדם לא יפדה מות יומת׃
וכל מעשר הארץ מזרע הארץ
מפרי העץ ליהוה הוא קדש
ליהוה׃ ואם גאל יגאל איש
ממעשרו חמשיתו יסף עליו׃
וכל מעשר בקר וצאן כל אשר
יעבר תחת השבט העשירי יהיה
קדש ליהוה׃ לא יבקר בין טוב
לרע ולא ימירנו ואם המר
ימירנו והיה הוא ותמורתו יהיה
קדש לא יגאל׃ אלה המצות
אשר צוה יהוה את משה אל
בני ישראל בהר סיני׃

Cap. i.

וידבר יהוה אל משה במדבר סיני
באהל מועד באחד לחדש השני
בשנה השנית לצאתם מארץ
מצרים לאמר׃ שאו את ראש
כל עדת בני ישראל למשפחתם
לבית אבתם במספר שמות
כל זכר לגלגלתם׃ מבן עשרים
שנה ומעלה כל יצא צבא

Primitiua heb.: חרם · מכר · פדה · עשר · ברא · עלה · עבר עשר היה · בקר · רוע מור · היה · גאל צוה · בנה · דבר דבר יעד · שנה · יצא · נשא · יעד שפחה · ספר · גלל · עלה

Transla. Chal.

כפורסניה: ברם כל חרמא דיחרים גבר קדם יי מכל דליה מאנשא ובעירא ומחקל
אחסנתיה לא יזדבן ולא יתפרק כל חרמא קודש קודשין הוא קדם יי: כל חרמא
דיתחרם מן אנשא לא יתפרק איתקטלא יתקטל: וכל מעשר ארעא מזרעא דארעא
מפירי אילנא דיי הוא קודשא קדם יי: ואם מפרק יפרוק גבר ממעשריה חומשיה
יוסיף עלוהי: וכל מעשר תורין ועאן כל דיעבר תחות חוטרא עשיראה יהי קודשא
קדם יי: לא יבקר בין טב לביש ולא יחלפיניה ואם חלפא יחלפיניה ויהי הוא
וחלופיה יהי קודשא לא יתפרק: אלין פקודיא דפקיד יי ית משה לות בני
ישראל בטורא דסיני:

Ca.i.

ומליל יי עם משה במדברא דסיני במשכן זמנא בחד לירחא
תנינא בשתא תניתא למפקהון מארעא דמצרים למימר: קבילו ית חושבן כל
כנישתא דבני ישראל לזרעיתהון לבית אבהתהון במנין שמהן כל דכורא
לגולגלתהון: מבר עשרין שנין ולעילא כל נפיק חילא

Interp. chal.

iuxta estimationē suā. Veruntamē omne anathema qd anathematizauerit vir corā dño: de oibus q ad eum pertinēt ab hoīe ⁊ iumēto ⁊ ab agro possessionis sue: non vēdetur nec redimetur: omne anathema sanctū sanctorū est corā dño. Omne anathema qd anathematizatū est ab hoie nō redimetur: sed occisione occidetur. Et oēs decie terre de semie terre ⁊ de fructu arboris: dñi sunt: sancte sunt corā dño. Et si redimēs redimerit vir de decimis suis: addet quintā partē super eas. Oisq decimatio boū ⁊ ouium omne decimū qd transierit sub virga: erit sanctificatū corā dño. Non requirat inter bonū ⁊ malū: neq cōmutet illud. Si aūt cōmutās cōmutauerit illud: illud ⁊ id pro quo cōmutatū est erit sanctificatū: nō redimetur. Hec sunt precepta q mādauit dñs moysi ad filios israel in mōte sinai.

Explicit liber Leuiticus.
Incipit liber Numeri. Ca.i.

Locutusq est domin9 cū moyse in deserto sinai in tabernaculo federis in prima die mensis secundi in anno scdo egressionis eorū de terra egypti: dicens. Suscipe summā ois cetus filiorū israel per cognationes suas ⁊ p domos patrū suorū iuxta numerū nominū eorū: oini masculini sexus per capita eorū a viginti annis ⁊ supra oim egredientiū ad exercitū

Primitiua chal.: חרם · קטל עשר · פרק · עבר הוה · בקר טוב חלף · פרק · דבר שכן · תנה נפק אמר · מנה · כל שנה עלה

Primitiua heb. | **Tex. Heb.** | **Nu.** | **Ca. i.** | **Trāsla. B. Hiero.** | **Trāsla. Grec. lxx. cū interp. latina**

בישראל תפקדו אתם לצבאתם אתה ואהרן: ואתכם יהיו איש איש למטה איש ראש לבית אבתיו הוא: ואלה שמות האנשים אשר יעמדו אתכם לראובן אליצור בן שדיאור: לשמעון שלמיאל בן צורישדי: ליהודה נחשון בן עמינדב: ליששכר נתנאל בן צוער: לזבולן אליאב בן חלן: לבני יוסף לאפרים אלישמע בן עמיהוד למנשה גמליאל בן פדהצור: לבנימן אבידן בן גדעני: לדן אחיעזר בן עמישדי: לאשר פגעיאל בן עכרן: לגד אליסף בן דעואל: לנפתלי אחירע בן עינן: אלה קריאי העדה נשיאי מטות אבותם ראשי אלפי ישראל הם: ויקח משה ואהרן את האנשים האלה אשר נקבו בשמות: ואת כל העדה הקהילו באחד לחדש השני ויתילדו על משפחתם לבית אבתם במספר שמות מבן עשרים שנה ומעלה לגלגלתם: כאשר צוה יהוה את משה ויפקדם במדבר סיני: ויהיו בני ראובן בכר ישראל תולדתם למשפחתם לבית אבתם

ex israel: & numerabitis eas per turmas suas tu & aaron: eruntque vobiscum principes tribuū ac domorum in cognationibus suis: quorū ista sunt nomina. De tribu ruben elisur filius sedeur. De tribu symeon: salamihel filius surisaddai. De tribu iuda: naason filius aminadab. De tribu isachar nathanael filius suar. De tribu zabulon: eliab filius helon. Filiorū autē ioseph de tribu effraim: elisama filius amiud. De tribu manasse: gamaliel filius phadassur. De tribu beniamin: abidan filius gedeonis. De tribu dan: abiezer filius amisaddai. De tribu aser: phegiel filius ochrā. De tribu gad: heliasaph filius duel. De tribu neptali: ahira filius enā. Hi nobilissimi pricipes multitudinis per tribus & cognationes suas & capita exercitus israel: quos tulerunt moyses & aaron cū omni vulgi multitudine. & congregauerunt primo die mensis secundi recensentes eos per cognationes & domos ac familias & capita & noīa singulorū a vicesimo anno & supra. sicut preceperat dn̄s moysi. Numeratique sūt in deserto sinai: de ruben primogenito israelis per generationes & familias ac domos suas:

israel numerate eos cū exercitu eorū: tu & aaron. & vobiscū erūt quilibet per tribū vnusquisque principū: per domos familiarū erūt. & hec noia virorū: qui aderūt vobiscū. ex ruben: elisur: filius sedeur. ex symeō: salamiel: filius surisadai. ex iuda: naasson: filius aminadab. ex isachar: nathanael: filius suar. ex zabulō: eliab: filius helon. ex filiis ioseph: ex ephraim: elisama: filius amiud. ex manasse: gamaliel: filius phadassur. ex beniamin: amidan: filius gedeonis. ex dan: abiezer: filius amisadai. ex asser: phegiel: filius ochrā. ex gad: elisaph: filius rhaguel. ex neptalim: ahira: filius enan. hi nobiles cōgregatiōis: principes tribuū per familias suas: pncipes israel sunt. & accepit moyses & aarō viros hos vocatos ex noie: & omnem cōgregationē cōgregauerūt in vna mēsis secūdi anni. & numerauerūt per generatiōes suas: per familias suas: scdm numerū nominū eorū: a viginti ānis & supra: oēs masculini scdm caput ipsorū: quēadmodū pcepit dn̄s moysi. & numerati sūt in deserto sinai. & fuerūt filii ruben primogeniti israel per cognatiōes suas: per populos eorū: per domos familiarū suarū:

ἰσραὴλ ἐπισκέψασθε αὐτοὺς σὺν τῇ δυνάμει αὐτῶν, σὺ καὶ ἀαρών. καὶ μεθ᾽ ὑμῶν ἔσονται ἕκαστος κατὰ φυλὴν ἑκάστου ἀρχόντων, κατ᾽ οἴκους πατριῶν ἔσονται. καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα τῶν ἀνδρῶν, οἵτινες παραστήσονται μεθ᾽ ὑμῶν. τῶν ῥουβήν, ἐλισούρ, υἱὸς σεδιούρ. τῶν συμεών, σαλαμιήλ, υἱὸς σουρισαδαΐ. τῶν ἰούδα, ναασσών, υἱὸς ἀμιναδάβ. τῶν ἰσάχαρ, ναθαναήλ, υἱὸς σωγάρ. τῶν ζαβουλών, ἐλιάβ, υἱὸς χελών. τῶν υἱῶν ἰωσήφ, τῶν ἐφραΐμ, ἐλισαμά, υἱὸς σεμιούδ. τῶν μανασσῆ, γαμαλιήλ, υἱὸς φαδασσούρ. τῶν βενιαμίν, ἀμιδάν, υἱὸς γαδεωνί. τῶν δάν, ἀχιεζέρ, υἱὸς ἀμισαδαΐ. τῶν ἀσήρ, φαγιήλ, υἱὸς ἐχθράν. τῶν γάδ, ἐλισάφ, υἱὸς ῥαγουήλ. τῶν νεφθαλίμ, ἀχειρέ, υἱὸς ἐνάν. οὗτοι οἱ ἐπίκλητοι τῆς συναγωγῆς, ἄρχοντες τῶν φυλῶν κατὰ πατριὰς αὐτῶν, χιλίαρχοι ἰσραήλ εἰσιν. καὶ ἔλαβε μωυσῆς καὶ ἀαρὼν τοὺς ἄνδρας τούτους τοὺς ἀνακληθέντας ἐξ ὀνόματος, καὶ πᾶσαν τὴν συναγωγὴν συνήγαγον ἐν μιᾷ τοῦ μηνὸς τοῦ δευτέρου ἔτους. καὶ ἐπεσκέψαντο κατὰ γενέσεις αὐτῶν, κατὰ πατριὰς αὐτῶν, κατὰ ἀριθμὸν ὀνομάτων αὐτῶν, ἀπὸ εἰκοσαέτους καὶ ἐπάνω, πᾶν ἀρσενικὸν κατὰ κεφαλὴν αὐτῶν, ὃν τρόπον συνέταξε κύριος τῷ μωυσῇ. καὶ ἐπεσκέπησαν ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ σινᾶ. καὶ ἐγένοντο οἱ υἱοὶ ῥουβὴν πρωτοτόκου ἰσραὴλ κατὰ συγγενείας αὐτῶν, κατὰ δήμους αὐτῶν, κατ᾽ οἴκους πατριῶν αὐτῶν,

B

Primitiua chal. | **Interp. chal.**

in israel: numerabitis eos per turmas suas tu & aarō. & vobiscū erūt vnus vir de vno quoque tribu: qui princeps sit domus patrū suorū. Et hec sunt nomina virorū qui stabunt vobiscum. De ruben: elisur filius sedeur. De symeon: selumiel filius surisaddai. De iuda: naason filius aminadab. De isachar: nathanael filius suar. De zabulon: eliab filius helon. Filiorū autē ioseph de ephraim: elisama filius amihud. De manase: gamaliel filius fadasur. De beniamī: abidan filius gedeonis. De dan: ahiezer filius amisaddai. De aser: fegiel filius ochran. De gad: eliasaph filius dehuel. De neptali: aira filius enan. Hi sunt nuncupati congregationis principes tribuū patrum suorum: capita sunt milliū israel. Tulitque moyses & aaron viros istos quorum nomina exposita sunt: & omnē cetum congregauerūt in prima die mensis secundi & numerati sunt per genealogias & familias suas ac domos patrum suorū iuxta numerum nominū eorum a viginti annis & supra per capita eorum: sicut precepit dominus moysi: numeratique eos in deserto sinai. Fueruntque filii ruben per generationes suas & familias suas per domos patrum suorum

Transla. Chal.

בישראל תמנון יתהון לחיליהון את ואהרן: ועמכון יהון גברא גברא לשבטא גבר ריש לבית אבהתוהי הוא: ואלין שמהת גבריא דיקומון עמכון לראובן אליצור בר שדיאור: לשמעון שלמיאל בר צורישדי: ליהודה נחשון בר עמינדב: ליששכר נתנאל בר צוער: לזבולן אליאב בר חילן: לבני יוסף לאפרים אלישמע בר עמיהוד, למנשה גמליאל בר פדהצור: לבנימין אבידן בר גדעוני: לדן אחיעזר בר עמישדי: לאשר פגעיאל בר עכרן: לגד אליסף בר דעואל: לנפתלי אחירע בר עינן: אלין מערעי כנשתא רברבי שבטי אבהתהון רישי אלפיא דישראל אינון: ודבר משה ואהרן ית גבריא האלין דאתפרשו בשמהן: וית כל כנשתא כנשו בחד לירחא תנינא ואתיחסו על זרעיתהון לבית אבהתהון, במנין שמהן מבר עשרין שנין ולעילא לגולגלתהון: כמא דפקיד יי ית משה, ומננון במדברא דסיני: והוו בני ראובן בוכרא דישראל תולדתהון לזרעיתהון לבית אבהתהון,

במספר שמות לגלגלתם כל זכר מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא: פקדיהם למטה ראובן ששה וארבעים אלף וחמש מאות: לבני שמעון תולדתם למשפחתם לבית אבתם פקדיו במספר שמות לגלגלתם כל זכר מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא: פקדיהם למטה שמעון תשעה וחמשים אלף ושלש מאות: לבני גד תולדתם למשפחתם לבית אבתם במספר שמות מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא: פקדיהם למטה גד חמשה וארבעים אלף ושש מאות וחמשים: לבני יהודה תולדתם למשפחתם לבית אבתם במספר שמת מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא: פקדיהם למטה יהודה ארבעה ושבעים אלף ושש מאות: לבני יששכר תולדתם למשפחתם לבית אבתם במספר שמת מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא: פקדיהם למטה יששכר ארבעה וחמשים אלף וארבע מאות: לבני זבולן תולדתם למשפחתם לבית

& noīa capitū singulorū omē qd sexus ē masculini a vicesimo āno & supra procedentium ad bellum quadraginta sex milia quingenti. De filiis symeon per generationes & familias ac domos cognationū suarū: recēsiti sūnt per nomina & capita singulorū: omē qd sexus ē masculini a vicesimo anno & supra procedentiū ad bellum quinquagita nouē milia trecenti. De filiis gad: per gnationes & familias ac domos cognationū suarū recēsiti sunt per noīa singulorū a viginti annis & supra: oēs q ad bella procederent quadraginta quinque milia sexcenti quinquaginta. De filiis iuda per gnatiōes & familias ac domos cognationum suarum per noīa singulorū a vicesimo anno & supra: oēs qui poterāt ad bella procedere: recensiti sunt septuaginta quattuor milia sexcenti. De filiis isachar per gnatiōes & familias ac domos cognationū suarū per noīa singulorum a vicesimo anno & supra: oēs qui ad bella procederēt: recēsiti sunt quinquaginta quattuor milia quadringēti. De filiis zabulō per gnationes & familias ac domos

scdm numerū nominū: scdm caput eorū: oē masculinū a viginti ānis & supra: ois egrediens in exercitu: numeratio eorū de tribu ruben sex & quadraginta milia & quingēti. filiis symeō: per cognatiōes eorū: per populos eorū: per domos familiarū suarū: scdm numerū nominū: scdm caput eorū: oēs masculini a vigintiānis & supra: ois egrediēs in exercitu: numeratio eorū de tribu symeō: nouē & quinquaginta milia & trecēti. filiis gad scdm cognationes eorū: scdm populos eorū: scdm domos familiarū eorū: scdm numerū nominū: oia masculina a viginti ānis & supra: ois egrediēs in exercitu: numeratio eorū de tribu gad: duo & quadragita milia & sexcenti & quiquagita. filiis iuda: per cognatiōes eorū: per populos eorū: per domos familiarū suarū: scdm numerū nominū eorū: omnes masculini a vigintiānis & supra: ois egrediēs in exercitu: numeratio eorū de tribu iuda: quattuor & sexaginta milia & sexcenti. filiis isachar: per cognatiōes suas: per populos eorū: per domos familiarū suarū: scdm numerū nominū eorū: oēs masculini a viginti ānis & supra: ois egrediēs in exercitu: numeratio eorū de tribu isachar: quattuor & quiquagita milia & quadragita. filiis zabulon: per cognatiōes suas: per populos eorū: per domos

κατὰ ἀριθμὸν ὀνομάτων, κατὰ κεφαλὴν αὐτῶν, πᾶν ἀρσενικὸν ἀπὸ εἰκοσαέτους καὶ ἐπάνω, πᾶς ὁ ἐκπορευόμενος ἐν τῇ δυνάμει, ἡ ἐπίσκεψις αὐτῶν ἐκ τῆς φυλῆς ῥουβήν ἓξ καὶ τεσσαράκοντα χιλιάδες καὶ πεντακόσιοι. τοῖς υἱοῖς συμεών, κατὰ συγγενείας αὐτῶν, κατὰ δήμους αὐτῶν, κατ᾽ οἴκους πατριῶν αὐτῶν, κατ᾽ ἀριθμὸν ὀνομάτων, κατὰ κεφαλὴν αὐτῶν, πάντα ἀρσενικὰ ἀπὸ εἰκοσαέτους καὶ ἐπάνω, πᾶς ὁ ἐκπορευόμενος ἐν τῇ δυνάμει, ἡ ἐπίσκεψις αὐτῶν ἐκ τῆς φυλῆς συμεών, ἐννέα καὶ πεντήκοντα χιλιάδες καὶ τριακόσιοι. τοῖς υἱοῖς γάδ, κατὰ συγγενείας αὐτῶν, κατὰ δήμους αὐτῶν, κατ᾽ οἴκους πατριῶν αὐτῶν, κατὰ ἀριθμὸν ὀνομάτων, πάντα ἀρσενικὰ ἀπὸ εἰκοσαέτους καὶ ἐπάνω, πᾶς ὁ ἐκπορευόμενος ἐν τῇ δυνάμει, ἡ ἐπίσκεψις αὐτῶν ἐκ τῆς φυλῆς γάδ, πέντε καὶ τεσσαράκοντα χιλιάδες καὶ ἑξακόσιοι καὶ πεντήκοντα. τοῖς υἱοῖς ἰούδα, κατὰ συγγενείας αὐτῶν, κατὰ δήμους αὐτῶν, κατ᾽ οἴκους πατριῶν αὐτῶν, κατὰ ἀριθμὸν ὀνομάτων αὐτῶν, πάντα ἀρσενικὰ ἀπὸ εἰκοσαέτους καὶ ἐπάνω, πᾶς ὁ ἐκπορευόμενος ἐν τῇ δυνάμει, ἡ ἐπίσκεψις αὐτῶν ἐκ τῆς φυλῆς ἰούδα, τέσσαρες καὶ ἑβδομήκοντα χιλιάδες καὶ ἑξακόσιοι. τοῖς υἱοῖς ἰσάχαρ, κατὰ συγγενείας αὐτῶν, κατὰ δήμους αὐτῶν, κατ᾽ οἴκους πατριῶν αὐτῶν, κατὰ ἀριθμὸν ὀνομάτων αὐτῶν, πάντα ἀρσενικὰ ἀπὸ εἰκοσαέτους καὶ ἐπάνω, πᾶς ὁ ἐκπορευόμενος ἐν τῇ δυνάμει, ἡ ἐπίσκεψις αὐτῶν ἐκ τῆς φυλῆς ἰσάχαρ, τέσσαρες καὶ πεντήκοντα χιλιάδες καὶ τετρακόσιοι. τοῖς υἱοῖς ζαβουλών, κατὰ συγγενείας αὐτῶν, κατὰ δήμους αὐτῶν, κατ᾽ οἴκους

C

D

Transla. Chal.

במנין שמהן לגולגלתהון כל דכורא מבר עשרין שנין ולעילא כל נפיק חילא: מניניהון לשבטא דראובן ארבעין ושתא אלפין וחמש מאה: לבני שמעון תולדתהון לזרעיתהון לבית אבהתהון, מנינוהי במנין שמהן לגולגלתהון, כל דכורא מבר עשרין שנין ולעילא, כל נפיק חילא: מניניהון לשבטא דשמעון, חמשין ותשעה אלפין ותלת מאה: לבני גד תולדתהון לזרעיתהון לבית אבהתהון, במנין שמהן מבר עשרין שנין ולעילא, כל נפיק חילא: מניניהון לשבטא דגד, ארבעין וחמשא אלפין ושית מאה וחמשין: לבני יהודה תולדתהון לזרעיתהון לבית אבהתהון, במנין שמהן מבר עשרין שנין ולעילא, כל נפיק חילא: מניניהון לשבטא דיהודה, שבעין וארבעה אלפין ושית מאה: לבני יששכר תולדתהון לזרעיתהון לבית אבהתהון, במנין שמהן מבר עשרין שנין ולעילא, כל נפיק חילא: מניניהון לשבטא דיששכר, חמשין וארבעה אלפין וארבע מאה: לבני זבולן תולדתהון לזרעיתהון לבית

Interp. chal. | **Primitiua chal.**

per numerū nominū eorū per capita eorū oēs masculi a viginti annis & supra oēs egredientes ad exercitū: numeratique sunt de tribu rubē quadraginta & sex milia & quingenti. De filiis symeon per gnationes suas & familias suas & per domos patrū suorū recēsiti sunt iuxta numerū eorū per capita eorū. Oēs masculi a vicesimo anno & supra oēs egredientes in exercitū: recēsitique sunt de tribu symeō quinquagita & nouē milia & trecēti. De filiis gad per gnatiōes suas per familias suas per domos patrū suorū iuxta numerū nominū eorū a vicesimo anno & supra oēs egredientes in exercitū: numeratique sūt de tribu gad quadraginta duo milia & sexcēti & quinquaginta. De filiis iuda per gnatiōes suas per familias suas per domos patrū suorū iuxta numerū nominū eorū a vicesimo anno & supra oēs egredientes in exercitū: recēsitique sunt de tribu iuda septuagita quattuor milia & sexcēti. De filiis isachar per gnatiōes suas & familias suas & domos patrū suorū iuxta numerū nominū eorū a vicesimo anno & supra oēs egredientes in exercitū: numeratique sunt de tribu isachar quinquaginta quattuor milia & quadringēti. De filiis zabulō per generationes suas & per familias suas & domos

Priitiua heb. Tex.Heb. Nu. Ca.i. Trãsla.B.Hiero. Trãsla.Gre.lxx.cũ interp.latina.

אבתם במספר שמת מבן עשרים
שנה ומעלה כל יצא צבא׃
פקדיהם למטה זבולן שבעה
וחמשים אלף וארבע מאות׃
לבני יוסף לבני אפרים תולדתם
למשפחתם לבית אבתם במספר
שמת מבן עשרים שנה ומעלה
כל יצא צבא׃ פקדיהם למטה
אפרים ארבעים אלף וחמש
מאות׃ לבני מנשה תולדתם
למשפחתם לבית אבתם במספר
שמות מבן עשרים שנה ומעלה
כל יצא צבא׃ פקדיהם למטה
מנשה שנים ושלשים אלף
ומאתים׃ לבני בנימן תולדתם
למשפחתם לבית אבתם במספר
שמת מבן עשרים שנה ומעלה
כל יצא צבא׃ פקדיהם למטה
בנימן חמשה ושלשים אלף וארבע
מאות׃ לבני דן תולדתם
למשפחתם לבית אבתם במספר
שמת מבן עשרים שנה ומעלה
כל יצא צבא׃ פקדיהם למטה דן
שנים וששים אלף ושבע מאות׃
לבני אשר תולדתם למשפחתם
לבית אבתם במספר שמת מבן
עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא׃

cognationũ suarũ recẽsiti sunt p noĩa singulorũ a vicesimo anno: & supra: oẽs qui poterant ad bella procedere quinquagita septẽ milia quadringenti. De filiis ioseph filiorũ effraim p gñationes & familias ac domos cognationũ suarũ: recẽsiti sunt per noĩa singulorũ a vicesimo anno & supra: oẽs qui poterãt ad bella procedere. quadraginta milia quĩgenti. Porro filiorum manasse per generationes & familias ac domos cognationũ suarũ: recensiti sunt per noĩa singulorũ a viginti annis & supra: oẽs qui poterãt ad bella procedere: trigintaduo milia ducenti. De filiis beniamin per gñatiões & familias ac domos cognationũ suarũ recẽsiti sunt noĩbus singulorũ a vicesimo anno & supra: oẽs q poterãt ad bella procedere trigintaquinq; milia quadringenti. De filiis dan per gñationes & familias ac domos cognationũ suarũ recẽsiti sunt noĩbus singulorũ a vicesimo anno & supra: oẽs qui poterãt ad bella pcedere sexagĩtaduo milia septĩgẽti. De filiis aser per generationes & familias ac domos cognationũ suarũ: recẽsiti sunt per noĩa singulorũ a vicesimo ãno & supra: oẽs q poterant ad bella pro

familiarũ suarũ: fm numerũ nominũ: oẽs ma
πατριῶν αὐτῶν, κατὰ ἀριθμὸν ὀνομάτων, πάντα ἀρ
sculini a viginti ãnis τ supra: ois egre
σενικὰ ἀπὸ εἰκοσαέτους καὶ ἐπάνω, πᾶς ὁ ἐκπορευό
diẽs in exercitu: numeratio eorũ ex tri
μενος ἐν τῇ δυνάμει, ἡ ἐπίσκεψις αὐτῶν ἐκ τῆς φυ
bu zabulõ: septẽ τ quinq̃gita milia τ
λῆς ζαβουλών, ἑπτὰ καὶ πεντήκοντα χιλιάδες καὶ
quadrĩgẽti. filijs ioseph filij ephraim: per
τετρακόσιοι. τοῖς υἱοῖς ἰωσὴφ υἱοὶ ἐφραίμ, κατὰ
cognatiões suas: per ppl'os eorũ: per do
συγγενείας αὐτῶν, κατὰ δήμους αὐτῶν, κατ' οἴ
mos familiarũ suarũ: scdm numerũ nominũ:
κους πατριῶν αὐτῶν, κατὰ ἀριθμὸν ὀνομάτων,
oẽs masculini a viginti ãnis τ supra:
πάντα ἀρσενικὰ ἀπὸ εἰκοσαέτους καὶ ἐπάνω,
ois egrediẽs in exercitu: numeratio
πᾶς ὁ ἐκπορευόμενος ἐν τῇ δυνάμει, ἡ ἐπίσκεψις
eorũ de tribu ephraim: quadragita mi
αὐτῶν ἐκ τῆς φυλῆς ἐφραίμ, τεσσαράκοντα χιλιά
lia τ quingẽti. filijs manasse per cogna
δες καὶ πεντακόσιοι. τοῖς υἱοῖς μανασσῆ κατὰ συγ
tiões eorũ: per ppl'os eorũ: per domos fa
γενείας αὐτῶν, κατὰ δήμους αὐτῶν, κατ' οἴκους πα
miliarũ suarũ: scdm numerũ nominũ: oẽs
τριῶν αὐτῶν, κατὰ ἀριθμὸν τῶν ὀνομάτων, πάντα
masculini a viginti ãnis τ supra: ois egrediẽs
ἀρσενικὰ ἀπὸ εἰκοσαέτους καὶ ἐπάνω, πᾶς ὁ ἐκπορευόμενος
in exercitu: numeratio eorũ de tribu manasse: duo
ἐν τῇ δυνάμει, ἡ ἐπίσκεψις αὐτῶν ἐκ τῆς φυλῆς μανασσῆ, δύο
τ triginta milia τ ducẽti. filijs beniami:
καὶ τριάκοντα χιλιάδες καὶ διακόσιοι. τοῖς υἱοῖς βενιαμίν,
per cognatiões suas: per populos eorũ: per domos fami
κατὰ συγγενείας αὐτῶν, κατὰ δήμους αὐτῶν, κατ' οἴκους πα
liarũ suarũ: secũdũ numerũ nominũ: oẽs masculini a
τριῶν αὐτῶν, κατὰ ἀριθμὸν ὀνομάτων, πάντα ἀρσενικὰ ἀπὸ
viginti ãnis τ supra: ois egrediẽs in exercitu:
εἰκοσαέτους καὶ ἐπάνω, πᾶς ὁ ἐκπορευόμενος ἐν τῇ δυνάμει,
numeratio eorũ de tribu beniami: quinq; τ trigin
ἡ ἐπίσκεψις αὐτῶν ἐκ τῆς φυλῆς βενιαμίν, πέντε καὶ τριάκον
ta milia: τ quadrĩgẽti. filijs dan: per cognatio
τα χιλιάδες καὶ τετρακόσιοι. τοῖς υἱοῖς δάν, κατὰ συγγενεί
nes eorũ: per populos eorũ: per domos familiarũ suarũ:
ας αὐτῶν, κατὰ δήμους αὐτῶν, κατ' οἴκους πατριῶν αὐτῶν.
scdm numerũ nominũ: oẽs masculini a viginti ãnis τ
κατὰ ἀριθμὸν ὀνομάτων, πάντα ἀρσενικὰ ἀπὸ εἰκοσαέτους καὶ
supra: ois egrediẽs in exercitu: numeratio eo
ἐπάνω, πᾶς ὁ ἐκπορευόμενος ἐν τῇ δυνάμει, ἡ ἐπίσκεψις αὐ
rũ de tribu dã: duo τ sexagita milia τ septin
τῶν ἐκ τῆς φυλῆς δάν, δύο καὶ ἑξήκοντα χιλιάδες καὶ ἑπτακό
gẽti. filijs aser: per cognatiões eorũ: p populos eo
σιοι. τοῖς υἱοῖς ἀσήρ, κατὰ συγγενείας αὐτῶν, κατὰ δήμους αὐ
rũ: per domos familiarũ suarũ: scdm numerũ nominũ: om
τῶν, κατ' οἴκους πατριῶν αὐτῶν, κατὰ ἀριθμὸν ὀνομάτων, πάν

E

Interp. chal.

patrũ suorũ p numerũ nominũ eorũ a vicesimo anno τ sup oẽs egrediẽtes in exercitũ: nũerati sunt de tribu zabulon q̃nq̃ginta septẽ milia τ q̃drĩgẽti. De filijs ioseph de filijs ephraim p gñationes suas p familias suas p domos patrũ suorũ iuxta nũerũ nominũ eorũ a vicesimo anno τ supra oẽs egrediẽtes in exercitũ: nũerati sunt de tribu ephraĩ q̃draginta milia τ q̃ngenti. de filijs manasse p gñatões suas τ familias suas τ domos prũ suorũ iuxta nũerũ nominũ eorũ a vicesimo ãno et sup oẽs egrediẽtes in exercitũ: nũerati sunt de tribu manasse trigĩta duo milia τ ducẽti. De filijs beniamin p gñationes suas τ familias suas τ domos patrũ suorũ τ nũerũ nominũ eorũ a vicesimo anno τ sup oẽs egrediẽtes in exercitũ: recẽsiti sunt de tribu beniamin triginta q̃nq; milia τ q̃drĩgẽti. De filijs dan per gñationes suas τ familias suas τ domos patrũ suorũ iuxta numerũ nominũ eorũ a vicesimo anno τ supra oẽs egrediẽtes in exercitũ: recẽsiti sunt de tribu dan sexagita duo milia τ septingẽti. De filijs aser per gñationes suas τ familias suas τ domos patrũ suorũ iuxta numerũ nominũ eorũ a vicesimo anno et supra omnes egredientes in exercititum.

Transla. Chal.

Trãsla.Gre.lxx.cũ interp.latina. Trãsla.B.Hiero. Tex.Heb. Nu. Ca.i. Priitiua.heb.

neu masculini a viginti ãnis τ supra: ois e
τα ἀρσενικὰ ἀπὸ εἰκοσαέτους καὶ ἐπάνω, πᾶς ὁ ἐκ
grediẽs in exercitu: numeratio eorũ de
πορευόμενος ἐν τῇ δυνάμει, ἡ ἐπίσκεψις αὐτῶν ἐκ τῆς
tribu aser: vnũ τ quadragita milia τ
φυλῆς ἀσήρ, μία καὶ τεσσαράκοντα χιλιάδες καὶ
quĩgẽti. filijs neptalim: per cognatiões
πεντακόσιοι. τοῖς υἱοῖς νεφθαλίμ, κατὰ συγγενείας
eorũ: per populos eorũ: per domos familiarũ su
αὐτῶν, κατὰ δήμους αὐτῶν, κατ' οἴκους πατριῶν αὐ
arũ: fm numerũ nominũ: oẽs masculini a
τῶν, κατὰ ἀριθμὸν ὀνομάτων, πάντα ἀρσενικὰ ἀπὸ
viginti ãnis τ supra: ois egrediẽs in
εἰκοσαέτους καὶ ἐπάνω, πᾶς ὁ ἐκπορευόμενος ἐν τῇ
exercitu: numeratio eorũ de tribu nep
δυνάμει, ἡ ἐπίσκεψις αὐτῶν ἐκ τῆς φυλῆς νεφθα
tali: tria τ quinq̃gita milia τ quadri
λίμ, τρεῖς καὶ πεντήκοντα χιλιάδες καὶ τετρακό
gẽti. hec numeratio: quã numerauerit moyses
σιοι. αὕτη ἡ ἐπίσκεψις, ἣν ἐπεσκέψατο μωυσῆς
τ aarõ τ pricipes israel: duodeci viri:
καὶ ἀαρὼν καὶ οἱ ἄρχοντες ἰσραήλ, δώδεκα ἄνδρες.
vir vnus per tribũ vnã: per tribũ domorũ fa
ἀνὴρ εἷς κατὰ φυλὴν μίαν, κατὰ φυλὴν οἴκων πα
milie eorũ erãt. τ fuit ois numeratio
τριᾶς αὐτῶν ἦσαν. καὶ ἐγένετο πᾶσα ἡ ἐπίσκεψις
filiorũ israel cũ exercitu eorũ: a viginti
τῶν υἱῶν ἰσραὴλ σὺν δυνάμει αὐτῶν, ἀπὸ εἰκοσα
annis τ supra: ois egrediẽs ad pre
έτους καὶ ἐπάνω, πᾶς ὁ ἐκπορευόμενος παρατά
liãdũ in israel: sexcẽta milia τ tria mi
ξασθαι ἐν ἰσραήλ, ἑξακόσιαι χιλιάδες καὶ τρισχί
lia τ quingẽti τ quinq̃gita. at leui
λιοι καὶ πεντακόσιοι καὶ πεντήκοντα. οἱ δὲ λευῖ
te de tribu familie ipsorũ: nõ sũt numera
ται ἐκ τῆς φυλῆς πατριᾶς αὐτῶν, οὐ συνεπεσκέπη
ti in filijs israel. τ locut' ẽ dñs ad moy
σαν ἐν τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ. καὶ ἐλάλησε κς πρὸς μωυ
sẽ: dicẽs: vide tribũ leui nõ simul nũerabis: τ
σῆν, λέγων, ὅρα τὴν φυλὴν τ λευὶ οὐ συνεπισκέψῃ, καὶ
numerũ eorũ nõ accipies in medio filiorũ isra
τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν οὐ λήψῃ ἐν μέσῳ τῶν υἱῶν ἰσρα
el. τ tu ɔstitue leuitas in tabnaculũ testimo
ήλ. καὶ σὺ ἐπίστησον τοὺς λευΐτας ἐπὶ τὴν σκηνὴν τ μαρτυ
nij: τ sup oia vasa ei': τ sup oia q̃cũq; in
ρίου, καὶ ἐπὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῆς, καὶ ἐπὶ πάντα ὅσα ἐν
ipo. ipi portabũt tabnaculũ: τ oia vasa eius. τ
αὐτῇ. αὐτοὶ ἀροῦσι τὴν σκηνήν, καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῆς. καὶ
ipi ministrabũt in eo: τ incircuitu tabnaculi castra
αὐτοὶ λειτουργήσουσιν ἐν αὐτῇ, καὶ κύκλῳ τῆς σκηνῆς παρεμ
metabũtur: τ cũ eleuatũ fuerit tabnaculũ deponẽt illũ leui
βαλοῦσι, καὶ ἐν τῷ ἐξαίρειν τὴν σκηνήν, καθελοῦσιν αὐτὴν οἱ λευῖ
te. τ cũ depositũ fuerit tabnaculũ: erigẽt illud.
ται. καὶ ἐν τῷ παρεμβάλλειν τὴν σκηνήν, ἀναστήσουσιν αὐτήν.

G

cedere: quadragita milia & mille quingenti. De filiis neptali: p gñatiões & familias ac domos cognationũ suarũ: recensiti sũt noĩbus singulorũ a vicesimo anno & supra oẽs qui poterant ad bella procedere: quĩquagintatria milia quadringenti. Hi sunt quos numerauerunt moyses & aaron & duodecim prĩcipes israel: singulos p domos cognationum suarum. Fueruntq; omnes filii israel per domos & familiãs suas: a vicesimo anno & supra: qui poterant ad bella procedere: sexcẽtatria milia virorum quingẽti quinquaginta. Leuite aũt in tribubus familiarum suarũ non sunt numerati cum eis. Locutusq; est dñs ad moysen dicens. Tribum leui noli numerare: neq; pones summam eorũ cum filiis israel: sed constitues eos sup tabernaculũ testimonii & cuncta vasa eius: & quicquid ad cerimonias pertinet. Ipsi portabũt tabernaculũ & oĩa vtensilia eius: & erũt ĩ ministerio ac per gyrũ tabernaculi metabũtur. Cũ pficiscẽdũ fuerit dponẽt leuite tabernaculũ: cũ castrametãda erigẽt. quis

פקדיהם למטה אשר אחד
וארבעים אלף וחמש מאות׃ בני
נפתלי תולדתם למשפחתם לבית
אבתם במספר שמת מבן עשרים
שנה ומעלה כל יצא צבא׃
פקדיהם למטה נפתלי שלשה
וחמשים אלף וארבע מאות׃ אלה
הפקדים אשר פקד משה ואהרן
ונשיאי ישראל שנים עשר
איש איש אחד לבית אבתיו
היו׃ ויהיו כל פקודי בני ישראל
לבית אבתם מבן עשרים שנה
ומעלה כל יצא צבא בישראל׃
ויהיו כל הפקדים שש מאות
אלף ושלשת אלפים וחמש
מאות וחמשים׃ והלוים למטה
אבתם לא התפקדו בתוכם׃
וידבר יהוה אל משה לאמר׃ אך
את מטה לוי לא תפקד ואת
ראשם לא תשא בתוך בני
ישראל׃ ואתה הפקד את הלוים
על משכן העדת ועל כל כליו ועל
כל אשר לו המה ישאו את
המשכן ואת כל כליו והם ישרתהו
וסביב למשכן יחנו׃ ובנסע המשכן
יורידו אתו הלוים ובחנת
המשכן יקימו אתו הלוים והזר

Transla. Chal.

Interp. chal.

numerati sunt de tribu aser q̃draginta milia τ mille τ quingenti. Filij neptali per gñationes suas p familias suas τ domos patrũ suorũ iuxta numerũ nominũ eorũ a viginti annis τ supra oẽs egrediẽtes in exercitum: numerati sunt de tribu neptali q̃nquaginta tria milia τ q̃dringenti. Hi sunt numerati q̃s numerauit moyses τ aaron τ duodecim p̃ncipes israel singuli p domos patrũ suorũ. Fuerũtq; oẽs q̃ numerati sunt de filijs israel p domos patrũ suorũ a vicesimo anno τ supra oẽs egrediẽtes in exercitũ in israel: fuerũt oẽs q̃ numerati sunt sexcenta tria milia τ q̃ngenti τ q̃nquaginta. Leuite aũt in tribu patrũ suorũ nõ sunt nũerati inter eos. Locutusq; est dñs cũ moyse dicẽs. Verũtñ tribũ leui nõ numerabis: τ sũmã eorũ no suscipies in medio filiorũ israel. Tu autẽ constitue leuitas sup tabernaculũ testimonij τ sup oia vasa eius τ sup omnia que ad illud pertinẽt. Ipsi portabunt tabernaculum et omnia vasa eius: τ ipsi ministrabũt in eo: τ per gyrum tabernaculi metabũtur. Et cum proficiscetur tabernaculum: deponent illud leuite: τ quando collocabitur tabernaculum erigent illud leuite. Extraneus

הקרב יומת: וחנו בני ישראל
איש על מחנהו ואיש על דגלו
לצבאתם: והלוים יחנו סביב
למשכן העדת ולא יהיה קצף
על עדת בני ישראל ושמרו
הלוים את משמרת משכן העדות:
ויעשו בני ישראל ככל אשר
צוה יהוה את משה כן עשו:

Ca. ii.

וידבר יהוה אל משה ואל
אהרן לאמר: איש על דגלו באתת
לבית אבתם יחנו בני ישראל
מנגד סביב לאהל מועד יחנו:
והחנים קדמה מזרחה דגל מחנה
יהודה לצבאתם ונשיא לבני
יהודה נחשון בן עמינדב: וצבאו
ופקדיהם ארבעה ושבעים אלף
ושש מאות: והחנים עליו מטה
יששכר ונשיא לבני יששכר
נתנאל בן צוער: וצבאו ופקדיו
ארבעה וחמשים אלף וארבע
מאות: מטה זבולן ונשיא לבני
זבולן אליאב בן חלון: וצבאו
ופקדיו שבעה וחמשים אלף
וארבע מאות: כל הפקדים
למחנה יהודה מאת אלף ושמנים
אלף וששת אלפים וארבע
מאות לצבאתם ראשנה יסעו:

Primitiua heb.: מות חנה היה יעד שמר עשה דבר אות יעד זרח נשא רבע עלה נטה מאה נסע

quis externorū accesserit occidetur. Metabūtur āt castra filii israel: vnusquisq; p turmas & cuneos atq; exercitū suū. Porro leuite p gyrū tabernaculi figet tētoria: ne fiat idignatio sup multitudinē filiorū israel: & excubabunt in custodiis tabernaculi testimonii. Fecerunt ergo filii israel iuxta omnia que preceperat dn̄s moysi.

Cap. 2.

Locutusq; est dominus ad moysen & aaron dicens. Singuli per turmas signa atq; vexilla & domos cognationū suarū castrametabūtur filii isrl per gyrum tabernaculi federis. Ad orientē iudas figet tētoria per turmas exercitus sui. eritq; princeps filiorū eius naason filius aminadab: & oīs de stirpe eius sūma pugnātiū septuaginta quattuor milia sexcenti. Iuxta eū castrametati sunt de tribu isachar: quorū priceps fuit nathanael filius suar: & oīs numerus pugnatorum eius: quinquagīta quattuor milia quadringenti. In tribu zabulon princeps fuit heliab filius helō. oīsq; de stirpe eius exercitus pugnatorū quinquaginta septem milia quadrigēti. Vniuersi qui in castris iude annumerati sunt: fuerunt centū octoginta sex milia quadringenti: & per turmas suas primi egredientur. In

τ alienigena accedēs: moriatur. τ
καὶ ἀλλογενὴς ὁ προσπορευόμενος, ἀποθανέτω. καὶ
castrametabūtur filii israel: vir in suo or
παρεμβαλοῦσιν οἱ υἱοὶ ἰσραήλ, ἀνὴρ ἐν τῇ ἑαυτοῦ τά-
dine: τ vir fm̄ suū pncipatū: cū exercitu
ξει, καὶ ἀνὴρ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ ἡγεμονίαν, σὺν δυνάμει
suo. at leuite castrametētur eregiōe in-
αὐτῶν. οἱ δὲ λευῖται παρεμβαλλέτωσαν ἐναντίοι κύ-
circuitu tabnaculi testimonii: τ nō erit pecca
κλῳ τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ οὐκ ἔσται ἁμάρτη-
tū in filiis israel. τ custodiēt leuite ipsi
μα ἐν υἱοῖς ἰσραήλ. καὶ φυλάξουσιν οἱ λευῖται αὐτοὶ
custodiā tabnaculi testimonii. τ fecerūt
τὴν φυλακὴν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. καὶ ἐποίησαν οἱ
filii israel: fm̄ oīa q̄cūq; p̄cepit dn̄s
υἱοὶ ἰσραήλ, κατὰ πάντα ὅσα ἐνετείλατο κύριος τῷ
moysi τ aarō: sic fecerūt.
μωυσῇ καὶ ἀαρών, οὕτως ἐποίησαν. Ca. 2.

Et locut⁹ ē dn̄s ad moysen τ aarō: dicēs:
Καὶ ἐλάλησε κς̄ πρὸς μωυσῆν καὶ ἀαρών, λέγων,
hō ꝯtinet⁹ fm̄ ordinē suū: fm̄ signa: scd̄ū
ἄνθρωπος ἐχόμενος κατὰ τάγμα αὐτοῦ, κατὰ σημασίας, κα-
dū domos familiaꝝ suaꝝ: castrametētur fi
τ᾽ οἴκους πατριῶν αὐτῶν, παρεμβαλλέτωσαν οἱ υ-
lii israel eregiōe: icircuitu tabnaculi testimonii
οἱ ἰσραὴλ ἐναντίοι, κύκλῳ τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου
castrametabūtur filii israel. τ castrame-
παρεμβαλοῦσιν οἱ υἱοὶ ἰσραήλ. καὶ οἱ παρεμβάλ-
tātes pmi v̄sus oriētē: ordo ca-
λοντες πρῶτοι κατ᾽ ἀνατολάς, τάγμα παρεμβο-
stroꝝ iuda cū exercitu suo: τ pnceps filioꝝ
λῆς ἰούδα σὺν δυνάμει αὐτῶν, καὶ ὁ ἄρχων τῶν υἱῶν
iuda: naasson: fili⁹ aminadab. exercit⁹ eius q̄ nu
ἰούδα, ναασσών, υἱὸς ἀμιναδάβ. δύναμις αὐτοῦ οἱ ἐπε-
merati sūt: q̄ttuor τ septuagita milia τ
σκεμμένοι, τέσσαρες καὶ ἑβδομήκοντα χιλιάδες καὶ
sexcēti. τ castrametātes ꝯtigui ex tribu isa
ἑξακόσιοι. καὶ οἱ παρεμβάλλοντες ἐχόμενοι φυλῆς ἰσ-
char: τ pnceps filioꝝ isachar: nathanael: fili⁹ suar.
σάχαρ, καὶ ὁ ἄρχων τῶν υἱῶν ἰσσάχαρ, ναθαναήλ, υἱὸς σωγάρ.
exercit⁹ ei⁹ q̄ numerati sūt: q̄ttuor τ quinq̄gita
δύναμις αὐτοῦ οἱ ἐπεσκεμμένοι, τέσσαρες καὶ πεντήκοντα
milia τ q̄drigēti. τ castrametātes ꝯtigui
χιλιάδες καὶ τετρακόσιοι. καὶ οἱ παρεμβάλλοντες ἐχόμενοι
ei⁹ ex tribu zabulō: τ pnceps filioꝝ zabulō: eliab:
αὐτοῦ φυλῆς ζαβουλών, καὶ ὁ ἄρχων τῶν υἱῶν ζαβουλών, ἐλιάβ,
fili⁹ chelō. exercit⁹ ei⁹ q̄ numerati sūt: septē τ quinq̄gin
υἱὸς χελών. δύναμις αὐτοῦ οἱ ἐπεσκεμμένοι, ἑπτὰ καὶ πεντήκον-
ta milia τ q̄drigēti. oēs q̄ numerati sūt de
τα χιλιάδες καὶ τετρακόσιοι. πάντες οἱ ἐπεσκεμμένοι ἐκ τῆς
castris iuda: cētū τ octogita milia τ sex
παρεμβολῆς ἰούδα, ἑκατὸν καὶ ὀγδοήκοντα χιλιάδες καὶ ἑξακι-
milia τ q̄drigēti: cū exercitu suo pmi pficiscētur.
σχίλιοι καὶ τετρακόσιοι, σὺν δυνάμει αὐτῶν πρῶτοι ἐξαροῦσιν.

Transla. Chal.

דיקרב יתקטל: וישרון בני ישראל גבר על משרוהי וגבר על טקסיה לחיליהון:
וליואי ישרון סחור סחור למשכנא דסהדותא ולא יהי רוגזא על כנשתא דבני
ישראל ויטרון ליואי ית מטרת משכנא דסהדותא: ועבדו בני ישראל ככל דפקיד
יי ית משה כן עבדו: **Ca. ii.** ומליל יי עם משה ועם אהרן למימר:
גבר על טקסיה באתון לבית אבהתהון ישרון בני ישראל מקבל סחור סחור למשכן
זמנא ישרון: ודשרן קידומא מדינחא טקס משרית יהודה לחיליהון ורבא לבני
יהודה נחשון בר עמינדב: וחיליה ומניניהון שבעין וארבעה אלפין ושית מאה:
ודשרן סמיכין עלוהי שבטא דיששכר ורבא לבני יששכר נתנאל בר צוער: וחיליה
ומנינוהי חמשין וארבעה אלפין וארבע מאה: שבטא דזבולן ורבא לבני זבולן אליאב
בר חלון: וחיליה ומנינוהי חמשין ושבעה אלפין וארבע מאה: כל מנינא למשרית
יהודה מאה ותמנן ושיתא אלפין וארבע מאה לחיליהון בקדמיתא נטלין:

Interp̄. chal.

autē qui accesserit interficiat. Castrametabūtur aūt filii israel vnusq̄sq; p mansionē suā τ vnusq̄sq; iuxta vexillū suū per turmas eoꝝ. Leuite aūt metabūtur p gyrū tabernaculi testimonii: τ nō erit indignatio sup cōgregationē filioꝝ israel: τ custodiēt leuite custodiā tabernaculi testimonii. Feceruntq; filii israel iuxta oiā que preceperat dn̄s moysi: ita fecerūt. Ca. 2.

Locutusq; est dn̄s cū moyse τ aaron dicens. Singuli iuxta vexillū suū p signa τ p domos patrū suoꝝ castrametabunt filii israel: p gyrū ꝯtra tabernaculū federis castrametabūt. vexillū castroꝝ iuda erit ad orientē p exercit⁹ suos: τ pnceps filioꝝ iuda naason fili⁹ aminadab. τ exercit⁹ eius τ q̄ nūerati sunt ex eo fuerūt septuagita q̄ttuor milia τ sexcēti. Et q̄ castrametāt iuxta eū erit trib⁹ isachar: τ pnceps filioꝝ isachar nathanael fili⁹ suar. et exercitus eius τ qui nūerati sunt ex eo fuerūt q̄nq̄ginta q̄ttuor milia τ q̄dringēti. De tribu filioꝝ zabulō pnceps fuit eliab fili⁹ helon. τ exercit⁹ eius τ q̄ nūerati sunt ex eo fuerūt q̄nq̄ginta septē milia τ q̄dringēti. Oēs q̄ numerati sunt de castris iuda fuerūt centū τ octoginta sex milia et q̄dringenti per turmas suas: primo proficiscantur.

Primitiua chal.: קטל קרה נטר אמר אות דנח שרא רבב מנה רבע שרא

Trāsla. Gre. lxx. cū interp̄. latina.

ordo castroꝝ filioꝝ rubē ad aphricū cū exer
τάγμα παρεμβολῆς υἱῶν ῥουβὴν πρὸς λίβα σὺν δυ-
citu suo: τ pnceps filioꝝ rubē: elisur: fili⁹
νάμει αὐτῶν, καὶ ὁ ἄρχων τῶν υἱῶν ῥουβίν, ἐλισούρ, υἱὸς
sedeur: exercit⁹ eius q̄ numerati sūt sex τ qua
σεδιούρ, δύναμις αὐτοῦ οἱ ἐπεσκεμμένοι ἓξ καὶ τεσσα-
dragita milia τ quingēti. τ castra
ράκοντα χιλιάδες καὶ πεντακόσιοι. καὶ οἱ παρεμ-
metātes ꝯtigui eius ex tribu symeō: τ pn
βάλλοντες ἐχόμενοι αὐτοῦ φυλῆς συμεών, καὶ ὁ ἄρ-
ceps filioꝝ symeō: salamiel: fili⁹ surisadai:
χων τῶν υἱῶν συμεών, σαλαμιήλ, υἱὸς σουρισαδαΐ,
exercit⁹ eius q̄ nūerati sūt nouē τ quinq̄gin-
δύναμις αὐτοῦ οἱ ἐπεσκεμμένοι ἐννέα καὶ πεντήκον-
ta milia τ trecēti. τ castrametā-
τα χιλιάδες καὶ τριακόσιοι. καὶ οἱ παρεμβάλλον-
tes ꝯtigui eius tribus gad: τ pnceps fi-
τες ἐχόμενοι αὐτοῦ φυλὴ γάδ, καὶ ὁ ἄρχων τῶν υἱ-
lioꝝ gad: eliasaph: filius raguel: τ exercitus eius q̄
ῶν γάδ, ἐλιασάφ, υἱὸς ῥαγουήλ, καὶ δύναμις αὐτοῦ οἱ
numerati sūt: q̄nq; τ quadragita milia
ἐπεσκεμμένοι, πέντε καὶ τεσσαράκοντα χιλιάδες
τ sexcēti quinq̄ginta. oēs q̄ numerati sūt
καὶ ἑξακόσιοι πεντήκοντα. πάντες οἱ ἐπεσκεμμένοι
castroꝝ rubē: cētū τ quinq̄gita τ
τῆς παρεμβολῆς ῥουβήν, ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα καὶ
vnū milia τ quadrīgēti τ quinq̄gita cū
μία χιλιάδες καὶ τετρακόσιοι καὶ πεντήκοντα σὺν
exercitu suo. τ scd̄i pficiscētur. τ leuabi-
δυνάμει αὐτῶν. καὶ δεύτεροι ἐξαροῦσιν. καὶ ἀρθήσε-
tur tabnaculū testimonii τ castra leuita-
ται ἡ σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου καὶ ἡ παρεμβολὴ τῶν λευι-
rū i medio castroꝝ: vt castrametabūtur
τῶν μέσον τῶν παρεμβολῶν, ὡς παρεμβαλοῦσιν
sic τ pficiscētur q̄libꝫ ꝯseq̄ns iuxta pncipatū
οὕτως καὶ ἐξαροῦσιν ἕκαστος ἐχόμενος καθ᾽ ἡγεμονίαν
suū: ordies castroꝝ ephraim iuxta ma
αὐτῶν. τάγματα παρεμβολῆς ἐφραΐμ παρὰ θάλασ-
re cū exercitu suo: τ pnceps filioꝝ ephra
σαν σὺν δυνάμει αὐτῶν, καὶ ὁ ἄρχων τῶν υἱῶν ἐφρα-
im: elisama: fili⁹ amiud. exercitus eius q̄ numera
ίμ, ἐλισαμά, υἱὸς ἀμιούδ. δύναμις αὐτοῦ οἱ ἐπεσκεμ-
ti sūt quadragita milia τ quingēti. τ
μένοι τεσσαράκοντα χιλιάδες καὶ πεντακόσιοι. καὶ οἱ
castrametātes ꝯtigui eius tribus manasse: τ
παρεμβάλλοντες ἐχόμενοι αὐτοῦ φυλὴ μανασσῆ, καὶ
pnceps filioꝝ manasse: gamaliel: filius phadasur:
ὁ ἄρχων τῶν υἱῶν μανασσῆ, γαμαλιήλ, υἱὸς φαδασσούρ,
exercitus eius q̄ numerati sūt duo τ trigita mi
δύναμις αὐτοῦ οἱ ἐπεσκεμμένοι δύο καὶ τριάκοντα χι-
lia τ ducēti. τ castrametātes ꝯti-
λιάδες καὶ διακόσιοι. καὶ οἱ παρεμβάλλοντες ἐχόμε-
gui eius tribus beniamī: τ pnceps filioꝝ beniamī:
νοι αὐτοῦ φυλὴ βενιαμίν, καὶ ὁ ἄρχων τῶν υἱῶν βενιαμίν,

castris filiorū rubē ad meridianam plagā erit princeps elisur filius sedeur. & cūctus exercitus pugnatorū eius qui nūerati sunt q̄draginta sex milia quīgēti. Iuxta eū castrametati sunt de tribu symeō: quorū princeps fuit salamihel filius surisaddai: & cūct⁹ exercitus pugnatorum eius qui nūerati sunt quinq̄ginta nouē milia trecēti. In tribu Gad princeps fuit heliasaph filius duel: & cunctus exercitus pugnatorum eius qui numerati sunt quadraginta quinq; milia sexcēti quīquaginta. Omnes qui recēsiti sunt in castris rubē cētum quinquaginta milia & mille quadringenti quīquaginta: per turmas suas in secūdo loco proficiscētur. Leuabitur āt tabernaculum testimonii p officia leuitarum & turmas eorum. Quō erigetur: ita & deponetur. Singuli p loca & ordies suos pficiscētur. Ad occidentalē plagā erunt castra filiorū effraim: quoꝝ princeps fuit helisama filius ammiud. Cunctus exercit⁹ pugnatorum eius qui numerati sunt q̄dragīta milia quīgēti. Et cū eis tribus filioꝝ manasse: quorum princeps fuit gamaliel filius phadassur: cunctusq; exercitus pugnatorum ei⁹ qui nūerati sunt trigīta duo milia ducenti. In tribu filiorum beniamin princeps fuit

דגל מחנה ראובן תימנה לצבאתם
ונשיא לבני ראובן אליצור בן
שדיאור: וצבאו ופקדיו ששה
וארבעים אלף וחמש מאות:
והחונם עליו מטה שמעון ונשיא
לבני שמעון שלמיאל בן
צורישדי: וצבאו ופקדיהם
תשעה וחמשים אלף ושלש
מאות: ומטה גד ונשיא לבני גד
אליסף בן רעואל: וצבאו
ופקדיהם חמשה וארבעים אלף
ושש מאות וחמשים: כל
הפקדים למחנה ראובן מאת
אלף ואחד וחמשים אלף וארבע
מאות וחמשים לצבאתם ושנים
יסעו: ונסע אהל מועד מחנה
הלוים בתוך המחנת כאשר
יחנו כן יסעו איש על ידו
לדגליהם: דגל מחנה אפרים
לצבאתם ימה ונשיא לבני
אפרים אלישמע בן עמיהוד:
וצבאו ופקדיהם ארבעים אלף
וחמש מאות: ועליו מטה מנשה
ונשיא לבני מנשה גמליאל בן
פדהצור: וצבאו ופקדיהם
שנים ושלשים אלף ומאתים:
ומטה בנימן ונשיא לבני בנימן

Primitiua heb.: ימן נשא חנה מאה רבע חנה שנה נסע יעד נסע מאה שנה מאה נטה

Transla. Chal.

טקס משרית ראובן דרומא לחיליהון ורבא לבני ראובן אליצור בר שדיאור:
וחיליה ומנינוהי ארבעין ושיתא אלפין וחמש מאה: ודשרן סמיכין עלוהי שבטא
דשמעון ורבא לבני שמעון שלמיאל בר צורישדי: וחיליה ומניניהון חמשין ותשעה
אלפין ותלת מאה: ושבטא דגד ורבא לבני גד אליסף בר רעואל: וחיליה ומניניהון
ארבעין וחמשא אלפין ושית מאה וחמשין: כל מניניא למשרית ראובן מאה וחמשין
וחד אלפין וארבע מאה וחמשין לחיליהון בתנייתא נטלין: ונטל משכן זמנא משרית
ליואי בגו משריתא כמא דשרן כן נטלין גבר על אתריה לטקסיהון: טקס משרית
אפרים לחיליהון מערבא ורבא לבני אפרים אלישמע בר עמיהוד: וחיליה ומניניהון
ארבעין אלפין וחמש מאה: ודסמיכין עלוהי שבטא דמנשה ורבא לבני מנשה
גמליאל בר פדה צור: וחיליה ומניניהון תלתין ותרין אלפין ומאתן: ושבטא
דבנימן ורבא לבני בנימן

Interp̄. chal.

vexillū castroꝝ ruben erit ad meridiē p turmas suas: et pnceps filioꝝ ruben elisur filius sedeur. Et exercitus eius τ q̄ numerati sunt ex eo q̄draginta sex milia et q̄ngenti. Et qui castrametātur iuxta eum sunt viri trib⁹ symeon: τ pnceps filioꝝ symeon: salamiel fili⁹ surisaddai. Et exercit⁹ eius τ q̄ numerati sunt ex eo fuerūt quinq̄ginta nouē milia τ trecēti. et in tribu filioꝝ gad pnceps fuit eliasaph fili⁹ dehuel. Et exercit⁹ eius et q̄ nūerati sunt ex eo fuerūt q̄draginta q̄nq; milia τ sexcēti τ q̄nquagita. oēs qui recēnsiti sunt in castris ruben fuerunt centū quinquaginta milia τ mille et quadringenti τ quīquagita per turmas suas: secūdo proficiscātur. Et proficiscatur tabernaculū federis τ castra leuitarū in medio castroꝝ. Quō castrametētur ita proficiscātur: singuli in loco suo p vexilla sua. Vexillum castroꝝ ephraim p exercitū suū erit ad occidētē: τ princeps filioꝝ ephraim elisama filius amiud: et exercitus eius τ q̄ numerati sunt ex eo q̄draginta milia τ quingēti. Et iuxta eū tribus manasse: τ princeps filioꝝ manasse gamaliel fili⁹ phadasur. et exercitus eius τ q̄ numerati sunt ex eo triginta duo milia τ ducenti. in tribu filiorum beniamin princeps fuit

Primitiua chal.: שרא רבב מנה שרא רבע תנה שכן גוה שרא ערב מנה רבע

אבידן בן גדעני׃ וצבאו ופקדיהם
חמשה ושלשים אלף וארבע
מאות׃ כל הפקדים למחנה
אפרים מאת אלף ושמנת אלפים
ומאה לצבאתם ושלשים יסעו׃
דגל מחנה דן צפנה לצבאתם
ונשיא לבני דן אחיעזר בן
עמישדי׃ וצבאו ופקדיהם שנים
וששים אלף ושבע מאות׃
והחנים עליו מטה אשר ונשיא
לבני אשר פגעיאל בן עכרן׃
וצבאו ופקדיהם אחד וארבעים
אלף וחמש מאות׃ ומטה נפתלי
ונשיא לבני נפתלי אחירע בן
עינן׃ וצבאו ופקדיהם שלשה
וחמשים אלף וארבע מאות׃ כל
הפקדים למחנה דן מאת אלף
ושבעה וחמשים אלף ושש
מאות לאחרנה יסעו לדגליהם׃
אלה פקודי בני ישראל לבית
אבתם כל פקודי המחנת
לצבאתם שש מאות אלף ושלשת
אלפים וחמש מאות וחמשים׃
והלוים לא התפקדו בתוך בני
ישראל כאשר צוה יהוה את
משה׃ ויעשו בני ישראל ככל
אשר צוה יהוה את משה כן חנו

abidan filius gedeõis: & cũctus exercitus pugnatorũ eius qui recensiti sunt: trigintaquinq; milia quadringenti. Oẽs qui nũerati sunt in castris effraim centum octo milia centum per turmas suas: tertij proficiscẽtur. Ad aquilonis partem castrametati sunt filij dan: quorũ princeps fuit abiezer filius amisaddai. Cunctusq; exercitus pugnatorum eius qui nũerati sunt, sexagitaduo milia septingẽti. Iuxta eũ fixere tẽtoria de tribu aser: quorum princeps fuit phegiel filius ochran. Cũctus exercit⁹ pugnatorũ eius qui numerati sunt quadraginta milia & mille quĩgẽti. De tribu filiorũ neptali prĩceps fuit ahira filius enan. Cunctus exercitus pugnatorum eius quinquagintatria milia quadringenti. Omnes qui numerati sunt ĩ castris dan fuerunt centũ quinquaginta septem milia sexcenti: & nouissimi proficiscentur. Hic numerus filiorũ israel per domos cognationum suarum & turmas diuisi exercitus sexcentatria milia quingenti quinquaginta. Leuite autem nõ sũt numerati inter filios israel. Sic enim preceperat dominus moysi. Feceruntq; filij israel iuxta omnia que mandauerat dñs. Castrametati sunt

Interp. chal.

Abidan filius gedeoni: & exercitus eius & q numerati sunt ex eo triginta q̃nq; milia & q̃dringẽti. Oẽs qui numerati sunt in castris ephraim fuerũt centũ octoginta milia & centũ: p turmas suas: tertio pficiscant. Uexillũ castrorũ dan erit ad aq̃lonẽ p turmas suas: et pnceps filiorũ dan ahiezer fili⁹ ammisaddai. Et exercitus eius & q nũerati sunt ex eo fuerũt sexagintaduo milia & septingẽti. Et q castrametãtur iuxta eum tribus aser: & princeps filiorũ aser fegiel filius ochran. et exercitus eius et q numerati sunt ex eo q̃draginta milia & mille & quingẽti. Et iuxta eum tribus neptali: & princeps filiorũ neptali haira fili⁹ enam. et exercitus eius & qui numerati sunt ex eo quinq̃ginta tria milia & quadringẽti. Oẽs q numerati sunt in castris dan fuerunt centũ q̃nquaginta septẽ milia & sexcẽti: nouissime pficiscantur. Hi sunt qui numerati sunt de filijs israel per domos patrũ suorũ. Oẽs q numerati sunt in castris p exercitum suũ sexcenta tria milia: et quingenti & quinquaginta. Leuite autẽ non sunt numerati iter filios israel: sicut preceperat dñs moysi. Feceruntq; filij israel iuxta omnia que precepit dñs moysi: ita castrametabantur

Transla. Chal.

לדגליהם וכן נסעו איש
למשפחתיו על בית אבתיו׃

Cap. iij.

ואלה תולדת אהרן ומשה
ביום דבר יהוה את משה בהר
סיני׃ ואלה שמות בני אהרן
הבכר נדב ואביהוא אלעזר
ואיתמר׃ אלה שמות בני אהרן
הכהנים המשחים אשר מלא
ידם לכהן׃ וימת נדב ואביהוא
לפני יהוה בהקרבם אש זרה
לפני יהוה במדבר סיני ובנים
לא היו להם ויכהן אלעזר
ואיתמר על פני אהרן אביהם׃
וידבר יהוה אל משה לאמר׃
הקרב את מטה לוי והעמדת
אתו לפני אהרן הכהן ושרתו
אתו׃ ושמרו את משמרתו
ואת משמרת כל העדה לפני
אהל מועד לעבד את עבדת
המשכן׃ ושמרו את כל כלי
אהל מועד ואת משמרת בני
ישראל לעבד את עבדת
המשכן׃ ונתתה את הלוים
לאהרן ולבניו נתונם נתונם
המה לו מאת בני ישראל׃ ואת
אהרן ואת בניו תפקד ושמרו
את כהנתם והזר הקרב יומת׃

per turmas suas & p fecti p familias ac domos patrũ suorũ. Cap. 3.

Hẽ sũt generatiões aaron & moysi in die qua locutus est dominus ad moysen ĩ mõte sinai. Et hec nomia filiorum aaron. Primogenitus ei⁹ nadab deinde abiu & eleazar & ithamar. Hec nomina filiorum aaron sacerdotũ qui vncti sunt & quorum replete & cõsecrate manus: vt sacerdotio fungerẽtur. Mortui sũt ei nadab & abiu cũ offerrẽt ignẽ alienũ in cõspectu domini in deserto sinai absq; liberis. functiq; sunt sacerdotio eleazar & ithamar corã aaron patre suo. locutusq; est dominus ad moysen dicens. Applica tribũ leui & fac stare in conspectu aaron sacerdotis: vt ministrent ei: & excubent & obseruent quicquid ad cultũ pertinet multitudinis corã tabernaculo testimõij: & custodiant vasa tabernaculi: seruientes in ministerio eius. Dabisq; dono leuitas aaron & filiis eius: quibus traditi sunt a filiis israel. Aaron aũt & filios eius constitues sup cultũ sacerdotij. Extern⁹ q ad mistrãdũ accesserit: morietur.

Interp. chal.

per vexilla sua: & ita proficiscebantur singuli per familias suas & per domum patrum suorũ. Ca. 3.

Et he sunt generationes aaron & moysi: in die qua locutus est dñs ad moysen in monte sinai. Et hec sunt nomina filiorũ aaron. primogenitus eius nadab & abiu eleazar & ithamar. Hec nomina filiorũ aaron sacerdotũ: qui vncti sunt: & quorũ oblatio oblata est vt ministrarẽt. Mortuusq; est nadab & abiu coram dño: qñ obtulerũt ignẽ alienũ coram dño in deserto sinai: & filij non fuerũt eis. et ministrauit eleazar et ithamar in cõspectu aaron patris sui. Locutusq; est dñs cũ moyse dicens. Applica tribũ leui & statue eum corã aaron sacerdote: & ministrabũt ei: & custodient custodiã eius & custodiã oĩs cõgregationis ante tabernaculũ federis: vt seruiãt in ministerio tabernaculi: & custodiãt omnia vasa tabernaculi federis et custodiã filiorũ israel: et vt seruiãt in ministerio tabernaculi federis. Dabisq; leuitas aaron & filijs eius: cui dati traditiq; sunt a filijs israel. Aaron autem et filios eius constitues vt custodiant sacerdotium suũ. Alienus autem qui accesserit occidetur.

Transla. Chal.

וידבר יהוה אל משה לאמר:
ואני הנה לקחתי את הלוים
מתוך בני ישראל תחת כל
בכור פטר רחם מבני ישראל
והיו לי הלוים: כי לי כל
בכור ביום הכתי כל בכור
בארץ מצרים הקדשתי לי כל
בכור בישראל מאדם עד בהמה
לי יהיו אני יהוה: וידבר יהוה
אל משה במדבר סיני לאמר:
פקד את בני לוי לבית אבתם
למשפחתם כל זכר מבן חדש
ומעלה תפקדם: ויפקד אתם
משה על פי יהוה כאשר צוה:
ויהיו אלה בני לוי בשמתם
גרשון וקהת ומררי: ואלה שמות
בני גרשון למשפחתם לבני
ושמעי: ובני קהת למשפחתם
עמרם ויצהר חברון ועזיאל: ובני
מררי למשפחתם מחלי ומושי
אלה הם משפחת הלוי לבית
אבתם: לגרשון משפחת הלבני
ומשפחת השמעי אלה הם
משפחת הגרשני: פקדיהם
במספר כל זכר מבן חדש ומעלה
פקדיהם שבעת אלפים וחמש
מאות: משפחת הגרשני

Primitiua heb.: בכר · היה · נכה · קדש · שפחה · עלה פקד · צוה · היה · ספר · מאה

Locutusq; ē dominus ad moysen dicēs. Ego tuli leuitas a filiis israel pro omni primogenito qui aperit vuluā in filiis israel: eruntq; leuite mei. Meū est enim omne primogenitū: ex quo percussi primogenitos in terra egypti: sanctificaui mihi quicquid primum nascitur in israel. Ab homine vsq; ad pecus mei sunt. ego dñs. locutusq; est dñs ad moysen in deserto sinai dicens. Numera filios leui p domos patrū suorū & familias: omnem masculum ab vno mense & supra. Numerauit moyses vt preceperat dominus: & inuēti sunt filii leui per nomina sua gerson & caath & merari. Filii gerson: lebni & semei. Filii caath: amram & iessaar hebron & ozihel. Filii merari mooli & musi. De gerson fuere familie due: lebnitica & semeitica. quarum numeratus est populus sexus masculini ab vno mense & supra. septem milia quingenti. Hi

τ locutus ē dñs ad moysen: dicēs: τ ego ecce accepi leuitas de medio filioꝝ israel pro omi primogenito apiēte vulua a filiis israel: redēptio eoꝝ erūt: τ erūt mihi leuite. mihi enī oē primogenitū. in qua die pcussi oē primogenitū in terra egypti: sctificaui mihi oē primogenitū in israel: ab hoie vsq; ad pecus mihi erūt. ego dñs. τ locutus ē dñs ad moysen in deserto sinai: dicēs: numera filios leui per domos familiaꝝ suaꝝ: p cognatiões suas: oē masculinū ab vno mēse τ supra numerate eos. τ numerauit eos moyses τ aarō p vocē dñi: quēadmodū pcepit dominus eis. τ fuerūt filii leui ex noib⁹ suis: gersō: caath: τ merari. τ hec noia filioꝝ gerson: p populos suos: lebni: τ semei. τ filii caath: per populos suos: amrā: τ essaar hebrō τ oziel. τ filij merari: per populos suos: mooli: τ musi. hi sunt populi leuitaꝝ p domos familiaꝝ suaꝝ. gersō populus lebni: τ populus semei. hi populi gersō. numeratio eoꝝ fm numeꝝ oīs masculini: ab vno mēse τ supra: numeratio eoꝝ septē milia τ qngēti. τ filij gerson

καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, καὶ ἐγὼ ἰδοὺ εἴληφα τοὺς λευίτας ἐκ μέσου τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ἀντὶ παντὸς πρωτοτόκου διανοίγοντος μήτραν παρὰ τῶν υἱῶν ἰσραὴλ, λύτρα αὐτῶν ἔσονται, καὶ ἔσονται ἐμοὶ οἱ λευῖται. ἐμοὶ γὰρ πᾶν πρωτότοκον. ἐν ᾗ ἡμέρα ἐπάταξα πᾶν πρωτότοκον ἐν τῇ γῇ αἰγύπτου, ἡγίασα ἐμοὶ πᾶν πρωτότοκον ἐν ἰσραὴλ, ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους ἐμοὶ ἔσονται. ἐγὼ κύριος. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν ἐν τῇ ἐρήμῳ σινὰ, λέγων, ἐπίσκεψαι τοὺς υἱοὺς λευὶ κατ᾽ οἴκους πατριῶν αὐτῶν, κατὰ συγγενείας αὐτῶν, πᾶν ἀρσενικὸν ἀπὸ μηνιαίου καὶ ἐπάνω ἐπισκέψασθε αὐτούς. καὶ ἐπεσκέψατο αὐτοὺς μωυσῆς καὶ ἀαρὼν διὰ φωνῆς κυρίου, ὃν τρόπον συνέταξεν αὐτοῖς. καὶ ἦσαν οἱ υἱοὶ λευὶ ἐξ ὀνομάτων αὐτῶν, γερσὼν, καὰθ, καὶ μεραρί. καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα τῶν υἱῶν γερσὼν, κατὰ δήμους αὐτῶν, λοβενί, καὶ σεμεΐ. καὶ υἱοὶ καὰθ, κατὰ δήμους αὐτῶν, ἀμρὰμ, καὶ ἰσσαὰρ χεβρὼν καὶ ὀζιήλ. καὶ υἱοὶ μεραρί, κατὰ δήμους αὐτῶν, μοολί, καὶ μουσί. οὗτοί εἰσι δῆμοι τῶν λευιτῶν κατ᾽ οἴκους πατριῶν αὐτῶν. τῷ γερσὼν δῆμος τοῦ λοβενί, καὶ δῆμος τοῦ σεμεΐ. οὗτοι δῆμοι τοῦ γερσών. ἡ ἐπίσκεψις αὐτῶν κατὰ ἀριθμὸν παντὸς ἀρσενικοῦ, ἀπὸ μηνιαίου καὶ ἐπάνω, ἡ ἐπίσκεψις αὐτῶν ἑπτακισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι. καὶ υἱοὶ γερσὼν

Exo. 13.a. Infra. 8.c.

C

Transla. Chal.

ומליל יהוה עם משה למימר: ואנא הא קריבית ית ליואי מגו בני ישראל חלף כל
בוכרא פתח ולדא מבני ישראל ויהון משמשין קדמי ליואי: ארי דילי כל בוכרא
ביומא דקטלית כל בוכרא בארעא דמצרים אקדישית קדמי כל בוכרא בישראל
מאינשא עד בעירא דילי יהון אנא יהוה: ומליל יהוה עם משה במדברא דסיני למימר:
מני ית בני לוי לבית אבהתהון לזרעיתהון כל דכורא מבר ירחא ולעילא תמנינון:
ומנא יתהון משה על מימרא דיהוה כמא דאתפקד: והוו אלין בני לוי בשמהתהון
גרשון וקהת ומררי: ואלין שמהת בני גרשון לזרעיתהון לבני ושמעי: ובני קהת
לזרעיתהון עמרם ויצהר וחברון ועזיאל: ובני מררי לזרעיתהון מחלי ומושי אלין
אינון זרעית ליואי לבית אבהתהון: לגרשון זרעית לבני וזרעית שמעי אלין אנון
זרעית גרשון: מניניהון במנין כל דכורא מבר ירחא ולעילא מניניהון שבעא אלפין
וחמש מאה: זרעית גרשון

Primitiua chal.: אמר · ילד הוה שמש · קדש · הוה דור · מנה אב עלה · אמר פקד הוה · שם · מנה עלה

Interp. chal.

Locutusq; est dñs cū moyse dicēs. Ego aūt ecce applicaui leuitas ad me de medio filioꝝ israel p oī primogenito q̄ apit vuluā de filijs isrł: ministrabūtq; leuite in ꝯspectu meo. Meū est eni oē pmogenitū: i die quo occidi oēe primogenitū in terra egypti: sctificaui coram me oē primogenitū in israel: ab hoīe vsq; ad pecus mei sunt: ego dñs. Locutusq; est dñs cū moyse in deserto sinai dicēs. Numera filios leui p domos prꝫ suoꝝ τ familias suas oēs masculos ab vno mēse τ supra nūerabitis eos. Numerauitq; eos moyses iuxta verbum dñi: sicut mandatū fuerat ei. Fuerunt autem hi filij leui per noīa sua: gerson τ caath τ merari. Et hec sunt noīa filioꝝ gerson per familias suas: lobni et semei. Et filij caath per familias suas amram et isaar τ hebron τ oziel. Filij aūt merari per familias suas: mooli τ musi. He sunt familie leuitarum per domos patrum suorum. de gerson fuit familia lobni τ familia semei. He sunt familie gerson. Numeratiq; sunt ex eis iuxta numerum omniū masculoꝝ ab vno mense τ supra. Fuitq; numerus eorum septem milia et quingenti. Familie gerson

post tabnaculū castrametabūtur iuxta mare. τ pnceps dom⁹ familie ppli gerson: elisaph: fili⁹ iael. τ custodia filioꝝ gerson in tabnaculo testimonij: tabnaculū: τ opimētū hostij tabnaculi testimonij: τ vela atrij: τ velū porte atrij exūtis in tabnaculo: τ reliq̄ oīum opuꝫ eius. caath. pplus amrā vn⁹: τ popul⁹ iessar vn⁹: τ popul⁹ hebrō vn⁹: τ popul⁹ oziel vn⁹. hi sūt populi caath fm numerū: oē masculinū a mēse vno τ supra: octo milia τ sexcēti: custodiētes custodias sctoꝝ. populi filioꝝ caath castrametabūtur ex oblīq tabnaculi ꝯ suo a phrich. τ pnceps dom⁹ familiaꝝ populoꝝ caath: elisaphan: fili⁹ oziel. τ custodia eoꝝ arca: τ mēsa: τ cādelabrū: τ altaria: τ vasa sctuarij: q̄cūq; ministrabūt in ipsis: τ velū τ oīa opa eoꝝ. τ pnceps in pricipib⁹ leuitaꝝ: eleazar fili⁹ aarō sacerdotis ꝯstitut⁹: ad custodiēdū custodias sctoꝝ. merari popul⁹ mooli: τ populus musi. hi sūt populi merari: numeratio eoꝝ fm numeꝝ: oē masculinū ab vno mēse τ supra: sex milia τ ducēti.

ὀπίσω τῆς σκηνῆς παρεμβαλοῦσι παρὰ θάλασσαν. καὶ ὁ ἄρχων οἴκου πατριᾶς τοῦ δήμου τοῦ γερσὼν, ἐλεισάφ, υἱὸς δαήλ. καὶ ἡ φυλακὴ υἱῶν γερσὼν ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου, ἡ σκηνὴ, καὶ τὸ κατακάλυμμα τῆς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ τὰ ἱστία τῆς αὐλῆς, καὶ τὸ καταπέτασμα τῆς πύλης τῆς αὐλῆς τῆς οὔσης ἐπὶ τῆς σκηνῆς, καὶ τὰ κατάλοιπα πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ. τῷ καὰθ. δῆμος ἀμρὰμ εἷς, καὶ δῆμος τοῦ ἰσσαὰρ εἷς, καὶ δῆμος χεβρὼν εἷς, καὶ δῆμος ὀζιὴλ εἷς. οὗτοί εἰσι δῆμοι τοῦ καὰθ κατὰ ἀριθμόν, πᾶν ἀρσενικὸν ἀπὸ μηνιαίου καὶ ἐπάνω ὀκτακισχίλιοι καὶ ἑξακόσιοι, φυλάσσοντες τὰς φυλακὰς τῶν ἁγίων. οἱ δῆμοι τῶν υἱῶν καὰθ παρεμβαλοῦσιν ἐκ πλαγίων τῆς σκηνῆς κατὰ λίβα. καὶ ὁ ἄρχων οἴκου πατριῶν τῶν δήμων τοῦ καὰθ, ἐλεισαφὰν, υἱὸς ὀζιήλ. καὶ φυλακὴ αὐτῶν ἡ κιβωτός, καὶ ἡ τράπεζα, καὶ ἡ λυχνία, καὶ τὰ θυσιαστήρια, καὶ τὰ σκεύη τοῦ ἁγίου, ὅσα λειτουργοῦσιν ἐν αὐτοῖς, καὶ τὸ κατακάλυμμα, καὶ πάντα τὰ ἔργα αὐτῶν. καὶ ὁ ἄρχων ὁ ἐπὶ τῶν ἀρχόντων τῶν λευιτῶν, ἐλεάζαρ υἱὸς ἀαρὼν τοῦ ἱερέως καθεσταμένος, φυλάσσειν τὰς φυλακὰς τῶν ἁγίων. τῷ μεραρὶ δῆμος ὁ μολί, καὶ δῆμος ὁ μουσί. οὗτοί εἰσι δῆμοι τοῦ μεραρί, ἡ ἐπίσκεψις αὐτῶν κατὰ ἀριθμόν, πᾶν ἀρσενικὸν ἀπὸ μηνιαίου καὶ ἐπάνω, ἑξακισχίλιοι καὶ διακόσιοι.

D

E

post tabernaculū metabūtur ad occidentem sub principe heliasaph filio iahel. & habebunt excubias in tabernaculo federis ipsum tabernaculum & opimētū eius: tētoriū qd trahitur añ fores tecti federis & cortinas atrii: tētoriū quoq; qd appēditur in introitu atrii tabernaculi: & quicquid ad ritū altaris ptinet: funes tabernaculi: & oīa vtēsilia eius. Cognatio caath hēbit populos amramitas & iessaaritas & hebrōitas & ozielitas. He sunt familie caathitarum. recēsiti p noīa sua oēs gñis masculini ab vno mēse & supra octo milia sexcenti. Habebūt excubias sanctuarii & castrametabūtur ad meridianam plagam. Princepsq; eorum erit elisaphan filius oziel. & custodiant arcam mensamq; & candelabrū: altaria & vasa sanctuarii in quibus ministratur & velū: cunctaq; huiuscemodi supellectilē. Princeps aūt pricipū leuitarū eleazar filius aarō sacerdotis erit sup excubitores custodie sanctuarii. At vero de merari erunt populi moolite & musite recensiti per noīa sua omnes generis masculini: ab vno mense & supra sex milia ducenti.

אחרי המשכן יחנו ימה: ונשיא
בית אב לגרשני אליסף בן
לאל: ומשמרת בני גרשון
באהל מועד המשכן והאהל
מכסהו ומסך פתח אהל מועד:
וקלעי החצר ואת מסך פתח החצר
אשר על המשכן ועל המזבח סביב
ואת מיתריו לכל עבדתו: ולקהת
משפחת העמרמי ומשפחת היצהרי
ומשפחת החברני ומשפחת העזיאלי
אלה הם משפחת הקהתי:
במספר כל זכר מבן חדש ומעלה
שמנת אלפים ושש מאות
שמרי משמרת הקדש: משפחת
בני קהת יחנו על ירך המשכן
תימנה: ונשיא בית אב למשפחת
הקהתי אליצפן בן עזיאל:
ומשמרתם הארן והשלחן
והמנרה והמזבחת וכלי הקדש
אשר ישרתו בהם והמסך וכל
עבדתו: ונשיא נשיאי הלוי אלעזר
בן אהרן הכהן פקדת שמרי
משמרת הקדש: למררי משפחת
המחלי ומשפחת המושי
אלה הם משפחת מררי: ופקדיהם
במספר כל זכר מבן חדש
ומעלה ששת אלפים ומאתים:

Primitiua heb.: שכן חנה נשא · שמר · יעד · כסה סכך · זנה סבב יתר · חנה · ימן נשא · נור כלה · שרת סכך · שפחה · ספר · עלה מאה

Transla. Chal.

אחורי משכנא ישרון מערבא: ורב בית אבא לבית גרשון אליסף בר לאל: ומטרת
בני גרשון במשכן זימנא משכנא ופרסא חופאיה ופרסא דתרע משכן זימנא: וסרדי
דרתא וית פרסא דתרע דרתא דעל משכנא ועל מדבחא סחור סחור וית אטונוהי
לכל פולחניה: ולקהת זרעית עמרם וזרעית יצהר וזרעית חברון וזרעית עזיאל אלין
אינון זרעית קהת: במנין כל דכורא מבר ירחא ולעילא תמניא אלפין ושית מאה
נטרי מטרת קודשא: זרעית בני קהת ישרון על שדא דמשכנא דרומא: ורב בית
אבא לזרעית קהת אליצפן בר עזיאל: ומטרתהון ארונא ופתורא ומנרתא ומדבחיא
ומאני קודשא דישמשון בהון ופרסא וכל פולחניה: ואמרכלא דממנא על רברבי
ליואי אלעזר בר אהרן כהנא מתחות ידוהי ממנן נטרי מטרת קודשא: למררי זרעית
מחלי וזרעית מושי אלין אינון זרעית מררי: ומניניהון במנין כל דכורא מבר ירחא
ולעילא שיתא אלפין ומאתן:

Interp. chal.

castrametabūtur post tabernaculū ad occidentem. Et pnceps domus patrū gersonitarū eliasaph fili⁹ iael. sub custodia aūt filioꝝ gerson in tabernaculo federis erit tabernaculuꝫ τ opertimentū quo tegitur: tentoriūq; quod est in ostio tabernaculi federis: τ cortine atrij: τ tētorium quod est in ostio atrij quod circuit altare τ tabernaculū: τ funiculi eius iuxta oēm cultū eius. De caath aūt fuit familia amrā τ familia isaar et familia hebron τ familia oziel. He sunt familie caath iuxta numerū oīm masculoꝝ ab vno mense τ supra octo milia τ sexcēti custodientiū custodiā sanctuarij. Familie filioꝝ caath castrametabūtur ad meridianū latus tabernaculi. et princeps domus patrū familiarū caath: elisaphan filius oziel. Eruntq; sub custodia eorū arca τ mensa τ candelabrū τ altaria τ vasa q̄bus ministraē in sanctuario: τ tentoriū τ oēe qđ ad eius cultū pertinet. Prepositus aūt qui ꝯstitut⁹ est sup principes leuitaꝝ: eleazar fili⁹ aaron sacerdotis: et sub manu eius erunt ꝯstituti illi q̄ custodiūt custodiā sanctuarij. de merari fuit familia mooli τ familia musi. He sunt familie merari. Oēsq; masculi q̄ numerati sunt ex eo ab vno mēse τ supra sex milia τ ducēti.

Primitiua chal.: שכן שרא צרב · רבב נטר חפה · דור דבח · מנה עלה · שרא שכן רבב · נטר נור דבח · שמש מנה · נמר · מאה

ונשיא בית אב למשפחת מררי צוריאל בן אביחיל על ירך המשכן יחנו צפנה: ופקדת משמרת בני מררי קרשי המשכן ובריחיו ועמדיו ואדניו וכל כליו וכל עבדתו: ועמדי החצר סביב ואדניהם ויתדתם ומיתריהם: והחנים לפני המשכן קדמה לפני אהל מועד מזרחה משה ואהרן ובניו שמרים משמרת המקדש למשמרת בני ישראל והזר הקרב יומת: כל פקודי הלוים אשר פקד משה ואהרן על פי יהוה למשפחתם כל זכר מבן חדש ומעלה שנים ועשרים אלף: ויאמר יהוה אל משה פקד כל בכר זכר לבני ישראל מבן חדש ומעלה ושא את מספר שמתם: ולקחת את הלוים לי אני יהוה תחת כל בכר בבני ישראל ואת בהמת הלוים תחת כל בכור בבהמת בני ישראל: ויפקד משה כאשר צוה יהוה אתו את כל בכור בבני ישראל: ויהי כל בכור זכר במספר שמת מבן חדש ומעלה לפקדיהם שנים ועשרים אלף

Princeps eorum Suriel filius abiaiel: in plaga septentrionali castrametabuntur. Erunt sub custodia eorum tabule tabernaculi & vectes & colūne ac bases earum: & oīa que ad cultū huiuscemodi pertinent: colūneq; atrii per circuitum cum basibus suis: & paxilli cū funibus. Castrametabūtur añ tabernaculū federis, idest, ad orientalem plagam moyses & aaron cum filiis suis, hñtes custodiam sanctuarii in medio filiorum israel. Quisquis alienus accesserit: morietur. Oēs leuite quos numerauerunt moyses & aaron iuxta preceptū dñi per familias suas in gñe masculino a mense vno & supra fuerunt viginti duo milia. Et ait dominus ad moysen. Numera primogenitos sexus masculini de filiis israel ab vno mense & supra: & habebis summā eorū. Tollesq; leuitas mihi pro oī primogenito filiorū israel. Ego sum dñs. Et pecora eorū pro vniuersis primogeītis pecorū filiorū israel. Recēsuit moyses sicut preceperat dñs primogenitos filiorum israel: & fuerunt masculi per nomina sua a mense vno & supra viginti duo milia

τ pnceps dom⁹ familiaꝝ ppli merari: suriel filius abiaiel: ex obliq tabnaculi castrametabūtur ad aqlonē. numeratio trib⁹ filioꝝ merari: capitula tabnaculi: τ vectes eius: τ colūnas ei⁹: τ bases ei⁹: τ oīa vasa eoꝝ: τ opa eoꝝ: τ colūne atrij incircuitu: τ bases eaꝝ: τ paxillos eaꝝ: τ funes eaꝝ. τ castrametātes ꝟsus faciē tabnacli testimonij ab oriēte: moyses τ aarō τ filij ei⁹: custodiētes custodias sctuarij ad custodias filioꝝ israel. τ alienigena tāgēs: morietur. ois numeratio leuitaꝝ: qs numerauit moyses τ aarō p vocē dñi p ppłos eoꝝ: oē masculinū ab vno mēse τ supra: duo τ vigīti milia. τ dixit dñs ad moysen: dicēs numera oē priogenitū masculinū filioꝝ israel ab vno mēse τ supra. τ accipe numerū eorū ex noie. τ accipies leuitas mihi: ego dñs: p oib⁹ priogenitis filioꝝ israel: τ iumēta leuitaꝝ p oib⁹ iumētis priogenitis in iumētis filioꝝ israel. τ numerauit moyses quēadmodū pcepit dñs ei: oē priogenitū in filijs israel. τ fuerūt oia priogenita masculia fm numeꝝ τ ex noie ab vno mēse τ supra ex numeratiōe eoꝝ: duo τ vigīti milia

καὶ ὁ ἄρχων οἴκου πατριῶν τοῦ δήμου τοῦ μεραρί, σουριὴλ υἱὸς ἀβιχαῒα, ἐκ πλαγίων τῆς σκηνῆς παρεμβαλοῦσι πρὸς βορρᾶν. ἡ ἐπίσκεψις τῆς φυλῆς τῶν υἱῶν μεραρί, τὰς κεφαλίδας τῆς σκηνῆς, καὶ τοὺς μοχλοὺς αὐτῆς, καὶ τοὺς στύλους αὐτῆς, καὶ τὰς βάσεις αὐτῆς, καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῶν, καὶ τὰ ἔργα αὐτῶν, καὶ τοὺς στύλους τῆς αὐλῆς κύκλῳ, καὶ τὰς βάσεις αὐτῶν, καὶ τοὺς πασσάλους αὐτῶν, καὶ τοὺς κάλους αὐτῶν. καὶ οἱ παρεμβάλλοντες κατὰ πρόσωπον τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου ἀπὸ ἀνατολῶν, μωυσῆς καὶ ἀαρὼν καὶ υἱοὶ αὐτοῦ, φυλάσσοντες τὰς φυλακὰς τοῦ ἁγίου εἰς τὰς φυλακὰς τῶν υἱῶν ἰσραήλ. καὶ ὁ ἀλλογενὴς ὁ ἁπτόμενος, ἀποθανεῖται. πᾶσα ἡ ἐπίσκεψις τῶν λευιτῶν, οὓς ἐπεσκέψατο μωυσῆς καὶ ἀαρὼν διὰ φωνῆς κυρίου κατὰ δήμους αὐτῶν, πᾶν ἀρσενικὸν ἀπὸ μηνιαίου καὶ ἐπάνω, δύο καὶ εἴκοσι χιλιάδες. καὶ εἶπε κς πρὸς μωυσῆν, λέγων, ἐπίσκεψαι πᾶν πρωτότοκον ἄρσεν τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ἀπὸ μηνιαίου καὶ ἐπάνω. καὶ λάβε τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν ἐξ ὀνόματος. καὶ λήψῃ τοὺς λευίτας ἐμοί, ἐγὼ κς, ἀντὶ πάντων τῶν πρωτοτόκων τῶν υἱῶν ἰσραήλ, καὶ τὰ κτήνη τῶν λευιτῶν ἀντὶ πάντων τῶν κτηνῶν τῶν πρωτοτόκων ἐν τοῖς κτήνεσι τῶν υἱῶν ἰσραήλ. καὶ ἐπεσκέψατο μωυσῆς ὃν τρόπον ἐνετείλατο κς αὐτῷ, πᾶν πρωτότοκον ἐν τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ. καὶ ἐγένοντο πάντα τὰ πρωτότοκα ἀρσενικὰ κατὰ ἀριθμὸν καὶ ἐξ ὀνόματος ἀπὸ μηνιαίου καὶ ἐπάνω ἐκ τῆς ἐπισκέψεως αὐτῶν, δύο καὶ εἴκοσι χιλιάδες

Transla. Chal.

ורבא דבית אבא לזרעית מררי צוריאל בר אביחיל על שידא דמשכנא ישרון ציפונא: ומסיר למיטר בני מררי דפי משכנא ועברוהי ועמודוהי וסמכוהי וכל מנוהי וכל פולחניה: ועמודי דרתא סחור סחור וסמכיהון וסכיהון ואטוניהון: ודשרן קדם משכנא קדומא קדם משכן זמנא מדינחא משה ואהרן ובנוהי נטרין מטרת מקדשא למטרת בני ישראל וחילוני דיקרב יתקטל: כל מניני ליואי דמנא משה ואהרן על מימרא דיי לזרעיתהון כל דכורא מבר ירחא ולעילא עשרין ותרין אלפין: ואמר יי למשה מני כל בוכרא דכורא בבני ישראל מבר ירחא ולעילא וקביל ית חושבן שמהתהון: ותקרב ית ליואי קדמי אנא יי חלף כל בוכרא בבני ישראל וית בעירא דליואי חלף כל בוכרא בבעירא דבני ישראל: ומנא משה כמא דפקיד יי יתיה ית כל בוכרא בבני ישראל: והוו כל בוכרא דכורא במנין שמהן מבר ירחא ולעילא לסכומיהון עשרין ותרין אלפין

Interp. chal.

Et princeps domus patris familiaꝝ merari: suriel filius abihail: castrametabūturq; ad latus aquilonare tabernaculi. Hec aūt tradita sunt in custodiā filioꝝ merari: tabule tabernaculi τ vectes eius τ colūne ei⁹ et bases eius τ oia vasa eius τ oia q̄ ad cultū ei⁹ ptinent et colūne atrij per circuitū τ bases eaꝝ τ paxilli τ funes earū. Et q̄ castrametabūtur ante tabernaculū ad orientalē plagā ante tabernaculū federis erunt moyses τ aaron τ filij sui custodiētes custodiā sanctuarij in custodiā filioꝝ israel. Extraneus aūt qui accesserit occidet. Oēs q̄ numerati sunt de leuitis q̄s nūerauit moyses τ aaron iuxta verbū dñi p familias suas: oēs masculi ab vno mense τ supra fuerūt viginti duo milia. Dixitq; dñs ad moysen. Numera oēs primogenitos masculos de filijs israel ab vno mense τ supra et suscipe summā noim eoꝝ. et applicabis leuitas in cōspectu meo: ego dñs: pro omni primogenito filiorū israel: τ pecora leuitarū pro vniuersis primogenitis pecoꝝ filioꝝ israel. Numerauitq; moyses oēs pmogenitos filiorū israel sicut preceperat ei dñs. Fueruntq; oēs masculi primogeniti iuxta numerū nominū eoꝝ q̄ nūerati sunt ab vno mense τ supra viginti duo milia

τ tres τ septuagita τ ducēti. τ locut⁹ est dñs ad moysen: dicēs: accipe leuitas pro oib⁹ pmogenitis filioꝝ israel: τ iumēta leuitaꝝ pro iumētis eoꝝ. τ erūt mihi leuite: ego dñs. redēptiōes trium τ septuagita τ ducētoꝝ q̄ supsūt a leuitis a pmogenitis filioꝝ isrl. τ accipies qnq; siclos per caput: per didragmū sctūm accipies: vigiti obolis siclus. τ dabis argētū aarō τ filijs ei⁹: redēptiōes supabūdātiū i eis. τ accepit moyses argētū redēptiōes a supabūdāti bus in redēptionē leuitaꝝ a priogenitis filioꝝ israel accepit argētū: quinq; τ sexagita τ mille trecētos siclos: fm siclū sctū. τ dedit moyses argētū redēptiōes supabūdātiū aarō τ filijs eius: per vocē dñi quēadmodū pcepit dñs moysi.

καὶ τρεῖς καὶ ἑβδομήκοντα καὶ διακόσιοι. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, λάβε τοὺς λευίτας ἀντὶ πάντων τῶν πρωτοτόκων τῶν υἱῶν ἰσραήλ, καὶ τὰ κτήνη τῶν λευιτῶν ἀντὶ τῶν κτηνῶν αὐτῶν. καὶ ἔσονταί μοι οἱ λευῖται, ἐγὼ κύριος. τὰ λύτρα τῶν τριῶν καὶ ἑβδομήκοντα καὶ διακοσίων οἱ πλεονάζοντες παρὰ τοὺς λευίτας ἀπὸ τῶν πρωτοτόκων τῶν υἱῶν ἰσραήλ. καὶ λήψῃ πέντε σίκλους κατὰ κεφαλήν, κατὰ τὸ δίδραχμον τὸ ἅγιον λήψῃ, εἴκοσι ὀβολοὶ σίκλος. καὶ δώσεις τὸ ἀργύριον ἀαρὼν καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ, λύτρα τῶν πλεοναζόντων ἐν αὐτοῖς. καὶ ἔλαβε μωυσῆς τὸ ἀργύριον τὰ λύτρα παρὰ τῶν πλεοναζόντων εἰς τὴν ἐκλύτρωσιν τῶν λευιτῶν παρὰ τῶν πρωτοτόκων τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ἔλαβε τὸ ἀργύριον, πέντε καὶ ἑξήκοντα καὶ χιλίους τριακοσίους σίκλους, κατὰ τὸν σίκλον τὸν ἅγιον. καὶ ἔδωκε μωυσῆς τὸ ἀργύριον τὰ λύτρα τῶν πλεοναζόντων ἀαρὼν καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ, διὰ φωνῆς κυρίου ὃν τρόπον ἐνετείλατο κύριος τῷ μωυσῇ.

Ca. 4.

Et locut⁹ ē dñs ad moysen τ aarō: dicēs: accipe summā filioꝝ caath de medio filioꝝ leui: per ppłos eoꝝ: p domos familiaꝝ suarū: a vigīti ānis τ q̄nq; ānis τ supra vsq; ad q̄nq̄gita ānos: ois ingrediēs administrādū vt faciat oia opera in tabnaculo testimōij. τ hec opa filioꝝ caath in tabnaculo testimonij sctū sctōꝝ.

Καὶ ἐλάλησε κς πρὸς μωυσῆν καὶ ἀαρών, λέγων, λάβε τὸ κεφάλαιον τῶν υἱῶν καὰθ ἐκ μέσου υἱῶν λευΐ, κατὰ δήμους αὐτῶν, κατ' οἴκους πατριῶν αὐτῶν, ἀπὸ εἰκοσαετοῦς καὶ πέντε ἐτῶν καὶ ἐπάνω ἕως πεντήκοντα ἐτῶν, πᾶς ὁ εἰσπορευόμενος λειτουργεῖν ποιῆσαι πάντα τὰ ἔργα ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου. καὶ ταῦτα τὰ ἔργα τῶν υἱῶν καὰθ ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου ἅγιον τῶν ἁγίων.

ducenti septuagintatres. Locutusq; est dominus ad moysen dicens. Tolle leuitas p primogeītis filiorum israel. & pecora leuitarū pro pecoribus eorum. Erūtq; leuite mei. Ego sum dominus. In precio aūt ducentorū septuagintatrium qui extendunt numerū leuitarum de primogeītis filiorū israel: accipies quinq; siclos per singula capita ad mensuram sctūarii. Siclus habet viginti obolos. Dabisq; pecuniā aarō & filiis eius preciū eorum q supra sunt. Tulit igitur moyses pecuniā eorum q fuerāt amplius & quos redemerat a leuitis pro primogenitis filiorum israel mille trecentorum sexagintaquinq; siclorum iuxta pōdus sanctuarii. & dedit eam aaron & filiis eius iuxta verbum quod preceperat sibi dominus.

Cap. 4.

Locutusq; est dñs ad moysen & aarō dicens. Tolle summā filiorum caath de medio leuitarum p domos & familias suas a tricesimo anno & supra: vsq; ad quinq̄gesimū annum oīm qui ingrediūtur vt stēt & ministrēt in tabernaculo federis. Hic ē cultus filiorum caath. Tabernaculum federis & sanctum sanctorum

שלשה ושבעים ומאתים: וידבר יהוה אל משה לאמר: קח את הלוים תחת כל בכור בבני ישראל ואת בהמת הלוים תחת בהמתם והיו לי הלוים אני יהוה: ואת פדויי השלשה והשבעים והמאתים העדפים על הלוים מבכור בני ישראל: ולקחת חמשת חמשת שקלים לגלגלת בשקל הקדש תקח עשרים גרה השקל: ונתתה הכסף לאהרן ולבניו פדויי העדפים בהם: ויקח משה את כסף הפדיום מאת העדפים על פדויי הלוים: מאת בכור בני ישראל לקח את הכסף חמשה וששים ושלש מאות ואלף בשקל הקדש: ויתן משה את כסף הפדים לאהרן ולבניו על פי יהוה כאשר צוה יהוה את משה:

Ca. iiii.

וידבר יהוה אל משה ואל אהרן לאמר: נשא את ראש בני קהת מתוך בני לוי למשפחתם לבית אבתם: מבן שלשים שנה ומעלה ועד בן חמשים שנה כל בא לצבא לעשות מלאכה באהל מועד: זאת עבדת בני קהת באהל מועד קדש הקדשים:

Transla. Chal.

מאתן ושבעין ותלתא: ומליל יי עם משה למימר: קריב ית ליואי חלף כל בוכרא בבני ישראל וית בעירא דליואי חלף בעירהון ויהון משמשין קדמי ליואי אנא יי: וית פריקי מאתן ושבעין ותלתא דיתירין על ליואי מבוכריא דבני ישראל: ותיסב חמש חמש סלעין לגלגלתא בסלעי קודשא תיסב עשרין מעין סלעא: ותתן כספא לאהרן ולבנוהי פריקי דיתירין בהון: ונסיב משה ית כסף פורקנהון מן דיתירין על פריקי ליואי: מן בוכריא דבני ישראל נסיב ית כספא אלף ותלת מאה ושתין וחמשא סלעין בסלעי קודשא: ויהב משה ית כסף פריקיא לאהרן ולבנוהי על מימרא דיי כמא דפקיד יי ית משה:

Ca. iiii.

ומליל יי עם משה ועם אהרן למימר: קבילו ית חושבן בני קהת מגו בני לוי לזרעיתהון לבית אבהתהון: מבר תלתין שנין ולעילא ועד בר חמשין שנין כל דאתי לחילא למעבד עבידתא במשכן זמנא: דין פולחן בני קהת במשכן זמנא קודש קודשיא:

Interp. chal.

et ducenti τ septuaginta τ tres. Locutusq; est dñs cū moyse dicēs. Applica leuitas pro omni pmogenito filioꝝ israel τ pecora leuitarū p pecoribus eoꝝ: τ ministrabūt leuite corā me: ego dñs. Et a ducētis τ septuaginta τ trib⁹ q̄ excedūt numerū leuitarū q̄ redimēdi sunt de pmogenitis filioꝝ israel: tolles q̄nq; siclos p singula capita in siclis sanctuarij viginti obolos hñs siclus. Dabisq; argentū eoꝝ q̄ redimendi sunt q̄ excedūt leuitas aaron τ filijs ei⁹. Tulitq; moyses argētum eoꝝ q̄ fuerūt amplius quos redemerat a leuitis: pro primogenitis filioꝝ israel tulit argēti mille τ trecentos τ sexagita siclos i siclis sanctuarij. Deditq; moyses argētum redemptorū aarō τ filiis eius iuxta verbum dñi: sicut preceperat dominus moysi. Cap. 4.

Locutusq; est dominus cum moyse τ cum aaron dicens. Suscipe summā filioꝝ caath de medio filioꝝ leui per familias suas per domos patrum suorum: a triginta annis τ supra τ vsq; ad quinq̄ginta annos oim qui veniūt vt per turmas ministrent ministerium in tabernaculo federis. Hic est cultus filiorum caath in tabernaculo federis: sanctum sanctorum.

Ter. Heb.

ובא אהרן ובניו בנסע המחנה
והורדו את פרכת המסך וכסו בה
את ארן העדת: ונתנו עליו כסוי
עור תחש ופרשו בגד כליל
תכלת מלמעלה ושמו בדיו: ועל
שלחן הפנים יפרשו בגד תכלת
ונתנו עליו את הקערת ואת
הכפת ואת המנקית ואת קשות
הנסך ולחם התמיד עליו יהיה:
ופרשו עליהם בגד תולעת שני
וכסו אתו במכסה עור תחש
ושמו את בדיו: ולקחו בגד
תכלת וכסו את מנרת המאור
ואת נרתיה ואת מלקחיה ואת
מחתתיה ואת כל כלי שמנה
אשר ישרתו לה בהם: ונתנו
אתה ואת כל כליה אל מכסה
עור תחש ונתנו על המוט:
ועל מזבח הזהב יפרשו בגד
תכלת וכסו אתו במכסה עור
תחש ושמו את בדיו: ולקחו
את כל כלי השרת אשר ישרתו
בם בקדש ונתנו אל בגד
תכלת וכסו אותם במכסה
עור תחש ונתנו על המוט:
ודשנו את המזבח ופרשו עליו
בגד ארגמן: ונתנו עליו את כל

Priitiua heb. חנה · ירד סכך · עוד · כלל · עלה שום · פנה פרש · קשה · תמד היה · תלע שנה · כסה · נור אור · לקח · חתה כלה · שרת · זהב · שום · את

Trāsla. B. Hiero.

igredietur aaron & filii eius: qñ mouēda sūt castra: & deponēt velū qd pēdet añ fores: īuoluētqꝫ eo arcam testimonii: & opient rursū velamine hyacinthinarū pelliū: extēdētqꝫ desuper palliū totum hyacīthinū: & īducent vectes. Mēsā quoqꝫ ppositiōis īuoluēt hyacinthino pallio: & ponēt cū eo thuribula ac mortariola cyathos & crateras ad liba fūdēda. panes semper in ea erunt. extendētqꝫ desup palliū coccineum: qd rursū operiēt velamento hyacinthinarū pelliū: & inducent vectes. Sument & palliū hyacinthinū: quo operient candelabrum cum lucernis & forcipibus suis: & emunctoriis & cunctis vasis olei: q̄ ad cōcinnādas lucernas necessaria sunt. & super omnia ponent opimentum hyacīthinarū pellium: & inducent vectes. Nec non & altare aureū inuoluent hyacīthino vestimēto: & extēdent desup opimētū hyacithinarum pellium: inducentqꝫ vectes. omnia vasa quibꝰ ministratur in sctūario īuoluēt hyacinthino pallio: & extēdent desuper opimentum hyacinthinarū pelliū: inducētqꝫ vectes. Sed & altare mūdabūt cinere: & inuoluent illud purpureo vestimento: ponētqꝫ cū eo omnia

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

τ introibūt aarō τ filij eiꝰ:: qñ leuāda
καὶ εἰσελεύσονται ἀαρὼν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, ὅταν ἐξαί
fuerit castra: τ deponēt velū
ρῃ ἡ παρεμβολή, καὶ καθελοῦσι τὸ καταπέτασμα
obūbrās: τ cōtegēt in eo ar
τὸ συσκιάζον, καὶ κατακαλύψουσιν ἐν αὐτῷ τὴν κιβω
cā testimōij. τ imponēt sup illō ve
τὸν τοῦ μαρτυρίου. καὶ ἐπιθήσουσιν ἐπ᾽ αὐτὸ κατακά
lamē pelliceū hyacithinū: τ iniiciēt
λυμμα δερμάτινον ὑακίνθινον, καὶ ἐπιβαλοῦσιν
sup illā palliū totū hyacithinū desup. τ imit
ἐπ᾽ αὐτὴν ἱμάτιον ὅλον ὑακίνθινον ἄνωθεν· καὶ διεμβαλοῦ
tent vectes eius. τ sup mēsam pro
σι τοὺς ἀναφορεῖς αὐτῆς. καὶ ἐπὶ τὴν τράπεζαν τὴν προ
positā immittēt sup eā palliū purpureū:
κειμένην ἐπιβαλοῦσιν ἐπ᾽ αὐτὴν ἱμάτιον πορφυροῦν,
τ discos: τ mortariola: τ cya
καὶ τὰ τρυβλία, καὶ τὰς θυΐσκας, καὶ τοὺς κυά
thos: τ libatoria in qbꝰ libat: τ panes
θους, καὶ τὰ σπονδεῖα ἐν οἷς σπένδει, καὶ οἱ ἄρτοι οἱ
sēpiterni in ea erūt. τ immittēt in
διαπαντὸς ἐπ᾽ αὐτῆς ἔσονται. καὶ ἐπιβαλοῦσιν ἐπ᾽ αὐ
eā palliū coccinū: τ coopiēt eā coop
τὴν ἱμάτιον κόκκινον, καὶ καλύψουσιν αὐτὴν καλύμ
culo pelliceo hyacithino: τ immittēt ve
ματι δερματίνῳ ὑακινθίνῳ, καὶ ἐμβαλοῦσι τοὺς ἀνα
ctes eius: τ accipiēt palliū hyacithinū: τ coope
φορεῖς αὐτῆς, καὶ λήψονται ἱμάτιον ὑακίνθινον, καὶ καλύ
riēt cādelabrū lucētē:: τ lucernas eius: τ
ψουσι τὴν λυχνίαν τὴν φωτίζουσαν, καὶ τοὺς λύχνους αὐτῆς, καὶ
emūctoria eius: τ forcipes eius: τ oīa
τὰς ἐπαρυστρίδας αὐτῆς, καὶ τὰς λαβίδας αὐτῆς, καὶ πάντα
vasa olei eius: qcūqꝫ ministrabūt in ipsis.
τὰ ἀγγεῖα τοῦ ἐλαίου αὐτῆς, ὅσα λειτουργήσουσιν ἐν αὐτοῖς.
τ imittēt eā: τ oīa vasa eius: i coopimētū
καὶ ἐμβαλοῦσιν αὐτὴν, καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῆς, εἰς κάλυμμα
pelliceū hyacithinū: τ imponēt eā sup vectes:
δερμάτινον ὑακίνθινον, καὶ ἐπιθήσουσιν αὐτὴν ἐπ᾽ ἀναφορέων,
τ sup altare aureū imponēt palliū hyaci
καὶ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ χρυσοῦν ἐπιθήσουσιν ἱμάτιον ὑακίν
thinū: τ coopiēt illō coopimēto pelliceo hyaci
θινον, καὶ ἐπικαλύψουσιν αὐτὸ καλύμματι δερματίνῳ ὑακιν
thino: τ immittēt vectes eius: τ sumēt oīa
θίνῳ, καὶ διεμβαλοῦσι τοὺς ἀναφορεῖς αὐτοῦ, καὶ λήψονται πάντα
vasa ministratoria: qcūqꝫ ministrabūt in eis in
τὰ σκεύη τὰ λειτουργικά, ὅσα λειτουργήσουσιν ἐν αὐτοῖς ἐν
sctūarijs. τ immittēt in palliū hyacithinū: τ coope
τοῖς ἁγίοις. καὶ ἐμβαλοῦσιν εἰς ἱμάτιον ὑακίνθινον, καὶ καλύψου
riēt ea coopimēto pelliceo hyacithino: τ imponēt
σιν αὐτὰ καλύμματι δερματίνῳ ὑακινθίνῳ, καὶ ἐπιθήσουσιν
sup vectes: τ cooptoriū imponēt sup altare.
ἐπ᾽ ἀναφορεῖς. καὶ τὸν καλυπτῆρα ἐπιθήσουσιν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον
τ coopiēt sup illō palliū totū purpureū τ impo
καὶ ἐπικαλύψουσιν ἐπ᾽ αὐτὸ ἱμάτιον ὁλοπόρφυρον. καὶ ἐπιθή

B

Priitiua chal. עול נטל שרא · פרק כסה נתן · חפה פרס שוה · אף טען כול · קסיא זהר · נסב נור · חתה מאן שמש · דבח · כסה · ספה

Interp. chal.

Ingredieturqꝫ aaron τ filij eius qñ mouēda sunt castra: τ deponēt velū qđ pendet: τ cooperiēt eo arcā testimonij: τ ponēt sup illud velamē ex pellibus hyacinthinis: τ expādent desup palliū totū hyacinthinū: τ ponent vectes eius. Et sup mēsam panis ppositionis expandēt palliū hyacinthinū: τ ponēt sup eam thuribula τ mortariola τ cyathos τ crateras libamētoꝝ. τ panes erūt sup ea semp. τ expandēt sup eā palliū coccineū: τ cooperiēt eam cooptorio de pellibus hyacinthinis: τ ponent vectes eiꝰ. Tollentqꝫ palliū hyacinthinū: τ cooperiēt candelabrū luminaris τ lucernas eius τ forcipes eius τ thuribula eiꝰ τ oīa vasa ministerij eius quibus vtuntur in ministerio eius. Et ponent super illud τ sup omnia vasa eius coopertoriuꝫ de pellibus hyacinthinis: et ponent sup vecteꝫ. τ super altare aureū extendent palliū hyacinthinū: τ cooperient illud operimēto de pellibus hyacinthinis: et ponent v..tes eius. Et tollent oīa vasa ministerij eius quibus ministrant in sanctuario: τ ponent ea in pallio hyacinthino. Et cooperient illud coopertorio pelliuꝫ hyacinthinarū: τ ponent super vectem. Colligentqꝫ cinerem de altari et expandent super illud pallium purpureum: et ponent super illud omnia

Trānsla. Chal.

ויעול אהרן ובנוהי במיטל משריתא ויפרקון ית פרוכתא דפרסא ויכסון בה ית
ארונא דסהדותא: ויתנון עלוהי חופאה דמשך ססגונא ויפרסון לבוש גמיר תכלא
מלעילא וישוון ית אריחוהי: ועל פתורא דלחים אפיא יפרסון לבוש תכלא ויתנון
עלוהי ית מגיסיא וית בזיכיא וית מכילתא וית קסוות ניסוכא ולחים תדירא עלוהי
יהי: ויפרסון עלוהון לבוש צבע זהורי ויכסון יתיה בחופאה דמשך ססגונא וישוון
ית אריחוהי: ויסבון לבוש תכלא ויכסון ית מנרתא דאנהורי וית בוצינהא וית
צבתהא וית מחתיתהא וית כל מני משחה די ישמשון לה בהון: ויתנון יתה וית כל
מנהא לחופאה דמשך ססגונא ויתנון על אריחא: ועל מדבחא דדהבא יפרסון לבוש
תכלא ויכסון יתיה בחופאה דמשך ססגונא וישוון ית אריחוהי: ויסבון ית כל
מני שמושא די ישמשון בהון בקודשא ויתנון ללבוש תכלא ויכסון יתהון בחופאה דמשך
ססגונא ויתנון על אריחא: ויספון ית קטמא דמדבחא ויפרסון עלוהי לבוש
ארגונא: ויתנון עלוהי ית כל

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

nēt sup illō, oīa vasa eiꝰ: i qbꝰ mini
σουσιν ἐπ᾽ αὐτὸ πάντα τὰ σκεύη αὐτοῦ, ἐν οἷς λειτουρ
strabūt in eis: τ thuribula τ fuscinulas
γήσουσιν ἐν αὐτοῖς, καὶ τὰ πυρεῖα καὶ τὰς κρεάγρας
τ phialas τ oīa vasa alta
καὶ τὰς φιάλας καὶ πάντα τὰ σκεύη τοῦ θυσιαστη
ris: τ imitēt sup illō coopimētū pelli
ρίου. καὶ ἐπιβαλοῦσιν ἐπ᾽ αὐτὸ κάλυμμα δερμάτι
ceū hyacithinū. τ immittēt vectes e
νον ὑακίνθινον. καὶ διεμβαλοῦσι τοὺς ἀναφορεῖς αὐ
ius τ cōsumabūt aarō τ filij eius: coope
τοῦ καὶ συντελέσουσιν ἀαρὼν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, καλύ
riētes sctūaria: τ oīa vasa sctā: cū
πτοντες τὰ ἅγια, καὶ πάντα τὰ σκεύη τὰ ἅγια, ἐν τῷ
tollentur castra. τ post hec introi
ἐξαίρειν τὴν παρεμβολήν. καὶ μετὰ ταῦτα εἰσελεύ
būt filij caath ad tollēdū. τ nō tāgēt sctā:
σονται υἱοὶ καὰθ αἴρειν. καὶ οὐχ ἅψονται τῶν ἁγίων,
vt nō moriātur. hec tollēt filij caath in
ἵνα μὴ ἀποθάνωσιν. ταῦτα ἀροῦσιν υἱοὶ καὰθ ἐν τῇ
tabnaculo testimonij: episcopꝰ eleazar filiꝰ aarō
σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου, ἐπίσκοπος ἐλεάζαρ υἱὸς ἀαρὼν
sacerdotis: oleū luminis τ incēsū
τοῦ ἱερέως, τὸ ἔλαιον τοῦ φωτὸς καὶ τὸ θυμίαμα τῆς
cōpositiōis: τ sacrificiū quottidianū: τ oleū
συνθέσεως, καὶ ἡ θυσία ἡ καθ᾽ ἡμέραν, καὶ τὸ ἔλαιον τῆς
vnctiōis: cura totꝰ tabnaculi τ qcūqꝫ sūt i eo
χρίσεως, ἡ ἐπισκοπὴ ὅλη τῆς σκηνῆς καὶ ὅσα ἐστὶν ἐν αὐ
in sctūario: τ in oībꝰ opibꝰ. τ locutꝰ est
τῇ ἐν τῷ ἁγίῳ, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις. καὶ ἐλάλησε
dñs ad moysen τ aarō: dicēs: nō pdatis
κς πρὸς μωυσῆν καὶ ἀαρὼν, λέγων, μὴ ὀλοθρεύσητε τῆς
de tribu ppłm caath de medio leuitaꝝ. τ
φυλῆς τὸν δῆμον τὸν καὰθ ἐκ μέσου τῶν λευϊτῶν. καὶ
hoc facite illis: τ viuēt τ nō mo
τοῦτο ποιήσατε αὐτοῖς, καὶ ζήσονται καὶ οὐ μὴ
riētur: accedētibus illis ad sctā
ἀποθάνωσιν, προσπορευομένων αὐτῶν πρὸς τὰ ἅγια
sctōꝝ. aarō τ filij eiꝰ ingrediātur:
τῶν ἁγίων. ἀαρὼν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ εἰσπορευέσθωσαν,
τ cōstituēt eos qlibꝫ ad portatiōeꝫ
καὶ καταστήσουσιν αὐτοὺς ἕκαστος εἰς τὴν ἀναφορὰν
suā τ nō intrēt videre ꝯfestim sctūariū:
αὐτοῦ καὶ οὐ μὴ εἰσέλθωσιν ἰδεῖν ἐξάπινα τὸ ἅγιον,
τ morientur. τ locutꝰ ē dñs ad moysen:
καὶ ἀποθανοῦνται. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν,
dicēs: accipe sūmā filioꝝ gerson: τ
λέγων, λάβε τὴν ἀρχὴν τῶν υἱῶν γερσὼν, καὶ τοὺς
domesticos familiaꝝ suaꝝ: per ppłos eoꝝ:
κατοίκους πατριῶν αὐτῶν, κατὰ δήμους αὐτῶν,
a qnqꝫ τ vigiti ānis τ supra vsqꝫ ad qnq
ἀπὸ πέντε καὶ εἰκοσαέτους καὶ ἐπάνω ἕως πεντη
ginta ānos numerate eos:
κονταέτους ἐπισκέψασθε αὐτούς,

C

Trāsla. B. Hiero.

vasa quibus in ministerio eius vtūtur .i. igniū receptacula: fuscinulas ac tridentes vncinos & batilla. Cuncta vasa altaris opient simul velamine hyacinthinarū pellium: & inducēt vectes. Cūqꝫ īuoluerit aaron & filii eius sanctuariū & omnia vasa eius in commotione castrorum: tunc intrabunt filii caath: vt portēt īuoluta: & nō tāgēt vasa sctūarii: ne moriantur. Ista sunt onera filiorū caath ītabernaclo federis: sup quos erit eleazar filius aaro sacerdotis: ad cuius ptiet curā oleū ad cōcinādas lucernas & cōpositiōis incēsum & sacrificiū qđ sp offertur: & oleū vnctiōis: & quicquid ad cultū tabernaculi ptinet: oīmqꝫ vasorū q̄ in sanctuario sūt. Locutusqꝫ ē dñs ad moysen & aaron dicēs. Nolite pdere populū caath de medio leuitarum: sed hoc facite eis: vt viuāt & nō moriātur si tetigerint sanctasctōrum. Aaron & filii eius intrabunt: ipsiqꝫ disponēt onera singulorū: & diuident quid portare quis debeat. Alii nulla curiositate videāt q̄ sūt in sanctuario: priusq̄ īuoluātur: alioquī morientur. Locutusqꝫ ē dñs ad moysen dicēs. Tolle summā ēt filiorum gerson per domos ac familias & cognationes suas a triginta annis & supra vsqꝫ ad annos quinquaginta. Numera

Ter. Heb.

כליו אשר ישרתו עליו בהם את
המחתת את המזלגת ואת היעים
ואת המזרקת כל כלי המזבח
ופרשו עליו כסוי עור תחש
ושמו בדיו: וכלה אהרן ובניו
לכסת את הקדש ואת כל כלי
הקדש בנסע המחנה ואחרי כן
יבאו בני קהת לשאת ולא יגעו
אל הקדש ומתו אלה משא בני
קהת באהל מועד: ופקדת אלעזר
בן אהרן הכהן שמן המאור וקטרת
הסמים ומנחת התמיד ושמן
המשחה פקדת כל המשכן וכל
אשר בו בקדש ובכליו: וידבר
יהוה אל משה ואל אהרן לאמר:
אל תכריתו את שבט משפחת
הקהתי מתוך הלוים: וזאת עשו
להם וחיו ולא ימתו בגשתם את
קדש הקדשים אהרן ובניו
יבאו ושמו אותם איש איש על
עבדתו ואל משאו: ולא יבאו
לראות כבלע את הקדש ומתו:
וידבר יהוה אל משה לאמר:
נשא את ראש בני גרשון גם
הם לבית אבתם למשפחתם:
מבן שלשים שנה ומעלה עד
בן חמשים שנה תפקד אותם

Priitiua heb. זלג יעה · זרק · כסה · כסה · חנה · בוא נשא נגע · מות נשא · יעד · אור · תמד · שכן · כלה דבר · כרת שפחה · עשה · חיה נגש · שום את · ראה מות · עלה · פקד

Trānsla. Chal.

מנוהי דישמשון עלוהי בהון ית מחתיתא וית צנוריתא וית מגרפיתא וית מזרקיא
כל מני מדבחא ויפרסון עלוהי חופאה דמשך ססגונא וישוון אריחוהי: וישיצי
אהרן ובנוהי לכסאה ית קודשא וית כל מני קודשא במיטל משריתא ובתר כן ייעלון
בני קהת למיטל ולא יקרבון לקודשא ולא ימותון אילין מטול בני קהת במשכן
זמנא: ודמסיר לאלעזר בר אהרן כהנא משחא לאנהרותא וקטרת בוסמיא
ומנחתא תדירא ומשחא דרבותא מסרת כל משכנא וכל דביה בקודשא ובמנוהי: ומליל
יי עם משה ועם אהרן למימר: לא תשיצון ית שבטא זרעית קהת מגו ליואי: ודא
עבידו להון ויחון ולא ימותון במקרבהון לקדש קודשיא אהרן ובנוהי ייעלון וימנון
יתהון גבר גבר על פולחניה ולמטוליה: ולא ייעלון למחזי כד מכסן ית מני קודשא
ולא ימותון: ומליל יי עם משה למימר: קביל ית חושבן בני גרשון אף אינון לבית
אבהתהון לזרעיתהון: מבר תלתין שנין ולעלא עד בר חמשין שנין תמנון יתהון:

Interp. chal.

vasa eius qbus ministrāt sup illō: thuribula τ fuscinulas τ batilla τ phialas oīaqꝫ vasa altaris. τ extendēt sup ea opertoriū hyacinthinaꝝ pelliū: τ ponēt vectes eius. Et cōsummabit aaron τ filij eius cooperire sanctuarium τ oīa vasa sanctuarij qñ mouenda sunt castra: τ postea ingredientur filij caath vt portēt ea: τ nō tangant sancta vt non moriātur. Hec sunt onera filioruꝫ caath in tabernaculo federis. τ q̄ tradita sunt eleazar filio aaron sacerdotis: hec sunt. oleū ad luminaria τ incensum aromatū τ iuge sacrificiū τ oleum vnctionis: τ ad curā eius pertinet totū tabernaculū et oīa q̄ sunt in sanctuario τ vasa eius. Locutusqꝫ est dñs cum moyse τ cū aaron dicens. Nolite cōsumere tribū cognationū caath de medio leuitarū. Et hoc facite eis vt viuant τ non moriātur quādo accedent ad sancta sanctoꝝ. Aaron τ filij eius intrabunt τ constituēt eos vnūquēqꝫ sup ministeriū suū τ sup onus suū. et nō ingrediātur ad videndū qñ operiūtur vasa sanctuarij vt nō moriātur. Locutusqꝫ est dñs cum moyse dicens. Accipe quoqꝫ summā filioꝝ gerson per domos patrū suoꝝ per cognationes suas a triginta annis τ supra vsqꝫ ad qnqginta annos numerabis eos.

Priitiua chal. גרף זרק · שצא מאן · נטל שרא עול · קרב מות נטל · שכן נהר · רבב · אמר שצא · חזה קרב עול · מנה נטל חזה · כסה · שנה עלה

כל הבא לצבא צבא לעבד עבדה
באהל מועד: זאת עבדת משפחת
הגרשני לעבד ולמשא: ונשאו
את יריעת המשכן ואת אהל
מועד מכסהו ומכסה התחש אשר
עליו מלמעלה ואת מסך פתח
אהל מועד: ואת קלעי החצר
ואת מסך פתח שער החצר
אשר על המשכן ועל המזבח סביב
ואת מיתריהם ואת כל כלי
עבדתם ואת כל אשר יעשה
להם ועבדו: על פי אהרן ובניו
תהיה כל עבדת בני הגרשני לכל
משאם ולכל עבדתם ופקדתם
עלהם במשמרת את כל משאם:
זאת עבדת משפחת בני הגרשני
באהל מועד ומשמרתם ביד
איתמר בן אהרן הכהן: בני
מררי למשפחתם לבית אבתם
תפקד אתם: מבן שלשים
שנה ומעלה ועד בן חמשים
שנה תפקדם כל הבא לצבא
לעבד את עבדת אהל מועד:
וזאת משמרת משאם לכל
עבדתם באהל מועד קרשי
המשכן ובריחיו ועמודיו
ואדניו: ועמודי החצר סביב

Primitiua heb.: ירע שכן · כסה · סכך · זנח סבב · יתר כלה · עשה · פה · היה · שמר נשא · פקד · עלה · בוא · שכן ברח עמד

omnes qui ingrediuntur: & ministrant in tabernaculo federis. Hoc est officiū familie gersonitarum: vt portent cortinas tabernaculi & tectum federis opimētū aliud: & super oīa velamen hyacinthinū: tentoriū quod pēdet in introitu tabernaculi federis: cortinas atrii: & velum in introitu quod ē añ tabernaculū. Omnia que ad altare pertinent funiculos & vasa ministerii iubente aaron & filiis eius portabūt filii gerson: & sciēt singuli cui debeant oneri mancipari. Hic est cultus familie gersonitarum in tabernaculo federis. Eruntque sub manu ithamar filii aaron sacerdotis. Filios quoque merari per familias & domos patrū suorum recensebis a triginta annis & supra vsque ad annos quinquaginta: omnes qui ingrediuntur ad officiū ministerii sui & cultum federis testimonii. Hec sunt onera eorum. Portabunt tabulas tabernaculi & vectes eius: colūnas ac bases earū: colūnas quoque atrii p circuitū

ois ingrediēs ad ministrādū: et faciēdū opa
πᾶς ὁ εἰσπορευόμενος λειτουργεῖν, καὶ ποιεῖν τὰ ἔργα
sua in tabnaculo testimonij. hoc ministeriū
αὐτοῦ ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου. αὕτη ἡ λειτουργία τοῦ
ppli gersō: ad ministrādū et portādū. et portabit
δήμου γερσών, λειτουργεῖν καὶ αἴρειν. καὶ ἀρεῖ τὰς
pelles tabnaculi: et tabnaculū testimonij: et
δέρρεις τῆς σκηνῆς, καὶ τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, καὶ
coopimētū eius: et coopimētū hya
τὸ κατακάλυμμα αὐτῆς, καὶ τὸ κατακάλυμμα τὸ ὑα
cithinū exñs sup illō desup: et coopimētū
κίνθινον τὸ ὂν ἐπ᾽ αὐτὴν ἄνωθεν, καὶ τὸ κατακάλυμμα
hostij tabnaculi testimonij: et vela
τῆς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ τὰ ἱστία τῆς
atrij: et coopimētū hostij atrij: quecūque
αὐλῆς, καὶ τὸ κατακάλυμμα τῆς θύρας τῆς αὐλῆς, ὅσα
sup tabnaculū et sup altare et sup
ἐπὶ τῆς σκηνῆς καὶ ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ τὰ περισ
flua illorū: et oia vasa ministratoria eo
σὰ αὐτῶν, καὶ πάντα τὰ σκεύη τὰ λειτουργικὰ αὐ
rū. et quecūque ministrabūt in ipis faciēt.
τῶν. καὶ ὅσα λειτουργήσουσιν ἐν αὐτοῖς ποιήσουσι.
iuxta os aarō et filiorū eius erit mini
κατὰ στόμα ἀαρὼν καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἔσαι ἡ λει
steriū filiorū gersō iuxta oia mini
τουργία τῶν υἱῶν γερσὼν κατὰ πάσας τὰς λειτουρ
steria eorū: et iuxta oia opa eorū. et
γίας αὐτῶν, καὶ κατὰ πάντα τὰ ἔργα αὐτῶν. καὶ
numerabis eos ex noibus: et oia que
ἐπισκέψῃ αὐτοὺς ἐξ ὀνομάτων, καὶ πάντα τὰ ἀρ
portātur ab ipis. hoc ministeriū filiorū gersō in
τὰ ὑπ᾽ αὐτῶν. αὕτη ἡ λειτουργία τῶν υἱῶν γερσὼν ἐν
tabnaculo testimonij. et custodia eorū in ma
τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου. καὶ ἡ φυλακὴ αὐτῶν ἐν χει
nu ithamar filij aarō sacerdotis. filij merari
ρὶ ἰθάμαρ τοῦ υἱοῦ ἀαρὼν τοῦ ἱερέως. υἱοὶ μεραρί
per pplos suos p domos familiarū suarū
κατὰ δήμους αὐτῶν κατ᾽ οἴκους πατριῶν αὐτῶν
numerate eos: a quinque et viginti ānis
ἐπισκέψασθε αὐτούς, ἀπὸ πέντε καὶ εἰκοσαέτους
et supra vsque ad quīquagīta ānos numerate
καὶ ἐπάνω ἕως πεντηκονταέτους ἐπισκέψασθε
eos. ois ingrediēs ad ministrādū ad fa
αὐτούς. πᾶς ὁ εἰσπορευόμενος λειτουργεῖν ποι
ciēdū opa tabnaculi testimonij. et he
εῖν τὰ ἔργα τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. καὶ ταῦτα
obseruatiōes eorū que portātur ab ipis iuxta
τὰ φυλάγματα τῶν αἰρομένων ὑπ᾽ αὐτῶν κατὰ
oia opa eorū in tabnaculo testimonij:
πάντα τὰ ἔργα αὐτῶν ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου, τὰς
capitula tabnaculi: et vectes eius: et colūnas
κεφαλίδας τῆς σκηνῆς, καὶ τοὺς μοχλοὺς αὐτῆς, καὶ τοὺς στύλους
eius: et bases eius: et colūnas atrij in circuitu:
αὐτῆς, καὶ τὰς βάσεις αὐτῆς, καὶ τοὺς στύλους τῆς αὐλῆς κύκλῳ,

Transla. Chal.

כל דאתי לחילא למפלח פולחנא במשכן זמנא: דין פולחן זרעית גרשון
למפלח ולמטל: ויטלון ית יריעת משכנא וית משכן זימנא חופאיה וחופאה דססגונא
דעלוהי מלעילא וית פרסא דתרע משכן זמנא: וית סרדי דרתא וית פרסא דמעלנא
דתרע דרתא דעל משכנא ועל מדבחא סחור סחור וית אטוניהון וית כל מאני
פולחנהון וית כל דיתמסר להון ויפלחון: על מימר אהרן ובנוהי תהי כל פולחן בני
גרשון לכל מטולהון ולכל פולחנהון ותמנון עליהון במטרת ית כל מטולהון: דין
פולחן זרעית בני גרשון במשכן זמנא ומטרתהון בידא דאיתמר בר אהרן כהנא:
בני מררי לזרעיתהון לבית אבהתהון תמני יתהון: מבר תלתין שנין ולעילא ועד
בר חמשין שנין תמנינון כל דאתי לחילא למפלח ית פולחן משכן זמנא: ודא מטרת
מטולהון לכל פולחנהון במשכן זמנא דפי משכנא ועברוהי ועמודוהי וסמכוהי:
ועמודי דרתא סחור סחור

Primitiua chal.: פלח · נטל שכן חפא · דור על · דבח · מסר פלח אמר · הוה נטל מנה · נטר · שנה עלה · מנה אתא נטר · דבא דור

Interp. chal.

Omnes qui veniūt ad ministrandū per turmas suas in ministerio tabernaculi federis. Hoc ē ministeriū cognationū gerson vt ministrēt et portēt. Portabūtque cortinas tabernaculi et tētoriū tabnaculi federis et opertoriū hyacīthinū qd est sup illud et tētoriū ostij tabernaculi federis et cortinas atrij et tētoriū qd est in introitu ostij atrij qd est sup tabnaculū et sup altare per circuitū et funiculos eorū et oia vasa ministerij eorū: et oia que eis tradita sunt vt ministrēt. iuxta verbuz aaron et filiorū eius erit omne ministerium filiorum gerson per omnia onera sua et per oia ministeria sua: et constituetis super eos in custodia oia onera eorū. Hoc est ministeriū cognationū filiorū gersō in tabernaculo federis: quorū custodia erit in manu ithamar filij aarō sacerdotis. Filios merari per familias suas et per domos patrum suorum numerabis a triginta annis et supra vsque ad quinquaginta annos numerabis eos: omnes qui veniunt per turmas vt ministrent ministerium tabernaculi federis. Et hec est custodia oneris eorum iuxta omne ministerium suum in tabernaculo federis: tabule tabernaculi et vectes et colūne eius et bases eius et culumne atrij per circuitum

---

et bases eorū: et colūnas coope
καὶ τὰς βάσεις αὐτῶν, καὶ τοὺς στύλους τοῦ καταπε
rimēti hostij atrij: et bases ea
τάσματος τῆς πύλης τῆς αὐλῆς, καὶ τὰς βάσεις αὐ
rū: et paxillos eorū: et funes eorū:
τῶν, καὶ τοὺς πασσάλους αὐτῶν, καὶ τοὺς κάλους αὐτῶν,
et oia vasa eorū: et oia mini
καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῶν, καὶ πάντα τὰ λειτουρ
stratoria eorū: ex noibus numerate eos: et
γήματα αὐτῶν, ἐξ ὀνομάτων ἐπισκέψασθε αὐτούς, καὶ
oia vasa custodie eorū que portātur ab il
πάντα τὰ σκεύη τῆς φυλακῆς τῶν αἰρομένων ὑπ᾽ αὐ
lis. hoc ministeriū ppli merari in oibus
τῶν. αὕτη ἡ λειτουργία δήμου μεραρὶ ἐν πᾶσι τοῖς
opibus eorū in tabnaculo testimonij: in manu ithamar
ἔργοις αὐτῶν ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου, ἐν χειρὶ ἰθάμαρ
filij aarō sacerdotis. et numerauit moyses et
τοῦ υἱοῦ ἀαρὼν τοῦ ἱερέως. καὶ ἐπεσκέψατο μωυσῆς καὶ
aarō et pncipes israel filios caath: per
ἀαρὼν καὶ οἱ ἄρχοντες ἰσραὴλ τοὺς υἱοὺς καάθ, κατὰ
pplos suos: p domos familiarū suarū: a quinque et
δήμους αὐτῶν, κατ᾽ οἴκους πατριῶν αὐτῶν, ἀπὸ πέντε καὶ
vigīti ānis et supra vsque ad quīquagīta ānos: ois in
εἰκοσαέτους καὶ ἐπάνω ἕως πεντηκονταέτους, πᾶς ὁ εἰσπο
grediēs ad ministrādū et faciēdū opa in tabnaculo testi
ρευόμενος λειτουργεῖν καὶ ποιεῖν τὰ ἔργα ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρ
monij. et fuit numeratio eorū per pplos eorū:
τυρίου. καὶ ἐγένετο ἡ ἐπίσκεψις αὐτῶν κατὰ δήμους αὐτῶν,
duo milia septīgēti quīquagīta. hec numeratio ppli
δισχίλιοι ἑπτακόσιοι πεντήκοντα. αὕτη ἡ ἐπίσκεψις δήμου
caath: ois ministrās in tabnaculo testimonij: sicut nu
καάθ, πᾶς ὁ λειτουργῶν ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου, καθὰ ἐπε
merauit moyses et aarō p vocē dñi: in manu moysi.
σκέψατο μωυσῆς καὶ ἀαρὼν διὰ φωνῆς κυρίου, ἐν χειρὶ μωυσῆ.
et numerati sūt filij gerson: per pplos eorū: per domos
καὶ ἐπεσκέπησαν υἱοὶ γερσών, κατὰ δήμους αὐτῶν, κατ᾽ οἴκους
familiarū suarū: a quinque et vigīti ānis et supra
πατριῶν αὐτῶν, ἀπὸ πέντε καὶ εἰκοσαέτους καὶ ἐπάνω
vsque ad quīquagīta ānos: ois ingrediēs ad ministrādū
ἕως πεντηκονταέτους, πᾶς ὁ εἰσπορευόμενος λειτουργεῖν
et faciēdū opa in tabnaculo testimonij. et fuit nu
καὶ ποιεῖν τὰ ἔργα ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου. καὶ ἐγένετο ἡ ἐπί
meratio eorū per pplos eorū: per domos familiarū
σκεψις αὐτῶν κατὰ δήμους αὐτῶν, κατ᾽ οἴκους πατριῶν
suarū: duo milia sexcēti trigīta. hec numera
αὐτῶν, δισχίλιοι ἑξακόσιοι τριάκοντα. αὕτη ἡ ἐπίσκε
tio populi filiorū gersō: ois ministrās in tabnaculo
ψις δήμου υἱῶν γερσών, πᾶς ὁ λειτουργῶν ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ
testimonij: quos numerauit moyses et aarō p vo
μαρτυρίου, οὓς ἐπεσκέψατο μωυσῆς καὶ ἀαρὼν διὰ φω
cē dñi in manu moysi. numerati sūt autē et populus
νῆς κυρίου ἐν χειρὶ μωυσῆ. ἐπεσκέπησαν δὲ καὶ δῆμος
filiorū merari p populos eorū: p domos
υἱῶν μεραρὶ κατὰ δήμους αὐτῶν, κατ᾽ οἴκους

cum basibus & paxillis & funibus suis. Oīa vasa & supellectilem ad numerum accipiēt: sicque portabunt. Hoc est officium familie meraritarum & ministeriū in tabernaculo federis: eruntque sub manu ithamar filii aaron sacerdotis. Recēsuerūt igitur moyses & aarō & prīcipes sinagoge filios caath p cognatiōes & domos patrum suorum: a triginta annis & supra: vsque ad annum quinquagesimum omnes qui ingrediūtur ad ministeriū tabernaculi federis: & inuenti sunt duo milia septingenti quinquaginta. Hic est numerus populi caath qui intrant tabernaculū federis. Hos numerauit moyses & aaron iuxta sermonē dñi p manū moysi. Nūerati sunt & filii gerson p cognationes & domos patrum suorū a triginta annis & supra vsque ad quinquagesimū annū: oēs qui ingrediuntur vt ministrēt in tabernaculo federis: & inuenti sunt duo milia sexcenti triginta. Hic est populus gersonitarū: quos numerauerunt moyses & aarō iuxta verbum domini. Nūerati sūt & filii merari p cognationes & domos

ואדניהם ויתדתם ומיתריהם
לכל כליהם ולכל עבדתם ובשמת
תפקדו את כלי משמרת משאם:
זאת עבדת משפחת בני מררי לכל
עבדתם באהל מועד ביד איתמר
בן אהרן הכהן: ויפקד משה
ואהרן ונשיאי העדה את בני
הקהתי למשפחתם ולבית אבתם:
מבן שלשים שנה ומעלה ועד בן
חמשים שנה כל הבא לצבא
לעבדה באהל מועד: ויהיו
פקדיהם למשפחתם אלפים
שבע מאות וחמשים: אלה
פקודי משפחת הקהתי כל
העבד באהל מועד אשר פקד
משה ואהרן על פי יהוה ביד משה:
ופקודי בני גרשון למשפחותם
ולבית אבתם: מבן שלשים
שנה ומעלה ועד בן חמשים שנה
כל הבא לצבא לעבדה באהל
מועד: ויהיו פקדיהם למשפחתם
לבית אבתם אלפים ושש
מאות ושלשים: אלה פקודי
משפחת בני גרשון כל העבד
באהל מועד אשר פקד משה
ואהרן על פי יהוה: ופקודי משפחת
בני מררי למשפחתם לבית

Primitiua heb.: פקד · שפח · יעד · פקד · נשא יעד · עלה · בוא · היה · מאה · פה · פקד

Transla. Chal.

וסמכיהון וסיכיהון ואטוניהון לכל מניהון ולכל פולחנהון ובשמהן תמנון ית מני
מטרת מטולהון: דין פולחן זרעית בני מררי לכל פולחנהון במשכן זמנא בידא
דאיתמר בר אהרן כהנא: ומנא משה ואהרן ורברבי כנשתא ית בני קהת לזרעיתהון
ולבית אבהתהון: מבר תלתין שנין ולעילא ועד בר חמשין שנין כל דאתי לחילא
לפולחנא במשכן זמנא: והוו מניניהון לזרעיתהון תרין אלפין שבע מאה וחמשין:
אלין מניני זרעית קהת כל דפלח במשכן זמנא דמנא משה ואהרן על מימרא דיהוה
בידא דמשה: ומניני בני גרשון לזרעיתהון לבית אבהתהון: מבר תלתין שנין ולעילא
ועד בר חמשין שנין כל דאתי לחילא לפולחנא במשכן זימנא: והוו מניניהון
לזרעיתהון לבית אבהתהון תרין אלפין ושית מאה ותלתין: אלין מניני זרעית בני
גרשון כל דפלח במשכן זמנא דמנא משה ואהרן על מימרא דיהוה: ומניני זרעית
בני מררי לזרעיתהון ולבית

Interp. chal.

et bases earū: paxilli: et funiculi eorū: oiaque vasa eorū oīs ministerij sui: et p noīa cōstituetis vasa custodie oneris eorū. hoc ē ministeriū cognatōis filiorū merari iuxta oē ministeriū eorū in tabnaculo federis p manū ithamar filij aarō sacerdotis. Nūerauitque moyses et aarō et pnceps cōgregatōis filios caath p familias suas et domos patrū suorū a triginta annis et supra vsque ad quīquaginta annos oēs q veniūt p turmas ad ministrandūz in tabernaculo federis. Fuerūtque q nūerati sunt ex eis per familias suas duo milia septingēti et quīque. Hi sunt q nūerati sunt de cognatiōe caath oēs q ministrabāt in tabernaculo federis: quos nūerauit moyses et aarō iuxta verbū dñi p manū moysi. Nūeratique sunt filij gerson p cognatōes suas et p domos patrum suorū a trigīta annis et supra vsque ad quīquaginta annos: oēs qui veniūt per turmas ad ministrandū in tabernaculo federis. Fuerūtque q numerati sunt ex eis p familias suas et domos patrum suorū duo milia sexcēti et trigīta. Hi sūt qui nūerati sunt de familijs filiorū gerson: oēs ministrātes in tabernaculo federis: quos numerauit moyses et aaron iuxta verbū dñi. Et q numerati sunt de familijs filiorum merari per familias suas et per domos

Primitiua chal.: סבא מאן · שכן · רבב · שנה עלה אתא · הוה מנה · אמר · אתא שכן · מנה

אבתם׃ מבן שלשים שנה ומעלה
ועד בן חמשים שנה כל הבא
לצבא לעבדה באהל מועד׃ ויהיו
פקדיהם למשפחתם שלשת
אלפים ומאתים׃ אלה פקודי
משפחת בני מררי אשר פקד
משה ואהרן על פי יהוה ביד
משה׃ כל הפקדים אשר פקד
משה ואהרן ונשיאי ישראל את
הלוים למשפחתם ולבית אבתם׃
מבן שלשים שנה ומעלה ועד בן
חמשים שנה כל הבא לעבד
עבדת עבדה ועבדת משא באהל
מועד׃ ויהיו פקדיהם שמנת
אלפים וחמש מאות ושמנים׃ על
פי יהוה פקד אותם ביד משה
איש איש על עבדתו ועל משאו
ופקדיו אשר צוה יהוה את משה׃

Cap. v.

וידבר יהוה אל
משה לאמר׃ צו את בני ישראל
וישלחו מן המחנה כל צרוע
וכל זב וכל טמא לנפש׃ מזכר
עד נקבה תשלחו אל מחוץ
למחנה תשלחום ולא יטמאו
את מחניהם אשר אני שכן
בתוכם׃ ויעשו כן בני ישראל
וישלחו אותם אל מחוץ

היה · מאה · נשא · עלה · נשא · עבד · מאה · את · דבר צוה · שלח חנה · צרע זוב · טמא · חנה · עשה

patrum suorum a triginta annis & supra: vsque ad annum quinquagesimum: omnes qui ingrediuntur ad explendos ritus tabernaculi federis: & inuenti sunt tria millia ducenti. Hic est numerus filiorum merari quos recensuerunt moyses & aaron iuxta imperium domini per manum moysi. Omnes qui recensiti sunt de leuitis: & quos recenseri fecit ad nomen moyses & aaron & principes israel per cognationes & domos patrum suorum a triginta annis & supra vsque ad annum quinquagesimum ingredientes ad ministerium tabernaculi: & onera portanda. fuerunt simul octo millia quingenti octoginta. Iuxta verbum domini recensuit eos moyses. vnumquemque iuxta officium & onera sua: sicut preceperat ei dominus. Ca. 5.

Locutusque est dominus ad moysen dicens. Precipe filiis israel: vt eiiciant de castris omnem leprosum & qui semine fluit: pollutusque est super mortuo. tam masculum quam feminam eiicite de castris: ne contaminent ea cum habitauerint vobiscum. Feceruntque ita filii israel: & eiecerunt eos extra

familiarum suarum: a quinque et viginti annis et su-
πατριῶν αὐτῶν, ἀπὸ πέντε καὶ εἰκοσαέτους καὶ ἐ-
pra vsque ad quinquaginta annos: omnis ingrediens
πάνω ἕως πεντηκονταέτους, πᾶς ὁ εἰσπορευόμενος
ad ministrandum et faciendum ad opera tabernaculi
λειτουργεῖν καὶ ποιεῖν πρὸς τὰ ἔργα τῆς σκηνῆς τοῦ
testimonij. et fuit numeratio eorum per po-
μαρτυρίου. καὶ ἐγενήθη ἡ ἐπίσκεψις αὐτῶν κατὰ δή-
pulos eorum: per domos familiarum suarum: tria millia
μους αὐτῶν, κατ᾽ οἴκους πατριῶν αὐτῶν, τρισχίλιοι
et ducenti. hec numeratio populi filiorum merari:
καὶ διακόσιοι. αὕτη ἡ ἐπίσκεψις δήμου υἱῶν μεραρί,
quos numerauit moyses et aaron per vocem do-
οὓς ἐπεσκέψατο μωυσῆς καὶ ἀαρὼν διὰ φωνῆς κυ-
mini in manu moysi. omnes numerati: quos
ρίου ἐν χειρὶ μωυσῆ. πάντες οἱ ἐπεσκεμμένοι, οὓς
numerauit moyses et aaron et principes is-
ἐπεσκέψατο μωυσῆς καὶ ἀαρὼν καὶ οἱ ἄρχοντες ἰσ-
rael leuitas: per populos eorum: per domos
ραὴλ τοὺς λευίτας, κατὰ δήμους αὐτῶν, κατ᾽ οἴκους
familiarum suarum: a quinque et viginti annis et
πατριῶν αὐτῶν, ἀπὸ πέντε καὶ εἰκοσαέτους καὶ
supra vsque ad quinquaginta annos: omnis ingre-
ἐπάνω ἕως πεντηκονταέτους, πᾶς ὁ εἰσπορευόμε-
diens ad opera operum et opera que por-
νος πρὸς τὰ ἔργα τῶν ἔργων, καὶ τὰ ἔργα τὰ αἰ-
tant in tabernaculo testimonij. et fuerunt
ρόμενα ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου. καὶ ἐγενήθησαν οἱ
qui numerati sunt octo millia quingenti octogin-
ἐπισκεφθέντες ὀκτακισχίλιοι πεντακόσιοι ὀγδοήκον-
ta. per vocem domini numerauit moyses
τα. διὰ φωνῆς κυρίου ἐπεσκέψατο μωυσῆς
eos virum per virum: in operibus eo-
αὐτοὺς ἄνδρα κατὰ ἄνδρα, ἐπὶ τῶν ἔργων αὐ-
rum: et in quibus portabunt ipsi. et nume-
τῶν, καὶ ἐπὶ ὧν αἴρουσιν αὐτοί. καὶ ἐπεσκέπη-
rati sunt quemadmodum precepit dominus moysi.
σαν ὃν τρόπον συνέταξε κύριος τῷ μωυσῇ. Ca. 5.

Et locutus est dominus ad moysen: dicens: pre-
Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, πρόστα-
cipe filiis israel: et eiiciant ex
ξον τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ, καὶ ἐξαποστειλάτωσαν ἐκ τῆς
castris omnem leprosum: et omnem seminifluum:
παρεμβολῆς πάντα λεπρὸν, καὶ πάντα γονορρυῆ,
et omnem immundum super anima: a masculo
καὶ πάντα ἀκάθαρτον ἐπὶ ψυχῇ, ἀπὸ ἀρσενικοῦ
vsque ad feminam: mittite extra castra:
ἕως θηλυκοῦ, ἐξαποστείλατε ἔξω τῆς παρεμβολῆς,
et non polluent castra sua: in quibus ego
καὶ οὐ μιανοῦσι τὰς παρεμβολὰς αὐτῶν, ἐν οἷς ἐγὼ
conuersor in ipsis. et fecerunt sic fi-
καταγίνομαι ἐν αὐτοῖς. καὶ ἐποίησαν οὕτως οἱ υἱ-
lii israel. et miserunt eos extra
οἱ ἰσραήλ. καὶ ἐξαπέστειλαν αὐτοὺς ἔξω τῆς

Transla. Chal.

אבהתהון׃ מבר תלתין שנין ולעילא ועד בר חמשין שנין כל דאתי לחילא לפולחנא
במשכן זמנא׃ והוו מניניהון לזרעיתהון תלתא אלפין ומאתן׃ אלין מניני זרעית בני
מררי דמנא משה ואהרן על מימרא דיי בידא דמשה׃ כל מניניא דמנא משה ואהרן
ורברבי ישראל ית ליואי לזרעיתהון ולבית אבהתהון׃ מבר תלתין שנין ולעילא
ועד בר חמשין שנין כל דאתי למפלח פולחן פולחנא ופולחן מטול במשכן זמנא׃
והוו מניניהון תמניא אלפין וחמש מאה ותמנן׃ על מימרא דיי מנא יתהון בידא
דמשה גבר גבר על פולחניה ועל מטוליה ומניניהי דפקיד יי ית משה׃

Ca. v.

ומליל יי עם משה למימר׃ פקיד ית בני ישראל וישלחון מן
משריתא כל דסגיר וכל דדאיב וכל דמסאב לטמא נפש אנשא׃ מדכר עד נוקבא תשלחון
למברא למשריתא תשלחונון ולא יסאבון ית משריתהון דשכינתי שריא ביניהון׃
ועבדו כן בני ישראל ושלחו יתהון למברא

Primitiua chal.

היה מאה · מנה אמר מנה · רבב שנה · אתא פלח נטל · מנה · אמר שלח · שרא דור סאב

Interp. chal.

patrum suorum a triginta annis et supra vsque ad quinquaginta annos: omnes qui veniunt per turmas ad ministrandum in tabernaculo federis. Fueruntque qui numerati sunt ex eis per familias suas tria millia et ducenti. Hi sunt qui numerati sunt de familiis filiorum merari: quos numerauit moyses et aaron iuxta verbum domini per manum moysi. Omnes leuite numerati sunt quos numerauit moyses et aaron et principes israel per familias et per domos patrum suorum a triginta annis et supra vsque ad quinquaginta annos: omnes qui ingrediuntur ad ministrandum ministerium cultus et ministerium oneris in tabernaculo federis: fuerunt qui numerati sunt ex eis octo millia et quingenti et octoginta iuxta verbum domini. Constituitque eos per manum moysi vnumquemque super ministerium suum et super onus suum: et numerati sunt sicut preceperat dominus moysi. Ca. 5.

Locutusque est dominus cum moyse dicens. Precipe filiis israel: vt eiiciant de castris omnem leprosum et omnem qui patitur fluxum seminis: et omnem qui pollutus est pollutione anime. a masculo vsque ad feminam eiicietis: extra castra eiicietis eos: vt non contaminent castra eorum: quia maiestas mea habitat inter eos. Feceruntque ita filii israel: et eiecerunt eos extra

castra: sicut locutus est dominus moysi: i-
παρεμβολῆς, καθὰ ἐλάλησε κύριος τῷ μωυσῇ, οὕ-
ta fecerunt filii israel. et locutus est dominus
τως ἐποίησαν οἱ υἱοὶ ἰσραήλ. καὶ ἐλάλησε κύριος
ad moysen: dicens: loquere filiis israel:
πρὸς μωυσῆν, λέγων, λάλησον τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ,
dicens: vir aut mulier: quicunque fecerit de omnibus
λέγων, ἀνὴρ ἢ γυνὴ, ὅστις ἂν ποιήσῃ ἀπὸ πασῶν
peccatis humanis: et contemnens con-
τῶν ἁμαρτιῶν τῶν ἀνθρωπίνων, καὶ παριδὼν πα-
tempserit: et deliquerit anima illa: confitebi-
ρίδῃ, καὶ πλημμελήσῃ ἡ ψυχὴ ἐκείνη, ἐξαγορεύ-
tur peccatum: quod fecit: et reddet
σει τὴν ἁμαρτίαν, ἣν ἐποίησεν, καὶ ἀποδώσει
delictum principale: et quintam partem
τὴν πλημμέλειαν. τὸ κεφάλαιον, καὶ τὸ ἐπίπεμ-
tem eius addet super illud: et reddet
πτον αὐτοῦ προσθήσει ἐπ᾽ αὐτό, καὶ ἀποδώσει
cui deliquit eidem. si autem non fuerit homi-
τίνι ἐπλημμέλησεν αὐτῷ. ἐὰν δὲ μὴ ᾖ τῷ ἀνθρώ-
ni appropinquans: ita vt reddat illi deli-
πῳ ὁ ἀγχιστεύων, ὥστε ἀποδοῦναι αὐτῷ τὸ πλημ-
ctum: delictum redditum do-
μέλημα, τὸ πλημμέλημα τὸ ἀποδιδόμενον τῷ κυ-
mino: sacerdoti erit: preter arietem propitiationis:
ρίῳ, τῷ ἱερεῖ ἔσται, πλὴν τοῦ κριοῦ τοῦ ἱλασμοῦ,
per quem placabit pro eo in ipso. et omnes
δι᾽ οὗ ἐξιλάσεται περὶ αὐτοῦ ἐν αὐτῷ. καὶ πᾶσα
primitie iuxta omnia sanctificata in filiis is-
ἀπαρχὴ κατὰ πάντα τὰ ἁγιαζόμενα ἐν υἱοῖς ἰσ-
rael: quecunque obtulerit domino: sacerdoti
ραὴλ, ὅσα ἂν προσφέρωσι τῷ κυρίῳ, τῷ ἱερεῖ
ipsi erunt: et vniuscuiusque sanctificata ipsius erunt.
αὐτῷ ἔσται, καὶ ἑκάστου τὰ ἡγιασμένα αὐτοῦ ἔσται.
et vir: qui dederit sacerdoti ipsi erit. et locutus
καὶ ἀνὴρ, ὃς ἂν δῷ τῷ ἱερεῖ, αὐτῷ ἔσται. καὶ ἐλάλη-
est dominus ad moysen: dicens: loquere
σε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, λάλησον τοῖς
filiis israel: et dices ad eos: viri viri si
υἱοῖς ἰσραὴλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, ἀνδρὸς ἀνδρὸς ἐὰν
transgressa fuerit vxor eius: et contempserit eum contem-
παραβῇ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ παριδοῦσα αὐτὸν ὑπερίδου
nens: et dormierit quis cum ea coitu seminis: et
καὶ κοιμηθῇ τις μετ᾽ αὐτῆς κοίτην σπέρματος, καὶ
latuerit ab oculis viri sui: et celauerit: ipsa
λάθῃ ἐξ ὀφθαλμῶν τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, καὶ κρύψῃ, αὐτὴ
autem fuerit polluta: et testis non fuerit contra eam: et ipsa
δὲ ᾖ μεμιασμένη, καὶ μάρτυς μὴ ᾖ κατ᾽ αὐτῆς, καὶ αὐτὴ
non fuerit comprehensa: et superuenerit ei spiritus zeloty-
μὴ ᾖ συνειλημμένη, καὶ ἐπέλθῃ αὐτῷ πνεῦμα ζηλώσε-
pie: et zelauerit vxorem suam: ipsa autem polluta est:
ως, καὶ ζηλώσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, αὐτὴ δὲ μεμίανται,
vel venerit super eum spiritus zelotypie: et zelauit
ἢ ἐπέλθῃ ἐπ᾽ αὐτῷ πνεῦμα ζηλώσεως, καὶ ζηλώσῃ τὴν

castra: sicut locutus erat dominus moysi. Locutusque est dominus ad moysen dicens. Loquere ad filios israel. Vir siue mulier cum fecerint ex omnibus peccatis que solent hominibus accidere: & per negligentiam transgressi fuerint mandatum domini: atque deliquerint: confitebuntur peccatum suum: & reddent ipsum caput: quintamque partem desuper ei in quem peccauerint. Sin autem non fuerit qui recipiat: dabunt domino: & erit sacerdotis: excepto ariete qui offertur pro expiatione: vt sit placabilis hostia. Omnes quoque primitie quas offerunt filii israel ad sacerdotem pertinent: & quicquid in sanctuarium offertur a singulis & traditur manibus sacerdotis: ipsius erit. Locutusque est dominus ad moysen dicens. Loquere ad filios israel: & dices ad eos. Vir cuius vxor errauerit: maritumque contemnens dormierit cum altero viro: & hoc maritus deprehendere non quiuerit: sed latet adulterium: & testibus argui non potest: quia non est inuenta in stupro: si spiritus zelotypie concitauerit virum contra vxorem suam que polluta est: vel falsa suspitione appetitur:

למחנה כאשר דבר יהוה אל
משה כן עשו בני ישראל׃ וידבר
יהוה אל משה לאמר׃ דבר אל
בני ישראל איש או אשה כי
יעשו מכל חטאת האדם למעל
מעל ביהוה ואשמה הנפש ההוא׃
והתודו את חטאתם אשר עשו
והשיב את אשמו בראשו
וחמישתו יסף עליו ונתן לאשר
אשם לו׃ ואם אין לאיש גאל
להשיב האשם אליו האשם
המושב ליהוה לכהן מלבד איל
הכפרים אשר יכפר בו עליו׃ וכל
תרומה לכל קדשי בני ישראל
אשר יקריבו לכהן לו יהיה׃
ואיש את קדשיו לו יהיו איש
אשר יתן לכהן לו יהיה׃ וידבר
יהוה אל משה לאמר׃ דבר אל
בני ישראל ואמרת אלהם איש
איש כי תשטה אשתו ומעלה
בו מעל׃ ושכב איש אתה
שכבת זרע ונעלם מעיני
אישה ונסתרה והיא נטמאה
ועד אין בה והוא לא נתפשה׃
ועבר עליו רוח קנאה וקנא
את אשתו והוא נטמאה או
עבר עליו רוח קנאה וקנא את

ידה · שוב · חמש · שוב בדד · כפר · רום · קרב היה · נתן · שטה איש · עלם · סתר טמא · עוד תפש

Transla. Chal.

למשריתא כמא דמליל יי עם משה כן עבדו בני ישראל׃ ומליל יי עם משה למימר׃
מליל עם בני ישראל גבר או איתתא ארי יעבדון מכל חובי אנשא לשקרא שקר
קדם יי ויחוב אנשא ההוא׃ ויודון ית חוביהון דעבדו ויתיב ית חוביה ברישיה
וחומשיה יוסף עלוהי ויתן לדחב ליה׃ ואם לית לגברא פריק לאתבא חובא ליה
חובא דמתיב קדם יי לכהנא בר מדכר כפוריא דיכפר ביה עלוהי׃ וכל אפרשותא
לכל קודשיא דבני ישראל דיקרבון לכהנא דיליה יהי׃ וגבר ית מעשר קודשוהי
דיליה יהון גבר דיתן לכהנא דיליה יהי׃ ומליל יי עם משה למימר׃ מליל עם בני
ישראל ותימר להון גבר גבר ארי תסטי איתתיה ותשקר ביה שקר׃ וישכוב גבר
יתה שכבת זרעא ויהי מכסא מעיני בעלה ומסתרא והיא מסאבא וסהיד לית בה
והיא לא איתחדת׃ ויעבר עלוהי רוח קנאה ויקני ית איתתיה והיא מסאבא או
יעבר עלוהי רוח קנאה ויקני ית

Interp. chal.

castra: sicut locutus fuerat dominus cum moyse ita fecerunt filii israel. Locutusque est dominus cum moyse dicens. Loquere cum filiis israel. Vir aut mulier cum fecerint ex omnibus peccatis hominis vt preuaricentur preuaricationem coram domino: et deliquerit homo ille: confitebuntur peccata sua que fecerunt: et reddent ipsum caput quo peccauerunt: et quintam partem addent super illud: et dabit ei cui peccauerunt. Et si non vixerit homo ille neque habuerit propinquum cui reddatur illud, in quo peccauerunt: illud quod redditur pro peccato coram domino ad sacerdotem pertinet: excepto ariete expiationum qui offertur vt expiet super eum. Et omnes primitie omnium sanctificatorum filiorum israel que offerunt sacerdoti: ipsius erunt. Et decime sanctificate vniuscuiusque: ipsius erunt: et vir qui dederit sacerdoti: ipsius erit. Locutusque est dominus cum moyse dicens. Loquere cum filiis israel et dices ad eos. Vir cuius vxor errauerit et preuaricata fuerit in eum preuaricationem: et concubuerit vir cum ea coitu seminis: et occultum atque absconditum fuerit ab oculis viri sui: et ipsa est contaminata: et nullus testis est contra eam: neque ipsa est deprehensa, aut spiritus zelotypie transierit super eum: et zelauerit vxorem suam: et ipsa polluta fuerit, vel spiritus zelotypie transierit super eum et

Primitiua chal.

אמר · אנת עבד · חוב ידה תוב · ראש יסף נתן · תוב כפר כרש · קרב הוה עשר · סטה אתת שכב · שכב כסה טמר · סאב אחד עבר · קנא

אִשְׁתּוֹ וְהִיא לֹא נִטְמָאָה׃ וְהֵבִיא
הָאִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ אֶל הַכֹּהֵן
וְהֵבִיא אֶת קָרְבָּנָהּ עָלֶיהָ עֲשִׂירִת
הָאֵיפָה קֶמַח שְׂעֹרִים לֹא יִצֹק
עָלָיו שֶׁמֶן וְלֹא יִתֵּן עָלָיו לְבֹנָה
כִּי מִנְחַת קְנָאֹת הוּא מִנְחַת
זִכָּרוֹן מַזְכֶּרֶת עָוֹן׃ וְהִקְרִיב אֹתָהּ
הַכֹּהֵן וְהֶעֱמִדָהּ לִפְנֵי יְהוָה׃
וְלָקַח הַכֹּהֵן מַיִם קְדֹשִׁים בִּכְלִי
חָרֶשׂ וּמִן הֶעָפָר אֲשֶׁר יִהְיֶה
בְּקַרְקַע הַמִּשְׁכָּן יִקַּח הַכֹּהֵן וְנָתַן
אֶל הַמָּיִם׃ וְהֶעֱמִיד הַכֹּהֵן אֶת
הָאִשָּׁה לִפְנֵי יְהוָה וּפָרַע אֶת
רֹאשׁ הָאִשָּׁה וְנָתַן עַל כַּפֶּיהָ אֵת
מִנְחַת הַזִּכָּרוֹן מִנְחַת קְנָאֹת הִוא
וּבְיַד הַכֹּהֵן יִהְיוּ מֵי הַמָּרִים
הַמְאָרְרִים׃ וְהִשְׁבִּיעַ אֹתָהּ הַכֹּהֵן
וְאָמַר אֶל הָאִשָּׁה אִם לֹא שָׁכַב
אִישׁ אֹתָךְ וְאִם לֹא שָׂטִית טֻמְאָה
תַּחַת אִישֵׁךְ הִנָּקִי מִמֵּי הַמָּרִים
הַמְאָרְרִים הָאֵלֶּה׃ וְאַתְּ כִּי שָׂטִית
תַּחַת אִישֵׁךְ וְכִי נִטְמֵאת
וַיִּתֵּן אִישׁ בָּךְ אֶת שְׁכָבְתּוֹ
מִבַּלְעֲדֵי אִישֵׁךְ׃ וְהִשְׁבִּיעַ הַכֹּהֵן אֶת
הָאִשָּׁה בִּשְׁבֻעַת הָאָלָה וְאָמַר
הַכֹּהֵן לָאִשָּׁה יִתֵּן יְהוָה אוֹתָךְ
לְאָלָה וְלִשְׁבֻעָה בְּתוֹךְ עַמֵּךְ

בוא · עשר · יצק · זכר · קרב · עמד · פנה · כלה · היה · שכן · לקח · איש · מרר · אמר · שבע · שטה · נקה · טמא · נתן · את

adducet eam ad sacerdotem: & offeret oblationem pro illa decimā partē sati farine ordeacee. Nō fundet super eam oleum: nec imponet thus: quia sacrificiū zelotypie est: & oblatio inuestigans adulteriū. Offeret igitur eam sacerdos: & statuet coram domino. assumetq; aquā sanctā in vase fictili: & pauxillū terre de pauimento tabernaculi mittet in eam. Cūq; steterit mulier in cōspectu domini: discooperiet caput eius: & ponēt super manus illius sacrificiū recordatiōis & oblationē zelotypie. Ipse aūt tenebit aquas amarissimas in quibus cū execratione maledicta congessit: adiurabitq; eam & dicet. Si non dormiuit vir alienus tecū: & si non polluta es deserto mariti toro: non te nocebūt aque iste amarissime: in quas maledicta cōgessi. Sin aūt declinasti a viro tuo: atq; polluta es: & concubuisti cum altero: his maledictiōibus subiacebis. Det te dominus in maledictionē exēplū q; cūctorū in pplo suo.

vxorē suā: ipsa vero nō fuerit polluta: τ ducet homo vxorē suā ad sacerdotē:
γυναῖκα αὐτοῦ, αὐτὴ δὲ μὴ ἦ μεμιασμένη, καὶ ἄξει ὁ ἄνθρωπος τὴν γυναῖκα αὐτοῦ πρὸς τὸν ἱερέα,
et offeret donū p̄ ea: decimā ptē oephi farinā ordeaceā: nō effundet sup eā
καὶ προσοίσει τὸ δῶρον περὶ αὐτῆς, τὸ δέκατον τοῦ οἰφι ἄλευρον κρίθινον, οὐκ ἐπιχεεῖ ἐπ᾽ αὐτῷ
oleū: neq; imponet sup eā thus. est .n. zelotypie sacrificiū memoratiōis: cōmemorās peccatū.
ἔλαιον, οὐδ᾽ ἐπιθήσει ἐπ᾽ αὐτὸ λίβανον. ἔστι γὰρ ζηλοτυπίας θυσία μνημοσύνου, ἀναμιμνήσκουσα ἁμαρτίαν.
τ adducet eā sacerdos: τ statuet eā corā dño: τ sumet sacerdos
καὶ προσάξει αὐτὴν ὁ ἱερεύς, καὶ στήσει αὐτὴν ἔναντι κυρίου, καὶ λήψεται ὁ ἱερεὺς
aquā purā viuētē in vase fictili: τ de terra existe sup pauimēto tabnaculi testimonij: τ accipiēs sacerdos immittet in aquā:
ὕδωρ καθαρὸν ζῶν ἐν ἀγγείῳ ὀστρακίνῳ, καὶ τῆς γῆς τῆς οὔσης ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ λαβὼν ὁ ἱερεὺς ἐμβαλεῖ εἰς τὸ ὕδωρ,
τ statuet sacerdos mulierē corā dño: τ discooperiet caput mulieris: τ
καὶ στήσει ὁ ἱερεὺς τὴν γυναῖκα ἔναντι κυρίου, καὶ ἀποκαλύψει τὴν κεφαλὴν τῆς γυναικός, καὶ
dabit sup man⁹ eius sacrificiū memoratiōis: sacrificiū zelotypie: in āt
δώσει ἐπὶ τὰς χεῖρας αὐτῆς τὴν θυσίαν τοῦ μνημοσύνου, τὴν θυσίαν τῆς ζηλοτυπίας, ἐν δὲ τῇ
manu sacerdotis erit aqua reprehēsiōis execrata hec. τ adiurabit eā
χειρὶ τοῦ ἱερέως ἔσται τὸ ὕδωρ τοῦ ἐλεγμοῦ τὸ ἐπικαταρώμενον τοῦτο. καὶ ὁρκιεῖ αὐτὴν ὁ
sacerdos: τ dicet mulieri: si nō dormiuerit aliqs tecū: si nō trāsgressa es vt polluereris sub viro tuo: inocēs esto ab
ἱερεύς, καὶ ἐρεῖ τῇ γυναικί, εἰ μὴ κεκοίμηταί τις μετὰ σοῦ, εἰ μὴ παραβέβηκας μιανθῆναι ὑπὸ τὸν ἄνδρα τὸν σεαυτῆς, ἀθώα ἴσθι ἀπὸ τοῦ ὕ-
aqua redargutiōis execrata hac. si vero tu trāsgressa es maritata existēs
δατος τοῦ ἐλεγμοῦ τοῦ ἐπικαταρωμένου τού-του. εἰ δὲ σὺ παραβέβηκας ὕπανδρος οὖσα
aut polluta es: τ dedit qs ᵓcubitū suū in te: pter virū tuū: τ adiurabit sacerdos
ἢ μεμίανσαι, καὶ ἔδωκέ τις τὴν κοίτην αὐτοῦ ἐν σοί, πλὴν τοῦ ἀνδρός σου, καὶ ὁρκιεῖ ὁ ἱερεὺς
mulierē in iuramētis execratiōis hui⁹. τ dicet sacerdos mulieri: det dñs te i execratiōe
τὴν γυναῖκα ἐν τοῖς ὅρκοις τῆς ἀρᾶς ταύτης. καὶ ἐρεῖ ὁ ἱερεὺς τῇ γυναικί, δῴη κύριός σε ἐν ἀρᾷ
τ in iuramēto in medio ppl'i tui:
καὶ ἐν ὅρκῳ ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ σου,

Primitiua chal.

אתא · אחד סאה ריק · נתן דכר קרב · קום נסב הוה · שכן אנת פרע · ראש לטט · אום אמר סטה · סאב הוה · אום אנת נתן

Interp̄. chal.

zelauerit vxorē suam τ ipsa non fuerit contaminata: adducet vir vxorē suā ad sacerdotē: τ adducet cum ea oblationē suam decimā partem trium satorū farine ordeacee: nō effundet super eam oleum nec ponet super eam thus: quia munus zelotypie est: munus recordationis cōmemorans peccata. Offeretq; eam sacerdos: τ statuet eam coram dño. Et tollet sacerdos aq̄s lutereis in vase fictili: et de puluere q̄ est in fundamēto tabernaculi tollet sacerdos: τ mittet eum in aq̄s. et statuet sacerdos mulierē corā dño: τ discooperiet caput mulieris: τ ponet in manibus eius munus recordationis: mun⁹ zelotypie est. τ in manu sacerdotis erunt aq̄ amare maledicte. Adiurabitq; eā sacerdos τ dicet mulieri. Si nō cōcubuit vir tecū: τ si non declinasti vt cōtaminata esses: excepto viro tuo: eris innoxia ab aq̄s istis amarissimis maledictis. Et si tu declinasti a viro tuo τ polluta es: et ᵓcubuit vir tecū: excepto viro tuo: adiurabitq; sacerdos mulierē iuramēto maledictiōis: τ dicet sacerdos mulieri. dabit te dñs in maledictionē τ iuramentū in medio ppl'i tui:

Transla. Chal.

איתתיה והיא לא מסאבא׃ וייתי גברא ית איתתיה לות כהנא וייתי ית קורבנהא עלה חד מן עשרא בתלת סאין קמח שערין לא יריק עלוהי משחא ולא יתן עלוהי לבונתא ארי מנחת קנאתא הוא מנחת דוכרנא מדכרת חובין׃ ויקריב יתה כהנא ויקימנה קדם ייי׃ ויסב כהנא מי כיור במאן דחסף ומן עפרא דיהי ביסודי משכנא יסב כהנא ויתן למיא׃ ויקים כהנא ית איתתא קדם ייי ויפרע ית רישא דאיתתא ויתן על ידהא ית מנחת דוכרנא מנחת קנאתא הוא ובידא דכהנא יהון מיא מריריא מלטטיא׃ ויומי יתה כהנא ויימר לאיתתא אם לא שכיב גבר יתיך ואם לא סטית לאסתאבא בר מבעליך הוי זכאה ממיא מריריא מלטטיא האלין׃ ואת ארי סטית בר מבעליך וארי איסתאבת ויהב גבר ביך ית שכובתיה בר מבעליך׃ ויומי כהנא ית איתתא במומתא דלוטא ויימר כהנא לאיתתא יתן ייי יתיך ללוט ולמומי בגו עמיך ייי

cū dederit dñs femur tuū decidēs τ vterū tuū diruptū: τ introibit
ἐν τῷ δοῦναι κύριον τὸν μηρόν σου διαπεπτωκότα καὶ τὴν κοιλίαν σου πεπρισμένην, καὶ εἰσελεύσεται τὸ
aqua execrata hec in vterū tuū vt dirūpat vētrē: τ decidat femur tuū. τ dicet
ὕδωρ τὸ ἐπικαταρώμενον τοῦτο εἰς τὴν κοιλίαν σου πρῆσαι γαστέρα, καὶ διαπεσεῖν μηρόν σου. καὶ ἐρεῖ ἡ
mulier: fiat fiat. τ scribet sacerdos execratiōes has in libro: τ delebit in aqua
γυνή, γένοιτο γένοιτο. καὶ γράψει ὁ ἱερεὺς τὰς ἀρὰς ταύτας εἰς βιβλίον, καὶ ἐξαλείψει εἰς τὸ ὕδωρ τοῦ
redargutiōis execrata: τ potabit mulierē aqua redargutiōis maledicte.
ἐλεγμοῦ τοῦ ἐπικαταρωμένου, καὶ ποτιεῖ τὴν γυναῖκα τὸ ὕδωρ τοῦ ἐλεγμοῦ τοῦ ἐπικαταρωμένου.
τ introibit in eā aqua redargutiōis maledicte. τ accipiet sacerdos de manu
καὶ εἰσελεύσεται εἰς αὐτὴν τὸ ὕδωρ τοῦ ἐλεγμοῦ τοῦ ἐπικαταρωμένου. καὶ λήψεται ὁ ἱερεὺς ἐκ χειρὸς τῆς
mulieris sacrificiū zelotypie: τ imponet sacrificiū corā dño: τ offeret illud sup altare.
γυναικὸς τὴν θυσίαν τῆς ζηλοτυπίας, καὶ ἐπιθήσει τὴν θυσίαν ἔναντι κυρίου. καὶ προσοίσει αὐτὴν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον.
τ aphēdet sacerdos de sacrificio recordationē eius: τ offeret illā sup altare:
καὶ δράξεται ὁ ἱερεὺς ἀπὸ τῆς θυσίας τὸ μνημόσυνον αὐτῆς, καὶ ἀνοίσει αὐτὸ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον,
τ post hec potabit mulierē aqua. τ
καὶ μετὰ ταῦτα ποτιεῖ τὴν γυναῖκα τὸ ὕδωρ. καὶ
erit si fuerit polluta τ latuerit virū suū:
ἔσται ἐὰν ἦ μεμιασμένη καὶ λήθῃ λάθῃ τὸν ἄνδρα αὐτῆς,
τ introibit in eā aqua redargutiōis execrata: τ rūpet vterū:
καὶ εἰσελεύσεται εἰς αὐτὴν τὸ ὕδωρ τοῦ ἐλεγμοῦ τὸ ἐπικαταρώμενον, καὶ πρησθήσεται τὴν κοιλίαν,
τ decidet femur eius. τ erit mulier in execratiōē i pplo suo. si vero nō fuerit polluta mulier: τ mūda fuerit: τ inocēs erit: τ
καὶ διαπεσεῖται ὁ μηρὸς αὐτῆς. καὶ ἔσται ἡ γυνὴ εἰς ἀρὰν ἐν τῷ λαῷ αὐτῆς. ἐὰν δὲ μὴ μιανθῇ ἡ γυνή, καὶ καθαρὰ ἦ, καὶ ἀθῴα ἔσται, καὶ
seminabit semē. hec lex zelotypie: quā si trāsierit mulier maritata existēs: τ polluta fuerit: aut hō cui euenerit sup eū spūs zelotypie: τ zelauerit vxorē suā: τ statuet
ἐκσπερματιεῖ σπέρμα. οὗτος ὁ νόμος τῆς ζηλοτυπίας, ᾧ ἐὰν παραβῇ ἡ γυνὴ ὕπανδρος οὖσα, καὶ μιανθῇ, ἢ ἄνθρωπος ᾧ ἂν ἐπέλθῃ ἐπ᾽ αὐτῷ πνεῦμα ζηλώσεως, καὶ ζηλώσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ στήσει

Putrescere faciat femur tuum: & tumens vter⁹ tu⁹ dirūpatur. Ingrediātur aq̄ maledicte in ventrem tuum: & vtero tumescēte putrescat femur. Et rñdebit mulier. Amē amē. Scribetq; sacerdos i libello ista maledicta: & delebit ea aquis amarissimis in quas maledicta congessit: & dabit ei bibere. Quas cū exhauserit: tollet sacerdos de manu eius sacrificium zelotypie: & eleuabit illud coram domino: imponetq; illud sup altare. ita dumtaxat vt prius pugillum sacrificii tollat de eo quod offertur: & incendat super altarī. & sic potū det mulieri aquas amarissimas. Quas cum biberit si polluta ē: & cōtēpto viro adulterii rea ē: pertransibunt eam aq̄ maledictionis: & inflato ventre computrescet femur: eritq; mulier in maledictionē & i exēplū omni populo. Quod si polluta non fuerit: erit innoxia: & faciet liberos. Ista est lex zelotypie: si declināuerit mulier a viro suo: & si polluta fuerit: maritusq; zelotypie spiritu cōcitatus adduxerit eā

בְּתֵת יְהוָה אֶת יְרֵכֵךְ נֹפֶלֶת וְאֶת
בִּטְנֵךְ צָבָה׃ וּבָאוּ הַמַּיִם הַמְאָרְרִים
הָאֵלֶּה בְּמֵעַיִךְ לַצְבּוֹת בֶּטֶן וְלַנְפִּל
יָרֵךְ וְאָמְרָה הָאִשָּׁה אָמֵן אָמֵן׃
וְכָתַב אֶת הָאָלֹת הָאֵלֶּה הַכֹּהֵן בַּסֵּפֶר
וּמָחָה אֶל מֵי הַמָּרִים׃ וְהִשְׁקָה אֶת
הָאִשָּׁה אֶת מֵי הַמָּרִים הַמְאָרְרִים
וּבָאוּ בָהּ הַמַּיִם הַמְאָרְרִים
לְמָרִים׃ וְלָקַח הַכֹּהֵן מִיַּד הָאִשָּׁה
אֵת מִנְחַת הַקְּנָאֹת וְהֵנִיף אֶת
הַמִּנְחָה לִפְנֵי יְהוָה וְהִקְרִיב
אֹתָהּ אֶל הַמִּזְבֵּחַ׃ וְקָמַץ הַכֹּהֵן
מִן הַמִּנְחָה אֶת אַזְכָּרָתָהּ
וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה וְאַחַר
יַשְׁקֶה אֶת הָאִשָּׁה אֶת הַמָּיִם׃
וְהִשְׁקָהּ אֶת הַמַּיִם וְהָיְתָה
אִם נִטְמְאָה וַתִּמְעֹל מַעַל בְּאִישָׁהּ
וּבָאוּ בָהּ הַמַּיִם הַמְאָרְרִים
לְמָרִים וְצָבְתָה בִטְנָהּ וְנָפְלָה
יְרֵכָהּ וְהָיְתָה הָאִשָּׁה לְאָלָה
בְּקֶרֶב עַמָּהּ׃ וְאִם לֹא נִטְמְאָה
הָאִשָּׁה וּטְהֹרָה הִוא וְנִקְּתָה וְנִזְרְעָה
זָרַע׃ זֹאת תּוֹרַת הַקְּנָאֹת אֲשֶׁר
תִּשְׂטֶה אִשָּׁה תַּחַת אִישָׁהּ
וְנִטְמָאָה׃ אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר
תַּעֲבֹר עָלָיו רוּחַ קִנְאָה וְקִנֵּא
אֶת אִשְׁתּוֹ וְהֶעֱמִיד אֶת

נתן · בוא · מעה צבה · אלה · שקה · נוף · פנה קרב · זבח · זכר · קטר · היה · טמא מעל · בוא אחר · צבה · נקה זרע · ירה · שטה · עבר · איש עמד

Transla. Chal.

כד יתן ייי ית ירכיך מסיא וית מעיכי נפיחין׃ ויעלון מיא מלטטיא האלין במעיכי לאפחא מעין ולאמסאה ירך ותימר איתתא אמן אמן׃ ויכתוב ית לוטיא האלין כהנא בספרא וימחוק למיא מריריא׃ וישקי ית איתתא ית מיא מריריא מלטטיא ויעלון בה מיא מלטטיא ללוט׃ ויסב כהנא מידא דאיתתא ית מנחת קנאתא וירים ית מנחתא קדם ייי ויקרב יתה למדבחא׃ ויקמוץ כהנא מן מנחתא ית אדכרתה ויסיק למדבחא ובתר כן ישקי ית איתתא ית מיא׃ וישקינה ית מיא ותהי אם אסתאבת ושקרת שקר בבעלה ויעלון בה מיא מלטטיא ללוט ויתפחון מעהא ותתמסי ירכה ותהי איתתא ללוט בגו עמה׃ ואם לא איסתאבת איתתא ודכיא היא ותפוק זכאה ותעדי עדוי׃ דא אוריתא דקנאתא דתסטי איתתא בר מבעלה ותסתאב׃ או גבר דתעבר עלוהי רוח קנאה ויקני ית איתתיה ויקים ית

Interp̄. chal.

cum dederit dñs femur tuū putridū τ viscera tua tumētia. Ingredienturq; aque iste maledicte in vtero tuo: τ tumere facient viscera τ cōputrescere femur. et dicet mulier: amen: amen. Scribetq; sacerdos maledictiones has in libello: τ delebit eas in aq̄s amarissimis: τ dabit bibere mulieri aquas amarissimas et maledictas. Ingredienturq; in eam aque maledicte in maledictionē. Tolletq; sacerdos de māu mulieris sacrificiū zelotypie: τ eleuabit munus coram dño: et offeret illud in altari. et tollet sacerdos de munere plenū pugillū: τ adolebit in altari. τ postea dabit bibere mulieri aq̄s. Et cū ppinauerit ei aq̄s: si illa polluta ē et preuaricauit p̄uaricationē ᵓtra maritū suū: ingredient in eā aq̄ maledicte in maledictionē: τ tumescēt viscera ei⁹: τ cōputrescet femur eius: τ erit mulier in maledictionē in medio ppl'i sui. Si aūt mulier nō est polluta sed mūda ē: egredieē innoxia: τ cōcipiet ᵓceptionē. Ista ē lex zelotypie qn̄ declinauerit mulier a viro suo τ cōtaminata fuerit: aut viri sup quē transierit spūs zelotypie τ zelauerit vxorem suā. Statuetq;

Primitiua chal.

סאה מעה עול · לטט כתב · מחק שקה · נסב רום קרב · דבח קמץ דכר · נסק הוה סאב · נפח · אנתא דכא נפק · עדה סטה · עבר קנא קום

Text. Heb.

האשה לפני יהוה ועשה לה
הכהן את כל התורה הזאת: ונקה
האיש מעון והאשה ההוא תשא
את עונה: וידבר יהוה

Cap. vi.

אל משה לאמר: דבר אל בני
ישראל ואמרת אלהם איש או
אשה כי יפלא לנדר נדר נזיר
להזיר ליהוה: מיין ושכר יזיר
חמץ יין וחמץ שכר לא ישתה
וכל משרת ענבים לא ישתה
וענבים לחים ויבשים לא יאכל:
כל ימי נזרו מכל אשר יעשה
מגפן היין מחרצנים ועד זג לא
יאכל: כל ימי נדר נזרו תער
לא יעבר על ראשו עד מלאת
הימם אשר יזיר ליהוה
קדש יהיה גדל פרע שער
ראשו: כל ימי הזירו ליהוה על
נפש מת לא יבא: לאביו ולאמו
לאחיו ולאחתו לא יטמא להם
במתם כי נזר אלהיו על ראשו:
כל ימי נזרו קדש הוא
ליהוה: וכי ימות מת עליו בפתע
פתאם וטמא ראש נזרו וגלח
ראשו ביום טהרתו ביום השביעי
יגלחנו: וביום השמיני יבא
שתי תרים או שני בני יונה אל

Trãsla. B. Hiero.

in conspectu dñi: & fecerit ei sacerdos iuxta omnia que scripta sunt: maritus absq̃ culpa erit: & illa recipiet iniquitatẽ suã. Cap. 6.

Locutusq̃ est dñs ad moysen dicẽs: Loquere ad filios israel & dices ad eos. Vir siue mulier cũ fecerint votũ vt sanctificẽtur: & se voluerit dño cõsecrar̃: a vino & oĩ qd̃ inebriare põt abstinebũt. Acetũ ex vino & ex qualibet alia potiõe & qcq̃d de vua exprimitur nõ bibẽt. vuas recentes siccasq̃ nõ comedent cũctis diebus qbus ex voto dño cõsecrantur. quicquid ex vinea esse põt a bvua passa vsq̃ ad acinũ nõ comedent. Oĩ tpe separationis sue nouacula nõ trãsibit per caput eius vsq̃ ad completum diẽ quo domino consecratur. Sanctus erit crescente cesarie capitis eius. Oĩ tpe cõsecrationis sue super mortuũ nõ ingredietur: nec sup pr̃is quidẽ & matris & fratris sororisq̃ funere contaminabitur: quia consecratio dei sui super caput eius est. Oĩbus diebus separatiõis sue sctũs erit domino. Sin autem mortuus fuerit subito quispiã corã eo: polluetur caput consecrationis eius: qd̃ radet illico in eadem die purgatiõis sue: & rursũ septia. In octaua aũt die offeret duos turtures vl̃ duos pullos colũbe

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp̃. latina

eã corã dño: τ faciet ei sacer
αὐτὴν κατέναντι κυρίου, καὶ ποιήσει αὐτῇ ὁ ἱε-
dos oẽm legẽ hãc: τ inocẽs erit ho
ρεὺς πάντα τὸν νόμον τοῦτον, καὶ ἀθῶος ἔσται ὁ ἄν-
mo a pctõ. τ mulier illa re-
θρωπος ἀπὸ ἁμαρτίας. καὶ ἡ γυνὴ ἐκείνη λή-
cipiet pctm̃ suũ:
ψεται τὴν ἁμαρτίαν αὐτῆς, Ca. 6.
Et locut⁹ ẽ dñs ad moysen: dicẽs: loq
Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, λάλη-
re filijs israel: τ dices ad eos: vir aut mu
σον τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, ἀνὴρ ἢ γυ-
lier q̃ magne vouerit votũ vt sctificet sctifi
νὴ ὃς ἂν μεγάλως εὔξηται εὐχὴν ἀφαγνίσασθαι ἁγ-
cationẽ dño: a vino τ sicera sctificabit. acetũ
νείαν κυρίῳ, ἀπὸ οἴνου καὶ σίκερα ἁγνισθήσεται. ὄξος
ex vino τ acetũ e sicera nõ bibet. τ q̃cũq̃ o-
ἐξ οἴνου καὶ ὄξος ἐκ σίκερα οὐ πίεται. καὶ ὅσα κα-
perãtur ex vua nõ bibet: τ vuã re-
τεργάζεται ἐκ σταφυλῆς οὐ πίεται, καὶ σταφυλὴν πρόσ-
cẽtẽ τ vuas passas nõ comedet oib⁹ dieb⁹
φατον καὶ σταφίδας οὐ φάγεται πάσας τὰς ἡμέρας τῆς
voti sui. ab oibus q̃cũq̃ fiũt ex vitibus
εὐχῆς αὐτοῦ. ἀπὸ πάντων ὅσα γίνεται ἐξ ἀμπέλων
vinũ: e corticib⁹ vue vsq̃ ad acinũ nõ comedet
οἶνον, ἀπὸ στεμφύλων ἕως γιγάρτου οὐ φάγεται
oibus diebus voti sctificatiõis sue.
πάσας τὰς ἡμέρας τῆς εὐχῆς τοῦ ἁγνισμοῦ αὐτοῦ.
nouacula nõ trãsibit sup caput eius: vsq̃ q̃
ξυρὸς οὐκ ἐπελεύσεται ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, ἕως
ipleãtur dies: q̃s vouit. sctũs erit:
ἂν πληρωθῶσιν αἱ ἡμέραι, ὅσας ηὔξατο. ἅγιος ἔσται,
nutriẽs comã capillũ capitis sui. oib⁹
τρέφων κόμην τρίχα κεφαλῆς αὐτοῦ. πάσας τὰς
diebus voti dño sup oẽm aiaz mor-
ἡμέρας τῆς εὐχῆς κυρίῳ ἐπὶ πάσῃ ψυχῇ τετελευ-
tuã nõ introibit sup prẽz τ mrẽz τ sup
τηκυίᾳ οὐκ εἰσελεύσεται ἐπὶ πατρὶ καὶ μητρὶ καὶ ἐπ'
frẽm τ sup sororẽ: nõ polluet̃ in eis:
ἀδελφῷ καὶ ἐπ' ἀδελφῇ, οὐ μιανθήσεται ἐπ' αὐτοῖς,
mortuis illis: q̃ votũ dei sui sup eũ: τ
ἀποθανόντων αὐτῶν, ὅτι εὐχὴ θεοῦ αὐτοῦ ἐπ' αὐτῷ, καὶ
sup caput ei⁹: oibus diebus voti sui
ἐπὶ κεφαλῆς αὐτοῦ, πάσας τὰς ἡμέρας τῆς εὐχῆς αὐτοῦ
sctũs erit dño. si aũt q̃s morte moriat̃ subi
ἅγιος ἔσται τῷ κυρίῳ. ἐὰν δέ τις θανάτῳ ἀποθάνῃ ἐξάπι-
to sup eũ: statim polluet̃ caput vo
να ἐπ' αὐτῷ, παραχρῆμα μιανθήσεται ἡ κεφαλὴ εὐ-
ti sui: τ radet caput suũ in q̃ die mũ
χῆς αὐτοῦ, καὶ ξυρήσεται τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐν ᾗ ἡμέρᾳ κα-
dat⁹ fuerit. die septimõ radet̃: τ die
θαρισθῇ. τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ξυρηθήσεται, καὶ τῇ ἡμέ-
octaua offeret duos turtures: aut duos pullos colũbaꝝ ad
ρᾳ τῇ ὀγδόῃ οἴσει δύο τρυγόνας, ἢ δύο νεοσσοὺς περιστερῶν πρὸς

A

Transla. Chal.

איתתא קדם יי ויעבד לה כהנא ית כל אוריתא הדא: ויהא זכי גברא מחובין
ואתתא ההיא תקביל ית חובה: Ca. vi. ומליל יי עם משה למימר:
מליל עם בני ישראל ותימר להון גבר או איתתא ארי יפריש למידר נדר נזירא
למהוי נזיר קדם יי: מחמר חדת ועתיק יזר חל דחמר חדת וחל דחמר עתיק לא ישתי
וכל מתרות ענבין לא ישתי וענבין רטיבין ויבישין לא ייכול: כל יומי נזריה מכל
דמתעבד מגופנא דחמרא מפורצנין ועד עצורין לא ייכול: כל יומי נדר נזריה
מספר לא יעבר על רישיה עד משלם יומיא דיזיר קדם יי קדיש יהי מרבי פרוע
שער רישיה: כל יומין דיזיר קדם יי על נפשא דמיתא לא יעול: לאבוהי ולאמיה
לאחוהי ולאחתיה לא יסתאב להון במותהון ארי כלילא דאלהיה על רישיה: כל
יומי נזריה קדיש הוא קדם יי: וארי ימות מיתא עלוהי בתכף שלו ויסאב ריש
נזריה ויגלח רישיה ביומא דדכותיה ביומא שביעאה יגלחניה: וביומא תמינאה
ייתי תרין שפנינין או תרין בני יונה לות

Interp. chal.

vxorem corã dño. Facietq̃ ei sacerdos iuxta omnẽ legem hanc. et erit vir innocẽs a peccatis: τ mulier illa recipiet iniquitatem suam. Ca. 6.

Locutusq̃ est dñs cum moyse dicẽs. Loq̃re cum filijs israel τ dices eis. Vir siue mulier cũ fecerint votũ nazarei vt separetur corã dño: a vino nouo et veteri separetur: acetũ ex vino nouo τ acetũ ex vino veteri nõ bibat: τ quicq̃d de vuis exprimitur non bibat: vuas quoq̃ virides τ siccas nõ comedet. Cunctis diebus q̃bus fuerit nazareus de oĩbus q̃ fiũt de vite vini a granulis vsq̃ ad folliculos non comedat. Cunctis diebus q̃bus ex voto fuerit nazareus: nouacula nõ transibit sup caput eius vsq̃ ad cõplementuꝫ dierũ quibus fuerit nazareus corã dño: sanctus erit: crescere dimittet cesariẽ capilloꝝ capitis sui. Cũctis diebus q̃bus fuerit nazareus corã dño sup aiam mortui nõ ingredietur: neq̃ cõtaminabitur pro patre vel pro matre sua aut pro fratre vel sorore sua si mortui fuerint: q̃ corona dei sui est sup caput eius. Cunctis diebus q̃bus fuerit nazareus: sanctus erit corã dño. et si q̃spiã mortu⁹ fuerit corã eo subito ipso ignorãte polluet caput ꝯsecratiõis ei⁹: τ tõdet caput suũ in die emũdatõis sue: in die septia tõdet illũ. In die aũt octaua adducet duos turtures vel duos filios colũbe ad

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp̃. latina.

sacerdotẽ: sup hostia tabernaculi testimo-
τὸν ἱερέα, ἐπὶ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρί-
nij. τ faciet sacerdos vnã pro peccato: et
ου. καὶ ποιήσει ὁ ἱερεὺς τὴν μίαν περὶ ἁμαρτίας, καὶ
vnã in holocaustũ: et ꝓpitiabit ꝓ eo
τὴν μίαν εἰς ὁλοκαύτωμα, καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐ-
sacerdos ꝓ q̃b⁹ peccauit ꝓ aĩa: τ
τοῦ ὁ ἱερεὺς περὶ ὧν ἥμαρτε περὶ τῆς ψυχῆς, καὶ
sctificabit caput ei⁹: in illa die scti
ἁγιάσει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ᾗ ἡ-
ficatus ẽ dño oib⁹ dieb⁹ voti. τ ad-
γιάσθη κυρίῳ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς εὐχῆς. καὶ προ-
ducet agnũ ãniculũ in delictũ. τ di-
σάξει ἀμνὸν ἐνιαύσιον εἰς πλημμέλειαν. καὶ αἱ ἡμέ-
es priores innumerati erũt: q̃ pollutũ fuit caput
ραι αἱ πρότεραι ἄλογοι ἔσονται, ὅτι ἐμιάνθη ἡ κεφαλὴ
voti sui. τ hec lex vouentis quacũq̃ die
εὐχῆς αὐτοῦ. καὶ οὗτος ὁ νόμος τοῦ εὐξαμένου ᾗ ἂν ἡμέρᾳ
cõpleuerit dies voti sui: offeret ipẽ
πληρώσει ἡμέρας εὐχῆς αὐτοῦ, προσοίσει αὐτὸς
iuxta hostia tabñaculi testimõij: τ ad
παρὰ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ προ-
ducet donũ suũ dño: agnũ ãniculũ
σάξει τὸ δῶρον αὐτοῦ τῷ κυρίῳ, ἀμνὸν ἐνιαύσιον
immaculatũ vnũ in holocaustũ: τ agnã ãni
ἄμωμον ἕνα εἰς ὁλοκαύτωμα, καὶ ἀμνάδα ἐνιαυ-
culã imaculatã vnã in pctm̃: τ arietẽ vnũ im
σίαν ἄμωμον μίαν εἰς ἁμαρτίαν, καὶ κριὸν ἕνα ἄ-
maculatũ in salutare: τ canistrũ azymoꝝ simi
μωμον εἰς σωτήριον, καὶ κανοῦν ἀζύμων σεμιδά-
le panes cõfectos in oleo: τ la-
λεως ἄρτους ἀναπεποιημένους ἐν ἐλαίῳ, καὶ λά-
gana azyma vncta in oleo: τ sacrificiũ eo
γανα ἄζυμα κεχρισμένα ἐν ἐλαίῳ, καὶ θυσίαν αὐ-
rũ: τ libationẽ eoꝝ. τ offeret sacerdos
τῶν, καὶ σπονδὴν αὐτῶν. καὶ προσοίσει ὁ ἱερεὺς
corã dño: τ faciet q̃d pro pctõ suo:
ἔναντι κυρίου, καὶ ποιήσει τὸ περὶ ἁμαρτίας αὐ-
τ holocaustũ suũ. τ arietẽ fa
τοῦ, καὶ τὸ ὁλοκαύτωμα αὐτοῦ. καὶ τὸν κριὸν ποι-
ciet sacrificiũ dño in cãistro azymoꝝ. τ
ήσει θυσίαν κυρίῳ ἐπὶ τῷ κανῷ τῶν ἀζύμων. καὶ
faciet sacerdos sacrificiũ eius: τ libationẽ
ποιήσει ὁ ἱερεὺς τὴν θυσίαν αὐτοῦ, καὶ τὴν σπονδὴν
eius. τ radet q̃ votũ fecit iuxta hostia
αὐτοῦ. καὶ ξυρήσεται ὁ ηὐγμένος παρὰ τὰς θύρας
tabñaculi testimõij caput voti
τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου τὴν κεφαλὴν τῆς εὐχῆς
sui: τ imponet capillos sup ignẽ:
αὐτοῦ, καὶ ἐπιθήσει τὰς τρίχας ἐπὶ τὸ πῦρ,
qui est sup sacrificiũ salutaris. τ accipiet
ὅ ἐστιν ἐπὶ τὴν θυσίαν τοῦ σωτηρίου. καὶ λήψεται
sacerdos brachiũ coctũ ab ariete:
ὁ ἱερεὺς τὸν βραχίονα ἑφθὸν ἀπὸ τοῦ κριοῦ,

C

D

Trãsla. B. Hiero.

sacerdoti in introitu federis testimõij: facietq̃ sacerdos vnũ pro peccato: & alterũ in holocaustũ: & depcabitur pro eo: quia peccauit sup mortuo: sctificabitq̃ caput eius in die illo: & cõsecrabit dño dies separatiõis illius offerẽs agnum anniculum pro pctõ: ita tñ vt dies priores irriti fiant: qm̃ polluta est sctificatio eius. Ista est lex cõsecratiõis. Cũ dies quos ex voto decreuerat cõplebũtur: adducet eũ ad ostium tabernaculi federis: vt offerat oblationẽ eius dño agnũ anniculũ imaculatũ in holocaustum: & ouem anniculam immaculatam pro peccato: & arietẽ immaculatum hostiã pacificam: canistrũ quoq̃ panũ azymorũ qui cõspsi sũt oleo: & lagana absq̃ fermento vncta oleo ac libamĩa singulorũ: que offeret sacerdos corã domino: & faciet tam pro pctõ quã in holocaustum. Arietẽ vero immolabit hostiam pacificam domino: offerens siml̃ canistrum azymorum & libamenta: q̃ ex more debentur. Tunc radetur nazareus ad ostium tabernaculi federis cesarie consecrationis sue: tolletq̃ capillos eius: & ponet sup ignem qui est suppositus sacrificio pacificorum & armum coctum arietis

Text. Heb.

הכהן אל פתח אהל מועד: ועשה
הכהן אחד לחטאת ואחד לעלה
וכפר עליו מאשר חטא על
הנפש וקדש את ראשו ביום
ההוא: והזיר ליהוה את ימי
נזרו והביא כבש בן שנתו
לאשם והימים הראשנים יפלו
כי טמא נזרו: וזאת תורת
הנזיר ביום מלאת ימי נזרו
יביא אתו אל פתח אהל מועד:
והקריב את קרבנו ליהוה כבש
בן שנתו תמים אחד לעלה
וכבשה אחת בת שנתה תמימה
לחטאת ואיל אחד תמים
לשלמים: וסל מצות סלת חלת
בלולת בשמן ורקיקי מצות
משחים בשמן ומנחתם ונסכיהם:
והקריב הכהן לפני יהוה ועשה
את חטאתו ואת עלתו: ואת
האיל יעשה זבח שלמים
ליהוה על סל המצות ועשה
הכהן את מנחתו ואת נסכו:
וגלח הנזיר פתח אהל מועד
את ראש נזרו ולקח את שער
ראש נזרו ונתן על האש אשר
תחת זבח השלמים: ולקח
הכהן את הזרע בשלה מן האיל

Transla. Chal.

כהנא לתרע משכן זימנא: ויעבד כהנא חד לחטאתא וחד לעלתא ויכפר עלוהי
מדחב על מיתא ויקדש ית רישיה ביומא ההוא: ויזר קדם יי ית יומי נזריה וייתי
אמר בר שתיה לאשמא ויומיא קדמאי יבטלון ארי אסתאב נזריה: ודא אוריתא
דנזירא ביום משלם יומי נזריה ייתי יתיה לתרע משכן זימנא: ויקריב ית קורבניה
קדם יי אמר בר שתיה שלים חד לעלתא ואמרתא חדא בת שתה שלמתא
לחטאתא ודכר חד שלים לנכסת קודשיא: וסל פטיר סלת גריצן דפילן במשח
ואספוגין פטירין דמשיחין במשח ומנחתהון ונסכיהון: ויקריב כהנא קדם יי ויעביד
ית חטאתיה וית עלתיה: וית דכרא יעביד נכסת קודשיא קדם יי על סלא דפטיריא
ויעביד כהנא ית מנחתיה וית נסכיה: ויגלח נזירא בתרע משכן זימנא ית ריש נזריה
ויסב ית שער ריש נזריה ויתן על אישתא דתחות דודא דנכסת קודשיא: ויסב
כהנא ית דרועא בשילא מן דכרא

Interp. chal.

sacerdotẽ ad ostium tabernaculi federis. Facietq̃ sacerdos vnũ pro pctõ τ vnũ in holocaustũ: τ ꝓpiciabit pro eo qui peccauit sup mortuo. τ sanctificabit caput eius in die illa. Et cõsecrabit corã dño dies separationis illi⁹. et adducet agnũ anniculũ pro delicto: τ dies priores fiant irriti: eo q̃ polluta est sanctificatio eius. Ista est lex nazarei in die quo expleti fuerit dies sanctificationis eius: adduceturq̃ ad ostiũ tabernaculi federis: τ offeret oblationẽ suã corã dño agnũ vnum anniculũ integrũ in holocaustũ τ agnã vnã integram pro pctõ τ arietẽ vnum integrũ in hostiã sanctificationum: τ canistrũ azymoꝝ τ placentas ex simila cõspersas oleo τ lagana azyma vncta oleo: τ munera sua et libamina sua. et offeret ea sacerdos corã dño: τ faciet sacrificiũ pro pctõ τ holocaustũ eius. Et offeret arietem hostie sanctificationũ corã dño cuꝫ canistro azymorũ. Offeretq̃ sacerdos munus τ libamentũ eius. Et tondebit in hostio tabernaculi federis caput consecrationis sue. Et tollet capillos capitis consecrationis sue: τ ponet super ignem qui est sub lebete in quo coquuntur carnes hostie sanctificationum. Tolletq̃ secerdos brachium coctum arietis:

וחלת מצה אחת מן הסל ורקיק
מצה אחד ונתן על כפי הנזיר
אחר התגלחו את נזרו׃ והניף
אותם הכהן תנופה לפני יהוה
קדש הוא לכהן על חזה התנופה
ועל שוק התרומה ואחר ישתה
הנזיר יין׃ זאת תורת הנזיר אשר
ידר קרבנו ליהוה על נזרו
מלבד אשר תשיג ידו כפי
נדרו אשר ידר כן יעשה
על תורת נזרו׃ וידבר יהוה
אל משה לאמר׃ דבר אל
אהרן ואל בניו לאמר כה תברכו
את בני ישראל אמור להם׃
יברכך יהוה וישמרך׃ יאר יהוה
פניו אליך ויחנך׃ ישא יהוה פניו
אליך וישם לך שלום׃ ושמו
את שמי על בני ישראל ואני
אברכם׃

Ca. vii.

ויהי ביום כלות משה להקים את
המשכן וימשח אתו ויקדש
אתו ואת כל כליו ואת המזבח
ואת כל כליו וימשחם ויקדש
אתם׃ ויקריבו נשיאי ישראל
ראשי בית אבתם הם נשיאי המטת
הם העמדים על הפקדים׃ ויביאו
את קרבנם לפני יהוה שש

(Primitiua heb.:) נזר · גלח נוף · את · רום שתה · ירה · נדר · בדד נשג כפה · דבר · ברך · אמר · שמר אור · פנה חנן נשא · שום שלם · היה · כלה קום · שכן משח · קדש כלה זבח · קרב נשא · נטה · בוא · פנה

tortamque absque fermento vnam de canistro. & laganum azymum vnum: & tradet in manus nazarei: postquam rasum fuerit caput eius. Susceptaque vniuersa ab eo eleuabit in conspectu domini: & sanctificata sacerdotis erunt: sicut pectusculum quod separi iussum est & femur. Post hec potest bibere nazareus vinum. Ista est lex nazarei: cum vouerit oblationem suam domino tempore consecrationis sue: exceptis his que inuenerit manus eius. Iuxta quod mente deuouerat: ita faciet ad perfectionem sanctificationis sue. Locutusque est dominus ad moysen dicens. Loquere aaron & filiis eius. Sic benedicetis filiis israel: & dicetis eis. Benedicat tibi dominus: & custodiat te. Ostendat dominus faciem suam tibi: & misereatur tui. Conuertat dominus vultum suum ad te: & det tibi pacem. Inuocabuntque nomen meum super filios israel: & ego benedicam eis. Ca. 7.

Factum est autem in die qua compleuit moyses tabernaculum & erexit illud. vnxitque & sanctificauit cum omnibus vasis suis: altare similiter & omnia vasa eius: obtulerunt principes israel capita familiarum que erant per singulas tribus prefecti eorum qui numerati fuerant munera coram domino sex

τ panē vnū azymū de canistro: τ laganū
καὶ ἄρτον ἕνα ἄζυμον ἀπὸ τοῦ κανοῦ, καὶ λάγανον
azymū vnū: τ imponet sup manus illius q vo-
ἄζυμον ἕν, καὶ ἐπιθήσει ἐπὶ τὰς χεῖρας τοῦ ηὐγμέ-
uit postq raserit ipse caput suū. et
νου μετὰ τὸ ξυρήσασθαι αὐτὸν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. καὶ
offeret ea sacerdos ipositionē corā dño. scīm
ἀνοίσει αὐτὰ ὁ ἱερεὺς ἐπίθεμα ἔναντι κυρίου. ἅγιον
erit sacerdoti sup pectusculū impositionis: et
ἔσται τῷ ἱερεῖ ἐπὶ τοῦ στηθυνίου τοῦ ἐπιθέματος, καὶ
sup brachiū separationis. et post
ἐπὶ τοῦ βραχίονος τοῦ ἀφαιρέματος. καὶ μετὰ
hec bibet q vouit vinū. hec lex
ταῦτα πίεται ὁ ηὐγμένος οἶνον. οὗτος ὁ νόμος τοῦ
vouentis: quicūq vouerit dño donū suū dño
εὐξαμένου, ὃς ἂν εὔξηται κυρίῳ δῶρον αὐτοῦ κυρίῳ
pro voto suo: pter ea q inuenerit man⁹ ei⁹
περὶ τῆς εὐχῆς αὐτοῦ, χωρὶς ὧν ἂν εὕρῃ ἡ χεὶρ αὐ-
scīm potentiā voti sui: qd voue-
τοῦ κατὰ δύναμιν τῆς εὐχῆς αὐτοῦ, ἧς ἂν εὔξη-
rit scīm legē scīficationis ei⁹. et locut⁹ ē do-
ται κατὰ τὸν νόμον ἁγνείας αὐτοῦ. καὶ ἐλάλησε κύ-
min⁹ ad moysen: dicēs: loquere aaron et
ριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, λάλησον ἀαρὼν καὶ τοῖς
filiis eius: dicēs: sic benedicetis fi-
υἱοῖς αὐτοῦ, λέγων, οὕτως εὐλογήσετε τοὺς υἱ-
liis israel: dicentes eis: benedicat tibi dñs:
οὺς ἰσραήλ, λέγοντες αὐτοῖς, εὐλογήσαι σε κύριος,
τ custodiat te: illuminet dñs vultū su-
καὶ φυλάξαι σε, ἐπιφάναι κύριος τὸ πρόσωπον αὐ-
um sup te: τ misereatur tui: eleuet dñs vul-
τοῦ ἐπὶ σέ, καὶ ἐλεήσαι σε, ἐπάραι κύριος τὸ πρόσω-
tū suū sup te: et det tibi pacē. et
πον αὐτοῦ ἐπὶ σέ, καὶ δώῃ σοι εἰρήνην. καὶ
imponēt nomē meū sup filios israel:
ἐπιθήσουσι τὸ ὄνομά μου ἐπὶ τοὺς υἱοὺς ἰσραήλ,
τ ego benedicam eis.
καὶ ἐγὼ εὐλογήσω αὐτούς. Ca. 7.

Eccl. 36.c.

Et factū ē die q consūmauit moyses:
καὶ ἐγένετο τῇ ἡμέρᾳ ᾗ συνετέλεσε μωυσῆς,
vt erigeret tabernaculū. τ vnxit illud: τ
ὥστε ἐξαναστῆσαι τὴν σκηνήν. καὶ ἔχρισεν αὐτήν, καὶ
scīficauit illud: τ oīa vasa ei⁹: τ
ἡγίασεν αὐτήν, καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῆς, καὶ τὸ
altare: et oīa vasa ei⁹ τ vnxit
θυσιαστήριον, καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτοῦ, καὶ ἔχρισεν
ea et scīficauit ea. τ obtulerūt pricipes
αὐτὰ καὶ ἡγίασεν αὐτά. καὶ προσήνεγκαν οἱ ἄρχοντες
israel pricipes domoꝝ familiarū suaꝝ. hi
ἰσραὴλ ἄρχοντες οἴκων πατριῶν αὐτῶν. οὗτοι οἱ
principes tribuū: hi prefecti sup guber-
ἄρχοντες φυλῶν, οὗτοι οἱ παρεστηκότες ἐπὶ τῆς ἐπι-
natione. τ obtulerūt dona sua corā dño: sex
σκέψεως. καὶ ἤνεγκαν τὰ δῶρα αὐτῶν ἔναντι κυρίου, ἓξ

A

Exo. 40.b.

Transla. Chal.

תריצתא פטירתא חדא מן סלא ואספוג פטיר חד ויתן על ידי נזירא בתר דיגלח ית
נזריה וירים יתהון כהנא ארמא קדם יי קודשא הוא לכהנא על חדיא דארמותא
ועל שקא דאפרשותא ובתר כן ישתה נזירא חמרא׃ דא אוריתא דנזירא דידר
קורבניה קדם יי על נזריה בר מדתדביק ידיה כפום נדריה דידר כן יעבד על
אוריתא דנזריה׃ ומליל יי עם משה למימר׃ מליל עם אהרן ועם בנוהי למימר
כדין תברכון ית בני ישראל כד תימרון להון׃ יברכינך יי ויטרינך׃ ינהר יי
שכינתיה לותך ויתרחם עלך׃ יסב יי רעותיה לותך וישוי לך שלם׃ וישוון ית ברכת
שמי על בני ישראל ואנא איברכינון׃ **Ca. vii.** והוה ביומא דשיצי
משה לאקמא ית משכנא ורבי יתיה וקדיש יתיה וית כל מנוהי וית מדבחא וית כל
מנוהי ורבינון וקדיש יתהון׃ וקריבו רברבי ישראל רישי בית אבהתהון אנון רברבי
שבטיא אינון דקימין על מנינא׃ ואיתיו ית קורבנהון לקדם יי שית

Primitiua chal.

רום · פרש שתה נדר · דבק עבד · אמר · ברך נטר נהר · עדה שוה · קום מאן דבח · רבב רבב ראש · קום מנה אתא

Interp. chal.

et placentā azymā vnam de canistro τ laganū azymū vnū: τ ponet sup man⁹ nazarei postq totondit caput cōsecrationis sue. Eleuabitque ea sacerdos eleuatione corā dño: τ qd sanctificatū est: erit sacerdotis cum pectusculo eleuationis τ cū femore qd separatū est: τ postea bibet nazare⁹ vinū. Ista est lex nazarei q vouerit oblationē suā corā dño sup cōsecratione sua: exceptis his q inuenerit manus eius iuxta votū suū qd vouit: ita faciet iuxta legē cōsecrationis sue. Locutusque ē dñs cum moyse dicēs. Loqre cū aaron τ cū filiis eius dicēs. Sic benedicetis filiis israel: dicetisque eis. Benedicat tibi dñs: τ custodiat te. ostendat dñs maiestatē suā tibi: τ misereat tui. Auferat dñs irā suā a te: τ ponat tibi pacem. Ponētque benedictionē nois mei sup filios israel: τ ego benedicam eis. Ca. 7.

Factumque est in die quo cōpleuit moyses erigere tabernaculū: vnxit illud τ sanctificauit illud et omnia vasa eius: altare quoque τ omnia vasa eius: et vnxit ea τ sanctificauit ea. Obtuleruntque principes israel capita domus patrū suorū: ipsi sunt principes tribuum qui steterunt super eos qui numerati sunt. Obtuleruntque oblationes suas coram domino sex

plaustra tecta: τ duodeci boues: plaustrū
ἁμάξας λαμπηνικάς, καὶ δώδεκα βόας, ἅμαξαν
a duob⁹ pncipib⁹: τ vitulū ab vnoquoq.
παρὰ δύο ἀρχόντων, καὶ μόσχον παρὰ ἑκάστου.
τ obtulerūt corā tabnaculo. τ ait
καὶ προσήνεγκαν ἐναντίον τῆς σκηνῆς. καὶ εἶπε
dñs ad moysen: dicēs: accipe ab eis:
κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, λάβε παρ' αὐτῶν,
τ erūt ad opa ministratoria tabna-
καὶ ἔσονται πρὸς τὰ ἔργα τὰ λειτουργικὰ τῆς σκη-
culi testimonij: τ dabis ea leui-
νῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ δώσεις αὐτὰ τοῖς λευί-
tis: vnicuiq iuxta ministeriū eius. τ
ταις, ἑκάστῳ κατὰ τὴν λειτουργίαν αὐτοῦ. καὶ
accipiēs moyses plaustra τ boues: de-
λαβὼν μωυσῆς τὰς ἁμάξας καὶ τοὺς βόας, ἔδω-
dit ea leuitis. duo plaustra τ
κεν αὐτὰ τοῖς λευίταις. τὰς δύο ἁμάξας καὶ τοὺς
quattuor boues dedit filijs gersō iuxta
τέσσαρας βόας ἔδωκεν τοῖς υἱοῖς γεδσὼν κατὰ τὰς
ministeria ipoꝝ. τ quattuor plaustra τ
λειτουργίας αὐτῶν. καὶ τὰς τέσσαρας ἁμάξας καὶ τοὺς
octo boues dedit filijs merari iuxta
ὀκτὼ βόας ἔδωκεν τοῖς υἱοῖς μεραρὶ κατὰ τὰς
ministeria ipoꝝ: p ithamar filiū aarō
λειτουργίας αὐτῶν, διὰ ἰθάμαρ τοῦ υἱοῦ ἀαρὼν τοῦ
sacerdotis. τ filijs caath nō dedit: qr mi-
ἱερέως. καὶ τοῖς υἱοῖς καὰθ οὐκ ἔδωκεν, ὅτι τὰ λει-
nisteria scīuarij hnt: sup hūeri portabūt.
τουργήματα τοῦ ἁγίου ἔχουσιν, ἐπ' ὤμων ἀροῦσι.
τ obtulerūt pncipes ad dedicationē
καὶ προσήνεγκαν οἱ ἄρχοντες εἰς τὸν ἐγκαινισμὸν
altaris in die in qua vnxit illud:
τοῦ θυσιαστηρίου ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐν ᾗ ἔχρισεν αὐτό,
τ obtulerūt pncipes dona sua co-
καὶ προσήνεγκαν οἱ ἄρχοντες τὰ δῶρα αὐτῶν ἀπέ-
rā altari. τ dixit dñs ad moy-
ναντι τοῦ θυσιαστηρίου. καὶ εἶπε κύριος πρὸς μωυ-
sen: pnceps vn⁹ p diē: pnceps per diē offe-
σῆν, ἄρχων εἷς καθ' ἡμέραν, ἄρχων καθ' ἡμέραν προσοί-
rēt dona sua ad dedicationē alta-
σουσι τὰ δῶρα αὐτῶν εἰς τὸν ἐγκαινισμὸν τοῦ θυσια-
ris. τ fuit offerēs die pmo do-
στηρίου. καὶ ἦν ὁ προσφέρων τῇ ἡμέρᾳ τῇ πρώτῃ τὸ δῶ-
nū suū naasson: fili⁹ aminadab: pnceps tribus
ρον αὐτοῦ ναασσών, υἱὸς ἀμιναδάβ, ἄρχων τῆς φυλῆς
iuda. τ obtulit donū ei⁹: discū
ἰούδα. καὶ προσήνεγκε τὸ δῶρον αὐτοῦ, τρυβλίον
argēteū vnū: trigīta τ cētū pōd⁹ eius.
ἀργυροῦν ἕν, τριάκοντα καὶ ἑκατὸν ὁλκὴ αὐτοῦ.
phialā vnā argēteā septuagita sicloꝝ se-
φιάλην μίαν ἀργυρᾶν ἑβδομήκοντα σίκλων κα-
cūdū siclū scīm:
τὰ τὸν σίκλον τὸν ἅγιον,

B

plaustra tecta cum duodecim bobus. Vnum plaustrum obtulere duo duces: & vnum bouem singuli. obtuleruntque ea in conspectu tabernaculi. Ait autem dominus ad moysen. Suscipe ab eis vt seruiant in ministerio tabernaculi: & trades ea leuitis iuxta ordinem ministerii sui. Itaque cum suscepisset moyses plaustra & boues: tradidit ea leuitis. Duo plaustra & quattuor boues dedit filiis gerson iuxta id quod habebant necessarium: quattuor alia plaustra & octo boues dedit filiis merari secundum officia & cultum suum sub manu ithamar filii aaron sacerdotis. Filiis autem caath non dedit plaustra & boues: quia in sanctuario seruiunt: & onera propriis portant humeris. Igitur obtulerunt duces in dedicationem altaris die qua vnctum est oblationem suam ante altare. Dixitque dominus ad moysen. Singuli duces per singulos dies offerant munera in dedicationem altaris. Primo die obtulit oblationem suam naason filius aminadab de tribu iuda: fueruntque in ea acetabulum argenteum pondo centum triginta siclorum: phiala argentea habens septuaginta siclos iuxta pondus sanctuarii.

עגלת צב ושני עשר בקר עגלה
על שני הנשאים ושור לאחד
ויקריבו אותם לפני המשכן׃
ויאמר יהוה אל משה לאמר׃
קח מאתם והיו לעבד את עבדת
אהל מועד ונתתה אותם אל
הלוים איש כפי עבדתו׃ ויקח
משה את העגלת ואת הבקר ויתן
אותם אל הלוים׃ את שתי
העגלות ואת ארבעת הבקר נתן
לבני גרשון כפי עבדתם׃ ואת
ארבע העגלת ואת שמנת הבקר
נתן לבני מררי כפי עבדתם ביד
איתמר בן אהרן הכהן׃ ולבני קהת
לא נתן כי עבדת הקדש עלהם
בכתף ישאו׃ ויקריבו הנשאים
את חנכת המזבח ביום המשח
אתו ויקריבו הנשיאם את
קרבנם לפני המזבח׃ ויאמר
יהוה אל משה נשיא אחד ליום
נשיא אחד ליום יקריבו את
קרבנם לחנכת המזבח׃ ויהי
המקריב ביום הראשון את קרבנו
נחשון בן עמינדב למטה יהודה׃
וקרבנו קערת כסף אחת שלשים
ומאה משקלה מזרק אחד כסף
שבעים שקל בשקל הקדש

(Primitiua heb.:) שנה · את · אמר · לקח היה · יעד נתן · כה · שנה · רבע · נשא · היה · קרב · נטה · אחד · שקל זרק

Transla. Chal.

עגלן כד מחפן ותריעשר תורין עגלתא על תרין רברביא ותורא לחד וקריבו יתהון
קדם משכנא׃ ואמר יהוה למשה למימר׃ קביל מנהון ויהון למפלח ית פולחן
משכן זמנא ותתן יתהון לליואי גבר כמיסת פולחניה׃ ונסיב משה ית עגלתא וית
תורי ויהב יתהון לליואי׃ ית תרתין עגלתא וית ארבעת תורי יהב לבני גרשון כמסת
פולחנהון׃ וית ארבע עגלן וית תמניא תורי יהב לבני מררי כמסת פולחנהון בידא
דאיתמר בר אהרן כהנא׃ ולבני קהת לא יהב ארי פולחן קודשא עליהון בכתפא
נטלין׃ וקריבו רברביא ית חנכת מדבחא ביומא דרביאו יתיה וקריבו רברביא ית
קורבנהון קדם מדבחא׃ ואמר יי למשה רבא חד ליומא רבא חד ליומא יקרבון ית
קורבנהון לחנכת מדבחא׃ והוה דמקרב ביומא קדמאה ית קורבניה נחשון בר
עמינדב לשבטא דיהודה׃ וקורבניה מגסתא דכסף חדא מאה ותלתין סלעין הוה
מתקלה מזרקא חד דכסף מתקליה שבעין סלעין בסלעי קודשא׃

Interp. chal.

plaustra tecta τ duodecim boues: vnū plaustrū pro duobus principibus τ bouē pro vno: obtuleruntque coram tabernaculo. Et dixit dñs ad moysen dicēs. Suscipe ab eis: vt sint ad ministrandū ministeriū tabernaculi federis: τ trades ea leuitis iuxta id quod vnicuique opus est ad ministeriū suū. Tulitque moyses plaustra τ boues τ tradidit leuitis. Duo plaustra τ quattuor boues dedit filijs gerson iuxta necessitatem ministerij sui. et quattuor plaustra τ octo boues dedit filijs merari iuxta necessitatē ministerij sui: per manum ithamar filij aaron sacerdotis. Filijs autē caath nihil dedit: quia ministeriū sanctuarij erat sup eos: et humeris portabant. Obtuleruntque principes in dedicationē altaris in die quo vnxerūt illud: obtuleruntque principes oblationes suas ante altare. Dixitque dñs ad moysen. Singuli principes per singulos dies offerant oblationes suas in dedicationē altaris. Qui autem obtulit primo die oblationē suam fuit naason filius aminadab de tribu iuda: τ oblatio eius fuit acetabulum argenteum vnum: centum τ triginta siclos appendebat: phiala vna argentea appendens septuaginta siclos in siclis sanctuarij:

Primitiua chal.

חדה · שכן אמר הוה · פלח נתן · תרי רבע · תמנא · רבב דבח רבב · קרב · אחד · תקל זרק

שנה בלל · שנה · שער · עתד · שנה קרב · נשא · שלש נשא · שקל זרק

שניהם מלאים סלת בלולה
בשמן למנחה: כף אחת עשרה זהב
מלאה קטרת: פר אחד בן בקר
איל אחד כבש אחד בן שנתו
לעלה: שעיר עזים אחד לחטאת:
ולזבח השלמים בקר שנים אילם
חמשה עתודים חמשה כבשים
בני שנה חמשה זה קרבן נחשון
בן עמינדב: ביום השני הקריב
נתנאל בן צוער נשיא יששכר:
הקרב את קרבנו קערת כסף אחת
שלשים ומאה משקלה מזרק
אחד כסף שבעים שקל בשקל
הקדש שניהם מלאים סלת
בלולה בשמן למנחה: כף אחת
עשרה זהב מלאה קטרת: פר
אחד בן בקר איל אחד כבש
אחד בן שנתו לעלה: שעיר
עזים אחד לחטאת: ולזבח
השלמים בקר שנים אילים
חמשה עתדים חמשה כבשים
בני שנה חמשה זה קרבן נתנאל
בן צוער: ביום השלישי נשיא
לבני זבולן אליאב בן חלן: קרבנו
קערת כסף אחת שלשים
ומאה משקלה מזרק אחד כסף
שבעים שקל בשקל הקדש

vtrunq́ plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificiū. mortariolum ex decē ſiclis aureis plenū incenſo. bouem de armento & arietem & agnum anniculum in holocauſtū: hircūq́ pro peccato. & in ſacrificio pacificorum boues duos: arietes quinq́: hircos quinq́: agnos anniculos quinq́. Hec eſt oblatio naaſon filii aminadab. Secundo die obtulit nathanael filius ſuar dux de tribu iſachar acetabulū argenteum appendens centū triginta ſiclos phialam argēteā hñtē ſeptuaginta ſiclos iuxta pondus ſanctuarii: vtrūq́ plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium: mortariolum aureū habēs decem ſiclos plenū incēſo: bouem de armento & arietē & agnum anniculū in holocauſtum: hircumq́ pro peccato. & in ſacrificio pacificorum boues duos: arietes quinq́: hircos quinq́: agnos anniculos quinq́. Hec fuit oblatio nathanael filii ſuar. Tertio die princeps filiorū zabulon heliab filius helon obtulit acetabulū argēteū appendens centū triginta ſiclos: phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos ad pondus ſanctuarii

vtraq́ ſimile plena confecte
ἀμφότερα σεμιδάλεως πλήρη ἀναπεποιημένης
in oleo ad ſacrificiū. mortariolū vnū decē aureoꝝ:
ἐν ἐλαίῳ εἰς θυσίαν. θυΐσκην μίαν δέκα χρυσῶν,
plenū incenſi. vitulū vnū e bob⁹. arietē vnū.
πλήρη θυμιάματος. μόσχον ἕνα ἐκ βοῶν. κριὸν ἕνα.
agnū vnū ānicultū in holocauſtū. ⁊ hir-
ἀμνὸν ἕνα ἐνιαύσιον εἰς ὁλοκαύτωμα. καὶ χίμα-
cū ex capris vnū pro pctō: et in ſa-
ρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, καὶ εἰς θυ-
crificiū ſalutaris. vitulas duas. arietes quinq́.
σίαν σωτηρίου. δαμάλεις δύο. κριοὺς πέντε.
hircos quinq́. agnas ānículas quinq́.
τράγους πέντε. ἀμνάδας ἐνιαυσίας πέντε.
hoc donū naaſſon filij aminadab.
τοῦτο τὸ δῶρον ναασσὼν υἱοῦ ἀμιναδάβ. τῇ
die ſcdo obtulit nathanael: fili⁹
ἡμέρᾳ τῇ δευτέρᾳ προσήνεγκε ναθαναὴλ, υἱὸς
ſogar: pnceps trib⁹ iſſachar. ⁊ obtu-
σωγάρ, ἄρχων τῆς φυλῆς ἰσσάχαρ. καὶ προσήνε-
lit donū ſuū: diſcū argēteū vnū: tri-
γκε τὸ δῶρον αὐτοῦ, τρυβλίον ἀργυροῦν ἕν, τριά-
gita ⁊ cētū pōd⁹ ei⁹. phialā vnā argē-
κοντα καὶ ἑκατὸν ὁλκὴ αὐτοῦ. φιάλην μίαν ἀργυ-
teā ſeptuagita ſicloꝝ: ſm ſiclū
ρᾶν ἑβδομήκοντα σίκλων, κατὰ τὸν σίκλον τὸν
ſctū. vtraq́ plena ſimile ↄfe
ἅγιον. ἀμφότερα πλήρη σεμιδάλεως ἀναπεποιη-
cte in oleo in ſacrificiū. mortariolū vnū decē
μένης ἐν ἐλαίῳ εἰς θυσίαν. θυΐσκην μίαν δέκα
aureoꝝ: plenū incēſi. vitulū vnū e
χρυσῶν, πλήρη θυμιάματος. μόσχον ἕνα ἐκ
bob⁹. agnū vnū ānicultū in holocauſtū. ⁊ hir
βοῶν. ἀμνὸν ἕνα ἐνιαύσιον εἰς ὁλοκαύτωμα. καὶ χί-
cū ex capris vnū pro pctō: ⁊ in
μαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, καὶ εἰς
ſacrificiū ſalutaris. vitulas duas. arietes qn
θυσίαν σωτηρίου. δαμάλεις δύο. κριοὺς πέν-
q́. hircos quinq́. agnas ānículas qn-
τε. τράγους πέντε. ἀμνάδας ἐνιαυσίας πέν-
q́. hoc donū nathanael filij ſoar.
τε. τοῦτο τὸ δῶρον ναθαναὴλ υἱοῦ σωγάρ. τῇ
die tertio pnceps filioꝝ zabulō:
ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ ἄρχων τῶν υἱῶν ζαβουλών,
eliab fili⁹ chelō: donū eius: diſ-
ἐλιὰβ υἱὸς χελών, τὸ δῶρον αὐτοῦ, τρυβλί-
cū argēteū vnū: trigita ⁊ cētū pōd⁹
ον ἀργυροῦν ἕν, τριάκοντα καὶ ἑκατὸν ὁλκὴ
eius. phialā vnā argēteā ſeptuagita
αὐτοῦ. φιάλην μίαν ἀργυρᾶν ἑβδομήκοντα
ſicloꝝ: ſm ſiclū ſctū.
σίκλων, κατὰ τὸν σίκλον τὸν ἅγιον.

Prĭtiua chal.

תרי מלא · אחד שתא · עלה עז · תנה · רבב · תקל זרק

Interp. chal.

ambo plena ſimila cōſperſa oleo pro munere: mortariolū vnū aureū appendēs decē ſiclos auri plenū incenſo aromatū: vitulus vnus de bobus: aries vnus: agnus ānniculus vn⁹ in holocauſtū: hircus de capris vnus pro pctō. Et in ſacrificio ſanctificationū obtulit boues duos: arietes quinq́ hedos quinq́ agnos anniculos quinq́. Hec ē oblatio naaſon filij aminadab. In die ſecūdo obtulit nathanael filius ſuar princeps iſachar. Obtulitq́ oblationē ſuam acetabulū argenteū vnū: centū ⁊ triginta ſiclos appēdebat: phialam vnā argenteā appendentē ſeptuaginta ſiclos in ſiclis ſanctuarij ambo plena ſimila cōſperſa oleo pro munere: mortariolū vnum aureū appendens decē ſiclos auri plenuꝫ incenſo aromatū: vitulū vnum de bobus arietē vnū: agnum anniculū vnuꝫ in holocauſtū: hircum de capris vnum pro peccato. ⁊ in victimā ſanctificationū: boues duos arietes quinq́ hedos quinq́ agnos ānículos quinq́. Hec eſt oblatio nathanael filij ſuar. In die tertio princeps filiorum zabulon eliab filius helon obtulit oblationem ſuam acetabulum argenteum vnum appendens centum ⁊ triginta ſiclos: phialam vnam auream appēdentē ſeptuaginta ſiclos in ſiclis ſanctuarij:

Tranſla. Chal.

תרויהון מלן סולתא דפילא במשח למנחתא: בזיכא חדא מתקל עשר סלעין דדהב מליא קטורת בוסמין: תור חד בר תורי דכר חד אמר חד בר שתיה לעלתא: צפיר בר עזין חד לחטאתא: ולנכסת קודשיא תורין תרין דכרין חמשא גדיין חמשא אמרין בני שנא חמשא דין קורבן נחשון בר עמינדב: ביומא תנינא קריב נתנאל בר צוער רבא דיששכר: קריב ית קורבניה מגסתא דכסף חדא מאה ותלתין סלעין הוה מתקלה מזרקא חד דכסף מתקליה שבעין סלעין בסלעי קודשא תרויהון מלן סולתא דפילא במשח למנחתא: בזיכא חדא מתקל עשר סלעין דדהב מליא קטורת בוסמין: תור חד בר תורי דכר חד אמר חד בר שתיה לעלתא: צפיר בר עזין חד לחטאתא: ולנכסת קודשיא תורין תרין דכרין חמשא גדיין חמשא אמרין בני שנא חמשא דין קורבן נתנאל בר צוער: ביומא תליתאה רבא לבני זבולן אליאב בר חלון: קורבניה מגסתא דכסף חדא מאה ותלתין סלעין הוה מתקלה מזרקא חד דכסף מתקליה שבעין סלעין בסלעי קודשא:

vtraq́ plena ſimile cōfecte
ἀμφότερα πλήρη σεμιδάλεως ἀναπεποιημένης
in oleo in ſacrificiū. mortariolū vnū decē au-
ἐν ἐλαίῳ εἰς θυσίαν. θυΐσκην μίαν δέκα χρυ-
reoꝝ: plenū incēſi. vitulū vnū e bob⁹.
σῶν, πλήρη θυμιάματος. μόσχον ἕνα ἐκ βοῶν.
arietē vnū. agnū vnū ānicultū ad holocauſtū.
κριὸν ἕνα. ἀμνὸν ἕνα ἐνιαύσιον εἰς ὁλοκαύτωμα.
⁊ hircū ex capris vnū p pctō: ⁊
καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, καὶ
in ſacrificiū ſalutaris. vitulas duas. arietes
εἰς θυσίαν σωτηρίου. δαμάλεις δύο. κριοὺς
quinq́. hircos quinq́. agnas ānículas quī
πέντε. τράγους πέντε. ἀμνάδας ἐνιαυσίας πέν-
q́. hoc donū eliab filij chelō. die
τε. τοῦτο τὸ δῶρον ἐλιὰβ υἱοῦ χελών. τῇ ἡμέρᾳ
quarto princeps filioꝝ rubē: eliſur:
C
τῇ τετάρτῃ ἄρχων τῶν υἱῶν ῥουβήν, ἐλισούρ,
fili⁹ ſedeur: donū eius: diſcū ar-
υἱὸς σεδιούρ, τὸ δῶρον αὐτοῦ, τρυβλίον ἀρ-
gēteū vnū: triginta ⁊ cētū pond⁹ eius:
γυροῦν ἕν, τριάκοντα καὶ ἑκατὸν ὁλκὴ αὐτοῦ.
phialā vnā argenteā ſeptuagita ſicloꝝ: ſecū
φιάλην μίαν ἀργυρᾶν ἑβδομήκοντα σίκλων, κα-
dū ſiclū ſctm: vtraq́ plena ſi-
τὰ τὸν σίκλον τὸν ἅγιον, ἀμφότερα πλήρη σε-
mile confecte in oleo in ſacri
μιδάλεως ἀναπεποιημένης ἐν ἐλαίῳ εἰς θυσί-
ficiū. mortariolū vnū decē aureoꝝ plenū incen-
αν. θυΐσκην μίαν δέκα χρυσῶν πλήρη θυμιά-
ſo. vitulū vnū ex bob⁹. arietē vnū. agnū vnū
ματος. μόσχον ἕνα ἐκ βοῶν. κριὸν ἕνα. ἀμνὸν ἕνα
ānicultū in holocauſtū. ⁊ hircū ex ca-
ἐνιαύσιον εἰς ὁλοκαύτωμα. καὶ χίμαρον ἐξ αἰ-
pris vnū p pctō: et in ſacrificiū ſalu-
γῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, καὶ εἰς θυσίαν σω-
taris. vitulas duas. arietes quinq́. hir-
τηρίου. δαμάλεις δύο. κριοὺς πέντε. τρά-
cos quinq́. agnas ānículas quinq́. hoc
γους πέντε. ἀμνάδας ἐνιαυσίας πέντε. τοῦ-
donū eliſur: filij ſedeur. die
το τὸ δῶρον ἐλισούρ, υἱοῦ σεδιούρ. τῇ ἡμέ-
quinto: pnceps filioꝝ ſymeō: ſa-
ρᾳ τῇ πέμπτῃ, ἄρχων τῶν υἱῶν συμεών, σα-
lamiel: fili⁹ ſuriſadai: donū eius:
λαμιήλ, υἱὸς σουρισαδαΐ, τὸ δῶρον αὐτοῦ,
diſcū argenteū vnū: triginta et centū
τρυβλίον ἀργυροῦν ἕν, τριάκοντα καὶ ἑκατὸν
pond⁹ eius. phialā vnā argenteā ſeptuagin
ὁλκὴ αὐτοῦ. φιάλην μίαν ἀργυρᾶν ἑβδομή-
ta ſicloꝝ: ſcdm ſiclum ſctm:
κοντα σίκλων, κατὰ τὸν σίκλον τὸν ἅγιον,

vtrūq́ plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificiū. mortariolū aureū appēdēs decē ſiclos plenū incēſo: bouem de armento: & arietem: & agnum anniculū in holocauſtū: hircumq́ pro peccato: & in ſacrificio pacificorū: boues duos: arietes quinq́: hircos quiq́ agnos anniculos quinq́. Hec ē oblatio heliab filii helon. Die q̄rto princeps filiorum ruben eliſur filius ſedeur obtulit acetabulū argenteum appendens centum triginta ſiclos: phialā argenteā hñtē ſeptuaginta ſiclos ad pondus ſanctuarii: vtrunq́ plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificiū. mortariolum aureū appendens decē ſiclos plenū incenſo. bouē de armēto: & arietē: & agnū anniculum in holocauſtum: hircumq́ pro peccato. & in ſacrificio pacificorum: boues duos: arietes quinq́: hircos quinq́: agnos anniculos quinq́. Hec fuit oblatio eliſur filii ſedeur. Die quinto princeps filiorum ſymeon ſalamihel filius ſuriſaddai obtulit acetabulum argenteū appendens centum triginta ſiclos: phialā argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos ad pondus ſanctuarii:

שניהם מלאים סלת בלולה בשמן
למנחה: כף אחת עשרה זהב מלאה
קטרת: פר אחד בן בקר איל אחד
כבש אחד בן שנתו לעלה: שעיר
עזים אחד לחטאת: ולזבח
השלמים בקר שנים אילם
חמשה עתדים חמשה כבשים בני
שנה חמשה זה קרבן אליאב בן
חלן: ביום הרביעי נשיא לבני
ראובן אליצור בן שדיאור:
קרבנו קערת כסף אחת שלשים
ומאה משקלה מזרק אחד כסף
שבעים שקל בשקל הקדש
שניהם מלאים סלת בלולה
בשמן למנחה: כף אחת עשרה זהב
מלאה קטרת: פר אחד בן בקר
איל אחד כבש אחד בן שנתו
לעלה: שעיר עזים אחד לחטאת:
ולזבח השלמים בקר שנים
אילם חמשה עתדים חמשה
כבשים בני שנה חמשה זה קרבן
אליצור בן שדיאור: ביום
החמישי נשיא לבני שמעון
שלמיאל בן צורישדי: קרבנו
קערת כסף אחת שלשים ומאה
משקלה מזרק אחד כסף
שבעים שקל בשקל הקדש

שנה בלל · שנה שער · רבע נשא · חמש נשא

Tranſla. Chal.

תרויהון מלן סולתא דפילא במשח למנחתא: בזיכא חדא מתקל עשר סלעין דדהב מליא קטורת בוסמין: תור חד בר תורי דכר חד אמר חד בר שתיה לעלתא: צפיר בר עזין חד לחטאתא: ולנכסת קודשיא תורין תרין דכרין חמשא גדיין חמשא אמרין בני שנא חמשא דין קורבן אליאב בר חלון: ביומא רביעאה רבא לבני ראובן אליצור בר שדיאור: קורבניה מגסתא דכסף חדא מאה ותלתין סלעין הוה מתקלה מזרקא חד דכסף מתקליה שבעין סלעין בסלעי קודשא תרויהון מלן סולתא דפילא במשח למנחתא: בזיכא חדא מתקל עשר סלעין דדהב מליא קטורת בוסמין: תור חד בר תורי דכר חד אמר חד בר שתיה לעלתא: צפיר בר עזין חד לחטאתא: ולנכסת קודשיא תורין תרין דכרין חמשא גדיין חמשא אמרין בני שנא חמשא דין קורבן אליצור בר שדיאור: ביומא חמישאה רבא לבני שמעון שלמיאל בר צורישדי: קורבניה מגסתא דכסף חדא מאה ותלתין סלעין הוה מתקלה מזרקא חד דכסף מתקליה שבעין סלעין בסלעי קודשא:

Interp. chal.

ambo plena ſimila cōſperſa oleo pro munere: mortariolum vnū appendēs decē ſiclos auri plenū incenſo aromatū: vitulūꝫ vnū de bobus: arietē vnum: agnum vnū anniculū in holocauſtū. hircum vnum de capris pro peccato: ⁊ in hoſtiaꝫ ſanctificationū boues duos arietes quinq́ hedos quinq́: agnos anniculos quinq́. Hec eſt oblatio eliab filij helon. In die quarto princeps filiorum ruben eliſur filius ſedeur obtulit oblationem ſuam acetabulum argenteum vnum appendens centum et triginta ſiclos: phialam argenteam vnam appendentem ſeptuaginta ſiclos in ſiclis ſanctuarij ambo plena ſimila conſperſa oleo pro munere: mortariolum vnum appendens decem ſiclos auri plenum incenſo aromatū: vitulum vnum de bobus: arietem vnum; agnum anniculū vnum in holocauſtum: hircum de capris vnum pro peccato: et in hoſtiam ſanctificationum: boues duos: arietes quinq́ hedos quinq́: agnos anniculos quinq́. Hec eſt oblatio eliſur filij ſedeur In die quinto princeps filioꝝ ſymeon ſelumiel filius ſuriſaddai obtulit oblationē ſuam acetabulū argenteum vnum appendens centū ⁊ triginta ſiclos: phialam vnam argenteā appēdentē ſeptuaginta ſiclos in ſiclis ſanctuarij:

Prĭtiua chal.

תרי מלא · אחד שתא · עלה עז · רבב · תקל · זרק

Primitiua heb. | Tex. Heb. | Nu. | Ca. vij. | Trāsla. B. Hiero. | Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה: כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת: פר אחד בן בקר איל אחד כבש אחד בן שנתו לעלה: שעיר עזים אחד לחטאת: ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתדים חמשה כבשים בני שנה חמשה זה קרבן שלמיאל בן צורישדי: ביום הששי נשיא לבני גד אליסף בן דעואל: קרבנו קערת כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה: כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת: פר אחד בן בקר איל אחד כבש אחד בן שנתו לעלה: שעיר עזים אחד לחטאת: ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתדים חמשה כבשים בני שנה חמשה זה קרבן אליסף בן דעואל: ביום השביעי נשיא לבני אפרים אלישמע בן עמיהוד: קרבנו קערת כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש

שנה בלל · שנה · שער · עתד · נשא · שבע · שקל זרק

vtrunq; plenum simila conspersa oleo in sacrificiū: mortariolū aureū appēdēs decē siclos plenū incenso: bouem de armēto & arietem & agnum anniculum in holocaustū: hircūq; pro peccato. & in hostias pacificorum boues duos: arietes quinq;: hircos quinq;: agnos anniculos quinq;. Hec fuit oblatio salamihel filii surisaddai. Die sexto princeps filiorū gad heliasaph filius duel obtulit acetabulū argenteum appendens centū triginta siclos: phialam argēteā hñtē septuaginta siclos ad pondus sanctuarii: vtrūq; plenum simila conspersa oleo in sacrificium: mortariolum aureū appēdēs decē siclos plenū incēso: bouem de armento & arietē & agnum anniculū in holocaustum: hircumq; pro peccato. & in hostias pacificorum boues duos: arietes quinq;: hircos quinq;: agnos anniculos quinq;. Hec fuit oblatio heliasaph filii duel. Die septimo princeps filiorū effraī elisama filius ammiud obtulit acetabulū argēteū appendens centū triginta siclos: phialam argenteam habentem septuaginta siclos ad pondus sanctuarii

vtraq; plena simile confecte
ἀμφότερα πλήρη σεμιδάλεως ἀναπεποιημένης
in oleo ad sacrificiū. mortariolū vnū decē aureorū:
ἐν ἐλαίῳ εἰς θυσίαν. θυΐσκην μίαν δέκα χρυσῶν,
plenū incensi. vitulū vnū e bob⁹. arietē vnū.
πλήρη θυμιάματος. μόσχον ἕνα ἐκ βοῶν. κριὸν ἕνα.
agnū vnū āniculū in holocaustū. & hir-
ἀμνὸν ἕνα ἐνιαύσιον εἰς ὁλοκαύτωμα. καὶ χίμα-
cū ex capris vnū pro pctō: et in sa-
ρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, καὶ εἰς θυ-
crificiū salutaris. vitulas duas. arietes quinq;.
σίαν σωτηρίου. δαμάλεις δύο. κριοὺς πέντε.
hircos qnq;. agnas ānículas qnq;.
τράγους πέντε. ἀμνάδας ἐνιαυσίας πέντε.
hoc donū salamiel filii surisadai.
τοῦτο τὸ δῶρον σαλαμιὴλ υἱοῦ σουρισαδαί.
die sexto pnceps filiorū gad:
τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἕκτῃ ἄρχων τῶν υἱῶν γάδ,
elisaph fili⁹ raguel: donū ei⁹: di-
ἐλισὰφ υἱὸς ῥαγουήλ, τὸ δῶρον αὐτοῦ, τρυ-
scū argēteū vnū: trigīta & cen-
βλίον ἀργυροῦν ἕν, τριάκοντα καὶ ἑκα-
tū pōd⁹ ei⁹. phialā vnā argēteā septua-
τὸν ὁλκὴ αὐτοῦ. φιάλην μίαν ἀργυρᾶν ἑβδο-
gita siclorū: fm siclū san-
μήκοντα σίκλων, κατὰ τὸν σίκλον τὸν ἅγι-
ctū. vtraq; plena simile pfe-
ον. ἀμφότερα πλήρη σεμιδάλεως ἀναπεποιη-
cte in oleo in sacrificiū. mortariolū vnū decē
μένης ἐν ἐλαίῳ εἰς θυσίαν. θυΐσκην μίαν δέκα
aureorū: plenū incēsi. vitulū vnū e bob⁹.
χρυσῶν, πλήρη θυμιάματος. μόσχον ἕνα ἐκ βοῶν.
arietē vnū. agnū vnū āniculū in holocaustū. &
κριὸν ἕνα. ἀμνὸν ἕνα ἐνιαύσιον εἰς ὁλοκαύτωμα. καὶ
hircū ex capris vnū pro pctō: & in
χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, καὶ εἰς
sacrificiū salutaris. vitulas duas. arietes qui-
θυσίαν σωτηρίου. δαμάλεις δύο. κριοὺς πέν-
q;. hircos qnq;. agnas ānículas qui-
τε. τράγους πέντε. ἀμνάδας ἐνιαυσίας πέν-
q;. hoc donū elisaph filii raguel.
τε. τοῦτο τὸ δῶρον ἐλισὰφ υἱοῦ ῥαγουήλ. τῇ
die septimo pnceps filiorū ephraim:
ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἄρχων τῶν υἱῶν ἐφραίμ,
elisama fili⁹ ammiud donū eius: dis-
ἐλισαμὰ υἱὸς ἀμμιούδ, τὸ δῶρον αὐτοῦ, τρυβλί-
cū argēteū vnū: trigīta & cētū pōd⁹
ον ἀργυροῦν ἕν, τριάκοντα καὶ ἑκατὸν ὁλκὴ
eius. phialā vnā argēteā septuagita
αὐτοῦ. φιάλην μίαν ἀργυρᾶν ἑβδομήκοντα
siclorū: fm siclū sctm.
σίκλων, κατὰ τὸν σίκλον τὸν ἅγιον.

Primitiua chal. | Interp. chal. | Transla. Chal.

תרי מלא · אחד שתא · עלה עז · שית · רבב · תקל זרק · רבב

ambo plena simila cōspersa oleo pro munere: mortariolū vnū aureū appendēs decē siclos auri plenū incenso aromatū: vitulū vnum de bobus: arietē vnum: agnuz ānículū vnum in holocaustū: hircū de capris vnuz pro pctō. Et in sacrificio sanctificationū obtulit boues duos: arietes qnq; hedos qnq; agnos anniculos qnq;. Hec ē oblatio selumiel filij surisaddai. In die sexto princeps filiorum gad eliasaph filius deuel obtulit oblationem suam acetabulum argenteū vnū: centū & triginta siclos appēdebat: phialam vnā argenteā appendentē septuaginta siclos in siclis sanctuarij: ambo plena simila cōspersa oleo pro munere: mortariolū vnum aureū appendens decē siclos auri plenuz incenso aromatū: vitulū vnum de bobus arietē vnū: agnum anniculū vnuz in holocaustū: hircum de capris vnum pro peccato. & in victimā sanctificationū: boues duos arietes quinq; hedos quinq; agnos anniculos qnq;. Hec est oblatio eliasaph filij deuel. In die septimo princeps filiorū ephraim eliasama filius amiud obtulit oblationē suā acetabulum argenteum vnum appendens centum & triginta siclos: phialam vnam auream appēdentē septuaginta siclos in siclis sanctuarij:

תרויהון מלן סולתא דפילא במשח למנחתא: בזיכא חדא מתקל עשר סלעין דדהב מליא קטורת בוסמין: תור חד בר תורי דכר חד אמר חד בר שתיה לעלתא: צפיר בר עזין חד לחטאתא: ולנכסת קודשיא תורין תרין דכרין חמשא גדיין חמשא אמרין בני שנה חמשא דין קורבן שלמיאל בר צורישדי: ביומא שתיתאה רבא לבני גד אליסף בר דעואל: קורבניה מגיסתא דכסף חדא מאה ותלתין סלעין מתקלה מזרקא חד דכסף שבעין סלעין בסלעי קודשא תרויהון מלן סולתא דפילא במשח למנחתא: בזיכא חדא מתקל עשר סלעין דדהב מליא קטורת בוסמין: תור חד בר תורי דכר חד אמר חד בר שתיה לעלתא: צפיר בר עזין חד לחטאתא: ולנכסת קודשיא תורין תרין דכרין חמשא גדיין חמשא אמרין בני שנה חמשא דין קורבן אליסף בר דעואל: ביומא שביעאה רבא לבני אפרים אלישמע בר עמיהוד: קורבניה מגיסתא דכסף חדא מאה ותלתין סלעין מתקלה מזרקא חד דכסף שבעין סלעין בסלעי קודשא

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina. | Trāsla. B. Hiero. | Tex. Heb. | Nu. | Ca. vij. | Primitiua. heb.

vtraq; plena simile cōfecte
ἀμφότερα πλήρη σεμιδάλεως ἀναπεποιημένης
in oleo in sacrificiū. mortariolū vnū decē au-
ἐν ἐλαίῳ εἰς θυσίαν. θυΐσκην μίαν δέκα χρυ-
reorū: plenū incēsi. vitulū vnū e bob⁹.
σῶν, πλήρη θυμιάματος. μόσχον ἕνα ἐκ βοῶν.
arietē vnū. agnū āniculū vnū ad holocaustū.
κριὸν ἕνα. ἀμνὸν ἐνιαύσιον ἕνα εἰς ὁλοκαύτωμα.
& hircū ex capris vnū p pctō: &
καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, καὶ
in sacrificiū salutaris. vitulas duas. arietes
εἰς θυσίαν σωτηρίου. δαμάλεις δύο. κριοὺς
quinq;. hircos quinq;. agnas ānículas qui-
πέντε. τράγους πέντε. ἀμνάδας ἐνιαυσίας πέν-
q;. hoc donū elisama filij ammiud die
τε. τοῦτο τὸ δῶρον ἐλισαμὰ υἱοῦ ἀμμιούδ. τῇ ἡμέ-
octauo princeps filiorū manasse: gamaliel
ρᾳ τῇ ὀγδόῃ ἄρχων τῶν υἱῶν μανασσῆ, γαμαλιὴλ
fili⁹ phadassur: donū eius: discū ar-
υἱὸς φαδασσούρ, τὸ δῶρον αὐτοῦ, τρυβλίον ἀρ-
gēteū vnū: triginta & cētū pond⁹ eius:
γυροῦν ἕν, τριάκοντα καὶ ἑκατὸν ὁλκὴ αὐτοῦ.
phialā vnā argenteā septuagita siclorū: scdm
φιάλην μίαν ἀργυρᾶν ἑβδομήκοντα σίκλων, κα-
dū siclū sctm: vtraq; plena si-
τὰ τὸν σίκλον τὸν ἅγιον, ἀμφότερα πλήρη σε-
mile confecte in oleo in sacri-
μιδάλεως ἀναπεποιημένης ἐν ἐλαίῳ εἰς θυσί-
ficiū. mortariolū vnū decē aureorū plenū incen-
αν. θυΐσκην μίαν δέκα χρυσῶν πλήρη θυμιά-
so. vitulū vnū ex bob⁹. arietē vnū. agnū vnū
ματος. μόσχον ἕνα ἐκ βοῶν. κριὸν ἕνα. ἀμνὸν ἕνα
ānículū in holocaustū. & hircū ex ca-
ἐνιαύσιον εἰς ὁλοκαύτωμα. καὶ χίμαρον ἐξ αἰ-
pris vnū p pctō: et in sacrificiū salu-
γῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, καὶ εἰς θυσίαν σω-
taris. vitulas duas. arietes quinq;. hir-
τηρίου. δαμάλεις δύο. κριοὺς πέντε. τρά-
cos quinq;. agnas ānículas quinq;. hoc
γους πέντε. ἀμνάδας ἐνιαυσίας πέντε. τοῦ-
donū gamaliel filij phadassur. die
το τὸ δῶρον γαμαλιὴλ υἱοῦ φαδασσούρ. τῇ ἡμέ-
nono: pnceps filiorū beniamin: abi-
ρᾳ τῇ ἐννάτῃ, ἄρχων τῶν υἱῶν βενιαμίν, ἀ-
dan: fili⁹ gedeōis: donū eius:
βιδὰν, υἱὸς γεδεωνί, τὸ δῶρον αὐτοῦ,
discū argenteū vnū: triginta et centū
τρυβλίον ἀργυροῦν ἕν, τριάκοντα καὶ ἑκατὸν
pond⁹ eius. phialā vnā argenteā septuagin-
ὁλκὴ αὐτοῦ. φιάλην μίαν ἀργυρᾶν ἑβδομή-
ta siclorū: scdm siclum sctm.
κοντα σίκλων, κατὰ τὸν σίκλον τὸν ἅγιον.

vtrūq; plenum simila conspersa oleo in sacrificiū. mortariolū aureū appēdēs decē siclos plenū incēso: bouem de armento: & arietem: & agnum anniculū in holocaustū: hircumq; pro peccato: & in hostias pacificorū: boues duos: arietes quinq;: hircos quinq;: agnos anniculos quinq;. Hec fuit oblatio elisama filii ammiud. Die octauo princeps filiorū manasse gamaliel filius phadassur obtulit acetabulū argenteum appendens centum triginta siclos phialā argenteā hñtē septuaginta siclos ad pondus sanctuarii: vtrunq; plenum simila conspersa oleo in sacrificiū. mortariolum aureū appendens decē siclos plenū incenso: bouē de armēto: & arietē: & agnū anniculum in holocaustum: hircumq; pro peccato. & in hostias pacificorum boues duos: arietes quinq;: hircos quinq;: agnos anniculos quinq;. Hec fuit oblatio gamaliel filii phadassur. Die nono princeps filiorū beniamin abidan filius gedeōis obtulit acetabulum argenteū appendens centum triginta siclos: phialā argenteam habentem septuaginta siclos ad pondus sanctuarii:

שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה: כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת: פר אחד בן בקר איל אחד כבש אחד בן שנתו לעלה: שעיר עזים אחד לחטאת: ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתדים חמשה כבשים בני שנה חמשה זה קרבן אלישמע בן עמיהוד: ביום השמיני נשיא לבני מנשה גמליאל בן פדהצור: קרבנו קערת כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה: כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת: פר אחד בן בקר איל אחד כבש אחד בן שנתו לעלה: שעיר עזים אחד לחטאת: ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתדים חמשה כבשים בני שנה חמשה זה קרבן גמליאל בן פדהצור: ביום התשיעי נשיא לבני בנימן אבידן בן גדעני: קרבנו קערת כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש

שנה בלל · שנה שער · נשא · נשא

Transla. Chal. | Interp. chal. | Primitiua chal.

תרויהון מלן סולתא דפילא במשח למנחתא: בזיכא חדא מתקל עשר סלעין דדהב מליא קטורת בוסמין: תור חד בר תורי דכר חד אמר חד בר שתיה לעלתא: צפיר בר עזין חד לחטאתא: ולנכסת קודשיא תורין תרין דכרין חמשא גדיין חמשא אמרין בני שנה חמשא דין קורבן אלישמע בר עמיהוד: ביומא תמינאה רבא לבני מנשה גמליאל בר פדהצור: קורבניה מגיסתא דכסף חדא מאה ותלתין סלעין מתקלה מזרקא חד דכסף שבעין סלעין בסלעי קודשא תרויהון מלן סולתא דפילא במשח למנחתא: בזיכא חדא מתקל עשר סלעין דדהב מליא קטורת בוסמין: תור חד בר תורי דכר חד אמר חד בר שתיה לעלתא: צפיר בר עזין חד לחטאתא: ולנכסת קודשיא תורין תרין דכרין חמשא גדיין חמשא אמרין בני שנה חמשא דין קורבן גמליאל בר פדהצור: ביומא תשיעאה רבא לבני בנימן אבידן בר גדעוני: קורבניה מגיסתא דכסף חדא מאה ותלתין סלעין מתקלה מזרקא חד דכסף שבעין סלעין בסלעי קודשא

ambo plena simila cōspersa oleo pro munere: mortariolum vnū appendēs decē siclos auri plenū incenso aromatū: vitulū vnū de bobus: arietē vnum: agnum vnū anniculū in holocaustū. hircum vnum de capris pro peccato. & in hostiaz sanctificationū boues duos arietes quinq; hedos qnq;: agnos anniculos quinq;. Hec est oblatio elisama filij amiud. In die octauo princeps filiorū manasse gamaliel fili⁹ phadasur obtulit oblationē suam acetabuluz argenteū vnum appendens centum et triginta siclos: phialam argenteam vnam appendentem septuaginta siclos in siclis sanctuarij ambo plena simila conspersa oleo pro munere: mortariolum vnum appendens decem siclos auri plenum incenso aromatū: vitulum vnum de bobus: arietem vnum: agnum anniculū vnum in holocaustum: hircum de capris vnum pro peccato. et in hostiam sanctificationum: boues duos: arietes quinq; hedos quinq;: agnos anniculos quinq;. Hec est oblatio gamaliel filij phadasur. In die nono princeps filiorū beniami abidan fili⁹ gedeonis obtulit oblationē suam acetabulū argenteū vnum appendens centū & triginta siclos: phialam vnam argenteā appēdentē septuaginta siclos in siclis sanctuarij:

תרי מלא · אחד שתא · עלה עז · רבב · תקל · זרק

Ter. Heb.

שניהם מלאים סלת בלולה
בשמן למנחה: כף אחת עשרה זהב
מלאה קטרת: פר אחד בן בקר
איל אחד כבש אחד בן שנתו
לעלה: שעיר עזים אחד לחטאת:
ולזבח השלמים בקר שנים אילם
חמשה עתודים חמשה כבשים
בני שנה חמשה זה קרבן אבידן בן
גדעני: ביום העשירי נשיא
לבני דן אחיעזר בן עמישדי:
קרבנו קערת כסף אחת
שלשים ומאה משקלה מזרק
אחד כסף שבעים שקל בשקל
הקדש שניהם מלאים סלת
בלולה בשמן למנחה: כף אחת
עשרה זהב מלאה קטרת: פר
אחד בן בקר איל אחד כבש
אחד בן שנתו לעלה: שעיר
עזים אחד לחטאת: ולזבח
השלמים בקר שנים אילים
חמשה עתדים חמשה כבשים בני
שנה חמשה זה קרבן אחיעזר בן
עמישדי: ביום עשתי עשר יום
נשיא לבני אשר פגעיאל בן עכרן:
קרבנו קערת כסף אחת שלשים
ומאה משקלה מזרק אחד כסף
שבעים שקל בשקל הקדש

Primitiua heb.

שנה בלל
שנה
שער
עתד
נשא
שקל זהב

Trãsla. B. Hiero.

vtrunq; plenum simila conspersa oleo in sacrificiũ: mortariolũ aureũ appẽdẽs decẽ siclos plenũ incenso: bouem de armẽto & arietem & agnum anniculum in holocaustũ: hircũq; pro peccato. & in hostias pacificorum boues duos: arietes quinq;: hircos quinq;: agnos anniculos quinq;. Hec fuit oblatio abidan filii gedeonis. Die decimo princeps filiorum dan abiezer filius amisaddai obtulit acetabulũ argenteum appendens centũ triginta siclos: phialam argẽteã hñtẽ septuaginta siclos ad pondus sanctuarii: vtrũq; plenum simila conspersa oleo in sacrificium: mortariolum aureũ appẽdẽs decẽ siclos plenũ incẽso: bouem de armento & arietẽ & agnum anniculũ in holocaustum: hircumq; pro peccato. & in hostias pacificorum boues duos: arietes quinq;: hircos quinq;: agnos anniculos quinq;. Hec fuit oblatio abiezer filii amisaddai. Die vndecimo princeps filiorum aser phegiel fili ochrã obtulit acetabulũ argẽteũ appẽdẽs centũ triginta siclos: phialam argenteam habentem septuaginta siclos ad pondus sanctuarii

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina

vtraq; plena simile confecte
ἀμφότερα πλήρη σεμιδάλεως ἀναπεποιημένης
in oleo ad sacrificiũ. mortariolũ vnũ decẽ aureorum:
ἐν ἐλαίῳ εἰς θυσίαν. θυΐσκην μίαν δέκα χρυσῶν,
plenũ incensi. vitulũ vnũ e bobus. arietẽ vnũ.
πλήρη θυμιάματος. μόσχον ἕνα ἐκ βοῶν. κριὸν ἕνα.
agnũ vnũ ãniculũ in holocaustũ. et hircũ
ἀμνὸν ἕνα ἐνιαύσιον εἰς ὁλοκαύτωμα. καὶ χίμαρον
ex capris vnũ pro pctõ: et in sacrificiũ salutaris. vitulas duas. arietes quinq;.
ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, καὶ εἰς θυσίαν σωτηρίου. δαμάλεις δύο. κριοὺς πέντε.
hircos quinq;. agnas ãniculas quinq;.
τράγους πέντε. ἀμνάδας ἐνιαυσίας πέντε.
hoc donũ abidã filij gedeõis.
τοῦτο τὸ δῶρον ἀβιδὰν υἱοῦ γεδεωνί.
die sexto princeps filiorum dan:
τῇ ἡμέρᾳ τῇ δεκάτῃ ἄρχων τῶν υἱῶν δὰν,
abiezer: filius amisadai. donũ eius: discũ
ἀβιεζέρ, υἱὸς ἀμισαδαΐ. τὸ δῶρον αὐτοῦ, τρυβλίον
argẽteũ vnũ: triginta et centũ pondus eius.
ἀργυροῦν ἕν, τριάκοντα καὶ ἑκατὸν ὁλκὴ αὐτοῦ.
phialã vnã argẽteã septuaginta siclorum: sm̃ siclũ sanctũ.
φιάλην μίαν ἀργυρᾶν ἑβδομήκοντα σίκλων, κατὰ τὸν σίκλον τὸν ἅγιον.
vtraq; plena simile confecte in oleo in sacrificiũ. mortariolũ vnũ decẽ aureorum: plenũ incẽsi.
ἀμφότερα πλήρη σεμιδάλεως ἀναπεποιημένης ἐν ἐλαίῳ εἰς θυσίαν. θυΐσκην μίαν δέκα χρυσῶν, πλήρη θυμιάματος.
vitulũ vnũ e bobus. arietẽ vnũ. agnũ vnũ ãniculũ in holocaustũ. et hircũ ex capris vnũ pro pctõ: et in sacrificiũ salutaris.
μόσχον ἕνα ἐκ βοῶν. κριὸν ἕνα. ἀμνὸν ἕνα ἐνιαύσιον εἰς ὁλοκαύτωμα. καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, καὶ εἰς θυσίαν σωτηρίου.
vitulas duas. arietes quinq;. hircos quinq;. agnas ãniculas quinq;.
δαμάλεις δύο. κριοὺς πέντε. τράγους πέντε. ἀμνάδας ἐνιαυσίας πέντε.
hoc donũ abiezer filij amisadai.
τοῦτο τὸ δῶρον ἀβιεζὲρ υἱοῦ ἀμισαδαΐ.
die vndecimo princeps filiorum aser phegiel: filius ochran. donũ eius: discũ
τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑνδεκάτῃ ἄρχων τῶν υἱῶν ἀσὴρ φαγαιὴλ, υἱὸς ἐχράν. τὸ δῶρον αὐτοῦ, τρυβλίον
argẽteũ vnũ: triginta et cẽtũ pondus eius. phialã vnã argẽteã septuaginta siclorum: sm̃ siclũ sctũ.
ἀργυροῦν ἕν, τριάκοντα καὶ ἑκατὸν ὁλκὴ αὐτοῦ. φιάλην μίαν ἀργυρᾶν ἑβδομήκοντα σίκλων, κατὰ τὸν σίκλον τὸν ἅγιον.

Transla. Chal.

תרויהון מלן סולתא דפילא במשח למנחתא: בזיכא חדא מתקל עשר סלעין דדהב מליא קטורת בוסמין: תור חד בר תורי דכר חד אמר חד בר שתיה לעלתא: צפיר בר עזין חד לחטאתא: ולנכסת קודשיא תורין תרין דכרין חמשא גדיין חמשא אמרין בני שנה חמשא דין קורבן אבידן בר גדעוני: ביומא עשיראה רבא לבני דן אחיעזר בר עמישדי: קורבניה מגיסתא דכסף חדא מאה ותלתין סלעין הוה מתקלה מזרקא חד דכסף מתקליה שבעין סלעין בסלעי קודשא תרויהון מלן סולתא דפילא במשח למנחתא: בזיכא חדא מתקל עשר סלעין דדהב מליא קטורת בוסמין: תור חד בר תורי דכר חד אמר חד בר שתיה לעלתא: צפיר בר עזין חד לחטאתא: ולנכסת קודשיא תורין תרין דכרין חמשא גדיין חמשא אמרין בני שנה חמשא דין קורבן אחיעזר בר עמישדי: ביומא חד עשר יומא רבא לבני אשר פגעיאל בר עכרן: קורבניה מגיסתא דכסף חדא מאה ותלתין סלעין הוה מתקלה מזרקא חד דכסף מתקליה שבעין סלעין בסלעי קודשא

Primitiua chal.

תרי מלא
אחד שתא
עלה עז
רבב
רבב
תקל זרק

Interp. chal.

ambo plena simila cõspersa oleo pro munere: mortariolũ vnũ aureum appendens decem siclos plenũ incenso aromatũ: vitulũ vnum de bobus: arietẽ vnum: agnuz ãniculũ vnum in holocaustũ: hircũ de capris vnuz pro pctõ. Et in sacrificio sanctificationũ obtulit boues duos: arietes quinq;: hedos quinq;: agnos ãniculos quinq;. Hec est oblatio abidan filij gedeoni. In die decimo princeps filiorum dan ahiezer filius amisaddai obtulit oblationez suam acetabulũ argenteũ vnũ: centũ et triginta siclos appẽdebat: phialam vnã argenteã appendentẽ septuaginta siclos in siclis sanctuarij: ambo plena simila cõspersa oleo pro munere: mortariolũ vnum aureũ appendens decẽ siclos plenuz incenso aromatum: vitulum vnum de bobus arietẽ vnũ: agnum anniculũ vnuz in holocaustũ: hircum de capris vnum pro peccato. et in victimã sanctificationũ: boues duos: arietes quinq;: hedos quinq;: agnos anniculos quinq;. Hec est oblatio ahiezer filij amisaddai. In die vndecimo princeps filiorum aser phegiel filius ochran obtulit oblationẽ suã acetabulum argenteum vnum appendens centum et triginta siclos: phialam vnaz argenteã appẽdentẽ septuaginta siclos in siclis sanctuarij:

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

vtraq; plena simile cõfecte
ἀμφότερα πλήρη σεμιδάλεως ἀναπεποιημένης
in oleo in sacrificiũ. mortariolũ vnũ decẽ aureorum: plenũ incẽsi.
ἐν ἐλαίῳ εἰς θυσίαν. θυΐσκην μίαν δέκα χρυσῶν, πλήρη θυμιάματος.
vitulũ vnũ e bobus. arietẽ vnũ. agnũ vnũ ãniculũ ad holocaustũ.
μόσχον ἕνα ἐκ βοῶν. κριὸν ἕνα. ἀμνὸν ἕνα ἐνιαύσιον εἰς ὁλοκαύτωμα.
et hircũ ex capris vnũ pro pctõ: et in sacrificiũ salutaris. vitulas duas. arietes quinq;.
καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, καὶ εἰς θυσίαν σωτηρίου. δαμάλεις δύο. κριοὺς πέντε.
hircos quinq;. agnas ãniculas quinq;. hoc donũ phegiel filij ochrã.
τράγους πέντε. ἀμνάδας ἐνιαυσίας πέντε. τοῦτο τὸ δῶρον φαγαιὴλ υἱοῦ ἐχράν.
die duodecimo princeps filiorum nephthali: ahira filius henã. donũ eius: discũ
τῇ ἡμέρᾳ τῇ δωδεκάτῃ ἄρχων τῶν υἱῶν νεφθαλίμ, ἀχιρὰ υἱὸς αἰνάν. τὸ δῶρον αὐτοῦ, τρυβλίον
argẽteũ vnũ: triginta et cẽtũ pondus eius:
ἀργυροῦν ἕν, τριάκοντα καὶ ἑκατὸν ὁλκὴ αὐτοῦ.
phialã vnã argenteã septuaginta siclorum: secũdũ siclũ sctm: vtraq; plena simile confecte in oleo in sacrificiũ.
φιάλην μίαν ἀργυρᾶν ἑβδομήκοντα σίκλων, κατὰ τὸν σίκλον τὸν ἅγιον, ἀμφότερα πλήρη σεμιδάλεως ἀναπεποιημένης ἐν ἐλαίῳ εἰς θυσίαν.
mortariolũ vnũ decẽ aureorum plenũ incenso.
θυΐσκην μίαν δέκα χρυσῶν πλήρη θυμιάματος.
vitulũ vnũ ex bobus. arietẽ vnũ. agnũ vnũ ãniculũ in holocaustũ. et hircũ ex capris vnũ pro pctõ: et in sacrificiũ salutaris.
μόσχον ἕνα ἐκ βοῶν. κριὸν ἕνα. ἀμνὸν ἕνα ἐνιαύσιον εἰς ὁλοκαύτωμα. καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, καὶ εἰς θυσίαν σωτηρίου.
vitulas duas. arietes quinq;. hircos quinq;. agnas ãniculas quinq;. hoc donũ ahira filij henã.
δαμάλεις δύο. κριοὺς πέντε. τράγους πέντε. ἀμνάδας ἐνιαυσίας πέντε. τοῦτο τὸ δῶρον ἀχιρὰ υἱοῦ αἰνάν.
hec dedicatio altaris qua die vnxit illud a principibus filiorum israel:
οὗτος ὁ ἐγκαινισμὸς τοῦ θυσιαστηρίου ᾗ ἡμέρᾳ ἔχρισεν αὐτὸ παρὰ τῶν ἀρχόντων τῶν υἱῶν ἰσραήλ,
disci argentei duodecim. phiale argentee duodecim. mortariola aurea duodecim. triginta
τρυβλία ἀργυρᾶ δώδεκα. φιάλαι ἀργυραῖ δώδεκα. θυΐσκαι χρυσαῖ δώδεκα. τριάκοντα

G

Trãsla. B. Hiero.

vtrũq; plenum simila conspersa oleo in sacrificiũ. mortariolũ aureũ appẽdẽs decẽ siclos plenũ incẽso: bouem de armento: & arietem: & agnum anniculũ in holocaustũ: hircumq; pro peccato. & in hostias pacificorũ boues duos: arietes quinq;: hircos quinq;: agnos anniculos quinq;. Hec fuit oblatio phegiel filii ochram. Die duodecimo princeps filiorũ neptalim ahira filius henan obtulit acetabulũ argenteum appendens centum triginta siclos: phialã argenteã hñtẽ septuaginta siclos ad pondus sanctuarii: vtrunq; plenum simila conspersa oleo in sacrificiũ. mortariolum aureũ appendens decẽ siclos plenũ incenso: bouẽ de armẽto & arietẽ: & agnũ anniculum in holocaustum: hircumq; pro peccato. & in hostias pacificorum boues duos: arietes quinq;: hircos quinq;: agnos anniculos quinq;. Hec fuit oblatio ahira filii henan. Hec in dedicatione altaris oblata sunt a principibus israel in die qua cõsecratũ ẽ. acetabula argẽtea duodecim. phiale argẽtee duodecim. mortariola aurea duodecim: ita vt centum triginta siclos haberet vnũ acetabulũ

Ter. Heb.

שניהם מלאים סלת בלולה בשמן
למנחה: כף אחת עשרה זהב מלאה
קטרת: פר אחד בן בקר איל אחד
כבש אחד בן שנתו לעלה: שעיר
עזים אחד לחטאת: ולזבח
השלמים בקר שנים אילם
חמשה עתדים חמשה כבשים בני
שנה חמשה זה קרבן פגעיאל
בן עכרן: ביום שנים עשר יום
נשיא לבני נפתלי אחירע בן עינן:
קרבנו קערת כסף אחת שלשים
ומאה משקלה מזרק אחד כסף
שבעים שקל בשקל הקדש
שניהם מלאים סלת בלולה
בשמן למנחה: כף אחת עשרה זהב
מלאה קטרת: פר אחד בן בקר
איל אחד כבש אחד בן שנתו
לעלה: שעיר עזים אחד לחטאת:
ולזבח השלמים בקר שנים
אילם חמשה עתדים חמשה
כבשים בני שנה חמשה זה קרבן
אחירע בן עינן: זאת חנכת
המזבח ביום המשח אתו מאת
נשיאי ישראל קערת כסף
שתים עשרה מזרקי כסף שנים
עשר כפות זהב שתים עשרה:
שלשים ומאה הקערה האחת

Primitiua. heb.

שנה בלל
שנה שער
נשא
משח
נשא

Transla. Chal.

תרויהון מלן סולתא דפילא במשח למנחתא: בזיכא חדא מתקל עשר סלעין דדהב מליא קטורת בוסמין: תור חד בר תורי דכר חד אמר חד בר שתיה לעלתא: צפיר בר עזין חד לחטאתא: ולנכסת קודשיא תורין תרין דכרין חמשא גדיין חמשא אמרין בני שנה חמשא דין קורבן פגעיאל בר עכרן: ביומא תרי עשר יומא רבא לבני נפתלי אחירע בר עינן: קורבניה מגיסתא דכסף חדא מאה ותלתין סלעין הוה מתקלה מזרקא חד דכסף מתקליה שבעין סלעין בסלעי קודשא תרויהון מלן סולתא דפילא במשח למנחתא: בזיכא חדא מתקל עשר סלעין דדהב מליא קטורת בוסמין: תור חד בר תורי דכר חד אמר חד בר שתיה לעלתא: צפיר בר עזין חד לחטאתא: ולנכסת קודשיא תורין תרין דכרין חמשא גדיין חמשא אמרין בני שנה חמשא דין קורבן אחירע בר עינן: דא חנוכת מדבחא ביומא דרביאו יתיה מן רברבי ישראל מגיסי כסף תרתא עשרי מזרקי כסף תרי עשר בזיכי דדהבא תרתא עשרי מאה ותלתין סלעין הוה מתקלה דמגיסתא חדא

Interp. chal.

ambo plena simila cõspersa oleo pro munere: mortariolum vnũ appendẽs decẽ siclos auri plenũ incenso aromatũ: vitulũ vnũ de bobus: arietẽ vnum: agnum vnũ anniculũ in holocaustũ. hircum vnum de capris pro peccato. et in hostiaz sanctificationũ boues duos arietes quinq;: hedos quinq;: agnos anniculos quinq;. Hec est oblatio phegiel filij ochran. In die duodecimo princeps filiorum neptalim ahira filius enan obtulit oblationem suam acetabulum argenteũ vnum appendens centum et triginta siclos: phialam argenteam vnam appendentem septuaginta siclos in siclis sanctuarij: ambo plena simila conspersa oleo pro munere: mortariolum vnum appendens decem siclos auri plenum incenso aromatũ: vitulum vnum de bobus: arietem vnum: agnum anniculũ vnum in holocaustum: hircum de capris vnum pro peccato. et in hostiam sanctificationum boues duos: arietes quinq;: hedos quinq;: agnos anniculos quinq;. Hec est oblatio ahira filij enan. Ista est dedicatio altaris in die q̃ vnxerũt illud: a principibus israel oblata sunt acetabula argẽtea duodeciz: phiale argẽtee duodecim: mortariola aurea duodecim: centũ et triginta siclos argenti appendebat acetabulum vnum:

Primitiua chal.

תרי מלא
אחד שתא
עלה עז
רבב
תקל
זרק
דבח רבב
תרי זרק
תקל

כסף ושבעים המזרק האחד
כל כסף הכלים אלפים וארבע
מאות בשקל הקדש׃ כפות זהב
שתים עשרה מלאת קטרת
עשרה עשרה הכף בשקל הקדש
כל זהב הכפות עשרים ומאה׃
כל הבקר לעלה שנים עשר
פרים אילם שנים עשר
כבשים בני שנה שנים עשר
ומנחתם ושעירי עזים שנים
עשר לחטאת׃ וכל בקר זבח
השלמים עשרים וארבעה פרים
אילם ששים עתדים ששים
כבשים בני שנה ששים זאת
חנכת המזבח אחרי המשח אתו׃
ובבא משה אל אהל מועד לדבר
אתו וישמע את הקול מדבר אליו
מעל הכפרת אשר על ארן העדת
מבין שני הכרבים וידבר אליו׃
Ca.viij. וידבר יהוה אל משה
לאמר׃ דבר אל אהרן ואמרת
אליו בהעלתך את הנרת אל
מול פני המנורה יאירו שבעת
הנרות׃ ויעש כן אהרן אל מול
פני המנורה העלה נרתיה
כאשר צוה יהוה את משה׃ וזה
מעשה המנרה מקשה זהב עד

כלה רבע · מאה · שנה · עשר · בוא יעד · שמע · יעד · שנה דבר · עלה נור · פנה נור אור · עשה · עשה קשה

& septuaginta siclos: vna phiala. id est. in cõmune vasorum oim ex argento sicli duo milia q̃dringenti põdere sanctuarii: mortariola aurea duodecim plena in censo. denos siclos appendentia pondere sctuarii: i. simul auri sicli centũ viginti. boues de armento in holocaustũ duodecim: arietes duodecim: agni anniculi duodecim: & libamenta eorum. hirci duodecim pro peccato. In hostias pacificorum boues viginti quattuor. arietes sexaginta. hirci sexaginta. agni anniculi sexaginta. Hec oblata sunt in dedicatione altaris qñ vnctum est. Cũq; igrederetur moyses tabernaculum federis: vt cõsuleret oraculũ: audiebat vocẽ loquentis ad se de propitiatorio: qđ erat sup arcã testimonii inter duos cherubin: vñ & loqbatur ei.

Ca.8.

Locutusq; est dominus ad moysen dicens. Loquere aaron: & dices ad eũ. Cũ posueris septẽ lucernas cõtra eã partẽ quã candelabrũ respicit: lucere debebunt. Fecitq; aarõ: & imposuit lucernas sup candelabrum: sicut pceperat dñs moysi. Hec aũt erat factura candelabri ex auro ductili: tam medius

καὶ ἑκατὸν σίκλων τὸ τρυβλίον τὸ ἕν· καὶ ἑβδομήκοντα σίκλων ἡ φιάλη ἡ μία· πᾶν τὸ ἀργύριον τῶν σκευῶν, δισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι σίκλοι, ἐν τῷ σίκλῳ τῷ ἁγίῳ· θυίσκαι χρυσαῖ δώδεκα πλήρεις θυμιάματος· πᾶν τὸ χρυσίον τῶν θυίσκων εἴκοσι καὶ ἑκατὸν χρυσοῖ· πᾶσαι αἱ βόες εἰς ὁλοκαύτωσιν μόσχοι δώδεκα· κριοὶ δώδεκα· ἀμνοὶ ἐνιαύσιοι δώδεκα, καὶ αἱ θυσίαι αὐτῶν, καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν. καὶ χίμαροι ἐξ αἰγῶν δώδεκα περὶ ἁμαρτίας. πᾶσαι αἱ βόες εἰς θυσίαν σωτηρίου, δαμάλεις εἰκοσιτέσσαρες· κριοὶ ἑξήκοντα. τράγοι ἑξήκοντα. ἀμνάδες ἐνιαύσιαι ἑξήκοντα ἄμωμοι. αὕτη ἡ ἐγκαίνωσις τοῦ θυσιαστηρίου μετὰ τὸ χρίσαι αὐτὸν. ἐν τῷ εἰσπορεύεσθαι μωυσῆν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου λαλῆσαι αὐτῷ. καὶ ἤκουσε τὴν φωνὴν κυρίου λαλοῦντος πρὸς αὐτὸν ἄνωθεν τοῦ ἱλαστηρίου, ὅ ἐστιν ἐπὶ τῆς κιβωτοῦ τοῦ μαρτυρίου, ἀναμέσον τῶν δύο χερουβίμ. καὶ ἐλάλει πρὸς αὐτόν.

τ centũ siclorũ vnius. τ septuaginta sicli phiala vna. oẽ argentũ vasorũ: duo milia τ quigẽti sicli: in siclo sctõ. mortariola aurea duodeci plena incẽso. oẽ aurũ mortariolorũ viginti τ centũ aurei. oẽs boues in holocaustũ vituli duodeci. arietes duodeci. agni anniculi duodecim: τ sacrificia eorũ: τ libamina eorũ. τ hirci ex capris duodeci pro peccato. oẽs boues in sacrificiũ salutaris. vitule viginti quattuor. arietes sexaginta. hirci sexaginta. agne anniculae immaculate. hec dedicatio altaris postq̃ vnxit illũ. cũ ingrederet moyses in tabnaculo testimonij ad loquẽdũ illi. τ audiuit vocẽ dñi loquẽtis ad eũ desup ppitiatorio: qđ est sup arcã testimonij: in medio duoꝝ cherubi. τ loqbat ad ipm.

Ca.8.

Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, λάλησον τῷ ἀαρὼν, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτόν. ὅταν ἐπιθῇς τοὺς λύχνους ἐκ μέρους, κατὰ πρόσωπον τῆς λυχνίας φωτιοῦσιν οἱ ἑπτὰ λύχνοι. καὶ ἐποίησεν οὕτως ἀαρών, κατὰ πρόσωπον τῆς λυχνίας ἐξῆψε τοὺς λύχνους αὐτῆς, καθὰ συνέταξε κύριος τῷ μωυσῇ. καὶ αὕτη ἡ κατασκευὴ τῆς λυχνίας, στερεά, χρυσῆ,

Et locutꝰ ẽ dñs ad moysen: dicẽs. loq̃re aarõ: τ dices ad eũ. qñ posueris lucernas ex pte: versus faciẽ candelabri lucebũt septẽ lucerne. τ fecit sic aarõ: versus faciẽ candelabri incẽdit lucernas eiꝰ: sicut pcepit dñs moysi. τ hec structura candelabri: solida: aurea:

Primitiua chal. | Interp. chal. | Transla. Chal.

רבע · מלא · עלה · שית · עול שכן מלל · עלה · אמר דלק · נור עבד

et septuaginta appẽdebat phiala vna: oẽ argentũ vasoꝝ duo milia τ quadringẽti sicli in siclis sanctuarij. mortariola aurea duodecim plena incenso aromatũ: vnũquodq; mortariolũ appẽdebat decẽ siclos auri in siclo sanctuarij: oẽ aurũ mortariolorũ fuit centũ τ viginti sicli. oẽs boues in holocaustum fuerũt duodecim: arietes duodecim: agni anniculi duodecim τ munera eoꝝ: τ hirci capraꝝ duodecim pro pctõ. Oẽsq; boues in hostiã sctificationũ viginti τ q̃ttuor boues fuerũt: arietes sexaginta: hedi sexaginta: agni anniculi sexaginta. Hec est dedicatio altaris postq̃ vnxerũt illud. Cũq; ingrederet moyses in tabernaculũ federis ad loquẽdum cũ eo: audiebat vocẽ loquẽtis secũ desup ppiciatorio qđ est sup arcam testimonij. Loquebaturq; cũ eo de medio duoꝝ cherubim. Ca.8.

Et locutusq; est dñs cum moyse dicẽs. Loqre cũ aaron τ dices ad eũ. Cum accẽderis lucernas: cõtra faciẽ candelabri lucebũt septẽ lucerne. Fecitq; ita aaron: ɔtra faciẽ candelabri accẽdit lucernas: sicut preceperat dñs moysi. Hec aũt erat factura candelabri ex auro ductili ab

ושבעין דמזרקא חד כל כסף מניא תרין אלפין וארבע מאה בסלעי קודשא׃ בזיכי דדהבא תרתא עשרי מליין קטרת בוסמין מתקל עשר סלעין הוה מתקלה דבזיכא בסלעי קודשא כל דהב בזיכיא מאה ועשרין׃ כל תורי לעלתא תרי עשר תורין דכרין תרי עשר אמרין בני שנתהון תרי עשר ומנחתהון וצפירי עזין תרי עשר לחטאתא׃ וכל תורי נכסת קודשיא עשרין וארבעה תורין דכרין שתין גדיין שתין אמרין בני שנה שתין דא חנכת מדבחא בתר דרביאו יתיה׃ וכד עליל משה למשכן זמנא למללא עמיה ושמע ית קלא דמתמלל עמיה מעל כפורתא דעל ארונא דסהדותא מבין תרין כרוביא ומתמלל עמיה׃

Ca.viij.

ומליל יי עם משה למימר׃ מליל עם אהרן ותימר ליה באדלקותך ית בוציניא לקבל אפי מנרתא יהון מנהרין שבעא בוציניא׃ ועבד כן אהרן לקבל אפי מנרתא אדליק בוצינהא כמא דפקיד יי ית משה׃ ודין עובד מנרתא נגידא דדהב עד

στελεὸς αὐτῆς, καὶ τὰ κρίνα αὐτῆς, στερεὰ ὅλη, κατὰ τὸ εἶδος ὃ ἔδειξε κύριος τῷ μωυσῇ, οὕτως ἐποίησε τὴν λυχνίαν. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, λάβε τοὺς λευίτας ἐκ μέσου τῶν υἱῶν ἰσραήλ, καὶ ἀφαγνιεῖς αὐτούς. καὶ οὕτως ποιήσεις αὐτοῖς τὸν ἁγνισμὸν αὐτῶν. περιρρανεῖς αὐτοὺς ὕδωρ ἁγνισμοῦ, καὶ ἐπελεύσεται ξυρὸν ἐπὶ πᾶν τὸ σῶμα αὐτῶν, καὶ πλυνοῦσι τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ καθαροὶ ἔσονται. καὶ λήψονται μόσχον ἕνα ἐκ βοῶν, καὶ τούτου θυσίαν σεμιδάλεως ἀναπεποιημένην ἐν ἐλαίῳ. καὶ μόσχον ἐνιαύσιον ἐκ βοῶν λήψῃ περὶ ἁμαρτίας. καὶ προσάξεις τοὺς λευίτας ἔναντι τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ συνάξεις πᾶσαν συναγωγὴν υἱῶν ἰσραήλ. καὶ προσάξεις τοὺς λευίτας ἔναντι κυρίου, καὶ ἐπιθήσουσιν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ τοὺς λευίτας, καὶ ἀφοριεῖ ἀαρὼν τοὺς λευίτας ἀπόδομα ἔναντι κυρίου παρὰ τῶν υἱῶν ἰσραήλ, καὶ ἔσονται ὥστε ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα κυρίου. οἱ δὲ λευῖται ἐπιθήσουσι τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς τῶν μόσχων. καὶ ποιήσεις τὸν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, καὶ τὸν ἕνα εἰς ὁλοκαύτωσιν κυρίῳ ἐξιλάσασθαι περὶ αὐτῶν. καὶ στήσεις τοὺς λευίτας ἔναντι ἀαρὼν, καὶ ἔναντι τῶν υἱῶν αὐτοῦ. καὶ ἀποδώσεις αὐτοὺς ἀπόδομα ἔναντι κυρίου. καὶ διαστελεῖς τοὺς λευίτας ἐκ μέσου τῶν υἱῶν ἰσραήλ, καὶ ἔσονται ἐμοί. καὶ μετὰ ταῦτα εἰσελεύσονται οἱ λευῖται

stipes eius: τ lilia eius: solidũ totũ: iuxta spẽm quã ostẽdit dñs moysi: sic fecit cãdelabrũ. τ locutꝰ ẽ dñs ad moysen: dicẽs: accipe leuitas de medio filiorũ israel: τ purificabis eos. τ sic facies eis purificationẽ eoꝝ. aspges illos aqua purificatiõis. τ introibit nouacula in oẽ corpꝰ eoꝝ: τ lauabũt vestimẽta sua: τ mũdi erũt. τ accipiẽt vitulũ vnũ ẽ bobꝰ: τ huiꝰ sacrificiũ similã cõfectam in oleo. τ vitulũ anniculũ ex bobus accipies pro pctõ: τ adduces leuitas ante tabnaculũ testimonij: τ ɔgregabis oẽ ɔgregationẽ filioꝝ israel: τ adduces leuitas corã dño: τ imponẽt filij israel manus suas sup leuitas: τ segregabit aarõ leuitas munꝰ corã dño a filijs israel. τ erũt vt operẽtur opa dñi. at leuite imponẽt manꝰ suas sup capita vitulorũ. τ facies vnũ pro pctõ: τ vnũ in holocaustũ dño ad ppitiãdũ pro illis. τ statues leuitas corã aarõ: τ corã filijs eius. τ reddes illos munꝰ corã dño. τ segregabis leuitas ex medio filioꝝ israel: τ erũt mihi. τ post hec intrabũt leuite

stipes q̃ cũcta que ex vtroq; calamorũ latere nascebãtur. Iuxta exẽplũ qđ ostendit dñs moysi: ita operatus est candelabrũ. Et locutus est dominus ad moysẽ dicens. Tolle leuitas ex medio filiorum israel: & purificabis eos iuxta hunc ritũ. Aspergantur aqua lustrationis: & radant oẽs pilos carnis sue. Cumq; lauerint vestimenta sua: & mundati fuerint: tollent bouẽ de armentis: & libamentũ eius: simila oleo consparsam. bouẽ aũt alterũ de armento accipies p peccato: & applicabis leuitas coram tabernaculo federis: conuocata oĩ multitudine filiorũ israel. Cũq; leuite fuerint corã domino: ponent filii israel manus suas super eos: & offeret aaron leuitas munus in conspectu domini a filiis israel: vt seruiant in ministerio eius. Leuite quoq; ponent manus suas super capita boũ: e quibus vnum facies pro peccato: & alterũ in holocaustũ domini: vt depreceris pro eis. Statuesq; leuitas in cõspectu aarõ & filiorũ eius: & cõsecrabis oblatos domino: ac separabis de medio filiorum israel: vt sint mei: & postea ingrediantur

ירכה עד פרחה מקשה הוא
כמראה אשר הראה יהוה את
משה כן עשה את המנרה׃ וידבר
יהוה אל משה לאמר׃ קח את
הלוים מתוך בני ישראל וטהרת
אתם׃ וכה תעשה להם לטהרם
הזה עליהם מי חטאת והעבירו
תער על כל בשרם וכבסו
בגדיהם והטהרו׃ ולקחו פר
בן בקר ומנחתו סלת בלולה
בשמן ופר שני בן בקר תקח
לחטאת׃ והקרבת את הלוים
לפני אהל מועד והקהלת את
כל עדת בני ישראל׃ והקרבת
את הלוים לפני יהוה וסמכו
בני ישראל את ידיהם על
הלוים׃ והניף אהרן את הלוים
תנופה לפני יהוה מאת בני
ישראל והיו לעבד את עבדת
יהוה׃ והלוים יסמכו את ידיהם
על ראש הפרים ועשה את האחד
חטאת ואת האחד עלה ליהוה
לכפר על הלוים׃ והעמדת את
הלוים לפני אהרן ולפני בניו והנפת
אתם תנופה ליהוה׃ והבדלת את
הלוים מתוך בני ישראל והיו
לי הלוים׃ ואחרי כן יבאו הלוים

ראה · לקח · נזה עבר · טהר · בלל · שנה · קרב · יעד קהל · יעד · נוף · פנה · היה · עבד · סמך · עמד · בדל · היה · בוא

Transla. Chal. | Interp. chal. | Primitiua chal.

שדה עד שושנה נגידא היא כחזו דאחזי יי ית משה כן עבד ית מנרתא׃ ומליל יי עם משה למימר׃ קריב ית ליואי מגו בני ישראל ותדכי יתהון׃ וכדין תעביד להון לדכאותהון אדי עליהון מי חטאתא ויעברון מספר על כל בשרהון ויחורון לבושיהון וידכון׃ ויסבון תור בר תורי ומנחתיה סלתא דפילא במשח ותור תנין בר תורי תסב לחטאתא׃ ותקריב ית ליואי קדם משכן זמנא ותכנוש ית כל כנשתא דבני ישראל׃ ותקריב ית ליואי קדם יי ויסמכון בני ישראל ית ידיהון על ליואי׃ וירים אהרן ית ליואי ארמא קדם יי מן בני ישראל ויהון למפלח ית פולחנא דיי׃ וליואי יסמכון ית ידיהון על ריש תורי ועביד ית חד חטאתא וית חד עלתא קדם יי לכפרא על ליואי׃ ותקים ית ליואי קדם אהרן וקדם בנוהי ותרים יתהון ארמא קדם יי׃ ותפרש ית ליואי מגו בני ישראל ויהון משמשין קדמי ליואי׃ ובתר כן יעלון ליואי

hastili eius vsq; ad liliũ eius erat ductile sicut visionem quã ostendit dñs moysi: ita fecit candelabrum. Locutusq; est dñs cũ moyse dicens. Applica leuitas de medio filioꝝ israel: τ mundabis eos. et ita facies eis vt mundentur: asperge super eos aquas lustrationis: τ transire facient nouaculã super omnẽ carnem suam: τ lauabunt vestimẽta sua τ mundi erunt. Et tollent vitulũ de bobus: τ munus eius erit simila conspersa oleo. Bouem autem secundũ tolles de bobus pro peccato. Applicabisq; leuitas coram tabernaculo federis: τ congregabis omnẽ cetum filiorũ israel: et applicabis leuitas coram dño. Et imponent filij israel manus suas super leuitas. Eleuabitq; aaron leuitas eleuatione coram dño a filijs israel: τ erunt ministrantes ministeriũ domini. Leuite autẽ imponent manus suas super caput boum. τ fac vnus pro peccato τ vnum in holocaustũ coram dño ad propiciandum super leuitas. Statuesq; leuitas in conspectu aaron et in conspectu filioꝝ eius: τ eleuabis eos eleuatione in conspectu dñi. et separabis leuitas de medio filiorum israel: vt sint ministrantes leuite coram me. Et postea ingrediẽtur leuite

חזה · דמה ידע עבר · ספר תור נסב · תנה כנס קרב · שון כנש ספר · רום רוה פלח · ראש אחד · עלה קום רום · פרש חוה שמש · עול

לַעֲבֹד אֶת אֹהֶל מוֹעֵד וְטִהַרְתָּ
אֹתָם וְהֵנַפְתָּ אֹתָם תְּנוּפָה׃ כִּי
נְתֻנִים נְתֻנִים הֵמָּה לִי מִתּוֹךְ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל תַּחַת פִּטְרַת כָּל רֶחֶם
בְּכוֹר כֹּל מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָקַחְתִּי
אֹתָם לִי׃ כִּי לִי כָל בְּכוֹר בִּבְנֵי
יִשְׂרָאֵל בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה בְּיוֹם
הַכֹּתִי כָל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
הִקְדַּשְׁתִּי אֹתָם לִי׃ וָאֶקַּח אֶת
הַלְוִיִּם תַּחַת כָּל בְּכוֹר בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃
וָאֶתְּנָה אֶת הַלְוִיִּם נְתֻנִים לְאַהֲרֹן
וּלְבָנָיו מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲבֹד אֶת
עֲבֹדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֹהֶל מוֹעֵד
וּלְכַפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִהְיֶה
בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נֶגֶף בְּגֶשֶׁת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל אֶל הַקֹּדֶשׁ׃ וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה
וְאַהֲרֹן וְכָל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַלְוִיִּם
כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה
לַלְוִיִּם כֵּן עָשׂוּ לָהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
וַיִּתְחַטְּאוּ הַלְוִיִּם וַיְכַבְּסוּ בִּגְדֵיהֶם
וַיָּנֶף אַהֲרֹן אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי
יְהוָה וַיְכַפֵּר עֲלֵיהֶם אַהֲרֹן לְטַהֲרָם׃
וְאַחֲרֵי כֵן בָּאוּ הַלְוִיִּם לַעֲבֹד אֶת
עֲבֹדָתָם בְּאֹהֶל מוֹעֵד לִפְנֵי
אַהֲרֹן וְלִפְנֵי בָנָיו כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֶת מֹשֶׁה עַל הַלְוִיִּם כֵּן עָשׂוּ
לָהֶם׃ וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃

לָקַח נָתַן קָדַשׁ לָקַח נָתַן הָיָה נָגַשׁ עָשָׂה כָּבַס פָּנָה כָּפַר בּוֹא עָבַד דָּבַר

tabernaculũ federis ut seruiant mihi. Sicq; purificabis & consecrabis eos in oblationẽ dñi: quia dono donati sunt mihi a filiis israel. Pro primogenitis q̃ aperiunt oẽm vuluã in israel accepi eos. Mea sunt enĩ oĩa primogenita filiorum israel tã ex hoĩbus quã ex iumẽtis. Ex die quo percussi oẽ primogenitũ in terra egypti sanctificaui eos mihi: & tuli leuitas pro cũctis primogẽitis filiorũ israel: tradidiq; eos dono aaron & filiis eius de medio populi ut seruiant mihi pro israel in tabernaculo federis: & orent pro eis ne sit in populo plaga si ausi fuerint accedere ad sanctuarium. Feceruntq; moyses & aarõ & oĩs multitudo filiorũ israel sup leuitis que p̃ceperat dominus moysi. purificatiq; sunt & lauerunt vestimenta sua. Eleuauitq; eos aaron in conspectu dñi & orauit pro eis ut purificati ingrederentur ad officia sua in tabernaculum federis coram aaron & filiis eius. Sicut preceperat dñs moysi de leuitis ita factum est. Locutusq; est dominus ad moysen dicens.

ad opandũ opa tabnaculi testimonij. & purificabis eos: & reddes illos dona: q2
ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. καὶ καθαριεῖς αὐτούς, καὶ ἀποδώσεις αὐτοὺς δόματα, ὅτι
donũ donatũ hi mihi sũt de medio
ἀπόδομα ἀποδεδομένον οὗτοί μοί εἰσιν ἐκ μέσου
filiog israel: pro apiẽtib9 oẽz vulua primogenitog oĩum: a filijs israel assumpsi eos mihi. q2 mihi oẽ primogenitũ in filijs israel: ab hoĩe vsq; ad pecus: qua die pcussi oẽ primogenitũ in t̃ra egypti: sctificaui eos mihi: & accepi leuitas pro oi primogenito in filijs israel: & reddidi leuitas
τῶν υἱῶν ἰσραήλ, ἀντὶ τῶν διανοιγόντων πᾶσαν μήτραν πρωτοτόκων πάντων, ἐκ τῶν υἱῶν ἰσραὴλ εἴληφα αὐτοὺς ἐμοί. ὅτι ἐμοὶ πᾶν πρωτότοκον ἐν τοῖς υἱοῖς ἰσλ', ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους, ᾗ ἡμέρᾳ ἐπάταξα πᾶν πρωτότοκον ἐν γῇ αἰγύπτου, ἡγίασα αὐτοὺς ἐμοί, καὶ ἔλαβον τοὺς λευΐτας ἀντὶ παντὸς πρωτοτόκου ἐν υἱοῖς ἰσραήλ, καὶ ἀπέδωκα τοὺς λευΐτας
donũ donatũ aarõ & filijs eius de medio filiog israel: ad opandũ opa filiog israel in tabnaculo testimonij: & ppitiãdũ pro filijs israel & nõ erit in filijs israel plaga: qñ accesserint ad scta. & fecit moyses & aarõ & oĩs ɔgregatio filiog israel leuitis sicut p̃cepit dñs moysi de leuitis: sic fecerũt eis filij israel. & purificati sũt leuite: & lauerũt vestimẽta sua: & reddiderũt eos aarõ donũ corã dño. & ppitiauit pro eis aarõ purificãs eos. & post hec ingressi sũt leuite ad ministrãdũ ministeriũ suum in tabnaculo testimonij: corã aarõ: & corã filijs eius: sicut p̃cepit dñs moysi de leuitis: sic fecerũt eis. & locut9 ẽ dñs ad moysen: dicẽs:
ἀπόδομα ἀποδεδομένον ἀαρὼν καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ ἐκ μέσου τῶν υἱῶν ἰσραήλ, ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου, καὶ ἐξιλάσκεσθαι περὶ τῶν υἱῶν ἰσραὴλ καὶ οὐκ ἔσται ἐν τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ πληγή, ὅταν προσεγγίζωσι πρὸς τὰ ἅγια. καὶ ἐποίησε μωυσῆς καὶ ἀαρὼν καὶ πᾶσα συναγωγὴ υἱῶν ἰσραὴλ τοῖς λευΐταις καθὰ ἐνετείλατο κύριος τῷ μωυσῇ περὶ τῶν λευϊτῶν, οὕτως ἐποίησαν αὐτοῖς οἱ υἱοὶ ἰσραήλ. καὶ ἡγνίσαντο οἱ λευῖται, καὶ ἔπλυναν τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ ἀπέδωκαν αὐτοὺς ἀαρὼν ἀπόδομα ἔναντι κυρίου. καὶ ἐξιλάσατο περὶ αὐτῶν ἀαρὼν ἀφαγνίσας αὐτούς. καὶ μετὰ ταῦτα εἰσῆλθοσαν οἱ λευῖται τοῦ λειτουργεῖν τὴν λειτουργίαν αὐτῶν ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου, ἔναντι ἀαρών, καὶ ἔναντι τῶν υἱῶν αὐτοῦ, καθὰ συνέταξε κύριος τῷ μωυσῇ περὶ τῶν λευϊτῶν, οὕτως ἐποίησαν αὐτοῖς. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων,

8,3 b. Exo. 13.a. 33.k. Luce. 2.d. — Exo. 13.c.

D

Transla. Chal.

לְמִפְלַח יָת מַשְׁכַּן זִמְנָא וּתְדַכֵּי יָתְהוֹן וּתְרִים יָתְהוֹן אֲרָמָא׃ אֲרֵי אַפְרָשָׁא מַפְרְשִׁין
אִינוּן לִי מִגּוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל חֲלָף פְּתַח כָּל וַלְדָּא בּוּכְרָא כּוֹלָא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל קָרֵיבִית יָתְהוֹן
לְפוּלְחָנִי׃ אֲרֵי דִילִי כָּל בּוּכְרָא בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בֶּאֱנָשָׁא וּבִבְעִירָא בְּיוֹמָא דְּקַטֵּלִית כָּל
בּוּכְרָא בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם אַקְדֵּשִׁית יָתְהוֹן קֳדָמַי׃ וְקָרֵיבִית יָת לֵיוָאֵי חֲלָף כָּל בּוּכְרָא
בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ וִיהַבִית יָת לֵיוָאֵי יְהִיבִין לְאַהֲרֹן וְלִבְנוֹהִי מִגּוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִפְלַח יָת
פּוּלְחַן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא וּלְכַפָּרָא עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלָא יְהֵא בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל
מוֹתָא בְּמִקְרַב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְקוּדְשָׁא׃ וַעֲבַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְכָל כְּנִשְׁתָּא דִבְנֵי יִשְׂרָאֵל
לְלֵיוָאֵי כְּכֹל דְּפַקֵּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה לְלֵיוָאֵי כֵּן עֲבַדוּ לְהוֹן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ וְאִדַּכִּיאוּ לֵיוָאֵי
וְחַוַּרוּ לְבוּשֵׁיהוֹן וַאֲרֵים אַהֲרֹן יָתְהוֹן אֲרָמָא קֳדָם יְיָ וְכַפַּר עֲלֵיהוֹן אַהֲרֹן לְדַכָּאוּתְהוֹן׃
וּבָתַר כֵּן עָלוּ לֵיוָאֵי לְמִפְלַח יָת פּוּלְחָנְהוֹן בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא קֳדָם אַהֲרֹן וּקְדָם בְּנוֹהִי כְּמָא
דְּפַקֵּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה עַל לֵיוָאֵי כֵּן עֲבַדוּ לְהוֹן׃ וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר׃

Primitiua chal.

דְּכָא יְלַד קְדַשׁ פְּלַח שְׁכַן קְרַב דְּכָא רוּם עֲלַל פְּלַח שְׁכַן

Interp̃. chal.

vt ministrent in tabernaculo federis: & vnges eos: et eleuabis eos eleuatione. Quoniã separatione separati sunt mihi de medio filiog israel pro omni primogenito aperiente omnẽ vuluã de filijs israel: applicaui eos ad cultũ meũ. Quia meũ est omne primogenitum in filijs israel in hominibus & in iumẽtis: in die quo interfeci omne primogenitũ in terra egypti sanctificaui eos corã me. Applicauiq; leuitas pro omni primogenito filiog israel: dediq; leuitas datos dono aaron & filijs eius de medio filiog israel: vt seruiant pro filijs israel in tabernaculo federis ad ppiciandũ p filijs isrl: vt nõ sit in filijs israel mors: cũ accesserit ad sanctuariũ. Feciq; moyses & aaron & oĩs cõgregatio filiog israel sup leuitis: iuxta oĩa que preceperat dñs moysi de leuitis: ita fecerũt eis filij israel: & mundati sunt leuite: & lauauerũt vestimẽta sua: & eleuauit eos aaron eleuatione corã dño, & expiauit eos aaron vt emundarẽtur. Et postea ingressi sunt leuite ad ministrandum ministeriũ suum in tabernaculo federis coram aaron & coram filijs eius: sicut preceperat dominus moysi super leuitas: ita fecerunt eis. Locutusq; est dominus cum moyse dicens.

hoc est qd pro leuitis: a q̃nq; & vigintis & supra: introibũt ad ministrãdũ ministeria in opib9 in tabnaculo testimonij. & a q̃nq̃gita ãnis discedet a ministerio & nõ opabit ãpli9. & ministrabit cũ fribus suis in tabnaculo testimõij ad custodiẽdũ custodias: opa ãt nõ opabit. sic facies leuitis in custodijs suis.
τοῦτό ἐστι τὸ περὶ τῶν λευιτῶν, ἀπὸ πέντε καὶ εἰκοσαετοῦς καὶ ἐπάνω, εἰσελεύσονται λειτουργεῖν λειτουργίας ἐν ἔργοις ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου. καὶ ἀπὸ πεντηκονταετοῦς ἀποστήσεται ἀπὸ τῆς λειτουργίας καὶ οὐκ ἐργᾶται ἔτι. καὶ λειτουργήσει μετὰ ἀδελφῶν αὐτοῦ ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου φυλάσσειν τὰς φυλακάς, ἔργα δὲ οὐκ ἐργᾶται. οὕτως ποιήσεις τοῖς λευΐταις ἐν ταῖς φυλακαῖς αὐτῶν. Ca. 9.

A

Et locut9 ẽ dñs ad moysen in deserto sinai in ãno scdo egressog eorũ de t̃ra egypti: in mẽse pmo: dicẽs: dic: & faciãt filij israel pascha iuxta tẽp9 suũ: q̃rta & decima die mẽsis pmi ad vespaz facies illd: iuxta tẽp9 suũ. fm legẽ ei9: & iuxta ɔparationẽ ei9 facies illd. & locut9 ẽ moyses filijs israel facere pascha: incipiẽte quarta decima die mẽsis in deserto sinai sicut p̃cepit dñs moysi: sic fecerũt filij israel. & venerũt viri q̃ erãt immũdi sup aĩa hoĩs: & nõ potuerũt facere pascha in die illa & accesserũt corã moyse & aarõ in illa die. & dixerũt viri illi ad eos: nos immũdi sup aĩa hoĩs nunqd fraudemur: ad offerẽdũ donũ
Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν ἐν τῇ ἐρήμῳ σινὰ ἐν τῷ ἔτει τῷ δευτέρῳ ἐξελθόντων αὐτῶν ἐκ γῆς αἰγύπτου, ἐν τῷ μηνὶ τῷ πρώτῳ, λέγων, εἶπον, καὶ ποιείτωσαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ τὸ πάσχα καθ' ὥραν αὐτοῦ, τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ τοῦ μηνὸς τοῦ πρώτου πρὸς ἑσπέραν ποιήσετε αὐτό, κατὰ καιρὸν αὐτοῦ. κατὰ τὸν νόμον αὐτοῦ, καὶ κατὰ σύγκρισιν αὐτοῦ ποιήσεις αὐτό. καὶ ἐλάλησε μωυσῆς τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ ποιῆσαι τὸ πάσχα, ἐναρχομένου τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ τοῦ μηνὸς ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ σινά, καθὰ συνέταξε κύριος τῷ μωυσῇ, οὕτως ἐποίησαν οἱ υἱοὶ ἰσραήλ. καὶ παρεγένοντο οἱ ἄνδρες οἳ ἦσαν ἀκάθαρτοι ἐπὶ ψυχῇ ἀνθρώπου, καὶ οὐκ ἠδύναντο ποιῆσαι τὸ πάσχα ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. καὶ προσῆλθον ἐναντίον μωυσῆ καὶ ἀαρὼν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. καὶ εἶπαν οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι πρὸς αὐτούς, ἡμεῖς ἀκάθαρτοι ἐπὶ ψυχῇ ἀνθρώπου, μὴ οὖν ὑστερήσωμεν, ὥστε προσενέγκαι τὸ δῶρον

B

Hec est lex leuitarum. A viginti quinq; annis & supra ingredientur: vt ministrent in tabernaculo federis. Cumq; quinquagesimum annũ etatis impleuerint: seruire cessabunt. eruntq; ministri fratrũ suorũ in tabernaculo federis ut custodiãt q̃ sibi fuerint commendata. opa ãt ipsa nõ faciãt. Sic dispões leuitis i custodiis suis. Ca. 9.

Locutus est dñs ad moysen in deserto sinai: ãno secũdo postq; egressi sunt de terra egypti: mense primo: dicens. Faciant filii israel phase in tpe suo quartadecima die mensis huius ad vesperã iuxta omnes cerimonias & iustificationes eius. Precepitq; moyses filiis israel vt facerẽt phase. Qui fecerunt tempore suo quartadecima die mẽsis ad vesperã in mõte sinai. Iuxta omnia que mandauerat dominus moysi fecerunt filii israel. Ecce autem quidam immundi super aĩa hominis qui non poterãt facere phase ĩ die illo: accedentes ad moysen & aaron: dixerunt eis. Immũdi sumus super anima hominis. quare fraudamur vt nõ valeamus oblationẽ offerre

זֹאת אֲשֶׁר לַלְוִיִּם מִבֶּן חָמֵשׁ
וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה יָבוֹא לִצְבֹא
צָבָא בַּעֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד׃ וּמִבֶּן
חֲמִשִּׁים שָׁנָה יָשׁוּב מִצְּבָא
הָעֲבֹדָה וְלֹא יַעֲבֹד עוֹד׃ וְשֵׁרֵת
אֶת אֶחָיו בְּאֹהֶל מוֹעֵד לִשְׁמֹר
מִשְׁמֶרֶת וַעֲבֹדָה לֹא יַעֲבֹד כָּכָה
תַּעֲשֶׂה לַלְוִיִּם בְּמִשְׁמְרֹתָם׃

Ca. ix.

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה בְמִדְבַּר סִינַי
בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית לְצֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן לֵאמֹר׃ וְיַעֲשׂוּ בְנֵי
יִשְׂרָאֵל אֶת הַפָּסַח בְּמוֹעֲדוֹ׃
בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם בַּחֹדֶשׁ הַזֶּה בֵּין
הָעַרְבַּיִם תַּעֲשׂוּ אֹתוֹ בְּמוֹעֲדוֹ כְּכָל
חֻקֹּתָיו וּכְכָל מִשְׁפָּטָיו תַּעֲשׂוּ אֹתוֹ׃
וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
לַעֲשֹׂת הַפָּסַח׃ וַיַּעֲשׂוּ אֶת הַפֶּסַח
בָּרִאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ
בֵּין הָעַרְבַּיִם בְּמִדְבַּר סִינַי כְּכֹל אֲשֶׁר
צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה כֵּן עָשׂוּ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל׃ וַיְהִי אֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ
טְמֵאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם וְלֹא יָכְלוּ
לַעֲשֹׂת הַפֶּסַח בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּקְרְבוּ
לִפְנֵי מֹשֶׁה וְלִפְנֵי אַהֲרֹן בַּיּוֹם
הַהוּא׃ וַיֹּאמְרוּ הָאֲנָשִׁים הָהֵמָּה
אֵלָיו אֲנַחְנוּ טְמֵאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם
לָמָּה נִגָּרַע לְבִלְתִּי הַקְרִיב אֶת

עָלָה בּוֹא שׁוּב עָבַד שָׁמַר עָשָׂה שָׁנָה יָצָא רָבַע שָׁפַט דָּבַר הָיָה עָשָׂה קָרַב פָּנָה אָמַר גָּרַע

Transla. Chal.

דָּא דִּי לְלֵיוָאֵי מִבַּר עֶשְׂרִין וְחָמֵשׁ שְׁנִין וּלְעֵלָּא יֵיתֵי לְחַיָּלָא חֵילָא בְּפוּלְחַן מַשְׁכַּן זִמְנָא׃
וּמִבַּר חַמְשִׁין שְׁנִין יְתוּב מֵחֵיל פּוּלְחָנָא וְלָא יִפְלַח עוֹד׃ וִישַׁמֵּשׁ עִם אֲחוֹהִי בְּמַשְׁכַּן
זִמְנָא לְמִטַּר מַטְּרָא וּפוּלְחָן לָא יִפְלַח כְּדֵין תַּעֲבֵיד לְלֵיוָאֵי בְּמַטְּרָתְהוֹן׃ Ca. ix.
וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה בְּמַדְבְּרָא דְסִינַי בְּשַׁתָּא תִנְיֵיתָא לְמִפְקְהוֹן מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם בְּיַרְחָא
קַדְמָאָה לְמֵימַר׃ וְיַעְבְּדוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יָת פִּסְחָא בִּזְמָנֵיהּ׃ בְּאַרְבְּעַת עַשְׂרָא יוֹמָא בְּיַרְחָא
הָדֵין בֵּין שִׁמְשַׁיָּא תַּעְבְּדוּן יָתֵיהּ בִּזְמָנֵיהּ כְּכָל גְּזֵירָתֵיהּ וּכְכָל דְּחָזֵי לֵיהּ תַּעְבְּדוּן יָתֵיהּ׃
וּמַלֵּיל מֹשֶׁה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמֶעְבַּד פִּסְחָא׃ וַעֲבַדוּ יָת פִּסְחָא בְּנִיסָן בְּאַרְבְּעַת עַשְׂרָא
יוֹמָא לְיַרְחָא בֵּין שִׁמְשַׁיָּא בְּמַדְבְּרָא דְסִינַי כְּכֹל דְּפַקֵּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה כֵּן עֲבַדוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
וַהֲווֹ גֻּבְרַיָּא דַּהֲווֹ מְסָאֲבִין לִטְמֵי נַפְשָׁא דֶאֱנָשָׁא וְלָא יְכִילוּ לְמֶעְבַּד פִּסְחָא בְּיוֹמָא
הַהוּא וּקְרִיבוּ קֳדָם מֹשֶׁה וּקְדָם אַהֲרֹן בְּיוֹמָא הַהוּא׃ וַאֲמַרוּ גֻּבְרַיָּא הָאִנּוּן לֵיהּ אֲנַחְנָא
מְסָאֲבִין לִטְמֵי נַפְשָׁא דֶאֱנָשָׁא לְמָה נִתְמְנַע בְּדִיל דְּלָא לְקָרָבָא יָת

Interp̃. chal.

ista est lex leuitarũ. a viginti q̃nq; annis & supra ingrediẽtur vt per turmas suas seruiãt in tabernaculo federis: & a q̃nquaginta annis reuertent ab exercitu ministrãtium: & nõ seruiẽt amplius. Ministrabũtq; cũ fribus suis in tabernaculo federis vt custodiãt custodiam: & seruitute non seruient. Ita facies leuitis in custodijs suis. Ca. 9.

Locutusq; est dñs cum moyse in deserto sinai in anno secũdo egressionis eog de terra egypti in mense primo dicens. Faciant filij israel phase in tpe suo: in quartadecima die mensis huius ad vesperas facietis illud in tpe suo: iuxta omnẽ ritũ suũ & iuxta oĩa q̃ et pertinẽt facietis illud. Locutusq; est moyses cum filijs israel vt facerẽt phase. Fecerũtq; phase in mense nisan in quartadecima die mẽsis ad vesperã in deserto sinai: iuxta oĩa que preceperat dñs moysi: ita fecerũt filij israel. Fueruntq; quidã viri qui erant immundi pro immũditia aĩe hominis: & non potuerunt facere phase in die illo. Accesserũtq; in ɔspectũ moysi & in conspectũ aaron in die illo: atq; dixerũt ei viri illi. Nos sumus immũdi pollutione anime hominis: quare prohibemur vt non offeramus

Primitiua chal.

אֲתָא שְׁנָה תּוּב פְּלַח שְׁמַשׁ נְטַר עֲבַר דְּבַר תְּנָה נְפַק אֲמַר רְבַע חֲזָה עֲבַד הֲוָה סְאַב מְנַע

Ter. Heb.

קרבן יהוה במעדו בתוך בני
ישראל ויאמר אלהם משה
עמדו ואשמעה מה יצוה יהוה
לכם: וידבר יהוה אל משה
לאמר: דבר אל בני ישראל
לאמר איש איש כי יהיה טמא
לנפש או בדרך רחקה לכם או
לדרתיכם ועשה פסח ליהוה:
בחדש השני בארבעה עשר יום
בין הערבים יעשו אתו על מצות
ומררים יאכלהו: לא ישאירו
ממנו עד בקר ועצם לא ישברו
בו ככל חקת הפסח יעשו אתו:
והאיש אשר הוא טהור ובדרך
לא היה וחדל לעשות הפסח
ונכרתה הנפש ההוא מעמיה כי
קרבן יהוה לא הקריב במעדו חטאו
ישא האיש ההוא: וכי יגור אתכם
גר ועשה פסח ליהוה כחקת הפסח
וכמשפטו כן יעשה חקה אחת יהיה
לכם ולגר ולאזרח הארץ: וביום
הקים את המשכן כסה הענן את
המשכן לאהל העדת ובערב
יהיה על המשכן כמראה אש עד
בקר: כן יהיה תמיד הענן יכסנו
ומראה אש לילה: ולפי העלות
הענן מעל האהל ואחרי כן

Primitiua heb.: עוד · שמע צוה · דבר · דור · שנה · עשה · אכל שאר · שבר · טהר · כרת · קרב · נשא גור · שפט היה · גור זרח · קום שכן · ערב · ראה · היה תמד כסה · פה עלה

Trāsla. B. Hiero.

domino in tēpore suo inter filios israel. Quibus respōdit moyses. State vt cōsulā quid p̄cipiat dominus de vobis. Locutusq3 ē dominus ad moysen dicēs. Loquere filiis israel. Homo qui fuerit immundus super aīa: siue in via p̄cul in gente vestra faciat phase domino in mense secūdo quartadecima die mensis ad vesperā: cū azymis & lactucis agrestibus comedent illud. Non relinquent ex eo quippiā vsq3 mane: & os eius nō cōfringent. omnem ritū phase obseruabūt. Si quis aūt & mundus est & in itinere non fuit & tamen nō fecit phase: exterminabitur aīa illa de populis suis. quia sacrificiū dño nō obtulit tpe suo. Peccatum suū ipse portabit. Peregrinus quoq3 & aduena si fuerit apud vos facient phase dño iuxta cerimōias & iustificatiōes suas. Preceptū idē erit apud vos tā aduene q3 indigene. Igitur die qua erectū est tabernaculū operuit illud nubes. A vespere aūt super tentorium erat quasi species ignis vsq3 mane. Sic fiebat iugiter. Per diem operiebat illud nubes: & per noctem quasi species ignis. Cumq3 ablata fuisset nubes que tabernaculū ptegebat: tunc

Trāsla. Gre. lxx. cū interp̄. latina

κυρίῳ κατὰ καιρὸν αὐτοῦ, ἐν μέσῳ υἱῶν ἰσραήλ; καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς μωυσῆς, στῆτε αὐτοῦ, καὶ ἀκούσομεν τί ἐντελεῖται περὶ ὑμῶν κύριος. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, λάλησον τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, λέγων, ἄνθρωπος ἄνθρωπος, ὃς ἂν γένηται ἀκάθαρτος ἐπὶ ψυχῇ ἀνθρώπου, ἢ ἐν ὁδῷ μακρὰν ὑμῖν, ἢ ἐν ταῖς γενεαῖς ὑμῶν, καὶ ποιήσει τὸ πάσχα τῷ κυρίῳ ἐν τῷ μηνὶ τῷ δευτέρῳ, ἐν τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ πρὸς ἑσπέραν ποιήσουσιν αὐτό, ἐπὶ ἀζύμων καὶ πικρίδων φάγονται αὐτό. οὐ καταλείψουσιν ἀπ' αὐτοῦ εἰς τὸ πρωΐ, καὶ ὀστοῦν οὐ συντρίψουσιν ἀπ' αὐτοῦ, κατὰ τὸν νόμον τοῦ πάσχα ποιήσουσιν αὐτό. καὶ ἄνθρωπος, ὃς ἂν καθαρὸς ᾖ, καὶ ἐν ὁδῷ μακρὰν οὐκ ἔστιν, καὶ ὑστερήσει ποιῆσαι τὸ πάσχα, ἐξολοθρευθήσεται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῆς, ὅτι τὸ δῶρον κυρίῳ οὐ προσήνεγκεν κατὰ τὸν καιρὸν αὐτοῦ, ἁμαρτίαν λήψεται ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος. ἐὰν δὲ προσέλθῃ πρὸς ὑμᾶς προσήλυτος ἐν τῇ γῇ ὑμῶν, καὶ ποιήσει τὸ πάσχα κυρίῳ κατὰ τὸν νόμον τοῦ πάσχα, καὶ κατὰ τὴν σύνταξιν αὐτοῦ, οὕτως ποιήσουσιν αὐτό. νόμος εἷς ἔσται ὑμῖν, καὶ τῷ προσηλύτῳ, καὶ τῷ αὐτόχθονι τῆς γῆς. καὶ τῇ ἡμέρᾳ ᾗ ἐστάθη ἡ σκηνή, ἐκάλυψεν ἡ νεφέλη τὴν σκηνὴν τὸν οἶκον τοῦ μαρτυρίου. καὶ τὸ ἑσπέρας ἦν ἐπὶ τῆς σκηνῆς ὡς εἶδος πυρὸς ἕως πρωΐ. οὕτως ἐγίνετο διαπαντός· ἡ νεφέλη ἐκάλυπτεν αὐτὴν ἡμέρας, καὶ εἶδος πυρὸς τὴν νύκτα. καὶ ἡνίκα ἀνέβη ἡ νεφέλη ἀπὸ τῆς σκηνῆς, καὶ μετὰ ταῦτα

dño iuxta tēp⁹ suū: in medio filiox israel: ⁊ dixit ad eos moyses: state ibi: ⁊ audiem⁹ qd pcipiet de vobis dñs. ⁊ locut⁹ est dñs ad moysen: dicēs loq̄re filijs israel: dicēs: hō hō: q̄ fuerit imūdus sup aīa hoīs: aut in via lōge a vobis: aut in gnātiōib⁹ vrīs: ⁊ faciet pascha dño in mēse scdo: in q̄rta ⁊ decima die ad vesp̄az faciēt illd: in azymis ⁊ herbis amaris comedēt illd. nō relinq̄nt ex eo in mane: ⁊ os nō ɔfrigēt ex eo: iuxta legē pasche faciēt illd. ⁊ homo: q̄ mūd⁹ fuerit: ⁊ in via lōge nō est: ⁊ fraudabit facere pascha exterminabit aīma illa de pplo suo: q2 donū dño nō obtulit iuxta tēp⁹ suū: pctm̄ accipiet hō ille. si vo accesserit ad vos aduena in t̄ra vr̄a: ⁊ faciet pascha domino iuxta legē pasche: ⁊ iuxta ordinē eius: sic faciēt illd. lex vna erit vobis: ⁊ aduene: ⁊ indigene t̄re. ⁊ die q̄ erectū ē tabnaculū opuit nubes tabnaculū domū testimonij. ⁊ vespere erat sup tabnaculū vt spēs ignis vsq3 ad māe. sic fuit semp: nubes coopiebat illud die: ⁊ spēs ignis nocte. ⁊ qñ ascēdit nubes a tabnaculo: ⁊ post hec

Ioh. 19.g. — Exo. 40.d.

Transla. Chal.

קורבנא דיי בזמניה בגו בני ישראל: ואמר להון משה אוריכו עד דאשמע מה דיתפקד מן קדם יי על דילכון: ומליל יי עם משה למימר: מליל עם בני ישראל למימר גבר גבר ארי יהי מסאב לטמא נפשא דאנשא או בארח רחיקה לכון או לדריכון ויעביד פסחא קדם יי: בירחא תנינא בארבעת עשרא יומין בין שמשיא יעבדון יתיה על פטיר ומררין יכלוניה: לא ישארון מניה עד צפרא וגרמא לא יתברון ביה ככל גזירת פסחא יעבדון יתיה: וגברא דהוא דכי ובארח לא הוה ויתמנע מלמעבד פסחא וישתיצי אנשא ההוא מעמיה ארי קורבנא דיי לא קריב בזמניה חוביה יקבל גברא ההוא: וארי יתגייר עמכון גיורא ויעביד פסחא קדם יי כגזירת פסחא וכדחזי ליה כן יעבד קיימא חד יהי לכון ולגיורא ולציביא דארעא: וביומא דאתקם ית משכנא חפא עננא ית משכנא למשכנא דסהדותא וברמשא הוי על משכנא כחיזו אישתא עד צפרא: כן הוי תדירא עננא חפי ליה וחיזו אישתא ליליא: ולפום אסתלקות עננא מעלוי משכנא ובתר כן

Primitiua chal.: שמע · פקד אמר · הוה · דור עבד תנה · רבע אכל שאר · תבר דכה מנע · עבד נשא קבל · גור עבד חזה · קום אחד הוה · קום שכן הוה · חזה חפה · סלק עלה

Interp̄. chal.

oblationez dñi in tempore suo in medio filiox israel. Dixitq3 eis moyses. Expectate donec audiā quid precipiat dñs super re vestra. Locutusq3 est dñs cuz moyse dicens. Loquere cuz filijs israel dicens. Uir vir ex vobis aut de generationibus vestris qui fuerit immūdus pollutione aie hominis aut in via longinqua: faciēt phase coram dño: in mense secūdo in quartadecima die mensis ad vesperā facient illud: cum azymis et herbis amaris comedēt illud. non relinquēt ex eo vsq3 mane: ⁊ os nō cōfringent in eo: iuxta omnē ritū phase facient illud. Uir autē qui fuerit mundus ⁊ in itinere non fuerit: ⁊ desierit facere phase: exterminabitur homo ille de populo suo: quia oblationē dñi nō obtulit in tēpore suo. peccatū suū suscipiet vir ille. Et quādo peregrinatus fuerit apud vos peregrinus: et fecerit phase coram dño: iuxta ritum phase ⁊ sicut ei pertinet ita faciet. preceptū vnum erit vobis ⁊ peregrinis atq3 indigenis terre. In die autē qua erectum est tabernaculū cooperuit nubes tabernaculuz testimonij: ⁊ in vespere erat super tabernaculū quasi visio ignis vsq3 mane. Sic erat iugiter: nubes operiebat illud ⁊ visio ignis per noctē. Et cum eleuata fuisset nubes desuper tabernaculum: postea

C

D

Trāsla. Gre. lxx. cū interp̄. latina.

ἀπῆραν οἱ υἱοὶ ἰσραήλ. καὶ ἐν τῷ τόπῳ οὗ ἂν ἔστη ἡ νεφέλη, ἐκεῖ παρενεβάλοσαν οἱ υἱοὶ ἰσραήλ. διὰ προστάγματος κυρίου παρεμβαλοῦσιν οἱ υἱοὶ ἰσραήλ, καὶ διὰ προστάγματος κυρίου ἀπαροῦσιν πάσας τὰς ἡμέρας ἐν αἷς σκιάζει ἡ νεφέλη ἐπὶ τῆς σκηνῆς, παρεμβαλοῦσιν οἱ υἱοὶ ἰσραήλ. καὶ ὅταν ἐφέλκηται ἡ νεφέλη ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἡμέρας πλείους, καὶ φυλάξονται οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ τὴν φυλακὴν τοῦ κυρίου, καὶ οὐ μὴ ἐξαροῦσι. καὶ ἔσται ὅταν γένηται ἡ νεφέλη ἡμέρας ἀριθμῷ ἐπὶ τῆς σκηνῆς, διὰ φωνῆς κυρίου παρεμβαλοῦσι, καὶ διὰ προστάγματος κυρίου ἀπαροῦσιν. καὶ ἔσται ὅταν γένηται ἡ νεφέλη ἀφ' ἑσπέρας ἕως πρωΐ, καὶ ἀνέβη ἡ νεφέλη τὸ πρωΐ, καὶ ἀπαροῦσιν ἡμέρας ἢ νυκτός, ἢ μηνὸς ἡμέρας πλεοναζούσης, τῆς νεφέλης σκιαζούσης ἐπ' αὐτῆς, παρεμβαλοῦσιν οἱ υἱοὶ ἰσραήλ, καὶ οὐ μὴ ἀπαροῦσι. ὅτι διὰ προστάγματος κυρίου ἀπαροῦσι. τὴν φυλακὴν κυρίου ἐφύλαξαν διὰ προστάγματος κυρίου ἐν χειρὶ μωυσῆ. Ca. 10.

Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, ποίησον σεαυτῷ δύο σάλπιγγας ἐλατάς, ἀργυρᾶς ποιήσεις αὐτάς. καὶ ἔσονταί σοι ἀνακαλεῖν τὴν συναγωγήν, καὶ ἐξαίρειν τὰς παρεμβολάς, καὶ σαλπιεῖς ἐν αὐταῖς, καὶ συναχθήσεται πᾶσα ἡ συναγωγὴ ἐπὶ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. ἐὰν δὲ ἐν μιᾷ σαλπίσωσι, προσελεύσονται

profecti sūt filij israel. ⁊ in loco quo stetit nubes: ibi castrametati sūt filij israel. per preceptū dñi castrametabūtur filij israel: ⁊ p p̄ceptū dñi pficiscētur omnib⁹ dieb⁹ in q̄b⁹ obūbrat nubes sup tabnaculū: castrametabūtur filij israel. ⁊ qñ attracta fuerit nubes sup tabnaculū dieb⁹ plurib⁹: ⁊ custodiēt filij israel custodiā domini: ⁊ nō pficiscētur. ⁊ erit qñ fuerit nubes dies numero sup tabnaculo: p vocē dñi castrametabūtur: ⁊ p p̄ceptū dñi pficiscētur. ⁊ erit qñ fuerit nubes a vespe vsq3 ad mane: ⁊ ascēderit nubes mane: ⁊ pficiscētur die aut nocte: aut mēse diei multiplicātis: nube obūbrāte sup illd: castrametabūtur filij israel: ⁊ nō pficiscētur. q2 per p̄ceptū dñi pficiscētur. custodiā dñi custodiebāt per p̄ceptū dñi in manu moysi. Ca. 10.

Et locut⁹ ē dñs ad moysen: dicēs: fac tibi duas tubas ductiles: argēteas facies illas. ⁊ erūt tibi ad vocādū ɔgregationē: ⁊ leuādū castra: ⁊ clanges in illis: ⁊ ɔgregabit oīs ɔgregatio ad hostiū tabnacli testimonij. si āt in vna clāguerit: accedent

A

Trāsla. B. Hiero.

proficiscebātur filii israel. & in loco vbi stetisset nubes: ibi castrametabātur. Ad imperium dñi proficiscebātur: & ad imperiū illius figebant tabernaculū. Cunctis diebus quibus stabat nubes super tabernaculum: manebant in eodē loco. & si euenisset vt multo tēpore māeret super illud: erāt filii israel in excubiis domini & non proficiscebātur quotquot diebus fuisset nubes super tabernaculū. Ad imperium domini erigebant tentoria: & ad imperiū illius deponebāt. Si fuisset nubes a vespere vsq3 mane: & statim diluculo tabernaculū reliquisset pficiscebantur. & si post diē & noctē recessisset: dissipabant tētoria. Si vero biduo aut vno mēse vel longiori tēpore fuisset super tabernaculū: māebāt filii israel in eodē loco & nō pficiscebātur. statim āt vt recessisset: mouebāt castra. Per verbum dñi figebāt tētoria. & per verbū illi⁹ pficiscebātur. erātq3 ī excubiis dñi iuxta īperiū eius per manū moysi. Ca. 10

Locutusq3 est dñs ad moysen dicēs: Fac tibi duas tubas argenteas ductiles. quibus cōuocare possis multitudinē qñ mouēda sūt castra. Cūq3 increpueris tubis: cōgregabitur ad te ois turba ad ostium tabernaculi federis. Si semel clangueris venient

Ter. Heb. Nu. Ca. x.

יסעו בני ישראל ובמקום אשר
ישכן שם הענן שם יחנו בני
ישראל: על פי יהוה יסעו בני
ישראל ועל פי יהוה יחנו כל
ימי אשר ישכן הענן על המשכן
יחנו: ובהאריך הענן על המשכן
ימים רבים ושמרו בני ישראל
את משמרת יהוה ולא יסעו: ויש
אשר יהיה הענן ימים מספר על
המשכן על פי יהוה יחנו ועל
פי יהוה יסעו: ויש אשר יהיה
הענן מערב עד בקר ונעלה הענן
בבקר ונסעו או יומם ולילה
ונעלה הענן ונסעו: או ימים או
חדש או ימים בהאריך הענן על
המשכן לשכן עליו יחנו בני
ישראל ולא יסעו ובהעלתו
יסעו: על פי יהוה יחנו ועל פי
יהוה יסעו את משמרת יהוה
שמרו על פי יהוה ביד משה:

Cap. x.

וידבר יהוה אל משה
לאמר: עשה לך שתי חצוצרת
כסף מקשה תעשה אתם והיו
לך למקרא העדה ולמסע את
המחנות: ותקעו בהן ונועדו אליך
כל העדה אל פתח אהל מועד:
ואם באחת יתקעו ונועדו

Primitiua heb.: נסע קום · שכן חנה · יום · ארך · רבה · שמר נסע · ספר · עלה · פה · שמר · דבר · שנה חצר קשה · עשה קרא · יעד נסע · יעד · תקע

Transla. Chal.

נטלין בני ישראל ובאתרא דשרי תמן עננא תמן שרן בני ישראל: על מימרא דיי נטלין בני ישראל ועל מימרא דיי שרן כל יומין דשרי עננא על משכנא שרן: ובאורכות עננא על משכנא יומין סגיאין ויטרון בני ישראל ית מטרת מימרא דיי ולא נטלין: ואית דהוי עננא יומין דמנין על משכנא על מימרא דיי שרן ועל מימרא דיי נטלין: ואית דהוי עננא מרמשא עד צפרא ומסתלק עננא בצפרא ונטלין או יומם ולילי ומסתלק עננא ונטלין: או תרין יומין או ירחא או עידן באורכות עננא על משכנא למשרי עלוהי שרן בני ישראל ולא נטלין ובאסתלקותיה נטלין: על מימרא דיי שרן ועל מימרא דיי נטלין ית מטרת מימרא דיי נטרין על מימרא דיי בידא דמשה:

Ca. x.

ומליל יי עם משה למימר: עיבד לך תרתין חצוצרן דכסף נגיד תעבד יתהון ויהון לך לערעא כנשתא ולאטלא ית משריתא: ויתקעון בהון ויזדמנון לותך כל כנישתא לתרע משכן זמנא: ואם בחדא יתקעון ויזדמנון

Interp̄. chal.

pficiscebātur filij israel: ⁊ ī loco vbi manebat nubes: ibi manebāt filij israel. p vbū dñi pficiscebant filij israel: ⁊ p verbū dñi castrametabātur. Cūctis dieb⁹ q̄bus māebat nubes sup tabernaculū: manebāt illi. et qñ longo tpe manebat nubes sup tabernaculū ⁊ diebus multis: custodiebāt filij israel custodiā vbi dñi: ⁊ nō pficiscebant. Et si erat nubes sup tabnaculū diebus paucis: iuxta verbū dñi manebāt: ⁊ iuxta verbū dñi pficiscebant. ⁊ aliqñ erat nubes a vespe vsq3 māe et eleuabat nubes mane: ⁊ pficiscebātur: aut post diē et noctē eleuabat nubes: ⁊ pficiscebātur. Aut duobus diebus vel vno mēse aut longiori tpe: tanto tpe q̄nto manebat nubes sup tabernaculū: manebāt filij israel: ⁊ nō pficiscebant. Et qñ eleuabat: pficiscebātur. iuxta verbū dñi manebāt: ⁊ iuxta verbuz domini proficiscebātur: custodiā verbi dñi custodiebāt iuxta verbum dñi per manum moysi. Ca. 10.

Locutusq3 est dñs cū moyse dicēs. Fac tibi duas tubas: de argēto ductili facies eas: ⁊ erunt tibi ad ɔuocandā ɔgregationē ⁊ ad mouēda castra. ⁊ clangēt cū eis: ⁊ cōuenient ad te ois cōgregatio ad ostiū tabernaculi federis. ⁊ si cum vna clanguerint: cōuenient

Primitiua chal.: שרא אמר · הוה מנה · סלק · שכן שרא · חצר · עבד הוה נטל · שרא תקע זמן

אֵלֶיךָ הַנְּשִׂיאִים רָאשֵׁי אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל׃ וּתְקַעְתֶּם תְּרוּעָה וְנָסְעוּ הַמַּחֲנוֹת הַחֹנִים קֵדְמָה׃ וּתְקַעְתֶּם תְּרוּעָה שֵׁנִית וְנָסְעוּ הַמַּחֲנוֹת הַחֹנִים תֵּימָנָה תְּרוּעָה יִתְקְעוּ לְמַסְעֵיהֶם׃ וּבְהַקְהִיל אֶת הַקָּהָל תִּתְקְעוּ וְלֹא תָרִיעוּ׃ וּבְנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים יִתְקְעוּ בַּחֲצֹצְרוֹת וְהָיוּ לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם׃ וְכִי תָבֹאוּ מִלְחָמָה בְּאַרְצְכֶם עַל הַצַּר הַצֹּרֵר אֶתְכֶם וַהֲרֵעֹתֶם בַּחֲצֹצְרֹת וְנִזְכַּרְתֶּם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְנוֹשַׁעְתֶּם מֵאֹיְבֵיכֶם׃ וּבְיוֹם שִׂמְחַתְכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרָאשֵׁי חָדְשֵׁיכֶם וּתְקַעְתֶּם בַּחֲצֹצְרֹת עַל עֹלֹתֵיכֶם וְעַל זִבְחֵי שַׁלְמֵיכֶם וְהָיוּ לָכֶם לְזִכָּרוֹן לִפְנֵי אֱלֹהֵיכֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃ וַיְהִי בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי בְּעֶשְׂרִים בַּחֹדֶשׁ נַעֲלָה הֶעָנָן מֵעַל מִשְׁכַּן הָעֵדֻת׃ וַיִּסְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַסְעֵיהֶם מִמִּדְבַּר סִינָי וַיִּשְׁכֹּן הֶעָנָן בְּמִדְבַּר פָּארָן׃ וַיִּסְעוּ בָּרִאשֹׁנָה עַל פִּי יְהוָה בְּיַד מֹשֶׁה׃ וַיִּסַּע דֶּגֶל מַחֲנֵה בְנֵי יְהוּדָה בָּרִאשֹׁנָה לְצִבְאֹתָם וְעַל צְבָאוֹ נַחְשׁוֹן בֶּן עַמִּינָדָב׃ וְעַל צְבָא

ad te principes & capita multitudinis israel. Si aūt prolixior atq; cōcisus clāgor increpuerit: mouebunt castra primi qui sūt ad orietalē plagā. In secundo aūt sonitu & pari vlulatu tube leuabūt tētoria q hītant ad meridiem. & iuxta hunc modū reliqui facient vlulātibus tubis ī pfectionē. Qñ āt cōgregādus ē populus: simplex tubarū clāgor erit: & nō cōcise vlulabūt. Filii aūt aaron sacerdotis clāgēt tubis: eritq; hoc legitimū sēpiternū in gñatiōibus vris. Si exieritis ad bellū de terra vra cōtra hostes qui dimicant aduersum vos: clāgetis vlulātibus tubis: & erit recordatio vri corā dño deo vestro: vt eruamini de manibus inimicorū vrorū. Si qñ habebitis epulū & dies festos & calēdas: canetis tubis sup holocaustis & pacificis victimis: vt sint vobis ī recordationē dei vestri. Ego dñs deus vester. Anno secundo mense secundo vicesima die mensis eleuata est nubes de tabernaculo federis. Profectiq; sunt filii israel p turmas suas de deserto sinai: & recubuit nubes in solitudine pharan. Moueruntq; castra primi iuxta ipeirum domini per manū moysi filii iuda p turmas suas: quorū priceps erat naason filius aminadab. In

πρὸς σὲ πάντες οἱ ἄρχοντες ἀρχηγοὶ ἰσραήλ. καὶ σαλπιεῖτε σημασίαν, καὶ ἐξαροῦσιν αἱ παρεμβολαὶ αἱ παρεμβάλλουσαι κατ᾽ ἀνατολάς. καὶ σαλπιεῖτε σημασίαν δευτέραν, καὶ ἐξαροῦσιν αἱ παρεμβολαὶ αἱ παρεμβάλλουσαι λίβα. καὶ σαλπιεῖτε σημασίαν τρίτην, καὶ ἐξαροῦσιν αἱ παρεμβολαὶ αἱ παρεμβάλλουσαι παρὰ θάλασσαν. καὶ σαλπιεῖτε σημασίαν τετάρτην, καὶ ἐξαροῦσιν αἱ παρεμβολαὶ αἱ παρεμβάλλουσαι πρὸς βορρᾶν. σημασίᾳ σαλπιοῦσιν ἐν τῇ ἐξάρσει αὐτῶν. καὶ ὅταν συναγάγητε τὴν συναγωγήν, σαλπιεῖτε, καὶ οὐ σημασίᾳ. καὶ οἱ υἱοὶ ἀαρὼν οἱ ἱερεῖς σαλπιοῦσι ταῖς σάλπιγξι, καὶ ἔσται ὑμῖν νόμιμον αἰώνιον εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν. ἐὰν δὲ ἐξέλθητε εἰς πόλεμον ἐν τῇ γῇ ὑμῶν πρὸς τοὺς ὑπεναντίους τοὺς ἀνθεστηκότας ὑμῖν, καὶ σημανεῖτε ταῖς σάλπιγξι, καὶ ἀναμνησθήσεσθε ἔναντι κυρίου, καὶ διασωθήσεσθε ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν. καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς εὐφροσύνης ὑμῶν, καὶ ἐν ταῖς ἑορταῖς ὑμῶν, καὶ ἐν ταῖς νουμηνίαις ὑμῶν, σαλπιεῖτε ταῖς σάλπιγξιν ἐπὶ τοῖς ὁλοκαυτώμασι καὶ ἐπὶ ταῖς θυσίαις τῶν σωτηρίων ὑμῶν. καὶ ἔσται ὑμῖν εἰς ἀνάμνησιν ἔναντι τοῦ θεοῦ ὑμῶν, ἐγώ εἰμι κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐνιαυτῷ τῷ δευτέρῳ ἐν τῷ μηνὶ τῷ δευτέρῳ εἰκάδι τοῦ μηνός, ἀνέβη ἡ νεφέλη ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ ἐξῆραν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ σὺν ἀπαρτίαις αὐτῶν ἐκ τῆς ἐρήμου σινᾶ. καὶ ἔστη ἡ νεφέλη ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ φαράν. καὶ ἐξῆραν πρῶτοι διὰ φωνῆς κυρίου ἐν χειρὶ μωυσῆ. καὶ ἐξῆραν τάγμα παρεμβολῆς υἱῶν ἰούδα πρῶτοι σὺν δυνάμει αὐτῶν. καὶ ἐπὶ τῆς δυνάμεως αὐτῶν ναασσὼν υἱὸς ἀμιναδάβ. καὶ ἐπὶ τῆς δυνάμεως

ad te oēs principes duces israel. τ clangetis signū: τ leuabūtur castra castrametātia ad oriētē. τ clangetis signū secūdū: τ leuabūtur castra castrametātia ad austrū. τ clangetis signū tertiū: τ leuabūtur castra castrametātia iuxta mare. τ clangetis signū quartū: τ leuabūtur castra castrametātia ad aquilonē. signū clangēt in eleuatiōe eoꝝ. τ qñ cōgregaueritis cōgregationē: clangetis: τ nō signū. τ filij aarō sacerdotes clangēt tubis. τ erit vobis legitimū perpetuū in gñatiōes vras. si āt exieritis ad bellū in terra vra ad aduersarios resistētes vobis: τ signū dabitis tubis: τ recordatio erit corā dño: τ saluabimini ab inimicis vris. τ in diebus letitie vre: τ in festiuitatibus vris: τ in neomenijs vris: clangetis tubis in holocaustis τ in sacrificijs salutariū vroꝝ. τ erit vobis in recordationē corā deo vro: ego dñs deus vr. τ factū ē in anno secūdo in mēse scdo vigesima mēsis: ascēdit nubes de tabnaculo testimonij: τ pfecti sūt filij israel cū turmis suis de deserto sinai. τ stetit nubes in deserto pharā. τ pfecti sūt primi p vocē dñi in manu moysi. τ pfecti sūt ordo castroꝝ filioꝝ iuda primi cū exercitu suo. τ sup exercitū eoꝝ naasson filiꝰ aminadab. τ sup exercitū

ad te principes capita milliū israel. Clangetisq; vlulatione: τ mouebūt castra illi q sunt ad orientalē plagam. Clangetisq; iterū vlulatione: τ mouebūt castra illi q habitāt ad australē plagā: vlulatione clangēt in pfectione sua. Et qñ cōgregāda est ecclesia: clangetis et nō vlulabitis. Filij aūt aaron sacerdotes clangent tubis: τ erit vobis in legitimū sempiternū in gñatiōibus vris. Et qñ ingressi fueritis ad pliandū in terra vra cōtra hostes q tribulant vos: clangetis tubis: vt veniat recordatio vestri in bonū corā dño deo vro: vt eruamini de inimicis vris. et in die letitie vre τ in solemnitatibus vris τ in kalendis vris clangetis tubis sup holocaustis vris τ sup hostiis scificationū vrarū: et erunt vobis in recordationē corā deo vro: ego dñs deus vr. Et factū est in anno secūdo in mēse scdo in vicesima die mēsis eleuata ē nubes desup tabernaculū testimonij. Profectiq; sunt filij israel per mānsiones suas a deserto sinai: τ māsit nubes in deserto pharā. Profectiq; sunt pmo iuxta verbū dñi per manū moysi. Discessitq; primo vexillū castroꝝ filioꝝ iuda p turmas suas: τ sup exercitū eius erat princeps naason filius aminadab. et super exercitum

לותך רברביא רישי אלפיא דישראל׃ ותתקעון יבבתא ויטלון משריתא דשרן קדומא׃ ותתקעון יבבתא תנינות ויטלון משריתא דשרן דרומא יבבא יתקעון למטלניהון׃ ובמכנש ית קהלא תתקעון ולא תיבבון׃ ובני אהרן כהניא יתקעון בחצצרתא ויהון לכון לקים עלם לדריכון׃ וארי תיעלון לאגחא קרבא בארעכון על מעיקי דמעיקין לכון ותיבבון בחצצרתא ויעול דוכרנכון לטבא קדם יי אלהכון ותתפרקון מסנאיכון׃ וביום חדותכון ובמועדיכון ובראשי ירחיכון ותתקעון בחצצרתא על עלותכון ועל נכסת קודשיכון ויהון לכון לדוכרנא קדם אלהכון אנא יי אלהכון׃ והוה בשתא תנייתא בירחא תנינא בעשרין לירחא אסתלק ענגא מעלוי משכנא דסהדותא׃ ונטלו בני ישראל למטלניהון ממדברא דסיני ושרא עננא במדברא דפארן׃ ונטלו בקדמיתא על מימרא דיי בידא דמשה׃ ונטל טקס משרית בני יהודה בקדמיתא לחיליהון ועל חיליה נחשון בר עמינדב ועל חילא

מַטֵּה בְּנֵי יִשָּׂשכָר נְתַנְאֵל בֶּן צוּעָר׃ וְעַל צְבָא מַטֵּה בְּנֵי זְבוּלֻן אֱלִיאָב בֶּן חֵלֹן׃ וְהוּרַד הַמִּשְׁכָּן וְנָסְעוּ בְנֵי גֵרְשׁוֹן וּבְנֵי מְרָרִי נֹשְׂאֵי הַמִּשְׁכָּן׃ וְנָסַע דֶּגֶל מַחֲנֵה רְאוּבֵן לְצִבְאֹתָם וְעַל צְבָאוֹ אֱלִיצוּר בֶּן שְׁדֵיאוּר׃ וְעַל צְבָא מַטֵּה בְּנֵי שִׁמְעוֹן שְׁלֻמִיאֵל בֶּן צוּרִישַׁדָּי׃ וְעַל צְבָא מַטֵּה בְנֵי גָד אֶלְיָסָף בֶּן דְּעוּאֵל׃ וְנָסְעוּ הַקְּהָתִים נֹשְׂאֵי הַמִּקְדָּשׁ וְהֵקִימוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן עַד בֹּאָם׃ וְנָסַע דֶּגֶל מַחֲנֵה בְנֵי אֶפְרַיִם לְצִבְאֹתָם וְעַל צְבָאוֹ אֱלִישָׁמָע בֶּן עַמִּיהוּד׃ וְעַל צְבָא מַטֵּה בְּנֵי מְנַשֶּׁה גַּמְלִיאֵל בֶּן פְּדָהצוּר׃ וְעַל צְבָא מַטֵּה בְּנֵי בִנְיָמִן אֲבִידָן בֶּן גִּדְעוֹנִי׃ וְנָסַע דֶּגֶל מַחֲנֵה בְנֵי דָן מְאַסֵּף לְכָל הַמַּחֲנֹת לְצִבְאֹתָם וְעַל צְבָאוֹ אֲחִיעֶזֶר בֶּן עַמִּישַׁדָּי׃ וְעַל צְבָא מַטֵּה בְּנֵי אָשֵׁר פַּגְעִיאֵל בֶּן עָכְרָן׃ וְעַל צְבָא מַטֵּה בְּנֵי נַפְתָּלִי אֲחִירַע בֶּן עֵינָן׃ אֵלֶּה מַסְעֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְצִבְאֹתָם וַיִּסָּעוּ׃ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְחֹבָב בֶּן רְעוּאֵל הַמִּדְיָנִי חֹתֵן מֹשֶׁה נֹסְעִים אֲנַחְנוּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר יְהוָה אֹתוֹ אֶתֵּן לָכֶם לְכָה אִתָּנוּ וְהֵטַבְנוּ לָךְ

tribu filiorū isachar fuit princeps nathanael filius suar. In tribu zabulon erat princeps eliab filius helon. Depositūq; est tabernaculū: qd portantes egressi sunt filii gerson & merari. Profectiq; sunt & filii ruben p turmas & ordinē suū: quorū princeps erat elisur filius sedeur. In tribu aūt filiorū symeon priceps fuit salamihel filius surisaddai. Porro in tribu gad erat princeps heliasaph filius duel. Profectiq; sunt & caathite: portātes sctūariū. Tā diu tabernaculū portabatur: donec venirent ad erectiōis locū. Mouerunt castra & filii effraim p turmas suas: in quorū exercitu priceps erat elisama filius āmiud. In tribu āt filiorū manasse priceps fuit gamaliel filius phadassur: & ī tribu beniamin erat dux abidan filius gedeōis. Nouissimi castrorum oīm profecti sunt filii dan p turmas suas: in quorū exercitu pricepſ fuit abiezer filius amisaddai. In tribu āt filiorum aser erat princeps phegiel filius ochran. Et in tribu filiorū neptalim princeps fuit ahira filius henā. Hec sūt castra & pfectiōes filiorū israel p turmas suas quē egrediebātur. Dixitq; moyses obab filio raguel madiāite cognato suo: Proficiscimur ad locū quē dñs daturꝰ ē nobis: veni nobiscū: vt bene faciamus tibi:

τῆς φυλῆς υἱῶν ἰσσάχαρ, ναθαναὴλ υἱὸς σωγάρ. καὶ ἐπὶ τῆς δυνάμεως φυλῆς υἱῶν ζαβουλών, ἐλιὰβ υἱὸς χαιλών. καὶ καθελοῦσι τὴν σκηνήν, καὶ ἐξαροῦσιν οἱ υἱοὶ γεδσὼν καὶ οἱ υἱοὶ μεραρί, αἴροντες τὴν σκηνήν. καὶ ἐξῆραν τάγμα παρεμβολῆς ῥουβὴν σὺν δυνάμει αὐτῶν. καὶ ἐπὶ τῆς δυνάμεως αὐτῶν ἐλισοὺρ υἱὸς σεδιούρ. καὶ ἐπὶ τῆς δυνάμεως φυλῆς υἱῶν συμεών, σαλαμιὴλ υἱὸς σουρισαδαί. καὶ ἐπὶ τῆς δυνάμεως φυλῆς υἱῶν γάδ, ἐλισὰφ ὁ τοῦ ῥαγουήλ. καὶ ἐξαροῦσιν οἱ υἱοὶ καὰθ αἴροντες τὰ ἅγια, καὶ στήσουσι τὴν σκηνὴν ἕως παραγένωνται. καὶ ἐξαροῦσι τάγμα παρεμβολῆς ἐφραὶμ σὺν δυνάμει αὐτῶν. καὶ ἐπὶ τῆς δυνάμεως αὐτῶν ἐλισαμὰ υἱὸς ἐμιούδ. καὶ ἐπὶ τῆς δυνάμεως φυλῆς υἱῶν μανασσῆ, γαμαλιὴλ ὁ τοῦ φαδασσούρ. καὶ ἐπὶ τῆς δυνάμεως φυλῆς υἱῶν βενιαμίν, ἀβιδὰν ὁ τοῦ γαδεωνί. καὶ ἐξαροῦσι τάγματα παρεμβολῆς υἱῶν δὰν ἔσχατοι πασῶν τῶν παρεμβολῶν σὺν δυνάμει αὐτῶν. καὶ ἐπὶ τῆς δυνάμεως αὐτῶν ἀχιέζερ ὁ τοῦ ἀμισαδαί. καὶ ἐπὶ τῆς δυνάμεως φυλῆς υἱῶν ἀσήρ, φαγαιὴλ υἱὸς ἐχράν. καὶ ἐπὶ τῆς δυνάμεως φυλῆς υἱῶν νεφθαλί, ἀχιρὲ υἱὸς αἰνάν. αὗται αἱ στρατιαὶ υἱῶν ἰσραήλ, καὶ ἐξῆραν σὺν δυνάμει αὐτῶν. καὶ εἶπε μωυσῆς τῷ ἰωβὰβ υἱῷ ῥαγουὴλ τῷ μαδιανίτῃ τῷ γαμβρῷ μωυσῆ. ἐξαίρομεν ἡμεῖς εἰς τὸν τόπον ὃν εἶπε κύριος, τοῦτον δώσω ὑμῖν. δεῦρο μεθ᾽ ἡμῶν, καὶ εὖ σε ποιήσομεν.

tribꝰ filioꝝ issachar: nathanael filiꝰ sobar. τ sup exercitu tribꝰ filioꝝ zabulō: eliab: filiꝰ helon. et deponēt tabernaculū: τ pficiscēt filij gerson et filij merari: portantes tabernaculū. τ pfecti sūt ordo castroꝝ rubē cū exercitu suo. τ sup exercitu eoꝝ elisur: filiꝰ sedeur. et sup exercitu tribꝰ filioꝝ symeon: salamiel: filiꝰ surisadai. et sup exercitu tribus filioꝝ gad: elisaph filius raguel. τ pficiscēt filij caath portātes scā. τ statuēt tabernaculū quousq; veniāt. τ pficiscēt ordo castroꝝ ephraim: cū exercitu suo. τ sup exercitu eius elisama: filiꝰ emiud. τ sup exercitu tribus filioꝝ manasse: gamaliel filius phadassur. et sup exercitu tribus filioꝝ beniamin: abidan filiꝰ gedeonis. τ pficiscēt ordines castroꝝ filioꝝ dan nouissimi oīm castroꝝ cū exercitu suo. τ sup exercitu eoꝝ: abiezer filiꝰ amisadai. τ sup exercitu tribus filioꝝ aser: phegiel: filius ochrā. τ sup exercitu tribus filioꝝ neptalim: ahira filiꝰ henā. he militie filioꝝ israel. τ pfecti sūt cū exercitu suo. τ dixit moyses iobab filio raguel madianite socero moysi. pficiscimur nos in locū quē dixit dñs: hūc dabo vobis. veni nobiscū: τ bene tibi faciemus:

Interp. chal.

tribus filioꝝ isachar fuit nathanael filius suar. τ sup exercitū tribꝰ filioꝝ zabulon fuit eliab filiꝰ helō. Depositūq; est tabernaculū: τ profecti sunt filij gerson τ filij merari portātes tabernaculū. discessit vexillū castroꝝ rubē p turmas suas: τ sup exercitū eiꝰ erat princeps elisur filiꝰ sedeur. Et sup exercitū tribus filioꝝ symeon fuit princeps selumiel filiꝰ surisaddai. et sup exercitū tribꝰ filioꝝ gad fuit eliasaph filiꝰ duel. Profectiq; sunt filij caath portātes sanctuariū: τ erigebat tabernaculū donec venirēt. Profectūq; est vexillū castroꝝ filioꝝ ephraī p turmas suas: τ sup exercitū eiꝰ fuit pnceps elisama filiꝰ amiud. τ sup exercitū tribꝰ filioꝝ manasse gamaliel filiꝰ phadasur. τ sup exercitū tribus filioꝝ beniamī fuit abidā filiꝰ gedeōis. Profectūq; est vexillū castroꝝ filioꝝ dan p turmas suas recolligēs oīa castra: τ sup exercitū eiꝰ fuit pnceps ahiezer filiꝰ amisaddai. τ sup exercitū tribꝰ filioꝝ aser fuit fegiel filiꝰ ochrā. τ sr exercitū tribꝰ filioꝝ neptali fuit ahira filiꝰ enā. He sunt pfectiōes filioꝝ isrl: pfectiq; sūt p turmas suas. dixitq; moyses ad obab filiū raguel madianitā soceꝝ moysi: pficiscimꝰ nos ad locū de q dixit dñs q daret eū nob. veni nobiscū τ bñfaciemꝰ tibi:

שבטא דבני יששכר נתנאל בר צוער׃ ועל חילא שבטא דבני זבולן אליאב בר חילן׃ ומתפרק משכנא ונטלין בני גרשון ובני מררי נטלי משכנא׃ ונטל טקס משרית ראובן לחיליהון ועל חיליה אליצור בר שדיאור׃ ועל חילא שבטא דבני שמעון שלמיאל בר צורישדי׃ ועל חילא שבטא דבני גד אליסף בר דעואל׃ ונטלין בני קהת נטלי מקדשא ומקימין ית משכנא עד מיתיהון׃ ונטל טקס משרית בני אפרים לחיליהון ועל חיליה אלישמע בר עמיהוד׃ ועל חילא שבטא דבני מנשה גמליאל בר פדהצור׃ ועל חילא שבטא דבני בנימן אבידן בר גדעוני׃ ונטל טקס משרית בני דן מכנש לכל משריתא לחיליהון ועל חיליה אחיעזר בר עמישדי׃ ועל חילא שבטא דבני אשר פגעיאל בר עכרן׃ ועל חילא שבטא דבני נפתלי אחירע בר עינן׃ אלין מטלני בני ישראל לחיליהון ונטלו׃ ואמר משה לחובב בר רעואל מדינאה חתנא דמשה נטלין אנחנא לאתרא דאמר יי יתיה אתין לכון איתא עמנא ונוטיב לך׃

כי יהוה דבר טוב על ישראל
ויאמר אליו לא אלך כי אם אל
ארצי ואל מולדתי אלך: ויאמר
אל נא תעזב אתנו כי על כן ידעת
חנתנו במדבר והיית לנו לעינים:
והיה כי תלך עמנו והיה הטוב
ההוא אשר ייטיב יהוה עמנו
והטבנו לך: ויסעו מהר יהוה דרך
שלשת ימים וארון ברית יהוה
נסע לפניהם דרך שלשת ימים
לתור להם מנוחה: וענן יהוה
עליהם יומם בנסעם מן המחנה:
ויהי בנסע הארן ויאמר משה
קומה יהוה ויפצו איביך וינסו
משנאיך מפניך: ובנחה יאמר
שובה יהוה רבבות אלפי ישראל:

Cap. xi.

ויהי העם כמתאננים
רע באזני יהוה וישמע יהוה ויחר
אפו ותבער בם אש יהוה ותאכל
בקצה המחנה: ויצעק העם אל
משה ויתפלל משה אל יהוה
ותשקע האש: ויקרא שם המקום
ההוא תבערה כי בערה בם אש
יהוה: והאספסף אשר בקרבו
התאוו תאוה וישבו ויבכו
גם בני ישראל ויאמרו מי
יאכלנו בשר: זכרנו את הדגה

(Primitiua heb.) הלך · ילד · עזב · חנה דבר היה · נסע · יום ארן ברית · פנה · נוח · היה אמר · פוץ נוס שנא · פנה נוח · היה און רוע · שמע חרה בער · אכל · קצה צעק · פלל · שקע קרא קום · אוה שוב בכה

quia dominus bona promisit israeli. Cui ille rn̄dit. Nō vadam tecū: sed reuertar in terrā meā in qua natus sum. Et ille. Noli inquit nos relinq̄re. Tu enim nosti in quibus locis p desertū castra ponere debeamus: & eris ductor noster. Cūq3 nobiscū veneris: quicqd optimū fuerit ex opibus q̄s nobis traditurus est dn̄s: dabim⁹ tibi. Profecti sunt ergo de mōte dn̄i viā triū dierū: arcaq3 federis dn̄i p̄cedebat eos per dies tres puidēs castrorū locū. Nubes quoq3 dn̄i sup eos erat per diē cū īcederēt. Cūq3 eleuaretur arca: dicebat moyses. Surge dn̄e & dissipentur inimici tui: & fugiant qui oderūt te a facie tua. Cū aūt deponeretur aiebat. Reuertere dn̄e ad mltitudinē exercitus israel. Ca. xi.

Nterea ortū ē murmur populi q̄si dolētiū p labore cōtra dominū. qd cū audisset iratus est: & accēsus ī eos ignis dn̄i: deuorauit extremā castrorū ptē. Cūq3 clamasset populus ad moysen: orauit moyses ad dn̄m: & absorptus est ignis. Vocauitq3 nomē loci illius incensio: eo q̄ succensus fuisset contra eos ignis dn̄i. Vulgus quippe pmiscuū qd ascēderat cū eis: flagrauit desiderio carniū sedēs & flēs iūctis sibi pariter filiis isrl': & ait. Quis dabit nobis ad vescēdum carnes. Recordamur pisci

qꝛ dn̄s locut⁹ ē bona de israel. et dixit ad
ὅτι κύριος ἐλάλησε καλὰ περὶ ἰσραήλ. καὶ εἶπε πρὸς
eū: nō ibo: sed in trā meā ꝛ in
αὐτόν, οὐ πορεύσομαι, ἀλλὰ εἰς τὴν γῆν μου καὶ εἰς
gn̄atione meā ibo. ꝛ dixit: ne relinquas
τὴν γενεάν μου πορεύσομαι. καὶ εἶπε, μὴ ἐγκαταλείπῃς
nos cui⁹ cā fuisti nobiscū in deserto: et
ἡμᾶς οὗ εἵνεκεν ἦσθα μεθ' ἡμῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ
eris nobiscū senex. ꝛ erit si iueris nobiscū:
ἔσῃ μεθ' ἡμῶν πρεσβύτης. καὶ ἔσται ἐὰν πορευθῇς μεθ' ἡμῶν,
ꝛ erit bona illa q̄cūq3 benefaciet
καὶ ἔσται τὰ ἀγαθὰ ἐκεῖνα ὅσα ἂν ἀγαθοποιήσει
et dn̄s nobis: ꝛ bn̄ tibi faciem⁹. ꝛ pfecti sūt de
κύριος ἡμᾶς, καὶ εὖ σε ποιήσομεν. καὶ ἐξῆραν ἐκ
mōte dn̄i viā triū dierū. ꝛ arca
τοῦ ὄρους κυρίου ὁδὸν τριῶν ἡμερῶν. καὶ ἡ κιβωτὸς
testamēti dn̄i preibat prior illis viā
διαθήκης κυρίου προεπορεύετο προτέρα αὐτῶν ὁδὸν
triū dierū vt consideraret illis requiē.
τριῶν ἡμερῶν κατασκέψασθαι αὐτοῖς ἀνάπαυσιν.
et nubes dn̄i fuit obumbrās sup eos
καὶ ἡ νεφέλη κυρίου ἐγένετο σκιάζουσα ἐπ' αὐτοῖς
die cū pficiscerent ipsi de castris.
ἡμέρας ἐν τῷ ἐξαίρειν αὐτοὺς ἐκ τῆς παρεμβολῆς.
ꝛ factū ē cū leuaret arca: ꝛ
καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐξαίρειν τὴν κιβωτόν, καὶ
dixit moyses: exurge dn̄e: ꝛ dispergantur
εἶπε μωυσῆς, ἐγέρθητι κύριε, καὶ διασκορπισθήτωσαν
inimici tui: ꝛ fugiant oēs odientes
οἱ ἐχθροί σου, καὶ φυγέτωσαν πάντες οἱ μισοῦντές
te. ꝛ in requie dixit: cōuertere
σε. καὶ ἐν τῇ καταπαύσει εἶπεν, ἐπίστρεφε
dn̄e milia miliariā in israel.
κε̄ χιλιάδας μυριάδας ἐν τῷ ἰσραήλ. Ca. xi.

Et erat popul⁹ murmurās mala corā domino.
Καὶ ἦν ὁ λαὸς γογγύζων πονηρὰ ἔναντι κυρίου.
ꝛ audiuit dn̄s: ꝛ irat⁹ ē ira: et incēsus ē
καὶ ἤκουσε κύριος, καὶ ἐθυμώθη ὀργῇ, καὶ ἐξεκαύθη
in illis ignis a dn̄o: ꝛ deuorauit pte q̄dā
ἐν αὐτοῖς πῦρ παρὰ κυρίου, καὶ κατέφαγε μέρος τι
castroꝝ. ꝛ clamauit popul⁹ ad moysen: ꝛ
τῆς παρεμβολῆς. καὶ ἔκραξεν ὁ λαὸς πρὸς μωυσῆν, καὶ
orauit moyses ad dn̄m: ꝛ cessauit ignis. ꝛ
ηὔξατο μωυσῆς πρὸς κύριον, καὶ ἐκόπασε τὸ πῦρ. καὶ
vocatū ē nomen loci illius incensio:
ἐκλήθη τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου ἐμπυρισμός,
qꝛ incensus ē i illis ignis a dn̄o. et vulgus
ὅτι ἐξεκαύθη ἐν αὐτοῖς πῦρ παρὰ κυρίου. καὶ ὁ ἐπίμικτος
qd in ipsis desiderauerūt desideriū. ꝛ sedentes
ὁ ἐν αὐτοῖς ἐπεθύμησαν ἐπιθυμίαν. καὶ καθίσαντες
flebāt et filii israel. et dixerūt: qs
ἔκλαιον καὶ οἱ υἱοὶ ἰσραήλ. καὶ εἶπον, τίς
nos cibabit carnib⁹. recordati sum⁹ piscium:
ἡμᾶς ψωμιεῖ κρέα. ἐμνήσθημεν τοὺς ἰχθύας,

D · ps. 67 · A · B

Primitiua chal.

טוב · שבק הוה שרא · דבר עבד חזה · הוה אזל גלה · הלך קום תקן · טלל עלה יום · נטל גלה נדר · ערק הוה אמר · רבב הוה סכק · דלק סוף שרא · צלא שמע תוב · בכה אכל

Interp. chal.

quia dn̄s locutus est vt adduceret bona sup israel. Dixitq3 ei nō vadam: sed ad terrā meā ꝛ ad cognationē meā ibo. et ait. Ne obsecro derelinquas nos: tu enim nosti quō castrametati sumus in deserto. ꝛ magnalia que facta sunt nobis vidisti oculis tuis. Eritq3 si veneris nobiscū: benefaciemus tibi de bono illo quo dn̄s benefaciet nobis. Profectiq3 sunt de monte in quo reuelata est gloria dn̄i itinere triū dierū: ꝛ arca federis dn̄i precedebat eos itinere triū dierū: vt prepararet eis locū mālionis: ꝛ nubes glorie dn̄i obūbrabat sup eos per diē q̄n pficiscebātur de castris. Et factū est cū leuaretur arca: dicebat moyses. Reuelare domine vt dispergantur hostes tui: et fugiant inimici tui a facie tua. et cum resideret: dicebat. Reuertere domine habita cum gloria tua in medio multitudinis milium israel. Ca. xi.

Eratq3 populus quasi murmurātes mala coram dn̄o. Et auditū est coram dn̄o: ꝛ iratus est furor eius: ꝛ accensus est in eis ignis a facie dn̄i: ꝛ deuorauit extremam partē castroꝝ. Clamauitq3 populus ad moysen: ꝛ orauit moyses coraꝫ dn̄o: ꝛ absorptus ē ignis. Appellauitq3 nomen loci illius incensio: eo q̄ accensus fuisset in eos ignis a facie dn̄i. Et pmiscui q̄ erant inter eos petierūt petitionē: ꝛ reuersi sunt filii israel ꝛ plorauerūt atq3 dixerunt. Quis dabit nobis carnes ad vescendū, memores sumus piscium

Transla. Chal.

ארי יי מליל לאיתאה טבא על ישראל: ואמר ליה לא איזיל אילהן לארעי
[illegible]

q̄s comedebam⁹ in egypto gratis: ꝛ cucumerū:
οὓς ἠσθίομεν ἐν αἰγύπτῳ δωρεάν, καὶ τοὺς σικύους,
ꝛ peponū: ꝛ porroꝝ: ꝛ cepaꝝ:
καὶ τοὺς πέπονας, καὶ τὰ πράσα, καὶ κρόμμυα,
ꝛ allioꝝ. nūc āt aīa nr̄a arida
καὶ τὰ σκόροδα. νυνὶ δὲ ἡ ψυχὴ ἡμῶν κατάξηρος,
nihil: preterq̄ oculi nr̄i in māna. at
οὐδέν, πλὴν οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν εἰς τὸ μάννα. τὸ δὲ
māna q̄si semē coriādri ē: ꝛ spēs illius
μάννα ὡσεὶ σπέρμα κορίου ἐστί, καὶ τὸ εἶδος αὐτοῦ
spēs crystalli. ꝛ transibat popul⁹ ꝛ colligebāt
εἶδος κρυστάλλου. καὶ διεπορεύετο ὁ λαὸς καὶ συνέλεγον
ꝛ molebāt illud in mola: aut cōminuebāt
καὶ ἤληθον αὐτὸ ἐν τῷ μύλῳ, ἢ ἔτριβον
in mortario: ꝛ coq̄bāt illud in olla: ꝛ faciebāt
ἐν τῇ θυίᾳ, καὶ ἧψουν αὐτὸ ἐν τῇ χύτρᾳ, καὶ ἐποίουν
illud subcineritios. ꝛ erat sapor illius q̄si
αὐτὸ ἐγκρυφίας. καὶ ἦν ἡ ἡδονὴ αὐτοῦ ὡσεὶ
gustus lagani ex oleo. ꝛ q̄n descēdebat
γεῦμα ἐγκρὶς ἐξ ἐλαίου. καὶ ὅταν κατέβη
ros sup castra nocte: descēdebat
ἡ δρόσος ἐπὶ τὴν παρεμβολὴν νυκτός, κατέβαινε
māna sup illuꝫ. ꝛ audiuit moyses plorantes
τὸ μάννα ἐπ' αὐτῆς. καὶ ἤκουσε μωυσῆς κλαιόντων
ipsos p populos suos: vnusq̄sq3 in
αὐτῶν κατὰ δήμους αὐτῶν, ἕκαστος ἐπὶ
ianua sua. ꝛ iratus ē ira dn̄s valde:
τῆς θύρας αὐτοῦ. καὶ ἐθυμώθη ὀργῇ κύριος σφόδρα,
ꝛ corā moyse fuit malū. ꝛ dixit moyses
καὶ ἔναντι μωυσῆ ἦν πονηρόν. καὶ εἶπε μωυσῆς
ad dn̄m. q̄re afflixisti seruū tuū:
πρὸς κύριον. ἵνα τί ἐκάκωσας τὸν θεράποντά σου,
ꝛ cur nō inueni gr̄aꝫ corā te: vt poneres
καὶ διατί οὐχ εὕρηκα χάριν ἐναντίον σου, ἐπιθεῖναι
iraꝫ populi huius sup me:
τὴν ὀργὴν τοῦ λαοῦ τούτου ἐπ' ἐμέ,
nūq̄d ego in ventre cōcepi oēm populū hūc:
μὴ ἐγὼ ἐν γαστρὶ ἔλαβον πάντα τὸν λαὸν τοῦτον,
aut ego pepi eos: qꝛ dicis mihi accipe eos
ἢ ἐγὼ ἔτεκον αὐτούς, ὅτι λέγεις μοι λάβε αὐτὸν
in sinū tuū: q̄si tolleret nutrix lactentem
εἰς τὸν κόλπον σου, ὡσεὶ ἄραι τιθηνὸς τὸν θηλάζοντα
in trā q̄ iurasti patribus suis:
εἰς τὴν γῆν ἣν ὤμοσας τοῖς πατράσιν αὐτῶν.
vnde mihi carnes ad dādū oī populo
πόθεν μοι κρέα δοῦναι παντὶ τῷ λαῷ
huic: qꝛ flēt cōtra me: dicentes: da
τούτῳ, ὅτι κλαίουσιν ἐπ' ἐμέ, λέγοντες, δὸς
nobis carnes vt mūducemus: nō potero ego solus
ἡμῖν κρέα ἵνα φάγωμεν, οὐ δυνήσομαι ἐγὼ μόνος
ferre populū hūc: qꝛ graue mihi ē verbū
φέρειν τὸν λαὸν τοῦτον, ὅτι βαρύ μοί ἐστι τὸ ῥῆμα
hoc. si āt sic tu facis mihi:
τοῦτο. εἰ δὲ οὕτως σὺ ποιεῖς μοι,

Exo. 16. g. · C

um quos comedebam⁹ in egypto gratis: i mētē nobis veniūt cucumeres & pepones porriq3 & cepe & allia. Anima nostra arida est: nihil aliud respiciūt oculi nostri nisi mā. Erat aūt man quasi semē coriandri coloris bdelii. Circuibatq3 populus: & colligēs illud frangebat mola siue terebat in mortario: coq̄ns in olla & faciens ex eo tortulas saporis q̄si pāis oleati. Cunq3 descēderet nocte super castra ros: descendebat pariter & man. Audiuit ergo moyses flentem populum per familias singulos per ostia tentorii sui. Iratusq3 est furor dn̄i valde: sed & moysi intolerāda res visa est: & ait ad dn̄m. Cur afflixisti seruū tuū? q̄re nō inuenio grām corā te? Et cur īposuisti pondus vniuersi populi huius sup me? Nūquid ego concepi omnem hanc multitudinē vel genui eam: vt dicas mihi: porta eos in sinu tuo: sicut portare solet nutrix īfantulū: & defer in terrā pro qua iurasti patribus eorum. Vn̄ mihi carnes vt dē tante multitudini? Flent cōtra me dicentes. Da nobis carnes vt comedamus. Non possum solus sustinere omnē hunc populum: quia grauis est mihi. Sin aliter tibi videtur:

אשר נאכל במצרים חנם את
הקשאים ואת האבטחים ואת
החציר ואת הבצלים ואת
השומים: ועתה נפשנו יבשה אין
כל בלתי אל המן עינינו: והמן
כזרע גד הוא ועינו כעין הבדלח:
שטו העם ולקטו וטחנו ברחים
או דכו במדכה ובשלו בפרור
ועשו אתו עגות והיה טעמו
כטעם לשד השמן: וברדת הטל
על המחנה לילה ירד המן עליו:
וישמע משה את העם בכה
למשפחתיו איש לפתח אהלו
ויחר אף יהוה מאד ובעיני משה
רע: ויאמר משה אל יהוה למה
הרעת לעבדך ולמה לא מצתי
חן בעיניך לשום את משא כל
העם הזה עלי: האנכי הריתי את
כל העם הזה אם אנכי ילדתיהו
כי תאמר אלי שאהו בחיקך
כאשר ישא האמן את הינק על
האדמה אשר נשבעת לאבתיו:
מאין לי בשר לתת לכל העם הזה
כי יבכו עלי לאמר תנה לנו בשר
ונאכלה: לא אוכל אנכי לבדי
לשאת את כל העם הזה כי כבד
ממני: ואם ככה את עשה לי

(Primitiua heb.) בטח · חצר · שוט ריח · דוך ברד · עשה עוג · ירד · שמע · שפחה · חרה · רוע אמר · רוע מצא · נשא · הרה · אמר נשא · שבע · נתן · בכה נתן · אכל יכל בדד · נשא

Transla. Chal.

דהוינא אכלין במצרים מגן ית בוציניא וית אבטיחיא וית כרתי וית בוצלי וית תומי
[illegible]

Interp. chal.

quos comedebamus in egypto gratis: ꝛ cucumerū ꝛ peponū ꝛ porroꝝ ꝛ ceparū ꝛ allioꝝ: nunc aīa nr̄a est desiderās nihil aliud respiciūt oculi nr̄i nisi man. Erat autem man quasi semē coriandri: ꝛ color eius quasi color bdelii. Dispergebatur populus ꝛ colligebant illud: ꝛ q̄ volebat frangebat mola: ꝛ q̄ volebat terebat in mortario: ꝛ coq̄bant illd in olla: ꝛ faciebāt ex eo placentas: ꝛ erat sapor eius quasi sapor panis oleati. Cūq3 descenderet ros nocte sup castra descēdebat man sup eum. Audiuitq3 moyses populū flenteꝫ per familias suas singulos in ostio tabernaculi sui. Iratusq3 est furor dn̄i valde: ꝛ in oculis moysi displicuit. Dixitq3 moyses coram dn̄o. Quare malefecisti seruo tuo: ꝛ cur nō inueni miam in ꝯspectu tuo: vt poneres onus oīs populi huius sup me? Nunq̄d pr ego sū vniuersi populi hui⁹ aut filii mei sunt illi: vt dicas mihi porta eum in fortitudine tua: sicut portat nutrix lactentē sup terrā de qua iurasti patribus suis. vnde habeo carnē vt dem vniuerso populo huic? qꝛ flent cōtra me dicētes. Da nobis carnē vt manducemus. nō possum ego solus sustinere omnē populū hunc: quia grauior me est. Et si ita tu facies mihi

Primitiua chal.

הוה · חזה · שוט צבר · בשל הוה · טלל שרא בכה · שכן · באש שכח שוה · נטל אמר · סבר קום נתן · נכב אכל יכל

הרגני נא הרג אם מצאתי חן
בעיניך ואל אראה ברעתי
ויאמר יהוה אל משה אספה לי
שבעים איש מזקני ישראל
אשר ידעת כי הם זקני העם
ושטריו ולקחת אתם אל אהל
מועד והתיצבו שם עמך: וירדתי
ודברתי עמך שם ואצלתי מן
הרוח אשר עליך ושמתי עליהם
ונשאו אתך במשא העם ולא
תשא אתה לבדך: ואל העם
תאמר התקדשו למחר ואכלתם
בשר כי בכיתם באזני יהוה
לאמר מי יאכלנו בשר כי טוב
לנו במצרים ונתן יהוה לכם
בשר ואכלתם: לא יום אחד
תאכלון ולא יומים ולא חמשה
ימים ולא עשרה ימים ולא
עשרים יום: עד חדש ימים עד
אשר יצא מאפכם והיה לכם
לזרא יען כי מאסתם את יהוה
אשר בקרבכם ותבכו לפניו
לאמר למה זה יצאנו ממצרים:
ויאמר משה שש מאות אלף רגלי
העם אשר אנכי בקרבו ואתה
אמרת בשר אתן להם ואכלו
חדש ימים: הצאן ובקר ישחט

ראה רוע · יעד יצב · שום · קדש · בכה · אכל · יום · זרה · בכה פנה · אמר שׁשׁה · מאה · נתן · יום שׁחט

obsecro vt interficias me: & inueniam gratiā in oculis tuis: ne tantis afficiar malis. Et dixit dñs ad moysē: Congrega mihi septuaginta viros de senioribus israel: quos tu nosti q senes populi sint ac magistri: & duces eos ad ostium tabernaculi federis: facies ibi stare tecum: vt descēdā & loquar tibi: & auferam de spiritu tuo: tradamq eis: vt sustentent tecum onus populi: & non tu solus graueris. Populo quoq dices. Sanctificamini. Cras comedetis carnes. Ego enim audiui vos dicere. Quis dabit nobis escas carniū. Bene nobis erat in egypto. Vt det vobis dominus carnes & comedatis nō vno die nec duobus vel quinq aut decem nec viginti quidē: sed vsq ad mensem dierū: donec exeat per nares vestras: & vertatur in nauseam: eo q repuleritis dominum qui in medio vestri est: & fleueritis coram eo dicētes. Quare egressi sumus ex egypto. Et ait moyses ad dñm. Sexcenta milia peditū huius populi sunt: & tu dicis. Dabo eis esum carniū mense integro. Nunquid ouium & boum multitudo cedetur

interfice me morte: si inueni gratiā apud
ἀπόκτεινόν με ἀναιρέσει, εἰ εὕρηκα χάριν παρὰ
te: vt nō videā afflictionē meā. et dixit dñs
σοί, ἵνα μὴ ἴδω τὴν κάκωσίν μου. καὶ εἶπε κύριος
ad moysen: cōgrega mihi septuaginta vi-
πρὸς μωυσῆν, συνάγαγέ μοι ἑβδομήκοντα ἄν-
ros de senioribus israel: quos tu ip
δρας ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων ἰσραήλ, οὓς σὺ αὐ-
se nosti. ipsi sūt seniores populi:
τὸς οἶδας. οὗτοί εἰσι πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ,
& scribe eorū. & educes eos in
καὶ γραμματεῖς αὐτῶν. καὶ ἐξάξεις αὐτοὺς εἰς τὴν
tabnaculū testimonij: & stabūt illic te
σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, καὶ στήσονται ἐκεῖ μετὰ
cū: & descēdā: & loquar ibi te
σοῦ, καὶ καταβήσομαι, καὶ λαλήσω ἐκεῖ μετὰ
cū: & auferā de spū qui in te:
σοῦ, καὶ ἀφελῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἐπὶ σοί,
& ponā sup eos. & sustinebūt te
καὶ ἐπιθήσω ἐπ' αὐτούς. καὶ συναντιλήψονταί με-
cū impetū ppli: & nō feres il
τὰ σοῦ τὴν ὁρμὴν τοῦ λαοῦ, καὶ οὐκ οἴσεις αὐ-
los tu solus. & pplo dices: sctificamini
τοὺς σὺ μόνος. καὶ τῷ λαῷ ἐρεῖς, ἁγνίσασθε
in crastinū: & comedetis carnes: q2 fleuistis
εἰς αὔριον, καὶ φάγεσθε κρέα, ὅτι ἐκλαύσατε
corā dño: dicētes: quis nos cibabit carnibus:
ἔναντι κυρίου, λέγοντες, τίς ἡμᾶς ψωμιεῖ κρέα,
q2 bonū nobis est in egypto. & dabit do
ὅτι καλὸν ἡμῖν ἐστιν ἐν αἰγύπτῳ. καὶ δώσει κύ-
minus vobis carnes & māducabitis. nō diē vnū
ριος ὑμῖν κρέα καὶ φάγεσθε. οὐχ ἡμέραν μίαν
comedetis: neq duos: neq qnq dies: neq decē
φάγεσθε, οὐδὲ δύο, οὐδὲ πέντε ἡμέρας, οὐδὲ δέκα
dies: neq viginti dies: vsq ad mēsem dierū co-
ἡμέρας, οὐδὲ εἴκοσι ἡμέρας, ἕως μηνὸς ἡμερῶν φά-
medetis: vsq quo exeat per nares vras: &
γεσθε, ἕως ἂν ἐξέλθῃ διὰ τῶν μυκτήρων ὑμῶν. καὶ
erit vobis ad cholerā: q2 inobedietes fuistis dño:
ἔσται ὑμῖν εἰς χολέραν, ὅτι ἠπειθήσατε κυρίῳ,
qui est in vobis: & fleuistis corā eo:
ὅς ἐστιν ἐν ὑμῖν. καὶ ἐκλαύσατε ἐναντίον αὐτοῦ,
dicētes: quare nobis egredi de tra egypti. &
λέγοντες, ἵνα τί ἡμῖν ἐξελθεῖν ἐκ γῆς αἰγύπτου. καὶ
dixit moyses: sexcēta milia peditū pplus:
εἶπε μωυσῆς, ἑξακόσιαι χιλιάδες πεζῶν ὁ λαός,
in quibus sū in ipsis. & tu dixisti carnes da
ἐν οἷς εἰμὶ ἐν αὐτοῖς. καὶ σὺ εἶπας κρέα δώ-
bo eis: & comedēt mēse dierū. nūqd o
σω αὐτοῖς, καὶ φάγονται μῆνα ἡμερῶν. μὴ πρό-
ues & boues occidētur:
βατα καὶ βόες σφαγήσονται,

Leui. 10.b. Iosu. 3.b. 1. Re. 16.b.

Interp. chal.

interfice me obsecro: si inueni miam in oculis tuis: & non videbo malū meū. Dixitq dñs moysi. Congrega corā me septuagita viros de seniorib9 filiorū israel quos tu nosti q sint senes populi & prefecti eius. Et duces eos ad tabernaculū federis: & stabūt ibi tecū. & reuelabor & loquar tecū ibi: & augebo de spū qui est sup te et ponā sup eos: & sustinebūt tecū onus populi: & non sustinebis tu solus. populo quoq dices. Preparamini in crastinū & comedetis carnē: q2 plorastis corā dño dicētes. Quis dabit nobis carnē ad māducandū: bene enī erat nobis in egypto. dabitq dñs vobis carnē et comedetis nō vno die nec duobus dieb9 nec qnq diebus nec decē diebus nec viginti diebus: sed vsq ad mensem dierū: donec in fastidiū eā habeatis: & sit vobis in scandalū. eo q in fastidiū fuit vobis verbū dñi: cuius maiestas habitat inter vos: et plorastis coram eo dicentes. vt quid egressi sumus de egypto. Et ait moyses. sexcenta milia virorū sunt populi huius inter quos ego habito: & tu dixisti. Dabo eis carnem vt comedant mense dierum. Nunquid si oues et boues occidantur

Primitiua chal.

שבח חזה · שוב דבר · עתד גלה · רבב · נטל אמר · אכל · קוין · עתן · נכס

Transla. Chal.

קטולני כען קטול אם אשכחית רחמין קדמך ולא אחזי בבשתי: ואמר יי למשה
כנוש קדמי שבעין גברא מסבי ישראל דידעתא ארי אנון סבי עמא וסרכוהי ותדבר
יתהון למשכן זמנא ויתעתדון תמן עמך: ואתגלי ואמליל עמך תמן וארבי מן רוחא
דעלך ואשוי עליהון ויסוברון עמך במטול עמא ולא תסובר את בלחודך: ולעמא
תימר איזדמנו למחר ותיכלון בשרא ארי בכיתון קדם יי למימר מן יוכלננא
בשרא ארי טב לנא במצרים ויתן יי לכון בשרא ותיכלון: לא יומא חד תיכלון
ולא תרין יומין ולא חמשא יומין ולא עשרא יומין ולא עשרין יומין: עד ירח יומין עד
דתקוצון ביה ויהי לכון לתקלא חלף דקצתון במימרא דיי דשכנתיה שריא ביניכון
ובכיתון קדמוהי למימר למה דנן נפקנא ממצרים: ואמר משה שית מאה אלפין
גברא רגלאה עמא דאנא ביניהון ואת אמרת בשרא אתן להון ויכלון ירח יומין:
ענאן ותורין יתנכסון

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

& sufficiet eis: aut oē opsoniū maris
καὶ ἀρκέσει αὐτοῖς, ἢ πᾶν τὸ ὄψον τῆς θαλάσσης
cōgregabit ipsis: & sufficiet eis. &
συναχθήσεται αὐτοῖς, καὶ ἀρκέσει αὐτοῖς. καὶ
dixit dñs ad moysen: nūqd manus dñi nō
εἶπε κύριος πρὸς μωυσῆν, μὴ ἡ χεὶρ κυρίου οὐκ
sufficiet. iā nosces: si cōprehēdet te ver
ἀρκέσει. ἤδη γνώσῃ, εἰ ἐπικαταλήψεταί σε ὁ λό-
bū meū: aut nō. & exijt moyses: & locut9 ē
γος μου, ἢ οὔ. καὶ ἐξῆλθε μωυσῆς, καὶ ἐλάλησε
ad pplm vba dñi. & cōgregauit septua
πρὸς τὸν λαὸν τὰ ῥήματα κυρίου. καὶ συνήγαγεν ἑβδο-
ginta viros de seniorib9 ppli.
μήκοντα ἄνδρας ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ.
& statuit eos in circuitu tabnaculi. & descēdit
καὶ ἔστησεν αὐτοὺς κύκλῳ τῆς σκηνῆς. καὶ κατέβη
dñs in nube: & locut9 ē ad eū & ab
κύριος ἐν νεφέλῃ, καὶ ἐλάλησε πρὸς αὐτόν, καὶ πα-
stulit de spū q sup eū: &
ρείλατο ἀπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἐπ' αὐτῷ, καὶ
posuit sup septuagita viros seni
ἐπέθηκεν ἐπὶ τοὺς ἑβδομήκοντα ἄνδρας τοὺς πρεσβυ-
ores. vt aūt quieuit spūs sup eos:
τέρους. ὡς δὲ ἐπανεπαύσατο πνεῦμα ἐπ' αὐτούς,
& pphetauerūt: & nō āpli9 adiecerūt. &
καὶ ἐπροφήτευσαν, καὶ οὐκ ἔτι προσέθεντο. καὶ
relicti fuerūt duo viri in castris: no
κατελείφθησαν δύο ἄνδρες ἐν τῇ παρεμβολῇ, ὄνο-
mē vni heldad: & nomē scdo medad: &
μα τῷ ἑνὶ ἐλδάδ, καὶ ὄνομα τῷ δευτέρῳ μωδάδ, καὶ
requieuit sup eos spūs: & hi fuerūt
ἐπανεπαύσατο ἐπ' αὐτοὺς τὸ πνεῦμα, καὶ οὗτοι ἦσαν
ex descriptis: & nō venerūt ad tabna
τῶν καταγεγραμμένων, καὶ οὐκ ἦλθοσαν πρὸς τὴν σκη-
culū. & pphetauerūt in castris. & ac
νήν. καὶ ἐπροφήτευσαν ἐν τῇ παρεμβολῇ. καὶ προσ-
currēs iuuenis narrauit moysi. & dixit: hel
δραμὼν ὁ νεανίσκος ἀπήγγειλε μωυσῇ. καὶ εἶπεν, ἐλ-
dad & medad pphetant in castris.
δὰδ καὶ μωδὰδ προφητεύουσιν ἐν τῇ παρεμβολῇ.
& rñdēs iesus fili9 naue q assabat moysi
καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς ὁ τοῦ ναυῆ ὁ παρεστηκὼς μωυσῇ ὁ
electus eius: dixit: dñe mi moyses phibe illos. & dixit
ἐκλεκτὸς αὐτοῦ, εἶπεν, κύριέ μου μωυσῆ κώλυσον αὐτούς. καὶ εἶπεν
ei moyses: nūqd emularis tu mihi: & qs det oēm pplm
αὐτῷ μωυσῆς, μὴ ζηλοῖς σὺ ἐμοί, καὶ τίς δῴη πάντα τὸν λαὸν
dñi pphetas: qñ dederit dñs spūm suū in eos. &
κυρίου προφήτας, ὅταν δῷ κύριος τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐπ' αὐτούς. καὶ
abijt moyses in castra: ipse & senio
ἀπῆλθε μωυσῆς εἰς τὴν παρεμβολήν, αὐτὸς καὶ οἱ πρεσβύ-
res israel. & spūs exijt a dño: & trāsire
τεροι ἰσραήλ. καὶ πνεῦμα ἐξῆλθε παρὰ κυρίου, καὶ ἐξεπέρα-
fecit coturnicē a mari. & immisit in
σεν ὀρτυγομήτραν ἀπὸ τῆς θαλάσσης. καὶ ἐπέβαλεν ἐπὶ τῆς

Esa. 56.a.

Trāsla. B. Hiero.

vt possit sufficere ad cibum? vel omnes pisces maris in vnum cōgregabuntur: vt eos satiēt. Cui rñdit dñs. Nūqd manus domini inualida est? Iam nunc videbis vtrum meus sermo ope cōpleatur. Venit igitur moyses: & narrauit populo verba domini: cōgregans septuagita viros de senioribus israel: quos stare fecit circa tabernaculum. Descēditq dominus p nubē: & locutus est ad eū auferēs de spiritu qui erat in moyse: & dans septuagita viris. Cūq requieuisset in eis spūs: pphetauerunt: nec vltra cessauerunt. Remāserāt aūt in castris duo viri: quorū vnus vocabatur heldad: & alter medad: sup quos requieuit spiritus: nam & ipsi descripti fuerāt: & nō exierāt ad tabernaculū. Cū pphetarent in castris: cucurrit puer & nūciauit moysi dicens. Heldad & medad prophetant in castris. Statim iosue filius nun minister moysi & electus e pluribus ait. Dñe mi moyses prohibe eos. At ille quid inquit emularis pro me. Quis tribuat vt ois populus prophetet: & det eis dominus spūm suū. Reuersusq est moyses & maiores natu israel in castra. Ventus aūt egrediens a domino arreptas trās mare coturnices detulit: & dimisit i ca-

להם ומצא להם אם את כל דגי
הים יאסף להם ומצא להם:
ויאמר יהוה אל משה היד יהוה
תקצר עתה תראה היקרך דברי
אם לא: ויצא משה וידבר אל
העם את דברי יהוה ויאסף
שבעים איש מזקני העם ויעמד
אתם סביבת האהל: וירד יהוה
בענן וידבר אליו ויאצל מן
הרוח אשר עליו ויתן על
שבעים איש הזקנים ויהי כנוח
עליהם הרוח ויתנבאו ולא יספו:
וישארו שני אנשים במחנה שם
האחד אלדד ושם השני מידד
ותנח עליהם הרוח והמה בכתבים
ולא יצאו האהלה ויתנבאו
במחנה: וירץ הנער ויגד למשה
ויאמר אלדד ומידד מתנבאים
במחנה: ויען יהושע בן נון משרת
משה מבחריו ויאמר אדני
משה כלאם: ויאמר לו משה
המקנא אתה לי ומי יתן כל
עם יהוה נביאים כי יתן יהוה
את רוחו עליהם: ויאסף משה
אל המחנה הוא וזקני ישראל:
ורוח נסע מאת יהוה ויגז שלוים
מן הים ויטש על המחנה:

דגה · אסף · קצר ראה קרה · דבר · אסף · עמד · סבב · אצל · היה · נבא · שאר שם תנה · שנה · נוח · רוץ נגד · שרת · קנא נתן · נבא · אסף · נוז

Transla. Chal.

להון היספקון להון אם ית כל נוני ימא יתכנשון להון היספקון להון: ואמר יי
למשה המימרא דיי יתעכב כען תחזי היערעינך פתגמי אם לא: ונפק משה ומליל
עם עמא ית פתגמיא דיי וכנש שבעין גברא מסבי עמא ואקים יתהון סחור סחור
למשכנא: ואתגלי יי בענגא ומליל עימיה ורבי מן רוחא דעלוהי ויהב על שבעין
גברא סביא והוה כד שרת עליהון רוח נבואה ומתנבן ולא פסקין: ואשתארו תרין
גברין במשריתא שום חד אלדד ושום תנינא מידד ושרת עליהון רוח נבואה ואנון
בכתיביא ולא נפקו למשכנא ומתנבן במשריתא: ורהט עולימא וחוי למשה ואמר
אלדד ומידד מתנבן במשריתא: ואתיב יהושע בר נון משמשניה דמשה מעולימותיה
ואמר רבוני משה אסרנון: ואמר ליה משה הקנאתי את מקני רעיתא פון דיהון כל
עמא דיי נביאין ארי יתן יי ית רוח נבואתיה עליהון: ואתכניש משה למשריתא
הוא וסבי ישראל: ורוחא נטל מן קדם יי ואפרח שליו מן ימא ורמא על משריתא

Interp. chal.

eis: sufficiēt eis? aut si oēs pisces maris ōgregent eis nunqd sufficiēt eis? Dixitq dñs ad moysen. Nunqd verbū dñi īpedit. nūc videbis vtrū accidat tibi verbū meū an nō. Egressusq est moyses: & locutus est cū populo verba dñi. Et cōgregauit septuagita viros de seniorib9 ppli. et statuit eos p circuitū tabernaculi. Reuelatusq est dñs in nube & locut9 est cū eo: & auxit de spū qui erat in eo: & dedit sup septuagita viros seniores. Factūq est cū reqeuisset in eis spūs pphetie: prophetauerūt & nequaq cessauerūt: remāserāt aūt duo viri in castris: nomē vnius eldad & nomē scdi medad: et reqeuit sup eos spūs pphetie: & ipsi erāt descripti: & nō exierāt ad tarbernaculū: & pphetabāt in castris. Cucurrit autē puer & narrauit moysi: et ait. Eldad & medad pphetāt in castris. Rñditq iosue fili9 nun minister moysi a pueritia sua: & ait. Dñe mi moyses mitte eos in carcerē. Dixitq ei moyses. nunqd emularis tu emulationē meā? vellē q ois ppls dñi pphetarēt: & q daret dñs spūm pphie sue sup eos. Collectusq ē moyses in castra ipse & seniores israel. Ventus autē egressus est a facie domini: & volare fecit coturnices de mari: & proiecit eas iuxta castra

Primitiua chal.

ספק כנש · עבר חזה ערע · נפק קום · שכן גלה רבב · שרא נבא שאר · שרא תנה · חזה · תוב שמש · קנא רעה יהוה · נתן כנש שרא · שוב פרח רמה

Ter. Heb. (Nu. Ca. xi.–xii.)

כדרך יום כה וכדרך יום כה סביבות המחנה וכאמתים על פני הארץ: ויקם העם כל היום ההוא וכל הלילה וכל יום המחרת ויאספו את השלו הממעיט אסף עשרה חמרים וישטחו להם שטוח סביבות המחנה: הבשר עודנו בין שניהם טרם יכרת ואף יהוה חרה בעם ויך יהוה בעם מכה רבה מאד: ויקרא את שם המקום ההוא קברות התאוה כי שם קברו את העם המתאוים: מקברות התאוה נסעו העם חצרות ויהיו בחצרות:

Cap. xii.

ותדבר מרים ואהרן במשה על אדות האשה הכשית אשר לקח כי אשה כשית לקח: ויאמרו הרק אך במשה דבר יהוה הלא גם בנו דבר וישמע יהוה: והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה: ויאמר יהוה פתאם אל משה ואל אהרן ואל מרים צאו שלשתכם אל אהל מועד ויצאו שלשתם: וירד יהוה בעמוד ענן ויעמד פתח האהל ויקרא אהרן

Primitiua heb. (margin): סבב אמה · פנה קום · עשר · שטח · חנה · כרת · נכה · רבב קרא · קום אוה · היה · דבר אוד איש · אשר · שמע · ענה · פנה · פתא · יצא · יעד · עמד עמד · קרא

Trāſla. B. Hiero.

ſtra: ſicere quātū vno die cōfici poteſt: ex omni parte caſtrorū p circuitū: volabantq; in aere duobus cubitis altitudine ſup terrā. Surgens ergo populus toto die illo & nocte ac die altero cōgregauit coturnicū multitudinē: qui parū decē choros: & ſiccauerūt eas p gyrum caſtrorū. Adhuc carnes erant in dentibus eorū: nec defecerat huiuſcemodi cibus: & ecce furor dñi concitatus in populū pcuſſit eum plaga magna nimis. Vocatuſq; eſt ille locus ſepulchra cōcupiſcētie: ibi enim ſepelierūt populū q deſiderauerat carnes. Egreſſi autē de ſepulchris concupiſcentie venerunt in aſeroth: & manſerunt ibi. Cap. 12.

Locutaq; eſt maria & aaron cōtra moyſen pp vxorē eius ethiopiſſam: & dixerunt. Num per ſolum moyſen locutus eſt dñs? Nonne & nobis ſilr eſt locutus? Qd cū audiſſet dominus: iratus eſt. Erat ei moyſes vir mitiſſimus ſup oēs hoīes qui morabantur in terra. Statim locutus eſt dominus ad eum & ad aarō & mariam. Egredimini vos tantū tres ad tabernaculum federis. Cūq; fuiſſent egreſſi: deſcendit dñs in columna nubis: & ſtetit in introitu tabernaculi vocans aaron

Trāſla. Gre. lxx. cū interp. latina

caſtra: viā diei hinc: & viā
παρεμβολῆς, ὁδὸν ἡμέρας ἐντεῦθεν, καὶ ὁδὸν ἡ-
diei hinc: in circuitu caſtrorū quaſi bi-
μέρας ἐντεῦθεν, κύκλῳ τῆς παρεμβολῆς ὡσεὶ δί-
cubitū a terra. & ſurgens pplus totū
πηχυ ἀπὸ τῆς γῆς. καὶ ἀναστὰς ὁ λαὸς ὅλην τὴν
diē illū: & totā noctē: & totū
ἡμέραν ἐκείνην, καὶ ὅλην τὴν νύκτα, καὶ ὅλην τὴν ἡ-
diem craſtinū: et cōgregauerūt coturni
μέραν τὴν ἐπαύριον, καὶ συνέλεγον τὴν ὀρτυγομή-
cē: q paruū cōgregauit decē coros. & refrigerauerūt ſibiipſis refrigeria i circuitu caſtrorū. carnes
τραν, ὁ τὸ ὀλίγον συνήγαγε δέκα κόρους. καὶ ἔψυξαν ἑαυτοῖς ψυγμοὺς κύκλῳ τῆς παρεμβολῆς. τὰ κρέα
adhuc erāt in dentib⁹ eorū anteq̄ deficerēt.
ἔτι ἦν ἐν τοῖς ὀδοῦσιν αὐτῶν πρὶν ἢ ἐκλιπεῖν.
& dñs irat⁹ ē ira in pplm. & pcuſſit
καὶ κύριος ἐθυμώθη ὀργῇ εἰς τὸν λαόν. καὶ ἐπάταξε
dñs populū plaga magna valde. &
κύριος τὸν λαὸν πληγὴν μεγάλην σφόδρα. καὶ
vocatū ē nomē loci illius: ſepulchra
ἐκλήθη τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου, μνήματα
cōcupiſcētie. qr ibi ſepelierūt populū deſi
τῆς ἐπιθυμίας. ὅτι ἐκεῖ ἔθαψαν τὸν λαὸν τὸν ἐπι-
deratorē. a ſepulchris cōcupiſcētie pfect⁹ ē po
θυμητήν. ἀπὸ μνημάτων τῆς ἐπιθυμίας ἐξῆρεν ὁ λα-
pul⁹ i aſeroth. & fuit popul⁹ in aſeroth.
ὸς εἰς ἀσηρώθ. καὶ ἐγένετο ὁ λαὸς ἐν ἀσηρώθ. Ca. 12.

Et locuta ē maria & aarō cōtra moy
Καὶ ἐλάλησε μαριὰμ καὶ ἀαρὼν κατὰ μωυ-
ſen: pp̄ter vxorē ethiopiſſā: quā acce
σῆ, ἕνεκεν τῆς γυναικὸς τῆς αἰθιοπίσσης, ἣν ἔλα-
pit moyſes: qr vxorē ethiopiſſā accepit.
βε μωυσῆς, ὅτι γυναῖκα αἰθιόπισσαν ἔλαβε.
& dixerūt nū moyſi ſoli locut⁹ ē de⁹?
καὶ εἶπαν, μὴ μωυσῇ μόνῳ λελάληκεν ὁ θεός;
nōne & nobis locut⁹ ē? & audiuit dñs. & ho
οὐχὶ καὶ ἡμῖν ἐλάλησε; καὶ ἤκουσε κύριος. καὶ ὁ ἄν-
mo moyſes mitis valde preter oēs
θρωπος μωυσῆς πραῢς σφόδρα παρὰ πάντας
hoīes exiſtētes ſup terrā. & dixit
τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ὄντας ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ εἶπε
dñs ſtatim ad moyſem & aaron &
κύριος παραχρῆμα πρὸς μωυσῆν καὶ ἀαρὼν καὶ
mariā: exite vos tres in taber
μαριάμ, ἐξέλθετε ὑμεῖς οἱ τρεῖς εἰς τὴν σκη-
naculū teſtimonij. & egreſſi ſūt tres: & in
νὴν τοῦ μαρτυρίου. καὶ ἐξῆλθον οἱ τρεῖς, καὶ εἰς τὴν
tabernaculū teſtimonij deſcendit dñs in colūna
σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου κατέβη κύριος ἐν στύλῳ
nubis: & ſtetit in hoſtio tabernaculi
νεφέλης, καὶ ἔστη ἐπὶ τῆς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ
teſtimonij. & vocati ſūt aaron
μαρτυρίου. καὶ ἐκλήθησαν ἀαρὼν

Margin: Ps. 77. · Deut. 14. · A · B

Tranſla. Chal.

כמהלך יומא לכא וכמהלך יומא לכא סחור סחור למשריתא וכרום תרתין אמין על אפי ארעא: וקם עמא כל יומא ההוא וכל לליא וכל יומא דבתרוהי וכנשו ית שליו ... עד דהוא בין שניהון ... עמא קטול סגי ... קברי דמשאלי ... ומקברי דמשאלי נטלו עמא לחצרות והוו בחצרות:

Ca. xii.

ומלילת מרים ואהרן במשה על עיסק אתתא שפירתא דנסיב ... ודא גם עמנא מליל ... ושמע קדם יהוה ... וגברא משה ענוותן לחדא מכל אנשא דעל אפי ארעא: ואמר יי בתכיף למשה ולאהרן ולמרים פוקו תלתיכון למשכן זמנא ונפקו תלתיהון: ואתגלי יי בעמודא דענן וקם בתרע משכנא וקרא אהרן

Primitiua chal. (margin): הלך חדר · אמה קום · זער שטח · שאל · הוה · אתתא · ענה · נפק · גלה קום

Interp. chal.

itinere vni⁹ diei hinc & itinere vni⁹ diei illic p circuitū caſtrorū: & quaſi altitudine duorū cubitorū ſup faciē fre. Surrexitq; ppls toto die illo & tota nocte ac toto die ſequēti & collegerūt coturnices: q min⁹ collegit: cōgregauit decē aceruos: & extenderūt eas p gyrū caſtrorū. adhuc erat caro in dentibus eorū: anteq̄ deficeret: et furor dñi iratus eſt cōtra populū: & occidit dñs in populo occiſione magna valde. Vocauitq; nomē loci illius ſepulchra deſiderantiū: qr ibi ſepelierūt populū qui deſiderauit. de ſepulchris deſiderātiū pfectus eſt populus in aſeroth: & māſerūt in aſeroth. Ca. 12.

Locutaq; eſt maria & aaron cōtra moyſen pp̄ter vxorē pulchrā quā acceperat: qm̄ vxorē pulchrā quā acceperat repulit. dixerūtq;. Nunqd cū ſolo moyſe locutus eſt dñs: nōne etiā nobiſcū locutus eſt: et auditum eſt corā dño. Vir aūt moyſes erat mitis valde pre oībus hoībus q erant ſup faciē terre. Dixitq; dñs repente ad moyſen & aaron & mariā. Egredimini vos tres ad tabernaculū federis: & egreſſi ſunt illi tres. & reuelatus eſt dñs in columna nubis: et ſtetit in oſtio tabernaculi: & vocauit aaron

Trāſla. Gre. lxx. cū interp. latina

& mariā: exierūt ambo. & dixit dñs ad
καὶ μαριάμ, ἐξῆλθον ἀμφότεροι. καὶ εἶπε κύριος πρὸς
eos: audite ỿba mea. ſi fuerit pro-
αὐτούς, ἀκούσατε τῶν λόγων μου. ἐὰν γένηται προ-
pheta vobis dñi: in viſiōe illi cognoſcar:
φήτης ὑμῶν κυρίῳ, ἐν ὁράματι αὐτῷ γνωσθήσομαι,
& in ſōno loqr ei. nō ſic ſeruus
καὶ ἐν ὕπνῳ λαλήσω αὐτῷ. οὐχ οὕτως ὁ θεράπων
me⁹ moyſes: in oī domo mea fidelis eſt. os
μου μωυσῆς, ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ μου πιστός ἐστι. στό-
ad os loquar ei in ſpē & nō per
μα κατὰ στόμα λαλήσω αὐτῷ ἐν εἴδει καὶ οὐ δι' αἰ-
enigmata: & gloriā dñi vidit: & cur nō
νιγμάτων, καὶ τὴν δόξαν κυρίου εἶδε, καὶ διατί οὐκ
timuiſtis murmurare ɔtra ſeruū
ἐφοβήθητε καταλαλῆσαι κατὰ τοῦ θεράποντός
meū moyſen? & ira furoris dñi ſup eos: & a-
μου μωυσῆ; καὶ ὀργὴ θυμοῦ κυρίου ἐπ' αὐτούς, καὶ ἀ-
bierūt. & nubes receſſit a tabnaculo. & ec
πῆλθον. καὶ ἡ νεφέλη ἀπέστη ἀπὸ τῆς σκηνῆς. καὶ ἰ-
ce maria leproſa velut nix. & reſpexit aa-
δοὺ μαριὰμ λεπρῶσα ὡσεὶ χιών. καὶ ἐπέβλεψεν ἀα-
ron ſup mariā: & ecce leproſa. & dixit aa-
ρὼν ἐπὶ μαριάμ, καὶ ἰδοὺ λεπρῶσα. καὶ εἶπεν ἀα-
ron ad moyſen: rogo dñe mi ne iponas no
ρὼν πρὸς μωυσῆν, δέομαι κύριέ μου μὴ συνεπιθῇς ἡ-
bis petīn: qr ignorauim⁹ ꝙ peccaui-
μῖν ἁμαρτίαν, διότι ἠγνοήσαμεν καθότι ἡμάρτο-
mus. nō fiat vt equale morti: tāq̄ abortiuū egre
μεν. μὴ γένηται ὡς ἴσον θανάτῳ, ὡσεὶ ἔκτρωμα ἐκ-
diens de vulua matris ſue: & abſumit
πορευόμενον ἐκ μήτρας μητρὸς αὐτῆς, καὶ κατεσθίει τὸ
dimidiū carnis ei⁹. & clamauit moyſes ad dñz:
ἥμισυ τῶν σαρκῶν αὐτῆς. καὶ ἐβόησε μωυσῆς πρὸς κύριον,
dicēs: de⁹ rogo te: medere illi. & dixit dñs
λέγων, ὁ θεὸς δέομαί σου, ἴασαι αὐτήν. καὶ εἶπε κύριος
ad moyſen: ſi pater eius ſpuēs ſpuiſſet in
πρὸς μωυσῆν, εἰ ὁ πατὴρ αὐτῆς πτύων ἐνέπτυσεν εἰς
faciem ei⁹ nō verebitur. ſeptē di
τὸ πρόσωπον αὐτῆς, οὐκ ἐντραπήσεται. ἑπτὰ ἡμέ-
es ſegregetur extra caſtra: & poſt
ρας ἀφορισθήτω ἔξω τῆς παρεμβολῆς, καὶ μετὰ
hec ingredietur. & ſeparata ē maria extra
ταῦτα εἰσελεύσεται. καὶ ἀφωρίσθη μαριὰμ ἔξω τῆς
caſtra ſeptē dies. & pplus nō pfect⁹ ē
παρεμβολῆς ἑπτὰ ἡμέρας. καὶ ὁ λαὸς οὐκ ἐξῆρεν
quoad mūdata ē maria.
ἕως ἐκαθαρίσθη μαριάμ. Ca. 13.

Et poſt hec pfect⁹ ē pplus de aſeroth:
Καὶ μετὰ ταῦτα ἐξῆρεν ὁ λαὸς ἐξ ἀσηρώθ,
& caſtrametati ſūt in deſerto pharā. & lo-
καὶ παρενέβαλον ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ φαράν. καὶ ἐ-
cut⁹ ē dñs ad moyſen: dicēs: mitte
λάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, ἀπόστειλον

Margin: Exo. 33. c. · C · A · D · A

Trāſla. B. Hiero.

& mariā. Qui cū iſſent dixit ad eos. Audite ſermōes meos. Si quis fuerit inter vos ppheta dñi: in viſione apparebo ei vel per ſomniū loquar ad illum. At non talis ſeru⁹ meus moyſes: qui in oī domo mea fideliſſimus eſt. Ore eni ad os loquar ei. Palā & nō per enigmata & figuras dñm videt. Quare ergo nō timuiſtis detrahere ſeruo meo moyſi. Iratuſq; contra eos abiit. Nubes quoq; receſſit que erat ſuper tabernaculū. Et ecce maria apparuit cādēs lepra quaſi nix. Cūq; reſpexiſſet eā aarō: & vidiſſet pfuſam lepra: ait ad moyſē. Obſecro dñe mi: ne iponas nobis hoc peccatū qd ſtulte cōmiſimus: ne fiat hec quaſi mortua: & vt abortiuū qd proiicitur de vulua matris ſue. Ecce iam mediū carnis eius deuoratū ē a lepra. Clamauitq; moyſes ad dñm dicēs. De⁹ obſecro ſana eā. Cui rñdit dñs. Si pr eius ſpuiſſet i faciem illius: nōne debuerat ſaltē ſeptē dieb⁹ rubore ſuffundi? Sepetur ſeptē dieb⁹ extra caſtra: & poſtea reuocabitur. Excluſa ē itaq; maria extra caſtra ſeptem diebus: & ppls nō eſt motus de loco illo: donec reuocata eſt maria.

Profectuſq; Ca. 13.
eſt ppls de aſeroth fixis tētoriis in deſerto pharan. Ibiq; locutus eſt dñs ad moyſen dicens. Mitte

Ter. Heb. (Nu. Ca. xii.–xiii.)

ומרים ויצאו שניהם: ויאמר שמעו נא דברי אם יהיה נביאכם יהוה במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו: לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא: פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידת ותמנת יהוה יביט ומדוע לא יראתם לדבר בעבדי במשה: ויחר אף יהוה בם וילך: והענן סר מעל האהל והנה מרים מצרעת כשלג ויפן אהרן אל מרים והנה מצרעת: ויאמר אהרן אל משה בי אדני אל נא תשת עלינו חטאת אשר נואלנו ואשר חטאנו: אל נא תהי כמת אשר בצאתו מרחם אמו ויאכל חצי בשרו: ויצעק משה אל יהוה לאמר אל נא רפא נא לה: ויאמר יהוה אל משה ואביה ירק ירק בפניה הלא תכלם שבעת ימים תסגר שבעת ימים מחוץ למחנה ואחר תאסף: ותסגר מרים מחוץ למחנה שבעת ימים והעם לא נסע עד האסף מרים:

Cap. xiii.

ואחר נסעו העם מחצרות ויחנו במדבר פארן: וידבר יהוה אל משה לאמר: שלח

Primitiua heb. (margin): שנה · היה · נבא ראה · ידע חלם דבר · אמן · חוד מין נבט · ידע · חרה · סור · צרע כנה · שות · יאל היה · מות יצא · אכל חצה צעק · אמר · פנה כלם · יום סגר · חנה אסף · חנה דבר

Tranſla. Chal.

ומרים ונפקו תרויהון: ואמר שמעו כען פתגמי אם יהון לכון נביאין אנא יי בחזוין אנא מתגלי להון בחלמין אנא ממליל עמהון: לא כן עבדי משה בכל עמי מהימן הוא: ממלל עם ממלל מלילנא עמיה בחזו ולא בחידן ודמות יקרא דיי מסתכל ומדין לא דחלתון למללא בעבדי במשה: ותקיף רוגזא דיי בהון ואסתלק: ועננא אסתלק מעלוי משכנא והא מרים חורא כתלגא ואתפני אהרן למרים והא סגירא: ואמר אהרן למשה בבעו רבוני לא כען תשוי עלנא חובא דאטפשנא ודי חבנא: לא כען תתרחק דא מבינגא ארי אחתנא היא צלי כען על בשרא מיתא הדין דבה ותתסי: וצלי משה קדם יי למימר אלהא בבעו אסי כען יתה: ואמר יי למשה ואלו אבוהא מנזף נזף בה הלא תתכלם שבעא יומין תתסגר שבעא יומין מברא למשריתא ובתר כן תתכניש: ואסתגרת מרים מברא למשריתא שבעא יומין ועמא לא נטל עד דאתכנישת מרים:

Ca. xiii.

ובתר כן נטלו עמא מחצרות ושרו במדברא דפארן: ומליל יי עם משה למימר: שלח

Primitiua chal. (margin): תרי הוה חזה · מלל חכן · חזה דמה סכל · סלק · שכן פנה · בעא רבב שוה · טפש סרח רחק · אסא צלא מות · אסא אמר בעה · נזף כלם סגר · שרא כנש · שרא דבר

Interp. chal.

et mariā: & egreſſi ſunt ambo. et ait. Audite nunc ſermones meos. Si fuerint in vobis pphete: ego dñs in viſionibus apparebo eis: per ſomnia loquar eis. nō eſt ita ſeruus meus moyſes: in omni populo meo fidelis eſt. verbo ad verbū loquor cū eo: p viſionē & nō p enigmata: & ſimilitudinē glorie dñi cōtemplat: & quare nō timuiſtis loq cōtra ſeruū meū moyſen. Iratuſq; eſt furor dñi cōtra eos & abiit. Nubes aūt eleuata eſt deſup tabernaculū: & ecce maria erat alba quaſi nix. Reſpexitq; aaron mariā: & ecce erat leproſa. Dixitq; aaron ad moyſen. Obſecro dñe mi ne imponas nunc nobis peccatū: quia inſipiēter & inique egimus. Ne obſecro ſeparetur hec a nobis: quia ſoror noſtra eſt. Ora obſecro ſup carnē mortuā hanc que eſt in ea vt ſanetur. Orauitq; moyſes corā dño dicens. Deus obſecro ſana eam nunc. Dixitq; dñs ad moyſen. Et ſi pater eius increpans increpaſſet eā: nōne erubeſceret ſeptē diebus? Recludatur ſeptē diebus extra caſtra: et poſtea reuocabitur. Recluſaq; eſt maria extra caſtra ſeptē diebus. Populus autē non eſt profectus donec reuocata eſt maria. Ca. 13.

Et poſt hec profectus eſt populus de aſeroth: et caſtrametati ſunt in deſerto pharan. Locutuſq; eſt dominus cum moyſe dicens. Mitte

Primitiua heb. | Text. Heb. | Nu. Ca. xiii. | Trāsla. B. Hiero. | Trāsla. Gre. lxx. cū interp̄. latina

תור

נטה

שלח נשא

דבר פה

לך אנשים ויתרו את ארץ כנען אשר אני נתן לבני ישראל איש אחד איש אחד למטה אבתיו תשלחו כל נשיא בהם: וישלח אתם משה ממדבר פארן על פי יהוה כלם אנשים ראשי בני ישראל המה: ואלה שמותם למטה ראובן שמוע בן זכור: למטה שמעון שפט בן חורי: למטה יהודה כלב בן יפנה: למטה יששכר יגאל בן יוסף: למטה אפרים הושע בן נון: למטה בנימן פלטי בן רפוא: למטה זבולן גדיאל בן סודי: למטה יוסף למטה מנשה גדי בן סוסי: למטה דן עמיאל בן גמלי: למטה אשר סתור בן מיכאל: למטה נפתלי נחבי בן ופסי: למטה גד גאואל בן מכי: אלה שמות האנשים אשר שלח משה לתור את הארץ ויקרא משה להושע בן נון יהושע: וישלח אתם משה לתור את ארץ כנען ויאמר אלהם עלו זה בנגב ועליתם את ההר: וראיתם את הארץ מה הוא ואת העם הישב עליה החזק הוא

קרא

שלה

אמר עלה

ראה

viros qui cōsiderēt terram chanaan quam daturus sum filus israel: singulos de singulis tribubus ex principibus. Fecit moyses qd dn̄s imperarat de deserto pharā mittens principes viros: quorum ista sunt nomina. De tribu ruben: semmua filium zechur. De tribu symeon sa phat filiū vri. De tribu iuda caleb filiū iephone. De tribu isachar igal filium ioseph. De tribu effraim osee filiū nun. De tribu beniamin phalti filiū raphu. De tribu zabulon geddihel filium sodi. De tribu ioseph sceptri manasse gaddi filium susi. De tribu dan amihel filium gemalli. De tribu aser sthur filium michael. De tribu neptalim: naabi filium vapsi. De tribu gad guhel filium machi. Hec sunt noīa virorū quos misit moyses ad considerandam terram: vocauitq3 osee filium nun iosue. Misit ergo moyses ad considerandam terram chanaan: & dixit ad eos. Ascendite p meridianā plagā. Cūq3 veneritis ad montes considerate terrā qualis sit & populū q inhabitator est eius: vtrū fortis sit

tibi viros: ꝛ cōsiderēt trā
σεαυτῷ ἄνδρας, καὶ κατασκεψάσθωσαν τὴν γῆν
chananeoꝝ: quā ego do filiꝭ israel in possessionē. virū vnū per tribū:
τῶν χαναναίων, ἣν ἐγὼ δίδωμι τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ εἰς κατάσχεσιν. ἄνδρα ἕνα κατὰ φυλήν,
per ꝑpos familiaꝝ suaꝝ: mittes eos: oēm pꝛicipē ex ipsis. ꝛ misit
κατὰ δήμους πατριῶν αὐτῶν, ἀποστελεῖς αὐτούς, πάντα ἀρχηγὸν ἐξ αὐτῶν. καὶ ἐξαπέστειλεν
eos moyses de deserto pharā per vocē dn̄i. oēs viri pꝛicipes filioꝝ israel
αὐτοὺς μωυσῆς ἐκ τῆς ἐρήμου φαρὰν διὰ φωνῆς κυρίου. πάντες ἄνδρες ἀρχηγοὶ υἱῶν ἰσραὴλ
hi. ꝛ hec noīa eoꝝ. de tribu
οὗτοι. καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα αὐτῶν. τῆς φυλῆς
ruben: samu: filiꝰ zachur. de tribu symeō:
ῥουβὴν, σαμού, υἱὸς ζαχούρ. τῆς φυλῆς συμεών,
saphat: filiꝰ suri. de tribu iuda: chaleb:
σαφάτ, υἱὸς σουρεί. τῆς φυλῆς ἰούδα, χαλέβ,
filius iephone. de tribu isachar: igal: filius ioseph.
υἱὸς ἰεφοννῆ. τῆς φυλῆς ἰσσάχαρ, ἰγάλ, υἱὸς ἰωσήφ.
de tribu ephraim: osee: filius naue.
τῆς φυλῆς ἐφραΐμ, αὐσῆ, υἱὸς ναυή. τῆς
de tribu beniamī: phalti: filius raphan. de tribu
φυλῆς βενιαμίν, φαλτί, υἱὸς ῥαφάν. τῆς φυλῆς
zabulō: gediel: filiꝰ sodi. de tribu ioseph
ζαβουλών, γουδιήλ, υἱὸς σουδί. τῆς φυλῆς ἰωσὴφ
filioꝝ manasse: gaddi: filius susi. de tribu
τῶν υἱῶν μανασσῆ, γαδδί, υἱὸς σουσί. τῆς φυλῆς
dan: amiel: filius gemali. de tribu aser: sadur: filiꝰ michael.
δὰν, ἀμιήλ, υἱὸς γαμαλί. τῆς φυλῆς ἀσήρ, σαθούρ, υἱὸς μιχαήλ.
de tribu neptalim: naabi: filius abi. de tribu gad: guhel filius machi. hec
τῆς φυλῆς νεφθαλίμ, ναβί, υἱὸς ἀβί. τῆς φυλῆς γάδ, γουδιήλ, υἱὸς μαχί. ταῦτα
noīa viroꝝ: qs misit moyses ad cōsiderādū trā. ꝛ cognominauit
τὰ ὀνόματα τῶν ἀνδρῶν, οὓς ἀπέστειλε μωυσῆς κατασκέψασθαι τὴν γῆν. καὶ ἐπωνόμασε
moyses osee filiū nun iosue. ꝛ misit
μωυσῆς τὸν αὐσῆ υἱὸν ναυὴ ἰησοῦν. καὶ ἀπέστειλεν
eos moyses ad cōsiderādū trā
αὐτοὺς μωυσῆς κατασκέψασθαι τὴν γῆν
chanaā. ꝛ dixit ad eos: ascēdite per hoc desertū: ꝛ ascēdetis in mōtē: ꝛ videbitis trā: q̄lis est: ꝛ ppl'm hitā
χαναάν. καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, ἀνάβητε ταύτῃ τῇ ἐρήμῳ, καὶ ἀναβήσεσθε εἰς τὸ ὄρος, καὶ ὄψεσθε τὴν γῆν, τίς ἐστι, καὶ τὸν λαὸν τὸν ἐγκαθήμενον
tē in ea: an fortis est:
ἐπ' αὐτῆς, ἢ ἰσχυρός ἐστιν,

B

D

Primitiua chal. | Interp. chal. | Transla. Chal.

אלל אחד

אב שלח רבב

אמר שם

נסק חזה

tibi viros vt explorent terrā chanaan: quaz ego dabo filijs israel: singulos viros de vno quoq3 tribu patrū suoꝝ mittetis oēm principem qui in eis est. Misitq3 eos moyses a deserto pharan iuxta verbum dn̄i: oēs hi viri capita filioꝝ israel erant. Et hec sunt nomina eorum. de tribu ruben: samua filius zachur. de tribu symeon saphat filius hori. de tribu iuda: caleb filius iephone. de tribu isachar: igal filius ioseph. de tribu ephraim: osee filius nun. de tribu beniamin phalti filius raphu. de tribu zabulon: gaddiel filius sodi. de tribu ioseph: de tribu manasse gaddi: filiꝰ susi: de tribu dan: amiel filius gemali. de tribu aser: sethur filius michael. de tribu neptali: naabi filius vapsi. de tribu gad: geuel filius machi. Hec sunt nomina virorum quos misit moyses ad explorandam terram. Vocauitq3 moyses osee filius nun iosue. Et misit eos moyses ad explorandā terraz chanaan: ꝛ dixit ad eos ascendite hac per meridiem ꝛ ascendetis ad montes. ꝛ videbitis terram qualis est ꝛ populum qui habitat in ea: vtrum fortis sit

לך גוברין ויאללון ית ארעא דכנען דאנא יהיב לבני ישראל גברא חד גברא חד
[illegible]

Trāsla. Gre. lxx. cū interp̄. latina | Trāsla. B. Hiero. | Text. Heb. | Nu. Ca. xiii. | Primitiua heb.

an infirmꝰ: an pauci sūt: an multi. ꝛ q̄ tra in
ἢ ἀσθενής, ἢ ὀλίγοι εἰσίν, ἢ πολλοί. καὶ τίς ἡ γῆ εἰς
quā isti morātur in ea: si pulchra est: an mala.
ἣν οὗτοι ἐγκάθηνται ἐπ' αὐτῆς, εἰ καλή ἐστιν, ἢ πονηρά.
ꝛ q̄ ciuitates in qbꝰ hi habitāt in eis: an in muratis vel in nō muratis. ꝛ q̄ tra:
καὶ τίνες αἱ πόλεις εἰς ἃς οὗτοι κατοικοῦσιν ἐν αὐταῖς, ἢ ἐν τειχήρεσιν ἢ ἐν ἀτειχίστοις. καὶ τίς ἡ γῆ,
an pinguis vel sterilis. si sūt in ea arbores: vel nō.
ἢ πίων, ἢ παρειμένη. εἰ ἔστιν ἐν αὐτῇ δένδρα, ἢ οὔ.
ꝛ cōfortati sumetis de fructibꝰ
καὶ προσκαρτερήσαντες λήψεσθε ἀπὸ τῶν καρπῶν
terre. ꝛ dies dies veris: ꝑcursores vue.
τῆς γῆς. καὶ αἱ ἡμέραι ἡμέραι ἔαρος, πρόδρομοι σταφυλῆς.
ꝛ ascēdētes cōsiderauerūt trā a deserto sin vsq3 ad roob: intrātibus emach.
καὶ ἀναβάντες κατεσκέψαντο τὴν γῆν ἀπὸ τῆς ἐρήμου σὶν ἕως ῥοὼβ, εἰσπορευομένων ἐμάθ.
ꝛ ascēderūt per desertū. ꝛ venerūt vsq3 ad
καὶ ἀνέβησαν κατὰ τὴν ἔρημον. καὶ ἦλθοσαν ἕως
hebrō: ꝛ ibi achimā: ꝛ sisai: ꝛ tolmai.
χεβρών, καὶ ἐκεῖ ἀχειμάν, καὶ σεσί, καὶ θελαμίν.
gnatiōes enach. ꝛ hebrō septē ānis edificata ē
γενεαὶ ἐνάχ. καὶ χεβρὼν ἑπτὰ ἔτεσιν ᾠκοδομήθη
ante tani egypti: ꝛ venerūt vsq3 ad vallē
πρὸ τοῦ τανὶ αἰγύπτου, καὶ ἦλθοσαν ἕως φάραγγος
botri. ꝛ absciderūt illinc palmitē ꝛ racemū vue vnū in eo: ꝛ tulerūt eū in vectibꝰ: ꝛ de malis puniciis: ꝛ de ficis. ꝛ
βότρυος. καὶ ἔκοψαν ἐκεῖθεν κλῆμα καὶ βότρυν σταφυλῆς ἕνα ἐπ' αὐτοῦ, καὶ ἦρον αὐτὸν ἐπ' ἀναφορεῦσιν, καὶ ἀπὸ τῶν ῥοιῶν, καὶ ἀπὸ τῶν συκῶν. καὶ τὸν
locū illū cognominauerūt vallis racemi ꝑpter
τόπον ἐκεῖνον ἐπωνόμασαν φάραγξ βότρυος διὰ τὸν
racemū: quē absciderūt illinc filij israel: ꝛ reuersi sūt inde cū cōsiderauissēt trā post quadraginta dies. ꝛ euntes venerūt ad moysem ꝛ aarō: ꝛ ad oēs cōgregatiōes filioꝝ
βότρυν, ὃν ἔκοψαν ἐκεῖθεν οἱ υἱοὶ ἰσραήλ, καὶ ἐπέστρεψαν ἐκεῖθεν κατασκεψάμενοι τὴν γῆν μετὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας. καὶ πορευθέντες ἦλθον πρὸς μωυσῆν καὶ ἀαρών, καὶ πρὸς πᾶσαν συναγωγὴν υἱῶν
israel: in desertū pharā cades. ꝛ responderūt eis vba ꝛ oī cōgregatiōi. ꝛ demōstrauerūt fructū tre: ꝛ enarrauerūt ei. ꝛ dixerūt: venimus in trā ad quā misisti nos:
ἰσραήλ, εἰς τὴν ἔρημον φαρὰν κάδης. καὶ ἀπεκρίθησαν αὐτοῖς ῥήματα καὶ πάσῃ τῇ συναγωγῇ. καὶ ἔδειξαν τὸν καρπὸν τῆς γῆς, καὶ διηγήσαντο αὐτῷ. καὶ εἶπαν, ἤλθομεν εἰς τὴν γῆν εἰς ἣν ἀπέστειλας ἡμᾶς,

C

Deut. i. d.

Iudi. 8. u.

D

an infirmus: pauci numero an plures: ipsa terra bona an mala: vrbes quales murate an absq3 muris humus pinguis an sterilis: nemorosa an absq3 arboribus. Cōfortamini: & afferte nobis de fructibus terre. Erat aūt tps qn̄ iam precoque vue vesci possunt. Cūq3 ascendissent: explorauerūt terrā a deserto sin vsq3 roob intrantibus emath. Ascēderūtq3 ad meridiē: & venerūt in hebrō: vbi erant achiman & sisai & tolmai filii enach. Nā hebron septē annis ante tapni vrbē egypti cōdita est. Pergentesq3 vsq3 ad torrētē botri: absciderunt palmitē cum vua sua: quē portauerunt in vecte duo viri. De malis quoq3 granatis & de ficis loci illius tulerunt: q appellatus est nehele scol. idest torrens botri eo q botrum portassēt inde filii israel. Reuersiq3 exploratores terre post quadragita dies oī regione circuita venerunt ad moysen & ad aaron & ad oēm cetum filiorū israel in desertum pharan: qd̄ est in cades locutiq3 eis & oī multitudini ostēderunt fructus terre: & narrauerunt dicentes. Venimus in terrā ad quā misistis nos:

הרפה הוא המעט הוא אם רב: ומה הארץ אשר הוא ישב בה הטובה הוא אם רעה ומה הערים אשר הוא יושב בהנה הבמחנים אם במבצרים: ומה הארץ השמנה הוא אם רזה היש בה עץ אם אין והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ והימים ימי בכורי ענבים: ויעלו ויתרו את הארץ ממדבר צן עד רחב לבא חמת: ויעלו בנגב ויבא עד חברון ושם אחימן ששי ותלמי ילידי הענק וחברון שבע שנים נבנתה לפני צען מצרים: ויבאו עד נחל אשכל ויכרתו משם זמורה ואשכול ענבים אחד וישאהו במוט בשנים ומן הרמנים ומן התאנים: למקום ההוא קרא נחל אשכול על אדות האשכול אשר כרתו משם בני ישראל: וישבו מתור הארץ מקץ ארבעים יום: וילכו ויבאו אל משה ואל אהרן ואל כל עדת בני ישראל אל מדבר פארן קדשה וישיבו אתם דבר ואת כל העדה ויראום את פרי הארץ: ויספרו לו ויאמרו באנו אל הארץ אשר שלחתנו

רבב

רעע ערר

ישב חנה

בצר

פרה

יום בכר

תור דבר

בוא

ילד

שנה בנה פנה

בוא שכל

כרת זמר

נשא

שנה

קום

אוד

שוב

קצץ רבע

יעד

שוב

ראה

פרה ספר

אמר בוא

Transla. Chal. | Interp. chal. | Primitiua chal.

אם חלש הזעיר הוא אם סגיא: ומה ארעא דהוא יתיב בה הטבא היא אם בישא
[illegible]

an infirmus: vtrū pauci sint an multi. Et q̄lis sit terra in qua habitat: vtrū bona sit an mala: ꝛ quales vrbes in q̄bus habitat: si sunt absq3 muris an murate. Et qualis est terra: si est abundans an sterilis: ꝛ si sunt i ea arbores an nō. et ꝯfortabimini ꝛ tolletis de fructibus terre. Dies aūt erant q̄si prime vue maturescunt. Ascenderuntq3 ꝛ explorauerūt terrā a deserto sin vsq3 roob ad introitū emath. Ascenderūtq3 ad meridiē ꝛ venerūt vsq3 ad hebron: ꝛ ibi erāt haimā sesai et tolmai filij gigantū: ꝛ hebron septē annis anteq̄ thanes egypti cōdita est. Et venerūt vsq3 ad torrentē botri: ꝛ absciderūt inde palmitē ꝛ botrū vnū vnarū: et portauerūt eū duo viri i vecte: de malis quoq3 granatis ꝛ de ficis. Appellatusq3 est locus ille torrens botri: ꝑpter botrū quez absciderunt inde filij israel. Reuersiq3 sunt ab exploratione terre post q̄dragīta dies. Et abierūt ꝛ venerūt ad moysen ꝛ ad aarō ꝛ ad omnē cetum filiorum israel in desertū pharan in cades: ꝛ retulerunt eis verba ꝛ omni cetui: ꝛ ostenderunt eis fructum terre. Et narrauerūt eis atq3 dixerunt. Venimus in terram ad quam misistis nos:

קרה

סכן תקף נסב

אבב דבר מטא

אתא שנה

בנה תבל קוץ

תוב רבע

אתא

תוב חזה אבב

שעה אתא

Ter. Heb.

וגם זבת חלב ודבש הוא וזה
פריה: אפס כי עז העם הישב
בארץ והערים בצרות גדלת
מאד וגם ילדי הענק ראינו
שם: עמלק יושב בארץ הנגב
והחתי והיבוסי והאמרי יושב
בהר והכנעני יושב על הים ועל
יד הירדן: ויהס כלב את העם אל
משה ויאמר עלה נעלה וירשנו
אתה כי יכול נוכל לה: והאנשים
אשר עלו עמו אמרו לא נוכל
לעלות אל העם כי חזק הוא
ממנו: ויציאו דבת הארץ אשר
תרו אתה אל בני ישראל לאמר
הארץ אשר עברנו בה לתור
אתה ארץ אכלת יושביה הוא
וכל העם אשר ראינו בתוכה אנשי
מדות: ושם ראינו את הנפילים
בני ענק מן הנפלים ונהי בעינינו
כחגבים וכן היינו בעיניהם:

Cap. xiiii.

ותשא כל העדה ויתנו את קולם
ויבכו העם בלילה ההוא: וילנו
על משה ועל אהרן כל בני
ישראל ויאמרו אלהם כל
העדה לו מתנו בארץ מצרים או
במדבר הזה לו מתנו: ולמה
יהוה מביא אתנו אל הארץ

Primitiua heb.: זוב · עזז · עיר · ראה · ישב · ישב · הסה · יכל · עלה · יצא דבב · תור · ישב · מדד נפל · היה · נשא עדה נתן · לון · מות · דבר · בוא

Trāsla. B. Hiero.

que re vera fluit lacte & melle: vt ex his fructib⁹ cognosci pōt: sed cultores fortissimos habet: & vrbes grādes atq₃ muratas. Stirpē enach vidimus ibi. Amalech habitat in meridie: etheus & iebuseus & āmorreus in mōtanis. Chananeus vero moratur iuxta mare: & circa fluenta iordanis. Inter hec caleb cōpescens murmur populi q oriębatur cōtra moysen: ait. Ascendamus & possideamus terrā: quoniam poterimus obtinere eā. Alii vero q fuerāt cū eo: dicebāt. Nequaq₃ ad hūc populū valemus ascendere: qa fortior nobis ē. Detraxeruntq₃ terre: quā inspexerant apud filios israel dicētes. Terra quā lustrauim⁹: deuorat habitatores suos. Populus quē aspeximus: procere stature est. Ibi vidim⁹ monstra quedam filiorū enach de genere giganteo: quibus cōparati quasi locuste videbamur. Cap. 14.

Igitur vociferās oīs turba fleuit nocte illa: & murmurati sunt cōtra moysen & aarō cuncti filii israel dicentes. Vtinā mortui essemus in egypto: & non in hac vasta solitudine. Vtinā pereamus: & nō inducat nos dominus in terram

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

terrā fluētē lacte et melle. et hic fructus eius. sed quē fortis gēs habitans terrā: et ciuitates munite murate et magne valde. et gnātiōes enach vidim⁹ ibi. et amalec habitat in terra q ad austrū. et etheus: et eueus: et iebuseus: et amorreus habitat in mōtana. et chananeus habitat iuxta mare: et iuxta iordanē fluuiū. et compescuit chaleb ppl'm ad moysen. et dixit ei: nō sz ascēdētes ascēdimus: et possideamus eā: quia potentes poterim⁹ aduersus eos. et hoīes q ascēderūt post eū: dixerūt: nō ascēdam⁹: quia nō poterimus ascēdere aduersus gētē: quia fortior est nobis magis. et tulerūt pauorē terre quā cōsiderauerūt ipsam ad filios isrl' dicētes: terrā quā trāsiuim⁹ eā ad cōsiderādū: terra deuorās habitātes in ea est. et ois populus quē vidim⁹ in ea viri pcere stature. et ibi vidimus gigātes: et eram⁹ corā nobis velut locuste. sz et sic eram⁹ corā illis.

γῆν ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι. καὶ οὗτος ὁ καρπὸς αὐτῆς. ἀλλ᾽ ἢ ὅτι θρασὺ τὸ ἔθνος τὸ κατοικοῦν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ αἱ πόλεις ὀχυραὶ τετειχισμέναι καὶ μεγάλαι σφόδρα. καὶ τὴν γενεὰν ἐνὰχ ἑωράκαμεν ἐκεῖ. καὶ ἀμαλὴκ κατοικεῖ ἐν τῇ γῇ τῇ πρὸς νότον. καὶ ὁ χετταῖος, καὶ ὁ εὐαῖος, καὶ ὁ ἰεβουσαῖος, καὶ ὁ ἀμορραῖος κατοικεῖ ἐν τῇ ὀρεινῇ. καὶ ὁ χαναναῖος κατοικεῖ παρὰ θάλασσαν, καὶ παρὰ τὸν ποταμὸν ἰορδάνην. καὶ κατεσιώπησε χαλὲβ τὸν λαὸν πρὸς μωυσῆν. καὶ εἶπεν αὐτῷ, οὐχὶ, ἀλλὰ ἀναβάντες ἀναβησόμεθα, καὶ κατακληρονομήσομεν αὐτὴν, ὅτι δυνάμενοι δυνησόμεθα πρὸς αὐτούς. καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ συναναβάντες μετ᾽ αὐτοῦ, εἶπαν, οὐκ ἀναβαίνομεν, ὅτι οὐ μὴ δυνώμεθα ἀναβῆναι πρὸς τὸ ἔθνος, ὅτι ἰσχυρότερόν ἐστιν ἡμῶν μᾶλλον. καὶ ἐξήνεγκαν ἔκστασιν τῆς γῆς ἣν κατεσκέψαντο αὐτὴν πρὸς τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ, λέγοντες, τὴν γῆν ἣν παρήλθομεν αὐτὴν κατασκέψασθαι, γῆ κατέσθουσα τοὺς κατοικοῦντας ἐπ᾽ αὐτῆς ἐστι. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὃν ἑωράκαμεν ἐν αὐτῇ, ἄνδρες ὑπερμήκεις. καὶ ἐκεῖ ἑωράκαμεν τοὺς γίγαντας, καὶ ἦμεν ἐνώπιον αὐτῶν ὡσεὶ ἀκρίδες, ἀλλὰ καὶ οὕτως ἦμεν ἐνώπιον αὐτῶν.

C. 14 A

Et accipiēs ois cōgregatio: dedit vocē: et fleuit populus totā nocte illā. et murmurabāt cōtra moysen et aarō oēs filii israel. et dixerūt ad eos ois cōgregatio: vtinā mortui essem⁹ in terra egypti aut in deserto hoc mortui essem⁹. et quare dñs inducit nos in terrā.

Καὶ ἀναλαβοῦσα πᾶσα ἡ συναγωγὴ, ἔδωκε φωνήν, καὶ ἔκλαιεν ὁ λαὸς ὅλην τὴν νύκτα ἐκείνην. καὶ διεγόγγυζον ἐπὶ μωυσῆν καὶ ἀαρὼν πάντες οἱ υἱοὶ ἰσραήλ. καὶ εἶπαν πρὸς αὐτοὺς πᾶσα ἡ συναγωγή, ὄφελον ἀπεθάνομεν ἐν γῇ αἰγύπτου ἢ ἐν τῇ ἐρήμῳ ταύτῃ ἀπεθάνωμεν. καὶ ἵνα τί κύριος εἰσάγει ἡμᾶς εἰς τὴν γῆν.

Interp. chal.

et fluit lacte et melle: et hic est fructus eius. sed popul⁹ qui habitat in ea fortis ē: et ciuitates murate et grandes valde: filios quoq₃ gigantū vidim⁹ ibi. Amalech habitat in terra australi et etheus et iebuseus et amorreus habitāt in mōte: et chananeus habitat iuxta mare et iuxta ripam iordanis. Et silere fecit caleb populum ꝑpter moysen: et ait. Ascendētes ascendemus et possidebimus eā: qm poterim⁹ obtinere eā. Viri aūt qui ascenderūt cū eo dixerūt. nō poterimus ascēdere ad populū: q₂ fortior nobis est. et detraxerūt terre q̄ explorauerāt apud filios israel dicentes. Terra per quā transiuim⁹ vt explorarem⁹ eā: terra occidēs habitatores suos ē: et in oi populo quē vidimus in ea erāt viri magne stature. Ibiq₃ vidim⁹ gigātes filios enac de gigantibus: et videbamur apud nosmetipsos quasi locuste: et sic fuimus in oculis eorum. Ca. 14.

Leuauitq₃ ois cetus vocē suā: et fleuit ois populus in nocte illa. Et murmurati sūt ꝯtra moysen et ꝯtra aaron oēs filii israel: et dixerūt eis ois congregatio. Vtinam mortui essemus in terra egypti: aut in deserto hoc vtinam mortui essemus. Quare ergo inducit nos dominus in terram

Primitiua chal.: קרה · רבב · צירת · נסק · נפק · אמר · קטל · הוה · רום · רעם · דבר

Transla. Chal.

ואף עבדא חלב ודבש היא ודין איבהא: להוד ארי תקיף עמא דיתיב בארעא וקרויא
כריכן רברבן לחדא ואף בני גיבריא חזינא תמן: עמלקאה יתיב בארע דרומא וחתאה
ויבוסאה ואמוראה יתיב בטורא וכנענאה יתיב על ימא ועל כיף ירדנא: ואצית כלב
ית עמא לות משה ואמר מסק נסק ונירת יתה ארי מכל ניכול לה: וגבריא דסליקו
עמיה אמרו לא ניכול למיסק לות עמא ארי תקיף הוא מננא: ואפיקו שום ביש על
ארעא דאלילו יתה לבני ישראל למימר ארעא דעברנא בה לאללא יתה ארעא
מקטלא יתבהא היא וכל עמא דחזינא בגוה אנשין דמשחא: ותמן חזינא ית גבריא
בני ענק מן גבריא והוינא בעיני נפשנא כקמצין וכן הוינא בעיניהון:

Ca. xiiii. ואריםת כל כנשתא ויהבו ית קלהון ובכו עמא בליליא ההוא:
ואתרעמו על משה ועל אהרן כל בני ישראל ואמרו להון כל כנשתא לוי דמיתנא
בארעא דמצרים או במדברא הדין לוי דמיתנא: ולמה יי מעיל יתנא לארעא

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

hanc cadere in bello. vxores vre et filii erūt in rapinā: nūc ergo melius nobis est reuerti in egyptū. et dixit alter alteri: demꝰ ducē: et reuertamur in egyptū. et cecidit moyses et aaron sup faciē corā oi ꝯgregatiōe filiorum israel. iesus aūt filius naue: et chaleb filius iephone: ex his q cōsiderauerūt terrā: sciderūt vestimēta sua: et dixerūt aduersus oēm cōgregationē filiorum israel: dicētes: terra quā cōsiderauimus eā bona est valde valde: si eligit nos dñs: inducet nos in terrā hanc: et dabit eā nobis. terra q est fluens lacte et melle. sed a dño ne recedatis: vos aūt ne timeatis ppl'm terre: q cibus nobis est. recessit em tēpus ab illis: at dñs in nobis: ne timeatis eos. et dixit ois cōgregatio vt lapidarēt eos in lapidib⁹. et gloria dñi apparuit in nube sup tabnaculū testimonii in oib⁹ filiis israel. et dixit dñs ad moysen: vsq quo irritat me populus hic: et vsq quo nō credēt mihi in oib⁹ signis: que feci in eis: pcutiā eos morte et pdā eos: et faciā te in gēte magnā: et multā magis q hec. et dixit moyses

Eccl. 49. b. Mach. 1. f.

B

ταύτην πεσεῖν ἐν πολέμῳ. αἱ γυναῖκες ἡμῶν καὶ τὰ παιδία ἔσονται εἰς διαρπαγήν, νῦν οὖν βέλτιον ἡμῖν ἐστιν ἀποστραφῆναι εἰς αἴγυπτον. καὶ εἶπεν ἕτερος τῷ ἑτέρῳ, δῶμεν ἀρχηγὸν, καὶ ἀποστρέψωμεν εἰς αἴγυπτον. καὶ ἔπεσεν μωυσῆς καὶ ἀαρὼν ἐπὶ πρόσωπον ἐναντίον πάσης συναγωγῆς υἱῶν ἰσραήλ. ἰησοῦς δὲ ὁ τοῦ ναυή, καὶ χαλὲβ ὁ τοῦ ἰεφοννή, τῶν κατασκεψαμένων τὴν γῆν, διέρρηξαν τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ εἶπαν πρὸς πᾶσαν συναγωγὴν υἱῶν ἰσραήλ, λέγοντες, ἡ γῆ, ἣν κατεσκεψάμεθα αὐτήν, ἀγαθή ἐστι σφόδρα σφόδρα, εἰ αἱρετίζει ἡμᾶς κύριος, εἰσάξει ἡμᾶς εἰς τὴν γῆν ταύτην. καὶ δώσει αὐτὴν ἡμῖν, γῆ ἥτις ἐστὶ ῥέουσα γάλα καὶ μέλι. ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ κυρίου μὴ ἀποστάται γίνεσθε, ὑμεῖς δὲ μὴ φοβηθῆτε τὸν λαὸν τῆς γῆς, ὅτι κατάβρωμα ἡμῖν ἐστιν. ἀφέστηκεν γὰρ ὁ καιρὸς ἀπ᾽ αὐτῶν, ὁ δὲ κύριος ἐν ἡμῖν, μὴ φοβηθῆτε αὐτούς. καὶ εἶπε πᾶσα ἡ συναγωγή, καταλιθοβολῆσαι αὐτοὺς ἐν λίθοις. καὶ ἡ δόξα κυρίου ὤφθη ἐν νεφέλῃ ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου ἐν πᾶσι τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ. καὶ εἶπε κύριος πρὸς μωυσῆν. ἕως τίνος παροξύνει με ὁ λαὸς οὗτος, καὶ ἕως τίνος οὐ πιστεύουσί μοι ἐν πᾶσι τοῖς σημείοις, οἷς ἐποίησα ἐν αὐτοῖς, πατάξω αὐτοὺς θανάτῳ καὶ ἀπολῶ αὐτούς, καὶ ποιήσω σε εἰς ἔθνος μέγα, καὶ πολὺ μᾶλλον ἢ τοῦτο. καὶ εἶπε μωυσῆς

Trāsla. B. Hiero.

istā: ne cadam⁹ gladio & vxores ac liberi nr̄i ducantur captiui. Nōne melius est reuerti in egyptū? Dixerūtq₃ alter ad alterum. Cōstituamus nobis ducē: & reuertamur in egyptū. Quo audito moyses & aarō ceciderunt proni in terrā corā oī multitudine filiorū israel. At vero iosue filius nūn & caleb filius iephone qui & ipsi lustrauerunt terram: sciderūt vestimēta sua: & ad oēm multitudinē filiorū israel locuti sūt. Terra quā circuiuimus valde bona est. Si propitius fuerit dn̄s inducet nos in eam: & tradet humum lacte & melle manantem. Nolite rebelles esse contra dominū: neq₃ timeatis populū terre huius: qa sicut panē: ita eos possumus deuorare. Recessit ab eis oē p̄sidiū. dn̄s nobiscū ē. nolite metuere. Cūq₃ clamaret ois multitudo: & lapidibus eos vellet opprimerē: apparuit gl'ia dn̄i sup tectū federis cūctis vidētibus filiis israel. Et dixit dn̄s ad moysen. Vsq₃quo detrahet mihi populus iste. Quousq₃ non credent mihi in omnibus signis que feci corā eis? Feriā igitur eos pestilentia: atq₃ cōsumā. te aūt faciam principē sup gentē magnā & fortiorē q̄ hec est. Et ait moyses

Ter. Heb.

הזאת לנפל בחרב נשינו וטפנו
יהיו לבז הלא טוב לנו שוב
מצרימה: ויאמרו איש אל אחיו
נתנה ראש ונשובה מצרימה:
ויפל משה ואהרן על פניהם
לפני כל קהל עדת בני ישראל:
ויהושע בן נון וכלב בן יפנה מן
התרים את הארץ קרעו בגדיהם:
ויאמרו אל כל עדת בני ישראל
לאמר הארץ אשר עברנו בה
לתור אתה טובה הארץ מאד
מאד: אם חפץ בנו יהוה והביא
אתנו אל הארץ הזאת ונתנה
לנו ארץ אשר הוא זבת חלב
ודבש: אך ביהוה אל תמרדו
ואתם אל תיראו את עם הארץ
כי לחמנו הם סר צלם
מעליהם ויהוה אתנו אל תיראם:
ויאמרו כל העדה לרגום אתם
באבנים וכבוד יהוה נראה
באהל מועד אל כל בני ישראל:
ויאמר יהוה אל משה עד
אנה ינאצני העם הזה ועד אנה
לא יאמינו בי בכל האתות אשר
עשיתי בקרבו: אכנו בדבר
ואורשנו ואעשה אתך לגוי
גדול ועצום ממנו: ויאמר משה

Primitiua heb.: נפל · היה בזז · אמר · שוב · נפל פנה · יעד · תור · בוא · זוב · מרד · ירא · סור צלל · עד רגם · כבד ראה · יעד · נאץ · אמן אות · עשה נכה · ירש · גדל עצם

Transla. Chal.

הדא למפל בחרבא נשנא וטפלנא יהון לביזא הלא טב לנא דנתוב למצרים:
ואמרו גבר לאחוהי נמני רישא ונתוב למצרים: ונפל משה ואהרן על אפיהון קדם
כל קהל כנשתא דבני ישראל: ויהושע בר נון וכלב בר יפנה מן אללי ארעא בזעו
לבושיהון: ואמרו לכל כנשתא דבני ישראל למימר ארעא דעברנא בה לאללא יתה
טבא ארעא לחדא לחדא: אם רעוא בנא יי ויעיל יתנא לארעא הדא ויתנה לנא
ארעא דהיא עבדא חלב ודבש: ברם במימרא דיי לא תמרדון ואתון לא תדחלון מן
עמא דארעא ארי בידנא מסירין אינון עדא תוקפהון מנהון ומימרא דיי בסעדנא
לא תדחלון מנהון: ואמרו כל כנשתא למרגם יתהון באבניא ויקרא דיי אתגלי
במשכן זמנא לכל בני ישראל: ואמר יי למשה עד אימתי יהון מרגזין קדמי עמא
הדין ועד אימתי לא יהימנון במימרי בכל אתיא דעבדית ביניהון: אמחינון במותא
ואשיצינון ואעבד יתך לעם סגיא ותקיף מנהון: ואמר משה

Interp. chal.

hanc vt cadamus gladio: et vxores nr̄e et paruuli nr̄i erūt in predā: nōne melius ē nobis vt reuertamur in egyptū? Dixitq₃ vnusq̄sq₃ ad fratrē suū. Cōstituamus principē: et reuertamur in egyptū. Et cecidit moyses et aaron sup faciē suā corā oī cetu cōgregatiōis filiorum israel. Josue aūt filius nun et caleb filius iephone de exploratorib⁹ terre sciderūt vestimēta sua: et dixerūt ad oēm cōgregationē filiorum israel dicētes. Terra per quā trāsiuimus vt explorarem⁹ eā: bona terra ē valde nimis. Si volūtas dn̄i fuerit nobiscū: introducet nos in terrā hanc: et tradet nobis terrā q̄ fluit lacte et melle. verūtamē nolite esse rebelles ꝯtra verbū dn̄i: neq₃ vos timeatis populū terre: q₂ in manu nr̄a traditi sūt recessit ab eis fortitudo eorum: et verbū dn̄i est in adiutorio nr̄o: nolite metuere eos. Dixerūt oīs cōgregatio vt lapidarēt eos lapidibus. Et gloria dn̄i reuelata est in tabernaculo federis oībus filiis isrl'. Dixitq₃ dn̄s ad moysen. Vsquequo ꝓuocabūt me ad iracundiā populus iste? et vsquequo nō credēt verbo meo in oībus signis que feci inter eos. feriam eos pestilētia et consumā eos: et faciam te in populum magnum et fortiorem eis. Dixitq₃ moyses

Primitiua chal.: נפל נשא הוה · בזז טוב תוב · מנה · אמר · רעה עול נתן · דחל · עדה אמר · רגם גלה · שכן פתי הוה · רגז כמן מחא · שצא עבד

Tex. Heb.

אֶל יְהוָה וְשָׁמְעוּ מִצְרַיִם כִּי הֶעֱלִיתָ בְכֹחֲךָ אֶת הָעָם הַזֶּה מִקִּרְבּוֹ׃ וְאָמְרוּ אֶל יוֹשֵׁב הָאָרֶץ הַזֹּאת שָׁמְעוּ כִּי אַתָּה יְהוָה בְּקֶרֶב הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר עַיִן בְּעַיִן נִרְאָה אַתָּה יְהוָה וַעֲנָנְךָ עֹמֵד עֲלֵהֶם וּבְעַמֻּד עָנָן אַתָּה הֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם וּבְעַמּוּד אֵשׁ לָיְלָה׃ וְהֵמַתָּה אֶת הָעָם הַזֶּה כְּאִישׁ אֶחָד וְאָמְרוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר שָׁמְעוּ אֶת שִׁמְעֲךָ לֵאמֹר׃ מִבִּלְתִּי יְכֹלֶת יְהוָה לְהָבִיא אֶת הָעָם הַזֶּה אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם וַיִּשְׁחָטֵם בַּמִּדְבָּר׃ וְעַתָּה יִגְדַּל נָא כֹּחַ אֲדֹנָי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר׃ יְהוָה אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד נֹשֵׂא עָוֺן וָפָשַׁע וְנַקֵּה לֹא יְנַקֶּה פֹּקֵד עֲוֺן אָבוֹת עַל בָּנִים עַל שִׁלֵּשִׁים וְעַל רִבֵּעִים׃ סְלַח נָא לַעֲוֺן הָעָם הַזֶּה כְּגֹדֶל חַסְדֶּךָ וְכַאֲשֶׁר נָשָׂאתָה לָעָם הַזֶּה מִמִּצְרַיִם וְעַד הֵנָּה׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה סָלַחְתִּי כִּדְבָרֶךָ׃ וְאוּלָם חַי אָנִי וְיִמָּלֵא כְבוֹד יְהוָה אֶת כָּל הָאָרֶץ׃ כִּי כָל הָאֲנָשִׁים הָרֹאִים אֶת כְּבֹדִי וְאֶת אֹתֹתַי אֲשֶׁר עָשִׂיתִי בְמִצְרַיִם וּבַמִּדְבָּר וַיְנַסּוּ אֹתִי זֶה עֶשֶׂר פְּעָמִים וְלֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי׃

Trãsla. B. Hiero.

ad dominum. Vt audiant egyptii de quorum medio eduxisti populum istum: & habitatores terre huius qui audierũt q tu domine in populo isto sis: & facie videaris ad faciem: & nubes tua protegat illos: & in colũna nubis precedas eos p diẽ & ĩ colũna ignis p noctẽ: q occideris tantã multitudinẽ quasi vnum hominem: & dicant. Non poterat introducere populum in terrã pro qua iurauerat: idcirco occidit eos in solitudine: Magnificetur ergo fortitudo dñi: sicut iurasti dicens. Dñs patiens & multe mĩe: auferẽs iniquitatẽ & scelera: nullũq; innoxiũ dereliquẽs: qui visitas pcc cata patrũ in filios: in tertiam & q̃rtã gñationem. Dimitte obsecro pctũ populi huius secũdũ magnitudinem misericordie tue: sicut ppitius fuisti egrediẽtibus de egypto vsq; ad locũ istũ. Dixitq; dñs. Dimisi iuxta verbũ tuum. Viuo ego: & implebitur gloria dñi vniuersa terra. Attamen oẽs homines qui viderunt maiestatem meam: & signa que feci in egypto & in solitudine: & tentauerunt me iã per decẽ vices: nec obedierunt voci mee:

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina

πρὸς κύριον, καὶ ἀκούσεται αἴγυπτος, ὅτι ἀνήγαγες τῇ ἰσχύι σου τὸν λαὸν τοῦτον ἐξ αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης ἀκηκόασιν, ὅτι σὺ εἶ κύριος ἐν τῷ λαῷ τούτῳ, ὅστις ὀφθαλμοῖς κατ' ὀφθαλμοὺς ὀπτάζῃ σὺ κύριε, καὶ ἡ νεφέλη σου ἐφέστηκεν ἐπ' αὐτῶν, καὶ ἐν στύλῳ νεφέλης σὺ πορεύῃ πρότερος αὐτῶν τὴν ἡμέραν, καὶ ἐν στύλῳ πυρὸς τὴν νύκτα. καὶ ἐκτρίψεις τὸν λαὸν τοῦτον ὡσεὶ ἄνθρωπον ἕνα. καὶ ἐροῦσιν τὰ ἔθνη ὅσοι ἀκηκόασι τὸ ὄνομά σου, λέγοντες, παρὰ τὸ μὴ δύνασθαι κύριον εἰσαγαγεῖν τὸν λαὸν τοῦτον εἰς τὴν γῆν ἣν ὤμοσεν αὐτοῖς, κατέστρωσεν αὐτοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ. καὶ νῦν ὑψωθήτω ἡ χείρ σου κύριε ὃν τρόπον εἶπας, λέγων, κύριος μακρόθυμος, καὶ πολυέλεος, καὶ ἀληθινός, ἀφαιρῶν ἀνομίας, καὶ ἀδικίας, καὶ ἁμαρτίας, καὶ καθαρισμῷ οὐ καθαριεῖ τὸν ἔνοχον, ἀποδιδοὺς ἁμαρτίας πατέρων ἐπὶ τέκνα ἕως τρίτης καὶ τετάρτης γενεᾶς. ἄφες τὴν ἁμαρτίαν τῷ λαῷ τούτῳ κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου, καθάπερ ἵλεως αὐτοῖς ἐγένου ἀπ' αἰγύπτου ἕως τοῦ νῦν. καὶ εἶπε κύριος πρὸς μωυσῆν, ἵλεως αὐτοῖς εἰμὶ κατὰ τὸ ῥῆμά σου, ἀλλὰ ζῶ ἐγώ, καὶ ἐμπλήσει ἡ δόξα κυρίου πᾶσαν τὴν γῆν, ὅτι πάντες οἱ ἄνδρες οἱ ὁρῶντες τὴν δόξαν μου, καὶ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίησα ἐν αἰγύπτῳ, καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ ἐπείρασάν με τοῦτο δέκατον, καὶ οὐκ εἰσήκουσάν μου τῆς φωνῆς,

Interp. chal.

corã dño. Audiẽt egyptũ de quorũ medio ascendere fecisti populũ istũ in virtute tua: & dicẽt habitãtibus in terra hac q audierũt q tu dñe cũ maiestate tuã habitas in medio populi hui⁹: q oculis suis vidit maiestatẽ glorie tue dñe: & nubes tua obũbrat sup eos: & in colũna nubis tu precedis eos p diẽ & in colũna ignis p noctẽ: & si occideris populũ hunc q̃si virũ vnũ: dicent populi q audierũt famã fortitudinis tue dicẽtes. Eo q nõ erat potestas corã dño ad introducendũ populũ hunc in terrã pro qua iurauit eis: ideo occidit eos in deserto. Nunc aũt magnificet obsecro fortitudo corã te dñe: sicut locutus es dicens. Dñs patiens & multũ benefaciẽs: dimittẽs iniq̃tates & scelus: parcẽs eis q cõuertũtur ad legẽ eius: & eos q nõ cõuertũtur nõ iustificat: visitãs peccata patrũ in filios rebelles in gñationẽ tertiã & in quartã. Dimitte obsecro pcta populi hui⁹ fm multitudinẽ bonitatis tue: & sicut dimisisti pplo huic ab egypto & vsq; nunc. Dixitq; dñs dimisi iuxta verbum tuũ. Verũtamen viuo ego: & implebitur gloria dñi omnis terra: quia oẽs viri qui viderunt gloriam meã & signa mea que feci in egypto & in deserto et tentauerunt corã me iam decem vicibus et non obedierunt verbo meo:

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina

ἦ μὴν οὐκ ὄψονται τὴν γῆν, ἣν ὤμοσα τοῖς πατράσιν αὐτῶν, ἀλλ' ἢ τὰ τέκνα αὐτῶν ἅ ἐστι μετ' ἐμοῦ ὧδε, ὅσοι οὐκ οἴδασιν ἀγαθὸν καὶ κακόν, πᾶς νεώτερος ἄπειρος, τούτοις δώσω τὴν γῆν. πάντες δὲ οἱ παροξύναντές με οὐκ ὄψονται αὐτήν. ὁ δὲ παῖς μου χαλὲβ, ὅτι ἐγενήθη πνεῦμα ἕτερον ἐν αὐτῷ, καὶ ἐπηκολούθησέ μοι, εἰσάξω αὐτὸν εἰς τὴν γῆν εἰς ἣν εἰσῆλθεν ἐκεῖ, καὶ τὸ σπέρμα αὐτοῦ κληρονομήσει αὐτήν. ὁ δὲ ἀμαλὴκ καὶ ὁ χαναναῖος κατοικοῦσιν ἐν τῇ κοιλάδι. αὔριον ἐπιστράφητε ὑμεῖς καὶ ἀπάρατε εἰς τὴν ἔρημον ὁδὸν θαλάσσης ἐρυθρᾶς. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν καὶ ἀαρὼν, λέγων, ἕως τίνος τὴν συναγωγὴν τὴν πονηρὰν ταύτην, ἃ αὐτοὶ γογγύζουσιν ἐναντίον μου, τὴν γόγγυσιν τῶν υἱῶν ἰσραήλ, ἣν αὐτοὶ γογγύζουσι περὶ ὑμῶν, ἀκήκοα. εἰπὸν αὐτοῖς, ζῶ ἐγώ, λέγει κύριος, ἦ μὴν ὃν τρόπον λελαλήκατε εἰς τὰ ὦτά μου, οὕτως ποιήσω ὑμῖν. ἐν τῇ ἐρήμῳ ταύτῃ πεσεῖται τὰ κῶλα ὑμῶν, καὶ πᾶσα ἡ ἐπισκοπὴ ὑμῶν καὶ οἱ κατηριθμημένοι ὑμῶν ἀπὸ εἰκοσαετοῦς καὶ ἐπάνω, ὅσοι ἐγόγγυσαν ἐπ' ἐμοί. εἰ ὑμεῖς εἰσελεύσεσθε εἰς τὴν γῆν ἐφ' ἣν ἐξέτεινα τὴν χεῖρά μου κατασκηνῶσαι ὑμᾶς ἐπ' αὐτῆς, ἀλλ' ἢ χαλὲβ υἱὸς ἰεφονῆ, καὶ ἰησοῦς ὁ τοῦ ναυῆ. καὶ τὰ παιδία, ἃ εἴπατε ἐν διαρπαγῇ ἔσεσθαι, εἰσάξω αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν, ἣν ὑμεῖς ἀπέστητε ἀπ' αὐτῆς. καὶ τὰ κῶλα ὑμῶν πεσεῖται ἐν τῇ ἐρήμῳ ταύτῃ. οἱ δὲ υἱοὶ ὑμῶν ἔσονται νεμόμενοι ἐν τῇ ἐρήμῳ τεσσαράκοντα ἔτη. καὶ ἀνοίσουσι τὴν πορνείαν

Deut. 1.f. — Iosue. 14.b. — Exo. 13.d. — Exo. 34.c. — Infra. 26.g.f. 35.b.

Trãsla. B. Hiero.

non videbunt terram pro qua iuraui patribus eorũ: nec quisq; ex illis qui detraxit mihi intuebitur eã. Seruũ meũ caleb qui plenus alio spiritu secutus est me: inducam in terrã hanc quam circuiuit: & semen eius possidebit eã: qm amalechites & chananeus habitant in vallibus. Cras amouete castra: & reuertimini in solitudinẽ p viã maris rubri. Locutusq; est dñs ad moysen & aaron dicẽs. Vsq;quo multitudo hec pessima murmurat cõtra me. Querelas filiorũ israel audiui. Dic ergo eis. Viuo ego ait dominus: sicuti locuti estis audiẽte me: sic faciam vobis. In solitudine hac iacebunt cadauera vestra. Omnes qui numerati estis a viginti annis & supra: & murmurastis cõtra me non intrabitis terram super quam leuaui manum meam: vt habitare vos facerẽ: preter caleb filium iephone & iosue filiũ nun. Paruulos aũt vr̃os de quibus dixistis q p̃de hostibus forẽt: introducam: vt videant terram que vobis displicuit. Vestra cadauera iacebunt in solitudine. Filii vr̃i erũt vagi ĩ deserto annis quadraginta: & portabũt fornicationẽ vr̃am

Tex. Heb.

אִם יִרְאוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לַאֲבֹתָם וְכָל מְנַאֲצַי לֹא יִרְאוּהָ׃ וְעַבְדִּי כָלֵב עֵקֶב הָיְתָה רוּחַ אַחֶרֶת עִמּוֹ וַיְמַלֵּא אַחֲרָי וַהֲבִיאֹתִיו אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר בָּא שָׁמָּה וְזַרְעוֹ יוֹרִשֶׁנָּה׃ וְהָעֲמָלֵקִי וְהַכְּנַעֲנִי יוֹשֵׁב בָּעֵמֶק מָחָר פְּנוּ וּסְעוּ לָכֶם הַמִּדְבָּר דֶּרֶךְ יַם סוּף׃ וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן לֵאמֹר׃ עַד מָתַי לָעֵדָה הָרָעָה הַזֹּאת אֲשֶׁר הֵמָּה מַלִּינִים עָלָי אֶת תְּלֻנּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֵמָּה מַלִּינִים עָלַי שָׁמָעְתִּי׃ אֱמֹר אֲלֵהֶם חַי אָנִי נְאֻם יְהוָה אִם לֹא כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתֶּם בְּאָזְנָי כֵּן אֶעֱשֶׂה לָכֶם׃ בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִפְּלוּ פִגְרֵיכֶם וְכָל פְּקֻדֵיכֶם לְכָל מִסְפַּרְכֶם מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמָעְלָה אֲשֶׁר הֲלִינֹתֶם עָלָי׃ אִם אַתֶּם תָּבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָשָׂאתִי אֶת יָדִי לְשַׁכֵּן אֶתְכֶם בָּהּ כִּי אִם כָּלֵב בֶּן יְפֻנֶּה וִיהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן׃ וְטַפְּכֶם אֲשֶׁר אֲמַרְתֶּם לָבַז יִהְיֶה וְהֵבֵיאתִי אֹתָם וְיָדְעוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר מְאַסְתֶּם בָּהּ׃ וּפִגְרֵיכֶם אַתֶּם יִפְּלוּ בַּמִּדְבָּר הַזֶּה׃ וּבְנֵיכֶם יִהְיוּ רֹעִים בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה וְנָשְׂאוּ אֶת זְנוּתֵיכֶם

Interp. chal.

Si videbũt terrã pro qua iuraui pr̃ibus suis: & oẽs q irritauerũt corã me nõ videbũt eam. Seruũ aũt meũ caleb eo q fuit cũ eo alius spũs: & pfecte secutus est timorẽ meũ introducã in terrã ad quã ingressus est: & filij sui possidebũt eã. Amalechites aũt & chananeus habitãt in valle: cras reuertimini & mouete castra in solitudinẽ p viã maris rubri. Locutusq; ẽ dñs cũ moyse & cũ aaron dicẽs. Vsq;q̃ cõgregatio hec pessima murmurabũt cõtra me? murmuratio filiorũ isr̃l q̃ ipsi murmurãt cõtra me audita est corã me. dic eis. Viuo ego dicit dñs q sicẽ locuti estis corã me: sic faciã vobis. in solitudine hac cadent cadauera vr̃a & oẽs q numerati sunt ex vobis iuxta oẽm numerationẽ vr̃am a viginti annis & supra: qui murmurastis cõtra me. Si vos intrabitis in terrã pro qua iuraui in verbo meo vt habitare facerẽ vos in ea: preter caleb filiũ iephone et iosue filiũ nun. Paruulos aũt vr̃os de qbus dixistis q essent in predã: introducã & cognoscent terrã que displicuit vobis. Cadauera aũt vestra cadent in deserto hoc: & filij vestri morabuntur in solitudine quadraginta annis: & suscipient iniquitates vestras:

יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם ׃ אֶת שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמֹרוּ וּמִקְדָּשִׁי תִּירָאוּ אֲנִי יְהוָה ׃ אִם בְּחֻקֹּתַי תֵּלֵכוּ וְאֶת מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם ׃ וְנָתַתִּי גִשְׁמֵיכֶם בְּעִתָּם וְנָתְנָה הָאָרֶץ יְבוּלָהּ וְעֵץ הַשָּׂדֶה יִתֵּן פִּרְיוֹ ׃ וְהִשִּׂיג לָכֶם דַּיִשׁ אֶת בָּצִיר וּבָצִיר יַשִּׂיג אֶת זָרַע וַאֲכַלְתֶּם לַחְמְכֶם לָשֹׂבַע וִישַׁבְתֶּם לָבֶטַח בְּאַרְצְכֶם ׃ וְנָתַתִּי שָׁלוֹם בָּאָרֶץ וּשְׁכַבְתֶּם וְאֵין מַחֲרִיד וְהִשְׁבַּתִּי חַיָּה רָעָה מִן הָאָרֶץ וְחֶרֶב לֹא תַעֲבֹר בְּאַרְצְכֶם ׃ וּרְדַפְתֶּם אֶת אֹיְבֵיכֶם וְנָפְלוּ לִפְנֵיכֶם לֶחָרֶב ׃ וְרָדְפוּ מִכֶּם חֲמִשָּׁה מֵאָה וּמֵאָה מִכֶּם רְבָבָה יִרְדֹּפוּ וְנָפְלוּ אֹיְבֵיכֶם לִפְנֵיכֶם לֶחָרֶב ׃ וּפָנִיתִי אֲלֵיכֶם וְהִפְרֵיתִי אֶתְכֶם וְהִרְבֵּיתִי אֶתְכֶם וַהֲקִימֹתִי אֶת בְּרִיתִי אִתְּכֶם ׃ וַאֲכַלְתֶּם יָשָׁן נוֹשָׁן וְיָשָׁן מִפְּנֵי חָדָשׁ תּוֹצִיאוּ ׃ וְנָתַתִּי מִשְׁכָּנִי בְּתוֹכְכֶם וְלֹא תִגְעַל נַפְשִׁי אֶתְכֶם ׃ וְהִתְהַלַּכְתִּי בְּתוֹכְכֶם וְהָיִיתִי לָכֶם לֵאלֹהִים וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי לְעָם ׃ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִהְיֹת לָהֶם

Primitiua heb.: שמר קדש ירא הלך צוה עשה נתן גשם יבל שׂדה פרה נשׂג דוש בצר זרע אכל שבע ישב בטח שלם חרד שבת רעע עבר רדף פנה רבב פרה רבה קום ברת ישׁן יצא שכן געל נפש הלך היה

dñs deus vester. Custodite sabbata mea: & pauete ad sanctuariũ meum. Ego dñs. Si in pceptis meis ambulaueritis: & mãdata mea custodieritis: & feceritis ea: dabo vobis pluuias tẽporibus suis: & terra gignet germẽ suũ: & pomis arbores replebuntur. Apphẽdet messiũ tritura vindemiam: & vindemia occupabit sementẽ: & comedetis panẽ vestrũ in saturitate: & absq; pauore habitabitis in terra vr̃a. Dabo pacẽ in finibus vestris: dormietis & nõ erit qui exterreat. Auferam malas bestias: & gladius nõ transibit terminos vestros. Persequemini inimicos vr̃os: & corruent coram vobis. Persequentur quinq; de vestris cẽtũ alienos: & cẽtũ de vobis decẽ millia. Cadent inimici vestri gladio in conspectu vestro. Respiciã vos & crescere faciam: multiplicabimini: & firmabo pactum meum vobiscum. Comedetis vetustissima veterum: & vetera nouis supuenientibus proiicietis. Ponã tabernaculũ meũ in medio vestri: & nõ abiiciet vos anima mea. Ambulabo inter vos: & ero deus vester: vos q; eritis populus meus. Ego dominus deus vester qui eduxi vos de terra egyptiorum: ne seruiretis eis.

dñs deus vr̃. sabbata mea seruabitis: κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. τὰ σάββατά μου φυλάξεσθε, & a sanctuario meo timebitis: ego dñs. καὶ ἀπὸ τῶν ἁγίων μου φοβηθήσεσθε, ἐγὼ κύριος. si in pceptis meis ambulaueritis: & mã ἐὰν ἐν τοῖς προστάγμασί μου πορεύησθε, καὶ τὰς ἐν data mea obseruaueritis: & feceritis ea: & τολάς μου φυλάξησθε, καὶ ποιήσητε αὐτάς, καὶ dabo pluuiã vobis in tẽpore suo: & terra dabit δώσω τὸν ὑετὸν ὑμῖν ἐν καιρῷ αὐτοῦ, καὶ ἡ γῆ δώσει germina sua: & ligna campoꝝ red. τὰ γεννήματα αὐτῆς, καὶ τὰ ξύλα τῶν πεδίων ἀποδώσει dent fructũ suũ. & apphẽdet vobis τὸν καρπὸν αὐτῶν. καὶ καταλήψεται ὑμῖν tritura vindemiã: & vindemia apphẽdet ὁ ἀλοητὸς τὸν τρυγητόν, καὶ ὁ τρυγητὸς καταλήψεται seminatiõẽ: & comedetis panẽ vr̃m ad τὸν σπόρον, καὶ φάγεσθε τὸν ἄρτον ὑμῶν εἰς saturitatẽ. & habitabitis cũ securitate in πλησμονήν. καὶ κατοικήσετε μετὰ ἀσφαλείας ἐπὶ terra vr̃a: & dabo pacẽ in terra vr̃a: τῆς γῆς ὑμῶν, καὶ δώσω εἰρήνην ἐν τῇ γῇ ὑμῶν, καὶ dormietis: & nõ erit vos exterrens. & κοιμηθήσεσθε, καὶ οὐκ ἔσται ὑμᾶς ὁ ἐκφοβῶν. καὶ perdã bestias malas ex terra vr̃a: & bel ἀπολῶ θηρία πονηρὰ ἐκ τῆς γῆς ὑμῶν, καὶ πόλεμος lũ nõ trãsibit p terrã vr̃as: & psequimini οὐ διελεύσεται διὰ τῆς γῆς ὑμῶν, καὶ διώξετε inimicos vr̃os: & cadẽt corã vobis τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καὶ πεσοῦνται ἐναντίον ὑμῶν in cede. & psequẽt ex vobis quinq; cẽtũ: ἐν φόνῳ. καὶ διώξονται ἐξ ὑμῶν πέντε ἑκατόν, & cẽtũ ex vobis psequẽt decẽ millia. & ca καὶ ἑκατὸν ἐξ ὑμῶν διώξονται μυριάδας. καὶ πεσοῦνται dẽt inimici vr̃i corã vobis gladio. & οἱ ἐχθροὶ ὑμῶν ἐνώπιον ὑμῶν μαχαίρᾳ. καὶ respiciã sup vos: & crescere faciã vos: & multi ἐπιβλέψω ἐφ᾽ ὑμᾶς, καὶ αὐξανῶ ὑμᾶς, καὶ πληplicabo vos: & statuã pactũ meũ vobiscũ: θυνῶ ὑμᾶς, καὶ στήσω τὴν διαθήκην μου μεθ᾽ ὑμῶν. & comedetis & antiq; antiquoꝝ: & antiq; καὶ φάγεσθε καὶ παλαιὰ παλαιῶν, καὶ παλαιὰ ex cõspectu nouoꝝ efferetis. & ponã tabnaculũ meũ in vobis: & nõ abominabit aĩa mea ἐκ προσώπου νέων ἐξοίσετε. καὶ θήσω τὴν σκηνήν μου ἐν ὑμῖν, καὶ οὐ βδελύξεται ἡ ψυχή μου vos. & ambulabo inter vos: & ero ὑμᾶς. καὶ ἐμπεριπατήσω ἐν ὑμῖν, καὶ ἔσομαι vr̃ deus: & vos eritis mihi in ppl̃m: ego ὑμῶν θεός, καὶ ὑμεῖς ἔσεσθέ μοι εἰς λαόν, ἐγώ εἰμι κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν ὁ ἐξαγαγὼν ὑμᾶς ἐκ γῆς sum dñs deus vr̃ q eduxi vos ex terra egypti: cũ essetis vos αἰγύπτου, ὄντων ὑμῶν

Deut. 28.a. Iob.11.d. B

Primitiua chal.: שבת נטר קדש הוה יהך עבד אזל נתן אכל שבע יתב שלם נוד נטל רבב עבד קום אכל עתק נפק שוא שכן נפש כן רחק

Interp. chal.

dñs deus vr̃. Dies sabbatoꝝ meoꝝ custodite: & domũ sanctuarij mei metuite: ego dñs. Si in legitimis meis ambulaueritis: & precepta mea custodieritis: & feceritis ea: dabo pluuiã vobis in tẽporibus suis: & dabit terra fructus suos: & arbor agri dabit poma sua. Et apprehendet vobis tritura vindemiam: & vindemia apprehendet pullulatione sementis: & comedetis panẽ vestrũ in saturitate: & habitabitis confidẽter in terra vestra. Daboq; pacẽ in terra: & manebitis & nõ erit qui commoueat vos: & cessare faciã bestiam malã de terra: & occidentes gladio nõ transibũt per terrã vr̃am. Et persequemini inimicos vestros: & corruent coram vobis in gladio. Persequentur quinq; ex vobis centum: & centum ex vobis fugabũt decem millia. Et cadent inimici vestri corã vobis in gladio. & aspiciam vos in verbo meo: & vt benefaciã vobis: & crescere vos faciam: & multiplicabo vos: & statuam pactum meum vobiscum. Comedetisq; vetera veterum. & vetera proper noua efferetis. Daboq; tabnaculũ meũ inter vos: & nõ abiiciet vos Verbũ meũ: & habitare faciã maiestatẽ meã iter vos: & ero vobis i deũ: & vos eriti corã me in ppl̃s. Ego dñs de vr̃: q eduxi vos de t̃ra egypti: ne

Transla. Chal.

יְיָ אֱלָהֲכוֹן ׃ יָת יוֹמֵי שַׁבַּיָא דִילִי תִּטְּרוּן וּלְבֵית מַקְדְּשִׁי תְּהוֹן דָּחֲלִין אֲנָא יְיָ ׃ אִם בִּקְיָמַי תְּהָכוּן וְיָת פִּקּוֹדַי תִּטְּרוּן וְתַעְבְּדוּן יָתְהוֹן ׃ וְאֶתֵּן מִטְרֵיכוֹן בְּעִדָּנֵיהוֹן וְתִתֵּן אַרְעָא עֲלַלְתַּהּ וְאִילַן חַקְלָא יִתֵּן אִבֵּיהּ ׃ וְיַעֲרַע לְכוֹן דַּיְשָׁא לְקִטָפָא וְקִטָפָא יְעָרַע לְאַפּוֹקֵי בַר זַרְעָא וְתֵיכְלוּן לַחְמְכוֹן לְמִשְׂבַּע וְתִתְּבוּן לְרוּחְצָן בְּאַרְעֲכוֹן ׃ וְאֶתֵּן שְׁלָמָא בְּאַרְעָא וְתִשְׁרוּן וְלֵית דְּמַנִיד וַאֲבַטֵּל חַיְתָא בִישְׁתָּא מִן אַרְעָא וּדְקָטְלִין בְּחַרְבָּא לָא יְעִידוּן בְּאַרְעֲכוֹן ׃ וְתִרְדְּפוּן יָת בַּעֲלֵי דְבָבֵיכוֹן וְיִפְּלוּן קֳדָמֵיכוֹן לְחַרְבָּא ׃ וְיִרְדְּפוּן מִנְּכוֹן חַמְשָׁא לִמְאָה וּמְאָה מִנְּכוֹן לְרִבּוֹתָא יִרְדְּפוּן וְיִפְּלוּן בַּעֲלֵי דְבָבֵיכוֹן קֳדָמֵיכוֹן לְחַרְבָּא ׃ וְאֶתְפְּנֵי בְּמֵימְרִי לְאוֹטָבָא לְכוֹן וְאַפֵּישׁ יָתְכוֹן וְאַסְגֵּי יָתְכוֹן וַאֲקַיֵּים יָת קְיָמִי עִמְּכוֹן ׃ וְתֵיכְלוּן עַתִּיקָא דְּעַתִּיק וְעַתִּיקָא מִן קֳדָם חַדְתָּא תְּפַנּוּן ׃ וְאֶתֵּן מַשְׁכְּנִי בֵּינֵיכוֹן וְלָא יְרַחֵק מֵימְרִי יָתְכוֹן ׃ וְאַשְׁרֵי שְׁכִינְתִּי בֵּינֵיכוֹן וְאֶהֱוֵי לְכוֹן לֶאֱלָהּ וְאַתּוּן תְּהוֹן קֳדָמַי לְעַם ׃ אֲנָא יְיָ אֱלָהֲכוֹן דְּאַפֵּיקִית יָתְכוֹן מֵאַרְעָא דְמִצְרָאֵי מִלְמֶהֱוֵי לְהוֹן

serui. & cõfregi vinculũ iugi veστri δοῦλοι. καὶ συνέτριψα τὸν δεσμὸν τοῦ ζυγοῦ ὑμῶν, καὶ ἤγαγον ὑμᾶς μετὰ παρρησίας. ἐὰν δὲ μὴ ὑπακούσητέ μου, stri: et duxi vos cũ fiducia. si at nõ obedieritis mihi: neq; feceritis pcepta μηδὲ ποιήσητε τὰ προστάγματα mea hec: si inobedientes fueritis ipsis: & μου ταῦτα, ἀλλὰ ἀπειθήσητε αὐτοῖς, καὶ τοῖς iudicia mea spreuerit aĩa vr̃a: ita vt vos κρίμασί μου προσοχθίσῃ ἡ ψυχὴ ὑμῶν, ὥστε ὑμᾶς nõ facatis oĩa mãdata mea: ita vt dissimulare pactũ meũ: & ego faciã sic vobis. & obfirmabo sup vos festinationẽ: & μὴ ποιεῖν πάσας τὰς ἐντολάς μου, ὥστε διασκεδάσαι τὴν διαθήκην μου, καὶ ἐγὼ ποιήσω οὕτως ὑμῖν. καὶ ἐπισυστήσω ἐφ᾽ ὑμᾶς τὴν ἀπορίαν, τήν τε ψώραν, καὶ τὸν ἴκτερον, σφακελίζοντας τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν, καὶ τὴν ψυχὴν ὑμῶν ἐκτήκουσαν egestatẽ: et scabiẽ: & icterũ: cõsumẽtes oculos vr̃os: & aĩam vr̃a liquescẽtẽ. & seminabitis f vanũ semina vr̃a: & comedẽt ea aduersarij vr̃i. & obfirmabo faciẽ meã p vos: & cadetis coram inimicis vr̃is: & psequẽt vos odiẽtes vos: & fugietis nullo psequẽte vos. & si vsq; ad hoc nõ obedieritis mihi: & addã castigare vos plagis septies pro peccatis vr̃is: & cõfringã supbiã arrogãtie vr̃e: & ponã celũ vobis sicut ferrũ: & terrã vr̃as sicut eneã: & erit in vanũ vis vr̃a. & nõ dabit t̃ra vr̃a semẽ suũ: & ligna agri nõ dabit fructũ suũ. & si ambulaueritis obliquẽ: & nõ volueritis obedire mihi: addã vobis plagas septẽ iuxta pctã vr̃a. & mittã sup vos agrestes bestias t̃re: & comedẽt vos: & cõsumẽt iumẽta vr̃a: & paucos faciẽt vos. & solitarie erũt vie vr̃e: & τῆς γῆς ὑμῶν, καὶ σπερεῖτε διὰ κενῆς τὰ σπέρματα ὑμῶν, καὶ ἔδονται αὐτὰ οἱ ὑπεναντίοι ὑμῶν. καὶ ἐπιστήσω τὸ πρόσωπόν μου ἐφ᾽ ὑμᾶς, καὶ πεσεῖσθε ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν, καὶ διώξονται ὑμᾶς οἱ μισοῦντες ὑμᾶς, καὶ φεύξεσθε οὐδενὸς διώκοντος ὑμᾶς. καὶ ἕως τούτου μὴ ὑπακούσητέ μου, καὶ προσθήσω παιδεῦσαι ὑμᾶς πληγαῖς ἑπτάκις ἐπὶ ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν, καὶ συντρίψω τὴν ὕβριν τῆς ὑπερηφανίας ὑμῶν, καὶ θήσω τὸν οὐρανὸν ὑμῖν ὡς σιδηροῦν, καὶ τὴν γῆν ὑμῶν ὡσεὶ χαλκῆν, καὶ ἔσται εἰς κενὸν ἡ ἰσχὺς ὑμῶν. καὶ οὐ δώσει ἡ γῆ ὑμῶν τὸν σπόρον αὐτῆς, καὶ τὸ ξύλον τοῦ ἀγροῦ οὐ δώσει τὸν καρπὸν αὐτοῦ. καὶ ἐὰν μετὰ ταῦτα πορεύησθε πλάγιοι, καὶ μὴ βούλησθε ὑπακούειν μου, προσθήσω ὑμῖν πληγὰς ἑπτὰ κατὰ τὰς ἁμαρτίας ὑμῶν. καὶ ἀποστελῶ ἐφ᾽ ὑμᾶς τὰ ἄγρια θηρία τῆς γῆς, καὶ κατέδεται ὑμᾶς, καὶ ἐξαναλώσει τὰ κτήνη ὑμῶν, καὶ ὀλιγοστοὺς ποιήσει ὑμᾶς. καὶ ἔρημοι ἔσονται αἱ ὁδοὶ ὑμῶν. καὶ ἐὰν

Deut. 18.b. C

& qui confregi catenas ceruicum vestrarũ vt incederetis erecti. Quod si non audieritis me: nec feceritis omnia mãdata mea: sed spreueritis leges meas: & iudicia mea contempseritis: vt non faciatis ea quæ a me cõstituta sũt: & ad irritũ pducatis pactũ meum: ego quoq; hec faciã vobis. Visitabo vos velociter in egestate & ardore: qui cõficiat oculos vestros & consumat aĩas vr̃as. Frustra feretis semẽtẽ: que ab hostibus deuorabitur. Ponã faciẽ meã cõtra vos & corruetis coram hostibus vestris: & subiiciemini his q oderunt vos. Fugietis nemine persequente. Sin autẽ nec sic obedieritis mihi: addã correptiones vestras septuplum propter peccata vr̃a: & conteram superbiã duriciẽ vestre. Daboq; vobis celũ desup sicut ferrũ & terrã eneã. Cõsumetur in cassum labor vester. non proferet terra germen: nec arbores poma prebebunt. Si ambulaueritis ex aduerso mihi: nec volueritis audire me: addam plagas vestras vsq; in septuplũ pp pctã vr̃a. Emittamq; in vos bestias agri: que cõsumant vos & pecora vestra: & ad paucitatẽ cuncta redeãt. deserteq; fient vie vr̃e. Quod si

עֲבָדִים וָאֶשְׁבֹּר מֹטֹת עֻלְּכֶם וָאוֹלֵךְ אֶתְכֶם קוֹמְמִיּוּת ׃ וְאִם לֹא תִשְׁמְעוּ לִי וְלֹא תַעֲשׂוּ אֵת כָּל הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה ׃ וְאִם בְּחֻקֹּתַי תִּמְאָסוּ וְאִם אֶת מִשְׁפָּטַי תִּגְעַל נַפְשְׁכֶם לְבִלְתִּי עֲשׂוֹת אֶת כָּל מִצְוֹתַי לְהַפְרְכֶם אֶת בְּרִיתִי ׃ אַף אֲנִי אֶעֱשֶׂה זֹּאת לָכֶם וְהִפְקַדְתִּי עֲלֵיכֶם בֶּהָלָה אֶת הַשַּׁחֶפֶת וְאֶת הַקַּדַּחַת מְכַלּוֹת עֵינַיִם וּמְדִיבֹת נָפֶשׁ וּזְרַעְתֶּם לָרִיק זַרְעֲכֶם וַאֲכָלֻהוּ אֹיְבֵיכֶם ׃ וְנָתַתִּי פָנַי בָּכֶם וְנִגַּפְתֶּם לִפְנֵי אֹיְבֵיכֶם וְרָדוּ בָכֶם שֹׂנְאֵיכֶם וְנַסְתֶּם וְאֵין רֹדֵף אֶתְכֶם ׃ וְאִם עַד אֵלֶּה לֹא תִשְׁמְעוּ לִי וְיָסַפְתִּי לְיַסְּרָה אֶתְכֶם שֶׁבַע עַל חַטֹּאתֵיכֶם ׃ וְשָׁבַרְתִּי אֶת גְּאוֹן עֻזְּכֶם וְנָתַתִּי אֶת שְׁמֵיכֶם כַּבַּרְזֶל וְאֶת אַרְצְכֶם כַּנְּחֻשָׁה ׃ וְתַם לָרִיק כֹּחֲכֶם וְלֹא תִתֵּן אַרְצְכֶם אֶת יְבוּלָהּ וְעֵץ הָאָרֶץ לֹא יִתֵּן פִּרְיוֹ ׃ וְאִם תֵּלְכוּ עִמִּי קֶרִי וְלֹא תֹאבוּ לִשְׁמֹעַ לִי וְיָסַפְתִּי עֲלֵיכֶם מַכָּה שֶׁבַע כְּחַטֹּאתֵיכֶם ׃ וְהִשְׁלַחְתִּי בָכֶם אֶת חַיַּת הַשָּׂדֶה וְשִׁכְּלָה אֶתְכֶם וְהִכְרִיתָה אֶת בְּהֶמְתְּכֶם וְהִמְעִיטָה אֶתְכֶם וְנָשַׁמּוּ דַּרְכֵיכֶם ׃ וְאִם

Primitiua heb.: שבר מוט הלך שמע עשה צוה מאס שפט פקד כלה דאב נתן פנה ירד נוס שמע יסר גאה עזז נתן תמם כח נתן בול פרה הלך קרה אבה נכה שלח חיה כרת מעט שמם

Transla. Chal.

עַבְדִּין וְתַבְרִית נִיר עַמְמַיָּא מִנְּכוֹן וְדַבְּרִית יָתְכוֹן בְּחֵירוּתָא ׃ וְאִם לָא תְקַבְּלוּן לְמֵימְרִי וְלָא תַעְבְּדוּן יָת כָּל פִּקּוֹדַיָּא הָאִלֵּין ׃ וְאִם בִּקְיָמַי תְּקוֹצוּן וְאִם יָת דִּינַי תְּרַחֵיק נַפְשְׁכוֹן בְּדִיל דְּלָא לְמֶעְבַּד יָת כָּל פִּקּוֹדַי לְאַשְׁנָיוּתְכוֹן יָת קְיָמִי ׃ אַף אֲנָא אֶעְבֵּד דָּא לְכוֹן וְאַסְעַר עֲלֵיכוֹן בְּהִילוּ יָת שַׁחַפְתָּא וְיָת קַדַּחְתָּא מְחַשְׁכָן עַיְנִין וּמַפְחָן נְפַשׁ וְתִזְרְעוּן לְרֵיקָנוּ זַרְעֲכוֹן וְיֵיכְלוּנֵיהּ בַּעֲלֵי דְבָבֵיכוֹן ׃ וְאֶתֵּין רוּגְזִי בְּכוֹן וְתִתַּבְּרוּן קֳדָם בַּעֲלֵי דְבָבֵיכוֹן וְיִרְדּוֹן בְּכוֹן סָנְאֵיכוֹן וְתַעְרְקוּן וְלֵית דְּרָדֵיף יָתְכוֹן ׃ וְאִם עַד אִלֵּין לָא תְקַבְּלוּן לְמֵימְרִי וְאוֹסֵיף לְמִרְדֵּי יָתְכוֹן שְׁבַע עַל חוֹבֵיכוֹן ׃ וְאֶתְבַּר יָת יְקַר תָּקְפְּכוֹן וְאֶתֵּן יָת שְׁמַיָּא דְּעִלָּוֵיכוֹן תַּקִּיפִין כְּפַרְזְלָא מִטְרָא וְאַרְעָא דִּי תְּחוֹתֵיכוֹן חֲסִינָא כִּנְחָשָׁא ׃ וְיִסּוּף לְרֵיקָנוּ חֵילְכוֹן וְלָא תִתֵּן אַרְעֲכוֹן יָת עֲלַלְתַּהּ וְאִילַן אַרְעָא לָא יִתֵּן אִבֵּיהּ ׃ וְאִם תְּהָכוּן קֳדָמַי בְּקַשְׁיוּ וְלָא תֵיבוֹן לְקַבָּלָא לְמֵימְרִי וְאוֹסֵיף לְאֵיתָאָה עֲלֵיכוֹן מְחָא שְׁבַע כְּחוֹבֵיכוֹן ׃ וְאֶגְרֵי בְכוֹן יָת חַיַּת בָּרָא וּתְתַכֵּל יָתְכוֹן וּתְשֵׁיצֵי יָת בְּעִירְכוֹן וְתַזְעֵר יָתְכוֹן וְיִצְדְּיָן אוֹרְחָתְכוֹן ׃ וְאִם

Interp. chal.

seruiretis eis. Et cõfregi iugũ populoꝝ ex vobis: et duxi vos in libertate. Si aũt non obedieritis verbo meo: nec feceritis oĩa precepta hec: & si legitima mea spreueritis: & iudicia mea abominata fuerit aĩa vr̃a: vt nõ faciatis oĩa precepta mea: vt irrituetis pactum meũ: ego quoq; hec faciã vobis: visitaboq; vos in conturbatione egestate & ardore: obscurãtibus oculos et expirare facientib; aĩam. Seminabitisq; i vanũ semẽ vestrũ: & comedẽt illud inimici vr̃i. Ponãq; irã meã cõtra vos: & cõteremini corã inimicis vr̃is: & dñabunt vestri q oderũt vos. Et fugietis nemine persequente vos. & si in his nõ obedieritis verbo meo: addã corripere vos septies sup pctã vr̃a. et cõterã gloriã fortitudinis vr̃e: daboq; celos q̃ sunt sup vos fortes sicut ferrum et vt deserat pluuiã: & terrã q̃ est subter vos fortem sicut es ne faceret fructus. cõsumetur q; in cassum fortitudo vestra: & nõ dabit terra germen suum: neq; arbor terre dabit fructũ suũ. Et si ambulaueritis coram me in duritia: & nolueritis obedire verbo meo: addam inducere sup vos percussionẽ septuplũ iuxta peccata vestra: Immittãq; in vos bestias agri: & absq; liberis faciẽt vos: & consumabit pecora vestra: & diminuent vos: & deserte erunt vie vestre. Et si

Primitiua chal.: חור קבל אמר עבד פקד קום קוץ דין עבד שנה סער בהל חשך נפח זרע אכל נתן תבר רדה ערק יסף רדה תבר על נחת עבד סוף אבה רדה קשה אבה אתא נגר חיה תכל שיצא

עד תם פגריכם במדבר: במספר הימים אשר תרתם את הארץ ארבעים יום יום לשנה יום לשנה תשאו את עונתיכם ארבעים שנה וידעתם את תנואתי: אני יהוה דברתי אם לא זאת אעשה לכל העדה הרעה הזאת הנועדים עלי במדבר הזה יתמו ושם ימתו: והאנשים אשר שלח משה לתור את הארץ וישבו וילונו עליו את כל העדה להוציא דבה על הארץ: וימתו האנשים מוצאי דבת הארץ רעה במגפה לפני יהוה: ויהושע בן נון וכלב בן יפנה חיו מן האנשים ההם ההלכים לתור את הארץ: וידבר משה את הדברים האלה אל כל בני ישראל ויתאבלו העם מאד: וישכמו בבקר ויעלו אל ראש ההר לאמר הננו ועלינו אל המקום אשר אמר יהוה כי חטאנו: ויאמר משה למה זה אתם עברים את פי יהוה והוא לא תצלח: אל תעלו כי אין יהוה בקרבכם ולא תנגפו לפני איביכם: כי העמלקי והכנעני

תמם ספר · יום תור · נשא · נוא · עשה ועד רוע · ועד · תמם מות · שוב לון · יצא דבב · נגף פנה · חיה · דבר · אבל · שכם עלה · קום · אמר · פה · צלח · נגף

donec cōsumantur cadauera patrū in deserto iuxta numerū quadraginta dierū quibus cōsiderastis terrā. Annus pro die imputabitur. Et quadraginta annis recipietis iniqtates vr̄as: & scietis vltionē meā. Qm̄ sicut locutus sum: ita faciam omni multitudini huic pessime: q̄ cōsurrexit aduersum me. In solitudine hac deficiet & morietur. Igitur omnes viri quos miserat moyses ad contemplandam terrā: & q reuersi murmurare fecerāt cōtra eū oēm multitudinē detrahentes terre φ esset mala: mortui sunt atq̧ percussi in conspectu domini. Iosue aūt filius nun & caleph filius iephōe vixerūt ex oibus qui perrexerant ad cōsiderādā terram. Locutusq̧ est moyses vniuersa verba hec ad oēs filios israel: & luxit populus nimis. Et ecce mane primo surgentes ascēderunt verticē montis: atq̧ dixerūt. Parati sumus ascēdere ad locū de quo dn̄s locutus est: quia peccauimus. Quibus moyses. Cur inquit trāsgredimini verbum domini: quod vobis nō cedet in prosperū. Nolite ascēdere: non enim est dn̄s vobiscū: ne corruatis coram inimicis vestris. Amalechites & chananeus

ὑμῶν ἕως ἂν ἀναλωθῇ τὰ κῶλα ὑμῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν, ὅσας κατεσκέψασθε τὴν γῆν τεσσαράκοντα ἡμέρας, ἡμέραν τοῦ ἐνιαυτοῦ λήψεσθε τὰς ἁμαρτίας ὑμῶν τεσσαράκοντα ἔτη. καὶ γνώσεσθε τὸν θυμὸν τῆς ὀργῆς μου, ἐγὼ κύριος ἐλάλησα. ἦ μὴν οὕτως ποιήσω τῇ συναγωγῇ τῇ πονηρᾷ ταύτῃ, τῇ ἐπισυνεσταμένῃ ἐπ᾽ ἐμέ. ἐν τῇ ἐρήμῳ ταύτῃ ἐξαναλωθήσονται, καὶ ἐκεῖ ἀποθανοῦνται. καὶ οἱ ἄνθρωποι, οὓς ἀπέστειλε μωυσῆς κατασκέψασθαι τὴν γῆν, καὶ παραγενηθέντες διεγόγγυσαν κατ᾽ αὐτῆς πρὸς τὴν συναγωγήν, ἐξενέγκαι ῥήματα πονηρὰ περὶ τῆς γῆς· καὶ ἀπέθανον οἱ ἄνθρωποι οἱ κατειπόντες κατὰ τῆς γῆς πονηρὰ ἐν τῇ πληγῇ ἔναντι κυρίου. καὶ ἰησοῦς υἱὸς ναυή, καὶ χαλὲβ υἱὸς ἰεφοννή ἔζησαν ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων τῶν πεπορευμένων κατασκέψασθαι τὴν γῆν. καὶ ἐλάλησε μωυσῆς τὰ ῥήματα ταῦτα πρὸς πάντας υἱοὺς ἰσραήλ, καὶ ἐπένθησεν ὁ λαὸς σφόδρα. καὶ ὀρθρίσαντες τὸ πρωῒ ἀνέβησαν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους, λέγοντες, ἰδοὺ ἡμεῖς ἀναβησόμεθα εἰς τὸν τόπον, ὃν εἶπε κύριος, ὅτι ἡμάρτομεν. καὶ εἶπε μωυσῆς, ἵνα τί ὑμεῖς παραβαίνετε τὸ ῥῆμα κυρίου, οὐκ εὔοδα ἔσται ὑμῖν. μὴ ἀναβαίνετε, οὐ γάρ ἐστι κύριος μεθ᾽ ὑμῶν. καὶ πεσεῖσθε πρὸ προσώπου ἐχθρῶν ὑμῶν, ὅτι ἀμαλὴκ καὶ ὁ χαναναῖος

vestra in vsq̧quo cōsumētur cadauera vr̄a in deserto iuxta numerū dierū: q̄b⁹ cōsiderastis terrā quadraginta dieb⁹: diem p āno accipietis pctā vr̄a q̄draginta ānis. & cognoscetis furorē ire mee: ego dn̄s locut⁹ sum. pfecto sic faciā cōgregatiōi praue huic: q̄ insurrexit cōtra me. in deserto hoc cōsumētur: & ibi morientur. & hoies: q̄s misit moyses ad cōsiderandū trā: & postq̄ venerūt murmurauerūt cōtra eā apd cōgregationē: vt pferrēt verba pessima de tra: & mortui sūt hoies q̄ dixerūt aduersus terrā mala in plaga corā dn̄o. & iesus fili⁹ naue: & chaleb fili⁹ iephone vixerūt de hoibus illis q̄ fuerūt ad cōsiderādū trā. & locutus ē moyses v̄ba hec ad oēs filios israel: & luxit populus valde. & surgentes mane ascenderūt in verticē mōtis: dicētes: ecce nos ascendemus in locū: quē dixit dn̄s: q2 peccauim⁹. & dixit moyses: q̄re vos transgredimini v̄bū domini: nō psperū erit vobis. ne ascendatis: nō .n. est dn̄s vobiscū. & cadetis ante faciem inimicoꝝ vr̄oꝝ: q2 amalech & chananeus

Ex. 4.b. · 1. Cor. 10.a.

Transla. Chal.

עד דיסופון פגריכון במדברא: במנין יומיא דאלילתון ית ארעא ארבעין יומין יומא לשתא יומא לשתא תקבלון ית חוביכון ארבעין שנין ותדעון ית דאתרעמתון עלי: אנא יי גזרית במימרי אם לא דא אעביד לכל כנשתא בישתא הדא דאזדמנו עלי במדברא הדין יסופון ותמן ימותון: וגבריא די שלח משה לאללא ית ארעא ותבו וארעימו עלוהי ית כל כנשתא לאפקא שום ביש על ארעא: ומיתו גבריא דאפיקו שום ביש על ארעא במותנא קדם יי: ויהושע בר נון וכלב בר יפנה אתקימו מן גבריא האנון דאזלו לאללא ית ארעא: ומליל משה ית פתגמיא האלין עם כל בני ישראל ואתאבלו עמא לחדא: ואקדימו בצפרא וסליקו לריש טורא למימר האנחנא סלקין לאתרא דאמר יי ארי חבנא: ואמר משה למה דנן אתון עברין על גזירת מימרא דיי והיא לא תצלח: לא תסקון ארי לית שכינתא דיי ביניכון ולא תתברון קדם בעלי דבביכון: ארי עמלקאה וכנענאה

Pritiua chal.

סוף · ידע רעם · עבד זמן · סוף מות · תוב נפק · קום · אבל קדם ראש · אמר חוב אמר · צלח נסק תבר

Interp. chal.

donec cōsumant cadauera vr̄a in deserto, iuxta numerū dierū q̄bus explorastis terraꝫ q̄draginta diebus: dies pro anno: dies pro anno supputabit: & recipietis iniq̄tates vr̄as q̄draginta annis: & scietis φ murmurastis cōtra me. Ego dn̄s decreui in verbo meo si non hoc faciā oīni ꝯgregationi pessime q2 cōuenerūt cōtra me: in solitudine hac cōsumenť: & ibi morietur. Uiri aūt quos misit moyses ad explorandā terrā reuersi sunt & fecerūt murmurare cōtra eum oēm congregationē vt detraherent terre. Et mortui sunt viri qui detraxerūt terre peste corā dn̄o. Josue autē filius nun & caleb filius iephone vixerūt ex viris qui abierūt ad explorandā terrā. Locutusq̧ est moyses verba hec cum oībus filijs israel: & luxit populus valde. Surrexerūtq̧ mane & ascenderūt ad verticē montis dicentes. Ecce nos ascendimus ad locū: de quo dixit dominus: quia peccauimus. Dixitq̧ moyses. Quare vos transgredimini decretuꝫ verbi domini: & hoc nō proderit. Non ascendatis: quia non est maiestas domini inter vos: ne conteramini coram inimicis vestris. Amalechites autem & chananeus

ἐκεῖ ἔμπροσθεν ὑμῶν, καὶ πεσεῖσθε μαχαίρᾳ, οὗ εἵνεκεν ἀπεστράφητε ἀπειθοῦντες κυρίῳ, καὶ οὐκ ἔσται κύριος ἐν ὑμῖν. καὶ διαβιασάμενοι ἀνέβησαν ἐπὶ τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους. ἡ δὲ κιβωτὸς τῆς διαθήκης κυρίου, καὶ μωυσῆς οὐκ ἐκινήθησαν ἐκ τῆς παρεμβολῆς. καὶ κατέβη ἀμαλὴκ καὶ ὁ χαναναῖος ὁ ἐγκαθήμενος ἐν τῷ ὄρει ἐκείνῳ, καὶ ἐτρέψαντο αὐτοὺς καὶ κατέκοψαν αὐτοὺς ἕως ἑρμά.

C.15. A — Καὶ εἶπε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, λάλησον τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, ὅταν εἰσέλθητε εἰς τὴν γῆν τῆς κατοικήσεως ὑμῶν, ἣν ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν, καὶ ποιήσετε καρπώματα κυρίῳ, ὁλοκαύτωμα, ἢ θυσίαν μεγαλῦναι εὐχήν, ἢ καθεκούσιον, ἢ ἐν ταῖς ἑορταῖς ὑμῶν ποιῆσαι ὀσμὴν εὐωδίας κυρίῳ, εἰ μὲν ἀπὸ τῶν βοῶν ἢ ἀπὸ τῶν προβάτων, καὶ προσοίσει ὁ προσφέρων τὸ δῶρον αὐτοῦ κυρίῳ, θυσίαν σεμιδάλεως τὸ δέκατον τοῦ οἰφὶ ἀναπεποιημένης ἐν ἐλαίῳ ἐν τετάρτῳ τοῦ ἵν, καὶ οἶνον εἰς σπονδὴν τὸ τέταρτον τοῦ ἵν ποιήσετε ἐπὶ τῆς ὁλοκαυτώσεως ἢ ἐπὶ τῆς θυσίας τῷ ἀμνῷ τῷ ἑνί, καὶ τῷ κριῷ, ὅταν ποιῆτε αὐτὸν εἰς ὁλοκάρπωμα ἢ εἰς θυσίαν, ποιήσεις θυσίαν σεμιδάλεως δύο δέκατα ἀναπεποιημένης ἐν ἐλαίῳ τὸ τρίτον τοῦ ἵν, καὶ οἶνον εἰς σπονδὴν τὸ τρίτον τοῦ ἵν προσοίσετε εἰς ὀσμὴν εὐωδίας κυρίῳ. ἐὰν δὲ ἀπὸ τῶν βοῶν ποιῆτε εἰς ὁλοκαύτωμα, ἢ εἰς θυσίαν μεγαλῦναι εὐχὴν εἰς σωτήριον κυρίῳ, καὶ προσοίσει ἐπὶ τοῦ μόσχου εἰς θυσίαν σεμιδάλεως τρία

ibi ante vos: & cadetis gladio: cui⁹ cā auersi estis nō obedietes dn̄o: & nō erit dn̄s in vobis. & vi facietes ascēderūt sup verticē mōtis. at arca testamēti dn̄i: & moyses nō mouērūt de castris. & descēdit amalech & chananeus habitās in mōte illo: & fugauerūt eos & pcusserūt eos vsq̧ ad herma. Et dixit dn̄s ad moysen: dicēs: loquere filijs israel: & dices ad eos: qū intraueritis in terrā habitationis vr̄e: quā ego do vobis & facietis oblationes dn̄o: aut holocaustū: aut sacrificiū ad magnificādū votū: aut voluntariū: aut in festiuitatib⁹ vr̄is vt faciatis odorē suauitatis dn̄o: si quidē de bob⁹ aut de ouibus: & offeret offerens donū suū dn̄o: sacrificiū simile decimā ptē ephi cōfecte in oleo in quarta hin: & vinū in libationē quartā ptē hin facietis in holocaustū aut in sacrificiū agno vni: et arieti: qū feceritis eū in oblationē aut in sacrificiū: facies sacrificiū simile duas decimas cōfecte in oleo tertiā hin: & vinū in libamē tertiā hin offeretis in odorē suauitatis dn̄o. si āt de bob⁹ feceritis in holocaustū: aut in sacrificiū ad magnificādū votū in salutare dn̄o: & offeret sup vitulū in sacrificiū simile tres

Deut. 1.8. · 1. Cor. 10.a. · G · B

ante vos sunt: quorum gladio corruetis: eo φ nolueritis acquiescere domino: nec erit dn̄s vobiscū. At illi cōtenebrati ascenderūt in verticē montis. Arca aūt testamēti dn̄i & moyses non recesserunt de castris. Descenditq̧ amalechites & chananeus qui habitabat i mōte: & pcutiēs eos atq̧ cōcidēs psecutus ē eos vsq̧ horma. Ca.15. Locutus est dn̄s ad moysen dicēs. Loquere ad filios israel: & dices ad eos. Cū ingressi fueritis terram hītatiōis vr̄e: quā ego dabo vobis: & feceritis oblationem dn̄o in holocaustū aut victimā pacificā vota soluentes vel spōte offerētes munera: aut in solēnitatibus vr̄is adolētes odorē suauitatis dn̄o: de bob⁹ siue de ouibus offeret quicunq̧ imolauerit victimam sacrificium simile decimā partē ephi cōspsam oleo: qd̄ mēsurā habebit qrtā ptē hin: & vinū ad liba fundēda eiusdē mēsure dabit in holocaustū siue i victimā: Per agnos singulos & arietes erit sacrificiū sil'e duarū decimarū q̄ cōspsa sit oleo tertie ptis hin. & vinū ad libamentū tertie ptis eiusdē mēsure offeret in odorē suauitatis dn̄o. Qn̄ vero de bobus feceris holocaustum: aut hostiā vt impleas votū vel pacificas victimas: dabis per singulos boues simile tres

שם לפניכם ונפלתם בחרב כי על כן שבתם מאחרי יהוה ולא יהיה יהוה עמכם: ויעפלו לעלות אל ראש ההר וארון ברית יהוה ומשה לא משו מקרב המחנה: וירד העמלקי והכנעני הישב בהר ההוא ויכום ויכתום עד החרמה:

Ca.xv.

וידבר יהוה אל משה לאמר: דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם כי תבאו אל ארץ מושבתיכם אשר אני נתן לכם: ועשיתם אשה ליהוה עלה או זבח לפלא נדר או בנדבה או במעדיכם לעשות ריח ניחח ליהוה מן הבקר או מן הצאן: והקריב המקריב קרבנו ליהוה מנחה סלת עשרון בלול ברבעית ההין שמן: ויין לנסך רביעית ההין תעשה על העלה או לזבח לכבש האחד: או לאיל תעשה מנחה סלת שני עשרנים בלולה בשמן שלשית ההין: ויין לנסך שלשית ההין תקריב ריח ניחח ליהוה: וכי תעשה בן בקר עלה או זבח לפלא נדר או שלמים ליהוה: והקריב על בן הבקר מנחה סלת שלשה

שוב · היה עפל עלה · ארן ברית · מוש חנה · נכה כתת · דבר · בוא · ישב · עשה · יעד · נוח · קרב · בלל · רבע · שנה · קרב

Transla. Chal.

תמן קדמיכון ותפלון בחרבא ארי על כן תבתון מבתר פולחנא דיי ולא יהי מימרא דיי בסעדכון: וארשעו למיסק לריש טורא וארון קימא דיי ומשה לא עדו מגו משריתא: ונחת עמלקאה וכנענאה דיתיב בטורא ההוא ומחונון וטרדונון עד חרמה:

Ca.xv.

ומליל יי עם משה למימר: מליל עם בני ישראל ותימר להון ארי תעלון לארע מותבניכון דאנא יהיב לכון: ותעבדון קורבנא קדם יי עלתא או נכסת קודשיא לפרשא נדרא או בנדבתא או במועדיכון לאתקבלא ברעוא קדם יי מן תורי או מן ענא: ויקרב דמקרב קרבניה קדם יי מנחתא סולתא עשרונא דפיל ברבעות הינא משחא: וחמרא לנסכא רבעות הינא תעביד על עלתא או לנכסת קודשיא לאמרא חד: או לדכרא תעביד מנחתא סולתא תרין עשרונין דפילא במשח תלתות הינא: וחמרא לנסכא תלתות הינא תקרב לאתקבלא ברעוא קדם יי: וארי תעביד בר תורי עלתא או נכסת קודשיא לפרשא נדרא או נכסת קודשיא קדם יי: ויקרב על בר תורי מנחתא סולתא תלתא

Interp. chal.

ibi sunt āte vos: & corruetis gladio: eo φ reuersi estis a cultu dn̄i: & nō erit verbū dn̄i in adiutoriū vr̄m. & impie egerūt vt ascenderēt in verticē mōtis. arca aūt pacti dn̄i & moyses nō recesserūt de medio castroꝝ. Descēditq̧ amalechites & chananē⁹ q̄ hītabat in mōte illo & percusserūt eos & psecuti sunt eos vsq̧ horma.

Locutusq̧ est dn̄s cum moyse dicens. Ca.15. Loq̄re cum filijs israel & dices ad eos. Cum ingressi fueritis in terrā habitationis vr̄e: quā ego dabo vobis & feceritis oblationē corā dn̄o holocaustuꝫ aut hostiā sanctificatā pro solutione voti aut sponte aut qd̄ fit in solēnitatibus vr̄is: vt suscipiať cum beneplacito corā dn̄o de bobus aut de ouibus: offeret qui obtulerit oblationē suā corā dn̄o pro munere decimā simile cōsperse quarta parte hin olei: & vinū pro libamento quartā partē hin offerēs in holocaustū aut victimā sanctificationū: per agnos singulos aut p singulos arietes facies munus: duas decimas simile cōsperse tertia parte hin olei: & vinū pro libamento tertiam partē hin offeres: vt suscipiatur cum beneplacito coram dn̄o. Et quādo feceris vitulum in holocaustum aut in hostiā sanctificatā pro solutione voti aut victimā sanctificationū coram dn̄o: offeret super vitulum munus: tres

Pritiua chal.

נפל תוב יהוה · ראש נסק ראש · קום עדה מחא · אמר על יתב · עבד עלה · יעד קבל רעה · עאן קרב · פיל עבד · אחד

Tex. Heb.

עשרנים בלול בשמן חצי ההין׃
ויין תקריב לנסך חצי ההין
אשה ריח ניחח ליהוה׃ ככה יעשה
לשור האחד או לאיל האחד
או לשה בכבשים או בעזים׃
כמספר אשר תעשו ככה תעשו
לאחד כמספרם׃ כל האזרח יעשה
ככה את אלה להקריב אשה
ריח ניחח ליהוה׃ וכי יגור אתכם
גר או אשר בתוככם לדרתיכם
ועשה אשה ריח ניחח ליהוה
כאשר תעשו כן יעשה׃ הקהל
חקה אחת לכם ולגר הגר חקת
עולם לדרתיכם ככם כגר יהיה
לפני יהוה׃ תורה אחת ומשפט
אחד יהיה לכם ולגר הגר אתכם׃
וידבר יהוה אל משה לאמר׃
דבר אל בני ישראל ואמרת
אלהם בבאכם אל הארץ
אשר אני מביא אתכם שמה׃
והיה באכלכם מלחם הארץ
תרימו תרומה ליהוה׃ ראשית
ערסתכם חלה תרימו תרומה
כתרומת גרן כן תרימו אתה׃
מראשית ערסתיכם תתנו
ליהוה תרומה לדרתיכם׃
וכי תשגו ולא תעשו את כל

Trāſla. B. Hiero.

decimas cōſperſe oleo qd̄ habeat mediū mēſure hin: & vinū ad libamenta fundēda eiuſdē menſure in oblatione ſuauiſſimi odoris dn̄o. Sic facies per ſingulos boues & arietes & agnos & hedos. tā indigene q̄ peregrini eodē ritu offerēt ſacrificia. Vnū pceptū erit atq; iudiciū tā vobis q̄ aduenis terre. Locutuſq; eſt dn̄s ad moyſen dicēs. Loq̄re filiis iſrael & dices ad eos. Cū veneritis in terram quam dabo vobis: & comederitis de panibus regionis illius: ſeparabitis primitias domino de cibis veſtris. Sicut d̄ areis primitias ſeparabitis: ita & de pulmentis dabitis primitiua dn̄o. Quod ſi per ignorantiā preterieritis quicquam

Trāſla. Gre. lxx. cū interp. latina

decimas cōfecte in oleo dimidiū hin:
δεκατα αναπεποιημενης εν ελαιω ημισυ του ιν,
τ vinū in libamen dimidiū hin. oblatio
και οινον εις σπονδην το ημισυ του ιν. καρπωμα
odore ſuauitatis dn̄o: ſic facies vitulo
οσμην ευωδιας κυριω, ουτως ποιησεις τω μοσχω
vni: aut arieti vni: aut agno vni: ex
τω ενι, η τω κριω τω ενι, η τω αμνω τω ενι, εκ
ouib9 aut ex capris. iuxta numerū
των προβατων η εκ των αιγων. κατα τον αριθμον
eorū q̄ feceritis: ſic facietis vni: iuxta
ων αν ποιησητε, ουτως ποιησετε τω ενι, κατα
numerū eorū. oīs indigena faciet ſic:
τον αριθμον αυτων. πας ο αυτοχθων ποιησει ου-
tales offerat oblationes in odore
τως, τοιαυτα προσενεγκαι καρπωματα εις οσμην
ſuauitatis dn̄o. ſi aūt aduena in vobis fuerit
ευωδιας κυριω. εαν δε προσηλυτος εν υμιν προσ-
rit in terra vr̄a: aut quicūq; fuerit iter vos in
γενηται εν τη γη υμων, η ος αν γενηται εν υμιν εν ταις
gn̄ationib9 vr̄is: τ faciet oblationē odore ſuauitatis
γενεαις υμων, και ποιησει καρπωμα οσμην ευω-
tatis dn̄o: quēadmodū facitis vos: ſic faciet
διας κυριω, ον τροπον ποιειτε υμεις, ουτως ποι-
et cōgregatio dn̄o. lex vna erit vobis τ
ησει η συναγωγη κυριω. νομος εις εσται υμιν και
aduenis appoſitis iter vos: lex
τοις προσηλυτοις τοις προσκειμενοις εν υμιν, νομος
ſēpiterna i gn̄atiōes vr̄as. vt vos τ aduena
αιωνιος εις γενεας υμων. ως υμεις και ο προσηλυτος
erit corā dn̄o. lex vna erit et iuſtificatio vna
εσται εναντι κυριω. νομος εις εσται και δικαιωμα εν
erit vobis et aduene appoſito iter
εσται υμιν και τω προσηλυτω τω προσκειμενω εν
vos. et locut9 ē dn̄s ad moyſē: dicēs: loquere
υμιν. και ελαλησε κυριος προς μωυσην, λεγων, λα-
quere filijs iſrael: τ dices ad eos: cū
λησον τοις υιοις ισραηλ, και ερεις προς αυτους, εν
intraueritis vos in terrā: in quā ego induco
τω εισπορευεσθαι υμας εις την γην, εις ην εγω εισα-
cā vos illuc, τ erit qn̄ comederitis vos de
γω υμας εκει. και εσται οταν εσθητε υμεις απο
panib9 terre: ſepabitis ſepationē ſegregationē
των αρτων της γης, αφαιρειτε αφαιρεμα αφορι-
tiōes dn̄o: pmitias maſſe vr̄e pa-
σμα τω κυριω, απαρχην φυραματος υμων αρ-
nē: ſepationē ſepabitis ei. vt ſepationē ab
τον, αφαιρεμα αφελειτε αυτω. ως αφαιρεμα απο
area: ſic ſegregabitis illō pmitias maſſaꝝ
αλωνος, ουτως αφελειτε αυτο απαρχην φυραμα-
vr̄aꝝ. τ dabitis dn̄o ſegregatiōeꝝ in gn̄atiōes
των υμων. και δωσετε κυριω αφαιρεμα εις τας γενεας
vr̄as. qn̄ aūt peccaueritis τ nō feceritis oīa
υμων. οταν δε διαμαρτητε και μη ποιησητε πασας

Primitiua chal.

כלל
קבל רעה גור
דור עבד קום
הוה
אחד דון אמר
עול
אכל פרש ראש
אצוא נתן
דור שלה עבד

Interp. chal.

decimas ſimile cōſperſe oleo dimidie ptis hin. et vinū offeres p libamēto dimidiā ptēꝫ hin: oblatio eſt q̄ ſuſcipitur volūtarie corā dn̄o. ſic facies p ſingulos boues et p ſingulos arietes τ p ſingulos agnos: i agnis aut in capris. Iuxta numerū quē facietis: ſic facietis vnicuiq; iuxta numerū eoꝝ: ſic faciet oīs indigena qui obtulerit ex his oblationē q̄ ſuſcipitur volūtarie corā dn̄o. et qn̄ peregrinatus fuerit apd̄ vos pegrin9 aut q̄ fuerit inter vos p gn̄atiōes vr̄as: τ fecerit oblationē q̄ ſuſcipit volūtarie corā dn̄o: ſicut feceritis ita faciet. vna cōgregatio τ vn9 ritus erit vob τ pegrinis q̄ pegrinant: ſtatuto ſempiterno in gn̄ationibus vr̄is: ſicut vos ita erit pegrin9 corā dn̄o. lex vna τ iudiciū vnū erit vobis τ aduenis qui peregrinātur apud vos. Locutuſq; eſt dn̄s ad moyſen dicēs. Loq̄re cum filijs iſrael τ dices ad eos. Cum ingreſſi fueritis in terrā in quā ego induco vos: τ et comederitis de pane terre: ſeparabitis ſeparationē corā dn̄o. In primitias ciboꝝ veſtroꝝ ſeparabitis placentā: ſicut ſeparant ſeparationē de area ſic ſeparabitis eam. De primitijs ciborum veſtroꝝ dabitis ſeparationē coram dn̄o in generationibus veſtris: τ quando ignoraueritis τ non feceritis omnia

Transla. Chal.

עשרונין דפיל במשח פלגות הינא׃ וחמרא תקריב לנסכא פלגות הינא קורבן
דמתקבל ברעוא קדם יי׃ כדין יתעבד לתורא חד או לדכרא חד או לאמר באמריא
או בעזיא׃ כמנינא דתעבדון כדין תעבדון לחד כמנינהון׃ כל יציבא יעביד כדין ית
אלין לקרבא קורבן דמתקבל ברעוא קדם יי׃ וארי יתגייר עמכון גיורא או דביניכון
לדריכון ויעביד קרבן דמתקבל ברעוא קדם יי כמא דתעבדון כן יעביד׃ קהלא קימא
חד לכון ולגיורא דיתגיירון קים עלם לדריכון כותכון כגיורא יהי קדם יי׃ אוריתא
חדא ודינא חד יהי לכון ולגיוריא דיתגיירון עמכון׃ ומליל יי עם משה למימר׃
מליל עם בני ישראל ותימר להון במיעלכון לארעא דאנא מעיל יתכון לתמן׃ ויהי
במיכלכון מלחמא דארעא תפרשון אפרשותא קדם יי׃ ריש אצותכון חלתא
תפרשון אפרשותא כמא דמפרשין מן אדרא כן תפרשון יתה׃ מריש אצותכון תתנון
קדם יי אפרשותא לדריכון׃ וארי תשתלון [illegible] תעבדון ית כל

Trāſla. Gre. lxx. cū interp. latina.

precepta hec: q̄ locut9 ē dn̄s ad moyſen:
τας εντολας ταυτας, ας ελαλησε κυριος προς μωυ-
ſen: ſicut pcepit dn̄s ad vos in manu moyſi:
σην, καθα συνεταξε κυριος προς υμας εν χειρι μωυ-
ſi: a die qua pcepit dn̄s ad vos
ση, απο της ημερας ης συνεταξε κυριος προς υμας
τ vltra in gn̄atiōes vr̄as. τ erit ſi ex oculis
και επεκεινα εις τας γενεας υμων. και εσται εαν εξ οφ-
culis cōgregatiōis fuerit inuite: τ fa-
θαλμων της συναγωγης γενηται ακουσιως, και ποι-
ciet oīs cōgregatio vitulū vnū de bob9 im-
ησει πασα η συναγωγη μοσχον ενα εκ βοων αμω-
maculatū in holocauſtū in odore ſuauitatis dn̄o: τ
μον εις ολοκαυτωμα εις οσμην ευωδιας κυριω, και
ſacrificiū huius τ libamē eius iuxta pre-
θυσιαν τουτου και σπονδην αυτου κατα την συν-
ceptū eius: τ hircū ex capris vnū pro peccato.
ταξιν αυτου, και χιμαρον εξ αιγων ενα περι αμαρ-
cato. τ ppitiabit ſacerdos pro oīm cōgregatione
τιας. και εξιλασεται ο ιερευς περι πασης συνα-
gatione filioꝝ iſrael: τ dimittet eis: qm̄
γωγης υιων ισραηλ, και αφεθησεται αυτοις, οτι
inuolūtariū ē. τ ipſi obtulerūt donū ſuū
ακουσιον εστι. και αυτοι ηνεγκαν το δωρον αυτων
oblationē dn̄o pro pctō ſuo corā dn̄o
καρπωμα κυριω περι αμαρτιας αυτων εναντι κυ-
mino pro inuolūtarijs ſuis: τ dimittet
ριου περι των ακουσιων αυτων, και αφεθησεται
oīm ꝯgregatiōi filioꝝ iſrael: τ aduene
παση συναγωγη υιων ισραηλ, και τω προσηλυ-
ne appoſito ad vos: qm̄ oī
τω τω προσκειμενω προς υμας, οτι παντι τω
pplo inuolūtariū. ſi aūt aīa vna peccauerit inuolūtarie:
λαω ακουσιον. εαν δε ψυχη μια αμαρτη ακουσιως,
adducet vnā caprā anniculā p pctō: et
προσαξει μιαν αιγα ενιαυσιαν περι αμαρτιας, και
ppitiabit ſacerdos p aīa inuolunta-
εξιλασεται ο ιερευς περι της ψυχης της ακουσια-
ria τ peccante inuolūtarie corā dn̄o: p-
σθεισης και αμαρτουσης [illegible] ακουσιως εναντι κυριου, εξι-
pitiabit p eo: τ dimittet ei.
λασεται περι αυτου, και αφεθησεται αυτω. τω
indigene in filijs iſrael: τ aduene
εγχωριω εν υιοις ισραηλ, και τω προσηλυτω τω
appoſito in ipſis lex vna erit eis: q̄
προσκειμενω εν αυτοις νομος εις εσται αυτοις, ος
fecerit inuolūtarie. τ aīa q̄ faciet in
αν ποιηση ακουσιως. και ψυχη ητις ποιησει εν
manu ſupbie ab indigenis aut ab
χειρι υπερηφανιας απο των αυτοχθονων η απο των
aduenis: deū hic irritat: τ diſp-
προσηλυτων, τον θεον ουτος παροξυνει, και εξολοθρευ-
detur aīa illa de pplo ſuo: q2 vbū
θησεται η ψυχη εκεινη εκ του λαου αυτης, οτι το ρημα

Trāſla. B. Hiero.

horumq; que locutus ē dominus ad moyſen: & mandauit per eum ad vos: a die qua cepit iubere & vltra. oblitaq; fuerit facere multitudo: offeret vitulum de armēto holocauſtū in odorem ſuauiſſimū dn̄o. & ſacrificiū eius ac liba: vt cerimōie poſtulant: hircūq; p peccato. & rogabit ſacerdos pro oī multitudine filiorum iſrael: & dimittetur eis. qm̄ nō ſponte peccauerūt. nihilominus offerētes incenſum dn̄o pro ſe & pro peccato atq; errore ſuo: & dimittetur vniuerſe plebi filiorū iſrael & aduenis qui peregrinātur iter eos quoniam culpa eſt oīs populi p ignorantiā. Q ſi anima vna neſciēs peccauerit: offeret capram anniculam pro peccato ſuo: & deprecabitur pro ea ſacerdos q inſcia peccauerit corā domino. ī̄petrabitq; ei veniam: & dimittetur illi. Tā indigenis q̄ aduenis vna lex erit oīm qui peccauerint ignorantes. Anima vero q̄ p ſuperbiā aliquid cōmiſerit ſiue ciuis ſit ille ſiue peregrin9: quoniā aduerſus dominum rebellis fuit: peribit de populo ſuo. Verbū enim

Tex. Heb.

המצות האלה אשר דבר יהוה
אל משה׃ את כל אשר צוה
יהוה אליכם ביד משה מן היום
אשר צוה יהוה והלאה לדרתיכם׃
והיה אם מעיני העדה נעשתה
לשגגה ועשו כל העדה פר
בן בקר אחד לעלה לריח ניחח
ליהוה ומנחתו ונסכו כמשפט
ושעיר עזים אחד לחטת׃ וכפר
הכהן על כל עדת בני ישראל
ונסלח להם כי שגגה הוא והם
הביאו את קרבנם אשה ליהוה
וחטאתם לפני יהוה על
שגגתם׃ ונסלח לכל עדת
בני ישראל ולגר הגר בתוכם
כי לכל העם בשגגה׃ ואם
נפש אחת תחטא בשגגה
והקריבה עז בת שנתה לחטאת׃
וכפר הכהן על הנפש השגגת
בחטאה בשגגה לפני יהוה לכפר
עליו ונסלח לו׃ האזרח בבני
ישראל ולגר הגר בתוכם תורה
אחת יהיה לכם לעשה בשגגה׃
והנפש אשר תעשה ביד רמה
מן האזרח ומן הגר את
יהוה הוא מגדף ונכרתה הנפש
ההוא מקרב עמה׃ כי דבר

Transla. Chal.

פיקודיא האלין דמליל יי עם משה׃ ית כל דפקיד יהוה יתכון בידא דמשה מן
יומא דפקיד יי ולהלא לדריכון׃ ויהי אם מעיני כנשתא אתעבדת לשלו ויעבדון כל
כנשתא תור בר תורי חד לעלתא לאתקבלא ברעוא קדם יי ומנחתיה ונסכיה
כדחזי וצפיר בר עזי חד לחטאתא׃ ויכפר כהנא על כל כנשתא דבני ישראל
וישתבק להון ארי שלותא הוא ואינון איתיו ית קורבנהון קורבנא קדם יי
וחובתהון קדם יי על שלותהון׃ וישתבק לכל כנישתא דבני ישראל ולגיורא
דיתגיירון ביניהון ארי לכל עמא בשלותא׃ ואם אינש חד יחוב בשלו ויקרב עזא
בת שתא לחטאתא׃ ויכפר כהנא על אינשא דאשתלי במחביה בשלו קדם יי לכפרא
עלוהי וישתביק ליה׃ יציבא בבני ישראל ולגיוריא דיתגיירון ביניהון אוריתא חדא
תהי לכון לדיעבד בשלו׃ ואנש דיעביד בריש גלי מן יציביא ומן גיוריא קדם יי
הוא מרגיז וישתצי אנשא ההוא מגו עמיה׃ ארי על פתגמא

Interp. chal.

precepta hec q̄ locutus eſt dn̄s cū moyſe: oīa q̄ mandauit dn̄s ad vos per manū moyſi a die qua precepit dn̄s τ deinceps per gn̄ationes vr̄as. eritq; ſi ab oculis cōgregationis aliqd latuerit τ per ignorantiā factum fuerit: offeret oīs cōgregatio vitulū de bobus vnū in holocauſtū: vt ſuſcipiatur volūtarie corā dn̄o. et munus eius τ libamentū eius ſicut decet: τ hircū de capris vnū pro peccato. Et ꝓpiciabit ſacerdos pro omni cōgregatione filiorum iſrael τ dimittetur eis: quia ignorantia eſt: τ ipſi obtulerūt oblationē ſuam corā dn̄o τ ſacrificiū pro pctō ſuo corā dn̄o pro ignorātia ſua. Dimitteturq; oī ꝯgregationi filioꝝ iſrael: et aduenis qui pegrinātur inter eos: q2 ignorātia eſt oīs populi. Et ſi vir vnus peccauerit per ignorantiā: offeret caprā anniculā pro peccato: τ propiciabit ſacerdos pro homie qui ignorauerit quādo peccauerit per ignorantiam coram domino: τ dimittetur ei. Lex vna erit indigene in filijs iſrael τ aduenis qui peregrinantur inter eos omni qui fecerit per ignorantiā. Uir autem qui fecerit aliquid per ſuperbiā de indigenis τ peregrinis: dn̄m ipſe irritat: τ peribit homo ille de medio populi ſui: quia verbum

Primitiua chal.

עבד
אחד עלה קבל
רעה חזה עז
כפר שבק שלה
אתא גור
חוב קרב
שלה חוב
הוה
עבד ראש גלה
רגז שצא

Tex. Heb.

יְהוָה בָּזָה וְאֶת מִצְוָתוֹ הֵפַר הִכָּרֵת תִּכָּרֵת הַנֶּפֶשׁ הַהִוא עֲוֺנָה בָהּ׃ וַיִּהְיוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר וַיִּמְצְאוּ אִישׁ מְקֹשֵׁשׁ עֵצִים בְּיוֹם הַשַּׁבָּת׃ וַיַּקְרִיבוּ אֹתוֹ הַמֹּצְאִים אֹתוֹ מְקֹשֵׁשׁ עֵצִים אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן וְאֶל כָּל הָעֵדָה׃ וַיַּנִּיחוּ אֹתוֹ בַּמִּשְׁמָר כִּי לֹא פֹרַשׁ מַה יֵּעָשֶׂה לוֹ׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה מוֹת יוּמַת הָאִישׁ רָגוֹם אֹתוֹ בָאֲבָנִים כָּל הָעֵדָה מִחוּץ לַמַּחֲנֶה׃ וַיֹּצִיאוּ אֹתוֹ כָּל הָעֵדָה אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וַיִּרְגְּמוּ אֹתוֹ בָּאֲבָנִים וַיָּמֹת כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִת עַל כַּנְפֵי בִגְדֵיהֶם לְדֹרֹתָם וְנָתְנוּ עַל צִיצִת הַכָּנָף פְּתִיל תְּכֵלֶת׃ וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִת וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֺת יְהוָה וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא תָתוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אַתֶּם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם׃ לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֺתָי וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם׃ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם

Privitiva heb. צוה ׳ כור ׳ דבר ׳ מצא ׳ קשש ׳ קרב ׳ יעד ׳ נוח ׳ שמר ׳ עשה ׳ אמר ׳ רגם ׳ יצא ׳ חנה ׳ מות ׳ אמר ׳ עשה ׳ נתן ׳ פתל ׳ ראה ׳ צוה ׳ עשה ׳ תור ׳ זנה ׳ זכר ׳ עשה ׳ היה ׳ יצא

Trāsla. B. Hiero.

domini contempsit: & preceptum illius fecit irritum: idcirco delebitur: & portabit iniquitatem suam. Factum est autem cum essent filii israel in solitudine & inuenissent hominem colligentem ligna in die sabbati: obtulerunt eum moysi & aaron & vniuerse multitudini. Qui recluserunt eum in carcerem: nescientes quid super eo facere deberent. Dixitque dominus ad moysen. Morte moriatur homo iste: obruat eum lapidibus omnis turba extra castra. Cumque eduxissent eum foras: obruerunt eum lapidibus & mortuus est: sicut preceperat dominus. Dixit quoque dominus ad moysen. Loquere filiis israel & dices ad eos: vt faciant sibi fimbrias per angulos palliorum. ponentes in eis vittas hyacinthinas. Quas cum viderint recordentur omnium mandatorum domini. nec sequantur cogitationes suas & oculos per res varias fornicantes. sed magis memores preceptorum domini faciant ea: sintque sancti deo suo. Ego dominus deus vester: qui eduxi vos

Trāsla. Gre. lxx. cū interp̄. latina

dñi cōtempsit: et mandata eius irrita
κυρίου ἐφαύλισεν, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ διεσκέ-
fecit: deletiōe delebitur aia illa:
δασεν, ἐκτρίψει ἐκτριβήσεται ἡ ψυχὴ ἐκείνη, ἡ
pctm ei' in ipa. et erant filii israel in
ἁμαρτία αὐτῆς ἐν αὐτῇ. καὶ ἦσαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἐν
deserto: et inuenerūt virū colligētē ligna die
τῇ ἐρήμῳ, καὶ εὗρον ἄνδρα συλλέγοντα ξύλα τῇ ἡμέ-
sabbati. et adduxerūt eū qui inuene
ρᾳ τοῦ σαββάτου, καὶ προσήγαγον αὐτὸν οἱ εὑρόν-
rāt eū colligētē ligna ad moysē et aa-
τες αὐτὸν συλλέγοντα ξύλα πρὸς μωυσῆν καὶ ἀα-
ron: et ad oēm ɔgregationē filiorū israel: et
ρών, καὶ πρὸς πᾶσαν συναγωγὴν υἱῶν ἰσραήλ, καὶ
reposuerūt eū in carcerē: nō eñ decreuerūt qd
ἀπέθεντο αὐτὸν εἰς φυλακήν, οὐ γὰρ συνέκριναν τί
facerēt ei. et locut' ē dñs ad moy-
ποιήσουσιν αὐτόν. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυ-
sen: dicēs: morte moriatur hō: la-
σῆν, λέγων, θανάτῳ θανατούσθω ὁ ἄνθρωπος, λι-
pidabitis eū lapidib' ois ɔgregatio extra
θοβολήσετε αὐτὸν λίθοις πᾶσα ἡ συναγωγὴ ἔξω
castra. et eduxerūt eū ois
τῆς παρεμβολῆς. καὶ ἐξήγαγον αὐτὸν πᾶσα ἡ
cōgregatio extra castra: et lapidaue-
συναγωγὴ ἔξω τῆς παρεμβολῆς, καὶ ἐλιθοβόλησαν
rūt eū: sicut p̄cepit dñs moysi. et ait dñs
αὐτόν, καθὰ συνέταξε κύριος τῷ μωυσῇ. καὶ εἶπε κύριος
ad moysen dicēs: loqre filiis israel: et
πρὸς μωυσῆν, λέγων, λάλησον τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, καὶ
dices ad eos: et faciāt sibi fim-
ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, καὶ ποιησάτωσαν ἑαυτοῖς κράσ-
brias sup alas vestiū suarū in
πεδα ἐπὶ τὰ πτερύγια τῶν ἱματίων αὐτῶν εἰς τὰς
gnatiōes suas. et imponetis sup fimbrias
γενεὰς αὐτῶν. καὶ ἐπιθήσετε ἐπὶ τὰ κράσπεδα τῶν
alarū vittā hyacīthinā: et erit vobis in
πτερυγίων κλῶσμα ὑακίνθινον, καὶ ἔσαι ὑμῖν ἐν
fimbriis: et videbitis eas: et recorda-
τοῖς κρασπέδοις, καὶ ὄψεσθε αὐτά, καὶ μνησθή-
bimini oium mādatorū dñi. et facie-
σεσθε πασῶν τῶν ἐντολῶν κυρίου. καὶ ποιήσε-
tis ea: et nō cōuertemini post cogi-
τε αὐτάς, καὶ οὐ διαστραφήσεσθε ὀπίσω τῶν δια-
tatiōes vras: et post oculos vros: in
νοιῶν ὑμῶν, καὶ ὀπίσω τῶν ὀφθαλμῶν ὑμῶν, ἐν
quib' vos fornicamini post illos: vt
οἷς ὑμεῖς ἐκπορνεύετε ὀπίσω αὐτῶν, ὅπως ἂν
recordemini et facietis oia mādata
μνησθῆτε καὶ ποιήσητε πάσας τὰς ἐντολάς
mea: et eritis sctī deo vro. ego do-
μου, καὶ ἔσεσθε ἅγιοι τῷ θεῷ ὑμῶν. ἐγὼ κύ-
minus deus vr: q eduxi vos
ριος ὁ θεὸς ὑμῶν, ὁ ἐξαγαγὼν ὑμᾶς

Deut. 22.b

Transla. Chal.

יְהוָה בְּסַר וְיָת פִּקּוֹדוֹהִי אַשְׁנִי אִשְׁתֵּצָאָה יִשְׁתֵּצֵי אֱנָשָׁא הַהוּא חוֹבֵיהּ בֵּיהּ׃ וַהֲווֹ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמַדְבְּרָא וְאַשְׁכַּחוּ גְּבַר כַּד מְגַבֵּב אָעִין בְּיוֹמָא דְשַׁבְּתָא׃ ...

Privitiva chal. שנא ׳ הוה ׳ דבר ׳ שבח ׳ גבב ׳ אעין ׳ נטר ׳ פרש ׳ עבד ׳ קטל ׳ שרא ׳ נפק ׳ אמר ׳ עבד ׳ כסה ׳ דור ׳ נתן ׳ חזה ׳ דכר ׳ טען ׳ חזה

Interp̄. chal.

dñi cōtēpsit: et precepta eius fecit irrita. cōsumatione cōsumabit hō ille: iniqtas ei' in eo erit. Erantque filii israel in solitudine: et inuenerūt virū colligentē ligna in die sabbati. Et adduxerūt eum q inuenerāt eū colligentē ligna ad moysen et aaron et ad omnē ɔgregationē. Et ligauerūt eum in carcere: qz nō erat decretum quid fieret de eo. Dixitque dñs ad moysen. Occisione occidatur vir ille: omnis congregatio lapident eum lapidibus extra castra. Et eduxerūt eum omnis congregatio extra castra: et lapidauerunt eum lapidibus: et mortuus est: sicut p̄ceperat dñs moysi. Dixitque dñs ad moysen dicens. Loquere cum filiis israel et dices ad eos: vt faciāt sibi fimbrias in angulis vestimētorum suorū per generationes suas. et ponent in fimbriis q sunt in angulis filū hyacinthinū. Eruntque vobis fimbrie vt videatis eas et recordemini oīm mandatorū domini: et faciatis ea. et non fornicemini post cogitationē cordis vestri et post visionē oculorū vestrorum: post que vos erratis sequētes ea. Ut recordemini et faciatis omnia precepta mea: et sitis sancti coram deo vestro. Ego dñs deus vester: qui eduxi vos

Trāsla. Gre. lxx. cū interp̄. latina.

de tra egypti vt essem vr deus: ego dñs.
ἐκ γῆς αἰγύπτου εἶναι ὑμῶν θεός, ἐγὼ κύριος
deus vr.
ὁ θεὸς ὑμῶν.

Ca.16.

Et locut' ē core fili' isaar filii caath filii
καὶ ἐλάλησε κορὲ υἱὸς ἰσαὰρ υἱοῦ καὰθ υἱοῦ
leui: et dathā et abirō filii eliab: et
λευί, καὶ δαθὰν καὶ ἀβειρὼν υἱοὶ ἐλιάβ, καὶ αὐ
hō fili' phaleth filii rubē: et insurrexerūt ɔtra
νὰν υἱὸς φαλὲθ υἱοῦ ῥουβήν, καὶ ἀνέστησαν ἔναντι
moysen: et viri filiorū israel quinqin-
μωυσῆ, καὶ ἄνδρες τῶν υἱῶν ἰσραὴλ πεντήκον-
ta et ducēti: duces ɔgregatiōis senatores
τα καὶ διακόσιοι, ἀρχηγοὶ συναγωγῆς σύγκλητοι
cōsilii: et viri noiati insurrexerūt cōtra
βουλῆς, καὶ ἄνδρες ὀνομαστοί, συνέστησαν ἐπὶ
moysen et aarō. et dixerūt ad eos:
μωυσῆν καὶ ἀαρών. καὶ εἶπαν πρὸς αὐτούς,
sufficiat vobis: qz ois ɔgregatio oēs san-
ἐχέτω ὑμῖν, ὅτι πᾶσα ἡ συναγωγὴ πάντες ἅ-
cti: et in eis dñs: et quare insurgi-
γιοι, καὶ ἐν αὐτοῖς κύριος, καὶ διατί κατανίστα-
tis cōtra ɔgregationē dñi. et audiēs moy-
σθε ἐπὶ τὴν συναγωγὴν κυρίου. καὶ ἀκούσας μωυ-
ses cecidit sup faciē: et locut' ē ad
σῆς ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον, καὶ ἐλάλησε πρὸς
chore et ad oēm cōgregationē: dicēs: cō-
κορὲ καὶ πρὸς πᾶσαν συναγωγήν, λέγων, ἐπέ-
siderauit et cognouit deus existētes suos: et
σκεπται καὶ ἔγνω ὁ θεὸς τοὺς ὄντας αὐτοῦ, καὶ
sctōs adduxit ad se. et quos
τοὺς ἁγίους προσηγάγετο πρὸς ἑαυτόν. καὶ οὓς
nō elegit sibi: nō adduxit ad se.
οὐκ ἐξελέξατο ἑαυτῷ, οὐ προσηγάγετο πρὸς ἑαυ-
hoc facietis: accipite vobis ipsis
τόν. τοῦτο ποιήσετε, λάβετε ὑμῖν ἑαυτοῖς
thuribula chore: et ois cōgregatio ei': et po-
πυρεῖα κορέ, καὶ πᾶσα ἡ συναγωγὴ αὐτοῦ, καὶ ἐπί-
nite sup illa ignē: et ponite sup illa incen-
θετε ἐπ' αὐτὰ πῦρ, καὶ ἐπίθετε ἐπ' αὐτὰ θυμία-
sum corā dño cras: et erit vir quēcūq ele-
μα ἔναντι κυρίου αὔριον, καὶ ἔσαι ὁ ἀνὴρ ὃν ἂν ἐκλέ-
gerit dñs hic sctūs. sufficiat vobis filii leui.
ξηται κύριος, οὗτος ἅγιος. ἱκανούσθω ὑμῖν υἱοὶ λευί.
et dixit moyses ad core: audite me filii
καὶ εἶπε μωυσῆς πρὸς κορέ, εἰσακούσατέ μου υἱοὶ
leui. nūqd parū est hoc vobis: q segregauit de'
λευί. μὴ μικρόν ἐστι τοῦτο ὑμῖν, ὅτι διέστειλεν ὁ θεὸς
israel vos ex multitudine israel: et ad-
ἰσραὴλ ὑμᾶς ἐκ συναγωγῆς ἰσραήλ, καὶ προση-
duxit vos ad se vt ministraretis mini-
γάγετο ὑμᾶς πρὸς ἑαυτὸν λειτουργεῖν τὰς λειτουρ-
steria tabernaculi dñi: et assisteretis
γίας τῆς σκηνῆς κυρίου, καὶ παρίστασθαι

Trāsla. B. Hiero.

de terra egypti: vt essem deus vester.

Ca.16.

Ecce autem chore filius isuar filii caath filii leui & dathan atque abirō filii eliab: hon quoque filius pheleth de filiis rubē: surrexerūt cōtra moysen: aliique filiorum israel ducenti quinquaginta viri proceres synagoge. & qui tēpore cōcilii per nomina vocabantur. Cumque stetissent aduersum moysen & aaron dixerunt. Sufficiat vobis quia omnis multitudo sanctorū est & in ipsis est dominus. Cur eleuamini super populum domini? Quod cū audisset moyses: cecidit pronus in faciem: locutusque ad chore & ad omnem multitudinē. mane inquit notū faciet dominus qui ad se ptineant: & sanctos applicabit sibi: & quos elegerit appropinquabunt ei. Hoc igitur facite. Tollat vnusquisque thuribula sua: tu chore & omne cōcilium tuum. & hausto cras igne ponite desuper thymiama corā domino: & quēcūque elegerit: ipse erit sanctus. Multum erigimini filii leui. Dixitque rursum ad chore. Audite filii leui. Num parum vobis est quod separauit vos deus israel ab omni populo: & iunxit sibi vt seruiretis ei in cultu tabernaculi: & staretis

Tex. Heb.

מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃

Cap.xvi.

וַיִּקַּח קֹרַח בֶּן יִצְהָר בֶּן קְהָת בֶּן לֵוִי וְדָתָן וַאֲבִירָם בְּנֵי אֱלִיאָב וְאוֹן בֶּן פֶּלֶת בְּנֵי רְאוּבֵן׃ וַיָּקֻמוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וַאֲנָשִׁים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל חֲמִשִּׁים וּמָאתָיִם נְשִׂיאֵי עֵדָה קְרִאֵי מוֹעֵד אַנְשֵׁי שֵׁם׃ וַיִּקָּהֲלוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אַהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם רַב לָכֶם כִּי כָל הָעֵדָה כֻּלָּם קְדֹשִׁים וּבְתוֹכָם יְהוָה וּמַדּוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל קְהַל יְהוָה׃ וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיִּפֹּל עַל פָּנָיו׃ וַיְדַבֵּר אֶל קֹרַח וְאֶל כָּל עֲדָתוֹ לֵאמֹר בֹּקֶר וְיֹדַע יְהוָה אֶת אֲשֶׁר לוֹ וְאֶת הַקָּדוֹשׁ וְהִקְרִיב אֵלָיו וְאֵת אֲשֶׁר יִבְחַר בּוֹ יַקְרִיב אֵלָיו׃ זֹאת עֲשׂוּ קְחוּ לָכֶם מַחְתּוֹת קֹרַח וְכָל עֲדָתוֹ׃ וּתְנוּ בָהֵן אֵשׁ וְשִׂימוּ עֲלֵיהֶן קְטֹרֶת לִפְנֵי יְהוָה מָחָר וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה הוּא הַקָּדוֹשׁ רַב לָכֶם בְּנֵי לֵוִי׃ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל קֹרַח שִׁמְעוּ נָא בְּנֵי לֵוִי׃ הַמְעַט מִכֶּם כִּי הִבְדִּיל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֶתְכֶם מֵעֲדַת יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב אֶתְכֶם אֵלָיו לַעֲבֹד אֶת עֲבֹדַת מִשְׁכַּן יְהוָה וְלַעֲמֹד

Privitiva heb. לקח ׳ קום ׳ פנה ׳ מאה ׳ נשא ׳ יעד ׳ קהל ׳ רבב ׳ נשא ׳ שמע ׳ נפל ׳ פנה ׳ דבר ׳ קדש ׳ קרב ׳ בחר ׳ עשה ׳ לקח ׳ חתה ׳ נתן ׳ שום ׳ פנה ׳ בדל ׳ קרב ׳ שכן

Transla. Chal.

Ca.xvi.

מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם לְמֶהֱוֵי לְכוֹן לֶאֱלָהּ אֲנָא יְיָ אֱלָהֲכוֹן׃ וְאִתְפְּלֵיג קוֹרַח בַּר יִצְהָר בַּר קְהָת בַּר לֵוִי וְדָתָן וַאֲבִירָם בְּנֵי אֱלִיאָב וְאוֹן בַּר פֶּלֶת בְּנֵי רְאוּבֵן׃ ...

Privitiva chal. הוה ׳ פלג ׳ קום ׳ רבב ׳ ערע ׳ כנש ׳ רבב ׳ אמר ׳ ידע ׳ קרב ׳ רעי ׳ נסב ׳ יהב ׳ הוה ׳ סנא ׳ כבש ׳ שכן ׳ קום

Interp̄. chal.

de terra egypti: vt essem vobis in deum: ego dominus deus vester.

Ca.16.

Et diuisus est chore filius isaar filii chaath filii leui et dathan et abirā filii eliab et on filius pheleth filii ruben. Et surrexerūt in ɔspectu moysi: et viri ex filiis israel ducēti et quinquaginta p̄ncipes cōgregationis: q in tēpore cōcilii per noīa vocabātur. Et congregati sunt aduersus moysen et aduersus aaron: et dixerūt eis. Sufficiat vobis q vniuersi viri cōgregationis oēs sunt sancti: et inter eos habitat maiestas dñi: et cur vos eleuamini sup ecclesiaz dñi. et audiuit moyses et cecidit in faciē suā. Locutusque est cū chore et cū oī cōgregatiōe ei' dicēs. Mane notū faciet dñs quis est q ad se ptineat: et q sctūs sit vt accedat in cōspectu eius: et quēcūque elegerit applicabit ad ministeriū suū. hoc facite: tollite vobis thuribula chore et ois ɔgregatiō ei'. et ponite in eis ignē et mittite in eis incēsuz aromatū corā dño cras. et vir quē eliget dñs: ipse erit sctūs: sufficit vobis filii leui. Dixitque moyses ad chore. Audite nūc filii leui. Nunqd parū vobis est q separauit vos de' isrl ab oī ɔgregatiōe israel: vt applicaret vos in cōspectu suo: vt fueretis in ministerio tabernaculi dñi: et vt staretis

לפני העדה לשרתם: ויקרב אתך ואת כל אחיך בני לוי אתך ובקשתם גם כהנה: לכן אתה וכל עדתך הנעדים על יהוה ואהרן מה הוא כי תלינו עליו: וישלח משה לקרא לדתן ולאבירם בני אליאב ויאמרו לא נעלה: המעט כי העליתנו מארץ זבת חלב ודבש להמיתנו במדבר כי תשתרר עלינו גם השתרר: אף לא אל ארץ זבת חלב ודבש הביאתנו ותתן לנו נחלת שדה וכרם העיני האנשים ההם תנקר לא נעלה: ויחר למשה מאד ויאמר אל יהוה אל תפן אל מנחתם לא חמור אחד מהם נשאתי ולא הרעתי את אחד מהם: ויאמר משה אל קרח אתה וכל עדתך היו לפני יהוה אתה והם ואהרן מחר: וקחו איש מחתתו ונתתם עליהם קטרת והקרבתם לפני יהוה איש מחתתו חמשים ומאתים מחתת ואתה ואהרן איש מחתתו: ויקחו איש מחתתו ויתנו עליהם אש וישימו עליהם קטרת ויעמדו פתח אהל מועד ומשה ואהרן:

coram frequentia populi & ministraretis ei. Idcirco ad se fecit accedere te & omnes fratres tuos filios leui: vt vobis etiam sacerdotium vendicetis: & omnis globus tuus stet contra dominum? Quid est enim aaron vt murmuretis contra eum? Misit ergo moyses vt vocaret dathan & abiron filios eliab. Qui responderunt. Non venimus. Nunquid parum est tibi quod eduxisti nos de terra egypti que lacte & melle manabat vt occideres in deserto: nisi & dominatus fueris nostri? Re uera induxisti nos in terram que fluit riuis lactis & mellis? & dedisti nobis possessiones agrorum & vinearum? An & oculos nostros vis eruere? Non venimus. Iratusque moyses valde: ait ad dominum. Ne respicias sacrificia eorum. Tu scis quod nec asellum quidem vnquam acceperim ab eis: nec afflixerim quempiam eorum. Dixitque ad chore. Tu & omnis congregatio tua state seorsum coram domino: & aaron die crastino separatim. Tollite singuli thuribula vestra & ponite super ea incensum: offerentes domino ducenta quinquaginta thuribula. aaron quoque teneat thuribulum suum. Quod cum fecissent stantibus moyse & aaron

ἔναντι τῆς συναγωγῆς λατρεύειν αὐτοῖς· καὶ προσηγάγετό σε καὶ πάντας τοὺς ἀδελφούς σου υἱοὺς λευὶ μετὰ σοῦ, καὶ ζητεῖτε ἱερατεύειν; οὕτως σὺ καὶ πᾶσα ἡ συναγωγή σου ἡ συνηθροισμένη πρὸς τὸν θεόν· καὶ ἀαρὼν τί ἐστιν ὅτι διαγογγύζετε κατ' αὐτοῦ; καὶ ἀπέστειλε μωυσῆς καλέσαι δαθὰν καὶ ἀβειρὼν υἱοὺς ἐλιάβ· καὶ εἶπον οὐκ ἀναβαίνομεν· μὴ μικρὸν τοῦτο, ὅτι ἀνήγαγες ἡμᾶς ἐκ γῆς ῥεούσης γάλα καὶ μέλι ἀποκτεῖναι ἡμᾶς ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὅτι κατάρχεις ἡμῶν ἄρχων; εἰ καὶ εἰς γῆν ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι εἰσήγαγες ἡμᾶς, καὶ ἔδωκας ἡμῖν κλῆρον ἀγροῦ καὶ ἀμπελῶνας, τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων ἐξέκοψας· οὐκ ἀναβαίνομεν. καὶ ἐβαρυθύμησε μωυσῆς σφόδρα, καὶ εἶπε πρὸς κύριον· μὴ πρόσχῃς εἰς τὴν θυσίαν αὐτῶν· οὐκ ἐπιθύμημα οὐδενὸς αὐτῶν εἴληφα, οὐδὲ ἐκάκωσα οὐδένα αὐτῶν. καὶ εἶπε μωυσῆς πρὸς κορέ· ἁγίασον τὴν συναγωγήν σου, καὶ γίνεσθε ἕτοιμοι ἔναντι κυρίου σὺ καὶ αὐτοί, καὶ ἀαρὼν αὔριον· καὶ λάβετε ἕκαστος τὸ πυρεῖον αὐτοῦ, καὶ ἐπιθήσετε ἐπ' αὐτὰ θυμίαμα, καὶ προσάξετε ἔναντι κυρίου ἕκαστος τὸ πυρεῖον αὐτοῦ, πεντήκοντα καὶ διακόσια πυρεῖα, καὶ σὺ καὶ ἀαρὼν ἕκαστος τὸ πυρεῖον αὐτοῦ. καὶ ἔλαβεν ἕκαστος τὸ πυρεῖον ἑαυτοῦ, καὶ ἐπέθηκαν ἐπ' αὐτὰ πῦρ, καὶ ἐπέβαλον ἐπ' αὐτὰ θυμίαμα. καὶ ἔστησαν παρὰ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου μωυσῆς καὶ ἀαρών.

coram congregatione ad seruiendum eis. et adduxit te et omnes fratres tuos filios leui tecum: et queritis sacerdotio fungi? sic tu et omnis congregatio tua congregata ad deum. et aaron quid est quod murmuratis aduersus eum? et misit moyses vocare dathan et abiron filios eliab. et dixerunt: non ascendimus. nunquid parum hoc quod eduxisti nos de terra fluente lacte et melle vt occideres nos in deserto: quia dominaris nisi et princeps es? si in terram fluentem lacte et melle induxisti nos: et dedisti nobis forte agri et vineas: oculos hominum illorum eruisti: non ascendimus. et iratus est moyses valde: et dixit ad dominum: ne attendas in sacrificium eorum: non desiderium alicuius eorum accepi: neque malefeci alicui eorum. et dixit moyses ad core: sanctifica congregationem tuam: et estote parati coram domino tu et ipsi: et aaron cras: et accipite vnusquisque thuribulum suum: et imponetis super ea incensum: et adducetis coram domino vnusquisque thuribulum suum: quinquaginta et ducenta thuribula: et tu et aaron vnusquisque thuribulum suum. et accepit vnusquisque thuribulum suum: et imposuit super ea ignem: et iniecit in ea incensum. et steterunt iuxta hostia tabernaculi testimonij moyses et aaron.

Primitiua chal. | Transla. Chal. | Interp. chal.

קדם כנשתא לשמשותהון: וקריב יתך וית כל אחך בני לוי עמך ובען אתון אף כהונתא רבתא: בכן את וכל כנשתך דאזדמנתון על יי ואהרן מה הוא ארי אתרעמתון עלוהי: ושלח משה למקרי לדתן ולאבירם בני אליאב ואמרו לא ניסק: הזעיר ארי אסקתנא מארע עבדא חלב ודבש לקטלותנא במדברא ארי אתרברבת עלנא אף אתרברבא: לחוד לא לארע עבדא חלב ודבש אעלתנא ויהבת לנא אחסנת חקלין וכרמין העיני גבריא האנון תשלח לעורא לא ניסק: ותקיף למשה לחדא ואמר קדם יי לא תקביל ברעוא קורבנהון לא חמרא דחד מנהון שחרית ולא אבאישית לחד מנהון: ואמר משה לקרח את וכל כנשתך הוו זמינין קדם יי את והנון ואהרן מחר: וסבו גבר מחתיתיה ותתנון עליהון קטורת בוסמין ותקרבון קדם יי גבר מחתיתיה מאתן וחמשין מחתין ואת ואהרן גבר מחתיתיה: ונסיבו גבר מחתיתיה ויהבו עליהון אשתא ושויאו עליהון קטורת בוסמין וקמו בתרע משכן זמנא ומשה ואהרן:

coram congregatione ad ministrandum pro eis. Et applicauit te et omnes fratres tuos filios leui tecum: et queritis vos sacerdotium magnum? propterea tu et omnis congregatio tua conuenistis contra dominum: quid est enim aaron quia murmurastis contra eum? Misitque moyses vt vocaret dathan et abiram filios eliab: et dixerunt non ascendemus. Nunquid parum est quod ascendere nos fecisti de terra fluente lacte et melle vt occideres nos in solitudine: nisi quod etiam eleueris contra nos? Utique neque in terram fluentem lacte et melle induxisti nos: nec dedisti nobis possessionem agrorum et vinearum: si oculos virorum illorum excecaueris non ascendemus. Iratusque est moyses valde et ait coram domino. non recipias voluntarie oblationem eorum: nullius enim ex eis asinum tuli: neque cuiquam ex eis malefeci. Dixitque moyses ad chore tu et omnis congregatio tua estote parati coram domino: tu et illi et aaron cras. et tollat vnusquisque thuribulum suum: et ponite super ea incensum aromatum: et offerte coram domino singuli thuribulum suum ducenta et quinquaginta thuribula: tu quoque et aaron vnusquisque teneat thuribulum suum. Tuleruntque singuli thuribulum suum: et posuerunt super ea ignem: et posuerunt in eis incensum aromatum: et steterunt in ostio tabernaculi federis: moyses quoque et aaron.

ויקהל עליהם קרח את כל העדה אל פתח אהל מועד וירא כבוד יהוה אל כל העדה: וידבר יהוה אל משה ואל אהרן לאמר: הבדלו מתוך העדה הזאת ואכלה אתם כרגע: ויפלו על פניהם ויאמרו אל אלהי הרוחת לכל בשר האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצף: וידבר יהוה אל משה לאמר: דבר אל העדה לאמר העלו מסביב למשכן קרח דתן ואבירם: ויקם משה וילך אל דתן ואבירם וילכו אחריו זקני ישראל: וידבר אל העדה לאמר סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה ואל תגעו בכל אשר להם פן תספו בכל חטאתם: ויעלו מעל משכן קרח דתן ואבירם מסביב ודתן ואבירם יצאו נצבים פתח אהליהם ונשיהם ובניהם וטפם: ויאמר משה בזאת תדעון כי יהוה שלחני לעשות את כל המעשים האלה כי לא מלבי: אם כמות כל האדם ימתון אלה ופקדת כל האדם יפקד עליהם לא יהוה שלחני: ואם

& coaceruassent aduersum eos omnem multitudinem ad ostium tabernaculi apparuit cunctis gloria domini. Locutusque dominus ad moysen & aaron ait. Separamini de medio congregationis huius: vt eos repente disperdam. Qui ceciderunt proni in faciem atque dixerunt. Fortissime deus spirituum vniuerse carnis: num vno peccante contra omnes ira tua deseuiet? Et ait dominus ad moysen. Precipe vniuerso populo vt separetur a tabernaculis chore & dathan & abiron. Surrexitque moyses & abiit ad dathan & abiron: & sequentibus eum senioribus israel: dixit ad turbam. Recedite a tabernaculis impiorum: & nolite tangere que ad eos pertinent ne inuoluamini in peccatis eorum. Cumque recessissent a tentoriis eorum per circuitum: dathan & abiron egressi stabant in introitu papilionum suorum cum vxoribus & liberis omnique frequentia. Et ait moyses. In hoc scietis quod dominus miserit me vt facerem vniuersa que cernitis: & non ex proprio ea corde protulerim. Si consueta hominum morte interierint & visitauerit eos plaga qua & ceteri visitari solent: non misit me dominus. Sin autem

καὶ ἐπισυνέστησεν ἐπ' αὐτοὺς κορὲ τὴν πᾶσαν αὐτοῦ συναγωγὴν παρὰ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. καὶ ὤφθη ἡ δόξα κυρίου πάσῃ τῇ συναγωγῇ. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν καὶ ἀαρὼν λέγων· ἀποσχίσθητε ἐκ μέσου τῆς συναγωγῆς ταύτης, καὶ ἐξαναλώσω αὐτοὺς εἰσάπαξ. καὶ ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν καὶ εἶπαν· θεὸς ὁ θεὸς τῶν πνευμάτων καὶ πάσης σαρκός, εἰ ἄνθρωπος εἷς ἥμαρτεν, ἐπὶ πᾶσαν τὴν συναγωγὴν ἡ ὀργὴ κυρίου; καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν λέγων· λάλησον τῇ συναγωγῇ λέγων· ἀναχωρήσατε κύκλῳ ἀπὸ τῆς συναγωγῆς κορὲ καὶ δαθὰν καὶ ἀβειρών. καὶ ἀνέστη μωυσῆς καὶ ἐπορεύθη πρὸς δαθὰν καὶ ἀβειρών, καὶ συνεπορεύθησαν μετ' αὐτοῦ πάντες οἱ πρεσβύτεροι ἰσραήλ. καὶ ἐλάλησε πρὸς τὴν συναγωγὴν λέγων· ἀποσχίσθητε ἀπὸ τῶν σκηνῶν τῶν ἀνθρώπων τῶν σκληρῶν τούτων, καὶ μὴ ἅπτεσθε ἀπὸ πάντων ὅσα ἐστὶν αὐτοῖς, μὴ συναπόλησθε ἐν πάσῃ τῇ ἁμαρτίᾳ αὐτῶν. καὶ ἀπέστησαν ἀπὸ τῆς σκηνῆς κορὲ καὶ δαθὰν καὶ ἀβειρὼν κύκλῳ· καὶ δαθὰν καὶ ἀβειρὼν ἐξῆλθον καὶ εἱστήκεισαν παρὰ τὰς θύρας τῶν σκηνῶν αὐτῶν, καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν καὶ ἡ ἀποσκευὴ αὐτῶν. καὶ εἶπε μωυσῆς· ἐν τούτῳ γνώσεσθε ὅτι κύριος ἀπέστειλέ με ποιῆσαι πάντα τὰ ἔργα ταῦτα, ὅτι οὐκ ἀπ' ἐμαυτοῦ. εἰ κατὰ θάνατον πάντων ἀνθρώπων ἀποθανοῦνται οὗτοι, εἰ καὶ κατ' ἐπίσκεψιν πάντων ἀνθρώπων ἡ ἐπισκοπὴ ἔσται αὐτῶν, οὐχὶ κύριος ἀπέσταλκέ με· ἀλλ' ἢ

Deut. 11.a.

et coaceruauit super illos core omnem suam congregationem iuxta hostia tabernaculi testimonij. et apparuit gloria domini omni congregationi. et locutus est dominus ad moysen et aaron dicens: separamini de medio congregationis huius: et consumam eos semel. et ceciderunt super faciem suam: et dixerunt: deus deus spirituum et omnis carnis: si homo vnus peccauit: super omnem congregationem ira domini? et locutus est dominus ad moysen dicens: loquere congregationi dicens: recedite in circuitu a congregatione core et dathan et abiron. et surrexit moyses et abiit ad dathan et abiron: et abierunt simul cum eo omnes seniores israel. et dixit ad congregationem dicens: separamini a tabernaculis hominum durorum istorum: et ne tangatis de omnibus que sunt illis: ne simul pereatis in omni peccato eorum. et abscesserunt a tabernaculo core et dathan et abiron in circuitu: et dathan et abiron exierunt et steterunt iuxta hostia tabernaculorum suorum: et vxores eorum et filij eorum et supellex eorum. et dixit moyses: in hoc cognoscetis quod dominus misit me vt facerem omnia opera hec: quod non a meipso. si iuxta mortem omnium hominum mortui fuerint isti: et si iuxta visitationem omnium hominum visitatio fuerit eorum: non dominus misit me. sed

Transla. Chal. | Interp. chal. | Primitiua chal.

וכנש עליהון קרח ית כל כנשתא לתרע משכן זמנא ואתגלי יקרא דיי לכל כנשתא: ומליל יי עם משה ועם אהרן למימר: אתפרשו מגו כנשתא הדא ואשיצי יתהון כשעא: ונפלו על אפיהון ואמרו אל אלהא רוחיא לכל בשרא הגברא חד יחוב ועל כל כנשתא יהי רוגזא: ומליל יי עם משה למימר: מליל עם כנשתא למימר אסתלקו מסחור סחור למשכנא דקרח דתן ואבירם: וקם משה ואזל לות דתן ואבירם ואזלו בתרוהי סבי ישראל: ומליל עם כנשתא למימר זורו כען מעל משכני גבריא חיביא האלין ולא תקרבון בכל דלהון דילמא תלקון בכל חוביהון: ואסתלקו מעל משכן קרח דתן ואבירם מסחור סחור ודתן ואבירם נפקו קימין בתרע משכניהון ונשיהון ובניהון וטפלהון: ואמר משה בדא תדעון ארי יי שלחני למעבד ית כל עובדיא האלין ארי לא מרעותי: אם כמותא דכל אנשא ימותון אלין וסערא דכל אנשא יסתער עליהון לא יי שלחני: ואם

et congregauit contra eos chore omnem congregationem ad ostium tabernaculi federis: et reuelata est gloria domini omni cetui. Locutusque est dominus cum moyse et cum aaron dicens. Separamini de medio congregationis huius: vt disperdam eos subito. Et ceciderunt in faciem suam: et dixerunt. deus deus spirituum vniuerse carnis: nunquid si vnus vir peccauerit: super omnem congregationem erit indignatio? Locutusque est dominus cum moyse dicens. Recedite a circuitu tabernaculi chore: dathan: et abiram. Surrexitque moyses et abiit ad dathan et abiram: et abierunt post eum seniores israel. Locutusque est cum congregatione dicens. Recedite nunc a tabernaculis virorum peccatorum istorum: et non tangatis omnia que eorum sunt: ne percutiamini in omnibus peccatis eorum. Et ascenderunt a tabernaculo chore et dathan et abiram per circuitum. Dathan autem et abiram egressi stabant in ostio tabernaculorum suorum: vxores quoque eorum et filij eorum et familie eorum. Dixitque moyses. In hoc scietis quia dominus misit me vt facerem omnia opera hec: et non ex voluntate mea. Si morte omnium hominum isti mortui fuerint: et visitatione omnium hominum visitabitur super eos: non misit me dominus. Et si

בריאה יברא יהוה ופצתה
האדמה את פיה ובלעה אתם ואת
כל אשר להם וירדו חיים
שאלה וידעתם כי נאצו האנשים
האלה את יהוה: ויהי ככלתו לדבר
את כל הדברים האלה ותבקע
האדמה אשר תחתיהם: ותפתח
הארץ את פיה ותבלע אתם ואת
בתיהם ואת כל האדם אשר
לקרח ואת כל הרכוש: וירדו הם
וכל אשר להם חיים שאלה
ותכס עליהם הארץ ויאבדו
מתוך הקהל: וכל ישראל אשר
סביבתיהם נסו לקלם כי אמרו
פן תבלענו הארץ: ואש יצאה
מאת יהוה ותאכל את החמשים
ומאתים איש מקריבי יי
הקטרת: וידבר יהוה אל משה
לאמר: אמר אל אלעזר בן
אהרן הכהן וירם את המחתת
מבין השרפה ואת האש יי
זרה הלאה כי קדשו את
מחתות החטאים האלה בנפשתם
ועשו אתם רקעי פחים צפוי
למזבח כי הקריבם לפני יהוה
ויקדשו ויהיו לאות לבני ישראל:
ויקח אלעזר הכהן את מחתות

ברא פצה
פה
היה כלה
בקע
פתח
בית
רכש
כסה אבד
סבב נוס קול
אכל
מאה קרב
דבר
רום חתה
עשה פחח צפה
זבח קרב פנה
קדש היה
לקח

novam rem fecerit dominus & aperiens terra os suum deglutiat eos & omnia que ad illos pertinent: descenderintque viuentes in infernum: scietis quod blasphemauerint dominum. Confestim igitur vt cessauit loqui dirupta est terra sub pedibus eorum: & aperiens os suum deuorauit illos cum tabernaculis suis & vniuersa substantia eorum. Descenderuntque viui in infernum operti humo: & perierunt de medio multitudinis. At vero omnis israel qui stabat per gyrum fugit a clamore pereuntium dicens. Ne forte & nos terra deglutiat. Sed & ignis egressus a domino interfecit ducentos quinquaginta viros qui offerebant incensum. Locutusque est dominus ad moysen dicens. Precipe eleazaro filio aaron sacerdoti vt tollat thuribula que iacent in incendio. & ignem huc illucque dispergat: quoniam sanctificata sunt in mortibus peccatorum. producatque ea in laminas & affigat altari: eo quod oblatum sit in eis incensum domino: & sanctificata sint: vt cernant ea pro signo & monimento filii israel. Tulit ergo eleazar sacerdos thuribula

in visione demonstrabit dominus: et aperiens terra os
ἐν φάσματι δείξει κύριος, καὶ ἀνοίξασα ἡ γῆ τὸ στό-
suum deglutiet eos: et domos eorum:
μα αὐτῆς καταπίεται αὐτούς, καὶ τοὺς οἴκους αὐτῶν,
et tabernacula eorum: et omnia que sunt illis:
καὶ τὰς σκηνὰς αὐτῶν, καὶ πάντα ὅσα ἐστὶν αὐτοῖς,
et descendent viuentes in infernum: et cognoscetis
καὶ καταβήσονται ζῶντες εἰς ᾅδου, καὶ γνώσεσθε
quod irritauerunt homines isti dominum. vt
ὅτι παρώξυναν οἱ ἄνθρωποι οὗτοι τὸν κύριον. ὡς
autem cessauit loquens verba hec: dirupta est
δὲ ἐπαύσατο λαλῶν τοὺς λόγους τούτους, ἐρράγη
terra subtus pedes eorum: et aperta est terra:
ἡ γῆ ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτῶν· καὶ ἠνοίχθη ἡ γῆ,
et deuorauit eos: et domos eorum: et omnes
καὶ κατέπιεν αὐτούς, καὶ τοὺς οἴκους αὐτῶν, καὶ πάν-
homines existentes cum core: et omnia
τας τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ὄντας μετὰ κορέ, καὶ πάν-
iumenta eorum. et descenderunt ipsi et omnia
τα τὰ κτήνη αὐτῶν. καὶ κατέβησαν αὐτοὶ καὶ πάντα
que sunt eis viuentia in infernum: et cooperuit eos
ὅσα ἐστὶν αὐτοῖς ζῶντα εἰς ᾅδου, καὶ ἐκάλυψεν αὐ-
terra: et perierunt de medio congregationis.
τοὺς ἡ γῆ, καὶ ἀπώλοντο ἐκ μέσου τῆς συναγωγῆς.
et omnis israel qui in circuitu eorum fugerunt a
καὶ πᾶς ἰσραὴλ οἱ κύκλῳ αὐτῶν ἔφυγον ἀπὸ τῆς
voce eorum: dicentes: ne forte deglutiat nos
φωνῆς αὐτῶν, λέγοντες, μήποτε καταπίῃ ἡμᾶς
terra. et ignis exiuit a domino: et deuorauit
ἡ γῆ. καὶ πῦρ ἐξῆλθε παρὰ κυρίου, καὶ κατέφα-
quinquaginta et ducentos viros
γεν τοὺς πεντήκοντα καὶ διακοσίους ἄνδρας τοὺς
offerentes incensum. et locutus est dominus ad
προσφέροντας τὸ θυμίαμα. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς
moysen: dicens: loquere ad eleazar filium
μωυσῆν, λέγων, λάλησον πρὸς ἐλεάζαρ τὸν υἱὸν
aaron sacerdotem: auferte thuribula de medio
ἀαρὼν τὸν ἱερέα, ἀνέλεσθε τὰ πυρεῖα ἐκ μέσου
combustorum: et ignem alienum
τῶν κατακεκαυμένων, καὶ τὸ πῦρ τὸ ἀλλότριον
hunc dissemina illic: quoniam sanctificauerunt thuribula
τοῦτο σπεῖρον ἐκεῖ, ὅτι ἡγίασαν τὰ πυρεῖα τῶν
peccatorum horum in animabus suis: et
ἁμαρτωλῶν τούτων ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν, καὶ
fac ea laminas ductiles circumpositionem
ποίησον αὐτὰ λεπίδας ἐλατάς περίθεμα τῷ
altari: quoniam oblata fuerunt coram domino:
θυσιαστηρίῳ, ὅτι προσηνέχθησαν ἔναντι κυρίου,
et sanctificata sunt. et facta sunt in signum
καὶ ἡγιάσθησαν. καὶ ἐγένοντο εἰς σημεῖον τοῖς
filiis israel. et accepit eleazar filius aaron
υἱοῖς ἰσραήλ. καὶ ἔλαβεν ἐλεάζαρ υἱὸς ἀαρὼν τοῦ
sacerdotis thuribula
ἱερέως τὰ πυρεῖα

E

F

Psal. 104.

Infra. 26. a.

Transla. Chal.

ואם בריאה יברי יי ותפתח ארעא ית פומה ותבלע יתהון וית כל דילהון ויחתון כד
חיין לשאול ותדעון ארי ארגיזו גבריא האלין קדם יי: והוה כד שיצי למללא ית
כל פתגמיא האלין ואתבזעת ארעא די תחותיהון: ופתחת ארעא ית פומה ובלעת
יתהון וית אנש בתיהון וית כל אנשא די לקרח וית כל קנינא: ונחתו אנון וכל די
להון כד חיין לשאול וחפת עליהון ארעא ואבדו מגו קהלא: וכל ישראל די יי
בסחרניהון ערקו לקלהון ארי אמרו דלמא תבלענא ארעא: ואשתא נפקת מן קדם
יי ואכלת ית מאתן וחמשין גברא מקרבי קטרת בוסמיא: ומליל יי עם משה יי
למימר: אימר לאלעזר בר אהרן כהנא ויפרש ית מחתיתא מבין יקידיא וית אשתא
בדר להלא ארי אתקדשו ית מחתית חיביא האלין בנפשתהון ויעבדון
יתהון טסין רדידין חפאה למדבחא ארי קריבונון קדם יי ואתקדשו ויהון לאת
לבני ישראל: ונסיב אלעזר כהנא ית מחתית

ברא פתח בלע
נחת ידע
רגז שצא בזע
בית קנה
חפה
קול בלע
מאה קרב
אמר פרש חתה
רחק חוב עבד
חפה קדש הוה
אות

Interp. chal.

rem nouam fecerit dominus et aperuerit terra os suum et deglutierit eos et omnia sua et descenderint viui in infernum: scietis quod ad iracundiam prouocauerunt viri isti dominum. Et factum est cum cessasset loqui omnia verba hec: dirupta est terra que erat sub eis: et aperuit terra os suum et deuorauit eos et viros domus sue et omnes viros chore et vniuersam substantiam. et descenderunt illi viui in infernum et omnia sua: et operuit super eos terra. Et perierunt de medio ecclesie: omnis autem israel qui stabat in circuitu eorum fugerunt a clamore eorum: quia dixerunt: ne forte deglutiat nos terra. Ignis autem egressus est a facie domini et combussit ducentos et quinquaginta viros qui offerebant incensum aromatum. Locutusque est dominus cum moyse dicens. Dic eleazaro filio aaron sacerdoti vt separet thuribula de medio combustorum: et ignem dispergat huc et illuc: quia sanctificata sunt thuribula peccatorum horum: qui peccauerunt in animabus suis: et faciant ea laminas ductiles quibus cooperiatur altare: quia obtulerunt ea coram domino et sanctificata sunt: et sint in signum filiis israel. Tulitque eleazar sacerdos thuribula

enea: que obtulerunt combusti:
τὰ χαλκᾶ, ὅσα προσήνεγκαν οἱ κατακεκαυμένοι,
et apposuerunt ea circumpositionem altari memoriale
καὶ προσέθηκαν αὐτὰ περίθεμα τῷ θυσιαστηρίῳ μνη-
filiis israel. vt non accedat aliquis
μόσυνον τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ. ὅπως ἂν μὴ προσέλθῃ μη-
alienigena: qui non est de semine aaron ad imponendum incensum coram domino: et non erit
δεὶς ἀλλογενής, ὃς οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σπέρματος ἀα-
ρών, ἐπιθεῖναι θυμίαμα ἔναντι κυρίου, καὶ οὐκ ἔσται
sicut core: et congregatio eius: sicut locutus est dominus in manu moysi ei. et murmurauerunt
ὥσπερ κορέ, καὶ ἡ ἐπισύστασις αὐτοῦ, καθὰ ἐλά-
λησε κύριος ἐν χειρὶ μωυσῆ αὐτῷ. καὶ ἐγόγγυσαν
filii israel postridie contra moysen et aaron:
οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ τῇ ἐπαύριον ἐπὶ μωυσῆν καὶ ἀαρών,
dicentes: vos occidistis populum domini. et
λέγοντες, ὑμεῖς ἀπεκτείνατε τὸν λαὸν κυρίου. καὶ
factum est cum conuerteret congregatio contra
ἐγένετο ἐν τῷ ἐπισυστρέφεσθαι τὴν συναγωγὴν ἐπὶ
moysen et aaron: et fugerunt ad tabernaculum
μωυσῆν καὶ ἀαρών, καὶ ὥρμησαν ἐπὶ τὴν σκηνὴν τοῦ
testimonii: et hoc ipsum cooperuit nubes:
μαρτυρίου, καὶ τήνδε αὐτὴν ἐκάλυψεν ἡ νεφέλη,
et apparuit gloria domini. et intrauit moyses et aaron ante faciem tabernaculi testimonii. et
καὶ ὤφθη ἡ δόξα κυρίου. καὶ εἰσῆλθε μωυσῆς καὶ ἀα-
ρὼν κατὰ πρόσωπον τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. καὶ
locutus est dominus ad moysen: dicens: recedite
ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, ἐκχωρήσατε
de medio congregationis huius et delebo
ἐκ μέσου τῆς συναγωγῆς ταύτης, καὶ ἐξαναλώσω
eos semel. et ceciderunt in faciem suam:
αὐτοὺς εἰσάπαξ. καὶ ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν.
et dixit moyses ad aaron: accipe thuribulum: et
καὶ εἶπε μωυσῆς πρὸς ἀαρών, λάβε τὸ πυρεῖον, καὶ
impone super illud ignem de altari: et in-
ἐπίθες ἐπ᾽ αὐτὸ πῦρ ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἐπί-
iice super illud incensum: et defer cito in
βαλε ἐπ᾽ αὐτὸ θυμίαμα, καὶ ἀπένεγκε τὸ τάχος εἰς
congregationem: et propitiare pro eis. egressa est
τὴν συναγωγήν, καὶ ἐξίλασαι περὶ αὐτῶν. ἐξῆλθε
enim ira a facie domini: incepit percutere
γὰρ ὀργὴ ἀπὸ προσώπου κυρίου, ἦρκται θραύειν
populum. et accepit aaron sicut locutus fuit ei
τὸν λαόν. καὶ ἔλαβεν ἀαρὼν καθάπερ ἐλάλησεν αὐτῷ
moyses: et cucurrit in congregationem: et
μωυσῆς, καὶ ἔδραμεν εἰς τὴν συναγωγήν, καὶ
iam inceperat plaga in populo. et iniecit
ἤδη ἐνῆρκτο ἡ θραῦσις ἐν τῷ λαῷ. καὶ ἐπέβαλε
incensum: et propitiatus est pro populo.
τὸ θυμίαμα, καὶ ἐξιλάσατο περὶ τοῦ λαοῦ.

G

3. re.

enea in quibus obtulerant hi quos incendium deuorauit. & produxit ea in laminas affigens altari: vt haberent postea filii israel quibus commonerentur: ne quis accedat alienigena: & qui non est de semine aaron ad offerendum incensum domino: ne patiatur sicut passus est chore: & omnis congregatio eius loquente domino ad moysen. Murmurauit autem omnis multitudo filiorum israel sequenti die contra moysen & aaron dicens. Vos interfecistis populum domini. Cumque oriretur seditio: & tumultus incresceret: moyses & aaron fugerunt ad tabernaculum federis. Quod postquam ingressi sunt operuit nubes & apparuit gloria domini. Dixitque dominus ad moysen. Recedite de medio huius multitudinis: etiam nunc delebo eos. Cumque iacerent in terra: dixit moyses ad aaron. Tolle thuribulum: & hausto igne de altari mitte incensum desuper pergens cito ad populum: vt roges pro eis. Iam enim egressa est ira a domino: & plaga deseuit. Quod cum fecisset aaron & cucurrisset ad mediam multitudinem quam iam vastabat incendium: obtulit thymiama:

הנחשת אשר הקריבו השרפים
וירקעום צפוי למזבח: זכרון
לבני ישראל למען אשר לא
יקרב איש זר אשר לא מזרע
אהרן הוא להקטיר קטרת
לפני יהוה ולא יהיה כקרח
וכעדתו כאשר דבר יהוה ביד
משה לו: וילנו כל עדת בני
ישראל ממחרת על משה ועל
אהרן לאמר אתם המתם יי
את עם יהוה: ויהי בהקהל
העדה על משה ועל אהרן ויפנו
אל אהל מועד והנה כסהו
הענן וירא כבוד יהוה: ויבא
משה ואהרן אל פני אהל מועד:
וידבר יהוה אל משה לאמר:
הרמו מתוך העדה הזאת
ואכלה אתם כרגע ויפלו על
פניהם: ויאמר משה אל אהרן
קח את המחתה ותן עליה אש
מעל המזבח ושים קטרת והולך
מהרה אל העדה וכפר עליהם
כי יצא הקצף מלפני יהוה
החל הנגף: ויקח אהרן יי
כאשר דבר משה וירץ אל תוך
הקהל והנה החל הנגף בעם
ויתן את הקטרת ויכפר על העם:

קרב
רקע
יעד
לון
מות
היה קהל
יעד פנה
ראה כבד בוא
פנה יעד
דבר
רום יעד
כלה נפל
לקח חתה נתן
עלה
שום הלך
יעד
חלל לקח
רוץ
כפר

Transla. Chal.

נחשא די קריבו יקידיא ורדדינון חופאה למדבחא: דוכרנא לבני ישראל בדיל דלא
יקרב גבר חילוני דלא מזרעא דאהרן הוא לאסקא קטרת בוסמין קדם יי ולא יהי
כקרח וככנשתיה כמא דמליל יי בידא דמשה ליה: ואתרעמו כל כנשתא דבני
ישראל ביומא דבתרוהי על משה ועל אהרן למימר אתון גרמתון מותא לעמא דיי:
והוה באתכנשות כנשתא על משה ועל אהרן ואתפניאו למשכן זמנא והא חפהי
ענגא ואתגלי יקרא דיי: ועל משה ואהרן לקדם משכן זמנא: ומליל יי עם משה
למימר: אתפרשו מגו כנשתא הדא ואשיצי יתהון כשעה ונפלו על אפיהון: ואמר
משה לאהרן סב ית מחתיתא והב עלה אשתא מעלוי מדבחא ושוי קטרת בוסמין
ואוביל בפריע לכנשתא וכפר עליהון ארי נפק רוגזא מן קדם יי שרי מותנא:
ונסיב אהרן כמא דמליל משה ורהט לגו קהלא והא שרי מותנא בעמא ויהב ית
קטרת בוסמיא וכפר על עמא:

Interp. chal.

enea que obtulerunt qui combusti fuerant: et perduxerunt ea in cooperturam altaris: in memoriam filiis israel: vt non accedat vir extraneus qui non est de semine aaron ad adolendum incensum aromatum coram domino: vt non sit sicut chore et sicut congregatio eius: sicut locutus est dominus per manum moysi. Murmurauerunt autem omnis congregatio filiorum israel sequenti die contra aaron dicentes. Vos effecistis vt moreretur populus domini. Et factum est cum congregaretur cetus contra moysen et contra aaron: respexerunt ad tabernaculum federis: et ecce operuit illud nubes: et reuelata est gloria domini. Et venit moyses et aaron ante tabernaculum federis. Locutusque est dominus cum moyse dicens. Separamini de medio congregationis huius: et consumabo eos nunc: et ceciderunt super facies suas. Dixitque moyses ad aaron: tolle thuribulum et pone in eo ignem ab altari: et pone incensum aromatum: et fer cito ad congregationem et ora pro eis: quia egressa est ira a facie domini: incepit pestis. Tulitque aaron sicut locutus fuerat moyses: et cucurrit ad medium congregationis: et ecce ceperat pestis in populo. et posuit incensum aromatum: et orauit pro populo.

Primitiua chal.

דבר דבר
חלל נסק הוה
רעם
אמר מות
כנש פנה שכן
גלה עול
פרש שצא
נסב חתה יהב
עלה דבח שוה
כל שרא

Trāsla. B. Hiero.

& stans inter mortuos ac viuentes: pro populo deprecatus est: & plaga cessauit. Fuerūt autē qui percussi sūt quattuordecim milia hoīm & septingēti absq3 his qui perierant in seditiōe chore. Reuersusq3 ē aaron ad moysen ad ostiū tabernaculi federis postq3 qeuit interitus.

Et locutus ē Ca.17. dñs ad moysen dicēs. Loqre ad filios israel: & accipe ab eis virgas singulas per cognationes suas a cūctis principibus tribuum virgas duodecim. & vniuscuiusq3 nomen superscribes virge sue. Nomen autē aaron erit in tribu leui: & vna virga cūctas eorū familias continebit. ponesq3 eas in tabernaculo federis coram testimonio vbi loquar ad te. Quem ex his elegero germinabit virga eius & cohibebo a me querimonias filiorum israel: quibus cōtra vos murmurant. Locutusq3 ē moyses ad filios israel. & dederūt ei omnes principes virgas per singulas tribus. Fueruntq3 virge duodecim absq3 virga aaron. Quas cum posuisset moyses coram domino in tabernaculo testimonii sequenti die regressus

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

τ stetit in medio mortuoꝝ τ viuētiū:
καὶ ἔστη ἀναμέσον τῶν τεθνηκότων καὶ τῶν ζώντων,
τ cessauit plaga. τ fuerūt mortui
καὶ ἐκόπασεν ἡ θραῦσις. καὶ ἐγένοντο οἱ τεθνηκότες
in plaga quattuor τ decē milia τ septīgēti: absq3 mortuis ppter core. τ reuersus ē aarō ad moysē ad hostiū tabnacli
ἐν τῇ θραύσει τέσσαρες καὶ δέκα χιλιάδες καὶ ἑπτακόσιοι, χωρὶς τῶν τεθνηκότων ἕνεκε κορέ. καὶ ἐπέστρεψεν ἀαρὼν πρὸς μωυσῆν ἐπὶ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς
testimonij: τ cessauit plaga.
τοῦ μαρτυρίου, καὶ ἐκόπασεν ἡ θραῦσις. Ca.17.

Et locut⁹ ē dñs ad moysen: dicēs: loquere filijs israel: τ accipe ab illis virgā: virgā p domos familiaꝝ ipsoꝝ ab omnib⁹ pncipib⁹ eoꝝ p domos familiaꝝ ipsoꝝ: duodecī virgas. τ cuiuslibz nomē inscribe in virga eius. τ nomē aarō inscribes in virga leui. est enī virga vna per tribū dom⁹ familiaꝝ ipsoꝝ. τ pones eas in tabnaculo testimonij: in qb⁹ cognoscar tibi ibi.
καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, λάλησον τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, καὶ λάβε παρ' αὐτῶν ῥάβδον, ῥάβδον κατ' οἴκους πατριῶν αὐτῶν παρὰ πάντων τῶν ἀρχόντων αὐτῶν κατ' οἴκους πατριῶν αὐτῶν, δώδεκα ῥάβδους. καὶ ἑκάστου τὸ ὄνομα ἐπίγραψον ἐπὶ τῆς ῥάβδου αὐτοῦ. καὶ τὸ ὄνομα ἀαρὼν ἐπιγράψεις ἐπὶ τῆς ῥάβδου λευί. ἔστι γὰρ ῥάβδος μία κατὰ φυλὴν οἴκου πατριῶν αὐτῶν. καὶ θήσεις αὐτὰς ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου, ἐν οἷς γνωσθήσομαί σοι ἐκεῖ.

Interp. chal.

et stetit inter mortuos τ inter viuos: τ cessauit pestis. Fuerūt autē qui mortui sunt in peste quattuordecim milia τ septingēti: absq3 his q̄ mortui sunt in schismate chore. Reuersusq3 est aaron ad moysen ad ostium tabernaculi federis: τ pestis cessauerat. Ca.17.

Locutusq3 est dñs cū moyse dicens. Loqre cum filijs israel: τ accipe ab eis virgas singulas: p domos patrū ab oībus principib⁹ eoꝝ duodecim virgas per domos patrū suoꝝ: τ nomē vniuscuiusq3 scribes super virga eius. Nomen aūt aaron scribes sup virgā leui: quia virga vna erit principi domus patrū suorū. Reponesq3 eas in tabernaculo federis coram testimonio: vbi constituam verbum meū vobis. et virum quem elegero: virga eius germinabit: τ cessare faciam a me querimonias filioꝝ israel: quibus ipsi murmurant cōtra vos. Locutusq3 est moyses cum filijs israel: τ dederunt ei oēs principes eoꝝ singulas virgas per singulos principes per domos patrū suorū: duodecī virgas: τ virga aaron erat in medio virgarum eoꝝ. Et reposuit moyses virgas coram domino in tabernaculo testimonij. Et factū est in sequenti die ingressus est moyses in tabernaculū testimonij:

Trāsla. Chal.

Trāsla. B. Hiero.

inuenit germinasse virgam aarō in domo leui & turgentibus gēmis eruperāt flores q foliis dilatatis in amygdalas deformati sunt. Protulit ergo moyses oēs virgas de cōspectu dñi ad cūctos filios israel. viderūtq3 & receperūt singuli virgas suas. Dixitq3 dñs ad moysen. Refer virgā aarō in tabernaculū testimōii. vt seruetur ibi in signū rebelliū filiorū israel. & quiescant qrele eorū a me ne moriantur. Fecitq3 moyses sicut pceperat dominus. Dixerūt aūt filii israel ad moysen. Ecce cōsumpti sumus: oēs perībim⁹. Quicūq3 accedit ad tabernaculū dñi moritur. Nū vsq3 ad internitionē cūcti delēdi sumus. Cap.18.

Dixitq3 dominus ad aaron. Tu & filii tui & domus patris tui tecū portabitis iniqtatem sanctuarii. & tu & filii tui simul sustinebitis pctā sacerdotii vestri. Sed & fres tuos de tribu leui & sceptrū patris tui sume tecum. presto q3 sint & ministrent tibi. Tu aūt & filii tui ministrabitis in tabernaculo testimōii. Excubabūtq3 leuite ad pcepta tua & ad cūcta opa tabernaculi: ita dūtaxat vt ad vasa sctūarii & altare non accedant: ne & illi moriantur: & vos peatis simul. Sint aūt tecū & excubēt in custodiis tabernaculi & in omnibus

Trāsla. Chal.

Interp. chal.

et ecce germinauit virga aaron in domo leui: τ pduxit ramos τ eruperāt flores: τ formate sunt amygdale. Et protulit moyses oēs virgas de cōspectu dñi ad cūctos filios israel: τ cognouerūt τ acceperūt singuli virgas suas. Dixitq3 dñs ad moysen. Refer virgam aaron corā testimonio in custodiā τ in signū populo rebelli: vt cesset murmuratio eoꝝ a facie mea: τ non moriant. Fecitq3 moyses sicē preceperat ei dñs ita fecit. Dixerūt aūt filij isrl ad moysen dicētes. Ecce ex nob iterfecti sūt gladio: τ ecce aliqs ēx nob deglutiuit fra τ ecce aliq ex nobis mortui sūt peste: oīs q̄ accedit ad tabnaculū dñi morit: nū morte ꝯsumēdi sum⁹. Ca.18.

Dixitq3 dñs ad aaron. tu τ filij tui τ domus pris tui tecū ꝑpiciabitis sup delicta sanctuarij: τ tu τ filij tui tecū ꝑpiciabitis sup pctā sacerdotij vestri. fres quoq3 tuos de tribu leui pris tui applica ad te: vt adhereāt tibi. τ ministrēt tibi: τ tu τ filij tui tecū eritis corā tabnaculo testimonij. et custodiēt custodiā tuā τ custodiā totius tabnaculi. sed ad vasa sanctuarij τ ad altare nō accedāt vt nō moriātur tam illi q̄ vos. Et adherebunt tibi: τ custodient custodiā tabernaculi federis iuxta omne

עבדת האהל וזר לא יקרב
אליכם: ושמרתם את משמרת
הקדש ואת משמרת המזבח ולא
יהיה עוד קצף על בני ישראל:
ואני הנה לקחתי את אחיכם
הלוים מתוך בני ישראל לכם
מתנה נתנים ליהוה לעבד את
עבדת אהל מועד: ואתה ובניך
אתך תשמרו את כהנתכם לכל
דבר המזבח ולמבית לפרכת
ועבדתם עבדת מתנה אתן את
כהנתכם והזר הקרב יומת:
וידבר יהוה אל אהרן ואני
הנה נתתי לך את משמרת
תרומתי לכל קדשי בני ישראל
לך נתתים למשחה ולבניך לחק
עולם: זה יהיה לך מקדש הקדשים
מן האש כל קרבנם לכל מנחתם
ולכל חטאתם ולכל אשמם אשר
ישיבו לי קדש קדשים לך הוא
ולבניך: בקדש הקדשים תאכלנו
כל זכר יאכל אתו קדש יהיה
לך: וזה לך תרומת מתנם לכל
תנופת בני ישראל לך נתתים
ולבניך ולבנתיך אתך לחק
עולם כל טהור בביתך יאכל
אתו: כל חלב יצהר וכל חלב

היה / מות / דבר / נתן / רום / עלם היה / שוב / אכל / נתן / נוף / טהר אכל / צהר

cerimoniis eius. Alienigena non miscebitur vobis. Excubate in custodia sanctuarii: & in ministerio altaris: ne oriatur indignatio super filios israel. Ego dedi vobis fratres vestros leuitas de medio filiorū israel: & tradidi donū dño: vt seruiant in ministeriis tabernaculi eius. Tu aūt & filii tui custodite sacerdotium vestrum: & omnia que ad cultū altaris ptinent & intra velum sunt. per sacerdotes amministrabuntur. Si quis externus accesserit occidetur. Locutusq; est dominus ad aaron. Ecce dedi tibi custodiam primitiarum mearum. Oīa q̄ sctificātur a filiis israel tibi tradidi & filiis tuis pro officio sacerdotali legitima sempiterna. Hec ergo accipies de his que sctificantur & oblata sunt dño. Oīs oblatio & sacrificiū quicqd p pctō atq; delicto redditur mihi: & cedet in scta sctōrum tuū erit & filiorū tuorū. In sctūario comedes illud. Mares tantū edēt ex eo. qa cōsecratū est dño. Primitias āt quas vouerint & obtulerint filii israel: tibi dedi & filiis tuis ac filiabus tuis iure ppetuo. Qui mūdus ē in domo tua vescetur eis. Omnem medullam olei &

ministeria tabernaculi. τ alienigena nō acce-
τὰς λειτουργίας τῆς σκηνῆς. καὶ ἀλλογενὴς οὐ προσε-
det ad te. τ custodietis custodias
λεύσεται πρὸς σέ. καὶ φυλάξεσθε τὰς φυλακὰς τῶν
sctoꝝ: τ custodias altaris: τ nō erit
ἁγίων, καὶ τὰς φυλακὰς τοῦ θυσιαστηρίου. καὶ οὐκ ἔσται
āpli⁹ furor in filiis israel. τ ecce ego accepi
ἔτι θυμὸς ἐν υἱοῖς ἰσραήλ. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ εἴληφα τοὺς
fratres vros leuitas de medio filioꝝ israel do
ἀδελφοὺς ὑμῶν τοὺς λευίτας ἐκ μέσου τῶν υἱῶν ἰηλ' δό-
nū datū dño: vt ministrēt ministeria
μα δεδομένον κω', λειτουργεῖν τὰς λειτουργίας τῆς
tabernaculi testimonii: τ tu τ filii tui tecū
σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ σὺ καὶ οἱ υἱοί σου μετὰ σοῦ
seruabitis sacerdotiū vrm: p oēm modū
διατηρήσετε τὴν ἱερατείαν ὑμῶν, κατὰ πάντα τρόπον
altaris: τ qđ intra velū.
τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ τὸ ἔνδοθεν τοῦ καταπετάσματος.
et ministrabitis ministeria doni sacer-
καὶ λειτουργήσετε τὰς λειτουργίας δόμα τῆς ἱερα-
dotii vri. τ alienigena accedens: mo-
τείας ὑμῶν. καὶ ὁ ἀλλογενὴς ὁ προσπορευόμενος, ἀπο-
rietur. τ locut⁹ ē dñs ad aaron: τ ecce ego de-
θανεῖται. καὶ ἐλάλησε κς' πρὸς ἀαρών, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ δέ-
di vobis custodiā primitiaꝝ meaꝝ ab
δωκα ὑμῖν τὴν διατήρησιν τῶν ἀπαρχῶν μου ἀπὸ
oib⁹ scificatis a filiis israel:
πάντων τῶν ἡγιασμένων παρὰ τῶν υἱῶν ἰσραήλ,
tibi dedi ea in donū: τ filiis tuis legitimū
σοὶ δέδωκα αὐτὰ εἰς γέρας, καὶ τοῖς υἱοῖς σου νόμιμον
sépiternū. τ hoc sit vobis a scificatis sctis
αἰώνιον. καὶ τοῦτο ἔστω ὑμῖν ἀπὸ τῶν ἡγιασμένων ἁγίων
oblationib⁹ ab oib⁹ donis eoꝝ:
τῶν καρπωμάτων ἀπὸ πάντων τῶν δώρων αὐτῶν,
τ ab oib⁹ sacrificiis eoꝝ: τ ab
καὶ ἀπὸ πάντων τῶν θυσιασμάτων αὐτῶν καὶ ἀπὸ
oī delicto eoꝝ: τ ab oib⁹
πάσης τῆς πλημμελίας αὐτῶν, καὶ ἀπὸ πασῶν
pctis eoꝝ q̄cūq; reddūt mihi ab oi-
τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν ὅσα ἀποδιδόασί μοι ἀπὸ πάν-
b⁹ sctis tibi erunt τ filiis tuis. in
των τῶν ἁγίων σοὶ ἔσονται καὶ τοῖς υἱοῖς σου. ἐν τῷ
scto sctoꝝ comedetis ea. oē masculinū come-
ἁγίῳ τῶν ἁγίων φάγεσθε αὐτά. πᾶν ἀρσενικὸν φάγε-
detis ea. scta erūt tibi. τ hoc erit vobis p̄mitiaꝝ
σθε αὐτά. ἅγια ἔσται σοι. καὶ τοῦτο ἔσται ὑμῖν ἀπαρχῶν
donoꝝ eoꝝ: ab oib⁹ oblationib⁹ filioꝝ
δομάτων αὐτῶν, ἀπὸ πάντων τῶν ἐπιθεμάτων τῶν υἱῶν
israel. tibi dedi ea τ filiis tuis: τ filiab⁹
ἰηλ'. σοὶ δέδωκα αὐτὰ καὶ τοῖς υἱοῖς σου καὶ ταῖς θυγατρά-
tuis tecū legitimū sépiternū. ois mūd⁹ in domo tua
σι σου μετὰ σοῦ νόμιμον αἰώνιον. πᾶς καθαρὸς ἐν τῷ οἴκῳ σου
comedet ea. ois p̄mitia olei: τ ois p̄mitia
ἔδεται αὐτά. πᾶσα ἀπαρχὴ ἐλαίου, καὶ πᾶσα ἀπαρχὴ

B

Transla. Chal.

פולחן משכנא וחלונ לא יקרב לותכון: ותטרון ית מטרת קודשא וית מטרת מדבחא
ולא יהי עוד רוגזא על בני ישראל: ואנא הא קרבית ית אחיכון ליואי מגו בני
ישראל לכון מתנן יהיבין קדם יי למפלח ית פולחן משכן זמנא: ואת ובנך עמך
תטרון ית כהונתכון לכל פתגם מדבחא ולמגו לפרוכתא ותפלחון פולחן מתנן אתן
ית כהונתכון וחלונ דיקרב יתקטל: ומליל יי עם אהרן ואנא הא יהבית לך ית
מטרת אפרשותי לכל קודשיא דבני ישראל לך יהבתינון לרבו ולבנך לקים עלם:
דין יהי לך מקודש קודשיא מותרא מן אשתא כל קורבניהון לכל מנחתהון ולכל חטאתהון
ולכל אשמהון דיתיבון קדמי קודש קודשין דילך הוא ולבנך: בקודש קודשיא
תיכלניה כל דכורא יכול יתיה קודשא יהי לך: ודין לך אפרשות מתנתהון לכל
ארמות בני ישראל לך יהבתינון ולבנך ולבנתך עמך לקים עלם כל דדכי בביתך
יכול יתיה: כל טוב משח וכל טוב

Primitiua chal.
חלל / היה / נתן פלח שכן / נטר נתן / קרב קטל / פרש רבב / יתר חטא / תוב / אכל נתן / רום בן קום / דכה

Interp. chal.

ministeriū tabernaculi. et alienus nō accedat ad vos. Custodietisq; custodiā sanctuarii τ custodiā altaris: vt nō sit vltra indignatio sup filios israel. Et ecce ego applicaui fratres vestros leuitas de medio filiorum israel: τ dedi eos dono vobis corā dño: vt ministrent ministeriū tabernaculi federis. tu aūt τ filii tui tecū custodietis sacerdotiū vestrū iuxta omnē ritum altaris: τ intra velū ministrabitis ministeriū doni dabo sacerdotiū vestrū: τ extraneus qui accesserit occidetur. Locutusq; est dñs cum aaron. Ecce ego dedi tibi custodiā primitiarū meaꝝ: oīa que sanctificata sunt a filiis israel tibi tradidi ea pro vnctiōe τ filiis tuis in pactū sempiternū. Hoc erit tibi de sancto sanctoꝝ qđ remanet de oībus q̄ oblata sunt in igne iuxta oīa munera eoꝝ τ iuxta oīa que pro peccato offerūtur τ pro delicto eoꝝ reddent coraꝫ me: sanctū sanctoꝝ erit tibi et filiis tuis. in sancto sanctoruꝫ comedetis illud: oīs masculus comedet illud: sanctū erit tibi. Et he primitie munerū eoꝝ iuxta oīa que obtulerint filii israel tibi tradidi ea τ filiis tuis τ filiabus tuis tecuꝫ federe sempiterno. Omnis qui mundus fuerit in domo tua comedet ea. Omne optimum olei τ omne optimum

vini: τ frumēti p̄mitia eoꝝ q̄ dederint do-
οἴνου, καὶ σίτου ἀπαρχὴ αὐτῶν ὅσα ἂν δῶσι τῷ κυ-
mino: tibi dedi ea. p̄mogenita om-
ρίῳ, σοὶ δέδωκα αὐτά. τὰ πρωτογεννήματα πάν-
nia q̄cūq; in t'ra eoꝝ; q̄cūq; obtulerint dño:
τα ὅσα ἂν ἐν τῇ γῇ αὐτῶν, ὅσα ἂν ἐνέγκωσι κυρίῳ,
tibi erūt: ois mūdus in domo tua comedet ea.
σοὶ ἔσται, πᾶς καθαρὸς ἐν τῷ οἴκῳ σου ἔδεται αὐ-
oē cōsecratū in filiis israel: tibi
τά. πᾶν ἀνατεθεματισμένον ἐν υἱοῖς ἰσραήλ, σοὶ
erit. τ oē aperiēs vuluā ab oī car-
ἔσται. καὶ πᾶν διανοῖγον μήτραν ἀπὸ πάσης σαρ-
ne: q̄cūq; offerūt dño ab hoīe vsq; ad
κός, ὅσα προσφέρουσι κυρίῳ ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως
iumētū: tibi erūt. s₃ redēptiōib⁹ redimētur
κτήνους, σοὶ ἔσται. ἀλλ' ἢ λύτροις λυτρωθήσεται
p̄ogenita hoīum: τ p̄mo-
τὰ πρωτότοκα τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὰ πρωτό-
genita iumētoꝝ immūdoꝝ redimes. τ
τοκα τῶν κτηνῶν τῶν ἀκαθάρτων λυτρώσῃ. καὶ
redēptio ipi⁹ ab vno mēse preciū
ἡ λύτρωσις αὐτοῦ ἀπὸ μηνιαίου ἡ συντίμησις
quiq; sicloꝝ: iuxta siclū sctū₃ viginti
πέντε σίκλων, κατὰ τὸν σίκλον τὸν ἅγιον εἴκοσι
oboli sūt: verūtñ p̄ogenita vituloꝝ τ p̄i-
ὀβολοί εἰσιν, πλὴν πρωτότοκα μόσχων καὶ πρω-
mogenita ouiū: τ p̄mogenita capraꝝ nō re-
τότοκα προβάτων, καὶ πρωτότοκα αἰγῶν οὐ λυ-
dimes: scta sūt. τ sāguinē eoꝝ effundes
τρώσῃ, ἅγιά ἐστι. καὶ τὸ αἷμα αὐτῶν προσχεεῖς
sup altare: τ adipē offeres obla-
ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ τὸ στέαρ ἀνοίσεις κάρ-
tionē in odorē suauitatis dño: τ carnes erūt
πωμα εἰς ὀσμὴν εὐωδίας κυρίῳ, καὶ τὰ κρέα ἔσται
tibi sicut τ pectusculū impositiōis. τ secū-
σοὶ καθὰ καὶ τὸ στηθύνιον τοῦ ἐπιθέματος. καὶ κα-
dū brachiū dextrū: tibi erit ois sepa-
τὰ τὸν βραχίονα τὸν δεξιόν, σοὶ ἔσται πᾶν ἀφαί-
tio sctoꝝ: q̄cūq; sepauerit filii isra-
ρεμα τῶν ἁγίων, ὅσα ἂν ἀφαιρῶσιν οἱ υἱοὶ ἰσρα-
el dño: tibi dedi: τ filiis tuis τ
ὴλ κυρίῳ, σοὶ δέδωκα, καὶ τοῖς υἱοῖς σου καὶ ταῖς
filiab⁹ tuis tecū: legitimū sépiternū. pactū salis
θυγατράσι σου μετὰ σοῦ, νόμιμον αἰώνιον. διαθήκη ἁλὸς
sépiterni corā dño: tibi τ semini tuo post
αἰωνίου ἔναντι κυρίου, σοὶ καὶ τῷ σπέρματί σου με-
te. τ locut⁹ ē dñs ad aarō: in t'ra eoꝝ nō
τὰ σέ. καὶ ἐλάλησε κς' πρὸς ἀαρών, ἐν τῇ γῇ αὐτῶν οὐ
hereditabis: τ p̄s nō erit tibi in eis:
κληρονομήσεις, καὶ μερὶς οὐκ ἔσται σοι ἐν αὐτοῖς,
q̄ ego p̄s tua τ hereditas tua in medio
ὅτι ἐγὼ μερίς σου καὶ κληρονομία σου ἐν μέσῳ τῶν
filioꝝ israel. τ filiis leui ecce
υἱῶν ἰσραήλ. καὶ τοῖς υἱοῖς λευὶ ἰδού

C — B — Ē.5.g. Exo. 30.b. Leui. 17.c. Eze. 45.d. — Deut. 18.a.

vini ac frumenti quicquid offerunt primitiarum domino tibi dedi. Vniuersa frugū initia q̄ gignit humus & domino deportantur: cedent in vsus tuos. Qui mūdus est in domo tua: vescetur eis. Oē qđ ex voto reddiderint filii israel tuū erit. Quicqd primū erūpet e vulua cuncte carnis quā offerunt dño: siue ex hoibus siue de pecoribus fuerit: tui iuris erit. ita dūtaxat vt p hoīs primogenito p̄ciū accipias. & oē animal qđ immūdū est redimi facias. cuius redēptio erit post vnū mēse: siclis argēti quinq; pōdere sanctuarii. Siclus viginti obolos habet. Primogēitū āt bouis & ouis & capre non facies redimi. quia sctificata sūt dño: sāguinē tm̄ eorū fundes sup altare: & adipes adolebis in suauissimū odorem domino. Carnes vero in vsum tuū cedent. sicut pectusculū cōsecratū & armus dexter tua erunt. Oēs primitias sāctuarii quas offerūt filii israel dño tibi dedi & filiis ac filiabus tuis iure perpetuo. Pactū salis est sempiternū coram dño tibi ac filiis tuis. Dixitq; dominus ad aaron. In terra corū nihil possidebitis: nec habebitis partē inter eos. Ego pars & hereditas tua in medio filiorū israel. Filiis autem leui

תירוש ודגן ראשיתם אשר
יתנו ליהוה לך נתתים: בכורי
כל אשר בארצם אשר יביאו
ליהוה לך יהיה כל טהור בביתך
יאכלנו: כל חרם בישראל לך
יהיה: כל פטר רחם לכל בשר
אשר יקריבו ליהוה באדם
ובבהמה יהיה לך אך פדה תפדה
את בכור האדם ואת בכור
הבהמה הטמאה תפדה: ופדויו
מבן חדש תפדה בערכך כסף
חמשת שקלים בשקל הקדש
עשרים גרה הוא: אך בכור שור
או בכור כשב או בכור עז לא
תפדה קדש הם את דמם תזרק
על המזבח ואת חלבם תקטיר
אשה לריח ניחח ליהוה: ובשרם
יהיה לך כחזה התנופה וכשוק
הימין לך יהיה: כל תרומת
הקדשים אשר ירימו בני ישראל
ליהוה נתתי לך ולבניך ולבנתיך
אתך לחק עולם ברית מלח
עולם הוא לפני יהוה לך ולזרעך
אתך: ויאמר יהוה אל אהרן
בארצם לא תנחל וחלק לא יהיה
לך בתוכם אני חלקך ונחלתך
בתוך בני ישראל: ולבני לוי הנה

ירש / נתן בכר / בוא / היה טהר / קרב / בכר / פדה / פדה זרק / זבח קטר / נוח / היה נוף / ימן רום / נתן / עלם ברית / בנה / אמר / נחל

Transla. Chal.

חמר ועיבור ראשיתהון דיתנון קדם יי לך יהבתינון: בכורי כל די בארעהון דיתנון
קדם יי דילך יהי כל דדכי בביתך יכלניה: כל חרמא בישראל דילך יהי: כל פתח
ולדא לכל בשרא דיקרבון קדם יי באנשא ובבעירא יהי דילך ברם מפרק תפרוק
ית בוכרא דאנשא וית בוכרא דבעירא מסאבא תפרוק: ופורקניה מבר ירחא תפרוק
בפורסניה כסף חמש סלעין בסלעי קודשא עשרין מעין הוא: ברם בוכרא דתורא או
בוכרא דאמרא או בוכרא דעזא לא תפרוק קודשא אנון ית דמהון תזרוק על
מדבחא וית תרבהון תסיק קורבן לאתקבלא ברעוא קדם יי: ובשרהון יהי לך כחדיא
דארמותא וכשקא דימינא דילך יהי: כל אפרשות קודשיא דיפרשון בני ישראל
קדם יי יהבית לך ולבנך ולבנתך עמך לקים עלם קים מלח עלם הוא קדם יי לך
ולבנך עמך: ואמר יי לאהרן בארעהון לא תחסין וחולק לא יהי לך ביניהון מתנן
דיהבית לך אינון חולקך ואחסנתך בגו בני ישראל: ולבני לוי הא

Interp. chal.

vini τ frumēti τ p̄mitias eoꝝ q̄s dabūt filii isrl corā dño tibi dedi eas. Primitie oīm q̄ in terra sua nascūtur q̄s offerūt corā dño: tue erūt. Oīs q̄ mūdus fuerit in domo tua vescetur eis. oīne anathema in israel tuū erit. oīne qđ aperit vuluā oīs carnis quā offerūt corā dño de homine τ iumento τ de pecoribus: tuum erit. sed redimens redimes primogenitū hoīs: primogenitū quoq; animalis immūdi redimes. Et redēptio eius erit ab etate vnius mēsis: redimesq; precio quinq; sicloꝝ argēti in siclis sctuarii: viginti obolos hñs sicl⁹. sed p̄mogenitū bouis τ agni aut p̄mogenitū capre nō redimes: sancta sunt. sanguinē eoꝝ asperges sup altare: τ adipes eoꝝ adolebis: vt oblatio suscipiat volūtarie corā dño. Carnes āt eoꝝ erūt tibi sic pectusculū eleuationis τ sicut armus dexter: tua erūt. Oēs p̄mitias sanctificatas quas offerūt filii israel corā dño tibi dedi τ filiis tuis τ filiabus tuis tecū pacto sempiterno. Pactuꝫ eternū salis est coram dño tibi τ filiis tuis tecum. Dixitq; dñs ad aaron. In terra eorū non possidebis: neq; pars erit tibi inter eos: dona que dedi tibi illa sunt pars tua τ hereditas tua in medio filiorum israel. Filiis autem leui ecce

Primitiua chal.
נתן / היה / בלד קרב פרק / סאב / מעה עז / דם זרק דבח / נסק קבל רעה / חדה רום שוק / פרש קום / חסן הוה

נתתי כל מעשר בישראל לנחלה
חלף עבדתם אשר הם עבדים
את עבדת אהל מועד: ולא
יקרבו עוד בני ישראל אל אהל
מועד לשאת חטא למות: ועבד
הלוי הוא את עבדת אהל מועד
והם ישאו עונם חקת עולם
לדרתיכם ובתוך בני ישראל
לא ינחלו נחלה: כי את מעשר בני
ישראל אשר ירימו ליהוה
תרומה נתתי ללוים לנחלה על
כן אמרתי להם בתוך בני ישראל
לא ינחלו נחלה: וידבר יהוה אל
משה לאמר: ואל הלוים תדבר
ואמרת אלהם כי תקחו מאת בני
ישראל את המעשר אשר נתתי
לכם מאתם בנחלתכם והרמתם
ממנו תרומת יהוה מעשר מן
המעשר: ונחשב לכם תרומתכם
כדגן מן הגרן וכמלאה מן היקב:
כן תרימו גם אתם תרומת יהוה
מכל מעשרתיכם אשר תקחו
מאת בני ישראל ונתתם ממנו
את תרומת יהוה לאהרן הכהן:
מכל מתנתיכם תרימו את כל
תרומת יהוה מכל חלבו את
מקדשו ממנו: ואמרת אלהם

נתן עשר · קרב · יעד נשא · נשא · דור · נחל עשר · רום · נתן · דבר · לקח · רום · חשב רום · עשר לקח · נתן · רום · נתן רום · קדש

dedi oēs decimas iſraelis in poſſeſſionem pro miniſterio quo ſeruiunt mihi in tabernaculo federis vt non accedāt vltra filii iſrael ad tabernaculum. nec cōmittāt peccatū mortiferū: ſolis filiis leui mihi in tabernaculo ſeruientibus & portātibus pctā populi. Legitimū ſempiternū erit in generationibus veſtris. Nihil aliud poſſidebūt decimarū oblatiōe contenti quas in vſus eorum & neceſſaria ſeparaui. Locutuſq; eſt dominus ad moyſen dicens. Precipe leuitis atq; denuncia. Cū acceperitis a filiis iſrael decimas quas dedi vobis: primitias eorū offerte dño. id eſt decimā partem decime: vt reputetur vobis in oblationē primitiuorum: tam de areis q̄ de torcularibus & vniuerſis quorum accipitis primitias offerte domino: & date ea aarō ſacerdoti. Oīa que offeretis ex decimis & in donaria domini ſeparabitis optima & electa erunt cuncta. Diceſq; ad eos.

dedi oēm decimā in iſrael in hereditate p
δέδωκα πᾶν ἐπιδέκατον ἐν ἰσραὴλ ἐν κλήρῳ ἀντὶ
miniſteriis eoꝝ: q̄ ipſi miniſtrāt
τῶν λειτουργιῶν αὐτῶν, ὅσα αὐτοὶ λειτουργοῦσι
miniſteriū in tabernaculo teſtimonii. ꝛ nō
λειτουργίαν ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου. καὶ οὐ
accedēt ãplius filii iſrael in tabernaculū
προσελεύσονται ἔτι οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ εἰς τὴν σκηνὴν
teſtimonii accipe peccatū mortiferū. ꝛ
τοῦ μαρτυρίου λαβεῖν ἁμαρτίαν θανατηφόρον. καὶ
miniſtrabit leuita ipſe miniſteriū
λειτουργήσει ὁ λευΐτης αὐτὸς τὴν λειτουργίαν
tabernaculi teſtimonii: ꝛ ipſi accipiēt
τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ αὐτοὶ λήψονται
pctā eoꝝ: legitimū ſēpiternū in gña
τὰ ἁμαρτήματα αὐτῶν, νόμιμον αἰώνιον εἰς τὰς γε
tiones ſuas. ꝛ in medio filioꝝ iſrael nō heredita
νεὰς αὐτῶν. καὶ ἐν μέσῳ υἱῶν ἰσραὴλ οὐ κληρονο
bunt hereditatē: q2 decimas
μήσουσι κληρονομίαν, ὅτι τὰ ἐπιδέκατα
filioꝝ iſrael q̄cūq; ſegregauerint dño: ſegrega
υἱῶν ἰσραὴλ ὅσα ἂν ἀφορίσωσι τῷ κυρίῳ, ἀφαί
tionē dedi leuitis in ſorte. pp hoc
ρεμα δέδωκα τοῖς λευΐταις ἐν κλήρῳ. διὰ τοῦ
dixi eis in medio filioꝝ iſrael nō here
το εἴρηκα αὐτοῖς ἐν μέσῳ υἱῶν ἰσραὴλ οὐ κληρο
ditabūt ſortem. ꝛ locut⁹ ē dñs ad moy
νομήσουσι κλῆρον. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυ
ſen: dicēs: etiā leuitis loqueris: ꝛ
σῆν, λέγων, καὶ τοῖς λευΐταις λαλήσεις, καὶ
dices ad eos: ſi acceperitis a filiis iſ
ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, ἐὰν λάβητε παρὰ τῶν υἱῶν ἰσ
rael decimā: quā dedi vobis ab ipſis
ραὴλ τὸ ἐπιδέκατον, ὃ δέδωκα ὑμῖν παρ' αὐτῶν
in ſorte: ꝛ ſepabitis vos ab ea ſepationē
ἐν κλήρῳ, καὶ ἀφελεῖτε ὑμεῖς ἀπ' αὐτοῦ ἀφαίρεμα
dño decimā de decima: ꝛ cōputabi
κυρίῳ ἐπιδέκατον ἀπὸ τοῦ ἐπιδεκάτου, καὶ λογισθήσε
tur vobis ſepatiōes vre vt triticū ab area:
ται ὑμῖν τὰ ἀφαιρέματα ὑμῶν ὡς σῖτος ἀπὸ ἅλωνος,
ꝛ vt ſeparatio a torculari ſic auferetis ꝛ
καὶ ὡς ἀφαίρεμα ἀπὸ ληνοῦ, οὕτως ἀφελεῖτε καὶ ὑ
vos ab oib⁹ ſepationib⁹ dñi ab oi
μεῖς ἀπὸ πάντων τῶν ἀφαιρεμάτων κυρίου ἀπὸ πάν
b⁹ decimis vris: q̄ſcūq; acceperitis a
των τῶν ἐπιδεκάτων ὑμῶν, ὅσα ἂν λάβητε παρὰ
filiis iſrael: ꝛ dabitis ab ipſis ſeparatiōes
τῶν υἱῶν ἰσραὴλ, καὶ δώσετε ἀπ' αὐτῶν ἀφαίρεμα
dño aarō ſacerdoti: de oib⁹ donis vris
κυρίῳ ἀαρὼν τῷ ἱερεῖ, ἀπὸ πάντων τῶν δομάτων ὑμῶν
ſepabitis ſepationē dño: de oib⁹ primi
ἀφελεῖτε ἀφαίρεμα κυρίῳ, ἀπὸ πάντων τῶν ἀπαρ
tiis ſctificatis ab ipo. ꝛ dices ad eos:
χῶν τῶν ἡγιασμένων ἀπ' αὐτοῦ. καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς,

Deut. 18. a. D

Primitiua chal.

עשר שכן · קרב מות פלח · קבל דור חסן · פרש · אמר מלל נסב · עשר חסן פרש · חשב מלא עצר · נסב · נתן נתן · קדש אמר

Interp. chal.

dedi omnē decimam in iſrael in poſſeſſionez pro miniſterio ſuo quo ipſi miniſtrāt miniſteriū tabernaculi federis. Et nō accedant vltra filii iſrael ad tabernaculū federis: ne ſuſcipiant peccatū ad mortē. Miniſtrabuntq; ipſi leuite miniſteriū tabernaculi federis: et ipſi ſuſcipient peccata eoꝝ pacto ſempiterno in generationibus vris: ꝛ in medio filioꝝ iſrael non poſſidebūt hereditatē: quia decimas filioꝝ iſrael quas ſeparant corā dño dedi leuitis in poſſeſſionē. Ideo dixi eis in medio filioꝝ iſrael non poſſidebūt poſſeſſionē. Locutuſq; eſt dñs cum moyſe dicens. Loquere quoq; cum leuitis ꝛ dices eis. Cum accepitis a filiis iſrael decimas quas ex eis dedi vobis in poſſeſſionē vram: ſeparabitis ex eis ſeparationē corā dño decimā partem decime. Et reputabitur vobis ſeparatio veſtra quaſi frumentū de area ꝛ quaſi vinū de torculari: ſic ſeparabitis ꝛ vos ſeparationē corā dño ex oibus decimis vris quas accipitis a filiis iſrael: et dabitis ex eis primitias corā dño aaron ſacerdoti. ex oibus que vobis dantur ſeparabitis omnē ſeparationez coram domino ex omni quod optimum fuerit ꝛ ſanctificatū ex eo. Diceſq; eis.

Tranſla. Chal.

יהבית כל מעשרא בישראל לאחסנא חלף פולחנהון דאינון פלחין ית פולחן משכן זמנא: ולא יקרבון עוד בני ישראל למשכן זמנא לקבלא חובא לממת: ויפלחון ליואי אינון ית פולחן משכן זמנא ואינון יקבלון חוביהון קים עלם לדריכון ובגו בני ישראל לא יחסנון אחסנא: ארי ית מעשרא דבני ישראל דיפרשון קדם יי אפרשותא יהבית לליואי לאחסנא על כן אמרית להון בגו בני ישראל לא יחסנון אחסנא: ומליל יי עם משה למימר: ועם ליואי תמליל ותימר להון ארי תסבון מבני ישראל ית מעשרא דיהבית לכון מנהון באחסנתכון ותפרשון מניה אפרשותא קדם יי מעשרא מן מעשרא: ותתחשב לכון אפרשותכון כעיבורא מן אדרא וכמליתא מן מעצרתא: כן תפרשון אף אתון אפרשותא קדם יי מכל מעשרתכון דתסבון מן בני ישראל ותתנון מניה ית אפרשותא קדם יי לאהרן כהנא: מכל מתנתכון תפרשון ית כל אפרשותא קדם יי מכל שופריה ית מקדשיה מניה: ותימר להון:

cū ſegregaueritis primitias ab ipo: ꝛ cōpu
ὅταν ἀφαιρῆτε τὴν ἀπαρχὴν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ λογι
tabitur leuitis vt fruct⁹ ex area: ꝛ
σθήσεται τοῖς λευΐταις ὡς γένημα ἀπὸ ἅλωνος, καὶ
vt fruct⁹ a torculari: ꝛ comedetis ea in oi
ὡς γένημα ἀπὸ ληνοῦ, καὶ ἔδεσθε αὐτὸ ἐν παντὶ
loco vos ꝛ filii vri: qm̄ merces hec vobis
τόπῳ ὑμεῖς καὶ οἱ υἱοὶ ὑμῶν, ὅτι μισθὸς οὗτος ὑμῖν
eſt p miniſteriis vris q̄ in tabernaculo teſti
ἐστὶν ἀντὶ τῶν λειτουργιῶν ὑμῶν τῶν ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρ
monii. ꝛ nō accipietis ppt hoc pctm̄: qm̄ ſe
τυρίου. καὶ οὐ λήψεσθε δι' αὐτὸ ἁμαρτίαν, ὅτι ἂν ἀ
gregaueritis primitias ei⁹ ab eo. ꝛ ſcta
φαιρῆτε τὴν ἀπαρχὴν αὐτοῦ ἀπ' αὐτοῦ. καὶ τὰ ἅγια
filioꝝ iſrael nō cōtaminabitis: vt nō moriamini.
τῶν υἱῶν ἰσραὴλ οὐ βεβηλώσετε, ἵνα μὴ ἀποθάνητε.

C. 19 A

Et locut⁹ ē dñs ad moyſez ꝛ aaron.
καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν καὶ ἀαρὼν,
dicēs: hec diſtinctio legis: q̄cūq; cōſtituit
λέγων, αὕτη ἡ διαστολὴ τοῦ νόμου, ὅσα συνέταξε
dñs: dicens: loquere filiis iſrael: ꝛ acci
κύριος λέγων, λάλησον τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ, καὶ λαβέ
piant ad te vacam ruffam immaculatā: q̄ nō
τωσαν πρὸς σὲ δάμαλιν πυρρὰν ἄμωμον, ἥτις οὐκ
hʒ in ſe maculā: ꝛ nō impoſitū ē ſup ipaʒ iugū:
ἔχει ἐν αὐτῇ μῶμον, καὶ οὐκ ἐπεβλήθη ἐπ' αὐτὴν ζυγός,
ꝛ dabis eā ad eleazar ſacerdotē: ꝛ educēt
καὶ δώσεις αὐτὴν πρὸς ἐλεάζαρ τὸν ἱερέα, καὶ ἐξάξου
illā extra caſtra: ꝛ iugulabūt eā
σιν αὐτὴν ἔξω τῆς παρεμβολῆς, καὶ σφάξουσιν αὐ
corā eo. ꝛ accipiet eleazar de ſā
τὴν ἐνώπιον αὐτοῦ. καὶ λήψεται ἐλεάζαρ ἀπὸ τοῦ αἵ
guine ei⁹: ꝛ ſparget ante cōſpectū
ματος αὐτῆς, καὶ ῥανεῖ ἀπέναντι τοῦ προσώπου τῆς
tabernaculi teſtimonii de ſanguine ei⁹ ſepties.
σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου ἀπὸ τοῦ αἵματος αὐτῆς ἑπτάκις.
ꝛ cōburēt eā corā eo. ꝛ pellis
καὶ κατακαύσουσιν αὐτὴν ἐναντίον αὐτοῦ. καὶ τὸ δέρμα
ei⁹: ꝛ carnes ei⁹: ꝛ ſanguis ei⁹ cū fimo
αὐτῆς, καὶ τὰ κρέα αὐτῆς, καὶ τὸ αἷμα αὐτῆς σὺν τῇ κόπρῳ
ei⁹ cōburetur. ꝛ accipiet ſacerdos lignū ce
αὐτῆς κατακαυθήσεται. καὶ λήψεται ὁ ἱερεὺς ξύλον κέ
drinū ꝛ hyſſopū: ꝛ coccinū: ꝛ immittent in
δρινον καὶ ὕσσωπον, καὶ κόκκινον, καὶ ἐμβαλοῦσιν εἰς
mediū incendii vacce. ꝛ lauabit
μέσον τοῦ κατακαύματος τῆς δαμάλεως. καὶ πλυ
veſtes ſuas ſacerdos: ꝛ lauabit cor
νεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ὁ ἱερεύς, καὶ λούσεται τὸ σῶ
p⁹ ſuū aqua: ꝛ poſt hec ingredietur
μα αὐτοῦ ὕδατι, καὶ μετὰ ταῦτα εἰσελεύσεται
in caſtra: ꝛ immūd⁹ erit
εἰς τὴν παρεμβολήν, καὶ ἀκάθαρτος ἔσται ὁ
ſacerdos vſq; ad veſpaʒ. ꝛ cōburēs eā
ἱερεὺς ἕως ἑσπέρας. καὶ ὁ κατακαίων αὐτὴν

B

Si pclara & meliora q̄q; obtuleritis ex decimis: reputabitur vobis quaſi de area & de torculari dederitis primitias & comedetis eas in oībus locis veſtris tā vos q̄ familie veſtre. quia preciū eſt pro miniſterio quo ſeruitis in tabernaculo teſtimōii: & nō peccabitis ſuper hoc egregia vobis & pīguia reſeruantes: ne polluatis oblatiōes filiorū iſrael: & moriami. Ca. 19

Locutuſq; eſt dominus ad moyſen & aarón dicens. Iſta ē religio victime quā conſtituit dominus. Precipe filiis iſrael vt adducant ad te vaccā ruffam etatis īntegre: in qua nulla ſit macula: nec portauerit iugum: tradeſq; eam eleazaro ſacerdoti. Qui eductam extra caſtra immolabit in conſpectu omnium: & tingēs digitum in ſanguine eius aſperget contra fores tabernaculi ſeptem vicibus. cōburetq; eā cunctis videntibus tam pelle & carnibus eius q̄ ſanguine & fimo flāme traditis. Lignum quoq; cedrinū & hyſopum coccumq; bis tinctū ſacerdos mittet in flāmā: q̄ vaccam vorat. Et tūc demū lotis veſtibus & corpore ſuo ingredietur in caſtra: commaculatuſq; erit vſq; ad veſperū. Sed & ille q cōbuſſerit eam

בהרימכם את חלבו ממנו ונחשב
ללוים כתבואת גרן וכתבואת
יקב: ואכלתם אתו בכל מקום
אתם וביתכם כי שכר הוא
לכם חלף עבדתכם באהל מועד:
ולא תשאו עליו חטא בהרימכם
את חלבו ממנו ואת קדשי בני
ישראל לא תחללו ולא תמותו:

Ca.xix.

וידבר יהוה אל משה
ואל אהרן לאמר: זאת חקת
התורה אשר צוה יהוה לאמר
דבר אל בני ישראל ויקחו אליך
פרה אדמה תמימה אשר אין בה
מום אשר לא עלה עליה על:
ונתתם אתה אל אלעזר הכהן
והוציא אתה אל מחוץ למחנה
ושחט אתה לפניו: ולקח אלעזר
הכהן מדמה באצבעו והזה אל
נכח פני אהל מועד מדמה שבע
פעמים: ושרף את הפרה לעיניו
את ערה ואת בשרה ואת דמה על
פרשה ישרף: ולקח הכהן עץ
ארז ואזוב ושני תולעת
והשליך אל תוך שרפת הפרה:
וכבס בגדיו הכהן ורחץ בשרו במים
ואחר יבא אל המחנה וטמא
הכהן עד הערב: והשרף אתה

רום חשב · בוא · קום · יעד · נשא · חלל מות · דבר · חקק · ירה · לקח · תמם · נתן · יצא חנה · פנה · צבע נזה · יעד · עור · שרף · אזב שנה תלע · שלך · כבס · בוא

Tranſla. Chal.

באפרשותכון ית שופריה מניה ויתחשב לליואי כעללת אדרא וכעללת מעצרתא: ותיכלון יתיה בכל אתר אתון ואינש בתיכון ארי אגרא הוא לכון חלף פולחנכון במשכן זמנא: ולא תקבלון עלוהי חובא באפרשותכון ית שופריה מניה וית קודשיא דבני ישראל לא תחלון ולא תמותון:

Ca.xix.

ומליל יי עם משה ועם אהרן למימר: דא גזירת אוריתא דפקיד יי למימר מליל עם בני ישראל ויסבון לך תורתא סומקתא שלמתא דלית בה מומא דלא סליק עלה נירא: ותתנון יתה לאלעזר כהנא ויפק יתה למברא למשריתא ויכוס יתה קדמוהי: ויסב אלעזר כהנא מדמה באצבעיה וידי לקביל אפי משכן זמנא מדמה שבע זמנין: ויוקיד ית תורתא לעינוהי ית משכה וית בשרה וית דמה על אוכלה יוקיד: ויסב כהנא אעא דארזא ואזובא וצבע זהורי ויטלוק לגו יקידת תורתא: ויצבע לבושוהי כהנא ויסחי בשריה במיא ובתר כן יעול למשריתא ויהי מסאב כהנא עד רמשא: ודמוקיד יתה

Interp. chal.

quādo ſeparaueritis optimū eius ex eo: reputabitur leuitis q̄ſi fructus aree ꝛ q̄ſi fruct⁹ torcularis. Comedetiſq; illud in oi loco vos ꝛ viri dom⁹ vre: q2 preciū eſt vobis pro miniſterio vro in tabernaculo federis. et nō recipietis ſup illud pctm̄ cū ſeparaueritis optimum eius ex eo: ꝛ ea q̄ ſanctificata ſunt a filiis iſrael non profanabitis: ꝛ nō moriemini. Ca. 19.

Locutuſq; eſt dñs cum moyſe ꝛ cū aaron dicēs. Hoc eſt decretū legis: qḋ precepit dñs dicens. Loq̄re cum filiis iſrael vt adducāt ad te vaccā ruffam integrā: in qua nulla ſit macula: ſup quā nō poſitū eſt iugū. et dabitis eam eleazar ſacerdoti: ꝛ adducet eaʒ extra caſtra: ꝛ imolabit eam in cōſpectu ſuo. Et tollet eleazar ſacerdos de ſanguine eius digito ſuo: ꝛ aſperget cōtra faciē tabernaculi federis de ſanguie ei⁹ ſepties. ꝛ cōburet vaccā ante oculos ſuos tam pellē q̄ carnē eius: ſanguinē quoq; eius cū fimo ei⁹ cōburet. Et tollet ſacerdos lignū cedri ꝛ hyſopum ꝛ coccinū ꝛ mittet in medio cōbuſtionis vacce. Lauabitq; ſacerdos veſtimēta ſua: ꝛ lauabit carnē ſuā aq̄s: ꝛ poſtea ingredietur in caſtra: ꝛ erit ſacerdos pollutus vſq; ad veſperam. Et qui combuſſerit eam

Primitiua chal.

חשב עצר · אכל בית · שכן קבל פרש · חלל מות · אמר · נסב נתן · נפק שרא נכס · דם צבע ידד · שכן זמן רמה · עול · יקד

יכבס בגדיו במים ורחץ בשרו במים
וטמא עד הערב: ואסף
איש טהור את אפר הפרה והניח
מחוץ למחנה במקום טהור
והיתה לעדת בני ישראל
למשמרת למי נדה חטאת הוא:
וכבס האסף את אפר הפרה את
בגדיו וטמא עד הערב והיתה לבני
ישראל ולגר הגר בתוכם לחקת
עולם: הנגע במת לכל נפש אדם
וטמא שבעת ימים: הוא יתחטא
בו ביום השלישי וביום השביעי
יטהר ואם לא יתחטא ביום
השלישי וביום השביעי לא
יטהר: כל הנגע במת בנפש
האדם אשר ימות ולא יתחטא
את משכן יהוה טמא ונכרתה
הנפש ההוא מישראל כי מי נדה
לא זרק עליו טמא יהיה עוד
טמאתו בו: זאת התורה אדם כי
ימות באהל כל הבא אל האהל
וכל אשר באהל יטמא שבעת
ימים: וכל כלי פתוח אשר אין
צמיד פתיל עליו טמא הוא: וכל
אשר יגע על פני השדה בחלל
חרב או במת או בעצם אדם
או בקבר יטמא שבעת ימים:

(Primitiua heb.: כבס · טהר נוח · קום · היה עדד · שמר · היה · גור · עלם מות · טמא חטא · יום חטא · שלש שבע · טהר חטא · שכן כרת · נדה · היה · ירה · מות · בוא · טמא · יום פתח · צמד פתל · נגע פנה)

lauabit vestimenta sua & corpus: & immūdus erit vsq ad vesperum. Colliget autē vir mūdus cineres vacce: & effundet eos extra castra ī loco purissimo: vt sint multitudini filiorum israel in custodiā & in aquam aspersionis: qa p pctō vacca cōbusta est. Cūq lauerit q vacce portauerat cineres vestimēta sua: immundus erit vsq ad vesperū. Habebūt hoc filii israel & aduene q hītant inter eos sanctū iure ppetuo. Qui tetigerit cadauer hoīs: & pp hoc septē diebus fuerit īmundus aspgetur ex hac aq̄ die tertio & septimo: & sic mundabitur. Si die tertio aspsus non fuerit: septimo nō poterit emūdari. Oīs qui tetigerit humane aīe morticinū: & aspsus hac cōmixtione nō fuerit: polluet tabernaculum dnī: & peribit ex israel: quia aqua expiatiōis nō est aspersus. immūdus erit: & manebit spurcitia eius sup eū. Ista est lex hoīs qui moritur in tabernaculo. Oēs qui ingrediun tur tentoriū illius: & vniuersa vasa q̄ ibi sunt polluta erūt septē diebus. Vas qd non habuerit opculū nec ligaturā desup: imūdū erit. Si quis in agro tetigerit cadauer occisi hoīs aut per se mortui siue os illius vel sepulchrū: immūdus erit septem diebus

lauabit vestes suas aqua: & lauabit
πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ὕδατι, καὶ λούσεται τὸ
corpus suū aqua: & imūd9 erit vsq ad
σῶμα αὐτοῦ ὕδατι, καὶ ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἑσ-
vesperā. & cōgregabit homo mūdus cine-
πέρας. καὶ συνάξει ἄνθρωπος καθαρὸς τὴν σπο-
rē vacce: et eiiciet extra ca-
δὸν τῆς δαμάλεως, καὶ ἀποθήσει ἔξω τῆς παρεμ-
stra in locū mundū. & erit cōgregatiōi
βολῆς εἰς τόπον καθαρόν. καὶ ἔσται τῇ συναγωγῇ
filiorū israel in obseruationē. aqua aspersionis pu-
υἱῶν Ἰσραὴλ εἰς διατήρησιν. ὕδωρ ῥαντισμοῦ ἁγ-
rificatio ē. & lauabit vestes q cōgregat
νισμά ἐστι. καὶ πλυνεῖ τὰ ἱμάτια ὁ συνάγων τὴν
cinerē vitule: & imūdus erit vsq
σποδὸν τῆς δαμάλεως, καὶ ἀκάθαρτος ἔσται ἕως
ad vesperā. & erit filiis israel & ap
ἑσπέρας. καὶ ἔσται τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ καὶ τοῖς προσ-
positis aduenis in medio vrī legitimū sempi
κειμένοις προσηλύτοις ἐν μέσῳ ὑμῶν νόμιμον αἰώνι-
ternū. tangēs mortui oēm aīaꝫ hoīs
ον. ὁ ἁπτόμενος τεθνηκότος πάσης ψυχῆς ἀνθρώπου
imūdus erit septē dies. hic purificabitur
ἀκάθαρτος ἔσται ἑπτὰ ἡμέρας. οὗτος ἁγνισθήσεται τῇ ἡ-
die tertio: & die septimo & mūdus
μέρᾳ τῇ τρίτῃ, καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ, καὶ καθαρὸς
erit. si āt nō purificat9 fuerit die tertio vel die
ἔσται. ἐὰν δὲ μὴ ἀφαγνισθῇ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ ἢ τῇ ἡμέ-
septimo: nō mūdus erit. oīs tangēs mor
ρᾳ τῇ ἑβδόμῃ, οὐ καθαρὸς ἔσται. πᾶς ὁ ἁπτόμενος τοῦ τε-
tuum ab aīa hoīs si mortu9 fuerit: & nō
θνηκότος ἀπὸ ψυχῆς ἀνθρώπου ἐὰν ἀποθάνῃ, καὶ μὴ
erit purificatus: tabernaculū dnī inquinauit: & pibit
ἀφαγνισθῇ, τὴν σκηνὴν τοῦ κυρίου ἐμίανεν, καὶ ἐκτριβή-
aīa illa de israel: qr aqua aspsiōis
σεται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐξ Ἰσραήλ, ὅτι ὕδωρ ῥαντισμοῦ
nō est aspsa sup eū: imundus est. adhuc
οὐ περιερραντίσθη ἐπ' αὐτόν, ἀκάθαρτός ἐστιν. ἔτι ἡ
imūditia eius in ipo est. & hec lex. hō
ἀκαθαρσία αὐτοῦ ἐν αὐτῷ ἐστιν. καὶ οὗτος ὁ νόμος. ἄνθρωπος
si mortu9 fuerit ī domo: oīs ingrediēs in do-
ἐὰν ἀποθάνῃ ἐν οἰκίᾳ, πᾶς ὁ εἰσπορευόμενος εἰς τὴν οἰκί-
mū: q̄cūq sūt in domo: imūda erūt septē di
αν, ὅσα ἐστὶν ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἀκάθαρτα ἔσται ἑπτὰ ἡμέ-
es. & oē vas apertū q̄cūq nō ligatura
ρας. καὶ πᾶν σκεῦος ἀνεῳγμένον ὅσα οὐχὶ δεσμὸν
ligata sūt in ipo: imūda sūt. & oīs q̄cūq
καταδέδεται ἐπ' αὐτοῦ, ἀκάθαρτά ἐστι. καὶ πᾶς ὃς
tetigerit in supficie campi vulnera
ἂν ἅψηται ἐπὶ προσώπου τοῦ πεδίου τραυ-
tum aut mortuū: aut os humanū: aut sepul
ματίου ἢ νεκροῦ, ἢ ὀστέου ἀνθρωπίνου, ἢ μνήμα-
turā: septē dies imūdus erit.
τος, ἑπτὰ ἡμέρας ἀκάθαρτος ἔσται.

Transla. Chal.

יצבע לבושוהי במיא ויסחי בשריה במיא ויהי מסאב עד רמשא: ויכנוש גבר דכי ית
קטמא דתורתא ויצנע למברא למשריתא באתר דכי ותהי לכנשתא דבני ישראל
למטרא למי אדיותא חטאתא היא: ויצבע דכניש ית קטמא דתורתא ית לבושוהי
ויהי מסאב עד רמשא ותהי לבני ישראל ולגיוריא דיתגיירון ביניהון לקים עלם:
דיקרב במיתא לכל נפשא דאנשא ויהי מסאב שבעה יומין: הוא ידי עלוהי ביומא
תליתאה וביומא שביעאה ידכי ואם לא ידי עלוהי ביומא תליתאה וביומא שביעאה
לא ידכי: כל דיקרב במיתא בנפשא דאנשא דימות ולא ידי עלוהי ית משכנא דיי
סאיב וישתיצי אנשא ההוא מישראל ארי מי אדיותא לא אזדריקו עלוהי מסאב
יהי עוד סואבתיה ביה: דא אוריתא אנש ארי ימות במשכנא כל דעליל למשכנא וכל
דבמשכנא יהי מסאב שבעה יומין: וכל מאן דחסף פתיח דלית מגופת שיע מקף
עלוהי מסאב הוא: וכל דיקרב על אפי חקלא בקטיל חרבא או במיתא או בגרמא
דאנשא או בקברא יהי מסאב שבעה יומין:

(Primitiua chal.: כנש דכה · צנע · נטר יקד צבע · גור קום · קרב מות סאב · ידד דכה · שכן · שצא ידד זרק · סאב מות עול · הוה · קרב)

Interp. chal.

lauabit vestimēta sua aquis: & lauabit carnem suam aquis: & erit immūdus vsq ad vesperū. Colliget aūt vir mundus cinerem vacce: & reponet extra castra in loco mundo. & erit cetui filiorum israel in custodiā & in aquā aspersionis: pro peccato enim est. Et qui collegerit cinerem vacce lauabit vestimēta sua: & erit immūdus vsq ad vesperā. et erit filiis israel & peregrinis qui peregrinātur inter eos in ritū perpetuū. Qui tetigerit morticinū vniuerse anie hoīs: erit immūdus septē diebus. et in die tertio aspergetur ex hac aqua: et in die septimo mūdabitur. Et si nō fuerit aspersus in die tertio: in septimo non mūdabitur. Omnis qui tetigerit morticinū anime hominis qui mortu9 fuerit: & non fuerit aspersus: tabernaculū dnī polluit: et exterminabitur homo ille de israel: quia aqua aspersionis non fuit aspersus immūdus est: adhuc immūditia eius in eo est. Ista est lex hominis qui mortuus fuerit in tabernaculo: omnis qui ingreditur in tabernaculū & omne qđ est in tabernaculo erit immundū septem diebus. et omne vas fictile apertū quod non habet operculum luteum per circuitū eius desuper: immundū erit. Et omnis qui tetigerit sup faciē agri occisum hominē gladio: aut mortuū siue os hominis aut sepulchrum: immūdus erit septem diebus.

& accipiēt immūdo de cinere cō
καὶ λήψονται τῷ ἀκαθάρτῳ ἀπὸ τῆς σποδιᾶς τῆς κα-
busto purificatiōis: & effundēt sup eū
τακεκαυμένης τοῦ ἁγνισμοῦ, καὶ ἐκχεοῦσιν ἐπ' αὐτὴν
aquā viuā in vas: & accipiet hyssopū: & tin-
ὕδωρ ζῶν εἰς σκεῦος, καὶ λήψεται ὕσσωπον, καὶ βά-
get in aquā vir mūdus: & aspget sup
ψει εἰς τὸ ὕδωρ ἀνὴρ καθαρός, καὶ περιρραντιεῖ ἐπὶ τὸν
domū: & sup vasa: & sup aīas: q̄cūq
οἶκον, καὶ ἐπὶ τὰ σκεύη, καὶ ἐπὶ τὰς ψυχάς, ὅσαι ἂν
fuerit ibi: & sup eū q tetigit os ho-
ὦσιν ἐκεῖ, καὶ ἐπὶ τὸν ἡμμένον τοῦ ὀστέου τοῦ ἀν-
minis: aut vulneratū: aut mortuū: aut
θρώπου, ἢ τοῦ τραυματίου, ἢ τοῦ τεθνηκότος, ἢ τοῦ
sepulturā. & aspget mūdus sup imū
μνήματος. καὶ περιρραντιεῖ ὁ καθαρὸς ἐπὶ τὸν ἀκάθαρ-
dū in die tertio: & in die septimo:
τον ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ, καὶ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ,
& purgabitur die septimo: & lauabit
καὶ ἀφαγνισθήσεται τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ, καὶ πλυνεῖ
vestimēta sua: & lauabit aqua: & immū-
τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ λούσεται ὕδατι, καὶ ἀκάθαρ-
dus erit vsq ad vesperā. & hō q pollut9 fuerit: &
τος ἔσται ἕως ἑσπέρας. καὶ ἄνθρωπος ὃς ἂν μιανθῇ, καὶ
nō purificat9 fuerit: peribit aīa illa de me
μὴ ἀφαγνισθῇ, ἐξολοθρευθήσεται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐκ μέ-
dio cōgregatiōis: qr sctā dnī polluit: qm
σου τῆς συναγωγῆς, ὅτι τὰ ἅγια κυρίου ἐμίανεν, ὅτι
aqua aspsiōis nō fuit aspsa sup eū: im-
ὕδωρ ῥαντισμοῦ οὐ περιερραντίσθη ἐπ' αὐτόν, ἀκά-
mūdus est. & erit vobis legitimū sēpitnū. & asp
θαρτός ἐστι. καὶ ἔσται ὑμῖν νόμιμον αἰώνιον. καὶ ὁ περιρ-
gens aquā aspsiōis: lauabit vestes suas: &
ραίνων ὕδωρ ῥαντισμοῦ, πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ
tāgēs aquā aspsiōis: immūdus erit
ὁ ἁπτόμενος τοῦ ὕδατος τοῦ ῥαντισμοῦ, ἀκάθαρτος ἔσται
vsq ad vesperā: & oē qđcūq tetigerit illū immū-
ἕως ἑσπέρας, καὶ παντὸς οὗ ἂν ἅψηται αὐτοῦ ὁ ἀκάθαρ-
dus: imūdū erit vsq ad vesperā.
τος, ἀκάθαρτον ἔσται ἕως ἑσπέρας.

Leui. 17.c.

Ca. 20.

Et venerūt filii israel oīs cōgregatio in
Καὶ ἦλθον οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ πᾶσα ἡ συναγωγὴ εἰς
desertū sin: in mēse primo: & māsit
τὴν ἔρημον Σίν, ἐν τῷ μηνὶ τῷ πρώτῳ, καὶ κατέμεινεν
ppls in cades. & mortua est ibi maria: &
ὁ λαὸς ἐν Καδής. καὶ ἐτελεύτησεν ἐκεῖ Μαριάμ, καὶ
sepulta ē ibi. & nō erat aqua cōgregatiōi: & cōgre
ἐτάφη ἐκεῖ. καὶ οὐκ ἦν ὕδωρ τῇ συναγωγῇ, καὶ ἠθροί-
gati sūt ꝯ moysen & aarō. & obiurgauit popu
σθησαν ἐπὶ Μωυσῆν καὶ Ἀαρών. καὶ ἐλοιδορεῖτο ὁ λα-
lus aduersus moysē: dicētes: vtinā mortui essem9 in
ὸς πρὸς Μωυσῆν, λέγοντες, ὄφελον ἀπεθάνομεν ἐν τῇ
interitu fratrū nrorum corā dno. & quare adduxistis
ἀπωλείᾳ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν ἔναντι κυρίου. καὶ ἵνα τί ἀνηγάγετε

Tollentq de cineribus combustionis atq peccati: & mittent aq̄s viuas super eos in vas: in quibus cū hō mūdus tinxerit hyssopū: asperget ex eo oē tentoriū & cunctam supellectilē & hoīes huiuscemodi contagione pollutos. Atq hoc mō mundus lustrabit immundū tertio & septimo die: expiatusq die septimo lauabit & se & vestimēta sua: & immūdus erit vsq ad vesperū. Si qs hoc ritu non fuerit expiatus: peribit anima illius de medio ecclesie: quia sanctuariū domini polluit: & non est aqua lustrationis aspersus. Erit hoc pceptū legitimū sēpiternū. Ipe quoq q aspgit aq̄s: lauabit vestimenta sua. Oīs q tetigerit aq̄s expiatiōis imūdus erit vsq ad vesperū. quicquid tetigerit imūdus: imūdū faciet: & aīa q̄ horū quippiam tetigerit: imūda erit vsq ad vesperū. Ca. 20

Uenerūtq filii israel & oīs mltitudo ī desertū sin mēse primo: & māsit populus ī cades. Mortuaq est ibi maria: & sepulta ī eodē loco. Cūq indigeret aq̄ populus: conuenerūt aduersum moysen & aaron: & versi in seditionem dixerunt. Vtinam perissemus inter fratres nostros coram domino. Cur eduxistis

ולקחו לטמא מעפר שרפת
החטאת ונתן עליו מים חיים אל
כלי: ולקח אזוב וטבל במים איש
טהור והזה על האהל ועל כל
הכלים ועל הנפשות אשר היו
שם ועל הנגע בעצם או בחלל
או במת או בקבר: והזה הטהר על
הטמא ביום השלישי וביום
השביעי וחטאו ביום השביעי
וכבס בגדיו ורחץ במים וטהר
בערב: ואיש אשר יטמא ולא
יתחטא ונכרתה הנפש ההוא מתוך
הקהל כי את מקדש יהוה טמא
מי נדה לא זרק עליו טמא הוא:
והיתה להם לחקת עולם ומזה מי
הנדה יכבס בגדיו והנגע במי
הנדה יטמא עד הערב: וכל אשר
יגע בו הטמא יטמא והנפש
הנגעת תטמא עד הערב:

Ca. xx.

ויבאו בני ישראל כל העדה מדבר
צן בחדש הראשון וישב העם
בקדש ותמת שם מרים
ותקבר שם: ולא היה מים לעדה
ויקהלו על משה ועל אהרן:
וירב העם עם משה ויאמרו
לאמר ולו גוענו בגוע אחינו
לפני יהוה: ולמה הבאתם את

(Primitiua heb.: חיה · כלה אזב · טהר נזה · היה · מות · שלש · שבע · קדש · היה חקק עלם · נזה · טמא · נגע · Ca. xx. · בוא עדד דבר · מות · קבר · קהל · רוב · פנה בוא)

Transla. Chal.

ויסבון לדמסאב מעפר יקידת חטאתא ויתן עלוהי מי מבוע למן: ויסב איזובא
ויטבול במיא גבר דכי וידי על משכנא ועל כל מניא ועל נפשתא דהואה תמן ועל
דיקרב בגרמא או בקטילא או במיתא או בקברא: וידי דכיא על מסאבא ביומא
תליתאה וביומא שביעאה וידכיניה ביומא שביעאה ויצבע לבושוהי ויסחי במיא
וידכי ברמשא: וגבר דיסתאב ולא ידי עלוהי וישתיצי אנשא ההוא מגו קהלא ארי
ית מקדשא דיי סאיב מי אדיותא לא אזדריקו עלוהי מסאב הוא: ותהי להון לקים
עלם ודידי מי אדיותא יצבע לבושוהי ודיקרב במי אדיותא יהי מסאב עד רמשא:
וכל דיקרב ביה מסאבא יהי מסאב ואנש דיקרב ביה יהי מסאב עד רמשא:

Ca. xx.

ואתו בני ישראל כל כנשתא למדברא דצין בירחא קדמאה ויתיב
עמא ברקם ומיתת תמן מרים ואתקברת תמן: ולא הוה מיא לכנשתא ואתכנשו
על משה ועל אהרן: ונצא עמא עם משה ואמרו למימר ולוי דמיתנא במותא
דאחנא קדם יי: ולמה אתיתון ית

(Primitiua chal.: כנש נתן נבע · מאן טבל דכה · ידד שכן · צבע סחא · סאב שצא · קדש ידד זרק · ידד הוה · אתא דבר · מות קבר הוה · כנש נצא אמר · מות אתא)

Interp. chal.

Tollentq pro imūdo de cinere cōbustionis hostie p pctō: & mittet sup eum aquas fontis in vase: & tollet hyssopū & tinget eū in aqs hō mūdus: & asperget sup tabernaculū & sup oīa vasa & sup aīas que erunt ibi & sup omnē q tetigerit os aut occisum siue mortuū aut sepulchrū. Aspergetq hō mūdus sup imundū in die tertio & in die septimo: & mūdabit eum in die septio: et lauabit vestimēta sua: & ipse lauabit aqua: & mūdabitur in vespe. Et vir qui fuerit imundus & nō fuerit aspersus: exterminabit hō ille de medio ecclesie: qr sanctuariū dnī polluit: aqua aspersiōis nō fuit aspersa sup eū: imundus erit. Et erit eis in legitimū sempiternū. et qui asperserit aquā aspersionis lauabit vestimēta sua: & q tetigerit aquā aspersionis erit immūdus vsq ad vesperā. & omne qđ tetigerit immūdus: erit immundū. et homo qui tetigerit illud erit immūdus vsq ad vesperam. Ca. 20.

Uenerūtq filii israel oīsq cōgregatio in desertū sin mense primo: & habitauit populus in cades et mortua est ibi maria & sepulta est ibi. Et nō erant aque cōgregatiōi: & ꝯgregati sunt cōtra moysen & cōtra aaron. & obiurgatus est populus cōtra moysen: & dixerunt. Utinā mortui essemus qñ mortui sunt fratres nostri coram domino. Cur adduxistis

Trāsla. B. Hiero.

ecclesiam domini ī solitudinem: vt & nos & nostra iumenta moriamur. Quare nos fecistis ascēdere de egypto: & eduxistis in locum istum pessimum qui seri nō pōt: q nec ficū gignit: nec vineas nec malogranata: insup & aquā nō habet ad bibēdū. Ingressusq3 moyses & aarō dimissa multitudine ī tabernaculū federis corruerūt proni in terram. Et apparuit gloria domini sup eos. Locutusq3 ē dn̄s ad moysen: dicēs. Tolle virgā: & congrega populū tu & aaron frater tuus: & loquimini ad petrā corā eis: & illa dabit aquas. Cumq3 eduxeris aquā de petra. bibet oīs multitudo & iumenta eius. Tulit igitur moyses virgā que erat in cōspectu dn̄i: sicut preceperat ei: congregata multitudine ante petram: dixitq3 eis. Audite rebelles & increduli. Num de petra hac vobis aquam poterimus eiicere? Cumq3 eleuasset moyses manū pcutiēs virga bis silicē: egresse sunt aque largissime: ita vt populus biberet & iumenta. Dixitq3 dominus ad moysen & aarō. Quia nō credidistis mihi vt sanctificaretis me corā filiis israel: nō introducetis hos populos in terram quam dabo

Exo. 17.b.

Interp. chal.

ecclesiam dn̄i in solitudinē hāc: vt moriamur hic nos et iumenta nostra. et quare nos fecistis ascendere de egypto: vt duceretis in locum hunc pessimū vbi non est locus aptus ad seminandū: vbi non sunt ficus et vites et malogranata: et aqua non est ad bibendum. Ingressiq3 sunt moyses et aaron ostiū tabernaculi federis a facie ecclesie: et corruerunt super facies suas. Et reuelata est eis gloria dn̄i. Locutusq3 est dn̄s cum moyse dicens. Tolle virgam et congrega cetum tu et aaron frater tuus: et loquimini ad petrā ante oculos eo: et dabit aquas suas: et educes eis aquā de petra: et potabis eos aqua: et adaquabis iumenta eo. Tulitq3 moyses virgam a facie dn̄i sicut preceperat ei. Congregaueruntq3 moyses et aaron ecclesiam ante petram: dixitq3 eis. Audite nunc rebelles. nunquid de petra hac educem9 vobis aquā? Eleuauitq3 moyses manū suam et percussit bis petram virga sua: et egresse sunt aque multe: et bibit cetus et iumenta eorum. Dixitq3 dn̄s ad moysen et aaron. quia nō credidistis verbo meo vt sanctificaretis me ante oculos filiorum israel: ideo non introducetis congregationem hanc in terram quā dedi

Trāsla. B. Hiero.

eis. Hec est aqua cōtradictiōis: vbi iurgati sūt filii israel contra dn̄m: & sanctificatus ē in eis. Misit interea nuncios moyses de cades ad regē edō: qui dicerent. Hec mādat frater tuus israel. Nosti oēm laborē qui apphendit nos: quō descēderint pr̄es nr̄i in egyptū: & hītauerimus ibi multo tpe: afflixeritq3 nos egyptii & pr̄es nostros: & quō clamauerimus ad dn̄m & exaudierit nos: miseritq3 angelū qui eduxerit nos de egypto. Ecce in vrbe cades q̄ ē in extremis finibus tuis positi obsecramus vt nobis trāsire liceat per terrā tuā. Nō ibimus p agros nec p vineas. nō bibemus aq̄s d̄ puteis tuis: sed gradiemur via publica nec ad dextrā nec ad sinistrā declinātes: donec trāseamus terminos tuos. Cui rn̄dit edō. Non pertrāsibis p me: alioquin armatus occurrā tibi. Dixerūtq3 filii israel. Per tritā gradiemur viā: & si biberimus aq̄s tuas nos & pecora nr̄a: dabimus qd̄ iustū ē. Nulla erit in p̄cio difficultas tm̄ velociter trāseamus. At ille rn̄dit. Nō trāsibitis. Statimq3 egressus est obuius cum infinita multitudie & mānu forti: nec voluit acqescere depcāti: vt concederet transitū p fines suos. Quāobrē diuertit ab eo israel. Cumq3 castramouisset de cades venerūt in mōtē hor qui est in finibus terre edom vbi locutus est dn̄s ad

Interp. chal.

eis. He sunt aque iurgii quia iurgati sunt filii israel coram dn̄o: et sanctificatus est in eis. Misitq3 moyses nūcios de cades ad regē idumee: hec dicit frater tu9 israel. Tu cognouisti oēs tribulationē q̄ inuenit nos: descenderūtq3 pr̄es nr̄i in egyptū: et habitauimus in egypto diebus multis: et afflixerūt nos egyptii et patres nostros. et orauimus coram dn̄o: et suscepit orationē nostrā: et misit angelū et eduxit nos de egypto: et ecce nos sumus in vrbe cades que est in latere termini tui. Transeamus nunc per terrā tuā: non transibimus per agrum et vineam: neq3 bibemus aquam cisterne: per viā regiā ambulabimus: non declinabimus ad dexterā neq3 ad sinistrā. donec transeam9 terminū tuū. Dixitq3 eis edom. nō ptransibis terminū meū: ne forte cum occidentibus gladio egrediar in occursum tuū. Dixerūtq3 ei filii israel per viā tritam ascendemus: et si aquas tuas biberimus ego et iumēta mea dabo preciū earū. nihilq3 mali erit: tantū transibo pedibus meis. et ait. Non ptrāsibis. Egressusq3 est edom in occursum eius cū exercitu multo et manu forti. Et noluit edom dimittere israel transire per terminū suū: et diuertit ab eo israel. Profectiq3 sunt de cades et venit oīs congregatio filiorum israel in montem hor. Dixitq3 dn̄s ad

Ter. Heb.

משה ואל אהרן בהר ההר על
גבול ארץ אדום לאמר: יאסף
אהרן אל עמיו כי לא יבא אל
הארץ אשר נתתי לבני ישראל
על אשר מריתם את פי למי
מריבה: קח את אהרן ואת אלעזר
בנו והעל אתם הר ההר: והפשט
את אהרן את בגדיו והלבשתם
את אלעזר בנו ואהרן יאסף ומת
שם: ויעש משה כאשר צוה
יהוה ויעלו אל הר ההר לעיני
כל העדה: ויפשט משה את אהרן
את בגדיו וילבש אתם את אלעזר
בנו וימת אהרן שם בראש ההר
וירד משה ואלעזר מן ההר:
ויראו כל העדה כי גוע אהרן ויבכו
את אהרן שלשים יום כל בית
ישראל:

Cap. xxi.

וישמע הכנעני מלך
ערד ישב הנגב כי בא ישראל
דרך האתרים וילחם בישראל
וישב ממנו שבי: וידר ישראל
נדר ליהוה ויאמר אם נתן תתן
את העם הזה בידי והחרמתי
את עריהם: וישמע יהוה
בקול ישראל ויתן את הכנעני
ויחרם אתהם ואת עריהם
ויקרא שם המקום חרמה:

Primitiua heb.

גבל אסף
נתן
מרה פה
רוב לקח
עלה פשט
לבש
אסף מות
עשה
בגד
לבש
ראה בכה
שמע בוא
לחם
שבה נדר
חרם
עיר שמע
נתן
קרא קום

Trāsla. B. Hiero.

moysen dicens. Pergat inquit aaron ad populos suos. Nō enim intrabit terram quam dedi filiis israel: eo q incredulus fuerit ori meo ad aquas cōtradictionis. Tolle aaron & filiū eius cū eo: & duces eos in mōtē hor. Cūq; nudaueris patrē veste sua: indues ea eleazarū filiū eius: & aaron colligetur: & morietur ibi. Fecit moyses vt preceperat dñs: & ascēderūt in mōtem hor coram oī multitudine. Cūq; aaron spoliasset vestibus suis: induit eis eleazarum filiū eius. Illo mortuo in montis supercilio: descendit cū eleazaro. Ois autē multitudo videns occubuisse aaron: fleuit super eo triginta diebus per cunctas familias suas. Ca. 21.

Quod cum audisset chananeus rex arad qui habitabat ad meridiē venisse s. israel per exploratorum viā: pugnauit cōtra illū: & victor existēs duxit ex eo prędā. At israel voto se dño obligās ait. Si tradideris populum istū in manu mea: delebo vrbes eius. Exaudiuit q; dominus preces israel: & tradidit chananeum: quem ille interfecit subuersis vrbibus eius: & vocauit nomē loci illius hormaidest anathema.

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

moysen τ aarō in or mōte in finib9
μωυσῆν καὶ ἀαρὼν ἐν ὢρ τῷ ὄρει ἐπὶ τῶν ὁρίων τῆς
terre edō: dicēs: apponat aarō ad populū
γῆς ἐδώμ, λέγων, προστεθήτω ἀαρὼν πρὸς τὸν λαὸν
suū: q2 nō introibit in trā quā dedi
αὐτοῦ, ὅτι οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς τὴν γῆν ἣν ἔδωκα τοῖς
filijs israel: q2 irritauistis me sup aquā
υἱοῖς ἰσραήλ, διότι παρωξύνατέ με ἐπὶ τοῦ ὕδα
cōtradictiōis. accipe aarō: τ elea
τος τῆς ἀντιλογίας. λάβε τὸν ἀαρὼν, καὶ ἐλεά
zar filiū eius: τ fac ascēdere illos in
ζαρ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ ἀνάβιβασον αὐτοὺς εἰς
or mōtē. τ exue aarō stolā eius:
ὢρ τὸ ὄρος. καὶ ἔκδυσον ἀαρὼν τὴν στολὴν αὐτοῦ,
τ indue eleazar filiū eius: τ aarō ap
καὶ ἔνδυσον ἐλεάζαρ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ ἀαρὼν προσ
positus: moriatur ibi. τ fecit moyses
τεθεὶς, ἀποθανέτω ἐκεῖ. καὶ ἐποίησε μωυσῆς
sicut ↄstituit ei dñs: τ ascēdere fecit e
καθὰ συνέταξεν αὐτῷ κύριος, καὶ ἀνεβίβασεν αὐ
os in or mōtē corā oī cōgregatiōe:
τοὺς εἰς ὢρ τὸ ὄρος ἔναντι πάσης τῆς συναγωγῆς,
τ exuit moyses aarō vestimēta eius:
καὶ ἐξέδυσε μωυσῆς τὸν ἀαρὼν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ,
τ induit ea eleazar filiū eius: τ mor
καὶ ἐνέδυσεν αὐτὰ ἐλεάζαρ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ ἀ
tuus est aarō in vertice mōtis. τ de
πέθανεν ἀαρὼν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους. καὶ κα
scēdit moyses τ eleazar de mōte. τ vidit
τέβη μωυσῆς καὶ ἐλεάζαρ ἐκ τοῦ ὄρους. καὶ ἴδε
ois cōgregatio: q mortu9 est aarō: τ plan
πᾶσα ἡ συναγωγὴ, ὅτι ἀπελύθη ἀαρὼν, καὶ ἔκλαυ
xerūt aarō triginta diebus ois domus israel.
σαν τὸν ἀαρὼν τριάκοντα ἡμέρας πᾶς οἶκος ἰσραήλ.

Infra. 33.c. — Deut. 10.b. τ 33.g. — C. 21 A

Et audiuit chanane9 rex arad ha
Καὶ ἤκουσε χαναναῖος βασιλεὺς ἀρὰδ ὁ κα
bitās per desertū: q venit israel viā
τοικῶν κατὰ τὴν ἔρημον, ὅτι ἦλθεν ἰσραὴλ ὁδὸν
atharī: τ pugnauit cōtra israel: τ cepe
ἀθαρείμ, καὶ ἐπολέμησε πρὸς ἰσραὴλ, καὶ κατε
runt ex eis predā. τ vouit is
προνόμευσαν ἐξ αὐτῶν αἰχμαλωσίαν. καὶ ηὔξατο ἰσ
rael votū dño: τ dixit: si mihi tradideris
ραὴλ εὐχὴν κυρίῳ, καὶ εἶπεν, ἐάν μοι παραδῷς
populū istū subditū: anathematizabo eū
τὸν λαὸν τοῦτον ὑποχείριον, ἀναθεματιῶ αὐτὸν
τ ciuitates eius. τ exaudiuit dñs vo
καὶ τὰς πόλεις αὐτοῦ. καὶ εἰσήκουσε κύριος τῆς φω
cē israel: τ tradidit chananeū subditū
νῆς ἰσραήλ, καὶ παρέδωκε τὸν χαναναῖον ὑποχείριον
ei9. τ anathematizauit illū: τ ciuitates eius. τ
αὐτοῦ. καὶ ἀνεθεμάτισεν αὐτὸν, καὶ τὰς πόλεις αὐτοῦ. καὶ
cognominauerūt nomē loci illius anathema.
ἐπεκαλέσαντο τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου ἀνάθεμα.

Transla. Chal.

לאהרן בהור טורא על תחום ארעא דאדום למימר: יתכניש אהרן לעמיה ארי לא יעול לארעא דיהבית לבני ישראל על דסרבתון על מימרי למי מצותא: דבר ית אהרן וית אלעזר בריה ואסיק יתהון להור טורא: ואשלח ית אהרן ית לבושוהי ותלבישנון ית אלעזר בריה ואהרן יתכניש וימות תמן: ועבד משה כמא דפקיד יי וסליקו להור טורא לעיני כל כנשתא: ואשלח משה ית אהרן ית לבושוהי ואלביש יתהון ית אלעזר בריה ומית אהרן תמן בריש טורא ונחת משה ואלעזר מן טורא: וחזו כל כנשתא ארי מית אהרן ובכו ית אהרן תלתין יומין כל בית ישראל:

Ca. xxi.

ושמע כנענאה מלכא דערד דיתיב בדרומא ארי אתא ישראל אורח מאלליא ואגיח קרבא בישראל ושבא מנהון שביא: וקיים ישראל קיים קדם יי ואמר אם מסר תמסר ית עמא הדין בידי ואגמר ית קרויהון: וקביל יי צלותיה דישראל ומסר ית כנענאה וגמר יתהון וית קרויהון וקרא שמא דאתרא חרמה:

Primitiua chal.

אמר
עול נצה
נסק שלח
לבש כנש מות
מות ראש
חזה בכה
אלל נגח שבה
קום מסר נמר
קרה צלא

Interp. chal.

moysen τ aaron in monte hor iuxta terminum terre edom dicēs. Colligat aaron ad populū suū: q2 nō ingredietur terrā quā dedi filijs isrl: eo q rebellastis in verbū meū ad aquas iurgij. Tolle aaron τ eleazarū filiū eius: τ ascendere fac eos in montē hor: τ exues aaron vestimēta eius: τ indues ea eleazarū filiū ei9. Aaron autē colligatur τ moriatur ibi. Fecitq; moyses sicut preceperat dñs: τ ascenderūt in montē hor ante oculos ois cōgregationis. Et exuit moyses aaron vestimēta eius τ induit ea eleazar filiū eius: τ mortu9 est ibi aaron in vertice mōtis. τ descendit moyses et eleazarus de monte. Viditq; ommis cetus q mortuus esset aaron: τ fleuerunt super aaron triginta diebus omnis domus israel. Ca. 21.

Et audiuit chananeus rex arad q habitabat ad meridiē q veniebat israel per viaz exploratorū: et iniuit bellū cōtra israel: τ captiuauit ex eis captiuitatē. Vouitq; israel corā dño votū: τ ait. Si tradēs tradideris populū istuz in manu mea: destruā vrbes eius. Et suscepit dñs orationē israelis: τ tradidit chananeū in manu eorum: τ destruxit eos τ vrbes eorū: et appellauit nomen loci horma.

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

τ discedētes ex or mōte p viā ad mare
καὶ ἀπάραντες ἐξ ὢρ τοῦ ὄρους ὁδὸν ἐπὶ θάλασσαν
rubrū: circuierūt trā edō τ defe
ἐρυθρὰν, περιεκύκλωσαν τὴν γῆν ἐδώμ καὶ ὠλιγοψύχη
cit ppl's in via: τ locut9 ē ppl's cōtra de
σαν ὁ λαὸς ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ κατελάλει ὁ λαὸς πρὸς τὸν θε
um: τ cōtra moysen: dicētes: quare eduxisti nos
ὸν, καὶ κατὰ μωυσῆν, λέγοντες, ἵνα τί ἐξήγαγες ἡμᾶς
ex egypto vt occideres nos in deserto: qm nō est
ἐξ αἰγύπτου ἀποκτεῖναι ἡμᾶς ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὅτι οὐκ ἔστι
panis neq; aqua. et aīa nr̄a grauata ē in
ἄρτος οὐδὲ ὕδωρ. ἡ δὲ ψυχὴ ἡμῶν προσώχθισεν ἐν τῷ
pane vacuo hoc. τ misit dñs in
ἄρτῳ τῷ διακένῳ τούτῳ. καὶ ἀπέστειλε κύριος εἰς τὸν
ppl'm serpētes mortiferos: τ mordebāt
λαὸν τοὺς ὄφεις τοὺς θανατοῦντας, καὶ ἔδακνον τὸν
ppl'm: τ mortu9 ē populus multus filior israel. τ
λαόν, καὶ ἀπέθανε λαὸς πολὺς τῶν υἱῶν ἰσραήλ. καὶ
accedēs populus ad moysen: dixit: q2 pecca
παραγενόμενος ὁ λαὸς πρὸς μωυσῆν, ἔλεγεν, ὅτι ἡμάρ
uimus: q2 locuti sumus cōtra dñm: τ
τομεν, ὅτι κατελαλήσαμεν κατὰ τοῦ κυρίου, καὶ
cōtra te: ora ergo ad dñm: τ auferat a
κατὰ σοῦ, εὖξαι οὖν πρὸς κύριον, καὶ ἀφελέτω ἀφ'
nobis serpētē. τ orauit moyses pro populo.
ἡμῶν τὸν ὄφιν. καὶ ηὔξατο μωυσῆς περὶ τοῦ λαοῦ.
τ dixit dñs ad moysen: fac tibi ser
καὶ εἶπεν κύριος πρὸς μωυσῆν, ποίησον σεαυτῷ ὄ
pētē eneū: τ pone illū pro signo. τ ois
φιν χαλκοῦν, καὶ θὲς αὐτὸν ἐπὶ σημείου. καὶ πᾶς
morsus vidēs illū viuet. τ fecit moy
ὁ δεδηγμένος ἰδὼν αὐτὸν ζήσεται. καὶ ἐποίησε μωυ
ses serpētē eneū: τ statuit illū pro signo:
σῆς ὄφιν χαλκοῦν, καὶ ἔστησεν αὐτὸν ἐπὶ σημείου.
τ factū ē qū serpēs mordebat hominē: τ aspi
καὶ ἐγένετο ὅταν ὄφις ἔδακεν ἄνθρωπον, καὶ ἐπέ
ciebat in serpētē eneū: τ viuebat. τ
βλεπεν ἐπὶ τὸν ὄφιν τὸν χαλκοῦν, καὶ ἔζη. καὶ
profecti sūt filij israel: τ castrametati sūt in oboth.
ἀπῆραν οἱ υἱοὶ ἰσραήλ, καὶ παρενέβαλον ἐν ὠβώθ.
τ discedētes ex oboth: castrametati sūt in iebarim in
καὶ ἐξάραντες ἐξ ὠβώθ, παρενέβαλον ἐν αἰεβαρὶμ ἐν
deserto qd est in cōspectu moab ad orien
τῇ ἐρήμῳ ἥ ἐστι κατὰ πρόσωπον μωὰβ κατὰ ἀνα
tem solis. inde discesserūt τ castrametati sūt
τολὰς ἡλίου. ἐκεῖθεν ἀπῆραν καὶ παρενέβαλον
in valle zared. inde discedētes castrame
εἰς φάραγγα ζαρέδ. ἐκεῖθεν ἀπάραντες παρε
tati sūt in trans arnō in deserto qd eminet
νέβαλον εἰς τὸ πέραν ἀρνῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ τὸ ἐξέχον
a finib9 amorreor. est enī arnō
ἀπὸ τῶν ὁρίων τῶν ἀμοῤῥαίων. ἔστι γὰρ ἀρνῶν
fines moab inter
ὅρια μωὰβ ἀναμέσον

B — 1. Cor. 10.b. — C — Ioh. 3.b.

Trāsla. B. Hiero.

Profecti sunt autē de monte hor p viā q ducit ad mare rubrū: vt circuirent terrā edō. Et tedere cepit populū itineris ac laboris. locutusq; cōtra deū & moysen ait. Cur eduxisti nos de egypto: vt moreremur in solitudie. Deest panis: nō sūt aque. anima nostra iam nauseat super cibo isto leuissimo. Quāobrē misit dominus in populū igni tos serpentes: ad quorū plagas & mortes plurimorum venerunt ad moysen atq; dixerūt. Peccauimus: quia locuti sumus contra dñm & te. Ora vt tollat a nobis serpētes. Orauit moyses p populo. Et locutus est dominus ad eum. Fac serpentem & pōe eum pro signo. Qui percussus aspexerit eum: viuet. Fecit ergo moyses serpentem eneum: & posuit eū pro signo. Quem cum percussi aspicerent: sanabantur. Profectiq; filii israel castrametati sunt in oboth. Vñ egressi fixere tētoria in ieabarim in solitudine q respicit moab cōtra orientalē plagam: & inde mouentes venerūt ad torrētē zareth. Quē relinquētes castrametati sūt cōtra arnō: que est in deserto & pminet in finibus ammorrei: siquidē arnon terminus ē moab: diuidens moabitas,

Ter. Heb.

ויסעו מהר ההר דרך ים סוף
לסבב את ארץ אדום ותקצר
נפש העם בדרך: וידבר העם
באלהים ובמשה למה העליתנו
ממצרים למות במדבר כי אין
לחם ואין מים ונפשנו קצה
בלחם הקלקל: וישלח יהוה
בעם את הנחשים השרפים
וינשכו את העם וימת עם רב
מישראל: ויבא העם אל משה
ויאמרו חטאנו כי דברנו ביהוה
ובך התפלל אל יהוה ויסר
מעלינו את הנחש ויתפלל משה
בעד העם: ויאמר יהוה אל משה
עשה לך שרף ושים אתו על
נס והיה כל הנשוך וראה אתו
וחי: ויעש משה נחש נחשת
וישמהו על הנס והיה אם נשך
הנחש את איש והביט אל
נחש הנחשת וחי: ויסעו בני ישראל
ויחנו באבת: ויסעו מאבת ויחנו
בעיי העברים במדבר אשר על
פני מואב ממזרח השמש: משם
נסעו ויחנו בנחל זרד: משם
נסעו ויחנו מעבר ארנון אשר
במדבר היצא מגבל האמרי
כי ארנון גבול מואב בין מואב

Primitiua heb.

נסע
קצר
דבר
עלה
דבר
קלל שלח
נשך מות
בוא
אמר
פלל סור
שום
נסס נשך
חיה עשה
שום
נבט
נסע
חנה
פנה זרח

Transla. Chal.

ונטלו מהור טורא אורח ימא דסוף לאקפא ית ארעא דאדום ועקת נפשא דעמא באורחא: ואתרעם עמא קדם יי ועם משה נצו למה אסקתונא ממצרים לממת במדברא ארי ליתא לחמא ולית מיא ונפשנא עקת במנא הדין דמיכליה קליל: וגרי יי בעמא ית חיון קלן ונכתו ית עמא ומית עם סגי מישראל: ואתא עמא למשה ואמרו חבנא ארי אתרעמנא קדם יי ונצינא עמך צלי קדם יי ויעדי מננא ית חויא וצלי משה על עמא: ואמר יי למשה עביד לך קלא ושוי יתיה על את ויהי כל דנכית ויחזי יתיה יתקיים: ועבד משה חויא דנחשא ושויה על את והוי כד נכית חויא ית גברא ומסתכל בחויא דנחשא ומתקיים: ונטלו בני ישראל ושרו באבות: ונטלו מאבות ושרו במגזת עבראי במדברא דעל אפי מואב ממדנח שמשא: מתמן נטלו ושרו בנחלא דזרד: מתמן נטלו ושרו מעברא דארנון במדברא דנפק מתחום אמוראה ארי ארנון תחום מואב בין מואב

Interp. chal.

Profectiq; sunt de monte hor per viā maris rubri: vt circuirent terrā edom: τ fatigata est aīa populi in via. Et murmurauit ppl's corā dño: τ obiurgati sunt cū moyse dicētes. Quare ascēdere nos fecisti de egypto vt moreremur in solitudine: nō enī est panis neq; aqua: τ aīa nr̄a fatigata est cum māna isto cibo leuissimo. Et misit dñs in populū serpētes ignitos τ momorderūt populū: τ mortuus est ppl'us plurimus de israel. venitq; populus ad moysen τ dixerūt. peccauimus: q2 murmurauimus corā dño τ obiurgati sumus tecuz. Ora corā dño: vt auferat a nobis serpētes. Et orauit moyses p populo. Dixitq; dñs ad moysen. Fac tibi ignitū spentē: τ pone eū p signo: τ ois q morsus fuerit τ aspexerit eū viuet. Et fecit moyses serpentez eneū: τ posuit eū p signo: τ qū mordebat spēs virū: aspiciebat serpētē eneū τ viuebat. pfectiq; sunt filij isrl τ castrametati sūt in oboth. τ pfecti sūt de oboth et castrametati sunt iux vadū trāseuntiū in desertū qd est ↄtra moab ad orientē solis. Inde mouerūt castra: et castrametati sunt in torrēte zared. Inde pfecti sūt: τ castrametati sūt trās torrētē arnō q ē in deserto: q egredit a termio amorrei: q2 arnō finis ē moab inter moab

Primitiua chal.

נקף עקק
רעם נצה מות
דבר אכל גרה
חוב
צלא עדה קלל
שוה את נכת
חזה קום חוה
הוה סכל קום
שרא נגז דבר
נחת

ובין האמרי: על כן יאמר בספר
מלחמת יהוה את והב בסופה
ואת הנחלים ארנון: ואשד
הנחלים אשר נטה לשבת ער
ונשען לגבול מואב: ומשם בארה
הוא הבאר אשר אמר יהוה
למשה אסף את העם ואתנה
להם מים: אז ישיר ישראל
את השירה הזאת עלי באר ענו
לה: באר חפרוה שרים כרוה
נדיבי העם במחקק במשענתם
וממדבר מתנה: וממתנה נחליאל
ומנחליאל במות: ומבמות הגיא
אשר בשדה מואב ראש
הפסגה ונשקפה על פני
הישימן: וישלח ישראל
מלאכים אל סיחן מלך האמרי
לאמר: אעברה בארצך לא
נטה בשדה ובכרם לא נשתה
מי באר בדרך המלך נלך עד אשר
נעבר גבלך: ולא נתן סיחן את
ישראל עבר בגבלו ויאסף סיחן
את כל עמו ויצא לקראת ישראל
המדברה ויבא יהצה וילחם
בישראל: ויכהו ישראל לפי
חרב ויירש את ארצו מארנן
עד יבק עד בני עמון כי עז

אמר · לחם · ישב · שען גבל · נתן · שור · עלה ענה · שור כרה · נדב חקק שען · דבר · שקף פנה · שלח · אמר · עבר · שתה · הלך · אסף · בוא לחם · נכה פה · ירש

&Ammorreos. Vnde dicitur in libro bellorum domini. Sicut fecit in mari rubro sic faciet in torrentibus arnon. Scopuli torrētiū inclinati sunt vt requiescerēt in arnon & recūberet in finibus moabitarū. Ex eo loco apparuit puteus: super quo locutus est dñs ad moysen. Cōgrega populū: & dabo ei aquam. Tunc cecinit israel carmen istud. Ascēdat puteus: concinebant. puteus quē foderunt principes & parauerūt duces multitudinis in datore legis & in baculis suis. Profectiqꝫ sūt de solitudine mathana. De mathana in nahaliel. De nahaliel in bamoth. Bamoth vallis ē in regiōe moab in vertice phasga qđ respicit contra desertum. Misit āt israel nuncios ad seon regē ammorreorum dicēs. Obsecro vt trāsire mihi liceat per terrā tuā. Nō declinabim⁹ in agros & vineas: nō bibemus aq̄s ex puteis. via regia gradiemur donec trāseamus terminos tuos. Qui cōcedere noluit vt trāsirēt israel p fines suos: quin potius exercitu cōgregato egressus est obuiam in desertū: & venit in iasa: pugnauitqꝫ contra eum. A quo pcussus est in ore gladii: & possessa ē terra eius ab arnon vsqꝫ ieboc & filios āmō. qa forti p̄sidio tenebātur

τοῦ ἀμοῤῥαίου. διὰ τοῦτο λέγεται ἐν βίβλῳ, πόλεμος τοῦ κυρίου τὴν ζοὸβ ἐφλόγισε, καὶ τοὺς χειμάῤῥους ἀρνῶν. καὶ τοὺς χειμάῤῥους κατέστησε κατοικῆσαι ἤρ, καὶ πρόσκειται τοῖς ὁρίοις μωάβ. καὶ ἐκεῖθεν τὸ φρέαρ. τοῦτο φρέαρ, ὃ εἶπε κύριος πρὸς μωυσῆν, συνάγαγε τὸν λαόν, καὶ δώσω αὐτοῖς ὕδωρ. τότε ᾖσεν ἰσραὴλ τὸ ᾆσμα τοῦτο ἐπὶ τοῦ φρέατος. ἐξάρχετε αὐτῷ, φρέαρ ὤρυξαν αὐτὸ ἄρχοντες, ἐξελατόμησαν αὐτὸ βασιλεῖς ἐθνῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτῶν, ἐν τῷ κυριεῦσαι αὐτῶν. καὶ ἀπὸ φρέατος, εἰς μανθαναείν. καὶ ἀπὸ μανθαναείν, εἰς ναθαναήλ. καὶ ἀπὸ ναθαναήλ, εἰς βαμώθ. καὶ ἀπὸ βαμώθ, εἰς νάπην, ἥ ἐστιν ἐν τῷ πεδίῳ μωὰβ ἀπὸ κορυφῆς τοῦ λελαξευμένου τὸ βλέπον κατὰ πρόσωπον τῆς ἐρήμου. καὶ ἀπέστειλεν ἰσραὴλ πρέσβεις πρὸς σηὼν βασιλέα ἀμοῤῥαίων, λέγων, παρελευσόμεθα διὰ τῆς γῆς σου, οὐκ ἐκκλινοῦμεν οὔτε εἰς ἀγρόν, οὔτε εἰς ἀμπελῶνα, οὔτε πιόμεθα ὕδωρ ἐκ φρέατος, ὁδῷ βασιλικῇ πορευσόμεθα, ἕως ἂν παρέλθωμεν τὰ ὅριά σου. καὶ οὐκ ἔδωκεν σηὼν τῷ ἰσραὴλ παρελθεῖν διὰ τῶν ὁρίων αὐτοῦ. καὶ συνήγαγεν σηὼν πάντα τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ ἐξῆλθε παρατάξασθαι τῷ ἰσραὴλ εἰς τὴν ἔρημον. καὶ ἦλθεν εἰς ἰάσσα, καὶ παρετάξατο τῷ ἰσραήλ. καὶ ἐπάταξεν αὐτὸν ἰσραὴλ ἐν φόνῳ μαχαίρας, καὶ κατεκυρίευσαν τῆς γῆς αὐτοῦ ἀπὸ ἀρνῶν ἕως ἰαβόκ, ἕως υἱῶν ἀμμάν. ὅτι

amorreū. ppter hoc dicit in libro: bellū dñi zoob cōbussit: ⁊ torrētes arnō ⁊ torrētes statuit vt habitarēt hir: ⁊ adiacet finib⁹ moab: ⁊ inde pute⁹. hic pute⁹: quē dixit dñs ad moysen: cōgrega ppl'm: ⁊ dabo eis aquā. tūc cecinit israel cāticū hoc sup puteū. precinite ei: puteū effoderūt illū pncipes: exciderūt illū reges gētiū in regno suo: cū dominarētur eo rū. ⁊ a puteo: in mathana. ⁊ a mathana: in nathanael. ⁊ a nathanael: in bamoth. ⁊ a bamoth: in siluā: q̄ est in cāpo moab a vertice excisi qđ respicit ɔtra faciē deserti. ⁊ misit israel legatos ad seon regē amorreoꝝ: dicēs: trāsibimus p trā tuā: nō declinabim⁹ neqꝫ ad agrū: neqꝫ ad vineā: neqꝫ bibem⁹ aquā de puteo: via regia trāsibim⁹: q̄ad trāsierim⁹ fines tuos. ⁊ nō cōcessit seon israel trāsire per fines suos. ⁊ cōgregauit seon oēm ppl'z suū: ⁊ exiuit pugnare ɔtra israel in desertū. ⁊ venit in iassa: ⁊ pugnauit cōtra israel. ⁊ pcussit eū israel in occisiōe gladii: ⁊ dominati sūt terre ei⁹ ab arnō vsqꝫ ieboc: vsqꝫ ad filios ammā. qꝛ

D · E · G · 8.10.b Deut. 2.c.

Transla. Chal.

ובין אמוראה: על כן יתאמר בספרא קרבין דעבד יי על ימא דסוף וגבורן על נחלי ארנון: ושפך נחליא דמדברין לקביל לחית ומסתמך לתחום מואב: ומתמן אתיהיבת להון בירא היא בירא דאמר יי למשה כנוש ית עמא ואתן להון מיא: בכין שבח ישראל ית תושבחתא הדא סקי בירא שבחו לה: בירא דחפרוהא רבריא כרוהא רישי עמא ספריא בחוטריהון ממדברא אתיהיבת להון: ומדאתיהיבת להון נחתא עמהון לנחליא ומנחליא סלקא עמהון לרמתא: ומרמתא לחילתא די בחקלי מואב ריש רמתא ומסתכיא על אפי בית ישימות: ושלח ישראל אזגדין לות סיחון מלכא דאמוראה למימר: אעיבר בארעך לא נסטי בחקל ובכרם לא נשתי מי גוב בארח מלכא נזיל עד דנעיבר תחומך: ולא שבק סיחון ית ישראל למעיבר בתחומיה וכנש סיחון ית כל עמיה ונפק לקדמות ישראל למדברא ואתא ליהץ ואגיח קרבא בישראל: ומחהי ישראל לפתגם דחרב ויריתו ית ארעיה מארנונא עד יובקא עד בני עמון ארי תקיף

Primitiua chal.

אמר · דבר ספק יהב · בור נתן · שבח נסק רבב · ראש דבר · ראש סכה · אמר עבר סכה · שתה אזל עבר · נגח

Interp. chal.

et inter amorreū. Propterea dicitur in libro bellorꝫ que fecit dominus in mari rubro: ⁊ magnalia in torrentibus arnon. Effusioqꝫ torrentiū qui ducitur contra har: cōiungitur termino moab. Et inde datus est eis pute⁹: ipse est pute⁹ de quo dixit dñs moysi: cōgrega populū ⁊ dabo eis aquā. Tūc cecinit israel carmē istud. ascende pute⁹ canite ei: pute⁹ quē foderūt pncipes quē exciderūt pncipes populi: ⁊ scribe in baculis suis: qui datus est eis ex deserto. ex eo tpe quo datus est eis: descendit cum eis ad torrentes: ⁊ de torrentibus ascendit cum eis ad collem. et de colle ad vallem que est in agris moab in verticem collis: ⁊ prospicit contra bethiesimoth. Misit autem israel nuncios ad seon regem amorrei dicens. transibo per terraꝫ tuā: non declinabimus per agrum neqꝫ per vineā: nec bibemus aquā cisterne: via regia gradiemur donec trāseamus terminū tuum. Et non dimisit seon transire israel per terminū suū. Et cōgregauit seon omnē populum suū: ⁊ egressus est in occursum israel in desertum: ⁊ venit in iassa: ⁊ iniit bellum cum israel. ⁊ percussit eum israel in ore gladii: ⁊ possederūt terrā eius ab arnon vsqꝫ ieboc vsqꝫ ad filios amō: qꝛ fortis erat

ἰαζὴρ ὅρια υἱῶν ἀμμάν ἐστιν. καὶ ἔλαβεν ἰσραὴλ πάσας τὰς πόλεις ταύτας, καὶ κατῴκησεν ἰσραὴλ ἐν πάσαις ταῖς πόλεσι τῶν ἀμοῤῥαίων ἐν ἐσεβών, καὶ ἐν πάσαις ταῖς συγκυρούσαις αὐτῇ. ἔστι γὰρ ἐσεβὼν πόλις σηὼν τοῦ βασιλέως τῶν ἀμοῤῥαίων. καὶ οὗτος ἐπολέμησε βασιλέα μωὰβ τὸ πρότερον. καὶ ἔλαβε πᾶσαν τὴν γῆν αὐτοῦ ἀπὸ χειρὸς αὐτοῦ ἕως ἀρνῶν. διὰ τοῦτο ἐροῦσιν οἱ αἰνιγματισταί, ἔλθετε εἰς ἐσεβών, ἵνα οἰκοδομηθῇ καὶ κατασκευασθῇ πόλις σηών, ὅτι πῦρ ἐξῆλθεν ἐξ ἐσεβών, φλὸξ ἐκ πόλεως σηών, καὶ κατέφαγεν ἕως μωάβ, καὶ κατέπιε στήλας ἀρνῶν. οὐαί σοι μωάβ. ἀπώλου λαὸς χαμώς. ἀπεδόθησαν οἱ υἱοὶ αὐτῶν διασώζεσθαι, καὶ αἱ θυγατέρες αὐτῶν αἰχμάλωτοι τῷ βασιλεῖ τῶν ἀμοῤῥαίων σηών, καὶ τὸ σπέρμα αὐτῶν ἀπολεῖται ἐσεβὼν ἕως δαιβών. καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν ἔτι προσεξέκαυσαν πῦρ ἐπὶ μωάβ. καὶ κατῴκησεν ἰσραὴλ ἐν πάσαις ταῖς πόλεσι τῶν ἀμοῤῥαίων. καὶ ἀπέστειλε μωυσῆς κατασκέψασθαι τὴν ἰασήρ, καὶ κατελάβοντο αὐτήν, καὶ τὰς κώμας αὐτῆς, καὶ ἐξέβαλον τὸν ἀμοῤῥαῖον τὸν κατοικοῦντα ἐκεῖ. καὶ ἐπιστρέψαντες ἀνέβησαν ὁδὸν τὴν εἰς βασάν, καὶ ἐξῆλθεν ὢγ βασιλεὺς τῆς βασὰν εἰς συνάντησιν αὐτοῖς, καὶ πᾶς ὁ λαὸς αὐτοῦ εἰς πόλεμον εἰς ἐδραείν. καὶ εἶπε κύριος πρὸς μωυσῆν, μὴ φοβηθῇς αὐτόν, ὅτι εἰς τὰς χεῖράς σου παραδέδωκα αὐτόν, καὶ πάντα τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ πᾶσαν τὴν γῆν αὐτοῦ, καὶ ποιήσεις αὐτῷ καθὼς ἐποίησας τῷ σηὼν βασιλεῖ τῶν ἀμοῤῥαίων, ὃς κατῴκει ἐν ἐσεβών. καὶ ἐπάταξεν αὐτόν, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ,

iazer fmini filioꝝ āmā est. ⁊ accepit israel oēs ciuitates has: ⁊ habitauit israel in oibus ciuitatibus amorreoꝝ in esebon: ⁊ in omnib⁹ cōuicinis ei. est .n. esebon ciuitas seon regis amorreoꝝ. ⁊ sic debellauit regē moab prius. ⁊ accepit omnē terrā eius de manu eius vsqꝫ arnō. ob hoc dicēt enigmatiste: venite in esebon: vt edificet ⁊ cōstruatur ciuitas seon: qꝛ ignis exijt ex esebon: flāma de ciuitate seon: ⁊ deuorauit vsqꝫ moab: ⁊ deuorauit columnas arnō. ve tibi moab. periisti popule chamos. venditi sūt filij eoꝝ vt saluētur: ⁊ filie eoꝝ captiue regi amorreoꝝ seon: ⁊ semē eoꝝ peribit esebon vsqꝫ dibon. ⁊ vxores eoꝝ adhuc accenderūt ignē in moab. ⁊ habitauit isrl' in oibus ciuitatibus amorreoꝝ. ⁊ misit moyses ad cōsiderandū iazer: ⁊ ceperūt eā: ⁊ vicos eius: ⁊ expulerūt amorreū habitantē illic. ⁊ reuersi ascenderūt viā q̄ in basā: ⁊ exijt og rex basan in occursū eis: ⁊ oīs popul⁹ eius ad bellū in edrain. ⁊ dixit dñs ad moysen: ne timeas eū: qꝛ in manus tuas tradidi eum: ⁊ oēz populū eius: ⁊ oēm terrā eius: ⁊ facies ei sicut fecisti seon regi amorreoꝝ: q̄ habitabat in esebon. ⁊ pcussit eū: ⁊ filios eius:

F · G · Deut. 3.a.

terminī ammonitarū. Tulit ergo israel omnes ciuitates eius & hitauit in vrbibus ammorrei in esebon. s. & viculis eius. Vrbs esebon fuit seon regis ammorrei: qui pugnauit contra regem moab & tulit omnem terrā: q̄ ditiōis illius fuerat vsqꝫ arnon. Idcirco dicitur in prouerbio. Venite in esebō: edificetur & cōstruatur ciuitas seon. Ignis egressus est de esebon: flamma de oppido seon. & deuorauit ar moabitarū & hitatores excelsorū arnon. Ve tibi moab: peristi popule chamos. Dedi filios eius i fugam: & filias in captiuitatē regi āmorreorū seon. Iugum ipsorum disperiit ab esebō vsqꝫ dibon: lassi puenerunt in iophe & vsqꝫ madaba. Habitauitqꝫ israel in terra āmorrei. Misit itaqꝫ moyses qui explorarent iazer: cuius ceperūt viculos & possederūt hītatores. Verterūtqꝫ se & ascenderūt p viā basan: & occurrit eis og rex basan cum omni populo suo pugnaturus in edrai. Dixitqꝫ dñs ad moysen. Ne timeas eū: qa in manu tua tradidi illum & oēm populū ac terram eius. faciesqꝫ illi sicut fecisti seon regi ammorreorum habitatori esebō. Percusserūt igitur & hunc cū filiis suis

גבול בני עמון: ויקח ישראל את
כל הערים האלה וישב ישראל
בכל ערי האמרי בחשבון ובכל
בנתיה: כי חשבון עיר סיחן מלך
האמרי הוא והוא נלחם במלך
מואב הראשון ויקח את כל
ארצו מידו עד ארנן: על כן יאמרו
המשלים באו חשבון תבנה
ותכונן עיר סיחון: כי אש יצאה
מחשבון להבה מקרית סיחן
אכלה ער מואב בעלי במות ארנן:
אוי לך מואב אבדת עם כמוש
נתן בניו פליטם ובנתיו בשבית
למלך אמרי סיחון: ונירם אבד
חשבון עד דיבן ונשים עד נפח
אשר עד מידבא: וישב ישראל
בארץ האמרי: וישלח משה
לרגל את יעזר וילכדו בנתיה
ויירש את האמרי אשר שם:
ויפנו ויעלו דרך הבשן ויצא
עוג מלך הבשן לקראתם הוא
וכל עמו למלחמה אדרעי: ויאמר
יהוה אל משה אל תירא אתו כי
בידך נתתי אתו ואת כל עמו ואת
ארצו ועשית לו כאשר עשית
לסיחן מלך האמרי אשר יושב
בחשבון: ויכו אתו ואת בניו

גבל לקח · עיר · בנה · לחם · לקח · אמר · בוא בנה · כון · קרה · במה · פלט שבה · נור · נשם · שלח · לכד · ירש · פנה עלה · לחם אמר · ירא · עשה · ישב · נכה

Transla. Chal.

תחום דבני עמון: וכבש ישראל ית כל קרויא האלין ויתב ישראל בכל קרוי אמוראה בחשבון ובכל כפרנהא: ארי חשבון קרתא דסיחון מלכא דאמוראה היא והוא אגח קרבא במלכא דמואב קדמאה ונסיב ית כל ארעיה מידיה עד ארנונא: על כן יאמרון מתליא עולו לחשבון תתבני ותשתכלל קרתא דסיחון: ארי קידום תקיף כאשא נפק מחשבון ועבדי קרבא כשלהוביתא מקרתא דסיחון קטלו עמא דשרו בלחית מואב כומריא דפלחין בית דחלת במתא דארנון: וי לכון מואבאי אבדתון עמא דפלחין לכמוש מסר בנוהי צירין ובנתיה בשביה למלכא דאמוראה סיחון: ומלכו פסקת מחשבון עדא שולטן מדיבון וצדיאו עד נפח דסמיך עד מידבא: ויתב ישראל בארע אמוראה: ושלח משה לאללא ית יעזר וכבשו כפרנהא ותריך ית אמוראה דתמן: ואתפניאו וסליקו לאורח מתנן ונפק עוג מלכא דמתנן לקדמותהון הוא וכל עמיה לאגחא קרבא לאדרעי: ואמר יי למשה לא תדחל מניה ארי בידך מסרית יתיה וית כל עמיה וית ארעיה ותעביד ליה כמא דעבדת לסיחון מלכא דאמוראה דיתיב בחשבון: ומחו יתיה וית בנוהי

Interp. chal.

terminus filiorum amon. ⁊ cepit israel omnes ciuitates istas: ⁊ habitauit israel in omnibus ciuitatibus amorrei in esebon ⁊ in oibus viculis eius. quia esebō ciuitas erat seon regis amorrei: ⁊ ipse iniit prelium cū rege moab primū: ⁊ tulit oēm terrā eius de manu eius vsqꝫ arnō. Idcirco dicebāt in puerbijs. venite in esebon: edificet ⁊ ɔstruat ciuitas seō. qꝛ vētus vrēs fortis sicē ignis egressus est de esebon: ⁊ faciētes prelium sicē flāma de ciuitate seon. occiderūt populū q̄ habitabat in har moab: ⁊ sacerdotes q̄ ministrabāt in domo deoꝝ altariū arnon. Ve vobis moabite: peristi popule q̄ seruiebatis chamos. tradidit filios suos obsides: et filias suas in captiuitatē regi amorreoꝝ seon. ⁊ regnū cessauit ab esebon: ablata est potestas a dibon: ⁊ vastauerunt vsqꝫ nophe: qđ est cōiunctū ad medaba. Habitauitqꝫ israel in tra amorrei. ⁊ misit moyses ad explorandum iazar: ⁊ ceperūt viculos eius: ⁊ eiecit amorreū qui erat ibi. ⁊ declinauerunt ⁊ ascenderunt per viam basan: ⁊ egressus est og rex basan ⁊ omnis populus eius in occursum eorū vt iniret prelium in edrai. Dixitqꝫ dominus ad moysen. Ne timeas eum: quia in manu tua tradidi eum ⁊ omnē populū eius et terram eius: ⁊ facies ei sicut fecisti seon regi amorreorū qui habitabat in esebon. Percusseruntqꝫ eum et filios eius

Primitiua chal.

קרה · אמר · נגה שלל קדם · קרב · שבה · עדה צדה · נפק · נגח לחל · עבד נחא

ואת כל עמו עד בלתי השאיר לו שריד ויירשו את ארצו. ויסעו בני ישראל ויחנו בערבות מואב מעבר לירדן ירחו: וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמרי: ויגר מואב מפני העם מאד כי רב הוא ויקץ מואב מפני בני ישראל: ויאמר מואב אל זקני מדין עתה ילחכו הקהל את כל סביבתינו כלחך השור את ירק השדה ובלק בן צפור מלך למואב בעת ההוא: וישלח מלאכים אל בלעם בן בעור פתורה אשר על הנהר ארץ בני עמו לקרא לו לאמר הנה עם יצא ממצרים הנה כסה את עין הארץ והוא ישב ממלי: ועתה לכה נא ארה לי את העם הזה כי עצום הוא ממני אולי אוכל נכה בו ואגרשנו מן הארץ כי ידעתי את אשר תברך מברך ואשר תאר יואר: וילכו זקני מואב וזקני מדין וקסמים בידם ויבאו אל בלעם וידברו אליו דברי בלק: ויאמר אליהם לינו פה הלילה והשבתי אתכם דבר כאשר ידבר יהוה אלי וישבו שרי

& vniuersum populum eius vsque ad internitionem: & possederunt terram illius.

Ca.22.

Profectique castrametati sunt in campestribus moab: vbi trans iordanem hiericho sita est. Videns autem balac filius sephor omnia que fecerat israel amorreo: & quod pertimuissent eum moabite: & impetum eius ferre non possent: dixit ad maiores natu madian: Ita delebit hic populus omnes qui in nostris finibus commorantur: quomodo solet bos herbas vsque ad radices carpere. Ipse autem erat eo tempore rex in moab. Misit ergo nuncios ad balaam filium beor hariolum qui habitabat super flumen terre filiorum ammon: vt vocarent eum & dicerent: Ecce egressus est populus ex egypto: qui operuit superficiem terre sedens contra me. Veni igitur & maledic populo huic: quia fortior me est: si quomodo possim percutere & eiicere eum de terra. Noui enim quod benedictus sit cui benedixeris: & maledictus in quem maledicta congesseris. Perrexeruntque seniores moab & maiores natu madian habentes diuinationis precium in manibus. Cumque venissent ad balaam: & narrassent ei omnia verba balac: ille respondit: Manete hic nocte: & respondebo quicquid mihi dixerit dominus. Manentibus autem illis

καὶ πάντα τὸν λαὸν αὐτοῦ ἕως τοῦ μὴ καταλεῖπειν αὐτοῦ ζωγρείαν, καὶ ἐκληρονόμησαν τὴν γῆν αὐτῶν.

Ca.22.

Καὶ ἀπάραντες οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ παρενέβαλον ἐπὶ δυσμῶν Μωὰβ παρὰ τὸν Ἰορδάνην κατὰ Ἱεριχώ. καὶ ἰδὼν Βαλὰκ υἱὸς Σεπφὼρ πάντα ὅσα ἐποίησεν Ἰσραὴλ τῷ Ἀμορραίῳ, καὶ ἐφοβήθη Μωὰβ τὸν λαὸν σφόδρα, ὅτι πολλοὶ ἦσαν· καὶ προσώχθισε Μωὰβ ἀπὸ προσώπου υἱῶν Ἰσραήλ. καὶ εἶπε Μωὰβ τῇ γερουσίᾳ Μαδιάμ, νῦν ἐκλείξει ἡ συναγωγὴ αὕτη πάντας τοὺς κύκλῳ ἡμῶν, ὡς ἐκλείξαι ὁ μόσχος τὰ χλωρὰ ἐκ τοῦ πεδίου. καὶ Βαλὰκ υἱὸς Σεπφὼρ βασιλεὺς Μωὰβ ἦν κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον. καὶ ἀπέστειλε πρέσβεις πρὸς Βαλαὰμ υἱὸν Βεὼρ φαθουρά, ὅ ἐστιν ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ γῆς υἱῶν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, καλέσαι αὐτόν, λέγων, ἰδοὺ λαὸς ἐξελήλυθεν ἐξ Αἰγύπτου, καὶ ἰδοὺ κατεκάλυψε τὴν ὄψιν τῆς γῆς, καὶ οὗτος ἐγκάθηται ἐχόμενός μου. καὶ νῦν δεῦρο ἄρασαί μοι τὸν λαὸν τοῦτον, ὅτι ἰσχύει οὗτος ἢ ἡμεῖς, ἐὰν δυνώμεθα πατάξαι ἐξ αὐτῶν, καὶ ἐκβαλῶ αὐτοὺς ἐκ τῆς γῆς· ὅτι οἶδα οὓς ἐὰν εὐλογήσῃς σύ, εὐλόγηνται, καὶ οὓς ἂν καταράσῃ σύ, κεκατήρανται. καὶ ἐπορεύθη ἡ γερουσία Μωὰβ καὶ ἡ γερουσία Μαδιάμ, καὶ τὰ μαντεῖα ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν· καὶ ἦλθον πρὸς Βαλαάμ, καὶ εἶπον αὐτῷ τὰ ῥήματα Βαλάκ. καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, καταλύσατε αὐτοῦ τὴν νύκτα, καὶ ἀποκριθήσομαι ὑμῖν τὰ πράγματα ἃ ἂν λαλήσῃ κύριος πρός με. καὶ κατέμειναν οἱ ἄρχοντες

Iosu.14.b. Infra.co.

Ca.xxij.

ויָת כל עמיה עד דלא אשתאר ליה משיזיב ויריתו ית ארעיה: ונטלו בני ישראל ושרו במישריא דמואב מעברא לירדנא דיריחו: וחזא בלק בר צפור ית כל דעבד ישראל לאמוראה: ודחיל מואבאה מן קדם עמא לחדא ארי סגי הוא ועקת למואבאה מן קדם בני ישראל: ואמר מואב לסבי מדין כען ישיצון קהלא ית כל סחרנגא כמא דמלחיך תורא ית ירוקא דחקלא ובלק בר צפור מלכא למואבאה בעדנא ההוא: ושלח אזגדין לות בלעם בר בעור לפתור ארם דעל פרת ארע בני עמיה למקרי ליה למימר הא עמא נפק ממצרים הא חפא ית עין שמשא דארעא והוא שרי לקבלי: וכען איתא כען לוט לי ית עמא הדין ארי תקיף הוא מני מאים איכול לאגחא ביה קרב ואתרכיניה מן ארעא ארי ידענא ית דתברך מברך ודתלוט ליט: ואזלו סבי מואב וסבי מדין וקסמיא בידיהון ואתו לות בלעם ומלילו עמיה פתגמי בלק: ואמר להון ביתו הכא בליליא ואתיב יתכון פתגמא כמא דימליל יוי עמי ואוריכו רברבי

et vniuersus populus eius donec nullus remaneret ei qui euadere posset: et possederunt terram eius. Ca.22. Profectique sunt filii israel: et castrametati sunt in campestribus moab citra iordanem iericho. Et vidit balac filius sephor omnia que fecerat israel amorreo. Et timuit moab valde a conspectu populi quia multus erat: et angustiatus est moab a facie filiorum israel. Dixitque moab senioribus madian. nunc consumabit cetus hic omnia que in circuitu nostro sunt: sicut lambit bos herbam agri. Balac autem filius sephor erat rex moabitarum in illo tempore. et misit nuncios ad balaam filium beor in petor syrie que est iuxta euphratem in terra filiorum populi sui: vt vocarent eum dicentes. ecce populus egressus est de egypto: ecce operuit terram ita vt radii solis non possint eam pertingere. Et ipse habitat contra me. et nunc veni obsecro maledic pro me populo huic quia fortior me est: si forte possim pugnare contra eum et eiicere eum de terra. noui enim quod quem benedixeris benedictus sit: et maledictus cui maledixeris. Abieruntque senes moab et senes madian et precium diuinationis in manibus eorum: et venerunt ad balaam et locuti sunt cum eo verba balac. Dixitque eis. Manete hic nocte hac: et respondebo vobis verbum sicut locutus fuerit dominus mecum. Expectaueruntque principes

Μωὰβ παρὰ Βαλαάμ. καὶ ἦλθεν ὁ θεὸς πρὸς Βαλαάμ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, τί οἱ ἄνθρωποι οὗτοι παρὰ σοί; καὶ εἶπε Βαλαὰμ πρὸς τὸν θεόν, Βαλὰκ υἱὸς Σεπφὼρ βασιλεὺς Μωὰβ ἀπέστειλεν αὐτοὺς πρός με, λέγων, ἰδοὺ λαὸς ἐξελήλυθεν ἐξ Αἰγύπτου, καὶ ἰδοὺ κεκάλυφε τὴν ὄψιν τῆς γῆς, καὶ νῦν δεῦρο ἄρασαί μοι αὐτόν, εἰ ἄρα δυνήσομαι πατάξαι αὐτόν, καὶ ἐκβαλῶ αὐτόν. καὶ εἶπεν ὁ θεὸς πρὸς Βαλαάμ, οὐ πορεύσῃ μετ' αὐτῶν, οὐδὲ καταράσῃ τὸν λαόν· ἔστι γὰρ εὐλογημένος. καὶ ἀναστὰς Βαλαὰμ τοπρωΐ εἶπε τοῖς ἄρχουσι Βαλάκ, ἀποτρέχετε πρὸς τὸν κύριον ὑμῶν· οὐκ ἀφίησί με ὁ θεὸς πορεύεσθαι μεθ' ὑμῶν. καὶ ἀναστάντες οἱ ἄρχοντες Μωὰβ ἦλθον πρὸς Βαλάκ, καὶ εἶπαν, οὐ θέλει Βαλαὰμ πορευθῆναι μεθ' ἡμῶν. καὶ προσέθετο ἔτι Βαλὰκ ἀποστεῖλαι ἄρχοντας πλείους, καὶ ἐντιμοτέρους τούτων. καὶ ἦλθον πρὸς Βαλαάμ, καὶ λέγουσιν αὐτῷ, τάδε λέγει Βαλὰκ ὁ τοῦ Σεπφώρ, ἀξιῶ σε μὴ ὀκνήσῃς ἐλθεῖν πρός με· ἐντίμως γὰρ τιμήσω σε σφόδρα, καὶ ὅσα ἂν εἴπῃς μοι, ποιήσω· καὶ δεῦρο ἐπικατάρασαί μοι τὸν λαὸν τοῦτον. καὶ ἀπεκρίθη Βαλαάμ, καὶ εἶπε τοῖς ἄρχουσι Βαλάκ, ἐὰν δῷ μοι Βαλὰκ πλήρη τὸν οἶκον αὐτοῦ ἀργυρίου καὶ χρυσίου, οὐ δυνήσομαι παραβῆναι τὸ ῥῆμα κυρίου τοῦ θεοῦ, ποιῆσαι αὐτὸ μικρὸν ἢ μέγα. καὶ νῦν ὑπομείνατε αὐτοῦ καὶ ὑμεῖς τὴν νύκτα ταύτην.

Infra.24.c.

apud balaam: venit deus: & ait ad eum. Quid sibi volunt homines isti apud te? Respondit. Balac filius sephor rex moabitarum misit ad me dicens. Ecce populus qui egressus est de egypto operuit superficiem terre: veni & maledic ei: si quomodo possim pugnans abigere eum. Dixitque deus ad balaam. Noli ire cum eis: neque maledicas populo: quia benedictus est. Qui mane consurgens dixit ad principes. Ite in terram vestram: quia prohibuit me dominus venire vobiscum. Reuersi principes dixerunt ad balac. Noluit balaam venire nobiscum. Rursum ille multo plures & nobiliores quam ante miserat misit. Qui cum venissent ad balaam dixerunt. Sic dicit balac filius sephor. Ne cuncteris venire ad me: paratum habeo honorare te: & quicquid volueris dabo tibi. Veni & maledic populo isti. Respondit balaam. Si dederit mihi balac plenam domum suam argenti & auri: non potero immutare verbum domini dei mei: vt vel plus vel minus loquar. Obsecro vt hic maneatis etiam hac nocte:

מואב עם בלעם: ויבא אלהים אל בלעם ויאמר מי האנשים האלה עמך: ויאמר בלעם אל האלהים בלק בן צפר מלך מואב שלח אלי: הנה העם היצא ממצרים ויכס את עין הארץ עתה לכה קבה לי אתו אולי אוכל להלחם בו וגרשתיו: ויאמר אלהים אל בלעם לא תלך עמהם לא תאר את העם כי ברוך הוא: ויקם בלעם בבקר ויאמר אל שרי בלק לכו אל ארצכם כי מאן יהוה לתתי להלך עמכם: ויקומו שרי מואב ויבאו אל בלק ויאמרו מאן בלעם הלך עמנו: ויסף עוד בלק שלח שרים רבים ונכבדים מאלה: ויבאו אל בלעם ויאמרו לו כה אמר בלק בן צפור אל נא תמנע מהלך אלי: כי כבד אכבדך מאד וכל אשר תאמר אלי אעשה ולכה נא קבה לי את העם הזה: ויען בלעם ויאמר אל עבדי בלק אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבר את פי יהוה אלהי לעשות קטנה או גדולה: ועתה שבו נא בזה גם אתם הלילה

מואב עם בלעם: ואתא מימר מן קדם יוי לות בלעם ואמר מן גבריא האלין דעמך: ואמר בלעם קדם יוי בלק בר צפור מלכא דמואב שלח לותי: הא עמא דנפק ממצרים וחפא ית עין שמשא דארעא כען איתא לוט לי יתיה מאים איכול לאגחא ביה קרב ואתרכיניה: ואמר יוי לבלעם לא תיזיל עמהון לא תלוט ית עמא ארי בריך הוא: וקם בלעם בצפרא ואמר לרברבי בלק איזילו לארעכון ארי לית רעוא קדם יוי למשבקי למיזל עמכון: וקמו רברבי מואב ואתו לות בלק ואמרו סריב בלעם למיתי עמנא: ואוסיף עוד בלק למשלח רברבין סגיאין ויקירין מאלין: ואתו לות בלעם ואמרו ליה כדנן אמר בלק בר צפור לא כען תתמנע מלמיתי לותי: ארי יקרא איקרינך לחדא וכל דתימר לי אעביד ואיתא כען לוט לי ית עמא הדין: ואתיב בלעם ואמר לעבדי בלק אם יתן לי בלק מלי ביתיה כסף ודהב לית לי רשו למעבר על גזירת מימרא דיוי אלהי למעבד זעירתא או רבתא: וכען אוריכו כען הכא אף אתון בליליא

moab apud balaam: et venit verbum a facie domini ad balaam: et ait. Qui sunt viri isti qui sunt tecum. Et dixit balaam coram domino. Balac filius sephor rex moab misit ad me dicens. Ecce populus egressus est de egypto: et cooperuit terram: ita vt sol non possit eam pertingere: nunc veni maledic eis pro me: si forte potero pugnare contra eum et eiicere eum. Dixitque deus ad balaam. non vadas cum eis: nec maledicas populo quia benedictus est. Et surrexit balaam mane et dixit principibus balac. Ite in terram vestram: quoniam non est voluntas coram deo vt dimittat me ire vobiscum. Et surrexerunt principes moab et venerunt ad balac: et dixerunt. Noluit balaam venire nobiscum. et addidit rursus balac mittere principes plures et nobiliores istis. et venerunt ad balaam et dixerunt ei: hec dicit balac filius sephor. Ne desinas obsecro venire ad me: quia honore honorabo te valde: et omnia que dixeris mihi faciam: et nunc veni maledic pro me populo huic. Respondit balaam: et ait seruis balac. Si dederit mihi balac plenam domum suam argenti et auri non habeo facultatem transgrediendi decretum verbi domini dei mei: vt faciam rem minimam aut magnam. Nunc autem expectate obsecro etiam vos hic nocte hac:

ואדעה מה יסף יהוה דבר עמי׃ ויבא אלהים אל בלעם לילה ויאמר לו אם לקרא לך באו האנשים קום לך אתם ואך את הדבר אשר אדבר אליך אתו תעשה׃ ויקם בלעם בבקר ויחבש את אתנו וילך עם שרי מואב׃ ויחר אף אלהים כי הולך הוא ויתיצב מלאך יהוה בדרך לשטן לו והוא רכב על אתנו ושני נעריו עמו׃ ותרא האתון את מלאך יהוה נצב בדרך וחרבו שלפה בידו ותט האתון מן הדרך ותלך בשדה ויך בלעם את האתון להטתה הדרך׃ ויעמד מלאך יהוה במשעול הכרמים גדר מזה וגדר מזה׃ ותרא האתון את מלאך יהוה ותלחץ אל הקיר ותלחץ את רגל בלעם אל הקיר ויסף להכתה׃ ויוסף מלאך יהוה עבור ויעמד במקום צר אשר אין דרך לנטות ימין ושמאול׃ ותרא האתון את מלאך יהוה ותרבץ תחת בלעם ויחר אף בלעם ויך את האתון במקל׃ ויפתח יהוה את פי האתון ותאמר

ידע · בוא · לילה · קרא · הלך · דבר · עשה · קום · חבש · שור · חרה · הלך · יצב · שנה · ראה · נצב · שלף · נטה · הלך · נכה · עמד · שעל · ראה · לחץ · רגל · יסף · נכה · עבר · עמד · צור · נטה · ימן · ראה · רבץ · חרה · נכה · פתח · פה · אמר

vt scire queā quid mihi rursum rndeat dñs. Venit ergo deus ad balaā nocte: & ait ei. Si vocare te venerunt hoīes isti: surge & vade cum eis: ita dūtaxat vt quod tibi pcepero facias. Surrexit balaā mane: & strata asina sua pfectus est cum eis. Et iratus est deus. Stetitq3 angelus domini in via contra balaam qui sedebat asine: & duos pueros hēbat secum. Cernens asina angelū stantē in via euagiato gladio auertit se de itinere: & ibat p agrū. Quā cū verberaret balaam & vellet ad semitā reducere: stetit angelus in āgustiis duarum maceriarū: quibus vinee cigebātur. Quē videns asina iunxit se parieti: & attriuit sedētis pedem. At ille iterū verberabat eam. & nihilominus angelus ad locum angustū trāsiens vbi nec ad dexterā nec ad sinistrā poterat deuiari: obuius stetit. Cūq3 vidisset asina stātē angelū cōcidit sub pedibus sedentis. Qui iratus vehemētius cedebat fuste latera eius. Aperuitq3 dominus os asine: & locuta est.

τ cognoscā qđ apponet dñs loqui ad me.
καὶ γνώσομαι τί προσθήσει κύριος λαλῆσαι πρός με·
τ venit deus ad balaam nocte: τ dixit ei:
καὶ ἦλθεν ὁ θεὸς πρὸς Βαλαὰμ νυκτός, καὶ εἶπεν αὐτῷ,
si ad vocādū te aduenerūt hoīes isti: surgens sequere eos. sed v̄bū qđ loquar ad te: hoc facies. τ surgens balaam mane strauit asinā suā: τ abijt cū principib⁹ moab. τ irat⁹ fuit furore de⁹: q2 abijt ipse. τ surrexit angelus dei in via vt calūniaret eū.
εἰ καλέσαι σε πάρεισιν οἱ ἄνθρωποι οὗτοι, ἀναστὰς ἀκολούθησον αὐτοῖς· ἀλλὰ τὸ ῥῆμα ὃ ἂν λαλήσω πρὸς σέ, τοῦτο ποιήσεις. καὶ ἀναστὰς Βαλαὰμ τοπρωῒ ἐπέσαξεν τὴν ὄνον αὐτοῦ, καὶ ἐπορεύθη μετὰ τῶν ἀρχόντων μωάβ. καὶ ὠργίσθη θυμῷ ὁ θεός, ὅτι ἐπορεύθη αὐτός· καὶ ἀνέστη ὁ ἄγγελος τοῦ θεοῦ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἐνδιαβάλλειν αὐτόν.
τ ipse insederat in asinā suā. τ duo pueri eius cū eo. τ videns asina angelū dei resistentē in via: τ gladiū euaginatū in manu eius: declinauit asina a via: τ ibat ad campū: τ percussit asinā vt dirigeret eā in via. τ stetit angelus dei in sulcis vinearū. sepes hinc: τ sepes inde. τ vidēs asina angelū dei: constrinxit seipsā ad parietē: τ cōpressit pedē balaam. τ apposuit adhuc v̄berare eā: τ apposuit angelus dei abiens. τ substitit in loco angusto in quo nō erat declinare ad dexterā neq3 ad sinistrā. τ videns asina angelū dei subsedit subtus balaam. τ iratus ē balaam: τ v̄berabat asinā in v̄ga. τ aperuit deus os asine. τ dicit
καὶ αὐτὸς ἐπιβεβήκει ἐπὶ τῆς ὄνου αὐτοῦ, καὶ δύο παῖδες αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ. καὶ ἰδοῦσα ἡ ὄνος τὸν ἄγγελον τοῦ θεοῦ ἀνθεστηκότα ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ τὴν ῥομφαίαν ἐσπασμένην ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, ἐξέκλινεν ἡ ὄνος ἐκ τῆς ὁδοῦ, καὶ ἐπορεύετο εἰς τὸ πεδίον, καὶ ἐπάταξε τὴν ὄνον τοῦ εὐθῦναι αὐτὴν ἐν τῇ ὁδῷ. καὶ ἔστη ὁ ἄγγελος τοῦ θεοῦ ἐν ταῖς αὔλαξι τῶν ἀμπέλων, φραγμὸς ἐντεῦθεν, καὶ φραγμὸς ἐντεῦθεν. καὶ ἰδοῦσα ἡ ὄνος τὸν ἄγγελον τοῦ θεοῦ, προσέθλιψεν ἑαυτὴν πρὸς τὸν τοῖχον, καὶ ἀπέθλιψε τὸν πόδα Βαλαάμ. καὶ προσέθετο ἔτι μαστίξαι αὐτήν, καὶ προσέθετο ὁ ἄγγελος τοῦ θεοῦ ἀπελθών, καὶ ὑπέστη ἐν τόπῳ στενῷ, εἰς ὃν οὐκ ἦν ἐκκλῖναι δεξιὰν οὐδὲ ἀριστεράν, καὶ ἰδοῦσα ἡ ὄνος τὸν ἄγγελον τοῦ θεοῦ συνεκάθισεν ὑποκάτω Βαλαάμ, καὶ ἐθυμώθη Βαλαάμ, καὶ ἔτυπτεν τὴν ὄνον ἐν τῇ ῥάβδῳ. καὶ ἤνοιξεν ὁ θεὸς τὸ στόμα τῆς ὄνου. καὶ λέγει τῷ

Transla. Chal.

ואדע מה יוסף יי למללא עמי׃ ואתא מימר מן קדם יי לות בלעם בליליא ואמר ליה אם למקרי לך אתו גבריא קום איזל עמהון וברם ית פתגמא דאימליל עמך יתיה תעביד׃ וקם בלעם בצפרא וזריז ית אתניה ואזל עם רברבי מואב׃ ותקיף רוגזא דיי ארי אזיל הוא ואתעתד מלאכא דיי באורחא לשטן ליה והוא רכיב על אתניה ותרין עולימוהי עמיה׃ וחזת אתנא ית מלאכא דיי מעתד באורחא וחרביה שליפא בידיה וסטת אתנא מן אורחא ואזלת בחקלא ומחא בלעם ית אתנא לאסטיותה לאורחא׃ וקם מלאכא דיי בשביל כרמיא אתרא גדירא מכא ואתרא גדירא מכא׃ וחזת אתנא ית מלאכא דיי ואדחקת עם כותלא ודחיקת ית רגלא דבלעם לכותלא ואוסיף למחתה׃ ואוסיף מלאכא דיי למעבר וקם באתר עק דלית אורח למסטי לימינא ולשמאלא׃ וחזת אתנא ית מלאכא דיי ורבעת תחות בלעם ותקיף רוגזא דבלעם ומחא ית אתנא בחוטרא׃ ופתח יי ית פומא דאתנא ואמרת

Primitiua chal.

ידע · קרא · אתא · מלל · קום · רבב · עתד · לאך · חזה · סטה · קום · דחק · יסף · מחא · עבר · עיק · שטה

Interp. chal.

vt sciam quid rursus dñs loquat mecū. Venitq3 verbum a facie dñi ad balaā nocte: τ ait ei. si vt vocarēt te venerūt viri isti: surge vade cū eis. verūtamē quodcunq3 verbū loquar tecū: illud facies. Surrexitq3 balaam mane: τ strauit asinā suā: τ abijt cum principibus moab. Et iratus est furor dñi eo q illeabijsset: τ stetit angelus dñi in via: vt aduersaretur ei: τ ipse sedebat sup asinā suā: τ duo pueri eius ibant cum eo. viditq3 asina angelū dñi stantē in via: τ gladius eius euaginat⁹ erat in manu sua: τ declinauit asina a via et ibat per agrum. Et percussit balaā asinā vt inclinaret eam ad viam. et stetit angelus dñi in semita vinearum vbi sepes erat ex vtraq3 parte. et vidit asina angelum domini: τ strinxit se cum pariete: τ constrinxit pedem balaam ad parietē: τ addidit percutere eam. Et addidit angelus dñi transire: τ stetit in loco angusto vbi non erat via vt declinaret ad dexteram neq3 ad sinistram. Viditq3 asina angelum domini: τ concidit sub balaam. Et iratus est furor balaam: et percussit asinam baculo. et aperuit dominus os asine: et dixit

---

balaam: qđ feci tibi: q2 pcussisti me hac tertia vice. τ dixit balaam asine: q2 illusisti me: τ si habuissē gladiū i manu mea: iā pupugissē te. τ dicit asina balaam: nō ego asina tua: in q̄ ascendisti a iuuētute tua vsq3 hodiernū diē? nū cōtēptu cōtēnēs feci tibi sic. ille aūt dixit nō. reuelauit aūt de⁹ oculos balaam: τ videt angelū dñi resistentē in via: τ gladiū euaginatū in manu eius. τ inclinans adorauit facie. τ dixit ei angel⁹ dei: q̄re pcussisti asinā tuā hac tertia vice. τ ecce ego exiui in detractiōe3 tuā: q2 nō regalis via tua corā me. τ videns me asina declinauit a me hac tertia vice. τ nisi declinasset a me: nūc igi⁊ te qđē occidissem: illā āt reseruassem. τ dixit balaam angelo dñi: peccaui: nō .n. sciebā q tu mihi resistis in via in occursū meū. τ nūc si nō tibi placet reuertar. τ dixit angelus dei ad balaam: vade cum hominib⁹: verūtamē v̄bū qđ loquar ad te: hoc custodies ad loquēdū. τ abijt balaam cū pricipib⁹ balaac. τ audiēs balaac: q venit balaam: exiuit in occursū ei: in

Βαλαάμ, τί πεποίηκά σοι, ὅτι πέπαικάς με τοῦτο τρίτον. καὶ εἶπε Βαλαὰμ τῇ ὄνῳ, ὅτι ἐμπέπαιχάς μοι, καὶ εἰ εἶχον μάχαιραν ἐν χειρί μου, ἤδη ἂν ἐξεκέντησά σε. καὶ λέγει ἡ ὄνος τῷ Βαλαάμ, οὐκ ἐγὼ ἡ ὄνος σου, ἐφ' ἧς ἐπέβαινες ἀπὸ νεότητός σου ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας; μὴ ὑπερορῶσα ὑπεριδοῦσα ἐποίησά σοι οὕτως. ὁ δὲ εἶπεν οὐχί. ἀπεκάλυψε δὲ ὁ θεὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς Βαλαάμ, καὶ ὁρᾷ τὸν ἄγγελον κυρίου ἀνθεστηκότα ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ τὴν μάχαιραν ἐσπασμένην ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. καὶ κύψας προσεκύνησε τῷ προσώπῳ. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος τοῦ θεοῦ διατί ἐπάταξας τὴν ὄνον σου τοῦτο τρίτον. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἐξῆλθον εἰς διαβολήν σου, ὅτι οὐκ ἀστεία ἡ ὁδός σου ἐναντίον μου. καὶ ἰδοῦσα με ἡ ὄνος ἐξέκλινεν ἀπ' ἐμοῦ τοῦτο τρίτον. καὶ εἰ μὴ ἐξέκλινεν ἀπ' ἐμοῦ, νῦν οὖν σε μὲν ἂν ἀπέκτεινα, ἐκείνην δ' ἂν περιεποιησάμην. καὶ εἶπε Βαλαὰμ τῷ ἀγγέλῳ κυρίου, ἡμάρτηκα, οὐ γὰρ ἠπιστάμην ὅτι σύ μοι ἀνθέστηκας ἐν τῇ ὁδῷ εἰς συνάντησίν μου. καὶ νῦν εἰ μή σοι ἀρέσκει ἀποστραφήσομαι. καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος τοῦ θεοῦ πρὸς Βαλαάμ, συμπορεύθητι μετὰ τῶν ἀνθρώπων, πλὴν τὸ ῥῆμα ὃ ἂν λαλήσω πρὸς σέ, τοῦτο φυλάξῃ λαλῆσαι. καὶ ἐπορεύθη Βαλαὰμ μετὰ τῶν ἀρχόντων Βαλαάκ. καὶ ἀκούσας Βαλαάκ, ὅτι ἥλθε Βαλαάμ, ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν αὐτῷ, εἰς

Quid feci tibi? Cur pcutis me ecce iam tertio? Respondit balaam. Quia cōmeruisti: & illusisti mihi. Vtinā haberem gladium: vt te percuterem. Dixit asina. Nonne animal tuum sum: cui semp sedere consueuisti vsq3 in presentē diem? Dic quid simile vnq3 fecerim tibi? At ille ait. Nūq3. Protinus aperuit dñs oculos balaam: & vidit angelum stātē in via euagīato gladio: adorauitq3 eū pronus ī terram. Cui angelus. cur inquit tertio verberas asinā tuam? Ego veni vt aduersarer tibi: quia peruersa est via tua: mihiq3 contraria. Et nisi asina declinasset de via dās locū resistenti: te occidissem: & illa viueret. Dixit balaam. Peccaui: nesciēs q tu stares contra me. Et nunc si displicet tibi vt vadā: reuertar. Ait angelus. Vade cum istis: & caue ne aliud quam precepero tibi loq̄ris. Iuit igitur cū principibus. Quod cum audisset balac: egressus est in occursū eius in

לבלעם מה עשיתי לך כי הכיתני זה שלש רגלים׃ ויאמר בלעם לאתון כי התעללת בי לו יש חרב בידי כי עתה הרגתיך׃ ותאמר האתון אל בלעם הלוא אנכי אתנך אשר רכבת עלי מעודך עד היום הזה ההסכן הסכנתי לעשות לך כה ויאמר לא׃ ויגל יהוה את עיני בלעם וירא את מלאך יהוה נצב בדרך וחרבו שלפה בידו ויקד וישתחו לאפיו׃ ויאמר אליו מלאך יהוה על מה הכית את אתנך זה שלוש רגלים הנה אנכי יצאתי לשטן כי ירט הדרך לנגדי׃ ותראני האתון ותט לפני זה שלש רגלים אולי נטתה מפני כי עתה גם אתכה הרגתי ואותה החייתי׃ ויאמר בלעם אל מלאך יהוה חטאתי כי לא ידעתי כי אתה נצב לקראתי בדרך ועתה אם רע בעיניך אשובה לי׃ ויאמר מלאך יהוה אל בלעם לך עם האנשים ואפס את הדבר אשר אדבר אליך אתו תדבר וילך בלעם עם שרי בלק׃ וישמע בלק כי בא בלעם ויצא לקראתו אל

עשה · נכה · עלל · סכן · עשה · גלה · ראה · נצב · קדד · שחה · נכה · שלש · ראה · נטה · אלי · חיה · רעע · שוב · הלך · דבר · שור · שמע · בוא

Transla. Chal.

לבלעם מה עבדית לך ארי מחיתני דנן תלת זמנין׃ ואמר בלעם לאתנא ארי חייכת בי אילו אית חרבא בידי ארי כען קטלתיך׃ ואמרת אתנא לבלעם הלא אנא אתנך דרכבת עלי מדאיתך עד יומא הדין המילף אליפנא למעבד לך כדין ואמר לא׃ וגלא יי ית עיני בלעם וחזא ית מלאכא דיי מעתד באורחא וחרביה שליפא בידיה וכרע וסגיד לאפוהי׃ ואמר ליה מלאכא דיי על מה מחיתא ית אתנך דנן תלת זמנין הא אנא נפקית למסטן ארי גלי קדמי דאת רעי למיזל באורחא לקבלי׃ וחזתני אתנא וסטת מן קדמי דנן תלת זמנין אילולי דסטת מן קדמי ארי כען אף יתך קטלית ויתה קימית׃ ואמר בלעם למלאכא דיי חבית ארי לא ידעית ארי את מעתד לקדמותי באורחא וכען אם ביש בעינך איתוב לי׃ ואמר מלאכא דיי לבלעם איזיל עם גבריא ולחוד ית פתגמא דאימליל עמך יתיה תמליל ואזל בלעם עם רברבי בלק׃ ושמע בלק ארי אתא בלעם ונפק לקדמותיה

Interp. chal.

ad balaā. Quid feci tibi q2 percussisti me iam tribus vicibus. et ait balaā ad asinā. Quia illusisti mihi. vtinam esset gladius in manu mea: q2 nunc occidissem te. Dixitq3 asina ad balaam. Nonne ego sum asina tua sup quā sedisti ex quo esse cepisti vsq3 in diē hanc? Nunqđ consuetudine consueui sic facere tibi? et ait. Non. Aperuitq3 dñs oculos balaā: τ vidit angelum dñi stantem in via: et gladius eius euaginatus erat in manu sua: τ incuruatus est: τ adorauit in faciē suā. Dixitq3 ei angelus dñi. Cur percussisti asinam tuam iam tertia vice: ecce ego egressus sum vt aduersarer tibi: quia notū est corā me q tu volebas ire per viā cōtra me. Viditq3 me asina: τ declinauit a facie mea iam tertia vice: τ nisi declinasses a facie mea: nunc enim te quoq3 occidissem τ eam reseruassem. Dixitq3 balaam ad angelū dñi. Peccaui: quia nesciebā q tu stares in occursum meū in via. nunc autē si displicet corā te: reuertar. τ ait angelus dñi ad balaā. Vade cum viris: sed verbū quod locutus fuero tecū illud loquaris. Et abijt balaam cum principibus balac. et audiuit balac q veniebat balaam: τ egressus est in occursum eius

Primitiua chal.

מחא · אלף · גלה · לאך · עתד · מחא · סטה · רעה · אזל · חזה · קום · חוב · תוב · מלל · רבב

עיר מואב אשר על גבול ארנן אשר בקצה הגבול: ויאמר בלק אל בלעם הלא שלח שלחתי אליך לקרא לך למה לא הלכת אלי האמנם לא אוכל כבדך: ויאמר בלעם אל בלק הנה באתי אליך עתה היכל אוכל דבר מאומה הדבר אשר ישים אלהים בפי אתו אדבר: וילך בלעם עם בלק ויבאו קרית חצות: ויזבח בלק בקר וצאן וישלח לבלעם ולשרים אשר אתו: ויהי בבקר ויקח בלק את בלעם ויעלהו במות בעל וירא משם קצה העם:

Cap. xxiii.

ויאמר בלעם אל בלק בנה לי בזה שבעה מזבחת והכן לי בזה שבעה פרים ושבעה אילים: ויעש בלק כאשר דבר בלעם ויעל בלק ובלעם פר ואיל במזבח: ויאמר בלעם לבלק התיצב על עלתך ואלכה אולי יקרה יהוה לקראתי ודבר מה יראני והגדתי לך וילך שפי: ויקר אלהים אל בלעם ויאמר אליו את שבעת המזבחת ערכתי ואעל פר ואיל במזבח: וישם יהוה דבר בפי בלעם ויאמר שוב אל בלק וכה תדבר:

Pritiua heb.: גבל · אמר · שלח · קרא · הלך · אמן · יכל · כבד · בוא · יכל · מאם שום · פה · הלך · בוא קרה חוץ · זבח שלח · שור היה · לקח · עלה ראה · קצה · אמר · בנה · כון · עשה · עלה · אמר · יצב עלה הלך · אלי · קרה · ראה נגד שפה · קרה · ערך עלה · שום פה · דבר

Trāsla. B. Hiero.

oppido moabitarū: qd̄ situ ē ī extremis finibus arnon. Dixitq̄ ad balaam. Misi nuncios vt vocarēt te. Cur nō statim venisti ad me? An qa mercedē aduētui tuo reddere nequeo? Cui ille rñdit. Ecce adsum. Nunquid loqui potero aliud: nisi quod deus posuerit in ore meo? Perrexerunt ergo simul & venerūt ī vrbē q̄ ī extremis regni ei⁹ finibus erat. Cūq̄ occidisset balac boues & oues: misit ad balaā & prīcipes q cum eo erāt munera. Mane āt facto duxit eum ad excelsa baal: & intuitus est extremā ptē populi. Cap. 23.

Dixitq̄ balaā ad balac. Edifica mihi hic septem aras: & para totidē vitulos eiusdēq̄ numeri arietes. Cumq̄ fecisset iuxta sermonem balaam: imposuerūt simul vitulum & arietem super aram. Dixitq̄ balaam ad balac. Sta paulisp iuxta holocaustū tuū donec vadā: si forte occurrat mihi dominus: & quodcūq̄ imperauerit loqr tibi. Cū q̄ abiisset velociter: occurit illi deus. Locutusq̄ ad eum balaam septē iquit aras erexi: & imposui vitulum & arietē desup. Dñs āt posuit verbū ī ore ei⁹: & ait. Reuertere ad balac: & hec loqueris.

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

ciuitatē moab: q̄ est in finib⁹ arnō: q̄ est ex parte terminoꝝ: ⁊ dixit balaac ad balaam: nōne mittens misi ad te: vocare te: quare nō venisti ad me: vere nō potero honorare te? ⁊ dixit balaam ad balaac: ecce venio ad te nūc: potens sū loqui. qd̄ vbū q̄dcūq̄ imiserit de⁹ in os meū: hoc custodiā ad loquēdū: ⁊ abiit balaam cū balaac. ⁊ venerūt in ciuitates diuersoꝝ: ⁊ sacrificauit balaac oues ⁊ vitulos. ⁊ misit balaam ⁊ pricipib⁹ q̄ cū eo: ⁊ factū ē mane. ⁊ accipiens balaac balaam adduxit eū ad statuā baal: ⁊ ostendit ei inde ptē quādā populi. Ca. 23

Et dixit balaam balaac: edifica mihi hic septē altaria ⁊ para mihi hic septē vitulos: ⁊ septē arietes. ⁊ fecit balaac quēadmodū dixit ei balaam: ⁊ obtulit vitulū ⁊ arietē sup altare. ⁊ dixit balaam ad balaac: sta sup sacrificiū tuū: ⁊ ibo si apparuerit mihi de⁹ in occursu: ⁊ vbū q̄dcūq̄ mihi ostēdet: annūciabo tibi: ⁊ abiit rectā: ⁊ apparuit de⁹ balaam. ⁊ dixit ad eū balaam: septē altaria paraui: ⁊ imposui vitulū ⁊ arietē sup altare. ⁊ imisit de⁹ vbū in os balaam: ⁊ dixit: cōuersus ad balaac sic loqueris:

πόλιν μωάβ, ἥ ἐστιν ἐπὶ τῶν ὁρίων ἀρνών, ἥ ἐστιν ἐκ μέρους τῶν ὁρίων, καὶ εἶπε Βαλὰκ πρὸς Βαλαάμ, οὐχὶ ἀποστείλας ἀπέστειλα πρός σε, καλέσαι σε, διατί οὐκ ἤρχου πρός με, ὄντως οὐ δυνήσομαι τιμῆσαί σε; καὶ εἶπε Βαλαὰμ πρὸς Βαλάκ, ἰδοὺ ἥκω πρός σε νῦν, δυνατός εἰμι λαλῆσαί τι; τὸ ῥῆμα ὃ ἂν ἐμβάλῃ ὁ θεὸς εἰς τὸ στόμα μου, τοῦτο φυλάξω λαλῆσαι, καὶ ἐπορεύθη Βαλαὰμ μετὰ Βαλάκ. καὶ ἦλθον εἰς πόλεις ἐπαύλεων, καὶ ἔθυσεν Βαλὰκ πρόβατα καὶ μόσχους. καὶ ἀπέστειλε τῷ Βαλαὰμ καὶ τοῖς ἄρχουσι τοῖς μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐγενήθη πρωΐ. καὶ παραλαβὼν Βαλὰκ τὸν Βαλαὰμ ἀνεβίβασεν αὐτὸν ἐπὶ τὴν στήλην τοῦ Βαάλ, καὶ ἔδειξεν αὐτῷ ἐκεῖθεν μέρος τι τοῦ λαοῦ.

Καὶ εἶπε Βαλαὰμ τῷ Βαλάκ, οἰκοδόμησόν μοι ἐνταῦθα ἑπτὰ βωμοὺς καὶ ἑτοίμασόν μοι ἐνταῦθα ἑπτὰ μόσχους, καὶ ἑπτὰ κριούς. καὶ ἐποίησε Βαλὰκ ὃν τρόπον εἶπεν αὐτῷ Βαλαάμ, καὶ ἀνήνεγκε μόσχον καὶ κριὸν ἐπὶ τὸν βωμόν. καὶ εἶπε Βαλαὰμ πρὸς Βαλάκ, παράστηθι ἐπὶ τῆς θυσίας σου, καὶ πορεύσομαι εἴ μοι φανεῖταί μοι ὁ θεὸς ἐν συναντήσει, καὶ ῥῆμα ὃ ἄν μοι δείξει, ἀπαγγελῶ σοι, καὶ ἐπορεύθη εὐθεῖαν, καὶ ἐφάνη ὁ θεὸς τῷ Βαλαάμ. καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν Βαλαάμ, τοὺς ἑπτὰ βωμοὺς ἡτοίμασα, καὶ ἀνεβίβασα μόσχον καὶ κριὸν ἐπὶ τὸν βωμόν. καὶ ἐνέβαλεν ὁ θεὸς ῥῆμα εἰς τὸ στόμα Βαλαάμ, καὶ εἶπεν, ἐπιστραφεὶς πρὸς Βαλάκ οὕτως λαλήσεις,

Infra. 23. b.

Transla. Chal.

לקרתא דמואב דעל תחום ארנון דבסטר תחומא: ואמר בלק לבלעם הלא משלח שלחית לותך למקרי לך למה לא אתיתא לותי הבקושטא הויתא אמר לית אנא יכיל ליקרותך: ואמר בלעם לבלק הא אתיתי לותך כען המיכל יכילנא למללא מדעם פתגמא דישוי יי בפומי יתיה אמליל: ואזל בלעם עם בלק ואתו לקרית מחוזוהי: ונכס בלק תורין ועאן ושדר לבלעם ולרברביא דעמיה: והוה בצפרא ודבר בלק ית בלעם ואסקיה לרמת דחלתיה וחזא מתמן קצת מן עמא:

Ca. xxiii.

ואמר בלעם לבלק בני לי הכא שבעא מדבחין ואתקין לי הכא שבעא תורין ושבעה דכרין: ועבד בלק כמא דמליל בלעם ואסק בלק ובלעם תור ודכר על כל מדבח: ואמר בלעם לבלק אתעתד על עלתך ואהך מאים יתערע מימר מן קדם יי לקדמותי ופתגם דיחזינני ואחוי לך ואזל יחידי: וערע מימר מן קדם יי לות בלעם ואמר קדמוהי ית שבעא מדבחין סדרית ואסקית תור ודכר על כל מדבח: ושוי יי פתגמא בפום בלעם ואמר תוב לות בלק וכדין תמליל:

Pritiua chal.

קרה שלח · קרא הוה · אתא יכל · שוה אתא · נסק חזה קצה · דבח תקן · עתד עלה יהב · ערע אמר חזה · חזה

Interp. chal.

in vrbe moab que est iuxta terminū arnon q̄ est in latere termini. Dixitq̄ balac ad balaam. nōne mittens misi ad te vt vocarem te: cur non venisti ad me? nunquid vere dicebas q̄ non poterā honorare te? Dixitq̄ balaam ad balac. Ecce nunc venio ad te: nunquid possum loqui aliquid? verbū enī quod dñs posuerit in ore meo illud loquar. Abijtq̄ balaam cum balac: et venerunt in vrbem prouintie eius. ⁊ occidit balac oues ⁊ boues ⁊ misit ad balaam ⁊ ad principes qui erant cum eo. Et facto mane tulit balac balaam ⁊ duxit eum in excelsa dei sui: et vidit inde extremam partem populi. Ca. 23.

Dixitq̄ balaā ad balac. Edifica mihi hic septem aras et para mihi hic septē boues ⁊ septē arietes. Et fecit balac sicut locut⁹ fuerat balaā: ⁊ obtulerūt balac ⁊ balaam bouem ⁊ arietē sup vnāquāq̄ aram. Dixitq̄ balaam ad balac. Sta iuxta holocaustū tuū. et ibo: si forte occurrat sermo a facie dñi in occursum meum: ⁊ verbum quod indicauerit mihi nunciabo tibi. Abijtq̄ solus: ⁊ occurrit verbum a facie dñi ad balaam: ⁊ dixit ei. Septem aras disposui: ⁊ obtuli bouem ⁊ arietem super aram. Posuitq̄ dñs verbuz in ore balaam: ⁊ ait. Reuertere ad balac: ⁊ sic loqueris.

וישב אליו והנה נצב על עלתו הוא וכל שרי מואב: וישא משלו ויאמר מן ארם ינחני בלק מלך מואב מהררי קדם לכה ארה לי יעקב ולכה זעמה ישראל: מה אקב לא קבה אל ומה אזעם לא זעם יהוה: כי מראש צרים אראנו ומגבעות אשורנו הן עם לבדד ישכן ובגוים לא יתחשב: מי מנה עפר יעקב ומספר את רבע ישראל תמת נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמהו: ויאמר בלק אל בלעם מה עשית לי לקב איבי לקחתיך והנה ברכת ברך: ויען ויאמר הלא את אשר ישים יהוה בפי אתו אשמר לדבר: ויאמר אליו בלק לך נא אתי אל מקום אחר אשר תראנו משם אפס קצהו תראה וכלו לא תראה וקבנו לי משם: ויקחהו שדה צפים אל ראש הפסגה ויבן שבעה מזבחת ויעל פר ואיל במזבח: ויאמר אל בלק התיצב כה על עלתך ואנכי אקרה כה: ויקר יהוה אל בלעם וישם דבר בפיו ויאמר שוב אל בלק וכה תדבר: ויבא אליו והנו נצב על

Pritiua heb.: שוב · נשא · נחה · ארר · קבב · זעם · צור ראה · שור · שכן חשב · ספר · מות · היה כמו · עשה קבב · ענה · שום · שמר · מום · קבב לקח · צפה בנה · זבח עלה · אמר יצב · עלה קרה · קרה שום · פה · דבר בוא

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

⁊ reuersus ē ad eū: ⁊ ille steterat sup holocaustis suis: ⁊ oēs pncipes moab cū illo. ⁊ assumēs parabolā suā: dixit: ex mesopotamia accersiuit me balaac rex moab. de mōtib⁹ oriētis: dicēs: veni maledic mihi iacob: ⁊ veni maledic mihi israel. qd maledicā cui nō maledicit dñs: qd maledicā cui nō maledicit deus: qz de vertice mōtiū videbo eū: ⁊ de collib⁹ cōsiderabo eū: ecce populus solus habitabit: ⁊ in gētib⁹ nō reputabitur: quis dinumerauit semē iacob. ⁊ qs numerabit populos israel. moriatur aīa mea inter aīas iustoꝝ: ⁊ fiat semē meū vt semē hoc. ⁊ dixit balaac ad balaam: qd fecisti mihi: ad maledictionē inimicoꝝ meoꝝ vocaui te: ⁊ ecce bñdixisti bñdictionē. ⁊ dixit balaā ad balaac: nōne q̄cūq̄ immiserit deus in os meū: hoc custodiā ad loq̄ndū. ⁊ dixit ad eū balaac: veni adhuc mecū in locū aliū ex quo nō videbis eū inde: sed ptē aliq̄z eius videbis: oēs āt nō videbis: ⁊ maledices mihi ei inde: ⁊ assumpsit eū in agri speculā sup verticē excisi: ⁊ edificauit ibi septē altaria: ⁊ imposuit vitulū ⁊ arietē sup altare. ⁊ dixit balaam ad balaac. sta sup sacrificiū tuū: ego āt ibo interrogare deū. ⁊ occurrit deus balaā: ⁊ immisit vbū in os eius. ⁊ dixit reuertere ad balaac: ⁊ hec loq̄ris: ⁊ reuersus ē ad eū: ⁊ ille steterat sup

καὶ ἀπεστράφη πρὸς αὐτόν, καὶ ὅδε ἐφειστήκει ἐπὶ τῶν ὁλοκαυτωμάτων αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ ἄρχοντες μωὰβ μετ' αὐτοῦ. καὶ ἀναλαβὼν τὴν παραβολὴν αὐτοῦ, εἶπεν, ἐκ μεσοποταμίας μετεπέμψατό με Βαλὰκ βασιλεὺς μωάβ. ἐξ ὀρέων ἀνατολῶν, λέγων, δεῦρο ἄρασαί μοι τὸν ἰακώβ, καὶ δεῦρο ἐπικατάρασαί μοι τὸν ἰσραήλ. τί ἀράσομαι ὃν μὴ ἀρᾶται κύριος, καὶ τί καταράσομαι ὃν μὴ καταρᾶται ὁ θεός, ὅτι ἀπὸ κορυφῆς ὀρέων ὄψομαι αὐτόν, καὶ ἀπὸ βουνῶν προσνοήσω αὐτόν, ἰδοὺ λαὸς μόνος κατοικήσει, καὶ ἐν ἔθνεσιν οὐ λογισθήσεται, τίς ἐξηκριβάσατο τὸ σπέρμα ἰακώβ. καὶ τίς ἐξαριθμήσεται δήμους ἰσραήλ. ἀποθάνοι ἡ ψυχή μου ἐν ψυχαῖς δικαίων, καὶ γένοιτο τὸ σπέρμα μου ὡς τὸ σπέρμα τοῦτο. καὶ εἶπε Βαλὰκ πρὸς Βαλαάμ, τί πεποίηκάς μοι, εἰς κατάρασιν ἐχθρῶν μου κέκληκά σε, καὶ ἰδοὺ εὐλόγηκας εὐλογίαν. καὶ εἶπε Βαλαὰμ πρὸς Βαλάκ, οὐχὶ ὅσα ἂν ἐμβάλῃ ὁ θεὸς εἰς τὸ στόμα μου, τοῦτο φυλάξω λαλῆσαι. καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν Βαλάκ, δεῦρο ἔτι μετ' ἐμοῦ εἰς τόπον ἄλλον ἐξ οὗ οὐκ ὄψῃ αὐτὸν ἐκεῖθεν, ἀλλ' ἢ μέρος τι αὐτοῦ ὄψῃ, πάντας δὲ οὐ μὴ ἴδῃς, καὶ κατάρασαί μοι αὐτὸν ἐκεῖθεν, καὶ παρέλαβεν αὐτὸν εἰς ἀγροῦ σκοπιὰν ἐπὶ κορυφὴν λελαξευμένου, καὶ ᾠκοδόμησεν ἐκεῖ ἑπτὰ βωμούς, καὶ ἀνεβίβασεν μόσχον καὶ κριὸν ἐπὶ τὸν βωμόν. καὶ εἶπε Βαλαὰμ πρὸς Βαλάκ. παράστηθι ἐπὶ τῆς θυσίας σου, ἐγὼ δὲ πορεύσομαι ἐπερωτῆσαι τὸν θεόν. καὶ συνήντησεν ὁ θεὸς τῷ Βαλαάμ, καὶ ἐνέβαλεν ῥῆμα εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ. καὶ εἶπεν ἀποστράφητι πρὸς Βαλάκ, καὶ τάδε λαλήσεις, καὶ ἀπεστράφη πρὸς αὐτόν, καὶ ὅδε ἐφειστήκει ἐπὶ τῆς

Rasi. 5. b. · Infra. 3. b.

Trāsla. B. Hiero.

Reuersus inuenit stantem balac iuxta holocaustū suū: & oēs principes moabitarū. assūptaq̄ parabola sua dixit. De arā adduxit me balac rex moabitarū de montibus orientis. Veni inquit: & maledic iacob: propera & detestare israel. Quō maledicā: cui non maledixit deus? Qua rōne detester: quē dñs non detestatur? De summis silicibus videbo eum: & de collibus cōsiderabo illū. Populus solus habitabit: & inter gētes non reputabitur. Quis dinumerare possit puluerem iacob: & nosse nūerum stirpis israel? Moriatur anima mea morte iustorū: & fiāt nouissima mea horū similia. Dixitq̄ balac ad balaam. Quid ē hoc qd̄ agis? Vt malediceres inimicis meis vocaui te: & tu ecōtrario bñdicis eis. Cui ille rñdit. Nū alid possum loq nisi quod iusserit dñs? Dixit ergo balac. Veni mecū in alterum locum: vnde partem israel videas: & totū videre nō possis: inde maledicito ei. Cūq̄ duxisset eū in locum sublimē sup verticē montis phasga: edificauit balaā septē aras: & ipositis supra vitulis atq̄ arietibus dixit ad balac. Sta hic iuxta holocaustum tuum: donec ego obuius pgā. Cui cum dñs occurrisset: posuissetq̄ verbū ī ore ei⁹: ait. Reuertere ad balac & hec loq̄ris ei. Reuersus iuenit eū stantē iuxta

Transla. Chal.

ותב לותיה והא הוא מתעתד על עלתיה הוא וכל רברבי מואב: ונטל מתליה ואמר מן ארם דברני בלק מלכא דמואב מטורי מדנחא איתא לוט לי יעקב ואיתא תריך לי ית ישראל: מה אלוט דלא לטיה אלהא ומה אתריך דלא תריכיה יי: ארי מריש טוריא חזיתיה ומרמתא סכיתיה הא עמא בלחודיהון עתידין דיחסנון עלמא ובעממיא לא יתדנון גמירא: מאן יכול למני דעדקיא דבית יעקב דאמיר עליהון יסגון כעפרא דארעא או חד מארבע משריתא דישראל תמות נפשי מותא דקשוטיא ויהי סופי כותהון: ואמר בלק לבלעם מה עבדת לי למילט סנאי דברתך והא ברכא מברכת להון: ואתיב ואמר הלא ית דישוי יי בפומי יתיה אטר למללא: ואמר ליה בלק איתא כען עמי לאתר אוחרן דתחזיניה מתמן לחוד קצתיה תחזי וכוליה לא תחזי ותלוטיה לי מתמן: ודבריה לחקל סכותא לריש רמתא ובנא שבעא מדבחין ואסיק תור ודכר על כל מדבח: ואמר לבלק אתעתד הכא על עלתך ואנא אתמטי עד כא: וערע מימר מן קדם יי לבלעם ושוי פתגמא בפומיה ואמר תוב לות בלק וכדין תמליל: ואתא לותיה והא מתעתד על

Interp. chal.

Reuersusq̄ est ad eum: ⁊ ecce ille stabat iuxta holocaustū suū ⁊ oēs principes moab. et assumpsit parabolā suam. et ait. De aram duxit me balac rex moab de montibus orientis: veni inquit maledic pro me iacob ⁊ veni pijce a me israelē. Quid maledicā cui non maledixit deus? ⁊ quid proijciā quē non proiecit dñs? A vertice enim montiū intueor eum: ⁊ de collibus cōsidero eum: ecce populus solus possidebit seculū ⁊ in gētibus nō existimabūt ꝯsumptionē. Quis poterit numerare paruulos domus iacob: de qbus dictum est q̄ multiplicabūtur sicut puluis terre: aut vnū ex quattuor castris israel. moriatur anima mea morte rectoꝝ eius: ⁊ sit finis meus sicut illoꝝ. Dixitq̄ balac ad balaā. Quid hoc fecisti mihi? vt malediceres inimicis meis duxi te: ⁊ ecce benedictione bñdixisti eis. et respondit ⁊ ait. Atiq̄ qd̄ posuerit dñs in ore meo illud obseruabo vt loquar. Dixitq̄ ei balac. Veni obsecro nūc mecū in alterū locū: vnde euz videre poteris: tantūmō extremā partē ei⁹ videbis: ⁊ totū nō videbis: ⁊ maledic ide ei pro me. et adduxit eū in agrū specule in verticē collis: ⁊ edificauit septē aras: et obtulit bouē ⁊ arietē sup vnāquāq̄ aram. Dixitq̄ ad balac. Sta hic iuxta holocaustū tuū: ego āt accedā illuc vsq̄: ⁊ occurrit verbū a facie dñi ipsi balaā: ⁊ posuit sermonē in ore eius: ⁊ ait. Reuertere ad balac: ⁊ sic loqueris. Et venit ad eum: ⁊ ecce ipse stabat iuxta

Pritiua chal.

תוב רבב · דנח · לוט תרך ראש · חזה רום סכה · חסן יכל מנה · סגא רבע שרא · מות הוה לוט · תוב שוה נטר · חזא קצה ראש · בנה דבח נסק · עתד עלה מטא · אמר שוה · מלל

holocaustū suū: & principes moabitarū cū eo. Ad quē balac. Quid inquit locutus ē dñs. At ille assūpta parabola sua ait. Sta balac & ausculta: audi fili sephor. Nō est deus quasi hō: vt mētiatur: nec vt filius hoīs vt mutetur. Dixit ergo & nō faciet locutus est & nō implebit? Ad bñdicēdum adductus sum: bñdictionē phibere nō valeo. Nō est idolum in iacob: nec videtur simulachrum in isrl. Dñs deus eius cum eo ē: & clāgor victorie regis in illo. Deus eduxit illum de egypto cuius fortitudo similis ē rhinocerotis. Nō est augurium in iacob: nec diuinatio in israel. Tēporibus suis dicetur iacob & israel: qd operatus sit deus. Ecce populus vt leena cōsurget: & quasi leo erigetur. Nō accubabit donec deuoret predā: & occisorū sanguinē bibat. Dixitq balac ad balaam. Nec maledicas ei: nec bñdicas. Ait ille. Nōne dixi tibi: q quicquid mihi dñs imperaret: hoc facerem? Et ait balac ad eum. Veni & ducam te ad alium locum: si forte placeat deo: vt inde maledicas eis. Cumq duxisset eum super verticem montis phogor qui respicit solitudinem: dixit ei Balaam. Edifica mihi hic septē aras:

Transla. Chal.

Interp. chal.

& para totidē vitulos: eiusdēq nūeri arietes. Fecit balac vt balaam dixerat: imposuitq vitulos & arietes p singulas aras. Ca.24.

Cumq vidisset balaam q placeret dño: vt bñdiceret israeli: neqq abiit vt ant prexerat: vt augurium qreret: sz dirigēs cōtra desertum vultū suū: & eleuās oculos vidit israel in tentoriis cōmorātē per tribus suas: & irruēte in se spū dei: assumpta parabola ait. Dixit balaam filius beor: dixit hō cuius obturatus est oculus. dixit auditor sermonū dei: qui visione oipotētis intuitus ē: qui cadit: & sic apiuntur oculi eius. Quam pulchra tabernacula tua iacob: & tentoria tua israel: vt valles nemorose: vt horti iuxta fluuios irrigui vt tabernacula q fixit dñs: q̄si cedri ppe aq̄s. Fluet aq de situla eius: & semē illius erit in aq̄s multas. Tolletur pp agag rex ei: & auferetur regnū illius. Deus eduxit illū d egypto: cuius fortitudo similis ē rhinocerotis. Deuorabūt gētes hostes illius: ossaq eorum cōfringēt: & pforabūt sagittis. Accubās dormiuit vt leo: & q̄si leena quā suscitare nullus audebit. Qui bñdixerit tibi: erit & ipe bñdictus: Qui maledixerit tibi: in maledictiōe reputabitur. Iratusq balac cōtra balaā: cōplosis māibus ait. Ad maledicendum inimicis meis vocauite: quibus ecōtrario

Transla. Chal.

Interp. chal.

ברכת ברך זה שלש פעמים: ועתה ברח לך אל מקומך אמרתי כבד אכבדך והנה מנעך יהוה מכבוד: ויאמר בלעם אל בלק הלא גם אל מלאכיך אשר שלחת אלי דברתי לאמר: אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבר את פי יהוה לעשות טובה או רעה מלבי אשר ידבר יהוה אתו אדבר: ועתה הנני הולך לעמי לכה איעצך אשר יעשה העם הזה לעמך באחרית הימים: וישא משלו ויאמר נאם בלעם בנו בער ונאם הגבר שתם העין: נאם שמע אמרי אל וידע דעת עליון מחזה שדי יחזה נפל וגלוי עינים: אראנו ולא עתה אשורנו ולא קרוב דרך כוכב מיעקב וקם שבט מישראל ומחץ פאתי מואב וקרקר כל בני שת: והיה אדום ירשה והיה ירשה שעיר איביו וישראל עשה חיל: וירד מיעקב והאביד שריד מעיר: וירא את עמלק וישא משלו ויאמר ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אבד: וירא את הקיני וישא משלו

Trāsla. B. Hiero.

tertio benedixisti. Reuertere ad locū tuum. Decreueram quidem magnifice honorare te: sed dominus priuauit te honore disposito. Rñdit balaā ad balac. Nonne nunciis tuis quos misisti ad me dixi: si dederit mihi balach plenā domū suā argēti & auri nō potero pterire sermonē dñi dei mei: vt vel boni vel mali qd pferā ex corde meo: sed quicquid dñs dixerit hoc loqr. Verūtamē pgēs ad populū meū dabo tibi cōsilium: qd populus tuus populo huic faciat extremo tpe. Sūpta igitur parabola: rursū ait. Dixit balaā filius beor: dixit homo cuius obturat' ē oculus: dixit auditor sermonum dei: q nouit doctrinā altissimi: & visiōes oīpotētis videt: q cadens aptos habet oculos. Videbo eū: sed nō mō: intuebor illū: sed nō pp̄e. Orietur stella ex iacob: & cōsurget virga de israel: & pcutiet duces moab: vastabitq̄ oēs filios seth. & erit idumea possessio eius. Hereditas seir cedet inimicis suis: israel vero fortiter aget. De iacob erit qui dñetur: & perdat reliquias ciuitatis. Cumq̄ vidisset amalech: assumens parabolam ait. Principiū gentiū amalech: cuius extrema perdentur. Vidit quoq̄ cineum: & assumpta parabola

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

εὐλογῶν εὐλόγηκας τρίτον τοῦτο. νῦν οὖν φεῦγε εἰς τὸν τόπον σου. εἶπα τιμήσω σε, καὶ νῦν ἐστέρησέ σε κύριος τῆς δόξης. καὶ εἶπε Βαλαὰμ πρὸς Βαλάκ, οὐχὶ καὶ τοῖς ἀγγέλοις σου οὓς ἀπέστειλας πρός με, ἐλάλησα, λέγων, ἐάν μοι δῷ Βαλὰκ πλήρη τὸν οἶκον αὐτοῦ ἀργυρίου καὶ χρυσίου, οὐ δυνήσομαι παραβῆναι τὸ ῥῆμα κυρίου ποιῆσαι αὐτὸ πονηρὸν ἢ καλὸν παρ' ἐμαυτοῦ. ὅσα ἐὰν εἴπῃ μοι ὁ θεός, ταῦτα ἐρῶ. καὶ νῦν ἰδοὺ ἐγὼ ἀποτρέχω εἰς τὸν τόπον μου. δεῦρο συμβουλεύσω σοι, τί ποιήσει ὁ λαὸς οὗτος τὸν λαόν σου ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν. καὶ ἀναλαβὼν τὴν παραβολὴν αὐτοῦ εἶπε, φησὶ Βαλαὰμ υἱὸς Βεώρ, φησὶν ὁ ἄνθρωπος ὁ ἀληθινῶς ὁρῶν, ἀκούων λόγια θεοῦ, ἐπιστάμενος ἐπιστήμην παρὰ ὑψίστου, καὶ ὅρασιν θεοῦ ἰδὼν ἐν ὕπνῳ, ἀποκεκαλυμμένοι οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ. δείξω αὐτῷ καὶ οὐχὶ νῦν, μακαρίζω καὶ οὐκ ἐγγίζει. ἀνατελεῖ ἄστρον ἐξ Ἰακώβ, καὶ ἀναστήσεται ἄνθρωπος ἐξ Ἰσραήλ, καὶ θραύσει τοὺς ἀρχηγοὺς Μωάβ, καὶ προνομεύσει πάντας τοὺς υἱοὺς Σήθ. καὶ ἔσται Ἐδὼμ κληρονομία, καὶ ἔσται κληρονομία Ἡσαῦ ὁ ἐχθρὸς αὐτοῦ. καὶ Ἰσραὴλ ἐποίησεν ἰσχύν. καὶ ἐξεγερθήσεται ἐξ Ἰακώβ, καὶ ἀπολεῖ σωζόμενον ἐκ πόλεως. καὶ ἰδὼν τὸν Ἀμαλὴκ, καὶ ἀναλαβὼν τὴν παραβολὴν αὐτοῦ, εἶπεν, ἀρχὴ ἐθνῶν Ἀμαλήκ, καὶ τὸ σπέρμα αὐτοῦ ἀπολεῖται. καὶ ἰδὼν τὸν Κεναῖον, καὶ ἀναλαβὼν τὴν παραβολὴν αὐτοῦ,

bñdicēs bñdixisti tertio hūc. nūc igit fuge in locū tuū. dixi honorabo te: τ nūc priuauit te dñs gl'ia. τ dixit balaā ad balac: none τ nunciis tuis quos misisti ad me: locut' sū: dicēs: si mihi det balac plenā domū suā argēto τ auro: nō potero trāsgredi vbū dñi vt faciā et malū aut bonū a meipso. quecūq̄ dixerit mihi deus: hec dicā. τ nūc ecce ego reuertor in locū meū. veni cōsulā tibi: qd faciet pp̄s iste pp̄o tuo i nouissimis diebus. τ assumēs parabolā suā dixit: dicit balaā filius beor: dicit homo verax vidēs audiēs eloq̄a dei sciens sciētiā ab altissimo: τ visionē dei vidēs in sōnio: aperti oculi eius. ostendā ei τ nō nūc. beatificabo τ nō appropīq̄t. orietur stella ex iacob: τ exurget homo de israel: τ cōfriget duces moab: τ captiuabit oēs filios seth. τ erit edom hereditas: τ erit hereditas esau inimicus eius. τ israel fecit fortitudinē. τ exurget ex iacob: τ pdet saluatū ex ciuitate. τ vidēs amalec: τ assumēs parabolā suā: dixit: pncipiū gētiū amalec: τ semen eius pibit. τ vidēs cineū: τ assumēs parabolā suā:

Primitiua chal. יקר · אמר · רשע · רעה · חזה · עלה · סבר · קטל · הוה · אבד · ראש

Interp. chal.

benedictione bñdixisti eis iā tertio. nunc abi vade in locū tuū: decreuerā eni honorare te: τ ecce puauit te dñs honore. Dixitq̄ balaā ad balac. Nonne etiā nūciis quos misisti ad me locutus sum dicēs. Si dederit mihi balac domū suā plenā argento τ auro: nō est mihi facultas transgrediēdi decretū verbi dñi: vt faciā bonū aut malū ex volūtate mea. qdcūq̄ locutus fuerit dñs: illud loquar. Et nūc ecce ego vado ad populū meū. veni cōsulā tibi qd facies: τ indicabo tibi qd faciet populus hic pp̄lo tuo in fine dierū. Et assumpsit parabolā suā: τ ait. Dicit balaā fili' beor: τ dicit vir qui pulchre videt. Dicit ille q audit verbū a fa[cie dei] et sciens sciētiā a cōspectu excelsi: q videt visione a facie oīpotētis: qui cadit: τ reuelatur ei. Uideo eum: et nō modo: intueor eum: sed nō est prope: cum consurget rex de domo iacob: et vngetur xp̄s de domo israel: τ occidet principes moab: τ dñabitur omniū filiorū hominū. et erit idumea hereditas: τ erit seir hereditas inimicis suis. Israel autē prosperabit in substātia. τ descendet vnus de domo iacob: τ perdet eum qui euaserit de ciuitate populorū. Et vidit amalech τ assumpsit parabolā suā τ ait. Principiū bellorū israel fuit amalech: τ extrema eius in eternū perdentur. Et vidit salameū τ assumpsit parabolā suam:

Transla. Chal.

ברכא מברכת להון דנן תלת זמנין: וכען איזל לך לאתרך אמרית יקרא איקרינך והא מנעך יי מן יקר: ואמר בלעם לבלק הלא אף לאזגדך דשלחת לותי מלילית למימר: אם יתן לי בלק מלי ביתיה כסף ודהב לית לי רשו למעבר על גזירת מימרא דיי למעבד טבא או בישא מרעותי דימליל יי יתיה אמליל: וכען הא אנא אזיל לעמי איתא אמלכנך מה דיעביד עמא הדין לעמך בסוף יומיא: ונטל מתליה ואמר אמר בלעם בר בעור ואמר גברא דשפיר חזי: אמר דשמע מימר מן קדם אל וידע מדע מן קדם עלאה חזו מן קדם שדי חזי שכיב ומתגלי ליה: חזיתיה ולא כען סכיתיה ולא איתוהי קריב כד יקום מלכא מדבית יעקב ויתרבא משיחא מישראל ויקטול רברבי מואב וישלוט בכל בני אנשא: ויהי אדום ירתא ויהי שעיר ירתא לבעלי דבבוהי וישראל יצלח בנכסין: ויחות חד מדבית יעקב ויוביד שיזיב מקרית עממיא: וחזא ית עמלקאה ונטל מתליה ואמר ריש קרביא דישראל הוה עמלקאה וסופיה לעלמא יהי אבדא: וחזא ית שלמאה ונטל מתליה

ויאמר איתן מושבך ושים בסלע קנך: כי אם יהיה לבער קין עד מה אשור תשבך: וישא משלו ויאמר אוי מי יחיה משמו אל: וצים מיד כתים וענו אשור וענו עבר וגם הוא עדי אבד: ויקם בלעם וילך וישב למקמו וגם בלק הלך לדרכו:

Ca. xxv.

וישב ישראל בשטים ויחל העם לזנות אל בנות מואב: ותקראן לעם לזבחי אלהיהן ויאכל העם וישתחוו לאלהיהן: ויצמד ישראל לבעל פעור ויחר אף יהוה בישראל: ויאמר יהוה אל משה קח את כל ראשי העם והוקע אותם ליהוה נגד השמש וישב חרון אף יהוה מישראל: ויאמר משה אל שפטי ישראל הרגו איש אנשיו הנצמדים לבעל פעור: והנה איש מבני ישראל בא ויקרב אל אחיו את המדינית לעיני משה ולעיני כל עדת בני ישראל והמה בכים פתח אהל מועד: וירא פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן ויקם מתוך העדה ויקח רמח בידו: ויבא אחר איש ישראל אל הקבה וידקר

Trāsla. B. Hiero.

ait. Robustū quidē est habitaculū tuū: sed si in petra posueris nidū tuū: & fueris electus de stirpe cin: q̄diu poteris pmanere? Assur. n. capiet te. Assumptaq̄ parabola iterū locutus est. Heu q̄s victur' est: qn̄ ista faciet deus. Venient in trierib' de italia: supabūt assyrios: vastabūtq̄ hebreos: & ad extremū et ipi pibūt. Surrexitq̄ balaā: & reuersus ē in locū suū. balac quoq̄ via q̄ venerat rediit.

Ca. 25.

Morabatur autē eo tpe israel in sethim: & fornicatus est pp̄ls cū filiabus moab q̄ vocauerūt eos ad sacrificia sua. At illi comederūt & adorauerūt deos earū. Initiatusq̄ est israel beelphegor. Et iratus dñs ait ad moysen. Tolle cunctos principes populi: & suspende eos cōtra solē in patibulis: vt auertatur furor meus ab isrl̄. Dixitq̄ moyses ad iudices israel. Occidat vnusquisq̄ pximos suos: qui initiati sūt beelphegor. Et ecce vnus de filiis israel intrauit corā fr̄ibus suis ad scortū madianitē vidēte moyse & oī turba filiorū israel: qui flebant añ fores tabernaculi. Qd cū vidisset phinees filius eleazari filii aarō sacerdotis: surrexit de medio multitudinis. & arrepto pugiōe ingressus est post virum israelitem in lupanar: & perfodit

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

εἶπεν, ἰσχυρὰ ἡ κατοικία σου, καὶ ἐὰν θῇς ἐν πέτρᾳ τὴν νοσσιάν σου, καὶ ἐὰν γένηται τῷ Βεὼρ νοσσιὰ πανουργίας, Ἀσσύριοι αἰχμαλωτεύσουσί σε. καὶ ἀναλαβὼν τὴν παραβολὴν αὐτοῦ, εἶπεν, ὦ ὦ, τίς ζήσεται, ὅταν θῇ ταῦτα ὁ θεός; καὶ ἐξελεύσεται ἐκ χειρὸς Κιτιαίων, καὶ κακώσουσιν Ἀσσοὺρ, καὶ κακώσουσιν Ἑβραίους, καὶ αὐτοὶ ὁμοθυμαδὸν ἀπολοῦνται. καὶ ἀναστὰς Βαλαὰμ ἀπῆλθεν, ἀποστραφεὶς εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. καὶ Βαλὰκ ἀπῆλθε πρὸς ἑαυτοῦ.

dixit: fortis habitatio tua: τ si posueris in petra nidū tuū: τ si fact' fuerit beor nidus malitie: assyrii te captiuabūt. τ assumēs parabolā suā: dixit: heu heu: qs viuet: qñ posuerit ista de'? τ exibit de manu italoρ. τ affligēt assur: τ affligēt hebreos. τ hi vnanimiter pibūt. τ surgēs balaam abiit: reuersus in locū suū. reuersus ē τ balaac abiit ad sua.

Ca. 25.

Et mãsit israel in sethim: τ cōtaminat' ē populus vt fornicaret in filias moab. τ vocauerūt ipsos ad sacrificia idoloρ suoρ: τ comedit populus de sacrificiis eoρ: τ adorauit idola eoρ: τ sacrificauit israel beelphegor: τ iratus ē furore dñs israel: τ dixit dñs moysi: accipe oēs duces populi τ traduc eos dño cōtra solē. τ auertetur ira furoris dñi ab israel. τ dixit moyses tribub' israel: occidite vnusquisq̄ domesticū suū q sacrificauit beelphegor. τ ecce hō ex filiis israel veniēs ad duxit fratrē suū ad madianitē corā moyse: τ corā oīb' cōgregatiōe filioρ israel. ipsi aūt flebāt apud hostiū tabernaculi testimonii. τ vidēs fineēs filius eleazar filii aaron sacerdotis: surrexit de medio cōgregatiōis. τ accipiēs pugionē in manu intrauit post hoiem israelite: in caminū. τ pfodit

καὶ κατέλυσεν Ἰσραὴλ ἐν Σαττίν· καὶ ἐβεβηλώθη ὁ λαὸς ἐκπορνεῦσαι εἰς τὰς θυγατέρας Μωάβ. καὶ ἐκάλεσαν αὐτοὺς εἰς τὰς θυσίας τῶν εἰδώλων αὐτῶν, καὶ ἔφαγεν ὁ λαὸς τῶν θυσιῶν αὐτῶν, καὶ προσεκύνησε τοῖς εἰδώλοις αὐτῶν. καὶ ἐτελέσθη Ἰσραὴλ τῷ Βεελφεγώρ, καὶ ὠργίσθη θυμῷ κύριος τῷ Ἰσραήλ. καὶ εἶπε κύριος τῷ Μωυσῇ, λάβε πάντας τοὺς ἀρχηγοὺς τοῦ λαοῦ, καὶ παραδειγμάτισον αὐτοὺς κυρίῳ ἀπέναντι τοῦ ἡλίου, καὶ ἀποστραφήσεται ὀργὴ θυμοῦ κυρίου ἀπὸ Ἰσραήλ. καὶ εἶπε Μωυσῆς ταῖς φυλαῖς Ἰσραήλ, ἀποκτείνατε ἕκαστος τὸν οἰκεῖον αὐτοῦ τὸν τετελεσμένον τῷ Βεελφεγώρ. καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐλθὼν προσήγαγε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ πρὸς τὴν Μαδιανῖτιν ἐναντίον Μωυσῆ καὶ ἐναντίον πάσης συναγωγῆς υἱῶν Ἰσραήλ. αὐτοὶ δὲ ἔκλαιον παρὰ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. καὶ ἰδὼν Φινεὲς υἱὸς Ἐλεαζὰρ υἱοῦ Ἀαρὼν τοῦ ἱερέως, ἐξανέστη ἐκ μέσου τῆς συναγωγῆς, καὶ λαβὼν σειρομάστην ἐν τῇ χειρὶ εἰσῆλθεν ὀπίσω τοῦ ἀνθρώπου τοῦ Ἰσραηλίτου εἰς τὴν κάμινον, καὶ ἀπεκέντησεν

Transla. Chal.

ואמר תקיף בית מותבך ושוי בכרכין תקיפין מדורך: ארי אם יהא לשלמאה לביזא עד מא אתוראה ישבינך: ונטל מתליה ואמר וי מן ייחי כד יעביד אלהא אלין: וסיען יצטרחן מן רומאי ויענון לאתור ויענון לעבר פרת ואף אנון לעלמא יובדון: וקם בלעם ואזל ותב לאתריה ואף בלק אזל לארחיה:

Ca. xxv

ויתב ישראל בשטים ושריאו עמא למטעי בתר בנת מואב: וקראה לעמא לדבחי טעותהן ואכל עמא וסגידו לטעותהן: ואתחבר ישראל לבעל פעור ותקיף רוגזא דיי בישראל: ואמר יי למשה דבר ית כל רישי עמא ודון וקטול דחייב קטול קדם יי לקבל שמשא ויתוב תקוף רוגזא דיי מישראל: ואמר משה לדייני ישראל קטולו גבר גברוהי דאתחברו לבעל פעור: והא גברא מבני ישראל אתא וקריב לות אחוהי ית מדינתא לעיני משה ולעיני כל כנשתא דבני ישראל ואנון בכן בתרע משכן זמנא: וחזא פינחס בר אלעזר בר אהרן כהנא וקם מגו כנשתא ונסיב רומחא בידיה: ועל בתר גברא בר ישראל לקבתא ודקר

Primitiua chal. תב · שוה · דור · שבה · חוב · חיה · צרח · ענה · עבד · קום · תוב · שרא · טעה · חבר · ראש · תוב · דון · חבר · בכה · שכן · קום · נוח · על

Interp. chal.

et ait: robusta est dom' habitatiōis tue: ponecq̄ in ciuitate fortissima hītaculū tuū. Si eni fuerit salame' in cōsumationez: assyrius captiuabit te. τ assūpsit parabolā suā τ ait. Ue pctōribus q vixerit qñ faciet de' hec. Et naues venient a romanis: τ affligēt assyriam τ subiicient trans flumē euphratē: τ illi quoq̄ in eternū peribūt. Surrexitq̄ balaam τ abiit τ reuersus est in locū suū: balac quoq̄ abiit in viam suam.

Ca. 25.

Morabatur aūt israel in setim: τ cepit pp̄ls fornicari cū filiab' moab: τ vocauerūt populū ad sacrificia idoloρ suoρ: τ comedit popul': τ adorauerūt idola eoρ. Cōiunctusq̄ ē israel cultorib' beelphegor: et iratus est furor dñi ɔtra israel. et dixit dñs. Tolle oēs pncipes populi: τ iudica τ occide illū q reus fuerit morte corā dño ɔtra solē: vt auertatur ira furoris dñi ab israel. Dixitq̄ moyses iudicibus israel. Occidat vnusquisq̄ viros suos q cōiuncti sunt cultoribus beelphegor. Et ecce vir de filiis israel venit: τ attulit ad fratres suos madianitē ante oculos moysi τ ante oculos ois cōgregationis filioρ israel: τ illi flebāt in ostio tabernaculi federis. Et vidit phinees fili' eleazar filii aaron sacerdotis: τ surrexit de medio cōgregationis: τ tulit lanceā in manu sua: et venit post virum israelitam in lupanar: τ perfodit

אֶת שְׁנֵיהֶם אֵת אִישׁ יִשְׂרָאֵל
וְאֶת הָאִשָּׁה אֶל קֳבָתָהּ וַתֵּעָצַר
הַמַּגֵּפָה מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיִּהְיוּ
הַמֵּתִים בַּמַּגֵּפָה אַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים
אָלֶף: וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה
לֵּאמֹר: פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן
אַהֲרֹן הַכֹּהֵן הֵשִׁיב אֶת חֲמָתִי
מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקַנְאוֹ אֶת
קִנְאָתִי בְּתוֹכָם וְלֹא כִלִּיתִי אֶת
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאָתִי: לָכֵן אֱמֹר
הִנְנִי נֹתֵן לוֹ אֶת בְּרִיתִי שָׁלוֹם:
וְהָיְתָה לּוֹ וּלְזַרְעוֹ אַחֲרָיו בְּרִית
כְּהֻנַּת עוֹלָם תַּחַת אֲשֶׁר קִנֵּא
לֵאלֹהָיו וַיְכַפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
וְשֵׁם אִישׁ יִשְׂרָאֵל הַמֻּכֶּה אֲשֶׁר
הֻכָּה אֶת הַמִּדְיָנִית זִמְרִי בֶּן סָלוּא
נְשִׂיא בֵית אָב לַשִּׁמְעֹנִי: וְשֵׁם
הָאִשָּׁה הַמֻּכָּה הַמִּדְיָנִית כָּזְבִּי
בַת צוּר רֹאשׁ אֻמּוֹת בֵּית אָב
בְּמִדְיָן הוּא: וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל
מֹשֶׁה לֵּאמֹר: צָרוֹר אֶת הַמִּדְיָנִים
וְהִכִּיתֶם אוֹתָם: כִּי צֹרְרִים הֵם
לָכֶם בְּנִכְלֵיהֶם אֲשֶׁר נִכְּלוּ לָכֶם
עַל דְּבַר פְּעוֹר וְעַל דְּבַר כָּזְבִּי
בַת נְשִׂיא מִדְיָן אֲחֹתָם הַמֻּכָּה
בְיוֹם הַמַּגֵּפָה עַל דְּבַר פְּעוֹר:

Ca. xxvi.

וַיְהִי אַחֲרֵי הַמַּגֵּפָה

ambos simul virum scilicet & mulierem in locis genitalibus. Cessauitq; plaga a filiis israel. & occisi sunt viginti quattuor milia hominū. Dixitq; dñs ad moysen. Phinees filius eleazari filii aarō sacerdotis auertit iram meam a filiis israel: quia zelo meo cōmotus ē contra eos: vt non ipse delerē filios israel i zelo meo. Idcirco loq̄re ad eum. Ecce do ei pacē federis mei: & erit tam ipsi q̄ semini eius pactum sacerdotii sempiternū quia zelatus est pro deo suo: & expiauit scelus filiorū israel. Erat aūt nomē viri israelite qui occisus est cum madianitide: zābri filius salumi dux de cognatione & tribu symeonis. Porro mulier madianitis: q̄ pariter interfecta ē: vocabatur cozbi filia sur principis nobilissimi madianitarum. Locutusq; est dñs ad moysē dicens. Hostes vos sentiant madianite: & percutite eos: quia & ipsi hostiliter egerūt contra vos: & decepere insidiis per idolum phogor & cozbi filiam ducis madiā sororē suam: que pcussa est in die plage pro sacrilegio phogor. Ca. 26

POstq̄ noxiorū sanguis effusus est:

ἀμφοτέρους τόν τε ἄνθρωπον τὸν ἰσραηλίτην, καὶ τὴν γυναῖκα διὰ τῆς μήτρας αὐτῆς, καὶ ἐπαύσατο ἡ πληγὴ ἀπὸ τῶν υἱῶν ἰσραήλ. καὶ ἐγένοντο οἱ τεθνηκότες ἐν τῇ πληγῇ τέσσαρες καὶ εἴκοσι χιλιάδες. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, φινεὲς ὁ υἱὸς ἐλεάζαρ υἱοῦ ἀαρὼν τοῦ ἱερέως κατέπαυσεν τὸν θυμόν μου ἀπὸ υἱῶν ἰσραὴλ ἐν τῷ ζηλῶσαί μου τὸν ζῆλον ἐν αὐτοῖς, καὶ οὐκ ἐξανήλωσα τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ ἐν τῷ ζήλῳ μου. οὕτως εἰπόν, ἰδοὺ ἐγὼ δίδωμι αὐτῷ τὴν διαθήκην μου διαθήκην εἰρήνης, καὶ ἔσται αὐτῷ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ᾽ αὐτὸν διαθήκη ἱερατείας αἰωνίας, ἀνθ᾽ ὧν ἐζήλωσε τῷ θεῷ αὐτοῦ, καὶ ἐξιλάσατο περὶ τῶν υἱῶν ἰσραήλ. τὸ δὲ ὄνομα τοῦ ἀνθρώπου τοῦ ἰσραηλίτου τοῦ πεπληγότος, ὃς ἐπεπλήγη μετὰ τῆς μαδιανίτιδος, ζαμβρὶ υἱὸς σαλὼ, ἄρχων οἴκου πατριᾶς συμεών. καὶ ὄνομα τῇ γυναικὶ τῇ μαδιανίτιδι τῇ πεπληγυίᾳ, χασβὶ, θυγάτηρ σοὺρ, ἄρχοντος ἔθνους ὀμμὼθ, οἴκου πατριᾶς ἐστὶ τῶν μαδιάν. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, λάλησον τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ, λέγων, ἐχθραίνετε τοῖς μαδιηναίοις, καὶ πατάξατε αὐτούς, ὅτι ἐχθραίνουσιν αὐτοὶ ὑμῖν ἐν δολιότητι, ὅσα δολιοῦσιν ὑμᾶς διὰ φογὼρ, καὶ διὰ χασβὶ θυγατέρα ἄρχοντος μαδιὰν ἀδελφὴν αὐτῶν τὴν πεπληγυῖαν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς πληγῆς διὰ φογώρ. Ca. 26.

Καὶ ἐγένετο μετὰ τὴν πληγήν,

1. Cor. 10. d. — Eccl. 45. d. 1. Ma. cha. 2. — Infra 31. b.

Primitiua chal.

Interp. chal.

ambos virum .s. israelitā & mulierē per ventremsuū: et cessauit pestis a filiis israel. Fueruntq; qui mortui sunt in peste viginti & quattuor milia. Locutusq; est dñs cum moyse dicens. Phinees filius eleazari filii aaron sacerdotis auertit iram meam a filiis israel: cum zelauerit zelum meum in medio eorum: vt non consumerē filios israel zelo meo. Idcirco dic ei. ecce ego statuo illi pacē federis mei. eritq; ei & filiis eius post eum pactum sacerdotii sempiternum: eo q zelatus est coram deo suo: & placauit pro filiis israel. Nomen autem viri israelite occisi qui occisus est cum madianitide erat zamri fili9 salu principis domus paterne de tribu symeonis. Et nomen mulieris madianitidis que occisa est erat cozbi filia sur qui erat princeps nationis domus paterne in madian. Locutusq; est dominus cum moyse dicens. Affligite madianitas: & occidite eos. quia ipsi affixerunt vos insidiis suis quibus insidiati sunt cōtra vos per idolum phogor & per cozbi filiam principis madian sororē suā: que occisa est in die pestis propter phogor. Ca. 26.

ET factum est post pestem:

Transla. Chal.

ית תרויהון ית גברא בר ישראל וית איתתא לגו קבתה ואתכליאת מותנא מעל בני ישראל: והוו דמיתו במותנא עשרין וארבעה אלפין: ומליל יי עם משה למימר: פינחס בר אלעזר בר אהרן כהנא אתיב ית חמתי מעל בני ישראל כד קני ית קנאתי ביניהון ולא שיציתי ית בני ישראל בקנאתי: בכן אמר הא אנא גזר ליה ית קימי שלם: ותהי ליה ולבנוהי בתרוהי קים כהונת עלם חלף דקני קדם אלהיה וכפר על בני ישראל: ושום גברא בר ישראל קטילא דאתקטיל עם מדינתא זמרי בר סלוא רב בית אבא לשמעון: ושום איתתא קטילתא מדינתא כזבי בת צור ריש אומי בית אבא במדין הוא: ומליל יי עם משה למימר: אעיק ית מדינאי ותקטלון יתהון: ארי מעיקין אינון לכון בנכליהון דנכילו לכון על עיסק פעור ועל עיסק כזבי בת רבא דמדין אחתהון דאתקטילת ביומא דמותנא על עיסק פעור:

והוה בתר מותנא

Ca. xxvi.

καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν καὶ πρὸς ἐλεάζαρ τὸν ἱερέα, λέγων, λάβε τὴν ἀρχὴν πάσης συναγωγῆς υἱῶν ἰσραὴλ, ἀπὸ εἰκοσαετοῦς καὶ ἐπάνω, κατ᾽ οἴκους πατριῶν αὐτῶν, πᾶς ὁ ἐκπορευόμενος παρατάξασθαι ἐν ἰσραήλ. καὶ ἐλάλησε μωυσῆς καὶ ἐλεάζαρ ὁ ἱερεὺς μετ᾽ αὐτῶν ἐν ἀραβὼθ μωὰβ ἐπὶ τοῦ ἰορδάνου κατὰ ἱεριχὼ, λέγων, ἀπὸ εἰκοσαετοῦς καὶ ἐπάνω, ὃν τρόπον συνέταξε κύριος τῷ μωυσῇ. καὶ οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ οἱ ἐξελθόντες ἐξ αἰγύπτου, ῥουβὴν, πρωτότοκος ἰσραήλ. υἱοὶ δὲ ῥουβὴν, ἐνὼχ δῆμος τοῦ ἐνὼχ τοῦ φαλλοῦ, δῆμος τοῦ φαλλουΐ, τῷ ἐσρὼν δῆμος τοῦ ἐσρωνεί, τῷ χαρμὶ, δῆμος τοῦ χαρμί. οὗτοι δῆμοι ῥουβήν, καὶ ἐγένετο ἡ ἐπίσκεψις αὐτῶν τρεῖς καὶ τεσσαράκοντα χιλιάδες καὶ ἑπτακόσιοι καὶ τριάκοντα. καὶ οἱ υἱοὶ φαλλοῦ, ἐλιάβ. καὶ οἱ υἱοὶ ἐλιὰβ, ναμουὴλ καὶ δαθὰν καὶ ἀβειρών. οὗτοι ἐπίκλητοι τῆς συναγωγῆς. οὗτοί εἰσιν οἱ ἐπισυστάντες ἐπὶ μωυσῆν καὶ ἀαρὼν ἐν τῇ συναγωγῇ κορὲ, ἐν τῇ ἐπισυστάσει κυρίου. καὶ ἀνοίξασα ἡ γῆ τὸ στόμα αὐτῆς κατέπιεν αὐτοὺς, καὶ κορὲ ἐν τῷ θανάτῳ τῆς συναγωγῆς αὐτοῦ, ὅτε κατέφαγε τὸ πῦρ τοὺς πεντήκοντα καὶ διακοσίους, καὶ ἐγενήθησαν ἐν σημείῳ. οἱ δὲ υἱοὶ κορὲ οὐκ ἀπέθανον. καὶ οἱ υἱοὶ συμεὼν ὁ δῆμος τῶν υἱῶν συμεὼν τῷ ναμουὴλ, δῆμος ὁ ναμουηλεί,

Gen. 46. b. Exo. 6. b. 1. Pa. 5. b. — Infra 16. g.

dixit dominus ad moysen & eleazarum filium aarō sacerdotem. Numerate omnem summam filiorum israel a viginti ānis & supra p domos & cognatiōes suas: cunctos qui possunt ad bella procedere. Locuti sūt itaq; moyses & eleazar sacerdos i cāpestribus moab super iordanē cōtra hiericho ad eos q erāt a viginti annis & supra: sicut dñs īperarat. quorum iste est numerus. Ruben primogenitus israel. Huius filius enoch: a quo familia enochitarū: & phallu a quo familia phalluitarum: & esrom a quo familia esromitarum: & charmi a quo familia charmitarū. He sūt familie de stirpe rubē: q̄rū nūerus inuentus est quadragitā tria milia & septingēti triginta. Filius phallu: eliab. huius filii namuhel & dathan & abiron. Isti sunt dathan & abiron principes populi: qui surrexerūt cōtra moysen & aaron in seditiōe chore qn̄ aduersus dñm rebellauerūt: & apiens terra os suū deuorauit chore morietibus plurimis: qn̄ cōbussit ignis ducētos quinq̄ginta viros. Et factū est grande miraculū: vt chore peunte filii illius non perirent. Filii symeon per cognationes suas namuhel. ab hoc familia namuhelitarum.

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה וְאֶל
אֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן לֵאמֹר:
שְׂאוּ אֶת רֹאשׁ כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה לְבֵית
אֲבֹתָם כָּל יֹצֵא צָבָא בְּיִשְׂרָאֵל:
וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֹתָם
בְּעַרְבֹת מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יְרֵחוֹ
לֵאמֹר: מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמָעְלָה
כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה וּבְנֵי
יִשְׂרָאֵל הַיֹּצְאִים מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם:
רְאוּבֵן בְּכוֹר יִשְׂרָאֵל בְּנֵי רְאוּבֵן
חֲנוֹךְ מִשְׁפַּחַת הַחֲנֹכִי לְפַלּוּא מִשְׁפַּחַת
הַפַּלֻּאִי: לְחֶצְרֹן מִשְׁפַּחַת הַחֶצְרוֹנִי
לְכַרְמִי מִשְׁפַּחַת הַכַּרְמִי: אֵלֶּה
מִשְׁפְּחֹת הָראוּבֵנִי וַיִּהְיוּ פְקֻדֵיהֶם
שְׁלֹשָׁה וְאַרְבָּעִים אֶלֶף וּשְׁבַע
מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים: וּבְנֵי פַלּוּא
אֱלִיאָב: וּבְנֵי אֱלִיאָב נְמוּאֵל וְדָתָן
וַאֲבִירָם הוּא דָתָן וַאֲבִירָם
קְרוּאֵי הָעֵדָה אֲשֶׁר הִצּוּ עַל מֹשֶׁה
וְעַל אַהֲרֹן בַּעֲדַת קֹרַח בְּהַצֹּתָם
עַל יְהוָה: וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ אֶת פִּיהָ
וַתִּבְלַע אֹתָם וְאֶת קֹרַח בְּמוֹת
הָעֵדָה בַּאֲכֹל הָאֵשׁ אֵת חֲמִשִּׁים
וּמָאתַיִם אִישׁ וַיִּהְיוּ לְנֵס: וּבְנֵי קֹרַח
לֹא מֵתוּ: בְּנֵי שִׁמְעוֹן לְמִשְׁפְּחֹתָם
לִנְמוּאֵל מִשְׁפַּחַת הַנְּמוּאֵלִי

Transla. Chal.

ואמר יי למשה ולאלעזר בר אהרן כהנא למימר: קבילו ית חושבן כל כנשתא דבני ישראל מבר עשרין שנין ולעילא לבית אבהתהון כל נפיק חילא בישראל: ומליל משה ואלעזר כהנא ואמרו למימני יתהון במישריא דמואב על ירדנא דיריחו למימר: מבר עשרין שנין ולעילא כמא דפקיד יי ית משה ובני ישראל דנפקו מארעא דמצרים: ראובן בוכרא דישראל בני ראובן חנוך זרעית חנוך לפלוא זרעית פלוא: לחצרן זרעית חצרן לכרמי זרעית כרמי: אלין זרעית ראובן והוו מניניהון ארבעין ותלתא אלפין ושבע מאה ותלתין: ובני פלוא אליאב: ובני אליאב נמואל ודתן ואבירם הוא דתן ואבירם מערעי כנשתא דאתכנשו על משה ועל אהרן בכנישתא דקרח כד אתכנשו על יי: ופתחת ארעא ית פומה ובלעת יתהון וית קרח במותא דכנישתא כד אכלת אישתא ית מאתן וחמשין גברא והוו לאת: ובני קרח לא מיתו: בני שמעון לזרעיתהון לנמואל זרעית נמואל

Interp. chal.

dixit dñs ad moysen & ad eleazarū filium aaron sacerdotis dicens. Accipe summā oīs cetus filiorū israel: a viginti annis & supra per domos patrū suorū omniū egredientiū in exercitū in israel. Locutusq; ē moyses et eleazarus sacerdos: decreuerūtq; nūerare eos in cāpestribus moab iuxta iordanē hiericho a vigīti annis & supra sicut dñs preceperat moysi & filiis israel qui egressi sunt de terra egypti. Ruben primogenit9 israel: filii ruben: de enoc fuit familia enochitarum: de phalu familia phaluitarū: de esron familia esronitarum: de charmi familia charmitarū. He sunt familie ruben. Et fuit numerus earum quadraginta tria milia & septingenti & triginta. Filii autē phalu: eliab et filii eliab nemuel & datan & abiram: ipsi sunt datan et abiram qui vocabātur ad conciliū: qui congregati sunt contra moysen & cōtra aaron in congregatione chore: quando congregati sunt contra dominū: & aperuit terra os suū & deglutiuit eos & chore in morte cōgregationis: quādo combussit ignis ducentos & quinquaginta viros: & facti sunt in signū. Filii autem chore non sunt mortui. Filii symeon per familias suas: de namuel fuit familia namuelitarum:

Primitiua chal.

לימין משפחת הימיני ליכין
משפחת היכיני לזרח משפחת
הזרחי לשאול משפחת השאולי
אלה משפחת השמעני שנים
ועשרים אלף ומאתים: בני גד
למשפחתם לצפון משפחת הצפוני
לחגי משפחת החגי לשוני
משפחת השוני: לאזני משפחת
האזני לערי משפחת הערי:
לארוד משפחת הארודי לאראלי
משפחת האראלי: אלה משפחת
בני גד לפקדיהם ארבעים אלף
וחמש מאות: בני יהודה ער ואונן
וימת ער ואונן בארץ כנען: ויהיו
בני יהודה למשפחתם לשלה
משפחת השלני לפרץ משפחת
הפרצי לזרח משפחת הזרחי:
ויהיו בני פרץ לחצרן משפחת
החצרני לחמול משפחת החמולי:
אלה משפחת יהודה לפקדיהם
ששה ושבעים אלף וחמש מאות:
בני יששכר למשפחתם תולע
משפחת התולעי לפוה משפחת
הפוני: לישוב משפחת
הישבי: לשמרן משפחת
השמרני: אלה משפחת יששכר
לפקדיהם ארבעה וששים

רבע · מאה · מות היה · שפחה

& iamin: ab hoc familia iaminitarū. iachin: ab hoc familia iachinitarū. zare ab hoc familia zareitarū. ſaul ab hoc familia ſaulitarum. He ſūt familie de ſtirpe ſymeō: quarū oīs nūerus fuit viginti duo milia ducēti. Filii gad per cognatiōes ſuas. ſephon: ab hoc familia ſephonitarū. aggi ab hoc familia aggitarū. ſuni ab hoc familia ſunitarū. ozni ab hoc familia oznitarū. her ab hoc familia heritarum. arod ab hoc familia aroditarū. arihel ab hoc familia arihelitarum. Iſte ſunt familie gad: quarū oīs nūerus fuit quadraginta milia quīgēti. Filii iuda her & onan: qui ambo mortui ſunt in terra chanaan. Fueruntq; filii iuda per cognatiōnes ſuas ſela: a quo familia ſelaitarū. phares a quo familia pharesitarū. zare a quo familia zareitarū. Porro filii phares eſron: a quo familia eſronitarū. & amul: a quo familia amulitarū. Iſte ſunt familie iuda quarū oīs nūerus fuit ſeptuaginta ſex milia quingenti. Filii iſachar per cognatiōes ſuas. Thola: a quo familia tholaitarum. phua: a quo familia phuaitarum. iaſub: a quo familia iaſubitarum. ſemram: a quo familia ſemramitarū. He ſūt cognationes iſachar: quarum numerus fuit ſexaginta quattuor

iamin ppl's iaminic⁹. iachin popul⁹
τῶ ἰαμὶν δῆμος ὁ ἰαμεινί. τῶ ἰαχὶν δῆμος
iachinitaꝝ. zara popul⁹ zaraitaꝝ. ſa
ὁ ἰαχεινί. τῶ ζαρὰ δῆμος ὁ ζαραΐ, τῶ σα
ul popul⁹ ſaulitic⁹. hi populi ſyme
ούλ δῆμος ὁ σαουλί. οὗτοι οἱ δῆμοι συμε
on ex numeratiōe ipſoꝝ: duo ⁊ vi
ὼν ἐκ τῆς ἐπισκέψεως αὐτῶν, δύο καὶ εἴ
ginti milia ⁊ ducenti. filii gad: p
κοσι χιλιάδες καὶ διακόσιοι. οἱ υἱοὶ γάδ, κα
populos ſuos. ſaphon: ppl's ſaphonitic⁹.
τὰ δήμους αὐτῶν. τῶ σαφών, δῆμος ὁ σαφωνί.
aggi: populus aggitic⁹. ſuni: popul⁹
τῶ ἀγγί, δῆμος ὁ ἀγγί. τῶ σουνί, δῆμος ὁ
ſunitic⁹. aze: ppl's azenitic⁹. addi: po
σουνεί. τῶ ἀζέ, δῆμος ὁ ἀζενί. τῶ ἀδδί. δῆ
pulus additaꝝ. arodi: popul⁹ aroditaꝝ. ari
μος ὁ ἀδδί. τῶ ἀροάδ, δῆμος ὁ ἀροαδί. τῶ ἀρι
el: popul⁹ arielitaꝝ. hi populi filioꝝ gad:
ήλ, δῆμος ὁ ἀριήλ. οὗτοι οἱ δῆμοι υἱῶν γάδ,
ex numeratione ipſoꝝ quadraginta mi
ἐξ ἐπισκέψεως αὐτῶν τεσσαράκοντα χι
lia ⁊ quingenti. filii iuda: her
λιάδες καὶ πεντακόσιοι. υἱοὶ ἰούδα, ἢρ
⁊ abnā: ſelō: ⁊ phares ⁊ zarā. ⁊
καὶ ἀβνάν, σηλών, καὶ φαρὲς καὶ ζαρά. καὶ
mortu⁹ ē her ⁊ abnā in tra chanaā: ⁊
ἀπέθανεν ἢρ καὶ ἀβνὰν ἐν γῇ χαναάν, καὶ
facti ſūt filii iuda p populos ſuos:
ἐγένοντο υἱοὶ ἰούδα κατὰ δήμους αὐτῶν,
ſelō: popul⁹ ſelonitic⁹. phares:
τῶ σηλών, δῆμος ὁ σηλωνί. τῶ φαρές,
popul⁹ pharesitic⁹. zarā populus zaraitic⁹.
δῆμος ὁ φαρεσί. τῶ ζαρὰ δῆμος ὁ ζαραΐ.
⁊ facti ſūt filii phares. aſron: popu
καὶ ἐγένοντο οἱ υἱοὶ φαρές. τῶ ἀσρών, δῆ
lus aſronitic⁹. amul: populus amuli
μος ὁ ἀσρωνί. τῶ ἀμούλ, δῆμος ὁ ἀμου
taꝝ. hi populi iude ſcd'm nu
λί. οὗτοι δῆμοι τῶ ἰούδα κατὰ τὴν ἐπι
meratiōes coꝝ ſex ⁊ ſeptuaginta milia
σκοπὴν αὐτῶν ἓξ καὶ ἑβδομήκοντα χιλιά
⁊ quingenti. ⁊ filii iſachar
δες καὶ πεντακόσιοι. καὶ οἱ υἱοὶ ἰσάχαρ
p populos ſuos. thola: populus
κατὰ δήμους αὐτῶν. τῶ θωλά, δῆμος ὁ
tholaitaꝝ. phua: populus phuaitaꝝ.
θωλαεί. τῶ φουά, δῆμος ὁ φουαΐ. τῶ
iaſub: populus iaſubitaꝝ. ſemran: popu
ἰασούβ, δῆμος ὁ ἰασουβί. τῶ σαμβράν, δῆ
lus ſemraitaꝝ. hi populi iſachar ex
μος ὁ σαμβραΐ. οὗτοι δῆμοι ἰσάχαρ ἐξ
numeratione ipſoꝝ quattuor ⁊ ſexaginta
ἐπισκέψεως αὐτῶν τέσσαρες καὶ ἑξήκοντα

C

Geñ. 38.a.

Tranſla. Chal.

למיקן זרעית ימין ליכין זרעית יכין: לזרח זרעית זרח לשאול זרעית שאול: אלין
זרעית שמעון עשרין ותרין אלפין ומאתן: בני גד לזרעיתהון לצפון זרעית צפון
לחגי זרעית חגי לשוני זרעית שוני: לאזני זרעית אזני לערי זרעית ערי: לארוד
זרעית ארוד לאראלי זרעית אראלי: אלין זרעית בני גד למניניהון ארבעין אלפין
וחמש מאה: בני יהודה ער ואונן ומית ער ואונן בארעא דכנען: והוו בני יהודה
לזרעיתהון לשלה זרעית שלה לפרץ זרעית פרץ לזרח זרעית זרח: והוו בני פרץ
לחצרון זרעית חצרון לחמול זרעית חמול: אלין זרעית יהודה למניניהון שבעין
ושית אלפין וחמש מאה: בני יששכר לזרעיתהון לתולע זרעית תולע לפוה זרעית
פוה: לישוב זרעית ישוב לשמרון זרעית שמרון: אלין זרעית יששכר למניניהון
שתין וארבעה

Pritiua chal.

מנה · מות היה · שית

Interp̄. chal.

de iamin familia iaminitarū: de iachin familia iachinitarū: de zare familia zareitarū: de ſaul familia ſaulitarū. He ſunt familie ſymeon: quarū numerus fuit viginti duo milia ⁊ ducēti. Filii gad per cognationes ſuas: de ſephon familia ſephonitaꝝ: de aggi familia aggitarum: de ſuni familia ſunitarū: de ozni familia oznitaꝝ: d' heri familia heritaꝝ. de arod familia aroditarū: de areli familia arelitaꝝ. He ſunt familie filioꝝ gad: quaꝝ nūerus fuit q̄draginta milia ⁊ qngenti. Filii iuda her ⁊ onan: ⁊ mortui ſunt her ⁊ onan in terra chanaā. Fuerūtq; filii iuda p cognatiōes ſuas. de ſela familia ſelaitarū: de phares familia pharesitarū: de zare familia zareitaꝝ. fuerūtq; filii phares: de eſron familia eſronitaꝝ: de amul familia amulitarum. He ſunt familie iuda quarū nūerus fuit ſeptuaginta ⁊ ſex milia ⁊ qngenti. Filii iſachar p familias ſuas: de thola familia tholaitarū: de phua familia phuaitarum. de iaſub familia iaſubitarū: de ſemron familia ſemronitarū. He ſunt familie iſachar: quarū numerus fuit ſexaginta quattuor

milia ⁊ trecenti. filii zabulō p
χιλιάδες καὶ τριακόσιοι. υἱοὶ ζαβουλὼν κατὰ
populos ſuos. ſared: populus ſareditaꝝ.
δήμους αὐτῶν. τῶ σαρέδ, δῆμος ὁ σαρεδεί. τῶ
hellon: popul⁹ hellonitaꝝ. allel: populus
ἀλλών, δῆμος ὁ ἀλλωνεί. τῶ ἀλλήλ, δῆμος ὁ
allelitaꝝ. hi populi zabulō ex numera
ἀλληλί. οὗτοι οἱ δῆμοι ζαβουλὼν ἐξ ἐπισκέ
tiōe ipſoꝝ ſexaginta milia ⁊ quigen
ψεως αὐτῶν ἑξήκοντα χιλιάδες καὶ πεντακό
ti. filii ioſeph p populos ſuos: manaſ
σιοι. υἱοὶ ἰωσὴφ κατὰ δήμους αὐτῶν, μανασ
ſes ⁊ ephraim. ⁊ filii manaſſe. machir:
σῆ καὶ ἐφραΐμ. καὶ υἱοὶ μανασσῆ. τῶ μαχείρ,
populus machiritaꝝ. ⁊ machir genuit ga
δῆμος ὁ μαχειρί. καὶ μαχεὶρ ἐγέννησε τὸν γα
laad. galaad populus galaaditicus. ⁊ hi
λαάδ. τῶ γαλαὰδ δῆμος ὁ γαλααδί. καὶ οὗ
filii galaad. iezer: populus iezeritaꝝ.
τοι υἱοὶ γαλαάδ. τῶ ἀχιεζέρ, δῆμος ἀχιεζερί.
elech: populus elechitaꝝ. eſrihel: populus
τῶ χελέγ, δῆμος ὁ χελεγί. τῶ ἐσριήλ, δῆμος ὁ
eſrihelliticus. ſechē: popul⁹ ſechemitaꝝ. ſe
ἐσριηλί. τῶ σιχέμ, δῆμος ὁ σιχεμί. τῶ σα
midā: populus ſemiditaꝝ. opher: populus ophe
μαέρ, δῆμος ὁ σαμαερί. τῶ ὀφέρ, δῆμος ὁ ὀφε
ritaꝝ. ⁊ ſalpaad filio epher nō fuerūt
ρί. καὶ τῶ σαλπαὰδ υἱῶ ὀφὲρ οὐκ ἐγένοντο
ipſi filii: ſed fillie. ⁊ hec
αὐτῶ υἱοί, ἀλλ' ἢ θυγατέρες. καὶ ταῦτα τὰ
nomina filiaꝝ: ſalpaad: maala:
ὀνόματα τῶν θυγατέρων σαλπαάδ, μααλά,
⁊ noa: ⁊ egla: ⁊ melcha: ⁊ therſa.
καὶ νουά, καὶ ἐγλά, καὶ μελχά, καὶ θερσά.
hi populi manaſſe ex numeratiōe ipſoꝝ:
οὗτοι οἱ δῆμοι μανασσῆ ἐξ ἐπισκέψεως αὐτῶν,
duo ⁊ quiquaginta milia ⁊ ſeptingē
δύο καὶ πεντήκοντα χιλιάδες καὶ ἑπτακόσι
ti. hi filii ephraim per populos ſuos.
οι. οὗτοι οἱ υἱοὶ ἐφραΐμ κατὰ δήμους αὐτῶν.
ſuthala: populus ſuthalaiticus. becher:
τῶ σουταλά, δῆμος ὁ σουταλα. τῶ βεχέρ,
populus bechiritaꝝ. theen: ppl's theenitaꝝ.
δῆμος ὁ βεχερί. τῶ ταναί, δῆμος ὁ ταναΐ.
hi filii ſuthala. edem: populus edeniti⁹.
οὗτοι οἱ υἱοὶ σουταλά. τῶ ἐδέν, δῆμος ὁ ἐδενί.
hi populi ephraim: ex numeratiōe ipſoꝝ duo
οὗτοι οἱ δῆμοι ἐφραΐμ, ἐξ ἐπισκέψεως αὐτῶν δύο

D

Infra. 27.a.

milia trecenti. Filii zabulon per cognatiōes ſuas. Sared: a quo familia ſareditarū. helō: a quo familia helonitarum. ialel a quo familia ialelitarum. He ſunt cognatiōes zabulon: quarum numerus fuit ſexaginta milia quīgēti. Filii ioſeph per cognationes ſuas manaſſe & ephraī. De manaſſe ortus ē machir: a quo familia machiritarū. Machir genuit galaad a quo familia galaaditarū. Galaad habuit filios iezer: a quo familia iezeritarum. & elecha quo familia elechitarum. & aſrihel a quo familia aſrihelitarum. & ſechē a quo familia ſechemitarum. & ſemida a quo familia ſemidaitarū. & epher a quo familia epheritarū. Fuit āt epher pr̄ ſalphaad: q filios nō habebat ſed tm̄ filias: quarū iſta ſūt nomina maala & noa & egla & melcha & therſa. He ſunt familie manaſſe & numerus earū quinquaginta duo milia ſeptingenti. Filii āt ephraim per cognatiōes ſuas fuerunt hi. Suthala a quo familia ſuthalaitarum. becher a quo familia becheritarū. theen a quo familia theenitarū Porro filius ſuthala fuit heran: a quo familia herenitarū. He ſunt cognationes filiorū effraim: quarū nūerus fuit trigīta duo

אלף ושלש מאות: בני זבולן
למשפחתם לסרד משפחת
הסרדי לאלון משפחת האלני
ליחלאל משפחת היחלאלי: אלה
משפחת הזבולני לפקדיהם
ששים אלף וחמש מאות: בני
יוסף למשפחתם מנשה ואפרים:
בני מנשה למכיר משפחת
המכירי ומכיר הוליד את גלעד
לגלעד משפחת הגלעדי: אלה בני
גלעד איעזר משפחת האיעזרי
לחלק משפחת החלקי:
ואשריאל משפחת האשראלי
ושכם משפחת השכמי: ושמידע
משפחת השמידעי וחפר משפחת
החפרי: וצלפחד בן חפר לא היו
לו בנים כי אם בנות ושם בנות
צלפחד מחלה ונעה חגלה ומלכה
ותרצה: אלה משפחת מנשה
ופקדיהם שנים וחמשים אלף
ושבע מאות: אלה בני אפרים
למשפחתם לשותלח משפחת
השתלחי לבכר משפחת
הבכרי לתחן משפחת התחני:
ואלה בני שותלח לערן
משפחת הערני: אלה משפחת
בני אפרים לפקדיהם שנים

ילד · היה · בנה · שנה

Tranſla. Chal.

אלפין ותלת מאה: בני זבולן לזרעיתהון לסרד זרעית סרד לאלון זרעית אלון
ליחלאל זרעית יחלאל: אלין זרעית זבולן למניניהון שתין אלפין וחמש מאה: בני
יוסף לזרעיתהון מנשה ואפרים: בני מנשה למכיר זרעית מכיר ומכיר אוליד ית
גלעד לגלעד זרעית גלעד: אלין בני גלעד איעזר זרעית איעזר לחלק זרעית חלק:
ואשריאל זרעית אשריאל ושכם זרעית שכם: ושמידע זרעית שמידע וחפר זרעית
חפר: וצלפחד בן חפר לא הוו ליה בנין אלהין בנן ושום בנת צלפחד מחלה נעה
חגלה מלכה ותרצה: אילין זרעית מנשה ומניניהון חמשין ותרין אלפין ושבע מאה:
אילין בני אפרים לזרעיתהון לשותלח זרעית שותלח לבכר זרעית בכר לתחן
זרעית תחן: ואילין בני שותלח לערן זרעית ערן: אילין זרעית בני אפרים למניניהון
תלתין ותרין

Interp̄. chal.

milia ⁊ trecenti. Filii zabulon per cognatiōes ſuas: de ſared familia ſareditarū: de elon familia elonitaꝝ: de ialeel familia ialeelitaꝝ. He ſunt cognationes zabulon: quarū nūerus fuit ſexaginta milia ⁊ qngenti. Filii ioſeph p cognationes ſuas manaſſe ⁊ ephraim. Filii manaſſe de machir familia machiritarū: ⁊ machir gēuit galaad: de galaad familia galaaditaꝝ. iſti ſunt filii galaad: de iezer familia iezeritaꝝ: de elech familia elechitarū: de aſriel familia aſrielitaꝝ: de ſechem familia ſechemitarū: de ſemida familia ſemidaitarū: de epher familia epheritaꝝ. Salphaad autē filius epher nō habuit filios ſed filias. et nomē filiaꝝ ſalphaad: maala ⁊ noa: egla: melcha ⁊ therſa. He ſūt familie manaſſe. ⁊ fuit numerus earū quinquaginta duo milia ⁊ ſeptingenti. Iſti ſunt filii ephraim per familias ſuas: de ſutala familia ſutalaitarū: de becher familia becheritarū: de theen familia theenitarum. Iſti ſunt autē filii ſutala: de heran familia heranitarum. He ſunt cognationes filiorum ephraim: quarū numerus fuit triginta duo

Pritiua chal.

היה בן · מנה

ושלשים אלף וחמש מאות: אלה בני יוסף למשפחתם: בני בנימן למשפחתם לבלע משפחת הבלעי לאשבל משפחת האשבלי לאחירם משפחת האחירמי: לשפופם משפחת השופמי לחופם משפחת החופמי: ויהיו בני בלע ארד ונעמן משפחת הארדי לנעמן משפחת הנעמי: אלה בני בנימן למשפחתם ופקדיהם חמשה וארבעים אלף ושש מאות: אלה בני דן למשפחתם לשוחם משפחת השוחמי אלה משפחת דן למשפחתם: כל משפחת השוחמי לפקדיהם ארבעה וששים אלף וארבע מאות: בני אשר למשפחתם לימנה משפחת הימנה לישוי משפחת הישוי לבריעה משפחת הבריעי: לבני בריעה לחבר משפחת החברי למלכיאל משפחת המלכיאלי: ושם בת אשר שרח: אלה משפחת בני אשר לפקדיהם שלשה וחמשים אלף וארבע מאות: בני נפתלי למשפחתם ליחצאל משפחת היחצאלי לגוני משפחת הגוני: ליצר משפחת היצרי לשלם

מאה | שפה | היה | רבע | מאה

milia quingenti. Isti sunt filii ioseph per familias suas. Filii beniamin in cognationibus suis: bale a quo familia baleitarum. asbel a quo familia asbelitarum. achirā: a quo familia achirāitarū. suphā a quo familia suphamitarū. vpham a quo familia vphamitarū. Filii bale hered & noemā. de hered familia hereditarū. De noeman familia noemanitarū. Hi sunt filii beniamī per cognatiões suas: quorū nūcrus fuit q̄draginta quīque milia sexcenti. Filii dan per cognatiões suas. suhan a quo familia suhanitarum. He sunt cognatiões dan per familias suas. Oēs fuere suhanite: quorum numerus erat sexaginta q̄ttuor milia quadringenti. Filii aser per cognationes suas iēna. a quo familia iemnaitarū. iessuj a quo familia iessuitarū. brie a quo familia bricitarū. Filii brie haber: a quo familia haberitarū. & melchiel a quo familia melchielitarū. Nomen autem filie aser: fuit sara. He cognationes filiorum aser & numerus eorū quinquaginta tria milia quadringenti. Filii neptalim per cognatiões suas iessihel. a quo familia iessihelitarum. guni a quo familia gunitarum iaser a quo familia iaseritarū. sellem: a quo

τ triginta milia τ quingenti. hi
καὶ τριάκοντα χιλιάδες καὶ πεντακόσιοι. οὗ-
populi filiorum ioseph per populos suos. filii
τοι δῆμοι υἱῶν ἰωσὴφ κατὰ δήμους αὐτῶν. υἱοὶ
beniamin per populos suos. bale: populus
βενιαμὶν κατὰ δήμους αὐτῶν. τῷ βαλὲ, δῆ-
balcitarum. asbel: populus asbelitarum.
μος ὁ βαλεΐ. τῷ ἀσυβὴλ, δῆμος ὁ ἀσυβηλί.
achirā: populus achiramitarum. supha:
τῷ ἀχειρὰμ, δῆμος ὁ ἀχειραμί. τῷ σωφὰν,
populus suphanitarum. vpha: populus vphamitarum.
δῆμος ὁ σωφανί. τῷ ὀφὰμ, δῆμος ὁ ὀφαμί.
τ fuerunt filii bale: hered: τ noemā.
καὶ ἐγένοντο υἱοὶ βαλὲ, ἀδὰρ, καὶ νοεμάν.
hered: populus hereditarum. noemā: populus
τῷ ἀδὰρ, δῆμος ὁ ἀδαρί. τῷ νοεμὰν, δῆμος
noemanitarum. hi populi beniamin per populos
ὁ νοεμανί. οὗτοι οἱ δῆμοι βενιαμὶν κατὰ δήμους
suos: ex numeratione ipsorum quinque τ quadraginta milia τ sexcenti. τ filii
αὐτῶν, ἐξ ἐπισκέψεως αὐτῶν πέντε καὶ τεσσαράκοντα χιλιάδες καὶ ἑξακόσιοι. καὶ υἱοὶ
dan per populos suos. suhā: populus
δὰν κατὰ δήμους αὐτῶν. τῷ σαμεΐ, δῆμος
suhamitarum. hi populi dan per populos
ὁ σαμεΐ. οὗτοι οἱ δῆμοι δὰν κατὰ δήμους
suos. oēs populi suhā per censum
αὐτῶν. πάντες οἱ δῆμοι σαμεΐ κατ' ἐπισκοπὴν
eorum quattuor τ sexaginta milia τ quadringenti. filii aser per populos suos. iamin: populus iamnitarum. iessui: populus iessuitarum. barie: populus barietarum. hober: populus hoberitarum. melchiel: populus melchielitarum.
αὐτῶν τέσσαρες καὶ ἑξήκοντα χιλιάδες καὶ τετρακόσιοι. υἱοὶ ἀσὴρ κατὰ δήμους αὐτῶν. τῷ ἰαμίν, δῆμος ὁ ἰαμενί. τῷ ἰεσσουί, δῆμος ὁ ἰεσσουί. τῷ βαρονὰ, δῆμος ὁ βαριαί. τῷ χοβὲρ, δῆμος ὁ χοβερί. τῷ μελχιὴλ, δῆμος ὁ μελχιηλί.
τ nomen filie aser: sara. hi populi aser ex numeratione
καὶ τὸ ὄνομα τῆς θυγατρὸς ἀσὴρ, σάρα. οὗτοι οἱ δῆμοι ἀσὴρ ἐξ ἐπισκέψεως
ipsorum tria τ quinquaginta milia τ quadringenti. filii nephthalim per populos suos. iessihel: populus iessihelitarum. gunt: populus gunitarum. iasser: populus iasseritarum. sellem:
αὐτῶν, τρεῖς καὶ πεντήκοντα χιλιάδες καὶ τετρακόσιοι. οἱ υἱοὶ νεφθαλὶμ κατὰ δήμους αὐτῶν. τῷ ἀσιὴλ, δῆμος ὁ ἀσιηλί. τῷ γαυνὶ, δῆμος ὁ γαυνί. τῷ ἰεσὲρ, δῆμος ὁ ἰεσερί. τῷ σελλὴμ,

Primitiua chal.

מנה רבע | שית

Interp. chal.

milia q̄ngēti. Isti sunt filij ioseph per familias suas. filij beniamin per cognatiões suas: de bale familia baleitarū: de asbel familia asbelitarum: de achiram familia achiramitarum: de sephufam familia sephufamitarum: de hupha familia huphamitarum. fuerūtque filij bale: arde et naamā: de arde familia ardeitarum: de naaman familia naamanitarum. Hi sunt filij beniamin per cognatiões suas: quarū nūerus fuit q̄draginta q̄nque milia τ sexcenti. Isti sunt filij dan per cognatiões suas: de suhā familia suhamitarum. He sunt familie dan per cognationes suas. Oēs q̄ nūerati sunt de familia suhā fuerūt sexaginta q̄ttuor milia τ q̄dringēti. Filij aser per cognationes suas: de tēna familia temnaitarum: de iesui familia iesuitarū: de beria familia bereitarum. filiorum berie: de heber familia heberitarum: de malchiel familia malchielitarum. Nomē aūt filie aser fuit sara. He sunt familie filiorum aser: quarū nūerus fuit q̄nquaginta tria milia τ q̄dringēti. Filij neptali per cognatiões suas: de iasiel familia iasielitarū: de guni familia gunitarum. de iaser familia iaseritarum: de sillem

Transla. Chal.

אלפין וחמש מאה: אלין בני יוסף לזרעיתהון: בני בנימן לזרעיתהון לבלע זרעית בלעי לאשבל זרעית אשבלי לאחירם זרעית אחירמי: לשפופם זרעית שפופמי לחופם זרעית חופמי: והוו בני בלע ארד ונעמן זרעית ארדי לנעמן זרעית נעמי: אלין בני בנימן לזרעיתהון ומנייניהון ארבעין וחמשא אלפין ושית מאה: אלין בני דן לזרעיתהון לשוחם זרעית שוחמי אלין זרעית דן לזרעיתהון: כל זרעית שוחמי למנייניהון שתין וארבעא אלפין וארבע מאה: בני אשר לזרעיתהון לימנה זרעית ימנה לישוי זרעית ישוי לבריעה זרעית בריעה: לבני בריעה לחבר זרעית חבר למלכיאל זרעית מלכיאל: ושום בת אשר שרח: אלין זרעית בני אשר למנייניהון חמשין ותלתא אלפין וארבע מאה: בני נפתלי לזרעיתהון ליחצאל זרעית יחצאל לגוני זרעית גוני: ליצר זרעית יצר לשלם

populus sellemitarum. hi populi nephthalim: ex numeratione ipsorum quinque τ quadraginta milia τ quadringenti. hec numeratio filiorum israel sexcenta milia τ mille τ septingenti τ triginta. τ locutus est dominus ad moysen: dicens: istis diuidetur terra possidere ex numero nominum ipsorum. pluribus maiorē dabis hereditatem: τ paucioribus minorē dabis hereditatē eorum. vnicuique sicut numerati sūt dabitur hereditas eorum. per sortes diuidetur terra nominibus per tribus familiarum suarum hereditabūt. diuides ex sorte hereditatē eis inter multos τ paucos. τ filii leui per populos suos. gerson: populus gersonitarum. caath: populus caathitarum. merari: populus meraritarum. hi populi filiorum leui. populus lobni: populus hebroni: populus mooli. τ populus musi. τ populus chori. τ caath genuit amrā. at nomen vxoris eius: iochabet: filia leui: que pepit hos leui in egypto. τ pepit amrā aaron τ moysen: τ mariam sororē eorum. τ nati sūt aaron: et nadab: τ abiu: τ eleazar: τ ithamar. τ mortuus ē nadab:

δῆμος ὁ σελλημί. οὗτοι οἱ δῆμοι νεφθαλὶμ, ἐξ ἐπισκέψεως αὐτῶν τεσσαρακονταπέντε χιλιάδες καὶ τετρακόσιοι. αὕτη ἡ ἐπίσκεψις υἱῶν ἰσραὴλ ἑξακόσιαι χιλιάδες καὶ χίλιοι καὶ ἑπτακόσιοι καὶ τριάκοντα. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, τούτοις μερισθήσεται ἡ γῆ κληρονομεῖν ἐξ ἀριθμοῦ ὀνομάτων αὐτῶν, τοῖς πλείοσι πλεονάσεις τὴν κληρονομίαν, καὶ τοῖς ἐλάττοσιν ἐλαττώσεις τὴν κληρονομίαν αὐτῶν. ἑκάστῳ καθὼς ἐπεσκέπησαν δοθήσεται ἡ κληρονομία αὐτῶν. διὰ κλήρων μερισθήσεται ἡ γῆ τοῖς ὀνόμασι, κατὰ φυλὰς πατριῶν αὐτῶν κληρονομήσουσι. μεριεῖς ἐκ τοῦ κλήρου τὴν κληρονομίαν αὐτοῖς ἀναμέσον πολλῶν καὶ ὀλίγων. καὶ οἱ υἱοὶ λευὶ κατὰ δήμους αὐτῶν. τῷ γεδσών, δῆμος ὁ γεδσωνί. τῷ καάθ, δῆμος ὁ καάθί. τῷ μεραρί, δῆμος ὁ μεραρί. οὗτοι οἱ δῆμοι υἱῶν λευί. δῆμος ὁ λοβενί, δῆμος ὁ χεβρωνί, δῆμος ὁ μολί, καὶ δῆμος ὁ μουσί, καὶ δῆμος ὁ κορέ. καὶ καὰθ ἐγέννησε τὸν ἀμβράμ. καὶ τὸ ὄνομα τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, ἰωχαβέδ, θυγάτηρ λευί, ἣ ἔτεκε τούτους τῷ λευὶ ἐν αἰγύπτῳ. καὶ ἔτεκε τῷ ἀμβρὰμ τὸν ἀαρὼν καὶ μωυσῆν, καὶ μαριὰμ τὴν ἀδελφὴν αὐτῶν. καὶ ἐγεννήθησαν τῷ ἀαρὼν, ὅ, τε ναδὰβ, καὶ ἀβιούδ, καὶ ἐλεάζαρ, καὶ ἰθάμαρ. καὶ ἀπέθανεν ναδὰβ,

familia sellemitarum. He sunt cognatiões filiorū neptalim per familias suas. quorū nūmerus quadraginta quinque milia quadringenti. Ista est summa filiorū israel qui recensiti sunt sexcenta milia & mille septingenti triginta. Locutusque ē dominus ad moysen dicēs. Istis diuidetur terra iuxta numerū vocabulorū in possessiones suas. Pluribus maiorē ptē dabis: & paucioribus minorē. singulis sicut nūc recensiti sūt: tradetur possessio: ita dūtaxat vt sors terram tribubus diuidat & familiis. Quicquid sorte cōtigerit: hoc vel plures accipiāt vel pauciores. Hic quoque ē numerus filiorū leui per familias suas. Gerson: a quo familia gersonitarum. Caath: a quo familia caathitarum. Merari a quo familia meraritarum. He sunt familie leui. Familia lobni. familia hebroni. familia mooli. familia musi. familia chori. At vero caath genuit amram: qui habuit vxorem iochabet filiam leui: que nata est ei in egypto. Hec genuit amram viro suo filios aaron & moysen & mariā sororē eorum. De aaron orti sunt nadab & abiu & eleazar & ithamar. Quorum nadab

משפחת השלמי: אלה משפחת נפתלי למשפחתם ופקדיהם חמשה וארבעים אלף וארבע מאות: אלה פקודי בני ישראל שש מאות אלף ואלף שבע מאות ושלשים: וידבר יהוה אל משה לאמר: לאלה תחלק הארץ בנחלה במספר שמות: לרב תרבה נחלתו ולמעט תמעיט נחלתו איש לפי פקדיו יתן נחלתו: אך בגורל יחלק את הארץ לשמות מטות אבתם ינחלו: על פי הגורל תחלק נחלתו בין רב למעט: ואלה פקודי הלוי למשפחתם לגרשון משפחת הגרשני לקהת משפחת הקהתי למררי משפחת המררי: אלה משפחת לוי משפחת הלבני משפחת החברני משפחת המחלי משפחת המושי משפחת הקרחי וקהת הולד את עמרם: ושם אשת עמרם יוכבד בת לוי אשר ילדה אתה ללוי במצרים ותלד לעמרם את אהרן ואת משה ואת מרים אחתם: ויולד לאהרן את נדב ואת אביהוא את אלעזר ואת איתמר: וימת נדב

דבר | חלק | ספר רבה | פה נתן | גרל | נטה נחל | פקד שפחה | ילד איש | ילד

Exo. 6. c.

Transla. Chal.

זרעית שלם: אלין זרעית נפתלי לזרעיתהון ומנייניהון ארבעין וחמשא אלפין וארבע מאה: אלין מנייני בני ישראל שית מאה ואלף שבע מאה ותלתין: ומליל יי עם משה למימר: לאלין תתפלג ארעא באחסנא במנין שמהן: לסגיאי תסגון אחסנתהון ולזעירי תזערון אחסנתהון גבר לפום מנינוהי תתיהב אחסנתיה: ברם בעדבא תתפלג ארעא לשמהת שבטי אבהתהון יחסנון: על פום עדבא תתפלג אחסנתהון בין סגיאי לזעירי: ואלין מנייני ליואי לזרעיתהון לגרשון זרעית גרשון לקהת זרעית קהת למררי זרעית מררי: אלין זרעית לוי זרעית לבני זרעית חברון זרעית מחלי זרעית מושי זרעית קרח וקהת אוליד ית עמרם: ושום איתת עמרם יוכבד בת לוי דילידת יתה ללוי במצרים וילידת לעמרם ית אהרן וית משה וית מרים אחתהון: ואתיליד לאהרן ית נדב וית אביהוא ית אלעזר וית איתמר: ומית נדב

Interp. chal.

familia sillemitarum. Iste sunt cognationes neptali per familias suas: τ numerus earum fuit quadraginta quinque milia τ quadringenti. Hi sunt filij israel qui numerati sunt sexcenta milia τ mille τ septingenti τ triginta. Locutusque est dominus cum moyse dicens. Istis diuides terrā in possessionē iuxta nūerū nominum eorum. Pluribus maiorē possessionē dabis: τ paucioribus minorē possessionē dabis: vnicuique iuxta numeratos suos dabitur possessio eius. Verūtamē per sortē diuidetur terra per noīa tribuū patrū suorum possidebūt. per sortē diuidetur possessio eorū siue plures siue pauci sint. Et isti sunt filij leui per familias suas: de gerson familia gersonitarū: de caath familia caathitarū: de merari familia meraritarum. Iste sunt familie leui. familia lobni: familia ebrō: familia mooli: familia musi: familia chore. Caath aūt genuit amram: τ nomen vxoris amrā iocabed filia leui: que nata est ei in egypto: τ peperit ex amram aaron τ moysen τ mariam sororem eorum. De aaron autem nati sunt nadab τ abiu: eleazar τ ithamar. Mortuusque est nadab

Primitiua chal.

מנה רבע | שית | אמר פלג חסן | סגא זער רב | ילד אתא | את ילד מות

Ter. Heb.

ונדב ואביהוא בהקריבם אש זרה לפני יהוה׃ ויהיו פקדיהם שלשה ועשרים אלף כל זכר מבן חדש ומעלה כי לא התפקדו בתוך בני ישראל כי לא נתן להם נחלה בתוך בני ישראל׃ אלה פקודי משה ואלעזר הכהן אשר פקדו את בני ישראל בערבת מואב על ירדן ירחו׃ ובאלה לא היה איש מפקודי משה ואהרן הכהן אשר פקדו את בני ישראל במדבר סיני׃ כי אמר יהוה להם מות ימתו במדבר ולא נותר מהם איש כי אם כלב בן יפנה ויהושע בן נון׃

Ca.xxvii.

ותקרבנה בנות צלפחד בן חפר בן גלעד בן מכיר בן מנשה למשפחת מנשה בן יוסף ואלה שמות בנתיו מחלה נעה וחגלה ומלכה ותרצה׃ ותעמדנה לפני משה ולפני אלעזר הכהן ולפני הנשיאם וכל העדה פתח אהל מועד לאמר׃ אבינו מת במדבר והוא לא היה בתוך העדה הנועדים על יהוה בעדת קרח כי בחטאו מת ובנים לא היו לו׃ למה יגרע שם אבינו

Trāsla. B. Hiero.

& abiu mortui sūt cū obtulissent ignē alienū corā dño. Fueruntq; oēs q nūerati sūt vigiti tria milia generis masculini ab vno mense & supra: qui nō sunt recensiti inter filios israel: nec eis cū ceteris data possessio est. Hic est numerus filiorū israel: q descripti sunt a moyse & eleazaro sacerdote in campestribus moab supra iordanē cōtra hiericho. inter quos nullus fuit eorū q āte nūerati sūt a moyse & aaron in deserto sinai. Predixerat enī dominus q omnes morerentur in solitudine: Nullusq; remansit ex eis nisi caleb filius iephone & iosue filius nū. Cap. 27.

Accesserunt autem filie salphaad: filii epher: filii galaad: filii machir: filii manasse: qui fuit filius ioseph. quarū sunt noīa: maala & noa & egla & melcha & tersa. Steterūtq; coram moyse & eleazaro sacerdote & cunctis principibus populi ad ostium tabernaculi federis: atq; dixerūt. Pr̄ nr̄ mortuus est in deserto. nec fuit in seditione que concitata est cōtra dñm sub chore: sed in pctō suo mortuus est. Hic non habuit mares filios. Cur tollitur nomē il-

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

τ abiu cū offerrēt ipi ignē alienū
καὶ ἀβιοὺδ ἐν τῷ προσφέρειν αὐτοὺς πῦρ ἀλλότριον
corā dño in deserto sinai. τ fuerūt
ἔναντι κυρίου ἐν τῇ ἐρήμῳ σινᾶ. καὶ ἐγενήθησαν
ex cōnumeratiōe eoꝝ tria τ vigiti milia.
ἐξ ἐπισκέψεως αὐτῶν τρεῖς καὶ εἴκοσι χιλιάδες.
oīe masculinū ab vno mēse τ supra. nō eni cō
πᾶν ἀρσενικὸν ἀπὸ μηνιαίου καὶ ἐπάνω. οὐ γὰρ συ
numerati sūt in medio filioꝝ israel: qr nō
νεπεσκέπησαν ἐν μέσῳ τῶν υἱῶν ἰσραήλ, ὅτι οὐ
datur eis sors in medio filioꝝ israel. τ
δίδοται αὐτοῖς κλῆρος ἐν μέσῳ υἱῶν ἰσραήλ. καὶ
hec numeratio moysi τ eleazar sacerdotis:
αὕτη ἡ ἐπίσκεψις μωυσῆ καὶ ἐλεάζαρ τοῦ ἱερέως,
qui numerauerūt filios israel in araboth mo
οἳ ἐπεσκέψαντο τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ ἐν ἀραβὼθ μω
ab: in iordane cōtra hiericho. τ in his
άβ, ἐπὶ τοῦ ἰορδάνου κατὰ ἱεριχώ. καὶ ἐν τού-
nō erat hō eoꝝ q numerati sūt a
τοις οὐκ ἦν ἄνθρωπος τῶν ἐπεσκεμμένων ὑπὸ
moyse τ aarō: qs numerauerūt filios
μωυσῆ καὶ ἀαρών, οὓς ἐπεσκέψαντο τοὺς υἱοὺς
israel in deserto sina: qr dixit dñs ipis
ἰσραὴλ ἐν τῇ ἐρήμῳ σινᾶ, ὅτι εἶπε κύριος αὐτοῖς
morte morientur in deserto τ nō fuit
θανάτῳ ἀποθανοῦνται ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ οὐ κατε-
relictus ex eis neq; vnus. pterq chaleb filius
λείφθη ἐξ αὐτῶν οὐδὲ εἷς. πλὴν χαλὲβ υἱὸς
iephone τ iosue filius nū.
ἰεφοννὴ καὶ ἰησοῦς ὁ τοῦ ναυῆ. Ca. 27.

Et accedētes filie salphaad fi
Καὶ προσελθοῦσαι αἱ θυγατέρες σαλπαὰδ υἱ-
lij epher: filij galaad: filij machir: populi
οῦ ὀφέρ, υἱοῦ γαλαάδ, υἱοῦ μαχείρ, τοῦ δήμου
manasse: filioꝝ ioseph. τ hec noīa
μανασσῆ, τῶν υἱῶν ἰωσήφ. καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα
eaꝝ: mala: τ noa: τ egla: τ melcha: τ
αὐτῶν, μααλά, καὶ νουά, καὶ ἀγλά, καὶ μελχά, καὶ
thersa. τ stātes corā moyse: τ corā eleazar
θερσά. καὶ στᾶσαι ἔναντι μωυσῆ, καὶ ἔναντι ἐλεάζαρ τοῦ
sacerdote: τ corā pncipibus: τ corā oīū
ἱερέως, καὶ ἔναντι τῶν ἀρχόντων, καὶ ἔναντι πάσης
cōgregatiōe in hostio tabnaculi testimonij:
τῆς συναγωγῆς ἐπὶ τῆς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου,
dicunt: pater nr̄ mortuus ē i deserto: τ
λέγουσιν, ὁ πατὴρ ἡμῶν ἀπέθανεν ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ
ipe nō erat in medio cōgregatiōis q surre
οὗτος οὐκ ἦν ἐν μέσῳ τῆς συναγωγῆς τῆς ἐπισυ-
xit corā dño in cōgregatiōe core: qr ꝑp
στάσης ἔναντι κυρίου ἐν τῇ συναγωγῇ κορέ, ὅτι δι'
peccatū suū mortuꝰ ē. τ filij nō fuerūt ei
ἁμαρτίαν αὐτοῦ ἀπέθανεν. καὶ υἱοὶ οὐκ ἐγένοντο αὐ-
ne deleatur nomē pris nri
τῷ, μὴ ἐξαλειφθήτω τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς ἡμῶν

Marg.: 3.Re. 3.a — 8.20.d Infra. 36.a. Iosu. 17.a. — 8.16.c

Transla. Chal.

ונדב ואביהוא בקרוביהון אישתא נוכריתא קדם יי׃ והוו מניניהון עשרין ותלתא אלפין כל דכורא מבר ירחא ולעילא ארי לא אתמניאו בגו בני ישראל ארי לא אתיהב להון אחסנא בגו בני ישראל׃ אלין מניני משה ואלעזר כהנא דמנו ית בני ישראל במישריא דמואב על ירדנא דירחו׃ ובאלין לא הוה גבר ממניני משה ואהרן כהנא דמנו ית בני ישראל במדברא דסיני׃ ארי אמר יי להון מימת ימותון במדברא ולא אשתאר מנהון גברא אלהן כלב בר יפנה ויהושע בר נון׃

Ca.xxvij.

וקריבא בנת צלפחד בר חפר בר גלעד בר מכיר בר מנשה לזרעית מנשה בר יוסף ואלין שמהת בנתיה מחלה נעה וחגלה ומלכה ותרצה׃ וקמא קדם משה וקדם אלעזר כהנא וקדם רברביא וכל כנשתא בתרע משכן זמנא למימר׃ אבונא מית במדברא והוא לא הוה בגו כנשתא דאזדמנו על יי בכנשתא דקרח ארי בחוביה מית ובנין לא הוו ליה׃ למה יתמנע שמא דאבונא

Interp. chal.

et abiu: cum obtulissent ignē alienū corā dño. Et fuit numerus eoꝝ viginti tria milia omniū masculoꝝ ab vno mense τ supra: qr non fuerūt numerati in medio filioꝝ israel: neq; ei data est eis possessio in medio filioꝝ israel. Hi sunt quos numerauerūt moyses τ eleazar sacerdos qn̄ numerauerūt filios israel in campestribus moab iuxta iordanē hiericho. Et in his non fuit vir eoꝝ qui numerati sunt a moyse τ aaron sacerdote: qui numerauerūt filios israel in deserto sinai. Dixerat enī dñs q morte morerentur in solitudine: et nullus vir remaneret ex eis: nisi caleb filius iephone τ iosue filius nun. Ca. 27.

Accesserūt autē filie salphaad filij epher filij galaad filij machir filij manasse de cognationibus manasse filij ioseph: et hec sunt noīa filiaꝝ eius. Maala: noa: τ egla τ melcha τ thersa. Et steterūt coram moyse τ eleazaro sacerdote τ coraꝫ principibus et omni cetu in ostio tabernaculi federis: dicentes. Pater nr̄ mortuꝰ est in deserto: et ipse nō fuit in medio cōgregationis eoꝝ qui cōuenerūt ɔtra dñm in cōgregatione chore: quia in pctō suo mortuus est: τ nō fuerunt ei filij. Cur tollitur nomen patris nostri

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

de medio populi sui: qr nō est ei filius.
ἐκ μέσου τοῦ δήμου αὐτοῦ, ὅτι οὐκ ἔστιν αὐτῷ υἱός.
date nobis possessionē in medio fratrū pris
δότε ἡμῖν κατάσχεσιν ἐν μέσῳ ἀδελφῶν πατρὸς ἡ-
nri. τ retulit moyses iudiciū eaꝝ
μῶν. καὶ προσήγαγε μωυσῆς τὴν κρίσιν αὐτῶν
corā dño. τ locutꝰ ē dñs ad moysen:
ἔναντι κυρίου. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν,
dicēs recte filie salphaad locute sunt.
λέγων, ὀρθῶς θυγατέρες σαλπαὰδ λελαλήκασι.
donū dabis eis: possessionē hereditatis in
δόμα δώσεις αὐταῖς, κατάσχεσιν κληρονομίας ἐν
medio fratrū pris sui: τ adiudicabis
μέσῳ ἀδελφῶν πατρὸς αὐτῶν, καὶ περιθήσεις
sortē pris sui eis. τ
τὸν κλῆρον τοῦ πατρὸς αὐτῶν αὐταῖς. καὶ τοῖς
filijs israel loqris: dicēs: hō si mortuꝰ fuerit: τ
υἱοῖς ἰσραὴλ λαλήσεις, λέγων, ἄνθρωπος ἐὰν ἀποθάνῃ, καὶ
filius nō fuerit ei: apponetis hereditatē eius
υἱὸς μὴ ᾖ αὐτῷ, περιθήσετε τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ τῇ
filie sue. si āt nō fuerit ei filia: dabitis
θυγατρὶ αὐτοῦ. ἐὰν δὲ μὴ ᾖ αὐτῷ θυγάτηρ, δώσετε τὴν
hereditatē suā fratri suo. si āt nō fuerit
κληρονομίαν αὐτοῦ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. ἐὰν δὲ μὴ ὦσιν
ei fratres: dabitis hereditatē eius
αὐτῷ ἀδελφοί, δώσετε τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ τῷ
fratri pris sui. si āt nō fuerit frēs pris
ἀδελφῷ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. ἐὰν δὲ μὴ ὦσιν ἀδελφοὶ τοῦ πατρὸς
eius: dabitis hereditatē eius cognato pxi
αὐτοῦ, δώσετε τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ τῷ οἰκείῳ τῷ ἔγγι-
mo suo de tribu sua: vt possideat q illius. τ
στα αὐτοῦ ἐκ τῆς φυλῆς αὐτοῦ, κληρονομῆσαι τὰ αὐτοῦ. καὶ
erit hoc filijs isrl iustificatio iudicij: sicut pre-
ἔσται τοῦτο τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ δικαίωμα κρίσεως, καθὰ συν-
cepit dñs moysi. τ dixit dñs ad moysen: ascē
έταξε κύριος τῷ μωυσῇ. καὶ εἶπε κύριος πρὸς μωυσῆν, ἀνά-
de in mōtē qui in vltra iordanē: hic mōs
βηθι εἰς τὸ ὄρος τὸ ἐν τῷ πέραν τοῦ ἰορδάνου, τοῦτο ὄρος
nabo: τ vide terrā chanaā: q ego do
ναβαύ, καὶ ἴδε τὴν γῆν χαναάν, ἣν ἐγὼ δίδωμι τοῖς
filijs israel in possessione: τ videbis eā: τ ap-
υἱοῖς ἰσραὴλ ἐν κατασχέσει, καὶ ὄψῃ αὐτήν, καὶ προσ-
deris ad populū tuū τ tu: quemadmodū positꝰ ē aa
τεθήσῃ πρὸς τὸν λαόν σου καὶ σύ, καθάπερ ἐτέθη ἀα-
rō frater tuꝰ in hor mōte: qr trāsgressi estis
ρὼν ὁ ἀδελφός σου ἐν ὢρ τῷ ὄρει, διότι παρέβητε τὸ
verbū meū in deserto sin: cū resisteretis con-
ῥῆμά μου ἐν τῇ ἐρήμῳ σίν, ἐν τῷ ἀντιπίπτειν τὴν συ-
gregatiōi ne scīficaret me. nō scīficastis me in a-
ναγωγὴν τοῦ ἁγιάσαι με. οὐχ ἡγιάσατέ με ἐπὶ τῷ ὕ-
quā corā eis. hec est aqua ɔtradictiōis cades
δατι ἔναντι αὐτῶν. τοῦτό ἐστιν ὕδωρ ἀντιλογίας κάδης
in deserto sin. τ dixit moyses ad dñm:
ἐν τῇ ἐρήμῳ σίν. καὶ εἶπε μωυσῆς πρὸς κύριον,

Trāsla. B. Hiero.

lius de familia sua: qa non habet filiū? Date nobis possessionē iter cognatos pris nri. Retulitq; moyses cām earū ad iudiciū dñi. Qui dixit ad eum. Iustā rē postulāt filie salphaad. Da eis possessionem inter cognatos patris sui: & ei in hereditatem succedant. ad filios autem israel loqueris hec. Homo cum mortuus fuerit absq; filio: ad filiam eius transibit hereditas. si filiam non habuerit: habebit successores fratres suos. q si & fratres nō fuerint: dabitis hereditatē fribus pris eius. Sin autem nec patruos habuerit: dabitur hereditas his qui ei pximi sunt. Erit itq; hoc filiis israel sanctum lege ppetua: sicut pcepit dñs moysi. Dixit quoq; dominus ad moysen. Ascēde in montem istum abarī: & cōtemplare inde terram quam daturus sū filiis israel. Cunq; videris eam: ibis & tu ad populum tuum sicut iuit frater tuus aaron. quia offendistis me in deserto sin in contradictiōe multitudinis: nec sctificare me voluistis coram ea super aquas. He sūt aq cōtradictiōis in cades deserti sin. Cui rñdit moyses.

Ter. Heb.

מתוך משפחתו כי אין לו בן תנה לנו אחזה בתוך אחי אבינו׃ ויקרב משה את משפטן לפני יהוה׃ ויאמר יהוה אל משה לאמר׃ כן בנות צלפחד דברת נתן תתן להם אחזת נחלה בתוך אחי אביהם והעברת את נחלת אביהן להן׃ ואל בני ישראל תדבר לאמר איש כי ימות ובן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו׃ ואם אין לו בת ונתתם את נחלתו לאחיו׃ ואם אין לו אחים ונתתם את נחלתו לאחי אביו׃ ואם אין אחים לאביו ונתתם את נחלתו לשארו הקרב אליו ממשפחתו וירש אתה והיתה לבני ישראל לחקת משפט כאשר צוה יהוה את משה׃ ויאמר יהוה אל משה עלה אל הר העברים הזה וראה את הארץ אשר נתתי לבני ישראל׃ וראיתה אתה ונאספת אל עמיך גם אתה כאשר נאסף אהרן אחיך׃ כאשר מריתם פי במדבר צן במריבת העדה להקדישני במים לעיניהם הם מי מריבת קדש מדבר צן׃ וידבר משה אל יהוה לאמר׃

Transla. Chal.

מגו זרעיתיה ארי לית ליה בר הב לנא אחסנא בגו אחי אבונא׃ וקריב משה ית דינהן קדם יי׃ ואמר יי למשה למימר׃ יאות בנת צלפחד ממללן מיתן תתן להון אחודת אחסנא בגו אחי אבוהן ותעבר ית אחסנת אבוהן להן׃ ועם בני ישראל תמליל למימר גבר ארי ימות ובר לית ליה ותעברון ית אחסנתיה לברתיה׃ ואם לית ליה ברתא ותתנון ית אחסנתיה לאחוהי׃ ואם לית ליה אחין ותתנון ית אחסנתיה לאחי אבוהי׃ ואם לית אחין לאבוהי ותתנון ית אחסנתיה לקריביה דקריב ליה מזרעיתיה ויירת יתה ותהי לבני ישראל לגזירת דין כמא דפקיד יי ית משה׃ ואמר יי למשה סק לטורא דעבראי הדין וחזי ית ארעא די יהבית לבני ישראל׃ ותחזי יתה ותתכניש לעמך אף את כמא דאתכניש אהרן אחוך׃ כמא דסרבתון במימרי במדברא דצין במצות כנשתא לקדשותי במיא לעיניהון אינון מי מצות רקם מדברא דצין׃ ומליל משה קדם יהוה למימר׃

Interp. chal.

de medio conationis sue quia non habet filium: da nobis possessionē inter fratres patris nri. Retulitq; moyses causam earū corā dño. Et ait dñs ad moysen dicēs. recte loquunt filie salphaad: da eis possessiōes hereditatis inter fratres pris earū: τ transferes ad eas hereditatē patris earū. et cum filijs israel loqueris dicens. Si mortuus fuerit vir τ filius ei nō fuerit; transferetis possessionē eius ad filiā suaꝫ. et si nō fuerit ei filia: dabitis possessionē eius fratribꝰ suis. et si non habuerit fratres: dabitis possessionēꝫ eius fratribus patris sui. Si aūt pater eius nō habuerit fratres: dabitis possessionē eius consanguineo qui propinquior est ei de cognatione sua: τ hereditabit eam. et erit filijs israel in decretū iudicij: sicut precepit dñs moysi. Dixitq; dñs ad moysen. Ascende in montē istū abarim: τ vide terrā quā dedi filijs israel: videbisq; eā: et colligeris quoq; tu ad populū tuū: sicut collectus est aaron frater tuus: quia preuaricati estis in verbū meum in deserto sin in cōtradictione cōgregationis: nec sanctificastis me in aquis ante oculos eorum. He sunt aque cōtradictionis in cades deserti sin. Locutusq; est moyses coram domino dicens.

Primitiua heb. | Tex. Heb. | Nu. Ca. xxvii. | Trāsla. B. Hiero. | Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

Tex. Heb.

יפקד יהוה אלהי הרוחת לכל בשר איש על העדה: אשר יצא לפניהם ואשר יבא לפניהם ואשר יוציאם ואשר יביאם ולא תהיה עדת יהוה כצאן אשר אין להם רעה: ויאמר יהוה אל משה קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו וסמכת את ידך עליו: והעמדת אתו לפני אלעזר הכהן ולפני כל העדה וצויתה אתו לעיניהם: ונתתה מהודך עליו למען ישמעו כל עדת בני ישראל: ולפני אלעזר הכהן יעמד ושאל לו במשפט האורים לפני יהוה על פיו יצאו ועל פיו יבאו הוא וכל בני ישראל אתו וכל העדה: ויעש משה כאשר צוה יהוה אתו ויקח את יהושע ויעמדהו לפני אלעזר הכהן ולפני כל העדה: ויסמך את ידיו עליו ויצוהו כאשר דבר יהוה ביד משה:

Cap. xxviii.

וידבר יהוה אל משה לאמר: צו את בני ישראל ואמרת אלהם את קרבני לחמי לאשי ריח ניחחי תשמרו להקריב לי במועדו: ואמרת להם זה

Primitiua heb.

פקד כלל יעד צנה בוא יצא בוא היה אמר לקח עמד פנה צוה נתן שמע כל שפט פה יצא בוא עשה לקח עמד ספר יד דבר צוה אמר קרב נוח שמר קרב יעד

Trāsla. B. Hiero.

Prouideat dñs deus spirituū oīs carnis hominē qui sit sup multitudinē hāc: & possit exire & intrare ante eos: & educere eos vel introducere: ne sit populus dñi sicut oues absq pastore. Dixitq dominus ad eum. Tolle iosue filiū nun virum ī quo est spūs: & pone manū tuā sup eū. Qui stabit coram eleazaro sacerdote & omni multitudine: & dabis ei precepta cūctis videntibus & partē glorie tue: vt audiat eū omnis synagoga filiorū israel. Pro hoc si qd agēdū erit eleazar sacerdos cōsulet dominum. Ad verbū eius egredietur & ingredietur ipse & omnes filii israel cū eo & cetera multitudo. Fecit moyses vt pcepat dominus. Cumq tulisset iosue: statuit eū corā eleazaro sacerdote & oī frequētia populi: & īpositis capiti eius manibus cuncta replicauit que mandauerat dñs. Cap. 28.

Dixit quoq dñs ad moysen: Precipe filiis israel & dices ad eos. Oblationē meam & panes & incēsum odoris suauissimi offerte per tempora sua. Hec sunt

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

ἐπισκεψάσθω κύριος ὁ θεὸς τῶν πνευμάτων καὶ πάσης σαρκός, ἄνθρωπον ἐπὶ τῆς συναγωγῆς ταύτης, ὅστις ἐξελεύσεται πρὸ προσώπου αὐτῶν, καὶ ὅστις εἰσελεύσεται πρὸ προσώπου αὐτῶν, καὶ ὅστις ἐξάξει αὐτούς, καὶ ὅστις εἰσάξει αὐτούς, καὶ οὐκ ἔσται ἡ συναγωγὴ κυρίου ὡσεὶ πρόβατα, οἷς οὐκ ἔστι ποιμήν. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, λάβε πρὸς ἑαυτὸν ἰησοῦν υἱὸν ναυῆ, ἄνθρωπον ὃς ἔχει πνεῦμα ἐν ἑαυτῷ, καὶ ἐπιθήσεις τὰς χεῖράς σου ἐπ' αὐτῷ, καὶ στήσεις αὐτὸν ἔναντι ἐλεάζαρ τοῦ ἱερέως, καὶ ἔναντι πάσης τῆς συναγωγῆς, καὶ ἐντελῇ αὐτῷ ἐναντίον αὐτῶν, καὶ δώσεις τῆς δόξης σου ἐπ' αὐτόν, ὅπως ἂν εἰσακούσωσιν αὐτοῦ οἱ υἱοὶ ἰσραήλ. καὶ ἔναντι ἐλεάζαρ τοῦ ἱερέως στήσεται, καὶ ἐπερωτήσουσιν αὐτὸν τὴν κρίσιν τῶν δήλων ἔναντι κυρίου. ἐπὶ τῷ στόματι αὐτοῦ ἐξελεύσονται, καὶ ἐπὶ τῷ στόματι αὐτοῦ εἰσελεύσονται αὐτὸς καὶ πάντες οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ὁμοθυμαδόν, καὶ πᾶσα ἡ συναγωγή, καὶ ἐποίησε μωυσῆς, καθὰ ἐνετείλατο αὐτῷ κς. καὶ λαβὼν τὸν ἰησοῦν ἔστησεν αὐτὸν ἔναντι ἐλεάζαρ τοῦ ἱερέως καὶ ἔναντι πάσης συναγωγῆς, καὶ ἐπέθηκε τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐπ' αὐτόν, καὶ συνέστησεν αὐτὸν καθάπερ συνέταξεν κύριος τῷ μωυσῇ. Ca. 28.

Καὶ ἐλάλησε κς πρὸς μωυσῆν, λέγων, ἔντειλαι τοῖς υἱοῖς ἰσλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, λέγων, τὰ δῶρά μου δόματά μου καρπώματά μου εἰς ὀσμὴν εὐωδίας διατηρήσετε προσφέρειν μοι ἐν ταῖς ἑορταῖς μου. καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, ταῦτα

considerat dñs deus spirituum τ omnis carnis: hominem sup congregationē hanc: qui exibit ante faciē eorum: τ qui introibit ante faciē eorum: τ qui educet eos: τ qui inducet eos: τ nō erit cōgregatio dñi sicut oues: quibus nō est pastor. τ locutus ē dñs ad moysen: dicēs: accipe ad teipsm iosue filiū nun: hominē qui hz spūm in seipso: τ impones manus tuas sup eū: τ statues eū corā eleazar sacerdote: τ corā omni cōgregatiōe: τ precipies ei corā eis: τ dabis ex gl'ia tua sup eū: vt audiant eū filij israel. τ corā eleazar sacerdote stabit. τ interrogabūt eū iudiciū manifestorū corā dño. in ore eius exibūt: τ in ore eius intrabunt ipse τ oēs filij israel vnanimiter: τ omnis cōgregatio: τ fecit moyses: sicut precepit ei dñs. τ assumēs iosue statuit eū corā eleazar sacerdote τ corā omni cōgregatiōe: τ imposuit manus suas sup eū: τ cōstituit eū sicut precepit dñs moysi. Ca. 28.

Et locut' ē dñs ad moysen: dicēs: precipe filijs isrl: τ loq̄ris ad eos: dicēs: dona mea oblatiões meas libatiões meas in odorē suauitatis seruabitis offerre mihi in festiuitatib' meis. τ dices ad eos: hec

Transla. Chal.

ימני יי אלהא רוחיא לכל בשרא גברא על כנשתא: די יפוק קדמיהון ודיעול קדמיהון ודיפקינון ודיעלינון ולא תהי כנשתא דיי כענא דלית להון רעי: ואמר יי למשה דבר לך ית יהושע בר נון גבר דרוח נבואה ביה ותסמוך ית ידך עלוהי: ותקים יתיה קדם אלעזר כהנא ולקדם כל כנשתא ותפקיד יתיה לעיניהון: ותתן מזיוך עלוהי בדיל דיקבלון מיניה כל כנשתא דבני ישראל: ולקדם אלעזר כהנא יקום וישאל ליה בדין אוריא קדם יי על מימריה יהון נפקין ועל מימריה יהון עלין הוא וכל בני ישראל עמיה וכל כנשתא: ועבד משה כמא דפקיד יי יתיה ודבר ית יהושע ואקימיה קדם אלעזר כהנא וקדם כל כנשתא: וסמך ית ידוהי עלוהי ופקדיה כמא דמליל יי בידא דמשה:

Ca. xxviii.

ומליל יי עם משה למימר: פקיד ית בני ישראל ותימר להון ית קורבני לחם סדור לקורבני לאתקבלא ברעוא תטרון לקרבא קדמי בזמניה: ותימר להון דין

Primitiua chal.

סנה נפק עול הוה עאן רעה סמך קום פקד נתן קבל שאל דון אמר הוה עול אמר קבל רעה נטר

Interp. chal.

cōstituat dñs deus spirituū oīs carnis virū sup cetus qui egrediatur ante eos τ qui ingrediat ante eos: et qui educat eos: τ qui inducat eos: vt nō sit cetus dñi sicut oues qbus nō est pastor. Dixitq dñs ad moysen. Tolle iosue filiū nun virū in quo ē spūs pphetie: et impones manū tuā sup eum: τ statues eū corā eleazaro sacerdote τ corā oī cetu: τ precipies ei ante oculos eoꝝ. Dabisq de splēdore tuo sup eo: vt obediāt ei oīs cōgregatio filioꝝ israel. Et corā eleazaro sacerdote stabit: vt cōsulat pro eo in iudicio illuminatiōis corā dño. ad verbū eius egredientur: τ ad verbū ei' ingredientur ipse τ oēs filij israel cum eo τ omnis cetus. Fecitq moyses sicut ei preceperat dñs: τ tulit iosue: et statuit eum coram eleazaro sacerdote τ coram omni cetu: τ imposuit manus suas sup eum: τ precepit ei: sicut locutus fuerat dñs per manū moysi. Ca. 28.

Locutusq est dominus cum moyse dicens. Precipe filijs israel et dices ad eos. Oblationem meam panemq statutum in oblationes meas vt suscipiatur voluntarie obseruabitis vt offeratis coraz me in tempore suo. dicesq ad eos. Hec est

---

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina. | Trāsla. B. Hiero. | Tex. Heb. | Nu. Ca. xxviii. | Primitiua heb.

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

τὰ καρπώματα ὅσα προσάξετε κυρίῳ, ἀμνοὺς ἐνιαυσίους ἀμώμους δύο τὴν ἡμέραν εἰς ὁλοκαύτωμα ἐνδελεχῶς. τὸν ἀμνὸν τὸν ἕνα ποιήσεις τὸ πρωΐ. καὶ τὸν ἀμνὸν τὸν δεύτερον ποιήσεις τὸ πρὸς ἑσπέραν. καὶ ποιήσεις τὸ δέκατον τοῦ οἰφὶ σεμίδαλιν εἰς θυσίαν ἀναπεποιημένην ἐν ἐλαίῳ τετάρτῳ τοῦ ἵν. ὁλοκαύτωμα ἐνδελεχισμοῦ, ἡ γενομένη ἐν τῷ ὄρει σινᾶ, εἰς ὀσμὴν εὐωδίας κυρίῳ. καὶ σπονδὴν αὐτοῦ τὸ τέταρτον τοῦ ἵν τῷ ἀμνῷ τῷ ἑνί. ἐν τῷ ἁγίῳ σπείσεις σπονδὴν σικέρα κυρίῳ. καὶ τὸν ἀμνὸν τὸν δεύτερον ποιήσεις τὸ πρὸς ἑσπέραν κατὰ τὴν θυσίαν αὐτοῦ καὶ κατὰ τὴν σπονδὴν αὐτοῦ ποιήσετε εἰς ὀσμὴν εὐωδίας κυρίῳ. καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων προσάξετε δύο ἀμνοὺς ἐνιαυσίους ἀμώμους. καὶ δύο δέκατα σεμιδάλεως ἀναπεποιημένης ἐν ἐλαίῳ εἰς θυσίαν, καὶ σπονδὴν αὐτοῦ ὁλοκαύτωμα σαββάτων ἐν τοῖς σαββάτοις, ἐπὶ τῆς ὁλοκαυτώσεως τῆς διαπαντὸς καὶ τὴν σπονδὴν αὐτοῦ. καὶ ἐν ταῖς νεομηνίαις προσάξετε ὁλοκαύτωμα τῷ κυρίῳ μόσχους ἐκ βοῶν δύο, καὶ κριὸν ἕνα, ἀμνοὺς ἐνιαυσίους ἑπτὰ ἀμώμους. τρία δέκατα σεμιδάλεως ἀναπεποιημένης ἐν ἐλαίῳ τῷ μόσχῳ τῷ ἑνί. καὶ δύο δέκατα σεμιδάλεως ἀναπεποιημένης ἐν ἐλαίῳ τῷ κριῷ τῷ ἑνί. καὶ δέκατον σεμιδάλεως εἰς θυσίαν ἀναπεποιημένης ἐν ἐλαίῳ

oblatiões quas adducetis dño: agnos anniculos immaculatos duos p diē in holocaustū assidue. agnū vnū facies mane. τ agnū scdm facies ad vesperā. τ facies decimā ptē ephi simile in sacrificiū cōfectā in oleo quarta pte hin. holocaustū assiduitatis: factū in mōte sinai: in odorē suauitatis dño. τ libamē eius quartā ptē hin agno vni. in scto libabis libationē sicera dño. τ agnū scdm facies ad vesperā scdm sacrificiū eius τ scdm libatiões ei' facietis in odorē suauitatis dño. τ die sabbatoꝝ adducetis duos agnos anniculos immaculatos. τ duas decimas simile cōfecte oleo in sacrificiū: τ libationē eius holocaustū sabbatoꝝ in sabbatis: in holocausto sempiterno τ libationē eius. τ in neomenijs adducetis holocaustū dño vitulos ex bob' duos: τ arietē vnū: agnos āniculos septē imaculatos. tres decimas simile cōfecte ī oleo vitulo vni. τ duas decimas simile cōfecte oleo arieti vni. τ decimā simile cōfecte in oleo ad sacrificiū

Trāsla. B. Hiero.

sacrificia que offerre debetis. Agnos anniculos īmaculatos duos quotidie ī holocaustū sempiternū: vnum offeretis mane & alterum ad vesperum: decimā partem ephi simile: que cōspersa sit oleo purissimo: & habeat quartā ptē hin. Holocaustum iuge est qd obtulistis in mōte sinai in odorē suauissimū incēsi dñi. Et libabitis vini q̄rtā ptem hin per agnos singulos in sctūario dñi. Alterūq agnū similiter offeretis ad vesperam iuxta oēm ritū sacrificii matutini & libamentorū ei' oblationē suauissimi odoris domio. Die āt sabbati offeretis duos agnos anniculos immaculatos: & duas decimas simile oleo cōspersé in sacrificio: & liba q̄ rite fundūtur p singula sabbata in holocaustum sepiternū. In calendis āt. i. in mensium exordiis offeretis holocaustū dño: vitulos de armento duos: arietem vnum: agnos āniculos septē imaculatos: & tres decimas simile oleo conspersé in sacrificio per singulos vitulos. & duas decimas simile oleo consperse per singulos arietes. & decimam decime simile ex oleo in sacrificio

Tex. Heb.

האשה אשר תקריבו ליהוה כבשים בני שנה תמימם שנים ליום עלה תמיד: את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים: ועשירית האיפה סלת למנחה בלולה בשמן כתית רביעת ההין: עלת תמיד העשיה בהר סיני לריח ניחח אשה ליהוה: ונסכו רביעת ההין לכבש האחד בקדש הסך נסך שכר ליהוה: ואת הכבש השני תעשה בין הערבים כמנחת הבקר וכנסכו תעשה אשה ריח ניחח ליהוה: וביום השבת שני כבשים בני שנה תמימם ושני עשרנים סלת מנחה בלולה בשמן ונסכו: עלת שבת בשבתו על עלת התמיד ונסכה: ובראשי חדשיכם תקריבו עלה ליהוה פרים בני בקר שנים ואיל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימם: ושלשה עשרנים סלת מנחה בלולה בשמן לפר האחד ושני עשרנים סלת מנחה בלולה בשמן לאיל האחד: ועשרן עשרון סלת מנחה בלולה בשמן

Primitiua heb.

תמם שנה תמד עשה שנה עשר בלל כתת רבע עלה עשה נסך קרב שנה בלל

Transla. Chal.

קורבנא דתקרבון קדם יי אמרין בני שנה שלמין תרין ליומא עלתא תדירא: ית אמרא חד תעביד בצפרא וית אמרא תנינא תעביד בין שמשיא: וחד מן עשרא בתלת סאין סולתא למנחתא דפילא במשח כתישא רבעות הינא: עלת תדירא דאתעבידת בטורא דסיני לאתקבלא ברעוא קורבנא קדם יי: וניסכיה רבעות הינא לאמרא חד בקודשא יתנסך ניסוך חמר עתיק קדם יי: וית אמרא תנינא תעביד בין שמשיא כמנחת צפרא וכניסכיה תעביד קורבן דמתקבל ברעוא קדם יי: וביומא דשבתא תרין אמרין בני שנה שלמין ותרין עשרונין סולתא מנחתא דפילא במשח וניסכיה: עלת שבתא דתתעביד בשבתא על עלת תדירא וניסכה: וברישי ירחיכון תקרבון עלתא קדם יי תורין בני תורי תרין ודכר חד אמרין בני שנה שבעה שלמין: ותלתא עשרונין סולתא מנחתא דפילא במשחא לתורא חד ותרין עשרונין סולתא מנחתא דפילא במשחא לדכרא חד: ועשרונא עשרונא סולתא מנחתא דפילא במשח

Interp. chal.

oblatio quā offeretis corā dño. agnos anniculos immaculatos duos quottidie ī holocaustū sempiternū. Agnū vnū offeres mane: τ agnū alterū offeres ad vesperā: τ decimā partē triuz satoꝝ simile pro munere que cōspersa sit oleo contusso: habēs quartā partem hin. holocaustū iuge ē qd factū est in monte sinai: vt oblatio suscipiatur volūtarie corā dño. et libamen eius erit quarta pars hin per agnos singulos: in sanctuario libabitur libamine vini veteris corā dño. et alterū agnū offeres ad vesperā iuxta munus matutinū τ iuxta libamen eius facies oblationē que suscipitur volūtarie coram dño. In die autē sabbati offeretis duos agnos anniculos immaculatos: τ duas decimas simile ꝯsperse oleo pro munere τ libamē eius: holocaustum est quod fit per singula sabbata preter iuge holocaustū τ libamen eius. τ in principijs mensium vestroꝝ offeretis holocaustū coram dño vitulos de bobus duos: arietez vnū: agnos anniculos immaculatos septem: et tres decimas simile cōsperse oleo pro munere per singulos vitulos: τ duas decimas simile consperse oleo pro munere per arietem: τ singulas decimas simile consperse oleo

Primitiua chal.

קרב עלה עבד תנה אחד פיל נסך קבל רעה ראש קרב בן

לכבש האחד עלה ריח ניחח אשה ליהוה: ונסכיהם חצי ההין יהיה לפר ושלישת ההין לאיל ורביעת ההין לכבש יין זאת עלת חדש בחדשו לחדשי השנה: ושעיר עזים אחד לחטאת ליהוה על עלת התמיד יעשה ונסכו: ובחדש הראשון בארבעה עשר יום לחדש פסח ליהוה: ובחמשה עשר יום לחדש הזה חג שבעת ימים מצות יאכל: ביום הראשון מקרא קדש כל מלאכת עבדה לא תעשו: והקרבתם אשה עלה ליהוה פרים בני בקר שנים ואיל אחד ושבעה כבשים בני שנה תמימם יהיו לכם: ומנחתם סלת בלולה בשמן שלשה עשרנים לפר ושני עשרנים לאיל תעשו: עשרון עשרון תעשה לכבש האחד לשבעת הכבשים: ושעיר חטאת אחד לכפר עליכם: מלבד עלת הבקר אשר לעלת התמיד תעשו את אלה: כאלה תעשו ליום שבעת ימים לחם אשה ריח ניחח ליהוה על עולת התמיד יעשה

p agnos singulos. Holocaustū suauissimi odoris atq; incensi est dño. Libamēta āt vini q̄ per singulas fundēda sunt victimas: ista erūt. Media pars hin p singulos vitulos. tertia per arietē. q̄rta p agnū. Hoc erit holocaustū p oēs mēses q sibi anno vertēte succedūt. Hirc⁹ quoq; offertur dño p pctis in holocaustū sēpiternū cum libamētis suis. Mēse āt prio q̄rtadecima die mensis phase domini erit: & quintadecima die solemnitas. Septē diebus vescentur azymis: q̄rū dies pria venerabilis & scā erit. Omne opus seruile non facietis in ea. Offeretisq; incensum holocaustum domino vitulos de armento duos: arietem vnum: agnos anniculos immaculatos septem: & sacrificia singulorum ex simila que conspsa sit oleo. tres decimas p singulos vitulos & duas decimas per arietem & decimā decime per agnos singulos .i. septem agnos: & hircum pro peccato vnum: vt expietur p vobis preter holocaustum matutinum quod semp offeretis. Ita facietis per singulos dies septē dierū in fomitē ignis & in odorē suauissimū domino: q surget de holocausto

agno vni. sacrificiū odorē suauitatis dño
τῷ ἀμνῷ τῷ ἑνί· θυσία ὀσμὴν εὐωδίας κυρίῳ. ἡ
libatione eorum: medietas hin erit vitulo
σπονδὴ αὐτῶν τὸ ἥμισυ τοῦ ἲν ἔσαι τῷ μόσχῳ τῷ
vni. et tertia ps hin erit arieti vni.
ἑνί. καὶ τὸ τρίτον τοῦ ἲν ἔσαι τῷ κριῷ τῷ ἑνί.
et quarta ps hin erit agno vni vini.
καὶ τὸ τέταρτον τοῦ ἲν ἔσαι τῷ ἀμνῷ τῷ ἑνί οἴνου.
hoc holocaustū mēsem de mēse in
τοῦτο τὸ ὁλοκαύτωμα μῆνα ἐκ μηνὸς εἰς τοὺς
mēses āni. et hircū e capris vnū
μῆνας τοῦ ἐνιαυτοῦ. καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα
pro peccato dño: sup holocausto
περὶ ἁμαρτίας κυρίῳ, ἐπὶ τῆς ὁλοκαυτώσεως
sēpiterno fiet: et libatio eius.
τῆς διαπαντὸς ποιηθήσεται, καὶ ἡ σπονδὴ αὐτοῦ.
et in mēse primo quarta et decima
καὶ ἐν τῷ μηνὶ τῷ πρώτῳ τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ
mēsis pascha dño. et quinta et decima
τοῦ μηνὸς πάσχα κυρίῳ. καὶ τῇ πεντεκαιδεκάτῃ
die. mēsis huius celebrate. festū: septē
ἡμέρᾳ τοῦ μηνὸς τούτου ἑορτάσατε ἑορτὴν, ἑπτὰ
dies azyma comedetis. et die prima
ἡμέρας ἄζυμα ἔδεσθε. καὶ ἡ ἡμέρα ἡ πρώτη ἐ-
lebris scā erit vobis. oē opus seruile
πίκλητος ἁγία ἔσαι ὑμῖν. πᾶν ἔργον λατρευτὸν
nō facietis. et adducetis holocausta obla-
οὐ ποιήσετε. καὶ προσάξετε ὁλοκαυτώματα καρ-
tione dño vitulos e bob⁹ duos: arietē vnū:
πωμα κυρίῳ μόσχους ἐκ βοῶν δύο, κριὸν ἕνα,
septē agnos āniculos: imaculati erūt vobis. et
ἑπτὰ ἀμνοὺς ἐνιαυσίους, ἄμωμοι ἔσονται ὑμῖν. καὶ
sacrificiū eorū simila cōfecta in oleo:
θυσία αὐτῶν σεμίδαλις ἀναπεποιημένη ἐν ἐλαί-
tres decime vitulo vni. et due
ῳ, τρία δέκατα τῷ μόσχῳ τῷ ἑνί, καὶ δύο
decime arieti vni fiet: decima
δέκατα τῷ κριῷ τῷ ἑνί ποιήσετε, δέκατον
decimā facies agno vni: septē
δέκατον ποιήσεις τῷ ἀμνῷ τῷ ἑνί, τοῖς ἑπτὰ
agnis. et hircū ex capris vnū pro pec
ἀμνοῖς. καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρ-
cato ad ppitiādū pro vobis: pter holocau
τίας ἐξιλάσασθαι περὶ ὑμῶν, πλὴν τῆς ὁλοκαυτώ-
stū sēpiternū matutinū: qđ est holo
σεως τῆς διαπαντὸς τῆς πρωϊνῆς, ὅ ἐστιν ὁλοκαύ-
caustū cōtinuitatis. hec sm hec facie-
τωμα ἐνδελεχισμοῦ. ταῦτα κατὰ ταῦτα ποιή-
tis in septē dies: dona oblationē
σετε εἰς τὰς ἑπτὰ ἡμέρας, δῶρον κάρπωμα
odorē suauitatis dño: in holocau
ὀσμὴν εὐωδίας κυρίῳ, ἐπὶ τοῦ ὁλοκαυτώμα-
sto sēpiterno facies
τος τοῦ διαπαντὸς ποιήσεις

Exo. 10. c. Leui. 23. a.

Primitiua heb.: כבש · היה · חצה · שלש · רבע · עלה · שער · תמד · רבע · יום מן אכל · קרא · לאך עשה · קרב · שנה · אש · נוח · עשה

Transla. Chal.

לאמרא חד עלתא לאתקבלא ברעוא קורבנא קדם יי׃ ונסכיהון פלגות הינא יהי לתורא ותלתות הינא לדכרא ורבעות הינא לאמרא חמרא דא עלת ריש ירח בעדן חדתותיה כן לכל רישי ירחי שתא׃ וצפיר בר עיזין חד לחטאתא קדם יי על עלת תדירא יתעבד ונסכיה׃ ובירחא קדמאה בארבעת עשרא יומא לירחא פסחא קדם יי׃ ובחמשא עשרא יומא לירחא הדין חגא שבעא יומין פטיר יתאכל׃ ביומא קדמאה מערע קדיש כל עבידת פולחנא לא תעבדון׃ ותקרבון קורבנא עלתא לאתקבלא ברעוא קדם יי תורין בני תורי תרין ודכר חד ושבעא אמרין בני שנה שלמין יהון לכון׃ ומנחתהון סולתא דפילא במשח תלתא עשרונין לתורא ותרי עשרונין לדכרא תעבדון׃ עשרונא עשרונא תעביד לאמרא חד כן לשבעא אמרין׃ וצפירא דחטאתא חד לכפרא עליכון׃ בר מעלת צפרא די לעלת תדירא תעבדון ית אלין׃ כאלין תעבדון ליומא שבעא יומין לחם קורבן דמתקבל ברעוא קדם יי על עלת תדירא יתעבד

Primitiua chal.: עלה קבל רעה · הוה ראש · חדר עז אחד · עבר רבע · תנן אכל · ערע קרב עלה · הוה · פיל · עבד · קבל רעה

Interp. chal.

per singulos agnos. holocaustuz est: vt oblatio suscipiatur voluntarie corā dño. et libamēcoꝝ erit dimidia pars hin vini per singulos vitulos: et tertia pars hin per arietem: et quarta pars hin per singulos agnos: hoc est holocaustū exordij mensis in neomenia eius: sic erit per oēs kalendas mensiū anni. Et hircus de capris vnus pro peccato offeretur coram dño: preter iuge holocaustū et libamen eius. Et in mense primo quartadecima die mensis: phase erit coram dño. Et in quintadecima die mēsis huius solēnitas est: septē diebus azymū comedet. In die prima erit inuocatio sancta: omne opus seruile nō facietis. Offeretisq; oblationē holocausti corā dño vitulos de bobus duos et arietem vnū: et septē agnos anniculos: immaculati erūt vobis: et in munus coꝝ tres decias simile cōsperse oleo p singulos vitulos et duas decias p arietē offeretis. singulas decimas offeretis p singulos agnos: similiter erit p septē agnos: et hircū pro pctō vnū ad ppiciandū p vobis: preter holocaustū matutinū qđ est holocaustū iuge facietis hec: sicut hec facietis per singulos dies septē dieb⁹. panis oblationis est q̄ suscipitur voluntarie coram dño. preter holocaustū iuge

libationē eius. et dies septima celebris scā erit vobis. oē opus seruile nō facie
τὴν σπονδὴν αὐτοῦ. καὶ ἡ ἡμέρα ἡ ἑβδόμη ἐπίκλητη ἁγία ἔσαι ὑμῖν. πᾶν ἔργον λατρευτὸν οὐ ποιή-
tis in ea. et die nouorū: qñ offeretis in eo sacrificiū nouū dño hebdomadaꝝ:
σετε ἐν αὐτῇ. καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῶν νέων, ὅταν προσφέρητε θυσίαν νέαν τῷ κυρίῳ τῶν ἑβδομάδων,
celebris scā erit vobis. oē opus seruile nō facietis. et adducetis holocausta in odorē suauitatis dño: vitulos e bob⁹ duos: et
ἐπίκλητος ἁγία ἔσαι ὑμῖν. πᾶν ἔργον λατρευτὸν οὐ ποιήσετε. καὶ προσάξετε ὁλοκαυτώματα εἰς ὀσμὴν εὐωδίας κυρίῳ, μόσχους ἐκ βοῶν δύο, καὶ
arietē vnū: septē agnos āniculos immaculatos. sa crificiū eoꝝ simila cōfecta in oleo.
κριὸν ἕνα, ἑπτὰ ἀμνοὺς ἐνιαυσίους ἀμώμους. ἡ θυσία αὐτῶν σεμίδαλις ἀναπεποιημένη ἐν ἐλαίῳ.
tres decime vitulo vni: et due decime arieti vni: decima decima agno vni: septē agnis. et hircū e capris vnū pro peccato: ad expiādū pro vobis: pter holocaustū sēpiternū. et sacrificiū eoꝝ facietis mihi. im maculati erūt vobis et libatiōes eoꝝ.
τρία δέκατα τῷ μόσχῳ τῷ ἑνί, καὶ δύο δέκατα τῷ κριῷ τῷ ἑνί, δέκατον δέκατον τῷ ἀμνῷ τῷ ἑνί, τοῖς ἑπτὰ ἀμνοῖς. καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, ἐξιλάσασθαι περὶ ὑμῶν, πλὴν τοῦ ὁλοκαυτώματος τοῦ διαπαντός. καὶ τὴν θυσίαν αὐτῶν ποιήσετέ μοι. ἄμωμοι ἔσονται ὑμῖν καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν. Ca. 29.

Et mēse septimo: pma mē sis: celebris scā erit vobis: oē opus seruile nō facietis: dies significatiōis erit vobis. et facietis holocausta in odorē suauitatis dño: vitulū vnū e bob⁹: arietē vnū: agnos āniculos septē immaculatos. sacrificiū eoꝝ simila cōfecta in oleo. tres decime vitulo vni: et due decime arieti vni: decima agno vni: septē agnis.
Ἐν τῷ μηνὶ τῷ ἑβδόμῳ μιᾷ τοῦ μηνὸς ἐπίκλητος ἁγία ἔσαι ὑμῖν, πᾶν ἔργον λατρευτὸν οὐ ποιήσετε, ἡμέρα σημασίας ἔσαι ὑμῖν. καὶ ποιήσετε ὁλοκαυτώματα εἰς ὀσμὴν εὐωδίας κυρίῳ, μόσχον ἕνα ἐκ βοῶν, κριὸν ἕνα, ἀμνοὺς ἐνιαυσίους ἑπτὰ ἀμώμους. ἡ θυσία αὐτῶν σεμίδαλις ἀναπεποιημένη ἐν ἐλαίῳ. τρία δέκατα τῷ μόσχῳ τῷ ἑνί, καὶ δύο δέκατα τῷ κριῷ τῷ ἑνί, δέκατον τῷ ἀμνῷ τῷ ἑνί, τοῖς ἑπτὰ ἀμνοῖς.

& delibatiōibus singulorū. Dies quoq; septimus celeberrimus & sanctus erit vobis. Oē opus seruile nō facietis in eo. Dies ēt primitiuorū qñ offeretis nouas fruges dño expletis hebdomadibus: venerabilis & sancta erit. Omne opus seruile non facietis in ea. Offeretisq; holocaustum in odorē suauissimū dño vitulos de armento duos: arietem vnū: agnos anniculos īmaculatos septē. atq; in sacrificiis eorū simile oleo cōspse tres decimas p singulos vitulos per arietes duos: per agnos decimam decime qui simul sunt agni septem. hircum quoq; qui mactatur p expiatiōe pter holocaustū sēpiternū & liba eius. Immaculata offeretis omnia cum libationibus suis. Ca. 29.

Mensis etiam septimi prima dies venerabilis & sancta erit vobis. Omne opus seruile non facietis in ea: quia dies clangoris ē & tubarū. Offeretisq; holocaustum in odorē suauissimum dño vitulū de armento vnum: & arietē vnū: & agnos anniculos immaculatos septē. & in sacrificiis eorū simile oleo conspersē tres decimas per singulos vitulos: duas decimas per arietem: vnam decimam per agnum. qui simul sunt agni septem.

ונסכו: וביום השביעי מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבדה לא תעשו: וביום הבכורים בהקריבכם מנחה חדשה ליהוה בשבעתיכם מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבדה לא תעשו: והקרבתם עולה לריח ניחח ליהוה פרים בני בקר שנים איל אחד שבעה כבשים בני שנה: ומנחתם סלת בלולה בשמן שלשה עשרנים לפר האחד שני עשרנים לאיל האחד: עשרון עשרון לכבש האחד לשבעת הכבשים: שעיר עזים אחד לכפר עליכם: מלבד עלת התמיד ומנחתו תעשו תמימם יהיו לכם ונסכיהם:

Ca. xxix.

ובחדש השביעי באחד לחדש מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבדה לא תעשו יום תרועה יהיה לכם: ועשיתם עלה לריח ניחח ליהוה פר בן בקר אחד איל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימם: ומנחתם סלת בלולה בשמן שלשה עשרנים לפר שני עשרנים לאיל: ועשרון אחד לכבש האחד לשבעת הכבשים:

Primitiua heb.: שבע קרא · היה לאך · בכר · קרב · קרא · לאך עשה · קרב · שנה · בלל · שנה · שער עז · כפר עלה תמד · עשה תמם היה · רוע · נוח

Transla. Chal.

ונסכה: וביומא שביעאה מערע קדיש יהא לכון כל עבידת פולחנא לא תעבדון׃ וביומא דבכוריא בקרבותכון מנחתא חדתא קדם יי בעצרתכון מערע קדיש יהא לכון כל עבידת פולחנא לא תעבדון׃ ותקרבון עלתא לאתקבלא ברעוא קדם יי תורין בני תורי תרין דכר חד ושבעא אמרין בני שנה׃ ומנחתהון סולתא דפילא במשח תלתא עשרונין לתורא חד תרין עשרונין לדכרא חד׃ עשרונא עשרונא לאמרא חד כן לשבעא אמרין׃ צפיר בר עיזין חד לכפרא עליכון׃ בר מעלת תדירא ומנחתיה תעבדון שלמין יהון לכון ונסכיהון׃

Ca. xxix.

ובירחא שביעאה בחד לירחא מערע קדיש יהי לכון כל עבידת פולחנא לא תעבדון יום יבבא יהי לכון׃ ותעבדון עלתא לאתקבלא ברעוא קדם יי תור בר תורי חד דכר חד אמרין בני שנה שבעא שלמין׃ ומנחתהון סולתא דפילא במשח תלתא עשרונין לתורא תרין עשרונין לדכרא׃ ועשרונא חד לאמרא חד לשבעא אמרין׃

Interp. chal.

et libamen eius fiet. Et in die septimo inuocatio sancta erit vobis: omne opus seruile nō facietis. In die autē primitiuoꝝ quando offeretis munus nouuz coram domino in expletione hebdomadarū vestraruz inuocatio sancta erit vobis: omne opus seruile non facietis: et offeretis holocaustū vt suscipiatur voluntarie coram dño vitulos de bobus duos et arietē vnū et septem agnos anniculos: et pro munere eoruz tres decimas simile per singulos vitulos et duas decimas per singulos arietes et singulas decimas p singulos agnos: sic fiet per septē agnos: hircū de capris vnū: ad ppiciandū p vobis: pter holocaustū iuge et mun⁹ eius offeretis: imaculati erūt vobis: et libamina coꝝ.

Et in mense septimo in pma die mēsis Ca. 29. inuocatio scta erit vobis: oē opus seruile nō facietis: dies clāgoris erit vobis. Facietisq; holocaustū vt suscipiat voluntarie corā dño vitulū de bobus vnuz arietem vnū: agnos anniculos imaculatos septem et in munere eorum simile consperse oleo tres decimas per vitulum vnum: duas decimas per arietem: et singulas decimas per singulos agnos: sic facietis per septem agnos.

Primitiua chal.: ערע הוה · חדה · קרב · אחד פיל · עז עלה · עבד הוה

Ter. Heb.

ושעיר עזים אחד חטאת לכפר עליכם: מלבד עלת החדש ומנחתה ועלת התמיד ומנחתה ונסכיהם כמשפטם לריח ניחח אשה ליהוה: ובעשור לחדש השביעי הזה מקרא קדש יהיה לכם ועניתם את נפשתיכם כל מלאכה לא תעשו: והקרבתם עלה ליהוה ריח ניחח פר בן בקר אחד איל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימם יהיו לכם: ומנחתם סלת בלולה בשמן שלשה עשרנים לפר שני עשרנים לאיל האחד: עשרון עשרון לכבש האחד לשבעת הכבשים: שעיר עזים אחד חטאת מלבד חטאת הכפרים ועלת התמיד ומנחתה ונסכיהם: ובחמשה עשר יום לחדש השביעי מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבדה לא תעשו וחגתם חג ליהוה שבעת ימים: והקרבתם עלה אשה ריח ניחח ליהוה פרים בני בקר שלשה עשר אילם שנים כבשים בני שנה ארבעה עשר תמימם יהיו: ומנחתם סלת בלולה בשמן שלשה

Primitiua heb.

שפט · עשר · שבע קרא היה · ענה · לאך עשה · קרב · תמם היה · בלל · שנה · שער · בדד · עלה תמד · חגג · יום · אש נוח · שנה רבע

Trāsla. B. Hiero.

& hircū p pctō q offertur in expiatione populi: preter holocaustum calendarum cū sacrificiis suis: & holocaustū sempiternum cū libatiōibus solitis eisdē cerimōiis offeretis in odorē suauissimū incēsū dño. Decima quoq; dies mēsis huius septimi erit vobis scā atq; venerabilis: & affligetis aīas vrās. Oē opus seruile nō facietis in ea. Offeretisq; holocaustū dño in odorē suauissimū vitulū de armēto vnū. arietē vnū. agnos āniculos immaculatos septē. & in sacrificiis eorū simile oleo consperse tres decimas per singulos vitulos. duas decimas per arietem. decimam decime per agnos singulos qui sunt simul septem agni: & hircum p pctō absq; his q̄ offerri pro delicto solētin expiationē & holocaustū sēpiternū in sacrificio & libaminibus eorx. Quītadecima vero die mēsis septimi q̄ vobis scā erit atq; venerabilis: oē opus seruile nō facietis in ea: sed celebrabitis solēnitatē dño septē diebus. Offeretisq; holocaustū in odorem suauissimum dño vitulos de armēto tredecim: arietes duos: agnos āniculos immaculatos quattuordecim: & in libamentis eorum simile oleo consperse tres

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

τ hircū e capris vnū pro peccato: ad propitiādū pro vobis: pter holocausta
καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, ἐξιλάσασθαι περὶ ὑμῶν, πλὴν τῶν ὁλοκαυτωμάτων
nouilunij. τ sacrificia eorx: τ libatiōes
τῆς νουμηνίας. καὶ αἱ θυσίαι αὐτῶν, καὶ αἱ σπονδαὶ
eorx sm cōsuetudinē eorx in odorē suauitatis dño. τ decima mēsis huius:
αὐτῶν κατὰ τὴν σύγκρισιν αὐτῶν εἰς ὀσμὴν εὐωδίας κυρίῳ. καὶ τῇ δεκάτῃ τοῦ μηνὸς τούτου,
celebris scā erit vobis. τ affligetis
ἐπίκλητος ἁγία ἔσται ὑμῖν. καὶ κακώσετε τὰς
aīas vrās: τ oē opus nō facietis: τ
ψυχὰς ὑμῶν, καὶ πᾶν ἔργον οὐ ποιήσετε, καὶ
offeretis holocausta in odorē suauitatis
προσοίσετε ὁλοκαυτώματα εἰς ὀσμὴν εὐωδίας
oblationē dño: vitulū vnū e bobus: arietē vnū:
κάρπωμα κυρίῳ, μόσχον ἕνα ἐκ βοῶν, κριὸν ἕνα,
agnos āniculos septē: imaculati erūt vobis.
ἀμνοὺς ἐνιαυσίους ἑπτά, ἄμωμοι ἔσονται ὑμῖν.
sacrificiū eorx simila cōfecta in oleo.
ἡ θυσία αὐτῶν σεμίδαλις ἀναπεποιημένη ἐν ἐλαίῳ
tres decime vitulo vni: τ due
τρία δέκατα τῷ μόσχῳ τῷ ἑνί, καὶ δύο
decime arieti vni: decima decima
δέκατα τῷ κριῷ τῷ ἑνί, δέκατον δέκατον τῷ
agno vni: in septē agnos. τ hircū
ἀμνῷ τῷ ἑνί, εἰς τοὺς ἑπτὰ ἀμνούς. καὶ χίμαρον
e capris vnū pro peccato ad ppitiādū pro
ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας ἐξιλάσασθαι περὶ
vobis: pter idqd pro peccato expiationis: τ holocaustū sēpiternū. sacrificium
ὑμῶν, πλὴν τὸ περὶ τῆς ἁμαρτίας τῆς ἐξιλάσεως, καὶ ἡ ὁλοκαύτωσις ἡ διαπαντός. ἡ θυσία
eius: τ libatio eius iuxta cōsuetudinē oblatio dño. τ quita decima
αὐτῆς, καὶ ἡ σπονδὴ αὐτῆς κατὰ τὴν σύγκρισιν κάρπωμα κυρίῳ. καὶ τῇ πεντεκαιδεκάτῃ
die mēsis septimi huius celebris scā erit vobis. oē opus seruile nō facietis: τ festiuate eā festiuitatē
ἡμέρᾳ τοῦ μηνὸς τοῦ ἑβδόμου τούτου ἐπίκλητος ἁγία ἔσται ὑμῖν. πᾶν ἔργον λατρευτὸν οὐ ποιήσετε, καὶ ἑορτάσατε αὐτὴν ἑορτὴν
dño septē dies. τ adducetis holocausta
κυρίῳ ἑπτὰ ἡμέρας. καὶ προσάξετε ὁλοκαυτώματα
oblationē in odorē suauitatis dño die prima vitulos e bob' tredecim: arietes duos: agnos
κάρπωμα εἰς ὀσμὴν εὐωδίας κυρίῳ τῇ ἡμέρᾳ τῇ πρώτῃ μόσχους ἐκ βοῶν δεκατρεῖς, κριοὺς δύο, ἀμνοὺς
anniculos quattuordecim: imaculati erūt. sacrificia eorx simila cōfecta in oleo tres
ἐνιαυσίους δεκατέσσαρας, ἄμωμοι ἔσονται. αἱ θυσίαι αὐτῶν σεμίδαλις ἀναπεποιημένη ἐν ἐλαίῳ τρία

B

Transla. Chal.

וצפיר בר עזי חד חטאתא לכפרא עליכון: בר מעלת ירחא ומנחתה ועלתא תדירא ומנחתה ונסכיהון כד חזי להון לאתקבלא ברעוא קורבנא קדם יי: ובעשור יומא לירחא שביעאה הדין מערע קדיש יהי לכון ותענון ית נפשתיכון כל עבידת פולחנא לא תעבדון: ותקרבון עלתא קדם יי לאתקבלא ברעוא תור בר תורי חד דכר חד אמרין בני שנה שבעא שלמין יהון לכון: ומנחתהון סלתא דפילא במשח תלתא עשרונין לתורא תרין עשרונין לדכרא חד: עשרונא עשרונא לאמרא חד כן לשבעה אמרין: צפיר בר עזין חד לחטאתא בר מחטאתא דכפוריא ועלתא תדירא ומנחתה ונסכיהון: ובחמשה עשרא יומא לירחא שביעאה מערע קדיש יהי לכון כל עבידת פולחנא לא תעבדון ותחגון חגא קדם יי שבעה יומין: ותקרבון עלתא קורבן דמתקבל ברעוא קדם יי תורין בני תורי תלתא עשר דכרין תרין אמרין בני שנה ארבעה עשר שלמין יהון: ומנחתהון סלתא דפילא במשח תלתא

Primitiua chal.

עז עלה · חזה · ערע הוה ענה · עבד קרב · אחד · עבד חגג קבל · רעה רבע הוה · בחל

Interp. chal.

Et hircū de capris vnū pro peccato ad propiciandū pro vobis: preter holocaustū kalendarū τ munus eius et holocaustū iuge τ munus eius: τ libamina eorx sicut eis conuenit: vt oblatio suscipiatur volūtarie corā dño. Et in decima die mēsis hui' septimi inuocatio sancta erit vobis: affligetisq; aias vras: oē opus seruile nō facietis. et offeretis holocaustū corā dño: vt suscipiatur volūtarie: vitulū de bobus vnū: arietem vnū: agnos anniculos septē: imaculati erunt vobis: τ in munere eorx tres decimas simile consperse oleo per vitulum vnū: duas decimas p arietē vnū: τ singulas decimas per singulos agnos. sic fiet per septē agnos: hircum de capris vnum pro peccato absq; sacrificio qd offertur pro peccato in expiationib': τ holocaustū sempiternū τ munus eius τ libamina eorx. Et in quintadecima die mēsis septimi inuocatio sancta erit vobis: omne opus seruile nō facietis: τ celebrabitis solēnitatem corā dño septē diebus. Et offeretis holocaustū oblationis quod suscipitur volūtarie corā dño: vitulos de bobus tredecim: arietes duos: agnos anniculos quattuordecim: immaculati erunt. Et in munere eorum tres decimas simile consperse oleo

---

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

decime vitulo vni: trib' τ decē
δέκατα τῷ μόσχῳ τῷ ἑνί, τοῖς τρεισκαίδεκα
vitulis: τ due decime arieti vni: sup
μόσχοις, καὶ δύο δέκατα τῷ κριῷ τῷ ἑνί, ἐπὶ τοὺς
duos arietes: τ decima decima agno vni:
δύο κριούς, καὶ δέκατον δέκατον τῷ ἀμνῷ τῷ ἑνί,
sup quattuordeci agnos. τ hircū e capris vnū p peccato: pter holocaustū
ἐπὶ τοὺς δεκατέσσαρας ἀμνούς. καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, πλὴν τῆς ὁλοκαυτώσεως
sempiternū. sacrificia eorx: τ libatiōes eorū.
τῆς διαπαντός. αἱ θυσίαι αὐτῶν, καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν.
τ die secūda vitulos e bob' duodeci: arietes duos: agnos āniculos qttuordeci
καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ δευτέρᾳ μόσχους ἐκ βοῶν δώδεκα, κριοὺς δύο, ἀμνοὺς ἐνιαυσίους δεκατέσσαρας
imaculatos. sacrificiū eorx τ libatio eorx
ἀμώμους. ἡ θυσία αὐτῶν καὶ ἡ σπονδὴ αὐτῶν τοῖς
vitulis τ arietib' τ agnis: iuxta
μόσχοις καὶ τοῖς κριοῖς καὶ τοῖς ἀμνοῖς, κατὰ
numerū eorx scdm cōsuetudinē eorx. τ
ἀριθμὸν αὐτῶν κατὰ τὴν σύγκρισιν αὐτῶν. καὶ
hircū e capris vnū p pctō: pter
χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, πλὴν
holocaustū sempiternū. sacrificia eorū τ libamina eorx.
τῆς ὁλοκαυτώσεως τῆς διαπαντός. αἱ θυσίαι αὐτῶν καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν.
die tercia vitulos quattuordeci: arietes duos: agnos āniculos quattuordeci imaculatos. sacrificiū eorx
τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ μόσχους δεκατέσσαρας, κριοὺς δύο, ἀμνοὺς ἐνιαυσίους δεκατέσσαρας ἀμώμους. ἡ θυσία αὐτῶν
τ libatio eorx vitulis τ arietibus
καὶ ἡ σπονδὴ αὐτῶν τοῖς μόσχοις καὶ τοῖς κριοῖς
τ agnis: iuxta numerū eorx sm cōsuetudinē eorx. τ hircū e capris vnū pro peccati: pter holocaustū sēpiternū. sacrificia
καὶ τοῖς ἀμνοῖς, κατὰ ἀριθμὸν αὐτῶν κατὰ τὴν σύγκρισιν αὐτῶν. καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, πλὴν τῆς ὁλοκαυτώσεως τῆς διαπαντός. αἱ θυσίαι
eorx τ libatiōes eorx. die quarta
αὐτῶν καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν. τῇ ἡμέρᾳ τῇ τετάρτῃ
vitulos decē: arietes duos: agnos āniculos quattuordecim imaculatos. sacrificia eorx τ libatiōes eorx
μόσχους δέκα, κριοὺς δύο, ἀμνοὺς ἐνιαυσίους δεκατέσσαρας ἀμώμους. αἱ θυσίαι αὐτῶν καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν
vitulis τ arietib' τ agnis: iuxta numerū eorx sm cōsuetudinē eorx. τ hircū e capris vnū pro peccato: pter holocaustū
τοῖς μόσχοις καὶ τοῖς κριοῖς καὶ τοῖς ἀμνοῖς, κατὰ ἀριθμὸν αὐτῶν κατὰ τὴν σύγκρισιν αὐτῶν. καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, πλὴν τῆς ὁλοκαυτώσεως τῆς
sēpiternū. sacrificia eorx τ
διαπαντός. αἱ θυσίαι αὐτῶν καὶ αἱ

C

Trāsla. B. Hiero.

decimas per vitulos singulos qui sunt simul vituli tredecim: & duas decimas arieti vni idest simul arietibus duobus: & decimā decime agnis singulis qui sunt simul agni quattuordecim: & hircum pro peccato absq; holocausto sempiterno & sacrificio & libamine eius. In die altero offeretis vitulos de armento duodecim: arietes duos: agnos anniculos immaculatos quattuordecī: sacrificiaq; & libamina singulorum per vitulos & arietes & agnos rite celebrabitis: & hircum pro peccato absq; holocausto sempiterno sacrificioq; & libamine eius. Die tertio offeretis vitulos vndecim: arietes duos: agnos anniculos immaculatos quattuordecim: sacrificiaq; & libamina singulorū per vitulos & arietes & agnos rite celebrabitis: & hircum pro peccato absq; holocausto sēpiterno sacrificioq; & libamine eius. Die quarto offeretis vitulos decem: arietes duos: agnos āniculos immaculatos quattuordecī sacrificiaq; & libamina singulorū p vitulos & arietes & agnos rite celebrabitis: & hircū pro pctō absq; holocausto sempiterno sacrificioq; eius

Ter. Heb.

עשרנים לפר האחד לשלשה עשר פרים שני עשרנים לאיל האחד לשני האילם: ועשרון עשרון לכבש האחד לארבעה עשר כבשים: ושעיר עזים אחד חטאת מלבד עלת התמיד מנחתה ונסכה: וביום השני פרים בני בקר שנים עשר אילם שנים כבשים בני שנה ארבעה עשר תמימם: ומנחתם ונסכיהם לפרים לאילם ולכבשים במספרם כמשפט: ושעיר עזים אחד חטאת מלבד עלת התמיד ומנחתה ונסכיהם: וביום השלישי פרים עשתי עשר אילם שנים כבשים בני שנה ארבעה עשר תמימם: ומנחתם ונסכיהם לפרים לאילם ולכבשים במספרם כמשפט: ושעיר חטאת אחד מלבד עלת התמיד ומנחתה ונסכה: וביום הרביעי פרים עשרה אילם שנים כבשים בני שנה ארבעה עשר תמימם: מנחתם ונסכיהם לפרים לאילם ולכבשים במספרם כמשפט: ושעיר עזים אחד חטאת מלבד עלת התמיד מנחתה

Primitiua heb.

שנה · ספר שפט · בדד עלה תמד · שלש · תמם · שער · רבע

Transla. Chal.

עשרונין לתורא חד לתלתא עשר תורין תרין עשרונין לדיכרא חד לתרין דכרין: ועשרונא עשרונא לאמרא חד לארבעה עשר אמרין: וצפיר בר עזין חד חטאתא בר מעלת תדירא מנחתה ונסכה: וביומא תנינא תורין בני תורי תרי עשר דכרין תרין אמרין בני שנה ארבעה עשר שלמין: ומנחתהון ונסכיהון לתורי לדיכרי ולאמרי במנייניהון כד חזי: וצפיר בר עזין חד חטאתא בר מעלת תדירא ומנחתה ונסכיהון: וביומא תליתאה תורין חד עשר דכרין תרין אמרין בני שנה ארבעה עשר שלמין: ומנחתהון ונסכיהון לתורי לדכרי ולאמרי במנייניהון כד חזי: וצפיר חטאתא חד בר מעלת תדירא ומנחתה ונסכה: וביומא רביעאה תורין עשרא דכרין תרין אמרין בני שנה ארבעה עשר שלמין: מנחתהון ונסכיהון לתורי לדכרי ולאמרי במנייניהון כד חזי: וצפיר בר עזין חד חטאתא בר מעלת תדירא מנחתה

Interp. chal.

per vnūquemq; vitulum tredecim vitulorum: duas decimas per vnūquēq; arietem duorum arietum: et singulas decīas p vnūquēq; agnū quattuordeci agnorx: et hircū de capris vnū pro pctō: pter holocaustū iuge τ mun' eius τ libamē eius. Et i die scdo offeretis vitulos de bobus duodeci: arietes duos: agnos anniculos imaculatos quattuordeci. Et munera eorx τ libamina eorx p vitulos τ p arietes τ p agnos sic decet iuxta numerū eorx: τ hircū de capris vnū p pctō: preter holocaustū sempiternū τ mun' ei' τ libamina eorx. Et in die tertio offeretis vitulos de bobus vndeci: arietes duos: agnos āniculos imaculatos quattuordeci: τ mun' eorx τ libamīa eorx p vitulos τ p arietes τ p agnos sic decet iux numerx eorx: τ hircū p pctō vnū: absq; iugi holocausto τ munere ei' τ libamie eius. In die autē quarto offeretis vitulos decē: arietes duos: agnos anniculos imaculatos quattuordecim: τ munus eorx et libamina eorū per vitulos τ per arietes τ p agnos sicut decet iuxta numerū eorx: τ hircū de capris vnū pro peccato: absq; iugi holocausto τ munere eius

Primitiua chal.

עז · תנה · מנה חזה עלה · רבע

וְנִסְכָּהּ׃ וּבַיּוֹם הַחֲמִישִׁי פָּרִים תִּשְׁעָה אֵילִם שְׁנָיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם׃ וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לַפָּרִים לָאֵילִם וְלַכְּבָשִׂים בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט׃ וּשְׂעִיר חַטָּאת אֶחָד מִלְּבַד עֹלַת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ׃ וּבַיּוֹם הַשִּׁשִּׁי פָּרִים שְׁמֹנָה אֵילִם שְׁנָיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם׃ וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לַפָּרִים לָאֵילִם וְלַכְּבָשִׂים בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט׃ וּשְׂעִיר חַטָּאת אֶחָד מִלְּבַד עֹלַת הַתָּמִיד מִנְחָתָהּ וּנְסָכֶיהָ׃ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי פָּרִים שִׁבְעָה אֵילִם שְׁנָיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם׃ וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּהֶם לַפָּרִים לָאֵילִם וְלַכְּבָשִׂים בְּמִסְפָּרָם כְּמִשְׁפָּטָם׃ וּשְׂעִיר חַטָּאת אֶחָד מִלְּבַד עֹלַת הַתָּמִיד מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ׃ בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ׃ וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פַּר אֶחָד אַיִל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם׃ מִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לַפָּר לָאַיִל וְלַכְּבָשִׂים בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט׃

Primitiua heb. (margin): חָמֵשׁ · שָׁנָה · רָבַע · עָלָה תָּמַד · שָׁבַע · שָׁמַן הָיָה · לָאַר עָשָׂה · קָרַב נוּחַ · סָפַר שָׁפַט

& libamine. Die quinto offeretis vitulos nouē: arietes duos: agnos anniculos immaculatos q̃ttuordecim: sacrificiaq̧ & libamina singulorum p vitulos & arietes & agnos rite celebrabitis: & hircū pro pctō absq̧ holocausto sēpiterno sacrificioq̧ eius & libamie. Die sexto offeretis vitulos octo: arietes duos: agnos ãniculos immaculatos quattuordecim: sacrificiaq̧ & libamina singulorum per vitulos & arietes & agnos rite celebrabitis: & hircum pro pctō absq̧ holocausto sempiterno sacrificioq̧ eius & libamine. Die septimo offeretis vitulos septem: & arietes duos: agnos ãniculos immaculatos quattuordecim: sactificiaq̧ & libamina singulorū p vitulos & arietes & agnos rite celebrabitis: & hircū pro peccato absq̧ holocausto sempiterno sacrificioq̧ eius & libamine. Die octauo qui est celeberrimus omne opus seruile non facietis offerētes holocaustū in odorem suauissimū domino: vitulum vnū arietem vnum: agnos ãniculos immaculatos septem: sacrificiaq̧ & libamina singulorū per vitulos & arietes & agnos rite celebrabitis:

libatiões eoꝝ. Die quinta vitulos nouē: arietes duos: agnos ãniculos quattuordecim immaculatos: sacrificia eoꝝ & libatiões eoꝝ vitulis & arietib⁹ & agnis: iuxta nūerū eoꝝ scdm cōsuetudinē eoꝝ. & hircū e capris vnū p pctō: pter holocaustū sempiternū. sacrificia eoꝝ & libatiões eoꝝ. Die sexta vitulos octo: arietes duos: agnos ãniculos quattuordecim immaculatos. sacrificia eoꝝ & libatiões eoꝝ vitulis & arietib⁹ & agnis: iuxta numeꝝ eoꝝ scdm cōsuetudinē eoꝝ. & hircū e capris vnū p pctō: pter holocaustū sempiternū. sacrificia eoꝝ & libatiões eoꝝ. Die septima vitulos septē: arietes duos: agnos ãniculos quattuordecim immaculatos: sacrificia eoꝝ & libatiões eoꝝ vitulis & arietib⁹ & agnis: iuxta numerū eoꝝ scdm cōsuetudinē eoꝝ. & hircū e capris vnū p pctō: pter holocaustū sempiternū. sacrificia eoꝝ & libatiões eoꝝ. Die octaua exitus erit vobis. oē op⁹ seruile nō facietis in eo. & offeretis holocausta in odorē suauitatis oblationes dño: vitulū vnū: arietē vnū: agnos ãniculos septē immaculatos. sacrificia eoꝝ & libatiões eoꝝ vitulo & arieti & agnis: iuxta numerū eoꝝ scdm cōsuetudinē eoꝝ.

καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν. τῇ ἡμέρᾳ τῇ πέμπτῃ μόσχους ἐννέα, κριοὺς δύο, ἀμνοὺς ἐνιαυσίους δεκατέσσαρας ἀμώμους. αἱ θυσίαι αὐτῶν καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν τοῖς μόσχοις καὶ τοῖς κριοῖς καὶ τοῖς ἀμνοῖς, κατὰ ἀριθμὸν αὐτῶν κατὰ τὴν σύγκρισιν αὐτῶν. καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, πλὴν τῆς ὁλοκαυτώσεως τῆς διαπαντός. αἱ θυσίαι αὐτῶν καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν. τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἕκτῃ μόσχους ὀκτώ, κριοὺς δύο, ἀμνοὺς ἐνιαυσίους δεκατέσσαρας ἀμώμους. αἱ θυσίαι αὐτῶν καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν τοῖς μόσχοις καὶ τοῖς κριοῖς καὶ τοῖς ἀμνοῖς, κατὰ ἀριθμὸν αὐτῶν κατὰ τὴν σύγκρισιν αὐτῶν. καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, πλὴν τῆς ὁλοκαυτώσεως τῆς διαπαντός. αἱ θυσίαι αὐτῶν καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν. τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ μόσχους ἑπτά, κριοὺς δύο, ἀμνοὺς ἐνιαυσίους δεκατέσσαρας ἀμώμους. αἱ θυσίαι αὐτῶν καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν τοῖς μόσχοις καὶ τοῖς κριοῖς καὶ τοῖς ἀμνοῖς, κατὰ ἀριθμὸν αὐτῶν κατὰ τὴν σύγκρισιν αὐτῶν. καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, πλὴν τῆς ὁλοκαυτώσεως τῆς διαπαντός. αἱ θυσίαι αὐτῶν καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν. τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ ἐξόδιον ἔσται ὑμῖν. πᾶν ἔργον λατρευτὸν οὐ ποιήσετε ἐν αὐτῇ. καὶ προσάξετε ὁλοκαυτώματα εἰς ὀσμὴν εὐωδίας καρπώματα κυρίῳ, μόσχον ἕνα, κριὸν ἕνα, ἀμνοὺς ἐνιαυσίους ἑπτὰ ἀμώμους. αἱ θυσίαι αὐτῶν καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν τῷ μόσχῳ καὶ τῷ κριῷ καὶ τοῖς ἀμνοῖς, κατὰ ἀριθμὸν αὐτῶν κατὰ τὴν σύγκρισιν αὐτῶν.

Primitiua chal.

Interp. chal.

et libamine ei⁹. Et in die q̃nto offeretis vitulos nouē arietes duos: agnos ãniculos imacłatos q̃ttuordeci: et mun⁹ eoꝝ & libamina eoꝝ p vitulos & p arietes & p agnos sīc decet iuxta nūerū eoꝝ: & hircū vnū p pctō: absq̧ iugi holocausto & munere ei⁹ & libamine eius. Et in die sexto vitulos octo: arietes duos: agnos ãniculos imaculatos q̃ttuordeci: & mun⁹ eoꝝ & libamina eoꝝ p vitulos & per arietes & p agnos sīc decet iuxta numerū eoꝝ: & hircū vnū pro peccato: absq̧ iugi holocausto & munere eius & libamine eius. Et in die septimo vitulos septē: arietes duos: agnos ãniculos imaculatos q̃ttuordeci: & mun⁹ eoꝝ & libamina eoꝝ p vitulos & p arietes & p agnos sīc decet iux nūeꝝ eoꝝ: & hircū vnū p pctō: absq̧ iugi holocausto & munere ei⁹ & libamine eius. In die octauo collecte erūt vobis: oē opus seruile nō facietis: & offeretis holocaustū in oblationē quē suscipiē volūtarie coram dño: vitulū vnū: arietē vnū: agnos ãniculos immaculatos septem: et munus eoꝝ & libamina eoꝝ per vitulū & per arietē et per agnum sicut decet iuxta numerum eorum:

Transla. Chal.

וּבְיוֹמָא חֲמִישָׁאָה תּוֹרִין תִּשְׁעָה דִּכְרִין תְּרֵין אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָה אַרְבְּעָה עֲשַׂר שַׁלְמִין׃ וּמִנְחַתְהוֹן וְנִסְכֵּיהוֹן לְתוֹרֵי לְדִכְרֵי וּלְאִמְּרֵי בְּמִנְיָנֵיהוֹן כְּדַחֲזֵי׃ וּצְפִיר חַטָּאתָא חַד בַּר מֵעֲלַת תְּדִירָא וּמִנְחָתַהּ וְנִסְכַּהּ׃ וּבְיוֹמָא שְׁתִיתָאָה תּוֹרִין תְּמָנְיָא דִּכְרִין תְּרֵין אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָה אַרְבְּעָה עֲשַׂר שַׁלְמִין׃ וּמִנְחַתְהוֹן וְנִסְכֵּיהוֹן לְתוֹרֵי לְדִכְרֵי וּלְאִמְּרֵי בְּמִנְיָנֵיהוֹן כְּדַחֲזֵי׃ וּצְפִיר חַטָּאתָא חַד בַּר מֵעֲלַת תְּדִירָא מִנְחָתַהּ וְנִסְכַּהּ׃ וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה תּוֹרִין שִׁבְעָה דִּכְרִין תְּרֵין אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָה אַרְבְּעָה עֲשַׂר שַׁלְמִין׃ וּמִנְחַתְהוֹן וְנִסְכֵּיהוֹן לְתוֹרֵי לְדִכְרֵי וּלְאִמְּרֵי בְּמִנְיָנֵיהוֹן כְּדַחֲזֵי׃ וּצְפִיר חַטָּאתָא חַד בַּר מֵעֲלַת תְּדִירָא מִנְחָתַהּ וְנִסְכַּהּ׃ בְּיוֹמָא תְּמִינָאָה כְּנִישִׁין תְּהוֹן לְכוֹן כָּל עֲבִידַת פָּלְחָן לָא תַעְבְּדוּן׃ וּתְקָרְבוּן עֲלָתָא קוּרְבַּן דִּמְתְקַבַּל בְּרַעֲוָא קֳדָם יְיָ תּוֹר חַד דְּכַר חַד אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָה שִׁבְעָה שַׁלְמִין׃ מִנְחַתְהוֹן וְנִסְכֵּיהוֹן לְתוֹרָא לְדִכְרָא וּלְאִמְּרַיָּא בְּמִנְיָנֵיהוֹן כְּדַחֲזֵי׃

Primitiua chal. (margin): שְׁוַת תְּמַנְיָא · רְבַע · מְנָה חֲזָה עֲלָה · הֲוָה עֲבַד קְרַב · קְבַל רְעָה אֲחַד

& hircū e capris vnū p pctō: pter holocaustū sempiternū. sacrificia eoꝝ & libatiões eoꝝ. hec facietis dño in festiuitatib⁹ vris: pter vota vra & voluntaria vra & holocausta vra & sacrificia vra & libatiões vras & salutaria vra. Ca. 30.

καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, πλὴν τῆς ὁλοκαυτώσεως τῆς διαπαντός. αἱ θυσίαι αὐτῶν καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν. ταῦτα ποιήσετε κυρίῳ ἐν ταῖς ἑορταῖς ὑμῶν, πλὴν τῶν εὐχῶν ὑμῶν. καὶ τὰ ἑκούσια ὑμῶν καὶ τὰ ὁλοκαυτώματα ὑμῶν καὶ τὰς θυσίας ὑμῶν καὶ τὰς σπονδὰς ὑμῶν καὶ τὰ σωτήρια ὑμῶν.

Et locut⁹ ē moyses filiis isrl̄ iuxta oia q̃cūq̧ mādauit dn̄s moysi. & locut⁹ ē moyses ad pncipes tribuū filioꝝ israel: dicens: hoc vbū qd̄ pcepit dn̄s. hō hō si voue rit votū dño: aut iurauerit iuramētū: aut determinaue rit determinatiõe p aia sua: nō faciet irritū vbū suū: oia quecūq̧ exierint de ore eius faciet. si aūt mulier vouerit votū dño: aut determinauerit determinatiõe in domo patris sui in iuuētute sua: & audierit pr̄ ei⁹ vota eius: & determinatiões eius: q̃s determinauit de aia sua: & tacuerit pr̄ eius: & cōstabūt oia vota ei⁹: & oēs determinatiões ei⁹ q̃s determinauit de aia sua: manebūt ei. si aūt renuēs renuerit pr̄ ei⁹: q̄ die audierit oia vota ei⁹: & determinatiões ei⁹: q̃s determinauit de aia sua: nō cōstabūt: & dn̄s mūdabit eā: q: renuit pr̄ eius. si aūt nupta fuerit viro: & vota eius sup eā iux ta distinctiões labioꝝ eius: q̃scūq̧ determinauit de aia sua: & audierit vir eius: & tacuerit ei: q̄ die audierit: & sic cōstabūt oia

καὶ ἐλάλησε μωυσῆς τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ κατὰ πάντα ὅσα ἐνετείλατο κύριος τῷ μωυσῇ. καὶ ἐλάλησε μωυσῆς πρὸς τοὺς ἄρχοντας τῶν φυλῶν υἱῶν ἰσραὴλ, λέγων, τοῦτο τὸ ῥῆμα ὃ συνέταξε κύριος. ἄνθρωπος ἄνθρωπος ὃς ἂν εὔξηται εὐχὴν κυρίῳ, ἢ ὀμόσῃ ὅρκον, ἢ ὁρίσηται ὁρισμῷ περὶ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, οὐ βεβηλώσει τὸ ῥῆμα αὐτοῦ. πάντα ὅσα ἐὰν ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, ποιήσει. ἐὰν δὲ γυνὴ εὔξηται εὐχὴν κυρίῳ, ἢ ὁρίσηται ὁρισμὸν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς αὐτῆς ἐν τῇ νεότητι αὐτῆς, καὶ ἀκούσῃ ὁ πατὴρ αὐτῆς τὰς εὐχὰς αὐτῆς, καὶ τοὺς ὁρισμοὺς αὐτῆς, οὓς ὡρίσατο κατὰ τῆς ψυχῆς αὐτῆς, καὶ παρασιωπήσῃ ὁ πατὴρ αὐτῆς, καὶ στήσονται πᾶσαι αἱ εὐχαὶ αὐτῆς, καὶ πάντες οἱ ὁρισμοὶ αὐτῆς οὓς ὡρίσατο κατὰ τῆς ψυχῆς αὐτῆς, μενοῦσιν αὐτῇ. ἐὰν δὲ ἀνανεύων ἀνανεύσῃ ὁ πατὴρ αὐτῆς, ᾗ ἂν ἡμέρᾳ ἀκούσῃ πάσας τὰς εὐχὰς αὐτῆς, καὶ τοὺς ὁρισμοὺς αὐτῆς, οὓς ὡρίσατο κατὰ τῆς ψυχῆς αὐτῆς, οὐ στήσονται. καὶ κύριος καθαριεῖ αὐτήν, ὅτι ἀνένευσεν ὁ πατὴρ αὐτῆς. ἐὰν δὲ γενομένη γένηται ἀνδρί, καὶ αἱ εὐχαὶ αὐτῆς ἐπ᾽ αὐτὴν κατὰ τὴν διαστολὴν τῶν χειλέων αὐτῆς, οὓς ὡρίσατο κατὰ τῆς ψυχῆς αὐτῆς, καὶ ἀκούσῃ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, καὶ παρασιωπήσῃ αὐτῇ, ᾗ ἂν ἡμέρᾳ ἀκούσῃ, καὶ οὕτως στήσονται πᾶσαι αἱ

& hircum pro peccato absq̧ holocausto sēpiterno sacrificioq̧ eius & libamine. Hec offeretis dño in solēnitatibus vestris preter vota & oblatiões spōtaneas in holocausto: in sacrificio: in libamine & in hostiis pacificis.

Narrauitq̧ Ca. 30. moyses filiis israel omnia que ei dominus imperarat: & locutus est ad principes tribuum filiorum israel. Iste est sermo quem precepit dñs. Si quis virorum votū dño vouerit: aut se cōstrinxerit iuramēto: non faciet irritum verbū suū: sed oē qd̄ promisit implebit. Mulier si quippiã vouerit: & se cōstrixerit iuramēto q̄ est in domo patris sui & in etate adhuc puellari: si cognouerit pr̄ votū qd̄ pollicita ē & iuramētū quo obligauit aĩam suã & tacuerit: voti rea erit. Quicqd pollicita ē & iurauit: opē cōplebit. Sin aūt statim vt audierit contradixerit pater: & vota & iuramēta eius irrita erunt: nec obnoxia tenebitur spōsioni: eo q̧ contradixerit pater. Si maritū habuerit & vouerit aliquid: & semel de ore eius verbum egrediens aĩam eius obligauerit iuramēto: quo die audierit vir & non contradixerit:

וּשְׂעִיר חַטָּאת אֶחָד מִלְּבַד עֹלַת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ׃ אֵלֶּה תַּעֲשׂוּ לַיהוָה בְּמוֹעֲדֵיכֶם לְבַד מִנִּדְרֵיכֶם וְנִדְבֹתֵיכֶם לְעֹלֹתֵיכֶם וּלְמִנְחֹתֵיכֶם וּלְנִסְכֵּיכֶם וּלְשַׁלְמֵיכֶם׃

Ca. xxx.

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה׃ וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל רָאשֵׁי הַמַּטּוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה׃ אִישׁ כִּי יִדֹּר נֶדֶר לַיהוָה אוֹ הִשָּׁבַע שְׁבֻעָה לֶאְסֹר אִסָּר עַל נַפְשׁוֹ לֹא יַחֵל דְּבָרוֹ כְּכָל הַיֹּצֵא מִפִּיו יַעֲשֶׂה׃ וְאִשָּׁה כִּי תִדֹּר נֶדֶר לַיהוָה וְאָסְרָה אִסָּר בְּבֵית אָבִיהָ בִּנְעֻרֶיהָ׃ וְשָׁמַע אָבִיהָ אֶת נִדְרָהּ וֶאֱסָרָהּ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל נַפְשָׁהּ וְהֶחֱרִישׁ לָהּ אָבִיהָ וְקָמוּ כָּל נְדָרֶיהָ וְכָל אִסָּר אֲשֶׁר אָסְרָה עַל נַפְשָׁהּ יָקוּם׃ וְאִם הֵנִיא אָבִיהָ אֹתָהּ בְּיוֹם שָׁמְעוֹ כָּל נְדָרֶיהָ וֶאֱסָרֶיהָ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל נַפְשָׁהּ לֹא יָקוּם וַיהוָה יִסְלַח לָהּ כִּי הֵנִיא אָבִיהָ אֹתָהּ׃ וְאִם הָיוֹ תִהְיֶה לְאִישׁ וּנְדָרֶיהָ עָלֶיהָ אוֹ מִבְטָא שְׂפָתֶיהָ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל נַפְשָׁהּ׃ וְשָׁמַע אִישָׁהּ בְּיוֹם שָׁמְעוֹ וְהֶחֱרִישׁ לָהּ וְקָמוּ

Primitiua heb. (margin): שָׁעַר נָדַר עָלָה · תָּמַד · נָצַר · אָמַר · דָּבַר · נָטָה · נָדַר שָׁבַע · חָלַל · כָּהּ עָשָׂה · אִישׁ נָדַר · חָרַשׁ · קוּם · נוּא · סָלַח · הָיָה · בָּטָא שָׂפָה

Transl. Chal.

וּצְפִירָא דְחַטָּאתָא חַד בַּר מֵעֲלַת תְּדִירָא וּמִנְחָתַהּ וְנִסְכַּהּ׃ אִלֵּין תַּעְבְּדוּן קֳדָם יְיָ בְּמוֹעֲדֵיכוֹן בַּר מִנִּדְרֵיכוֹן וְנִדְבָתֵיכוֹן לַעֲלָוָתְכוֹן וּלְמִנְחָתֵיכוֹן וּלְנִסְכֵּיכוֹן וּלְנִכְסַת קוּדְשֵׁיכוֹן׃

Ca. xxx.

וַאֲמַר מֹשֶׁה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל דְּפַקֵּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה׃ וּמַלֵּיל מֹשֶׁה עִם רֵישֵׁי שִׁבְטַיָּא לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמֵימַר דֵּין פִּתְגָּמָא דְּפַקֵּיד יְיָ׃ גְּבַר אֲרֵי יִדַּר נְדַר קֳדָם יְיָ אוֹ יְקַיֵּים קְיָם לְמֵיסַר אֱסָר עַל נַפְשֵׁיהּ לָא יְבַטֵּיל פִּתְגָּמֵיהּ כְּכָל דְּיִפּוֹק מִפּוּמֵיהּ יַעְבֵּיד׃ וְאִתְּתָא אֲרֵי תִדַּר נְדַר קֳדָם יְיָ וְתֵיסַר אֱסָר בְּבֵית אֲבוּהָא בְּרַבְיוּתַהָא׃ וְיִשְׁמַע אֲבוּהָא יָת נִדְרַהּ וֶאֱסָרַהּ דַּאֲסָרַת עַל נַפְשַׁהּ וְיִשְׁתּוֹק לַהּ אֲבוּהָא וִיקוּמוּן כָּל נִדְרַהָא וְכָל אֱסָר דַּאֲסָרַת עַל נַפְשַׁהּ יְקוּם׃ וְאִם אַעְדֵּי אֲבוּהָא יָתַהּ בְּיוֹמָא דִשְׁמַע כָּל נִדְרַהָא וֶאֱסָרַהָא דַּאֲסָרַת עַל נַפְשַׁהּ לָא יְקוּמוּן וּמִן קֳדָם יְיָ יִשְׁתְּבֵיק לַהּ אֲרֵי אַעְדֵּי אֲבוּהָא יָתַהּ׃ וְאִם מֶהֱוָה תְהֵי לִגְבַר וְנִדְרַהָא עֲלַהָא אוֹ פֵּירוּשׁ סִפְוָתַהָא דַּאֲסָרַת עַל נַפְשַׁהּ׃ וְיִשְׁמַע בַּעְלַהּ בְּיוֹמָא דִשְׁמַע וְיִשְׁתּוֹק לַהּ וִיקוּמוּן

Interp. chal.

et hircū p pctō vnū: absq̧ iugi holocausto & munere eius & libamie ei⁹. Hec offeretis corā dño in solēnitatib⁹ vr̄is: pter vota vr̄a & oblatiões spōtaneas vr̄as in holocaustis vr̄is & in munerib⁹ vr̄is & in libaminibus vestris & in hostiis sanctificatis vestris. Ca. 30.

Et dixit moyses filiis israel iux oia q̄ pcepit dn̄s moysi. Locutusq̧ ē moyses cū pncipib⁹ tribuū filioꝝ isrl̄: dicēs. Iste ē fmo quē pcepit dn̄s. Si vir vouerit votū corā dño aut iurauerit iuramētū vt cōstringat vinculo aĩaȝ suã: nō faciet irritū verbū suū: sȝ iux oia q̄ egressa sūt ab oꝛe eius faciet. Mulier aūt si vouerit votū corā dño: & cōstrinxerit se vinculo in domo pr̄is sui in pueritia sua: & pr̄ ei⁹ audierit votū eius & vinculū ei⁹ q̄ obligauit aĩaȝ suã: & tacuerit pr̄ ei⁹: cōfirmata erūt oia vota ei⁹ & oīa vīcula q̄b⁹ obligauit aĩaȝ suã firma erūt. Si aūt cōtradixerit ei pr̄ eius in die q̄ audierit: oia vota ei⁹ & vincula eius q̄bus obligauit aĩam suã nō erūt cōfirmata: & a facie dñi dimittet̄ ei: eo q̧ pater eius cōtradixerit ei. Et si fuerit nupta viro & votū vouerit aut protulerit labiis suis quo obligauit animam suam: & audierit maritus eius: & in die quo audierit tacuerit: confirmata erunt

Primitiua chal. (margin): נְדַר עֲלָה · רֵאשׁ אֲמַר · נְדַר קוּם אֱסַר · בְּטֵל נְפַק עֲבַד · אֱסַר רְבַב שְׁמַע · שְׁתַק קוּם עֲדָה · שְׁבַק · הֲוָה · שְׁפָה

נִדְרֶיהָ וֶאֱסָרֶהָ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל
נַפְשָׁהּ יָקוּם׃ וְאִם בְּיוֹם שְׁמֹעַ
אִישָׁהּ יָנִיא אוֹתָהּ וְהֵפֵר אֶת
נִדְרָהּ אֲשֶׁר עָלֶיהָ וְאֵת מִבְטָא
שְׂפָתֶיהָ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל נַפְשָׁהּ
וַיהוָה יִסְלַח לָהּ׃ וְנֵדֶר אַלְמָנָה
וּגְרוּשָׁה כֹּל אֲשֶׁר אָסְרָה עַל
נַפְשָׁהּ יָקוּם עָלֶיהָ׃ וְאִם בֵּית
אִישָׁהּ נָדָרָה אוֹ אָסְרָה אִסָּר עַל
נַפְשָׁהּ בִּשְׁבֻעָה׃ וְשָׁמַע אִישָׁהּ
וְהֶחֱרִשׁ לָהּ לֹא הֵנִיא אֹתָהּ וְקָמוּ
כָּל נְדָרֶיהָ וְכָל אִסָּר אֲשֶׁר אָסְרָה
עַל נַפְשָׁהּ יָקוּם׃ וְאִם הָפֵר יָפֵר
אֹתָם אִישָׁהּ בְּיוֹם שָׁמְעוֹ כָּל
מוֹצָא שְׂפָתֶיהָ לִנְדָרֶיהָ וּלְאִסַּר
נַפְשָׁהּ לֹא יָקוּם אִישָׁהּ הֲפֵרָם
וַיהוָה יִסְלַח לָהּ׃ כָּל נֵדֶר וְכָל
שְׁבֻעַת אִסָּר לְעַנֹּת נָפֶשׁ אִישָׁהּ
יְקִימֶנּוּ וְאִישָׁהּ יְפֵרֶנּוּ׃ וְאִם
הַחֲרֵשׁ יַחֲרִישׁ לָהּ אִישָׁהּ מִיּוֹם
אֶל יוֹם וְהֵקִים אֶת כָּל נְדָרֶיהָ אוֹ
אֶת כָּל אֱסָרֶיהָ אֲשֶׁר עָלֶיהָ הֵקִים
אֹתָם כִּי הֶחֱרִשׁ לָהּ בְּיוֹם שָׁמְעוֹ׃
וְאִם הָפֵר יָפֵר אֹתָם אַחֲרֵי
שָׁמְעוֹ וְנָשָׂא אֶת עֲוֺנָהּ׃ אֵלֶּה
הַחֻקִּים אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה
בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ בֵּין אָב לְבִתּוֹ

פור · סלח · גרש · קום · יצא · ענה · קום פור · חרש · קום · חקק · איש בנה

voti rea erit: reddetq; quodcũq; promiserat. Sin autem audiens statim contradixerit: & irritas fecerit pollicitationes eius: verbaq; quibus obstrinxerat animam suam: propitius erit ei dñs. Vidua & repudiata quicquid vouerint reddent. Vxor in domo viri cum se voto constrinxerit & iuramẽto: si audierit vir & tacuerit: nec contradixerit spõsiõi: reddet quodcunq; promiserat. Sin autem extemplo contradixerit: nõ tenebitur pmissionis rea: qa maritus cõtradixit. & dñs ei ppitius erit. Si vouerit & iuramẽto se cõstrinxerit: vt p ieiuniũ vel ceterarũ rerũ abstinẽtiam affligat aĩam suã: in arbitrio viri erit siue faciat siue nõ faciat. Q đ si audiẽs vir tacuerit: & in alterã diẽ distulerit sententiã: quicqd vouerat atq; pmiserat: reddet: quia statim vt audiuit tacuit. Sin autem contradixerit postq; rescivit: portabit ipse iniquitatem eius. Iste sunt leges quas constituit dñs moysi inter virum & vxorẽ: inter patrẽ & filiam: q̃

vota eius: τ determinatiões ei⁹: q̃s determinauit de
εὐχαὶ αὐτῆς καὶ οἱ ὁρισμοὶ αὐτῆς, οὓς ὡρίσατο κατὰ
aĩa sua cõstabũt. si ãt renuẽs renuerit
τῆς ψυχῆς αὐτῆς στήσονται. ἐὰν δὲ ἀνανεύων ἀνανεύσῃ
vir eius: qua die audierit: oĩa vota e-
ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, ᾗ ἂν ἡμέρᾳ ἀκούσῃ, πάσας τὰς εὐχὰς αὐ-
ius: τ determinatiões q̃s determinauit de aĩa
τῆς, καὶ τοὺς ὁρισμοὺς οὓς ὡρίσατο κατὰ τῆς ψυχῆς αὐτῆς,
nõ manebũt: q: vir eius renuit sup eã.
οὐ μενοῦσιν, ὅτι ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ἀνένευσεν ἐπ' αὐτῆς.
τ dñs mũdabit eã. τ votũ vidue τ repu
καὶ κύριος καθαριεῖ αὐτήν. καὶ εὐχὴ χήρας καὶ ἐκβε-
diate q̃cũq; vouerit de aĩa sua: ma
βλημένης, ὅσα ἂν εὔξηται κατὰ τῆς ψυχῆς αὐτῆς, μ-
nebũt ipi. si ãt in domo viri sui votũ e-
ενοῦσιν αὐτῇ. ἐὰν δὲ ἐν οἴκῳ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἡ εὐχὴ αὐ-
ius aut determinatio de aĩa sua cũ iuramẽto: τ
τῆς, ἢ ὁ ὁρισμὸς κατὰ τῆς ψυχῆς αὐτῆς μεθ' ὅρκου, καὶ
audierit vir eius: τ tacuerit ei: τ nõ
ἀκούσῃ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, καὶ παρασιωπήσῃ αὐτῇ, καὶ μὴ
renuerit ei: τ cõstabũt oĩa vota ei⁹
ἀνανεύσῃ αὐτῇ, καὶ στήσονται πᾶσαι αἱ εὐχαὶ αὐ-
τ oẽs determiatiões ei⁹: q̃s determiauit de
τῆς καὶ πάντες οἱ ὁρισμοὶ αὐτῆς, οὓς ὡρίσατο κατὰ
aĩa sua: cõstabũt de ea. si ãt amputãs
τῆς ψυχῆς αὐτῆς, στήσονται κατ' αὐτῆς. ἐὰν δὲ περιε-
amputauerit vir ei⁹: q̃ die audierit: oĩa
λὼν περιέλῃ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, ᾗ ἂν ἡμέρᾳ ἀκούσῃ, πάντα
q̃cũq; exierit de labiis ei⁹: iuxta vo
ὅσα ἂν ἐξέλθῃ ἐκ τῶν χειλέων αὐτῆς, κατὰ τὰς εὐ-
ta ei⁹: τ iuxta determiatiões q̃ de aĩa
χὰς αὐτῆς, καὶ κατὰ τοὺς ὁρισμοὺς τοὺς κατὰ τῆς ψυχῆς
sua: nõ manebit ei: q: vir ei⁹ amputauit: τ do
αὐτῆς, οὐ μενεῖ αὐτῇ, ὁ ἀνὴρ αὐτῆς περιεῖλε, καὶ κύ-
min⁹ purgabit eã. oẽ votũ τ oẽ iuramẽtũ
ριος καθαριεῖ αὐτήν. πᾶσα εὐχὴ καὶ πᾶς ὅρκος
vinculi ad affligendũ aĩaz: vir ei⁹ statuet ei:
δεσμοῦ κακῶσαι ψυχὴν, ὁ ἀνὴρ αὐτῆς στήσει αὐ-
τ vir ei⁹ amputabit ei. si ãt tacens
τῇ, καὶ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς περιελεῖ αὐτῇ. ἐὰν δὲ σιωπῶν
tacuerit ei diem de die: τ statuet ei
παρασιωπήσῃ αὐτῇ ἡμέραν ἐξ ἡμέρας, καὶ στήσει αὐ-
oĩa vota ei⁹: τ determiatiões eas q̃ sup
τῇ πάσας εὐχὰς αὐτῆς, καὶ τοὺς ὁρισμοὺς τοὺς ἐπ' αὐ-
ea statuet ei: q: tacuit ei die q̃ audi
τῆς στήσει αὐτῇ, ὅτι ἐσιώπησεν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ ᾗ ἤκου-
uit. si ãt amputãs amputauerit ei post diem q̃
σεν. ἐὰν δὲ περιελὼν περιέλῃ αὐτῆς μετὰ τὴν ἡμέραν ἣν ἤ-
audiuit: τ sumet pctũ ei⁹. he iu
κουσεν, καὶ λήψεται τὴν ἁμαρτίαν αὐτοῦ. ταῦτα τὰ δι-
stificatiões q̃s pcepit dñs moysi: inter virũ τ
καιώματα ὅσα ἐνετείλατο κύριος τῷ μωυσῇ, ἀναμέσον ἀνδρὸς καὶ
inter vxorẽ ei⁹: τ inter patrẽ τ filiã
γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ ἀναμέσον πατρὸς καὶ θυγατρὸς

Primitiua chal.

תרך קום · קום עדה · בטל · נפק שפה · שבק · קום שתק · קבל קום

Transla. Chal.

נִדְרָהָא וֶאֱסָרָהָא דַּאֲסָרַת עַל נַפְשַׁהּ יְקוּמוּן׃ וְאִם בְּיוֹמָא דְּיִשְׁמַע בַּעֲלַהּ יַעְדֵּי יָתַהּ
וִיבַטֵּל יָת נִדְרַהּ דַּעֲלַהּ וְיָת פֵּירוּשׁ סִפְוָתַהָא דַּאֲסָרַת עַל נַפְשַׁהּ וּמִן קֳדָם יְיָ יִשְׁתְּבֵיק
לַהּ׃ וּנְדַר אַרְמַלָא וּמְתָרְכָא כֹּל דַּאֲסָרַת עַל נַפְשַׁהּ יְקוּם עֲלַהּ׃ וְאִם בֵּית בַּעֲלַהּ נְדַרַת
אוֹ אֲסָרַת אֱסָר עַל נַפְשַׁהּ בְּקִיּוּם׃ וְיִשְׁמַע בַּעֲלַהּ וְיִשְׁתּוֹק לַהּ לָא אַעְדִּי יָתַהּ וִיקוּמוּן
כָּל נִדְרַהָא וְכָל אֱסָר דַּאֲסָרַת עַל נַפְשַׁהּ יְקוּם׃ וְאִם בַּטָּלָא יְבַטֵּיל יָתְהוֹן בַּעֲלַהּ
בְּיוֹמָא דִּשְׁמַע כָּל אַפָּקוּת סִפְוָתַהָא לְנִדְרַהָא וּלְאֱסָר נַפְשַׁהּ לָא יְקוּמוּן בַּעֲלַהּ
בַּטֵּילִנּוּן וּמִן קֳדָם יְיָ יִשְׁתְּבֵיק לַהּ׃ כָּל נְדַר וְכָל קְיוֹמַת אֱסָר לְסַגָּפָא נְפַשׁ בַּעֲלַהּ
יְקַיְּמִנּוּן וּבַעֲלַהּ יְבַטֵּילִנּוּן׃ וְאִם מִשְׁתַּק יִשְׁתּוֹק לַהּ בַּעֲלַהּ מִיּוֹם לְיוֹם וִיקַיֵּים יָת כָּל
נִדְרַהָא אוֹ יָת כָּל אֱסָרַהָא דַּעֲלַהָא קַיֵּים יָתְהוֹן אֲרֵי שְׁתֵיק לַהּ בְּיוֹמָא דִּשְׁמַע׃ וְאִם
בַּטָּלָא יְבַטֵּיל יָתְהוֹן בָּתַר דִּשְׁמַע וִיקַבֵּל יָת חוֹבַהּ׃ אִלֵּין קְיָמַיָּא דְּפַקִּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה
בֵּין גְּבַר לְאִתְּתֵיהּ בֵּין אַבָּא לִבְרַתֵּיהּ

Interp. chal.

vota eius τ vincula eius q̃bus obligauit aĩam suam. Et si in die quo audierit maritus ei⁹ cõtradixerit ei: irrita faciet vota eius q̃ habet τ verbũ labioꝝ ei⁹ quo obligauit aĩam suã: τ a facie dñi dimittet ei. Oẽ autẽ votũ vidue τ repudiate quo obligauit aĩam suã: firmũ erit. Et si in domo mariti sui pmisit aut obligauit aĩam suã vinculo iuramẽti: τ audiuit vir eius τ tacuit neq; cõtradixit ei: cõfirmata erũt oĩa vota eius: τ oĩa vincula q̃bus obligauit aĩam suã firma erũt. Si aũt maritus eius irrita fecerit ea in die q̃ audierit: oĩa q̃ ptulit labijs suis in votis suis τ in obligatiõe aĩe sue nõ erũt firma: maritus eni eius irrita fecit ea: τ a facie dñi dimittet ei. Omne votũ τ oẽ iuramentũ vinculi ad affligendã animã maritus eius confirmabit ea τ maritus eius irrita faciet ea. Si autẽ tacens tacuerit maritus eius de die in diẽ: cõfirmabit oĩa vota eius: aut omnia vincula quibus se obligauit confirmabit ea: quia tacuit in die qua audiuit. Si autẽ irrita fecit ea postquã audierat: recipiet ille iniquitatem eius. Ista sunt precepta que mandauit dñs moysi inter virum τ vxorem eius τ inter patrem et filiam suam

in iuuẽtute in domo prĩs sui.
ἐν νεότητι ἐν οἴκῳ πατρὸς αὐτῆς. Ca. 31.
Et locut⁹ ẽ dñs ad moysen: dicẽs: vlciscere
Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, ἐκδίκει
vltionẽ filiorũ israel de madianitis: τ
τὴν ἐκδίκησιν υἱῶν ἰσραὴλ ἐκ τῶν μαδιανιτῶν, καὶ
vltimo adderis ad pplm tuũ. τ locutus ẽ
ἔσχατον προστεθήσῃ πρὸς τὸν λαόν σου. καὶ ἐλάλησε
moyses ad pplm: dicẽs: armate ex vobis
μωυσῆς πρὸς τὸν λαόν, λέγων, ἐξοπλίσατε ἐξ ὑμῶν
viros: τ pugnate corã dño cõtra madi
ἄνδρας, καὶ παρατάξασθε ἔναντι κυρίου ἐπὶ μαδιὰμ,
am: vt det vindictã a dño madiã:
ἀποδοῦναι ἐκδίκησιν παρὰ κυρίου τῇ μαδιὰμ,
mille ex tribu: τ mille ex tribu: ex oĩb⁹
χιλίους ἐκ φυλῆς, καὶ χιλίους ἐκ φυλῆς, ἐκ πασῶν
tribub⁹ israel mittite ad pugnãdũ. τ nu-
φυλῶν ἰσραὴλ ἀποστείλατε παρατάξασθαι. καὶ ἐξη-
merauit ex millibus israel mille ex tri
ρίθμησαν ἐκ τῶν χιλιάδων ἰσραὴλ χιλίους ἐκ φυ-
bu. duodeci millia armatoꝝ in pugnã.
λῆς, δώδεκα χιλιάδες ἐνωπλισμένοι εἰς παράταξιν.
τ misit eos moyses mille de tribu
καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς μωυσῆς χιλίους ἐκ φυλῆς
τ mille de tribu cũ exercitu eoꝝ. τ phinees
καὶ χιλίους ἐκ φυλῆς σὺν δυνάμει αὐτῶν. καὶ φινεὲς
filius eleazar filii aarõ sacerdotis. τ vasa scta
υἱὸν ἐλεάζαρ υἱοῦ ἀαρὼν τοῦ ἱερέως. καὶ τὰ σκεύη τὰ ἅγια
τ tube in manib⁹ eoꝝ signo
καὶ αἱ σάλπιγγες ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν τῶν σημα-
rum: τ pugnauerũt cõtra madiã: sicut prece-
σιῶν. καὶ παρετάξαντο ἐπὶ μαδιὰμ, καθὰ ἐνετεί-
pit dñs moysi. τ occiderũt oẽ mas
λατο κύριος τῷ μωυσῇ. καὶ ἀπέκτειναν πᾶν ἀρσε-
culũ: τ reges madiã occiderũt
νικόν, καὶ τοὺς βασιλεῖς τῆς μαδιὰμ ἀπέκτειναν
simul cũ vulneratis eoꝝ: eui: τ sur:
ἅμα τοῖς τραυματίαις αὐτῶν, τὸν εὐίν, καὶ τὸν σούρ,
τ recẽ: τ vr: τ rebe: q̃ꝗ re
καὶ τὸν ῥοκόμ, καὶ τὸν οὔρ, καὶ τὸν ῥοβέκ, πέντε βασι-
ges madiã. τ balaã filiũ beor occiderũt in gla
λεῖς μαδιάμ. καὶ τὸν βαλαὰμ υἱὸν βεὼρ ἀπέκτειναν ἐν ῥομ-
dio simul cũ vulneratis eoꝝ. τ captiuauerũt vxo
φαίᾳ σὺν τοῖς τραυματίαις αὐτῶν. καὶ ἐπρονόμευσαν τὰς γυ-
res madiã: τ supellectilẽ ipoꝝ: τ iumẽta eoꝝ:
ναῖκας μαδιάμ, καὶ τὴν ἀποσκευὴν αὐτῶν, καὶ τὰ κτήνη αὐτῶν,
τ oĩa possessiã ipoꝝ. τ exercitũ eoꝝ captiuaue
καὶ πάντα τὰ ἔγκτητα αὐτῶν, καὶ τὴν δύναμιν αὐτῶν ἐπρονόμευ-
rũt: τ oẽs ciuitates eoꝝ: q̃ in habitatiõib⁹ eo
σαν. καὶ πάσας τὰς πόλεις αὐτῶν, τὰς ἐν ταῖς κατοικίαις αὐ-
rũ: τ vicos eoꝝ cõbusserũt in igne: τ acceperũt
τῶν, καὶ τὰς ἐπαύλεις αὐτῶν ἐνέπρησαν ἐν πυρί. καὶ ἔλαβον
oẽs pdã: τ oĩa spolia eoꝝ: ab hoĩe
πᾶσαν τὴν προνομὴν, καὶ πάντα τὰ σκῦλα αὐτῶν, ἀπὸ ἀνθρώπου

in puellari adhuc etate ẽ: vel q̃ manet i paretis domo. Cap. 31.

Locutusq; ẽ dñs ad moysen dicẽs. Vlciscere prius filios israel de madiãitis & sic colligeris ad populũ tuũ. Statiq; moyses armate inqt ex vobis viros ad pugnam qui possit vltionẽ dñi expetere de madiãitis. Mille viri de singulis tribubus eligantur ex israel: qui mittantur ad bellum. Dederuntq; millenos de singulis tribubus .i. duodecim milia expeditorũ ad pugnã: quos misit moyses cum phinees filio eleazari sacerdotis: vasaq; scta & tubas ad clãgẽdũ tradidit ei. Cũq; pugnassent contra madianitas atq; vicissent: omnes mares occiderunt & reges eorum eui & recem & sur & vr & rebe quinq; principes gentis. balaã quoq; filiũ beor interfecerunt gladio. ceperũtq; mulieres eorũ & paruulos omniaq; pecora & cunctam supellectilẽ. Quicqd hẽre potuerãt: depopulati sunt tam vrbes q̃ viculos & castella flãma consumpsit. Et tulerunt pdam & vniuersa q̃ ceperant tã ex hoĩbus

בִּנְעֻרֶיהָ בֵּית אָבִיהָ׃ Ca.xxxi.
וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
נְקֹם נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת
הַמִּדְיָנִים אַחַר תֵּאָסֵף אֶל עַמֶּיךָ׃
וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל הָעָם לֵאמֹר
הֵחָלְצוּ מֵאִתְּכֶם אֲנָשִׁים לַצָּבָא
וְיִהְיוּ עַל מִדְיָן לָתֵת נִקְמַת יְהוָה
בְּמִדְיָן׃ אֶלֶף לַמַּטֶּה אֶלֶף לַמַּטֶּה
לְכֹל מַטּוֹת יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלְחוּ לַצָּבָא׃
וַיִּמָּסְרוּ מֵאַלְפֵי יִשְׂרָאֵל אֶלֶף
לַמַּטֶּה שְׁנֵים עָשָׂר אֶלֶף חֲלוּצֵי
צָבָא׃ וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה אֶלֶף
לַמַּטֶּה לַצָּבָא אֹתָם וְאֶת פִּינְחָס
בֶּן אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן לַצָּבָא וּכְלֵי
הַקֹּדֶשׁ וַחֲצֹצְרוֹת הַתְּרוּעָה בְּיָדוֹ׃
וַיִּצְבְּאוּ עַל מִדְיָן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֶת מֹשֶׁה וַיַּהַרְגוּ כָּל זָכָר׃ וְאֶת
מַלְכֵי מִדְיָן הָרְגוּ עַל חַלְלֵיהֶם אֶת
אֱוִי וְאֶת רֶקֶם וְאֶת צוּר וְאֶת חוּר
וְאֶת רֶבַע חֲמֵשֶׁת מַלְכֵי מִדְיָן וְאֵת
בִּלְעָם בֶּן בְּעוֹר הָרְגוּ בֶּחָרֶב׃ וַיִּשְׁבּוּ
בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת נְשֵׁי מִדְיָן וְאֶת
טַפָּם וְאֵת כָּל בְּהֶמְתָּם וְאֶת כָּל
מִקְנֵהֶם וְאֶת כָּל חֵילָם בָּזָזוּ׃ וְאֵת
כָּל עָרֵיהֶם בְּמוֹשְׁבֹתָם וְאֵת כָּל
טִירֹתָם שָׂרְפוּ בָּאֵשׁ׃ וַיִּקְחוּ אֶת
כָּל הַשָּׁלָל וְאֵת כָּל הַמַּלְקוֹחַ בָּאָדָם

דבר · אסף · חלץ · היה נתן · נטה · שלח · מסר · כלה · חצר רוע · צבא · הרג · שבה · נשה · קנה · עיר ישב · לקח · לקח

Transl. Chal. Ca.xxxi.

בְּרַבְיוּתַהָא בֵּית אֲבוּהָא׃ וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר׃ אִתְפְּרַע
פּוּרְעָנוּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן מִדְיָנָאֵי בָּתַר כֵּן תִּתְכְּנֵישׁ לְעַמָּךְ׃ וּמַלֵּיל מֹשֶׁה עִם עַמָּא לְמֵימַר
זָרִיזוּ מִנְּכוֹן גּוּבְרִין לְחֵילָא וִיהוֹן עַל מִדְיָן לְמִתַּן פּוּרְעָנוּת עַמָּא דַּיְיָ בְּמִדְיָן׃ אַלְפָא
לְשִׁבְטָא אַלְפָא לְשִׁבְטָא לְכֹל שִׁבְטַיָּא דְיִשְׂרָאֵל תִּשְׁלְחוּן לְחֵילָא׃ וְאִתְבְּחַרוּ מֵאַלְפַיָּא
דְיִשְׂרָאֵל אַלְפָא לְשִׁבְטָא תְּרֵי עֲשַׂר אַלְפִין מְזָרְזֵי חֵילָא׃ וּשְׁלַח יָתְהוֹן מֹשֶׁה אַלְפָא
לְשִׁבְטָא לְחֵילָא יָתְהוֹן וְיָת פִּינְחָס בַּר אֶלְעָזָר כַּהֲנָא לְחֵילָא וּמָאנֵי קוּדְשָׁא וַחֲצוֹצְרָת
יַבָּבָא בִּידֵיהּ׃ וְאִתְחַיַּלוּ עַל מִדְיָן כְּמָא דְפַקִּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה וּקְטַלוּ כָּל דְּכוּרָא׃ וְיָת
מַלְכֵי מִדְיָן קְטַלוּ עַל קְטִילֵיהוֹן יָת אֱוִי וְיָת רֶקֶם וְיָת צוּר וְיָת חוּר וְיָת רֶבַע חַמְשָׁא
מַלְכֵי מִדְיָן וְיָת בִּלְעָם בַּר בְּעוֹר קְטַלוּ בְּחַרְבָּא׃ וּשְׁבוֹ בְנֵי יִשְׂרָאֵל יָת נְשֵׁי מִדְיָן וְיָת טַפְלְהוֹן
וְיָת כָּל בְּעִירְהוֹן וְיָת כָּל גֵּיתֵיהוֹן וְיָת כָּל נִכְסֵיהוֹן בָּזוּ׃ וְיָת כָּל קִרְוֵיהוֹן בְּמוֹתְבָנֵיהוֹן
וְיָת כָּל בֵּית סִגְדַּתְהוֹן אוֹקִידוּ בְּנוּרָא׃ וּשְׁבוֹ יָת כָּל עֲדָאָה וְיָת כָּל דִּבְרְתָא בַּאֲנָשָׁא

Interp. chal.

In pueritia eius in domo patris sui. Ca. 31.

Locutusq; est dñs cum moyse dicens. Vlciscere filios israel de madianitis: τ postea colligeris ad populũ tuũ. Locutusq; ẽ moyses cũ populo dicẽs. Armate ex vobis viros in exercitũ vt sint contra madian: vt vlciscant populũ dñi de madianitis. mille de singulis tribubus per oẽs tribus israel mittetis in exercitũ. Et electi sunt de millibus israel mille de vnoquoq; tribu duodecim millia armatoꝝ ad exercitũ. et misit eos moyses in exercitũ mille de vnoquoq; tribu et phinees filiũ eleazari sacerdotis τ vasa sancta et tubas clangoris in manu eius. Duxerũtq; exercitus cõtra madian sicut preceperat dñs moysi τ occiderũt oẽm masculũ. Reges quoq; madian occiderũt sup interfectos eoꝝ: eui τ recẽ τ sur τ hur τ rebec quinq; reges madian. Balaã quoq; filiuz beor occiderũt gladio. et captiuauerũt filij israel mulieres madianitaꝝ et paruulos eoꝝ τ oĩa iumẽta eoꝝ τ oĩa pecora eoꝝ: cunctãq; supellectilẽ eoꝝ depredati sunt: τ oẽs vrbes eorum in habitationibus suis τ omne templũ adorationis eorum succenderũt igni. Ceperuntq; omne spolium τ omnem predam ex hominibus

Primitiua chal.

רבב אמר · כנש · הוה נתן · שלח בחר · זרז · מאן · חיל · שבה נשה טף · נתא בזז קרה · יתב יקד צדה

ואת הבהמה: ויבאו אל משה ואל
אלעזר הכהן ואל עדת בני
ישראל את השבי ואת המלקוח ואת השלל אל המחנה אל
ערבת מואב אשר על ירדן ירחו:
ויצאו משה ואלעזר הכהן וכל
נשיאי העדה לקראתם אל
מחוץ למחנה: ויקצף משה על
פקודי החיל שרי האלפים
ושרי המאות הבאים מצבא
המלחמה: ויאמר אליהם משה
החייתם כל נקבה: הן הנה היו
לבני ישראל בדבר בלעם למסר
מעל ביהוה על דבר פעור ותהי
המגפה בעדת יהוה: ועתה הרגו
כל זכר בטף וכל אשה ידעת
איש למשכב זכר הרגו: וכל
הטף בנשים אשר לא ידעו
משכב זכר החיו לכם: ואתם
חנו מחוץ למחנה שבעת ימים כל
הרג נפש וכל נגע בחלל תתחטאו
ביום השלישי וביום השביעי
אתם ושביכם: וכל בגד וכל
כלי עור וכל מעשה עזים וכל כלי
עץ תתחטאו: ויאמר אלעזר הכהן
אל אנשי הצבא הבאים
למלחמה זאת חקת התורה

בוא / שבה / חנה / נשא / קצף / פקד שור / מאה בוא / לחם אמר / חיה היה / היה / נגף עוד / ידע / שכב / נשה / חנה חנה יום / חטא / שלש שבע / שנה / כלה עשה עז / חטא / בוא / לחם חקק ירה

q ex iumētis: & adduxerūt ad moysen & eleazarū sacerdotē: & ad oēm multitudinē filiorū israel. Reliqua āt vtēsilia portauerunt ad castra in cāpestribus moab iuxta iordanē cōtra hiericho. Egressi sūt āt moyses & eleazar sacerdos & oēs principes synagoge in occursū eorū extra castra. Iratusq; moyses principibus exercitus tribunis & centurionibus q venerant de bello ait. Cur feminas reseruastis? Nonne iste sunt q deceperūt filios israel ad suggestionē balaā: & puaricari vos fecerēt in dño sup pctō phogor: vnde & percussus est populus? Ergo cūctos iterficite: quicquid est gñis masculini etiā i puulis: & mulieres q nouerūt viros i coitu iugulate. puellas āt & oēs feminas virgies reseruate vobis: & manete extra castra septē diebus. Qui occiderit hoiem vel occisum tetigerit: lustrabitur die tertio & septimo. Et de oī pda siue vestimentum fuerit siue vas & aliqd in vtensilia pparatū de caprarum pellib9 & pilis & ligno expiabitur. Eleazar quoq; sacerdos ad viros exercitus qui pugnauerāt sic locut9 est. Hoc ē preceptū legis

vsq; ad iumētū: τ duxerūt ad moysen τ eleazar
ἕως κτήνους, καὶ ἤγαγον πρὸς μωυσῆν καὶ ἐλεάζαρ τὸν
sacerdotē. τ ad oēs filios israel: capti
ἱερέα. καὶ πρὸς πάντας τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ, τὴν αἰχ
uitatē τ spolia: τ supellectilē: in
μαλωσίαν καὶ τὰ σκῦλα, καὶ τὴν προνομὴν, εἰς
castra in arabothmoab: q̄ est in
τὴν παρεμβολὴν εἰς ἀραβὼθ μωάβ, ἥ ἐστιν ἐπὶ τοῦ
iordane cōtra hiericho. τ exijt moyses τ elea
ἰορδάνου κατὰ ἱεριχώ. καὶ ἐξῆλθε μωυσῆς καὶ ἐλεά
zar sacerdos τ oēs pncipes cōgregatio
ζαρ ὁ ἱερεὺς καὶ πάντες οἱ ἄρχοντες τῆς συναγω
nis in occursuz eius extra castra.
γῆς εἰς συνάντησιν αὐτῆς ἔξω τῆς παρεμβολῆς.
τ iratus ē furore moyses ɔtra episcopos
καὶ ὠργίσθη θυμῷ μωυσῆς ἐπὶ τοῖς ἐπισκόποις
exercitus: millenarios τ cēturiones
τῆς δυνάμεως, χιλιάρχοις καὶ ἑκατοντάρχοις τοῖς
veniētes ex pugna belli. τ
ἐρχομένοις ἐκ τῆς παρατάξεως τοῦ πολέμου. καὶ
dixit eis moyses: vt qd viuū cepistis oē femininū:
εἶπεν αὐτοῖς μωυσῆς, ἵνα τί ἐζωγρήσατε πᾶν θῆλυ.
he eiū fuerūt filijs israel iuxta xbū ba
αὗται γὰρ ἦσαν τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ κατὰ τὸ ῥῆμα βα
laā vt rebellaretis τ ɔtēneretis xbū dñi pro
λαὰμ τοῦ ἀποστῆσαι καὶ ὑπεριδεῖν τὸ ῥῆμα κυρίου ἕνε
pter phogor. τ facta ē plaga in synagoga domi
κεν φογώρ. καὶ ἐγένετο ἡ πληγὴ ἐν τῇ συναγωγῇ κυρί
ni. τ nūc occidite oēm masculinū in oīni
ου. καὶ νῦν ἀποκτείνατε πᾶν ἀρσενικὸν ἐν πάσῃ τῇ
ssima: τ oēz mulierē: que nouit lectū
ἀπαρτίᾳ, καὶ πᾶσαν γυναῖκα, ἥτις ἔγνω κοίτην
masculi occidite. τ oēz āt summā
ἄρσενος ἀποκτείνατε. καὶ πᾶσαν δὲ τὴν ἀπαρτίαν
mulierū que nō nouit lectū masculi viuas capi
τῶν γυναικῶν ἥτις οὐκ ἔγνω κοίτην ἄρσενος ζωγρήσα
te eas. τ vos castrametamini extra ca
τε αὐτάς. καὶ ὑμεῖς παρεμβάλετε ἔξω τῆς παρεμ
stra septē dies. oīs q̄ interfecerit aīaz: τ oīs q̄
βολῆς ἑπτὰ ἡμέρας. πᾶς ὁ ἀνελὼν ψυχὴν, καὶ πᾶς ὁ
tetigerit vulneratū lustrabimini tercia
ἁψάμενος τοῦ τετρωμένου ἁγνισθήσεσθε τῇ τρίτῃ
die. τ die septimo vos τ pre
ἡμέρα. καὶ τῇ ἡμέρα τῇ ἑβδόμῃ ὑμεῖς καὶ ἡ αἰχμα
da vr̄a τ oē indumētū τ oē vas pel
λωσία ὑμῶν καὶ πᾶν περίβλημα καὶ πᾶν σκεῦος δε
liceū: τ oēz opationē ex capris pelle: τ oē
ρμάτινον, καὶ πᾶσαν ἐργασίαν ἐξ αἰγίας, καὶ πᾶν
vas ligneū expiabitis. τ dixit eleazar sacerdos
σκεῦος ξύλινον ἀφαγνιεῖτε. καὶ εἶπεν ἐλεάζαρ ὁ ἱερεὺς
ad viros exercitus venietes ex
πρὸς τοὺς ἄνδρας τῆς δυνάμεως τοὺς ἐρχομένους ἐκ
pugna belli: hec iustificatio legis:
τῆς παρατάξεως τοῦ πολέμου, τοῦτο τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου,

Transla. Chal.

ובעירא: ואיתיאו לות משה ולות אלעזר כהנא ולות כנשתא דבני ישראל ית
שביא וית דברתא וית עדאה למשריתא למישריא דמואב דעל ירדנא דירחו:
ונפקו משה ואלעזר כהנא וכל רברבי כנישתא לקדמותהון לברא למשריתא:
ורגיז משה על דממנן על חילא רבני אלפין ורבני מאותא דאתו מחיל קרבא: ואמר
להון משה הקיימתון כל נוקבא: הא אינון הואה לבני ישראל בעצת בלעם לשקרא
שקר קדם יי על עיסק פעור והות מותנא בכנישתא דיי: וכען קטולו כל דכורא
בטפלא וכל איתתא דידעת גבר למשכבי דכורא קטולו: וכל טפלא בנשיא דלא
ידעו משכבי דכורא קיימו לכון: ואתון שרו מברא למשריתא שבעא יומין כל דקטל
נפשא וכל דקריב בקטילא תדון עלוהי ביומא תליתאה וביומא שביעאה אתון
ושביכון: וכל לבוש וכל מאן דמשך וכל עובד מעזי וכל מאן דאע תדון עלוהי: ואמר
אלעזר כהנא לגברי חילא דאתו לקרבא דא גזירת אוריתא

Primitiua chal.

אתא / שבה שבא / רבב / מנה רבה מאה / אתא קום היה / יעץ היה / ידע שכב ספף / נשה קום שבא / קטל ידד שנה / עז אתא

Interp. chal.

τ iumētis: τ adduxerūt ad moysen τ ad eleazar sacerdotem τ ad cetū filiorū israel captiuitatē τ predam τ spoliū i castra in cāpestrib9 moab iuxta iordanē hiericho. Egressiq; sunt moyses τ eleazar sacerdos τ oēs principes cōgregationis in occursum eorū extra castra. Et iratus est moyses contra duces exercitus tribunos τ centuriones qui venerant de militia belli. dixitq; eis moyses. Nunqd reseruastis oēm feminā? Ecce ipse fuerūt filijs israel in cōsilio balaā vt preuaricarētur preuaricationē corā dño sup phogor: τ fuit pestis in cōgregatione dñi. Nunc aūt occidite omnē masculū in paruulis: τ oēm mulierē q̄ cognouit virū coitu masculi occidite. Et oēs paruulas mulieres q̄ non cognouerūt coitū masculi reseruate vobis. Uos autē manete extra castra septē dieb9. Oīs qui occidit aīam: et qui tetigit occisum: aspergat die tertio: τ in die septimo vos τ ea que cepistis aspersi eritis. et oē vestimentū τ omne vas pelliceum τ omne quod fit ex pilis caprarum τ omne vas ligneū aspersa erunt. Dixitq; eleazar sacerdos ad viros exercitus qui venerant de bello. Hoc est decretum legis

quā pcepit dñs moysi: preter aurū
ὃ συνέταξε κύριος τῷ μωυσῇ, πλὴν τοῦ χρυσίου
τ argētū τ es τ ferrū τ plū
καὶ τοῦ ἀργυρίου καὶ χαλκοῦ καὶ σιδήρου καὶ μολίβ
bū τ stānum: oīs res q̄ trāsibit in
δου καὶ κασσιτέρου, πᾶν πρᾶγμα ὃ διελεύσεται ἐν
igne perducet in igne: τ purificabit: sed
πυρὶ διάξετε ἐν πυρί, καὶ καθαρισθήσεται, ἀλλ' ἢ
aqua expiatiōis expiabitur. τ oīa qcūq;
τῷ ὕδατι τοῦ ἁγνισμοῦ ἁγνισθήσεται. καὶ πάντα ὅσα
nō trāseunt per ignē: trāsibūt per aquā
μὴ διαπορεύηται διὰ πυρός, διελεύσεται δι' ὕδατος
τ lauabitis vestimēta vr̄a die septi
καὶ πλυνεῖσθε τὰ ἱμάτια ὑμῶν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδό
ma: τ mūdabimini. τ post hec itroibi
μῃ, καὶ καθαρισθήσεσθε. καὶ μετὰ ταῦτα εἰσελεύ
tis in castra. τ locutus ē dñs
σεσθε εἰς τὴν παρεμβολήν. καὶ ἐλάλησε κύριος
ad moysen: dicēs: accipe summā spo
πρὸς μωυσῆν, λέγων, λάβε τὸ κεφάλαιον τῶν σκύ
liorū captiuitatis ab hoie vsq; ad iumētū tu τ
λων τῆς αἰχμαλωσίας ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους σὺ καὶ
eleazar sacerdos τ pncipes familiarū
ἐλεάζαρ ὁ ἱερεὺς καὶ οἱ ἄρχοντες τῶν πατριῶν τῆς
cōgregatōis. τ diuidetis spolia inter
συναγωγῆς. καὶ διελεῖτε τὰ σκῦλα ἀναμέσον τῶν
bellatores egressos in bel
πολεμιστῶν τῶν ἐκπεπορευμένων εἰς τὴν παράτα
lū: τ inter oēm ɔgregatiōez: τ sepa
ξιν, καὶ ἀναμέσον πάσης τῆς συναγωγῆς, καὶ ἀφελεῖτε
ir... bitis tributū dño ab hoib9 bel
... τὸ τέλος κυρίῳ παρὰ τῶν ἀνθρώπων τῶν πολε
latorib9 egredietib9 ad bellū: vnā
μιστῶν τῶν ἐκπορευομένων εἰς τὴν παράταξιν, μίαν
aīam a quingētis: ab hoib9: τ a
ψυχὴν ἀπὸ πεντακοσίων, ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἀπὸ
iumētis: τ a bobus: τ ab ouibus:
τῶν κτηνῶν, καὶ ἀπὸ τῶν βοῶν, καὶ ἀπὸ τῶν προβά
τ a capris: τ ab asinis: a
των καὶ ἀπὸ τῶν αἰγῶν, καὶ ἀπὸ τῶν ὄνων, ἀπὸ τοῦ
medietate eorū accipietis. τ dabis eleazar sacer
ἡμίσους αὐτῶν λήψεσθε. καὶ δώσεις ἐλεάζαρ τῷ ἱε
doti primitias dñi. τ a medietate que filiorū
ρεῖ τὰς ἀπαρχὰς κυ. καὶ ἀπὸ τοῦ ἡμίσους τοῦ τῶν υἱῶν
israel accipies vnū de quinqgita ab hoib9:
ἰσραὴλ λήψῃ ἕνα ἀπὸ τῶν πεντήκοντα ἀπὸ ἀνθρώπων,
τ a bobus: τ ab ouibus: τ ab asinis:
καὶ ἀπὸ βοῶν, καὶ ἀπὸ προβάτων, καὶ ἀπὸ τῶν ὄνων,
τ ab oibus iumētis: τ dabis ea
καὶ ἀπὸ πάντων τῶν κτηνῶν, καὶ δώσεις αὐτὰ τοῖς
leuitis custodiētib9 custodias in tabna
λευίταις τοῖς φυλάσσουσι τὰς φυλακὰς ἐν τῇ σκη
culo dñi. τ fecit moyses τ eleazar
νῇ κυρίου. καὶ ἐποίησε μωυσῆς καὶ ἐλεάζαρ

quod mandauit dominus moysi. Aurum & argētum & es & ferrū & plumbum & stannum: & omne quod pōt transire per flammas: igne purgabitur. quicquid āt ignē non potest sustinere: aqua expiatiōis sctificabitur. & lauabitis vestimēta vr̄a die septimo: & purificati postea castra intrabitis. Dixit quoq; dominus ad moysen. Tollite summam eorū q capta sūt ab homine vsq; ad pecus: tu & eleazar sacerdos & omnes principes vulgi: diuidesq; ex equo predam inter eos qui pugnauerunt egressiq; sunt ad bellū: & inter oēm reliquam multitudinē. & separabis ptē dño ab his qui pugnauerūt & fuerunt in bello vnā animā de quingētis tam ex hominibus quam ex bobus & asinis & ouibus: & dabis eam eleazaro sacerdoti: quia primitie dñi sunt. Ex media quoq; pte filiorū israel accipies quinquagesimum caput hominū & boum & asinorum & ouium cunctorumq; animantium: & dabis ea leuitis qui excubant in custodiis tabernaculi domini. Feceruntq; moyses & eleazar

אשר צוה יהוה את משה: אך את
הזהב ואת הכסף את הנחשת את
הברזל את הבדיל ואת העפרת:
כל דבר אשר יבא באש תעבירו
באש וטהר אך במי נדה יתחטא
וכל אשר לא יבא באש תעבירו
במים: וכבסתם בגדיכם ביום
השביעי וטהרתם ואחר תבאו
אל המחנה: ויאמר יהוה אל
משה לאמר: שא את ראש
מלקוח השבי באדם ובבהמה
אתה ואלעזר הכהן וראשי
אבות העדה: וחצית את
המלקוח בין תפשי המלחמה
היצאים לצבא ובין כל העדה:
והרמת מכס ליהוה מאת אנשי
המלחמה היצאים לצבא
אחד נפש מחמש המאות מן
האדם ומן הבקר ומן החמרים
ומן הצאן: ממחציתם תקחו
ונתתה לאלעזר הכהן תרומת
יהוה: וממחצת בני ישראל תקח
אחד אחז מן החמשים מן
האדם מן הבקר מן החמרים ומן
הצאן מכל הבהמה ונתתה אתם
ללוים שמרי משמרת משכן
יהוה: ויעש משה ואלעזר

בדל / בוא עבר / חנה אמר / נשא / לקח / עוד חצה / לחם / רום כסס / מאה / חצה לקח / נתן רום / שכן / עשה

Transla. Chal.

דפקיד יי ית משה: ברם ית דהבא וית כספא ית נחשא ית ברזלא ית אבצא וית אברא:
כל מדעם דמתעל בנורא תעברון בנורא וידכי ברם במי אדיותא יתדי וכל דלא
מתעל בנורא תעברונה במיא: ותחוורון לבושיכון ביומא שביעאה ותדכון ובתר כן
תעלון למשריתא: ואמר יי למשה למימר: קביל ית חושבן דברתא שביא
באנשא ובבעירא את ואלעזר כהנא ורישי אבהת כנישתא: ותפליג ית דברתא בין גברי
מגיחי קרבא דנפקו לחילא ובין כל כנישתא: ותפרש נסיבא קדם יי מן גברי מגיחי
קרבא דנפקו לחילא חד נפשא מחמש מאה מן אנשא ומן תורי ומן חמרי ומן ענא:
מפלגותהון תסבון ותתן לאלעזר כהנא אפרשותא קדם יי: ומפלגות בני ישראל
תסב חד דאתחד מן חמשין מן אנשא מן תורי ומן חמרי ומן ענא מכל בעירא
ותתן יתהון לליואי נטרי מטרת משכנא דיי: ועבד משה ואלעזר

Interp. chal.

quod precepit dñs moysi. Aurum aūt τ argentū τ es et ferrum τ stannuz τ plumbū τ quicquid potest transire per ignem: transferetis per ignē τ mundabitur: verūtamen aqua aspersionis aspergetur. et omne qd non potest intrare in ignem transferetis per aquam. Et lauabitis vestimenta vestra in die septimo τ mundabimini: τ postea intrabitis in castra. Dixitq; dñs ad moysen dicens. Tolle summā prede captiuitatis ab homine vsq; ad pecus tu τ eleazar sacerdos τ principes patrū cōgregationis: τ diuides predam inter viros bellatores qui egressi sunt in exercitum τ inter omnē cōgregationē. τ separabis partez coram dño a viris bellatoribus qui egressi sunt ad exercitū vnam animā de quingentis de hoibus τ de bobus τ de asinis τ de ouibus. de medietate eorum tolletis τ dabis eleazaro sacerdoti primitias coram dño. et de media parte filiorū israel tolles vnum de quinquaginta ex hoibus τ ex bobus τ asinis et ex ouibus τ ex omni iumento τ dabis ea leuitis custodientibus custodiaz tabernaculi dñi. Feciq; moyses τ eleazar

Primitiua chal.

עול עבר דכה / ידי דכי חור / שרא אמר / שבה ראש פלג / נפק פרש / ענא נסב / אחד אחד / נתן נטר שכן

Tex. Heb.

הַכֹּהֵן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה׃ וַיְהִי הַמַּלְקוֹחַ יֶתֶר הַבָּז אֲשֶׁר
בָּזְזוּ עַם הַצָּבָא צֹאן שֵׁשׁ מֵאוֹת
אֶלֶף וְשִׁבְעִים אֶלֶף וַחֲמֵשֶׁת
אֲלָפִים׃ וּבָקָר שְׁנַיִם וְשִׁבְעִים
אָלֶף׃ וַחֲמֹרִים אֶחָד וְשִׁשִּׁים
אָלֶף׃ וְנֶפֶשׁ אָדָם מִן הַנָּשִׁים אֲשֶׁר
לֹא יָדְעוּ מִשְׁכַּב זָכָר כָּל נֶפֶשׁ
שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים אָלֶף׃ וַתְּהִי
הַמֶּחֱצָה חֵלֶק הַיֹּצְאִים בַּצָּבָא מִסְפַּר
הַצֹּאן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשִׁים
אֶלֶף וְשִׁבְעַת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃
וַיְהִי הַמֶּכֶס לַיהוָה מִן הַצֹּאן שֵׁשׁ
מֵאוֹת חָמֵשׁ וְשִׁבְעִים׃ וְהַבָּקָר
שִׁשָּׁה וּשְׁלֹשִׁים אָלֶף וּמִכְסָם לַיהוָה
שְׁנַיִם וְשִׁבְעִים׃ וַחֲמֹרִים שְׁלֹשִׁים
אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וּמִכְסָם לַיהוָה
אֶחָד וְשִׁשִּׁים׃ וְנֶפֶשׁ אָדָם שִׁשָּׁה
עָשָׂר אָלֶף וּמִכְסָם לַיהוָה שְׁנַיִם
וּשְׁלֹשִׁים נָפֶשׁ׃ וַיִּתֵּן מֹשֶׁה אֶת
מֶכֶס תְּרוּמַת יְהוָה לְאֶלְעָזָר
הַכֹּהֵן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת
מֹשֶׁה׃ וּמִמַּחֲצִית בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר
חָצָה מֹשֶׁה מִן הָאֲנָשִׁים הַצֹּבְאִים׃
וַתְּהִי מֶחֱצַת הָעֵדָה מִן הַצֹּאן
שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשִׁים אֶלֶף
שִׁבְעַת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃

Primitiua heb.

הָיָה בָּזַז · שָׁנָה · נָשָׁה · שָׁכַב · הָיָה · חָצָה · סָפַר · מֵאָה · כָּסַס · שָׁנָה · נָתַן · רוּם · חָצָה · יָעַד

Trāsla. B. Hiero.

sicut preceperat dominus. Fuit autem preda quā exercitus ceperat ouium sexcenta septuaginta quinq; milia: boum septuaginta duo milia: asinorū sexaginta milia & mille. aīe hominum sexus feminei q̄ non cognouerāt viros triginta duo milia. Dataq; est media pars his qui in prelio fuerant: ouium treceīta triginta septem milia quingente: e qbus in prc̄ dn̄i supputate sunt oues sexcēte septuaginta quinq;. & de bobus triginta sex milibus: boues septuaginta & duo. de asinis triginta milibus quingētis: asini sexaginta vnus. De animabus hoīm sedecim milibus cesserūt in partē dn̄i triginta due aīe. Tradiditq; moyses numerum primitiarū domini eleazaro sacerdoti sicuti fuerat ei imperatum ex media parte filiorū israel: quam separauerat his qui in prelio fuerant. De media vero parte q̄ cōtigerat reliq̄ multitudi. idest. de ouibus trecentis triginta septem milibus quingentis:

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

sacerdos sicut p̄cepit dn̄s moysi. τ fuerūt spolia abūdātia prede q̄ predati sūt viri bellatores ab ouibus sexcēta milia τ septuagita milia τ quinq; milia. τ boues duo τ septuaginta milia. τ asinoꝝ vnū τ sexaginta milia. τ aīe hoīm a mulierib' q̄ nō cognouerūt lectū masculi oēs aīe duo τ triginta milia. τ fuit dimidiū pꝯ coꝝ q̄ exierunt in bellū de numero ouium trecēta milia τ trigita milia τ septē milia τ quingēti. τ fuit tributū dn̄o ab ouibus sexcēte τ septuaginta quinq;. τ boues sex τ triginta milia. τ tributū coꝝ dn̄o duo τ septuaginta. τ asini triginta milia τ quingēti. τ tributū coꝝ dn̄o vn' τ sexagita. τ aīe hoīm sex τ decē milia. τ tributū coꝝ dn̄o duo τ triginta aīe. τ dedit moyses tributū dn̄o segregatiōeꝫ dei eleazar sacerdoti: sicē p̄cepit dn̄s moysi a medietate filioꝝ israel: quos diuisit moyses a viris bellatorib'. τ fuit dimidiū de cōgregatiōe ab ouibus trecēta milia τ trigita milia τ septē milia τ quingenta.

ὁ ἱερεὺς καθὰ συνέταξε κύριος τῷ μωυσῆ. καὶ ἐγενήθη τὰ σκῦλα τὸ πλεόνασμα τῆς προνομῆς ὃ ἐπρονόμευσαν οἱ ἄνδρες οἱ πολεμισαὶ. ἀπὸ τῶν προβάτων ἑξακόσιαι χιλιάδες καὶ ἑβδομήκοντα χιλιάδες καὶ πεντακισχίλια. καὶ βόες δύο καὶ ἑβδομήκοντα χιλιάδες. καὶ ὄνων μία καὶ ἑξήκοντα χιλιάδες. καὶ ψυχαὶ ἀνθρώπων ἀπὸ γυναικῶν αἳ οὐκ ἔγνωσαν κοίτην ἄρσενος πᾶσαι ψυχαὶ δύο καὶ τριάκοντα χιλιάδες. καὶ ἐγενήθη τὸ ἡμίσευμα ἡ μερὶς τῶν ἐκπεπορευμένων εἰς τὸν πόλεμον ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν προβάτων τριακόσιαι χιλιάδες καὶ τριάκοντα χιλιάδες καὶ ἑπτακισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι. καὶ ἐγενήθη τὸ τέλος τῷ κυρίῳ ἀπὸ τῶν προβάτων ἑξακόσιαι καὶ ἑβδομήκοντα πέντε. καὶ βόες ἓξ καὶ τριάκοντα χιλιάδες. καὶ τὸ τέλος αὐτῶν τῷ κυρίῳ δύο καὶ ἑβδομήκοντα. καὶ ὄνοι τριάκοντα χιλιάδες καὶ πεντακόσιοι. καὶ τὸ τέλος αὐτῶν κυρίῳ εἷς καὶ ἑξήκοντα. καὶ ψυχαὶ ἀνθρώπων ἓξ καὶ δέκα χιλιάδες. καὶ τὸ τέλος αὐτῶν τῷ κυρίῳ δύο καὶ τριάκοντα ψυχαί. καὶ ἔδωκε μωυσῆς τὸ τέλος κυρίῳ τὸ ἀφαίρεμα τοῦ θεοῦ ἐλεάζαρ τῷ ἱερεῖ, καθὰ συνέταξε κύριος τῷ μωυσῆ ἀπὸ τοῦ ἡμισεύματος τῶν υἱῶν ἰσραήλ, οὓς διεῖλε μωυσῆς ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν τῶν πολεμισῶν. καὶ ἐγένετο τὸ ἡμίσευμα ἀπὸ τῆς συναγωγῆς ἀπὸ τῶν προβάτων τριακόσιαι χιλιάδες καὶ τριάκοντα χιλιάδες καὶ ἑπτακισχίλια καὶ πεντακόσια.

Primitiua chal.

הָוָה בְּזַז · מְנָה שֵׁית · נְשָׁה שְׁכַב · פְּרַשׁ · הֲוָה עָאן

Interp. chal.

sacerdos sicut preceperat dn̄s moysi: fuitq; preda et reliqua spolia que populus qui egressi sunt in prelium expoliauerant ouiū sexcenta septuagita quinq; milia: τ boū septuagita duo milia: τ asinoꝝ sexaginta quinq; milia: τ aīe hominū ex mulieribus que nō cognouerāt concubitū masculi: oēs anime triginta duo milia. Fuit autē numerus dimidie partis viroꝝ qui egressi sunt in exercitū: ouiuꝫ trecenta τ triginta septē milia τ quingente. Et fuit pars que assumpta est corā dn̄o ex ouibus sexcenta τ septuaginta τ qnq;. et boues fuerūt triginta sex milia: τ pars que assumpta est coram dn̄o septuaginta duo. et asini triginta milia τ quingenti: τ pars q̄ ex eis assumpta est corā dn̄o fuit sexaginta vnus. Et aīe hominū sedecim milia: τ pars q̄ assumpta est corā dn̄o fuit triginta duo anie. Deditq; moyses parteꝫ q̄ separata est corā dn̄o eleazaro sacerdoti: sicut preceperat dn̄s moysi. Et de media parte filioꝝ israel diuisit moyses a viris qui egressi sunt in exercituꝫ: fuitq; dimidia pars congregationis de ouibus trecente τ triginta τ quingente.

Transla. Chal.

כַּהֲנָא כְּמָא דְּפַקִּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה׃ וַהֲוָת דִּבַרְתָּא שְׁאָר בִּזָּא דְּבָזוּ עַמָּא דִּנְפַקוּ לְחֵילָא
מִנְיַן עָנָא שֵׁית מְאָה וְשִׁבְעִין וְחַמְשָׁה אַלְפִין׃ וְתוֹרֵי שִׁבְעִין וּתְרֵין אַלְפִין׃ וַחֲמָרֵי שִׁתִּין
וְחַד אַלְפִין׃ וְנַפְשָׁא דַּאֲנָשָׁא מִן נְשַׁיָּא דְּלָא יְדַעָא מִשְׁכַּב דְּכוּרָא כָּל נַפְשָׁתָא תְּלָתִין
וּתְרֵין אַלְפִין׃ וַהֲוָת פַּלְגּוּתָא חוּלַק גֻּבְרַיָּא דִּנְפַקוּ לְחֵילָא מִנְיַן עָנָא תְּלָת מְאָה תְּלָתִין
וְשַׁבְעָה אַלְפִין וַחֲמֵשׁ מְאָה׃ וַהֲוָה נִסְבָּא קֳדָם יְיָ מִן עָנָא שֵׁית מְאָה וְשַׁבְעִין וַחֲמֵשׁ׃
וְתוֹרֵי תְּלָתִין וְשִׁתָּא אַלְפִין וְנִסְבְּהוֹן קֳדָם יְיָ שַׁבְעִין וּתְרֵין׃ וַחֲמָרֵי תְּלָתִין אַלְפִין
וַחֲמֵשׁ מְאָה וְנִסְבְּהוֹן קֳדָם יְיָ שִׁתִּין וְחַד׃ וְנַפְשָׁא דַּאֲנָשָׁא שִׁתָּא עֲשַׂר אַלְפִין וְנִסְבְּהוֹן
קֳדָם יְיָ תְּלָתִין וּתְרֵין נַפְשָׁן׃ וִיהַב מֹשֶׁה יָת נִסְבָּא אַפְרָשׁוּתָא דַּייָ לְאֶלְעָזָר כַּהֲנָא
כְּמָא דְּפַקִּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה׃ וּמִפַּלְגּוּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דִּפְלַג מֹשֶׁה מִן גֻּבְרַיָּא דִּנְפַקוּ
לְחֵילָא׃ וַהֲוָת פַּלְגּוּת כְּנִשְׁתָּא מִן עָנָא תְּלָת מְאָה תְּלָתִין וְשִׁבְעָה אַלְפִין וַחֲמֵשׁ מְאָה׃

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

τ boues sex τ triginta milia. asini triginta milia τ quingenti. τ aīe holum sedeci milia. τ accepit moyses de medietate filioꝝ israel vnū de qnq̄ginta: ab hoīb' τ a iumētis: τ dedit ea leuitis custodiētib' custodias tabnaculi dn̄i: queadmodū precepit dn̄s moysi. τ accesserūt ad moysen oēs cōstituti in tribunatus exercitus millenarij τ cēturiones. τ dixerūt ad moysen: famuli tui acceperūt summā viroꝝ bellatoꝝ eoꝝ q̄ apud nos: τ nō defuit ab illis vllus. τ obtulimus donū dn̄o vir q̄ tulit vas aureū murenulā τ armillā: τ anulum: τ dextrale: τ torquē: vt ꝓpitiaretis pro nobis corā dn̄o. τ accepit moyses τ eleazar sacerdos aurū ab illis oē vas elaboratū. τ fuit oē aurū segregatio quā segregauerūt dn̄o sex τ decē milia τ septingenti τ quīquagita sicli a tribunis τ a cēturiōibus. τ viri bellatores p̄dati sūt quibꝫ sibi ipi. τ accepit moyses τ eleazar sacerdos aurū a tribunis τ a cēturiōib': τ intulerūt ea in tabnaculū testimonij: memoriale filioꝝ israel corā dn̄o.

καὶ βόες ἓξ καὶ τριάκοντα χιλιάδες. ὄνοι τριάκοντα χιλιάδες καὶ πεντακόσιοι. καὶ ψυχαὶ ἀνθρώπων χιλιάδες ἑκκαίδεκα. καὶ ἔλαβε μωυσῆς ἀπὸ τοῦ ἡμισεύματος τῶν υἱῶν ἰσραὴλ τὸ ἓν ἀπὸ τῶν πεντήκοντα, ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀπὸ τῶν κτηνῶν, καὶ ἔδωκεν αὐτὰ τοῖς λευίταις τοῖς φυλάσσουσι τὰς φυλακὰς τῆς σκηνῆς κυρίου, ὃν τρόπον συνέταξε κύριος τῷ μωυσῆ. καὶ προσῆλθον πρὸς μωυσῆν πάντες οἱ καθεσάμενοι εἰς τὰς χιλιαρχίας τῆς δυνάμεως χιλίαρχοι καὶ ἑκατόνταρχοι. καὶ εἶπαν πρὸς μωυσῆν, οἱ παῖδές σου εἰλήφασι τὸ κεφάλαιον τῶν ἀνδρῶν τῶν πολεμισῶν τῶν παρ᾽ ἡμῶν, καὶ οὐ διαπεφώνηκεν ἀπ᾽ αὐτῶν οὐδὲ εἷς. καὶ προσενηνόχαμεν τὸ δῶρον κυρίῳ ἀνὴρ ὃς ἦρεν σκεῦος χρυσοῦν χλιδῶνα, καὶ ψέλλιον, καὶ δακτύλιον, καὶ περιδέξιον, καὶ ἐμπλόκιον, ἐξιλάσασθαι περὶ ἡμῶν ἔναντι κυρίου. καὶ ἔλαβε μωυσῆς καὶ ἐλεάζαρ ὁ ἱερεὺς τὸ χρυσίον παρ᾽ αὐτῶν πᾶν σκεῦος εἰργασμένον. καὶ ἐγένετο πᾶν τὸ χρυσίον τὸ ἀφαίρεμα ὃ ἀφεῖλον κυρίῳ ἓξ καὶ δέκα χιλιάδες καὶ ἑπτακόσιοι καὶ πεντήκοντα σίκλοι παρὰ τῶν χιλιάρχων καὶ παρὰ τῶν ἑκατοντάρχων. καὶ οἱ ἄνδρες οἱ πολεμισαὶ ἐπρονόμευσαν ἕκαστος ἑαυτῷ. καὶ ἔλαβε μωυσῆς καὶ ἐλεάζαρ ὁ ἱερεὺς τὸ χρυσίον παρὰ τῶν χιλιάρχων καὶ παρὰ τῶν ἑκατοντάρχων, καὶ εἰσήνεγκαν αὐτὰ εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, μνημόσυνον τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ἔναντι κυρίου. Ca. 32.

Trāsla. B. Hiero.

& de bobus trigīta sex milibus: & de asinis triginta milibus quingentis: & de hominibus sedecim milibus. tulit moyses quinquagesimū caput: & dedit leuitis q excubabāt in tabernaculo dn̄i: sicut p̄ceperat dominus. Cumq; accessissent principes exercitus ad moysē & tribuni cēturionesq; dixerūt. Nos serui tui recensuimus numerum pugnatorū quos habuimus sub manu nostra: & ne vnus qdem defuit. Ob hanc causam offerimus in donariis dn̄i singuli qđ in p̄da auri potuimus īuenire piscelides & armillas: anulos & dextralia ac murēulas: vt dep̄ceris pro nobis dn̄m. Susceperuntq; moyses & eleazar sacerdos omne aurum in diuersis speciebus sedecim milia septingentos quinquaginta siclos a tribunis & centurionibus. Vnusquisq; enim qđ in preda rapuerat suū erat. Et susceptū intulerūt in tabernaculū testimonii in monimentum filiorum israel coram domino.

Tex. Heb.

וּבָקָר שִׁשָּׁה וּשְׁלֹשִׁים אָלֶף׃
וַחֲמֹרִים שְׁלֹשִׁים אֶלֶף וַחֲמֵשׁ
מֵאוֹת׃ וְנֶפֶשׁ אָדָם שִׁשָּׁה עָשָׂר
אָלֶף׃ וַיִּקַּח מֹשֶׁה מִמַּחֲצִת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל אֶת הָאָחֻז אֶחָד מִן
הַחֲמִשִּׁים מִן הָאָדָם וּמִן הַבְּהֵמָה
וַיִּתֵּן אֹתָם לַלְוִיִּם שֹׁמְרֵי מִשְׁמֶרֶת
מִשְׁכַּן יְהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת
מֹשֶׁה׃ וַיִּקְרְבוּ אֶל מֹשֶׁה הַפְּקֻדִים
אֲשֶׁר לְאַלְפֵי הַצָּבָא שָׂרֵי הָאֲלָפִים
וְשָׂרֵי הַמֵּאוֹת׃ וַיֹּאמְרוּ אֶל מֹשֶׁה
עֲבָדֶיךָ נָשְׂאוּ אֶת רֹאשׁ אַנְשֵׁי
הַמִּלְחָמָה אֲשֶׁר בְּיָדֵנוּ וְלֹא נִפְקַד
מִמֶּנּוּ אִישׁ׃ וַנַּקְרֵב אֶת קָרְבַּן יְהוָה
אִישׁ אֲשֶׁר מָצָא כְלִי זָהָב אֶצְעָדָה
וְצָמִיד טַבַּעַת עָגִיל וְכוּמָז לְכַפֵּר עַל
נַפְשֹׁתֵינוּ לִפְנֵי יְהוָה׃ וַיִּקַּח מֹשֶׁה
וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶת הַזָּהָב מֵאִתָּם
כֹּל כְּלִי מַעֲשֶׂה׃ וַיְהִי כָּל זְהַב
הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר הֵרִימוּ לַיהוָה שִׁשָּׁה
עָשָׂר אֶלֶף שְׁבַע מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים
שָׁקֶל מֵאֵת שָׂרֵי הָאֲלָפִים וּמֵאֵת שָׂרֵי
הַמֵּאוֹת׃ אַנְשֵׁי הַצָּבָא בָּזְזוּ אִישׁ
לוֹ׃ וַיִּקַּח מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶת
הַזָּהָב מֵאֵת שָׂרֵי הָאֲלָפִים וְהַמֵּאוֹת
וַיָּבִאוּ אֹתוֹ אֶל אֹהֶל מוֹעֵד זִכָּרוֹן
לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי יְהוָה׃

Primitiua heb.

לָקַח · שָׁכַן · קָרַב · שׂוּר · מֵאָה · אָמַר · לָחַם · פָּקַד · קָרַב · צָעַד · צָמַד · עָגַל · כָּמַז · כָּפַר · לָקַח · הָיָה · רוּם · מֵאָה · בּוֹא · יָעַד · פָּנָה

Transla. Chal.

וְתוֹרֵי תְּלָתִין וְשִׁתָּא אַלְפִין׃ וַחֲמָרֵי תְּלָתִין אַלְפִין וַחֲמֵשׁ מְאָה׃ וְנַפְשָׁא דַּאֲנָשָׁא שִׁתָּא
עֲשַׂר אַלְפִין׃ וּנְסֵיב מֹשֶׁה מִפַּלְגּוּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יָת דְּאִתְּחַד חַד מִן חַמְשִׁין מִן אֲנָשָׁא
וּמִן בְּעִירָא וִיהַב יָתְהוֹן לְלֵיוָאֵי נָטְרֵי מַטְּרַת מַשְׁכְּנָא דַּייָ כְּמָא דְּפַקִּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה׃
וּקְרִיבוּ לְוָת מֹשֶׁה דִּמְמַנַּן דִּי לְאַלְפֵי חֵילָא רַבָּנֵי אַלְפִין וְרַבָּנֵי מָאוָתָא׃ וַאֲמַרוּ
לְמֹשֶׁה עַבְדָּךְ קַבִּילוּ יָת חוּשְׁבַּן גֻּבְרֵי מְגִיחֵי קְרָבָא דְּעִמַּנָא וְלָא שְׁגָא מִנַּנָא אֱנָשׁ׃ וְקָרֵבְנָא
יָת קוּרְבָּנָא דַּייָ גְּבַר דְּאַשְׁכַּח מָאן דִּדְהַב שֵׁירִין וְשַׁבִּירִין עִזְקָן קְדָשִׁין וּמָחוֹךְ לְכַפָּרָא
עַל נַפְשָׁתָנָא קֳדָם יְיָ׃ וּנְסֵיב מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר כַּהֲנָא יָת דַּהֲבָא מִנְּהוֹן כָּל מָאן עוֹבָד׃
וַהֲוָה כָּל דְּהַב אַפְרָשׁוּתָא דְּאַפְרִישׁוּ קֳדָם יְיָ שִׁתָּא עֲשַׂר אַלְפִין שְׁבַע מְאָה וְחַמְשִׁין
סִלְעִין מִן רַבָּנֵי אַלְפִין וּמִן רַבָּנֵי מָאוָתָא׃ גֻּבְרִין גַּבְרֵי חֵילָא בְּזוֹ גְּבַר לְנַפְשֵׁהּ׃ וּנְסֵיב מֹשֶׁה
וְאֶלְעָזָר כַּהֲנָא יָת דַּהֲבָא מִן רַבָּנֵי אַלְפִין וּמָאוָתָא וְאַיְתִיאוּ יָתֵהּ לְמַשְׁכַּן זִמְנָא
דּוּכְרָנָא לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל קֳדָם יְיָ׃

Ca. xxxii.

Interp. chal.

et boues triginta sex milia: τ asini triginta milia et quingenti: τ anime hominuꝫ sedecim milia. Et tulit moyses de media parte filioꝝ israel vnū de qnquaginta quod assumptum est de hominibus τ pecoribus: τ dedit ea leuitis custodientibus custodiam tabernaculi domini sicut preceperat dn̄s moysi. Accesseruntq; ad moysen illi qui cōstituti erant super milia exercitus: tribuni et centuriones τ dixerunt ad moysen. Serui tui susceperunt numerū virorum pugnatoruꝫ qui erunt nobiscum: τ nō defuit vir ex nobis. Offerimusq; oblationem dn̄i quicunq; inuenit vas aureum: periscelides et armillas anulos dextralia ac murenulas ad propiciandum coram dn̄o pro animabus nostris. Tulitq; moyses τ eleazar sacerdos aurum ex eis omne vas fabrefactum. Fuitq; omne aurum separationis quod separauerunt coram dn̄o sedecim milia septingenti τ quinquaginta sicli ex tribunis τ centurionibus. Viri autem exercitus depredati sunt singuli sibimet. Tulitq; moyses τ eleazar sacerdos aurum de tribunis τ centurionibus τ intulerunt illud in tabernaculum federis in monimentū filiorum israel coram domino. Ca. 32.

Primitiua chal.

אֲחַד · שְׁכַן · סְנָה · רְבַב · מְאָה · גְּנַח · עַם · מִן · שְׁכַח · שׁוּר · פְּרַשׁ · בְּזַז · אֲתָא · שְׁכַן

ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד עצום מאד ויראו את ארץ יעזר ואת ארץ גלעד והנה המקום מקום מקנה: ויבאו בני גד ובני ראובן ויאמרו אל משה ואל אלעזר הכהן ואל נשיאי העדה לאמר: עטרות ודיבן ויעזר ונמרה וחשבון ואלעלה ושבם ונבו ובען: הארץ אשר הכה יהוה לפני עדת ישראל ארץ מקנה הוא ולעבדיך מקנה: ויאמרו אם מצאנו חן בעיניך יתן את הארץ הזאת לעבדיך לאחזה אל תעברנו את הירדן: ויאמר משה לבני גד ולבני ראובן האחיכם יבאו למלחמה ואתם תשבו פה: ולמה תנואון את לב בני ישראל מעבר אל הארץ אשר נתן להם יהוה: כה עשו אבתיכם בשלחי אתם מקדש ברנע לראות את הארץ: ויעלו עד נחל אשכול ויראו את הארץ ויניאו את לב בני ישראל לבלתי בא אל הארץ אשר נתן להם יהוה: ויחר אף יהוה ביום ההוא וישבע לאמר: אם יראו האנשים העלים ממצרים מבן עשרים

Trāsla. B. Hiero.

Filii autē. Cap. 32. rubē & gad hēbāt pecora multa: & erat illis ī iumētis infinita substātia. Cūq; vidissēt iazer & galaad aptas aīalib9 alendis terras: venerunt ad moysen & ad eleazarum sacerdotē & principes multitudinis: atq; dixerūt. Ataroth & dibon & iazer & nemra esebon & eleale & sabā & nebo & beon: terra quam percussit dñs in conspectu filiorum israel: regionis vberrime est ad pastū aīaliū: & nos serui tui hēmus iumēta plurima: precamurq; si inuenimus gratiā corā te vt des nobis famulis tuis eā ī possessionē: nec facias nos trāsire iordanē. Quibus rñdit moyses. Nūquid fratres vestri ibunt ad pugnam: & vos hic sedebitis? Cur subuertitis mētes filiorū israel ne trāsire audeāt in locum quē eis daturus ē dñs? Nonne ita egerunt patres vestri: qn̄ misi de cadesbarne ad explorādā terram. Cumq; venissent vsq; ad vallē botri: lustrata omni regione subuerterunt cor filiorum israel vt non intrarent fines quos eis dominus dedit: quibus iratus iurauit dicens. Si videbunt homines isti qui ascenderunt ex egypto a viginti

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

Καὶ κτήνη πλῆθος ἦν τοῖς υἱοῖς Ῥουβὴμ καὶ τοῖς υἱοῖς Γάδ, πλῆθος πολὺ σφόδρα· καὶ εἶδον τὴν χώραν Ἰαζὴρ καὶ τὴν χώραν Γαλαάδ, καὶ ἦν ὁ τόπος τόπος κτήνεσι. καὶ προσελθόντες οἱ υἱοὶ Ῥουβὴμ καὶ οἱ υἱοὶ Γάδ, εἶπαν πρὸς Μωυσῆν καὶ πρὸς Ἐλεάζαρ τὸν ἱερέα καὶ πρὸς τοὺς ἄρχοντας τῆς συναγωγῆς, λέγοντες, Ἀταρὼθ καὶ Δαιβὼν καὶ Ἰαζὴρ καὶ Ναμβρὰ καὶ Ἐσεβὼν καὶ Ἐλεαλὴ καὶ Σεβαμὰ καὶ Ναβαὺ καὶ Βαιὰν, τὴν γῆν ἣν παρέδωκε κύριος ἐνώπιον τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, γῆ κτηνοτρόφος ἐστὶ, καὶ τοῖς παισί σου κτήνη ὑπάρχει. καὶ ἔλεγον, εἰ εὕρομεν χάριν ἐνώπιόν σου, δοθήτω ἡ γῆ αὕτη τοῖς οἰκέταις σου ἐν κατασχέσει, καὶ μὴ διαβιβάσῃς ἡμᾶς τὸν Ἰορδάνην. καὶ εἶπε Μωυσῆς τοῖς υἱοῖς Γὰδ καὶ τοῖς υἱοῖς Ῥουβὴμ, οἱ ἀδελφοὶ ὑμῶν πορεύσονται εἰς τὸν πόλεμον, καὶ ὑμεῖς καθήσεσθε αὐτοῦ; καὶ ἵνα τί διαστρέφετε τὰς διανοίας τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, μὴ διαβῆναι εἰς τὴν γῆν ἣν κύριος δίδωσιν αὐτοῖς; οὐχ οὕτως ἐποίησαν οἱ πατέρες ὑμῶν, ὅτε ἀπέστειλα αὐτοὺς ἐκ Καδὴς Βαρνὴ, κατανοῆσαι τὴν γῆν, καὶ ἀνέβησαν εἰς φάραγγα βότρυος, καὶ κατενόησαν τὴν γῆν, καὶ ἀπέστησαν τὴν καρδίαν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ὅπως μὴ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν γῆν, ἣν ἔδωκεν αὐτοῖς κύριος. καὶ ὠργίσθη θυμῷ κύριος ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ ὤμοσε, λέγων, εἰ ὄψονται οἱ ἄνθρωποι οὗτοι οἱ ἀναβάντες ἐξ Αἰγύπτου ἀπὸ εἰκοσαετοῦς

Transla. Chal.

ובעיר סגי הוה לבני ראובן ולבני גד תקיף לחדא וחזו ית ארעא דיעזר וית ארעא דגלעד והא אתרא אתר כשר לבית בעיר: ואתו בני גד ובני ראובן ואמרו למשה ולאלעזר כהנא ולרברבי כנשתא למימר: מכללתא ומלבשתא ושופן ובית נמרין וחשבון ובעלי דבבא ושירן ובית נבו ובעון: ארעא דמחא יוי ית יתבהא קדם כנשתא דישראל ארע כשר לבית בעיר היא ולעבדך אית בעיר: ואמרו אם אשכחנא רחמין בעינך תתיהב ית ארעא הדא לעבדך לאחסנא לא תעברננא ית ירדנא: ואמר משה לבני גד ולבני ראובן האחיכון ייתון לקרבא ואתון תתבון הכא: ולמא תונון ית לבא דבני ישראל מלמעבר לארעא דיהב להון יוי: כדין עבדו אבהתכון כד שלחית יתהון מרקם גיאה למחזי ית ארעא: וסליקו עד נחלא דאתכלא וחזו ית ארעא ואונו ית לבא דבני ישראל בדיל דלא למיעל לארעא דיהב להון יוי: ותקיף רוגזא דיוי ביומא ההוא וקיים למימר: אם יחזון גבריא דסליקו ממצרים מבר עשרין

Interp. chal.

Pecora autē multa erant filijs ruben et filijs gad plurima nimis: viderūtq; terrā iazer et terram galaad: et ecce locus erat aptus pecorib9. Venerūtq; filij gad et filij ruben et dixerunt ad moysen et ad eleazar sacerdotē et ad pncipes cetus dicētes. Ataroth et dibon et iazer et nemra et esebon et eleale et seban et nabo et beon: terra cuius habitatores pcussit dñs in conspectu cōgregationis israelis terra apta est pecoribus: et seruis tuis sunt pecora. dixerūtq;. Si inuenimus gratiā in oculis tuis detur terra hec seruis tuis: nec facias nos transire iordanē. Dixitq; moyses filijs gad et filijs ruben. Nunqd fratres vestri ibunt ad pugnam et vos sedebitis hic? quare ergo subuertitis cor filiorū israel: vt non transeant in terrā quam dedit eis dñs? sic fecerunt patres vestri quando misi eos de cades barne ad contēplandā terram: et ascenderunt vsq; ad torrentem botri et viderunt terram: et subuerterunt cor filiorum israel vt non ingrederentur in terram quam dedit eis dñs. Et iratus est furor domini in die illa et iurauit dicens. Si viderint viri qui ascenderunt de egypto a viginti

שנה ומעלה את האדמה אשר נשבעתי לאברהם ליצחק וליעקב כי לא מלאו אחרי: בלתי כלב בן יפנה הקנזי ויהושע בן נון כי מלאו אחרי יהוה: ויחר אף יהוה בישראל וינעם במדבר ארבעים שנה עד תם כל הדור העשה הרע בעיני יהוה: והנה קמתם תחת אבתיכם תרבות אנשים חטאים לספות עוד על חרון אף יהוה אל ישראל: כי תשובן מאחריו ויסף עוד להניחו במדבר ושחתם לכל העם הזה: ויגשו אליו ויאמרו גדרת צאן נבנה למקננו פה וערים לטפנו: ואנחנו נחלץ חשים לפני בני ישראל עד אשר אם הביאנם אל מקומם וישב טפנו בערי המבצר מפני ישבי הארץ: לא נשוב אל בתינו עד התנחל בני ישראל איש נחלתו: כי לא ננחל אתם מעבר לירדן והלאה כי באה נחלתנו אלינו מעבר הירדן מזרחה: ויאמר אליהם משה אם תעשון את הדבר הזה אם תחלצו לפני יהוה למלחמה: ועבר לכם כל חלוץ את הירדן לפני יהוה עד הורישו את

Trāsla. B. Hiero.

annis & supra: terram quam sub iuramēto pollicitus sum abraam isaac & iacob: & noluerūt sequi me: preter caleb filiū iephone cenezeū & iosue filiū nū. Isti ipleuerūt volūtatē meā. Iratusq; dñs aduersū israel circūduxit eū per desertū quadragīta ānis: donec cōsumeretur vniuersa gñatio q̄ fecerat malū in cōspectu eius. Et ecce inquit vos surrexistis p patribus vrīs incremēta & alūni hoīum pctorū: vt augeretis furorem domini cōtra israel. q si nolueritis sequi eum: ī solitudie populū derelinquet: & vos causa eritis necis omniū. At illi ppe accedētes dixerūt. Caulas ouiū fabricabimus & stabula iumētorū: puulis quoq; nrīs vrbes mūitas: nos aūt ipsi armati & accīcti pgemus ad pliū āñ filios israel: donec itroducamus eos ad loca sua. Paruuli nr̄i & qcqd hre possumus: erūt ī vrbib9 mūitis pp hītatorū insidias. Nō reuertemur in domos nr̄as: vsq;dū possideāt filii isrl hereditatē suā: nec qcq̄ q̄remus trās iordanē: qa iā hēmus possessionē nostrā ī orietali eius plaga. Quibus moyses ait. Si facitis qd̄ pmittitis: expediti pgite coram domino ad pugnam: & oīs vir bellator armatus iordanē transeat: dōec subuertat dominus

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

καὶ ἐπάνω, οἱ ἐπιστάμενοι τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν, τὴν γῆν ἣν ὤμοσα τῷ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ· οὐ γὰρ συνεπηκολούθησαν ὀπίσω μου, πλὴν Χαλὲβ υἱὸς Ἰεφοννὴ ὁ διακεχωρισμένος, καὶ Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυή, ὅτι συνεπηκολούθησαν ὀπίσω κυρίου. καὶ ὠργίσθη θυμῷ κύριος ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ, καὶ κατερέμβευσεν αὐτοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ τεσσαράκοντα ἔτη, ἕως ἐξανηλώθη πᾶσα ἡ γενεὰ οἱ ποιοῦντες τὰ πονηρὰ ἔναντι κυρίου. ἰδοὺ ἀνέστητε ἀντὶ τῶν πατέρων ἡμῶν, σύστρεμμα ἀνθρώπων ἁμαρτωλῶν, προσθεῖναι ἔτι ἐπὶ τὸν θυμὸν τῆς ὀργῆς κυρίου ἐπὶ Ἰσραήλ, ὅτι ἀποστραφήσεσθε ἀπ᾿ αὐτοῦ προσθεῖναι ἔτι καταλιπεῖν αὐτὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ ἀνομήσετε εἰς ὅλην τὴν συναγωγὴν ταύτην. καὶ προσῆλθον αὐτῷ, καὶ ἔλεγον, ἐπαύλεις προβάτων οἰκοδομήσομεν ὧδε τοῖς κτήνεσιν ἡμῶν, καὶ πόλεις ταῖς ἀποσκευαῖς ἡμῶν, καὶ ἡμεῖς ἐνοπλισάμενοι προφυλακὴ πρότεροι τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ἕως ἂν ἀγάγωμεν αὐτοὺς εἰς τὸν ἑαυτῶν τόπον· καὶ κατοικήσει ἡ ἀποσκευὴ ἡμῶν ἐν πόλεσι τετειχισμέναις διὰ τοὺς κατοικοῦντας τὴν γῆν. οὐ μὴ ἀποστραφῶμεν εἰς τὰς οἰκίας ἡμῶν, ἕως ἂν καταμερισθῶσιν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἕκαστος εἰς τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ· καὶ οὐκέτι κληρονομήσομεν ἐν αὐτοῖς ἀπὸ τοῦ πέραν τοῦ Ἰορδάνου καὶ ἐπέκεινα, ὅτι ἀπέχομεν τοὺς κλήρους ἡμῶν ἐν τῷ πέραν τοῦ Ἰορδάνου ἐν ἀνατολαῖς. καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς Μωυσῆς, ἐὰν ποιήσητε κατὰ τὸ ῥῆμα τοῦτο, ἐὰν ἐξοπλίσησθε ἔναντι κυρίου εἰς πόλεμον, καὶ παρελεύσεται ὑμῶν πᾶς ὁπλίτης τὸν Ἰορδάνην ἔναντι κυρίου, ἕως ἂν ἐκτριβῇ

Infra, eo.

Transla. Chal.

שנין ולעלא ית ארעא דקיימית לאברהם ליצחק וליעקב ארי לא אשלימו בתר דחלתי: אלהין כלב בר יפנה קנזאה ויהושע בר נון ארי אשלימו בתר דחלתא דיוי: ותקיף רוגזא דיוי בישראל ואטלטלינון במדברא ארבעין שנין עד דסף כל דרא דעבד דביש קדם יוי: והא קמתון חלף אבהתכון תלמידי גבריא חיביא לאוספא עוד על תקוף רוגזא דיוי על ישראל: ארי תתובון מבתר דחלתיה ויוסף עוד לשבקותהון במדברא ותחבלון לכל עמא הדין: וקריבו לותיה ואמרו חטרין דען נבני לבעירנא הכא וקרוין לטפלנא: ואנחנא נזדרז מבעין קדם בני ישראל עד דנעילנון לאתרהון ויתבון טפלנא בקרוין כריכן מן קדם יתבי ארעא: לא נתוב לבתנא עד דיחסנון בני ישראל גבר אחסנתיה: ארי לא נחסין עמהון מעברא לירדנא ולהלא ארי קבילנא אחסנתנא לנא מעברא דירדנא מדינחא: ואמר להון משה אם תעבדון ית פתגמא הדין אם תזדרזון קדם עמא דיוי לקרבא: ויעבר לכון כל דמזרז ית ירדנא קדם עמא דיוי עד דיתרך ית

Interp. chal.

annis et supra terrā pro qua iuraui vt darē eam abraham isaac et iacob: qr non fuerunt perfecti in timore meo: preter caleb filiū iephone cenezeum et iosue filiū nun: quia perfecti fuerūt in timore dñi. Et iratus est furor dñi cōtra israel: et morari fecit eos in deserto quadraginta annis: donec cōsumeretur vniuersa generatio que fecerat malū corā dño. et ecce surrexistis pro patribus vestris discipuli virorū peccatorū: vt augeatis rursus furorē dñi contra israel. Si enī reuersi fueritis a timore eius: addet iterū relinquere eos in solitudine: et dānū inferetis omni populo huic. Accesserūtq; ad eum et dixerunt. caulas ouium edificabimus hic pecoribus nostris et vrbes familie nostre. Nos autem armabimur expediti ante fratres nostros: donec introducamus eos in locum suum: et habitabūt paruuli nostri in ciuitatibus munitis propter habitatores terre. non enim reuertemur in domos nostras donec singuli filiorū israel possideant hereditatem suam: non enim possidebimus cum eis trans iordanē et vltra: quia suscepimus hereditatem nostrā citra iordanē ad orientē. Dixitq; eis moyses. Si feceritis verbū hoc: et si armati ieritis ante populum dñi ad pugnā: et transierit omnis armatus ex vobis iordanem ante populum domini: donec eijciat

Ter. Heb.

אֹיְבָיו מִפָּנָיו׃ וְנִכְבְּשָׁה הָאָרֶץ
לִפְנֵי יְהוָה וְאַחַר תָּשֻׁבוּ וִהְיִיתֶם
נְקִיִּם מֵיְהוָה וּמִיִּשְׂרָאֵל וְהָיְתָה
הָאָרֶץ הַזֹּאת לָכֶם לַאֲחֻזָּה לִפְנֵי
יְהוָה׃ וְאִם לֹא תַעֲשׂוּן כֵּן הִנֵּה
חֲטָאתֶם לַיהוָה וּדְעוּ חַטַּאתְכֶם
אֲשֶׁר תִּמְצָא אֶתְכֶם׃ בְּנוּ לָכֶם
עָרִים לְטַפְּכֶם וּגְדֵרֹת לְצֹנַאֲכֶם
וְהַיֹּצֵא מִפִּיכֶם תַּעֲשׂוּ׃ וַיֹּאמֶר בְּנֵי
גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר
עֲבָדֶיךָ יַעֲשׂוּ כַּאֲשֶׁר אֲדֹנִי מְצַוֶּה׃
טַפֵּנוּ נָשֵׁינוּ מִקְנֵנוּ וְכָל בְּהֶמְתֵּנוּ יִהְיוּ
שָׁם בְּעָרֵי הַגִּלְעָד׃ וַעֲבָדֶיךָ יַעַבְרוּ כָּל
חֲלוּץ צָבָא לִפְנֵי יְהוָה לַמִּלְחָמָה כַּאֲשֶׁר
אֲדֹנִי דֹּבֵר׃ וַיְצַו לָהֶם מֹשֶׁה אֵת אֶלְעָזָר
הַכֹּהֵן וְאֵת יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן וְאֶת
רָאשֵׁי אֲבוֹת הַמַּטּוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃
וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם אִם יַעַבְרוּ בְנֵי
גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן אִתְּכֶם אֶת הַיַּרְדֵּן
כָּל חָלוּץ לַמִּלְחָמָה לִפְנֵי יְהוָה
וְנִכְבְּשָׁה הָאָרֶץ לִפְנֵיכֶם וּנְתַתֶּם
לָהֶם אֶת אֶרֶץ הַגִּלְעָד לַאֲחֻזָּה׃
וְאִם לֹא יַעַבְרוּ חֲלוּצִים אִתְּכֶם
וְנֹאחֲזוּ בְתֹכְכֶם בְּאֶרֶץ כְּנָעַן׃
וַיַּעֲנוּ בְנֵי גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן לֵאמֹר אֵת
אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל עֲבָדֶיךָ כֵּן
נַעֲשֶׂה׃ נַחְנוּ נַעֲבֹר חֲלוּצִים לִפְנֵי

Primitiua heb.

כבש · שוב היה · נקה היה · עשה · ידע · מצא בנה · כה עשה אמר · צוה · עשה קנה היה · עד עבר · חלץ בנה לחם · צוה · נוה · אמר · עבר · כבש נתן · אחז תוך · ענה · עשה עבר

Trāsla. B. Hiero.

inimicos suos: & subiiciatur ei omnis terra: tunc eritis inculpabiles apud dominum & apud israel: & obtinebitis regiones quas vultis coram domino. Sin autem quod dicitis non feceritis: nulli dubium est quin peccetis in dominum: & scitote quoniam peccatum vestrum apprehendet vos. Edificate ergo vrbes paruulis vestris & caulas & stabula ouibus ac iumentis: & quod polliciti estis implete. Dixeruntque filii gad & ruben ad moysen. Serui tui sumus. Faciemus quod iubet dominus noster. Paruulos nostros & mulieres & pecora ac iumenta relinquemus in vrbibus galaad: nos autem famuli tui omnes expediti pergemus ad bellum: sicut tu domine loqueris. Precepit ergo moyses eleazaro sacerdoti & iosue filio nun & principibus familiarum tribus israel: & dixit ad eos. Si transierint filii gad & filii ruben vobiscum iordanem omnes armati ad bellum coram domino: & vobis fuerit terra subiecta: date eis galaad in possessionem. Sin autem noluerint transire vobiscum in terram chanaan: inter vos habitandi accipiant loca. Responderuntque filii gad & filii ruben. Sicut locutus est dominus seruis suis: ita faciemus. Ipsi armati pergemus coram

Trāsla. Grec. lxx. cū interp. lattina

inimicus eius a facie eius. et subiciat
ἐχθρὸς αὐτοῦ ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ. καὶ κατακυριευθῇ
terra coram domino. et post hec reuertemini et
ἡ γῆ ἐναντίον κυρίου. καὶ μετὰ ταῦτα ἀποστραφήσεσθε καὶ
eritis innocentes coram domino: et ab israel. et erit terra hec
ἔσεσθε ἀθῷοι ἐναντίον κυρίου, καὶ ἀπὸ ἰσραήλ. καὶ ἔσται ἡ γῆ αὕ-
vobis in possessione coram domino. si autem non fece-
τη ὑμῖν ἐν κατασχέσει ἔναντι κυρίου. ἐὰν δὲ μὴ ποιή-
ritis sic: peccabitis coram domino: et cogno
σητε οὕτως, ἁμαρτήσεσθε ἔναντι κυρίου, καὶ γνώ-
scetis peccatum vestrum: quando vos comprehenderint
σεσθε τὴν ἁμαρτίαν ὑμῶν, ὅταν ὑμᾶς καταλάβῃ
mala. et edificabitis vobis ipsis vrbes
τὰ κακά. καὶ οἰκοδομήσετε ὑμῖν ἑαυτοῖς πόλεις τῇ
supellectili vestre: et caulas iumentis vestris: et
ἀποσκευῇ ὑμῶν, καὶ ἐπαύλεις τοῖς κτήνεσιν ὑμῶν, καὶ
quod egreditur de ore vestro facietis. et
τὸ ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν ποιήσετε. καὶ
dixerunt filii ruben: et filii gad ad moysen: dicentes:
εἶπαν οἱ υἱοὶ ῥουβὴμ, καὶ οἱ υἱοὶ γὰδ πρὸς μωυσῆν, λέγοντες,
serui tui facient sicut dominus noster precipit. su
οἱ παῖδές σου ποιήσουσιν καθὰ ὁ κύριος ἡμῶν ἐντέλλεται. ἡ ἀπο-
pellex nostra: et vxores nostre: et possessiones nostre et om
σκευὴ ἡμῶν, καὶ αἱ γυναῖκες ἡμῶν, καὶ αἱ κτήσεις ἡμῶν, καὶ πάν-
nia iumenta nostra erunt illic in ciuitatibus galaad. at ser
τα τὰ κτήνη ἡμῶν ἔσονται ἐκεῖ ἐν ταῖς πόλεσι γαλαάδ. οἱ δὲ παῖ-
ui tui transibunt omnes armati et accin
δές σου παρελεύσονται πάντες ἐνωπλισμένοι καὶ ἐκτεταγ-
cti coram domino ad bellum: quemadmodum dominus dicit. et con
μένοι ἔναντι κυρίου εἰς τὸν πόλεμον, ὃν τρόπον ὁ κύριος λέγει. καὶ συν-
stituit eis moyses eleazar sacerdotem: et iosue filium num: et
έστησεν αὐτοῖς μωυσῆς ἐλεάζαρ τὸν ἱερέα, καὶ ἰησοῦν υἱὸν ναυῆ, καὶ τοὺς
principes familiarum tribuum filiorum israel. et dixit ad eos moy
ἄρχοντας πατριῶν τῶν φυλῶν υἱῶν ἰσραήλ. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς μωυ-
ses: si transierint filii ruben et filii gad vobiscum ior
σῆς, ἐὰν διαβῶσιν οἱ υἱοὶ ῥουβὴμ καὶ οἱ υἱοὶ γὰδ μεθ' ὑμῶν τὸν ἰορ-
danem: omnis armatus in bellum coram domino: et domina
δάνην, πᾶς ἐνωπλισμένος εἰς πόλεμον ἔναντι κυρίου, καὶ κατακυ-
fueritis terre coram vobis: et dabitis eis ter
ριεύσητε τῆς γῆς ἀπέναντι ὑμῶν, καὶ δώσετε αὐτοῖς τὴν γῆν
galaad in possessione. si autem non transierint armati vo
γαλαὰδ ἐν κατασχέσει. ἐὰν δὲ μὴ διαβῶσιν ἐνωπλισμένοι με-
biscum in bellum coram domino: et traducite supelle
θ' ὑμῶν εἰς πόλεμον ἔναντι κυρίου, καὶ διαβιβάσατε τὴν ἀποσκευ-
ctilem eorum: et vxores eorum: et iumenta eorum an
ὴν αὐτῶν, καὶ τὰς γυναῖκας αὐτῶν, καὶ τὰ κτήνη αὐτῶν πρό-
te vos: in terram chanaan: et simul possidebunt
τερα ὑμῶν, εἰς γῆν χαναάν, καὶ συγκατακληρονομηθήσον-
bitur inter vos in terra chanaan. et responderunt filii ruben
ται ἐν ὑμῖν ἐν τῇ γῇ χαναάν. καὶ ἀπεκρίθησαν οἱ υἱοὶ ῥουβὴμ
et filii gad: dicentes: quecumque dominus dicit seruis su
καὶ οἱ υἱοὶ γάδ, λέγοντες, ὅσα ὁ κύριος λέγει τοῖς θεράπουσιν αὐ-
is: sic faciemus. nos transibimus armati coram
τοῦ, οὕτως ποιήσομεν. ἡμεῖς διαβησόμεθα ἐνωπλισμένοι ἔναντι

Transla. Chal.

בַּעֲלֵי דְבָבוֹהִי מִן קֳדָמוֹהִי׃ וְתִתְכְּבֵישׁ אַרְעָא קֳדָם עַמָּא דַיְיָ וּבָתַר כֵּן תְּתוּבוּן וּתְהוֹן
זַכָּאִין מִן קֳדָם יְיָ וּמִיִּשְׂרָאֵל וּתְהֵי אַרְעָא הָדָא לְכוֹן לְאַחְסָנָא קֳדָם יְיָ׃ וְאִם לָא
תַעְבְּדוּן כֵּן הָא חַבְתּוּן קֳדָם יְיָ וּדְעוּ חוֹבַתְכוֹן דְּתַשְׁכַּח יַתְכוֹן׃ בְּנוֹ לְכוֹן קִרְוִין לְטַפְלְכוֹן
וְחַטְרִין לְעָנְכוֹן וּדְיִפּוֹק מִפּוּמְכוֹן תַּעְבְּדוּן׃ וַאֲמַרוּ בְּנֵי גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן לְמֹשֶׁה לְמֵימַר
עַבְדָּךְ יַעְבְּדוּן כְּמָא דְרִבּוֹנִי מְפַקֵּד׃ טַפְלַנָא נְשָׁנָא גֵּיתָנָא וְכָל בְּעִירָנָא יְהוֹן תַּמָּן בְּקִרְוֵי
גִלְעָד׃ וְעַבְדָּךְ יַעְבְּרוּן כָּל מְזָרְזֵי חֵילָא קֳדָם עַמָּא דַיְיָ לִקְרָבָא כְּמָא דְרִבּוֹנִי מְמַלֵּיל׃
וּפַקֵּיד לְהוֹן מֹשֶׁה יָת אֶלְעָזָר כָּהֲנָא וְיָת יְהוֹשֻׁעַ בַּר נוּן וְיָת רֵישֵׁי אֲבָהַת שִׁבְטַיָּא לִבְנֵי
יִשְׂרָאֵל׃ וַאֲמַר מֹשֶׁה לְהוֹן אִם יַעְבְּרוּן בְּנֵי גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן עִמְּכוֹן יָת יַרְדְּנָא כָּל דִּמְזָרֵז
לִקְרָבָא קֳדָם עַמָּא דַיְיָ וְתִתְכְּבֵישׁ אַרְעָא קֳדָמֵיכוֹן וְתִתְּנוּן לְהוֹן יָת אַרְעָא דְגִלְעָד
לְאַחְסָנָא׃ וְאִם לָא יַעְבְּרוּן מְזָרְזִין עִמְּכוֹן וְיַחְסְנוּן בֵּינֵיכוֹן בְּאַרְעָא דִכְנָעַן׃ וַאֲתִיבוּ בְּנֵי
גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן לְמֵימַר יָת דְּמַלֵּיל יְיָ לְעַבְדָּךְ כֵּן נַעְבֵּיד׃ נַחְנָא נַעְבַּר מְזָרְזִין קֳדָם

Primitiua chal.

כבש תוב הוה · זכה חוב ידע · שכח בנה קרה · עאן נפק אמר · רבב פקד נשה · נתא עבר מלל · ראש · כבש נתן · חסן זרז תוב · עבד עבר

Interp. chal.

inimicos suos a conspectu eius et subiiciatur terra coram populo domini: postea reuertemini et eritis innoxii in conspectu domini et apud israel: eritque terra hec vobis in possessione coram domino. Si autem non feceritis sic: ecce peccastis coram domino: et scitote peccatum vestrum quod inueniet vos. Edificate vobis vrbes paruulis vestris: et caulas ouibus vestris: et facietis iuxta id quod egressum est de ore vestro. Dixeruntque filii gad et filii ruben ad moysen dicentes. Serui tui facient sicut dominus noster iubet. paruuli nostri et vxores nostre et pecora nostra et omnia iumenta nostra erunt ibi in vrbibus galaad. et omnes serui tui transibunt armati in exercitum ante populum domini ad bellum: sicut loquitur dominus noster. Precepitque de eis moyses eleazaro sacerdoti et iosue filio nun et principibus patrum tribuum filiorum israel: et dixit moyses ad eos. Si transierint filii gad et filii ruben vobiscum iordanem omnes armati ad bellum coram populo domini: subiectaque fuerit terra in conspectu vestro: dabitis eis terram galaad in possessionem. Et si non transierint armati vobiscum: suscipient possessionem inter vos in terra chanaan. Responderuntque filii gad et filii ruben dicentes. Sicut locutus est dominus seruis tuis ita faciemus. nos transibimus armati ante

Trāsla. Grec. lxx. cū interp. latina.

domino in terram chanaan. et dabitis possessionem no
κυρίου εἰς γῆν χαναάν. καὶ δώσετε τὴν κατάσχεσιν ἡ-
stram in eo qui vltra iordanem. et dedit eis moy
μῶν ἐν τῷ πέραν τοῦ ἰορδάνου. καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς μωυ-
ses filiis gad: et filiis ruben: et dimi
σῆς τοῖς υἱοῖς γάδ, καὶ τοῖς υἱοῖς ῥουβήμ, καὶ τῷ ἡμί-
die tribus manasse filiorum ioseph regnum seon:
σει φυλῆς μανασσῆ υἱῶν ἰωσὴφ τὴν βασιλείαν σηών,
regis amorreorum: et regnum og re
βασιλέως τῶν ἀμορραίων, καὶ τὴν βασιλείαν ὢγ βασι-
gis basan: terram et ciuitates cum ter
λέως τῆς βασάν, τὴν γῆν καὶ τὰς πόλεις σὺν τοῖς ὁρί-
minis eius: ciuitates terre in circuitu. et edificauerunt
οις αὐτῆς, πόλεις τῆς γῆς κύκλῳ. καὶ ᾠκοδόμησαν οἱ
filii gad dibon: et astaroth: et aroer:
υἱοὶ γὰδ τὴν δεβών, καὶ τὴν ἀσαρώθ, καὶ τὴν ἀροήρ,
et sophan: et iazer. et exaltauerunt illas:
καὶ τὴν σωφάρ, καὶ τὴν ἰαζήρ. καὶ ὕψωσαν αὐτάς,
et bethnemra et betharan ciuitates munitas:
καὶ τὴν βηθαμβράμ καὶ τὴν βαιθαρράν πόλεις ὀχυράς,
et caulas ouium. et filii ruben edificaue
καὶ ἐπαύλεις προβάτων. καὶ οἱ υἱοὶ ῥουβὴμ ᾠκοδόμη-
runt esebon: et eleale: et cariathaim:
σαν τὴν ἐσεβών, καὶ τὴν ἐλεαλή, καὶ τὴν καριαθαΐμ,
et naboth. et baalmeon: circundatas:
καὶ τὴν ναβώθ, καὶ τὴν βεελμεών, περικεκυκλωμένας,
et sabama. et cognominauerunt iuxta nomina
καὶ τὴν σεβαμά. καὶ ἐπωνόμασαν κατὰ τὰ ὀνόματα
eorum nomina vrbium: quas edificauerunt. et
αὐτῶν τὰ ὀνόματα τῶν πόλεων, ἃς ᾠκοδόμησαν. καὶ
perrexit filius machir filii manasse in galaad: et
ἐπορεύθη υἱὸς μαχὶρ υἱοῦ μανασσῆ εἰς γαλαάδ, καὶ
accepit eam. et perdidit amorreum ha
ἔλαβεν αὐτήν. καὶ ἀπώλεσε τὸν ἀμορραῖον τὸν κα-
bitantem in ea. et dedit moyses galaad
τοικοῦντα ἐν αὐτῇ. καὶ ἔδωκε μωυσῆς τὴν γαλαὰδ
machir filio manasse: et habitauit illic. et
τῷ μαχὶρ υἱῷ μανασσῆ, καὶ κατῴκησεν ἐκεῖ. καὶ
iair filius manasse perrexit: et accepit cau
ἰαὶρ ὁ τοῦ μανασσῆ ἐπορεύθη, καὶ ἔλαβε τὰς ἐπαύ-
las eorum. et cognominauit eas caulas iair.
λεις αὐτῶν. καὶ ἐπωνόμασεν αὐτὰς ἐπαύλεις ἰαίρ.
et nobe perrexit: et accepit canath: et
καὶ ναβαὺ ἐπορεύθη, καὶ ἔλαβε τὴν καάθ, καὶ
vicos eius: et cognominauit eos no
τὰς κώμας αὐτῆς, καὶ ἐπωνόμασεν αὐτὰς να-
be ex nomine suo.
βὼθ ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ.

Ca.33.

Et he mansiones filiorum israel. vt exierunt de
Καὶ οὗτοι οἱ σταθμοὶ τῶν υἱῶν ἰσραήλ, ὡς ἐξῆλθον ἐκ
egypto cum exercitu suo in manu moysi et
τῆς αἰγύπτου σὺν δυνάμει αὐτῶν ἐν χειρὶ μωυσῆ καὶ
aaron. et scripsit moyses profectiones eorum:
ἀαρών. καὶ ἔγραψε μωυσῆς τὰς ἀπάρσεις αὐτῶν,

Trāsla. B. Hiero.

domino in terram chanaan: & possessionem iam suscepisse nos confitemur trans iordanem. Dedit itaque moyses filiis gad & ruben & dimidie tribui manasse filii ioseph regnum seon regis ammorrei: & regnum og regis basan: & terram eorum cum vrbibus suis per circuitum. Igitur extruxerunt filii gad dibon & astaroth & aroer & roth & sophan & iazer iechaa & beth nemra & betharan vrbes munitas & caulas pecoribus suis. Filii vero ruben edificauerunt esebon & eleale & cariathaim & nabo & baalmeon versis nominibus: sabama quoque imponentes vocabula vrbibus quas extruxerant. Porro filii machir filii manasse perrexerunt in galaad: & vastauerunt eam interfecto ammorreo habitatore eius. Dedit ergo moyses terram galaad machir filio manasse: qui habitauit in ea. Iair autem filius manasse abiit: & occupauit vicos eius: quos appellauit auothiair. id est villas iair. Nobe quoque perrexit & apprehendit canath cum viculis suis: vocauitque eam ex nomine suo nobe. Cap.33.

Hee sunt mansiones filiorum israel qui egressi sunt de egypto per turmas suas in manu moysi & aaron: quas descripsit moyses

Ter. Heb.

יְהוָה אֶרֶץ כְּנָעַן וְאִתָּנוּ אֲחֻזַּת
נַחֲלָתֵנוּ מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן׃ וַיִּתֵּן לָהֶם
מֹשֶׁה לִבְנֵי גָד וְלִבְנֵי רְאוּבֵן וְלַחֲצִי
שֵׁבֶט מְנַשֶּׁה בֶן יוֹסֵף אֶת מַמְלֶכֶת
סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי וְאֶת מַמְלֶכֶת
עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן הָאָרֶץ לְעָרֶיהָ
בִּגְבֻלֹת עָרֵי הָאָרֶץ סָבִיב׃ וַיִּבְנוּ בְנֵי
גָד אֶת דִּיבֹן וְאֶת עֲטָרֹת וְאֵת
עֲרֹעֵר׃ וְאֶת עַטְרֹת שׁוֹפָן וְאֶת
יַעְזֵר וְיָגְבְּהָה׃ וְאֶת בֵּית נִמְרָה
וְאֶת בֵּית הָרָן עָרֵי מִבְצָר וְגִדְרֹת
צֹאן׃ וּבְנֵי רְאוּבֵן בָּנוּ אֶת חֶשְׁבּוֹן
וְאֶת אֶלְעָלֵא וְאֵת קִרְיָתָיִם׃ וְאֶת
נְבוֹ וְאֶת בַּעַל מְעוֹן מוּסַבֹּת שֵׁם
וְאֶת שִׂבְמָה וַיִּקְרְאוּ בְשֵׁמֹת אֶת
שְׁמוֹת הֶעָרִים אֲשֶׁר בָּנוּ׃ וַיֵּלְכוּ
בְּנֵי מָכִיר בֶּן מְנַשֶּׁה גִּלְעָדָה
וַיִּלְכְּדֻהָ וַיּוֹרֶשׁ אֶת הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר
בָּהּ׃ וַיִּתֵּן מֹשֶׁה אֶת הַגִּלְעָד לְמָכִיר
בֶּן מְנַשֶּׁה וַיֵּשֶׁב בָּהּ׃ וְיָאִיר בֶּן
מְנַשֶּׁה הָלַךְ וַיִּלְכֹּד אֶת חַוֹּתֵיהֶם
וַיִּקְרָא אֶתְהֶן חַוֹּת יָאִיר׃ וְנֹבַח
הָלַךְ וַיִּלְכֹּד אֶת קְנָת וְאֶת בְּנֹתֶיהָ
וַיִּקְרָא לָהּ נֹבַח בִּשְׁמוֹ׃ Ca.xxxiii. אֵלֶּה
מַסְעֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָצְאוּ
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְצִבְאֹתָם בְּיַד מֹשֶׁה
וְאַהֲרֹן׃ וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת מוֹצָאֵיהֶם

Primitiua. heb.

נתן · חצה · מלך · עיר · סבב · בצר · סבב · קרא · בנה · לכד ירש · חוה · בנה · נסע · כתב יצא

Transl. Chal.

עַמָּא דַיְיָ לְאַרְעָא דִכְנָעַן וְעִמַּנָא אֲחִידַת אַחְסַנְתָּנָא מֵעִבְרָא לְיַרְדְּנָא׃ וִיהַב לְהוֹן מֹשֶׁה
לִבְנֵי גָד וְלִבְנֵי רְאוּבֵן וּלְפַלְגוּת שִׁבְטָא דִמְנַשֶּׁה בַר יוֹסֵף יָת מַלְכוּת סִיחוֹן מַלְכָּא
דֶאֱמוֹרָאָה וְיָת מַלְכוּת עוֹג מַלְכָּא דְמַתְנָן אַרְעָא לְקִרְוָהָא בִּתְחוּמֵי קִרְוֵי אַרְעָא
סְחוֹר סְחוֹר׃ וּבְנוֹ בְנֵי גָד יָת דִּיבוֹן וְיָת עֲטָרוֹת וְיָת עֲרוֹעֵר׃ וְיָת עַטְרוֹת שׁוֹפָן וְיָת יַעְזֵר
וְרָמָתָא׃ וְיָת בֵּית נִמְרִין וְיָת בֵּית הָרָן קִרְוִין כְּרִיכָן וְחַטְרִין דְּעָן׃ וּבְנֵי רְאוּבֵן בְּנוֹ יָת
חֶשְׁבּוֹן וְיָת אֶלְעָלֵא וְיָת קִרְיָתַיִם׃ וְיָת נְבוֹ וְיָת בַּעַל מְעוֹן מַקְּפַן שְׁמָהָן וְיָת שִׂבְמָה וּקְרוֹ
בִּשְׁמָהָן יָת שְׁמָהַת קִרְוַיָּא דִּבְנוֹ׃ וַאֲזַלוּ בְּנֵי מָכִיר בַּר מְנַשֶּׁה לְגִלְעָד וְכַבְשׁוּהָ וְתָרִיכוּ
יָת אֱמוֹרָאָה דְּבַהּ׃ וִיהַב מֹשֶׁה יָת גִּלְעָד לְמָכִיר בַּר מְנַשֶּׁה וִיתֵיב בַּהּ׃ וְיָאִיר בַּר מְנַשֶּׁה
אֲזַל וּכְבַשׁ יָת כַּפְרָנֵיהוֹן וּקְרָא יָתְהוֹן כַּפְרָנֵי יָאִיר׃ וְנֹבַח אֲזַל וּכְבַשׁ יָת קְנָת וְיָת
כַּפְרָנָהָא וּקְרָא לַהּ נֹבַח בִּשְׁמֵיהּ׃ Ca.xxxiii. אִלֵּין מַטְּלָנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל
דִּנְפַקוּ מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם לְחֵילֵיהוֹן בִּידָא דְמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן׃ וּכְתַב מֹשֶׁה יָת מַפְּקָנֵיהוֹן

Interp. chal.

populum domini in terram chanaan: et nobiscum manet possessio nostra trans iordanem. Deditque eis moyses filiis videlicet gad et filiis ruben et dimidie tribui manasse filii ioseph regnum seon regis amorrei et regnum og regis basan terram cum vrbibus suis per terminos vrbium terre per circuitum. Edificaueruntque filii gad dibon et ataroth et aroer et ataroth sophan et iazer et iagbeha et bethnera et betharan vrbes munitas et caulas ouium. Filii autem ruben edificauerunt esebon et eleale et cariathaim et nebo et baalmeon versis nominibus: et sabama: et vocauerunt nominibus vrbes quas edificauerant. Et abierunt filii machir filii manasse in galaad et subiecerunt eam: et eiecerunt amorreum qui ibi erat. Deditque moyses galaad machir filio manasse: et habitauit in ea. Iair quoque filius manasse abiit et subiecit vicos eius: et vocauit eos vicos iair. Nobe autem abiit et subiecit chanath et vicos eius: et vocauit eam ex nomine suo nobe. Ca.33.

Hee sunt mansiones filiorum israel qui egressi sunt de terra egypti per turmas suas in manu moysi et aaron. Descripsitque moyses exitus eorum

Primitiua chal.

אחד · קרה · בנה · קרה · כנף · קרה בנה תרך · נטל · נפק

Ter.Heb.

למסעיהם על פי יהוה ואלה מסעיהם למוצאיהם׃ ויסעו מרעמסס בחדש הראשון בחמשה עשר יום לחדש הראשון ממחרת הפסח יצאו בני ישראל ביד רמה לעיני כל מצרים׃ ומצרים מקברים את אשר הכה יהוה בהם כל בכור ובאלהיהם עשה יהוה שפטים׃ ויסעו בני ישראל מרעמסס ויחנו בסכת׃ ויסעו מסכת ויחנו באתם אשר בקצה המדבר׃ ויסעו מאתם וישב על פי החירת אשר על פני בעל צפון ויחנו לפני מגדל׃ ויסעו מפני החירת ויעברו בתוך הים המדברה וילכו דרך שלשת ימים במדבר אתם ויחנו במרה׃ ויסעו ממרה ויבאו אילמה ובאילם שתים עשרה עינת מים ושבעים תמרים ויחנו שם׃ ויסעו מאילם ויחנו על ים סוף׃ ויסעו מים סוף ויחנו במדבר סין׃ ויסעו ממדבר סין ויחנו בדפקה׃ ויסעו מדפקה ויחנו באלוש׃ ויסעו מאלוש ויחנו ברפידם ולא היה שם מים לעם לשתות׃ ויסעו מרפידם ויחנו במדבר

Primitiua heb. (margin): נסע פנה רום קבר נכה נגד נסע חנה דבר פנה עבר דבר יום בוא שנה שתה

Trāsla.B.Hiero.

iuxta castrorum loca q̄ dn̄i iussiōe mutabant. Profecti igitur de ramesse mēse primo: quintadecima die mensis primi altera die phase filii israel in manu excelsa vidētibus cūctis egyptiis & sepelictibus primogēitos quos percusserat dominus: nā & in diis eorū exercuerat vltionē: castrametati sunt in sochoth. De sochoth venerūt in ethan: q̄ est in extremis finibus solitudinis. Inde egressi venerūt contra phiairoth: q̄ respicit beelsephon: & castrametati sunt ant̄ magdalū. Profectiq; de phiairoth trāsierūt p mediū mare in solitudinē: & ābulantes tribus diebus per desertū ethā castrametati sunt in mara. Profectiq; de mara venerūt in helim vbi erant duodecim fontes aq̄rum & palme septuaginta: ibiq; castrametati sūt. Sed & inde egressi fixerunt tētoria sup mare rubrū. Profectiq; de mari rubro castrametati sunt in deserto sin. Vnde egressi venerūt in dephcha. Profectiq; de dephcha castrametati sūt in halus. Egressiq; de halus raphidi fixere tētoria: vbi populo defuit aq̄ ad bibēdū. Pfectiq; de raphidi: castrametati sūt i deserto

Trāsla.Gre.lxx.cū interp.latina.

καὶ τοὺς σταθμοὺς αὐτῶν διὰ ῥήματος κυρίου· καὶ οὗτοι σταθμοὶ τῆς πορείας αὐτῶν. ἀπῆραν ἐκ ῥαμεσσῆ τῷ μηνὶ τῷ πρώτῳ, τῇ πεντεκαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ τοῦ μηνὸς τοῦ πρώτου, τῇ ἐπαύριον τοῦ πάσχα ἐξῆλθον οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἐν χειρὶ ὑψηλῇ ἐναντίον πάντων τῶν αἰγυπτίων. καὶ οἱ αἰγύπτιοι ἔθαπτον ἐξ αὐτῶν τοὺς τεθνηκότας πάντας, οὓς ἐπάταξε κύριος πᾶν πρωτότοκον ἐν γῇ αἰγύπτου. καὶ ἐν τοῖς θεοῖς αὐτῶν ἐποίησε τὴν ἐκδίκησιν κύριος. ἀπάραντες δὲ οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἐκ ῥαμεσσῆ, παρενέβαλον εἰς σοκχώθ. καὶ ἀπῆραν ἐκ σοκχὼθ, καὶ παρενέβαλον εἰς βουθάν, ὅ ἐστι μέρος τῆς ἐρήμου. καὶ ἀπῆραν ἐκ βουθάν, καὶ παρενέβαλον ἐπὶ στόμα εἰρώθ, ὅ ἐστιν ἀπέναντι βεελσεπφών, καὶ παρενέβαλον ἀπέναντι μαγδώλου. καὶ ἀπῆραν ἀπέναντι εἰρώθ, καὶ διέβησαν μέσον τῆς θαλάσσης εἰς τὴν ἔρημον· καὶ ἐπορεύθησαν ὁδὸν τριῶν ἡμερῶν διὰ τῆς ἐρήμου αὐτοί, καὶ παρενέβαλον ἐν πικρίαις. καὶ ἀπῆραν ἐκ πικριῶν, καὶ ἦλθον εἰς αἰλίμ· καὶ ἐν αἰλὶμ δώδεκα πηγαὶ ὑδάτων, καὶ ἑβδομήκοντα στελέχη φοινίκων, καὶ παρενέβαλον ἐκεῖ παρὰ τὸ ὕδωρ. καὶ ἀπῆραν ἐξ αἰλίμ, καὶ παρενέβαλον ἐπὶ θάλασσαν ἐρυθράν. καὶ ἀπῆραν ἀπὸ θαλάσσης ἐρυθρᾶς, καὶ παρενέβαλον εἰς τὴν ἔρημον σίν. καὶ ἀπῆραν ἐκ τῆς ἐρήμου σίν, καὶ παρενέβαλον εἰς ῥαφακά. καὶ ἀπῆραν ἐκ ῥαφακά, καὶ παρενέβαλον ἐν αἰλούς. καὶ ἀπῆραν ἐξ αἰλούς, καὶ παρενέβαλον ἐν ῥαφιδίν, καὶ οὐκ ἦν ἐκεῖ ὕδωρ τῷ λαῷ πιεῖν. καὶ ἀπῆραν ἐκ ῥαφιδίν, καὶ παρενέβαλον ἐν τῇ ἐρήμῳ

et mansiones eorum per verbum domini: et he mansiones itineris eorum. profecti sunt ex ramesse mense primo ... castrametati sunt in raphidim: et non erat illic aqua ad bibendum. et profecti sunt ex raphidim: et castrametati sunt in deserto

Exo. 15.d.

Primitiua.chal. Interp.chal. Transla.Chal.

למטלניהון על מימרא דיי ואלין מטלניהון לפקניהון׃ ונטלו מרעמסס בירחא קדמאה בחמשה עשרא יומא לירחא קדמאה מבתר פסחא נפקו בני ישראל בריש גלי לעיני כל מצראי׃ ומצראי מקברין ית דקטל יי בהון כל בוכרא ובטעותהון עבד יי דינין׃ ונטלו בני ישראל מרעמסס ושרו בסכות׃ ונטלו מסכות ושרו באיתם דבסטר מדברא׃ ונטלו מאיתם ותב על פום חירתא דקדם בעל צפון ושרו קדם מגדול׃ ונטלו מן קדם חירתא ועברו בגו ימא למדברא ואזלו מהלך תלתא יומין במדברא דאיתם ושרו במרה׃ ונטלו ממרה ואתו לאילים ובאילים תרתי עשרי מבועין דמיין ושבעין דקלין ושרו תמן׃ ונטלו מאילים ושרו על ימא דסוף׃ ונטלו מימא דסוף ושרו במדברא דסין׃ ונטלו ממדברא דסין ושרו בדפקה׃ ונטלו מדפקה ושרו באלוש׃ ונטלו מאלוש ושרו ברפידים ולא הוה תמן מיא לעמא למשתי׃ ונטלו מרפידים ושרו במדברא

per profectiones eorum iuxta verbum domini: et he sunt profectiones eorum iuxta exitus eorum. Profectique sunt de ramesses in mense primo quintadecima die mensis primi altera die phase: egressi sunt filii israel palam ante oculos omnium egyptiorum. Egyptii autem sepeliebant quos occiderat dominus ex eis: omne primogenitum ... Profectique sunt filii israel de ramesses: et castrametati sunt in socoth. Et profecti sunt de socoth: et castrametati sunt in ethan que est in latere deserti. et profecti sunt de ethan: et reuersi sunt ad phiaroth que est ante beelsephon: et castrametati sunt ante magdalum. et profecti sunt de conspectu hiroth: et transierunt per medium maris in desertum: et abierunt itinere trium dierum in solitudine: et castrametati sunt in mara. Et profecti sunt de mara: et venerunt in elim. et in elim erant duodecim fontes aquarum et septuaginta palme: et manserunt ibi. Et profecti sunt de elim: et castrametati sunt iuxta mare rubrum. et profecti sunt de mari rubro: et castrametati sunt in deserto sin. et profecti sunt de deserto sin: et castrametati sunt in dephca. profectique sunt de dephca: et castrametati sunt in alus. et profecti sunt de alus: et castrametati sunt in raphidim. Et non erat ibi aqua vt biberet populus. profectique sunt de raphidi: et castrametati sunt in deserto

Primitiua chal. (margin): ראש גלה קבר קטל דון שרא דבר תוב אתא נבע הוה שתה שרא

Trāsla.Gre.lxx.cū interp.latina.

σινά. καὶ ἀπῆραν ἐκ τῆς ἐρήμου σινά, καὶ παρενέβαλον ἐν μνήμασι τῆς ἐπιθυμίας. καὶ ἀπῆραν ἐκ μνημάτων ἐπιθυμίας, καὶ παρενέβαλον εἰς ἀσηρώθ. καὶ ἀπῆραν ἐξ ἀσηρώθ, καὶ παρενέβαλον εἰς ῥαθαμά. καὶ ἀπῆραν ἐκ ῥαθαμά, καὶ παρενέβαλον ἐν ῥεμὼν φάρες. καὶ ἀπῆραν ἐκ ῥεμὼν φάρες, καὶ παρενέβαλον εἰς λεβωνά. καὶ ἀπῆραν ἐκ λεβωνά, καὶ παρενέβαλον εἰς ῥεσσά. καὶ ἀπῆραν ἐκ ῥεσσά, καὶ παρενέβαλον εἰς μακελάθ. καὶ ἀπῆραν ἐκ μακελάθ, καὶ παρενέβαλον εἰς σαφάρ. καὶ ἀπῆραν ἐκ σαφάρ, καὶ παρενέβαλον εἰς χαραδάθ. καὶ ἀπῆραν ἐκ χαραδάθ, καὶ παρενέβαλον εἰς μακηλώθ. καὶ ἀπῆραν ἐκ μακηλώθ, καὶ παρενέβαλον εἰς κατάαθ. καὶ ἀπῆραν ἐκ κατάαθ, καὶ παρενέβαλον εἰς θαρά. καὶ ἀπῆραν ἐκ θαρά, καὶ παρενέβαλον εἰς μαθεκκά. καὶ ἀπῆραν ἐκ μαθεκκά, καὶ παρενέβαλον εἰς σελμωνά. καὶ ἀπῆραν ἐκ σελμωνά, καὶ παρενέβαλον εἰς μασουρούθ. καὶ ἀπῆραν ἐκ μασουρούθ, καὶ παρενέβαλον εἰς βαναιακάν. καὶ ἀπῆραν ἐκ βαναιακάν, καὶ παρενέβαλον εἰς τὸ ὄρος γαδγάδ. καὶ ἀπῆραν ἐκ τοῦ ὄρους γαδγάδ, καὶ παρενέβαλον εἰς ἐτεβαθά. καὶ ἀπῆραν ἐξ ἐτεβαθά, καὶ παρενέβαλον εἰς ἐβρωνά. καὶ ἀπῆραν ἐξ ἐβρωνά, καὶ παρενέβαλον εἰς γεσιὼν γαβέρ. καὶ ἀπῆραν ἐκ γεσιὼν γαβέρ, καὶ παρενέβαλον ἐν τῇ ἐρήμῳ σίν. καὶ ἀπῆραν ἐκ τῆς ἐρήμου σίν, αὕτη ἐστὶ καδής. καὶ ἀπῆραν ἐκ καδής, καὶ παρενέβαλον εἰς ὢρ τὸ ὄρος πλησίον γῆς ἐδώμ. καὶ ἀνέβη ἀαρὼν ὁ ἱερεὺς εἰς ὢρ τὸ ὄρος διὰ προστάγματος κυρίου, καὶ ἀπέθανεν ἐκεῖ ἐν τῷ τεσσαρακοστῷ ἔτει τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν ἰσραὴλ

sinai. et profecti sunt de deserto sinai: et castrametati sunt in sepulchris concupiscentie ... et ascendit aaron sacerdos in montem hor iussu domini: et mortuus est illic in quadragesimo anno exitus filiorum israel

Trāsla.B.Hiero.

sinai. Sed & de solitudine sinai egressi venerūt ad sepulchra cōcupiscētie. Profectiq; de sepulchris concupiscētie castrametati sūt i asseroth. Et de asseroth venerūt in rethma. Profectiq; de rethma castrametati sūt i remōphares. Vn̄ egressi venerūt i lebna. De lebna castrametati sunt in ressa. Egressiq; de ressa venerūt in ceeletha. Vnde profecti castrametati sunt i mōte sepher. Egressi de mōte sepher venerūt in arada. Inde proficiscentes castrametati sūt in maceloth. Profectiq; de maceloth venerunt in taath. De taath castrametati sūt in thare: vn̄ egressi fixere tentoria in metcha. Et de metcha castrametati sunt in esmona. Profectiq; de esmona venerūt in moseroth. Et de moseroth castrametati sūt in baneiachan. Profectiq; de baneiachā: venerūt in montē gadgad. Vn̄ profecti castrametati sūt i iethebatha. & de iethebatha venerūt in hebrōa. Egressiq; de hebrōa castrametati sūt in asiōgaber. Inde profecti venerūt in desertum sin. Hec est cades. Egressiq; de cades castrametati sūt i mōte hor in extremis finibus terre edō. Ascenditq; aarō sacerdos in mōtem hor iubente dn̄o: & ibi mortuus est anno quadragesimo egressionis filiorum israel

Ter.Heb.

סיני׃ ויסעו ממדבר סיני ויחנו בקברת התאוה׃ ויסעו מקברת התאוה ויחנו בחצרת׃ ויסעו מחצרת ויחנו ברתמה׃ ויסעו מרתמה ויחנו ברמן פרץ׃ ויסעו מרמן פרץ ויחנו בלבנה׃ ויסעו מלבנה ויחנו ברסה׃ ויסעו מרסה ויחנו בקהלתה׃ ויסעו מקהלתה ויחנו בהר שפר׃ ויסעו מהר שפר ויחנו בחרדה׃ ויסעו מחרדה ויחנו במקהלת׃ ויסעו ממקהלת ויחנו בתחת׃ ויסעו מתחת ויחנו בתרח׃ ויסעו מתרח ויחנו במתקה׃ ויסעו ממתקה ויחנו בחשמנה׃ ויסעו מחשמנה ויחנו במסרות׃ ויסעו ממסרות ויחנו בבני יעקן׃ ויסעו מבני יעקן ויחנו בחר הגדגד׃ ויסעו מחר הגדגד ויחנו ביטבתה׃ ויסעו מיטבתה ויחנו בעברנה׃ ויסעו מעברנה ויחנו בעצין גבר׃ ויסעו מעצין גבר ויחנו במדבר צן הוא קדש׃ ויסעו מקדש ויחנו בהר ההר בקצה ארץ אדום׃ ויעל אהרן הכהן אל הר ההר על פי יהוה וימת שם בשנת הארבעים לצאת בני ישראל

Primitiua.heb. (margin): דבר נסע חנה עלה כהן מות שנה רבע יצא

Transl.Chal. Interp.chal. Primitiua chal.

דסיני׃ ונטלו ממדברא דסיני ושרו בקברי דמשאלי׃ ונטלו מקברי דמשאלי ושרו בחצרות׃ ונטלו מחצרות ושרו ברתמה׃ ונטלו מרתמה ושרו ברמון פרץ׃ ונטלו מרמון פרץ ושרו בלבנה׃ ונטלו מלבנה ושרו ברסה׃ ונטלו מרסה ושרו בקהלתה׃ ונטלו מקהלתה ושרו בטורא דשפר׃ ונטלו מטורא דשפר ושרו בחרדה׃ ונטלו מחרדה ושרו במקהלות׃ ונטלו ממקהלות ושרו בתחת׃ ונטלו מתחת ושרו בתרח׃ ונטלו מתרח ושרו במתקה׃ ונטלו ממתקה ושרו בחשמונה׃ ונטלו מחשמונה ושרו במסרות׃ ונטלו ממסרות ושרו בבני יעקן׃ ונטלו מבני יעקן ושרו בחור הגדגד׃ ונטלו מחור הגדגד ושרו ביטבתה׃ ונטלו מיטבתה ושרו בעברונה׃ ונטלו מעברונה ושרו בעציון גבר׃ ונטלו מעציון גבר ושרו במדברא דצין הוא רקם׃ ונטלו מרקם ושרו בהור טורא בסטר ארעא דאדום׃ וסליק אהרן כהנא להור טורא על מימרא דיי ומית תמן בשנת ארבעין למפק בני ישראל

sinai. Profectique sunt de deserto sinai: et castrametati sunt in sepulchris concupiscentie. et profecti sunt de sepulchris concupiscentie: et castrametati sunt in aseroth. et profecti sunt de aseroth: et castrametati sunt in rethma. Et profecti sunt de rethma: et castrametati sunt in remophares. profectique sunt de remophares: et castrametati sunt in lebna. et profecti sunt de lebna: et castrametati sunt in resa. et profecti sunt de resa: et castrametati sunt in cehalata. profectique sunt de cehalata: et castrametati sunt in monte sapher. et profecti sunt de monte sapher: et castrametati sunt in harada. profectique sunt de harada: et castrametati sunt in maceloth. et profecti sunt de maceloth: et castrametati sunt in taath. profectique sunt de taath: et castrametati sunt in thare. profectique sunt de thare: et castrametati sunt in methca. et profecti sunt de methca: et castrametati sunt in asemona. et profecti sunt de asemona: et castrametati sunt in moseroth. Profectique sunt de moseroth: et castrametati sunt in beneiacan. profectique sunt de beneiacan: et castrametati sunt in monte gadgad. profectique sunt de monte gadgad: et castrametati sunt in ietbatha. et profecti sunt de ietbatha: et castrametati sunt in ebrona. et profecti sunt de ebrona: et castrametati sunt in asiongaber. et profecti sunt de asiongaber: et castrametati sunt in deserto sin: hec est cades. et profecti sunt de cades: et castrametati sunt in monte hor in finibus terre edom. Ascenditque aaron sacerdos in monte hor iuxta verbum domini: et mortuus est ibi in anno quadragesimo egressionis filiorum israel

Primitiua chal. (margin): שאל סוף אסר נפק

Trāſla. B. Hiero.

ex egypto mense quinto primo die mēsis cum esset annorū centum viginti trium. Audiuitq; chananeus rex arad qui habitabat ad meridiē in terram chanaan venisse filios israel. Et profecti de mōte hor castrametati sunt in salmona: vñ egressi venerūt in phinō. profectiq; de phinon castrametati sunt in oboth. & de oboth venerūt in icabarim q̄ est in finibus moabitarum. Profectiq; de icabarim: fixere tentoria in dibōgad. Vñ egressi castrametati sūt in elmōdeblathaim. Egressiq; d elmōdeblathaim venerūt ad mōtē abarim cōtra nabo. Profectiq; de mōtibus abarim transierunt ad cāpestria moab supra iordanē cōtra hiericho. Ibiq; castrametati sunt de bethsimon vsq; ad belsathim planioribus locis moabitarum. vbi locutus ē dñs ad moysen. Precipe filiis israel & dic ad eos. Quādo trāsieritis iordanem intrantes terram chanaan: disperdite cūctos habitatores terre illius: cōfringite titulos & statuas comminuite: atq; oīa excelsa vastate: mundantes

Interp. chal.

de terra egypti in mēse quīto in pīma die mēsis. Aarō aūt centū viginti triū annoꝝ etatis erat qn̄ mortuꝰ ē in mōte hor. Et audiuit chananeꝰ rex arad: ⁊ ipse habitabat ad meridiē in terra chanaā qn̄ veniebāt filij israel. pfectiq; sunt de mōte hor: ⁊ castrametati sunt in salmona. et pfecti sunt de salmona: ⁊ castrametati sūt in phunon. ⁊ pfecti sūt de phunō: ⁊ castrametati sunt in oboth. ⁊ pfecti sūt de oboth: ⁊ castrāetati sunt iuxͣ vada trāseuntiū in termīo moab. pfectiq; sunt de hiim: ⁊ castrāetati sunt in dibōgad. pfectiq; sūt de dibongad: ⁊ castrāetati sūt ī elmō deblathaim. ⁊ pfecti sunt de elmon deblathai: ⁊ castrametati sunt in mōte abarim ꝯ nabo. pfectiq; sunt de mōte abari: ⁊ castrametati sūt in cāpestribꝰ moab iuxͣ iordanē hiericho: castrāetatiq; sūt iuxͣ iordanē de bethiesimoth vsq; ad cōuallē setim in cāpestribꝰ moab. Locutusq; ē dñs cū moyse in cāpestribꝰ moab iuxͣ iordanē hiericho dicēs. Loq̄re cū filijs israel: ⁊ dices ad eos. Quando transieritis iordanē ad terrā chanaan: eijcietis habitatores terre a conspectu vestro: ⁊ disperdetis oīne templū adorationis eoꝝ: ⁊ oēs statuas cōflatiles eoꝝ disperdetis: ⁊ oīa excelsa eoꝝ vastabitis. ⁊ possidebitis

Trāſla. B. Hiero.

terram & habitantes in ea. Ego enim dedi vobis illā in possessionē: quam diuidetis vobis sorte. Pluribus dabitis latiorem: & paucioribus angustiorē: Singulis vt sors ceciderit: ita tribuetur hereditas. Per tribus & familias possessio diuidetur. Si autē nolueritis interficere habitatores terre: qui remanserint: erunt vobis quasi claui in oculis & lancee in lateribus: & aduersabuntur vobis in terra habitationis vestre: & quicquid illis cogitaueram facere: vobis faciā. Ca. 34.

Locutusq; est dñs ad moysen dicēs. Precipe filiis israel & dices ad eos Cum ingressi fueritis terrā chanaan & in possessionem vobis sorte ceciderit: his finibus terminabitur. Pars meridiana incipiet a solitudine sin: que est iuxta edom: & habebit terminos contra orientem mare salsissimum: qui circuibunt australē plagā per ascensum scorpionū: ita vt trāseant in senna: & perueniēt ad meridiē vsq; ad cadesbarne: vñ egredietur cōfinia ad villā noīe adar. & tēdēt vsq; ad asemona. Ibitq; per gyrū terminus ab asemona vsq; ad torrētē e

Interp. chal.

terrā: ⁊ habitabitis in ea: q2 vobis dedi terrā vt possideatis eam. Possidebitisq; terrā sorte p cognatiōes vrās: pluribꝰ augebitis possessionē suā: ⁊ paucioribꝰ diminuetis possessionē suā: vnicuiq; vbi sors ei exierit: ibi dabit possessio eiꝰ: p tribus patrū vroꝝ possidebitis. Si aūt nō eieceritis habitatores terre a conspectu vro: q̄ remāserint ex eis erunt in turmas assumentes arma cōtra vos: ⁊ in castra circūdantia vos: et angustiabūt vos in terra in qua vos habitabitis. Et erit sicut cogitaui facere illis: sic vobis faciam.

Locutusq; est dñs cum moyse dicens. Ca. 54. Precipe filijs israel ⁊ dices ad eos. Quādo ingressi fueritis in terrā chanaan: hec est terra q̄ sorte cadet vobis in possessionē terre chanaan per terminos eius. eritq; vobis plaga australis a deserto sin iuxta edom: ⁊ erit vobis terminꝰ australis a finibus maris salis ad orientem ⁊ circuibit vos terminus ab austro per ascensum scorpionum: ⁊ transibit in sin: et erunt exitus eius ab austro in cades barne: ⁊ egredietur in asaradar: ⁊ pertransibit in semon: ⁊ circuibit terminus ab asemon ad torrentē egypti ⁊ erūt exitus

Ter. Heb.

הימה׃ וגבול ים והיה לכם הים
הגדל וגבול זה יהיה לכם גבול ים׃
וזה יהיה לכם גבול צפון מן הים
הגדל תתאו לכם הר ההר׃ מהר
ההר תתאו לבא חמת והיו תוצאת
הגבל צדדה׃ ויצא הגבל זפרנה
והיו תוצאתיו חצר עינן זה יהיה
לכם גבול צפון׃ והתאויתם לכם
לגבול קדמה מחצר עינן שפמה׃
וירד הגבל משפם הרבלה מקדם
לעין וירד הגבל ומחה על כתף
ים כנרת קדמה׃ וירד הגבול
הירדנה והיו תוצאתיו ים
המלח זאת תהיה לכם הארץ
לגבלתיה סביב׃ ויצו משה את
בני ישראל לאמר זאת הארץ
אשר תתנחלו אתה בגורל אשר
צוה יהוה לתת לתשעת המטות
וחצי המטה׃ כי לקחו מטה בני
הראובני לבית אבתם ומטה בני
הגדי לבית אבתם וחצי מטה
מנשה לקחו נחלתם׃ שני
המטות וחצי המטה לקחו נחלתם
מעבר לירדן ירחו קדמה מזרחה׃
וידבר יהוה אל משה לאמר׃
אלה שמות האנשים אשר ינחלו
לכם את הארץ אלעזר הכהן

Primitiua heb.: גדל היה · תאה · בוא חמה · צפן תוה · יצא · סבב צוה · נחל גרל · נתן נטה · חצה · שנה · זרח · דבר

Trāsla. B. Hiero.

gypti: & magni maris litore finietur. plaga aūt occidētalis a mari magno icipiet: & ipso fine claudetur. Porro ad septētrionalē plagam a mari magno termini icipient puenietes vsq; ad montē altissimū: a quo venient in emath vsq; ad terminos sedada: ibuntq; cōfinia vsq; ad hebrona & villā henan. Hi erunt termini in pte aqlonis. Inde metabuntur fines cōtra orientalem plagā de villa henā vsq; sephama: & de sephama descēdēt termini in reblatha contra fontem daphnim. Inde puenient cōtra orientē ad mare cenereth & tēdēt vsq; iordanē: & ad vltimū salsissimo claudentur mari. Hanc habebitis terram per fines suos in circuitu. Precepitq; moyses filiis israel dicēs. Hec erit terra quam possidebitis sorte: & quam iussit dñs dari nouem tribubus & dimidie tribui. Tribus enim filiorum ruben p familias suas & tribus filiorum gad iuxta cognationū nūerū: media quoq; tribus manasse idest due semis tribus acceperūt partem suam trans iordanem cōtra hiericho ad orientalem plagam. Et ait dominus ad moysen. Hec sunt nomina virorum qui terrā vobis diuident. Eleazar sacerdos

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

τ erit exit⁹ mare: τ fines ma
καὶ ἔσται ἡ διέξοδος ἡ θάλασσα, καὶ τὰ ὅρια τῆς θα-
ris erūt vobis. mare magnū terminabit. hoc
λάσσης ἔσται ὑμῖν. ἡ θάλασσα ἡ μεγάλη ὁριεῖ. τοῦτο
erit vobis termini maris: τ hoc erit vo
ἔσται ὑμῖν τὰ ὅρια τῆς θαλάσσης, καὶ τοῦτο ἔσται ὑ-
bis termini ad aquilonē: a mari ma
μῖν τὰ ὅρια πρὸς βορρᾶν, ἀπὸ τῆς θαλάσσης τῆς με-
gno metietur vobis ipsis apud mōtē.
γάλης καταμετρήσεται ὑμῖν αὐτοῖς παρὰ τὸ ὄρος.
τ a monte mons metietur vobis
καὶ ἀπὸ τοῦ ὄρους τὸ ὄρος καταμετρήσεται ἑαυ-
ipsis ingredientib⁹ in emath. τ erit exit⁹ ei⁹
τοῖς εἰσπορευομένων εἰς ἐμάθ. καὶ ἔσται ἡ ἔξοδος αὐ-
fines sedada. τ exibūt fines se
τοῦ τὰ ὅρια σαδαδά. καὶ ἐξελεύσεται τὰ ὅρια ζε-
phrona: τ erit exit⁹ ei⁹ asernañ. hoc erit vo
φρωνά, καὶ ἔσται ἡ ἔξοδος αὐτοῦ ἀσερναάν. τοῦτο ἔσται ὑ-
bis fines ab aquilone. τ metientur vobis metipsis
μῖν ὅρια ἀπὸ βορρᾶ. καὶ καταμετρήσεται ὑμῖν ἑαυτοῖς
termini orientis ab henā sephā. τ de
τὰ ὅρια ἀνατολῶν ἀπὸ ἀσερναΐμ σεπφαμά. καὶ κα-
scendēt termini a sephā reblatha ab orien-
ταβήσεται τὰ ὅρια ἀπὸ σεπφὰμ ἀρβηλὰ ἀπ' ἀνατο-
te in fontes. τ descendēt termini bel: τ
λῶν ἐπὶ πηγάς. καὶ καταβήσεται τὰ ὅρια βηλ, καὶ
tangent in dorso maris cenereth ab orien-
συγκρούσει ἐπὶ νῶτον θαλάσσης χενερὲθ ἀπὸ ἀνατο-
te. τ descendent termini in iordanē: τ
λῶν. καὶ καταβήσεται τὰ ὅρια ἐπὶ τὸν ἰορδάνην, καὶ
erit exit⁹ mare salsū. hec erit vobis terra
ἔσται ἡ ἔξοδος θάλασσα ἡ ἁλυκή. αὕτη ἔσται ὑμῖν ἡ γῆ
τ fines ei⁹ i circuitu. τ precepit moyses
καὶ τὰ ὅρια αὐτῆς κύκλῳ. καὶ ἐνετείλατο μωυσῆς τοῖς
filiis israel dicēs: hec terra quā possidebitis
υἱοῖς ἰσραήλ, λέγων, αὕτη ἡ γῆ ἣν κατακληρονομή-
eā cū sorte quēadmodū precepit dñs
σετε αὐτὴν μετὰ κλήρου ὃν τρόπον συνέταξε κύριος
dare eā noue tribub⁹: τ dimidio tri
δοῦναι αὐτὴν ταῖς ἐννέα φυλαῖς, καὶ τῷ ἡμίσει φυ-
bus manasses: qr accepit tribus filiorū rubē per do-
λῆς μανασσῆ, ὅτι ἔλαβε φυλὴ υἱῶν ῥουβὴμ κατ' οἴ-
mos familiarū suarū: τ tribus filiorū gad per domos
κους πατριῶν αὐτῶν, καὶ φυλὴ υἱῶν γὰδ κατ' οἴκους
familiarū suarū: τ dimidiū tribus manasses accepe
πατριῶν αὐτῶν, καὶ τὸ ἥμισυ φυλῆς μανασσῆ ἀπέλα-
rūt sortes suas. due tribus τ dimidiū tribus acceperūt
βον τοὺς κλήρους αὐτῶν. δύο φυλαὶ καὶ ἥμισυ φυλῆς ἔλαβον τοὺς
sortes suas trans iordanē iuxta hiericho ab austro ad
κλήρους αὐτῶν πέραν τοῦ ἰορδάνου κατὰ ἱεριχὼ ἀπὸ νότου πρὸς
orientē. τ locutus ē dñs ad moysem: dicens: hec nomi
ἀνατολάς. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων ταῦτα τὰ ὀνόμα-
na viroʀ: qui sortientur vobis terrā: eleazar sacerdos
τα τῶν ἀνδρῶν οἳ κληρονομήσουσιν ὑμῖν τὴν γῆν, ἐλεάζαρ ὁ ἱερεὺς

C

D

Transla. Chal.

ימא מערבא ותחום מערבא ויהי לכון ימא רבא ותחומיה דין יהי לכון תחום מערבא׃
ודין יהי לכון תחום ציפונא מן ימא רבא תכונון לכון להור טורא׃ מהור טורא תכונון
למיעל חמת ויהון מפקנוהי דתחומא לצדד׃ ויפוק תחומא לזפרון ויהון מפקנוהי לחצר
עינן דין יהי לכון תחום ציפונא׃ ותכונון לכון לתחום קידומא מחצר עינן לשפם׃
ויחות תחומא משפם לרבלה ממדנח לעין ויחות תחומא ויתמטי על כיף ים גינוסר
קידומא׃ ויחות תחומא לירדנא ויהון מפקנוהי לימא דמילחא דא תהי לכון ארעא לתחומהא סחור סחור׃ ופקיד משה ית בני ישראל למימר דא ארעא דתחסנון יתה
בעדבא דפקיד יי למתן לתשעת שבטין ופלגות שבטא׃ ארי קבילו שבטא דבני ראובן
לבית אבהתהון ושבטא דבני גד לבית אבהתהון ופלגות שבטא דמנשה קבילו אחסנתהון׃
תרין שבטין ופלגות שבטא קבילו אחסנתהון מעברא לירדנא דיריחו קידומא מדנחא׃
ומליל יי עם משה למימר׃ אלין שמהת גבריא דיחסנון לכון ית ארעא אלעזר כהנא

Primitiua chal.: ערב הוה · רבב כון · סכא · קדם · נחת דנח · הוה נפק · הוה אמר חסן · נתן · קדם דנח

Interp. chal.

eius ad mare occidētis. Terminus aūt occidentalis erit vobis mare magnū τ terminus eius: hic erit vobis terminus occidētalis. Hic aūt erit vobis termin⁹ septentrionalis: a mari magno cōtra montē hor: τ a monte hor vsq; ad introitum hemath. τ erunt exitus termini in sedada. et egredieē terminus in zephron: et erunt exitus eius vsq; ad asarenan. Iste erit vobis terminus aquilonis. describetisq; vobis terminum orientalē ab asarenan in sephan: τ descendet termin⁹ a sephan in rebla ab oriente fontis: τ descendet termin⁹ τ ptinget ad littus maris genesar ad orientē: τ descēdet termin⁹ ad iordanē: τ erūt exitus ei⁹ in mare salis. Hec erit vobis terra p terminos ei⁹ in circuitu. precepitq; moyses filiis isrl dicēs. Hec erit terra quā possidebitis sorte: quā iussit dñs dari nouē tribub⁹ et dimidie tribui. Tribus enī filioʀ rubē τ trib⁹ filioʀ gad τ dimidia tribus manasse susceperūt possessionē suā iuxta cognationes suas p domos patrū suoʀ: duo tribus τ dimidia acceperunt hereditatē suam trans iordanē ad orientalem plagam. Locutusq; est dominus cum moyse dicens. Hec sunt nomina viroʀ qui diuident vobis possessiones terre. Eleazar sacerdos

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

τ iosue filius nū. τ principē vnū de tri-
καὶ ἰησοῦς ὁ τοῦ ναυῆ. καὶ ἄρχοντα ἕνα ἐκ φυ-
bu sumetis ad sortiendū vobis terrā. τ
λῆς λήψεσθε κατακληρονομῆσαι ὑμῖν τὴν γῆν. καὶ
hec noīa viroʀ. de tribu iu-
ταῦτα τὰ ὀνόματα τῶν ἀνδρῶν. τῆς φυλῆς ἰού-
da: chaleb filius iephone de tribu symeō: sa
δα, χαλὲβ υἱὸς ἰεφοννή. τῆς φυλῆς συμεών, σα-
muel filius amiud. de tribu beniamin: hellidab fi-
μουὴλ υἱὸς ἐμιούδ. τῆς φυλῆς βενιαμίν, ἐνδὰδ υἱ-
li⁹ chaselon. de tribu dan: princeps bocci fili⁹
ὸς χασελών. τῆς φυλῆς δάν, ἄρχων βοκκὶ υἱὸς
iogli. filioʀ ioseph de tribu filioʀ manasse: prin-
ἰοκλί. τῶν υἱῶν ἰωσὴφ φυλῆς υἱῶν μανασσῆ, ἄρ-
ceps hannihel fili⁹ ephod. de tribu filioʀ ephraim:
χων ἀνιὴλ υἱὸς οὐφίδ. τῆς φυλῆς υἱῶν ἐφραΐμ,
princeps camuel fili⁹ septhā. de tribu zabu
ἄρχων καμουὴλ υἱὸς σαφτάν. τῆς φυλῆς ζαβου-
lō: princeps elisaphā filius pharnath. de tribu
λών, ἄρχων ἐλισαφὰν υἱὸς φαρνάχ. τῆς φυλῆς
filioʀ isachar: princeps phaltiel fili⁹ ozā. de tribu
υἱῶν ἰσάχαρ, ἄρχων φαλτιὴλ υἱὸς ὀζά. τῆς φυλῆς
filioʀ aser: princeps achior filius selomi. de tribu
υἱῶν ἀσήρ, ἄρχων ἀχιὼρ υἱὸς σελεμί. τῆς φυλῆς
nephthalim: princeps phadael fili⁹ amiud. hi
νεφθαλί, ἄρχων φαδαὴλ υἱὸς ἀμιούδ. οὗτοι
quibus precepit dñs diuidere filios
οἷς ἐνετείλατο κύριος καταμερίσαι τοὺς υἱοὺς
israel in terra chanaā.
ἰσραὴλ ἐν γῇ χαναάν. Ca.35.
Et locutus ē dñs ad moysen in occi-
Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν ἐπὶ δυσ-
dente moab iuxta iordanē cōtra hiericho:
μῶν μωὰβ παρὰ τὸν ἰορδάνην κατὰ ἱεριχώ,
dicens: precipe filiis israel: τ dabūt
λέγων, σύνταξον τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, καὶ δώσουσι
leuitis de sortibus possessionis
τοῖς λευίταις ἀπὸ τῶν κλήρων κατασχέσεως
sue ciuitates ad habitandū: τ suburbia
αὐτῶν πόλεις κατοικεῖν, καὶ τὰ προάστεια τῶν
ciuitatū in circuitu suo dabūt leuitis: τ
πόλεων κύκλῳ αὐτῶν δώσουσι τοῖς λευίταις, καὶ
erunt ciuitates eis ad habitandū. τ segre-
ἔσονται αἱ πόλεις αὐτοῖς κατοικεῖν. καὶ τὰ ἀφο-
gationes eoʀ erūt iumētis eoʀ τ
ρίσματα αὐτῶν ἔσται τοῖς κτήνεσιν αὐτῶν καὶ
quadrupedibus eoʀ. τ subiecta
τοῖς τετράποσιν αὐτῶν. καὶ τὰ συγκυροῦντα τῶν
ciuitatū: quas dabitis leuitis: a mu-
πόλεων, ἃς δώσετε τοῖς λευίταις, ἀπὸ τεί-
ro ciuitatis τ extra
χους τῆς πόλεως καὶ ἔξω

Iof.14.a · A · Iof.21.a · C · D

Trāsla. B. Hiero.

& Iosue filius nun. & singuli principes de tribubus singulis: quorum ista sunt vocabula. De tribu iuda: caleb filius iephone. De tribu symeon: samuel filius amiud. De tribu beniami: helidad filius caselon. De tribu filiorum dan bocci filius iogli. Filiorum ioseph de tribu manasse: hannihel filius ephot. De tribu effraim camuhel filius septhan. De tribu zabulon helisaphā filius pharnath. De tribu isachar dux phaltihel filius ozan. De tribu aser: abiud filius salomi. De tribu neptalim phedahel filius amiud. Hi sunt quibus preceperat dominus vt diuiderent filiis israel terrā chanaā. Ca.35.

Hec quoq; locutus ē dñs ad moysen in campestribus moab supra iordanem. cōtra hiericho. Precipe filiis israel vt dent leuitis de possessiōibus suis vrbes ad habitandū & suburbana earum per circuitum: vt ipsi in oppidis maneant: & suburbana sint pecoribus ac iumentis: que a muris ciuitatum forinsecus

Ter. Heb.

ויהושע בן נון׃ ונשיא אחד נשיא
אחד ממטה תקחו לנחל את
הארץ׃ ואלה שמות האנשים
למטה יהודה כלב בן יפנה׃ ולמטה
בני שמעון שמואל בן עמיהוד׃
למטה בנימן אלידד בן כסלון׃
ולמטה בני דן נשיא בקי בן יגלי׃
לבני יוסף למטה בני מנשה
נשיא חניאל בן אפד׃ ולמטה
בני אפרים נשיא קמואל בן
שפטן׃ ולמטה בני זבולן נשיא
אליצפן בן פרנך׃ ולמטה בני
יששכר נשיא פלטיאל בן עזן׃
ולמטה בני אשר נשיא אחיהוד
בן שלמי׃ ולמטה בני נפתלי נשיא
פדהאל בן עמיהוד׃ אלה אשר
צוה יהוה לנחל את בני ישראל
בארץ כנען׃ וידבר

Ca.xxxv.

יהוה אל משה בערבת מואב
על ירדן ירחו לאמר׃ צו את
בני ישראל ונתנו ללוים מנחלת
אחזתם ערים לשבת ומגרש
לערים סביבתיהם תתנו ללוים׃
והיו הערים להם לשבת
ומגרשיהם יהיו לבהמתם ולרכשם
ולכל חיתם׃ ומגרשי הערים אשר
תתנו ללוים מקיר העיר וחוצה

Primitiua heb.: נשא · נטה לקח · צוה · ישב גרש · סבב נתן · היה · חיה · נתן

Transla. Chal.

ויהושע בר נון׃ ורבא חד רבא חד משבטא תדברון לאחסנא ית ארעא׃ ואלין שמהת
גובריא לשבטא דיהודה כלב בר יפנה׃ ולשבטא דבני שמעון שמואל בר עמיהוד׃
לשבטא דבנימין אלידד בר כסלון׃ ולשבטא דבני דן רבא בקי בר יגלי׃ לבני יוסף
לשבטא דבני מנשה רבא חניאל בר אפוד׃ ולשבטא דבני אפרים רבא קמואל בר
שפטן׃ ולשבטא דבני זבולן רבא אליצפן בר פרנך׃ ולשבטא דבני יששכר רבא
פלטיאל בר עזן׃ ולשבטא דבני אשר רבא אחיהוד בר שלומי׃ ולשבטא דבני נפתלי
רבא פדהאל בר עמיהוד׃ אלין דפקיד יי לאחסנא ית בני ישראל בארעא דכנען׃
ומליל יי עם משה במישריא דמואב על ירדנא דיריחו למימר׃ Ca.xxxv.
פקיד ית בני ישראל ויתנון לליואי מאחסנת אחדתהון קרוין למיתב ורוח
לקרויא סחרניהון תתנון לליואי׃ ויהון קרויא להון למיתב ורוחיהון יהון לבעירהון
ולקניניהון ולכל חיתהון׃ ורוחי קרויא דתתנון לליואי מכותל קרתא ולברא

Interp. chal.

et iosue filius nun. Et principem vnum de vnaquaq; tribu tolletis ad diuidendas possessiones terre. Et hec sunt noīa virorū. de tribu iuda: caleb fili⁹ iephone. de tribu filiorū symeon: samuel filius amiud. de tribu beniamin: elidad filius caselon. de tribu filioʀ dan: princeps bocci filius iogli. Filiorum ioseph de tribu filioʀ manasse princeps: hanniel fili⁹ ephod. De tribu filioʀ ephraim princeps: camuel filius septan. de tribu filiorum zabulon princeps: elisaphan filius parnach. Et de tribu filiorū isachar princeps: paltiel filius azan. et de tribu filiorū aser princeps: ahiud fili⁹ selomi. Et de tribu filioʀ neptali princeps phadael filius amiud. Isti sunt qbus precepit dñs vt diuiderēt possessiones filiis israel in terra chanaan.

Locutusq; est dñs cum moyse in cāpestribus moab supra iordanē hiericho dicens. Ca.35. Precipe filiis isrl: vt dent leuitis de hereditate possessionū suaʀ vrbes ad habitādū: et suburbana vrbiū q̄ sunt p circuitū eaʀ dabitis leuitis. eruntq; vrbes eis ad habitandū: τ suburbana eaʀ erūt iumētis suis τ pecoribus suis τ oībus aialibus suis. Et suburbana vrbiū q̄ dabitis leuitis a muro ciuitatis τ forinsecus

Primitiua chal.: רבב אחד דבר · חסן · שרא אמר · נתן קבה יתב · הוה · קנה חיה קרה

per circuitũ mille paſſuum ſpacio tendentur. Contra orientem duo millia erunt cubiti: & cõtra meridiem ſimiliter erũt duo millia. ad mare quoq; qđ reſpicit ad occidentē eadē menſura erit: & ſeptentrionalis plaga eqli termino finietur. Erũt q; vrbes in medio & foris ſuburbana. De ipſis aũt oppidis q̃ leuitis dabitis: ſex erunt in fugitiuorũ auxilia ſeparata: vt fugiat ad ea q fuderit ſanguinem: & exceptis his alia quadraginta duo oppida. id eſt ſimul quadraginta octo cũ ſuburbanis ſuis. Ipſaq; vrbes que dabuntur de poſſeſſionibus filiorũ iſrael: ab his q plus hñt plures auferentur: & qui minus pauciores. Singuli iuxta menſurã hereditatis ſue dabunt oppida leuitis. Ait dominus ad moyſen. Loquere filiis iſrael & dices ad eos. Quando tranſgreſſi fueritis iordanem in terrã chanaan: decernite que vrbes eſſe debeant in preſidia fugitiuorũ: qui nolẽtes ſanguinem fuderint: in quibus cum fugerit profugus cognatus occiſi nõ poterit eum occidere donec ſtet in cõſpectu multitudinis: & cauſa illius iudicetur. De ipſis autem vrbibus que ad fugitiuorum ſubſidia ſeparantur:

tres erunt trans iordanem: & tres in terra chanaã tam filiis iſrael quã aduenis atq; peregrinis: vt confugiat ad eas qui nolẽs ſanguinẽ fuderit. Si quis ferro percuſſerit: & mortuus fuerit q percuſſus eſt: reus erit homicidii & ipſe morietur. Si lapide iecerit & ictus occubuerit: ſimiliter punietur. Si ligno percuſſus interierit: percuſſoris ſanguine vindicabitur. Propinquus occiſi homicidam interficiet: ſtatim vt apprehẽderit eũ interficiet. Si per odiũ quis hoiem impulerit: vel iecerit quippiã in eũ per inſidias: aut cũ eſſet inimicus manu percuſſerit: & ille mortuus fuerit: percuſſor homicidii reus erit. cognatus occiſi ſtatim vt inuenerit eũ iugulabit. Qđ ſi fortuitu & abſq; odio & inimicitiis quicq̃ horum fecerit: & hoc audiẽte populo fuerit cõprobatum: atq; inter percuſſorẽ & propinquum ſanguinis queſtio ventilata: liberabitur innocens de vltoris manu: & reducetur per ſententiam

Primitiua chal. Interp. chal. Tranſla. Chal.

erunt mille cubitorũ per circuitũ: & metiemini extra vrbē ad plagā orientalē duo millia cubitorũ: & ad plagā auſtralē duo millia cubitorũ: & ad plagā occidentalē duo millia cubitorũ: & ad plagam ſeptentrionalē duo millia cubitorũ: & vrbs erit ſita in medio. Hoc erit vobis ſuburbana vrbium. Et de vrbibus quas dabitis leuitis: ſex erũt vrbes refugii: quas dabitis vt fugiat illuc homicida. et exceptis his dabitis alias quadraginta duas vrbes. Oēs vrbes q̃ dabitis leuitis erũt quadraginta & octo cũ ſuburbanis earũ. Urbes aũt quas dabitis de poſſeſſione filiorũ iſrl: ab his q plures habēt plures auferetis: & ab his q minus hñt pauciores auferetis. vnuſq̃ſq; iuxta hereditatē ſuã quã poſſidebit dabit de vrbib' ſuis leuitis. Locutuſq; ē dñs cũ moyſe dicēs. Loqre cũ filijs iſrael: & dices ad eos. Qñ vos trãſgreſſi fueritis iordanē in terrã chanaã: conſtituetis vobis vrbes: vrbes refugii erũt vobis: vt fugiat illuc homicida q occiderit aīam per ignorantiã. Eruntq; vobis vrbes in refugiũ propter cõſanguineũ occiſi: vt non moriatur homicida donec ſtet in conſpectu cetus in iudicio. et de vrbibus quas dabitis: ſex vrbes refugii erunt vobis.

Tranſla. Chal. Interp. chal. Primitiua chal.

Tres vrbes dabitis trans iordane: & tres vrbes dabitis in terra chanaã: vrbes refugii erũt filijs iſrael et peregrinis & aduenis qui ſunt inter eos. Eruntq; ſex vrbes iſte i refugiũ: vt fugiat illuc ois q occiderit animã per ignorantiã. Si aũt ferro percuſſit eum & occidit eũ: homicida eſt: occiſione occidetur occiſor. Et ſi lapide qui manu tollit percuſſit eum & occidit eum: & ipſe lapis ſufficiens eſt vt moriatur qui eo percuſſus fuerit: homicida ē percuſſor: occiſione occidetur occiſor. Si aũt ligni quod manu tollitur eſt ſufficiens vt moriatur qui eo percuſſus fuerit: qui occidit eo: homicida eſt occiſione occidetur occiſor. Propinquus occiſi occidet homicidam: quando condẽnatus fuerit in iudicio: ipſe interficiet eum. Et ſi per odiũ impulerit eũ aut p inſidias iaculat' fuerit quippiã in eũ, & occiderit eum aut per inimicitias percuſſerit eũ manu ſua & occiderit eũ: occiſione occidetur percuſſor: homicida eſt: cõſanguineus occiſi occidet homicidam: quãdo condẽnatus fuerit. Et ſi fortuitu & abſq; odio percuſſit eum aut proiecit in eum omne telum abſq; inſidijs aut percuſſit eum omni lapide qui ſufficiens eſt ad occidendũ in eo & proiecit in eũ: pcuſſore non vidente: & occidit eũ: & ille nõ erat inimicus eius nec querebat malũ illi: iudicabit cetus inter percuſſorē et inter ppinquũ ſanguinis iuxta iudicia hec: & liberabit cet' occiſorē de manu cõſanguinei occiſi: & reducet

Primitiua heb. | Ter. Heb. | Nu. | Ca. xxxv. | Trãsl. B. Hiero. | Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

אֹתוֹ הָעֵדָה אֶל עִיר מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר נָס שָׁמָּה וְיָשַׁב בָּהּ עַד מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל אֲשֶׁר מָשַׁח אֹתוֹ בְּשֶׁמֶן הַקֹּדֶשׁ׃ וְאִם יָצֹא יֵצֵא הָרֹצֵחַ אֶת גְּבוּל עִיר מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר יָנוּס שָׁמָּה׃ וּמָצָא אֹתוֹ גֹּאֵל הַדָּם מִחוּץ לִגְבוּל עִיר מִקְלָטוֹ וְרָצַח גֹּאֵל הַדָּם אֶת הָרֹצֵחַ אֵין לוֹ דָּם׃ כִּי בְעִיר מִקְלָטוֹ יֵשֵׁב עַד מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל וְאַחֲרֵי מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל יָשׁוּב הָרֹצֵחַ אֶל אֶרֶץ אֲחֻזָּתוֹ׃ וְהָיוּ אֵלֶּה לָכֶם לְחֻקַּת מִשְׁפָּט לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכֹל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם׃ כָּל מַכֵּה נֶפֶשׁ לְפִי עֵדִים יִרְצַח אֶת הָרֹצֵחַ וְעֵד אֶחָד לֹא יַעֲנֶה בְנֶפֶשׁ לָמוּת׃ וְלֹא תִקְחוּ כֹפֶר לְנֶפֶשׁ רֹצֵחַ אֲשֶׁר הוּא רָשָׁע לָמוּת כִּי מוֹת יוּמָת׃ וְלֹא תִקְחוּ כֹפֶר לָנוּס אֶל עִיר מִקְלָטוֹ לָשׁוּב לָשֶׁבֶת בָּאָרֶץ עַד מוֹת הַכֹּהֵן׃ וְלֹא תַחֲנִיפוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם בָּהּ כִּי הַדָּם הוּא יַחֲנִיף אֶת הָאָרֶץ וְלָאָרֶץ לֹא יְכֻפַּר לַדָּם אֲשֶׁר שֻׁפַּךְ בָּהּ כִּי אִם בְּדַם שֹׁפְכוֹ׃ וְלֹא תְטַמֵּא אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבִים בָּהּ אֲשֶׁר אֲנִי שֹׁכֵן בְּתוֹכָהּ כִּי אֲנִי יְהוָה שֹׁכֵן בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃

(margin: נוס, נגל, קלט, שוב, היה, חקק, ישב, נכה, עוד, רצח, ענה, לקח, שוב, חנף, כפר, טמא)

in vrbem ad quam confugerat, manebitque ibi donec sacerdos magnus qui oleo sancto vnctus est moriatur. Si interfector extra fines vrbium que exulibus deputate sunt fuerit inuentus & percussus ab eo qui vltor est sanguinis: absque noxa erit qui eum occiderit. Debuerat enim profugus vsque ad mortem pontificis in vrbe residere. Postquam autem ille obierit homicida reuertetur in terram suam. Hec sempiterna erunt & legitima in cunctis habitationibus vestris. Homicida sub testibus punietur. Ad vnius testimonium nullus condemnabitur. Non accipietis precium ab eo qui reus est sanguinis: statim & ipse morietur. Exules & profugi ante mortem pontificis nullo modo in vrbes suas reuerti poterunt: ne polluatis terram habitationis vestre: que insontium cruore maculatur: nec aliter expiari potest nisi per eius sanguinem qui alterius sanguinem fuderit: atque ita emundabitur vestra possessio me commorante vobiscum. Ego enim sum dominus qui habito inter filios israel.

enim congregatio in ciuitatem confugii: ... ubi confugit: & habitabit ibi usque ad mortem sacerdotis magni: quem unxerunt eum oleo sancto. Si autem exitu exierit homicida terminos ciuitatis in quam confugit illuc: & inuenerit eum propinquus sanguinis extra terminos ciuitatis confugii eius: & occiderit propinquus sanguinis homicidam: non reus est. In ciuitate enim confugii habitet usque moriatur sacerdos magnus: & postquam mortuus fuerit sacerdos magnus reuertetur homicida in terram possessionis sue. Et erunt hec vobis in iustificationem iudicii in generationes vestras in omnibus habitationibus vestris. Omnis qui occiderit animam: per testes occides occidentem: & testis vnus non testificabitur in animam vt moriatur. Et non accipietis redemptiones pro anima ab homicida reo existente vt moriatur. Mortem enim morietur. Et non accipietis redemptionem vt fugiat in ciuitatem confugiorum: vt rursus habitet in terra: quousque moriatur sacerdos magnus. Et non polluetis terram in qua vos habitatis: nam sanguis hic polluit terram: & non expiabitur terra a sanguine effuso super eam: sed in sanguine effundentis. Et non polluetis terram in qua habitatis super eam: in qua ego commoror inter vos. Ego enim sum dominus habitans in medio filiorum israel. Ca. 36.

αὐτὸν ἡ συναγωγὴ εἰς τὴν πόλιν τοῦ φυγαδευτηρίου αὐτοῦ, οὗ κατέφυγεν, καὶ κατοικήσει ἐκεῖ ἕως ἂν ἀποθάνῃ ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας, ὃν ἔχρισαν αὐτὸν τῷ ἐλαίῳ τῷ ἁγίῳ. ἐὰν δὲ ἐξόδῳ ἐξέλθῃ ὁ φονεύσας τὰ ὅρια τῆς πόλεως εἰς ἣν κατέφυγεν ἐκεῖ, καὶ εὕρῃ αὐτὸν ὁ ἀγχιστεύων τὸ αἷμα ἔξω τῶν ὁρίων τῆς πόλεως καταφυγῆς αὐτοῦ, καὶ φονεύσῃ ὁ ἀγχιστεύων τὸ αἷμα τὸν φονεύσαντα, οὐκ ἔνοχός ἐστιν. ἐν γὰρ τῇ πόλει τῆς καταφυγῆς αὐτοῦ κατοικείτω ἕως ἂν ἀποθάνῃ ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας. καὶ μετὰ τὸ ἀποθανεῖν τὸν ἱερέα τὸν μέγαν ἐπαναστραφήσεται ὁ φονεύσας εἰς τὴν γῆν τῆς κατασχέσεως αὐτοῦ. καὶ ἔσται ταῦτα ὑμῖν εἰς δικαίωμα κρίματος εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν ἐν πάσαις ταῖς κατοικίαις ὑμῶν. πᾶς πατάξας ψυχήν, διὰ μαρτύρων φονεύσεις τὸν φονεύσαντα, καὶ μάρτυς εἷς οὐ μαρτυρήσει ἐπὶ ψυχὴν ἀποθανεῖν. καὶ οὐ λήψεσθε λύτρα περὶ ψυχῆς παρὰ τοῦ φονεύσαντος τοῦ ἐνόχου ὄντος ἀναιρεθῆναι· θανάτῳ γὰρ θανατωθήσεται. καὶ οὐ λήψεσθε λύτρα τοῦ φυγεῖν εἰς πόλιν τῶν φυγαδευτηρίων, τοῦ πάλιν κατοικεῖν ἐπὶ τῆς γῆς, ἕως ἂν ἀποθάνῃ ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας. καὶ οὐ μὴ φονοκτονήσητε τὴν γῆν ἐφ' ἧς ὑμεῖς κατοικεῖτε ἐπ' αὐτῆς· τὸ γὰρ αἷμα τοῦτο φονοκτονεῖ τὴν γῆν, καὶ οὐκ ἐξιλασθήσεται ἡ γῆ ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ ἐκχυθέντος ἐπ' αὐτῆς, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ αἵματος τοῦ ἐκχέοντος. καὶ οὐ μιανεῖτε τὴν γῆν ἐφ' ἧς κατοικεῖτε ἐπ' αὐτῆς, ἐφ' ἧς ἐγὼ κατασκηνώσω ἐν ὑμῖν. ἐγὼ γάρ εἰμι κύριος κατασκηνῶν ἐν μέσῳ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. Ca. 36.

Primitiua chal. | Interp. chal. | Transla. Chal.

fitum in vrbem refugii sui ad quam fugerat, et habitabit in ea donec moriatur sacerdos magnus qui vnctus est oleo sancto. Si autem egrediens egressus fuerit homicida a termino vrbis refugii sui ad quam fugerat: et inuenerit eum propinquus sanguinis extra terminos vrbis refugii sui: & occiderit consanguineus occisi homicidam: non erit reus sanguinis. In vrbe enim refugii sui manebit donec moriatur sacerdos magnus: et postquam mortuus fuerit sacerdos magnus: reuertetur occisor in terram possessionis sue. Et erunt hec vobis in decretum iudicii in generationibus vestris in cunctis habitationibus vestris. Omnis qui occiderit animam: per testes occidatur homicida: & vnus testis non testificabitur in morte hominis. Et non accipietis pecuniam pro homicida qui est reus occisionis: sed occisione occidetur. Neque accipiatis pecuniam ab eo qui fugit in vrbem refugii vt reuertatur & habitet in terra donec moriatur sacerdos. Neque contaminetis terram in qua vos habitatis: quia sanguis contaminat terram: & terra non expiabitur a sanguine innocente qui effusus est in ea nisi per sanguinem eius qui effudit eum. Et non polluatis terram in qua vos habitatis: quia maiestas mea manet in medio eius. Quia ego dominus: & maiestas mea habitat in medio filiorum israel. Ca. 36.

[illegible]

(margin: קרה יתב מות, רבב נפק ערק, שכח קטל, יתב, חסן הוה דון, דור יתב, תוב קבל, ערק תוב יתב, מות חוב דם, כפר זכה אשד, סאב שרא)

Ca. xxxvi.

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina. | Trãsla. B. Hiero. | Ter. Heb. | Nu. | Ca. xxxvi. | Primitiua heb.

Et accesserunt principes familiarum tribus filiorum galaad filii machir filii manasse ex tribu filiorum ioseph: & locuti sunt coram moyse: & coram eleazar sacerdote: & coram principibus domorum patriarum filiorum israel. Et dixerunt: domino nostro precepit dominus reddere terram hereditatis in sorte filiis israel: & domino precepit dominus dare hereditatem salphaad fratris nostri filiabus eius. Et erunt uni tribuum filiorum israel vxores: & auferetur sors earum de possessione patrum nostrorum: & apponetur in hereditate tribus quibus fuerint vxores: & ex sorte hereditatis nostre auferetur. Si autem fuerit ablatio filiorum israel: & addetur hereditas earum ad hereditatem tribus quibus fuerint vxores: & ab hereditate tribus patrum nostrorum auferetur hereditas earum. Et precepit moyses filiis israel per preceptum domini dicens: sic tribus filiorum ioseph dicit. Hoc verbum quod precepit dominus filiabus salphaad dicens: cui placuerit coram eis sint vxores: veruntamen de populo patris earum sint vxores. Et non reuertetur hereditas filiis israel a tribu in tribum: quia vnusquisque in hereditate tribus paterne adherebit filii israel. Et omnis filia propinqua hereditatem ex tribubus filiorum israel: vni

Καὶ προσῆλθον οἱ ἄρχοντες πατριῶν φυλῆς υἱῶν Γαλαὰδ υἱοῦ Μαχὶρ υἱοῦ Μανασσῆ ἐκ τῆς φυλῆς υἱῶν Ἰωσήφ, καὶ ἐλάλησαν ἔναντι Μωυσῆ καὶ ἔναντι Ἐλεάζαρ τοῦ ἱερέως καὶ ἔναντι τῶν ἀρχόντων οἴκων πατριῶν υἱῶν Ἰσραήλ. καὶ εἶπαν· τῷ κυρίῳ ἡμῶν ἐνετείλατο κύριος ἀποδοῦναι τὴν γῆν τῆς κληρονομίας ἐν κλήρῳ τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ, καὶ τῷ κυρίῳ συνέταξε κύριος δοῦναι τὴν κληρονομίαν Σαλπαὰδ τοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν ταῖς θυγατράσιν αὐτοῦ. καὶ ἔσονται ἑνὶ τῶν φυλῶν υἱῶν Ἰσραὴλ γυναῖκες, καὶ ἀφαιρεθήσεται ὁ κλῆρος αὐτῶν ἐκ τῆς κατασχέσεως τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ προστεθήσεται εἰς τὴν κληρονομίαν τῆς φυλῆς, οἷς ἂν γένωνται γυναῖκες, καὶ ἐκ τοῦ κλήρου τῆς κληρονομίας ἡμῶν ἀφαιρεθήσεται. ἐὰν δὲ γένηται ἡ ἄφεσις τῶν υἱῶν Ἰσραήλ, καὶ προστεθήσεται ἡ κληρονομία αὐτῶν ἐπὶ τὴν κληρονομίαν τῆς φυλῆς οἷς ἂν γένωνται γυναῖκες, καὶ ἀπὸ τῆς κληρονομίας φυλῆς πατριᾶς ἡμῶν ἀφαιρεθήσεται ἡ κληρονομία αὐτῶν. καὶ ἐνετείλατο Μωυσῆς τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ διὰ προστάγματος κυρίου, λέγων· οὕτως φυλὴ υἱῶν Ἰωσὴφ λέγουσι. τοῦτο τὸ ῥῆμα ὃ συνέταξε κύριος ταῖς θυγατράσι Σαλπαάδ, λέγων· οὗ ἀρέσκει ἐναντίον αὐτῶν ἔστωσαν γυναῖκες, πλὴν ἐκ τοῦ δήμου τοῦ πατρὸς αὐτῶν ἔστωσαν γυναῖκες, καὶ οὐχὶ περιστραφήσεται κληρονομία τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ ἀπὸ φυλῆς ἐπὶ φυλήν, ὅτι ἕκαστος ἐν τῇ κληρονομίᾳ τῆς φυλῆς τῆς πατρικῆς προσκολληθήσονται οἱ υἱοὶ Ἰσραήλ. καὶ πᾶσα θυγάτηρ ἀγχιστεύουσα κληρονομίαν ἐκ τῶν φυλῶν υἱῶν Ἰσραήλ, ἑνὶ

Accesserunt autem & principes familiarum galaad filii machir filii manasse de stirpe filiorum ioseph: locutique sunt moysi coram principibus israel: atque dixerunt. Tibi domino nostro precepit dominus vt terram sorte divideres filiis israel: & vt filiabus salphaad fratris nostri dares possessionem debitam patri: quas si alterius tribus homines vxores acceperint: sequetur possessio sua & translata ad aliam tribum de nostra hereditate minuetur: atque ita fiet vt cum iubileus, i. quinquagesimus annus remissionis aduenerit: confundatur sortium distributio: & aliorum possessio ad alios transeat. Respondit moyses filiis israel & domino precipiente ait. Recte tribus filiorum ioseph locuta est: & hec lex super filiabus salphaad a domino promulgata est. Nubant quibus volunt: tantum vt sue tribus hominibus: ne commisceatur possessio filiorum israel de tribu in tribum. Omnes enim viri ducent vxores de tribu & cognatione sua: & cuncte femine

וַיִּקְרְבוּ רָאשֵׁי הָאָבוֹת לְמִשְׁפַּחַת בְּנֵי גִלְעָד בֶּן מָכִיר בֶּן מְנַשֶּׁה מִמִּשְׁפְּחֹת בְּנֵי יוֹסֵף וַיְדַבְּרוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וְלִפְנֵי הַנְּשִׂאִים רָאשֵׁי אָבוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ וַיֹּאמְרוּ אֶת אֲדֹנִי צִוָּה יְהוָה לָתֵת אֶת הָאָרֶץ בְּנַחֲלָה בְּגוֹרָל לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וַאדֹנִי צֻוָּה בַיהוָה לָתֵת אֶת נַחֲלַת צְלָפְחָד אָחִינוּ לִבְנֹתָיו׃ וְהָיוּ לְאֶחָד מִבְּנֵי שִׁבְטֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְנָשִׁים וְנִגְרְעָה נַחֲלָתָן מִנַּחֲלַת אֲבֹתֵינוּ וְנוֹסַף עַל נַחֲלַת הַמַּטֶּה אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה לָהֶם וּמִגֹּרַל נַחֲלָתֵנוּ יִגָּרֵעַ׃ וְאִם יִהְיֶה הַיֹּבֵל לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְנוֹסְפָה נַחֲלָתָן עַל נַחֲלַת הַמַּטֶּה אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה לָהֶם וּמִנַּחֲלַת מַטֵּה אֲבֹתֵינוּ יִגָּרַע נַחֲלָתָן׃ וַיְצַו מֹשֶׁה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל פִּי יְהוָה לֵאמֹר כֵּן מַטֵּה בְנֵי יוֹסֵף דֹּבְרִים׃ זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לִבְנוֹת צְלָפְחָד לֵאמֹר לַטּוֹב בְּעֵינֵיהֶם תִּהְיֶינָה לְנָשִׁים אַךְ לְמִשְׁפַּחַת מַטֵּה אֲבִיהֶם תִּהְיֶינָה לְנָשִׁים׃ וְלֹא תִסֹּב נַחֲלָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִמַּטֶּה אֶל מַטֶּה כִּי אִישׁ בְּנַחֲלַת מַטֵּה אֲבֹתָיו יִדְבְּקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ וְכָל בַּת יֹרֶשֶׁת נַחֲלָה מִמַּטּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְאֶחָד

(margin: Ca. xxxvi. קרב, שפחה, דבר, נשא, אמר, צוה, נתן, גרל, אח, היה, נשה גרע, יסף, נטה, יסף, צוה, פה, כנה, היה נשה טוב, היה סבב, דבק)

Transla. Chal. | Interp. chal. | Primitiua chal.

[illegible]

Accesserunt autem principes patrum familiarum filiorum galaad filii machir filii manasse de cognatione filiorum ioseph: & locuti sunt coram moyse & coram ducibus et principibus patrum filiorum israel: atque dixerunt. Domino nostro precepit dominus vt daretur terra per sortem in possessionem filiis israel: & domino meo mandatum est per verbum domini vt daretur possessio salphaad fratris nostri filiabus eius. Et erunt vxores alicui de filiis tribuum filiorum israel: & minuetur possessio earum a possessione patrum nostrorum: & addetur ad possessionem tribus cui fuerint vxores: & de sorte hereditatis nostre minuetur. Et cum fuerit iubileus filiis israel: addetur possessio earum ad possessionem tribus cui fuerint vxores: & de possessione tribus patrum nostrorum minuetur possessio earum. Precepitque moyses filiis israel iuxta verbum domini dicens. Recte tribus filiorum ioseph loquitur. Iste est sermo quem precepit dominus super filiabus salphaad dicens. Quibus placuerit in oculis suis sint vxores: veruntamen de cognatione tribus patris sui sint vxores. Et non transferatur hereditas filiorum israel de tribu in tribum: sed singuli possessioni tribus patrum suorum adherebunt filii israel. Et omnis filia heres possessionis de tribu filiorum israel vni

(margin: רבב, נתן חסן פקד, אמר הוה אחד, נשה מנע יסף, אמר מלל בנה, תקן, סחר, דבק בר ירת)

rr iii

מִמִּשְׁפַּחַת מַטֵּה אָבִיהָ תִּהְיֶה לְאִשָּׁה לְמַעַן יִירְשׁוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ נַחֲלַת אֲבֹתָיו׃ וְלֹא תִסֹּב נַחֲלָה מִמַּטֶּה לְמַטֶּה אַחֵר כִּי אִישׁ בְּנַחֲלָתוֹ יִדְבְּקוּ מַטּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה כֵּן עָשׂוּ בְּנוֹת צְלָפְחָד׃ וַתִּהְיֶינָה מַחְלָה תִרְצָה וְחָגְלָה וּמִלְכָּה וְנֹעָה בְּנוֹת צְלָפְחָד לִבְנֵי דֹדֵיהֶן לְנָשִׁים׃ מִמִּשְׁפְּחֹת בְּנֵי מְנַשֶּׁה בֶן יוֹסֵף הָיוּ לְנָשִׁים וַתְּהִי נַחֲלָתָן עַל מַטֵּה מִשְׁפַּחַת אֲבִיהֶן׃ אֵלֶּה הַמִּצְוֹת וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה בְּיַד מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעַרְבֹת מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יְרֵחוֹ׃

de eadē tribu maritos accipiēt: vt hereditas permaneat in familiis: nec sibi misceantur tribus: sed ita maneant vt a domino separate sunt. Feceruntq; filie salphaad: vt sibi fuerat impatū: & nupserūt maala & thersa & egla & melcha & noa filiis patrui sui de familia manasse: qui fuit filius ioseph: & possessio q̄ illis fuerat attributa māsit ī tribu & familia patris earū. Hec sunt mādata atq; iudicia q̄ mādauit dn̄s p manū moysi ad filios israel in cāpestribus moab supra iordanē contra hiericho.

Explicit liber Nūeri.

Incipit liber Elle addebarim qui Deuteronomiū prenotatur. Ca.i.

Hec sunt verba q̄ locutus ē moyses ad oēm israel trās iordanē ī solitudīe campestri cōtra mare rubrū iter pharā & thofel & labā & aseroth: vbi auri est plurimū: vndecī dieb9 de oreb p viā mōtis seir vsq; cadesbarne. Quadragesimo anno vndecimo mense primo die mensis locutus est moyses ad filios israel omnia que preceperat illi dominus: vt diceret eis: postq̄ percussit seō regem

eorum ex populo patris sui erūt vxo
τῶν ἐκ τοῦ δήμου τοῦ πατρὸς αὐτῆς ἔσονται γυ-
res: vt ppinqui sint filii israel quilibz
ναῖκες, ἵνα ἀγχιστεύσωσιν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἕκαστος τὴν
hereditatē paternā suā: τ nō circū
κληρονομίαν τὴν πατρικὴν αὐτοῦ, καὶ οὐ περιστρα-
uertet hereditas ex tribu in tribū aliā: sed
φήσεται κλῆρος ἐκ φυλῆς ἐπὶ φυλὴν ἑτέραν, ἀλ-
quilibet in hereditate sua adherebūt
λ' ἕκαστος ἐν τῇ κληρονομίᾳ αὐτοῦ προσκολληθήσονται
filii israel. queadmodū pcepit dn̄s ad moy
υἱοὶ ἰσραήλ. ὃν τρόπον συνέταξε κύριος πρὸς μωυ-
sen: sic fecerūt filie salphaad. τ
σῆν, οὕτως ἐποίησαν θυγατέρες σαλπαάδ. καὶ
fuerūt maala τ thersa τ egla τ mel
ἐγένοντο μααλὰ καὶ θερσὰ καὶ αἰγλὰ καὶ μελ-
cha τ noa filie salphaad: cōsobrinis
χὰ καὶ νουὰ θυγατέρες σαλπαάδ, τοῖς ἀνεψιοῖς
suis de populo manasse filiorum ioseph fue-
αὐτῶν ἐκ τοῦ δήμου μανασσῆ υἱῶν ἰωσὴφ ἐγενή-
rūt vxores. τ fuit hereditas ear
θησαν γυναῖκες. καὶ ἐγενήθη ἡ κληρονομία αὐτῶν
in tribu populi patris sui. hec
ἐπὶ τὴν φυλὴν δήμου τοῦ πατρὸς αὐτῶν. αὗται αἱ
pcepta τ iustificatiōes τ iudicia: q̄
ἐντολαὶ καὶ τὰ δικαιώματα καὶ τὰ κρίματα, ἃ
pcepit dn̄s in manu moysi filiis israel
ἐνετείλατο κύριος ἐν χειρὶ μωυσῆ τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ
in occidente moab in iordane cōtra hiericho.
ἐπὶ δυσμῶν μωὰβ ἐπὶ τοῦ ἰορδάνου κατὰ ἱεριχώ.

Explicit liber Numeri.

Incipit liber Deuteronomiū. Ca.i.

Hec vba q̄ locut9 ē moyses omi
Οὗτοι οἱ λόγοι οὓς ἐλάλησε μωυσῆς παντὶ
israel trans iordanē in deserto ad occi-
ἰσραὴλ πέραν τοῦ ἰορδάνου ἐν τῇ ἐρήμῳ πρὸς δυσ-
dētē prope rubrū mare inter pha
μαῖς πλησίον τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἀναμέσον φα-
rā thophel τ labā τ aseroth τ aurifodinas:
ρὰν τοφὸλ καὶ λοβὸν καὶ αὐλὼν καὶ καταχρύσεα,
vndecim dierum ex oreb via sup mōtē seir vsq; ad ca
ἕνδεκα ἡμερῶν ἐκ χωρὴβ ὁδὸς ἐπ' ὄρος σηὶρ ἕως κα-
des barne. τ factū ē in quadragesimo āno in
δὴς βαρνή. καὶ ἐγενήθη ἐν τῷ τεσσαρακοστῷ ἔτει ἐν
vndecimo mēse prima mēsis: locut9 ē moy-
τῷ ἑνδεκάτῳ μηνὶ μιᾷ τοῦ μηνός, ἐλάλησε μωυ-
ses ad oēs filios israel iuxta oia q̄cūq;
σῆς πρὸς πάντας υἱοὺς ἰσραὴλ κατὰ πάντα ὅσα
precepit ei dn̄s ad illos postq̄ p
ἐνετείλατο αὐτῷ κύριος πρὸς αὐτοὺς μετὰ τὸ πα-
cussit seō regē
τάξαι τὸν σηὼν βασιλέα

הֲוָה אַנְתָּא ...

Interp. chal.

de familia tribus pris sui sit in vxorē: vt hereditēt filii israel singuli possessionē patrū suorū: τ nō trāsferat possessio de vna tribu ī aliā tribū: sed vnusquisq; tribuū filiorū israel adhereat possessioni sue. sicut preceperat dn̄s moysi ita fecerūt filie salphaad. Et fuerūt in vxores maala τ thersa τ egla τ melcha τ noa filie salpaad filiis patrui sui in cognatiōe filiorū manasse filii ioseph fuerūt in vxores: τ fuit possessio eaū in tribu familie patris eaū. Hec sunt precepta τ iudicia que mandauit dn̄s per moysen filiis israel in cāpestribus moab iuxta iordanē hiericho. Explicit liber numeri.

Incipit liber deuteronomii. Ca.i.

Hec sunt verba q̄ locutus est moyses cū omi israel trans iordanē: corripuit eos eo q peccauerūt in deserto: τ q̄ irritauerūt deū in cāpestrib9 cōtra mare rubrū: τ ī pharā vbi murmurati sūt aduersus mānā: et in aseroth vbi irritauerūt deū sup carnes: τ ī eo q fecerūt vitulū aureū. Iter vndecim dierū est de oreb p viam montis seir vsq; ad cades barne. Et factū est in q̄dragesimo anno in vndecimo mēse pmo die mēsis: locutus est moyses cum filiis israel iuxta oia que preceperat dn̄s vt diceret eis. Postq̄ pcussit seon regē

Transla. Chal.

מִזַּרְעִית שִׁבְטָא דַאֲבוּהָא תְּהֵי לְאִנְתּוּ בְּדִיל דְּיֵרְתוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל גְּבַר אַחְסָנַת אֲבָהָתוֹהִי׃ וְלָא תִסְחַר אַחְסָנָא מִשִּׁבְטָא לְשִׁבְטָא אוֹחֲרָנָא אֲרֵי גְּבַר בְּאַחְסָנְתֵיהּ יִדְבְּקוּן שִׁבְטַיָּא דִבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ כְּמָא דְפַקֵּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה כֵּן עֲבַדָא בְּנָת צְלָפְחָד׃ וַהֲוָאָה מַחְלָה תִרְצָה וְחָגְלָה וּמִלְכָּה וְנֹעָה בְּנָת צְלָפְחָד לִבְנֵי אֲחֵיהוֹן לִנְשִׁין׃ מִזַּרְעִית בְּנֵי מְנַשֶּׁה בַר יוֹסֵף הֲוָאָה לִנְשִׁין וַהֲוָת אַחְסָנְתְּהוֹן עַל שִׁבְטָא דְזַרְעִית אֲבוּהֵן׃ אִלֵּין פִּקּוֹדַיָּא וְדִינַיָּא דְפַקֵּיד יְיָ בִּידָא דְמֹשֶׁה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמֵישְׁרַיָּא דְמוֹאָב עַל יַרְדְּנָא דִירֵחוֹ׃

Ca.i.

אִלֵּין פִּתְגָמַיָּא דְמַלֵּיל מֹשֶׁה עִם כָּל יִשְׂרָאֵל בְּעִבְרָא דְיַרְדְּנָא אוֹכַח ... בְּמַדְבְּרָא ... דִּשְׁקַר ... יַמָּא דְסוּף ... וְעַל דְּאַרְגִּיזוּ ... וְעַל דַּעֲבַדוּ עֵגֶל דִּדְהַב׃ מַהֲלַךְ חַד עֲשַׂר יוֹמִין מֵחוֹרֵב אֹרַח טוּרָא דְשֵׂעִיר עַד רְקַם גֵּיאָה׃ וַהֲוָה בְּאַרְבְּעִין שְׁנִין בְּחַד עֲשַׂר יַרְחָא בְּחַד לְיַרְחָא מַלֵּיל מֹשֶׁה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל דְּפַקֵּיד יְיָ יָתֵיהּ לְהוֹן׃ בָּתַר דִּמְחָא יָת סִיחוֹן מַלְכָּא

amorreorum qui habitauit in esebō: τ og re
ἀμορραίων τὸν κατοικήσαντα ἐν ἐσεβών, καὶ ὢγ βα-
gem basan qui habitauit in astaroth τ in
σιλέα τῆς βασὰν τὸν κατοικήσαντα ἐν ἀσταρὼθ καὶ ἐν
edrai trās iordanē in terra moab: ce
ἐδραῒν ἐν τῷ πέραν τοῦ ἰορδάνου ἐν γῇ μωάβ, ἤρξα-
pit explanare moyses legē hanc: dicēs: do
το διασαφῆσαι μωυσῆς τὸν νόμον τοῦτον, λέγων, κύ-
min9 deus nr̄ locut9 ē nobis in choreb: dicēs: suf
ριος ὁ θεὸς ἡμῶν ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν χωρήβ, λέγων, ἱκα-
ficiat vobis habitare in mōte hoc. reuerti-
νούσθω ὑμῖν κατοικεῖν ἐν τῷ ὄρει τούτῳ. ἐπιστρέ-
mini τ discedite vos τ ingredimini in mōtē
φητε καὶ ἀπάρατε ὑμεῖς καὶ εἰσπορεύεσθε εἰς ὄρος
amorreorum: τ ad oēs circūhitatores araba
ἀμορραίων, καὶ πρὸς πάντας τοὺς περιοίκους ἀραβά,
ad mōtē τ cāpū τ ad meridiē τ maritimā terrā
εἰς ὄρος καὶ πεδίον καὶ πρὸς λίβα καὶ παραλίαν γῆν
chananeorum τ antilibanō vsq; ad flumē
χαναναίων καὶ ἀντιλίβανον ἕως τοῦ ποταμοῦ τοῦ
magnū flumē euphratē. en tradidi
μεγάλου ποταμοῦ εὐφράτου. ἴδετε παραδέδωκα
corā vobis terrā: ingredientes possidete
ἐνώπιον ὑμῶν τὴν γῆν, εἰσπορευθέντες κληρονομήσατε
terrā: q̄ iuraui pribus vr̄is abraam
τὴν γῆν, ἣν ὤμοσα τοῖς πατράσιν ὑμῶν τῷ ἀβραὰμ
τ isaac τ iacob dare eis τ
καὶ τῷ ἰσαὰκ καὶ τῷ ἰακὼβ δοῦναι αὐτοῖς καὶ τῷ
semini eorum post eos. τ dixi ad vos in
σπέρματι αὐτῶν μετ' αὐτούς. καὶ εἶπον πρὸς ὑμᾶς ἐν
tēpore illo: dicēs: nō potero solus ferre
τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, λέγων, οὐ δυνήσομαι μόνος φέρειν
vos: dn̄s deus vr̄ multiplicauit vos. τ ecce estis ho
ὑμᾶς, κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν ἐπλήθυνεν ὑμᾶς. καὶ ἰδού ἐστε τή-
die sicut astra celi multitudīe. dn̄s de9
μερον ὡσεὶ τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ τῷ πλήθει. κύριος ὁ θεὸς
prīum vr̄orum addat vobis vt estis millies pluri
τῶν πατέρων ὑμῶν προσθείη ὑμῖν ὡς ἐστὲ χιλιοπλασί-
es: τ bñdicat vobis sicut locutus ē vobis.
ως, καὶ εὐλογήσαι ὑμᾶς καθότι ἐλάλησεν ὑμῖν.
quō potero solus ferre laborē vr̄m τ
πῶς δυνήσομαι μόνος φέρειν τὸν κόπον ὑμῶν καὶ τὴν
pondus vr̄m τ iurgia vr̄a. date ex
ὑπόστασιν ὑμῶν καὶ τὰς ἀντιλογίας ὑμῶν. δότε ἑαυ-
vobis viros sapiētes τ gnaros τ itelligētes
τοῖς ἄνδρας σοφοὺς καὶ ἐπιστήμονας καὶ συνετοὺς
in trib9 vr̄as: τ statuā eos sup
εἰς τὰς φυλὰς ὑμῶν, καὶ καταστήσω αὐτοὺς ἐφ' ὑ-
vos duces vr̄os. τ rñdistis mihi: τ di
μᾶς ἡγουμένους ὑμῶν. καὶ ἀπεκρίθητέ μοι, καὶ εἴ-
xistis: bonū vbū qd̄ locutus es
πατε, καλὸν τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησας

Ero. 18.c.

ammorreorū: qui habitauit in esebon & og regē basan: qui mansit in astaroth & in edrai trans iordanem in terra moab. Cepitq; moyses explanare legem & dicere. Dominus deus noster locutus ē ad nos in oreb dicens. Sufficit vobis q ī hoc monte mā sistis. Reuertimini & venite ad mōtē ammorreorū & ad cetera q̄ ei pxima sunt cāpestria atq; mōtana & humiliora loca contra meridiē & iuxta littus maris terrā chananeorū & libani vsq; ad flumē magnū eufratē. en inquit tradidi vobis. Ingredimini & possidete eam: super quam iurauit dn̄s patribus vestris abraam isaac & iacob: vt daret illam eis & semini eorum post eos. Dixiq; vobis illo in tempore. Non possum solus sustinere vos: quia dominus deus vester multiplicauit vos: & estis hodie sicut stelle celi plurimi. Dn̄s deus patrū vestrorum addat ad hunc numerum multa milia: & bñdicat vobis sicut locutus est. Nō valeo solus negocia vestra sustinere & pōdus & iurgia. Date ex vobis viros sapiētes & gnaros: quorū cōuersatio sit pbata ī tribub9 vestris: vt ponā eos vobis principes. Tunc rñdistis mihi. Bona res ē quam vis

הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֶשְׁבּוֹן וְאֵת עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּעַשְׁתָּרֹת בְּאֶדְרֶעִי׃ בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן בְּאֶרֶץ מוֹאָב הוֹאִיל מֹשֶׁה בֵּאֵר אֶת הַתּוֹרָה הַזֹּאת לֵאמֹר׃ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ דִּבֶּר אֵלֵינוּ בְּחֹרֵב לֵאמֹר רַב לָכֶם שֶׁבֶת בָּהָר הַזֶּה׃ פְּנוּ וּסְעוּ לָכֶם וּבֹאוּ הַר הָאֱמֹרִי וְאֶל כָּל שְׁכֵנָיו בָּעֲרָבָה בָהָר וּבַשְּׁפֵלָה וּבַנֶּגֶב וּבְחוֹף הַיָּם אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי וְהַלְּבָנוֹן עַד הַנָּהָר הַגָּדֹל נְהַר פְּרָת׃ רְאֵה נָתַתִּי לִפְנֵיכֶם אֶת הָאָרֶץ בֹּאוּ וּרְשׁוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לַאֲבֹתֵיכֶם לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לָתֵת לָהֶם וּלְזַרְעָם אַחֲרֵיהֶם׃ וָאֹמַר אֲלֵכֶם בָּעֵת הַהִוא לֵאמֹר לֹא אוּכַל לְבַדִּי שְׂאֵת אֶתְכֶם׃ יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הִרְבָּה אֶתְכֶם וְהִנְּכֶם הַיּוֹם כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לָרֹב׃ יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵכֶם יֹסֵף עֲלֵיכֶם כָּכֶם אֶלֶף פְּעָמִים וִיבָרֵךְ אֶתְכֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָכֶם׃ אֵיכָה אֶשָּׂא לְבַדִּי טָרְחֲכֶם וּמַשַּׂאֲכֶם וְרִיבְכֶם׃ הָבוּ לָכֶם אֲנָשִׁים חֲכָמִים וּנְבֹנִים וִידֻעִים לְשִׁבְטֵיכֶם וַאֲשִׂימֵם בְּרָאשֵׁיכֶם׃ וַתַּעֲנוּ אֹתִי וַתֹּאמְרוּ טוֹב הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ

Transl. Chal.

דֶּאֱמוֹרָאָה דְּיָתֵיב בְּחֶשְׁבּוֹן וְיָת עוֹג מַלְכָּא דְמַתְנָן דְּיָתֵיב בְּעַשְׁתְּרוֹת בְּאֶדְרֶעִי׃ בְּעִבְרָא דְיַרְדְּנָא בְּאַרְעָא דְמוֹאָב שָׁרִי מֹשֶׁה פָּרֵישׁ יָת אוּלְפַן אוֹרָיְתָא הָדָא לְמֵימַר׃ יְיָ אֱלָהַנָא מַלֵּיל עִמַּנָא בְּחוֹרֵב לְמֵימַר סַגִּי לְכוֹן דִּיתֵבְתּוּן בְּטוּרָא הָדֵין׃ אִתְפְּנוּ וְטוּלוּ לְכוֹן וְעוּלוּ לְטוּרָא דֶאֱמוֹרָאָה וּלְכָל מָגִירוֹהִי בְּמֵישְׁרָא בְּטוּרָא וּבִשְׁפֵלְתָּא וּבְדָרוֹמָא וּבִסְפַר יַמָּא אֲרַע כְּנַעֲנָאָה וְלִבְנָן עַד נַהֲרָא רַבָּא נַהֲרָא פְרָת׃ חֲזוֹ דִּיהָבִית קֳדָמֵיכוֹן יָת אַרְעָא עוּלוּ וְאַחְסִינוּ יָת אַרְעָא דְּקַיֵּים יְיָ לַאֲבָהָתְכוֹן לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לְמִתַּן לְהוֹן וְלִבְנֵיהוֹן בָּתְרֵיהוֹן׃ וַאֲמָרִית לְכוֹן בְּעִדָּנָא הַהִיא לְמֵימַר לֵית אֲנָא יָכִיל בִּלְחוֹדִי לְסוֹבָרָא יָתְכוֹן׃ יְיָ אֱלָהֲכוֹן אַסְגֵּי יָתְכוֹן וְהָא אִיתֵיכוֹן יוֹמָא דֵין כְּכוֹכְבֵי שְׁמַיָּא לִסְגֵי׃ יְיָ אֱלָהָא דַאֲבָהָתְכוֹן יוֹסֵף עֲלֵיכוֹן כְּוָתְכוֹן אֶלֶף זִמְנִין וִיבָרֵיךְ יָתְכוֹן כְּמָא דְמַלֵּיל לְכוֹן׃ אֵיכְדֵין אֲנָא סוֹבַר בִּלְחוֹדִי טָרְחֲכוֹן וְעִסְקֵיכוֹן וּנְצִיכוֹן׃ הָבוּ לְכוֹן גּוּבְרִין חַכִּימִין וְסוּכְלְתָנִין וּמַדְּעָן לְשִׁבְטֵיכוֹן וַאֲמַנֵּינוּן רֵישִׁין עֲלֵיכוֹן׃ וַאֲתֵיבְתּוּן יָתִי וַאֲמַרְתּוּן תָּקִין פִּתְגָמָא דְמַלֵּילְתָּא

Interp. chal.

amorreorum qui habitabat in esebon: τ og regē basan qui hitabat in astharot in edrai. Trans iordanem in terra moab cepit moyses explanare doctrinā legis hui9: dicēs. Dn̄s deus nr̄ locut9 est nobiscū in oreb dicens. Sufficit vobis q māsistis in hoc mōte. Reuertimini τ mouete castra vr̄a τ igredimini in mōtē amorrei τ in oia vicinia eius q̄ sunt in cāpestrib9 τ in mōte et in hūilioirb9 locis τ in austro τ in portubus maris in terrā chananeorū τ libani vsq; ad fluuiū magnū qui est fluui9 euphrates. videte q tradidi terrā in cōspectu vr̄o. Ingredimini τ possidete terram sup quā iurauit dn̄s patribus vr̄is abrahā isaac τ iacob vt daret eam illis τ filiis eorū post eos. et dixi vobis in tpe illo dicens. Non possum ego solus sustinere vos. dn̄s deus vester multiplicauit vos: τ ecce vos estis hodie sicut stelle celi in multitudine. Dn̄s de9 patrū vr̄orū addat sup vos millies sup id qd̄ nūc estis: τ benedicat vobis sicut locutus est vobis. quomodo sustinebo ego solus laborē vestrū τ negocia vestra τ iudicia vr̄a. Date ex vobis viros sapientes τ prudētes τ scientes in tribubus vr̄is: τ constituā eos principes sup vos. et respōdistis mihi atq; dixistis. Rectū est verbū qd̄ locut9 es

לעשות: ואקח את ראשי
שבטיכם אנשים חכמים וידעים
ואתן אותם ראשים עליכם
שרי אלפים ושרי מאות ושרי
חמשים ושרי עשרת ושטרים
לשבטיכם: ואצוה את שפטיכם
בעת ההוא לאמר שמע בין
אחיכם ושפטתם צדק בין איש
ובין אחיו ובין גרו: לא תכירו
פנים במשפט כקטן כגדל
תשמעון לא תגורו מפני איש כי
המשפט לאלהים הוא והדבר
אשר יקשה מכם תקרבון אלי
ושמעתיו: ואצוה אתכם בעת
ההוא את כל הדברים אשר
תעשון: ונסע מחרב ונלך את כל
המדבר הגדול והנורא ההוא
אשר ראיתם דרך הר האמרי
כאשר צוה יהוה אלהינו אתנו
ונבא עד קדש ברנע: ואמר
אלכם באתם עד הר האמרי אשר
יהוה אלהינו נתן לנו: ראה נתן
יהוה אלהיך לפניך את הארץ
עלה רש כאשר דבר יהוה אלהי
אבתיך לך אל תירא ואל תחת:
ותקרבון אלי כלכם ותאמרו
נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו

facere. Tuliq; de tribubus vestris viros sapientes & nobiles: & constitui eos principes tribunos & centuriones & quinquagenarios ac decanos: q docerent vos singula. Precepiq; eis dicens. Audite illos: & qđ iustũ est iudicate. Siue ciuis sit ille siue peregrinus: nulla erit distantia personarũ. Ita paruum audietis vt magnum. nec accipietis cuiusq; personam: quia dei iudicium est. Qđ si difficile vobis visum aliquid fuerit: referte ad me: & ego audiã. Precepiq; omnia que facere deberetis. Profecti aũt de oreb trãsiuimus p heremũ terribilẽ & maximã solitudinẽ: quam vidistis p viam montis ammorrei: sicut preceperat dominus deus noster nobis. Cumq; venissemus in cadesbarne: dixi vobis. Venistis ad mõtẽ ammorrei: quem dñs deus noster daturus est nobis. Vide terrã quã dñs deus tuus dabit tibi. Ascende & possidẽ eã sicut locutus ẽ dñs deus nr̃ patribus tuis. Noli timere: nec qcq̃ paueas. Et accessistis ad me omnes atq; dixistis: Mittamus viros q considerent

facere. τ accepi ex vobis viros sapiẽtes τ
ποιῆσαι. καὶ ἔλαβον ἐξ ὑμῶν ἄνδρας σοφοὺς καὶ
gnaros τ intelligẽtes in trib⁹ vfis: τ
ἐπιστήμονας καὶ συνετοὺς εἰς τὰς φυλὰς ὑμῶν, καὶ
statui eos preesse inter vos tribunos
κατέστησα αὐτοὺς ἡγεῖσθαι ἐφ' ὑμῶν χιλιάρχους
τ centuriones τ quinquagenarios τ decu
καὶ ἑκατοντάρχους καὶ πεντηκοντάρχους καὶ δε-
riones τ magistros iudicib⁹ ve
κάρχους καὶ γραμματοεισαγωγεῖς τοῖς κριταῖς ὑ-
stris. τ pcepi iudicib⁹ vfis in tẽ
μῶν. καὶ ἐνετειλάμην τοῖς κριταῖς ὑμῶν ἐν τῷ και-
pore illo: dicens: audite inter fres
ρῷ ἐκείνῳ, λέγων, διακούετε ἀναμέσον τῶν ἀδελ-
vfos: τ iudicate iuste inter virũ
φῶν ὑμῶν, καὶ κρίνετε δικαίως ἀναμέσον ἀνδρὸς
τ inter frem ei⁹ τ inter ad-
καὶ ἀναμέσον ἀδελφοῦ αὐτοῦ καὶ ἀναμέσον προ-
uenã eius. nõ cognoscetis faciẽ in iu-
σηλύτου αὐτοῦ. οὐκ ἐπιγνώσεσθε πρόσωπον ἐν κρί-
dicio: scđm paruũ τ magnũ iudicabis: nõ
σει, κατὰ τὸν μικρὸν καὶ τὸν μέγαν κρινεῖς, οὐ μὴ
distingues faciẽ hois: qr iudiciũ
ὑποστείλῃς πρόσωπον ἀνθρώπου, ὅτι ἡ κρίσις τοῦ
dei est. τ ₰bũ qđ durũ fuerit: feretis il-
θεοῦ ἐστί. καὶ τὸ ῥῆμα ὃ ἐὰν σκληρὸν ᾖ, ἀνοίσετε αὐ-
lud ad me a vobis: τ audiã illud. τ pre
τὸ ἐπ' ἐμὲ ἀφ' ὑμῶν, καὶ ἀκούσομαι αὐτό. καὶ ἐνε-
cepi vobis in tẽpore illo oĩa ₰ba
τειλάμην ὑμῖν ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ πάντας τοὺς λόγους
q̃ facietis. τ pfecti ex oreb trãsiui
οὓς ποιήσετε. καὶ ἀπάραντες ἐκ χωρὴβ ἐπορεύθη-
mus oẽ desertũ magnũ τ terribile
μεν πᾶσαν τὴν ἔρημον τὴν μεγάλην καὶ τὴν φοβερὰν
illud: qđ vidistis p viã mõtis amorrei: sicut
ἐκείνην, ἣν ἴδετε ὁδὸν τοῦ ὄρους τοῦ ἀμορραίου, καθότι
pcepit dñs deus nr̃ nobis: τ venim⁹ vsq; ad
ἐνετείλατο κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν ἡμῖν, καὶ ἤλθομεν ἕως
cades barne. τ dixi ad vos: venistis vsq; ad mõ
καδὴς βαρνή. καὶ εἶπα πρὸς ὑμᾶς, ἤλθατε ἕως τοῦ ὄ-
tes amorrei: quẽ dñs deus vr̃ dat
ρους τοῦ ἀμορραίου, ὃ ὁ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν δίδωσιν
vobis. ecce tradidit vobis dñs deus vr̃
ὑμῖν. ἴδετε, παραδέδωκεν ὑμῖν κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν
ante faciẽ vfaz trã: ascẽdẽtes possidete
πρὸ προσώπου ὑμῶν τὴν γῆν, ἀναβάντες κληρονο-
te quẽadmodũ dixit dñs deus pfum
μεῖτε ὃν τρόπον εἶπε κύριος ὁ θεὸς τῶν πατέρων
nfoꝝ vobis. ne timeatis neq; formidetis. τ accessi
ἡμῶν ὑμῖν. μὴ φοβῆσθε μηδὲ δειλιάσητε. καὶ προσήλ-
stis ad me oẽs vos: τ dixistis: mittamus
θατέ μοι πάντες ὑμεῖς, καὶ εἴπατε, ἀποστείλωμεν
viros priores nobis: τ cõsiderent
ἄνδρας προτέρους ἡμῶν, καὶ ἐφοδευσάτωσαν

Iosue.7.c

2.Para.19.c

C

Leui.19. Ephe.6. Collo.3.d. Actuũ.10.

D

Transla.Chal.

למעבד: ודברית ית רישי שבטיכון גוברין חכימין ומנדען ומניתי יתהון רישין [illegible]

Interp.chal.

vt faciamus. et tuli principes tribuũ vestraꝝ viros sapiẽtes τ scientes: τ cõstitui eos principes sup vos tribunos τ centuriones τ quinq̃genarios τ decuriones et prefectos in tribubus vestris. τ precepi iudicibus vestris in tẽpore illo dicens. Audite inter fratres vestros: τ iudicate recte inter virũ τ inter fratrẽ suũ τ inter peregrinũ. non accipiatis personam in iudicio. Verba parui audietis sicut verba magni: ne timeatis a facie hois: qm iudicium dei est: τ rem que fuerit vobis difficilis referetis ad me τ audiã illã. Precepiq; vobis in tẽpore illo omnia verba que facere deberetis. Et profecti sumus de oreb: τ ambulauimus per omne desertum illud magnum τ terribile quod vidistis per viam mõtis amorrei: sicut precepit domin⁹ deus noster: τ venimus vsq; ad cades barne. Et dixi vobis. venistis vsq; ad montẽ amorrei quẽ dñs deus noster dabit nobis. Vide q tradidit dominus deus tuus terram in conspectu tuo: ascende τ possidẽ eam: sicut locutus est tibi dominus deus patrum tuorum: ne timeas neq; formides. Et accessistis ad me omnes vos: τ dixistis. mittamus viros ante nos: τ explorent

Pritiua.chal.

nobis trã: τ [illegible] renũcient nobis respõsionẽ
ἡμῖν τὴν γῆν, καὶ [illegible] ἀπαγγειλάτωσαν ἡμῖν ἀπόκρισιν
viã p quã ascẽdemus in ea: τ ciuitates in
τὴν ὁδὸν δι' ἧς [illegible] ἐν αὐτῇ, καὶ τὰς πόλεις εἰς
quas ibimus [illegible] eas. τ placuit corã me
ἃς εἰσπορευσόμεθα [illegible] αὐτάς. καὶ ἤρεσεν ἐναντίον ἐμοῦ
₰bũ: τ accepi ex vobis duodeci viros vi
τὸ ῥῆμα, καὶ ἔλαβον ἐξ [illegible] δώδεκα ἄνδρας, ἄν-
rũ vnũ per tribũ: [illegible] reuersi ascẽde
δρα ἕνα κατὰ φυλήν, καὶ ἀποστραφέντες ἀνέβη-
rũt in mõtẽ: τ venerũt vsq; ad vallẽ botri: τ
σαν εἰς τὸ ὄρος, καὶ ἦλθον ἕως φάραγγος βότρυος, καὶ
cõsiderauerũt eã: τ acceperũt in manibus su
κατεσκόπευσαν αὐτήν, καὶ ἔλαβον ἐν ταῖς χερσὶν αὐ-
is de fructu tre: τ attulerũt ad
τῶν ἀπὸ τοῦ καρποῦ τῆς γῆς, καὶ κατήνεγκαν πρὸς
nos: τ dixerũt bona tra: q̃ dñs deus nr̃ dat
ἡμᾶς, καὶ ἔλεγον ἀγαθὴ ἡ γῆ, ἣν κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν δίδω-
nobis. τ nõ voluistis ascẽdere: τ nõ credidi
σιν ἡμῖν. καὶ οὐκ ἠθελήσατε ἀναβῆναι, καὶ ἠπειθήσα-
stis ₰bũ dñi dei vr̃i: τ murmurauistis in
τε τῷ ῥήματι κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν, καὶ διεγογγύσατε ἐν
tabernaculis vr̃is: τ dixistis qr odit dñs
ταῖς σκηναῖς ὑμῶν, καὶ εἴπατε διὰ τὸ μισεῖν κύριον ἡ-
nos: eduxit nos de tra egypti vt traderet nos
μᾶς, ἐξήγαγεν ἡμᾶς ἐκ γῆς αἰγύπτου παραδοῦναι ἡμᾶς
in manus amorreoꝝ: τ pderet nos: quo
εἰς χεῖρας ἀμορραίων, καὶ ἐξολοθρεῦσαι ἡμᾶς, ποῦ
nos ascẽdimus? qr frẽs nr̃i auerterũt no
ἡμεῖς ἀναβαίνομεν; οἱ δὲ ἀδελφοὶ ἡμῶν ἀπέστησαν ἡ-
strũ cor: dicẽtes: gens magna τ multa
μῶν τὴν καρδίαν, λέγοντες, ἔθνος μέγα καὶ πολὺ
τ potẽtior nobis: τ vrbes magne τ mu
καὶ δυνατώτερον ἡμῶν, καὶ πόλεις μεγάλαι καὶ τε-
rate vsq; ad celũ: sed τ filios gigan
τειχισμέναι ἕως τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλὰ καὶ υἱοὺς γιγάν-
tũ vidimus illic. τ dixi ad vos: ne timea-
των ἑωράκαμεν ἐκεῖ. καὶ εἶπα πρὸς ὑμᾶς, μὴ πτήξη-
tis: neq; formidetis ab eis: dñs deus nr̃ prece-
τε, μηδὲ φοβηθῆτε ἀπ' αὐτῶν, κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν ὁ προ-
cedens ante faciẽ vr̃az: ipse debel
πορευόμενος πρὸ προσώπου ὑμῶν, αὐτὸς συνεκπο-
labit eos vobiscũ iuxta oĩa q̃cũq; fecit
λεμήσει αὐτοὺς μεθ' ὑμῶν κατὰ πάντα ὅσα ἐποίησεν
nobis in terra egypti τ in deserto hoc: qđ vi-
ἡμῖν ἐν γῇ αἰγύπτου καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ ταύτῃ, ἣν ἴ-
distis quõ portauit te dñs deus tu⁹ sicut
δετε ὡς ἐτροποφόρησέ σε κύριος ὁ θεός σου ὡς
si q̃s portaret hõ filiũ suũ:
εἴ τις τροποφορήσαι ἄνθρωπος τὸν υἱὸν ἑαυτοῦ,
per oẽz viã quã ambulastis quousq; veni
κατὰ πᾶσαν τὴν ὁδὸν ἣν ἐπορεύθητε ἕως ἤλθε-
stis in locũ
τε εἰς τὸν τόπον

Nu.13.c

E

terram: & renuncient per qđ iter debeamus ascendere: & ad quas pergere ciuitates. Cumq; mihi sermo placuisset misi ex vobis duodeci viros singulos de tribubus suis. Qui cũ prexissent in montana: venerũt vsq; ad vallem botri: & considerata terra sumentes de fructibus eius vt ostenderent vbertatẽ: attulerũt ad nos atq; dixerunt. Bona est terra quã dñs deus nr̃ daturus est nobis. Et noluistis ascẽdere: sed increduli ad sermonem dei vr̃i murmurastis in tabernaculis vestris atq; dixistis. Odit nos dominus: & idcirco eduxit nos de terra egypti: vt traderet nos in manu ammorrei: atq; deleret. Quo ascendemus? nũcii terruerunt cor nostrum dicentes. Maxima multitudo ẽ: & nobis statura procerior. Vrbes magne: & ad celũ vsq; munite. Filios enachim vidim⁹ ibi. Et dixi vobis. Nolite metuere: nec timeatis eos. Dñs deus qui ductor est vester p vobis ipse pugnabit: sicut fecit i egypto cunctis videntibus: & in solitudine ipsi vidistis. Portauit te dominus deus tuus vt solet hõ gestare puulũ filiũ suũ in oĩ via per quam ambulastis: donec veniretis ad locum

לנו את הארץ וישבו אתנו דבר
את הדרך אשר נעלה בה ואת
הערים אשר נבא אליהן: וייטב
בעיני הדבר ואקח מכם שנים
עשר אנשים איש אחד לשבט:
ויפנו ויעלו ההרה ויבאו עד נחל
אשכל וירגלו אתה: ויקחו בידם
מפרי הארץ ויורדו אלינו וישבו
אתנו דבר ויאמרו טובה הארץ
אשר יהוה אלהינו נתן לנו: ולא
אביתם לעלת ותמרו את פי
יהוה אלהיכם: ותרגנו באהליכם
ותאמרו בשנאת יהוה אתנו
הוציאנו מארץ מצרים לתת
אתנו ביד האמרי להשמידנו:
אנה אנחנו עלים אחינו המסו
את לבבנו לאמר עם גדול ורם
ממנו ערים גדלת ובצורת
בשמים וגם בני ענקים ראינו
שם: ואמר אלכם לא תערצון
ולא תיראון מהם: יהוה אלהיכם
ההלך לפניכם הוא ילחם לכם
ככל אשר עשה אתכם במצרים
לעיניכם: ובמדבר אשר ראית
אשר נשאך יהוה אלהיך כאשר
ישא איש את בנו בכל הדרך אשר
הלכתם עד באכם עד המקום

Transl.Chal.

לנא ית ארעא ויתיבון יתנא פתגמא ית אורחא דנסק בה וית קרויא דניעול להון [illegible]

Interp.chal.

nobis terrã: τ referãt ad nos verbũ per quã viã ascendere debemus τ ad quas vrbes veniemus. Et placuit sermo in oculis meis: τ tuli ex vobis duodecim viros: virũ vnũ de vnaquaq; tribu. Et perrexerũt τ ascenderunt in montẽ: τ venerũt vsq; ad torrentẽ botri: τ explorauerũt terrã illam. et tulerũt in manibus suis de fructu terre: τ attulerũt ad nos. et retulerunt nobis verbũ: τ dixerũt. Bona est terra quã dñs deus nr̃ dabit nobis. Et noluistis ascendere: τ rebellastis cõtra verbũ dñi dei vr̃i: τ murmurastis i tabernaculis vr̃is atq; dixistis. Quia odio habuit nos dñs: eduxit nos de terra egypti vt traderet nos in manu amorrei: vt cõsumeret nos. Quo nos ascendimus? frẽs nr̃i cõfregerũt cor nostrũ dicẽtes. Populus multus est τ fortior nobis: τ ciuitates magne τ munite vsq; ad celũ: filios quoq; gigantũ vidimus ibi. et dixi vobis. Ne formidetis: neq; timeatis eos: verbum dñi dei vestri qui ductor est corã vobis: pugnabit pro vobis: iuxta omnia que fecit vobiscũ in egypto in oculis vestris τ in solitudine: qr vidisti q portauit te dominus deus tuus sicut portat vir filium suũ in omni via per quaz ambulastis donec veniretis ad locum

Pritiua.chal.

הזה׃ ובדבר הזה אינכם מאמינם
ביהוה אלהיכם׃ ההלך לפניכם
בדרך לתור לכם מקום לחנתכם
באש לילה לראתכם בדרך אשר
תלכו בה ובענן יומם׃ וישמע
יהוה את קול דבריכם ויקצף
וישבע לאמר׃ אם יראה איש
באנשים האלה הדור הרע הזה
את הארץ הטובה אשר נשבעתי
לתת לאבתיכם׃ זולתי כלב בן
יפנה הוא יראנה ולו אתן את
הארץ אשר דרך בה ולבניו יען
אשר מלא אחרי יהוה׃ גם בי
התאנף יהוה בגללכם לאמר גם
אתה לא תבא שם׃ יהושע בן נון
העמד לפניך הוא יבא שמה אתו
חזק כי הוא ינחלנה את ישראל׃
וטפכם אשר אמרתם לבז יהיה
ובניכם אשר לא ידעו היום טוב
ורע המה יבאו שמה ולהם אתננה
והם יירשוה׃ ואתם פנו לכם
וסעו המדברה דרך ים סוף׃ ותענו
ותאמרו אלי חטאנו ליהוה
אנחנו נעלה ונלחמנו ככל אשר
צונו יהוה אלהינו ותחגרו איש
את כלי מלחמתו ותהינו לעלת
ההרה׃ ויאמר יהוה אלי אמר

istum. Et nec sic quidē credidistis domino deo vestro: qui precessit vos in via: & metatus ē locū in quo tētoria figere deberetis: nocte ostendens vobis iter p ignē: & die p colūnā nubis. Cumq; audisset dñs vocem sermonū vestrorum: iratus iurauit & ait. Nō videbit quispiam de hoībus gñationis huius pessime terram bonam quam iuramēto pollicitus sū patribus vestris: preter caleb filium iephone. Ipse eni videbit eā: & ipsi dabo terrā quam calcauit & filiis eius: quia secutus est dñm. Nec miranda indignatio in populū: cum mihi quoq; iratus dñs pp vos dixerit. Nec tu ingredieris illuc: sed iosue filius nū minister tuus: ipse intrabit pro te. Hunc exhortare & robora: & ipse sorte terrā diuidet israeli. Paruuli vrī de qbus dixistis q captiui ducerētur: & filii qui hodie boni ac mali ignorāt distātiā: ipsi igredientur: & ipsis dabo terrā & possidebūt eā. vos aūt reuertimini & abite in solitudinē p viā maris rubri. Et rñdistis mihi. Peccauimus domino: ascendemus & pugnabimus sicut precepit dñs deus nr. Cūq; instructi armis pergeretis in montem: ait mihi dominus. Dic

[illegible]

Primitiua chal. — Interp. chal.

istum. Et in verbo hoc non vos credidistis in verbo dñi dei vestri: qui ductor fuit corā vobis in via: vt prepararet vobis locū domus māsionis in quo maneretis: in colūna ignis per noctē: vt ostenderet vobis viā per quā ambulastis: & in columna nubis per diem. Et audita est corā dño vox sermonū vestrorū: & iratus est & iurauit dicens. Si viderit vir de hominibus gñationis hui⁹ pessime terrā bonā pro qua iuraui vt darem eam patribus vestris: preter caleb filiū iephone qui videbit eam & ipsi dabo terram quā calcauit et filijs eius: pro eo q perfectus fuit in timore dñi. Contra me quoq; fuit ira a facie dñi propter vos dicens. Tu quoq; nō ingredieris illuc. Iosue filius nun qui stat corā te ipse ingredietur illuc: ipsum robora: quia ipse hereditare faciet terram israel. Et familia vestra de qua dixistis in predā erit: & filij vestri qui nesciunt hodie bonum & malum: ipsi ingredientur illuc & illis dabo eam: & ipsi hereditabunt eam. Uos autē reuertimini & proficiscimini in desertum per viam maris rubri. Et respondistis & dixistis mihi. Peccauimus corā domino: nos ascendemus & pugnabimus iuxta omnia que precepit nobis domin⁹ deus noster. & accinxistis vos vnusquisq; armis bellicis: et cepistis ascendere in montem. Et dixit dominus ad me. dic

Transla. Chal.

[illegible]

[illegible]

Ca.2.

[illegible]

ad eos. Nolite ascēdere neq; pugnetis. Non enim sum vobiscū: ne cadatis coram inimicis vestris. Locutus sum & non audistis: sed aduersantes imperio dñi & tumētes supbia ascēdistis in montē. Itaq; egressus amorreus qui hītabat in montibus: & obuiā veniēs psecutus ē vos: sicut solent apes pseq. & cecidit de seir vsq; horma. Cūq; reuersi ploraretis corā dño: nō audiuit vos: nec voci vestre voluit acquiescere. Sedistis ergo in cadesbarne multo tempore.

Profectiq; Cap. 2. inde venimus in solitudinē que ducit ad mare rubrum: sicut mihi dixerat dñs: & circuiuimus mōtē seir lōgo tpe. Dixitq; dñs ad me. Sufficit vobis circuire montem istum. ite cōtra aquilonē: & populo precipe dicēs. Trāsibitis p terminos fratrū vestrorū filiorū esau: qui habitāt in seir: & timebunt vos. Vide te ergo diligēter: ne moueamini cōtra eos. Neq; eni dabo vobis de terra eorū quantū pōt vestigiū pedis calcare vestigiū: quia in possessionē esau dedi mōtē seir. Cibos emetis ab eis pecunia & comedetis: aquā emptā haurietis & bibetis. Dominus deus tuus bñdixit tibi in oī ope manuū tuarū. Nouit iter tuū: quō transieris solitudinē hāc magnā

להם לא תעלו ולא תלחמו כי
אינני בקרבכם ולא תנגפו לפני
איביכם׃ ואדבר אליכם ולא
שמעתם ותמרו את פי יהוה ותזדו
ותעלו ההרה׃ ויצא האמרי הישב
בהר ההוא לקראתכם וירדפו
אתכם כאשר תעשינה הדברים
ויכתו אתכם בשעיר עד חרמה׃
ותשבו ותבכו לפני יהוה ולא שמע
יהוה בקלכם ולא האזין אליכם׃
ותשבו בקדש ימים רבים כימים
אשר ישבתם׃ ונפן ונסע

Ca.ii.

המדברה דרך ים סוף כאשר דבר
יהוה אלי ונסב את הר שעיר
ימים רבים׃ ויאמר יהוה אלי
לאמר׃ רב לכם סב את ההר הזה
פנו לכם צפנה׃ ואת העם צו לאמר
אתם עברים בגבול אחיכם בני
עשו הישבים בשעיר וייראו מכם
ונשמרתם מאד׃ אל תתגרו בם כי
לא אתן לכם מארצם עד מדרך כף
רגל כי ירשה לעשו נתתי את הר
שעיר׃ אכל תשברו מאתם בכסף
ואכלתם וגם מים תכרו מאתם
בכסף ושתיתם׃ כי יהוה אלהיך
ברכך בכל מעשה ידך ידע לכתך
את המדבר הגדל הזה זה ארבעים

Transl. Chal.

[illegible]

Interp. chal. — Primitiua chal.

eis. ne ascēdatis nec pugnetis: qm maiestas mea nō habitat inter vos: ne cōteramini corā inimicis vris. locutusq; sum vobiscū: & nō obedistis: sed rebellastis in verbū dñi: & impie egistis & ascendistis in montē. Et egressus est amorreus qui habitabat in monte illo et persecutus est vos: sicut persequūtur apes: & percusserunt vos in seir vsq; ad hormā. & cōuersi estis & plorastis coram dño: & non suscepit dñs oratione vestrā: neq; auscultauit verba vestra. et habitastis in cades diebus multis: sicut dies quibus habitastis. Ca. 2.

Et perreximus & profecti sum⁹ in desertū per viā maris rubri: sicē locutus est dñs mecū. & circuiuimus montē seir dieb⁹ multis. et ait dñs ad me dicēs. Sufficit vobis circuire montē istū: declinate vos ad aqlonē. & ppl'o precipe dicēs. Uos trāsitis p terminū fratrū vrorū filiorū esau qui habitāt in seir: & timebūt vos: cauete nimis ne pugnetis cū eis: qm nō dabo vobis de terra eorū quantū potest calcare planta pedis: qm in possessionē esau dedi montē seir. Frumentum emetis ab eis argento & comedetis: & etiā aquā emetis ab eis argēto & bibetis. Dñs enī de⁹ tuus benedixit tibi in oibus operibus manuū tuarū: sufficienter tribuit tibi necessaria cum ambulares per desertum magnum hoc istis quadraginta

שנה יהוה אלהיך עמך לא חסרת דבר: ונעבר מאת אחינו בני עשו הישבים בשעיר מדרך הערבה מאילת ומעציון גבר ונפן ונעבר דרך מדבר מואב: ויאמר יהוה אלי אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה כי לא אתן לך מארצו ירשה כי לבני לוט נתתי את ער ירשה: האמים לפנים ישבו בה עם גדול ורב ורם כענקים: רפאים יחשבו אף הם כענקים והמאבים יקראו להם אמים: ובשעיר ישבו החרים לפנים ובני עשו יירשום וישמידום מפניהם וישבו תחתם כאשר עשה ישראל לארץ ירשתו אשר נתן יהוה להם: עתה קמו ועברו לכם את נחל זרד ונעבר את נחל זרד: והימים אשר הלכנו מקדש ברנע עד אשר עברנו את נחל זרד שלשים ושמנה שנה עד תם כל הדור אנשי המלחמה מקרב המחנה כאשר נשבע יהוה להם: וגם יד יהוה היתה בם להמם מקרב המחנה עד תמם: ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה למות מקרב העם:

עבר אח · פנה · צור · גרה להם נתן · נתן · פנה · גדל רום · חשב · קרא · ירש · שמד פנה · קום · עבר · יום · תמם לחם · חנה שבע · היה · היה תמם

per quadraginta annos, habitās tecū dñs deus tuus: & nihil tibi defuit. Cūq; trāsissemus frēs nr̄os filios esau: q habitabāt in seir p viā cāpestrē de helath & de asiongaber: venimus ad iter qđ ducit ī desertū moab. Dixitq; dñs ad me. Nō pugnes cōtra moabitas: nec ineas aduersus eos p̄liū. nō enī dabo tibi quicq̄ de terra eorum: quia filiis loth tradidi ar ī possessiōem. Emi primi fuerunt hitatores eius populus magnus & validus & tā excelsus: vt de enachī stirpe q̄si gigantes crederētur: & ēent sīles filiorū enachī. Deniq; moabite appellāt eos emim. In seir autē prius habitauerūt horrei: quibus expulsis atq; deletis hītauerunt filii esau: sicut fecit israel in terra possessionis sue: quā dedit illi dominus. Surgentes ergo vt trāsiremus torrentē zareth venimus ad eū. Tēpus aūt quo ambulauimus de cadesbarne vsq; ad transitum zareth trigīta & octo annorum fuit: donec cōsumeretur oīs cōgregatio hoīm bellatorū de castris: sicut iurauerat dominus: cuius manus fuit aduersus eos: vt interirent de castrorum medio. Postq̄ āt vniuersi ceciderunt pugnatores:

annis dñs deus tuus tecū: nō indiguisti v̄bo. ἔτη κύριος ὁ θεός σου μετὰ σοῦ, οὐκ ἐπεδεήθης ῥήματος. τ transiuimus fr̄es nr̄os filios esau: καὶ παρήλθομεν τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν υἱοὺς ἠσαῦ, habitantes in seir iuxta viā araba ab helath τ ab asiō gaber. τ reuersi τοὺς κατοικοῦντας ἐν σηὶρ παρὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἀραβὰ ἀπὸ ἐλὼν καὶ ἀπὸ γασίων γαβέρ. καὶ ἐπιστραφέντες πτertransiuimus viā desertā moab. τ dixit dñs ad me: ne īimici sitis moabitis: τ nō ineatis cōtra eos bellū. nō.n. dabo vobis de terra eoꝝ in sorte: nam filiis lot dedi aroer ad possidendū. emim priores sederūt παρήλθομεν ὁδὸν ἔρημον μωάβ. καὶ εἶπε κύριος πρός με, μὴ ἐχθραίνετε τοῖς μωαβίταις, καὶ μὴ συνάψητε πρὸς αὐτοὺς πόλεμον. οὐ γὰρ μὴ δῶ ὑμῖν ἀπὸ τῆς γῆς αὐτῶν ἐν κλήρῳ, τοῖς γὰρ υἱοῖς λὼτ δέδωκα τὴν ἀροὴρ κληρονομεῖν. οἱ ὀμμὶν πρότεροι ἐνεκάθηντο in ea gēs magna τ multa τ fortis: sicut filii enachi. raphai extimabūtur τ hi sicut filii enachi. τ moabite nomināt eos emim. ἐπ᾽ αὐτῆς ἔθνος μέγα καὶ πολὺ καὶ ἰσχυρόν, ὥσπερ οἱ ἐνακίμ. ῥαφαῒμ λογισθήσονται καὶ οὗτοι ὥσπερ οἱ ἐνακίμ. καὶ οἱ μωαβῖται ὀνομάζουσιν αὐτοὺς ὀμμίν. τ in seir sedit horreus prius: τ filii esau pdiderūt eos: τ deleuerūt illos a facie sua: τ habitauerūt p illis: quēadmodū fecit israel terre possessionis sue: q̄s dedit dñs illis. nūc ergo surgite τ discedite vos: τ ptransite vallem zareth. τ transiuimus vallē zareth. καὶ ἐν σηὶρ ἐνεκάθητο ὁ χορραῖος τὸ πρότερον, καὶ οἱ υἱοὶ ἠσαῦ ἀπώλεσαν αὐτούς, καὶ ἐξέτριψαν αὐτοὺς ἀπὸ προσώπου αὐτῶν, καὶ κατῳκίσθησαν ἀντ᾽ αὐτῶν, ὃν τρόπον ἐποίησεν ἰσραὴλ τὴν γῆν τῆς κληρονομίας αὐτοῦ, ἣν ἔδωκεν κύριος αὐτοῖς. νῦν οὖν ἀνάστητε καὶ ἀπάρατε ὑμεῖς, καὶ παραπορεύεσθε τὴν φάραγγα ζαρέδ. καὶ παρήλθομεν τὴν φάραγγα ζαρέδ. τ dies q̄s ptransiuimus a cades barne vsq; quo ptrāsiuimus vallē zareth triginta octo āni: vsq; quo cecidit oīs gñatio viroꝝ bellatoꝝ morientes de castris: sicut iurauit illis dñs. τ manus dei fuit cōtra illos: pdidit illos de medio castroꝝ vsq; quo ceciderūt. τ factū ē postq̄ ceciderūt oēs morientes viri bellatores de medio ppl̄i: καὶ αἱ ἡμέραι ἃς παρεπορεύθημεν ἀπὸ κάδης βαρνὴ ἕως οὗ παρήλθομεν τὴν φάραγγα ζαρέδ τριάκοντα ὀκτὼ ἔτη, ἕως οὗ διέπεσε πᾶσα ἡ γενεὰ ἀνδρῶν πολεμιστῶν ἀποθνήσκοντες ἀπὸ τῆς παρεμβολῆς, καθότι ὤμοσεν αὐτοῖς κ̄ς. καὶ ἡ χεὶρ τοῦ θεοῦ ἦν ἐπ᾽ αὐτοῖς, ἐξαναλῶσαι αὐτοὺς ἐκ μέσου τῆς παρεμβολῆς ἕως οὗ διέπεσον. καὶ ἐγενήθη ἐπειδὴ ἔπεσον πάντες οἱ ἀποθνήσκοντες ἄνδρες πολεμισταὶ ἐκ μέσου τοῦ λαοῦ,

C

Pritiua. chal.

שנה אח · שרא פנה · צור גרה עבר · נתן · רבב סנא חשב · קרא · תמנא · שנה סוף דור · נגה שרא קום · הוה שצא מות

Interp. chal.

annis verbū dñi dei tui fuit tecū: nec q̄cq̄ tibi defuit. Et trāsiuimus a fribus nr̄is filiis esau qui habitāt in seir a via cāpestri ab elath τ ab esion gaber: τ perreximus τ transiuimus p viā deserti moab. et dixit dñs ad me. Ne obsideas moabitas neq; cōtendas facere cum eis bellū: qm̄ nō dabo tibi de terra eoꝝ hereditates: quia filiis loth dedi ar in possessionē. Terribiles a principio habitauerūt in ea: popul' magnus τ multus τ fortis sicut gigātes: reputātur etiā ipsi sicͭ gigātes: τ moabite vocabāt eos terribiles. et in seir habitauerūt horrei a pncipio: τ filii esau eiecerunt eos: τ exterminauerūt a cōspectu suo: τ habitauerūt in loco eoꝝ: sicut fecit israel ī terra hereditatis sue quā dedit eis dñs. Nunc surgite transite torrentē zared: τ transiuimus torrentē zared. Dies aūt quibus ambulauimus de cades barne donec transiremus torrentē zared triginta τ octo anni fuerūt: donec cōsumeretur omnis generatio viroꝝ bellatorū de medio castrorū: sicut iurauit eis dñs. Et etiā plaga a facie dñi fuit in eis: vt interirent de medio castrorū donec consumerentur. Et factū est postq̄ cōsumpti sunt omnes viri bellatores τ mortui sunt de medio populi.

Transla. Chal.

שנין ספרא דיי אלהך עמך לא מנעתא מדעם: ועברנא מלות אחנא בני עשו דיתבין בשעיר מאורח מישרא מאילת ומעציון גבר ואת פנינא ועברנא אורח מדברא דמואב: ואמר יי לי לא תצור ית מואבאי ולא תתגרי למעבד עמהון קרב ארי לא אתן לך מארעיה ירותא ארי לבני לוט יהבית ית לחיית ירותא: אמתני מלקדמין יתיבו בה עם רב וסגי ותקיף כגבריא: גבריא מתחשבין אף אינון כגבריא ומואבאי קרן להון אמתני: ובשעיר יתיבו חוראי מלקדמין ובני עשו תריכונון ושיציאונון מן קדמיהון ויתיבו באתריהון כמא דעבד ישראל לארע ירותתיה דיהב יי להון: כען קומו ועיברו לכון ית נחלא דזרד ועברנא ית נחלא דזרד: ויומיא דהליכנא מרקם גיאה עד דעברנא ית נחלא דזרד תלתין ותמני שנין עד דסף כל דרא גברי מגיחי קרבא מגו משריתא כמא דקיים יי להון: ואף מחא מן קדם יי הות בהון לשיציותהון מגו משריתא עד דשליסו: והוה כד שלימו כל גברי מגיחי קרבא למסת מגו עמא:

D

τ locutus ē dñs ad me: dicēs: tu ptransibis hodie fines moab aroer τ accedetis prope filios āmon. ne inimicitiis illis: neq; ineatis cū eis in p̄liū: nō enī dabo de terra filioꝝ ammō tibi in sorte: qr filiis loth dedi eā in sorte. terra gigātū reputabit. τ .n. in ea habitabāt gigantes prius. τ āmonite nomināt eos zomi: gens magna τ multa τ potentior vobis: quēadmodū filii enachi. τ pdidit eos dñs a facie eoꝝ: τ possiderūt eos: τ habitauerūt pro illis vsq; in diē hanc. sicut fecerūt filiis esau habitātib' in seir: quēadmodū deleuit horreū a facie eoꝝ: τ possiderūt eos: τ habitauerūt pro illis vsq; ad diē hanc. καὶ ἐλάλησε κ̄ς πρός με, λέγων, σὺ παραπορεύσῃ σήμερον τὰ ὅρια μωὰβ τὴν ἀροὴρ καὶ προσάξετε ἐγγὺς υἱῶν ἀμμάν. μὴ ἐχθραίνετε αὐτοῖς, μηδὲ συνάψητε αὐτοῖς εἰς πόλεμον, οὐ γὰρ μὴ δῶ ἀπὸ τῆς γῆς υἱῶν ἀμμὰν σοὶ ἐν κλήρῳ, ὅτι τοῖς υἱοῖς λὼτ δέδωκα αὐτὴν ἐν κλήρῳ. γῆ ῥαφαῒν λογισθήσεται. καὶ γὰρ ἐπ᾽ αὐτῆς κατῴκουν οἱ ῥαφαῒν τὸ πρότερον. καὶ οἱ ἀμμανῖται ὀνομάζουσιν αὐτοὺς ζομμίν, ἔθνος μέγα καὶ πολὺ καὶ δυνατώτερον ὑμῶν, ὥσπερ οἱ ἐνακίμ, καὶ ἀπώλεσεν αὐτοὺς κύριος ἀπὸ προσώπου αὐτῶν, καὶ κατεκληρονόμησαν αὐτούς, καὶ κατῳκίσθησαν ἀντ᾽ αὐτῶν ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης, ὥσπερ ἐποίησαν τοῖς υἱοῖς ἠσαῦ τοῖς κατοικοῦσιν ἐν σηίρ, ὃν τρόπον ἐξέτριψε τὸν χορραῖον ἀπὸ προσώπου αὐτῶν, καὶ κατεκληρονόμησαν αὐτούς, καὶ κατῳκίσθησαν ἀντ᾽ αὐτῶν ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης.

C

E

τ euei habitātes in aseroth vsq; gazā: τ cappadoces egressi ex cappadocia deleuerūt eos: τ habitauerūt pro illis. nūc ergo surgite τ discedite τ ptrāsite vos vallē arnō. ecce tradidi in manus tuas seō regē esebō amorreū τ terrā eius. incipe possidere. cōmitte aduersus eū bellū in die hac. incipe dare timorē tuū τ terrorē tuū in faciē oīum gētiū q̄ sub celo: q̄ audiētes nomē tuū turbabūtur: τ dolores habebūt a facie tua. τ misi legatos a deserto cademoth ad seō regē esebon v̄bis pacificis dicēs: trāsibimus per terrā tuā: καὶ οἱ εὐαῖοι οἱ κατοικοῦντες ἐν ἀσηρὼθ ἕως γάζης, καὶ οἱ καππάδοκες οἱ ἐξελθόντες ἐκ καππαδοκίας ἐξέτριψαν αὐτούς, καὶ κατῳκίσθησαν ἀντ᾽ αὐτῶν. νῦν οὖν ἀνάστητε καὶ ἀπάρατε καὶ παρέλθετε ὑμεῖς τὴν φάραγγα ἀρνών. ἰδοὺ παραδέδωκα εἰς τὰς χεῖράς σου τὸν σηὼν βασιλέα ἐσεβὼν τὸν ἀμορραῖον καὶ τὴν γῆν αὐτοῦ. ἐνάρχου κληρονομεῖν. σύναπτε πρὸς αὐτὸν πόλεμον ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ. ἐνάρχου δοῦναι τὸν φόβον σου καὶ τὸν τρόμον σου ἐπὶ πρόσωπον πάντων τῶν ἐθνῶν τῶν ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ, οἵτινες ἀκούσαντες τὸ ὄνομά σου ταραχθήσονται, καὶ ὠδῖνας ἕξουσιν ἀπὸ προσώπου σου. καὶ ἀπέστειλα πρέσβεις ἀπὸ τῆς ἐρήμου κεδαμὼθ πρὸς σηὼν βασιλέα ἐσεβὼν λόγοις εἰρηνικοῖς λέγων, παρελεύσομαι διὰ τῆς γῆς σου,

locutus est dñs ad me dicens. Tu trāsibis hodie termīos moab vrbem nomine ar: & accedēs in vicīa filiorū ammō caue ne pugnes cōtra eos: nec mouearis ad p̄liū. Nō enī dabo tibi de terra filiorū ammō: q̄a filiis loth dedi eā in possessionē. Terra gigātū reputata ē: & in ipa olim hītauerūt gigantes: quos ammonite vocāt zomim. ppl's magnus & multus & pcere lōgitudinis sicut enachim: quos dleuit dñs a facie eorum: & fecit illos habitare pro eis: sicut fecerat filiis esau qui habitant in seir delēs horreos: & terrā eorū illis tradēs quā possident vsq; in presens. Eucos quoq; qui habitabant in aserim vsq; gazā cappadoces expulerūt: q egressi de cappadocia deleuerunt eos: & habitauerunt p illis. Surgite & trāsite torrētē arnō. Ecce tradidi ī manu tua seō regē esebō amorreorū: & terrā eius incipe possidere: & cōmitte aduersus eū preliū. Hodie incipiā mittere terrorē atq; formidinē tuā in populos: qui habitant sub oī celo: vt audito noīe tuo paueant: & ī morē pturientiū cōtremiscāt: & dolore teneātur. Misi ergo nūcios de solitudine cademoth ad seō regē esebō v̄bis pacificis dicēs. Trāsibimus p terrā tuam. publica gradiemur

וידבר יהוה אלי לאמר: אתה עבר היום את גבול מואב את ער: וקרבת מול בני עמון אל תצרם ואל תתגר בם כי לא אתן מארץ בני עמון לך ירשה כי לבני לוט נתתיה ירשה: ארץ רפאים תחשב אף הוא רפאים ישבו בה לפנים והעמנים יקראו להם זמזמים: עם גדול ורב ורם כענקים וישמידם יהוה מפניהם ויירשם וישבו תחתם: כאשר עשה לבני עשו הישבים בשעיר אשר השמיד את החרי מפניהם ויירשם וישבו תחתם עד היום הזה: והעוים הישבים בחצרים עד עזה כפתרים היצאים מכפתר השמידם וישבו תחתם: קומו סעו ועברו את נחל ארנן ראה נתתי בידך את סיחן מלך חשבון האמרי ואת ארצו החל רש והתגר בו מלחמה: היום הזה אחל תת פחדך ויראתך על פני העמים תחת כל השמים אשר ישמעון שמעך ורגזו וחלו מפניך: ואשלח מלאכים ממדבר קדמות אל סיחון מלך חשבון דברי שלום לאמר: אעברה בארצך בדרך

דבר · גבל · צור גרה נתן · חשב · קרא · גדל רום · שמד פנה · ירש · נסע · נתן · חלל ירש גרה · פנה · שמע · חול שלח · לאך דבר · שלם · עבר

Transla. Chal.

ומליל יי לי למימר: את עבר יומא דין ית תחום מואב ית לחית: ותתקרב לקביל בני עמון לא תצור עליהון ולא תתגרי למעבד עמהון קרב ארי לא אתן מארע בני עמון לך ירותא ארי לבני לוט יהבתה ירותא: ארע גיבריא מתחשבא אף היא גברין יתיבו בה מלקדמין ועמונאי קרן להון חושבניא: עם רב וסגי ותקיף כגבריא ושיצינון יי מן קדמיהון ותריכנון ויתיבו באתריהון: כמא דעבד לבני עשו דיתבין בשעיר דשיצי ית חוראי מן קדמיהון ותריכתון ויתיבו באתריהון עד יומא הדין: ועוואי דיתבין ברפיח עד עזה קפוטקאי דנפקו מן קפוטקאה שיציאונון ויתיבו באתריהון: קומו טולו ועיברו ית נחלא דארנון חזי דמסרית בידך ית סיחון מלכא דחשבון אמוראה וית ארעיה שרי לתרכותיה ואתגרי למעבד עמיה קרב: יומא הדין אשרי למתן זעתך ודחלתך על אפי עממיא דתחות כל שמיא דישמעון שמעך ויזועון ויתברון מן קדמך: ושלחית אזגדין ממדברא דקדמות לות סיחון מלכא דחשבון פתגמי שלם למימר: אעיבר בארעך באורחא

Interp. chal.

Locutusq; est dñs ad me dicens. Tu transibis hodie terminū moab vrbē ar: τ accedes cōtra filios ammō: ne obsideas eos: neq; cōtendas facere cum eis bellū: quoniā non dabo tibi de terra eoꝝ hereditatē: quia filiis loth dedi eam in hereditatē. terra gigantuꝫ reputatur etiam ipsa: gigantes habitauerunt in ea a principio: τ ammonite vocabant eos hosbantu. Populus magnus τ multus τ fortis sicut gigantes: τ disperdidit eos dñs a facie eoꝝ: τ eiecerunt eos: τ habitauerūt in locis eorum: sicut fecit filiis esau qui habitabāt in seir: quia disperdidit horreos a facie eoꝝ: et eiecit eos τ habitauerūt in locis eoꝝ vsq; in diem hanc. et eueos qui habitabant in villis vsq; gazam Cappadoces qui egressi sunt de cappadocia exterminauerūt eos: τ habitauerūt in locis eoꝝ. Surgite mouete castra: τ transite torrentē arnon: vide q̄ tradidi in manu tua seon regeꝫ esebon amorreū τ terrā eius: incipe eiicere eum τ contende vt facias bellū aduersus eum. Hodie incipiam dare terrorē tuū τ timorē tuū super faciē populoꝝ qui sunt sub omni celo: qui audient famam tuam: τ cōtremiscent τ conterentur a facie tua. Et misi nuncios de solitudine cedemoth ad seon regem esebon verbis pacificis dicēs. Transibo per terram tuam per viam

Pritiua chal.

אמר קרב · צור גרה עבד · נתן ירת חשב · יתב קרא רבב · שצא תרך · נטל חזה · שרא · זוע תבר · דבר · אמר עבר

בדרך בדרך אלך לא אסור ימין
ושמאול: אכל בכסף תשברני
ואכלתי ומים בכסף תתן לי
ושתיתי רק אעברה ברגלי: כאשר
עשו לי בני עשו הישבים בשעיר
והמואבים הישבים בער עד אשר
אעבר את הירדן אל הארץ אשר
יהוה אלהינו נתן לנו: ולא אבה
סיחן מלך חשבון העברנו בו כי
הקשה יהוה אלהיך את רוחו ואמץ
את לבבו למען תתו בידך כיום
הזה: ויאמר יהוה אלי ראה החלתי
תת לפניך את סיחן ואת ארצו
החל רש לרשת את ארצו: ויצא
סיחן לקראתנו הוא וכל עמו
למלחמה יהצה: ויתנהו יהוה
אלהינו לפנינו ונך אתו ואת בנו
ואת כל עמו: ונלכד את כל עריו בעת
ההוא ונחרם את כל עיר מתם
והנשים והטף לא השארנו שריד:
רק הבהמה בזזנו לנו ושלל
הערים אשר לכדנו: מערער אשר
על שפת נחל ארנן והעיר אשר
בנחל ועד הגלעד לא היתה קריה
אשר שגבה ממנו את הכל נתן
יהוה אלהינו לפנינו: רק אל ארץ
בני עמון לא קרבת כל יד נחל יבק

via. nō declinabimus neq; ad dextram neq; ad ſiniſtrā. alimēta precio vende nobis vt veſcamur: aquā pecunia tribue & ſic bibemus. Tm̄ eſt vt nobis cōcedas tranſitū: ſicut fecerūt filii eſau qui habitāt in ſeir: & moabite q morātur in ar: donec veniam ad iordanē: & trāſeamus ad terram quam dñs deus nr̄ daturus ē nobis. Noluitq; ſeon rex eſebon dare nobis tranſitū: quia idurauerat dñs deus tuus ſpūm eius: & obfirmauerat cor illius: ita vt traderetur ī manus tuas ſicut nūc vides. Dixitq; dñs ad me. Ecce cepi tibi tradere ſeon & terram eius: incipe poſſidere eam. Egreſſuſq; eſt ſeon obuiā nobis cū oī populo ſuo ad prelium in iaſa: & tradidit eum dñs deus nr̄ nobis: pcuſſimuſq; eū cū filiis ſuis & omni populo ſuo: cūctaſq; vrbes in tpe illo cepimus interfectis hītatoribus earū viris ac mulieribus & puulis. Nō reliquimus in eis quicq̄: abſq; iumētis: q in partē venere pdantiū: & ſpoliis vrbiū quas cepimus ab aroer que eſt ſup ripā torrētis arnō oppido qd in valle ſitū ē vſq; galaad. Nō fuit vicus & ciuitas q nr̄as effugeret manus. Oēs tradidit dñs deus noſter nobis abſq; terra filiorū ammon: ad quā non acceſſimus & cunctis que adiacent torrēti ieboc

via ibo: nō declinabo ad dextrā neq; ad ſiniſtrā.
ἐν τῇ ὁδῷ πορεύσομαι, οὐκ ἐκκλινῶ δεξιὰ οὐδὲ ἀριστερά.
cibos argento tribues mihi & comedā: &
βρώματα ἀργυρίου ἀποδώσῃ μοι καὶ φάγομαι, καὶ
aquā argento tribues mihi & bibā: niſi q
ὕδωρ ἀργυρίου ἀποδώσῃ μοι καὶ πίομαι, πλὴν ὅτι
trāſibo pedibus: ſicut fecerūt mihi filii
παρελεύσομαι τοῖς ποσί, καθὼς ἐποίησάν μοι οἱ υἱοὶ
eſau habitātes in ſeir: & moabite ha-
ἡσαῦ οἱ κατοικοῦντες ἐν σηίρ, καὶ οἱ μωαβῖται οἱ κα-
bitātes in ar quo ad trāſeā iordanē in
τοικοῦντες ἐν ἀρ ἕως ἂν παρέλθω τὸν ἰορδάνην εἰς τὴν
terrā: q̄ dñs deus nr̄ dat nobis. & nō voluit
γῆν, ἣν κ͞ς ὁ θεὸς ἡμῶν δίδωσιν ἡμῖν. καὶ οὐκ ἠθέλησε
ſeō rex eſebō ptrāſire nos p eū. q̄
σηὼν βασιλεὺς ἐσεβὼν παρελθεῖν ἡμᾶς δι᾽ αὐτοῦ. ὅτι
indurauit dñs deus nr̄ ſpūz eius: & obfirma
ἐσκλήρυνε κ͞ς ὁ θ͞ς ἡμῶν τὸ πνεῦμα αὐτοῦ, καὶ κατίσχυ-
uit cor eius: vt traderet in manus
σεν τὴν καρδίαν αὐτοῦ, ἵνα παραδοθῇ εἰς τὰς χεῖράς
tuas: vt in die hac. & dixit dñs ad me: ecce
σου, ὡς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ. καὶ εἶπε κ͞ς πρός με, ἰδοὺ
incepi tradere añ faciē tuā ſeō re-
ἦργμαι παραδοῦναι πρὸ προσώπου σου τὸν σηὼν βα-
gem eſebō amorreū & terrā eius: incipe
σιλέα ἐσεβὼν τὸν ἀμορραῖον καὶ τὴν γῆν αὐτοῦ, ἔναρξαι
poſſidere terrā eius. & exiit ſeō rex
κληρονομῆσαι τὴν γῆν αὐτοῦ. καὶ ἐξῆλθε σηὼν βασιλεὺς
eſebō in occurſū nobis & ipe & oīs pplš
ἐσεβὼν εἰς συνάντησιν ἡμῖν καὶ αὐτὸς καὶ πᾶς ὁ λαὸς
eius in ꝓliū in iaſa. & tradidit eū dñs
αὐτοῦ εἰς πόλεμον εἰς ἰασά. καὶ παρέδωκεν αὐτὸν κ͞ς
deus nr̄ in manus nr̄as añ faciē nr̄as. & pcuſſi-
ὁ θεὸς ἡμῶν εἰς τὰς χεῖρας ἡμῶν πρὸ προσώπου ἡμῶν. καὶ ἐπατά-
mus eū & filios eius & oēs pplš eius: & obti-
ξαμεν αὐτὸν καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ καὶ πάντα τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ ἐκρα-
nuimus oēs ciuitates eius in tpe illo. & exter-
τήσαμεν πασῶν τῶν πόλεων αὐτοῦ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ. καὶ ἐξω-
minauimus omnes ciuitatē: deinceps & vxores eoꝝ &
λοθρεύσαμεν πᾶσαν πόλιν, ἑξῆς καὶ τὰς γυναῖκας αὐτῶν καὶ
filios eoꝝ nō reliquimus viuos: verū iumēta pre-
τὰ τέκνα αὐτῶν οὐ κατελίπομεν ζωγρίαν, πλὴν τὰ κτήνη ἐπρο-
dati ſumus nobis ipis. & ſpolia ciuitatū cepimus ex
νομεύσαμεν ἑαυτοῖς. καὶ τὰ σκῦλα τῶν πόλεων ἐλάβομεν ἐξ
aroer: q̄ eſt apō ripā torrentis arnō: &
ἀροήρ, ἥ ἐστι παρὰ τὸ χεῖλος τοῦ χειμάρρου ἀρνών, καὶ τὴν
ciuitatē exiſtē in valle: & vſq; ad mōtē galaad.
πόλιν τὴν οὖσαν ἐν τῇ φάραγγι, καὶ ἕως ὄρους τοῦ γαλαάδ.
nō fuit ciuitas: q̄ effugeret nos. oēs tradidit
οὐκ ἐγενήθη πόλις, ἥτις διέφυγεν ἡμᾶς. τὰς πάσας παρέδω-
dñs deus nr̄ in manus nr̄as. verū in trā filioꝝ am
κε κ͞ς ὁ θεὸς ἡμῶν εἰς τὰς χεῖρας ἡμῶν. πλὴν εἰς τὴν γῆν υἱῶν ἀμ-
mon nō trāſiuimus: oīa ppinqua torrēti iaboc
μὼν οὐ παρήλθομεν, πάντα τὰ συγκυροῦντα χειμάρρῳ ἰαβὸκ

G

Tranſla. Chal.

ואתא איזיל לא אסטי לימינא ולסמאלא: עיבורא בכספא תזבין לי ואיכול ומיא
בכספא תתן לי ואשתי לחוד אעיבר ברגלי: כמא דעבדו לי בני עשו דיתבין בשעיר
ומואבאי דיתבין בלחיית עד דאעיבר ית ירדנא לארעא דיי אלהנא יהיב לנא: ולא
אבא סיחון מלכא דחשבון למשבקנא למעבר בתחומיה ארי אקשי יי אלהך ית
רוחיה ותקיף ית ליביה בדיל לממסריה בידך כיומא הדין: ואמר יי לי חזי דשריתי
לממסר קדמך ית סיחון וית ארעיה שרי לתרכותיה למירת ית ארעיה: ונפק סיחון
לקדמותנא הוא וכל עמיה לאגחא קרבא ליהץ: ומסריה יי אלהנא קדמנא ומחינא
יתיה וית בנוהי וית כל עמיה: וכבשנא ית כל קרווהי בעידנא ההוא וגמרנא ית כל
קרויא גבריא ונשיא וטפלא לא אשארנא משיזיב: לחוד בעירא בזנא לנא ועדי
קרויא דכבשנא: מערוער דעל כיף נחלא דארנון וקרתא דבנחלא ועד גלעד לא הות
קרתא דתקיפת מננא ית כולא מסר יי אלהנא קדמנא: לחוד לארע בני עמון לא
קריבתא כל כיף נחל יובקא

Interp̄. chal.

publicā ibo: non declinabimus ad dexterā nec ad ſiniſtrā. frumentū argento vendes mihi vt comedā: et aquā argento dabis mihi vt bibam: tantūmodo tranſibo pedibus meis. ſicut fecerūt mihi filij eſau q̄ habitant in ſeir & moabite qui habitant in ciuitate ar: donec tranſeam iordanē ad terrā quā dñs deus noſter daturus eſt nobis. et noluit ſeon rex eſebon dimittere nos tranſire per terminū ſuuz: quia indurauit dñs deus tuus ſpiritū eius: & roborauit cor eius: vt traderet eum in manus tuas ſicut in die hac. Et dixit dñs ad me. Uide q̄ incepi tradere in cōſpectu tuo ſeon & terrā eius: incipe eijcere eum vt poſſideas terram eius. Et egreſſus eſt ſeon in occurſuz noſtrū ipſe et oīs populus eius: vt pugnaret in iahas. et tradidit eum dñs deus noſter in cōſpectu nr̄o: & percuſſimus eum & filios eius & oēm populū eius. Et ſubiecimus oēs ciuitates eius in tēpore illo: & deſtruxim⁹ oēs vrbes & viros ac mulieres & puulos: nō reliquimus reliquias. Tantūmodo iumēta depredati ſumus nobis & ſpolia ciuitatū q̄s ſubiecim⁹: ab aroer q̄ eſt ſup ripā torrētis arnō & ciuitatē q̄ ē in torrēte & vſq; ad galaad nulla fuit ciuitas q̄ fortior nobis eſſet: ſz oēs tradidit dñs deus nr̄ in cōſpectu nr̄o. Tantūmodo ad terrā filioꝝ ammō nō acceſſiſti & ad oēm ripā torrētis iaboc

& ciuitates q̄ in mōtana: ſicut precepit nobis dñs deus nr̄.
καὶ τὰς πόλεις τὰς ἐπὶ τῇ ὀρεινῇ, καθότι ἐνετείλα-
το ἡμῖν κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν. Ca.3.

A Nume. n.b.

Et reuerſi aſcēdimus viā q̄ in baſan: & exiit og rex baſan in occurſum nobis: ipe & oīs pplš eius in pliuz
καὶ ἐπιστραφέντες ἀνέβημεν ὁδὸν τὴν εἰς βα-
σάν, καὶ ἐξῆλθεν ὢγ βασιλεὺς τῆς βασὰν εἰς συνάν-
τησιν ἡμῖν, αὐτὸς καὶ πᾶς ὁ λαὸς αὐτοῦ εἰς πόλεμον
in edrai. & dixit dñs ad me: ne timeas eū:
εἰς ἐδραΐμ. καὶ εἶπε κύριος πρός με, μὴ φοβηθῇς αὐ-
q̄ in manus tuas tradidi eū: &
τόν, ὅτι εἰς τὰς χεῖράς σου παραδέδωκα αὐτόν, καὶ
oēm pplm ei⁹ & oēs trā eius. &
πάντα τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ πᾶσαν τὴν γῆν αὐτοῦ. καὶ
facies ei ſicut feciſti ſeō regi
ποιήσεις αὐτῷ ὥσπερ ἐποίησας τῷ σηὼν βασιλεῖ τῶν
amorreoꝝ: q̄ hitabat in eſebō: & tradidit eū
ἀμορραίων, ὃς κατῴκει ἐν ἐσεβών. καὶ παρέδωκεν αὐ-
dñs deus nr̄ in manus nr̄as: & og re-
τὸν κ͞ς ὁ θεὸς ἡμῶν εἰς τὰς χεῖρας ἡμῶν, καὶ τὸν ὢγ βα-
gem baſan & oēm pplz eius. & pcuſſimus eū ita q̄ nō reliquimus eius ſemē.
σιλέα τῆς βασὰν καὶ πάντα τὸν λαὸν αὐτοῦ. καὶ ἐπα-
τάξαμεν αὐτὸν ἕως τοῦ μὴ καταλιπεῖν αὐτοῦ σπέρμα.
& obtinuim⁹ oēs ciuitates eius in tempore illo: nō fuit ciuitas q̄ nō cepimus ab eis.
καὶ ἐκρατήσαμεν πασῶν τῶν πόλεων αὐτοῦ ἐν τῷ και-
ρῷ ἐκείνῳ, οὐκ ἦν πόλις ἣν οὐκ ἐλάβομεν παρ᾽ αὐτῶν.
ſexagita ciuitates: oīa cōfinia argob regis og in baſan. oēs he ciuitates munite:
ἑξήκοντα πόλεις, πάντα τὰ περίχωρα ἀργὼβ βασι-
λέως ὢγ ἐν τῇ βασάν. πᾶσαι αὗται πόλεις ὀχυραί,
muri alti: porte & vectes: pter ciuitates
τείχη ὑψηλά, πύλαι καὶ μοχλοί, πλὴν τῶν πόλεων
phereꝫeoꝝ multas valde. deſtruximus
τῶν φερεζαίων τῶν πολλῶν σφόδρα. ἐξολοθρεύσαμεν
eos: ſicut fecimus ſeō regi eſebō.
αὐτούς, ὥσπερ ἐποιήσαμεν τὸν σηὼν βασιλέα ἐσεβών.
& deſtruximus oēm ciuitatē: deinceps & mulieres & filios: & oīa iumēta & ſpolia
καὶ ἐξολοθρεύσαμεν πᾶσαν πόλιν, ἑξῆς καὶ τὰς γυναῖ-
κας καὶ τὰ τέκνα, καὶ πάντα τὰ κτήνη καὶ τὰ σκῦλα
ciuitatū predati ſumus nobis ipis. & cepimus
τῶν πόλεων ἐπρονομεύσαμεν ἑαυτοῖς. καὶ ἐλάβομεν
in tpe illo trā de manibus duoꝝ regū
ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ τὴν γῆν ἐκ χειρῶν δύο βασιλέων
amorreoꝝ: q̄ erāt trans iordanē a torrente
τῶν ἀμορραίων, οἳ ἦσαν πέραν τοῦ ἰορδάνου ἀπὸ τοῦ χειμάρρου
arnō vſq; ad mōtē hermō. phenices cognomināt hermō ſa
ἀρνῶν ἕως ὄρους ἑρμών. οἱ φοίνικες ἐπονομάζουσι τὸ ἑρμὼν σα-
riō. & amorreus cognominauit id ſanir. oēs ciuitates
ριών. καὶ ὁ ἀμορραῖος ἐπωνόμασεν αὐτὸ σανίρ. πᾶσαι πόλεις

B

& vrbibus mōtanis: & vniuerſiſq; locis a q̄bus nos prohibuit dñs deus noſter. Cap. 3.

Itaq; cōuerſi aſcēdimus p iter baſā. Egreſſuſq; ē og rex baſan in occurſū nobis cū populo ſuo ad bellandum in edrai. Dixitq; dñs ad me. Ne timeas eū: quia in manu tua traditus ē cum omni populo ac terra ſua: faciesq; ei ſicut feciſti ſeon regi ammorreorum qui habitauit in eſebon. Tradidit ergo dñs deus nr̄ in manibus nr̄is et og regē baſan & vniuerſū populū eius: pcuſſimuſq; eos vſq; ad internitionē vaſtantes cūctas ciuitates illius vno tempore. Non fuit oppidum qd nos effugeret. Sexagita vrbes & oēs regionem argob regni og in baſan. cūcte vrbes erant munite muris altiſſimis portiſq; & vectib⁹ abſq; oppidis innumeris que nō habebāt muros. Et deleuimus eos ſicut feceramus ſeon regi eſebon. diſperdentes oēm ciuitatē viroſq; ac mulieres & paruulos: iumēta autē & ſpolia vrbiū diripuimus. Tulimuſq; illo in tempore terrā de manu duorum regum ammorreorum q erāt trās iordanē a torrēte arnō vſq; ad montē hermō quem ſidonii ſariō vocant & ammorrei ſanir. Oēs ciuitates

וערי ההר וכל אשר צוה יהוה
אלהינו: ונפן ונעל Cap.iii.
דרך הבשן ויצא עוג מלך הבשן
לקראתנו הוא וכל עמו למלחמה
אדרעי: ויאמר יהוה אלי אל
תירא אתו כי בידך נתתי אתו
ואת כל עמו ואת ארצו ועשית
לו כאשר עשית לסיחן מלך
האמרי אשר יושב בחשבון:
ויתן יהוה אלהינו בידנו גם את
עוג מלך הבשן ואת כל עמו ונכהו
עד בלתי השאיר לו שריד: ונלכד
את כל עריו בעת ההוא לא
היתה קריה אשר לא לקחנו
מאתם ששים עיר כל חבל ארגב
ממלכת עוג בבשן: כל אלה ערים
בצרת חומה גבהה דלתים ובריח
לבד מערי הפרזי הרבה מאד:
ונחרם אותם כאשר עשינו
לסיחן מלך חשבון החרם כל עיר
מתם הנשים והטף: וכל הבהמה
ושלל הערים בזונו לנו: ונקח
בעת ההוא את הארץ מיד
שני מלכי האמרי אשר בעבר
הירדן מנחל ארנן עד הר חרמון:
צידנים יקראו לחרמון שרין
והאמרי יקראו לו שניר: כל ערי

Tranſla. Chal.

וקרוי טורא וכל דפקיד יי אלהנא: Ca.iij. ואתפנינא וסליקנא לאורח
מתנן ונפק עוג מלכא דמתנן לקדמותנא הוא וכל עמיה לאגחא קרבא לאדרעי: ואמר
יי לי לא תדחל מניה ארי בידך מסרית יתיה וית כל עמיה וית ארעיה ותעביד ליה
כמא דעבדתא לסיחון מלכא דאמוראה דיתיב בחשבון: ומסר יי אלהנא בידנא אף ית
עוג מלכא דמתנן וית כל עמיה ומחינוהי עד דלא אשתאר ליה משיזיב: וכבשנא ית
כל קרווהי בעידנא ההוא לא הות קרתא דלא נסבנא מנהון שתין קרוין כל בית פלך
טרכונא מלכותא דעוג במתנן: כל אלין קרוין כריכן שור רם דשין ועברין
בר מקרוי פצחיא סגיאין לחדא: וגמרנא יתהון כמא דעבדנא לסיחון מלכא דחשבון
גמרנא כל קרויא גבריא ונשיא וטפלא: וכל בעירא ועדי קרויא בזנא לנא: ונסבנא
בעידנא ההיא ית ארעא מיד תרין מלכי אמוראה די בעברא דירדנא מנחלא דארנון
עד טורא דחרמון: צידנאי קרן לחרמון טורא סריון ואמוראה קרן ליה טור תלגא: כל קרוי

Interp̄. chal.

et ad vrbes mōtis & ad oia loca q̄ precepit dñs de⁹ nr̄.

Et perreximus & aſcendimus per viam Ca.3. baſan: & egreſſus eſt og rex baſan in occurſum noſtrū ipſe & oīs populus eius vt cōmitteret bellum in edrai. et dixit dñs ad me. Ne timeas eum: quia in manu tua tradidi eum & omnē populū eius & terram eius: & facies ei ſicut feciſti ſeon regi amorreorū qui habitabat in eſebon. et dedit dñs deus noſter in manu noſtra etiā og regem baſan & omnē populū eius: et percuſſimus eū donec nullus ex eis relictus eſſet. et ſubiecimus oēs vrbes eius in tpe illo: nō fuit ciuitas quā non acceperimus ab eis ſexaginta vrbes oia loca prouincie argob regni og in baſan. Oēs iſte vrbes munite & murate que habebāt ſeras & vectes preter villas abſq; muris multas nimis. & deſtruximus eas: ſicut fecimus ſeon regi eſebon: diſperdētes oim ciuitatū viros & mulieres & paruulos & oia iumenta: et ſpolia vrbiuz diripuimus nobis. et tulimus in tpe illo terrā de manu duorū regum amorreoꝝ qui erant trans iordanē: a torrente arnon vſq; ad montem hermon. Sidonij vocabant hermon ſarion: et amorrei appellabant eum montem niuis. Omnes vrbes

Tex. Heb.

המישור וכל הגלעד וכל הבשן עד סלכה ואדרעי ערי ממלכת עוג בבשן: כי רק עוג מלך הבשן נשאר מיתר הרפאים הנה ערשו ערש ברזל הלה הוא ברבת בני עמון תשע אמות ארכה וארבע אמות רחבה באמת איש: ואת הארץ הזאת ירשנו בעת ההוא מערער אשר על נחל ארנן וחצי הר הגלעד ועריו נתתי לראובני ולגדי: ויתר הגלעד וכל הבשן ממלכת עוג נתתי לחצי שבט המנשה כל חבל הארגב לכל הבשן ההוא יקרא ארץ רפאים: יאיר בן מנשה לקח את כל חבל ארגב עד גבול הגשורי והמעכתי ויקרא אתם על שמו את הבשן חות יאיר עד היום הזה: ולמכיר נתתי את הגלעד: ולראובני ולגדי נתתי מן הגלעד ועד נחל ארנן תוך הנחל וגבל ועד יבק הנחל גבול בני עמון: והערבה והירדן וגבל מכנרת ועד ים הערבה ים המלח תחת אשדת הפסגה מזרחה: ואצו אתכם בעת ההוא לאמר יהוה אלהיכם נתן לכם את הארץ הזאת לרשתה חלוצים תעברו

Trāsla. B. Hiero.

q̄ site sūt in planitie & vniuersā terrā galaad & basan vsq̧ ad selcha & edrai ciuitates regni og ī basan. Solus q̄ppe og rex basan restiterat de stirpe gigātū. Et mōstratur lect⁹ eius ferreus qui est in rabath filiorum āmō: nouē cubitos hñs lōgitudinis & q̄ttuor latitudinis ad mēsurā cubiti virilis manus. Terrāq̧ possedimus tempore illo ab aroer q̄ est sup ripā torrētis arnō: vsq̧ ad mediā ptē mōtis galaad. & ciuitates illius dedi rubē & gad. Reliq̄ͣ āt ptē galaad & oēm basā regni og tradidi medie tribui manasse oēm regionē argob. Cūctaq̧ basan vocabatur terra gigātū. Iair filius manasse possedit oēm regionem argob vsq̧ ad terminos gessuri & machati. Vocauitq̧ ex noīe suo basan auothiair. i. villas iair vsq̧ in p̄ntē diē. Machir quoq̧ dedi galaad. & tribubus ruben & gad dedi de terra galaad vsq̧ ad torrētē arnō mediū torrētis & cōfiniū vsq̧ ad torrētē ieboc q est terminus filiorū āmō: & planiciem solitudinis atq̧ iordanē: & terminos cenereth vsq̧ ad mare deserti: qđ ē salsissimū ad radicē montis phasga cōtra orietē. Precepiq̧ vobis in tpe illo dicens. Dñs deus vester dat vobis terram hanc in hereditatē: expediti precedite

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

[Greek text with interlinear Latin]

... in hereditatē armati precedite

ἐν κλήρῳ. ἐνοπλισάμενοι προπορεύεσθε

Transla. Chal.

מישרא וכל גלעד וכל מתנן עד סלכה ואדרעי קרוי מלכותיה דעוג במתנן: ארי לחוד עוג מלכא דמתנן אשתאר משאר גבריא הא ערסיה ערסא דברזלא הלא היא ברבת בני עמון תשע אמין אורכה וארבע אמין פותיה באמת מלכו: וית ארעא הדא יריתנא בעדנא ההוא מערער דעל נחלא דארנון ופלגות טורא דגלעד וקרוהי יהבית לשבט ראובן ולשבט גד: ושאר גלעד וכל מתנן מלכותיה דעוג יהבית לפלגות שבטא דמנשה כל בית פלך טרכונא לכל מתנן ההוא מתקרי ארע גבריא: יאיר בר מנשה נסיב ית כל בית פלך טרכונא עד תחום גשוראה ואפקירוס וקרא יתהן על שמיה ית מתנן כפרני יאיר עד יומא הדין: ולמכיר יהבית ית גלעד: ולשבט ראובן ולשבט גד יהבית מן גלעד ועד נחלא דארנון גו נחלא ותחומיה ועד יובקא נחלא תחומא דבני עמון: ומישרא וירדנא ותחומיה מגנוסר ועד ימא דמישרא ימא דמלחא תחות משפך מי רמתא מדינחא: ופקידית יתכון בעדנא ההיא למימר יי אלהכון יהב לכון ית ארעא הדא למירתה מזרזין תעברון

Interp. chal.

que sunt in planicie ꝛ omnē galaad ꝛ omnē basan vsq̧ ad selca ꝛ edrai vrbes regni og in basan. Quoniā solus og rex basan remāsit de reliquijs gigantū. ecce lectus eius lectus est ferreus: qui vtiq̧ est in rabbath filiorum amon: nouem cubitos habens longitudinis et quattuor cubitos latitudinis in cubito eiusdē regis. Et terrā hanc possedimus in tēpore illo ab aroer que est iuxta torrentē arnō vsq̧ ad mediā partē montis galaad: ꝛ ciuitates illius dedi tribui ruben ꝛ tribui gad. Reliquā aūt partē galaad ꝛ omnē basan regni og dedi dimidie tribui manasse oēm regionē prouincie argob. Ois illa prouincia basan vocabatur terra gigantū. Iair filius manasse tulit omnē prouinciā regionis argob vsq̧ ad terminū gesuri ꝛ maachati: ꝛ vocauit ex noīe suo basan oppida iair vsq̧ in diē hāc. Machir quoq̧ dedi galaad. ꝛ tribui ruben ꝛ tribui gad dedi a galaad vsq̧ ad torrentē arnon mediū torrētis et terminū eius vsq̧ ad torrentē iaboc: qui est terminus filiorum ammon: ꝛ planiciē ꝛ iordanē ꝛ terminum eius a genesar vsq̧ ad mare planiciei qđ ē mare salis sub decliuio collis ad orientem. et precepi vobis in tempore illo dicens. Dñs deus vester dedit vobis terram hanc in hereditatē: accincti transibitis

---

Tex. Heb.

לפני אחיכם בני ישראל כל בני חיל: רק נשיכם וטפכם ומקנכם ידעתי כי מקנה רב לכם ישבו בעריכם אשר נתתי לכם: עד אשר יניח יהוה לאחיכם ככם וירשו גם הם את הארץ אשר יהוה אלהיכם נתן להם בעבר הירדן ושבתם איש לירשתו אשר נתתי לכם: ואת יהושוע צויתי בעת ההוא לאמר עיניך הראת את כל אשר עשה יהוה אלהיכם לשני המלכים האלה כן יעשה יהוה לכל הממלכות אשר אתה עבר שמה: לא תיראום כי יהוה אלהיכם הוא הנלחם לכם: ואתחנן אל יהוה בעת ההוא לאמר: אדני יהוה אתה החלות להראות את עבדך את גדלך ואת ידך החזקה אשר מי אל בשמים ובארץ אשר יעשה כמעשיך וכגבורתך: אעברה נא ואראה את הארץ הטובה אשר בעבר הירדן ההר הטוב הזה והלבנן: ויתעבר יהוה בי למענכם ולא שמע אלי ויאמר יהוה אלי רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה: עלה ראש

Trāsla. B. Hiero.

fratres vestros filios israel omnes viri robusti absq̧ vxorib⁹ & paruulis atq̧ iumentis. Noui enī q̧ plura habeatis pecora: & in vrbibus remāere debebūt quas tradidi vobis dōec requiem tribuat dñs fribus vrīs sicut vobis tribuit: & possideāt ipsi ēt terram quam daturus est eis trans iordanē: tunc reuertetur vnusquisq̧ ī possessionē suā quā dedi vobis. Iosue quoq̧ in tpe illo precepi dicens. Oculi tui viderunt que fecit dominus deus vester duobus his regibus: sic faciet omnibus regnis ad que trāsiturus es. Ne timeas eos. Dñs enim deus vester pugnabit pro vobis. Precatusq̧ sum dñm in tpe illo dicens. Domine deus tu cepisti ōndere seruo tuo magnitudinē tuā manumq̧ fortissimā. Neq̧ enī ē alius deus vel in celo vel in terra qui possit facere opera tua & cōparari fortitudini tue. Trāsibo igitur & videbo terram hanc optimam trans iordanē & montē istū egregium & libanū. Iratusq̧ est dñs mihi propter vos. nec exaudiuit me: sed dixit mihi. Sufficit tibi. nequaq̄ vltra loquaris de hac re ad me. Ascēde cacumen

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

[Greek text with interlinear Latin]

... ne addas vltra loqui ad me verbū hoc:

μὴ προσθῇς ἔτι λαλῆσαι πρός με τὸν λόγον τοῦτον,

ascende in vtticē

ἀνάβηθι ἐπὶ τὴν κορυφὴν τοῦ

Transla. Chal.

קדם אחיכון בני ישראל כל מזרזי חילא: לחוד נשיכון וטפלכון ובעירכון ידענא ארי בעיר סגי לכון יתבון בקרויכון דיהבית לכון: עד דיניח יי לאחיכון כותכון ויירתון אף אינון ית ארעא דיי אלהכון יהיב להון בעברא דירדנא ותתובון גבר לירותתיה דיהבית לכון: וית יהושע פקידית בעדנא ההוא למימר עינך חזאן ית כל דעבד יי אלהכון לתרין מלכיא האילין כן יעביד יי לכל מלכותא דאת עבר תמן: לא תדחלון מנהון ארי יי אלהכון מימריה מגיח לכון קרב: וצליתי קדם יהוה בעדנא ההוא למימר: אדוני יהוה את שריתא לאחזאה ית עבדך ית רבותך וית ידך תקיפא דאת הוא אלהא דשכינתך בשמיא מלעילא ושליט בארעא מלרע ולית דיעבד כעובדך וכגבורתך: אעיבר כען ואחזי ית ארעא טבתא די בעברא דירדנא טורא טבא הדין ובית מקדשא: והוה רגז מן קדם יי עלי בדילכון ולא קביל מני ואמר יי לי סגי לך לא תוסף למללא קדמי עוד בפתגמא הדין: סק לריש

Interp. chal.

corā fratribus vris filijs israel oēs fortes exercitus. Tantūmodo vxores vestre ꝛ familie vre ꝛ iumēta vestra: noui enī q̧ iumēta multa sint vobis: habitent in vrbibus vris quas dedi vobis: donec requiē tribuat dñs fratribus vestris sicut vobis: ꝛ possideāt etiā ipsi terrā quā dñs deus vr daturus est eis vltra iordanē: ꝛ reuertemini vnusquisq̧ ad hereditatē suā quā dedi vobis. Et iosue precepi in tēpore illo dicēs. Oculi tui vident oīa que fecit dñs deus vester duobus his regibus: sic faciet dñs oībus regnis ad que tu transis: ne timeas eos quoniā verbū dñi dei vestri pugnabit pro vobis. Et oraui coram dño in tēpore illo dicens. Domine deus tu cepisti ostendere seruo tuo magnitudinē tuam ꝛ manū tuam fortissimā: quoniā tu es deus ꝛ maiestas tua est in celis desup: et dñaris in terra deorsum: ꝛ non est qui faciat iuxta opera tua ꝛ iuxta potentiā tuam. Transeā obsecro ꝛ videam terram bonam que est vltra iordanem ꝛ montē istum bonum ꝛ domum sanctuarij. Et fuit ira a facie domini cōtra me ꝑpter vos: ꝛ non exaudiuit me. et dixit dominus ad me. Sufficit tibi: ne addas vltra loqui coram me de hac re. Ascende ad verticem

Ter. Heb.

הפסגה ושא עיניך ימה וצפנה ותימנה ומזרחה וראה בעיניך כי לא תעבר את הירדן הזה: וצו את יהושע וחזקהו ואמצהו כי הוא יעבר לפני העם הזה והוא ינחיל אותם את הארץ אשר תראה: ונשב בגיא מול בית פעור:

Cap. iiii.

ועתה ישראל שמע אל החקים ואל המשפטים אשר אנכי מלמד אתכם לעשות למען תחיו ובאתם וירשתם את הארץ אשר יהוה אלהי אבתיכם נתן לכם: לא תספו על הדבר אשר אנכי מצוה אתכם ולא תגרעו ממנו לשמר את מצות יהוה אלהיכם אשר אנכי מצוה אתכם: עיניכם הראות את אשר עשה יהוה בבעל פעור כי כל האיש אשר הלך אחרי בעל פעור השמידו יהוה אלהיך מקרבך: ואתם הדבקים ביהוה אלהיכם חיים כלכם היום: ראה למדתי אתכם חקים ומשפטים כאשר צוני יהוה אלהי לעשות כן בקרב הארץ אשר אתם באים שמה לרשתה: ושמרתם

Primitiua heb.

נשא · ימן זרח · עבר · צוה · בנה · נחל את · ראה ישב · חקק · שפט למד · עשה חיה · בוא · ירש · יסף · צוה גרע · ראה · עשה · שמד · דבק · חיה · למד · צוה · עשה · בוא ירש

Trãsla. B. Hiero.

phasge: & oculos tuos circumfer ad occidentem & ad aquilonem austrumque & orientem: & aspice. Nec enim transibis iordanem istum. Precipe iosue & corrobora eum atque conforta: quia ipse precedet populum istum: & diuidet eis terram quam visurus es. Mansimusque in valle contra fanum phogor. Ca. 4.

Et nunc israel audi precepta & iudicia que ego doceo te: vt faciens ea viuas: & ingrediens possideas terram quam dominus deus patrum vestrorum daturus est vobis. Non addetis ad verbum quod vobis loquor: nec auferetis ex eo. Custodite mandata domini dei vestri: que ego precipio vobis. Oculi vestri viderunt omnia que fecit dominus contra beelphegor: quomodo contriuerit omnes cultores eius de medio vestri. Vos autem qui adheretis domino deo vestro: viuitis vniuersi vsque in presentem diem. Scitis quod docuerim vos precepta atque iusticias: sicut mandauit mihi dominus deus meus: sic facietis ea in terra quam possessuri estis: & obseruabitis

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina

λελαξευμένου, καὶ ἀνάβλεψον τοῖς ὀφθαλμοῖς σου κατὰ θάλασσαν καὶ βορρᾶν καὶ λίβα καὶ ἀνατολάς, καὶ ἴδε τοῖς ὀφθαλμοῖς σου ὅτι οὐ διαβήσῃ τὸν ἰορδάνην τοῦτον. καὶ ἔντειλαι τῷ ἰησοῦ καὶ κατίσχυσον αὐτὸν καὶ παρακάλεσον αὐτόν, ὅτι οὗτος διαβήσεται πρὸ προσώπου τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ αὐτὸς κατακληρονομήσει αὐτοῖς τὴν γῆν ἣν ἑώρακας. καὶ ἐνεκαθήμεθα ἐν νάπῃ σύνεγγυς οἴκου φογόρ.

Ca. 4.

Καὶ νῦν ἰσραὴλ ἄκουε τῶν δικαιωμάτων καὶ τῶν κριμάτων, ὅσα ἐγὼ διδάσκω ὑμᾶς σήμερον ποιεῖν, ἵνα ζῆτε καὶ πολυπλασιασθῆτε, καὶ εἰσελθόντες κληρονομήσητε τὴν γῆν, ἣν κύριος ὁ θεὸς τῶν πατέρων ὑμῶν δίδωσιν ὑμῖν. οὐ προσθήσετε πρὸς τὸ ῥῆμα ὃ ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν, καὶ οὐκ ἀφελεῖτε ἀπ' αὐτοῦ. φυλάσσεσθε τὰς ἐντολὰς κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν, ὅσας ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν σήμερον. οἱ ὀφθαλμοὶ ὑμῶν ἑωράκασι πάντα ὅσα ἐποίησε κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν τῷ βεελφεγώρ. ὅτι πᾶς ἄνθρωπος ὅστις ἐπορεύθη ὀπίσω βεελφεγώρ, ἐξέτριψεν αὐτὸν κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν ἐξ ὑμῶν. ὑμεῖς δὲ οἱ προσκείμενοι κυρίῳ τῷ θεῷ ἡμῶν, ζῆτε πάντες ἐν τῇ σήμερον. ἴδετε δέδειχα ὑμῖν δικαιώματα καὶ κρίσεις καθὰ ἐνετείλατό μοι κύριος ὁ θεός μου, τοῦ ποιῆσαι οὕτως ὑμᾶς ἐν τῇ γῇ ἣν ὑμεῖς εἰσπορεύεσθε ἐκεῖ κληρονομῆσαι αὐτήν. καὶ φυλάξεσθε

Interlinear Latin: excisi: & respice oculis tuis versus mare & aquilonem & austrum & orientem. & vide oculis tuis quia non transibis iordanem hunc. & precipe iosue & corrobora eum & conforta eum: quia hic transibit ante faciem populi huius: & ipse diuidet eis terram quam vidisti. & sedimus in valle prope domum phogor. Ca. 4. Et nunc israel audi iustificationes & iudicia: quecunque ego doceo vos hodie facere: vt viuatis & multiplicemini: & ingressi possideatis terram: quam dominus deus patrum vestrorum dat vobis. non addetis ad verbum quod ego precipio vobis: & non auferetis ab eo. custodite mandata domini dei vestri: quecunque ego precipio vobis hodie. oculi vestri viderunt omnia quecunque fecit dominus deus noster beelphegor. quia omnis homo qui ambulauit post beelphegor: contriuit illum dominus deus noster ex vobis. vos autem adherentes domino deo nostro: viuitis omnes in hodiernum. scitis ostendi vobis iustificationes & iudicia sicut precepit mihi dominus deus meus: vt faciatis sic vos in terra quam vos intratis illic vt possideatis eam. & obseruabitis

Transla. Chal.

ותזקוף עינך למערבא ולציפונא ולדרומא ולמדינחא וחזי בעינך ארי לא תעיבר ית ירדנא הדין: ופקיד ית יהושע ותקיפהי ועלימהי ארי הוא יעיבר קדם עמא הדין והוא יחסין יתהון ית ארעא דתחזי: ויתבנא בחילתא מלקבל בית פעור:

Ca. iiii.

וכען ישראל שמע לקימיא ולדיניא דאנא מליף יתכון למעבד בדיל דתיחון ותיעלון ותירתון ית ארעא דיי אלהא דאבהתכון יהיב לכון: לא תוספון על פתגמא דאנא מפקיד יתכון ולא תמנעון מניה למיטר ית פיקודיא דיי אלהכון דאנא מפקיד יתכון: עיניכון חזאן ית דעבד יי בפלחי טעות פעור ארי כל גברא דהליך בתר פלחי טעות פעור שיציה יי אלהך מבינך: ואתון דדבקתון בדחלתא דיי אלהכון קימין כולכון יומא דין: חזי דאליפית יתכון קימין ודינין כמא דפקדני יי אלהי למעבד כן בגו ארעא דאתון עלין לתמן למירתה: ותיטרון

Primitiua chal.

רום עבר צפן · דנח חזה · חסן קום · דון אלף עבד · חיה עול ירת · יסף פקד · נטר חזה · שצא · קום · עול ירת נטר

Interp. chal.

collis: & leua oculos tuos ad occidentem & ad aquilonem et ad austrum & ad orientem: & vide oculis tuis: quia non transibis iordanem istum. Precipe autem iosue & conforta eum & corrobora eum: quia ipse transibit coram populo isto: & ipse possidere eos faciet terram quam videbis. et habitauimus in valle contra beth phogor. Ca. 4.

Et nunc israel audite precepta & iudicia que ego doceo vos ad faciendum: vt viuatis & ingrediamini & possideatis terram quam dominus deus patrum vestrorum daturus est vobis. Non addetis ad verba que ego precipio vobis: nec auferetis ex eis: vt custodiatis precepta domini dei vestri que ego precipio vobis. Oculi vestri viderunt quod fecit dominus contra cultores beelphegor: quia omnem virum qui ambulauit post cultores beelphegor disperdidit dominus deus tuus de medio tui. Vos autem qui adhesistis timori domini dei vestri permanetis vniuersi hodie. videte quod docui vos precepta & iudicia sicut precepit mihi dominus deus meus: vt sic faciatis in medio terre: ad quam vos ingredimini vt possideatis eam. Et seruabitis

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

καὶ ποιήσετε, ὅτι αὕτη ἡ σοφία ὑμῶν καὶ ἡ σύνεσις ὑμῶν ἐναντίον πάντων τῶν ἐθνῶν, ὅσοι ἂν ἀκούσωσι πάντα τὰ δικαιώματα ταῦτα. καὶ ἐροῦσιν, ἰδοὺ λαὸς σοφὸς καὶ ἐπιστήμων τὸ ἔθνος τὸ μέγα τοῦτο. ὅτι ποῖον ἔθνος μέγα, ᾧ ἐστιν αὐτῷ θεὸς ἐγγίζων αὐτοῖς, ὡς κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν ἐν πᾶσιν οἷς αὐτὸν ἐπικαλεσώμεθα. καὶ ποῖον ἔθνος μέγα ᾧ ἐστιν αὐτῷ δικαιώματα καὶ κρίματα δίκαια κατὰ πάντα τὸν νόμον τοῦτον, ὃν ἐγὼ δίδωμι ἐνώπιον ὑμῶν σήμερον. πρόσεχε σεαυτῷ καὶ φύλαξον τὴν ψυχήν σου σφόδρα, μή ποτε ἐπιλάθῃ πάντας τοὺς λόγους, οὓς ἑωράκασιν οἱ ὀφθαλμοί σου, καὶ μὴ ἀποστήτωσαν ἀπὸ τῆς καρδίας σου πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου. καὶ συμβιβάσεις τοὺς υἱούς σου καὶ τοὺς υἱοὺς τῶν υἱῶν σου ἡμέραν ἣν ἔστητε ἐνώπιον κυρίου τοῦ θεοῦ σου ἐν χωρὴβ τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἐκκλησίας, ὅτε εἶπε κύριος πρός με, ἐκκλησίασον πρός με τὸν λαὸν τοῦτον, καὶ ἀκουσάτωσαν τὰ ῥήματά μου, ὅπως μάθωσι φοβεῖσθαί με πάσας τὰς ἡμέρας ἃς αὐτοὶ ζῶσιν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτῶν διδάξωσι. καὶ προσήλθετε καὶ ἔστητε ὑπὸ τὸ ὄρος. καὶ τὸ ὄρος ἐκαίετο πυρὶ ἕως τοῦ οὐρανοῦ, σκότος καὶ γνόφος καὶ θύελλα. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς ὑμᾶς ἐν τῷ ὄρει ἐκ μέσου τοῦ πυρὸς φωνὴν ῥημάτων. ὑμεῖς ἠκούσατε καὶ ὁμοίωμα οὐκ ἴδετε, ἀλλ' ἢ φωνήν. καὶ ἀνήγγειλεν ὑμῖν τὴν διαθήκην αὐτοῦ, ἣν ἐνετείλατο ὑμῖν ποιεῖν τὰ δέκα

Interlinear Latin: & facietis: quia hec sapientia vestra & intellectus vester coram omnibus gentibus: quecunque audiuerint omnes iustificationes has. & dicent: ecce populus sapiens & sciens gens magna hec. quia que gens magna: cui est ei deus appropinquans eis: vt dominus deus noster in omnibus quibus eum inuocauerimus. & que gens magna cui sunt ei iustificationes & iudicia iusta iuxta omnem legem hanc: quam ego do coram vobis hodie. attende tibi ipsi & custodi animam tuam valde. ne aliquando obliuiscaris omnium verborum: que viderunt oculi tui: & ne excidant a corde tuo omnibus diebus vite tue. & docebis filios tuos & filios filiorum tuorum die quo stetistis coram domino deo tuo in oreb die concionis: quando dixit dominus ad me: congrega ad me populum hunc: & audiant verba mea: vt discant timere me omnibus diebus quibus ipsi viuunt super terram: & filios suos doceant. & accessistis & stetistis sub monte. & mons comburebatur igne vsque ad celum: tenebre & caligo & procella. & locutus est dominus ad vos in monte de medio ignis vocem verborum. vos audistis & formam non vidistis sed vocem. & annunciauit vobis pactum suum: quod precepit vobis vt faceretis decem

Trãsla. B. Hiero.

& implebitis opere. Hec est enim vestra sapientia & intellectus coram populis: vt audientes vniuersi precepta hec dicant. En populus sapiens & intelligens gens magna. Nec est alia natio tam grandis que habeat deos appropinquantes sibi: sicut deus noster adest cunctis obsecrationibus nostris. Que est enim alia gens sic inclita: vt habeat cerimonias iustaque iudicia & vniuersam legem: quam ego proponam hodie ante oculos vestros. Custodi igitur temetipsum & animam tuam sollicite: ne obliuiscaris verborum que viderunt oculi tui: & ne excidant de corde tuo cunctis diebus vite tue. Docebis ea filios ac nepotes tuos: die quo stetisti coram domino deo tuo in oreb: quando dominus locutus est mihi dicens. Congrega ad me populum vt audiant sermones meos: & discant timere me in omni tempore: quo viuunt in terra: doceantque filios suos. Et accessistis ad radices montis qui ardebat vsque ad celum: erantque in eo tenebre & nubes & caligo. Locutusque est dominus ad vos de medio ignis. Vocem verborum eius audistis: & formam penitus non vidistis. Et ostendit vobis pactum suum quod precepit vt faceretis: & decem

Ter. Heb.

ועשיתם כי הוא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים אשר ישמעון את כל החקים האלה ואמרו רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה: כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרבים אליו כיהוה אלהינו בכל קראנו אליו: ומי גוי גדול אשר לו חקים ומשפטים צדיקם ככל התורה הזאת אשר אנכי נתן לפניכם היום: רק השמר לך ושמר נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חייך והודעתם לבניך ולבני בניך: יום אשר עמדת לפני יהוה אלהיך בחרב באמר יהוה אלי הקהל לי את העם ואשמעם את דברי אשר ילמדון ליראה אתי כל הימים אשר הם חיים על האדמה ואת בניהם ילמדון: ותקרבון ותעמדון תחת ההר וההר בער באש עד לב השמים חשך ענן וערפל: וידבר יהוה אליכם מתוך האש קול דברים אתם שמעים ותמונה אינכם ראים זולתי קול: ויגד לכם את בריתו אשר צוה אתכם לעשות עשרת

Primitiua heb.

עשה · שמע · בין · גדל · צדק ירה · צוה · שמר · שכח ראה · סור יום · חיה ידע · קהל שמע · למד · קרב עמד · דבר · מין ראה · זלת נגד ברת · עשה

Transl. Chal.

ותעבדון ארי היא חכמתכון וסכלתנותכון לעיני עממיא דישמעון ית כל קימיא האלין ויימרון לחוד עם חכים וסכלתן עמא רבא הדין: ארי מאן עם רב דליה אלהא קריב ליה לקבלא צלותיה בעידן עקתיה כיי אלהנא בכל עידן דאנחנא מצלן קדמוהי: ומאן עם רב דליה קימין ודינין קשיטין ככל אוריתא הדא דאנא יהיב קדמיכון יומא דין: לחוד איסתמר לך וטר נפשך לחדא דילמא תתנשי ית פתגמיא דחזאה עינך ודילמא יעדון מלבך כל יומי חייך ותהודעינון לבנך ולבני בנך: יומא דקמתא קדם יי אלהך בחרב כד אמר יי לי כנוש קדמי ית עמא ואשמעינון ית פתגמי דילפון למדחל מן קדמי כל יומיא דאינון קימין על ארעא וית בניהון ילפון: וקרבתון וקמתון בשפולי טורא וטורא בער באשתא עד צית שמיא חשוכא עננא ואמיטתא: ומליל יהוה עמכון מגו אישתא קל פתגמין אתון שמעין ודמות ליתיכון חזן אלהין קלא: וחוי לכון ית קימיה דפקיד יתכון למעבד עשרא

Primitiua chal.

עבד שמע קום · אמר רבב · צלא עקא · דין · ספר נטר נשא · עדא חיה ידע · קום כנש שמע · אלף דחל קום · רמא חזה · חוה קום עבד

Interp. chal.

et facietis ea: quia hec est sapientia vestra & intellectus in oculis populorum qui audierint omnia precepta hec: & dicent. Certe sapiens & intelligens est populus hic magnus. quis est enim populus magnus qui habeat deum appropinquantem sibi vt suscipiat orationem eius in tempore tribulationis sue sicut deus noster in omni tempore quo nos oramus coram eo: et quis est populus magnus qui habeat statuta & iudicia vera: sicut vniuersa lex ista quam ego pono coram vobis hodie: Verumtamen custodi temetipsum & custodi animam tuam nimis: ne forte obliuiscaris verborum que viderunt oculi tui: & ne forte recedant de corde tuo cunctis diebus vite tue: & docebis ea filios tuos & filios filiorum tuorum: die quo stetisti coram domino deo tuo in oreb: quando dixit mihi dominus. Congrega populum in conspectu meo: & audire faciam eos verba mea: vt discant timere me omnibus diebus quibus ipsi permanent super terram & filios suos doceant. et accessistis & stetistis in humiliori loco montis: & mons ardebat igni vsque ad celum: & erant tenebre & nubes et caligo. Et locutus est dominus vobiscum de medio ignis. Vocem verborum vos audiebatis: & formam non videbatis nisi vocem: & nunciauit vobis pactum suum quod precepit vobis vt faceretis decem

Tex. Heb.

הדברים ויכתבם על שני לחות
אבנים: ואתי צוה יהוה בעת
ההוא ללמד אתכם חקים
ומשפטים לעשתכם אתם בארץ
אשר אתם עברים שמה לרשתה:
ונשמרתם מאד לנפשתיכם כי
לא ראיתם כל תמונה ביום דבר
יהוה אליכם בחרב מתוך האש:
פן תשחתון ועשיתם לכם פסל
תמונת כל סמל תבנית זכר או
נקבה: תבנית כל בהמה אשר
בארץ תבנית כל צפור כנף אשר
תעוף בשמים: תבנית כל רמש
באדמה תבנית כל דגה אשר במים
מתחת לארץ: ופן תשא עיניך
השמימה וראית את השמש ואת
הירח ואת הכוכבים כל צבא
השמים ונדחת והשתחוית להם
ועבדתם אשר חלק יהוה אלהיך
אתם לכל העמים תחת כל
השמים: ואתכם לקח יהוה ויוצא
אתכם מכור הברזל ממצרים
להיות לו לעם נחלה כיום הזה:
ויהוה התאנף בי על דבריכם
וישבע לבלתי עברי את הירדן
ולבלתי בא אל הארץ הטובה אשר
יהוה אלהיך נתן לך נחלה: כי

Primitiua heb.

כתב שנה לוח | חקק | שפט | ירש | שמר | ראה | שחת עשה | בנה | צפר | עוף | נשא | ראה | כבב | דחה שחה | יצא | היה | אנף | שבע | בוא

Trãsla. B. Hiero.

verba que scripsit in duabus tabulis lapideis. Mihique mandauit in illo tempore ut docerem vos cerimonias & iudicia: que facere deberetis in terra: quam possessuri estis. Custodite igitur sollicite animas vestras. Non vidistis aliquam similitudinem in die qua locutus est vobis dominus in oreb de medio ignis: ne forte decepti faciatis vobis sculptam similitudinem aut imaginem masculi vel femine: similitudinem omnium iumentorum que sunt super terram: vel auium sub celo volantium atque reptilium que mouentur in terra: siue piscium qui sub terra morantur in aquis: ne forte eleuatis oculis ad celum videas solem & lunam & omnia astra celi: & errore deceptus adores ea & colas: que creauit dominus deus tuus in ministerium cunctis gentibus que sub celo sunt. Vos autem tulit dominus & eduxit de fornace ferrea egypti: ut haberet populum hereditarium sicut est in presenti die. Iratusque est dominus contra me propter sermones vestros: & iurauit ut non transirem iordanem: nec ingrederer terram optimam quam daturus est vobis. Ecce

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

verba. et scripsit ea in duabus tabulis lapide
ῥήματα. καὶ ἔγραψεν αὐτὰ ἐπὶ δύο πλάκας λιθί-
is. et mihi precepit dominus in tempore il
νας. καὶ ἐμοὶ ἐνετείλατο κύριος ἐν τῷ καιρῷ ἐκεί-
lo: ut docerem vos iustificationes, et iudicia ut faceretis
νῳ, διδάξαι ὑμᾶς δικαιώματα καὶ κρίσεις ποιεῖν
hec vos super terram: in quam vos intra
αὐτὰ ὑμᾶς ἐπὶ τῆς γῆς, εἰς ἣν ὑμεῖς εἰσπορεύ-
tis illuc ut possideatis illam. et custodite
εσθε ἐκεῖ κληρονομῆσαι αὐτήν. καὶ φυλάξασθε
valde animas vestras: quia non vidistis omnem
σφόδρα τὰς ψυχὰς ὑμῶν, ὅτι οὐκ ἴδετε πᾶν
similitudinem in die qua locutus est dominus ad
ὁμοίωμα ἐν τῇ ἡμέρᾳ ᾗ ἐλάλησε κύριος πρὸς ὑ-
vos in oreb in monte de medio ignis:
μᾶς ἐν χωρὴβ ἐν τῷ ὄρει ἐκ μέσου τοῦ πυρός,
ne forte deliquatis et faciatis vobis ipsis
μή ποτε ἀνομήσητε καὶ ποιήσητε ὑμῖν αὐτοῖς
sculptam similitudinem: omnem imaginem similitudinem mascu
γλυπτὸν ὁμοίωμα, πᾶσαν εἰκόνα ὁμοίωμα ἀρσε-
li aut feminę: similitudinem omnis iumenti que sunt
νικοῦ ἢ θηλυκοῦ, ὁμοίωμα παντὸς κτήνους τῶν ὄν-
super terram: similitudinem omnis auis alate
των ἐπὶ τῆς γῆς, ὁμοίωμα παντὸς ὀρνέου πτερωτοῦ
que volat sub celo: similitudinem omnis reptilis:
ὃ πέταται ὑπὸ τὸν οὐρανόν, ὁμοίωμα παντὸς ἑρπετοῦ,
quod repit super terram: similitudinem omnis piscis: quecunque
ὃ ἕρπει ἐπὶ τῆς γῆς, ὁμοίωμα παντὸς ἰχθύος, ὅσα
sunt in aquis sub terra. et ne forte
ἐστὶν ἐν τοῖς ὕδασιν ὑποκάτω τῆς γῆς. καὶ μή ποτε
respiciens in celum: et videns solem et
ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἰδὼν τὸν ἥλιον καὶ τὴν
lunam et stellas: et omnem ornatum ce-
σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρας, καὶ πάντα τὸν κόσμον τοῦ οὐ-
li: deceptus adores ea: et colas
ρανοῦ, πλανηθεὶς προσκυνήσῃς αὐτοῖς, καὶ λατρεύ-
ea: que distribuit dominus deus tuus hec omnibus
σῃς αὐτοῖς, ἃ ἀπένειμε κύριος ὁ θεός σου αὐτὰ πᾶσι
gentibus que sub celo. vos autem acce
τοῖς ἔθνεσι τοῖς ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ. ὑμᾶς δὲ ἔλα-
pit dominus deus: et eduxit vos de fornace
βε κύριος ὁ θεός, καὶ ἐξήγαγεν ὑμᾶς ἐκ τῆς καμίνου τῆς
ferrea de egypto: ut essetis ei populus hereditarius: ut
σιδηρᾶς ἐξ αἰγύπτου, εἶναι αὐτῷ λαὸν ἔγκληρον, ὡς
in die hac. et dominus iratus est mihi pro his
ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ. καὶ κύριος ἐθυμώθη μοι περὶ τῶν
que dicuntur a vobis. et iurauit ut non transirem
λεγομένων ὑφ᾽ ὑμῶν. καὶ ὤμοσεν ἵνα μὴ διαβῶ τὸν
iordanem hunc: et non ingrederer in terram
ἰορδάνην τοῦτον, καὶ οὐ μὴ εἰσέλθω εἰς τὴν γῆν
bonam: quam dominus deus dat vobis in sorte.
τὴν ἀγαθήν, ἣν κύριος ὁ θεὸς δίδωσιν ὑμῖν ἐν κλήρῳ.

Transla. Chal.

ופתגמין וכתבינון על תרין לוחי אבניא: ויתי פקיד יי בעידנא ההוא לאלפא יתכון
קימין ודינין למעבדכון יתהון בארעא דאתון עברין לתמן למירתה: ותסתמרון לחדא
לנפשתיכון ארי לא חזיתון כל דמות ביומא דמליל יהוה עמכון בחרב מגו אישתא:
דילמא תחבלון ותעבדון לכון צלמא דמות כל צורא דמות דכר או נוקבא: דמות כל
בעירא די בארעא דמות כל ציפר דפרח דתיעוף באויר רקיע שמיא: דמות כל
רחשא די בארעא דמות כל נוני די במיא מלרע לארעא: ודילמא תזקוף עינך לשמיא
ותחזי ית שמשא וית סיהרא וית כוכביא כל חילא דשמיא ותטעי ותסגוד להון
ותפלחינון דזמין יי אלהך יתהון לכל עממיא תחות כל שמיא: ויתכון קרב יי
לדחלתיה ואפיק יתכון מכורא דפרזלא ממצרים למיהוי ליה לעם אחסנא כיומא
הדין: ומן קדם יי הוה רגז עלי על פתגמיכון וקיים בדיל דלא למעבר ית ירדנא
ובדיל דלא למיעל לארעא טבא די יי אלהך יהיב לך אחסנא: ארי

Interp. chal.

verba: et scripsit ea in duabus tabulis lapideis. Et mihi precepit dominus in tempore illo ut docerem vos precepta et iudicia ut faceretis ea in terra ad quam vos transitis ut possideatis eam. Custodite valde animas vestras: quia nullam similitudinem vidistis in die qua locutus est dominus vobiscum in oreb de medio ignis: ne forte corrumpamini et faciatis vobis imaginem aut similitudinem omnis figure: similitudinem masculi aut femine: similitudinem omnis iumenti quod est in terra: similitudinem omnis auis pennate que volat per aerem firmamenti celi: similitudinem omnis reptilis quod est in terra: similitudinem omnium piscium qui sunt in aqua sub terra. et ne forte eleues oculos tuos ad celum et videas solem et lunam et stellas et omnem militiam celi: et decipiaris et adores ea et colas ea: que preparauit dominus deus tuus omnibus populis sub omni celo. Vos autem applicauit dominus ad timorem suum: et eduxit vos de fornace ferrea de egypto: ut sitis ei in populum hereditarium sicut in die hac. Et a facie domini fuit ira contra me propter verba vestra: et iurauit ut non transirem iordanem: neque intrarem in terram bonam quam dominus deus tuus daturus est tibi in possessionem:

Primitiua chal.

דון ירת ספר | חבל עבד | עוף | ארע זקף | חזה טעה סגד | פלח | נפק | קום עבר | עול

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

ego enim morior in terra hac: et non tran-
ἐγὼ γὰρ ἀποθνήσκω ἐν τῇ γῇ ταύτῃ, καὶ οὐ δια-
seo iordanem. vos autem transitis ior-
βαίνω τὸν ἰορδάνην. ὑμεῖς δὲ διαβαίνετε τὸν ἰορ-
danem: et possidebitis terram bonam hanc.
δάνην, καὶ κληρονομήσετε τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν ταύ-
et attendite vos ne unquam obliuiscamini
την. καὶ προσέχετε ὑμεῖς μή ποτε ἐπιλάθησθε
pacti domini dei vestri: quod disposuit ad
τὴν διαθήκην κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν, ἣν διέθετο πρὸς
vos: et faciatis vobis ipsis sculptam similitu
ὑμᾶς, καὶ ποιήσητε ὑμῖν αὐτοῖς γλυπτὸν ὁμοίω-
dinem omnium que precepit tibi dominus deus tuus. quoniam
μα πάντων ὧν συνέταξέ σοι κύριος ὁ θεός σου. ὅτι
dominus deus tuus ignis consumens est ipse: deus
κύριος ὁ θεός σου πῦρ καταναλίσκων ἐστὶν αὐτός, θεὸς
zelotes. si autem genueris filios et filios filiorum
ζηλωτής. ἐὰν δὲ γεννήσῃς υἱοὺς καὶ υἱοὺς τῶν υἱῶν
tuorum: et morati fueritis super terram et deliqueritis et
σου, καὶ χρονίσητε ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἀνομήσητε καὶ
feceritis sculptam similitudinem omnis: et feceritis
ποιήσητε γλυπτὸν ὁμοίωμα παντός, καὶ ποιήσητε τὸ
malum coram domino deo nostro: ut irritetis il-
πονηρὸν ἐναντίον κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν, παροργίσαι αὐ-
lum: obtestor vobis hodie et celum
τόν, διαμαρτύρομαι ὑμῖν σήμερον τόν τε οὐρανὸν
et terram: quia perditione peribitis cito a
καὶ τὴν γῆν, ὅτι ἀπωλείᾳ ἀπολεῖσθε ταχὺ ἀπὸ
terra: in quam vos transitis iordanem illuc
τῆς γῆς, εἰς ἣν ὑμεῖς διαβαίνετε τὸν ἰορδάνην ἐκεῖ
ut possideatis eam. non multos morabimini dies
κληρονομῆσαι αὐτήν. οὐχὶ πολυχρονιεῖτε ἡμέρας
super eam sed deletione delebimini: et disperget
ἐπ᾽ αὐτῆς ἀλλ᾽ ἢ ἐκτριβῇ ἐκτριβήσεσθε, καὶ διασπε-
dominus vos in omnibus gentibus: et remanebi
ρεῖ κύριος ὑμᾶς ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν, καὶ καταλειφ-
tis pauci numero in gentibus in quas congregabit
θήσεσθε ὀλίγοι ἀριθμῷ ἐν τοῖς ἔθνεσιν εἰς οὓς συνάξει
dominus vos illuc. et seruietis illic diis alijs
κύριος ὑμᾶς ἐκεῖ. καὶ λατρεύσετε ἐκεῖ θεοῖς ἑτέροις
operibus manuum hominum lignis et lapidibus: qui non vi
ἔργοις χειρῶν ἀνθρώπων ξύλοις καὶ λίθοις, οἳ οὐκ ὄ-
debunt neque audient neque comedent neque
ψονται οὐδὲ ἀκούσωσιν οὐδὲ μὴ φάγωσιν οὐδὲ μὴ
olfacient. et queretis illic dominum deum ve
ὀσφρανθῶσιν. καὶ ἐκζητήσετε ἐκεῖ κύριον τὸν θεὸν ὑ-
strum: et inuenietis eum. quum quesieritis eum ex
μῶν, καὶ εὑρήσετε αὐτὸν ὅταν ἐκζητήσητε αὐτὸν ἐξ
toto corde tuo: et ex tota anima
ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς
tua in tribulatione tua: et inuenient te om-
σου ἐν τῇ θλίψει σου, καὶ εὑρήσουσί σε πάν-
nes sermones hi.
τες οἱ λόγοι οὗτοι.

Deb. 11. g.

Infra. 30. b.

Trãsla. B. Hiero.

moriar in hac humo. non transibo iordanem: vos transibitis & possidebitis terram egregiam. Caue ne quando obliuiscaris pacti domini dei tui quod pepigit tecum: & facias tibi sculptam similitudinem eorum que fieri dominus prohibuit. Quia dominus deus tuus ignis consumens est: deus emulator. Si genueritis filios ac nepotes: & morati fueritis in terra: decepti feceritis vobis aliquam similitudinem patrantes malum coram domino deo vestro ut eum ad iracundiam prouocetis: testes inuoco hodie celum & terram: cito perituros vos esse de terra quam transito iordane possessuri estis. Non habitabitis in ea longo tempore: sed delebit vos dominus atque disperget in omnes gentes: & remanebitis pauci in nationibus ad quas vos ducturus est dominus. Ibique seruietis diis qui hominum manu fabricati sunt: ligno & lapidi qui non vident nec audiunt nec comedunt nec odorantur. Cumque quesieris ibi dominum deum tuum: inuenies eum: si tamen toto corde quesieris & tota tribulatione anime tue postquam te inuenerint omnia que predicta sunt.

Tex. Heb.

אנכי מת בארץ הזאת אינני עבר
את הירדן ואתם עברים וירשתם
את הארץ הטובה הזאת:
השמרו לכם פן תשכחו את ברית
יהוה אלהיכם אשר כרת עמכם
ועשיתם לכם פסל תמונת כל
אשר צוך יהוה אלהיך: כי יהוה
אלהיך אש אכלה הוא אל קנא:
כי תוליד בנים ובני בנים
ונושנתם בארץ והשחתם
ועשיתם פסל תמונת כל
ועשיתם הרע בעיני יהוה אלהיך
להכעיסו: העידתי בכם היום את
השמים ואת הארץ כי אבד
תאבדון מהר מעל הארץ אשר
אתם עברים את הירדן שמה
לרשתה לא תאריכן ימים עליה
כי השמד תשמדון: והפיץ יהוה
אתכם בעמים ונשארתם מתי
מספר בגוים אשר ינהג יהוה
אתכם שמה: ועבדתם שם אלהים
מעשה ידי אדם עץ ואבן אשר
לא יראון ולא ישמעון ולא
יאכלון ולא יריחן: ובקשתם משם
את יהוה אלהיך ומצאת כי תדרשנו
בכל לבבך ובכל נפשך: בצר
לך ומצאוך כל הדברים האלה

Primitiua heb.

מות | שמר שכח | כרת | עשה מון | צוה | ילד | ישן שחת | רוע | כעס עוד | ירש ארך יום | שמד פוץ | שאר מתה | ספר נהג | עשה | ראה שמע | אכל ריח | דרש | צור

Transl. Chal.

אנא מאית בארעא הדא לית אנא עבר ית ירדנא ואתון עברין ותירתון ית ארעא
טבא הדא: איסתמרו לכון דילמא תנשון ית קימא דיי אלהכון דגזר עמכון ותעבדון
לכון צלמא דמות כולא דפקדך יי אלהך: ארי יי אלהך מימריה אישא אכלא הוא
אל קנא: ארי תלדון בנין ובני בנין ותתעתקון בארעא ותחבלון ותעבדון צלמא דמות
כולא ותעבדון דביש קדם יי אלהך לארגזא קדמוהי: אסהידית בכון יומא דין ית
שמיא וית ארעא ארי מיבד תיבדון בפריע מעל ארעא דאתון עברין ית ירדנא לתמן
למירתה לא תורכון יומין עלה ארי אישתצאה תשתצון: ויבדר יהוה יתכון בי
עממיא ותשתארון עם דמנין בעממיא דאגלי ייי יתכון לתמן: ותפלחון תמן לעממיא
פלחי טעותא עובד ידי אינשא אעא ואבנא דלא חזן ולא שמעין ולא אכלין ולא
מריחין: ותתבעון מתמן ית דחלתא דיי אלהך ותשכח ארי תתבעיניה בכל ליבך
ובכל נפשך: כד יעוק לך וישרעונך כל פתגמיא האילין

Interp. chal.

Ego enim moriar in terra hac: non enim transibo iordanem: et vos transibitis et possidebitis terram bonam illam: cauete vobis ne forte obliuiscamini pacti domini dei vestri quod pepigi vobiscum et faciatis vobis simulacrum vel similitudinem omnium: de quibus precepit dominus deus tuus. quoniam verbum domini dei tui ignis consumens est: deus zelotes. Quando genueris filios et filios filiorum et senueritis in terra et corrupti fueritis et feceritis aliquam imaginem aut similitudinem: et feceritis quod malum est in conspectu domini dei tui ut ad iracundiam prouocetis eum: testes adhibeo contra vos hodie celum et terram quia perditione peribitis cito desuper terram propter quam vos transibitis iordanem ut possideatis eam: non longo tempore habitabitis in ea: sed exterminatione exterminabimini. Et disperget vos dominus inter populos: et remanebitis populus numeratus in populis ad quos migrare vos fecit dominus. Et seruietis ibi populis seruientibus idolis que sunt opus manuum hominum lignea aut lapidea: que non vident neque audiunt neque comedunt neque odorantur: Et queres inde timorem domini dei tui et inuenies: si quesieris eum toto corde tuo et tota anima tua. Cum tribulatus fueris et euenerit tibi omnia verba hec

Primitiua chal.

מות ירת | סמר נשה קום | עבד דחה אמר | ילד עתק חבל | רגז סהד | אבד | ירת ארך שצא | שאר מנה גלה | פלח טעה חזה | ריח בעה שכח | עוק ערע

Ter. Heb.

באחרית הימים ושבת עד יהוה אלהיך ושמעת בקלו: כי אל רחום יהוה אלהיך לא ירפך ולא ישחיתך ולא ישכח את ברית אבתיך אשר נשבע להם: כי שאל נא לימים ראשנים אשר היו לפניך למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ ולמקצה השמים ועד קצה השמים הנהיה כדבר הגדול הזה או הנשמע כמהו: השמע עם קול אלהים מדבר מתוך האש כאשר שמעת אתה ויחי: או הנסה אלהים לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי במסת באתת ובמופתים ובמלחמה וביד חזקה ובזרוע נטויה ובמוראים גדלים ככל אשר עשה לכם יהוה אלהיכם במצרים לעיניך: אתה הראת לדעת כי יהוה הוא האלהים אין עוד מלבדו: מן השמים השמיעך את קלו ליסרך ועל הארץ הראך את אשו הגדולה ודבריו שמעת מתוך האש: ותחת כי אהב את אבתיך ויבחר בזרעו אחריו ויוצאך בפניו בכחו הגדל ממצרים:

Trāsla. B. Hiero.

Nouissimo aūt tpe reuerteris ad dominum deum tuum: & audies vocem eius: quia deus misericors dñs deus tuus est. Non dimittet te nec omnino delebit: neq3 obliuiscetur pacti in quo iurauit patribus tuis. Interroga de dieb9 antiquis qui fuerunt ante te ex die quo creauit dñs deus hominem super terram a summo celo vsq3 ad summum eius: si facta ē aliqñ huiusce modi res: aut vnq3 cognitū ē: vt audiret populus vocē dñi dei loquentis de medio ignis: sicut tu audisti & vixisti. Si fecit deus vt ingrederetur: & tolleret sibi gentem de medio nationū per tētationes signa atq3 portenta p pugnā & robustam manum extētūq3 brachium & horribiles visiones. iuxta omnia que fecit pro vobis dominus deus vester in egypto videntibus oculis tuis: vt scires quoniam dominus ipse est deus & non est alius p̄ter eū. De celo te fecit audire vocem suam vt doceret te: & in terra ostendit tibi ignem suum maximum: & audisti verba illius de medio ignis: quia dilexit patres tuos: & elegit semen eorum post eos. Eduxitq3 te p̄cedēs in virtute sua magna ex egypto:

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

in nouissimo dierū: & conuerteris ad dñm
ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν, καὶ ἐπιστραφήσῃ πρὸς κύριον
deū tuū: & audies vocē ei9:
τὸν θεόν σου, καὶ εἰσακούσῃ τῆς φωνῆς αὐτοῦ,
q2 de9 misericors & miserator dñs de9 tuus.
ὅτι θεὸς οἰκτίρμων καὶ ἐλεήμων κύριος ὁ θεός σου.
nō derelinquet te neq3 delebit te: nō
οὐκ ἐγκαταλείψει σε οὐδὲ μὴ ἐκτρίψει σε, οὐκ
obliuiscetur pacti patrū tuoꝝ: qđ iura
ἐπιλήσεται τὴν διαθήκην τῶν πατέρων σου, ἣν ὤμο
uit eis. interrogate de diebus prioribus q
σεν αὐτοῖς. ἐπερωτήσατε ἡμέρας προτέρας τὰς
fuerūt priores te a die q crea
γενομένας προτέρας σου ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἧς ἔκτι
uit de9 hoīes sup terrā: & sup summū
σεν ὁ θεὸς ἄνθρωπον ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐπὶ τὸ ἄκρον
celi vsq3 ad summū celi: si factū ē scdm
τοῦ οὐρανοῦ ἕως ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ, εἰ γέγονε κατὰ
xbū magnū hoc: si audiuistis tale: si
τὸ ῥῆμα τὸ μέγα τοῦτο, εἰ ἠκούσατε τοιοῦτον, εἰ
audiuit gens vocē dei viuētis loquētis de me
ἀκήκοεν ἔθνος φωνὴν θεοῦ ζῶντος λαλοῦντος ἐκ μέ
dio ignis: quēadmodū audisti tu & vixisti.
σου τοῦ πυρός, ὃν τρόπον ἀκήκοας σὺ καὶ ἔζησας.
si tentauit de9 vt intrans accipet sibi gētē
εἰ ἐπείρασεν ὁ θεὸς εἰσελθὼν λαβεῖν ἑαυτῷ ἔθνος
de medio gētis in tentatione & in signis & in
ἐκ μέσου ἔθνους ἐν πειρασμῷ καὶ ἐν σημείοις καὶ ἐν
prodigiis & in bello & in manu forti &
τέρασι καὶ ἐν πολέμῳ καὶ ἐν χειρὶ κραταιᾷ καὶ
in brachio excelso & in visionib9 magnis: iux
ἐν βραχίονι ὑψηλῷ καὶ ἐν ὁράμασι μεγάλοις, κα
ta oīa queq3 fecit nobis dñs de9 nr in
τὰ πάντα ὅσα ἐποίησεν ἡμῖν κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν ἐν
egypto corā te vidente: ita vt scires tu
αἰγύπτῳ ἐνώπιόν σου βλέποντος, ὥστε εἰδέναι σε
q dñs de9 tu9 ipe de9 est: & nō est
ὅτι κύριος ὁ θεός σου αὐτὸς θεός ἐστι, καὶ οὐκ ἔστι
de9 p̄ter eū. de celo audibilē tibi fecit
θεὸς πλὴν αὐτοῦ. ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀκουστὴν σοι ἐποίησε
vocē suā vt erudiret te: & sup terrā
τὴν φωνὴν αὐτοῦ παιδεῦσαί σε, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς
ostendit tibi ignē suū magnū: & xba
ἔδειξέ σοι τὸ πῦρ αὐτοῦ τὸ μέγα, καὶ τὰ ῥήματα
ei9 audisti de medio ignis: q2
αὐτοῦ ἤκουσας ἐκ μέσου τοῦ πυρός, διὰ τὸ
amauit ipse patres tuos: & ele
ἀγαπῆσαι αὐτὸν τοὺς πατέρας σου, καὶ ἐξελέ
git semē eoꝝ post eos vos supra
ξατο τὸ σπέρμα αὐτῶν μετ' αὐτοὺς ὑμᾶς παρὰ
oēs gentes: & eduxit te ipe in forti
πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐξήγαγέ σε αὐτὸς ἐν τῇ ἰσχύϊ
tudine sua magna de egypto:
αὐτοῦ τῇ μεγάλῃ ἐξ αἰγύπτου,

Interp. chal.

in fine dierum: & cōuerteris ad timorē dñi dei tui: et obedies verbo eius. Quoniā de9 misericors est dñs deus tuus: nō relinquet te nec dissipabit te neq3 obliuiscetur pacti patrū tuoꝝ quod iurauit eis. Interroga enim nunc de diebus antiquis qui fuerūt ante te a die quo creauit dñs hominē super terrā a summo celi vsq3 ad summū celi: si fuit res magna sicut ista: aut si audita est similis eius: si audiuit populus vocē verbi dei loquentes de medio ignis: sicut tu audisti: & vixerit. aut viderit miracula que fecit dñs vt reuelaretur & redimeret sibi populum de medio populi per miracula per signa & portenta & in bello & in manu forti et in brachio excelso & in visionibus magnis: iuxta omnia que fecit vobis dñs deus vester in egypto ante oculos tuos. Tibi ostensum est vt scias quoniā dñs ipse est deus: non est alius preter eum. de celis audire te fecit vocē verbi sui vt doceret te: & sup terra ostendit tibi ignem suū magnū: & verba eius audisti de medio ignis: & pro eo q dilexit patres tuos & elegit filios eorum post eos: eduxit te in verbo suo & in virtute sua magna de egypto.

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

ad pdēdū gētes magnas & fortiores te
ἐξολοθρεῦσαι ἔθνη μεγάλα καὶ ἰσχυρότερά σου
ante faciē tuā: ad introducēdū te vt daret tibi
πρὸ προσώπου σου, εἰσαγαγεῖν σε δοῦναί σοι
terrā hanc ad possidēdū: sicut habes ho
τὴν γῆν ταύτην κληρονομεῖν, καθὼς ἔχεις σήμε
die: & cognosces hodie & cōuerteris in mente:
ρον. καὶ γνώσῃ σήμερον καὶ ἐπιστραφήσῃ ἐν τῇ διανοίᾳ,
q2 dñs de9 tu9 hic de9 in celo supra & in
ὅτι κύριος ὁ θεός σου οὗτος θεὸς ἐν οὐρανῷ ἄνω καὶ ἐπὶ
tra infra: & nō est vltra p̄ter eū. &
τῆς γῆς κάτω, καὶ οὐκ ἔστιν ἔτι πλὴν αὐτοῦ. καὶ
custodies iustificatiōes eius: & p̄cepta
φυλάξῃ τὰ δικαιώματα αὐτοῦ, καὶ τὰς ἐντολὰς
eius: quecūq3 ego precipio tibi hodie: vt bñ
αὐτοῦ, ὅσας ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σήμερον, ἵνα εὖ
tibi sit & filiis tuis post te: vt lō
σοι γένηται καὶ τοῖς υἱοῖς σου μετὰ σέ, ὅπως μα
geui sitis sup trā: q dñs deus tuus
κροχρόνιοι γένησθε ἐπὶ τῆς γῆς, ἧς κύριος ὁ θεός σου
dat tibi oēs dies. tūc sepauit moy
δίδωσί σοι πάσας τὰς ἡμέρας. τότε ἀφώρισε μωυ
ses tres vrbes trans iordanē ab ori
σῆς τρεῖς πόλεις πέραν τοῦ ἰορδάνου ἀπὸ ἀνα
ente solis: vt fugiat illuc homicida: q
τολῶν ἡλίου, φυγεῖν ἐκεῖ τὸν φονευτήν, ὃς ἂν
occiderit proximū nō sciēs: & hic nō odio
φονεύσῃ τὸν πλησίον οὐκ εἰδώς, καὶ οὗτος οὐ μι
hūs eū an heri & tertiū. & fu
σῶν αὐτὸν πρὸ τῆς ἐχθὲς καὶ τρίτης. καὶ καταφεύ
giet in vnā vrbiū istaꝝ: & viuet.
ξεται εἰς μίαν τῶν πόλεων τούτων, καὶ ζήσεται.
bosor. solitudine in tra cāpestri ruben:
τὴν βοσὸρ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐν τῇ γῇ τῇ πεδινῇ τοῦ ῥουβήμ,
& ramoth in galaad q est gad: &
καὶ τὴν ῥαμὼθ ἐν γαλαὰδ τῷ γαδδί, καὶ τὴν
golam in basan q est manasse. ista lex q
γαυλὼν ἐν βασὰν τῷ μανασσῇ. οὗτος ὁ νόμος ὃν
proposuit moyses corā filiis israel:
παρέθετο μωυσῆς ἐνώπιον τῶν υἱῶν ἰσραήλ,
& hec testimonia & iustificatiōes &
καὶ ταῦτα τὰ μαρτύρια καὶ τὰ δικαιώματα καὶ
iudicia: quecūq3 p̄cepit moyses filiis
τὰ κρίματα, ὅσα ἐνετείλατο μωυσῆς τοῖς υἱοῖς
israel in solitudine: egressis ipis de tra
ἰσραὴλ ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἐξελθόντων αὐτῶν ἐκ γῆς
egypti: in eo q trās iordanē: in val
αἰγύπτου, ἐν τῷ πέραν τοῦ ἰορδάνου, ἐν φά
le: prope domū phogor: in terra seon re
ραγγι, ἐγγὺς οἴκου φογώρ, ἐν γῇ σηὼν βα
gis amorreoꝝ: q hitabat in ese
σιλέως τῶν ἀμορραίων, ὃς κατῴκει ἐν ἐσε
bon: quem
βών, ὃν

Trāsla. B. Hiero.

vt deleret natiōes maximas & fortiores te in introitu tuo: & introduceret te: daretq3 tibi terrā earū in possessionē: sicut cernis in p̄nti die. Scito ergo hodie & cogitato in corde tuo: q dñs ipse est deus in celo sursū & in terra deorsum: & non sit alius. Custodi precepta eius atq3 mādata que ego precipio tibi: vt bene sit tibi & filiis tuis post te: & p̄maneas multo tempore super terrā quam dominus deus tuus daturus est tibi. Tunc sepauit moyses tres ciuitates trans iordanē ad orientalem plagam: vt cōfugiat ad eas qui occiderit nolēs proximum suum: nec sibi fuerit inimic9 ante vnum & alterū diem: & ad harū aliquā vrbiū possit euadere: bosor in solitudie q̄ sita est in terra cāpestri de tribu rubē: & ramoth in galaad que est i tribu gad: & golā in basan q ē in tribu manasse. Ista est lex quam proposuit moyses coram filiis israel: & hec testimōia & cerimonie atq3 iudicia que locutus est ad filios israel: q̄ egressi sunt de egypto trans iordanem in valle contra fanum phogor: in terra seon regis ammorrei: qui habitauit in esebō quem

Ter. Heb.

להוריש גוים גדלים ועצמים ממך מפניך להביאך לתת לך את ארצם נחלה כיום הזה: וידעת היום והשבת אל לבבך כי יהוה הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד: ושמרת את חקיו ואת מצותיו אשר אנכי מצוך היום אשר ייטב לך ולבניך אחריך ולמען תאריך ימים על האדמה אשר יהוה אלהיך נתן לך כל הימים: אז יבדיל משה שלש ערים בעבר הירדן מזרחה שמש: לנס שמה רוצח אשר ירצח את רעהו בבלי דעת והוא לא שנא לו מתמל שלשם ונס אל אחת מן הערים האל וחי: את בצר במדבר בארץ המישר לראובני ואת ראמת בגלעד לגדי ואת גולן בבשן למנשי: וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל: אלה העדת והחקים והמשפטים אשר דבר משה אל בני ישראל בצאתם ממצרים: בעבר הירדן בגיא מול בית פעור בארץ סיחן מלך האמרי אשר יושב בחשבון אשר

Interp. chal.

vt eiiceret populos magnos & fortiores te a facie tua: vt introduceret te: vt daret tibi terram eorum in possessionem sicut in die hac. Et scies hodie & conuerteris in corde tuo quoniā dominus ipse est deus: cuius maiestas est in celo sursum & in terra deorsum: & non est alius. Et custodies pacta eius & precepta eius que ego precipio tibi hodie: vt bene sit tibi et filiis tuis post te & vt prolongētur dies tui super terram quam dominus deus tuus dabit tibi omnibus diebus. Tunc separauit moyses tres ciuitates trans iordanē ad orientē solis: vt fugeret illuc homicida qui occiderit proximū suū ignoranter: & ipse non oderat illum ab heri & nudiustertius. vt fugiat ad vnā de ciuitatibus his & viuat: bosor in solitudie i terra cāpestri de tribu ruben: & ramoth in galaad de tribu gad: & golan in basan de tribu manasse. Et ista est lex quā proposuit moyses coram filiis israel. Hec sunt testimonia & precepta & iudicia que locutus est moyses cum filiis israel quando egressi sunt de egypto trans iordanem in valle contra bethphogor in terra seon regis amorreorum qui habitabat in esebon: quem

Ter. Heb.

הִכָּה מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּצֵאתָם
מִמִּצְרָיִם ׃ וַיִּירְשׁוּ אֶת אַרְצוֹ
וְאֶת אֶרֶץ עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן שְׁנֵי
מַלְכֵי הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר בְּעֵבֶר
הַיַּרְדֵּן מִזְרַח שָׁמֶשׁ ׃ מֵעֲרֹעֵר
אֲשֶׁר עַל שְׂפַת נַחַל אַרְנֹן
וְעַד הַר שִׂיאֹן הוּא חֶרְמוֹן ׃ וְכָל
הָעֲרָבָה עֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרָחָה
וְעַד יָם הָעֲרָבָה תַּחַת אַשְׁדֹּת
הַפִּסְגָּה ׃ וַיִּקְרָא מֹשֶׁה

Ca. v.

אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם
שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אֶת הַחֻקִּים
וְאֶת הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אָנֹכִי
דֹּבֵר בְּאָזְנֵיכֶם הַיּוֹם וּלְמַדְתֶּם
אֹתָם וּשְׁמַרְתֶּם לַעֲשֹׂתָם ׃ יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ כָּרַת עִמָּנוּ בְּרִית בְּחֹרֵב ׃
לֹא אֶת אֲבֹתֵינוּ כָּרַת יְהוָה אֶת
הַבְּרִית הַזֹּאת כִּי אִתָּנוּ אֲנַחְנוּ
אֵלֶּה פֹה הַיּוֹם כֻּלָּנוּ חַיִּים ׃
פָּנִים בְּפָנִים דִּבֶּר יְהוָה עִמָּכֶם
בָּהָר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ ׃ אָנֹכִי עֹמֵד
בֵּין יְהוָה וּבֵינֵיכֶם בָּעֵת הַהִוא
לְהַגִּיד לָכֶם אֶת דְּבַר יְהוָה כִּי
יְרֵאתֶם מִפְּנֵי הָאֵשׁ וְלֹא עֲלִיתֶם
בָּהָר לֵאמֹר ׃ אָנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
מִבֵּית עֲבָדִים ׃ לֹא יִהְיֶה לְךָ

Primitiua heb.: נָכָה · יָרַשׁ · שָׁנָה · שָׂפָה · קָרָא אָמַר · עָשָׂה · כָּרַת · פָּנָה · נָגַד · כָּנָה עָלָה · יָצָא · הָיָה

Trāsla. B. Hiero.

percussit moyses. Filii quoque israel egressi ex egypto possederunt terram eius: & terram og regis basan duorum regum ammorreorū qui erant trans iordanem ad solis ortum ab aroer que sita est super ripā torrentis arnon vsque ad montē seon qui est & hermon omnem planitiem trans iordanē ad orientalē plagam vsque ad mare solitudinis & vsque ad radices montis phasga. Cap. 5.

Uocauitque moyses omnē israelem & dixit ad eum. Audi israel cerimonias atque iudicia que ego loquor in auribus vřis hodie. Discite ea & opere complete. Dominus deus noster pepigit nobiscum fedus in oreb. Non cum patribus nostris iniit pactum: sed nobiscū: qui in presentiarū sumus & viuimus. Facie ad faciē locutus est nobis in mōte de medio ignis: Ego sequester & medius fui inter dominum & vos in tempore illo: vt annūciarē vobis verba eius. Timuistis enī ignem: & non ascendistis in montem. Et ait. Ego dominus deus tuus qui eduxi te de terra egypti de domo seruitutis. Non habebis

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

percussit moyses & filii israel: egressis ip
ἐπάταξε μωυσῆς καὶ οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ, ἐξελθόντων αὐ
sis de terra egypti. possederūt terrā e-
τῶν ἐκ γῆς αἰγύπτου· καὶ ἐκληρονόμησαν τὴν γῆν αὐ
ius: & terrā og regis basan: duorū
τοῦ, καὶ τὴν γῆν ὢγ βασιλέως τῆς βασὰν, δύο
regum amorreorū: qui erāt trās ior
βασιλέων τῶν ἀμορραίων, οἳ ἦσαν πέραν τοῦ ἰορ
danē ad ortū solis ab aroer: que est in
δάνου κατ᾽ ἀνατολὰς ἡλίου ἀπὸ ἀροὴρ, ἥ ἐστιν ἐπὶ τοῦ
ripa torrētis arnō: & in mōte
χείλους χειμάρρου ἀρνῶν, καὶ ἐπὶ τοῦ ὄρους τοῦ
seō: qui est hermō: oēm araba trās
σηὼν, ὅ ἐστιν ἀερμὼν, πᾶσαν τὴν ἀραβὰ πέραν
iordanē ad ortum solis sub asedoth
τοῦ ἰορδάνου κατ᾽ ἀνατολὰς ἡλίου ὑπὸ ἀσηδὼθ
excisum.
τὴν λαξευτήν.

Ca. 5.

Et vocauit moyses oēm israel: & di
Καὶ ἐκάλεσε μωυσῆς πάντα ἰσραὴλ, καὶ εἶ
xit ad eos: audi israel iustificatiões
πε πρὸς αὐτοὺς, ἄκουε ἰσραὴλ τὰ δικαιώματα
& iudicia: quecunque ego loquor in auribus
καὶ τὰ κρίματα, ὅσα ἐγὼ λαλῶ ἐν τοῖς ὠσὶν
vřis in die hac. & discetis ea:
ὑμῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ· καὶ μαθήσεσθε αὐτὰ,
& custodietis facere ea. dñs deus nř
καὶ φυλάξεσθε ποιεῖν αὐτά· κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν
pepigit ad vos pactū in oreb. nō
διέθετο πρὸς ὑμᾶς διαθήκην ἐν χωρήβ· οὐχὶ
pribus vřis disposuit dñs testamētū
τοῖς πατράσιν ὑμῶν διέθετο κύριος τὴν διαθήκην
hoc: sed ad vos. vos āt oēs hic
ταύτην, ἀλλ᾽ ἢ πρὸς ὑμᾶς· ὑμεῖς δὲ πάντες ὧδε
viuētes hodie. facie ad faciem lo
ζῶντες σήμερον· πρόσωπον κατὰ πρόσωπον ἐ
cutus ē dñs ad vos in mōte de medio
λάλησε κύριος πρὸς ὑμᾶς ἐν τῷ ὄρει ἐκ μέσου
ignis. & ego steti inter dñm &
τοῦ πυρός· κἀγὼ εἱστήκειν ἀναμέσον κυρίου καὶ
inter vos in tēpore illo vt annūciarē
ἀναμέσον ὑμῶν ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἀναγγεῖλαι
vobis vba dñi: qm timuistis a fa-
ὑμῖν τὰ ῥήματα κυρίου, ὅτι ἐφοβήθητε ἀπὸ προ
cie ignis: & nō ascēdistis in mōtē:
σώπου τοῦ πυρὸς, καὶ οὐκ ἀνέβητε εἰς τὸ ὄρος,
dicens: ego sū dñs deus tuus: qui edu
λέγων, ἐγώ εἰμι κύριος ὁ θεός σου, ὁ ἐξαγα-
xi te de terra egypti ex domo seruitutis. nō
γών σε ἐκ γῆς αἰγύπτου ἐξ οἴκου δουλείας, οὐκ
erit tibi
ἔσονταί σοι

Exo. 14.a. ps. 80

Transla. Chal.

וְקָטַל מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִפַּקְהוֹן מִמִּצְרָיִם ׃ וִירִתוּ יַת אַרְעֵיהּ וְיַת אַרְעָא דְעוֹג מַלְכָּא
דְמַתְנַן תְּרֵין מַלְכֵי אֱמוֹרָאָה דִּי בְּעִבְרָא דְיַרְדְּנָא מַדְנַח שִׁמְשָׁא ׃ מֵעֲרֹעֵר דִּי עַל כֵּיף
נַחְלָא דְאַרְנוֹן וְעַד טוּרָא דְשִׂיאֹן הוּא חֶרְמוֹן ׃ וְכָל מֵישְׁרָא דְעִבְרָא דְיַרְדְּנָא מַדִּינְחָא
וְעַד יַמָּא דְמֵישְׁרָא תְּחוֹת מַשְׁפַּךְ מֵירָמָתָא ׃ Ca. v. וּקְרָא מֹשֶׁה לְכָל
יִשְׂרָאֵל וַאֲמַר לְהוֹן שְׁמַעוּ יִשְׂרָאֵל יַת קְיָמַיָּא וְיַת דִּינַיָּא דַאֲנָא מְמַלֵּיל קֳדָמֵיכוֹן יוֹמָא
דֵין וְתַלְּפוּן יָתְהוֹן וְתִטְּרוּן לְמֶעְבַּדְהוֹן ׃ יְהוָה אֱלָהַנָא גְּזַר עִמַּנָא קְיָים בְּחוֹרֵב ׃ לָא עִם
אֲבָהָתַנָא גְּזַר יְיָ יַת קְיָמָא הָדֵא אֱלָהֵין עִמַּנָא אֲנַחְנָא אִלֵּין הָכָא יוֹמָא דֵין כֻּלָּנָא
קַיָּמִין ׃ מַמְלַל עִם מַמְלַל מַלֵּיל יְיָ עִמְּכוֹן בְּטוּרָא מִגּוֹ אִישָׁתָא ׃ אֲנָא הֲוֵיתִי קָאֵים בֵּין
מֵימְרָא דַיְיָ וּבֵינֵיכוֹן בְּעִדָּנָא הַהוּא לְחַוָּאָה לְכוֹן יַת פִּתְגָּמָא דַיְיָ אֲרֵי דְחֵלְתּוּן מִן קֳדָם
אִישָׁתָא וְלָא סְלֵקְתּוּן בְּטוּרָא לְמֵימַר ׃ אֲנָא יְיָ אֱלָהָךְ דְּאַפֵּקְתָּךְ מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם
מִבֵּית עַבְדוּתָא ׃ לָא יְהֵי לָךְ

Interp. chal.

occidit moyses & filii israel cum egrederētur de terra egypti: & possederūt terrā eius & terrā og regis basan duorū regum amorreorum qui erant trans iordanē ad orientē solis: ab aroer que est sup ripam torrētis arnō & vsque ad montē seon qui est hermon: & omnē planiciē que est trans iordanē ad orientē & vsque ad mare quod est in planicie & vsque ad radices collis. Ca. 5.

Et vocauit moyses oēm israelē & dixit eis. Audi israel pacta & iudicia que ego loquor corā vobis hodie: & discetis ea & obseruabitis vt faciatis ea. dñs deus noster pepigit nobiscū pactū in oreb. non cum patribus nřis pepigit dñs pactū istud: sed nobiscum qui sumus hic hodie omnes nos viui. verbum verbo locutus est dñs vobiscū in monte de medio ignis: ego stabam inter verbum dñi & vos in tēpore illo: vt nunciarem vobis verbum domini: timuistis enim a facie ignis & non ascendistis in montem. et ait. Ego dominus deus tuus qui eduxi te de terra egypti de domo seruitutis. non sit tibi

Primitiua chal.: יְרַת · דְּנַח · שְׁרָא · שְׁפַךְ · קוּם דּוּן מַלֵּל · אֲלַף נְטַר עֲבַד · הֲוָה קוּם · אֲמַר חֲוָה · נְפַק הֲוָה

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

dii alii: preter me. nō facies tibi ipsi scul-
θεοὶ ἕτεροι, πλὴν ἐμοῦ· οὐ ποιήσεις σεαυτῷ γλυ-
ptile neque oīs similitudinē: quecunque in celo supra
πτὸν οὐδὲ παντὸς ὁμοίωμα, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω
& quecunque in terra deorsū & quecunque in aqua sub
καὶ ὅσα ἐν τῇ γῇ κάτω καὶ ὅσα ἐν τῷ ὕδατι ὑποκάτω
terra. nō adorabis ea: neque seruies
τῆς γῆς· οὐ προσκυνήσεις αὐτοῖς, οὐδὲ μὴ λατρεύ
eis: qm ego sū dñs deus tuus: deus ze
σεις αὐτοῖς, ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος ὁ θεός σου, θεὸς ζη
lotes: reddens peccata patrū in filios
λωτὴς, ἀποδιδοὺς ἁμαρτίας πατέρων ἐπὶ τέκνα
in tertiā & quartā gñatiões odiētibus me:
ἐπὶ τρίτην καὶ τετάρτην γενεὰν τοῖς μισοῦσί με,
& faciēs miam in milia diligētibus me:
καὶ ποιῶν ἔλεος εἰς χιλιάδας τοῖς ἀγαπῶσί με,
& custodiētibus pcepta mea. nō accipies
καὶ τοῖς φυλάσσουσι τὰ προστάγματά μου. οὐ λήψῃ
nomē dñi dei tui in vanū. nō .n.
τὸ ὄνομα κυρίου τοῦ θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ· οὐ γὰρ
mūdabit dñs accipiētē nomē eius
μὴ καθαρίσει κύριος τὸν λαμβάνοντα τὸ ὄνομα αὐ
in vanū. custodi diē sab
τοῦ ἐπὶ ματαίῳ· φύλαξαι τὴν ἡμέραν τῶν σαβ
batorū vt sctifices illū: quēadmodū pcepit tibi
βάτων ἁγιάζειν αὐτὴν, ὃν τρόπον ἐνετείλατό σοι
dñs deus tuus. sex dies opaberis: & facies
κύριος ὁ θεός σου· ἓξ ἡμέρας ἐργᾷ, καὶ ποιήσεις
oia opa tua: at die septimo
πάντα τὰ ἔργα σου, τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ
sabbata dño deo tuo. nō facies in eo
σάββατα κυρίῳ τῷ θεῷ σου· οὐ ποιήσεις ἐν αὐτῇ
oē opus tu & filius tuus & filia tua:
πᾶν ἔργον σὺ καὶ ὁ υἱός σου καὶ ἡ θυγάτηρ σου,
seruus tuus & ancilla tua: bos tuus & sub
ὁ παῖς σου καὶ ἡ παιδίσκη σου, ὁ βοῦς σου καὶ τὸ ὑπο
iugale tuū: & oē iumētū tuū: & peregrinus
ζύγιόν σου, καὶ πᾶν κτῆνός σου, καὶ ὁ προσήλυτος ὁ
habitās in te: vt quiescat seruus tuus &
παροικῶν ἐν σοί, ἵνα ἀναπαύσηται ὁ παῖς σου καὶ
ancilla tua sicut & tu. & recordaberis qm ser
ἡ παιδίσκη σου ὥσπερ καὶ σύ· καὶ μνησθήσῃ ὅτι οἰκέ
uus fuisti in terra egypti: & eduxit te dñs
της ἦσθα ἐν γῇ αἰγύπτου, καὶ ἐξήγαγέ σε κύριος ὁ
deus tuus inde in manu forti & in brachio
θεός σου ἐκεῖθεν ἐν χειρὶ κραταιᾷ καὶ ἐν βραχίονι
excelso. ppter hoc pcepit tibi dñs deus tuus:
ὑψηλῷ· διὰ τοῦτο συνέταξέ σοι κύριος ὁ θεός σου,
vt custodias tu diē sabbatorū
ὥστε φυλάσσεσθαί σε τὴν ἡμέραν τῶν σαββάτων
& sctifices illū. honora prem tuū & mrem
καὶ ἁγιάζειν αὐτήν· τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα
tuā quēadmodū pcepit tibi dñs deus tuus:
σου ὃν τρόπον ἐνετείλατό σοι κύριος ὁ θεός σου,

Exo. 34.a. Math. 4. · Exo. 10. · Exo. 10. Mar. 15.a. Math. 17.a.

Trāsla. B. Hiero.

deos alienos in cōspectu meo. Non facies tibi sculptile nec similitudinē oīm que in celo sunt desuper: & que in terra deorsum: & que versātur in aquis sub terra. Non adorabis ea: & non coles. Ego enī sū dñs deus tuus: deus emulator reddēs iniquitatē patrum super filios in tertiā & quartā gñationē his q oderūt me: & faciēs miam in multa milia diligētibus me & custodiētibus precepta mea. Non vsurpabis nomen dei tui frustra: quia non erit impunitus qui super re vana nomē eius assūpserit. Obserua diem sabbati vt sctifices eū: sicut pcepit tibi dominus deus tuus. Sex diebus opaberis: & facies oīa opa tua. Septimus dies sabbati ē. i. requies dñi dei tui. Non facies in eo quicquam operis tu & filius tuus & filia: seruus & ancilla bos & asinus & omne iumentum tuū: & peregrinus qui ē intra portas tuas: vt requiescat seruus & ancilla tua sicut & tu. Memēto q & ipse seruieris in egypto: & eduxerit te inde dominus deus tuus in manu forti & brachio extento. Idcirco precepit tibi vt seruares diem sabbati. Honora patrem tuum & matrem: sicut pcepit tibi dominus deus tuus:

Ter. Heb.

אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פָּנָי ׃ לֹא
תַעֲשֶׂה לְךָ פֶסֶל כָּל תְּמוּנָה אֲשֶׁר
בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וַאֲשֶׁר בָּאָרֶץ
מִתָּחַת וַאֲשֶׁר בַּמַּיִם מִתַּחַת לָאָרֶץ ׃
לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְלֹא תָעָבְדֵם
כִּי אָנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֵל קַנָּא
פֹּקֵד עֲוֹן אָבוֹת עַל בָּנִים וְעַל
שִׁלֵּשִׁים וְעַל רִבֵּעִים לְשֹׂנְאָי ׃
וְעֹשֶׂה חֶסֶד לַאֲלָפִים לְאֹהֲבַי
וּלְשֹׁמְרֵי מִצְוֹתָי ׃ לֹא תִשָּׂא אֶת
שֵׁם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לַשָּׁוְא כִּי לֹא
יְנַקֶּה יְהוָה אֵת אֲשֶׁר יִשָּׂא אֶת
שְׁמוֹ לַשָּׁוְא ׃ שָׁמוֹר אֶת יוֹם
הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ כַּאֲשֶׁר צִוְּךָ יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ ׃ שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ
כָּל מְלַאכְתֶּךָ ׃ וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת
לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָל
מְלָאכָה אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ וְעַבְדְּךָ
וַאֲמָתֶךָ וְשׁוֹרְךָ וַחֲמֹרְךָ וְכָל
בְּהֶמְתֶּךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ
לְמַעַן יָנוּחַ עַבְדְּךָ וַאֲמָתְךָ כָּמוֹךָ ׃
וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ
מִצְרַיִם וַיֹּצִאֲךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
מִשָּׁם בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרֹעַ נְטוּיָה עַל
כֵּן צִוְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לַעֲשׂוֹת אֶת
יוֹם הַשַּׁבָּת ׃ כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת
אִמֶּךָ כַּאֲשֶׁר צִוְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ

Primitiua heb.: פָּנָה · עָשָׂה מוּן · עָלָה · שָׁחָה עָבַד · צָוָה נָשָׂא · נָקָה · שָׁמַר · צָוָה · שֵׁשׁ יוֹם עָשָׂה · לָאָה שָׁבַע · בָּנָה · אָמָה · גּוּר · נוּחַ · הָיָה · נָטָה · עָשָׂה

Transla. Chal.

אֱלָהּ אוֹחֳרָן בַּר מִנִּי ׃ לָא תַעֲבֵד לָךְ צְלַם כָּל דְּמוּת דִּי בִשְׁמַיָּא מִלְּעֵלָּא וְדִי בְאַרְעָא
מִלְּרַע וְדִי בְמַיָּא מִלְּרַע לְאַרְעָא ׃ לָא תִסְגּוּד לְהוֹן וְלָא תִפְלְחִנּוּן אֲרֵי אֲנָא יְיָ אֱלָהָךְ
אֵל קַנָּא מַסְעַר חוֹבֵי אֲבָהָן עַל בְּנִין מָרָדִין עַל דָּר תְּלִיתָאִי וְעַל דָּר רְבִיעָאִי לְשָׂנְאַי כַּד
מַשְׁלְמִין בְּנַיָּא לְמֶחֱטֵי בָּתַר חוֹבֵי אֲבָהָתְהוֹן ׃ וְעָבֵד טִיבוּ לְאַלְפֵי דָרִין לְרָחֲמַי וּלְנָטְרֵי
פִּקּוּדָי ׃ לָא תֵימֵי בִשְׁמָא דַיְיָ אֱלָהָךְ לְמַגָּנָא אֲרֵי לָא יְזַכֵּי יְיָ יַת דְּיֵימֵי בִשְׁמֵיהּ
לְשִׁקְרָא ׃ טַר יַת יוֹמָא דְשַׁבְּתָא לְקַדָּשׁוּתֵיהּ כְּמָא דְפַקְּדָךְ יְיָ אֱלָהָךְ ׃ שִׁתָּא יוֹמִין תִּפְלַח
וְתַעְבֵּיד כָּל עֲבִידְתָּךְ ׃ וְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה שַׁבְּתָא קֳדָם יְיָ אֱלָהָךְ לָא תַעְבֵּיד כָּל עֲבִידָא
אַתְּ וּבְנָךְ וּבְרַתָּךְ וְעַבְדָּךְ וְאַמְתָךְ וְתוֹרָךְ וַחֲמָרָךְ וְכָל בְּעִירָךְ וְגִיּוֹרָךְ דִּי בְקִירְוָךְ בְּדִיל דִּיְנוּחַ
עַבְדָּךְ וְאַמְתָךְ כְּוָתָךְ ׃ וְתִדְכַּר אֲרֵי עַבְדָּא הֲוֵיתָא בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם וְאַפְּקָךְ יְיָ אֱלָהָךְ
מִתַּמָּן בְּיַדָא תַקִּיפָא וּבִדְרָעָא מְרָמְמָא עַל כֵּן פַּקְּדָךְ יְיָ אֱלָהָךְ לְמֶעְבַּד יַת יוֹמָא דְשַׁבְּתָא ׃
יַקַּר יַת אֲבוּךְ וְיַת אִמָּךְ כְּמָא דְפַקְּדָךְ יְיָ אֱלָהָךְ

Interp. chal.

alius deus preter me. Non facies tibi imagines nec omnē similitudinē eorum que in celis sursum & que in terra sunt deorsum: & que in aquis sunt sub terra. Non adorabis ea neque coles ea: quia ego dñs deus tuus deus zelotes: visitās peccata patrum sup filios rebelles in tertiam & quartā generationē his qui oderunt me: quando filii sequūtur peccata patrū suorū. Et faciens misericordiā in mille generationibus diligentibus me et custodiētibus precepta mea. Non iurabis per nomen dñi dei tui frustra: quia nō iustificabit dñs illū qui iurauerit p nomē eius in vanū. Obserua diē sabbati vt sanctifices illum: sicut precepit tibi dñs deus tuus. Sex diebus operaberis: & facies omne opus tuū. Septimus aūt dies sabbatū est corā dño. non facies omne opus tu & filius tuus & filia tua & seruus tuus & ancilla tua & bos tuus & asinus tuus & omne iumentū tuū et peregrinus tuus qui est in vrbibus tuis: vt quiescat seruus tuus & ancilla tua sicut tu. Et recordaberis q seruus fuisti in terra egypti: & eduxit te dñs deus tuus inde in manu forti & in brachio excelso: ppterea precepit tibi dñs deus tuus vt serues diē sabbati. Honora patrē tuū & matrē tuā: sicut pcepit tibi dñs deus tuus:

Primitiua chal.: צְבִי דְּמָה · אֲרַע סְגַד פְּלַח · סְעַר דּוּר · שְׁלַם חֲטָא · אוּם זְכָה · נְטַר · אֲמָה גּוּר קְרָה · נוּחַ דְּכַר הֲוָה · נְפַק רְמַס עֲבַד

למען יאריכן ימיך ולמען ייטב לך על האדמה אשר יהוה אלהיך נתן לך׃ לא תרצח׃ ולא תנאף׃ ולא תגנב׃ ולא תענה ברעך עד שוא׃ ולא תחמד אשת רעך ולא תתאוה בית רעך שדהו ועבדו ואמתו שורו וחמרו וכל אשר לרעך׃ את הדברים האלה דבר יהוה אל כל קהלכם בהר מתוך האש הענן והערפל קול גדול ולא יסף ויכתבם על שני לחת אבנים ויתנם אלי׃ ויהי כשמעכם את הקול מתוך החשך וההר בער באש ותקרבון אלי כל ראשי שבטיכם וזקניכם׃ ותאמרו הן הראנו יהוה אלהינו את כבדו ואת גדלו ואת קלו שמענו מתוך האש היום הזה ראינו כי ידבר אלהים את האדם וחי׃ ועתה למה נמות כי תאכלנו האש הגדלה הזאת אם יספים אנחנו לשמע את קול יהוה אלהינו עוד ומתנו׃ כי מי כל בשר אשר שמע קול אלהים חיים מדבר מתוך האש כמנו ויחי׃ קרב אתה ושמע את כל אשר יאמר יהוה אלהינו ואת תדבר אלינו את כל אשר ידבר יהוה אלהינו אליך

ארך יום יטב · רצח נאף · גנב ענה רעה · עד חמד איש · אוה · אמה · נגד · כתב שנה לוח · נתן היה · אמר ראה · קול · ראה · דבר חיה · מות אכל · מות · דבר · כמו חיה · אמר

vt longo viuas tempore: & bene sit tibi in terra quam dominus deus tuus daturus est tibi. Non occides. neque mechaberis. furtūque nō facies. Nec loquaris contra pximū tuū falsū testimoniū. Nō concupisces vxorē pximi tui. Nō domū. nō agrum. nō seruū. nō ancillam. nō bouē. nō asinū: & vniuersa q̄ illius sūt. Hec verba locutus ē dn̄s ad oēs multitudinē vestrā in mōte de medio ignis & nubis & caliginis voce magna nihil addens amplius. & scripsit ea in duabus tabulis lapideis q̄s tradidit mihi. Vos āt postq̄ audistis vocē de medio tenebrarum & mōtem ardere vidistis: accessistis ad me oēs pricipes tribuum & maiores natu atq̄ dixistis. Ecce ondit nobis dn̄s deus nr̄ maiestatē & magnitudinem suā. Vocē ei eius audiuimus de medio ignis: & probauimus hodie q̄ loquēte deo cū homine vixerit hō. Cur ergo moriemur & deuorabit nos ignis hic maximus? Si eī audierimus vltra vocē dn̄i dei nostri: moriemur. Quid est oīs caro vt audiat vocē dei viuentis: qui de medio ignis loquitur: sicut nos audiuim⁹ & possit viuere? Tu magis accede & audi cuncta que dixerit dominus deus noster tibi. loquerisq̄ ad nos:

vt bñ tibi sit ⁊ lōgeuus sis sup terrā:
ἵνα εὖ σοι γένηται καὶ μακροχρόνιος γένῃ ἐπὶ τῆς γῆς,
quā dn̄s deus tuus dat tibi. nō occides. neq̄ me-
ἧς κύριος ὁ θεός σου δίδωσί σοι. οὐ φονεύσεις. οὐ μοι-
chaberis. nō furaberis. nō mēdaciū testificaberis cōtra
χεύσεις. οὐ κλέψεις. οὐ ψευδομαρτυρήσεις κατὰ
proximū tuū testimoniū falsū. nō cōcupi-
τοῦ πλησίον σου μαρτυρίαν ψευδῆ. οὐκ ἐπιθυμή-
sces vxorē proximi tui. nō cōcupisces
σεις τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον σου. οὐκ ἐπιθυμήσεις
domū proximi tui: neq̄ agrū eius:
τὴν οἰκίαν τοῦ πλησίον σου, οὐδὲ τὸν ἀγρὸν αὐτοῦ,
neq̄ seruū eius: neq̄ ancillā eius:
οὐδὲ τὸν παῖδα αὐτοῦ, οὔτε τὴν παιδίσκην αὐτοῦ,
neq̄ bouē eius: neq̄ subiugale eius: ne-
οὔτε τοῦ βοὸς αὐτοῦ, οὔτε τοῦ ὑποζυγίου αὐτοῦ, οὔ-
q̄ oīe iumētū eius: neq̄ oīa q̄cūq̄ proxi-
τε παντὸς κτήνους αὐτοῦ, οὔτε πάντα ὅσα τῷ πλησί-
mi tui sūt. Vba hec locutus ē dn̄s ad om-
ον σού ἐστι. τὰ ῥήματα ταῦτα ἐλάλησε κύριος πρὸς πᾶ-
nē cōgregationē vrā in mōte de medio ignis.
σαν συναγωγὴν ὑμῶν ἐν τῷ ὄρει ἐκ μέσου τοῦ πυρός.
tenebre caligo pcella vox magna ⁊ nō addi-
σκότος γνόφος θύελλα φωνὴ μεγάλη καὶ οὐ προσέ-
dit. ⁊ scripsit ea in duab⁹ tabulis lapideis: ⁊
θηκε. καὶ ἔγραψεν αὐτὰ ἐπὶ δύο πλάκας λιθίνας, καὶ
dedit mihi. ⁊ factū ē postq̄ audiuistis vocē de
ἔδωκεν ἐμοί. καὶ ἐγένετο ὡς ἠκούσατε τῆς φωνῆς ἐκ
medio ignis: ⁊ mōs cōburebat igne: ⁊ ac-
μέσου τοῦ πυρός, καὶ τὸ ὄρος ἐκαίετο πυρί, καὶ προ-
cessistis ad me oēs pncipes tribuū
σήλθατε πρός με πάντες οἱ ἡγούμενοι τῶν φυλῶν
vrāȝ: ⁊ senatus vr̄: ⁊ dixistis: ecce ostē-
ὑμῶν, καὶ ἡ γερουσία ὑμῶν, καὶ ἐλέγετε, ἰδοὺ ἔδει-
dit nobis dn̄s deus nr̄ gl'iā suā: ⁊ vocē
ξεν ἡμῖν κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ τὴν φωνὴν
ei⁹ audiuimus de medio ignis. in die hac
αὐτοῦ ἠκούσαμεν ἐκ μέσου τοῦ πυρός. ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύ-
cognouimus q̄ loq̄tur deus ad hoiēȝ: ⁊ viuet.
τῃ οἴδαμεν ὅτι λαλήσει ὁ θεὸς πρὸς ἄνθρωπον, καὶ ζήσεται.
⁊ nūc ne forte moriamur: qm̄ deuorabit nos
καὶ νῦν μή ποτε ἀποθάνωμεν, ὅτι ἐξαναλώσει ὑμᾶς
ignis magnus hic: si addimus audire nos
τὸ πῦρ τὸ μέγα τοῦτο, ἐὰν προσθῶμεν ἀκοῦσαι ἡμεῖς
vocē dn̄i dei nr̄i adhuc ⁊ morie-
τὴν φωνὴν κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἔτι καὶ ἀποθανού-
mur. q̄ eñ caro q̄ audiuit vocē dei viuē-
μεθα. τίς γὰρ σὰρξ ἥτις ἤκουσε φωνὴν θεοῦ ζῶν-
tis loq̄ntis de medio ignis: sicut nos ⁊
τος λαλοῦντος ἐκ μέσου τοῦ πυρός, ὡς ἡμεῖς καὶ
viuet? accede tu ⁊ audi oīa q̄cūq̄
ζήσεται; πρόσελθε σὺ καὶ ἄκουσον πάντα ὅσα ἂν
dixerit dn̄s deus nr̄ ad te:
εἴπῃ κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν πρὸς σέ,

Math. 5.c. ro.13.b

C

D

Transla. Chal.

בדיל דיורכון יומך ובדיל דייטב לך על ארעא דיי אלהך יהיב לך׃ לא תקטול נפש׃ לא תגוף׃ ולא תגנוב׃ ולא תסהיד בחברך סהיד שקר׃ ולא תחמד איתת חברך׃ ולא תירוג ביתא דחברך חקליה ועבדיה ואמתיה ותוריה וחמריה וכל די לחברך׃ ית פתגמיא האילין מליל יי עם כל קהלכון בטורא מגו אישתא עננא ואמיטתא קל רב ולא פסק וכתבינון על תרין לוחי אבניא ויהבינון לי׃ והוה כשמעכון ית קלא מגו חשוכא וטורא בער באישתא וקרבתון לותי כל רישי שבטיכון וסביכון׃ ואמרתון הא אחזינא יי אלהנא ית יקריה וית רבותיה וית קל מימריה שמענא מגו אישתא יומא דין חזינא ארי ימליל יהוה עם אינשא ויתקיים׃ וכען למה נמות ארי תיכלננא אישתא רבתא הדא אם מוסיפין אנחנא למשמע ית קל מימרא דיי אלהנא עוד מיתין אנחנא׃ ארי מן כל בישרא דישמע ית קל מימרא דיי קימא ממלל מגו אישתא כותנא ויתקיים׃ קרב את ותקביל ית כל דיימר יי אלהנא ואת תמליל עמנא ית כל די ימליל יהוה אלהנא עימך

Pritiua chal.

ארך יטב קטל · גוף גנב סהד · חמד רגג אמה · אלה · רבב · ראש שיב חזה · רבב אמר · מלל קום מות · אכל רבב יסף · שמע מות קום · קבל אמר

Interp. chal.

vt prolongētur dies tui: ⁊ vt bene sit tibi super terra quaȝ dn̄s deus tuus dabit tibi. Non occides animā. Non adulterabis: neq̄ furaberis: neq̄ testificaberis cōtra proximū tuū testimoniū falsum. Neq̄ cōcupisces vxorē proximi tui: nec desideres domū proximi tui neq̄ agrum eius neq̄ seruū eius neq̄ ancillā eius nec bouē eius nec asinum eius: neq̄ oīa que sunt proximi tui. Hec verba locutus est dn̄s cuȝ omni ecclesia vestra in monte de medio ignis ⁊ nubis ⁊ caliginis voce magna ⁊ non cessauit. Et scripsit ea sup duas tabulas lapideas: ⁊ dedit eas mihi. Et factū est cum audissetis vocē de medio tenebrarū ⁊ montem ardentē igni: accessistis ad me oēs principes tribuū vestrarū ⁊ senes vestri ⁊ dixistis. Ecce ostendit nobis dn̄s deus noster gloriā suā ⁊ magnitudinē suā: vocēq̄ verbi ei⁹ audiuimus de medio ignis. Hodie vidimus q̄ loquitur dn̄s cum homine ⁊ viuit. et nunc cur moriemur? quia deuorabit nos ignis magnus iste. Si addiderimus nos vltra audire vocem verbi dn̄i dei nostri: moriemur. quoniā quid est oīs caro vt audiat vocē verbi dei viui loquētis de medio ignis sicut nos ⁊ viuere possit? Accede tu ⁊ suscipe omnia que dixerit dn̄s de⁹ noster: ⁊ tu loqueris nobis omnia que locutus fuerit dominus deus noster tecum:

⁊ tu loq̄ris ad nos oīa q̄cūq̄ loq̄tur
καὶ σὺ λαλήσεις πρὸς ἡμᾶς πάντα ὅσα ἂν λαλήσῃ
dn̄s deus nr̄ ad te: ⁊ audiem⁹ ⁊ facie-
κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν πρὸς σέ, καὶ ἀκουσόμεθα καὶ ποιή-
mus. ⁊ audiuit dn̄s vocē sermonū vr̄m lo-
σομεν. καὶ ἤκουσε κύριος τὴν φωνὴν τῶν λόγων ὑμῶν λα-
quētiū ad me. ⁊ dixit dn̄s ad me: audiui
λούντων πρός με. καὶ εἶπε κύριος πρός με, ἤκουσα τὴν
vocē sermonū populi huius: q̄cūq̄ locuti sūt
φωνὴν τῶν λόγων τοῦ λαοῦ τούτου, ὅσα ἐλάλησαν
ad te recte oīa q̄cūq̄ dicta sūt. q̄s dabit es-
πρός σε ὀρθῶς πάντα ὅσα ἐλάλησαν. τίς δώσει εἶ-
se sic cor illoȝ in ipsis: vt time-
ναι οὕτως τὴν καρδίαν αὐτῶν ἐν αὐτοῖς, ὥστε φοβεῖ-
ant me: ⁊ custodiāt pcepta mea oīb⁹
σθαί με, καὶ φυλάσσειν τὰς ἐντολάς μου πάσας
dieb⁹: vt bñe sit eis ⁊ filiis eoȝ in
τὰς ἡμέρας, ἵνα εὖ ᾖ αὐτοῖς καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτῶν δι-
sclm. vade: dic eis: reuertimini vos
αἰῶνος. βάδισον, εἶπον αὐτοῖς, ἀποστράφητε ὑμεῖς
in domos vr̄as: tu āt hic sta mecū: ⁊
εἰς τοὺς οἴκους ὑμῶν, σὺ δὲ αὐτοῦ στῆθι μετ' ἐμοῦ, καὶ
loquar ad te oīa mādata ⁊ iustifica-
λαλήσω πρός σε πάσας τὰς ἐντολὰς καὶ τὰ δικαιώ-
tiones ⁊ iudicia: q̄cūq̄ docebis eos. ⁊
ματα καὶ τὰ κρίματα, ὅσα διδάξεις αὐτούς. καὶ
faciant sic in t̄ra: quā ego do eis
ποιήτωσαν οὕτως ἐν τῇ γῇ, ἣν ἐγὼ δίδωμι αὐτοῖς
in sorte. ⁊ custodietis facere quēadmodū pcepit
ἐν κλήρῳ. καὶ φυλάξεσθε ποιεῖν ὃν τρόπον ἐνετείλα-
tibi dn̄s de⁹ tu⁹. nō declinabis ad dextrā neq̄ ad si-
τό σοι κύριος ὁ θεός σου. οὐκ ἐκκλινεῖς δεξιὰ οὐδὲ ἀρι-
nistrā scd̄ȝ oēs viā: quā pcepit dn̄s de⁹
στερὰ κατὰ πᾶσαν τὴν ὁδόν, ἣν ἐνετείλατο κύριος ὁ θεός
tu⁹ tibi ābulare in ea: vt requiē det tibi:
σου σοὶ πορεύεσθαι ἐν αὐτῇ, ὅπως καταπαύσῃ σε,
⁊ bñ tibi sit: ⁊ longeui sitis sup t̄rā: q̄
καὶ εὖ σοι ᾖ, καὶ μακροημερεύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἣν
possidebitis.
κληρονομήσετε.

Infra, 17.b.

C

A

D

Ca. 6.

Et hec mandata ⁊ iustificatiōes ⁊
Καὶ αὗται αἱ ἐντολαὶ καὶ τὰ δικαιώματα καὶ τὰ
iudicia q̄cūq̄ pcepit dn̄s de⁹ nr̄ vt docerē vos
κρίματα ὅσα ἐνετείλατο κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν διδάξαι ὑμᾶς
vt faciatis sic in terra in quā vos pergitis illuc
ποιεῖν οὕτως ἐν τῇ γῇ, εἰς ἣν ὑμεῖς εἰσπορεύεσθε ἐκεῖ
possidēdā: vt timeatis dn̄m deū nr̄m. custodi-
κληρονομῆσαι, ἵνα φοβῆσθε κύριον τὸν θεὸν ἡμῶν. φυλάσσε-
te oēs iustificatiōes eius ⁊ pcepta ei⁹:
σθε πάντα τὰ δικαιώματα αὐτοῦ καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ,
q̄ ego pcipio tibi hodie: tu ⁊ filii tui ⁊
ἃς ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σήμερον, σὺ καὶ οἱ υἱοί σου καὶ
filii filioȝ tuoȝ oib⁹ dieb⁹ vite tue:
οἱ υἱοὶ τῶν υἱῶν σου πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου,

& nos audiētes faciemus ea. Quod cū audisset dominus ait ad me. Audiui vocē verborum populi huius que locuti sūt tibi. Bene oīa sunt locuti. Quis det talem eos habere mentem vt timeant me & custodiant vniuersa mandata mea in oī tempore: vt bene sit eis & filiis eorum in sēpiternū. Vade ergo & dic eis. Reuertimini in tētoria vestra. Tu vero hic sta mecū & loquar tibi oīa mādata mea & cerimonias atq̄ iudicia: que docebis eos vt faciant ea in terra quam dabo illis in possessionē. Custodite igitur & facite que precepit dominus deus vobis. Non declinabitis neq̄ ad dexterā neq̄ ad sinistrā sed per viam quā precepit dn̄s deus vester ambulabitis: vt viuatis & bene sit vobis: & protelentur dies vestri in terra possessiōis vr̄e. Ca. 6.

Hec sunt pcepta & cerimonie atq̄ iudicia que mandauit dominus deus vester vt docerem vos vt faciatis ea in terra ad quam transgredimini possidēdā: vt timeas dn̄m deum tuū: & custodias omnia mandata & precepta eius que ego precipio tibi & filiis ac nepotibus tuis cūctis diebus vite tue

ושמענו ועשינו׃ וישמע יהוה את קול דבריכם בדברכם אלי ויאמר יהוה אלי שמעתי את קול דברי העם הזה אשר דברו אליך היטיבו כל אשר דברו׃ מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אתי ולשמר את כל מצותי כל הימים למען ייטב להם ולבניהם לעלם׃ לך אמר להם שובו לכם לאהליכם׃ ואתה פה עמד עמדי ואדברה אליך את כל המצוה והחקים והמשפטים אשר תלמדם ועשו בארץ אשר אנכי נתן להם לרשתה׃ ושמרתם לעשות כאשר צוה יהוה אלהיכם אתכם לא תסרו ימין ושמאל׃ בכל הדרך אשר צוה יהוה אלהיכם אתכם תלכו למען תחיון וטוב לכם והארכתם ימים בארץ אשר תירשון׃

Cap. vi.

וזאת המצוה החקים והמשפטים אשר צוה יהוה אלהיכם ללמד אתכם לעשות בארץ אשר אתם עברים שמה לרשתה׃ למען תירא את יהוה אלהיך לשמר את כל חקתיו ומצותיו אשר אנכי מצוך אתה ובנך ובן בנך כל ימי חייך

עשה שמע · יטב · נתן · צוה · יום יטב · ילך · דבר צוה · חקק שפט · למד עשה · ירש · סור ימן · ילך חיה · ארך ירש · צוה · עשה · ירא · צוה · חיה

Transla. Chal.

ונקביל ונעביד׃ ושמיע קדם יי ית קל פתגמיכון כמללותכון עמי ואמר יי לי שמיע קדמי ית קל פתגמי עמא הדין דמלילו עמך אתקינו כל דמלילו׃ לוי דיהי ליבא הדין להון למדחל יתי ולמיטר ית כל פקודי כל יומיא בדיל דיוטב להון ולבניהון לעלם׃ איזיל אמר להון תובו לכון למשכניכון׃ ואת הכא קאים קדמי ואמליל עימך ית כל תפקידתא וקימיא ודיניא דתליפינון ויעבדון בארעא דאנא יהיב להון למירתה׃ ותטרון למעבד כמא דפקיד יי אלהכון יתכון לא תסטון לימינא ולשמלא׃ בכל אורחא דפקיד יי אלהכון יתכון תהכון בדיל דתיחון ויוטיב לכון ותורכון יומין בארעא דתירתון׃

Ca.vi.

ודא תפקידתא וקימיא ודיניא דפקיד יהוה אלהכון לאלפא יתכון למעבד בארעא דאתון עברין לתמן למירתה׃ בדיל דתידחל ית יי אלהך למיטר ית כל קימוהי ופיקודוהי דאנא מפקיד לך את וברך ובר ברך כל יומי חייך

Interp. chal.

et obediemus ⁊ faciemus. Et audita est corā dn̄o vox sermonū vestroȝ cum loq̄retis mecuȝ: ⁊ dixit dn̄s ad me. Audita est corā me vox sermonū populi hui⁹ que locuti sunt tecū: recta sunt oīa que locuti sunt. vtinam esset tale cor eis vt timerent me ⁊ custodirent omnia precepta mea omnibus diebus: vt bene esset eis ⁊ filiis eorum in sempiternū. vade dic eis. Reuertimini in tabernacula vestra. tu autem sta hic in conspectu meo: et loquar tecū omnia precepta ⁊ pacta ⁊ iudicia que docebis eos vt faciant in terra quā ego dabo eis in possessionē: ⁊ custodietis ⁊ facietis ea: sicut pcepit vobis dn̄s deus vr̄. nō declinabitis ad dexteraȝ neq̄ ad sinistrā. in omni via quā dn̄s de⁹ vr̄ precepit vobis ambulabitis: vt viuatis ⁊ bene sit vobis: ⁊ prolongētur dies vestri in terra quā possidebitis. Ca. 6.

Hoc est autē preceptū ⁊ pacta ⁊ iudicia que precepit dn̄s deus vester vt docerem vos vt faciatis ea in terra ad quam transitis vt possideatis eam. Ut timeas dn̄m deum tuum. vt custodias omnia mandata eius ⁊ precepta eius que ego precipio tibi tu et filii tui ⁊ filii filiorum tuoruȝ oibus diebus vite tue:

Pritiua chal.

עבד · שמע היה · מלל · תקן היה · דחל נטר · פקד דין אלף · עבד ירת נטר · סטה יהב חיה · ארך ירת · דחל קום · פקד חיה

ולמען יאריכן ימיך: ושמעת ישראל ושמרת לעשות אשר ייטב לך ואשר תרבון מאד כאשר דבר יהוה אלהי אבתיך לך ארץ זבת חלב ודבש: שמע ישראל יהוה אלהינו יהוה אחד: ואהבת את יהוה אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך: והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך: ושננתם לבניך ודברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך: וקשרתם לאות על ידך והיו לטטפת בין עיניך: וכתבתם על מזזות ביתך ובשעריך: והיה כי יביאך יהוה אלהיך אל הארץ אשר נשבע לאבתיך לאברהם ליצחק וליעקב לתת לך ערים גדלת וטבת אשר לא בנית: ובתים מלאים כל טוב אשר לא מלאת ובררת חצובים אשר לא חצבת כרמים וזיתים אשר לא נטעת ואכלת ושבעת: השמר לך פן תשכח את יהוה אשר הוציאך מארץ מצרים מבית עבדים: את יהוה אלהיך

Trāsla. B. Hiero.

vt prolongentur dies tui. Audi israel & obserua vt facias que precepit tibi dominus: & bene sit tibi: & multipliceris amplius: sicut pollicitus ē dominus deus patrū tuorū tibi terrā lacte & melle manantē. Audi israel. Dominus deus nr̄ dominus vnus est. Diliges dominū deum tuum ex toto corde tuo: & ex tota anima tua & ex tota fortitudine tua. Eruntq; verba hec que ego pcipio tibi hodie in corde tuo. & narrabis ea filiis tuis: & meditaberis sedens in domo tua: & ambulans in itinere: dormiens atq; consurgens. Et ligabis ea quasi signū in manu tua: eruntq; & mouebūtur inter oculos tuos. scribesq; ea in limine & ostiis domus tue. Cumq; introduxerit te dominus deus tuus in terram pro qua iurauit patribus tuis abraam isaac & iacob: & dederit tibi ciuitates magnas & optimas: quas non edificasti domos plenas multarum opum quas nō extruxisti: cisternas quas non fodisti: vineta & oliueta que nō plātasti: & comederis & saturat9 fueris: caue diligēter ne obliuiscaris domini: qui eduxit te de terra egypti & de domo seruitutis. Dominum deum tuum

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

vt longeui sitis. τ audi israel: τ custo
ἵνα μακροημερεύσητε. καὶ ἄκουσον ἰσραὴλ, καὶ φύλα
di vt facias: vt bñ sit tibi: τ vt multiplicemini
ξαι ποιεῖν, ὅπως εὖ ᾖ σοι, καὶ ἵνα πληθυνθῆτε
valde: sicut locutus ē dñs deus pa
σφόδρα, καθάπερ ἐλάλησε κύριος ὁ θεὸς τῶν πα
trū tuoꝝ vt daret tibi terrā fluētē lacte τ mel
τέρων σου δοῦναί σοι γῆν ῥέουσαν γάλα καὶ μέ
le. τ he iustificatiōes τ iudicia
λι. καὶ ταῦτα τὰ δικαιώματα καὶ τὰ κρίματα
q̄cūq; pcepit moyses filiis israel in
ὅσα ἐνετείλατο μωυσῆς τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ ἐν τῇ
deserto: egressis illis de terra egypti. audi
ἐρήμῳ, ἐξελθόντων αὐτῶν ἐκ γῆς αἰγύπτου. ἄκουε
israel: dñs deus nr̄ dñs vnus est. τ dili
ἰσραὴλ, κς ὁ θεὸς ἡμῶν κύριος εἷς ἐστί. καὶ ἀγαπή
ges dñz deū tuū ex toto corde tuo
σεις κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου
τ ex tota aīa tua τ ex tota fortitudine
καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς δυνάμεώς
tua. τ erūt vba hec q̄cūq; ego pci
σου. καὶ ἔσαι τὰ ῥήματα ταῦτα ὅσα ἐγὼ ἐντέλλο
pio tibi hodie in corde tuo. τ pmonebis
μαί σοι σήμερον ἐν τῇ καρδίᾳ σου. καὶ προβιβάσεις
ea filiis tuis. τ loq̄ris in eis se
αὐτὰ τοὺς υἱούς σου. καὶ λαλήσεις ἐπ᾽ αὐτοῖς καθή
dēs in domo: τ ambulans in via: τ dor
μενος ἐν οἴκῳ, καὶ πορευόμενος ἐν ὁδῷ, καὶ κοιτα
miēs: τ surgēs. τ ligabis ea in si
ζόμενος, καὶ διανιστάμενος. καὶ ἀφάψῃ αὐτὰ εἰς σημεῖ
gnū in manu tua. τ sunt imobilia añ ocu
ον ἐπὶ τῆς χειρός σου. καὶ ἔσωσαν ἀσάλευτα πρὸ ὀφ
los tuos. τ scribes ea in liminibus
θαλμῶν σου. καὶ γράψεις αὐτὰ ἐν ταῖς φλιαῖς τῶν
domoꝝ tuaꝝ τ portaꝝ tuaꝝ. τ erit cū in
οἰκιῶν σου καὶ τῶν πυλῶν σου. καὶ ἔσαι ὅταν εἰ
troduxerit te dñs deus tuus in trā: q̄ iurauit
σαγάγῃ σε κύριος ὁ θεός σου εἰς τὴν γῆν, ἣν ὤμοσε
pribus tuis abraam τ isaac τ ia
τοῖς πατράσι σου τῷ ἀβραὰμ καὶ ἰσαὰκ καὶ ἰα
cob dare tibi vrbes magnas τ pulchras: q̄s nō
κὼβ δοῦναί σοι πόλεις μεγάλας καὶ καλάς, ἃς οὐκ
edificasti domos plenas oīum bonoꝝ: q̄s nō
ᾠκοδόμησας, οἰκίας πλήρεις πάντων ἀγαθῶν, ἃς οὐκ
impleuisti: cisternas effosas: quas nō effo
ἐνέπλησας, λάκκους λελατομημένους, οὓς οὐκ ἐξε
disti: vineta τ oliueta: q̄ nō plā
λατόμησας, ἀμπελῶνας καὶ ἐλαιῶνας, οὓς οὐκ ἐφύ
tasti. τ cū comederis τ saturat9 fueris caue ti
τευσας. καὶ φαγὼν καὶ ἐμπλησθεὶς πρόσεχε σεαυ
bi: ne obliuiscaris dñi dei tui q̄ edu
τῷ, μὴ ἐπιλάθῃ κυρίου τοῦ θεοῦ σου τοῦ ἐξαγαγόν
xit te de terra egypti de domo fuitutis. dñz deū tuū
τός σε ἐκ γῆς αἰγύπτου ἐξ οἴκου δουλείας. κν τὸν θν σου

Math. 22.d. Mar. 12.c. Luce. 10.c. B C Infra 10.b.

Transla. Chal.

Primitiua chal.

Interp. chal.

et vt prolongentur dies tui. et obedies israel τ custodies τ facies ea: vt bene sit tibi τ vt multiplicemini nimis: sicut locutus est dñs deus patrū tuoꝝ vt daret tibi terrā lacte τ melle manātē. Audi israel. dñs de9 noster dñs vnus est. Et diliges dñm deum tuū in toto corde tuo τ in tota aīa tua τ in tota substantia tua. Et erunt verba hec que ego precipio tibi hodie in corde tuo: τ narrabis ea filiis tuis: τ loqueris ea cum sederis in domo tua τ cum ambulaueris in via τ cum cubueris τ cum surrexeris. et ligabis ea in signū super manū tuam: τ erunt quasi appendix quedā inter oculos tuos: τ scribes ea in liminibus τ affiges ea postibus domus tue τ hostio tuo. Et erit cum introduxerit te dñs deus tu9 in terrā pro qua iurauit patrib9 tuis abrahā isaac τ iacob vt daret tibi ciuitates magnas τ bonas q̄s nō edificasti: τ domos plenas oībus bonis quas nō repleuisti: τ cisternas excisas q̄s nō excidisti vineta τ oliueta q̄ non plantasti: τ comederis τ saturatus fueris: caue tibi ne obliuiscaris timoris dñi q̄ eduxit te de fra egypti de domo fuitutis. dñm deū tuū

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

timebis: τ illi soli seruies: τ ad eū
φοβηθήσῃ, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις, καὶ πρὸς αὐτὸν
adherebis: τ in noie eius iurabis. ne ea
κολληθήσῃ, καὶ ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ὀμῇ. μὴ πο
tis post deos alienos a diis gētiū q̄
ρεύεσθε ὀπίσω θεῶν ἑτέρων ἀπὸ τῶν θεῶν ἐθνῶν τῶν
in circuitu vr̄o. qm̄ deus zelotes dñs deus tu9
περὶ κύκλῳ ὑμῶν. ὅτι θεὸς ζηλωτὴς κύριος ὁ θεός σου
in te: ne iratus irascat dñs deus tuus in te: τ
ἐν σοί, μὴ ὀργισθεὶς θυμωθῇ κς ὁ θεός σου ἐν σοί, καὶ
perdat te a facie tre. nō tēta
ἐξολοθρεύσῃ σε ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς. οὐκ ἐκπειρά
bis dñm deū tuū queadmodū tētauistis in
σεις κύριον τὸν θεόν σου ὃν τρόπον ἐξεπειράσατε ἐν
tētatiōe. custodiēs custodies pcepta dñi
τῷ πειρασμῷ. φυλάσσων φυλάξῃ τὰς ἐντολὰς κυρίου
dei tui τ testimonia eius τ iustificatiōes
τοῦ θεοῦ σου καὶ τὰ μαρτύρια αὐτοῦ καὶ τὰ δικαιώματα
eius: q̄cūq; pcepit tibi. τ facies bonū τ
αὐτοῦ, ὅσα ἐνετείλατό σοι. καὶ ποιήσεις τὸ καλὸν καὶ
placitū corā dño deo tuo: vt bñ tibi sit:
τὸ ἀρεστὸν ἔναντι κυρίου τοῦ θεοῦ σου, ἵνα εὖ σοι γένη
τ intres τ possideas trā bonā:
ται, καὶ εἰσέλθῃς καὶ κληρονομήσῃς τὴν γῆν τὴν ἀγαθήν,
quā iurauit dñs pribus tuis: vt expellat oēs
ἣν ὤμοσε κς τοῖς πατράσι σου, ἐκδιῶξαι πάντας
inimicos tuos añ faciē tuā: sicut locutus ē
τοὺς ἐχθρούς σου πρὸ προσώπου σου, καθὰ ἐλάλησε
dñs. τ erit qñ iterrogauerit te fili9 tuus cras: di
κύριος. καὶ ἔσαι ὅταν ἐρωτήσῃ σε ὁ υἱός σου αὔριον, λέ
cēs: q̄ sūt testimonia τ iustificatiōes τ
γων, τίνα ἐστὶ τὰ μαρτύρια καὶ τὰ δικαιώματα καὶ
iudicia: q̄cūq; pcepit dñs deus nr̄ no
τὰ κρίματα, ὅσα ἐνετείλατο κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν ἡ
bis: τ dices filio tuo: serui eramus pharaōi i
μῖν; καὶ ἐρεῖς τῷ υἱῷ σου, οἰκέται ἦμεν τῷ φαραὼ ἐν
terra egypti: τ eduxit nos dñs illinc in
γῇ αἰγύπτου, καὶ ἐξήγαγεν ἡμᾶς κύριος ἐκεῖθεν ἐν
manu forti τ in brachio excelso: τ dedit
χειρὶ κραταιᾷ καὶ ἐν βραχίονι ὑψηλῷ, καὶ ἔδωκε
dñs signa τ prodigia magna τ praua in
κύριος σημεῖα καὶ τέρατα μεγάλα καὶ πονηρὰ ἐν
egypto in pharaōe τ in domo eius corā
αἰγύπτῳ ἐν φαραὼ καὶ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ἐνώπιον
nobis: τ nos eduxit dñs illinc: vt intro
ἡμῶν, καὶ ἡμᾶς ἐξήγαγε κύριος ἐκεῖθεν, ἵνα εἰσα
duceret nos vt daret nobis trā hanc q̄ iura
γάγῃ ἡμᾶς δοῦναι ἡμῖν τὴν γῆν ταύτην, ἣν ὤμο
uit dñs deus nr̄ pribus nr̄is da
σε κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν τοῖς πατράσιν ἡμῶν δοῦ
re nobis. τ precepit nobis dñs vt faciam9
ναι ἡμῖν. καὶ ἐνετείλατο ἡμῖν κύριος ποιεῖν

C Infra. 10.d. Math. 4.b. Luce. 4.b. Math. 4.b. Luce. 4.b. B D C

Trāsla. B. Hiero.

timebis & illi soli seruies ac p nomē illius iurabis. Nō ibitis post deos alienos cunctarū gentium que in circuitu vestro sunt. qm̄ deus emulator dominus deus tuus in medio tui: ne qn̄ irascatur furor dn̄i dei tui cōtra te: & auferat te de supficie terre. Nō tēptabis dn̄m deū tuū: sicut tēptasti in loco temptationis. Custodi precepta dn̄i dei tui ac testimonia & cerimonias quas precepi tibi. & fac qd̄ placitū ē & bonū in cōspectu dn̄i vt bn̄ sit tibi: & ingressus possideas terram optimā: de qua iurauit dominus patribus tuis vt deleret oēs inimicos tuos coram te: sicut locutus ē. Cum interrogauerit te filius tuus cras dicēs. qd sibi volūt testimōia hec & cerimōie atq; iudicia q̄ precepit dominus deus noster nobis: dices ei. Serui eramus pharaonis in egypto: & eduxit nos dn̄s de egypto in manu forti. fecitq; signa atq; prodigia magna & pessima in egypto contra pharaone & oēm domū illius in cōspectu nostro. & eduxit nos inde vt introductis daret terrā sup qua iurauit pr̄ibus nr̄is. Precepitq; nobis vt faciamus

Ter. Heb.

תירא ואתו תעבד ובשמו תשבע: לא תלכון אחרי אלהים אחרים מאלהי העמים אשר סביבותיכם: כי אל קנא יהוה אלהיך בקרבך פן יחרה אף יהוה אלהיך בך והשמידך מעל פני האדמה: לא תנסו את יהוה אלהיכם כאשר נסיתם במסה: שמור תשמרון את מצות יהוה אלהיכם ועדתיו וחקיו אשר צוך: ועשית הישר והטוב בעיני יהוה למען ייטב לך ובאת וירשת את הארץ הטבה אשר נשבע יהוה לאבתיך: להדף את כל איביך מפניך כאשר דבר יהוה: כי ישאלך בנך מחר לאמר מה העדת והחקים והמשפטים אשר צוה יהוה אלהינו אתכם: ואמרת לבנך עבדים היינו לפרעה במצרים ויוציאנו יהוה ממצרים ביד חזקה: ויתן יהוה אותת ומפתים גדלים ורעים במצרים בפרעה ובכל ביתו לעינינו: ואותנו הוציא משם למען הביא אתנו לתת לנו את הארץ אשר נשבע לאבתינו: ויצונו יהוה לעשות

Transla. Chal.

Interp. chal.

timebis: τ in cōspectu eius seruies: τ per nomen illi9 iurabis. Non ambuletis post idola populoꝝ: de idolis q̄ sunt in circuitu vr̄o, qm̄ deus emulator est dñs deus tuus: cui9 maiestas habitat in medio tui. ne forte irascatur furor dñi dei tui contra te: τ disperdat te de supficie terre. Non tentabitis dñm deū vr̄m: sicut tentastis in loco tentationis. Obseruatione obseruabitis precepta dñi dei vestri τ testimonia eius τ pacta eius: que precepit tibi. et facies quod bonū et qd̄ rectum est coram domino: vt bene sit tibi: vt ingrediaris τ possideas terram bonam: de qua iurauit dominus patribus tuis: vt cōterat omnes inimicos tuos a facie tua: sicut locutus est dominus. Quando interrogauerit te filius tuus cras dicens. Que sunt testimonia τ mandata τ iudicia que precepit dñs deus nr̄ vobis: dices filio tuo. Serui eramus pharaonis in egypto: τ eduxit nos dñs de egypto in manu forti: et posuit dñs signa τ prodigia magna τ pessima in egypto: in pharaonē τ in oēs homines domus eius ante oculos nostros. Nos aūt eduxit inde vt introduceret nos. τ vt daret nobis terrā de qua iurauit patribus nostris. Et precepit nobis vt faciamus

Primitiua chal.

Ter. Heb.

את כל החקים האלה ליראה את
יהוה אלהינו לטוב לנו כל
הימים לחיתנו כהיום הזה׃
וצדקה תהיה לנו כי נשמר
לעשות את כל המצוה הזאת
לפני יהוה אלהינו כאשר צונו׃

Ca.vii.

כי יביאך יהוה אלהיך אל
הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה
ונשל גוים רבים מפניך החתי
והגרגשי והאמרי והכנעני והפרזי
והחוי והיבוסי שבעה גוים רבים
ועצומים ממך׃ ונתנם יהוה
אלהיך לפניך והכיתם החרם
תחרים אתם לא תכרת להם
ברית ולא תחנם׃ ולא תתחתן
בם בתך לא תתן לבנו ובתו לא
תקח לבנך׃ כי יסיר את בנך
מאחרי ועבדו אלהים אחרים וחרה
אף יהוה בכם והשמידך מהר׃ כי
אם כה תעשו להם מזבחתיהם
תתצו ומצבתם תשברו ואשירהם
תגדעון ופסיליהם תשרפון באש׃
כי עם קדוש אתה ליהוה
אלהיך בך בחר יהוה אלהיך
להיות לו לעם סגלה מכל העמים
אשר על פני האדמה׃ לא
מרבכם מכל העמים חשק יהוה

Primitiua heb.: ירא · יום חיה · היה שמר · עשה צוה · פנה צוה · בוא ירש · רבב פנה · עצם מן · פנה נכה · חרם כרת · ברית חנן חתן · לקח · סור · שמד · עשה זבח · נתן נצב שבר · אשר גדע פסל · שרף · קדש · היה · רבב

Trāfla. B. Hiero.

omnia legitima hec & timeamus dn̄m deū nostrum: vt bn̄ sit nobis cūctis diebus vite nr̄e: sicut est hodie. Eritq; nr̄i misericors: si custodierimus & fecerimus oia p̄cepta eius corā dn̄o deo nr̄o sicut mādauit nobis. Ca.7.

Cum vero introduxerit te dn̄s deus tuus in terram quā possessurus ingredieris: & deleuerit gētes multas corā te: etheū & gergeseū & amorreū & chananeū & pherezeū & eueū & iebuseū. septē gentes multo maioris numeri q̄ tu es & robustiores te: tradideritq; eas dn̄s deus tuus tibi: pcuties eas vsq; ad internitionem. Nō inibis cum eis fedus: nec misereberis earū: neq; sociabis cū eis cōiugia. Filiā tuam non dabis filio eius: nec filiā illius accipies filio tuo. q2 seducet filiū tuū ne sequtur me: & vt magis seruiat diis alienis. Irasceturq; furor dn̄i & delebit te cito. Quinpotius hec facietis eis. Aras eorum subuertite. & cōfringite statuas: lucosq; succidite: & sculptilia comburite: quia populus es sanctus domino deo tuo. Te elegit dominus deus tuus vt sis ei populus peculiaris de cūctis populis q sunt sup terrā. Non quia cūctas gentes numero vincebatis vobis iunctus est dominus

Trāfla. Gre. lxx. cū interp. latina

oēs iustificaciones has. timete dn̄z
πάντα τὰ δικαιώματα ταῦτα. φοβεῖσθε κύριον
deū nr̄m: vt bene sit nobis cūctis diebus:
τὸν θεὸν ἡμῶν, ἵνα εὖ ᾖ ἡμῖν πάσας τὰς ἡμέρας,
vt viuamus sicut τ hodie. τ mia erit
ἵνα ζῶμεν ὥσπερ καὶ σήμερον. καὶ ἐλεημοσύνη ἔσται
nobis si custodierim⁹ facere oia mādata
ἡμῖν ἐὰν φυλασσώμεθα ποιεῖν πάσας τὰς ἐντολὰς
legis huius corā dn̄o deo nr̄o
τοῦ νόμου τούτου ἔναντι κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν
sicut precepit nobis.
καθὰ ἐνετείλατο ἡμῖν. Ca.7.

Si āt introduxerit te dn̄s deus tuus in
Ἐὰν δὲ εἰσαγάγῃ σε κύριος ὁ θεός σου εἰς τὴν
terrā in q̄ ingrederis illuc ad possidēdū ipam: τ
γῆν εἰς ἣν εἰσπορεύῃ ἐκεῖ κληρονομῆσαι αὐτήν, καὶ
deleuerit gētes magnas τ multas a facie tua
ἐξάρῃ ἔθνη μεγάλα καὶ πολλὰ ἀπὸ προσώπου σου
etheū τ gergeseū τ amorreū
τὸν χετταῖον καὶ τὸν γεργεσαῖον καὶ τὸν ἀμορραῖον
τ chananeū τ pherezeū τ eueū τ
καὶ χαναναῖον καὶ φερεζαῖον καὶ τὸν εὐαῖον καὶ τὸν
iebuseū: septē gētes magnas τ multas τ for
ἰεβουσαῖον, ἑπτὰ ἔθνη μεγάλα καὶ πολλὰ καὶ ἰσχυ
tiores vobis: τ tradiderit eos dn̄s deus tu⁹
ρότερα ὑμῶν, καὶ παραδώσῃ αὐτοὺς κύριος ὁ θεός σου
in manus tuas: τ percuties eos: internitiōe
εἰς τὰς χεῖράς σου, καὶ πατάξεις αὐτούς, ἀφανισμῷ
delebis eos: nō inibis ad eos fedus neq;
ἀφανιεῖς αὐτούς, οὐ διαθήσῃ πρὸς αὐτοὺς διαθήκην οὐδὲ
misereberis eoꝝ neq; sociabitis coniugia ad eos.
μὴ ἐλεήσῃς αὐτούς οὐδὲ μὴ γαμβρεύσητε πρὸς αὐτούς.
filiam tuā nō dabis filio eius: τ
τὴν θυγατέρα σου οὐ δώσεις τῷ υἱῷ αὐτοῦ, καὶ τὴν
filiam eius nō accipies filio tuo. seducet
θυγατέρα αὐτοῦ οὐ λήψῃ τῷ υἱῷ σου. ἀποστήσει
em̄ filiū tuū a me: τ seruiet diis a
γὰρ τὸν υἱόν σου ἀπ' ἐμοῦ, καὶ λατρεύσει θεοῖς ἑ
lienis. τ irascetur furore dn̄s in vos: τ
τέροις. καὶ ὀργισθήσεται θυμῷ κύριος εἰς ὑμᾶς, καὶ
delebit cito. sed sic facietis eis:
ἐξολοθρεύσει τὸ τάχος. ἀλλ' οὕτως ποιήσετε αὐτοῖς,
aras eoꝝ subuertetis: τ statuas eo
τοὺς βωμοὺς αὐτῶν καθελεῖτε, καὶ τὰς στήλας αὐ
rū cōfringetis: τ lucos eoꝝ succidetis: τ
τῶν συντρίψετε, καὶ τὰ ἄλση αὐτῶν ἐκκόψετε, καὶ τὰ
sculptilia deoꝝ eoꝝ cōburetis igni: q2 pplus sctus
γλυπτὰ τῶν θεῶν αὐτῶν κατακαύσετε πυρί, ὅτι λαὸς ἅγιος
es dn̄o deo tuo. τ te elegit dn̄s de⁹ tuus vt esses ei
εἶ κυρίῳ τῷ θεῷ σου. καὶ σὲ προείλατο κύριος ὁ θεός σου εἶναι αὐτῷ
pplus peculiaris sup oēs gētes: q̄cūq; sup faciē
λαὸν περιούσιον παρὰ πάντα τὰ ἔθνη, ὅσα ἐπὶ προσώπου τῆς
terre. nō q2 multiplicati estis supra oēs gētes: assūpsit
γῆς. οὐχ ὅτι πολυπληθεῖτε παρὰ πάντα τὰ ἔθνη, προείλατο

Ero. 13.d. · Ero. 14.b. · B

Primitiua chal.

רחל טב קום · זכה היה נטר · עבד ירת תרך · מסר סגא גמר · גזר קום רחם · חתן נתן נסב · טעי פלח טעה · תקף שצא עבד · תרע קום תבר · קצץ יקד בעה · הוה צבא

Interp. chal.

omnia precepta hec: vt timeamus dn̄m deum nostrū: vt bene sit nobis omnibus diebus: vt viuificet nos sicut in die hac. et premium erit nobis si custodierimus vt faciamus omnia precepta hec coram dn̄o deo nostro: sicut precepit nobis. Ca.7.

Cum aūt introduxerit te dn̄s deus tuus in terraz ad quā tu ingrederis vt possideas eā: τ eiecerit pp̄los multos a facie tua: etheos τ gergeseos τ amorreos τ chananeos τ ferezeos τ eueos τ iebuseos: septē populos magnos τ fortiores te: τ tradiderit eos dn̄s de⁹ tu⁹ in cōspectu tuo: pcuties eos: τ ꝯsumatiōe cōsumes eos. nō inies cuz eis pactū: nec misereberis eoꝝ: neq; sotiabis cuz eis cōiugia. Filiā tuā nō dabis filio ei⁹: τ filiā ei⁹ nō accipies filio tuo: q2 aberrare faciēt filiū tuū a timore meo: τ seruiēt idolis pp̄loꝝ: et irascet̄ furor dn̄i ꝯtra vos: τ disp̄det te cito. sed hec facietis eis. Aras eoꝝ ꝯfringetis: τ statuas eoꝝ cōteretis: τ lucos eoꝝ succidetis: τ imagines idoloꝝ eoꝝ cōburetis igni. q2 populus sctūs es corā dn̄o deo tuo: et te elegit dn̄s de⁹ tuus: vt sis ei in populū electū magis q̄ oēs populi q̄ sunt sup faciē terre. non q2 multi estis vos magis q̄ oēs popl'i: cōplacuit in vobis dn̄s

Transla. Chal.

ית כל קימיא האלין למדחל ית יהוה אלהנא למיטב לנא כל יומיא לקימותנא
כיומא הדין׃ וזכותא תהי לנא ארי ניטר למעבד ית כל תפקדתא הדא קדם ייי
אלהנא כמא דפקדנא׃ **Ca.vii.** ארי יעלינך ייי אלהך לארעא דאת עליל
לתמן למירתה ויתריך עממין סגיאין מן קדמך חתאי וגרגשאי ואמוראי וכנענאי
ופרזאי וחואי ויבוסאי שבעא עממין סגיאין ותקיפין מינך׃ וימסרינון ייי אלהך
קדמך ותמחינון גמרא תגמר יתהון לא תגזר להון קים ולא תרחם עליהון׃ ולא
תתחתן בהון ברתך לא תתן לבריה וברתיה לא תיסב לברך׃ ארי יטעון ית ברך מבתר
פלחני ויפלחון לטעות עממיא ויתקף רוגזא דייי בכון וישיצינך בפריע׃ אלהין
כדין תעבדון להון אגוריהון תתרעון וקמתהון תתברון ואשיריהון תקצצון וצלמי
טעותהון תוקדון בנורא׃ ארי עם קדיש את קדם ייי אלהך בך אתרעי ייי אלהך למהוי
ליה לעם חביב מכל עממיא דעל אפי ארעא׃ לא מדסגיאין אתון מכל עממיא צבי ייי

Trāfla. Gre. lxx. cū interp. latina.

dn̄s vos: τ elegit vos: vos .n. estis paucissimi
κύριος ὑμᾶς, καὶ ἐξελέξατο ὑμᾶς, ὑμεῖς γάρ ἐστε ὀλιγοστοὶ
supra oēs gētes: sed q2 diligit
παρὰ πάντα τὰ ἔθνη, ἀλλὰ παρὰ τὸ ἀγαπᾶν
dn̄s vos ad custodiēdū iuramētū qd̄ iurauit pa
κύριον ὑμᾶς διατηρεῖν τὸν ὅρκον ὃν ὤμοσε τοῖς πα
trib⁹ vr̄is: eduxit dn̄s vos in manu forti
τράσιν ὑμῶν, ἐξήγαγεν κύριος ὑμᾶς ἐν χειρὶ κραταιᾷ
τ in brachio excelso: τ redemit te ex domo
καὶ ἐν βραχίονι ὑψηλῷ, καὶ ἐλυτρώσατό σε ἐξ οἴκου
seruitutis ex manu pharaōis regis egypti.
δουλείας ἐκ χειρὸς φαραὼ βασιλέως αἰγύπτου.
τ nosces: q2 dn̄s de⁹ tu⁹ hic de⁹ de⁹ fi
καὶ γνώσῃ, ὅτι κύριος ὁ θεός σου οὗτος θεός ὁ θεὸς ὁ πι
delis: custodiēs pactū τ miaz diligē
στός, ὁ φυλάσσων τὴν διαθήκην καὶ τὸ ἔλεος τοῖς ἀγα
tib⁹ eū τ custodiētib⁹ mandata ei⁹
πῶσιν αὐτὸν καὶ τοῖς φυλάσσουσι τὰς ἐντολὰς αὐ
in mille gn̄atiōes: τ reddēs odiētib⁹
τοῦ εἰς χιλίας γενεάς, καὶ ἀποδιδοὺς τοῖς μισοῦσι
stati vt pdat eos: τ nō
κατὰ πρόσωπον ἐξολοθρεῦσαι αὐτούς, καὶ οὐχὶ
differet odientib⁹: ptin⁹ reddet
βραδυνεῖ τοῖς μισοῦσι, κατὰ πρόσωπον ἀποδώ
eis. τ custodies p̄cepta τ iustifi
σει αὐτοῖς. καὶ φυλάξῃ τὰς ἐντολὰς καὶ τὰ δικαι
catiōes τ iudicia hec: q̄cūq; ego p̄cipio
ώματα καὶ τὰ κρίματα ταῦτα, ὅσα ἐγὼ ἐντέλ
tibi hodie vt facias. τ erit qū audieritis
λομαί σοι σήμερον ποιεῖν. καὶ ἔσται ἡνίκα ἂν ἀκούσητε
oēs iustificatiōes has: τ custodieritis τ
πάντα τὰ δικαιώματα ταῦτα, καὶ φυλάξητε καὶ
feceritis ea: τ custodiet dn̄s de⁹ tu⁹ tibi
ποιήσητε αὐτά, καὶ διαφυλάξει κύριος ὁ θεός σου σοὶ τὴν
pactū τ miam: sicut iurauit pr̄ib⁹
διαθήκην καὶ τὸ ἔλεος, καθὰ ὤμοσε τοῖς πατράσιν
vr̄is: τ diliget te: τ bn̄dicet tibi: τ multipli
ὑμῶν, καὶ ἀγαπήσει σε, καὶ εὐλογήσει σε, καὶ πληθυ
cabit te: τ bn̄dicet fetib⁹ ventris tui: τ
νεῖ σε, καὶ εὐλογήσει τὰ ἔκγονα τῆς κοιλίας σου, καὶ τὸν
fructui terre tue: frumēto tuo: τ vino tuo:
καρπὸν τῆς γῆς σου, τὸν σῖτόν σου, καὶ τὸν οἶνόν σου,
τ oleo tuo: τ armētis boū tuoꝝ: τ
καὶ τὸ ἔλαιόν σου, καὶ τὰ βουκόλια τῶν βοῶν σου, καὶ
gregib⁹ ouiū tuaꝝ sup t̄rā q̄z iurauit
τὰ ποίμνια τῶν προβάτων σου ἐπὶ τῆς γῆς ἧς ὤμοσε
dn̄s pr̄ib⁹ tuis vt daret tibi. bn̄dictus eris sup
κύριος τοῖς πατράσι σου δοῦναί σοι. εὐλογητὸς εἶ παρὰ
oēs gētes. nō erit i vobis nō generās neq; sterilis τ
πάντα τὰ ἔθνη. οὐκ ἔσται ἐν ὑμῖν ἄγονος οὐδὲ στεῖρα καὶ
in iumētis tuis. τ auferet dn̄s a te oēz
ἐν τοῖς κτήνεσί σου. καὶ περιελεῖ κύριος ἀπὸ σοῦ πᾶ
langorē: τ oēs infirmitates egypti malas:
σαν μαλακίαν, καὶ πάσας νόσους αἰγύπτου τὰς πονηράς,

C

Trāfla. B. Hiero.

& elegit vos cū oibus sitis populis pauciores: sed quia dilexit vos dominus & custodiuit iuramentum quod iurauit patrib⁹ vestris. Eduxitq; vos in manu forti & redemit de domo seruitutis dē māu pharaonis regis egypti. Et scies quia dn̄s de⁹ tuus ipse est deus fortis & fidelis: custodiens pactum & miam diligētibus se: & his qui custodiūt p̄cepta eius in mille gn̄atiōes: & reddēs odientibus se statī ita vt disperdat eos & vltra nō differat: ptinus eis restituēs qd̄ merentur. Custodi ergo p̄cepta & cerimonias atq; iudicia q̄ ego mādabo tibi hodie vt facias. Si postq̄ audieris hec iudicia custodieris ea & feceris: custodiet & dn̄s deus tuus pactum tibi & misericordiam quā iurauit pr̄ibus tuis. & diliget te ac multiplicabit: bn̄dicetq; fructui ventris tui & fructui terre tue: frumēto tuo atq; vindemie oleo & armētis: gregibus ouiū tuarū super terram pro qua iurauit patribus tuis vt daret eā tibi. Bn̄dictus eris īter oēs populos. Nō erit apud te sterilis vtriusq; sexus tā in hoibus q̄z in gregibus tuis. Auferet dn̄s a te oēm lāguorē & īfirmitates egypti pessimas

Ter. Heb.

בכם ויבחר בכם כי אתם המעט
מכל העמים׃ כי מאהבת יהוה
אתכם ומשמרו את השבעה אשר
נשבע לאבתיכם הוציא יהוה
אתכם ביד חזקה ויפדך מבית
עבדים מיד פרעה מלך מצרים׃
וידעת כי יהוה אלהיך הוא
האלהים האל הנאמן שמר הברית
והחסד לאהביו ולשמרי מצותו
לאלף דור׃ ומשלם לשנאיו אל
פניו להאבידו לא יאחר לשנאו
אל פניו ישלם לו׃ ושמרת את
המצוה ואת החקים ואת המשפטים
אשר אנכי מצוך היום לעשותם׃
והיה עקב תשמעון את המשפטים
האלה ושמרתם ועשיתם אתם
ושמר יהוה אלהיך לך את
הברית ואת החסד אשר נשבע
לאבתיך׃ ואהבך וברכך והרבך
וברך פרי בטנך ופרי אדמתך
דגנך ותירשך ויצהרך שגר
אלפיך ועשתרת צאנך על
האדמה אשר נשבע לאבתיך
לתת לך׃ ברוך תהיה מכל העמים
לא יהיה בך עקר ועקרה
ובבהמתך׃ והסיר יהוה ממך כל חלי
וכל מדוי מצרים הרעים אשר

Primitiua heb.: בחר · שבע · יצא · פדה · אמן ברית · צוה · שלם · פנה אבד אחר · צוה חקק שפט · צוה עשה · שמע · עשה · שבע · רבה · פרה · ירש צהר · נתן ברך היה · סור חלה · דוה רעע

Transl. Chal.

בכון ואתרעי בכון ארי אתון זעירין מכל עממיא׃ ארי מדרחים ייי יתכון ומדנטר ית
קימא דקיים לאבהתכון אפיק ייי יתכון בידא תקיפא ופרקך מבית עבדותא מיד
פרעה מלכא דמצרים׃ ותידע ארי ייי אלהך הוא אלהים אלהא מהימנא נטיר
קימא וחסדא לרחמוהי ולנטרי פיקודוהי לאלף דרין׃ ומשלם לשנאוהי טבון
דאינון עבדין קדמוהי בחייהון לאובדיהון ולא מאחר עובד טב לשנאוהי טבון דאינון
עבדין קדמוהי בחייהון משלם להון׃ ותיטר ית תפקדתא וית קימיא וית דיניא
דאנא מפקיד לך יומא דין למעבדהון׃ ויהי חלף דתקבלון ית דיניא האלין ותטרון
ותעבדון יתהון ויטר ייי אלהך לך ית קימא וית חסדא דקיים לאבהתך׃ וירחמינך
ויברכינך ויסגינך ויברך ולדא דמעך ואבא דארעך עיבורך חמרך ומשחך בקרי
תורך ועדרי ענך על ארעא דקיים לאבהתך למיתן לך׃ בריך תהי מכל עממיא לא
יהי בך עקר ועקרא ובבעירך׃ ויעדי ייי מינך כל מרעין וכל מכתשי מצראי בישיא

Interp. chal.

et elegit vos: cuz vos sitis pauciores oibus populis: sed q2 dilexit vos dn̄s τ q2 custodiuit iuramentuz qd̄ iurauit patribus vr̄is: eduxit vos in manu forti: τ redemit te de domo seruitutis de manu pharaonis regis egypti. Et scies q2 dn̄s deus tu⁹ ipse est deus: de⁹ fidelis: custodiēs pactū τ miam diligētibus se τ custodiētibus precepta ei⁹ in mille gn̄ationes. τ retribuēs inimicis suis bona q̄ ipsi faciūt corā eo in vita sua: vt perdat eos: τ nō differt facere bonū inimicis suis p bonis q̄ faciūt corā eo: sz in vita eoꝝ retribuit eis. Et custodies precepta τ mādata τ iudicia que ego precipio tibi hodie vt facias ea. Et si susceperitis iudicia hec τ custodieritis τ feceritis ea: custodiet dn̄s deus tuus tibi pactū τ miam quam iurauit patribus tuis. Et diliget te: τ benedicet tibi: τ multiplicabit te: τ benedicet filijs ventris tui τ fructui terre tue τ frumento tuo τ vino tuo τ oleo tuo: τ vaccis armēti tui et gregibus ouium tuarum super terram de qua iurauit patribus tuis vt daret eam tibi. Benedictus eris magis q̄ oēs populi: non erit in te sterilis masculus nec femina: neq; in iumētis tuis. Et auferet dn̄s a te cūctas infirmitates τ oēs plagas egypti pessimas q̄s

Primitiua chal.

קום נסב · רחם · דור שלם טוב · אבד אחר · נטר דין · פקד עבד קבל · עבד קום · ברך סגא ילד · סעה אען נתן · הוה עדה כתש

ידעת לא ישימם בך ונתנם בכל
שנאיך: ואכלת את כל העמים
אשר יהוה אלהיך נתן לך לא
תחוס עינך עליהם ולא תעבד
את אלהיהם כי מוקש הוא לך:
כי תאמר בלבבך רבים הגוים
האלה ממני איכה אוכל
להורישם: לא תירא מהם זכר
תזכר את אשר עשה יהוה אלהיך
לפרעה ולכל מצרים: המסת
הגדלת אשר ראו עיניך
והאתת והמפתים והיד החזקה
והזרע הנטויה אשר הוצאך
יהוה אלהיך כן יעשה
יהוה אלהיך לכל העמים
אשר אתה ירא מפניהם: וגם
את הצרעה ישלח יהוה
אלהיך בם עד אבד הנשארים
והנסתרים מפניך: לא תערץ
מפניהם כי יהוה אלהיך בקרבך
אל גדול ונורא: ונשל יהוה
אלהיך את הגוים האל מפניך
מעט מעט לא תוכל כלתם מהר
פן תרבה עליך חית השדה:
ונתנם יהוה אלהיך לפניך והמם
מהומה גדלה עד השמדם:
ונתן מלכיהם בידך והאבדת

שום · חוס · עבד · יקש · אמר · רבב · יכל · ירש · ירא · זכר · נסה · ראה · אות · יפת · נטה · יצא · עשה · פנה · שלח · שאר · סתר · ערץ · גדל · ירא · יכל · כלה · רבה · חיה · הום · אבד

quas nouisti non inferet tibi: sed cunctis hostibus tuis. Deuorabis omnes populos quos dominus deus tuus daturus est tibi. Nõ parcet eis oculus tuus: nec seruies diis eorũ: ne sint in ruinã tui. Si dixeris in corde tuo: plures sunt gentes iste quam ego: quõ potero delere eas? noli metuere: sed recordare que fecerit dominus deus tuus pharaoni & cũctis egyptiis plagas maximas quas viderũt oculi tui & signa atq; portenta manũq; robustam: & extentum brachiũ vt educeret te dominus deus tuus. Sic faciet cunctis populis quos metuis. Insup & scabrones mittet dominus deus tuus in eos: dõec deleat oẽs atq; dispdat qui te fugerint & latere poterint. Non timebis eos. quia dñs deus tuus in medio tui est: deus magnus & terribilis. Ipse consumet nationes has in cõspectu tuo paulatim atq; p ptes. Non poteris eas delere pariter: ne forte multiplicentur contra te bestie terre. Dabitq; eos dñs deus tuus in cõspectu tuo & iterficiet illos dõec penitus deleãtur. Tradetq; reges eorũ in manꝰ tuas: & disp-

q̃s nouisti: nõ inferet in te. et imponet eas
ἃς ἔγνως, οὐκ ἐπιθήσει ἐπὶ σέ· καὶ ἐπιθήσει αὐτὰς
sup oẽs odiẽtes te. et deuorabis oia
ἐπὶ πάντας τοὺς μισοῦντάς σε. καὶ φαγῇ πάντα
spolia gentiũ: q̃ dñs deꝰ tuꝰ dat tibi. nõ
τὰ σκῦλα τῶν ἐθνῶν, ἃ κύριος ὁ θεός σου δίδωσί σοι. οὐ
parcet oculus tuꝰ in ipsis: et nõ serui-
φείσεται ὁ ὀφθαλμός σου ἐπ᾽ αὐτοῖς, καὶ οὐ μὴ λατρεύ-
es diis eoꝝ: qm̃ ruina hoc erit tibi.
σεις τοῖς θεοῖς αὐτῶν, ὅτι σκῶλον τοῦτο ἔσται σοι.
si aũt dixeris in mẽte tua: qm̃ multa gens hec
ἐὰν δὲ λέγῃς ἐν τῇ διανοίᾳ σου, ὅτι πολὺ τὸ ἔθνος τοῦ-
quã ego: quõ potero delere eos? nõ ti-
το ἢ ἐγώ, πῶς δυνήσομαι ἐξολοθρεῦσαι αὐτούς; οὐ φο-
mebis eos: recordatiõe recordaberis q̃cũq; fecit dñs
βηθήσῃ αὐτούς, μνείᾳ μνησθήσῃ ὅσα ἐποίησε κύριος ὁ θε-
deus tuus pharaoni et oĩbus egyptijs:
ός σου τῷ φαραὼ καὶ πᾶσι τοῖς αἰγυπτίοις, τοὺς
tentatiões magnas: q̃s viderũt oculi tui:
πειρασμοὺς τοὺς μεγάλους, οὓς εἴδοσαν οἱ ὀφθαλμοί σου,
signa et pdigia magna illa: ma-
τὰ σημεῖα καὶ τὰ τέρατα τὰ μεγάλα ἐκεῖνα, τὴν χεῖ-
nũ robustã: et brachiũ excelsũ: quõ edu-
ρα τὴν κραταιάν, καὶ τὸν βραχίονα τὸν ὑψηλόν, ὡς ἐξή-
xit te dñs deꝰ tuꝰ: sic faciet dñs deꝰ
γαγέ σε κύριος ὁ θεός σου, οὕτω ποιήσει κύριος ὁ θεὸς
nr̃ oĩbus gẽtibus: q̃s tu metuis a facie
ἡμῶν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν, οὓς σὺ φοβῇ ἀπὸ προσώπου
eoꝝ. et scabrones mittet dñs deus tuus in eos:
αὐτῶν. καὶ τὰς σφηκίας ἀποστελεῖ κύριος ὁ θεός σου εἰς αὐ-
donec deleant relicti et
τούς, ἕως ἂν ἐκτριβῶσιν οἱ καταλελειμμένοι καὶ οἱ
absconditi a te. nõ vulneraberis a facie
κεκρυμμένοι ἀπὸ σοῦ. οὐ τρωθήσῃ ἀπὸ προσώπου
eoꝝ: qm̃ dñs deus tuus in te deus magnus et for-
αὐτῶν, ὅτι κύριος ὁ θεός σου ἐν σοὶ θεὸς μέγας καὶ κρα-
tis. et consumet dñs deus tuus gẽtes has
ταιός. καὶ καταναλώσει κύριος ὁ θεός σου τὰ ἔθνη ταῦ-
a facie tua paulatĩ paulatĩ. nõ po-
τα ἀπὸ προσώπου σου κατὰ μικρὸν μικρόν. οὐ δυνή-
teris cõsumere eos cito: vt nõ fiat fra
σῃ ἐξαναλῶσαι αὐτοὺς τὸ τάχος, ἵνα μὴ γένηται ἡ γῆ
deserta. et multiplicẽtur cõtra te bestie fere. et
ἔρημος. καὶ πληθυνθῇ ἐπὶ σὲ τὰ θηρία τὰ ἄγρια. καὶ
tradet eos dñs deus tuus in
παραδώσει αὐτοὺς κύριος ὁ θεός σου εἰς τὰς
manus tuas: et perdet eos pditiõe ma-
χεῖράς σου, καὶ ἀπολεῖ αὐτοὺς ἀπωλείᾳ μεγά-
gna: dũsq; deleas illos. et tradet
λῃ, ἕως ἂν ἐξολοθρεύσῃς αὐτούς. καὶ παραδώσει
reges eoꝝ in manus vr̃as.
τοὺς βασιλεῖς αὐτῶν εἰς τὰς χεῖρας ὑμῶν.
et peribit
καὶ ἀπολεῖται

D

Primitiua chal.

שוה · נתן · נגר · חוס · פלח · טעה · אמר · יכל · דחל · דכר · נסה · רבב · אות · יפת · נפק · עבד · נגד · אבד · שאר · טמר · תבר · רבב · תרך · יכל · שצא · חיה · מסר · אבד

Interp. chal.

nouisti: et nõ ponet eas in te: sed dabit eas in oĩbus inimicis tuis. et cõsumes oẽs pplos quos dñs deus tuꝰ tradet tibi: nõ parcet eis oculꝰ tuꝰ: neq; sunt es idolis eoꝝ: q2 in scandalũ erũt tibi. Si dixeris in corde tuo: plures sunt ppl̃i isti q̃ ego: quõ potero eijcere eos? Ne timeas eos: recordans recordaberis que fecit dominꝰ deꝰ tuus pharaoni et oĩbus egyptijs: mirabilia grandia q̃ viderũt oculi tui et signa et portẽta et manũ fortẽ et brachiũ excelsum quo eduxit te dñs deus tuꝰ: sic faciet dñs deus tuꝰ cunctis populis: a facie quoꝝ tu metuis. Insup et vespam mittet dñs deus tuus in eos donec pereant qui remanserint et qui absconditi fuerint a facie tua. Ne formides a facie eoꝝ: qm̃ maiestas dñi dei tui habitat in medio tui: qui est deus magnus et terribilis. Et eijciet dñs deus tuꝰ populos istos a facie tua paulatim: nõ poteris cõsumere eos cito: ne forte multiplicentur contra te bestie agri. et tradet eos dñs deus tuus in cõspectu tuo: et conturbabit eos conturbatione magna donec consumãtur. Et tradet reges eorum in manu tua: et perdes

Transla. Chal.

דידעת לא ישוינון בך ויתנינון בכל סנאך: ותגמר ית כל עממיא דיי אלהך יהיב לך
לא תחוס עינך עליהון ולא תפלח ית טעותהון ארי לתקלא הוא לך: דילמא תימר
בלבך סגיאין עממיא האילין מני איכדין איכול לתרכותהון: לא תדחל מנהון מדכר
תדכר ית דעבד יי אלהך לפרעה ולכל מצראי: נסין רברבין דחזאה עינך ואתיא
ומופתיא וידא תקיפתא ודרעא מרממא דאפקך יי אלהך כן יעביד יי אלהך לכל
עממיא דאת דחיל מקדמיהון: ואף ית ערעיתא יגרי יי אלהך בהון עד דיבדון
דאשתארו ודאטמרו מקדמך: לא תתבר מקדמיהון ארי יהוה אלהך שכינתה בינך
אלהא רבא ודחילא: ויתרך יי אלהך ית עממיא האילין מקדמך זעיר זעיר לא
תיכול לשיציותהון בפריע דילמא תסגי עלך חית ברא: וימסרינון יי אלהך קדמך
וישגשינון שגוש רב עד דישתיצון: וימסר מלכיהון בידך ותוביד

nomẽ eoꝝ sub celo. nõ resi-
τὸ ὄνομα αὐτῶν ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ. οὐκ ἀντι-
stet vllus cõtra faciẽ tuã: dũsq; dele-
στήσεται οὐδεὶς κατὰ πρόσωπόν σου, ἕως ἂν ἐξολο-
as illos. sculptilia deoꝝ eoꝝ com-
θρεύσῃς αὐτούς. τὰ γλυπτὰ τῶν θεῶν αὐτῶν κα-
buretis igne. nõ concupisces argẽtũ neq;
τακαύσετε πυρί. οὐκ ἐπιθυμήσεις ἀργύριον οὐδὲ
aurũ ab eis accipere tibiipsi: ne offendas opp
χρυσίον ἀπ᾽ αὐτῶν λαβεῖν σεαυτῷ, μὴ πταίσῃς δι᾽
illud: q2 abominatio dño deo tuo est. et
αὐτοῦ, ὅτι βδέλυγμα κυρίῳ τῷ θεῷ σου ἐστί. καὶ
nõ inferes abominatiões in domũ tuã: et
οὐκ εἰσοίσεις βδέλυγμα εἰς τὸν οἶκόν σου, καὶ
anathema eris sicut hoc. detestatiõe detesta-
ἀνάθεμα ἔσῃ ὥσπερ τοῦτο. προσοχθίσματι προσο-
beris: et abominatiõe abominaberis: q2 anathe-
χθιεῖς, καὶ βδελύγματι βδελύξῃ, ὅτι ἀνάθε-
ma est.
μά ἐστι.

Ca. 8.

A

Omnia precepta hec q̃ ego pci-
πάσας τὰς ἐντολὰς ταύτας ἃς ἐγὼ ἐντέλ-
pio vobis hodie seruabitis facere: vt viuatis et
λομαι ὑμῖν σήμερον φυλάξεσθε ποιεῖν, ἵνα ζῆτε καὶ
multiplicemini: et ingrediamini et possidea-
πολυπλασιασθῆτε, καὶ εἰσέλθητε καὶ κληρονομή-
tis terrã: quã iurauit dñs pr̃ibꝰ vr̃is.
σητε τὴν γῆν, ἣν ὤμοσε κύριος τοῖς πατράσιν ὑμῶν.
et recordaberis oĩs viẽ: p quã duxit te dñs
καὶ μνησθήσῃ πᾶσαν τὴν ὁδόν, ἣν ἤγαγέ σε κύριος
deꝰ tuus hũc q̃dragesimũ annũ in deserto:
ὁ θεός σου τοῦτο τεσσαρακοστὸν ἔτος ἐν τῇ ἐρήμῳ,
vt affligeret te et tentaret te: et nota fie-
ὅπως ἂν κακώσῃ σε καὶ πειράσῃ σε, καὶ διαγνω-
rent q̃ in corde tuo: si custodires mãdata eiꝰ
σθῇ τὰ ἐν καρδίᾳ σου, εἰ φυλάξῃ τὰς ἐντολὰς αὐ-
vel nõ. et afflixit te: et affecit fame te:
τοῦ ἢ οὔ. καὶ ἐκάκωσέ σε, καὶ ἐλιμαγχόνησέ σε,
et cibauit te manna in deserto qđ nõ cogno-
καὶ ἐψώμισέ σε τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ ὃ οὐκ εἴδη-
uerũt patres tui: vt ostenderet tibi: q2 nõ in
σαν οἱ πατέρες σου, ἵνα ἀναγγείλῃ σοι, ὅτι οὐκ ἐπ᾽
pane solo viuet hõ: sed in oĩ verbo
ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ᾽ ἐπὶ παντὶ ῥήματι
pgrediente p os dei viuet hõ: ve-
ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος θεοῦ ζήσεται ὁ ἄνθρωπος. τὰ ἱμά-
stes tue nõ cõsumpte sũt a te. pedes tui nõ
τιά σου οὐκ ἀπετρίβη ἀπὸ σοῦ. οἱ πόδες σου οὐκ
occalluerũt. ecce quadraginta anni: et cognosces
ἐτυλώθησαν. ἰδοὺ τεσσαράκοντα ἔτη, καὶ γνώσῃ τῇ
corde tuo: q2 sicut q̃dã hõ erudiret filiũ su-
καρδίᾳ σου, ὅτι ὡσεί τις ἄνθρωπος παιδεύσῃ τὸν υἱὸν αὐ-
ũ: sic dñs deus tuus
τοῦ, οὕτω κύριος ὁ θεός σου

1. mac. 11. f.

Math. 4. b. Luce. 4. a.

des nomĩa eorũ sub celo. Nullus poterit resistere tibi donec conteras eos. Sculptilia eorũ igne cõbures. Nõ cõcupisces argentũ & aurũ de quibus fctã sũt. neq; assumes ex eis tibi quicq̃: ne offendas ppter ea: quia abominatio est dñi dei tui. nec inferes quippiã ex idolo in domũ tuã: ne fias anathema sicut & illud est. Quasi spurciciã detestaberis: & velut inquinamẽtũ ac sordes abominatiõi hẽbis: quia anathema est. Cap. 8.

Omne mãdatũ qđ ego pcipio tibi hodie caue diligẽter vt facias: vt possitis viuere & multiplicemini: ingressiq; possideatis terrã p qua iurauit dñs pr̃ibus vr̃is. Et recordaberis cũcti itineris p qđ adduxit te dñs deus tuus quadraginta ãnis p desertũ: vt affligeret te atq; tẽptaret & nota fierẽt q̃ in tuo animo versabãtur: vtrũ custodires mãdata illiꝰ: an nõ. afflixit te pẽuria: & dedit tibi cibum manna qđ ignorabas tu & patres tui: vt ostenderet tibi q2 nõ in solo pane viuit homo: sed in oĩ verbo quod egreditur de ore domini. Vestimẽtũ tuũ quo operiebaris neq̃q̃ vetustate defecit: & pes tuus nõ ẽ subtritus. En q̃dragesimus ãnus ẽ: vt recogites in corde tuo: q2 sicut erudit filiũ suũ hõ: sic dñs deꝰ tuus

את שמם מתחת השמים לא
יתיצב איש בפניך עד השמדך
אתם: פסילי אלהיהם תשרפון
באש לא תחמד כסף וזהב עליהם
ולקחת לך פן תוקש בו כי תועבת
יהוה אלהיך הוא: ולא תביא
תועבה אל ביתך והיית חרם
כמהו שקץ תשקצנו ותעב תתעבנו
כי חרם הוא:

Ca. viii

כל המצוה
אשר אנכי מצוך היום תשמרון
לעשות למען תחיון ורביתם
ובאתם וירשתם את הארץ
אשר נשבע יהוה לאבתיכם:
וזכרת את כל הדרך אשר
הוליכך יהוה אלהיך זה ארבעים
שנה במדבר למען ענתך לנסתך
לדעת את אשר בלבבך התשמר
מצותו אם לא: ויענך וירעבך
ויאכלך את המן אשר לא
ידעת ולא ידעון אבתיך למען
הודיעך כי לא על הלחם
לבדו יחיה האדם כי על כל
מוצא פי יהוה יחיה האדם:
שמלתך לא בלתה מעליך ורגלך
לא בצקה זה ארבעים שנה:
וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר
איש את בנו יהוה אלהיך

יצב · שמד · פסל · שרף · חמד · יקש · תעב · בוא · היה · כמו · צוה · שמר · עשה · חיה · רבב · בוא · שבע · ילך · רבע · דבר · ענה · נסה · ידע · צוה · ענה · רעב · אכל · מנה · ידע · בדד · חיה · יצא · פה · בלה · יסר

Transl. Chal.

ית שמהון מתחות שמיא לא יתעתד אינש קדמך עד דתשיצי יתהון וצלמי טעותהון
תוקדון בנורא לא תחמד כספא ודהבא דעליהון ותיסב לך דילמא תתקל ביה ארי
מרחק קדם יי אלהך הוא: ולא תעיל דמרחק לביתך ותהי חרמא כוותיה שקצא
תשקציניה ורחקא תרחקיניה ארי חרמא הוא: Ca. viij. כל תפקדתא
דאנא מפקד לך יומא דין תטרון למעבד בדיל דתיחון ותסגון ותיעלון ותירתון ית
ארעא דקיים יי לאבהתכון: ותדכר ית כל אורחא דדברך יי אלהך דנן ארבעין
שנין במדברא בדיל לענייותך לנסיותך למידע ית די בלבך התיטר פקודוהי אם
לא: ועניך ואכפנך ואוכלך ית מנא דלא ידעת ולא ידעו אבהתך בדיל לאודעותך
ארי לא על לחמא בלחודוהי יתקיים אינשא ארי על כל אפקות מימרא דיי
יתקיים אנשא: כסותך לא בלית מינך ומסנך לא יחיפו דנן ארבעין שנין: ותידע
עם לבך ארי כמא דמאליף גבר ית בריה יי אלהך

Interp. chal.

nomen eoꝝ sub celo. Non stabit vir corã te donec cõsumas illos. Simulacra idoloꝝ eoꝝ cõburetis igni: nõ cõcupisces aurũ et argentũ qđ est sup ea: neq; assumes tibi: ne forte offendas in eo: q2 abominatio est coram dño deo tuo. ne inferas qđ abominabile est in domũ tuã: ne sis anathema sicut illud est: sed detestatiõe detestaberis illud: et abominatione abominaberis illud: quia anathema est. Ca. 8.

Omne mandatũ qđ ego precipio tibi hodie custodietis ad faciendũ: vt viuatis et multiplicemini et ingrediamini et possideatis terrã p qua iurauit dñs patribus vr̃is. et recordaberis cuncti itineris quo duxit te dñs deus tuꝰ istis q̃draginta annis in deserto: vt affligeret te et vt tẽtaret te et vt sciret qđ erat in corde tuo: vtrũ custodires p̃cepta eius an nõ. Et afflixit te: et esurire te fecit: et comedere te fecit mãna: qđ nesciebas et nesciebãt patres tui: vt ostenderet tibi: q2 non in pane solo viuit homo: sed in omi qđ egreditur a verbo dñi viuit homo. Vestimentũ tuum non inueterauit in te: et calciamẽta tua nõ sunt attrita istis quadraginta annis. et scies in corde tuo q2 sicut erudit vir filium suum: sic dominus deus tuus

Primitiua chal.

עתד · טעה · יקד · חמד · נסב · תקל · רחק · עול · הוה · שקץ · רחק · פקד · נטר · עבד · חיה · סגא · ירת · קום · דבר · רבע · שנה · דבר · ענה · נסה · ידע · כפן · אכל · קום · נפק · אמר · כסה · בלה

Ter. Heb.

מיסרך׃ ושמרת את מצות יהוה
אלהיך ללכת בדרכיו וליראה
אתו׃ כי יהוה אלהיך מביאך אל
ארץ טובה ארץ נחלי מים עינת
ותהמת יצאים בבקעה ובהר׃ ארץ
חטה ושערה וגפן ותאנה ורמון
ארץ זית שמן ודבש׃ ארץ אשר
לא במסכנת תאכל בה לחם
לא תחסר כל בה ארץ אשר
אבניה ברזל ומהרריה תחצב
נחשת׃ ואכלת ושבעת וברכת
את יהוה אלהיך על הארץ
הטבה אשר נתן לך׃ השמר לך
פן תשכח את יהוה אלהיך לבלתי
שמר מצותיו ומשפטיו וחקתיו
אשר אנכי מצוך היום׃ פן תאכל
ושבעת ובתים טבים תבנה
וישבת׃ ובקרך וצאנך ירבין
וכסף וזהב ירבה לך וכל אשר
לך ירבה׃ ורם לבבך ושכחת
את יהוה אלהיך המוציאך
מארץ מצרים מבית עבדים׃
המוליכך במדבר הגדל והנורא
נחש שרף ועקרב וצמאון אשר
אין מים המוציא לך מים מצור
החלמיש׃ המאכלך מן במדבר
אשר לא ידעון אבתיך למען

Primitiua heb.

צוה
ילך
בוא
רמן
סכן אכל
חסר
חצב
טוב שמר
שכח
שפט חקק
צוה
בית בנה
רבה
רום
יצא
ילך דבר ירא
אכל מנה

Trāsla. B. Hiero.

erudiuit te: vt custodias mandata domini dei tui: & ambules in viis eius: & timeas eum. Dñs enim deus tuus introducet te in terram bonā: terrā riuorū: aquarumq; & fōtiū: in cuius cāpis & mōtibus erūpūt fluuiorū abyssi: terrā frumenti ordei ac vinearum: in qua ficus & malogranata & oliueta nascūtur: terrā olei ac mellis: vbi absq; vlla penuria comedes panē tuū: & rerū oīm abūdātia pfrueris: cuius lapides ferrū sūt: & de mōtibus eius eris metalla fodiūtur. vt cū comederis & saciatus fueris: benedicas domino deo tuo pro terra optima quā dedit tibi. Obserua & caue ne quando obliuiscaris dñi dei tui: & negligas mādata eius atq; iudicia & cerimonias quas ego precipio tibi hodie: ne postq; comederis & satiatus fueris: domos pulchras edificaueris & hītaueris in eis habuerisq; armenta boū & ouiū greges: argenti & auri cūctarūq; rerū copiam: eleuetur cor tuū & nō reminiscaris dñi dei tui qui eduxit te de terra egypti de domo seruitutis: & ductor tuus fuit in solitudine magna atq; terribili in q erat serpēs flatu adurēs & scorpio ac dipsas: & nulle oīno aq: qui eduxit riuos de petra durissima: & cibauit te manna in solitudie qd nescierūt prēs tui. Et postq;

Trāsla. Grec. lxx. cū interp. latina.

erudiet te. & custodies mādata dñi
παιδεύσει σε. καὶ φυλάξεις τὰς ἐντολὰς κυρίου τοῦ
dei tui vt ambules in vijs eius: & time
θεοῦ σου πορεύεσθαι ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ, καὶ φοβεῖ-
as eum. nā dñs de⁹ tu⁹ introducet te in terrā
σθαι αὐτόν. ὁ γὰρ κύριος ὁ θεός σου εἰσάξει σε εἰς γῆν ἀ-
bonā & multā: vbi torrētes aquaꝝ & fontes
γαθὴν καὶ πολλήν, οὗ χείμαρροι ὑδάτων καὶ πηγαὶ
abyssi exeūtes per mōtes & per
ἀβύσσων ἐκπορευόμεναι διὰ τῶν ὀρέων καὶ διὰ τῶν
cāpos: terra tritici & ordei: vinee: fic⁹: malo
πεδίων, γῆ πυροῦ καὶ κριθῆς, ἄμπελοι, συκαῖ, ῥό-
granata: tra oliue olei & mellis: terra in q nō cū
αι, γῆ ἐλαίας ἐλαίου καὶ μέλιτος, γῆ ἐφ' ἧς οὐ μετὰ
mēdicitate comedes panē tuū: & nō indigebis ali
πτωχείας φαγῇ τὸν ἄρτον σου, καὶ οὐκ ἐνδεηθήσῃ οὐ-
quo in ipa: terra cuius lapides eius ferrū: & ex
δὲν ἐπ' αὐτῆς, γῆ ἧς οἱ λίθοι αὐτῆς σίδηρος, καὶ ἐκ τῶν
mōtibus eius educes metalla aes. & comedes &
ὀρέων αὐτῆς μεταλλεύσεις χαλκόν. καὶ φαγῇ καὶ
saturaberis & bñdices dño deo tuo sup
ἐμπλησθήσῃ καὶ εὐλογήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐπὶ
terrā bonā: quā dedit tibi dñs deus tuus.
τῆς γῆς τῆς ἀγαθῆς, ἧς ἔδωκέ σοι κύριος ὁ θεός σου.
caue tibi ne obliuiscaris dñi dei tui:
πρόσεχε σεαυτῷ μὴ ἐπιλάθῃ κυρίου τοῦ θεοῦ σου,
vt nō custodias mādata eius & iudicia
τοῦ μὴ φυλάξαι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ καὶ τὰ κρίματα
eius & iustificatiōes eius: q̄cūq; ego precipio
αὐτοῦ καὶ τὰ δικαιώματα αὐτοῦ, ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαί
tibi hodie: ne postq; cōederis & saciat⁹ fueris & domos pul
σοι σήμερον, μὴ φαγὼν καὶ ἐμπλησθεὶς καὶ οἰκίας κα-
chras edificaueris & habitaueris in eis: &
λὰς οἰκοδομήσας καὶ κατοικήσας ἐν αὐταῖς, καὶ τῶν
bobus tuis & ouibus tuis multiplicatis tibi:
βοῶν σου καὶ τῶν προβάτων σου πληθυνθέντων σοι,
& argēto & auro multiplicatis tibi: & om-
καὶ ἀργυρίου καὶ χρυσίου πληθυνθέντων σοι, καὶ πάν-
nib⁹ q̄cūq; tibi erūt multiplicatis: eleuet cor
των ὅσα σοι ἔσται πληθυνθέντων, ὑψωθῇς τῇ καρδίᾳ
tuū & obliuiscaris dñi dei tui: q eduxit te de tra
σου καὶ ἐπιλάθῃ κυρίου τοῦ θεοῦ σου, τοῦ ἐξαγαγόντος σε ἐκ γῆς
egypti ex domo suitutis: q eduxit te per
αἰγύπτου ἐξ οἴκου δουλείας, τοῦ ἐξαγαγόντος σε διὰ
desertū magnū & terribile illud: vbi spēs
τῆς ἐρήμου τῆς μεγάλης καὶ τῆς φοβερᾶς ἐκείνης, οὗ ὄφις
mordēs & scorpio & dipsas: vbi nō erat aq: qui
δάκνων καὶ σκορπίος καὶ δίψα, οὗ οὐκ ἦν ὕδωρ, τοῦ ἐξα-
eduxit tibi de petra durissima fontē aque:
γαγόντος σοι ἐκ πέτρας ἀκροτόμου πηγὴν ὕδατος,
q cibauit te manna in deserto: qd nō co
τοῦ ψωμίσαντός σε τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὃ οὐκ εἴ-
gnouisti tu & nō scierunt pres tui: vt
δης σὺ καὶ οὐκ εἴδησαν οἱ πατέρες σου, ἵνα

C

D

Primitiua chal.

נטר הלך דחל
עול טוב נגד
נבע חטא סכן
אכל חסר פסל
אכל שבע ספר
נשה דון קום
פקד בנה תוב
עאן סגא תקף
נפק דבר
רבב חטא קלה
צחה נפק

Interp. chal.

erudit te. Et custodies precepta dñi dei tui: vt ambules in vijs que recte sunt coram eo: & vt timeas eum: quoniā dñs deus tuus introducet te in terrā bonam: terrā fluentē torrentibus aquarū & fontibus manantibus ex abyssis & egredientibus in campis & in montibus: terrā tritici & ordei & vitiū & ficuū & malogranatorū: terrā cuius oliue producunt oleū: & ipsa fluit melle: terrā vbi absq; penuria comedes panē: & nihil deficit in ea: terrā cuius lapides ferrū sunt: & de montibus eius succides es. Et comedes & saturaberis: & benedices dño deo tuo p terra bona quā dedit tibi. Caue tibi ne obliuiscaris timoris dñi dei tui: vt non custodias precepta eius & iudicia eius & pacta eius q̄ ego precipio tibi hodie. ne forte cum comederis & saciatus fueris: & domos pulchras edificaueris & habitaueris in eis: & boues tui & oues tue multiplicati fuerint: & argentū & aurum multiplicatū fuerit tibi & oīa tua multiplicata fuerint: induretur cor tuū & obliuiscaris timoris dñi dei tui qui eduxit te de terra egypti de domo seruitutis: Qui duxit te per desertū magnum & terribile: locū serpentū vrentium & scorpionum & locum sitis: vbi non est aqua: qui eduxit tibi aquā de petra durissima. Qui cibauit te māna in deserto quod nescierunt patres tui: vt

Transla. Chal.

מאליף לך׃ ותיטר ית פקודיא דיי אלהך למהך באורחן דתקנן קדמוהי ולמדחל
מניה׃ ארי יי אלהך מעיל לך לארעא טבא ארעא נגדא נחלין דמיין מבועי עינון
ותהומין נפקין בבקען ובטורין׃ ארעא חטין וסערין וגופנין ותאנין ורמונין ארעא
דזיתהא עבדין משח והיא עבדא דבש׃ ארעא דלא במסכנות תיכול בה לחמא לא
תחסר כל מדעם בה ארעא דאבנהא ברזלא ומטורהא תפסל נחשא׃ ותיכול ותשבע
ותברך ית יי אלהך על ארעא טבתא דיהב לך׃ אסתמר לך דלמא תתנשי ית דחלתא
דיי אלהך בדיל דלא למטר פקודוהי ודינוהי וקימוהי דאנא מפקיד לך יומא
דין׃ דלמא תיכול ותשבע ובתין שפירין תבני ותיתיב׃ ותורך ועאנך יסגון וכספא
ודהבא יסגי לך וכל דילך יסגי׃ וירם לבך ותתנשי ית דחלתא דיי אלהך דאפקך
מארעא דמצרים מבית עבדותא׃ דדברך במדברא רבא ודחילא אתר חוין קלן
ועקרבין ובית צחונא אתר דלית מיא דאפיק לך מיא מן טנרא תקיפא׃ דאוכלך
מנא במדברא דלא ידעו אבהתך בדיל

Trāsla. Grec. lxx. cū interp. latina.

affligeret te: & vt tētaret te: vt bñ tibi faceret
κακώσῃ σε, καὶ ἵνα ἐκπειράσῃ σε, εὖ σε ποιήσαι
in extremo dieꝝ tuoꝝ: & ne diceres in cor
ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν σου, καὶ μὴ εἴπῃς ἐν τῇ καρ-
de tuo: fortitudo mea & robur man⁹ mee fe
δίᾳ σου, ἡ ἰσχύς μου καὶ τὸ κράτος τῆς χειρός μου ἐ-
cit mihi potentiā magnā hanc. & recorda
ποίησέ μοι τὴν δύναμιν τὴν μεγάλην ταύτην. καὶ μνη-
beris dñi dei tui: qm ipse tibi dat fortitudinē
σθήσῃ κυρίου τοῦ θεοῦ σου, ὅτι αὐτός σοι δίδωσιν ἰσχὺν
ad faciēdū potentiā: vt impleret pactū suū:
τοῦ ποιῆσαι δύναμιν, ἵνα στήσῃ τὴν διαθήκην αὐτοῦ,
qd iurauit prib⁹ tuis sicut hodie. & erit
ἣν ὤμοσε τοῖς πατράσι σου ὡς σήμερον. καὶ ἔσται
si obliuiōe oblit⁹ fueris dñi dei tui: & abieris
ἐὰν λήθῃ ἐπιλάθῃ κυρίου τοῦ θεοῦ σου, καὶ πορευθῇς
post deos alienos: & colueris eos: &
ὀπίσω θεῶν ἑτέρων, καὶ λατρεύσῃς αὐτοῖς, καὶ
adoraueris eos: obtestor vobis hodie
προσκυνήσῃς αὐτοῖς, διαμαρτύρομαι ὑμῖν σήμερον
& celū & trā: q interitu pibitis:
τόν τε οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ὅτι ἀπωλείᾳ ἀπολεῖσθε,
sicut & relique gētes: qs dñs pdit an
καθὰ καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη, ὅσα ὁ κύριος ἀπολλύει πρὸ
faciē vram: sic peribitis: qr nō au
προσώπου ὑμῶν, οὕτως ἀπολεῖσθε, ἀνθ' ὧν οὐκ ἠ-
diuistis vocē dñi dei vri.
κούσατε τῆς φωνῆς κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν. Ca. 9.

A

Audi israel: tu trāsgrederis hodie ior-
ἄκουε ἰσραήλ, σὺ διαβαίνεις σήμερον τὸν ἰορ-
danē vt intres ad possidēdū gētes magnas & fortio
δάνην εἰσελθεῖν κληρονομῆσαι ἔθνη μεγάλα καὶ ἰσχυρό-
res magis quā vos: vrbes magnas & muratas
τερα μᾶλλον ἢ ὑμεῖς, πόλεις μεγάλας καὶ τειχήρεις
vsq; ad celū: populū magnū & multū & sublimē:
ἕως τοῦ οὐρανοῦ, λαὸν μέγαν καὶ πολὺν καὶ εὐμήκη,
filios enac: quos tu scis: & tu audiuisti. qs resistet cō
υἱοὺς ἐνάκ, οὓς σὺ οἶδας, καὶ σὺ ἀκήκοας. τίς ἀντιστήσεται κα-
tra faciē filioꝝ enac. & scies hodie: q dñs de⁹
τὰ πρόσωπον υἱῶν ἐνάκ. καὶ γνώσῃ σήμερον, ὅτι κύριος ὁ θεός
tu⁹ hic pibit an faciē tuā: ignis cōsu-
σου οὗτος προπορεύσεται πρὸ προσώπου σου, πῦρ καταναλί-
mēs est. hic perdet eos: & hic auer
σκον ἐστίν. οὗτος ἐξολοθρεύσει αὐτούς, καὶ οὗτος ἀποστρέ-
tet illos an faciē tuā: & delebit eos &
ψει αὐτοὺς πρὸ προσώπου σου, καὶ ἐξολοθρεύσει αὐτοὺς καὶ
perdet eos velociter: sicut dixit tibi dñs. ne dicas in cor
ἀπολεῖ αὐτοὺς ἐν τάχει, καθάπερ εἶπέ σοι κύριος. μὴ εἴπῃς ἐν τῇ καρ-
de tuo cum deleuerit dñs de⁹ tu⁹ gētes has an
δίᾳ σου ἐν τῷ ἐξαναλῶσαι κύριον τὸν θεόν σου τὰ ἔθνη ταῦτα πρὸ
faciē tuā: dicens: pp iusticias meas itroduxit me
προσώπου σου, λέγων, διὰ τὰς δικαιοσύνας μου εἰσήγαγέ με
dñs vt possiderē terrā bonā hanc:
κύριος κληρονομῆσαι τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν ταύτην,

C

D

Trāsla. B. Hiero.

afflixit ac probauit ad extremum misertus est tui: ne diceres in corde tuo. fortitudo mea & robur manus mee hec mihi oīa pstiterūt: sed recorderis domini dei tui q ipse vires tibi prebuerit: vt impleret pactū suū sup quo iurauit prībus tuis sicut pñs indicat dies. Sin aūt oblitus domini dei tui secutus fueris deos alienos: coluerisq; illos & adoraueris: ecce nūc pdico tibi q oīno dispeas. Sicut gentes quas deleuit dñs in introitu tuo: ita & vos peribitis si inobedientes fueritis voci domini dei vestri. Cap. 9.

Audi israel. Tu transgredieris hodie iordanē vt possideas nationes maximas & fortiores te: ciuitates ingentes & ad celum vsq; muratas populū magnū atq; sublimē filios enachim quos ipse vidisti & audisti: qbus nullus pōt ex aduerso resistere. Scies ergo hodie q dñs deus tuus ipe trāsibit ante te ignis deuorās atq; cōsumens. qui conterat eos: & deleat atq; dispdat an faciem tuā velociter: sicut locutus est tibi. Ne dicas in corde tuo cū deleuerit eos dñs deus tuus ī cōspectu tuo: pp iusticiā meam introduxit me dñs: vt terrā hanc possiderem

Ter. Heb.

ענתך ולמען נסתך להיטבך
באחריתך׃ ואמרת בלבבך כחי
ועצם ידי עשה לי את החיל הזה׃
וזכרת את יהוה אלהיך כי הוא
הנתן לך כח לעשות חיל למען
הקים את בריתו אשר נשבע
לאבתיך כיום הזה׃ והיה אם שכח
תשכח את יהוה אלהיך והלכת
אחרי אלהים אחרים ועבדתם
והשתחוית להם העדתי בכם
היום כי אבד תאבדון׃ כגוים אשר
יהוה מאביד מפניכם כן תאבדון
עקב לא תשמעון בקול יהוה
אלהיכם׃

Ca. ix.

שמע ישראל
אתה עבר היום את הירדן לבא
לרשת גוים גדלים ועצמים ממך
ערים גדלת ובצרת בשמים׃ עם
גדול ורם בני ענקים אשר אתה
ידעת ואתה שמעת מי יתיצב לפני
בני ענק׃ וידעת היום כי יהוה
אלהיך הוא העבר לפניך אש אכלה
הוא ישמידם והוא יכניעם לפניך
והורשתם והאבדתם מהר כאשר
דבר יהוה לך׃ אל תאמר בלבבך
בהדף יהוה אלהיך אתם
מלפניך לאמר בצדקתי הביאני
יהוה לרשת את הארץ הזאת

Primitiua heb.

ענה נסה יטב
כוח
עשה
קום ברת שבע
שחה עוד
אבד כנה
שמע
Ca. ix.
בוא
ירש גדל
עיר
גדל רום
יצב פנה
שמד כנע
ירש אבד
אמר
פנה בוא
ירש

Transl. Chal.

לעניותך ובדיל לנסיותך לאוטבא לך בסופך׃ ותימר בלבך חילי ותקוף ידי קנו
לי ית נכסיא האלין׃ ותדכר ית יי אלהך ארי הוא יהיב לך חילא למקני נכסין
בדיל לקימא ית קימיה דקיים לאבהתך כיומא הדין׃ ויהי אם מנשא תנשי ית דחלתא דיי
אלהך ותהך בתר טעות עממיא ותפלחנון ותסגוד להון אסהידית בכון יומא דין ארי
מיבד תיבדון׃ כעממיא דיי מוביד מן קדמיכון כן תיבדון חלף דלא קבילתון למימרא
דיי אלהכון׃ Ca. ix. שמע ישראל את עבר יומא דין ית ירדנא
למיעל למירת עממין רברבין ותקיפין מינך קרוין רברבן וכריכן עד צית שמיא׃ עם רב
ותקיף בני גבריא דאת ידעת ואת שמעת מן יכול למיקם קדם בני גבריא׃ ותדע
יומא דין ארי יי אלהך הוא דעבר קדמך מימריה אשא אכלא הוא ישיצינון והוא
יתברינון קדמך ותתריכנון ותובדנון בפריע כמא דמליל יי לך׃ לא תימר בלבך
כד יתבר יי אלהך יתהון מן קדמך למימר בזכותי אעלני יי למירת ית ארעא הדא

Interp. chal.

affligeret te: & vt tentaret te: vt benefaceret tibi in nouissimis tuis. Et si dixeris in corde tuo fortitudo mea et robur man⁹ mee possidere me fecerūt substās istas: recordaberis dñi dei tui: qm ipse dedit tibi fortitudinē vt acqreres substantiā: & vt firmaret pactū suū qd iurauit prībus tuis sicut in die hac. Et erit si obliuione oblitus fueris dñi dei tui: & ambulaueris post idola populoꝝ & serueris eis & adoraueris ea: cōtestor vobis hodie quoniā pditione peribitis sicut populi quos dñs transtulit a facie vra: sic peribitis: pro eo q non obedistis verbo dñi dei vestri. Ca. 9.

Audi israel: tu transis hodie iordanē vt ingrediaris & eijcias populos fortiores te: & possideas ciuitates magnas & muratas vsq; ad celū: populū magnū & fortē filios gigantū: tu enī nosti & audisti q nullus pōt resistere filijs gigantū. Et scies hodie qr verbū dñi dei tui qd trāsit corā te ignis cōsumēs est: ipse cōsumet eos & ipse cōteret eos corā te: & eijcies eos & perdes eos cito: sicut locutus est tibi dñs. Ne dicas in corde tuo cum contriuerit dñs deus tuus eos a facie tua: dicens. Propter iustitiā meā introduxit me dñs vt possiderem terram hanc:

Primitiua chal.

ענה נסה טוב
אמר קנה דכר
קום הוה נשא
ירך טעה פלח
סגד סהד אבד
קבל אפר עול
רבב קרה יכל
קום ידע אמר
מנא תבר תרך
אבד אמר
זכה אתא ירת

ובִרְשְׁעַת הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה יְהוָה מוֹרִישָׁם מִפָּנֶיךָ׃ לֹא בְצִדְקָתְךָ וּבְיֹשֶׁר לְבָבְךָ אַתָּה בָא לָרֶשֶׁת אֶת אַרְצָם כִּי בְּרִשְׁעַת הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מוֹרִישָׁם מִפָּנֶיךָ וּלְמַעַן הָקִים אֶת הַדָּבָר אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לַאֲבֹתֶיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב׃ וְיָדַעְתָּ כִּי לֹא בְצִדְקָתְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה הַזֹּאת לְרִשְׁתָּהּ כִּי עַם קְשֵׁה עֹרֶף אָתָּה׃ זְכֹר אַל תִּשְׁכַּח אֵת אֲשֶׁר הִקְצַפְתָּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּמִּדְבָּר לְמִן הַיּוֹם אֲשֶׁר יָצָאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד בֹּאֲכֶם עַד הַמָּקוֹם הַזֶּה מַמְרִים הֱיִיתֶם עִם יְהוָה׃ וּבְחֹרֵב הִקְצַפְתֶּם אֶת יְהוָה וַיִּתְאַנַּף יְהוָה בָּכֶם לְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם׃ בַּעֲלֹתִי הָהָרָה לָקַחַת לוּחֹת הָאֲבָנִים לוּחֹת הַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַת יְהוָה עִמָּכֶם וָאֵשֵׁב בָּהָר אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה לֶחֶם לֹא אָכַלְתִּי וּמַיִם לֹא שָׁתִיתִי׃ וַיִּתֵּן יְהוָה אֵלַי אֶת שְׁנֵי לוּחֹת הָאֲבָנִים כְּתֻבִים בְּאֶצְבַּע אֱלֹהִים וַעֲלֵיהֶם כְּכָל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה עִמָּכֶם בָּהָר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ בְּיוֹם הַקָּהָל׃

cum propter impietates suas iste delete sunt nationes. Neq; eni pp iusticias tuas & equitatē cordis tui ī gredieris: vt possideas terras earū. sed quia illę egerunt impie: introeunte te delete sunt: & vt compleret verbū suum dominus quod sub iuramēto pollicit9 est patribus tuis abraā isaac & iacob. Scito ergo q non pp iusticias tuas dominus deus tuus dederit tibi terram hāc optimam in possessiōem: cū durissime ceruicis sis populus. Memēto & ne obliuiscaris quō ad iracūdiā puocaueris dñm deū tuū in solitudine: & ex eo die quo egressus es ex egypto vsq; ad locum istū sp aduersū dñm cōtē disti. Nam & in orēb prouocasti eum: & iratus delere te voluit: qn ascēdi in montem vt acciperem duas tabulas lapideas pacti quod pepigit vobiscum dominus. & perseueraui in monte .xl. diebus ac noctibus: panē nō comedens & aquam non bibēs. Deditq; mihi domin9 duas tabulas lapideas scriptas digito dei: & cōtinentes omnia verba q vobis locut9 est in monte de medio ignis quando contio populi congregata est.

ἀλλὰ διὰ τὴν ἀσέβειαν τῶν ἐθνῶν τούτων ἐξολοθρεύσει αὐτοὺς κύριος ἀπὸ προσώπου σου. οὐχὶ διὰ τὴν δικαιοσύνην σου οὐδὲ διὰ τὴν ὁσιότητα τῆς καρδίας σου σὺ εἰσπορεύῃ κληρονομῆσαι τὴν γῆν αὐτῶν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀνομίαν τῶν ἐθνῶν τούτων κύριος ὁ θεός σου ἐξολοθρεύσει αὐτοὺς ἀπὸ προσώπου σου, καὶ ἵνα στήσῃ τὴν διαθήκην ἣν ὤμοσε κύριος τοῖς πατράσιν ὑμῶν ἀβραὰμ καὶ ἰσαὰκ καὶ ἰακώβ. καὶ γνώσῃ σήμερον, ὅτι οὐ διὰ τὰς δικαιοσύνας σου κύριος ὁ θεός σου δίδωσί σοι τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν ταύτην κληρονομῆσαι, ὅτι λαὸς σκληροτράχηλος εἶ. μνήσθητι μὴ ἐπιλάθῃ ὅσα παρώξυνας κύριον τὸν θεόν σου ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἀφ᾽ ἧς ἡμέρας ἐξήλθετε ἐκ γῆς αἰγύπτου ἕως ἤλθετε εἰς τὸν τόπον τοῦτον, ἀπειθοῦντες διατελεῖτε τὰ πρὸς κύριον. καὶ ἐν χωρὴβ παρωξύνατε κύριον. καὶ ἐθυμώθη κύριος ἐφ᾽ ὑμῖν ἐξολοθρεῦσαι ὑμᾶς, ἀναβαίνοντός μου εἰς τὸ ὄρος λαβεῖν τὰς πλάκας τὰς λιθίνας, πλάκας διαθήκης, ἃς διέθετο πρὸς ὑμᾶς. καὶ κατεγινόμην ἐν τῷ ὄρει τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νύκτας. ἄρτον οὐκ ἔφαγον καὶ ὕδωρ οὐκ ἔπιον. καὶ ἔδωκέ μοι κύριος τὰς δύο πλάκας τὰς λιθίνας γεγραμμένας ἐν τῷ δακτύλῳ τοῦ θεοῦ. καὶ ἐπ᾽ αὐταῖς πάντες οἱ λόγοι, οὓς ἐλάλησε κύριος πρὸς ὑμᾶς ἐν τῷ ὄρει ἐκ μέσου τοῦ πυρὸς ἐν ἡμέρᾳ ἐκκλησίας.

B C D

Pritiua chal. Interp. chal. Transla. Chal.

וְלָא בִּזְכוּתָךְ וּבְקַשִּׁיטוּת לִבָּךְ אַתְּ עָלֵיל ...

sed ppter pctā populorū istoꝝ eiiciet eos dñs a facie tua. non propter iustitiā tuam neq; ppter rectitudinē cordis tui tu ingredieris ad possidendā terrā coꝝ: sed ppter peccata populoꝝ istoꝝ dñs deus tu9 eiiciet eos a facie tua: ꝛ vt confirmet verbuꝫ qđ iurauit dñs patribus tuis abrahā isaac ꝛ iacob. Et scies quoniaꝫ non propter iustitiā tuā dñs deus tuus dabit tibi terram bonā hanc vt possideas eam: quia tu es populus dure ceruicis. Memento ne obliuiscaris quō ad iracundiā prouocasti dñm deuꝫ tuū in deserto: a die quo egressus es de terra egypti donec venistis vsq; ad locū istum rebelles fuistis coram dño. Et in oreb prouocastis ad iracundiā dominū: ꝛ fuit ira a facie dñi contra vos vt consumerēt vos: quando ascendi in montem vt acciperem duas tabulas lapideas tabulas pacti quod pepigit dñs vobiscū: ꝛ mansi in monte quadraginta diebus ꝛ quadraginta noctibus: panē non comedi: ꝛ aquā non bibi: ꝛ dedit dñs mihi duas tabulas lapideas scriptas digito dei: ꝛ super eas iuxta oīa verba que locutus est dominus vobiscum de medio ignis in die congregationis.

καὶ ἐγένετο διὰ τεσσαράκοντα ἡμερῶν καὶ διὰ τεσσαράκοντα νυκτῶν ἔδωκέ μοι κύριος τὰς δύο πλάκας τὰς λιθίνας, πλάκας διαθήκης, καὶ εἶπε κύριος πρός με· ἀνάστηθι κατάβηθι τὸ τάχος ἐντεῦθεν, ὅτι ἠνόμησεν ὁ λαός σου, οὓς ἐξήγαγες ἐκ γῆς αἰγύπτου. παρέβησαν ταχὺ ἐκ τῆς ὁδοῦ, ἧς ἐνετείλω αὐτοῖς, ἐποίησαν ἑαυτοῖς χώνευμα. καὶ εἶπε κύριος πρός με λέγων, λελάληκα πρός σε ἅπαξ καὶ δὶς, λέγων, ἑώρακα τὸν λαὸν τοῦτον, καὶ ἰδοὺ λαὸς σκληροτράχηλός ἐστιν, ἔασόν με ἐξολοθρεῦσαι αὐτοὺς, καὶ ἐξαλείψω τὸ ὄνομα αὐτῶν ὑποκάτωθεν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ποιήσω σὲ εἰς ἔθνος μέγα καὶ ἰσχυρὸν καὶ πολὺ μᾶλλον ἢ τοῦτο. καὶ ἐπιστρέψας κατέβην ἐκ τοῦ ὄρους, καὶ τὸ ὄρος ἐκαίετο πυρί, καὶ αἱ δύο πλάκαι τῆς διαθήκης ἐπὶ ταῖς δυσὶ χερσί μου. καὶ ἰδὼν ὅτι ἡμάρτετε ἐναντίον κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν, καὶ ἐποιήσατε ὑμῖν ἑαυτοῖς μόσχον χωνευτόν, καὶ παρέβητε ταχὺ ἐκ τῆς ὁδοῦ, ἧς ἐνετείλατο κύριος ὑμῖν, καὶ ἐπιλαβόμενος τῶν δύο πλακῶν ἔρριψα αὐτὰς ἀπὸ τῶν δύο χειρῶν μου, καὶ συνέτριψα ἐναντίον ὑμῶν. καὶ ἐδεήθην ἐναντίον κυρίου δεύτερον καθάπερ καὶ τὸ πρότερον. τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νύκτας ἄρτον οὐκ ἔφαγον καὶ ὕδωρ οὐκ ἔπιον περὶ πασῶν τῶν ἁμαρτιῶν ὑμῶν ὧν ἡμάρτετε ποιῆσαι τὸ πονηρὸν ἐναντίον κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν τοῦ παροξῦναι αὐτόν. καὶ ἔκφοβός εἰμι διὰ τὴν ὀργὴν καὶ τὸν θυμόν, ὅτι

Cunq; transissent quadraginta dies & totidē noctes: dedit mihi dominus duas tabulas lapideas: tabulas federis. dixitq; mihi. Surge & descē de hinc cito quia populus tuus quem eduxisti de egypto deseruerunt velociter viam quā demōstrasti eis. feceruntq; sibi conflatile. Rursumq; ait dominus ad me. Cerno q populus iste dure ceruicis sit. Dimitte me vt cōteram eum: & deleam nomen eius de sub celo: & constituam te super gentem que hac maior & fortior sit. Cunq; de monte ardēte descenderem: & duas tabulas federis vtraq; tenerem manu: vidisseq; peccasse vos domino deo vestro: & fecisse vobis vitulū cōflatilē ac deseruisse velociter viā eius quā vobis ostenderat: proieci tabulas de manibus meis: cōfregiq; eas in cōspectu vestro. Et procidi ante dominum sicut prius quadraginta diebus & noctibus: panem non comedens & aquā nō bibens propter omnia peccata vestra que gessistis contra dominum: & cum ad iracundiam prouocastis. Timui enim indignatiōem & irā illius: qua

וַיְהִי מִקֵּץ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה נָתַן יְהוָה אֵלַי אֶת שְׁנֵי לֻחֹת הָאֲבָנִים לֻחוֹת הַבְּרִית׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי קוּם רֵד מַהֵר מִזֶּה כִּי שִׁחֵת עַמְּךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ מִמִּצְרָיִם סָרוּ מַהֵר מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוִּיתִם עָשׂוּ לָהֶם מַסֵּכָה׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר רָאִיתִי אֶת הָעָם הַזֶּה וְהִנֵּה עַם קְשֵׁה עֹרֶף הוּא׃ הֶרֶף מִמֶּנִּי וְאַשְׁמִידֵם וְאֶמְחֶה אֶת שְׁמָם מִתַּחַת הַשָּׁמָיִם וְאֶעֱשֶׂה אוֹתְךָ לְגוֹי עָצוּם וָרָב מִמֶּנּוּ׃ וָאֵפֶן וָאֵרֵד מִן הָהָר וְהָהָר בֹּעֵר בָּאֵשׁ וּשְׁנֵי לוּחֹת הַבְּרִית עַל שְׁתֵּי יָדָי׃ וָאֵרֶא וְהִנֵּה חֲטָאתֶם לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם עֲשִׂיתֶם לָכֶם עֵגֶל מַסֵּכָה סַרְתֶּם מַהֵר מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶתְכֶם׃ וָאֶתְפֹּשׂ בִּשְׁנֵי הַלֻּחֹת וָאַשְׁלִכֵם מֵעַל שְׁתֵּי יָדָי וָאֲשַׁבְּרֵם לְעֵינֵיכֶם׃ וָאֶתְנַפַּל לִפְנֵי יְהוָה כָּרִאשֹׁנָה אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה לֶחֶם לֹא אָכַלְתִּי וּמַיִם לֹא שָׁתִיתִי עַל כָּל חַטַּאתְכֶם אֲשֶׁר חֲטָאתֶם לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה לְהַכְעִיסוֹ׃ כִּי יָגֹרְתִּי מִפְּנֵי הָאַף וְהַחֵמָה אֲשֶׁר

Transla. Chal. Interp. chal. Pritiua chal.

וַהֲוָה מִסּוֹף אַרְבְּעִין יְמָמִין וְאַרְבְּעִין לֵילָוָן יְהַב יְיָ לִי יָת תְּרֵין לוּחֵי אַבְנַיָּא לוּחֵי קְיָמָא ...

Et factū est post quadraginta dies ꝛ quadraginta noctes dedit dñs mihi. duas tabulas lapideas: tabulas federis. et dixit dñs ad me. Surge descēde cito hinc: quia corruptus est populus tuus quē eduxisti de egypto. recesserūt cito de via quā precepisti eis: fecerunt sibi conflatile. Et ait dñs ad me dicens. Not9 est corā me populus hic: ꝛ ecce populus dure ceruicis est. dimitte deprecationē tuam a cōspectu meo vt cōsumam eos: ꝛ delebo nomen coꝝ de sub celis: ꝛ faciam te in populū fortiorē ꝛ maiorem his. Et diuerti ꝛ descendi de monte: ꝛ mons ardebat igni: ꝛ due tabule federis erant in duabus manibus meis. Et vidi ꝛ ecce peccastis coram dño deo vestro: fecistis vobis vitulum conflatilē: declinastis cito a via quā precepit dñs vobis. Et apprehēdi duas tabulas ꝛ proieci eas de duabus manibus meis: ꝛ confregi eas ante oculos vestros. et prostratus sum coram dño sicut prius quadraginta diebus ꝛ quadraginta noctibus: paneꝫ non comedi ꝛ aquā non bibi propter oīa peccata vr̄a in quibus peccastis faciendo quod maluꝫ est coram domino ad irritandum eum. Timui enim propter iram ꝛ indignationem qua

קצף יהוה עליכם להשמיד אתכם
וישמע יהוה אלי גם בפעם ההוא׃
ובאהרן התאנף יהוה מאד
להשמידו ואתפלל גם בעד אהרן
בעת ההוא׃ ואת חטאתכם אשר
עשיתם את העגל לקחתי ואשרף
אתו באש ואכת אתו טחון היטב
עד אשר דק לעפר ואשלך
את עפרו אל הנחל הירד מן
ההר׃ ובתבערה ובמסה ובקברת
התאוה מקצפים הייתם את
יהוה׃ ובשלח יהוה אתכם מקדש
ברנע לאמר עלו ורשו את
הארץ אשר נתתי לכם
ותמרו את פי יהוה אלהיכם
ולא האמנתם לו ולא
שמעתם בקלו׃ ממרים הייתם
עם יהוה מיום דעתי אתכם׃
ואתנפל לפני יהוה את ארבעים
היום ואת ארבעים הלילה
אשר התנפלתי כי אמר
יהוה להשמיד אתכם׃
ואתפלל אל יהוה ואמר אדני
יהוה אל תשחת עמך
ונחלתך אשר פדית בגדלך אשר
הוצאת ממצרים ביד חזקה׃
זכר לעבדיך לאברהם

Primitiua heb.: שמע · אנף · כלל · עשה שרף · כתת טחן יטב · דקק שלך · קצף היה · עלה ירש · נתן · מרה פה · אמן · קול מרה · ידע · נפל פנה רבע · שמד · כלל · שחת · פדה · יצא

aduersū vos concitatus: delere vos voluit. Et exaudiuit me dn̄s ēt hac vice. Aduersum aaron quoq͂ vehementer iratus voluit eū conterere: & pro illo similiter deprecatus sum. Peccatū aūt vestrū quod feceratis. i. vitulū: arripiens: igne combussi: & in frustra comminuens omnino quoq͂ in puluerem redigens proieci in torrentem qui de monte descendit. In incēdio quoq͂ & in tentatione & in sepulchris concupiscētie prouocastis dn̄m. & qn̄ misit vos de cades barne dicens. ascendite & possidete terram quā dedi vobis: & contempsistis imperium dn̄i dei vestri: & non credidistis ei. neq͂ vocē eius audire voluistis: sed sp̄ fuistis rebelles a die quā nosse vos cepi. Et iacui coram domino quadraginta diebus ac noctibus quibus eum suppliciter deprecabar: ne deleret vos vt fuerat comminatus: & orans dixi. Domine deus ne disperdas populum tuum & hereditatem tuā quā redemisti in magnitudine tua: quos eduxisti i manu forti. Recordare seruorū tuorū abraā

irritatus ē dn̄s contra vos vt deleret
παρωξύνθη κύριος ἐφ' ὑμᾶς τοῦ ἐξολοθρεῦσαι ὑμᾶς. καὶ εἰσήκουσε κύριος ἐμοῦ καὶ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ. καὶ ἐπὶ ἀαρὼν ἐθυμώθη κύριος σφόδρα τοῦ ἐξολοθρεῦσαι αὐτόν. καὶ ηὐξάμην καὶ περὶ ἀαρὼν ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ. καὶ τὴν ἁμαρτίαν ὑμῶν ἣν ἐποιήσατε τὸν μόσχον ἔλαβον, καὶ κατέκαυσα αὐτὸν ἐν πυρί, καὶ κατέκοψα αὐτὸν καταλέσας σφόδρα ἕως οὗ ἐγένετο λεπτόν. καὶ ἐγενήθη ὡσεὶ κονιορτός. καὶ ἔρριψα τὸν κονιορτὸν εἰς τὸν χειμάρρουν τὸν καταβαίνοντα ἐκ τοῦ ὄρους. καὶ ἐν τῷ ἐμπυρισμῷ καὶ ἐν τῷ πειρασμῷ καὶ ἐν τοῖς μνήμασι τῆς ἐπιθυμίας παροξύναντες ἦτε κύριον τὸν θεὸν ὑμῶν. καὶ ὅτε ἐξαπέστειλε κύριος ὑμᾶς ἐκ καδὴς βαρνή, λέγων, ἀνάβητε καὶ κληρονομήσατε τὴν γῆν ἣν δίδωμι ὑμῖν. καὶ ἠπειθήσατε τῷ ῥήματι κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν, καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ, καὶ οὐκ εἰσηκούσατε τῆς φωνῆς αὐτοῦ, καὶ ἀπειθοῦντες ἦτε τὰ πρὸς κύριον ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐγνώσθη ὑμῖν. καὶ ἐδεήθην ἐναντίον κυρίου τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νύκτας, ὅσας ἐδεήθην, εἶπε γὰρ κύριος ἐξολοθρεῦσαι ὑμᾶς. καὶ ηὐξάμην πρὸς τὸν θεόν, καὶ εἶπα, κύριε κύριε, μὴ ἐξολοθρεύσῃς τὸν λαόν σου καὶ τὴν κληρονομίαν σου, ἣν ἐλυτρώσω ἐν τῇ ἰσχύι σου τῇ μεγάλῃ, οὓς ἐξήγαγες ἐκ γῆς αἰγύπτου ἐν τῇ χειρί σου τῇ κραταιᾷ καὶ ἐν τῷ βραχίονί σου τῷ ὑψηλῷ. μνήσθητι ἀβραὰμ

vos. & exaudiuit dn̄s me & in tpe illo. & contra aarō iratus ē dn̄s valde vt cōtereret eū. & oraui & pro aarō in tpe illo. & petīm vrm qd feci stis vitulū accepi: & cōbussi eū in igne: & cōfregi eū & minui vehemēter quousq͂ factus ē minutū: & factus ē sicut puluis: & proieci puluerē in torrēte descēdētē de mōte. & in incēdio & in tētatiōe & in sepulchris cōcupiscētie irritātes fuistis dn̄m deū vrm. & qn̄ misit dn̄s vos de cades barne: dicēs: ascēdite & possidete terrā quā ego do vobis. & cōtēpsistis verbū dn̄i dei vrī: & nō credidistis ei: & nō audistis vocē eius: & rebelles fuistis q̄ ad dn̄m a qua die cognitus fuit vobis. & oraui corā dn̄o quadraginta diebus & quadraginta noctib9 quib9 deprecatus sū: dixit enī dn̄s pdituru vos. & oraui ad deū: & dixi: dn̄e dn̄e ne disperdas ppłm tuū & hereditatē tuā: q̄ redemisti in fortitudine tua magna: quos eduxisti de terra egypti in manu tua forti & in brachio tuo excelso. recordare abraam

ולא ייי עליכון לשיצאה יתכון וקביל ייי צלותי אף בזמנא ההיא׃ ועל אהרן הוה רגז מן קדם ייי לחדא לשיצאותיה וצליתי אף על אהרן בעדנא ההיא׃ וית חוביכון דעבדתון ית עגלא נסיבית ואוקידית יתיה בנורא ושפית יתיה בשופינא יאות עד דהוה דקיק לעפרא ורמית ית עפריה לנחלא דנחית מן טורא׃ ובדליקתא ובנסיתא ובקברי שאלתא מרגזין הויתון קדם ייי׃ וכד שלח ייי יתכון מרקם גיעא למימר סקו ואחסינו ית ארעא דיהבית לכון וסריבתון על מימרא דייי אלהכון ולא הימנתון ליה ולא קבילתון למימריה׃ מסרבין הויתון קדם ייי מיומא דידעית יתכון׃ ואשתטחית קדם ייי ית ארבעין יממין וית ארבעין לילון דאשתטחית ארי אמר ייי לשיצאה יתכון׃ וצליתי קדם ייי ואמרית ייי אלהים לא תחבל עמך ואחסנתך דפרקתא בתוקפך דאפקתא ממצרים בידא תקיפא׃ אידכר לעבדך לאברהם

Primitiua chal.: צלא · שצא צלא · יקד שוף · רמה · שאל נגד · אמר נסק חסן · סרב הוה · שטח רבע · שצא חבל חסן · נפק דכר

Interp. chal.

iratus erat dn̄s cōtra vos vt cōsumeret vos. Et suscepit dn̄s orationē meam etiā in tpe illo. contra aaron quoq͂ fuit ira a facie dn̄i vt disperderet eum. Et oraui etiam pro aaron in illo tpe: & peccatū vestrū qd fecistis. i. vitulū tuli & cōbussi eum igni: & cōminui eum in pistillo vehemēter donec fuit cōminutū in puluerē: & proieci puluerē ei9 in torrentē qui descendit de mōte. Et in incendio quoq͂ & in tentatione & in sepulchris cōcupiscentiæ irritastis dn̄m. et qn̄ misit vos dn̄s de cades barne dicens. Ascendite & possidete terrā quam dedi vobis: rebelles fuistis verbo dn̄i dei vestri: & nō credidistis ei neq͂ obedistis verbo eius. rebelles fuistis corā dn̄o a die quo cognoui vos. Et prostratus sum corā dn̄o quadraginta diebus & quadraginta noctibus quibus prostratus sum. quoniā dixerat dn̄s vt consumeret vos. Et oraui coram domino: & dixi. Domine deus ne dissipes populum tuum & hereditatem tuam quam redemisti in fortitudine tua: quem eduxisti de egypto in manu forti. Recordare seruorum tuorum abraham

καὶ ἰσαὰκ καὶ ἰακὼβ τῶν θεραπόντων σου, οἷς ὤμοσας κατὰ σεαυτοῦ, μὴ ἐπιβλέψῃς ἐπὶ τὴν σκληρότητα τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ ἐπὶ τὰ ἀσεβήματα αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τὰ ἁμαρτήματα αὐτῶν, μήποτε εἴπωσιν οἱ κατοικοῦντες τὴν γῆν ὅθεν ἐξήγαγες ἡμᾶς ἐκεῖθεν, λέγοντες, παρὰ τὸ μὴ δύνασθαι κύριον εἰσαγαγεῖν αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν ἣν εἶπεν αὐτοῖς, καὶ παρὰ τὸ μισῆσαι κύριον αὐτούς, ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἀποκτεῖναι ἐν τῇ ἐρήμῳ. καὶ οὗτοι λαός σου καὶ κληρονομία σου, οὓς ἐξήγαγες ἐκ γῆς αἰγύπτου ἐν τῇ ἰσχύι σου τῇ μεγάλῃ καὶ ἐν τῷ βραχίονί σου τῷ ὑψηλῷ. Ca. 10.

Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ εἶπε κύριος πρός με, λάξευσον σεαυτῷ δύο πλάκας λιθίνας ὥσπερ τὰς πρώτας, καὶ ἀνάβηθι πρός με εἰς τὸ ὄρος, καὶ ποιήσεις σεαυτῷ κιβωτὸν ξυλίνην, καὶ γράψω ἐπὶ τὰς πλάκας τὰ ῥήματα, ἃ ἦν ἐν ταῖς πλαξὶ ταῖς πρώταις, ἃς συνέτριψας, καὶ ἐμβαλεῖς αὐτὰς εἰς τὴν κιβωτόν. καὶ ἐποίησα κιβωτὸν ἐκ ξύλων ἀσήπτων, καὶ ἐλάξευσα τὰς δύο πλάκας τὰς λιθίνας, ὥσπερ αἱ πρῶται, καὶ ἀνέβην εἰς τὸ ὄρος, καὶ αἱ δύο πλάκες ἐπὶ ταῖς δυσὶ χερσί μου. καὶ ἔγραψεν ἐπὶ τὰς πλάκας κατὰ τὴν γραφὴν τὴν πρώτην τοὺς δέκα λόγους, οὓς ἐλάλησε κύριος πρὸς ὑμᾶς ἐν τῷ ὄρει ἐκ μέσου τοῦ πυρὸς ἐν ἡμέρᾳ τῆς συνεγώ... καὶ ἔδωκεν αὐτὰς κύριος ἐμοί. καὶ ἐπιστρέψας κατέβην ἐκ τοῦ ὄρους, καὶ ἐνέβαλον τὰς πλάκας εἰς τὴν κιβωτόν, ἣν ἐποίησα, καὶ ἦσαν ἐκεῖ, καθὰ ἐνετείλατό μοι κύριος. καὶ οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἀπῆραν ἐκ βηρὼθ υἱῶν

& isaac & iacob seruorū tuorū: qb9 iurasti p teipm: ne aspicias in duritias populi huius: & in impietates eorū: & in peccata eorū: ne forte dicant habitantes terrā vnde eduxisti nos illinc: dicentes: q2 nō poterat dn̄s introducere eos in terrā: quā dixit eis: & q2 oderat dn̄s eos: eduxit illos vt interficeret in deserto. & hi ppls tuus & hereditas tua: quos eduxisti de terra egypti in fortitudine tua magna & in brachio tuo excelso. Ca. 10.

In illo tēpore dixit dn̄s ad me: dola tibi duas tabulas lapideas sicut primas: & ascende ad me in mōte: & facies tibi arcā ligneā: & scribā sup tabulas verba: q̄ erāt in tabulis primis: quas confregisti: & pones eas in arcā. & feci arcā de lignis incorruptibilib9: & dolaui duas tabulas lapideas: sicut prime: & ascendi in mōte: & due tabule in duab9 manib9 meis: & scripsit sup tabulas scdm scripturā primā decē verba: q̄ locut9 ē dn̄s ad vos in mōte de medio ignis in die cōgregatiōis. & dedit eas dn̄s mihi. & reuersus descēdi de monte: & posui tabulas in arcā: quā feceram. & fuerūt ibi: sicut pcepit mihi dn̄s. & filij israel pfecti sūt de beroth filiorū

A Exo. 34. a.

B Nu. 20. d.

D

isaac & iacob. Ne aspicias duriciam populi huius & impietatem atq͂ pctūm: ne forte dicāt hitatores terre de qua eduxisti nos: non poterat dn̄s introducere eos i terram quam pollicitus est eis: & oderat illos: idcirco eduxit vt interficeret eos in solitudine q sunt populus tuus & hereditas tua: quos eduxisti in fortitudine tua magna & in brachio tuo extento. Ca. 10.

In tpe illo dixit dn̄s ad me. Dola tibi duas tabulas lapideas sicut priores fuerūt: & ascēde ad me in mōtem: faciesq͂ arcam ligneam: & scribam in tabulis verba que fuerunt in his q̄s ante cōfregisti: ponesq͂ eas in arca. Feci igitur arcā de lignis sethim. Cūq͂ dolassem duas tabulas lapideas instar priorum: ascendi in mōtē habēs cas in manibus. Scripsitq͂ in tabulis iuxta id qd pri9 scripserat verba decem que locutus est dominus ad vos in monte de medio ignis: quando populus congregatus ē: & dedit eas mihi. Reuersusq͂ de monte descēdi: & posui tabulas in arcam quam feceram: que hucusq͂ ibi sunt: sicut mihi precepit dominus. Filii autem israel mouerūt castra ex beroth filiorū

ליצחק וליעקב אל תפן אל קשי
העם הזה ואל רשעו ואל
חטאתו׃ פן יאמרו הארץ אשר
הוצאתנו משם מבלי יכלת
יהוה להביאם אל הארץ אשר
דבר להם ומשנאתו אותם
הוציאם להמתם במדבר׃ והם
עמך ונחלתך אשר הוצאת
בכחך הגדל ובזרעך הנטויה׃

Cap. x.

בעת ההוא אמר
יהוה אלי פסל לך שני לוחת
אבנים כראשנים ועלה אלי
ההרה ועשית לך ארון עץ׃
ואכתב על הלחת את הדברים
אשר היו על הלחת הראשנים
אשר שברת ושמתם בארון׃
ואעש ארון עצי שטים ואפסל
שני לחת אבנים כראשנים
ואעל ההרה ושני הלחת בידי׃
ויכתב על הלחת כמכתב
הראשון את עשרת הדברים
אשר דבר יהוה אליכם בהר
מתוך האש ביום הקהל ויתנם
יהוה אלי׃ ואפן וארד מן ההר
ואשם את הלחת בארון אשר
עשיתי ויהיו שם כאשר צוני יהוה׃
ובני ישראל נסעו מבארת בני

Primitiua heb.: פנה קשה · אמר · בוא · את · יצא מות דבר · לוח נטה · שנה · עשה ארן · כתב לוח · היה · שום · עשה שוט פסל · שנה · עלה · כתב · נתן · פנה ירד שום · עשה היה צוה

ליצחק וליעקב לא תתפני לקשיות עמא הדין ולחוביהון ולחטאיהון׃ דילמא יימרון דיירי ארעא דאפקתנא מתמן מדלית יכולא קדם ייי לאעלותהון לארעא דמליל להון ומדסני יתהון אפיקנון לקטלותהון במדברא׃ ואינון עמך ואחסנתך דאפקתא בחילך רבא ובדרעך מרממא׃

Ca. x.

בעדנא ההוא אמר ייי לי פסל לך תרין לוחי אבניא כקדמאי וסק לקדמי לטורא ותעביד לך ארונא דאעא׃ ואכתוב על לוחיא ית פתגמיא דהוו על לוחיא קדמאי דתברתא ותשוינון בארונא׃ ועבדית ארונא דאעי שטין ופסלית תרין לוחי אבניא כקדמאי וסליקית לטורא ותרין לוחיא בידי׃ וכתב על לוחיא ככתבא קדמאה ית עשרא פתגמיא דמליל ייי עמכון בטורא מגו אישתא ביומא דקהלא ויהבינון ייי לי׃ ואתפניתי ונחתית מן טורא ושויתי ית לוחיא בארונא דעבדית והוו תמן כמא דפקדני ייי׃ ובני ישראל נטלו מבארות בני

Interp. chal.

isaac & iacob: ne aspicias duriciā populi hui9 & impietatē eoꝝ & pctā eoꝝ. ne forte dicant habitatores terre de qua eduxisti nos: eo q̄ nō erat potestas coram dn̄o vt introduceret eos in terram quā locutus est eis & q2 oderat illos: eduxit eos vt occideret eos in deserto. Et ipsi sunt ppl's tuus & hereditas tua: quos eduxisti in ꝟtute tuā magna & in brachio tuo excelso. Ca. 10.

In tpe illo dixit dn̄s ad me. Dola tibi duas tabulas lapideas sicut priores: & ascēde ad me in montem: & facies tibi arcam ligneā: et scribā sup tabulas verba q̄ erant sup tabulas priores quas cōfregisti: et pones eas in arca. et feci arcam de lignis setim: & dolaui duas tabulas lapideas sīc priores: & ascendi in montē: & duas tabulas lapideas hēbas in māu mea. Et scripsit in tabulis iuxta scripturā priorē decē verba q̄ locutus est dn̄s vobiscū in mōte de medio ignis in die cōgregationis: & dedit eas dn̄s mihi. et reuersus sum & descendi de monte: & posui tabulas in arca quas feci: & fuerūt ibi: sicut precepit mihi dominus. Et filij israel profecti sunt de beroth filiorum

Primitiua chal.: פנא קשא אמר · דור יכל עול · סנא נפק דבר · רבב רמם · נסק עבד כתב · הוה שוא · שוט סלק · פנא נחת · הוה

עקן מוסרה שם מת אהרן
ויקבר שם ויכהן אלעזר בנו
תחתיו׃ משם נסעו הגדגדה ומן
הגדגדה יטבתה ארץ נחלי מים׃
בעת ההוא הבדיל יהוה את
שבט הלוי לשאת את ארון
ברית יהוה לעמד לפני יהוה
לשרתו ולברך בשמו עד היום
הזה׃ על כן לא היה ללוי חלק ונחלה
עם אחיו יהוה הוא נחלתו
כאשר דבר יהוה אלהיך לו׃
ואנכי עמדתי בהר כימים
הראשנים ארבעים יום
וארבעים לילה וישמע יהוה אלי
גם בפעם ההוא לא אבה יהוה
השחיתך׃ ויאמר יהוה אלי
קום לך למסע לפני העם ויבאו
ויירשו את הארץ אשר נשבעתי
לאבתם לתת להם׃ ועתה
ישראל מה יהוה אלהיך שאל
מעמך כי אם ליראה את יהוה
אלהיך ללכת בכל דרכיו ולאהבה
אתו ולעבד את יהוה אלהיך
בכל לבבך ובכל נפשך׃ לשמר את
מצות יהוה ואת חקתיו אשר
אנכי מצוך היום לטוב לך׃ הן
ליהוה אלהיך השמים ושמי

iachan in mosera. Vbi aaron mortuus & sepultus ē. p quo sacerdotio functus ē eleazar filius eius. Inde venerunt in gadgad: de quo loco pfecti castrametati sunt in iethabatha in terra aqrū atq; torrētiū. Eo tpe separauit tribum leui vt portaret arcam federis domini. & staret coram eo in misterio: ac bñdiceret in noīe illius vsq; in pñtē diē. Quāobrē nō habuit leui ptē neq; possessionē cū fribꝰ suis. quia ipse dñs possessio eius est sicut promisit ei dñs deus tuus. Ego autem steti in mōte sicut prius quadragīta diebus ac noctibus. exaudiuitq; me dominus etiam hac vice: & te pdere noluit. Dixitq; mihi. Vade & precede populum vt ingrediatur & possideat terram quam iuraui patribus eorum vt traderem eis. Et nunc israel quid dominus deus tuus petit a te: nisi vt timeas dominum deū tuū: & ambules in viis eius & diligas eum: ac seruias domino deo tuo in toto corde tuo & in tota aīa tua: custodiasq; mandata domini & cerimonias eius quas ego hodie precipio tibi: vt bene sit tibi. En domini dei tui celum est: & celum

iachan in mosera. illic mortuus ē aarō: τ sepultꝰ ē
ἰακὴμ μοσερά. ἐκεῖ ἀπέθανεν ἀαρών, καὶ ἐτάφη
illic. τ sacerdotio fūctꝰ ē eleazar filius eiꝰ pro eo.
ἐκεῖ. καὶ ἱεράτευσεν ἐλεάζαρ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ.
illinc pfecti sūt in gadgad. τ de gadgad: ad
ἐκεῖθεν ἀπῆραν εἰς γαδγάδ. καὶ ἀπὸ γαδγάδ, εἰς
iethabatha: terrā: vbi torrētes aquarū. in illo
ἐτεβαθά, γῆν, οὗ χείμαρροι ὑδάτων. ἐν ἐκείνῳ τῷ
tpe separauit dñs tribū leui: vt portaret
καιρῷ διέστειλε κύριος τὴν φυλὴν τὴν λευί, αἴρειν
arcā federis dñi: vt staret co
τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης κυρίου, παρεστάναι ἔναν
rā dño: vt ministraret τ pcaretur in noτι κυρίου, λειτουργεῖν καὶ ἐπεύχεσθαι ἐπὶ τῷ ὀνό
mine eius vsq; in diē hanc. pp hoc
ματι αὐτοῦ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. διὰ τοῦτο
nō erit leuitis ps τ possessio apd
οὐκ ἔσται τοῖς λευίταις μερὶς καὶ κλῆρος παρὰ
frēs suos. dñs ipe possessio eτοῖς ἀδελφοῖς αὐτῶν. κύριος αὐτὸς κλῆρος αὐius: sicut dixit ei dñs deus vr̄. τ ego
τοῦ, καθὰ εἶπεν αὐτῷ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. κἀγὼ
steti in mōte quadragīta diebꝰ τ qua
ἔστην ἐν τῷ ὄρει τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσα
dragīta noctibus: τ exaudiuit me dñs: τ in
ράκοντα νύκτας, καὶ εἰσήκουσέ μου κύριος, καὶ ἐν
tpe illo nō voluit dñs perdere vos.
τῷ καιρῷ ἐκείνῳ οὐκ ἠθέλησε κς ἐξολοθρεῦσαι ὑμᾶς.
τ dixit dñs ad me: vade pcede co
καὶ εἶπεν κύριος πρός με, βάδιζε ἄπαρον ἔναν
rā pplo hoc: τ ingrediātur τ
τι τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ εἰσπορευέσθωσαν καὶ
possideāt terrā: quā iuraui pa
κληρονομησάτωσαν τὴν γῆν, ἣν ὤμοσα τοῖς πα
tribus eoꝝ vt darē eis. τ nūc israel
τράσιν αὐτῶν δοῦναι αὐτοῖς. καὶ νῦν ἰσραὴλ
qd dñs deus tuus petit a te: nisi
τί κύριος ὁ θεός σου αἰτεῖ παρὰ σοῦ, ἀλλ' ἢ
vt timeas dñm deū tuū: vt ambules in
φοβεῖσθαι κύριον τὸν θεόν σου, πορεύεσθαι ἐν
oibus viis eius: τ diligas eū:
πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ, καὶ ἀγαπᾶν αὐ
τ seruias dño deo tuo ex to
τόν, καὶ λατρεύειν κυρίῳ τῷ θεῷ σου ἐξ ὅ
to corde tuo τ ex tota aīa
λης τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς
tua: vt custodias mādata dñi dei
σου, φυλάσσεσθαι τὰς ἐντολὰς κυρίου τοῦ θεοῦ
tui: τ iustificatiōes eius: quecūq; ego p
σου, καὶ τὰ δικαιώματα αὐτοῦ, ὅσα ἐγὼ ἐν
cipio tibi hodie: vt bn̄ tibi sit. en do
τέλλομαί σοι σήμερον, ἵνα εὖ σοι ᾖ. ἰδοὺ κυ
mini dei tui celū τ celū
ρίου τοῦ θεοῦ σου ὁ οὐρανὸς καὶ ὁ οὐρανὸς τοῦ

E.c.b. C

Transla. Chal.

ביקן למוסרה תמן מית אהרן ואתקבר תמן ושמש אלעזר בריה תחותוהי׃ מתמן
נטלו לגדגד ומן גדגד ליטבת ארע נגדא נחלין דמין׃ בעדנא ההיא אפריש יי ית
שבטא דלוי למיטל ית ארון קימא דיי למיקם קדם יי לשמשותיה ולברכא בשמיה
עד יומא הדין׃ על כן לא הוה ללוי חולק ואחסנא עם אחוהי מתנן דיהב ליה יי
אנון אחסנתיה כמא דמליל יי אלהך ליה׃ ואנא הויתי קאים בטורא כיומיא קדמאי
ארבעין יממין וארבעין לילון וקביל יי צלותי אף בזמנא הדא לא אבה יי
לחבלותך׃ ואמר יי לי קום איזיל למטל קדם עמא ויעלון ויירתון ית ארעא
דקיימית לאבהתהון למתן להון׃ וכען ישראל מה יי אלהך תבע מנך אלהן למדחל
קדם יי אלהך למהך בכל אורחן דתקנן קדמוהי ולמרחם יתיה ולמפלח קדם יי
אלהך בכל לבך ובכל נפשך׃ למטר ית פקודיא דיי וית קימוהי דאנא מפקד לך
יומא דין דיוטב לך׃ הא דיי אלהך שמיא ושמי

Primitiua chal. Interp. chal.

iachan in mosera: vbi mortuus est aaron τ sepultus est ibi: τ ministrauit eleazar filius eius pro eo. Inde profecti sunt in gadgad: et de gadgad in iatabatha in terrā in qua fluunt torrētes aquarū. in tēpore illo separauit dñs tribum leui vt portaret arcam federis dñi: τ vt staret corā dño vt ministraret ei: τ vt benediceret in nomine eius vsq; in diem hanc. Propterea nō habuit leui partē τ hereditatē cū fratribus suis: quia dona que dedit ei dñs ipsa sunt hereditas eius sicut locutus est ei dñs deus tuus. Et ego steti in monte sicut diebus prioribus quadraginta diebus τ quadraginta noctibus. Et suscepit dñs orationē meā etiā hac vice: τ noluit dñs dispdere te. τ dixit dñs ad me. Surge vade vt proficiscaris coram populo: vt ingrediantur τ possideant terrā quā iuraui patribus suis vt traderē eis. Et nunc israel quid dñs deus tuus querit a te: nisi vt timeas dominū deū tuū τ vt ambules in omnibus viis que recte sunt coram eo: τ vt diligas eum: vt seruias coram dño deo tuo in toto corde tuo et in tota aīa tua: τ vt custodias precepta domini τ mandata eius que ego precipio tibi hodie: vt bene sit tibi. Ecce domini dei tui sunt celi τ celi

celi terra τ oīa quecūq; sūt in ea: verūtū
οὐρανοῦ, ἡ γῆ καὶ πάντα ὅσα ἐστὶν ἐν αὐτῇ, πλὴν τοὺς
pres nros elegit dñs ad amādū eos:
πατέρας ἡμῶν προείλατο κύριος ἀγαπᾶν αὐτούς,
τ elegit semen eoꝝ post eos: vos:
καὶ ἐξελέξατο τὸ σπέρμα αὐτῶν μετ' αὐτούς, ὑμᾶς,
pter oēs gētes scdm diē hanc. τ
παρὰ πάντα τὰ ἔθνη κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην. καὶ
circūcidetis duritiē cordis vr̄i: τ ceruπεριτεμεῖσθε τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν, καὶ τὸν τρά
cem vrāz nō indurabitis vltra. nā dñs deꝰ ve
χηλον ὑμῶν οὐ σκληρυνεῖτε ἔτι. ὁ γὰρ κύριος ὁ θεὸς ὑ
ster: hic deus deoꝝ: τ dñs dñoꝝ: deus
μῶν, οὗτος θεὸς τῶν θεῶν, καὶ κύριος τῶν κυρίων, ὁ θεὸς
magnus τ potens τ terribilis: qui nō admirat per
ὁ μέγας καὶ ἰσχυρὸς καὶ φοβερός, ὅστις οὐ θαυμάζει πρό
sonā neq; accipit munꝰ: faciens iudiciū adue
σωπον οὐδὲ μὴ λάβῃ δῶρον, ὁ ποιῶν κρίσιν προση
ne τ pupillo τ vidue: τ amat peregriλύτῳ καὶ ὀρφανῷ καὶ χήρᾳ, καὶ ἀγαπᾷ τὸν προσήλυ
nū vt det illi panē τ vestem. τ amabitis
τον δοῦναι αὐτῷ ἄρτον καὶ ἱμάτιον. καὶ ἀγαπήσε
pegrinū: aduene .n. fuistis in tra egypti.
τε τὸν προσήλυτον, προσήλυτοι γὰρ ἦτε ἐν γῇ αἰγύπτου
dñm deū tuū timebis: τ illi soli seruies:
κν τὸν θεόν σου φοβηθήσῃ, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις,
τ ad eū adherebis: τ in noīe eius
καὶ πρὸς αὐτὸν κολληθήσῃ, καὶ ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ
iurabis. ipe laus tua: τ ipe deꝰ tuꝰ: qui
ὀμῇ. αὐτὸς καύχημά σου, καὶ αὐτὸς θεός σου, ὅστις
fecit tibi magnalia τ gloriosa hec: q̄
ἐποίησέ σοι τὰ μεγάλα καὶ τὰ ἔνδοξα ταῦτα, ἃ
viderūt oculi tui. in septuaginta aiabꝰ
εἶδον οἱ ὀφθαλμοί σου. ἐν ἑβδομήκοντα ψυχαῖς
descenderūt pres tui in egyptū: nūc āt
κατέβησαν οἱ πατέρες σου εἰς αἴγυπτον, νῦν δὲ
fecit te dñs deus tuus sicut astra
ἐποίησέ σε κύριος ὁ θεός σου ὡσεὶ τὰ ἄστρα τοῦ
celi multitudine.
οὐρανοῦ τῷ πλήθει.

D. B.6.c. Gen. 46.a. A

Ca. xi.

Et diliges dñm deū tuū: τ custodies
Καὶ ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου, καὶ φυλάξεις
custodias eiꝰ τ iustificatiōes eius:
τὰ φυλάγματα αὐτοῦ καὶ τὰ δικαιώματα αὐτοῦ,
τ mandata eius τ iudicia eiꝰ oibus diebꝰ. τ cognosceris hodie: q nō
καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ καὶ τὰς κρίσεις αὐτοῦ πά
σας τὰς ἡμέρας. καὶ γνώσεσθε σήμερον, ὅτι οὐχὶ τὰ
filii vr̄i: quicūq; nō cognouerūt neq; viderūt discipαιδία ὑμῶν, ὅσοι οὐκ οἴδασιν οὐδὲ ἴδοσαν τὴν παι
plinā dñi dei tui: τ magnalia eius: τ
δείαν κυρίου τοῦ θεοῦ σου, καὶ τὰ μεγάλα αὐτοῦ, καὶ τὴν
manū robustā τ brachiū excelsū: τ
χεῖρα τὴν κραταιὰν καὶ τὸν βραχίονα τὸν ὑψηλόν, καὶ

celi terra & omnia que in ea sunt. & tamen patribus tuis conglutinatus est dñs. & amauit eos. elegitq; semen eorū post eos. idest vos de cunctis gentibus: sicut hodie cōprobatur. Circumcidite igitur preputium cordis vestri: & ceruicē vr̄am ne induretis amplius: quia dñs deus vr̄ ipse est deus deorum & dñs dñantiū: deus magnus & potens & terribilis: qui personā nō accipit nec munera. Facit iudicium pupillo & vidue: amat pegrinū & dat ei victum atq; vestitū. Et vos ergo amate pegrinos: quia & ipsi fuistis aduene in terra egypti. Dominū deū tuū timebis: & ei soli seruies. Ipsi adherebis: iurabisq; in noīe illius. Ipse est laus tua & deus tuus: qui fecit tibi hec magnalia & terribilia: que viderūt oculi tui. In septuaginta aiabus descēderūt pres tui in egyptū: & ecce nūc multiplicauit te dñs deus tuus sicut astra celi. Ca. xi.

Ama itaq; dominum deum tuum: & obserua pcepta eius & cerimonias iudicia atq; mandata omni tempore. Cognoscite hodie que ignorant filii vestri: qui non viderunt disciplinā dñi dei vr̄i: magnalia eius & robustam manum extentumq; brachium:

השמים הארץ וכל אשר בה׃
רק באבתיך חשק יהוה לאהבה
אותם ויבחר בזרעם אחריהם
בכם מכל העמים כיום הזה׃
ומלתם את ערלת לבבכם
וערפכם לא תקשו עוד׃ כי יהוה
אלהיכם הוא אלהי האלהים
ואדני האדנים האל הגדל הגבר
והנורא אשר לא ישא פנים
ולא יקח שחד׃ עשה משפט יתום
ואלמנה ואהב גר לתת לו לחם
ושמלה׃ ואהבתם את הגר כי גרים
הייתם בארץ מצרים׃ את יהוה
אלהיך תירא אתו תעבד ובו
תדבק ובשמו תשבע׃ הוא תהלתך
והוא אלהיך אשר עשה אתך את
הגדלת ואת הנוראת האלה אשר
ראו עיניך׃ בשבעים נפש ירדו
אבתיך מצרימה ועתה שמך יהוה
אלהיך ככוכבי השמים לרב׃
ואהבת את יהוה אלהיך
ושמרת משמרתו וחקתיו
ומשפטיו ומצותיו כל הימים׃
וידעתם היום כי לא את בניכם
אשר לא ידעו ואשר לא ראו את
מוסר יהוה אלהיכם את גדלו את
ידו החזקה וזרעו הנטויה׃ ואת

Ca. xi.

Transla. Chal.

שמיא ארעא וכל דבה׃ לחוד באבהתך צבי יהוה למרחם יתהון ואתרעי בבניהון
בתריהון בכון מכל עממיא כיומא הדין׃ ותעדון ית טפשות לבכון וקדלכון לא תקשון
עוד׃ ארי יי אלהכון הוא אלה אלהין ומרי מלכין אלהא רבא גברא ודחילא
דלית קדמוהי מיסב אפין ואף לא לקבלא שוחדא׃ עביד דין יתמין וארמלא ורחים
גיורא למתן ליה מזון וכסו׃ ותרחמון ית גיורא ארי דיירין הויתון בארעא דמצרים׃
ית יי אלהך תדחל קדמוהי תפלח ובדחלתיה תתקרב ובשמיה תקיים׃ הוא
תושבחתך והוא אלהך דעבד עמך ית רברבתא וית חסינתא האלין דחזאה עינך׃
בשבעין נפשן נחתו אבהתך למצרים וכען שויך יי אלהך ככוכבי שמיא לסגי׃
ותרחם ית יי אלהך ותטר מטרת מימריה וקימוהי ודינוהי Ca. xi.
ופקודוהי כל יומיא׃ ותדעון יומא דין ארי לא ית בניכון דלא ידעו ודלא חזו ית
אולפנא דיי אלהכון ית רבותיה ית ידיה תקיפא ודרעיה מרממא׃ וית

Interp. chal. Primitiua chal.

celoꝝ terra τ oīa que in ea sunt: attamen patres tuos elegit dñs vt diligeret eos: τ elegit filios eoꝝ post eos idest vos de cunctis populis sicut in die hac. Et auferetis insipientiā cordis vestri: τ ceruicem vestrā non indurabitis amplius. qm̄ dñs deus vester ipse est deꝰ deoꝝ τ dñs regum: deus magnus fortis τ terribilis: in cuius cōspectu non est acceptio personaꝝ: nec recipit munera: facit iudiciū pupillo τ vidue: τ miseretur peregrini vt det ei victū τ vestitū. Et diligetis peregrinū: qm̄ habitatores fuistis in terra egypti. Dominū deum tuū timebis: τ corā eo serujes: τ timori eius adherebis: τ in nomine eius iurabis. Ipse est laus tua: τ ipse est deus tuus. qui fecit tecū magnalia τ terribilia hec que viderūt oculi tui. In septuaginta aiabus descenderūt pres tui in egyptū: τ nūc posuit te dñs deus tuus sicut stellas celi in multitudinem.

Ca. xi.

Diliges itaq; dominū deum tuum: τ custodies custodiam verbi eius τ pacta eius τ iudicia eius τ precepta eius oibus diebꝰ. Et scietis hodie que nō cognouerūt filii vestri neq; viderūt doctrinam dñi dei vestri τ magnitudinē eius τ manū eius fortem τ brachium eius excelsum: et

Tex. Heb.

אתתיו ואת מעשיו אשר עשה
בתוך מצרים לפרעה מלך מצרים
ולכל ארצו: ואשר עשה לחיל
מצרים לסוסיו ולרכבו אשר
הציף את מי ים סוף על פניהם
ברדפם אחריכם ויאבדם יהוה
עד היום הזה: ואשר עשה לכם
במדבר עד באכם עד המקום הזה:
ואשר עשה לדתן ולאבירם בני
אליאב בן ראובן אשר פצתה
הארץ את פיה ותבלעם ואת
בתיהם ואת אהליהם ואת כל
היקום אשר ברגליהם בקרב כל
ישראל: כי עיניכם הראת את
כל מעשה יהוה הגדל אשר עשה:
ושמרתם את כל המצוה אשר
אנכי מצוך היום למען תחזקו
ובאתם וירשתם את הארץ
אשר אתם עברים שמה
לרשתה: ולמען תאריכו ימים
על האדמה אשר נשבע יהוה
לאבתיכם לתת להם ולזרעם
ארץ זבת חלב ודבש: כי הארץ
אשר אתה בא שמה לרשתה
לא כארץ מצרים הוא אשר
יצאתם משם אשר תזרע את
זרעך והשקית ברגלך כגן הירק:

Primitiua heb. אות עשה · צוף פנה · אבד · דבר בוא קום · פצה · פה בלע · בית · קום · ראה · עשה · צוה · חזק · בוא · ירש ארך יום · שבע · נתן · ירש · זרע · שקה

Trāsla. B. Hiero.

signa & opa que fecit in medio egypti pharaōi regi & vniuerse terre eius: omniq; exercitui egyptiorum & equis ac curribus: quomodo operuerint eos aque maris rubri: cū vos psequerentur: & deleuerit eos dñs vsq; in presentem diē: vobisq; que fecerit in solitudine donec veniretis ad hunc locum: & dathan atq; abiron filiis eliab qui fuit filius ruben: quos aperto ore suo terra absorbuit cum domibus & tabernaculis & vniuersa substantia eorum: quā habebant in medio israel. Oculi vrī viderunt omnia opera dñi magna que fecit: vt custodiatis vniuersa mandata illius: que ego hodie precipio vobis: & possitis introire & possidere terram ad quā ingredimini: multoq; in ea viuatis tempore: quā sub iuramēto pollicitus est dominus patribus vestris & semini eorum lacte & melle manantem. Terra enim ad quam ingrederis possidendam: non est sicut terra egypti de qua existi: vbi iacto semine in hortorū morē aque ducūtur irrigue

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

signa eius τ pdigia eius: q̄cūq; fecit in medio egypti pharaōi regi egypti
τὰ σημεῖα αὐτοῦ καὶ τὰ τέρατα αὐτοῦ, ὅσα ἐποίησεν ἐν μέσῳ αἰγύπτου φαραὼ βασιλεῖ αἰγύπτου
τ vniuerse terre eius: τ q̄cūq; fecit exercitui egyptiorū: currus eorū τ equitatū eorū quō inūdauit aqua maris rubri in facie eorū psequētibus ipsis ex tergo vr̄o. τ deleuit eos dñs vsq; ad hodiernū diē.
καὶ πάσῃ τῇ γῇ αὐτοῦ, καὶ ὅσα ἐποίησε τὴν δύναμιν τῶν αἰγυπτίων, τὰ ἅρματα αὐτῶν καὶ τὴν ἵππον αὐτῶν ὡς ἐπέκλυσε τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης τῆς ἐρυθρᾶς ἐπὶ προσώπου αὐτῶν καταδιωκόντων αὐτῶν ἐκ τῶν ὀπίσω ὑμῶν. καὶ ἀπώλεσεν αὐτοὺς κύριος ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας.
τ q̄cūq; fecit vobis in deserto donec venīretis in locū hūc.
καὶ ὅσα ἐποίησεν ὑμῖν ἐν τῇ ἐρήμῳ ἕως ἤλθετε εἰς τὸν τόπον τοῦτον.
τ q̄cūq; fecit dathā τ abirō filijs eliab filij rubē. quos aperiēs terra os suū absorbuit eos: τ domos eorū τ tabernacula eorū: τ vniuersā substāciā q̄ cū illis in medio totius israel. q̄ꝛ oculi vr̄i viderūt oīa opa dñi magna: q̄cūq; fecit nobis hodie. τ custodietis vniuersa p̄cepta eius: q̄cūq; ego p̄cipio vobis hodie: vt viuatis τ multiplicemini τ intretis τ possideatis terrā: ad q̄ꝫ vos transitis iordanē illuc vt possideatis illā: vt lōgeui sitis sup terrā: q̄ iurauit dñs pr̄ibus vr̄is dare illis: τ semini eorū post eos: terrā manātē lacte τ melle.
καὶ ὅσα ἐποίησε τῷ δαθὰν καὶ τῷ ἀβιρὼν υἱοῖς ἐλιὰβ υἱοῦ ῥουβήμ. οὓς ἀνοίξασα ἡ γῆ τὸ στόμα αὐτῆς κατέπιεν αὐτούς, καὶ τοὺς οἴκους αὐτῶν καὶ τὰς σκηνὰς αὐτῶν, καὶ πᾶσαν τὴν ὑπόστασιν τὴν μετ᾽ αὐτῶν ἐν μέσῳ παντὸς ἰσραήλ. ὅτι οἱ ὀφθαλμοὶ ὑμῶν ἑώρων πάντα τὰ ἔργα κυρίου τὰ μεγάλα, ὅσα ἐποίησεν ἡμῖν σήμερον. καὶ φυλάξεσθε πάσας τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ὅσας ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν σήμερον, ἵνα ζῆτε καὶ πολυπλασιασθῆτε καὶ εἰσελθόντες κληρονομήσητε τὴν γῆν, εἰς ἣν ὑμεῖς διαβαίνετε τὸν ἰορδάνην ἐκεῖ κληρονομῆσαι αὐτήν, ἵνα μακροημερεύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἧς ὤμοσε κύριος τοῖς πατράσιν ὑμῶν δοῦναι αὐτοῖς, καὶ τῷ σπέρματι αὐτῶν μετ᾽ αὐτούς, γῆν ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι.
est enī terra ad q̄ tu ingrederis illuc possidēdā illā: nō sicut terra egypti est: vñ egrediministi illinc: q̄ñ seminauerit semē: τ irrigāt pedibus: sicut hortū oleris.
ἔστι γὰρ ἡ γῆ εἰς ἣν σὺ εἰσπορεύῃ ἐκεῖ κληρονομῆσαι αὐτήν, οὐχ ὥσπερ ἡ γῆ αἰγύπτου ἐστίν, ὅθεν ἐκπεπόρευσθε ἐκεῖθεν, ὅταν σπείρωσι τὸν σπόρον, καὶ ποτίζωσι τοῖς ποσίν, ὡσεὶ κῆπον λαχανίας.

Infra. d.

Transla. Chal.

ואתותיה וית עובדוהי דעבד בגו מצרים לפרעה מלכא דמצרים ולכל ארעיה: ודעבד
למשרית מצראי לסוסותהון ולרתיכיהון דאטיף ית מי ימא דסוף על אפיהון
כד רדפו בתריכון ואובדינון יי עד יומא הדין: ודעבד לכון במדברא עד מיתיכון
עד אתרא הדין: ודעבד לדתן ולאבירם בני אליאב בר ראובן דפתחת ארעא ית פומהא
ובלעתנון וית אנש בתיהון וית משכניהון וית כל יקומא דעמהון בגו כל ישראל:
ארי עיניכון חזין ית כל עובדא דיי רבא די עבד: ותטרון ית כל תפקידתא דאנא
מפקיד לך יומא דין בדיל דתתקפון ותיעלון ותירתון ית ארעא דאתון עברין תמן
למירתה: ובדיל דתורכון יומין על ארעא דקיים יי לאבהתכון למתן להון ולבניהון
ארעא עבדא חלב ודבש: ארי ארעא דאת עליל לתמן למירתה לא כארעא דמצרים
היא דנפקתון מתמן דתזרע ית זרעך ותשקי ליה ברגלך כגנת ירקא:

Primitiua chal. אות · שרא נסך · רדף אבד דבר · אתא · בית שכן · חזה רבב נטר · פקד תקף עול · ירת ארך קום · נתן ירת · זרע שקה

Interp. chal.

signa eius τ opera eius que fecit in medio egypti pharaoni regi egypti τ vniuerse terre eius: τ quod fecit exercitui egyptiorū τ equis eorū τ curribus eorū qui inundare fecit aquas maris rubri sup faciē eorum cū persequerētur vos: τ perdidit eos dñs vsq; in diē hanc: τ quod fecit vobis in deserto donec veniretis vsq; ad locū hunc: τ quod fecit dathan τ abirā filijs eliab filij ruben: quādo aperuit terra os suū τ deglutiuit eos τ homines domus eorū τ tabernacula eorū: et vniuersam substantiā que erat cum eis in medio totius israel. Quoniā oculi vestri vident oia opera dñi magna que fecit. Et custodietis oīa precepta que ego precipio vobis hodie: vt cōfortemini τ ingrediamini τ possideatis terrā ad quā vos ingredimini vt possideatis eam: τ vt prolongentur dies vestri super terrā pro qua iurauit dñs patribus vestris: vt traderet eis terram lacte τ melle manantē. Quoniā terra ad quā tu ingrederis vt possideas eam: non est sicut terra egypti vnde egressi estis: in qua seminabas semē tuū τ irrigabas illaꝫ pede tuo sicut hortū oleris.

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

at terra in q̄ ingrederis illuc ad possidēdū eam: terra mōtuosa τ cāpestris: ex pluuia celi bibet aquā. terra: quā dñs deus tuus visitat illā semper: oculi dñi dei tui in ipsa a p̄ncipio anni τ vsq; ad finem anni.
ἡ δὲ γῆ εἰς ἣν εἰσπορεύῃ ἐκεῖ κληρονομῆσαι αὐτήν, γῆ ὀρεινὴ καὶ πεδινή, ἐκ τοῦ ὑετοῦ τοῦ οὐρανοῦ πίεται ὕδωρ. γῆ, ἣν κύριος ὁ θεός σου ἐπισκοπεῖται αὐτὴν διαπαντός, οἱ ὀφθαλμοὶ κυρίου τοῦ θεοῦ σου ἐπ᾽ αὐτῆς ἀπ᾽ ἀρχῆς τοῦ ἐνιαυτοῦ καὶ ἕως τῆς συντελείας ἐνιαυτοῦ.
si āt auditu audieritis oīa p̄cepta eius: q̄cūq; ego precipio tibi hodie: vt diligas dñm deū tuū: τ seruias ei ex toto corde tuo τ ex tota aīa tua: τ dabit pluuiā terre tue ad tēpus tēporaneā τ serotinā: τ colliges frumētū tuū τ vinū tuū τ oleū tuū: τ dabit fenū in agris tuis iumētis tuis. τ cū comederis τ saturatus fueris: cauete vobis ipsis: ne dilatetur cor vr̄m: τ transgrediamini: τ seruiatis dijs alienis: τ adoretis eos: τ iratus irascatur dñs cōtra vos: τ claudat celū: τ nō erit pluuia. τ terra nō dabit fructū suū. τ peribitis velociter a terra bona: quā dedit dñs vobis. τ ponetis verba hec in cor vestrū τ in aīam vr̄aꝫ: τ suspēdetis ea in signū in manu vr̄a: τ erit immobile añ oculos vr̄os. τ docebitis ea filios vr̄os vt p̄cipiāt illa sedentes in domo: τ ambulātes in via: τ
ἐὰν δὲ ἀκοῇ ἀκούσητε πάσας τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ὅσας ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σήμερον, ἀγαπᾶν κύριον τὸν θεόν σου, καὶ λατρεύειν αὐτῷ ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ δώσει τὸν ὑετὸν τῆς γῆς σου καθ᾽ ὥραν πρώϊμον καὶ ὄψιμον, καὶ εἰσοίσεις τὸν σῖτόν σου καὶ τὸν οἶνόν σου καὶ τὸ ἔλαιόν σου, καὶ δώσει χορτάσματα ἐν τοῖς ἀγροῖς σου τοῖς κτήνεσί σου. καὶ φαγὼν καὶ ἐμπλησθείς, πρόσεχετε ἑαυτοῖς, μὴ πλατυνθῇ ἡ καρδία ὑμῶν, καὶ παραβῆτε, καὶ λατρεύσητε θεοῖς ἑτέροις, καὶ προσκυνήσητε αὐτοῖς, καὶ θυμωθεὶς ὀργισθῇ κύριος ἐφ᾽ ὑμᾶς, καὶ συσχῇ τὸν οὐρανόν, καὶ οὐκ ἔσται ὑετός. καὶ ἡ γῆ οὐ δώσει τὸν καρπὸν αὐτῆς. καὶ ἀπολεῖσθε ἐν τάχει ἀπὸ τῆς γῆς τῆς ἀγαθῆς, ἧς ἔδωκε κύριος ὑμῖν. καὶ ἐμβαλεῖτε τὰ ῥήματα ταῦτα εἰς τὴν καρδίαν ὑμῶν καὶ εἰς τὴν ψυχὴν ὑμῶν, καὶ ἀφάψετε αὐτὰ εἰς σημεῖον ἐπὶ τῆς χειρὸς ὑμῶν, καὶ ἔσται ἀσάλευτον πρὸ ὀφθαλμῶν ὑμῶν. καὶ διδάξετε αὐτὰ τὰ τέκνα ὑμῶν λαβεῖν αὐτὰ καθημένους ἐν οἴκῳ, καὶ πορευομένους ἐν ὁδῷ, καὶ

Infra. co. 6.10.c.

6.6.b.

Trāsla. B. Hiero.

sed montosa est & campestris de celo expectans pluuias: quā dñs deus tuus sēper inuisit: & oculi illius in ea sunt a principio anni vsq; ad finem eius. Si ergo obedieritis mandatis meis: que ego hodie precipio vobis: vt diligatis dñm deū vestrum: & seruiatis ei in toto corde vestro & in tota aīa vestra: dabit pluuiam terre vestre temporaneam & serotinam: vt colligatis frumentum & vinum & oleum fenūq; ex agris ad pascēda iumēta: & vt ipsi comedatis ac saturemini. Cauete ne forte decipiatur cor vr̄m: & recedatis a dño: seruiatisq; diis aliēis: & adoretis eos: iratusq; dominus claudat celū & pluuie nō descēdāt: nec terra det germē suū: peratisq; velociter de terra optima: quā dominus daturus est vobis. Ponite hec verba mea in cordibus & in animis vestris: & suspēdite ea pro signo in manibus: & inter oculos vestros collocate. Docete filios vestros vt illa meditentur quando sederis in domo tua: & ambulaueris in via:

Tex. Heb.

והארץ אשר אתם עברים שמה
לרשתה ארץ הרים ובקעת
למטר השמים תשתה מים: ארץ
אשר יהוה אלהיך דרש אתה
תמיד עיני יהוה אלהיך בה
מרשית השנה ועד אחרית שנה:
והיה אם שמע תשמעו אל מצותי
אשר אנכי מצוה אתכם היום
לאהבה את יהוה אלהיכם
ולעבדו בכל לבבכם ובכל
נפשכם: ונתתי מטר ארצכם
בעתו יורה ומלקוש ואספת
דגנך ותירשך ויצהרך: ונתתי
עשב בשדך לבהמתך ואכלת
ושבעת: השמרו לכם פן יפתה
לבבכם וסרתם ועבדתם אלהים
אחרים והשתחויתם להם: וחרה
אף יהוה בכם ועצר את השמים
ולא יהיה מטר והאדמה לא
תתן את יבולה ואבדתם מהרה
מעל הארץ הטבה אשר יהוה
נתן לכם: ושמתם את דברי אלה
על לבבכם ועל נפשכם וקשרתם
אתם לאות על ידכם והיו
לטוטפת בין עיניכם: ולמדתם
אתם את בניכם לדבר בם
בשבתך בביתך ובלכתך בדרך

Primitiua heb. שתה · תמד ראש · שמע צוה · ירה לקש · ירש · שמר פתה · סור · שחה · היה · נתן נפל · טוב · שום · היה · טוף · ישב הלך

Transl. Chal.

וארעא דאתון עברין לתמן למירתה ארע טורין ובקען למטר שמיא תשתי מיא:
ארעא דיי אלהך תבע יתה תדירא עיני יי אלהך בה מריש שתא ועד סוף
שתא: ויהי אם קבלא תקבלון לפקודי דאנא מפקיד יתכון יומא דין למרחם
ית יי אלהכון ולמפלח קדמוהי בכל לבכון ובכל נפשכון: ואתן מטרא דארעכון
בעידניה בכיר ולקיש ותכנוש עיבורך וחמרך ומשחך: ואתן עסבא בחקלך לבעירך
ותיכול ותסבע: אסתמרו לכון דילמא יטעי לבכון ותסטון ותפלחון לטעות עממיא
ותסגדון להון: ויתקף רוגזא דיי בכון ויחוד ית שמיא ולא יהי מטרא וארעא לא
תתן ית עללתה ותיבדון בפריע מעל ארעא טבתא דיי יהיב לכון: ותשוון ית
פתגמי אלין על לבכון ועל נפשכון ותקטרון יתהון לאת על ידכון ויהון לתפלין
בין עיניכון: ותלפון יתהון ית בניכון למללא בהון במיתבך בביתך ובמהכך באורחא

Interp. chal.

Terra autē ad quā vos transitis vt possideatis eam: terra montiū est τ camporum: de pluuia celi bibetis aquā: terra quā dñs deus tuus requirit eaꝫ semp: oculi dñi dei tui sunt in ea a p̄ncipio āni vsq; ad finē anni. Et erit si obediētes obedieritis preceptis meis que ego precipio vobis hodie vt diligatis dñm deū vestrū τ vt seruiatis corā eo in toto corde vestro τ in tota aīa vestra: dabo pluuiā terre vestre in tēpore suo tēporaneam τ serotinā: τ colliges frumentū tuum τ vinum tuum τ oleum tuū. Et dabo fenum in agro tuo iumentis tuis: τ comedes τ saturaberis. Cauete vobis ne forte decipiatur cor vr̄m τ declinetis τ seruiatis idolis populorū τ adoretis ea: τ irascatur furor dñi contra vos τ claudat celos τ non sit pluuia: τ terra non det germen suū: τ pereatis cito de terra bona quam dñs dabit vobis. Et ponetis verba mea hec in cordibus vestris τ in animis vr̄is: τ ligabitis ea in signū super manū vestrā: τ erunt quasi appendix inter oculos vr̄os: τ docebitis ea filios vr̄os: vt loquamini in eis cū sederis in domo tua: τ cū ambulaueris in via:

Primitiua chal. שתה אשהוה · כבר בקר רחם · פלח נתן · כנש אכל שבע · סמר טעה סגד · טעה תקף · אחד היה נתן · אבד טוב שוה · קטר אות קבל · אלף יתב הלך

Ter.Heb.

ובשכבך ובקומך׃ וכתבתם על
מזוזות ביתך ובשעריך׃ למען
ירבו ימיכם וימי בניכם על
האדמה אשר נשבע יהוה
לאבתיכם לתת להם כימי השמים
על הארץ׃ כי אם שמר תשמרון
את כל המצוה הזאת אשר אנכי
מצוה אתכם לעשתה לאהבה
את יהוה אלהיכם ללכת בכל דרכיו
ולדבקה בו׃ והוריש יהוה את כל
הגוים האלה מלפניכם וירשתם
גוים גדלים ועצמים מכם׃ כל
המקום אשר תדרך כף רגלכם בו
לכם יהיה מן המדבר והלבנון מן
הנהר נהר פרת ועד הים האחרון
יהיה גבלכם׃ לא יתיצב איש
בפניכם פחדכם ומוראכם יתן
יהוה אלהיכם על פני כל הארץ
אשר תדרכו בה כאשר דבר לכם׃
ראה אנכי נתן לפניכם היום
ברכה וקללה׃ את הברכה אשר
תשמעו אל מצות יהוה
אלהיכם אשר אנכי מצוה אתכם
היום׃ והקללה אם לא תשמעו
אל מצות יהוה אלהיכם וסרתם
מן הדרך אשר אנכי מצוה אתכם
היום ללכת אחרי אלהים

Primitiua.heb.: זוז · רבה יום · שבע · נתן · צוה · עשה · הלך · ירש · פנה · קום דרך · היה דבר · יצב · פנה ירא נתן · ילך

Trāfla.B.Hiero.

& accubueris atq; surrexeris: scribes ea sup postes & ianuas domus tue: vt multiplicētur dies tui & filiorum tuorum in terra quam iurauit dominus patribus tuis: vt daret eis quamdiu celū imminet terre. Si enim custodieritis mandata que ego precipio vobis: & feceritis ea vt diligatis dn̄m deū vestrum: & ambuletis in oībus viis eius adherētes ei: disperdet dn̄s omnes gentes istas ān faciem vestram: & possidebitis eas q̄ maiores sūt & fortiores vobis. Omnis locus quem calcauerit pes vester: vester erit. A deserto & libano & flumie magno eufrate vsq; ad mare occidētale erūt termini vestri. Nullus stabit cōtra vos. Terrorē vestrum & formidinē dabit dn̄s deus vester super oēm terram quam calcaturi estis: sicut locutus est vobis. En propono in cōspectu vestro hodie bn̄dictionē & maledictionem. bn̄dictionem si obedieritis mādatis domini dei vestri que ego hodie precipio vobis. maledictionem si non obedieritis mandatis domini dei vestri: sed recesseritis de via quā ego nunc ostendo vobis: & ambulaueritis post deos

Trāfla.Gre.lxx.cū interp̄.latina.

accubātes τ surgētes: τ scribetis illa
κοιταζομένους καὶ διανισαμένους, καὶ γράψετε αὐτὰ
in liminibus domuū vr̄az τ portaz vestraz: vt multiplicētur dies vr̄i τ dies
ἐπὶ τὰς φλιὰς τῶν οἰκιῶν ὑμῶν καὶ τῶν πυλῶν ὑμῶν, ἵνα πληθυνθῶσιν αἱ ἡμέραι ὑμῶν καὶ αἱ ἡμέραι
filioz vr̄oz in tra: q̄ iurauit dn̄s patribus vr̄is vt daret eis: sicut dies celi
τῶν υἱῶν ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς, ἧς ὤμοσε κύριος τοῖς πατράσιν ὑμῶν δοῦναι αὐτοῖς, καθὼς αἱ ἡμέραι τοῦ οὐρανοῦ
sup trā. τ erit si auditu audieritis omnia mādata hec: que ego p̄cipio vobis hodie facere: vt diligatis dn̄m deū vr̄z: et ambuletis in oibus vijs eius: τ adhereatis ei: τ disp̄det dn̄s oēs gētes
ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ἔσται ἐὰν ἀκοῇ ἀκούσητε πάσας τὰς ἐντολὰς ταύτας, ἃς ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν σήμερον ποιεῖν, ἀγαπᾶν κύριον τὸν θεὸν ὑμῶν, καὶ πορεύεσθαι ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ, καὶ προσκολλᾶσθαι αὐτῷ, καὶ ἐκβαλεῖ κύριος πάντα τὰ ἔθνη
istas a facie vr̄a: τ possidebitis gētes magnas τ fortiores magis quā vos. oēm locū quē calcauerit vestigiū pedis vr̄i: vobis erit a deserto τ antilibano τ a flumine magno flumine euphrate: τ vsq; ad mare occidētis erūt termini vr̄i. nō resistet vllus cōtra faciē vr̄as. terrorē vr̄z τ formidinē vr̄az imponet dn̄s deus vr̄
ταῦτα ἀπὸ προσώπου ὑμῶν, καὶ κληρονομήσετε ἔθνη μεγάλα καὶ ἰσχυρότερα μᾶλλον ἢ ὑμεῖς. πάντα τὸν τόπον οὗ ἂν πατήσῃ τὸ ἴχνος τοῦ ποδὸς ὑμῶν, ὑμῖν ἔσται ἀπὸ τῆς ἐρήμου καὶ ἀντιλιβάνου καὶ ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τοῦ μεγάλου ποταμοῦ εὐφράτου, καὶ ἕως τῆς θαλάσσης τῆς ἐπὶ δυσμῶν ἔσται τὰ ὅρια ὑμῶν. οὐκ ἀντιστήσεται οὐδεὶς κατὰ πρόσωπον ὑμῶν. τὸν φόβον ὑμῶν καὶ τὸν τρόμον ὑμῶν ἐπιθήσει κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν
sup faciē ois terre: in quā ascēderitis in illā: quēadmodū locutus ē dn̄s ad vos: ecce ego do corā vobis hodie bn̄dictiōez τ maledictiōez. bn̄dictiōez: si audieritis p̄cepta dn̄i dei vr̄i: q̄cūq; ego p̄cipio vobis hodie. τ maledictiōez: si nō audieritis precepta dn̄i dei vr̄i: q̄cūq; ego precipio vobis hodie. τ aberraueritis a via q̄ p̄cepi vobis: vt ambulātes seruiretis diis
ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς, ἐφ᾽ ἧς ἂν ἐπιβῆτε ἐπ᾽ αὐτῆς, ὃν τρόπον ἐλάλησε κύριος πρὸς ὑμᾶς, ἰδοὺ ἐγὼ δίδωμι ἐνώπιον ὑμῶν σήμερον εὐλογίαν καὶ κατάραν. τὴν εὐλογίαν, ἐὰν ἀκούσητε τὰς ἐντολὰς κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν, ὅσας ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν σήμερον. καὶ τὴν κατάραν, ἐὰν μὴ εἰσακούσητε τὰς ἐντολὰς κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν, ὅσας ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν σήμερον, καὶ πλανηθῆτε ἀπὸ τῆς ὁδοῦ ἧς ἐνετειλάμην ὑμῖν, πορευθέντες λατρεύειν θεοῖς

Marginalia: B · ī eo. · Iof.1.a · D

Transla.Chal.

ובמשכבך ובמקמך׃ ותכתבינון על מזוזין ותקבעינון בסיפי ביתך ובתרעך׃ בדיל
דיסגון יומיכון ויומי בניכון על ארעא דקיים יי לאבהתכון למתן להון כיומי שמיא
על ארעא׃ ארי אם מטר תטרון ית כל תפקדתא הדא דאנא מפקיד יתכון למעבדה
למרחם ית יי אלהכון למהך בכל אורחן דתקנן קדמוהי ולאתקרבא לדחלתיה׃ ויתרך
יי ית כל עממיא האלין מן קדמיכון ותירתון עממין רברבין ותקיפין מנכון׃ כל
אתרא דתדרוך פרסת רגליכון ביה דילכון יהי מן מדברא ולבנן מן נהרא נהרא פרת
ועד ימא מערבאה יהי תחומכון׃ לא יתעתד אנש קדמיכון דחלתכון ואימתכון יתן
יי אלהכון על אפי כל ארעא דתדרכון בה כמא דמליל לכון׃ חזי דאנא יהיב
קדמיכון יומא דין ברכן ולוטין׃ ית ברכתא אם תקבלון לפקודיא דיי אלהכון דאנא
מפקיד יתכון יומא דין׃ ולוטין אם לא תקבלון לפקודיא דיי אלהכון ותסטון מן
אורחא דאנא מפקיד יתכון יומא דין למהך בתר טעות

Primitiua.chal.

שכב קום כתב · זוז קבע · קום נתן נטר · פקד עבד רחם · ירך קרב · ירת דבר · דבר עבד עתד · נתן חזה · קבל · פקד סטה · ירך טעה

Interp̄.chal.

et accubueris τ surrexeris. Et scribes ea sup postes τ affiges ea in liminib⁹ domus tue τ in portis tuis: vt multiplicētur dies vestri τ dies filioz vestroz super terra quā iurauit dn̄s p̄tribus vestris vt traderet eis: sicut sunt dies celi sup terrā. Quoniā si custodientes custodieritis oīa precepta hec q̄ ego precipio vobis vt faciatis ea. vt diligatis dn̄m deuz vestrū τ vt ambuletis in vijs que recte sunt coram eo: vt adhereatis timori eius: eijciet dn̄s oēs populos istos a facie vestra: τ possidebitis populos multos fortiores vobis. Omnis locus in quo calcauerit planta pedis vestri: vester erit: a deserto τ libano a fluuio euphrate τ vsq; ad mare occidentale erit terminus vester. Non stabit vir in conspectu vestro: timorē vestrū dabit dn̄s deus vester sup faciē vniuerse terre quā calcabitis sicut locutus est vobis. En ego pono ante vos hodie benedictiones τ maledictōes. Benedictiones si obedieritis preceptis domini dei vestri que ego precipio vobis hodie. Maledictiones autem si non obedieritis preceptis domini dei vestri: τ declinaueritis a via quaz ego p̄cipio vobis hodie: τ ambulaueritis post idola

Trāfla.Gre.lxx.cū interp̄.latina.

alijs: quos nō cognouistis. τ erit cū introduxerit te dn̄s deus tu⁹ in trā in quā p̄gis
ἑτέροις, οἷς οὐκ οἴδατε. καὶ ἔσται ὅταν εἰσαγάγῃ σε κύριος ὁ θεός σου εἰς τὴν γῆν εἰς ἣν διαβαίνεις
illuc ad possidēdū eā: τ dabis bn̄dictiōez sup mōtē garizi: τ maledictiōez sup mōtē hebal. nō ecce hec vltra iordanē post viā occidētis solis in tra chananei q̄ habitat in occidēte p̄pe galgalā p̄pe quercū excelsā. vos .n. transitis iordanē: intrantes vt possideatis trā: quā dn̄s de⁹ nr̄ dat vobis in possessionē oib⁹ diebus. τ possidebitis eam: τ habitabitis in ea: τ custodietis vt faciatis omnia p̄cepta ei⁹ τ iudicia: q̄ ego do corā vobis hodie.
ἐκεῖ κληρονομῆσαι αὐτήν, καὶ δώσεις τὴν εὐλογίαν ἐπ᾽ ὄρος γαριζίν, καὶ τὴν κατάραν ἐπ᾽ ὄρος γεβάλ. οὐκ ἰδοὺ ταῦτα πέραν τοῦ ἰορδάνου ὀπίσω ὁδὸν δυσμῶν ἡλίου ἐν γῇ χαναὰν ὁ κατοικῶν ἐπὶ δυσμῶν ἐχόμενον τοῦ γολγὸλ πλησίον τῆς δρυὸς τῆς ὑψηλῆς. ὑμεῖς γὰρ διαβαίνετε τὸν ἰορδάνην, εἰσελθόντες κληρονομῆσαι τὴν γῆν, ἣν κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν δίδωσιν ὑμῖν ἐν κλήρῳ πάσας τὰς ἡμέρας. καὶ κληρονομήσετε αὐτήν, καὶ κατοικήσετε ἐν αὐτῇ, καὶ φυλάξεσθε τοῦ ποιεῖν πάντα τὰ προστάγματα αὐτοῦ καὶ τὰς κρίσεις, ἃς ἐγὼ δίδωμι ἐνώπιον ὑμῶν σήμερον. Ca.12.

A

Et hec p̄cepta τ iudicia q̄ obseruabitis vt faciatis in tra quā dn̄s de⁹ p̄rm nr̄oz dat vobis in possessiōez cūctis dieb⁹: q̄b⁹ vos viuetis sup trā. pditiōe p̄detis om̄ia loca in q̄b⁹ coluerūt illic gētes deos suos: q̄s vos possidetis eos sup mōtes excelsos: τ sup colles: τ subter oēm arborē frōdosā: τ dissipate aras eaz: τ cōfringite statuas eaz: τ lucos eaz erradicabitis τ sculpta
Καὶ ταῦτα τὰ προστάγματα καὶ τὰ κρίματα ἃ φυλάξεσθε τοῦ ποιῆσαι ἐπὶ τῆς γῆς, ἧς κύριος ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν δίδωσιν ὑμῖν ἐν κλήρῳ πάσας τὰς ἡμέρας, ἃς ὑμεῖς ζῆτε ἐπὶ τῆς γῆς. ἀπωλείᾳ ἀπολεῖτε πάντας τοὺς τόπους ἐν οἷς ἐλάτρευσαν ἐκεῖ τὰ ἔθνη τοῖς θεοῖς αὐτῶν, οὓς ὑμεῖς κατακληρονομεῖτε αὐτοὺς ἐπὶ τῶν ὀρέων τῶν ὑψηλῶν, καὶ ἐπὶ τῶν θινῶν, καὶ ὑποκάτω παντὸς δένδρου δασέως. καὶ κατασκάψατε τοὺς βωμοὺς αὐτῶν, καὶ συντρίψατε τὰς στήλας αὐτῶν, καὶ τὰ ἄλση αὐτῶν ἐκκόψετε, καὶ τὰ γλυπτὰ

Marginalia: ū.7.a. Exo. 34.b.

Trāfla.B.Hiero.

alienos quos ignoratis. Cū vero introduxerit te dn̄s deus tuus in terram ad quā pergis habitandam: pones benedictionē super montem garizī: maledictionem super montem hebal: qui sunt trans iordanē post viā que vergit ad solis occubitū in terra chananei: q habitat in cāpestribus cōtra galgalā q̄ est iuxta vallē tēdētē & intrantē p̄cul. Vos enī trāsibitis iordanē vt possideatis terram quam dn̄s deus vester daturus est vobis: vt hēatis & possideatis illam. Videte ergo vt impleatis cerimonias atq; iudicia que ego hodie ponam in conspectu vestro. Cap̄.12.

Hec sunt precepta atq; iudicia que facere debetis in terra quam dn̄s deus patrū tuorū daturus est tibi: vt possideas eā cūctis diebus quibus super humum gradieris. Subuertite oīa loca in quibus coluerunt gentes quas possessuri estis deos suos super montes excelsos & colles & subter omne lignū frondosū. Dissipate aras earum: & confringite statuas: lucos igne comburite: & idola

Ter.Heb.

אחרים אשר לא ידעתם׃ והיה
כי יביאך יהוה אלהיך אל הארץ
אשר אתה בא שמה לרשתה
ונתתה את הברכה על הר גרזים
ואת הקללה על הר עיבל׃ הלא
המה בעבר הירדן אחרי דרך
מבוא השמש בארץ הכנעני
הישב בערבה מול הגלגל אצל
אלוני מרה׃ כי אתם עברים את
הירדן לבא לרשת את הארץ
אשר יהוה אלהיכם נתן לכם
וירשתם אתה וישבתם בה׃
ושמרתם לעשות את כל החקים
ואת המשפטים אשר אנכי
נתן לפניכם היום׃

Ca.xii.

אלה החקים והמשפטים אשר
תשמרון לעשות בארץ אשר
נתן יהוה אלהי אבתיך לך
לרשתה כל הימים אשר אתם
חיים על האדמה׃ אבד תאבדון
את כל המקמות אשר עבדו
שם הגוים אשר אתם ירשים
אתם את אלהיהם על ההרים
הרמים ועל הגבעות ותחת כל
עץ רענן׃ ונתצתם את מזבחתם
ושברתם את מצבתם ואשריהם
תשרפון באש ופסילי

Primitiua.heb.: בוא · בוא ירש · נתן · בוא · ירש · עשה חקק · שפט · פנה · שמר עשה · ירש יום · חיה · קום · רום · זנח · נצב · שרף פסל

Transl.Chal.

עממיא דלא ידעתון׃ ויהי ארי יעלינך יי אלהך לארעא דאת עליל לתמן למירתה׃
ותתן ית מברכיא על טורא דגריזים וית מלטטיא על טורא דעיבל׃ הלא אינון
בעברא דירדנא אחורי אורח מעלני שמשא בארע כנענאה דיתיב במישרא לקבל
גלגלא בסטר מישר מורה׃ ארי אתון עברין ית ירדנא למיעל למירת ית ארעא
דיי אלהכון יהיב לכון ותירתון יתה ותיתבון בה׃ ותטרון למעבד ית כל קימיא וית
דיניא דאנא יהיב קדמיכון יומא דין׃ Ca.xii. אלין קימיא ודיניא
דתטרון למעבד בארעא דיהב יי אלהא דאבהתך לך למירתה כל יומיא
דאתון קימין על ארעא׃ אבדא תאבדון ית כל אתריא דפלחו תמן עממיא דאתון ירתין
יתהון ית טעותהון על טוריא רמיא ועל רמתא ותחות כל אילן עבוף׃ ותתרעון ית
אגוריהון ותתברון ית קמתהון ואשיריהון תוקדון בנורא וצלמי

Interp̄.chal.

populoz q̄ nō cognouistis. Et erit q̄n introduxerit te dn̄s deus tu⁹ in terrā ad quā tu igrederis vt possideas eam: pones benedicētes sup montē garizim: τ maledicentes sup montē ebal. qui montes sunt trans iordanem post viam que vergit ad occasum solis in terra chananei qui habitat in campestribus cōtra galgalam in latere planiciei more. Vos enī transitis iordanē vt possideatis terraz quā dn̄s deus vester dabit vobis: τ possidebitis eam τ habitabitis in ea. Et custodietis vt faciatis omnia mādata τ iudicia que ego pono in conspectu vestro hodie. Ca.12.

Hec sunt mandata τ iudicia que custodietis vt faciatis ea in terra quā dedit tibi dn̄s deus patrū tuoz: vt possideas eam omnibus diebus quibus vos permanetis super terram. Perditione disperdetis omnia loca in quibus seruierūt populi quos vos possessuri estis idolis suis super montes excelsos τ sup colles τ sub omni ligno frondoso. et cōfringetis aras eorum: τ conteretis statuas eorum: et lucos eorum combruretis igni: τ imagines

Primitiua chal.

היה עול ירת · נתן ברך לטט · עול שרא · עול · ירת יתב נטר · עבד קום דון · נטר · קום · טעה רום תרע · תבר קום יקד

Ter. Heb.

אלהיהם תגדעון ואבדתם את
שמם מן המקום ההוא: לא
תעשון כן ליהוה אלהיכם: כי
אם אל המקום אשר יבחר יהוה
אלהיכם מכל שבטיכם לשום
את שמו שם לשכנו תדרשו
ובאת שמה: והבאתם שמה
עלתיכם וזבחיכם ואת
מעשרתיכם ואת תרומת ידכם
ונדריכם ונדבתיכם ובכרת בקרכם
וצאנכם: ואכלתם שם לפני יהוה
אלהיכם ושמחתם בכל משלח
ידכם אתם ובתיכם אשר ברכך
יהוה אלהיך: לא תעשון ככל אשר
אנחנו עשים פה היום איש כל
הישר בעיניו: כי לא באתם עד
עתה אל המנוחה ואל הנחלה אשר
יהוה אלהיך נתן לך: ועברתם
את הירדן וישבתם בארץ אשר
יהוה אלהיכם מנחיל אתכם
והניח לכם מכל איביכם מסביב
וישבתם בטח: והיה המקום אשר
יבחר יהוה אלהיכם בו לשכן
שמו שם שמה תביאו את כל
אשר אנכי מצוה אתכם עולתיכם
וזבחיכם מעשרתיכם ותרמת
ידכם וכל מבחר נדריכם אשר

Primitiua heb.

נדע
קום
עשה
בחר
דרש
בוא
עלה
עשר רום
פנה
שלח
בית
בוא
נוח
נחל
נוח סבב
בוא
צוה עלה
בחר

Trāsla. B. Hiero.

comminuite: disperdite nomina eorum de locis illis. Non facietis ita domino deo vestro: sed ad locū quē elegerit dominus deus vester de cunctis tribubus vr̄is: vt pōat nomen suum ibi & habitet in eo: venietis & offeretis in loco illo holocausta & victimas vestras decimas & primitias manuum vestrarum & vota atq; donaria primogenita boū & ouiū: & comedetis ibi ī cōspectu domini dei vr̄i: ac letabimini in cūctis ad q̄ miseritis manū vos & domus vestre: in quibus bñdixerit vobis dñs deus vr̄. Nō facietis ibi q̄ nos hic facimus hodie: singuli quod sibi rectū videtur. Nec enim vsq; in pñs tp̄s venistis ad requiem & possessionē quā dominus deus vr̄ daturus est vobis. Trāsibitis iordanē & habitabitis in terra quam dominus deus vester daturus est vobis: vt requiescatis a cūctis hostibus per circuitū: & absq; vllo timore habitetis in loco quem elegerit dominus de⁹ vester: vt sit nomen eius in eo. Illuc omnia que precipio conferetis holocausta & hostias ac decimas & primitias manuum vestrarum: & quicquid p̄cipuū est ī muerib⁹ q̄

Trāsla. Gre. lxx. cū interp̄. latina.

deos eoꝝ cōburetis igne. τ disperdetis
τῶν θεῶν αὐτῶν κατακαύσετε πυρί, καὶ ἀπολεῖτε
nomē eoꝝ de loco illo. nō facietis
τὸ ὄνομα αὐτῶν ἐκ τοῦ τόπου ἐκείνου. οὐ ποιήσετε
ita dño deo vr̄o. sed ad locū: quē
οὕτω κυρίῳ τῷ θεῷ ὑμῶν. ἀλλ᾽ ἢ εἰς τὸν τόπον, ὃν ἂν
elegerit dñs deus vr̄ de cūctis tribubus vestris ad cognominādū nomē suū illic vt inuocetur:
ἐκλέξηται κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν ἐκ πασῶν τῶν φυλῶν ὑμῶν ἐπονομάσαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκεῖ ἐπικληθῆναι,
τ inq̄retis τ intrabitis illuc: τ offeretis
καὶ ἐκζητήσετε καὶ εἰσελεύσεσθε ἐκεῖ, καὶ οἴσετε
ibi holocausta vr̄a: τ sacrificia
ἐκεῖ τὰ ὁλοκαυτώματα ὑμῶν, καὶ τὰ θυσιάσματα
vr̄a: τ decimas vr̄as τ vota vr̄a: τ
ὑμῶν, καὶ τὰς δεκάτας ὑμῶν καὶ τὰς εὐχὰς ὑμῶν, καὶ
donaria vr̄a: τ cōfessiōes vr̄as: τ p̄mogenita boū vr̄oꝝ τ ouium vr̄aꝝ. τ
τὰ ἑκούσια ὑμῶν, καὶ τὰς ὁμολογίας ὑμῶν, καὶ τὰ πρωτότοκα τῶν βοῶν ὑμῶν καὶ τῶν προβάτων ὑμῶν. καὶ
comedetis ibi corā dño deo vr̄o: τ letabimini in cūctis: q̄cūq; miseritis manus
φάγεσθε ἐκεῖ ἐναντι κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν, καὶ εὐφρανθήσεσθε ἐπὶ πᾶσιν, οὗ ἐὰν ἐπιβάλητε τὰς χεῖρας
vr̄as vos τ domus vr̄e: sm̄ qđ bñdixit tibi
ὑμῶν ὑμεῖς καὶ οἱ οἶκοι ὑμῶν, καθότι εὐλόγησέ σε
dñs deus tuus. nō facietis iuxta oīa q̄ nos
κύριος ὁ θεός σου. οὐ ποιήσετε κατὰ πάντα ἃ ἡμεῖς
facimus hic hodie vnusq̄sq; qđ placitū ē corā se. nō eīn venistis vsq; nūc ad requiem τ ad possessiōē: q̄ dñs deus n̄r dat vobis.
ποιοῦμεν ὧδε σήμερον ἕκαστος τὸ ἀρεστὸν ἐναντίον αὐτοῦ. οὐ γὰρ ἥκατε ἕως τοῦ νῦν εἰς τὴν κατάπαυσιν καὶ εἰς τὴν κληρονομίαν, ἣν κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν δίδωσιν ὑμῖν.
τ trāsibitis iordanē: τ habitabitis in terra: q̄ dñs deus vr̄ in possessionē dabit vobis: τ req̄escere faciet vos a cūctis hostibus vr̄is q̄ in circuitu: τ habitabitis cū securitate.
καὶ διαβήσεσθε τὸν ἰορδάνην, καὶ κατοικήσετε ἐπὶ τῆς γῆς, ἧς κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν κατακληρονομήσει ὑμῖν, καὶ καταπαύσει ὑμᾶς ἀπὸ πάντων τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν τῶν κύκλῳ, καὶ κατοικήσετε μετὰ ἀσφαλείας.
τ erit locus: quē elegerit dñs deus vr̄ vt inuocetur nomē eius illic: illuc feretis oīa: q̄cūq; ego p̄cipio vobis hodie: holocausta vr̄a: τ sacrificia vr̄a: τ decimas vr̄as: τ p̄mitias manuū vr̄aꝝ: τ omne electū donoꝝ vr̄oꝝ: q̄cūq;
καὶ ἔσται ὁ τόπος, ὃν ἂν ἐκλέξηται κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν ἐπικληθῆναι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκεῖ, ἐκεῖ οἴσετε πάντα, ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν σήμερον, τὰ ὁλοκαυτώματα ὑμῶν, καὶ τὰ θυσιάσματα ὑμῶν, καὶ τὰ ἐπιδέκατα ὑμῶν, καὶ τὰς ἀπαρχὰς τῶν χειρῶν ὑμῶν, καὶ πᾶν ἐκλεκτὸν τῶν δώρων ὑμῶν, ὅσα

B

Transla. Chal.

סגותהון תקצצון ותאבדון ית שמהון מן אתרא ההוא: לא תעבדון כדין קדם ייי
אלהכון: אלהן לאתרא דיתרעי ייי אלהכון מכל שבטיכון לאשראה שכינתיה תמן
לבית שכינתיה תתבעון ותיתון תמן: ותיתון לתמן עלותכון ונכסת קודשיכון וית
מעשרתכון וית אפרשות ידכון ונדריכון ונדבתכון ובכורי תוריכון ועניכון: ותיכלון
תמן קדם ייי אלהכון ותחדון בכל אושטות ידכון אתון ואנש בתיכון דברכך ייי
אלהך: לא תעבדון ככל דאנחנא עבדין הכא יומא דין גבר כל דכשר בעינוהי: ארי
לא אתיתון עד כען לבית נייחא ולאחסנא דייי אלהך יהיב לך: ותעברון ית ירדנא
ותיתבון בארעא דייי אלהכון מחסין יתכון וינח לכון מכל בעלי דבביכון מסחור
סחור ותיתבון לרחצן: ויהי אתרא דיתרעי ייי אלהכון ביה לאשראה שכינתיה תמן
תמן תיתון ית כל דאנא מפקיד יתכון עלותכון ונכסת קודשיכון מעשרתכון
ואפרשות ידכון וכל שפר נדריכון

Primitiua chal.

טעה קצץ אבד
עבד רעה שרא
תבע אתא עלה
עשר פרש עאן
אכל חדה ישט
בית
אתא נוח חסן
עבר יתב נוח
יתב הוה רעה
אתא פקד
עשר פרש

Interp̄. chal.

idoloꝝ suoꝝ succidite: τ disperdetis nomina eoꝝ de loco illo. Non facietis ita corā dño deo vestro: sed ad locū quē elegerit dñs deus vester de cūctis tribubus vestris vt collocet ibi maiestatē suā venietis: τ domū maiestatis eius requiretis: et offeretis ibi holocausta vestra τ victimas sanctificatas vestras τ decimas vestras τ primitias manuū vestrarū τ vota vestra et que sponte donatis τ primogenita boum vestroꝝ τ ouium vestrarū. et comedetis ibi coram dño deo vr̄o: et letabimini in cunctis ad que miseritis manū vr̄am vos τ homines domus vestre: quia benedicet tibi dominus deus tuus. Non facietis sicut oīa que nos facimus hic hodie singuli qđ rectū videtur in oculis suis: quia nō venistis adhuc ad locū quietis τ ad possessionem quā dñs deus tu⁹ daturus est tibi. et transibitis iordanē: τ habitabitis in terra quā dñs deus vr̄ possidere faciet vos: τ requiem dabit vobis ab oībus inimicis vr̄is p circuitū: τ habitabitis cōfidenter, τ erit loc⁹ quē elegerit dñs de⁹ vr̄ vt collocet maiestatē suā ibi: illuc offeretis oīa q̄ ego precipio vobis: holocausta vr̄a τ victimas sanctificatas vr̄as: decimas vr̄as τ p̄mitias manuū vr̄aruꝫ τ oīa optima votoꝝ vr̄oꝝ que

---

Trāsla. Gre. lxx. cū interp̄. latina.

Infra. 14. c.

vouerītis dño vr̄o. τ letabimini corā dño deo vr̄o: vos τ filij vr̄i τ filie vr̄e: famuli vr̄i: τ famule vr̄e:
ἂν εὔξησθε τῷ κυρίῳ ὑμῶν. καὶ εὐφρανθήσεσθε ἐναντι τοῦ θεοῦ ὑμῶν, ὑμεῖς καὶ οἱ υἱοὶ ὑμῶν καὶ αἱ θυγατέρες ὑμῶν, οἱ παῖδες ὑμῶν, καὶ αἱ παιδίσκαι ὑμῶν,
τ leuita q̄ in vrbibus vr̄is: q2 non ē illi pars neq; possessio vobiscū. caue tibiipsi ne
καὶ ὁ λευίτης ὁ ἐπὶ τῶν πόλεων ὑμῶν, ὅτι οὐκ ἔστιν αὐτῷ μερὶς οὐδὲ κλῆρος μεθ᾽ ὑμῶν. πρόσεχε σεαυτῷ μὴ
offeras holocausta tua in oī loco quē videris sed in locū: quē elegerit dñs de⁹ tu⁹ eū: in vna vrbiū tuaꝝ illic offeres holocausta tua: τ illic facies oīa q̄cūq; ego p̄cipio. tibi hodie. sed in oī desiderio tuo sacrificabis: τ comedes carnes scd̄ꝫ bñdictōeꝫ dñi dei tui: quā dedit tibi in oī vrbe.
ἀνενέγκης τὰ ὁλοκαυτώματά σου ἐν παντὶ τόπῳ οὗ ἂν ἴδῃς, ἀλλ᾽ ἢ εἰς τὸν τόπον, ὃν ἐκλέξηται κύριος ὁ θεός σου αὐτόν, ἐν μιᾷ τῶν πόλεών σου ἐκεῖ ἀνοίσεις τὰ ὁλοκαυτώματά σου, καὶ ἐκεῖ ποιήσεις πάντα ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σήμερον. ἀλλ᾽ ἢ ἐν πάσῃ ἐπιθυμίᾳ σου θύσεις, καὶ φαγῇ κρέα κατὰ τὴν εὐλογίαν κυρίου τοῦ θεοῦ σου, ἣν ἔδωκέ σοι ἐν πάσῃ πόλει.
immūdus in te τ mūdus sup idē comedēt idē: sicut capreā vel ceruū. verūtn̄ sāguinē nō comedetis: sup terrā effundetis illū q̄si aquā. nō poterīs comedere in oppidis tuis decimā frumēti tui τ vini tui τ olei tui: p̄mogenita boū tuoꝝ τ ouiū tuāꝝ τ oīa vota: q̄cūq; vouerītis: τ cōfessiones vr̄as τ p̄mitias manuū vr̄oꝝ: sed corā dño deo tuo comedes ea in loco quē elegerit dñs deus tuus sibi: tu τ filius tuus τ filia tua: famulus tuus τ ancilla tua τ leuita: τ aduena qui in vrbib⁹ tuis: τ letaberis corā dño deo tuo in cūctis vbicūq; iniecerīs manū tuā. caue tibiipsi ne derelinquas leuitā oī tēpore q̄ vixeris in terra. si āt dilatauerit dñs de⁹ tu⁹ terminos tuos: sicut
ὁ ἀκάθαρτος ἐν σοὶ καὶ ὁ καθαρὸς ἐπὶ τὸ αὐτὸ φάγονται αὐτό, ὡς δορκάδα ἢ ἔλαφον. πλὴν τὸ αἷμα οὐ φάγεσθε, ἐπὶ τὴν γῆν ἐκχεεῖτε αὐτὸ ὡς ὕδωρ. οὐ δυνήσῃ φαγεῖν ἐν ταῖς πόλεσί σου τὸ ἐπιδέκατον τοῦ σίτου σου καὶ τοῦ οἴνου σου καὶ τοῦ ἐλαίου σου, τὰ πρωτότοκα τῶν βοῶν σου καὶ τῶν προβάτων σου καὶ πάσας τὰς εὐχάς, ὅσας ἂν εὔξησθε, καὶ τὰς ὁμολογίας ὑμῶν καὶ τὰς ἀπαρχὰς τῶν χειρῶν ὑμῶν, ἀλλ᾽ ἢ ἐναντι κυρίου τοῦ θεοῦ σου φαγῇ αὐτὰ ἐν τῷ τόπῳ οὗ ἂν ἐκλέξηται κύριος ὁ θεός σου αὐτῷ, σὺ καὶ ὁ υἱός σου καὶ ἡ θυγάτηρ σου, ὁ παῖς σου καὶ ἡ παιδίσκη σου καὶ ὁ λευίτης, καὶ ὁ προσήλυτος ὁ ἐν ταῖς πόλεσί σου, καὶ εὐφρανθήσῃ ἐναντι κυρίου τοῦ θεοῦ σου ἐπὶ πάντα οὗ ἐὰν ἐπιβάλῃς τὴν χεῖρά σου. πρόσεχε σεαυτῷ μὴ ἐγκαταλίπῃς τὸν λευίτην πάντα τὸν χρόνον ὃν ἂν ζῇς ἐπὶ τῆς γῆς. ἐὰν δὲ ἐμπλατύνῃ κύριος ὁ θεός σου τὰ ὅριά σου, καθάπερ

C

Trāsla. B. Hiero.

vouistis domino. Ibi epulabimini coram domino deo vr̄o: vos & filii & filie vestre: famuli & famule atq; leuites qui in vr̄is vrbibus cōmorātur. neq; ei habet aliā ptē & possessionē inter vos. Caue ne offeras holocausta tua ī oī loco quē videris: sed in eo quē elegerit dñs ī vna tribuum tuarum offeres hostias: & facies que cunq; precipio tibi. Si aūt comedere volueris: & te esus carniū delectauerit: occide, & comede iuxta bñdictionē dñi dei tui: quā dedit tibi in vrbibus tuis: siue immūdū fuerit: hoc est maculatū & debile: siue mūdū: hoc est integrū & sine macula quod offerri licet: sicut capream & ceruū comedes absq; esu dūtaxat sanguinis quē sup terrā q̄si aquā effundes. nō poteris comedere ī oppidis tuis decimā frumenti & vini & olei tui: primogenita armētorū & pecorum: & oīa q̄ vouerīs & sponte offerre volueritis & primitias manuū tuarū: sed corā domino deo tuo comedes ea ī loco quē elegerit dñs deus tuus: tu & filius tuus & filia & seruus & famula atq; leuites q manet in vrbibus tuis: & letaberis & reficieris corā dño do tuo in cunctis ad q̄ extēderis manū tuā. Caue ne derelīqs leuitē ī oī tpe quo versaris ī terra. Qū dilatauerit dñs de⁹ tu⁹ terminos tuos sicut lo

Ter. Heb.

תדרו ליהוה: ושמחתם לפני
יהוה אלהיכם אתם ובניכם
ובנתיכם ועבדיכם ואמהתיכם
והלוי אשר בשעריכם כי אין לו
חלק ונחלה אתכם: השמר לך פן
תעלה עלתיך בכל מקום אשר
תראה: כי אם במקום אשר יבחר
יהוה באחד שבטיך שם תעלה
עלתיך ושם תעשה כל אשר אנכי
מצוך: רק בכל אות נפשך תזבח
ואכלת בשר כברכת יהוה
אלהיך אשר נתן לך בכל שעריך
הטמא והטהור יאכלנו כצבי
וכאיל: רק הדם לא תאכלו על
הארץ תשפכנו כמים: לא תוכל
לאכל בשעריך מעשר דגנך
ותירשך ויצהרך ובכרת בקרך
וצאנך וכל נדריך אשר תדר
ונדבתיך ותרומת ידך: כי אם
לפני יהוה אלהיך תאכלנו במקום
אשר יבחר יהוה אלהיך בו
אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך
והלוי אשר בשעריך ושמחת
לפני יהוה אלהיך בכל משלח ידך:
השמר לך פן תעזב את הלוי כל
ימיך על אדמתך: כי ירחיב יהוה
אלהיך את גבלך כאשר דבר

Primitiua heb.

נדר פנה
שמר
עלה קום
ראה בחר
עשה
צוה אוה זבח
טהר אכל צבה
שפך יכל
ירש צהר
נדר
רום
קום
בחר
בנה אמה
שלח
שמר עזב
יום רחב

Transl. Chal.

דתדרון קדם ייי: ותחדון קדם ייי אלהכון אתון ובניכון ובנתכון ועבדיכון ואמהתכון
וליואה די בקרויכון ארי לית ליה חולק ואחסנא עמכון: אסתמר לך דלמא תסיק
עלותך בכל אתר דתחזי: אלהן באתרא דיתרעי ייי בחד משבטך תמן תסיק
עלותך ותמן תעביד כל דאנא מפקיד לך: להוד בכל רעות נפשך תיכוס ותיכול
בשרא כברכתא דייי אלהך דיהב לך בכל קרוך: מסאבא ודכיא יכלוניה כבשר
טביא ואילא: להוד דמא לא תיכלון על ארעא תשדוניה כמיא: לית לך רשו למיכל
בקרוך מעשר עיבורך חמרך ומשחך ובכורי תורך ועניך וכל נדרך דתידר ונדבתך
ואפרשות ידך: אלהן קדם ייי אלהך תיכלניה באתרא דיתרעי ייי אלהך ביה
את וברך וברתך ועבדך ואמתך וליואה די בקרוך ותחדי קדם ייי אלהך בכל
אושטות ידך: אסתמר לך דלמא תשבוק ית ליואה כל יומך על ארעך: ארי יפתי
ייי אלהך ית תחומך כמא דמליל

Interp̄. chal.

vouerītis coram dño. Et letabimini corā dño deo vr̄o vos τ filij vestri τ filie vr̄e τ serui vr̄i τ ancille vr̄e et leuita q̄ est in vrbibus vr̄is: q2 nō habet partē τ hereditatē vobiscū. Caue tibi ne offeras holocausta tua in oīni loco quē videris: sed in loco quē elegerit dñs in vna tribuū tuarū: ibi offeres holocausta tua: τ ibi facies oīa q̄ ego precipio tibi. Attamē in oīni desiderio aīe tue occides τ comedes carnes: iuxta benedictionē dñi dei tui quā dedit tibi in oībus vrbib⁹ tuis: mūdus τ immūdus comedet illā sicut carnē capree τ cerui. attamē sanguinē nō comedetis: sup terrā effundetis illū sicut aquā. Non erit tibi licitū vt comedas in vrbibus tuis decimas frumēti tui τ vini tui τ olei tui τ p̄mogenita boū tuoꝝ τ ouiū tuarū τ oīa vota tua que voueris τ q̄ sponte obtuleris τ primitias manuū tuarum: sed coram dño deo tuo comedes ea in loco quē elegerit dñs deus tu⁹: tu τ filius tuus τ filia tua et seruus tu⁹ τ ancilla tua τ leuita qui est in vrbibus tuis: τ letaberis corā dño deo tuo in oībus ad que miseris manū tuā. Caue tibi ne relinquas leuitā omnibus diebus tuis in terra tua. Cum autē dilatauerit dominus deus tuus terminū tuum sicut locutus est

Primitiua chal.

נדר חדה
קרה חסן סמר
נסק עלה חזה
עבד רעה נכס
אכל קרה סאב
אשד רשה
עשר עאן נדר
פרש אבל רעה
אמה חדה ישט
סמר שבק פתה

לך ואמרת אכלה בשר כי תאוה
נפשך לאכל בשר בכל אות
נפשך תאכל בשר: כי ירחק ממך
המקום אשר יבחר יהוה אלהיך
לשום שמו שם וזבחת מבקרך
ומצאנך אשר נתן יהוה לך
כאשר צויתך ואכלת בשעריך
בכל אות נפשך: אך כאשר יאכל
את הצבי ואת האיל כן תאכלנו
הטמא והטהור יחדו יאכלנו: רק
חזק לבלתי אכל הדם כי הדם
הוא הנפש ולא תאכל הנפש
עם הבשר: לא תאכלנו על
הארץ תשפכנו כמים: לא
תאכלנו למען ייטב לך ולבניך
אחריך כי תעשה הישר בעיני
יהוה: רק קדשיך אשר יהיו לך
ונדריך תשא ובאת אל המקום אשר
יבחר יהוה: ועשית עלתיך הבשר
והדם על מזבח יהוה אלהיך
ודם זבחיך ישפך על מזבח
יהוה אלהיך והבשר תאכל:
שמר ושמעת את כל הדברים
האלה אשר אנכי מצוך
למען ייטב לך ולבניך אחריך עד
עולם כי תעשה הטוב
והישר בעיני יהוה אלהיך:

cutus est tibi: & volueris vesci carnibus quas desiderat anima tua: locꝰ aūt quem elegerit dominus deus tuus: vt sit nomē eius ibi: si pcul fuerit: occides d armentis & pecoribus que habueris sicut precepit tibi: & comedes in oppidis tuis vt tibi placet. Sicut comeditur caprea & ceruus: ita vesceris eis: & mūdus & imūdus in cōe vescētur. hoc solū caue ne sanguinē comedas. Sanguis enim eorū p aīa est: & idcirco non debes animam comedere cū carnibus: sed super terrā fundes quasi aquam: vt bn̄ sit tibi & filiis tuis post te: cū feceris qd placet in conspectu dn̄i. Que aūt sanctificaueris & voueris dn̄o: tolles & venies ad locū quē elegerit dn̄s: & offeres oblationes tuas carnē & sanguinē sup altare domini dei tui. Sanguinē hostiarū fūdes in altari: carnibus autē ipse vesceris. Obserua & audi oīa que ego precipio tibi: vt bene sit tibi & filiis tuis post te in sempiternum: cū feceris quod bonum est & placitum in conspectu domini dei tui.

locutꝰ ē tibi: ꝛ dices: comedā carnes si cōcupierit
ἐλάλησέ σοι, καὶ ἐρεῖς, φάγομαι κρέα ἐὰν ἐπιθυμήσῃ ἡ
aīa tua: vt comedat carnes: in oī cōcupiscētia aīe
ψυχή σου, ὥστε φαγεῖν κρέα, ἐν πάσῃ ἐπιθυμίᾳ τῆς ψυ-
me tue comedes carnes. si āt lōgius absit a te
χῆς σου φαγῇ κρέα. ἐὰν δὲ μακρότερον ἀπέχῃ σου
locus: quē elegerit dn̄s deus tuus vt inuo
ὁ τόπος, ὃν ἐὰν ἐκλέξηται κύριος ὁ θεός σου ἐπικλη-
cetur nomē eius illic: ꝛ sacrificabis de
θῆναι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκεῖ, καὶ θύσεις ἀπὸ τῶν
bobus tuis ꝛ de ouibus tuis q̄s dederit tibi
βοῶν σου καὶ ἀπὸ τῶν προβάτων σου ὧν ἂν δῷ σοι
dn̄s deus tuus: quēadmodū p̄cepi tibi: ꝛ cōe
κύριος ὁ θεός σου, ὃν τρόπον ἐνετειλάμην σοι, καὶ φα-
des in oppidis tuis s̄m desideriū aīe
γῇ ἐν ταῖς πόλεσί σου κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ψυ-
me tue: sicut comedit caprea ꝛ ceruus: ita
χῆς σου, ὡς ἔσθεται ἡ δορκὰς καὶ ἡ ἔλαφος, οὕτως
vesceris eo. immūdus in te ꝛ mūdus simi
φαγῇ αὐτό. ὁ ἀκάθαρτος ἐν σοὶ καὶ ὁ καθαρὸς ὡσαύ-
liter vescetur. caue fortiter ne cōedas sā-
τως ἔδεται. πρόσεχε ἰσχυρῶς τοῦ μὴ φαγεῖν αἷ-
guinē: nā sāguis eius aīa. nō comedetur
μα, τὸ γὰρ αἷμα αὐτοῦ ψυχή. οὐ βρωθήσεται ἡ
aīa cū carnibus: nō comedetis: sup
ψυχὴ μετὰ τῶν κρεῶν, οὐ φάγεσθε, ἐπὶ τὴν
terrā fundetis illū q̄si aquā. nō vesceris eo: vt
γῆν ἐκχεεῖτε αὐτὸ ὡς ὕδωρ. οὐ φαγῇ αὐτό, ἵνα
bn̄ tibi sit: ꝛ filiis tuis post te: si
εὖ σοι γένηται, καὶ τοῖς υἱοῖς σου μετὰ σέ, ἐὰν
feceris bonū ꝛ placitū corā dn̄o
ποιήσῃς τὸ καλὸν καὶ τὸ ἀρεστὸν ἔναντι κυρίου τοῦ
deo tuo: verūtū scta tua q̄ tibi fuerit: ꝛ
θεοῦ σου, πλὴν τὰ ἅγιά σου ἃ ἂν σοι γένηται, καὶ
vota tua accipiēs venies in locū: quē
τὰς εὐχάς σου λαβὼν ἥξεις εἰς τὸν τόπον, ὃν ἂν
elegerit dn̄s deus tuus vt inuocetur nomē
ἐκλέξηται κύριος ὁ θεός σου ἐπικληθῆναι τὸ ὄνομα
eius illic: ꝛ facies holocausta tua.
αὐτοῦ ἐκεῖ, καὶ ποιήσεις τὰ ὁλοκαυτώματά σου.
carnes offeres sup altare dn̄i
τὰ κρέα ἀνοίσεις ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κυρίου τοῦ
dei tui. at sāguinē hostiaꝝ tuaꝝ fundes ad
θεοῦ σου. τὸ δὲ αἷμα τῶν θυσιῶν σου προσχεεῖς πρὸς
basim altaris dn̄i dei tui:
τὴν βάσιν τοῦ θυσιαστηρίου κυρίου τοῦ θεοῦ σου, τὰ
at carnibus vesceris. obserua ꝛ audi ꝛ facies
δὲ κρέα φαγῇ. φύλασσου καὶ ἄκουε καὶ ποιήσεις
oīa vba: q̄ ego p̄cipio tibi: vt
πάντας τοὺς λόγους, οὓς ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι, ἵνα
bn̄ tibi sit: ꝛ filiis tuis i sēpiternū: si fe-
εὖ σοι γένηται, καὶ τοῖς υἱοῖς σου δι᾽ αἰῶνος, ἐὰν ποι-
ceris bonū ꝛ placitū corā dn̄o deo tuo.
ήσῃς τὸ καλὸν καὶ τὸ εὐάρεστον ἔναντι κυ τοῦ θεοῦ σου.

Infra. 15.d.

D

Transla. Chal.

Interp̄. chal.

tibi: ꝛ dixeris comedā carnem: quādo desiderauerit anima tua comedere carnē: in omni desiderio aie tue comedes carnē. Si procul fuerit a te locus quē elegerit dn̄s deus tuꝰ vt collocet ibi maiestatē suā: occides de bobus tuis ꝛ de ouibus tuis q̄s dedit tibi dn̄s sicut precepit tibi: ꝛ comedes in vrbibus tuis in omni desiderio aie tue. Sicut enim comeditur caro capree ꝛ cerui sic comedes illā: mundus ꝛ immundus simul comedent. attamen cōfortare vt non comedas sanguinem: quia sanguis est aīa: ꝛ non comedes animā cum carne. Non comedes illum: sed sup terrā fundes illū sicut aquā. Non comedes illuꝫ vt benē sit tibi ꝛ filiis tuis post te: si feceris quod rectū est coram dn̄o. Verū tamen decimas sanctificatas quas habueris ꝛ vota tua tolles ꝛ venies ad locum quē elegerit dn̄s: et facies holocausta tua: quoruꝫ caro ꝛ sanguis offeretur sup altare dn̄i dei tui: sanguis aūt hostie sanctificate tue effundetur super altare dn̄i dei tui: ꝛ carnem comedes. Custodi ꝛ suscipe omnia verba hec que ego precipio tibi: vt bene sit tibi ꝛ filiis tuis post te vsq̄ in seculum: cum feceris quod rectum est ꝛ quod placitum est coram domino deo tuo.

Infra. 19.a.

si āt disꝑdiderit dn̄s deus tuus gētes: ad
ἐὰν δὲ ἐξολοθρεύσῃ κύριος ὁ θεός σου τὰ ἔθνη, εἰς
quas tu ingredieris illuc vt possideas terrā ea
οὓς σὺ εἰσπορεύσῃ ἐκεῖ κληρονομῆσαι τὴν γῆν αὐ-
rum a facie tua: ꝛ possederis
τῶν ἀπὸ προσώπου σου, καὶ κατακληρονομήσῃς
eos: ꝛ habitaueris in t̄ra eoꝝ: caue
αὐτούς, καὶ κατοικήσῃς ἐν τῇ γῇ αὐτῶν, πρόσεχε
tibi ipi: ne inquiras sequi eos post
σεαυτῷ, μὴ ἐκζητήσῃς ἐπακολουθῆσαι αὐτοῖς με-
q̄ exterminati fuerit illi a facie tua:
τὰ τὸ ἐξολοθρευθῆναι αὐτοὺς ἀπὸ προσώπου σου,
nō requiras deos illoꝝ: dicēs: quō
οὐ μὴ ἐκζητήσῃς τοὺς θεοὺς αὐτῶν, λέγων, πῶς
faciūt gētes iste diis eoꝝ: faci
ποιοῦσι τὰ ἔθνη ταῦτα τοῖς θεοῖς αὐτῶν, ποιή-
am ꝛ ego. nō facies sic dn̄o deo tuo.
σω κἀγώ. οὐ ποιήσεις οὕτω κυρίῳ τῷ θεῷ σου.
nā abominatiōes q̄s dn̄s aduersatus ē: fece-
τὰ γὰρ βδελύγματα ἃ κύριος ἐμίσησεν, ἐποίη-
rūt diis suis: qm̄ ꝛ filios suos
σαν τοῖς θεοῖς αὐτῶν, ὅτι καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτῶν
ꝛ filias suas cōbursit igne
καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῶν κατακαίουσι πυρὶ τοῖς
diis suis. oē vbū qd ego p̄cipio tibi ho
θεοῖς αὐτῶν. πᾶν ῥῆμα ὃ ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σή-
die: hoc custodies facere. nō addes ad
μερον, τοῦτο φυλάξῃ ποιεῖν. οὐ προσθήσεις ἐπ᾽
illō neq̄ minues ab eo.
αὐτὸ οὐδὲ ἀφελεῖς ἀπ᾽ αὐτοῦ. Ca. 13.

A

Si āt surrexerit in te ꝑpheta aut somni
ἐὰν δὲ ἀναστῇ ἐν σοὶ προφήτης ἢ ἐνυπνιαζόμε-
ans sōniū: ꝛ dederit tibi signū vel portētū: ꝛ
νος ἐνύπνιον, καὶ δῷ σοι σημεῖον ἢ τέρας, καὶ
euenerit signū vel portētū qd locutꝰ ē ad te:
ἔλθοι τὸ σημεῖον ἢ τὸ τέρας ὃ ἐλάλησε πρός σε,
dicēs: eamus ꝛ seruiamus diis alie
λέγων, πορευθῶμεν καὶ λατρεύσωμεν θεοῖς ἑτέ-
nis q̄s nō nouistis: nō audietis sermōes
ροις οἷς οὐκ οἴδατε, οὐκ ἀκούσεσθε τῶν λόγων τοῦ
prophete illius vel somniātis som
προφήτου ἐκείνου ἢ τοῦ ἐνυπνιαζομένου τὸ ἐνύ-
niū illud: qm̄ tentat dn̄s deus vr̄
πνιον ἐκεῖνο, ὅτι πειράζει κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν
vos: vt sciat: si diligitis dn̄m deū
ὑμᾶς, τοῦ εἰδέναι, εἰ ἀγαπᾶτε κύριον τὸν θεὸν
nr̄m ex toto corde vr̄o ꝛ ex tota
ἡμῶν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας ὑμῶν καὶ ἐξ ὅλης τῆς
aīa vr̄a. post dn̄z deū vr̄m am
ψυχῆς ὑμῶν. ὀπίσω κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν πο-
bulate: ꝛ eū timete: ꝛ
ρεύεσθε, καὶ αὐτὸν φοβεῖσθε, καὶ τὰς

Quādo disperdiderit dominus deus tuus an̄ faciē tuā gētes: ad quas ingredieris possidendas: & possederis eas atq̄ habitaueris in terra earū: caue ne imiteris eas postq̄ te fuerit introeunte subuerse: & requiras cerimonias earum dicens: Sicut coluerunt gētes iste deos suos: ita & ego colam. Non facies similiter dn̄o deo tuo. Omnes enī abominatiōes quas auersatur dn̄s fecerunt diis suis offerentes filios & filias: & comburentes igni. Quod precipio tibi hoc tantum facito domino: nec addas quicquam nec minuas. Ca. 13.

Si surrexerit in medio tui prophetes aut qui somniū vidisse se dicat: & predixerit signum atq̄ portentū: & euenerit quod locutus est: & dixerit tibi eamus & sequamur deos alienos quos ignoras: & seruiamus eis: non audies verba prophete illius aut somniatoris: quia temptat vos dominus deus vester: vt palam fiat vtrum diligatis eum an nō in toto corde & in tota anima vestra. Dominum deum vestrum sequimini: & ipsum timete: &

כי יכרית יהוה אלהיך את הגוים
אשר אתה בא שמה לרשת אותם
מפניך וירשת אתם וישבת
בארצם: השמר לך פן תנקש
אחריהם אחרי השמדם מפניך
ופן תדרש לאלהיהם לאמר
איכה יעבדו הגוים האלה את
אלהיהם ואעשה כן גם אני: לא
תעשה כן ליהוה אלהיך כי כל
תועבת יהוה אשר שנא עשו
לאלהיהם כי גם את בניהם ואת
בנתיהם ישרפו באש לאלהיהם:
את כל הדבר אשר אנכי מצוה
אתכם אתו תשמרו לעשות לא
תסף עליו ולא תגרע ממנו:

Cap. xiii.

כי יקום בקרבך נביא
או חלם חלום ונתן אליך אות
או מופת: ובא האות והמופת
אשר דבר אליך לאמר נלכה
אחרי אלהים אחרים אשר לא
ידעתם ונעבדם: לא תשמע אל
דברי הנביא ההוא או אל חולם
החלום ההוא כי מנסה יהוה
אלהיכם אתכם לדעת הישכם
אהבים את יהוה אלהיכם בכל
לבבכם ובכל נפשכם: אחרי יהוה
אלהיכם תלכו ואתו תיראו ואת

Transla. Chal.

Ca. xiii.

Interp̄. chal.

cum disperdiderit dn̄s deus tuꝰ populos ad quos tu igredieris vt eijcias eos a facie tua: ꝛ eieceris eos ꝛ habitaueris in terra eorū: caue tibi ne offendas post eos postq̄ disperierint a facie tua: ꝛ ne requiras idola eorum dicens. Quomodo seruierūt populi isti idolis suis: ita ꝛ ego faciam. Non ita facies coram dn̄o deo tuo: quoniā omne quod abominabile est coram dn̄o ꝛ quod odit dominus faciunt idolis suis: quoniā etiā filios suos ꝛ filias suas comburunt igni propter idola sua. Omne preceptū quod ego precipio vobis obseruabitis vt faciatis: neq̄ addetis ad illud neq̄ ex eo minuetis. Cap. 13.

Quando surrexerit in medio tui propheta aut somnians somnium: ꝛ dederit tibi signuꝫ aut portentū: ꝛ euenerit signum ꝛ portentum qd locutus est ad te: dicens. Eamus post idola populoꝝ que ignoras ꝛ seruiamus eis: nō acquiescas verbis prophete illius aut somnio somniatoris illius: quia tentat vos dn̄s deus vester: vt cognoscatur si diligitis dominuꝫ deum vestrū in toto corde vestro ꝛ in tota anima vestra. Post timorem domini dei vestri ambulabitis: ꝛ ipsum timebitis: ꝛ

ואת מצותיו תשמרו ובקלו תשמעו
ואתו תעבדו ובו תדבקון׃ והנביא
ההוא או חלם החלום ההוא יומת
כי דבר סרה על יהוה אלהיכם
המוציא אתכם מארץ מצרים
והפדך מבית עבדים להדיחך
מן הדרך אשר צוך יהוה אלהיך
ללכת בה ובערת הרע מקרבך׃
כי יסיתך אחיך בן אמך או
בנך או בתך או אשת חיקך
או רעך אשר כנפשך בסתר
לאמר נלכה ונעבדה אלהים
אחרים אשר לא ידעת אתה
ואבתיך׃ מאלהי העמים אשר
סביבתיכם הקרבים אליך או
הרחקים ממך מקצה הארץ
ועד קצה הארץ׃ לא תאבה לו
ולא תשמע אליו ולא תחוס עינך
עליו ולא תחמל ולא תכסה
עליו׃ כי הרג תהרגנו ידך תהיה
בו בראשונה להמיתו ויד כל
העם באחרנה׃ וסקלתו באבנים
ומת כי בקש להדיחך מעל
יהוה אלהיך המוציאך מארץ
מצרים מבית עבדים׃ וכל
ישראל ישמעו ויראון ולא יוסיפו
לעשות כדבר הרע הזה בקרבך׃

mandata illius custodite: & audite vocē eius. Ipsi seruietis: & ipsi adherebitis. Propheta aūt ille aut fictor somniorum interficietur: quia locutus est vt vos auerteret a dño deo vestro: qui eduxit vos de terra egypti: & redemit vos de domo seruitutis: vt errare te faceret de via quā tibi pcepit dñs deus tuus: & auferes malū de medio tui. Si tibi voluerit psuadere frater tuus filius matris tue: aut filius tuus vel filia siue vxor q̄ est in sinu tuo: aut amicus quē diligis vt aīam tuā clam dicens. Eamus & seruiamus diis alienis quos ignoras tu & patres tui: cunctarū in circuitu gentiū que iuxta vel procul sunt ab initio vsq; ad finē terre: nō acquiescas ei nec audias neq; parcat ei oculus tuus vt miserearis & occultes eum: sed statim interficies. Sit primum manus tua super eum: & post te oīs populus mittat manū. Lapidibus obrutus necabitur: qa voluit te abstrahere a domino deo tuo: qui eduxit te de terra egypti de domo seruitutis: vt & omnis israel audiens timeat. & nequaq̄ vltra faciat quippiam huius rei simile.

[illegible]

Interp. chal.

mandata eius seruabitis: & verbo eius obedietis: et et seruietis: & timori ei9 adherebitis. Propheta aūt ille aut somniator somnij illius occidatur: quia locutus est preuaricationē contra dñm deum vestrū qui eduxit vos de terra egypti: & qui redemit te de domo seruitutis: vt errare te faceret a via quā precepit tibi dñs deus tuus vt ambulares in ea. & auferes eum qui operatur malū de medio tui. Si persuaserit tibi frater tuus filius matris tue aut filius tuus aut filia tua aut vxor federis tui aut socius tu9 qui est sicut anima tua in occulto: dicens. Eamus & seruiamus idolis populoȝ q̄ ignoras tu & patres tui de idolis populoȝ qui sunt in circuitu vestro qui ppinqui sunt tibi aut qui longe sunt a te a finibus terre & vsq; ad finē terre: nō acquiescas ei neq; obedias ei: neq; parcat ei oculus tuus: nec miserearis ei9: neq; occultes eū. sed occidēs occides eū: man9 tua sit i eū in pncipio vt occidas eū: & manus totius populi postea. Et lapidabis eū lapidibus vt moriatur: qm̄ voluit abstrahere te a timore dñi dei tui q̄ eduxit te de terra egypti de domo seruitutis. et omnis israel audient & timebūt: & non addent facere iuxta sermonē hunc pessimum in medio tui.

Transla. Chal.

[illegible]

[illegible]

Si audieris in vna vrbium tuarum quas dñs deus tuus dabit tibi ad habitandum dicētes aliquos. Egressi sunt filii belial de medio tui: & auerterunt habitatores vrbis sue atq; dixerūt. Eamus & seruiamus diis alienis quos ignoratis: quere solicite: & diligēter rei veritate perspecta si inueneris certū esse qd dicitur: & abominationem hanc opere ppetratā: statim percuties hītatores vrbis illius in ore gladii: & delebis eam: omniaq; que in illa sūt vsq; ad pecora. Quicquid etiam supellectilis fuerit: cōgregabis in medio platearū eius: & cū ipsa ciuitate succēdes: ita vt vniuersa consumas domino deo tuo: & sit tumulus sempiternus. Non edificabitur amplius. & non adherebit de illo anathemate qcquam in māu tua: vt auertatur dñs ab ira furoris sui: & misereatur tui: multipliceto; te sicut iurauit patribus tuis: quando audieris vocem domini dei tui: custodiens omnia precepta eius que ego precipio tibi hodie: vt facias quod placitū est i conspectu domini dei tui.

Ca. 14.

Filii estote domini dei vestri. Nō vos incidetis nec facietis caluitium super mortuo: quoniam populus sanctus es domino deo tuo: & te elegit

כי תשמע באחת עריך אשר
יהוה אלהיך נתן לך לשבת שם
לאמר׃ יצאו אנשים בני בליעל
מקרבך וידיחו את ישבי עירם
לאמר נלכה ונעבדה אלהים
אחרים אשר לא ידעתם׃ ודרשת
וחקרת ושאלת היטב והנה אמת
נכון הדבר נעשתה התועבה הזאת
בקרבך׃ הכה תכה את ישבי העיר
ההוא לפי חרב החרם אתה ואת
כל אשר בה ואת בהמתה לפי
חרב׃ ואת כל שללה תקבץ אל
תוך רחבה ושרפת באש את
העיר ואת כל שללה כליל ליהוה
אלהיך והיתה תל עולם לא
תבנה עוד׃ ולא ידבק בידך מאומה
מן החרם למען ישוב יהוה
מחרון אפו ונתן לך רחמים ורחמך
והרבך כאשר נשבע לאבתיך׃
כי תשמע בקול יהוה אלהיך
לשמר את כל מצותיו אשר אנכי
מצוך היום לעשות הישר בעיני
יהוה אלהיך׃

Cap. xiiii.

בנים אתם ליהוה אלהיכם
לא תתגדדו ולא תשימו קרחה
בין עיניכם למת׃ כי עם קדוש
אתה ליהוה אלהיך ובך בחר

Transla. Chal.

[illegible]

Interp. chal.

Si audieris in vna vrbiū tuarū quas dñs deus tuus dabit tibi vt habites ibi: dicētes. Egressi sunt viri filij impietatis de medio tui: & seduxerūt habitatores vrbis sue dicētes. Eamus & seruiamus idolis populoȝ que ignoratis. queres & inuestigabis & interrogabis diligēt: & si verū & certū est verbū: & facta ē abominatio hec in medio tui: percutiēs percuties habitatores vrbis illius: in ore gladij disperdes eā: & oīa que in ea sunt & iumēta eius in ore gladij: & omnia spolia eius ɔgregabis in medio platee eius: & cōburēs igni ciuitatē & omnia spolia eius oīno corā dño deo tuo: et erit tumulus destructionis: & non edificabitur vltra. et non adherebit manui tue quicquā de anathemate: vt reuertatur dñs ab ira furoris sui: & det tibi miam et misereatur tui: & multiplicet te sicut iurauit patribus tuis: si obedieris verbo dñi dei tui vt custodias oīa precepta eius que ego precipio tibi hodie: vt facias quod rectum est corām dño deo tuo. Ca. 14.

Filij estis vos domini dei vestri. Non vos incidatis neq; faciatis caluitium inter oculos vestros super mortuo. Quoniā populus sanctus es tu corām domino deo tuo: & te elegit

יהוה להיות לו לעם סגלה מכל
העמים אשר על פני האדמה׃ לא
תאכל כל תועבה׃ זאת הבהמה
אשר תאכלו שור שה כשבים
ושה עזים׃ איל וצבי ויחמור
ואקו ודישן ותאו וזמר׃ וכל
בהמה מפרסת פרסה ושסעת שסע
שתי פרסות מעלת גרה בבהמה
אתה תאכלו׃ אך את זה לא
תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי
הפרסה השסועה את הגמל ואת
הארנבת ואת השפן כי מעלה
גרה המה ופרסה לא הפריסו
טמאים הם לכם׃ ואת החזיר
כי מפריס פרסה הוא ולא גרה
טמא הוא לכם מבשרם
לא תאכלו ובנבלתם לא תגעו׃
את זה תאכלו מכל אשר
במים כל אשר לו סנפיר
וקשקשת תאכלו׃ וכל אשר
אין לו סנפיר וקשקשת לא
תאכלו טמא הוא לכם׃ כל
צפור טהרה תאכלו׃ וזה אשר
לא תאכלו מהם הנשר והפרס
והעזניה׃ והראה ואת האיה והדיה
למינה׃ ואת כל ערב למינו׃
ואת בת היענה ואת התחמס

ut sis ei in populū peculiarem de cunctis gentibus: que sunt super terram. Ne comedatis que immūda sunt. Hoc ē animal quod comedere debetis bouem & ouem & capram: ceruum & capream: bubalum: tragelaphū pygargum orygen: camelopardū. Oē aïal quod in duas partes findit vngulā & ruminat: comedetis. De his āt que rumināt & vngulā nō findunt: hec comedere nō debetis: camelum: leporem: cyrogrillum: quia ruminant & non diuidunt vngulam: immunda erunt vobis. Sus quoqȝ quoniā diuidit vngulam & non ruminat: immunda erit. Carnibus eorum non vescemini: & cadauera non tangetis. Hec comedetis ex omnibus que morantur in aquis. Que habent pennulas & squamas comedite. que absqȝ pennulis & squamis sunt: ne comedatis: quia immūda sunt. Omnes aues mundas comedite: immundas ne comedatis. aquilā scilicet & gryphen & halietū: ixion & vulturem ac miluum iuxta genus suum: & omne coruini generis & struthionem ac noctuam

Primitiua chal.

Interp. chal.

dño vt sis ei in populū dilectū pre oibus populis qui sunt super faciem terre. Non comedes omne qd abominabile est: hoc est animal quod comedetis: boues et agnos ouium & hedos caprarū: ceruum & capream bubalū & tragelaphum & pygargū & orygen & camelopardalū. Omneqȝ animal qd vngulam habet fissam et in duas partes findit vngulā & ruminat in animalibus illud comedetis. Uerūtamen hoc non comedetis de his que rumināt & de his que fissam habēt vngulam in duas partes diuisam: camelū & leporem et cuniculum: qui ruminant & vngula eorū non est diuisa: imunda erunt vobis. Et sus qui habet vngulam diuisam & nō ruminat: immūdus erit vobis. de carnibus eoꝝ nō comedetis: & cadauera eoꝝ nō tangetis. Hec aūt comedetis de oibus q̄ sunt in aquis: oīe qd habet pēnulas & squamas comedetis: & oīe qd non habet pennulas & squamas nō comedetis: immūdū erit vobis. omnē auem mundam comedetis. Et hec non comedetis ex eis: aquilam & gryphum & halietū et ixon & vulturem & miluū in genere suo: & omnem coruum iuxta genus suū et struthionem & noctuam

ואת השחף ואת הנץ למינהו׃ את
הכוס ואת הינשוף והתנשמת׃
והקאת ואת הרחמה ואת השלך׃
והחסידה והאנפה למינה
והדוכיפת והעטלף׃ וכל שרץ
העוף טמא הוא לכם לא יאכלו׃
כל עוף טהור תאכלו׃ לא תאכלו
כל נבלה לגר אשר בשעריך
תתננה ואכלה או מכר לנכרי
כי עם קדוש אתה ליהוה אלהיך
לא תבשל גדי בחלב אמו׃ עשר
תעשר את כל תבואת זרעך
היצא השדה שנה שנה׃ ואכלת
לפני יהוה אלהיך במקום אשר
יבחר לשכן שמו שם מעשר
דגנך תירשך ויצהרך ובכרת
בקרך וצאנך למען תלמד ליראה
את יהוה אלהיך כל הימים׃ וכי
ירבה ממך הדרך כי לא תוכל
שאתו כי ירחק ממך המקום אשר
יבחר יהוה אלהיך לשום שמו
שם כי יברכך יהוה אלהיך׃
ונתתה בכסף וצרת הכסף בידך
והלכת אל המקום אשר יבחר
יהוה אלהיך בו׃ ונתתה הכסף
בכל אשר תאוה נפשך בבקר
ובצאן וביין ובשכר ובכל אשר

& larum atqȝ accipitrē iuxta genus suum: herodiū ac cygnum & ibin ac mergulū porphyrionē & nycticoracem: onocrotalū & caradrium singula in gñe suo. vpupā quoqȝ & vespertilionē & oē qd reptat & pēnulas habet: immūdū erit & non comedetur. Omne qd mundū est comedite. Quicqd āt morticiniū ē: ne vescamini ex eo. Peregrino q̄ intra portas tuas ē: da vt comedat aut vēde ei: quia tu populus sanctus dñi dei tui es. Non coques hedū in lacte matris sue. Decimā ptē separabis de cunctis fructibus tuis qui nascuntur in terra per annos singulos: & comedes in conspectu dñi dei tui in loco quē elegerit: vt in eo nomē illius inuocetur: decimam frumenti tui & vini & olei & primogenita de armentis & ouibus tuis: vt discas timere dñm deū tuum in oī tempore. Cum aūt longior fuerit via & locus quem elegerit dominus deus tuus: tibiqȝ bndixerit: nec poteris ad eū hec cuncta portare: vēdes omnia & in precium redīges: portabisqȝ manu tua: & proficisceris ad locum quem elegerit dominus deus tuus: & emes ex eadē pecūia quicquid tibi placuerit siue ex armentis siue ex ouibus: vinum quoqȝ & siceram & oē qd

Interp. chal.

et larū & accipitrē iuxta genus suū: herodiū & cygnū et ibin & mergulū & porphyrionē & nycticoracē & onocrotalū & caradriū iuxta gen⁹ suū: & vpupā & vespertilionē. & oīe reptile auiū immūdum erit vobis & nō comedetur: omnē volucrem mundū comedetis. Non comedetis omne morticiniū: peregrino qui est intra portas tuas dabis illud & comedet illud: aut vendes extraneo: q2 populus sanctus es tu corā dño deo tuo. Non comedetis carnē cū lacte. Decimās decimabis oēs fructus terre tue quos profert ager per singulos annos. et comedes corā dño deo tuo in loco quē elegerit vt collocet ibi maiestatē suā: illuc afferes decimas frumenti tui & vini tui & olei tui & primogenita boum tuoꝝ & ouiū tuarū: vt discas timere corā dño deo tuo oibus diebus. Et qñ longior fuerit via: & nō poteris portare illa: quoniā longe est a te locus quem elegit dñs deus tu⁹ vt collocet ibi maiestatē suā: qñ benedicet tibi dñs deus tuus: vendes ea argento: & ligabis argentū in manu tua: & ibis ad locū quē elegerit dominus deus tu⁹. Et dabis argentū pro oibus que voluerit anima tua: pro bobus & ouibus & pro vino nouo & veteri & pro omnibus

Primitiua chal.

תִשְׁאָלְךָ נַפְשֶׁךָ וְאָכַלְתָּ שָּׁם לִפְנֵי
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְשָׂמַחְתָּ אַתָּה וּבֵיתֶךָ
וְהַלֵּוִי אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ לֹא תַעַזְבֶנּוּ
כִּי אֵין לוֹ חֵלֶק וְנַחֲלָה עִמָּךְ
מִקְצֵה שָׁלֹשׁ שָׁנִים תּוֹצִיא אֶת
כָּל מַעְשַׂר תְּבוּאָתְךָ בַּשָּׁנָה הַהִוא
וְהִנַּחְתָּ בִּשְׁעָרֶיךָ וּבָא הַלֵּוִי כִּי אֵין
לוֹ חֵלֶק וְנַחֲלָה עִמָּךְ וְהַגֵּר וְהַיָּתוֹם
וְהָאַלְמָנָה אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ וְאָכְלוּ
וְשָׂבֵעוּ לְמַעַן יְבָרֶכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה

Ca. xv.

מִקֵּץ שֶׁבַע שָׁנִים
תַּעֲשֶׂה שְׁמִטָּה וְזֶה דְּבַר הַשְּׁמִטָּה
שָׁמוֹט כָּל בַּעַל מַשֵּׁה יָדוֹ
אֲשֶׁר יַשֶּׁה בְּרֵעֵהוּ לֹא יִגֹּשׂ אֶת
רֵעֵהוּ וְאֶת אָחִיו כִּי קָרָא שְׁמִטָּה
לַיהוָה אֶת הַנָּכְרִי תִּגֹּשׂ וַאֲשֶׁר
יִהְיֶה לְךָ אֶת אָחִיךָ תַּשְׁמֵט יָדֶךָ
אֶפֶס כִּי לֹא יִהְיֶה בְּךָ אֶבְיוֹן כִּי
בָרֵךְ יְבָרֶכְךָ יְהוָה בָּאָרֶץ אֲשֶׁר
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ נַחֲלָה
לְרִשְׁתָּהּ רַק אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע
בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹר
לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַמִּצְוָה הַזֹּאת
אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם כִּי יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ בֵּרַכְךָ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָךְ
וְהַעֲבַטְתָּ גּוֹיִם רַבִּים וְאַתָּה לֹא

desiderat aĩa tua. & comedes coram dño deo tuo: & epulaberis tu & domus tua & leuita qui intra portas tuas est. Caue ne derelinqs eum: qa non habet aliam partẽ in possessione tua. Anno tertio separabis aliam decimã ex oĩbus q̃ nascuntur tibi eo tẽpore: & repones intra ianuas tuas: venietq3 leuites q aliã nõ habet partẽ nec possessionẽ tecũ: & pegrinus ac pupillus & vidua qui intra portas tuas sunt: & comedẽt & saturabuntur: vt bñdicat tibi dñs deus tuus in cũctis opib9 manuũ tuarũ q̃ feceris.

Septimo ãno Ca. 15. facies remissionẽ q̃ hoc ordie celebrabitur. Cui debetur aliquid ab amico vel proximo ac fratre suo: repetere non poterit: quia annus remissionis est dñi. A peregrio & aduena exiges: ciuẽ & ppinquũ repetendi nõ habebis ptatẽ. Et oĩno indigens & mendicus non erit iter vos vt bñdicat tibi dñs deus tuus in terra quam traditurus est tibi in possessionem. Si tamen audieris vocẽ domini dei tui: & custodieris vniuersa que iussit: & que ego hodie precipio tibi: benedicet tibi vt pollicitus est. Fenerabis gẽtibus mltis & ipse a nullo

Infra. 28. b.

Interp. chal.

que petierit aĩa tua. et comedes ibi corã dño deo tuo: et letaberis tu & viri domus tue & leuita q̃ est in vrbibus tuis: ne dimittas eum qm̃ nõ habet partẽ & hereditatẽ tecũ. In fine triũ annoꝶ educes oẽs decimas frugũ tuarũ in anno illo: & recondes in vrbibus tuis: et veniet leuites qui nõ habet partẽ & hereditatẽ tecũ et peregrinus & pupillus & vidua q̃ sunt in vrbibus tuis: & comedẽt & saturabũtur: vt benedicat tibi dñs deus tuus in oĩbus opibus manuũ tuarũ que facies.

In anno vltimo septẽ annoꝶ facies re- Ca. 15. missionẽ. Et hoc est verbũ remissionis: vt remittat vnusquisq3 creditor cui debetur aliquid a primo suo: nõ repetat a fratre suo: quia vocauit remissionẽ coram dño. a filiis populoꝶ repetes: & si quid fuerit tibi cum fratre tuo: remittes manũ tuam. Attamen nõ erit in te egenus: quoniã benedictiõe benedicet tibi dñs in terra quã dñs deus tuus dabit tibi in possessionem vt possideas eam. Verũtamen si obediens obedieris verbo dñi dei tui: vt custodias & facias omnia precepta hec que ego precipio tibi hodie: quoniã dominus deus tuus benedicet tibi sicut locutus est tibi: et mutuabis populis multis: & tu non

תַעֲבֹט וּמָשַׁלְתָּ בְּגוֹיִם רַבִּים וּבְךָ
לֹא יִמְשֹׁלוּ כִּי יִהְיֶה בְךָ אֶבְיוֹן
מֵאַחַד אַחֶיךָ בְּאַחַד שְׁעָרֶיךָ
בְּאַרְצְךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן
לָךְ לֹא תְאַמֵּץ אֶת לְבָבְךָ וְלֹא
תִקְפֹּץ אֶת יָדְךָ מֵאָחִיךָ הָאֶבְיוֹן
כִּי פָתֹחַ תִּפְתַּח אֶת יָדְךָ לוֹ וְהַעֲבֵט
תַּעֲבִיטֶנּוּ דֵּי מַחְסֹרוֹ אֲשֶׁר יֶחְסַר
לוֹ הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן יִהְיֶה דָבָר עִם
לְבָבְךָ בְלִיַּעַל לֵאמֹר קָרְבָה שְׁנַת
הַשֶּׁבַע שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה וְרָעָה עֵינְךָ
בְּאָחִיךָ הָאֶבְיוֹן וְלֹא תִתֵּן לוֹ וְקָרָא
עָלֶיךָ אֶל יְהוָה וְהָיָה בְךָ חֵטְא נָתוֹן
תִּתֵּן לוֹ וְלֹא יֵרַע לְבָבְךָ בְּתִתְּךָ לוֹ
כִּי בִּגְלַל הַדָּבָר הַזֶּה יְבָרֶכְךָ יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ בְּכָל מַעֲשֶׂךָ וּבְכֹל מִשְׁלַח
יָדֶךָ כִּי לֹא יֶחְדַּל אֶבְיוֹן מִקֶּרֶב
הָאָרֶץ עַל כֵּן אָנֹכִי מְצַוְּךָ לֵאמֹר
פָּתֹחַ תִּפְתַּח אֶת יָדְךָ לְאָחִיךָ
לַעֲנִיֶּךָ וּלְאֶבְיֹנְךָ בְּאַרְצֶךָ כִּי יִמָּכֵר
לְךָ אָחִיךָ הָעִבְרִי אוֹ הָעִבְרִיָּה
וַעֲבָדְךָ שֵׁשׁ שָׁנִים וּבַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִת
תְּשַׁלְּחֶנּוּ חָפְשִׁי מֵעִמָּךְ וְכִי
תְשַׁלְּחֶנּוּ חָפְשִׁי מֵעִמָּךְ לֹא תְשַׁלְּחֶנּוּ
רֵיקָם הַעֲנֵיק תַּעֲנִיק לוֹ מִצֹּאנְךָ
וּמִגָּרְנְךָ וּמִיִּקְבֶךָ אֲשֶׁר בֵּרַכְךָ
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תִּתֶּן לוֹ וְזָכַרְתָּ

accipies mutuũ. Dñaberis nationibus plurimis: & tui nemo dominabitur. Si vnus de fribus tuis q morantur intra portas ciuitatis tue in terra quã dñs deus tuus daturus est tibi: ad paupertatẽ deuenerit: nõ obdurabis cor tuum: nec contrahes manum sed aperies eã pauperi & dabis mutuum quo eum indigere perspexeris. Caue ne forte subrepat tibi ipia cogitatio: & dicas in corde tuo: appropinquat septimus annus remissionis: & auertas oculos tuos a paupere frẽ tuo: nolẽs ei quod postulat mutuũ cõmodare: ne clamet cõtra te ad dñm: & fiat tibi i pec catũ: sed dabis ei. Nec ages qppiã callide i eius necessitatibus subleuandis: vt bñdicat tibi dñs deus tuus in oĩ ope & in cũctis ad q̃ manum miseris. Nõ deerunt paupes in terra hitationis tue: idcirco ego pcipio tibi vt aperias manum fratri tuo egeno & paupi q tecũ versatur in terra. Cũ tibi vẽditus fuerit frater tuus hebreus aut hebrea: & sex annis seruierit tibi: in septimo anno dimittes eum liberum. & quẽ libertate donaueris: nequaq̃ vacuũ abire patieris: sed dabis viaticum de gregibus & de area & torculari tuo: quibus dñs deus tuus benedixerit tibi. Memento

Interp. chal.

accipies mutuũ: & dñaberis populoꝶ multoꝶ: tui autem non dñabunt. Si vnus de fribus tuis fuerit egenus in vna vrbiũ tuarũ in terra tua quã dñs deus tuus dabit tibi: non indurabis cor tuũ neq3 cõtrahes manũ tuã a fratre tuo egeno: sed aperiẽs aperies ei manũ tuã: & mutuãs mutuabis ei iuxta id quo idiget. Caue tibi ne sit verbũ ipietatis in corde tuo: dicẽs. Appropinq̃t ann9 septimus ann9 remissionis: & oculus tuus sit neq3 ɔtra frẽm tuũ egenũ & nõ dederis ei: & clamet cõtra te coraz dño & sit in te peccatũ. tribuẽs tribues ei: & non displicebit cordi tuo cum dederis ei: quia propter verbũ hoc benedicet tibi dñs de9 tuus in oĩbus operibus tuis & in cunctis ad que miseris manũ tuam. Non enim deerit egenus in medio terre: ideo ego precipio tibi hodie dicẽs. Aperiens aperies manum tuã fratribus tuis paupibus tuis & egenis tuis in terra tua. Si venditus fuerit tibi frẽ tu9 filius israel aut filia israel: seruiet tibi sex annis: & in anno septĩo dimittes eum liberũ a te. Et qñ dimiseris eũ liberũ a te: nõ dimittes eũ vacuũ: sed separãs separabis ei de ouibus tuis & de area tua & de torculari tuo: & dabis ei de his qbus dñs benedixerit tibi: & recordaberis

כי עבד היית בארץ מצרים ויפדך
יהוה אלהיך על כן אנכי מצוך
את הדבר הזה היום: והיה כי
יאמר אליך לא אצא מעמך כי
אהבך ואת ביתך כי טוב לו עמך:
ולקחת את המרצע ונתתה באזנו
ובדלת והיה לך עבד עולם ואף
לאמתך תעשה כן: לא יקשה
בעיניך בשלחך אתו חפשי מעמך
כי משנה שכר שכיר עבדך שש
שנים וברכך יהוה אלהיך בכל
אשר תעשה: כל הבכור אשר
יולד בבקרך ובצאנך הזכר
תקדיש ליהוה אלהיך לא תעבד
בבכר שורך ולא תגז בכור
צאנך: לפני יהוה אלהיך
תאכלנו שנה בשנה במקום
אשר יבחר יהוה אתה וביתך:
וכי יהיה בו מום פסח או עור כל
מום רע לא תזבחנו ליהוה
אלהיך: בשעריך תאכלנו הטמא
והטהור יחדו כצבי וכאיל: רק את
דמו לא תאכל על הארץ תשפכנו
כמים: שמור את חדש

Ca.xvi.

האביב ועשית פסח ליהוה
אלהיך כי בחדש האביב הוציאך
יהוה אלהיך ממצרים לילה:

q & ipse seruieris ī terra egypti: & liberauerit te dn̄s deus tuus: & idcirco ego nūc precipio tibi. Sin autem dixerit: nolo egredi: eo q diligat te & domū tuā: & bene sibi apud te esse sentiat: assumes subulā & pforabis aurē eius in ianua domus tue: & seruiet tibi vsq3 in eternū: ancille quoq3 similiter facies. Nō auertas ab eis oculos tuos qn̄ dimiseris eos liberos: qm̄ iuxta mercedē mercenarii per sex ānos seruiuit tibi: vt bn̄dicat tibi dn̄s deus tuus in cūctis opibus q̄ agis. De priogenitis q nascūtur in armētis & ouibus tuis: quicquid ē sexus masculini sctificabis dn̄o deo tuo. Non opaberis in priogēito bouis: & nō tondebis primogēita ouiū. In conspectu dn̄i dei tui comedes ea p ānos singulos ī loco quē elegerit dn̄s: tu & dom⁹ tua. Sin aūt habuerit maculam: & vel claudū fuerit vel cecū: aut ī aliq̄ pte deforme vel debile: nō immolabitur dn̄o deo tuo: sed ītra portas vrbis tue comedes illd̄: tā mūdus q̄ imūdus similiter vescentur eis q̄si caprea & ceruo. Hoc solū obseruabis vt sanguinē eorum nō comedas: sed effundes ī terrā quasi aquā. Cap.16.

Obserua mēsē nouarū frugū & verni primū tpis vt facias phase dn̄o deo tuo: qm̄ ī isto mēse eduxit te dn̄s de

q seruus fuisti in terra egypti: ⁊ redemit
ὅτι οἰκέτης ἦσθα ἐν γῇ αἰγύπτου, καὶ ἐλυτρώσατό
te dn̄s de⁹ tuus illinc. pp hoc ego tibi p̄
σε κύριος ὁ θεός σου ἐκεῖθεν. διὰ τοῦτο ἐγώ σοι ἐν-
cipio vt facias xbū hoc. si āt dixerit ad
τέλλομαι ποιεῖν τὸ ῥῆμα τοῦτο. ἐὰν δὲ λέγῃ πρός
te: nō exibo a te: qm̄ dilexit te ⁊
σε, οὐκ ἐξελεύσομαι ἀπὸ σοῦ, ὅτι ἠγάπησέ σε καὶ
domū tuā: qz bn̄ est illi apd̄ te: ⁊ assumes
τὴν οἰκίαν σου, ὅτι εὖ ἐστὶν αὐτῷ παρά σοι, καὶ λήψῃ
subulā: ⁊ pforabis aurē eius in ia
τὸ ὀπήτιον, καὶ τρυπήσεις τὸ οὖς αὐτοῦ ἐπὶ τὴν θύ
nua: ⁊ erit seru⁹ tuus in eternū. ⁊ an
ραν, καὶ ἔσται οἰκέτης σου εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ τὴν παι
cille tue facies similiter. nō durū sit
δίσκην σου ποιήσεις ὡσαύτως. οὐ σκληρὸν ἔσται ἐ-
corā te: cū dimittitur ipi liberi
ναντίον σου, ἐξαποστελλομένων αὐτῶν ἐλευθέρων
a te. qm̄ annuā mercedē mercenarij seruiuit
ἀπὸ σοῦ. ὅτι ἐπέτειον μισθὸν μισθωτοῦ ἐδούλευ-
tibi sex ānis. ⁊ bn̄dixit tibi dn̄s de⁹ tu⁹
σέ σοι ἓξ ἔτη. καὶ εὐλογήσει σε κύριος ὁ θεός σου
in cūctis q̄ feceris. oē primogenitū qd̄ gentū
ἐν πᾶσιν οἷς ἂν ποιῇς. πᾶν πρωτότοκον ὃ ἂν τεχ-
fuerit in bobus tuis ⁊ in ouibus tuis:
θῇ ἐν τοῖς βουσί σου καὶ ἐν τοῖς προβάτοις σου,
mascula sctificabis dn̄o deo tuo: nō opa
τὰ ἀρσενικὰ ἁγιάσεις κυρίῳ τῷ θεῷ σου, οὐκ ἐρ-
beris in pmogenito vitulo tuo: ⁊ nō
γάσῃ ἐν τῷ πρωτοτόκῳ μόσχῳ σου, καὶ οὐ μὴ
tōdebis pmogenitū ouiū tuap. co-
κείρῃς τὸ πρωτότοκον τῶν προβάτων σου. ἔναν-
rā dn̄o deo tuo comedes illd̄ ānū ex an
τι κυρίου τοῦ θεοῦ σου φαγῇ αὐτὸ ἐνιαυτὸν ἐξ ἐνι-
no: in loco quē elegerit dn̄s deus
αυτοῦ, ἐν τῷ τόπῳ ᾧ ἂν ἐκλέξηται κύριος ὁ θεός
tu⁹: tu ⁊ domus tua. si āt fuerit in eo macula
σου, σὺ καὶ ὁ οἶκός σου. ἐὰν δὲ ᾖ ἐν αὐτῷ μῶμος.
claudū vel cecū vel ⁊ ois macula mala: nō
χωλὸν ἢ τυφλὸν ἢ καὶ πᾶς μῶμος πονηρός, οὐ
sacrificabis illud dn̄o deo tuo: in vrbibus tuis
θύσεις αὐτὸ κυρίῳ τῷ θεῷ σου, ἐν ταῖς πόλεσί σου
comedes illud. imundus in te ⁊ mundus sīr
φαγῇ αὐτό. ὁ ἀκάθαρτος ἐν σοὶ καὶ ὁ καθαρὸς ὡσαύ-
comedet: q̄si caprea vel ceruū: verūtn̄ sanguinē
τως φάγεται, ὡς δορκάδα ἢ ἔλαφον, πλὴν τὸ αἷμα αὐ-
eius nō comedes: in trā effundes illū q̄si aquā.
τοῦ οὐ φαγῇ, ἐπὶ τὴν γῆν ἐκχεεῖς αὐτὸ ὡς ὕδωρ. ca.16

Obserua mēsem nouop: ⁊ facies pascha
φύλαξον τὸν μῆνα τῶν νέων, καὶ ποιήσεις τὸ πάσχα
dn̄o deo tuo: qm̄ in mēse nouop edu-
κυρίῳ τῷ θεῷ σου, ὅτι ἐν τῷ μηνὶ τῶν νέων ἐξή-
xit te dn̄s deus tuus de egypto nocte.
γαγέ σε κύριος ὁ θεός σου ἐξ αἰγύπτου νυκτός.

⁊ sacrificabis pascha dn̄o deo tuo oues
καὶ θύσεις τὸ πάσχα κυρίῳ τῷ θεῷ σου πρόβα-
⁊ boues in loco quē elegerit dn̄s
τα καὶ βόας ἐν τῷ τόπῳ ᾧ ἂν ἐκλέξηται κύριος
deus tuus: vt inuocet nomē ei⁹ illic: nō co-
ὁ θεός σου, ἐπικληθῆναι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκεῖ, οὐ φά-
medes in illo fermētū: septē diebus comedes in eo
γῃ ἐπ᾽ αὐτοῦ ζύμην, ἑπτὰ ἡμέρας φαγῇ ἐπ᾽ αὐτοῦ
azyma: panē afflictiōis: qm̄ in velocitate egressi estis
ἄζυμα, ἄρτον κακώσεως, ὅτι ἐν σπουδῇ ἐξήλθατε
de egypto nocte: vt recordemini diei
ἐξ αἰγύπτου νυκτός, ἵνα μνησθῆτε τὴν ἡμέραν τῆς
egressiōis vre de tra egypti oib⁹ die-
ἐξοδίας ὑμῶν ἐκ γῆς αἰγύπτου πάσας τὰς ἡμέ-
b⁹ vite vre. nō apparebit tibi fermētū in
ρας τῆς ζωῆς ὑμῶν. οὐκ ὀφθήσεταί σοι ζύμη ἐν
oibus terminis tuis septē dieb⁹: ⁊ nō remane-
πᾶσι τοῖς ὁρίοις σου ἑπτὰ ἡμέρας, καὶ οὐ κοιμη-
bit de carnib⁹ q̄s sacrificaueritis vespe
θήσεται ἀπὸ τῶν κρεῶν ὧν ἂν θύσητε τοεσπέρας
die primo vsq3 mane. nō poteris sacrificare
τῇ ἡμέρᾳ τῇ πρώτῃ εἰς τοπρωΐ. οὐ δυνήσῃ θῦσαι
pascha in vlla vrbiū tuap q̄s dn̄s
τὸ πάσχα ἐν οὐδεμιᾷ τῶν πόλεών σου ὧν κύριος
de⁹ tu⁹ dat tibi: sed in locū quē
ὁ θεός σου δίδωσί σοι, ἀλλ᾽ ἢ εἰς τὸν τόπον ὃν ἂν
elegerit dn̄s de⁹ tu⁹: vt inuocet no-
ἐκλέξηται κύριος ὁ θεός σου, ἐπικληθῆναι τὸ ὄνο-
mē eius illic: sacrificabis pascha vespe ad
μα αὐτοῦ ἐκεῖ, θύσεις τὸ πάσχα ἑσπέρας πρὸς
occasuz solis in tēpore q̄ egressus es de tra egypti:
δυσμὰς ἡλίου ἐν τῷ καιρῷ ᾧ ἐξῆλθες ἐκ γῆς αἰγύπτου,
⁊ coques ⁊ torrebis: ⁊ comedes in loco
καὶ ἑψήσεις καὶ ὀπτήσεις, καὶ φαγῇ ἐν τῷ τόπῳ
quē elegerit dn̄s deus tuus eū: ⁊ auer-
ᾧ ἂν ἐκλέξηται κύριος ὁ θεός σου αὐτόν. καὶ ἀπο-
teris mane ⁊ pficisceris in domos tuas.
στραφήσῃ τοπρωΐ καὶ ἀπελεύσῃ εἰς τοὺς οἴκους σου.
sex dieb⁹ comedes azyma: ⁊ die septima
ἓξ ἡμέρας φαγῇ ἄζυμα, καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ
exitus festū dn̄o deo tuo. nō facies in eo
ἐξόδιον ἑορτὴ κυρίῳ τῷ θεῷ σου. οὐ ποιήσεις ἐν αὐ-
oē opus p̄ter q̄ fient aīe. septē
τῇ πᾶν ἔργον πλὴν ὅσα ποιηθήσεται ψυχῇ. ἑπτὰ
hebdomadas integras numerabis tibi ipi: cū
ἑβδομάδας ὁλοκλήρους ἐξαριθμήσεις σεαυτῷ, ἀρ-
inceperis tu falcem in messem: incipies nūera-
ξαμένου σου δρέπανον ἐπ᾽ ἀμητόν, ἄρξῃ ἐξαριθμεῖ-
re septē hebdomadas. ⁊ facies festū heb-
σαι ἑπτὰ ἑβδομάδας. καὶ ποιήσεις ἑορτὴν ἑβ-
domadap dn̄o deo tuo: scd̄m qd̄ potest
δομάδων κυρίῳ τῷ θεῷ σου, καθότι ἰσχύει ἡ
man⁹ tua: q̄ dederit tibi:
χείρ σου, ὅσα ἂν δῷ σοι,

us tuus de egypto nocte. Immolabisq3 phase dn̄o deo tuo de ouibus & de bobus in loco quē elegerit dn̄s deus tuus: vt habitet nomē eius ibi. Nō comedes ī eo panē fermētatū. Septē diebus comedes absq3 fermēto afflictionis panē: quoniā in pauore egressus es de egypto: vt memineris diei egressiōis tue de egypto oībus diebus vite tue. Non apparebit fermentatū in oībus termīs tuis septem diebus: & nō remācbit de carnibus eius quod immolatū ē vespere in die prīo vsq3 mane. Non poteris imolare phase in qualibet vrbiū tuarū q̄s domīus deus tuus daturus est tibi: sed in loco quem elegerit dominus deus tuus vt habitet nomē eius ibi. Immolabisq3 phase vespere ad solis occasum quādo egressus es de egypto: & coques & comedes ī loco quem elegerit dominus deus tuus: maneq3 consurgēs vades in tabernacula tua. Sex diebus comedes azyma: & in die septima: quia collecta est domini dei tui: non facies opus. Septem hebdomadas nūerabis tibi ab ea die qua falcē in segetē miseris: & celebrabis diem festum hebdomadarū domino deo tuo oblationē spōtaneam man⁹ tue: quā offeres

וזבחת פסח ליהוה אלהיך צאן
ובקר במקום אשר יבחר יהוה
לשכן שמו שם: לא תאכל עליו
חמץ שבעת ימים תאכל עליו
מצות לחם עני כי בחפזון יצאת
מארץ מצרים למען תזכר
את יום צאתך מארץ מצרים כל
ימי חייך: ולא יראה לך שאר
בכל גבלך שבעת ימים ולא ילין
מן הבשר אשר תזבח בערב
ביום הראשון לבקר: לא תוכל
לזבח את הפסח באחד שעריך
אשר יהוה אלהיך נתן לך:
כי אם אל המקום אשר יבחר
יהוה אלהיך לשכן שמו שם
תזבח את הפסח בערב כבוא
השמש מועד צאתך ממצרים:
ובשלת ואכלת במקום
אשר יבחר יהוה אלהיך בו
ופנית בבקר והלכת לאהליך:
ששת ימים תאכל מצות וביום
השביעי עצרת ליהוה אלהיך
לא תעשה מלאכה: שבעה שבעת
תספר לך מהחל חרמש בקמה
תחל לספר שבעה שבעות: ועשית
חג שבעות ליהוה אלהיך
מסת נדבת ידך אשר תתן

Transla.Chal.

ארי עבדא הויתא בארעא דמצרים ופרקך יי אלהך על כן אנא מפקד לך ית פתגמא
הדין יומא דין: ויהי ארי יימר לך לא אפוק מעמך ארי רחמך וית אנש ביתך ארי
טב ליה עמך: ותיסב ית מרצעא ותתן באודניה ובדשא ויהי לך עבד פלח לעלם ואף
לאמתך תעבד כן: לא יקשי בעינך במפטרך יתיה בר חורין מעמך ארי על חד תרין
אגרא דאגירא פלחך שית שנין ויברכינך יי אלהך בכל דתעביד: כל בוכרא
דאתיליד בתורך ובענך דכרין תקדש קדם יי אלהך לא תפלח בבוכרא דתורך
ולא תיגוז בוכרא דענך: קדם יי אלהך תיכלניה שתא בשתא באתרא דיתרעי יי
את ואנש ביתך: וארי יהי ביה מומא חגיר או עויר כל מדעם ביש לא תכסיניה קדם
יהוה אלהך: בקרוך תיכליניה מסאבא ודכיא כחדא כבשר טביא ואילא: לחוד ית
דמיה לא תיכול על ארעא תשדיניה כמיא: טר ית ירחא דאביבא Ca.xvj.
ותעביד פסחא קדם יי אלהך ארי בירחא דאביבא אפקך יי אלהך ממצרים בליליא:

Interp̄.chal.

q seru⁹ fuisti in terra egypti ⁊ redemit te dn̄s de⁹ tu⁹: ideo ego p̄cipio tibi xbū hoc hodie. Et si dixerit tibi nō egrediar a te: eo q diligit te ⁊ hoīes dom⁹ tue: qz bene ē ei apud te: tolles subulā ⁊ pforabis aurē ei⁹ in ianua: ⁊ erit tibi suus ministrās in seculū. ancille q̄q3 tue facies sīr. Nō sit graue ī oculis tuis cū dimiseris eū liberū a te: qm̄ duplici mercede mercenarij seruiuit tibi sex annis: ⁊ bn̄dicet tibi dn̄s de⁹ tuus in oībus q̄ feceris. Oīne primogenitū qd̄ natū fuerit masculū in bob⁹ tuis ⁊ in ouib⁹ tuis sctificabis corā dn̄o deo tuo. Nō opaberis in p̄mogēito boum tuop: nec tondebis primogenitū ouium tuap: corā dn̄o deo tuo comedes illud per singulos annos in loco quē elegerit dn̄s: tu et hoīes domus tue. ⁊ si fuerit in eo macula: si claudum fuerit aut cecuz: aut si fuerit in eo aliqd̄ mali: nō immolabis illud coram dn̄o deo tuo. in vrbibus tuis comedes illud: mūdus ⁊ immūdus simul: sicut carnē capree ⁊ cerui. Attamen sanguinē eius nō comedes: sed sup terrā effundes illū sicut aquam. Ca.16.

Obserua mensem nouarū frugum ⁊ facies phasse domino deo tuo: quoniā in mense nouarum frugum eduxit te dominus deus tuus de egypto nocte.

Transla.Chal.

ותיכוס פסחא קדם יי אלהך מן ענא ונכסת קודשיא מן תורי באתרא דיתרעי יי
לאשראה שכינתיה תמן: לא תיכול עלוהי חמיע שבעא יומין תיכול עלוהי פטיר
לחם עוני ארי בבהילו נפקתא מארעא דמצרים בדיל דתדכר ית יום מפקך מארעא
דמצרים כל יומי חייך: ולא יתחזי לך חמיר בכל תחומך שבעא יומין ולא יבית מן
בישרא דתיכוס ברמשא ביומא קדמאה לצפרא: לית לך רשו למיכס ית פסחא בחדא
מן קרוך דיי אלהך יהיב לך: אילהין לאתרא דיתרעי יי אלהך לאשראה
שכינתיה תמן תיכוס ית פסחא ברמשא כמיעל שמשא זמן מפקך ממצרים:
ותבשל ותיכול באתרא דיתרעי יי אלהך ביה ותתפני בצפרא ותהך למשכנך:
שיתא יומין תיכול פטירא וביומא שביעאה כניש קדם יי אלהך לא תעבד עבידתא:
שבעה שבועין תמני לך משרי מגלא בחצד עומרא דארמותא תשרי למימני
שבעה שבועין: ותעביד חגא דשבועיא קדם יי אלהך מיסת נדבת ידך דתתן

Interp̄.chal.

Et imolabis phase corā dn̄o deo tuo de ouibus: ⁊ victimā sanctificatā de bobus: in loco quē elegerit dn̄s vt collocet ibi maiestatē suā. Non comedes cū eo fermentatū: septē diebus comedes cū eo azymū panem afflictiōis: qm̄ festināter egressus es de terra egypti. vt recorderis diei exit⁹ tui de terra egypti oībus diebus vite tue: ⁊ nō apparebit tibi fermentatū in omni termino tuo septē diebus. neq3 remanebit de carne quaz immolaueris vesperi in die primo vsq3 mane. Non habebis potestatē immolādi phase in vna vrbium tuarū quā dn̄s deus tuus dabit tibi: sed in loco quez elegerit dn̄s deus tuus vt habitare faciat maiestatem suā in eo: ibi immolabis phase vespere ad occasum solis in tēpore quo egressus es de egypto. Et coques illud: ⁊ comedes in loco quē elegerit dn̄s de⁹ tuus: ⁊ mane cōsurgens ibis in tabernacula tuā. sex dieb⁹ cōedes azymū: ⁊ in die septio qz collecta est corā dn̄o deo tuo: nullū opus facies in ea. septē hebdomadas numerabis tibi: a pncipio quo falce metit manipulus eleuatōis: icipies nūerare septē hebdomadas. Et celebrabis festū hebdomadarū coraz dn̄o deo tuo iuxta oblationē spontaneā manus tue quā dederis:

כַּאֲשֶׁר יְבָרֶכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃
וְשָׂמַחְתָּ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אַתָּה
וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ וְעַבְדְּךָ וַאֲמָתֶךָ וְהַלֵּוִי
אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ וְהַגֵּר וְהַיָּתוֹם
וְהָאַלְמָנָה אֲשֶׁר בְּקִרְבֶּךָ בַּמָּקוֹם
אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשַׁכֵּן
שְׁמוֹ שָׁם׃ וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ
בְּמִצְרָיִם וְשָׁמַרְתָּ וְעָשִׂיתָ אֶת
הַחֻקִּים הָאֵלֶּה׃ חַג הַסֻּכֹּת תַּעֲשֶׂה
לְךָ שִׁבְעַת יָמִים בְּאָסְפְּךָ מִגָּרְנְךָ
וּמִיִּקְבֶךָ׃ וְשָׂמַחְתָּ בְּחַגֶּךָ אַתָּה
וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ וְעַבְדְּךָ וַאֲמָתֶךָ וְהַלֵּוִי
וְהַגֵּר וְהַיָּתוֹם וְהָאַלְמָנָה אֲשֶׁר
בִּשְׁעָרֶיךָ׃ שִׁבְעַת יָמִים תָּחֹג
לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר
יְהוָה כִּי יְבָרֶכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
בְּכֹל תְּבוּאָתְךָ וּבְכֹל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ
וְהָיִיתָ אַךְ שָׂמֵחַ׃ שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים
בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה כָל זְכוּרְךָ אֶת פְּנֵי
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר
יִבְחָר בְּחַג הַמַּצּוֹת וּבְחַג הַשָּׁבֻעוֹת
וּבְחַג הַסֻּכּוֹת וְלֹא יֵרָאֶה אֶת פְּנֵי
יְהוָה רֵיקָם׃ אִישׁ כְּמַתְּנַת יָדוֹ
כְּבִרְכַּת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן לָךְ׃
שֹׁפְטִים וְשֹׁטְרִים תִּתֶּן לְךָ בְּכָל
שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן
לְךָ לִשְׁבָטֶיךָ וְשָׁפְטוּ אֶת הָעָם

(Primitiua heb.: ברך · פנה · בנה אמה · גור יתם · היה · עשה · חקק סכך · עשה יום · חגג · קום בחר · ברך · בוא עשה · היה שלש · ראה זכר פנה · מצץ · נתן)

Trāsla. B. Hiero.

iuxta benedictionē domini dei tui: & epulaberis corā dño deo tuo tu & filius tuus & filia tua: & seruus tuus & ancilla tua: & leuites qui ē ītra portas tuas: & aduena ac pupillus & vidua q morantur vobiscū ī loco quē elegerit dñs deus tuus: vt habitet nomē eius ibi: & recordaberis quoniā seruus fueris in egypto: custodiesq; ac facies que tibi pcepta sūt. Solēnitatē quoq; tabernaculorū celebrabis p septē dies: qn collegeris de area & torculari fruges tuas. & epulaberis in festiuitate tua tu & filius tuus & filia & seruus tuus & ancilla: leuites quoq; & aduena & pupillus & vidua qui intra portas tuas sunt. Septē diebus dño deo tuo festa celebrabis in loco quē elegerit dñs: bñdicetq; tibi dñs deus tuus in cūctis frugibus tuis & in oī ope manuum tuarū: erisq; in leticia. Tribus vicibus p annū apparebit oē masculinū tuū in conspectu dñi dei tui in loco quem elegerit: ī solēnitate azymorū: in solēnitate hebdomadarū: in solēnitate tabernaculorum. Nō apparebit an dñm vacuus: sed offeret vnusquisq; secūdū q habuerit iuxta bñdictionē dñi dei sui quā dederit ei. Iudices & magros cōstitues ī oībus portis tuis qs dñs deus tuus dederit tibi per singulas tribus tuas: & iudicēt po-

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

prout bñdixit tibi dñs deus tuus. & letaberis
καθ᾽ ὅτι ηὐλόγησέ σε κύριος ὁ θεός σου. καὶ εὐφρανθήσῃ
corā dño deo tuo tu & filius tuus &
ἔναντι κυρίου τοῦ θεοῦ σου σὺ καὶ ὁ υἱός σου καὶ ἡ
filia tua: seruus tuus & ancilla tua: &
θυγάτηρ σου, ὁ παῖς σου καὶ ἡ παιδίσκη σου, καὶ ὁ
leuita q in vrbibus tuis: & aduena
λευίτης ὁ ἐν ταῖς πόλεσί σου, καὶ ὁ προσήλυτος
& pupillus & vidua q in vobis: in loco quē
καὶ ὁ ὀρφανὸς καὶ ἡ χήρα ἡ ἐν ὑμῖν, ἐν τῷ τόπῳ ᾧ
elegerit dñs deus tuus eū: vt inuocet
ἂν ἐκλέξηται κύριος ὁ θεός σου αὐτόν, ἐπικληθῆναι τὸ
nomē eius illic. & recordaberis: qm seruus fuisti in
ὄνομα αὐτοῦ ἐκεῖ. καὶ μνησθήσῃ, ὅτι οἰκέτης ἦσθα ἐν
terra egypti. & custodies & facies pcepta
γῇ αἰγύπτου. καὶ φυλάξῃ καὶ ποιήσεις τὰς ἐντολὰς
hec. solēnitatē tabernaculoꝝ facies tibi septē
ταύτας. ἑορτὴν τῶν σκηνῶν ποιήσεις σεαυτῷ ἑπτὰ
dies: cū collegeris tu de area tua:
ἡμέρας, ἐν τῷ συναγαγεῖν σε ἐκ τῆς ἅλωνός σου,
& de torculari tuo. & letaberis in festo tuo
καὶ ἀπὸ τῆς ληνοῦ σου. καὶ εὐφρανθήσῃ ἐν τῇ ἑορτῇ σου
tu & filius tuus & filia tua: seruus tuus &
σὺ καὶ ὁ υἱός σου καὶ ἡ θυγάτηρ σου, ὁ παῖς σου καὶ ἡ
ancilla tua: & leuita & aduena: &
παιδίσκη σου, καὶ ὁ λευΐτης καὶ ὁ προσήλυτος, καὶ
pupillus & vidua exns in vrbibus tuis. septē
ὁ ὀρφανός, καὶ ἡ χήρα ἡ οὖσα ἐν ταῖς πόλεσί σου. ἑπτὰ
diebus festa celebrabis dño deo tuo in loco quē
ἡμέρας ἑορτάσεις κυρίῳ τῷ θεῷ σου ἐν τῷ τόπῳ ᾧ ἂν
elegerit dñs deus tuus eū. si aūt bñdixerit tibi dñs deus
ἐκλέξηται κς ὁ θς σου αὐτόν. ἐὰν δὲ εὐλογήσῃ σε κς ὁ θς
tuus in cunctis frugibus tuis & in oī ope
σου ἐν πᾶσι τοῖς γεννήμασί σου καὶ ἐν παντὶ ἔργῳ
manuū tuaꝝ: & eris letus. tribus tēporibus
τῶν χειρῶν σου, καὶ ἔσῃ εὐφραινόμενος. τρεῖς καιροὺς
anni apparebit oē masculinū corā
τοῦ ἐνιαυτοῦ ὀφθήσεται πᾶν ἀρσενικόν ἐναντίον
dño deo tuo in loco quē elegerit dñs:
κυρίου τοῦ θεοῦ σου ἐν τῷ τόπῳ ᾧ ἂν ἐκλέξηται κύριος
in solēnitate azymoꝝ: & in solēnitate hebdomadaꝝ:
ἐν τῇ ἑορτῇ τῶν ἀζύμων, καὶ ἐν τῇ ἑορτῇ τῶν ἑβδομάδων,
& in solēnitate scenophegie. nō apparebis
καὶ ἐν τῇ ἑορτῇ σκηνοπηγίας. οὐκ ὀφθήσῃ
corā dño deo tuo vacuus: vnusquisq; fm facultatē
ἐνώπιον κυρίου τοῦ θεοῦ σου κενός, ἕκαστος κατὰ δύναμιν
manuū vraꝝ iuxta bñdictionē dñi dei
τῶν χειρῶν ὑμῶν κατὰ τὴν εὐλογίαν κυ τ θεοῦ
tui quā dedit tibi. iudices & magros
σου ἣν ἔδωκέ σοι. κριτὰς καὶ γραμματοεισαγωγεῖς
cōstitues tibi in oībus vrbibus tuis: qs
καταστήσεις σεαυτῷ ἐν πάσαις ταῖς πόλεσί σου, ἃς
dñs deus tuus dat tibi per tribus. & iudicabūt pplm
κς ὁ θς σου δίδωσί σοι κατὰ φυλάς. καὶ κρινοῦσι τὸν λαὸν

Exo. 23.b.c. 34.d. Eccle. 35.a.

Transla. Chal.

כמא דיברכינך יי אלהך׃ ותחדי קדם יי אלהך את וברך וברתך ועבדך ואמתך ולואה די בקרוך וגיורא ויתמא וארמלתא דבינך באתרא דיתרעי יי אלהך לאשראה שכינתיה תמן׃ ותדכר ארי עבדא הויתא במצרים ותיטר ותעבד ית קימיא האלין׃ חגא דמטליא תעביד לך שבעא יומין במכנשך מאדרך וממעצרתך׃ ותחדי בחגך את וברך וברתך ועבדך ואמתך וליואה וגיורא ויתמא וארמלתא די בקרוך׃ שבעה יומין תיחוג קדם יי אלהך באתרא דיתרעי יהוה ארי יברכינך יי אלהך בכל עללתך ובכל עובדי ידך ותהי ברם חדי׃ תלת זמנין בשתא יתחזון כל דכורך קדם יי אלהך באתרא דיתרעי בחגא דפטיריא ובחגא דשבועיא ובחגא דמטליא ולא יתחזון קדם יי ריקנין׃ גבר כמתנת ידיה כברכתא דיי אלהך דיהב לך׃ דיינין ופורענין תמני לך בכל קרוך דיי אלהך יהיב לך לשבטך וידונון ית עמא

Primitiua chal.: ברך חדה בר · אמה קרה גור · דבר הוה נטר · קום תגן טלל · עבר כנש עצר · תנ רעה ברך · הוה חדה חדה · יתן דון · מנה קרה

Interp. chal.

sicut bñdixerit tibi dñs deus tuus: & letaberis corā dño deo tuo tu & filius tuus & filia tua & seruus tuus & ancilla tua & leuita q est in vrbibus tuis: & pegrinus & pupillus & vidua q sunt in medio tui in loco quē elegerit dñs deus tuus vt collocet ibi maiestatē suā. Et recordaberis q seruus fuisti in egypto: & custodies & facies mādata hec. Festum tabernaculoꝝ facies tibi septē diebus: qn collegeris de area tua & de torculari tuo. et letaberis in solēnitate tua tu & filius tuus & filia tua & seruus tuus & ancilla tua & leuita & pegrinus & pupillus & vidua q sunt in vrbibus tuis: septē diebus celebrabis festa corā dño deo tuo: in loco quē elegerit dñs: qm bñdicet tibi dñs deus tuus in cūctis frugibus tuis & in oībus opibus manus tue: & eris vtiq; letus. Tribus vicibus in anno apparebūt oēs masculi tui corā dño deo tuo in loco quē elegerit: in solēnitate azymoꝝ & in solēnitate hebdomadaꝝ & ī solēnitate tabnaculoꝝ: & nō apparebūt vacui corā dño: sed vnusquisq; fm donationē manus sue iuxta benedictionē dñi dei tui quā dabit tibi. Iudices & prefectos cōstitues tibi in oībus ciuitatibus tuis qs dñs deus tuus dabit tibi p tribus tuas: & iudicabūt populū

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

iudiciū iustū: nō declinabūt iudiciū iustū: nō
κρίσιν δικαίαν, οὐκ ἐκκλινοῦσι κρίσιν δικαίαν, οὐκ
cognoscent psonā: neq; accipiēt munera:
ἐπιγνώσονται πρόσωπον, οὐδὲ λήψονται δῶρα, τὰ
nā munera excecāt oculos sapiētū: & mutāt
γὰρ δῶρα ἐκτυφλοῖ ὀφθαλμοὺς σοφῶν, καὶ ἐξαίρει
verba iustoꝝ. iuste qd iustū ē psequeris: vt
λόγους δικαίων. δικαίως τὸ δίκαιον διώξῃ, ἵνα
viuatis: & ingressi possideatis terrā: quā
ζῆτε, καὶ εἰσελθόντες κληρονομήσητε τὴν γῆν, ἣν
dñs deus tuus dāt tibi. nō plātabis
κύριος ὁ θεός σου δίδωσί σοι. οὐ φυτεύσεις
tibi lucū. oē lignū apud altare
σεαυτῷ ἄλσος. πᾶν ξύλον παρὰ τὸ θυσιαστήριον
dñi dei tui nō facies tibi:
κυρίου τοῦ θεοῦ σου οὐ ποιήσεις σεαυτῷ,
nō costitues tibi statuā: que odit dñs
οὐ στήσεις σεαυτῷ στήλην, ἃ ἐμίσησε κύριος ὁ
deus tuus.
θεός σου.

Exo. 23.a. Eccle. 20.d.

Ca.17.

Non sacrificabis dño deo tuo vitulū vel ouem: in quo est in eo macula: oē vbū malū: qr abominatio dño deo tuo est.
Οὐ θύσεις κυρίῳ τῷ θεῷ σου μόσχον ἢ πρόβατον, ἐν ᾧ ἐστὶν ἐν αὐτῷ μῶμος, πᾶν ῥῆμα πονηρόν, ὅτι βδέλυγμα κυρίῳ τῷ θεῷ σου ἐστίν.
si aūt repertus fuerit apd te in vna vrbiū tuaꝝ: qs
ἐὰν δὲ εὑρεθῇ ἐν σοὶ ἐν μιᾷ τῶν πόλεών σου, ὧν
dñs deus tuus dat tibi: vir vel mulier qui
κύριος ὁ θεός σου δίδωσί σοι, ἀνὴρ ἢ γυνὴ ὅστις
faciat malū corā dño deo tuo:
ποιήσοι τὸ πονηρὸν ἔναντι κυρίου τοῦ θεοῦ σου,
vt trāsgrediant pactū illius: & abeūtes
παρελθεῖν τὴν διαθήκην αὐτοῦ, καὶ ἀπελθόντες
seruierint diis alienis: & adorauerit
λατρεύσωσι θεοῖς ἑτέροις, καὶ προσκυνήσωσιν
eos: solē vel lunā: vel qdcūq; qd ex
αὐτοῖς, τῷ ἡλίῳ ἢ τῇ σελήνῃ, ἢ παντὶ τῷ ἐκ τοῦ
ornatu celi: que nō precepi: & nūciatū
κόσμου τοῦ οὐρανοῦ, ἃ οὐ προσέταξα, καὶ ἀναγγελῇ
fuerit tibi: & audies & qres vehemēter: &
σοι, καὶ ἀκούσεις καὶ ζητήσεις σφόδρα, καὶ
ecce vere factū ē vbū: pperatū ē abominatio hec in israel: & educes hoīem
ἰδοὺ ἀληθῶς γέγονε τὸ ῥῆμα, γεγένηται τὸ βδέλυγμα τοῦτο ἐν ἰσραήλ, καὶ ἐξάξεις τὸν ἄνθρωπον
illū: aut mulierē illā: q fecerit pceptū malū hoc: ad portā:
ἐκεῖνον, ἢ τὴν γυναῖκα ἐκείνην, οἵτινες ἐποίησαν τὸ πρόσταγμα τὸ πονηρὸν τοῦτο, ἐπὶ τὴν πύλην,

Trāsla. B. Hiero.

pulū iusto iudicio nec in alterā ptē declinent. Non accipies personā nec munera: quia munera excecāt oculos sapientum: & mutāt verba iustorū. Iuste quod iustū est persequeris: vt viuas & possideas terrā quā dñs deus tuus dederit tibi. Non plantabis lucum & oēm arborē iuxta altāre dñi dei tui nec facies tibi atq; cōstitues statuam que odit dominus deus tuus. Cap.17.

Non imolabis dño deo tuo bouē & ouē in quo ē macula aut qppiā vitii: qa abomiatio est dño deo tuo. Cumq; repti fuerit apud te intra vnā portarū tuarū qs dñs deus tuus dabit tibi vir aut mulier qui faciāt malū in cōspectu dñi dei tui: & transgrediantur pactum illius: vt vadant & seruiāt diis alienis & adorent eos solē & lunam & omnem militiam celi que nō precepi: & hoc tibi fuerit nunciatum: audiensq; inquisieris diligenter & verum esse reperies: & abomiatio facta est in israel: educes virum ac mulierem qui rem sceleratissimā perpetrarunt ad portas ciuitatis tue:

מִשְׁפַּט צֶדֶק׃ לֹא תַטֶּה מִשְׁפָּט
לֹא תַכִּיר פָּנִים וְלֹא תִקַּח שֹׁחַד
כִּי הַשֹּׁחַד יְעַוֵּר עֵינֵי חֲכָמִים
וִיסַלֵּף דִּבְרֵי צַדִּיקִם׃ צֶדֶק צֶדֶק
תִּרְדֹּף לְמַעַן תִּחְיֶה וְיָרַשְׁתָּ אֶת
הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן
לָךְ׃ לֹא תִטַּע לְךָ אֲשֵׁרָה כָּל עֵץ
אֵצֶל מִזְבַּח יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר
תַּעֲשֶׂה לָּךְ׃ וְלֹא תָקִים לְךָ מַצֵּבָה
אֲשֶׁר שָׂנֵא יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃

Ca.xvii.

לֹא תִזְבַּח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ שׁוֹר וָשֶׂה
אֲשֶׁר יִהְיֶה בוֹ מוּם כֹּל דָּבָר רָע
כִּי תוֹעֲבַת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הוּא׃ כִּי
יִמָּצֵא בְקִרְבְּךָ בְּאַחַד שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ אִישׁ אוֹ
אִשָּׁה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֶת הָרַע בְּעֵינֵי
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לַעֲבֹר בְּרִיתוֹ׃
וַיֵּלֶךְ וַיַּעֲבֹד אֱלֹהִים אֲחֵרִים
וַיִּשְׁתַּחוּ לָהֶם וְלַשֶּׁמֶשׁ אוֹ
לַיָּרֵחַ אוֹ לְכָל צְבָא הַשָּׁמַיִם
אֲשֶׁר לֹא צִוִּיתִי׃ וְהֻגַּד לְךָ
וְשָׁמָעְתָּ וְדָרַשְׁתָּ הֵיטֵב וְהִנֵּה
אֱמֶת נָכוֹן הַדָּבָר נֶעֶשְׂתָה
הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת בְּיִשְׂרָאֵל׃ וְהוֹצֵאתָ
אֶת הָאִישׁ הַהוּא אוֹ אֶת הָאִשָּׁה
הַהוּא אֲשֶׁר עָשׂוּ אֶת הַדָּבָר
הָרָע הַזֶּה אֶל שְׁעָרֶיךָ אֶת

(Primitiua heb.: שפט נטה · נכר פנה לקח · עור · סלף צדק · רדף חיה · נטע · זבח · עשה קום יצב · זבח · היה רוע · תעב · מצא · איש עשה · ברת · עבד · שחה · צוה נגד · יטב · כון עשה · יצא)

Transla. Chal.

דין דקשוט׃ לא תצלי דין לא תשתמודע אפין ולא תקבל שוחדא ארי שוחדא מעור עיני חכימין ומקלקל פתגמין תריצין׃ קושטא קושטא תהי רדיף בדיל דתיחי ותירת ית ארעא דיי אלהך יהיב לך׃ לא תצוב לך אשירת כל אילן בסטר מדבחא דיי אלהך דתעבד לך׃ ולא תקים לך קמא דרחיק יי אלהך׃

Ca.xvij.

לא תכוס קדם יי אלהך תור ואמר דיהי ביה מומא כל סדם ביש ארי מרחק קדם יי אלהך הוא׃ ארי ישתכח בינך בחדא מן קרוך דיי אלהך יהיב לך גבר או אתתא דיעביד דביש קדם יי אלהך למעבר על קימיה׃ ואזל ופלח לטעות עממיא וסגיד להון ולשמשא ולסיהרא או לכל חילי שמיא דלא פקידית׃ ואתחוה לך ותשמע ותתבע יאות והא קושטא כיון פתגמא אתעבידת תועבתא הדא בישראל׃ ותפיק ית גברא ההוא או ית אתתא ההיא דעבדו ית פתגמא בישא הדין לקרוך ית

Interp. chal.

iudicio recto. non peruertas iudicium. non accipies personā: nec recipies munera: quoniā munera excecant oculos sapientū: & deprauant verba recta. quod iustum est & verum sequeris: vt viuas & possideas terram quam dñs deus tuus dabit tibi. Non plantabis tibi lucum & omnē arborem in latere altaris domini dei tui quod facies tibi. et non eriges tibi statuam: quam odit dñs deus tuus. Ca.17.

Non immolabis coram dño deo tuo bouē & agnū in quo ē macula aut quippiā mali: quia abominatio est coram dño deo tuo. Si inuētus fuerit in medio tui in vna vrbium tuarū quam dñs deus tuus dabit tibi vir aut mulier qui fecerint quod malum est coram domino deo tuo: vt transgrediātur pactū eius: & abierint & seruierīt idolis populoꝝ: & adorauerit ea aut solem & lunam aut omnē militiam celi quod non precepi: & nūciatum fuerit tibi & audieris: inquires diligenter: & si verum & certum est verbum hoc: & facta est abominatio hec in israel: educes virum illum aut mulierem illam qui fecerunt abominationē hanc in vrbe tua

Primitiua chal.: צלה שדע קבל · עור קלקל · הוה ירת · נצב דבח עבד · קום כנס · רחק שכח · עבר קום · טעה · חוה שמע בצר · נגד נפק קרה

והאיש או את האשה וסקלתם באבנים ומתו: על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת לא יומת על פי עד אחד: יד העדים תהיה בו בראשנה להמיתו ויד כל העם באחרנה ובערת הרע מקרבך: כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דין לדין ובין נגע לנגע דברי ריבת בשעריך וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר יהוה אלהיך בו: ובאת אל הכהנים הלוים ואל השפט אשר יהיה בימים ההם ודרשת והגידו לך את דבר המשפט: ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך מן המקום ההוא אשר יבחר יהוה ושמרת לעשות ככל אשר יורוך: על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל: והאיש אשר יעשה בזדון לבלתי שמע אל הכהן העמד לשרת שם את יהוה אלהיך או אל השפט ומת האיש ההוא ובערת הרע מישראל: וכל העם ישמעו ויראו ולא יזידון עוד:

& lapidibus obruentur. In ore duorum aut trium testium peribit qui interficietur. Nemo occidatur uno contra se dicente testimonium. Manus testium prima interficiet eum: & manus reliqui populi extrema mittetur: ut auferas malum de medio tui. Si difficile & ambiguum apud te iudicium esse perspexeris inter sanguinem & sanguinem: causam & causam: lepram & non lepram: & iudicum intra portas tuas videris verba variari: surge & ascende ad locum quem elegerit dominus deus tuus: veniesque ad sacerdotes levitici generis: & ad iudicem qui fuerit illo tempore: queresque ab eis: qui iudicabunt tibi iudicii veritatem: & facies quodcunque dixerint qui presunt loco quem elegerit dominus: & docuerint te iuxta legem eius: sequerisque sententiam eorum: nec declinabis ad dexteram neque ad sinistram. Qui autem superbierit nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat domino deo tuo: ex decreto iudicis morietur homo ille: & auferes malum de israel: cunctusque populus audiens timebit: ut nullus deinceps intumescat

καὶ λιθοβολήσετε αὐτοὺς ἐν λίθοις, καὶ τελευτήσουσιν. ἐπὶ δυσὶ μάρτυσιν ἢ τρισὶ μάρτυσι ἀποθανεῖται, ὁ ἀποθνήσκων· οὐκ ἀποθανεῖται ἐφ' ἑνὶ μάρτυρι. καὶ ἡ χεὶρ τῶν μαρτύρων ἔσται ἐπ' αὐτῷ ἐν πρώτοις θανατῶσαι αὐτόν, καὶ ἡ χεὶρ παντὸς τοῦ λαοῦ ἐπ' ἐσχάτῳ. καὶ ἐξαρεῖτε τὸν πονηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν. ἐὰν δὲ ἀδυνατήσῃ ἀπὸ σοῦ ῥῆμα ἐν κρίσει ἀναμέσον αἷμα αἵματος, καὶ ἀναμέσον κρίσις κρίσεως, καὶ ἀναμέσον ἁφὴ ἁφῆς, καὶ ἀναμέσον ἀντιλογία ἀντιλογίας, ῥήματα κρίσεως ἐν ταῖς πόλεσί σου, καὶ ἀναστὰς ἀναβήσῃ εἰς τὸν τόπον ὃν ἂν ἐκλέξηται κύριος ὁ θεός σου, ἐπικληθῆναι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκεῖ, καὶ ἐλεύσῃ πρὸς τοὺς ἱερεῖς τοὺς λευΐτας, καὶ πρὸς τὸν κριτὴν, ὃς ἂν γένηται ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ ἐκζητήσαντες ἀναγγελοῦσί σοι τὴν κρίσιν. καὶ ποιήσεις κατὰ τὸ ῥῆμα ὃ ἂν ἀναγγείλωσί σοι ἐκ τοῦ τόπου οὗ ἂν ἐκλέξηται κύριος ὁ θεός σου. καὶ φυλάξῃ σφόδρα ποιῆσαι κατὰ πάντα ὅσα ἂν νομοθετηθῇ σοι, κατὰ τὸν νόμον καὶ κατὰ τὴν κρίσιν, ἣν ἂν εἴπωσί σοι, ποιήσεις· οὐκ ἐκκλινεῖς ἀπὸ τοῦ ῥήματος οὗ ἂν ἀναγγείλωσί σοι δεξιὰ οὐδὲ ἀριστερά. καὶ ὁ ἄνθρωπος, ὃς ἂν ποιήσῃ ἐν ὑπερηφανίᾳ τοῦ μὴ ὑπακοῦσαι τοῦ ἱερέως τοῦ παρεστηκότος λειτουργεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι κυρίου τοῦ θεοῦ σου, ἢ τοῦ κριτοῦ, ὃς ἂν ᾖ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ ἀποθανεῖται ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, καὶ ἐξαρεῖτε τὸν πονηρὸν ἐξ ἰσραήλ. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀκούσας φοβηθήσεται, καὶ οὐκ ἀσεβήσει

Infra. 19. Math. 18.b. Io. 8.c. 2. Cor. 13.a. Heb. 10.c. 1. timo. 5.kl. 3. s. d.

Primitiua chal. — Interp. chal.

et lapidabis eos lapidibus: virum, s. aut mulierem: et morietur. per dictum duorum testium aut trium testium occidatur qui reus est occisionis: non occidatur per dictum unius testis. Manus testium erit in eo primo ut interficiant eum: et manus totius populi postea: et auferes facientem quod malum est de medio tui. Si difficile fuerit tibi verbum iudicii inter sanguinem et sanguinem, inter causam et causam, inter plagam lepre et plagam lepre: et fuerint verba iudicii discordantia in civitatibus tuis: consurges et ascendes in locum quem elegerit dominus deus tuus: et venies ad sacerdotes levitas et ad iudicem qui fuerit in diebus illis: et queres ab eis et nunciabunt tibi verbum iudicii. Et facies secundum preceptum et verbum quod nunciaverint tibi de loco illo quem elegerit dominus: et custodies ut facias iuxta omnia que docuerint te: iuxta preceptum legis quod docuerint te et secundum iudicium quod dixerint tibi facies: non declinabis a verbo quod indicaverint tibi ad dexteram neque ad sinistram. Vir autem qui maligne egerit ut non obediat sacerdoti qui stat ibi ut ministret coram domino deo tuo aut iudici: occidetur vir ille. et auferes facientem malum de israel. Et omnis populus audient et timebunt: et non agent impie

Transla. Chal.

ותרגמון ית גברא ההוא או ית אתתא ההיא ... ותרגמינון באבניא וימותון: על מימר תרין סהדין או תלתא סהדין יתקטל דחייב קטול לא יתקטל על מימר סהיד חד: ידא דסהדיא תהי ביה בקדמיתא לממתיה וידא דכל עמא בבתריתא ותפלי עביד דביש מבינך: ארי יתכסי מנך פתגמא לדינא בין דם לדם בין דין לדין ובין מכתש סגירו למכתש סגירו פתגמי פלוגת דינא בקרויך ותקום ותיסק לאתרא דיתרעי יי אלהך ביה: ותיתי לות כהניא ליואי ולות דינא דיהי ביומיא האינון ותתבע ויחוון לך ית פתגמא דדינא: ותעביד על מימר פתגמא דיחוון לך מן אתרא ההוא דיתרעי יי ותיטר למעבד ככל דילפונך: על מימר אוריתא דילפונך ועל דינא דימרון לך תעביד לא תסטי מן פתגמא דיחוון לך לימינא ולשמאלא: וגברא דיעביד ברשע בדיל דלא לקבלא מן כהנא דקאים לשמשא תמן קדם יי אלהך או מן דינא ויתקטל גברא ההוא ותפלי עביד דביש מישראל: וכל עמא ישמעון וידחלון ולא ירשעון עוד:

ἔτι. ἐὰν δὲ εἰσέλθῃς εἰς τὴν γῆν, ἣν κύριος ὁ θεός σου δίδωσί σοι ἐν κλήρῳ, καὶ κληρονομήσῃς αὐτὴν, καὶ κατοικήσῃς ἐπ' αὐτῆς, καὶ εἴπῃς, καταστήσω ἐπ' ἐμαυτὸν ἄρχοντα, καθὰ καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη τὰ κύκλῳ μου, καθιστῶν καταστήσεις ἐπὶ σεαυτὸν ἄρχοντα, ὃν ἂν ἐκλέξηται κύριος ὁ θεός σου αὐτόν. ἐκ τῶν ἀδελφῶν σου καταστήσεις ἐπὶ σεαυτὸν ἄρχοντα. οὐ δυνήσῃ καταστῆσαι ἐπὶ σεαυτὸν ἄνθρωπον ἀλλότριον, ὅτι οὐκ ἀδελφός σού ἐστι. πλὴν οὐ πληθυνεῖ ἑαυτῷ ἵππον, οὐδὲ μὴ ἀποστρέψῃ τὸν λαὸν εἰς αἴγυπτον, ὅπως μὴ πληθύνῃ ἑαυτῷ ἵππον. ὁ δὲ κύριος εἶπεν ὑμῖν, οὐ προσθήσεσθε ἀποστρέψαι ἐν τῇ ὁδῷ ταύτῃ ἔτι. καὶ οὐ πληθυνεῖ ἑαυτῷ γυναῖκας, ἵνα μὴ μεταστῇ αὐτοῦ ἡ καρδία. καὶ ἀργύριον καὶ χρυσίον οὐ πληθυνεῖ ἑαυτῷ σφόδρα. καὶ ἔσται ὅταν καθίσῃ ἐπὶ τοῦ δίφρου τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ, καὶ γράψει ἑαυτῷ τὸ δευτερονόμιον τοῦτο εἰς βιβλίον παρὰ τῶν ἱερέων τῶν λευϊτῶν, καὶ ἔσται μετ' αὐτοῦ, καὶ ἀναγνώσεται ἐν αὐτῷ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ, ἵνα μάθῃ φοβεῖσθαι κύριον τὸν θεὸν αὐτοῦ, φυλάσσεσθαι πάσας τὰς ἐντολὰς ταύτας καὶ τὰ δικαιώματα ταῦτα ποιεῖν, ἵνα μὴ ὑψωθῇ ἡ καρδία αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, ἵνα μὴ παραβῇ ἀπὸ τῶν ἐντολῶν δεξιὰ ἢ ἀριστερά, ὅπως ἂν μακροχρόνιος ᾖ ἐπὶ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ, αὐτὸς καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἐν τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ. Ca. 18.

Οὐκ ἔσται τοῖς ἱερεῦσι τοῖς

Infra. 30. c.

superbia. Cum ingressus fueris terram quam dominus deus tuus dabit tibi: & possederis eam: habitaverisque in illa: & dixeris, constituam super me regem sicut habent omnes per circuitum nationes: eum constitues quem dominus deus tuus elegerit de numero fratrum tuorum. Non poteris alterius gentis hominem regem facere: qui non sit frater tuus. Cumque fuerit constitutus: non multiplicabit sibi equos: nec reducet populum in egyptum equitatus numero sublevatus: presertim cum dominus preceperit vobis ut nequaquam amplius per eandem viam revertamini. Non habebit uxores plurimas que alliciant animum eius: neque argenti & auri immensa pondera. Postquam autem sederit in solio regni sui: describet sibi deuteronomium legis huius in volumine: accipiens exemplar a sacerdotibus levitice tribus: & habebit secum: legetque illud omnibus diebus vite sue: ut discat timere dominum deum suum: & custodire verba & ceremonias eius que in lege precepta sunt. Nec elevetur cor eius in superbiam super fratres suos: neque declinet in partem dexteram vel sinistram: ut longo tempore regnet ipse & filii eius super israel. Ca. 18.

Non habebunt sacerdotes

כי תבא אל הארץ אשר יהוה אלהיך נתן לך וירשתה וישבתה בה ואמרת אשימה עלי מלך ככל הגוים אשר סביבתי: שום תשים עליך מלך אשר יבחר יהוה אלהיך בו מקרב אחיך תשים עליך מלך לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא אחיך הוא: רק לא ירבה לו סוסים ולא ישיב את העם מצרימה למען הרבות סוס ויהוה אמר לכם לא תספון לשוב בדרך הזה עוד: ולא ירבה לו נשים ולא יסור לבבו וכסף וזהב לא ירבה לו מאד: והיה כשבתו על כסא ממלכתו וכתב לו את משנה התורה הזאת על ספר מלפני הכהנים הלוים: והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו למען ילמד ליראה את יהוה אלהיו לשמר את כל דברי התורה הזאת ואת החקים האלה לעשתם: לבלתי רום לבבו מאחיו ולבלתי סור מן המצוה ימין ושמאול למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל: Ca. xviii. לא יהיה לכהנים

Transla. Chal.

ארי תיעול לארעא דיי אלהך יהיב לך ותירתה ותתיב בה ותימר אמני עלי מלכא ככל עממיא די בסחרני: מנאה תמני עלך מלכא דיתרעי יי אלהך ביה מגו אחך תמני עלך מלכא לית לך רשו למנאה עלך גבר נוכרי דלא אחוך הוא: לחוד לא יסגי ליה סוסון ולא יתיב ית עמא למצרים בדיל לאסגאה ליה סוסון ויי אמר לכון לא תוספון למתב באורחא הדין עוד: ולא יסגי ליה נשין ולא יסטי לביה וכספא ודהבא לא יסגי ליה לחדא: ויהי כמתביה על כורסי מלכותיה ויכתוב ליה ית פתשגן אוריתא הדא על ספרא מן קדם כהניא ליואי: ותהי עמיה ויהי קרי ביה כל יומי חיוהי בדיל דיליף למדחל קדם יי אלהיה למטר ית כל פתגמי אוריתא הדא וית קימיא האלין למעבדהון: בדיל דלא ירים ליביה מאחוהי ובדיל דלא יסטי מן תפקידתא לימינא ולשמאלא בדיל דיוריך יומין על מלכותיה הוא ובנוהי בגו ישראל: Ca. xviii. לא יהי לכהניא

Interp. chal. — Primitiua chal.

deinceps. Cum ingressus fueris in terram quam dominus deus tuus dabit tibi: et possederis eam: et habitaveris in ea: et dixeris constituam super me regem sicut omnes populi qui sunt in circuitu meo: constitue super te regem quem elegerit dominus deus tuus: de medio fratrum tuorum constitues super te regem. non erit tibi licitum constituere super te virum extraneum qui non sit frater tuus. Verumtamen non multiplicet sibi equos: et non reducat populum in egyptum ad multiplicandos sibi equos: et dominus dixit vobis: non revertamini per viam istam amplius. Et non multiplicet sibi uxores: ut non decipiatur cor eius: et argentum et aurum non multiplicet sibi nimis. Et cum sederit in solio regni sui scribat sibi exemplum legis huius in libro per sacerdotes et levitas. Et erit cum eo et leget in eo omnibus diebus vite sue: ut discat timere coram domino deo suo: ut custodiat omnia verba legis huius et mandata hec: ut faciat ea: ut non elevetur cor eius super fratres suos. nec declinet a precepto domini ad dexteram nec ad sinistram: ut longo tempore sit in regno suo ipse et filii eius in medio israel. Ca. 18.

Non erit sacerdotibus

Trāsla. B. Hiero.

& leuite & oēs q de eadem tribu sunt: ptē & hereditatē cum reliquo populo israel: quia sacrificia dnī & oblatiōes eius comedēt: & nihil aliud accipient de possessione fratrū suorum, Dns eī ipse ē hereditas eorū sicut locutus est illis. Hoc erit iudiciū sacerdotū a populo: & ab his qui offerunt victimas siue boue siue ouē imolauerint dabunt sacerdoti armū ac ventriculum: primitias frumenti vini & olei & lanarū ptē ex ouiū tōsiōe. Ipsum enim elegit dominus deus tuus de cūctis tribub⁹ tuis: vt stet & ministret noī dnī dei tui ipe & filii eius i sempiternū. Si exierit leuites ex vna urbiū tuarū ex oī israel in qua habitat: & voluerit venire desiderans locū quē elegerit dns: ministrabit in nomine dnī dei sui sicut omnes fratres eius leuite qui stabūt eo tempore corā dño. Partē ciborū eandē accipiet quā & ceteri: excepto eo qd i vrbe sua ex paterna ei successione debetur. quando ingressus fueris terrā quā dns deus tuus dabit tibi: caue ne imitari velis abomiationes illarū gētiū: nec inueniatur i te qui lustret filium suum aut filiam ducens per ignem: aut qui ariolos sciscitetur: aut obseruet somnia: atq auguria: ne sit maleficus nec incantator: neq phitōes cōsulat: nec diuinos & qrat a

Interp. chal.

et leuitis & oī tribui leui pars & hereditas cū israel: oblatiōes dnī & hereditatē eius comedēt: & hereditas nō erit ei in medio fratrū suoꝝ: munera q̄ dedit ei dns sunt hereditas eius sicut locutus ē ei. Et hoc est qd ptinet sacerdotibus a poplo ab imolātibus victimā siue bouē siue agnū: dabūt sacerdoti brachiū & maxillā & ventriculū. primicias frumēti tui & vini tui & olei tui et primicias velleris ouiū tuarū dabis ei. Qm̄ illum elegit dns deus tuus ex oībus tribubus tuis: vt ipsi & filii eius stent & ministrēt in noīe dnī oībus diebus. Si aūt venerit leuita ex vna vrbiū tuaꝝ ex oī israel in qua habitat: & venerit cū oī desiderio aīe sue ad locū quē elegerit dns: ministrabit ī noīe dnī dei sui sicut oēs frēs eius leuite q ministrāt ibi corā dño: partē ciboꝝ comedet sicut & ceteri: pter id qd p vices sabbati ei venerit sicut pfes cōstituerūt. qn ingressus fueris terrā quā dns deus tuus dabit tibi: nō discas facere iuxta abominatiōes populoꝝ illoꝝ. Non inueniatur in te transferens filium suū aut filiam suā per ignem: aut qui diuinet diuinationes: aut qui obseruet horas et auguria: nec maleficus: neq incātator: neq qui consulat phitonem & ariolum: neq qui requirat aliquid

Trāsla. B. Hiero.

mortuis veritatē. Oīa eī hec abomiatur dns: & propter istiusmodi scelera delebit eos in introitu tuo. perfectus eris & absq macula cū dño deo tuo. Gētes iste quarum possidebis terram: augures & diuinos audiūt: tu autem a dño deo tuo aliter institutus es. Prophetam de gente tua & de fratribus tuis sicut me suscitabit tibi dns deus tuus: ipsum audies: vt petisti a domino deo tuo in oreb: quādo contio cōgregata ē atq dixisti. Vltra non audiam vocē domini dei mei: & ignē hunc maximum amplius non videbo ne moriar. Et ait dominus mihi. Bene omnia sunt locuti. Prophetā suscitabo eis de medio fratrū suorū similē tui: & ponā verba mea in ore eius: loqueturq ad eos oīa q̄ pcepo illi. Qui autem verba eius q̄ loquetur in nomine meo audire noluerit: ego vltor existam. Propheta autem qui arrogātia deprauatus voluerit loq in nomine meo q̄ ego nō pcepi illi vt diceret: aut ex noīne alienorū deorū: interficiotur. q si tacita cogitatiōe responderis. quomodo possum intelligere verbum quod dns non

Interp. chal.

a mortuis. qm̄ detestabilis est corā dño oīs qui facit hec: & ppter abominatiōes istas dns de⁹ tuus eiiciet illos a facie tua. pfect⁹ eris in timore dnī dei tui. qm̄ ppli isti q̄s tu possidebis: augures & diuinos audiūt. Te aūt nō sic instituit dns de⁹ tuus. pphetā de medio tui de fribus tuis sicut me suscitabit tibi dns deus tu⁹: illi obedietis. iuxta oīa q̄ petisti a facie dnī dei tui in oreb in die cōgregationis: dicēs. Non addā audire vocē verbi dnī dei mei: & ignē magnū hunc nō videbo ampli⁹: ne moriar. et ait dns mihi. Recte locuti sunt: prophetā suscitabo eis de medio fratrū suoꝝ sicut tu es: & dabo verba prophetie mee in ore eius: & loquetur cum eis oīa que precepero illi. Et si aliqs vir non obedierit verbis meis q̄ locutus fuerit in noīe meo: verbum meū exquiret ab eo. Propheta autē qui impie egerit vt loquatur verbū in nomine meo quod nō precepi ei vt loqueretur: & qui locutus fuerit in noīe idoloꝝ populoꝝ: occidatur propheta ille. Et si dixeris in corde tuo. Quomodo sciemus verbū quod non

דברו יהוה אשר ידבר הנביא
בשם יהוה ולא יהיה הדבר ולא
יבא הוא הדבר אשר לא דברו
יהוה בזדון דברו הנביא לא
תגור ממנו׃ כי יכרית
יהוה אלהיך את הגוים אשר
יהוה אלהיך נתן לך את ארצם
וירשתם וישבת בעריהם
ובבתיהם׃ שלוש ערים תבדיל
לך בתוך ארצך אשר יהוה
אלהיך נתן לך לרשתה׃ תכין לך
הדרך ושלשת את גבול ארצך
אשר ינחילך יהוה אלהיך והיה
לנוס שמה כל רצח׃ וזה דבר
הרצח אשר ינוס שמה וחי
אשר יכה את רעהו בבלי דעת
והוא לא שנא לו מתמל שלשם׃
ואשר יבא את רעהו ביער לחטב
עצים ונדחה ידו בגרזן לכרת
העץ ונשל הברזל מן העץ ומצא
את רעהו ומת הוא ינוס אל
אחת הערים האלה וחי׃ פן
ירדף גאל הדם אחרי הרצח כי
יחם לבבו והשיגו כי ירבה
הדרך והכהו נפש ולו אין משפט
מות כי לא שנא הוא לו מתמול
שלשום׃ על כן אנכי מצוך

Cap. xix.

est locutus. hoc hēbis ſignū. Quod in nomine dñi ꝓpheta ille ꝑdixerit: & non euenerit: hoc dominus non est locutus: ſed ꝑ tumorē animi ſui ꝓpheta confinxit: & idcirco nō tīebis eū. Ca. 19.

Cum disperderit dñs deus tuus gētes: quarū tibi traditurus ē terram: & poſſederis eam: habitaueriſq; in vrbibus ei9 & in edibus: tres ciuitates ſeparabis tibi in medio terre quā dñs deus tuus dabit tibi in poſſeſſiōem: ſternēs diligēter viā & in tres eq̄liter ptes totam terre tue prouinciā diuides: vt habeat e vicino q pp homicidiū profugus ē: quo poſſit euadere. Hec erit lex homicide fugientis: cuius vita ſeruāda eſt. Qui ꝑcuſſerit proximū ſuū neſciens: & qui heri & nudiuſtertius nullū cōtra eū odiū habuiſſe cōprobatur: ſed abiiſſe cū eo ſimpliciter ī ſiluā ad ligna cedēda: & in ſucciſiōe lignorū ſecuris fugerit manu: ferrūq; lapſū de mānubrio amicū eius ꝑcuſſerit & occiderit: hic ad vnā ſupradictarū vrbiū cōfugiet & viuet: ne forſitan proximus eius cuius effuſus ē ſāguis: dolore ſtimulatus ꝑſequatur & apphēdat eū ſi lōgior via fuerit: & ꝑcutiat aīam eius q nō ē reus mortis: quia nullum cōtra eum qui occiſus eſt odium prius habuiſſe monſtratur. Idcirco precipio tibi:

κυρίου, καὶ μὴ γένηται τὸ ῥῆμα, καὶ μὴ συμβῇ, τοῦτο τὸ ῥῆμα ὃ οὐκ ἐλάλησε κύριος, ἐν ἀσεβείᾳ ἐλάλησεν ὁ προφήτης. οὐκ ἀφέξεσθε αὐτοῦ. Ca. 19.

Ἐὰν δὲ ἀφανίσῃ κύριος ὁ θεός σου τὰ ἔθνη, ἃ ὁ θεός σου δίδωσί σοι τὴν γῆν αὐτῶν, καὶ κατακληρονομήσητε αὐτοὺς, καὶ κατοικήσητε ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν, καὶ ἐν τοῖς οἴκοις αὐτῶν, τρεῖς πόλεις διαστελεῖς σεαυτῷ ἐν μέσῳ τῆς γῆς σου, ἧς κύριος ὁ θεός σου δίδωσί σοι. στόχασαί σοι τὴν ὁδὸν, καὶ τριμεριεῖς τὰ ὅρια τῆς γῆς σου, ἣν καταμερίζει σοι κύριος ὁ θεός σου, καὶ ἔσται καταφυγὴ ἐκεῖ παντὶ φονευτῇ. τοῦτο δὲ ἔσται τὸ πρόσταγμα τοῦ φονευτοῦ, ὃς ἂν φύγῃ ἐκεῖ, καὶ ζήσεται. ὃς ἂν πατάξῃ τὸν πλησίον αὐτοῦ ἀκουσίως, καὶ οὗτος οὐ μισῶν αὐτὸν πρὸ τῆς ἐχθὲς καὶ πρὸ τῆς τρίτης, καὶ ὃς ἂν εἰσέλθῃ μετὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ εἰς τὸν δρυμὸν συναγαγεῖν ξύλα, καὶ ἐκκρουσθῇ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἐκκόπτοντος τὸ ξύλον, καὶ ἐκπεσὸν τὸ σιδήριον ἀπὸ τοῦ ξύλου, τύχῃ τοῦ πλησίον, καὶ ἀποθάνῃ, οὗτος καταφεύξεται εἰς μίαν τῶν πόλεων τούτων, καὶ ζήσεται, ἵνα μὴ διώξας ὁ ἀγχιστεύων τοῦ αἵματος ὀπίσω τοῦ φονεύσαντος, ὅτι παρατεθέρμανται τῇ καρδίᾳ, καὶ καταλάβῃ αὐτὸν, ἐὰν μακροτέρα ᾖ ἡ ὁδός, καὶ πατάξῃ αὐτοῦ τὴν ψυχὴν, καὶ ἀποθάνῃ, καὶ τούτῳ οὐκ ἔστι κρίσις θανάτου, ὅτι οὐ μισῶν ἦν αὐτὸν πρὸ τῆς ἐχθὲς καὶ πρὸ τῆς τρίτης. διὰ τοῦτο ἐγὼ σοι ἐντέλλομαι ῥῆμα τοῦτο,

Exo. 21. Nu. 35. b. Iosu. 20.

Primitiua chal.

Transla. Chal.

מליל נביא בשמא דיי ולא יהי פתגמא ולא יתקים הוא פתגמא
דלא מלליה יי ברשע מלליה נביא לא תדחל מניה׃

Ca. xix.

ארי ישיצי יי אלהך ית עממיא דיי אלהך יהיב לך ית ארעהון ותירתנון ותיתב
בקרויהון ובבתיהון׃ תלת קרוין תפרש לך בגו ארעך דיי אלהך יהיב לך למירתה׃
תתקן לך אורחא ותתלית ית תחום ארעך דיחסננך יי אלהך ויהי למערוק
לתמן כל קטולא׃ ודין פתגם קטולא דיערוק לתמן ויתקים דיקטול ית חבריה דלא
במנדע והוא לא סני ליה מאתמלי ומדקמוהי׃ ודייעול עם חבריה בחורשא למקץ
אעין ותתמריג ידיה בברזלא למקץ אעא וישתליף ברזלא מן אעא וישכח ית חבריה
וימות הוא יערוק לחדא מן קרויא האלין ויתקים׃ דילמא ירדוף גאל דמא בתר
קטולא ארי יחם ליביה וידבקניה ארי תסגי אורחא ויקטליניה נפש וליה לית
חובת דין דקטול ארי לא סני הוא ליה מאתמלי ומדקמוהי׃ על כן אנא מפקד לך

Interp. chal.

locutus eſt dñs? Propheta q̄ locutus fuerit verbū in noīe dñi: ꝛ non euenerit neq; firmatū fuerit: hoc eſt verbum quod dominus nō eſt locutus: ſed impie locutus eſt illud propheta: non time ꝯtis eum. Ca. 19.

Cum autem diſperdiderit dñs deus tuus gentes quarū terrā dabit tibi: ꝛ poſſederis eam ꝛ habitaueris in vrbibus earū ꝛ in domib9 eaꝝ: tres ciuitates ſeparabis tibi in medio terre tue quaꝫ dñs deus tuus dabit tibi vt poſſideas eam: ꝛ ſternes tibi viā ꝛ in tres partes diuides terminū terre tue quā dñs de9 tuus poſſidere te faciet. et erit vt fugiat illuc homicida. Et hec erit lex homicide qui fugiet illuc vt viuat: q̄ occiderit ꝓximū ſuū neſciens: ꝛ ipſe nō erat inimic9 eius heri ꝛ nudiuſterti9: ꝛ q̄ ingreſſus fuerit cū proximo ſuo in ſiluā vt ſuccidat ligna: ꝛ ferrū fugerit manū eius ſuccidēdo ligna: ꝛ elapſum fuerit ferrū de manubrio ꝛ iuenerit ꝓximū eius ꝛ mortu9 fuerit: ille fugiat ad vnā vrbiū iſtarū ꝛ viuet: ne forte pſequatur propinqu9 ſanguinis homicidā: cum incaluerit cor eius ꝛ apprehēdat eum: ſi longa fuerit via: ꝛ occidat animā eius: qui non eſt reus iudicij mortis. qm̄ non oderat illū ab heri ꝛ nudiuſterti9. ideo ego p̄cipio tibi

λέγων, τρεῖς πόλεις διαστελεῖς σεαυτῷ. ἐὰν δὲ ἐμπλατύνῃ κύριος ὁ θεός σου τὰ ὅριά σου, ὃν τρόπον ὤμοσε τοῖς πατράσι σου, καὶ δῷ σοι κύριος πᾶσαν τὴν γῆν, ἣν εἶπε κύριος δοῦναι τοῖς πατράσι σου, ἐὰν εἰσακούσῃς ποιεῖν πάσας τὰς ἐντολὰς ταύτας, ἃς ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σήμερον, ἀγαπᾷν κύριον τὸν θεόν σου, πορεύεσθαι ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ πάσας τὰς ἡμέρας, καὶ προσθήσεις σεαυτῷ ἔτι τρεῖς πόλεις πρὸς τὰς τρεῖς ταύτας. καὶ οὐκ ἐκχυθήσεται αἷμα ἀναίτιον ἐπὶ τῆς γῆς, ἣν κύριος ὁ θεός σου δίδωσί σοι ἐν κλήρῳ, καὶ οὐκ ἔσται ἐν σοὶ αἵματι ἔνοχος. ἐὰν δὲ γένηται ἄνθρωπος μισῶν τὸν πλησίον αὐτοῦ, καὶ ἐνεδρεύσῃ αὐτὸν, καὶ ἐπαναστῇ ἐπ' αὐτὸν, καὶ πατάξῃ αὐτοῦ τὴν ψυχὴν, καὶ ἀποθάνῃ, καὶ φύγῃ εἰς μίαν τῶν πόλεων τούτων, καὶ ἀποστελοῦσιν ἡ γερουσία τῆς πόλεως αὐτοῦ, καὶ λήψονται αὐτὸν ἐκεῖθεν, καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν εἰς τὰς χεῖρας τῷ ἀγχιστεύοντι τοῦ αἵματος, καὶ ἀποθανεῖται. οὐ φείσεται ὁ ὀφθαλμός σου ἐπ' αὐτῷ, καὶ καθαριεῖς τὸ αἷμα τὸ ἀναίτιον ἐξ Ἰσραήλ, καὶ εὖ σοι ἔσται. οὐ μετακινήσεις ὅρια τοῦ πλησίον σου, ἃ ἔστησαν οἱ πρότερόν σου ἐν τῇ κληρονομίᾳ σου, ᾗ κατεκληρονομήθης ἐν τῇ γῇ, ἣν κύριος ὁ θεός σου δίδωσί σοι ἐν κλήρῳ. οὐκ ἐμμενεῖ μάρτυς εἷς μαρτυρῆσαι κατὰ ἀνθρώπου κατὰ πᾶσαν ἀδικίαν, καὶ κατὰ πᾶν ἁμάρτημα, καὶ κατὰ πᾶσαν ἁμαρτίαν, ἣν ἂν ἁμάρτῃ. ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων καὶ ἐπὶ στόματος τριῶν μαρτύρων σταθήσεται.

C. D. puer. 11. c. Infra. 17. c.

vt tres ciuitates equales intra ſe ſpacii diuidas. Cū āt dilatauerit dñs deus tuus terminos tuos ſicut iurauit patribus tuis: & dederit tibi cūctam terrā quā eis pollicitus eſt: ſi tn̄ cuſtodieris mādata eius & feceris que hodie precipio tibi: vt diligas dn̄m deum tuū: & ambules in viis eius omni tempore: addes tibi tres alias ciuitates: & ſupradictarū triū vrbiū nūerū duplicabis: vt nō effūdatur ſanguis inoxius in medio terre quā dominus deus tuus dabit tibi poſſidēdā: ne ſis ſanguinis reus. Si qs āt odio hn̄s ꝓximū īſidiatus fuerit vite eius: ſurgenſq; ꝑcuſſerit illū & mortuus fuerit: fugerit q; ad vnam de ſupradictis vrbibus: mittēt ſeniores ciuitatis illius & arripiēt eū de loco effugii: tradētq; in mān ꝓximi cui9 ſāguis effuſus ē: & morietur. Nō miſereberis eius: & auferes noxiū ſanguinē de iſrael: vt bn̄ ſit tibi. Nō aſſumes & trāſferes terminos ꝓximi tui quos fixerūt priores in poſſeſſione tua: quam dñs deus tuus dabit tibi ī terrā quā acceperis poſſidendam. Non ſtabit teſtis vnus cōtra aliquem quicquid illud peccati & facinoris fuerit: ſed in ore duorum aut trium teſtiū ſtabit

לאמר שלש ערים תבדיל לך׃
ואם ירחיב יהוה אלהיך את
גבלך כאשר נשבע לאבתיך
ונתן לך את כל הארץ אשר דבר
לתת לאבתיך׃ כי תשמר את כל
המצוה הזאת לעשתה אשר
אנכי מצוך היום לאהבה את
יהוה אלהיך וללכת בדרכיו כל
הימים ויספת לך עוד שלש
ערים על השלש האלה׃ ולא
ישפך דם נקי בקרב ארצך
אשר יהוה אלהיך נתן לך נחלה
והיה עליך דמים׃ וכי יהיה איש
שנא לרעהו וארב לו וקם עליו
והכהו נפש ומת ונס אל אחת
הערים האל׃ ושלחו זקני עירו
ולקחו אתו משם ונתנו אתו
ביד גאל הדם ומת׃ לא תחוס
עינך עליו ובערת דם הנקי
מישראל וטוב לך׃ לא תסיג
גבול רעך אשר גבלו ראשנים
בנחלתך אשר תנחל בארץ אשר
יהוה אלהיך נתן לך לרשתה׃
לא יקום עד אחד באיש לכל
עון ולכל חטאת בכל חטא
אשר יחטא על פי שני עדים
או על פי שלשה עדים יקום

Transla. Chal.

למימר תלת קרוין תפרש לך׃ ואם יפתי יי אלהך ית תחומך כמא דקיים לאבהתך
ויתן לך ית כל ארעא דמליל למתן לאבהתך׃ ארי תטר ית כל תפקדתא הדא
למעבדה דאנא מפקד לך יומא דין למרחם ית יי אלהך ולמהך באורחן דתקנן
קדמוהי כל יומיא ותוסיף לך עוד תלת קרוין על תלת אלין׃ ולא ישתפיך דם זכאי
בגו ארעך דיי אלהך יהיב לך אחסנא ויהי עלך חובת דין דקטול׃ וארי יהי גבר סני
לחבריה ויכמון ליה ויקום עלוהי ויקטליניה נפש וימות ויערוק לחדא מן קרויא
האלין׃ וישלחון סבי קרתיה וידברון יתיה מתמן וימסרון יתיה ביד גאל דמא
וימות׃ לא תחוס עינך עלוהי ותפלי אשדי דם זכי מישראל וייטב לך׃ לא תשני
תחומא דחברך דתחימו קדמאי באחסנתך דתחסין בארעא דיי אלהך יהיב לך
למירתה׃ לא יקום סהיד חד בגבר לכל עוין ולכל חובין בכל חטא דיחטי על מימר
תרין סהדין או על מימר תלתא סהדין יתקיים

Interp. chal.

dicens. Tres ciuitates ſeparabis tibi. et qn̄ dilatauerit dñs deus tuus terminū tuuꝫ ſicut iurauit pr̄ibus tuis: ꝛ dederit tibi oēm terrā quā locutus eſt vt daret patribus tuis: ſi cuſtodieris oīa precepta hec: vt facias q̄ ego precipio tibi hodie: vt diligas dn̄ꝫ deū tuū et vt ambules in viis q̄ recte ſunt corā eo oībus dieb9: addes tibi alias tres ciuitates preter tres illas. et nō effundetur ſanguis innocēs in medio terre tue: quaꝫ dominus deus tuus dabit tibi in poſſeſſionē: ne ſit in te reatus iudicij mortis. Et qn̄ vir oderit ꝓximū ſuū: ꝛ inſidiatus fuerit ei: ꝛ ſurrexerit cōtra eum ꝛ occiderit animā eius: ꝛ mortuus fuerit: ꝛ fugerit ad vnā de ciuitatib9 iſtis: mittēt ſeniores ciuitatis illi9 ꝛ tollent eum inde: ꝛ tradēt eū in manu ꝓpinqui ſanguinis vt moriat. Non parcat ei oculus tu9: ꝛ auferes effundentem ſanguinē innocentem de iſrael: vt bene ſit tibi. Non transferas terminū ꝓximi tui quē conſtituerūt priores in poſſeſſione tua: quā poſſidebis in terra q̄ dñs deus tuus dabit tibi vt poſſideas eā. Non ſtabit teſtis vnus cōtra virū in oībus iniquitatibus ꝛ in oībus delictis et in omni peccato quod peccauerit. ſed in ore duorum aut trium teſtium ſtabit

Primitiua chal.

Primitiua heb. | Tex. Heb. | Deut. | Ca.xx.

דבר: כי יקום עד חמס באיש
לענות בו סרה: ועמדו שני
האנשים אשר להם הריב לפני
יהוה לפני הכהנים והשפטים
אשר יהיו בימים ההם: ודרשו
השפטים היטב והנה עד שקר
העד שקר ענה באחיו: ועשיתם
לו כאשר זמם לעשות לאחיו
ובערת הרע מקרבך: והנשארים
ישמעו ויראו ולא יספו לעשות
עוד כדבר הרע הזה בקרבך:
ולא תחוס עינך נפש בנפש עין
בעין שן בשן יד ביד רגל ברגל:

Ca.xx.

כי תצא למלחמה
על איבך וראית סוס ורכב עם
רב ממך לא תירא מהם כי
יהוה אלהיך עמך המעלך מארץ
מצרים: והיה כקרבכם אל
המלחמה ונגש הכהן ודבר אל
העם: ואמר אלהם שמע ישראל
אתם קרבים היום למלחמה
על איביכם אל ירך לבבכם
אל תיראו ואל תחפזו ואל
תערצו מפניהם: כי יהוה אלהיכם
ההלך עמכם להלחם לכם עם
איביכם להושיע אתכם: ודברו
השטרים אל העם לאמר מי

ענה סרר שנה | רוב פנה | היה יום | יטב | אח עשה | רוע שאר | שמע | חוס | יצא לחם | ראה | רבב מן ירא | עלה | רכך | חפז | ערץ פנה

Trāsla. B. Hiero.

oē verbū. Si steterit testis mēdax cōtra homi nē accusans eū puaricationis: stabūt ambo quorum causa est ante dn̄m in cōspectu sacerdotum & iudicum qui fuerint in diebus illis. Cūqʒ diligentissi me perscrutantes inuenerint falsum testē dixisse cōtra fratrē suū mēdacium: reddēt ei sicut fratri suo facere cogitauit: & auferes malū de medio tui: vt audiētes ceteri timore hēant: & nequaq̄ talia audeant facere. Nō misereberis eius: sed aīam p aīa: oculum pro oculo: dētē p dente: manū p manu: pedē p pede exiges. Ca.20.

Si exieris ad bellum cōtra hostes tuos: & videris equitatus & currus & maiorē q̄ tu habeas aduersarii exercitus multitudine: nō timebis eos: quia dn̄s deus tuus tecū ē: qui eduxit te de terra egypti. Appropīquāte āt iā prelio stabit sacerdos an̄ aciem: & sic loq̄tur ad populū. Audi israel. Vos hodie cōtra inimicos vestros pugnam cōmittitis: nō ptimescat cor vr̄m. Nolite metuere: nolite cedere: nec formidetis eos: quia dominus deus vester in medio vestri ē: & p vobis cōtra aduersarios dimicabit: vt eruat vos de periculo. Duces quoqʒ p singulas turmas audiente exercitu pclamabūt. Quis ē

Trāsla. Grę. lxx. cū interp. latina

oīe vbū. si āt steterit testis iniustus cōtra ho
πᾶν ῥῆμα. ἐὰν δὲ καταστῇ μάρτυς ἄδικος κατὰ ἀν-
minē: accusans eū impietatis: τ stabūt
θρώπου, καταλέγων αὐτοῦ ἀσέβειαν, καὶ στήσονται
duo hoīes: qb⁹ est ipsis cōtrouersia corā
οἱ δύο ἄνθρωποι, οἷς ἐστὶν αὐτοῖς ἡ ἀντιλογία ἔναντι
dño: τ corā sacerdotib⁹: τ corā iudicib⁹:
κυρίου, καὶ ἔναντι τῶν ἱερέων, καὶ ἔναντι τῶν κριτῶν,
qui fuerint in diebus illis: τ pscrutauerint
οἳ ἂν ὦσιν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ ἐξετάσωσιν
iudices diligēter: τ ecce testis iniustus testifi
οἱ κριταὶ ἀκριβῶς, καὶ ἰδοὺ μάρτυς ἄδικος ἐμαρτύ-
cat⁹ ē iniusta: ɔtra stetit aduersus frēm suū: τ fa
ρησεν ἄδικα, ἀντέστη κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ ποι-
cietis illi quēadmodū nequiter cogitauerat facere ɔtra
ήσετε αὐτῷ ὃν τρόπον ἐπονηρεύσατο ποιῆσαι κατὰ
frēm suū. τ auferetis malū ex vobis ip
τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ· καὶ ἐξαρεῖτε τὸ πονηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐ-
sis. τ reliqui audiētes timebūt: τ
τῶν. καὶ οἱ ἐπίλοιποι ἀκούσαντες φοβηθήσονται, καὶ
nō addent vltra facere sm̄ vbū ma
οὐ προσθήσουσιν ἔτι ποιεῖν κατὰ τὸ ῥῆμα τὸ πονη-
lū hoc in vobis. nō parcet oculus tuus sup
ρὸν τοῦτο ἐν ὑμῖν. οὐ φείσεται ὁ ὀφθαλμός σου ἐπ'
eū: aīaʒ pro aīa: oculū pro oculo:
αὐτῷ, ψυχὴν ἀντὶ ψυχῆς, ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ,
dentē pro dente: manū pro manu: pedē pro
ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος, χεῖρα ἀντὶ χειρός, πόδα ἀν-
pede: sm̄ qd̄ dederit maculā ꝓximo: sic
τὶ ποδός, καθότι ἂν δῷ μῶμον τῷ πλησίον, οὕ-
dabitis illi.
τω δώσετε αὐτῷ. Ca.20.

Si āt exieris in bellū cōtra hostes tuos:
ἐὰν δὲ ἐξέλθῃς εἰς πόλεμον ἐπὶ τοὺς ἐχθρούς σου,
τ videris equitatū τ ascēsorē τ ppl'ʒ maiorē te:
καὶ ἴδῃς ἵππον καὶ ἀναβάτην καὶ λαὸν πλείονά σου,
nō timebis ab eis: qm̄ dn̄s deus tuus tecū: q
οὐ φοβηθήσῃ ἀπ' αὐτῶν, ὅτι κύριος ὁ θεός σου μετὰ σοῦ, ὁ
eduxit te de terra egypti. τ erit qū appro
ἀναβιβάσας σε ἐκ γῆς αἰγύπτου. καὶ ἔσται ὅταν ἐγγί-
pinquaueris prelio: τ accedēs sacerdos: loquetur
σῃς τῷ πολέμῳ, καὶ προσεγγίσας ὁ ἱερεύς, λαλήσει
ppl'o: τ dicet ad eos: audi israel vos acceditis
τῷ λαῷ, καὶ ἐρεῖ πρὸς αὐτούς, ἄκουε ἰσραήλ ὑμεῖς προσπορεύεσθε
hodie in pugnā ɔtra inimicos vr̄os: ne dissoluat
σήμερον εἰς πόλεμον ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, μὴ ἐκλυέσθω
cor vr̄m: neqʒ timeatis neqʒ turbemini neqʒ declinetis a
ἡ καρδία ὑμῶν, μὴ φοβεῖσθε μηδὲ θραύεσθε μηδὲ ἐκκλίνητε ἀπὸ
facie eoꝝ: qm̄ dn̄s deus vr̄ qui precedit vobis
προσώπου αὐτῶν, ὅτι κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν ὁ προπορευόμενος μεθ' ὑμῶν
cū debellabit vobis inimicos vr̄os: τ saluabit vos.
συνεκπολεμῆσαι ὑμῖν τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καὶ διασῶσαι ὑμᾶς.
τ loquētur scribe ad ppl'm: dicētes: quis
καὶ λαλήσουσιν οἱ γραμματεῖς πρὸς τὸν λαόν, λέγοντες, τίς

D.17.b. Math. 18.b. Ioan. 8.c. 2.Cor. 13.a. 1.time. 5.d. Heb. 10.c.
Exo. 21.c. Leui. 24.c. Math. 5.f.

Transla. Chal.

פתגמא: ארי יקום סהיד שקר בגבר לאסהדא ביה סטיא: ויקומון תרין גבריא דילהון דינא קדם יי וקדם כהניא ודיניא דיהון ביומיא האינון: ויתבעון דיניא יאות והא סהיד. שקר סהדא שקרא אסהיד באחוהי: ותעבדון ליה כמא דחשיב למעבד לאחוהי ותפלי עביד דביש מביניך: ודישתארון ישמעון וידחלון ולא יוספון למעבד עוד כפתגמא בישא הדין ביניך: ולא תחוס עינך נפשא חלף נפשא עינא חלף עינא שינא חלף שינא ידא חלף ידא רגלא חלף רגלא:

Ca.xx.

ארי תפוק לאגחא קרבא על בעלי דבבך ותחזי סוסון ורתיכין עם סגי מינך לא תדחל מנהון ארי יי אלהך מימריה בסעדך דאסקך מארעא דמצרים: ויהי כמקרבכון לאגחא קרבא ויתקרב כהנא וימליל עם עמא ויימר להון שמע ישראל אתון מתקרבין יומא דין לאגחא קרבא על בעלי דבביכון לא יזוע לבכון לא תדחלון ולא תתבהתון ולא תתברון מן קדמיהון: ארי יי אלהכון דמדבר קדמיכון לאגחא לכון קרב עם בעלי דבביכון למפרק יתכון: וימללון סרכיא עם עמא למימר מן

Primitiua chal.

סהד סטה קום | דון היה בעה | יאה סהד עבד | פלה שאר שמע | דחל חוס | שן | נפק נגח חזא | סגא דחל אמר | נסק זוע קרב | מלל זוע בהת | דבר | פרק אמר

Interp. chal.

verbū. si steterit testis falsus cōtra virū vt testificetur cōtra eum preuaricationē: stabunt duo viri quoꝝ est causa coram dño τ corā sacerdotibus τ iudicibus qui fuerint in diebus illis: τ requirēt iudices diligēter: et si testis falsus fuerit τ testimoniū falsum testificatus est cōtra fratrē suū: facietis ei sicut cogitauit facere fratri suo: et auferes facientē quod malū est de medio tui. Et qui relicti fuerūt audient τ timebūt: τ nō addent vt faciāt vltra iuxta verbū hoc pessimū in medio tui. Non parcat ei oculus tuus: sed dabis animā pro anima: oculum pro oculo: dentēm pro dente: manum pro manu: pedem pro pede. Ca.20.

Si exieris ad bellum cōtra hostes tuos τ videris equos τ quadrigas τ populū multū magis q̄ tu es: ne timeas eos: quoniā verbū dñi dei tui est in auxiliū tuū qui eduxit te de terra egypti. Et cum appropinquaueritis ad pugnā: accedet sacerdos τ loquetur ad popl'm: τ dicet ei. Audi israel vos accedetis hodie ad pugnā contra inimicos vestros: ne cōmoueatur cor vestrū: neqʒ timeatis neqʒ cōturbemini nec terreamini a facie eoꝝ. quoniā dñs deus vester ipse dux erit corā vobis vt pugnet pro vobis cuʒ inimicis vestris vt eruat vos. Et loquentur duces ad populū dicentes. Quis est

Trāsla. Grę. lxx. cū interp. latina.

hō qui edificauit domū nouā: τ nō dedicauit
ὁ ἄνθρωπος ὁ οἰκοδομήσας οἰκίαν καινήν, καὶ οὐκ ἐνεκαίνισεν
eā? vadat τ reuertatur in domū suā:
αὐτήν; πορευέσθω καὶ ἀποστραφήτω εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ,
ne moriat in bello: τ hō alius dedicabit
μὴ ἀποθάνῃ ἐν τῷ πολέμῳ, καὶ ἄνθρωπος ἕτερος ἐγκαινιεῖ
eā. τ quis hō: qui plātauit vineā:
αὐτήν. καὶ τίς ὁ ἄνθρωπος, ὅστις ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα,
τ nō letatus ē ex ea? vadat τ reuertatur
καὶ οὐκ εὐφράνθη ἐξ αὐτοῦ; πορευέσθω καὶ ἀποστραφήτω
in domū suā: ne moriat in bello: τ hō
εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, μὴ ἀποθάνῃ ἐν τῷ πολέμῳ, καὶ ἄνθρωπος
alius letabit ex ea. τ quis hō: qui despō
ἕτερος εὐφρανθήσεται ἐξ αὐτοῦ. καὶ τίς ὁ ἄνθρωπος, ὅστις μεμνή-
dit vxorē τ nō accepit eā? vadat τ re
στευται γυναῖκα καὶ οὐκ ἔλαβεν αὐτήν; πορευέσθω καὶ ἀπο-
uertatur in domū suā: ne moriat in bello:
στραφήτω εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, μὴ ἀποθάνῃ ἐν τῷ πολέμῳ,
τ hō alius accipiet eā. τ addent
καὶ ἄνθρωπος ἕτερος λήψεται αὐτήν. καὶ προσθήσουσιν οἱ
scribe loqui ad ppl'ʒ: τ dicēt: quis ho
γραμματεῖς λαλῆσαι πρὸς τὸν λαόν, καὶ ἐροῦσι, τίς ὁ ἄν-
mo metuens τ timidus corde? vadat τ
θρωπος ὁ φοβούμενος καὶ δειλὸς τῇ καρδίᾳ; πορευέσθω καὶ
reuertat in domū suā: ne pauere faciat co
ἀποστραφήτω εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, ἵνα μὴ δειλιάνῃ τὴν καρ-
fris sui: sicut τ suū. τ erit qū
δίαν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ὥσπερ καὶ τὴν ἑαυτοῦ. καὶ ἔσται ὅταν
cessauerit scribe loquētes ad ppl'ʒ: τ cō
παύσωνται οἱ γραμματεῖς λαλοῦντες πρὸς τὸν λαόν, καὶ κα-
stituēt pncipes exercit⁹ precedētes ppl'ʒ.
ταστήσουσιν ἄρχοντας τῆς στρατιᾶς προηγουμένους τοῦ λαοῦ.
si āt accesseris ad ciuitatē ad expugnādū eā: τ voca
ἐὰν δὲ προσέλθῃς πρὸς πόλιν ἐκπολεμῆσαι αὐτήν, καὶ καλέ-
bis eos cū pace: τ erit siquidē pacifica respōderit
σῃς αὐτοὺς μετ' εἰρήνης, καὶ ἔσται ἐὰν μὲν εἰρηνικὰ ἀποκριθῶσί
tibi: τ aperuerint tibi: erit oīs popul⁹ q̄ inuēti sūt in ea
σοι, καὶ ἀνοίξωσί σοι, ἔσται πᾶς ὁ λαὸς οἱ εὑρεθέντες ἐν αὐτῇ
erūt tibi tributarij τ subditi tibi. si āt nō obedie
ἔσονταί σοι φορολογητοὶ καὶ ὑπήκοοί σοι. ἐὰν δὲ μὴ ὑπακού-
rint tibi τ fecerint ɔtra te bellū: τ obsidebis
σωσί σοι καὶ ποιήσωσι πρὸς σὲ πόλεμον, καὶ περικαθιεῖς
eā: τ tradet eā dn̄s deus tuus in manus
αὐτήν, καὶ παραδώσει αὐτὴν κύριος ὁ θεός σου εἰς τὰς χεῖράς
tuas: τ percuties oē masculinū illius in nece gladij
σου, καὶ πατάξεις πᾶν ἀρσενικὸν αὐτῆς ἐν φόνῳ μαχαίρας,
absqʒ mulierib⁹ τ sarcina. τ oīa iu
πλὴν τῶν γυναικῶν καὶ τῆς ἀποσκευῆς. καὶ πάντα τὰ κτή-
mēta τ oīa quecūqʒ sunt in ciuitate: τ oēm
νη καὶ πάντα ὅσα ἂν ὑπάρχῃ ἐν τῇ πόλει, καὶ πᾶσαν
sarcinā diuides tibi: τ comedes oēm
τὴν ἀπαρτίαν προνομεύσεις σεαυτῷ, καὶ φαγῇ πᾶσαν τὴν
predā hostiū tuoꝝ: quos dn̄s deus tuus dat tibi.
προνομὴν τῶν ἐχθρῶν σου, ὧν κύριος ὁ θεός σου δίδωσί σοι.

Trāsla. B. Hiero.

hō qui edificauit domum nouam: & non dedicauit eā? Vadat & reuertatur in domū suā ne forte moriatur ī bello: & alius dedicet eā. Quis est hō qui plātauit vineā: & necdum fecit eā ēē cōem: de qua vesci oībus liceat? Vadat & reuertatur in domū suā: ne forte moriatur ī bello: & alius hō eius fungatur officio. Quis est hō q despōdit vxorē: & nō accepit eam? Vadat & reuertatur in domū suā: ne forte moriatur in bello: & alius hō accipiat eā. His dictis addēt reliq & loqntur ad populū. Quis ē hō formidolosus & corde pauido? vadat & reuertatur in domū suam: ne pauere faciat corda fratrum suorū: sicut ipse timore pterritus ē. Cūqʒ siluerit duces exercitus: & finē loq̄ndi fecerit: vnusquisqʒ suos ad bellādū cūeos pparabit. Si qñ accesseris ad expugnādā ciuitatē: offeres ei primū pacē. Si receperit & aperuerit tibi portas: cunctus populus q in ea ē saluabitur: & seruiet tibi sub tributo. Sin autē fedus inire noluerit: & ceperit cōtra te bellū: oppugnabis eā. Cūqʒ tradiderit dn̄s deus tuus illā ī manu tua: pcuties oē qd ī ea ḡnis masculini ē ī ore gladii absqʒ mulieribus & infātibus iumētis & ceteris q in ciuitate sunt. Omnē pdā exercitui diuides: & comedes de spoliis hostiū tuorū: q dn̄s deus tuus dederit tibi.

Tex. Heb. | Deut. | Ca.xx. | Primitiua. heb.

האיש אשר בנה בית חדש ולא
חנכו ילך וישב לביתו פן ימות
במלחמה ואיש אחר יחנכנו: ומי
האיש אשר נטע כרם ולא חללו
ילך וישב לביתו פן ימות במלחמה
ואיש אחר יחללנו: ומי האיש אשר
ארש אשה ולא לקחה ילך וישב
לביתו פן ימות במלחמה ואיש
אחר יקחנה: ויספו השטרים לדבר
אל העם ואמרו מי האיש הירא
ורך הלבב ילך וישב לביתו ולא
ימס את לבב אחיו כלבבו: והיה
ככלת השטרים לדבר אל העם
ופקדו שרי צבאות בראש העם:
כי תקרב אל עיר להלחם
עליה וקראת אליה לשלום:
והיה אם שלום תענך ופתחה
לך והיה כל העם הנמצא
בה יהיו לך למס ועבדוך: ואם
לא תשלים עמך ועשתה
עמך מלחמה וצרת עליה:
ונתנה יהוה אלהיך בידך והכית
את כל זכורה לפי חרב: רק
הנשים והטף והבהמה וכל אשר
יהיה בעיר כל שללה תבז
לך ואכלת את שלל איביך
אשר נתן יהוה אלהיך לך:

שוב מות | לחם חנך | חלל | לקח | רכך | מסס את | כלה | שור | קרב לחם | שלם | ענה | מצא | היה | עשה | צור | נכה | זכר פה | נשא היה | בזז

Transla. Chal.

גברא דיבנא ביתא חדתא ולא חנכיה יהך ויתוב לביתיה דילמא יתקטל בקרבא וגבר אוחרן יחנכיניה: ומן גברא דנצב כרמא ולא אחליה יהך ויתוב לביתיה דילמא יתקטל בקרבא וגבר אוחרן יחליניה: ומן גברא דארס איתתא ולא נסבה יהך ויתוב לביתיה דילמא יתקטל בקרבא וגבר אחרן יסבינה: ויוספון סרכיא למללא עם עמא ויימרון מן גברא דדחיל ותביר ליבא יהך ויתוב לביתיה ולא יתבר ית ליבא דאחוהי כליביה: ויהי כד ישיצון סרכיא למללא עם עמא וימנון רבני חילא בריש עמא: ארי תקרב לקרתא לאגחא קרבא עלה ותקרי לה מלין דשלם: ויהי אם שלם תתיבינך ותפתח לך ויהי כל עמא דישתכח בה יהון לך מסקי מסין ויפלחונך: ואם לא תשלים עמך ותעביד עמך קרבא ותצור עלה: וימסרינה יי אלהך בידך ותמחי ית כל דכורה לפתגם דחרב: להוד נשיא וטפלא ובעירא וכל דיהי בקרתא כל עדאה תיבוז לך ותיכול ית עדאה דסנאך דיהב יי אלהך לך:

Interp. chal.

vir qui edificauit domū nouā τ nō dedicauit eam? vadat: τ reuertaf in domū suā: ne forte occidaf in bello: τ vir alius dedicet illā. Et q̄s est vir q̄ plantauit vineā et nō fecit eaʒ esse cōmunē: vadat τ reuertaf in domū suaʒ: ne occidatur in bello τ vir alius faciat eam esse cōmunē. Et quis est vir qui desponduit vxorē, τ nō accepit eam? vadat τ reuertatur in domū suā: ne forte occidatur in bello: τ vir alius accipiat eā. Et addēt duces loq̄ ad populū: τ dicēt. Quis est vir q̄ timidus ē τ formidolosus corde? vadat τ reuertatur in domū suā: ne formidare faciat cor fratrū suoꝝ sicut cor eius. Et cuʒ cōsummauerint duces loq̄ ad populū: ɔstituēt pncipes exercit⁹ in capite populi. Cum accesseris ad expugnādam vrbē: vocabis eā verbis pacificis. Et si pacifice respōderit tibi τ apuerit tibi: oīs populus q̄ inuētus fuerit in ea erunt tibi tributarij: τ seruient tibi. Et si non fecerit pacē tecū: τ fecerit bellū aduersum te: obsidebis eam: τ tradet eā dñs deus tuus in manu tua: et pcuties oēs masculos eius in ore gladij, verūtamē mulieres τ paruulos τ iumēta τ oīa que fuerint in ciuitate τ omnia spolia eius diripies tibi. et comedes spolia inimicoꝝ tuoꝝ que dedit tibi dñs deus tuus.

Primitiua chal.

בנה חדה תוב | קטל חנך חלל | נצב נסב אמר | תבר היה שצא | מנה רבב ראש | קרב נגח קרא | שלם תוב פתח | שכח נסק פלח | שלם עבד צור | מסר מחא נשה | טפל בעיר אכל

כן תעשה לכל הערים הרחקת
ממך מאד אשר לא מערי
הגוים האלה הנה׃ רק מערי
העמים האלה אשר יהוה אלהיך
נתן לך נחלה לא תחיה כל
נשמה׃ כי החרם תחרימם החתי
והאמרי הכנעני והפרזי החוי
והיבוסי כאשר צוך יהוה אלהיך׃
למען אשר לא ילמדו אתכם
לעשות ככל תועבתם אשר עשו
לאלהיהם וחטאתם ליהוה
אלהיכם׃ כי תצור אל עיר ימים
רבים להלחם עליה לתפשה לא
תשחית את עצה לנדח עליו גרזן
כי ממנו תאכל ואתו לא תכרת
כי האדם עץ השדה לבא מפניך
במצור׃ רק עץ אשר תדע כי
לא עץ מאכל הוא אתו תשחית
וכרת ובנית מצור על העיר
אשר הוא עשה עמך מלחמה
עד רדתה׃

Ca. xxi.

כי ימצא
חלל באדמה אשר יהוה אלהיך
נתן לך לרשתה נפל בשדה לא
נודע מי הכהו׃ ויצאו זקניך
ושפטיך ומדדו אל הערים
אשר סביבת החלל׃ והיה
העיר הקרבה אל החלל ולקחו

Sic facies cunctis ciuitatibus que a te procul valde sunt: & non sunt de his vrbibus quas in possessionem accepturus es. De his autem ciuitatibus que dabuntur tibi: nullũ omnino permittes viuere: sed interficies in ore gladii: etheum videlicet & amorreũ & chananeũ: pherezeũ & eueũ & iebuseũ: sicut p̃cepit tibi dñs deus tuus: ne forte doceant vos facere cũctas abominationes quas ipsi operati sunt diis suis: & peccetis in dñm deũ vestrũ. Quñ obsederis ciuitatẽ multo tempore: & munitionibus circũdederis vt expugnes eã: nõ succides arbores de quibus vesci põt: nec securibus p circuitum debes vastare regionẽ: qm̃ lignũ est & non hõ: nec põt bellãtium contra te augere numerum. Si qua aũt ligna nõ sũt pomifera: sed agrestia & in ceteros apta vsus: succide & extrue machinas donec capias ciuitatẽ q̃ contra te dimicat.

Cap. 21.

Quando inuẽtũ fuerit in terra quã dominus deus tuus daturus est tibi: hoĩs cadauer occisi: & ignorabitur cedis reus: egredientur maiores natu & iudices tui: & metiẽtur a loco cadaueris singularũ p circuitũ spacia ciuitatũ: & quã viciniorẽ ceteris esse perspexerint:

sic facies cũctis ciuitatib⁹ longe ex
οὕτω ποιήσεις πάσας τὰς πόλεις τὰς μακρὰν οὔ-
stẽtibus a te valde: τ nõ de vrbib⁹
σας ἀπὸ σοῦ σφόδρα, καὶ οὐχὶ ἀπὸ τῶν πόλεων
gẽtiũ hay. ecce ãt de vrbib⁹ gentiũ
τῶν ἐθνῶν τούτων. ἰδοὺ δὲ ἀπὸ τῶν πόλεων τῶν ἐθνῶν
hay: q̃s dñs de⁹ tu⁹ dat tibi vt posside-
τούτων, ὧν κύριος ὁ θεός σου δίδωσί σοι κληρονομῆ-
as trã eay: nõ capietis viuũ oẽ spirãs: sed ana
σαι τὴν γῆν αὐτῶν, οὐ ζωγρήσετε πᾶν ἐμπνέον, ἀλλ' ἀ-
thematizabitis eos: etheum τ amorre
ναθεματιεῖτε αὐτούς, τὸν χετταῖον καὶ τὸν ἀμορραῖ-
um τ chananeũ: τ pherezeum τ eueũ τ ie
ον καὶ τὸν χαναναῖον, καὶ φερεζαῖον καὶ εὐαῖον καὶ ἰε-
buseũ τ gergeseũ: quẽadmodũ p̃cepit
βουσαῖον καὶ γεργεσαῖον, ὃν τρόπον ἐνετείλατό
tibi dñs de⁹ tu⁹: vt nõ doceant vos facere
σοι κύριος ὁ θεός σου, ἵνα μὴ διδάξωσιν ὑμᾶς ποιεῖν
cũctas abominatiões eoy: q̃s fecerũt
πάντα τὰ βδελύγματα αὐτῶν, ὅσα ἐποίησαν
diis suis: τ peccabitis corã dño
τοῖς θεοῖς αὐτῶν, καὶ ἁμαρτήσεσθε ἔναντι κυρίου τοῦ
deo vr̃o. si ãt obsederis circa ciuitatẽ dieb⁹
θεοῦ ὑμῶν. ἐὰν δὲ περικαθίσῃς περὶ πόλιν ἡμέρας
plurib⁹ vt expugnes eam i captiuitatẽ ei⁹:
πλείους ἐκπολεμῆσαι αὐτὴν εἰς κατάληψιν αὐτῆς,
nõ succides arbores eius: vt immittas
οὐκ ἐξολοθρεύσῃ τὰ δένδρα αὐτῆς, ἐπιβαλεῖν
in eas ferrũ: sed ab ea comedes: ipsaʒ vo
ἐπ' αὐτὰ σίδηρον, ἀλλ' ἀπ' αὐτοῦ φαγῇ, αὐτὸ δὲ
nõ succides. nũqd hõ lignũ qd in silua vt
οὐκ ἐκκόψεις. μὴ ἄνθρωπος τὸ ξύλον τὸ ἐν τῷ δρυμῷ εἰ-
ingrediat a facie tua in vallum? sed
σελθεῖν ἀπὸ προσώπου σου εἰς τὸν χάρακα; ἀλ-
lignũ qd scis φ nõ fructiferũ est:
λὰ τὸ ξύλον ὃ ἐπίστασαι ὅτι οὐ καρπόβρωτόν ἐστι,
hoc perdes τ succides τ extrues
τοῦτο ἐξολοθρεύσεις καὶ ἐκκόψεις καὶ οἰκοδομή-
vallũ cõtra ciuitatẽ: q̃ facit aduersũ
σεις χαράκωσιν ἐπὶ τὴν πόλιν, ἥτις ποιεῖ πρὸς
te bellũ: quousq; tradatur.
σὲ τὸν πόλεμον, ἕως ἂν παραδοθῇ. Ca. 21.

Si ãt inuẽt⁹ fuerit necatus in t̃ra: quã domi
ἐὰν δὲ εὑρεθῇ τραυματίας ἐν τῇ γῇ, ἣν κύρι-
nus deus tu⁹ dat tibi possidendã: q̃ cecide-
ος ὁ θεός σου δίδωσί σοι κληρονομῆσαι, πεπτω-
rit in campo: τ nõ cognouerũt eũ q̃ pcussit il
κὼς ἐν τῷ πεδίῳ, καὶ οὐκ οἴδασι τὸν πατάξαντα αὐ-
lum: egrediet senatus tuus τ iudices tui τ
τόν, ἐξελεύσεται ἡ γερουσία σου καὶ οἱ κριταί σου καὶ
metient ad vrbes q̃ in circuitu ne
ἐκμετρήσουσιν ἐπὶ τὰς πόλεις τὰς κύκλῳ τοῦ τραυμα-
cati: τ erit vrbs ppinqua necato: τ accipiet
τίου, καὶ ἔσται ἡ πόλις ἡ ἐγγίζουσα τῷ τραυματίᾳ, καὶ λήψεται

Transla. Chal.

כן תעביד לכל קרויא דרחיקין מינך לחדא דלא מקרוי עממיא האילין אינון׃ לחוד
מקרוי עממיא האילין דיוי אלהך יהיב לך אחסנא לא תיחי כל נשמא׃ ארי גמרא
תגמרינון חתאי ואמוראי כנענאי ופרזאי חואי ויבוסאי כמא דפקדך יוי אלהך׃
בדיל דלא ילפון יתכון למעבד ככל תועבתהון דעבדין לטעותהון ותחובון קדם יוי
אלהכון׃ ארי תצור לקרתא יומין סגיאין לאגחא עלה למכבשה לא תחבל ית אילנה
לארמא עלוהי ברזלא ארי מיניה תיכול ויתיה לא תקוץ ארי לא כאנשא אילן
חקלא למיעל מן קדמך בציירא׃ לחוד אילן דתידע ארי לא אילן דמיכל הוא יתיה
תחבל ותקוץ ותבני כרקומין על קרתא דהיא עבדה עמך קרבא עד דתכבשה׃
ארי ישתכח קטילא בארעא דיוי אלהך יהיב לך למירתה רמי — Ca. xxi.
בחקלא לא ידע מן קטליה׃ ויפקון סבך ודיינך וימשחון לקרויא די בסחרנות
קטילא׃ ותהי קרתא דקריבא לקטילא ויסבון

Prima chal. — Interp. chal.

Sic facies cunctis ciuitatibus q̃ longe sunt a te: que non sunt de ciuitatibus populoy istorũ: sed in ciuitatibus populoy istoy quos dñs deus tuus dabit tibi in possessionẽ: nullã aĩam pmittes viuere. sed destrues eos: etheos. s. et amorreos τ chananeos τ pherezeos τ eueos τ iebuseos: sicut precepit tibi dñs deus tu⁹. vt nõ doceãt vos facere iuxta oẽs abominatiões suas quas faciebant idolis suis: τ peccetis coraʒ dño deo vestro. Quãdo obsederis ciuitatẽ diebus multis vt expugnes eam τ vt subiicias eam: non dissipabis arbores eius: neq; leuabis sup eas ferrũ: ex illis enĩ comedes: τ eas non succides: quoniã non est sicut homo arbor agri: vt veniat cõtra te in obsidionẽ. Attñ arbor quã scis q̃ non est arbor ex q̃ vesci potes: ipsam dissipabis τ succides: τ edificabis machinas contra ciuitateʒ que dimicat contra te donec subiicias eam.

Quando inuentus fuerit in terra quaʒ dominus deus tuus dabit tibi vt possideas eaʒ homo occisus proiectus in agro: τ ignorabitur quis occidit eum: egredientur senes tui τ iudices tui: τ metiẽtur a loco cadaueris vsq; ad ciuitates q̃ sunt in circuitu occisi. Et erit ciuitas que ppinquior est occiso: tollẽt — Ca. 21.

senatus vrbis illius vitulã ex bob⁹:
ἡ γερουσία τῆς πόλεως ἐκείνης δάμαλιν ἐκ βοῶν,
que nõ opata ẽ: τ q̃ nõ traxit iugũ:
ἥτις οὐκ εἴργασται, καὶ ἥτις οὐχ εἵλκυσεν ζυγόν,
τ deducent senatus vrbis il
καὶ καταβιβάσουσιν ἡ γερουσία τῆς πόλεως ἐκεί-
lius vitulã in vallẽ asperã: q̃ nõ
νης τὴν δάμαλιν εἰς φάραγγα τραχεῖαν, ἥτις οὐκ
culta ẽ neq; seminat: τ cedẽt
εἴργασται οὐδὲ σπείρεται, καὶ νευροκοπήσουσι τὴν
vitulã in valle: τ accedẽt sacerdotes
δάμαλιν ἐν φάραγγι, καὶ προσελεύσονται οἱ ἱερεῖς οἱ
leuite: qm̃ illos elegit dñs deus tu⁹
λευῖται, ὅτι αὐτοὺς ἐπεξελέξατο κύριος ὁ θεός σου
vt assent illi: τ bñdicãt in noie
παρεστηκέναι αὐτῷ, καὶ εὐλογεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι
eius: τ in ore coy erit ois cõ-
αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τῷ στόματι αὐτῶν ἔσται πᾶσα ἀν-
trouersia τ ois lepra: τ ois senatus
τιλογία καὶ πᾶσα ἁφή, καὶ πᾶσα ἡ γερουσία τῆς
ciuitatis illius q̃ ppinquãt necato: la-
πόλεως ἐκείνης οἱ ἐγγίζοντες τῷ τραυματίᾳ, νί-
uabũt manus sup caput vitu
ψονται τὰς χεῖρας ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τῆς δαμάλε-
le pcusse in valle: τ res
ως τῆς νευροκοπηθείσης ἐν τῇ φάραγγι, καὶ ἀπο-
põdẽtes dicẽt: manus nr̃e nõ effuderũt sã
κριθέντες ἐροῦσιν, αἱ χεῖρες ἡμῶν οὐκ ἐξέχεαν τὸ αἷ-
guinẽ hũc: τ oculi nr̃i nõ viderũt:
μα τοῦτο, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν οὐχ ἑωράκασιν,
propici⁹ esto pp̃lo tuo israel: quos redemisti dñe
ἵλεως γενοῦ τῷ λαῷ σου ἰσραήλ, οὓς ἐλυτρώσω κύριε
de terra egypti: vt nõ sit sãguis ĩnocẽs in po
ἐκ γῆς αἰγύπτου, ἵνα μὴ γένηται αἷμα ἀναίτιον ἐν τῷ λα-
pulo tuo israel: τ placatus erit eis sãguis. tu
ῷ σου ἰσραήλ, καὶ ἐξιλασθήσεται αὐτοῖς τὸ αἷμα. σὺ
ãt auferes sãguinẽ ĩnocẽtẽ ex vobis ipsis: si fece
δὲ ἐξαρεῖς τὸ αἷμα τὸ ἀναίτιον ἐξ ὑμῶν αὐτῶν, ἐὰν ποιή-
ris bonũ τ placitũ corã dño deo tuo. si
σῃς τὸ καλὸν καὶ τὸ ἀρεστὸν ἔναντι κυρίου τοῦ θεοῦ σου. ἐὰν
ãt exieris in pugnã cõtra inimicos tuos: τ tradi-
δὲ ἐξέλθῃς εἰς πόλεμον ἐπὶ τοὺς ἐχθρούς σου, καὶ παρα-
derit eos dñs de⁹ tu⁹ in man⁹ tuas: τ captiua
δῷ αὐτοὺς κύριος ὁ θεός σου εἰς τὰς χεῖράς σου, καὶ προνομεύ-
ueris captiuitatẽ eoy: τ videris in captiuis mulie
σῃς τὴν προνομὴν αὐτῶν, καὶ ἴδῃς ἐν τῇ προνομῇ γυναῖ-
rẽ pulchrã forma: τ desideraueris eã: τ accepe
κα καλὴν τῷ εἴδει, καὶ ἐπιθυμήσῃς αὐτῆς, καὶ λάβῃς
ris eã tibi vxorẽ: τ induces eã intus in
αὐτὴν σεαυτῷ γυναῖκα, καὶ εἰσάξεις αὐτὴν ἔνδον εἰς
domũ tuã: τ rades caput eius: τ circũcides
τὴν οἰκίαν σου, καὶ ξυρήσεις τὴν κεφαλὴν αὐτῆς, καὶ περιονυχιεῖς
vngues illi⁹: τ auferes vestes captiuitatis eius
αὐτήν, καὶ περιελεῖς τὰ ἱμάτια τῆς αἰχμαλωσίας αὐτῆς

seniores ciuitatis illius tollẽt vitulã de armẽto q̃ non traxit iugum: nec terram scidit vomere: & ducẽt eã ad vallẽ asperam atq; saxosam que nunq̃ arata est: nec sementẽ recepit: & cedent in ea ceruices vitule. Accedẽtq; sacerdotes filii leui quos elegerit dominus deus tuus: vt ministrent ei: & bñdicant in noĩe eius: & ad verbũ eorũ oẽ negociũ pẽdet: & quicqd mundũ vel inmũdũ ẽ iudicetur. Et venient maiores natu ciuitatis illius ad interfectũ: lauabuntq; manus suas super vitulam que in valle pcussa ẽ: & dicent. Manus nr̃e nõ effuderũt sanguinem hũc: nec oculi viderunt. Propitius esto populo tuo israel quem redemisti dñe: & nõ reputes sanguinẽ innocentem in medio populi tui israel. Et auferetur ab eis reatus sanguinis. tu aũt alienus eris ab innocentis cruore q fusus est: cũ feceris qd p̃cepit dñs. Si egressus fueris ad pugnã cõtra inimicos tuos: & tradiderit eos dñs deus tuus in manu tua: captiuosq; duxeris: & videris in nũero captiuorũ mulierẽ pulchrã: & adamaueris eã volueris q; hẽre vxorem: introduces eam in domum tuam. Que radet cesariem: & circumcidet vngues: & deponet vestem in qua capta est:

זקני העיר ההוא עגלת בקר אשר
לא עבד בה אשר לא משכה
בעל׃ והורדו זקני העיר ההוא את
העגלה אל נחל איתן אשר לא
יעבד בו ולא יזרע וערפו שם
את העגלה בנחל׃ ונגשו הכהנים
בני לוי כי בם בחר יהוה אלהיך
לשרתו ולברך בשם יהוה ועל
פיהם יהיה כל ריב וכל נגע׃
וכל זקני העיר ההיא הקרבים
אל החלל ירחצו את ידיהם על
העגלה הערופה בנחל׃ וענו
ואמרו ידינו לא שפכה את הדם
הזה ועינינו לא ראו׃ כפר לעמך
ישראל אשר פדית יהוה ואל
תתן דם נקי בקרב עמך ישראל
ונכפר להם הדם׃ ואתה
תבער הדם הנקי מקרבך כי
תעשה הישר בעיני יהוה׃
כי תצא למלחמה על איביך
ונתנו יהוה אלהיך בידך
ושבית שביו׃ וראית בשביה
אשת יפת תאר וחשקת בה
ולקחת לך לאשה׃ והבאתה
אל תוך ביתך וגלחה את
ראשה ועשתה את צפרניה׃
והסירה את שמלת שביה

Transla. Chal.

סבי קרתא ההיא עגלת תורין דלא אתפלחבה דלא נגידת בנירא׃ ויחתון סבי
קרתא ההיא ית עגלתא לנחלא בייר דלא יתפלח ביה ולא יזדרע ויקפון תמן ית
עגלתא בנחלא׃ ויתקרבון כהניא בני לוי ארי בהון אתרעי יוי אלהך לשמשותיה
ולברכא בשמא דיוי ועל מימר יהון יהי כל דין וכל מכתש סגירו׃ וכל סבי קרתא
ההיא דקריבין לקטילא יסחון ית ידיהון על עגלתא דנקיפא בנחלא׃ ויתיבון ויימרון
ידנא לא אשדא ית דמא הדין ועיננא לא חזאה׃ כהניא ימרון כפר לעמך ישראל
דפרקתא יהוה ולא תתן חובת דם זכי בגו עמך ישראל ויתכפר להון על דמא׃ ואת
תפלי אשדי דם זכי מביניך ארי תעבד דכשר קדם יוי׃ ארי תפוק לאגחא קרבא
על בעלי דבבך וימסרינון יוי אלהך בידך ותשבי שביהון׃ ותחזי בשביא איתתא
שפירת חזו ותתרעי בה ותסבה לך לאינתו׃ ותעלינה לגו ביתך ותגלח ית רישה
ותרבי ית טופרהא׃ ותעדי ית כסות שביה

Interp. chal. — Prima chal.

senes ciuitatis illi⁹ vitulã boũ qua nullus opatus est: nec traxit iugũ. τ deferẽt senes ciuitatis illius vitulã ad vallẽ desertã q̃ nõ est culta nec seminata: τ cedent ibi ceruicẽ vitule in torrẽte. et accedẽt sacerdotes filij leui: qm̃ ipsos elegit dñs de⁹ tuus vt ministrẽt ei: τ vt bñdicãt in noie dñi: τ iuxta verbũ coy erit oẽ iudiciũ et ois plaga lepre: τ oẽs senes ciuitatis illius q̃ ppinquior est interfecto lauabũt manus suas sup vitulã q̃ pcussa est in valle. et rñdebũt τ dicẽt. Manus nr̃a nõ effudit sanguinẽ hũc: neq; oculi nr̃i viderũt. sacerdotes dicẽt. Propicius esto pp̃lo tuo israel quẽ redemisti dñe τ ne des pc̃m sanguis inocẽtis in medio pp̃li tui israel: τ dimittet eis reatus sanguis. Tu aũt aufe res effundentẽ sanguinẽ inocentẽ de medio tui: cũ feceris qd rectũ est corã dño. Si egressus fueris ad pugnã cõtra inimicos tuos τ tradiderit eos dñs de⁹ tu⁹ in manu tua: τ captiuaueris captiuitatẽ coy: τ videris in captiuitate mulierẽ pulchrã: τ adamaueris eã: et acceperis eã tibi in vxorẽ: introduces eaʒ in domũ tuã τ tondebit caput suũ: τ crescere dimittet vngues suos, et auferet a se vestimentum captiuitatis sue:

מֵעָלֶיהָ וְיָשְׁבָה בְּבֵיתֶךָ וּבָכְתָה אֶת אָבִיהָ וְאֶת אִמָּהּ יֶרַח יָמִים וְאַחַר כֵּן תָּבוֹא אֵלֶיהָ וּבְעַלְתָּהּ וְהָיְתָה לְךָ לְאִשָּׁה׃ וְהָיָה אִם לֹא חָפַצְתָּ בָּהּ וְשִׁלַּחְתָּהּ לְנַפְשָׁהּ וּמָכֹר לֹא תִמְכְּרֶנָּה בַּכָּסֶף לֹא תִתְעַמֵּר בָּהּ תַּחַת אֲשֶׁר עִנִּיתָהּ׃ כִּי תִהְיֶיןָ לְאִישׁ שְׁתֵּי נָשִׁים הָאַחַת אֲהוּבָה וְהָאַחַת שְׂנוּאָה וְיָלְדוּ לוֹ בָנִים הָאֲהוּבָה וְהַשְּׂנוּאָה וְהָיָה הַבֵּן הַבְּכֹר לַשְּׂנִיאָה׃ וְהָיָה בְּיוֹם הַנְחִילוֹ אֶת בָּנָיו אֵת אֲשֶׁר יִהְיֶה לוֹ לֹא יוּכַל לְבַכֵּר אֶת בֶּן הָאֲהוּבָה עַל פְּנֵי בֶן הַשְּׂנוּאָה הַבְּכֹר׃ כִּי אֶת הַבְּכֹר בֶּן הַשְּׂנוּאָה יַכִּיר לָתֶת לוֹ פִּי שְׁנַיִם בְּכֹל אֲשֶׁר יִמָּצֵא לוֹ כִּי הוּא רֵאשִׁית אֹנוֹ לוֹ מִשְׁפַּט הַבְּכֹרָה׃ כִּי יִהְיֶה לְאִישׁ בֵּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה אֵינֶנּוּ שֹׁמֵעַ בְּקוֹל אָבִיו וּבְקוֹל אִמּוֹ וְיִסְּרוּ אֹתוֹ וְלֹא יִשְׁמַע אֲלֵיהֶם׃ וְתָפְשׂוּ בוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ וְהוֹצִיאוּ אֹתוֹ אֶל זִקְנֵי עִירוֹ וְאֶל שַׁעַר מְקֹמוֹ׃ וְאָמְרוּ אֶל זִקְנֵי עִירוֹ בְּנֵנוּ זֶה סוֹרֵר וּמֹרֶה אֵינֶנּוּ שֹׁמֵעַ בְּקֹלֵנוּ זוֹלֵל וְסֹבֵא׃ וּרְגָמֻהוּ כָּל אַנְשֵׁי עִירוֹ בָאֲבָנִים וָמֵת וּבִעַרְתָּ

sedensque in domo tua flebit patrem & matrem suam vno mense: & postea intrabis ad eam: dormiesque cum illa: & erit vxor tua. Si autem postea non sederit animo tuo: dimittes eam liberam. nec vendere poteris pecunia: nec opprimere per potentiam: quia humiliasti eam. Si habuerit homo vxores duas: vnam dilectam: & alteram odiosam: genuerintque ex eo liberos: & fuerit filius odiosae primogenitus: volueritque substantiam inter filios suos diuidere: non poterit filium dilectae facere primogenitum: & praeferre filio odiosae: sed filium odiosae agnoscet primogenitum: dabitque ei de his quae habuerit cuncta duplicia. Iste est enim principium liberorum eius: & huic debetur primogenita. Si genuerit homo filium contumacem & proteruum: qui non audiat patris ac matris imperium: & coercitus obedire contempserit: apprehendent eum & ducent ad seniores ciuitatis illius & ad portam iudicii: dicentque ad eos. Filius noster iste proteruus & contumax est: monita nostra audire contemnit: comessationibus vacat & luxuriae atque conuiuiis: lapidibus eum obruet populus ciuitatis: & morietur: vt auferatis

ab ea: et sedebit in domo tua: et plorabit patrem et matrem mensis diebus... τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα μηνὸς ἡμέρας...

et habitabit in domo tua: et planget patrem suum et matrem suam mense diebus: et postea ingredieris ad eam: et eris maritus eius: et ipsa erit tibi in vxorem. Et si postea nolueris eam: dimittes eam vt libera eat quocunque voluerit: et non vendes eam argento neque opprimes ea: eo quod humiliasti eam. Si fuerint viro duae vxores vna dilecta et altera odiosa: et pepererint ei filios dilecta et odiosa: et fuerit filius odiosae primogenitus: et euenerit dies in quo hereditate diuiserit filiis suis eam rem quam habuerit: non habebit potestatem vt filium dilectae faciat primogenitum: viuente filio odiosae primogenito. Sed filium odiosae agnoscet primogenitum vt det ei duplicem portionem in omnibus quae inuenta fuerint apud eum: quia ipse est principium fortitudinis eius: et ei pertinet primogenitura. Si fuerit viro filius praeuaricator et rebellis: et non obediens verbo patris sui et verbo matris suae: et corripuerint eum et non obedierit eis: apprehendent eum pater eius et mater eius: et educent illum in conspectu seniorum ciuitatis suae et ad portam domus iudicii loci sui: et dicent senioribus ciuitatis illius. Filius noster hic praeuaricator est et rebellis: non obedit verbis nostris: edax est carnium et potator vini. Et lapidabunt eum omnes homines ciuitatis illius et morietur. Et auferes

הָרָע מִקִּרְבֶּךָ וְכָל יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּ וְיִרָאוּ׃ וְכִי יִהְיֶה בְאִישׁ חֵטְא מִשְׁפַּט מָוֶת וְהוּמָת וְתָלִיתָ אֹתוֹ עַל עֵץ׃ לֹא תָלִין נִבְלָתוֹ עַל הָעֵץ כִּי קָבוֹר תִּקְבְּרֶנּוּ בַּיּוֹם הַהוּא כִּי קִלְלַת אֱלֹהִים תָּלוּי וְלֹא תְטַמֵּא אֶת אַדְמָתְךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ נַחֲלָה׃

Cap. xxii.

לֹא תִרְאֶה אֶת שׁוֹר אָחִיךָ אוֹ אֶת שֵׂיוֹ נִדָּחִים וְהִתְעַלַּמְתָּ מֵהֶם הָשֵׁב תְּשִׁיבֵם לְאָחִיךָ׃ וְאִם לֹא קָרוֹב אָחִיךָ אֵלֶיךָ וְלֹא יְדַעְתּוֹ וַאֲסַפְתּוֹ אֶל תּוֹךְ בֵּיתֶךָ וְהָיָה עִמְּךָ עַד דְּרֹשׁ אָחִיךָ אֹתוֹ וַהֲשֵׁבֹתוֹ לוֹ׃ וְכֵן תַּעֲשֶׂה לַחֲמֹרוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְשִׂמְלָתוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְכָל אֲבֵדַת אָחִיךָ אֲשֶׁר תֹּאבַד מִמֶּנּוּ וּמְצָאתָהּ לֹא תוּכַל לְהִתְעַלֵּם׃ לֹא תִרְאֶה אֶת חֲמוֹר אָחִיךָ אוֹ שׁוֹרוֹ נֹפְלִים בַּדֶּרֶךְ וְהִתְעַלַּמְתָּ מֵהֶם הָקֵם תָּקִים עִמּוֹ׃ לֹא יִהְיֶה כְלִי גֶבֶר עַל אִשָּׁה וְלֹא יִלְבַּשׁ גֶּבֶר שִׂמְלַת אִשָּׁה כִּי תוֹעֲבַת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כָּל עֹשֵׂה אֵלֶּה׃ כִּי יִקָּרֵא קַן צִפּוֹר לְפָנֶיךָ בַּדֶּרֶךְ בְּכָל עֵץ אוֹ עַל הָאָרֶץ אֶפְרֹחִים אוֹ בֵיצִים וְהָאֵם רֹבֶצֶת עַל הָאֶפְרֹחִים אוֹ עַל הַבֵּיצִים לֹא תִקַּח

malum de medio vestri: & vniuersus israel audiens pertimescat. Quando peccauerit homo quod morte plectendum est: & adiudicatus morti appensus fuerit in patibulo: Non permanebit cadauer eius in ligno: sed in eadem die sepelietur: quia maledictus a deo est qui pendet in ligno: & nequaquam contaminabis terram tuam quam dominus deus tuus dederit tibi in possessionem. Cap. 22.

Non videbis bouem fratris tui aut ouem errantem: & praeteribis: sed reduces fratri tuo. etiam si non est propinquus frater tuus: nec nosti eum: duces in domum tuam: & erunt apud te quandiu quaerat ea frater tuus & recipiat. Similiter facies de asino & de vestimento & de omni re fratris tui quae perierit: si inueneris eam: ne negligas quasi alienam. Si videris asinum fratris tui aut bouem cecidisse in via: non despicies: sed subleuabis cum eo. Non induetur mulier veste virili: nec vir vtetur veste feminea. Abominabilis enim apud deum est qui facit hoc. Si ambulans per viam in arbore vel in terra nidum auis inueneris & matrem pullis vel ouis desuper incubantem: non tenebis

malum ex vobis ipsis: et vniuersus israel audiens timebit... Ioan. 19. c. Gal. 3. b. ... Ca. 22. A Non videns vitulum fratris tui: aut ouem eius errantia in via contemnas... Exo. 23. a. ... D

facientem quod malum est de medio tui. et omnis israel audient et timebunt. Quod autem si fuerit in viro peccatum iudicii occisionis: et occisus fuerit: et suspenderis eum in patibulo: non manebit cadauer eius in patibulo: sed sepelies eum in die illa: quia pro eo quod peccauit coram domino suspensus est: et non contaminabis terram tuam: quam dominus deus tuus dabit tibi in possessionem. Ca. 22.

Non videbis bouem fratris tui aut agnum eius errantes et auertes oculos ab eis: sed reducens reduces eos fratri tuo. Et si non est prope frater tuus nec cognoscis eum: introduces eum in domum tuam: et erit apud te donec quaerat eum frater tuus et reddes eum illi. Similiter facies de asino eius: et sic facies de vestimento eius: et sic facies de omni re quam perdiderit frater tuus et inueneris eam: non est tibi licitum celare eam. Non videas asinum fratris tui aut bouem eius cadentes in via et auertas oculos ab eis: sed subleuans subleuabis cum eo. Non erit ornamentum viri super mulierem: nec ornabitur vir ornamentis mulieris: quia abominabilis est coram domino deo tuo omnis qui facit hec. Si occurrerit nidus auis ante te in via in omni arbore aut super terram cum pullis aut ouis: et mater incubat super pullos aut super oua: non accipies

הָאֵם עַל הַבָּנִים׃ שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם וְאֶת הַבָּנִים תִּקַּח לָךְ לְמַעַן יִיטַב לָךְ וְהַאֲרַכְתָּ יָמִים׃ כִּי תִבְנֶה בַּיִת חָדָשׁ וְעָשִׂיתָ מַעֲקֶה לְגַגֶּךָ וְלֹא תָשִׂים דָּמִים בְּבֵיתֶךָ כִּי יִפֹּל הַנֹּפֵל מִמֶּנּוּ׃ לֹא תִזְרַע כַּרְמְךָ כִּלְאָיִם פֶּן תִּקְדַּשׁ הַמְלֵאָה הַזֶּרַע אֲשֶׁר תִּזְרָע וּתְבוּאַת הַכָּרֶם׃ לֹא תַחֲרֹשׁ בְּשׁוֹר וּבַחֲמֹר יַחְדָּו׃ לֹא תִלְבַּשׁ שַׁעַטְנֵז צֶמֶר וּפִשְׁתִּים יַחְדָּו׃ גְּדִלִים תַּעֲשֶׂה לָּךְ עַל אַרְבַּע כַּנְפוֹת כְּסוּתְךָ אֲשֶׁר תְּכַסֶּה בָּהּ׃ כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבָא אֵלֶיהָ וּשְׂנֵאָהּ׃ וְשָׂם לָהּ עֲלִילֹת דְּבָרִים וְהוֹצִא עָלֶיהָ שֵׁם רָע וְאָמַר אֶת הָאִשָּׁה הַזֹּאת לָקַחְתִּי וָאֶקְרַב אֵלֶיהָ וְלֹא מָצָאתִי לָהּ בְּתוּלִים׃ וְלָקַח אֲבִי הַנַּעֲרָה וְאִמָּהּ וְהוֹצִיאוּ אֶת בְּתוּלֵי הַנַּעֲרָה אֶל זִקְנֵי הָעִיר הַשָּׁעְרָה׃ וְאָמַר אֲבִי הַנַּעֲרָה אֶל הַזְּקֵנִים אֶת בִּתִּי נָתַתִּי לָאִישׁ הַזֶּה לְאִשָּׁה וַיִּשְׂנָאֶהָ׃ וְהִנֵּה הוּא שָׂם עֲלִילֹת דְּבָרִים לֵאמֹר לֹא מָצָאתִי לְבִתְּךָ בְּתוּלִים וְאֵלֶּה בְּתוּלֵי בִתִּי וּפָרְשׂוּ הַשִּׂמְלָה לִפְנֵי זִקְנֵי הָעִיר׃

Leui. 19. d. / Nu. 15 d.

peam cum filiis: ſed abire patieris: captos tenēs filios: vt bene ſit tibi & lōgo viuas tpe. Cū edificaueris domū nouā: facies murū tecti p circuitū: ne effūdatur ſanguis i domo tua: & ſis reus labēte alio & i pceps ruente. Nō feres vineā tuam altero ſemine: ne & ſementis quā ſeuiſti & q̄ naſcuntur ex vinea piter ſctificentur. Nō arabis in boue ſimul & aſino. Nō iqueris veſtimēto qđ ex lana linoqꝫ cōtextū ē: Funiculos i fibriis facies p quattuor angulos pallii tui quo operiris. Si duxerit vir vxorē: & poſtea odio habuerit eam: q̄ſieritqꝫ occaſiones qbus dimittat eā: obiiciens ei nomen peſſimum: & dixerit: vxorem hanc accepi: & ingreſſus ad eam non inueni virginem: tollent eam pater & mater eius: & ferēt ſecū ſigna virginitatis eius ad ſeniores vrbis qui in porta ſunt: & dicet pater. Filiā meam dedi huic vxorem: quam quia odit: imponit ei nomen peſſimum vt dicat: non inueni filiam tuam virginē: & ecce hec ſūt ſigna virginitatis filie mee. Expādēt veſtimētū corā ſeniorib9 ciuita

Primitiua chal.

Interp. chal.

matrē cum filiis. Sed dimittens dimittes matrē: et filios tolles tibi: vt bene ſit tibi ꝛ prolongentur dies tui. Si edificaueris domū nouā: facies murum tecti tui: ꝛ non pones reatū occiſionis in domo tua: ſi ceciderit aliquis cadens ex eo. Non ſeminabis vineam tuā mixtis ſeminibus: ne forte polluatur quod producitur ex ſemēte quā ſeminaſti ꝛ fructus vinee. Nō arabis cum boue ꝛ aſino ſimul. Non iduerís veſtimēto quod ex lana ꝛ lino confectū ſit. Funiculos facies tibi ſup quattuor angulos veſtimenti tui quo operiris. Si acceperit vir vxorē ꝛ ingreſſus fuerit ad eam et odio habuerit eam: ꝛ impoſuerit ei occaſiones verborum: ꝛ protulerit de ea nomen peſſimū: ꝛ dixerit. Mulierē iſtam accepi ꝛ acceſſi ad eam: ꝛ non inueni eam virginē. Tollet pater puelle ꝛ mater eius ꝛ educent ſigna virginitatis puelle coram ſenioribus ciuitatis in porta domus iudiciū illius loci: ꝛ dicet pater puelle ſenioribus. Filiam meā dedi huic viro in vxorem: ꝛ odit eam. Et ecce ipſe poſuit occaſiones verborū dicens. Non inueni virginitatē filie tue: ꝛ hec ſunt ſigna virginitatis filie mee: ꝛ expandent ſindonem coram ſenioribus ciuitatis.

Tranſla. Chal.

וְלָקְחוּ זִקְנֵי הָעִיר הַהִוא אֶת הָאִישׁ וְיִסְּרוּ אֹתוֹ׃ וְעָנְשׁוּ אֹתוֹ מֵאָה כֶסֶף וְנָתְנוּ לַאֲבִי הַנַּעֲרָה כִּי הוֹצִיא שֵׁם רָע עַל בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל וְלוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה לֹא יוּכַל לְשַׁלְּחָהּ כָּל יָמָיו׃ וְאִם אֱמֶת הָיָה הַדָּבָר הַזֶּה לֹא נִמְצְאוּ בְתוּלִים לַנַּעֲרָה׃ וְהוֹצִיאוּ אֶת הַנַּעֲרָה אֶל פֶּתַח בֵּית אָבִיהָ וּסְקָלוּהָ אַנְשֵׁי עִירָהּ בָּאֲבָנִים וָמֵתָה כִּי עָשְׂתָה נְבָלָה בְּיִשְׂרָאֵל לִזְנוֹת בֵּית אָבִיהָ וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ׃ כִּי יִמָּצֵא אִישׁ שֹׁכֵב עִם אִשָּׁה בְעֻלַת בַּעַל וּמֵתוּ גַּם שְׁנֵיהֶם הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִם הָאִשָּׁה וְהָאִשָּׁה וּבִעַרְתָּ הָרָע מִיִּשְׂרָאֵל׃ כִּי יִהְיֶה נַעֲרָה בְתוּלָה מְאֹרָשָׂה לְאִישׁ וּמְצָאָהּ אִישׁ בָּעִיר וְשָׁכַב עִמָּהּ׃ וְהוֹצֵאתֶם אֶת שְׁנֵיהֶם אֶל שַׁעַר הָעִיר הַהִוא וּסְקַלְתֶּם אֹתָם בָּאֲבָנִים וָמֵתוּ אֶת הַנַּעֲרָה עַל דְּבַר אֲשֶׁר לֹא צָעֲקָה בָעִיר וְאֶת הָאִישׁ עַל דְּבַר אֲשֶׁר עִנָּה אֶת אֵשֶׁת רֵעֵהוּ וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ׃ וְאִם בַּשָּׂדֶה יִמְצָא הָאִישׁ אֶת הַנַּעֲרָה הַמְאֹרָשָׂה וְהֶחֱזִיק בָּהּ

Leui. 10. b / D

tis. Apprehendētqꝫ ſenes vrbis illius virū: & verberabunt illū cōdemnantes inſuper cētū ſiclis argenti quos dabit patri puelle quī diffamauit nomē peſſimū ſuper virginē iſrael: habebitqꝫ eam vxorē: & nō poterit dimittere oibus dieb9 vite ſue. Qđ ſi verū ē quod obiicit: & nō eſt in puella inuenta virginitas: eiicient eam extra fores dom9 patris ſui: & lapidibus obruēt viri ciuitatis illius & morietur: quoniam fecit nephas in iſrael: vt fornicaretur in domo patris ſui: & auferes malū de medio tui. Si dormierit vir cū vxore alterius: vterqꝫ morietur. i. adulter & adultera: & auferes malum de iſrael. Si puellam virginem deſponderit vir: & inuenerit eam aliquis in ciuitate: & concubuerit cū ea: educes vtrumqꝫ ad portā ciuitatis illius: & lapidibus obruentur: puella quia nō clamauit cū eſſet in ciuitate: vir quia humiliauit vxorē proximi ſui: & auferes malū de medio tui. Sin autem in agro reperit vir puellam que deſponſata eſt: & apprehendens

Tranſla. Chal.

Interp. chal.

et tollent ſeniores ciuitatis illius virum: ꝛ verberabunt illum. et mulctabunt eum centū ſiclis argenti: et dabunt patri puelle: quia produxit nomen peſſimū ſuper filiam iſrael: ꝛ erit ei in vxorem: nō habebit poteſtatem dimittendi eam omnibus diebus vite ſue. Et ſi verum eſt verbum hoc: ꝛ non eſt inuenta virginitas in puella: educent puellam ad portam domus iudicii patris ſui: ꝛ lapidabunt eam homines ciuitatis illius lapidibus vt moriatur: quia fecit ignominiam in iſrael vt fornicaretur in domo patris ſui: ꝛ auferes facientem quod malū eſt de medio tui. Si inuentus fuerit vir qui dormierit cum vxore alterius: morientur ambo: ideſt vir qui dormiuit cum muliere ꝛ mulier: ꝛ auferes facientem quod malum eſt ab iſrael. Si fuerit puella virgo deſponſata viro: ꝛ inuenerit eam vir in ciuitate ꝛ cōcubuerit cū ea: educetis vtrūqꝫ ad portā ciuitatis illius ꝛ lapidabitis eos lapidibus ꝛ moriētur: puella quia nō clamauit in ciuitate: et vir eo q humiliauit vxorem proximi ſui: ꝛ auferes facientē qđ malū eſt de medio tui. Et ſi in agro inuenerit vir puellam deſponſatā ꝛ apprehenderit eam

Primitiua chal.

Ter. Heb.

הָאִישׁ וְשָׁכַב עִמָּהּ וּמֵת הָאִישׁ
אֲשֶׁר שָׁכַב עִמָּהּ לְבַדּוֹ׃ וְלַנַּעֲרָה
לֹא תַעֲשֶׂה דָבָר אֵין לַנַּעֲרָה חֵטְא
מָוֶת כִּי כַּאֲשֶׁר יָקוּם אִישׁ עַל
רֵעֵהוּ וּרְצָחוֹ נֶפֶשׁ כֵּן הַדָּבָר הַזֶּה׃
כִּי בַשָּׂדֶה מְצָאָהּ צָעֲקָה הַנַּעֲרָה
הַמְאֹרָשָׂה וְאֵין מוֹשִׁיעַ לָהּ׃ כִּי
יִמְצָא אִישׁ נַעֲרָה בְתוּלָה אֲשֶׁר
לֹא אֹרָשָׂה וּתְפָשָׂהּ וְשָׁכַב עִמָּהּ
וְנִמְצָאוּ׃ וְנָתַן הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִמָּהּ
לַאֲבִי הַנַּעֲרָה חֲמִשִּׁים כָּסֶף וְלוֹ
תִהְיֶה לְאִשָּׁה תַּחַת אֲשֶׁר עִנָּהּ
לֹא יוּכַל שַׁלְּחָהּ כָּל יָמָיו׃ לֹא יִקַּח
אִישׁ אֶת אֵשֶׁת אָבִיו וְלֹא יְגַלֶּה
כְּנַף אָבִיו׃ לֹא יָבֹא פְצוּעַ דַּכָּה
וּכְרוּת שָׁפְכָה בִּקְהַל יְהוָה׃ לֹא
יָבֹא מַמְזֵר בִּקְהַל יְהוָה גַּם דּוֹר
עֲשִׂירִי לֹא יָבֹא לוֹ בִּקְהַל יְהוָה׃
לֹא יָבֹא עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי בִּקְהַל
יְהוָה גַּם דּוֹר עֲשִׂירִי לֹא יָבֹא
לָהֶם בִּקְהַל יְהוָה עַד עוֹלָם׃ עַל
דְּבַר אֲשֶׁר לֹא קִדְּמוּ אֶתְכֶם
בַּלֶּחֶם וּבַמַּיִם בַּדֶּרֶךְ בְּצֵאתְכֶם
מִמִּצְרַיִם וַאֲשֶׁר שָׂכַר עָלֶיךָ
אֶת בִּלְעָם בֶּן בְּעוֹר מִפְּתוֹר אֲרַם
נַהֲרַיִם לְקַלְלֶךָּ׃ וְלֹא אָבָה יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹעַ אֶל בִּלְעָם

Primitiua heb.

מוּת
בָּדַד
קוּם
אָרַשׂ יָשַׁע
מָצָא
הָיָה אִישׁ
יָכֹל יוֹם לָקַח
גָּלָה

Ca.xxiii.

בּוֹא פָּצַע דָּכָא
כָּרַת
מָזַר
עָשַׂר
עָלַם
יָצָא

Trāsla. B. Hiero.

concubuerit cum ea: ipse morietur solus: puella nihil patietur: nec est rea mortis: quoniam sicut latro consurgit contra fratrē suū: & occidit animā eius: ita & puella ppessa est. Sola erat in agro: clamauit & nullus affuit qui liberaret eam. Si inuenerit vir puellam virginem que nō habet spōsū: & apprehendēs cōcubuerit cū illa: & res ad iudiciū venerit: dabit qui dormiuit cū ea pri puelle quinquaginta siclos argēti: & hēbit eā vxorē: quia humiliauit illā. Nō poterit dimittere eā cūctis diebus vite sue. Nō accipiet hō vxorē pris sui: nec reuelabit opimentū eius.

Non intrabit eunuchus attritis vel amputatis testiculis & absciso veretro ecclesiam domini. Ca.23. Non ingredietur māzer: hoc ē de scorto nat9 ī ecclesiā dn̄i vsq ad dcimā gn̄ationē. Ammonites & moabites ēt post decimā gn̄ationē nō intrabunt ecclesiam domini in eternū: quia noluerūt vobis occurrere cū pane & aqua in via quando egressi estis de egypto: & qa conduxerunt contra te balaā filiū beor de mesopotamia syrie: vt malediceret tibi: & noluit dominus deus tuus audire balaam:

Trāsla. Gre. lxx. cū interp̄. latina.

dormierit cū ea: occidetis hoiēs
κοιμηθῇ μετ' αὐτῆς, ἀποκτενεῖτε τὸν ἄνθρωπον τὸν
dormiētē cū ea solū: at puelle fa
κοιμώμενον μετ' αὐτῆς μόνον, τῇ δὲ νεάνιδι οὐ ποι
cietis nihil: nō est puelle pctm̄ mor
ήσετε οὐδέν, οὐκ ἔστι τῇ νεάνιδι ἁμάρτημα θανά
tis. qm̄ sicut si qs insurgat hō cōtra pro
του. ὅτι ὡς εἴ τις ἐπαναστῇ ἄνθρωπος ἐπὶ τὸν πλη
ximū suū: ꝛ occiderit eius aīaꝫ: sic
σίον αὐτοῦ, καὶ φονεύσῃ αὐτοῦ ψυχήν, οὕτως τὸ
res hec: qm̄ in agro inuenit eā: cla
πρᾶγμα τοῦτο, ὅτι ἐν τῷ ἀγρῷ εὗρεν αὐτήν, ἐβό
mauit puella despōsata: ꝛ qui auxiliaret nō erat
ησεν ἡ νεᾶνις ἡ μεμνηστευμένη, καὶ ὁ βοηθήσων οὐκ ἦν
illi. si āt qs inuenerit puellā ṽginē:
αὐτῇ. ἐὰν δέ τις εὕρῃ τὴν παῖδα τὴν παρθένον,
que nō despōsata ē: ꝛ vim faciēs illi: dormie
ἥτις οὐ μεμνήστευται, καὶ βιασάμενος αὐτήν, κοιμη
rit cū ea: ꝛ inuēt9 fuerit: dabit hō q̄ dormi
θῇ μετ' αὐτῆς, καὶ εὑρεθῇ, δώσει ὁ ἄνθρωπος ὁ κοιμη
uit cū ea pr̄i puelle q̄nq̄gīta
θεὶς μετ' αὐτῆς τῷ πατρὶ τῆς νεάνιδος πεντήκοντα
siclos argēti: ꝛ eius erit vxor: qꝛ hu
δίδραχμα ἀργυρίου, καὶ αὐτοῦ ἔσται γυνή, ἀνθ' ὧν ἐτα
miliauit eā: nō poterit dimittere eā
πείνωσεν αὐτήν, οὐ δυνήσεται ἐξαποστεῖλαι αὐτὴν
oī tp̄e. nō accipiet hō vxo
τὸν ἅπαντα χρόνον. οὐ λήψεται ἄνθρωπος τὴν γυ
rē pr̄is sui: ꝛ nō reuelabit ope
ναῖκα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἀνακαλύψει συγ
rimētū pr̄is sui.
κάλυμμα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Ca. 23.

Non itrabit eunuchus ꝛ amputa
οὐκ εἰσελεύσεται θλαδίας καὶ ἀποκεκομμέ
tus in ecclesiā dn̄i. nō ingrediet de
νος εἰς ἐκκλησίαν κυρίου. οὐκ εἰσελεύσεται ἐκ
scorto nat9 in ecclesiā dn̄i vsq ad decimā gn̄atiōeꝫ.
πόρνης εἰς ἐκκλησίαν κυρίου ἕως δεκάτης γενεᾶς.
nō intrabit āmonites ꝛ moabites in eccle
οὐκ εἰσελεύσεται ἀμμανίτης καὶ μωαβίτης εἰς ἐκκλη
siaꝫ dn̄i: ꝛ vsq ad decimā gn̄atiōeꝫ nō intrabit
σίαν κυ, καὶ ἕως δεκάτης γενεᾶς οὐκ εἰσελεύσεται
in ecclesiā dn̄i: ꝛ vsq in eternū: qꝛ
εἰς ἐκκλησίαν κυρίου, καὶ ἕως εἰς τὸν αἰῶνα, παρὰ
nō occurrerūt ipi vobis cū panibus ꝛ aqua
τὸ μὴ συναντῆσαι αὐτοὺς ὑμῖν μετὰ ἄρτων καὶ ὕδα
in via: egredientibus vobis ex egypto:
τος ἐν τῇ ὁδῷ, ἐκπορευομένων ὑμῶν ἐξ αἰγύπτου,
ꝛ qꝛ cōduxerūt cōtra te balaā filiū beor
καὶ ὅτι ἐμισθώσαντο ἐπὶ σὲ τὸν βαλαὰμ υἱὸν βεὼρ
ex mesopotamia syrie: vt malediceret tibi:
ἐκ τῆς μεσοποταμίας συρίας, καταράσασθαί σε,
ꝛ nō voluit dn̄s deus tuus exaudire balaā:
καὶ οὐκ ἠθέλησε κς ὁ θς σου εἰσακοῦσαι τὸν βαλαάμ,

A

Nu.22. b.

Transla. Chal.

גַּבְרָא וְיִשְׁכּוּב עִמַּהּ וִימוּת גַּבְרָא דִּשְׁכִיב עִמַּהּ בִּלְחוֹדוֹהִי׃ וּלְעוּלֵימְתָּא לָא תַעֲבֵיד
מִדַּעַם לֵית לְעוּלֵימְתָּא חוֹבַת דִּין דִּקְטוֹל אֲרֵי כְּמָא דִּיקוּם גְּבַר עַל חַבְרֵיהּ וְיִקְטְלִינֵּיהּ
נְפַשׁ כֵּן פִּתְגָּמָא הָדֵין׃ אֲרֵי בְּחַקְלָא אַשְׁכְּחַהּ צְוָחַת עוּלֵימְתָּא דִּמְאָרְסָא וְלֵית דְּפָרֵיק
לַהּ׃ אֲרֵי יַשְׁכַּח גְּבַר עוּלֵימְתָּא בְתוּלְתָּא דִּי לָא מְאָרְסָא וְיַחְדִינַּהּ וְיִשְׁכּוּב עִמַּהּ
וְיִשְׁתַּכְחוּן׃ וְיִתֵּן גַּבְרָא דִּשְׁכִיב עִמַּהּ לַאֲבוּהָא דְּעוּלֵימְתָּא חַמְשִׁין סִלְעִין דִּכְסַף וְלֵיהּ
תְּהֵי לְאִנְתּוּ חֲלָף דְּעַנְּיַהּ לֵית לֵיהּ רְשׁוּ לְמִפְטְרַהּ כָּל יוֹמוֹהִי׃ לָא יִסַּב גְּבַר יָת אִתַּת
אֲבוּהִי וְלָא יְגַלֵּי כַּנְפָא דַּאֲבוּהִי׃ Ca.xxiii. לָא יִדְכֵּי דִּפְסִיק וְדִמְחַבַּל
וְתַזִּיר דִּמְשַׁלַּף לְמֵיעַל בִּקְהָלָא דַּייָ׃ וְלָא יִדְכֵּי מַמְזֵרָא לְמֵיעַל בִּקְהָלָא דַּייָ אַף דָּרָא
עֲשִׂירָאָה לָא יִדְכֵּי לְהוֹן לְמֵיעַל בִּקְהָלָא דַּייָ׃ לָא יִדְכּוּן עַמּוֹנָאֵי וּמוֹאֲבָאֵי לְמֵיעַל בִּקְהָלָא
דַּייָ אַף דָּרָא עֲשִׂירָאָה לָא יִדְכּוּ לְהוֹן לְמֵיעַל בִּקְהָלָא דַּייָ עַד עָלְמָא׃ עַל עֵיסַק דְּלָא
עֲרָעוּ יָתְכוֹן בְּלַחְמָא וּבְמַיָּא בְּאוֹרְחָא בְּמִפַּקְכוֹן מִמִּצְרַיִם וְדִי אֲגַר עֲלָךְ יָת בִּלְעָם בַּר
בְּעוֹר מִפְּתוֹר אֲרָם דְּעַל פְּרָת לְלַטּוּתָךְ׃ וְלָא אֲבִי יְיָ אֱלָהָךְ לְקַבָּלָא מִן בִּלְעָם

Primitiua chal.

עֲבַד
דּוּן קוּם קְטַל
שְׁכַח
אֲחַד שְׁכַב
נְתַן
הֲוָה אִתְּתָא עֲנָה
רְשָׁה פְּטַר סְבַב
גְּלָה דְּבַר חֲבַל
שְׁלַף עוּל מְזַר
דּוּר
נְפַק
לְטַם אֲבָה

Interp̄. chal.

et cōcubuerit cum ea: moriatur solus vir qui cōcubuerit cum ea. Puelle autem nihil mali facies: non est puelle reatus iudicij mortis. qm̄ sicut consurgit vir cōtra proximū suū ꝛ occidit animā eius: sic est verbū hoc: quoniā in agro inuenit eaꝫ: clamauit puella que erat desponsata: ꝛ nullus affuit qui liberaret eam. Quando inuenerit vir puellam virginē que non est desponsata: ꝛ apprehenderit eam ꝛ cōcubuerit cum ea: ꝛ fuerint deprehensi: dabit vir q̄ cōcubuerit cū ea patri puelle quinq̄ginta siclos argēti: ꝛ ei erit in vxorē: eo ꝙ humiliauit eā. nō habebit potestatē vt dimittat eaꝫ oībus diebus vite sue. Non accipiet hō vxorē patris sui: neq reuelabit opimentū pr̄is sui. Ca.23.

Non erit mūdus q̄ abscisus ē vel attrit9 testiculis vt ingrediat in ecclesiā dn̄i. nō erit mūdus manzer vt ingrediat in ecc̄liā dn̄i: etiā vsq ad decimā gn̄ationē filij eius nō erūt mūdi vt ingrediātur ī ecclesiā dn̄i. Non erit mūdus āmonita ꝛ moabita vt ingrediat in ecclesiā dn̄i: etiā decima gn̄atio eoꝝ nō erit munda vt ingrediat in ecclesiā dn̄i vsq in seculū: eo ꝙ nō occurrerūt vobis cū pane ꝛ aq̄ in via qn̄ egressi estis de egypto. et q̄ꝛ mercede conduxerūt cōtra te balaā filiū beor de pethor syrie q̄ est iuxta euphratē: vt malediceret tibi. et noluit dn̄s deus tuus acquiescere balaam

Trāsla. Gre. lxx. cū interp̄. latina.

ꝛ vertit dn̄s de9 tu9 maledictiōes in
καὶ μετέστρεψε κύριος ὁ θεός σου τὰς κατάρας εἰς
bn̄dictiōes: qm̄ dilexit te dn̄s de9 tu9. nō
εὐλογίας, ὅτι ἠγάπησέ σε κύριος ὁ θεός σου. οὐ
dices pacifica illis: ꝛ q̄ vtilia sūt
προσαγορεύσεις εἰρηνικὰ αὐτοῖς, καὶ συμφέροντα
illis cūctis dieb9 tuis in sēpiternū. nō
αὐτοῖς πάσας τὰς ἡμέρας σου εἰς τὸν αἰῶνα. οὐ
abominaberis idumeū: qm̄ frater tuus est. nō
βδελύξῃ ἰδουμαῖον, ὅτι ἀδελφός σου ἐστίν. οὐ
abominaberis egyptiū: qm̄ aduena fuisti in tra
βδελύξῃ αἰγύπτιον, ὅτι πάροικος ἐγένου ἐν τῇ γῇ
eius. filij si nati fuerit illis: gn̄atiōe tertia intra
αὐτοῦ. υἱοὶ ἐὰν γεννηθῶσιν αὐτοῖς, γενεᾷ τρίτῃ εἰσε
būt in ecclesiā dn̄i. si āt egressus fue
λεύσονται εἰς ἐκκλησίαν κυρίου. ἐὰν δὲ ἐξέλθῃς πα
ris ad castrametādū cōtra hostes tuos: ꝛ custodies te ab
ρεμβαλεῖν ἐπὶ τοὺς ἐχθρούς σου, καὶ φυλάξῃ ἀπὸ
oī malo verbo. si fuerit in te hō
παντὸς πονηροῦ ῥήματος. ἐὰν ᾖ ἐν σοὶ ἄνθρωπος
q̄ nō ē mund9 ex fluxu suo nocte: ꝛ
ὃς οὐκ ἔστι καθαρὸς ἐκ ῥύσεως αὐτοῦ νυκτός, καὶ
egredietur extra castra: ꝛ nō reuerte
ἐξελεύσεται ἔξω τῆς παρεμβολῆς, καὶ οὐκ εἰσελεύ
tur in castra: ꝛ erit ad vespe
σεται εἰς τὴν παρεμβολήν, καὶ ἔσται τὸ πρὸς ἑσπέ
ram lauabit corpus suū aqua: ꝛ occidē
ραν λούσεται τὸ σῶμα αὐτοῦ ὕδατι, καὶ δεδυκό
te sole ingredietur in castra. ꝛ
τος ἡλίου εἰσελεύσεται εἰς τὴν παρεμβολήν. καὶ
locus erit tibi extra castra: ꝛ exi
τόπος ἔσται σοι ἔξω τῆς παρεμβολῆς, καὶ ἐξε
bis illuc extra: ꝛ paxillus erit tibi in
λεύσῃ ἐκεῖ ἔξω, καὶ πάσσαλος ἔσται σοι ἐπὶ τῆς
balteo tuo. ꝛ erit qn̄ sederis extra: ꝛ fo
ζώνης σου. καὶ ἔσται ὅταν διακαθιζάνῃς ἔξω, καὶ ὀρύ
dies in illo: ꝛ supinducēs coopies pudo
ξεις ἐν αὐτῷ, καὶ ἐπαγαγὼν καλύψεις τὴν ἀσχημο
rē tuū in eo: qm̄ dn̄s deus tuus ambu
σύνην σου ἐν αὐτῷ, ὅτι κύριος ὁ θεός σου ἐμπεριπα
lat in castris: vt eruat te: ꝛ tra
τεῖ ἐν τῇ παρεμβολῇ, ἐξελέσθαι σε, καὶ παρα
dat inimicū tuū an̄ faciē tuā: ꝛ erūt
δοῦναι τὸν ἐχθρόν σου πρὸ προσώπου σου, καὶ ἔσται
castra tua sc̄ta: ꝛ nō apparebit in te
ἡ παρεμβολή σου ἁγία, καὶ οὐκ ὀφθήσεται ἐν σοὶ
feditas rei: ꝛ recedet a te. nō
ἀσχημοσύνη πράγματος, καὶ ἀποστρέψει ἀπὸ σοῦ. οὐ
trades seruū dn̄o suo: q̄ cōfugit
παραδώσεις παῖδα τῷ κυρίῳ αὐτ, ὃς προστέθειταί
ad te a dn̄o suo: tecū hītabit in
σοι παρὰ τοῦ κυρίου αὐτ, μετὰ σοῦ κατοικήσει ἐν
vobis in oī loco vbi placuerit illi: nō ɔtristabis eū.
ὑμῖν ἐν παντὶ τόπῳ οὗ ἂν ἀρέσῃ αὐτῷ, οὐ θλίψεις αὐτόν

B

C

Trāsla. B. Hiero.

vertitq maledictionē eius in bn̄dictionē tuā: eo ꝙ diligeret te. Nō facies cū eis pacē: nec q̄ras eis bona cunctis diebus vite tue ī sēpiternū. Nō abominaberis idumeū: qa frater tuus est: nec egyptium quia aduena fuisti in terra eius. Qui nati fuerint ex eis tertia gn̄atiōe intrabunt in ecclesiā dn̄i. Quando egressus fueris aduersus hostes tuos ī pugnā: custodias te ab oī re mala. Si fuerit inter vos hō qui nocturno pollutus sit sōnio: egredietur extra castra: & non reuertetur priusq̄ ad vesperā lauetur aq̄: & post solis occasū regredietur in castra. Habebis locum extra castra: ad quē egrediaris ad requisita nature: gerens paxillū in balteo. Cūq sederis fodies p circuitū: & egesta humo opies quo reuelat9 es. Dn̄s ēī deus tuus ābulat ī medio castrorū: vt eruat te & tradat tibi inimicos tuos: et sint castra tua scā: & nihil in eis appareat feditatis: ne derelinquat te. Nō trades seruum domino suo: qui ad te confugerit. Habitabit tecum ī loco qui ei placuerit: & in vna vrbium tuarum requiescet: ne contristes eum.

Ter. Heb.

וַיַּהֲפֹךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְּךָ אֶת הַקְּלָלָה
לִבְרָכָה כִּי אֲהֵבְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃
לֹא תִדְרֹשׁ שְׁלֹמָם וְטֹבָתָם כָּל
יָמֶיךָ לְעוֹלָם׃ לֹא תְתַעֵב אֲדֹמִי כִּי
אָחִיךָ הוּא לֹא תְתַעֵב מִצְרִי כִּי
גֵר הָיִיתָ בְאַרְצוֹ׃ בָּנִים אֲשֶׁר
יִוָּלְדוּ לָהֶם דּוֹר שְׁלִישִׁי יָבֹא
לָהֶם בִּקְהַל יְהוָה׃ כִּי תֵצֵא מַחֲנֶה
עַל אֹיְבֶיךָ וְנִשְׁמַרְתָּ מִכֹּל דָּבָר
רָע׃ כִּי יִהְיֶה בְךָ אִישׁ אֲשֶׁר לֹא
יִהְיֶה טָהוֹר מִקְּרֵה לָיְלָה וְיָצָא
אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה לֹא יָבֹא אֶל
תּוֹךְ הַמַּחֲנֶה׃ וְהָיָה לִפְנוֹת עֶרֶב
יִרְחַץ בַּמָּיִם וּכְבֹא הַשֶּׁמֶשׁ יָבֹא
אֶל תּוֹךְ הַמַּחֲנֶה׃ וְיָד תִּהְיֶה לְךָ
מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְיָצָאתָ שָׁמָּה חוּץ׃
וְיָתֵד תִּהְיֶה לְךָ עַל אֲזֵנֶךָ וְהָיָה
בְּשִׁבְתְּךָ חוּץ וְחָפַרְתָּה בָהּ וְשַׁבְתָּ
וְכִסִּיתָ אֶת צֵאָתֶךָ׃ כִּי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
מִתְהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מַחֲנֶךָ לְהַצִּילְךָ
וְלָתֵת אֹיְבֶיךָ לְפָנֶיךָ וְהָיָה מַחֲנֶיךָ
קָדוֹשׁ וְלֹא יִרְאֶה בְךָ עֶרְוַת דָּבָר
וְשָׁב מֵאַחֲרֶיךָ׃ לֹא תַסְגִּיר
עֶבֶד אֶל אֲדֹנָיו אֲשֶׁר יִנָּצֵל אֵלֶיךָ
מֵעִם אֲדֹנָיו׃ עִמְּךָ יֵשֵׁב בְּקִרְבְּךָ
בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר בְּאַחַד
שְׁעָרֶיךָ בַּטּוֹב לוֹ לֹא תּוֹנֶנּוּ׃

Primitiua heb.

הָפַךְ
דָּרַשׁ טוֹב
יוֹם עָלַם תָּעַב
גּוּר הָיָה
יָלַד שָׁלַשׁ
בּוֹא
יָצָא חָנָה
שָׁמַר
רוּעַ הָיָה
טָהַר
בּוֹא
פָּנָה
רָחַץ בּוֹא
יָשַׁב שׁוּב
כָּסָה יָצָא
הָלַךְ נָצַל
נָתַן
קָדַשׁ רָאָה עָרָה
שׁוּב סָגַר
קוּם בָּחַר

Transla. Chal.

וַהֲפַךְ יְיָ אֱלָהָךְ לָךְ יָת לְוָטַיָּא לְבִרְכָתָא אֲרֵי רַחֲמָךְ יְיָ אֱלָהָךְ׃ לָא תִתְבַּע שְׁלָמְהוֹן
וְטָבַתְהוֹן כָּל יוֹמָךְ לְעָלַם׃ לָא תְרַחֵק אֱדוֹמָאָה אֲרֵי אֲחוּךְ הוּא לָא תְרַחֵק מִצְרָאָה אֲרֵי
דַּיָּיר הֲוֵיתָ בְּאַרְעֵיהּ׃ בְּנִין דְּאִתְיְלִידוּ לְהוֹן דָּרָא תְלִיתָאָה יִדְכּוּן לְהוֹן לְמֵיעַל
בִּקְהָלָא דַּייָ׃ אֲרֵי תִפּוֹק לְמַשְׁרִיתָא עַל בַּעֲלֵי דְבָבָךְ וְתִסְתַּמַּר מִכֹּל מִדַּעַם בִּישׁ׃ אֲרֵי
יְהֵי בָךְ גְּבַר דִּי לָא יְהֵי דְכֵי מִקְּרֵה לֵילְיָא וְיִפּוֹק לְמִבָּרָא לְמַשְׁרִיתָא לָא יֵיעוֹל לְגוֹ
מַשְׁרִיתָא׃ וִיהֵי לְעִדָּן רַמְשָׁא יַסְחֵי בְּמַיָּא וּכְמֵיעַל שִׁמְשָׁא יֵיעוֹל לְגוֹ מַשְׁרִיתָא׃ וַאֲתַר
מְתַקַּן תְּהֵי לָךְ מִבָּרָא לְמַשְׁרִיתָא וְתִפּוֹק תַּמָּן לְבָרָא׃ וְסִכְּתָא תְּהֵי לָךְ עַל אֲזֵנָךְ וִיהֵי
בְּמִתְּבָךְ לְבָרָא וְתַחְפַּר בַּהּ וּתְתוּב וּתְכַסֵּי יָת מַפְּקָנָךְ׃ אֲרֵי יְיָ אֱלָהָךְ שְׁכִינְתֵּיהּ מְהַלְּכָא
בְּגוֹ מַשְׁרִיתָךְ לְשֵׁיזָבוּתָךְ וּלְמִמְסַר סַנְאָךְ בִּידָךְ וִיהֵי מַשְׁרִיתָךְ קַדִּישׁ וְלָא יִתַּחְזֵי בָּךְ עֲבֵירַת
פִּתְגָּם וִיתוּב מֵימְרֵיהּ מִלְּאוֹטָבָא לָךְ׃ לָא תִמְסַר עֲבֵד עַמְמִין לְרִיבּוֹנֵיהּ דְּאִשְׁתֵּזַב לְוָתָךְ מִלְּוָת
רִבּוֹנֵיהּ׃ עִמָּךְ יִתֵּב בֵּינָךְ בְּאַתְרָא דְּיִתְרְעֵי בַּחֲדָא מִן קִרְוָךְ בִּדְיוֹטַב לֵיהּ לָא תוֹנְנֵיהּ׃

Interp̄. chal.

et vertit dn̄s deus tu9 tibi maledictiones in bn̄dictionē: qm̄ dilexit te dn̄s deus tu9. Non q̄ras pacē eoꝝ et bonū eoꝝ oībus diebus vite tue vsq in eternū. Non abominaberis idumeū: qm̄ frater tu9 est. Non abominaberis egyptiū: qm̄ aduena fuisti in terra ei9. Filij q̄ nati fuerint ex eis in tertia gn̄atione erunt mūdi vt ingrediant in ecclesiā dn̄i. Si egressus fueris in castris ɔ̄ inimicos tuos: obseruabis te ab oī re mala: si fuerit in te vir q̄ nō fuerit mūd9 pollutiōe nocturna: egrediet extra castra ꝛ nō ingrediet in castra: ꝛ in tēpore vespertino lauabitur aq̄s: ꝛ qn̄ occubuerit sol ingrediet ad castra. Et locus erit paratus tibi extra castra: ꝛ egredieris illuc foras. et paxillus erit tibi sup arma tua: ꝛ cum sederis foras: fodies cū eo ꝛ reuerteris ꝛ opies q̄ a te egesta sunt. qm̄ maiestas dn̄i dei tui ambulat in medio castroꝝ tuoꝝ vt liberet te: ꝛ vt tradat inimicos tuos in manu tua: ꝛ erunt castra tua sancta: ꝛ nō appareat in te aliquid feditatis: vt nō auertatur verbū eius benefaciens tibi. Non trades seruū gentium domino suo: qui confugerit ad te a dn̄o suo. Tecum habitabit in medio tui in loco quē elegerit in vna vrbium tuarū vbi bene sit ei: ne decipias illum.

Primitiua chal.

בְּעָא טוּב רְחַק
דּוּר הֲוָה יְלַד
דּוּר דְּכָה עוּל
נְפַק שְׁרָא סְמַר
קְרָה הֲוָה סְחָא
סְפָא הֲוָה יְתַב
חֲפַר תּוּב כְּסָה
נְפַק הֲלַךְ שְׁרָא
חֲזָה אֲמַר תּוּב
מְסַר רְבַב שְׁזַב
רְעָה קְרָה יְנָה

Ter. Heb.

לא תהיה קדשה מבנות ישראל ולא יהיה קדש מבני ישראל׃ לא תביא אתנן זונה ומחיר כלב בית יהוה אלהיך לכל נדר כי תועבת יהוה אלהיך גם שניהם׃ לא תשיך לאחיך נשך כסף נשך אכל נשך כל דבר אשר ישך׃ לנכרי תשיך ולאחיך לא תשיך למען יברכך יהוה אלהיך בכל משלח ידך על הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה׃ כי תדר נדר ליהוה אלהיך לא תאחר לשלמו כי דרש ידרשנו יהוה אלהיך מעמך והיה בך חטא׃ וכי תחדל לנדר לא יהיה בך חטא׃ מוצא שפתיך תשמר ועשית כאשר נדרת ליהוה אלהיך נדבה אשר דברת בפיך׃ כי תבא בכרם רעך ואכלת ענבים כנפשך שבעך ואל כליך לא תתן׃ כי תבא בקמת רעך וקטפת מלילת בידך וחרמש לא תניף על קמת רעך׃

Cap. xxiiii.

כי יקח איש אשה ובעלה והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה ערות דבר וכתב לה ספר כריתת ונתן בידה ושלחה מביתו׃

Trāsla. B. Hiero.

Non erit meretrix de filiabus israel: nec scortator de filiis israel. Nō offeres mercedem ꝓstibuli nec ꝑciū canis ī domo dñi dei tui quicquid illud ē qđ vouerit: quia abomiatio ē vtrūq apud dñm deū tuū. Non fenerabis frī tuo ad vsuram pecuniam: nec fruges: nec quamlibet aliā rē: sed alieno. Fratri āt tuo absq vsura id quo indiget cōmodabis: vt bñdicat tibi dñs deus tuus in oī opere tuo in terra ad quam ingredieris possidendā. Cū votum voueris domino deo tuo non tardabis reddere: quia requiret illud dominus deus tuus. Et si morat⁹ fueris: reputabitur tibi in peccatū. Si nolueris polliceri: absq pctō eris. Qđ āt semel egressum ē de labiis tuis obseruabis: & facies sicut ꝓmisisti dño deo tuo: & ꝓpria volūtate & ore tuo locutus es. Ingressus vineā proximi tui comedes vuas quātū tibi placuerit: foras āt ne efferas tecum. Si intraueris segetem amici tui: frāges spicas: & manu cōteres: falce āt non metes. Ca.24.

SI acceperit homo vxorem & habuerit eā & non inuenerit grām an̄ oculos eius propter aliquā feditatē: scribet libellū repudii: & dabit in manu illius: & dimittet eam de domo sua.

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

nō erit meretrix de filiabus israel. & nō erit
οὐκ ἔσαι πόρνη ἀπὸ θυγατέρων Ἰσραήλ. καὶ οὐκ ἔσαι
scortator de filiis israel. nō offeres mercedē
πορνεύων ἀπὸ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. οὐ προσοίσεις μίσθωμα
meretricis: neq preciū canis in domū domini
πόρνης, οὐδὲ ἄλλαγμα κυνὸς εἰς τὸν οἶκον κυρίου
dei tui ad oīe votū: qm̄ abominatio
τοῦ θεοῦ σου πρὸς πᾶσαν εὐχήν, ὅτι βδέλυγμα
dño deo tuo est & vtrūq. nō fenerabis
κυρίῳ τῷ θεῷ σου ἐστὶ καὶ ἀμφότερα. οὐκ ἐκτοκιεῖς
fratri tuo vsurā argēti & vsurā ciborum
τῷ ἀδελφῷ σου τόκον ἀργυρίου καὶ τόκον βρωμάτων
& vsurā cuiuslibꝫ rei: q̄ feneraueris.
καὶ τόκον παντὸς πράγματος, οὗ ἂν ἐκδανείσῃς.
alieno feneraberis: frī tuo nō fenerabis:
τῷ ἀλλοτρίῳ ἐκτοκιεῖς, τῷ δὲ ἀδελφῷ σου οὐκ ἐκτοκιεῖς,
vt bñdicat tibi dñs deus tuus in oibus
ἵνα εὐλογήσῃ σε κύριος ὁ θεός σου ἐν πᾶσι
opibus tuis in terra: ad q̄ ingrederis illuc vt possideas eā.
τοῖς ἔργοις σου ἐπὶ τῆς γῆς, εἰς ἣν εἰσπορεύῃ ἐκεῖ κληρονομῆσαι αὐτήν.
si āt voueris votū dño deo tuo nō tardabis reddere illud: qm̄ q̄rens q̄ret
ἐὰν δὲ εὔξῃ εὐχὴν κυρίῳ τῷ θεῷ σου, οὐ χρονιεῖς ἀποδοῦναι αὐτήν, ὅτι ἐκζητῶν ἐκζητήσει
dñs de⁹ tuus a te: & erit in te peccatū.
κύριος ὁ θεός σου παρὰ σοῦ, καὶ ἔσαι ἐν σοὶ ἁμαρτία.
si āt nō volueris vouere: nō est tibi peccatū. q̄
ἐὰν δὲ μὴ θέλῃς εὔξασθαι, οὐκ ἔσι σοι ἁμαρτία. τὰ
egrediūtur per labia tua obseruabis. &
ἐκπορευόμενα διὰ τῶν χειλέων σου φυλάξῃ. καὶ
facies quēadmodū nouisti dño deo tuo donū:
ποιήσεις ὃν τρόπον ηὔξω κυρίῳ τῷ θεῷ σου δόμα,
qđ locutus ē ore tuo. si āt intraueris in segetē
ὃ ἐλάλησας τῷ στόματί σου. ἐὰν δὲ εἰσέλθῃς εἰς ἀμητὸν
ꝓximi tui: & colliges in manibus
τὸν τοῦ πλησίον σου, καὶ συλλέξεις ἐν ταῖς χερσί
tuis spicas: & falcē nō mittes in segetē
σου στάχυας, καὶ δρέπανον οὐ μὴ ἐπιβάλῃς ἐπὶ τὸν
ꝓximi tui. si āt igressus fueris in vineā
ἀμητὸν τοῦ πλησίον σου. ἐὰν δὲ εἰσέλθῃς εἰς τὸν ἀμπελῶνα
ꝓximi tui: comedes vuas: quātū aīa tua impleat.
τοῦ πλησίον σου, φαγῇ σταφυλήν, ὅσον ψυχήν σου ἐμπλησθῆναι.
in āt vas nō iniicies.
εἰς δὲ ἄγγος οὐκ ἐμβαλεῖς.

SI āt q̄s acceperit vxorē: & cohitauerit cū illa:
ἐὰν δέ τις λάβῃ γυναῖκα, καὶ συνοικήσῃ αὐτῇ,
& erit si nō īuenerit grām corā eo: qm̄ inuenit in ea fedā rem:
καὶ ἔσαι ἐὰν μὴ εὕρῃ χάριν ἐναντίον αὐτοῦ, ὅτι εὕρηκεν ἐν αὐτῇ ἄσχημον πρᾶγμα,
& scribet illi libellū repudii: & dabit in manibus eius: &
καὶ γράψει αὐτῇ βιβλίον ἀποστασίου, καὶ δώσει εἰς τὰς χεῖρας αὐτῆς, καὶ
emittet eā ex domo sua.
ἐξαποστελεῖ αὐτὴν ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ.

D

Eccle. 5.a. baruch 6.d.

Math. 12. Mar. 2.

C.24 A

Math. 5.c.7 19.f. Mar. 10.a.

Transla. Chal.

לא תהי איתתא מבנת ישראל לגבר עבד ולא יסב גברא מבני ישראל איתתא אמתא׃ לא תעיל אגר זניתא וחולפן כלבא לבית מקדשא דיי אלהך לכל נדרא ארי מרחקא קדם יי אלהך אף תרויהון׃ לא תרבי לאחוך רבית כסף רבית עיבור רבית כל מדעם דמתרבי׃ לבר עממין תרבי ולאחוך לא תרבי בדיל דיברכנך יי אלהך בכל אושטות ידך על ארעא דאת עליל לתמן למירתה׃ ארי תדר נדר קדם יי אלהך לא תאחר לשלמותיה ארי מתבע יתבעניה יי אלהך מנך ויהי בך חובא׃ וארי תתמנע מלמדר לא יהי בך חובא׃ אפקות ספותך תטר ותעביד כמא דנדרת קדם יי אלהך נדבתא דמלילתא בפומך׃ ארי תתגר בכרמא דחברך ותיכול עינבין כנפשך שבעך ולמנך לא תתין׃ ארי תתגר בקמתא דחברך ותקטוף מלילן בידך ומגלא לא תרים על קמתא דחברך׃

Ca. xxiiii.

ארי יסב גבר איתתא ויעול עלה ויהי אם לא תשכח רחמין בעינוהי ארי אשכח בה עבירת פתגם ויכתוב לה גט פטורין ויתין בידה ויפטרנה מביתיה׃

Interp. chal.

Non erit mulier de filiab⁹ israel vxor viro seruo: neq accipiet vir de filijs israel vxorem ancillam. Non afferes mercedē meretricis & preciū canis in domū dñi dei tui pro omni voto: quia vtrunq abominabile est corā dño deo tuo. Non fenerabis fratri tuo ad vsuram pecuniā neq frumentū: neq quicq̄ fenerabis ad vsurā. Filio autē alienigene fenerabis: & a fratre tuo nō accipies vsurā: vt benedicat tibi dñs deus tuus in oibus ad que miseris manū tuam in terra ad quā ingredieris possidendā. Quādo voueris votum corā dño deo tuo: non tardabis reddere illud: qm̄ requirēs requiret illud dñs deus tuus a te: & erit in te peccatū. Et si desieris vouere: non erit in te peccatū. Quod egressuꝫ est de labijs tuis obseruabis: & facies sicut vouisti corā dño deo tuo & qđ sponte locutus es ore tuo. Si mercede cōductus fueris in vineā ꝓximi tui: comedere poteris vuas iuxta voluntatē tuā vsq ad saturitatē: & in vase tuo nō repones eas. si cōduct⁹ fueris in messes ꝓximi tui: frāges spicas plenas manu tua: & falcem non leuabis sup segetē proximi tui.

Ca. 24.

SI acceperit vir vxorem & concubuerit cum ea: & non inuenerit gratiam in oculis eius: qm̄ inuenit in ea aliquid feditatis: scribet ei libelluꝫ repudij & dabit in mānu ei⁹: & dimittet eā de domo sua.

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

& egressa nupserit viro alteri: & oderit eam vir vltimus: & scripserit ei libellū repudij: & dederit ei in manibus ei⁹: & dimiserit eā de domo sua: vel & mortu⁹ fuerit vir
καὶ ἀπελθοῦσα γένηται ἀνδρὶ ἑτέρῳ, καὶ μισήσῃ αὐτὴν ὁ ἀνὴρ ὁ ἔσχατος, καὶ γράψῃ αὐτῇ βιβλίον ἀποστασίου, καὶ δώσῃ αὐτῇ εἰς τὰς χεῖρας αὐτῆς, καὶ ἐξαποστελῇ αὐτὴν ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, ἢ καὶ ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ
eius vltimus: qui accepit eā sibi vxorē: nō poterit vir prior qui dimisit eā reuersus recipe eā sibi vxorē: postq̄ polluta ē illa: qm̄ abominatio est corā dño deo tuo: & nō polluetis terā: q̄ dñs deus vr̄ dat vobis in possessiōeꝫ.
αὐτῆς ὁ ἔσχατος, ὃς ἔλαβεν αὐτὴν ἑαυτῷ γυναῖκα, οὐ δυνήσεται ὁ ἀνὴρ ὁ πρότερος ὁ ἐξαποστείλας αὐτὴν ἐπαναστρέψας λαβεῖν αὐτὴν ἑαυτῷ γυναῖκα, μετὰ τὸ μιανθῆναι αὐτήν, ὅτι βδέλυγμά ἐστιν ἔναντι κυρίου τοῦ θεοῦ σου, καὶ οὐ μιανεῖτε τὴν γῆν, ἣν κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν δίδωσιν ὑμῖν ἐν κλήρῳ.
si āt q̄s accepit vxorē nuper: nō procedet ad bellū: & nō infligetur ei aliqua res: īmunis erit in domo sua: annū vnū letificabit vxorē suā q̄ accepit. nō pignerabis molā: neq supmolā: qr aiaꝫ hic dat impignore.
ἐὰν δέ τις λάβῃ γυναῖκα προσφάτως, οὐκ ἐξελεύσεται εἰς τὸν πόλεμον, καὶ οὐκ ἐπιβληθήσεται αὐτῷ οὐδὲν πρᾶγμα, ἀθῷος ἔσται ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, ἐνιαυτὸν ἕνα εὐφρανεῖ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἣν ἔλαβε. οὐκ ἐνεχυράσεις μύλον, οὐδὲ ἐπιμύλιον, ὅτι ψυχὴν οὗτος ἐνεχυράζει.
si āt deprehēsus fuerit hō furās aīaꝫ de fratrib⁹ suis filijs israel: & dñs fact⁹ illū vendiderit: & interficietur fur ille: & auferes malū de vobis ipsis. caue tibi ipsi in cōtactu lepre. custodies vehemēter vt facias iuxta oēm legē quā docuerint vobis sacerdotes leuite: quēadmodū ꝓcepi vobis: custodietis vt faciatis. memētote q̄ fecit dñs de⁹ tu⁹ marie in via: egrediētib⁹ vobis de egypto. si āt debitū fuerit in ꝓximo tuo: debitū qđcūq:
ἐὰν δὲ ἁλῷ ἄνθρωπος κλέπτων ψυχὴν ἐκ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ, καὶ καταδυναστεύσας αὐτὸν ἀποδῶται, καὶ ἀποθανεῖται ὁ κλέπτης ἐκεῖνος, καὶ ἐξαρεῖς τὸ πονηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν. πρόσεχε σεαυτῷ ἐν τῇ ἁφῇ τῆς λέπρας. φυλάξῃ σφόδρα ποιεῖν κατὰ πάντα τὸν νόμον ὃν ἂν ἀναγγείλωσιν ὑμῖν οἱ ἱερεῖς οἱ λευῖται, ὃν τρόπον ἐνετειλάμην ὑμῖν, φυλάξασθε ποιεῖν. μνήσθητε ὅσα ἐποίησε κύριος ὁ θεός σου τῇ Μαριὰμ ἐν τῇ ὁδῷ, ἐκπορευομένων ὑμῶν ἐξ Αἰγύπτου. ἐὰν δὲ ὀφείλημα ᾖ ἐν τῷ πλησίον σου, ὀφείλημα ὁτιοῦν,

5.10.b

B

Nu. 12 a.

C

Trāsla. B. Hiero.

Cumq egressa alterum maritum duxerit: & ille quoq oderit eā: dederitq ei libellū repudii: & dimiserit de domo sua: vel certe mortuus fuerit: non poterit prior maritus recipere eam in vxorē quia polluta est & abominabilis facta corā dño: ne peccare facias terram tuam quā dñs deus tuus tradiderit tibi possidendā. Cum acceperit homo nuper vxorem: non ꝓcedet ad bellū, nec ei quippiā necessitatis iniūgetur publice: sed vacabit absq culpa domui sue: vt vno āno letetur cū vxore sua. Nō accipies loco pignoris inferiorē & superiorē molā: quia aīam suā apposuit tibi. Si dephēsus fuerit hō solicitans frēm suum de filiis israel: & vēdito eo acceperit ꝑciū: interficietur: & auferes malum de medio tui. Obserua diligēter ne ī curras plagam lepre: sed facies quecunq docuerint te sacerdotes leuitici gñis iuxta id qđ precepi eis & īple solicite. Mementote que fecerit dñs de⁹ vester marie ī via cū egrederemini de egypto. Cum repetes a proximo tuo rem aliquam: quam debet tibi

Ter. Heb.

ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר׃ ושנאה האיש האחרון וכתב לה ספר כריתת ונתן בידה ושלחה מביתו או כי ימות האיש האחרון אשר לקחה לו לאשה׃ לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה להיות לו לאשה אחרי אשר הטמאה כי תועבה הוא לפני יהוה ולא תחטיא את הארץ אשר יהוה אלהיך נתן לך נחלה׃ כי יקח איש אשה חדשה לא יצא בצבא ולא יעבר עליו לכל דבר נקי יהיה לביתו שנה אחת ושמח את אשתו אשר לקח׃ לא יחבל רחים ורכב כי נפש הוא חבל׃ כי ימצא איש גנב נפש מאחיו מבני ישראל והתעמר בו ומכרו ומת הגנב ההוא ובערת הרע מקרבך׃ השמר בנגע הצרעת לשמר מאד ולעשות ככל אשר יורו אתכם הכהנים הלוים כאשר צויתם תשמרו לעשות׃ זכור את אשר עשה יהוה אלהיך למרים בדרך בצאתכם ממצרים׃ כי תשה ברעך משאת מאומה

Transla. Chal.

ותפוק מביתיה ותהך ותהי לגבר אחרן׃ ויסנינה גברא בתראה ויכתוב לה גט פטורין ויתין בידה ויפטרנה מביתיה או ארי ימות גברא בתראה דנסבה ליה לאתו׃ לית ליה רשו לבעלה קדמאה דפטרה למתב למסבה למהוי ליה לאתו בתר דאסתאבת ארי מרחקא היא קדם יי ולא תחיב ית ארעא דיי אלהך יהיב לך אחסנא׃ ארי יסב גבר איתתא חדתא לא יפוק בחילא ולא יעבר עלוהי לכל מדעם פני יהי לביתיה שתא חדא ויחדי ית איתתיה דנסיב׃ לא תסב משכונא ריחיא ורכבא ארי בהון מתעביד מזון לכל נפש׃ ארי ישתכח גבר גניב נפשא מאחוהי מבני ישראל ויתגר ביה ויזבניניה ויתקטל גנבא ההוא ותפלי עביד דביש מביניך׃ איסתמר במכתש סגירו למיטר לחדא ולמעבד ככל דילפון יתכון כהניא לואי כמא דפקדתינון תטרון למעבד׃ הוי דכיר ית דעבד יי אלהך למרים באורחא במיפקכון ממצרים׃ ארי תרשי בחברך רשות מדעם

Interp. chal.

Et egrediatur de domo eius & recedat & sit vxor viro alteri. Et si oderit eā vir alter & scripserit ei libellū repudij & dederit in manu eius & dimiserit eam de domo sua: aut si mortuus fuerit vir posterior qui accepit eam in vxorē: non est licitū marito priori qui dimisit eam vt iterum accipiat eam: vt sit ei in vxorē postq̄ coinquinata est: quoniā abominatio est corā dño deo tuo. Et non facias peccare terrā quaꝫ dñs deus tuus dabit tibi in possessionē. Quādo acceperit homo nouam vxorē: non egrediatur ad bellum: neq quicq̄ iniungetur ei: sed immunis erit in domo sua anno vno: et letabitur cum vxore sua quā accepit. Non accipies loco pignoris inferiorē & superiorē molam: quia cuꝫ eis fit esca omni aīe. Si inuentus fuerit vir furans animā de fratribus suis de filijs israel: & sicut mercator vendiderit eam: occidetur fur ille: & auferes facientē quod maluꝫ est de medio tui. Obserua diligenter ne incurras plagam lepre: vt custodias valde & vt facias iuxta oia que docuerit vos sacerdotes & leuite: sicut ꝓcepi eis custodietis vt faciatis. Memēto qđ fecerit dñs deus tu⁹ marie in via: qñ egressi estis de egypto. Quando mutuaueris aliqđ proximo tuo:

לא תבא אל ביתו לעבט עבטו
בחוץ תעמד והאיש אשר אתה
נשה בו יוציא אליך את העבוט
החוצה: ואם איש עני הוא לא
תשכב בעבטו: השב תשיב לו
את העבוט כבוא השמש ושכב
בשלמתו וברכך ולך תהיה צדקה
לפני יהוה אלהיך: לא תעשק
שכיר עני ואביון מאחיך או
מגרך אשר בארצך בשעריך:
ביומו תתן שכרו ולא תבוא
עליו השמש כי עני הוא ואליו
הוא נשא את נפשו ולא יקרא
עליך אל יהוה והיה בך חטא:
לא יומתו אבות על בנים ובנים
לא יומתו על אבות איש
בחטאו יומתו: לא תטה
משפט גר יתום ולא תחבל
בגד אלמנה: וזכרת כי עבד
היית במצרים ויפדך יהוה
אלהיך משם על כן אנכי
מצוך לעשות את הדבר הזה:
כי תקצר קצירך בשדך
ושכחת עמר בשדה לא תשוב
לקחתו לגר ליתום ולאלמנה
יהיה למען יברכך יהוה אלהיך
בכל מעשה ידיך: כי תחבט

nō ingredieris domū eius: vt pignus auferas: sed stabis foris: & ille tibi proferet quod habuerit. Si autem pauper est: nō pnoctabit apud te pignus: sed statī reddes ei ante solis occasum: vt dormiens in vestimēto suo: bñdicat tibi: & habeas iustiā corā domino deo tuo. Non negabis mercedē indigentis & pauperis fratris tui siue aduene q tecum moratur in terra & intra portas tuas ē: sed eadē die reddes ei pciū laboris sui ante solis occasum: quia paup est: & ex eo sustentat aīam suā: ne clamet cōtra te ad dñm: & reputetur tibi in pctūm. Non occidentur pres pro filiis nec filii p patribus: sed vnusquisq; p peccato suo morietur. Non peruertes iudiciū aduene & pupilli: nec auferes pignoris loco vidue vestimentū. Memento q seruieris in egypto: & eruerit te dominus deus tuus inde. Idcirco precipio tibi vt facias hanc rem. Quando messueris segetem in agro tuo: & oblitus manipulum reliqris: non reuerteris vt tollas illū: sed aduenam & pupillū & viduā auferre patieris. vt bñdicat tibi dominus deus tuus in oi ope manuū tuarū. Si fruges colle

nō ingredieris in domū eius ad pignerādū pignus: foris stabis: & hō cuius debitū tuū est in ipo: pferet tibi pignus extra. si āt homo paup est: nō pnoctabis in pignore illius: restitutiōe restitues ei veste suā circa occasuz solis: & dormiet in vestimēto suo: & bñdicet tibi: & tibi erit misericordia corā dño deo tuo. nō negabis mercedē paupis & egeni ex fribus tuis: siue ex aduenis q in vrbibus tuis: eadē die reddes mercedē suā: nō occidet sol sup eo: qr paup est: & in eo hēt spem: & nō clamabit cō tra te ad dñm: & erit in te pcm̄. nō occidētur pres p filijs: & filij nō moriētur pro pr̄ibus. vnusquisq; suo pctō moriētur. nō puertes iudiciū aduene & pupilli & vidue. nō pignerabis vestimētū vidue. & memor eris q seruus fuisti i terra egypti: & eruerit te dñs deus tuus in de. pp hoc ego tibi pcipio vt facias verbū hoc. si āt messueris messē tuā in agro tuo: & oblitus fueris manipuli: nō reuerteris vt tollas illū: mēdico & aduene & pupillo & vidue erit: vt bñdicat tibi dñs deus tuus in oñi ope manuū tuaꝝ. si āt oliuas collegeris:

οὐκ εἰσελεύσῃ εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐνεχυράσαι τὸ ἐνέχυρον, ἔξω στήσῃ, καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗ τὸ δάνειόν σου ἐστὶν ἐν αὐτῷ, ἐξοίσει σοι τὸ ἐνέχυρον ἔξω. ἐὰν δὲ ἄνθρωπος πένηται, οὐ κοιμηθήσῃ ἐν τῷ ἐνεχύρῳ αὐτοῦ, ἀποδόσει ἀποδώσεις αὐτῷ τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ περὶ δυσμὰς ἡλίου, καὶ κοιμηθήσεται ἐν τῷ ἱματίῳ αὐτοῦ, καὶ εὐλογήσει σε, καὶ σοὶ ἔσται ἐλεημοσύνη ἐναντίον κυρίου τοῦ θεοῦ σου. οὐκ ἀποστερήσεις μισθὸν πένητος καὶ ἐνδεοῦς ἐκ τῶν ἀδελφῶν σου, ἢ ἐκ τῶν προσηλύτων τῶν ἐν ταῖς πόλεσί σου, αὐθήμερον ἀποδώσεις τὸν μισθὸν αὐτοῦ, οὐκ ἐπιδύσεται ὁ ἥλιος ἐπ᾽ αὐτῷ, ὅτι πένης ἐστί, καὶ ἐν αὐτῷ ἔχει τὴν ἐλπίδα, καὶ οὐ καταβοήσεται κατὰ σοῦ πρὸς κύριον, καὶ ἔσται ἐν σοὶ ἁμαρτία. οὐκ ἀποθανοῦνται πατέρες ὑπὲρ τέκνων, καὶ υἱοὶ οὐκ ἀποθανοῦνται ὑπὲρ πατέρων. ἕκαστος τῇ ἑαυτοῦ ἁμαρτίᾳ ἀποθανοῦνται. οὐκ ἐκκλινεῖς κρίσιν προσηλύτου καὶ ὀρφανοῦ καὶ χήρας. οὐκ ἐνεχυράσεις ἱμάτιον χήρας. καὶ μνησθήσῃ ὅτι οἰκέτης ἦσθα ἐν γῇ αἰγύπτου, καὶ ἐλυτρώσατό σε κύριος ὁ θεός σου ἐκεῖθεν. διὰ τοῦτο ἐγώ σοι ἐντέλλομαι ποιεῖν τὸ ῥῆμα τοῦτο. ἐὰν δὲ ἀμήσῃς τὸν ἀμητόν σου ἐν τῷ ἀγρῷ σου, καὶ ἐπιλάθῃ δράγμα, οὐκ ἐπαναστραφήσῃ λαβεῖν αὐτό, τῷ πτωχῷ καὶ τῷ προσηλύτῳ καὶ τῷ ὀρφανῷ καὶ τῇ χήρᾳ ἔσται, ἵνα εὐλογήσῃ σε κύριος ὁ θεός σου ἐν παντὶ ἔργῳ τῶν χειρῶν σου. ἐὰν δὲ ἐλαιολογήσῃς,

Leui. 19.c. 4. Re. 4. b. 2. Pa. 25. a. D Leui. 19. b. & 23. d.

Transla. Chal.

לא תיעול לביתיה למיסב משכוניה: בברא תקום וגברא דאת רשי ביה יפיק לותך ית משכונא לברא: ואם גבר מסכן הוא לא תשכוב במשכוניה: אתבא תתיב ליה ית משכונא כמיעל שמשא ויהי שכיב בכסותיה ויברכינך ולך תהי זכו קדם יי אלהך: לא תעשוק אגירא עניא ומסכינא מאחך או מגיורך די בארעך בקירוך: ביומיה תתן אגריה ולא תיעול עלוהי שמשא ארי מסכן הוא וליה הוא מסר ית נפשיה ולא יקרי עלך קדם יי ויהי בך חובא: לא יומתון אבהן על פום בנין ובנין לא יומתון על פום אבהן אינש בחוביה ימותון: לא תצלי דין גיור ויתם ולא תסב משכונא לבוש ארמלא: ותדכר ארי עבדא הויתא במצרים ופרקך יי אלהך מתמן על כן אנא מפקד לך למעבד ית פתגמא הדין: ארי תחצד חצדך בחקלך ותתנשי עומרא בחקלא לא תתוב למסביה לגיורא ליתמא ולארמלתא יהי בדיל די יברכינך יי אלהך בכל עובדי ידך: ארי תחבוט

Interp̄. chal.

non ingrediaris in domum eius vt accipias pignus eius. sed foris stabis: & vir qui est debitor tibi proferet ad te pignus foras. Et si vir pauper est: non dormias in pignore eius: sed reddes ei pignus cum occubuerit sol: vt dormiat in vestimēto suo: vt benedicat tibi. et tibi erit iusticia coram dño deo tuo. Non retinebis violēter mercedē pauperis & egeni de fratribus tuis aut de aduenis qui sunt in terra tua in ciuitatibus tuis: sed in eodem die dabis mercedē eius ante occasum solis: quoniā pauper est: & pro eo ponit animā suā: et non clamet aduersum te coram dño & sit in te peccatū. Non moriantur patres pro filijs: neq; filij moriātur pro patribus. sed singuli p peccato suo moriātur. Non declinabis iudiciū aduene & pupilli: neq; tolles pro pignore vestimētum vidue. et recordaberis q seruus fuisti in egypto & redemit te inde dñs deus tuus: ideo ego precipio tibi vt facias hanc rez. Quando messueris messem tuam in agro tuo: & oblitus fueris manipuli in agro: non reuerteris vt tollas illū: sed peregrino & pupillo & vidue erit: vt benedicat tibi dominus deus tuus in omnibus operibus manus tue. Quando excusseris

זיתך לא תפאר אחריך לגר
ליתום ולאלמנה יהיה: כי תבצר
כרמך לא תעולל אחריך לגר
ליתום ולאלמנה יהיה: וזכרת כי
עבד היית בארץ מצרים על כן
אנכי מצוך לעשות את הדבר
הזה:

Cap. xxv.

כי יהיה ריב בין
אנשים ונגשו אל המשפט
ושפטום והצדיקו את הצדיק
והרשיעו את הרשע: והיה אם
בן הכות הרשע והפילו השפט
והכהו לפניו כדי רשעתו במספר:
ארבעים יכנו לא יסיף פן יסיף
להכתו על אלה מכה רבה
ונקלה אחיך לעיניך: לא
תחסם שור בדישו: כי ישבו
אחים יחדו ומת אחד מהם
ובן אין לו לא תהיה אשת
המת החוצה לאיש זר יבמה
יבא עליה ולקחה לו לאשה
ויבמה: והיה הבכור אשר
תלד יקום על שם אחיו המת
ולא ימחה שמו מישראל: ואם
לא יחפץ האיש לקחת את יבמתו
ועלתה יבמתו השערה אל
הזקנים ואמרה מאן יבמי
להקים לאחיו שם בישראל

geris oliuarū: qcquid remanserit in arboribus nō reuerteris vt colligas: sed relinqs aduene pupillo ac vidue. Si vindemiaueris vineam tuā: non colliges remanentes racemos: sed cedent in vsus aduene pupilli ac vidue. Memento q & tu seruieris in egypto: & idcirco precipio tibi vt facias hāc rem.

Cap. 25.

Si fuerit cā inter aliquos: & iterpellauerint iudices: quē iustū esse pspexerint: illi iusticie palmam dabūt: quē impiū: cōdēnabunt īpietatis. Sin autē eū qui peccauit dignū viderint plagis: psternēt: & corā se facient verberari. Pro mensura pcti erit & plagarum modus: ita dūtaxat vt qdragenariū numerum nō excedāt: ne fede laceratus añ oculos tuos obeat frater tuus. Nō ligabis os bouis terētis in area fruges tuas. Qn hitauerint frēs sil & vnus ex eis absq; liberis mortuus fuerit: vxor defuncti nō nubet alteri: sed accipiet eā frē eius: & suscitabit semen fratris sui: & primogēitum ex ea filium nomine illius appellabit: vt nō deleatur nomē eius ex israel. Sin autē noluerit accipere vxorē frīs sui: q ei lege debetur: perget mulier ad portā ciuitatis: & interpellabit maiores natu: dicetq;. Nō vult frater viri mei suscitare semen fratris sui in israel:

nō reuertaris vt colligas q post te: aduene & pupillo & vidue erit. si āt vindemiaueris vineā tuā: nō reuindemiabis q post te. aduene & pupillo & vidue erit. & memineris q seruus fuisti in terra egypti. pp hoc ego tibi pcipio vt facias vbū hoc.

Ca. 25.

Si āt fuerit cōtrouersia inter hoies: & accesserint ad iudiciū: & iudicauerit: & iustificauerit iustū & cōdēnauerit impiū: & erit si dign⁹ fuerit plagis ipi⁹: & psternes eū corā iudicib⁹: & flagellabūt eū corā eis fm impietatē illi⁹ nūero flagellabūt eū: quadraginta nō addent. si āt addiderit flagellare eū sup has plagas: plagas plures: turpiter aget frater tu⁹ corā te. nō ligabis os bouis triturātis. si āt habitauerint frēs simul: & mortu⁹ fuerit vn⁹ ex eis: semē āt nō sit illi: nō erit vxor mortui extra viro nō ppinquo: frater viri eius accedet ad illam: & accipiet eam sibiipsi vxorē: & cohabitabit ei: & erit infans q genit⁹ fuerit: cōstituet ex noie illi⁹ q mortu⁹ ē: & nō delebitur nomē illius ex israel. si āt nō voluerit hō accipere vxorem fratris sui: & pget vxor ad portā ad senatum: & dicet: nō vult frater viri mei suscitare nomē fratris sui in israel:

οὐκ ἐπαναστρέψῃ καλαμήσασθαι τὰ ὀπίσω σου, τῷ προσηλύτῳ καὶ τῷ ὀρφανῷ καὶ τῇ χήρᾳ ἔσται. ἐὰν δὲ τρυγήσῃς τὸν ἀμπελῶνά σου, οὐκ ἐπανατρυγήσεις τὰ ὀπίσω σου. τῷ προσηλύτῳ καὶ τῷ ὀρφανῷ καὶ τῇ χήρᾳ ἔσται. καὶ μνησθήσῃ ὅτι οἰκέτης ἦσθα ἐν γῇ αἰγύπτου. διὰ τοῦτο ἐγώ σοι ἐντέλλομαι ποιεῖν τὸ ῥῆμα τοῦτο.

ἐὰν δὲ γένηται ἀντιλογία ἀναμέσον ἀνθρώπων, καὶ προσέλθωσιν εἰς κρίσιν, καὶ κρίνωσι, καὶ δικαιώσωσι τὸν δίκαιον καὶ καταγνῶσι τοῦ ἀσεβοῦς, καὶ ἔσται ἐὰν ἄξιος ᾖ πληγῶν ὁ ἀσεβῶν, καὶ καθιεῖς αὐτὸν ἐναντίον τῶν κριτῶν, καὶ μαστιγώσουσιν αὐτὸν ἐναντίον αὐτῶν κατὰ τὴν ἀσέβειαν αὐτοῦ. ἀριθμῷ μαστιγώσουσιν αὐτόν, τεσσαράκοντα οὐ προσθήσουσιν. ἐὰν δὲ προσθῶσιν μαστιγῶσαι αὐτὸν ὑπὲρ ταύτας τὰς πληγάς, πληγὰς πλείους, ἀσχημονήσει ὁ ἀδελφός σου ἐναντίον σου. οὐ φιμώσεις βοῦν ἀλοῶντα. ἐὰν δὲ κατοικῶσιν ἀδελφοὶ ἐπὶ τὸ αὐτό, καὶ ἀποθάνῃ εἷς ἐξ αὐτῶν, σπέρμα δὲ μὴ ᾖ αὐτῷ, οὐκ ἔσται ἡ γυνὴ τοῦ τεθνηκότος ἔξω ἀνδρὶ μὴ ἐγγίζοντι, ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς εἰσελεύσεται πρὸς αὐτήν, καὶ λήψεται αὐτὴν ἑαυτῷ γυναῖκα, καὶ συνοικήσει αὐτῇ, καὶ ἔσται τὸ παιδίον ὃ ἂν τεχθῇ, κατασταθήσεται ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ τετελευτηκότος, καὶ οὐκ ἐξαλειφθήσεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐξ ἰσραήλ. ἐὰν δὲ μὴ βούληται ὁ ἄνθρωπος λαβεῖν τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ ἀναβήσεται ἡ γυνὴ ἐπὶ τὴν πύλην ἐπὶ τὴν γερουσίαν, καὶ ἐρεῖ, οὐ θέλει ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἀνδρός μου ἀναστῆσαι τὸ ὄνομα τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ἐν ἰσραήλ,

A B 1. Cor. 9. b. 1. Timo. 5. c.

Transla. Chal.

זיתך לא תבלי בתרך לגיורא ליתמא ולארמלתא יהי: ארי תקטוף כרמך לא תעלל בתרך לגיורא ליתמא ולארמלתא יהי: ותדכר ארי עבדא הויתא בארעא דמצרים על כן אנא מפקד לך למעבד ית פתגמא הדין:

Ca. xxv.

ארי יהי דין בין גבריא ויתקרבון לות דינא וידינונון ויזכון ית זכאה ויחייבון ית חיבא: ויהי אם בר חייב לאלקאה חיבא וירמיניה דיינא וילקיניה קדמוהי כמיסת חובתיה במנין: ארבעין ילקיניה לא יוסף דילמא יוסף ללקיותיה על אלין מחא סגי ויקל אחוך לעינך: לא תחוד פום תורא בדישיה: ארי יתבון אחין כחדא וימות חד מנהון ובר לית ליה לא תהי איתת מיתא לברא לגבר חלוני יבמה יעול עלה ויסבנה ליה לאינתו ויבמינה: ויהי בוכרא דתליד יקום על שום אחוהי מיתא ולא ימחי שמיה מישראל: ואם לא יצבי גברא למיסב ית יבמתיה ותיסק יבמתיה לתרע בית דינא לקדם סביא ותימר סרב יבמי לאקמא לאחוהי שמא בישראל

Interp̄. chal.

oliuas tuas: nō reuertaris ad colligendū qđ post te reliqueris: sed pegrino & pupillo & vidue erit. Si vindemiaueris vineā tuam: non colliges remanētes racemos quos post te reliqris: sed peregrino & pupillo et vidue erunt. Et recordaberis q seru⁹ fuisti in terra egypti: idcirco ego precipio tibi vt facias rem hanc.

Si fuerit causa inter viros: veneritq; ad iudiciū: iudicabūt eos iudices: & iustificabūt iustū: & condēnabūt impiū. Si aūt ipius dign⁹ fuerit verberib⁹: psternet eū iudex: & in cōspectu suo verberabit eum: iuxta mēsurā delicti erit modus plagaꝝ vsq; ad numerū quadragenariū flagellabit eum: & nō amplius: ne forte addat verberare eum super hec plaga magna: & ignominiā patiaꝝ frater tu⁹ ante oculos tuos. Non claudes os boui triturāti. Si hitauerint frēs in vnū: & mortu⁹ fuerit vn⁹ ex eis: & fili⁹ nō ē ei: nō nubet vxor mortui foras: viro alieno: frater defuncti ingrediet ad eā: & accipiet eā sibi i vxorē p frē suo. & pmogenit⁹ quē genuerit suscitabit nomē frīs ei⁹ defūcti: & nō delebit nomē ei⁹ de israel. et si noluerit vir accipe vxo ē frīs sui: ascēdet illa ad portā dom⁹ iudicij āte seniores & dicet. renuit frater viri mei suscitare nomē frīs sui i isrl:

לא אבה יבמי׃ וקראו לו זקני
עירו ודברו אליו ועמד ואמר
לא חפצתי לקחתה׃ ונגשה יבמתו
אליו לעיני הזקנים וחלצה
נעלו מעל רגלו וירקה בפניו
וענתה ואמרה ככה יעשה לאיש
אשר לא יבנה את בית אחיו׃
ונקרא שמו בישראל בית חלוץ
הנעל׃ כי ינצו אנשים יחדו
איש ואחיו וקרבה אשת האחד
להציל את אישה מיד מכהו
ושלחה ידה והחזיקה במבשיו׃
וקצתה את כפה לא תחוס עינך׃
לא יהיה לך בכיסך אבן ואבן
גדולה וקטנה׃ לא יהיה לך
בביתך איפה ואיפה גדולה וקטנה׃
אבן שלמה וצדק יהיה לך איפה
שלמה וצדק יהיה לך למען
יאריכו ימיך על האדמה אשר
יהוה אלהיך נתן לך׃ כי תועבת
יהוה אלהיך כל עשה אלה כל
עשה עול׃ זכור את אשר עשה
לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים׃
אשר קרך בדרך ויזנב בך
כל הנחשלים אחריך ואתה
עיף ויגע ולא ירא אלהים׃
והיה בהניח יהוה אלהיך לך

פנה · ענה עשה · בנה אח · קרא חלץ · נצה · איש · נצל נכה · חזק בוש · קצץ כפף חוס · היה · גדל · ארך יום · תעב · זכר · יצא · נוח

nec me in cōiugiū sumere. Statimq̧ accersirī eum facient: & interrogabunt. Si rñderit: nolo eā vxorē accipe: accedet mulier ad eum coram senioribus: & tollet calciamētū de pede eius: spuetq̧ in faciē ei9. & dicet. Sic fiet hoī qui nō edificat domū fratris sui. Et vocabitur nomē illius in israel domus discalciati. Si habuerint inter se iurgium viri duo. & vnus cōtra alterū rixari cepit: volēsq̧ vxor alterius eruere virum suū de manu fortioris: miseritq̧ manū & apphenderit verenda eius: abscides manum illius nec flecteris sup eā vlla mīa. Nō hēbis in facculo diuersa pondera maius & minus: nec erit in domo tua modius maior & minor. Pōdus hēbis iustum & verū: & modius equalis & verus erit tibi: vt multo viuas tpe sup terram quam dñs deus tuus dederit tibi. Abominatur enī dñs eū qui facit hec: & aduersatur omnem iniusticiā. Memento q̄ fecerit tibi amalech ī via qn̄ egrediebaris ex egypto quō occurrerit tibi & extremos agminis tui qui lassi residebāt: ceciderit. qn̄ tu eras fame & labore cōfectus: & nō timuerit deum. Cū ergo dñs deus tu9 dederit tibi requiē: &

nō voluit. frater viri mei. τ vocabūt
ὀυκ ἠθέλησεν ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἀνδρός μου. καὶ καλέσου
eū senatus vrbis illius: τ dicēt
σιν αὐτὸν ἡ γερουσία τῆς πόλεως ἐκείνης, καὶ ἐροῦσιν
ei: τ stās dixerit: nō volo accipere eā. τ
αὐτῷ, καὶ στὰς εἴπῃ, ὀυ βούλομαι λαβεῖν αὐτήν. καὶ
accedēs mulier fris eius ad eū
προσελθοῦσα ἡ γυνὴ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν
corā senatu: τ soluet calciamētū e-
ἔναντι τῆς γερουσίας, καὶ ὑπολύσει τὸ ὑπόδημα αὐ
ius vnū de pede eius: τ spuet in
τοῦ τὸ ἓν ἀπὸ τοῦ ποδὸς αὐτοῦ, καὶ ἐμπτύσεται εἰς
faciē eius: τ respōdēs dicet: sic fa-
τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ ἀποκριθεῖσα ἐρεῖ, ὄυτως ποι
cient hoī: q̄ nō edificabit domū
ήσουσι τῷ ἀνθρώπῳ, ὃς ὀυκ οἰκοδομήσει τὸν οἶκον
fris sui. τ vocabit nomē illius in
τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. καὶ κληθήσεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν
israel: domus discalciati calciamētū. si āt
ἰσραήλ, οἶκος τοῦ ὑπολυθέντος τὸ ὑπόδημα. ἐὰν δὲ
pugnauerit duo hoies in id tpūs: hō cū
μάχωνται δύο ἄνθρωποι ἐπὶ τὸ αὐτό, ἄνθρωπος με
frē suo: τ accesserit vxor vni9 eo
τὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ προσέλθῃ ἡ γυνὴ ἑνὸς αὐ
rū: vt eruat virū suū de manu per
τῶν, ἐξελέσθαι τὸν ἄνδρα αὐτῆς ἐκ χειρὸς τοῦ τύ
cucientis eū: τ extēdēs manū suā apphē
πτοντος αὐτόν, καὶ ἐκτείνασα τὴν χεῖρα αὐτῆς ἐπιλά
derit verēda eius: abscindes manū il
βηται τῶν διδύμων αὐτοῦ, ἀποκόψεις τὴν χεῖρα αὐ
lius: nō parcet oculus tuus sup eā. nō erit
τῆς, ὀυ φείσεται ὁ ὀφθαλμός σου ἐπ᾽ αὐτῇ. ὀυκ ἔσαι
in sacculo. tuo pōdus τ pōdus: magnū vel par
ἐν τῷ μαρσίππῳ σου σάθμιον καὶ σάθμιον, μέγα ἢ μι
uum. nō erit in domo tua mēsura vel mēsura: ma
κρόν. ὀυκ ἔσαι ἐν τῇ οἰκίᾳ σου μέτρον ἢ μέτρον, μέ
gna τ parua. pōdus verū τ iustū erit tibi:
γα καὶ μικρόν. σάθμιον ἀληθινὸν καὶ δίκαιον ἔσαι σοι,
τ mēsura vera τ iusta erit tibi: vt lō
καὶ μέτρον ἀληθινὸν καὶ δίκαιον ἔσαι σοι, ἵνα πολυή
geuus sis sup terrā: q̄ dñs deus tuus dat tibi in
μερος γένῃ ἐπὶ τῆς γῆς, ἧς κς ὁ θεός σου δίδωσί σοι ἐν
possessiōe: qm̄ abominatio dño deo tuo ois faciēs hec
κλήρῳ, ὅτι βδέλυγμα κῷ τῷ θεῷ σου πᾶς ποιῶν ταῦ
τ ois faciēs iniustū. memēto q̄ fecit tibi
τα καὶ πᾶς ποιῶν ἄδικον. μνήσθητι ὅσα ἐποίησέ σοι
amalech in via egrediēte te ex egypto:
ἀμαλὴκ ἐν τῇ ὁδῷ ἐκπορευομένου σου ἐξ αἰγύπτου,
quō restitit tibi in via: τ cecidit extremū agmē tuū
πῶς ἀντέστη σοι ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ἔκοψε τὴν ὀυραγίαν σου
lassos post te: tu āt famescebas τ laborabas: τ nō
τοὺς κοπιῶντας ὀπίσω σου, σὺ δὲ ἐπείνας καὶ ἐκοπίας, καὶ ὀυκ
timuit deū. τ erit cū dederit reqē tibi dñs de9 tu9
ἐφοβήθη τὸν θν. καὶ ἔσαι ἡνίκα ἂν καταπαύσῃ σε κς ὁ θς σου

C · Luce. 10. · D · Exo. 17.c.

Transla.Chal.

לא אבי יבמי׃ ויקרון ליה סבי קרתיה וימללון עמיה ויקום ויימר לא רעיתי למסבה׃
ותתקרב יבמתיה לותיה לעיני סביא ותשרי סניה מעל רגליה ותרוק באנפוהי ותתיב
ותימר כדין יתעבד לגברא דלא יבני ית בית אחוהי׃ ויתקרי שמיה בישראל בית
שרי סנא׃ ארי ינצון גברין כחדא גברא ואחוהי ותתקרב איתת חד לשיזבא ית
בעלה מידא דמחוהי ותושיט ידה ותתקיף בבית בהתתיה׃ ותקוץ ית ידה לא תחוס
עינך׃ לא יהי לך בכיסך מתקל ומתקל רבא וזעירא׃ לא יהי לך בביתך מכילא ומכילא
רבא וזעירא׃ מתקלין שלמין דקשוט יהון לך מכלין שלמין דקשוט יהון לך בדיל
דיורכון יומך על ארעא דיי אלהך יהיב לך׃ ארי מרחקא קדם יי אלהך כל עביד
אלין כל עביד שקר׃ הוי דכיר ית דעבד לך עמלק באורחא במפקכון ממצרים׃
דערעך באורחא וקטיל בך כל דהוו מתאחרין בתרך ואת משלהי ולאי ולא דחיל
מקדם יי׃ ויהי כד יניח יי אלהך לך

Pritiua.chal.

אבה צבי · קרא מלל · רעה סבב שרא · סנא רקק תוב · עבד בנה קרא · נצה עמא שזב · תקף בהת קוץ · חוס תקל רבב · כול ארך רחק · הוה בקך אחר · שלה לאה נוח

Interp.chal.

non vult me in coniugē accipere. et vocabunt eum seniores ciuitatis: τ loquētur cum eo: τ si renuerit τ dixerit nolo accipere eam: accedet vxor fratris eius ad eum coram senioribus: τ soluet calciamentū eius de pede ei9 τ spuet in faciē ei9: τ rūdebit τ dicet. Sic fiet viro qui nō edificat domū fris sui. Et vocabit nomē illius in israel dom9 discalciati. Si rixati fuerint viri adinuicē vir τ frater eius: τ accesserit vxor vnius vt eruat maritū suū de manu illius qui percutit eum: τ extenderit manū suā: τ apprehenderit verenda eius abscindes manum illius: τ non parcat oculus tuus. Non sit tibi in sacculo tuo pondus τ pōdus maius τ minus. Non erit tibi in domo tua modius τ modius maior τ minor. Pondera perfecta τ recta erunt tibi modij perfecti τ veri erunt tibi: vt prolongētur dies tui sup terrā quā dñs deus tuus dabit tibi: quia abominatio est dñi dei tui omnis qui facit hec: ois qui facit iniqtatē. Memēto qd fecerit tibi amalech in via cum egrederemini de egypto: quō occurrerit tibi in via: τ occiderit in te oēs qui remanserant post tergum tuum: τ tu eras lassus τ fatigatus: τ non timens gloriā dei. Cumq̧ requiē dederit tibi dñs deus tuus

ab oīb9 inimicis tuis q̄ ī circuitu tuo ī tra q̄
ἀπὸ πάντων τῶν ἐχθρῶν σου τῶν κύκλῳ σου ἐν γῇ ἣν
dat tibi in possessionē ad possidēdū: dele-
δίδωσί σοι ἐν κλήρῳ κατακληρονομῆσαι, ἐξαλεί-
bis nomē amalech de sub celo: τ
ψεις τὸ ὄνομα ἀμαλὴκ ἐκ τῆς ὑπὸ τὸν ὀυρανόν, καὶ
nō obliuiscaris.
ὀυ μὴ ἐπιλάθῃ. Ca.26.
Et erit cū intrauerís in trā quā dñs de9
Καὶ ἔσαι ὅταν εἰσέλθῃς εἰς τὴν γῆν ἣν κς ὁ θεός
tu9 dat tibi in possessiōe vt possideas eā:
σου δίδωσί σοι ἐν κλήρῳ κατακληρονομῆσαι αὐτήν,
τ habitaueris in ea τ tolles de primicijs
καὶ κατοικήσῃς ἐπ᾽ αὐτῆς καὶ λήψῃ ἀπὸ τῆς ἀπαρχῆς
frugū tre tue: q̄ dñs de9 tu9 dat
τῶν καρπῶν τῆς γῆς σου, ἧς κς ὁ θεός σου δίδωσί
tibi in possessiōe: τ pones in cartallo: τ per-
σοι ἐν κλήρῳ, καὶ ἐμβαλεῖς εἰς κάρταλλον, καὶ πο
ges ad locū: quē elegerit dñs
ρεύσῃ εἰς τὸν τόπον, ὃν ἂν ἐκλέξηται κύριος ὁ
deus tu9 vt inuocet nomē ei9 ibi: τ ac-
θεός σου ἐπικληθῆναι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκεῖ, καὶ εἰ-
cedes ad sacerdotē q̄ fuerit in dieb9 il-
σελεύσῃ πρὸς τὸν ἱερέα ὃς ἂν ᾖ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκεί
lis: τ dices ad eū: ānūcio hodie dño
ναις, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτόν, ἀναγγέλλω σήμερον κυρίῳ
deo tuo: q̄ ingressus sū in trā quā iurauit do
τῷ θεῷ σου, ὅτι εἰσελήλυθα εἰς τὴν γῆν ἣν ὤμοσε κύ
min9 de9 patrib9 nřis vt daret nobis. τ su-
ριος ὁ θεὸς τοῖς πατράσιν ἡμῶν δοῦναι ἡμῖν. καὶ λή
scipiet sacerdos cartallū de manib9 tuis: τ
ψεται ὁ ἱερεὺς τὸν κάρταλλον ἐκ τῶν χειρῶν σου, καὶ
ponet eū corā altare dñi dei
θήσει αὐτὸν ἀπέναντι τοῦ θυσιαστηρίου κυρίου τοῦ θε
tui. τ respondebis: τ dices corā dño
οῦ σου. καὶ ἀποκριθήσῃ, καὶ ἐρεῖς ἔναντι κυρίου τοῦ
deo tuo: syriam dereliqt pr̄ me9: τ descē-
θεοῦ σου, συρίαν ἀπέλιπεν ὁ πατήρ μου, καὶ κατέ
dit in egyptū: τ pegrinat9 ē ibi in numero pau
βη εἰς αἴγυπτον, καὶ παρῴκησεν ἐκεῖ ἐν ἀριθμῷ βρα
cissimo: τ fuit ibi in gētē magnā τ multitudinē mul
χεῖ, καὶ ἐγένετο ἐκεῖ εἰς ἔθνος μέγα καὶ πλῆθος πο
tā: τ afflixerūt nos egyptij: τ humilia
λύ, καὶ ἐκάκωσαν ἡμᾶς οἱ αἰγύπτιοι, καὶ ἐταπεί
uerūt nos: τ iposuerūt nobis opa dura: τ
νωσαν ἡμᾶς, καὶ ἐπέθηκαν ἡμῖν ἔργα σκληρά, καὶ
clamauim9 ad dñm deū patrū nřox: τ
ἀνεβοήσαμεν πρὸς κν τὸν θεὸν τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ
exaudiuit dñs vocē nřas: τ vidit humilitatē
εἰσήκουσε κς τῆς φωνῆς ἡμῶν, καὶ ἴδε τὴν ταπείνωσιν
nřam τ laborē nřm: τ angustiā nřas: τ edu
ἡμῶν καὶ τὸν μόχθον ἡμῶν, καὶ τὸν θλιμμὸν ἡμῶν, καὶ ἐξή
xit nos dñs de egypto in fortitudie magna τ in manu forti
γαγεν ἡμᾶς κς ἐξ αἰγύπτου ἐν ἰσχύϊ μεγάλῃ καὶ ἐν χειρὶ κραταιᾷ

A · 8.17.c · B

subiecerit cūctas p circuitū natōes ī terra quā tibi pollicitus est: delebis nomen eius sub celo. Caue ne obliuiscaris. Cap.26.
Ovnq̧ intraueris terram quam dñs deus tuus tibi daturus est possidendam: & obtinueris eā: atq̧ habitaueris in illa: tolles de cunctis frugibus tuis primitias & pones in cartallo: pgesq̧ ad locum quem dominus deus tuus elegerit: vt ibi inuocetur nomē eius: accedesq̧ ad sacerdotem qui fuerit in diebus illis: & dices ad eum. Profiteor hodie coram dño deo tuo: q̄ ingressus sum ī terram pro qua iurauit pribus nřis vt daret eā nobis. Suscipiensq̧ sacerdos cartallum de manu tua ponet ante altare dñi dei tui: & loqueris in cōspectu dñi dei tui. Syrus psequebatur patrē meū: qui descēdit ī egyptū: & ibi pegrinatus ē in paucissimo numero: creuitq̧ in gentē magnā ac robustā & infinite multitudīs. Afflixerūtq̧ nos egyptii & psecuti sunt iponētes onera grauissima: & clamauimus ad dñm deū pr̄m nřorū: q exaudiuit nos: & respexit hūilitatē nřam & laborē atq̧ angustiā: & eduxit nos de egypto in manu forti

מכל איביך מסביב בארץ אשר
יהוה אלהיך נתן לך נחלה
לרשתה תמחה את זכר עמלק
מתחת השמים לא תשכח׃
Ca.xxvi.
והיה כי תבוא אל הארץ אשר
יהוה אלהיך נתן לך נחלה
וירשתה וישבת בה׃ ולקחת
מראשית כל פרי האדמה אשר
תביא מארצך אשר יהוה אלהיך
נתן לך ושמת בטנא והלכת אל
המקום אשר יבחר יהוה אלהיך
לשכן שמו שם׃ ובאת אל הכהן
אשר יהיה בימים ההם ואמרת
אליו הגדתי היום ליהוה אלהיך
כי באתי אל הארץ אשר נשבע
יהוה לאבתינו לתת לנו׃ ולקח
הכהן הטנא מידך והניחו לפני
מזבח יהוה אלהיך׃ וענית ואמרת
לפני יהוה אלהיך ארמי אבד אבי
וירד מצרימה ויגר שם במתי מעט
ויהי שם לגוי גדול עצום ורב׃
וירעו אתנו המצרים ויענונו
ויתנו עלינו עבדה קשה׃ ונצעק
אל יהוה אלהי אבתינו וישמע
יהוה את קלנו וירא את ענינו
ואת עמלנו ואת לחצנו׃ ויוצאנו
יהוה ממצרים ביד חזקה

סבב · ירש מחה · שכח · Ca.xxvi. · בוא · פרה · בוא · שום · קום בחר · בוא · היה יום · נגד · שבע · נתן · נוח פנה · ענה · גור מתה · היה גדל עצם · רבב רעע ענה · נתן צעק · יצא

Transla.Chal.

מכל בעלי דבבך מסחור סחור בארעא דיי אלהך יהיב לך אחסנא למירתה תמחי
ית דוכרנא דעמלק מתחות שמיא לא תנשי׃ Ca.xxvi. ויהי ארי
תיעול לארעא דיי אלהך יהיב לך אחסנא ותירתה ותיתב בה׃ ותיסב מריש כל
איבא דארעא דתיתי מארעך דיי אלהך יהיב לך ותשוי בסלא ותהך לאתרא
דיתרעי יי אלהך לאשראה שכינתיה תמן׃ ותיתי לות כהנא די יהי ביומיא האנון
ותימר ליה חויתי יומא דין קדם יי אלהך ארי עלית לארעא דקיים יי לאבהתנא
למתן לנא׃ ויסב כהנא סלא מידך ויחתיניה קדם מדבחא דיי אלהך׃ ותתיב
ותימר קדם יי אלהך לבן ארמאה בעא לאובדא ית אבא ונחת למצרים ודר תמן
בעם זעיר והוה תמן לעם רב תקיף וסגי׃ ואבאישו לנא מצראי ועניאנא ויהבו עלנא
פולחנא קשיא׃ וצלינא קדם יי אלהא דאבהתנא וקביל יי צלותנא וגלי קדמוהי
עמלנא ולאותנא ודוחקנא׃ ואפקנא יי ממצרים בידא תקיפא

Interp.chal.

ab oibus inimicis tuis in circuitu in terra quā dñs de9 tu9 dabit tibi i hereditatē vt possideas eā: delebis memoriā amalech sub celo: nō obliuiscaris. Ca.26.
Cum autē intraueris in terram quam dñs deus tuus dabit tibi in hereditatē: τ possederis eam et habitaueris in ea: tolles de primitijs ois fructus terre tue: quas afferes de terra tua quā dñs deus tu9 dabit tibi: τ pones in cartallo: τ perges ad locū quē elegerit dñs deus tuus vt habitare faciat ibi maiestatem suam. et venies ad sacerdotē qui fuerit in diebus illis: τ dices ei. Annūcio hodie corā dño deo tuo q̄ ingressus sum in terrā quā iurauit dñs dare pribus nostris. Et tollet sacerdos cartallū de manu tua: τ reponet illū corā altari dñi dei tui. Et respondebis τ dices corā dño deo tuo. Laban syrus quesiuit pdere patrē meū: τ descendit in egyptū: τ moratus est ibi in populo pauco: τ fuit ibi in populū magnū τ fortez et multū. et malefecerunt nobis egyptij τ afflixerunt nos: τ posuerūt sup nos seruitutē durissimā. et orauimus corā dño deo pr̄m nřox: τ suscepit orōem nřas: et manifestus fuit corā eo labor nř τ fatigatio nřa et angustia nřa. Et eduxit nos de egypto in manu forti:

Pritiua chal.

חסן ירת מחה · נשה הוה עול · יתב נסב ראש · אבא אתא שוה · יהב רעה שרא · הוה עול קום · נתן נסב צוע · דבח תוב אמר · בעא אבד דור · באש ענה צלא · גלה לאה דחק

וּבִזְרֹעַ נְטוּיָה וּבְמֹרָא גָּדֹל וּבְאֹתוֹת
וּבְמֹפְתִים: וַיְבִאֵנוּ אֶל הַמָּקוֹם
הַזֶּה וַיִּתֶּן לָנוּ אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת
אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ: וְעַתָּה הִנֵּה
הֵבֵאתִי אֶת רֵאשִׁית פְּרִי הָאֲדָמָה
אֲשֶׁר נָתַתָּה לִּי יְהוָה וְהִנַּחְתּוֹ
לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ
לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: וְשָׂמַחְתָּ בְכָל
הַטּוֹב אֲשֶׁר נָתַן לְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
וּלְבֵיתֶךָ אַתָּה וְהַלֵּוִי וְהַגֵּר אֲשֶׁר
בְּקִרְבֶּךָ: כִּי תְכַלֶּה לַעְשֵׂר אֶת כָּל
מַעְשַׂר תְּבוּאָתְךָ בַּשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁת
שְׁנַת הַמַּעֲשֵׂר וְנָתַתָּה לַלֵּוִי
לַגֵּר לַיָּתוֹם וְלָאַלְמָנָה וְאָכְלוּ
בִשְׁעָרֶיךָ וְשָׂבֵעוּ: וְאָמַרְתָּ
לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בִּעַרְתִּי
הַקֹּדֶשׁ מִן הַבַּיִת וְגַם נְתַתִּיו
לַלֵּוִי וְלַגֵּר לַיָּתוֹם וְלָאַלְמָנָה
כְּכָל מִצְוָתְךָ אֲשֶׁר צִוִּיתָנִי
לֹא עָבַרְתִּי מִמִּצְוֹתֶיךָ וְלֹא
שָׁכָחְתִּי: לֹא אָכַלְתִּי בְאֹנִי
מִמֶּנּוּ וְלֹא בִעַרְתִּי מִמֶּנּוּ בְּטָמֵא
וְלֹא נָתַתִּי מִמֶּנּוּ לְמֵת שָׁמַעְתִּי
בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהָי עָשִׂיתִי
כְּכֹל אֲשֶׁר צִוִּיתָנִי: הַשְׁקִיפָה
מִמְּעוֹן קָדְשְׁךָ מִן הַשָּׁמַיִם
וּבָרֵךְ אֶת עַמְּךָ אֶת יִשְׂרָאֵל

נָטָה ירא אות · יָפַת בוא קום · נתן · זוב · בוא פנה · נתן נוח · שחה · גור · כלה עשר · בוא שלש · שנה נתן · גור יתם · פנה · נתן · צוה · אין · נתן מות · עשה · שקף · עון

& brachio extento: in ingenti pauore: in ſignis atq; portentis: & introduxit ad locum iſtum & tradidit nobiſ terram lacte & melle manantem. & idcirco nunc offero primitias frugum terre quā dñs dedit mihi. Et dimittes eas in conſpectu dñi dei tui: & adorato domino deo tuo epulaberis in omnibus bonis que dominus deus tuus dederit tibi & domui tue: tu & leuites & aduena qui tecū eſt. Quando cōpleueris decimā cūctarum frugū tuarū anno decimarum tertio: dabis leuite & aduene & pupillo & vidue: vt comedant intra portas tuas: & ſaturentur. loquerisq; in conſpectu domini dei tui. Attuli qđ ſctificatū eſt de do mo mea: & dedi illud leuite & aduene & pupillo ac vidue ſicut iuſſiſti mihi. Non preteriui mandata tua: nec ſum oblitus īperii tui. Non comedi ex eis in luctu meo: nec ſepaui ea in qualibet immundicia: nec expendi ex his quicquam in re funebri. Obediui voci dñi dei mei: & feci omnia ſicut precepiſti mihi. Reſpice de ſctūario tuo & de excelſo celorū hītaculo: & benedic populo tuo iſrael

τ in brachio excelſo τ in viſiōibus magnis
κὰι ἐν βραχίονι ὑψηλῷ κὰι ἐν ὁράμασι μεγάλοις
τ in ſignis τ portētis: τ introduxit nos in
κὰι ἐν σημείοις κὰι τέρασι, κὰι εἰσήγαγεν ἡμᾶς εἰς
locū iſtū: τ tradidit nobis frā hāc
τὸν τόπον τοῦτον, κὰι ἔδωκεν ἡμῖν τὴν γῆν ταύτην
terrā manātē lacte τ melle. τ nūc ecce attuli
γῆν ῥέουσαν γάλα κὰι μέλι. κὰι νῦν ἰδοὺ ἐνήνοχα
primicias frugū fre q̄ dediſti
τὴν ἀπαρχὴν τῶν γεννημάτων τῆς γῆς ἧς ἔδωκάς
mihi dn̄e. τ dimittes illud corā dn̄o
μοι κύριε. κὰι ἀφήσεις αὐτὸ ἀπέναντι κυρίου τοῦ
deo tuo: τ adorabis illic corā dn̄o
θεοῦ σου, κὰι προσκυνήσεις ἐκεῖ ἔναντι κυρίου τοῦ
deo tuo: τ letaberis in oībus bonis:
θεοῦ σου, κὰι εὐφρανθήσῃ ἐν πᾶσι τοῖς ἀγαθοῖς,
que dn̄s deus tuus dedit tibi: τ domui tue:
οἷς κύριος ὁ θεός σου ἔδωκέ σοι, κὰι τῇ οἰκίᾳ σου,
tu τ leuita τ aduena q̄ apd te. ſi āt
σὺ κὰι ὁ λευΐτης κὰι ὁ προσήλυτος ὃς ἐν σοί. ἐὰν δὲ
cōpleueris decimare oēȝ decimā
συντελέσῃς ἀποδεκατῶσαι πᾶν τὸ ἐπιδέκατον
frugū terre tue in āno ter
τῶν γεννημάτων τῆς γῆς σου ἐν τῷ ἔτει τῷ τρί-
tio: ſcd'aȝ decimā dabis leuite
τῳ, τὸ δεύτερον ἐπιδέκατον δώσεις τῷ λευΐτῃ
τ aduene τ pupillo τ vidue:
κὰι τῷ προσηλύτῳ κὰι τῷ ὀρφανῷ κὰι τῇ χήρᾳ,
τ comedēt in vrbibus tuis: τ imple
κὰι φάγονται ἐν ταῖς πόλεσί σου, κὰι ἐμπλησθή-
būtur. τ dices corā dn̄o deo tuo abſtu
σονται. κὰι ἐρεῖς ἔναντι κυρίου τοῦ θεοῦ σου ἐξεκά-
li ſcta de domo mea: τ dedi ea
θηρα τὰ ἅγια ἐκ τῆς οἰκίας μου, κὰι ἔδωκα αὐτὰ
leuite τ aduene τ pupillo τ
τῷ λευΐτῃ κὰι τῷ προσηλύτῳ κὰι τῷ ὀρφανῷ κὰι
vidue: ſm̄ oia p̄cepta tua: q̄
τῇ χήρᾳ, κατὰ πάσας τὰς ἐντολάς σου, ἃς
precepiſti mihi. nō p̄terii mādatū tuū:
ἐνετείλω μοι. οὐ παρῆλθον τὴν ἐντολήν σου, κὰι
nō oblitus ſū. τ nō comedi in luctu meo ex
οὐκ ἐπελαθόμην. κὰι οὐκ ἔφαγον ἐν ὀδύνῃ μου ἀπ᾽
eis: nō fructū collegi ab eis in immūdū:
αὐτῶν, οὐκ ἐκάρπωσα ἀπ᾽ αὐτῶν εἰς ἀκάθαρτον,
nō dedi ex eis mortuo. obediui
οὐκ ἔδωκα ἀπ᾽ αὐτῶν τῷ τεθνηκότι. ἐπήκουσα
voci dn̄i dei mei: feci ſicut
τῆς φωνῆς κυρίου τοῦ θεοῦ μου, ἐποίησα καθὰ
p̄cepiſti mihi. reſpice de domo ſancta
ἐνετείλω μοι. κάτιδε ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ ἁγίου
tua de celo: τ bn̄dic p̄p̄lo
σου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, κὰι εὐλόγησον τὸν λαόν
tuo iſrael:
σου τὸν ἰσραήλ,

Eſaie. 56. d.

Trāſla. Chal.

וּבִדְרָעָא מְרַמְמָא וּבְחֵיזוּ רַבָּא וּבְאָתִין וּבְמוֹפְתִין: וְאַיְתִּיָנָא לְאַתְרָא הָדֵין וִיהַב לָנָא
יָת אַרְעָא הָדָא אַרְעָא עָבְדָא חֲלַב וּדְבָשׁ: וּכְעַן הָא אַיְתֵיתִי יָת רֵישׁ אִיבָּא דְאַרְעָא
דִּיהַבְתְּ לִי יְיָ: וְתַצְנְעִנֵּיהּ קֳדָם יְיָ אֱלָהָךְ, וְתִסְגּוּד קֳדָם יְיָ אֱלָהָךְ: וְתֶחְדֵּי בְּכָל טָבְתָא
דִּי יְהַב לָךְ יְיָ אֱלָהָךְ וְלֶאֱנָשׁ בֵּיתָךְ אַתְּ וְלֵיוָאָה וְגִיּוֹרָא דִּי בֵינָךְ: אֲרֵי תְשֵׁיצֵי לְעַשָּׂרָא
יָת כָּל מַעְשַׂר עֲלַלְתָּךְ בְּשַׁתָּא תְלִיתֵיתָא שַׁתָּא דְמַעַשְׂרָתָא, וְתִתֵּן לְלֵיוָאָה לְגִיּוֹרָא לְיַתַּמָּא
וּלְאַרְמַלְתָּא, וְיֵיכְלוּן בְּקִרְוָךְ וְיִשְׂבְּעוּן: וְתֵימַר קֳדָם יְיָ אֱלָהָךְ פַּלֵּיתִי קֹדֶשׁ מִנְּשְׂרָא מִן
בֵּיתָא, וְאַף יְהַבְתֵּיהּ לְלֵיוָאָה לְגִיּוֹרָא לְיַתַּמָּא וּלְאַרְמַלְתָּא, כְּכָל תַּפְקֵדְתָּךְ דְּפַקֵּדְתַּנִי, לָא
עֲבָרִית מִפִּקּוֹדָךְ וְלָא אִנְשֵׁיתִי: לָא אֲכָלִית בְּאֶבְלִי מִנֵּיהּ, וְלָא פַלֵּיתִי מִנֵּיהּ בִּדְמְסָאַב,
וְלָא יְהָבִית מִנֵּיהּ עַל מִית, קַבֵּילִית בְּמֵימְרָא דַיְיָ אֱלָהַי, עֲבָדִית כְּכָל דְּפַקֵּדְתַּנִי:
אִסְתְּכִי מִמְּדוֹר קוּדְשָׁךְ מִן שְׁמַיָּא, וּבָרֵךְ יָת עַמָּךְ יָת יִשְׂרָאֵל,

Priitiua chal.

רְמַם · חֲזָה רְבַב · אות · יְפַת אֲתָא · ראש · אֲנַב צְנַע · סְגַד · חֲדָה · טוב · גוּר · שְׂצָא · עֲשַׂר · נְתַן · אֲכַל · קְרָה · שְׂבַע · אֲמַר · פְּלַח · פְּקַד · נְשָׁא · סְאַב · מוּת · אֲמַר · סְכָה · דּוּר

Interp̄. chal.

et in brachio excelſo τ in viſione magna τ in ſignis τ in portentis. et adduxit nos ad locum hunc: τ dedit nobis terram hanc terram fluentem lacte τ melle. Et nunc ecce affero primitias fructus terre quaȝ dediſti mihi domine: τ repones eas coram dn̄o deo tuo: et adorabis coram domino deo tuo: et letaberis in omnibus bonis que dedit tibi domin⁹ τ viris domus tue tu τ leuites τ aduena qui eſt in medio tui. Quādo compleueris decimare oēs decimas frugum tuaruȝ in annoȝ tertio anno decimarū: dabis leuite τ peregrino τ pupillo τ vidue: τ comedent in vrbibus tuis et ſaturabuntur. et dices coram dn̄o deo tuo. Abſtuli decimas ſanctificatas de domo mea: τ etiaȝ dedi eas leuite τ aduene τ pupillo τ vidue iuxta omnia precepta tua que precepiſti mihi: non preterii mandata tua nec oblitus ſum. non comedi in luctu meo ex eis: nec abſtuli ex eis pro immundo: neq; dedi ex eis ſup mortuo. Obediui verbo domini dei mei: feci iuxta omnia que precepiſti mihi. Reſpice de habitaculo ſancto tuo de celis: τ benedic populo tuo iſrael

τ fre: q̄ dediſti eis: ſicut iuraſti
κὰι τὴν γῆν, ἣν ἔδωκας αὐτοῖς, καθὰ ὤμοσας τοῖς
p̄rib⁹ nr̄is vt dares nobis frā manātē lacte τ
πατράσιν ἡμῶν δοῦναι ἡμῖν γῆν ῥέουσαν γάλα κὰι
melle. in die hac dn̄s deus tu⁹ p̄ce
μέλι. ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ κύριος ὁ θεός σου ἐνετεί-
pit tibi vt facias oēs iuſtificatiōes has
λατό σοι ποιῆσαι πάντα τὰ δικαιώματα ταῦ-
τ iudicia: τ cuſtodietis τ facietis
τα κὰι τὰ κρίματα, κὰι φυλάξεσθε κὰι ποιήσε-
ea ex toto corde vr̄o τ ex tota
τε αὐτὰ ἐξ ὅλης τῆς καρδίας ὑμῶν κὰι ἐξ ὅλης
aīa vr̄a. deū elegiſti hodie vt ſit tu⁹
τῆς ψυχῆς ὑμῶν. τὸν θεὸν εἵλου σήμερον εἶναί σου
de⁹: τ ambules in viis ei⁹: τ
θεόν, κὰι πορεύεσθαι ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ, κὰι φυ-
cuſtodias iuſtificatiōes τ mandata τ
λάσσεσθαι τὰ δικαιώματα κὰι τὰς ἐντολὰς κὰι τὰ
iudicia ei⁹: τ obedias voci ei⁹.
κρίματα αὐτοῦ, κὰι ὑπακούειν τῆς φωνῆς αὐτοῦ.
τ dn̄s elegit te hodie vt ſis tu ei
κὰι κύριος εἵλατό σε σήμερον γενέσθαι σε αὐτῷ
popul⁹ peculiaris: ſicut locut⁹ ē tibi: vt cuſtodias
λαὸν περιούσιον, καθάπερ εἶπέ σοι, φυλάσσειν
oia precepta illi⁹: τ ſis tu ſup
πάσας τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, κὰι εἶναί σε ὑπεράνω
cūctas gentes: ſicut fecit te noīatū τ
πάντων τῶν ἐθνῶν, ὡς ἐποίησέ σε ὀνομαστὸν κὰι
laudē τ glorioſū: vt eſſes tu pp̄ls ſanctus dn̄o
καύχημα κὰι δοξαστόν, εἶναί σε λαὸν ἅγιον κυρίῳ
deo tuo ſicut locut⁹ ē.
τῷ θεῷ σου καθὼς ἐλάλησε.

d. 7. a. t. 14. a

C. 27.

A

Et p̄cepit moyſes τ ſenatus iſrael:
κὰι προσέταξε μωυσῆς κὰι ἡ γερουσία ἰσραήλ,
dicēs: cuſtodite oia mādata q̄cūq; ego
λέγων, φυλάσσεσθε πάσας τὰς ἐντολὰς ὅσας ἐγὼ
p̄cipio vobis hodie. τ erit q̄ die tran-
ἐντέλλομαι ὑμῖν σήμερον. κὰι ἔσται ᾗ ἂν ἡμέρᾳ δια-
ſieritis iordanē in frā: quā dn̄s de⁹
βῆτε τὸν ἰορδάνην εἰς τὴν γῆν, ἣν κύριος ὁ θεός
tu⁹ dat tibi: τ eriges tibi lapides in
σου δίδωσί σοι, κὰι στήσεις σεαυτῷ λίθους με-
gētes: τ leuigabis eos calce: τ ſcri-
γάλους, κὰι κονιάσεις αὐτοὺς κονίᾳ, κὰι γρά-
bes in lapidib⁹ oia verba
ψεις ἐπὶ τῶν λίθων πάντας τοὺς λόγους τοῦ
legis hui⁹: poſtq̄ trāſieritis iordanē: q̄n
νόμου τούτου, ὡς ἂν διαβῆτε τὸν ἰορδάνην, ἡνί-
intraueris in frā: quā dn̄s de⁹
κα ἂν εἰσέλθῃς εἰς τὴν γῆν, ἣν κύριος ὁ θεός
tu⁹ dat tibi: frā
σου δίδωσί σοι, γῆν

Ioſ. 4. a.

D

& terre quam dediſti nobis ſicut iuraſti patribus noſtris terre lacte & melle manāti. Hodie dominus deus tuus precepit tibi vt facias mandata hec atq; iudicia: vt cuſtodias & impleas ex toto corde tuo & ex tota aīa tua. Dominum elegiſti hodie vt ſit tibi deus: & ambules in viis eius: & cuſtodias cerimonias illius & mandata atq; iudicia: & obedias ei⁹ imperio. En dn̄s elegit te hodie: vt ſis ei populus peculiaris ſicut locutus eſt tibi & cuſtodias omnia p̄cepta illi⁹: & faciet te excelſiorem cunctis gētibus quas creauit in laudē & nomen & gloriam ſuam: vt ſis populus ſanctus domini dei tui ſicut locutus ē.

Cap̄. 27.

Precepit aūt moyſes & ſeniores populo iſrael: dicētes. cuſtodite omne mandatum quod precipio vobis hodie. Cumq; tranſieris iordanem in terram quam dominus deus tuus dabit tibi. eriges ingentes lapides & calce leuigabis eos vt poſſis in eis ſcribere omnia verba legis huius iordane tranſmiſſo. vt introeas terram quā dn̄s deus tuus dabit tibi terram

וְאֵת הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לָנוּ
כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לַאֲבֹתֵינוּ אֶרֶץ
זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ: הַיּוֹם הַזֶּה יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ מְצַוְּךָ לַעֲשׂוֹת אֶת הַחֻקִּים
הָאֵלֶּה וְאֶת הַמִּשְׁפָּטִים וְשָׁמַרְתָּ
וְעָשִׂיתָ אוֹתָם בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל
נַפְשֶׁךָ: אֶת יְהוָה הֶאֱמַרְתָּ הַיּוֹם
לִהְיוֹת לְךָ לֵאלֹהִים וְלָלֶכֶת בִּדְרָכָיו
וְלִשְׁמֹר חֻקָּיו וּמִצְוֹתָיו וּמִשְׁפָּטָיו
וְלִשְׁמֹעַ בְּקֹלוֹ: וַיהוָה הֶאֱמִירְךָ
הַיּוֹם לִהְיוֹת לוֹ לְעַם סְגֻלָּה כַּאֲשֶׁר
דִּבֶּר לָךְ וְלִשְׁמֹר כָּל מִצְוֹתָיו:
וּלְתִתְּךָ עֶלְיוֹן עַל כָּל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר
עָשָׂה לִתְהִלָּה וּלְשֵׁם וּלְתִפְאָרֶת
וְלִהְיֹתְךָ עַם קָדֹשׁ לַיהוָה
אֱלֹהֶיךָ כַּאֲשֶׁר דִּבֵּר:

Ca. xxvii.

וַיְצַו מֹשֶׁה וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל
אֶת הָעָם לֵאמֹר שָׁמֹר אֶת כָּל
הַמִּצְוָה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם
הַיּוֹם: וְהָיָה בַּיּוֹם אֲשֶׁר תַּעַבְרוּ
אֶת הַיַּרְדֵּן אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ וַהֲקֵמֹתָ
לְךָ אֲבָנִים גְּדֹלוֹת וְשַׂדְתָּ אֹתָם
בַּשִּׂיד: וְכָתַבְתָּ עֲלֵיהֶן אֶת כָּל
דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּעָבְרֶךָ
לְמַעַן אֲשֶׁר תָּבֹא אֶל הָאָרֶץ
אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ אֶרֶץ

נָתַן · שָׁבַע · זוב · צוה עָשָׂה חָקַק · שָׁפַט · עָשָׂה את · אָמַר · הָיָה הָלַךְ · חָקַק צוה שָׁפַט · קוֹל אָמַר · נָתַן עָלָה · הָלַל פָּאַר · צוה · עָבַר · קוּם · שׂוּד · יָרָה · בּוֹא

Trāſla. Chal.

וְיָת אַרְעָא דִּיהַבְתְּ לָנָא כְּמָא דְּקַיֵּימְתָּא לַאֲבָהָתַנָא, אַרְעָא עָבְדָא חֲלַב וּדְבָשׁ: יוֹמָא הָדֵין
יְיָ אֱלָהָךְ מְפַקֵּד לָךְ לְמֶעְבַּד יָת קְיָמַיָּא הָאִלֵּין וְיָת דִּינַיָּא, וְתִטַּר וְתַעְבֵּד יָתְהוֹן בְּכָל
לִבָּךְ וּבְכָל נַפְשָׁךְ: יָת יְיָ חֲטַבְתְּ יוֹמָא דֵין, לְמֶהֱוֵי לָךְ לֶאֱלָהּ וּלְמְהָךְ בְּאוֹרְחָן דְּתַקְנָן
קֳדָמוֹהִי, וּלְמִטַּר קְיָמוֹהִי וּפִקּוֹדוֹהִי וְדִינוֹהִי וּלְקַבָּלָא בְּמֵימְרֵיהּ: וַיְיָ חַטְבָךְ יוֹמָא דֵין
לְמֶהֱוֵי לֵיהּ לְעַם חַבִּיב כְּמָא דְּמַלֵּיל לָךְ, וּלְמִטַּר כָּל פִּקּוֹדוֹהִי: וּלְמִתְּנָךְ עִלָּאָה עַל
כָּל עַמְמַיָּא דַּעֲבַד, לְתוּשְׁבְּחָא וּלְשׁוּם וּלְרְבוּ, וּלְמֶהֱוָךְ עַם קַדִּישׁ קֳדָם יְיָ אֱלָהָךְ כְּמָא
דְּמַלֵּיל: וּפַקֵּיד מֹשֶׁה וְסָבֵי יִשְׂרָאֵל יָת עַמָּא לְמֵימַר, טַר

Ca. xxvii.

יָת כָּל תַּפְקֶדְתָּא דַּאֲנָא מְפַקֵּד יָתְכוֹן יוֹמָא דֵין: וִיהֵי בְּיוֹמָא דְּתַעְבְּרוּן יָת יַרְדְּנָא,
לְאַרְעָא דַּיְיָ אֱלָהָךְ יָהֵיב לָךְ, וּתְקִים לָךְ אַבְנִין רַבְרְבִין, וּתְסוּד יָתְהוֹן בְּסִידָא: וְתִכְתּוֹב
עֲלֵיהוֹן יָת כָּל פִּתְגָּמֵי אוֹרָיְתָא הָדָא בְּמִעְבְּרָךְ, בְּדִיל דְּתֵיעוֹל לְאַרְעָא דַּיְיָ אֱלָהָךְ יָהֵיב
לָךְ אַרְעָא

Interp̄. chal.

et terre quā dediſti mihi: ſicut iuraſti patribus noſtris: vt dares nobis terraȝ lacte τ melle manantē. Hodie dn̄s deus tuus precepit tibi vt facias mandata hec τ iudicia: τ cuſtodies τ facies ea in toto corde tuo τ in tota anima tua. Dn̄m elegiſti hodie vt ſit tibi in deū: et vt ambules in viis que recte ſunt coram eo: τ vt cuſtodias mandata eius τ precepta eius τ iudicia eius τ vt obedias verbo eius. Et dn̄s elegit te hodie: vt ſis ei in populū dilectum ſicut locutus eſt tibi: τ vt cuſtodias omnia precepta eius: et vt ponat te excelſum ſuper omnes populos quos fecit in laudem τ in nomē et magnitudinem: τ vt ſis populus ſanctus coram domino deo tuo ſicut locutus eſt. Ca. 17.

Et precepit moyſes τ ſeniores iſrael populo dicentes. Cuſtodite omnia precepta que ego precipio vobis hodie. Et erit in die quo tranſieritis iordanem ad terraȝ quā dominus deus tuus dabit tibi: eriges tibi lapides grandes τ leuigabis eos calce. et ſcribes ſuper eos omnia verba legis huius cum tranſieris: vt ingrediaris terraȝ quā dominus deus tuus dabit tibi terram

Priitiua chal.

קוּם · פְּקַד עֲבַד קוּם · דּוּן חֲזָה · רְחַב · נְטַר · אֲמַר · נְתַן עֲלָה · שְׁבַח רְבַב · יְהָה · שְׁוַב · אֲמַר · נְטַר · פְּקַד עֲבַר · קוּם רְבַב · שׂוּד · כְּתַב · עוּל

Ter. Heb. (Deut. 27)

זבת חלב ודבש כאשר דבר יהוה אלהי אבתיך לך: והיה בעברכם את הירדן תקימו את האבנים האלה אשר אנכי מצוה אתכם היום בהר עיבל ושדת אותם בשיד: ובנית שם מזבח ליהוה אלהיך מזבח אבנים לא תניף עליהם ברזל: אבנים שלמות תבנה את מזבח יהוה אלהיך והעלית עליו עולת ליהוה אלהיך: וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת לפני יהוה אלהיך: וכתבת על האבנים את כל דברי התורה הזאת באר היטב: וידבר משה והכהנים הלוים אל כל ישראל לאמר הסכת ושמע ישראל היום הזה נהיית לעם ליהוה אלהיך: ושמעת בקול יהוה אלהיך ועשית את מצותו ואת חקיו אשר אנכי מצוך היום: ויצו משה את העם ביום ההוא לאמר: אלה יעמדו לברך את העם על הר גרזים בעברכם את הירדן שמעון ולוי ויהודה ויששכר ויוסף ובנימן: ואלה יעמדו על הקללה בהר עיבל ראובן גד ואשר וזבולן

Trāſla. B. Hiero.

lacte & melle manātē. ſicut iurauit prībus tuis. Qñ ergo trāſieritis iordanē erigite lapides quos ego hodie precipio vobis in mōte hebal & leuigabis eos calce: & edificabis ibi altare domino deo tuo de lapidibus quos ferrum non tetigit & de ſaxis informibus & īpolitis: & offeres ſuper eo holocauſta domino deo tuo: & īmolabis hoſtias pacificas: comedesq̧ ibi: & epulaberis coram dño deo tuo. Et ſcribes ſuper lapides omnia verba legis huius plane & lucide. Dixeruntq̧ moyſes & ſacerdotes leuitici gñis ad oēm iſraelē. Attēde & audi iſrael. Hodie factus es populus domini dei tui. Audies vocem eius & facies mandata atq̧ iuſticias quas ego precipio tibi. Precepitq̧ moyſes populo in die illo: dicens. Hi ſtabūt ad benedicendū dño ſuper mōtem garizim iordane transmiſſo: ſymeon: leui: iudas: iſachar: ioſeph & beniamin. Et e regiōe iſti ſtabūt ad maledicēdū in mōte hebal: ruben: gad & aſer: zabulon:

Trāſla. Gre. lxx. cū interp̄. latina.

manātes lacte ꝛ melle: quēadmodū dixit dñs deꝰ patrū tuoꝝ tibi. ꝛ erit cū trāſieritis iordanē: erigetis lapides hos: quos ego p̄cipio vobis hodie in mōte hebal. ꝛ leuigabis eos calce: ꝛ edificabis ibi altare dño deo tuo: altare de lapidibꝰ: nō iniicies ſup eos ferrū: lapidibꝰ integris edificabis altare dño deo tuo: ꝛ offeres ſup eo holocauſta dño deo tuo. ꝛ imolabis hoſtiā ſalutaris dño: ꝛ comedes ibi ꝛ epulaberis: ꝛ letaberis corā dño deo tuo. ꝛ ſcribes ſup lapides oēs legē hāc clare valde. ꝛ locutus ē moyſes ꝛ ſacerdotes leuite oī iſrael: dicentes: tace ꝛ audi iſrael: in die hac factꝰ es in p̄p̄lm dño deo tuo: ꝛ audies vocē dñi dei tui: ꝛ facies oīa mādata eius ꝛ iuſtificatiōes eius: q̄s ego p̄cipio tibi hodie. ꝛ p̄cepit moyſes p̄p̄lo in die illo: dicens: hi ſtabūt ad bñdicēdū populo in mōte garizin: cū trāſierit iordanē: ſymeon: leui: iudas: iſachar: ioſeph: ꝛ beniamin. ꝛ hi ſtabūt ad maledictiōes in mōte hebal: ruben: gad: ꝛ aſer: zabulon:

ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι, ὃν τρόπον εἶπε κύριος ὁ θεὸς τῶν πατέρων σου σοί. καὶ ἔσαι ὡς ἂν διαβῆτε τὸν ἰορδάνην, σήσετε τοὺς λίθους τούτους, οὓς ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν σήμερον ἐν ὄρει γεβάλ. καὶ κονιάσεις αὐτοὺς κονίᾳ, καὶ οἰκοδομήσεις ἐκεῖ θυσιαστήριον κυρίῳ τῷ θεῷ σου, θυσιαστήριον ἐκ λίθων, οὐκ ἐπιβαλεῖς ἐπ᾽ αὐτοὺς σίδηρον, λίθους ὁλοκλήρους οἰκοδομήσεις τὸ θυσιαστήριον κυρίῳ τῷ θεῷ σου, καὶ ἀνοίσεις ἐπ᾽ αὐτῷ ὁλοκαυτώματα κυρίῳ τῷ θεῷ σου. καὶ θύσεις θυσίαν σωτηρίου κυρίῳ, καὶ φαγῆ ἐκεῖ καὶ ἐμπλησθήσῃ, καὶ εὐφρανθήσῃ ἔναντι κυρίου τοῦ θεοῦ σου. καὶ γράψεις ἐπὶ τῶν λίθων πάντα τὸν νόμον τοῦτον σαφῶς σφόδρα. καὶ ἐλάλησε μωυσῆς καὶ οἱ ἱερεῖς οἱ λευῖται παντὶ ἰσραήλ, λέγοντες, σιώπα καὶ ἄκουε ἰσραήλ, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ γέγονας εἰς λαὸν κυρίῳ τῷ θεῷ σου, καὶ εἰσακούσῃ τῆς φωνῆς κυρίου τοῦ θεοῦ σου, καὶ ποιήσεις πάσας τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ καὶ τὰ δικαιώματα αὐτοῦ, ἃ ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σήμερον. καὶ ἐνετείλατο μωυσῆς τῷ λαῷ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, λέγων, οὗτοι στήσονται εὐλογεῖν τὸν λαὸν ἐν ὄρει γαριζίν, διαβάντες τὸν ἰορδάνην, συμεών, λευΐ, ἰούδας, ἰσάχαρ, ἰωσήφ, καὶ βενιαμίν. καὶ οὗτοι στήσονται ἐπὶ τῆς κατάρας ἐν ὄρει γεβάλ, ῥουβήν, γάδ, καὶ ἀσήρ, ζαβουλών,

Exo. 20. d. Ioſ. 8. f

B

Transla. Chal.

עבדא חלב ודבש כמא דמליל יי אלהא דאבהתך לך: ויהי במעברכון ית ירדנא תקימון ית אבניא האילין דאנא מפקיד יתכון יומא דין בטורא דעיבל ותסוד יתהון בסידא: ותבני תמן מדבחא קדם יי אלהך מדבח אבנין לא תרים עליהון פרזלא: אבנין שלמן תבני ית מדבחא דיי אלהך ותסיק עלוהי עלון קדם יי אלהך: ותכוס נכסת קודשין ותיכול תמן ותחדי קדם יי אלהך: ותכתוב על אבניא ית כל פתגמי אוריתא הדא פרש מפרש: ומליל משה וכהניא ליואי עם כל ישראל למימר אצית ושמע ישראל יומא דין הויתא לעם קדם יי אלהך: ותקביל למימרא דיי אלהך ותעביד ית פקודוהי וית קימוהי דאנא מפקיד לך יומא דין: ופקיד משה ית עמא ביומא ההוא למימר: אלין יקומון לברכא ית עמא על טורא דגריזים במעברכון ית ירדנא שמעון ולוי ויהודה ויששכר ויוסף ובנימן: ואלין יקומון על לוטיא בטורא דעיבל ראובן גד ואשר וזבולון

Interp̄. chal.

manantem lacte ꝛ melle: ſicut locutus eſt tibi dominus deus patrum tuorum. et erit cum transieritis iordanem: erigetis lapides iſtos quos ego precipio vobis hodie in mōte hebal: et leuigabis eos calce. Et edificabis ibi altare coram domino deo tuo altare de lapidibus: non leuabis ſuper eos ferrum. De lapidibus integris edificabis altare domini dei tui: ꝛ offeres ſuper eo holocauſta coram domino deo tuo. et imolabis victimas ſanctificatas. et comedes ibi ꝛ letaberis coram domino deo tuo. Et ſcribes ſup lapides omnia verba legis huius plane atq̧ diſtincte. Et locutus eſt moyſes ꝛ ſacerdotes leuite cum omni iſrael dicentes. Auſculta ꝛ audi iſrael: hodie fuiſti in populum coram domino deo tuo. Et obedies verbo domini dei tui: ꝛ facies precepta eius ꝛ mandata eius que ego precipio tibi hodie. Et precepit moyſes populo in die illo dicens. Hi ſtabunt ad benedicendum populo ſuper montem garizim: quando transieritis iordanem: ſymeon ꝛ leui ꝛ iudas et iſachar ꝛ ioſeph ꝛ beniamin. Et iſti ſtabunt ad maledicendum in monte hebal. Ruben: gad ꝛ aſer ꝛ zabulon:

Trāſla. Gre. lxx. cū interp̄. latina.

C

dan: ꝛ neptalim. reſpōdētes leuite: dicēt oīm iſrael voce excelſa: maledictus hō: qui faciet ſculptile ꝛ cōflatile: abominatiōes domino opꝰ manuū artificis: ꝛ ponet illud in abſcōdito. ꝛ r̄ndēs oīs p̄p̄ls dicet: fiat. maledictus q̄ nō honorat p̄rem suū aut m̄rem suā: ꝛ dicēt oīs p̄p̄ls: fiat. maledictus qui transfert terios p̄ximi: ꝛ dicēt oīs p̄p̄ls: fiat. maledictus q̄ errare facit cecū in itinere: ꝛ dicēt oīs p̄p̄ls: fiat. maledictus qui p̄uerterit iudicium aduene ꝛ pupilli ꝛ vidue: ꝛ dicēt oīs populus: fiat. maledictus q̄ dormit cū vxore p̄ris sui: q̄m reuelauit operimētū p̄ris sui: ꝛ dicēt oīs populus: fiat. maledictus q̄ dormit cū oīni iumēto: ꝛ dicēt oīs populus: fiat. maledictus q̄ dormit cū sorore ex p̄re aut ex m̄re sua: ꝛ dicēt oīs populus: fiat. maledictus q̄ dormit cū socru sua: ꝛ dicēt oīs populus: fiat. maledictus q̄ dormit cū sorore vxoris sue: ꝛ dicēt oīs populus: fiat. maledictus q̄ p̄cutit p̄ximū dolo: ꝛ dicēt oīs populus: fiat. maledictus q̄ accepit munera vt p̄cutiat aīaz sanguinis inocētis: ꝛ dicēt oīs populus: fiat. maledictus oīs hō: q̄ nō p̄manebit in oibus s̄mōibus legis huius vt faciat eos: ꝛ dicēt oīs populus: fiat. Ca. 28.

Si auditu audieritis vocē dñi dei vr̄i: vt cuſtodiatis ꝛ faciatis oīa mādata eius:

δάν, καὶ νεφθαλίμ. καὶ ἀποκριθέντες οἱ λευῖται, ἐροῦσι παντὶ ἰσραὴλ φωνῇ μεγάλῃ, ἐπικατάρατος ὁ ἄνθρωπος, ὅστις ποιήσει γλυπτὸν καὶ χωνευτόν, βδέλυγμα κυρίῳ ἔργον χειρῶν τεχνίτου, καὶ θήσει αὐτὸ ἐν ἀποκρύφῳ. καὶ ἀποκριθεὶς πᾶς ὁ λαὸς ἐρεῖ, γένοιτο. ἐπικατάρατος ὁ ἀτιμάζων πατέρα αὐτοῦ ἢ μητέρα αὐτοῦ, καὶ ἐροῦσι πᾶς ὁ λαός, γένοιτο. ἐπικατάρατος ὁ μετατιθεὶς ὅρια τοῦ πλησίον, καὶ ἐροῦσι πᾶς ὁ λαός, γένοιτο. ἐπικατάρατος ὁ πλανῶν τυφλὸν ἐν ὁδῷ, καὶ ἐροῦσι πᾶς ὁ λαός, γένοιτο. ἐπικατάρατος ὃς ἂν ἐκκλίνῃ κρίσιν προσηλύτου καὶ ὀρφανοῦ καὶ χήρας, καὶ ἐροῦσι πᾶς ὁ λαός, γένοιτο. ἐπικατάρατος ὁ κοιμώμενος μετὰ γυναικὸς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὅτι ἀπεκάλυψε συγκάλυμμα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ ἐροῦσι πᾶς ὁ λαός, γένοιτο. ἐπικατάρατος ὁ κοιμώμενος μετὰ παντὸς κτήνους, καὶ ἐροῦσι πᾶς ὁ λαός, γένοιτο. ἐπικατάρατος ὁ κοιμώμενος μετὰ ἀδελφῆς ἐκ πατρὸς ἢ ἐκ μητρὸς αὐτοῦ, καὶ ἐροῦσι πᾶς ὁ λαός, γένοιτο. ἐπικατάρατος ὁ κοιμώμενος μετὰ πενθερᾶς αὐτοῦ, καὶ ἐροῦσι πᾶς ὁ λαός, γένοιτο. ἐπικατάρατος ὁ κοιμώμενος μετὰ ἀδελφῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ ἐροῦσι πᾶς ὁ λαός, γένοιτο. ἐπικατάρατος ὁ τύπτων τὸν πλησίον δόλῳ, καὶ ἐροῦσι πᾶς ὁ λαός, γένοιτο. ἐπικατάρατος ὃς ἂν λάβῃ δῶρα πατάξαι ψυχὴν αἵματος ἀθῴου, καὶ ἐροῦσι πᾶς ὁ λαός, γένοιτο. ἐπικατάρατος πᾶς ἄνθρωπος, ὅστις οὐκ ἐμμενεῖ ἐν πᾶσι τοῖς λόγοις τοῦ νόμου τούτου ποιῆσαι αὐτούς, καὶ ἐροῦσι πᾶς ὁ λαός, γένοιτο.

ἐὰν ἀκοῇ εἰσακούσητε τῆς φωνῆς κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν, φυλάσσειν καὶ ποιεῖν πάσας τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ,

8. 19. d

D

Trāſla. B. Hiero.

dan & neptali. Et p̄nūciabūt leuite: dicentq̧ ad oēs viros iſrael excelſa voce. Maledictus hō qui facit ſculptile & cōflatile abominatione dñi opus manuū artificū: ponitq̧ illud in abſcōdito: & r̄ndet oīs populus: & dicet amen. Maledictꝰ qui nō honorat p̄rem ſuum & matrē ſuā. Et dicet oīs populus amē. Maledictꝰ qui trāſfert terminos p̄ximi ſui. Et dicet oīs populus amē. Maledictus qui errare facit cecum in itinere. Et dicet oīs populus amē. Maledictus qui p̄uertit iudiciū aduene pupilli & vidue. Et dicet oīs populus amē. Maledictus qui dormit cum vxore p̄ris ſui: & reuelat opimētū lectuli eius. Et dicet oīs populus amen. Maledictus qui dormit cū oī iumento. Et dicet oīs populus amē. maledictus qui dormit cum ſorore ſua filia patris ſui vel matris ſue. Et dicet oīs populus amen. maledictus q dormit cū ſocru ſua. Et dicet oīs populus amē. maledictꝰ qui clam p̄cuſſerit p̄ximū ſuū. Et dicet oīs p̄p̄ls amē. maledictꝰ qui accipit mūera vt p̄cutiat aīam ſanguinis inocentis. Et dicet oīs populus amē. maledictus qui nō p̄manet in ſermōibus legis huius nec eos opere p̄ficit. Et dicet oīs populus amen. Cap. 28.

Si aūt audieris vocē dñi dei tui: vt facias atq̧ cuſtodias omnia mandata eius

Ter. Heb. (Deut. 27–28)

דן ונפתלי: וענו הלוים ואמרו אל כל איש ישראל קול רם: ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה תועבת יהוה מעשה ידי חרש ושם בסתר וענו כל העם ואמרו אמן: ארור מקלה אביו ואמו ואמר כל העם אמן: ארור מסיג גבול רעהו ואמר כל העם אמן: ארור משגה עור בדרך ואמר כל העם אמן: ארור מטה משפט גר יתום ואלמנה ואמר כל העם אמן: ארור שכב עם אשת אביו כי גלה כנף אביו ואמר כל העם אמן: ארור שכב עם כל בהמה ואמר כל העם אמן: ארור שכב עם אחתו בת אביו או בת אמו ואמר כל העם אמן: ארור שכב עם חתנתו ואמר כל העם אמן: ארור מכה רעהו בסתר ואמר כל העם אמן: ארור לקח שחד להכות נפש דם נקי ואמר כל העם אמן: ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת לעשות אותם ואמר כל העם אמן:

Ca. xxviii.

והיה אם שמוע תשמע בקול יהוה אלהיך לשמר לעשות את כל מצותיו

Transla. Chal.

דן ונפתלי: ויתיבון ליואי ויימרון לכל גבר ישראל קלא רמא: ליט גברא דיעבד צלם ומתכא מרחקא דיי עובד ידי אומן וישוי בסתרא ויתיבון כל עמא ויימרון אמן: ליט דמקיל אבוהי ואמיה ויימר כל עמא אמן: ליט דישני תחומא דחבריה ויימר כל עמא אמן: ליט דיטעי עוירא בארחא ויימר כל עמא אמן: ליט דיצלי דין דייר יתים וארמלא ויימר כל עמא אמן: ליט דישכוב עם איתת אבוהי ארי גלי כנפא דאבוהי ויימר כל עמא אמן: ליט דישכוב עם כל בעירא ויימר כל עמא אמן: ליט דישכוב עם אחתיה בת אבוהי או בת אימיה ויימר כל עמא אמן: ליט דישכוב עם חמותיה ויימר כל עמא אמן: ליט דימחי חבריה בסתרא ויימר כל עמא אמן: ליט דמקביל שוחדא למקטל נפש דם זכאי ויימר כל עמא אמן: ליט דלא יקיים ית פתגמי אוריתא הדא למעבד יתהון ויימר כל עמא אמן:

Ca. xxviii.

ויהי אם קבלא תקביל למימרא דיי אלהך למיטר למעבד ית כל פקודוהי

Interp̄. chal.

dan ꝛ neptali. Et r̄ndebūt leuite ꝛ dicēt ad oēs viros iſrael alta voce. Maledictus vir q̄ fecerit ſimulacrū et cōflatile abominationē dñi opus manuū artificis ꝛ poſuerit in abſcōdito. Et r̄ndebit oīs p̄p̄ls ꝛ dicēt amen. Maledictꝰ q̄ nō honorat patrē ſuū ꝛ m̄rē ſuā: et dicet oīs p̄p̄ls: amē. Maledictus q̄ trāſtulerit terminū p̄ximi ſui: ꝛ dicet oīs p̄p̄ls: amē. Maledictus q̄ errare fecerit cecū in via: ꝛ dicet oīs p̄p̄ls: amē. Maledictꝰ q̄ declinauerit iudiciū aduene pupilli ꝛ vidue: et dicet oīs p̄p̄ls: amē. Maledictꝰ q̄ ꝯcubuerit cū vxore patris ſui q̄m reuelabit opimentū p̄ris ſui: ꝛ dicet oīs p̄p̄ls: amē. Maledictꝰ q̄ ꝯcubuerit cū oī iumēto: ꝛ dicet oīs populꝰ: amē. Maledictꝰ q̄ ꝯcubuerit cū sorore ſua filia p̄ris ſui aut filia m̄ris ſue: ꝛ dicet oīs p̄p̄ls amē. Maledictꝰ q̄ ꝯcubuerit cū ſocru ſua: ꝛ dicet oīs p̄p̄ls: amē. Maledictꝰ q̄ p̄cuſſerit p̄ximū ſuū in abſcōdito: ꝛ dicet oīs p̄p̄ls amē. maledictꝰ q̄ accepit mūera vt occidat aīaz ꝛ fūdat ſanguinē inocētis: ꝛ dicet oīs populꝰ: amē. Maledictus q̄ nō p̄māſerit in oībꝰ v̄bis legis huiꝰ vt faciat ea: ꝛ dicet oīs populꝰ: amē. Ca. 28

Et erit ſi obediens obedieris verbo dñi dei tui vt cuſtodias ꝛ facias oīa precepta eius

אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם וּנְתָנְךָ
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עֶלְיוֹן עַל כָּל גּוֹיֵי
הָאָרֶץ׃ וּבָאוּ עָלֶיךָ כָּל הַבְּרָכוֹת
הָאֵלֶּה וְהִשִּׂיגֻךָ כִּי תִשְׁמַע בְּקוֹל
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃ בָּרוּךְ אַתָּה בָּעִיר
וּבָרוּךְ אַתָּה בַּשָּׂדֶה׃ בָּרוּךְ פְּרִי
בִטְנְךָ וּפְרִי אַדְמָתְךָ וּפְרִי בְהֶמְתֶּךָ
שְׁגַר אֲלָפֶיךָ וְעַשְׁתְּרוֹת צֹאנֶךָ׃
בָּרוּךְ טַנְאֲךָ וּמִשְׁאַרְתֶּךָ׃ בָּרוּךְ
אַתָּה בְּבֹאֶךָ וּבָרוּךְ אַתָּה
בְּצֵאתֶךָ׃ יִתֵּן יְהוָה אֶת אֹיְבֶיךָ
הַקָּמִים עָלֶיךָ נִגָּפִים לְפָנֶיךָ
בְּדֶרֶךְ אֶחָד יֵצְאוּ אֵלֶיךָ וּבְשִׁבְעָה
דְרָכִים יָנוּסוּ לְפָנֶיךָ׃ יְצַו יְהוָה
אִתְּךָ אֶת הַבְּרָכָה בַּאֲסָמֶיךָ
וּבְכֹל מִשְׁלַח יָדֶךָ וּבֵרַכְךָ בָּאָרֶץ
אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ׃
יְקִימְךָ יְהוָה לוֹ לְעַם קָדוֹשׁ
כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָךְ כִּי תִשְׁמֹר אֶת
מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהָלַכְתָּ בִּדְרָכָיו׃
וְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם יְהוָה
נִקְרָא עָלֶיךָ וְיָרְאוּ מִמֶּךָּ׃ וְהוֹתִרְךָ
יְהוָה לְטוֹבָה בִּפְרִי בִטְנְךָ וּבִפְרִי
בְהֶמְתְּךָ וּבִפְרִי אַדְמָתֶךָ עַל
הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה
לַאֲבֹתֶיךָ לָתֶת לָךְ׃ יִפְתַּח יְהוָה לְךָ
אֶת אוֹצָרוֹ הַטּוֹב אֶת הַשָּׁמַיִם

עלה · בוא · נשג · שמע · ברך · פרה · בטן · שגר · אלף · עשתר · צאן · ברך · טנא · שאר · בוא · יצא · נתן · איב · קום · נגף · דרך · יצא · שבע · נוס · צוה · אסם · שלח · ברך · ארץ · נתן · קום · קדש · שבע · שמר · צוה · הלך · דרך · ראה · עמם · שם · קרא · ירא · יתר · טוב · פרה · בטן · אדם · שבע · אב · נתן · פתח · אצר

quę ego precipio tibi hodie, faciet te dñs deus tuus excelsiorem cūctis gētibus q̄ versantur in terra. Venietq; sup te vniuerse bñdictiões iste & apprehendēt te. si tñ p̄cepta eius audieris. Bñdictus tu in ciuitate: & benedictus in agro. Bñdict⁹ fructus ventris tui: & fructus terre tue: fructusq; iumētorū tuorū: greges armētorū tuorū & caule ouiū tuarū. Benedicta horrea tua: & bñdicte reliquie tue. Bñdictus eris ingrediens & egrediens. Dabit dñs inimicos tuos q cōsurgent aduersum te corruētes i cōspectu tuo. Per vnā viā venient contra te: & p septē fugient a facie tua. Emittet dominus benedictionem super cellaria tua: & sup oīa opa manuū tuarū: bñdicetq; tibi in terra quā acceperis. Suscitabit te dñs sibi in populum sanctum sicut iurauit tibi si custodieris mādata dñi dei tui: & ambulaueris in viis ei⁹. Videbūtq; oēs terrarū populi q͛ nomē dñi inuocatū sit super te: & timebunt te. Abundare te faciet dñs oībus bonis: fructu vteri tui & fructu iumentorum tuorū: fructu terre tue quam iurauit dominus patribus tuis vt daret tibi. Aperiet dominus thesaurum suum optimum celum:

que ego p̄cipio tibi hodie. τ dabit te domi
ἃς ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σήμερον. καὶ δώσει σε κύρι
nus deus tuus sup oēs gētes t̄re: τ
ος ὁ θεός σου ὑπεράνω πάντων τῶν ἐθνῶν τῆς γῆς, καὶ
venièt sup te vniuerse bñdictiões iste: τ apphē
ἥξουσιν ἐπὶ σὲ πᾶσαι αἱ εὐλογίαι αὗται, καὶ εὑρήσου
dēt te: si auditu audieris vocē dñi dei
σί σε, ἐὰν ἀκοῇ εἰσακούσῃ τῆς φωνῆς κυρίου τοῦ θεοῦ
tui. bñs tu in ciuitate: τ bñdictus tu in
σου. εὐλογημένος σὺ ἐν πόλει, καὶ εὐλογημένος σὺ ἐν
agro. bñdicta opa vētris tui: τ
ἀγρῷ. εὐλογημένα τὰ ἔργα τῆς κοιλίας σου, καὶ τὰ
fructus t̄re tue: armēta boū tuoꝝ:
γεννήματα τῆς γῆς σου, τὰ βουκόλια τῶν βοῶν σου,
τ caule ouiū tuaꝝ. bñdicta hor
καὶ ποίμνια τῶν προβάτων σου. εὐλογημέναι αἱ ἀπο
rea tua τ reliquie tue. bñs
θῆκαί σου καὶ τὰ ἐγκαταλείμματά σου. εὐλογημένος
tu in ingressu tuo: τ bñs tu in
σὺ ἐν τῷ εἰσπορεύεσθαί σε, καὶ εὐλογημένος σὺ ἐν τῷ
egressu tuo. dabit dñs deus tuus
ἐκπορεύεσθαί σε. παραδώσει κύριος ὁ θεός σου τοὺς
inimicos tuos q̄ cōsurgēt tibi cōfractos
ἐχθρούς σου τοὺς ἀνθεστηκότας σοι συντετριμμένους
añ faciē tuā. in via vna venièt ꝯ te:
πρὸ προσώπου σου. ἐν ὁδῷ μιᾷ ἐξελεύσονται πρὸς σε,
τ in septē vijs fugiēt a facie tua. emit
καὶ ἐν ἑπτὰ ὁδοῖς φεύξονται ἀπὸ προσώπου σου. ἀπο
tet dñs sup te bñdictiōēs in cellarijs tuis:
στείλαι κς ἐπὶ σὲ τὴν εὐλογίαν ἐν τοῖς ταμείοις σου,
τ in oībus: vbicūq; iniecerís manū tuā. τ bñ
καὶ ἐν πᾶσιν, οὗ ἂν ἐπιβάλῃς τὴν χεῖρά σου. καὶ εὐλο
dicet tibi in t̄ra: q̄ dñs deus tu⁹ dat tibi. sus
γήσει σε ἐπὶ τῆς γῆς, ἧς κς ὁ θεός σου δίδωσί σοι. ἀ
citet te dñs deus tuus sibi pplm sctm: sicut
ναστήσαι σε κς ὁ θς σου ἑαυτῷ λαὸν ἅγιον, ὃν τρόπον
iurauit pfibus tuis. si audieris vocē
ὤμοσε τοῖς πατράσι σου. ἐὰν εἰσακούσῃς τῆς φωνῆς
dñi dei tui: τ ābulaueris in vijs eius: τ
κυ τοῦ θεοῦ σου, καὶ πορευθῇς ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ, καὶ
videbūt te oēs gētes t̄re: q͛ nomē dñi
ὄψονταί σε πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς, ὅτι τὸ ὄνομα κυ
inuocatū sit tibi: τ timebūt te. τ abūdare faciet
ἐπικέκληταί σοι, καὶ φοβηθήσονταί σε. καὶ πληθυνεῖ
te dñs deus tuus in bonis in fructibus vte
σε κύριος ὁ θεός σου εἰς ἀγαθὰ ἐπὶ τοῖς ἐκγόνοις τῆς κοι
ri tui: τ in fructibus iumētoꝝ tuoꝝ: τ
λίας σου, καὶ ἐπὶ τοῖς ἐκγόνοις τῶν κτηνῶν σου, καὶ
in fructibus t̄re tue: in t̄ra q̄ iura
ἐπὶ τοῖς γεννήμασι τῆς γῆς σου, ἐπὶ τῆς γῆς ἧς ὤμο
uit dñs pfibus tuis vt daret tibi. apiat tibi
σε κύριος τοῖς πατράσι σου δοῦναί σοι. ἀνοίξαι σοι
dñs thesaurū suū bonū celū:
κς τὸν θησαυρὸν αὐτοῦ τὸν ἀγαθὸν τὸν οὐρανόν,

Primitiua chal.

נתן · עלה · אתא · דבק · ילד · מעה · אבב · סל · צנא · עול · נפק · נתן · קום · אחד · ערק · פקד · ישט · ברך · קום · קום · נכר · יהר · חזה · קרא · דחל · יתר · טוב · ילד · אבב · קום · נתן · פתח

Interp. chal.

que ego precipio tibi hodie: ponet te dñs deus tuus excelsum sup oēs populos terre. Et venièt sup te oēs benedictiões iste: τ apprehendēt te: si obedieris verbo dñi dei tui. Benedictus tu in ciuitate: τ benedictus tu in agro. benedicta generatio vētris tui τ fructus terre tue τ generatio iumētorum tuorū: boues armentorū tuorum τ greges ouium tuarum. Benedictū canistrū tuū τ panaria tua. Benedictus tu cū ingredieris: τ bñdictus tu cū egredieris. Dabit dñs inimicos tuos qui cōsurgent aduersum te confractos corā te. Per vnam viā egredientur ad te: τ per septē vias fugient a facie tua. Mandabit dñs ad te benedictionē in cellarijs tuis τ in oībus ad que extenderis manū tuam: τ benedicet tibi in terra quā dñs deus tuus dabit tibi. Constituet te dñs sibi in populū sanctū: sicut iurauit tibi: si custodieris precepta dñi dei tui τ ambulaueris in vijs q̄ recte sunt corā eo. Et videbūt oēs populi terre q͛ nomē dñi inuocatū est sup te: τ timebūt te. Et abūdare te faciet dñs in bono in gñatione vētris tui τ in gñatōe iumētoꝝ tuoꝝ τ in fructu terre tue sup terra pro q̄ iurauit dñs pfib⁹ tuis: vt daret eā tibi. Aperiet dñs tibi thesauꝝ suū optimū celū

Transla. Chal.

דַאֲנָא מְפַקֵּד לָךְ יוֹמָא דֵין וְיִתְּנִנָּךְ יְיָ אֱלָהָךְ עִילָּאָה עַל כָּל עַמְמֵי אַרְעָא׃ וְיֵיתוּן עֲלָךְ כָּל בִּרְכָתָא הָאִלֵּין וְיִדְבְּקוּנָּךְ אֲרֵי תְקַבֵּל בְּמֵימְרָא דַיְיָ אֱלָהָךְ׃ בְּרִיךְ אַתְּ בְּקַרְתָּא וּבְרִיךְ אַתְּ בְּחַקְלָא׃ בְּרִיךְ וַלְדָּא דִמְעָךְ וְאִיבָּא דְאַרְעָךְ וַלְדָּא דִבְעִירָךְ בַּקְרֵי תוֹרָךְ וְעֶדְרֵי עָנָךְ׃ בְּרִיךְ סַלָּךְ וְאַצְוָתָךְ׃ בְּרִיךְ אַתְּ בְּמֵיעֲלָךְ וּבְרִיךְ אַתְּ בְּמִיפְּקָךְ׃ יִתֵּן יְיָ יַת בַּעֲלֵי דְבָבָךְ דְקָיְמִין עֲלָךְ תְּבִירִין קֳדָמָךְ בְּאוֹרְחָא חַד יִפְּקוּן לְוָתָךְ וּבְשִׁבְעָה אוֹרְחִין יְעִירְקוּן מִן קֳדָמָךְ׃ יְפַקֵּד יְיָ עִמָּךְ יַת בִּרְכְתָא בְּאוֹצָרָךְ וּבְכֹל אוֹשָׁטוּת יְדָךְ וִיבָרְכִינָּךְ בְּאַרְעָא דַיְיָ אֱלָהָךְ יָהֵב לָךְ׃ יְקִימִנָּךְ יְיָ לֵיהּ לְעַם קַדִּישׁ כְּמָא דְקַיֵּים לָךְ אֲרֵי תִטַּר יַת פִּקּוֹדַיָּא דַיְיָ אֱלָהָךְ וּתְהָךְ בְּאוֹרְחָן דְתַקְנָן קֳדָמוֹהִי׃ וְיֶחֱזוּן כָּל עַמְמֵי אַרְעָא אֲרֵי שְׁמָא דַיְיָ מִתְקְרֵי עֲלָךְ וְיִדְחֲלוּן מִנָּךְ׃ וְיוֹתְרִינָּךְ יְיָ לְטָבָא בְּוַלְדָּא דִמְעָךְ וּבְוַלְדָּא דִבְעִירָךְ וּבְאִיבָּא דְאַרְעָךְ עַל אַרְעָא דְקַיֵּים יְיָ לַאֲבָהָתָךְ לְמִתַּן לָךְ׃ יִפְתַּח יְיָ לָךְ יַת אוֹצְרֵיהּ טָבָא יַת שְׁמַיָּא

לָתֵת מְטַר אַרְצְךָ בְּעִתּוֹ וּלְבָרֵךְ
אֵת כָּל מַעֲשֵׂה יָדֶךָ וְהִלְוִיתָ גּוֹיִם
רַבִּים וְאַתָּה לֹא תִלְוֶה׃ וּנְתָנְךָ
יְהוָה לְרֹאשׁ וְלֹא לְזָנָב וְהָיִיתָ
רַק לְמַעְלָה וְלֹא תִהְיֶה לְמָטָּה
כִּי תִשְׁמַע אֶל מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם לִשְׁמֹר
וְלַעֲשׂוֹת׃ וְלֹא תָסוּר מִכָּל הַדְּבָרִים
אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם
יָמִין וּשְׂמֹאול לָלֶכֶת אַחֲרֵי
אֱלֹהִים אֲחֵרִים לְעָבְדָם׃
וְהָיָה אִם לֹא תִשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת
כָּל מִצְוֹתָיו וְחֻקֹּתָיו אֲשֶׁר
אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם וּבָאוּ עָלֶיךָ
כָּל הַקְּלָלוֹת הָאֵלֶּה וְהִשִּׂיגוּךָ׃
אָרוּר אַתָּה בָּעִיר וְאָרוּר אַתָּה
בַּשָּׂדֶה׃ אָרוּר טַנְאֲךָ וּמִשְׁאַרְתֶּךָ׃
אָרוּר פְּרִי בִטְנְךָ וּפְרִי אַדְמָתֶךָ
שְׁגַר אֲלָפֶיךָ וְעַשְׁתְּרֹת
צֹאנֶךָ׃ אָרוּר אַתָּה בְּבֹאֶךָ
וְאָרוּר אַתָּה בְּצֵאתֶךָ׃ יְשַׁלַּח
יְהוָה בְּךָ אֶת הַמְּאֵרָה אֶת
הַמְּהוּמָה וְאֶת הַמִּגְעֶרֶת בְּכָל
מִשְׁלַח יָדְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה עַד
הִשָּׁמֶדְךָ וְעַד אֲבָדְךָ מַהֵר
מִפְּנֵי רֹעַ מַעֲלָלֶיךָ אֲשֶׁר

עות · עשה · יד · לוה · רבב · היה · עלה · היה · שמע · צוה · עשה · סור · צוה · ימן · שמאל · הלך · שמע · צוה · חקק · בוא · נשג · ארר · שאר · צון · יצא · שלח · ארר · הום · גער · עשה · שמד

vt tribuat pluuiā terre tue in tpe suo: bñdicetq; cunctis opibus manuū tuarū. Et fenerabis gētibus multis: & ipse a nullo fenus accipies. Constituet te dñs deus tuus in caput & non in caudā: & eris sp supra & non subter: si tñ audieris mandata domini dei tui que ego precipio tibi hodie: & custodieris & feceris: ac non declinaueris ab eis: nec ad dexterā nec ad sinistrā: nec secutus fueris deos alienos neq; colueris eos. Quod si audire nolueris vocē domini dei tui: vt custodias & facias omnia mandata eius & cerimonias quas ego precipio tibi hodie: venient super te omnes maledictiones iste & apprehendēt te. Maledictus eris in ciuitate: maledictus in agro. Maledictum horreū tuū & maledicte reliqe tue. Maledictus fructus vētris tui: & fructus terre tue: armenta boum tuorū & greges ouiū tuarum. Maledictus eris īgrediens: & maledictus egrediens. Mittet dominus super te famem & esuriem & increpationem in omnia opera tua que tu facies donec conterat te & perdat velociter: propter adinuētiones tuas pessimas in qbus

B
ō.15.a

vt tribuat pluuiā t̄re tue in tpe suo. bñ
δοῦναι τὸν ὑετὸν τῇ γῇ σου ἐπὶ καιροῦ αὐτοῦ. εὐ
dicat cūctis opibus manuū tuaꝝ: τ fenerabi
λογῆσαι πάντα τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου, καὶ δανιεῖς
gētibus multis: tu xo nō fen⁹ accipies. τ ipabi tu gē
ἔθνεσι πολλοῖς, σὺ δὲ οὐ δανιῇ. καὶ ἄρξεις σὺ ἐθ
tibus multis: tibi āt nō imperabūt. cōstituat te
νῶν πολλῶν, σοῦ δὲ οὐκ ἄρξουσιν. καταστήσαι σε
dñs deus tuus in caput: τ nō in caudā.
κύριος ὁ θεός σου εἰς κεφαλήν, καὶ μὴ εἰς οὐράν.
τ eris tūc supra: τ nō eris subter: si
καὶ ἔσῃ τότε ἐπάνω, καὶ οὐκ ἔσῃ ὑποκάτω, ἐὰν
audieris mādata dñi dei tui: que
εἰσακούσῃς τῶν ἐντολῶν κυρίου τοῦ θεοῦ σου, ὅ
cūq; ego p̄cipio tibi hodie: vt custodias τ
σας ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σήμερον, φυλάσσειν καὶ
facias. nō declinabis ab oībus sermōīb⁹:
ποιεῖν. οὐ παραβήσῃ ἀπὸ πάντων τῶν λόγων,
quos ego p̄cipio tibi hodie: ad dexterā vel ad sinistrā:
ὧν ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σήμερον, δεξιὰ ἢ ἀριστερά,
vt eas post deos alienos: vt seruias eis.
πορεύεσθαι ὀπίσω θεῶν ἑτέρων, λατρεύειν αὐτοῖς.
τ erit si nō audieris vocē dñi
καὶ ἔσται ἐὰν μὴ εἰσακούσῃς τῆς φωνῆς κυρίου τοῦ
dei tui: vt custodias τ facias oia mādata
θεοῦ σου, φυλάσσειν καὶ ποιεῖν πάσας τὰς ἐντολὰς
eius: q̄cūq; ego p̄cipio tibi hodie: τ veni
αὐτ, ὅσας ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σήμερον, καὶ ἐλεύ
ent sup te oēs maledictiōes iste: τ ap
σονται ἐπὶ σὲ πᾶσαι αἱ κατάραι αὗται, καὶ κα
prehēdēt te. maledictus tu in ciuitate: τ
ταλήψονταί σε. ἐπικατάρατος σὺ ἐν πόλει, καὶ
maledictus tu in agro. maledicta hor
ἐπικατάρατος σὺ ἐν ἀγρῷ. ἐπικατάρατοι αἱ ἀπο
rea tua: τ reliquie tue. maledi
θῆκαί σου, καὶ τὰ ἐγκαταλείμματά σου. ἐπικατά
cti fructus vētris tui τ fru
ρατα τὰ ἔκγονα τῆς κοιλίας σου καὶ τὰ γεννήματα
ctus t̄re tue: armēta boū tuoꝝ: τ
τῆς γῆς σου, τὰ βουκόλια τῶν βοῶν σου, καὶ
greges ouiū tuaꝝ. maledictus
τὰ ποίμνια τῶν προβάτων σου. ἐπικατάρατος
tu in ingressu tuo. τ maledictus tu
σὺ ἐν τῷ εἰσπορεύεσθαί σε. καὶ ἐπικατάρατος σὺ
in egressu tuo. mittat dñs tibi
ἐν τῷ ἐκπορεύεσθαί σε. ἐξαποστείλαι κύριος σοὶ τὴν
egestatē: τ esuriē: τ ꝯsūptionē in om
ἔνδειαν καὶ τὴν ἐκλιμίαν, καὶ τὴν ἀνάλωσιν ἐπὶ πάν
nia in q̄ inieceris manū tuā: q̄cūq; feceris:
τα οὗ ἐὰν ἐπιβάλῃς τὴν χεῖρά σου, ὅσα ἂν ποιῇς,
donec cōterat te: τ donec perdat te
ἕως ἂν ἐξολοθρεύσῃ σε, καὶ ἕως ἂν ἀπολέσῃ σε ἐν
velociter pp malas adinuētiones tuas: qm̄
τάχει διὰ τὰ πονηρὰ ἐπιτηδεύματά σου, διότι

Leui. 26.d
malach 2.a

Transla. Chal.

לְמִתַּן מְטַר אַרְעָךְ בְּעִדָּנֵיהּ וּלְבָרְכָא יַת כָּל עוֹבָדֵי יְדָךְ וְתוֹזֵיף לְעַמְמִין סַגִּיאִין וְאַתְּ לָא תְזוּף׃ וְיִתְּנִנָּךְ יְיָ לְתַקִּיף וְלָא לְחַלָּשׁ וּתְהֵי לְחוֹד לְעֵילָּא וְלָא תְהֵי לְתַחְתָּא אֲרֵי תְקַבֵּיל לְפִקּוֹדַיָּא דַיְיָ אֱלָהָךְ דַאֲנָא מְפַקֵּד לָךְ יוֹמָא דֵין לְמִטַּר וּלְמֶעְבַּד׃ וְלָא תִסְטֵי מִכָּל פִּתְגָּמַיָּא דַאֲנָא מְפַקֵּד יַתְכוֹן יוֹמָא דֵין יַמִּינָא וּשְׂמָאלָא לִמְהָךְ בָּתַר טָעֲוַת עַמְמַיָּא לְמִפְלְחִינוּן׃ וִיהֵי אִם לָא תְקַבֵּל בְּמֵימְרָא דַיְיָ אֱלָהָךְ לְמִטַּר לְמֶעְבַּד יַת כָּל פִּקּוֹדוֹהִי וּקְיָמוֹהִי דַאֲנָא מְפַקֵּד לָךְ יוֹמָא דֵין וְיֵיתוּן עֲלָךְ כָּל לְוָטַיָּא הָאִלֵּין וְיִדְבְּקוּנָּךְ׃ לִיט אַתְּ בְּקַרְתָּא וְלִיט אַתְּ בְּחַקְלָא׃ לִיט סַלָּךְ וְאַצְוָתָךְ׃ לִיט וַלְדָּא דִמְעָךְ וְאִיבָּא דְאַרְעָךְ בַּקְרֵי תוֹרָךְ וְעֶדְרֵי עָנָךְ׃ לִיט אַתְּ בְּמֵיעֲלָךְ וְלִיט אַתְּ בְּמִיפְּקָךְ׃ יְגָרֵי יְיָ בָּךְ יַת מְאֵרְתָא יַת שִׁגּוּשְׁיָא וְיַת מַזּוֹפִיתָא בְּכָל אוֹשָׁטוּת יְדָךְ דְתַעְבֵּיד עַד דְתִשְׁתְּצֵי וְעַד דְתֵיבַד בִּפְרִיעַ מִן קֳדָם בִּישׁוּת עוֹבָדָךְ

Interp. chal.

vt tribuat pluuiam terre tue in tēpore suo: τ vt benedicat cunctis operibus manuū tuarum: τ mutuabis populis multis: tu aūt non accipies mutuū. Et faciet te dñs fortem τ non infirmū: τ eris semper superior: et non inferior: si obedieris preceptis domini dei tui que ego precipio tibi hodie: vt custodias τ vt facias ea: vt non declines ab omnibus verbis que ego precipio tibi hodie ad dexteram neq; ad sinistram: neq; ambules post idola populorum nec seruias eis. Si autem non obedieris verbo dñi dei tui vt custodias τ facias omnia precepta eius τ mandata eius que ego precipio tibi hodie: venient super te oēs maledictiones iste τ apprehendēt te. Maledictus tu in ciuitate: et maledictus tu in agro. maledictū canistrum tuū et panaria tua. Maledicta generatio ventris tui τ fructus terre tue: boues armēti tui τ greges ouiū tuaꝝ. maledictus tu cum ingredieris: et maledictus tu cū egredieris. Immittet dñs in te maledictionē τ increpationem in oībus ad que extenderis manum tuā τ que operatus fueris: donec cōsumaris τ donec pereas cito: propter maliciam operum tuorum in quibus

Primitiua chal.

זוף · נתן · הוה · עלה · קבל · פקד · עבד · סטה · זהר · טעה · פלח · קום · אתא · דבק · לוט · סל · צנא · ילד · נפק · ברה · שצא · אבד

Tráſla. B. Hiero.

reliquiſti me. Adiungat tibi dominus peſtilentiam donec conſumat te de terra ad quã ingrediẽris poſſidendã. Percutiat te dominus egeſtate febri & frigore: ardore & eſtu & aere corrupto ac rubigine: & perſeq̃tur donec pereas. Sit celum quod ſuper te eſt eneũ: & terra q̃ calcas ferrea. Det dñs imbrem terre tue puluerem. & de celo deſcẽdat ſuper te cinis donec conteraris. Tradat te dñs corruẽtẽ añ hoſtes tuos: & per vnam viam egrediaris contra eos: & p ſeptẽ fugias: & diſpergaris per omnia regna terre. Sitq̃ cadauer tuum in eſcam cunctis volatilibus celi & beſtiis terre: & non ſit qui abigat. Percutiat te dñs vlcere egypti: & ptẽ corpis p quã ſtercora digeruntur ſcabie quoq̃ & prurigine ita vt curari nequas. Percutiat te dominus amentia & cecitate ac furore mentis: & palpes in meridie: ſicut palpare ſolet cecus in tenebris & non dirigas vias tuas. Omniq̃ tẽpore calũniã ſuſtineas: & opprimaris violentia. nec habeas qui liberet te. Vxorẽ accipias: & alius dormiat cũ ea.

Interp. chal.

dereliquiſti timorẽ meũ. Mittet in te dñs peſtilentiã donec cõſumat te de terra ad quã ingrederis poſſidẽdam. Percutiet te dñs egeſtate & febri & incendio et ſiccitate & gladio & aere corrupto & rubigine: & perſequẽtur te donec pereas. Et erunt celi qui ſunt ſup caput tuũ fortes quaſi enei: vt nõ deducãt pluuiã: & terra que eſt ſubter te erit fortis ſicut ferrũ ne faciat fructus. Dabit dñs pluuiam terre tue fauillam & puluerem: de celis deſcendet ſuper te donec diſperdat te. Tradet te dñs confractũ in cõſpectu inimicorũ tuorum: per viam vnã egredieris in eos: & per ſeptẽ vias fugies a facie eorum. Et eris in cõmotionem omnibus regnis terre. Et erit cadauer tuũ proiectum in cibum omni volatili celi & iumentis terre: & non erit qui cõmoueat. Percutiet te dñs vlcere peſſimo egyptiorum: et emorroidis & ſcabie & prurigine ſicca: ex quibus non poteris ſanari. Percutiet te dñs amentia & cecitate & cõturbatione cordis. Et eris palpans in meridie ſicut palpat cecus in tenebris: & non proficies in via tua. Et eris vtiq̃ oppreſſus & vim patiens omnibus diebus: & non erit qui liberet te. Mulierem deſpondes: & vir alius cubabit cum ea.

Tráſla. B. Hiero.

Domũ edifices: & non habites in ea. Plantes vineã: & nõ vindemies eã. Bos tuus immoletur corã te: & non comedas ex eo. Aſinus tuus rapiatur in conſpectu tuo: & nõ reddatur tibi. Oues tue dẽtur inimicis tuis: & nõ ſit qui te adiuuet. Filii tui & filie tue tradãtur alteri populo vidẽtibus oculis tuis & deficiẽtibus ad cõſpectũ eorũ tota die & nõ ſit fortitudo in manu tua. fructus terre tue & oẽs labores tuos comedat populus quẽ ignoras. & ſis ſp calũniã ſuſtinẽs & opp̃ſſus cũctis diebus: & ſtupens ad terrorẽ eorum q̃ videbunt oculi tui. Percuciat te dñs vlcere peſſimo in genibus & in ſuris: ſanariq̃ non poſſis a planta pedis vſq̃ ad verticem tuũ. Ducetq̃ te dominus & regem tuum quem conſtitues ſuper te in gentem quam ignoras tu & p̃res tui: & ſeruies ibi diis alienis ligno & lapidi: & eris perditus in prouerbiũ ac fabulam oĩbus populis ad quos te ĩtroduxerit dñs. Semẽtẽ multam iacies in terrã: & modicũ cõgregabis: quia locuſte deuorabũt oĩa. Vineam plantabis & fodies: & vinũ non bibes nec colliges ex ea quippiam. q̃m vaſtabitur vermibus. Oliuas

Interp. chal.

Domũ edificabis: & nõ habitabis in ea. vineã plantabis & nõ vindemiabis eã. Bos tuus erit iugulatus ante oculos tuos: & nõ comedes ex eo. Aſinus tuus erit violenter raptus a facie tua: & nõ reuertet ad te. Oues tue erũt tradite inimicis tuis: & nõ erit qui ſaluet te. Filii tui & filie tue tradent pplo alieno: & oculi tui videbũt et deficiẽt pro eis tota die: & nõ erit fortitudo in manu tua. fructus terre tue & oẽs labores tuos comedet populus quẽ nõ cognouiſti: & eris ſemp calũniã ſuſtinẽs & oppreſſus oĩbus diebus. Et eris ſtupẽs ꝓpter viſionẽ oculorum tuorum quã videbis. Percutiet te dñs vlcere peſſimo in genibus & in femoribus: ex quo nõ poteris ſanari: a plãta pedis tui & vſq̃ ad cerebrũ tuũ. Migrare te faciet dñs & regẽ tuũ quẽ cõſtitues ſup te ad pplm quẽ ignoras tu & pres tui: & ſuies ibi pplis ſeruiẽtibus idolis ligneis & lapideis. et eris in deſolationẽ & in ꝓuerbiũ & in fabulã in oĩbus pplis ad q̃s trãſmigrare te faciet dñs. Sementẽ multã educes ad agrũ: & parum cõgregabis: quoniã deuorabit eam locuſta. Vineas plantabis & coles: & vinũ non bibes nec colliges: quoniam comedet illud vermis. Oliue

זֵיתִים יִהְיוּ לְךָ בְּכָל גְּבוּלֶךָ וְשֶׁמֶן לֹא תָסוּךְ כִּי יִשַּׁל זֵיתֶךָ: בָּנִים וּבָנוֹת תּוֹלִיד וְלֹא יִהְיוּ לָךְ כִּי יֵלְכוּ בַּשֶּׁבִי: כָּל עֵצְךָ וּפְרִי אַדְמָתֶךָ יְיָרֵשׁ הַצְּלָצַל: הַגֵּר אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ יַעֲלֶה עָלֶיךָ מַעְלָה מָּעְלָה וְאַתָּה תֵרֵד מַטָּה מָּטָּה: הוּא יַלְוְךָ וְאַתָּה לֹא תַלְוֶנּוּ הוּא יִהְיֶה לְרֹאשׁ וְאַתָּה תִּהְיֶה לְזָנָב: וּבָאוּ עָלֶיךָ כָּל הַקְּלָלוֹת הָאֵלֶּה וּרְדָפוּךָ וְהִשִּׂיגוּךָ עַד הִשָּׁמְדָךְ כִּי לֹא שָׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹר מִצְוֹתָיו וְחֻקֹּתָיו אֲשֶׁר צִוָּךְ: וְהָיוּ בְךָ לְאוֹת וּלְמוֹפֵת וּבְזַרְעֲךָ עַד עוֹלָם: תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עָבַדְתָּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוּב לֵבָב מֵרֹב כֹּל: וְעָבַדְתָּ אֶת אֹיְבֶיךָ אֲשֶׁר יְשַׁלְּחֶנּוּ יְהוָה בָּךְ בְּרָעָב וּבְצָמָא וּבְעֵירֹם וּבְחֹסֶר כֹּל וְנָתַן עֹל בַּרְזֶל עַל צַוָּארֶךָ עַד הִשְׁמִידוֹ אֹתָךְ: יִשָּׂא יְהוָה עָלֶיךָ גּוֹי מֵרָחֹק מִקְצֵה הָאָרֶץ כַּאֲשֶׁר יִדְאֶה הַנָּשֶׁר גּוֹי אֲשֶׁר לֹא תִשְׁמַע לְשֹׁנוֹ: גּוֹי עַז פָּנִים אֲשֶׁר לֹא יִשָּׂא פָנִים לְזָקֵן וְנַעַר לֹא יָחֹן: וְאָכַל פְּרִי בְהֶמְתְּךָ וּפְרִי אַדְמָתְךָ

olivas habebis in omnibus terminis tuis: & non vngeris oleo: quia defluent & peribunt. Filios & filias generabis & non frueris eis: quoniam ducentur in captiuitatem. Omnes arbores tuas & fruges terre tue rubigo consumet. Aduena qui tecum versatur in terra: ascendet super te eritque sublimior: tu autem descendes & eris inferior. Ipse fenerabit tibi: & tu non fenerabis ei. Ipse erit in caput: & tu eris in caudam. Et venient super te omnes maledictiones iste: & persequentes apprehendent te donec intereas. quia non audisti vocem domini dei tui: nec seruasti mandata eius & cerimonias quas precepit tibi. Et erunt in te signa atque prodigia & in semine tuo vsque in sempiternum. eo quod non seruieris domino deo tuo in gaudio cordisque leticia propter rerum omnium abundantiam. Seruies inimico tuo quem emittet tibi dominus in fame & siti & nuditate & omni penuria: & ponet iugum ferreum super ceruicem tuam: donec te conterat. Adducet dominus super te gentem de longinquo & de extremis terre finibus in similitudinem aquile volantis cum impetu cuius linguam intelligere non possis: gentem procacissimam: que non deferat seni nec misereatur paruuli: & deuoret fructum iumentorum tuorum ac fruges terre tue:

ἔσονται ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις σου, καὶ ἔλαιον οὐ χρίσῃ, ὅτι ἐκρυήσεται ἡ ἐλαία σου. υἱοὺς καὶ θυγατέρας γεννήσεις, καὶ οὐκ ἔσονταί σοι· ἀπελεύσονται γὰρ ἐν αἰχμαλωσίᾳ. πάντα τὰ ξύλα σου, καὶ τὰ γεννήματα τῆς γῆς σου ἐξαναλώσει ἡ ἐρυσίβη. ὁ προσήλυτος ὅς ἐστιν ἐν σοί, ἀναβήσεται ἐπὶ σὲ ἄνω ἄνω, σὺ δὲ καταβήσῃ κάτω κάτω. οὗτος δανιεῖ σοι, σὺ δὲ τούτῳ οὐ δανιεῖς. οὗτος ἔσται κεφαλή, σὺ δὲ ἔσῃ οὐρά. καὶ ἐλεύσονται ἐπὶ σὲ πᾶσαι αἱ κατάραι αὗται, καὶ καταδιώξονταί σε, καὶ καταλήψονταί σε, ἕως ἂν ἐξολοθρεύσῃ σε, καὶ ἕως ἂν ἀπολέσῃ σε· ὅτι οὐκ εἰσήκουσας τῆς φωνῆς κυρίου τοῦ θεοῦ σου, τοῦ φυλάξασθαι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, καὶ τὰ δικαιώματα αὐτοῦ, ὅσα ἐνετείλατό σοι. καὶ ἔσται ἐν σοὶ σημεῖα καὶ τέρατα, καὶ ἐν τῷ σπέρματί σου ἕως τοῦ αἰῶνος, ἀνθ' ὧν οὐκ ἐλάτρευσας κυρίῳ τῷ θεῷ σου ἐν εὐφροσύνῃ καὶ ἐν ἀγαθῇ καρδίᾳ διὰ τὸ πλῆθος πάντων. καὶ λατρεύσεις ἐκεῖ τοῖς ἐχθροῖς σου, οὓς ἐξαποστελεῖ κύριος ἐπὶ σὲ ἐν λιμῷ καὶ ἐν δίψει, καὶ ἐν γυμνότητι, καὶ ἐν ἐκλείψει πάντων. καὶ ἐπιθήσει κλοιὸν σιδηροῦν ἐπὶ τὸν τράχηλόν σου, ἕως ἂν ἐξολοθρεύσῃ σε. ἐπάξει κύριος ἐπὶ σὲ ἔθνος μακρόθεν ἀπ' ἐσχάτου τῆς γῆς ὡσεὶ ὅρμημα ἀετοῦ, ἔθνος, οὗ οὐκ ἀκούσῃ τῆς φωνῆς αὐτοῦ, ἔθνος ἀναιδὲς προσώπῳ, ὅστις οὐ θαυμάσει πρόσωπον πρεσβύτου, καὶ νέον οὐκ ἐλεήσει. καὶ κατέδεται τὰ ἔκγονα τῶν κτηνῶν σου, καὶ τὰ γεννήματα τῆς γῆς σου

erunt in omnibus terminis tuis: et oleo non vngeris: quia defluet oliua tua. filios et filias generabis: et non erunt tibi: ducentur enim in captiuitatem. omnia ligna tua: et fruges terre tue consumet rubigo. Aduena qui est in te: ascendet super te supra supra: tu autem descendes infra infra. hic fenerabit tibi: tu autem huic non fenerabis. hic erit in caput: tu autem eris in caudam. et venient super te omnes maledictiones iste: et persequentur te: et apprehendent te: donec interimat te: et donec perdat te: quia non audisti vocem domini dei tui: vt serues mandata eius et iustificationes eius: quas precepit tibi. et erunt in te signa et prodigia: et in semine tuo vsque in sempiternum: eo quod non fueris domino deo tuo in gaudio et in bono corde propter abundantiam omnium. et seruies ibi inimicis tuis: quos immittet dominus super te in fame et siti: et in nuditate: et in penuria omnium. et imponet iugum ferreum super ceruicem tuam: donec conterat te. Adducet dominus super te gentem de longinquo de extremo terre sicut impetum aquile: gentem cuius non intelliges vocem eius: gentem impudentem facie: que non admirabitur faciem senioris: et iuuenem non miserebitur. et deuorabit fetus iumentorum tuorum: et fruges terre tue

Interp. chal.

erunt tibi in omni termino tuo: et oleo non vngeris: quia defluent oliue tue. Filios et filias generabis: et non erunt tibi: quia ibunt in captiuitatem. Omnes arbores tue et fructum terre tue consumet rubigo. Aduena incircuncisus qui est in medio tui ascendet super te superius: et tu descendes inferius. Ipse mutuabit tibi: et tu non mutuabis ei. Ipse erit fortis: et tu eris infirmus. et venient super te omnes maledictiones iste: et persequentur te: et apprehendent te: donec dispereas: quia non obedisti verbo domini dei tui vt custodires precepta eius et mandata eius que precepit tibi. Et erunt tibi in signa et in portenta et in filiis tuis vsque in seculum: eo quod non seruieris coram domino deo tuo in gaudio et in rectitudine cordis propter multitudinem omnium rerum. Et seruies inimicis tuis: quos mittet dominus in te in fame et in siti et in nuditate et in penuria omnium rerum. Et ponet iugum ferreum super ceruicem tuam: donec disperdant te. Adducet dominus super te populum de longinquo a finibus terre: sicut volat aquila: populum cuius linguam non intelliges: populum impudentem facie: qui non accipit personas senis: neque miseretur paruuli. et comedet fetus iumentorum tuorum et fructum terre tue:

Transla. Chal.

עַד הִשָּׁמְדָךְ אֲשֶׁר לֹא יַשְׁאִיר לְךָ דָּגָן תִּירוֹשׁ וְיִצְהָר שְׁגַר אֲלָפֶיךָ וְעַשְׁתְּרֹת צֹאנֶךָ עַד הַאֲבִידוֹ אֹתָךְ: וְהֵצַר לְךָ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ עַד רֶדֶת חֹמֹתֶיךָ הַגְּבֹהֹת וְהַבְּצֻרוֹת אֲשֶׁר אַתָּה בֹּטֵחַ בָּהֵן בְּכָל אַרְצֶךָ וְהֵצַר לְךָ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ בְּכָל אַרְצְךָ אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָךְ: וְאָכַלְתָּ פְרִי בִטְנְךָ בְּשַׂר בָּנֶיךָ וּבְנֹתֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן לְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּמָצוֹר וּבְמָצוֹק אֲשֶׁר יָצִיק לְךָ אֹיְבֶךָ: הָאִישׁ הָרַךְ בְּךָ וְהֶעָנֹג מְאֹד תֵּרַע עֵינוֹ בְאָחִיו וּבְאֵשֶׁת חֵיקוֹ וּבְיֶתֶר בָּנָיו אֲשֶׁר יוֹתִיר: מִתֵּת לְאַחַד מֵהֶם מִבְּשַׂר בָּנָיו אֲשֶׁר יֹאכֵל מִבְּלִי הִשְׁאִיר לוֹ כֹּל בְּמָצוֹר וּבְמָצוֹק אֲשֶׁר יָצִיק לְךָ אֹיִבְךָ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ: הָרַכָּה בְךָ וְהָעֲנֻגָּה אֲשֶׁר לֹא נִסְּתָה כַף רַגְלָהּ הַצֵּג עַל הָאָרֶץ מֵהִתְעַנֵּג וּמֵרֹךְ תֵּרַע עֵינָהּ בְּאִישׁ חֵיקָהּ וּבִבְנָהּ וּבְבִתָּהּ: וּבְשִׁלְיָתָהּ הַיּוֹצֵת מִבֵּין רַגְלֶיהָ וּבְבָנֶיהָ אֲשֶׁר תֵּלֵד כִּי תֹאכְלֵם בְּחֹסֶר כֹּל בַּסָּתֶר בְּמָצוֹר וּבְמָצוֹק אֲשֶׁר יָצִיק לְךָ אֹיִבְךָ בִּשְׁעָרֶיךָ: אִם לֹא תִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת הַכְּתֻבִים בַּסֵּפֶר הַזֶּה לְיִרְאָה אֶת הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד

donec intereas: & non relinquat tibi triticum: vinum & oleum: armenta boum & greges ouium: donec te disperdat & conterat in cunctis vrbibus tuis: & destruantur muri tui firmi atque sublimes in quibus habebas fiduciam in omni terra tua. Obsideberis intra portas tuas in omni terra tua quam dabit tibi dominus deus tuus: & comedes fructum vteri tui & carnes filiorum tuorum & filiarum tuarum quas dederit tibi dominus deus tuus in angustia & vastitate qua opprimet te hostis tuus. Homo delicatus in te & luxuriosus valde inuidebit fratri suo & vxori que cubat in sinu suo: ne det eis de carnibus filiorum suorum quas comedet. eo quod nihil aliud habeat in obsidione & penuria qua vastauerit te inimici tui intra omnes portas tuas. Tenera mulier & delicata que super terram ingredi non valebat: nec pedis vestigium figere propter mollitiem & teneritudinem nimiam: inuidebit viro suo qui cubat in sinu eius super filii & filie carnibus & illuuie secundarum que egrediuntur de medio feminum eius: & super liberis qui eadem hora nati sunt. Comedent enim eos clam propter rerum omnium penuriam in obsidione & vastitate qua opprimet te inimicus tuus intra portas tuas. Nisi custodieris & feceris omnia verba legis huius que scripta sunt in hoc volumine: & timueris nomen eius gloriosum

ἕως ἂν ἀπολέσῃ σε, καὶ μὴ καταλίπῃ σοι σῖτον, οἶνον, ἔλαιον, βουκόλια τῶν βοῶν σου, καὶ τὰ ποίμνια τῶν προβάτων σου, ἕως ἂν ἀπολέσῃ σε, καὶ ἐκτρίψῃ σε ἐν πάσαις ταῖς πόλεσί σου, ἕως ἂν καθαιρεθῶσι τὰ τείχη σου τὰ ὑψηλὰ καὶ τὰ ὀχυρά, ἐφ' οἷς σὺ πέποιθας ἐπ' αὐτοῖς ἐν πάσῃ τῇ γῇ σου. καὶ θλίψει σε ἐν πάσαις ταῖς πόλεσί σου, αἷς ἔδωκέ σοι κύριος ὁ θεός σου. καὶ φαγῇ τὰ ἔκγονα τῆς κοιλίας σου κρέα υἱῶν σου καὶ θυγατέρων σου, ὅσας ἔδωκέ σοι κύριος ὁ θεός σου ἐν τῇ στενοχωρίᾳ σου καὶ ἐν τῇ θλίψει σου, ᾗ θλίψει σε ὁ ἐχθρός σου. ὁ ἁπαλὸς ἐν σοὶ καὶ ὁ τρυφερὸς σφόδρα βασκανεῖ τῷ ὀφθαλμῷ αὐτοῦ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ τὴν γυναῖκα τὴν ἐν κόλπῳ αὐτοῦ, καὶ τὰ καταλελειμμένα τέκνα, ἃ ἂν καταλειφθῇ αὐτῷ, ὥστε δοῦναι ἑνὶ αὐτῶν ἀπὸ τῶν σαρκῶν τῶν τέκνων αὐτοῦ, ὧν ἂν κατέσθῃ, διὰ τὸ μὴ καταλειφθῆναι αὐτῷ μηδὲν ἐν τῇ στενοχωρίᾳ καὶ ἐν τῇ θλίψει σου, ᾗ ἂν θλίψωσί σε οἱ ἐχθροί σου ἐν πάσαις ταῖς πόλεσί σου. καὶ ἡ ἁπαλὴ ἐν ὑμῖν καὶ ἡ τρυφερὰ σφόδρα, ἧς οὐχὶ πεῖραν ἔλαβεν ὁ ποὺς αὐτῆς βαίνειν ἐπὶ τῆς γῆς διὰ τὴν τρυφερότητα καὶ διὰ τὴν ἁπαλότητα, βασκανεῖ τῷ ὀφθαλμῷ αὐτῆς τὸν ἄνδρα αὐτῆς τὸν ἐν κόλπῳ αὐτῆς, καὶ τὸν υἱὸν καὶ τὴν θυγατέρα αὐτῆς, καὶ τὸ χόριον αὐτῆς τὸ ἐξελθὸν διὰ τῶν μηρῶν αὐτῆς, καὶ τὸ τέκνον αὐτῆς ὃ ἂν τέκῃ. καταφάγεται γὰρ αὐτὰ διὰ τὴν ἔνδειαν πάντων κρυφῇ ἐν τῇ στενοχωρίᾳ καὶ ἐν τῇ θλίψει, ᾗ θλίψει σε ὁ ἐχθρός σου ἐν ταῖς πόλεσί σου, ἐὰν μὴ εἰσακούσητε ποιεῖν πάντα τὰ ῥήματα τοῦ νόμου τούτου, τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ, φοβεῖσθαι

donec non relinquat tibi triticum: vinum: oleum: armenta boum tuorum: et greges ouium tuarum: donec disperdat te: et conterat te in cunctis vrbibus tuis: donec destruantur muri tui sublimes et firmi: in quibus tu confidis in omni terra tua. et affliget te in omnibus vrbibus tuis: quas dedit tibi dominus deus tuus. et comedes fetus ventris tui carnes filiorum tuorum et filiarum tuarum: quas dedit tibi dominus deus tuus in angustia tua et in afflictione tua: qua affliget te hostis tuus. tener in te et delicatus valde: inuidebit oculo suo fratri suo: et vxori que in sinu suo: et relictos filios qui relicti fuerint ei: vt det vni eorum de carnibus filiorum suorum quos comedet: quia non relictum est ei quicquam in angustia et in afflictione tua: qua affligent te inimici tui in omnibus vrbibus tuis. et tenera in vobis et delicata valde: cuius non experientiam accepit pes eius ingredi super terram propter mollitiem et propter teneritudinem: inuidebit oculo suo viro suo qui in sinu eius: et filio et filie sue: et intestino suo egredienti per femora sua: et filio suo quem pepererit. comedet enim eos propter penuriam omnium clam in angustia et in afflictione qua affliget te inimicus tuus in omnibus vrbibus tuis: si non audieritis vt faciatis omnia verba legis huius: scripta in volumine hoc: vt timeatis

Transla. Chal.

Interp. chal.

donec disperdat te: et non relinquet tibi frumentum vinum et oleum: nec vaccas boum tuorum nec greges ouium tuarum: donec disperdat te. Et angustiabit te in cunctis vrbibus tuis: donec subuertat muros tuos munitos et fortes in quibus confidebas vt euaderes in eis in omni terra tua. et angustiabit te in cunctis vrbibus tuis in omni terra tua quam dabit dominus deus tuus tibi. Et comedes fetus ventris tui: et carnes filiorum tuorum et filiarum tuarum quas dederit tibi dominus deus tuus in obsidione et angustia qua angustiabit te inimicus tuus. Vir tener in te et delicatus valde habebit oculum malum contra fratrem suum et contra vxorem federis sui et contra reliquos filios suos quos relinquet: ne det vni ex eis de carne filiorum suorum quos comedet: eo quod nihil sibi remanserit in obsidione et in angustia qua angustiabit te inimicus tuus in omnibus vrbibus tuis. Et tenera in te et delicata que non est experta ponere plantam pedis sui super terram propter delicias: habebit oculum malum contra virum federis sui et contra filium suum et filiam suam et contra filios suos paruulos qui egressi sunt ex ea: et contra filios quos pepererit: quia comedet eos in penuria omnium rerum in abscondito in obsidione et angustia qua angustiabit te inimicus tuus in vrbibus tuis. si non custodieris vt facias omnia verba legis huius que scripta sunt in hoc libro: vt timeas nomen gloriosum

וְהַנּוֹרָא הַזֶּה אֵת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃ וְהִפְלָא יְהוָה אֶת מַכֹּתְךָ וְאֵת מַכּוֹת
זַרְעֶךָ מַכּוֹת גְּדֹלֹת וְנֶאֱמָנוֹת וָחֳלָיִם
רָעִים וְנֶאֱמָנִים׃ וְהֵשִׁיב בְּךָ אֵת
כָּל מַדְוֵה מִצְרַיִם אֲשֶׁר יָגֹרְתָּ
מִפְּנֵיהֶם וְדָבְקוּ בָּךְ׃ גַּם כָּל חֳלִי
וְכָל מַכָּה אֲשֶׁר לֹא כָתוּב בְּסֵפֶר
הַתּוֹרָה הַזֹּאת יַעְלֵם יְהוָה עָלֶיךָ
עַד הִשָּׁמְדָךְ׃ וְנִשְׁאַרְתֶּם בִּמְתֵי
מְעָט תַּחַת אֲשֶׁר הֱיִיתֶם כְּכוֹכְבֵי
הַשָּׁמַיִם לָרֹב כִּי לֹא שָׁמַעְתָּ בְּקוֹל
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃ וְהָיָה כַּאֲשֶׁר שָׂשׂ
יְהוָה עֲלֵיכֶם לְהֵיטִיב אֶתְכֶם
וּלְהַרְבּוֹת אֶתְכֶם כֵּן יָשִׂישׂ יְהוָה
עֲלֵיכֶם לְהַאֲבִיד אֶתְכֶם וּלְהַשְׁמִיד
אֶתְכֶם וְנִסַּחְתֶּם מֵעַל הָאֲדָמָה
אֲשֶׁר אַתָּה בָא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ׃
וֶהֱפִיצְךָ יְהוָה בְּכָל הָעַמִּים מִקְצֵה
הָאָרֶץ וְעַד קְצֵה הָאָרֶץ וְעָבַדְתָּ
שָּׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר
לֹא יָדַעְתָּ אַתָּה וַאֲבֹתֶיךָ עֵץ
וָאָבֶן׃ וּבַגּוֹיִם הָהֵם לֹא תַרְגִּיעַ
וְלֹא יִהְיֶה מָנוֹחַ לְכַף רַגְלֶךָ
וְנָתַן יְהוָה לְךָ שָׁם לֵב רַגָּז וְכִלְיוֹן
עֵינַיִם וְדַאֲבוֹן נָפֶשׁ׃ וְהָיוּ חַיֶּיךָ
תְּלֻאִים לְךָ מִנֶּגֶד וּפָחַדְתָּ
לַיְלָה וְיוֹמָם וְלֹא תַאֲמִין בְּחַיֶּיךָ׃

Primitiua heb. (margin): פלא נכה · אמן חלה · רעע שוב · דוה · כתב · ירא עלם · שמד שאר · מתה היה כבב · רבב · שוש · יטב · רבה · אבד שמד · בוא ירש · פוץ · רגע · היה נוח · כלה · אמן

& terribile. hoc ẽ dñm deum tuum: augebit dñs plagas tuas: & plagas seminis tui: plagas magnas & pseuerãtes ĩfirmitates pessimas & perpetuas: & cõuertet ĩ te omnes afflictiões egypti quas timuisti & adherebũt tibi. Insup & vniuersos lãguores & plagas q̃ nõ sunt scripte in volumine legis huius: inducet dominus super te donec te conterat. Et remanebitis pauci nũero qui prius eratis sicut astra celi p̃ multitudĩe: q̃m non audistis vocem domini dei vestri. Et sicut ante letatus est dominus super vos bñ vobis faciens vosq; multiplicãs sic letabitur disperdens vos atq; subuertens: vt auferamini de terra ad quam ingredieris possidendam. Disperget te dominus in oẽs populos a sũmitate terre vsq; ad terminos eius: & seruies ibi diis alienis quos & tu ignoras & p̃res tui: lignis & lapidibus. In gentibus quoq; illis nõ qesces: neq; erit requies vestigio pedis tui. Dabit eñ tibi dñs ibi cor pauidum & deficiẽtes oculos & aĩam cõsumptã merore: & erit vita tua quasi pendens ante te. Timebis nocte & die: & nõ credes vite tue.

nomẽ gloriosũ ꝛ admirabile hoc: dñm
τὸ ὄνομα τὸ ἔντιμον καὶ τὸ θαυμαστὸν τοῦτο, κύριον τὸν
deũ tuũ: ꝛ admirabiles faciet dñs plagas tuas:
θεόν σου, καὶ παραδοξάσει κύριος τὰς πληγάς σου,
ꝛ plagas seminis tui: plagas magnas ꝛ mirabiles: ꝛ infirmitates malas ꝛ ꝑpetuas. ꝛ
καὶ τὰς πληγὰς τοῦ σπέρματός σου, πληγὰς μεγάλας καὶ θαυμαστάς, καὶ νόσους πονηρὰς καὶ πιστάς. καὶ
conuertet in te oẽm afflictiõẽ egypti malã: quã timuisti a facie eoꝝ: ꝛ
ἐπιστρέψει ἐπὶ σὲ πᾶσαν τὴν ὀδύνην αἰγύπτου τὴν πονηράν, ἣν διευλαβοῦ ἀπὸ προσώπου αὐτῶν, καὶ
adherebũt in te. ꝛ vniuersũ languorẽ: ꝛ oẽs plagã nõ scriptã: ꝛ oẽs
κολληθήσονται ἐν σοί. καὶ πᾶσαν μαλακίαν, καὶ πᾶσαν πληγὴν τὴν μὴ γεγραμμένην, καὶ πᾶσαν τὴν
scriptã in volumie legis huius: inducet dñs sup te: donec cõterat te: ꝛ remanebitis in numero breui: eo ꝙ fuistis sicut
γεγραμμένην ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ νόμου τούτου, ἐπάξει κύριος ἐπὶ σέ, ἕως ἂν ἐξολοθρεύσῃ σε, καὶ καταλειφθήσεσθε ἐν ἀριθμῷ βραχεῖ, ἀνθ᾽ ὧν ὅτι ἦτε ὡσεὶ
astra celi in multitudiẽ: qm̃ nõ audistis vocẽ dñi dei vr̃i. ꝛ erit sicut
τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ εἰς πλῆθος, ὅτι οὐκ εἰσηκούσατε τῆς φωνῆς κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν. καὶ ἔσται ὃν τρόπον
letat⁹ ẽ dñs sup vos vt bñfaceret vobis: ꝛ multiplicaret vos: sic letabit dñs sup vos
ηὐφράνθη κύριος ἐφ᾽ ὑμῖν εὖ ποιῆσαι ὑμᾶς, καὶ πληθῦναι ὑμᾶς, οὕτως εὐφρανθήσεται κύριος ἐφ᾽ ὑμῖν
vt disꝑdat vos. ꝛ auferemini de t̃ra ad q̃ vos ingredimini illuc possidendã eam.
ἐξολοθρεῦσαι ὑμᾶς. καὶ ἐξαρθήσεσθε ἀπὸ τῆς γῆς εἰς ἣν ὑμεῖς εἰσπορεύεσθε ἐκεῖ κληρονομῆσαι αὐτήν.
ꝛ disꝑget te dñs de⁹ tu⁹ in oẽs gẽtes: a sũmitate t̃re vsq; ad terminũ t̃re. ꝛ seruies
καὶ διασπερεῖ σε κύριος ὁ θεός σου εἰς πάντα τὰ ἔθνη, ἀπ᾽ ἄκρου τῆς γῆς ἕως ἄκρου τῆς γῆς. καὶ δουλεύσεις
illic diis alienis: lignis ꝛ lapidib⁹: q̃s nõ cognouerãs tu ꝛ p̃res tui. sed ꝛ in gẽtib⁹ illis nõ reqes dabit tibi: neq; erit reqes vestigio
ἐκεῖ θεοῖς ἑτέροις, ξύλοις καὶ λίθοις, οἷς οὐκ ἠπίστω σὺ καὶ οἱ πατέρες σου. ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἐκείνοις οὐκ ἀναπαύσει σε, οὐδὲ μὴ γένηται στάσις τῷ ἴχνει
pedis tui. ꝛ dabit tibi dñs illic cor pauidũ: ꝛ deficientes oculos: ꝛ liquescẽtẽ aĩaꝫ. ꝛ erit vita tua suspẽsa corã
τοῦ ποδός σου. καὶ δώσει σοι κύριος ἐκεῖ καρδίαν ἀθυμοῦσαν, καὶ ἐκλείποντας ὀφθαλμούς, καὶ τηκομένην ψυχήν. καὶ ἔσται ἡ ζωή σου κρεμαμένη ἀπέναντι
oculis tuis. ꝛ timebis die ꝛ nocte: ꝛ nõ credes vite tue.
τῶν ὀφθαλμῶν σου. καὶ φοβηθήσῃ ἡμέρας καὶ νυκτός, καὶ οὐ πιστεύσεις τῇ ζωῇ σου.

G

Transla. Chal.

ודחילא הדין ית יי אלהך׃ ויפרש יי ית מחתך וית מחת בנך מחן סגיאן ומהימנן ומרעין בישין ומהימנין׃ ויתיב בך ית כל מכתשי מצראי דדחילתא מן קדמיהון וידבקון בך׃ אף כל מרע וכל מחא דלא כתיב בספר אוריתא הדין יסקינון יי עלך עד דתשתיצי׃ ותשתארון בעם זעיר חלף דהויתון ככוכבי שמיא למסגי ארי לא קבלתא למימרא דיי אלהך׃ ויהי כמא דחדי יי עליכון לאיטבא יתכון ולאסגאה יתכון כן יחדי יי עליכון לאובדא יתכון ולשיצאה יתכון ותתלטלון מעל ארעא דאת עליל לתמן למירתה׃ ויבדרנך יי בכל עממיא מסיפי ארעא ועד סיפי ארעא ותפלח תמן לעממי פלחי טעותא די לא ידעתא את ואבהתך אעא ואבנא׃ ובעממיא האנון לא תנוח ולא יהי מנח לפרסת רגלך ויתן יי לך תמן לב דחיל וחשוך עינין ומפחן נפש׃ ויהון חייך תליין לך מקביל ותהי דחיל ליליא ויממא ולא תהימין בחייך׃

Interp. chal.

et terribile dñi dei tui. Et admirabiles faciet dñs plagas tuas ꝛ plagas filioꝝ tuoꝝ: plagas magnas ꝛ perseuerantes ꝛ infirmitates pessimas ꝛ permanentes. Et cõuertet in te oẽs plagas egypti quas timuisti: et adherebunt tibi. Omnes quoq; infirmitates ꝛ omes plagas que non sunt scripte in libro legis huius inducet dñs sup te donec disperdat te. Et remanebitis populus pauci numero: qui prius fuistis sicut astra celi in multitudinẽ: quoniã nõ obedisti verbo dñi dei tui. Et erit sicut letatus est dñs super vos vt benefaceret vobis ꝛ vt multiplicaret vos: sic letabitur dñs super vos vt disperdat vos ꝛ vt cõsumat vos, et migrabitis a terra ad quã tu ingrederis possidendã, et disperget te dñs in oẽs populos a finibus terre ꝛ vsq; ad fines terre: ꝛ seruies ibi populis colẽtibus idola q̃ ignorasti tu ꝛ p̃res tui lignea ꝛ lapidea. Et ĩ populis illis nõ requiesces: neq; erit reqes plante pedis tui: ꝛ dabit tibi dñs cor pauidũ ꝛ tenebrosos oculos ꝛ merorem anime. Et erit vita tua quasi pendẽs ante te: ꝛ eris timens die ac nocte ꝛ non credes vite tue.

Primitiua chal. (margin): פרש · תוב · נסק · מנה · אמר · טיל · סוף · נוח · תהה · תלה

mane dices: quõ erit vespa. ꝛ vespere dices: quõ erit mane: ꝑꝑ formidinẽ
τὸ πρωῒ ἐρεῖς, πῶς ἂν γένοιτο ἑσπέρα. καὶ τὸ ἑσπέρας ἐρεῖς, πῶς ἂν γένοιτο πρωΐ, ἀπὸ τοῦ φόβου
cordis tui: qua terreberis: ꝛ ꝑꝑ visiões oculoꝝ tuoꝝ: q̃s videbis. ꝛ reducet te dñs in egyptũ in nauib⁹: ꝛ in
τῆς καρδίας σου, οὗ φοβηθήσῃ, καὶ ἀπὸ τῶν ὁραμάτων τῶν ὀφθαλμῶν σου, ὧν ὄψῃ. καὶ ἀποστρέψει σε κύριος εἰς αἴγυπτον ἐν πλοίοις, καὶ ἐν
via quã dixi nõ adijcietis vltra videre eã.
τῇ ὁδῷ ᾗ εἶπα οὐ προσθήσεσθε ἔτι ἰδεῖν αὐτήν.
ꝛ vendemini ibi inimicis vr̃is in seruos ꝛ ancillas: ꝛ nõ erit qui emat.
καὶ πραθήσεσθε ἐκεῖ τοῖς ἐχθροῖς ὑμῶν εἰς παῖδας καὶ παιδίσκας, καὶ οὐκ ἔσται ὁ κτώμενος. Ca. 29.

A

Hec verba federis: q̃ p̃cepit dñs moysi: vt statueret filijs israel in t̃ra moab: p̃ter fedus qđ pepigit eis in oreb. ꝛ vocauit moyses oẽs filios
Οὗτοι οἱ λόγοι τῆς διαθήκης, οὓς ἐνετείλατο κύριος τῷ μωυσῇ, στῆσαι τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ ἐν γῇ μωάβ, πλὴν τῆς διαθήκης ἧς διέθετο αὐτοῖς ἐν χωρήβ. καὶ ἐκάλεσε μωυσῆς πάντας τοὺς υἱοὺς
israel: ꝛ dixit ad eos: vos vidistis vniuersa q̃ fecit dñs de⁹ vr̃ in t̃ra egypti corã vobis pharaoni ꝛ oib⁹ seruis eius: ꝛ vniuerse t̃re eius: tentatiões q̃s viderũt oculi tui: signa
ἰσραήλ, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, ὑμεῖς ἑωράκατε πάντα ὅσα ἐποίησε κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν ἐν γῇ αἰγύπτου ἐνώπιον ὑμῶν φαραὼ καὶ πᾶσι τοῖς θεράπουσιν αὐτοῦ, καὶ πάσῃ τῇ γῇ αὐτοῦ, τοὺς πειρασμοὺς οὓς εἴδον οἱ ὀφθαλμοί σου, τὰ σημεῖα
ꝛ portẽta ingentia illa: manũ fortẽ: ꝛ brachiũ excelsũ. ꝛ nõ dedit dñs de⁹ vobis cor ad itelligẽdũ: ꝛ
καὶ τὰ τέρατα τὰ μεγάλα ἐκεῖνα, τὴν χεῖρα τὴν κραταιάν, καὶ τὸν βραχίονα τὸν ὑψηλόν. καὶ οὐκ ἔδωκε κύριος ὁ θεὸς ὑμῖν καρδίαν εἰδέναι, καὶ
oculos ad vidẽdũ: ꝛ aures ad audiẽdũ: vsq; in diem hanc. ꝛ adduxit vos quadraginta ãnis
ὀφθαλμοὺς βλέπειν, καὶ ὦτα ἀκούειν, ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ ἤγαγεν ὑμᾶς τεσσαράκοντα ἔτη
in deserto. nec inueterata sũt vestimẽta vr̃a: ꝛ calciamẽta vr̃a nõ sũt attrita a pedib⁹ vr̃is. panẽ nõ comedistis: vinũ ꝛ
ἐν τῇ ἐρήμῳ. οὐκ ἐπαλαιώθησαν τὰ ἱμάτια ὑμῶν, καὶ τὰ ὑποδήματα ὑμῶν οὐκ ἀπετρίβη ἀπὸ τῶν ποδῶν ὑμῶν. ἄρτον οὐκ ἐφάγετε, οἶνον καὶ

B

sicerã nõ bibistis: vt sciretis: q꞉ ipse dominus de⁹ vr̃. ꝛ venistis
σίκεραν οὐκ ἐπίετε, ἵνα γνῶτε, ὅτι οὗτος κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. καὶ ἤλθετε

(margin: Exo. 19.a. · Nu. 21. g.)

Mane dices: quis mihi det vesperum: & vespere: q̃s mihi det mane propter cordis tui formidinẽ q̃ terreberis. & propter ea q̃ tuis videbis oculis. Reducet te dominus classibus in egyptũ ꝑ viam de qua dixit tibi vt eam amplius non videres. Ibi venderis inimicis tuis in seruos & ancillas: & non erit qui emat. Ca.29.

Hec sunt verba federis quod precepit dominus moysi vt feriret cum filiis israel in terra moab: preter illud fedus quod cũ eis pepigit in oreb. Vocauitq; moyses omnem israel: & dixit ad eos. Vos vidistis vniuersa que fecit dominus coram vobis in terra egypti pharaoni & omnibus seruis eius: vniuerseq; terre illius: tentatiões magnas q̃s viderũt oculi tui signa illa portẽtaq; ingentia: & nõ dedit vobis dñs cor intelligens: & oculos videntes: & aures q̃ possint audire vsq; in p̃ntem diem. Adduxit vos quadraginta annis per desertum: nõ sunt attrita vestimẽta vestra: nec calciamenta pedũ vestrorum vetustate cõsumpta sunt. Panẽ non comedistis: vinum & siceram non bibistis vt sciretis quia ipse est dñs deus vester. Et venistis

בַּבֹּקֶר תֹּאמַר מִי יִתֵּן עֶרֶב וּבָעֶרֶב
תֹּאמַר מִי יִתֵּן בֹּקֶר מִפַּחַד לְבָבְךָ
אֲשֶׁר תִּפְחָד וּמִמַּרְאֵה עֵינֶיךָ
אֲשֶׁר תִּרְאֶה׃ וֶהֱשִׁיבְךָ יְהוָה
מִצְרַיִם בָּאֳנִיּוֹת בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר
אָמַרְתִּי לְךָ לֹא תֹסִיף עוֹד לִרְאֹתָהּ
וְהִתְמַכַּרְתֶּם שָׁם לְאֹיְבֶיךָ לַעֲבָדִים
וְלִשְׁפָחוֹת וְאֵין קֹנֶה׃ Ca.xxix.
אֵלֶּה דִבְרֵי הַבְּרִית אֲשֶׁר צִוָּה
יְהוָה אֶת מֹשֶׁה לִכְרֹת אֶת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מוֹאָב מִלְּבַד
הַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַת אִתָּם בְּחֹרֵב׃
וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל
וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אַתֶּם רְאִיתֶם אֵת
כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה לְעֵינֵיכֶם
בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לְפַרְעֹה וּלְכָל
עֲבָדָיו וּלְכָל אַרְצוֹ׃ הַמַּסּוֹת הַגְּדֹלֹת
אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ הָאֹתֹת וְהַמֹּפְתִים
הַגְּדֹלִים הָהֵם׃ וְלֹא נָתַן יְהוָה
לָכֶם לֵב לָדַעַת וְעֵינַיִם לִרְאוֹת
וְאָזְנַיִם לִשְׁמֹעַ עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃
וָאוֹלֵךְ אֶתְכֶם אַרְבָּעִים שָׁנָה
בַּמִּדְבָּר לֹא בָלוּ שַׂלְמֹתֵיכֶם מֵעֲלֵיכֶם
וְנַעַלְךָ לֹא בָלְתָה מֵעַל
רַגְלֶךָ׃ לֶחֶם לֹא אֲכַלְתֶּם וְיַיִן
וְשֵׁכָר לֹא שְׁתִיתֶם לְמַעַן תֵּדְעוּ
כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃ וַתָּבֹאוּ

Primitiua heb. (margin): אמר נתן · פחד ראה · שוב · אנה · יסף ראה · מכר · קנה · צוה · כרת · בדד · קרא · אמר ראה · נסה · ראה את נכה · ידע ראה · הלך רבע · דבר בלה · שתה ידע · בוא

Transla. Chal.

בצפרא תימר מן יתן רמשא וברמשא תימר מן יתן צפרא מתווהות לבך דתהי תוה ומחיזו עינך דתחזי׃ ויתיבנך יי למצרים בספינן באורחא דאמרית לך לא תוסיף עוד למחזה ותזדבנון תמן לבעלי דבבך לעבדין ולאמהן ולית דקני׃ Ca.xxix. אלין פתגמי קימא דפקיד יי ית משה למגזר עם בני ישראל בארעא דמואב בר מקימא דגזר עמהון בחורב׃ וקרא משה לכל ישראל ואמר להון אתון חזיתון ית כל דעבד יי לעיניכון בארעא דמצרים לפרעה ולכל עבדוהי ולכל ארעיה׃ נסין רברבין דחזאה עינך אתיא ומופתיא רברביא האנון׃ ולא יהב יי לכון לבא למידע ועינין למחזי ואודנין למשמע עד יומא הדין׃ ודברית יתכון ארבעין שנין במדברא לא בליאת כסותכון מנכון ומסנך לא עדא מעל רגלך׃ לחמא לא אכלתון וחמר חדת ועתיק לא שתיתון בדיל דתדעון ארי אנא יי אלהכון׃ ואתיתון

Interp. chal.

Mane dices: quis mihi det vesperũ. ꝛ vespere dices: q̃s mihi det mane: ꝑpter pauorẽ cordis tui quo pauebis: ꝛ ꝑpter visionẽ oculoꝝ tuoꝝ q̃ꝫ videbis. Et reducet te dñs in egyptũ in nauib⁹ ꝑ viã de q̃ dixi tibi: nõ addes vltra videre eaꝫ: ꝛ vẽdemini ibi inimicis tuis in seruos ꝛ in ancillas: ꝛ nõ erit qui emat. Ca.29.

Hec sunt verba federis quod precepit dñs moysi: vt feriret cum filijs israel in terra moab: preter fedus qđ pepigit cum eis in oreb. Et vocauit moyses omnẽ israel ꝛ dixit ad eos. vos vidistis oĩa q̃ fecit dñs ante oculos vr̃os in terra egypti pharaõi ꝛ oĩbus seruis eius ꝛ vniuerse terre illius: tentationes magnas quas viderunt oculi tui ꝛ signa atq; portenta magna illa. Et nõ dedit vobis dñs cor ad sciendũ neq; oculos ad videndũ neq; aures ad audiendũ vsq; in diẽ hanc. Et duxit vos quadraginta annis per desertũ: nõ inueterata sunt vestimẽta vestra in vobis: ꝛ calciamẽta vestra non sunt attrita in pedibus vestris. Panẽ non comedistis: ꝛ vinũ ꝛ quicqđ inebriare potest nõ bibistis: vt sciretis q̃m ego sum dñs de⁹ vester. Et venistis

Primitiua chal. (margin): אמר נתן · תוה · חזה · תוב · יסף · זבן · קנה · קום · גזר · חזה · נסה · אות · יהב · ידע · שמע · בלה · כסה · שתה

Tex. Heb.

אל המקום הזה ויצא סיחן מלך
חשבון ועוג מלך הבשן לקראתנו
למלחמה ונכם ונקח את ארצם
ונתנה לנחלה לראובני ולגדי
ולחצי שבט המנשי ושמרתם
את דברי הברית הזאת ועשיתם
אתם למען תשכילו את כל
אשר תעשון אתם נצבים היום
כלכם לפני יהוה אלהיכם
ראשיכם שבטיכם זקניכם
ושטריכם כל איש ישראל
טפכם נשיכם וגרך אשר בקרב
מחניך מחטב עציך עד שאב
מימיך לעברך בברית יהוה
אלהיך ובאלתו אשר יהוה
אלהיך כרת עמך היום למען
הקים אתך היום לו לעם והוא
יהיה לך לאלהים כאשר דבר
לך וכאשר נשבע לאבתיך
לאברהם ליצחק וליעקב
ולא אתכם לבדכם אנכי כרת
את הברית הזאת ואת האלה
הזאת כי את אשר ישנו
פה עמנו עמד היום לפני יהוה
אלהינו ואת אשר איננו פה עמנו
היום כי אתם ידעתם את אשר
ישבנו בארץ מצרים ואת אשר

Primitiua heb.

קום · לחם נכה לקח · חצה · כרת עשה · שכל · עשה יצב · פנה · נשה גור · חנה · אלה · קום · היה · שבע · בדד · ישׁ · פנה

Trãsla. B. Hiero.

ad hunc locũ egressusq; est seon rex esebon & og rex basã occurrentes nobis ad pugnam: & percussimus eos: & tulimus terrã eorũ: ac tradidimus possidendam ruben & gad & dimidie tribui manasse. Custodite ergo verba pacti huius: & implete ea vt itelligatis vniuersa que facitis. Vos statis hodie cuncti coram domino deo vestro: principes vestri & tribus ac maiores natu atq; doctores: oĩs populus israel: liberi & vxores vestre & aduene q̃ tecũ morantur in castris: exceptis lignorũ cesorib⁹ & his q coportãt aquas. vt transeas in federe dñi dei tui: & in iureiurando qđ hodie dominus deus tuus percutit tecum: vt suscitet te sibi in populum: & ipse sit dominus deus tuus sicut locutus est tibi: & sicut iurauit patribus tuis abraam isaac & iacob. nec vobis solis ego hoc fedus ferio & hec iuramenta cõfirmo: sed cũctis presentibus & absentibus. Vos enim nostis quomodo habitauerimus in terra egypti & quomõ

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

vsq; in locũ huinc. τ egress⁹ ẽ seon rex
ἕως τοῦ τόπου τούτου. καὶ ἐξῆλθε σηὼν βασιλεὺς
esebon: τ og rex basan in occursũ
ἐσεβὼν, καὶ ὢγ βασιλεὺς τῆς βασὰν εἰς συνάντη-
nobis in pugna. τ pcussim⁹ eos: τ
σιν ἡμῖν ἐν πολέμῳ. καὶ ἐπατάξαμεν αὐτούς, καὶ
tulim⁹ trã eoꝝ: τ tradidim⁹ eam in pos-
ἐλάβομεν τὴν γῆν αὐτῶν, καὶ ἔδωκαμεν αὐτὴν ἐν κλη-
sessiõeꝫ rubẽ: τ gad: τ dimidie tri-
ρῳ τῷ ῥουβὴν, καὶ τῷ γαδδί, καὶ τῷ ἡμίσει φυ-
bui manasse. τ custodietis oĩa vba
λῆς μανασσῆ. καὶ φυλάξεσθε πάντας τοὺς λόγους
pacti hui⁹: vt faciatis ea: vt intelligatis
τῆς διαθήκης ταύτης, ποιεῖν αὐτούς, ἵνα συνῆτε
vniuersa q̃ facitis. vos statis hodie cũ-
πάντα ὅσα ποιεῖτε. ὑμεῖς ἑστήκατε σήμερον πάν-
cti corã dño deo vro: principes tribuũ
τες ἔναντι κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν, οἱ ἀρχίφυλοι
vri: τ senat⁹ vr: τ iudices vri:
ὑμῶν, καὶ ἡ γερουσία ὑμῶν, καὶ οἱ κριταὶ ὑμῶν,
τ doctores vri: oĩs vir isra-
καὶ οἱ γραμματοεισαγωγεῖς ὑμῶν, πᾶς ἀνὴρ ἰσρα-
el: vxores vre: τ liberi vri: τ
ήλ, αἱ γυναῖκες ὑμῶν, καὶ τὰ τέκνα ὑμῶν, καὶ
aduena q̃ in medio castroꝝ vroꝝ: a
ὁ προσήλυτος ὁ ἐν μέσῳ τῆς παρεμβολῆς ὑμῶν, ἀπὸ
lignoꝝ cesorib⁹ vris vsq; ad aquã cõportãtes vros: vt trã-
ξυλοκόπου ὑμῶν ἕως ὑδροφόρου ὑμῶν, παρελθεῖν
seas tu in federe dñi dei tui: τ in
σε ἐν τῇ διαθήκῃ κυρίου τοῦ θεοῦ σου, καὶ ἐν ταῖς
ĩprecationib⁹ ei⁹: q̃ dñs de⁹ tu⁹ disponit ad
ἀραῖς αὐτοῦ, ὅσα κύριος ὁ θεός σου διατίθεται πρός
te hodie: vt statuat te sibi in pplm: τ ipe
σε σήμερον, ἵνα στήσῃ σε αὐτῷ εἰς λαόν, καὶ αὐτὸς
erit tu⁹ de⁹: quẽadmodũ locut⁹ ẽ tibi: τ quẽadmodũ iu-
ἔσται σου θεός, ὃν τρόπον εἶπέ σοι, καὶ ὃν τρόπον ὤμο-
rauit pribus tuis abraam τ isaac τ ia-
σε τοῖς πατράσι σου ἀβραὰμ καὶ ἰσαὰκ καὶ ἰα-
cob. τ nõ vobis solis dispono ego fed⁹
κώβ. καὶ οὐχ ὑμῖν μόνοις διατίθεμαι ἐγὼ τὴν διαθή-
hoc τ ĩpcatiões hanc: sed τ
κην ταύτην καὶ τὴν ἀρὰν ταύτην, ἀλλὰ καὶ τοῖς
hic existib⁹ vobiscũ hodie corã dño
ὧδε οὖσι μεθ᾽ ὑμῶν σήμερον ἔναντι κυρίου τοῦ
deo vro: τ nõ exñtib⁹ hic vobiscũ ho-
θεοῦ ὑμῶν, καὶ τοῖς μὴ οὖσιν ὧδε μεθ᾽ ὑμῶν σήμε-
die. qm̃ vos nostis quõ habitauerim⁹ in tra
ρον. ὅτι ὑμεῖς οἴδατε ὡς κατῳκήσαμεν ἐν γῇ
egypti: τ quõ trãsierim⁹ in medio
αἰγύπτου, καὶ ὡς παρήλθομεν ἐν μέσῳ τῶν
gẽtiũ q̃s
ἐθνῶν οὓς

Nu. 21 B.

C

Primitiua chal.

נוח · מחא חסן · נטר קום עבד · שכל קום ראש · שוב נשה גור · סלא עול קום · אום היה · קום

Interp. chal.

ad locuꝫ hunc: τ egressus est seon rex esebon τ og rex basan in occursum nostrũ ad pugnam: τ percussimus eos: τ subiecimus terram eorum: τ dedimus eam in possessionem tribui ruben τ tribui gad τ dimidie tribui manasse. Et custodietis verba pacti huius τ facietis ea: vt intelligatis vniuersa que facitis. Vos statis hodie cuncti coraꝫ dño deo vestro: principes vestri τ tribus vestre: senes vestri τ prefecti vestri oẽs viri israel: paruuli vestri τ vxores vestre τ peregrini tui qui sunt in medio castrorum tuoꝝ: ab eo q colligit ligna tua vsq; ad haurientem aquaꝫ tuam. Et intres in fedus domini dei tui τ in iuramentũ eius quod dominus deus tuus statuit tecum hodie: vt suscitet te hodie in cõspectu suo in populũ: τ ipse sit tibi in deum: sicut locutus est tibi: τ sicut iurauit pribus tuis abraham isaac τ iacob. Non vobiscum solis ego statui pactum hoc τ iuramentũ hoc: sed cum eo qui stat hic hodie nobiscum coram domino deo nostro: et cum eo qui non est hic hodie nobiscum. Quoniã vos scitis quomodo habitauerimus in terra egypti: τ quomodo transierimus

Transla. Chal.

לאתרא הדין ונפק סיחון מלכא דחשבון ועוג מלכא דמתנן לקדמותנא לאגחא קרבא ומחינון: וכבשנא ית ארעהון ויהבנה לאחסנא לשיבטא דראובן ולשבטא דגד ולפלגות שבטא דמנשה: ותטרון ית פתגמי קימא הדא ותעבדון יתהון בדיל דתשכלון ית כל דתעבדון: אתון קימין יומא דין כלכון קדם ייי אלהכון רישיכון סבטיכון סביכון וסרכיכון כל אנש ישראל: טפליכון נשיכון וגיורך די בגו משריתך מלקט אעך עד מלי מימך: לאעלותך בקימא דייי אלהך ובמומתיה דייי אלהך גזר עמך יומא דין: בדיל לקימא יתך יומא דין קדמוהי לעם והוא יהי לך לאלה כמא דמליל לך וכמא דקיים לאבהתך לאברהם ליצחק וליעקב: ולא עמכון בלחודיכון אנא גזר ית קימא הדא וית מומתא הדא: ארי ית מן דאיתוהי הכא עמנא קאים יומא דין קדם ייי אלהנא וית מן דליתוהי הכא עמנא יומא דין: ארי אתון ידעתון ית דיתבנא בארעא דמצרים וית דעברנא

Tex. Heb.

עברנו בקרב הגוים אשר עברתם
ותראו את שקוציהם ואת גלליהם
עץ ואבן כסף וזהב אשר עמהם
פן יש בכם איש או אשה או
משפחה או שבט אשר לבבו
פנה היום מעם יהוה אלהינו
ללכת לעבד את אלהי הגוים ההם
פן יש בכם שרש פרה ראש
ולענה והיה בשמעו את דברי
האלה הזאת והתברך בלבבו
לאמר שלום יהיה לי כי בשררות
לבי אלך למען ספות הרוה את
הצמאה לא יאבה יהוה סלח לו
כי אז יעשן אף יהוה וקנאתו
באיש ההוא ורבצה בו כל האלה
הכתובה בספר הזה ומחה יהוה
את שמו מתחת השמים והבדילו
יהוה לרעה מכל שבטי ישראל
ככל אלות הברית הכתובה
בספר התורה הזה ואמר הדור
האחרון בניכם אשר יקומו
מאחריכם והנכרי אשר יבא
מארץ רחוקה וראו את
מכות הארץ ההוא ואת תחלאיה
אשר חלה יהוה בה
גפרית ומלח שרפה כל ארצה
לא תזרע ולא תצמח ולא

Primitiua heb.

ראה שקץ · איש · שפחה · ברך · שלם היה · ילך ספה · אבה · עשן · כתב · בדל · רוע · אלה ברת · ירה · בוא · רחק ראה · נכה חלה · זרע צמח

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

trãsiuistis: τ vidistis abominatiões eoꝝ: τ
παρήλθετε, καὶ ἴδετε τὰ βδελύγματα αὐτῶν, καὶ
idola eoꝝ: lignũ τ lapidẽ argẽtũ τ au-
τὰ εἴδωλα αὐτῶν, ξύλον καὶ λίθον ἀργύριον καὶ χρυ-
rũ; q̃ sũt apud eos. ne q̃s sit in vobis vir aut
σίον, ἅ ἐστι παρ᾽ αὐτοῖς. μή τις ἐστὶν ἐν ὑμῖν ἀνὴρ ἢ
mulier aut familia aut trib⁹: cui⁹ mens auersa ẽ
γυνὴ ἢ πατριὰ ἢ φυλή, τίνος ἡ διάνοια ἐξέκλινεν
a dño deo vro: vt vadat ad seruiẽdũ
ἀπὸ κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν, πορεύεσθαι λατρεύειν
diis gẽtiũ illaꝝ. ne q̃ sit in vobis ra-
τοῖς θεοῖς τῶν ἐθνῶν ἐκείνων. μή τις ἐστὶν ἐν ὑμῖν ῥί-
dix sursũ germinãs felle τ amaritudine. τ erit si au-
ζα ἄνω φύουσα χολῇ καὶ πικρίᾳ. καὶ ἔσται ἐὰν ἀ-
dierit vba ĩpcatiõis hui⁹: τ bñdi-
κούσῃ τὰ ῥήματα τῆς ἀρᾶς ταύτης, καὶ ἐπιφη-
cat in corde suo: dicẽs: sctã mihi sint:
μίσηται ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, λέγων, ὅσιά μοι γένοι-
qm̃ in errore cordis mei am-
το, ὅτι ἐν τῇ ἀποπλανήσει τῆς καρδίας μου πο-
bulabo: vt nõ simul perdat peccator
ρεύσομαι, ἵνα μὴ συναπολέσῃ ὁ ἁμαρτωλὸς τὸν ἀ-
inocẽtẽ: nõ velit deus ignoscere ei:
ναμάρτητον, οὐ μὴ θελήσῃ ὁ θεὸς εὐϊλατεῦσαι αὐτῷ,
sed tũc cõburet furore dñi: τ zelus ei⁹
ἀλλ᾽ ἢ τότε ἐγκαυθήσεται ὀργὴ κυρίου, καὶ ὁ ζῆλος αὐ-
in hoĩe illo. τ adherebũt in
τοῦ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ. καὶ κολληθήσονται ἐν
eo oẽs maledictiões federis huius: scri-
αὐτῷ πᾶσαι αἱ ἀραὶ τῆς διαθήκης ταύτης, αἱ γε-
pte in volumie legis huius.
γραμμέναι ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ νόμου τούτου.
τ delebit dñs nomẽ eius de sub
καὶ ἐξαλείψει κύριος τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκ τῆς ὑπὸ
celo: τ dispget eũ dñs in mala ex
τὸν οὐρανόν, καὶ διαστελεῖ αὐτὸν κύριος εἰς κακὰ ἐκ
oĩbus filiis israel: iuxta oẽs maledictões
πάντων τῶν υἱῶν ἰσραήλ, κατὰ πάσας τὰς ἀρὰς
federis scriptas in libro
τῆς διαθήκης τὰς γεγραμμένας ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ
legis huius. τ dicẽt gñatio altera filij
νόμου τούτου. καὶ ἐροῦσιν ἡ γενεὰ ἡ ἑτέρα οἱ υἱοὶ
vri: q surgẽt post vos: τ peregrinus: q
ὑμῶν, οἱ ἀναστήσονται μεθ᾽ ὑμᾶς, καὶ ὁ ἀλλότριος, ὃς
venerit de tra longinqua: τ videbũt pla-
ἂν ἔλθῃ ἐκ γῆς μακρόθεν, καὶ ὄψονται τὰς πλη-
gas tre illius τ infirmitates eius: q̃s
γὰς τῆς γῆς ἐκείνης καὶ τὰς νόσους αὐτῆς, ἃς
immisit dñs sup eam sulphur τ sal ar-
ἀπέστειλεν κύριος ἐπ᾽ αὐτήν, θεῖον καὶ ἅλας κα-
dens: oĩs tra eius nõ seminabi-
τακεκαυμένον, πᾶσα ἡ γῆ αὐτῆς οὐ σπαρήσε-
tur: neq; germinabit: neq;
ται, οὐδὲ ἀνατελεῖ, οὐδὲ μὴ

D

Trãsla. B. Hiero.

transierimus per medium nationum q̃s trãseũtes vidistis abominatiões & sordes. i. idola eorũ lignũ & lapidẽ argentũ & aurũ q̃ colebant. Ne forte sit inter vos vir aut mulier familia aut tribus cuius cor auersum est hodie a domino deo nostro. vt vadat & seruiat diis illarum gentium & sit inter vos radix germinans fel & amaritudinẽ. Cumq; audierit verba iuramenti huius benedicat sibi in corde suo, dicens: pax erit mihi: & ambulabo in prauitate cordis mei: & absumat ebria sitientem & dñs non ignoscat ei. sed tunc q̃ maxime furor eius fumet: & zelus cõtra hoĩem illum: & sedeant sup eũ oĩa maledicta q̃ scripta sũt in hoc volumine. & deleat dñs nomen eius sub celo: & consumat eum in perditione ex omnibus tribubus israel iuxta maledictiones que in libro legis huius ac federis cõtinẽtur. Dicetq; sequẽs gñatio & filii qui nascentur deinceps & peregrini qui de lõge venerint vidẽtes plagas terre illius: & infirmitates quibus eam afflixerit dominus sulphure & salis ardore comburens. ita vt vltra nõ seratur: nec vires quippiam germinet

Transla. Chal.

ביני עממיא דעברתון: וחזיתון ית שקוציהון וית טעותהון אעא ואבנא כספא ודהבא דעמהון: דילמא אית בכון גבר או איתא או זרעית או שבטא דליביה פני יומא דין מדחלתא דייי אלהנא למהך למפלח ית טעות עממיא האינון דילמא אית בכון גבר מהרהר חטאין או זדון: ויהי כמשמעיה ית פתגמי מומתא הדא ויחשב בלביה למימר שלמא יהי לי ארי בהרהור לבי אנא אזיל בדיל לאוספא ליה חטאי שלותא על זדנותא: לא יבי ייי למשבק ליה ארי בכין יתקף רוגזא דייי וחמתיה בגברא ההוא וידבקון ביה כל לוטיא דכתיבין בספרא הדין וימחי ייי ית שמיה מתחות שמיא: ויפרשיניה ייי לביש מכל שבטי ישראל ככל לוטי קימא דכתיבין בספר אוריתא הדין: ויימר דרא בתראה בניכון דיקומון מן בתריכון ובר עממין דייתי מארע רחיקא ויחזון ית מחתא דארעא ההיא וית מרעהא דאמרע ייי בה: וגפריתא ומלחא יקידא כל ארעה לא תזדרע ולא תצמח ולא

Interp. chal.

per medium populorum per quos transistis et vidistis abominationes eorum τ idola eorum lignea et lapidea argentea τ aurea que sunt in eis. Ne forte sit in vobis vir aut mulier aut familia aut tribus cui⁹ cor auersuꝫ est hodie a timore dñi dei nostri: vt vadat et seruiat idolis populoꝝ illorũ: ne forte sit in vobis vir cogitãs peccata aut supbiam. Et cum audierit verba iuramẽti huius cogitet in corde suo dicens. Pax erit mihi qm̃ in cogitatione cordis mei ego ambulabo: vt addãtur ei peccata ignorãtie peccatis supbie. Non volet dñs dimittere ei: sed tunc irascetur furor dñi τ indignatio eius cõtra virũ illum: τ adherebunt ei oẽs maledictiones que scripte sunt in libro legis huius: τ delebit dñs nomen eius sub celo. Et diuidet eum dñs in malũ de oibus tribubus israel: iuxta oẽs maledictiones federis que scripte sunt in libro legis huius. Et dicet generatio sequẽs τ filij vestri qui surgent post vos τ filij alienigenaꝝ qui venerit de terra longinqua: videntes plagas terre i'l'i⁹ τ infirmitates eius quibus afflixerit eam dñs: sulphure τ sale combusta erit omnis terra eius: non seminabitur: neq; germinabit neq;

Primitiua chal.

חזה טעה · אנתא פנה · יהר פלח · הרהר זוד הוה · שמע חשב אמר · יסף שלה אבה · שבק תקף יחם · דבק מחה פרש · קום · אתא חזה מחא · רוע זרע צמח

יעלה בה כל עשב כמהפכת סדם ועמרה אדמה וצביים אשר הפך יהוה באפו ובחמתו: ואמרו כל הגוים על מה עשה יהוה ככה לארץ הזאת מה חרי האף הגדול הזה: ואמרו על אשר עזבו את ברית יהוה אלהי אבתם אשר כרת עמם בהוציאו אתם מארץ מצרים: וילכו ויעבדו אלהים אחרים וישתחוו להם אלהים אשר לא ידעום ולא חלק להם: ויחר אף יהוה בארץ ההוא להביא עליה את כל הקללה הכתובה בספר הזה: ויתשם יהוה מעל אדמתם באף ובחמה ובקצף גדול וישלכם אל ארץ אחרת כיום הזה: הנסתרת ליהוה אלהינו והנגלת לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת:

Ca. xxx.

והיה כי יבאו עליך כל הדברים האלה הברכה והקללה אשר נתתי לפניך והשבת אל לבבך בכל הגוים אשר הדיחך יהוה אלהיך שמה: ושבת עד יהוה אלהיך ושמעת בקלו ככל אשר

עלה הפך · יחם · חרה · יצא · עבד שחה · חרה · בוא · כתב · נתש · גדל שלך · סתר · גלה עלם · עשה דבר · בוא · נתן · פנה שוב · נדח · קול

in exemplum subuersionis sodome & gomorre: adame & seboim quas subuertit dominus in ira & in furore suo. & dicent omnes gentes. Quare sic fecit dominus terre huic? Que ē hec ira furoris eius immensa? Et respondebunt. Quia dereliquerunt pactum domini qd pepigit cū patrib⁹ eorum quando eduxit eos de terra egypti. & seruierunt diis alienis & adorauerunt eos quos nesciebant: & quibus nō fuerant attributi: idcirco iratus est furor dñi cōtra terram istā vt induceret super eam omnia maledicta que in hoc volumine scripta sunt: & eiecit eos de terra sua in ira & in furore & in indignatione maxima: & proiecit in terram alienā sicut hodie comprobatur. Abscondita: domino deo nostro: q̄ manifesta sunt: nobis & filiis nostris vsq ī sempiternum: vt faciamus vniuersa legis huius.

Cap. 30.

Cum ergo venerint super te omnes sermones isti: benedictio siue maledictio quam proposui in cōspectu tuo: & ductus penitudine cordis tui in vniuersis gētibus in q̄s disperserit te dñs deus tuus; & reuersus fueris ad eum: & obedieris eius imperiis: sicut

crescet in ea oē viride. sicut subuersa ē
ἀναβῆ ἐπ' αὐτῆς πᾶν χλωρόν. ὥσπερ κατεστράφη
sodoma τ gomorra: adame τ seboim: quas sub-
σόδομα καὶ γόμορρα, ἀδαμὰ καὶ σεβωίμ, ἃς κα-
uertit dñs in furore suo τ ira. τ dicēt
τέστρεψεν κύριος ἐν θυμῷ αὐτοῦ καὶ ὀργῇ. καὶ ἐροῦ-
oēs gētes q̄re fecit dñs sic
σι πάντα τὰ ἔθνη διατί ἐποίησε κύριος οὕτω τῇ
tre huic? quis furor ire imēsus iste?
γῇ ταύτῃ; τίς ὁ θυμὸς τῆς ὀργῆς ὁ μέγας οὗτος;
τ dicent: quia dereliquerūt pactū dñi
καὶ ἐροῦσιν, ὅτι κατέλιπον τὴν διαθήκην κυρίου τοῦ
dei patrum suorū: q̄ pepigit patri-
θεοῦ τῶν πατέρων αὐτῶν, ἃ διέθετο τοῖς πατρά-
b⁹ eorū: qñ eduxit eos de tra egypti.
σιν αὐτῶν, ὅτε ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἐκ γῆς αἰγύπτου.
τ abeuntes fuierūt diis alienis: τ
καὶ πορευθέντες ἐλάτρευσαν θεοῖς ἑτέροις, καὶ
adorauerūt eos: quos nō sciebant: neq
προσεκύνησαν αὐτοῖς, οἷς οὐκ ἠπίσταντο, οὐδὲ
distribuit illis. τ iratus ē dñs furore cōtra
διένειμεν αὐτοῖς. καὶ ὠργίσθη κύριος θυμῷ ἐπὶ
trā illā vt induceret sup eam iuxta oēs
τὴν γῆν ἐκείνην ἐπαγαγεῖν ἐπ' αὐτὴν κατὰ πάσας
maledictiōes scriptas in libro le-
τὰς ἀρὰς τὰς γεγραμμένας ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ νό-
gis hui⁹. τ eiecit eos dñs de tra
μου τούτου. καὶ ἐξῆρεν αὐτοὺς κύριος ἀπὸ τῆς γῆς
eorū in furore τ ira τ indignatiōe magna val-
αὐτῶν ἐν θυμῷ καὶ ὀργῇ καὶ παροξυσμῷ μεγάλῳ σφό-
de: τ proiecit eos in trā alienā sicut
δρα, καὶ ἐξέβαλεν αὐτοὺς εἰς γῆν ἑτέραν ὡσεὶ
nūc. occulta dño deo nostro: at ma-
νῦν. τὰ κρυπτὰ κυρίῳ τῷ θεῷ ἡμῶν, τὰ δὲ φα-
nifesta nobis τ filiis nostris in sēpiternū: vt faciam⁹
νερὰ ἡμῖν καὶ τοῖς τέκνοις ἡμῶν εἰς τὸν αἰῶνα, ποιεῖν
vniuersa verba legis huius.
πάντα τὰ ῥήματα τοῦ νόμου τούτου. Ca. 30

Et erit cū venerit sup te oia
Καὶ ἔσαι ὡς ἂν ἔλθωσιν ἐπὶ σὲ πάντα τὰ
verba hec: bñdictio τ maledictio: quā
ῥήματα ταῦτα, ἡ εὐλογία καὶ ἡ κατάρα, ἣν
dedi añ faciē tuā: τ susceperis in
δέδωκα πρὸ προσώπου σου, καὶ δέξῃ εἰς τὴν
cor tuū in vniuersis gentib⁹: vbicūq dis-
καρδίαν σου ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν, οὗ ἂν δια-
perserit te dñs de⁹ tuus illuc: τ reuer-
σκορπίσῃ σε κύριος ὁ θεός σου ἐκεῖ, καὶ ἐπι-
sus fueris ad dñm deū tuū: τ obedie-
στραφήσῃ ἐπὶ κύριον τὸν θεόν σου, καὶ ὑπακού-
ris voci eius iuxta oia q̄
σῃ τῆς φωνῆς αὐτοῦ κατὰ πάντα ὅσα

Gen. 19.a. — 3.Re. 9.g. Hiere. 22.c. — A

Transla. Chal.

יסק בה כל עשבא כהפכתא סדום ועמורה אדמה וצבוים דהפך ייי ברוגזיה ובחמתיה: ויימרון כל עממיא על מה עבד ייי כדין לארעא הדא מה תקוף רוגזא רבא הדין: ויימרון על דשבקו ית קימא דייי אלהא דאבהתהון דגזר עמהון באפקותיה יתהון מארעא דמצרים: ואזלו ופלחו לטעות עממיא וסגידו להון דחלן דלא ידעינון ולא אוטיבא להון: ותקיף רוגזא דייי בארעא ההיא לאיתאה עלה ית כל לוטיא דכתיבין בספרא הדין: וטלטלינון ייי מעל ארעהון ברגז ובחמה ובתקוף רב ואגלינון לארע אחרי כיומא הדין: דמטמרן קדם ייי אלהנא ודגליין לנא ולבננא עד עלמא למעבד ית כל פתגמי אוריתא הדא:

Ca. xxx.

ויהי ארי ייתון עלך כל פתגמיא האלין ברכן ולוטין דיהבית קדמך ותתיב ללבך בכל עממיא דאגלינך ייי אלהך לתמן: ותתוב לדחלתא דייי אלהך ותקבל במימריה ככל

Primitiua chal.

יחם · אמר רגז · קום נפק · טעה יטב · גלה · טמר גלה עבד · הוה אתא · תוב קבל

Interp. chal.

crescet in ea oīs herba: sicut subuersio sodome τ gomorre adame τ seboī: quas subuertit dñs in ira sua τ in furore suo. et dicēt oēs populi propter qd fecit dñs sic terre huic? q̄ est ira furoris magni hui⁹? Et dicēt. quia dereliquerūt pactū dñi dei patrū suorū qd statuit cū eis qñ eduxit eos de terra egypti: τ ambulauerūt τ seruierūt idolis populorū τ adorauerūt portēta q̄ nescierūt et q̄ non possūt bene facere eis. Et iratus est furor dñi cōtra terrā illā: vt induceret sup eā oēs maledictiōes que scripte sunt in libro hoc. Et eiecit eos dñs de terra sua in ira τ in indignatione τ in furore magno: et migrare fecit eos in terrā aliā: sicut in die hac. Que occulta sunt: sint coram dño deo nostro: que autē manifesta sunt: nobis τ filiis nostris vsq in seculū: vt faciamus omnia verba legis huius. Ca. 30.

Et erit cum venerint sup te oia verba hec benedictionū τ maledictionū que posui coram te: cōuerteris ad cor tuū in oībus populis ad quos migrare te fecit dominus. Et cōuerteris ad timorē domini dei tui: τ obedies verbo eius iuxta omnia

ego tibi pcipio hodie: ex toto corde
ἐγώ σοι ἐντέλλομαι σήμερον, ἐξ ὅλης τῆς καρδίας
tuo τ ex tota aīa tua: τ sanabit do-
σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἰάσεται κύ-
min⁹ peccata tua: τ miserebit tui: τ
ριος τὰς ἁμαρτίας σου, καὶ ἐλεήσει σε, καὶ
rursū cōgregabit te de cūctis gētib⁹: in
πάλιν συνάξει σε ἐκ πάντων τῶν ἐθνῶν, εἰς
quas dispsit te dñs de⁹ tu⁹ illuc. si fuerit
οὓς διεσκόρπισέ σε κύριος ὁ θεός σου ἐκεῖ. ἐὰν ἡ
dispsio tua a sūmitate celi: inde
ἡ διασπορά σου ἀπ' ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ, ἐκεῖθεν
cōgregabit te dñs de⁹ tu⁹: τ illinc assumet
συνάξει σε κύριος ὁ θεός σου, καὶ ἐκεῖθεν λήψεταί
te: τ introducet te dñs de⁹ tu⁹ in trā q̄
σε, καὶ εἰσάξει σε κύριος ὁ θεός σου εἰς τὴν γῆν, ἣν
possederūt pres tui: τ possidebis
ἐκληρονόμησαν οἱ πατέρες σου, καὶ κληρονομήσεις
eam: τ bñ tibi faciet τ numerosiorē te faci-
αὐτήν, καὶ εὖ σε ποιήσει, καὶ πλεονασόν σε ποιή-
et sup pres tuos. τ mūdabit
σει ὑπὲρ τοὺς πατέρας σου. καὶ περικαθαριεῖ
dñs cor tuū: τ cor semi-
κύριος τὴν καρδίαν σου, καὶ τὴν καρδίαν τοῦ σπέρ-
nis tui: vt diligas dñm deū tuū ex toto
ματός σου, ἀγαπᾶν κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης
corde tuo τ ex tota aīa tua: vt
τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, ἵνα
viuas tu. τ dabit dñs deus tu⁹ maledictiōes has
ζῇς σύ. καὶ δώσει κύριος ὁ θεός σου τὰς ἀρὰς ταύ-
sup inimicos tuos: τ sup odiētes
τας ἐπὶ τοὺς ἐχθρούς σου, καὶ ἐπὶ τοὺς μισοῦντάς
te: qui psecuti sūt te. τ tu reuerteris τ audies
σε, οἳ ἐδίωξάν σε. καὶ σὺ ἐπιστραφήσῃ καὶ εἰσακούσῃ
vocē dñi dei tui: τ facies
τῆς φωνῆς κυρίου τοῦ θεοῦ σου, καὶ ποιήσεις τὰς
mādata eius: q̄ ego pcipio tibi hodie.
ἐντολὰς αὐτοῦ, ὅσας ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σήμερον.
τ abūdare faciet te dñs deus tuus in oī ope-
καὶ πολυωρήσει σε κύριος ὁ θεός σου ἐν παντὶ ἔργῳ
manuū tuarū: τ in sobole vteri tui:
τῶν χειρῶν σου, καὶ ἐν τοῖς ἐκγόνοις τῆς κοιλίας σου,
τ in fetibus iumētorū tuorū: τ in fructi-
καὶ ἐν τοῖς ἐκγόνοις τῶν κτηνῶν σου, καὶ ἐν τοῖς γεννή-
bus tre tue: qm̄ reuertet dñs deus tuus vt gau-
μασι τῆς γῆς σου, ὅτι ἐπιστρέψει κύριος ὁ θεός σου εὐφραν-
deat sup te in bonis: sicut gauisus ē in pa-
θῆναι ἐπὶ σὲ εἰς ἀγαθά, καθότι ηὐφράνθη ἐπὶ τοῖς πα-
tribus tuis: si audieris vocē dñi dei tui: vt
τράσι σου, ἐὰν εἰσακούσῃς τῆς φωνῆς κυρίου τοῦ θεοῦ σου, φυ-
custodias pcepta eius τ iustificatiōes ei⁹
λάσσεσθαι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ καὶ τὰ δικαιώματα αὐτοῦ
scriptas in libro legis huius: si
τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ νόμου τούτου, ἐὰν

B

ego hodie precipio tibi cum filiis tuis in toto corde tuo: & in tota anima tua: reducet te dñs deus tuus de captiuitate tua: ac miserebitur tui. & rursum congregabit te de cūctis populis in quos te ante dispersit. Si ad cardines celi fueris dissipatus: inde te retrahet domin⁹ deus tuus. & assumet atq introducet in terrā quā possederunt patres tui & obtinebis eā. & bñdicens tibi maioris numeri te eē faciet q̄ fuerunt patres tui. Circumcidet dñs deus tuus cor tuū: & cor seminis tui vt diligas dominum deum tuum ex toto corde tuo: & in tota aīa tua: vt possis viuere. Oēs autem maledictiones has conuertet super inimicos tuos: & eos qui oderunt te & persequūntur. Tu aūt reuerteris & audies vocem domini dei tui: faciesq vniuersa mandata que ego precipio tibi hodie. & abundare te faciet dñs deus tuus in cunctis opibus manuū tuarum in sobole vteri tui: & ī fructu iumētorum tuorum: in vbertate terre tue: & in rerum oim largitate. Reuertetur enī dñs vt gaudeat sup te in oīb⁹ bōis sicut gauisus est ī patribus tuis si tñ audieris vocē dñi dei tui & custodieris precepta eius: & cerimonias q̄ in hac lege scripta sunt. &

אנכי מצוך היום אתה ובניך בכל לבבך ובכל נפשך: ושב יהוה אלהיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך מכל העמים אשר הפיצך יהוה אלהיך שמה: אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך יהוה אלהיך ומשם יקחך: והביאך יהוה אלהיך אל הארץ אשר ירשו אבתיך וירשתה והיטבך והרבך מאבתיך: ומל יהוה אלהיך את לבבך ואת לבב זרעך לאהבה את יהוה אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך למען חייך: ונתן יהוה אלהיך את כל האלות האלה על איביך ועל שנאיך אשר רדפוך: ואתה תשוב ושמעת בקול יהוה ועשית את כל מצותיו אשר אנכי מצוך היום: והותירך יהוה אלהיך בכל מעשה ידך בפרי בטנך ובפרי בהמתך ובפרי אדמתך לטובה כי ישוב יהוה לשוש עליך לטוב כאשר שש על אבתיך: כי תשמע בקול יהוה אלהיך לשמר מצותיו וחקתיו הכתובה בספר התורה הזה כי

צוה · שוב · שבה · פוץ · נדח · קבץ · לקח בוא · ירש רבה · מול · חיה · אלה · שוב · עשה · צוה · יתר · בטן · טוב · שוש · שמע · חקק כתב · ספר

Transla. Chal.

דאנא מפקיד לך יומא דין את ובנך בכל לבך ובכל נפשך: ויתיב ייי אלהך ית שבי גלותך וירחם עלך ויתוב ויכנשינך מכל עממיא דבדרך ייי אלהך לתמן: אם יהוין גלותך בסיפי שמיא מתמן יכנשינך ייי אלהך ומתמן יקרבינך: ויעילנך ייי אלהך לארעא דירתו אבהתך ותירתה ויוטב לך ויסגינך מאבהתך: ויעדי ייי אלהך ית טפשות לבך וית טפשות לבא דבנך למרחם ית ייי אלהך בכל לבך ובכל נפשך בדיל חייך: ויתן ייי אלהך ית כל לוטיא האלין על בעלי דבבך ועל סנאך דרדפוך: ואת תתוב ותקבל למימרא דייי ותעביד ית כל פיקודוהי דאנא מפקיד לך יומא דין: ויותרינך ייי אלהך בכל עובדי ידך בולדא דמעך ובולדא דבעירך ובאיבא דארעך לטבא ארי יתוב ייי למחדי עלך לטבא כמא דחדי על אבהתך: ארי תקבל למימרא דייי אלהך למיטר פיקודוהי וקימוהי דכתיבן בספר אוריתא הדין ארי

Interp. chal.

q̄ ego precipio tibi hodie tu τ filii tui in toto corde tuo et in tota aīa tua. Et reducet dñs deus tu⁹ captiuitatē transmigrationis tue: τ miserebit tui: τ cōuertet τ congregabit te ex oībus populis in quibus dispersit te dñs de⁹ tuus. Si fuerit dispsio tua in fines celi: inde cōgregabit te dñs de⁹ tuus: τ inde applicabit te. τ introducet te dñs de⁹ tuus in terrā quā possederūt pres tui τ possidebis eā: τ bene faciet tibi: τ multiplicabit te magis q̄ pres tuos. et auferet dñs de⁹ tuus insipientiā cordis tui τ insipientiā cordis filiorū tuorū: vt diligas dñm deū tuū in toto corde tuo τ in tota aīa tua: vt viuas. Et dabit dñs de⁹ tuus oēs maledictiōes has sup inimicos tuos τ sup hostes tuos qui psecuti fuerūt te. Tu autē cōuerteris τ obedies verbo dñi: τ facies oia precepta eius q̄ ego pcipio tibi hodie. et abūdare te faciet dñs deus tu⁹ in oībus opibus manuū tuarū in fetu ventris tui τ in fetu iumētorum tuorū τ in fructu terre tue in bonum: quoniā conuertetur dñs vt gaudeat super te in bonū sicut gauisus est sup patres tuos. Si obedieris verbo domini dei tui vt custodias precepta eius τ mandata eius que scripta sunt in libro legis hui⁹: qm̄

Primitiua chal.

גלה · הוה · עול · סנא · חיה · קבל · יתר · אבב

תשוב אל יהוה אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך: כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום לא נפלאת הוא ממך ולא רחקה הוא: לא בשמים הוא לאמר מי יעלה לנו השמימה ויקחה לנו וישמענו אתה ונעשנה: ולא מעבר לים הוא לאמר מי יעבר לנו אל עבר הים ויקחה לנו וישמענו אתה ונעשנה: כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשתו: ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע: אשר אנכי מצוך היום לאהבה את יהוה אלהיך ללכת בדרכיו ולשמר מצותיו וחקתיו ומשפטיו וחיית ורבית וברכך יהוה אלהיך בארץ אשר אתה בא שמה לרשתה: ואם יפנה לבבך ולא תשמע ונדחת והשתחוית לאלהים אחרים ועבדתם: הגדתי לכם היום כי אבד תאבדון לא תאריכן ימים על האדמה אשר אתה עבר את הירדן לבוא שמה לרשתה: העדתי

צוה פלא רחק עלה לקח שמע עשה עבר קרב פה עשה נתן פנה חיה רוע צוה אהב הלך צוה חקק שפט חיה רבב בוא ירש פנה שמע דחה שחה נגד אבד ארך יום בוא ירש עוד

reuertaris ad dominū deum tuum in toto corde tuo: & in tota anima tua. Mandatum hoc quod ego precipio tibi hodie non supra te est: neq; procul positum nec in celo situm: vt possis dicere quis nostrum valet ad celū ascēdere vt deferat illud ad nos vt audiamus atq; opere compleamus: neq; trans mare positū vt causeris & dicas: quis e nobis poterit mare trāsfretare: & illud ad nos vsq; deferre: vt possimus audire & facere quod preceptū ē: sed iuxta te est sermo valde in ore tuo & in corde tuo vt facias illū. Cōsidera q hodie proposuerim in cōspectu tuo vitam & bonum: & e cōtrario mortem & malum: vt diligas dominū deū tuum & ambules in viis eius: & custodias mandata illius & cerimonias atq; iudicia: & viuas: atq; multiplicet te benedicatq; tibi in terra ad quam ingredieris possidendam. Si autē auersū fuerit cor tuū & audire nolueris atq; errore deceptus adoraueris deos alienos & seruieris eis: predico tibi hodie q peras & paruo tempore moreris in terra: ad quam iordane trāsmissō ingredieris possidēdā. Testes inuoco

Ro. 10 b.

C

cōuersus fueris ad dñm deū tuū ex toto corde tuo & ex tota aīa tua: qm mandatū hoc q̄d ego p̄cipio tibi hodie: nō graue est: neq; procul a te est: nō in celo est: dicēs: quis ascendet nfm in celū: & accipiet nobis illud: & audiētes illud faciemus. neq; trās mare est: dicēs: quis trāsfretabit ad trās mare: & accipiet nobis illud: & audientes illud faciemus. iuxta te est vbū valde in ore tuo: & in corde tuo & in manib' tuis vt facias illud. ecce dedi ante faciē tuā hodie vitā & mortē: bonū & malū. si aūt audieritis mādata dñi dei vrī: que ego precipio vobis hodie: vt diligatis dñm deū tuū: ambuletis in oibus vijs eius: & custodiatis iustificatiōes ei' & mādata eius & iudicia: & viuetis: & multi eritis: & bñdicet tibi dñs deus tuus in oi terra: ad q̄ ingrederis illuc possidēdā eā. & si auersū fuerit cor tuū: & nō audieris: & errore deceptus adoraueris deos alienos: & seruieris eis: annūcio tibi hodie q p̄ditiōe peribitis: & nō lōgeui eritis in terra: in q̄ vos trāsitis iordanē illuc vt possideatis eā. testes inuoco

ἐπιστραφῇς ἐπὶ κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, ὅτι ἡ ἐντολὴ αὕτη ἣν ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σήμερον, οὐχ ὑπέρογκός ἐστιν, οὐδὲ μακρὰν ἀπὸ σοῦ ἐστιν, οὐκ ἐν τῷ οὐρανῷ ἐστι, λέγων, τίς ἀναβήσεται ἡμῶν εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ λήψεται ἡμῖν αὐτήν, καὶ ἀκούσαντες αὐτὴν ποιήσομεν. οὐδὲ πέραν τῆς θαλάσσης ἐστί, λέγων, τίς διαπεράσει εἰς τὸ πέραν τῆς θαλάσσης, καὶ λήψεται ἡμῖν αὐτήν, καὶ ἀκούσαντες αὐτὴν ποιήσομεν. ἐγγύς σου ἐστὶ τὸ ῥῆμα σφόδρα ἐν τῷ στόματί σου, καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου καὶ ἐν ταῖς χερσί σου ποιεῖν αὐτό. ἰδοὺ δέδωκα πρὸ προσώπου σου σήμερον τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον, τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν. ἐὰν δὲ εἰσακούσητε τὰς ἐντολὰς κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν, ὅσας ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν σήμερον, ἀγαπᾶν κύριον τὸν θεόν σου, πορεύεσθαι ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ, καὶ φυλάσσειν τὰ δικαιώματα αὐτοῦ καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ καὶ τὰς κρίσεις, καὶ ζήσεσθε, καὶ πολλοὶ ἔσεσθε, καὶ εὐλογήσει σε κύριος ὁ θεός σου ἐν πάσῃ τῇ γῇ, εἰς ἣν εἰσπορεύῃ ἐκεῖ κληρονομῆσαι αὐτήν. καὶ ἐὰν μεταστῇ ἡ καρδία σου, καὶ μὴ εἰσακούσῃς, καὶ πλανηθεὶς προσκυνήσῃς θεοῖς ἑτέροις, καὶ λατρεύσῃς αὐτοῖς, ἀναγγέλλω σοι σήμερον ὅτι ἀπωλείᾳ ἀπολεῖσθε, καὶ οὐ μὴ πολυήμεροι γένησθε ἐπὶ τῆς γῆς, εἰς ἣν ὑμεῖς διαβαίνετε τὸν ἰορδάνην ἐκεῖ κληρονομῆσαι αὐτήν. διαμαρτύρομαι

D

a. 4. d.

Primitiua chal.

פקד פרש אמר נסק נסב שמע עבד עבר חזה חיה כבר רחם נטר קום דין סנא עול ירת פנה קבל טעה סגד פלח חוה אבד ארך עול סהד

Interp. chal.

conuerteris ad timorē dñi dei tui in toto corde tuo et in tota aīa tua. Quoniā preceptū hoc qd ego precipio tibi hodie nō est separatū a te: nec longe est. Non est in celis: vt dicas. Quis ascendet pro nobis in celū vt deferat illud nobis: & audiam' illud & faciamus illd. neq; est trans mare: vt dicas. Quis trāsibit p nobis trans mare: & afferet illud nobis: & audiemus illud & faciemus illud. sed iuxta te est sermo valde in ore tuo et in corde tuo: vt facias illū. Vide q posui corā te hodie vitam & bonū: & mortē & malū. quod ego precipio tibi hodie est: vt diligas dñm deum tuū: & vt ambules in vijs que recte sunt coram eo: & custodias precepta eius & mādata eius & iudicia ei': vt viuas & multiplices: & benedicat tibi dñs deus tuus in terra ad quā tu ingredieris possidendā. Et si auersū fuerit cor tuū et non obedieris: & erraueris & adoraueris idola populorū & seruieris eis: annuncio vobis hodie q perditione peribitis: non prolongabūtur dies vestri super terrā propter quā tu transis iordanem vt ingrediaris & possideas eam. Contestor

Transla. Chal.

תתוב לפולחנא דיוי אלהך בכל לבך ובכל נפשך: ארי תפקדתא הדא דאנא מפקד לך יומא דין לא מפרשא היא מנך ולא רחיקא היא: לא בשמיא היא למימר מן יסק לנא לשמיא ויסבה לנא וישמעננא יתה ונעבדנה: ולא מעברא לימא היא למימר מן יעבר לנא לעברא דימא ויסבה לנא וישמעננא יתה ונעבדנה: ארי קריב לך פתגמא לחדא בפומך ובלבך למעבדה: חזי דיהבית קדמך יומא דין ית חיי וית טבתא וית מותא וית בישא: דאנא מפקד לך יומא דין למרחם ית יוי אלהך למהך באורחן דתקנן קדמוהי ולמטר פקודוהי וקימוהי ודינוהי ותיחי ותסגי ויברכינך יוי אלהך בארעא דאת עליל לתמן למירתה: ואם יתפני לבך ולא תקביל ותטעי ותסגוד לטעות עממיא ותפלחינון: חויתי לכון יומא דין ארי מיבד תיבדון לא תורכון יומין על ארעא דאת עבר ית ירדנא למיעל לתמן למירתה: אסהדית

vobis hodie et celū & terrā: vitā & mortē dedi ante faciē vestrā: bñdictiōes & maledictiōes: elige vitā: vt viuas tu & semē tuū: vt diligas dñm deū tuū: audias vocē eius: & adhereas ei: qm hoc vita tua: & lōgitudo dierū tuorum: vt habites tu in terra: quā iurauit dñs patribus tuis abrahā & isaac & iacob vt daret eis.

ὑμῖν σήμερον τόν τε οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον δέδωκα πρὸ προσώπου ὑμῶν, τὴν εὐλογίαν καὶ τὴν κατάραν. καὶ ἔκλεξαι τὴν ζωήν, ἵνα ζῇς σὺ καὶ τὸ σπέρμα σου, ἀγαπᾶν κύριον τὸν θεόν σου, εἰσακούειν τῆς φωνῆς αὐτοῦ, καὶ ἔχεσθαι αὐτοῦ, ὅτι τοῦτο ἡ ζωή σου, καὶ ἡ μακρότης τῶν ἡμερῶν σου, κατοικεῖν σε ἐπὶ τῆς γῆς, ἧς ὤμοσε κύριος τοῖς πατράσιν σου ἀβραὰμ καὶ ἰσαὰκ καὶ ἰακὼβ δοῦναι αὐτοῖς.

Ca. 31.

A

Et finē fecit moyses loquēdi oia verba hec ad oēs filios israel. & dixit ad eos: cētū & viginti ānorū ego sum hodie: nō potero vltra ingredi & egredi. dñs aūt dixit ad me nō trāsibis iordanē hunc. dñs deus tuus qui preit ante faciē tuā: ipse delebit gētes has a facie tua: & possidebis eos: & iosue qui preit ante faciē tuā: sicut locutus ē dñs. & faciet dñs eis: sicut fecit seon & og duobus regibus amorreorū: qui fuerūt vltra iordanē: & terre eorū: sicut deleuit eos: & tradidit eos dñs corā vobis. & facietis eis: sicut p̄cepi vobis. viriliter agere & cōfortare: ne timeas: neq; paueas: neq; terrearis a cōspectu eorū: qm dñs deus tu' q̄ precedit

Καὶ συνετέλεσε μωυσῆς λαλῶν πάντας τοὺς λόγους τούτους πρὸς πάντας υἱοὺς ἰσραήλ. καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, ἑκατὸν καὶ εἴκοσι ἐτῶν ἐγώ εἰμι σήμερον, οὐ δυνήσομαι ἔτι εἰσπορεύεσθαι καὶ ἐκπορεύεσθαι. κύριος δὲ εἶπεν πρός με οὐ διαβήσῃ τὸν ἰορδάνην τοῦτον. κύριος ὁ θεός σου ὁ προπορευόμενος πρὸ προσώπου σου, αὐτὸς ἐξολοθρεύσει τὰ ἔθνη ταῦτα ἀπὸ προσώπου σου, καὶ κατακληρονομήσεις αὐτούς, καὶ ἰησοῦς ὁ προπορευόμενος πρὸ προσώπου σου, καθὰ ἐλάλησε κύριος. καὶ ποιήσει κύριος αὐτοῖς, καθὼς ἐποίησε σηὼν καὶ ὢγ τοῖς δυσὶ βασιλεῦσι τῶν ἀμορραίων, οἳ ἦσαν πέραν τοῦ ἰορδάνου, καὶ τῇ γῇ αὐτῶν, καθότι ἐξωλόθρευσεν αὐτούς, καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς κύριος ἐνώπιον ὑμῶν. καὶ ποιήσετε αὐτοῖς, καθὰ ἐνετειλάμην ὑμῖν. ἀνδρίζου, καὶ ἴσχυε, μὴ φοβοῦ, μηδὲ δειλία, μηδὲ πτοηθῇς ἀπὸ προσώπου αὐτῶν, ὅτι κύριος ὁ θεός σου ὁ προπορευόμενος

hodie celum & terram q proposuerim vobis vitam & bonū. bñdictionem & maledictionē. Elige ergo vitā vt & tu viuas & semen tuum & diligas dominum deum tuum atq; obedias voci eius: & illi adhereas. Ipse est enim vita tua & lōgitudo dierum tuorū. vt habites in terra p qua iurauit dñs patribus tuis abraā isaac & iacob vt daret eam illis. Cap. 31.

Abiit itaq; moyses & locutus est oia verba hec ad vniuersū israel. & dixit ad eos. Centum viginti annorum sum hodie. non possum vltra egredi & ingredi: preserti cum & dominus dixerit mihi: non transibis iordanē istum. Dñs ergo deus tuus transibit ante te. Ipse delebit omnes gentes has in cōspectu tuo: & possidebis eas. Et iosue iste transibit añ te. sicut locutus est dominus. Facietq; dominus eis sicut fecit seon & og regib' ammorreorum. & terre eorum delebitq; eos. Cum ergo & hos tradiderit vobis similiter facietis eis sicut precepi vobis. Viriliter agite & confortamini. Nolite timere nec paueatis ad conspectum eorum: quia dominus deus tuus ipse est ductor

בכם היום את השמים ואת הארץ החיים והמות נתתי לפניך הברכה והקללה ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך: לאהבה את יהוה אלהיך לשמע בקלו ולדבקה בו כי הוא חייך וארך ימיך לשבת על האדמה אשר נשבע יהוה לאבתיך לאברהם ליצחק וליעקב לתת להם:

Ca. xxxi.

וילך משה וידבר את הדברים האלה אל כל ישראל: ויאמר אלהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום לא אוכל עוד לצאת ולבוא ויהוה אמר אלי לא תעבר את הירדן הזה: יהוה אלהיך הוא עבר לפניך הוא ישמיד את הגוים האלה מלפניך וירשתם יהושע הוא עבר לפניך כאשר דבר יהוה: ועשה יהוה להם כאשר עשה לסיחון ולעוג מלכי האמרי ולארצם אשר השמיד אתם: ונתנם יהוה לפניכם ועשיתם להם ככל המצוה אשר צויתי אתכם: חזקו ואמצו אל תיראו ואל תערצו מפניהם כי יהוה אלהיך הוא ההלך

נתן פנה חיה קול חיה יום ישב שבע נתן דבר אמר יכל יצא עבר פנה שמד עשה צוה ירא ערץ

Transla. Chal.

בכון יומא דין ית שמיא וית ארעא חיי ומותא יהבית קדמך ברכן ולוטין ותתרעי בחיי בדיל דתיחי את ובנך: למרחם ית יוי אלהך לקבלא למימריה ולאתקרבא לדחלתיה ארי הוא חייך ואורכות יומך למתב על ארעא דקיים יוי לאבהתך לאברהם ליצחק וליעקב למתן להון:

Ca. xxxi.

ואזל משה ומליל ית פתגמיא האלין עם כל ישראל: ואמר להון בר מאה ועשרין שנין אנא יומא דין לית אנא יכיל עוד למפק ולמיעל ויוי אמר לי לא תעבר ית ירדנא הדין: יוי אלהך הוא עבר קדמך הוא ישיצי ית עממיא האלין מן קדמך ותירתינון יהושע הוא עבר קדמך כמא דמליל יוי: ויעביד יוי להון כמא דעבד לסיחון ולעוג מלכי אמוראה ולארעהון דשיצי יתהון: וימסרינון יוי קדמיכון ותעבדון להון ככל תפקידתא דפקידית יתכון: תקפו ועלימו לא תדחלון ולא תתברון מן קדמיהון ארי יוי אלהך מימריה דמדבר

Interp. chal.

vobis hodie celum & terrā: vitam & mortē posui corā te: benedictiones & maledictiones: eliges autē vitam vt viuas tu & filij tui: vt diligas dñm deum tuū: vt obedias verbo eius: & vt adhereas timori eius. Quoniā ipse est vita tua & prolongatio dierū tuorū: vt habites in terra pro qua iurauit dñs patribus tuis abraham isaac & iacob: vt daret eam illis. Ca. 31.

Abijt itaq; moyses & locut' est verba hec ad oēm israel: & dixit ad eos. Centū & viginti annorū etatis sum hodie: nō possum vltra egredi & ingredi: & dñs dixit ad me. Non transibis iordanē istum. Dñs deus tuus ipse transibit ante te: & ipse disperdet populos illos in cōspectu tuo: & possidebis eos. Josue aūt ipse transibit ante te: sicut locutus est dñs. Et faciet dñs eis sicut fecit seon & og regibus amorreorū & terre eorū: quia disperdidit eos. et tradet eos dñs in conspectu vestro: & facietis eis iuxta omnia precepta que precepi vobis. Confortamini & roboramini: ne timeatis neq; formidetis a facie eorum: quoniam verbum domini dei tui dux erit

Primitiua chal.

חיה רעה אמר קרב יהב קום נתן שנה נפק עול עבר שצא ירת עבד מסר פקד דחל תבר אמר דבר

Ter. Heb.

עמך לא ירפך ולא יעזבך: ויקרא משה ליהושע ויאמר אליו לעיני כל ישראל חזק ואמץ כי אתה תבוא את העם הזה אל הארץ אשר נשבע יהוה לאבתם לתת להם ואתה תנחילנה אותם: ויהוה הוא ההלך לפניך הוא יהיה עמך לא ירפך ולא יעזבך לא תירא ולא תחת: ויכתב משה את התורה הזאת ויתנה אל הכהנים בני לוי הנשאים את ארון ברית יהוה ואל כל זקני ישראל: ויצו משה אותם לאמר מקץ שבע שנים במעד שנת השמטה בחג הסכות: בבוא כל ישראל לראות את פני יהוה אלהיך במקום אשר יבחר תקרא את התורה הזאת נגד כל ישראל באזניהם: הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגרך אשר בשעריך למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את יהוה אלהיכם ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת: ובניהם אשר לא ידעו ישמעו ולמדו ליראה את יהוה אלהיכם כל הימים אשר אתם חיים על

Trāsla. B. Hiero.

tu: & nō dimittet nec dereliquet te. Vocauitq; moyses iosue & dixit ei coram omni israel. Cōfortare & esto robustus. Tu enim introduces populum istū in terram quā daturū se patribus eorū iurauit dn̄s: & tu eam diuides sorte. Et dominus qui ductor est vr̄: ipse erit tecum nō dimittet nec dereliquet te. Noli timere nec paueas. Scripsit itaq; moyses legem hanc & tradidit eam sacerdotibus filiis leui qui portabāt arcā federis dn̄i: & cunctis senioribus israel. Precepitq; eis dicens. Post septē annos anno remissiōis in solēnitate tabernaculorū cōuenietib⁹ cunctis ex israel: vt appareant in cōspectu dn̄i dei tui in loco quem elegerit dn̄s: leges verba legis huius corā oī israel: audiētib⁹ eis & in vnū omni populo congregato: tam viris q̄ mulieribus paruulis & aduenis qui sunt intra portas tuas vt audientes discant: & timeant dominum deum vestrum. & custodiant impleantq; omnes sermones legis huius. Filii quoq; eorum qui nunc ignorant vt audire possint & timeant dominum deum suum cunctis diebus quibus versantur in

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

μεθ' ὑμῶν, οὐ μή σε ἀνῇ οὐδὲ μή σε ἐγκαταλίπῃ. καὶ ἐκάλεσε μωυσῆς ἰησοῦν, καὶ εἶπεν αὐτῷ ἐναντι παντὸς ἰσραήλ, ἀνδρίζου καὶ ἴσχυε, σὺ γὰρ εἰσελεύσῃ πρὸ προσώπου τοῦ λαοῦ τούτου εἰς τὴν γῆν, ἣν ὤμοσε κύριος τοῖς πατράσιν ὑμῶν, δοῦναι αὐτοῖς. καὶ σὺ κατακληρονομήσεις αὐτὴν αὐτοῖς. καὶ κύριος ὁ συμπορευόμενος μετὰ σοῦ, οὐκ ἀνήσει σε οὐδὲ μὴ ἐγκαταλίπῃ σε. μὴ φοβοῦ μηδὲ δειλία. καὶ ἔγραψε μωυσῆς τὰ ῥήματα τοῦ νόμου τούτου εἰς βιβλίον, καὶ ἔδωκεν αὐτὸ τοῖς ἱερεῦσιν τοῖς υἱοῖς λευὶ τοῖς αἴρουσι τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης κυρίου, καὶ τοῖς πρεσβυτέροις υἱῶν ἰσραήλ. καὶ ἐνετείλατο μωυσῆς αὐτοῖς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, λέγων, μετὰ ἑπτὰ ἔτη ἐν καιρῷ ἐνιαυτοῦ ἀφέσεως ἐν ἑορτῇ σκηνοπηγίας ἐν τῷ συμπορεύεσθαι πάντα ἰσραὴλ ὀφθῆναι ἐνώπιον κυρίου τοῦ θεοῦ σου, ἐν τῷ τόπῳ ᾧ ἂν ἐκλέξηται κύριος ὁ θεός σου, ἀναγνώσεσθε τὸν νόμον τοῦτον ἐναντίον παντὸς ἰσραὴλ εἰς τὰ ὦτα αὐτῶν. ἐκκλησιάσας τὸν λαὸν τοὺς ἄνδρας καὶ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ ἔκγονα, καὶ τὸν προσήλυτον τὸν ἐν ταῖς πόλεσί σου, ἵνα ἀκούσωσι, καὶ ἵνα μάθωσι φοβεῖσθαι κύριον τὸν θεὸν ὑμῶν. καὶ ἀκούσονται ποιεῖν πάντας τοὺς λόγους τοῦ νόμου τούτου. καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν οἳ οὐκ οἴδασιν, ἀκούσονται, καὶ μαθήσονται φοβεῖσθαι κύριον τὸν θεὸν ὑμῶν πάσας τὰς ἡμέρας, ἃς αὐτοὶ ζῶσιν ἐπὶ τῆς

vobiscū: nō te dimittet neq; te derelinq̄t. & vocauit moyses iosue: & dixit ei corā omni israel: viriliter age & esto robust⁹: tu enī intrabis an faciē populi huius in terrā: q̄ iurauit dn̄s patribus vr̄is: se daturū eis. & tu sorte diuides eā eis. & dn̄s progrediēs tecū: nō dimittet te neq; derelinq̄t te. nō timeas neq; paueas. & scripsit moyses v̄ba legis huius in librū: & dedit illū sacerdotibus filiis leui q̄ tollūt arcā federis dn̄i: & senioribus filiorū israel. & p̄cepit moyses eis in die illo: dicēs: post septē ānos in tp̄e anni remissiōis: in solēnitate scenophegie cū cōgregaret ois israel vt appareat corā dn̄o deo tuo: in loco quē elegerit dn̄s deus tuus: le geris legē hāc corā omni israel in aures eor. cōgrega populū viros & mulieres & filios: & aduenā q̄ in vrbibus tuis: vt audiāt: & vt discāt timere dn̄m deū vr̄m. & audiēt vt faciāt oēs sermōes legis huius. & filii eorū q̄ nō sciūt: audiēt: & discēt timere dn̄z deū vr̄m oēs dies: q̄s ipi viuūt in

B

Infra. co. Iosu. 1. b. 3. Re. 2. a.

C

Interp. chal.

Primitiua chal.

קדמך לא ישבקינך ולא ירחקינך: וקרא משה ליהושע ואמר ליה לעיני כל ישראל תקף ועלם ארי את תיעול עם עמא הדין לארעא דקיים יי לאבהתהון למתן להון ואת תחסנינה להון: ויי הוא מדבר קדמך מימריה יהי בסעדך לא ישבקינך ולא ירחקינך לא תדחל ולא תתבר: וכתב משה ית אוריתא הדא ויהבה לכהניא בני לוי דנטלין ית ארון קימא דיי ולכל סבי ישראל: ופקיד משה יתהון למימר מסוף שבע שנין בזמן שתא דשמיטתא בחגא דמטליא: במיתי כל ישראל לאתחזאה קדם יי אלהך באתרא דיתרעי תקרי ית אוריתא הדא קדם כל ישראל ותשמעינון: כנוש ית עמא גבריא ונשיא וטפלא וגיורך דבקרוך בדיל דישמעון ובדיל דילפון וידחלון קדם יי אלהכון ויטרון למעבד ית כל פתגמי אוריתא הדא: ובניהון דלא ידעו ישמעון ויילפון למדחל קדם יי אלהכון כל יומיא דאתון קימין על

coram te: nō relinquet te nec dimittet te. Et vocauit moyses iosue & dixit ei ante oculos omnis israel. Confortare & esto robustus: quia tu introduces populum istum in terrā quā iurauit dn̄s dare patribus eorū: & tu dabis eis eam in possessionē. Dn̄s aūt ipse dux erit coram te: verbū ei⁹ erit in auxiliū tuū: nō derelinquet te nec dimittet te: ne timeas neq; formides. Et scripsit moyses legē hanc: & tradidit eam sacerdotibus filiis leui q̄ portabant arcā federis dn̄i & oibus senioribus israel. Precepitq; moyses eis dicens. In fine septem annorū in tēpore anni remissionis in solēnitate tabernaculorū: cum venerit ois israel vt appareant coram dn̄o deo tuo in loco quē elegerit: leges legē istam corā omni israel: & audire facies eos. Cōgrega populū viros & mulieres paruulos & peregrinos tuos qui sunt in vrbibus tuis: vt audiant: & vt discant: & timeant coram domino deo vestro: & custodiant & faciant omnia verba legis huius. Filii quoq; eorum qui nescierunt: audient et discent timere coram domino deo vestro omnibus diebus quibus vos permanebitis super

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

γῆς, εἰς ἣν ὑμεῖς διαβαίνετε τὸν ἰορδάνην ἐκεῖ κληρονομῆσαι αὐτήν. καὶ εἶπε κύριος πρὸς μωυσῆν, ἰδοὺ ἤγγικασιν αἱ ἡμέραι τοῦ θανάτου σου, κάλεσον ἰησοῦν, καὶ στῆτε παρὰ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ ἐντελοῦμαι αὐτῷ. καὶ ἐπορεύθη μωυσῆς καὶ ἰησοῦς εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, καὶ ἔστησαν παρὰ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. καὶ κατέβη κύριος ἐν στύλῳ νεφέλης, καὶ ἔστη ἐπὶ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ ἔστη ὁ στῦλος τῆς νεφέλης ἐπὶ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς. καὶ εἶπε κύριος πρὸς μωυσῆν, ἰδοὺ σὺ κοιμᾷ μετὰ τῶν πατέρων σου. καὶ ἀναστὰς ὁ λαὸς οὗτος ἐκπορνεύσει ὀπίσω θεῶν ἀλλοτρίων τῆς γῆς, εἰς ἣν οὗτος εἰσπορεύεται ἐκεῖ εἰς αὐτήν, καὶ ἐγκαταλείψουσί με καὶ διασκεδάσουσι τὴν διαθήκην μου, ἣν διεθέμην αὐτοῖς. καὶ ὀργισθήσομαι θυμῷ αὐτοῖς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ καταλείψω αὐτούς, καὶ ἀποστρέψω τὸ πρόσωπόν μου ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἔσονται κατάβρωμα. καὶ εὑρήσουσιν αὐτὸν κακὰ πολλὰ καὶ θλίψεις. καὶ ἐρεῖ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, διότι οὐκ ἔστι κύριος ὁ θεός μου ἐν ἐμοί, εὕροσάν με τὰ κακὰ ταῦτα. ἐγὼ δὲ ἀποστροφῇ ἀποστρέψω τὸ πρόσωπόν μου ἀπ' αὐτῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ διὰ πάσας τὰς κακίας, ἃς ἐποίησαν, ὅτι ἐπέστρεψαν ἐπὶ θεοὺς ἀλλοτρίους. καὶ νῦν γράψατε τὰ ῥήματα τῆς ᾠδῆς ταύτης, καὶ διδάξατε αὐτὴν τοὺς υἱοὺς ἰσραήλ, καὶ ἐμβαλεῖτε αὐτὴν εἰς τὸ στόμα αὐτῶν, ἵνα γένηταί μοι ἡ ᾠδὴ αὕτη εἰς μαρτύριον ἐν υἱοῖς ἰσραήλ. εἰσάξω γὰρ αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν τὴν ἀγαθήν, ἣν ὤμοσα τοῖς πατράσιν αὐτῶν,

terra: ad quā vos transitis iordanē illuc vt possideatis eā. & dixit dn̄s ad moysen: ecce ꝓpinquauerunt dies mortis tue: voca iosue: & state apud portas tabernaculi testimonii: & precipiā ei. & abiit moyses & iosue in tabnaculū testimonii: & steterūt ad portas tabnaculi testimonii. & descēdit dn̄s i colūna nubis: & stetit in portis tabnaculi testimonii: & stetit colūna nubis ad portas tabnaculi. & dixit dn̄s ad moysen: ecce tu dormies cū patribus tuis. & surgēs populus iste fornicabitur post deos alienos terre: ad q̄ iste ingreditur illuc in eā: & derelinquēt me & irrita facient fedus meū: qđ pepigi cū eis. & irascar furore in eos in die illo: & derelinquā eos: & auertā faciē meā ab eis: & erūt deuoratio. & inuenient eū mala multa & afflictiões. & dicet in die illo: q̄ nō est dn̄s deus meus in nob: inuenerūt me mala hec. ego aūt auersiōe auertā faciē meā ab eis in die illo ꝓpter oēs nequitias: q̄s fecerūt: q̄z cōuersi sūt ad deos alienos. & nūc scribite v̄ba cātici huius. & docete illud filios isrl̄: & immittetis illud in os eorū: vt fiat mihi carmē illud in testimoniū in filiis isrl̄. introducā enī eos in terrā bonā: q̄ iurauī patribus eorū:

D

E

Trāsla. B. Hiero.

terra: ad quā vos iordane trāsmisso pergitis obtinendam. Et ait dominus ad moysen. Ecce prope sunt dies mortis tue. Voca iosue: & state in tabernaculo testimonii vt precipiā ei. Abierūt ergo moyses & iosue: & steterunt in tabernaculo testimonii. apparuitq; dn̄s ibi in colūna nubis q̄ stetit in introitu tabernaculi. dixitq; dominus ad moysen. Ecce tu dormies cum patribus tuis: & populus iste cōsurgēs fornicabitur post deos alienos in terra ad quā ingredietur vt habitet i ea ibi derelinquet me: & irritū faciet fedus quod pepigi cū eo. Et irascetur furor meus contra eū in die illo & derelinquā eū & abscōdā faciē meā ab eo: & erit in deuorationē. Inuenient eū oia mala & afflictiones: ita vt dicat in illo die. Vere quia non est deus mecum: inuenerunt me hec mala. Ego aūt abscondam & celabo faciem meam in die illo propter omnia mala que fecit: quia secutus ē deos alienos. Nunc itaq; scribite vobis canticum istud: & docete filios israel vt memoriter teneāt & ore decantent: & sit mihi carmen istud p testimonio inter filios israel. Introducā enim eum in terram pro qua iuraui patribus eius

Ter. Heb.

האדמה אשר אתם עברים את הירדן שמה לרשתה: ויאמר יהוה אל משה הן קרבו ימיך למות קרא את יהושע והתיצבו באהל מועד ואצונו וילך משה ויהושע ויתיצבו באהל מועד: וירא יהוה באהל בעמוד ענן ויעמד עמוד הענן על פתח האהל: ויאמר יהוה אל משה הנך שכב עם אבתיך וקם העם הזה וזנה אחרי אלהי נכר הארץ אשר הוא בא שמה בקרבו ועזבני והפר את בריתי אשר כרתי אתו: וחרה אפי בו ביום ההוא ועזבתים והסתרתי פני מהם והיה לאכל ומצאהו רעות רבות וצרות ואמר ביום ההוא הלא על כי אין אלהי בקרבי מצאוני הרעות האלה: ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא על כל הרעה אשר עשה כי פנה אל אלהים אחרים: ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם למען תהיה לי השירה הזאת לעד בבני ישראל: כי אביאנו אל האדמה אשר נשבעתי לאבתיו

Transla. Chal.

ארעא דאתון עברין ית ירדנא תמן למירתה: ואמר יי למשה הא קריבו יומך לממת קרי ית יהושע ואתעתדו במשכן זימנא ואפקדניה ואזל משה ויהושע ואתעתדו במשכן זימנא: ואתגלי יי במשכנא בעמודא דעננא וקם עמודא דעננא על תרע משכנא: ואמר יי למשה הא את שכיב עם אבהתך ויקום עמא הדין ויטעי בתר טעות עממי ארעא דהוא עליל לתמן ביניהון וישבקון דחלתי וישנון ית קימי דגזרית עמהון: ויתקף רוגזי בהון ביומא ההוא ואשבקינון ואסלק שכינתי מנהון ויהון לביזא ויערען יתהון בישן סגיאן ועקן ויימר ביומא ההוא הלא על דלית שכינת אלהי ביני ערעוני בישתא האלין: ואנא סלקא אסלק שכינתי מנהון ביומא ההוא על כל בישתא דעבד ארי אתפני בתר טעות עממיא: וכען כתובו לכון ית תושבחתא הדא ואלפה ית בני ישראל שויה בפומהון בדיל דתהי קדמי תושבחתא הדא לסהיד בבני ישראל: ארי אעילינון לארעא דקיימית לאבהתהון

Interp. chal.

terra: ꝓpter quā vos transitis iordanē vt possideatis eam. Et dixit dn̄s ad moysen. Ecce appropinquerunt dies tui vt moriaris: voca iosue & state in tabernaculo federis: vt precipiā ei. Et abiit moyses & iosue & steterunt in tabernaculo federis. Et reuelatus est dn̄s in tabernaculo in colūna nubis: & stetit colūna nubis super portā tabernaculi federis. Et dixit dn̄s ad moysen. Ecce tu dormies cū patribus tuis: & cōsurget populus iste & errabit post idola populorū terre ad quā ipse ingredietur inter eos: & relinquēt timorē meū: & mutabunt pactū meū qđ pepigi cum eis. et irascetur furor meus contra eos in tēpore illo: & proiiciā eos: & auferā maiestatē meā ab eis: & erunt in direptionē: & euenient eis mala & angustie multe: & dicet in tēpore illo. Quia nō est maiestas dei mei in medio mei: occurrerūt mihi hec mala. Ego aūt auferēs auferā maiestatem meā ab eis in tēpore illo: propter omnia mala que fecit: quoniā conuersi sunt ad idola populorū. Et nunc scribite vobis canticū istud: et docete illud filios israel: pone illud in ore eorum: vt sit coram me canticum istud in testimonium contra filios israel. introducā enī eos in terram quā iuraui patribus suis

Primitiua chal.

Trãsla. B. Hiero.

lacte & melle manãtẽ. Cunq; comederint & saturati crassiq; fuerint: cõuertẽtur ad deos alienos & seruiẽt eis: detrahẽtq; mihi & irritũ faciẽt pactũ meũ. Postquam inuenerint eum mala multa & afflictiones: rñdebit ei canticũ istud pro testimonio quod nulla delebit obliuio ex ore seminis sui. Scio enim cogitatiões eius que facturus sit hodie ante q̃ introducam eum in terram quã ei pollicitus sum. Scripsit quoq; moyses canticum. & docuit filios israel. Precepitq; dominus iosue filio nun & ait. Cõfortare & esto robustus. Tu enim introduces filios israel in terram quam pollicitus sum: & ego ero tecum. Postq̃ ergo scripsit moyses verba legis huius in volumine atq; compleuit: precepit leuitis qui portabant arcam federis domini: dicens. Tollite librum istum & ponite eum in latere arce federis domini dei vestri: vt sit ibi cõtra te in testimoniũ. Ego enim scio cõtentionẽ tuã & ceruicẽ tuã durissimã. Adhuc viuente me & ingrediente vobiscũ semper contentiose egistis contra dominum: quãtomagis cũ mortuus fuero. Cõgregate ad me

Interp. chal.

fluente lacte & melle: & comedent: & saturabũtur & delicijs affluent: & cõuertentur ad idola populorum & seruient eis: & ad iracundiã prouocabũt me: & mutabunt pactum meũ. Et erit quãdo euenerint eis mala multa et angustie respondebit canticum istud eis in testimonium: qd non tradetur obliuioni ex ore filiorũ suorum. quia manifesta est coram me cogitatio eius: & qd ipsi faciunt hodie: anteq̃ introducã eos in terram pro qua iuraui eis. Et scripsit moyses canticũ istud in die illa: & docuit illud filios israel. Et precepit iosue filio nun: et ait. Confortare & esto robustus: qm̃ tu introduces filios israel in terram quam iuraui: & verbum meum erit in auxilium tuũ. Et factum est cum consumasset moyses scribere verba legis huius in libro donec cõpleret ea: precepit moyses leuitis qui portabant arcam federis dñi dicens. Tollite librum legis huius: et ponite illum in latere arce federis dñi dei vestri: vt sit ibi contra te in testimoniũ. Quoniã ego scio contumaciã tuã & ceruicem tuã durã. Si enim dum ego viuo vobiscum hodie rebelles fuistis coram domino: quãtomagis postq̃ mortuus fuero. Congregate ad me

Trãsla. B. Hiero.

omnes maiores natu per tribus vestras atq; doctores. & loquar audientibus eis sermones istos. & inuocabo contra eos celum & terrã. Noui enim q post mortẽ meam inique agetis & declinabitis cito de via quã precepi vobis: & occurrent vobis mala in extremo tempore quando feceritis malum in cõspectu domini vt irritetis eum per opera manuũ vrarũ. Locutus est ergo moyses audiente vniuerso cetu israel verba carminis huius. & ad finẽ vsq; cõpleuit. Ca.32.

Audite celi q̃ loquor audiat terra verba oris mei. Cõcrescat in pluuiã doctrina mea: fluat vt ros eloquiũ meũ. Quasi imber super herbã: & q̃si stille super gramina: quia nomẽ dñi inuocabo. Date magnificẽtiã deo nro. dei perfecta sunt opa: & oẽs vie eius iudicia. Deus fidelis & absq; vlla iniquitate: iustus & rectus. Peccauerunt ei: & nõ filii eius in sordibus. Generatio praua atq; peruersa: heccine reddis domino popule stulte & insipiens? Nũqd nõ ipse ẽ pr̃ tuus qui possedit te. & fecit & creauit te? Memẽto dierũ antiquorũ cogita gñatiões singulas. Interroga prẽm tuum & annunciabit tibi: maiores tuos & dicent tibi. Qñ diuidebat altissimus gẽtes: qñ separabat filios adã: cõstituit terios populorũ iuxta nũerum filiorũ israel. Pars aũt dñi populus eius.

Interp. chal.

oẽs senes tribuũ vestrarũ & pfectos vros: & loquar coram eis verba hec: & ptestabor ptra eos celũ & terrã. scio enim q postq̃ mortuus fuero inique agetis: & declinabitis a via quã precepi vobis: & euenient vobis mala in fine dierũ: si feceritis qd malũ est in cõspectu dñi ad irritandũ eum in operibus manuũ vestrarum. Locutusq; est moyses coram omni cetu filiorũ israel verba cantici huius donec compleret ea. Ca.32.

Audite celi & loquar: & audiat terra verbum oris mei. Suauis sit sicut pluuia doctrina mea: suscipiatur sicut ros verbũ meũ: sicut ventus pluuie qui perflat sup herbam: & sicut gutte imbris serotini que fluũt sup fenũ. Quando in noĩe dñi ego oro: date magnificentiã corã deo nro. Fortis cuius opa perfecta sunt: & oẽs vie eius iudiciũ: deus fidelis a cuius conspectu non egredietur iniquitas: iustus & rectus est. Dissipauerũt seipsos: & nõ illũ: filij q̃ seruierũt idolis generatio q̃ deprauauit opera sua: & aliena facta est. Nunqd corã dño vos redditis hoc: popul9 q suscepe runt leges & non fuerũt sapiẽtes: nõne ipse est pater tuus: & tu es eius qui fecit te & firmauit. Memento dierũ qui a seculo sunt: intellige in annis generationis & gñationis. Interroga patrẽ tuũ & annunciabit tibi: senes tuos & dicent tibi. Qñ possidere faciebat altissimus gentes: cum diuidebat filios hoim: statuit terminos populorum iuxta numerum filiorum israel.

כי חלק יהוה עמו יעקב חבל נחלתו׃ ימצאהו בארץ מדבר ובתהו ילל ישמן יסבבנהו יבוננהו יצרנהו כאישון עינו׃ כנשר יעיר קנו על גוזליו ירחף יפרש כנפיו יקחהו ישאהו על אברתו׃ יהוה בדד ינחנו ואין עמו אל נכר׃ ירכבהו על במותי ארץ ויאכל תנובת שדי וינקהו דבש מסלע ושמן מחלמיש צור׃ חמאת בקר וחלב צאן עם חלב כרים ואילים בני בשן ועתודים עם חלב כליות חטה ודם ענב תשתה חמר׃ וישמן ישרון ויבעט שמנת עבית כשית ויטש אלוה עשהו וינבל צור ישעתו׃ יקנאהו בזרים בתועבת יכעיסהו׃ יזבחו לשדים לא אלה אלהים לא ידעום חדשים מקרב באו לא שערום אבתיכם׃ צור ילדך תשי ותשכח אל מחללך׃ וירא יהוה וינאץ מכעס בניו ובנתיו׃ ויאמר אסתירה פני מהם אראה מה אחריתם כי דור תהפכת המה בנים לא אמן בם׃ הם קנאוני בלא אל

iacob funiculus hereditatis eius. Inuenit eū in terra deserta: in loco horroris & vaste solitudinis. Circūduxit eū & docuit: & custodiuit quasi pupillam oculi sui. Sicut aquila prouocans ad volandū pullos suos: & super eos volitans expandit alas suas: & assumpsit eū atque portauit in humeris suis. Dñs solus dux eius fuit: & nō erat cū eo deus alienus. Cōstituit eū super excelsam terram: vt comederet fructus agrorū: vt sugeret mel de petra: oleūque de saxo durissimo: Butyrū de armēto: & lac de ouibus cū adipe agnorū & arietū filiorū basan: Et hircos cū medulla tritici: & sanguinē vue biberet meracissimū. Incrassatus est dilectus & recalcitrauit: incrassatus: impinguatus: dilatatus. Dereliquit deū factorē suū: & recessit a deo salutari suo. Prouocauerūt eū in diis alienis: & in abominationibus ad iracūdiā cōcitauerunt. Immolauerūt demoniis & nō deo: diis quos ignorabāt. Noui recētesque venerūt: quos nō coluerūt patres eorū. Deū qui te genuit dereliquisti: & oblitus es dei creatoris tui. Vidit dñs & ad iracūdiā cōcitatus est: quia prouocauerūt eū filii & filie. Et ait. Abscondā faciē meā ab eis: & considerabo nouissima eorū. Generatio enim peruersa est: & infideles filii. Ipsi me prouocauerunt in eo qui non erat deus: &

B

C

Ro. 10. d. Hiere. 15. c.

D

καὶ ἐγὼ παραζηλώσω αὐτοὺς ἐπ' οὐκ ἔθνει, ἐπ' ἔθνει ἀσυνέτῳ παροργιῶ αὐτούς. ὅτι πῦρ ἐκκέκαυται ἐκ τοῦ θυμοῦ μου, καυθήσεται ἕως ᾅδου κατωτάτου· καταφάγεται γῆν καὶ τὰ γεννήματα αὐτῆς, φλέξει θεμέλια ὀρέων. συνάξω εἰς αὐτοὺς κακά, καὶ τὰ βέλη μου συντελέσω εἰς αὐτούς. τηκόμενοι λιμῷ καὶ βρώσει ὀρνέων, καὶ ὀπισθότονος ἀνίατος· ὀδόντας θηρίων ἐπαποστελῶ εἰς αὐτοὺς, μετὰ θυμοῦ συρόντων ἐπὶ γῆς. ἔξωθεν ἀτεκνώσει αὐτοὺς μάχαιρα, καὶ ἐκ τῶν ταμιείων φόβος· νεανίσκος σὺν παρθένῳ θηλάζων μετὰ καθεστηκότος πρεσβύτου. εἶπον, διασπερῶ αὐτούς, παύσω δὲ ἐξ ἀνθρώπων τὸ μνημόσυνον αὐτῶν. εἰ μὴ διὰ ὀργὴν ἐχθρῶν, ἵνα μὴ μακροχρονίσωσι, καὶ ἵνα μὴ συνεπιθῶνται οἱ ὑπεναντίοι, μὴ εἴπωσιν, ἡ χεὶρ ἡμῶν ἡ ὑψηλὴ, καὶ οὐχὶ κύριος ἐποίησε ταῦτα πάντα. ὅτι ἔθνος ἀπολωλεκὸς βουλήν ἐστι, καὶ οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς ἐπιστήμη. οὐκ ἐφρόνησαν συνιέναι ταῦτα· καταδεξάσθωσαν εἰς τὸν ἐπιόντα χρόνον. πῶς διώξεται εἷς χιλίους, καὶ δύο μετακινήσουσι μυριάδας, εἰ μὴ ὁ θεὸς ἀπέδοτο αὐτούς, καὶ ὁ κύριος παρέδωκεν αὐτούς; ὅτι οὐκ εἰσὶν ὡς ὁ θεὸς ἡμῶν οἱ θεοὶ αὐτῶν· οἱ δὲ ἐχθροὶ ἡμῶν ἀνόητοι. ἐκ γὰρ ἀμπέλου σοδόμων ἡ ἄμπελος αὐτῶν, καὶ ἡ κληματὶς αὐτῶν ἐκ γομόρρας. ἡ σταφυλὴ αὐτῶν σταφυλὴ χολῆς, βότρυς πικρίας αὐτοῖς. θυμὸς δρακόντων ὁ οἶνος αὐτῶν, καὶ θυμὸς ἀσπίδων ἀνίατος. οὐκ ἰδοὺ ταῦτα πάντα συνῆκται παρ' ἐμοί, καὶ ἐσφράγισται ἐν τοῖς θησαυροῖς μου; ἐν ἡμέρᾳ ἐκδικήσεως ἀνταποδώσω

irritauerūt in vanitatibus suis. Et ego prouocabo eos in eo qui nō est populus: & in gēte stulta irritabo illos. Ignis succēsus est in furore meo: & ardebit vsque ad inferni nouissima. Deuorabitque terrā cū germine suo: & mōtiū fundamēta cōburet. Cōgregabo super eos mala: & sagittas meas cōplebo in eis. Cōsumētur fame: & deuorabūt eos aues morsu amarissimo. Dētes bestiarū immittā in eos cū furore trahētiū super terrā atque serpentiū. Foris vastabit eos gladius: & intus pauor: iuuenē simul ac virginē lactētē cū hoīe sene. Et dixi. Vbi nā sūt? Cessare faciā ex hoībus memoriā eorū. Sed pp irā inimicorū distuli: ne forte superbirēt hostes eorū: & dicerēt. Manus nostra excelsa: & nō dñs fecit hec oīa. Gēs absque cōsilio est & sine prudētia: vtinā saperent & intelligerēt: ac nouissima prouiderēt. Quō persequatur vnus mille: & duo fugarent decē milia. Nōne ideo quia deus suus vēdidit eos: & dñs cōclusit illos? Non enī est deus noster vt dii eorū: & inimici nostri sunt iudices. De vinea sodomorū vinea eorū: & de suburbanis gomorre. Vua eorū vua fellis: & botrus amarissimus. Fel draconū vinū eorū: & venenū aspidū insanabile. Nōne hec cōdita sūt apud me: & signata in thesauris meis. mea est

כעסוני בהבליהם ואני אקניאם בלא עם בגוי נבל אכעיסם׃ כי אש קדחה באפי ותיקד עד שאול תחתית ותאכל ארץ ויבלה ותלהט מוסדי הרים׃ אספה עלימו רעות חצי אכלה בם׃ מזי רעב ולחמי רשף וקטב מרירי ושן בהמות אשלח בם עם חמת זחלי עפר׃ מחוץ תשכל חרב ומחדרים אימה גם בחור גם בתולה יונק עם איש שיבה׃ אמרתי אפאיהם אשביתה מאנוש זכרם׃ לולי כעס אויב אגור פן ינכרו צרימו פן יאמרו ידנו רמה ולא יהוה פעל כל זאת׃ כי גוי אבד עצות המה ואין בהם תבונה׃ לו חכמו ישכילו זאת יבינו לאחריתם׃ איכה ירדף אחד אלף ושנים יניסו רבבה אם לא כי צורם מכרם ויהוה הסגירם׃ כי לא כצורנו צורם ואיבינו פלילים׃ כי מגפן סדם גפנם ומשדמת עמרה ענבמו ענבי רוש אשכלת מררת למו׃ חמת תנינם יינם וראש פתנים אכזר׃ הלא הוא כמס עמדי חתום באוצרתי׃ לי נקם ושלם

Quia enim dixit e ppls eius: iacob sors hereditatis eius. Tribuit eis necessaria in terra deserta: & in loco sicienti: vbi nō erat aqua. Collocauit eos in circuitu maiestatis sue: docuit eos verba legis sue: custodiuit eos sicut pupillā oculi sui. ...

Irritauerūt corā me in cultu idolorū: & ego prouocabo eos in eo qui nō est populus: in populo insipiēte irritabo illos. ...

לְעֵת תָּמוּט רַגְלָם כִּי קָרוֹב יוֹם אֵידָם וְחָשׁ עֲתִדֹת לָמוֹ: כִּי יָדִין יְהוָה עַמּוֹ וְעַל עֲבָדָיו יִתְנֶחָם כִּי יִרְאֶה כִּי אָזְלַת יָד וְאֶפֶס עָצוּר וְעָזוּב: וְאָמַר אֵי אֱלֹהֵימוֹ צוּר חָסָיוּ בוֹ: אֲשֶׁר חֵלֶב זְבָחֵימוֹ יֹאכֵלוּ יִשְׁתּוּ יֵין נְסִיכָם יָקוּמוּ וְיַעְזְרֻכֶם יְהִי עֲלֵיכֶם סִתְרָה: רְאוּ עַתָּה כִּי אֲנִי אֲנִי הוּא וְאֵין אֱלֹהִים עִמָּדִי אֲנִי אָמִית וַאֲחַיֶּה מָחַצְתִּי וַאֲנִי אֶרְפָּא וְאֵין מִיָּדִי מַצִּיל: כִּי אֶשָּׂא אֶל שָׁמַיִם יָדִי וְאָמַרְתִּי חַי אָנֹכִי לְעֹלָם: אִם שַׁנּוֹתִי בְּרַק חַרְבִּי וְתֹאחֵז בְּמִשְׁפָּט יָדִי אָשִׁיב נָקָם לְצָרָי וְלִמְשַׂנְאַי אֲשַׁלֵּם: אַשְׁכִּיר חִצַּי מִדָּם וְחַרְבִּי תֹּאכַל בָּשָׂר מִדַּם חָלָל וְשִׁבְיָה מֵרֹאשׁ פַּרְעוֹת אוֹיֵב: הַרְנִינוּ גוֹיִם עַמּוֹ כִּי דַם עֲבָדָיו יִקּוֹם וְנָקָם יָשִׁיב לְצָרָיו וְכִפֶּר אַדְמָתוֹ עַמּוֹ: וַיָּבֹא מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶת כָּל דִּבְרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת בְּאָזְנֵי הָעָם הוּא וְהוֹשֵׁעַ בִּן נוּן: וַיְכַל מֹשֶׁה לְדַבֵּר אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם שִׂימוּ לְבַבְכֶם לְכָל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר אָנֹכִי מֵעִיד בָּכֶם הַיּוֹם אֲשֶׁר תְּצַוֻּם אֶת

vltio: & ego retribuã eis in tempore vt labatur pes eorũ. Iuxta est dies perditiõis & adesse festinãt tpa. Iudicabit dñs populũ suũ: & in seruis suis miserebitur. Videbit q infirmata sit manus & clausi quoq defecerunt: residuiq cõsumpti sunt. Et dicet. Vbi sunt dii eorũ in quibus habebant fiduciã. De quorũ victimis comedebãt adipes: & bibebãt vinũ libaminũ. Surgãt & opitulentur vobis: & in necessitate vos ptegãt. Videte q ego sim solus: & nõ sit alius deus preter me. Ego occidã: & ego viuere faciã: pcutiã & ego sanabo: & nõ ẽ qui de mãu mea possit eruere. Leuabo ad celũ manũ meã & dicã. Viuo ego in eternum. Si acuero vt fulgur gladiũ meum & arripuerit iudicium mãus mea: Reddã vltionẽ hostibus meis: & his q oderũt me retribuam. Inebriabo sagittas meas sanguie: & gladius meus deuorabit carnes de cruore occisorum & de captiuitate nudati inimicorũ capitis. Laudate gẽtes populũ eius quia sanguinẽ seruorũ suorũ vlciscetur. Et vindictã retribuet i hostes eorum. & ppitius erit terre populi sui. Venit ergo moyses & locut ẽ õia verba cãtici huius in auribus populi: ipse & iosue filius nun. Cõpleuitq oẽs sermões istos loquẽs ad vniuersum israel: & dixit ad eos. Põite corda vra in oĩa verba que ego testificor vobis hodie: vt mãde-

[illegible]

Primitiua chal. Interp. chal.

in tẽpore quo migrabit de terra sua: qm ppe est dies interitus eoz: & festinabit qd futurũ est eis. Qm iudicabit dñs iudiciũ populi sui & vltionẽ seruoz suoz vlciscetur. Quia manifestũ est corã eo q in tpe quo preualebit cõtra eos plaga inimici: erũt instabiles & derelicti. & dicet vbi ẽ terribilis eoz: & fortis in quo habebãt fiduciã: de quoz victimis comedebãt adipe: & bibebãt vinũ libaminũ eoz: surgãt nũc & auxilient vos: et sint sup vos in protectionẽ. Videte nũc qm ego ego sum: & nõ est deus preter me. Ego occido & viuifico: percutio & etiã sano: & nõ est qui de manu mea possit eruere. Qm prepaui in celis domũ maiestatis mee: et dixi viuo ego in sempiternũ. Si in dupla pluça sul gur apparet a summitate celi & vsq ad summitatẽ eius reuelabit gladius meus: & apprehẽdet iudiciũ manus mea: reddã vltionẽ hostibus meis: & inimicis meis retribuã. Inebriabo sagittas meas sanguie: & gladius meus occidet populos: de cruore occisoz & captiuoz: vt auferã coronas de capite hostis & inimici. Laudate gẽtes populũ eius: qm vindictã seruoz suoz vltionẽ vlciscetur: & vltionẽ reddet inimicis suis: & propicius erit terre sue & populo suo. Et venit moyses & locutus est oĩa verba cantici huius corã populo: ipse & iosue filius nun. Et cõsumauit moyses loq oĩa verba hec cũ omni israel: & dixit ad eos. Ponite cor vestrum ad omnia verba que ego testificor vobis hodie: que precipietis

Transla. Chal.

[Aramaic (Targum) text; not legible at this resolution]

[illegible]

tis ea filiis vestris custodire & facere: & implere vniuersa q scripta sunt in volumine legis huius. quia nõ i cassum pcepta sunt vobis: sed vt singuli in eis viueretis: q facientes longo pseueretis tẽpore in terra ad quam iordane trãsmisso igredimini possidẽdã. Locutusq est dñs ad moysen in eadem die: dicens. Ascende in mõtẽ istũ abarim. i. transitũ i mõtẽ nebo qui est in terra moab contra hiericho: & vide terrã chanaan quam ego tradam filiis israel obtinendam: & morere in monte. Quem conscendens iungeris populis tuis: sicut mortuus est aarõ frater tuus in monte hor & appositus populis suis. quia preuaricati estis cõtra me in medio filioz israel ad aquas contradictionis in cades deserti sin: & nõ sanctificastis me inter filios israel. E cõtra videbis terram & non ingredieris in eã: quã ego dabo filiis israel.

Cap. 33.

Hec est bñdictio q benedixit moyses homo dei filiis israel ante mortẽ suam. Et ait. Dominus de sina venit: & de seir ortus est nobis: Appuit de mõte pharan: & cum eo

לְבְנֵיכֶם לִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת: כִּי לֹא דָבָר רֵק הוּא מִכֶּם כִּי הוּא חַיֵּיכֶם וּבַדָּבָר הַזֶּה תַּאֲרִיכוּ יָמִים עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה לֵאמֹר: עֲלֵה אֶל הַר הָעֲבָרִים הַזֶּה הַר נְבוֹ אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ מוֹאָב אֲשֶׁר עַל פְּנֵי יְרֵחוֹ וּרְאֵה אֶת אֶרֶץ כְּנַעַן אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לַאֲחֻזָּה: וּמֻת בָּהָר אֲשֶׁר אַתָּה עֹלֶה שָׁמָּה וְהֵאָסֵף אֶל עַמֶּיךָ כַּאֲשֶׁר מֵת אַהֲרֹן אָחִיךָ בְּהֹר הָהָר וַיֵּאָסֶף אֶל עַמָּיו: עַל אֲשֶׁר מְעַלְתֶּם בִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמֵי מְרִיבַת קָדֵשׁ מִדְבַּר צִן עַל אֲשֶׁר לֹא קִדַּשְׁתֶּם אוֹתִי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: כִּי מִנֶּגֶד תִּרְאֶה אֶת הָאָרֶץ וְשָׁמָּה לֹא תָבוֹא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל:

Ca. xxxiii.

וְזֹאת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בֵּרַךְ מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי מוֹתוֹ: וַיֹּאמַר יְהוָה מִסִּינַי בָּא וְזָרַח מִשֵּׂעִיר לָמוֹ הוֹפִיעַ מֵהַר פָּארָן וְאָתָה

Transla. Chal.

[Aramaic (Targum) text; not legible at this resolution]

Ca. xxxiii.

Interp. chal. Primitiua chal.

filiis vestris: vt custodiant & faciãt oĩa verba legis huius. Quia verba nõ vana sunt vobis: sed hec est vita vestra: & in verbo hoc prolongabitur dies vri sup terram ppter quã transitis iordanem vt possideatis eam. Et locutus est dñs cum moyse in hac die dicẽs. Ascende in montẽ istum transeuntiũ in monte nebo: qui est in terra moab que est cõtra faciẽ hiericho: & vide terram chanaan: quã ego dabo filiis israel in possessionem. Et morere in monte in quẽ cõscendes: & colligeris ad populũ tuũ: sicut mortuus est aaron frater tuus in monte hor & collectus ẽ ad populũ suũ. eo q preuaricati estis in verbũ meũ in medio filioz israel in aqs cõtradictionis in cades deserti sin: & quia nõ sanctificastis me in medio filioz israel. Quoniaz e contra videbis terram: & illuc non ingredieris in terrã quã ego dabo filiis israel.

Ca. 33.

Et hec est bñdictio: q bñdixit moyses ppheta dei filiis israel ante mortẽ suã: & ait. Dñs de sinai reuelatus ẽ: & splendor glorie eius apparuit nobis de seir: reuelatus est in fortitudine sua sup monte pharan:

Trāsla. B. Hiero.

sctōrū milia. In dextera eius ignea lex. Dilexit populos. Oēs sancti in manu illi⁹ sūt & q appropīquāt pedibus eius accipiēt de doctrina illius. Legē p̄cepit nobis moyses: hereditatē multitudīs iacob. Erit apud rectissimū rex: congregatis principibus populi cū tribubus israel. Viuat ruben & nō moriatur & sit puus in numero. Hec est iude bñdictio. Audi dñe vocē iude: & ad populū suū introduc eū. Manus ei⁹ pugnabūt p eo: & adiutor illius cōtra aduersarios ei⁹ erit. Leui quoq; ait. Perfectio tua & doctrina tua a viro sancto tuo quē pbasti ī tēptatiōe: & iudicasti ad aq̄s cōtradictiōis. Qui dixit pri suo & matri sue: nescio vos: & fratrib⁹ suis: ignoro illos: & nescierūt filios suos. Hi custodierūt eloquiū tuū: & pactū tuum seruauerūt: iudicia tua o iacob & legē tuā o israel. Ponent thymiama ī furore tuo: & holocausta sup altare tuum. Bñdic dñe fortitudini ei⁹. & opa manuū illius suscipe. Percute dorsa inimicorū ei⁹: & q oderūt eū nō cōsurgāt. Et beniamī ait. Amātissimus dñi hītabit cōfidēter in eo: quasi in thalamo tota die morabitur & inter hūeros illi⁹ requiescet. Ioseph quoq; ait. De bñdictiōe dñi terra eius: de pomis celi & rore atq; abysso

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

Transla. Chal.

Interp. chal.

Pritiua chal.

Trāsla. B. Hiero.

subiacente. De pomis fructuū solis ac lūe: de vertice ātiquorū mōtiū de pomis colliū eternorū: & de frugibus terre & de plenitudīe eius. Bñdictio illius q apparuit in rubo vēiat sup caput ioseph: & sup verticē nazarei inter frēs suos. Quasi primogeniti tauri pulchritudo ei⁹ cornua rhinocerotis cornua illius. In ipsis vētilabit gētes vsq; ad termīos terre. He sunt multitudīes effraī: & hec milia manasse. Et zabulō ait. Letare zabulō in exitu tuo: & isachar in tabernaculis tuis. pplos vocabunt ad mōte: ibi īmolabūt victimas iusticie. q inūdatiōem maris qsi lac sugent & thesauros absconditos arenarū. Et gad ait. Bñdictus in latitudine gad. Quasi leo requieuit: cepitq; brachium & verticē. Et vidit pricipatū suū q in pte sua doctor eēt reposit⁹. q fuit cū pricipib⁹ ppli & fecit iusticias dñi & iudiciū suū cum israel. Dā quoq; ait. Dā catulus leōis: fluet largiter de basā. Et neptali dixit. Neptali abūdātia p fruetur. & plen⁹ erit bñdictiōib⁹ dñi. Mare & meridiē possidebit. Aser quoq; ait. Bñdictus ī filiis aser. Sit placēs ī frib⁹ suis. & tīgat ī oleo pedē suū. Ferrū & es calciamētū eius. Sicut dies iuuētutis tue: ita & senectus tua. Nō ē ali⁹

Transla. Chal.

Interp. chal.

Pritiua chal.

ישרון רכב שמים בעזרך ובגאותו שחקים: מענה אלהי קדם ומתחת זרעת עולם ויגרש מפניך אויב ויאמר השמד: וישכן ישראל בטח בדד עין יעקב אל ארץ דגן ותירוש אף שמיו יערפו טל: אשריך ישראל מי כמוך עם נושע ביהוה מגן עזרך ואשר חרב גאותך ויכחשו איביך לך ואתה על במותימו תדרך:

Ca.xxxiiii.

ויעל משה מערבת מואב אל הר נבו ראש הפסגה אשר על פני ירחו ויראהו יהוה את כל הארץ את הגלעד עד דן: ואת כל נפתלי ואת ארץ אפרים ומנשה ואת כל ארץ יהודה עד הים האחרון: ואת הנגב ואת הככר בקעת ירחו עיר התמרים עד צער: ויאמר יהוה אליו זאת הארץ אשר נשבעתי לאברהם ליצחק וליעקב לאמר לזרעך אתננה הראיתיך בעיניך ושמה לא תעבר: וימת שם משה עבד יהוה בארץ מואב על פי יהוה: ויקבר אתו בגי בארץ מואב מול בית פעור ולא ידע איש את

גאה עזר · עלם גרש · פנה איב · שמד שכן · ברך ערף · טלל · ישע · כחש · במה דרך · עלה · פנה ראה · אמר · שבע · נתן · עבר מות · פה · קבר גיא

vt de⁹ rectissimi. Ascẽsor celi: auxiliator tu⁹: magnificẽtia ei⁹ discurrũt nubes: habitaculũ ei⁹ sursũ & subter brachia sempiterna. Eiiciet a facie tua inimicũ: dicetq; cõterere. Habitabit israel confidenter & solus. Oculus iacob in terra frumẽti & vini: celiq; caligabunt rore. Beatus tu israel. Quis similis tui: popule qui saluaris in domino? Scutũ auxilii tui & gladius glorie tue. Negabunt te inimici tui: & tu eorum colla calcabis. Cap. 34.

Ascendit ergo moyses de cãpestribus moab sup mõtẽ nebo in verticem phasga contra hiericho: ostenditq; ei dominus omnem terrã galaad vsq; dan & vniuersum neptalim terramq; effraim & manasse & omnem terram iuda vsq; ad mare nouissimum: & australẽ ptẽ & latitudinẽ campi hiericho ciuitatis palmarum vsq; segor. Dixitq; dominus ad eum. Hec est terra pro qua iuraui abraam isaac & iacob: dicens. Semini tuo dabo eam. Vidisti eam oculis tuis & non transibis ad illã. Mortuusq; ẽ ibi moyses seru⁹ dñi in terra moab iubente domino: & sepeliuit eum in valle terre moab contra phogor: & nõ cognouit homo

dilecti. q ascendit in celũ auxiliator
τοῦ ἠγαπημένου. ὁ ἐπιβαίνων ἐπὶ τὸν οὐρανὸν βοηθός
tu⁹: τ magnificus firmamẽti. τ te
σου, καὶ ὁ μεγαλοπρεπὴς τοῦ στερεώματος. καὶ σκε-
get te dei pncipat⁹: τ sub fortitudine brachiorũ se-
πάσει σε θεοῦ ἀρχή, καὶ ὑπὸ ἰσχὺν βραχιόνων ἀε-
piternorũ. τ eiiciet a facie tua inimicũ, di-
νάων. καὶ ἐκβαλεῖ ἀπὸ προσώπου σου ἐχθρόν. λέ-
cens: pereas. τ habitabit israel solus cõ-
γων, ἀπόλοιο. καὶ κατασκηνώσει ἰσραὴλ μόνος πε-
fidenter. fons iacob in frumẽto τ vino. τ ce-
ποιθώς. πηγὴ ἰακὼβ ἐπὶ σίτου καὶ οἴνου. καὶ ὁ οὐ-
lũ ei caligans rore. beat⁹ tu israel:
ρανὸς αὐτῷ συννεφὴς δρόσῳ. μακάριος σὺ ἰσραήλ,
qs similis tibi pple q saluaris a dño. scuto
τίς ὅμοιός σοι λαὸς σῳζόμενος ὑπὸ κυρίου. ὑπερα-
teget auxiliator tu⁹: τ gladi⁹ gloria tua. τ
σπιεῖ ὁ βοηθός σου, καὶ ἡ μάχαιρα καύχημά σου. καὶ
negabũt te inimici tui: τ tu sup col-
ψεύσονταί σε οἱ ἐχθροί σου, καὶ σὺ ἐπὶ τὸν τρά-
lũ eorũ calcabis.
χηλον αὐτῶν ἐπιβήσῃ.

Ca. 34.

Et ascendit moyses de cãpestrib⁹ moab sup
καὶ ἀνέβη μωυσῆς ἀπὸ ἀραβὼθ μωὰβ ἐπὶ
mõtẽ nebo: in verticẽ phasga q est cõtra
τὸ ὄρος ναβαύ, ἐπὶ κορυφὴν φασγὰ ἥ ἐστιν ἐπὶ
faciem hiericho. τ ostendit ei dñs oẽz
προσώπου ἰεριχώ. καὶ ἔδειξεν αὐτῷ κύριος πᾶσαν
trã galaad vsq; dan: τ vniuersam trã
τὴν γῆν γαλαὰδ ἕως δάν, καὶ πᾶσαν τὴν γῆν
neptalim: τ vniuersam trã ephraim: τ manas-
νεφθαλίμ, καὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἐφραίμ, καὶ μανασ-
se: τ oẽz trã iuda vsq; ad mare
σῆ, καὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἰούδα ἕως τῆς θαλάσσης
nouissimũ: τ desertũ: τ circa regiões hie-
τῆς ἐσχάτης, καὶ τὴν ἔρημον, καὶ τὰ περίχωρα ἱε-
richo: ciuitatẽ palmaꝝ vsq; segor. τ dixit do-
ριχώ, πόλιν φοινίκων ἕως σηγώρ. καὶ εἶπε κύ-
min⁹ ad moysen: hec trã quã iuraui abra-
ριος πρὸς μωυσῆν, αὕτη ἡ γῆ ἣν ὤμοσα ἀβρα-
am τ isaac τ iacob: dicẽs: semini
ὰμ καὶ ἰσαὰκ καὶ ἰακώβ, λέγων, τῷ σπέρματι
vro dabo eam. ostendi eam ocu-
ὑμῶν δώσω αὐτήν. ἔδειξα αὐτὴν τοῖς ὀφθαλ-
lis tuis: et illuc nõ ingredieris. τ mor-
μοῖς σου, καὶ ἐκεῖ οὐκ εἰσελεύσῃ. καὶ ἐτε-
tu⁹ est ibi moyses seru⁹ dñi in tra mo-
λεύτησεν ἐκεῖ μωυσῆς οἰκέτης κυρίου ἐν γῇ μω-
ab p verbũ dñi. τ sepelierũt eũ in tra
ὰβ διὰ ῥήματος κυρίου. καὶ ἔθαψαν αὐτὸν ἐν γῇ
moab: iuxta domũ phogor. τ nõ cognouit vllus
μωάβ, ἐγγὺς οἴκου φογόρ. καὶ οὐκ οἶδεν οὐδεὶς

Hiere. 13.d.
A
B
Gen. 12.b. 15.d.

Transla. Chal.

דישראל דשכינתיה בשמיא בסעדך ותוקפיה בשמי שמיא: מדור אלהא דמלקדמין ובמימריה אתעבד עלמא ותריך מן קדמך סנאה ואמר שיצי: ושרא ישראל לרוחצן בלחודוהי כעין ברכתא דבריכינון יעקב אבוהון בארע עבדא עיבור וחמר אף שמיא דעליהון ישמשונון בטלא: טובך ישראל לית דכותך עמא דפורקניה מן קדם יוי תקוף סעדך ודמן קדמוהי נצחן גבורתך ויתכדבון סנאך לך ואת על פריקת צואריהון מלכיהון תדרוך:

Ca.xxxiiii.

וסליק משה ממישריא דמואב לטורא דנבו ריש רמתא דעל אפי ירחו ואחזייה יוי ית כל ארעא ית גלעד עד דן: וית כל נפתלי וית ארע אפרים ומנשה וית כל ארע יהודה עד ימא מערבאה: וית דרומא וית מישרא בקעת ירחו קרתא דדקליא עד צוער: ואמר יוי ליה דא ארעא דקיימית לאברהם ליצחק וליעקב למימר לבנך אתנינה אחזיתך בעינך ולתמן לא תעבר: ומית תמן משה עבדא דיוי בארעא דמואב על מימרא דיוי: וקבר יתיה בחילתא בארעא דמואב לקבל בית פעור ולא ידע אנש ית

Prĩtiua chal.

דור · אמר עבד שצא · עלה שמש · טלל כדב צור · דרך שרא · ראש חזה · ערב · קום אמר נתן · חזה עבר · מות אמר

Interp. chal.

israel: cuius maiestas est in celis in auxiliũ tuũ: τ fortitudo eius in celis celoꝝ. habitaculũ dei ab initio: et in verbo eius factũ est seculũ. Et eiecit a facie tua inimicũ: dicetq; cõterere. Et habitabit israel confidẽter et solus: iuxta benedictionẽ qua benedixit eis iacob pater eoꝝ in terra pducẽte frumentũ τ vinũ: celi quoq; qui sunt sup eos distillabũt rore. Beatus es israel: non est q similis sit tibi: popule cuius salus est a facie dñi τ fortitudo auxilij tui: τ a facie eius sunt victorie fortitudinis tue: τ mentiẽtur tibi inimici tui: τ tu colla regum eorum calcabis. Ca. 34.

Et ascendit moyses de campestribus moab ad montẽ nabo ad verticẽ collis qui est cõtra hiericho. et ostendit ei dñs omnẽ terrã galaad vsq; dan: et omnẽ terram neptali τ ephraim τ manasse: τ omnez terram iuda vsq; ad mare occidentale τ australẽ plagam τ planiciem campi hiericho ciuitatis palmarũ vsq; segor. Et dixit ei dominus. Hec est terra pro qua iuraui abraham isaac τ iacob: dicẽs. Filijs tuis dabo eam: vidisti eam oculis tuis: τ illuc non transibis. Et mortuus est ibi moyses seruus dñi in terra moab per verbum domini: τ sepeliuit eum in valle in terra moab contra bethphogor: τ non cognouit vir

sepulchrũ eius vsq; in diẽ hũc. moyses aũt
τὴν ταφὴν αὐτοῦ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. μωυσῆς δὲ
erat cẽtũ τ viginti annoꝝ qñ mortuus ẽ ipe. nõ
ἦν ἑκατὸν καὶ εἴκοσι ἐτῶν ἐν τῷ τελευτᾶν αὐτόν. οὐκ
caligauerũt oculi eius. neq; corrupta sũt
ἠμαυρώθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ. οὐδὲ ἐφθάρησαν τὰ
labia illius. τ fleuerũt filij israel moy-
χελύνια αὐτοῦ. καὶ ἔκλαυσαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ τὸν μωυ-
sen in cãpestrib⁹ moab in iordane cõ hiericho
σῆν ἐν ἀραμὼθ μωὰβ ἐπὶ τοῦ ἰορδάνου κατὰ ἱεριχὼ
triginta diebus. τ cõpleti sũt dies
τριάκοντα ἡμέρας. καὶ συνετελέσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ
plãctus fletus moysi. τ iosue filius nun reple-
πένθους κλαυθμοῦ μωυσῆ. καὶ ἰησοῦς υἱὸς ναυὴ ἐπλή-
tus ẽ spũ sapiẽtie: posuit eñi moyses
σθη πνεύματος συνέσεως, ἐπέθηκε γὰρ μωυσῆς τὰς
manus suas sup eũ. τ obedierũt ei filij is-
χεῖρας αὐτοῦ ἐπ᾽ αὐτόν. καὶ εἰσήκουσαν αὐτοῦ οἱ υἱοὶ ἰσ-
rael. τ fecerũt sicut pcepit dñs moy-
ραὴλ. καὶ ἐποίησαν καθότι ἐνετείλατο κύριος τῷ μωυ-
si. τ nõ surrexit vltra propheta in israel sic moyses.
σῆ. καὶ οὐκ ἀνέστη ἔτι προφήτης ἐν ἰσραὴλ ὡς μωυσῆς.
quẽ nouit dñs eũ facie ad faciẽ in oĩb⁹
ὃν ἔγνω κύριος αὐτὸν πρόσωπον κατὰ πρόσωπον ἐν πᾶσι
signis τ portẽtis: quẽ misit dñs eũ vt fa-
τοῖς σημείοις καὶ τέρασιν, ὃν ἀπέστειλε κύριος αὐτὸν ποι-
ceret ea in tra egypti pharaoni τ seruis
ῆσαι αὐτὰ ἐν γῇ αἰγύπτου φαραὼ καὶ τοῖς θεράπου-
ei⁹: τ vniuerse tre illi⁹: τ mirabilia
σιν αὐτοῦ, καὶ πάσῃ τῇ γῇ αὐτοῦ, καὶ τὰ θαυμάσια
magna: τ cunctam manũ robustam: q
τὰ μεγάλα, καὶ πᾶσαν τὴν χεῖρα τὴν κραταιάν, ἃ
fecit moyses corã vniuerso israel.
ἐποίησε μωυσῆς ἔναντι παντὸς ἰσραήλ.

Explicit Deuteronomiũ.

C
D

sepulchrum ei⁹ vsq; in pñtem diem. Moyses cẽtũ & vigĩti annorum erat qñ mortuus ẽ. Nõ caligauit oculus eius: nec dentes illius moti sunt. Fleuerũtq; eũ filii israel in campestrib⁹ moab triginta diebus. & cõpleti sũt dies planctus lugentiũ moysen. Iosue vero filius nun repletus est spũ sapientie: quia moyses posuit sup eũ mãus suas. Et obedierũt ei filii israel: feceruntq; sicut precepit dominus moysi. Et nõ surrexit propheta vltra in israel sicut moyses: quem nosset dominus facie ad faciem in omnibus signis atq; portentis que misit per eum vt faceret in terra egypti pharaoni & oĩbus seruis eius: vniuerseq; terre illius: & cunctam manum robustã: magnaq; mirabilia q̃ fecit moyses coram vniuerso israel.

Explicit deuteronomiũ

קבורתו עד היום הזה: ומשה בן מאה ועשרים שנה במתו לא כהתה עינו ולא נס לחה: ויבכו בני ישראל את משה בערבת מואב שלשים יום ויתמו ימי בכי אבל משה: ויהושע בן נון מלא רוח חכמה כי סמך משה את ידיו עליו וישמעו אליו בני ישראל ויעשו כאשר צוה יהוה את משה: ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אשר ידעו יהוה פנים אל פנים: לכל האתת והמופתים אשר שלחו יהוה לעשות בארץ מצרים לפרעה ולכל עבדיו ולכל ארצו: ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל:

מות · כהה נוס ליח · בכה · תמם יום בכה · שמע · עשה · קום נבא · פנה · אות מפת · עשה · ירא גדל

Transla. Chal.

קבורתיה עד יומא הדין: ומשה בר מאה ועשרין שנין כד מית לא כהת עיניה ולא שנא זיו יקרא דאפוהי: ובכו בני ישראל ית משה במישריא דמואב תלתין יומין ושלימו יומי בכיתא אבלא דמשה: ויהושע בר נון מלי רוח חכמתא ארי סמך משה ית ידוהי עלוהי וקבילו מניה בני ישראל ועבדו כמא דפקיד יוי ית משה: ולא קם נביא עוד בישראל כמשה דאתגלי ליה יוי אפין באפין: לכל אתיא ומופתיא דשלחיה יוי למעבד בארעא דמצרים לפרעה ולכל עבדוהי ולכל ארעיה: ולכל ידא תקיפתא ולכל חזונא רבא דעבד משה לעיני כל ישראל:

Interp. chal.

sepulchrũ eius vsq; hodie. Moyses aũt erat etatis cẽtũ τ viginti annoꝝ qñ mortu⁹ est: nõ caligauit oculus eius: neq; mutatus ẽ splendor glorie vultus ei⁹. Et fleuerũt filij israel moysen in cãpestribus moab triginta diebus. τ cõpleti sunt dies plãctus lugentiũ moysen. Iosue aũt filius nun erat plenus spũ sapiẽtie: qm imposuit moyses manus suas sup eũ: τ obedierũt ei filij israel: τ fecerũt sicut precepit dñs moysi. Et nõ surrexit vltra propheta in israel sicut moyses: cui reuelatus est dñs facie ad faciẽ: in oĩbus signis τ portẽtis q̃ misit per eum dñs vt faceret in terra egypti pharaoni τ oĩbus seruis eius τ in vniuersa terra illius: τ in oĩni manu robusta τ in oĩbus mirabilibus magnis q̃ fecit moyses ante oculos omnis israel.

Prĩtiua chal.

שנה כהה · בכה שרא · מלא · קום · גלה אף אות · שלח עבד · חזה רבב

Explicit deuteronomium.

Registrum.

a. b. c. d. e. f. g. h. i. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. v. x. y. z.
aa. bb. cc. dd. ee. ff. gg. hh. ii. kk. ll. mm. nn. oo. pp. qq. rr. ss. tt. vv. xx. yy. zz. ꝛꝛ. ꝯꝯ.
Oẽs sũt terni excepto vltimo qui est quaternus.

Quoniam inter imprimendū quedam perperam inpressa esse reprendimus, sic emendentur vt est infrascriptum.

Prima pars: translatio.lxx.

Genesis.

Capitulo. 2. littera. d. θεὶς pro θεός. ca. 5. b. ἐγένοντο ꝑ ἐγένοντο. ca. 9. a. ἰδοὺ ꝑ ἰδού. ca. 10. b. ἐξῆλθεν ꝑ ἐξῆλθον. ca. 11. c. ὄνομα ꝑ ὄνομα. ca. 16. b. ς ꝑ ῆ. ca. 20. a. ἐπεῖν ꝑ εἰπεῖν. ca. 22. b. πράβατον ꝑ πρόβατον. ca. 24. f. ἀντιπεῖν ꝑ ἀντειπεῖν. ca. 27. a. τὸ ꝑ τὸν. ca. 30. e. υάριον ꝑ κύριον. ca. 41. b. ἐταράχθη ꝑ ἐταράχθη. ca. 48. d. ἐποθνήσκω ꝑ ἀποθνήσκω. ca. 49. c. ἀνιμῶον ꝑ ἀνειμῶον. ca. 50. b. συγκύσειν ꝑ συγκύσειαν.

Exodos.

Capitulo. 1. c. μαίας ꝑ μαίαις. ca. 16. f. ἡμᾶς ꝑ ὑμᾶς. ca. 19. c. φωαὶ ꝑ φωναὶ. ca. 20. a. πάτας ꝑ πάντας. ca. 21. b. πατάξουσι ꝑ πατάξωσι. ca. 23. c. καθε-λεις ꝑ καθελεῖς. ca. 23. d. πάντα ꝑ πάντας. ca. 24. c. ἴδη ꝑ ἴδι. & φλέγων ꝑ φλέγον. ca. 25. a. χαλχὸν ꝑ χαλκὸν. & σαρδίου ꝑ σαρδίους. ca. 26. g. χαλ-κᾶς ꝑ χαλκῆς. ca. 27. b. ἔκοσι ꝑ εἴκοσι. ca. 28. c. ἀρυθμὸν ꝑ ἀριθμόν. ca. 28. e. καὶ [illegible] ἀαρὼν sup est. ca. 29. ὠτῶν ꝑ ὤτων. ca. 30. b. παραπορεύονται ꝑ παραπορεύωνται. & κωρίω ꝑ κυρίω. ca. 34. f. ἔφεγεν ꝑ ἔφαγεν. ca. 35. d. χαλ-κοῦν ꝑ χαλκόν.

Leuiticus.

Ca. 3. a. δύους ꝑ δύο. ca. 4. f. θήλυαν ꝑ θήλειαν. ca. 6. b. κατακαλώσει ꝑ κατα-καλώσῃ. ca. 7. b. θησία ꝑ θυσία. ca. 8. e. ἀναντίον ꝑ ἐναντίον. ca. 10. a. προσέλθα-τε ꝑ προσέλθετε. ca. 10. b. μωμσῆ ꝑ μωυσῆ. ca. 13. g. πλυθήσεται ꝑ πλυνθήσε-ται. ca. 15. a. τὸ ꝑ τῶ. ca. 15. d. θηλύα ꝑ θηλεία. ca. 21. d. μῶνος ꝑ μῶμος. ca. 35. b. ἀρθμὸν ꝑ ἀριθμόν. ca. 35. c. ἀφορισμένοι ꝑ ἀφωρισμένοι. ca. 35. f. δουλίαν ꝑ δουλείαν. ca. 26. c. ψιχὴ ꝑ ψυχή. & παισοῦνται ꝑ πεσοῦνται. ca. 37. c. ἀφορι-σμένη ꝑ ἀφωρισμένη. & οὐκ ꝑ οὐχ.

Numeri.

Capi. 1. g. ἐναντίη ꝑ ἐναντίον. ca. 2. c. καθηγεμονίαν ꝑ καθ᾽ ἡγεμονίαν. ca. 2. d. παρεμπολῆς ꝑ παρεμβολῆς. ca. 3. g. διοκοσίων ꝑ διακοσίων. ca. 4. d. κατ᾽ ὄ-κους ꝑ κατ᾽ οἴκους. ca. 6. c. ἱρεὺς ꝑ ἱερεύς. ca. 10. c. μεθ᾽ ὑμῶν ꝑ μεθ᾽ ἡμῶν. ca. 11. c. ἀιρέσει ꝑ ἀναιρέσει. & κάκοσιν ꝑ κάκωσιν. ca. 12. b. αἰνειγμάτων pro αἰνιγμά-των. ca. 12. c. ἡγιώσαμεθα pro ἠγνοήσαμεθα. ca. 14. a. ἀπεθάνωμεθα pro ἀπεθάνο-μεθα bis. ca. 14. c. ἡμῶν pro ὑμῶν. & ἡμᾶς pro ὑμᾶς. ca. 16. d. ἀφ᾽ ἐμαυτοῦ pro ἀπ᾽ ἐμαυτοῦ. ca. 26. d. σουταλα pro σουταλαί. ca. 28. a. ποιήτε pro ποιήσε-τε. ca. 31. c. ἀποσεῖσαι pro ἀποσῆσαι. ca. 31. f. καθεζάμενοι pro καθισάμενοι. ca. 35. c. ἰδῶς pro εἰδώς.

Deuteronomiū.

Capi. 1. a. βασηλέα pro βασιλέα. ca. 1. f. δι᾽ ἡμᾶς pro δι᾽ ὑμᾶς. ca. 2. e. κλειρο-νομεῖν pro κληρονομεῖν. ca. 3. a. ἐξολοθρεύσομεθα pro ἐξωλοθρεύσαμεθα bis. ca. 4. c. οὐραροῦ pro οὐρανοῦ. ca. 4. d. ἀπολεία pro ἀπωλεία. & εὑρίσετε pro εὑρήσε-τε bis. ca. 4. f. οἰδὼς pro εἰδώς. ca. 5. c. ὑμᾶς pro ἡμᾶς. ca. 5. d. ποιήτωσαν ꝑ ποιείτωσαν. ca. 6. b. οἰκίων pro οἰκιῶν. & πλήρης pro πλήρεις. ca. 6. c. οἴκυ ꝑ οἴκου. ca. 6. d. ἀπολεία pro ἀπωλεία. ca. 10. c. κληρονομήτωσαν pro κληρονομεί-τωσαν. ca. 10. d. σκληρενεῖτε pro σκληρυνεῖτε. ca. 11. a. παιδίαν pro παιδεί-αν. ca. 11. c. καθημέτους pro καθημένους. ca. 14. d. πανδημεὶ pro πανδημί. ca. 17. a. αὐρανοῦ pro οὐρανοῦ. ca. 22. b. οἰκοδομήσεις pro οἰκοδομήσης. ca. 28. a θυσαυρὸν pro θησαυρόν. ca. 28. f. θλείψει pro θλίψει. ca. 29. d. ὀργίσθη pro ὠρ-γίσθη. ca. 31. e. παρωξυνοῦσι pro παροξυνοῦσι. ca. 31. f. ἐπιλησθῆ pro ἐπιλησθῆ. ca. 32. b. ἐπεπόθησε pro ἐπεπότησε. ca. 33. a. οὐκ pro οὐχ. & κάταξον pro πάταξον. ca. 33. b. πληρόσεως pro πληρώσεως. & προτότοκος pro πρωτότο-κος. ca. 33. c. πορία pro πορεία.

Errores translationis latine interlinearis.

Genesis.

Ca. 4. d. vendicatū pro vindicatū. ca. 7. a. sexaginta pro sexcentorū. ca. 9. c. erit pro est. & dūs pro dn̄s. ca. 12. a. ot pro lot. ca. 12. b. possidērunt pro posséderūt. ca. 13. b. tnū pro tuū. ca. 19. c. preterierūt pro fatigati sunt. ca. 23. b. ingredientibus pro ingredientibus. ca. 25. b. agro pro agrū. ca. 26. a. aacta pro facta. ca. 28. d. decima pro decimā. ca. 33. d. attulit pro tulit. ca. 31. c. suppelletilē pro suppellectilē. ca. 35. c. descē-dens. pro discedens. & at pro āt. ca. 35. d. monumenti pro monumē-to. ca. 36. d. habitauit pro habitabat. ca. 41. f. oē pro oēꝫ. ca. 45. b. est pro erit. & ascēde pro descēde. ca. 46. d. abhominatio ꝑ abominatio.

Errores qui incuria librariorū contigerunt in hoc volumine in hebreo & in chaldeo sic castigādi sunt.

Gen. cap. 1. a. in margine. עָשָׂה pro עֲשָׂה

Et in eodē. b. ī margine רָשָׁא pro דֶּשֶׁא

Et in eo. b. in chal. לִרְקִיעָא ꝑ לִרְקִיעָא

Et in eo. c. ī chal. דִשְׁמַיָא pro דִשְׁמַיָא

Et in eodem. d. נָפֶשׁ pro נֶפֶשׁ

Et in eo. d. in chal. וְנוּקְבָא pro וְנוּקְבָא

Et in eodē. d. ī chal. עִשְׂבָא pro עִשְׂבָא

Et in eo. d. in chal. עִשְׂבָא pro עִשְׂבָא

Cap. 2. b. ī heb. ē sic אֲשֶׁר שָׁם הַזָּהָב deficit colū ꝙ coma latinū.

Et in eo. b. in chal. תִנְיָנָא pro תִּנְיָנָא

Et in eodē. c. in margiē. עָשָׂה pro עָשָׂה

Et in eodē. c. וַיִּקְרָא pro וַיִּקְרָא

Et in eodem. d. in chal. in margine. בָּוָה pro בְּנָה

Et in eodem. d. in chal. אֲשְׁכַּח ꝑ אַשְׁכַּח

Et in eo. d. in chal. בִשְׂרָא pro בִּשְׂרָא

Et in eo. d. in chal. מִבִּשְׂרִי pro מִבִּשְׂרִי

Et in eo. d. in chal. לְבִשְׂרָא ꝑ לְבִשְׂרָא

Cap. 3. c. חַשָּׂדֶה pro הַשָּׂדֶה

Et in eodem. c. in chal. in margine. צָמַח pro צָמַח

Et in eodē. d. in margiē. עָשָׂה pro עָשָׂה

Et in eo. d. in chal. עִשְׂבָא pro עִשְׂבָא

Cap. 4. a. לָלֶדֶת pro לָלֶדֶת

Et in eodem. a. חָרַח pro חָרָה

Et in eo. b. וְאֵלֶיךָ pro וְאֵלֶיךָ

Et in eo. d. וְיֶלֶד לְחַבֻּרָתִי deficit colū.

Et in eodem. d. יֶלֶד pro יֶלֶד

Et in eo. d. in chal. וִילֵדַת pro וִילֵדַת

Et in eodem. d. in chal. זַרְעִי pro זַרְעִי

Cap. 5. a. in chal. עֶשְׂרֵה pro עֶשְׂרֵה

Et in eodem. d. וַיּוֹלֶד pro וַיּוֹלֶה

Et in eo. d. מִמַּעֲשֵׂנוּ ꝑ מִמַּעֲשֵׂנוּ

Cap. 6. a. וְעֶשְׂרִים ꝑ וְעֶשְׂרִים

Et in eo. b. in chal. בִּשְׂרָא pro בִּשְׂרָא

Et in eo. d. in chal. בִּשְׂרָא pro בִּשְׂרָא

Cap.7.b.in chal. עַשְׂרָא pro עֲשָׂרָא
Et in eo.b.in chal. בְּשָׂרָא pro בִּשְׂרָא
Cap.8.a.in chal. עֲשַׂר pro עֲשַׂר
Et in eo.a.i chal. עֲשִׂירָאָה ꝑ עֲשִׂירָאָה
Et eo.a.i chal. בַּעֲשִׂירָאָה ꝑ בַּעֲשִׂירָאָה
Et in eo.a.in chal. בִּשְׂרָא pro בִּשְׂרָא
Cap.9.a.in chal. לְמֵיכַל pro לְמֵיכַל
Et in eodē.b.in chal. בִּשְׂרָא pro בִּשְׂרָא
Et in eodē.d.in chal. בִּשְׂרָא pro בִּשְׂרָא
Et in eo.d.in chal. בִּשְׂרָא pro בִּשְׂרָא
Et in eo.d. יְהוָה pro יְהוָה
Cap.11. in quibusdā libris. וְנִשְׂרְפָה ꝑ וְנִשְׂרְפָה
Et in eodem.a. in chal.in margine. פְּרַע pro פְּרַע
Cap.12.d. הָאִשָּׁה pro הָאִשָּׁה
Cap.13.a. וְאַבְרָם pro וְאַבְרָם
Et i eo.b. וְאַשְׂמָאִילָה ꝑ וְאַשְׂמָאִילָה
Cap.14.a מֶלֶךְ pro מֶלֶךְ
Et in eodē.b.in chal. דְשֵׂעִיר ꝑ דְשֵׂעִיר
Et in eodem.b. וְהֵם pro וְהֵם
Et in eodem.c.in chal. שְׂנְאַךְ pro שַׂנְאַךְ
Et in eo.c.in chal. עַשְׂרָה pro עַשְׂרָה
Cap.15.d. עֲשַׁן pro עָשָׁן
Et in eodem. c. in chal.in margine. שׁוּב pro שׁוּב
Cap.17.c.in chal. שָׂרַי pro שָׂרַי
Et in eodem.c. in chal. שָׂרָה pro שָׂרָה
Et in eodem.d. נִמְלוּ pro נִמּלוּ
Cap.18.a. אֲנָשִׁים pro אֲנָשִׁים
Et in eodem.a. יֻקַּח pro יֻקַּח
Et in eodem.d. אֶעֱשֶׂה pro אֶעֱשֶׂה
Cap.20.b. עָשִׂיתָ pro עָשִׂיתָ
Cap.22.c.in chal. שְׁמַיָּא pro שְׁמַיָּא
Et in eodem.c. מִבַּדֵּךְ pro מִבַּדֵּךְ
Cap.24.a.in chal.in mar. שׁוּב pro שׁוּב
Et in eodem.d. דִּבְרֵי pro דִּבְרֵי
Et in eodem.g.in chal. בִּישׁ pro בִּישׁ
Cap.25.g. וַתַּתְּבֵם vbi deficit colum.

Exodus.

Ca.1.a.qui pro que.ca.1.b.abhominatio pro abominatio. ca.3.a. pfectos pro prefectos.ca.5.d.qui pro que. & egyttios pro egyptiis.ca.4.d.deest tibi.ca.4.c.habiit pro abiit.ca.6.d. det ꝓ daretis. ca.6.d. hic pro ipse.ca.8.f.sacrificauerim9 pro sacrificabimus. & sacrificabimus pro sacrificauerimus.ca.9.d.cumq3 pro cū. ca.12.a. illa pro illos. ca. 12.g.quatringentos pro quadringentos.& precpit pro precepit. ca. ca.13.b.ei pro et.ca.16.a.sedebamus pro sedimus.ca.16.e. aliquerunt pro reliquerūt.ca.18.b.mugnus pro magnus.ca.19.b.deest ipsis. ca. 19.c.descendes pro descendens.ca.21.b.furit pro fuerit.& sliquis pro aliqs. & iaceurit pro iacuerit.& quid pro quod.ca.23.a. cecedisse pro cecidisse.ca.23.consummationis pro cōsumationis.ca.23.c.extendā pro extendo.ca.23.d.erga pro in.ca.24.b.israele pro israel.ca.24.c.nabes pro nubes.ca.25.d.corene pro corone.ca.25.f.cyphi pro scyphi ter.ca.26.c.longitudinem pro longitudine.ca.26.g. hysso pro bysso.& variegatū pro variegatoris.ca.27.b.laterea pro latera.ca.28.b.bisso pro bysso.& variegatorie pro variegatoris.ca.28.f.rumpetur pro rumpatur.ca.28.g.fecies pro facies.ca.29.a.aplibis pro aplicabis.ca.29.c.altare pro altari.ca.29.f.vesperi pro vespere.ca.29.g.cōgnoscar pro cognoscar.ca.30.c.holocausti pro holocaustorum. ca.31.c. poluerit pro polluerit.ca.32.a. cūflatilē pro conflatilē. & salutare pro salutaris.ca.36.b.acto. pro octo.ca.37.c.cyphi pro scyphi. quater.ca.28.d.quadringinti pro quadringenti. ca.39.a. hiacinthū pro hyacinthū.ca.29.c.suphumerale pro superhumerali. ca.40.b. carū pro eorū.ca.40.d.altere pro altare.ca.40.d.tabernaculi pro tabernaculo.

Leuiticus.

Ca.1.b.scisa pro scissa.ca.2.d.eū pro id.ca.4.b.sanguienē pro sanguinē.ca.4.f.faciendū pro faciendo. ca.5.b.contra eū pro in eo. ca.7.c. sacrificiil pro sacrificii.ca.10.d.quid pro quod.ca.11.a.camedetis pro comedetis.ca.11.c.halicetū pro halietū.ca.11.f.deest āt. ca.12.c. turtur pro turturē. ca.13.c.secerdos pro sacerdos. ca.13.e. pastq3 pro postq3. ca.14.e.linita pro deleta. ca.15.c. egressa pro egressus. & concubitu pro concubitus.ca.16.a. velo pro velū.ca.16.c. sanguinē pro sanguine.ca.16.c.velo pro velū.ca.17.b.testimonū pro testimonii ca.18.c secessu pro secessu.ca.18.d.pulluaris pro polluaris.ca.19.c.calumniabit pro calumniabitur.ca.21.c.meritricē pro meretricē. ca.23.e. quā pro que.ca.24.a.ardeāt pro incendāt.ca.24.b.sanctificatis pro sacrificatis.ca.25.c.multiplicat pro multiplicabit.

Numeri.

Ca.1.b.accipit pro accepit.ca. 1.d. sexaginta pro septuaginta. & masculina pro masculini. & deest a prepositio.& quadraginta pro quadringenta.ca.4.b.sup pro sup.ca.4.d.rabernaculo pro tabernaculo.ca.7.a.consummauit pro consumauit.ca.8.c.asumpsi pro assumpsi.ca.9.b.nun pro nū.ca.10.b.vēstrarū pro vestrorū.ca.13.d.cū pro eū.ca.14.a.vře pro nře.ca.15.d.facietis pro faciatis.ca.19.a.vacā pro vaccā.ca.19.b.mortui omnē animā pro mortuū omnis anime.ca.28.a.libetionē pro libationē.ca.29.c.peccatū pro peccato.ca.32.g.terrē pro terre.ca.33.a.sepelierbant pro sepeliebant.ca.33.b.deest. de.prepositio. ca.34.a. scorpionis pro scorpionū.

Deuteronomiū.

ca.1.f.filius pro filiū.& mare pro mari.ca.2.d.possiderūt pro possederunt.ca.4.g.qui pro quod.& eccisum pro excisum. ca.5.b.aduxit pro eduxit.ca.5.c.addim9 pro addamus.ca.7.c.quas pro que.ca.14.a.incidetis pro incidemini.ca.15.b.dimisseris pro dimiseris.ca.5.b. monstrua pro monstra.&. deest.a. prepositio. ca.18.d. timebitis pro abstinebitis. ca.19.d.pscrutauerint pro perscrutati fuerint. ca.23.d. nouisti pro vouisti.& est pro es.ca.28.e. confidisti pro confisus es. & molicie pro molliciē.ca.32.a. antiq3 pro seculi.ca.32.a.sagitas pro sagittas.

Errores translationis chaldaice.

Genesis.

Ca.14.fraier pro frater.& ierusalem pro hierusalem.ca.18.pauxilliū ꝓ pauxillum.ca.24.vadadam ꝓ vadam ad.ca.27.consummasset ꝓ consumasset.& est ꝓ es.ca.29.iocob ꝓ iacob.& abhuc ꝓ adhuc. ca.30. abūdat oues. cap. 41.oiis pro ois. cap.45. vtā ꝓ vtam.

Exodus.

Cap.1.inient pro insbunt.cap.8.cinises pro cinifes. cap.10.possint pro possent.cap.13.mauu pro manu. cap.17.fecie pro facie.cap. 18. grauis pro grauis.cap.21.egredieur pro egredietur.cap.22.affligeris pro afflixeris.cap.25.cyphi pro scyphi.bis.cap.25.funt pro sunt. cap.26.transiet pro transibit.cap.31.lingnarii pro lignarii. cap.33.depusuerunt pro deposuerunt.ca.34.seripsit pro scripsit. cap.35.offerent pro offerrent. Et vi pro vt.cap.36.sampientem pro sapientem. cap.37.churubim pro cherubim.& cyphi pro scyphi.ter.cap.38.quagdrangulum ꝓ quadrangulum.& basses pro bases.

Leuiticus.

Cap.2.cofractis pro confractis.cap.4.secerdos pro sacerdos. cap.5.pastea pro postea.cap.6.extingetur pro extinguetur.cap.7.offerent pro offerrent.cap.11.cameleon pro chameleon.cap.12. immundtia pro immunditia.cap.14.n castra pro in castra.& proiciandum pro ꝓiciandū. cap.17.cemedent pro comedent. cap.18.mulieriem pro mulierem. & popoli pro populi.& olluamini pro non polluamini.& non pomni pro omni. cap.19.nec pro nec.cap.20. perigrinantur pro peregrinantur. cap.22.perbit pro peribit. cap.23.congragaueritis pro congregaueritis.cap.24.fraturam pro fratura pro fracturam pro fractura.cap.25.redimerit pro redemerit.cap.26.vestrer pro vester. & consumen pro consumerem.cap.27.sune pro sue.& ergenti pro argenti. & redimerit pro redemerit.& pertem pro partem.

Numeri.

Cap.4.consummabit pro consumabit.& mariantur pro moriantur.& culumne pro columne.cap.6.secerdos pro sacerdos.cap.7.sanctuaii ꝓ sanctuarii.cap.9.versperam per vesperam.cap.11.illd pro illud.& foritudine pro fortitudine.cap.15.fecieritis pro feceritis.& abundat.et. & augulus pro angulus.cap.16. insensum pro incensum.cap.21. traideris ꝓ tradideris.cap.27.conationis ꝓ cognationis. cap.36. singuli ꝓ singuli.

Deuteronomium.

Cap.9.pillo pro pila.cap.13.diligeter pro diligenter. cap.14. mundum pro mundam.cap.17.sarcerdotes ꝓ sacerdotes.cap.24.quod pro quid cap.27.liuite pro leuite.ca.38.relinquerit pro reliquerit.ca.29.filiiis ꝓ filiis.cap.30.sed ꝓ sed.cap.32.consummabo ꝓ consumabo.& colubru3 pro colubrorum.cap.33.ierusalem pro hierusalem. & puelas ꝓ puellas.

Et in eodē.d.in margie. שְׁבַע pro שָׁבַע
Cap.27.g.in chaldeo. עֵשָׂו pro עֵשָׂו
Et in eodē.g.in chal. בִּשְׁמַת pro בִּשְׁמַת
Et in eodem.f. וַיְעַקְּבֵנִי pro וַיַּעְקְבֵנִי
Et in eodem מָה אֶעֱשֶׂה בְּנִי deficit colum
Cap.29.a.in chal.i mar. שַׁקְיָה pro שָׁקְיָה
Et in eodem.c. עָשִׂיתָ pro עָשִׂיתָ
Cap.30.a.in chal.in mar. עֲדָה pro עֲדָה
Et in eodē.c.i chal. פִּיתְגָּמָא ꝑ פִּיתְגָּמָא
Et in eodem.c.in chal. כָּל pro כָּל
Cap.31.a. שְׂכָרָךְ pro שְׂכָרָךְ
Cap.32.b.in chal. עַשְׂרִין pro עַשְׂרִין
Cap.34.c.in chal. נִיטְפָס pro נִיטְפָס
Cap.35.d. וַיִּשְׁמַע pro וַיִּשְׁמַע
Cap.36.c.in chal. בִּשְׁמַת pro בִּשְׁמַת
Et in eo.c. in chal. דְשֵׂעִיר pro דְשֵׂעִיר
Et in eo.c.in chal. דְשֵׂעִיר pro דְשֵׂעִיר
Cap.28.c.in mar. לְקַח הָיָה vbi trāsmutātur littere vnius dictionis ī aliā.

•Cap.39.b.in margine. מֵאֵן pro מָאֵן
Cap.41.a.in chaldeo. בִּשַּׂר pro בְּשַׂר
Cap.42.b.in chaldeo. יִשְׂרָאֵל pro יִשְׂרָאֵל
Cap.44.b. נַחֵשׁ pro נָחֵשׁ
Cap.46.b.in chaldeo. גָּד pro גָּד
Et in eodem.c. וְשֵׁשׁ pro וָשֵׁשׁ
Et in eodem.c.in chal. עֲשַׂר pro עֲשַׂר
Cap.48.a. וּמְנַשֶּׁה pro וּמְנַשֶּׁה

Exodus.

Cap.1.a.in chal. יִשָּׂשכָר pro יִשָּׂשכָר
Ca. 7.d.in chal.in margine. דְּבַר pro דְּבַר
Cap.10.a.in chal. שְׁאָר pro שְׁאָר
Et in eodem.b. כִּי חַן יְהוָה לָנוּ vbi deficit colum
Cap.11. a. מֹשֶׁה pro מֹשֶׁה
Cap.13.a. in chal. בְּאֵינָשָׁא pro בְּאֵינָשָׁא
Cap.16.c. לְמַחֲנֵה pro לְמַחֲנֵה
Ca.17.d. יְהוֹשֻׁעַ pro יְהוֹשֻׁעַ
Et in eodem.c.in chal. דְיִשְׂרָאֵל pro דְיִשְׂרָאֵל
Et in eo..d.in chal. דִשְׁכִינְתֵיהּ pro דִשְׁכִינְתֵיהּ
Cap.20.d.in chal.in margine. נָכֵם pro נַכֵם
Cap.23.c.in chal. תְכוּס pro תְכוּס
Cap.26..d.in chal.in margine. שָׁלָב pro שָׁלָב
Cap.28.g. in chal.in margine. נָתַן pro נָתַן
Cap.29.a.in chal. מַשְׁכַּן pro מַשְׁכַּן
Et in eodem.e. הַקֹּדֶשׁ pro הַקֹּדֶשׁ
Cap.32.c.in chal. עֶגְלָא por עֶגְלָא
Et in eodē.e.in margine. עָמַד pro עָמַד
Cap.33.c.in chal. אַשְׁכַּחִית pro אַשְׁכַּחִית
Cap.34.c.in chal. וְחָתַאִי pro וְחָתָאִי
Cap.35.d.in chal. וּבְמַדָע pro וּבְמַדָע
Cap.36.b. חֹשֵׁב pro חֹשֵׁב
Cap.38.d.in chal. וְחַמְשִׁין pro וְחַמְשִׁין
Cap.40.b. מְשַׁחַת pro מְשַׁחַת

Leuiticus.

Cap.1.d.in chal. וְיִכּוֹס pro וְיִכּוֹס
Cap.2.b.in chal. גְּרִיצָן pro גְּרִיצָן

Ca.4.b.in chaldeo. בְּשֵׂרִיה pro בְּשַׂרְיָה

Et in eodem.f. בְּשָׁנָה pro בְּשַׁנָּה

Ca.6.b.in chaldeo. אִישְׁתָּא pro אֵישְׁתָּא

Ca.8.c.in chaldeo in margine. נָכָם pro נָכַם

Ca.11.f.in margine. קָוָה pro קָוָר

Ca.12.b. וְכִפֶּר pro וְכִפֶּת

Et in eodem.b. זאת pro זאר

Et in eodem.b.in chaldeo. וְשִׁיתִין pro וְשִׁיתִּין

Ca.14.c.in chal. שְׂמָאלִיתָא pro שְׂמָאלִיתָא

Et in eodem.c.in chaldeo. בְּמִשַׁח pro בִּמְשַׁח

Ca.21.d.in chaldeo. מִקּוּדְשֵׁי pro מִקּוּדְשַׁי

Ca.2iii.f.in chaldeo. נִכְסַת pro נִכְסַת

Ca.26.c. אָז pro אָז

Ca.27.c.in chaldeo. קוּדְשָׁא pro קוּדְשָׁא

Et in eodem.d.in chaldeo. קְדָשׁ pro קְדָשׁ

Numeri.

Cap.2.a.in chaldeo. טִקְסֵיה pro טִקְסֵיה

Ca.2.d. כָל pro כָּל

Ca.iii.a.in chaldeo. עַל אַפֵּי pro עַל אַהֲרֹן

Et in eodem.b. in chaldeo. מַשְׁכַּן pro מַשְׁכַּן

Et in eodem.b.in chal. in mar. שִׁמֵּשׁ pro שִׁמֵּשׁ

Ca.4.d.in chal. לְזַרְעִיָּתְהוֹן pro לְזַרְעִיָּתְהוֹן

Ca.5.d. הָאִשָּׁה pro הָאִשָּׁה

Et in eodē.d.in chal. שְׁכִינְתֵיה pro שְׁכִינְתֵיה

Ca.7.a.in margine. זָבַח pro זָכַח

Et in eobem.c. לְחַטָּאת pro לְהַטָּאת

Ca.9.b. בְּדֶרֶךְ pro בְּדֶרֶךְ

Ca.10.c.in chaldeo. שִׁבְטָא pro שִׁכְטָא

Et in eodem.d.in chal. מֵיִשְׁרָא pro מֵישְׁרָא

Ca.11.a.in chaldeo. בִּישְׁרָא pro בִּישְׂרָא

Cap.13.a. אֲנָשִׁים pro אֲנָשִׁים

Et in eodem.a.in chal. דְיִשָּׂשׂכַר pro דְיִשָּׂשׂכָר

Et in eodem.b.in chal. דְשַׁלַּח pro דְשַׁלַּח

Cap.14.g.in chaldeo. מֹשֶׁה pro מֹשֶׁר

Cap.15.b.in chal. קְהָלָא pro קְהָלָא

Et in eodem.b.in margine. חָצָה pro צָה

Et in eodem.b.in chaldeo. בְּשָׁלוֹ pro בְּשָׁלוֹ

Et in eodem.b.in chal. אֵינָשָׁא pro אֵינָשָׁא

Et in eodem.d.in margine. צִיָּה pro צִחָה

Cap.16.a.in chaldeo. בַּר pro בָּר

Cap.18.d.in chaldeo. בְּנֵי pro כְּנֵי

Et in eo.d.in chal. מַעְשַׂרְתְּכוֹן pro מַעְשַׂרְתְּבוֹן

Et in eodem.d. in chal. כִּתְבוּאַת pro בִּתְבוּאַת

Cap.19.b. עַד pro עָה

Et in eodem.b.in chaldeo. וִיכְנוּשׁ pro וִיכְכְנוּשׁ

Cap.20.c.in chal. וְלִשְׂמָאלָא pro וְלִשְׂמָאלָא

Cap.21.e.in chaldeo. דְּאֱמוֹרָאָה p דְּאמוֹרָאָה

Cap.23.a.in quibusdam libris. בִּלְעָם pro בִּמְעָם

Cap.27.a.in chaldeo. מְנַשֶּׁה pro מְנַשֶּׁה

Cap.29.b.in chal. אַרְבְּעָה עָשָׂר vbi pria dictio.f. arbeaa transmutatur post tres dictiones sequentes & littera he finalis preponitur sola.

Ca.31.c.in margine. יוֹם pro יוֹ

Deuteronomium.

Cap.4.b. אֲשֶׁר pro אֹשֶׁר

Et in eodem.g.in chaldeo. כֵּיף pro כֵּיף

Cap.5.c.in margine. כְּתַב pro בְּתַב

Ca.7.b.in chaldeo. לְשַׂנְאוֹהִי pro לְשַׂנְאוֹהִי

Cap.8.c. וְשַׁבַּעְתָּ por וְשָׂבַעְתָּ

Cap.11.b. דֹּרֵשׁ pro ודָרַשׁ

Et in eodem.c.in chaldeo. יַתְכוֹן pro יַתְכוֹן

Cap.12.c.in chaldeo. אֲרֵי pro אֲרֵי

Cap.13.c.in margine. חוּס pro חוּם

Cap.14.b.in chal. נַעֲמִיתָא pro נַעֲמִיתָא

Cap.21.a. in chal. עַגְלְתָא pro עַגְלְתָא

Et in eodem.d.in margine. תָּלָה pro תָּלָר

Cap.24.a.in chaldeo in margine. שָׁכַח pro שָׁכַת

Cap.25.a.in chaldeo. גַּבְרִין pro גְּבָרִין

Cap.27.a.in chaldeo. קֳדָם pro קֳרָם

Cap.28.a.in chaldeo. דְקַיְמִין pro דְקַיְמִין

Et in eodem.b. לְרִשְׁתָּהּ pro לְרִשְׁתָּהּ

Et in eodem.c.in chaldeo. וְאֵנִים pro וְאֲנִים

Cap.32.b.in margine. שָׂדֶה pro שָׂדֶה

Et in eodem.c. כְּכַעַם pro מִכַּעַם

Haec tibi pentadecas tetragonon respicit illud
Hospitium petri ꝛ pauli ter quinqꝫ dierum.
Namqꝫ instrumẽtum vetus hebdoas innuit: octo
Lex noua signatur, ter quinqꝫ receptat vtrunqꝫ.

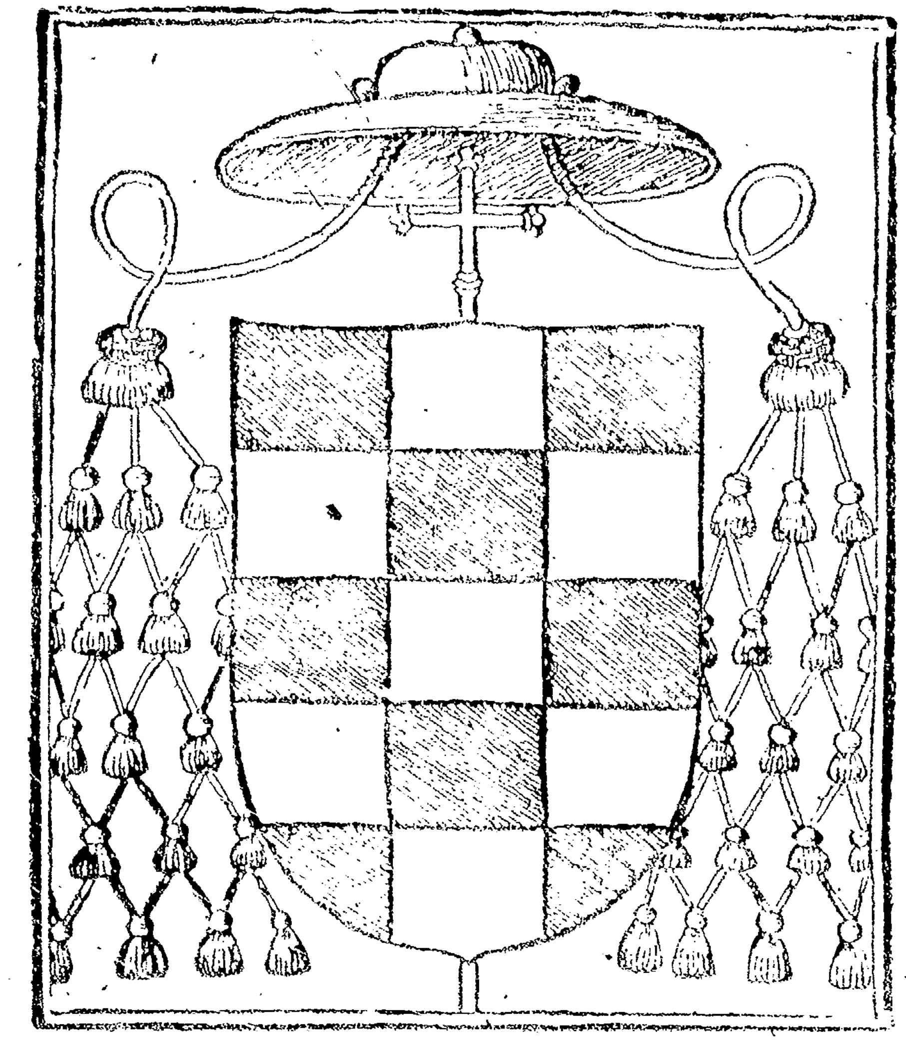

Secũda pars Veteris testamenti Hebraico Grecoqꝫ idiomate nunc primum impressa: adiuncta vtriqꝫ sua latina interpretatione.

Ad sanctissimum ac clemētissimum dominum

nostrum. D. Leonem Decimum diuina prouidentia Pontificem Maximum Reuerendissimi in Christo patris ac dñi. D. F. Francisci Simenii de Cisneros Sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ tituli. S. Balbinæ Presbyteri Cardinalis Hispaniæ Archiepiscopiq; Toletani ac regnorum Castellæ Archicancellarii &c. In libros veteris ac noui testamēti multiplici lingua impressos.

Prologus.

Ulta sunt beatissime Pater: quæ ad excudendas impressoriis formis originales sacræ scripturæ linguas nos incitarūt. Atq; hæc imprimis. Qd cum vniuscuiusq; idiomatis suæ sint verborum proprietates: quarum totam vim non possit quantumlibet absoluta traductio prorsus exprimere: tum id maxime in ea lingua accidit: per quam os domini locutum est. Cuius littera q̃uis ex se mortua sit & velut caro: quæ non prodest quicq̃ (Nam spiritus est qui viuificat) quia tamen Christus verborum figuris velatus intra eius vterum manet inclusus: nō dubium: quin tam admiranda sit fœcunditate repleta: tam exuberāti mysteriorū copia cumulata: vt cum plena semper sit & redundās: flumina de ventre eius fluāt aquæ viuæ: vnde hi quibus datum est reuelata facie gloriā dñi speculari: vt in eādem imaginē trāsformentur: possint assidue haurire mira diuinitatis eius arcana. Quippe cum nulla dictio nulla litterarum connexio esse possit: ex qua non emergant & veluti pullulent reconditissimi cœlestis sapientiæ sensus. Ex quibus cum non possit eruditissimus quisq; interpres nisi vnicum explicare: necesse est vt post interpretationē maneat adhuc scriptura grauida: variisq; ac sublimibus intelligentiis plena: quæ nequeant aliunde q̃ ex ipso archetypæ linguæ fonte cognosci. Accedit: q vbicūq; latinorum codicum varietas est: aut deprauatæ lectionis suspitio (id quod librariorū imperitia simul & negligentia frequentissime accidere videmus) ad primam scripturæ originem recurrēdum est: sicut beatus Hieronymus & Augustinus ac cæteri ecclesiastici tractatores admonent: ita vt librorū Veteris testamēti synceritas ex Hebraica veritate: Noui autem ex Græcis exemplaribus examinetur. Vt ipsa igitur originalia in promptu haberet quicūq; diuinarū litterarū studiosus: possetq; non solis riuulis esse contētus: sed ex ipso fonte salientis aquæ in vitam æternā sitim pectoris extinguere: iussimus archetypas sacræ scripturæ linguas cum adiunctis variarū linguarū translationibus impressioni mādari Sanctitatis tuæ nomini dedicandas. Atq; imprimis Nouū testamentum Græco Latinoq; sermone excudendum curauimus simul cum Lexico Græcarum omnium dictionum: quæ possunt in eo legentibus occurrere: vt his quoq; qui nō integram linguæ cognitionem adepti sunt pro viribus consuleremus. Deinde vero anteq̃ Vetus testamentum aggrederemur: Dictionarium præmisimus Hebraicorum Chaldaicorumq; totius veteris instrumēti vocabulorū. Vbi non tantū multiplex significatio cuiusq; dictionis exprimitur: sed (quod studiosis vtilissimū fore credimus) locus scripturæ in quo cuiusq; significati testimoniū citatur. Rursus: cum nō solus litteræ occidentis cortex sed introrsus latitans spiritus viuificātis nucleus maxime sit a studioso diuinæ scripturæ requirendus: atq; huius præcipua pars ex propriorū nominū interpretatione depēdeat: quorū ab æterno præuisa impositio incredibilē opē affert ad propalādos spirituales abstrusosq; sensus & detegēda arcana mysteria: quæ sub ipso litteralis textus vmbraculo spiritus sanctus velauit. Idcirco interpretationes propriorū nominum a viris linguarū peritia præcellētibus maxima diligētia iussimus elucubrari: & secūdum Alphabeticā seriē dispositas Dictionario adiungi. Quibus succedit legendorū Hebræorū characterū instructio & eiusdē idiomatis Grāmatica ex pluribus receptæ fidei Hebræis autoribus collecta & ad latini artificii normā reducta. Quibus omnibus veluti ꝑ præludio ita peractis: ad excussionem diuersarum veteris testamēti linguarum nos conuertimus: adiicientes etiam singulis earum suam latinam translationē. Qua in re id aperte Beatitudini tuæ testari possumus Pater sanctissime: maximam laboris nostri partē in eo præcipue fuisse versatā: vt & virorū in linguarum cognitione eminentissimorum opera vteremur: & castigatissima omni ex parte vetustissimaq; exemplaria pro archetypis haberemus: quorū quidē tā Hebræorū q̃ Græcorū ac latinorū multiplicē copiā variis ex locis nō sine summo labore conquisiuimus. Atq; ex ipsis quidē Græca Sanctitati tuæ debemus: qui ex ista apostolica Bibliotheca antiquissimos tum Veteris tum Noui testamēti codices perq̃ humane ad nos misisti: qui nobis in hoc negocio maximo fuerunt adiumento. Consumata itaq; excussione Noui testamenti Græce Latineq; impressi cum suo Lexico. Impresso etiā Hebraico Chaldaicoq; dictionario: cui adiuncta est Grammatica cum nominum propriorum interpretationibus. Absolutis præterea annotationib9 differentiarum Veteris testamenti: quas cum Nicolaus de Lyra non omnino absolutas edidisset: eas nos per viros linguarum peritissimos multis in locis addi fecimus. Tādem diuino auxilio Vetus testamentum multiplici lingua excudi fecimus. Quæ omnia nūc ad Sanctitatē tuam mittimus. Nā cui potius vniuersæ vigiliæ nostræ dicandæ sunt: q̃ Apostolicæ isti sedi: cui omnia debemus! Aut quis libetius sacros Christianæ religionis libros suscipere & amplecti debet: q̃ sacer Christi vicarius! Accipiat igitur Sanctitas tua læta fronte munusculum: quod in domini gazophylatium offerimus: vt incipiant diuinarum litterarum studia hactenus intermortua nunc tandem reuiuiscere. Obsecramus autē Beatitudinē tuam enixissime: vt libros hosce: qui nunc se sacris istis vestigiis supplices aduoluūt: examines: & ad seuerissimi iuditii tui cēsuram reuoces: vt si Christianæ reip. vtiles fore videbuntur: editionis beneficium a Sanctitate tua recipiant. Nā eos nos hucusq; continuimus: sacrum istū Apostolici fastigii oraculum consulturi. Sed iam hæc ad Beatitudinem tuam satis. Nūc ad instruendum de operis artificio lectorem conuertimur.

Prologus.

Ad lectorem. De his que ad lectionem Veteris testamenti diuersis linguis nunc primum impressi: sunt prænotanda.

Ut intelligas studiose Lector modū & ordinem: quē in hac veteris testamēti impressione seruauim9: ac inde possis hoc libro facile vti: nōnullorum te admonitū prius esse oportet. Imprimis igitur id est præmittendū: q cū Vetus testamentū a sacris doctoribus trifariā diuidatur: hoc est in legē: quā Pentateuchum appellant: & in libros deinde Agiographos: ac demum in eos qui dicūtur Prophetales: in his oibus nō est idē numerus linguarū. Sed Pētateuchus quidē triplicē linguam habet: Hebraicā videlicet Chaldaicā & Græcā: quas imprimēdas iussimus cū aliis tribus latinis interpretationibus iuxta correspondentibus: ita vt Hebraicæ veritati respōdeat latina beati Hieronymi trāslatio: Chaldaicæ vero alia latina fere de verbo ad verbū a viris eius linguæ peritissimis elaborata: Græcæ aūt septuaginta interpretum editioni interlinearis latina traductio. Agiographi deinde libri simul & Prophetales duplici lingua excuduntur: hoc est Hebræa & Græca cū aliis duabus latinis trāslationibus illis correspondentibus. Nā Chaldaica in cæteris libris præterq̃ in Pētateucho corrupt[a] est aliquib9 in locis: & fabulis merisq; Thalmudistarū nugis cōspersa: indigna prorsus quæ sacris codicibus in[seratur]. Verum quia quibusdam in locis vbi integra est littera & incorrupta: mirū in modum fauet Christianæ religioni: Idcirco reliquos libros totius Veteris testamēti e Chaldaica lingua in latinā vertifecimus: & diligētissime cū sua latina traductione cōscriptos in publica Cōplutensis nostræ Vniuersitatis Bibliotheca reponi. At vero libri extra canonē: quos Ecclesia potius ad ædificationē populi: q̃ ad autoritatē ecclesiasticorum dogmatū confirmandā recipit: Græcā tm̄ habēt scripturā sed cū duplici latina interpretatione: altera beati Hieronymi: altera interlineari de verbo ad verbū: eo modo quo in cæteris. Hæc autem de numero linguarum huius libri oportuit in vniuersum prælibasse. Nunc de modo quo linguas in libro ipso disposuimus: breuibus agendum est. Primum itaq; aperto codice duæ se tibi chartarum facies hinc & inde offerent: quarum vnaquæq; tres columnas habet. Ex quibus ea quæ ad marginem exteriorem sita est: Hebraicā cōtinet veritatē. Quæ vero interiori margini adhæret. Græca est septuaginta interpretū editio: cui superponitur latina interlinearis traductio de verbo ad verbum. Media aūt inter has latinā beati Hieronymi trāslationē velut inter Synagogā & Orietalē Ecclesiam posuimus: tanq̃ duos hinc & inde latrones medium autē Iesum hoc est Romanā siue latinā Ecclesiā collocātes. Hæc enī sola supra firmā petrā ædificata (reliquis a recta Scripturæ intelligētia q̃nq̃ deuiantibus) immobilis semper in veritate permansit. Disponuntur vero colūnæ ipsæ hoc modo: vt singulis lineis Hebraicis correspondeant binæ lineæ latinæ e regione: hoc tamē semper obseruato: vt omnes colūnæ tam in principio q̃ in fine cōsentiant: nisi vbi loci angustia nō patitur: quod rarissime deprehēdes.

Deinde quia institutū nostrum est: nō solū his cōsulere: qui absolutā linguarum peritiā sunt assecuti: sed his etiam opem ferre qui parum in eis profecerunt: vtrisq; enim debitores sumus: neminēq; esse cupimus: quē peregrinorū idiomatum difficultas absterreat a diuinorum librorum penetralibus adeūdis. Idcirco vt Hebraicas dictiones facile possit quicūq; distinguere: & suā latinā interpretationē cuiq; assignare: inter singulas dictiones Hebraicas superponuntur minutæ litterulæ latinæ Alphabetico ordine procedētes: quibus cōsimiles aliæ in latina proxima colūna correspōdent: vt per similitudinem litterulæ cognoscatur: quæ dictio latina ad quā Hebraicā sit referenda. Quādo vero interpres per circūlocutionem pluribus dictionibus vnicam interpretatur: aut e diuerso vnica dictione plures amplectitur: tunc vnica litterula toti circūlocutioni vel etiā cōpendio deseruiet. Ex his præterea litterulis nōnullas reperies: quibus tenue punctū subscribitur hoc modo. Quod quidē punctū designat: vel dictionē Hebraicā subiacentem multiplicē esse & æquiuocā: ac proinde reconditum aliquod secretæ intelligētiæ mysterium claudere: quod possit facile cōsulto Dictionario a perspicacibus mentibus inuestigari: vel denotat saltē: ipsam eius significationē in latina colūna positā potius translatitiam esse & soli sensui subseruientem: q̃ propriam omnino & litteralē. Rursus quia inuenire primitiua siue radices dictionum Hebraicarum & Chaldaicarum a prima origine deuiantium res est perquā necessaria ad reperiēda in Dictionario vocabula: sed tātæ difficultatis: vt homines eius linguæ peritissimi frequēter in ea titubent: ac nonnunq̃ etiā labantur: artificium excogitauimus q̃ vtilissimum: quo possit quispiam vel primis dūtaxat Hebraicis rudimentis imbutus radicē cuiusq; dictionis in promptu habere: vt iam his adminiculis adiuti: Hebræorum (vt ait beatus Hieronymus) nauseam & ructum fastidiētes: præceptores eorum consulere nō egeamus. Aduertendū itaq; est: q cū dictioni Hebraicæ siue Chaldaicæ correspondet alia in margine (quod dignosces ex simili litterula vtriq; dictioni imposita) Tūc dictio ipsa sicut est in margine notata: quærēda est in vocabulario. Hæc enī sunt primæ litteræ substantiales primitiui. Reliquæ vero dictiones Hebraici textus: quib9 nulla dictio primitiua respōdet in margine: ex primis earum tribus aut quādoq; etiā solis duabus litteris sunt in dictionario requirendæ. Preterq̃ vbi precesserit aliqua ex his quinq; litteris beth: he: caph: lamed: mem: quocunq; apice subiecto: dū modo sit apice desuper notata hoc modo. ב ה כ ל מ Tunc enim talis littera pro articulo seu præpositione sumitur: ac proinde cum non sit littera substantialis auferenda est: & proximæ tres vel quandoq; etiā solæ duæ litteræ sequentes erunt primæ litteræ primitiui: ex quibus dictio ipsa in vocabulario reperietur. Quod eodē modo intelligendū est de ו vau littera etiam si nunq̃ tali signo notetur. Vbicunq; enī alicui dictioni præponitur: semper pro coniunctione copulatiua vsurpatur: quare tollere eā oportebit. Atq; hæc quidē succincte dicta sunt: vt legentibus Hebraicam litterā statim absq; arte seu consideratione vlla pateat dictionis primitiuum. Quod si curiosus lector non solo vsu contentus artē reperiendarū radicum nosse desiderat: legat vltimum capitulū nostræ Hebraicæ Grāmaticæ in fine Hebraici dictionarii: quod tamen vt absq; librorum reuolutione facile occurreret: in principio Petateuchi duximus apponendū. Illud est etiā considerandū: q in hebraicis characterib9 sciēter omisimus apices illos:

quibus nunc vtūtur Hebræi pro accentibus. Nam hi cum ad nullā vel significati vel pronunciationis differentiam pertineant: sed ad solā cantus ipsorū modulationē: meritō a veteribus Hebræis reiecti sunt: quos in hoc imitari maluimus. Verū ne locus accētus cuiusq; dictionis ignoraretur: hoc modo prouidimus: vt quoniā dictiones Hebraicæ vt plurimū in vltima habēt accentū: oēs huiusmodi dictiones nullo prorsus apice notarētur: reliquæ vero nō habentes accentū in vltima (quæ rarissime occurrunt) super syllabam vbi prædominatur accentus: apice signarentur hoc modo אֶ֫רֶץ. Cæterum in distinctione clausularum colo etiā vtuntur Hebræi & cōmate: sed ita: vt colum sit duplex punctum: sicut cōma apud latinos: hoc modo: Cōma vero tale signū. Quod autē ad Græcam scripturā attinet: illud te nō latere volumus: nō vulgaria seu temere oblata exēplaria fuisse huic nostræ impressioni archetypa: sed vetustissima simul & emēdatissima: quæ sanctissim⁹ Dn̄s noster Leo Decimus Pontifex maximus cœptis nostris aspirans ex ipsa apostolica Bibliotheca ad nos misit: tantæ integritatis: vt nisi eis plena fides adhibeatur: reliqui nulli esse videantur: quibus merito sit adhibenda. Quibus etiā adiūximus alia nō pauca: quorum partē ex Bessarionis castigatissimo codice summa diligentia transcriptā Illustris Venetorū Senatus ad nos misit: partē ipsi magnis laboribus & expēsis vndiq; cōquisiuimus: vt copia emendatorū codicū abunde superesset. Latinā itidē beati Hieronymi translationē cōtulimus cū q̄plurimis exēplaribus venerādæ vetustatis: sed his maxime: quæ in publica Cōplutēsi nostræ vniuersitatis Bibliotheca reconduntur: quæ supra octingētesimū abhinc annū litteris Gotthicis conscripta: ea sunt synceritate: vt nec apicis lapsus possit in eis deprehendi. Aliqua tamen nomina propria vitio scriptorū aliter scripta q̄ in originalibus vtriusq; testamēti habentur: intacta dimisimus: atq; id quidem cōsulto. Nā si nūc in eis litterā aliquā mutassemus: nequaq̄ possent reperiri in tractatu interpretationū: quē iuxta vulgatā horū nominum scripturā alphabetico ordine pridē cōfeceramus. Adnotauimus tamē in ipsis interpretationib⁹ eadē nomina propria nō solū ponētes ea sicut cōmuniter scribūtur: sed etiā prout habētur ad litterā in suis originalibus. Demū in libro psalmorum illud est admonendū: cōmunē translationem latinam: qua vtimur: positam esse pro interlineari supra græcam septuaginta interpretum editionem: quia ei de verbo ad verbum fere correspōdet. Eā autem quā beatus Hieronymus iuxta hebraicā trāstulit veritatem in medio duarum columnarum fuisse locatam. Vale.

Incipit Prologus beati Hieronymi

presbyteri in librum Iosue.

Andē finito Pentateucho Moysi velut grandi fœnore liberati ad Iesum filiū naue manū mittimus quem Hebræi Iosue bēnun id est Iosue filium nun vocant: & ad Iudicum librum quem Sophtim appellant: ad Ruth quoq; & Hester quos iisdem nominibus efferunt. Monemusq; lectorem vt siluam hebraicorum nominū & distinctiones per mēbra diuisas diligēs scriptura cōseruet: ne & noster labor & illius studiū pereat. Et vt imprimis (quod sepe testatus sum) sciat me nō in reprehēsionem veterū noua cudere: sicut amici mei criminātur: sed pro virili portione offerre linguæ meæ hominibus: quos tamen nostra delectāt: vt pro Græcorū hexaplis: quæ & sumptu & labore maximo indigent: editionem nostram habeant. Et sicubi in antiquorū voluminū lectione dubitarint: hæc illis conferentes inueniant quod requirūt. Maxime cū apud latinos tot sint exēplaria: quot codices: & vnusquisq; p arbitrio suo vel addiderit vel subtraxerit quod ei visum est: & vtiq; non possit verum esse quod dissonat. Vnde cesset arcuato vulnere contra nos insurgere scorpius: & sanctū opus venenata carpere lingua desistat: vel suscipiens si placet: vel contemnēs si displicet. Meminerit q; illorū versuū. Os tuum abundauit malitia: & lingua tua cōcinnabat dolos. Sedēs aduersus fratrē tuū loquebaris: & aduersus filium matris tuæ ponebas scandalum. Hæc fecisti: & tacui. Existimasti inique q ero tui similis. Arguā te & statuam illa contra faciem tuam. Quæ enim audientis vel legentis vtilitas est: nos laborādo sudare: & alios detrahēdo laborare: dolere iudæos q calūniandi eis & irridendi christianos sit ablata occasio: & ecclesiæ homines id despicere immo lacerare: vnde aduersarii torquēatur? Quod si vetus eis tantū interpretatio placet: quæ & mihi nō displicet: & nil extra recipiēdum putant: cur ea quæ sub asteriscis & obelis vel addita sunt vel amputata legunt & negligunt? Quare Danielem iuxta Theodotionis traditionē Ecclesiæ susceperūt? Cur Originē mirantur & Eusebium Pamphili: cunctas editiones similiter disserentes? Aut quæ fuit stulticia: postq; vera dixerint: pferre quæ falsa sunt? Vnde autē in nouo testamēto probare poterunt assumpta testimonia: quæ in libris veteribus nō habētur? Hæc dicimus: ne oīno calumniātibus tacere videamur. Cæterum post sanctæ Paulæ dormitionē: cuius vita virtutis exemplum est: & hos libros quos Eustochio virgini Christi negare non potui: decreuimus dū spiritus hos regit artus: prophetarū explanationi incūbere: & omissum iam diu opus quasi quodā postliminio repetere: præsertim cū & admirabilis sanctusq; vir Pammachius hoc idem litteris flagitet: & nos ad patriam festinantes mortiferos syrenarum cantus surda debeamus aure transire.

Explicit Prologus.

Incipit Argumentum.

Esus filius naue: typum dn̄i nō solū in gestis verūetiam in nomine gerēs: trāsit iordanem: hostiū regna subuertit: diuidit terrā victori populo: & per singulas vrbes: viculos: montes: flumina: torrentes atq; confinia ecclesiæ cœlestisq; Hierusalē spiritalia regna describit.

Explicit Argumentum.

IOSVE.

ΙΗΣΟΥΕ.

A

Et factū est post morte moy
Καὶ ἐγένετο μετὰ τὴν τελευτὴν μωυ-
si serui dn̄i: & locut⁹ est dn̄s
σῆ δούλου κυρίου, καὶ εἶπε κύριος τῷ
iosue filio nun ministro moysi
ἰησοῦ υἱῷ ναυῆ τῷ ὑπουργῷ μωυσῆ
dicēs: moyses seruus meus mortu⁹ est: nunc igit sur
λέγων, μωυσῆς ὁ θεράπων μου τετελεύτηκε, νῦν οὖν ἀνα-
gēs transi iordanē tu & ois pplus hic in
στὰς διάβηθι τὸν ἰορδάνην σὺ καὶ πᾶς ὁ λαὸς οὗτος εἰς τὴν
terrā: q̄ ego do eis. ois locus ad quē ābulauerit
γῆν, ἣν ἐγὼ δίδωμι αὐτοῖς. πᾶς ὁ τόπος ἐφ' ὃν ἂν ἐπιβῆτε
vestigia pedū vrōꝝ: vobis dabo eū: sicut lo
ἴχνη τῶν ποδῶν ὑμῶν, ὑμῖν δώσω αὐτόν, ὃν τρόπον εἰ-
cut⁹ sum moysi. desertū & antilibanū vsq; ad
ρηκα τῷ μωυσῆ. τὴν ἔρημον καὶ τὸν ἀντιλίβανον ἕως τοῦ
fluuii magni fluuii euphratē: oēm terrā
ποταμοῦ τοῦ μεγάλου ποταμοῦ εὐφράτου, πᾶσαν γῆν
etheoꝝ & vsq; ad mare magnū: a solis oc
χετταίων καὶ ἕως τῆς θαλάσσης τῆς μεγάλης, ἀφ' ἡλίου δυ-
casu erit termini vri. nō resistet hō co
σμῶν ἔσται τὰ ὅρια ὑμῶν. οὐκ ἀντιστήσεται ἄνθρωπος κα-
ram vobis cūctis dieb⁹ vite tue. &
τενώπιον ὑμῶν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου. καὶ
sicut fui cum moyse: ita ero & tecum:
ὥσπερ ἤμην μετὰ μωυσῆ, οὕτως ἔσομαι καὶ μετὰ σοῦ,
& nō derelinquā te: neq; despiciam te: cōfortare &
καὶ οὐκ ἐγκαταλείψω σε, οὐδ' ὑπερόψομαί σε, ἴσχυε καὶ
esto robustus. tu enim diuides pplo huic terrā:
ἀνδρίζου. σὺ γὰρ ἀποδιελεῖς τῷ λαῷ τούτῳ τὴν γῆν,
quā iurauit patribus eoꝝ vt traderē eis. cōfortare
ἣν ὤμοσα τοῖς πατράσιν αὐτῶν δοῦναι αὐτοῖς. ἴσχυε
igit & esto robustus: vt custodias & facias sicut pre
οὖν καὶ ἀνδρίζου, φυλάσσεσθαι καὶ ποιεῖν καθότι ἐνε-
cepit tibi moyses seruus meus. & nō declinabis
τείλατό σοι μωυσῆς ὁ παῖς μου. καὶ οὐκ ἐκκλινεῖς
ab eis ad dextrā vel ad sinistrā: vt intelligas in cūctis
ἀπ' αὐτῶν εἰς δεξιὰ ἢ εἰς ἀριστερά, ἵνα συνῇς ἐν πᾶσιν
que feceris. & nō recedet liber
οἷς ἐὰν πράξῃς. καὶ οὐκ ἀποστήσεται ἡ βίβλος τοῦ
legis huius de ore tuo: & meditaberis in eo die ac nocte: vt intelligas facere
νόμου τούτου ἐκ τοῦ στόματός σου, καὶ μελετήσεις ἐν αὐτῷ ἡμέρας καὶ νυκτός, ἵνα συνῇς ποιεῖν
oia q̄ scripta sunt in eo. tūc prosperabis
πάντα τὰ γεγραμμένα ἐν αὐτῷ. τότε εὐοδώσεις
vias tuas: & tūc intelliges. ecce precipio tibi: cōfortare & esto robustus: nō timeas neq; formides: qm̄ tecum dn̄s deus tuus in
τὰς ὁδούς σου, καὶ τότε συνήσεις. ἰδοὺ ἐντέλλομαί σοι. ἴσχυε καὶ ἀνδρίζου, μὴ δειλιάσῃς μηδὲ φοβηθῇς, ὅτι μετὰ σοῦ κύριος ὁ θεός σου εἰς
C
oēm locum quo prexeris. & precepit iosue scribis ppli dicēs: transite per mediū castroꝝ ppli: &
πάντα τόπον οὗ ἐὰν πορεύσῃ. καὶ ἐνετείλατο ἰησοῦς τοῖς γραμματεῦσι τοῦ λαοῦ λέγων, εἰσέλθετε κατὰ μέσον τῆς παρεμβολῆς τοῦ λαοῦ. καὶ
imperate pplo dicētes: estote parati in cibariis: qm̄ adhuc tres dies: & vos transitis iordanē hunc: intrantes ad possidēdū
ἐντείλασθε τῷ λαῷ λέγοντες, ἑτοιμάζεσθε ἐπισιτισμόν, ὅτι ἔτι τρεῖς ἡμέραι, καὶ ὑμεῖς διαβαίνετε τὸν ἰορδάνην τοῦτον, εἰσελθόντες κατασχεῖν
terrā: quā dn̄s deus patrū vroꝝ dat vobis. & ruben & gad & dimidie
τὴν γῆν, ἣν κύριος ὁ θεὸς τῶν πατέρων ὑμῶν δίδωσιν ὑμῖν. καὶ τῷ ῥουβὴν καὶ τῷ γὰδ καὶ τῷ ἡμίσει
tribui manasse ait iosue: memētote sermonis dn̄i: quē
φυλῆς μανασσῆ εἶπεν ἰησοῦς, μνήσθητε τὸ ῥῆμα κυρίου, ὃ

Deut. 11. c. — Infra. 3. b. Heb. 13 a. — B — Infra. c. Deut. 31. b. 3. Re. 2 a. — Eco. — Nu. 32. b. Infra 4. c.

Incipit liber Iosue.

Cap. i.

Et factū ē post mortē moysi serui dn̄i vt loqueretur dn̄s ad iosue filium nun ministrum moysi: & diceret ei. Moyses seruus meus mortuus ē. Surge & trāsi iordanem istum: tu & ois pp̄ls tecū: in terram quam ego dabo filiis israel. Omnem locū quē calcauerit vestigiū pedis vestri: vobis tradā: sicut locutus sum moysi. A deserto & libano vsq; ad fluuiū magnū euphratē omnis terra etheorū vsq; ad mare magnū cōtra solis occasum erit terminus vester. Nullus poterit vobis resistere cunctis diebus vite tue. Sicut fui cum moyse: ita ero tecū non dimittam nec derelinquā te. Confortare & esto robustus. Tu enim sorte diuides populo huic terrā, pro qua iuraui patribus suis vt traderem eam illis. Cōfortare igitur & esto robustus valde vt custodias & facias omnē legē quā p̄cepit tibi moyses seruus meus. Ne declines ab ea ad dexterā vel ad sinistrā: vt intelligas cuncta q̄ agis. Non recedat volumē legis huius ab ore tuo: sed meditaberis ī eo diebus ac noctib⁹: vt custodias & facias oīa que scripta sunt ī eo. Tunc diriges viā tuā & intelliges eā. Ecce p̄cipio tibi: cōfortare & esto robustus. Noli metuere & noli timere: qm̄ tecū ē dn̄s deus tu⁹ in oibus ad q̄cūq; p̄rexeris. Precepitq; iosue principibus ppli dicēs. Transite p mediū castrorū: & impate pplo ac dicite. Preparate vobis cibaria: qm̄ post diem tertiū transibitis iordanem: & intrabitis ad possidēdā terrā quā dn̄s deus vester daturus est vobis. Rubenitis quoq; & gadditis & dimidie tribui manasse ait. Mementote sermonis quem

וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת מֹשֶׁה עֶבֶד יְהוָה
וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן
מְשָׁרֵת מֹשֶׁה לֵאמֹר: מֹשֶׁה עַבְדִּי
מֵת וְעַתָּה קוּם עֲבֹר אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה
אַתָּה וְכָל הָעָם הַזֶּה אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר
אָנֹכִי נֹתֵן לָהֶם לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל: כָּל
מָקוֹם אֲשֶׁר תִּדְרֹךְ כַּף רַגְלְכֶם בּוֹ
לָכֶם נְתַתִּיו כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֶל
מֹשֶׁה: מֵהַמִּדְבָּר וְהַלְּבָנוֹן הַזֶּה וְעַד
הַנָּהָר הַגָּדוֹל נְהַר פְּרָת כֹּל אֶרֶץ
הַחִתִּים וְעַד הַיָּם הַגָּדוֹל מְבוֹא הַשָּׁמֶשׁ
יִהְיֶה גְּבוּלְכֶם: לֹא יִתְיַצֵּב אִישׁ
לְפָנֶיךָ כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ כַּאֲשֶׁר הָיִיתִי
עִם מֹשֶׁה אֶהְיֶה עִמָּךְ לֹא אַרְפְּךָ
וְלֹא אֶעֶזְבֶךָּ: חֲזַק וֶאֱמָץ כִּי אַתָּה
תַּנְחִיל אֶת הָעָם הַזֶּה אֶת הָאָרֶץ
אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לַאֲבוֹתָם לָתֵת לָהֶם:
רַק חֲזַק וֶאֱמַץ מְאֹד לִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת
כְּכָל הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוְּךָ מֹשֶׁה עַבְדִּי
אַל תָּסוּר מִמֶּנּוּ יָמִין וּשְׂמֹאול לְמַעַן
תַּשְׂכִּיל בְּכֹל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ: לֹא יָמוּשׁ
סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּיךָ וְהָגִיתָ בּוֹ
יוֹמָם וָלַיְלָה לְמַעַן תִּשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת
כְּכָל הַכָּתוּב בּוֹ כִּי אָז תַּצְלִיחַ אֶת
דְּרָכֶךָ וְאָז תַּשְׂכִּיל: הֲלוֹא צִוִּיתִיךָ חֲזַק
וֶאֱמָץ אַל תַּעֲרֹץ וְאַל תֵּחָת כִּי עִמְּךָ
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ: וַיְצַו
יְהוֹשֻׁעַ אֶת שֹׁטְרֵי הָעָם לֵאמֹר: עִבְרוּ
בְּקֶרֶב הַמַּחֲנֶה וְצַוּוּ אֶת הָעָם לֵאמֹר
הָכִינוּ לָכֶם צֵדָה כִּי בְּעוֹד שְׁלֹשֶׁת
יָמִים אַתֶּם עֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה לָבוֹא
לָרֶשֶׁת אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
נֹתֵן לָכֶם לְרִשְׁתָּהּ: וְלָראוּבֵנִי וְלַגָּדִי
וְלַחֲצִי שֵׁבֶט הַמְנַשֶּׁה אָמַר יְהוֹשֻׁעַ
לֵאמֹר: זָכוֹר אֶת הַדָּבָר אֲשֶׁר

צוה אתכם משה עבד יהוה לאמר
יהוה אלהיכם מניח לכם ונתן לכם
את הארץ הזאת׃ נשיכם טפכם
ומקניכם ישבו בארץ אשר נתן
לכם משה בעבר הירדן ואתם
תעברו חמשים לפני אחיכם כל
גבורי החיל ועזרתם אתם׃ עד אשר
יניח יהוה לאחיכם ככם וירשו גם
המה את הארץ אשר יהוה אלהיכם
נתן להם ושבתם לארץ ירשתכם
וירשתם אותה אשר נתן לכם
משה עבד יהוה בעבר הירדן מזרח
השמש׃ ויענו את יהושע לאמר כל
אשר צויתנו נעשה ואל כל אשר
תשלחנו נלך׃ ככל אשר שמענו
אל משה כן נשמע אליך רק יהיה
יהוה אלהיך עמך כאשר היה
עם משה׃ כל איש אשר ימרה את
פיך ולא ישמע את דבריך לכל
אשר תצונו יומת רק חזק ואמץ׃

Cap. ij.

וישלח יהושע בן נון
מן השטים שנים אנשים מרגלים
חרש לאמר לכו ראו את הארץ
ואת יריחו וילכו ויבאו בית אשה
זונה ושמה רחב וישכבו שמה׃
ויאמר למלך יריחו לאמר הנה
אנשים באו הנה הלילה מבני
ישראל לחפר את הארץ׃ וישלח
מלך יריחו אל רחב לאמר
הוציאי האנשים הבאים אליך
אשר באו לביתך כי לחפר את כל
הארץ באו׃ ותקח האשה את שני
האנשים ותצפנו ותאמר כן באו
אלי האנשים ולא ידעתי מאין
המה׃ ויהי השער לסגור בחשך
והאנשים יצאו לא ידעתי אנה הלכו

precepit vobis moyses famulus dñi dicens. Dñs deus vester dedit vobis requiem & omnem terram. Vxores vestre & filii vestri ac iumenta manebūt in terra quam tradidit vobis moyses trans iordanem. Vos autem transite armati ante fratres vestros omnes fortes manu & pugnate pro eis. Donec det dñs requiē fratribus vestris sicut & vobis dedit: & possideant ipsi quoque terrã quã dñs deus vester daturus est eis: & sic revertemini in terrã possessionis vestre: & habitabitis in ea quam vobis dedit moyses famulus domini trans iordanem cōtra solis ortū. Rñderuntque ad iosue: atque dixerunt. Oĩa que pcepisti nobis faciemus: & quocumque miseris ibimus. Sicut obedivimus in cunctis moysi: ita obediemus & tibi: tantum sit dominus deus tecum sicut fuit cum moyse. Qui cōtra dixerit ori tuo & non obedierit cunctis sermonibus quos preceperis ei moriatur. Tu tantum confortare & viriliter age.

2.

Misit igitur iosue filius nun de sethim duos viros exploratores in abscondito. Et dixit eis. Ite & considerate terrã urbemque hiericho. Qui pergentes ingressi sunt domū mulieris meretricis noĩe raab: & quieverūt apud eã. Nūciatumque ẽ regi hiericho: & dictū. Ecce viri ingressi sunt huc p noctem de filiis israel: ut explorent terrã. Misitque rex hiericho ad raab dicens. Educ viros qui venerūt ad te: & ingressi sunt domū tuã. Exploratores quippe sūt & oẽm terrã cōsiderare venerunt. Tollensque mulier viros abscondit & ait. Fateor venerunt ad me: sed nesciebam unde essent. Cūque porta clauderetur in tenebris & illi pariter exierūt: nescio quo abierunt.

precepit vobis moyses famulus dñi dicens: dñs
ἐνετείλατο ὑμῖν μωυσῆς ὁ παῖς κυρίου λέγων, κύριος ὁ
deus vester dedit requiē vobis: et dedit vobis terrã hãc.
θεὸς ὑμῶν κατέπαυσεν ὑμᾶς, καὶ ἔδωκεν ὑμῖν τὴν γῆν ταύ
uxores vestre et filii vestri et iumẽta
την. αἱ γυναῖκες ὑμῶν καὶ τὰ παιδία ὑμῶν καὶ τὰ κτήνη
vestra habitent in terra: quã dedit vobis moyses trãs
ὑμῶν κατοικείτωσαν ἐν τῇ γῇ, ᾗ ἔδωκεν ὑμῖν μωυσῆς πέ
iordanē. vos autē trãsibitis accincti priores
ραν τοῦ ἰορδάνου. ὑμεῖς δὲ διαβήσεσθε εὔζωνοι πρότεροι
fratribus vestris omnis fortis. et auxiliabimini e-
τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν πᾶς ὁ ἰσχύων. καὶ συμμαχήσετε αὐ
is: quousque det requiē dñs deus vester fratribus
τοῖς, ἕως ἂν καταπαύσῃ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν τοὺς ἀδελφοὺς
vestris: sicut et vobis: et possideant etiã illi
ὑμῶν, ὥσπερ καὶ ὑμᾶς, καὶ κληρονομήσωσιν καὶ οὗτοι τὴν
terrã: quã dñs deus vester dat, eis. et revertemini
γῆν, ἣν κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν δίδωσιν αὐτοῖς. καὶ ἀπελεύ
mini quilibet in possessionē suã: quã dedit vobis
σεσθε ἕκαστος εἰς τὴν κληρονομίαν ἑαυτοῦ, ἣν ἔδωκεν ὑμῖν
moyses trans iordanē ab ortu solis.
μωυσῆς ἐν τῷ πέραν τοῦ ἰορδάνου ἀπ᾽ ἀνατολῶν ἡλίου.
et respondentes iosue dixerunt: oĩa quecumque pre
καὶ ἀποκριθέντες τῷ ἰησοῦ εἶπαν, ἅπαντα ὅσα ἂν ἐν
ceperis nobis faciemus: et in oẽm locū: quo mi
τείλῃ ἡμῖν ποιήσομεν, καὶ εἰς πάντα τόπον, οὗ ἐὰν ἀπο
seris nos: ibimus. iuxta oĩa quecumque obedivi
στείλῃς ἡμᾶς, πορευσόμεθα. κατὰ πάντα ὅσα ἠκούσα
mus moysi: obediemus tibi. ceterū sit dñs deus no
μεν μωυσῆ, ἀκουσόμεθα σου. πλὴν ἔστω κύριος ὁ θεὸς ἡ
ster tecum: sicut fuit cū moyse. at ho
μῶν μετὰ σοῦ, ὃν τρόπον ἦν μετὰ μωυσῆ. ὁ δὲ ἄνθρω
mo qui cōtra dixerit tibi: et qui nō obedierit
πος ὃς ἂν ἀπειθήσῃ σοι, καὶ ὃς ἂν μὴ ἀκούσῃ τῶν
sermōibus tuis sicut preceperis ei: moriatur.
ῥημάτων σου καθότι ἂν ἐντείλῃ αὐτῷ, ἀποθανέτω.
sed cōfortare et viriliter age.
ἀλλὰ ἴσχυε καὶ ἀνδρίζου.

Ca. 2.

Et misit iosue filius nun de sethim duos
Καὶ ἀπέστειλεν ἰησοῦς υἱὸς ναυὴ ἐκ σαττὶν δύο
viros ut explorarent. dicēs: ascēdite et vide
ἄνδρας κατασκοπεῦσαι. λέγων, ἀνάβητε καὶ ἴδε
te terrã et hiericho. et pergentes ingressi
τε τὴν γῆν καὶ τὴν ἱεριχώ. καὶ πορευθέντες εἰσῆλ
sunt in domū mulieris meretricis: cui nomē raab. et
θον εἰς οἰκίαν γυναικὸς πόρνης, ᾗ ὄνομα ῥαάβ. καὶ
quieverūt illic: et nunciatū ē regi hieri
κατέλυσαν ἐκεῖ, καὶ ἀπηγγέλη τῷ βασιλεῖ ἱερι
cho: dicētes: ecce viri ingressi sunt huc de
χώ, λέγοντες, ἰδοὺ ἄνδρες εἰσπεπόρευνται ὧδε τῶν
filiis israel ut explorent terrã. et mi
υἱῶν ἰσραὴλ κατασκοπεῦσαι τὴν γῆν. καὶ ἀπέστει
sit rex hiericho et ait ad raab. dicēs:
λεν ὁ βασιλεὺς ἱεριχὼ καὶ εἶπεν πρὸς ῥαὰβ λέγων,
educ viros qui ingressi sunt in
ἐξάγαγε τοὺς ἄνδρας τοὺς εἰσπεπορευμένους εἰς τὴν
domū tuã nocte: ut explorent enim
οἰκίαν σου τὴν νύκτα, κατασκοπεῦσαι γὰρ τὴν
terrã venerūt. et tolles mulier duos viros
γῆν ἥκασιν. καὶ λαβοῦσα ἡ γυνὴ τοὺς δύο ἄνδρας
abscondidit eos. et ait eis dicēs: in
ἔκρυψεν αὐτούς. καὶ εἶπεν αὐτοῖς λέγουσα, εἰ
gressi sunt ad me viri: et nō scio un
σελήλυθασι πρός με οἱ ἄνδρες, καὶ οὐκ οἶδα πό
de erãt. postquã aũt ianua claudebatur in tenebris:
θεν ἦσαν. ὡς δὲ ἡ πύλη ἐκλείετο ἐν τῷ σκότει,
et viri exierūt: nō scio quo abie
καὶ οἱ ἄνδρες ἐξῆλθον, οὐκ ἐπίσταμαι ποῦ πεπό
runt.
ρευνται.

1. Mac. 2.c.

Iaco. 2.d. Ephe. 11.f.

persequimini post eos et cōprehēdetis eos.
καταδιώξατε ὀπίσω αὐτῶν καὶ καταλήψεσθε αὐτούς.
ipsa autem ascēdere fecit eos in solariū: et occultavit e-
αὐτὴ δὲ ἀνεβίβασεν αὐτοὺς ἐπὶ τὸ δῶμα, καὶ ἔκρυψεν αὐ
os in stipula lini cōstipata sibi in so-
τοὺς ἐν τῇ λινοκαλάμῃ τῇ ἐστοιβασμένῃ αὐτῇ ἐπὶ τοῦ δώ
lario. et viri persecuti sunt post eos viam
ματος. καὶ οἱ ἄνδρες κατεδίωξαν ὀπίσω αὐτῶν ὁδὸν
que ad iordanē ad trãsitus: et porta
τὴν ἐπὶ τοῦ ἰορδάνου ἐπὶ τὰς διαβάσεις, καὶ ἡ πύλη
clausa est. et factū est ut exierūt persequentes post
ἐκλείσθη. καὶ ἐγένετο ὡς ἐξῆλθον οἱ καταδιώκοντες ὀπίσω
eos: et priusquã dormirēt ipsi; et illa ascēdit ad
αὐτῶν, καὶ πρὶν ἢ κοιμηθῆναι αὐτούς, καὶ αὐτὴ ἀνέβη ἐπὶ τὸ
solariū ad eos. et ait ad eos: novi
δῶμα πρὸς αὐτούς. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, ἐπίσταμαι
quod tradidit dñs deus vester vobis terrã: ir
ὅτι δέδωκε κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν ὑμῖν τὴν γῆν, ἐπιπέ
ruit enim timor vester in nos et elāguerūt omnes
πτωκε γὰρ ὁ φόβος ὑμῶν ἐφ᾽ ἡμᾶς καὶ κατέπτηχασιν πάντες
habitãtes terrã a vobis. audivimus enim quod sic
οἱ κατοικοῦντες τὴν γῆν ἀφ᾽ ὑμῶν. ἀκηκόαμεν γὰρ ὅτι κατε
cavit dñs deus mare rubrū a facie
ξήρανεν κύριος ὁ θεὸς τὴν θάλασσαν τὴν ἐρυθρὰν ἀπὸ προσώπου
vestra: quando egressi estis ex egypto. et quecumque fecistis
ὑμῶν, ὅτε ἐξεπορεύεσθε ἐξ αἰγύπτου. καὶ ὅσα ἐποιήσατε
duobus regibus amorreorū: qui erãt trans
τοῖς δυσὶ βασιλεῦσι τῶν ἀμορραίων, οἳ ἦσαν πέραν τοῦ
iordanē: seon et og: quos interfecistis eos.
ἰορδάνου, τῷ σηὼν καὶ τῷ ὤγ, οὓς ἐξωλοθρεύσατε αὐτούς.
et audiētes nos obstupuimus in corde nostro: et nō
καὶ ἀκούσαντες ἡμεῖς ἐξέστημεν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν, καὶ οὐκ
fuit ultra spiritus in ullo a facie vestra quoniã
ἔστη ἔτι πνεῦμα ἐν οὐδενὶ ἀπὸ προσώπου ὑμῶν ὅτι
dñs deus vester deus in celo supra et in terra
κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν θεὸς ἐν οὐρανῷ ἄνω καὶ ἐπὶ τῆς γῆς
deorsum. et nunc iurate mihi per dñm deū vestrum: quoniã
κάτω. καὶ νῦν ὀμόσατέ μοι κύριον τὸν θεὸν ὑμῶν, ὅτι
facio vobis misericordiã: et facietis et vos misericordiã in
ποιῶ ὑμῖν ἔλεος, καὶ ποιήσετε καὶ ὑμεῖς ἔλεος ἐν
domo patris mei: et dabitis mihi signū
τῷ οἴκῳ τοῦ πατρός μου, καὶ δώσετέ μοι σημεῖον
verū. vivere pmittetis domū patris mei: et
ἀληθινόν. ζωγρήσετε τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου, καὶ τὴν
matrem meã: et fratres meos: et soro
μητέρα μου, καὶ τοὺς ἀδελφούς μου, καὶ τὰς ἀδελ
res meas: et oẽm domū eorū: et oĩa
φάς μου, καὶ πάντα τὸν οἶκον αὐτῶν, καὶ πάντα
quecumque sunt illis. et eruetis animã nostrã de
ὅσα ἐστὶν αὐτοῖς. καὶ ἐξελεῖσθε τὴν ψυχὴν ἡμῶν ἐκ
morte. et dixerūt ei viri: aĩa nostra pro
θανάτου. καὶ εἶπαν αὐτῇ οἱ ἄνδρες, ἡ ψυχὴ ἡμῶν ἀν
vobis in morte. et ipsa dixit: cū tradiderit
θ᾽ ὑμῶν εἰς θάνατον. καὶ αὐτὴ εἶπεν, ὡς ἂν παραδῷ
dñs vobis urbē: facietis in me misericordiã et
κύριος ὑμῖν τὴν πόλιν, ποιήσετε εἰς ἐμὲ ἔλεος καὶ
veritatē. et demisit eos per fenestrã: quoniã
ἀλήθειαν. καὶ κατεχάλασεν αὐτοὺς διὰ τῆς θυρίδος, ὅτι
domus illius in muro: et in muro ipsa
ὁ οἶκος αὐτῆς ἐν τῷ τείχει, καὶ ἐν τῷ τείχει αὐτὴ
habitabat. et dixit eis ad mōtana abite
κατῴκει. καὶ εἶπεν αὐτοῖς εἰς τὴν ὀρεινὴν ἀπέλθατε
ne occurrãt vobis persequentes. et lati
μὴ συναντήσωσιν ὑμῖν οἱ καταδιώκοντες. καὶ κρυ
tabitis illic tribus diebus: donec redeant
βήσεσθε ἐκεῖ τρεῖς ἡμέρας, ἕως ἂν ἐπιστρέψωσιν οἱ
persequētes post vos: et post hec
καταδιώκοντες ὀπίσω ὑμῶν, καὶ μετὰ ταῦτα
ibitis in viam vestrã.
ἀπελεύσεσθε εἰς τὴν ὁδὸν ὑμῶν.

Exo. 14.c.

Persequimini cito & cōprehendetis eos. Ipsa aūt fecit ascēdere viros in solariū domus sue: operuitque eos stipula lini que ibi erat. Hi aūt qui missi fuerant secuti sunt eos per viã que ducit ad vadum iordanis. Illisque egressis statī porta clausa est. Necdum obdormierãt qui latebãt & ecce mulier ascēdit ad eos: & ait. Novi quod dñs tradiderit vobis terram. Etenim irruit in nos terror vester: & elanguerunt omnes habitatores terre. Audivimus quod siccaverit dñs aquas maris rubri ad vestrū introitū quando egressi estis ex egypto: & que feceritis duobus ammorreorū regibus qui erant trans iordanē: seon & og quos interfecistis. Et hec audientes ptimuimus & elãguit cor nrm: nec remansit in nobis spūs ad introitum vestrū. Dominus enim deus vester ipse est deus in celo sursum & in terra deorsum. Nunc ergo iurate mihi per dñm: ut quō ego misericordiã feci vobiscū: ita & vos faciatis cum domo patris mei: detisque mihi verum signum: ut salvetis patrem meū & matrē: fratres ac sorores meas & oĩa que illorum sūt: & eruatis animas nras a morte. Qui responderunt ei. Anima nostra sit pro vobis in mortem: si tamen non prodideris nos. Cumque tradiderit nobis dominus terrã: faciemus in te miam & veritatem. Demisit ergo eos p funē de fenestra. Domus enī eius herebat muro. Dixitque ad eos. Ad mōtana cōscendite: ne forte occurrãt vobis revertētes: ibique latitate tribus diebus: donec redeant: & sic ibitis per viam vestram.

האנשים רדפו מהר אחריהם כי
תשיגום׃ והיא העלתם הגגה
ותטמנם בפשתי העץ הערוכת
לה על הגג׃ והאנשים רדפו
אחריהם דרך הירדן עד המעברת
והשער סגרו אחרי כאשר יצאו
הרדפים אחריהם׃ והמה טרם
ישכבון והיא עלתה עליהם על
הגג׃ ותאמר אל האנשים ידעתי
כי נתן יהוה לכם את הארץ וכי
נפלה אימתכם עלינו וכי נמגו
כל ישבי הארץ מפניכם׃ כי שמענו
את אשר הוביש יהוה את מי ים
סוף מפניכם בצאתכם ממצרים
ואשר עשיתם לשני מלכי האמרי
אשר בעבר הירדן לסיחן ולעוג
אשר החרמתם אתם׃ ונשמע
וימס לבבנו ולא קמה עוד רוח
באיש מפניכם כי יהוה אלהיכם
הוא אלהים בשמים ממעל ועל
הארץ מתחת׃ ועתה השבעו נא
לי ביהוה כי עשיתי עמכם חסד
ועשיתם גם אתם עם בית אבי
חסד ונתתם לי אות אמת׃ והחיתם
את אבי ואת אמי ואת אחי ואת
אחיתי ואת כל אשר להם והצלתם
את נפשתינו ממות׃ ויאמרו לה
האנשים נפשנו תחתיכם למות
אם לא תגידו את דברנו זה והיה
בתת יהוה לנו את הארץ ועשינו
עמך חסד ואמת׃ ותורדם בחבל בעד
החלון כי ביתה בקיר החומה
ובחומה היא יושבת׃ ותאמר להם
ההרה לכו פן יפגעו בכם הרדפים
ונחבתם שמה שלשת ימים עד
שוב הרדפים ואחר תלכו לדרככם׃

ויאמרו אליה האנשים נקים
אנחנו משבעתך הזה אשר
השבעתנו׃ הנה אנחנו באים בארץ
את תקות חוט השני הזה תקשרי
בחלון אשר הורדתנו בו ואת אביך
ואת אמך ואת אחיך ואת כל בית
אביך תאספי אליך הביתה׃ והיה
כל אשר יצא מדלתי ביתך החוצה
דמו בראשו ואנחנו נקים וכל
אשר יהיה אתך בבית דמו בראשנו
אם יד תהיה בו׃ ואם תגידי את
דברנו זה והיינו נקים משבעתך
אשר השבעתנו׃ ותאמר כדבריכם
כן הוא ותשלחם וילכו ותקשר את
תקות השני בחלון׃ וילכו ויבאו
ההרה וישבו שם שלשת ימים עד
שבו הרדפים ויבקשו הרדפים
בכל הדרך ולא מצאו׃ וישבו שני
האנשים וירדו מההר ויעברו ויבאו
אל יהושע בן נון ויספרו לו את כל
המצאות אותם׃ ויאמרו אל יהושע
כי נתן יהוה בידנו את כל הארץ
וגם נמגו כל ישבי הארץ מפנינו׃

Cap.iij.

וישכם יהושע בבקר ויסעו
מהשטים ויבאו עד הירדן הוא
וכל בני ישראל וילנו שם טרם
יעברו׃ ויהי מקצה שלשת ימים
ויעברו השטרים בקרב המחנה׃ ויצוו
את העם לאמר כראתכם את
ארון ברית יהוה אלהיכם והכהנים
הלוים נשאים אתו ואתם תסעו
ממקומכם והלכתם אחריו׃ אך
רחוק יהיה ביניכם וביניו כאלפים
אמה במדה אל תקרבו אליו למען
אשר תדעו את הדרך אשר
תלכו בה כי לא עברתם בדרך

Qui dixerunt ad eā. In noxii erimus a iuramento hoc: quo adiurasti nos: si ingrediētibus nobis terrā signū non fuerit funiculus iste coccineus: & ligaueris eū in fenestra per quam demisisti nos & patrē tuum ac matrem fratresq3 & omnem cognationem tuā congregaueris in domum tuam. Qui ostium domus tue egressus fuerit: sanguis ipsius erit in caput eius: & nos erimus alieni. Cūctorū aūt sanguis qui tecū i domo fuerit: redundabit in caput nostrum: si eos aliquis tetigerit. Quod si nos prodere volueris & sermonē istū proferre in medium: erimus mūdi ab hoc iuramento quo adiurasti nos. Et illa rñdit. Sicut locuti estis ita fiat. Dimittensq3 eos vt pgerēt: appēdit funiculū coccineū i fenestra. Illi vero ābulātes puenerūt ad mōtana: & māserunt ibi tres dies donec reuerterentur qui fuerāt psecuti. Querētes eī per oēm viā nō repererunt eos. Quibus vrbem īgressis: reuersi sūt & descēderūt exploratores de monte & trāsmisso iordāe venerūt ad iosue filiū nun. narraueruntq3 ei oīa q̄ acciderāt sibi: atq3 dixerūt. Tradidit dñs omnē terrā hāc ī māus nr̄as: & timore pstrati sunt cuncti habitatores eius. 3.

IGitur iosue de nocte cōsurgēs mouit castra: egredīētesq3 de sethī venerūt ad iordanē: ipē & oēs filii israel: & morati sunt ibi p tres dies. Quibus euolutis transierunt precōes p castrorū mediū: & clamare ceperunt. Quando videritis arcā federis dñi dei vestri: & sacerdotes stirpis leuitice portātes eā: vos quoq3 consurgite & sequimini precedētes. sitq3 inter vos & arcam spacium cubitorū duo milium: vt procul magis videre possitis: & nosse p quam viam ingrediamini: quia prius nō ābulastis per eam. & cauete ne appropinquetis ad arcā.

τ dixerūt viri ad eā: innoxii sum⁹ iuramēto tuo
καὶ εἶπαν οἱ ἄνδρες πρὸς αὐτήν, ἀθῶοι ἐσμὲν τῷ ὅρκῳ σου
hoc. ecce nos intramus in parté ciuitatis:
τούτῳ. ἰδοὺ ἡμεῖς εἰσπορευόμεθα εἰς μέρος τῆς πόλεως,
τ pones signū: funiculū coccineū huic li
καὶ θήσεις τὸ σημεῖον, τὸ σπαρτίον τὸ κόκκινον τοῦτο ἐκδή
gabis ad fenestrā p quā demisisti nos per eā. τ
σεις εἰς τὴν θυρίδα δι' ἧς κατεβίβασας ἡμᾶς δι' αὐτῆς. καὶ
pfem tuū τ mrem tuā τ fres
τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου καὶ τοὺς ἀδελφούς
tuos: τ oēm domū pris tui cōgregabis apud
σου, καὶ πάντα τὸν οἶκον τοῦ πατρός σου συνάξεις πρὸς
teipsam in domū tuā τ erit ois qui egressus fuerit
σεαυτὴν εἰς τὴν οἰκίαν σου. καὶ ἔσται πᾶς ὃς ἂν ἐξέλθῃ
portam domus tue extra: reus sibi ipsi erit: nos
τὴν θύραν τῆς οἰκίας σου ἔξω, ἔνοχος ἑαυτῷ ἔσται, ἡμεῖς
aūt innocētes iuramēto tuo hoc. τ quicūq3 fuerit tecum
δὲ ἀθῶοι τῷ ὅρκῳ σου τούτῳ. καὶ ὅσοι ἂν γένωνται μετὰ σοῦ
in domo tua: nos rei erimus: si manū iniecerit e
ἐν τῇ οἰκίᾳ σου, ἡμεῖς ἔνοχοι ἐσόμεθα, ἐὰν χεὶρ ἅψηται αὐ
um. si aūt quis nos iniuria affecerit: τ reuelauerit ser
τοῦ. ἐὰν δέ τις ἡμᾶς ἀδικήσῃ, καὶ ἀποκαλύψῃ τοὺς λό
mones nros hos: erimus īnocētes a iuramēto tuo hoc:
γους ἡμῶν τούτους, ἐσόμεθα ἀθῶοι τῷ ὅρκῳ σου τούτῳ,
quo adiurasti nos. τ dixit sm̄ xbū vr̄z: sic sit.
ᾧ ὥρκισας ἡμᾶς. καὶ εἶπε κατὰ τὸ ῥῆμα ὑμῶν, οὕτως ἔστω.
τ dimisit eos: τ iuerunt. τ ligauit si
καὶ ἐξαπέστειλεν αὐτούς, καὶ ἐπορεύθησαν. καὶ ἔδησε τὸ ση
gnū coccineū in fenestra. τ iuerunt τ puenerūt
μεῖον τὸ κόκκινον ἐν τῇ θυρίδι. καὶ ἐπορεύθησαν καὶ ἦλθον
ad mōtana: τ māserūt ibi tres dies donec
σαν εἰς τὴν ὀρεινήν, καὶ κατέμειναν ἐκεῖ τρεῖς ἡμέρας ἕως
reuersi sunt psequētes. τ quesierūt persequētes
ἐπέστρεψαν οἱ διώκοντες. καὶ ἐξεζήτησαν οἱ καταδιώκον
oēs vias τ nō repererūt. τ reuersi sunt
τες πάσας τὰς ὁδοὺς καὶ οὐχ εὗρον. καὶ ἀπέστρεψαν οἱ
duo iuuenes τ descenderūt de mōte: τ trāsierūt:
δύο νεανίσκοι καὶ κατέβησαν ἐκ τοῦ ὄρους, καὶ διέβησαν.
τ venerūt ad iosue filiū nun. τ narrauerūt ei
καὶ ἤλθοσαν πρὸς τὸν ἰησοῦν υἱὸν ναυῆ. καὶ διηγήσαντο αὐ
oia que acciderant sibi: τ dixerūt ad io
τῷ πάντα τὰ συμβεβηκότα αὐτοῖς, καὶ εἶπαν πρὸς ἰη
sue: q tradidit dñs in manu nr̄a oēm trā: τ
σοῦν, ὅτι παρέδωκε κύριος ἐν χειρὶ ἡμῶν πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ
timore pstrat⁹ ē ois habitās trā illā a nobis.
κατέπτηκε πᾶς ὁ κατοικῶν τὴν γῆν ἐκείνην ἀφ' ἡμῶν. Ca. 3

ET manicauit iosue mane τ pfecti sunt de sethin:
Καὶ ὤρθρισεν ἰησοῦς τὸ πρωῒ καὶ ἀπῆραν ἐκ σαττίν,
τ venerūt vsq3 ad iordanē ipe τ oēs filii israel.
καὶ ἦλθον ἕως τοῦ ἰορδάνου αὐτὸς καὶ πάντες οἱ υἱοὶ ἰσραήλ.
τ morati sunt ibi ante q̄ trāsirēt. τ factū est post
καὶ κατέλυσαν ἐκεῖ πρὸ τοῦ διαβῆναι. καὶ ἐγενήθη μετὰ
tres dies τ trāsierūt scribe per media
τρεῖς ἡμέρας καὶ διῆλθον οἱ γραμματεῖς διὰ μέσης τῆς
castra: τ preceperūt pplo: dicētes: qñ
παρεμβολῆς, καὶ ἐνετείλαντο τῷ λαῷ, λέγοντες, ὅταν
videritis arcā federis dñi dei no
ἴδητε τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης κυρίου τοῦ θεοῦ ἡ
stri: τ sacerdotes τ leuitas portātes e
μῶν, καὶ τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς λευίτας αἴροντας αὐ
am: τ vos cōsurgetis a locis vr̄is:
τήν, καὶ ὑμεῖς ἀπαρεῖτε ἀπὸ τῶν τόπων ὑμῶν,
τ ite post eā. sed lōge sit in
καὶ πορεύεσθε ὀπίσω αὐτῆς. ἀλλὰ μακρὰν ἔστω ἀνὰ
ter vos τ illam: quātū duo milia cubitoꝝ sta
μέσον ὑμῶν καὶ ἐκείνης, ὅσον δισχιλίους πήχεις στή
bitis. ne appinq̄tis ad eā: vt sciatis
σεσθε. μὴ προσεγγίσητε αὐτῇ, ἵνα ἐπίστησθε τὴν
viam: quam ingrediamini τ ea. nō eñi ambulastis
ὁδόν, ἣν πορεύεσθε ἐν αὐτῇ. οὐ γὰρ πεπόρευσθε
viam
τὴν ὁδὸν

qp heri τ tertio die. τ dixit iosue
ἀπ' ἐχθὲς καὶ τρίτης ἡμέρας. καὶ εἶπεν ἰησοῦς τῷ
pplo: sctificamini in crastinū: qm cras faciet do
λαῷ, ἁγιάσασθε εἰς τὴν αὔριον, ὅτι αὔριον ποιήσει κύ
minus inter vos mirabilia. τ ait iosue sacerdotib⁹:
ριος ἐν ὑμῖν θαυμάσια. καὶ εἶπεν ἰησοῦς τοῖς ἱερεῦσι,
dicēs: tollite arcā federis: τ prece
λέγων, ἄρατε τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης, καὶ προπορεύ
dite ante pplm. τ tulerūt sacerdotes arcā
εσθε ἔμπροσθεν τοῦ λαοῦ. καὶ ἦραν οἱ ἱερεῖς τὴν κιβωτὸν τῆς
federis dñi: τ ambulauerūt ante pplm.
διαθήκης κυρίου, καὶ ἐπορεύοντο ἔμπροσθεν τοῦ λαοῦ.
τ dixit dñs ad iosue: in die hac inci
καὶ εἶπε κύριος πρὸς ἰησοῦν, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ ἄρχο
pio exaltare te coram oibus filiis is
μαι τοῦ ὑψῶσαί σε κατενώπιον πάντων τῶν υἱῶν ἰσ
rael: vt sciant q sicut fui cum moyse: sic
ραήλ, ἵνα γνῶσιν καθότι ἤμην μετὰ μωυσῆ, οὕτως
ero τ tecum. τ nūc precipe sacerdotib⁹
ἔσομαι καὶ μετὰ σοῦ. καὶ νῦν ἔντειλαι τοῖς ἱερεῦσι
qui portāt arcā federis: dicēs: cū ingres
τοῖς αἴρουσι τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης, λέγων, ὡς ἂν εἰ
si fueritis in parté aque iordanis: τ in
σέλθητε ἐπὶ μέρους τοῦ ὕδατος τοῦ ἰορδάνου, καὶ ἐν
iordane stabitis. τ dixit iosue filiis isra
τῷ ἰορδάνῃ στήσεσθε. καὶ εἶπεν ἰησοῦς τοῖς υἱοῖς ἰσρα
el: accedite huc: τ audite xbū dñi
ήλ, προσαγάγετε ὧδε, καὶ ἀκούσατε τὸ ῥῆμα κυρίου τοῦ
dei nr̄i. τ dixit iosue: in hoc scietis: q
θεοῦ ἡμῶν. καὶ εἶπεν ἰησοῦς, ἐν τούτῳ γνώσεσθε, ὅτι
deus viuēs in vobis: τ disperdēs disperdet a fa
θεὸς ζῶν ἐν ὑμῖν, καὶ ὀλοθρεύων ὀλοθρεύσει ἀπὸ προσώ
cie nr̄a chananeū τ etheum τ eue
που ἡμῶν τὸν χαναναῖον καὶ τὸν χετταῖον καὶ τὸν εὐ
um τ pherezeū τ amorreū τ gerge
αῖον καὶ τὸν φερεζαῖον καὶ τὸν ἀμορραῖον καὶ τὸν γεργε
seum τ iebuseum. ecce arca fede
σαῖον καὶ τὸν ἰεβουσαῖον. ἰδοὺ ἡ κιβωτὸς τῆς διαθή
ris dñi ois tre trāsit ante vos
κης κυρίου πάσης τῆς γῆς διαβαίνει ἔμπροσθεν ὑμῶν
iordané. τ nūc parate vobis duodecim viros
τὸν ἰορδάνην. καὶ νῦν προχειρίσασθε ὑμῖν δώδεκα ἄνδρας
de filiis israel: virū vnū a singula tribu. τ erit
ἀπὸ τῶν υἱῶν ἰσραήλ, ἄνδρα ἕνα ἀφ' ἑκάστης φυλῆς. καὶ ἔσται
cū quieuerint pedes sacerdotū qui portant
ὡς ἂν καταπαύσωσιν οἱ πόδες τῶν ἱερέων τῶν αἰρόντων
arcā federis dñi ois terre in aqua
τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης κυρίου πάσης τῆς γῆς ἐν τῷ ὕδατι τοῦ
iordanis aqua iordanis deficiet: at aqua de
ἰορδάνου, τὸ ὕδωρ τοῦ ἰορδάνου ἐκλείψει, τὸ δὲ ὕδωρ τὸ κα
scēdēs stabit supra vt cumul⁹. τ factū ē postq̄ egressus ē
ταβαῖνον στήσεται ἄνωθεν ὡς σωρός. καὶ ἐγένετο ὡς ἀπῆρεν
pplsde tabnaculis suis vt trāsirēt iordané:
ὁ λαὸς ἐκ τῶν σκηνωμάτων αὐτῶν διαβῆναι τὸν ἰορδάνην,
at sacerdotes tulerūt arcā federis dñi ante
οἱ δὲ ἱερεῖς ἦραν τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης κυρίου πρότεροι τοῦ
pplm. cū āt ingressi sunt sacerdotes portātes ar
λαοῦ. ὡς δὲ εἰσεπορεύοντο οἱ ἱερεῖς οἱ αἴροντες τὴν κιβω
cā federis in iordané: τ pedes sacerdotū
τὸν τῆς διαθήκης ἐπὶ τὸν ἰορδάνην, καὶ οἱ πόδες τῶν ἱερέων
portātiū arcā tincti sunt in parte a
τῶν αἰρόντων τὴν κιβωτὸν ἐβάφησαν εἰς τὸ μέρος τοῦ ὕδα
que iordanis: at iordanis implebatur sm totā
τος τοῦ ἰορδάνου, ὁ δὲ ἰορδάνης ἐπληροῦτο καθ' ὅλην τὴν
ripam suā vt in diebus messis. τ steterūt
κρηπῖδα αὐτοῦ ὡς ἐν ἡμέραις θερισμοῦ. καὶ ἔστησαν τὰ
aque descēdētes desup: stetit cōgelatio vna recedēs
ὕδατα καταβαίνοντα ἄνωθεν, ἔστη πῆγμα ἓν ἀφεστηκὸς
procul valde vehemēter ab adami vrbe vsq3 ad
μακρὰν σφόδρα σφοδρῶς ἀπὸ ἀδαμὶ τῆς πόλεως ἕως
parté sartham. at defluens descēdit in
μέρους καριαθιαρίμ. τὸ δὲ καταβαῖνον κατέβη εἰς

B — Leui. 10.b. Nu.11.d. 1.Re.16.b. — ſ.1.a. — D — C — A — D — Eccle. 14.c.

Dixitq3 iosue ad populum. Sanctificamini: cras enim faciet dominus inter vos mirabilia. Et ait ad sacerdotes. Tollite arcam federis & precedite populum. Qui iussa cōplentes tulerūt & ambulauerunt ante eos. Dixitq3 dominus ad iosue. Hodie incipiam exaltare te coram omni israel: vt sciant q sicut cum moyse fui: ita & tecū sim. Tu autem precipe sacerdotibus qui portāt arcam federis & dic eis. Cū ingressi fueritis ptē aq̄ iordanis: state in ea. Dixitq3 iosue ad filios israel. Accedite huc & audite verbum domini dei vr̄i. Et rursum: in hoc inquit scietis q dñs deus viuens in medio vestri est: & disperdet in cōspectu vr̄o chananeum & etheum: eueū & pherezeū: gergeseum quoq3 & iebuseum & ammorreum. Ecce arca federis domini omnis terre antecedet vos per iordanem. Parate duodecim viros de duodecim tribub9 isr̄l: singulos per singulas tribus. Et cū posuerit vestigia pedū suoꝝ sacerdotes q portāt arcā federis dñi di vniuerse terre in aqs iordanis: aq̄ q̄ inferiores sūt decurrēt atq3 deficiēt. q̄ āt desup veniunt in vna mole cōsistēt. Igitur egressus ē ppls de tabernaculis suis vt transirēt iordanē: & sacerdotes q portabant arcam federis pergebant ante eum. Ingressisq3 eis iordanem & pedibus eorum in pte aq̄ tinctis: iordāis āt ripas aluei sui tpe messis ipleuerat: steterunt aque descendētes in loco vno & ad instar montis intumescentes apparebant procul ab vrbe que vocatur edom vsq3 ad latus sarthan: que autem inferiores erant in

מתמול שלשום׃ ויאמר יהושע
אל העם התקדשו כי מחר יעשה
יהוה בקרבכם נפלאות׃ ויאמר
יהושע אל הכהנים לאמר שאו
את ארון הברית ועברו לפני העם
וישאו את ארון הברית וילכו לפני
העם׃ ויאמר יהוה אל יהושע היום
הזה אחל גדלך בעיני כל ישראל
אשר ידעון כי כאשר הייתי עם
משה אהיה עמך׃ ואתה תצוה את
הכהנים נשאי ארון הברית לאמר
כבאכם עד קצה מי הירדן בירדן
תעמדו׃ ויאמר יהושע אל בני
ישראל גשו הנה ושמעו את דברי
יהוה אלהיכם׃ ויאמר יהושע
בזאת תדעון כי אל חי בקרבכם
והורש יוריש מפניכם את הכנעני
ואת החתי ואת החוי ואת הפרזי
ואת הגרגשי והאמרי והיבוסי׃
הנה ארון הברית אדון כל הארץ
עבר לפניכם בירדן׃ ועתה קחו
לכם שני עשר איש משבטי ישראל
איש אחד איש אחד לשבט׃ והיה
כנוח כפות רגלי הכהנים נשאי ארון
יהוה אדון כל הארץ במי הירדן
מי הירדן יכרתון המים הירדים
מלמעלה ויעמדו נד אחד׃ ויהי
בנסע העם מאהליהם לעבר את
הירדן והכהנים נשאי הארון
הברית לפני העם׃ וכבוא נשאי הארון
עד הירדן ורגלי הכהנים נשאי
הארון נטבלו בקצה המים והירדן
מלא על כל גדותיו כל ימי קציר׃
ויעמדו המים הירדים מלמעלה
קמו נד אחד הרחק מאד באדם
העיר אשר מצד צרתן והירדים על

ים הערבה ים המלח תמו נכרתו והעם עברו נגד יריחו: ויעמדו הכהנים נשאי הארון ברית יהוה בחרבה בתוך הירדן הכן וכל ישראל עברים בחרבה עד אשר תמו כל הגוי לעבר את הירדן:

Cap.iiij. ויהי כאשר תמו כל הגוי לעבור את הירדן ויאמר יהוה אל יהושע לאמר: קחו לכם מן העם שנים עשר אנשים איש אחד איש אחד משבט: וצוו אותם לאמר שאו לכם מזה מתוך הירדן ממצב רגלי הכהנים הכין שתים עשרה אבנים והעברתם אותם עמכם והנחתם אותם במלון אשר תלינו בו הלילה: ויקרא יהושע אל שנים העשר איש אשר הכין מבני ישראל איש אחד איש אחד משבט: ויאמר להם יהושע עברו לפני ארון יהוה אלהיכם אל תוך הירדן והרימו לכם איש אבן אחת על שכמו למספר שבטי בני ישראל: למען תהיה זאת אות בקרבכם כי ישאלון בניכם מחר לאמר מה האבנים האלה לכם: ואמרתם להם אשר נכרתו מימי הירדן מפני ארון ברית יהוה בעברו בירדן נכרתו מי הירדן והיו האבנים האלה לזכרון לבני ישראל עד עולם: ויעשו כן בני ישראל כאשר צוה יהושע וישאו שתי עשרה אבנים מתוך הירדן כאשר דבר יהוה אל יהושע למספר שבטי בני ישראל ויעברום עמם אל המלון וינחום שם: ושתים עשרה אבנים הקים יהושע בתוך הירדן תחת מצב רגלי הכהנים

mare solitudinis qd̃ nũc vocatur mortuũ descẽderunt vsq3 quo oĩno deficerent. Populus aũt incedebat cõtra hiericho: & sacerdotes qui portabant arcã federis dñi stabant sup siccã humũ in medio iordanis accincti omnisq3 populus p arentem alueum pertransibat. 4.

Quibus transgressis dixit dominus ad iosue. Elige duodecim viros singulos per singulas tribus: & pcipe eis vt tollant de medio iordanis alueo vbi steterũt pedes sacerdotũ: duodecim durissimos lapides: quos ponetis in loco castrorũ vbi fixeritis hac nocte tẽtoria. Vocauitq3 iosue duodecim viros quos elegerat de filiis israel singulos de singulis tribub9: & ait ad eos. Ite ante arcam domini dei vestri ad iordanis mediũ & portate inde singuli singulos lapides in humeris vestris iuxtã numerum filiorũ israel: vt sit signum inter vos. Et quando interrogauerit vos filii vestri cras dicẽtes. quid sibi volunt isti lapides? respõdebitis eis. Defecerunt aque iordanis ante arcam federis domini cum trãsiret eũ. idcirco politi sunt lapides isti in monumentum filiorum israel vsq3 in eternum. Fecerunt ergo filii israel sicut precepit eis iosue: portantes de medio iordanis alueo duodecim lapides vt dominus ei imperarat iuxta numerum filiorum israel vsq3 ĩ locũ ĩ quo castrametati sũt: ibiq3 posuerũt eos. Alios quoq3 duodecĩ lapides posuit iosue in medio iordanis alueo vbi steterunt sacerdotes

ἡ θάλασσα ἀραβὰ θάλασσα ἁλυκὴ ἕως εἰς τέλος ἐξέλιπε. καὶ ὁ λαὸς εἱστήκει ἀπέναντι ἱεριχώ. καὶ ἔστησαν οἱ ἱερεῖς οἱ αἴροντες τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης κυρίου ἐπὶ ξηρᾶς ἐν μέσῳ τοῦ ἰορδάνου. καὶ πάντες οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ διέβησαν διὰ ξηρᾶς ἕως οὗ συνετέλεσε πᾶς ὁ λαὸς διαβαίνων τὸν ἰορδάνην. Ca. 4.

Καὶ ἐπεὶ συνετέλεσε πᾶς ὁ λαὸς διαβαίνων τὸν ἰορδάνην, καὶ εἶπε κύριος πρὸς ἰησοῦν, λέγων, παραλαβὼν ἄνδρας ἀπὸ τοῦ λαοῦ, ἄνδρα ἕνα ἀφ' ἑκάστης φυλῆς, σύνταξον αὐτοῖς, λέγων, ἀνέλεσθε ἐντεῦθεν ἐκ μέσου τοῦ ἰορδάνου ἑστῶτας τῶν ποδῶν τῶν ἱερέων ἑτοίμους δώδεκα λίθους, καὶ τούτους διακομίσαντες ἅμα ὑμῖν αὐτοῖς, θέτε αὐτοὺς ἐν τῇ στρατοπεδείᾳ ὑμῶν, οὗ ἐὰν παρεμβάλητε ἐκεῖ τὴν νύκτα. καὶ ἀνακαλεσάμενος ἰησοῦς δώδεκα ἄνδρας, τῶν ἐνδόξων ἀπὸ τῶν υἱῶν ἰσραὴλ, ἄνδρα ἕνα ἀφ' ἑκάστης φυλῆς, εἶπεν αὐτοῖς ἰησοῦς, προσαγάγετε ἔμπροσθέν μου πρὸ προσώπου κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν εἰς μέσον τοῦ ἰορδάνου, καὶ ἀνελόμενος ἐκεῖθεν ἕκαστος λίθον ἕνα ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτοῦ κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν φυλῶν τοῦ ἰσραὴλ, ἵνα ὑπάρχωσιν ὑμῖν οὗτοι εἰς σημεῖον κείμενοι διὰ παντός. ἵνα ὅταν ἐρωτᾷ σε ὁ υἱός σου, αὔριον λέγων, τί εἰσιν οἱ λίθοι οὗτοι ὑμῖν; καὶ σὺ δηλώσεις τῷ υἱῷ σου, λέγων, ὅτι ἐξέλιπεν ὁ ἰορδάνης ποταμὸς ἀπὸ προσώπου τῆς κιβωτοῦ τῆς διαθήκης κυρίου πάσης τῆς γῆς, ὡς διέβαινεν αὐτόν. καὶ ἐξέλιπε τὸ ὕδωρ τοῦ ἰορδάνου, καὶ ἔσονται οἱ λίθοι οὗτοι ὑμῖν μνημόσυνον τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ ἕως τοῦ αἰῶνος. καὶ ἐποίησαν οὕτως οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ, καθότι ἐνετείλατο κύριος τῷ ἰησοῦ. καὶ λαβόντες δώδεκα λίθους ἐκ μέσου τοῦ ἰορδάνου, καθάπερ συνέταξε κύριος τῷ ἰησοῦ ἐν τῇ συντελείᾳ τῆς διαβάσεως τῶν υἱῶν ἰσραὴλ, καὶ διεκόμισαν ἅμα ἑαυτοῖς εἰς τὴν παρεμβολὴν, καὶ ἀπέθηκαν αὐτοὺς ἐκεῖ. ἔστησε δὲ ἰησοῦς καὶ ἄλλους δώδεκα λίθους ἐν αὐτῷ τῷ ἰορδάνῃ ἐν τῷ γενομένῳ τόπῳ ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν ἱερέων τῶν

αἰρόντων τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης κυρίου. καὶ εἰσὶν ἐκεῖ ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας. εἱστήκεισαν δὲ οἱ ἱερεῖς οἱ αἴροντες τὴν κιβωτὸν ἐν μέσῳ τοῦ ἰορδάνου, ἕως οὗ συνετέλεσεν ἰησοῦς πάντα τὰ ῥήματα, ἃ ἐνετείλατο κύριος τῷ ἰησοῦ ἀναγγεῖλαι τῷ λαῷ, κατὰ πάντα ὅσα ἐνετείλατο μωυσῆς τῷ ἰησοῦ. καὶ ἔσπευσεν ὁ λαὸς, καὶ διέβησαν. καὶ ἐγένετο ὡς συνετέλεσε πᾶς ὁ λαὸς διαβῆναι, καὶ διέβη ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης κυρίου, καὶ οἱ ἱερεῖς ἔμπροσθεν αὐτῶν. καὶ διέβησαν οἱ υἱοὶ ῥουβὴν, καὶ οἱ υἱοὶ γὰδ, καὶ οἱ ἡμίσεις φυλῆς μανασσῆ διεσκευασμένοι ἔμπροσθεν τῶν υἱῶν ἰσραὴλ, καθάπερ ἐνετείλατο αὐτοῖς μωυσῆς. τετρακισμύριοι εὔζωνοι εἰς μάχην διέβησαν ἐναντίον κυρίου εἰς πόλεμον πρὸς τὴν ἱεριχὼ πόλιν. ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ηὔξησε κύριος τὸν ἰησοῦν ἐναντίον παντὸς τοῦ ἰσραὴλ. καὶ ἐφοβοῦντο αὐτὸν ὥσπερ ἐφοβοῦντο μωυσῆν, ὅσον χρόνον ἔζη. καὶ εἶπε κύριος τῷ ἰησοῦ, λέγων, ἔντειλαι τοῖς ἱερεῦσι τοῖς αἴρουσι τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης τοῦ μαρτυρίου, ἐκβῆναι ἐκ τοῦ ἰορδάνου. καὶ ἐνετείλατο ἰησοῦς τοῖς ἱερεῦσι, λέγων, ἔκβητε ἐκ τοῦ ἰορδάνου. καὶ ἐγένετο ὡς ἐξέβησαν οἱ ἱερεῖς οἱ αἴροντες τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης κυρίου ἐκ μέσου τοῦ ἰορδάνου, καὶ ἔθηκαν τοὺς πόδας οἱ ἱερεῖς ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, ὥρμησε τὸ ὕδωρ τοῦ ἰορδάνου κατὰ χώραν, καὶ ἐπορεύετο καθὰ καὶ ἐχθὲς καὶ τρίτην ἡμέραν δι' ὅλης τῆς κρηπῖδος αὐτοῦ. καὶ ὁ λαὸς ἀνέβη ἐκ τοῦ ἰορδάνου δεκάτῃ τοῦ μηνὸς τοῦ πρώτου. καὶ κατεστρατοπέδευσαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἐν γαλγάλοις κατὰ μέρος τὸ πρὸς ἡλίου ἀνατολῶν ἀπὸ τῆς ἱεριχώ. καὶ τοὺς δώδεκα λίθους τούτους, οὓς ἔλαβεν ἐκ τοῦ ἰορδάνου, ἔστησεν ἰησοῦς ἐν γαλγάλοις. καὶ εἶπε πρὸς τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ, λέγων, ὅταν ἐρωτῶσιν ὑμᾶς οἱ υἱοὶ ὑμῶν αὔριον, λέγοντες, τί εἰσιν οἱ λίθοι οὗτοι; ἀναγγείλατε τοῖς υἱοῖς ὑμῶν, λέγοντες, ὅτι ἐπὶ ξηρᾶς διέβη ἰσραὴλ τὸν ἰορδάνην τοῦτον, ἀποξηράναντος κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν τὸ ὕδωρ τοῦ ἰορδάνου ἐκ τοῦ ἔμπροσθεν αὐτῶν, μέχρι οὗ διέβησαν, καθάπερ ἐποίησε κύριος ὁ θεὸς

qui portabant arcã federis dñi: & sunt ibi vsq3 in pñtẽ diẽ. Sacerdotes aũt qui portabant arcã stabãt ĩ iordãis medio: donec oĩa cõplerentur: que iosue vt loqueretur ad populũ pcepat dñs & dixerat ei moyses. Festinauitq3 populus & transiit. Cumq3 transissent oĩs transiuit & arca domini: sacerdotes quoq3 pgebãt ãn ppl̃m. Filii quoq3 ruben & gad & dimidia tribus manasse armati pcedebant frẽs suos filios israel sicut eis pcepat moyses: & quadraginta pugnatorũ milia p turmas & cuneos incedebãt p plana atq3 cãpestria vrbis hierichõ. In die illo magnificauit dñs iosue coram omni israel: vt timerent eum sicut timuerant moysen dum adhuc viueret. Dixitq3 ad eum. Precipe sacerdotibus qui portãt arcam federis dñi: vt ascendant de iordane. Qui precepit eis dicens. Ascẽdite de iordane. Cumq3 ascendissent portantes arcam federis domini: & siccã humũ calcare cepissent: reuerse sunt aque in aluecũ suũ: & fluebant sicut ante consueuerant. Populus autem ascendit de iordane decimo die mẽsis primi: & castrametati sunt ĩ galgalis cõtra oriẽtalẽ plagã vrbis hiericho. Duodecĩ quoq3 lapides quos de iordanis alueo sũpserãt: posuit iosue in galgalis. & dixit ad filios israel. Quando iterrogauerint filii vestri cras patres suos & dixerint eis. quid sibi volunt lapides isti? docebitis eos atq3 dicetis. Per arẽtem alueũ transiuit israel iordanem istum: siccante domino deo nostro aquas eius in conspectu nostro donec transiremus: sicut fecerat prius

נשאי ארון הברית ויהיו שם עד היום הזה: והכהנים נשאי הארון עמדים בתוך הירדן עד תם כל הדבר אשר צוה יהוה את יהושע לדבר אל העם ככל אשר צוה משה את יהושע וימהרו העם ויעברו: ויהי כאשר תם כל העם לעבור ויעבר ארון יהוה והכהנים לפני העם: ויעברו בני ראובן ובני גד וחצי שבט המנשה חמשים לפני בני ישראל כאשר דבר אליהם משה: כארבעים אלף חלוצי הצבא עברו לפני יהוה למלחמה אל ערבות יריחו: ביום ההוא גדל יהוה את יהושע בעיני כל ישראל ויראו אתו כאשר יראו את משה כל ימי חייו: ויאמר יהוה אל יהושע לאמר: צוה את הכהנים נשאי ארון העדות ויעלו מן הירדן: ויצו יהושע את הכהנים לאמר עלו מן הירדן: ויהי בעלות הכהנים נשאי ארון ברית יהוה מתוך הירדן נתקו כפות רגלי הכהנים אל החרבה וישבו מי הירדן למקומם וילכו כתמול שלשום על כל גדותיו: והעם עלו מן הירדן בעשור לחדש הראשון ויחנו בגלגל בקצה מזרח יריחו: ואת שתים עשרה האבנים האלה אשר לקחו מן הירדן הקים יהושע בגלגל: ויאמר אל בני ישראל לאמר אשר ישאלון בניכם מחר את אבותם לאמר מה האבנים האלה: והודעתם את בניכם לאמר ביבשה עבר ישראל את הירדן הזה: אשר הוביש יהוה אלהיכם את מי הירדן מפניכם עד עברכם כאשר עשה יהוה אלהיכם

לְיַם סוּף אֲשֶׁר הוֹבִישׁ מִפָּנֵינוּ עַד עָבְרֵנוּ: לְמַעַן דַּעַת כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ אֶת יַד יְהוָה כִּי חֲזָקָה הִיא לְמַעַן יְרָאתֶם אֶת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם כָּל הַיָּמִים:

Cap. v.

וַיְהִי כִשְׁמֹעַ כָּל מַלְכֵי הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן יָמָּה וְכָל מַלְכֵי הַכְּנַעֲנִי אֲשֶׁר עַל הַיָּם אֵת אֲשֶׁר הוֹבִישׁ יְהוָה אֶת מֵי הַיַּרְדֵּן מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עַד עָבְרָם וַיִּמַּס לְבָבָם וְלֹא הָיָה בָם עוֹד רוּחַ מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: בָּעֵת הַהִיא אָמַר יְהוָה אֶל יְהוֹשֻׁעַ עֲשֵׂה לְךָ חַרְבוֹת צֻרִים וְשׁוּב מֹל אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֵׁנִית: וַיַּעַשׂ לוֹ יְהוֹשֻׁעַ חַרְבוֹת צֻרִים וַיָּמָל אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל גִּבְעַת הָעֲרָלוֹת: וְזֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר מָל יְהוֹשֻׁעַ כָּל הָעָם הַיֹּצֵא מִמִּצְרַיִם הַזְּכָרִים כֹּל אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה מֵתוּ בַמִּדְבָּר בַּדֶּרֶךְ בְּצֵאתָם מִמִּצְרָיִם: כִּי מֻלִים הָיוּ כָּל הָעָם הַיֹּצְאִים וְכָל הָעָם הַיִּלֹּדִים בַּמִּדְבָּר בַּדֶּרֶךְ בְּצֵאתָם מִמִּצְרַיִם לֹא מָלוּ: כִּי אַרְבָּעִים שָׁנָה הָלְכוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר עַד תֹּם כָּל הַגּוֹי אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה הַיֹּצְאִים מִמִּצְרַיִם אֲשֶׁר לֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹל יְהוָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לָהֶם לְבִלְתִּי הַרְאוֹתָם אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לַאֲבוֹתָם לָתֶת לָנוּ אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ: וְאֶת בְּנֵיהֶם הֵקִים תַּחְתָּם אֹתָם מָל יְהוֹשֻׁעַ כִּי עֲרֵלִים הָיוּ כִּי לֹא מָלוּ אוֹתָם בַּדָּרֶךְ: וַיְהִי כַּאֲשֶׁר תַּמּוּ כָל הַגּוֹי לְהִמּוֹל וַיֵּשְׁבוּ תַחְתָּם בַּמַּחֲנֶה עַד חֲיוֹתָם: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל יְהוֹשֻׁעַ הַיּוֹם גַּלּוֹתִי אֶת חֶרְפַּת מִצְרַיִם מֵעֲלֵיכֶם וַיִּקְרָא שֵׁם

פנה · עבר · ידע · יום · היה · מסס · שנה · עשה · מול · מות · דבר · יצא · היה · רבע · תמם · שבע · ראה · נתן · זוב · קום · היה · תמם · חנה · חיה · גלל · קרא

in mari rubro: quod siccauit donec transiremus: vt discāt omnes terrarum populi fortissimam domini manum: vt & vos timeatis dominum deum vestrum omni tempore. 5.

Postꝙ ergo audierūt omnes reges amorreorū qui habitabāt trās iordanē ad occidētalē plagā: & cūcti reges chanaan qui ꝓpinqua possidebāt magni maris loca ꝙ siccasset dñs fluenta iordanis corā filiis israel donec trāsirēt: dissolutū est cor eorū & nō remansit in eis spūs timētiū itroitū filiorū israel. Eo tpe ait dñs ad iosue. Fac tibi cultros lapideos: & circuncide secūdo filios israel. Fecitqꝫ quod iusserat dominus & circuncidit filios israel in colle preputiorum. Hec autē causa est scđe circūcisionis. Omnis populus q egressus est de egypto generis masculini vniuersi bellatores viri mortui sunt in deserto per lōgissimos vie circuitus: qui omnes circūcisi erant. Populus autem qui natus est in deserto per quadraginta annos itineris latissime solitudinis incircuncisus fuit: donec cōsumerētur qui non audierunt vocē domini: & quibus ante iurauerat vt nō ostēderet eis terrā lacte & melle manantē. Horum filii in locū successerūt patꝝ: & circūcisi sunt a iosue: qui sicut nati fuerant in ꝓputio erant: nec eos in via aliquis circumciderat. Postꝙ āt omnes circūcisi sunt: manserunt in eodem castrorū loco donec sanarētur. Dixitqꝫ dominus ad iosue. Hodie abstuli opprobrium egypti a vobis. Vocatūqꝫ est nomen

nr mare rubrū: qđ siccauit dñs deus co
ἡμῶν τὴν θάλασσαν τὴν ἐρυθράν, ἣν ἀπεξήρανεν κς̄ ὁ θς̄ ἔμπρο-
rā nobis: donec trāsiuimus. vt discāt oēs gētes
σθεν ἡμῶν, ἕως παρήλθομεν. ὅπως γνῶσι πάντα τὰ ἔθνη τῆς
terre: ꝙ potestas dñi fortis est: ⁊ vt vos cola-
γῆς, ὅτι ἡ δύναμις τοῦ κυρίου ἰσχυρά ἐστι, καὶ ἵνα ὑμεῖς σέβη-
tis dñm deū nrm in omī tpe.
σθε κύριον τὸν θεὸν ἡμῶν ἐν παντὶ χρόνῳ. Ca. 5.
Et factū est postꝙ audierūt oēs reges
Καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσαν πάντες οἱ βασιλεῖς τῶν
amorreoꝝ: qui erant trans iordanē prope ma
ἀμορραίων, οἳ ἦσαν πέραν τοῦ ἰορδάνου παρὰ τὴν θά-
re: ⁊ cuncti reges phoenicie ꝗ prope
λασσαν, καὶ πάντες οἱ βασιλεῖς τῆς φοινίκης οἱ παρὰ
mare: ꝙ siccauit dñs deus iordanē
τὴν θάλασσαν, ὅτι ἀπεξήρανε κύριος ὁ θεὸς τὸν ἰορδάνην
fluuiū coram filiis israel: donec trā-
ποταμὸν ἐκ τοῦ ἔμπροσθεν τῶν υἱῶν ἰσραήλ, ἐν τῷ δια-
sirēt ipsi: ⁊ dissolute sūt mentes eoꝝ: ⁊
βῆναι αὐτούς, καὶ κατετάκησαν αἱ διάνοιαι αὐτῶν, καὶ
percussi sunt: ⁊ nō fuit in ipsis intellectus vllus
κατεπλάγησαν, καὶ οὐκ ἦν ἐν αὐτοῖς φρόνησις οὐδεμία
a facie filioꝝ israel. sub āt hoc
ἀπὸ προσώπου τῶν υἱῶν ἰσραήλ. ὑπὸ δὲ τοῦτον τὸν
tēpus ait dñs iosue: fac tibi cul-
καιρὸν εἶπε κύριος τῷ ἰησοῦ, ποίησον σεαυτῷ μαχαί-
tros lapideos: ⁊ sedēs circūcide filios israel
ρας πετρίνας, καὶ καθίσας περίτεμε τοὺς υἱοὺς ἰσραήλ
secūdo. ⁊ fecit sibi iosue cultros la
ἐκ δευτέρου. καὶ ἐποίησεν ἑαυτῷ ἰησοῦς μαχαίρας πε-
pideos acutos: ⁊ circūcidit filios israel
τρίνας ἀκροτόμους, καὶ περιέτεμε τοὺς υἱοὺς ἰσραήλ
in vocato loco collis preputioꝝ. ⁊ hic
ἐπὶ τοῦ καλουμένου τόπου βουνὸς ἀκροβυστιῶν. καὶ οὗτος
sermo quo circūcidit iosue. oīs ppl's egres
ὁ λόγος ὃν περιέτεμεν ὁ ἰησοῦς. πᾶς ὁ λαὸς οἱ ἐκπορευό-
si ex egypto masculi: vniuersi viri belli
μενοι ἐξ αἰγύπτου τὸ ἀρσενικόν, πάντες ἄνδρες πολέμου
qui mortui sūt in deserto in via: egressis ipsis de
οἱ ἀπέθανον ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐν τῇ ὁδῷ, ἐξελθόντων αὐτῶν ἐκ
terra egypti: q2 circūcisi erāt oīs ppl's ꝗ exi
γῆς αἰγύπτου, ὅτι περιτετμημένοι ἦσαν. πᾶς ὁ λαὸς ὁ ἐξ-
uit. ⁊ oīs ppl's nati in deserto in via
ελθών. καὶ πᾶς ὁ λαὸς οἱ γεννηθέντες ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐν τῇ ὁδῷ
egressis eis de terra egypti nō circūcisi sūt.
ἐξελθόντων αὐτῶν ἐκ γῆς αἰγύπτου οὐ περιετμήθησαν.
quadraginta enī annis versatus est israel in deserto.
τεσσαράκοντα γὰρ ἔτη ἀνέστραπται ἰσραὴλ ἐν τῇ ἐρήμῳ.
qua ꝓpter icircūcisi erant plurimi ipoꝝ bellatoꝝ
διὸ ἀπερίτμητοι ἦσαν οἱ πλεῖστοι αὐτῶν τῶν μαχίμων τῶν
qui egressi sunt de t'ra egypti: ꝗ nō obedierūt mā-
ἐξεληλυθότων ἐκ γῆς αἰγύπτου, οἱ ἀπειθήσαντες τῶν ἐν-
datis dñi dei. qb' ⁊ determinauit dñs eis nō vider e-
τολῶν κυρίου τοῦ θεοῦ. οἷς καὶ διώρισε κς̄ αὐτοῖς μὴ ἰδεῖν αὐ-
os terrā: ꝙ iurauit dñs p̄ribus nr̄is vt daret nob:
τοὺς τὴν γῆν, ἣν ὤμοσε κς̄ τοῖς πατράσιν ἡμῶν δοῦναι ἡμῖν,
terrā manātē lacte ⁊ melle. filios eoꝝ substi
γῆν ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι. τοὺς υἱοὺς αὐτῶν ἀντεκατέστη-
tuit loco istoꝝ: quos circūcidit iosue: q2 preputiati
σεν ἀντὶ τούτων, οὓς περιέτεμεν ἰησοῦς, ὅτι ἀκρόβυστοι
fuerūt: eo quod ipsi nati erant in via incircūci
ἦσαν, διὰ τὸ αὐτοὺς γεγεννῆσθαι κατὰ τὴν ὁδὸν ἀπεριτμή-
si. circūcisi āt tota gens quietē habuerūt: i-
τους. περιτμηθέντες δὲ πᾶν τὸ ἔθνος ἡσυχίαν εἶχον, αὐ-
bi sedentes in castris: donec sanati sunt. ⁊ di-
τόθι καθήμενοι ἐν τῇ παρεμβολῇ, ἕως ὑγιάσθησαν. καὶ εἶ-
xit dñs iosue: in hodierno die abstuli
πεν κύριος τῷ ἰησοῦ, ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ ἀφεῖλον τὸν
opp̄briū egypti a vobis. ⁊ vocauit nomē
ὀνειδισμὸν αἰγύπτου ἀφ' ὑμῶν. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα

A · B · Nu. 14. d. · C

loci illius galgala vsqꝫ in diem hanc. ⁊
τοῦ τόπου ἐκείνου γάλγαλα ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ
castrametati sunt filij israel in galgalis. ⁊ fecerūt
παρενέβαλον οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἐν γαλγάλοις. καὶ ἐποίησαν
pascha quarta decima die mensis a
τὸ πάσχα τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ τοῦ μηνὸς ἀφ' ἑ-
vespera in occasum hiericho in cāpo. ⁊ comederūt de
σπέρας ἐπὶ δυσμῶν ἰεριχὼ ἐν τῷ πεδίῳ. καὶ ἔφαγον ἀπὸ
frugibus terre postridie pasche azymos ⁊ nouos. in
τοῦ σίτου τῆς γῆς τῇ ἐπαύριον τοῦ πάσχα ἄζυμα καὶ νέα. ἐν τῇ
die hac defecit manna sequēti die postꝙ co-
ἡμέρᾳ ταύτῃ ἐξέλιπεν τὸ μάννα τῇ ἐπαύριον μετὰ τὸ βε-
mederūt ipsi de frugibus t're: ⁊ nō vltra fu-
βρωκέναι αὐτοὺς ἐκ τοῦ σίτου τῆς γῆς, καὶ οὐκ ἔτι ὑπῆρ-
it filijs israel manna. comederūt āt fruges de re
χεν τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ μάννα. ἐκαρπήσαντο δὲ τὴν χώ-
giōe phenicū in anno illo. ⁊ factū est postꝙ fuit io
ραν τῶν φοινίκων ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ἐκείνῳ. καὶ ἐγένετο ὡς ἦν ἰη-
sue in hiericho: ⁊ aspiciēs oculis suis:
σοῦς ἐν ἰεριχῷ, καὶ ἀναβλέψας τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ,
vidit ꝗ appuit hoiem stātē cōtra se. ⁊
εἶδεν φανέντα ἄνθρωπον ἑστηκότα ἐναντίον αὐτοῦ. καὶ ἡ
gladius eius eductus in manu eius. ⁊ acce-
ῥομφαία αὐτοῦ ἐσπασμένη ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. καὶ προσε-
dens iosue: dixit ei: noster es vel aduersario
λθὼν ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτῷ, ἡμέτερος εἶ ἢ τῶν ὑπεναντί-
rū nroꝝ: ille āt dixit ei: ꝙ ego pn̄ceps exer-
ων ἡμῶν; ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ὅτι ἐγὼ ἀρχιστράτηγος δυνά-
citus dñi: nunc veni. ⁊ iosue cecidit in
μεως κυρίου, νυνὶ παραγέγονα. καὶ ἰησοῦς ἔπεσεν ἐπὶ
faciem suam in terrā: ⁊ adorauit: ⁊ di-
πρόσωπον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ προσεκύνησεν, καὶ εἶ-
xit ei: dñe mi quid iubes tuo seruo:
πεν αὐτῷ, δέσποτά μου τί προστάσσεις τῷ σῷ οἰκέτῃ;
⁊ dicit princeps militie dñi ad iosue: solue calcia
καὶ λέγει ὁ ἀρχιστράτηγος κῡ πρὸς ἰησοῦν, λῦσαι τὸ ὑπόδη-
mētū tuū de pedibus tuis: nā locus in quo tu stas
μά σου ἐκ τῶν ποδῶν σου, ὁ γὰρ τόπος ἐφ' ᾧ σὺ ἕστηκας
in ipso: sctūs est. ⁊ fecit iosue sic.
ἐπ' αὐτοῦ, ἅγιός ἐστι. καὶ ἐποίησεν ἰησοῦς οὕτως. Ca. 6.
Et hiericho clausa atqꝫ munita a
Καὶ ἰεριχὼ συγκεκλεισμένη καὶ ὠχυρωμένη ἀπὸ
facie filioꝝ israel. ⁊ nullus egrediebat de ea:
προσώπου υἱῶν ἰσραήλ. καὶ οὐδεὶς ἐξεπορεύετο ἐξ αὐτῆς,
⁊ nullus ingrediebatur. ⁊ dixit dñs ad iosue: ecce
καὶ οὐδεὶς εἰσεπορεύετο. καὶ εἶπεν κς̄ πρὸς ἰησοῦν, ἰδοὺ
trado tibi subiectā tibi hiericho: ⁊ re-
παραδίδωμί σοι ὑποχείριον σοι τὴν ἰεριχώ, καὶ τὸν βα-
gem eius ꝗ est in ea ⁊ potētes fortitudine. ⁊ cir-
σιλέα αὐτῆς τὸν ἐν αὐτῇ καὶ τοὺς δυνατοὺς ἰσχύει. καὶ κυ-
cūdate ciuitatē oēs viri belli in circuitu
κλώσατε τὴν πόλιν πάντες ἄνδρες πολέμου κύκλῳ τῆς
vrbis: semel sic facietis sex dieb'. ⁊ septē sacerdotes
πόλεως, ἅπαξ οὕτω ποιήσετε ἓξ ἡμέρας. καὶ ἑπτὰ ἱερεῖς
accipiēt septē buccinas iobel corā arca.
λήψονται ἑπτὰ κερατίνας τοῦ ἰωβὴλ ἐνώπιον τῆς κιβωτοῦ.
⁊ die septima circundate vrbē septies: ⁊
καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ κυκλώσατε τὴν πόλιν ἑπτάκις, καὶ
sacerdotes clangent buccinis. ⁊ erit vt
οἱ ἱερεῖς σαλπιοῦσιν ταῖς κερατίναις. καὶ ἔσται ὡς ἂν
clanguerint tuba iobel cū audieritis
σαλπίσητε τῇ σάλπιγγι τοῦ ἰωβὴλ ἐν τῷ ἀκοῦσαι
vos vocē buccine cōclamēt oīs po-
ὑμᾶς τὴν φωνὴν τῆς κερατίνης, ἀνακραγέτωσαν πᾶς ὁ λα-
pulus: ⁊ clamātibus eis corruent sua sponte mu-
ός, καὶ ἀνακραγόντων αὐτῶν πεσεῖται αὐτόματα τὰ τεί-
ri ciuitatis sub ipsis. ⁊ ingredietur oīs
χη τῆς πόλεως ὑποκάτω αὐτῶν. καὶ εἰσελεύσεται πᾶς ὁ
ppl's ipetū faciēs quilibꝫ e regione in vrbē. ⁊
λαὸς ὁρμήσας ἕκαστος κατὰ πρόσωπον εἰς τὴν πόλιν. καὶ
intrauit iosue filius nun ad sacerdotes: ⁊ dixit ad eos:
εἰσῆλθεν ἰησοῦς υἱὸς ναυὴ πρὸς τοὺς ἱερεῖς, καὶ εἶπεν πρὸς αὐ-

D · Exo. 3. b. · Actuū. 7. d. · A

loci illius galgala vsqꝫ in presentem diem. Manseruntqꝫ filii israel in galgalis: & fecerunt phase quartadecima die mensis ad vesperū in cāpestrib9 hiericho: & comederunt de frugibus terre die altero: & azymos panes & polentam eiusdem anni. Defecit manna postꝙ comederunt de frugib9 terre: nec vsi sūt vltra cibo illo filii israel: sed comederūt de frugibus presentis anni terre chanaan. Cum autē esset iosue in agro vrbis hiericho: leuauit oculos & vidit virum stantem contra se euaginatū tenentē gladiū. perexitqꝫ ad eū: & ait. Noster es: an aduersariorū. Qui rn̄dit. Nequaꝙ: sed sū princeps exercitus domini: & nūc venio. Cecidit iosue ꝓnus in terram: & adorans ait. Quid dominus meus loquitur ad seruū suū? Solue inqt calciamētū tuū de pedibus tuis. Locus enim in quo stas sanctus est. Fecitqꝫ iosue vt sibi fuerat imperatum. 6.

Iericho āt clausa erat atqꝫ munita timore filiorū israel: & nullus egredi audebat aut īgredi. dixitqꝫ dñs ad iosue. Ecce dedi in manus tuas hiericho & regē eius: oēsqꝫ fortes viros. Circuite vrbē cuncti bellatores semel per diem. Sic facietis sex diebus. Septimo āt die sacerdotes tollent septē buccinas quarū vsus est ī iubileo: & ꝓcedēt arcam federis. Septiesqꝫ circuibitis ciuitatem: & sacerdotes clāgēt buccinis. Cumqꝫ insonuerit vox tube lōgior atqꝫ cōcisior: & in auribus vr̄is increpuerit: cōclamabit oīs populus vociferatōe maxima: & muri funditus corruēt ciuitatis. īgredienturqꝫ singuli p locū cōtra quē steterint. Vocauit ergo iosue filius nun sacerdotes: & dixit ad eos. Tollite arcā federis.

הַמָּקוֹם הַהוּא גִּלְגָּל עַד הַיּוֹם הַזֶּה: וַיַּחֲנוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בַּגִּלְגָּל וַיַּעֲשׂוּ אֶת הַפֶּסַח בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בָּעֶרֶב בְּעַרְבוֹת יְרִיחוֹ: וַיֹּאכְלוּ מֵעֲבוּר הָאָרֶץ מִמָּחֳרַת הַפֶּסַח מַצּוֹת וְקָלוּי בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה: וַיִּשְׁבֹּת הַמָּן מִמָּחֳרָת בְּאָכְלָם מֵעֲבוּר הָאָרֶץ וְלֹא הָיָה עוֹד לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל מָן וַיֹּאכְלוּ מִתְּבוּאַת אֶרֶץ כְּנַעַן בַּשָּׁנָה הַהִיא: וַיְהִי בִּהְיוֹת יְהוֹשֻׁעַ בִּירִיחוֹ וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה אִישׁ עֹמֵד לְנֶגְדּוֹ וְחַרְבּוֹ שְׁלוּפָה בְּיָדוֹ וַיֵּלֶךְ יְהוֹשֻׁעַ אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ הֲלָנוּ אַתָּה אִם לְצָרֵינוּ: וַיֹּאמֶר לֹא כִּי אֲנִי שַׂר צְבָא יְהוָה עַתָּה בָאתִי וַיִּפֹּל יְהוֹשֻׁעַ אֶל פָּנָיו אַרְצָה וַיִּשְׁתָּחוּ וַיֹּאמֶר לוֹ מָה אֲדֹנִי מְדַבֵּר אֶל עַבְדּוֹ: וַיֹּאמֶר שַׂר צְבָא יְהוָה אֶל יְהוֹשֻׁעַ שַׁל נַעַלְךָ מֵעַל רַגְלֶךָ כִּי הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַתָּה עֹמֵד עָלָיו קֹדֶשׁ הוּא וַיַּעַשׂ יְהוֹשֻׁעַ כֵּן:

Cap. vi.

וִירִיחוֹ סֹגֶרֶת וּמְסֻגֶּרֶת מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵין יוֹצֵא וְאֵין בָּא: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל יְהוֹשֻׁעַ רְאֵה נָתַתִּי בְיָדְךָ אֶת יְרִיחוֹ וְאֶת מַלְכָּהּ גִּבּוֹרֵי הֶחָיִל: וְסַבֹּתֶם אֶת הָעִיר כֹּל אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה הַקֵּיף אֶת הָעִיר פַּעַם אֶחָת כֹּה תַעֲשֶׂה שֵׁשֶׁת יָמִים: וְשִׁבְעָה כֹהֲנִים יִשְׂאוּ שִׁבְעָה שׁוֹפְרוֹת הַיּוֹבְלִים לִפְנֵי הָאָרוֹן וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תָּסֹבּוּ אֶת הָעִיר שֶׁבַע פְּעָמִים וְהַכֹּהֲנִים יִתְקְעוּ בַּשּׁוֹפָרוֹת: וְהָיָה בִּמְשֹׁךְ בְּקֶרֶן הַיּוֹבֵל בְּשָׁמְעֲכֶם אֶת קוֹל הַשּׁוֹפָר יָרִיעוּ כָל הָעָם תְּרוּעָה גְדוֹלָה וְנָפְלָה חוֹמַת הָעִיר תַּחְתֶּיהָ וְעָלוּ הָעָם אִישׁ נֶגְדּוֹ: וַיִּקְרָא יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן אֶל הַכֹּהֲנִים וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם שְׂאוּ אֶת אֲרוֹן הַבְּרִית

קום · חנה · עשה · רבע · אכל · עבר · קלה · שבת · מנה · בוא · היה · נשא · ראה · שלף · צור · שור · בוא · נפל · פנה · שחה · דבר · נשל · קום · עשה · Cap. vi. · סגר · פנה · יצא · בוא · אמר · נתן · גבר · סבב · לחם · נקף · עשה · יום · נשא · יבל · פנה · ארן · שבע · תקע · שפר · רוע · גדל · תחת · עלה · קרא · אמר · נשא · ברת

Et septem alii sacerdotes tollant septem iubileorum buccinas: & incedant ante arcã dñi. Ad pplm quoq; ait. Ite & circuite ciuitate armati pcedẽtes arcã dñi. Cumq; iosue verba finisset: & septẽ sacerdotes septem buccinis clangerent ante arcã federis domini: omnisq; populus precederet armati exercitus: reliquũ vulgus arcam seqbatur: ac buccinis omnia concrepabant. Preceperat aũt iosue populo dicẽs. Nõ clamabitis nec audietur vox vestra: neq; vllus sermo ex ore vro egredietur: donec veniat dies in quo dicã vobis. Clamate & vociferamini. Circuiuit ergo arca dñi ciuitatẽ semel p diẽ: & reuersa ĩ castra mãsit ibi. Igitur iosue de nocte cõsurgente tulerunt sacerdotes arcã domini: & septem ex eis septem buccinas q̃rũ in iubileo vsus est: pcedebãtq; arcã dñi ambulãtes atq; clangentes. & armatus populus ibat ante eos: vulgus autem reliquum sequebatur arcam & buccinis psonabat. Circuierũtq; ciuitatẽ secundo die semel: & reuersi sunt in castra. sic fecerunt sex diebus. Die autem septimo diluculo cõsurgẽtes: circuierunt vrbem sicut dispositum erat septies. Cumq; septimo circuitu clangerent buccinis sacerdotes: dixit iosue ad omnem israel. Vociferamini. Tradidit enim vobis dñs ciuitatem. Sitq; ciuitas hec anathema: & oĩa q̃ in ea sunt dño. Sola raab meretrix viuat cũ vniuersis q̃ cũ ea in domo sunt. Abscondit enim nuncios quos direximus. Vos autem

cauete ne de his que precepta sunt vobis quippiã cõtingatis & sitis preuaricatiõis rei & oĩa castra israel sub peccato sint atq; turbẽtur. Quicquid ãt auri & argẽti fuerit & vasorum eneorũ ac ferri domino cõsecretur repositũ in thesauris eius. Igĩ oĩ pplo vociferãte & clangentibus tubis postq; in aures multitudinis vox sonitusq; increpuit: muri ilico corruerũt & ascendit vnusqsq; p locũ qui contra se erat. Ceperũtq; ciuitatẽ: & interfecerũt oĩa que erant in ea a viro vsq; ad mulierẽ: ab ĩfante vsq; ad senem. Boues quoq; & oues & asinos ĩ ore gladii percusserunt. Duobus ãt viris q exploratores missi fuerant: dixit iosue. Ingredimĩ domũ mulieris meretricis & producite eam & omnia q̃ illius sunt: sicut illi iuramẽto firmastis: Ingressiq; iuuenes eduxerũt raab & parentes eius: fratres quoq; & cunctam supellectilem ac cognationẽ illius: & extra castra israel manere fecerunt. Vrbẽ ãt & oĩa q̃ inuenta sunt in ea succẽderũt. absq; auro & argẽto & vasis eneis ac ferro: que in erarium domini consecrarunt. Raab vero meretricẽ & domũ pris eius: & omnia que hẽbat fecit iosue viuere. & habitauerunt ĩ medio israel vsq; in pñtẽ diem eo q abscõderit nuncios quos miserat vt explorarẽt hiericho. In tpe illo imp̃cat⁹ ẽ iosue: dicẽs. Malediet⁹ vir corã dño q suscitauerit & edificauerit ciuitatem hiericho. In primogenito suo fundamẽta illi⁹ iaciat. & in nouissimo liberorũ põat portas eius. Fuit ergo dñs cũ iosue: & nomen eius vulgatum est in omni terra.

7.

Filii ãt isrl' p̃uaricati sũt mãdatũ: & vsurpauerũt de anathemate. Nam achã filius charmi: filii zabdi filii zare de tribu iudá tulit aliqd de anathemate. Iratusq; est

אף יהוה בבני ישראל: וישלח יהושע
אנשים מיריחו העי אשר עם בית
און מקדם לבית אל ויאמר אליהם
לאמר עלו ורגלו את הארץ ויעלו
האנשים וירגלו את העי: וישבו אל
יהושע ויאמרו אליו אל יעל כל
העם כאלפים איש או כשלשת
אלפים איש יעלו ויכו את העי אל
תיגע שמה את כל העם כי מעט המה:
ויעלו מן העם שמה כשלשת אלפים
איש וינסו לפני אנשי העי: ויכו
מהם אנשי העי כשלשים וששה
איש וירדפום לפני השער עד
השברים ויכום במורד וימס לבב
העם ויהי למים: ויקרע יהושע
שמלתיו ויפל על פניו ארצה לפני
ארון יהוה עד הערב הוא וזקני
ישראל ויעלו עפר על ראשם:
ויאמר יהושע אהה אדני יהוה למה
העברת העביר את העם הזה את
הירדן לתת אתנו ביד האמרי
להאבידנו ולו הואלנו ונשב בעבר
הירדן: בי אדני מה אמר אחרי אשר
הפך ישראל ערף לפני איביו: וישמעו
הכנעני וכל ישבי הארץ ונסבו עלינו
והכריתו את שמנו מן הארץ ומה
תעשה לשמך הגדול: ויאמר יהוה
אל יהושע קם לך למה זה אתה
נפל על פניך: חטא ישראל וגם
עברו את בריתי אשר צויתי אתם
וגם לקחו מן החרם וגם גנבו וגם
כחשו וגם שמו בכליהם: ולא יכלו
בני ישראל לקום לפני איביהם ערף
יפנו לפני איביהם כי היו לחרם לא
אוסיף להיות עמכם אם לא תשמידו
החרם מקרבכם: קם קדש את העם

שלח · אמר · עלה · רגל שוב · נכה תעע · נוס פנה · רדף · נכה ירד · מסס היה · קרע נפל · ארן · עבר · נתן · אבד יאל · ישב · שמע · סבב · כרת · עשה גדל · אמר קום · נפל פנה · ברת צוה · שום כלה · פנה היה · יסף היה · שמד

dñs contra filios israel. Cūqꝫ mitteret iosue de hiericho viros cōtra hay: que est iuxta bethauē ad oriētalē plagam oppidi bethel: dixit eis. Ascēdite & explorate terram. Qui pcepta complētes explorauerūt hay. Et reuersi dixerūt ei. Non ascendat ois populus: sed duo vel tria milia virorū pgāt & deleāt ciuitatē. Quare ois ppls frustra vexabitur cōtra hostes paucissimos? Ascenderunt ergo tria milia pugnatorum. Qui statim terga vertentes pcussi sunt a viris vrbis hay & corruerūt ex eis triginta & sex hoīes. Persecutiqꝫ sunt eos aduersarii de porta vsqꝫ ad sabarī: & ceciderūt p pna fugiētes. Pertimuitqꝫ cor populi & ad instar aq̄ liq̄factū est. Iosue vero scidit vestimēta sua: & pronus cecidit in terrā corā arca domini vsqꝫ ad vesperā: tā ipe q̄ ōes senes israel. Miserūtqꝫ puluerē sup capita sua & dixit iosue. Heu dñe deus. Quid voluisti traducere populum istū iordanē fluuiū: vt traderes nos in manus amorrei & pderes? Vtinā vt cepimus mānsissemus trans iordanē. Mi dñe de⁹ qd dicā: vidēs israelē hostibus suis terga vertētem? Audient chananei & oēs hitatores terre: & pariter cōglobati circūdabūt nos atqꝫ delebunt nomē nrm de terra. Et qd facies magno nōi tuo? dixitqꝫ dñs ad iosue. Surge: cur iaces pronus in terra? Peccauit israel & preuaricatus est pactum meum. tulerūtqꝫ de anathemate & furati sunt atqꝫ mētiti: & ascōderūt inter vasa sua. Nec poterit israel stare ante hostes suos: eosqꝫ fugiet: quia pollutus est anathemate. Non ero vltra vobiscum: donec conteratis eū q hui⁹ sceleris reus ē. Surge sctifica populum

ira dñs in filios israel. ⁊ misit iosue
ὀργῇ κύριος τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ. καὶ ἀπέστειλεν ἰησοῦς ἄν-
ros ab hiericho in gai: q̄ est iuxta bethauē ad oriē
δρας ἀπὸ ἰεριχὼ εἰς γαί, ἥ ἐστιν κατὰ βηθαυὲν κατὰ ἀνα-
tem bethel. ⁊ locutus ē ad eos dicēs: ascēden
τολὰς βαιθήλ. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς λέγων, ἀναβάν-
tes explorate terrā. ⁊ ascēderūt viri: ⁊
τες κατασκέψασθε τὴν γῆν. καὶ ἀνέβησαν οἱ ἄνδρες, καὶ
explorauerūt gai. ⁊ reuersi sunt ad iosue: ⁊
κατεσκέψαντο τὴν γαί. καὶ ἀνέστρεψαν πρὸς ἰησοῦν, καὶ
dixerūt ad eum: nō ascēdat ois ppls: sꝫ circiter
εἶπαν πρὸς αὐτόν, μὴ ἀναβήτω πᾶς ὁ λαός, ἀλλ' ὡσεὶ
duo milia vel tria milia virorū ascēdant: ⁊ obsi
δισχίλιοι ἢ τρισχίλιοι ἄνδρες ἀναβήτωσαν, καὶ ἐκπολιορκη-
deant ciuitatē. ne adducas illuc oēꝫ ppłm:
σάτωσαν τὴν πόλιν. μὴ ἀναγάγῃς ἐκεῖ πάντα τὸν λαόν,
pauci eñi sunt. ⁊ ascēderūt de pplo illuc q̄si
ὀλίγοι γάρ εἰσιν. καὶ ἀνέβησαν ἀπὸ τοῦ λαοῦ ἐκεῖ ὡσεὶ
tria milia viroꝝ. ⁊ fugerūt a facie viroꝝ gai:
τρισχίλιοι ἄνδρες. καὶ ἔφυγον ἀπὸ προσώπου ἀνδρῶν γαί,
⁊ occiderūt ab eis viri gai q̄si triginta ⁊
καὶ ἀπέκτειναν ἀπ' αὐτῶν ἄνδρες γαὶ ὡς τριάκοντα καὶ
sex viros: ⁊ psecuti sunt eos a porta q̄ad
ἓξ ἄνδρας, καὶ κατεδίωξαν αὐτοὺς ἀπὸ τῆς πύλης ἕως
cōtriuerūt eos. ⁊ percusserūt eos per pro
συνέτριψαν αὐτούς. καὶ ἐπάταξαν αὐτοὺς ἐπὶ τοῦ καταφε-
num. ⁊ ptimuit cor ppli: ⁊ factū est quasi aqua.
ροῦς. καὶ ἐπτοήθη ἡ καρδία τοῦ λαοῦ, καὶ ἐγένετο ὥσπερ ὕδωρ.
⁊ scidit iosue vestimēta sua: ⁊ cecidit in
καὶ διέρρηξεν ἰησοῦς τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἔπεσεν ἐπὶ
faciem suā sup trā corā arca dñi vsqꝫ ad
πρόσωπον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν ἔναντι κιβωτοῦ κυρίου ἕως
vesperā: ipse ⁊ seniores israel. ⁊ pieceerūt
ἑσπέρας, αὐτὸς καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἰσραήλ. καὶ ἐπεβάλοντο
puluerē sup caput suū. ⁊ dixit iosue: oro
χοῦν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῶν. καὶ εἶπεν ἰησοῦς, δέομαι
dñe dñe vt qd traducēs traduxit famulus tuus
κύριε κύριε ἵνα τί διαβιβάζων διεβίβασεν ὁ παῖς σου τὸν
ppłm hunc iordanē: vt traderet eū amor-
λαὸν τοῦτον τὸν ἰορδάνην, παραδοῦναι αὐτὸν τῷ ἀμορραί-
reo: vt pderet nos? ⁊ vtinā mānsissemus ⁊ habita
ῳ, ἀπολέσαι ἡμᾶς; καὶ εἰ κατεμείναμεν καὶ κατῳκί-
uissemus apud iordanē: in me dñe. ⁊ qd dicā
σθημεν παρὰ τὸν ἰορδάνην, ἐν ἐμοὶ κύριε. καὶ τί ἐρῶ
q̄ñ auertit israel ceruicē a facie inimici
ἐπεὶ μετέβαλεν ἰσραὴλ αὐχένα ἀπέναντι τοῦ ἐχθροῦ
sui? ⁊ audiēs chananeus ⁊ oēs habi-
αὐτοῦ; καὶ ἀκούσας ὁ χαναναῖος καὶ πάντες οἱ κατοι-
tantes trā circūdabūt nos: ⁊ delebūt
κοῦντες τὴν γῆν περικυκλώσουσιν ἡμᾶς, καὶ ἐκτρίψουσιν
nos de trā. ⁊ qd facies noi tuo ma
ἡμᾶς ἀπὸ τῆς γῆς. καὶ τί ποιήσεις τὸ ὄνομά σου τὸ μέ-
gno? ⁊ dixit dñs ad iosue: surge: cur tu
γα; καὶ εἶπεν κύριος πρὸς ἰησοῦν, ἀνάστηθι, ἵνα τί σὺ
hoc cecidisti in faciē tuā? peccauit
τοῦτο πέπτωκας ἐπὶ πρόσωπόν σου; ἡμάρτηκεν ὁ
ppls: ⁊ puaricat⁹ ē pactū meū: q̄ pepigi ad e-
λαός, καὶ παρέβη τὴν διαθήκην μου, ἣν διεθέμην πρὸς αὐ-
um. ⁊ tulerūt de anathemate: ⁊ fu
τόν. καί γε ἔλαβον ἀπὸ τοῦ ἀναθέματος, καὶ κλέ-
rati mētiti sunt: ⁊ posuerūt in vasa sua.
ψαντες ἐψεύσαντο, καὶ ἔβαλον εἰς τὰ σκεύη αὐτῶν.
⁊ nō poterint filij israel sustinere ante fa
καὶ οὐ μὴ δύνωνται οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ὑποστῆναι κατὰ πρόσω-
ciē hostiū suoꝝ. ceruicē conuertent corā
πον τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ. αὐχένα ἐπιστρέψουσιν ἐνώπιον
inimicis suis: q̄ñ facti sunt anathema: nō ad
τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν, ὅτι ἐγενήθησαν ἀνάθεμα, οὐ προ-
dam vltra esse vobiscū: nisi abstuleritis anathema
σθήσω ἔτι εἶναι μεθ' ὑμῶν, ἐὰν μὴ ἐξάρητε τὸ ἀνάθεμα
de vobis ipsis. surgens sctifica ppłm:
ἐξ ὑμῶν αὐτῶν. ἀναστὰς ἅγνισον τὸν λαόν,

B

C

ι.5.b. Leui. 10.b. Nu.11. 1.Re. 16.b.

⁊ dic sanctificari in crastinū: qm̄ hec dicit dñs deus is
καὶ εἶπον ἁγνισθῆναι εἰς αὔριον, ὅτι τάδε λέγει κς ὁ θεὸς ἰσ-
rael: anathema est in vobis israel: nō poteritis resi
ραήλ, τὸ ἀνάθεμά ἐστιν ἐν ὑμῖν ἰσραήλ, οὐ δυνήσεσθε ἀντι-
stere corā hostibus vris: donec tollatur ana
στῆναι ἀπέναντι τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν, ἕως ἂν ἐξάρητε τὸ ἀνά-
thema de vobis. ⁊ cōgregabimini oēs mane per
θεμα ἐξ ὑμῶν. καὶ συναχθήσεσθε πάντες τοπρωῒ κατὰ
tribus vras. ⁊ erit tribus: q̄ demōstrauerit dñs: ⁊ addu
φυλὰς ὑμῶν. καὶ ἔσται ἡ φυλή, ἣν ἂν δείξῃ κύριος, καὶ προ-
cetis per ppłos. ⁊ ppłm: quē ostēderit dñs addu
σάξετε κατὰ δήμους. καὶ δῆμον, ὃν ἂν δείξῃ κύριος προ-
cetis per domū. ⁊ domū: quā demōstrauerit dñs: p
σάξετε κατὰ οἶκον. καὶ τὸν οἶκον, ὃν ἂν δείξῃ κύριος, κατὰ
hoieꝫ adducetis. ⁊ qui demōstrat⁹ fuerit in anathemate:
ἄνδρα προσάξετε. καὶ ὃς ἂν ἐνδειχθῇ ἐν τῷ ἀναθέματι,
cōburetur in igne ipse: ⁊ oīa q̄cūqꝫ sunt ipsi:
κατακαυθήσεται ἐν τῷ πυρὶ αὐτός, καὶ πάντα ὅσα ἐστὶν αὐτῷ,
q̄ñ puaricat⁹ est pactū dñi: ⁊ q̄ñ fecit nephas
ὅτι παρέβη τὴν διαθήκην κυρίου, καὶ ὅτι ἐποίησεν ἀνόμημα
in israel. ⁊ surrexit iosue mane: ⁊ adduxit
ἐν ἰσραήλ. καὶ ὤρθρισεν ἰησοῦς τοπρωῒ, καὶ προσήγαγεν τὸν
ppłm per tribus suas. ⁊ ostēsa est tribus iuda: ⁊
λαὸν κατὰ φυλὰς αὐτοῦ. καὶ ἀνεδείχθη ἡ φυλὴ ἰούδα, καὶ
ostēsus est ppls zarai: ⁊ adduct⁹ ē ppls zarai per
ἀνεδείχθη δῆμος ὁ ζαραί, καὶ προσήχθη δῆμος ὁ ζαραὶ κατὰ
virū: ⁊ ostēsus est zabdi. ⁊ adducta ē dom⁹ eius
ἄνδρα, καὶ ἀνεδείχθη ζαβδί. καὶ προσήχθη ὁ οἶκος αὐτοῦ
per virū: ⁊ ostēsus est achan filius charmi filij zabdi fi
κατὰ ἄνδρα, καὶ ἀνεδείχθη ἄχαρ υἱὸς χαρμὶ υἱοῦ ζαβδὶ υἱ-
lij zare tribus iuda. ⁊ ait iosue achan: fili
οῦ ζαρὰ τῆς φυλῆς ἰούδα. καὶ εἶπεν ἰησοῦς τῷ ἄχαρ, υἱέ
mi hodie da gloriā dño deo israel: ⁊ da ei
μου σήμερον δὸς δὴ δόξαν τῷ κυρίῳ θεῷ ἰσραήλ, καὶ δὸς αὐ-
cōfessionē: ⁊ indica mihi qd feceris:
τῷ τὴν ἐξομολόγησιν, καὶ ἀνάγγειλόν μοι τί ἐποίησας,
⁊ ne abscōdas a me. ⁊ respōdit achan iosue:
καὶ μὴ κρύψῃς ἀπ' ἐμοῦ. καὶ ἀπεκρίθη ἄχαρ τῷ ἰησοῦ,
⁊ dixit: vere ego peccaui corā dño deo is
καὶ εἶπεν, ἀληθῶς ἐγὼ ἥμαρτον ἐναντίον κυρίου θεοῦ ἰσ-
rael: sic ⁊ sic feci. vidi in spolijs
ραήλ, οὕτως καὶ οὕτως πεποίηκα. εἶδον ἐν τῇ προνομῇ
palliū variū vnū bonū: ⁊ ducētos didrachmas ar
ψιλὴν ποικίλην μίαν καλήν, καὶ διακόσια δίδραχμα ἀρ-
gēti: ⁊ linguā auream vnā quinquagita didrach-
γυρίου, καὶ γλῶσσαν χρυσῆν μίαν πεντήκοντα διδράχ-
ma pōdus eius. ⁊ cōcupiui illa ⁊ accepi. ⁊
μων ὁλκὴ αὐτῆς. καὶ ἐπεθύμησα αὐτῶν καὶ ἔλαβον. καὶ
ecce hec abscōdita sūt in terra in tabnaculo meo: ⁊
ἰδοὺ ταῦτα κέκρυπται ἐν τῇ γῇ ἐν τῇ σκηνῇ μου, καὶ τὸ
argētū occultatū ē sub eis. ⁊ misit io-
ἀργύριον κέκρυπται ὑποκάτω αὐτῶν. καὶ ἀπέστειλεν ἰη-
sue nūcios: ⁊ cucurrerūt ad tabernaculū ad ca
σοῦς ἀγγέλους, καὶ ἔδραμον εἰς τὴν σκηνὴν εἰς τὴν παρεμ-
stra. ⁊ hec erāt abscōdita in tabnaculo eius:
βολήν. καὶ ταῦτα ἦν κεκρυμμένα εἰς τὴν σκηνὴν αὐτοῦ,
⁊ argētū sub eis. ⁊ eduxerūt ea de
καὶ τὸ ἀργύριον ὑποκάτω αὐτῶν. καὶ ἐξήνεγκαν αὐτὰ ἐκ τῆς
tabnaculo: ⁊ tulerūt ea ad iosue ⁊ ad om
σκηνῆς, καὶ ἤνεγκαν αὐτὰ πρὸς ἰησοῦν καὶ πρὸς πάν-
nes seniores israel: ⁊ posuerūt ea an
τας πρεσβυτέρους ἰσραήλ. καὶ ἔθηκαν αὐτὰ ἔναν-
te dñm. ⁊ accepit iosue achā filiū zare:
τι κυρίου. καὶ ἔλαβεν ἰησοῦς τὸν ἄχαρ υἱὸν ζαρά,
⁊ argentū ⁊ palliū ⁊ linguā
καὶ τὸ ἀργύριον καὶ τὴν ψιλὴν καὶ τὴν γλῶσσαν
aureā: ⁊ filios eius ⁊ fili
τὴν χρυσῆν, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ καὶ τὰς θυγατέ-
as eius ⁊
ρας αὐτοῦ καὶ τοὺς

Joan. 9.c.

B

D

C

& dic eis. Sanctificamini in crastinū: hec ei dicit dñs deus israel. Anathema in medio tui ē israel. Nō poteris stare coram hostibus tuis donec deleatur ex te q hoc cōtaminatus ē scelere. Accedetisqꝫ mane singuli p trib⁹ vras: & quācūqꝫ tribū sors inuenerit: accedet p cognationes suas: & cognatio per domos: domusqꝫ p viros. & quicunqꝫ ille in hoc facinore fuerit dephensus comburetur igni cum omni substātia sua: qm̄ puaricatus est pactū dñi: & fecit nephas in israel. Surgens itaqꝫ iosue mane: applicuit israel per tribus suas. & inuenta est tribus iuda. Que cum iuxta familias suas esset oblata: inuenta est familia zare. Illā quoqꝫ p domos offerēs repperit zabdi. Cuius domum in singulos diuidens viros: inuenit achan filiū charmi filii zabdi: filii zare de tribu iuda. Et ait Iosue ad achan. Fili mi: da gloriā dño deo israel & confitere: atqꝫ indica mihi quid feceris: ne abscondas. Respondítqꝫ achan iosue: & dixit ei. Vere ego peccaui domino deo israel: & sic & sic feci. Vidi enī inter spolia palliū coccineū valde bonū & ducentos siclos argenti: regulāqꝫ aureā quinquaginta siclorū: & concupiscens abstuli & abscondi i terra cōtra mediū tabernaculi mei: argētūqꝫ fossa humo operui. Misit ergo iosue ministros q currētes ad tabernaculū illius repererūt cuncta abscōdita in eodē loco & argētū sil'. Auferētesqꝫ de tētorio tulerūt ea ad iosue & ad oēs filios isrl': pieceerūtqꝫ an dominū. Tollens itaqꝫ Iosue achan filiū zare argentumqꝫ & pallium & auream regulam: filios quoqꝫ & filias ei⁹

ואמרת התקדשו למחר כי כה אמר
יהוה אלהי ישראל חרם בקרבך
ישראל לא תוכל לקום לפני איביך
עד הסירכם החרם מקרבכם: ונקרבתם
בבקר לשבטיכם והיה השבט אשר
ילכדנו יהוה יקרב למשפחות
והמשפחה אשר ילכדנה יהוה
תקרב לבתים והבית אשר ילכדנו
יהוה יקרב לגברים: והיה הנלכד
בחרם ישרף באש אתו ואת כל
אשר לו כי עבר את ברית יהוה וכי
עשה נבלה בישראל: וישכם יהושע
בבקר ויקרב את ישראל לשבטיו
וילכד שבט יהודה: ויקרב את
משפחת יהודה וילכד את משפחת
הזרחי ויקרב את משפחת הזרחי
לגברים וילכד זבדי: ויקרב את ביתו
לגברים וילכד עכן בן כרמי בן זבדי
בן זרח למטה יהודה: ויאמר יהושע
אל עכן בני שים נא כבוד ליהוה אלהי
ישראל ותן לו תודה והגד נא לי מה
עשית אל תכחד ממני: ויען עכן את
יהושע ויאמר אמנה אנכי חטאתי
ליהוה אלהי ישראל וכזאת וכזאת
עשיתי: ואראה בשלל אדרת שנער
אחת טובה ומאתים שקלים כסף
ולשון זהב אחד חמשים שקלים
משקלו ואחמדם ואקחם והנם טמונים
בארץ בתוך האהלי והכסף תחתיה:
וישלח יהושע מלאכים וירצו
האהלה והנה טמונה באהלו והכסף
תחתיה: ויקחום מתוך האהל ויבאם
אל יהושע ואל כל בני ישראל ויצקום
לפני יהוה: ויקח יהושע את עכן בן
זרח ואת הכסף ואת האדרת ואת
לשון הזהב ואת בניו ואת בנתיו

קדש · יכל פנה · סור קרב · לכד · שפחה · בית · שרף · כרת · שכם · קרב · נטה אמר · שום כבד · נתן ידה · נגד עשה · כחד ענה · ראה · מאה · לשן · שקל חמד · לקח · שלח לאך · רוץ טמן · לקח בוא · פנה

ואת שורו ואת חמרו ואת צאנו ואת אהלו ואת כל אשר לו וכל ישראל עמו ויעלו אתם עמק עכור: ויאמר יהושע מה עכרתנו יעכרך יהוה ביום הזה וירגמו אתו כל ישראל אבן וישרפו אתם באש ויסקלו אתם באבנים: ויקימו עליו גל אבנים גדול עד היום הזה וישב יהוה מחרון אפו על כן קרא שם המקום ההוא עמק עכור עד היום הזה:

Cap. viii.

ויאמר יהוה אל יהושע אל תירא ואל תחת קח עמך את כל עם המלחמה וקום עלה העי ראה נתתי בידך את מלך העי ואת עמו ואת עירו ואת ארצו: ועשית לעי ולמלכה כאשר עשית ליריחו ולמלכה רק שללה ובהמתה תבזו לכם שים לך ארב לעיר מאחריה: ויקם יהושע וכל עם המלחמה לעלות העי ויבחר יהושע שלשים אלף איש גבורי החיל וישלחם לילה: ויצו אתם לאמר ראו אתם ארבים לעיר מאחרי העיר אל תרחיקו מן העיר מאד והייתם כלכם נכנים: ואני וכל העם אשר אתי נקרב אל העיר והיה כי יצאו לקראתנו כאשר בראשנה ונסנו לפניהם: ויצאו אחרינו עד התיקנו אתם מן העיר כי יאמרו נסים לפנינו כאשר בראשנה ונסנו לפניהם: ואתם תקמו מהאורב והורשתם את העיר ונתנה יהוה אלהיכם בידכם: והיה כתפשכם את העיר תציתו את העיר באש כדבר יהוה תעשו ראו צויתי אתכם: וישלחם יהושע וילכו אל המארב וישבו בין

boues et asinos & oues ipsumque tabernaculum & cuncta supellectilem & omnis israel cum eo: duxerunt eos ad vallem achor. Vbi dixit iosue. Quia turbasti nos: exturbet te dominus in die hac. Lapidauitque eum omnis israel: & cuncta que illius erant igne consumpta sunt. Congregaueruntque super eum aceruum magnum lapidum: qui permanet vsque in presentem diem. Et auersus est furor domini ab eis. Vocatumque est nomen loci illius vallis achor vsque hodie. 8.

Dixit autem dominus ad iosue. Ne timeas neque formides. Tolle tecum omnem multitudinem pugnatorum & consurgens ascende in oppidum hay. Ecce tradidi in manu tua regem eius: & populum vrbemque & terram. Faciesque vrbi hay & regi eius: sicut fecisti hiericho & regi illius. Predam vero & omnia animantia diripietis vobis. Pone insidias vrbi post eam. Surrexitque iosue & omnis exercitus bellatorum cum eo: vt ascenderent in hay. Et electa triginta milia virorum fortium misit nocte: precepitque eis: dicens. Ponite insidias post ciuitatem. Nec longius recedatis: & eritis omnes parati. Ego autem & reliqua multitudo que mecum est: accedemus ex aduerso contra vrbem. Cumque exierint contra nos: sicut ante fecimus fugiemus & terga vertemus: donec persequentes ab vrbe longius protrahantur. Putabunt enim nos fugere sicut prius. Nobis ergo fugientibus & illis persequentibus consurgetis de insidiis & vastabitis ciuitatem. tradetque eam dominus deus vester in manus vestras. Cumque ceperitis succendite eam: & sic omnia facietis vt iussi. Dimisitque eos & perrexerunt ad locum insidiarum: sederuntque inter

μόσχους αὐτοῦ, καὶ τὰ ὑποζύγια αὐτοῦ, καὶ τὰ πρόβατα αὐτοῦ, καὶ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ· καὶ πᾶς ἰσραὴλ μετ᾽ αὐτοῦ· καὶ ἀνήγαγον αὐτοὺς εἰς ἐμεκαχώρ. καὶ εἶπεν ἰησοῦς τί ὠλόθρευσας ἡμᾶς; ἐξολοθρεύσαι σε κύριος, καθὰ καὶ σήμερον. καὶ ἐλιθοβόλησαν αὐτὸν πᾶς ἰσραὴλ λίθοις, καὶ κατέκαυσαν αὐτὰ ἐν πυρί. καὶ ἐλιθοβόλησαν αὐτοὺς ἐν λίθοις· καὶ ἐπέστησαν αὐτῷ σωρὸν λίθων μέγαν ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ ἐπαύσατο κύριος τοῦ θυμοῦ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ· διὰ τοῦτο ἐπωνόμασεν αὐτὸ ἐμεκαχὼρ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης.

1.Re. 18.d. Judi. 1.a.

Ca. 8.

Καὶ εἶπε κύριος πρὸς ἰησοῦν, μὴ φοβηθῇς, μηδὲ δειλιάσῃς, λάβε μετὰ σεαυτοῦ πάντας τοὺς ἄνδρας τοὺς πολεμοῦντας, καὶ ἀναστὰς ἀνάβηθι εἰς γαί. ἰδοὺ δέδωκα εἰς τὰς χεῖράς σου τὸν βασιλέα γαί, καὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ τὴν πόλιν αὐτοῦ, καὶ τὴν γῆν αὐτοῦ. καὶ ποιήσεις τὴν γαὶ καὶ τῷ βασιλεῖ αὐτῆς, ὃν τρόπον ἐποίησας τὴν ἱεριχὼ καὶ τῷ βασιλεῖ αὐτῆς. καὶ τὴν προνομὴν αὐτῆς καὶ τῶν κτηνῶν αὐτῆς προνομεύσεις σεαυτῷ. κατάστησον δὲ σεαυτῷ ἔνεδρα τῇ πόλει εἰς τὰ ὀπίσω αὐτῆς. καὶ ἀνέστη ἰησοῦς καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὁ πολεμιστὴς ὥστε ἀναβῆναι εἰς γαί. ἐπέλεξεν δὲ ἰησοῦς τριάκοντα χιλιάδας ἀνδρῶν δυνατοὺς ἐν ἰσχύϊ, καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς νυκτός. καὶ ἐνετείλατο αὐτοῖς λέγων, ὑμεῖς ἐνεδρεύσετε ὀπίσω τῆς πόλεως σφόδρα, καὶ ἔσεσθε πάντες ἕτοιμοι. καὶ ἐγὼ καὶ πάντες οἱ μετ᾽ ἐμοῦ προσάξομεν πρὸς τὴν πόλιν. καὶ ἔσται ὡς ἂν ἐξέλθωσιν οἱ κατοικοῦντες γαὶ εἰς συνάντησιν ἡμῖν, καθάπερ καὶ πρώην, καὶ φευξόμεθα ἀπὸ προσώπου αὐτῶν. καὶ ὡς ἂν ἐξέλθωσιν ὀπίσω ἡμῶν ἀποσπάσομεν αὐτοὺς ἀπὸ τῆς πόλεως· καὶ ἐροῦσιν, φεύγουσιν οὗτοι ἀπὸ προσώπου ἡμῶν ὃν τρόπον ἔμπροσθεν, καὶ φευξόμεθα ἀπ᾽ αὐτῶν. ὑμεῖς δὲ ἐξαναστήσεσθε ἐκ τῆς ἐνέδρας καὶ πορεύσεσθε εἰς τὴν πόλιν καὶ ἐκτρίψατε τὴν πόλιν. καὶ δώσει αὐτὴν κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν ἐν χερσὶν ἡμῶν. καὶ ἔσται ὡς ἂν συλλάβητε τὴν πόλιν, ἐμπρήσατε αὐτὴν ἐν πυρί, κατὰ τὸ ῥῆμα τοῦτο ποιήσατε. ἰδοὺ ἐντέταλμαι ὑμῖν. καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς ἰησοῦς, καὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὴν ἐνέδραν, καὶ ἐνεκάθισαν ἀναμέσον

3.7.a.

βαιθὴλ καὶ ἀναμέσον γαὶ ἀπὸ θαλάσσης τῆς γαί. καὶ ηὐλίσθη ἰησοῦς τὴν νύκτα ἐκείνην ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ. καὶ ὀρθρίσας ἰησοῦς τὸ πρωΐ, ἐπεσκέψατο τὸν λαόν. καὶ ἀνέβησαν αὐτὸς καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἰσραὴλ κατὰ πρόσωπον τοῦ λαοῦ ἐπὶ γαί. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὁ πολεμιστὴς ὁ μετ᾽ αὐτοῦ ἀνέβησαν, καὶ πορευόμενοι ἦλθον ἐξ ἐναντίας τῆς πόλεως ἀπὸ ἀνατολῶν, καὶ τὰ ἔνεδρα τῆς πόλεως ἀπὸ θαλάσσης. καὶ παρενέβαλον ἀπὸ βορρᾶ τῆς γαί, καὶ ἡ κοιλὰς ἀναμέσον αὐτοῦ καὶ τῆς γαί. καὶ ἔλαβεν ὡς πέντε χιλιάδας ἀνδρῶν, καὶ ἔθετο αὐτοὺς ἔνεδρον ἀναμέσον τῆς βαιθὰν καὶ τῆς γαὶ θάλασσαν τῆς γαί. καὶ ἔταξεν ὁ λαὸς πᾶσαν τὴν παρεμβολὴν ἀπὸ βορρᾶ, καὶ τὰ ἔσχατα αὐτῆς θαλάσσης τῆς πόλεως. καὶ ἐπορεύθη ἰησοῦς τὴν νύκτα ἐκείνην ἐν μέσῳ τῆς κοιλάδος. καὶ ἐγένετο ὡς εἶδεν ὁ βασιλεὺς τῆς γαί, καὶ ἔσπευσεν καὶ ὤρθρισεν, καὶ ἐξῆλθον οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως εἰς συνάντησιν αὐτοῖς ἐπ᾽ εὐθείας εἰς τὸν πόλεμον, αὐτὸς καὶ πᾶς ὁ λαὸς αὐτοῦ εἰς τὸν καιρὸν, κατὰ πρόσωπον τῆς ἀραβά. καὶ αὐτὸς οὐκ ᾔδει ὅτι ἔνεδρα αὐτῷ ἐστὶν ὀπίσω τῆς πόλεως. καὶ εἶδεν καὶ ἀνεχώρησεν ἰησοῦς καὶ πᾶς ἰσραὴλ ἀπὸ προσώπου αὐτῶν, καὶ ἔφυγον ὁδὸν τῆς ἐρήμου. καὶ ἐνίσχυσεν πᾶς ὁ λαὸς τῆς γαὶ τοῦ καταδιῶξαι ὀπίσω αὐτῶν υἱῶν ἰσραήλ. καὶ αὐτοὶ ἀπέστησαν ἀπὸ τῆς πόλεως. οὐ κατελείφθη οὐδεὶς ἐν τῇ γαὶ καὶ ἐν βαιθὴλ, ὃς οὐ κατεδίωξεν ὀπίσω ἰσραήλ· καὶ κατέλιπον τὴν πόλιν ἀνεῳγμένην, καὶ κατεδίωξαν ὀπίσω ἰσραήλ. καὶ εἶπεν κύριος πρὸς ἰησοῦν, ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου τὸν γαισὸν τὸν ἐν τῇ χειρί σου ἐπὶ τὴν πόλιν· εἰς γὰρ τὰς χεῖράς σου δέδωκα αὐτήν. καὶ τὰ ἔνεδρα ἐξαναστήσονται ἐν τάχει ἐκ τοῦ τόπου αὐτῶν. καὶ ἐξέτεινεν ἰησοῦς τὸν γαισὸν καὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πόλιν. καὶ τὰ ἔνεδρα ἐξανέστησαν ἐν τάχει ἐκ τοῦ τόπου αὐτῶν. καὶ ἐξῆλθον ὅτε ἐξέτεινεν τὴν χεῖρα· καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν, καὶ κατελάβοντο αὐτήν. καὶ σπεύσαντες ἐνέπρησαν τὴν πόλιν ἐν πυρί. καὶ περιβλεψάμενοι οἱ κάτοικοι γαὶ εἰς τὰ ὀπίσω αὐτῶν, καὶ ἐθεώρουν καπνὸν τῆς πόλεως ἀναβαίνοντα εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ οὐκ ἔτι εἶχον ποῦ φύγωσιν ὧδε ἢ ὧδε. καὶ ὁ λαὸς ὁ φεύγων εἰς τὴν ἔρημον ἐστράφη ἐπὶ τοὺς διώκοντας. καὶ ἰησοῦς καὶ πᾶς ἰσραὴλ

bethel & hay ad occidentalem plagam vrbis hay. Iosue autem nocte illa in medio mansit populi. Surgensque diluculo recensuit socios: & ascendit cum senioribus in fronte exercitus vallatus auxilio pugnatorum. Cumque venissent & ascendissent ex aduerso ciuitatis: steterunt ad septentrionalem vrbis plagam: inter quam & eos vallis erat media. Quinque autem milia viros elegerat & posuerat in insidiis inter bethauen & hay ex occidentali parte eiusdem ciuitatis. Omnis vero reliquus exercitus ad aquilonem aciem dirigebat: ita vt nouissimi multitudinis occidentalem plagam vrbis attingeret. Abiit ergo iosue nocte illa: & stetit in vallis medio. Quod cum vidisset rex hay festinauit mane: & egressus est cum omni exercitu ciuitatis: direxitque aciem contra desertum: ignorans quod post tergum laterent insidie. Iosue vero & omnis israel cesserunt loco: simulantes metum & fugientes per solitudinis viam. At illi vociferantes pariter & se mutuo cohortantes persecuti sunt eos. Cumque recessissent a ciuitate: & ne vnus quidem in vrbe Hay & bethel remansisset qui non persequeretur israel: sicut eruperant aperta oppida relinquentes: dixit dominus ad iosue. Leua clypeum qui in manu tua est contra vrbem hay quoniam tibi tradam eam. Cumque eleuasset clypeum ex aduerso ciuitatis: insidie que latebant surrexerunt confestim & pergentes ad ciuitatem ceperunt & succenderunt eam. Viri autem ciuitatis qui persequebantur iosue: respicientes & videntes fumum vrbis ad celum vsque conscendere non potuerunt vltra huc illucque diffugere: presertim cum hi qui simulauerant fugam: & tendebant ad solitudinem contra persequentes fortissime restitissent. Videsque Iosue & omnis israel

בית אל ובין העי מים לעי: וילן יהושע בלילה ההוא בתוך העם: וישכם יהושע בבקר ויפקד את העם ויעל הוא וזקני ישראל לפני העם העי: וכל העם המלחמה אשר אתו עלו ויגשו ויבאו נגד העיר ויחנו מצפון לעי והגי בינו ובין העי: ויקח כחמשת אלפים איש וישם אותם ארב בין בית אל ובין העי מים לעיר: וישימו העם את כל המחנה אשר מצפון לעיר ואת עקבו מים לעיר וילך יהושע בלילה ההוא בתוך העמק: ויהי כראות מלך העי וימהרו וישכימו ויצאו אנשי העיר לקראת ישראל למלחמה הוא וכל עמו למועד לפני הערבה והוא לא ידע כי ארב לו מאחרי העיר: וינגעו יהושע וכל ישראל לפניהם וינסו דרך המדבר: ויזעקו כל העם אשר בעי לרדף אחריהם וירדפו אחרי יהושע וינתקו מן העיר: ולא נשאר איש בעי ובית אל אשר לא יצאו אחרי ישראל ויעזבו את העיר פתוחה וירדפו אחרי ישראל: ויאמר יהוה אל יהושע נטה בכידון אשר בידך אל העי כי בידך אתננה ויט יהושע בכידון אשר בידו אל העיר: והארב קם מהרה ממקומו וירוצו כנטות ידו ויבאו העיר וילכדוה וימהרו ויציתו את העיר באש: ויפנו אנשי העי אחריהם ויראו והנה עלה עשן העיר השמימה ולא היה בהם ידים לנוס הנה והנה והעם הנס המדבר נהפך אל הרודף: ויהושע וכל ישראל

ראו כי לכד האורב את העיר וכי
עלה עשן העיר וישבו ויכו את אנשי
העי: ואלה יצאו מן העיר לקראתם
ויהיו לישראל בתוך אלה מזה
ואלה מזה ויכו אתם עד בלתי
השאיר לו שריד ופליט: ואת מלך
העי תפשו חי ויקרבו אתו אל
יהושע: ויהי ככלות ישראל להרג
את כל ישבי העי בשדה במדבר
אשר רדפום בו ויפלו כלם לפי
חרב עד תמם וישבו כל ישראל
העי ויכו אתה לפי חרב: ויהי כל
הנפלים ביום ההוא מאיש ועד אשה
שנים עשר אלף כל אנשי העי:
ויהושע לא השיב ידו אשר נטה
בכידון עד אשר החרים את כל
ישבי העי: רק הבהמה ושלל העיר
ההיא בזזו להם ישראל כדבר
יהוה אשר צוה את יהושע: וישרף
יהושע את העי וישימה תל עולם
שממה עד היום הזה: ואת מלך
העי תלה על העץ עד עת הערב
וכבוא השמש צוה יהושע ויורידו
את נבלתו מן העץ וישליכו אותה
אל פתח שער העיר ויקימו עליו
גל אבנים גדול עד היום הזה: אז
יבנה יהושע מזבח ליהוה אלהי
ישראל בהר עיבל: כאשר צוה משה
עבד יהוה את בני ישראל ככתוב
בספר תורת משה מזבח אבנים שלמות
אשר לא הניף עליהם ברזל ויעלו
עליו עלות ליהוה ויזבחו שלמים: ויכתב
שם על האבנים את משנה תורת
משה אשר כתב לפני בני ישראל:
וכל ישראל וזקניו ושטרים ושפטיו
עמדים מזה ומזה לארון נגד הכהנים ארן

quod capta esset ciuitas & fumus vrbis ascēderet: reuersus percussit viros hay. Siquidē & illi qui ceperant & succēderāt ciuitatē: egressi ex vrbe cōtra suos: medios hostiū ferire ceperunt. Cū ergo ex vtraq; parte aduersarii cederētur: ita vt nullus de tanta multitudine saluaretur: regē quoq; vrbis hay apprehenderūt viuentē & obtulerūt Iosue. Igitur oībus interfectis qui israelē ad deserta tendentē fuerāt psecuti: & in eodē loco gladio corruētibus: reuersi filii israel pcusserūt ciuitatē. Erat autem qui in eodē die conciderāt a viro vsq; ad mulierē: duodecī milia hoīm omnes vrbis hay. Iosue vero nō cōtraxit manū quam in sublime porrexerat tenēs clypeum: donec interficerētur oēs habitatores hay. Iumēta aūt & pdā ciuitatis diuiserunt sibi filii israel: sicut pceperat dominus iosue. Qui succendit vrbē: & fecit eā tumulū sempiternum. Regem quoq; eius suspendit in patibulo vsq; ad vesperam & solis occasū: pcepitq; iosue & deposuerunt cadauer eius de cruce: proieceruntq; in ipso introitu ciuitatis congesto super eo magno aceruo lapidū qui pmanet vsq; in pñtē diē. Tūc edificauit iosue altare dño deo israel in mōte hebal: sicut pceperat moyses famulus dñi filiis israel & scriptū est in volumie legis moysi: altare de lapidibus impolitis quos ferrū non tetigit: & obtulit sup eo holocaustū dño immolauitq; pacificas victimas: et scripsit super lapides deuteronomiū legis moysi quod ille digesserat corā filiis isrl. Oīs aūt ppl's & oēs maiores natu ducesq; ac iudices stabāt ex vtraq; pte arce ī ꝯspectu sacerdotū

viderūt: q ceperūt insidie vrbē: τ q ascēdit fumus vrbis in celū: τ reuersi percusserūt viros gai. τ hi exierūt de vrbe in occursū eoꝝ. τ facti sunt exercitus in medio: hi hinc: τ hi hinc. τ percusserūt eos ita vt nō relinqueretur ex illis vt mus τ fugiens. τ regem gai apprehēderūt viuētē: τ adduxerūt eū ad iosue. τ factū est vt cessauerūt filij isrl occidere oēs qui in gai: τ in cāpis τ in mōte descēsus: vbi persecuti sūt eos: τ ceciderūt oēs in ore gladij ab ea vsq; ad finē. τ reuersus est iosue in gai: τ percussit eā in ore gladij τ facti sunt oēs q ceciderūt die illa a viro τ vsq; ad mulierē duodecim milia: oēs habitātes gai. τ iosue nō cōtraxit manū suā: q extendit in scuto: donec anathematizauit oēs habitātes gai. verūtā iumēta τ spolia que in vrbe illa: diuiserūt sibi filij israel fm̄ preceptū dn̄i: sicut precepit dn̄s iosue. τ succendit iosue vrbē in igne: τ posuit eā tumulū in sempiternū inhabitabile vsq; in diē hanc. τ regem gai suspēdit in ligno gemino. τ fuit in ligno vsq; ad tps vespertinū. τ occidēte sole precepit iosue: τ deposuerūt corpus eius de ligno: τ proiecerūt eū in foueā ad portā ciuitatis: τ supposuerūt ei aceruū lapidū magnū vsq; in diem hanc. tunc edificauit iosue altare dn̄o deo israel in mōte gebal: sicut preceperat moyses famulus dn̄i filijs israel: sicut scriptū est in lege moysi: altare lapidū integrū: in quos nō proiectū ē in eos ferrū. τ obtulit illic holocausta dn̄o: τ sacrificiū salutare. τ scripsit iosue sup lapides deuteronomiū legē moysi q scripsit corā filijs isrl. τ oīs isrl τ seniores eoꝝ τ scribe eoꝝ τ iudices ibant hinc τ inde arce corā: τ sacerdotes

εἶδον, ὅτι ἔλαβον τὰ ἔνεδρα τὴν πόλιν, καὶ ὅτι ἀνέβη ὁ καπνὸς τῆς πόλεως εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ μεταβαλλόμενοι ἐπάταξαν τοὺς ἄνδρας τῆς γαί. καὶ οὗτοι ἐξῆλθον ἐκ τῆς πόλεως εἰς συνάντησιν αὐτῶν. καὶ ἐγενήθησαν τῆς παρεμβολῆς ἀναμέσον, οὗτοι ἐντεῦθεν, καὶ οὗτοι ἐντεῦθεν. καὶ ἐπάταξαν αὐτοὺς ἕως τοῦ μὴ καταλειφθῆναι αὐτῶν σεσωσμένον καὶ διαφεύγοντα. καὶ τὸν βασιλέα τῆς γαί συνέλαβον ζῶντα, καὶ προσήγαγον αὐτὸν πρὸς ἰησοῦν. καὶ ἐγένετο ὡς ἐπαύσαντο οἱ υἱοὶ ἰηλ ἀποκτείνοντες σύμπαντας τοὺς ἐν τῇ γαί, καὶ ἐν τοῖς πεδίοις καὶ ἐν τῷ ὄρει τῆς καταβάσεως, οὗ κατεδίωξαν αὐτούς, καὶ ἔπεσον πάντες ἐν στόματι ῥομφαίας ἀπ᾽ αὐτῆς εἰς τέλος. καὶ ἐπέστρεψεν ἰησοῦς εἰς γαί, καὶ ἐπάταξεν αὐτὴν ἐν στόματι ῥομφαίας καὶ ἐγενήθησαν πάντες οἱ πεσόντες τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀπὸ ἀνδρὸς καὶ ἕως γυναικὸς δώδεκα χιλιάδες, πάντας τοὺς κατοικοῦντας γαί. καὶ ἰησοῦς οὐκ ἐπέστρεψεν χεῖρα αὐτοῦ, ἣν ἐξέτεινεν ἐν τῷ γαισῷ, ἕως ἀνεθεμάτισεν σύμπαντας τοὺς κατοικοῦντας γαί. πλὴν τῶν κτηνῶν καὶ τῶν σκύλων τῶν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ, ἐπρονόμευσαν ἑαυτοῖς οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ κατὰ πρόσταγμα κυ', ὃν τρόπον συνέταξεν κς τῷ ἰησοῦ. καὶ ἐνεπύρισεν ἰησοῦς τὴν πόλιν ἐν πυρί. καὶ ἔθηκεν αὐτὴν χῶμα εἰς τὸν αἰῶνα ἀοίκητον ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ τὸν βασιλέα τῆς γαί ἐκρέμασεν ἐπὶ ξύλου διδύμου. καὶ ἦν ἐπὶ τοῦ ξύλου ἕως καιροῦ τῆς ἑσπέρας. καὶ ἐπιδύνοντος τοῦ ἡλίου συνέταξεν ἰησοῦς, καὶ καθεῖλον τὸ σῶμα αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ξύλου, καὶ ἔρριψαν αὐτὸν εἰς τὸν βόθρον πρὸς τὴν πύλην τῆς πόλεως, καὶ ἐπέστησαν αὐτῷ σωρὸν λίθων μέγαν ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. τότε ᾠκοδόμησεν ἰησοῦς θυσιαστήριον κῳ τῷ θεῷ ἰσραὴλ ἐν ὄρει γεβάλ, καθότι ἐνετείλατο μωυσῆς ὁ θεράπων κυ' τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, καθὰ γέγραπται ἐν τῷ νόμῳ μωυσῆ, θυσιαστήριον λίθων ὁλοκλήρων, ἐφ᾽ οὓς οὐκ ἐπεβλήθη ἐπ᾽ αὐτοὺς σίδηρος. καὶ ἀνεβίβασεν ἐκεῖ ὁλοκαυτώματα τῷ κῳ, καὶ θυσίαν σωτηρίου. καὶ ἔγραψεν ἰησοῦς ἐπὶ τῶν λίθων τὸ δευτερονόμιον νόμον μωυσῆ, ὃν ἔγραψεν ἐνώπιον υἱῶν ἰηλ. καὶ πᾶς ἰηλ καὶ οἱ πρεσβύτεροι αὐτῶν καὶ οἱ γραμματεῖς αὐτῶν καὶ οἱ δικασταὶ παρεπορεύοντο ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς κιβωτοῦ ἀπέναντι, καὶ οἱ ἱερεῖς οἱ

E F G — Exo. 20.d. Deut. 27.a.

leuite tulerūt arcā federis dn̄i: τ aduena τ indigena fuerūt media pars eoꝝ iuxta mōtē garizin: τ media eoꝝ iuxta mōtē hebal: sicut preceperat moyses famulus dn̄i ad bn̄dicēdū pp̄lo isrl in primis. τ post hec legit omnia verba legis huius bn̄dictiōes τ maledictiōes iuxta oīa scripta in lege moysi. nō fuit verbū ab oībus que iusserat moyses iosue qd nō legit iosue in aures toti9 multitudinis isrl: viris τ mulieribus τ filijs τ aduenis q accesserant ad israel. Ca. 9.

Postq̄ aūt audierūt cūcti reges amorreoꝝ trans iordanē: q in mōtana: τ q in planicie: τ q in oīū ora maris magni: τ q iuxta antilibanū: τ ethei: τ amorrei: τ gergesei: τ chananei: τ pherezei: τ euei τ iebusei: τ cōgregati sunt insimul ad pugnādum cū iosue τ israel simul oēs. τ q habitabāt gabaon audierūt oīa que fecit iosue hiericho τ gai. τ fecerūt τ ipsi cū astucia. τ veniētes instituerūt: τ parauerūt se. τ accipiētes saccos veteres in humeris suis τ utres vini antiquos τ scissos ligatos: τ cōcauitates calciamētoꝝ suoꝝ: τ calciamēta sua antiqua τ pitacijs cōsuta in pedib9 suis: τ vestes suas inueteratas in seipsis: τ panes cibi sui duri facti sūt: τ comesti. τ perrexerūt ad iosue in castra israel in galgala: τ dixerūt ad iosue τ ad omnē israel: ex terra lōginqua venim9: τ nūc inite nobiscū fed9. τ dixerūt filij israel ad eueum: vide ne in me tu habites: τ quō inemus tecū pactū. τ dixerūt ad iosue: serui tui sumus. τ dixit ad eos iosue: vnde estis τ vnde venistis. τ dixerūt ad eū: de terra lōginq̄ valde venerūt serui tui in noīe dn̄i dei tui. audiuimus enī nomē eius: τ cūcta que fecit in egypto: τ oīa que fecit duobus regibus amorreoꝝ: q fuerūt trans iordanē: seon

λευῖται ἦραν τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης κυ', καὶ ὁ προσήλυτος καὶ ὁ αὐτόχθων ἦσαν οἱ ἡμίσεις αὐτῶν ἐπιπλησίον ὄρους γαριζίν, καὶ οἱ ἡμίσεις αὐτῶν ἐπιπλησίον ὄρους γαιβάλ, καθὰ ἐνετείλατο μωυσῆς ὁ θεράπων κυ' εὐλογῆσαι τὸν λαὸν ἰηλ ἐν πρώτοις. καὶ μετὰ ταῦτα ἀνέγνω σύμπαντα τὰ ῥήματα τοῦ νόμου τούτου τὰς εὐλογίας καὶ τὰς κατάρας κατὰ πάντα τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ μωυσῆ. οὐκ ἦν ῥῆμα ἀπὸ πάντων ὧν ἐνετείλατο μωυσῆς τῷ ἰησοῦ, ὃ οὐκ ἀνέγνω ἰησοῦς εἰς τὰ ὦτα πάσης ἐκκλησίας ἰηλ, τοῖς ἀνδράσιν καὶ ταῖς γυναιξὶν καὶ τοῖς παιδίοις καὶ τοῖς προσηλύτοις τοῖς προσπορευομένοις τῷ ἰηλ.

Ὡς δὲ ἤκουσαν πάντες οἱ βασιλεῖς τῶν ἀμορραίων ἐν τῷ πέραν τοῦ ἰορδάνου, οἱ ἐν τῇ ὀρεινῇ, καὶ οἱ ἐν τῇ πεδινῇ, καὶ οἱ ἐν πάσῃ παραλίᾳ τῆς θαλάσσης τῆς μεγάλης, καὶ οἱ πρὸς τῷ ἀντιλιβάνῳ, καὶ οἱ χετταῖοι, καὶ οἱ ἀμορραῖοι, καὶ οἱ γεργεσαῖοι, καὶ οἱ χαναναῖοι, καὶ οἱ φερεζαῖοι, καὶ οἱ εὐαῖοι, καὶ οἱ ἰεβουσαῖοι, καὶ συνῆλθον εἰς τὸ αὐτὸ ἐπὶ τὸ πολεμῆσαι ἰησοῦν καὶ ἰσραὴλ ἅμα πάντες. καὶ οἱ κατοικοῦντες γαβαὼν ἤκουσαν πάντα ὅσα ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς τῇ ἰεριχὼ καὶ τῇ γαί. καὶ ἐποίησαν καί γε αὐτοὶ μετὰ πανουργίας. καὶ ἐλθόντες ἐπεσιτίσαντο, καὶ ἡτοιμάσαντο. καὶ λαβόντες σάκκους παλαιοὺς ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτῶν καὶ ἀσκοὺς οἴνου παλαιοὺς καὶ κατερρωγότας ἀποδεδεμένους, καὶ τὰ κοῖλα τῶν ὑποδημάτων αὐτῶν, καὶ τὰ σανδάλια αὐτῶν παλαιὰ καὶ καταπεπελματωμένα ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν, καὶ τὰ ἱμάτια αὐτῶν πεπαλαιωμένα ἐπάνω αὐτῶν, καὶ οἱ ἄρτοι τοῦ ἐπισιτισμοῦ αὐτῶν ξηροὶ ἐγένοντο, καὶ βεβρωμένοι. καὶ ἤλθοσαν πρὸς ἰησοῦν εἰς τὴν παρεμβολὴν ἰηλ εἰς γαλγαλά, καὶ εἶπαν πρὸς ἰησοῦν καὶ πρὸς πάντα ἰσραήλ, ἐκ γῆς μακρόθεν ἥκαμεν, καὶ νῦν διάθεσθε ἡμῖν διαθήκην. καὶ εἶπαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ πρὸς τὸν εὐαῖον, ὅρα μὴ ἐν ἐμοὶ σὺ κατοικῇς, καὶ πῶς διαθῶμεν σοι διαθήκην. καὶ εἶπαν πρὸς ἰησοῦν, οἰκέται σου ἐσμέν. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς ἰησοῦς, πόθεν ἐστὲ καὶ πόθεν παραγεγόνατε. καὶ εἶπαν πρὸς αὐτόν, ἐκ γῆς μακρόθεν σφόδρα ἥκασιν οἱ παῖδές σου ἐν ὀνόματι κυ' τοῦ θεοῦ σου. ἀκηκόαμεν γὰρ τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ πάντα ὅσα ἐποίησεν ἐν αἰγύπτῳ, καὶ πάντα ὅσα ἐποίησε τοῖς δυσὶ βασιλεῦσιν τῶν ἀμορραίων, οἳ ἦσαν πέραν τοῦ ἰορδάνου, τῷ σηὼν

A B

qui portabāt arcā federis domini: vt aduena ita & idigena. Media ps eorū iuxta mōtē garizī: & media iuxta montem hebal: sicut pcepat moyses famulus dñi. Et primū quidē bñdixit populo israel. Post hec legit oīa verba bñdictionis & maledictiōis: & cūcta q̄ scripta fuerāt in legis volumīe. Nihil ex his q̄ moyses iusserat reliquit itactū. sed vniuersa replicauit corā oī multitudīe isrl: mulieribus ac puulis & aduēis q īter eos morabātur. 9.

Quibus auditis cūcti reges trans iordanē qui versabantur in montanis & cāpestribus ī maritimis ac littore magni maris. Hi quoq; q hitabant iuxta libanū etheus & amorre9: chananeus: pherezeus & eueus & iebuseus congregati sūt pariter vt pugnarēt cōtra iosue & israel vno aīo eadēq; sñia. At hi q hītabāt ī gabaō audientes cūcta q̄ fecerat iosue hiericho & hay calli de cogitātes tulerunt sibi cibaria: saccos veteres asinis īponētes & vtres vinarios scissos atq; cōsutos: calciamēta q; pantiq̄ q̄ ad indiciū vetustatis pitaciis cōsuta erant: induti veteribus vestimētis. pāes quoq; quos portabāt ob viaticū duri erant & in frusta cōminuti. Perrexerūtq; ad iosue q tūc morabatur ī castris galgale: & dixerunt ei atq; sil oi israeli. De terra lōginq̄ venimus: pacē vobiscū facere cupientes. Rñderūtq; filii isrl ad eos: atq; dixerūt. Ne forte ī terra q̄ nobis sorte debetur hitetis: & nō possim9 fedus inire vobiscū. At illi ad iosue: Serui inquiunt tui sum9. Quib9 iosue ait. Qui nā estis vos: aut vñ venistis? Rñderūt. De terra lōginq̄ valde venerūt serui tui in nomie dñi dei tui. Audiuimus enī famā potentie eius cuncta que fecit in egypto & duobus regibus ammorreorū qui fuerūt trans iordanem seon

הלוים נשאי ארון ברית יהוה כגר
כאזרח חציו אל מול הר גרזים
והחציו אל מול הר עיבל כאשר
צוה משה עבד יהוה לברך את העם
ישראל בראשנה: ואחרי כן קרא
את כל דברי התורה הברכה והקללה
ככל הכתוב בספר התורה: לא היה
דבר מכל אשר צוה משה אשר לא
קרא יהושע נגד כל קהל ישראל
והנשים והטף והגר ההלך בקרבם:

Cap. ix.

ויהי כשמע כל המלכים אשר
בעבר הירדן בהר ובשפלה ובכל חוף
הים הגדול אל מול הלבנון החתי
והאמרי הכנעני הפרזי החוי והיבוסי:
ויתקבצו יחדו להלחם עם יהושע
ועם ישראל פה אחד: וישבי גבעון
שמעו את אשר עשה יהושע
ליריחו ולעי: ויעשו גם המה בערמה
וילכו ויצטירו ויקחו שקים בלים
לחמוריהם ונאדות יין בלים ומבקעים
ומצררים: ונעלות בלות ומטלאות
ברגליהם ושלמות בלות עליהם
וכל לחם צידם יבש היה נקדים:
וילכו אל יהושע אל המחנה הגלגל
ויאמרו אליו ואל איש ישראל מארץ
רחוקה באנו ועתה כרתו לנו ברית:
ויאמרו איש ישראל אל החוי
אולי בקרבי אתה יושב ואיך
אכרות לך ברית: ויאמרו אל יהושע
עבדיך אנחנו ויאמר אליהם יהושע
מי אתם ומאין תבאו: ויאמרו אליו
מארץ רחוקה מאד באו עבדיך לשם
יהוה אלהיך כי שמענו שמעו
ואת כל אשר עשה במצרים:
ואת כל אשר עשה לשני מלכי
האמרי אשר בעבר הירדן לסיחון

מלך חשבון ולעוג מלך הבשן אשר
בעשתרות׃ ויאמרו אלינו זקנינו וכל
ישבי ארצנו לאמר קחו בידכם צידה
לדרך ולכו לקראתם ואמרתם אליהם
עבדיכם אנחנו ועתה כרתו לנו ברית׃
זה לחמנו חם הצטידנו אתו מבתינו
ביום צאתנו ללכת אליכם ועתה הנה
יבש והיה נקדים׃ ואלה נאדות היין
אשר מלאנו חדשים והנה התבקעו
ואלה שלמותינו ונעלינו בלו מרב
הדרך מאד׃ ויקחו האנשים מצידם
ואת פי יהוה לא שאלו׃ ויעש להם
יהושע שלום ויכרת להם ברית
לחיותם וישבעו להם נשיאי העדה׃
ויהי מקצה שלשת ימים אחרי אשר
כרתו להם ברית וישמעו כי קרבים
הם אליו ובקרבו הם ישבים׃ ויסעו
בני ישראל ויבאו אל עריהם ביום
השלישי ועריהם גבעון והכפירה
ובארות וקרית יערים׃ ולא הכום
בני ישראל כי נשבעו להם נשיאי
העדה ביהוה אלהי ישראל וילנו
כל העדה על הנשיאים׃ ויאמרו כל
הנשיאים אל כל העדה אנחנו נשבענו
להם ביהוה אלהי ישראל ועתה לא
נוכל לנגע בהם׃ זאת נעשה להם
והחיה אותם ולא יהיה עלינו קצף
על השבועה אשר נשבענו להם׃
ויאמרו אליהם הנשיאים יחיו ויהיו
חטבי עצים ושאבי מים לכל העדה
כאשר דברו להם הנשיאים׃ ויקרא
להם יהושע וידבר אליהם לאמר
למה רמיתם אתנו לאמר רחוקים
אנחנו מכם מאד ואתם בקרבנו
ישבים׃ ועתה ארורים אתם ולא
יכרת מכם עבד וחטבי עצים ושאבי

regi esebon: & og regi basan qui erat in astaroth: dixerũtq; nobis seniores & omnes habitatores terre nostre. Tollite in manib9 vr̃is cibaria ob lõgissimã viã: & occurrite eis & dicite. Serui vr̃i sumus: fedus inite nobiscum. En panes qñ egressi sumus de domibus nostris: vt veniremus ad vos calidos sumpsimus: nũc sicci facti sũt & vetustate nimia cõminuti. Vtres vini nouos ipleuimus: nunc rupti sunt & soluti. Vestes & calciamẽta quibus iduimur: & q̃ habemus in pedibus ob lõgitudinẽ lõgioris vie trita sũt & pene cõsũpta. Susceperunt igitur de cibariis eorũ: & os dñi nõ iterrogauerũt. Fecitq; iosue cũ eis pacẽ: & inito federe pollicitus ẽ vt nõ occiderẽtur. Principes quoq; multitudis iurauerũt eis. Post dies aũt tres initi federis: audierũt q; in vicino habitarẽt & iter eos futuri essẽt. Mouerũtq; castra filii israel: & venerunt in ciuitates eorũ die tertio: quorũ hec vocabula sũt: gabaon & caphira & beroth & cariathiarim. Et nõ peusserũt eos eo q; iurassent eis principes multitudinis in noĩe dñi dei israel. Murmurauit itaq; omẽ vulgus cõtra principes israel. Qui rñderunt eis. Iurauimus eis in noĩe dñi dei israel & idcirco non possumus eos cõtingere. Sed hoc faciemus eis. Reseruetur quidẽ vt viuãt ne cõtra nos ira dñi cõcitetur si peierauerimus: sed sic viuãt vt in vsus vniuerse multitudinis ligna cedãt: aquasq; cõportẽt. Quibus hec loquẽtibus vocauit gabaonitas iosue: & dixit eis. Cur nos decipere fraude voluistis: vt diceretis ,p̃cul valde habitamus a vobis: cũ in medio nostri sitis. Itaq; sub maledictione eritis: & non deficiet de stirpe vestra ligna cedẽs: aquasq; cõportans

in domum dei mei. Qui responderunt. Nũciatum est nobis seruis tuis q; promisisset dñs deus tuus moysi seruo suo: vt traderet vobis omnem terram: & disperderet cunctos habitatores eius. Timuimus igitur valde: & prouidimus aĩabus nr̃is: vr̃o terrore cõpulsi: & hoc cõsiliũ iniuimus. Nũc aũt in manu tua sumus: qd̃ tibi bonũ & rectũ videtur: fac nobis. Fecit ergo iosue vt dixerat: & liberauit eos de manu filiorũ israel: vt non occiderẽtur. Decreuitq; in illo die eos esse in ministerio cũcti populi & altaris dñi: cedentes ligna & aquas cõportãtes vsq; ĩ p̃ns tp̃s: ĩ loco quẽ dñs elegisset. 10.

Quę cum audisset adonisedech rex ierusalẽ q; s. cepisset iosue hay & subuertisset eam: sicut enim fecerat hiericho & regi eius: sic fecit hay & regi illius: & q; transfugissẽt gabaonite ad israel & essent federati eorum: timuit valde. Vrbs enim magna erat gabaon: & vna ciuitatũ regalium: & maior oppido hay: omnesq; bellatores eius fortissimi. Misit ergo adonisedech rex ierusalẽ ad oham regem hebron & ad pharan regem hierimoth ad iaphie quoq; regem lachis & ad dabir regem eglon: dicẽs. Ad me ascẽdite & ferte p̃sidiũ: vt expugnemus gabaõ: q̃re transfugerit ad iosue & ad filios israel. Cõgregati igitur ascenderunt quinq; reges amorreorũ. Rex ierusalẽ: rex hebron: rex hierimoth: rex lachis: rex eglõ: simul cũ exercitibus suis: & castrametati sunt circa gabaon oppugnãtes eã. Hitatores aũt gabaon vrbis obsesse miserũt ad iosue: q tunc morabatur in castris apd̃ galgalã & dixerũt ei. Ne retrahas manus tuas ab auxilio seruorũ tuorum: Ascende cito & libera

מים לבית אלהי׃ ויענו את יהושע
ויאמרו כי הגד הגד לעבדיך את
אשר צוה יהוה אלהיך את משה
עבדו לתת לכם את כל הארץ
ולהשמיד את כל ישבי הארץ
מפניכם ונירא מאד לנפשתינו
מפניכם ונעשה את הדבר הזה׃
ועתה הננו בידך כטוב וכישר
בעיניך לעשות לנו עשה׃ ויעש להם
כן ויצל אותם מיד בני ישראל ולא
הרגום׃ ויתנם יהושע ביום ההוא
חטבי עצים ושאבי מים לעדה
ולמזבח יהוה עד היום הזה אל
המקום אשר יבחר׃

Cap. x.

ויהי כשמע אדני צדק מלך
ירושלם כי לכד יהושע את
העי ויחרימה כאשר עשה
ליריחו ולמלכה כן עשה לעי
ולמלכה וכי השלימו ישבי גבעון את
ישראל ויהיו בקרבם׃ וייראו מאד
כי עיר גדולה גבעון כאחת ערי
הממלכה וכי היא גדולה מן העי
וכל אנשיה גברים׃ וישלח אדני צדק
מלך ירושלם אל הוהם מלך חברון
ואל פראם מלך ירמות ואל יפיע
מלך לכיש ואל דביר מלך עגלון
לאמר׃ עלו אלי ועזרני ונכה את
גבעון כי השלימה את יהושע ואת
בני ישראל׃ ויאספו ויעלו חמשת
מלכי האמרי מלך ירושלם מלך
חברון מלך ירמות מלך לכיש
מלך עגלון הם וכל מחניהם ויחנו
על גבעון וילחמו עליה׃ וישלחו אנשי
גבעון אל יהושע אל המחנה
הגלגלה לאמר אל תרף ידיך מעבדיך
עלה אלינו מהרה והושיעה לנו

לָנוּ וְעָזְרֵנוּ כִּי נִקְבְּצוּ אֵלֵינוּ כָּל
מַלְכֵי הָאֱמֹרִי יֹשְׁבֵי הָהָר׃ וַיַּעַל
יְהוֹשֻׁעַ מִן הַגִּלְגָּל הוּא וְכָל עַם
הַמִּלְחָמָה עִמּוֹ וְכֹל גִּבּוֹרֵי הֶחָיִל׃
וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל יְהוֹשֻׁעַ אַל תִּירָא
מֵהֶם כִּי בְיָדְךָ נְתַתִּים לֹא יַעֲמֹד
אִישׁ מֵהֶם בְּפָנֶיךָ׃ וַיָּבֹא אֲלֵיהֶם
יְהוֹשֻׁעַ פִּתְאֹם כָּל הַלַּיְלָה עָלָה מִן
הַגִּלְגָּל׃ וַיְהֻמֵּם יְהוָה לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל
וַיַּכֵּם מַכָּה גְדוֹלָה בְּגִבְעוֹן וַיִּרְדְּפֵם
דֶּרֶךְ מַעֲלֵה בֵית חוֹרֹן וַיַּכֵּם עַד עֲזֵקָה
וְעַד מַקֵּדָה׃ וַיְהִי בְּנֻסָם מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל
הֵם בְּמוֹרַד בֵּית חוֹרֹן וַיהוָה הִשְׁלִיךְ
עֲלֵיהֶם אֲבָנִים גְּדֹלוֹת מִן הַשָּׁמַיִם
עַד עֲזֵקָה וַיָּמֻתוּ רַבִּים אֲשֶׁר מֵתוּ
בְּאַבְנֵי הַבָּרָד מֵאֲשֶׁר הָרְגוּ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל בֶּחָרֶב׃ אָז יְדַבֵּר יְהוֹשֻׁעַ
לַיהוָה בְּיוֹם תֵּת יְהוָה אֶת הָאֱמֹרִי
לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר לְעֵינֵי
יִשְׂרָאֵל שֶׁמֶשׁ בְּגִבְעוֹן דּוֹם וְיָרֵחַ
בְּעֵמֶק אַיָּלוֹן׃ וַיִּדֹּם הַשֶּׁמֶשׁ וְיָרֵחַ
עָמָד עַד יִקֹּם גּוֹי אֹיְבָיו הֲלֹא הִיא
כְתוּבָה עַל סֵפֶר הַיָּשָׁר וַיַּעֲמֹד הַשֶּׁמֶשׁ
בַּחֲצִי הַשָּׁמַיִם וְלֹא אָץ לָבוֹא כְּיוֹם
תָּמִים׃ וְלֹא הָיָה כַּיּוֹם הַהוּא לְפָנָיו
וְאַחֲרָיו לִשְׁמֹעַ יְהוָה בְּקוֹל אִישׁ כִּי
יְהוָה נִלְחָם לְיִשְׂרָאֵל׃ וַיָּשָׁב יְהוֹשֻׁעַ
וְכָל יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ אֶל הַמַּחֲנֶה הַגִּלְגָּלָה׃
וַיָּנֻסוּ חֲמֵשֶׁת הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה וַיֵּחָבְאוּ
בַמְּעָרָה בְּמַקֵּדָה׃ וַיֻּגַּד לִיהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר
נִמְצְאוּ חֲמֵשֶׁת הַמְּלָכִים נֶחְבְּאִים
בַּמְּעָרָה בְּמַקֵּדָה׃ וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ גֹּלּוּ
אֲבָנִים גְּדֹלוֹת אֶל פִּי הַמְּעָרָה וְהַפְקִידוּ
עָלֶיהָ אֲנָשִׁים לְשָׁמְרָם׃ וְאַתֶּם אַל
תַּעֲמֹדוּ רִדְפוּ אַחֲרֵי אֹיְבֵיכֶם וְזִנַּבְתֶּם
אוֹתָם אַל תִּתְּנוּם לָבוֹא אֶל עָרֵיהֶם

קבץ · עלה · לחם גבר · אמר ירא · נתן עמד · פנה בוא · המם · נכה גדל · דרך עלה · היה נוס · ירד שלך · מות רבב · דבר · נתן · פנה · נקם · כתב עמד · חצה אוץ · בוא תמם · לחם שוב · חנה · נוס חבא · נגד · מצא · גלל · פקד · עמד זנב · נתן בוא עיר

nos: ferque presidium. Conuenerunt enim aduersum nos omnes reges ammorreorum qui habitant in montanis. Ascenditque iosue de galgalis: & omnis exercitus bellatorum cum eo viri fortissimi. Dixitque dominus ad iosue. Ne timeas eos. In manus enim tuas tradidi illos. Nullus enim ex eis tibi resistere poterit. Irruit itaque iosue super eos repente: tota nocte ascendens de galgalis. Et conturbauit eos dominus a facie israel: contriuitque plaga magna in gabaon: ac persecutus est eos per viam ascensus bethoron & percussit vsque azecha & maceda. Cumque fugerent filios israel: & essent in descensu bethoron: dominus misit super eos lapides magnos de celo vsque ad azecha. Et mortui sunt multo plures lapidibus grandinis quam quos gladio percusserant filii israel. Tunc locutus est iosue domino in die qua tradidit ammorreum in conspectu filiorum israel. Dixitque coram eis: Sol contra gabaon ne mouearis: & luna contra vallem haylon. Steteruntque sol & luna donec vlcisceretur se gens de inimicis suis. Nonne scriptum est hoc in libro iustorum? Stetit itaque sol in medio celi: & non festinauit occumbere spacio vnius diei. Non fuit antea & postea tam longa dies: obediente domino voci hominis: & pugnante pro israel. Reuersusque est iosue cum omni israel in castra galgale. Fugerant enim quinque reges & se absconderant in spelunca vrbis maceda. Nunciatumque est iosue quod inuenti essent quinque reges latentes in spelunca vrbis maceda. Qui precepit sociis & ait. Voluite saxa ingentia ad os spelunce: & ponite viros industrios qui clausos custodiant. Vos autem nolite stare: sed persequimini hostes: & extremos quosque fugientium cedite. Ne dimittatis eos vrbium suarum in-

τ libera nos: τ fer presidiū nobis: qm̄ cōgregati sūt
κὰι ἐξελοῦ ἡμᾶς, κὰι βοήθησον ἡμῖν, ὅτι συνηγμένοι εἰσὶν
cōtra nos oēs reges amorreoꝝ: q habitāt
ἐφ᾽ ἡμᾶς πάντες οἱ βασιλεῖς τῶν ἀμορραίων, οἱ κατοικοῦν-
montana. τ ascēdit iosue de galgalis ipse τ
τες τὴν ὀρεινήν. κὰι ἀνέβη ἰησοῦς ἐκ γαλγάλων αὐτὸς κὰι
ois bellator: cū eo ois potens in viribus. τ dixit
πᾶς ὁ πολεμιστὴς μετ᾽ αὐτοῦ, πᾶς δυνατὸς ἐν ἰσχύϊ. κὰι εἶ-
dñs ad iosue: ne timeas eos: in manus
πεν κύριος πρὸς ἰησοῦν μὴ φοβηθῇς αὐτούς, εἰς γὰρ τὰς χεῖ-
enim tuas tradidi ipsos: nō resistet neqꝫ vnus ex
ρας σου παραδέδωκα αὐτούς, οὐχ ὑποστήσεται οὐδὲ εἷς ἐξ
illis coram vobis. τ postqꝫ venit sup eos io-
αὐτῶν ἐνώπιον ὑμῶν. κὰι ἐπιπαρεγένετο ἐπ᾽ αὐτοὺς ἰη-
sue repēte: tota nocte ascēdit de galgalis.
σοῦς ἄφνω, ὅλην τὴν νύκτα εἰσεπορεύθη ἐκ γαλγάλων.
τ cōturbauit eos dñs a facie israel: τ cō-
κὰι ἐξέστησεν αὐτοὺς κύριος ἀπὸ προσώπου υἱῶν ἰσραήλ, κὰι συν-
triuit eos dñs plaga magna de gabaon:
έτριψεν αὐτοὺς κύριος σύντριψιν μεγάλην ἐν γαβαών.
τ psecuti sunt eos p viā ascēsus bethorō: τ per-
κὰι κατεδίωξαν αὐτοὺς ὁδὸν ἀναβάσεως βηθωρών, κὰι κα-
cusserūt eos vsqꝫ ad azecha τ vsqꝫ ad maceda. cū aūt fu-
τέκοπτον αὐτοὺς ἕως ἀζηκὰ κὰι ἕως μακηδά. ἐν τῷ δὲ φεύ-
gerēt ipsi a facie filioꝝ israel in descē-
γειν αὐτοὺς ἀπὸ προσώπου υἱῶν ἰσραὴλ ἐπὶ τῆς καταβά-
sione bethorō: τ dñs proiecit in eos lapides gran-
σεως βηθωρών, κὰι κύριος ἐπέρριψεν αὐτοῖς λίθους χαλά-
dinis de celo vsqꝫ ad azecha. τ fuerūt plures q mortui
ζης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἕως ἀζηκά. κὰι ἐγένοντο πλείους οἱ ἀποθα-
sunt ob lapides grādinis: q̄ quos occiderūt
νόντες διὰ τοὺς λίθους τῆς χαλάζης, ἢ οὓς ἀπέκτειναν οἱ
filij israel gladio in bello: tunc locutꝰ est io-
υἱοὶ ἰσραὴλ μαχαίρᾳ ἐν τῷ πολέμῳ. τότε ἐλάλησεν ἰη-
sue ad dñm: qua die tradidit deus amorreum
σοῦς πρὸς κύριον, ᾗ ἡμέρᾳ παρέδωκεν ὁ θεὸς τὸν ἀμορραῖον
subditū filioꝝ israel: τ dixit iosue: sol cōtra
ὑποχείριον υἱῶν ἰσραήλ, κὰι εἶπεν ὁ ἰησοῦς, ὁ ἥλιος κατὰ
gabaon stet τ luna cōtra vallem hailon. τ stetit
γαβαὼν στήτω κὰι ἡ σελήνη κατὰ φάραγγα ἐλώμ. κὰι ἔστη
sol τ luna in statiōe: donec vltus est deus ini-
ὁ ἥλιος κὰι ἡ σελήνη ἐν στάσει, ἕως ἠμύνατο ὁ θεὸς τοὺς ἐχ-
micos eoꝝ. nōne hoc scriptum in libro
θροὺς αὐτῶν. οὐχὶ τοῦτο γεγραμμένον ἐπὶ βιβλίου τοῦ
iusti: τ stetit sol in medio celi: nō pro-
εὐθοῦς; κὰι ἔστη ὁ ἥλιος κατὰ μέσον τοῦ οὐρανοῦ, οὐ προε-
cedebat ad occidēte in finē diei vnꝰ. τ nō fu-
πορεύετο εἰς δυσμὰς εἰς τέλος ἡμέρας μιᾶς. κὰι οὐκ ἐγέ-
it dies talis neqꝫ antea neqꝫ postea ita vt
νετο ἡμέρα τοιαύτη οὐδὲ τὸ πρότερον οὐδὲ τὸ ἔσχατον ὥστε
audiret deus vocē hoīs: qm̄ dñs pugna-
ἐπακοῦσαι θεὸν φωνῆς ἀνθρώπου, ὅτι κύριος συνεπολέ-
uit p israel: τ reuersus est iosue τ ois israel
μησεν τῷ ἰσραήλ. κὰι ἐπέστρεψεν ἰησοῦς κὰι πᾶς ἰσραὴλ
cū illo in castra in galgala. τ fuge-
μετ᾽ αὐτοῦ εἰς τὴν παρεμβολὴν εἰς γάλγαλα. κὰι ἔφυ-
rūt quinqꝫ reges hi τ se absconderūt in
γον οἱ πέντε βασιλεῖς οὗτοι κὰι κατεκρύβησαν εἰς τὸ
spelunca q̄ in maceda. τ nūciatū est iosue dicētes:
σπήλαιον τὸ ἐν μακηδά. κὰι ἀπηγγέλη τῷ ἰησοῦ λέγοντες,
inuēti sunt quinqꝫ reges latentes in spelūca
εὕρηνται οἱ πέντε βασιλεῖς κεκρυμμένοι ἐν τῷ σπηλαίῳ
que in maceda. τ dixit iosue: voluite saxa in-
τῷ ἐν μακηδά. κὰι εἶπεν ἰησοῦς, κυλίσατε λίθους με-
gētia ad os spelūce: τ ponite
γάλους ἐπὶ τὸ στόμα τοῦ σπηλαίου, κὰι καταστήσατε
sup eos viros vt custodiāt sup eos. vos aūt nolite stare
ἐπ᾽ αὐτοὺς ἄνδρας φυλάσσειν ἐπ᾽ αὐτούς. ὑμεῖς δὲ μὴ ἑστήκετε
persequētes post inimicos vr̃os: τ cōprehēdite extre-
καταδιώκοντες ὀπίσω τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν, κὰι καταλάβετε τὴν οὐ-
mitatē eoꝝ: τ nō sinatis eos intrare in vrbes suas.
ραγίαν αὐτῶν, κὰι μὴ ἀφῆτε αὐτοὺς εἰσελθεῖν εἰς τὰς πόλεις αὐτῶν.

C

C

D

tradidit enim eos dñs deus nr̃ in manus nr̃as.
παρέδωκεν γὰρ αὐτοὺς κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν εἰς τὰς χεῖρας ἡμῶν.
τ factū est vt cessauit iosue: τ filij israel ce-
κὰι ἐγένετο ὡς κατέπαυσεν ἰησοῦς, κὰι οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ κό-
dere eos plaga magna valde vsqꝫ in interitū eoꝝ: τ
πτοντες αὐτοὺς κοπὴν μεγάλην σφόδρα ἕως εἰς τέλος, κὰι
liberati saluati sūt ab ipsis: τ intrauerūt in
οἱ διασωζόμενοι διεσώθησαν ἀπ᾽ αὐτῶν, κὰι εἰσῆλθον εἰς
ciuitates munitas. τ reuersus est ois pplꝰ ad io-
τὰς πόλεις τὰς ὀχυράς. κὰι ἀπεστράφη πᾶς ὁ λαὸς πρὸς ἰη-
sue in maceda in castra sani: τ nō mutiuit
σοῦν εἰς μακηδὰ εἰς τὴν παρεμβολὴν ὑγιεῖς, κὰι οὐκ ἔγρυξεν
filioꝝ isrl̃ neqꝫ vnꝰ lingua sua. τ dixit iosue: ape-
τῶν υἱῶν ἰσλ̃ οὐδεὶς τῇ γλώσσῃ αὐτοῦ. κὰι εἶπεν ἰησοῦς, ἀνοί-
rite speluncā τ producite ad me quinqꝫ re-
ξατε τὸ σπήλαιον κὰι ἐξαγάγετε πρὸς με τοὺς πέντε βασι-
ges hos de spelūca. τ fecerūt sic: τ adduxe-
λεῖς τούτους ἐκ τοῦ σπηλαίου. κὰι ἐποίησαν οὕτως, κὰι ἐξήγα-
rūt ad eū quinqꝫ reges hos de spelūca:
γον πρὸς αὐτὸν τοὺς πέντε βασιλεῖς τούτους ἐκ τοῦ σπηλαίου,
regē hierusalē: τ regē hebrō: τ
τὸν βασιλέα ἱερουσαλήμ, κὰι τὸν βασιλέα χεβρών, κὰι τὸν
regem hierimoth: τ regem lachis: τ regem
βασιλέα ἱεριμούθ, κὰι τὸν βασιλέα λαχίς, κὰι τὸν βασιλέα
eglom. τ postqꝫ eduxerūt eos ad iosue: τ cōuo-
ὀδολλάμ. κὰι ἐπεὶ ἐξήγαγον αὐτοὺς πρὸς ἰησοῦν, κὰι συνε-
cauit iosue oēm virū israel dicēs eis: τ
κάλεσεν ἰησοῦς πάντα ἄνδρα ἰσραὴλ λέγων αὐτοῖς, κὰι τοὺς
principes belli qui ibant cū eo
ἐναρχομένους τοῦ πολέμου τοὺς συμπορευομένους αὐτῷ
dicēs eis: ite τ supponite pedes vr̃os
λέγων αὐτοῖς, προπορεύεσθε κὰι ἐπίθετε τοὺς πόδας ὑμῶν
sup colla eoꝝ. τ accedētes supposuerūt
ἐπὶ τοὺς τραχήλους αὐτῶν. κὰι προσελθόντες ἐπέθηκαν τοὺς
pedes suos sup colla eoꝝ: τ dixit ad
πόδας αὐτῶν ἐπὶ τοὺς τραχήλους αὐτῶν, κὰι εἶπεν πρὸς
eos iosue: nolite timere eos neqꝫ paueatis: cōfor-
αὐτοὺς ἰησοῦς, μὴ φοβηθῆτε αὐτοὺς μηδὲ δειλιάσητε, ἀνδρί-
tamini τ estote robusti: qm̄ sic faciet dñs cūctis ho-
ζεσθε κὰι ἰσχύετε, ὅτι οὕτως ποιήσει κύριος πᾶσι τοῖς ἐχ-
stibus vr̃is: quos vos oppugnaueritis eos. τ occidit
θροῖς ὑμῶν, οὓς ὑμεῖς καταπολεμεῖτε αὐτούς. κὰι ἀπέκτεινε
eos iosue post hoc: τ interfecit eos: τ suspē-
αὐτοὺς ἰησοῦς μετὰ τοῦτο, κὰι ἐθανάτωσεν αὐτούς, κὰι ἐκρέ-
dit eos sup quinqꝫ ligna. τ fuerūt suspēsi in
μασεν αὐτοὺς ἐπὶ πέντε ξύλων. κὰι ἦσαν κρεμάμενοι ἐπὶ
lignis vsqꝫ ad vesperā. τ fuit ad occasum solis: τ
τῶν ξύλων ἕως ἑσπέρας. κὰι ἐγενήθη πρὸς δυσμὰς ἡλίου, κὰι
precepit iosue: τ dimiserūt eos de lignis. τ
ἐνετείλατο ἰησοῦς, κὰι καθεῖλοσαν αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ξύλων. κὰι
proiecerūt eos in spelūcā: in q fugerūt illuc. τ
ἔρριψαν αὐτοὺς εἰς τὸ σπήλαιον, εἰς ὃ κατεφύγοσαν ἐκεῖ. κὰι
aduoluerūt saxa ingētia ad spelūcā vsqꝫ in diē
ἐπεκύλισαν λίθους μεγάλους ἐπὶ τὸ σπήλαιον ἕως τῆς ἡμέ-
hodiernū. τ macedā cepit iosue in die illa
ρας τῆς σήμερον. κὰι τὴν μακηδὰ ἔλαβεν ἰησοῦς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ
τ occidit eā in ore gladij: τ regem illiꝰ. τ de-
κὰι ἐφόνευσεν αὐτὴν ἐν στόματι ξίφους, κὰι τὸν βασιλέα αὐτῆς. κὰι ἐξω-
struxit eos τ oēm respirās qd̄ erat in ea. τ nō relictus est in
λόθρευσεν αὐτοὺς κὰι πᾶν ἐμπνέον ὃ ἦν ἐν αὐτῇ. κὰι οὐ κατελείφθη ἐν
ea vllus viuus. τ fecerūt regi maceda: sic-
αὐτῇ οὐδεὶς διασεσωσμένος. κὰι ἐποίησαν τῷ βασιλεῖ μακηδά, ὃν τρό-
ut fecerūt regi hiericho. τ trāsiuit iosue τ ois isrl̃
πον ἐποίησαν τῷ βασιλεῖ ἱεριχώ. κὰι ἀπῆλθεν ἰησοῦς κὰι πᾶς ἰσλ̃
cū illo de maceda in lebna. τ pugnabat cōtra lebna. τ tradi-
μετ᾽ αὐτοῦ ἐκ μακηδὰ εἰς λεβνά. κὰι ἐπολιόρκει ἐπὶ λεβνά. κὰι παρέδω-
dit dñs τ illā in manu isrl̃ τ ceperūt eā: τ regē eius:
κεν κύριος κὰι αὐτὴν ἐν χειρὶ ἰσλ̃ κὰι ἔλαβον αὐτήν, κὰι τὸν βασιλέα αὐτῆς,
τ occiderūt eā in ore gladij τ oēm spirās: qd̄ erat i ea. nō
κὰι ἐφόνευσαν αὐτὴν ἐν στόματι ξίφους κὰι πᾶν ἐμπνέον, ὃ ἦν ἐν αὐτῇ. οὐ
relictus est in ea neqꝫ vnus viuus τ qui fugerit τ
κατελείφθη ἐν αὐτῇ οὐδὲ εἷς διασεσωσμένος κὰι διαπεφευγώς. κὰι

Deut. 11.d.

trare presidia quos tradidit dominus deus in manus vestras. Cesis ergo aduersariis plaga magna: et vsque ad internitionem pene consumptis hi qui israel effugere potuerunt: ingressi sunt ciuitates munitas. Reuersusque est omnis exercitus ad iosue in maceda vbi tunc erant castra: sani & integro numero. Nullusque contra filios israel mutire ausus est. Precepitque iosue dicens. Aperite os spelunce: & producite ad me quinque reges qui in ea latitant. Feceruntque ministri vt sibi fuerat imperatum: & adduxerunt ad eum quinque reges de spelunca: regem hierusalem: regem hebron: regem hierimoth: regem lachis: regem eglon. Cumque adducti essent ad eum vocauit omnes viros israel: & ait ad principes exercitus qui secum erant. Ite & ponite pedes super colla regum istorum. Qui cum perrexissent et subiectorum colla pedibus calcarent rursum ait ad eos. Nolite timere: nec paueatis: confortamini & estote robusti. Sic enim faciet dominus cunctis hostibus vestris aduersum quos dimicabitis. Percussitque Iosue & interfecit eos atque suspendit super quinque stipites fueruntque suspensi vsque ad vesperum. Cumque occumberet sol: precepit sociis vt deponerent eos de patibulis: qui depositos proiecerunt in speluncam in qua latuerant: & posuerunt super os eius saxa ingentia: que permanent vsque in presens. Eodem die macedam quoque cepit iosue & percussit in ore gladii: regemque illius interfecit: & omnes habitatores eius. Non dimisit in ea saltem paruas reliquias. Fecitque regi

כִּי נְתָנָם יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בְּיֶדְכֶם׃
וַיְהִי כְּכַלּוֹת יְהוֹשֻׁעַ וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל
לְהַכּוֹתָם מַכָּה גְדוֹלָה מְאֹד עַד
תֻּמָּם וְהַשְּׂרִידִים שָׂרְדוּ מֵהֶם
וַיָּבֹאוּ אֶל עָרֵי הַמִּבְצָר׃ וַיָּשֻׁבוּ
כָל הָעָם אֶל הַמַּחֲנֶה אֶל יְ׳׳
יְהוֹשֻׁעַ מַקֵּדָה בְּשָׁלוֹם לֹא חָרַץ
לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְאִישׁ אֶת לְשֹׁנוֹ׃
וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ פִּתְחוּ אֶת פִּי הַמְּעָרָה
וְהוֹצִיאוּ אֵלַי אֶת חֲמֵשֶׁת הַמְּלָכִים
הָאֵלֶּה מִן הַמְּעָרָה׃ וַיַּעֲשׂוּ כֵן וַיֹּצִיאוּ
אֵלָיו אֶת חֲמֵשֶׁת הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה מִן
הַמְּעָרָה אֶת מֶלֶךְ יְרוּשָׁלַםִ אֶת מֶלֶךְ
חֶבְרוֹן אֶת מֶלֶךְ יַרְמוּת אֶת מֶלֶךְ לָכִישׁ
אֶת מֶלֶךְ עֶגְלוֹן׃ וַיְהִי כְּהוֹצִיאָם אֶת
הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה אֶל יְהוֹשֻׁעַ וַיִּקְרָא
יְהוֹשֻׁעַ אֶל כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר
אֶל קְצִינֵי אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה הֶהָלְכוּא
אִתּוֹ קִרְבוּ שִׂימוּ אֶת רַגְלֵיכֶם עַל
צַוְּארֵי הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה וַיִּקְרְבוּ
וַיָּשִׂימוּ אֶת רַגְלֵיהֶם עַל צַוְּארֵיהֶם׃
וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יְהוֹשֻׁעַ אַל תִּירְאוּ
וְאַל תֵּחָתּוּ חִזְקוּ וְאִמְצוּ כִּי כָכָה
יַעֲשֶׂה יְהוָה לְכָל אֹיְבֵיכֶם אֲשֶׁר אַתֶּם
נִלְחָמִים אוֹתָם׃ וַיַּכֵּם יְהוֹשֻׁעַ אַחֲרֵי
כֵן וַיְמִיתֵם וַיִּתְלֵם עַל חֲמִשָּׁה עֵצִים
וַיִּהְיוּ תְּלוּיִם עַל הָעֵצִים עַד הָעָרֶב׃
וַיְהִי לְעֵת בּוֹא הַשֶּׁמֶשׁ צִוָּה יְהוֹשֻׁעַ
וַיֹּרִידוּם מֵעַל הָעֵצִים וַיַּשְׁלִכֻם
אֶל הַמְּעָרָה אֲשֶׁר נֶחְבְּאוּ שָׁם
וַיָּשִׂמוּ אֲבָנִים גְּדֹלוֹת עַל פִּי
הַמְּעָרָה עַד עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה׃ וְאֶת
מַקֵּדָה לָכַד יְהוֹשֻׁעַ בַּיּוֹם הַהוּא
וַיַּכֶּהָ לְפִי חֶרֶב וְאֶת מַלְכָּהּ הֶחֱרִים
אוֹתָם וְאֶת כָּל הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר בָּהּ
לֹא הִשְׁאִיר שָׂרִיד וַיַּעַשׂ לְמֶלֶךְ

היה כלה · נכה גדל · שרד · בוא בצר · שוב חנה · שלם · אמר פה · יצא · היה · קרא · קצן לחם · שום · צור קרב · ירא · חתת · עשה · לחם את · נכה מות · תלה · היה · בוא · ירד שלך · חבא · שום פה · נכה חרם · שאר שרד · עשה

מקדה כאשר עשה למלך יריחו׃ ויעבר — עבר
יהושע וכל ישראל עמו ממקדה
לבנה וילחם עם לבנה׃ ויתן יהוה גם — לחם נתן
אותה ביד ישראל ואת מלכה ויכה — את
לפי חרב ואת כל הנפש אשר בה — נכה
לא השאיר בה שריד ויעש למלכה
כאשר עשה למלך יריחו׃ ויעבר
יהושע וכל ישראל עמו מלבנה
לכישה ויחן עליה וילחם בה׃ ויתן — חנה
יהוה את לכיש ביד ישראל וילכדה — לכד
ביום השני ויכה לפי חרב ואת כל — שנה
הנפש אשר בה ככל אשר עשה
ללבנה׃ אז עלה הרם מלך גזר לעזר
את לכיש ויכהו יהושע ואת עמו
עד בלתי השאיר לו שריד׃ ויעבר
יהושע וכל ישראל עמו מלכיש
עגלנה ויחנו עליה וילחמו עליה׃
וילכדוה ביום ההוא ויכוה לפי חרב — פה
ואת כל הנפש אשר בה ביום ההוא
החרים ככל אשר עשה ללכיש׃ — חרם
ויעל יהושע וכל ישראל עמו — עלה
מעגלונה חברונה וילחמו עליה׃ — לחם
וילכדוה ויכוה לפי חרב ואת מלכה
ואת כל עריה ואת כל הנפש אשר — עיר
בה לא השאיר שריד ככל אשר — שאר
עשה לעגלון ויחרם אתה ואת כל
הנפש אשר בה׃ וישב יהושע וכל — שוב
ישראל עמו דברה וילחם עליה׃
וילכדה ואת מלכה ואת כל עריה
ויכום לפי חרב ויחרימו את כל נפש — נכה חרם
אשר בה לא השאיר שריד כאשר
עשה לחברון כן עשה לדברה ולמלכה
וכאשר עשה ללבנה ולמלכה׃ ויכה
יהושע את כל הארץ ההר והנגב
והשפלה והאשדות ואת כל מלכיהם
לא השאיר שריד ואת כל הנשמה

maceda sicut fecerat regi hiericho. Trāsiuit aūt cum omni israel de maceda in lebna: et pugnabat cōtra eā. quā tradidit dominus cum rege suo ī manus isrl. Percusseruntq; vrbem in ore gladii & omnes habitatores eius. Non dimiserūt ī ea vllas reliquias. fecerūtq; regi lebna sicut fecerant regi hiericho. De lebna trāsiuit ī lachis cū omni isrl: et exercitu p gyrū disposito oppugnabat eam: tradiditq; dn̄s lachis ī man9 filiorū isrl & cepit eā die altero: atq; pcussit ī ore gladii oēm aīam que fuerat ī ea: sicut fecerat lebna. Eo tpe ascendit hyrā rex gazer vt auxiliaretur lachis: quē pcussit iosue cū omi populo eius vsq; ad internitionē. Transiuitq; de lachis in eglō: & circumdedit atq; expugnauit eā in eadē die: pcussitq; in ore gladii omnes aīas que erant in ea iuxta omīa que fecerat lachis. Ascendit quoq; cū omī israel de eglō in hebrō & pugnauit contra eam: cepitq; & pcussit ī ore gladii: regē quoq; eius & oīa oppida regionis illius vniuersasq; aīas q̄ ī ea fuerāt commorate. Nō reliquit ī ea vllas reliquias. Sicut fecerat eglō: sic fecit & hebrō: cūcta q̄ in ea reperit cōsumens gladio. Inde reuersus in dabir cepit eam atq; vastauit: regē quoq; eius atq; p circuitum oppida percussit in ore gladii. Nō dimisit ī ea vllas reliquias. Sicut fecerat hebron & lebna & regibus earū: sic fecit dabir & regi illius. Percussit itaq; iosue oēm terrā montanā & meridianam atq; campestrem & aseroth cū regibus suis. Nō dimisit ī ea vllas reliquias: sed omē qd̄ spirare poterat

fecit regi eius ꝛ sicut fecit
ἐποίησεν τῷ βασιλεῖ αὐτῆς ὃν τρόπον ἐποίησεν τῷ
regi hiericho. ꝛ transiuit iosue ꝛ oīs israel
βασιλεῖ ἱεριχώ. καὶ ἀπῆλθεν ἰησοῦς καὶ πᾶς ἰσραὴλ
cū eo de lebna in lachis: ꝛ circūdedit eam
μετ᾽ αὐτοῦ ἐκ λεβνὰ εἰς λαχίς, καὶ περιεκάθισεν αὐτὴν
ꝛ oppugnabat eam. ꝛ tradidit dn̄s
καὶ ἐπολιόρκει αὐτήν. καὶ παρέδωκεν κύριος τὴν
lachis in manus israel. ꝛ cepit eā secūda
λαχὶς εἰς τὰς χεῖρας ἰσραήλ. καὶ ἔλαβεν αὐτὴν τῇ δευ-
die: ꝛ occidit eam in ore gladij: ꝛ
τέρᾳ ἡμέρᾳ, καὶ ἐφόνευσεν αὐτὴν ἐν στόματι ξίφους, καὶ
euertit illā sicut fecit lebna: tūc
ἐξωλόθρευσεν αὐτὴν ὃν τρόπον ἐποίησεν τῇ λεβνά. τότε
ascēdit elā rex gazer vt auxiliaretur lachis: ꝛ
ἀνέβη ἐλὰμ βασιλεὺς γαζὲρ βοηθῆσαι τῇ λαχίς, καὶ
percussit eū iosue in ore gladij: ꝛ populū
ἐπάταξεν αὐτὸν ἰησοῦς ἐν στόματι ξίφους, καὶ τὸν λαὸν
eius: ita vt nō relict⁹ esset ex eis saluus
αὐτοῦ, ἕως τοῦ μὴ καταλειφθῆναι αὐτῶν σεσωσμένον
ꝛ q̄ fugerit. ꝛ trāsiuit iosue ꝛ oīs israel
καὶ διαπεφευγότα. καὶ ἀπῆλθεν ἰησοῦς καὶ πᾶς ἰσραὴλ
cū illo de lachis in eglon: ꝛ circūdedit
μετ᾽ αὐτοῦ ἐκ λαχὶς εἰς ἐγλών, καὶ περιεκάθισεν
eam ꝛ expugnauit eam: ꝛ tradidit eam
αὐτὴν καὶ ἐξεπολιόρκησεν αὐτήν. καὶ παρέδωκεν αὐ-
dn̄s in manu israel. ꝛ cepit eā in
τὴν κύριος ἐν χειρὶ ἰσραήλ. καὶ ἔλαβεν αὐτὴν ἐν τῇ ἡ-
die illa: ꝛ occiderūt eam in ore gladij
μέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἐφόνευσαν αὐτὴν ἐν στόματι ξίφους
ꝛ omē spirās in ea. in die illa occiderūt
καὶ πᾶν ἔμπνεον ἐν αὐτῇ. ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐφόνευσαν
sicut fecerūt lachis. ꝛ profect⁹ est iosue
ὃν τρόπον ἐποίησαν τὴν λαχίς. καὶ ἀπῆλθεν ἰησοῦς
ꝛ oīs israel cū eo de eglon in hebron. ꝛ
καὶ πᾶς ἰσραὴλ μετ᾽ αὐτοῦ ἀπὸ ἐγλὼν εἰς χεβρών. καὶ
obsederūt eā: ꝛ ceperūt eam: ꝛ
περιεκάθισαν αὐτήν, καὶ κατελάβοντο αὐτήν, καὶ
percusserūt eam in ore gladij: ꝛ regem
ἐπάταξαν αὐτὴν ἐν στόματι ξίφους, καὶ τὸν βασιλέα
eius: ꝛ oīa oppida eius: ꝛ oīa
αὐτῆς, καὶ τὰς πάσας κώμας αὐτῆς, καὶ πάντα τὰ
spirātia: q̄cūq; fuerūt in ea: nō fuit saluus
ἐμπνέοντα, ὅσα ἦν ἐν αὐτῇ, οὐκ ἦν διασεσωσμένος ὃν
sicut fecerūt eglon. ꝛ destruxerūt eam
τρόπον ἐποίησαν τῇ ἐγλών. καὶ ἐξωλόθρευσαν αὐτὴν
ꝛ omē spirās: q̄cūq; in illā. ꝛ reuersus est iosue
καὶ πᾶν ἔμπνεον, ὅσα ἐν αὐτῇ. καὶ ἀπέστρεψεν ἰησοῦς
ꝛ oīs israel cū eo in dabir: ꝛ obsederūt illā:
καὶ πᾶς ἰσραὴλ μετ᾽ αὐτοῦ εἰς δαβηρά, καὶ περιεκάθισαν αὐτήν,
ꝛ ceperūt eā: ꝛ regē ei⁹:
καὶ ἔλαβον αὐτήν, καὶ τὸν βασιλέα αὐτῆς,
ꝛ oīa oppida eius: ꝛ percusserūt eā in
καὶ πάσας τὰς κώμας αὐτῆς, καὶ ἐπάταξαν αὐτὴν ἐν
ore gladij. ꝛ euerterūt eam: ꝛ omē spirans in ea. ꝛ nō reliquerūt vllum saluū.
στόματι ξίφους. καὶ ἐξωλόθρευσαν αὐτήν, καὶ πᾶν ἔμπνεον ἐν αὐτῇ. καὶ οὐ κατέλιπον οὐδένα διασεσωσμένον.
sicut fecerūt hebron: sic fecerūt dabir: ꝛ regi eius: sicut fecit lebna ꝛ regi eius. ꝛ percussit iosue
ὃν τρόπον ἐποίησαν τῇ χεβρών, οὕτως ἐποίησαν τῇ δαβίρ, καὶ τῷ βασιλεῖ αὐτῆς, καθάπερ ἐποίησεν τῇ λεβνὰ καὶ τῷ βασιλεῖ αὐτῆς. καὶ ἐπάταξεν ἰησοῦς
oēm terrā mōtanā: ꝛ nageb: ꝛ cāpestrē: ꝛ aseroth: ꝛ oēs reges eius: nō reliquerūt in ipsa saluum:
τὴν πᾶσαν γῆν τῆς ὀρεινῆς, καὶ τὴν ναγέβ, καὶ τὴν πεδινήν, καὶ τὴν ἀσιδώθ, καὶ τοὺς πάντας βασιλεῖς αὐτῆς, οὐ κατέλιπον ἐν αὐτῇ σεσωσμένον,
ꝛ omē spirans
καὶ πᾶν ἔμπνεον

F

G

vite destruxerūt: sicut preceperat dn̄s deus israel.
ζωῆς ἐξωλόθρευσαν, ὃν τρόπον ἐνετείλατο κύριος ὁ θεὸς ἰσραήλ.
ꝛ occidit eos iosue de cades barne vsq; gazā:
καὶ ἀπέκτεινεν αὐτοὺς ἰησοῦς ἀπὸ κάδης βαρνὴ ἕως γάζης,
ꝛ oēm terrā gosen vsq; gabaon: ꝛ vniuersos
καὶ πᾶσαν τὴν γῆν γοσὸν ἕως τῆς γαβαών, καὶ πάντας τοὺς
reges hos. ꝛ terrā eorū cepit iosue vno impetu: q̄m dn̄s deus israel pugnabat pro israel. ꝛ reuersus ē iosue in galgala.
βασιλεῖς τούτους. καὶ τὴν γῆν αὐτῶν ἔλαβεν ἰησοῦς εἰσάπαξ, ὅτι κύριος ὁ θεὸς ἰσραὴλ συνεπολέμει τῷ ἰσραήλ. καὶ ἀνέστρεψεν ἰησοῦς εἰς γάλγαλα.

Ca. xi.

Cūm āt audisset iabin rex asor: misit ad iobab regē madā: ꝛ ad regē semerō: ꝛ
Ὡς δὲ ἤκουσεν ἰαβὶν βασιλεὺς ἀσώρ, ἀπέστειλεν πρὸς ἰωβὰβ βασιλέα μαδὼμ, καὶ πρὸς βασιλέα συμερών, καὶ
ad regem achasaph: ꝛ ad reges q̄ in
πρὸς βασιλέα χασάφ, καὶ πρὸς τοὺς βασιλεῖς τοὺς κατὰ
sidone magna: q̄ in mōtanis ꝛ in araba e regione ceneroth ꝛ cāpestrib⁹ ꝛ in naphethdor. ꝛ in
σιδῶνα τὴν μεγάλην, εἰς τὴν ὀρεινὴν καὶ εἰς τὴν ἀραβὰ ἀπέναντι χενερὲθ καὶ τὸ πεδίον καὶ εἰς ναφεθδώρ, καὶ εἰς τοὺς
maritimos chananeos ab oriēte ꝛ in maritimos amorreos: ꝛ hetheos ꝛ pherezeos: ꝛ
παραλίους χαναναίους ἀπ᾽ ἀνατολῶν καὶ εἰς τοὺς παραλίους ἀμορραίους, καὶ τοὺς χετταίους καὶ φερεζαίους, καὶ
iebuseos q̄ in mōte ꝛ eueos sub hermon
ἰεβουσαίους τοὺς ἐν τῷ ὄρει καὶ τοὺς εὐαίους ὑπὸ τὴν ἀερμὼν
in terra masphā. ꝛ egressi sūt ipsi ꝛ reges eorū
εἰς γῆν μασσηφά. καὶ ἐξῆλθον αὐτοὶ καὶ οἱ βασιλεῖς αὐτῶν
cū ipsis: pp̄ls multus sicut arena q̄ in labio
μετ᾽ αὐτῶν, λαὸς πολὺς ὥσπερ ἡ ἄμμος ἡ ἐπὶ τὸ χεῖλος
maris multitudine: ꝛ equi ꝛ currus multi
τῆς θαλάσσης τῷ πλήθει, καὶ ἵπποι καὶ ἅρματα πολλὰ
valde. ꝛ cōuenerūt oēs reges illi: ꝛ
σφόδρα. καὶ συνέβαλον πάντες οἱ βασιλεῖς οὗτοι, καὶ
venerūt ꝛ castrametati sūt in idipsum ad aquā
παρεγένοντο. καὶ παρενέβαλον ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐπὶ τοῦ ὕδατος
merō vt pugnarēt cōtra israel. ꝛ dixit dn̄s ad iosue: ne timeas a facie eorū: q̄m cras hora
μερὼμ πολεμῆσαι τῷ ἰσραήλ. καὶ εἶπεν κύριος πρὸς ἰησοῦν, μὴ φοβηθῇς ἀπὸ προσώπου αὐτῶν, ὅτι αὔριον τὴν ὥραν
hac ego trado oēs ipsos vulneratos corā filijs israel. equos eorū
ταύτην ἐγὼ παραδίδωμι πάντας αὐτοὺς τετρωμένους ἐναντίον υἱῶν ἰσραήλ. τοὺς ἵππους αὐτῶν
subneruabis: ꝛ currus eorū cōbures igne. ꝛ
νευροκοπήσεις, καὶ τὰ ἅρματα αὐτῶν κατακαύσεις πυρί. καὶ
venit iosue ꝛ oīs pp̄ls bellator cū eo aduersus
ἦλθεν ἰησοῦς καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὁ πολεμιστὴς μετ᾽ αὐτοῦ ἐπ᾽ αὐ-
illos ad aquā merō subito. ꝛ irruerūt in eos in
τοὺς ἐπὶ τὸ ὕδωρ μερὼμ ἐξάπινα. καὶ ἐπέπεσαν αὐτοῖς ἐν τῇ
mōtana. ꝛ tradidit illos dn̄s subditos israel.
ὀρεινῇ. καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς κύριος ὑποχειρίους ἰσραήλ.
ꝛ percutiētes eos persecuti sunt eos vsq; ad sidonē
καὶ κόπτοντες αὐτοὺς κατεδίωκον αὐτοὺς ἕως σιδῶνος τῆς
magnā ꝛ vsq; masserephoth aquas: ꝛ vsq; cāpos masphe ad oriētē. ꝛ percusserūt eos vt nō
μεγάλης καὶ ἕως μασρεφὼθ μαΐν, καὶ ἕως τῶν πεδίων μασσηφὰ κατ᾽ ἀνατολάς. καὶ κατέκοψαν αὐτοὺς ἕως τοῦ μὴ
relictus esset ex eis saluus. ꝛ fecit eis
καταλειφθῆναι αὐτῶν διασεσωσμένον. καὶ ἐποίησεν αὐτοῖς
iosue sicut preceperat ei dn̄s. equos
ὁ ἰησοῦς καθότι ἐνετείλατο αὐτῷ κύριος. τοὺς ἵππους
eorū subneruauit: ꝛ currus eorū cōbussit
αὐτῶν ἐνευροκόπησεν, καὶ τὰ ἅρματα αὐτῶν ἐνέπρησεν
in igne. ꝛ reuersus est iosue in tpe illo: ꝛ cepit
ἐν πυρί. καὶ ἀπέστρεψεν ἰησοῦς ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, καὶ κατελάβετο
asor: ꝛ regē eius occidit in gladio. fuit āt asor antiquitus
τὴν ἀσώρ, καὶ τὸν βασιλέα αὐτῆς ἀπέκτεινεν ἐν ῥομφαίᾳ. ἦν δὲ ἀσὼρ τὸ πρότερον

interfecit: sicut p̄ceperat ei dn̄s deus israel: a cadesbarne vsq; gazā. Omnē terrā gesen vsq; gabaō: vniuersosq; reges & regiōes eorū vno īpetu cepit atq; vastauit. Dn̄s ē em̄ deus israel pugnauit pro eo. Reuersusq; ē cum omī israel ad locum castrorum in galgala.

QVe cum audisset iabin rex asor misit ad iobab regē madā & ad regem semerō atq; ad regem achsaph: ad reges quoq; aquilōis q hītabāt ī mōtanis et in planitie cōtra meridiē ceneroth: ī cāpestrib⁹ quoq; & regionib⁹ dor iuxta mare: chananeū quoq; ab oriente et occidente: & ammorreum atq; etheum ac pherezeum: & iebuseum in montanis: eueum quoq; qui habitabat ad radices hermon in terra maspha. Egressiq; sunt omnes cum turmis suis. ppl̄s multus nimis sicut arena q̄ est in littore maris. eq quoq; & curr⁹ īmēse multitudis. Cōueneruntq; oēs reges isti in vnum ad aq̄s merō vt pugnarent cōtra isrl̄. Dixitq; dn̄s ad iosue. Ne timeas eos. Cras eīm hac eadē hora ego tradā omnes istos vulnerādos ī cōspectu isrl̄. Equos eorū subneruabis: & curr⁹ igne cōbures. Venitq; iosue & oīs exercitus eius cum eo aduersus illos ad aq̄s merō subito: & irruerūt sup eos. tradiditq; illos dn̄s in manus isrl̄. Qui pcusserūt eos & psecuti sunt vsq; ad sidonem magnā & aq̄s masserephot: cāpūq; masphe q est ad orientalem illius ptem. Itaq; pcussit oīs vt nullas dimitteret ex eis reliqas. Fecitq; sicut p̄cepat ei dominus. Equos eorū subneruauit: currusq; cōbussit igni. Reuersusq; statim cepit asor: & regem eius percussit gladio. Asor enim antiquitus inter

החרים כאשר צוה יהוה אלהי
ישראל׃ ויכם יהושע מקדש ברנע
ועד עזה ואת כל ארץ גשן ועד
גבעון׃ ואת כל המלכים האלה ואת
ארצם לכד יהושע פעם אחת כי
יהוה אלהי ישראל נלחם לישראל׃ — לחם
וישב יהושע וכל ישראל עמו אל — שוב
המחנה הגלגלה׃ ויהי — היה

Cap. xi.

כשמע יבין מלך חצור וישלח אל — שלח
יובב מלך מדון ואל מלך שמרון ואל
מלך אכשף׃ ואל המלכים אשר
מצפון בהר ובערבה נגב כנרות — צפן
ובשפלה ובנפות דור מים׃ הכנעני
ממזרח ומים והאמרי והחתי והפרזי
והיבוסי בהר והחוי תחת חרמון — זרח
בארץ המצפה׃ ויצאו הם וכל — צפה
מחניהם עמם עם רב כחול אשר על — רב חול
שפת הים לרב וסוס ורכב רב מאד׃ — שפה
ויועדו כל המלכים האלה ויבאו — יעד בוא
ויחנו יחדו אל מי מרום להלחם עם — חנה לחם
ישראל׃ ויאמר יהוה אל יהושע אל — אמר
תירא מפניהם כי מחר כעת הזאת — ירא פנה
אנכי נתן את כלם חללים לפני
ישראל את סוסיהם תעקר ואת — עקר
מרכבתיהם תשרף באש׃ ויבא — רכב שרף
יהושע וכל עם המלחמה עמו עליהם — לחם
על מי מרום פתאם ויפלו בהם׃ — נפל
ויתנם יהוה ביד ישראל ויכום — נתן נכה
וירדפום עד צידון רבה ועד משרפות — רדף
מים ועד בקעת מצפה מזרחה ויכם — זרח
עד בלתי השאיר להם שריד׃ — שאר שרד
ויעש להם יהושע כאשר אמר לו — עשה
יהוה את סוסיהם עקר ואת
מרכבתיהם שרף באש׃ וישב יהושע — שוב
בעת ההיא וילכד את חצור ואת — לכד
מלכה הכה בחרב כי חצור לפנים — נכה פנה

היא ראש כל הממלכות האלה: ויכו
את כל הנפש אשר בה לפי חרב
החרם לא נותר כל נשמה ואת
חצור שרף באש: ואת כל ערי
המלכים האלה ואת כל מלכיהם
לכד יהושע ויכם לפי חרב החרים
אותם כאשר צוה משה עבד יהוה:
רק כל הערים העמדות על תלם לא
שרפם ישראל זולתי את חצור
לבדה שרף יהושע: וכל שלל הערים
האלה והבהמה בזזו להם בני ישראל
רק את כל האדם הכו לפי חרב עד
השמדם אתם לא השאירו כל
נשמה: כאשר צוה יהוה את משה
עבדו כן צוה משה את יהושע וכן
עשה יהושע לא הסיר דבר מכל
אשר צוה יהוה את משה: ויקח
יהושע את כל הארץ הזאת ההר
ואת כל הנגב ואת כל ארץ הגשן
ואת השפלה ואת הערבה ואת הר
ישראל ושפלתה: מן ההר החלק
העלה שעיר ועד בעל גד בבקעת
הלבנון תחת הר חרמון ואת כל
מלכיהם לכד ויכם וימיתם: ימים
רבים עשה יהושע את כל המלכים
האלה מלחמה: לא היתה עיר אשר
השלימה את בני ישראל בלתי
החוי ישבי גבעון את הכל לקחו
במלחמה: כי מאת יהוה היתה לחזק
את לבם לקראת המלחמה את
ישראל למען החרימם לבלתי היות
להם תחנה כי למען השמידם
כאשר צוה יהוה את משה: ויבא
יהושע בעת ההיא ויכרת את
הענקים מן ההר מן חברון מן דבר
מן ענב ומכל הר יהודה ומכל הר

נכה פה חרם יתר עיר תלל זלת בדד שמד שאר סור לקח צבה מות יום רבב לחם היה שלם חרם היה חנן בוא כרת

omia regna hec pricipatū tenebat. Percussitq; oēs aīas q̄ ibidē morabantur. Nō dimisit ī ea vllas reliqas: sed vsq; ad internitionē vniuersa vastauit: ipamq; vrbē pemit incēdio & oēs p circuitū ciuitates. Reges quoq; earū cepit pcussit atq; deleuit: sicut pceperat ei moyses famulus dñi. Absq; vrbibus q̄ erant ī collib9 & ī tumulis site: ceteras succēdit isrl: vnā tm̄ asor mūitissimā flāma consūpsit. Omnēq; pdā istarū vrbium ac iumēta diuiserunt sibi filii israel cunctis hominibus interfectis. Sicut preceperat dominus moysi seruo suo: ita precepit moyses iosue: & ille vniuersa cōpleuit. Nō pre teriit de vniuersis mādatis: nec vnū qdē verbū qd iusserat dñs moysi. Cepit itaq; iosue omnē terrā mōtanā et meridianam: terrāq; gesen & planitiē & occidentalē plagā: mōtemq; isrl & cāpestria eius: & partem mōtis q̄ ascendit seyr vsq; baalgath p planitiē libani subter montē hermon: oēs reges eorum cepit: pcussit & occidit. Multo tpe pugnauit iosue contra reges istos. Non fuit ciuitas que se non traderet filiis israel: pter eueum qui habitabat in gabaon. Oēs enim bellādo cepit. Dñi eni snīa fuerat ut ēdurarentur corda eorum & pugnarent contra isrl & caderent & non mererētur vllā clementiā ac perirent: sicut preceperat dñs moysi. In tpe illo vēit iosue & interfecit enachim de montanis hebron & dabir et anab: & de omni monte iuda &

princeps oium regnoꝝ hoꝝ. τ occi
ἄρχουσα πασῶν τῶν βασιλειῶν τούτων. καὶ ἀπέκτει
dit oē spirās in ea in ore gladij: τ dele
νεν πᾶν ἔμπνεον ἐν αὐτῇ ἐν στόματι ξίφους, καὶ ἐξωλό
uit oēs: τ nō relictuz ē in ea spirans. τ
θρευσεν πάντας, καὶ οὐ κατελείφθη ἐν αὐτῇ ἔμπνεον. καὶ
asor cōbusserūt in igne: τ oēs vrbes
τὴν ἀσὼρ ἐνέπρησαν ἐν πυρί, καὶ πάσας τὰς πόλεις
regnoꝝ hoꝝ: τ oēs reges eo
τῶν βασιλειῶν τούτων, καὶ πάντας τοὺς βασιλεῖς αὐ
rū cepit iosue: τ occidit eos in ore gla
τῶν ἔλαβεν ἰησοῦς, καὶ ἀνεῖλεν αὐτοὺς ἐν στόματι ξί
dij. τ deleuit eū quēadmodū precepit moy
φους. καὶ ἐξωλόθρευσεν αὐτὸν ὃν τρόπον συνέταξεν μωυ
ses famul9 dñi. sed oēs vrbes i colli
σῆς ὁ παῖς κυρίου. ἀλλὰ πάσας τὰς πόλεις τὰς κεχω
bus sitas eoꝝ nō succēdit israel. verū asor
ματισμένας αὐτῶν οὐκ ἐνέπρησεν ἰσραήλ. πλὴν τὴν ἀσὼρ
solā cōbussit illā iosue: τ oēm predā e
μόνην ἐνέπρησεν αὐτὴν ἰησοῦς, καὶ πάντα τὰ σκῦλα αὐ
ius τ iumēta diuiserūt sibi filij israel.
τῆς καὶ τὰ κτήνη ἐπρονόμευσαν αὐτοῖς οἱ υἱοὶ ἰσραήλ.
eos āt cūctos interemit in ore gladij: τ per
αὐτοὺς δὲ πάντας ἐξωλόθρευσεν ἐν στόματι ξίφους, καὶ ἀπώ
didit illos: nō reliquerūt eoꝝ quicq; spirās. sī
λεσεν αὐτούς, οὐ κατέλιπον αὐτῶν οὐδὲν ἔμπνεον. ὃν τρό
cut preceperat dñs moysi seruo suo:
πον συνέταξεν κύριος τῷ μωυσῇ τῷ παιδὶ αὐτοῦ, ὡ
ita precepit moyses iosue: τ sic fe
σαύτως ἐνετείλατο μωυσῆς τῷ ἰησοῦ, καὶ οὕτως ἐποί
cit iosue: nō preterijt qcq̄ ab oībus que iusserat
ησεν ἰησοῦς, οὐ παρέβη οὐδὲν ἀπὸ πάντων ὧν συνέταξεν
ei moyses. τ cepit iosue oēm terrā hāc
αὐτῷ μωυσῆς. καὶ ἔλαβεν ἰησοῦς τὴν πᾶσαν γῆν ταύτην
mōtanā τ oēm terrā negeb: τ oēm terrā
τὴν ὀρεινὴν καὶ τὴν πᾶσαν γῆν ναγέβ, καὶ πᾶσαν τὴν γῆν
gosen: τ planitiē: τ q̄ est ad occidētē: τ
γοσόμ, καὶ τὴν πεδινήν, καὶ τὴν πρὸς δυσμαῖς, καὶ τὸ
mōtē israel: τ cāpestria q̄ ad mōtē a mō
ὄρος ἰσραήλ, καὶ τὰ ταπεινὰ τὰ πρὸς τῷ ὄρει ἀπὸ ὄ
te aalac: τ qđ ascēdit ad seir: τ vsq; ad ba
ρους ἀλάκ, καὶ ὃ προσαναβαίνει εἰς σηείρ, καὶ ἕως βα
algath: τ planitiē libani subter mōtē
αλγάδ, καὶ τὸ πεδίον τοῦ λιβάνου ὑπὸ τὸ ὄρος τὸ
aermō. τ oēs reges eoꝝ cepit: τ
ἀερμών. καὶ πάντας τοὺς βασιλεῖς αὐτῶν ἔλαβεν, καὶ
occidit eos τ interemit eos. τ dieb9 plu
ἀνεῖλεν αὐτοὺς καὶ ἀπέκτεινεν αὐτούς. καὶ ἡμέρας πλεί
ribus fecit iosue cōtra oēs reges
ους ἐποίησεν ἰησοῦς πρὸς πάντας τοὺς βασιλεῖς
istos bellū: τ nō fuit ciuitas quā nō tra
τούτους τὸν πόλεμον, καὶ οὐκ ἦν πόλις ἣν οὐ πα
didit filijs israel. preterq̄ eueus habi
ρέδωκεν τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ. πλὴν ὁ εὐαῖος ὁ κατοι
tans in gabaō. oēs cepit in bello: qm̄
κῶν ἐν γαβαών. πάντας ἔλαβεν ἐν πολέμῳ, ὅτι
per dñm factū ē vt indurarētur corda illoꝝ
διὰ κυρίου ἐγένετο κατισχῦσαι τὴν καρδίαν αὐτῶν
vt occurrerēt in bellū cōtra israel: vt interfice
συναντᾶν εἰς πόλεμον πρὸς ἰσραήλ, ἵνα ἐξολοθρευ
rentur: vt nō daretur eis mia: sed vt pe
θῶσιν, ὅπως μὴ δοθῇ αὐτοῖς ἔλεος, ἀλλ' ἵνα ἐξολο
rirent: sicut dixit dñs ad moysen. τ
θρευθῶσιν, ὃν τρόπον εἶπεν κύριος πρὸς μωυσῆν. καὶ
venit iosue in tpe illo: τ interfecit
ἦλθεν ἰησοῦς ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, καὶ ἐξωλόθρευσεν
enachim de mōtana ex hebron τ ex dabir:
τοὺς ἐνακὶμ ἐκ τῆς ὀρεινῆς ἐκ χεβρὼν καὶ ἐκ δαβίρ,
τ ex anab: τ de oīm mōte iuda: τ de
καὶ ἐξ ἀνάβ, καὶ ἐκ παντὸς ὄρους ἰούδα, καὶ ἐκ
omni monte
παντὸς ὄρους

israel cum vrbibus eoꝝ. τ deleuit
ἰσραήλ σὺν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν. καὶ ἐξωλόθρευσεν
eos iosue: nō relictus est ex enachim a
αὐτοὺς ἰησοῦς, οὐ κατελείφθη τῶν ἐνακὶμ ἀπὸ τῶν
filiis israel: nisi in gaza τ in geth τ in a
υἱῶν ἰσραήλ, ἀλλὰ πλὴν ἐν γάζῃ καὶ ἐν γὲθ καὶ ἐν ἀσ
zoto relictus est. τ cepit iosue oēm terrā
σειδὼθ κατελείφθη. καὶ ἔλαβεν ἰησοῦς πᾶσαν τὴν γῆν
sicut precepit dñs moysi. τ tradidit eos
καθότι ἐνετείλατο κύριος τῷ μωυσῇ. καὶ ἔδωκεν αὐτοὺς
iosue in possessionē israel in diuisiōe eoꝝ per tri
ἰησοῦς ἐν κληρονομίᾳ ἰσραὴλ ἐν μερισμῷ αὐτῶν κατὰ φυ
bus eoꝝ: τ terra quieuit a prelijs
λὰς αὐτῶν, καὶ ἡ γῆ κατέπαυσεν πολεμουμένη. Ca.12.

Et hi reges terre quos occiderūt filij is
Καὶ οὗτοι οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς οὓς ἀνεῖλον υἱοὶ ἰσ
rael: τ possederūt terrā eoꝝ trans
ραήλ, καὶ κατεκληρονόμησαν τὴν γῆν αὐτῶν πέραν τ
iordanē ab ortu solis a valle arnō
ἰορδάνου ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου ἀπὸ φάραγγος ἀρνῶν
vsq; ad mōtē hermon: τ oēm araba ab
ἕως τοῦ ὄρους ἀερμών, καὶ πᾶσαν τὴν ἀραβὰ ἀπὸ
oriente. seō regē amorreoꝝ: qui
ἀνατολῶν. τὸν σηὼν τὸν βασιλέα τῶν ἀμορραίων, ὃς
habitabat in esebon: dominās ab aroer q̄ est in
κατῴκει ἐν ἐσεβών, κυριεύων ἀπὸ ἀροὴρ ἥ ἐστιν ἐπὶ τ
labio in valle arnon in medio val
χείλους ἐν τῇ φάραγγι ἀρνῶν κατὰ μέσον τῆς φάραγ
lis: τ dimidiū galaad vsq; ad ieboc tor
γος, καὶ τὸ ἥμισυ τῆς γαλαὰδ ἕως ἰαβὸκ τοῦ χει
rentis: termini filioꝝ āmon. araba vsq; ad mare
μάῤῥου, ὅρια υἱῶν ἀμμών. καὶ ἡ ἀραβὰ ἕως τῆς θαλάσσης
ceneroth cōtra orientē: τ vsq; ad mare araba
χενερὲθ κατ' ἀνατολάς, καὶ ἕως τῆς θαλάσσης ἀραβὰ
mare salis ab oriēte in viam q̄ ad
θαλάσσης τῶν ἁλῶν ἀπὸ ἀνατολῶν εἰς ὁδὸν τὴν κατὰ
bethsimoth τ de themā q̄ sub asedoth phasga.
βησιμώθ, καὶ ἀπὸ θεμὰν τὴν ὑπὸ ἀσηδὼθ φασγά.
τ termini og regis basan: qui relictus est de
καὶ ὅρια ὢγ βασιλέως βασάν, ὃς ὑπελείφθη ἐκ τῶν
gigātibus: habitās in astaroth τ in edrai do
γιγάντων, ὁ κατοικῶν ἐν ἀσταρὼθ καὶ ἐν ἐδραΐ ἄρ
minās a mōte hermon τ a salecha τ om
χων ἀπὸ ὄρους ἀερμὼν καὶ ἀπὸ σελχὰς καὶ πᾶ
nem basan vsq; ad terminos gessuri τ macha
σαν τὴν βασὰν ἕως ὁρίων γεσουρὶ καὶ τὴν μαχα
ti: τ dimidiū galaad vsq; ad terminos seon regis
θί, καὶ τὸ ἥμισυ γαλαὰδ ἕως ὁρίων σηὼν βασιλέως
esebon. moyses famulus dñi τ filij israel
ἐσεβών. μωυσῆς ὁ παῖς κυρίου καὶ οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ
percusserūt eos: τ tradidit eā moyses famul9
ἐπάταξαν αὐτούς, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν μωυσῆς ὁ παῖς
dñi in possessionē ruben τ gad τ dimidie tribui ma
κυ ἐν κληρονομίᾳ ῥουβὴν καὶ γὰδ καὶ τῷ ἡμίσει φυλῆς μα
nasse. τ hi reges amorreoꝝ quos occidit io
νασσῆ. καὶ οὗτοι οἱ βασιλεῖς τῶν ἀμορραίων οὓς ἀνεῖλεν ἰη
sue: τ filij isrl trans iordanē apud ma
σοῦς, καὶ οἱ υἱοὶ ἰηλ ἐν τῷ πέραν τ ἰορδάνου παρὰ θάλασ
re baalgad in cāpo libani τ vsq; ad mōtē
σαν βααλγὰδ ἐν τῷ πεδίῳ τ λιβάνου καὶ ἕως τοῦ ὄρους
aloch ascēdētiū in seir. τ tradidit eā io
τ ἀλὸκ ἀναβαινόντων εἰς σηείρ. καὶ ἔδωκεν αὐτὴν ἰη
sue tribubus isrl in possessionē sm sortē eoꝝ
σοῦς ταῖς φυλαῖς ἰηλ κληρονομίαν κατὰ κλῆρον αὐτῶν
in mōte τ in cāpo τ in araba τ in asedoth τ
ἐν τῷ ὄρει καὶ ἐν τῷ πεδίῳ καὶ ἐν ἀραβὰ καὶ ἐν ἀσηδὼθ καὶ
in eremo τ in meridie: etheū τ amor
ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ ἐν ναγέβ, τὸν χετταῖον καὶ τὸν ἀμορ
reū τ chananeū τ pherezeū τ
ραῖον καὶ τὸν χαναναῖον καὶ τὸν φερεζαῖον καὶ τὸν
eueum τ iebuseum.
εὐαῖον καὶ τὸν ἰεβουσαῖον.

israel: vrbesq; eorū deleuit. Nō reliquit vllum de stirpe enachī in terra filiorū isrl absq; ciuitatib9 gaza & geth & azoto: ī qubus solū relicti sunt. Cepit ergo iosue oēm terrā sicut locutus est dñs ad moysen & tradidit eam ī possessionē filiis israel sm ptes & tribus suas: quieuitq; terra a preliis. 12.

Hi sunt reges quos percusserūt filii isrl & possederūt terrā eorum trans iordanem ad solis ortum a torrente Arnon vsq; ad montē hermon: & oēm orietalē plagā q̄ respicit solitudinē. Seon rex amorreoꝝ q habitabat ī esebō: dominatus est ab aroer q̄ sita ē sup ripā torrentis arnon: et medie ptis ī valle dimidieq; galaad vsq; ad torrentē ieboc q est terminus filiorū ammō: & a solitudine vsq; ad mare ceneroth cōtra orientem: & vsq; ad mare deserti qđ est mare salsissimū: ad orientalē plagā p viā q̄ ducit bethsimoth: & ab australi parte q̄ subiacet aseroth vsq; phasga. termin9 og regis basā de reliqus raphaim q hitauit in astaroth & ī edrai: & dominatus est ī mōte hermō & in salecha atq; vniuersa basā vsq; ad termios gessuri & machati et dimidie partis galaad ad termios seō regis esebō. Moyses famul9 domini & filii isrl pcusserūt eos: tradiditq; terrā eorū moyses ī possessionē rubēitis & gadditis: & dimidie tribui manasse. Hi sūt reges terre quos pcussit Iosue & filii isrl trās iordanē ad occidētalē plagā a baalgad ī cāpo libāi vsq; ad mōtē libāi cuius pars ascendit ī seyr. Tradiditq; eā iosue in possessionem tribubus isrl: singulis ptes suas: tā ī mōtanis q̄ ī plāis: atq; campestribus. In aseroth & ī solitudie ac in meridie: etheus fuit et ammorreus: chananeus & pherezeus: eueus & iebuseus

ישראל עם עריהם החרימם יהושע:
לא נותר ענקים בארץ בני ישראל
רק בעזה בגת ובאשדוד נשארו:
ויקח יהושע את כל הארץ ככל
אשר דבר יהוה אל משה ויתנה
יהושע לנחלה לישראל כמחלקתם
לשבטיהם והארץ שקטה ממלחמה:

Cap.xij.

ואלה מלכי הארץ
אשר הכו בני ישראל וירשו את
ארצם בעבר הירדן מזרחה השמש
מנחל ארנון עד הר חרמון וכל
הערבה מזרחה: סיחון מלך האמרי
היושב בחשבון מושל מערער אשר
על שפת נחל ארנון ותוך הנחל
וחצי הגלעד ועד יבק הנחל גבול
בני עמון: והערבה ועד ים
כנרות מזרחה ועד ים הערבה ים
המלח מזרחה דרך בית הישימת
ומתימן תחת אשדות הפסגה:
וגבול עוג מלך הבשן מיתר
הרפאים היושב בעשתרות
ובאדרעי: ומשל בהר חרמון
ובסלכה ובכל הבשן עד גבול הגשורי
והמעכתי וחצי הגלעד גבול סיחון
מלך חשבון: משה עבד יהוה ובני
ישראל הכום ויתנה משה עבד
יהוה ירשה לראובני ולגדי ולחצי
שבט המנשה: ואלה מלכי הארץ
אשר הכה יהושע ובני ישראל
בעבר הירדן ימה מבעל גד
בבקעת הלבנון ועד ההר החלק
העלה שעירה ויתנה יהושע
לשבטי ישראל ירשה כמחלקתם:
בהר ובשפלה ובערבה ובאשדות
ובמדבר ובנגב החתי האמרי
והכנעני הפרזי החוי והיבוסי:

עיר יתר שאר לקח נתן חלק נכה זרח משל שפה חצה גבל ימן נתן ירש חלק דבר

מלך יריחו אחד
מלך העי אשר מצד בית אל אחד
מלך ירושלם אחד
מלך חברון אחד מלך ירמות אחד
מלך לכיש אחד מלך עגלון אחד
מלך גזר אחד מלך דביר אחד
מלך גדר אחד מלך חרמה אחד
מלך ערד אחד מלך לבנה אחד
מלך עדלם אחד מלך מקדה אחד
מלך בית אל אחד מלך תפוח אחד
מלך חפר אחד מלך אפק אחד
מלך לשרון אחד מלך מדון אחד
מלך חצור אחד
מלך שמרון מראון אחד
מלך אכשף אחד מלך תענך אחד
מלך מגדו אחד מלך קדש אחד
מלך יקנעם לכרמל אחד
מלך דור לנפת דור אחד
מלך גוים לגלגל אחד
מלך תרצה אחד כל מלכים
שלשים ואחד

Cap. xiii.

ויהושע זקן בא בימים ויאמר
יהוה אליו אתה זקנתה באת בימים
והארץ נשארה הרבה מאד
לרשתה זאת הארץ הנשארת כל
גלילות הפלשתים וכל הגשורי
מן השיחור אשר על פני מצרים
ועד גבול עקרון צפונה לכנעני
תחשב חמשת סרני פלשתים
העזתי והאשדודי האשקלוני הגתי
והעקרוני והעוים מתימן כל ארץ
הכנעני ומערה אשר לצידנים
עד אפקה עד גבול האמרי והארץ
הגבלי וכל הלבנון מזרח השמש
מבעל גד תחת הר חרמון עד לבוא
חמת כל ישבי ההר מן הלבנון עד

Rex hiericho vnus. rex hay q̄ est ex latere bethel vnus. Rex hierusalem vnus. Rex hebrō vnus. Rex hierimoth vnus. Rex lachis vn9. Rex eglon vnus. Rex gazer vnus. Rex dabir vnus. Rex gader vnus. Rex herma vnus. Rex hereth vn9. Rex lebna vnus. Rex adollā vnus. Rex maceda vnus. Rex bethel vn9. Rex taphua vnus. Rex ofer vnus. Rex affec vnus. Rex faron vnus. Rex madan vnus. Rex afor vnus. Rex famerō vnus. Rex acfaph vnus. Rex thenac vnus. Rex mageddo vnus. Rex cedes vnus. Rex iachanem carmeli vnus. Rex dor & prouincie dor vnus. Rex gentium galgal vnus. Rex thersa vnus. Oes reges triginta vnus. 13.

IOsue senex prouectęq; etatis erat: & dixit dn̄s ad eū. Senuisti & longeuus es: terraq; latissima derelicta ē q̄ necdū sorte diuisa est: omnis videlicet galilea philistiim & vniuersa gessuri: a fluuio turbido qui irrigat egyptum vsq; ad termios accarō cōtra aquilonem terra chanaā q̄ in quinq; regulos philistiim diuiditur: gazeos & azotios: ascalonitas: getheos & accaronitas. Ad meridiē vero sūt euei ois terra chanaā: & maara sidoniorum vsq; afeca: et terminos ammorrei eiusq; cōfinia: libāi quoq; regio cōtra orientem a baalgad sub monte hermō donec igrediaris emath. Omniū qui habitabant in monte a libano vsq; ad aquas

regem hiericho vnū: τ regem gai: q̄ est prope bethel vnū. regē hierusalē vnū:
τὸν βασιλέα ἰεριχὼ ἕνα, καὶ τὸν βασιλέα τῆς γαὶ, ἥ ἐστιν πλησίον βαιθὴλ ἕνα. βασιλέα ἱερουσαλὴμ ἕνα,
regem hebrō vnū: regem hierimoth vnū: regem lachis vnū: regē eglō vnū: regem
βασιλέα χεβρὼν ἕνα, βασιλέα ἱεριμοὺθ ἕνα, βασιλέα λαχὶς ἕνα, βασιλέα ἐγλὼμ ἕνα, βασιλέα
gazer vnū: regē dabir vnū: regem gader vnū: regem herma vnū: regē ared vnū: regem
γαζὲρ ἕνα, βασιλέα δαβὶρ ἕνα, βασιλέα γαδὲρ ἕνα, βασιλέα ἑρμὰ ἕνα, βασιλέα ἀρὲδ ἕνα, βασιλέα
lebna vnū: regem odollam vnū: regem maceda vnū: regem bethel vnū: regem
λεβνὰ ἕνα, βασιλέα ὀδολλὰμ ἕνα, βασιλέα μακηδὰ ἕνα, βασιλέα βαιθὴλ ἕνα, βασιλέα
taphua vnū: regē epher vnū: regem aphec vnū: regem lesaron vnū: regē madan vnū:
ταπφοῦ ἕνα, βασιλέα ἐφὲρ ἕνα, βασιλέα ἀφὲκ ἕνα, βασιλέα λεσαρὼν ἕνα, βασιλέα μαδὼν ἕνα,
regem assor vnū: regem amerō vnū: regem acsaph vnū: regem thenach vnū: regem mageddo vnū:
βασιλέα ἀσὼρ ἕνα, βασιλέα ἀμαρὼν ἕνα, βασιλέα ἀχασὰφ ἕνα, βασιλέα θαναὰχ ἕνα, βασιλέα μαγεδδὼ ἕνα,
regem cedes vnū: regem iachanam carmeli vnū: regem dor naphathdor
βασιλέα κεδὲς ἕνα, βασιλέα ἰεκονὰμ τοῦ χερμὲλ ἕνα, βασιλέα ἀδὼρ τοῦ ναφαεδὼρ
vnū: regem gētiū galgal vnū: regem thersa vnū. oēs hi reges triginta τ vnus.
ἕνα, βασιλέα γωεὶμ τῆς γελγὲλ ἕνα, βασιλέα θερσὰ ἕνα, πάντες οὗτοι οἱ βασιλεῖς τριάκοντα καὶ εἷς.

Ca. 13.

ET iosue senex prouectus diebus. τ dixit dn̄s ad iosue: tu senuisti prouectus diebus: τ terra relicta est multa valde in possessionē: τ hec terra relicta: oēs termini phylistijm: τ vniuersa gessuri τ chananeus a terra inhabitata que est cōtra faciē egypti vsq; ad terminos accaron a sinistris chananeoꝝ: cōputatur quinq; satrapijs phylistijm: gazeo τ azotio τ ascalonite τ getheo: τ accaronite: τ eueo. ex themā τ omni terre chanaā a gaza: τ sidonij vsq; ad afeca vsq; ad terminos amorreoꝝ. τ oēm terrā gabe phylistijm iuxta oēm libanū ab oriente solis ab baalgad sub mōte hermon vsq; ad introitū emath oīs habitās mōtana a libano vsq; ad
Καὶ ἰησοῦς πρεσβύτερος προβεβηκὼς τῶν ἡμερῶν. καὶ εἶπεν κύριος πρὸς ἰησοῦν, σὺ γεγήρακας προβεβηκὼς τῶν ἡμερῶν, καὶ ἡ γῆ ὑπολέλειπται πολλὴ σφόδρα εἰς κληρονομίαν, καὶ αὕτη ἡ γῆ ἡ καταλελειμμένη πάντα ὅρια φυλιστιείμ, καὶ πᾶς ὁ γεσουρὶ καὶ ὁ χαναναῖος ἀπὸ γῆς ἀοικήτου τῆς κατὰ πρόσωπον αἰγύπτου ἕως τῶν ὁρίων ἀκκαρὼν ἐξ εὐωνύμων τῶν χαναναίων, προσλογίζεται ταῖς πέντε σατραπείαις τῶν φυλιστιείμ, τῷ γαζαίῳ καὶ τῷ ἀζωτίῳ καὶ τῷ ἀσκαλωνίτῃ καὶ τῷ γεθθαίῳ, καὶ τῷ ἀκκαρωνίτῃ, καὶ τῷ εὐαίῳ. ἐκ θεμὰν καὶ πάσῃ τῇ γῇ χαναὰν ἀπὸ γάζης, καὶ οἱ σιδόνιοι ἕως ἀφεκκὰ ἕως τῶν ὁρίων τῶν ἀμορραίων. καὶ πᾶσαν τὴν γῆν γαβαὶ φυλιστιεὶμ κατὰ πάντα τὸν λίβανον ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου ἀπὸ βααλγὰδ ὑπὸ τὸ ὄρος τὸ ἀερμὼν ἕως τῆς εἰσόδου ἐμάθ. πᾶς ὁ κατοικῶν τὴν ὀρεινὴν ἀπὸ τοῦ λιβάνου ἕως

masserephoth aquā. vniuersos sidonios ego exterminabo eos a facie filioꝝ israel. sed trade eam israel in sorte: sicut precepi tibi. τ nūc diuide terrā hanc in possessionē nouē tribubus τ dimidie tribui manasse qui cū eo ruben τ gad acceperūt possessionē eoꝝ: q̄ tradidit eis moyses trans iordanē: ad ortum solis dedit eis moyses famulus dn̄i: ab aroer q̄ est in labio torrētis arnon: τ vrbē que in medio vallis: τ oēm mesor a medaba vsq; ad dibon: τ cūctas ciuitates seon regis amorreoꝝ: qui regnauit in esebon vsq; ad termios filioꝝ ammō. τ galaad τ terminos gessuri τ machati oēm mōtē hermon: τ vniuersā basan vsq; ad selcha: omne regnū og in basan: qui regnauit in astaroth τ in edrai. ipse relictus est de reliquijs gigantū: τ percussit eū moyses: τ deleuit eum. τ nō deleuerant filij israel gessuri τ machati. τ habitabat rex gessuri τ machati inter filios israel vsq; ad diem hanc verūtū tribui leui nō dedit possessionē: dn̄s deus israel hic possessio eorū: sicut dixit eis dn̄s. τ dedit moyses tribui filioꝝ ruben per populos eoꝝ. τ fuerūt eoꝝ termini ab aroer que est cōtra faciē vallis arnō: τ ciuitas que in valle. τ vniuersā misor τ medaba vsq; ad esebon: τ cūctas vrbes eoꝝ existētes in misor τ dibō τ bamoth baal: τ domus baalmeō τ iessa τ cedmoth τ mephet τ cariathaim: sabama τ sarath τ asar in mōte emach. τ bethphogor τ asedoth phasga τ bethasimoth: τ oēs vrbes misor τ vniuersum regnū seon regis amorreoꝝ: qui regnauit in esebō: quē pcussit moyses ipsum τ principes madian: τ
μασερεφὼθ μαίμ. πάντας τοὺς σιδονίους ἐγὼ ἐξολοθρεύσω αὐτοὺς ἀπὸ προσώπου υἱῶν ἰσραήλ. ἀλλὰ διάδος αὐτὴν τῷ ἰσραὴλ ἐν κλήρῳ, ὃν τρόπον ἐνετειλάμην σοι. καὶ νῦν μέρισον τὴν γῆν ταύτην ἐν κληρονομίᾳ ταῖς ἐννέα φυλαῖς καὶ τῷ ἡμίσει φυλῆς μανασσῆ τοῖς μετ᾽ αὐτοῦ τῷ ῥουβὴν καὶ τῷ γὰδ ἔλαβοσαν κληρονομίαν αὐτῶν, ἣν ἔδωκεν αὐτοῖς μωυσῆς ἐν τῷ πέραν τοῦ ἰορδάνου, κατὰ ἀνατολὰς ἡλίου δέδωκεν αὐτοῖς μωυσῆς ὁ παῖς κυρίου, ἀπὸ ἀροὴρ ἥ ἐστιν ἐπὶ τοῦ χείλους χειμάρρου ἀρνών, καὶ τὴν πόλιν τὴν ἐν μέσῳ τῆς φάραγγος, καὶ πᾶσαν τὴν μισὼρ ἀπὸ μεδαβὰ ἕως διβών, καὶ πάσας τὰς πόλεις σηὼν βασιλέως ἀμορραίων, ὃς ἐβασίλευσεν ἐν ἐσεβὼν ἕως τῶν ὁρίων υἱῶν ἀμμών. καὶ τὴν γαλααδῖτιν καὶ τὰ ὅρια γεσουρὶ καὶ τοῦ μαχατὶ πᾶν ὄρος ἀερμών, καὶ πᾶσαν τὴν βασανῖτιν ἕως σελχά, πᾶσαν τὴν βασιλείαν ὢγ ἐν τῇ βασανίτιδι, ὃς ἐβασίλευσεν ἐν ἀσταρὼθ καὶ ἐν ἐδραΐ. οὗτος κατελείφθη ἀπὸ τοῦ λείμματος τῶν γιγάντων, καὶ ἐπάταξεν αὐτὸν μωυσῆς, καὶ ἐξωλόθρευσεν αὐτόν. καὶ οὐκ ἐξωλόθρευσαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ τὸν γεσουρὶ καὶ τὸν μαχατί. καὶ κατῴκει βασιλεὺς γεσουρὶ καὶ ὁ μαχατὶ ἐν τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. πλὴν τῇ φυλῇ λευὶ οὐκ ἔδωκεν κληρονομίαν, κύριος ὁ θεὸς ἰσραὴλ οὗτος κληρονομία αὐτῶν, καθὰ εἶπεν αὐτοῖς κύριος. καὶ ἔδωκεν μωυσῆς τῇ φυλῇ υἱῶν ῥουβὴν κατὰ δήμους αὐτῶν. καὶ ἐγενήθη αὐτῶν τὰ ὅρια ἀπὸ ἀροὴρ ἥ ἐστιν κατὰ πρόσωπον φάραγγος ἀρνών, καὶ ἡ πόλις ἡ ἐν τῇ φάραγγι. καὶ πᾶσαν τὴν μισὼρ καὶ μεδαβὰ ἕως σεβών, καὶ πάσας τὰς πόλεις αὐτῶν τὰς οὔσας ἐν τῇ μισὼρ καὶ δεβὼν καὶ βαμὼθ βαάλ, καὶ οἴκους βεελμὼν καὶ ἰεσσαὶ καὶ καδιμὼθ καὶ μαϊφὰθ καὶ καριαθαΐμ, καὶ σεβαμὰ καὶ σαρὲθ καὶ σιὼρ ἐν τῷ ὄρει αἰμάκ. καὶ βαθφογὼρ καὶ ἀσιδὼθ φασγὰ καὶ βηθσιμούθ, καὶ πάσας τὰς πόλεις τοῦ μισοὺρ καὶ πᾶσαν τὴν βασιλείαν τοῦ σηὼν βασιλέως τῶν ἀμορραίων, ὃς ἐβασίλευσεν ἐν ἐσεβών, ὃν ἐπάταξεν μωυσῆς αὐτὸν καὶ τοὺς ἡγουμένους μαδιάν, καὶ

masserephot. vniuersiq; sidonii. Ego sū qui delebo eos a facie filiorū israel. Veniat ergo in partē hereditatis israel sicut precepi tibi. Et nūc diuide terram in possessionem nouem tribubus & dimidie tribui manasse cū qua ruben & gad posséderunt terrā quam tradidit eis moyses famulus dn̄i trās fluēta iordāis ad orientalem plagam: ab aroer q̄ sita ē in ripa torrentis arnon & in vallis medio: vniuersaq; campestria medaba: vsq; dibō: & cūctas ciuitates seon regis ammorrei: q regnauit in esebō vsq; ad terminos filiorū āmō: & galaad ac terminū gessuri & machati & omnē mōtē hermō & vniuersam basan vsq; ad salecha: oē regnū og i basan qui regnauit i astaroth & edrai. ipse fuit de reliquis raphaī: percussitq; eos moyses atq; deleuit. Nolueruntq; disperdere filii isrl gessuri & machati: & habitauerunt in medio israel vsq; in p̄ntē diē. Tribui āt leui non dedit possessionem: sed sacrificia & victime dn̄i dei isrl: ipa ē ei9 hereditas sicut locutus ē illi. Dedit ergo moyses possessionē tribui filiorū ruben iuxta cognatiōes suas. Fuitq; termin9 eorū ab aroer q̄ sita ē i ripa torrētis arnon & in valle eiusdē torrentis media vniuersā planitiem q̄ ducit medaba & esebō cūctosq; viculos earū qui sunt in cāpestribus: dibon quoq; & bamoth baal & oppidū baalmaō: & gessa & cedimoth & mephet & cariathaim & sabama & sarathasar: in mōte cōuallis bethphogor & aseroth phasga & bethaismoth oēs vrbes cāpestres vniuersaq; regna seon regis ammorrei qui regnauit in esebō: quem percussit moyses cum principibus madian

משרפת מים כל צידנים אנכי
אורישם מפני בני ישראל רק הפלה
לישראל בנחלה כאשר צויתיך
ועתה חלק את הארץ הזאת בנחלה
לתשעת השבטים וחצי השבט
המנשה עמו הראובני והגדי לקחו
נחלתם אשר נתן להם משה בעבר
הירדן מזרחה כאשר נתן להם משה
עבד יהוה מערוער אשר על שפת
נחל ארנון והעיר אשר בתוך הנחל
וכל המישור מידבא עד דיבון וכל
ערי סיחון מלך האמרי אשר מלך
בחשבון עד גבול בני עמון והגלעד
וגבול הגשורי והמעכתי וכל הר חרמון
וכל הבשן עד סלכה כל ממלכות עוג
בבשן אשר מלך בעשתרות ובאדרעי
הוא נשאר מיתר הרפאים ויכם
משה ויגרשם ולא הורישו בני
ישראל את הגשורי ואת המעכתי
וישב גשור ומעכת בקרב ישראל
עד היום הזה רק לשבט הלוי לא
נתן נחלה אשי יהוה אלהי ישראל
הוא נחלתו כאשר דבר לו ויתן
משה למטה בני ראובן למשפחתם
ויהי להם הגבול מערוער אשר על
שפת נחל ארנון והעיר אשר בתוך
הנחל וכל המישור על מידבא
חשבון וכל עריה אשר במישור
דיבון ובמות בעל ובית בעל מעון
ויהצה וקדמת ומפעת וקריתים
ושבמה וצרת השחר בהר העמק
ובית פעור ואשדות הפסגה ובית
הישימות וכל ערי המישור וכל
ממלכות סיחון מלך האמרי
אשר מלך בחשבון אשר הכה
משה אתו ואת נשיאי מדין את

אוִי וְאֶת רֶקֶם וְאֶת צוּר וְאֶת חוּר
וְאֶת רֶבַע נְסִיכֵי סִיחוֹן יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ׃
וְאֶת בִּלְעָם בֶּן בְּעוֹר הַקּוֹסֵם הָרְגוּ בְנֵי
יִשְׂרָאֵל בַּחֶרֶב אֶל חַלְלֵיהֶם׃ וַיְהִי
גְּבוּל בְּנֵי רְאוּבֵן הַיַּרְדֵּן וּגְבוּל זֹאת
נַחֲלַת בְּנֵי רְאוּבֵן לְמִשְׁפְּחֹתָם הֶעָרִים
וְחַצְרֵיהֶן׃ וַיִּתֵּן מֹשֶׁה לְמַטֵּה גָד לִבְנֵי
גָד לְמִשְׁפְּחֹתָם׃ וַיְהִי לָהֶם הַגְּבוּל
יַעְזֵר וְכָל עָרֵי הַגִּלְעָד וַחֲצִי אֶרֶץ
בְּנֵי עַמּוֹן עַד עֲרוֹעֵר אֲשֶׁר עַל פְּנֵי
רַבָּה׃ וּמֵחֶשְׁבּוֹן עַד רָמַת הַמִּצְפֶּה
וּבְטֹנִים וּמִמַּחֲנַיִם עַד גְּבוּל לִדְבִר׃
וּבָעֵמֶק בֵּית הָרָם וּבֵית נִמְרָה וְסֻכּוֹת
וְצָפוֹן יֶתֶר מַמְלְכוּת סִיחוֹן מֶלֶךְ חֶשְׁבּוֹן
הַיַּרְדֵּן וּגְבֻל עַד קְצֵה יָם כִּנֶּרֶת עֵבֶר
הַיַּרְדֵּן מִזְרָחָה׃ זֹאת נַחֲלַת בְּנֵי גָד
לְמִשְׁפְּחֹתָם הֶעָרִים וְחַצְרֵיהֶם׃ וַיִּתֵּן
מֹשֶׁה לַחֲצִי שֵׁבֶט מְנַשֶּׁה וַיְהִי
לַחֲצִי מַטֵּה בְנֵי מְנַשֶּׁה לְמִשְׁפְּחוֹתָם׃
וַיְהִי גְבוּלָם מִמַּחֲנַיִם כָּל הַבָּשָׁן כָּל
מַמְלְכוּת עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן וְכָל חַוֹּת
יָאִיר אֲשֶׁר בַּבָּשָׁן שִׁשִּׁים עִיר׃ וַחֲצִי
הַגִּלְעָד וְעַשְׁתָּרוֹת וְאֶדְרֶעִי עָרֵי מַמְלֶכֶת
עוֹג בַּבָּשָׁן לִבְנֵי מָכִיר בֶּן מְנַשֶּׁה לַחֲצִי
בְנֵי מָכִיר לְמִשְׁפְּחוֹתָם׃ אֵלֶּה אֲשֶׁר
נִחַל מֹשֶׁה בְּעַרְבוֹת מוֹאָב מֵעֵבֶר לְיַרְדֵּן
יְרִיחוֹ מִזְרָחָה׃ וּלְשֵׁבֶט הַלֵּוִי לֹא נָתַן
מֹשֶׁה נַחֲלָה יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הוּא
נַחֲלָתָם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָהֶם׃ ca. xiiii. וְאֵלֶּה
אֲשֶׁר נָחֲלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ כְּנָעַן
אֲשֶׁר נִחֲלוּ אוֹתָם אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וִיהוֹשֻׁעַ
בִּן נוּן וְרָאשֵׁי אֲבוֹת הַמַּטּוֹת לִבְנֵי
יִשְׂרָאֵל׃ בְּגוֹרַל נַחֲלָתָם כַּאֲשֶׁר
צִוָּה יְהוָה בְּיַד מֹשֶׁה לְתִשְׁעַת
הַמַּטּוֹת וַחֲצִי הַמַּטֶּה׃ כִּי נָתַן מֹשֶׁה
נַחֲלַת שְׁנֵי הַמַּטּוֹת וַחֲצִי הַמַּטֶּה

euen & recen & sur & vr & rebec duces seon habitatores terre. & balaā filiū beor ariolū occiderūt filii israel gladio cū ceteris īterfectis: factusqz est terminus filiorū ruben iordāis fluuius. Hec ē possessio rubenitarum p cognatiões suas vrbium & viculorū. Deditqz moyses tribui gad & filiis eius p cognatiões suas possessionē: cui9 hec diuisio est. Terminus iazer & oēs citates galaad et dimidiā ptem terre filiorū ammon vsqz ad aroer q̄ ē cōtra rabba: & ab esebō vsqz ramoth: masphe & bethanī: & a maanaī vsqz ad terminos dabir. In valle quoqz betharā & bethnēra soccoth et saphō reliquā ptē regni seon regis esebō huius quoqz finis iordāis ē vsqz ad extremā ptē maris cenereth trās iordanē ad orientalē plagā. Hec est possessio filiorum gad p familias suas: & ciuitates et ville earū. Dedit & dimidie tribui manasse filiisqz eius iuxta cognatiões suas possessionem cuius hoc pricipiū est. A manaim vniuersā basā & cuncta regna og regis basā: omnesqz vicos iahir q sūt in basā sexaginta oppida & dimidiā partem galaad: & astaroth & edrai vrbes regni og in basā filiis machir filii manasse dimidie parti filiorū machir iuxta cōgnationes suas. Hāc possessionem diuisit moyses ī cāpestribus moab trans iordanē cōtra hiericho ad orientalem plagam. Tribui aūt leui nō dedit possessionē: qm̄ dn̄s deus isr̄l: ipe est possessio ei9 ut locutus ē illi.

Hoc est qd 14. possederūt filii isr̄l i terra chanaā quā dederūt eis eleazar sacerdos & iosue filius nun & pricipes familiarū p tribus isr̄l: sorte oia diuidentes: sicut p̄cepat dn̄s ī manu moysi nouē tribub9 & dimidie tribui manasse. Duabus enim tribubus et dimidie dederat moyses

cuenum & recen & sur & vr &
τὸν εὐεὶ καὶ τὸν ῥοκὸμ καὶ τὸν σοὺρ καὶ τὸν οὖρ καὶ τὸν
rebec: duces seon habitātes terrā. &
ῥοβὲ, ἄρχοντας σηὼν τοὺς κατοικοῦντας τὴν γῆν. καὶ
balaā filiū beor ariolū occiderūt filij isr̄l
τὸν βαλαὰμ υἱὸν βεὼρ τὸν μάντιν ἀπέκτειναν οἱ υἱοὶ ἰηλ
in gladio in fuga. fuerūt aūt termini filiorū rubē
ἐν ῥομφαίᾳ ἐν τῇ τροπῇ. ἐγένετο δὲ τὰ ὅρια υἱῶν ῥουβὴν
iordanis terminus. hec possessio filiorū rubē per
ὁ ἰορδάνης ὅριον. αὕτη ἡ κληρονομία υἱῶν ῥουβὴν κατὰ
pplos eorū vrbes & suburbana eorū. de
δήμους αὐτῶν αἱ πόλεις καὶ αἱ ἐπαύλεις αὐτῶν. ἔδω
dit aūt moyses filijs gad per pplos eorū. &
κεν δὲ μωυσῆς τοῖς υἱοῖς γὰδ κατὰ δήμους αὐτῶν. καὶ
fuerūt eorū termini iazir ois ciuitas galaad & di
ἐγένετο αὐτῶν τὰ ὅρια ἰαζὴρ πᾶσα πόλις γαλαὰδ καὶ ἥ
midia ps tre filiorū ammō vsqz ad aroer: q̄ est contra
μισυ γῆς υἱῶν ἀμμὼν ἕως ἀροήρ, ἥ ἐστιν κατὰ πρόσωπον
rabba. & ab esebon vsqz ad ramoth: cōtra masphā
ῥαββά. καὶ ἀπὸ ἐσεβὼν ἕως ῥαμέθ, κατὰ τὴν μασφὰ
bethanim & maanaim vsqz ad terminos dabir. & ene
βοτανὶμ καὶ μααναὶμ ἕως τῶν ὁρίων δεβίρ. καὶ ἐνε
mec betharam & bethnamra & sochoth & saphon &
μὲκ βηθαρὰμ καὶ βηθαναμρὰ καὶ σιχὼθ καὶ σαφὼν καὶ
reliquū regnū seon regis esebon. iordanis
τὴν λοιπὴν βασιλείαν σηὼν βασιλέως ἐσεβών. ὁ ἰορδάνης
disterminabit vsqz ad ptē maris ceneroth trans ior
ὁριεῖ ἕως μέρους τῆς θαλάσσης χενερὼθ πέραν τοῦ ἰορ
danē ab oriente. hec possessio filiorū gad per
δάνου ἀπ' ἀνατολῶν. αὕτη ἡ κληρονομία υἱῶν γὰδ κατὰ
pplos eorū & per vrbes eorū: & suburbana
δήμους αὐτῶν καὶ κατὰ πόλεις αὐτῶν, καὶ ἐπαύλεις
eorū. & dedit moyses dimidie tribui manasse:
αὐτῶν. καὶ ἔδωκεν μωυσῆς τῷ ἡμίσει φυλῆς μανασσῆ,
& fuit dimidie pti tribus filiorū manasse per po
καὶ ἐγενήθη τοῖς ἡμίσεσι φυλῆς υἱῶν μανασσῆ κατὰ δή
pulos eorū. & fuerūt termini eorū a maanaim
μους αὐτῶν. καὶ ἐγένετο τὰ ὅρια αὐτῶν ἀπὸ μααναΐμ
& oīne regnū basan & oīne regnū og re
καὶ πᾶσα βασιλεία βασὰν καὶ πᾶσα βασιλεία ὢγ βα
gis basan & oēs vicos iahir: q sunt
σιλέως βασὰν καὶ πάσας τὰς κώμας ἰαΐρ, αἵ εἰσιν
in fra basan: sexaginta oppida & dimidia ps
ἐν τῇ βασανίτιδι, ἑξήκοντα πόλεις. καὶ τὸ ἥμισυ τῆς
galaad. & in astaroth & in edrai vrbes regni
γαλαάδ. καὶ ἐν ἀσταρὼθ καὶ ἐν ἐδραῒ πόλεις βασιλείας
og in basan. filijs machir filij manasse: &
ὢγ ἐν βασανίτιδι. τοῖς υἱοῖς μαχὶρ υἱοῦ μανασσῆ, καὶ
dimidie pti filiorū machir filij manasse per pplos
τοῖς ἡμίσεσιν υἱῶν μαχὶρ υἱοῦ μανασσῆ κατὰ δήμους
eorū. hi quos possessione dedit moyses in araboth
αὐτῶν. οὗτοι οὓς κατεκληρονόμησεν μωυσῆς ἐν ἀραβὼθ
moab in trans iordane cōtra hiericho ab
μωὰβ ἐν τῷ πέραν τοῦ ἰορδάνου κατὰ ἱεριχὼ ἀπὸ ἀνα
oriēte: & tribui leui nō dedit moyses posses
τολῶν. καὶ τῇ φυλῇ λευὶ οὐκ ἔδωκεν μωυσῆς κληρονο
sionē. dn̄s deus israel ipse possessio illorū:
μίαν. κύριος ὁ θεὸς ἰσραὴλ αὐτὸς κληρονομία αὐτῶν,
quemadmodū locutus est eis.
ὃν τρόπον ἐλάλησεν αὐτοῖς. Ca. 14.

Et hi qui possederūt ex filiis israel in
Καὶ οὗτοι οἱ κατακληρονομήσαντες υἱῶν ἰσραὴλ ἐν
terra chanaā: qbus dedit possessionē eis eleazar sacerdos
γῇ χαναάν, οἷς κατεκληρονόμησεν αὐτοῖς ἐλεάζαρ ὁ ἱερεὺς
& iosue filius nun & principes familiarū tribuū fi
καὶ ἰησοῦς ὁ τοῦ ναυὴ καὶ οἱ ἄρχοντες πατριῶν φυλῶν τῶν υἱ
liorū isr̄l. per sortes possederūt: sicut preceperat dn̄s
ῶν ἰσραήλ. κατὰ κλήρους ἐκληρονόμησαν, ὃν τρόπον ἐνετείλατο κύ
in manu moysi. nouem tribubus & dimidie tribui. dedit
ἐν χειρὶ μωυσῆ ταῖς ἐννέα φυλαῖς καὶ τῷ ἡμίσει φυλῆς. ἔδωκεν
enim moyses possessionē duabus tribubus & dimidie tribui
γὰρ μωυσῆς κληρονομίαν ταῖς δύο φυλαῖς καὶ τῷ ἡμίσει φυλῆς

a trans iordanē. & leuitis nō de
ἀπὸ τοῦ πέραν τοῦ ἰορδάνου. καὶ τοῖς λευίταις οὐκ ἔ
dit sortē in ipsis: qz fuerūt filij ioseph due tri
δωκεν κλῆρον ἐν αὐτοῖς, ὅτι ἦσαν υἱοὶ ἰωσὴφ δύο φυ
bus manasse & ephraim. & nō data est pars leui
λαὶ μανασσῆ καὶ ἐφραίμ. καὶ οὐκ ἐδόθη μερὶς τοῖς λευί
tis in fra: nisi vrbes ad habitandū & suburbana
ταις ἐν τῇ γῇ, ἀλλ' ἢ πόλεις κατοικεῖν καὶ τὰ ἀφορίσματα
eorū iumētis suis: & iumēta eorū. si
αὐτῶν τοῖς κτήνεσιν αὐτῶν, καὶ τὰ κτήνη αὐτῶν. ὃν
cut preceperat dn̄s moysi ita fece
τρόπον ἐνετείλατο κύριος τῷ μωυσῇ οὕτως ἐποίη
rūt filij israel: & diuiserūt terrā. & ac
σαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ, καὶ ἐμέρισαν τὴν γῆν. καὶ προ
cesserūt filij iuda ad iosue in galgala: & lo
σῆλθοσαν υἱοὶ ἰούδα πρὸς ἰησοῦν ἐν γαλγάλοις. καὶ εἶ
cutus est ad eū chaleb filius iephone cenezeus: tu no
πεν πρὸς αὐτὸν χαλὲβ ὁ τοῦ ἰεφωνῆ κενεζαῖος, σὺ ἐ
sti verbū qd locutus est dn̄s ad moysen homi
πίστῃ τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησεν κύριος πρὸς μωυσῆν ἄνθρω
nem dei de me & te in cades barne.
πον τοῦ θεοῦ περὶ ἐμοῦ καὶ σοῦ ἐν κάδης βαρνή.
quadraginta ēm annorū erā qn̄ misit me moy
τεσσαράκοντα γὰρ ἐτῶν ἤμην ὅτε ἀπέστειλέ με μωυ
ses famulus dei de cades barne vt cōsidera
σῆς ὁ παῖς τοῦ θεοῦ ἐκ κάδης βαρνὴ κατασκοπεῦ
rem terrā. & respōderūt ei sermonē iuxta
σαι τὴν γῆν. καὶ ἀπεκρίθησαν αὐτῷ λόγον κατὰ τὸν
mētē eius. at fratres mei q̄ ascēderāt mecum
νοῦν αὐτοῦ. οἱ δὲ ἀδελφοί μου οἱ ἀναβάντες μετ' ἐμοῦ
dissoluerūt mentē ppli. ego aūt decre
μετέστησαν τὴν διάνοιαν τοῦ λαοῦ. ἐγὼ δὲ προσετέ
ui sequi dn̄m deū meū. & iurauit moy
θην ἐπακολουθῆσαι κυρίῳ τῷ θεῷ μου. καὶ ὤμοσεν μωυ
ses in die illa dicēs: qz terra ad q̄ ascē
σῆς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ λέγων, ὅτι ἡ γῆ ἐφ' ἣν ἐπέ
disti in ipsa: tibi erit in possessione & filijs
βης ἐν αὐτῇ, σοὶ ἔσται ἐν κλήρῳ καὶ τοῖς τέκνοις
tuis in eternū: qz instituī sequi
σου εἰς τὸν αἰῶνα, ὅτι προσετέθης ἐπακολουθῆσαι
post dn̄m deū meū. & nunc ecce cōcer
ὀπίσω κυρίου τοῦ θεοῦ μου. καὶ νῦν ἰδοὺ διέθρε
sit vitā mihi dn̄s sicut dixit. hic quadrage
ψέ με κύριος ὃν τρόπον εἶπεν. τοῦτο τεσσαρακο
simus & quintus annus: ex quo locutus est dn̄s ver
στὸν καὶ πέμπτον ἔτος, ἀφ' οὗ ἐλάλησε κύριος τὸ ῥῆ
bū illud ad moysen: & ambulauit israel in
μα τοῦτο πρὸς μωυσῆν, καὶ ἐπορεύθη ἰσραὴλ ἐν τῇ
deserto. & nunc ecce ego sum hodie filius octo
ἐρήμῳ. καὶ νῦν ἰδοὺ ἐγὼ εἰμι σήμερον υἱὸς ὀγδοή
ginta & quinqz annorū. adhuc sum hodie valēs vt
κοντα καὶ πέντε ἐτῶν. ἔτι εἰμὶ σήμερον ἰσχύων ὡς
qn̄ misit me moyses: eodēmō valeo nunc ad
ὅτε ἀπέστειλέ με μωυσῆς ὡσαύτως ἰσχύω νῦν εἰς
bellū egredi & ingredi. & nunc pe
τὸν πόλεμον ἐξελθεῖν καὶ εἰσελθεῖν. καὶ νῦν αἰτοῦ
to a te mōtē istū: sicut dixit dn̄s in die
μαί σε τὸ ὄρος τοῦτο, καθὰ εἶπεν κύριος ἐν τῇ ἡμέ
illa: qm̄ tu audiuisti v̄bū hoc in die
ρᾳ ἐκείνῃ, ὅτι σὺ ἀκήκοας τὸ ῥῆμα τοῦτο ἐν τῇ ἡμέ
illa. nunc aūt enachim illic sunt vrbes magne
ρᾳ ἐκείνῃ. νῦν δὲ οἱ ἐνακὶμ ἐκεῖ εἰσὶ πόλεις μεγάλαι
atqz munite. si igitur dn̄s mecum fuerit delebo
καὶ ὀχυραί. ἐὰν οὖν κύριος μετ' ἐμοῦ ᾖ ἐξολοθρεύσω
eos: sicut dixit mihi dn̄s. & benedi
αὐτούς, ὃν τρόπον εἶπέν μοι κύριος. καὶ εὐλόγη
xit eū iosue: & tradidit hebron cha
σεν αὐτὸν ἰησοῦς, καὶ ἔδωκεν τὴν χεβρὼν τῷ χα
leb filio iephone in possessionē: propter hoc fuit hebron
λὲβ υἱῷ ἰεφωνῆ ἐν κλήρῳ, διὰ τοῦτο ἐγενήθη χεβρὼν

trās iordanē possessionē absqz leuitis q nihil terre acceperūt īter fratres suos: sed ī eorū successerāt locū filii ioseph ī duas diuisi trib9 manasse & effraim: nec acceperunt leuite aliā in terra ptē nisi vrbes ad habitādū & suburbana earū ad alēda iumenta & pecora sua. Sicut p̄cepat dominus moysi: ita fecerūt filii isr̄l: & diuiserūt terrā. Accesserūt itaqz filii iuda ad iosue ī galgala locutusqz est ad eū caleph filius iephone cenezeus. Nosti qd locut9 sit dn̄s ad moysē hominem dei de me & te ī cadesbarne. Quadraginta annorū eram quando misit me moyses famulus dn̄i de cadesbarne vt considerarē terrā: nūciauiqz ei qd mihi verum videbatur. Fr̄es aūt mei qui ascēderāt mecū dissoluerūt cor ppli: & nihilominus ego secutus sum dn̄m deū meū. Iurauitqz moyses ī die illo: dicens. Terra quā calcauit pes tuus erit possessio tua & filiorū tuorū ī eternum: qa secutus es dn̄m deū meum. Concessit ergo dn̄s vitam mihi sicut pollicitus est vsqz in presentem diem. Quadraginta & quinqz anni sūt ex quo locutus est dn̄s verbū istud ad moysen qn̄ ambulabat isr̄l p solitudinem hodie octoginta quinqz annorū sū: sic valens: vt eo valebam tempore qn̄ ad explorādum missus sū: illius ī me tpis fortitudo vsqz hodie pseuerat tā ad bellandū q̄z ad gradiēdū: da ergo mihi mōtem istum quem pollicitus est dominus te quoqz audiente: in quo enachim sūt: & vrbes magne atqz munite: si forte sit dn̄s mecum & potuero delere eos sicut pmisit mihi. Bn̄dixitqz ei Iosue: & tradidit ei hebron in possessiōem: atqz ex eo fuit hebron

מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן וְלַלְוִיִּם לֹא נָתַן נַחֲלָה
בְּתוֹכָם׃ כִּי הָיוּ בְנֵי יוֹסֵף שְׁנֵי מַטּוֹת
מְנַשֶּׁה וְאֶפְרָיִם וְלֹא נָתְנוּ חֵלֶק לַלְוִיִּם
בָּאָרֶץ כִּי אִם עָרִים לָשֶׁבֶת וּמִגְרְשֵׁיהֶם
לְמִקְנֵיהֶם וּלְקִנְיָנָם׃ כַּאֲשֶׁר צִוָּה
יְהוָה אֶת מֹשֶׁה כֵּן עָשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וַיַּחְלְקוּ אֶת הָאָרֶץ׃ וַיִּגְּשׁוּ בְנֵי יְהוּדָה
אֶל יְהוֹשֻׁעַ בַּגִּלְגָּל וַיֹּאמֶר אֵלָיו כָּלֵב
בֶּן יְפֻנֶּה הַקְּנִזִּי אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת הַדָּבָר
אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה אִישׁ
הָאֱלֹהִים עַל אֹדוֹתַי וְעַל אֹדוֹתֶיךָ
בְּקָדֵשׁ בַּרְנֵעַ׃ בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה אָנֹכִי
בִּשְׁלֹחַ מֹשֶׁה עֶבֶד יְהוָה אֹתִי מִקָּדֵשׁ
בַּרְנֵעַ לְרַגֵּל אֶת הָאָרֶץ וָאָשֵׁב אֹתוֹ
דָּבָר כַּאֲשֶׁר עִם לְבָבִי׃ וְאַחַי אֲשֶׁר
עָלוּ עִמִּי הִמְסִיו אֶת לֵב הָעָם וְאָנֹכִי
מִלֵּאתִי אַחֲרֵי יְהוָה אֱלֹהָי׃ וַיִּשָּׁבַע
מֹשֶׁה בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר אִם לֹא
הָאָרֶץ אֲשֶׁר דָּרְכָה רַגְלְךָ בָּהּ לְךָ
תִהְיֶה לְנַחֲלָה וּלְבָנֶיךָ עַד עוֹלָם כִּי
מִלֵּאתָ אַחֲרֵי יְהוָה אֱלֹהָי׃ וְעַתָּה
הִנֵּה הֶחֱיָה יְהוָה אוֹתִי כַּאֲשֶׁר דִּבֵּר
זֶה אַרְבָּעִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה מֵאָז
דִּבֶּר יְהוָה אֶת הַדָּבָר הַזֶּה אֶל מֹשֶׁה
אֲשֶׁר הָלַךְ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר וְעַתָּה
הִנֵּה אָנֹכִי הַיּוֹם בֶּן חָמֵשׁ וּשְׁמוֹנִים
שָׁנָה׃ עוֹדֶנִּי הַיּוֹם חָזָק כַּאֲשֶׁר בְּיוֹם
שְׁלֹחַ אוֹתִי מֹשֶׁה כְּכֹחִי אָז וּכְכֹחִי
עָתָּה לַמִּלְחָמָה וְלָצֵאת וְלָבוֹא׃ וְעַתָּה
תְּנָה לִי אֶת הָהָר הַזֶּה אֲשֶׁר דִּבֶּר
יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא כִּי אַתָּה שָׁמַעְתָּ
בַּיּוֹם הַהוּא כִּי עֲנָקִים שָׁם וְעָרִים
גְּדֹלוֹת בְּצֻרוֹת אוּלַי יְהוָה אוֹתִי
וְהוֹרַשְׁתִּים כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה׃ וַיְבָרְכֵהוּ
יְהוֹשֻׁעַ וַיִּתֵּן אֶת חֶבְרוֹן לְכָלֵב בֶּן
יְפֻנֶּה לְנַחֲלָה׃ עַל כֵּן הָיְתָה חֶבְרוֹן

לכלב בן יפנה הקנזי לנחלה עד
היום הזה יען אשר מלא אחרי
יהוה אלהי ישראל׃ ושם חברון
לפנים קרית ארבע האדם הגדול
בענקים הוא והארץ שקטה
ממלחמה׃

Cap. xv. ויהי הגורל
למטה בני יהודה למשפחתם אל
גבול אדום מדבר צן נגבה מקצה
תימן׃ ויהי להם גבול נגב מקצה ים
המלח מן הלשן הפנה נגבה׃ ויצא
אל מנגב למעלה עקרבים ועבר צנה
ועלה מנגב לקדש ברנע ועבר חצרון
ועלה אדרה ונסב הקרקעה׃ ועבר
עצמונה ויצא נחל מצרים והיה
תצאות הגבול ימה זה יהיה לכם
גבול נגב׃ וגבול קדמה ים המלח עד
קצה הירדן וגבול לפאת צפונה
מלשון הים מקצה הירדן׃ ועלה הגבול
בית חגלה ועבר מצפון לבית הערבה
ועלה הגבול אבן בהן בן ראובן׃ ועלה
הגבול דברה מעמק עכור וצפונה
פנה אל הגלגל אשר נכח למעלה
אדמים אשר מנגב לנחל ועבר
הגבול אל מי עין שמש והיו תצאתיו
אל עין רגל׃ ועלה הגבול גיא בן
הנם אל כתף היבוסי מנגב היא
ירושלם ועלה הגבול אל ראש ההר
אשר על פני גי הנם ימה אשר בקצה
עמק רפאים צפונה׃ ותאר הגבול
מראש ההר אל מעין מי נפתוח
ויצא אל ערי הר עפרון ותאר
הגבול בעלה היא קרית יערים׃ ונסב
הגבול מבעלה ימה אל הר שעיר ועבר
אל כתף הר יערים מצפונה היא
כסלון וירד בית שמש ועבר תמנה׃
ויצא הגבול אל כתף עקרון צפונה

caleph filio iephone cenezeo vsq; in pñtē diem: quia secutus est dñm deum israel. Nomen hebron ante vocabatur cariathbarbe. Adā maximus ibi inter enachim situs est. & terra cessauit a prelijs. 15.

IGitur sors filiorum iude p cognationes suas ista fuit: a termino edom vsq; ad desertū sin: contra meridiē & vsq; ad extremā ptē australis plage. Initiū eius a sūmitate maris salsissimi: & a lingua eius que respicit meridiē. egrediturq; cōtra ascēsū scorpiōis & ptrāsibit in sina ascēditq; in cadesbarne: & puenit in esrom: ascēdēs addarā & circuiens cariathaa: atq; inde ptrāsiēs in asemōa & pueniēs ad torrētē egypti. eruntq; termini eius mare magnū. Hic erit finis meridiane plage. Ab oriēte vero erit initiū mare salsissimū vsq; ad extrema iordāis: & ea q̄ respiciūt ad aqlonē a ligua maris vsq; ad eundē iordāis fluuiū. ascēditq; termius in bethagla. Et transit ab aqlōe in betharaba: ascēdens ad lapidē boem filij rubē: & tendens vsq; ad terminos debera de valle achor cōtra aquilonē: respiciens galgalā q̄ est ex aduerso ascensionis adommin ab australi pte torrētis. transitq; aq̄s q̄ vocātur fons solis: & erūt exitus ei9 ad fontē rogel: ascēditq; p cōuallē filij ennom ex latere iebusei ad meridiē: hec est irl'em: & inde se erigēs ad verticē mōtis qui est contra gehēnō ad occidētem ī sūmitate vallis raphai cōtra aquilonem: ptrāsitq; a vertice mōtis vsq; ad fōtem aq̄ nepthoa: & puēit vsq; ad vicos mōtis ephrō: inclinaturq; ī bala qui est cariathiarim. i. vrbs siluarum: & circuit de bala contra occidentem vsq; ad mōtem seir: transitq; iuxta latus montis iarim ad aqulōem ī cheslon. & descendit ī bethsames trāsitq; ī thamna: & puenit cōtra aquilonem partis accaron ꝏꝏ

τῷ χαλὲβ τῷ τοῦ ἰεφωνὴ τοῦ κενεζαίου ἐν κλήρῳ ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας, διὰ τὸ αὐτὸν ἐπακολουθῆσαι τῷ προστάγματι κυρίου τοῦ θεοῦ ἰσραήλ. τὸ δὲ ὄνομα χεβρὼν τὸ πρότερον πόλις ἀρβὸκ μητρόπολις τῶν ἐνακὶμ αὕτη· καὶ ἡ γῆ ἐκόπασε τοῦ πολέμου.

Ca. 15.

ΘΚαὶ ἐγένετο τὰ ὅρια φυλῆς υἱῶν ἰούδα κατὰ δήμους αὐτῶν ἀπὸ τῶν ὁρίων τῆς ἰδουμαίας ἀπὸ τῆς ἐρήμου σὶν πρὸς λίβα ἕως κάδης. καὶ ἐγενήθη αὐτῶν τὰ ὅρια ἀπὸ λιβὸς ἕως μέρους θαλάσσης τῆς ἁλυκῆς ἀπὸ τῆς λοφιᾶς τῆς φερούσης ἐπὶ λίβα. καὶ διαπορεύεται ἀπέναντι τῆς προσαναβάσεως ἀκραβίν, καὶ ἐκπορεύεται σινά, καὶ ἀναβαίνει ἀπὸ λιβὸς ἐπὶ κάδης βαρνή, καὶ ἐκπορεύεται ἐσρών, καὶ προσαναβαίνει εἰς ἀδδαρά, καὶ ἐκπεριπορεύεται τὴν κατὰ δυσμὰς κάδης· καὶ πορεύεται ἐπὶ ἀσεμωνὰ καὶ διεκβαλεῖ ἕως χειμάρρου αἰγύπτου· καὶ ἔσται ἡ διέξοδος αὐτοῦ τῶν ὁρίων ἐπὶ τὴν θάλασσαν. τοῦτ' ἔστιν αὐτῶν ὅρια ἀπὸ λιβός. καὶ τὰ ὅρια ἀπὸ ἀνατολῶν πᾶσα ἡ θάλασσα ἡ ἁλυκὴ ἕως μέρους τοῦ ἰορδάνου, καὶ τὰ ὅρια αὐτῶν ἐπὶ βορρᾶν καὶ ἀπὸ τῆς λοφιᾶς τῆς θαλάσσης καὶ ἀπὸ τοῦ μέρους τοῦ ἰορδάνου ἐπιβαίνει τὰ ὅρια ἐπὶ βαιθαγλά, καὶ παραπορεύεται ἀπὸ βορρᾶ ἐπὶ βαιθαραβά, καὶ προσαναβαίνει τὰ ὅρια ἐπὶ λίθον βαιὼν υἱοῦ ῥουβήν· καὶ προσαναβαίνει τὰ ὅρια ἐπὶ τὸ δαβὲρ τῆς φάραγγος ἀχώρ, καὶ καταβαίνει ἐπὶ γαλγάλ, ἥ ἐστιν ἀπέναντι τῆς προσαβάσεως ἀδαμμίν, ἥ ἐστιν κατὰ λίβα τῇ φάραγγι· καὶ διεκβαλεῖ ἐπὶ τὸ ὕδωρ πηγῆς ἡλίου, καὶ ἔσται αὐτοῦ ἡ διέξοδος πηγὴ ῥωγήλ. καὶ ἀναβαίνει τὰ ὅρια εἰς φάραγγα υἱοῦ ἐννὸμ ἐπὶ νώτου τοῦ ἰεβοὺς ἀπὸ λιβός, αὕτη ἐστὶν ἱερουσαλήμ· καὶ διεκβάλλει τὰ ὅρια ἐπὶ κορυφὴν ὄρους ἥ ἐστιν κατὰ πρόσωπον φάραγγος ἐννὸμ πρὸς θαλάσσῃ, ἥ ἐστιν ἐκ μέρους γῆς ῥαφαῒν ἐπὶ βορρᾶ. καὶ διεκβάλλει τὸ ὅριον ἀπὸ κορυφῆς τοῦ ὄρους ἐπὶ πηγὴν ὕδατος ναφθώ, καὶ διεκβαλεῖ εἰς κώμας ὄρους ἐφρών, καὶ ἄξει τὸ ὅριον εἰς βααλά, αὕτη ἐστὶν πόλις ἰαρίμ· καὶ περιελεύσεται ὅριον ἀπὸ βααλὰ ἐπὶ θάλασσαν, καὶ παρελεύσεται εἰς ὄρος σηείρ, καὶ παρελεύσεται ἐπὶ νώτου πόλιν ἰαρὶμ ἀπὸ βορρᾶ, αὕτη ἐστὶ χασλών· καὶ καταβήσεται ἐπὶ πόλιν ἡλίου, καὶ παρελεύσεται ἐπὶ λίβα. καὶ διεκβαλεῖ τὸ ὅριον κατὰ νώτου ἀκκαρών

ἐπὶ βορρᾶν, καὶ διεκβαλεῖ τὰ ὅρια εἰς σακχαρωνά, καὶ παρελεύσεται ὄρος τῆς βααλάν, καὶ διεκβαλεῖ ἐπὶ ἰαμνά, καὶ ἔσται ἡ διέξοδος τῶν ὁρίων ἐπὶ θάλασσαν· καὶ τὰ ὅρια αὐτῶν ἀπὸ θαλάσσης ἡ θάλασσα ἡ μεγάλη ὁρίζει. ταῦτα τὰ ὅρια υἱῶν ἰούδα κύκλῳ κατὰ δήμους αὐτῶν. καὶ τῷ χαλὲβ υἱῷ ἰεφωνὴ ἔδωκεν μερίδα ἐν μέσῳ υἱῶν ἰούδα διὰ προστάγματος τοῦ θεοῦ· καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ἰησοῦς τὴν πόλιν ἀρβὸκ μητρόπολιν ἐνάκ, αὕτη ἐστὶ χεβρών. καὶ ἐξωλόθρευσεν ἐκεῖθεν χαλὲβ υἱὸς ἰεφωνὴ τοὺς τρεῖς υἱοὺς ἐνὰκ τὸν σουσὶ καὶ τὸν ἀχιμὰν καὶ τὸν θαλβαί, γεννήματα τοῦ ἐνάκ. καὶ ἀνέβη ἐκεῖθεν χαλὲβ ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας δαβίρ, τὸ δὲ ὄνομα δαβὶρ τὸ πρότερον πόλις γραμμάτων. καὶ εἶπε χαλέβ, ὃς ἐὰν λάβῃ τὴν πόλιν τῶν γραμμάτων καὶ κυριεύσῃ αὐτῆς, δώσω αὐτῷ τὴν ἀχσὰν θυγατέρα μου εἰς γυναῖκα. καὶ ἔλαβεν αὐτὴν γοθονιὴλ υἱὸς κενὲζ ἀδελφὸς χαλὲβ ὁ νεώτερος· καὶ ἔδωκεν αὐτῷ τὴν ἀχσὰν θυγατέρα αὐτοῦ αὐτῷ γυναῖκα. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐκπορεύεσθαι αὐτήν, καὶ συνεβουλεύσατο αὐτῷ λέγουσα, αἰτήσομαι τὸν πατέρα μου ἀγρόν, καὶ ἐβόησεν ἀπὸ τοῦ ὄνου. καὶ εἶπεν χαλέβ, τί ἐστί σοι; καὶ εἶπεν αὐτῷ, δός μοι εὐλογίαν, ὅτι εἰς γῆν ναγὲβ δέδωκάς με, δός μοι τὴν γωλαθμαΐμ. καὶ ἔδωκεν αὐτῇ χαλὲβ τὴν γωλαθμαΐμ τὴν ἄνω καὶ τὴν γωλὰθ τὴν κάτω. αὕτη ἡ κληρονομία φυλῆς υἱῶν ἰούδα κατὰ δήμους αὐτῶν. ἐγενήθησαν δὲ πόλεις αὐτῶν πόλεις πρὸς τῇ φυλῇ υἱῶν ἰούδα ἐφ' ὁρίων ἐδὼμ ἐπὶ τῆς ἐρήμου καβσεὴλ καὶ ἔδερ καὶ ἰαγούρ, καὶ κινὰ καὶ διμωνὰ καὶ ἀδαδά, καὶ κέδες καὶ ἀσὼρ καὶ ἰεθνάν, ζὶφ καὶ τέλεμ καὶ βαλώθ, ἀσὼρ τὴν καινὴν καὶ αἱ πόλεις ἐσρών, αὕτη ἐστὶν ἀσώρ, ἀμὰμ καὶ σαμὰ καὶ μωλαδά, καὶ ἀσαρσουὰλ καὶ ἀσεργαδδὰ καὶ ἀσεμὼν καὶ βηθφελὲθ καὶ βηρσαβεὲ καὶ βιζιωθία, καὶ βααλὰ καὶ αὐὶμ καὶ ἀσέμ, καὶ ἐλθωλὰδ καὶ χασὶλ καὶ ἑρμά, καὶ σικελὲθ καὶ μεδημενὰ καὶ σανσαννά, καὶ λαβαὼθ καὶ σελεὶμ καὶ ἀὶν καὶ ῥεμμών, πᾶσαι αἱ πόλεις εἴκοσι καὶ ἐννέα, καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν. ἐν τῇ πεδινῇ ἀσθαὼλ καὶ σαραὰ καὶ ἀσνά, καὶ ζανὼ καὶ ἠγονὶμ ταφφουὰ καὶ τὴν ἠναΐμ, καὶ ἰεριμοὺθ καὶ ἀδαλάμ ꝏꝏꝏꝏ

ex latere: inclinaturq; secrona & transit ꝏꝏ montē balaa: puēitq; in iebneel: ꝏꝏꝏꝏ & magni maris contra occidentem fine cōcluditur. Hi sunt termini filiorum iuda per circuitū ī cognationib9 suis. Caleph vero filio iephone dedit ptē ī medio filiorum iuda: sicut preceperat ei dñs: cariatharbe patris ꝏꝏꝏ enach: ipsa est hebrō. deleuitq; ex ea caleph tres filios enach: sesai ꝏꝏꝏꝏ ꝏꝏꝏꝏ & hayma: & tholmai de stirpe enach ꝏꝏꝏ atq; inde cōscendēs venit ad hītatores dabir q̄ prius vocabatur cariathsepher. i. ciuitas lrārum. Dixitq; caleph. Qui pcusserit cariathsepher & cepit eam: dabo ei axā filiā meā vxorē. Cepitq; eā othoniel fili9 cenez frat caleph iunior: deditq; ei axā filiā suā vxorē. Qui cū pgerēt sil: suasa est a viro suo: vt peteret a patre suo agrū suspirauitq; vt sedebat ī asino. Cui caleph quid habes īquit. At illa rñdit. Da mihi bñdictionē. Terrā australē & arētē dedisti mihi: iūge & irriguā. Dedit itaq; ei caleph irriguū supius & inferius. Hec ē possessio tribus filiorū iuda p cōgnationes suas. erātq; cīitates ab extremis ptib9 filiorū iuda iuxta terminos edō a meridie: cabseel et eder & iagur et cina & dimōa & adada et cedes et asor et iethan zipth: telē et baloth asor noua & carioth: iesrō hec ē assor: omam same & meloda ꝏꝏꝏ et asergadda: et essemoth et bethseleth et asersual et bersabee. et baziothia et baala ꝏꝏꝏ et humesē et heltholad et exul et sarma ꝏꝏꝏ et sicelech et medema et sesenna lebaoth & seli et aherēmō: oēs ciuitates viginti ꝏꝏꝏ nouē & ville earum. In cāpestrib9 vero estaol & sarea et asena et azone et enganim et ꝏꝏꝏꝏ taphua & enaym et hierimoth et adulam ꝏꝏꝏ

צפונה ותאר הגבול שכרונה ועבר
הר הבעלה ויצא יבנאל והיו תצאות
הגבול ימה׃ וגבול ים הימה הגדול
וגבול זה גבול בני יהודה סביב
למשפחתם׃ ולכלב בן יפנה נתן
חלק בתוך בני יהודה אל פי יהוה
ליהושע את קרית ארבע אבי
הענק היא חברון׃ וירש משם כלב
את שלושה בני הענק את ששי
ואת אחימן ואת תלמי ילידי הענק׃
ויעל משם אל ישבי דבר ושם דבר
לפנים קרית ספר׃ ויאמר כלב אשר
יכה את קרית ספר ולכדה ונתתי
לו את עכסה בתי לאשה׃ וילכדה
עתניאל בן קנז אחי כלב ויתן לו את
עכסה בתו לאשה׃ ויהי בבואה
ותסיתהו לשאול מאת אביה שדה
ותצנח מעל החמור ויאמר לה כלב
מה לך׃ ותאמר תנה לי ברכה כי ארץ
הנגב נתתני ונתתה לי גלת מים
ויתן לה את גלת עליות ואת גלת
תחתיות׃ זאת נחלת מטה בני יהודה
למשפחתם׃ ויהיו הערים מקצה
למטה בני יהודה אל גבול אדום בנגבה
קבצאל ועדר ויגור׃ וקינה ודימונה
ועדעדה׃ וקדש וחצור ויתנן׃ זיף
וטלם ובעלות׃ וחצור חדתה וקריות
חצרון היא חצור׃ אמם ושמע ומולדה׃
וחצר גדה וחשמון ובית פלט׃ וחצר
שועל ובאר שבע ובזיותיה׃ בעלה
ועיים ועצם׃ ואלתולד וכסיל וחרמה׃
וצקלג ומדמנה וסנסנה׃ ולבאות
ושלחים ועין ורמון כל ערים עשרים
ותשע וחצריהן׃ בשפלה אשתאול
וצרעה ואשנה׃ וזנוח ועין
גנים תפוח והעינם׃ ירמות ועדלם

שוכה ועזקה ושערים ועדיתים
והגדרה וגדרתים ערים ארבע
עשרה וחצריהן: צנן וחדשה ומגדל
גד: ודלען והמצפה ויקתאל: לכיש
ובצקת ועגלון: וכבון ולחמס וכתליש:
וגדרות בית דגון ונעמה ומקדה
ערים שש עשרה וחצריהן: לבנה
ועתר ועשן: ויפתח ואשנה ונציב:
וקעילה ואכזיב ומראשה ערים
תשע וחצריהן: עקרון ובנתיה
וחצריה: מעקרון וימה כל אשר על
יד אשדוד וחצריהן: אשדוד בנתיה
וחצריה עזה בנתיה וחצריה עד
נחל מצרים והים הגדול וגבול:
ובהר שמיר ויתיר ושוכה: ודנה וקרית
סנה היא דבר: וענב ואשתמה
וענים: וגשן וחלן וגלה ערים
אחת עשרה וחצריהן: ארב ורומה
ואשען: וינום ובית תפוח ואפקה:
וחמטה וקרית ארבע היא חברון
וציער ערים תשע וחצריהן: מעון
כרמל וזיף ויוטה: ויזרעאל ויקדעם
וזנוח: הקין גבעה ותמנה ערים
עשר וחצריהן: חלחול בית צור
וגדור: ומערת ובית ענות ואלתקן
ערים שש וחצריהן: קרית בעל
היא קרית יערים והרבה ערים
שתים וחצריהן: במדבר בית
הערבה מדין וסככה: והנבשן ועיר
המלח ועין גדי ערים שש וחצריהן:
ואת היבוסי יושבי ירושלם לא
יכלו בני יהודה להורישם וישב
היבוסי את בני יהודה בירושלם
עד היום הזה:

Cap. xvi. ויצא
הגורל לבני יוסף מירדן יריחו
למי יריחו מזרחה המדבר עלה

Margin: ארבע, גדל, עיר, בעל, דבר, ישב, ירש, גבל, זרח

socho & azecha et sarī et adythaym et gedera et giderothaim: vrbes q̄tuordecim et ville earū. Sanā & adasa et magdalgad deleā et masepha et iecthel lachis & baschat et eglō tebbō et leemes et cethis et giderothe et bethdagō et neama et maceda ciuitates sedecī et ville earū. Labana et ether & asā iepta et esna et nesib et ceyla et achzib et maresa: ciuitates nouē et ville earū. Accarō cum vicis et villulis suis. Ab accarō vsq; ad mare oīa que vergūt ad azotū et viculos ei9. Azot9 cū vicis et villulis suis. Gaza cū vicis et villulis suis vsq; ad torrentē egypti: et mare magnū terminus ei9: et ī mōte samir et iether et socho et edēna cariatsenna: hec est dabir: anab et histemo et anym gosen et olō et gylo: ciuitates vndecī et ville earū. Arab et roma et esaan et ianū et bethasua & afeca et athmatha et cariatharbe: hec est hebron et sior ciuitates nouem et ville earū. maon & charmel et ziph et iothe et iezrael et iucadam et zanoe accaym gabaa et thāna: ciuitates decē et ville earū. Alul et bethsor et gedor mareth et bethanoth et helthecen ciuitates sex et ville earum. Cariathbaal: hec ē cariathiarī vrbs siluarū et arebba: ciuitates due et ville earū. In deserto betharaba meddin et sacha & nebsan ciuitas salis: & engaddi: ciuitates sex & ville earum. Iebuseum autē hītatorem hierl'em non potuerūt filii iuda delere: hauitauitq; iebuseus cū filiis iuda in hirusalem vsq; in presentem diē.

Cecidit quoq; .16. sors filiorū ioseph a iordane cōtra hiericho et ad aquas ei9 ab oriēte solitudo q̄ ascēdit

⁊ socho ⁊ azecha: ⁊ sarim ⁊ adithaim ⁊
καὶ σωχὼ καὶ ἀζηκά, καὶ σεβαρὶμ καὶ ἀγεθαὶμ καὶ
gedera: ⁊ suburbana eius: vrbes quattuor de
γαδιρά, καὶ ἐπαύλεις αὐτῆς, πόλεις τεσσαρεσκαί-
cim: ⁊ ville eaꝝ. sanam ⁊ adasa ⁊
δεκα, καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν. σεννὰμ καὶ ἀδασὰ καὶ
magdalgad: ⁊ delean ⁊ masepha ⁊ iectel ⁊
μαγδαλγάδ, καὶ δαλλὰν καὶ μασηφὰ καὶ ἰεχθαὴλ καὶ
lachis ⁊ baschar ⁊ eglon: ⁊ tebbon ⁊ lee
λαχὶς καὶ βασεχὰθ καὶ ἀγλών, καὶ χαββὼ καὶ λαμ-
mes ⁊ chethlis: ⁊ gaderoth ⁊ bethdagon ⁊ nea
μὰς καὶ καθαλίς, καὶ γαδηρὼθ καὶ βηθδαγὼν καὶ νο-
ma ⁊ maceda: ciuitates sedecim: ⁊ ville ea
μὰ καὶ μακηδά, πόλεις δεκαέξ, καὶ αἱ κῶμαι αὐ-
rū: labana ⁊ ather ⁊ asan ⁊ iephta ⁊ asna
τῶν. λεβνὰ καὶ ἀθὲρ καὶ ἀσάν, καὶ ἰεφθὰ καὶ ἀσαννὰ
⁊ nesib: ⁊ ceila ⁊ achzib ⁊ maresa: ciui
καὶ νεσείβ, καὶ κεϊλὰ καὶ ἀχζὶβ καὶ μαρησά, πό-
tates nouem: ⁊ ville eaꝝ. accaron ⁊ ville e-
λεις ἐννέα, καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν. ἀκκαρὼν καὶ αἱ κῶμαι αὐ-
ius ⁊ suburbana eius. ab accaron ⁊ vsq; ad ma
τῆς καὶ ἐπαύλεις αὐτῆς. ἀπὸ ἀκκαρὼν καὶ εἰς θά-
re iemnath: ⁊ oēs q̄cūq; sunt prope es
λασσαν ἰεμνάθ, καὶ πᾶσαι ὅσαι εἰσὶν πλησίον ἀσ-
dod ⁊ vici eaꝝ. esdoth ⁊ vici eius
δὼδ καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν. ἐσδὼθ καὶ αἱ κῶμαι αὐτῆς
⁊ suburbana eius. gaza: ⁊ ville eius ⁊
καὶ αἱ ἐπαύλεις αὐτῆς. γαζὶ, καὶ αἱ κῶμαι αὐτῆς καὶ
suburbana eius vsq; ad torrētē egypti: ⁊
αἱ ἐπαύλεις αὐτῆς ἕως τοῦ χειμάῤῥου αἰγύπτου, καὶ
mare magnū terminat. ⁊ in mōtana samir
ἡ θάλασσα ἡ μεγάλη διορίζει. καὶ ἐν τῇ ὀρεινῇ σαμὶρ
⁊ iecther ⁊ socho: ⁊ edenna ⁊ vrbs litterarū.
καὶ ἰεθὲρ καὶ σωχά, καὶ ῥεννὰ καὶ πόλις γραμμάτων.
hec est dabir ⁊ anab ⁊ histemo ⁊ anim: ⁊
αὕτη ἐστὶν δαβὶρ καὶ ἀνὰβ καὶ ἀσθεμὼ καὶ ἀνίμ, καὶ
gosen ⁊ olon ⁊ gilo: ciuitates vndecim: ⁊
γοσὸμ καὶ χιλοῦν καὶ γιλώ, πόλεις ἕνδεκα, καὶ αἱ
ville eaꝝ. arab ⁊ roma ⁊ esan: ⁊ ianum
κῶμαι αὐτῶν. ἐρὲβ καὶ ῥουμὰ καὶ ἐσάν, καὶ ἰανοὺμ
bethafua ⁊ afeca ⁊ amatha: ⁊ vrbes ar
βηθφουὲ καὶ ἀφακὰ καὶ ἀμματά, καὶ πόλεις ἀρ-
be. hec est ebron ⁊ sior ciuitates nouem ⁊
βαί. αὕτη ἐστὶν χεβρὼν καὶ σιώρ πόλεις ἐννέα καὶ
suburbana eaꝝ. maon ⁊ charmel ⁊ ziph ⁊ io
αἱ ἐπαύλεις αὐτῶν. μαὼν καὶ χερμὲλ καὶ ζὶφ καὶ ἰετ-
the: ⁊ iezrael ⁊ iedaā ⁊ zanoe acain ⁊
τά, καὶ ἰεζραὲλ καὶ ἰεκδαὰμ καὶ ζανουὰ ἔκεν καὶ
gabaa ⁊ thamna: vrbes decem ⁊ ville eaꝝ.
γαβαὰ καὶ θαμνά, πόλεις δέκα καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν.
alul ⁊ bethsor ⁊ gedor: mareth ⁊ bethanoth ⁊ bel
ἀλουὲ καὶ βεθσοὺρ καὶ γεδώρ, μααρὼθ καὶ βηθανὼθ καὶ ἐλ-
thecen: ciuitates sex ⁊ ville eaꝝ. cariabaal hec
θεκέν, πόλεις ἓξ καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν. καριαθβαὰλ αὕτη
vrbs iarim ⁊ arebba: vrbes due ⁊ ville
πόλις ἰαρὶμ καὶ ἀρεμβά, πόλεις δύο καὶ αἱ ἐπαύλεις
eaꝝ. in deserto betharaba. meddin sacha ⁊ neb
αὐτῶν. ἐν τῇ ἐρήμῳ βηθαραβά. μαδδὶν χαχὰ καὶ νεβ-
san: ⁊ ciuitates salis ⁊ engaddi: vrbes sex
σάν, καὶ αἱ πόλεις τῶν ἁλῶν καὶ ἐγγαδδί, πόλεις ἓξ
⁊ ville eaꝝ. ⁊ iebuseus habitabat in hieru
καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν. καὶ ὁ ἰεβουσαῖος κατῴκει ἐν ἱερου-
salem: ⁊ nō potuerūt filij iuda delere
σαλήμ, καὶ οὐκ ἐδυνήθησαν οἱ υἱοὶ ἰούδα ἀπολέσαι
eos: ⁊ habitauit iebuseus cum filijs iu
αὐτούς, καὶ κατῴκησεν ὁ ἰεβουσαῖος μετὰ τῶν υἱῶν ἰού-
da in hierusalem vsq; ad diē hanc.
δα ἐν ἱερουσαλὴμ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. **Ca. 16.**

Et fuerūt termini filioꝝ ioseph ab iordane
Καὶ ἐγένετο τὰ ὅρια υἱῶν ἰωσὴφ ἀπὸ τοῦ ἰορδάνου
cōtra hiericho ab oriēte desertū: ⁊ ascēdēt
κατὰ ἱεριχὼ ἀπὸ ἀνατολῶν τὴν ἔρημον, καὶ ἀναβήσεται

de hiericho in mōtana in bethel. ⁊ egredietur de
ἀπὸ ἱεριχὼ εἰς τὴν ὀρεινὴν εἰς βαιθήλ. καὶ ἐξελεύσεται ἀπὸ
bethel in luzam: ⁊ trāsibit ad terminos archiatha
βαιθὴλ εἰς λουζά, καὶ παρελεύσεται ἐπὶ τὰ ὅρια τοῦ ἀρχιατα-
roth. ⁊ perueniēt vsq; ad mare in terminos hieph
ρώθ. καὶ διελεύσεται ἐπὶ τὴν θάλασσαν ἐπὶ τὰ ὅρια τοῦ ἰεφλη-
leti vsq; ad terminos bethorō que infra ⁊ vsq; ad gazer: ⁊ erit
τὶ ἕως τῶν ὁρίων βαιθωρὼν τὴν κάτω καὶ ἕως γαζέρ, καὶ ἔσται
exitus eoꝝ in mare. ⁊ possederūt filij
ἡ διέξοδος αὐτῶν ἐπὶ τὴν θάλασσαν. καὶ ἐκληρονόμησαν οἱ υἱοὶ
ioseph manasses ⁊ ephraim. ⁊ fuerūt termini filioꝝ ephraī
ἰωσὴφ μανασσῆς καὶ ἐφραίμ. καὶ ἐγενήθη ὅρια υἱῶν ἐφραὶμ
per ppl'os suos: ⁊ fuerūt termini possessionis eo-
κατὰ δήμους αὐτῶν, καὶ ἐγενήθη τὰ ὅρια τῆς κληρονομίας αὐ-
rū ab oriēte ataroth addar vsq; bethorō que supra. ⁊
τῶν ἀπὸ ἀνατολῶν ἀταρὼθ ἀδὰρ ἕως βηθωρὼν τὴν ἄνω. καὶ
peruenīēt termini ad mare in machmetath ab aqui
διελεύσεται τὰ ὅρια ἐπὶ τὴν θάλασσαν εἰς μαχθὼθ ἀπὸ βοῤ-
lone: ⁊ preteribit terminus ad oriētē in thanathselo:
ῥᾶ, καὶ παρελεύσεται τὸ ὅριον ἐπ' ἀνατολὰς εἰς θηναθασηλώ,
⁊ pertrāsibit ipse ab oriēte in ianocha. ⁊ des
καὶ παρελεύσεται αὐτὸ ἀπὸ ἀνατολῶν εἰς ἰανάχω. καὶ κατα-
cendet ab ianocha in atharoth ⁊ ville eaꝝ: ⁊ in
βήσεται ἀπὸ ἰανωχὰ εἰς ἀταρὼθ καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν, καὶ εἰς
naaratha: ⁊ perueniet ad hiericho: ⁊ egredietur ad ior
ναραθά, καὶ ἐλεύσεται ἐπὶ ἱεριχώ, καὶ διεκβαλεῖ ἐπὶ τὸν ἰορ-
danē. ⁊ a thaphua ptrāsibūt termini vsq; ad mare ad
δάνην. καὶ ἀπὸ θαπφουὲ πορεύσεται τὰ ὅρια ἐπὶ θάλασσαν ἐπὶ
torrentē cana: ⁊ erit exitus eius ad mare.
χειμάῤῥουν καγά, καὶ ἔσται ἡ διέξοδος αὐτοῦ ἐπὶ θάλασσαν.
hec possessio tribus filioꝝ ephraim per ppl'os suos.
αὕτη ἡ κληρονομία φυλῆς υἱῶν ἐφραὶμ κατὰ δήμους αὐτῶν.
⁊ vrbes separate filijs ephraim in mediū
καὶ αἱ πόλεις αἱ ἀφορισθεῖσαι τοῖς υἱοῖς ἐφραὶμ ἀναμέσον
possessiōis filioꝝ manasse: oēs vrbes ⁊ vil
τῆς κληρονομίας υἱῶν μανασσῆ, πᾶσαι αἱ πόλεις καὶ αἱ κῶ-
le eaꝝ. ⁊ nō deleuit ephraim chananeū
μαι αὐτῶν. καὶ οὐκ ἀπώλεσεν ἐφραὶμ τὸν χαναναῖον τὸν
habitātem gazer: ⁊ habitabat chananeus in ephraī
κατοικοῦντα γαζέρ, καὶ κατῴκει ὁ χαναναῖος ἐν ἐφραὶμ
vsq; ad diē hanc: ⁊ fuerūt tributarij serui.
ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης, καὶ ἐγένοντο ὑπόφοροι δοῦλοι. **Ca. 17**

Et fuerūt termini tribus manasse: qm̄ hic pri-
Καὶ ἐγένετο τὰ ὅρια φυλῆς μανασσῆ, ὅτι οὗτος πρω-
mogenitus ioseph: machir primogenito manasse
τότοκος τῷ ἰωσήφ, τῷ μαχεὶρ πρωτοτόκῳ μανασσῆ
patri galaad. ipse em̄ vir pugnator in gala
πατρὶ γαλαάδ ἦν. αὐτὸς γὰρ ἀνὴρ πολεμιστὴς ἐν τῇ γαλα-
ad ⁊ in basan. ⁊ fuit filijs ma-
αδίτιδι καὶ ἐν τῇ βασανίτιδι. καὶ ἐγενήθη τοῖς υἱοῖς μα-
nasse reliquis per ppl'os suos filijs abiezer
νασσῆ τοῖς λοιποῖς κατὰ δήμους αὐτῶν τοῖς υἱοῖς ἀβιέζερ
⁊ filijs helech ⁊ filijs hesriel ⁊ filijs sy-
καὶ τοῖς υἱοῖς ἐλὲκ καὶ τοῖς υἱοῖς ἐσριὴλ καὶ τοῖς υἱοῖς συ-
chem ⁊ filij epher ⁊ filijs semida. hi fi
χὲμ καὶ τοῖς υἱοῖς ἐφὲρ καὶ τοῖς υἱοῖς σεμιδαέ. οὗτοι υἱ-
lij manasse filijs ioseph mares per ppl'os suos. ⁊
οὶ μανασσῆ υἱοῦ ἰωσὴφ οἱ ἄρσενες κατὰ δήμους αὐτῶν. καὶ
salphaad filio epher filij galaad filij machir filij ma
τῷ σαλπαὰδ υἱῷ ἐφὲρ υἱοῦ γαλαὰδ υἱοῦ μαχεὶρ υἱοῦ μα-
nasse nō erant ei filij sed filie. ⁊ hec
νασσῆ οὐκ ἦσαν αὐτῷ υἱοὶ ἀλλὰ θυγατέρες. καὶ ταῦτα τὰ
noia filiaꝝ salphaad maala ⁊ noa ⁊
ὀνόματα τῶν θυγατέρων σαλπαὰδ μααλὰ καὶ νουὰ καὶ
egla ⁊ melcha ⁊ thersa. ⁊ steterūt corā elea
ἐγλὰ καὶ μελχὰ καὶ θερσά. καὶ ἔστησαν ἐναντίον ἐλεά-
zar sacerdote ⁊ corā iosue filio nun ⁊ co-
ζαρ τοῦ ἱερέως καὶ ἐναντίον ἰησοῦ υἱοῦ ναυῆ καὶ ἐναν-
ram principibus dicētes: deus precepit per ma
τίον τῶν ἀρχόντων λέγουσαι, ὁ θεὸς ἐνετείλατο διὰ χει-
nū moysi vt det nobis possessionē in medio
ρὸς μωυσῆ δοῦναι ἡμῖν κληρονομίαν ἐν μέσῳ τῶν

de hiericho ad montē bethel et egreditur de bethel luzā: trāsitq; terminū archiatharoth et descēdit ad occidentē iuxta terminū iefleti vsq; ad termios bethorō iferioris et gazer: finiunturq; regiones eius mari magno: possederūtq; filii ioseph manasses et effraī. Et fact9 est terminus filiorū effraī p cognationes suas: et possessio earū cōtra orientē astaroth addar vsq; bethorō superiorē: egrediunturq; confinia in mare. Machmetath vero aqlonem respicit et circuit termios contra orientē in thanathselo: et ptrāsit ab oriente ianoe: descēditq; de iāoe in atharoth et noaratha et puenit ī hiericho: egrediturq; ad iordanē: de taphua ptransit contra mare ī vallē arundineti: suntq; egressus ei9 ī mare salsissimū. Hec ē possessio tribus filiorū effraī p familias suas. Vrbesque separate sūt filiis effraī ī medio possessiōis filiorū manasse et ville earū. Et nō iterfecerūt filii effraī chananeū qui hītabat ī gazer: hītauitq; cananeus ī medio effraī vsq; ī diē hāc tributarius. 17.

Cecidit aūt sors tribui manasse: ipse em̄ ē primogenitus ioseph: machir primogenito manasse prī galaad q fuit vir pugnator: habuitq; possessionem galaad et basā et reliqs filiorū manasse iuxta familias suas filiis abiezer & filiis helech & filiis hesrihel & filiis siche & filiis epher & filiis semida. Isti sūt filii manasse filii ioseph: mares p cognationes suas. Salphaad vero filio epher filii galaad filii machir filii manasse nō erāt filii sed sole filie: quarū ista sūt nomina maala & noa & egla & melcha & thersa. Veneruntq; in cōspectu eleazari sacerdotis & iosue filii nūn & pricipū dicētes. Dn̄s p̄cepit p manū moysi ut daretur nobis possessio in medio

מיריחו בהר בית אל: ויצא מבית אל
לוזה ועבר אל גבול הארכי עטרות:
וירד ימה אל גבול היפלטי עד
גבול בית חרון תחתון ועד גזר והיו
תצאתו ימה: וינחלו בני יוסף מנשה
ואפרים: ויהי גבול בני אפרים
למשפחתם ויהי גבול נחלתם
מזרחה עטרות אדר עד בית חורון
עליון: ויצא הגבול הימה המכמתת
מצפון ונסב הגבול מזרחה תאנת
שלה ועבר אותו ממזרח ינוחה:
וירד מינוחה עטרות ונערתה ופגע
ביריחו ויצא הירדן: מתפוח ילך
הגבול ימה נחל קנה והיו תוצאתיו
הימה זאת נחלת מטה בני אפרים
למשפחתם: והערים המבדלות לבני
אפרים בתוך נחלת בני מנשה כל
הערים וחצריהן: ולא הורישו את
הכנעני היושב בגזר וישב הכנעני
בקרב אפרים עד היום הזה ויהי
למס עבד: ויהי הגורל

Cap. xvij.

למטה מנשה כי הוא בכור יוסף
למכיר בכור מנשה אבי הגלעד כי
הוא היה איש מלחמה ויהי לו הגלעד
והבשן: ויהי לבני מנשה הנותרים
למשפחתם לבני אביעזר ולבני
חלק ולבני אשריאל ולבני שכם
ולבני חפר ולבני שמידע אלה בני
מנשה בן יוסף הזכרים למשפחתם:
ולצלפחד בן חפר בן גלעד בן מכיר
בן מנשה לא היו לו בנים כי אם
בנות ואלה שמות בנתיו מחלה ונעה
חגלה מלכה ותרצה: ותקרבנה
לפני אלעזר הכהן ולפני יהושע בן
נון ולפני הנשיאים לאמר יהוה צוה
את משה לתת לנו נחלה בתוך

Margin: גבל, היה, יצא, נחל, שפחה, עלה, סבב, נטה, עיר, בדל, ירש, גרל, בכר, לחם, יתר, היה, בנה, קרב, פנה, נשא, נתן

אחינו ויתן להם אל פי יהוה נחלה
בתוך אחי אביהן: ויפלו חבלי מנשה
עשרה לבד מארץ הגלעד והבשן
אשר מעבר לירדן: כי בנות מנשה
נחלו נחלה בתוך בניו וארץ הגלעד
היתה לבני מנשה הנותרים: ויהי
גבול מנשה מאשר המכמתת אשר
על פני שכם והלך הגבול אל הימין
אל ישבי עין תפוח: למנשה היתה
ארץ תפוח ותפוח אל גבול מנשה
לבני אפרים: וירד הגבול נחל קנה
נגבה לנחל ערים האלה לאפרים
בתוך ערי מנשה וגבול מנשה מצפון
לנחל ויהי תצאתיו הימה: נגבה
לאפרים וצפונה למנשה ויהי הים
גבולו ובאשר יפגעון מצפון וביששכר
ממזרח: ויהי למנשה ביששכר
ובאשר בית שאן ובנותיה ויבלעם
ובנותיה ואת ישבי דאר ובנותיה
וישבי עין דר ובנותיה וישבי תענך
ובנותיה וישבי מגדו ובנותיה שלשת
הנפת: ולא יכלו בני מנשה להוריש
את הערים האלה ויואל הכנעני
לשבת בארץ הזאת: ויהי כי חזקו
בני ישראל ויתנו את הכנעני למס
והורש לא הורישו: וידברו בני
יוסף את יהושע לאמר מדוע
נתתה לי נחלה גורל אחד וחבל אחד
ואני עם רב עד אשר עד כה ברכני
יהוה: ויאמר אליהם יהושע אם עם
רב אתה עלה לך היערה ובראת לך
שם בארץ הפרזי והרפאים כי
אץ לך הר אפרים: ויאמרו
בני יוסף לא ימצא לנו ההר ורכב
ברזל בכל הכנעני הישב בארץ
העמק לאשר בבית שאן ובנותיה

fratrū nr̄orū. Deditq̄ iuxta impiū dñi possessionē in medio terrarum pr̄is earū: & ceciderūt funiculi manasse decē: absq̄ terra galaad & basā trās iordanē. Filie enim manasse possederūt hereditatē in medio filiorū ei⁹. Terra autē galaad cecidit ī sorte filiorū manasse q reliqui erāt. Fuitq̄ terminus manasse ab aser machmata q respicit sichē et egreditur ad dexteram iuxta hitatores fontis taphue. Etenī in sorte manasse ceciderat terra taphue q ē iuxta terminos manasse filiorū effrai. Descēditq̄ terminus vallis harūdineti in meridie torrētis citatū effrai: q̄ in medio sūt vrbiū manasse. Terminus manasse ab aqlone torrētis & exit⁹ eius pgit ad mare: ita vt possessio effrai sit ab austro & ab aquilōe manasse: vt vtrāq̄ claudat mare: & coniugātur sibi i tribu aser ab aquilōe: & in tribu ysachar ab oriēte. Fuitq̄ hereditas manasse in ysachar & i aser: bersan & viculi ei⁹ & iebblaā cū viculis suis: & hitatores dor cū oppidis suis hitatores quoq̄ ēdor cū viculis suis: similiter q̄ hitatores thenac cū viculis suis & habitatores mageddo cū viculis suis: & tertia pars vrbis nophech. Nec potuerūt filii manasse has ciuitates subuertere: sed cepit chananeus hitare ī terra sua. Postq̄ autē cōualuerunt filii israel subiecerūt chananeos & fecerūt sibi tributarios nec interfecerūt eos. Locutiq̄ sunt filii ioseph ad iosue: & dixerūt. Quare dedisti mihi terrā ī possessionē sortis et funiculi vnius: cū sim tāte multitudinis & benedixerit mihi dñs. Ad quos iosue ait. Si ppl's multus es: ascēde in syluā: & succide tibi spacia in terra pherezei & raphaim: quia angusta ē tibi possessio mōtis effraim. Cui rñderūt filii ioseph. Nō poterimus ad mōtana cōscendere cū ferreis currib⁹ vtātur chananei qui ha

bitāt ī terra cāpestri: in q̄ site sūt bersā cum viculis suis: & iezrael mediam possidēs vallē. Dixit q̄ iosue ad domum ioseph & effraim & manasse. Ppl's multus es & magne fortitudis: nō habebis sortem vnā: sed trāsibis ad montē: & succides ∞∞∞∞∞∞ tibi atq̄ purgabis ad hitandū spacia & poteris vltra pcedere cū subuerteris chananeūquē dicis ferreos hr̄e curr⁹ et ēe fortissimū. 18.

Congregatiq̄ sunt oēs filii isrl' ī sylo: ibiq̄ fixerūt tabernaculū testimonii: & fuit eis terra subiecta. Remāserāt aūt filiorū isrl' septē trib⁹: q̄ necdum accepant possessiões suas. Ad quos iosue ait. Vsq̄ quo marcetis ignauia: & non intratis ad possidendam terram quam dominus deus prm vrorū dedit vobis. Eligite de singulis tribubus ternos viros vt mittā eos: & pergant atq̄ circumeant terrā: & describāt eam iuxta nūerū vniuscuiusq̄ multitudinis: referātq̄ ad me qd̄ descripserint. Diuidite vobis terrā ī septē partes. Iudas sit ī terminis suis ab australi plaga & domus ioseph ab aquilōe. mediā inter hos terrā ī septem ptes describite: et huc vēietis ad me: vt corā dño deo vr̄o mittā vobis hic sortē: qa nō ē ī ter vos ps leuitarū: sed sacerdotiū domini est eorū hereditas. Gad āt & rubē & dimidia trib⁹ manasse iā accepāt possessiones suas trans iordanē ad orientalem plagā: qs dedit eis moyses famulus dñi. Cūq̄ surrexissēt viri vt pgerēt ad describēdā terrā precepit eis iosue: dicens. Circuite terrā & describite eā: ac reuertimini ad me: vt hic corā dño deo vr̄o in sylo mittā vobis sortē. Itaq̄ prexerūt & lustrātes eā ī septem ptes diuiserūt scribētes ī volumie reuersiq̄ sūt ad Iosue in castra sylo. Qui ∞∞

ולאשר בעמק יזרעאל: ויאמר
יהושע אל בית יוסף לאפרים
ולמנשה לאמר עם רב אתה וכח
גדול לך לא יהיה לך גורל אחד:
כי הר יהיה לך כי יער הוא ובראתו
והיה לך תצאתיו כי תוריש את
הכנעני כי רכב ברזל לו כי חזק הוא:

cap. xviij.

ויקהלו כל עדת בני
ישראל שלה וישכינו שם את
אהל מועד והארץ נכבשה לפניהם:
ויותרו בבני ישראל אשר לא חלקו
את נחלתם שבעה שבטים: ויאמר
יהושע אל בני ישראל עד אנה
אתם מתרפים לבוא לרשת את
הארץ אשר נתן לכם יהוה אלהי
אבותיכם: הבו לכם שלשה אנשים
לשבט ואשלחם ויקמו ויתהלכו
בארץ ויכתבו אותה לפי נחלתם
ויבאו אלי: והתחלקו אתה לשבעה
חלקים יהודה יעמד על גבולו מנגב
ובית יוסף יעמדו על גבולם מצפון:
ואתם תכתבו את הארץ שבעה חלקים
והבאתם אלי הנה וירית לכם גורל
פה לפני יהוה אלהינו: כי אין חלק
ללוים בקרבכם כי כהנת יהוה
נחלתו וגד וראובן וחצי שבט
המנשה לקחו נחלתם מעבר לירדן
מזרחה אשר נתן להם משה עבד
יהוה: ויקמו האנשים וילכו ויצו
יהושע את ההלכים לכתב את הארץ
לאמר לכו והתהלכו בארץ וכתבו
אותה ושובו אלי ופה אשליך לכם
גורל לפני יהוה בשלה: וילכו
האנשים ויעברו בארץ ויכתבוה
לערים לשבעה חלקים על ספר
ויבאו אל יהושע אל המחנה שלה:

וישלך להם יהושע גורל בשלה
לפני יהוה ויחלק שם יהושע את — חלק
הארץ לבני ישראל כמחלקתם׃
ויעל גורל מטה בני בנימן למשפחתם — עלה שפחה
ויצא גבול גורלם בין בני יהודה ובין — גבל
בני יוסף׃ ויהי להם הגבול לפאת — היה פאה
צפונה מן הירדן ועלה הגבול אל
כתף יריחו מצפון ועלה בהר ימה
והיה תצאתיו מדברה בית און׃ — יצא דבר
ועבר משם הגבול לוזה אל כתף
לוזה נגבה היא בית אל וירד הגבול
עטרות אדר על ההר אשר מנגב
לבית חרון תחתון׃ ותאר הגבול ונסב — סבב
לפאת ים נגבה מן ההר אשר על
פני בית חורון נגבה והיו תצאתיו — פנה
אל קרית בעל היא קרית יערים
עיר בני יהודה זאת פאת ים׃ ופאת
נגבה מקצה קרית יערים ויצא
הגבול ימה ויצא אל מעין מי נפתוח׃ — עין
וירד הגבול אל קצה ההר אשר
על פני גי בן הנם אשר בעמק — גיא
רפאים צפונה וירד גי הנם אל כתף
היבוסי נגבה וירד עין רגל׃ ותאר
מצפון ויצא עין שמש ויצא אל — צפן
גלילות אשר נכח מעלה אדמים — גלל נכח
וירד אבן בהן בן ראובן׃ ועבר אל
כתף מול הערבה צפונה וירד
הערבתה׃ ועבר הגבול אל כתף בית
חגלה צפונה והיה תצאות הגבול אל
לשון ים המלח צפונה אל קצה — לשן
הירדן נגבה זה גבול נגב׃ והירדן
יגבל אתו לפאת קדמה זאת נחלת — גבל פאה
בני בנימן לגבולתיה סביב למשפחתם׃ — סבב שפחה
והיו הערים למטה בני בנימן — היה עיר
למשפחותיהם יריחו ובית חגלה — נטה
ועמק קציץ׃ ובית הערבה וצמרים

misit sortes corã dño i sylo diuisitq; terram filiis isrl' in septem partes. Et ascendit sors prima filiorum beniamin p familias suas: vt possiderẽt terrã iter filios iuda et filios ioseph. Fuitq; terminꝰ eorũ contra aquilonẽ a iordãe: pergens iuxta latus hiericho septentrionalis plage. & inde cõtra occidẽtẽ ad mõtana cõscẽdẽs & pueniẽs ad solitudinẽ bethauen atq; ptrãsiẽs iuxta luzã ad meridiẽ: ipa est bethel: descẽditq; in astaroth addar i mõtẽ qui est ad meridiem bethorõ inferioris: & iclinatur circuens cõtra mare ad meridiẽ montis qui respicit bethorõ cõtra africum. Sũtq; exitus eius in cariathbaal: que vocatur & cariathiarim vrbẽ filiorũ iuda. Hec est plaga cõtra mare ad occidẽtẽ. A meridie aũt ex pte carathiarĩ egreditur terminꝰ cõtra mare: et pueit vsq; ad fõtẽ aq̃rũ nepthoa. Descẽditq; i partẽ mõtis qui respicit vallẽ filiorum ennõ: et est cõtra septẽtrionalẽ plagã in extrema parte vallis raphaim. Descẽditq; i gehennõ id est vallis ennom iuxta latus iebusei ad austrũ & peruenit ad fõtem rogel transiens ad aquilonem: & egrediens ad ensemes id est fontem solis et ptrãsit vsq; ad tumulos qui sũt e regiõe ascẽsus adõmi: descenditq; habenboen id est lapidem boẽ filii ruben et ptrãsit ex latere aquilonis ad cãpestria: descenditq; i planitiẽ: & ptergreditur cõtra aquilonẽ bethagla: sũtq; exitus eius cõtra linguã maris salsissimi ab aq̃lõe in fine iordãis ad australẽ plagã q est terminus illius ab oriente. Hec est possessio filiorũ beniamĩ p terminos suos i circuitu & familias suas. Fuẽrtq; ciuitates eiꝰ hiericho et bethagla et vallis casis betharaba et sa

intecit eis iosue sortem in sylo corã dño: τ
ἐνέβαλεν αὐτοῖς ἰησοῦς κλῆρον ἐν σηλὼ ἔναντι κυρίου, καὶ
diuisit illic iosue terrã filiis israel per parti-
ἐμέρισεν ἐκεῖ ἰησοῦς τὴν γῆν τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ κατὰ μερι-
tiões eoꝝ: τ ascẽdit sors tribus filioꝝ beniamĩ
σμοὺς αὐτῶν, καὶ ἐξῆλθεν ὁ κλῆρος φυλῆς υἱῶν βενιαμὶν
prima per pp̃los suos. τ exierũt termini sortis
πρῶτος κατὰ δήμους αὐτῶν. καὶ ἐξῆλθεν ὅρια τοῦ κλήρου
eoꝝ inter filios iuda τ inter filios ioseph. τ
αὐτῶν ἀναμέσον υἱῶν ἰούδα καὶ ἀναμέσον υἱῶν ἰωσήφ. καὶ
fuerũt eoꝝ termini ab aquilone ab iordane: as
ἐγενήθη αὐτῶν τὰ ὅρια ἀπὸ βορρᾶ ἀπὸ τοῦ ἰορδάνου, προ-
cendent termini iuxta dorsũ hiericho ad boreã: τ
σαναβήσεται τὰ ὅρια κατὰ νώτου ἱεριχὼ ἐπὶ βορρᾶν, καὶ
ascẽdet ad mõtẽ in mare: τ erit exi
ἀναβήσεται ἐπὶ τὸ ὄρος ἐπὶ τὴν θάλασσαν, καὶ ἔσται ἡ διέξο-
tus eius solitudo bethauẽ. τ ptrãsibũt il
δος αὐτοῦ ἡ μαδβαρῖτις βαιθαυν. καὶ διελεύσεται ἐκεῖ-
linc termini luza ab austro: hec est bethel. τ des
θεν τὰ ὅρια λουζὰ ἀπὸ λιβός, αὐτή ἐστιν βαιθήλ. καὶ κατα-
cendẽt termini ataroth addar in mõtanã q̃ est ad
βήσεται τὰ ὅρια ἀταρὼθ ἐδδὰρ ἐπὶ τὴν ὀρεινὴν ἥ ἐστιν πρὸς
austrũ bethorõ inferior. τ pertrãsibũt termini τ cir
λίβα βαιθωρὼν ἡ κάτω. καὶ διελεύσεται τὰ ὅρια καὶ περι-
cuibũt in partẽ aspiciẽtẽ q̃d ad mare
ελεύσεται ἐπὶ τὸ μέρος τὸ βλέπον τὸ παρὰ θάλασσαν
ab austro a mõte in faciẽ bethorõ meridiẽ.
ἀπὸ λιβὸς ἀπὸ τοῦ ὄρους ἐπὶ πρόσωπον βαιθωρὼν λίβα.
τ erit exitus eius in cariath baal: hec est ca-
καὶ ἔσται ἡ διέξοδος αὐτοῦ εἰς καριὼθ βαάλ, αὕτη ἐστὶν κα-
riathiarim: vrbs filioꝝ iuda: hec est pars que
ριαθαρίμ, πόλις υἱῶν ἰούδα, τοῦτό ἐστιν τὸ μέρος τὸ
ad mare: τ pars q̃ ad austrũ a parte ca
πρὸς θάλασσαν, καὶ μέρος τὸ πρὸς λίβα ἀπὸ μέρους κα-
riathbaal. τ ptransibũt in gasen: τ egredientur in
ριαθβαάλ. καὶ διελεύσεται εἰς γασὶν, καὶ ἐξελεύσεται ἐπὶ
fontẽ aque nepthoa. τ descẽdẽt termini i par-
πηγὴν ὕδατος ναφθώ. καὶ καταβήσεται τὰ ὅρια ἐπὶ μέ-
te mõtis q̃ est e regione silue filii ennõ q̃d
ρους τοῦ ὄρους ὅ ἐστιν κατὰ πρόσωπον νάπης υἱοῦ ἐννὸμ ὅ
est ex parte vallis raphaim a septẽtrione: τ descẽdẽt
ἐστιν ἐκ μέρους ἐμεκραφαῒμ ἀπὸ βορρᾶ, καὶ καταβήσεται
in gehennon in dorsum iebus ab austro. τ perue
ἐπὶ γαιεννὰμ ἐπὶ νώτου ἰεβοῦς ἀπὸ λιβός. καὶ καταβή-
niẽt ad fontem rogel: τ ptrãsibũt in aquilonẽ: τ per
σεται ἐπὶ πηγὴν ῥωγήλ, καὶ διεκβαλεῖ ἐπὶ βορρᾶν, καὶ διε-
trãsibũt ad fontem sameo: τ pertrãsibũt ad gali
λεύσεται ἐπὶ πηγὴν σαμές, καὶ παρελεύσεται ἐπὶ γαλι-
loth: q̃ est e regione ad ascensum adõmim. τ des
λὼθ, ἥ ἐστιν ἀπέναντι πρὸς ἀνάβασιν ἐδωμίμ. καὶ κα-
cendẽt ad lapidẽ boen filioꝝ rubẽ. τ pertrãsibũt
ταβήσεται ἐπὶ λίθον βαὼν υἱῶν ῥουβήν. καὶ διελεύσεται
per dorsũ betharaba ab aquilone: τ descendẽt
κατὰ νώτου βαιθαραβὰ ἀπὸ βορρᾶ, καὶ καταβήσεται
in araba. τ pertrãsibũt ad termĩos in dorsum be
ἐπὶ ἀραβά. καὶ παρελεύσεται ἐπὶ τὰ ὅρια ἐπὶ νώτου βη-
thagla ab aquilone: τ erit exitus terminoꝝ in col
θαγλὰ ἀπὸ βορρᾶ, καὶ ἔσται ἡ διέξοδος τῶν ὁρίων ἐπὶ λο-
lem maris salis ab aquilone in partẽ
φιὰν τῆς θαλάσσης τῶν ἁλῶν ἀπὸ βορρᾶ εἰς μέρος τοῦ
iordanis ab austro. hi termini sunt ab austro: τ
ἰορδάνου ἀπὸ λιβός. ταῦτα τὰ ὅριά ἐστιν ἀπὸ λιβός, καὶ
iordanis disterminabit illũ a pte ab oriente. hec pos
ὁ ἰορδάνης ὁριεῖ αὐτὸ ἀπὸ μέρους ἀπ' ἀνατολῶν. αὕτη ἡ κλη-
sessio filioꝝ beniamin termini eius in circuitu per po
ρονομία υἱῶν βενιαμὶν τὰ ὅρια αὐτῆς κύκλῳ κατὰ δή-
pulos suos. τ fuerunt vrbes tribus filioꝝ
μους αὐτῶν. καὶ ἐγενήθησαν αἱ πόλεις τῆς φυλῆς τῶν υἱῶν
beniamin per pp̃los suos hiericho τ bethagla τ
βενιαμὶν κατὰ δήμους αὐτῶν ἱεριχὼ καὶ βηθαγλὰ καὶ
vallis casis τ betharaba τ samarim
ἐμεκκασὶς καὶ βαιθαραβὰ καὶ σαμαρίμ

A

C

D

τ bethel: τ auim τ aphra τ aphara: τ capharammona
καὶ βηθήλ, καὶ αὶιμ καὶ ἀφρὰ καὶ ἀφαρά, καὶ καφαραμμωνὰ
τ aphni τ gabaa: ciuitates duodecim τ ville eaꝝ.
καὶ τὴν ἀφνὶ καὶ γαβαά, πόλεις δώδεκα καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν.
gabaon τ rama τ beroth: τ massepha τ cephira τ mas
γεβαὼν καὶ ῥαμὰ καὶ βηρώθ, καὶ μασσηφὰ καὶ κεφιρὰ καὶ μασ-
sa: τ recen τ terphel τ therala: τ selaelaph τ iebus:
σά, καὶ ῥεκὲν καὶ ἰερφὴλ καὶ θεραλά, καὶ σηλαελὰφ καὶ ἰεβοῦς,
hec est hierusalem: τ gabaoth τ vrbs iarim: tre
αὕτη ἐστὶν ἱερουσαλήμ, καὶ γαβαὼθ καὶ πόλις ἰαρίμ, τρεῖς-
decim τ ville eaꝝ. hec possessio filioꝝ benia
καίδεκα καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν. αὕτη ἡ κληρονομία υἱῶν βενια-
min per populos suos.
μὶν κατὰ δήμους αὐτῶν.

Ca. 19.

E τ egressa ẽ sors sc̃da symeon
Καὶ ἐξῆλθεν ὁ κλῆρος ὁ δεύτερος τῷ συμεὼν τῇ
tribui filioꝝ symeon per populos suos: τ fuit
φυλῇ υἱῶν συμεὼν κατὰ δήμους αὐτῶν, καὶ ἐγενήθη ἡ
hereditas eoꝝ in medio possessionũ filioꝝ iuda. τ fu-
κληρονομία αὐτῶν ἀναμέσον κλήρων υἱῶν ἰούδα. καὶ ἐγε-
it eis possessio bersabee τ sabe τ mola
νήθη αὐτοῖς ὁ κλῆρος βηρσαβεὲ καὶ σαβὲ καὶ μωλα-
da: τ asersual τ bola τ iasom τ eltho-
δά, καὶ ἀρσεσουλὰ καὶ βωλὰ καὶ ἰασὸμ καὶ ἐλθου-
lad τ bathul τ erma: τ siceleg τ bethamar
λάδ καὶ βαθουλ καὶ ἑρμά, καὶ σικελὰγ καὶ βηθαμαρ-
chaboth τ asersusim τ bethlebaoth: τ agri
χαβὼθ καὶ ἀσερσουσὶμ καὶ βηθλεβαώθ, καὶ οἱ ἀγροὶ
eoꝝ vrbes tredecim: τ ville eaꝝ. ain
αὐτῶν πόλεις τρεισκαίδεκα καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν. αἴν
τ remmon. τ ether τ asan ciuitates quattuor τ vil
καὶ ῥεμμὼν. καὶ ἐθὲρ καὶ ἀσάν πόλεις τέσσαρες καὶ αἱ κῶ-
le eaꝝ. τ oẽs viculi per circuitũ vrbi
μαι αὐτῶν. καὶ πᾶσαι αἱ ἐπαύλεις περικύκλῳ τῶν πόλε-
um istaꝝ vsq; ad baalath berrathmoth euntiũ cõtra au
ων τούτων ἕως βααλὰθ βηρραθμὼθ πορευομένων κατὰ λί-
strũ. hec hereditas tribus filioꝝ symeon per populos
βα. αὕτη ἡ κληρονομία φυλῆς υἱῶν συμεὼν κατὰ δήμους
suos. a possessione iuda possessio tribus
αὐτῶν. ἀπὸ τοῦ κλήρου τοῦ ἰούδα ἡ κληρονομία φυλῆς
filioꝝ symeon: q̃m fuit pars filioꝝ iuda maior q̃
υἱῶν συμεών, ὅτι ἐγενήθη ἡ μερὶς υἱῶν ἰούδα μείζων τῆς
eoꝝ: τ possederũt filii symeon in medio
αὐτῶν, καὶ ἐκληρονόμησαν οἱ υἱοὶ συμεὼν ἐν μέσῳ τοῦ
hereditatis eoꝝ. τ exiuit sors tertia za
κλήρου αὐτῶν. καὶ ἐξῆλθεν ὁ κλῆρος ὁ τρίτος τῷ ζα-
bulon per populos suos: erũt termini posse
βουλὼν κατὰ δήμους αὐτῶν, ἔσται τὰ ὅρια τῆς κλη-
ssionis eoꝝ vsq; ad sarid. τ ascẽdunt
ρονομίας αὐτῶν ἕως σαρίδ. καὶ προσαναβαίνει τὰ
termini eoꝝ in mare τ marala: τ cõgregabitur i
ὅρια αὐτῶν εἰς θάλασσαν καὶ μαραλά, καὶ συνάξει ἐπὶ
dabasthe: τ occurrent in vallẽ que est
δαβασθέ, καὶ ἀπαντήσει εἰς τὴν φάραγγα ἥ ἐστιν
contra iecnam. τ reuertersũt de sarid
κατὰ πρόσωπον ἰεκνάμ. καὶ ἀνέστρεψαν ἀπὸ σαρίδ
e regione ab oriente sames in terminos cha
ἐξ ἐναντίας ἀπ' ἀνατολῶν σαμὲς ἐπὶ τὰ ὅρια χα-
sellaththabor: τ pertrãsibũt vsq; dabrath: τ as
σελλαθθαβώρ, καὶ διελεύσεται ἐπὶ δαβρὰθ, καὶ προ-
cendent cõtra iaphphie. τ illinc circuibũt
σαναβήσεται ἐπὶ ἰαφφιέ. καὶ ἐκεῖθεν περιελεύσεται
e regione ad orientẽ in gethaepher τ sin: τ
ἐξ ἐναντίας ἐπ' ἀνατολὰς ἐπὶ γεθαεφὲρ καὶ σίν, καὶ
egredietur in remmona amathar anoa. τ cir
διελεύσεται ἐπὶ ῥεμμωνὰ ἀμαθὰρ ἀνουά. καὶ περι-
cuibunt termini ad aquilonẽ ad anathon: τ erit
ελεύσεται ὅρια ἐπὶ βορρᾶν ἐπὶ ἀναθών, καὶ ἔσται ἡ
egressus eoꝝ in gai iephthael.
διέξοδος αὐτῶν ἐπὶ γαῒ ἰεφθαήλ.

marim & bethel et auim et affara et offera villa hemona et ofni et gabee ciuitates duodecim & ville earũ. Gabaõ et rama et beroth & mesphe et caphara et amosa et recẽ iarpheel et tharela et sela heleph et iebus que est hierusalẽ gabaad et cariath ciuitates quattuordecim et ville eaꝝ. Hec est possessio filioꝝ bẽiamĩ iuxta familias suas. 19.

Et egressa ẽ sors secunda filiorum symeon p cognatiões suas: fuitq; hereditas eoꝝ in medio possessiõis filiorũ iuda: bersabee et sabee et molada et asersual baala et asẽ et heltholad bethularma et siccelech et bethmarchaboth et asersua et bethlebaoth et sarohẽ: ciuitates tredecim et ville eaꝝ. Aym et rẽmon et athar et asã ciuitates quattuor et ville earũ. Oẽs viculi p circuitum vrbiũ istarũ vsq; ad baalad bercameth contra australẽ plagã. Hec ẽ hereditas filioꝝ symeon iuxta cognatiões suas i possessione et funiculo filioꝝ iuda: quia maior erat. Et idcirco filii symeõ possederunt i medio hereditatis eiꝰ. Ceciditq; sors tertia filiorũ zabulon p cõgnatiões suas: & factꝰ ẽ terminꝰ possessionis filioꝝ zabulon vsq; sarith. Ascẽditq; de mari & medalaa: & peruenit i debbaseth vsq; ad torrentẽ q ẽ cõtra iecconã: et reuertitur de sarith cõtra orientẽ i fine ceseleth thabor: & egreditur ad dabereth: ascẽditq; cõtra iasie: & ide ptrãsit vsq; ad orietalẽ plagã gethefer & thacasi: & egreditur in rẽmon amphar & noa: & circuit ad aquilonem & nathan. Sũtq; egressus eiꝰ vallis ieptahel

ובית אל׃ והעוים והפרה ועפרה׃
וכפר העמנה והעפני וגבע ערים
שתים עשרה וחצריהן׃ גבעון והרמה
ובארות׃ והמצפה והכפירה והמצה׃
ורקם וירפאל ותראלה׃ וצלע האלף
והיבוסי היא ירושלם גבעת קרית
ערים ארבע עשרה וחצריהן זאת — רבע
נחלת בני בנימן למשפחתם׃
ויצא הגורל השני

Cap. xix.

לשמעון למטה בני שמעון — גרל שנה
למשפחותם ויהי נחלתם בתוך — היה
נחלת בני יהודה׃ ויהי להם
בנחלתם באר שבע ושבע ומולדה׃
וחצר שועל ובלה ועצם׃ ואלתולד
ובתול וחרמה׃ וצקלג ובית
המרכבות וחצר סוסה׃ ובית לבאות
ושרוחן ערים שלש עשרה — עיר
וחצריהן׃ עין רמון ועתר ועשן ערים
ארבע וחצריהן׃ וכל החצרים אשר — רבע
סביבות הערים האלה עד בעלת — סבב
באר ראמת נגב זאת נחלת מטה — נטה
בני שמעון למשפחתם׃ מחבל בני — שפחה
יהודה נחלת בני שמעון כי היה
חלק בני יהודה רב מהם וינחלו — רבב נחל
בני שמעון בתוך נחלתם׃ ויעל — עלה
הגורל השלישי לבני זבולן — גרל שלש
למשפחתם ויהי גבול נחלתם עד — היה
שריד׃ ועלה גבולם לימה ומרעלה — גבל
ופגע בדבשת ופגע אל הנחל אשר
על פני יקנעם׃ ושב משריד קדמה — פנה שוב
מזרח השמש על גבול כסלת תבר — זרח
ויצא אל הדברת ועלה יפיע׃
ומשם עבר קדמה מזרחה גתה
חפר עתה קצין ויצא רמון המתאר
הנעה׃ ונסב אתו הגבול מצפון — סבב
חנתן והיו תצאתיו גי יפתח אל׃ — צפן היה יצא

וקטת ונהלל ושמרון וידאלה ובית
לחם ערים שתים עשרה וחצריהן׃
זאת נחלת בני זבולן למשפחתם
הערים האלה וחצריהן׃ ליששכר
יצא הגורל הרביעי לבני יששכר
למשפחתם׃ ויהי גבולם יזרעאלה
והכסולת ושונם׃ וחפרים ושיאן
ואנחרת׃ והרבית וקשיון ואבץ׃
ורמת ועין גנים ועין חדה ובית
פצץ׃ ופגע הגבול בתבור ושחצימה
ובית שמש והיו תצאות גבולם
הירדן ערים שש עשרה וחצריהן׃
זאת נחלת מטה בני יששכר
למשפחתם הערים וחצריהן׃ ויצא
הגורל החמישי למטה בני אשר
למשפחותם׃ ויהי גבולם חלקת
וחלי ובטן ואכשף׃ ואלמלך ועמעד
ומשאל ופגע בכרמל הימה ובשיחור
לבנת׃ ושב מזרח השמש בית דגן
ופגע בזבולן ובגי יפתח אל צפונה
בית העמק ונעיאל ויצא אל כבול
משמאל׃ ועברן ורחב וחמון וקנה
עד צידון רבה׃ ושב הגבול הרמה
ועד עיר מבצר צר ושב הגבול
חסה והיו תצאתיו הימה מחבל
אכזיבה׃ ועמה ואפק ורחב ערים
עשרים ושתים וחצריהן׃ זאת נחלת
מטה בני אשר למשפחתם הערים
האלה וחצריהן׃ לבני נפתלי יצא
הגורל הששי לבני נפתלי למשפחתם׃
ויהי גבולם מחלף מאלון בצעננים
ואדמי הנקב ויבנאל עד לקום
ויהי תצאתיו הירדן׃ ושב הגבול
ימה אזנות תבור ויצא משם
חקקה ופגע בזבולן מנגב ובאשר
פגע מים וביהודה הירדן מזרח

& cathethet & naalol & semron & iedaba & bethleē: ciuitates duodecim & ville earum. Hec est hereditas tribus filiorum zabulō p cognationes suas: vrbes & viculi earum. Issachar egressa est sors quarta p cognationes suas: fuitq3 eius hereditas iezrahel & casaloth & sunem & effraim & senon & naaroth & raboth & cesien & haemes & rameth & engānim & henadda & bethfeses: & peruenit terminus eius vsq3 thabor & sesuna & bethsemes. eruntq3 exitus eius iordanis: ciuitates sedecim & ville earum. Hec est possessio filiorum isachar p cognatiōes suas: vrbes & viculi earū. Ceciditq3 sors quīta tribui filiorum aser p cognatiōes suas. fuitq3 terminus eorū alchat & cali & bethē & axab & elmelech & amaad & messal: & puenit vsq3 ad carmelū maris & sior & labanath: ac reuertitur cōtra orientem bethdagon: & pertransit vsq3 zabulō & vallē iepthahel cōtra aquilonem in bethemech & neiel. egredieturq3 ad leuam cabul & acrā & roob & amō & chana vsq3 ad sidonē magnā. reuertiturq3 in horma vsq3 ad ciuitatē munitissimā tyrū & vsq3 osam: eruntq3 exitus eius in mare de funiculo aczība & amma & afeg & roob: ciuitates viginti due & ville earū. Hec ē possessio filiorū aser p cognatiōes suas: vrbesq3 & viculi earū. Filiorū neptalim sexta sors cecidit p familias suas: & cepit terminus de beleb & helō sannanim: & adami q̄ est neceb & iebnahel vsq3 lecum: & egressus eorū vsq3 ad iordanē: reuerliturq3 terminus contra occidētē & azanoth thabor: atq3 inde egreditur in vcuca & ptrāsit in zabulō cōtra meridiē & in aser cōtra occidētē & in iuda ad iordanem cōtra ortum

τ cottath τ naalol τ femron τ iedala τ be-
καὶ κοττὰθ καὶ νααλὼλ καὶ σεμρὼν καὶ ἰεδαλὰ καὶ βη-
thleem: ciuitates duodecim τ ville eay. hec he
θλεέμ, πόλεις δώδεκα καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν. αὕτη ἡ κλη-
reditas tribus filioy zabulon per pplos suos:
ρονομία φυλῆς υἱῶν ζαβουλὼν κατὰ δήμους αὐτῶν, αἱ
vrbes he τ ville eay. τ issachar e-
πόλεις αὗται καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν. καὶ τῷ ἰσσάχαρ ἐξ-
gressa est sors quarta filijs issachar per co
ῆλθεν ὁ κλῆρος ὁ τέταρτος τοῖς υἱοῖς ἰσσάχαρ κατὰ συγ-
gnationē suas. τ fuerūt termini eoy iezrahel τ cha-
γένειαν αὐτῶν. καὶ ἐγενήθη τὰ ὅρια αὐτῶν ἰζραὴλ καὶ αχα-
seloth τ sunem τ epharem τ seon τ anereth: τ
σελὼθ καὶ συνὴμ καὶ ἀφαρὲμ καὶ σηὼν καὶ ἀνερέθ, καὶ
raboth τ cesion τ abebes τ ramoth τ enganim:
ῥαβὼθ καὶ κεσιὼν καὶ ἀεβὴς καὶ ῥαμὰθ καὶ ἐνγαννίμ,
τ annada τ bethphases: τ applicabūt termini in ta-
καὶ ἀναδὰ καὶ βηθφασῆς. καὶ συνάψει τὰ ὅρια ἐπὶ τα-
bor τ in sasima τ bethsamis: τ erit exitus
βὼρ καὶ ἐπὶ σασιμὰ καὶ βηθσαμίς, καὶ ἔσται ἡ διέξοδος
terminoy eoy iordanis: vrbes sedecim τ vil
τῶν ὁρίων αὐτῶν ὁ ἰορδάνης, πόλεις ἑκκαίδεκα καὶ αἱ κῶ-
le eay: hec possessio tribus filioy issachar per
μαι αὐτῶν. αὕτη ἡ κληρονομία φυλῆς υἱῶν ἰσσάχαρ κατὰ
populos: τ vrbes τ ville eay.
δήμους, καὶ αἱ πόλεις καὶ αἱ ἐπαύλεις αὐτῶν.
τ exiuit sors quinta tribui filioy aser
καὶ ἐξῆλθεν ὁ κλῆρος πέμπτος τῇ φυλῇ υἱῶν ἀσὴρ
per populos suos: τ fuerūt termini eoy eleath τ
κατὰ δήμους αὐτῶν, καὶ ἐγενήθη τὰ ὅρια αὐτῶν ἐλκὰθ καὶ
ali τ bethen τ achasaph: τ elmelech τ amaad τ
ἀλὶ καὶ βεθὲν καὶ ἀχασάφ, καὶ ἐλμέλεχ καὶ ἀμαὰδ καὶ
masal: τ puenient ad carmelū per mare τ
μασάλ, καὶ συνάψει τῷ καρμήλῳ κατὰ θάλασσαν καὶ τῷ
syor τ labanath. reuertetur ab oriente solis τ
σιὼρ καὶ λαβανάθ. ἐπιστρέψει ἀπ' ἀνατολῶν ἡλίου καὶ
bethdagon: τ perueniet ad zabulon τ in guephthael
βηθδαγών, καὶ συνάψει τῷ ζαβουλὼν καὶ ἐν γαιφθαὴλ
contra aquilonē bethaemec τ nael: τ egredietur ad
κατὰ βορρᾶν βηθαεμὲκ καὶ ναιήλ, καὶ ἐλεύσεται εἰς
chobol a sinistris: τ achran τ roob τ amon τ
χοβὼλ ἀπὸ ἀριστερῶν, καὶ ἀχρὰν καὶ ῥοὼβ καὶ ἀμὼν καὶ
cane vsq3 ad sidonē magnā. τ conuertent termini in
κανὰ ἕως σιδῶνος τῆς μεγάλης. καὶ ἀναστρέψει τὰ ὅρια εἰς
rama τ vsq3 ad ciuitatē munitionis tyrioy: τ con
ῥαμὰ καὶ ἕως πόλεως ὀχυρώματος τῶν τυρίων, καὶ ἀναστρέ-
uertēt termini in osa: τ erit exitus eius ma
ψει τὰ ὅρια ἐπὶ ὡσά, καὶ ἔσται ἡ διέξοδος αὐτοῦ ἡ θάλασ-
re: τ erit a funiculo achazib τ amma τ
σα, καὶ ἔσται ἀπὸ τοῦ χοινίσματος ἀχαζὶβ καὶ ἀμμὰ καὶ
aphec τ roob: ciuitates viginti due τ ville eay.
ἀφὲκ καὶ ῥαὸβ, πόλεις εἰκοσιδύο καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν.
hec possessio tribus filioy aser per populos suos:
αὕτη ἡ κληρονομία φυλῆς υἱῶν ἀσὴρ κατὰ δήμους αὐτῶν,
vrbes eoy τ ville eay. τ exiuit
αἱ πόλεις αὐτῶν καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν. καὶ ἐξῆλθε τῷ
nephtali sors sexta filijs nephtali per po
νεφθαλὶ ὁ κλῆρος ὁ ἕκτος τοῖς υἱοῖς νεφθαλὶ κατὰ δή-
pulos suos. τ fuerūt termini eoy meeleph τ olan
μους αὐτῶν. καὶ ἐγενήθη τὰ ὅρια αὐτῶν μεελὲφ καὶ ὠλὰν
seenanim τ ademmi anneceb τ iabniel vsq3 ad lacum:
σεενανὶμ καὶ ἀδεμμὶ ἀννεκὲβ καὶ ἰαβνιὴλ ἕως λακούμ,
τ fuerūt exitus eoy iordanis. τ cōuertētur
καὶ ἐγενήθησαν αἱ διέξοδοι αὐτῶν ὁ ἰορδάνης. καὶ ἐπιστρέψει
termini in mare aznoth thabor: τ egredietur il
τὰ ὅρια εἰς θάλασσαν ἀζνὼθ θαβώρ, καὶ διελεύσεται ἐκεῖ-
linc in icoc: τ applicabūt zabulon a me
θεν εἰς ἰκώκ, καὶ συνάψει τῷ ζαβουλὼν ἀπὸ νό-
ridie: τ asser pueniet ad mare: τ iu
του, καὶ ἀσὴρ συνάψει κατὰ θάλασσαν, καὶ ἰού-
da iordanis ab oriente
δα ὁ ἰορδάνης ἀπ' ἀνατολῶν

solis: τ vrbes munite tyrioy. tyrus τ am
ἡλίου; καὶ αἱ πόλεις τειχήρεις τῶν τυρίων. τύρος καὶ ἀμ-
math τ rechath τ chenereth: τ adami τ rama τ asor τ
μὰθ καὶ ῥακκὰθ καὶ χενερέθ, καὶ ἀδαμὶ καὶ ῥαμὰ καὶ ἀσὼρ καὶ
cedes τ edrai τ fons asor τ ieron. τ magdaliel:
κεδὲς καὶ ἀδραῒ καὶ πηγὴ ἀσὼρ καὶ ἰερών. καὶ μαγδαλιήλ,
horem τ bethanath τ bethsames vrbes decē τ nouē τ
ὡρὰμ καὶ βηθανὰθ καὶ βηθσαμὶς πόλεις δέκα καὶ ἐννέα καὶ
ville eay. hec possessio trib9 filioy nephtali
αἱ ἐπαύλεις αὐτῶν. αὕτη ἡ κληρονομία φυλῆς υἱῶν νεφθαλὶ
per cognationē suā: τ vrbes τ ville ea-
κατὰ συγγένειαν αὐτῶν, καὶ αἱ πόλεις καὶ αἱ ἐπαύλεις αὐ-
rū. τ tribui filioy dan per pplos suos egressa ē
τῶν. καὶ τῇ φυλῇ υἱῶν δὰν κατὰ δήμους αὐτῶν ἐξῆλθεν ὁ
sors septima: τ fuerūt termini possessionis eoy
κλῆρος ὁ ἕβδομος, καὶ ἐγενήθη τὰ ὅρια κληρονομίας αὐτῶν
saraa τ esthaol vrbs sames τ selebin τ elon
σαραὰ καὶ ἐσθαὸλ πόλις σαμὲς καὶ σααλαβὶν καὶ ἰλών,
τ iethla τ iolon: τ themna τ accaron: τ eltheco
καὶ ἰεθλὰ καὶ ἰαλών, καὶ θαμνὰ καὶ ἀκκαρών, καὶ ἐλθεκὼ
τ gabathon τ baaloth: τ iud τ banebarac τ
καὶ γαβαθὼν καὶ βααλὼθ, καὶ ἰοὺδ καὶ βανηβαρὰκ καὶ
gethremmon: τ a mari hieracon τ hereccō finiu
γεθρεμμών, καὶ ἀπὸ θαλάσσης ἱερακὼν καὶ ἠρεκκὼν ὅριον
prope ioppem. τ exiuit terminus filioy dan. τ iue-
πλησίον ἰόππης. καὶ ἐξῆλθεν τὸ ὅριον υἱῶν δάν. καὶ ἐπο-
runt filij dan τ pugnauerūt cōtra lesen: τ accepe
ρεύθησαν οἱ υἱοὶ δὰν καὶ ἐπολέμησαν τὴν λεσέν, καὶ κατελά-
runt eam: τ percusserūt eam in ore gladij:
βοντο αὐτήν, καὶ ἐπάταξαν αὐτὴν ἐν στόματι μαχαίρας,
τ possederunt illā: τ habitauerūt illā: τ
καὶ κατεκληρονόμησαν αὐτήν, καὶ κατῴκησαν αὐτήν, καὶ
vocauerūt nomē lesen dan: iuxta nomē dan
ἐκάλεσαν τὸ ὄνομα τῇ λεσὲν δάν, κατὰ τὸ ὄνομα δὰν τοῦ
pris sui. hec possessio tribus filioy dan per
πατρὸς αὐτῶν. αὕτη ἡ κληρονομία φυλῆς υἱῶν δὰν κατὰ
cognationē suā: vrbes he τ ville eay.
συγγένειαν αὐτῶν, αἱ πόλεις αὗται καὶ αἱ ἐπαύλεις αὐτῶν.
τ perfecerūt diuidere sorte frā in terminos
καὶ συνετέλεσαν τοῦ κληροδοτῆσαι τὴν γῆν εἰς τὰ ὅρια αὐ-
eius: τ dederūt filij israel possessionē iosue filio nun
τῆς, καὶ ἔδωκαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ κλῆρον τῷ ἰησοῦ υἱῷ ναυὴ
in ipsis per preceptū dñi. τ dederūt ei
ἐν αὐτοῖς διὰ προστάγματος κυρίου. καὶ ἔδωκαν αὐτῷ τὴν
vrbem: quā postulauit thamnathsara q̄ est i mōte ephraim.
πόλιν, ἣν ᾐτήσατο θαμναθσαρὰ ἥ ἐστιν ἐν τῷ ὄρει ἐφραίμ.
τ edificauit ciuitatē τ hitauit in ea. he diuisio-
καὶ ᾠκοδόμησεν τὴν πόλιν καὶ ᾤκει ἐν αὐτῇ. αὗται αἱ διαιρέ-
nes quas sorte distribuit eleazar sacerdos τ iosue fili9
σεις ἃς κατεκληροδότησεν ἐλεάζαρ ὁ ἱερεὺς καὶ ἰησοῦς ὁ
nun: τ principes familiay in tribub9
τοῦ ναυή, καὶ οἱ ἄρχοντες τῶν πατριῶν ἐν ταῖς φυλαῖς
israel per sortes in sylo: corā dño apud
τοῦ ἰσραὴλ κατὰ κλήρους ἐν σηλῶ, ἔναντι κυρίου παρὰ
ostia tabnaculi testimonij. τ abierunt
τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. καὶ ἐπορεύθησαν
vt ascēderēt terram.
ἐμβατεῦσαι τὴν γῆν.

Ca. 20.

Et locutus est dñs iosue dicēs: loquere
Καὶ ἐλάλησε κύριος τῷ ἰησοῦ λέγων, λάλησον
filijs israel dicēs: separate vobis vrbes
τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ λέγων, δότε ὑμῖν τὰς πόλεις τῶν
cōfugiorum: quas dixi ad vos per moysen. cō
φυγαδευτηρίων, ἃς εἶπα πρὸς ὑμᾶς διὰ μωυσῆ. φυγα-
fugium homicide q̄ percussit aiam inuite
δευτήριον τῷ φονευτῇ τῷ πατάξαντι ψυχὴν ἀκουσίως
sine prouidētia. τ erūt vobis vrbes cōfugium
ἄνευ προνοίας. καὶ ἔσονται ὑμῖν αἱ πόλεις φυγαδευτήριον
τ nō morietur occisor a propinquo
καὶ οὐκ ἀποθανεῖται ὁ φονευτὴς ὑπὸ τοῦ ἀγχιστεύοντος
sanguine τ fugiet in vnā
τὸ αἷμα καὶ φεύξεται εἰς μίαν

solis: ciuitates munitissime assedim ser & ammad & rechath & cenereth & edema & arama asor & cedes & edrai nasor & ierō & magdihel horē & bethanath & bethsames: ciuitates decem & nouē & ville earū. Hec est possessio tribus filiorū neptali p cognatiōes suas vrbes & viculi earū. Tribui filiorū dā p familias suas egressa est sors septima: & fuit terminus possessiōis eius saraa & hestaol & hayr semes id ē ciuitas solis: selebin & ahialon & iethela & themna & achron helchetē & gebron & baaladiud & bane & barach & iethremon atq3 hiercō & arechō: cū termino q̄ respicit ioppen: & ipso fine concluditur. Ascenderuntq3 filij dan & pugnauerūt contra lesem: ceperūtq3 eam & percusserunt eā in ore gladij: & possederūt & habitauerūt in ea vocantes nomē eius lesē dan ex nomie dā patris sui. Hec ē possessio trib9 filiorū dā p cognationes suas vrbes & viculi earū. Cūq3 cōplesset sorte diuidere terrā singulis per tribus suas: dederūt filij isrl possessionem iosue filio nū in medio sui iuxta pceptū dñi vrbē quā postulauit tānathsaraa in monte effraim. Et edificauit ciuitatem habitauitq3 in ea. He sūt possessiōes quas sorte diuiserūt eleazar sacerdos & iosue filius nun & principes familiarū ac tribuū filiorum israel in sylo: corā dño ad ostium tabernaculi testimōij: partitiq3 sūt terrā.

Et locutus ē 20. dominus ad iosue dicens. Loquere filiis israel: & dic eis. Separate vrbes fugitiuorū de quibus locutus sū ad vos p manū moysi: vt confugiat ad eas quicunq3 aiam pcusserit nescius & possit euadere irā pximi q vltor ē sāguis: cū ad vnā harū cōfugerit

השמש׃ וערי מבצר הצדים צר
וחמת רקת וכנרת׃ ואדמה והרמה
וחצור׃ וקדש ואדרעי ועין חצור׃
ויראון ומגדל אל חרם ובית ענת
ובית שמש ערים תשע עשרה
וחצריהן׃ זאת נחלת מטה בני נפתלי
למשפחתם הערים וחצריהן׃ למטה
בני דן למשפחתם יצא הגורל
השביעי׃ ויהי גבול נחלתם צרעה
ואשתאול ועיר שמש׃ ושעלבין
ואילון ויתלה׃ ואילון ותמנתה
ועקרון׃ ואלתקה וגבתון ובעלת׃
ויהד ובני ברק וגת רמון׃ ומי הירקון
והרקון עם הגבול מול יפו׃ ויצא
גבול בני דן מהם ויעלו בני דן
וילחמו עם לשם וילכדו אותה ויכו
אותה לפי חרב וירשו אותה וישבו
בה ויקראו ללשם דן כשם דן אביהם׃
זאת נחלת מטה בני דן למשפחתם
הערים האלה וחצריהן׃ ויכלו לנחל
את הארץ לגבולתיה ויתנו בני
ישראל נחלה ליהושע בן נון בתוכם׃
על פי יהוה נתנו לו את העיר אשר
שאל את תמנת סרח בהר אפרים
ויבנה את העיר וישב בה׃ אלה
הנחלת אשר נחלו אלעזר הכהן
ויהושע בן נון וראשי האבות
למטות בני ישראל בגורל בשילה
לפני יהוה פתח אהל מועד ויכלו
מחלק את הארץ׃ וידבר
יהוה אל יהושע לאמר׃ דבר אל
בני ישראל לאמר תנו לכם את
ערי המקלט אשר דברתי אליכם
ביד משה׃ לנוס שמה רוצח מכה
נפש בשגגה בבלי דעת והיו לכם
למקלט מגאל הדם׃ ונס אל אחת

Cap. xx.

מהערים האלה ועמד פתח שער העיר ודבר באזני זקני העיר ההיא את דבריו ואספו אתו העדה אליהם ונתנו לו מקום וישב עמם: וכי ירדף גאל הדם אחריו ולא יסגרו את הרצח בידו כי בבלי דעת הכה את רעהו ולא שנא הוא לו מתמול שלשום: וישב בעיר ההיא עד עמדו לפני העדה למשפט עד מות הכהן הגדול אשר יהיה בימים ההם אז ישוב הרוצח ובא אל עירו ואל ביתו אל העיר אשר נס משם: ויקדשו את קדש בגליל בהר נפתלי ואת שכם בהר אפרים ואת קרית ארבע היא חברון בהר יהודה: ומעבר לירדן יריחו מזרחה נתנו את בצר במדבר במישר ממטה ראובן ואת ראמת בגלעד ממטה גד ואת גולן בבשן ממטה מנשה: אלה היו ערי המועדה לכל בני ישראל ולגר הגר בתוכם לנוס שמה כל מכה נפש בשגגה ולא ימות ביד גאל הדם עד עמדו לפני העדה:

Cap. xxi.

ויגשו ראשי אבות הלוים אל אלעזר הכהן ואל יהושע בן נון ואל ראשי אבות המטות לבני ישראל: וידברו אליהם בשילה בארץ כנען לאמר יהוה צוה ביד משה לתת לנו ערים לשבת ומגרשיהן לבהמתנו: ויתנו בני ישראל ללוים מנחלתם אל פי יהוה את הערים האלה ואת מגרשיהן: ויצא הגורל למשפחת הקהתי ויהי לבני אהרן הכהן מן הלוים ממטה יהודה וממטה השמעני וממטה בנימן בגורל ערים שלש עשרה: ולבני קהת

civitatum: stabitque ante portam civitatis: & loquetur senioribus urbis illius ea que se comprobent innocentem: sicque suscipient eum: & dabunt ei locum ad habitandum. Cumque ultor sanguinis eum fuerit persecutus non tradent in manus eius: quia ignorans percussit proximum eius: nec ante biduum triduumve eius probatur inimicus. Et habitabit in civitate illa donec stet ante iudicium causam reddens facti sui: & moriatur sacerdos magnus qui fuerit in illo tempore. Tunc revertetur homicida: & ingredietur civitatem & domum suam de qua fugerat. Decreveruntque cedes in galilea montis neptalim & sychem in monte effraim & cariatharbe: ipsa est hebron in monte iuda: & trans iordanem contra orientalem plagam hiericho statuerunt bosor que sita est in campestri solitudine de tribu ruben: et ramoth in galaad de tribu gad & gaulon in basan de tribu manasse. He civitates constitute sunt cunctis filiis israel & advenis qui habitabant inter eos ut fugeret ad eas qui animam nesciens percussisset & non moreretur in manu proximi effusum sanguinem vindicare cupientis: donec staret ante populum expositurus causam suam.

Ccesseruntque. 21. principes familiarum levi ad eleazarum sacerdotem & iosue filium nun: & ad duces cognationum per singulas tribus filiorum israel: locutique sunt ad eos in sylo terre chanaan atque dixerunt. Dominus precepit per manum moysi ut darentur nobis urbes ad habitandum & suburbana earum ad alenda iumenta. Dederuntque filii israel de possessionibus suis iuxta imperium domini civitates & suburbana earum. Egressaque est sors in familiam caath filiorum aaron sacerdotis de tribu iuda & symeon & beniamin civitates tredecim. & reliquis filiorum caath: id est levitis

civitatum harum: & stabit ad fores porte
τῶν πόλεων τούτων, καὶ στήσεται ἐπὶ τὴν θύραν τῆς πύλης
civitatis: & loquitur in auribus seniorum
τῆς πόλεως, καὶ λαλήσει ἐν τοῖς ὠσὶν τῶν πρεσβυτέρων
urbis illius sermones suos. & remittent
τῆς πόλεως ἐκείνης τοὺς λόγους αὐτοῦ. καὶ ἐπιστρέψουσιν
eum concilium ad eos: & dabunt ei locum
αὐτὸν ἡ συναγωγὴ πρὸς αὐτούς, καὶ δώσουσιν αὐτῷ τόπον
& habitabit cum eis. & quando persecutus fuerit propinquus
καὶ κατοικήσει μετ᾽ αὐτῶν. καὶ ὅτε διώξῃ ὁ ἀγχιστεύων τὸ
sanguine post eum & non concludent occisorem
αἷμα ὀπίσω αὐτοῦ καὶ οὐ συγκλείσουσιν τὸν φονεύσαντα
in manu illius: quoniam ignorans percussit proximum eius:
ἐν χειρὶ αὐτοῦ, ὅτι οὐκ εἰδὼς ἐπάταξε τὸν πλησίον αὐτοῦ.
& non odio habens ipse eum ab heri & tertio. &
οὐ μισῶν αὐτὸς αὐτὸν ἀπ᾽ ἐχθὲς καὶ τρίτης. καὶ
habitabit in civitate illa donec stet coram
κατοικήσει ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ ἕως στῇ κατὰ πρόσωπον τῆς
congregatione in iudicium donec moriatur sacerdos magnus: qui erit
συναγωγῆς εἰς κρίσιν ἕως ἀποθάνῃ ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας, ὃς ἔσται
in diebus illis. tunc revertetur homicida &
ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις. τότε ἐπιστρέψει ὁ φονεύσας καὶ
veniet ad portam suam & ad domum suam
ἐλεύσεται πρὸς τὴν πύλην αὐτοῦ καὶ πρὸς τὸν οἶκον αὐτοῦ
& ad civitatem unde fugerat illinc. & divisit
καὶ πρὸς τὴν πόλιν ὅθεν ἔφυγεν ἐκεῖθεν. καὶ διέστειλεν τὴν
cedes in terra galilea in monte nephtalim: & sychem
κεδὲς ἐν γῇ γαλιλαίᾳ ἐν τῷ ὄρει τῷ νεφθαλίμ, καὶ συχὲμ
in monte ephraim & urbem arbe: hec est hebron in
ἐν τῷ ἐφραὶμ καὶ τὴν πόλιν ἀρβόκ, αὕτη ἐστὶ χεβρὼν ἐν τῷ
monte iuda & trans iordanem hiericho. ab
ὄρει τῷ ἰούδα καὶ ἐν τῷ πέραν τοῦ ἰορδάνου ἱεριχώ. ἀπ᾽ ἀ-
oriente dedit bosor in solitudine in campo de
νατολῶν ἔδωκεν τὴν βοσὸρ ἐν ἐρήμῳ ἐν τῷ πεδίῳ ἀπὸ τῆς
tribu ruben: & ramoth in galaad de tribu gad:
φυλῆς ῥουβήν, καὶ τὴν ῥαμὼθ ἐν τῇ γαλαὰδ ἐκ τῆς φυλῆς γάδ,
& golan in basan de tribu manasse. he
καὶ τὴν γωλὰν ἐν τῇ βασανίτιδι ἐκ τῆς φυλῆς μανασσῆ. αὗ-
fuerunt civitates celebres omnibus filiis israel
ται ἦσαν αἱ πόλεις αἱ ἐπίκλητοι τοῖς πᾶσιν υἱοῖς ἰσραὴλ
& advene qui habitabat in eis ut fugeret
καὶ τῷ προσηλύτῳ τῷ προσκειμένῳ ἐν αὐτοῖς καταφυγεῖν
illuc omni percutienti animam invite: ut non moriatur
ἐκεῖ παντὶ παίοντι ψυχὴν ἀκουσίως, ἵνα μὴ ἀποθάνῃ
tur in manu propinqui sanguinem donec staret ante
ἐν χειρὶ τοῦ ἀγχιστεύοντος τὸ αἷμα ἕως ἂν καταστῇ ἔναντι
congregatione in iudicio.
τίον τῆς συναγωγῆς ἐν κρίσει.

Ca. 21.

Et accesserunt principes familiarum filiorum levi ad
Καὶ προσήλθοσαν οἱ ἀρχιπατριῶται τῶν υἱῶν λευὶ πρὸς
eleazarum sacerdotem & ad iosue filium nun & ad
ἐλεάζαρ τὸν ἱερέα καὶ πρὸς ἰησοῦν τὸν τοῦ ναυῆ καὶ πρὸς τοὺς
principes tribuum familiarum ex tribubus filiorum israel: &
ἀρχιφύλους πατριῶν ἐκ τῶν φυλῶν τῶν υἱῶν ἰσραήλ, καὶ
locuti sunt ad eos in sylo in terra chanaan dicentes: dominus
εἶπαν πρὸς αὐτοὺς ἐν συλὼ ἐν γῇ χαναὰν λέγοντες, κύριος
precepit in manu moysi ut daret nobis urbes ad habitandum
ἐνετείλατο ἐν χειρὶ μωσῆ δοῦναι ἡμῖν πόλεις κατοικεῖν
& suburbana earum iumentis nostris. & dederunt
καὶ τὰ περισπόρια αὐτῶν τοῖς κτήνεσιν ἡμῶν. καὶ ἔδωκαν οἱ
filii israel levitis ut possiderent ipsi
υἱοὶ ἰσραὴλ τοῖς λευίταις ἐν τῷ κατακληρονομεῖν αὐτοὺς
per preceptum domini civitates has & suburbana
διὰ προστάγματος κυρίου τὰς πόλεις ταύτας καὶ τὰ περισπόρια
earum. & egressa est sors populo caath: & fuit
αὐτῶν. καὶ ἐξῆλθεν ὁ κλῆρος τῷ δήμῳ καάθ, καὶ ἐγένετο
filiis aaron sacerdotibus levitis a tribu
τοῖς υἱοῖς ἀαρὼν τοῖς ἱερεῦσιν τοῖς λευίταις ἀπὸ φυλῆς
iuda & a tribu symeon & a tribu beniamin
ἰούδα καὶ ἀπὸ φυλῆς συμεὼν καὶ ἀπὸ φυλῆς βενιαμὶν
per sortem civitates tredecim. & filiis caath
κληρωτὶ πόλεις τρεισκαίδεκα. καὶ τοῖς υἱοῖς καὰθ

relictis ex cognatione tribus ephraim
τοῖς καταλελειμμένοις ἐκ τῆς συγγενείας φυλῆς ἐφραὶμ
& de tribu dan & de dimidia tribu manasse
καὶ ἐκ τῆς φυλῆς δὰν καὶ ἀπὸ ἡμίσους φυλῆς μανασσῆ
per sortem civitates decem. & filiis gerson de co-
κληρωτὶ πόλεις δέκα. καὶ τοῖς υἱοῖς γερσὼν ἀπὸ τῆς συγ-
gnatione tribus issachar & de tribu aser & de
γενείας φυλῆς ἰσσάχαρ καὶ ἀπὸ τῆς φυλῆς ἀσὴρ καὶ ἀπὸ τῆς
tribu nephtalim & de dimidia tribu manasse in
φυλῆς νεφθαλὶμ καὶ ἀπὸ τῆς ἡμίσους φυλῆς μανασσῆ ἐν τῷ
basan per sortem civitates tredecim. & filiis merari
βασὰν κληρωτὶ πόλεις τρεισκαίδεκα. καὶ τοῖς υἱοῖς μεραρὶ
per populos suos de tribu ruben & de tribu gad
κατὰ δήμους αὐτῶν ἀπὸ φυλῆς ῥουβὴν καὶ ἀπὸ φυλῆς γὰδ
& de tribu zabulon per sortem urbes duodecim. &
καὶ ἀπὸ τῆς φυλῆς ζαβουλὼν κληρωτὶ πόλεις δώδεκα. καὶ
dederunt filii israel levitis civitates has
ἔδωκαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ τοῖς λευίταις τὰς πόλεις ταύτας
& suburbana earum sicut precepit dominus
καὶ τὰ περισπόρια αὐτῶν ὃν τρόπον ἐνετείλατο κύριος τῷ
moysi per sortem. & dedit tribus filiorum iuda & tri-
μωυσῆ κληρωτί. καὶ ἔδωκεν ἡ φυλὴ υἱῶν ἰούδα καὶ ἡ φυ-
bus symeon civitates has: & vocate sunt in nomine
λὴ συμεὼν τὰς πόλεις ταύτας, καὶ ἀπεκλήθησαν ἐν ὀνό-
mine. & fuerunt filiis aaron de populo ca-
ματι. καὶ ἐγένοντο τοῖς υἱοῖς ἀαρὼν ἀπὸ τοῦ δήμου τοῦ κα-
ath filiorum levi: quoniam his fuit sors prima. &
ὰθ τῶν υἱῶν λευί, ὅτι τούτοις ἐγενήθη ὁ κλῆρος πρῶτος. καὶ
dederunt eis cariatharbe metropolim enach:
ἔδωκαν αὐτοῖς τὴν καριὰθ ἀρβὼκ μητρόπολιν τῶν ἐνάκ,
hec est hebron in monte iuda. at suburbana e-
αὕτη ἐστὶ χεβρὼν ἐν τῷ ὄρει ἰούδα. τὰ δὲ περισπόρια αὐ-
ius in circuitu eius & agros urbis & villas
τῆς κύκλῳ αὐτῆς καὶ τοὺς ἀγροὺς τῆς πόλεως καὶ τὰς κώμας
eius dederat iosue chaleb filio iephone in possessio-
αὐτῆς ἔδωκεν ἰησοῦς τῷ χαλὲβ υἱῷ ἰεφοννὴ ἐν κατασχέ-
ne eius. & filiis aaron sacerdotis dedit
σει αὐτοῦ. καὶ τοῖς υἱοῖς ἀαρὼν τοῦ ἱερέως ἔδωκεν τὴν
civitatem confugiorum homicide hebron &
πόλιν φυγαδευτηρίων τῷ φονεύσαντι τὴν χεβρὼν καὶ
suburbana cum ea: & lebna & subur-
τὰ ἀφωρισμένα σὺν αὐτῇ, καὶ τὴν λεβνὰ καὶ τὰ ἀφωρισ-
bana que circa eam: & iether & suburbana que
μένα τὰ πρὸς αὐτῇ, καὶ τὴν ἰέθερ καὶ τὰ ἀφωρισμένα τὰ
circa eam: & isthimo & suburbana que circa eam:
πρὸς αὐτῇ, καὶ τὴν ἰσθιμὼ καὶ τὰ ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ,
& helon & suburbana que circa eam: &
καὶ τὴν ἠλὼν καὶ τὰ ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ, καὶ τὴν
dabir & suburbana que circa eam: & ain &
δαβὶρ καὶ τὰ ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ, καὶ τὴν ἀὶν καὶ
suburbana que circa eam: & iethan & subur-
τὰ ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ, καὶ τὴν ἰεττὰ καὶ τὰ ἀφωρισ-
bana que circa eam. & bethsames & suburbana
μένα τὰ πρὸς αὐτῇ. καὶ βεθσαμὲς καὶ τὰ ἀφωρισμένα
que circa eam: civitates novem de duabus tribubus
τὰ πρὸς αὐτῇ, πόλεις ἐννέα παρὰ τῶν δύο φυλῶν
his. & a tribu beniamin gabaon &
τούτων. καὶ παρὰ τῆς φυλῆς βενιαμὶν τὴν γαβαὼν καὶ
suburbana que circa eam: & gabee & subur-
τὰ ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ, καὶ γαβὲ καὶ τὰ ἀφω-
bana que circa eam: & anathoth & subur-
ρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ, καὶ ἀναθὼθ καὶ τὰ ἀφωρι-
bana que circa eam: & almon & suburba-
σμένα τὰ πρὸς αὐτῇ, καὶ τὴν ἐλμὼν καὶ τὰ ἀφωρισμέ-
na que circa eam: civitates quattuor. omnes civitates filiorum
να τὰ πρὸς αὐτῇ, πόλεις τέσσαρες. πᾶσαι αἱ πόλεις υἱῶν
aaron sacerdotum tredecim civitates & su-
ἀαρὼν τῶν ἱερέων τρεισκαίδεκα πόλεις καὶ τὰ περι-
burbana earum. & populis filiorum caath levi-
σπόρια αὐτῶν. καὶ τοῖς δήμοις υἱῶν καὰθ τοῖς λευί-
tis relictis
ταις καταλελειμμένοις

qui supfuerant de tribubus effraim & dan & dimidie tribus manasse: civitates decem. Porro filiis gerson egressa est sors ut acciperent de tribubus ysachar & aser & neptali dimidiaque tribu manasse in basan: civitates numero tredecim. Et filiis merari per cognationes suas de tribubus ruben & gad & zabulon: urbes duodecim. Dederuntque filii israel levitis civitates et suburbana earum sicut precepit dominus per manum moysi singulis forte tribuentes. De tribubus filiorum iuda & symeon dedit iosue civitates: quarum ista sunt nomina filiis aaron per familias caath levitici generis. Prima enim sors illis egressa est cariatharbe patris enach que vocatur hebron in monte iuda & suburbana eius per circuitum. Agros vero & villas eius dederat caleph filio iephone ad possidendum. Dedit ergo filiis aaron sacerdotis hebron confugii civitatem ac suburbana eius: & lobnam cum suburbanis suis. & iether & isthimon & helon & dabir & ain & iethan & bethsames cum suburbanis suis: civitates novem de tribubus ut dictum est duabus. De tribu autem filiorum beniamin gabaon & gabae & anathot & almon cum suburbanis suis: civitates quattuor: omnes simul civitates filiorum aaron sacerdotis tredecim cum suburbanis suis. Reliquis vero per familias

הנותרים ממשפחת מטה אפרים וממטה דן ומחצי מטה מנשה בגורל ערים עשר: ולבני גרשון ממשפחת מטה יששכר וממטה אשר וממטה נפתלי ומחצי מטה מנשה בבשן בגורל ערים שלש עשרה: לבני מררי למשפחתם ממטה ראובן וממטה גד וממטה זבולן ערים שתים עשרה: ויתנו בני ישראל ללוים את הערים האלה ואת מגרשיהן כאשר צוה יהוה ביד משה בגורל: ויתנו ממטה בני יהודה וממטה בני שמעון את הערים האלה אשר יקרא אתהן בשם: ויהי לבני אהרן ממשפחת הקהתי מבני לוי כי להם היה הגורל ראשונה: ויתנו להם את קרית ארבע אבי הענוק היא חברון בהר יהודה ואת מגרשיה סביבתיה: ואת שדה העיר ואת חצריה נתנו לכלב בן יפנה באחזתו: ולבני אהרן הכהן נתנו את עיר מקלט הרצח את חברון ואת מגרשיה ואת לבנה ואת מגרשיה: ואת יתיר ואת מגרשיה ואת אשתמע ואת מגרשיה: ואת חלן ואת מגרשיה ואת דבר ואת מגרשיה: ואת עין ואת מגרשיה ואת יטה ואת מגרשיה את בית שמש ואת מגרשיה ערים תשע מאת שני השבטים האלה: וממטה בנימן את גבעון ואת מגרשיה את גבע ואת מגרשיה: את ענתות ואת מגרשיה ואת עלמון ואת מגרשיה ערים ארבע: כל ערי בני אהרן הכהנים שלש עשרה ערים ומגרשיהן: ולמשפחת בני קהת הלוים הנותרים

מבני קהת ויהי ערי גורלם ממטה
אפרים: ויתנו להם את עיר מקלט
הרצח את שכם ואת מגרשה בהר
אפרים ואת גזר ואת מגרשה:
ואת קבצים ואת מגרשה ואת בית
חורן ואת מגרשה ערים ארבע:
וממטה דן את אלתקא ואת
מגרשה את גבתון ואת מגרשה:
את אילון ואת מגרשה את גת
רמון ואת מגרשה ערים ארבע:
וממחצית מטה מנשה את תענך
ואת מגרשה ואת גת רמון ואת
מגרשה ערים שתים: כל ערים
עשר ומגרשיהן למשפחות בני
קהת הנותרים: ולבני גרשון
ממשפחת הלוים מחצי מטה מנשה
את עיר מקלט הרצח את גולן בבשן
ואת מגרשה ואת בעשתרה ואת
מגרשה ערים שתים: וממטה
יששכר את קשיון ואת מגרשה
את דברת ואת מגרשה: את ירמות
ואת מגרשה את עין גנים ואת
מגרשה ערים ארבע: וממטה אשר
את משאל ואת מגרשה את עבדון
ואת מגרשה: את חלקת ואת מגרשה
ואת רחב ואת מגרשה ערים ארבע:
וממטה נפתלי את עיר מקלט הרצח
את קדש בגליל ואת מגרשה ואת
חמת דאר ואת מגרשה ואת קרתן
ואת מגרשה ערים שלש: כל
ערי הגרשני למשפחתם שלש
עשרה עיר ומגרשיהן: ולמשפחות
בני מררי הלוים הנותרים מאת
מטה זבולן את יקנעם ואת מגרשה
את קרתה ואת מגרשה: את
דמנה ואת מגרשה את נהלל

filiorum caath leuitici generis hec est data possessio. De tribu effraim vrbes confugii sychem cum suburbanis suis in monte effraim & gazer & iebsā & bethoron cum suburbanis suis civitates quattuor. De tribu quoque dā helteco & gabathon & haialon & iethremō cum suburbāis suis: civitates quattuor. Porro de dimidia tribu manasse tenach & gethremmō cum suburbāis suis: cīitates due: omnes civitates decē & suburbana earum: date sunt filiis caath inferioris gradus. Filiis quoque gerson leuitici gñris dedit de dimidia tribu manasse cōfugii civitates: gaulon in basan & bosram cum suburbāis suis: cīitates duas. Porro de tribu ysachar: cesion & dabereth & iaramoth & engannim cum suburbāis suis: cītates qttuor. De tribu āt aser masā & abdon & elrath & roob cum suburbanis suis: civitates qttuor. De tribu quoque neptalim civitates cōfugii cedes in galilea & amothdor & carthan cum suburbāis suis: civitates tres. Omnes vrbes familiarum gerson tredecim cū suburbanis suis. Filiis aūt merari leuitis iferioris gradꝰ p familias suas: data est de tribu zabulon: iecnal & cartha & danna et naalol

de filiis caath. τ fuit ciuitas terminoꝝ eoꝝ a tribu ephraim: τ dederūt eis ciuitatē cōfugii homicide: sychem τ suburbana q̄ circa eam in mōte ephraim: τ gazer τ suburbana que circa ipsam: τ cabsaim τ suburbana que circa ipsaꝫ: τ bethoron τ suburbana que circa ipsaꝫ: ciuitates q̄tuor. τ de tribu dan eltheca τ suburbana que circa ipsam: τ gabathō τ suburbana que circa ipsā: τ hailon τ suburbana q̄ circa ipsaꝫ: τ gethremon τ suburbana que circa ipsaꝫ: ciuitates q̄tuor. τ de dimidia tribu manasse thenach τ suburbana que circa ipsam: τ gethremon τ suburbana que circa ipsaꝫ: ciuitates due. oēs ciuitates decē τ suburbana que circa ipsas pp̄is filioꝝ caath relictis. τ filiis gerson cognatis leuitis ex dimidia tribu manasse ciuitates cōstitutas homicidis. golan in basan τ suburbana que circa ipsaꝫ: τ beesthera τ suburbana que circa ipsaꝫ. ciuitates due. τ de tribu issachar cesion τ suburbana q̄ circa ipsaꝫ: τ dabareth τ suburbana que circa ipsaꝫ: τ hiermoth τ suburbana que circa ipsaꝫ: τ fonte litteraꝝ τ suburbana q̄ circa ipsam: ciuitates quattuor. τ de tribu aser misal τ suburbana que circa ipsam: τ abdon τ suburbana que circa ipsaꝫ: τ chalcath τ suburbana que circa ipsaꝫ: τ roob τ suburbana que circa ipsam: ciuitates q̄tuor. τ de tribu nephthali ciuitates cōstitutas homicide cedes in galilea τ suburbana que circa ipsaꝫ: τ amath dor τ suburbana que circa ipsaꝫ: τ carthan τ suburbana que circa ipsam: ciuitates tres. oēs ciuitates gerson per pp̄os eaꝝ tredecim ciuitates τ suburbana circa ipsas. τ pp̄is filioꝝ merari leuitis reliquis de tribu filioꝝ zabulon iecnam τ suburbana eius: τ cartha τ suburbana eius: τ damna τ suburbana eius: τ naalol

ἐκ τῶν υἱῶν καάθ. καὶ ἐγενήθη ἡ πόλις τῶν ὁρίων αὐτῶν ἐκ τῆς φυλῆς ἐφραίμ, καὶ ἔδωκαν αὐτοῖς τὴν πόλιν τοῦ φυγαδευτηρίου τὴν τοῦ φονεύσαντος, τὴν συχὲμ καὶ τὰ ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ ἐν τῷ ὄρει ἐφραίμ, καὶ γαζὲρ καὶ τὰ ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ, καὶ τὴν καβσαὶμ καὶ τὰ ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ, καὶ βαιθωρὼν καὶ τὰ ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ, πόλεις τέσσαρες. καὶ ἐκ τῆς φυλῆς δὰν τὴν ἐλθεκὰ καὶ τὰ ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ, καὶ τὴν γεβεθὼν καὶ τὰ ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ, καὶ τὴν αἰλὼν καὶ τὰ ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ, καὶ τὴν γεθρεμμὼν καὶ τὰ ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ, πόλεις τέσσαρες. καὶ ἀπὸ τοῦ ἡμίσους φυλῆς μανασσῆ τὴν θαανὰχ καὶ τὰ ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ, καὶ τὴν γεθρεμμὼν καὶ τὰ ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ, πόλεις δύο. πᾶσαι πόλεις δέκα καὶ τὰ ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐταῖς τοῖς δήμοις υἱῶν καὰθ τοῖς ὑπολελειμμένοις. καὶ τοῖς υἱοῖς γηρσὼν τοῖς συγγενέσι τοῖς λευίταις ἐκ τοῦ ἡμίσους φυλῆς μανασσῆ τὰς πόλεις τὰς ἀφωρισμένας τοῖς φονεύσασι, τὴν γωλὰν ἐν τῇ βασανίτιδι καὶ τὰ ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ, καὶ τὴν βεεσθερὰ καὶ τὰ ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ, πόλεις δύο. καὶ ἐκ τῆς φυλῆς ἰσσαχὰρ τὴν κισιὼν καὶ τὰ ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ, καὶ τὴν δαβρὼθ καὶ τὰ ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ, καὶ τὴν ἱερμὼθ καὶ τὰ ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ, καὶ πηγὴν γραμμάτων καὶ τὰ ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ, πόλεις τέσσαρες. καὶ ἐκ τῆς φυλῆς ἀσὴρ τὴν μισαλὰ καὶ τὰ ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ, καὶ ἀβδὼν καὶ τὰ ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ, καὶ χαλκὰθ καὶ τὰ ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ, καὶ ῥοὼβ καὶ τὰ ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ, πόλεις τέσσαρες. καὶ ἐκ τῆς φυλῆς νεφθαλὶ τὰς πόλεις τὰς ἀφωρισμένας τῷ φονεύσαντι, τὴν κεδὲς ἐν τῇ γαλιλαίᾳ καὶ τὰ ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ, καὶ τὴν ἀμαθδὼρ καὶ τὰ ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ, καὶ τὴν καρθὰν καὶ τὰ ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ, πόλεις τρεῖς. πᾶσαι αἱ πόλεις τοῦ γηρσὼν κατὰ δήμους αὐτῶν τρεισκαίδεκα πόλεις καὶ τὰ ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐταῖς. καὶ τῷ δήμῳ υἱῶν μεραρὶ τοῖς λευίταις τοῖς λοιποῖς ἐκ τῆς φυλῆς υἱῶν ζαβουλὼν τὴν ἰεκνὰμ καὶ τὰ ἀφωρισμένα αὐτῆς, καὶ τὴν καριθὰ καὶ τὰ ἀφωρισμένα αὐτῆς, καὶ τὴν δαμνὰ καὶ τὰ ἀφωρισμένα αὐτῆς, καὶ τὴν νααλὰ

τ suburbana eius: ciuitates quattuor. τ ciuitates trans iordanis hiericho de tribu ruben: vrbem cōfugii homicide bosor τ suburbana eius: τ iaser τ suburbana eius: τ cedson τ suburbana eius: τ mapha τ suburbana eius: ciuitates quattuor. τ de tribu gad ciuitatē cōfugii homicide romoth in galaad τ suburbana eius: τ manaim τ suburbana eius: τ esebon τ suburbana eius: τ iazer τ suburbana eius: oēs ciuitates quattuor. oēs ciuitates filiis merari per pp̄os eorum relictos a tribu leui. τ fuerunt termini eoꝝ ciuitates duodecim. oēs vrbes leuitarum in medio possessionis filioꝝ israel ciuitates quadraginta octo τ suburbana eaꝝ: i circuitu vrbiū harum ciuitatē τ vrbes τ suburbana eaꝝ i circuitu erbium. sic oibus vrbibus his. τ dedit dñs israel oēm trā quā iurauit tradituꝝ se patribus eoꝝ: τ posséderūt eā: τ habitauerūt in ea: τ requiescere fecit eos dñs in circuitu sicut iurauit pr̄ibus eoꝝ. nō surrexit vllus coram eis ab oibus inimicis eoꝝ: oēs inimicos eoꝝ tradidit dñs in manus eoꝝ. nō cecidit v̄bū de oibus verbis bonis que locutus ē dñs filiis isr̄l: oia expleta sunt. Ca. 22.

Tunc conuocauit iosue filios ruben τ filios gad τ dimidiā tribuꝫ manasse: τ dixit eis: vos audistis omnia que precepit vobis moyses famulꝰ dñi: τ audistis vocē meā iuxta oia q̄cūq; p̄cepi vobis: τ nō reliquistis fr̄es vr̄os hos diebus τ pluribus vsq; ad hodie. custodistis p̄ceptū dei nr̄i. nūc āt reuertentes abite in domos vr̄as τ in terrā possessionis vr̄e: quā tradidit vobis

καὶ τὰ ἀφωρισμένα αὐτῆς, πόλεις τέσσαρες. καὶ πέραν τοῦ ἰορδάνου τοῦ κατὰ ἱεριχὼ ἐκ τῆς φυλῆς ῥουβὴν, τὴν πόλιν τὸ φυγαδευτήριον τοῦ φονεύσαντος τὴν βοσὸρ καὶ τὰ ἀφωρισμένα αὐτῆς, καὶ τὴν ἰαζὴρ καὶ τὰ ἀφωρισμένα αὐτῆς, καὶ τὴν κεδσὼν καὶ τὰ περισπόρια αὐτῆς, καὶ τὴν μαφὰ καὶ τὰ ἀφωρισμένα αὐτῆς, πόλεις τέσσαρες. καὶ ἀπὸ τῆς φυλῆς γὰδ τὴν πόλιν τὴν τοῦ φυγαδευτηρίου τοῦ φονεύσαντος τὴν ῥαμὼθ ἐν τῇ γαλαὰδ καὶ τὰ ἀφωρισμένα αὐτῆς, καὶ τὴν μαναΐμ καὶ τὰ ἀφωρισμένα αὐτῆς, καὶ τὴν ἐσεβὼν καὶ τὰ ἀφωρισμένα αὐτῆς, καὶ τὴν ἰαζὴρ καὶ τὰ ἀφωρισμένα αὐτῆς, πᾶσαι αἱ πόλεις τέσσαρες. πᾶσαι πόλεις τοῖς υἱοῖς μεραρὶ κατὰ δήμους αὐτῶν τῶν καταλελειμμένων ἀπὸ τῆς φυλῆς τῆς λευί. καὶ ἐγένοντο τὰ ὅρια αὐτῶν πόλεις δώδεκα. πᾶσαι αἱ πόλεις τῶν λευιτῶν ἐν μέσῳ κατασχέσεως υἱῶν ἰσραὴλ πόλεις τεσσαράκοντα ὀκτὼ καὶ τὰ ἀφωρισμένα αὐτῶν κύκλῳ τῶν πόλεων τούτων πόλις καὶ τὰ ἀφωρισμένα αὐτῶν κύκλῳ τῆς πόλεως. οὕτως πάσαις ταῖς πόλεσι ταύταις. καὶ ἔδωκε κύριος τῷ ἰσραὴλ πᾶσαν τὴν γῆν ἣν ὤμοσεν δοῦναι τοῖς πατράσιν αὐτῶν, καὶ κατεκληρονόμησαν αὐτὴν, καὶ κατῴκησαν ἐν αὐτῇ. καὶ κατέπαυσεν αὐτοὺς κύριος κυκλόθεν καθότι ὤμοσε τοῖς πατράσιν αὐτῶν. οὐκ ἀνέστη οὐδεὶς κατενώπιον αὐτῶν ἀπὸ πάντων τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν, ἅπαντας τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν παρέδωκε κύριος εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν. οὐ διέπεσεν ἀπὸ πάντων τῶν ῥημάτων τῶν καλῶν ὧν ἐλάλησεν κύριος τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ, πάντα παρεγένετο.

Τότε συνεκάλεσεν ἰησοῦς τοὺς υἱοὺς ῥουβὴν καὶ τοὺς υἱοὺς γὰδ καὶ τὸ ἥμισυ φυλῆς μανασσῆ, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὑμεῖς ἀκηκόατε πάντα ὅσα ἐνετείλατο ὑμῖν μωυσῆς ὁ παῖς κυρίου, καὶ ἐπηκούσατε τῆς φωνῆς μου κατὰ πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐγκαταλελοίπατε τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν ταύτας τὰς ἡμέρας καὶ πλείους ἕως ἡμέρας τῆς σήμερον ἐφυλάξατε τὴν ἐντολὴν κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν. νῦν δὲ κατέπαυσε κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν ὃν τρόπον εἶπεν αὐτοῖς. νῦν οὖν ἀποστραφέντες ἀπέλθατε εἰς τοὺς οἴκους ὑμῶν καὶ εἰς τὴν γῆν τῆς κατασχέσεως ὑμῶν, ἣν ἔδωκεν ὑμῖν

civitates quattuor cū suburbanis suis. De tribu gad civitates confugii ramoth in galaad & manaim et esebō et iazer: civitates quattuor cum suburbanis suis. De tribu ruben civitates refugii: bosor in solitudine misor & iazer et ietson & maspha: civitates quattuor cum suburbanis suis. Omnes vrbes filiorū merari per familias & cognationes suas duodecim. Itaque civitates vniverse leuitarū in medio possessionis filiorum israel fuerunt quadraginta octo cum suburbanis suis: singule per familias distribute. Deditque dominus deus israeli omnem terram quam traditurū se pr̄ibus eorū iurauerat: & posséderūt illā atque habitauerūt in ea. Dataque est ab eo pax in oēs p circuitu natiōes: nullusque eis hostium resistere ausus est: sed cuncti in eorū ditionē redacti sunt. Ne vnum quidem verbū quod illis prestiturum se esse promiserat irritū fuit: sed rebus expleta sunt omnia. 22.

Eodem tēpore vocauit iosue rubenitas & gadditas & dimidiam tribum manasse. Dixitque ad eos. Fecistis omnia que precepit vobis moyses famulus domini: mihi quoque in oībus obedistis: nec reliquistis fratres vr̄os longo tempore vsque in presentem diem. custodientes imperiū dñi dei vestri. Quia igitur dedit dñs deus vr̄ fr̄ibus vestris quietē & pacem sicut pollicitus est: reuertimini & ite i tabernacula vr̄a: & in terrā possessiōis quā tradidit vobis

ואת מגרשה ערים ארבע: וממטה
ראובן את בצר ואת מגרשה ואת
יהצה ואת מגרשה: ואת קדמות
ואת מגרשה ואת מיפעת ואת
מגרשה ערים ארבע: וממטה גד
את עיר מקלט הרצח את רמות
בגלעד ואת מגרשה ואת מחנים
ואת מגרשה: את חשבון ואת
מגרשה את יעזר ואת מגרשה כל
ערים ארבע: כל הערים לבני מררי
למשפחתם הנותרים ממשפחות
הלוים ויהי גורלם ערים שתים
עשרה: כל ערי הלוים בתוך אחזת
בני ישראל ערים ארבעים ושמנה
ומגרשיהן: תהיינה הערים האלה
עיר עיר ומגרשיה סביבתיה כן
לכל הערים האלה: ויתן יהוה
לישראל את כל הארץ אשר נשבע
לתת לאבתם וירשוה וישבו בה:
וינח יהוה להם מסביב ככל אשר
נשבע לאבותם ולא עמד איש
בפניהם מכל איביהם את כל
איביהם נתן יהוה בידם: לא נפל
דבר מכל הדבר הטוב אשר דבר
יהוה אל בית ישראל הכל בא:

Cap. xxii.

אז יקרא יהושע לראובני
ולגדי ולחצי שבט מנשה: ויאמר
אליהם אתם שמרתם את כל אשר
צוה אתכם משה עבד יהוה ותשמעו
בקולי לכל אשר צויתי אתכם: לא
עזבתם את אחיכם זה ימים רבים
עד היום הזה ושמרתם את משמרת
מצות יהוה אלהיכם: ועתה הניח
יהוה אלהיכם לאחיכם כאשר דבר
להם ועתה פנו ולכו לכם לאהליכם
אל ארץ אחזתכם אשר נתן לכם

nu. 35. f

מֹשֶׁה עֶבֶד יְהוָה בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן׃ רַק שִׁמְרוּ מְאֹד לַעֲשׂוֹת אֶת הַמִּצְוָה וְאֶת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה אֶתְכֶם מֹשֶׁה עֶבֶד יְהוָה לְאַהֲבָה אֶת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְלָלֶכֶת בְּכָל דְּרָכָיו וְלִשְׁמֹר מִצְוֺתָיו וּלְדָבְקָה בוֹ וּלְעָבְדוֹ בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם׃ וַיְבָרְכֵם יְהוֹשֻׁעַ וַיְשַׁלְּחֵם וַיֵּלְכוּ אֶל אָהֳלֵיהֶם׃ וְלַחֲצִי שֵׁבֶט הַמְנַשֶּׁה נָתַן מֹשֶׁה בַּבָּשָׁן וּלְחֶצְיוֹ נָתַן יְהוֹשֻׁעַ עִם אֲחֵיהֶם בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן יָמָּה וְגַם כִּי שִׁלְּחָם יְהוֹשֻׁעַ אֶל אָהֳלֵיהֶם וַיְבָרְכֵם׃ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לֵאמֹר בִּנְכָסִים רַבִּים שׁוּבוּ אֶל אָהֳלֵיכֶם וּבְמִקְנֶה רַב מְאֹד בְּכֶסֶף וּבְזָהָב וּבִנְחֹשֶׁת וּבְבַרְזֶל וּבִשְׂלָמוֹת הַרְבֵּה מְאֹד חִלְקוּ שְׁלַל אֹיְבֵיכֶם עִם אֲחֵיכֶם׃ וַיָּשֻׁבוּ וַיֵּלְכוּ בְּנֵי רְאוּבֵן וּבְנֵי גָד וַחֲצִי שֵׁבֶט הַמְנַשֶּׁה מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִשִּׁלֹה אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנָעַן לָלֶכֶת אֶל אֶרֶץ הַגִּלְעָד אֶל אֶרֶץ אֲחֻזָּתָם אֲשֶׁר נֹאחֲזוּ בָהּ עַל פִּי יְהוָה בְּיַד מֹשֶׁה׃ וַיָּבֹאוּ אֶל גְּלִילוֹת הַיַּרְדֵּן אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיִּבְנוּ בְנֵי רְאוּבֵן וּבְנֵי גָד וַחֲצִי שֵׁבֶט הַמְנַשֶּׁה שָׁם מִזְבֵּחַ עַל הַיַּרְדֵּן מִזְבֵּחַ גָּדוֹל לְמַרְאֶה׃ וַיִּשְׁמְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הִנֵּה בָנוּ בְנֵי רְאוּבֵן וּבְנֵי גָד וַחֲצִי שֵׁבֶט הַמְנַשֶּׁה אֶת הַמִּזְבֵּחַ אֶל מוּל אֶרֶץ כְּנַעַן אֶל גְּלִילוֹת הַיַּרְדֵּן אֶל עֵבֶר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ וַיִּשְׁמְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקָּהֲלוּ כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שִׁלֹה לַעֲלוֹת עֲלֵיהֶם לַצָּבָא׃ וַיִּשְׁלְחוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל בְּנֵי רְאוּבֵן וְאֶל בְּנֵי גָד וְאֶל חֲצִי שֵׁבֶט מְנַשֶּׁה אֶל אֶרֶץ הַגִּלְעָד אֶת פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן׃ וַעֲשָׂרָה נְשִׂאִים עִמּוֹ נָשִׂיא

עשה · צוה · אהב · הלך · שמר · מצוה · דבק · עבד · ברך · שלח · חצה · נכס · קנה · רבה · חלק · שוב · ישב · אחז · פה · בוא · גלל · בנה · גדל · ראה · שמע · בנה · קהל · יעד · עלה · שלח · חצה · נשא

moyses famulus dñi trās iordanē: ita dumtaxat: vt custodiatis attēte & ope cōpleatis mādatū & legē quā pcepit vobis moyses famulus dñi: vt diligatis dñm deū vēm: et ambuletis in oībus viis eius: & obseruetis mādata illius adhereatisq; ei: ac fuiatis ei omni corde & in omni aīa vra. Benedixitq; eis iosue dimisit eos. Qui reuersi sūt i tabernacula sua. Dimidie aūt tribui manasse possessionem moyses dederat i basā & idcirco medie q̄ sup fuit dedit iosue sorte in ter ceteros fratres suos trās iordanē ad occidētalē eiꝰ plagā. Cūq; dimitteret eos i tabernacula sua & bñdixisset eis dixit ad eos: In multa substātia atq; diuitiis reuertimini ad sedes vras cū argēto & auro: ere ac ferro & veste multiplici. Diuidite prēdā hostiū cū frībꝰ vrīs. Reuersiq; sunt & abierūt filii rubē & filii gad & dimidia tribꝰ manasse a filiis isrł de sylo q̄ sita est in chanaā: vt intrarent galaad terrā possessionis sue quā obtinuerāt iuxta imperiū dñi i manu moysi. Cūq; veīssēt ad tumulos iordāis in terram chanaan: edificauerūt iuxta iordanem altare infinite magnitudinis. Q̄d cū audisset filii isrł & ad eos certi nūcii detulisset edificasse filios rubē & gad & dimidia tribus manasse altare i terra chanaan sup iordāis tumulos contra filios israel: conuenerunt oēs in sylo vt ascēderēt et dimicarent cōtra eos. Et interim miserūt ad illos in terram galaad phinees filium eleazari sacerdotis: & decē principes cum eo.

moyses famulus dñi trans iordanē: sed μωυσῆς δοῦλος κυρίου ἐν τῷ πέραν τοῦ ἰορδάνου, ἀλλὰ custodite valde vt faciatis precepta et legē quā φυλάξασθε σφόδρα ποιεῖν τὰς ἐντολὰς καὶ τὸν νόμον ὃν precepit vobis moyses famulus dñi: vt diligatis dñm ἐνετείλατο ὑμῖν μωυσῆς ὁ παῖς κυρίου, ἀγαπᾶν κύριον τὸν deū vrm: et ambuletis in oībus vijs eius: θεὸν ὑμῶν καὶ πορεύεσθαι ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ, vt obseruetis mādata eius: et adhereatis ei: et φυλάσσεσθαι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, καὶ προσκεῖσθαι αὐτῷ, καὶ seruiatis ei ex oīn mente vra et ex oīn λατρεύειν αὐτῷ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας ὑμῶν καὶ ἐξ ὅλης τῆς anima vra. et bñdixit eis iosue: et dimi ψυχῆς ὑμῶν. καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς ἰησοῦς, καὶ ἐξαπέστειλεν fit eos: et reuersi sunt in domos eoꝝ. et αὐτούς, καὶ ἐπορεύθησαν εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν. καὶ dimidie tribui manasse dederat moyses in ba τοῖς ἡμίσεσι φυλῆς μανασσῆ ἔδωκεν μωυσῆς ἐν τῇ βασan: et dimidie pti dedit iosue cum σανίτιδι, καὶ τοῖς ἡμίσεσιν ἔδωκεν ἰησοῦς μετὰ τῶν fratribus eoꝝ trans iordanē iuxta mare. et ἀδελφῶν αὐτῶν πέραν τοῦ ἰορδάνου κατὰ θάλασσαν. καὶ cum dimitteret eos iosue in domos eoꝝ: et ἡνίκα ἐξαπέστειλεν αὐτοὺς ἰησοῦς εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν, καὶ benedixit eis dicēs: in substa multa reuersi sunt εὐλόγησεν αὐτοὺς λέγων, ἐν χρήμασι πολλοῖς ἀπήλθοσαν in domos eoꝝ: et iumēta multa valde et argē εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν, καὶ κτήνη πολλὰ σφόδρα καὶ ἀργύtum et aurū et es et ferrū et veste mul ριον καὶ χρυσίον καὶ χαλκὸν καὶ σίδηρον καὶ ἱματισμὸν πολtam valde diuiserūt spolia inimicoꝝ cum λὺν σφόδρα διεῖλαντο τὴν προνομὴν τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν μετὰ fratribus eoꝝ. et reuersi sūt et iuerunt τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν. καὶ ἀπεστράφησαν καὶ ἐπορεύθησαν οἱ filij ruben et filij gad et dimidia tribus manasse a υἱοὶ ῥουβὴν καὶ υἱοὶ γὰδ καὶ τὸ ἥμισυ φυλῆς μανασσῆ ἀπὸ τῶν filijs israel de sylo in terra chanaā ire in terrā ga υἱῶν ἰσραὴλ ἐκ σηλὼ ἐν γῇ χαναὰν ἀπελθεῖν εἰς τὴν γῆν γαlaad in terrā possessionis eoꝝ: quā possederūt eā λαάδ εἰς γῆν κατασχέσεως αὐτῶν, ἣν ἐκληρονόμησαν αὐτὴν per imperium dñi in manu moysi. et venerūt in διὰ προστάγματος κυρίου ἐν χειρὶ μωυσῆ. καὶ ἦλθοσαν εἰς galeloth iordanis que est in terra chanaā: et edificauerūt γαλααδ τοῦ ἰορδάνου ἥ ἐστιν ἐν γῇ χαναάν, καὶ ᾠκοδόμησαν filij ruben et filij gad et dimidia tribus manas οἱ υἱοὶ ῥουβὴν καὶ οἱ υἱοὶ γὰδ καὶ τὸ ἥμισυ φυλῆς μανασse illic altare iuxta iordanē altare magnū σῆ ἐκεῖ βωμὸν ἐπὶ τοῦ ἰορδάνου βωμὸν μέγαν τοῦ visu. et audierūt filij israel dicētes: ecce edi ἰδεῖν. καὶ ἤκουσαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ λεγόντων, ἰδοὺ ᾠficauerunt filij ruben et filij gad et κοδόμησαν οἱ υἱοὶ ῥουβὴν καὶ οἱ υἱοὶ γὰδ καὶ τὸ dimidia tribus manasse altare i terminis terre chanaam ἥμισυ φυλῆς μανασσῆ βωμὸν ἐφ' ὁρίου γῆς χαναὰν in galaad iordanis cōtra filios israel ἐπὶ τοῦ γαλαὰδ ἰορδάνου ἐν τῷ πέραν υἱῶν ἰσραήλ. et audierūt filij israel et cōuenerūt om καὶ ἤκουσαν οἱ υἱοὶ ἰσραήλ, καὶ συνηθροίσθησαν πάνnes filij israel in sylo vt ascenderēt eos τες οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ εἰς σηλὼ ὥστε ἀναβάντας αὐτοὺς oppugnarent. et miserunt filij israel ad ἐκπολεμῆσαι. καὶ ἀπέστειλαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ πρὸς filios ruben et ad filios gad et ad τοὺς υἱοὺς ῥουβὴν καὶ πρὸς τοὺς υἱοὺς γὰδ καὶ πρὸς dimidiā tribū manasse in terrā galaad et τὸ ἥμισυ φυλῆς μανασσῆ εἰς τὴν γῆν γαλαὰδ τόν τε phineē filiū eleazar filij aron sacerdotis: et de φινεὲς υἱὸν ἐλεάζαρ υἱοῦ ἀαρὼν τοῦ ἱερέως, καὶ δέκα ex principibus qui cum eo: principē καὶ τῶν ἀρχόντων τῶν μετ' αὐτοῦ, ἄρχων

---

vnus de domo familie de oībus tribubus is εἷς ἀπὸ οἴκου πατριᾶς ἀπὸ πασῶν τῶν φυλῶν ἰσrael viri principes domoꝝ familiaꝝ sunt tribuni is ραήλ. ἄνδρες ἄρχοντες οἴκων πατριῶν εἰσὶν χιλίαρχοι ἰσrael: et venerūt ad filios ruben et ad ραήλ. καὶ παρεγένοντο πρὸς τοὺς υἱοὺς ῥουβὴν καὶ πρὸς τοὺς filios gad et ad dimidiā tribū manasse in terrā ga υἱοὺς γὰδ καὶ πρὸς τοὺς ἡμίσυ φυλῆς μανασσῆ εἰς γῆν γαlaad: et locuti sunt ad eos dicētes: hec dicit λαάδ, καὶ ἐλάλησαν πρὸς αὐτοὺς λέγοντες, τάδε λέγει ois cōgregatio dñi: quod delictū hoc: q̄d deliquistis corā deo israel vt relinquatis hodie re πᾶσα ἡ συναγωγὴ κυρίου, τίς ἡ πλημμέλεια αὐτὴ ἣν ἐπλημμελήσατε ἔναντι θεοῦ ἰσραὴλ ἀποστραφῆναι σήμερον ἀπὸ tro dñm edificātes vobis altare: rebel τοῦ κυρίου οἰκοδομήσαντες ἑαυτοῖς βωμόν, ἀποστάles vt sitis vos hodie a dño? nō parū nobis τας ὑμᾶς σήμερον ἀπὸ κυρίου; μὴ μικρὸν ἡμῖν τὸ peccatū phegor? nō purgati sumus ab illo vsq; ad ἁμάρτημα φογώρ, ὅτι οὐκ ἐκαθαρίσθημεν ἀπ' αὐτοῦ ἕως τῆς diem hanc: et fuit plaga in synagoga do ἡμέρας ταύτης, καὶ ἐγενήθη ἡ πληγὴ ἐν τῇ συναγωγῇ κυmini. et vos auersi estis hodie a dño: et ρίου. καὶ ὑμεῖς ἀποστραφήσεσθε σήμερον ἀπὸ κυρίου, καὶ ἔαν eris si reliquitis hodie a dño: et in oēm israel erit ira. et nūc si parua terra ἔσται ἐὰν ἀποστῆτε σήμερον ἀπὸ κυρίου, καὶ αὔριον ἐπὶ πάντα ἰσραὴλ ἔσται ὀργή. καὶ νῦν εἰ μικρὰ ἡ γῆ τῆς possessionis vre: trāsite in terrā possessionis domini: vbi habitat illic tabernaculū dñi: et possi κατασχέσεως ὑμῶν, διάβητε εἰς τὴν γῆν τῆς κατασχέσεως κυρίου, οὗ κατασκηνοῖ ἐκεῖ ἡ σκηνὴ κυρίου. καὶ κατακληροdete inter nos et a dño ne rebelles sitis: νομήσατε ἐν ἡμῖν. καὶ ἀπὸ κυρίου μὴ ἀποστάται γενήθητε, et a nobis ne recedatis eo q̄ edificastis vos altare καὶ ἀπὸ ἡμῶν μὴ ἀποστῆτε διὰ τὸ οἰκοδομῆσαι ὑμᾶς βωμὸν extra altare dñi dei nri. nōne achan ἔξω τοῦ θυσιαστηρίου κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν. οὐκ ἰδοὺ ἀχὰρ filius zare deliquit delicto ab anathema ὁ τοῦ ζαρὰ πλημμελείᾳ ἐπλημμέλησεν ἀπὸ τοῦ ἀναθέματος: et in oēm cetum fuit ira? et hic τος, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν συναγωγὴν ἰσραὴλ ἐγενήθη ὀργή; καὶ οὗvnus solus: nō hic solus mortuus ē in pctō τος εἷς μόνος, μὴ οὗτος μόνος ἀπέθανεν ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ suo. et respōderūt filij ruben et filij gad et αὐτοῦ. καὶ ἀπεκρίθησαν οἱ υἱοὶ ῥουβὴν καὶ οἱ υἱοὶ γὰδ καὶ τὸ dimidia tribus manasse: et locuti sunt tribunis is ἥμισυ φυλῆς μανασσῆ, καὶ ἐλάλησαν τοῖς χιλιάρχοις ἰσrael dicētes: deus deus dñs est: et deus deus do ραὴλ λέγοντες, ὁ θεὸς θεός κύριός ἐστι, καὶ ὁ θεὸς ὁ θεὸς κύminus ipse nouit: et israel ipse sciet. si in rebel ριος αὐτὸς οἶδεν, καὶ ἰσραὴλ αὐτὸς γνώσεται. εἰ ἐν ἀποστασίᾳ lione deliquimꝰ corā dño: nō liberabit nos in ἐπλημμελήσαμεν ἔναντι κυρίου, μὴ ῥύσεται ἡμᾶς ἐν die hac: et si edificauimus nobis ipsis aram τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ, καὶ εἰ ᾠκοδομήσαμεν αὐτοῖς βωμὸν vt rebellaremus a dño: vel vt imponerem sup ὥστε ἀποστῆναι ἀπὸ κυρίου, ἢ ὥστε ἀναβιβάσαι ἐπ' αὐeam sacrificiū holocaustoꝝ: vel vt faceremus sup τὸν θυσίαν ὁλοκαυτωμάτων, ἢ ὥστε ποιῆσαι ἐπ' αὐeam sacrificiū salutarionis: dñs ipse exquirat. sed τοῦ θυσίαν σωτηρίου, κύριος αὐτὸς ἐκζητήσει. ἀλλ' ppter euitatione verbi fecimus hoc dicētes ἕνεκεν εὐλαβείας ῥήματος ἐποιήσαμεν τοῦτο λέγοντες, vt ne cras loquantur filij vri filijs nris ἵνα μὴ αὔριον εἴπωσιν τὰ τέκνα ὑμῶν τοῖς τέκνοις ἡμῶν dicētes: qd vobis et dño deo israel? λέγοντες, τί ὑμῖν καὶ κυρίῳ τῷ θεῷ ἰσραήλ; terminos posuit dñs inter nos ὅρια ἔθηκεν κύριος ἀνὰ μέσον ἡμῶν

singulos de singulis tribubus. Qui venerunt ad filios ruben & gad & dimidie tribus manasse in terram galaad: dixeruntq; ad eos. Hec mādat omnis populus domini. Que est ista transgressio? Cur reliquistis dñm deum israel edificātes altare sacrilegū: & a cultu illiꝰ recedentes? An parum vobis est q̄ peccastis in beel phegor: & vsq; in p̄sentem diē macula huiꝰ sceleris in vobis pmanet multiq; de pplo corruerunt? Et vos hodie reliquistis dominū: & cras in vniuersum israel ira eiꝰ deseuiet. Q̄ si putatis esse immundam esse terrā possessionis vre: transite ad terram in qua tabernaculum dñi est & hitate iter nos: tm̄ vt a dño & a nostro consortio non recedatis: edificato altari preter altare domini dei nostri. Nōne achan filius zare p̄teriit mandatū dñi: & super omnem populū israel ira eius incubuit? Et ille erat vnꝰ homo atq; vtinā solus periisset in scelere suo. Rñderūtq; filii ruben & gad & dimidie tribꝰ manasse principibus legationis israel. Fortissimus deus dñs: fortissimꝰ deus dñs ipse nouit: & israel simul intelliget: si p̄uaricationis aīo hoc altare construximus: nō custodiat nos sed puniat nos in p̄nti. Et si ea mente fecimus vt holocausta & sacrificium & pacificas victimas sup eo imponeremus: ipse querat & iudicet: & nō ea magis cogitatione atq; tractatu: vt diceremus: cras dicent filii vri filiis nris. Quid vobis & dño deo israel? Terminū posuit dominus inter nos

אֶחָד נָשִׂיא אֶחָד לְבֵית אָב לְכֹל מַטּוֹת יִשְׂרָאֵל וְאִישׁ רֹאשׁ בֵּית אֲבוֹתָם הֵמָּה לְאַלְפֵי יִשְׂרָאֵל׃ וַיָּבֹאוּ אֶל בְּנֵי רְאוּבֵן וְאֶל בְּנֵי גָד וְאֶל חֲצִי שֵׁבֶט מְנַשֶּׁה אֶל אֶרֶץ הַגִּלְעָד וַיְדַבְּרוּ אִתָּם לֵאמֹר׃ כֹּה אָמְרוּ כֹּל עֲדַת יְהוָה מָה הַמַּעַל הַזֶּה אֲשֶׁר מְעַלְתֶּם בֵּאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לָשׁוּב הַיּוֹם מֵאַחֲרֵי יְהוָה בִּבְנוֹתְכֶם לָכֶם מִזְבֵּחַ לִמְרָדְכֶם הַיּוֹם בַּיהוָה׃ הַמְעַט לָנוּ אֶת עֲוֺן פְּעוֹר אֲשֶׁר לֹא הִטַּהַרְנוּ מִמֶּנּוּ עַד הַיּוֹם הַזֶּה וַיְהִי הַנֶּגֶף בַּעֲדַת יְהוָה׃ וְאַתֶּם תָּשֻׁבוּ הַיּוֹם מֵאַחֲרֵי יְהוָה וְהָיָה אַתֶּם תִּמְרְדוּ הַיּוֹם בַּיהוָה וּמָחָר אֶל כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִקְצֹף׃ וְאַךְ אִם טְמֵאָה אֶרֶץ אֲחֻזַּתְכֶם עִבְרוּ לָכֶם אֶל אֶרֶץ אֲחֻזַּת יְהוָה אֲשֶׁר שָׁכַן שָׁם מִשְׁכַּן יְהוָה וְהֵאָחֲזוּ בְּתוֹכֵנוּ וּבַיהוָה אַל תִּמְרֹדוּ וְאֹתָנוּ אַל תִּמְרֹדוּ בִּבְנֹתְכֶם לָכֶם מִזְבֵּחַ מִבַּלְעֲדֵי מִזְבַּח יְהוָה אֱלֹהֵינוּ׃ הֲלוֹא עָכָן בֶּן זֶרַח מָעַל מַעַל בַּחֵרֶם וְעַל כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל הָיָה קָצֶף וְהוּא אִישׁ אֶחָד לֹא גָוַע בַּעֲוֺנוֹ׃ וַיַּעֲנוּ בְּנֵי רְאוּבֵן וּבְנֵי גָד וַחֲצִי שֵׁבֶט הַמְנַשֶּׁה וַיְדַבְּרוּ אֶת רָאשֵׁי אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל׃ אֵל אֱלֹהִים יְהוָה אֵל אֱלֹהִים יְהוָה הוּא יֹדֵעַ וְיִשְׂרָאֵל הוּא יֵדָע אִם בְּמֶרֶד וְאִם בְּמַעַל בַּיהוָה אַל תּוֹשִׁיעֵנוּ הַיּוֹם הַזֶּה׃ לִבְנוֹת לָנוּ מִזְבֵּחַ לָשׁוּב מֵאַחֲרֵי יְהוָה וְאִם לְהַעֲלוֹת עָלָיו עוֹלָה וּמִנְחָה וְאִם לַעֲשׂוֹת עָלָיו זִבְחֵי שְׁלָמִים יְהוָה הוּא יְבַקֵּשׁ׃ וְאִם לֹא מִדְּאָגָה מִדָּבָר עָשִׂינוּ אֶת זֹאת לֵאמֹר מָחָר יֹאמְרוּ בְנֵיכֶם לְבָנֵינוּ לֵאמֹר מַה לָּכֶם וְלַיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃ וּגְבוּל נָתַן יְהוָה בֵּינֵנוּ

נטה · בוא · דבר · אמר · בנה · זבח · עון · טהר · היה · שוב · מרד · קצף · שכן · אחז · מרד · זרח · יעד · ענה · דבר · ישע · בנה · עלה · עשה · בקש · עשה · אמר · גבל

& vos omnes filii rubē & filii gad: iordanē fluuiū: & idcirco partē nō hētis in domino: & p hāc occasionē auerterēt filii vri filios nros a timore domini. Putauimus itaq melius: & diximus. Extruamus nobis altare non in holocausta neq ad victimas offerēdas: sed in testimoniū īter nos & vos: & sobolem nrām vtrāq pgeniem: vt seruiamus dño: & iuris nri sit offerre & holocausta & victimas & pacificas hostias: & neq̄q̄ dicāt cras filii vri filiis nostris: nō ē vobis pars in dño. Qd si voluerit dicere: respondebūt ei: Ecce altare dñi quod fecerūt pres nri: nō in holocausta neq in sacrificiū: sed in testimoniū nostrū ac vrm. Absit a nobis hoc scelus vt recedamus a dño: & eius vestigia relīqmus: extructo altari ad holocausta & sacrificia & victīas offerēdas: pter altare dñi dei nri qd extructū est ante tabernaculum eius. Quibus auditis phinees sacerdos & principes legatiōis isrl q erāt cū eo placati sūt: & verba filiorū rubē & gad & dimidie tribus manasse libētissime susceperūt. Dixitq phinees filius elezari sacerdos ad eos. Nunc scimus q nobiscum sit dñs: qm alieni estis a preuaricatione hac: & liberastis filios isrl de manu dñi. Reuersusq est cum principibus a filiis ruben & gad de terra galaad in trā chanaan ad filios israel: & retulit eis. Placuitq sermo cunctis audientibus. Et laudauerunt deū filii isrl & nequaq̄ vltra dixerūt vt ascēderēt cōtra eos atq pugnarēt: & delerēt trā possessiōis eorū. Vocauerūtq filii rubē & filii

gad altare qd extruxerāt: testimoniū nrm q dñs ipē sit deus.

Cap. 23.

Euoluto aūt multo tempore postq pacem dederat dominus israeli subiectis in gyro natiōibus vniuersis & iosue iā lōgeuo & p senilis etatis: vocauit iosue oēm israelē: maioresq natu & pricipes ac indices ac magistros dixitq ad eos. Ego senui & pgressioris etatis sū vosq cernitis omnia q fecerit dominus deus vr cūctis p circuitū natiōib: quō p vobis ipse pugnauerit. Et nūc quia vobis sorte diuisi omnem terram: ab orietali parte iordanis vsq ad mare magnū: multeq adhuc supsūt natiōes: dñs deus vester disperdet eas & auferet a facie vra & possidebitis terrā sicut vobis pollicitus est. Tantum cōfortamini & estote solliciti vt custodiatis cūcta que scripta sūt in volumine legis moysi: & nō declinetis ab eis neq ad dexterā neq ad sinistrā: ne postq intraueritis ad gētes q inter vos future st: iuretis in noīe deorū earū & seruiatis eis & adoretis illos: sed adhereatis domino deo vestro: quod fecistis vsq in diē hāc. Et tūc auferet dñs deus i cōspectu vro gētes magnas & robustissimas: & nullus vobis resistere poterit. Vnus e vobis psequetur hostium mille viros: quia dñs deus vr p vobis ipē pugnabit sicut pollicit ē: hoc tantū diligētissime precauete vt diligatis dominum deum vestrum. Quod si volueritis gentium harum q inter vos habitāt erroribus adherere &

בָּהֶם וּבָאתֶם בָּהֶם וְהֵם בָּכֶם׃ יָדוֹעַ תֵּדְעוּ כִּי לֹא יוֹסִיף יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לְהוֹרִישׁ אֶת הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה מִלִּפְנֵיכֶם וְהָיוּ לָכֶם לְפַח וּלְמוֹקֵשׁ וּלְשֹׁטֵט בְּצִדֵּיכֶם וְלִצְנִנִים בְּעֵינֵיכֶם עַד אֲבָדְכֶם מֵעַל הָאֲדָמָה הַטּוֹבָה הַזֹּאת אֲשֶׁר נָתַן לָכֶם יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃ וְהִנֵּה אָנֹכִי הוֹלֵךְ הַיּוֹם בְּדֶרֶךְ כָּל הָאָרֶץ וִידַעְתֶּם בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם כִּי לֹא נָפַל דָּבָר אֶחָד מִכֹּל הַדְּבָרִים הַטּוֹבִים אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם עֲלֵיכֶם הַכֹּל בָּאוּ לָכֶם לֹא נָפַל מִמֶּנּוּ דָּבָר אֶחָד׃ וְהָיָה כַּאֲשֶׁר בָּא עֲלֵיכֶם כָּל הַדָּבָר הַטּוֹב אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲלֵיכֶם כֵּן יָבִיא יְהוָה עֲלֵיכֶם אֵת כָּל הַדָּבָר הָרָע עַד הַשְׁמִידוֹ אוֹתְכֶם מֵעַל הָאֲדָמָה הַטּוֹבָה הַזֹּאת אֲשֶׁר נָתַן לָכֶם יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃ בְּעָבְרְכֶם אֶת בְּרִית יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר צִוָּה אֶתְכֶם וַהֲלַכְתֶּם וַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם וְחָרָה אַף יְהוָה בָּכֶם וַאֲבַדְתֶּם מְהֵרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר נָתַן לָכֶם׃

cap.xxiiii.

וַיֶּאֱסֹף יְהוֹשֻׁעַ אֶת כָּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל שְׁכֶמָה וַיִּקְרָא לְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וּלְרָאשָׁיו וּלְשֹׁפְטָיו וּלְשֹׁטְרָיו וַיִּתְיַצְּבוּ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים׃ וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל כָּל הָעָם כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֵבֶר הַנָּהָר יָשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם תֶּרַח אֲבִי אַבְרָהָם וַאֲבִי נָחוֹר וַיַּעַבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים׃ וָאֶקַּח אֶת אֲבִיכֶם אֶת אַבְרָהָם מֵעֵבֶר הַנָּהָר וָאוֹלֵךְ אוֹתוֹ בְּכָל אֶרֶץ כְּנָעַן וָאַרְבֶּה אֶת זַרְעוֹ וָאֶתֶּן לוֹ אֶת יִצְחָק׃ וָאֶתֵּן לְיִצְחָק אֶת יַעֲקֹב וְאֶת עֵשָׂו וָאֶתֵּן לְעֵשָׂו

cum eis misceere cōnubia atqȝ amicitias copulare: iā tūc scitote q̄ dominus deus vester non eas deleat ante faciem vestram: sed erūt vobis in foueā ac laqueū & offendiculū ex latere vr̄o: & sudes in oculis vestris: donec vos auferat atqȝ disperdat de terra hac optima quam tradidit vobis. En ego hodie ingredior viam vniuerse terre: & toto animo cognoscetis q̄ de omnibus verbis que se dominus prestiturum pollicitū est: vobis esse pollicitū est: vnū non preterierit casſum. Sicut ergo impleuit opere qd̄ promisit: & prospa cūcta venerunt: sic adducet super vos quicquid malo rū cōminatus est: donec vos auferat atqȝ disperdat de t̄ra hac optima quam tradidit vobis: eo q̄ preterieritis pactū domini dei vestri quod pepigit vobiscū: & seruieritis diis alienis & adoraueritis eos. Cito atqȝ velociter cōsurget in vos furor dn̄i: & auferemini ab hac terra optīa quā tradidit vobis. 24.

Congregauitq̄ iosue omnes tribus isrl̄ in sychē: & vocauit maiores natu ac principes & iudices & magistros: steteritq̄ in conspectu dei: & ad populū sic̄ locutus est. Hec dicit dn̄s deus israel. Trans fluuium habitauerūt patres vr̄i ab initio: thare pater abraā & nachor: & seruierūtq̄ diis alienis. Tuli ergo patrem vestrum abraā de messopotamie finibus: & adduxi eū in terrā chanaan: & multiplicauiq̄ semē eius: & dedi ei isaac: illiq̄ rursum dedi iacob & esau. E quibus Esau dedi

ad eos: & cōmixti fueritis eis: & ipsi vobis: cognitiōe scitote q̄ nō apponet dn̄s deus vr̄ delere gentes has a facie vr̄a. & erunt vobis in laqueos & in scandala & in clauos in calcaneis vr̄is & in sudes in oculis vr̄is quoad pereatis a terra bona hac: quā tradidit vobis dn̄s deus vr̄. ego aūt recurro hodie viā sicut & oēs qui in terra. & scietis in toto corde vr̄o & in tota aīa vr̄a q̄ nō cecidit sermo vnus de oībus sermonibus bonis quos dixit dn̄s deus nr̄ ad vos: oia puenerūt vobis. nō dissonuit ex eis. & erit sicut venerūt sup vos cuncta verba bona que locutus est dn̄s deus vr̄ sup vos: sic adducet dn̄s sup vos vniuersa verba mala: quousq̄ disperdat vos a terra bona hac: quā tradidit vobis dn̄s deus vr̄: cū preterieritis vos pactū dn̄i dei vr̄i quod precepit vobis: & euntes seruieritis diis alienis & adorabitis eos. & irascetur furore dn̄s in vos & peribitis cito a terra bona: quā tradidit vobis dn̄s.

Ca.24.

Et cōgregauit iosue oēs tribus israel in sychem: & conuocauit maiores natu israel: & principes eoꝝ & iudices eoꝝ & magistros eoꝝ: & steterūt in cōspectu dei. & dixit iosue ad vniuersū pp̄lm: hec dicit dn̄s deus israel: trans fluuium habitauerūt patres vr̄i ab initio: thara pr̄ abraam & pr̄ nachor: & seruierūt diis alienis. & tuli prem vr̄m abraam ex trās fluuium: & duxi eū in oī terra chanaā: & multiplicaui semen eius: & dedi ei isaac. & dedi isaac iacob & esau. & dedi esau

Καὶ συνήγαγεν ἰησοῦς πάσας τὰς φυλὰς ἰσραὴλ εἰς συχὲμ, καὶ συνεκάλεσεν τοὺς πρεσβυτέρους ἰσραὴλ καὶ τοὺς ἄρχοντας αὐτῶν καὶ τοὺς δικαστὰς αὐτῶν καὶ τοὺς γραμματεῖς αὐτῶν, καὶ ἔστησαν ἀπέναντι τοῦ θεοῦ. καὶ εἶπεν ἰησοῦς πρὸς πάντα τὸν λαόν, τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς ἰσραήλ, πέραν τοῦ ποταμοῦ κατῴκησαν οἱ πατέρες ὑμῶν τὸ ἀπ' ἀρχῆς, θάρα ὁ πατὴρ ἀβραὰμ καὶ ὁ πατὴρ ναχώρ, καὶ ἐλάτρευσαν θεοῖς ἑτέροις, καὶ ἔλαβον τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἀβραὰμ ἐκ τοῦ πέραν τοῦ ποταμοῦ, καὶ ὡδήγησα αὐτὸν ἐν πάσῃ τῇ γῇ χαναάν, καὶ ἐπλήθυνα τὸ σπέρμα αὐτοῦ, καὶ ἔδωκα αὐτῷ τὸν ἰσαάκ. καὶ ἔδωκα τῷ ἰσαὰκ τὸν ἰακὼβ καὶ τὸν ἡσαῦ. καὶ ἔδωκα τῷ ἡσαῦ

3.Re. 2.a. — Gen. 11.d. — Gen. 21.a. — Gen. 25.c.

montē seir ad possidē dum: iacob vero & filii eius descēderūt in egyptū. Misiq̄ moysē & aarō: & pcussi egyptum multis signis atq̄ portentis: eduxiq̄ vos & pr̄es vr̄os de egypto & venistis ad mare: psecutiq̄ sūt egyptii pr̄es vr̄os cū curribus & eq̄tatu vsq̄ ad mare rubrū. Clamauerunt aūt ad dn̄m filii israel q̄ posuit tenebras inter vos & egyptios: & adduxit sup eos mare & operuit eos. Viderūt oculi vr̄i cūcta q̄ in egypto fecerim: & habitasti in solitudie multo tp̄e: & introduxi vos in terrā amorrei q̄ habitabat trās iordanē. Cūq̄ pugnarēt contra vos: tradidi eos in manꝰ vr̄as: & possedistis terrā eoꝝ: atq̄ interfecistis eos. Surrexit aūt balac filius sephor rex moab & pugnauit contra isrl̄. Misitq̄ & vocauit balaā filiū beor vt malediceret vobis: & ego nolui audire eū: sed ecōtrario p illū bn̄dixi vobis & liberaui vos d manu ei. Trāsistisq̄ iordanē & venistis ad hiericho pugnaueritq̄ cōtra vos viri ciuitatis eius amorreus & pherezeus & chananeus & etheus & gergeseus & eueus & iebuseus: & tradidi illos in māꝰ vr̄as. Misiq̄ ante vos scabrones: & eieci eos de locis suis duos reges amorreorum: non in gladio & arcu tuo: dediq̄ vobis terrā in q̄ non laborastis: & vrbes quas non edificastis vt habitaretis in eis: vineas & oliueta que non plātastis. Nūc ergo timete dn̄m & seruite ei pfecto corde atq̄ verissimo: & auferte deos quibus seruierūt pr̄es vr̄i in mesopotamia & in egypto: ac seruite dn̄o. Sin aūt malū vobis videtur vt dn̄o seruiatis: optio vobis datur. Eligite hodie quod placet: cui seruire potissimum debeatis: vtrum diis

montē seir possessionē ei. & iacob & filii eius descēderūt in egyptū. & misi moysen & aarō: & percussi egyptū in qbꝰ fecit in ipsis. & post hec eduxi vos: & eduxit pr̄es vr̄os de egypto. & venistis ad mare. & persecuti sunt egyptii post pr̄es vr̄os in curribꝰ & in equis in mare rubrū. & clamauimus ad dn̄m: & dedit nubē & tenebras inter vos & inter egyptios: & adduxit sup eos mare & operuit eos. & viderunt oculi vr̄i que fecit dn̄s in t̄ra egypti. & fuistis in solitudine dies plures. & duxit vos in t̄ra amorreoꝝ qui habitabāt trās iordanē. & pugnauit cōtra vos: & tradidit eos dn̄s in manus vr̄as. & possedistis terrā eoꝝ: & delestis eos a facie vr̄a. & surrexit balac filius sepphor rex moab & pugnauit cōtra israel: & mittens vocauit balaā filiū beor vt malediceret vobis. & noluit dn̄s deus tuus delere te: & bndictionibus bn̄dixit vobis: & liberauit vos de manib' eoꝝ. & transistis iordanē & venistis ad hiericho: & pugnauerūt cōtra vos habitātes hiericho amorreus & pherezeus & chananeus & etheus & gergeseus & eueus & iebuseus: & tradidit illos in manus vr̄as. & misit ante vos vespas: & eiecit eos a facie vr̄a duos reges amorreoꝝ: nō in gladio tuo neq̄ in arcu tuo. & dedit vobis t̄ra in qua nō laborastis in ea: & vrbes quas nō edificastis: & habitastis in eis: & vineas & oliueta q̄ nō plantastis vos comeditis. & nūc timete dn̄m: & seruite ei in rectitudine & in iustitia: & auferte deos alienos quib' seruierūt patres vr̄i trans fluuiū & in egypto: & seruite dn̄o. si āt nō placet vobis seruire dn̄o: eligite vobi ipsis hodie cui seruiatis: siue diis

μόνω τὸ ὄρος τὸ σηεὶρ κληρονομίαν αὐτῷ. καὶ ἰακὼβ καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ κατέβησαν εἰς αἴγυπτον. καὶ ἀπέστειλα μωυσῆν καὶ ἀαρών, καὶ ἐπάταξεν τὴν αἴγυπτον ἐν οἷς ἐποίησεν ἐν αὐτοῖς. καὶ μετὰ ταῦτα ἐξήγαγεν ὑμᾶς, καὶ ἐξήγαγεν τοὺς πατέρας ὑμῶν ἐξ αἰγύπτου. καὶ εἰσήλθετε εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ κατεδίωξαν οἱ αἰγύπτιοι ὀπίσω τῶν πατέρων ὑμῶν ἐν ἅρμασιν καὶ ἐν ἵπποις εἰς τὴν θάλασσαν τὴν ἐρυθράν. καὶ ἐβοήσαμεν πρὸς κύριον, καὶ ἔδωκεν νεφέλην καὶ γνόφον ἀναμέσον ὑμῶν καὶ ἀναμέσον τῶν αἰγυπτίων, καὶ ἐπήγαγεν ἐπ' αὐτοὺς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐκάλυψεν αὐτούς. καὶ εἴδοσαν οἱ ὀφθαλμοὶ ὑμῶν ὅσα ἐποίησεν κύριος ἐν γῇ αἰγύπτου. καὶ ἦτε ἐν τῇ ἐρήμῳ ἡμέρας πλείους. καὶ ἤγαγεν ὑμᾶς εἰς γῆν ἀμορραίων τῶν κατοικούντων πέραν τοῦ ἰορδάνου. καὶ παρετάξαντο ὑμῖν, καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς κύριος εἰς τὰς χεῖρας ὑμῶν. καὶ κατεκληρονομήσατε τὴν γῆν αὐτῶν, καὶ ἐξωλεθρεύσατε αὐτοὺς ἀπὸ προσώπου ὑμῶν. καὶ ἀνέστη βαλὰκ ὁ τοῦ σεπφὼρ βασιλεὺς μωάβ, καὶ παρετάξατο τῷ ἰσραὴλ, καὶ ἀποστείλας ἐκάλεσεν τὸν βαλαὰμ υἱὸν βεὼρ ἀρᾶσθαι ὑμῖν. καὶ οὐκ ἠθέλησεν κύριος ὁ θεός σου ἀπολέσαι σε, καὶ εὐλογίαις εὐλογήσεν ὑμᾶς, καὶ ἐξείλατο ὑμᾶς ἐκ χειρῶν αὐτῶν. καὶ διέβητε τὸν ἰορδάνην, καὶ παρεγενήθητε εἰς ἱεριχώ, καὶ ἐπολέμησαν πρὸς ὑμᾶς οἱ κατοικοῦντες ἱεριχὼ ὁ ἀμορραῖος καὶ ὁ φερεζαῖος καὶ ὁ χαναναῖος καὶ ὁ χετταῖος καὶ ὁ γεργεσαῖος καὶ ὁ εὐαῖος καὶ ὁ ἰεβουσαῖος, καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς κύριος εἰς τὰς χεῖρας ὑμῶν. καὶ ἐξαπέστειλεν προτέραν ὑμῶν τὴν σφηκίαν, καὶ ἐξέβαλεν αὐτοὺς ἀπὸ προσώπου ὑμῶν δύο βασιλεῖς τῶν ἀμορραίων, οὐκ ἐν τῇ ῥομφαίᾳ σου οὐδὲ ἐν τῷ τόξῳ σου. καὶ ἔδωκεν ὑμῖν γῆν ἐφ' ἣν οὐκ ἐκοπιάσατε ἐπ' αὐτῆς, καὶ πόλεις ἃς οὐκ ᾠκοδομήσατε, καὶ κατῳκίσθητε ἐν αὐταῖς, καὶ ἀμπελῶνας καὶ ἐλαιῶνας οὓς οὐκ ἐφυτεύσατε ὑμεῖς ἔδεσθε. καὶ νῦν φοβήθητε κύριον, καὶ λατρεύσατε αὐτῷ ἐν εὐθύτητι καὶ ἐν δικαιοσύνῃ, καὶ περιέλετε τοὺς θεοὺς τοὺς ἀλλοτρίους οἷς ἐλάτρευσαν οἱ πατέρες ὑμῶν ἐν τῷ πέραν τοῦ ποταμοῦ καὶ ἐν αἰγύπτῳ, καὶ λατρεύσατε τῷ κυρίῳ. εἰ δὲ μὴ ἀρέσκει ὑμῖν λατρεύειν τῷ κυρίῳ, ἕλεσθε ὑμῖν αὐτοῖς σήμερον τίνι λατρεύσητε, εἴτε τοῖς θεοῖς

Exo. 14.b. — Nu. 22. b. — 1.Re. 7.a.

אֶת הַר שֵׂעִיר לָרֶשֶׁת אוֹתוֹ וְיַעֲקֹב וּבָנָיו יָרְדוּ מִצְרָיִם׃ וָאֶשְׁלַח אֶת מֹשֶׁה וְאֶת אַהֲרֹן וָאֶגֹּף אֶת מִצְרַיִם כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי בְּקִרְבּוֹ וְאַחַר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם׃ וָאוֹצִיא אֶת אֲבוֹתֵיכֶם מִמִּצְרַיִם וַתָּבֹאוּ הַיָּמָּה וַיִּרְדְּפוּ מִצְרַיִם אַחֲרֵי אֲבוֹתֵיכֶם בְּרֶכֶב וּבְפָרָשִׁים יַם סוּף׃ וַיִּצְעֲקוּ אֶל יְהוָה וַיָּשֶׂם מַאֲפֵל בֵּינֵיכֶם וּבֵין הַמִּצְרִים וַיָּבֵא עָלָיו אֶת הַיָּם וַיְכַסֵּהוּ וַתִּרְאֶינָה עֵינֵיכֶם אֵת אֲשֶׁר עָשִׂיתִי בְּמִצְרָיִם וַתֵּשְׁבוּ בַמִּדְבָּר יָמִים רַבִּים׃ וָאָבִיא אֶתְכֶם אֶל אֶרֶץ הָאֱמֹרִי הַיּוֹשֵׁב בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן וַיִּלָּחֲמוּ אִתְּכֶם וָאֶתֵּן אוֹתָם בְּיֶדְכֶם וַתִּירְשׁוּ אֶת אַרְצָם וָאַשְׁמִידֵם מִפְּנֵיכֶם׃ וַיָּקָם בָּלָק בֶּן צִפּוֹר מֶלֶךְ מוֹאָב וַיִּלָּחֶם בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁלַח וַיִּקְרָא לְבִלְעָם בֶּן בְּעוֹר לְקַלֵּל אֶתְכֶם׃ וְלֹא אָבִיתִי לִשְׁמֹעַ לְבִלְעָם וַיְבָרֶךְ בָּרוֹךְ אֶתְכֶם וָאַצִּל אֶתְכֶם מִיָּדוֹ׃ וַתַּעַבְרוּ אֶת הַיַּרְדֵּן וַתָּבֹאוּ אֶל יְרִיחוֹ וַיִּלָּחֲמוּ בָכֶם בַּעֲלֵי יְרִיחוֹ הָאֱמֹרִי וְהַפְּרִזִּי וְהַכְּנַעֲנִי וְהַחִתִּי וְהַגִּרְגָּשִׁי הַחִוִּי וְהַיְבוּסִי וָאֶתֵּן אוֹתָם בְּיֶדְכֶם׃ וָאֶשְׁלַח לִפְנֵיכֶם אֶת הַצִּרְעָה וַתְּגָרֶשׁ אוֹתָם מִפְּנֵיכֶם שְׁנֵי מַלְכֵי הָאֱמֹרִי לֹא בְחַרְבְּךָ וְלֹא בְקַשְׁתֶּךָ׃ וָאֶתֵּן לָכֶם אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא יָגַעְתָּ בָּהּ וְעָרִים אֲשֶׁר לֹא בְנִיתֶם וַתֵּשְׁבוּ בָּהֶם כְּרָמִים וְזֵיתִים אֲשֶׁר לֹא נְטַעְתֶּם אַתֶּם אֹכְלִים׃ וְעַתָּה יְראוּ אֶת יְהוָה וְעִבְדוּ אֹתוֹ בְּתָמִים וּבֶאֱמֶת וְהָסִירוּ אֶת אֱלֹהִים אֲשֶׁר עָבְדוּ אֲבוֹתֵיכֶם בְּעֵבֶר הַנָּהָר וּבְמִצְרַיִם וְעִבְדוּ אֶת יְהוָה׃ וְאִם רַע בְּעֵינֵיכֶם לַעֲבֹד אֶת יְהוָה בַּחֲרוּ לָכֶם הַיּוֹם אֶת מִי תַעֲבֹדוּן אִם אֶת אֱלֹהִים

quibus seruierunt patres vri in mesopotamia: an diis amorreorum in quorũ terra habitatis. Ego aũt & domus mea seruiemus dño. Respõditq; populus: & ait. Absit a nobis vt relinquamus dñm & seruiamus diis alienis. Dñs deus noster ipse eduxit nos & patres nostros de terra egypti & de domo seruitutis: fecitq; videntib9 nobis signa ingentia & custodiuit nos in omni via per quã ambulauim9: & in cunctis populis per quos transiuimus: & eiecit vniuersas gentes ammorreũ habitatorẽ terre quã nos intrauimus. Seruiemus igitur domino: quia ipse est deus noster. Dixitq; Iosue ad populũ. Non poteritis seruire dño: de9 enim sãctus & fortis emulator est: nec ignoscet sceleribus vestris atq; pctis. Si dimiseritis dñm & seruieritis diis alienis: conuertet se & affliget vos atq; subuertet: postq; vobis prestiterit bona. Dixitq; populus ad iosue. Nequaq; ita vt loqris erit: sed dño seruiemus. Et iosue ad populũ: testes inqt vos estis quia ipsi elegeritis vobis dñm vt seruiatis ei. Respõderuntq;. Testes. Nũc ergo ait: auferte deos alienos de medio vestri: & inclinate corda vr̃a ad dominũ deũ israel. Dixitq; populus ad iosue. Domino deo nr̃o seruiemus: & obedientes erimus p̃ceptis eius. Percussit ergo iosue in die illo fedus & proposuit pplo p̃cepta atq; iudicia in sychẽ. Scripsit quoq; omnia verba hec in volumine legis dñi et tulit lapidẽ pgrandẽ posuitq; eum subter quercũ q̃ erat in sanctuario dñi & dixit ad omnem populũ: En lapis iste erit vobis in testimonium

q audierit omnia verba domini q̃ locutus est vobis: ne forte postea negare velitis & mentiri dño deo vr̃o. Dimisitq; pplm singulos in possessionẽ suã. Et post hec mortuus ẽ iosue filius nun seruus dñi: centum decem annorũ: sepelieruntq; eũ in finibus possessionis sue in thãnathsare q̃ est sita in mõte effraim a septẽtrionali pte montis gaas. Seruiuitq; isrl dño cũctis diebus iosue & seniorum qui lõgo vixerãt tẽpore post iosue et qui nouerant omnia opera domini q̃ fecerat in isrl. Ossa quoq; ioseph q̃ tulerãt filii isrl de egypto: sepelierunt in syche in pte agri quẽ emerat iacob a filiis emmor pris syche centum nouellis ouibus: & fuit in possessione filiorũ ioseph. Eleazar quoq; filius aarõ mortuus est: & sepelierũt eũ in gabaath phinees filii eius que data est ei in monte effraim.

Explicit liber Iosue. Incipit liber sophtim quem nos Iudicũ appellamus.

IVDICES.
KPITAI. Ca.i.

POst mortẽ Iosue cõsuluerũt filii israel dñm dicentes. Quis ascendet añ nos cõtra chananeũ & erit dux belli? Dixitq; dñs. Iudas ascendet: ecce tradidi terram in manu eius. Et ait Iudas symeoni fratri suo. Ascende mecũ in sortẽ meã: & pugna contra chananeũ: vt & ego pgã tecũ in sortem tuam. Et abiit cũ eo symeon. Ascenditq; iudas & tradidit dñs chananeũ ac pherezeũ in man9 eorũ & pcusserunt in bezech decẽ milia virorũ. Inueneruntq; adonibezech in bezech: & pugnauerũt contra eũ ac pcusserũt chananeũ & pherezeũ. Fugit aũt adonibezech: quẽ psecuti cõprehenderũt cesis summitatibus manuũ eius ac pedũ. Dixitq; adonibezech. Septuaginta reges ãputatis manuũ ac pedũ summitatibus

הָיוּ מְלַקְּטִים תַּחַת שֻׁלְחָנִי כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי כֵּן שִׁלַּם לִי אֱלֹהִים וַיְבִיאֻהוּ יְרוּשָׁלִַם וַיָּמָת שָׁם׃ וַיִּלָּחֲמוּ בְנֵי יְהוּדָה בִּירוּשָׁלִַם וַיִּלְכְּדוּ אוֹתָהּ וַיַּכּוּהָ לְפִי חָרֶב וְאֶת הָעִיר שִׁלְּחוּ בָאֵשׁ׃ וְאַחַר יָרְדוּ בְּנֵי יְהוּדָה לְהִלָּחֵם בַּכְּנַעֲנִי יוֹשֵׁב הָהָר וְהַנֶּגֶב וְהַשְּׁפֵלָה׃ וַיֵּלֶךְ יְהוּדָה אֶל הַכְּנַעֲנִי הַיּוֹשֵׁב בְּחֶבְרוֹן וְשֵׁם חֶבְרוֹן לְפָנִים קִרְיַת אַרְבַּע וַיַּכּוּ אֶת שֵׁשַׁי וְאֶת אֲחִימַן וְאֶת תַּלְמָי׃ וַיֵּלֶךְ מִשָּׁם אֶל יוֹשְׁבֵי דְּבִיר וְשֵׁם דְּבִיר לְפָנִים קִרְיַת סֵפֶר׃ וַיֹּאמֶר כָּלֵב אֲשֶׁר יַכֶּה אֶת קִרְיַת סֵפֶר וּלְכָדָהּ וְנָתַתִּי לוֹ אֶת עַכְסָה בִתִּי לְאִשָּׁה׃ וַיִּלְכְּדָהּ עָתְנִיאֵל בֶּן קְנַז אֲחִי כָלֵב הַקָּטֹן מִמֶּנּוּ וַיִּתֶּן לוֹ אֶת עַכְסָה בִתּוֹ לְאִשָּׁה׃ וַיְהִי בְּבוֹאָהּ וַתְּסִיתֵהוּ לִשְׁאוֹל מֵאֵת אָבִיהָ הַשָּׂדֶה וַתִּצְנַח מֵעַל הַחֲמוֹר וַיֹּאמֶר לָהּ כָּלֵב מַה לָּךְ׃ וַתֹּאמֶר לוֹ הָבָה לִּי בְרָכָה כִּי אֶרֶץ הַנֶּגֶב נְתַתָּנִי וְנָתַתָּה לִי גֻּלֹּת מָיִם וַיִּתֶּן לָהּ כָּלֵב אֵת גֻּלֹּת עִלִּית וְאֵת גֻּלֹּת תַּחְתִּית׃ וּבְנֵי קֵינִי חֹתֵן מֹשֶׁה עָלוּ מֵעִיר הַתְּמָרִים אֶת בְּנֵי יְהוּדָה מִדְבַּר יְהוּדָה אֲשֶׁר בְּנֶגֶב עֲרָד וַיֵּלֶךְ וַיֵּשֶׁב אֶת הָעָם׃ וַיֵּלֶךְ יְהוּדָה אֶת שִׁמְעוֹן אָחִיו וַיַּכּוּ אֶת הַכְּנַעֲנִי יוֹשֵׁב צְפַת וַיַּחֲרִימוּ אוֹתָהּ וַיִּקְרָא אֶת שֵׁם הָעִיר חָרְמָה׃ וַיִּלְכֹּד יְהוּדָה אֶת עַזָּה וְאֶת גְּבוּלָהּ וְאֶת אַשְׁקְלוֹן וְאֶת גְּבוּלָהּ וְאֶת עֶקְרוֹן וְאֶת גְּבוּלָהּ׃ וַיְהִי יְהוָה אֶת יְהוּדָה וַיֹּרֶשׁ אֶת הָהָר כִּי לֹא לְהוֹרִישׁ אֶת יֹשְׁבֵי הָעֵמֶק כִּי רֶכֶב בַּרְזֶל לָהֶם׃ וַיִּתְּנוּ לְכָלֵב אֶת חֶבְרוֹן כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה וַיּוֹרֶשׁ מִשָּׁם אֶת שְׁלֹשָׁה בְּנֵי הָעֲנָק׃ וְאֶת הַיְבוּסִי יֹשֵׁב יְרוּשָׁלִַם לֹא

לקט עשה בוא כות לחם לכד נכה שלח ישב ירד נכה נכה אמר נתן איש נתן היה בוא סות צנח חמר עלה דבר שלחרם את קרא לכד נבל ירש

colligebant sub mensa mea ciborũ reliquias: sicut feci: ita reddidit mihi deus. Adduxeruntq; eũ in hierlm: & ibi mortuus est. Oppugnãtes ergo filii iuda hierusalẽ ceperunt eam: & percusserũt in ore gladii: tradentes cunctam incẽdio ciuitatẽ. Et post ea descẽdẽtes pugnauerũt cõtra chananeũ qui habitabat in mõtanis & ad meridiẽ in cãpestribus. Pergensq; iudas contra chananeũ qui habitabat in hebrõ: cuius nomẽ fuit antiquitus cariatharbe: percussit sesai & hayman & tholmai: atq; inde profectus abiit ad habitatores dabir: cuius nomẽ vetus erat cariathsepher. i. ciuitas litterarũ. Dixitq; caleb. Qui percusserit cariathsepher & vastauerit eã: dabo ei axã filiã meã vxorẽ. Cũq; cepisset eã othoniel filius cenez frater caleph minor: dedit ei axã filiam suã coniugẽ. Quã pergentem in itinere monuit vir suus vt peteret a pãtre suo agrũ. Que cũ suspirasset sedens in asino: dixit ei caleph: Quid habes? At illa rñdit: Da mihi benedictionẽ: quia terrã arentẽ dedisti mihi: da & irriguã aqs. Dedit ergo ei caleph irriguũ superius & irriguũ inferius. Filii aũt cinei cognati moysi ascẽderũt de ciuitate palmarũ cũ filiis iuda in desertum sortis eius: qd ẽ ad meridiem arath & habitauerunt cũ eo. Abiit aũt iudas cũ symeone fratre suo: & percusserũt simul chananeũ qui habitabat in sephat: & interfecerũt eũ. Vocatũq; est nomẽ vrbis horma. i. anathema. Cepitq; iudas gazã cũ finibus suis: & ascalonẽ atq; accharõ cũ terminis suis. Fuitq; dñs cum iuda: & mõtana possedit: nec potuit delere habitatores vallis: quia falcatis curribus abũdabãt. Dederũtq; caleph hebrõ: sicut dixerat moyses: qui deleuit ex ea tres filios enach. Iebuseũ aũt habitatorem hierusalem non

fuerũt colligẽtes q̃ sub mensa mea. sicut
ἦσαν συλλέγοντες τὰ ὑποκάτω τῆς τραπέζης μου. καθὼς
ergo feci: sic reddidit mihi deus. τ adduxerũt
οὖν ἐποίησα, οὕτως ἀνταπέδωκέ μοι ὁ θεός. καὶ ἄγουσιν
eum in hierusalem: τ mortuus est ibi. τ pugnauerũt
αὐτὸν εἰς ἱερουσαλὴμ, καὶ ἀπέθανεν ἐκεῖ. καὶ ἐπολέμησαν
filii iuda cõtra ierusalem: τ ceperunt eã: τ
οἱ υἱοὶ ἰούδα ἐν ἱερουσαλὴμ καὶ κατελάβοντο αὐτὴν καὶ
percusserũt eã in ore gladii: τ vrbem eã
ἐπάταξαν αὐτὴν ἐν στόματι ῥομφαίας, καὶ τὴν πόλιν ἐνέ-
busserũt in igne. τ postea descẽderũt filii iu
πρησαν ἐν πυρί. καὶ μετὰ ταῦτα κατέβησαν οἱ υἱοὶ ἰού-
da ad pugnãdũ cõtra chananeũ qui habitabat mõtana
δα πολεμῆσαι τῷ χαναναίῳ τῷ κατοικοῦντι τὴν ὀρεινὴν
τ meridiẽ τ cãpestria. τ abiit iudas cõtra
καὶ νότον καὶ τὴν πεδινήν. καὶ ἐπορεύθη ἰούδας πρὸς τὸν
chananeũ qui habitabat in chebron: at nomẽ chebron
χαναναῖον τὸν κατοικοῦντα ἐν χεβρών, τὸ δὲ ὄνομα χεβρὼν
fuit prius cariatharboth. τ percusserũt sesi τ
ἦν ἔμπροσθεν καριαθαρβόκ. καὶ ἐπάταξαν τὸν σεσὶ καὶ
achiman τ thomi generatiõ enac. τ profe
ἀχιμὰν καὶ θολμὶ γεννήματα τοῦ ἐνάκ. καὶ ἐπορεύ-
cti sunt illinc ad habitantes dabir: τ nomẽ
θησαν ἐκεῖθεν πρὸς τοὺς κατοικοῦντας δαβίρ, καὶ τὸ ὄνομα
dabir prius ciuitas litterarũ. τ dixit chaleb: qui
δαβὶρ ἔμπροσθεν πόλις γραμμάτων. καὶ εἶπεν χαλέβ, ὃς
percusserit ciuitatẽ litterarũ τ primus ceperit
ἂν πατάξῃ τὴν πόλιν τῶν γραμμάτων καὶ προκαταλάβηται
eam: dabo ei axã filiã meã in vxorẽ. τ
αὐτήν, δώσω αὐτῷ τὴν ἀσχὰν θυγατέρα μου εἰς γυναῖκα. καὶ
prior cepit eam gothoniel filius cenez frater chaleb
προκατελάβετο αὐτὴν γοθονιὴλ υἱὸς κενὲζ ἀδελφὸς χαλὲβ
iunior magis eo. τ dedit ei axan filiam
ὁ νεώτερος ὑπὲρ αὐτόν. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ τὴν ἀσχὰν θυγατέρα
suam ei in coniugẽ. τ factũ est cũ abiret ii
αὐτοῦ εἰς γυναῖκα. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἰσπορεύεσθαι αὐ-
la: τ persuasit illi petere a patre suo
τήν, καὶ ἐπέσειεν αὐτὴν αἰτῆσαι παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτῆς τὸν
agrum. τ murmurabat super asinũ. τ dixit ei cha
ἀγρόν. καὶ ἐγόγγυζεν ἐπάνω τοῦ ὑποζυγίου. καὶ εἶπεν αὐτῇ χα-
leb: quid est tibi? dixit ei ax: da iã mihi benedictiõe:
λὲβ τί ἐστί σοι; καὶ εἶπεν αὐτῷ ἀσχά, δὸς δή μοι εὐλογίαν,
quia in terrã austri tradidisti me: τ dea mihi redẽptionẽ aque.
ὅτι εἰς γῆν νότου ἐκδέδωκάς με, καὶ δώσεις μοι λύτρωσιν ὕδατος.
τ dedit ei chaleb redẽptionẽ sublimiũ τ redẽptionẽ humi
καὶ ἔδωκεν αὐτῇ χαλὲβ λύτρωσιν μετεώρων καὶ λύτρωσιν ταπει-
liũ. τ filii iothor cinei soceri moysi ascẽderũt de ci
νῶν. καὶ οἱ υἱοὶ ἰωθὸρ τοῦ κιναίου πενθεροῦ μωυσῆ ἀνέβησαν ἐκ τῆς πό-
uitate palmarũ ad filios iuda in desertũ iuda quod
λεως τῶν φοινίκων πρὸς τοὺς υἱοὺς ἰούδα εἰς τὴν ἔρημον ἰούδα τὴν οὖσαν
in meridie ad descensum arad τ abiit: τ habitauit
ἐν νότῳ ἐπὶ καταβάσεως ἀράδ, καὶ ἐπορεύθη, καὶ κατῴκησε
cum pplo. τ abiit iudas cum symeon fratre suo
μετὰ τοῦ λαοῦ. καὶ ἐπορεύθη ἰούδας μετὰ συμεὼν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ
τ percusserũt chananeũ q̃ habitabat sepheth. τ anathe
καὶ ἐπάταξαν τὸν χαναναῖον τὸν κατοικοῦντα σεφέθ. καὶ ἀνε-
matizauerũt eã τ euerterũt eam: τ vocauerũt nomẽ
θεμάτισαν αὐτὴν καὶ ἐξωλόθρευσαν αὐτήν, καὶ ἐκάλεσαν τὸ ὄνομα τῆς
vrbis destructio. τ possedit iudas gazan τ
πόλεως ἐξολόθρευσις. καὶ ἐκληρονόμησεν ἰούδας τὴν γάζαν καὶ
terminũ eius: τ accaron: τ terminũ eius: τ azotun τ
ὅριον αὐτῆς, καὶ τὴν ἀκκαρών, καὶ τὸ ὅριον αὐτῆς, καὶ τὴν ἄζωτον καὶ
suburbana eius. τ fuit dñs cum iuda: τ possedit
τὰ περισπόρια αὐτῆς. καὶ ἦν κύριος μετὰ ἰούδα, καὶ ἐκληρονόμησε
mõtẽ: qm nõ potuit possidere habitantes vallẽ
τὸ ὄρος, ὅτι οὐκ ἐδύνατο κληρονομῆσαι τοὺς κατοικοῦντας τὴν κοι-
lem: q: prohibuit eos: τ currus ferrei eis: τ dede
λάδα, ὅτι διεστείλατο αὐτοῖς, καὶ ἅρματα σιδηρᾶ αὐτοῖς. καὶ ἔδω-
runt chaleb chebron sicut locutus est moyses. τ deleuit illic
καν τῷ χαλὲβ τὴν χεβρὼν καθὰ ἐλάλησε μωυσῆς. καὶ ἐξῆρεν ἐκεῖ-
tres filios enac. τ iebuseum habitantẽ hierlm nõ
θεν τοὺς τρεῖς υἱοὺς ἐνάκ. καὶ τὸν ἰεβουσαῖον τὸν κατοικοῦντα ἰλημ οὐκ

Iosue. 15. d.

deleuerũt filii beniamin. τ habitauit iebuseus cũ
ἐξῆραν οἱ υἱοὶ βενιαμίν. καὶ κατῴκησεν ὁ ἰεβουσαῖος μετὰ
filiis beniamin in hierusalem vsq; ad diẽ hãc.
τῶν υἱῶν βενιαμὶν ἐν ἱερουσαλὴμ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης.
τ ascẽderũt filii ioseph τ ipsi in bethel: τ dñs
καὶ ἀνέβησαν οἱ υἱοὶ ἰωσὴφ καί γε αὐτοὶ εἰς βαιθὴλ, καὶ κς̄
cũ eis. τ castrametati sũt dom⁹ israel cõtra bethel.
μετ' αὐτῶν. καὶ παρενέβαλον οἶκος ἰσραὴλ κατὰ βαιθήλ.
at nomẽ vrbis fuit prius luza. τ viderũt cu
τὸ δὲ ὄνομα τῆς πόλεως ἦν ἔμπροσθεν λουζά. καὶ εἶδον οἱ φυ-
stodientes viru egrediẽtẽ de ciuitate: τ cepe
λάσσοντες ἄνδρα ἐκπορευόμενον ἐκ τῆς πόλεως, καὶ ἔλα-
runt eũ τ dixerũt ei: ostẽde nobis introitũ ciui
βον αὐτὸν καὶ εἶπον αὐτῷ, δεῖξον ἡμῖν τὴν εἴσοδον τῆς πό-
tatis: τ faciemus tecum miam. τ ostẽdit eis
λεως, καὶ ποιήσομεν μετὰ σοῦ ἔλεος. καὶ ἔδειξεν αὐτοῖς
ingressum vrbis: τ percusserũt vrbẽ in o-
τὴν εἴσοδον τῆς πόλεως, καὶ ἐπάταξαν τὴν πόλιν ἐν στό-
re gladii: at virũ τ cognationẽ eius
ματι ῥομφαίας, τὸν δὲ ἄνδρα καὶ τὴν συγγένειαν αὐτοῦ
dimiserũt. τ abiit vir in terrã chettim: τ edifica
ἐξαπέστειλαν. καὶ ἀπῆλθεν ὁ ἀνὴρ εἰς γῆν χεττιΐμ, καὶ ᾠκοδό-
uit illic vrbẽ: τ vocauit nomẽ illius luza: hoc
μησεν ἐκεῖ πόλιν, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτῆς λουζά, τοῦ-
nomẽ eius vsq; ad diẽ hanc. τ nõ pos
το ὄνομα αὐτῆς ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ οὐκ ἐκληρονό-
sedit manasses bethsan neq; filias eius: neq;
μησε μανασσῆς τὴν βεθσὰν οὐδὲ τὰς θυγατέρας αὐτῆς, οὐδὲ
thanaach τ filias eius: neq; habi-
τὴν θανάαχ καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῆς, οὐδὲ τοὺς κατοι-
tantes dor τ filias eius: neq; habi
κοῦντας δὼρ καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῆς, οὐδὲ τοὺς κατοι-
tãtes mageddon τ filias eius: neq;
κοῦντας μαγεδδὼν καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῆς, οὐδὲ τοὺς
habitantes ieblam neq; filias eius. τ
κατοικοῦντας ἰεβλαὰμ οὐδὲ τὰς θυγατέρας αὐτῆς. καὶ
incepit chananeus habitare in terra hac. τ factũ
ἤρξατο ὁ χαναναῖος κατοικεῖν ἐν τῇ γῇ ταύτῃ. καὶ ἐγένε-
est cũ cõfortatus est israel τ posuit chananeũ in tri
το ὅτε ἐνίσχυσεν ἰσραὴλ καὶ ἔθετο τὸν χαναναῖον εἰς φό-
butũ τ delens nõ deleuit illũ. τ ephraim nõ deleuit
ρον καὶ ἐξαίρων οὐκ ἐξῆρεν αὐτόν. καὶ ἐφραὶμ οὐκ ἐξῆρε τὸν
chananeũ qui habitabat in gazer: τ habitabat chana
χαναναῖον τὸν κατοικοῦντα ἐν γαζέρ, καὶ κατῴκει ὁ χανα-
neus in medio eius in gazer. τ zabulon nõ deleuit
ναῖος ἐν μέσῳ αὐτοῦ ἐν γαζέρ. καὶ ζαβουλὼν οὐκ ἐξῆρε τοὺς
habitantes cetron τ habitantes naalol. τ ha
κατοικοῦντας κετρὼν καὶ τοὺς κατοικοῦντας ναααλώλ. καὶ κα-
bitauit chananeus in medio eius: τ fact⁹ est i tributũ.
τῴκησεν ὁ χαναναῖος ἐν μέσῳ αὐτοῦ, καὶ ἐγένετο εἰς φόρον.
τ aser nõ deleuit habitãtes accho τ
καὶ ἀσὴρ οὐκ ἐξῆρε τοὺς κατοικοῦντας ἀκχὼ καὶ τοὺς
habitãtes sidona τ habitãtes achlab τ
κατοικοῦντας σιδῶνα καὶ τοὺς κατοικοῦντας ἀχλὰβ καὶ
aschazib τ elba τ aphec τ roob. τ
τὴν ἀσχαζὶβ καὶ τὴν ἐλβὰ καὶ τὴν ἀφὲκ καὶ τὴν ῥοώβ. καὶ
habitauit aser in medio chananei habitan
κατῴκησεν ὁ ἀσὴρ ἐν μέσῳ τοῦ χαναναίου τοῦ κατοικοῦν-
tis trã: qm nõ potuit delere eũ. τ nephtalim nõ
τος τὴν γῆν, ὅτι οὐκ ἐδυνήθη ἐξᾶραι αὐτόν. καὶ νεφθαλὶμ οὐκ
deleuit habitantes bethsames: τ habitãtes
ἐξῆρε τοὺς κατοικοῦντας βαιθσάμυς, καὶ τοὺς κατοικοῦντας
bethanath. τ habitauit israel in medio chananei habitan
βαιθανάχ. καὶ κατῴκησεν ἰσλ̄ ἐν μέσῳ τοῦ χαναναίου τοῦ κατοικοῦν-
tis trã. at habitantes bethsames τ bethaneth fue
τος τὴν γῆν. οἱ δὲ κατοικοῦντες βαιθσάμυς καὶ τὴν βεθενὲθ ἐγενήθη-
runt eis in tributũ. τ afflixit amorreus filios dan in
σαν αὐτοῖς εἰς φόρον. καὶ ἐξέθλιψεν ὁ ἀμορραῖος τοὺς υἱοὺς δὰν εἰς
mõte: qm nõ dimisit eum descẽdere in vallem. τ incepit
ὄρος, ὅτι οὐκ ἀφῆκεν αὐτὸν καταβῆναι εἰς τὴν κοιλάδα. καὶ ἤρξατο ὁ
amorreus habitare in mõte hareo vbi vrse τ vulpes.
ἀμορραῖος κατοικεῖν ἐν τῷ ὄρει τῷ ὀστρακώδει ἐν ᾧ αἱ ἄρκτοι καὶ αἱ ἀλώπεκες.

E F G

deleuerũt filii beniamĩ: habitauitq; iebuseus cũ filiis beniamĩ in hierlm vsq; in presentem diẽ. Domus quoq; ioseph ascẽdit in bethel: fuitq; dñs cũ eis. Nam cũ obsiderent vrbem q̃ prius luza vocabatur: viderũt hoiem egrediẽtem de ciuitate: dixeruntq; ad eũ. Ostẽde nobis introitũ ciuitatis: & faciem9 tecum miam. Qui cũ ostendisset eis: percusserunt vrbẽ in ore gladii: hoiem autẽ illum & oẽm cognationẽ ei9 dimiserũt. Qui dimissus abiit in terrã ethim: & edificauit ibi ciuitatẽ vocauitq; eã luzã: q̃ ita appellatur vsq; in p̃sentem diẽ. Manasses quoq; nõ deleuit bethsan et thanach cũ viculis suis: & habitatores dor & ieblaam & mageddo cũ viculis suis: cepitq; chananeus habitare cũ eis. Postq̃ autẽ confortatus est israel: fecit eos tributarios & delere noluit. Effraim etiam non interfecit chananeũ q habitabat i gazer: sed habitauit cũ eo. zabulõ non deleuit habitatores cethron & naalol: sed habitauit chananeus i medio ei9: factusq; est ei tributarius. Aser quoq; nõ deleuit habitatores accho & sidonis: alab & achazib & amma & apheth & roob: habitauitq; i medio chananei habitatoris illius terre: nec interfecit eum. Neptalim quoq; non deleuit habitatores bethsemes & bethanath: & habitauit inter chananeũ habitatorem terre: fueruntq; ei bethsemite & bethanite tributarii. Arctauitq; amorreus filios dan in mõte: nec dedit eis locum vt ad planiora descẽderent: habitauitq; in mõte hares: qd interpretatur testatio: i haylõ & salabi

הוֹרִישׁוּ בְּנֵי בִנְיָמִן וַיֵּשֶׁב הַיְבוּסִי אֶת בְּנֵי בִנְיָמִן בִּירוּשָׁלִַם עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ וַיַּעֲלוּ בֵית יוֹסֵף גַּם הֵם בֵּית אֵל וַיהוָה עִמָּם׃ וַיָּתִירוּ בֵית יוֹסֵף בְּבֵית אֵל וְשֵׁם הָעִיר לְפָנִים לוּז׃ וַיִּרְאוּ הַשֹּׁמְרִים אִישׁ יוֹצֵא מִן הָעִיר וַיֹּאמְרוּ לוֹ הַרְאֵנוּ נָא אֶת מְבוֹא הָעִיר וְעָשִׂינוּ עִמְּךָ חָסֶד׃ וַיַּרְאֵם אֶת מְבוֹא הָעִיר וַיַּכּוּ אֶת הָעִיר לְפִי חָרֶב וְאֶת הָאִישׁ וְאֶת כָּל מִשְׁפַּחְתּוֹ שִׁלֵּחוּ׃ וַיֵּלֶךְ הָאִישׁ אֶרֶץ הַחִתִּים וַיִּבֶן עִיר וַיִּקְרָא שְׁמָהּ לוּז הוּא שְׁמָהּ עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ וְלֹא הוֹרִישׁ מְנַשֶּׁה אֶת בֵּית שְׁאָן וְאֶת בְּנוֹתֶיהָ וְאֶת תַּעְנַךְ וְאֶת בְּנֹתֶיהָ וְאֶת יֹשְׁבֵי דוֹר וְאֶת בְּנוֹתֶיהָ וְאֶת יוֹשְׁבֵי יִבְלְעָם וְאֶת בְּנֹתֶיהָ וְאֶת יוֹשְׁבֵי מְגִדּוֹ וְאֶת בְּנוֹתֶיהָ וַיּוֹאֶל הַכְּנַעֲנִי לָשֶׁבֶת בָּאָרֶץ הַזֹּאת׃ וַיְהִי כִּי חָזַק יִשְׂרָאֵל וַיָּשֶׂם אֶת הַכְּנַעֲנִי לָמַס וְהוֹרֵישׁ לֹא הוֹרִישׁוֹ׃ וְאֶפְרַיִם לֹא הוֹרִישׁ אֶת הַכְּנַעֲנִי הַיּוֹשֵׁב בְּגָזֶר וַיֵּשֶׁב הַכְּנַעֲנִי בְּקִרְבּוֹ בְּגָזֶר׃ זְבוּלֻן לֹא הוֹרִישׁ אֶת יוֹשְׁבֵי קִטְרוֹן וְאֶת יוֹשְׁבֵי נַהֲלֹל וַיֵּשֶׁב הַכְּנַעֲנִי בְּקִרְבּוֹ וַיִּהְיוּ לָמַס׃ אָשֵׁר לֹא הוֹרִישׁ אֶת יֹשְׁבֵי עַכּוֹ וְאֶת יוֹשְׁבֵי צִידוֹן וְאֶת אַחְלָב וְאֶת אַכְזִיב וְאֶת חֶלְבָּה וְאֶת אֲפִיק וְאֶת רְחֹב׃ וַיֵּשֶׁב הָאָשֵׁרִי בְּקֶרֶב הַכְּנַעֲנִי יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ כִּי לֹא הוֹרִישׁוֹ׃ נַפְתָּלִי לֹא הוֹרִישׁ אֶת יֹשְׁבֵי בֵית שֶׁמֶשׁ וְאֶת יֹשְׁבֵי בֵית עֲנָת וַיֵּשֶׁב בְּקֶרֶב הַכְּנַעֲנִי יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ וְיֹשְׁבֵי בֵית שֶׁמֶשׁ וּבֵית עֲנָת הָיוּ לָהֶם לָמַס׃ וַיִּלְחֲצוּ הָאֱמֹרִי אֶת בְּנֵי דָן הָהָרָה כִּי לֹא נְתָנוֹ לָרֶדֶת לָעֵמֶק׃ וַיּוֹאֶל הָאֱמֹרִי לָשֶׁבֶת בְּהַר חֶרֶס בְּאַיָּלוֹן וּבְשַׁעַלְבִים

תור בנה ראה יצא אמר ראה בוא עשה נכה חרב שלח בנה קרא ירש בנה ישב שום היה לחץ יאל

ותכבד יד בית יוסף ויהיו למס: וגבול האמרי ממעלה עקרבים מהסלע ומעלה:

Cap.ii.

ויעל מלאך יהוה מן הגלגל אל הבכים ויאמר אעלה אתכם ממצרים ואביא אתכם אל הארץ אשר נשבעתי לאבתיכם ואמר לא אפר בריתי אתכם לעולם: ואתם לא תכרתו ברית ליושבי הארץ הזאת מזבחותיהם תתצון ולא שמעתם בקולי מה זאת עשיתם: וגם אמרתי לא אגרש אותם מפניכם והיו לכם לצדים ואלהיהם יהיו לכם למוקש: ויהי כדבר מלאך יהוה את הדברים האלה אל כל בני ישראל וישאו העם את קולם ויבכו: ויקראו שם המקום ההוא בכים ויזבחו שם ליהוה: וישלח יהושע את העם וילכו בני ישראל איש לנחלתו לרשת את הארץ: ויעבדו העם את יהוה כל ימי יהושע וכל ימי הזקנים אשר האריכו ימים אחרי יהושע אשר ראו את כל מעשה יהוה הגדול אשר עשה לישראל: וימת יהושע בן נון עבד יהוה בן מאה ועשר שנים: ויקברו אותו בגבול נחלתו בתמנת חרס בהר אפרים מצפון להר געש: וגם כל הדור ההוא נאספו אל אבותיו ויקם דור אחר אחריהם אשר לא ידעו את יהוה וגם את המעשה אשר עשה לישראל: ויעשו בני ישראל את הרע בעיני יהוה ויעבדו את הבעלים: ויעזבו את יהוה אלהי אבותם המוציא אותם מארץ מצרים וילכו אחרי אלהים אחרים מאלהי העמים אשר סביבותיהם וישתחוו להם

Et aggrauata ē manus dom9 ioseph: fctũsqꝫ ē ei tributarius. Fuit ãt terminus amorrei ab ascensu scorpionis petra & superiora loca. z.

Ascenditqꝫ angelus dñi de galgalis ad locũ flētiũ: & ait. Eduxi vos de egypto & introduxi in terrã, p q̄ iuraui patribus vestris: & pollicitus sum vt nõ facerē irritũ pactũ meum vobiscũ in sēpiternũ: ita dũtaxat vt nõ feriretis fedus cũ hītatoribus terre huius & aras eorũ subuerteretis. & noluistis audire vocem meã. Cur hoc fecistis? Quãobrē nolui delere eos a facie vestra: vt habeatis hostes: & dii eorũ sint vobis ĩ ruinã. Cũqꝫ loqueretur angelus domini hec verba ad omnes filios israel: eleuauerunt vocem suam & fleuerunt. Et vocatũ ē nomē loci illius, locus flentium siue lachrymarũ. ĩmolaueruntqꝫ ibi hostias dño. Dimisit ergo iosue populũ: & abierũt filii israel vnusqsqꝫ in possessionē suã: vt obtinerēt eã: seruierũtqꝫ dño cũctis diebus eius & seniorum: qui longo post eum vixerũt tēpore: & nouerant omnia opera domini que fecerat cũ israel. Mortuus est aũt iosue filius nun famulus dñi centũ & decē annorum: & sepelierunt eũ in finibus possessionis sue in thãnathsare ĩ mõte effraĩ a septētrionali plaga mõtis gaas. Oĩsqꝫ illa gñatio cõgregata est ad patres suos: & surrexerũt alii qui nõ nouerunt dominum: & opera q̄ fecerat cum israel. Feceruntqꝫ filii israel malũ in conspectu domini: & seruierũt baalim: ac dimiserunt dominum deũ patrũ suorũ q eduxerat eos de terra egypti: & secuti sunt deos alienos: deos quoqꝫ populorum qui habitabant in circuitu eorũ: & adorauerunt eos:

Infra. 3.a.7. 4.a.1. 6.a.

Ca. 3.

& ad iracundiã concitauerunt dñm: dimittentes eũ & seruiētes baal & astaroth. Iratusqꝫ dñs cõtra israel tradidit eos in manus diripientiũ. q ceperũt eos & vēdiderũt hostibus q hitabãt p gyrũ: nec potuerunt resistere aduersariis suis: sꝫ quocũqꝫ pgere voluissent: man9 domini sup eos erat: sicut locutus est & iurauit eis: & vehementer afflicti sunt. Suscitauitqꝫ dominus iudices qui liberarēt eos de vastantiũ manibus: sed nec eos audire voluerũt: fornicantes cum diis alienis & adorantes eos. Cito deseruerunt viã p quã ingressi fuerãt pr̃es eorum: & audiētes mandata dñi oĩa fecere cõtraria. Cũqꝫ dominus iudices suscitaret: in diebꝰ eorũ flectebatur mĩa & audiebat afflictorũ gemitus: & liberabat eos de cede vastãtiũ. Postq̄ ãt mortuꝰ eēt iudex reuertebãtur & multo faciebãt peiora q̄ fecerãt pr̃es eorũ sequentes deos alienos seruientes eis: & adorantes illos. Nõ dimiserũt adinuētiones suas & viã durissimã p quã ãbulare consueuerãt. Iratusqꝫ ē furor dñi in israel & ait. Quia irritũ fecit gens ista pactũ meũ qd̄ pepigerã cũ pr̄ibus eorũ & vocē meã audire cõtēpsit: & ego nõ delebo gētes qs dimisit iosue: & mortuus est: vt in ipsis experiar israel vtrum custodiãt viam domini: & ambulēt in ea: sicut custodierũt pr̃es eorũ: an non. Dimisit ergo dñs omnes nationes has: & cito subuertere noluit. nec tradidit in manus iosue. 3.

Hee sunt gentes quas dñs dereliqt vt erudiret in eis israelem & omnes qui non nouerant bella chananeorũ: & postea discerent

ויכעסו את יהוה: ויעזבו את יהוה ויעבדו לבעל ולעשתרות: ויחר אף יהוה בישראל ויתנם ביד שסים וישסו אותם וימכרם ביד אויביהם מסביב ולא יכלו עוד לעמד לפני אויביהם: בכל אשר יצאו יד יהוה היתה בם לרעה כאשר דבר יהוה וכאשר נשבע יהוה להם ויצר להם מאד: ויקם יהוה שפטים ויושיעום מיד שסיהם: וגם אל שפטיהם לא שמעו כי זנו אחרי אלהים אחרים וישתחוו להם סרו מהר מן הדרך אשר הלכו אבותם לשמע מצות יהוה לא עשו כן: וכי הקים יהוה להם שפטים והיה יהוה עם השפט והושיעם מיד איביהם כל ימי השופט כי ינחם יהוה מנאקתם מפני לחציהם ודחקיהם: והיה במות השופט ישבו והשחיתו מאבותם ללכת אחרי אלהים אחרים לעבדם ולהשתחות להם לא הפילו ממעלליהם ומדרכם הקשה: ויחר אף יהוה בישראל ויאמר יען אשר עברו הגוי הזה את בריתי אשר צויתי את אבותם ולא שמעו לקולי: גם אני לא אוסיף להוריש איש מפניהם מן הגוים אשר עזב יהושע וימת: למען נסות בם את ישראל השמרים הם את דרך יהוה ללכת בם כאשר שמרו אבותם אם לא: וינח יהוה את הגוים האלה לבלתי הורישם מהר ולא נתנם ביד יהושע:

Cap.iii.

ואלה הגוים אשר הניח יהוה לנסות בם את ישראל את כל אשר לא ידעו את כל מלחמות כנען: רק למען דעת

דרות בני ישראל ללמדם מלחמה רק אשר לפנים לא ידעום: חמשת סרני פלשתים וכל הכנעני והצידני והחוי ישב הר הלבנון מהר בעל חרמון עד לבוא חמת: ויהיו לנסות בם את ישראל לדעת הישמעו את מצות יהוה אשר צוה את אבותם ביד משה: ובני ישראל ישבו בקרב הכנעני החתי והאמרי והפרזי והחוי והיבוסי: ויקחו את בנותיהם להם לנשים ואת בנותיהם נתנו לבניהם ויעבדו את אלהיהם: ויעשו בני ישראל את הרע בעיני יהוה וישכחו את יהוה אלהיהם ויעבדו את הבעלים ואת האשרות: ויחר אף יהוה בישראל וימכרם ביד כושן רשעתים מלך ארם נהרים ויעבדו בני ישראל את כושן רשעתים שמנה שנים: ויזעקו בני ישראל אל יהוה ויקם יהוה מושיע לבני ישראל ויושיעם את עתניאל בן קנז אחי כלב הקטן ממנו: ותהי עליו רוח יהוה וישפט את ישראל ויצא למלחמה ויתן יהוה בידו את כושן רשעתים מלך ארם ותעז ידו על כושן רשעתים: ותשקט הארץ ארבעים שנה וימת עתניאל בן קנז: ויסיפו בני ישראל לעשות הרע בעיני יהוה ויחזק יהוה את עגלון מלך מואב על ישראל על כי עשו את הרע בעיני יהוה: ויאסף אליו את בני עמון ועמלק וילך ויך את ישראל ויירשו את עיר התמרים: ויעבדו בני ישראל את עגלון מלך מואב שמנה עשרה שנה: ויזעקו בני ישראל אל יהוה ויקם יהוה להם מושיע את אהוד בן גרא בן הימיני איש אטר יד ימינו

filii eorū certare cū hostibus: & hēc cōsuetudinē preliādi. quiq̄ satrapas philistinorum: oēmq̄ chananeū & sidonium atq̄ eueū q habitabat ī mōte libano de monte baal hermō vsq̄ ad introitū emath. Dimisitq̄ eos vt ī ipsis experiretur israelē: vtrū audirent mādata dñi: q̄ pceperat pribus eorū p manum moysi: an nō. Itaq̄ filii isrl habitauerūt in medio chananei & ethei & amorrei & pherezei & euei & iebusei: & duxerūt vxores filias eorum ipsiq̄ filias suas filiis eorū tradiderunt & seruierūt diis eorū. Feceruntq̄ malū in cōspectu domini: & obliti sunt dei sui seruiētes baalim & astaroth. Iratusq̄ contra isrl dñs: tradidit eos in manus chusā rasathaim regis mesopotamie: seruierūtq̄ ei octo annis. Et clamauerunt ad dominum: qui suscitauit eis saluatorem: & liberauit eos othoniel videlicet filiū cenez frm caleph minorē. fuitq̄ in eo spiritus dñi & iudicauit isrl. Egressusq̄ est ad pugnā & tradidit dñs in manus eius chusanrasathaim regē syrie: & oppressit eum. Quieuitq̄ terra q̄draginta ānis: et mortuus est othoniel filius cenez. Addiderūt aūt filii isrl facere malum in cōspectu dñi: qui confortauit aduersum eos eglon regem moab: quia fecerūt malū ī cōspectu eius. Et copulauit ei filios ammon & amalech: abiitq̄ & pcussit israel atq̄ possedit vrbē palmarū. Seruierūtq̄ filii israel eglon regi moab decē & octo annis: & postea clamauerūt ad dominum. Qui suscitauit eis saluatorē vocabulo aioth filium gera filii gemini: q vtraq̄ manu p dextera

τῶν υἱῶν ἰσραὴλ τοῦ διδάξαι αὐτοὺς πόλεμον, πλὴν οἱ ἔμπροσθεν αὐτῶν οὐκ ἔγνωσαν αὐτά. τὰς πέντε σατραπίας τῶν ἀλλοφύλων καὶ πάντα τὸν χαναναῖον καὶ τὸν σιδώνιον καὶ τὸν εὐαῖον τὸν κατοικοῦντα τὸν λίβανον ἀπὸ τοῦ ὄρους τοῦ βαὰλ ἑρμὼν ἕως λαβὼ ἡμάθ. καὶ ἐγένετο ὥστε πειράσαι ἐν αὐτοῖς τὸν ἰσραὴλ γνῶναι εἰ ἀκούσονται τὰς ἐντολὰς κυρίου, ἃς ἐνετείλατο τοῖς πατράσιν αὐτῶν ἐν χειρὶ μωυσῆ. καὶ οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ κατῴκησαν ἐν μέσῳ τοῦ χαναναίου καὶ τοῦ χετταίου καὶ τοῦ ἀμορραίου καὶ τοῦ φερεζαίου καὶ τοῦ εὐαίου καὶ τοῦ ἰεβουσαίου. καὶ ἔλαβον τὰς θυγατέρας αὐτῶν ἑαυτοῖς εἰς γυναῖκας, καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῶν ἔδωκαν τοῖς υἱοῖς αὐτῶν, καὶ ἐλάτρευσαν τοῖς θεοῖς αὐτῶν. καὶ ἐποίησαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ τὸ πονηρὸν ἐναντίον κυρίου, καὶ ἐπελάθοντο κυρίου τοῦ θεοῦ αὐτῶν, καὶ ἐλάτρευσαν ταῖς βααλὶμ καὶ τοῖς ἄλσεσιν. καὶ ὠργίσθη θυμῷ κύριος ἐν τῷ ἰσραήλ, καὶ ἀπέδοτο αὐτοὺς εἰς χεῖρας χουσαρσαθαὶμ βασιλέως συρίας μεσοποταμίας, καὶ ἐδούλευσαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ τῷ χουσαρσαθαὶμ ἔτη ὀκτώ. καὶ ἐκέκραξαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ πρὸς κύριον, καὶ ἤγειρεν κύριος σωτῆρα τῷ ἰσραήλ, καὶ ἔσωσεν αὐτοὺς τὸν γοθονιὴλ υἱὸν κενὲζ ἀδελφοῦ χαλὲβ τὸν νεώτερον αὐτοῦ. καὶ ἐγένετο ἐπ' αὐτὸν πνεῦμα κυρίου, καὶ ἔκρινεν τὸν ἰσραήλ. καὶ ἐξῆλθεν ἐπὶ τὸν πόλεμον, καὶ παρέδωκεν κύριος ἐν χειρὶ αὐτοῦ τὸν χουσαρσαθαὶμ βασιλέα συρίας, καὶ ἐκραταιώθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἐπὶ τὸν χουσαρσαθαίμ. καὶ ἡσύχασεν ἡ γῆ τεσσαράκοντα ἔτη. καὶ ἀπέθανεν γοθονιὴλ υἱὸς κενέζ. καὶ προσέθεντο οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ποιῆσαι τὸ πονηρὸν ἔναντι κυρίου, καὶ ἐνίσχυσεν κύριος τὸν ἐγλὼν βασιλέα μωὰβ ἐπὶ τὸν ἰσραὴλ διὰ τὸ πεποιηκέναι αὐτοὺς τὸ πονηρὸν ἔναντι κυρίου. καὶ προσήγαγεν πρὸς αὐτὸν πάντας τοὺς υἱοὺς ἀμμὼν καὶ ἀμαλήκ, καὶ ἐπορεύθη καὶ ἐπάταξεν τὸν ἰσραήλ, καὶ ἐκληρονόμησεν τὴν πόλιν τῶν φοινίκων. καὶ ἐδούλευσαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ τῷ ἐγλὼν βασιλεῖ μωὰβ δεκαοκτὼ ἔτη. καὶ ἐκέκραξαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ πρὸς κύριον, καὶ ἤγειρεν κύριος αὐτοῖς σωτῆρα τὸν ἀὼδ υἱὸν γηρὰ υἱοῦ τοῦ ἰεμινὶ ἄνδρα ἀμφοτεροδέξιον.

καὶ ἀπέστειλαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ δῶρα ἐν χειρὶ αὐτοῦ τῷ ἐγλὼν βασιλεῖ μωάβ. καὶ ἐποίησεν ἑαυτῷ ἀὼδ μάχαιραν δίστομον, σπιθαμῆς τὸ μῆκος αὐτῆς, καὶ περιεζώσατο αὐτὴν ὑπὸ τὸν μανδύαν ὑπὸ τὸν μηρὸν τὸν δεξιὸν αὐτοῦ. καὶ προσήνεγκεν τὰ δῶρα τῷ ἐγλὼν βασιλεῖ μωάβ. καὶ ἐγλὼν ἀνὴρ ἀστεῖος σφόδρα. καὶ ἐγένετο ὡς συνετέλεσεν ἀὼδ προσφέρων τὰ δῶρα, καὶ ἐξαπέστειλεν τοὺς αἴροντας τὰ δῶρα, καὶ ὑπέστρεψεν ἀπὸ τῶν γλυπτῶν μετὰ τῆς γαλγάλ. καὶ εἶπεν ἀώδ, λόγος μοι κρύφιος πρὸς σέ, βασιλεῦ. καὶ εἶπεν ἐγλὼν πρὸς αὐτόν, σιώπα. καὶ ἐξῆλθον ἀπ' αὐτοῦ πάντες οἱ παρεστηκότες αὐτῷ. καὶ ἀὼδ εἰσῆλθεν πρὸς αὐτόν, καὶ αὐτὸς ἐκάθητο ἐν τῷ ὑπερῴῳ τῷ θερινῷ αὐτοῦ μονώτατος. καὶ εἶπεν ἀώδ, λόγος θεοῦ μοι πρὸς σέ, βασιλεῦ. καὶ ἐξανέστη ἐκ τοῦ θρόνου ἐγλὼν ἐγγὺς αὐτοῦ. καὶ ἐγένετο ἅμα τῷ ἀναστῆναι, καὶ ἐξέτεινεν ἀὼδ τὴν χεῖρα τὴν ἀριστερὰν αὐτοῦ, καὶ ἔλαβεν τὴν μάχαιραν ἀπὸ τοῦ μηροῦ τοῦ δεξιοῦ αὐτοῦ, καὶ ἐνέπηξεν αὐτὴν εἰς τὴν κοιλίαν ἐγλών. καὶ ἐπεισήνεγκεν καί γε τὴν λαβὴν ὀπίσω τῆς φλογός, καὶ ἀπέκλεισεν τὸ στέαρ κατὰ τῆς φλογός, ὅτι οὐκ ἐξέσπασεν τὴν μάχαιραν ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ, καὶ ἐξῆλθεν ἀὼδ εἰς τὴν προστάδα. καὶ ἐξῆλθεν τοὺς διατεταγμένους, καὶ ἀπέκλεισεν τὰς θύρας τοῦ ὑπερῴου ἐπ' αὐτόν, καὶ ἐσφήνωσεν. καὶ αὐτὸς ἐξῆλθεν, καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ εἰσῆλθον, καὶ εἶδον καὶ ἰδοὺ αἱ θύραι τοῦ ὑπερῴου ἐσφηνωμέναι. καὶ εἶπαν, μήποτε πρὸς δίφρους κάθηται ἐν τῇ ἀποχωρήσει τοῦ κοιτῶνος. καὶ προσέμειναν αἰσχυνόμενοι, καὶ ἰδοὺ οὐκ ἦν ὁ ἀνοίγων τὰς θύρας τοῦ ὑπερῴου. καὶ ἔλαβον τὴν κλεῖδα καὶ ἤνοιξαν, καὶ ἰδοὺ ὁ κύριος αὐτῶν πεπτωκὼς ἐπὶ τὴν γῆν τεθνηκώς. καὶ ἀὼδ διεσώθη ἕως ἐθορυβοῦντο, καὶ οὐκ ἦν ὁ προσνοῶν αὐτῷ, καὶ αὐτὸς παρῆλθεν τὰ γλυπτὰ καὶ διεσώθη εἰς σειρωθά. καὶ ἐγένετο ἡνίκα ἦλθεν ἀὼδ εἰς γῆν ἰσραήλ, καὶ ἐσάλπισεν ἐν κερατίνῃ ἐν ὄρει ἐφραίμ, καὶ κατέβησαν σὺν αὐτῷ οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἀπὸ τοῦ ὄρους, καὶ αὐτὸς ἔμπροσθεν αὐτῶν. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, κατάβητε ὀπίσω μου, ὅτι παρέδωκεν ὁ θεὸς τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν τὴν μωὰβ ἐν χειρὶ ἡμῶν. καὶ κατέβησαν ὀπίσω αὐτοῦ καὶ προκατελάβοντο τὰς διαβάσεις τοῦ ἰορδάνου τῆς μωάβ, καὶ οὐκ ἀφῆκαν ἄνδρα διαβῆναι. καὶ ἐπάταξαν

vtebatur. Miserūtq̄ filii isrl p illū munera eglō regi moab. Qui fecit sibi gladiū ancipitē hñtem ī medio capulū longitudinis palme manus & accictus ē eo subter sagū ī dextro femore. Obtulitq̄ munera eglō regi moab: erat aūt eglon crassus nimis. Cumq̄ obtulisset ei munera, psecutus ē socios qui cum eo venerāt: & reuersus de galgalis vbi erant idola: dixit ad regē. Verbū secretū habeo ad te o rex. Et ille īperauit silētium. Egressisq̄ oibus qui circa eum erāt: ingressus ē aioth ad eū. Sedebat autē in estiuo cenaculo solus: dixitq̄. Verbum dei hēo ad te. Qui statim surrexit de throno. Extenditq̄ aioth sinistram manū: & tulit sicā de dextero femore suo: infixitq̄ eā in ventrem eius tā valide vt capulus sequeretur ferrū in vulnere: ac pīguissimo adipe stringeretur. Nec eduxit gladiū: sed ita vt percusserat reliquit ī corpe. statimq̄ p secreta nature aluī stercora pruperunt. Aioth aūt clausis diligētissime ostiis cenaculi & obfirmatis sera per posticū egressus ē. Seruiq̄ regis ingressi viderunt clausas fores cenaculi: atq̄ dixerūt. Forsitā purgat aluū in estiuo cenaculo. Expectantesq̄ diu donec erubescerēt: & vidētes q nullus apiret: tulerunt clauē & apiētes inuenerūt dñm suū in terra iacentē mortuū. Aioth autē dū illi turbarētur effugit & ptrāsiit locū idolorū vnde reuersus fuerat. Venitq̄ in seyrath: & statī isonuit buccina ī mōte effraī: descenderūtq̄ cū eo filii isrl: ipso ī frōte gradiēte. Qui dixit ad eos. Sequimini me. Tradidit enī dñs inimicos nros moabitas in manus nras. Descēderūtq̄ post eū & occupauerūt vada iordāis q̄ trāsmittūt ī moab & nō dimiserūt trāsire quēq̄

וישלחו בני ישראל בידו מנחה לעגלון מלך מואב: ויעש לו אהוד חרב ולה שני פיות גמד ארכה ויחגר אותה מתחת למדיו על ירך ימינו: ויקרב את המנחה לעגלון מלך מואב ועגלון איש בריא מאד: ויהי כאשר כלה להקריב את המנחה וישלח את העם נשאי המנחה: והוא שב מן הפסילים אשר את הגלגל ויאמר דבר סתר לי אליך המלך ויאמר הס ויצאו מעליו כל העמדים עליו: ואהוד בא אליו והוא ישב בעלית המקרה אשר לו לבדו ויאמר אהוד דבר אלהים לי אליך ויקם מעל הכסא: וישלח אהוד את יד שמאלו ויקח את החרב מעל ירך ימינו ויתקעה בבטנו: ויבא גם הנצב אחר הלהב ויסגר החלב בעד הלהב כי לא שלף החרב מבטנו ויצא הפרשדנה: ויצא אהוד המסדרונה ויסגר דלתות העליה בעדו ונעל: והוא יצא ועבדיו באו ויראו והנה דלתות העליה נעלות ויאמרו אך מסיך הוא את רגליו בחדר המקרה: ויחילו עד בוש והנה איננו פתח דלתות העליה ויקחו את המפתח ויפתחו והנה אדניהם נפל ארצה מת: ואהוד נמלט עד התמהמהם והוא עבר את הפסילים וימלט השעירתה: ויהי בבואו ויתקע בשופר בהר אפרים וירדו עמו בני ישראל מן ההר והוא לפניהם: ויאמר אליהם רדפו אחרי כי נתן יהוה את איביכם את מואב בידכם וירדו אחריו וילכדו את מעברות הירדן למואב ולא נתנו איש לעבר: ויכו

את מואב בעת ההיא כעשרת אלפים
איש כל שמן וכל איש חיל ולא
נמלט איש: ותכנע מואב ביום ההוא
תחת יד ישראל ותשקט הארץ
שמונים שנה: ואחריו היה שמגר בן
ענת ויך את פלשתים שש מאות
איש במלמד הבקר ויושע גם הוא
את ישראל: ויספו בני
ישראל לעשות הרע בעיני יהוה
ואהוד מת: וימכרם יהוה ביד יבין
מלך כנען אשר מלך בחצור ושר
צבאו סיסרא והוא יושב בחרשת
הגוים: ויצעקו בני ישראל אל יהוה
כי תשע מאות רכב ברזל לו והוא
לחץ את בני ישראל בחזקה עשרים
שנה: ודבורה אשה נביאה אשת
לפידות היא שפטה את ישראל
בעת ההיא: והיא יושבת תחת תמר
דבורה בין הרמה ובין בית אל בהר
אפרים ויעלו אליה בני ישראל
למשפט: ותשלח ותקרא לברק בן
אבינעם מקדש נפתלי ותאמר
אליו הלא צוה יהוה אלהי ישראל
לך ומשכת בהר תבור ולקחת עמך
עשרת אלפים איש מבני נפתלי
ומבני זבולן: ומשכתי אליך אל
נחל קישון את סיסרא שר צבא
יבין ואת רכבו ואת המונו ונתתיהו
בידך: ויאמר אליה ברק אם תלכי
עמי והלכתי ואם לא תלכי עמי
לא אלך: ותאמר הלך אלך עמך אפס
כי לא תהיה תפארתך על הדרך
אשר אתה הולך כי ביד אשה ימכר
יהוה את סיסרא ותקם דבורה ותלך
עם ברק קדשה: ויזעק ברק את
זבולן ואת נפתלי קדשה ויעל

כנע · שקט · שש מאה · למד ישע · Cap. iiii · יסף · עשה רעע · מות מכר · שיר · ישב · צעק · איש נבא · עלה · שפט שלח · קרא אמר · הלך · המן נתן · אמר הלך · היה פאר · הלך מכר · קום · זעק · עלה

sed percusserunt moabitas in tempore illo circiter decē milia oēs robustos & fortes viros. Null9 eorum euadere potuit. Humiliatusq̄ ē moab in die illo sub manu israel: & quieuit terra octoginta ānis ꝛ plūs. Post hūc fuit sāgar filius anath q̄ percussit de philistiim sexcētos viros vomere. Et ipse quoq̄ defēdit isrl̄. 4.

Hlddideruntq̄ filii israel facere malum in cōspectu domini post mortē aioth & tradidit illos dn̄s in manus iabin regis chanaā q̄ regnauit in asor: habuitq̄ ducē exercitus sui nomine Sysarā. Ipse aūt habitabat in aroseth gētium. Clamauerūtq̄ filii isrl̄ ad dn̄m. Nōgētos eīn habebat falcatos currus: & per vigīti annos vehementer oppresserat eos. Erat autē delbora prophetes vxor lapidoth q̄ iudicabat populum in illo tpe: & sedebat sub palma q̄ noīe illius vocabatur: inter rama & bethel in mōte effraim: ascēdebantq̄ ad eam filii israel in omē iudiciū. Que misit & vocauit barach filiū abinoē de cades neptalim: dixitq̄ ad eum Precepit tibi dn̄s deus isrl̄. Vade & duc exercitū ī montē thabor: tollesq̄ tecum decem milia pugnatorū de filiis neptalim & de filiis zabulō. Ego aūt adducā ad te in loco torrentis cyson sysarā principē exercitus iabin & currus eius atq̄ omnē multitudinem & tradā eos ī manu tua. dixitq̄ ad eam barach Si vēis mecū: vadā: si nolueris venire mecū non pergā. Que dixit ad eū: ibo quidē tecum sed in hac vice victoria non reputabitur tibi: quia ī manu mulieris tradetur sysara. Surrexit itaq̄ delbora & prexit cū barach ī cades. Qui accersitis zabulō & neptalim ascendit

moab in tpe illo circiter decē milia viroꝝ
τὴν μωαβ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ὡσεὶ δέκα χιλιάδας ἀνδρῶν
oēs bellatores ⁊ oēm virū potētē: ⁊
πάντας τοὺς μαχητὰς καὶ πάντα ἄνδρα δυνάμεως, καὶ
nō euasit vir. ⁊ subiect̄ est moab in die illo sub
οὐ διεσώθη ἀνήρ. καὶ ἐνετράπη μωαβ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ὑπὸ
manu israel: ⁊ quieuit terra octoginta ānis. ⁊
τὴν χεῖρα ἰσραήλ, καὶ ἡσύχασεν ἡ γῆ ὀγδοήκοντα ἔτη. καὶ
post hunc surrexit sangar filius anath ⁊ percussit
μετὰ τοῦτον ἀνέστη σαμεγὰρ υἱὸς ἀνὰθ καὶ ἐπάταξε τοὺς
allophylos ad sexcētos viros vomere boum:
ἀλλοφύλους εἰς ἑξακοσίους ἄνδρας ἀροτρόποδι τῶν βοῶν,
⁊ liberauit ipse israel.
καὶ ἔσωσεν αὐτὸς τὸν ἰσραήλ. Ca. 4.

Et addiderunt filii israel facere malum
Καὶ προσέθεντο οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ποιῆσαι τὸ πονηρὸν
in cōspectu dn̄i: ⁊ aod mortuus est ⁊ tradidit illos
ἔναντι κυρίου, καὶ αὼδ ἀπέθανεν καὶ ἀπέδοτο αὐτοὺς
dn̄s in manu iabin regis chanaan: qui regnauit
κύριος ἐν χειρὶ ἰαβὶν βασιλέως χαναάν, ὃς ἐβασίλευσεν
in asor. ⁊ princeps exercitus illius sisara. ⁊ il
ἐν ἀσώρ. καὶ ὁ ἄρχων τῆς δυνάμεως αὐτοῦ σισάρα. καὶ αὐ
le habitabat in arisoth gētiū. ⁊ clamauerūt filii is
τὸς κατῴκει ἐν ἀρισὼθ τῶν ἐθνῶν. καὶ ἐκέκραξαν οἱ υἱοὶ ἰσ
rael ad dn̄m quī nōgenti currus ferrei fuerūt illi.
ραὴλ πρὸς κύριον ὅτι ἐννακόσια ἅρματα σιδηρᾶ ἦν αὐτῷ.
⁊ ipse oppresserat israel vehementer viginti ānis. ⁊
καὶ αὐτὸς ἔθλιψεν τὸν ἰσραὴλ κατὰ κράτος εἴκοσιν ἔτη. καὶ
debbora mulier prophetis vxor laphidoth ipsa iudicabat
δεββώρα γυνὴ προφῆτις γυνὴ λαφιδὼθ αὐτὴ ἔκρινεν τὸν
israel in tpe illo. ⁊ ipsa sedebat sub palma
ἰσραὴλ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ. καὶ αὐτὴ ἐκάθητο ὑπὸ φοίνικα
debbora inter rama ⁊ inter bethel i mōte
δεββώρας ἀναμέσον τῆς ῥαμὰ καὶ ἀναμέσον βαιθὴλ ἐν ὄρει
ephraim: ⁊ ascēdebāt ad eā filii israel illuc ut
ἐφραίμ, καὶ ἀνέβαινον πρὸς αὐτὴν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἐκεῖ τοῦ
iudicarētur. ⁊ misit debbora ⁊ vocauit ba
κρίνεσθαι. καὶ ἀπέστειλεν δεββώρα καὶ ἐκάλεσεν τὸν βα
rac filiū abinoem de cades nephthali. ⁊ dixit ad e
ρὰκ υἱὸν ἀβινεὲμ ἐκ κάδης νεφθαλί. καὶ εἶπεν πρὸς αὐ
um: nōne precepit dn̄s deus tibi: ⁊ ibis in
τόν, οὐχὶ ἐνετείλατο κύριος ὁ θεός σοι, καὶ ἀπελεύσῃ εἰς
mōte thabor: ⁊ tolles tecum decē milia
ὄρος θαβώρ, καὶ λήψῃ μετὰ σεαυτοῦ δέκα χιλιάδας
viroꝝ de filiis nephthali ⁊ de filiis za
ἀνδρῶν ἐκ τῶν υἱῶν νεφθαλὶ καὶ ἐκ τῶν υἱῶν ζα
bulon. ⁊ adducā ad te in torrēte cison
βουλών. καὶ ἐπάξω πρὸς σὲ εἰς τὸν χειμάρρουν κισὼν
sisara principē exercitus iabin: ⁊ cur
τὸν σισάρα ἄρχοντα τῆς δυνάμεως ἰαβίν, καὶ τὰ ἅρ
rus eius ⁊ multitudinē eius: ⁊ tradam
ματα αὐτοῦ καὶ τὸ πλῆθος αὐτοῦ, καὶ παραδώσω
eum in manu tua. ⁊ dixit ad eā barac:
αὐτὸν ἐν τῇ χειρί σου. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὴν βαράκ,
si veneris mecum: vadam. ⁊ si nō vene
ἐὰν πορευθῇς μετ' ἐμοῦ, πορεύσομαι. καὶ ἐὰν μὴ πορευ
ris: nō pergam. ⁊ dixit ad eū debbora:
θῇς, οὐ πορεύσομαι. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν δεββώρα,
vadens ibo tecum. verū scito q̄
πορευομένη πορεύσομαι μετὰ σοῦ. πλὴν γίνωσκε ὅτι
nō erit victoria tua in via quā tu vadis:
οὐκ ἔσται τὸ προτέρημά σου εἰς τὴν ὁδὸν ἣν σὺ πορεύῃ,
qm̄ in manu mulieris tradet dn̄s sisa
ὅτι ἐν χειρὶ γυναικὸς ἀποδώσεται κύριος τὸν σισά
ra. ⁊ surrexit debbora ⁊ perrexit cū ba
ρα. καὶ ἀνέστη δεββώρα καὶ ἐπορεύθη μετὰ τοῦ βα
rac ex cades. ⁊ nunciauit barac zabulon
ρὰκ ἐκ κάδης. καὶ παρήγγειλεν βαρὰκ τῷ ζαβουλὼν
⁊ nephthali in cedes: ⁊ ascēderūt
καὶ τῷ νεφθαλὶ εἰς κέδες, καὶ ἀνέβησαν

post ipsum decē milia viroꝝ: ⁊ ascēdit cū
κατὰ πόδας αὐτοῦ δέκα χιλιάδες ἀνδρῶν, καὶ ἀνέβη μετ'
eo debbora. ⁊ q̄ ppe erāt cinei recesse
αὐτοῦ δεββώρα. καὶ οἱ πλησίον τοῦ κιναίου ἐχωρίσθη
runt a cenat a filiis obab cognati moysi. ⁊
σαν ἀπὸ κενὰθ ἀπὸ τῶν υἱῶν ὀβὰβ γαμβροῦ μωυσῆ. καὶ
fixit tabnaculū suū vsq̄ ad quercū quiescentiū: q̄ est
ἔπηξεν τὴν σκηνὴν αὐτοῦ ἕως δρυὸς ἀναπαυομένων, ἥ ἐστιν
cōtigua cedes. ⁊ nūciauerūt sisara: q̄ ascēdit
ἐχόμενα κέδες. καὶ ἀνήγγειλαν τῷ σισάρα, ὅτι ἀνέβη
barac filius abinoem in mōte thabor. ⁊ vocauit sisa
βαρὰκ υἱὸς ἀβινεὲμ ἐπ' ὄρος θαβώρ. καὶ ἐκάλεσεν σισά
ra oēs currus suos nōgentos currus ferreos:
ρα πάντα τὰ ἅρματα αὐτοῦ ἐννακόσια ἅρματα σιδηρᾶ,
⁊ oēm ppl'm qui cū eo de arisoth gētiū
καὶ πάντα τὸν λαὸν τὸν μετ' αὐτοῦ ἀπὸ ἀρισὼθ τῶν ἐθνῶν
in torrēte cison. ⁊ dixit debbora ad barac:
εἰς τὸν χειμάρρουν κισών. καὶ εἶπεν δεββώρα πρὸς βαράκ,
surge: qm̄ hec dies in qua tradidit dn̄s sisara
ἀνάστηθι, ὅτι αὕτη ἡ ἡμέρα ἐν ᾗ παρέδωκεν κύριος τὸν σισάρα
in manu tua. nōne dn̄s ibit ante te? ⁊
ἐν χειρί σου. οὐκ ἰδοὺ κύριος ἐλεύσεται ἔμπροσθέν σου; καὶ
descēdit barac a mōte thabor ⁊ decē milia vi
κατέβη βαρὰκ ἀπὸ τοῦ ὄρους θαβὼρ καὶ δέκα χιλιάδες ἀν
roꝝ post eum. ⁊ pterruit dn̄s sisara ⁊ omnes
δρῶν ὀπίσω αὐτοῦ. καὶ ἐξέστησεν κύριος τὸν σισάρα καὶ πάντα τὰ
currus eius ⁊ vniuersa castra eius in ore
ἅρματα αὐτοῦ καὶ πᾶσαν τὴν παρεμβολὴν αὐτοῦ ἐν στόματι
gladii ad cōspectū barac. ⁊ descēdit sisara de cur
ῥομφαίας ἐνώπιον βαράκ. καὶ κατέβη σισάρα ἀπὸ τοῦ ἅρμα
ru ⁊ fugit pedibus suis. ⁊ barac psequēs post
τος καὶ ἔφυγεν τοῖς ποσὶν αὐτοῦ. καὶ βαρὰκ διώκων ὀπίσω
currus ⁊ post castra vsq̄ ad syluā
τῶν ἁρμάτων καὶ ὀπίσω τῆς παρεμβολῆς ἕως δρυμοῦ
gētiū. ⁊ ceciderūt oīa castra sisare in ore
τῶν ἐθνῶν. καὶ ἔπεσεν πᾶσα ἡ παρεμβολὴ σισάρας ἐν στό
gladii: nō relictus est vsq̄ ad vnū. ⁊ sisara per
ματι ῥομφαίας, οὐ κατελείφθη ἕως ἑνός. καὶ σισάρα ἀνε
uenit pedibus suis in tabnaculū iael vxoris cha
χώρησεν τοῖς ποσὶν αὐτοῦ εἰς σκηνὴν ἰαὴλ γυναικὸς χα
ber cinei: qm̄ pax inter iabin regē
βὲρ τοῦ κιναίου, ὅτι εἰρήνη ἀναμέσον ἰαβὶν βασιλέως
asor ⁊ inter domū chaber cinei. ⁊ egressa ē ia
ἀσὼρ καὶ ἀναμέσον τοῦ οἴκου χαβὲρ τοῦ κιναίου. καὶ ἐξῆλθεν ἰα
el in occursū sisare. ⁊ dixit ad eum: intra
ὴλ εἰς ἀπάντησιν σισάρα, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτόν, ἔκνευσον
dn̄e mi intra ⁊ ad me ne timeas. ⁊ intrauit ad
κύριέ μου ἔκνευσον πρός με μὴ φοβοῦ. καὶ ἐξέκνευσεν πρὸς
eam in tabnaculū: ⁊ cooperuit eum in pallio suo.
αὐτὴν εἰς τὴν σκηνήν, καὶ συνεκάλυψεν αὐτὸν ἐν τῇ δέρρει αὐ
⁊ dixit sisara ad eā: pota me paululo
τῆς. καὶ εἶπεν σισάρα πρὸς αὐτήν, πότισον δή με μικρὸν
aque: qm̄ sitio. ⁊ apuit vtrē lactis ⁊
ὕδωρ, ὅτι ἐδίψησα. καὶ ἤνοιξεν τὸν ἀσκὸν τοῦ γάλακτος καὶ
potauit illū: ⁊ cooperuit faciē illi9. ⁊
ἐπότισεν αὐτόν, καὶ συνεκάλυψεν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. καὶ
dixit ad illā: sta in porta tabnaculi. ⁊ erit si quis
εἶπεν πρὸς αὐτήν, στῆθι ἐν τῇ θύρᾳ τῆς σκηνῆς. καὶ ἔσται ἐάν τις
venerit ad te ⁊ interrogauerit te ⁊ dixerit tibi: est hic
ἔλθῃ πρὸς σὲ καὶ ἐρωτήσῃ σε καὶ εἴπῃ σοι, ἔστιν ἐνταῦθα
vir? ⁊ dices nō est. ⁊ accepit iael vxor chaber
ἀνήρ; καὶ ἐρεῖς οὐκ ἔστιν. καὶ ἔλαβεν ἰαὴλ γυνὴ χαβὲρ τὸν
palum tabnaculi ⁊ posuit malleū in manu
πάσσαλον τῆς σκηνῆς καὶ ἔθηκεν τὴν σφῦραν ἐν τῇ χειρὶ
sua: ⁊ intrauit ad eum tacite: ⁊ infixit
αὐτῆς, καὶ εἰσῆλθεν πρὸς αὐτὸν ἡσυχῇ, καὶ ἐνέκρουσε τὸν
palum in tpe eius ⁊ impulit in trā. ⁊ ip
πάσσαλον ἐν τῇ γνάθῳ αὐτοῦ καὶ διήλασεν ἐν τῇ γῇ. καὶ αὐ
se cecidit palpitās inter pedes eius. ⁊ expirā
τὸς ἀπεσκάριζεν ἀναμέσον τῶν ποδῶν αὐτῆς. καὶ ἐξέψυ
uit ⁊ mortuus est. ⁊ ecce barac persequens
ξεν καὶ ἀπέθανεν. καὶ ἰδοὺ βαρὰκ διώκων

cū decem milibus pugnatorū hn̄s delboram in comitatu suo. Aber autē cineus recesserat quondā a ceteris cineis fr̄ibus suis filiis obab cognati moysi: & tetēderat tabernacula vsq̄ ad vallē q̄ vocat̄ seni: & erat iuxta cedes. Nūciatū ē sysare q̄ ascēdisset barach filius abinoem in mōte thabor: et congregauit nōgentos falcatos currus: et oēm exercitū de aroseth gentiū ad torrentem cyson. Dixitq̄ delbora ad barach: surge: hec est enī dies in qua tradidit dn̄s sysarā in manus tuas. En ipse ductor est tuus. Descēdit itaq̄ barach de monte thabor et decem milia pugnatoꝝ cum eo. Perterruitq̄ dn̄s sysarā & oēs currus eius: vniuersāq̄ multitudinē in ore gladii ad cōspectum barach: intantū vt sysara de curru desiliens pedib9 fugeret: & barach psequeretur fugiētes currus & exercitum vsq̄ ad aroseth gentiū & oīs hostiū multitudo vsq̄ ad internitionē caderet. Sysara aūt fugiēs puenit ad tentoriū iahel vxoris aber cinei. Erat autem pax inter iabin regem asor & domum aber cinei. Egressa igitur iahel in ocursum sysare dixit ad eū. Intra ad me domine mi: ne timeas. Qui ingressus tabernaculū eius & opertus ab ea pallio dixit ad eam: Da mihi obsecro paululū aque quia sitio valde. Que apertuit vtrem lactis: & dedit ei bibere: & operuit illū. Dixitq̄ sysara ad eā. Sta aū hostiū tabernaculi & cū venerit aliquis interrogās te et dicēs: nunqd hic est aliquis? rn̄debis. Nullus est. Tulit itaq̄ iahel vxor aber clauū tabernaculi: assumēs pariter & malleū: & ingressa abscōdite & cū silētio: posuit sup̄ tp̄s capitis eius clauū: pcussūq̄ malleo defixit ī cerebrum vsq̄ ad terram: q̄ soporem morti sociās defecit & mortuus ē. Et ecce ba

ברגליו עשרת אלפי איש ותעל
עמו דבורה: וחבר הקיני נפרד מקין
מבני חבב חתן משה ויט אהלו עד
אלון בצענים אשר את קדש:
ויגדו לסיסרא כי עלה ברק בן
אבינעם הר תבור: ויזעק סיסרא
את כל רכבו תשע מאות רכב ברזל
ואת כל העם אשר אתו מחרשת
הגוים אל נחל קישון: ותאמר
דבורה אל ברק קום כי זה היום אשר
נתן יהוה את סיסרא בידך הלא
יהוה יצא לפניך וירד ברק מהר
תבור ועשרת אלפים איש אחריו:
ויהם יהוה את סיסרא ואת כל הרכב
ואת כל המחנה לפי חרב לפני ברק
וירד סיסרא מעל המרכבה וינס
ברגליו: וברק רדף אחרי הרכב
ואחרי המחנה עד חרשת הגוים ויפל
כל מחנה סיסרא לפי חרב לא נשאר
עד אחד: וסיסרא נס ברגליו אל
אהל יעל אשת חבר הקיני כי
שלום בין יבין מלך חצור ובין בית
חבר הקיני: ותצא יעל לקראת
סיסרא ותאמר אליו סורה אדני
סורה אלי אל תירא ויסר אליה
האהלה ותכסהו בשמיכה: ויאמר
אליה השקיני נא מעט מים כי
צמאתי ותפתח את נאוד החלב
ותשקהו ותכסהו: ויאמר אליה עמד
פתח האהל והיה אם איש יבוא
ושאלך ואמר היש פה איש ואמרת
אין: ותקח יעל אשת חבר את יתד
האהל ותשם את המקבת בידה
ותבוא אליו בלאט ותתקע את
היתד ברקתו ותצנח בארץ והוא
נרדם ויעף וימת: והנה ברק רדף

פרד · נטה · נגד · זעק · מאה · אמר · נתן · יצא ירד · המם · חנה · רכב · נוס · נפל · שאר · איש · שלם · יצא · ירא סור · כסה · שקה · פתח נוד · בוא · לקח איש · שום נקב · בוא אט · תקע רקק · צנח · רדם מות

את סיסרא ותצא יעל לקראתו ותאמר לו לך ואראך את האיש אשר אתה מבקש ויבא אליה והנה סיסרא נפל מת והיתד ברקתו: ויכנע אלהים ביום ההוא את יבין מלך כנען לפני בני ישראל: ותלך יד בני ישראל הלוך וקשה על יבין מלך כנען עד אשר הכריתו את יבין מלך כנען:

Cap. v.

ותשר דבורה וברק בן אבינעם ביום ההוא לאמר: בפרע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו יהוה: שמעו מלכים האזינו רזנים אנכי ליהוה אנכי אשירה אזמר ליהוה אלהי ישראל: יהוה בצאתך משעיר בצעדך משדה אדום ארץ רעשה גם שמים נטפו גם עבים נטפו מים: הרים נזלו מפני יהוה זה סיני מפני יהוה אלהי ישראל: בימי שמגר בן ענת בימי יעל חדלו ארחות והלכי נתיבות ילכו ארחות עקלקלות: חדלו פרזון בישראל חדלו עד שקמתי דבורה שקמתי אם בישראל: יבחר אלהים חדשים אז לחם שערים מגן אם יראה ורמח בארבעים אלף בישראל: לבי לחוקקי ישראל המתנדבים בעם ברכו יהוה: רכבי אתנות צחרות ישבי על מדין והלכי על דרך שיחו: מקול מחצצים בין משאבים שם יתנו צדקות יהוה צדקת פרזונו בישראל אז ירדו לשערים עם יהוה: עורי עורי דבורה עורי עורי דברי שיר קום ברק ושבה שביך בן אבינעם: אז ירד שריד לאדירים עם יהוה ירד לי בגבורים: מני

rach sequens Sysarā veniebat: egressaq; iahel in occursū ei⁹: dixit ei: Veni & ostēdā tibi virū quem qris. Qui cū intrasset ad eam: vidit Sysarā iacentē mortuū & clauū infixū ī tpe ei⁹. Humiliauit ergo deus in die illo iabin regem chanaā corā filiis israel: q crescebāt quotidie & forti manu opprimebant iabin regem chanaā: donec delerent eum. 5.

Ceciner ūtq; delbora & barach filius abinoē illo die: dicētes. Qui sponte obtulistis de isrl aīas vras ad piculū: bñdicite domino. Audite reges: auribus pcipite principes. Ego sū, ego sū q domino canā: psallā dño deo isrl. Dñe cum exires de seyr: & trāsires p regiões edō terra mota est: & celiq; ac nubes distillauerunt aquis. Montes fluxerunt a facie domini & synai a facie dñi dei isrl. In diebus samgar filii anath: in diebus iahel quieuerūt semite: & qui ingrediebātur p eas: ambulauerunt p calles deuios. Cessauerūt fortes in israel: & quieuerunt: donec surgeret delbora: surgeret mater in israel. Noua bella elegit deus & portas hostium ipse subuertit. Clypeus & hasta si apparuerit in qdragīta milibus israel. Cor meum diligit principes isrl: qui ppria volūtate obtulistis vos discrimī: benedicite dño. Qui ascenditis sup nitētes asinos: & sedetis supra iudicio: & ābulatis in via: loquimini. Vbi collisi sunt currus & hostiū suffocatus e exercit⁹: ibi narrentur iusticie dñi: & clementia in fortes isrl. Tūc descēdit ppls dñi ad portas: & obtinuit principatū. Surge surge delbora: surge surge & loqre canticū. Surge barach & apprehēde captiuos tuos fili abinoē. Saluate sūt reliquie ppli. Dñs i fortib⁹ dimicauit. Ex

sisara: τ egressa ē iael in occursū eius: τ dixit ei: veni τ ostēdā tibi virū quē tu queris. τ intrauit ad eam: τ ecce sisara cadens mortuus: τ clauus in tēpore eius. τ humiliauit dñs deus in die illa iabin regem chanaan corā filiis israel τ ibat manus filiorum israel vadens τ indurata cōtra iabin regem chanaan quousq; delerent illum.

σισάρα, καὶ ἐξῆλθεν ἰαὴλ εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, δεῦρο καὶ δείξω σοι τὸν ἄνδρα ὃν σὺ ζητεῖς. καὶ εἰσῆλθε πρὸς αὐτήν, καὶ ἰδοὺ σισάρα πεπτωκὼς νεκρός, καὶ ὁ πάσσαλος ἐν τῷ γνάθῳ αὐτοῦ. καὶ ἐταπείνωσεν κύριος ὁ θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τὸν ἰαβὶν βασιλέα χαναὰν ἐνώπιον υἱῶν ἰσραήλ. καὶ ἐπορεύετο χεὶρ υἱῶν ἰσραὴλ πορευομένη καὶ σκληρυνομένη ἐπὶ ἰαβὶν βασιλέα χαναὰν ἕως ἐξωλόθρευσαν αὐτόν. Ca. 5.

Et cecinit debbora τ barac filius abinoem in die illo. τ dixit cū inciperēt duces in israel in electione ppli: bñdicite dño. audite reges: auribus pcipite satrape: ego dño cantabo τ psallā deo israel. dñe in exitu tuo de seir cū transires ex agro edom: terra mota est τ celū turbatū est: τ nubes distillauerūt aquā. montes cōmoti sunt a facie dñi: hic sina a facie dñi dei israel. in dieb⁹ samegar filii anath in dieb⁹ iael reliquerūt vias τ ambulauerūt semitas. ambulauerūt itinera peruersa. defecerūt habitantes in israel defecerūt donec surgeret debbora: qm surrexit mater in israel. elegerūt deos nouos: tūc pugnauerūt ciuitates principū: clypeus puellarū cū lanceis apparuit. τ pugna in quadraginta milibus in israel. cor meū ad cōstituta israel. potētes ppli bñdicite dño. qui ascēditis sup asinos nitentes sedētes in iudicio: τ ambulātes in via: loquimini voce pulsantium in medio letantes. illic dabūt iusticiā dño. iusti cōfortati sūt in israel. tūc descēdit in vrbes eius pplus dñi. surge surge debbora: surge surge loqre cū cātu. surge barac τ captiua captiuitatē tuā filius abinoem. tūc magnificata est fortitudo eius. dñe humilia mihi fortiores me. ppls

Καὶ ᾖσεν δεββωρὰ καὶ βαρὰκ υἱὸς ἀβινοὲμ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. καὶ εἶπεν ἐν τῷ ἄρξασθαι ἀρχηγοὺς ἐν ἰσραὴλ ἐν προαιρέσει λαοῦ εὐλογεῖτε κύριον. ἀκούσατε βασιλεῖς ἐνωτίσασθε σατράπαι, ἐγὼ τῷ κυρίῳ ᾄσομαι, καὶ ψαλῶ τῷ θεῷ ἰσραήλ. κύριε ἐν τῇ ἐξόδῳ σου ἐκ σηεὶρ ἐν τῷ ἐπαίρειν σε ἐξ ἀγροῦ ἐδώμ, γῆ ἐσείσθη καί γε οὐρανὸς ἐταράχθη, καὶ αἱ νεφέλαι ἔσταξαν ὕδωρ. ὄρη ἐσαλεύθησαν ἀπὸ προσώπου κυρίου, τοῦτο σινὰ ἀπὸ προσώπου κυρίου θεοῦ ἰσραήλ. ἐν ἡμέραις σαμεγὰρ υἱοῦ ἀνὰθ ἐν ἡμέραις ἰαὴλ ἐξέλιπον ὁδοὺς καὶ ἐπορεύθησαν τρίβους. ἐπορεύθησαν ὁδοὺς διεστραμμένας. ἐξέλιπον οἱ κατοικοῦντες ἐν τῷ ἰσραὴλ ἐξέλιπον ἕως οὗ ἀνέστη δεββωρά, ὅτι ἀνέστη μήτηρ ἐν τῷ ἰσραήλ. ἡρέτισαν θεοὺς καινούς τότε ἐπολέμησαν πόλεις ἀρχόντων, σκέπη νεανίδων σιρομαστῶν ἀνεφάνη. καὶ λόγχη ἐν τεσσαράκοντα χιλιάσιν ἐν τῷ ἰσραήλ. ἡ καρδία μου ἐπὶ τὰ διατεταγμένα τῷ ἰσραήλ. οἱ δυνάσται τοῦ λαοῦ εὐλογεῖτε τὸν κύριον. ἐπιβεβηκότες ἐπὶ ὑποζυγίων ἐπιλαμπόντων καθήμενοι ἐπὶ κριτηρίου, καὶ πορευόμενοι ἐφ' ὁδούς, φθέγξασθε φωνὴν ἀνακρουομένων ἀναμέσον εὐφραινομένων. ἐκεῖ δώσουσιν δικαιοσύνην κυρίῳ, δίκαιοι ἐνίσχυσαν ἐν τῷ ἰσραήλ. τότε κατέβη εἰς τὰς πόλεις αὐτοῦ ὁ λαὸς κυρίου. ἐξεγείρου ἐξεγείρου δεββωρά, ἐξεγείρου ἐξεγείρου λάλει μετ' ᾠδῆς. ἐξανίστασο βαρὰκ καὶ αἰχμαλώτιζε αἰχμαλωσίαν σου υἱὸς ἀβινεέμ. τότε ἐμεγαλύνθη ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ. κύριε ταπείνωσόν μοι τοὺς ἰσχυροτέρους μου. λαὸς

A

B

ἐφραΐμ ἐτιμωρήσατο αὐτοὺς ἐν κοιλάδι. ἀδελφός σου βενιαμὶν ἐν λαοῖς σου. ἐξ ἐμοῦ μαχὶρ κατέβησαν ἐξερευνῶντες, καὶ ἐκ ζαβουλὼν ἕλκοντες ἐν σκήπτρῳ γραμματέως. καὶ ἀρχηγοὶ ἐν ἰσσαχὰρ μετὰ δεββωρᾶς καὶ βαράκ. οὕτω βαρὰκ ἐν τῇ κοιλάδι ἐξαπέστειλεν πεζοὺς αὐτοῦ εἰς διαιρέσεις ῥουβήμ. μεγάλοι ἀκριβασμοὶ καρδίας. ἵνα τί μοι κάθησαι ἀναμέσον τῶν μοσφαθαὶμ τοῦ εἰσακούειν συριγμοὺς ἐξεγειρόντων τοῦ διελθεῖν εἰς τὰ τοῦ ῥουβήμ. μεγάλοι ἐξιχνιασμοὶ καρδίας. γαλαὰδ ἐν τῷ πέραν τοῦ ἰορδάνου κατεσκήνωσεν. καὶ δὰν ἵνα τί παροικεῖ πλοίοις; ἀσὴρ παρῴκησεν παρ' αἰγιαλὸν θαλασσῶν, καὶ ἐπὶ τὰς διακοπὰς αὐτοῦ κατεσκήνωσεν. ζαβουλὼν λαὸς ὀνειδίσας ψυχὴν αὐτοῦ εἰς θάνατον, καὶ νεφθαλὶ ἐπὶ ὕψη ἀγροῦ. ἦλθον βασιλεῖς καὶ παρετάξαντο, τότε ἐπολέμησαν βασιλεῖς χαναὰν ἐν θενὰχ ἐπὶ τοῦ ὕδατος μαγεδδώ, πλεονεξίαν ἀργυρίου οὐκ ἔλαβον. ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπολέμησαν, οἱ ἀστέρες ἐκ τῆς τάξεως αὐτῶν ἐπολέμησαν μετὰ σισάρα. χειμάρρους κισὼν ἐξέβαλεν αὐτούς, χειμάρρους καδημίμ, χειμάρρους κισών, καταπατήσει αὐτοὺς ψυχή μου δυνατή. τότε ἀπεκόπησαν πτέρναι ἵππων ἀμαδαρὼθ δυνατῶν αὐτοῦ. καταράσασθε μερώζ, εἶπεν ὁ ἄγγελος κυρίου, καταράσασθε ἐπικατάρατος πᾶς ὁ κατοικῶν αὐτήν, ὅτι οὐκ ἤλθοσαν εἰς τὴν βοήθειαν κυρίου, εἰς βοηθὸν ἡμῶν κυρίου ἐν μαχηταῖς δυνατοῖς. εὐλογηθείη ἐκ γυναικῶν ἰαὴλ γυνὴ χάβερ τοῦ κιναίου, ἐκ γυναικῶν ἐν σκηνῇ εὐλογηθείη. ὕδωρ ᾔτησεν αὐτήν, καὶ γάλα ἔδωκεν αὐτῷ ἐν λακάνῃ ἰσχυρῶν προσήγγισεν βούτυρον. τὴν χεῖρα αὐτῆς τὴν ἀριστερὰν εἰς πάσσαλον ἐξέτεινεν, τὴν δεξιὰν αὐτῆς εἰς ἀποτομὰς κατακόπων, καὶ ἀπέτεμε σισάρα, ἀπέτριψε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ συνέθλασεν καὶ διήλασεν τὴν γνάθον αὐτοῦ. ἀναμέσον τῶν ποδῶν αὐτῆς συγκύψας ἔπεσεν, ἐκοιμήθη μεταξὺ ποδῶν αὐτῆς, ἔκαμψεν ἔπεσεν, ἐν ᾧ ἔκαμψεν ἐκεῖ ἔπεσε ταλαίπωρος. διὰ τῆς θυρίδος διέκυπτεν καὶ κατεμάνθανεν ἡ μήτηρ σισάρα διὰ τῆς δικτυωτῆς, διατί ᾐσχύνθη τὸ ἅρμα αὐτοῦ παραγενέσθαι; διατί ἐχρόνισαν ἴχνη ἁρμάτων αὐτοῦ; σοφαὶ ἀρχουσῶν αὐτῆς

effraim deleuit eos in amalech: & post eū ex beniamin in pplos tuos o amalech. De machir principes descenderūt & de zabulō q exercitū duceret ad bellādum. Duces ysachar fuere cū delbora: & barach vestigia sūt secuti: q si in pceps ac barathrū se discrimini dedit: diuiso contra se ruben: magnanimor reperta est cōtētio. Quare habitas inter duos terminos vt audias sibilos gregū? diuiso cōtra se ruben: magnanimor repta est cōtētio. Galaad trās iordanē qescebat: et dā vacabat nauib⁹. Aser habitabat in littore maris & in portub⁹ morabatur. Zabulō vero & neptali obtulerūt aīas suas morti in regione merome. Venerunt reges & pugnauerūt: pugnauerūt reges chanaā in thanae iuxta aquas mageddo: & tū nihil tulere pdātes. De celo dimicatū ē cōtra eos: stelle manētes in ordine & cursu suo aduersus Sysarā pugnauerūt. Torrēs cyson traxit cadauera eorum: torrēs cadumi: torrēs cysō. Conculca anima mea robustos. Vngule equorū ceciderūt fugientibus impetu & p pceps ruentib⁹ fortissimis hostium. Maledicite terre meroz: dixit angelus dñi: maledicite habitatorib⁹ eius: quia nō venerūt ad auxiliū dñi: in adiutoriū fortissimor ei⁹. Bñdicta inter mulieres iahel vxor aber cinei: & bñdicatur in tabernaculo suo. Aquā petenti lac dedit: et in phiala principū obtulit butyr. Sinistrā manum misit ad clauū & dextrā ad fabror malleos: pcussitq; Sysarā qrēs in capite vulneri locū: & tps valide pforās. Inter pedes ei⁹ ruit: defecit & mortu⁹ ē. Voluebatur ante pedes eius: & iacebat exanimis & miserabilis. Per fenestram respiciēs vlulabat mater ei⁹: & de cenaculo loqbatur. Cur moratur regredi currus eius? qre tardauerūt pedes qdrigarū illi⁹? Vna sapientior ceteris vxoribus eius

אפרים שרשם בעמלק אחריך בנימין בעממיך מני מכיר ירדו מחקקים ומזבולן משכים בשבט ספר: ושרי ביששכר עם דברה ויששכר כן ברק בעמק שלח ברגליו בפלגות ראובן גדלים חקקי לב: למה ישבת בין המשפתים לשמע שרקות עדרים לפלגות ראובן גדולים חקרי לב: גלעד בעבר הירדן שכן ודן למה יגור אניות אשר ישב לחוף ימים ועל מפרציו ישכון: זבלון עם חרף נפשו למות ונפתלי על מרומי שדה: באו מלכים נלחמו אז נלחמו מלכי כנען בתענך על מי מגדו בצע כסף לא לקחו: מן שמים נלחמו הכוכבים ממסלותם נלחמו עם סיסרא: נחל קישון גרפם נחל קדומים נחל קישון תדרכי נפשי עז: אז הלמו עקבי סוס מדהרות דהרות אביריו: אורו מרוז אמר מלאך יהוה ארו ארור ישביה כי לא באו לעזרת יהוה לעזרת יהוה בגבורים: תברך מנשים יעל אשת חבר הקיני מנשים באהל תברך: מים שאל חלב נתנה בספל אדירים הקריבה חמאה: ידה ליתד תשלחנה וימינה להלמות עמלים והלמה סיסרא מחקה ראשו ומחצה וחלפה רקתו: בין רגליה כרע נפל שכב בין רגליה כרע נפל באשר כרע שם נפל שדוד: בעד החלון נשקפה ותיבב אם סיסרא בעד האשנב מדוע בשש רכבו לבוא מדוע אחרו פעמי מרכבותיו: חכמות שרותיה

תענינה אף היא תשיב אמריה לה: הלא
ימצאו יחלקו שלל רחם רחמתים
לראש גבר שלל צבעים לסיסרא
שלל צבעים רקמה צבע רקמתים
לצוארי שלל: כן יאבדו כל אויביך
יהוה ואהביו כצאת השמש בגברתו
ותשקט הארץ ארבעים שנה:

Cap.vi.

ויעשו בני ישראל הרע בעיני יהוה
ויתנם יהוה ביד מדין שבע שנים:
ותעז יד מדין על ישראל מפני מדין
עשו להם בני ישראל את המנהרות
אשר בהרים ואת המערות ואת
המצדות: והיה אם זרע ישראל ועלה
מדין ועמלק ובני קדם ועלו עליו:
ויחנו עליהם וישחיתו את יבול
הארץ עד באך עזה ולא ישאירו
מחיה בישראל ושה ושור וחמור:
כי הם ומקניהם יעלו ואהליהם ובאו
כדי ארבה לרב ולהם ולגמליהם אין
מספר ויבאו בארץ לשחתה: וידל
ישראל מאד מפני מדין ויזעקו בני
ישראל אל יהוה: ויהי כי זעקו בני
ישראל אל יהוה על אדות מדין:
וישלח יהוה איש נביא אל בני
ישראל ויאמר להם כה אמר יהוה
אלהי ישראל אנכי העליתי אתכם
ממצרים ואוציא אתכם מבית עבדים:
ואציל אתכם מיד מצרים ומיד כל
לחציכם ואגרש אותם מפניכם
ואתנה לכם את ארצם: ואמרה לכם
אני יהוה אלהיכם לא תיראו את אלהי
האמרי אשר אתם יושבים בארצם
ולא שמעתם בקולי: ויבא מלאך
יהוה וישב תחת האלה אשר
בעפרה אשר ליואש אבי העזרי
וגדעון בנו חבט חטים בגת להניס

hec ſocrui verba reſpō- dit. Forſitā nūc diuidit ſpolia et pulcherrima feminarum eligitur ei. Veſtes diuerſorū colorum ſyſare tradūtur in pdā & ſupellex varia ad ornāda colla congeritur. Sic pereāt oēs inimici tui dñe: qui autē diligūt te: ſicut ſol in ortu ſuo ſplēdet: ita rutilent. Quieuitqʒ terra p quadraginta annos: 6.

FEcerūt aūt filii iſrl malū in conſpectu dñi: qui tradidit illos ī manu madiā ſeptē ānis & oppreſſi ſunt valde ab eis. Fecerūtqʒ ſibi antra & ſpeluncas in montibus: & munitiſſima ad repugnādū loca. Cūqʒ ſeuiſſet iſrl: aſcēdebat madian & amalech ceteriqʒ oriētaliū nationū: & apud eos figētes tētoria ſicut erāt ī herbis cūcta vaſtabāt vſqʒ ad introitū gaze: nihilqʒ oīno ad vitā ptinēs relinqbāt ī iſrael: nō oues: nō boues: nō aſinos. Ipi eī & vniuerſi greges eoꝝ veniebāt cū tabernaculis ſuis: & īſtar locuſtaꝝ vniuerſa cōplebāt: īnumera mul titudo hoīm & cameloꝝ quicquid tetigerant deuaſtātes. Hūiliatuſqʒ eſt iſrl valde in conſpectu madiā. Et clamauit ad dñm poſtulās auxilium cōtra madianitas. Qui miſit ad eos virū pphetā: & locutus eſt. Hec dicit dominꝰ deus iſrl: Ego vos feci conſcendere de egypto: & eduxi vos de domo ſuitutis & liberaui de manu egyptiorū: & omnium inimicorum qui affligebāt vos. Eiecīqʒ eos ad introitū vr̄m: & tradidi vobis terrā eoꝝ & dixi Ego dñs deus vr̄. Ne timeatis deos āmorreorum in quorum terra hītatis. Et noluiſtis audire vocē meā. Venit aūt angelus dñi & ſedit ſub qrcu q̄ erat ī effra & ptinebat ad ioas patrē familie ezri. Cūqʒ gedeō filius eiꝰ excuteret atqʒ purgaret frumenta in torculari vt fugeret

reſpōderūt ad illā. & illa āt reſpōdit
ἀνταπεκρίναντο πρὸς αὐτήν. καὶ αὐτὴ δὲ ἀνταπεκρίνατο
in verbis ſuis: nonne inuenēt eū diuidētes ſpo
ἐν ῥήμασιν αὐτῆς, οὐχὶ εὑρήσουσιν αὐτὸν διαμερίζοντα σκῦ
lia: amicus amicis in caput potētis, ſpolia tinctu
λα; φιλιάζων φίλοις εἰς κεφαλὴν δυνατοῦ σκῦλα βαμμά-
raꝝ ſiſare: ſpolia tincturarū variegatiōis ſictura. tin
των τῷ σισάρᾳ, σκῦλα βαμμάτων ποικιλίας βαφῆ. βαμ
ctura variegatoꝝ collo eius ſpolia. ſic pereant
μα ποικιλτῶν τῷ τραχήλῳ αὐτοῦ σκῦλα. οὕτως ἀπόλλυν
oēs inimici tui dñe. & qui amant eū ſi
το πάντες οἱ ἐχθροί σου κύριε. καὶ οἱ ἀγαπῶντες αὐτὸν κα-
cut oriens ſolis in potētatibus ſuis. & quieuit
θὼς ἡ ἀνατολὴ ἡλίου ἐν δυναστείᾳ αὐτοῦ. καὶ ἡσύχασεν ἡ
terra quadraginta annos.
γῆ τεσσαράκοντα ἔτη.

Ca.6.

ET fecerūt filij iſrael malū corā dño:
Καὶ ἐποίησαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ τὸ πονηρὸν ἐναντι κυρίου,
& tradidit eos dñs in manu madiā ſeptē annis.
καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς κύριος ἐν χειρὶ μαδιὰμ ἑπτὰ ἔτη.
& fortificata ē manꝰ madiā ſup iſrael. a facie
καὶ κατίσχυσεν χεὶρ μαδιὰμ ἐπὶ ἰσραήλ. ἀπὸ προσώπου
madiā fecerūt ſibi ipſis filij iſrael antra in
μαδιὰμ ἐποίησαν ἑαυτοῖς οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ μάνδρας ἐν τοῖς
mōtibus & ſpelūcis & munitiſſimis locis & factū
ὄρεσιν καὶ τοῖς σπηλαίοις καὶ τοῖς ὀχυρώμασιν. καὶ ἐγένε-
eſt qū ſeminauit vir iſrl & aſcēdebat madiā & amalec
το ὅτε ἔσπειρεν ἀνὴρ ἰσλ, καὶ ἀνέβαινεν μαδιὰμ καὶ ἀμαλὴκ
filij orētis & aſcēdebāt cōtra eū: & caſtrametabāt
καὶ οἱ υἱοὶ ἀνατολῶν καὶ ἀνέβαινον ἐπ' αὐτόν, καὶ παρενέβαλον
cōtra eos: & vaſtabāt cōtinua frcē ad veniret in
ἐπ' αὐτούς, καὶ διέφθειραν τὰ ἐφόρια τῆς γῆς ἕως τ' ἐλθεῖν εἰς
gazā: & nō relīquerūt ſubſtētatiōnē vite in iſrael
γάζαν, καὶ οὐχ ὑπελίποντο ὑπόστασιν ζωῆς ἐν ἰσραὴλ
& ouem & vitulū & aſinū: qm̄ ipſi & iumēta eo-
καὶ ποίμνιον καὶ μόσχον καὶ ὄνον, ὅτι αὐτοὶ καὶ τὰ κτήνη αὐ
rū aſcēdebāt & tabernacula eoꝝ afferebāt: & ve
τῶν ἀνέβαινον καὶ τὰς σκηνὰς αὐτῶν παρέφερον, καὶ πα
niebāt tāq̄ locuſte in multitudinē: & eoꝝ & ca-
ρεγίνοντο ὡς ἀκρίδες εἰς πλῆθος, καὶ αὐτοῖς καὶ ταῖς κα-
meloꝝ ſuoꝝ nō erat numerus: & veniebāt in terrā iſ
μήλοις αὐτῶν οὐκ ἦν ἀριθμός, καὶ παρεγίνοντο ἐν τῇ γῇ ἰσ
rael vt vaſtarēt illā: & humiliatus eſt iſrael valde
ραὴλ τ' διαφθεῖραι αὐτήν. καὶ ἐπτώχευσεν ἰσραὴλ σφόδρα
a facie madiā: & clamauerūt filij iſrael ad
ἀπὸ προσώπου μαδιὰμ, καὶ ἐκέκραξαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ πρὸς
dñm. & factū ē poſtq̄ clamauerūt filij iſrael ad dñm
κύριον. καὶ ἐγένετο ἐπεὶ ἐκέκραξαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ πρὸς κύριον
pp madiā: miſit dñs virū prophetā ad
διὰ μαδιὰμ, ἐξαπέστειλεν κύριος ἄνδρα προφήτην πρὸς
filios iſrael. & dixit illis: hec dicit
τοὺς υἱοὺς ἰσραήλ. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τάδε λέγει
dñs deus iſrael: ego ſum q̄ eduxi vos de e-
κύριος ὁ θεὸς ἰσραήλ, ἐγώ εἰμι ὁ ἀναβιβάσας ὑμᾶς ἐξ αἰ-
gypto & eduxi vos de domo ſeruitutis: & liberaui
γύπτου, καὶ ἐξήγαγον ὑμᾶς ἐξ οἴκου δουλείας, καὶ ἐξειλάμην
vos de manu egypti & de manu oīum affligē-
ὑμᾶς ἐκ χειρὸς αἰγύπτου καὶ ἐκ χειρὸς πάντων τῶν θλιβόν
tiū vos: & eieci eos a facie vr̄a: & tradi
των ὑμᾶς, καὶ ἐξέβαλον αὐτοὺς ἐκ προσώπου ὑμῶν, καὶ ἔδω
di vobis terrā illoꝝ. & dixi vobis ego ſum dñs deus vr̄:
κα ὑμῖν τὴν γῆν αὐτῶν. καὶ εἶπα ὑμῖν ἐγώ εἰμι κς ὁ θεὸς ὑμῶν,
nō timebitis deos amorrei inter q̄s vos ha
οὐ φοβηθήσεσθε τοὺς θεοὺς τοῦ ἀμορραίου ἐν οἷς ὑμεῖς κα
bitatis in terra eoꝝ: & nō audiuiſtis vo
τοικεῖτε ἐν τῇ γῇ αὐτῶν, καὶ οὐκ εἰσηκούσατε τῆς φω
cē meā. & venit angelus dñi & ſedit ſub
νῆς μου. καὶ ἦλθεν ἄγγελος κυρίου καὶ ἐκάθισεν ὑπὸ τὴν
quercu que erat in ephra q̄ erat ioas pr̄is ezri. &
δρῦν τὴν οὖσαν ἐν ἐφραθὰ τὴν τοῦ ἰωὰς πατρὸς ἐζρί. καὶ
gedeon filius eius excutiebat frumēta in torculari vt fugeret
γεδεὼν ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐράβδιζεν πυροὺς ἐν ληνῷ τοῦ ἐκφυγεῖν

a facie madiā: & apparuit ei angelus dñi: & di-
ἐκ προσώπου μαδιάμ, καὶ ὤφθη αὐτῷ ἄγγελος κυρίου καὶ εἶ-
xit ad eum: dñs tecum potēs fortitudie. & di
πεν πρὸς αὐτόν, κύριος μετὰ σοῦ δυνατὸς τῇ ἰσχύϊ. καὶ
dixit ad eum gedeon: in me dñe mi: & ſi eſt dominus
εἶπεν πρὸς αὐτὸν γεδεών, ἐν ἐμοὶ κύριέ μου, καὶ εἰ ἔστιν κύ-
nobiſcū: & vt q̄d inuenerūt nos oīa mala hec?
ριος μεθ' ἡμῶν; καὶ ἵνα τί εὗρεν ἡμᾶς πάντα τὰ κακὰ ταῦτα;
& vbi ſunt oīa mirabilia eius: que narrauerūt nobis pr̄es nr̄i dicētes: nonne ex egypto eduxit nos dñs? & nunc repulit nos dñs & tradidit nos in manu madiā.
καὶ ποῦ ἐστὶν πάντα τὰ θαυμάσια αὐτοῦ, ὅσα διηγήσαν-
το ἡμῖν οἱ πατέρες ἡμῶν λέγοντες, οὐχὶ ἐξ αἰγύπτου ἀνή
γαγεν ἡμᾶς κύριος; καὶ νῦν ἀπώσατο ἡμᾶς κύριος καὶ πα
ρέδωκεν ἡμᾶς ἐν χειρὶ μαδιάμ. & reſpexit ad eum
καὶ ἐπέβλεψεν πρὸς αὐτὸν ὁ
angelus dñi: & dixit ei: ambula in fortitudine hac:
ἄγγελος κυρίου, καὶ εἶπεν αὐτῷ, πορεύου ἐν τῇ ἰσχύϊ σου ταύ-
& ſaluabis iſrael: ecce miſi te. & dixit
τῃ, καὶ σώσεις τὸν ἰσραήλ, ἰδοὺ ἐξαπέστειλά σε. καὶ εἶπεν
ad eū gedeon: in me dñe mi. in quo liberabo iſrael:
πρὸς αὐτὸν γεδεών, ἐν ἐμοὶ κύριέ μου ἐν τίνι σώσω τὸν ἰσρα-
ecce familia mea humilior in manaſſe: & ego
ήλ; ἰδοὺ ἡ χιλιάς μου ταπεινοτέρα ἐν μανασσῇ, καὶ ἐγώ
ſum paruus in domo pr̄is mei. & dixit ad
εἰμι μικρὸς ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρός μου. καὶ εἶπεν πρὸς
eum dñs: qm̄ ero tecum: & pcuties madiā ſicut virū vnū. & dixit ad eum gedeon: & ſi
αὐτὸν κύριος, ὅτι ἔσομαι μετὰ σοῦ, καὶ πατάξεις τὴν μα-
διὰμ ὡσεὶ ἄνδρα ἕνα. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν γεδεών, καὶ εἰ
inueni grām in oculis tuis: & facias mihi ſignum
εὗρον χάριν ἐν ὀφθαλμοῖς σου, καὶ ποιήσεις μοι σημεῖον
q̄ tu loq̄ris mecum: nō mouearis hinc quoad veniā
ὅτι σὺ λαλεῖς μετ' ἐμοῦ, μὴ κινηθῇς ἐντεῦθεν ἕως ἐλθεῖν
ego ad te: & ferā ſacrificiū meū: & ſacrificabo corā
με πρὸς σέ, καὶ οἴσω τὴν θυσίαν μου, καὶ θύσω ἐνώπιόν
te. & dixit: ego ſedebo donec reuertaris tu.
σου. καὶ εἶπεν, ἐγὼ καθήσομαι ἕως τοῦ ἐπιστρέψαι σε.
& gedeon ingreſſus eſt & fecit hedū caprāꝝ & modiū
καὶ γεδεὼν εἰσῆλθεν καὶ ἐποίησεν ἔριφον αἰγῶν καὶ οἰφὶ
farine azyma & carnes impoſuit in caniſtro &
ἀλεύρου ἄζυμα καὶ τὰ κρέα ἐπέθηκεν ἐπὶ τὸ κανοῦν καὶ
ius effudit in ollam: & obtulit ad eum
τὸν ζωμὸν ἐξέχεεν εἰς χύτραν, καὶ ἐξήνεγκεν πρὸς αὐτὸν
ſub quercu & adorauit. & dixit ad eū
ὑπὸ τὴν δρῦν καὶ προσεκύνησεν. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν ὁ
angelus dñi: tolle carnes & azymos: &
ἄγγελος κυρίου, λάβε τὰ κρέα καὶ τοὺς ἀζύμους, καὶ
pone ad petrā illam: & ius effunde. &
θὲς πρὸς τὴν πέτραν ἐκείνην, καὶ τὸν ζωμὸν ἔκχεον. καὶ
fecit gedeon ſic. & extēdit angelꝰ dñi
ἐποίησεν γεδεὼν οὕτως. καὶ ἐξέτεινεν ὁ ἄγγελος κυρίου
ſūmitatē virge q̄ erat in manu illius: & tetigit
τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου τῆς ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ ἥψατο
carnes & azymos: & accēſus ē ignis de pe
τῶν κρεῶν καὶ τῶν ἀζύμων, καὶ ἀνήφθη πῦρ ἐκ τῆς πέ-
tra & cōſumpſit carnes & azymos. &
τρας καὶ κατέφαγεν τὰ κρέα καὶ τοὺς ἀζύμους. καὶ
angelus dñi receſſit ex oculis eius. & vidit
ὁ ἄγγελος κυρίου ἀπῆλθεν ἐξ ὀφθαλμῶν αὐτοῦ. καὶ εἶδεν
gedeon q̄ angelus dñi eſt. dixit gedeō: hei mihi
γεδεὼν ὅτι ἄγγελος κυρίου ἐστίν. καὶ εἶπεν γεδεών, οἴμοι
dñe dñe qm̄ ad hoc vidi angelū dñi
κύριε κύριε ὅτι ἐπὶ τοῦτο εἶδον τὸν ἄγγελον κυρίου
facie ad faciē. & dixit ei dñs
πρόσωπον πρὸς πρόσωπον. καὶ εἶπεν αὐτῷ κύριος
pax tibi: ne timeas nō morieris. & edificauit
εἰρήνη σοι, μὴ φοβοῦ οὐ μὴ ἀποθάνῃς. καὶ ᾠκοδόμη-
illic gedeon altare dño: & vocauit illud
σεν ἐκεῖ γεδεὼν θυσιαστήριον τῷ κυρίῳ, καὶ ἐκάλεσεν αὐτὸ
dñi pax vſqʒ ad diē hanc adhuc illo exiſtēte ī ephratha
κυ εἰρήνη ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης ἔτι αὐτοῦ ὄντος ἐν ἐφραθὰ

madiā: apparuit ei angelus domini & ait. Dñs tecū viroꝝ fortiſſime. Dixitqʒ ei gedeō. Obſecro mi dñe ſi dñs nobiſcū eſt: cur ergo apphenderūt nos hec oīa? Vbi ſūt mirabilia eius q̄ narrauerūt pr̄es nr̄i atqʒ dixerūt de egypto eduxit nos dominꝰ? Nūc aūt dereliquit nos dñs & tradidit ī manu madiā. Reſpexitqʒ ad eū dñs & ait. Vade in hac fortitudine tua & liberabis iſrael de manu madiā. Scito q̄ miſerim te. Qui rn̄dens ait. Obſecro mi dñe ī quo liberabo iſrl. Ecce familia mea infima eſt ī manaſſe: & ego minimus in domo pr̄is mei. Dixitqʒ ei dñs. Ego ero tecum & pcuties madiā quaſi vnū virꝫ. Et ille. Si inueni inquit gratiā coram te: da mihi ſignū q̄ tu ſis qui loq̄ris ad me. Nec recedas hinc donec reuertar ad te portans ſacrificiū & offerens tibi. Qui reſpōdit. Ego preſtolabor aduentū tuum. Ingreſſus eſt itaqʒ gedeō & coxit hedum: & de farine modio azymos panes carneſqʒ ponens ī cāiſtro: & ius carniū mittens ī ollā: tulit oīa ſub quercu et obtulit ei. Cui dixit āgelus dei. Tolle carnes & azymos panes: & pōe ſupra petrā illā: & ius deſuper funde. Cūqʒ feciſſet ita: extendit angelus dñi ſūmitatem virge quā tenebat ī manu & tetigit carnes & pāes azymos aſcenditqʒ ignis de petra & carnes azymoſqʒ pāes cōſūpſit. Angelus autem domini euanuit ex oculꝭ eius. Videnſqʒ gedeō q̄ eſſet angelus dñi ait. Heu mi domine deus: quia vidi āgelū dñi facie ad faciē. Dixitqʒ ei dominus. Pax tecum: Ne timeas: non morieris. Edificauit ergo ibi gedeon altare dño: vocauitqʒ illud: dñi pax vſqʒ in pn̄tem diem. Cumqʒ adhuc eſſet in effra

מפני מדין: וירא אליו מלאך יהוה
ויאמר אליו יהוה עמך גבור החיל:
ויאמר אליו גדעון בי אדני ויש יהוה
עמנו ולמה מצאתנו כל זאת ואיה
כל נפלאתיו אשר ספרו לנו אבתינו
לאמר הלא ממצרים העלנו יהוה
ועתה נטשנו יהוה ויתננו בכף מדין:
ויפן אליו יהוה ויאמר לך בכחך זה
והושעת את ישראל מכף מדין הלא
שלחתיך: ויאמר אליו בי אדני במה
אושיע את ישראל הנה אלפי הדל
במנשה ואנכי הצעיר בבית אבי:
ויאמר אליו יהוה כי אהיה עמך
והכית את מדין כאיש אחד: ויאמר
אליו אם נא מצאתי חן בעיניך
ועשית לי אות שאתה מדבר עמי:
אל נא תמוש מזה עד באי אליך
והוצאתי את מנחתי והנחתי לפניך
ויאמר אנכי אשב עד שובך: וגדעון
בא ויעש גדי עזים ואיפת קמח מצות
הבשר שם בסל והמרק שם בפרור
ויוצא אליו אל תחת האלה ויגש:
ויאמר אליו מלאך האלהים קח את
הבשר ואת המצות והנח אל הסלע
הלז ואת המרק שפוך ויעש כן: וישלח
מלאך יהוה את קצה המשענת אשר
בידו ויגע בבשר ובמצות ותעל
האש מן הצור ותאכל את הבשר
ואת המצות ומלאך יהוה הלך
מעיניו: וירא גדעון כי מלאך יהוה
הוא ויאמר גדעון אהה אדני יהוה
כי על כן ראיתי מלאך יהוה פנים
אל פנים: ויאמר לו יהוה שלום
לך אל תירא לא תמות: ויבן שם
גדעון מזבח ליהוה ויקרא לו יהוה
שלום עד היום הזה עודנו בעפרת

אבי העזרי: ויהי בלילה ההוא
ויאמר לו יהוה קח את פר השור
אשר לאביך ופר השני שבע שנים
והרסת את מזבח הבעל אשר לאביך
ואת האשרה אשר עליו תכרת:
ובנית מזבח ליהוה אלהיך על ראש
המעוז הזה במערכה ולקחת את הפר
השני והעלית עולה בעצי האשרה
אשר תכרת: ויקח גדעון עשרה
אנשים מעבדיו ויעש כאשר דבר
אליו יהוה ויהי כאשר ירא את בית
אביו ואת אנשי העיר מעשות יומם
ויעש לילה: וישכימו אנשי העיר
בבקר והנה נתץ מזבח הבעל
והאשרה אשר עליו כרתה ואת הפר
השני העלה על המזבח הבנוי
ויאמרו איש אל רעהו מי עשה
הדבר הזה וידרשו ויבקשו ויאמרו
גדעון בן יואש עשה הדבר הזה:
ויאמרו אנשי העיר אל יואש הוצא
את בנך וימת כי נתץ את מזבח הבעל
וכי כרת האשרה אשר עליו: ויאמר
יואש לכל אשר עמדו עליו האתם
תריבון לבעל אם אתם תושיעון אותו
אשר יריב לו יומת עד הבקר אם
אלהים הוא ירב לו כי נתץ את מזבחו:
ויקרא לו ביום ההוא ירבעל לאמר
ירב בו הבעל כי נתץ את מזבחו:
וכל מדין ועמלק ובני קדם נאספו
יחדו ויעברו ויחנו בעמק יזרעאל:
ורוח יהוה לבשה את גדעון ויתקע
בשופר ויזעק אביעזר אחריו:
ומלאכים שלח בכל מנשה ויזעק
גם הוא אחריו ומלאכים שלח באשר
ובזבולן ובנפתלי ויעלו לקראתם:
ויאמר גדעון אל האלהים אם ישך

לקח · שנה שנן · כרת · בנה · עוז ערך · שנה עלה · עשה · היה · שכם · נתץ · בנה · דרש בקש · יצא · מות · ריב ישע · קרא · אסף · עבר חנה · תקע · זעק · עלה · אמר ישע

que est familie ezri: Nocte illa dixit dominus ad eū. Tolle taurum patris tui: & alterū taurum annorum septem. destruesq aram baal que est patris tui: & nemus quod circa aram est succide: & edificabis altare domino deo tuo in summitate petre huius: super quā añ sacrificiū posuisti: tollesq taurū secūdum & offeres holocaustum sup strue lignorū q̄ de nemore succideris. Assūptis ergo gedeon decē viris de seruis suis: fecit sicut p̄cepat ei dñs. Timēs aūt domū patris sui & hoies illius ciuitatis p diem noluit facere: sed oia nocte cōpleuit. Cūq surrexissent viri oppidi eius mane: viderūt destructā arā baal lucūq succisum & taurum alterū īpositū sup altare q̄d tūc edificat̄ fuerat. Dixeruntq adinuicē. Quis hoc fecit? Cūq pquirerēt auctorem facti: dictum est. Gedeon filius ioas fecit hec omnia. Et dixerunt ad ioas. Produc filiū tuū huc: vt moriatur: quia destruxit arā baal & succidit nemus. quibus ille respondit. Nunquid vltores estis baal: vt pugnetis pro eo? Qui aduersarius ē eius moriatur anteq̄ lux crastina veniat. Si deus ē vindicet se de eo qui suffodit arā ei9. Ex illo die vocatus ē gedeō hierobaal: eo q̄ dixisset ioas: vlciscatur se de eo baal: qui suffodit aram eius. Igr̄ ois madiā & amalech & orīētales ppl̄i cōgregati sunt sil̄ transeūtes iordanē: & castrametati sūt i valle iezrael. Spūs āt dñi induit gedeō: qui clāgēs buccia cōuocauit domū abiezer vt seq̄retur se. Misitq nūcios in vniuersū manassen: qui & ipē secutus ē eū. Et alios nuncios in aser & zabulon & neptalim qui occurrerunt ei. Dixitq gedeon ad deum. Si

patris ezri. τ factū est nocte illa: τ dixit ei
πατρὸς τοῦ ἐζρί. καὶ ἐγενήθη ἐν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ, καὶ εἶπεν αὐ-
dñs: tolle vitulū saginatū pris tui
τῷ κύριος, λάβε τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν τοῦ πατρός σου
τ vitulū scdm septēnnē: τ destrues aras
καὶ τὸν μόσχον τὸν δεύτερον τὸν ἑπταετῆ, καὶ καθελεῖς τὸ θυ-
baal que est pris tui: τ nemus
σιαστήριον τοῦ βαὰλ ὅ ἐστιν τοῦ πατρός σου, καὶ τὸ ἄλσος
qd in illa succides: τ edificabis altare do-
τὸ ἐπ' αὐτῷ ἐκκόψεις, καὶ οἰκοδομήσεις θυσιαστήριον κυ-
mino deo tuo qui apparuit tibi in summitate montis
ρίῳ τῷ θεῷ σου τῷ ὀφθέντι σοι ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους
maoz huius in acie: τ accipies cū vitulo
μαὼζ τούτου ἐν τῇ παρατάξει, καὶ λήψῃ σὺν τῷ μόσχῳ τὸν
secūdo: τ offeres holocaustū in lignis ne-
δεύτερον, καὶ ἀνοίσεις ὁλοκαύτωμα ἐν τοῖς ξύλοις τοῦ ἄλ-
moris que succides. τ assūpsit gedeon decē viros de
σους οὗ ἐκκόψεις. καὶ ἔλαβε γεδεὼν δέκα ἄνδρας ἀπὸ
seruis suis: τ fecit sicut locutus est ad e-
τῶν δούλων αὐτοῦ, καὶ ἐποίησεν καθὰ ἐλάλησεν πρὸς αὐ-
um dñs. τ factū est postq̄ timuit domū pris sui
τὸν κύριος. καὶ ἐγένετο ὡς ἐφοβήθη τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς αὐ-
τ viros ciuitatis vt nō faceret die: τ
τοῦ καὶ τοὺς ἄνδρας τῆς πόλεως τοῦ μὴ ποιῆσαι ἡμέρας, καὶ
fecit nocte. τ mane surrexerūt viri oppidi dilu-
ἐποίησεν νυκτός. καὶ ὤρθρισαν οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως τὸ
culo: τ ecce destructa ara baal:
πρωΐ, καὶ ἰδοὺ κατεσκαμμένον τὸ θυσιαστήριον τοῦ βαάλ,
τ lucus q̄ in ipsa succisus: τ vitulus sagina-
καὶ τὸ ἄλσος τὸ ἐπ' αὐτῷ ἐκκεκομμένον, καὶ ὁ μόσχος ὁ σιτευ-
tus oblatus in holocaustū sup altare edi-
τὸς ἀνηνεγμένος εἰς ὁλοκαύτωμα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ᾠκο-
ficatū. τ dixit vir ad sociū suū: quis
δομημένον. καὶ εἶπεν ἀνὴρ πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, τίς
fecit rem hanc? τ pquirebāt τ interrogabāt.
ἐποίησεν τὸ πρᾶγμα τοῦτο; καὶ ἀνέταζον καὶ ἐξεζήτουν.
τ dixerūt: gedeon filius ioas fecit hoc. τ dixerūt
καὶ εἶπαν, γεδεὼν υἱὸς ἰωὰς ἐποίησεν τοῦτο. καὶ εἶπαν
viri vrbis ad ioas: produc filiū tuū:
οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως πρὸς ἰωὰς, ἐξάγαγε τὸν υἱόν σου,
τ moriatur: qm̄ destruxit arā baal:
καὶ ἀποθανέτω, ὅτι κατέσκαψεν τὸ θυσιαστήριον τοῦ βαάλ,
τ qm̄ succidit nemus qd in illa. τ dixit ioas
καὶ ὅτι ἐξέκοψεν τὸ ἄλσος τὸ ἐπ' αὐτῷ. καὶ εἶπεν ἰωὰς
ad viros qui insurrexerūt cōtra se: nūquid vos
πρὸς τοὺς ἄνδρας τοὺς ἐπανισταμένους ἐπ' αὐτόν, μὴ ὑμεῖς
nunc vltores estis pro baal? vel vos liberatis eū? qui ad-
νῦν δικάζετε περὶ τοῦ βαάλ; ἢ ὑμεῖς σώζετε αὐτόν; ὃς ἂν
uersarius est et moriatur vsq ad mane. si deus ipse est:
ἀντιδικήσῃ αὐτῷ ἀποθανέτω ἕως πρωΐ. εἰ θεός αὐτός ἐστιν,
vindicabit se ipsum: qm̄ suffodit aram eius.
ἐκδικήσει ἑαυτόν, ὅτι κατέσκαψεν τὸ θυσιαστήριον αὐτοῦ.
τ vocauit illum in die illa hierobaal dicēs: forū
καὶ ἐκάλεσεν αὐτὸν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἱεροβαὰλ λέγων, δικα-
iudiciale baal: qm̄ suffodit aram eius. τ
στήριον τοῦ βαάλ, ὅτι κατέσκαψεν τὸ θυσιαστήριον αὐτοῦ. καὶ
ois madiā τ amalec τ filii orientis cōgregati sūt
πᾶσα μαδιὰμ καὶ ἀμαλὴκ καὶ οἱ υἱοὶ ἀνατολῶν συνήχθησαν
simul: τ transierūt τ castrametati sunt in val-
ἐπὶ τὸ αὐτό, καὶ διέβησαν καὶ παρενεβάλοσαν ἐν τῇ κοιλά-
le iezrael. τ spūs dei fortificauit gedeon: τ
δι ἰεζραέλ. καὶ πνεῦμα θεοῦ ἐνεδυνάμωσεν τὸν γεδεών, καὶ
clamauit in buccina: τ clamauit abiezer post eum.
ἐσάλπισεν ἐν κερατίνῃ, καὶ ἐβόησεν ἀβιέζερ ὀπίσω αὐτοῦ.
τ nuncios misit in oi manasse: τ clamauit
καὶ ἀγγέλους ἐξαπέστειλεν ἐν παντὶ μανασσῇ, καὶ ἐβόησεν
τ ipse post eū. τ nuncios misit in aser
καὶ αὐτὸς ὀπίσω αὐτοῦ. καὶ ἀγγέλους ἐξαπέστειλεν ἐν ἀσὴρ
τ in zabulon τ in nephtali. τ ascēderūt in occur-
καὶ ἐν ζαβουλὼν καὶ ἐν νεφθαλί. καὶ ἀνέβησαν εἰς ἀπάν-
sum eius. τ dixit gedeon ad deū: si
τησιν αὐτοῦ. καὶ εἶπεν γεδεὼν πρὸς τὸν θεόν, εἰ σὺ

saluū facis in manu mea israel quemadmodū locutus es:
σώζεις ἐν τῇ χειρί μου τὸν ἰσραὴλ ὃν τρόπον ἐλάλησας,
ecce ego pono vellus lane in
ἰδοὺ ἐγὼ ἀπερείδομαι τὸν πόκον τῶν ἐρίων ἐν τῷ
area. τ si ros fuerit sup vellus solū τ sup
ἅλωνι. καὶ ἐὰν δρόσος γένηται ἐπὶ τὸν πόκον μόνον καὶ ἐπὶ
oēm terrā siccitas: τ sciam q liberabis in ma-
πᾶσαν τὴν γῆν ξηρασία, καὶ γνώσομαι ὅτι σώσεις ἐν χει-
nu mea israel sicut locutus es. τ factū est i-
ρί μου τὸν ἰσραὴλ ὃν τρόπον ἐλάλησας. καὶ ἐγένετο οὕ-
ta. τ mane surrexit gedeō postridie τ expressit vel-
τως. καὶ ὤρθρισεν γεδεὼν τῇ ἐπαύριον καὶ ἀπεπίασεν τὸν πό-
lus τ destillauit ros ex vellere plena concha a-
κον καὶ ἀπέσταξε δρόσος ἐκ τοῦ πόκου πλήρης λεκάνη ὕδα-
qua. τ dixit gedeon ad deū: ne irascatur
τος. καὶ εἶπεν γεδεὼν πρὸς τὸν θεόν, μὴ ὀργισθήτω ὁ
furor tuus in me: τ loquar adhuc semel τ tentabo
θυμός σου ἐν ἐμοί, καὶ λαλήσω ἔτι ἅπαξ καὶ πειράσω
adhuc semel in vellere: τ fiat vltra siccitas sup
ἔτι ἅπαξ ἐν τῷ πόκῳ, καὶ γενηθήτω ἔτι ξηρασία ἐπὶ τὸν
vellus solū: sup āt oēm terrā fiat ros. τ
πόκον μόνον, ἐπὶ δὲ πᾶσαν τὴν γῆν γενηθήτω δρόσος. καὶ
fecit deus sic in nocte illa: τ facta est sic-
ἐποίησεν ὁ θεὸς οὕτως ἐν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ, καὶ ἐγένετο ξηρα-
citas sup vellus solū: sup āt oēm terrā fu-
σία ἐπὶ τὸν πόκον μόνον, ἐπὶ δὲ πᾶσαν τὴν γῆν ἐγέ-
it ros.
νετο δρόσος.

Ca. 7.

Et mane cōsurrexit hierobaal ipse est gedeon τ ois
Καὶ ὤρθρισεν ἱεροβαὰλ αὐτός ἐστι γεδεὼν καὶ πᾶς
pplus q̄ cū ipso: τ castrametati sūt sup fontē ared:
ὁ λαὸς ὁ μετ' αὐτοῦ, καὶ παρενέβαλον ἐπὶ πηγὴν ἀρέδ,
τ castra madiā erāt illi a septētrióe a col-
καὶ παρεμβολὴ μαδιὰμ ἦν αὐτῷ ἀπὸ βορρᾶ ἀπὸ βου-
le abor in valle. τ dixit dñs ad ge-
νοῦ τοῦ ἀβὼρ ἐν τῇ κοιλάδι. καὶ εἶπεν κύριος πρὸς τὸν γε-
deon: multus pplus q tecum: itaq nō tradā ego
δεών, πολὺς ὁ λαὸς ὁ μετὰ σοῦ ὥστε μὴ παραδοῦναί με
madiā in manu illoR: ne forte glorietur israel
τὴν μαδιὰμ ἐν χειρὶ αὐτῶν, μή ποτε καυχήσηται ἰσραὴλ
cōtra me dicēs: manus mea liberauit me. τ dixit dñs ad
ἐπ' ἐμὲ λέγων, ἡ χείρ μου ἔσωσέν με. καὶ εἶπεν κύριος πρὸς
eum: loquere in aures pplī dicēs: quis formido-
αὐτόν, λάλησον εἰς τὰ ὦτα τοῦ λαοῦ λέγων, τίς ὁ φοβού-
losus τ timidus: reuertatur. τ recesserūt de
μενος καὶ δειλός, ἀποστραφήτω. καὶ ἐξώρμησαν ἀπὸ τοῦ
mōte galaad τ reuersi sunt de pplo vigin-
ὄρους τοῦ γαλαάδ. καὶ ἀπεστράφησαν ἀπὸ τοῦ λαοῦ εἴκο-
ti τ duo milia: τ decē millia remāserūt.
σι καὶ δύο χιλιάδες, καὶ δέκα χιλιάδες ὑπελείφθησαν.
τ dixit dñs ad gedeō: adhuc pplus multus: de-
καὶ εἶπεν κύριος πρὸς γεδεών, ἔτι ὁ λαὸς πολύς, κατάγα-
duc eos ad aquā: τ pbabo illos tibi ibi. τ
γε αὐτοὺς εἰς τὸ ὕδωρ, καὶ δοκιμῶ αὐτούς σοι ἐκεῖ. καὶ
erit quemcūq dixero ad te: hic ibit tecum: ip-
ἔσται ὃν ἐὰν εἴπω πρός σε, οὗτος πορεύσεται μετὰ σοῦ, αὐ-
se ibit tecum. τ oēm quem dixero q non
τὸς πορεύσεται μετὰ σοῦ. καὶ πάντα ὃν ἂν εἴπω ὅτι οὐ
ibit tecum: τ ipse nō ibit. τ de-
πορεύσεται μετὰ σοῦ, καὶ αὐτὸς οὐ πορεύσεται. καὶ κατεβί-
duxit pplm in aquā. τ dixit dñs ad gede-
βασεν τὸν λαὸν εἰς τὸ ὕδωρ. καὶ εἶπεν κύριος πρὸς γεδε-
on: ois qui lābuerit lingua sua ex aqua sic-
ών, πᾶς ὃς ἂν λάψῃ τῇ γλώσσῃ αὐτοῦ ἐκ τοῦ ὕδατος ὡς
ut lābuerit canis: statues eū seorsum. τ ois q
ἂν λάψῃ ὁ κύων, στήσεις αὐτὸν καταμόνας. καὶ πᾶς ὃς
flexerit in genua sua vt bibat: separabis
ἂν κάμψῃ ἐπὶ τὰ γόνατα αὐτοῦ τοῦ πιεῖν, μεταστήσεις
eum seorsum. τ fuit numerus oīm eoR q lābuerūt
αὐτὸν καθ' αὐτόν. καὶ ἐγένετο ἀριθμὸς πάντων τῶν λαψάντων
in lingua sua trecēti
ἐν τῇ γλώσσῃ αὐτῶν τριακόσιοι

saluū facis per manum meā populū israel sicut locutus es: ponam hoc vellus lane in area. Si ros in solo vellere fuerit: & in omni terra siccitas: sciā q p manū meā sicut locutus es liberabis israel. Factūq ē ita. Et de nocte consurgēs expresso vellere cōchā rore impleuit. Dixitq rursus ad deū. Ne irascatur furor tu9 contra me: si adhuc semel tentauero signū q̄rēs i vellere. Oro vt solū vell9 siccū sit: & omnis terra rore madēs. Fecitq deus nocte illa vt postulauerat: & fuit siccitas in solo vellere: et ros i oi terra.

Igitur hierobaal qui & gedeō de nocte cōsurgēs & ois ppl̄s cū eo venit ad fontē q vocatur arad. Erāt aūt castra madiā i valle ad septentrionalē plagā collis excelsi. Dixitq dñs ad gedeō. Multus tecum est ppl̄s nec tradetur madiā in māus eius: ne glorietur cōtra me isrl̄: & dicat meis viribus liberatus sū. Loquere ad populū & cūctis audiētibus p̄dica. Qui formidolosus & timidus ē reuertatur. Recesserūtq de mōte galaad: & reuersi sūt ex pplo vigīti duo millia viroR: & tm̄ decē millia remāserūt. Dixitq dominus ad gedeon. Adhuc ppl̄s m̄ltus ē. Duc eos ad aquas: & ibi p̄babo illos: & de quo dixero tibi vt tecū vadat: ipse pergat. quē ire prohibuero: reuertatur. Cunq descendisset populus ad aquas: dixit dominus ad gedeō. Qui manu & lingua lambuerint aquas sicut solēt canes lambere separabis eos seorsū: qui āt curuatis genibus biberint: i altera pte erūt. Fuit itaq numerus eoR qui manu ad os piiciēte aq̄s lambuerant trecenti

מושיע בידי את ישראל כאשר
דברת: הנה אנכי מציג את גזת הצמר
בגרן אם טל יהיה על הגזה לבדה
ועל כל הארץ חרב וידעתי כי
תושיע בידי את ישראל כאשר
דברת: ויהי כן וישכם ממחרת ויזר
את הגזה וימץ טל מן הגזה מלא
הספל מים: ויאמר גדעון אל האלהים
אל יחר אפך בי ואדברה אך הפעם
אנסה נא רק הפעם בגזה יהי נא
חרב אל הגזה לבדה ועל כל הארץ
יהיה טל: ויעש אלהים כן בלילה
ההוא ויהי חרב אל הגזה לבדה ועל
כל הארץ היה טל:

Cap. vii.

וישכם
ירבעל הוא גדעון וכל העם אשר
אתו ויחנו על עין חרד ומחנה מדין
היה לו מצפון מגבעת המורה בעמק:
ויאמר יהוה אל גדעון רב העם אשר
אתך מתתי את מדין בידם פן
יתפאר עלי ישראל לאמר ידי
הושיעה לי: ועתה קרא נא באזני
העם לאמר מי ירא וחרד ישב
ויצפר מהר הגלעד וישב מן העם
עשרים ושנים אלף ועשרת
אלפים נשארו: ויאמר יהוה אל
גדעון עוד העם רב הורד אותם
אל המים ואצרפנו לך שם והיה
אשר אמר אליך זה ילך אתך הוא
ילך אתך וכל אשר אמר אליך זה
לא ילך עמך הוא לא ילך: ויורד
את העם אל המים ויאמר יהוה אל
גדעון כל אשר ילק בלשונו מן
המים כאשר ילק הכלב תציג
אותו לבד וכל אשר יכרע על ברכיו
לשתות: ויהי מספר המלקקים
בידם אל פיהם שלש מאות

ישע · יצג גזז · היה בדד · ידע · ישע · שכם · זור מצץ · חרה דבר · נסה · בדד · עשה · חנה חנה · צפן ירה · נתן · פאר · ישע · שוב · צפר · שנה · שאר אמר · ירד את · צרף · לקק · יצג בדד · כרע שתה · היה ספר · מצה

איש: וכל יתר העם כרעו על ברכיהם
לשתות מים: ויאמר יהוה אל גדעון
בשלש מאות האיש המלקקים
אושיע אתכם ונתתי את מדין
בידך וכל העם ילכו איש למקומו:
ויקחו את צדה העם בידם ואת
שופרתיהם ואת כל איש ישראל
שלח איש לאהליו ובשלש מאות
האיש החזיק ומחנה מדין היה לו
מתחת בעמק: ויהי בלילה ההוא
ויאמר אליו יהוה קום רד במחנה
כי נתתיו בידך: ואם ירא אתה
לרדת רד אתה ופורה נערך אל
המחנה: ושמעת מה ידברו ואחר
תחזקנה ידיך וירדת במחנה וירד
הוא ופורה נערו אל קצה החמשים
אשר במחנה: ומדין ועמלק וכל בני
קדם נפלים בעמק כארבה לרב
ולגמליהם אין מספר כחול שעל
שפת הים לרב: ויבא גדעון והנה
איש מספר לרעהו חלום ויאמר
הנה חלום חלמתי והנה צליל לחם
שערים מתהפך במחנה מדין
ויבא עד האהל ויכהו ויפל ויהפכהו
למעלה ונפל האהל: ויען רעהו
ויאמר אין זאת בלתי אם חרב
גדעון בן יואש איש ישראל נתן
האלהים בידו את מדין ואת כל
המחנה: ויהי כשמע גדעון את מספר
החלום ואת שברו וישתחו וישב
אל מחנה ישראל ויאמר קומו כי
נתן יהוה בידכם את מחנה מדין:
ויחץ את שלש מאות האיש שלשה
ראשים ויתן שופרות ביד כלם
וכדים רקים ולפדים בתוך הכדים:
ויאמר אליהם ממני תראו וכן תעשו

אמר · ישע נתן · קום · לקח צוד · חזק חנה · היה · ירד · נתן · דבר · חזק · רבה · ספר על · שפה בוא · ספר חלם · צלל · הפך · נכה · נפל עלה · ענה אמר · חיה היה · ספר חלם · שחה שוב · חצה מאה · נתן · כד לפד · ראה

viri: ois aũt reliqͣ multitudo flexo poplite biberat. Et ait dñs ad gedeõ. In trecẽtis viris q lãbuerunt aqs liberabo vos & tradã ĩ mãu tua madiã: ois aũt reliqua multitudo reuertatur in locũ suũ. Sũptis itaqꝫ p numero cibariis & tubis: oẽm reliquã multitudinẽ abire pcepit ad tabernacla sua et ipe cũ trecẽtis viris se certamini dedit. Castra aũt madiã erãt subter in valle. Eadẽ nocte dixit dñs ad eũ. Surge & descẽde in castra: quia tradidi eos in manu tua. Sin aũt solus ire formidas descẽdat tecum phara puer tuꝰ. Et cum audieris qd loquãtur: tũc cõfortabũtur manus tue: & securior ad hostiũ castra descẽdes. Descẽdit ergo ipe & phara puer eius in parte castrorũ: vbi erãt armatorũ vigilie. Madian aũt & amalech & oẽs oriẽtales populi fusi iacebãt in valle vt locustarũ multitudo Gameli aũt innumerabiles erãt: sicut arena q̃ iacet ĩ littore maris. Cũqꝫ venisset gedeõ narrabat aliqs somniũ pximo suo: & in hũc modũ referebat qd viderat. Vidi somniũ & videbatur mihi quasi subcinericius panis ex ordeo volui: & in castra madian descendere: cumqꝫ peruenisset ad tabernaculum percussit illud atqꝫ subuertit: & terre funditus coequauit. Respõdit is cui loquebatur. Non est hoc aliud nisi gladius gedeonis filii ioas viri israelite. Tradidit enim dominus in manus eius madian & omnia castra eius. Cumqꝫ audisset gedeõ somnium & interpretationem eius adorauit & reuersus est ad castra israel: & ait. Surgite tradidit enim dñs in manus nr̃as castra madian. Diuisitqꝫ trecentos viros in tres partes & dedit tubas in manibus eorum: lagenasqꝫ vacuas ac lãpades in medio lagenarũ. Et dixit ad eos. Quod me facere videritis: hoc ∞

viri: ⁊ ois reliquus ppls flexit suum in ge
ἄνδρες, καὶ πᾶς ὁ ἐπίλοιπος τοῦ λαοῦ ἔκαμψαν ἐπὶ τὰ γό
nua sua vt biberẽt aquã. ⁊ dixit dñs ad gedeon:
νατα αὐτῶν τοῦ πιεῖν ὕδωρ. καὶ εἶπε κύριος πρὸς γεδεών,
in trecentis [illegible] q lãbuerũt liberabo vos:
ἐν τοῖς τριακοσίοις ἀνδράσι τοῖς λάψασι σώσω ὑμᾶς,
⁊ tradã madiã in manu tua. ⁊ ois ppls reuer
καὶ δώσω τὴν μαδιὰμ ἐν χειρί σου. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀποσ
tatur vir in locũ suũ. ⁊ sumpsit ciba
τρεχέτω ἀνὴρ εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. καὶ ἔλαβεν τὸν ἐπισι
ria ppli in manu illoꝝ ⁊ buccinas eoꝝ:
τισμὸν τοῦ λαοῦ ἐν τῇ χειρὶ αὐτῶν καὶ τὰς κερατίνας αὐτῶν,
⁊ oẽm virũ israel misit in tabnaculũ suũ.
καὶ πάντα ἄνδρα ἰσραὴλ ἐξαπέστειλεν εἰς τὸ σκήνωμα αὐτοῦ.
at trecentos viros sumpsit. at castra ma
τῶν δὲ τριακοσίων ἀνδρῶν ἐκράτησεν. ἡ δὲ παρεμβολὴ μα
diam erãt ibi subtus in valle. ⁊ factũ est in no
διὰμ ἦν αὐτοῦ ὑποκάτωθεν ἐν τῇ κοιλάδι. καὶ ἐγενήθη ἐν τῇ νυ
cte illa ⁊ dixit ad eũ dñs: surge descẽde in
κτὶ ἐκείνῃ καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν κύριος, ἀνάστα κατάβηθι εἰς τὴν
castra: qꝛ tradidi ea in manu tua: si at for
παρεμβολήν, ὅτι παρέδωκα αὐτὴν ἐν τῇ χειρί σου. εἰ δὲ φο
midas tu descẽdere: descẽde tu ⁊ phara puer tuus
βῇ σὺ καταβῆναι, κατάβηθι σὺ καὶ φαρὰ τὸ παιδάριόν σου
in castra: ⁊ audies qd loquũtur. ⁊ post hec
εἰς τὴν παρεμβολήν, καὶ ἀκούσῃ τί λαλοῦσι. καὶ μετὰ ταῦ
cõfortabũtur manus tue: ⁊ descẽdes in ca
τα ἐνισχύσουσιν αἱ χεῖρές σου, καὶ καταβήσῃ ἐν τῇ παρεμ
stra. ⁊ descẽdit ipse ⁊ phara puer eius ĩ par
βολῇ. καὶ κατέβη αὐτὸς καὶ φαρὰ τὸ παιδάριον αὐτοῦ εἰς μέ
tem quinquaginta q in castris. ⁊ madiã ⁊
ρος τῶν πεντήκοντα τῶν ἐν τῇ παρεμβολῇ. καὶ μαδιὰμ καὶ
amalec ⁊ oẽs filij orientis castrametati sũt
ἀμαλὴκ καὶ πάντες οἱ υἱοὶ ἀνατολῶν παρεμβεβλήκεισαν
in valle vt locusta in multitudinẽ: ⁊ cameloꝝ illoꝝ
ἐν τῇ κοιλάδι ὡς ἀκρὶς εἰς πλῆθος, καὶ ταῖς καμήλοις αὐτῶν
nõ est numerus: sed erãt sicut arena q est sup labiũ
οὐκ ἔστιν ἀριθμός, ἀλλ᾽ ἦσαν ὥσπερ ἡ ἄμμος ἡ ἐπὶ τὸ χεῖλος
maris in multitudinẽ. ⁊ intrauit gedeon: ⁊ ecce vir
τῆς θαλάσσης εἰς πλῆθος. καὶ εἰσῆλθεν γεδεών, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ
narrabat proximo suo somniũ. ⁊ dicebat: ecce
ἐξηγεῖτο τῷ πλησίον αὐτοῦ τὸ ἐνύπνιον. καὶ εἶπεν, ἰδοὺ τὸ
somniũ qd somniaui. ⁊ ecce subcinericiꝰ panis ordeacei q
ἐνύπνιον ὃ ἐνυπνιάσθην. καὶ ἰδοὺ μαγὶς ἄρτου τοῦ κριθίνου κυ
voluebatur in castris madiã: ⁊ venit vsqꝫ ad taber
λιομένη ἐν τῇ παρεμβολῇ μαδιάμ, καὶ ἦλθεν ἕως τῆς σκη
naculũ madiã: ⁊ percussit illud: atqꝫ subuertit illud:
νῆς μαδιάμ, καὶ ἐπάταξεν αὐτήν, καὶ κατέστρεψεν αὐτήν,
⁊ cecidit tabernaculũ. ⁊ respõdit proximus illius ⁊
καὶ ἔπεσεν ἡ σκηνή. καὶ ἀπεκρίθη ὁ πλησίον αὐτοῦ καὶ
dixit: nõ est hic sed gladius gedeõis filij ioas
εἶπεν, οὐκ ἔστιν αὕτη ἀλλ᾽ ἢ ῥομφαία γεδεὼν υἱοῦ ἰωὰς
viri israel. tradidit deus in manu illius ma
ἀνδρὸς ἰσραήλ. παρέδωκεν ὁ θεὸς ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ τὴν μα
diam ⁊ oia castra. ⁊ factũ est postq̃ audi
διὰμ καὶ πᾶσαν τὴν παρεμβολήν. καὶ ἐγένετο ὡς ἤκου
uit gedeon narrationẽ somnij ⁊ interptationẽ e
σεν γεδεὼν τὴν διήγησιν τοῦ ἐνυπνίου καὶ τὴν σύγκρισιν αὐ
ius: ⁊ adorauit dñm: ⁊ reuersus est in ca
τοῦ, καὶ προσεκύνησεν κύριον, καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πα
stra israel. ⁊ dixit: surgite qm̃ tradidit
ρεμβολὴν ἰσραήλ. καὶ εἶπεν, ἀνάστητε ὅτι παρέδωκεν
dñs in manus vras castra madiã: ⁊ diui
κύριος ἐν χερσὶν ὑμῶν τὴν παρεμβολὴν μαδιάμ, καὶ διεῖ
sit trecentos viros in tres pricipatꝰ: ⁊ de
λεν τοὺς τριακοσίους ἄνδρας εἰς τρεῖς ἀρχάς, καὶ ἔδω
dit buccinas in manu oium ⁊ lagenas vacuas ⁊ lam
κεν κερατίνας ἐν χειρὶ πάντων καὶ ὑδρίας κενὰς καὶ λαμ
pades in medio lagenarũ. ⁊ dixit ad eos:
πάδας ἐν μέσῳ τῶν ὑδριῶν. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς,
a me videbitis: ⁊ sic
ἀπ᾽ ἐμοῦ ὄψεσθε, καὶ οὕτως ∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞

facietis. ⁊ ego ecce ingredior in medio ca
ποιήσετε. καὶ ἐγὼ ἰδοὺ εἰσπορεύομαι ἐν μέσῳ τῆς πα
stroꝝ: ⁊ erit sicut fecero sic facietis. ⁊ per
ρεμβολῆς, καὶ ἔσται ὡς ἂν ποιήσω οὕτως ποιήσετε. καὶ σαλ
sonabo buccina ego ⁊ oẽs qui meum: ⁊ clan
πίσω τῇ κερατίνῃ ἐγὼ καὶ πάντες οἱ μετ᾽ ἐμοῦ, καὶ σαλ
getis buccinis ⁊ vos in circuitu oium ca
πιεῖτε ταῖς κερατίναις καὶ ὑμεῖς κύκλῳ ὅλης τῆς παρεμ
stroꝝ: ⁊ dicetis dño ⁊ gedeoni. ⁊ igressus
βολῆς, καὶ ἐρεῖτε τῷ κυρίῳ καὶ τῷ γεδεών. καὶ εἰσῆλθεν
gedeon ⁊ cẽtum viri qui cũ eo in parte castro
γεδεὼν καὶ ἑκατὸν ἄνδρες οἱ μετ᾽ αὐτοῦ ἐν μέρει τῆς παρεμ
rum incipiẽte custodia media: verũ susci
βολῆς ἀρχομένης τῆς φυλακῆς τῆς μεσούσης, πλὴν ἐγέρ
tatiõe suscitauerũt seruãtes. ⁊ clãxerũt bucci
σει ἤγειραν τοὺς φυλάσσοντας. καὶ ἐσάλπισαν ταῖς κερατί
nis ⁊ cõploserũt lagenis q̃ in manibꝰ eoꝝ:
ναις καὶ ἐξετίναξαν τὰς ὑδρίας τὰς ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν,
⁊ clanxerũt tres pricipatꝰ buccinis: ⁊ cõ
καὶ ἐσάλπισαν αἱ τρεῖς ἀρχαὶ ταῖς κερατίναις, καὶ συ
fregerũt hydrias: ⁊ ceperũt in manu sinistra
νέτριψαν τὰς ὑδρίας, καὶ ἐλάβοντο ἐν τῇ χειρὶ τῇ ἀριστερᾷ
sua lampadas: ⁊ in dextrã eoꝝ bucci
αὐτῶν τῶν λαμπάδων, καὶ ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτῶν αἱ κερατί
ne ad clangendũ. ⁊ exclamauerũt gladius dño ⁊
ναι τοῦ σαλπίζειν. καὶ ἀνέκραξαν ῥομφαία τῷ κυρίῳ καὶ
gedeoni. ⁊ steterũt singulus in loco suo in circuitu ca
τῷ γεδεών. καὶ ἔστησαν ἕκαστος καθ᾽ ἑαυτὸν κύκλῳ τῆς πα
stroꝝ. ⁊ cucurrerũt oia castra ⁊ significauerũt:
ρεμβολῆς καὶ ἔδραμον πᾶσα ἡ παρεμβολὴ καὶ ἐσήμαναν,
⁊ fugerũt. ⁊ clanxerũt trecente buccine. ⁊
καὶ ἔφυγον. καὶ ἐσάλπισαν αἱ τριακόσιαι κερατίναι. καὶ
posuit dñs gladiũ viri in proximo suo ⁊ in
ἔθετο κύριος μάχαιραν ἀνδρὸς ἐν τῷ πλησίον αὐτοῦ καὶ ἐν
oibus castris. ⁊ fugerũt castra. vsqꝫ ad
ὅλῃ τῇ παρεμβολῇ. καὶ ἔφυγεν ἡ παρεμβολὴ ἕως τῆς
bethasetta. ⁊ fuerũt cõgregata vsqꝫ ad crepidinẽ abelmeula
βαιθασεττά. καὶ ἦν συνηγμένη ἕως χείλους ἀβελμεουλὰ
⁊ in tabath. ⁊ clamauit vir israel de nephthalim
καὶ ἐπὶ ταβάθ. καὶ ἐβόησεν ἀνὴρ ἰσραὴλ ἐκ νεφθαλὶμ
⁊ ex aser ⁊ de oĩni manasse: ⁊ persecuti sũt post
καὶ ἐξ ἀσὴρ καὶ ἐκ παντὸς μανασσῆ, καὶ κατεδίωξαν ὀπί
madiã. ⁊ nũcios misit gedeon in oĩni mõte
σω μαδιάμ. καὶ ἀγγέλους ἐξαπέστειλεν γεδεὼν ἐν παντὶ ὄρει
ephraim dicẽs: descẽdite in occursum madiã: ⁊ oc
ἐφραὶμ λέγων, κατάβητε εἰς συνάντησιν μαδιάμ, καὶ κα
cupate vobis aquã vsqꝫ ad bethbera ⁊ iordanem.
ταλάβετε ἑαυτοῖς τὸ ὕδωρ ἕως βαιθβηρὰ καὶ τὸν ἰορδάνην.
⁊ clamauit ois vir ephraim ⁊ preoccupauerũt si
καὶ ἐβόησεν πᾶς ἀνὴρ ἐφραὶμ καὶ προκατελάβοντο ἑαυ
bi aquã vsqꝫ ad bethbera ⁊ iordanẽ. ⁊ cõprehẽderũt
τοῖς ὕδωρ ἕως βαιθβηρὰ καὶ τὸν ἰορδάνην. καὶ συνέλαβον
duos pricipes madiã oreb ⁊ zeb: ⁊ inter
τοὺς δύο ἄρχοντας μαδιὰμ τὸν ὠρὴβ καὶ τὸν ζήβ, καὶ ἀπέ
fecerũt oreb in sur oreb: ⁊ zeb interfecerũt in
κτειναν τὸν ὠρὴβ ἐν σοὺρ ὠρήβ, καὶ τὸν ζὴβ ἀπέκτειναν ἐν
torculari zeb. ⁊ persecuti sũt madiam: ⁊ ca
ἰακὲβ ζήβ. καὶ κατεδίωξαν τὴν μαδιάμ, καὶ τὴν κε
put oreb ⁊ zeb portauerũt ad gedeon ex trans
φαλὴν ὠρὴβ καὶ ζὴβ ἤνεγκαν πρὸς γεδεὼν ἐκ τοῦ πέ
iordanẽ.
ραν τοῦ ἰορδάνου.

Ca.i.

Et dixit ad eũ vir ephraim: qd ver
Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν ἀνὴρ ἐφραίμ, τί τὸ ῥῆ
bũ hoc qd fecisti nobis vt nõ vocares nos cum p
μα τοῦτο ὃ ἐποίησας ἡμῖν τοῦ μὴ καλέσαι ἡμᾶς ὅτε ἐξε
geres ad pugnãdũ contra madiam: ⁊ obiurgabãt cum
πορεύου πολεμῆσαι ἐν τῇ μαδιάμ; καὶ ἐκρίνοντο με
eo fortiter.
τ᾽ αὐτοῦ κραταιῶς. ∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞

facite. Ingrediar ptem castrorum ∞ & quod fecero sectamini. ∞ Quãdo personuerit tuba in manu mea: ∞ vos quoqꝫ ∞ per castrorum ∞ circuitum clangite & conclamate domino ∞ & gedeõi. Ingressusqꝫ est gedeõ & trecẽti viri q̃ erãt cũ eo ĩ ptem castrorũ incipiẽtibus ∞ vigiliis noctis medie: & custodibꝰ suscitatis ∞ ceperunt buccinis clangere: ∞ & cõplodere inter se lagenas. Cũqꝫ p gyrũ castrorũ in tribus psonarent locis & ∞ hydrias cõfregissent tenuerũt sinistris ∞ mãibus lãpades et dextris sonãtes tubas ∞ clamaueruntqꝫ gladius dñi & gedeonis: ∞ stãtes singuli ĩ loco suo p circuitũ castroꝝ hostilium. Oĩa itaqꝫ castra turbata sũt & vociferãtes vlulãtesqꝫ fugerunt. Et nihilominus insistebãt trecenti viri buccinis psonãtes. Immisitqꝫ dñs gladiũ ĩ omnibus castris & mutua se cede trũcabãt fugientes vsqꝫ ad bethseca & crepidem abelmeula ĩ thebbath. Cõclamãtes aũt viri israel de neptali & aser & omi manasse persequẽbãtur madiã. Misitqꝫ gedeõ nũcios in omnẽ montẽ effraĩ dicẽs. Descẽdite ĩ occursũ madiã: & occupate aqs vsqꝫ bethbera: atqꝫ iordanẽ: Clamauitqꝫ ois effraim & preoccupauit aquas atqꝫ iordanẽ vsqꝫ bethbera. ∞ Apprehensosqꝫ duos viros madian ∞ oreb & zeb: interfecit oreb in petra ∞ oreb: zeb vero in torculari zeb. ∞ Et psecuti sũt madian: capita oreb & zeb portantes ad gedeon trans fluẽta iordanis. 8.

Dixeruntqꝫ ad eum viri. ∞ effraim. Quid est hoc qd face voluisti vt nos nõ vocares cũ ad pugnam ∞ pgeres contra madian? Iurgãtes fortiter & pro

תעשו: והנה אנכי בא בקצה המחנה
והיה כאשר אעשה כן תעשון:
ותקעתי בשופר אנכי וכל אשר
אתי ותקעתם בשופרות גם אתם
סביבות כל המחנה ואמרתם ליהוה
ולגדעון: ויבא גדעון ומאה איש
אשר אתו בקצה המחנה ראש
האשמרת התיכונה אך הקם הקימו
את השמרים ויתקעו בשופרות
ונפוץ הכדים אשר בידם: ויתקעו
שלשת הראשים בשופרות וישברו
הכדים ויחזיקו ביד שמאלם
בלפידים וביד ימינם השופרות
לתקוע ויקראו חרב ליהוה ולגדעון:
ויעמדו איש תחתיו סביב למחנה
וירץ כל המחנה ויריעו וינוסו: ויתקעו
שלש מאות השופרות וישם יהוה
את חרב איש ברעהו ובכל המחנה
וינס המחנה עד בית השטה צררתה
עד שפת אבל מחולה על טבת: ויצעק
איש ישראל מן נפתלי ומן אשר
ומן כל מנשה וירדפו אחרי מדין:
ומלאכים שלח גדעון בכל הר אפרים
לאמר רדו לקראת מדין ולכדו
להם את המים עד בית ברה ואת
הירדן ויצעק כל איש אפרים
וילכדו את המים עד בית ברה ואת
הירדן: וילכדו שני שרי מדין את
ערב ואת זאב ויהרגו את ערב בצור
ערב ואת זאב הרגו ביקב זאב
וירדפו אל מדין וראש ערב וזאב
הביאו אל גדעון מעבר לירדן:

Cap. viii.

ויאמרו אליו איש
אפרים מה הדבר הזה עשית לנו
לבלתי קראות לנו כי הלכת להלחם
במדין ויריבון אתו בחזקה:

עשה בוא · שופר · סבב · בוא · שמר תוך · קום תקע · נפץ · שבר · חזק שמאל · ימן · קרא · עמד סבב · רוץ רוע · תקע · שום · שפה צעק · רדף · לאך · ירד · לכד · שנה · הרג · רדף · בוא · אמר עשה · הלך · לחם · ריב

ויאמר אליהם מה עשיתי עתה ככם
הלא טוב עללות אפרים מבציר
אביעזר: בידכם נתן אלהים את
שרי מדין את ערב ואת זאב ומה
יכלתי עשות ככם אז רפתה רוחם
מעליו בדברו הדבר הזה: ויבא גדעון
הירדנה עבר הוא ושלש מאות
האיש אשר אתו עיפים ורדפים:
ויאמר לאנשי סכות תנו נא ככרות
לחם לעם אשר ברגלי כי עיפים
הם ואנכי רדף אחרי זבח וצלמנע
מלכי מדין: ויאמר שרי סכות הכף
זבח וצלמנע עתה בידך כי נתן
לצבאך לחם: ויאמר גדעון לכן
בתת יהוה את זבח ואת צלמנע בידי
ודשתי את בשרכם את קוצי המדבר
ואת הברקנים: ויעל משם פנואל
וידבר אליהם כזאת ויענו אתו
אנשי פנואל כאשר ענו אנשי
סכות: ויאמר גם לאנשי פנואל
לאמר בשובי בשלום אתץ את
המגדל הזה: וזבח וצלמנע בקרקר
ומחניהם עמם כחמשת עשר אלף
כל הנותרים מכל מחנה בני קדם
והנפלים מאה ועשרים אלף איש
שלף חרב: ויעל גדעון דרך השכוני
באהלים מקדם לנבח ויגבהה ויך
את המחנה והמחנה היה בטח: וינסו
זבח וצלמנע וירדף אחריהם וילכד
את שני מלכי מדין את זבח ואת
צלמנע וכל המחנה החריד: וישב
גדעון בן יואש מן המלחמה מלמעלה
החרס: וילכד נער מאנשי סכות
וישאלהו ויכתב אליו את שרי
סכות ואת זקניה שבעים ושבעה
איש: ויבא אל אנשי סכות ויאמר

בצר · רפה · בוא · מאה · נתן · נתן · דוש · דבר · עלה · דבר · ענה · אמר · שלם · נתץ · גדל · קרקר · חנה · יתר · עלה · שכן · נכה · נוס · רדף · לכד · שנה · חרד · שוב · לחם · עלה · שאל · כתב · שוב · בוא

pe vini ferētes. Quibus ille rñdit. Quid ei tale facere potui q̄le vos feciſtis. Nonne melior ē racemus effrai vindemiis abiezer. In man9 vr̄as de9 tradidit principes madiā: oreb & zeb. Quid tale facere potui q̄le vos feciſtis? Q̄d cū locut9 eēt requeuit ſpiritus eoꝝ quo tumebāt cōtra eū. Cūq; veniſſet gedeō ad iordanē trāſiuit eū cū trecētis viris q̄ ſecū erāt: & p̄ laſſitudine fugiētes pſequi non poterāt. Dixitq; ad viros ſoccoth: date obſecro panes pplo qui mecū ē: quia valde defecerūt vt poſſim9 pſequi zebee & ſalmāa reges madiā. Rñderūt principes ſoccoth. Forſitā palme manuū zebee & ſalmāa in manu tua ſūt: & idcirco poſtulas vt dem9 exercitui tuo pāes. Quib9 ille ait. Cū ergo tradiderit dñs zebee & ſalmāa i man9 meas: cōterā carnes vr̄as cū ſpinis tribuliſq; deſerti. Et īde cōſcendēs vēit ī phanuel: locutuſq; ē ad viros loci illius ſilia. Cui & illi rñderūt ſicut reſponderāt viri ſoccoth. dixit itaq; eis. Cum reuerſus fuero victor ī pace deſtruam turrim hāc. zebee autē & ſalmāa requieſcebāt cum omī exercitu ſuo. Quindecī em̄ milia viri remāſerant ex oibus turmis orīetaliū pplorū ceſis centū vigītī milibus bellatorum & educētiū gladiū. Aſcēdenſq; gedeō p via eorū qui ī tabernaculis morabātur ad orīetalē partē nobe & iecbaa: pcuſſit caſtra hoſtium qui ſecuri erāt & nihil aduerſi ſuſpicabātur: fugerūtq; zebee & ſalmana quos pſequēs gedeō cōprehēdit turbato oī exercitu eorū. Reuertēſq; de bello ante ſolis ortū apprehēdit puerꝝ de viris ſoccoth interrogauitq; eū noīa principū & ſeniorum ſoccoth. & deſcripſit ſeptuaginta ſeptem viros. Venitq; ad ſoccoth & dixit eis.

τ dixit ad eos: qd feci nūc ſicut vos: nō
καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, τί ἐποίησα νῦν καθὼς ὑμεῖς; οὐ-
ne melior racemus ephraim q̄ vindemia abiezer. in ma
χὶ κρεῖττον ἐπιφύλλιον ἐφραὶμ ἢ τρυγητὸς ἀβιέζερ. ἐν χει-
nū vr̄am tradidit dn̄s principes madiā o-
ρὶ ὑμῶν παρέδωκεν κύριος τοὺς ἄρχοντας μαδιὰμ τὸν ὠ-
reb τ zeb. τ qd potui facere ſicut vos?
ρὴβ καὶ τὸν ζήβ. καὶ τί ἠδυνήθην ποιῆσαι καθὼς ὑμεῖς;
tunc requieuit ſpūs eoꝝ ab eo cū loqretur
τότε ἀνῆκεν τὸ πνεῦμα αὐτῶν ἀπ' αὐτοῦ ἐν τῷ λαλῆσαι
ille cū eis ſermonē hunc. τ venit gedeon ad
αὐτὸν μετ' αὐτῶν τὸν λόγον τοῦτον. καὶ ἦλθεν γεδεὼν ἐπὶ
iordanē: τ trāſiuit ipſe τ trecēti viri q
τὸν ἰορδάνην, καὶ διέβη αὐτὸς καὶ οἱ τριακόσιοι ἄνδρες οἱ
cū eo aio deficiētes τ fameſcētes. τ dixit
μετ' αὐτοῦ ὀλιγοψυχοῦντες καὶ πεινῶντες. καὶ εἶπεν τοῖς
viris ſocchoth: date iā panes in nutrimētū po
ἀνδράσιν σοκχώθ, δότε δὴ ἄρτους εἰς τὴν τροφὴν τῷ λα-
pulo qui eſt mecū q̄a fameſcūt. ego āt pſequor poſt zebee τ
ῷ τῷ μετ' ἐμοῦ ὅτι πεινῶσιν. ἐγὼ δὲ διώκω ὀπίσω ζεβεὲ καὶ
ſalmana reges madiā. τ dixerūt principes ſoc
σαλμανὰ βασιλέων μαδιάμ. καὶ εἶπον οἱ ἄρχοντες σοκ-
choth: nūqd man9 zebee τ ſalmana nunc in manu tua:
χώθ, μὴ χεὶρ ζεβεὲ καὶ σαλμανὰ νῦν ἐν τῇ χειρί σου,
vt demus exercitui tuo panes? τ dixit gedeon:
ὅτι δώσωμεν τῇ στρατιᾷ σου ἄρτους; καὶ εἶπεν γεδεών,
nō ſic cū dederit dn̄s zebee τ ſalma
οὐχ οὕτως ἐν τῷ δοῦναι κύριον τὸν ζεβεὲ καὶ τὸν σαλμα-
na in manū tuā: τ cōteram carnes vr̄as in
νὰ ἐν τῇ χειρί μου, καὶ καταξανῶ τὰς σάρκας ὑμῶν ἐν ταῖς
ſpinis deſerti τ in tribulis. τ aſcēdit il
ἀκάνθαις τῆς ἐρήμου καὶ ἐν τοῖς τριβόλοις. καὶ ἀνέβη ἐκεῖ-
linc in phanuel: τ locutus eſt ad eos iuxta hec.
θεν εἰς φανουήλ, καὶ ἐλάλησεν πρὸς αὐτοὺς κατὰ ταῦτα.
τ reſpōderūt ei viri phanuel queādmodū reſpō
καὶ ἀπεκρίθησαν αὐτῷ ἄνδρες φανουὴλ ὃν τρόπον ἀπεκρί-
derūt ei viri ſocchoth. τ locutus eſt viris pha
θησαν αὐτῷ οἱ ἄνδρες σοκχώθ. καὶ εἶπεν τοῖς ἀνδράσι φα-
nuel dicēs: cū reuerſus fuero ego cū pace deſtru
νουὴλ λέγων, ἐν τῷ ἐπιστρέφειν με μετ' εἰρήνης κατασκά-
am turrim hanc. τ zebee τ ſalmana in carcar
ψω τὸν πύργον τοῦτον. καὶ ζεβεὲ καὶ σαλμανὰ ἐν καρκάρ
τ caſtra eoꝝ cum eis vt quinq; τ decē
καὶ ἡ παρεμβολὴ αὐτῶν μετ' αὐτῶν ὡς πέντε καὶ δέκα
milia oēs qui remāſerant in oibus ca
χιλιάδες πάντες οἱ καταλειφθέντες ἐν πάσῃ τῇ παρεμ-
ſtris filioꝝ oriētis. τ q ceciderūt fuerūt cētū τ vi
βολῇ υἱῶν ἀνατολῶν. καὶ οἱ πεπτωκότες ἦσαν ἑκατὸν καὶ εἴ-
ginti milia viroꝝ educētiū gladiū. τ aſcēdit
κοσι χιλιάδες ἀνδρῶν ἐσπασμένων ῥομφαίαν. καὶ ἀνέβη
gedeon viam eoꝝ q morabātur in tabnaculis ab oriente
γεδεὼν ὁδὸν τῶν κατοικούντων ἐν σκηναῖς ἀπὸ ἀνατολῶν
nabai τ e regione nabe: τ percuſſit ca
τῆς ναβαὶ καὶ ἐξεναντίας ναβέ, καὶ ἐπάταξεν τὴν παρεμ-
ſtra. at caſtra fuerūt cōfidētia. τ fugit zebee
βολήν. ἡ δὲ παρεμβολὴ ἦν πεποιθυῖα. καὶ ἔφυγεν ζεβεὲ
τ ſalmana: τ pſecut9 eſt poſt eos: τ cōprehēdit
καὶ σαλμανά, καὶ ἐδίωξεν ὀπίσω αὐτῶν, καὶ ἐκράτησεν
duos reges madiā zebee τ ſalmana τ om
τοὺς δύο βασιλεῖς μαδιὰμ ζεβεὲ καὶ τὸν σαλμανὰ καὶ πᾶ-
nia caſtra eoꝝ euertit. τ reuerſus ē gede
σαν τὴν παρεμβολὴν αὐτῶν ἐξέστρεψεν. καὶ ἀνέστρεψεν γεδε-
on filius ioas ex bello ab aſcēſiōe ares: τ cōprehēdit
ὼν υἱὸς ἰωὰς ἐκ τοῦ πολέμου ἀπὸ ἀναβάσεως ἄρες, καὶ συνέλα-
puerū ex viris ſocchoth: τ interrogauit e
βεν παιδάριον ἐκ τῶν ἀνδρῶν σοκχώθ, καὶ ἐπηρώτησεν αὐ-
um: τ deſcripſit apud ſe principes ſocchoth
τόν, καὶ ἀπεγράψατο πρὸς αὐτὸν τοὺς ἄρχοντας σοκχὼθ
τ ſeniores eius ſeptuaginta τ ſeptē vi
καὶ τοὺς πρεσβυτέρους αὐτῆς ἑβδομήκοντα καὶ ἑπτὰ ἄν-
ros. τ venit ad principes ſocchoth: τ dixit
δρας. καὶ παρεγένετο πρὸς τοὺς ἄρχοντας σοκχώθ, καὶ εἶπεν

eis: ecce zebee τ ſalmana pp q̄s exp̄braſtis mihi dicē
αὐτοῖς, ἰδοὺ ζεβεὲ καὶ σαλμανὰ δι' οὓς ὠνειδίσατέ με λέ-
tes: nūqd man9 zebee τ ſalmana nūc in manu tua: vt
γοντες, μὴ χεὶρ ζεβεὲ καὶ σαλμανὰ νῦν ἐν τῇ χειρί σου, ὅτι
demus viris tuis laſſis panes?
δώσωμεν τοῖς ἀνδράσιν σου τοῖς ἐκλυομένοις ἄρτους;
τ accepit principes τ ſeniores
καὶ ἔλαβεν τοὺς ἄρχοντας καὶ τοὺς πρεσβυτέρους τῆς
ciuitatis: τ perſecutus eſt eos in ſpinis de-
πόλεως καὶ κατεδίωξεν αὐτοὺς ἐν ταῖς ἀκάνθαις τῆς ἐρή-
ſerti: τ tribulos: τ cōminuit in ipſis viros ſoc
μου, καὶ ταῖς βαρκηνίμ, καὶ κατέξανεν ἐν αὐτοῖς ἄνδρας σοκ-
choth. τ turrim phanuel ſubuertit: τ occidit
χώθ. καὶ τὸν πύργον φανουὴλ κατέσκαψεν, καὶ ἀπέκτεινε
viros ciuitatis. τ dixit ad zebee τ ſal
τοὺς ἄνδρας τῆς πόλεως. καὶ εἶπεν πρὸς ζεβεὲ καὶ σαλ-
mana: vbi viri quos occidiſtis in thabor? τ di
μανά, ποῦ οἱ ἄνδρες οὓς ἀπεκτείνατε ἐν θαβώρ; καὶ εἶ-
xerūt: vt tu vt illi ſimilis tibi ſimilis eis vt ſpēs filioꝝ
παν, ὡς σὺ ὡς αὐτοί, ὅμοιος σοὶ ὅμοιος αὐτοῖς ὡς εἶδος υἱῶν
regum. τ dixit gedeon: fratres mei filij matris
βασιλέων. καὶ εἶπεν γεδεών, ἀδελφοί μου υἱοὶ τῆς μητρός
mee ſunt. viuit dn̄s ſi ſeruaſſetis eos nō occide
μου εἰσίν. ζῇ κύριος εἰ ἐζωογονήσατε αὐτούς, οὐκ ἂν ἀπέκτει-
rem vos. τ dixit iether primogenito ſuo: ſur
να ὑμᾶς. καὶ εἶπεν τῷ ἰεθὲρ τῷ πρωτοτόκῳ αὐτοῦ, ἀνα-
gens interfice eos: τ nō eduxit puer
στὰς ἀπόκτεινον αὐτούς, καὶ οὐκ ἔσπασεν τὸ παιδάριον
gladiū ſuū: qm̄ timuit qm̄ erat iunior. τ
τὴν μάχαιραν αὐτοῦ, ὅτι ἐφοβήθη ὅτι ἦν νεώτερος. καὶ
dixit zebee τ ſalmana: ſurge iā tu τ occur-
εἶπεν ζεβεὲ καὶ σαλμανά, ἀνάστα δὴ σὺ καὶ ἀπάντη-
re nobis: qm̄ ſicut vir τ potētia eius. τ ſurrexit ge
σον ἡμῖν, ὅτι ὡς ἀνὴρ καὶ ἡ δύναμις αὐτοῦ. καὶ ἀνέστη γε-
deon: τ interfecit zebee τ ſalmana. τ tulit
δεών, καὶ ἀνεῖλεν τὸν ζεβεὲ καὶ τὸν σαλμανά. καὶ ἔλαβεν
torques q in collis cameloꝝ eo
τοὺς μηνίσκους τοὺς ἐν τοῖς τραχήλοις τῶν καμήλων αὐ-
rū. τ dixit vir iſrael ad gedeon: dn̄are in nobis
τῶν. καὶ εἶπεν ἀνὴρ ἰσραὴλ πρὸς γεδεών, ἄρχε ἐν ἡμῖν
tu τ filius tuus τ filius filij tui: qm̄ ſalua
σὺ καὶ ὁ υἱός σου καὶ ὁ υἱὸς τοῦ υἱοῦ σου, ὅτι σέσω-
ſti nos de manu madiā. τ dixit ad eos ge
κας ἡμᾶς ἐκ χειρὸς μαδιάμ. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς γε-
deon: nō dn̄abor ego vr̄i: τ nō dn̄abitur filius me9 in vobis:
δεών, οὐκ ἄρξω ἐγὼ ὑμῶν, καὶ οὐκ ἄρξει ὁ υἱός μου ἐν ὑμῖν,
dn̄s dn̄abitur vr̄i. τ dixit ad eos gedeon: poſtu
κύριος ἄρξει ὑμῶν. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς γεδεών, αἰτήσο-
labo a vobis petitionē: τ date mihi vir inaurē
μαι παρ' ὑμῶν αἴτησιν, καὶ δότε μοι ἀνὴρ ἐνώτιον τῶν
prede ſue: qm̄ inaures auree fuerūt illis: qm̄ iſmae
σκύλων αὐτοῦ, ὅτι ἐνώτια χρυσᾶ ἦν αὐτοῖς, ὅτι ἰσμαη-
lite fuerūt. τ dixerūt dātes dabimus. τ expan
λῖται ἦσαν. καὶ εἶπαν διδόντες δώσομεν. καὶ ἀνέπτυ-
dit veſtē ſuā: τ proiecit illic vir inaurē aure
ξεν τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, καὶ ἔρριψεν ἐκεῖ ἀνὴρ ἐνώτιον χρυ-
am ſpolioꝝ ſuoꝝ. τ fuit pōdus inau-
σοῦν τῶν σκύλων αὐτοῦ. καὶ ἐγενήθη ὁ σταθμὸς τῶν ἐνω-
riū aurearū quas petijt: ſicli mille τ ſeptin
τίων τῶν χρυσῶν ὧν ᾐτήσατο, σίκλοι χίλιοι καὶ ἑπτα-
gēti aurei: abſq; ornamētis moniliū
κόσιοι χρυσοῖ, πλὴν τῶν σιρώνων τῶν ὁρμίσκων
τ amictuū purpureoꝝ qui in regi
καὶ τῶν περιβολαίων τῶν πορφυρῶν τῶν ἐπὶ τοῖς βα-
bus madiā: τ preter torques qui in
σιλεῦσι μαδιάμ, καὶ πλὴν τῶν κλοιῶν τῶν ἐν τοῖς
collis camelorꝝ eoꝝ. τ fecit ei
τραχήλοις τῶν καμήλων αὐτῶν. καὶ ἐποίησεν αὐτὸ
gedeon in ephod: τ poſuit illud in ciuitate ſua
γεδεὼν εἰς ἐφούδ, καὶ ἔστησεν αὐτὸ ἐν τῇ πόλει αὐ-
in ephra. τ fornicatus eſt oīs iſrael
τοῦ ἐν ἐφρά. καὶ ἐξεπόρνευσεν πᾶς ἰσραὴλ

En zebee & ſalmāa ſuper quibus exp̄braſtis mihi dicētes. forſitan man9 zebee & ſalmana ī manibus tuis ſūt: & idcirco poſtulas vt dem9 viris qui laſſi ſūt & defecerūt panes? Tulit ergo ſeniores ciuitatis & ſpinas deſerti ac tribulos: & cōtriuit cū eis atq; comminuit viros ſoccoth: Turrī quoq; phanuel ſubuertit: occiſis hītatoribus cītatis. Dixitq; ad zebee & ſalmana. Quales fuerūt viri quos occidiſtis in thabor? Qui rñderunt. Similes tui: & vnus ex eis q̄ſi filius regis. Quib9 ille reſpondit: fr̄es mei fuerūt filii matris mee. Viuit dn̄s: q̄a ſi ſeruaſſetis eos nō vos occiderē: dixitq; iether primogēito ſuo. Surge & īterfice eos: qui nō eduxit gladiū. Timebat ei quia adhuc puer erat. dixerūtq; zebee & ſalmana. Tu ſurge & irrue ī nos: quia iuxta etatē robur ē homīs. Surrexit gedeō & īterfecit zebee & ſalmana: et tulit ornamēta ac bullas qb9 colla regalium camelorū decorari ſolēt. Dixerūtq; oēs viri iſrl' ad gedeō. Dn̄are nr̄i tu & filius tuus & filius filii tui q̄a liberaſti nos de manu madian. Quibus ille ait. nō dominabor veſtri: nec dn̄abitur ī vos fili9 me9 ſed dn̄abitur vobis dn̄s. Dixitq; ad eos. Vnam petitionē poſtulo a vobis. Date mihi inaures ex preda veſtra. Inaures eī aureas hiſmaelite hēre cōſueuerāt: q̄ rñderūt. Libētiſſime dabimus. Expādēteſq; ſup terrā pallium piecerūt in eo inaures de preda: & fuit pōd9 poſtulataꝝ inaurium mille ſeptingēti auri ſicli abſq; ornamentis & monilibus & veſte purpurea quibus reges madian vti ſoliti erant: & preter torques aureas camelorum. Fecitq; ex eo gedeon ephod & poſuit illud in cītate ſua ephra. Fornicatuſq; eſt oīs iſrael

הנה זבח וצלמנע אשר חרפתם
אתי לאמר הכף זבח וצלמנע עתה
בידך כי נתן לאנשיך היעפים
לחם: ויקח את זקני העיר ואת
קוצי המדבר ואת הברקנים וידע
בהם את אנשי סכות: ואת מגדל
פנואל נתץ ויהרג את אנשי
העיר: ויאמר אל זבח ואל צלמנע
איפה האנשים אשר הרגתם בתבור
ויאמרו כמוך כמוהם אחד כתאר
בני המלך: ויאמר אחי בני אמי הם
חי יהוה לו החיתם אותם לא הרגתי
אתכם: ויאמר ליתר בכרו קום הרג
אותם ולא שלף הנער חרבו כי
ירא כי עודנו נער: ויאמר זבח
וצלמנע קום אתה ופגע בנו כי כאיש
גבורתו ויקם גדעון ויהרג את זבח
ואת צלמנע ויקח את השהרנים
אשר בצוארי גמליהם: ויאמרו
איש ישראל אל גדעון משל בנו
גם אתה גם בנך גם בן בנך כי
הושעתנו מיד מדין: ויאמר אלהם
גדעון לא אמשל אני בכם ולא
ימשל בני בכם יהוה ימשל בכם:
ויאמר אלהם גדעון אשאלה מכם
שאלה ותנו לי איש נזם שללו
כי נזמי זהב להם כי ישמעאלים
הם: ויאמרו נתון נתן ויפרשו את
השמלה וישליכו שמה איש נזם
שללו: ויהי משקל נזמי הזהב אשר
שאל אלף ושבע מאות זהב לבד
מן השהרנים והנטיפות ובגדי
הארגמן שעל מלכי מדין ולבד מן
הענקות אשר בצוארי גמליהם:
ויעש אתו גדעון לאפוד ויצג אתו
בעירו בעפרה ויזנו כל ישראל

לקח · דבר · גדל · הרג · אמר · חיה · את · גבר · קום · לקח · צור · אמר · ישע · משל · שאל · פרש · שלך · היה · שקל · מאה · בדד · נטף · על · עשה · זנה

אחריו שם ויהי לגדעון ולביתו היה
למוקש: ויכנע מדין לפני בני ישראל
ולא יספו לשאת ראשם ותשקוט
הארץ ארבעים שנה בימי גדעון:
וילך ירבעל בן יואש וישב בביתו
ולגדעון היו שבעים בנים יצאי
ירכו כי נשים רבות היו לו:
ופילגשו אשר בשכם ילדה לו גם
היא בן וישם את שמו אבימלך: וימת
גדעון בן יואש בשיבה טובה ויקבר
בקבר יואש אביו בעפרה אבי העזרי:
ויהי כאשר מת גדעון וישובו בני
ישראל ויזנו אחרי הבעלים וישימו
להם בעל ברית לאלהים: ולא
זכרו בני ישראל את יהוה אלהיהם
המציל אותם מיד כל איביהם
מסביב: ולא עשו חסד עם בית
ירבעל גדעון ככל הטובה אשר עשה
עם ישראל:

Cap. ix.

וילך אבימלך
בן ירבעל שכמה אל אחי אמו
וידבר אליהם ואל כל משפחת בית
אבי אמו לאמר: דברו נא באזני
כל בעלי שכם מה טוב לכם המשל
בכם שבעים איש כל בני ירבעל
אם משל בכם איש אחד וזכרתם
כי עצמכם ובשרכם אני: וידברו
אחי אמו עליו באזני כל בעלי שכם
את כל הדברים האלה ויט לבם
אחרי אבימלך כי אמרו אחינו הוא:
ויתנו לו שבעים כסף מבית בעל
ברית וישכר בהם אבימלך אנשים
ריקים ופחזים וילכו אחריו: ויבא
בית אביו עפרתה ויהרג את אחיו
בני ירבעל שבעים איש על אבן
אחת ויותר יותם בן ירבעל הקטן כי
נחבא: ויאספו כל בעלי שכם וכל

היה · כנע · יסף · נשא · שקט · רבע · יום · ישב · נשה · רבב · ילד · שום · מות · שוב · קבר · זנה · כרת · נצל · את · סבב · עשה · דבר · שפחה · נטה · אח · נתן · שכר · בוא · הרג · אבן · יתר · חבא · אסף

in eo: & factū ē gedeoni & omni domui eius in ruinā. Hūiliatus est autē madian corā filiis isrl: nec potuerunt vltra ceruices eleuare: sz quieuit terra p quadraginta ānos quibꝰ gedeō pfuit. Abiit itaqꝫ hierobaal filius ioas & hītauit ī domo sua: hūitqꝫ septuagīta filios q egressi sunt de femore eiꝰ: eo φ plures hřet vxores. Cōcubina aūt illius quā habebat in sychē gēuit ei filiū nomine abimelech. Mortuusqꝫ est gedeō filius ioas in senectute bona: & sepultus est in sepulchro ioas patris sui ī ephra de familia ezri. Postqꝫ aūt mortuus ē gedeō: auersi sūt filii isrl: & fornicati sūt ī baalim. Percusseruntqꝫ cū baal fedus vt esset eis ī deū: nec recordati sunt domini dei sui qui eruit eos de manibꝰ inimicorū suoꝝ oīm p circuitū: nec fecerūt miā cū domo hierobaal gedeon iuxta omnia bōa que fecerat isrli.

Abiit aūt **9.** abimelech filius hierobaal ī sychē ad fres matris sue & locutꝰ ē ad eos & ad oēm cognationē domꝰ pris mřisqꝫ sue dicēs. Loquimini ad oēs viros sychē. Quid vobis ē meliꝰ: vt dominētur vři septuaginta viri oēs filii hierobaal: an vt dñetur vobis vnus vir. Simulqꝫ cōsiderate: quia os vřm & caro vřa sū. Locutiqꝫ sūt fres mřis eius de eo ad oēs viros sychem vniuersos sermōes istos: et inclinauerūt cor eoꝝ post abimelech dicentes. Frater noster est. Dederūtqꝫ illi septuaginta pōdera argēti de fano baal berith. Qui cōduxit sibi ex eo viros inopes & vagos: secutiqꝫ sūt eū. Et venit in domū pris sui ī ephra & occidit fratres suos filios hierobaal septuaginta viros sup lapidē vnū. Remāsitqꝫ ioathā filiꝰ hierobaal minimus & abscōditus ē. Cōgregati sūt aūt oēs viri sychē

post illic illic. τ fuit gedeō τ domui il
ὀπίσω αὐ οὐ ἐκεῖ. καὶ ἐγένετο τῷ γεδεὼν καὶ τῷ οἴκῳ αὐ
lius in scandalū. τ humiliat' ē madiā corā filiis
τοῦ εἰς σκάνδαλον. καὶ ἐνετράπη μαδιὰμ ἐνώπιον τῶν υἱῶν
israel: τ nō addiderūt vltra eleuare caput suū: τ
ἰσραήλ, καὶ οὐ προσέθεντο ἔτι ἆραι κεφαλὴν αὐτῶν, καὶ
quieuit terra quadraginta ānos in diebus gedeon.
ἡσύχασεν ἡ γῆ τεσσαράκοντα ἔτη ἐν ἡμέραις γεδεών.
τ abijt hierobaal filiꝰ ioas τ habitauit in domo
ἐπορεύθη ἱεροβαὰλ υἱὸς ἰωὰς καὶ κατῴκησεν ἐν τῷ οἴκῳ αὐ
sua. τ gedeon fuerunt septuaginta filii egressi
τοῦ. καὶ τῷ γεδεὼν ἦσαν ἑβδομήκοντα υἱοὶ ἐκπορευόμενοι
ex femoribꝰ eiꝰ: qm vxores multe fuerūt illi. τ cōcu
ἐκ μηρῶν αὐτοῦ, ὅτι γυναῖκες πολλαὶ ἦσαν αὐτῷ. καὶ ἡ πα
bina eius in sichem peperit ei τ ipsa filiū: τ im
λλακὴ αὐτοῦ ἐν σικίμοις ἔτεκεν αὐτῷ καί γε αὐτὴ υἱόν, καὶ ἐ
posuit nomē eius abimelech. τ mortuꝰ est gedeon filiꝰ
πέθηκεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀβιμέλεχ. καὶ ἀπέθανε γεδεὼν υἱὸς
ioas in canicie bona: τ sepult' ē in sepultura ioas pa
ἰωὰς ἐν πολιᾷ ἀγαθῇ, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ τάφῳ ἰωὰς τοῦ πα
tris sui in ephra patris ezri τ factū est vt mortuꝰ est ge
τρὸς αὐτοῦ ἐν ἐφραθὰ πατρὸς ἐζρί. καὶ ἐγένετο ὡς ἀπέθανεν γε
deon: τ auerterūt filii israel: τ fornicati sūt post
δεὼν, καὶ ἀπεστράφησαν οἱ υἱοὶ ἰσλ, καὶ ἐξεπόρνευσαν ὀπί
baalim: τ posuerūt sibi baal berith in fe
σω τῶν βααλίμ, καὶ ἔθεντο αὐτοῖς τὸν βαὰλ βερὶθ εἰς διαθή
dus vt esset eis ipse in deū: τ nō recordati sūt
κην τοῦ εἶναι αὐτοῖς αὐτὸν εἰς θεόν, καὶ οὐκ ἐμνήσθησαν οἱ
filij israel dñi dei sui qui liberauit eos
υἱοὶ ἰσραὴλ κυρίου τοῦ θεοῦ αὐτῶν τοῦ ῥυσαμένου αὐτοὺς
de manu oium inimicoꝝ eoꝝ per circuitū: τ nō
ἐκ χειρὸς πάντων τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν κυκλόθεν, καὶ οὐκ
fecerūt miām cum domo hierobaal gedeon scdm om
ἐποίησαν ἔλεος μετὰ τοῦ οἴκου ἱεροβαὰλ γεδεὼν κατὰ πᾶ
nē bonitatē quā fecit cū israel.
σαν τὴν ἀγαθωσύνην ἣν ἐποίησεν μετὰ ἰσραήλ. Ca. 9.
Et abijt abimelech filiꝰ hierobaal in sichem
Καὶ ἐπορεύθη ἀβιμέλεχ ὁ υἱὸς ἱεροβαὰλ εἰς σίκιμα
ad fratres mřis sue: τ locutus est ad
πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ ἐλάλησε πρὸς
ipsos τ ad oēm cognationē domꝰ ma-
αὐτοὺς καὶ πρὸς πᾶσαν τὴν συγγένειαν τοῦ οἴκου τῆς μη
tris sue dicēs: loquimini iā in aurib' oium
τρὸς αὐτοῦ λέγων, λαλήσατε δὴ ἐν ὠσὶν πάντων τῶν
viroꝝ sichem: quid melius vobis vt dominētur vři septua
ἀνδρῶν σικίμων, ποῖον βέλτιον ὑμῖν τὸ ἄρχειν ὑμῶν ἑβδο
ginta viri oēs filij hierobaal: an vt dñetur vobis
μήκοντα ἄνδρας πάντας υἱοὺς ἱεροβαάλ, ἢ κυριεύειν ὑμῶν
vir vnus? τ recordamini φ os vřm τ caro vřa sūt
ἄνδρα ἕνα; καὶ μνήσθητε ὅτι ὀστοῦν ὑμῶν καὶ σὰρξ ὑμῶν εἰ
ego. τ locuti sunt fratres mřis eius de eo in
μὶ ἐγώ. καὶ ἐλάλησαν οἱ ἀδελφοὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ περὶ αὐτοῦ ἐν
auribus oium viroꝝ sichem vniuersos sermōes
τοῖς ὠσὶν πάντων τῶν ἀνδρῶν σικίμων πάντας τοὺς λόγους
istos. τ inclinauit cor eoꝝ post abimelech: qm
τούτους. καὶ ἔκλινεν ἡ καρδία αὐτῶν ὀπίσω ἀβιμέλεχ, ὅτι
dixerūt frater nř est. τ dederūt ei septuaginta
εἶπαν ἀδελφὸς ἡμῶν ἐστίν. καὶ ἔδωκαν αὐτῷ ἑβδομήκοντα
argēti ex domo baal berith pacti. τ cōduxit
ἀργυρίου ἐκ τοῦ οἴκου βαὰλ βερὶθ διαθήκης. καὶ ἐμισθώσατο
in illis abimelech viros vacuos τ stolidos τ
ἐν αὐτοῖς ἀβιμέλεχ ἄνδρας κενοὺς καὶ θαμβουμένους καὶ
secuti sunt eum: τ intrauerūt in domū pa
ἐπορεύθησαν ὀπίσω αὐτοῦ. καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πα
tris eius in ephrata: τ occidit fratres suos fi
τρὸς αὐτοῦ εἰς ἐφραθά, καὶ ἀπέκτεινεν τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ υἱ
lios hierobaal septuaginta viros sup lapidē vnū. τ remā
οὺς ἱεροβαὰλ ἑβδομήκοντα ἄνδρας ἐπὶ λίθον ἕνα. καὶ ὑπε
sit iotham filius hierobaal iunior: qm abscōdit' ē. τ
λείφθη ἰωάθαμ υἱὸς ἱεροβαὰλ ὁ νεώτερος, ὅτι ἐκρύβη. καὶ
cōgregati sūt oēs viri sichem: τ ois
συνήχθησαν πάντες οἱ ἄνδρες σικίμων, καὶ πᾶς

domus mello: τ abierūt τ regē fecerūt a-
ὁ οἶκος μααλώ, καὶ ἐπορεύθησαν καὶ ἐβασίλευσαν τὸν ἀ-
bimelech regē iuxta quercū stationis q̄ in si-
βιμέλεχ βασιλέα πρὸς τῇ βαλάνῳ τῆς στάσεως τῆς ἐν σι-
chem. τ renūciauerūt iotham: τ abijt: τ
κίμοις. καὶ ἀνήγγειλαν τῷ ἰωθάμ, καὶ ἐπορεύθη, καὶ
stetit in vertice mōtis garizim: τ eleuauit
ἔστη ἐν τῇ κορυφῇ τοῦ ὄρους γαριζίν, καὶ ἐπῆρεν τὴν
vocē suā τ vocauit τ dixit illis: audi
φωνὴν αὐτοῦ καὶ ἐκάλεσεν καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἀκούσα
te me viri sichem: τ audiat vos deus: e-
τέ μου ἄνδρες σικίμων, καὶ ἀκούσαι ὑμῶν θεός, πο-
untia iuerunt ligna vt vngerēt sup se
ρευόμενα ἐπορεύθησαν τὰ ξύλα τοῦ χρῖσαι ἐφ' αὐτῶν
regem. τ dixerūt oliue regna sup nos. τ
βασιλέα. καὶ εἶπαν τῇ ἐλαίᾳ βασίλευσον ἐφ' ἡμῶν. καὶ
dixit eis oliua: deserēs pinguedinē meā quā i
εἶπεν αὐτοῖς ἡ ἐλαία, ἀφεῖσα τὴν πιότητά μου ἣν ἐν
me glorificant deus τ hoies: abibo vt dominer
ἐμοὶ δοξάσουσιν ὁ θεὸς καὶ οἱ ἄνθρωποι, πορευθῶ ἄρχειν
inter ligna? τ dixerūt ligna ficui: veni re
τῶν ξύλων; καὶ εἶπαν τὰ ξύλα τῇ συκῇ, δεῦρο βασί-
gna sup nos. τ ait eis ficus: deserens
λευσον ἐφ' ἡμῶν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ἡ συκῆ, ἀφεῖσα τὴν
dulcedinē meā τ fructus meos bonū: abi-
γλυκύτητά μου καὶ τὰ γεννήματά μου τὸ ἀγαθόν, πορευ-
bo vt imperē lignis? τ dixerūt ligna viti:
θῶ ἄρχειν τῶν ξύλων; καὶ εἶπαν τὰ ξύλα τῇ ἀμπέλῳ,
veni regna tu super nos: τ dixit eis vi-
δεῦρο βασίλευσον ἐφ' ἡμῶν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ἡ ἄμπε
tis deserens vinū meū letitiam dei τ
λος ἀφεῖσα τὸν οἶνόν μου τὴν εὐφροσύνην τὴν τοῦ θεοῦ καὶ
hoium: abibo vt imperē in lignis? τ dixe
τῶν ἀνθρώπων, πορευθῶ ἄρχειν τῶν ξύλων; καὶ εἶπαν
rūt oia ligna ad rhāni: veni tu re-
πάντα τὰ ξύλα πρὸς τὴν ῥάμνον, δεῦρο σὺ βασί-
gna super nos: τ dixit rhāno ad ligna: si tu ve
λευσον ἐφ' ἡμῶν. καὶ εἶπεν ἡ ῥάμνος πρὸς τὰ ξύλα, εἰ ἐν ἀλη-
ritate vos vngitis me vt regnē sup vos: venite cō
θείᾳ ὑμεῖς χρίετέ με τοῦ βασιλεύειν ἐφ' ὑμᾶς, δεῦτε πε
fidite in vmbra mea: τ si nō egrediat ignis ex rhā-
ποίθατε ἐν τῇ σκέπῃ μου, καὶ εἰ μή, ἐξέλθοι πῦρ ἐκ τῆς ῥάμ
no τ deuoret cedros libani. τ nunc si
νου καὶ καταφάγοι τὰς κέδρους τοῦ λιβάνου. καὶ νῦν εἰ
in veritate τ in perfectione fecistis τ regē cōstitui
ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἐν τελειότητι ἐποιήσατε καὶ ἐβασιλεύσατε
stis abimelech: τ si bene egistis cū hierobaal
τὸν ἀβιμέλεχ, καὶ εἰ καλῶς ἐποιήσατε μετὰ ἱεροβαὰλ
τ cū domo eius: τ si scdm retributio
καὶ μετὰ τοῦ οἴκου αὐτοῦ, καὶ εἰ κατὰ τὸ ἀνταπόδο-
nem manus eius fecistis ei: sicut pugnauit
μα τῆς χειρὸς αὐτοῦ ἐποιήσατε αὐτῷ, ὡς ἐπολέμησεν
pater meus pro vobis: τ proiecit aiam suā e
ὁ πατήρ μου ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ ἔρριψεν ψυχὴν αὐτοῦ ἐξε
regione: τ eruit vos de manu madiā: τ vos
ναντίας, καὶ ἐξείλατο ὑμᾶς ἐκ χειρὸς μαδιάμ, καὶ ὑμεῖς
insurrexistis cōtra domū pris mei hodie: τ
ἐπανέστητε ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου σήμερον, καὶ
interfecistis filios eius septuaginta viros
ἀπεκτείνατε τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ ἑβδομήκοντα ἄνδρας
sup lapidē vnū: τ regē fecistis abimelech filiū
ἐπὶ λίθον ἕνα, καὶ ἐβασιλεύσατε τὸν ἀβιμέλεχ υἱὸν τῆς
ancille eius sup viros sichem: qm fra
παιδίσκης αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς ἄνδρας σικίμων, ὅτι ἀδελ
ter vř est. τ si in veritate τ perfectione feci-
φὸς ὑμῶν ἐστίν. καὶ εἰ ἐν ἀληθείᾳ καὶ τελειότητι ἐποι
stis cū hierobaal τ domo eius die hac:
ήσατε μετὰ ἱεροβαὰλ καὶ τοῦ οἴκου αὐτοῦ τῇ ἡμέρᾳ ταύ
τ letemini in abimelech τ letetur ip
τῃ, καὶ εὐφρανθείητε ἐν ἀβιμέλεχ καὶ εὐφρανθείη καὶ αὐ
se in vobis. si nō: egrediatur
τὸς ἐν ὑμῖν. εἰ μή, ἐξέλθοι

& vniuerse familie vrbis mello: abieruntqꝫ & cōstituerūt regem abimelech iuxta quercum q̄ stabat in sychē. Quod cū nūciatū eēt ionathā iuit & stetit in vertice mōtis garizim: eleuataqꝫ voce clamauit & dixit. Audite me viri sychē ita vt audiat vos deus. Ierunt ligna vt vngerent sup se regē. Dixeruntqꝫ oliue. Impera nobis. Que respondit. Nūquid possū deserere pīguedinē meā q̄ & dii vtūtur & hoies: & venire vt inter ligna pmouear? Dixeruntqꝫ ligna ad arborē ficū. Veni & sup nos regnum accipe. Que respondit eis. Nūquid possū deserere dulcedinē meā fructusqꝫ suauissimos & ire vt inter cetera ligna pmouear? Locutaqꝫ sunt ligna ad vitē. Veni & impera nobis: que rñdit eis. Nūquid possum deserere vinū meū quod letificat deum & homies & inter ligna cetera pmoueri? Dixeruntqꝫ omnia ligna ad rhamnum. Veni & impera super nos. Que respōdit eis. Si vere me regem vobis constituitis: venite & sub vmbra mea requiescite. Si āt nō: egrediatur ignis de rhāno & deuoret cedros libani. Nūc igitur si recte & absqꝫ peccato constituistis sup vos regē abimelech: & bene egistis cum hierobaal: & cū domo eius & reddidistis vicē bñficiis eius qui pugnauit p vobis & animā suā dedit pīculis vt erueret vos de māu madian: qui nunc surrexistis contra domū pris mei: & īterfecistis filios eius septuaginta viros sup vnum lapidē & cōstituistis regem abimelech filiū ācille eius sup habitatores sychem: eo φ fř vř sit. Si ergo recte & absqꝫ vitio egistis cū hierobaal & domo eius hodie: letami ī abimelech: & ille letetur in vobis. Sin āt puerse: egredia

בית מלוא וילכו וימליכו את אבימלך
למלך עם אלון מצב אשר בשכם:
ויגדו ליותם וילך ויעמד בראש
הר גרזים וישא קולו ויקרא ויאמר
להם שמעו אלי בעלי שכם וישמע
אליכם אלהים: הלוך הלכו העצים
למשח עליהם מלך ויאמרו לזית
מלוכה עלינו: ויאמר להם הזית
החדלתי את דשני אשר בי יכבדו
אלהים ואנשים והלכתי לנוע על
העצים: ויאמרו העצים לתאנה לכי
את מלכי עלינו: ותאמר להם התאנה
החדלתי את מתקי ואת תנובתי
הטובה והלכתי לנוע על העצים:
ויאמרו העצים לגפן לכי את מלכי
עלינו: ותאמר להם הגפן החדלתי
את תירושי המשמח אלהים ואנשים
והלכתי לנוע על העצים: ויאמרו
כל העצים אל האטד לך אתה מלך
עלינו: ויאמר האטד אל העצים
אם באמת אתם משחים אתי למלך
עליכם באו חסו בצלי ואם אין
תצא אש מן האטד ותאכל את ארזי
הלבנון: ועתה אם באמת ובתמים
עשיתם ותמליכו את אבימלך ואם
טובה עשיתם עם ירבעל ועם ביתו
ואם כגמול ידיו עשיתם לו: אשר
נלחם אבי עליכם וישלך את נפשו
מנגד ויצל אתכם מיד מדין: ואתם
קמתם על בית אבי היום ותהרגו
את בניו שבעים איש על אבן אחת
ותמליכו את אבימלך בן אמתו על
בעלי שכם כי אחיכם הוא: ואם
באמת ובתמים עשיתם עם ירבעל
ועם ביתו היום הזה שמחו באבימלך
וישמח גם הוא בכם: ואם אין תצא

מלך · נגד · עמד · נשא · קול · קרא · שמע · הלך · משח · אמר · חדל · כבד · הלך · אמר · נוב · ירש · שמח · הלך · בוא · חסה · צלל · יצא · אכל · תמם · עשה · מלך · גמל · לחם · שלך · נצל · קום · הרג · אמה · שמח

וְאִם־אַיִן תֵּצֵא אֵשׁ מֵאֲבִימֶלֶךְ וְתֹאכַל אֶת־בַּעֲלֵי שְׁכֶם וְאֶת־בֵּית מִלּוֹא וְתֵצֵא אֵשׁ מִבַּעֲלֵי שְׁכֶם וּמִבֵּית מִלּוֹא וְתֹאכַל אֶת־אֲבִימֶלֶךְ׃ וַיָּנָס יוֹתָם וַיִּבְרַח וַיֵּלֶךְ בְּאֵרָה וַיֵּשֶׁב שָׁם מִפְּנֵי אֲבִימֶלֶךְ אָחִיו׃ וַיָּשַׂר אֲבִימֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל שָׁלֹשׁ שָׁנִים׃ וַיִּשְׁלַח אֱלֹהִים רוּחַ רָעָה בֵּין אֲבִימֶלֶךְ וּבֵין בַּעֲלֵי שְׁכֶם וַיִּבְגְּדוּ בַעֲלֵי־שְׁכֶם בַּאֲבִימֶלֶךְ׃ לָבוֹא חֲמַס שִׁבְעִים בְּנֵי־יְרֻבָּעַל וְדָמָם לָשׂוּם עַל־אֲבִימֶלֶךְ אֲחִיהֶם אֲשֶׁר הָרַג אוֹתָם וְעַל בַּעֲלֵי שְׁכֶם אֲשֶׁר־חִזְּקוּ אֶת־יָדָיו לַהֲרֹג אֶת־אֶחָיו׃ וַיָּשִׂימוּ לוֹ בַעֲלֵי שְׁכֶם מְאָרְבִים עַל רָאשֵׁי הֶהָרִים וַיִּגְזְלוּ אֵת כָּל־אֲשֶׁר־יַעֲבֹר עֲלֵיהֶם בַּדָּרֶךְ וַיֻּגַּד לַאֲבִימֶלֶךְ׃ וַיָּבֹא גַּעַל בֶּן־עֶבֶד וְאֶחָיו וַיַּעַבְרוּ בִּשְׁכֶם וַיִּבְטְחוּ־בוֹ בַּעֲלֵי שְׁכֶם׃ וַיֵּצְאוּ הַשָּׂדֶה וַיִּבְצְרוּ אֶת־כַּרְמֵיהֶם וַיִּדְרְכוּ וַיַּעֲשׂוּ הִלּוּלִים וַיָּבֹאוּ בֵּית אֱלֹהֵיהֶם וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ וַיְקַלְלוּ אֶת־אֲבִימֶלֶךְ׃ וַיֹּאמֶר גַּעַל בֶּן־עֶבֶד מִי־אֲבִימֶלֶךְ וּמִי־שְׁכֶם כִּי נַעַבְדֶנּוּ הֲלֹא בֶן־יְרֻבַּעַל וּזְבֻל פְּקִידוֹ עִבְדוּ אֶת־אַנְשֵׁי חֲמוֹר אֲבִי שְׁכֶם וּמַדּוּעַ נַעַבְדֶנּוּ אֲנָחְנוּ׃ וּמִי יִתֵּן אֶת־הָעָם הַזֶּה בְּיָדִי וְאָסִירָה אֶת־אֲבִימֶלֶךְ וַיֹּאמֶר לַאֲבִימֶלֶךְ רַבֶּה צְבָאֲךָ וָצֵאָה׃ וַיִּשְׁמַע זְבֻל שַׂר־הָעִיר אֶת־דִּבְרֵי גַּעַל בֶּן־עָבֶד וַיִּחַר אַפּוֹ׃ וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל־אֲבִימֶלֶךְ בְּתָרְמָה לֵאמֹר הִנֵּה גַעַל בֶּן־עֶבֶד וְאֶחָיו בָּאִים שְׁכֶמָה וְהִנָּם צָרִים אֶת־הָעִיר עָלֶיךָ׃ וְעַתָּה קוּם לַיְלָה אַתָּה וְהָעָם אֲשֶׁר־אִתָּךְ וֶאֱרֹב בַּשָּׂדֶה׃ וְהָיָה בַבֹּקֶר כִּזְרֹחַ הַשֶּׁמֶשׁ תַּשְׁכִּים וּפָשַׁטְתָּ עַל־הָעִיר וְהִנֵּה־הוּא וְהָעָם אֲשֶׁר־אִתּוֹ יֹצְאִים אֵלֶיךָ וְעָשִׂיתָ לּוֹ כַּאֲשֶׁר תִּמְצָא יָדֶךָ׃ וַיָּקָם אֲבִימֶלֶךְ וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר־עִמּוֹ לַיְלָה וַיֶּאֶרְבוּ עַל־שְׁכֶם אַרְבָּעָה רָאשִׁים׃ וַיֵּצֵא גַּעַל בֶּן־עֶבֶד וַיַּעֲמֹד פֶּתַח שַׁעַר הָעִיר וַיָּקָם אֲבִימֶלֶךְ וְהָעָם אֲשֶׁר־אִתּוֹ מִן־הַמַּאְרָב׃ וַיַּרְא־גַעַל אֶת־הָעָם וַיֹּאמֶר אֶל־זְבֻל הִנֵּה־עָם יוֹרֵד מֵרָאשֵׁי הֶהָרִים וַיֹּאמֶר אֵלָיו זְבֻל אֵת צֵל הֶהָרִים אַתָּה רֹאֶה כָּאֲנָשִׁים׃ וַיֹּסֶף עוֹד גַּעַל לְדַבֵּר וַיֹּאמֶר הִנֵּה־עָם יוֹרְדִים מֵעִם טַבּוּר הָאָרֶץ וְרֹאשׁ־אֶחָד בָּא מִדֶּרֶךְ אֵלוֹן מְעוֹנְנִים׃ וַיֹּאמֶר אֵלָיו זְבֻל אַיֵּה אֵפוֹא פִיךָ אֲשֶׁר תֹּאמַר מִי אֲבִימֶלֶךְ כִּי נַעַבְדֶנּוּ הֲלֹא זֶה הָעָם אֲשֶׁר מָאַסְתָּה בּוֹ צֵא־נָא עַתָּה וְהִלָּחֶם בּוֹ׃ וַיֵּצֵא גַעַל לִפְנֵי בַּעֲלֵי שְׁכֶם וַיִּלָּחֶם בַּאֲבִימֶלֶךְ׃ וַיִּרְדְּפֵהוּ אֲבִימֶלֶךְ וַיָּנָס מִפָּנָיו וַיִּפְּלוּ חֲלָלִים רַבִּים עַד־פֶּתַח הַשָּׁעַר׃ וַיֵּשֶׁב אֲבִימֶלֶךְ בָּארוּמָה וַיְגָרֶשׁ זְבֻל אֶת־גַּעַל וְאֶת־אֶחָיו מִשֶּׁבֶת בִּשְׁכֶם׃ וַיְהִי מִמָּחֳרָת וַיֵּצֵא הָעָם הַשָּׂדֶה וַיַּגִּדוּ לַאֲבִימֶלֶךְ׃ וַיִּקַּח אֶת־הָעָם וַיֶּחֱצֵם לִשְׁלֹשָׁה רָאשִׁים וַיֶּאֱרֹב בַּשָּׂדֶה וַיַּרְא וְהִנֵּה הָעָם יֹצֵא מִן־הָעִיר וַיָּקָם עֲלֵיהֶם וַיַּכֵּם׃ וַאֲבִימֶלֶךְ וְהָרָאשִׁים אֲשֶׁר עִמּוֹ פָּשְׁטוּ וַיַּעַמְדוּ פֶּתַח שַׁעַר הָעִיר וּשְׁנֵי הָרָאשִׁים פָּשְׁטוּ עַל־כָּל־אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה וַיַּכּוּם׃ וַאֲבִימֶלֶךְ נִלְחָם בָּעִיר כֹּל הַיּוֹם הַהוּא וַיִּלְכֹּד אֶת־הָעִיר וְאֶת־הָעָם אֲשֶׁר־בָּהּ הָרָג וַיִּתֹּץ אֶת־הָעִיר

tur ignis ex eo: & consumat habitatores sychem & oppidū mello: egrediaturq; ignis de viris sichē & de oppido mello: & deuoret abimelech. Que cū dixisset: fugit & abiit i bera: habitauitq; ibi ob metum abimelech fris sui. Regnauit itaq; abimelech super israel tribus annis. Misitq; deus spiritum pessimū inter abimelech & hītatores syche qui ceperunt eum detestari: & scelus īterfectiōis septuagita filiorū hierobaal & effusionē sanguis eorū cōferre in abimelech fratrem suum: & iter ceteros sychimorū principes qui eum adiuuerant. Posueruntq; insidias aduersum eum in sūmitate mōtiū: & dū illius pstolabātur aduētū: exercebant latrocinia agētes pdas de ptereūtibus. Nūciatūq; est abimelech. Venit āt gaal filius obed cū fribus suis: & trāsiuit in sychimā. Ad cuius aduētū erecti hītatores syche egressi sunt i agros vastātes vineas vuasq; calcātes: & fctis cātātiū choris: ingressi sunt fanū dei sui & iter epulas & pocula maledicebāt abimelech clamante gaal filio obed. Quis ē iste abimelech: & q̄ ē syche vt seruiam9 ei? Nūqd nō ē ipse filius hierobaal: & constituit pricipē zebul seruū suū sup viros emor pris syche. Cur ergo fuiem9 ei? Vtinā daret aliqs pplm istū sub manu mea vt auferrē d medio abimelech. Dictūq; ē abimelech. Cōgrega exercitus multitudinē & veni. zebul em̄ princeps cītatis auditis sermonib9 gaal filii obed iratus est valde: et misit clā ad abimelech nuncios dicēs. Ecce gaal filius obed venit i sychimā cū fribus suis & oppugnat aduersū te cītatē. Surge itaq; nocte cū pplo q̄ tecū ē & latita i agro & primo mane oriēte sole irrue sup ciuitatē. Illo autem egrediente aduersum te cum populo suo fac ei quod potueris. Surrexit itaq; abimelech cum omi exercitu suo nocte & tetendit insidias iuxta sychimā in quattuor locis. Egressusq; est gaal filius obed: & stetit in introitu porte ciuitatis. Surrexit autem abimelech & oīs exercit9 cum eo de īsidiarꝝ loco. Cūq; vidisset populum gaal: dixit ad zebul ecce de mōtib9 mltitudo descendit. Cui ille respondit Vmbras mōtiū vides q̄si capita hoīm: & hoc errore decipis. Rursūq; gaal ait. Ecce populus de vmbilico terre descēdit: & vn9 cuneus venit p viā que respicit quercū. Cui dixit zebul. Vbi est nunc os tuum quo loq̄baris: quis ē abimelech vt seruiam9 ei? Nonne hic ppls est quē despiciebas? Egreder & pugna cōtra eū. Abiit ergo gaal expectante sychimorꝝ pplo: & pugnauit contra abimelech. qui psecutus est eū fugiētē: & in vrbē compulit. Cecideruntq; ex pte eius plurimi vsq; ad portā citatis: & abimelech sedit ī ruina. zebul aūt gaal & socios ei9 expulit de vrbe: nec ī ea passus ē cōmorari. Seqnti ergo die egressus ē ppls ī cāpum: qd cum nūciatū esset abimelech tulit exercitū suū: & diuisit in tres turmas tendēs insidias ī agris. Vidēsq; q egrederetur ppls de ciuitate surrexit & irruit in eo cum cuneo suo oppugnans & obsidens ciuitatem: duc aūt turme palātes p cāpū aduersarios psequebātur. Porro abimelech omi die illo oppugnabat vrbē: quā cepit interfectis hītatoribus ei9 ipa quoq; destructa:

וַיִּזְרָעֶהָ מֶלַח׃ וַיִּשְׁמְעוּ כָּל בַּעֲלֵי מִגְדַּל שְׁכֶם וַיָּבֹאוּ אֶל צְרִיחַ בֵּית אֵל בְּרִית׃ וַיֻּגַּד לַאֲבִימֶלֶךְ כִּי הִתְקַבְּצוּ כָּל בַּעֲלֵי מִגְדַּל שְׁכֶם׃ וַיַּעַל אֲבִימֶלֶךְ הַר צַלְמוֹן הוּא וְכָל הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ וַיִּקַּח אֲבִימֶלֶךְ אֶת הַקַּרְדֻּמּוֹת בְּיָדוֹ וַיִּכְרֹת שׂוֹכַת עֵצִים וַיִּשָּׂאֶהָ וַיָּשֶׂם עַל שִׁכְמוֹ וַיֹּאמֶר אֶל הָעָם אֲשֶׁר עִמּוֹ מָה רְאִיתֶם עָשִׂיתִי מַהֲרוּ עֲשׂוּ כָמוֹנִי׃ וַיִּכְרְתוּ גַם כָּל הָעָם אִישׁ שׂוֹכֹה וַיֵּלְכוּ אַחֲרֵי אֲבִימֶלֶךְ וַיָּשִׂימוּ עַל הַצְּרִיחַ וַיַּצִּיתוּ עֲלֵיהֶם אֶת הַצְּרִיחַ בָּאֵשׁ וַיָּמֻתוּ גַּם כָּל אַנְשֵׁי מִגְדַּל שְׁכֶם כְּאֶלֶף אִישׁ וְאִשָּׁה׃ וַיֵּלֶךְ אֲבִימֶלֶךְ אֶל תֵּבֵץ וַיִּחַן בְּתֵבֵץ וַיִּלְכְּדָהּ׃ וּמִגְדַּל עֹז הָיָה בְתוֹךְ הָעִיר וַיָּנֻסוּ שָׁמָּה כָּל הָאֲנָשִׁים וְהַנָּשִׁים וְכֹל בַּעֲלֵי הָעִיר וַיִּסְגְּרוּ בַּעֲדָם וַיַּעֲלוּ עַל גַּג הַמִּגְדָּל׃ וַיָּבֹא אֲבִימֶלֶךְ עַד הַמִּגְדָּל וַיִּלָּחֶם בּוֹ וַיִּגַּשׁ עַד פֶּתַח הַמִּגְדָּל לְשָׂרְפוֹ בָאֵשׁ׃ וַתַּשְׁלֵךְ אִשָּׁה אַחַת פֶּלַח רֶכֶב עַל רֹאשׁ אֲבִימֶלֶךְ וַתָּרִץ אֶת גֻּלְגָּלְתּוֹ׃ וַיִּקְרָא מְהֵרָה אֶל הַנַּעַר נֹשֵׂא כֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ שְׁלֹף חַרְבְּךָ וּמוֹתְתֵנִי פֶּן יֹאמְרוּ לִי אִשָּׁה הֲרָגָתְהוּ וַיִּדְקְרֵהוּ נַעֲרוֹ וַיָּמֹת׃ וַיִּרְאוּ אִישׁ יִשְׂרָאֵל כִּי מֵת אֲבִימֶלֶךְ וַיֵּלְכוּ אִישׁ לִמְקֹמוֹ׃ וַיָּשֶׁב אֱלֹהִים אֵת רָעַת אֲבִימֶלֶךְ אֲשֶׁר עָשָׂה לְאָבִיו לַהֲרֹג אֶת שִׁבְעִים אֶחָיו׃ וְאֵת כָּל רָעַת אַנְשֵׁי שְׁכֶם הֵשִׁיב אֱלֹהִים בְּרֹאשָׁם וַתָּבֹא אֲלֵיהֶם קִלְלַת יוֹתָם בֶּן יְרֻבָּעַל׃

Cap. x.

וַיָּקָם אַחֲרֵי אֲבִימֶלֶךְ

ita vt sal in ea dispergeret. Quod cum audissent qui habitabant in turre sychimorum: ingressi sunt fanum dei sui berith: vbi fedus cum eo pepigerant: & ex eo locus nomen acceperat: qui erat munitus valde. Abimelech quoque audiens viros turris sichimorum pariter conglobatos: ascendit in montem selmon cum omni populo suo: & arrepta securi precidit arboris ramum: impositumque ferens humero: dixit ad socios. Quod me vidistis facere cito facite. Igitur certatim ramos de arboribus precidentes: sequebantur ducem. Qui circundantes presidium succenderunt. atque ita factum est vt fumo & igne mille homines necarentur viri pariter & mulieres habitatorum turris sychem. Abimelech autem inde proficiscens venit ad oppidum thebes: quod circundans obsidebat exercitu. Erat autem turris excelsa in media ciuitate: ad quam confugerant simul viri ac mulieres & omnes principes ciuitatis clausa firmissime ianua & super turris tectum stantes per propugnacula. Accedensque abimelech iuxta turrim pugnabat fortiter: & appropinquans ostio ignem supponere nitebatur. Et ecce vna mulier fragmen mole desuper iaciens illisit capiti abimelech. & confregit cerebrum eius. Qui vocauit cito armigerum suum & ait ad eum. Euagina gladium tuum & percute me: ne forte dicatur quod a femina interfectus sim. Qui iussa perficiens interfecit eum. Illo quoque mortuo omnes qui cum eo erant de israel reuersi sunt in sedes suas. & reddidit deus malum quod fecerat abimelech contra patrem suum interfectis septuaginta fratribus suis. Sychimitis quoque quod operati erant retributum est: & venit super eos maledictio ioatham filii hierobaal.

Post abimelech 10. surrexit dux

καὶ ἔσπειρεν αὐτὴν ἅλας. καὶ ἤκουσαν πάντες οἱ ἄνδρες τοῦ πύργου σικίμων, καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸ ὀχύρωμα οἴκου τοῦ βαὰλ βερίθ. καὶ ἀπηγγέλη τῷ ἀβιμέλεχ, ὅτι συνήχθησαν πάντες οἱ ἄνδρες τοῦ πύργου σικίμων. καὶ ἀνέβη ἀβιμέλεχ εἰς ὄρος σελμὼν αὐτὸς καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὁ μετ' αὐτοῦ. καὶ ἔλαβεν ἀβιμέλεχ τὴν ἀξίνην ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ ἔκοψε φορτίον ξύλων, καὶ ἔλαβεν αὐτὸ, καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τοὺς ὤμους αὐτοῦ, καὶ εἶπε πρὸς τὸν λαὸν τὸν μετ' αὐτοῦ, τί εἴδετέ με ποιοῦντα, ταχέως ποιήσατε, ὡς καὶ ἐγώ. καὶ ἔκοψαν καί γε πάντες αὐτοὶ ἕκαστος φορτίον, καὶ ἦραν, καὶ ἐπορεύθησαν ὀπίσω ἀβιμέλεχ, καὶ ἐπέθηκαν ἐπὶ τὸ ὀχύρωμα, καὶ ἐνέπρησαν ἐπ' αὐτοὺς τὸ ὀχύρωμα ἐν πυρί, καὶ πάντες ἀπέθανον οἱ ἄνδρες πύργου σικίμων ὡσεὶ χίλιοι ἄνδρες καὶ γυναῖκες. καὶ ἐπορεύθη ἀβιμέλεχ εἰς θεβὴς, καὶ περιεκάθισεν αὐτήν, καὶ προκατελάβετο αὐτήν. καὶ πύργος ἦν ὀχυρὸς ἐν μέσῳ τῆς πόλεως. καὶ ἔφυγον ἐκεῖ πάντες οἱ ἄνδρες καὶ αἱ γυναῖκες καὶ πάντες οἱ ἡγούμενοι τῆς πόλεως. καὶ ἀπέκλεισαν ἐφ' ἑαυτοὺς, καὶ ἀνέβησαν ἐπὶ τὸ δῶμα τοῦ πύργου. καὶ ἦλθεν ἀβιμέλεχ ἕως τοῦ πύργου, καὶ ἐξεπολέμησαν αὐτόν. καὶ ἤγγισεν ἀβιμέλεχ ἕως τῆς θύρας τοῦ πύργου ἐμπρῆσαι αὐτὸν ἐν πυρί. καὶ ἔρριψεν γυνὴ μία κλάσμα μύλου ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀβιμέλεχ, καὶ συνέκλασε τὸ κρανίον αὐτοῦ. καὶ ἐβόησε τὸ τάχος πρὸς τὸ παιδάριον τὸ αἶρον τὰ σκεύη αὐτοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, σπάσαι τὴν μάχαιράν σου, καὶ θανάτωσόν με, μήποτε εἴπωσιν ὅτι γυνὴ ἀπέκτεινεν αὐτόν. καὶ ἐξεκέντησεν αὐτὸν τὸ παιδάριον αὐτοῦ, καὶ ἀπέθανεν ἀβιμέλεχ. καὶ εἶδεν ἀνὴρ ἰσραὴλ ὅτι ἀπέθανεν ἀβιμέλεχ, καὶ ἀπῆλθεν ἀνὴρ εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. καὶ ἐπέστρεψεν ὁ θεὸς τὴν κακίαν ἀβιμέλεχ ἣν ἐποίησεν τῷ πατρὶ αὐτοῦ, ἀποκτεῖναι τοὺς ἑβδομήκοντα ἀδελφοὺς αὐτοῦ. καὶ πᾶσαν τὴν κακίαν ἀνδρῶν σικίμων ἐπέστρεψεν ὁ θεὸς εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτῶν. καὶ ἐπῆλθεν ἐπ' αὐτοὺς ἡ κατάρα ἰωαθὰμ τοῦ υἱοῦ ἱεροβαάλ.

et seminauit eam sale. et audierunt oes viri turris sichem: et ingressi sunt in arcem domus bethel federis. et nunciatum est abimelech: quod congregati sunt oes viri turris sichem. et ascendit abimelech in montem selmon ipse et ois populus qui secum. et cepit abimelech securim in manu sua: et excidit onus lignorum: et accepit illud: et imposuit super humeros suos. et dixit ad populum qui erat cum illo: quod vidistis me facientem: cito facite: vt et ego. et exciderunt et ipsi quilibet onus: et tulerunt: et iuerunt post abimelech: et imposuerunt super arcem: et combusserunt super illos arcem in igne: et mortui sunt oes viri turris sichem quasi mille viri et mulieres. et abiit abimelech in thebes: et obsedit illam: et cepit illam. et turris erat fortis in medio vrbis. et confugerunt illuc oes viri et mulieres et oes principes ciuitatis. et clauserunt super seipsos: et ascenderunt ad tectum turris. et accessit abimelech vsque ad turrim: et expugnauerunt illam. et appropinquauit abimelech vsque ad portam turris vt combureret eam in igne. et proiecit mulier vna fragmine mole super caput abimelech: et confregit caluariam eius. et clamauit cito ad puerum portantem instrumenta eius. et dixit ei: euagina gladium tuum et occide me: ne forte dicant quod mulier occidit eum. et transfodit eum puer suus: et mortuus est abimelech. et vidit vir israel quod mortuus est abimelech. et reuersus est vir in locum suum: et reddidit deus malitiam abimelech quam fecit patri suo: vt occideret septuaginta fratres suos. et omnem iniquitatem virorum sichem conuertit deus in caput eorum. et venit super eos maledictio ioatham filii hierobaal.

Ca. 10.

Et surrexit post abimelech

Καὶ ἀνέστη μετὰ ἀβιμέλεχ

vt liberaret israel thola filius phua filius patrui eius: vir de ysachar: et ipse habitabat in samir in monte ephraim. et iudicauit israel viginti et tres annos: et mortuus est: et sepultus est in samir. et surrexit post eum iair galaadites: et iudicauit israel viginti et duos annos. et fuerunt ei triginta filii ascendentes super triginta pullos. et triginta ciuitates illis. et eas vocauit oppida iair vsque ad diem hanc: que sunt in terra galaad. et mortuus est iair et sepultus est in camon. et addiderunt filii israel facere malum coram dno: et seruierunt baalim et astaroth et diis syrie et diis sidonis et diis moab et diis filiorum ammon et diis allophylorum: et dimiserunt dominum et non seruierunt ei. et iratus est furore dns in israel: et tradidit eos in manu allophylorum et in manu filiorum ammon. et contriuerunt et confregerunt filios israel in anno illo: decem et octo annos omnes filios israel qui erant trans iordanem in terra amorrei in terra galaad. et transierunt filii ammon iordanem expugnare et in iuda et beniamin et in domo ephraim: et afflicti sunt filii israel valde. et clamauerunt filii israel ad dominum dicentes: peccauimus tibi quia reliquimus deum nostrum et seruiuimus baalim. et dixit dns ad filios israel: nonne ex egypto et amorrei et filii ammon et moab et allophyli et sidonii et amalec et chanaan afflixerunt vos: et clamastis ad me: et saluaui vos de manu eorum: et vos reliquistis me et coluistis deos

τοῦ σῶσαι τὸν ἰσραὴλ θωλὰ υἱὸς φουὰ υἱὸς πατραδέλφου αὐτοῦ, ἀνὴρ ἰσσάχαρ, καὶ αὐτὸς κατῴκει ἐν σαμὶρ ἐν ὄρει ἐφραΐμ. καὶ ἔκρινε τὸν ἰσραὴλ εἴκοσι καὶ τρία ἔτη, καὶ ἀπέθανε καὶ ἐτάφη ἐν σαμίρ. καὶ ἀνέστη μετ' αὐτὸν ἰαῒρ ὁ γαλααδίτης, καὶ ἔκρινε τὸν ἰσραὴλ εἴκοσι καὶ δύο ἔτη. καὶ ἐγένοντο αὐτῷ τριάκοντα υἱοὶ ἐπιβεβηκότες ἐπὶ τριάκοντα πώλους. καὶ τριάκοντα πόλεις αὐτοῖς. καὶ αὐτὰς ἐκάλεσαν ἐπαύλεις ἰαῒρ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης, αἵ εἰσιν ἐν τῇ γῇ γαλαάδ. καὶ ἀπέθανεν ἰαῒρ καὶ ἐτάφη ἐν καμών. καὶ προσέθεντο οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ποιῆσαι τὸ πονηρὸν ἔναντι κυρίου, καὶ ἐλάτρευσαν τοῖς βααλὶμ καὶ ταῖς ἀσταρὼθ καὶ τοῖς θεοῖς συρίας καὶ τοῖς θεοῖς σιδῶνος καὶ τοῖς θεοῖς μωὰβ καὶ τοῖς θεοῖς υἱῶν ἀμμὼν καὶ τοῖς θεοῖς τῶν ἀλλοφύλων, καὶ ἐγκατέλιπον τὸν κύριον καὶ οὐκ ἐδούλευσαν αὐτῷ. καὶ ἐθυμώθη ὀργῇ κύριος ἐν τῷ ἰσραὴλ, καὶ ἀπέδοτο αὐτοὺς ἐν χειρὶ ἀλλοφύλων καὶ ἐν χειρὶ υἱῶν ἀμμών. καὶ ἐθλάσθησαν καὶ ἔθλασαν τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ἐκείνῳ, ὀκτωκαίδεκα ἔτη πάντας τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ τοὺς ἐν τῷ πέραν τοῦ ἰορδάνου ἐν γῇ τοῦ ἀμορραίου ἐν τῇ γαλααδίτιδι. καὶ διέβησαν οἱ υἱοὶ ἀμμὼν τὸν ἰορδάνην ἐκπολεμῆσαι, καὶ ἐν τῷ ἰούδα καὶ βενιαμὶν καὶ ἐν τῷ οἴκῳ ἐφραΐμ. καὶ ἐθλίβησαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ σφόδρα. καὶ ἔκραξαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ πρὸς κύριον λέγοντες, ἡμάρτομέν σοι ὅτι ἐγκατελίπομεν τὸν θεὸν ἡμῶν καὶ ἐλατρεύσαμεν τοῖς βααλίμ. καὶ εἶπε κύριος πρὸς τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ, οὐχὶ ἐξ αἰγύπτου καὶ οἱ ἀμορραῖοι καὶ οἱ υἱοὶ ἀμμὼν καὶ μωὰβ καὶ ἀλλόφυλοι καὶ σιδώνιοι καὶ ἀμαλὴκ καὶ χαναὰν ἐξέθλιψαν ὑμᾶς, καὶ ἐκεκράξατε πρός με, καὶ ἔσωσα ὑμᾶς ἐκ χειρὸς αὐτῶν; καὶ ὑμεῖς ἐγκατελίπετέ με, καὶ ἐλατρεύσατε θεοῖς

in israel thola filius phua patrui abimelech vir de ysachar qui habitauit in samir montis effraim & iudicauit israel viginti & tribus annis: mortuusque est ac sepultus in samir. Huic successit iair galaadites qui iudicauit israel per viginti & duos annos: habens triginta filios sedentes super triginta pullos asinarum et principes triginta ciuitatum que ex nomine eius sunt appellate auoth iair .i. oppida iair vsque in presentem diem in terra galaad. mortuusque est iair ac sepultus in loco cui est vocabulum camon. Filii autem israel peccatis veteribus iungentes noua: fecerunt malum in conspectu dni: et seruierunt idolis baalim & astaroth & diis syrie ac sydonis & moab & filiorum ammon & philistiim: dimiseruntque dnm & non coluerunt eum. Contra quos dns iratus tradidit eos in manus philistiim & filiorum ammon: afflictique sunt & vehementer oppressi per annos decem & octo omnes qui habitabant trans iordanem in terra ammorrei que est in galaad: in tantum vt filii amon iordane transmisso vastarent iudam & beniamin & effraim. Afflictusque est israel nimis. Et clamantes ad dominum dixerunt. Peccauimus tibi quia dereliquimus deum nostrum: & seruiuimus baalim. Quibus locutus est dominus: Nunquid non egyptii & ammorrei filiique ammon & philistiim sydonii quoque & amalech & chanaan oppresserunt vos & clamastis ad me: & erui vos de manu eorum! Et tamen reliquistis me & coluistis

לְהוֹשִׁיעַ אֶת יִשְׂרָאֵל תּוֹלָע בֶּן פּוּאָה בֶּן דּוֹדוֹ אִישׁ יִשָּׂשכָר וְהוּא יֹשֵׁב בְּשָׁמִיר בְּהַר אֶפְרָיִם׃ וַיִּשְׁפֹּט אֶת יִשְׂרָאֵל עֶשְׂרִים וְשָׁלֹשׁ שָׁנָה וַיָּמָת וַיִּקָּבֵר בְּשָׁמִיר׃ וַיָּקָם אַחֲרָיו יָאִיר הַגִּלְעָדִי וַיִּשְׁפֹּט אֶת יִשְׂרָאֵל עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה׃ וַיְהִי לוֹ שְׁלֹשִׁים בָּנִים רֹכְבִים עַל שְׁלֹשִׁים עֲיָרִים וּשְׁלֹשִׁים עֲיָרִים לָהֶם לָהֶם יִקְרְאוּ חַוֺּת יָאִיר עַד הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ הַגִּלְעָד׃ וַיָּמָת יָאִיר וַיִּקָּבֵר בְּקָמוֹן׃ וַיֹּסִפוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה וַיַּעַבְדוּ אֶת הַבְּעָלִים וְאֶת הָעַשְׁתָּרוֹת וְאֶת אֱלֹהֵי אֲרָם וְאֶת אֱלֹהֵי צִידוֹן וְאֵת אֱלֹהֵי מוֹאָב וְאֵת אֱלֹהֵי בְנֵי עַמּוֹן וְאֵת אֱלֹהֵי פְלִשְׁתִּים וַיַּעַזְבוּ אֶת יְהוָה וְלֹא עֲבָדוּהוּ׃ וַיִּחַר אַף יְהוָה בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּמְכְּרֵם בְּיַד פְּלִשְׁתִּים וּבְיַד בְּנֵי עַמּוֹן׃ וַיִּרְעֲצוּ וַיְרֹצְצוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּשָּׁנָה הַהִיא שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה שָׁנָה אֶת כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן בְּאֶרֶץ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר בַּגִּלְעָד׃ וַיַּעַבְרוּ בְנֵי עַמּוֹן אֶת הַיַּרְדֵּן לְהִלָּחֵם גַּם בִּיהוּדָה וּבְבִנְיָמִין וּבְבֵית אֶפְרָיִם וַתֵּצֶר לְיִשְׂרָאֵל מְאֹד׃ וַיִּזְעֲקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל יְהוָה לֵאמֹר חָטָאנוּ לָךְ וְכִי עָזַבְנוּ אֶת אֱלֹהֵינוּ וַנַּעֲבֹד אֶת הַבְּעָלִים׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֲלֹא מִמִּצְרַיִם וּמִן הָאֱמֹרִי וּמִן בְּנֵי עַמּוֹן וּמִן פְּלִשְׁתִּים׃ וְצִידוֹנִים וַעֲמָלֵק וּמָעוֹן לָחֲצוּ אֶתְכֶם וַתִּצְעֲקוּ אֵלַי וָאוֹשִׁיעָה אֶתְכֶם מִיָּדָם׃ וְאַתֶּם עֲזַבְתֶּם אוֹתִי וַתַּעַבְדוּ

אֱלֹהִים אֲחֵרִים לָכֵן לֹא אוֹסִיף | יסף
לְהוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם׃ לְכוּ וְזַעֲקוּ אֶל | זעק
הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר בְּחַרְתֶּם בָּם הֵמָּה
יוֹשִׁיעוּ לָכֶם בְּעֵת צָרַתְכֶם׃ | צור
וַיֹּאמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל יְהוָה | אמר
חָטָאנוּ עֲשֵׂה אַתָּה לָּנוּ כְּכָל הַטּוֹב
בְּעֵינֶיךָ אַךְ הַצִּילֵנוּ נָא הַיּוֹם | נצל
הַזֶּה׃ וַיָּסִירוּ אֶת אֱלֹהֵי הַנֵּכָר | סור
מִקִּרְבָּם וַיַּעַבְדוּ אֶת יְהוָה וַתִּקְצַר | עבד קצר
נַפְשׁוֹ בַּעֲמַל יִשְׂרָאֵל׃ וַיִּצָּעֲקוּ בְּנֵי | צעק
עַמּוֹן וַיַּחֲנוּ בַּגִּלְעָד וַיֵּאָסְפוּ בְּנֵי | חנה אסף
יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנוּ בַּמִּצְפָּה׃ וַיֹּאמְרוּ
הָעָם שָׂרֵי גִלְעָד אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ | שור
מִי הָאִישׁ אֲשֶׁר יָחֵל לְהִלָּחֵם בִּבְנֵי | חלל לחם
עַמּוֹן יִהְיֶה לְרֹאשׁ לְכֹל יֹשְׁבֵי | היה
גִלְעָד׃

Cap. 11. וְיִפְתָּח הַגִּלְעָדִי הָיָה
גִּבּוֹר חַיִל וְהוּא בֶּן אִשָּׁה זוֹנָה | גבר איש
וַיּוֹלֶד גִּלְעָד אֶת יִפְתָּח׃ וַתֵּלֶד אֵשֶׁת | זנה ילד
גִּלְעָד לוֹ בָּנִים וַיִּגְדְּלוּ בְנֵי הָאִשָּׁה | איש גדל
וַיְגָרְשׁוּ אֶת יִפְתָּח וַיֹּאמְרוּ לוֹ | גרש אמר
לֹא תִנְחַל בְּבֵית אָבִינוּ כִּי בֶּן אִשָּׁה | נחל
אַחֶרֶת אָתָּה׃ וַיִּבְרַח יִפְתָּח מִפְּנֵי | ברח פנה
אֶחָיו וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ טוֹב וַיִּתְלַקְּטוּ | לקט
אֶל יִפְתָּח אֲנָשִׁים רֵיקִים וַיֵּצְאוּ
עִמּוֹ׃ וַיְהִי מִיָּמִים וַיִּלָּחֲמוּ בְנֵי עַמּוֹן | היה יום לחם
עִם יִשְׂרָאֵל׃ וַיְהִי כַּאֲשֶׁר נִלְחֲמוּ | לחם
בְנֵי עַמּוֹן עִם יִשְׂרָאֵל וַיֵּלְכוּ זִקְנֵי
גִלְעָד לָקַחַת אֶת יִפְתָּח מֵאֶרֶץ טוֹב׃ | לקח
וַיֹּאמְרוּ לְיִפְתָּח לְכָה וְהָיִיתָה לָּנוּ | הלך היה
לְקָצִין וְנִלָּחֲמָה בִּבְנֵי עַמּוֹן׃ וַיֹּאמֶר | קצן
יִפְתָּח לְזִקְנֵי גִלְעָד הֲלֹא אַתֶּם
שְׂנֵאתֶם אוֹתִי וַתְּגָרְשׁוּנִי מִבֵּית אָבִי | גרש
וּמַדּוּעַ בָּאתֶם אֵלַי עַתָּה כַּאֲשֶׁר | ידע בוא
צַר לָכֶם׃ וַיֹּאמְרוּ זִקְנֵי גִלְעָד אֶל | צור
יִפְתָּח לָכֵן עַתָּה שַׁבְנוּ אֵלֶיךָ וְהָלַכְתָּ | שוב
עִמָּנוּ וְנִלְחַמְתָּ בִּבְנֵי עַמּוֹן וְהָיִיתָ | לחם היה

deos alienos. Idcirco non addam vt vltra vos liberem. Ite & inuocate deos quos elegiſtis: ipſi vos liberent in tempore anguſtie. Dixeruntq; filii iſrael ad dominum. Peccauimꝰ: redde tu nobis qcqd tibi placet: tm̄ nūc libera nos. Que dicentes omnia de finibus ſuis alienoꝝ deorū idola piecerūt: & ſeruierunt dn̄o deo: qui doluit ſuper miſeriis eorum. Itaq; filii ammō cōclamātes in galaad fixere tētoria: cōtra quos congregati filii iſrael i maſpha caſtrametati ſunt. Dixerūtq; pricipes galaad ſinguli ad proximos ſuos. Qui primus ex nobis contra filios ammon cepit dimicare: erit dux ppl̄i galaad.

11\. Fvit itaq; illo itpe iepthe galaadites vir fortiſſimus atq; pugnator filius mulieris meretricis q natus ē de galaad. Hūit āt galaad vxorē de q̄ ſuſcepit filios: qui poſtq̄ creuerāt eiecerūt iepthe: dicentes. Heres in domo patris noſtri eē nō poteris: qa de altera matre natus es. Quos ille fugiens atq; deuitās hītauit in terra thob. Congregatiq; ſunt ad eū viri inopes & latrocinātes & quaſi pricipē ſeq̄bātur. In illis diebus pugnabāt filii āmō cōtra iſrl̄: quibus acriter inſtātibus prexerūt maiores natu de galaad: vt tollerēt i auxiliū ſui iepthe de terra thob. Dixerūtq; ad eum. Veni & eſto princeps nr̄: & pugna cōtra filios āmō. Quibus ille reſpondit. Nōne vos eſtis qui odiſtis me & eieciſtis de domo patris mei: & nunc veniſtis ad me neceſſitate compulſi? Dixerūtq; pricipes galaad ad iepthe. Ob hāc igitur cām nūc ad te venimꝰ: vt pficiſcaris nobiſcum & pugnes contra filios ammon; ſiſq;

alienos: idcirco nō addam vt liberē vos: ⁊
ἑτέροις, διὰ τοῦτο οὐ προσθήσω τοῦ σῶσαι ὑμᾶς, βα
te ⁊ clamate ad deos quos elegiſtis vo
δίζετε καὶ βοᾶτε πρὸς τοὺς θεοὺς οὓς ἐξελέξασθε ἑαυ
bis: ⁊ ipſi liberēt vos in tpe anguſtie
τοῖς, καὶ αὐτοὶ σωσάτωσαν ὑμᾶς ἐν καιρῷ θλίψεως
vr̄e. ⁊ dixerūt filij iſrael ad dn̄m: peccauimus:
ὑμῶν. καὶ εἶπαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ πρὸς κύριον, ἡμάρτο
mus: fac tu nobis iuxta oīa q̄ placuerit co
μεν, ποίησον σὺ ἡμῖν κατὰ πάντα ὅσα ἂν ἀρέσκῃ ἐνώ
ram te: verū dn̄e libera nos in die hac.
πιόν σου, πλὴν κύριε ἐξελοῦ ἡμᾶς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύ
⁊ proiecerūt deos alienos de
τῃ. καὶ μετέστησαν τοὺς θεοὺς τοὺς ἀλλοτρίους ἐκ
medio eoꝝ ⁊ ſeruierūt dn̄o: ⁊ doluit
μέσου αὐτῶν καὶ ἐλάτρευσαν τῷ κυρίῳ, καὶ ὀλιγοψύ
in labore iſrael. ⁊ aſcēderūt filij ammon
χησεν ἐν τῷ κόπῳ ἰσραήλ. καὶ ἀνέβησαν οἱ υἱοὶ ἀμ
⁊ fixere tētoria in galaad. ⁊ exierūt filij iſ
μὼν καὶ παρενέβαλον ἐν γαλαάδ. καὶ ἐξῆλθον οἱ υἱοὶ ἰσ
rael ⁊ caſtrametati ſūt in ſpecula. ⁊ dixerūt
ραὴλ καὶ παρενέβαλον ἐν τῇ ἀμασσηφά. καὶ εἶπον
populi principes galaad: vir ad proxi
οἱ τοῦ λαοῦ ἄρχοντες γαλαάδ, ἀνὴρ πρὸς τὸν πλη
mū ſuū: quis vir qui incipiet pugnare contra
σίον αὐτοῦ, τίς ἀνὴρ ὃς ἄρξεται πολεμῆσαι ἐν τοῖς
filios ammon ⁊ erit in caput oībus habi
υἱοῖς ἀμμὼν καὶ ἔσται εἰς κεφαλὴν πᾶσι τοῖς κατοι
tātibus in galaad?
κοῦσιν ἐν γαλαάδ;

Ca. 11.

Et iephthae galaadites fuit potēs i fortitudie
Καὶ ἰεφθάε ὁ γαλααδίτης ἦν δυνατὸς ἐν ἰσχύϊ
⁊ ipſe filius mulieris meretricis. ⁊ peperit gala
καὶ αὐτὸς υἱὸς γυναικὸς πόρνης. καὶ ἔτεκεν τῷ γαλα
ad iephthae. ⁊ peperit vxor galaad ei fi
ὰδ τὸν ἰεφθάε. καὶ ἔτεκεν ἡ γυνὴ γαλαὰδ αὐτῷ υἱ
lios: ⁊ creuerūt filij mulieris. ⁊ eiece
ούς. καὶ ἡδρύνθησαν οἱ υἱοὶ τῆς γυναικός. καὶ ἐξέβα
runt iephthae. ⁊ dixerūt ei: nō eris heres in
λον τὸν ἰεφθάε. καὶ εἶπον αὐτῷ, οὐ κληρονομήσεις ἐν
domo pr̄is nr̄i: qm̄ filius mulieris mere
τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς ἡμῶν, ὅτι υἱὸς γυναικὸς ἑταί
tricis tu es. ⁊ aufugit iephthae a facie fra
ρας σὺ εἶ. καὶ ἀπέδρα ἰεφθάε ἐκ προσώπου τῶν ἀδελ
trū ſuoꝝ: ⁊ habitauit in fra tob. ⁊ cōgregati ſūt
φῶν αὐτοῦ, καὶ κατῴκησεν ἐν γῇ τώβ. καὶ συνελέγον
ad iephthae viri inopes: ⁊ ſimul ibant
το πρὸς τὸν ἰεφθάε ἄνδρες λιτοί, καὶ συνεξεπορεύοντο
cū illo. ⁊ factū eſt poſt dies ⁊ pugnauerūt
μετ' αὐτοῦ. καὶ ἐγένετο μεθ' ἡμέρας καὶ ἐπολέμησαν οἱ
filij ammon cū iſrael. ⁊ factū eſt qn̄ pugnaue
υἱοὶ ἀμμὼν μετὰ ἰσραήλ. καὶ ἐγενήθη ἡνίκα ἐπολέμη
rūt filij ammon cū iſrael: ⁊ perrexerūt maio
σαν οἱ υἱοὶ ἀμμὼν μετὰ ἰσραήλ, καὶ ἐπορεύθησαν οἱ πρεσ
res natu galaad vt tollerēt iephthae in fra tob.
βύτεροι γαλαὰδ παραλαβεῖν τὸν ἰεφθάε ἐν γῇ τώβ.
⁊ dixerūt ad iephthae: veni ⁊ eris nobis in pricipem:
καὶ εἶπον πρὸς ἰεφθάε, δεῦρο καὶ ἔσῃ ἡμῖν εἰς ἡγού
⁊ pugnabimus cōtra filios ammon. ⁊ dixit ieph
μενον, καὶ πολεμήσομεν τοῖς υἱοῖς ἀμμών. καὶ εἶπεν ἰεφ
thae ſenioribus galaad: nōne vos odi
θάε τοῖς πρεσβυτέροις γαλαάδ, οὐχ ὑμεῖς ἐμισήσα
ſtis me ⁊ eieciſtis me de domo pr̄is mei
τέ με καὶ ἐξεβάλετέ με ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός μου
⁊ abieciſtis me a vobis? ⁊ quid veniſtis ad
καὶ ἐξαπεστείλατέ με ἀφ' ὑμῶν; καὶ τί ὅτι ἤλθετε πρός
me nūc qn̄ afflicti eſtis? ⁊ dixerūt ſeniores galaad
με νῦν ἡνίκα ἐθλίβητε; καὶ εἶπαν οἱ πρεσβύτεροι γαλαὰδ
ad iephthae: nōne ſic nunc cōuenimus ad te ⁊ profi
πρὸς ἰεφθάε, οὐχ οὕτως νῦν συνήλθομεν πρὸς σὲ καὶ συμ
ciſceris nobiſcū ⁊ pugnabimus cōtra filios ammon: ⁊ eris
πορεύσῃ ἡμῖν καὶ πολεμήσομεν ἐν τοῖς υἱοῖς ἀμμών, καὶ ἔσῃ

Deu. 26. f.

nobis in caput oībus habitātibus galaad. ⁊
ἡμῖν εἰς κεφαλὴν πᾶσι τοῖς κατοικοῦσιν γαλαάδ. καὶ
dixit iephthae ad ſeniores galaad: ſi cōuer
εἶπεν ἰεφθάε πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους γαλαάδ, εἰ ἐπι
titis me vos vt pugnē cōtra filios ammō: ⁊
στρέφετέ με ὑμεῖς πολεμῆσαι ἐν τοῖς υἱοῖς ἀμμών, καὶ
tradiderit dn̄s eos corā me: ego ero vo
παραδῷ κύριος αὐτοὺς ἐνώπιον ἐμοῦ, ἐγὼ ἔσομαι ὑ
bis in caput. ⁊ dixerūt ſeniores galaad
μῖν εἰς κεφαλήν. καὶ εἶπαν οἱ πρεσβύτεροι γαλαὰδ
ad iephthae: dn̄s erit audiēs inter nos: ſi
πρὸς ἰεφθάε, κύριος ἔσται ὁ ἀκούων ἀναμέσον ἡμῶν, εἰ
non ſcd̄m verbū tuū ſic faciemus. ⁊ a
μὴ κατὰ τὸ ῥῆμά σου οὕτως ποιήσομεν. καὶ ἐπορεύ
bijt iephthae cū ſenioribus galaad: ⁊ cōſti
θη ἰεφθάε μετὰ τῶν πρεσβυτέρων γαλαάδ, καὶ κατέ
tuerūt ppl̄s eū ſuper ſe in caput ⁊ in prin
στησαν ὁ λαὸς αὐτὸν ἐπ' αὐτῶν εἰς κεφαλὴν καὶ εἰς ἡγού
cipē. ⁊ locutus ē iephthae oēs ſermones ſu
μενον. καὶ ἐλάλησεν ἰεφθάε πάντας τοὺς λόγους αὐ
os corā dn̄o in maſſepha. ⁊ miſit iephthae
τοῦ ἐνώπιον κυρίου ἐν μασσηφά. καὶ ἀπέστειλεν ἰεφθάε
nūcios ad regem filioꝝ ammon dicēs: qd mihi ⁊
ἀγγέλους πρὸς βασιλέα υἱῶν ἀμμὼν λέγων, τί ἐμοὶ καὶ
tibi: qm̄ venis ad me tu vt pugnes cōtra me i fra mea:
σοί, ὅτι ἥκεις πρός με σὺ πολεμῆσαί με ἐν τῇ γῇ μου;
⁊ dixit rex ammon ad nūcios ieph
καὶ εἶπεν βασιλεὺς ἀμμὼν πρὸς τοὺς ἀγγέλους ἰεφ
thae: qm̄ accepit iſrael terrā meā in aſcen
θάε, διότι ἔλαβεν ἰσραὴλ τὴν γῆν μου ἐν τῇ ἀναβά
ſu eius de egypto ab arnon vſq; ad ieboc ⁊ vſq; ad
σει αὐτοῦ ἐξ αἰγύπτου ἀπὸ ἀρνὼν ἕως ἰαβὼκ καὶ ἕως
iordanem: ⁊ nunc redde illas cū pace.
τοῦ ἰορδάνου, καὶ νῦν ἐπίστρεψον αὐτὰς μετ' εἰρήνης.
⁊ addidit adhuc iephthae ⁊ miſit nuncios ad
καὶ προσέθετο ἔτι ἰεφθάε καὶ ἀπέστειλεν ἀγγέλους πρὸς
regem filioꝝ ammon: ⁊ dixerūt ei: hec di
τὸν βασιλέα υἱῶν ἀμμών, καὶ εἶπαν αὐτῷ, τάδε λέ
cit iephthae: nō accepit iſrael terrā moab ⁊
γει ἰεφθάε, οὐκ ἔλαβεν ἰσραὴλ τὴν γῆν μωὰβ καὶ τὴν
terrā filioꝝ ammō in aſcenſu eoꝝ de egypto: ſed
γῆν υἱῶν ἀμμὼν ἐν τῇ ἀναβάσει αὐτῶν ἐξ αἰγύπτου, ἀλ
ambulauit iſrael in ſolitudine vſq; ad mare rubrū:
λ' ἐπορεύθη ἰσραὴλ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἕως θαλάσσης ἐρυθρᾶς,
⁊ venit vſq; ad cades. ⁊ miſit iſrael nuncios
καὶ ἦλθεν ἕως κάδης. καὶ ἐξαπέστειλεν ἰσραὴλ ἀγγέλους
ad regem edom dicēs: tranſibo per
πρὸς βασιλέα ἐδὼμ λέγων, παρελεύσομαι διὰ τῆς
terrā tuā: ⁊ nō audiuit rex edom. ⁊ ad re
γῆς σου, καὶ οὐκ ἤκουσεν βασιλεὺς ἐδώμ. καὶ πρὸς βα
gem moab miſit: ⁊ nō voluit. ⁊ ſedit
σιλέα μωὰβ ἀπέστειλεν, καὶ οὐκ ἠθέλησεν. καὶ ἐκάθισεν
iſrael in cades: ⁊ preterijt per deſertū: ⁊ circui
ἰσραὴλ ἐν κάδης, καὶ διῆλθεν ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ ἐκύκλω
uit terrā edom ⁊ terrā moab. ⁊ venit ad
σεν τὴν γῆν ἐδὼμ καὶ τὴν γῆν μωάβ. καὶ παρεγένετο κα
orientem ſolis tre moab: ⁊ caſtrametati ſūt
τ' ἀνατολὰς ἡλίου τῆς γῆς μωάβ, καὶ παρενέβαλον ἐν τῷ
trans arnon: ⁊ nō intrauerūt in terminū moab: qm̄
πέραν ἀρνών, καὶ οὐκ εἰσῆλθον εἰς τὸ ὅριον μωάβ, ὅτι
arnon erat terminꝰ moab: ⁊ miſit nūcios iſ
ἀρνὼν ἦν ὅριον μωάβ. καὶ ἀπέστειλεν ἀγγέλους ἰσ
rael ad ſeon regem amorreoꝝ regem eſe
ραὴλ πρὸς σηὼν βασιλέα τῶν ἀμορραίων βασιλέα ἐσε
bon: ⁊ dixit ei iſrael: tranſibo per
βών, καὶ εἶπεν αὐτῷ ἰσραήλ, παρελεύσομαι διὰ
terrā tuā vſq; ad
τῆς γῆς σου ἕως τοῦ

Nu. 21. e

dux omnium qui habitāt in galaad. Iepthe quoq; dixit eis. Si vere veniſtis ad me vt pugnē pro vobis cōtra filios ammon: tradiderit q; eos dn̄s in manꝰ meas: ego ero veſter princeps. Qui rn̄derunt ei. Dn̄s qui hec audit ipſe mediator ac teſtis eſt q nostra promiſſa faciemus. Abiit itaq; iepthe cū pricipibꝰ galaad: fecitq; eum omnis populus pricipem ſui. Locutuſq; eſt iepthe omnes ſermones ſuos coram domino in maſpha. Et miſit nuncios ad regē filiorum ammō qui ex pſōa ſua dicerēt. Quid mihi & tibi ē: quia veniſti contra me vt vaſtares terrā meā? Quibꝰ ille reſpondit. quia tulit iſrael terrā meam quando aſcendit de egypto: a finibus arnon vſq; ieboc atq; iordanem. Nunc ergo cū pace redde mihi eā. Per quos rurſum mādauit iepthe: & iperauit eis vt dicerent regi āmō. Hec dicit iepthe. Nō tulit iſrael terram moab nec terram filiorum ammon: ſed quando de egypto cōſcēderūt: ambulauit p ſolitudinē vſq; mare rubrū: & venit i cades. Miſitq; nūcios ad regem edō dicens. Dimitte vt trāſeam terram tuam. Qui noluit acqēſcere pcibus eius. Miſit quoq; ad regē moab: qui & ipſe trāſitū pbere contēpſit. Manſit itaq; in cades & circuiuit ex latere terram edō & terrā moab. Venitq; ad orietalē plagā tre moab & caſtrametatus eſt trans arnon: nec voluit intrare terminos moab. Arnon quippe cōfiniū eſt terre moab. Miſit itaq; iſrael nūcios ad ſeon regem ammorreorū qui habitabat in eſebō: & dixerūt ei. Dimitte vt tranſeā p terram tuam vſq; ad

לָּנוּ לְרֹאשׁ לְכֹל יֹשְׁבֵי גִלְעָד׃
וַיֹּאמֶר יִפְתָּח אֶל זִקְנֵי גִלְעָד אִם
מְשִׁיבִים אַתֶּם אוֹתִי לְהִלָּחֵם בִּבְנֵי | שוב
עַמּוֹן וְנָתַן יְהוָה אוֹתָם לְפָנַי אָנֹכִי
אֶהְיֶה לָכֶם לְרֹאשׁ׃ וַיֹּאמְרוּ זִקְנֵי | היה
גִלְעָד אֶל יִפְתָּח יְהוָה יִהְיֶה שֹׁמֵעַ
בֵּינוֹתֵינוּ אִם לֹא כִדְבָרְךָ כֵּן
נַעֲשֶׂה׃ וַיֵּלֶךְ יִפְתָּח עִם זִקְנֵי גִלְעָד | עשה
וַיָּשִׂימוּ הָעָם אוֹתוֹ עֲלֵיהֶם לְרֹאשׁ | שום
וּלְקָצִין וַיְדַבֵּר יִפְתָּח אֶת כָּל | קצן דבר
דְּבָרָיו לִפְנֵי יְהוָה בַּמִּצְפָּה׃ וַיִּשְׁלַח | שלח
יִפְתָּח מַלְאָכִים אֶל מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן | לאך
לֵאמֹר מַה לִּי וָלָךְ כִּי בָאתָ אֵלַי | בוא
לְהִלָּחֵם בְּאַרְצִי׃ וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ בְּנֵי | לחם
עַמּוֹן אֶל מַלְאֲכֵי יִפְתָּח
כִּי לָקַח יִשְׂרָאֵל אֶת אַרְצִי בַּעֲלוֹתוֹ | עלה
מִמִּצְרַיִם מֵאַרְנוֹן וְעַד הַיַּבֹּק וְעַד
הַיַּרְדֵּן וְעַתָּה הָשִׁיבָה אֶתְהֶן | שוב
בְּשָׁלוֹם׃ וַיּוֹסֶף עוֹד יִפְתָּח וַיִּשְׁלַח | שלם יסף
מַלְאָכִים אֶל מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן׃ וַיֹּאמֶר
לוֹ כֹּה אָמַר יִפְתָּח לֹא לָקַח יִשְׂרָאֵל
אֶת אֶרֶץ מוֹאָב וְאֶת אֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹן׃
כִּי בַּעֲלוֹתָם מִמִּצְרָיִם וַיֵּלֶךְ יִשְׂרָאֵל
בַּמִּדְבָּר עַד יַם סוּף וַיָּבֹא קָדֵשָׁה׃ | דבר בוא
וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים אֶל מֶלֶךְ
אֱדוֹם לֵאמֹר אֶעְבְּרָה נָּא בְאַרְצֶךָ | עבר
וְלֹא שָׁמַע מֶלֶךְ אֱדוֹם וְגַם אֶל מֶלֶךְ
מוֹאָב שָׁלַח וְלֹא אָבָה וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל
בְּקָדֵשׁ׃ וַיֵּלֶךְ בַּמִּדְבָּר וַיָּסָב אֶת | סבב
אֶרֶץ אֱדוֹם וְאֶת אֶרֶץ מוֹאָב וַיָּבֹא | בוא
מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ לְאֶרֶץ מוֹאָב וַיַּחֲנוּן | זרח חנה
בְּעֵבֶר אַרְנוֹן וְלֹא בָאוּ בִּגְבוּל | בוא גבל
מוֹאָב כִּי אַרְנוֹן גְּבוּל מוֹאָב׃ וַיִּשְׁלַח | שלח
יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים אֶל סִיחוֹן מֶלֶךְ | לאך
הָאֱמֹרִי מֶלֶךְ חֶשְׁבּוֹן וַיֹּאמֶר לוֹ | אמר
יִשְׂרָאֵל נַעְבְּרָה נָּא בְאַרְצְךָ עַד | עבר

מקומי: ולא האמין סיחון את ישראל עבר בגבלו ויאסף סיחון את כל עמו ויחנו ביהצה וילחם עם ישראל: ויתן יהוה אלהי ישראל את סיחון ואת כל עמו ביד ישראל ויכום ויירש ישראל את כל ארץ האמרי יושב הארץ ההיא: ויירשו את כל גבול האמרי מארנון ועד היבק ומן המדבר ועד הירדן: ועתה יהוה אלהי ישראל הוריש את האמרי מפני עמו ישראל ואתה תירשנו: הלא את אשר יורישך כמוש אלהיך אותו תירש ואת כל אשר הוריש יהוה אלהינו מפנינו אותו נירש: ועתה הטוב טוב אתה מבלק בן צפור מלך מואב הרוב רב עם ישראל אם נלחם נלחם בם: בשבת ישראל בחשבון ובבנותיה ובערעור ובבנותיה ובכל הערים אשר על ידי ארנון שלש מאות שנה ומדוע לא הצלתם בעת ההיא: ואנכי לא חטאתי לך ואתה עשה אתי רעה להלחם בי ישפט יהוה השפט היום בין בני ישראל ובין בני עמון: ולא שמע מלך בני עמון אל דברי יפתח אשר שלח אליו: ותהי על יפתח רוח יהוה ויעבר את הגלעד ואת מנשה ויעבר את מצפה גלעד וממצפה גלעד עבר בני עמון: וידר יפתח נדר ליהוה ויאמר אם נתון תתן את בני עמון בידי: והיה היוצא אשר יצא מדלתי ביתי לקראתי בשובי בשלום מבני עמון והיה ליהוה והעליתיהו עלה: ויעבר

fluuiū: qui & ipſe iſrl' verba deſpiciēs nō dimiſit eū trāſire p termios ſuos: ſed īfinita multitudie cōgregata egreſſus eſt cōtra eū ī iaſa: & fortiter reſiſtebat. Tradiditq₃ eum dominus ī manu iſrael cum oī exercitu ſuo: & percuſſit eum & poſſedit oēm terrā ammorrei habitatoris regionis illius & vniuerſos fines eius de arnon vſq₃ ieboc: & de ſolitudine vſq₃ ad iordanē. Dominus ergo deus iſrl' ſubuertit āmorreū: pugnante cōtra illū pplo ſuo iſrl': et tu nūc vis poſſidere terrā eius? Nonne ea q̄ poſſedit chamos deus tu⁹ tibi iure debētur? Que at dn̄s deus noſter victor obtinuit: in nr̄am cedēt poſſeſſionē. Niſi forte melior es balac filio ſephor rege moab: aut docere potes q̄ iurgat⁹ ſit cōtra iſrl': & pugnauerit cōtra eū quādo hītauit in eſebō & viculis eius: ī aroer: & vill' illius: vel in cūctis ciuitatibus iuxta arnon per trecentos annos. Quare tanto tpe nihil ſup hac repetitione tēptaſti. Igitur non ego pecco ī te: ſed tu cōtra me male agis īndicēs mihi bella nō iuſta. Iudicet dn̄s arbiter huius diei īter iſrael & filios ammō. Noluitq₃ acqeſcere rex filiorū āmō verbis iepthe q̄ p nūcios mandauerat. Factuſ eſt ergo ſup iepthe ſpiritus domini & circuiens galaad & manaſſe: maſpha quoq₃ galaad: & inde tranſiens ad filios āmō votū vouit domino dicens. Si tradideris filios āmō ī manus meas: qcūq₃ prim⁹ fuerit egreſſus de forib⁹ dom⁹ mee: mihiq₃ occurrerit reuertenti cū pace a filiis ammon eum holocauſtū offeram dn̄o. Trāſiuitq₃

locum meū. τ noluit ſeon iſrael tranſire per
τόπου μου. καὶ οὐκ ἠθέλησεν σηὼν τὸν ἰσραὴλ διελθεῖν διὰ
terminos ſuos. τ cōgregauit ſeon oēm ppl'm ſu
τῶν ὁρίων αὐτοῦ. καὶ συνήγαγεν σηὼν πάντα τὸν λαὸν αὐ-
um: τ caſtrametat⁹ eſt in iaſſa: τ pugnauit cū iſ
τοῦ, καὶ παρενέβαλεν εἰς ἰασά, καὶ ἐπολέμησεν μετὰ ἰσ-
rael. tradidit dn̄s deus iſrael ſeon τ
ραήλ. καὶ παρέδωκεν κύριος ὁ θεὸς ἰσραὴλ τὸν σηὼν καὶ
omnem ppl'm eius in manu iſrael: τ percuſ
σύμπαντα τὸν λαὸν αὐτοῦ ἐν χειρὶ ἰσραήλ, καὶ ἐπάτα-
ſit eos τ poſſedit iſrael oēm terrā ip
ξεν αὐτούς καὶ ἐκληρονόμησεν ἰσραὴλ πᾶσαν τὴν γῆν αὐ-
ſius amorrei habitātis in terra illa. τ
τοῦ τοῦ ἀμορραίου τοῦ κατοικοῦντος ἐν τῇ γῇ ἐκείνῃ. καὶ
poſſedit vniuerſos terminos amorrei ab arnon τ
ἐκληρονόμησεν πᾶν τὸ ὅριον τοῦ ἀμορραίου ἀπὸ ἀρνὼν καὶ
vſq₃ ad iaboc τ a ſolitudine τ vſq₃ ad iordanē.
ἕως τοῦ ἰαβὸκ καὶ ἀπὸ τῆς ἐρήμου καὶ ἕως τοῦ ἰορδάνου.
τ nunc dn̄s deus iſrael ſubuertit amorreū a fa
καὶ νῦν κύριος ὁ θεὸς ἰσραὴλ ἐξῆρεν τὸν ἀμορραῖον ἐκ προσώ-
cie ppl'i ſui iſrael: τ tu poſſidebis eū?
που λαοῦ αὐτοῦ ἰσραήλ, καὶ σὺ κληρονομήσεις αὐτόν;
nonne que poſſedit tibi chamos deus tuus ea
οὐχὶ ὅσα κατεκληρονόμησέν σοι χαμὼς ὁ θεός σου αὐτὰ
poſſidebis? τ oīa q̄cūq₃ poſſedit
κατακληρονομήσεις; καὶ πάντα ὅσα κατεκληρονόμησεν
dn̄s deus nr̄ a facie vr̄a ea poſſidebimus.
κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν ἐκ προσώπου ὑμῶν αὐτὰ κληρονομήσομεν.
τ nūc nūquid melior es tu balac filio ſephor rege
καὶ νῦν μὴ κρείσσων εἶ σὺ βαλὰκ υἱοῦ σεφὼρ βασιλέως
moab? nūquid pugna pugnauit cum iſrael vel bello
μωάβ; μὴ μάχῃ ἐμαχέσατο μετὰ ἰσραὴλ ἢ πολέμῳ
pugnauit cōtra eos? cū habitaret iſrael in eſebon τ
ἐπολέμησεν αὐτοῖς; ἐν τῷ οἰκῆσαι ἰσραὴλ ἐν ἐσεβὼν καὶ
in filiabus eius: τ in aroer τ in filia
ἐν ταῖς θυγατράσιν αὐτῆς, καὶ ἐν ἀροὴρ καὶ ἐν ταῖς θυγα-
bus eius: τ in cūctis ciuitatib⁹ que iuxta
τράσιν αὐτῆς, καὶ ἐν πάσαις ταῖς πόλεσιν ταῖς παρὰ
iordanē trecētos ānos. quare nō liberauerūt eos
τὸν ἰορδάνην τριακόσια ἔτη. τί ὅτι οὐκ ἐρρύσαντο αὐτοὺς
in tpe illo? et ego nō peccaui tibi: τ tu fa
ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ; κἀγὼ οὐχ ἥμαρτόν σοι, καὶ σὺ ποι-
cis mecum malū vt pugnes cōtra me. iudi
εῖς μετ' ἐμοῦ πονηρίαν τοῦ πολεμῆσαι ἐν ἐμοί. κρί-
cet dn̄s qui iudicat hodie inter filios iſrael τ
ναι κύριος ὁ κρίνων σήμερον ἀναμέσον υἱῶν ἰσραὴλ καὶ
inter filios ammō: τ nō audiuit rex fi
ἀναμέσον υἱῶν ἀμμών; καὶ οὐκ εἰσήκουσεν βασιλεὺς υἱ-
liorū ammon ſermones iephthae q̄s miſit ad eum.
ῶν ἀμμὼν τῶν λόγων ἰεφθάε ὧν ἀπέστειλεν πρὸς αὐτόν.
τ factus eſt ſup iephthae ſpūs dn̄i: τ trāſiuit
καὶ ἐγενήθη ἐπὶ ἰεφθάε πνεῦμα κυρίου, καὶ διέβη τὴν
galaad τ manaſſe: τ trāſiuit ſpeculā
γαλαὰδ καὶ τὴν μανασσῆ, καὶ διέβη τὴν σκοπιὰν
galaad: τ a ſpecula galaad trans
γαλαάδ, καὶ ἀπὸ σκοπιᾶς γαλαὰδ εἰς τὸ πέραν
filios ammon. τ vouit iephthae votū dn̄o: τ di
υἱῶν ἀμμών. καὶ ηὔξατο ἰεφθάε εὐχὴν τῷ κυρίῳ, καὶ εἶ-
xit: ſi traditiōe tradideris filios ammon in
πεν, ἐὰν παραδόσει παραδῷς τοὺς υἱοὺς ἀμμὼν ἐν
manu mea: τ erit egrediens qui egreſſus
χειρί μου, καὶ ἔσται ὁ ἐκπορευόμενος ὃς ἂν ἐξέλθοι
de portis domus mee in occurſum meū cū
ἐκ τῶν θυρῶν τοῦ οἴκου μου εἰς ἀπάντησίν μου ἐν
reuertero ego in pace a filijs ammon:
τῷ ἐπιστρέψαι με ἐν εἰρήνῃ ἀπὸ τῶν υἱῶν ἀμμών,
τ erit dn̄o: τ offerā eum holocau
καὶ ἔσται τῷ κυρίῳ, καὶ ἀνοίσω αὐτὸν ὁλοκαύτω-
ſtum. τ tranſiuit
μα. καὶ διέβη

iephthae ad filios ammon vt pugnaret cōtra e-
ἰεφθάε πρὸς τοὺς υἱοὺς ἀμμὼν τοῦ πολεμῆσαι πρὸς αὐ-
os. τ tradidit illos dn̄s in manū eius: τ
τούς. καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς κύριος ἐν χειρὶ αὐτοῦ, καὶ
percuſſit eos ab aroer τ vſq₃ quo veniat menith vi
ἐπάταξεν αὐτοὺς ἀπὸ ἀροὴρ καὶ ἕως τοῦ ἐλθεῖν μενὶθ εἴκο-
ginti ciuitates vſq₃ abel vinearū plaga magna valde.
σι πόλεις ἕως ἀβὲλ ἀμπελώνων πληγὴν μεγάλην σφόδρα.
τ humiliati ſunt filij ammon a facie filiorū iſrl'. τ
καὶ ἐνετράπησαν οἱ υἱοὶ ἀμμὼν ἀπὸ προσώπου υἱῶν ἰσραήλ. καὶ
venit iephthae in maſſipha in domū ſuā: τ ecce
ἦλθεν ἰεφθάε εἰς μασσηφὰ εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ ἡ
filia ſua exibat in occurſum ſuū in tym-
θυγάτηρ αὐτοῦ ἐξεπορεύετο εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ ἐν τυμ-
panis τ choris: τ ipſa vnigenita illi. τ nō eſt
πάνοις καὶ χοροῖς, καὶ αὐτὴ μονογενὴς αὐτῷ. καὶ οὐκ ἔστιν
illi preter illā filius vel filia. τ factū ē qñ vidit
αὐτῷ πλὴν αὐτῆς υἱὸς ἢ θυγάτηρ. καὶ ἐγενήθη ἡνίκα εἶδεν
illā τ ſcidit veſtes ſuas τ dixit: heu mihi
αὐτὴν καὶ διέρρηξεν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ εἶπεν, οἴμοι
filia mea decepiſti me i īpedimētū facta es i
θύγατέρ μου ἐμπεποδοστάτηκάς με εἰς σκῶλον ἐγένου ἐν
oculis meis: ego aūt aperui os meū pro te
ὀφθαλμοῖς μου. ἐγὼ δὲ ἤνοιξα τὸ στόμα μου περὶ σοῦ
ad dn̄m: τ nō potero vt reuertar. τ di-
πρὸς κύριον, καὶ οὐ δυνήσομαι τοῦ ἀποστρέψαι. καὶ εἶ-
xit ad eum: ſi tu me aperuiſti os tuū ad
πεν πρὸς αὐτόν, εἰ ἐν ἐμοὶ ἤνοιξας τὸ στόμα σου πρὸς τὸν
dn̄m: fac mihi quemadmodū exiuit ex ore
κύριον, ποίησόν μοι ὃν τρόπον ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ στόματός
tuo quia fecit tibi dn̄s vltiones de ini-
σου ἀνθ' ὧν ἐποίησέν σοι κύριος ἐκδικήσεις ἐκ τῶν ἐχ-
micis tuis de filijs ammon. τ dixit ad pa
θρῶν σου ἐκ τῶν υἱῶν ἀμμών. καὶ εἶπεν πρὸς τὸν πα-
trem ſuū: τ fac mihi verbū hoc: ſine me
τέρα αὐτῆς, καὶ ποίησόν μοι τὸ ῥῆμα τοῦτο, ἔασόν με
duos mēſes: τ ibo τ deſcēdā ad
δύο μῆνας, καὶ πορεύσομαι καὶ καταβήσομαι ἐπὶ τὰ
mōtes: τ plorabo in virginitatē meā ego τ
ὄρη, καὶ κλαύσομαι ἐπὶ τὰ παρθένιά μου ἐγὼ καὶ αἱ
ſodales mee. τ dixit vade. τ dimiſit il
συνεταιρίδες μου. καὶ εἶπεν πορεύου, καὶ ἐξαπέστειλεν αὐ-
lam duos mēſes. τ abiit ipſa τ ſodales
τὴν δύο μῆνας. καὶ ἐπορεύθη αὐτὴ καὶ αἱ συνεταιρίδες
illius: τ plorauit in virginitatē ſuā in mōtib⁹.
αὐτῆς, καὶ ἔκλαυσεν ἐπὶ τὰ παρθένια αὐτῆς ἐπὶ τὰ ὄρη.
τ factū eſt poſt finē duorū mēſiū τ rediit ad
καὶ ἐγένετο μετὰ τέλος δύο μηνῶν καὶ ἀνέκαμψεν πρὸς
patrē ſuū: τ pfecit iephthae votū
τὸν πατέρα αὐτῆς, καὶ ἐπετέλεσεν ἰεφθάε τὴν εὐχὴν
ſuū q̄d vouit: τ hec nō cognouit virū. τ facta
αὐτοῦ ἣν ηὔξατο, καὶ αὕτη οὐκ ἔγνω ἄνδρα. καὶ ἐγε-
eſt in preceptū iſrael: de diebus in dies cōgrega
νήθη εἰς πρόσταγμα ἰσραήλ, ἐξ ἡμερῶν εἰς ἡμέρας συνεπο-
bātur filie iſrael ad plorādū filiam
ρεύοντο αἱ θυγατέρες ἰσραὴλ θρηνεῖν τὴν θυγατέρα
iephthae galaadite quattuor dies in
ἰεφθάε τοῦ γαλααδίτου τέσσαρας ἡμέρας ἐν τῷ
anno.
ἐνιαυτῷ.

Ca.12.

Et cōgregati ſūt filij ephraim τ venerūt in ſe
Καὶ συνήχθησαν οἱ υἱοὶ ἐφραὶμ καὶ ἦλθον εἰς σε-
phena: τ dixerūt ad iephthae: quare iuiſti ad
φηνά, καὶ εἶπον πρὸς ἰεφθάε, τί ὅτι ἐπορεύθης πο-
pugnādū cōtra filios ammon: τ nos nō voca
λεμῆσαι πρὸς τοὺς υἱοὺς ἀμμών, καὶ ἡμᾶς οὐ κέκλη-
ſti vt pergerem⁹ tecum. domū tuā īcēdemus
κας πορευθῆναι μετὰ σοῦ. τὸν οἶκόν σου ἐμπρήσομεν
ſup te in igne. τ dixit iephthae ad illos:
ἐπὶ σὲ ἐν πυρί. καὶ εἶπεν ἰεφθάε πρὸς αὐτούς,
vir litigās fui ego
ἀνὴρ ἀντιδικῶν ἤμην ἐγὼ

iepthe ad filios ammō vt pugnaret cōtra eos quos tradidit dn̄s ī manus eius: pcuſſitq₃ ab aroer vſq₃ dū vēias ī mēnith vigīti citates & vſq₃ ad abel q̄ ē vineis cōſita plaga magna nimis: humiliatiq₃ ſūt filii āmō a filiis iſrl'. Reuertēti aūt iepthe ī maſpha domum ſuam: occurrit ei vnigēita filia ſua cū tympanis & choris. Non enim habebat alios liberos. Qua viſa ſcidit veſtimēta ſua: & ait. Heu me filia mi: decepiſti me: & ipſa decepta es. Aperui eīm os meum ad dn̄m: & aliud facere nō potero. Cui illa rn̄dit. Pater mi: ſi aperuiſti os tuum ad dn̄m: fac mihi quodcunq₃ pollicitus es cōceſſa tibi vltione atq₃ victoria de hoſtib⁹ tuis. Dixitq₃ ad patrē. Hoc ſolū mihi pſta qd depcor. Dimitte me vt duobus menſibus circueam montes: & plangam virginitatē meā cū ſodalibus meis. Cui ille rn̄dit. Vade: & dimiſit eā duob⁹ menſib⁹. Cūq₃ abiiſſet cū ſociis ac ſodalib⁹ ſuis: flebat virginitatem ſuā in mōtib⁹. Expletiſq₃ duobus mēſibus reuerſa eſt ad pr̄em ſuū: & fecit ei ſicut vouerat. Que ignorabat virum. Exinde mos increuit in iſrl': & cōſuetudo ſeruata eſt: vt poſt anni circulū cōueniāt ī vnū filie iſrl': & plāgant filiā iepthe galaadite diebus quatuor.

12.

Ecce aūt in effraim orta eſt ſeditio: Nā trāſeuntes cōtra aqlonē: dixerūt ad iepthe. Quare vadens ad pugnā cōtra filios ammō vocar nos noluiſti: vt pgeremus tecū? Igitur īncēdemus domū tuā. Quibus ille rn̄dit. Diſceptatio erat mihi

יפתח אל בני עמון להלחם בם ויתנם יהוה בידו: ויכם מערוער ועד בואך מנית עשרים עיר ועד אבל כרמים מכה גדולה מאד ויכנעו בני עמון מפני בני ישראל: ויבא יפתח המצפה אל ביתו והנה בתו יצאת לקראתו בתפים ובמחלות ורק היא יחידה אין לו ממנו בן או בת: ויהי כראותו אותה ויקרע את בגדיו ויאמר אהה בתי הכרע הכרעתני ואת היית בעכרי ואנכי פציתי פי אל יהוה ולא אוכל לשוב: ותאמר אליו אבי פציתה את פיך אל יהוה עשה לי כאשר יצא מפיך אחרי אשר עשה לך יהוה נקמות מאיביך מבני עמון: ותאמר אל אביה יעשה לי הדבר הזה הרפה ממני שנים חדשים ואלכה וירדתי על ההרים ואבכה על בתולי אנכי ורעותי: ויאמר לכי וישלח אותה שני חדשים ותלך היא ורעותיה ותבך על בתוליה על ההרים: ויהי מקץ שנים חדשים ותשב אל אביה ויעש לה את נדרו אשר נדר והיא לא ידעה איש ותהי חק בישראל: מימים ימימה תלכנה בנות ישראל לתנות לבת יפתח הגלעדי ארבעת ימים בשנה:

Cap.xii.

ויצעק איש אפרים ויעבר צפונה ויאמרו ליפתח מדוע עברת להלחם בבני עמון ולנו לא קראת ללכת עמך ביתך נשרף עליך באש: ויאמר יפתח אליהם איש ריב הייתי אני

ועמי ובני עמון מאד ואזעק אתכם ולא הושעתם אותי מידם: ואראה כי אינך מושיע ואשימה נפשי בכפי ואעברה אל בני עמון ויתנם יהוה בידי ולמה עליתם אלי היום הזה להלחם בי: ויקבץ יפתח את כל אנשי גלעד וילחם את אפרים ויכו אנשי גלעד את אפרים כי אמרו פליטי אפרים אתם גלעד בתוך אפרים בתוך מנשה: וילכד גלעד את מעברות הירדן לאפרים והיה כי יאמרו פליטי אפרים אעברה ויאמרו לו אנשי גלעד האפרתי אתה ויאמר לא: ויאמרו לו אמר נא שבלת ויאמר סבלת ולא יכין לדבר כן ויאחזו אותו וישחטוהו אל מעברות הירדן ויפל בעת ההיא מאפרים ארבעים ושנים אלף: וישפט יפתח את ישראל שש שנים וימת יפתח הגלעדי ויקבר בערי גלעד: וישפט אחריו את ישראל אבצן מבית לחם: ויהי לו שלשים בנים ושלשים בנות שלח החוצה ושלשים בנות הביא לבניו מן החוץ וישפט את ישראל שבע שנים: וימת אבצן ויקבר בבית לחם: וישפט אחריו את ישראל אילון הזבולני וישפט את ישראל עשר שנים: וימת אילון הזבולני ויקבר באילון בארץ זבולן: וישפט אחריו את ישראל עבדון בן הלל הפרעתוני: ויהי לו ארבעים בנים ושלשים בני בנים רכבים

& populo meo cōtra filios āmō vehemēs: vocauiq̄ʒ vos vt p̄beretis mihi auxiliū & facere noluiſtis. Q̄d cernens posui aīam meā ī manibus meis transiuiq̄ʒ ad filios āmon: & tradidit eos dn̄s in manus meas. Quid commerui vt aduersū me cōsurgatis in preliū? Vocatis itaq̄ʒ ad se cunctis viris de galaad pugnabat contra effraim. Percusserūtq̄ʒ viri galaad effraim: quia dixerat fugitiuus ē galaad de effraim: & habitat in medio effraim & manasse. Occupauerūtq̄ʒ galaadite vada iordanis per que effraim reuersurus erat. Cūq̄ʒ venisset ad ea de effraim nūero fugiens atq̄ʒ dixisset obsecro vt me trāsire pmittas: dicebant ei galaadite. Nūquid effrateus es? Quo dicēte nō sū: īterrogabāt eū. Dic ergo sebboleth: qd̄ īterp̄tatur spica. Qui rn̄debat cebboleth eadē lr̄a spicā exprimere nō valēs: statiq̄ʒ app̄hensū iugulabāt in ipso iordanis trāsitu. Et ceciderunt in illo tp̄e de effraim q̄dragintaduo milia. Iudicauit itaq̄ʒ iepthe galaadites israel sex ānis: & mortuus est ac sepultus in cīitate sua galaad. Post hūc iudicauit israel abessā de bethleem: qui habuit triginta filios & totidē filias. Quas emittens foras maritis dedit: & eiusdē numeri filiis suis accepit vxores: īntroducēs in domū suā. Qui septē annis iudicauit israel: mortuusq̄ʒ est ac sepultus ī bethleem. Cui successit ahialon zabulonites: & iudicauit israel decē annis. mortuusq̄ʒ est ac sepultus in zabulon. Post hunc iudicauit israel abdon filius hellel pharatonites q habuit quadraginta filios & triginta ex eis nepotes ascendentes

τ pplš meus: τ filij ammon humiliabāt me valde: τ clamaui ad vos: τ nō liberastis me
καὶ ὁ λαός μου, καὶ οἱ υἱοὶ ἀμμὼν ἐταπείνουν με σφόδρα, καὶ ἐβόησα πρὸς ὑμᾶς, καὶ οὐκ ἐσώσατέ με
de manu eoꝝ. τ vidēs q̄ nō erat q̄ liberaret: τ posui aīam meā in manu mea: τ trāsiui ad
ἐκ χειρὸς αὐτῶν, καὶ ἰδὼν ὅτι οὐκ ἦν ὁ σώζων, καὶ ἔθεμην τὴν ψυχήν μου ἐν τῇ χειρί μου, καὶ διέβην πρὸς
filios ammon: τ tradidit illos dn̄s in manū meā. τ vt q̄d ascēdistis ad me die hac
τοὺς υἱοὺς ἀμμὼν, καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς κύριος ἐν χειρί μου. καὶ ἵνα τί ἀνέβητε πρὸς με τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ
vt pugnaretis cōtra me? τ cōgregauit iephthae oēs viros galaad: τ pugnabat cōtra ephraim. τ
πολεμεῖν ἐν ἐμοί; καὶ συνήθροισεν ἰεφθάε πάντας τοὺς ἄνδρας γαλαάδ, καὶ ἐπολέμει τὸν ἐφραίμ. καὶ
percusserūt viri galaad ephraim: q̄ɀ dixerūt liberati ephraim: vos galaad in medio
ἐπάταξαν ἄνδρες γαλαὰδ τὸν ἐφραὶμ, ὅτι εἶπαν οἱ διασεσωσμένοι τοῦ ἐφραὶμ, ὑμεῖς γαλαὰδ ἐν μέσῳ
ephraim τ in medio manasse. τ occupauit galaad trāsitus iordanis
τοῦ ἐφραὶμ καὶ ἐν μέσῳ τοῦ μανασσῆ. καὶ προκατελάβετο γαλαὰδ τὰς διαβάσεις τοῦ ἰορδάνου τοῦ
ephraim. τ factū ē qñ dixerūt liberati ephraim: trāseamus iā: τ dixerūt ei viri galaad: nūq̄d de ephraim vos? τ dixit
ἐφραίμ. καὶ ἐγενήθη ὅτε εἶπαν οἱ διασεσωσμένοι τοῦ ἐφραὶμ, διαβῶμεν δή, καὶ εἶπον αὐτῷ οἱ ἄνδρες γαλαάδ, μὴ ἐκ τοῦ ἐφραὶμ ὑμεῖς; καὶ εἶπεν
nō sumus. τ dixerūt eis: dicite iā spica
οὐκ ἐσμέν. καὶ εἶπον αὐτοῖς, εἴπατε δὴ στάχυς
cōpositio. τ dixerūt τ nō dirigebāt vt loq̄retur sic. τ accipiebāt eos: τ iugulabāt
σύνθημα. καὶ εἶπον καὶ οὐ κατηύθυναν τοῦ λαλῆσαι οὕτως. καὶ ἐπελάβοντο αὐτούς, καὶ ἔσφαζον
eos ad trāsitus iordanis. τ ceciderūt de ephraim in tp̄e illo quadraginta
αὐτοὺς ἐπὶ τὰς διαβάσεις τοῦ ἰορδάνου. καὶ ἔπεσαν ἐξ ἐφραὶμ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ τεσσαράκοντα
τ duo milia. τ iudicauit iephthae israel sex ānis: τ mortu⁹ est iephthae galaadites τ sepultus ē in ciuitate sua galaad. τ iudicauit post
καὶ δύο χιλιάδες. καὶ ἔκρινεν ἰεφθάε τὸν ἰσραὴλ ἓξ ἔτη, καὶ ἀπέθανεν ἰεφθάε ὁ γαλααδίτης καὶ ἐτάφη ἐν τῇ πόλει αὐτοῦ γαλαάδ. καὶ ἔκρινεν μετ' αὐ
eū israel ebesan de bethleem. τ fuerūt illi triginta filij τ triginta filie q̄ misse
τὸν τὸν ἰσραὴλ ἐβεσὰν ἐκ βηθλεέμ. καὶ ἐγένοντο αὐτῷ τριάκοντα υἱοὶ καὶ τριάκοντα θυγατέρες αἳ ἐξαπεσταλμέναι
erant foras: τ triginta vxores induxit filijs suis ab extra. τ iudicauit israel septē ānis: τ mortu⁹ est ebesan: τ sepult⁹ ē in
ἔξω, καὶ τριάκοντα γυναῖκας εἰσήγαγεν τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ ἀπὸ ἔξωθεν, καὶ ἔκρινεν τὸν ἰσραὴλ ἑπτὰ ἔτη, καὶ ἀπέθανεν ἐβεσάν, καὶ ἐτάφη ἐν
bethleem. τ iudicauit post eū israel elom zabulonites: τ iudicauit israel decē ānis. τ mortuus ē elom zabulonites τ sepelierūt eū in elim in terra zabulon. τ iudicauit post eū israel abdom fili⁹ hellel epharathonites. τ fuerūt
βηθλεέμ. καὶ ἔκρινεν μετ' αὐτὸν τὸν ἰσραὴλ αἰλὼμ ὁ ζαβουλωνίτης, καὶ ἔκρινεν τὸν ἰσραὴλ δέκα ἔτη. καὶ ἀπέθανεν αἰλὼμ ὁ ζαβουλωνίτης καὶ ἔθαψαν αὐτὸν ἐν αἰλὶμ ἐν γῇ ζαβουλών. καὶ ἔκρινεν μετ' αὐτὸν τὸν ἰσραὴλ ἀβδὼμ υἱὸς ἐλλὴλ ὁ ἐφαραθωνίτης. καὶ ἐγένοντο
ei quadraginta filij τ triginta filij filioꝝ eius ascēdētes
αὐτῷ τεσσαράκοντα υἱοὶ καὶ τριάκοντα υἱοὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἐπιβαίνοντες

B

C

D

sup septuaginta pullos. τ iudicauit israel octo annis. τ mortuus est abdon filius hellel pharathonites: τ sepult⁹ ē in pharathon in terra ephraim in mōte lanac.
ἐπὶ ἑβδομήκοντα πώλους. καὶ ἔκρινεν τὸν ἰσραὴλ ὀκτὼ ἔτη. καὶ ἀπέθανεν ἀβδὼν υἱὸς ἐλλὴλ ὁ φαραθωνίτης, καὶ ἐτάφη ἐν φαραθὼν ἐν γῇ ἐφραὶμ ἐν ὄρει λανάκ.

Ca. 13.

A Et addiderūt filij israel facere malū in cōspectu dn̄i: τ tradidit eos dn̄s in manū allophyloꝝ quadraginta ānis. τ fuit vir
Καὶ προσέθετο οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ποιῆσαι τὸ πονηρὸν ἔναντι κυρίου, καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς κύριος ἐν χειρὶ ἀλλοφύλων τεσσαράκοντα ἔτη. καὶ ἐγένετο ἀνὴρ
vnus de saraa de tribu dan: τ nomē ei manoe: τ vxor eius sterilis: τ nō pariebat. τ apparuit angelus dn̄i ad vxorē: τ dixit ad eam: ecce iam tu sterilis τ nō peperisti: τ in vtero
εἷς ἐξ ἀραὰ ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ δάν, καὶ ὄνομα αὐτῷ μανώε, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ στεῖρα, καὶ οὐκ ἔτικτεν. καὶ ὤφθη ἄγγελος κυρίου πρὸς τὴν γυναῖκα, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτήν, ἰδοὺ δὴ σὺ στεῖρα καὶ οὐ τέτοκας, καὶ ἐν γαστρὶ
habebis τ paries filiū: τ nunc caue τ ne bibas vinū τ siccrā: τ ne comedas oē immūdū: q̄ɀ ecce tu in vtero habebis τ paries filiū. τ ferrū nō ascēdet sup caput eius: q̄m nazareus dei erit puer ab vtero: τ ipse incipiet liberare israel de manu philistinoꝝ. τ venit vxor
ἕξεις καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ νῦν φύλαξαι καὶ μὴ πίῃς οἶνον καὶ σίκερα, καὶ μὴ φάγῃς πᾶν ἀκάθαρτον, ὅτι ἰδοὺ σὺ ἐν γαστρὶ ἕξεις καὶ τέξῃ υἱόν. καὶ σίδηρος οὐκ ἀναβήσεται ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, ὅτι ναζηραῖον τῷ θεῷ ἔσται τὸ παιδάριον ἐκ τῆς γαστρός, καὶ αὐτὸς ἄρξεται σώζειν τὸν ἰσραὴλ ἐκ χειρὸς ἀλλοφύλων. καὶ ἦλθεν ἡ γυνὴ
τ locuta est viro suo dicēs: q̄ hō dei venit ad me: τ vultus eius vt vultus angeli dei splēdēs valde: τ interrogabā eū vnde esset: τ nomē eius nō renūciauit mihi.
καὶ εἶπεν τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς λέγουσα, ὅτι ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ ἦλθεν πρός με, καὶ ἡ ὅρασις αὐτοῦ ὡς ὅρασις ἀγγέλου τοῦ θεοῦ ἐπιφανὴς σφόδρα, καὶ ἠρώτων αὐτὸν πόθεν ἐστίν, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ οὐκ ἀπήγγειλέν μοι.
τ dixit ad me: ecce tu in vtero habebis τ paries filiū. τ nunc ne bibas vinū τ siccrā: τ ne comedas oēm immūditiā: q̄m nazareus dei erit puer ab vtero vsq̄ʒ ad diē mortis sue.
καὶ εἶπεν πρός με, ἰδοὺ σὺ ἐν γαστρὶ ἕξεις καὶ τέξῃ υἱόν. καὶ νῦν μὴ πίῃς οἶνον καὶ σίκερα, καὶ μὴ φάγῃς πᾶσαν ἀκαθαρσίαν, ὅτι ναζηραῖον θεοῦ ἔσται τὸ παιδάριον ἀπὸ τῆς γαστρὸς ἕως ἡμέρας θανάτου αὐτοῦ.
τ orauit manoe dn̄z. τ ait in me dn̄e: homo dei quē misisti ad nos veniat iā iterū ad nos: τ illuminet nos quid faciamus puero q̄ natus fuerit. τ
καὶ ἐδεήθη μανωὲ τοῦ κυρίου. καὶ εἶπεν ἐν ἐμοὶ κύριε, ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ ὃν ἀπέστειλας πρὸς ἡμᾶς ἐλθέτω δὴ ἔτι πρὸς ἡμᾶς, καὶ φωτισάτω ἡμᾶς τί ποιήσωμεν τῷ παιδαρίῳ τῷ τικτομένῳ. καὶ
exaudiuit deus vocē manoe: τ venit angelus dei iterū ad vxorē eius sedentē in agro: τ manoe maritus eius nō erat cū ea. τ festinauit mulier τ cucurrit
ἐπήκουσεν ὁ θεὸς τῆς φωνῆς μανωέ, καὶ παρεγένετο ὁ ἄγγελος τοῦ θεοῦ ἔτι πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καθημένην ἐν τῷ ἀγρῷ, καὶ μανωὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς οὐκ ἦν μετ' αὐτῆς. καὶ ἐτάχυνεν ἡ γυνὴ καὶ ἐξέδραμεν

B ӡ.10.b

C 1.Re.1 b. Infra co. B

D

sup septuagita pullos asinarū: & iudicauit israel octo ānis: mortuusq̄ʒ est ac sepultus in pharaton terre effraim in monte amalech.

13.

Vrsumq̄ʒ filii israel fecerūt malū in cōspectu dn̄i: qui tradidit eos in manus philistinorum quadraginta annis. Erat autem quidam vir de saraa & de stirpe dā nomine manue habens vxorē sterilem: cui apparuit angelus domini: & dixit ad eā. Sterilis es & absq̄ʒ liberis: sed cōcipies & paries filium. Caue ergo ne bibas vinum ac siceram: nec immūdū quicquam comedas quia concipies & paries filium: cuius non tanget caput nouacula. Erit enim nazareus dei ab īfantia sua & ex matris vtero: & ipse incipiet liberare israel de manu philistinorū. Que cū venisset ad maritū suū dixit ei. Vir dei venit ad me hn̄s vultū angelicum terribilis nimis. Quē cū interrogassem quis esset & vnde venisset & quo noīe vocaretur noluit mihi dicere: sed hoc rn̄dit. Ecce cōcipies & pies filiū. Caue ne vinū bibas nec siccrā: ne aliquo vescaris immundo. Erit enim puer nazareus dei ab īfātia sua & ex vtero matris sue vsq̄ʒ ad diē mortis sue. Orauit itaq̄ʒ manue dn̄m: & ait. Obsecro domine vt vir dei quē misisti veniat iterū & doceat nos q̄d debeamus facere d̄ puero qui nasciturus ē. Exaudiuitq̄ʒ deus dep̄cātē manue & apparuit rursum angelus dei vxori eius sedenti in agro. Manue autem maritus eius nō erat cū ea. Que cū vidisset angelū

על שבעים עירים וישפט את ישראל שמנה שנים: וימת עבדון בן הלל הפרעתוני ויקבר בפרעתון בארץ אפרים בהר העמלקי:

Cap. xiii.

ויספו בני ישראל לעשות הרע בעיני יהוה ויתנם יהוה ביד פלשתים ארבעים שנה: ויהי איש אחד מצרעה ממשפחת הדני ושמו מנוח ואשתו עקרה ולא ילדה: וירא מלאך יהוה אל האשה ויאמר אליה הנה נא את עקרה ולא ילדת והרית וילדת בן: ועתה השמרי נא ואל תשתי יין ושכר ואל תאכלי כל טמא: כי הנך הרה וילדת בן ומורה לא יעלה על ראשו כי נזיר אלהים יהיה הנער מן הבטן והוא יחל להושיע את ישראל מיד פלשתים: ותבא האשה ותאמר לאישה לאמר איש האלהים בא אלי ומראהו כמראה מלאך האלהים נורא מאד ולא שאלתיהו אי מזה הוא ואת שמו לא הגיד לי: ויאמר לי הנך הרה וילדת בן ועתה אל תשתי יין ושכר ואל תאכלי כל טמאה כי נזיר אלהים יהיה הנער מן הבטן עד יום מותו: ויעתר מנוח אל יהוה ויאמר בי אדוני איש האלהים אשר שלחת יבוא נא עוד אלינו ויורנו מה נעשה לנער היולד: וישמע האלהים בקול מנוח ויבא מלאך האלהים עוד אל האשה והיא יושבת בשדה ומנוח אישה אין עמה: ותמהר

ותמהר האשה ותרץ ותגד לאישה ותאמר אליו הנה נראה אלי האיש אשר בא ביום אלי: ויקם וילך מנוח אחרי אשתו ויבא אל האיש ויאמר לו האתה האיש אשר דברת אל האשה ויאמר אני: ויאמר מנוח עתה יבא דבריך מה יהיה משפט הנער ומעשהו: ויאמר מלאך יהוה אל מנוח מכל אשר אמרתי אל האשה תשמר: מכל אשר יצא מגפן היין לא תאכל ויין ושכר אל תשת וכל טמאה אל תאכל כל אשר צויתיה תשמר: ויאמר מנוח אל מלאך יהוה נעצרה נא אותך ונעשה לפניך גדי עזים: ויאמר מלאך יהוה אל מנוח אם תעצרני לא אכל בלחמך ואם תעשה עלה ליהוה תעלנה כי לא ידע מנוח כי מלאך יהוה הוא: ויאמר מנוח אל מלאך יהוה מי שמך כי יבא דבריך וכבדנוך: ויאמר לו מלאך יהוה למה זה תשאל לשמי והוא פלאי: ויקח מנוח את גדי העזים ואת המנחה ויעל על הצור ליהוה ומפלא לעשות ומנוח ואשתו ראים: ויהי בעלות הלהב מעל המזבח השמימה ויעל מלאך יהוה בלהב המזבח ומנוח ואשתו ראים ויפלו על פניהם ארצה: ולא יסף עוד מלאך יהוה להראה אל מנוח ואל אשתו אז ידע מנוח כי מלאך יהוה הוא: ויאמר מנוח אל אשתו מות נמות כי אלהים ראינו: ותאמר לו אשתו

Festinauit & cucurrit ad virū suum: nunciauitq; ei dicens. Ecce apparuit mihi vir quem ante viderā. Qui surrexit & secutus ē vxorē suā: veniensq; ad virum dixit ei. Tu es qui locutus es mulieri? Et ille respondit. Ego sum. Cui manue: Qñ inqt sermo tu9 fuerit expletus: quid vis vt faciat puer: aut a quo se obseruare debebit. Dixitq; angelus dñi ad manue. Ab oībus q̄ locutus sum vxori tue abstineat se: & quicquid ex vinea nascitur non comedat: vinū & siceram nō bibat: nullo vescatur immundo: & quod ei precepi ipleat atq; custodiat. Dixit itaq; manue ad āgelū domini. Obsecro te vt acqescas precibus meis: & faciamus tibi hedum de capris. Cui rn̄dit angel9. Si me cogis nō comedam panes tuos: si autē vis holocaustum facere offer illud dño. Et nesciebat manue q angelus domini esset. Dixitq; ad eū. Qd est tibi nomē? vt si sermo tuus fuerit expletus honorem9 te. Cui ille rn̄dit. Cur queris nomē meum quod est mirabile? Tulit itaq; manue hedū de capris & libamēta: & posuit sup petrā offerēs dño q facit mirabilia. Ipe aūt & vxor eius intuebantur. Cumq; ascenderet flamma altaris in celū angelus dñi pariter in flāma ascendit. Qd cū vidissent manue & vxor eius proni ceciderūt in terram: & vltra eis non apparuit angelus dñi. Statimq; intellexit manue angelū dñi esse: & dixit ad vxorē suā. Morte moriemur quia vidimus deū. Cui rn̄dit mulier.

τ nunciauit viro suo τ dixit ad eū:
καὶ ἀπήγγειλεν τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς καὶ εἶπεν πρὸς αὐτόν,
ecce apparuit mihi vir qui venit die illa ad me.
ἰδοὺ ὦπται μοι ὁ ἀνὴρ ὁ ἐλθὼν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ πρός με.
τ surrexit τ abijt manoe post vxorē su
καὶ ἀνέστη καὶ ἐπορεύθη μανῶε ὀπίσω τῆς γυναικὸς αὐ
am τ venit ad virū: τ dixit ei: si tu es
τοῦ καὶ ἦλθεν πρὸς τὸν ἄνδρα, καὶ εἶπεν αὐτῷ, εἰ σὺ εἶ
vir qui locut9 es ad vxorē? τ dixit ange
ὁ ἀνὴρ ὁ λαλήσας πρὸς τὴν γυναῖκα; καὶ εἶπεν ὁ ἄγγε
lus ego. τ dixit manoe: nunc expleto ver
λος ἐγώ. καὶ εἶπεν μανῶε, νῦν διελθόντος τοῦ ῥήμα
bo tuo qd erit iudiciū pueri τ
τός σου τί ἔσται τὸ σύγκριμα τοῦ παιδαρίου καὶ τὰ
opa eius? τ dixit angelus dñi ad manoe:
ἔργα αὐτοῦ; καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος κυρίου πρὸς μανῶε,
ab oībus que dixi ad vxorē caueat:
ἀπὸ πάντων ὧν εἶπα πρὸς τὴν γυναῖκα φυλαξάσθω,
ab oībus que exeunt de vinea nō come
ἀπὸ πάντων ὅσα ἐκπορεύεται ἐξ ἀμπέλου οὐ φάγε
dat: τ vinū τ siceram nō bibat: τ oē im
ται, καὶ οἶνον καὶ σικέραν μὴ πιέτω, καὶ πᾶν ἀκά
mūdū nō comedat: oīa q̄cūq; precepi ei
θαρτον μὴ φαγέτω, πάντα ὅσα ἐνετειλάμην αὐτῇ
custodiat. τ dixit manoe ad angelū do
φυλαξάσθω. καὶ εἶπεν μανῶε πρὸς τὸν ἄγγελον κυ
mini: cogemus iā te τ faciemus coram te
ρίου, βιασόμεθα δή σε καὶ ποιήσομεν ἐνώπιόν σου
hedū caprāꝝ. τ dixit angelus dñi ad ma
ἔριφον αἰγῶν. καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος κυρίου πρὸς μα
noe: si cogeris me nō comedā panē tuū. τ
νῶε, ἐὰν βιάσῃ με οὐ φάγομαι τὸν ἄρτον σου. καὶ
si feceris holocausta dño offeres ea:
ἐὰν ποιήσῃς ὁλοκαυτώματα τῷ κυρίῳ ἀνοίσεις αὐ
qm̄ nō cognouit manoe q angelus dñi est. τ di
τά, ὅτι οὐκ ἔγνω μανῶε ὅτι ἄγγελος κυρίου ἐστί. καὶ εἶ
xit manoe ad angelū dñi: qd nomē tibi?
πεν μανῶε πρὸς τὸν ἄγγελον κυρίου, τί ὄνομά σοι;
vt cū venerit verbū tuū glorificemus te. τ di
ἵνα ὅταν ἔλθῃ τὸ ῥῆμά σου δοξάσωμέν σε. καὶ εἶ
xit ei angelus dñi: cur hoc interrogas
πεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος κυρίου, ἱνατί τοῦτο ἐρωτᾷς τὸ
nomē meū? τ id est mirabile. τ accepit ma
ὄνομά μου; καὶ αὐτό ἐστι θαυμαστόν. καὶ ἔλαβε μα
noe hedū caprāꝝ τ libamētū: τ obtu
νῶε τὸν ἔριφον τῶν αἰγῶν καὶ τὴν θυσίαν, καὶ ἀνήνεγ
lit super petrā dño q mirabilia fa
κεν ἐπὶ τὴν πέτραν τῷ κυρίῳ τῷ θαυμαστὰ ποιοῦν
cit: τ manoe τ vxor eius intuebātur. τ factū ē
τι, καὶ μανῶε καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐθεώρουν. καὶ ἐγένετο
cum ascēderet flāma super alta
ἐν τῷ ἀναβῆναι τὴν φλόγα ἐπάνωθεν τοῦ θυσιαστηρί
re in celū: τ ascēdit angelus dñi in
ου εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἀνέβη ὁ ἄγγελος κυρίου ἐν τῇ
flāma altaris. τ manoe τ vxor eius
φλογὶ τοῦ θυσιαστηρίου. καὶ μανῶε καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ
aspiciebāt: τ ceciderūt in faciē sup terrā. τ
ἐθεώρουν, καὶ ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ
nō addidit vltra angelus dñi apparere ad ma
οὐ προσέθηκεν ἔτι ὁ ἄγγελος κυρίου ὀφθῆναι πρὸς μα
noe τ ad vxorē eius. tunc cognouit manoe q
νῶε καὶ πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. τότε ἔγνω μανῶε ὅτι
angelus dñi est. τ dixit manoe ad vxorē
ἄγγελος κυρίου ἐστί. καὶ εἶπεν μανῶε πρὸς τὴν γυναῖκα
suam: morte moriemur quia deū vidimus. τ
αὐτοῦ, θανάτῳ ἀποθανούμεθα ὅτι θεὸν ἑωράκαμεν. καὶ
dixit: ei vxor eius: si voluisset dñs
εἶπεν αὐτῷ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, εἰ ἐβούλετο κύριος

Geñ. 32. b.

occidere nos: nō suscepisset de manu nr̄a holo
θανατῶσαι ἡμᾶς, οὐκ ἂν ἐδέξατο ἐκ τῆς χειρὸς ἡμῶν ὁλο
caustū τ libamēta: τ nō reuelasset nobis om
καύτωμα καὶ θυσίαν, καὶ οὐκ ἂν ἐφώτισεν ἡμᾶς πάν
nia hec: τ sicut tps τ nō audibilia fecisset
τα ταῦτα, καὶ καθὼς ὁ καιρὸς καὶ οὐκ ἂν ἀκουστὰ ἐποίησεν
nobis hec. τ peperit vxor filiū: τ vocauit no
ἡμῖν ταῦτα. καὶ ἔτεκεν ἡ γυνὴ υἱόν, καὶ ἐκάλεσεν τὸ ὄνο
mē illius samson. τ creuit puer τ bene
μα αὐτοῦ σαμψών, καὶ ηὐξήνθη τὸ παιδάριον καὶ εὐλόγη
dixit ei dñs. τ cepit spūs dñi simul
σεν αὐτὸν κύριος. καὶ ἤρξατο πνεῦμα κυρίου συμπορεύε
ire cū eo in castris dan inter saraa τ in
σθαι αὐτῷ ἐν παρεμβολῇ δὰν ἀναμέσον σαραὰ καὶ ἀνα
ter esthaol.
μέσον ἐσθαόλ.

Ca. 14.

Et descēdit samson in thamnatha: τ vidit mu
Καὶ κατέβη σαμψὼν εἰς θαμναθά, καὶ εἶδεν γυ
lierē in thamnatha de filiabus philistinoꝝ.
ναῖκα ἐν θαμναθὰ ἐκ τῶν θυγατέρων τῶν ἀλλοφύλων.
τ ascendit τ nunciauit pr̄i suo τ ma
καὶ ἀνέβη καὶ ἀπήγγειλεν τῷ πατρὶ αὐτοῦ καὶ τῇ μη
tri sue τ dixit: mulierē vidi in thamnatha de
τρὶ αὐτοῦ καὶ εἶπεν, γυναῖκα ἑώρακα ἐν θαμναθὰ ἀπὸ
filiabus philistinoꝝ: τ nūc accipite eā mihi
τῶν θυγατέρων τῶν ἀλλοφύλων, καὶ νῦν λάβετε αὐτήν μοι
vxorē. τ dixerūt ei pater suus τ mr̄ sua:
γυναῖκα. καὶ εἶπαν αὐτῷ ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ ἡ μήτηρ αὐ
nūquid nō est de filiabus fratrū tuoꝝ:
τοῦ, μὴ οὐκ ἔστιν ἀπὸ τῶν θυγατέρων τῶν ἀδελφῶν σου,
τ in oīni ppl'o meo mulier: qr tu ibis ad acci
καὶ ἐν παντὶ τῷ λαῷ μου γυνή, ὅτι σὺ πορεύσῃ λα
piēdū vxorē de philistijm incircūcisis? τ
βεῖν γυναῖκα ἐκ τῶν ἀλλοφύλων τῶν ἀπεριτμήτων; καὶ
dixit samson ad pr̄em suum: hanc accipe
εἶπεν σαμψὼν πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ, ταύτην λάβε
mihi: qm̄ hec placuit in oculis meis. τ pr̄
μοι, ὅτι αὐτὴ ἤρεσεν ἐν ὀφθαλμοῖς μου. καὶ ὁ πατὴρ
eius τ mr̄ eius nō sciebāt q a domi
αὐτοῦ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ οὐκ ἔγνωσαν ὅτι παρὰ κυρί
no est: qm̄ retributionē ipse exq̄rit de phi
ου ἐστίν, ὅτι ἀνταπόδομα αὐτὸς ἐκζητεῖ ἐκ τῶν ἀλλο
listijm. τ in tpe illo philistijm dn̄abātur
φύλων. καὶ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἀλλόφυλοι ἐκυρίευον τῶν
filioꝝ israel. τ descēdit samson τ pater eius τ
υἱῶν ἰσραήλ. καὶ κατέβη σαμψὼν καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ ἡ
mater eius in thamnatha: τ declinauit in vineas
μήτηρ αὐτοῦ εἰς θαμναθά, καὶ ἐξέκλινεν εἰς ἀμπελῶνας
thamnatha: τ ecce catulus leonis rugiens in occur
θαμναθά, καὶ ἰδοὺ σκύμνος λέοντος ὠρυόμενος εἰς ἀπάν
sum eius: τ irruit sup eū spūs dñi
τησιν αὐτοῦ, καὶ κατηύθυνεν ἐπ' αὐτὸν πνεῦμα κυρίου
τ dilacerauit illū q̄si hedū caprāꝝ: τ nihil fuit in ma
καὶ διέσπασεν αὐτὸν ὡσεὶ ἔριφον αἰγῶν, καὶ οὐδὲν ἦν ἐν τῇ χει
nu eius. τ nō indicauit pr̄i suo τ ma
ρὶ αὐτοῦ. καὶ οὐκ ἀπήγγειλεν τῷ πατρὶ αὐτοῦ καὶ τῇ μη
tri sue que fecerat. τ descenderūt τ locuti sunt
τρὶ αὐτοῦ ἃ ἐποίησεν. καὶ κατέβησαν καὶ ἐλάλησαν τῇ
mulieri: τ placuit coram samson. τ rediit post
γυναικί, καὶ ἤρεσεν ἐνώπιον σαμψών. καὶ ἐπέστρεψεν μεθ' ἡ
dies vt acciperet eam: τ declinauit vt videret cadauer leo
μέρας λαβεῖν αὐτήν, καὶ ἐξέκλινεν ἰδεῖν τὸ πτῶμα τοῦ λέ
nis: τ ecce examē apum in ore leonis
οντος, καὶ ἰδοὺ συστροφὴ μελισσῶν ἐν τῷ στόματι τοῦ λέοντος
τ mel. τ sumpsit illud in os suū: τ ābulabat
καὶ μέλι. καὶ ἐξεῖλεν αὐτὸ εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ, καὶ ἐπορεύθη
ambulans τ comedēs: τ abijt ad patrem su
πορευόμενος καὶ ἔσθων, καὶ ἐπορεύθη πρὸς τὸν πατέρα αὐ
um. τ matrē suam: τ dedit eis τ comederūt:
τοῦ καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς καὶ ἔφαγον,
τ nō indicauit eis: q de corpore leonis
καὶ οὐκ ἀπήγγειλεν αὐτοῖς, ὅτι ἐκ τῆς ἕξεως τοῦ λέοντος

Si dñs nos vellet occidere: de manibus nr̄is holocaustū & libamenta non suscepisset: nec ostēdisset nobis hec oīa neq; ea q̄ sūt vētura dixisset. Peperit itaq; filium: & vocauit nomē eius samsō. Creuitq; puer: & bn̄dixit ei dñs: cepitq; spiritus domini esse cū eo in castris dan inter saraa & estaol.

14.

Descendit ergo samson ī thānatha: vidensq; ibi mulierem de filiabus philistiim: ascēdit & nūciauit patri suo & mr̄i sue dicēs. Vidi mulierem ī thānatha de filiabus philistinorum: quā queso vt mihi accipiatis vxorē. Cui dixerunt pr̄ & mater sua. Nūquid nō est mulier in filiabus frm̄ tuorum & ī omi ppl'o tuo: quia vis accipe vxorem de philistiim qui incircumcisi sūt? Dixitq; samson ad prēm suū. Hanc mihi accipe quia placuit oculis meis. Parentes autē eius nesciebāt q res a domino fieret: & quereret occasiones cōtra philistiim. Eo ei tempore philistiim dominabantur israeli. Descendit itaq; samsō cū pr̄e suo & mr̄e ī thānatha. Cūq; venissēt ad vineas oppidi apparuit catulus leonis seuus & rugiens & occurrit ei. Irruit autem spūs dñi in sāson & dilacerauit leonē q̄si hedū ī frusta decerperet nihil oīno hn̄s ī manu: & hoc pr̄i & matri noluit indicare. Descēditq; & locut9 ē mulieri que placuerat oculis eius. Et post aliquot dies reuertens vt acciperet eā: declinauit vt videret cadauer leonis. Et ecce examē apum in ore leōis erat: ac fauus mellis. Quem cum sumpsisset in manibus comedebat ī via. veniensq; ad patrem suum & mr̄em dedit eis ptē: qui & ipi comederūt: nec tn̄ eis voluit indicare q mel de corpe leōis

לו חפץ יהוה להמיתנו לא לקח מידנו עלה ומנחה ולא הראנו את כל אלה וכעת לא השמיענו כזאת: ותלד האשה בן ותקרא את שמו שמשון ויגדל הנער ויברכהו יהוה: ותחל רוח יהוה לפעמו במחנה דן בין צרעה ובין אשתאל:

Cap. xiiij.

וירד שמשון תמנתה וירא אשה בתמנתה מבנות פלשתים: ויעל ויגד לאביו ולאמו ויאמר אשה ראיתי בתמנתה מבנות פלשתים ועתה קחו אותה לי לאשה: ויאמר לו אביו ואמו האין בבנות אחיך ובכל עמי אשה כי אתה הולך לקחת אשה מפלשתים הערלים ויאמר שמשון אל אביו אותה קח לי כי היא ישרה בעיני: ואביו ואמו לא ידעו כי מיהוה היא כי תאנה הוא מבקש מפלשתים ובעת ההיא פלשתים משלים בישראל: וירד שמשון ואביו ואמו תמנתה ויבאו עד כרמי תמנתה והנה כפיר אריות שאג לקראתו: ותצלח עליו רוח יהוה וישסעהו כשסע הגדי ומאומה אין בידו ולא הגיד לאביו ולאמו את אשר עשה: וירד וידבר לאשה ותישר בעיני שמשון: וישב מימים לקחתה ויסר לראות את מפלת האריה והנה עדת דבורים בגוית האריה ודבש: וירדהו אל כפיו וילך הלוך ואכל וילך אל אביו ואל אמו ויתן להם ויאכלו ולא הגיד להם כי מגוית האריה

רדה הדבש : וירד אביהו אל
האשה ויעש שם שמשון משתה
כי כן יעשו הבחורים: ויהי
כראותם אתו ויקחו שלשים
מרעים ויהיו אתו: ויאמר להם
שמשון אחודה נא לכם חידה
אם הגד תגידו אתה לי שבעת
ימי המשתה ומצאתם ונתתי
לכם שלשים סדינים ושלשים
חליפת בגדים: ואם לא תוכלו
להגיד לי ונתתם אתם לי
שלשים סדינים ושלשים
חליפת בגדים ויאמרו לו חודה
חידתך ונשמענה: ויאמר להם
מהאכל יצא מאכל ומעז יצא
מתוק ולא יכלו להגיד החידה
שלשת ימים: ויהי ביום השביעי
ויאמרו לאשת שמשון פתי את
אישך ויגד לנו את החידה פן
נשרף אותך ואת בית אביך
באש הלירשנו קראתם לנו
הלא: ותבך אשת שמשון עליו
ותאמר רק שנאתני ולא
אהבתני החידה חדת לבני עמי
ולי לא הגדתה ויאמר לה הנה
לאבי ולאמי לא הגדתי ולך
אגיד: ותבך עליו שבעת הימים
אשר היה להם המשתה ויהי
ביום השביעי ויגד לה כי
הציקתהו ותגד החידה לבני
עמה: ויאמרו לו אנשי העיר
ביום השביעי בטרם יבא
החרסה מה מתוק מדבש ומה
עז מארי ויאמר להם לולא
חרשתם בעגלתי לא מצאתם
חידתי: ותצלח עליו רוח יהוה

assumpserat. Descendit itaque pater eius ad mulierem: & fecit filio suo samson conuiuium. Sic enim iuuenes facere consueuerant. Cum ergo ciues loci illius vidissent eum: dederunt ei sodales triginta qui essent cum eo. Quibus locutus est samson. Proponam vobis problema: quod si solueritis mihi intra septem dies conuiuii: dabo vobis triginta syndones & totidem tunicas. Sin autem non potueritis soluere: vos dabitis mihi triginta syndones & eiusdem numeri tunicas. Qui responderunt ei. Propone problema vt audiamus. Dixitque eis. De comedente exiuit cibus: & de forti egressa est dulcedo. Nec potuerunt per tres dies propositionem soluere. Cumque adesset dies septimus: dixerunt ad vxorem samson. Blandire viro tuo: & suade ei vt indicet tibi quid significet problema. Quod si facere nolueris: incendemus te & domum patris tui. An idcirco vocastis nos ad nuptias vt spoliaretis? Quae fundebat apud samson lachrymas & querebatur dicens. Odisti me & non diligis: idcirco problema quod proposuisti filiis populi mei non vis mihi exponere. At ille respondit. Patri meo & matri nolui dicere: & tibi indicare potero? Septem igitur diebus conuiuii flebat ante eum. tandemque die septimo cum ei esset molesta exposuit. Quae statim indicauit ciuibus suis. Et illi dixerunt ei die septimo ante solis occubitum: quid dulcius melle: & quid fortius leone? Qui ait ad eos. Si non arassetis in vitula mea: non inuenissetis propositionem meam. Irruit itaque in eum spiritus domini:

assumpserat mel. et descēdit pater eius ad mu
ἐξεῖλεν τὸ μέλι. καὶ κατέβη ὁ πατὴρ αὐτοῦ πρὸς τὴν γυ
lierē: et fecit illic samson cōuiuiū septē dies:
ναῖκα, καὶ ἐποίησεν ἐκεῖ σαμψὼν πότον ἑπτὰ ἡμέρας,
quia sic faciebāt iuuenes. et factū est cū ti
ὅτι οὕτως ἐποίουν οἱ νεανίσκοι. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ φο
merent illi eum. et addiderūt ei tri
βεῖσθαι αὐτοὺς αὐτόν. καὶ προσκατέστησαν αὐτῷ τριά
ginta socios: et erant cum illo. et dixit illis
κοντα ἑταίρους, καὶ ἦσαν μετ' αὐτοῦ. καὶ εἶπεν αὐτοῖς
samson: proponā iā vobis problema: et si sol
σαμψών, προβαλῶ δὴ ὑμῖν πρόβλημα, καὶ ἐὰν ἀπαγ
uentes solueritis mihi problema in septē
γέλλοντες ἀπαγγείλητέ μοι τὸ πρόβλημα ἐν ταῖς ἑπτὰ
diebus cōuiuij: et inueneritis: dabo vobis triginta
ἡμέραις τοῦ πότου καὶ εὕρητε, δώσω ὑμῖν τριάκον
ta sindones et triginta tunicas vestiū. et si
τα σινδόνας καὶ τριάκοντα στολὰς ἱματίων. καὶ ἐὰν
nō potueritis soluere mihi: et dabitis vos mihi
μὴ δύνησθε ἀπαγγεῖλαί μοι, καὶ δώσετε ὑμεῖς ἐμοὶ
triginta sindones et triginta tunicas vestiū.
τριάκοντα σινδόνας καὶ τριάκοντα στολὰς ἱματίων.
et dixerūt ei propone problema tuū: et audie
καὶ εἶπον αὐτῷ προβαλοῦ τὸ πρόβλημά σου, καὶ ἀκου
mus illud. et dixit illis: de comedēte exi
σόμεθα αὐτοῦ. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἐκ τοῦ ἔσθοντος ἐξ
uit cibus et de forti egressum ē dulce. et nō po
ῆλθε βρῶσις καὶ ἐξ ἰσχυροῦ ἐξῆλθε γλυκύ. καὶ οὐκ ἠδύ
tuerūt soluere problema per tres dies.
ναντο ἀπαγγεῖλαι τὸ πρόβλημα ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας.
et factū est in die septimo: et dixerūt vxo
καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ, καὶ εἶπον τῇ γυναι
ri samson: decipe iā virū tuū: et decla
κὶ σαμψών, ἀπάτησον δὴ τὸν ἄνδρα σου, καὶ ἀπαγ
ret tibi problema: ne forte incendamus te
γειλάτω σοι τὸ πρόβλημα, μήποτε ἐμπυρίσωμέν σε
et domū patris tui in igne: an vt pauperes faciatis
καὶ τὸν οἶκον τοῦ πατρός σου ἐν πυρί. ἢ πτωχεῦσαι
vocastis nos? et plorauit vxor samson apud
ἐκαλέσατε ἡμᾶς; καὶ ἔκλαυσεν ἡ γυνὴ σαμψὼν πρὸς
eum: et dixit ei: odisti me et nō
αὐτόν, καὶ εἶπεν αὐτῷ, μεμίσηκάς με καὶ οὐκ
dilexisti me: quia problema quod proposuisti filiis
ἠγάπησάς με, ὅτι τὸ πρόβλημα ὃ προεβάλου τοῖς υἱοῖς
populi mei et mihi nō declarasti illud. et di
τοῦ λαοῦ μου καὶ ἐμοὶ οὐκ ἀπήγγειλας αὐτό. καὶ εἶ
xit ei samson: ecce patri meo et matri
πεν αὐτῇ σαμψών, ἰδοὺ τῷ πατρί μου καὶ τῇ μητρί
mee nō declaraui illud et tibi indicabo? et plora
μου οὐκ ἀπήγγειλα αὐτό, καὶ σοὶ ἀπαγγελῶ; καὶ ἔκλαυ
uit ante eum per septē dies in quibus erat in ipsis
σεν ἐπ' αὐτὸν ἑπτὰ ἡμέρας ἐν αἷς ἦν ἐν αὐταῖς
cōuiuiū. et factū est in die septimo expo
ὁ πότος. καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἀπήγγει
suit ei quia molesta erat illi. et ipsa indica
λεν αὐτῇ ὅτι παρηνώχλησεν αὐτόν. καὶ αὐτὴ ἀπήγγει
uit filiis populi sui. et dixerūt ei vi
λε τοῖς υἱοῖς τοῦ λαοῦ αὐτῆς. καὶ εἶπον αὐτῷ οἱ ἄν
ri vrbis in die septimo antequā occideret
δρες τῆς πόλεως ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ πρὶν δῦναι
sol: quid dulcius melle et quid for
τὸν ἥλιον, τί γλυκύτερον μέλιτος καὶ τί ἰσχυρότε
tius leone. et dixit illis samson: si nō domuis
ρον λέοντος. καὶ εἶπεν αὐτοῖς σαμψών, εἰ μὴ κατεδα
setis vitulam meā nō inuenissetis proble
μάσατε τὴν δάμαλίν μου οὐκ ἂν εὕρετε τὸ πρόβλη
ma meū. et irruit in eum spūs dñi:
μά μου, καὶ κατηύθυνεν ἐπ' αὐτὸν πνεῦμα κυρίου,

et descendit in ascalone: et percussit ibi trigin
καὶ κατέβη εἰς ἀσκάλωνα, καὶ ἐπάταξεν ἐκεῖθεν τριάκον
ta viros: et cepit tunicas eorū: et dedit
τα ἄνδρας, καὶ ἔλαβε τὰς στολὰς αὐτῶν, καὶ ἔδωκε τοῖς
qui soluerūt problema. et iratus est ira samson:
ἀπαγγείλασι τὸ πρόβλημα. καὶ ἐθυμώθη ὀργῇ σαμψών,
et ascēdit in domū patris sui. et cohabi
καὶ ἀνέβη εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. καὶ συνῴκη
tauit vxor samson pronubo suo: qui fuit so
σεν ἡ γυνὴ σαμψὼν τῷ νυμφαγωγῷ αὐτοῦ, ὃς ἦν ἑταῖ
cius illius.
ρος αὐτοῦ.

Ca.15.

Et factū est post dies in diebus messis tritici:
Καὶ ἐγένετο μεθ' ἡμέρας ἐν ἡμέραις θερισμοῦ πυρῶν,
et visitauit samson vxorē suam ferens he
καὶ ἐπεσκέψατο σαμψὼν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ φέρων ἔρι
dum caprarū: et dixit intrabo ad vxorem meā
φον αἰγῶν, καὶ εἶπεν εἰσελεύσομαι πρὸς τὴν γυναῖκά μου
in cubiculū: et nō dimisit eum pater eius intra
εἰς τὸν κοιτῶνα, καὶ οὐκ ἀφῆκεν αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐτῆς εἰσελ
re. et dixit pater eius dicens dixi quod odiens
θεῖν. καὶ εἶπεν ὁ πατὴρ αὐτῆς λέγων εἶπα ὅτι μισῶν
odisti eam: et tradidi eam amico tuo.
ἐμίσησας αὐτήν, καὶ ἔδωκα αὐτὴν τῷ συνεταίρῳ σου.
nō ecce soror eius iunior melior ea est:
οὐκ ἰδοὺ ἡ ἀδελφὴ αὐτῆς ἡ νεωτέρα κρείσσων αὐτῆς ἐστιν,
sit tibi pro ea. et dixit ei samson innocēs sum
ἔστω σοι ἀντ' αὐτῆς. καὶ εἶπεν αὐτῷ σαμψὼν ἀθῷός εἰμι
semel a philisteis: quia facio ego vobiscū
τὸ ἅπαξ ἀπὸ τῶν ἀλλοφύλων, ὅτι ποιῶ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν
mala. et abijt samson et cepit trecentas
κακά. καὶ ἐπορεύθη σαμψὼν καὶ συνέλαβε τριακοσίους
vulpes: et accepit faces et ligauit cau
ἀλώπεκας, καὶ ἔλαβε λαμπάδας καὶ συνέδησεν κέρ
dam ad caudā et posuit facē vnā inter
κον πρὸς κέρκον καὶ ἔθηκεν λαμπάδα μίαν ἀναμέσον
duas caudas in medio. et accēdit ignē in
τῶν δύο κέρκων ἐν τῷ μέσῳ, καὶ ἐξῆψε πῦρ ἐν ταῖς
facibus et misit in manipulos phi
λαμπάσιν καὶ ἐξαπέστειλεν εἰς τὰ δράγματα τῶν ἀλ
listinorū et cōbussit spicas: et ante
λοφύλων καὶ ἐνεπύρισε τοὺς στάχυας, καὶ τὰ προτε
messa ab herba et vsque ad stans et vsque ad vi
θερισμένα ἀπὸ σωροῦ καὶ ἕως ἑστῶτος καὶ ἕως ἀμ
neta et oliueta. et dixerūt philistijm: quis fe
πελῶνος καὶ ἐλαίας. καὶ εἶπαν, οἱ ἀλλόφυλοι, τίς ἐ
cit hec? et dixerūt samson gener
ποίησε ταῦτα; καὶ εἶπαν, σαμψὼν ὁ γαμβρὸς τοῦ
thamnathei: quia tulit vxorem eius et tradi
θαμναθαίου, ὅτι ἔλαβε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ ἔδω
dit eam amico eius. et ascēderūt phi
κεν αὐτὴν τῷ συνεταίρῳ αὐτοῦ. καὶ ἀνέβησαν οἱ ἀλλό
listijm et cōbusserūt eam et domum pris
φυλοι καὶ ἐνεπύρισαν αὐτὴν καὶ τὴν οἰκίαν τοῦ πατρὸς
eius in igne. et dixit eis samson: si facietis
αὐτῆς ἐν πυρί. καὶ εἶπεν αὐτοῖς σαμψών, ἐὰν ποιήσητε
sic nō acquiescam: sed vltionem meā ab vno quo
οὕτως οὐκ εὐδοκήσω, ἀλλὰ τὴν ἐκδίκησίν μου ἐξ ἑνὸς ἑκά
que vīm faciam. et percussit eos in tibia circa femur
στου ὑμῶν ποιήσομαι. καὶ ἐπάταξεν αὐτοὺς κνήμην ἐπὶ μηρὸν
plagā magnā. et descēdit et sedit in spelūca
πληγὴν μεγάλην. καὶ κατέβη καὶ ἐκάθισεν ἐν τρυμαλιᾷ τῆς
petre etam. et ascēderūt philistijm et castrameta
πέτρας ἠτάμ. καὶ ἀνέβησαν οἱ ἀλλόφυλοι καὶ παρενέβα
ti sunt in iuda et dispersi sunt in lechi. et dixerūt
λον ἐπὶ τὸν ἰούδα καὶ ἐξερρίφησαν ἐν λεχί. καὶ εἶπον
eis ois vir iuda: cur ascēdistis aduersus nos? et di
αὐτοῖς πᾶς ἀνὴρ ἰούδα, ἵνα τί ἀνέβητε ἐφ' ἡμᾶς; καὶ εἶ
xerūt philistijm: vt ligemus samson ascēdimus: et facia
πον οἱ ἀλλόφυλοι, δῆσαι τὸν σαμψὼν ἀνέβημεν, καὶ ποιῆ
mus ei quemadmodū fecit nobis. et descēderūt
σαι αὐτῷ ὃν τρόπον ἐποίησεν ἡμῖν. καὶ κατέβησαν

Descenditque ascalonem: & percussit ibi triginta viros: quorum ablatas vestes dedit his qui problema soluerant. Iratusque nimis ascendit in domum patris sui. Uxor autem eius accepit maritum vnum de amicis eius & pronubis. 15.

Post aliquantulum temporis cum dies triticeae messis instarent: venit samson inuisere volens vxorem suam: & attulit ei hedum de capris. Cumque cubiculum eius solito vellet intrare: prohibuit illum pater illius dicens. Putaui quod odisses eam: & ideo tradidi illam amico tuo. Sed habet sororem quae iunior & pulchrior illa est. sit tibi pro ea vxor. Cui samson respondit. Ab hac die non erit culpa in me contra philisteos. Faciam enim vobis mala. Perrexitque & cepit trecentas vulpes: caudasque earum iunxit ad caudas: & faces ligauit in medio. quas igne succendens dimisit vt huc illucque discurrerent. Quae statim perrexerunt in segetes philistinorum. Quibus succensis & comportatae iam fruges & adhuc in stipula stantes concrematae sunt: in tantum vt vineas quoque & oliueta flamma consumeret. Dixeruntque philistiim. Quis fecit hanc rem? Quibus dictum est. Samson gener thamnathei: quia tulit vxorem eius & alteri tradidit: haec operatus est. Ascenderuntque philistiim & combusserunt tam mulierem quam patrem eius. Quibus ait samson. Licet haec feceritis: tamen adhuc ex vobis expetam vltionem: & tunc quiescam. Percussitque eos ingenti plaga: ita vt stupentes suram femori imponerent. Et descendens habitauit in spelunca petrae etham. Igitur ascendentes philistiim in terram iuda: castrametati sunt in loco qui postea vocatus est lechi, id est maxilla: vbi eorum fusus est exercitus. Dixeruntque ad eos de tribu iuda. Cur ascendistis aduersum nos? Qui responderunt. Ut ligemus samson venimus: & reddamus ei quae in nos operatus est. Descenderunt ergo

וירד אשקלון ויך מהם שלשים
איש ויקח את חליצותם ויתן
החליפות למגידי החידה ויחר
אפו ויעל בית אביהו: ותהי אשת
שמשון למרעהו אשר רעה לו:

Cap. xv.

ויהי מימים בימי קציר
חטים ויפקד שמשון את אשתו
בגדי עזים ויאמר אבאה אל
אשתי החדרה ולא נתנו אביה
לבוא: ויאמר אביה אמר אמרתי
כי שנא שנאתה ואתננה למרעך
הלא אחותה הקטנה טובה ממנה
תהי נא לך תחתיה: ויאמר להם
שמשון נקיתי הפעם מפלשתים
כי עשה אני עמם רעה: וילך
שמשון וילכד שלש מאות
שועלים ויקח לפדים ויפן זנב
אל זנב וישם לפיד אחד בין
שני הזנבות בתוך: ויבער אש
בלפידים וישלח בקמות
פלשתים ויבער מגדיש ועד קמה
ועד כרם זית: ויאמרו פלשתים
מי עשה זאת ויאמרו שמשון חתן
התמני כי לקח את אשתו ויתנה
למרעהו ויעלו פלשתים וישרפו
אותה ואת אביה באש:
ויאמר להם שמשון אם תעשון
כזאת כי אם נקמתי בכם
ואחר אחדל: ויך אתם שוק
על ירך מכה גדלה וילך
וישב בסעיף סלע עיטם:
ויעלו פלשתים ויחנו ביהודה
וינטשו בלחי: ויאמרו איש
יהודה למה עליתם עלינו ויאמרו
לאסר את שמשון עלינו לעשות
לו כאשר עשה לנו: וירדו

שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים אִישׁ מִיהוּדָה אֶל סְעִיף סֶלַע עֵיטָם וַיֹּאמְרוּ לְשִׁמְשׁוֹן הֲלֹא יָדַעְתָּ כִּי מֹשְׁלִים בָּנוּ פְּלִשְׁתִּים וּמַה זֹּאת עָשִׂיתָ לָּנוּ וַיֹּאמֶר לָהֶם כַּאֲשֶׁר עָשׂוּ לִי כֵּן עָשִׂיתִי לָהֶם׃ וַיֹּאמְרוּ לוֹ לֶאֱסָרְךָ יָרַדְנוּ לְתִתְּךָ בְּיַד פְּלִשְׁתִּים וַיֹּאמֶר לָהֶם שִׁמְשׁוֹן הִשָּׁבְעוּ לִי פֶּן תִּפְגְּעוּן בִּי אַתֶּם׃ וַיֹּאמְרוּ לוֹ לֵאמֹר לֹא כִּי אָסֹר נֶאֱסָרְךָ וּנְתַנּוּךָ בְיָדָם וְהָמֵת לֹא נְמִיתֶךָ וַיַּאַסְרֻהוּ בִּשְׁנַיִם עֲבֹתִים חֲדָשִׁים וַיַּעֲלוּהוּ מִן הַסָּלַע׃ הוּא בָא עַד לֶחִי וּפְלִשְׁתִּים הֵרִיעוּ לִקְרָאתוֹ וַתִּצְלַח עָלָיו רוּחַ יְהוָה וַתִּהְיֶינָה הָעֲבֹתִים אֲשֶׁר עַל זְרוֹעוֹתָיו כַּפִּשְׁתִּים אֲשֶׁר בָּעֲרוּ בָאֵשׁ וַיִּמַּסּוּ אֱסוּרָיו מֵעַל יָדָיו׃ וַיִּמְצָא לְחִי חֲמוֹר טְרִיָּה וַיִּשְׁלַח יָדוֹ וַיִּקָּחֶהָ וַיַּךְ בָּהּ אֶלֶף אִישׁ׃ וַיֹּאמֶר שִׁמְשׁוֹן בִּלְחִי הַחֲמוֹר חֲמוֹר חֲמֹרָתָיִם בִּלְחִי הַחֲמוֹר הִכֵּיתִי אֶלֶף אִישׁ׃ וַיְהִי כְּכַלֹּתוֹ לְדַבֵּר וַיַּשְׁלֵךְ הַלְּחִי מִיָּדוֹ וַיִּקְרָא לַמָּקוֹם הַהוּא רָמַת לֶחִי׃ וַיִּצְמָא מְאֹד וַיִּקְרָא אֶל יְהוָה וַיֹּאמַר אַתָּה נָתַתָּ בְיַד עַבְדְּךָ אֶת הַתְּשׁוּעָה הַגְּדֹלָה הַזֹּאת וְעַתָּה אָמוּת בַּצָּמָא וְנָפַלְתִּי בְּיַד הָעֲרֵלִים׃ וַיִּבְקַע אֱלֹהִים אֶת הַמַּכְתֵּשׁ אֲשֶׁר בַּלֶּחִי וַיֵּצְאוּ מִמֶּנּוּ מַיִם וַיֵּשְׁתְּ וַתָּשָׁב רוּחוֹ וַיֶּחִי עַל כֵּן קָרָא שְׁמָהּ עֵין הַקּוֹרֵא אֲשֶׁר בַּלֶּחִי עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ וַיִּשְׁפֹּט אֶת יִשְׂרָאֵל בִּימֵי פְלִשְׁתִּים עֶשְׂרִים שָׁנָה׃

cap.xvi.

וַיֵּלֶךְ שִׁמְשׁוֹן עַזָּתָה וַיַּרְא

נָתַן · שָׁבַע פָּגַע · אָסַר מוּת · שָׁנָה · עָלָה · בּוֹא רוּעַ · צָלַח · הָיָה · מָסַס · מָצָא טָרָה · שָׁלַח לָקַח · נָכָה · חָמַר · נָכָה הָיָה · כָּלָה שָׁלַךְ · קָרָא קוּם · צָמָא · נָתַן · יָשַׁע · מוּת · נָפַל · בָּקַע · כָּתַשׁ · שָׁתָה שׁוּב · חָיָה · קָרָא · שָׁפַט יוֹם · רָאָה

tria milia virorum de Juda ad specum silicis etham. Dixeruntque ad Samson. Nescis quod philistiim imperent nobis? Quare hoc facere voluisti? Quibus ille ait. Sicut fecerunt mihi: sic feci eis. Ligare inquiunt te venimus: et tradere in manus philistinorum. Quibus Samson. Jurate ait et spondete mihi quod non occidatis me. Dixerunt. Non te occidemus: sed vinctum trademus. Ligaueruntque eum duobus nouis funibus: et tulerunt eum de petra etham. Qui cum venisset ad locum maxille: et philistiim vociferantes occurrissent ei: irruit spiritus domini in eum: et sicut solent ad odorem ignis lina consumi: ita vincula quibus ligatus erat dissipata sunt et soluta. Inuentamque maxillam, id est mandibulam asini que iacebat arripiens: interfecit in ea mille viros: et ait. In maxilla asini in mandibula pulli asinarum deleui eos: et percussi mille viros. Cumque hec verba canens complesset: proiecit mandibulam de manu: et vocauit nomen loci illius ramathlechi quod interpretatur eleuatio maxille. Sitiensque valde clamauit ad dominum et ait. Tu dedisti in manu serui tui salutem hanc maximam atque victoriam: et en siti morior: incidamque in manus incircuncisorum. Aperuit itaque deus molarem dentem in maxilla asini: et egresse sunt ex eo aque. Quibus haustis: refocillauit spiritum et vires recepit. Idcirco appellatum est nomen loci illius: fons inuocantis de maxilla usque in presentem diem. Iudicauitque Israel in diebus philistiim viginti annis. 16.

Abiit quoque in gazam: et vidit

tria milia virorum de iuda ad specum silicis etham.

τρισχίλιοι ἄνδρες ἐκ Ἰούδα ἐπὶ τρυμαλιὰν πέτρας ἠτάμ. καὶ εἶπον πρὸς σαμψὼν οὐκ οἶδας ὅτι ἄρχουσιν ἡμῶν οἱ ἀλλόφυλοι, καὶ ἱνατί ταῦτα ἐποίησας ἡμῖν; καὶ εἶπεν αὐτοῖς σαμψών, καθὼς ἐποίησάν μοι, οὕτως ἐποίησα αὐτοῖς. καὶ εἶπον αὐτῷ τοῦ δῆσαί σε κατέβημεν καὶ παραδοῦναί σε εἰς χεῖρας ἀλλοφύλων. καὶ εἶπεν αὐτοῖς σαμψών ὀμόσατέ μοι μὴ ἀποκτεῖναί με ὑμεῖς, καὶ μήποτε συναντήσητέ μοι ὑμεῖς. καὶ ὤμοσαν αὐτῷ λέγοντες οὐχί, ἀλλὰ δεσμῷ δήσομέν σε καὶ παραδώσομέν σε ἐν χειρὶ αὐτῶν, θανάτῳ δὲ οὐ θανατώσομέν σε. καὶ ἔδησαν αὐτὸν δυσὶ καλωδίοις καινοῖς καὶ ἀνήγαγον αὐτὸν ἐκ τῆς πέτρας, καὶ αὐτὸς ἦλθεν ἕως σιαγόνος. καὶ οἱ ἀλλόφυλοι ἠλάλαξαν, καὶ ἔδραμον εἰς συνάντησιν αὐτοῦ. καὶ κατεύθυνεν ἐπ' αὐτὸν πνεῦμα κυρίου, καὶ ἐγένετο τὰ καλώδια τὰ ἐν τοῖς βραχίοσιν αὐτοῦ ὡσεὶ στιππύον, ἡνίκα ἂν ὀσφρανθῇ πυρός, καὶ διελύθησαν οἱ δεσμοὶ ἀπὸ τῶν βραχιόνων αὐτοῦ. καὶ εὗρε σιαγόνα ὄνου ἐρριμμένην, καὶ ἐξέτεινε τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ ἔλαβεν αὐτήν, καὶ ἐπάταξεν ἐν αὐτῇ χιλίους ἄνδρας. καὶ εἶπε σαμψὼν ἐν σιαγόνι ὄνου ἐξαλείφων ἐξήλειψα αὐτούς, ὅτι ἐν σιαγόνι ὄνου ἐπάταξα χιλίους ἄνδρας. καὶ ἐγένετο ἡνίκα συνετέλεσεν λαλῶν καὶ ἔρριψεν τὴν σιαγόνα ἐκ τῆς χειρὸς αὐτοῦ, καὶ ἐκάλεσεν τὸν τόπον ἐκεῖνον ἀναίρεσις σιαγόνος. καὶ ἐδίψησεν σφόδρα καὶ ἐβόησεν πρὸς κύριον καὶ εἶπεν, σὺ ἔδωκας ἐν χειρὶ τοῦ δούλου σου τὴν σωτηρίαν τὴν μεγάλην ταύτην, καὶ νῦν ἀποθανοῦμαι ἐν δίψει καὶ ἐμπεσοῦμαι ἐν χειρὶ τῶν ἀπεριτμήτων. καὶ ἤνοιξεν ὁ θεὸς τὸ τραῦμα τῆς σιαγόνος, καὶ ἐξῆλθεν ἐξ αὐτοῦ ὕδατα καὶ ἔπιεν, καὶ ἐπέστρεψεν τὸ πνεῦμα αὐτοῦ καὶ ἔζησεν. διὰ τοῦτο ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτῆς πηγὴ ἐπικαλουμένου ἡ ἐστὶν ἐν σιαγόνι ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ ἔκρινεν τὸν ἰσραὴλ ἐν ἡμέραις ἀλλοφύλων εἴκοσι ἔτη. Ca. 16.

Καὶ ἐπορεύθη σαμψὼν ἐκεῖθεν εἰς γάζαν, καὶ εἶδεν

et dixerunt ad samson non scis quod imperant nobis philistijm: et quare hec fecisti nobis? et ait eis samson: sicut fecerunt mihi: sic feci illis. et dixerunt ei ut ligaremus te descendimus et tradamus te in manus philistinorum. et dixit eis samson iurate mihi ut non occidatis me vos: et ne forte occurratis mihi vos. et iurauerunt ei dicentes non: sed vinculis ligabimus te et trademus te in manus eorum: morte autem non occidemus te. et ligauerunt eum duobus funibus nouis et tulerunt eum de petra: et ipse venit usque ad maxillam. et philistijm vociferati sunt: et cucurrerunt in occursum eius. et irruit super eum spiritus domini: et facti sunt funes qui erant in brachijs eius sicut stuppa: quando olfecerit ignem: et soluta sunt vincula a brachijs eius. et inuenit maxillam asini proiectam: et extendit manum suam et cepit eam: et percussit in ea mille viros. et ait samson in maxilla asini delens deleui eos: quia in maxilla asini percussi mille viros. et factum est cum perfecit loqui et proiecit maxillam de manu sua: et vocauit locum illum eleuatio maxille. et sitiuit valde et clamauit ad dominum et ait: tu dedisti in manu serui tui salutem magnam hanc: et nunc moriar in siti et incidam in manu incircuncisorum. et aperuit deus vulnus maxille: et egresse sunt ex eo aque: et bibit: et reuersus est spiritus eius et vixit. idcirco appellatum est nomen illius fons inuocantis que est in maxilla usque ad diem hanc. et iudicauit israel in diebus philistinorum viginti annis.

Et abijt samson illinc in gazam: et vidit

D

A

B

C

ἐκεῖ γυναῖκα πόρνην, καὶ εἰσῆλθεν πρὸς αὐτήν, καὶ ἀπηγγέλη τοῖς γαζαίοις λέγοντες, ἥκει σαμψὼν ἐνταῦθα. καὶ κατεκύκλωσαν καὶ ἐνήδρευσαν αὐτῷ ὅλην τὴν νύκτα ἐν τῇ πύλῃ τῆς πόλεως, καὶ ἐκώφευσαν ὅλην τὴν νύκτα λέγοντες, ἕως φωτὸς πρωῒ μείνωμεν καὶ ἀποκτείνωμεν αὐτόν. καὶ ἐκοιμήθη σαμψὼν ἕως τοῦ μεσονυκτίου, καὶ ἀνέστη περὶ τὸ μεσονύκτιον καὶ ἐπελάβετο τῶν θυρῶν τῆς πύλης τῆς πόλεως καὶ τῶν δύο σταθμῶν, καὶ ἀνεβάστασεν αὐτὰς σὺν τῷ μοχλῷ καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτοῦ καὶ ἀνήνεγκεν αὐτὰ ἐπὶ τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους ὅ ἐστιν ἐπὶ πρόσωπον χεβρών. καὶ ἐγένετο μετὰ ταῦτα καὶ ἠγάπησεν γυναῖκα ἐπὶ τοῦ χειμάρρου σωρήκ, καὶ ὄνομα αὐτῇ δαλιλά. καὶ ἀνέβησαν πρὸς αὐτὴν οἱ σατράπαι τῶν ἀλλοφύλων. καὶ εἶπον αὐτῇ ἀπάτησον αὐτόν, καὶ ἴδε ἐν τίνι ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ ἐστιν ἡ μεγάλη, καὶ ἐν τίνι δυνησόμεθα πρὸς αὐτόν. καὶ δήσομεν αὐτὸν ὥστε ταπεινῶσαι αὐτόν. καὶ ἡμεῖς δώσομέν σοι ἀνὴρ χιλίους καὶ ἑκατὸν ἀργυρίου σίκλους. καὶ εἶπεν δαλιλὰ πρὸς σαμψών, ἀπάγγειλόν μοι ἐν τίνι ἡ ἰσχύς σου ἡ μεγάλη καὶ ἐν τίνι δεθήσῃ τοῦ ταπεινωθῆναί σε. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὴν σαμψών, ἐὰν δήσωσί με ἐν ἑπτὰ νευρίαις ὑγραῖς μὴ ἠρημωμέναις, καὶ ἀσθενήσω καὶ ἔσομαι ὡς εἷς τῶν ἀνθρώπων. καὶ ἀνήνεγκαν αὐτῇ οἱ σατράπαι τῶν ἀλλοφύλων ἑπτὰ νευρίας ὑγρὰς μὴ ἠρημωμένας, καὶ ἔδησεν αὐτὸν ἐν αὐταῖς, καὶ τὸ ἔνεδρον ἐκάθητο αὐτῇ ἐν τῷ ταμιείῳ. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτόν, ἀλλόφυλοι ἐπὶ σέ, σαμψών, καὶ διέρρηξεν τὰς νευρὰς ὃν τρόπον διασπᾶται κλῶσμα στιππύου ἐν τῷ ὀσφρανθῆναι πυρός, καὶ οὐκ ἐγνώσθη ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ. καὶ εἶπεν δαλιλὰ πρὸς σαμψών, ἰδοὺ παρελογίσω με καὶ ἐλάλησας πρός με ψευδῆ. νῦν οὖν ἀνάγγειλόν μοι ἐν τίνι δεθήσῃ. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτήν, ἐὰν δεσμῷ δήσωσί με ἐν καλωδίοις καινοῖς οἷς οὐκ ἐγένετο ἐν αὐτοῖς ἔργον, καὶ ἀσθενήσω καὶ ἔσομαι ὡς εἷς τῶν ἀνθρώπων. καὶ ἔλαβεν αὐτῷ καλώδια

illic mulierem meretricem: et ingressus est ad eam. et nunciatum est gazeis dicentes: venit samson huc. et circumdederunt et insidiati sunt ei tota nocte in porta ciuitatis: et siluerunt tota nocte dicentes: usque ad lucem mane expectemus et occidamus eum. et dormiuit samson usque ad mediam noctem: et surrexit circa mediam noctem et apprehendit fores porte ciuitatis et duos postes: et sustulit eas cum sera et imposuit super humeros suos et portauit ea ad verticem montis qui est in conspectu hebron. et factum est post hec et amauit mulierem in torrente sorec: et nomen ei dalila. et ascenderunt ad eam principes philistinorum. et dixerunt ei decipe eum: et vide in quo fortitudo illius est magna: et in quo poterimus contra eum. et ligabimus eum ita ut humiliemus eum. et nos dabimus tibi vir mille et centum argenteos siclos. et dixit dalila ad samson: nuncia mihi in quo vis tua magna: et in quo ligaberis ut humilieris tu. et dixit ad eam samson: si ligauerint me in septem funibus humidis non corruptis: et infirmus ero et ero velut unus hominum. et attulerunt ei satrape philistinorum septem funes humidos non corruptos: et ligauit illum in eis: et insidie sedebant illic in cubiculo. et dixit ad eum: philistijm super te samson: et rupit funes quemadmodum disrumpitur filum stuppe cum olfecerit ignem: et non cognita est vis eius. et dixit dalila ad samson: ecce illusisti mihi: et locutus es ad me mendacia. nunc igitur nuncia mihi in quo ligaberis. et dixit ad eam: si vinculis ligauerint me in funibus nouis in quibus non fuit opus: et infirmus ero et ero sicut unus hominum. et cepit illi funes

ibi mulierem meretricem: ingressusque est ad eam. Quod cum audissent philistiim et percrebuisset apud eos intrasse urbem samson: circumdederunt eum: positis in porta ciuitatis custodibus: et ibi tota nocte cum silentio prestolantes: ut facto mane exeuntem occiderent. Dormiuit autem samson usque ad medium noctis: et inde consurgens apprehendit ambas porte fores cum postibus suis et sera: impositasque humeris suis portauit ad verticem montis qui respicit hebron. Post hec amauit mulierem que habitabat in valle soreth: et vocabatur dalila. Veneruntque ad eam principes philistinorum: atque dixerunt. Decipe eum et disce ab illo in quo habeat tantam fortitudinem: et quomodo eum superare valeamus et vinctum affligere. Quod si feceris: dabimus tibi singuli mille et centum argenteos. Locuta est ergo dalila ad samson. Dic mihi obsecro in quo sit tua maxima fortitudo: et quid sit quo ligatus erumpere nequeas. Cui respondit samson. Si septem neruiceis funibus necdum siccis et adhuc humentibus ligatus fuero: infirmus ero ut ceteri homines. Attuleruntque ad eam satrape philistinorum septem funes ut dixerat: quibus vinxit eum: latentibus apud se insidijs et in cubiculo finem rei expectantibus. Clamauitque ad eum: philistiim super te samson. Qui rupit vincula quomodo si rumpat quis filum de stupa tortum sputamine cum odorem ignis acceperit: et non est cognitum in quo esset fortitudo eius. Dixitque ad eum dalila. Ecce illusisti mihi: et falsum locutus es. Saltem nunc indica mihi quo ligari debeas. Cui ille respondit. Si ligatus fuero nouis funibus qui numquam fuerunt in opere: infirmus ero: et aliorum hominum similis. Quibus rursum dalila

שָׁם אִשָּׁה זוֹנָה וַיָּבֹא אֵלֶיהָ׃ לַעַזָּתִים לֵאמֹר בָּא שִׁמְשׁוֹן הֵנָּה וַיָּסֹבּוּ וַיֶּאֶרְבוּ לוֹ כָל הַלַּיְלָה בְּשַׁעַר הָעִיר וַיִּתְחָרְשׁוּ כָל הַלַּיְלָה לֵאמֹר עַד אוֹר הַבֹּקֶר וַהֲרַגְנֻהוּ׃ וַיִּשְׁכַּב שִׁמְשׁוֹן עַד חֲצִי הַלַּיְלָה וַיָּקָם בַּחֲצִי הַלַּיְלָה וַיֶּאֱחֹז בְּדַלְתוֹת שַׁעַר הָעִיר וּבִשְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת וַיִּסָּעֵם עִם הַבְּרִיחַ וַיָּשֶׂם עַל כְּתֵפָיו וַיַּעֲלֵם אֶל רֹאשׁ הָהָר אֲשֶׁר עַל פְּנֵי חֶבְרוֹן׃ וַיְהִי אַחֲרֵי כֵן וַיֶּאֱהַב אִשָּׁה בְּנַחַל שֹׂרֵק וּשְׁמָהּ דְּלִילָה׃ וַיַּעֲלוּ אֵלֶיהָ סַרְנֵי פְלִשְׁתִּים וַיֹּאמְרוּ לָהּ פַּתִּי אוֹתוֹ וּרְאִי בַּמֶּה כֹּחוֹ גָדוֹל וּבַמֶּה נוּכַל לוֹ וַאֲסַרְנֻהוּ לְעַנֹּתוֹ וַאֲנַחְנוּ נִתַּן לָךְ אִישׁ אֶלֶף וּמֵאָה כָּסֶף׃ וַתֹּאמֶר דְּלִילָה אֶל שִׁמְשׁוֹן הַגִּידָה נָּא לִי בַּמֶּה כֹּחֲךָ גָדוֹל וּבַמֶּה תֵאָסֵר לְעַנּוֹתֶךָ׃ וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ שִׁמְשׁוֹן אִם יַאַסְרֻנִי בְּשִׁבְעָה יְתָרִים לַחִים אֲשֶׁר לֹא חֹרָבוּ וְחָלִיתִי וְהָיִיתִי כְּאַחַד הָאָדָם׃ וַיַּעֲלוּ לָהּ סַרְנֵי פְלִשְׁתִּים שִׁבְעָה יְתָרִים לַחִים אֲשֶׁר לֹא חֹרָבוּ וַתַּאַסְרֵהוּ בָּהֶם׃ וְהָאֹרֵב יֹשֵׁב לָהּ בַּחֶדֶר וַתֹּאמֶר אֵלָיו פְּלִשְׁתִּים עָלֶיךָ שִׁמְשׁוֹן וַיְנַתֵּק אֶת הַיְתָרִים כַּאֲשֶׁר יִנָּתֵק פְּתִיל הַנְּעֹרֶת בַּהֲרִיחוֹ אֵשׁ וְלֹא נוֹדַע כֹּחוֹ׃ וַתֹּאמֶר דְּלִילָה אֶל שִׁמְשׁוֹן הִנֵּה הֵתַלְתָּ בִּי וַתְּדַבֵּר אֵלַי כְּזָבִים וְעַתָּה הַגִּידָה נָּא לִי בַּמֶּה תֵּאָסֵר׃ וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אִם אָסוֹר יַאַסְרוּנִי בַּעֲבֹתִים חֲדָשִׁים אֲשֶׁר לֹא נַעֲשָׂה בָהֶם מְלָאכָה וְחָלִיתִי וְהָיִיתִי כְּאַחַד הָאָדָם׃ וַתִּקַּח דְּלִילָה עֲבֹתִים

אִישׁ זָנָה · בּוֹא · סָבַב אָרַב · חָרַשׁ · שָׁכַב · חָצָה קוּם · אָחַז · נָסַע · בָּרַח שׂוּם · עָלָה פָּנָה · הָיָה אָהַב · פָּתָה רָאָה · כֹּחַ גָּדַל · יָכֹל · עָנָה · אָמַר · נָגַד · אָסַר · לָחַח · חָלָה הָיָה · נָתַק · פָּתַל רִיחַ · יָדַע · דָּבַר נָגַד · עָשָׂה אָבַר · לָקַח

חדשים ותאסרהו בהם ותאמר
אליו פלשתים עליך שמשון
והארב ישב בחדר וינתקם
מעל זרעתיו כחוט : ותאמר
דלילה אל שמשון עד הנה
התלת בי ותדבר אלי כזבים
הגידה לי במה תאסר ויאמר
אליה אם תארגי את שבע מחלפות
ראשי עם המסכת ותתקע ביתד
ותאמר אליו פלשתים עליך
שמשון ויקץ משנתו ויסע את
היתד הארג ואת המסכת ותאמר
אליו איך תאמר אהבתיך ולבך
אין אתי זה שלש פעמים התלת
בי ולא הגדת לי במה כחך גדול
ויהי כי הציקה לו בדבריה כל
הימים ותאלצהו ותקצר נפשו
למות ויגד לה את כל לבו ויאמר
לה מורה לא עלה על ראשי כי
נזיר אלהים אני מבטן אמי אם
גלחתי וסר ממני כחי וחליתי והייתי
ככל האדם : ותרא דלילה כי
הגיד לה את כל לבו ותשלח
ותקרא לסרני פלשתים לאמר עלו
הפעם כי הגיד לי את כל לבו ועלו
אליה סרני פלשתים ויעלו
הכסף בידם : ותישנהו על ברכיה
ותקרא לאיש ותגלח את שבע
מחלפות ראשו ותחל לענותו
ויסר כחו מעליו : ותאמר פלשתים
עליך שמשון ויקץ משנתו
ויאמר אצא כפעם בפעם
ואנער והוא לא ידע כי יהוה
סר מעליו : ויאחזוהו פלשתים
וינקרו את עיניו ויורידו אותו עזתה
ויאסרהו בנחשתים ויהי טוחן

אשר · ארג חלף · נסר תקע · ישן נסע · נגד כוח · נגד היה · צוק יום · אלץ קצר · נגד · עלה · נזר · סור חלה · היה ראה · נגד שלח · קרא עלה · ישן · גלח · חלף חלל · ענה סור · כוח ישן · אמר יצא · נער · נקר ירד · אסר היה · טחן

vinxit eū: & clamauit philiſtiim ſuper te ſamſon: in cubiculo iſidiis preparaīs. Qui ita rupit vincula: q̄ſi fila telarū. dixitq; dalila rurſum ad eum. Vſq; quo decipis me & falſum loqueris. Oſtēde quo vinciri debeas? Cui reſpōdit ſamſō. Si inqt ſeptē cries capitis mei cū licio plexueris: & clauū his circumligatū terre fixeris: īfirmus ero. Qd cū feciſſet dalila: dixit ad eum Philiſtiim ſup te ſāſō Qui cōſurgēs de ſōno extraxit clauū cū crinibꝰ & licio. dixitq; ad eū dalila. Quō dicis q̄ amas me? cū animꝰ tuus nō ſit mecū. Per tres vices mētitus es mihi: & noluiſti dicere i quo ſit maxima fortitudo tua. Cumq; moleſta eſſet ei & p multos dies iugiter adhereret: ſpaciū ad qetē nō tribuēs: defecit aīa eiꝰ: & ad mortem vſq; laſſata ē. Tūc aperiens veritatē rei dixit ad eā. Ferꝝ nūq̄ aſcendit ſup caput meum: quia nazareus.i.conſecratus deo ſū de vtero matris mee. Si raſum fuerit caput meum recedet a me fortitudo mea & deficiā: eroq; ſicut ceteri hoīes. Vidēſq; illa q̄ cōfeſſus ei eēt oēm aīum ſuū: miſit ad principes philiſtinoꝝ ac mādauit. Aſcēdite adhuc ſemel: qa nūc mihi apuit cor ſuū. Qui aſcēderūt: aſſūpta pecūia q̄ pmiſerant. At illa dormire eū fecit ſup genua ſua: & i ſinu ſuo reclinare caput Vocauitq; tōſorē & raſit ſeptē crines eius: & cepit abigere eū & a ſe repellere. Stati em̄ ab eo fortitudo diſceſſit dixitq;. Philiſtiī ſup te ſamſō: qui d ſōno cōſurgēs dixit i aīo ſuo. Egrediar ſicut añ feci: & me excutiā: neſciēs q̄ receſſiſſet ab eo dñs. Quē cū apprehēdiſſet philiſtiim: ſtati eruerūt oculos eius & duxerūt gazam vinctum catenis: & clauſum in carcere molere fecerunt.

nouos τ ligauit illū in ipſis. τ dixit ad eū: phi
καινὰ καὶ ἔδησεν αὐτὸν ἐν αὐτοῖς. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτόν, οἱ ἀλ
liſtijm ſup te ſamſon: τ inſidie erant in cu
λόφυλοι ἐπὶ σὲ σαμψών, καὶ τὸ ἔνεδρον ἐκάθητο ἐν τῷ τα
biculo. τ diſrupit ea a brachijs ſuis q̄ſi fi
μίῳ. καὶ διέσπασεν αὐτὰ ἀπὸ τῶν βραχιόνων αὐτοῦ ὡς ῥάμ
la. τ dixit dalila ad ſamſon: vſq; nūc decepiſti me τ locutus es ad me mēdacia. annūcia iā mihi in
μα. καὶ εἶπεν δαλιλὰ πρὸς σαμψών, ἕως νῦν παρελογίσω με καὶ ἐλάλησας πρός με ψευδῆ. ἀνάγγειλον δή μοι ἐν
quo ligaberis. τ dixit ad illā: ſi texueris ſeptē catenas capitis mei cum licio τ affixeris
τίνι δεθήσῃ. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτήν, ἐὰν ὑφάνῃς τὰς ἑπτὰ σειρὰς τῆς κεφαλῆς μου μετὰ τοῦ διάσματος καὶ ἐγκρούσῃς
cum clauo in parietē: τ ero infirmꝰ. τ
ἐν τῷ πασσάλῳ εἰς τὸν τοῖχον, καὶ ἔσομαι ἀσθενής. καὶ
fecit ei dalila ſic: τ texuit ſeptē cincinnos capitis eius cum extaſi τ in
ἐποίησεν αὐτῷ δαλιλὰ οὕτως, καὶ ἐδιάσατο τοὺς ἑπτὰ βοστρύχους τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ μετὰ τῆς ἐκστάσεως καὶ κα
fixit eā clauis in parietē. τ dixit
τέκρουσεν ἐν τοῖς πασσάλοις εἰς τὸν τοῖχον. καὶ εἶπεν
ad eū: phiſiſtijm ſup te ſamſon. τ ſurrexit de
πρὸς αὐτόν, ἀλλόφυλοι ἐπὶ σὲ σαμψών. καὶ ἐξηγέρθη ἐκ
ſomno ſuo τ extraxit palos in li
τοῦ ὕπνου αὐτοῦ καὶ ἐξέσπασεν τοὺς πασσάλους ἐν τῷ ὑφά
cio ex pariete τ tramā: τ nō cognita fuit
σματι ἐκ τοῦ τοίχου καὶ τὸ δίασμα, καὶ οὐκ ἐγνώσθη
vis eius. τ dixit ad eū dalila. quomō dices
ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν δαλιλά. πῶς ἐρεῖς
amaui te τ cor tuū nō eſt mecum: hac
ἠγάπηκά σε καὶ ἡ καρδία σου οὐκ ἔστιν μετ' ἐμοῦ, τοῦτο
tertia vice decepiſti me τ nō dixiſti mihi in quo
τρίτον παρελογίσω με καὶ οὐκ ἀπήγγειλάς μοι ἐν τίνι
vis tua eſt magna. τ factū eſt qn̄ vexauit il-
ἡ ἰσχύς σου ἐστὶν ἡ μεγάλη. καὶ ἐγένετο ὅτε κατειργάσατο αὐ
lū ſermonibꝰ ſuis totā noctē τ moleſta fuit illi τ ani
τὸν τοῖς λόγοις αὐτῆς ὅλην τὴν νύκτα καὶ παρηνόχλησεν αὐτὸν καὶ ὠλι
mo defecit vſq; ad mortē: τ retulit ei oīa q̄ a
γοψύχησεν ἕως εἰς θάνατον, καὶ ἀπήγγειλεν αὐτῇ πάντα τὰ ἀπὸ
corde ſuo: τ dixit illi: nouacula nō aſcendet ſup caput
καρδίας αὐτοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῇ, ξυρὸν οὐκ ἀναβήσεται ἐπὶ τὴν κεφαλήν
meū: qm̄ nazareus dei ego ex vtero matris mee: τ ſi raſus fue
μου, ὅτι ναζηραῖος θεοῦ ἐγὼ ἐκ κοιλίας μητρός μου, καὶ ἐὰν ξυρήσω
ro recedet a me fortitudo mea: τ ero īfirmus: τ ero ſi
μαι ἀποστήσεται ἀπ' ἐμοῦ ἡ ἰσχύς μου, καὶ ἀσθενήσω, καὶ ἔσομαι κα
cut oēs hoīes. τ vidit dalila qm̄ nunciauit ei oīa
τὰ πάντας τοὺς ἀνθρώπους. καὶ εἶδεν δαλιλὰ ὅτι ἀπήγγειλεν αὐτῇ πάντα
q̄ a corde ſuo. τ miſit τ vocauit principes
τὰ ἀπὸ καρδίας αὐτοῦ. καὶ ἀπέστειλεν καὶ ἐκάλεσεν τοὺς σατράπας
phiſiſtijm dicēs: aſcēdite ſemel: qm̄ retulit mihi om
τῶν ἀλλοφύλων λέγουσα, ἀνάβητε τὸ ἅπαξ, ὅτι ἀπήγγειλέν μοι πᾶ
ne cor ſuū. τ aſcēderūt ad eā oēs princi
σαν τὴν καρδίαν αὐτοῦ. καὶ ἀνέβησαν πρὸς αὐτὴν πᾶσαι αἱ σατρά
pes philiſtijm τ attulerūt argētū in manibꝰ ſu
πειαι τῶν ἀλλοφύλων καὶ ἀνήνεγκαν τὸ ἀργύριον ἐν ταῖς χερσὶν αὐ
is. τ dormire fecit eū in medio genuum ſuoꝝ. τ voca
τῶν. καὶ ἐκοίμισεν αὐτὸν ἀναμέσον τῶν γονάτων αὐτῆς. καὶ ἐκάλε
uit tonſorē τ totōdit ſeptē crines capitis eius:
σεν τὸν κουρέα καὶ ἐξύρισεν τοὺς ἑπτὰ βοστρύχους τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ,
τ cepit humiliari τ diſceſſit vis eius ab eo. τ dixit
καὶ ἤρξατο ταπεινοῦσθαι καὶ ἀπέστη ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ ἀπ' αὐτοῦ. καὶ εἶπε
ei dalila: philiſtijm ſup te ſamſon. τ excitatꝰ eſt de ſomno
αὐτῷ δαλιλά, ἀλλόφυλοι ἐπὶ σὲ σαμψών. καὶ ἐξηγέρθη ἐκ τοῦ ὕπνου
ſuo: τ dixit exibo τ faciā ſicut ſemp τ excu
αὐτοῦ, καὶ εἶπεν ἐξελεύσομαι καὶ ποιήσω καθὼς ἀεὶ καὶ ἀποτινάξο
tiam: τ ipſe nō ſciebat q̄ dñs receſſit ab eo. τ apphēderūt eū
μαι, καὶ αὐτὸς οὐκ ἔγνω ὅτι κύριος ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ. καὶ ἐπελάβοντο αὐ
τοῦ οἱ ἀλλόφυλοι καὶ ἐξώρυξαν τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ κατήγαγον αὐ
um philiſtijm τ eruerūt oculos eius: τ deduxerūt e-
um in gazan: τ ligauerūt eum in cōpedibꝰ ferreis: τ erat molēs
τὸν εἰς γάζαν, καὶ ἔδησαν αὐτὸν ἐν πέδαις χαλκαῖς, καὶ ἦν ἀλήθων

ſ.co. Infra co.

D

G

in domo cuſtodie. τ cepit crinis capitis e-
ἐν οἴκῳ τῆς φυλακῆς. καὶ ἤρξατο ἡ θρὶξ τῆς κεφαλῆς αὐ
ius creſcere qñ raſus eſt. τ principes phi
τοῦ ἀνατέλλειν ἡνίκα ἐξυρήθη. καὶ οἱ σατράπαι τῶν ἀλ
liſtijm cōgregati ſunt vt immolarēt ſacrificiū magnū da
λοφύλων συνήχθησαν τοῦ θῦσαι θυσίαν μεγάλην δα
gon deo ſuo τ vt letarentur. τ dixerūt
γὼν τῷ θεῷ αὐτῶν καὶ τοῦ εὐφρανθῆναι. καὶ εἶπαν
tradidit deus nr̄ in manū nr̄aꝫ ſamſon ini-
παρέδωκεν ὁ θεὸς ἡμῶν ἐν χειρὶ ἡμῶν σαμψὼν τὸν ἐχ
micū nr̄m. τ vidit eū ppl's τ laudauerūt de
θρὸν ἡμῶν. καὶ εἶδεν αὐτὸν ὁ λαὸς καὶ ᾔνεσαν τοὺς θε
os ſuos: qm̄ dixerūt tradidit deus nr̄ in ma
οὺς αὐτῶν, ὅτι εἶπαν παρέδωκεν ὁ θεὸς ἡμῶν ἐν χει
nū nr̄am inimicū nr̄m τ deſolātē terraꝫ
ρὶ ἡμῶν τὸν ἐχθρὸν ἡμῶν καὶ τὸν ἐξερημοῦντα τὴν γῆν ἡ
nr̄am: qui multiplicauit vulneratos nr̄os. τ fa
μῶν, ὅς ἐπλήθυνεν τοὺς τραυματίας ἡμῶν. καὶ ἐγέ
ctū eſt qñ letatū eſt cor eoꝝ: τ dixerūt: vo
νετο ὅτε ἠγαθύνθη ἡ καρδία αὐτῶν, καὶ εἶπαν, καλέ
cate ſamſon de domo cuſtodie τ lu
σατε τὸν σαμψὼν ἐξ οἴκου τῆς φυλακῆς καὶ παιξά
dat ante nos. τ vocauerūt ſamſon de domo
τω ἐνώπιον ἡμῶν. καὶ ἐκάλεσαν τὸν σαμψὼν ἐξ οἴκου
cuſtodie: τ alludebāt ei: τ ſtatuerūt eū
τῆς φυλακῆς, καὶ ἐνέπαιζον αὐτῷ, καὶ ἔστησαν αὐτὸν
in medio duaꝝ colūnaꝝ. τ dixit ſamſon ad
ἀναμέσον τῶν δύο στύλων. καὶ εἶπεν σαμψὼν πρὸς τὸ
puerū qui manu ducebat eū: dimitte
παιδάριον τὸν χειραγωγοῦντα αὐτόν, ἐπανάπαυσόν
me iā τ fac tangere me colūnas in qbꝰ
με δὴ καὶ ποίησον ψηλαφῆσαί με τοὺς στύλους ἐφ' ὧν
domus firmata eſt ſup illis: τ reclina me ſup
ὁ οἶκος ἐπεστήρικτο ἐπ' αὐτῶν, καὶ ἐπιστήρισόν με ἐπ' αὐ
eas. ipſa aūt domꝰ erat plena viroꝝ τ mulierū: τ
τούς. ὁ δὲ οἶκος ἦν πλήρης ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, καὶ
illic oēs principes philiſtinoꝝ. τ ſup
ἐκεῖ πάντες οἱ σατράπαι τῶν ἀλλοφύλων. καὶ ἐπὶ
ſolario q̄ſi tria milia viroꝝ τ mulierū aſ
τοῦ δώματος ὡσεὶ τρισχίλιοι ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἐμ
picientiū illuſum ſamſon. τ clamauit ſam-
βλέποντες ἐμπαιζόμενον τὸν σαμψών. καὶ ἐβόησεν σαμ
ſon ad dñm τ dixit: dñe dñe recordare mei τ for
ψὼν πρὸς κύριον καὶ εἶπεν, κύριε κύριε μνήσθητί μου καὶ ἐνί
tifica me in duplo τ ſemel hoc deꝰ: τ vlciſ
σχυσόν με διπλῆν καὶ τὸ ἅπαξ τοῦτο ὁ θεός, καὶ ἐκδική
car vltionem vnā pro oculis meis de phili
σω ἐκδίκησιν μίαν ἀντὶ τῶν ὀφθαλμῶν μου ἐκ τῶν ἀλλο
ſtijm. τ apphēdit ſamſon duas colūnas
φύλων. καὶ περιέλαβεν σαμψὼν τοὺς δύο στύλους
medias in quibꝰ domus innitebatur ſup ipſis: τ
τοὺς μέσους ἐφ' ὧν ὁ οἶκος ἐπεστήρικτο ἐπ' αὐτῶν, καὶ
innixꝰ eſt in illis vnā in dextera ſua τ vnā in
ἐπεστηρίξατο ἐπ' αὐτοὺς ἕνα ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ καὶ ἕνα ἐν τῇ
ſiniſtra ſua. τ dixit ſamſon: moriatur aīa
ἀριστερᾷ αὐτοῦ. καὶ εἶπεν σαμψών, ἀποθανέτω ἡ ψυχή
mea cum philiſtijm: τ icliauit i fortitudīe τ cecidit
μου μετὰ τῶν ἀλλοφύλων, καὶ ἔκλινεν ἐν ἰσχύει, καὶ ἔπεσεν
domus ſup principes τ ſup oēm ppl'm q̄ erat i
ὁ οἶκος ἐπὶ τοὺς σατράπας καὶ ἐπὶ πάντα τὸν λαὸν τὸν ἐν
illa. τ fuerūt mortui quos occiderat ſam
αὐτῷ. καὶ ἐγένοντο οἱ τεθνηκότες οὓς ἐθανάτωσεν σαμ
ſon in morte ſua plures quā occiderat in
ψὼν ἐν τῷ θανάτῳ αὐτοῦ πλείους ἤπερ ἐθανάτωσεν ἐν τῇ
vita ſua. τ deſcenderūt fratres eius τ vniuerſa do
ζωῇ αὐτοῦ. καὶ κατέβησαν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ πᾶς ὁ οἶ
mus patris eius: τ accepeūt eum τ aſcēderūt
κος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ ἔλαβον αὐτὸν καὶ ἀνέβησαν
τ ſepelierūt eū inter ſaraa τ inter eſthaol
καὶ ἔθαψαν αὐτὸν ἀναμέσον σαραὰ καὶ ἀναμέσον ἐσθαόλ
in ſepulchro manue patris eius. τ ipſe iudicauit
ἐν τῷ τάφῳ μανωὲ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. καὶ αὐτὸς ἔκρινεν

F

G

Iamq; capilli eius renaſci ceperāt: & principes philiſtinorū conuenerunt in vnū vt immolarēt hoſtias magnificas dagon deo ſuo & epularentur dicētes. Tradidit deus noſter inimicū nr̄m ſamſon in manus noſtras. Quod etiā ppl's videns laudabat deū ſuū eademq; dicebat. Tradidit deus noſter aduerſariū nr̄m in manus nr̄as qui deleuit terrā nr̄am & occidit plurimos. Letāteſq; p conuiuia ſūptis iā epulis preceperūt vt vocaretur ſamſon: & ante eos luderet. Qui adductus de carcere ludebat ante eos: feceruntq; eum ſtare inter duas columnas. Qui dixit puero regenti greſſus ſuos. Dimitte me vt tangā colūnas quibus omnis imminet domꝰ: & reclinē ſup eas & paululū reqeſcā. Domꝰ aūt erat plēa viroꝝ ac mulieꝝ: & erāt ibi oēs principes philiſtinorū: ac de tecto & ſolario circiter tria milia vtriuſq; ſexus ſpectātes ludētem ſamſon. At ille inuocato domino ait. Dñe deꝰ meꝰ memento mei: & redde mihi nūc fortitudinē priſtinam deus meus vt vlciſcar me de hoſtibus meis: & p amiſſione duorū luminū vnā vltionē recipiā. Et apprehendens ambas colūnas quibꝰ innitebatur domꝰ: alteramq; earum dextera & alterā leua tenens: ait. Moriatur aīa mea cū philiſtiim. Concuſſiſq; fortiter colūnis: cecidit domꝰ ſuper oēs principes & ceterā multitudinē q̄ ibi erat. Multoq; plres inter fecit moriens: q̄ añ viuus occiderat. Deſcēdētes aūt fratres eius & vniuerſa cognatio: tulerūt corpus eius & ſepelierūt iter ſaraa & eſthaol in ſepulchro patris ſui manue: iudicauitq;

בבית האסורים : ויחל שער
ראשו לצמח כאשר גלח : וסרני
פלשתים נאספו לזבח זבח גדול
לדגון אלהיהם ולשמחה ויאמרו
נתן אלהינו בידנו את שמשון
אויבנו : ויראו אתו העם ויהללו
את אלהיהם כי אמרו נתן אלהינו
בידנו את אויבנו ואת מחריב
ארצנו ואשר הרבה את חללינו :
ויהי כטוב לבם ויאמרו קראו
לשמשון וישחק לנו ויקראו
לשמשון מבית האסורים ויצחק
לפניהם ויעמידו אותו בין
העמודים : ויאמר שמשון אל
הנער המחזיק בידו הניחה אותי
והמשני את העמדים אשר
הבית נכון עליהם ואשען עליהם :
והבית מלא האנשים והנשים
ושמה כל סרני פלשתים ועל
הגג כשלשת אלפים איש ואשה
הראים בשחוק שמשון :
ויקרא שמשון אל יהוה
ויאמר אדני יהוה זכרני נא
וחזקני נא אך הפעם הזה
האלהים ואנקמה נקם אחת משתי
עיני מפלשתים : וילפת שמשון
את שני עמודי התוך אשר הבית
נכון עליהם ויסמך עליהם אחד
בימינו ואחד בשמאלו : ויאמר
שמשון תמות נפשי עם פלשתים
ויט בכח ויפל הבית על הסרנים
ועל כל העם אשר בו ויהיו
המתים אשר המית במותו רבים
מאשר המית בחייו : וירדו אחיו
וכל בית אביהו וישאו אתו ויעלו
ויקברו אתו בין צרעה ובין אשתאל
בקבר מנוח אביו והוא שפט

אסף גדל · ראה הלל · חרב · רבה · שחק קרא · אסר צחק · עמד · עמד · חזק נוח · מוש · כון שען · נשה · איש · ראה קרא · נקם · לפת · שנה · סמך · ימן שמל · אמר מות · נטה כח · נפל היה · רבב · חיה · נשא עלה · קבר

את ישראל עשרים שנה׃

Cap. xvii

ויהי איש מהר אפרים ושמו
מיכיהו׃ ויאמר לאמו אלף ומאה
הכסף אשר לקח לך ואת אלית
וגם אמרת באזני הנה הכסף
אתי אני לקחתיו ותאמר אמו
ברוך בני ליהוה׃ וישב את אלף
ומאה הכסף לאמו ותאמר אמו
הקדש הקדשתי את הכסף ליהוה
מידי לבני לעשות פסל ומסכה
ועתה אשיבנו לך׃ וישב הכסף
לאמו ותקח אמו מאתים כסף
ויתנהו לצורף ויעשהו פסל
ומסכה ויהי בבית מיכיהו׃ והאיש
מיכה לו בית אלהים ויעש אפוד
ותרפים וימלא את יד אחד
מבניו ויהי לו לכהן׃ בימים
ההם אין מלך בישראל איש
הישר בעיניו יעשה׃ ויהי נער
מבית לחם יהודה ממשפחת
יהודה והוא לוי והוא גר שם׃
וילך האיש מהעיר מבית לחם
יהודה לגור באשר ימצא ויבא
הר אפרים עד בית מיכה לעשות
דרכו׃ ויאמר לו מיכה מאין
תבוא ויאמר אליו לוי אנכי
מבית לחם יהודה ואנכי הולך
לגור באשר אמצא׃ ויאמר לו
מיכה שבה עמדי והיה לי לאב
ולכהן ואנכי אתן לך עשרת
כסף לימים וערך בגדים
ומחיתך וילך הלוי׃ ויואל הלוי
לשבת את האיש ויהי הנער לו
כאחד מבניו׃ וימלא מיכה את
יד הלוי ויהי לו הנער לכהן ויהי
בבית מיכה׃ ויאמר מיכה עתה

אלה · ברך שוב · קדש · עשה נסך · שוב · לקח מאה · נתן · היה · אפד · מלא · יום · שפחה · גור · מצא בוא · אמר · הלך · ישב · נתן · חיה אל · ישב היה

israel viginti annis. 17.

Vir eo tempore vir quidam de monte effraim nomine michas: q̄ dixit matri sue. Mille centum argenteos quos separaueras: et super quibꝰ me audiēte iuraueras: ecce ego habeo: & apud me sūt. Cui illa respondit. Benedictus filius meus dn̄o. Reddidit ergo eos matri sue: q̄ dixerat ei. Cōsecraui & voui hoc argentū dn̄o: vt de manu mea suscipiat filiꝰ meꝰ et faciat sculptile atq̄ cōflatile: & nūc trado illud tibi. Reddidit igitur eos matri sue: q̄ tulit ducētos argēteos: & dedit eos argētario vt faceret ex eis sculptile atq̄ cōflatile qd fuit ī domo miche. Qui ediculā quoq̄ ī ea deo sepauit: & fecit ephot & theraphī.i. vestē sacerdotalē & idola. Impleuitq̄ vnius filiorū suorū manū: & factꝰ est ei sacerdos. In diebꝰ illis non erat rex in isrl̄: sed vnusquisq̄ qd sibi rectū videbatur hoc faciebat. Fuit quoq̄ ī tpe illo alter adolescēs de bethleē iuda ex cognatione eius: eratq̄ ipse leuites & habitabat ibi. Egressusq̄ de ciuitate bethleē: pegrinari voluit vbicūq̄ sibi cōmodū repisset. Cumq̄ venisset in montē effraim iter faciēs: & declinasset parūp ī domo miche: iterrogatus ē ab eo vn̄ venisset. Qui respōdit. Leuita sum de bethleē iuda: & vado vt habitem vbi potuero & vtile mihi eē pspexero. Dixitq̄ micha. Mane apd me inqt & esto mihi parēs ac sacerdos: dabóq̄ tibi p annos singulos decē argenteos ac vestem duplicē: & q̄ ad victū sunt necessaria. Acquieuit & mansit apud hoīem: fuitq̄ illi q̄si vnꝰ de filiis. Impleuitq̄ micha manum eius: & habuit puerum sacerdotem apud se: nunc

israel viginti annis.
τὸν ἰσραὴλ εἴκοσι ἔτη. Ca. 17.
Et fuit vir de mōte ephraim ꝛ nomē eius
Καὶ ἐγένετο ἀνὴρ ἐξ ὄρους ἐφραὶμ καὶ ὄνομα αὐτοῦ
michas: ꝛ dixit matri sue: mille ꝛ cētū
μιχά, καὶ εἶπεν τῇ μητρὶ αὐτοῦ, χιλίους καὶ ἑκατὸν
argēteos sublatos tibi: ꝛ adiurasti ꝛ di
ἀργυρίου τοὺς συλληφθέντας σοι, καὶ ἐξώρκισας καὶ εἶ
xisti in auribꝰ meis: ecce argētū apud me:
πας ἐν τοῖς ὠσίν μου, ἰδοὺ τὸ ἀργύριον παρ' ἐμοί,
ego accepi illud. ꝛ dixit mr̄ eius: benedi
ἐγὼ ἔλαβον αὐτό. καὶ εἶπεν ἡ μήτηρ αὐτοῦ, εὐλογη-
ctus filius meus in dn̄o: ꝛ reddidit
μένος ὁ υἱός μου ἐν τῷ κυρίῳ, καὶ ἀπέδωκεν τοὺς
mille ꝛ centū argēteos matri sue. ꝛ dixit
χιλίους καὶ ἑκατὸν ἀργυρίου τῇ μητρὶ αὐτοῦ. καὶ εἶπεν ἡ
mater sua: sctificationē sctificaui argētū dn̄o
μήτηρ αὐτοῦ, ἁγιασμὸν ἡγίασα τὸ ἀργύριον τῷ κυρίῳ
de manu mea seorsum ad faciendū sculptile
ἐκ τῆς χειρός μου κατὰ μόνας τοῦ ποιῆσαι γλυπτὸν
ꝛ cōflatile: ꝛ nunc reddā illud tibi. ꝛ red-
καὶ χωνευτόν, καὶ νῦν ἀποδώσω αὐτό σοι. καὶ ἀπέ
didit argentum matri sue: ꝛ accepit ma
δωκεν τὸ ἀργύριον τῇ μητρὶ αὐτοῦ, καὶ ἔλαβεν ἡ μή
ter eius ducētos ex argento: ꝛ dedit id
τηρ αὐτοῦ διακοσίους τοῦ ἀργυρίου, καὶ ἔδωκεν αὐ
illi q̄ cōflat ꝛ fecit illud sculptile ꝛ con-
τὸ τῷ χωνευτῇ καὶ ἐποίησεν αὐτὸ γλυπτὸν καὶ χω-
flatile. ꝛ fuit in domo micha: ꝛ domꝰ mi
νευτόν. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ οἴκῳ μιχά, καὶ ὁ οἶκος μι
cha illi domus dei. ꝛ fecit ephod ꝛ theraphi.
χὰ αὐτῷ οἶκος θεοῦ. καὶ ἐποίησεν ἐφοὺδ καὶ θεραφίν.
ꝛ impleuit manū vnius filioꝝ suoꝝ: ꝛ
καὶ ἐνέπλησε τὴν χεῖρα ἑνὸς τῶν υἱῶν αὐτοῦ, καὶ
factꝰ est ei in sacerdotē. i diebus illis nō
ἐγενήθη αὐτῷ εἰς ἱερέα. ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις οὐκ
erat rex in israel: vir rectū in oculis
ἦν βασιλεὺς ἐν ἰσραήλ, ἀνὴρ τὸ εὐθὲς ἐν ὀφθαλμοῖς
suis faciebat. ꝛ fuit puer de bethleem iu
αὐτοῦ ἐποίει. καὶ ἐγένετο παιδάριον ἐκ βηθλεὲμ ἰού
da de cognatione iuda ꝛ ipse leuites: ꝛ
δα ἐκ τῆς συγγενείας ἰούδα καὶ αὐτὸς λευίτης, καὶ
ipse habitabat ibi. ꝛ egressus est vir de ciui-
αὐτὸς παρῴκει ἐκεῖ. καὶ ἐπορεύθη ὁ ἀνὴρ ἐκ τῆς πό-
tate bethleem iuda vt habitet vbi inueniret. ꝛ ve-
λεως βηθλεὲμ ἰούδα παροικεῖν οὗ ἂν εὕρῃ. καὶ πα
nit in mōtē ephraim vsq̄ ad domū micha vt fa
ρεγενήθη εἰς ὄρος ἐφραὶμ ἕως οἴκου μιχὰ τοῦ ποιῆ
ceret iter suum. ꝛ dixit ei micha: vnde
σαι τὴν ὁδὸν αὐτοῦ. καὶ εἶπεν αὐτῷ μιχά, πόθεν
venis? ꝛ dixit ad eū: leuites ego sum de
ἔρχῃ; καὶ εἶπεν πρὸς αὐτόν, λευίτης ἐγώ εἰμι ἐκ
bethleem iuda: ꝛ ego vado vt habitē vbi
βηθλεὲμ ἰούδα, καὶ ἐγὼ πορεύομαι παροικεῖν οὗ ἂν
inuenero. ꝛ dixit ei micha: sede mecū: ꝛ
εὕρω. καὶ εἶπεν αὐτῷ μιχά, κάθου μετ' ἐμοῦ, καὶ
sis mihi in patrē ꝛ in sacerdotē: ꝛ ego dabo
γίνου μοι εἰς πατέρα καὶ εἰς ἱερέα, καὶ ἐγὼ δώσω
tibi decē argēteos in dies ꝛ par vestiū
σοι δέκα ἀργυρίου εἰς ἡμέρας καὶ ζεῦγος ἱματίων
ꝛ que ad victū tuū. ꝛ abijt leuites ꝛ
καὶ τὰ πρὸς τὸ ζῆν σου. καὶ ἐπορεύθη ὁ λευίτης καὶ
incepit habitare apud virū. ꝛ fuit il
ἤρξατο παροικεῖν παρὰ τῷ ἀνδρί. καὶ ἐγενήθη αὐ-
li puer vt vnus filioꝝ eius. ꝛ imple
τῷ τὸ παιδάριον ὡς εἷς τῶν υἱῶν αὐτοῦ. καὶ ἐνέπλη-
uit micha manū leuite: ꝛ fuit ei
σεν μιχὰ τὴν χεῖρα τοῦ λευίτου, καὶ ἐγενήθη αὐ-
puer in sacerdotē: ꝛ fuit in domo mi
τῷ τὸ παιδάριον εἰς ἱερέα, καὶ ἦν ἐν τῷ οἴκῳ μι
cha. ꝛ dixit micha: nunc
χά. καὶ εἶπεν μιχά, νῦν

cognoui q̄ benefecit mihi dn̄s: qm̄ factꝰ est mihi
ἔγνων ὅτι ἠγαθοποίησέν μοι κύριος, ὅτι ἐγενήθη μοι
leuites in sacerdotem.
ὁ λευίτης εἰς ἱερέα. Ca. 18.
In diebus illis nō erat rex in is
Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις οὐκ ἦν βασιλεὺς ἐν ἰσ
rael. ꝛ in diebus illis tribus dan q̄
ραήλ. καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἡ φυλὴ τοῦ δὰν ἐζή
rebat sibi possessionē ad habitādū: qm̄ nō ceci-
τει ἑαυτῇ κληρονομίαν τοῦ κατοικεῖν, ὅτι οὐκ ἐνέπε-
dit illi vsq̄ ad dies illas in medio tribuū isra
σεν αὐτῇ ἕως τῶν ἡμερῶν ἐκείνων ἐν μέσῳ φυλῶν ἰσρα
el possessio. ꝛ miserūt filij dan de cogna
ὴλ κληρονομία. καὶ ἐξαπέστειλαν οἱ υἱοὶ δὰν ἐκ τῶν συγ
tionibꝰ suis quinq̄ viros de parte sua viros filios
γενειῶν αὐτῶν πέντε ἄνδρας ἀπὸ μέρους αὐτῶν ἄνδρας υἱοὺς
potētie de saraa ꝛ esthaol vt explorarēt
δυνάμεως ἐκ σαραὰ καὶ ἐσθαὸλ τοῦ κατασκέψασθαι
terram ꝛ diligēter inspicerēt eā. ꝛ dixerūt ad e-
τὴν γῆν καὶ ἐξιχνιάσαι αὐτήν. καὶ εἶπαν πρὸς αὐ-
os: ite ꝛ cōsiderate terrā: ꝛ ve
τούς, πορεύεσθε καὶ ἐξερευνήσατε τὴν γῆν, καὶ πα
nerunt in mōtē ephraim vsq̄ ad domū micha ꝛ requi
ρεγένοντο εἰς ὄρος ἐφραὶμ ἕως οἴκου μιχὰ καὶ κατέ
euerunt ibi: eis exūtibꝰ apud domū micha.
παυσαν ἐκεῖ, αὐτῶν ὄντων παρὰ τῷ οἴκῳ μιχά.
ꝛ illi cognouerūt vocem pueri leui
καὶ αὐτοὶ ἔγνωσαν τὴν φωνὴν τοῦ παιδαρίου τοῦ λευί
te ꝛ declinauerūt illic. ꝛ dixerūt ei: quis te du
του καὶ ἐξέκλιναν ἐκεῖ. καὶ εἶπαν αὐτῷ, τίς σε ἤ-
xit huc? ꝛ quid tu agis hic? ꝛ quid
γαγεν ὧδε; καὶ τί σὺ ποιεῖς ἐνταῦθα; καὶ τί
tibi est hic? ꝛ dixit ad eos: sic ꝛ sic
σοί ἐστιν ὧδε; καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, οὕτω καὶ οὕτως
fecit mihi micha: ꝛ mercede cōduxit me ꝛ factus sū
ἐποίησέν μοι μιχά, καὶ ἐμισθώσατό με καὶ ἐγενήθην
ei in sacerdotē. ꝛ dixerūt ei: interroga iam
αὐτῷ εἰς ἱερέα. καὶ εἶπον αὐτῷ, ἐπερώτησον δὴ
in deo: ꝛ cognoscemus si prosperatur iter nr̄m
ἐν τῷ θεῷ, καὶ γνωσόμεθα εἰ κατευοδοῖ ἡ ὁδὸς ἡμῶν
quod nos imus per illud. ꝛ dixit eis
ἣν ἡμεῖς πορευόμεθα ἐπ' αὐτήν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ
sacerdos: ambulate in pace: corā dn̄o via
ἱερεύς, πορεύεσθε εἰς εἰρήνην, ἐνώπιον κυρίου ἡ ὁδὸς
vr̄a per quā ambulatis in ipsa. ꝛ abierūt
ὑμῶν καθ' ἣν πορεύεσθε ἐν αὐτῇ. καὶ ἐπορεύθησαν οἱ
quinq̄ viri ꝛ venerūt in laisa: ꝛ vi
πέντε ἄνδρες καὶ παρεγένοντο εἰς λαϊσά, καὶ εἶ-
derūt ppl̄m q̄ in ea: habitantē in spe se
δον τὸν λαὸν τὸν ἐν αὐτῇ, κατοικοῦντα ἐν ἐλπίδι κα
cūdū cōsuetudinē sidonioꝝ quietos in spe:
τὰ τὴν σύγκρισιν τῶν σιδωνίων ἡσυχάζοντας ἐν ἐλ-
ꝛ nō potētes loqui v̄bū in terra. pos
πίδι, καὶ μὴ δυναμένους λαλῆσαι ῥῆμα ἐν τῇ γῇ. κλη
sessor thesauri: qm̄ longe sunt a sidone:
ρονόμος θησαυροῦ, ὅτι μακράν εἰσιν ἀπὸ σιδῶνος,
ꝛ sermo non erat illis cum syria. ꝛ ve
καὶ λόγος οὐκ ἦν αὐτοῖς μετὰ συρίας. καὶ παρε-
nerūt quinq̄ viri ad fratres su-
γένοντο οἱ πέντε ἄνδρες πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐ-
os in saraa ꝛ in esthaol: ꝛ dixerūt eis
τῶν εἰς σαραὰ καὶ εἰς ἐσθαόλ, καὶ ἔλεγον αὐτοῖς οἱ
fratres eoꝝ: quid vos sedetis? ꝛ dixerūt sur
ἀδελφοὶ αὐτῶν, τί ὑμεῖς κάθησθε; καὶ εἶπαν ἀνά-
gite ꝛ ascēdamus ad eos: qm̄ vidimus
στητε καὶ ἀναβῶμεν ἐπ' αὐτούς, ὅτι ἑωράκαμεν τὴν
terrā: ꝛ ecce bona valde. ꝛ vos tacete:
γῆν, καὶ ἰδοὺ ἀγαθὴ σφόδρα. καὶ ὑμεῖς σιωπᾶτε,
ne tardetis ad eundum ꝛ intrandū
μὴ ὀκνήσητε τοῦ πορευθῆναι καὶ εἰσελθεῖν

scio dicens q̄ benefaciet mihi dominus habenti leuitici generis sacerdotem. 18.

In diebus illis non erat rex in israel: & tribus dā querebat possessionē sibi vt habitaret in ea. Vsq̄ ad illū enim diē inter ceteras tribus sortem nō acceperat. Miserūt ergo filii dan stirpis & familie sue quinq̄ viros fortissimos de saraa & esthaol vt explorarent terrā & diligēter inspicerēt. Dixeruntq̄ eis. Ite & cōsiderate terrā. Qui cū pgētes veissent in montē effraī & itrassent domū miche: requeuerūt ibi: & agnoscentes vocē adolescētis leuite vtētesq̄ illiꝰ diuersorio: dixerunt ad eū. Quis te huc adduxit? Quid hic agis? Quā obcām huc vēire voluisti? Qui respondit eis. Hec & hec prestitit mihi michas: & me mercede conduxit vt sim ei sacerdos. Rogauerūt aūt eū vt consuleret deum & scire posset an pspero itinere pergerent: & res haberet effectum. Qui rn̄dit eis. Ite cum pace. Dominus respicit viam vestrā & iter quo pergitis. Eūtes igitur quinq̄ viri venerūt lais: viderūtq̄ populū habitantē in ea absq̄ vllo timore iuxta cōsuetudinē sidoniorū securū & quietū: nullo eis penitus resistente magnarūq̄ opum: & procul a sidone atq̄ a cunctis hominibus separatū. Reuersiq̄ ad fratres suos in sara & esthaol: & qd egissent sciscitātibus respōderūt. Surgite & eamus ad eos. Vidimus enim terrā valde opulentam & vberem. Nolite negligere: nolite cessare. Eam &

ידעתי כי ייטיב יהוה לי כי
היה לי הלוי לכהן׃

cap. xviii.

בימים ההם אין מלך בישראל
ובימים ההם שבט הדני מבקש
לו נחלה לשבת כי לא נפלה לו
עד היום ההוא בתוך שבטי
ישראל בנחלה׃ וישלחו בני דן
ממשפחתם חמשה אנשים
מקצותם אנשים בני חיל
מצרעה ומאשתאל לרגל את
הארץ ולחקרה ויאמרו אליהם
לכו חקרו את הארץ ויבאו הר
אפרים עד בית מיכה וילינו שם׃
המה עם בית מיכה והמה הכירו
את קול הנער הלוי ויסורו שם
ויאמרו לו מי הביאך הלום ומה
אתה עשה בזה ומה לך פה׃
ויאמר אלהם כזה וכזה עשה לי
מיכה וישכרני ואהי לו לכהן׃
ויאמרו לו שאל נא באלהים
ונדעה התצליח דרכנו אשר
אנחנו הלכים עליה׃ ויאמר
להם הכהן לכו לשלום נכח
יהוה דרככם אשר תלכו בה׃
וילכו חמשת האנשים ויבאו
לישה ויראו את העם אשר
בקרבה יושבת לבטח כמשפט
צידנים שקט ובטח ואין מכלים
דבר בארץ יורש עצר ורחקים
המה מצידנים ודבר אין להם
עם אדם׃ ויבאו אל אחיהם
צרעה ואשתאל ויאמרו להם
אחיהם מה אתם׃ ויאמרו קומו
ונעלה עליהם כי ראינו את
הארץ והנה טובה מאד ואתם
מחשים אל תעצלו ללכת לבא

טוב · בקש · ישב · שלח · שפחה · קצה · אמר · הלך בוא · לון · נכר · סור · בוא הלם · שכר היה · ידע צלח · שלם · בוא · ראה · שפט · כלם · ירש · עלה ראה · חשה עצל · ילך בוא

לרשת את הארץ: כבאכם תבאו
אל עם בטח והארץ רחבת ידים
כי נתנה אלהים בידכם מקום
אשר אין שם מחסור כל דבר
אשר בארץ: ויסעו משם
ממשפחת הדני מצרעה
ומאשתאל שש מאות איש
חגור כלי מלחמה: ויעלו ויחנו
בקרית יערים ביהודה על כן
קראו למקום ההוא מחנה דן
עד היום הזה הנה אחרי קרית
יערים: ויעברו משם הר אפרים
ויבאו עד בית מיכה: ויענו חמשת
האנשים ההלכים לרגל את
הארץ ליש ויאמרו אל אחיהם
הידעתם כי יש בבתים האלה
אפוד ותרפים ופסל ומסכה
ועתה דעו מה תעשו: ויסורו
שמה ויבאו אל בית הנער הלוי
בית מיכה וישאלו לו לשלום:
ושש מאות איש חגורים כלי
מלחמתם נצבים פתח השער
אשר מבני דן: ויעלו חמשת
האנשים ההלכים לרגל את
הארץ באו שמה לקחו את הפסל
ואת האפוד ואת התרפים ואת
המסכה והכהן נצב פתח השער
ושש מאות האיש החגור כלי
המלחמה: ואלה באו בית מיכה
ויקחו את פסל האפוד ואת
התרפים ואת המסכה ויאמר
אליהם הכהן מה אתם עשים:
ויאמרו לו החרש שים ידך על
פיך ולך עמנו והיה לנו לאב
ולכהן הטוב היותך כהן לבית
איש אחד או היותך כהן

possideamꝰ eā: nullus
erit labor. Intrabimus
ad securos in regionē
latissimā:
tradetqꝫ nobis deus
locum
in quo nullius rei ē pe
nuria eorum
q̄ gignuntur in terra.
Profecti igitur sunt
de cognatione dan de
saraa
& esthaol sexcenti viri
accincti armis bellicis:
ascēdentesqꝫ mãserunt
in cariathiarim iude:
qui locus ex eo tpe ca-
strorū dan nomen acce-
pit: & est post tergū ca-
riathiarim.
Inde transierūt in mō
tē effraim
Cumqꝫ venissent ad do
mū miche: dixerūt qui
qꝫ viri q prius missi fue
rant ad considerandam
terrā lais ceteris fratri-
bus suis.
nostis q́ in domibus i
stis sit
ephot & theraphim &
sculptile atqꝫ conflatile.
Videte qd vobis placē-
at. Et cū paululū decli
nassent: ingressi sūt do
mū adolescentis leuite
q erat in domo miche
salutauerūtqꝫ eū verbis
pacificis: sexcenti autē
viri ita vt erāt armati
stabant ante hostium.
At illi qui
ingressi fuerant domū
iuuenis
sculptile
& ephot & theraphim
atqꝫ
cōflatile tollere nitebā
tur: & sacerdos stabat ā
hostiū: sexcentis viris
fortissimis haud pcul ex
pectātibꝰ. Tulerunt igi
tur q intrauerant
sculptile ephot &
idola atqꝫ conflatile.
Quibus dixit
sacerdos. Quid faci-
tis?
Cui rñderunt. Tace &
pone digitum super
os tuum: veniqꝫ nobis
cum vt habeamus te pa
trem ac sacerdotem.
Quid tibi meliꝰ ē vt sis
sacerdos in domo vni
us viri: an

vt possideatis terrā. qñ introieritis
τοῦ κατακληρονομῆσαι τὴν γῆν. ἡνίκα ἂν εἰσέλθητε
venietis ad pplm̄ fiducie: τ terra lata ma
ἥξετε πρὸς λαὸν πεποιθότα, καὶ ἡ γῆ εὐρύχωρος χερ
nibus. qm̄ tradidit illam deus in manū vr̄az: lo
σίν. ὅτι παρέδωκεν αὐτὴν ὁ θεὸς ἐν χειρὶ ὑμῶν, τό
cus nō est illic penuria vllius verbi q̄cūqꝫ in
πος οὐκ ἔστιν ἐκεῖ ὑστέρημα παντὸς ῥήματος ὅσα ἐν
terra. τ profecti sūt illinc ex cognatione dan
τῇ γῇ. καὶ ἀπῆραν ἐκεῖθεν ἐκ συγγενείας τοῦ δὰν
ex saraa τ ex esthaol sexcenti viri accin
ἐκ σαραὰ καὶ ἐκ ἐσθαὸλ ἑξακόσιοι ἄνδρες περιεζωσ-
cti armis bellicis. τ ascenderūt τ castrame-
μένοι σκεύη πολεμικά. καὶ ἀνέβησαν καὶ παρενέ-
tati sūt in cariathiarim in iuda. propterea nomē fuit
βαλον ἐν καριαθιαρὶμ ἐν ἰούδα. διὰ τοῦτο ἐκλήθη τῷ
loco illi castra dan vsqꝫ ad diem hāc
τόπῳ ἐκείνῳ παρεμβολὴ δὰν ἕως τῆς ἡμέρας ταύ
ecce post cariathiarim τ trāsierūt il
της. ἰδοὺ κατόπισθεν καριαθιαρὶμ καὶ παρῆλθον ἐκεῖ
linc vsqꝫ ad montē ephraim: τ venerūt vsqꝫ ad domū micha.
θεν ἕως τοῦ ὄρους ἐφραίμ, καὶ ἦλθον ἕως οἴκου μιχά.
τ respōderūt quinqꝫ viri q̄ ierūt ad
καὶ ἀπεκρίθησαν οἱ πέντε ἄνδρες οἱ πορευθέντες κα
considerādum terrā laisa. τ dixerūt ad
τασκέψασθαι τὴν γῆν λαισά. καὶ εἶπον πρὸς τοὺς
fratres suos. si nostis q́ est in do
ἀδελφοὺς αὐτῶν. εἰ οἴδατε ὅτι ἔστιν ἐν τοῖς οἴ-
mibus istis ephud τ theraphim τ sculptile τ
κοις τούτοις ἐφοὺδ καὶ θεραφὶμ καὶ γλυπτὸν καὶ
cōflatile. τ nunc scite qd facietis: τ declina
χωνευτόν. καὶ νῦν γνῶτε τί ποιήσετε, καὶ ἐξέκλι-
uerūt illuc: τ ingressi sūt in domū adolescētis
ναν ἐκεῖ, καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸν οἶκον τοῦ παιδαρίου
leuite domū micha: τ interrogauerūt illū in pa
τοῦ λευίτου οἶκον μιχά, καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν ἐν εἰ
ce: τ sexcenti viri accincti armis bel
ρήνῃ, καὶ οἱ ἑξακόσιοι ἄνδρες περιεζωσμένοι σκεύη πο
licis suis firmati apud hostiū ve
λεμικὰ αὐτῶν ἐστηλωμένοι παρὰ τὴν θύραν τοῦ πυ
stibuli q̄ ex filijs dan. τ ascēderūt quinqꝫ
λῶνος οἱ ἐκ τῶν υἱῶν δάν. καὶ ἀνέβησαν οἱ πέντε
viri qui ibant ad cōsiderādū terrā:
ἄνδρες οἱ παραπορευόμενοι κατασκέψασθαι τὴν γῆν,
τ venientes illuc ceperūt sculptile τ ephud
καὶ ἐπελθόντες ἐκεῖ ἔλαβον τὸ γλυπτὸν καὶ τὸ ἐφοὺδ
τ theraphim τ cōflatile. τ sacerdos astās
καὶ τὸ θεραφὶμ καὶ τὸ χωνευτόν. καὶ ὁ ἱερεὺς ἐστηλω
ante hostiū vestibuli: τ sexcē
μένος παρὰ τὴν θύραν τοῦ πυλῶνος, καὶ οἱ ἑξακό
ti viri accincti: armis bellicis: τ
σιοι ἄνδρες οἱ περιεζωσμένοι σκεύη πολεμικά, καὶ
hi ingressi sūt in domū micha: τ ceperūt sculptile
οὗτοι εἰσῆλθον εἰς οἶκον μιχά, καὶ ἔλαβον τὸ γλυπτὸν
τ ephud τ theraphim τ conflatile. τ di-
καὶ τὸ ἐφοὺδ καὶ τὸ θεραφὶμ καὶ τὸ χωνευτόν. καὶ εἶ-
xit ad illos sacerdos: qd vos facitis? τ di-
πεν πρὸς αὐτοὺς ὁ ἱερεύς, τί ὑμεῖς ποιεῖτε; καὶ εἶ
xerūt ad illū: tace impone manū tuā
πον πρὸς αὐτόν, κώφευσον ἐπίθες τὴν χεῖρά σου
super os tuū τ veni nobiscū: τ eris nobis
ἐπὶ τὸ στόμα σου καὶ ἐλθὲ μεθ᾽ ἡμῶν, καὶ ἔσῃ ἡμῖν
in patrē τ in sacerdotē. nūqd melius esse te sa
εἰς πατέρα καὶ εἰς ἱερέα. μὴ βέλτιον εἶναί σε ἱε-
cerdotē domꝰ viri vniꝰ q̄ esse te sacerdotē
ρέα οἴκου ἀνδρὸς ἑνὸς ἢ γενέσθαι σε ἱερέα

tribus τ cognationis in israel. τ letatū est cor
φυλῆς καὶ συγγενείας ἐν ἰσραήλ. καὶ ἠγαθύνθη ἡ καρδία
sacerdotis. τ tulit ephud τ theraphim τ
τοῦ ἱερέως. καὶ ἔλαβεν τὸ ἐφοὺδ καὶ τὸ θεραφὶμ καὶ
sculptile τ conflatile: τ intrauit in medio
τὸ γλυπτὸν καὶ τὸ χωνευτόν, καὶ εἰσῆλθεν ἐν μέσῳ τοῦ
ppl̄i: τ reuersi sunt τ abierūt τ posuerūt habi
λαοῦ, καὶ ἐπέστρεψαν καὶ ἀπῆλθον καὶ ἔθηκαν τὴν πα
tationē τ possessionē illoꝝ preciosam ante se.
νοικίαν καὶ τὴν κτῆσιν αὐτῶν τὴν ἔνδοξον ἔμπροσθεν αὐ
ipsi āt procul erant a domo micha. τ ecce mi
τῶν. αὐτοὶ δὲ ἐμάκρυναν ἀπὸ οἴκου μιχά. καὶ ἰδοὺ μι
cha τ viri existētes in domibus cum do
χὰ καὶ οἱ ἄνδρες οἱ ὄντες ἐν ταῖς οἰκίαις μετὰ τοῦ οἴ
mo micha: clamauerūt τ ceperūt filios dan: τ
κου μιχά, ἔκραζον καὶ κατέλαβον τοὺς υἱοὺς δάν, καὶ
clamauerūt ad filios dan. τ cōuerterūt filij dan
ἐβόησαν πρὸς υἱοὺς δάν. καὶ ἐπέστρεψαν οἱ υἱοὶ δὰν τὰ
ora sua: τ dixerūt ad micha: qd est tibi
πρόσωπα αὐτῶν, καὶ εἶπον πρὸς μιχά, τί ἐστίν σοι
q̄ clamasti: τ dixit: deos quos feci tu-
ὅτι ἔκραξας; καὶ εἶπεν, τοὺς θεοὺς οὓς ἐποίησα ἐλά-
listis: τ sacerdotē: τ abijstis. τ qd mihi vltra:
βετε, καὶ τὸν ἱερέα, καὶ ἀπήλθετε. καὶ τί μοι ἔτι,
τ quid hoc mihi dicitis: quid hoc clamas. τ dixerūt
καὶ τί τοῦτό μοι λέγετε, τί τοῦτο κράζεις. καὶ εἶπον
ad eū filij dan: nō audiatur vox tua no-
πρὸς αὐτὸν οἱ υἱοὶ δάν, μὴ ἀκουσθήτω ἡ φωνή σου μεθ᾽
biscū: ne forte occurrant vobis viri ama
ἡμῶν, μήποτε ἀπαντήσωσιν ὑμῖν ἄνδρες κατώδυ-
ri aīo: τ appones aīaꝫ tuā τ aīā
νοι ψυχῇ, καὶ προσθήσεις τὴν ψυχήν σου καὶ τὴν ψυ-
mam domꝰ tue. τ perrexerūt filij dan in viā
χὴν τοῦ οἴκου σου. καὶ ἐπορεύθησαν οἱ υἱοὶ δὰν εἰς τὴν ὁδὸν
suam. τ vidit micha: q́ fortiores se sunt: τ
αὐτῶν. καὶ εἶδεν μιχὰ ὅτι ἰσχυρότεροι αὐτοῦ εἰσίν, καὶ
annuit τ reuersus est in domū suam. τ illi
ἐξένευσεν καὶ ἀνέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. καὶ αὐτοὶ
ceperūt q̄cūqꝫ fecit micha: τ sacerdotē q̄ erat ei:
ἔλαβον ὅσα ἐποίησεν μιχά, καὶ τὸν ἱερέα ὃς ἦν αὐτῷ.
τ venerūt ad lais ad ppl'm quiescētem τ confi
καὶ ἦλθον ἐπὶ λαισὰ ἐπὶ λαὸν ἡσυχάζοντα καὶ πεποι
dentē. τ percusserūt eos in ore gladij: τ
θότα. καὶ ἐπάταξαν αὐτοὺς ἐν στόματι ῥομφαίας, καὶ
vrbē cōbusserūt igne. τ nō est qui li-
τὴν πόλιν ἐνέπρησαν πυρί. καὶ οὐκ ἔστιν ὁ ἐξαιρούμε-
beret: qm̄ longe est a sidone: τ sermo nō est
νος, ὅτι μακράν ἐστιν ἀπὸ σιδῶνος, καὶ λόγος οὐκ ἔστιν
eis cum hoīe. τ hec in valle que est
αὐτοῖς μετὰ ἀνθρώπου. καὶ αὕτη ἐν κοιλάδι ἥ ἐστιν τοῦ
domus roab. τ edificauerūt ciuitatē τ habitaue
οἴκου ῥοάβ. καὶ ᾠκοδόμησαν τὴν πόλιν καὶ κατῴκη-
runt in ea: τ vocauerūt nomē ciuitatis
σαν ἐν αὐτῇ, καὶ ἐκάλεσαν τὸ ὄνομα τῆς πόλεως
dan iuxta nomē dan pris sui: qui geni
δὰν κατὰ τὸ ὄνομα δὰν τοῦ πατρὸς αὐτῶν, ὃς ἐγεν-
tus est israel: τ fuit lais nomē ciuitati pri
νήθη τῷ ἰσραήλ. καὶ ἦν λαῒς ὄνομα τῇ πόλει τὸ πρό-
us. τ erexerūt sibi filij dan sculptile. τ
τερον. καὶ ἀνέστησαν ἑαυτοῖς υἱοὶ δὰν τὸ γλυπτόν. καὶ
ionathan filius gerson filij manasse ipse τ filij
ἰωνάθαν υἱὸς γηρσὸν υἱοῦ μανασσῆ αὐτὸς καὶ οἱ υἱοὶ
eius fuerūt sacerdotes tribui dan vsqꝫ ad diē
αὐτοῦ ἦσαν ἱερεῖς τῇ φυλῇ δὰν ἕως τῆς ἡμέρας τῆς
trāsmigrationis terre. τ posuerūt sibi scul-
μετοικεσίας τῆς γῆς. καὶ ἔταξαν ἑαυτοῖς τὸ γλυ-
ptile micha qđ fecit oībus diebꝰ
πτὸν μιχὰ ὃ ἐποίησεν πάσας τὰς ἡμέρας

in vna tribu & familia
i israel.
Qđ cū audisset acquie-
uit sermonibꝰ eoꝝ: & tu
lit ephot & idola ac
sculptile: & pfectus est
cū eis. Qui cū pgerent
et āte se ire fecissēt par
uulos ac iumenta: & oē
qđ erat preciosum iāqꝫ
a domo miche essent p
cul:
viri q hitabant in edibꝰ
miche cōclamātes
secuti sūt: & post tergū
clamare ceperūt. Qui
cū respexissēt: dixerūt
ad michā. qđ tibi vis?
Cur clamas? qui rñdit.
Deos meos quos mihi
feci tulistis:
& sacerdotē & oīa que
habeo:
& dicitis quid tibi est?
Dixerūtqꝫ ei filij dan.
Caue ne vltra loq̄ris ad
nos: & veniāt ad te
viri
animis cōcitati & ipse
cū omni domo tua pe
reas. Et sic cepto itine-
re prexerunt. Vidēs au
tē micha q́ fortiores
se essent: reuersus ē in
domum suam. Sexcēti
autem viri tulerunt
sacerdotem: & que su-
pra diximus: venerūtqꝫ
in lais ad populū qui
escentē atqꝫ securū: & p
cusserūt eos in ore gla-
dij vrbēqꝫ incendio tra
diderūt: nullo penitus
ferente presidium: eo
q́ pcul habitarent a si
done: & cū nullo hoīm
hrent quicqꝫ societatis
ac negocij. Erat aūt ci-
uitas sita in regione ro
ob quā rursū extruētes
habitauerūt in ea: vo-
cato noīe ciuitatis dā iu
xta vocabulū patris sui
quē genuerat israel:
q̄ prius lais dicebatur.
Posueruntqꝫ
sibi sculptile: & iona
than
filiū gersan filij moysi
ac filios eius
sacerdotes in tribu dā
vsqꝫ ad diem
captiuitatis sue. Man-
sitqꝫ apud eos
idolum miche omni tē
pore quo

לשבט ולמשפחה בישראל:
וייטב לב הכהן ויקח את האפוד
ואת התרפים ואת הפסל ויבא
בקרב העם: ויפנו וילכו וישימו
את הטף ואת המקנה ואת הכבודה
לפניהם: המה הרחיקו מבית
מיכה והאנשים אשר בבתים
אשר עם בית מיכה נזעקו
וידביקו את בני דן: ויקראו אל
בני דן ויסבו פניהם ויאמרו
למיכה מה לך כי נזעקת: ויאמר
את אלהי אשר עשיתי לקחתם
ואת הכהן ותלכו ומה לי עוד
ומה זה תאמרו אלי מה לך:
ויאמרו אליו בני דן אל תשמע
קולך עמנו פן יפגעו בכם
אנשים מרי נפש ואספתה
נפשך ונפש ביתך: וילכו בני דן
לדרכם וירא מיכה כי חזקים
המה ממנו ויפן וישב אל ביתו:
והמה לקחו את אשר עשה מיכה
ואת הכהן אשר היה לו ויבאו
על ליש על עם שקט ובטח ויכו
אותם לפי חרב ואת העיר שרפו
באש: ואין מציל כי רחוקה היא
מצידון ודבר אין להם עם אדם
והיא בעמק אשר לבית רחוב
ויבנו את העיר וישבו בה: ויקראו
שם העיר דן בשם דן אביהם
אשר יולד לישראל ואולם
ליש שם העיר לראשנה: ויקימו
להם בני דן את הפסל ויהונתן
בן גרשם בן מנשה הוא ובניו
היו כהנים לשבט הדני עד יום
גלות הארץ: וישימו להם את
פסל מיכה אשר עשה כל ימי

Cap. xix.

הֱיוֹת בֵּית הָאֱלֹהִים בְּשִׁלֹה׃ וַיְהִי בַּיָּמִים הָהֵם וּמֶלֶךְ אֵין בְּיִשְׂרָאֵל וַיְהִי אִישׁ לֵוִי גָּר בְּיַרְכְּתֵי הַר אֶפְרַיִם וַיִּקַּח לוֹ אִשָּׁה פִילֶגֶשׁ מִבֵּית לֶחֶם יְהוּדָה׃ וַתִּזְנֶה עָלָיו פִּילַגְשׁוֹ וַתֵּלֶךְ מֵאִתּוֹ אֶל בֵּית אָבִיהָ אֶל בֵּית לֶחֶם יְהוּדָה וַתְּהִי שָׁם יָמִים אַרְבָּעָה חֳדָשִׁים׃ וַיָּקָם אִישָׁהּ וַיֵּלֶךְ אַחֲרֶיהָ לְדַבֵּר עַל לִבָּהּ לַהֲשִׁיבָהּ וְנַעֲרוֹ עִמּוֹ וְצֶמֶד חֲמֹרִים וַתְּבִיאֵהוּ בֵּית אָבִיהָ וַיִּרְאֵהוּ אֲבִי הַנַּעֲרָה וַיִּשְׂמַח לִקְרָאתוֹ׃ וַיֶּחֱזַק בּוֹ חֹתְנוֹ אֲבִי הַנַּעֲרָה וַיֵּשֶׁב אִתּוֹ שְׁלֹשֶׁת יָמִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ וַיָּלִינוּ שָׁם׃ וַיְהִי בַּיּוֹם הָרְבִיעִי וַיַּשְׁכִּימוּ בַבֹּקֶר וַיָּקָם לָלֶכֶת וַיֹּאמֶר אֲבִי הַנַּעֲרָה אֶל חֲתָנוֹ סְעָד לִבְּךָ פַּת לֶחֶם וְאַחַר תֵּלֵכוּ׃ וַיֵּשְׁבוּ וַיֹּאכְלוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו וַיִּשְׁתּוּ וַיֹּאמֶר אֲבִי הַנַּעֲרָה אֶל הָאִישׁ הוֹאֶל נָא וְלִין וְיִטַב לִבֶּךָ׃ וַיָּקָם הָאִישׁ לָלֶכֶת וַיִּפְצַר בּוֹ חֹתְנוֹ וַיָּשָׁב וַיָּלֶן שָׁם׃ וַיַּשְׁכֵּם בַּבֹּקֶר בַּיּוֹם הַחֲמִישִׁי לָלֶכֶת וַיֹּאמֶר אֲבִי הַנַּעֲרָה סְעָד נָא לְבָבְךָ וְהִתְמַהְמְהוּ עַד נְטוֹת הַיּוֹם וַיֹּאכְלוּ שְׁנֵיהֶם׃ וַיָּקָם הָאִישׁ לָלֶכֶת הוּא וּפִילַגְשׁוֹ וְנַעֲרוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ חֹתְנוֹ אֲבִי הַנַּעֲרָה הִנֵּה נָא רָפָה הַיּוֹם לַעֲרֹב לִינוּ נָא הִנֵּה חֲנוֹת הַיּוֹם לִין פֹּה וְיִיטַב לְבָבֶךָ וְהִשְׁכַּמְתֶּם מָחָר לְדַרְכְּכֶם וְהָלַכְתָּ לְאֹהָלֶךָ׃ וְלֹא אָבָה הָאִישׁ לָלוּן וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ וַיָּבֹא עַד נֹכַח יְבוּס הִיא

Margin: גור · לקח · איש · זנה · הלך · היה · יום · רבע · קום · שוב · חמר · בוא · ראה · שמח · חזק · ישב · אכל · שתה · לון · היה · שכם · קום · סעד · פתת · לחם · שנה · יאל · יטב · פצר · שוב · חמש · אמר · מהה · נטה · קום · הלך · ערב · לון · חנה · יטב · שכם · דרך · אבה · קום · בוא

ᵐfuitⁿdomus°deiᵖi sylo
ʳIn diebus°illisⁿnō erat
ᵗrexʳin israel. 19.

Rvit quidāᵇvirᶜleuiᵃtes°hitansᶜin latere ᶠmontisᵍeffraim:qui ʰac cepitᵏ vxorē ᵐde bethleem°iuda. Que ᵖreliquitᑫ eum: °& reuersa estⁿinˣdomū ʸpris sui'i ᵃbethleē: ᵇ mā sitq; apud eum ᵍquattuorʰmensibus. ˡSecutusq; ē ᵐeāᵏvir suus volens recōciliari ei atq; ⁿblādiriᑫ& °secūᑫ reducere: hñs i comitatuʳpuerū ᵗ& duosᵘasinos. Que suscepit eūˣ& introduxit i ʸdomū ᶻpris sui. Quod cū audisset ᵇsocer eius ᵃeūq; vidisset ᶜ occurrit ei°let?:ᶠ& amplexatus ē hominē. Mãsitq; gener i domo soceri, ⁿtrib?°diebusᵖcomedēsᵐcū eoᑫ & bibens familiariter: ᵘDie autēˣquarto,de nocte ʸ cōsurgensᵇ pficisci voluit. Quē tenuit ᵒ socer: ᶜ& aitᶠad eū. Gusta prius ᵏpusillum ˡpanisᵐ&ʰconforta ˡstomachū. ᵐ& sicⁿ pficisceris. °Sederūtq; simulᵖ ac comederūt°& biberunt ᵗDixitq; ᵘ pater ˣ puelle ʸad generū suū. ᵇQueso teᶜvt hodie hic ᶜ maneas piterq;°letemur. ᶠAt ᵍilleᶠcōsurgēs cepit velle ʰpficisci. ˡEt nihilomin? obnixeᵏcūˡsocerˡ tenuit ᵐ& apud se fecit manere ᑫMane aūt facto ᵗ pabat leuitesᵗiter, cuiˣsocer rursum. ᶻObsecroᵘ iquit vt paululum'cibi capias: & assūptis viribus ᵒ donec ᶜincrescatᶠdies: postea pficiscaris. ᵍComederit ergoᵇsimr: ˡsurrexitq; adolescens ⁿcū vxore sua°& puero. ᑫCui rursum ᵖ locutus ē ʳsocer. ᵘCōsidera q̃'dies ᵃ ad occasūᶠdecliuior sit: & ppīquat ad vesperā. ᵇ Mane apud me ēt'hodie ˡ& duc letū diēˡ&ᵐ cras °pficiscerls vt vadasᵖi domū tuā. ᑫNoluit gener acquiescere fmonib? ei?: sed statim ʳperrexit ʸ& venitᵃcōtraᵇiebus ᶜ q̃ altero nomine vocatur

quibus fuit domus dei in sylo. τ facti ē in die
ὅσας ἦν ὁ οἶκος τοῦ θεοῦ ἐν σηλώ. καὶ ἐγένετο ἐν ταῖς ἡ-
bus illis τ rex nō erat in israel. Ca. 19.
μέραις ἐκείναις καὶ βασιλεὺς οὐκ ἦν ἐν ἰσραήλ. Ca. 19.

Et fuit vir leuita habitās in femore mōtis ephraim: τ accepit sibi vir vxore meretricē ex bethleem iuda. τ irata est illi cōcubina eius: τ abijt ab eo in domū patris sui in bethleem iuda: τ māsit illic dies quattuor mēsib. τ surrexit vir eius τ abijt post eam vt loqueret ad cor eius vt recōciliaret ei: τ puer suus cum illo τ par asinorū. τ abijt vsq; ad domū patris eius. τ vidit eū pater puelle: τ affuit in occursum eius: τ introduxit eū socer eius pater puelle. τ sedit cum illo tres dies. τ comederūt τ biberūt τ dormierūt illic. τ factū ē die quarto τ mane surrexerūt diluculo: τ surrexit vt recederet. τ dixit pater puelle ad generū suum: cōfirma cor tuū frusto panis τ post hoc proficiscimini. τ sederūt τ comederūt vterq; in id ipsum τ biberūt. τ dixit pater puelle ad virum: incipiens mane letetur cor tuū. τ surrexit vir vt abiret. τ vim fecit illi socer eius: τ sedit τ māsit illic τ surrexit mane die quinto vt abiret. τ dixit pater puelle cōfirma iā cor tuū pane τ prepara donec increscat dies. τ comederūt τ biberūt ambo. τ surrexit vir vt pgeret ipse τ cōcubina sua τ puer suus. τ dixit ei socer eius pater puelle: ecce iam declinauit dies in vesperā: mane iam hic adhuc hodie τ manete hic: τ letetur cor tuū: τ manicabitis cras ad viā vestrā: τ abibis in tabernaculū tuū. τ nō voluit vir manere. τ surrexit τ abijt τ venit vsq; ad cōtra iebus: hec est

Καὶ ἐγένετο ἀνὴρ λευίτης παροικῶν ἐν μηροῖς ὄρους ἐφραΐμ, καὶ ἔλαβεν ἑαυτῷ ὁ ἀνὴρ γυναῖκα παλλακὴν ἐκ βηθλεὲμ ἰούδα. καὶ ὠργίσθη αὐτῷ ἡ παλλακὴ αὐτοῦ· καὶ ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς αὐτῆς εἰς βηθλεὲμ ἰούδα, καὶ ἐγένετο ἐκεῖ ἡμέρας τετράμηνον. καὶ ἀνέστη ὁ ἀνὴρ αὐτῆς καὶ ἐπορεύθη κατόπισθεν αὐτῆς τοῦ λαλῆσαι ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῆς τοῦ διαλλάξαι αὐτήν, καὶ τὸ παιδάριον αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ καὶ ζεῦγος ὑποζυγίων· καὶ ἐπορεύθη ἕως οἴκου πατρὸς αὐτῆς. καὶ εἶδεν αὐτὸν ὁ πατὴρ τῆς νεάνιδος, καὶ παρῆν εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ, καὶ εἰσήγαγεν αὐτὸν ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ ὁ πατὴρ τῆς νεάνιδος, καὶ ἐκάθισεν μετ' αὐτοῦ τρεῖς ἡμέρας· καὶ ἔφαγον καὶ ἔπιον καὶ ὕπνωσαν ἐκεῖ. καὶ ἐγένετο τῇ ἡμέρᾳ τῇ τετάρτῃ καὶ ὤρθρισαν τοπρωΐ, καὶ ἀνέστη ἀπελθεῖν. καὶ εἶπεν ὁ πατὴρ τῆς νεάνιδος πρὸς τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ, στήρισον τὴν καρδίαν σου κλάσματι ἄρτου καὶ μετὰ τοῦτο πορεύεσθε. καὶ ἐκάθισαν καὶ ἔφαγον ἀμφότεροι ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ ἔπιον. καὶ εἶπεν ὁ πατὴρ τῆς νεάνιδος πρὸς τὸν ἄνδρα, ἀρξάμενος αὐλίσθητι καὶ ἀγαθυνθήτω ἡ καρδία σου. καὶ ἀνέστη ὁ ἀνὴρ ἀπελθεῖν· καὶ ἐβιάσατο αὐτὸν ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ, καὶ ἐκάθισεν καὶ ηὐλίσθη ἐκεῖ. καὶ ὤρθρισεν τοπρωΐ ἐν ἡμέρᾳ τῇ πέμπτῃ τοῦ ἀπελθεῖν. καὶ εἶπεν ὁ πατὴρ τῆς νεάνιδος, στήρισον δὴ τὴν καρδίαν σου ἄρτῳ καὶ στρατεύθητι ἕως κλίνῃ ἡ ἡμέρα. καὶ ἔφαγον καὶ ἔπιον ἀμφότεροι. καὶ ἀνέστη ὁ ἀνὴρ τοῦ ἀπελθεῖν αὐτὸς καὶ ἡ παλλακὴ αὐτοῦ καὶ τὸ παιδάριον αὐτοῦ. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ ὁ πατὴρ τῆς νεάνιδος, ἰδοὺ δὴ κέκλικεν ἡ ἡμέρα εἰς ἑσπέραν, κατάλυσον δὴ ὧδε ἔτι σήμερον καὶ μείνατε ὧδε, καὶ ἀγαθυνθήτω ἡ καρδία σου, καὶ ὀρθριεῖτε αὔριον εἰς τὴν ὁδὸν ὑμῶν, καὶ ἀπελεύσῃ εἰς τὸ σκήνωμά σου. καὶ οὐκ ἠθέλησεν ὁ ἀνὴρ αὐλισθῆναι, καὶ ἀνέστη καὶ ἀπῆλθεν καὶ ἐγένετο ἕως κατέναντι ἰεβοῦς, αὕτη ἐστὶν

3.17. c. [illegible] 11. d. — A — B — C — 2. Re. 11. d.

hierusalem: τ cum eo par asinorū onustū: τ cōcubina eius cum eo: ipsi circa iebus: τ dies declinauerat valde. τ dixit puer ad dominū suum: veni iam τ declinemus in vrbē iebusei hanc: τ maneamus in ea. τ dixit ad eū dominus eius: non declinabimus in vrbē gētis aliene que nō est de filiis israel: τ transibimus vsq; ad gabaa. τ dixit puero suo: veni τ appropinquemus vni locorū: τ manemus in gabaa vel in rama. τ transierūt: τ occubuit eis sol iuxta gabaa que est beniamin. τ diuerterūt illuc vt intrarēt τ manerēt in gabaa. τ intrauit τ sedit in platea ciuitatis: τ non est vir cōgregās eos in domū vt hospitio suscipiēt. τ ecce vir senex intrauit ab operibus suis ex agro vespere: τ vir de monte ephraim: τ ipse pegrin' habitabat i gabaa: τ viri loci filij beniamin. τ aspiciēs oculis suis vidit virum viatorem in platea ciuitatis. τ dixit vir senex: quo vadis: τ vnde venis? τ dixit ad eum: transimus nos de bethleem iuda vsq; ad femur montis ephraim. illinc āt ego sum: τ abij vsq; ad bethleem iuda: τ in domum meā ego vado: τ nō est vir qui ducat me in domum. τ palee τ fena sunt asinis nostris, τ panis τ vinum est mihi τ ancille tue τ puero seruis tuis: nō est defectus vllius rei. τ dixit vir senex: par tibi: verum omnis defectus tuus super me: sed in platea nō diuertas. τ introduxit eum in domū suam τ prebuit asinis eius: τ lauerūt pedes suos τ comederūt τ biberunt. ipsi āt refocillātis corde suo: τ ecce viri ciuitatis viri filij

ἱερουσαλήμ, καὶ μετ' αὐτοῦ ζεῦγος ὑποζυγίων ἐπισεσαγμένων, καὶ ἡ παλλακὴ αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ. αὐτοὶ κατὰ ἰεβοῦς, καὶ ἡ ἡμέρα κεκλικυῖα σφόδρα. καὶ εἶπεν τὸ παιδάριον πρὸς τὸν κύριον αὐτοῦ, δεῦρο δὴ καὶ ἐκκλίνωμεν εἰς τὴν πόλιν τοῦ ἰεβουσαίου ταύτην, καὶ αὐλισθῶμεν ἐν αὐτῇ. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ, οὐ μὴ ἐκκλινοῦμεν εἰς πόλιν ἀλλοτρίου ἣ οὐκ ἔστιν ἐκ τῶν υἱῶν ἰσραήλ, καὶ πορευσόμεθα ἕως γαβαά. καὶ εἶπεν τῷ παιδαρίῳ αὐτοῦ, δεῦρο καὶ ἐγγίσωμεν ἑνὶ τῶν τόπων, καὶ αὐλισθῶμεν ἐν γαβαὰ ἢ ἐν ῥαμᾶ. καὶ παρῆλθον καὶ ἐπορεύθησαν, καὶ ἔδυ αὐτοῖς ὁ ἥλιος ἐχόμενα τῆς γαβαά ἥ ἐστι τοῦ βενιαμίν. καὶ ἐξέκλιναν ἐκεῖ τοῦ εἰσελθεῖν καὶ καταλῦσαι ἐν γαβαά· καὶ εἰσῆλθεν καὶ ἐκάθισεν ἐν τῇ πλατείᾳ τῆς πόλεως, καὶ οὐκ ἦν ἀνὴρ συνάγων αὐτοὺς εἰς τὸν οἶκον τοῦ καταλῦσαι. καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ πρεσβύτης εἰσῆλθεν ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἀγροῦ ἑσπέρας, καὶ ὁ ἀνὴρ ἐξ ὄρους ἐφραΐμ, καὶ αὐτὸς παρῴκει ἐν γαβαά, καὶ οἱ ἄνδρες τοῦ τόπου υἱοὶ βενιαμίν. καὶ ἀναβλέψας τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ εἶδεν τὸν ἄνδρα τὸν ὁδοιπόρον ἐν τῇ πλατείᾳ τῆς πόλεως. καὶ εἶπεν ὁ ἀνὴρ ὁ πρεσβύτης, ποῦ πορεύῃ, καὶ πόθεν ἔρχῃ; καὶ εἶπεν πρὸς αὐτόν, διαβαίνομεν ἡμεῖς ἐκ βηθλεὲμ ἰούδα ἕως μηροῦ ὄρους τοῦ ἐφραΐμ· ἐκεῖθεν δὲ ἐγώ εἰμι, καὶ ἐπορεύθην ἕως βηθλεὲμ ἰούδα, καὶ εἰς τὸν οἶκόν μου ἐγὼ ἀποτρέχω, καὶ οὐκ ἔστιν ἀνὴρ συνάγων με εἰς οἰκίαν. καίγε ἄχυρα καὶ χορτάσματα ὑπάρχει τοῖς ὄνοις ἡμῶν, καίγε ἄρτος καὶ οἶνος ὑπάρχει μοι καὶ τῇ δούλῃ σου καὶ τῷ παιδαρίῳ τοῖς δούλοις σου, οὐκ ἔστιν ὑστέρημα παντὸς πράγματος. καὶ εἶπεν ὁ ἀνὴρ ὁ πρεσβύτης, εἰρήνη σοι, πλὴν πᾶν τὸ ὑστέρημά σου ἐπ' ἐμέ, πλὴν ἐν τῇ πλατείᾳ μὴ καταλύσῃς. καὶ εἰσήγαγεν αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ καὶ παρενέβαλεν τοῖς ὑποζυγίοις αὐτοῦ, καὶ ἔνιψαν τοὺς πόδας αὐτῶν καὶ ἔφαγον καὶ ἔπιον. καὶ αὐτοὶ δὲ ἀγαθυνθέντων τῇ καρδίᾳ αὐτῶν, καὶ ἰδοὺ οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως ἄνδρες υἱοὶ

D — E — F

ᵇierusalem ducens ᶜsecū ᶠduosᵉasinos ᵍonustos ˡ& concubinā. Iamq;ˡaderantᵐiuxta ⁿiebus° & dies mutabatur in noctem. ʳDixitq; ˢpuerᵗad ᵘdominū suū. ˣVeniʸobsecro ᶻdeclinemus ᵃad ᵇvrbē ᶜiebuseoꝝ ᵉ& maneamusᶠin ea. ʰCuiᵍrespōdit ⁱdomin?. ᵏNōˡingrediar ᵐ oppidū gētis°aliene ᵖ que ᑫ non est ʳ de filiis ˢ israel: sed ᵘtransibo ˣvsq; ʸ gabaa: ᶜ& cum illuc peruenero ᶠmanebimusᵍin ea: ʰaut certe'in vrbe'rama. ᵏTrāsierūt ergo ieb?: ˡ& ceptū carpebāt iter: ᵐ occubuitq; ⁿ eis ° solᵖiuxta ᑫgabaa'q̃ estˢi tribu beniamin: ᵗ diuerterūtq; ad eam vt manerentᵘibi. Quoᵃcū intrassentᵇsedebātᶜin platea ᶠciuitatis: ᶠ& null? cos ᵍrecipere voluit'hospitio. ˡEt ecce apparuitᵐhomoⁿsenex°reuertensʳdeᵃagro & ᵖde ᑫ opere suo ʳ vesperi: qui ⁿ& ipseˣde mōte erat ʸeffraim: ˡ& ᵃperegrinus hītabatᵇin gabaa. ᶜ Homines āt°regiōis illius erātᶜfilii'geminiᵍ Eleuatisq;ʰoculis'vidit senex sedētē'hoiem cū sarcinulis suisⁿin platea °cīitatis: ᵖ& dixit ad eū. ᵘVñˣvēis &ᵃquo ʳvadis: Qui ʳ rñdit ei. ᵃ Profecti ᵇsumus ᶜde bethleem ᶜiuda & pgimus ad locū nostrum qui est ᶠ in ᵍ latere ʰmontisˡeffraiᵏvnde ᵐieramus ⁿin°bethleem. ʳEt nunc ˣvadim?ʸad °domū ᶜ dñi nullusq; sub tectum suū ᵇnos vultᵃrecipere: ᵇhabentes ᶜpaleas ᶠ& ᵍfenū ˡi asinoꝝ pabulū ᵏ& ˡpanēᵐac vinū in°meosᵖ& ācille tue vi?ᑫ& pueri qʳmecū est. ᶠNullaʳ re ᵘidigemus nisi hospitio. Cuiʸrespondit ᵇ senex. ᶜPax°tecū sit: ᵇego pbebo ᶠoīa q̃ᵍnecessaria sūt: q̃so ˡ ne ᵏi platea ᵐmāeas. ⁿIntroduxitq; eū°in domū suāᵖ& pabulūᑫasinis ʳpbuit: ʳac postq̃ˢlauerīt ᵃpedes suos recepit eos in cōuiuiū. ˣIllisʳepulātibus: & post laborē itineris ʳcibo ᵘ& potu reficientibus corpora ᵇvenerunt ᶜviri °cītatis illius ᶠfi

יְרוּשָׁלִָם וְעִמּוֹ צֶמֶד חֲמוֹרִים חֲבוּשִׁים וּפִילַגְשׁוֹ עִמּוֹ׃ הֵם עִם יְבוּס וְהַיּוֹם רַד מְאֹד וַיֹּאמֶר הַנַּעַר אֶל אֲדֹנָיו לְכָה נָּא וְנָסוּרָה אֶל עִיר הַיְבוּסִי הַזֹּאת וְנָלִין בָּהּ׃ וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲדֹנָיו לֹא נָסוּר אֶל עִיר נָכְרִי אֲשֶׁר לֹא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵנָּה וְעָבַרְנוּ עַד גִּבְעָה׃ וַיֹּאמֶר לְנַעֲרוֹ לְךָ וְנִקְרְבָה בְּאַחַת הַמְּקֹמוֹת וְלַנּוּ בַגִּבְעָה אוֹ בָרָמָה׃ וַיַּעַבְרוּ וַיֵּלֵכוּ וַתָּבֹא לָהֶם הַשֶּׁמֶשׁ אֵצֶל הַגִּבְעָה אֲשֶׁר לְבִנְיָמִן׃ וַיָּסֻרוּ שָׁם לָבוֹא לָלוּן בַּגִּבְעָה וַיָּבֹא וַיֵּשֶׁב בִּרְחוֹב הָעִיר וְאֵין אִישׁ מְאַסֵּף אוֹתָם הַבַּיְתָה לָלוּן׃ וְהִנֵּה אִישׁ זָקֵן בָּא מִן מַעֲשֵׂהוּ מִן הַשָּׂדֶה בָּעֶרֶב וְהָאִישׁ מֵהַר אֶפְרַיִם וְהוּא גָר בַּגִּבְעָה וְאַנְשֵׁי הַמָּקוֹם בְּנֵי יְמִינִי׃ וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא אֶת הָאִישׁ הָאֹרֵחַ בִּרְחֹב הָעִיר וַיֹּאמֶר הָאִישׁ הַזָּקֵן אָנָה תֵלֵךְ וּמֵאַיִן תָּבוֹא׃ וַיֹּאמֶר אֵלָיו עֹבְרִים אֲנַחְנוּ מִבֵּית לֶחֶם יְהוּדָה עַד יַרְכְּתֵי הַר אֶפְרַיִם מִשָּׁם אָנֹכִי וָאֵלֵךְ עַד בֵּית לֶחֶם יְהוּדָה וְאֶת בֵּית יְהוָה אֲנִי הֹלֵךְ וְאֵין אִישׁ מְאַסֵּף אוֹתִי הַבָּיְתָה׃ וְגַם תֶּבֶן גַּם מִסְפּוֹא יֵשׁ לַחֲמוֹרֵינוּ וְגַם לֶחֶם וָיַיִן יֶשׁ לִי וְלַאֲמָתֶךָ וְלַנַּעַר עִם עֲבָדֶיךָ אֵין מַחְסוֹר כָּל דָּבָר׃ וַיֹּאמֶר הָאִישׁ הַזָּקֵן שָׁלוֹם לָךְ רַק כָּל מַחְסוֹרְךָ עָלָי רַק בָּרְחוֹב אַל תָּלַן׃ וַיְבִיאֵהוּ לְבֵיתוֹ וַיָּבָול לַחֲמוֹרִים וַיִּרְחֲצוּ רַגְלֵיהֶם וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ׃ הֵמָּה מֵיטִיבִים אֶת לִבָּם וְהִנֵּה אַנְשֵׁי הָעִיר אַנְשֵׁי בְּנֵי

Margin: חמר · חבש · ירד · הלך · סור · לון · הלך · קרב · קום · לון · עבר · בוא · רחב · אסף · בוא · עשה · גור · נשא · ראה · הלך · בוא · עבר · הלך · ספא · חמר · אמה · חסר · רחב · לון · בוא · בלל · רחץ · אכל · שתה · יטב

בליעל נסבו את הבית מתדפקים
על הדלת ויאמרו אל האיש
בעל הבית הזקן לאמר הוצא את
האיש אשר בא אל ביתך
ונדענו ויצא אליהם האיש בעל
הבית ויאמר אליהם אל אחי
אל תרעו נא אחרי אשר בא
האיש הזה אל ביתי אל תעשו
את הנבלה הזאת הנה בתי
הבתולה ופילגשהו אוציאה נא
אותם וענו אותם ועשו להם
הטוב בעיניכם ולאיש הזה לא
תעשו דבר הנבלה הזאת ולא
אבו האנשים לשמע לו ויחזק
האיש בפילגשו ויצא אליהם
החוץ וידעו אותה ויתעללו בה
כל הלילה עד הבקר וישלחוה
בעלות השחר ותבא האשה
לפנות הבקר ותפל פתח בית
האיש אשר אדוניה שם עד
האור ויקם אדניה בבקר ויפתח
את דלתות הבית ויצא ללכת
לדרכו והנה האשה פילגשו
נפלת פתח הבית וידיה על הסף
ויאמר אליה קומי ונלכה ואין
ענה ויקחה על החמור ויקם
האיש וילך למקמו ויבא אל
ביתו ויקח את המאכלת ויחזק
בפילגשו וינתחה לעצמיה
לשנים עשר נתחים וישלחה
בכל גבול ישראל והיה כל הראה
ואמר לא נהיתה ולא נראתה
כזאת למיום עלות בני ישראל
מארץ מצרים עד היום הזה
שימו לכם עליה עצו ודברו

Cap. xx. ויצאו כל בני ישראל

בלל סבב · דפק · יצא · בוא · ידע · רעע · עשה · בתל יצא · את ענה · אבה חזק · עלל · שלח · עלה בוא · פנה נפל · קום פתח · ילך · איש · ילך · ענה לקח · חמר קום · קום בוא · לקח אכל · חזק נתח · שנה שלח · נבל · היה ראה · עלה · שום יעץ

lii belial. i. absq; iugo & circūdātes domū senis: fores pulsare ceperunt clamantes ad dominum domus atq; dicentes. Educ virum qui ingressus ē domum tuam vt abutamur eo. Egressusq; est ad eos senex & ait. Nolite fratres nolite facere malum hoc: quia ingressus est homo hospitium meū: & cessate ab hac stulticia. Habeo filiam virginem & hic hō habet cōcubinā: educam eas ad vos vt hūilietis eas & vr̄am libidinē cōpleatis: tantum obsecro ne scelus hoc cōtra naturam operemini in virum. Nolebāt acqescere sermonibus illius. Qd̄ cernēs homo eduxit ad eos concubinam suam & eis tradidit illudendam. Qua cum tota nocte abusi essēt: dimiserunt eam mane. At mulier recedentibus tenebris venit ad ostium domus vbi manebat dominus suus: & ibi corruit. Mane facto surrexit homo & aperuit ostium vt ceptam expleret viam: & ecce concubina eius iacebat ante ostiū sparsis in limine manibus. Cui ille putans eā quiescere loqbatur. Surge vt ābulemus. Qua nihil rn̄dēte intelligēs q erat mortua: tulit eā & imposuit asino. reuersusq; est in domū suā. Quam cū eēt igressus arripuit gladiū: & cadauer vxoris cum ossibus suis in duodecim partes ac frusta concidens misit in oēs terminos israel. Quod cū vidissent singuli: cōclamabant. Nūq̄ res talis facta est in israel ex eo die quo ascēderunt patres nostri de egypto vsq; in pręsens tp̄s. ferte sententiā & in cōe decernite quid facto opus sit. 20.

Egressi itaq; sunt omnes filii israel:

iniquorum circūdederūt domū & pulsauerūt ad
παρανόμων περιεκύκλωσαν τὴν οἰκίαν καὶ ἔκρουσαν ἐπὶ
hostiū: & dixerūt ad virum dn̄m domus
τὴν θύραν, καὶ εἶπαν πρὸς τὸν ἄνδρα τὸν κύριον τῆς οἰκίας
senem dicētes: educ virum qui intra
τὸν πρεσβύτην λέγοντες, ἐξάγαγε τὸν ἄνδρα τὸν εἰσελθόν
uit in domū tuā: vt cognoscamꝰ eū. & egressus ē ad e=
τα εἰς τὴν οἰκίαν σου, ἵνα γνῶμεν αὐτόν. καὶ ἐξῆλθεν πρὸς αὐ
os vir dn̄s domus: & dixit ad eos:
τοὺς ὁ ἀνὴρ ὁ κύριος τῆς οἰκίας, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς,
nequaq̄ fratres mei ne malū faciatis postq̄ intra
μηδαμῶς ἀδελφοί μου μὴ πονηρεύσησθε μετὰ τὸ εἰσελ
uit vir hic in domū meā: ne faciatis
θεῖν τὸν ἄνδρα τοῦτον εἰς τὴν οἰκίαν μου, μὴ ποιήσατε
stulticiā hāc. ecce filia mea virgo &
τὴν ἀφροσύνην ταύτην. ἰδοὺ θυγάτηρ μου ἡ παρθένος καὶ
concubina: educā iā eas: & humiliate illas:
ἡ παλλακή, ἐξάξω δὴ αὐτάς, καὶ ταπεινώσατε αὐτάς,
& facite eis bonū in oculis vr̄is: &
καὶ ποιήσατε αὐταῖς τὸ ἀγαθὸν ἐν ὀφθαλμοῖς ὑμῶν, καὶ
viro huic ne faciatis verbū insipiētie
τῷ ἀνδρὶ τούτῳ μὴ ποιήσητε τὸ ῥῆμα τῆς ἀφροσύνης
huius. & nō voluerūt viri audire eum:
ταύτης. καὶ οὐκ ἠθέλησαν οἱ ἄνδρες ἀκοῦσαι αὐτοῦ,
& apprehendit vir cōcubinā & eduxit e=
καὶ ἐπελάβετο ὁ ἀνὴρ τῆς παλλακῆς καὶ ἐξήγαγεν αὐ=
am ad illos extra. & cognouerūt eam: & illuse
τὴν πρὸς αὐτοὺς ἔξω. καὶ ἔγνωσαν αὐτήν, καὶ ἐνέπαι=
runt ei totam noctē vsq; ad mane. & dimise
ξαν αὐτῇ ὅλην τὴν νύκτα ἕως τοπρωΐ. καὶ ἐξαπέστει=
runt eam simul cū ascensu aurore. & venit mulier
λαν αὐτὴν ἅμα τῷ ἀναβῆναι τὸν ὄρθρον. καὶ ἦλθεν ἡ γυνὴ
mane & corruit ad hostiū portici
τοπρωῒ καὶ ἔπεσεν παρὰ τὴν θύραν τοῦ πυλῶνος τοῦ
domus viri vbi erat dn̄s suus ibi vsq; quo dilucu
οἴκου τοῦ ἀνδρὸς οὗ ἦν ὁ κύριος αὐτῆς ἐκεῖ ἕως οὗ διέφαυ
lū fuit. & surrexit dn̄s eius mane & aperuit
σεν. καὶ ἀνέστη ὁ κύριος αὐτῆς τοπρωῒ καὶ ἤνοιξεν τὰς
fores domus: & exiuit vt discederet in
θύρας τοῦ οἴκου, καὶ ἐξῆλθεν τοῦ ἀπελθεῖν εἰς τὴν
viā suam. & ecce mulier concubina eius ia
ὁδὸν αὐτοῦ. καὶ ἰδοὺ ἡ γυνὴ ἡ παλλακὴ αὐτοῦ πε
cens apud portam: & manus eius ad
πτωκυῖα παρὰ τὴν θύραν, καὶ αἱ χεῖρες αὐτῆς ἐπὶ
limen. & dixit ad eam: surge & a=
τὸ πρόθυρον. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτήν, ἀνάστηθι καὶ ἀ=
beamus. & non respōdit ei sed mortua erat.
πέλθωμεν. καὶ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ ἀλλὰ ἐτεθνήκει.
& tulit eam sup asinum: & surrexit
καὶ ἀνέλαβεν αὐτὴν ἐπὶ τὸ ὑποζύγιον, καὶ ἀνέστη ὁ
vir & reuersus est in locū suū. & ingres
ἀνὴρ καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. καὶ εἰσῆλ=
sus ē in domū suam & arripuit gladium &
θεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ ἔλαβεν μάχαιραν καὶ
cepit cōcubinā suā: & mēbratim diuisit eā
ἐπελάβετο τῆς παλλακῆς αὐτοῦ, καὶ ἐμέλισεν αὐτὴν
per ossa eius in duodecim partes: & misit
κατὰ τὰ ὀστᾶ αὐτῆς εἰς δώδεκα μερίδας, καὶ ἐξαπέστειλεν
ea in oēs tribus israel. & factū est ois
αὐτὰ εἰς πάσας φυλὰς ἰσραήλ. καὶ ἐγένετο πᾶς ὁ
vidēs dicebat: neq; factū est neq; visū est sic a
ὁρῶν ἔλεγε, οὔτε ἐγενήθη οὔτε ὤφθη οὕτως ἀπὸ τῆς
die ascensionis filiorū israel de terra egypti vsq; ad
ἡμέρας ἀναβάσεως υἱῶν ἰσραὴλ ἐκ γῆς αἰγύπτου ἕως
diem hanc. ferte iā vobis pro ipsa
τῆς ἡμέρας ταύτης. θέσθε δὴ ἑαυτοῖς περὶ αὐτῆς
sententiā & loquimini.
βουλὴν καὶ λαλήσατε.

Ca. 20.

Et egressi sūt omnes filii israel
Καὶ ἐξῆλθον πάντες οἱ υἱοὶ ἰσραήλ

& congregata est synagoga vt vir vnus de dan &
καὶ ἐξεκκλησιάσθη ἡ συναγωγὴ ὡς ἀνὴρ εἷς ἀπὸ δὰν καὶ
vsq; bersabee & terra galaad ad dn̄m in mas
ἕως βηρσαβαὲ καὶ γῆς γαλαὰδ πρὸς κύριον εἰς μασ
sepha: & stetit regio omnis populi omnes
σηφά, καὶ ἔστη τὸ κλίμα παντὸς τοῦ λαοῦ πᾶσαι
tribus israel in congregatione populi dei
αἱ φυλαὶ ἰσραὴλ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ λαοῦ τοῦ θεοῦ
quadringenta milia virorū peditū educentiū gla
τετρακόσιαι χιλιάδες ἀνδρῶν πεζῶν σπωμένων ῥομ
dium. & audierunt filii beniamin: q ascenderunt
φαίαν. καὶ ἤκουσαν οἱ υἱοὶ βενιαμίν, ὅτι ἀνέβησαν οἱ
filii israel in massepha: & dixerūt filii israel
υἱοὶ ἰσραὴλ εἰς μασσηφά, καὶ εἶπαν οἱ υἱοὶ ἰσραήλ.
loquimini vbi factū ē malum hoc? & respondit
λαλήσατε ποῦ ἐγένετο ἡ κακία αὕτη; καὶ ἀπεκρίθη
vir leuita vir mulieris interfecte
ὁ ἀνὴρ ὁ λευίτης ὁ ἀνὴρ τῆς γυναικὸς τῆς πεφονευμένης,
& dixit: in gabaa beniamin veni ego & con
καὶ εἶπεν, εἰς γαβαὰ τῆς βενιαμὶν ἦλθον ἐγὼ καὶ ἡ
cubina mea vt diuertam: & insurrexerūt cō me
παλλακή μου τοῦ καταλῦσαι, καὶ ἀνέστησαν ἐπ᾽ ἐμὲ
viri q gabaa: & circūdederūt cōtra me
οἱ ἄνδρες οἱ τῆς γαβαά, καὶ περιεκύκλωσαν ἐπ᾽ ἐμὲ
domum nocte: & me voluerūt occidere: &
τὴν οἰκίαν νυκτός, καὶ ἐμὲ ἠθέλησαν ἀποκτεῖναι, καὶ
concubinā meā humiliauerūt & illuserūt ei:
τὴν παλλακήν μου ἐταπείνωσαν καὶ ἐνέπαιξαν αὐ
& mortua est. & accepi cōcubinā
τῇ, καὶ ἀπέθανεν. καὶ ἐπελαβόμην τῆς παλλακῆς
meā: & in frusta cōcidi eā & misi in oēm
μου, καὶ ἐμέλισα αὐτὴν καὶ ἐξαπέστειλα ἐν παντὶ
terminū possessionis israel: qui fecerūt nefas
ὁρίῳ κληρονομίας ἰσραήλ, ὅτι ἐποίησαν ἀφροσύνην
in israel. ecce oēs vos filii israel date vo
ἐν ἰσραήλ. ἰδοὺ πάντες ὑμεῖς οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ δότε αὐ
bis sermonē & cōsiliū hic. & surrexit ois popu
τοῖς λόγον καὶ βουλὴν ὧδε. καὶ ἀνέστη πᾶς ὁ λαὸς
vt vir vnꝰ dicēs: non ingrediemur vir in
ὡς ἀνὴρ εἷς λέγων, οὐκ εἰσελευσόμεθα ἀνὴρ εἰς τὸ
tabernaculū suū & non declinabimꝰ vir in domū
σκήνωμα αὐτοῦ καὶ οὐκ ἐκκλινοῦμεν ἀνὴρ εἰς τὸν οἶκον
suam. & nunc verbū hoc qđ faciemus gabaa:
αὐτοῦ. καὶ νῦν τὸ ῥῆμα τοῦτο ὃ ποιήσομεν τῇ γαβαά,
ascendemus cōtra eā in sorte. & accipiamus de
ἀναβησόμεθα ἐπ᾽ αὐτὴν ἐν κλήρῳ. καὶ ληψόμεθα δέ
cem viros centum ex oībꝰ tribubus
κα ἄνδρας τοῖς ἑκατὸν ταῖς πάσαις φυλαῖς τοῦ
israel: & centū de mille: & mille
ἰσραήλ, καὶ ἑκατὸν τοῖς χιλίοις, καὶ χιλίους τοῖς
de decē milibus ad accipiēdū cibaria pp̄lo ad pficiēdū
μυρίοις λαβεῖν ἐπισιτισμὸν τῷ λαῷ ἐπιτελέσαι τοῖς
intrātibus gabaa beniamin iuxta om
εἰσπορευομένοις τῇ γαβαὰ τοῦ βενιαμὶν κατὰ πᾶ=
ne scelus qđ fecit in israel. & cōgre
σαν τὴν ἀφροσύνην ἣν ἐποίησεν ἐν ἰσραήλ. καὶ συ
gatꝰ est ois vir ad ciuitatē q̄si vir vnus euntes.
νήχθη πᾶς ἀνὴρ εἰς τὴν πόλιν ὡς ἀνὴρ εἷς ἐρχόμενοι.
& miserunt tribus israel viros in oēm
καὶ ἐξαπέστειλαν αἱ φυλαὶ ἰσραὴλ ἄνδρας ἐν πάσῃ
tribū beniamin dicētes: quod scelus hoc fa=
φυλῇ βενιαμὶν λέγοντες, τίς ἡ κακία αὕτη ἡ γενο=
ctum in vobis? & nūc tradite viros im
μένη ἐν ὑμῖν, καὶ νῦν δότε τοὺς ἄνδρας τοὺς ἀσε=
pios qui in gabaa: & occidemus eos: & au
βεῖς τοὺς ἐν γαβαά, καὶ θανατώσομεν αὐτούς, καὶ ἐξα
feremus malū de israel. & non
ροῦμεν κακίαν ἐξ ἰσραήλ. καὶ οὐκ

& pariter cōgregati q̄si vir vnus de dan vsq; Bersabee: & terra galaad ad dn̄m in maspha: omnes quoq; anguli populorū & cuncte tribus israel in ecclesiam populi dei cōuenerūt quadringenta milia peditum pugnatorum. Nec latuit filios beniamin q ascēdissent filii israel in maspha. Interrogatusq; leuita maritus mulieris interfecte quō tm̄ scelus perpetratum esset. respondit. Veni in gabaa beniamin cum vxore mea: illucq; diuerti. Et ecce hoīes ciuitatis illius circundederunt nocte domū in q̄ manebam volentes me occidere: & vxorē meā incredibili furore libidinis vexātes deniq; mortua est. Quā arreptā in frusta cōcidi: misiq; partes in oēs termios possessiōis vestre: quia nunq̄ tm̄ nephas & tā grāde piaculū factū ē in israel. Adestis oēs filii israel decernite qd facere debeatis. Stātsq; ois populus & q̄si vnius hoīs sermōe rn̄dit. Nō recedemus in tabernacula nr̄a: nec suā qsq̄ itrabit domum: sed hoc cōtra gabaa in cōe facicmus. Decem viri eligantur e centum ex omnibus tribubus israel: & cētū de mille & mille de decem milibus: vt cōportēt exercitui cibaria & possimus pugnare contra gabaa beniamin & reddere ei p sceleri qđ meretur. Conueniteq; vniuersus israel ad ciuitatē quasi hō vnus eadē mēte vno q; consilio: & miserunt nūcios ad omnē tribū beniamin qui dicerent. Cur tantum nephas in vobis repertum est? Tradite homines de gabaa q hoc flagitium ppetrarūt vt moriātur: & auferatur malū de israel. Qui noluerūt

ותקהל העדה כאיש אחד למדן
ועד באר שבע וארץ הגלעד
אל יהוה המצפה ויתיצבו פנות
כל העם כל שבטי ישראל בקהל
עם האלהים ארבע מאות אלף
איש רגלי שלף חרב וישמעו
בני בנימן כי עלו בני ישראל
המצפה ויאמרו בני ישראל
דברו איכה נהיתה הרעה הזאת
ויען האיש הלוי איש האשה
הנרצחה ויאמר הגבעתה אשר
לבנימן באתי אני ופילגשי ללון
ויקמו עלי בעלי הגבעה ויסבו
עלי את הבית לילה אתי דמו
להרג ואת פילגשי ענו ותמת
ואחז בפילגשי ואנתחה ואשלחה
בכל שדה נחלת ישראל כי עשו
זמה ונבלה בישראל הנה כלכם
בני ישראל הבו לכם דבר ועצה
הלום ויקם כל העם כאיש אחד
לאמר לא נלך איש לאהלו
ולא נסור איש לביתו ועתה זה
הדבר אשר נעשה לגבעה עליה
בגורל ולקחנו עשרה אנשים
למאה לכל שבטי ישראל ומאה
לאלף ואלף לרבבה לקחת
צדה לעם לעשות לבואם לגבע
בנימן ככל הנבלה אשר עשה
בישראל ויאסף כל איש
ישראל אל העיר כאיש אחד
חברים וישלחו שבטי ישראל
אנשים בכל שבטי בנימן לאמר
מה הרעה הזאת אשר נהיתה
בכם ועתה תנו את האנשים בני
בליעל אשר בגבעה ונמיתם
ונבערה רעה מישראל ולא

קהל יעד · נצב פנה · רבע · שמע · עלה · אמר · רוע · איש · רצח · בוא · קום סבב · דמה · ענה מות · נתח שלח · עשה · זמם · יהב יעץ · הלם · ילך · סור · עשה · גרל · לקח · צוד עשה · אסף · שלח · רוע היה · נתן · בלל מות · בער רוע

אבו בני בנימן לשמע בקול אחיהם בני ישראל׃ ויאספו בני בנימן מן הערים הגבעתה לצאת למלחמה עם בני ישראל׃ ויתפקדו בני בנימן ביום ההוא מהערים עשרים ושׁשה אלף איש שלף חרב לבד מישבי הגבעה התפקדו שבע מאות איש בחור׃ מכל העם הזה שבע מאות איש בחור אטר יד ימינו כל זה קלע באבן אל השערה ולא יחטא׃ ואיש ישראל התפקדו לבד מבנימן ארבע מאות אלף איש שלף חרב כל זה איש מלחמה׃ ויקמו ויעלו בית אל וישאלו באלהים ויאמרו בני ישראל מי יעלה לנו בתחלה למלחמה עם בני בנימן ויאמר יהוה יהודה בתחלה׃ ויקומו בני ישראל בבקר ויחנו על הגבעה׃ ויצא איש ישראל למלחמה עם בנימן ויערכו אתם איש ישראל מלחמה אל הגבעה׃ ויצאו בני בנימן מן הגבעה וישחיתו בישראל ביום ההוא שנים ועשרים אלף איש ארצה׃ ויתחזק העם איש ישראל ויספו לערך מלחמה במקום אשר ערכו שם ביום הראשון׃ ויעלו בני ישראל ויבכו לפני יהוה עד הערב וישאלו ביהוה לאמר האוסיף לגשת למלחמה עם בני בנימן אחי ויאמר יהוה עלו אליו׃ ויקרבו בני ישראל אל בני בנימן ביום השני׃ ויצא בנימן לקראתם מן הגבעה ביום השני

אבה אסף יצא לחם פקד מאה בחר ימן חטא בדד רבע קום עלה שאל חלל חנה ערך שחת שנה חזק קום בכה יסף נגש קרב שנה

fratrum ſuorum filiorum iſrael audire mandatum: ſed ex cũctis vrbibus q̃ ſortis ſue erãt cõuenerunt in gabaa: vt illis ferrẽt auxiliũ & cõtra vniuerſũ pplm̃ iſrl̃ dimicarẽt. Inuẽtiq̧ ſunt viginti quinq̧ milia de beniamin educentiũ gladiũ, preter habitatores gabaa, qui ſeptingẽti erant viri fortiſſimi ita ſiniſtra vt dextra preliantes: & ſic fundis lapides ad certũ iacientes: vt capillũ quoq̧ poſſent percutere: & nequaq̃ in alterã ptẽ ictus lapidis deferretur. Virorũ quoq̧ iſrael abſq̧ filiis beniamin inuenta ſunt q̃dringẽta milia educẽtiũ gladios & paratorũ ad pugnã: q̃ ſurgentes venerũt in domũ dei: hoc eſt in ſylo: cõſulueruntq̧ deũ atq̧ dixerũt. Quis erit in exercitu nro princeps certaminis cõtra filios beniamin? Quibus rñdit dñs: Iudas ſit dux vr̃. Statimq̧ filii iſrael ſurgẽtes mãe caſtrametati ſũt iuxta gabaa: & inde pcedentes ad pugnam contra beniamin: vrbem oppugnare ceperunt. Egreſſiq̧ filii beniamin de gabaa occiderunt de filiis iſrael die illo viginti duo milia virorũ. Rurſum filii iſrael & fortitudine & numero confidentes: in eodẽ loco quo prius certauerãt aciem direxerunt: ita tamen vt prius aſcenderent & flerent corã dño vſq̧ ad noctẽ cõſulerentq̧ eũ & dicerẽt. Debemus vltra procedere ad dimicandũ contra filios beniamin frẽs noſtros: an nõ? Quibus ille rñdit. Aſcẽdite ad eos & inite certamẽ. Cũq̧ filii iſrael altera die cõtra filios beniamin ad pliũ proceſſiſſent: eruperũt filii beniamin de portis gabaa: & occurrentes eis

voluerũt beniamin audire vocem fra
ἠθέλησαν βενιαμὶν εἰσακούειν τῆς φωνῆς τῶν ἀδελ-
trum filiorum iſrael. ⁊ conuenerunt filij benia
φῶν τῶν υἱῶν ἰσραήλ. καὶ συνήχθησαν οἱ υἱοὶ βενια-
min de vrbibus eorum in gabaa egredi vt
μὶν ἐκ τῶν πόλεων αὐτῶν εἰς γαβαὰ ἐξελθεῖν τοῦ
pugnent cum filijs iſrael. ⁊ recenſiti ſunt
πολεμῆσαι μετὰ υἱῶν ἰσραήλ. καὶ ἐπεσκέπησαν οἱ
filij beniamin in die illo de ciuitatibus: vigin
υἱοὶ βενιαμὶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐκ τῶν πόλεων, εἴκο-
ti ⁊ quinq̧ milia virorum educentium gladium
σι καὶ πέντε χιλιάδες ἀνδρῶν σπωμένων ῥομφαίαν
preter eos qui habitant gabaa. hi qui re
χωρὶς τῶν κατοικούντων τὴν γαβαά. οὗτοι δὲ ἐπε-
cenſiti ſunt ſeptingenti viri iuuenes electi ex
σκέπησαν ἑπτακόσιοι ἄνδρες νεανίσκοι ἐκλεκτοὶ ἐκ
vniuerſo populo ambidexteri: omnes hi
παντὸς τοῦ λαοῦ ἀμφοτεροδέξιοι, πάντες οὗτοι
funditores iaculantes lapides ad capillum ⁊ nõ
σφενδονῆται βάλλοντες λίθους πρὸς τὴν τρίχα. καὶ οὐ
aberrantes. ⁊ omnis vir iſrael recenſiti
διαμαρτάνοντες. καὶ πᾶς ἀνὴρ ἰσραὴλ ἐπεσκέπη-
ſunt abſq̧ filijs beniamin quadringenta milia
σαν χωρὶς τῶν υἱῶν βενιαμὶν τετρακόσιαι χιλιάδες
virorum educentium gladium omnes hi viri
ἀνδρῶν σπωμένων ῥομφαίαν πάντες οὗτοι ἄνδρες
bellicoſi. ⁊ ſurrexerũt ⁊ aſcenderũt in bethel
πολεμισταί. καὶ ἀνέστησαν καὶ ἀνέβησαν εἰς βαιθὴλ
⁊ interrogauerũt in deo. ⁊ dixerũt filij iſra-
καὶ ἐπηρώτησαν ἐν τῷ θεῷ. καὶ εἶπαν υἱοὶ ἰσρα-
el: quis aſcendet nobis dux ad pugnãdũ cũ
ήλ, τίς ἀναβήσεται ἡμῖν ἀφηγούμενος πολεμῆσαι με-
filijs beniamin? ⁊ dixit dñs: iudas aſcen
τὰ υἱῶν βενιαμίν; καὶ εἶπεν κύριος, ἰούδας ἀναβήσε-
det dux. ⁊ ſurrexerũt filij iſrael ma
ται ἀφηγούμενος. καὶ ἀνέστησαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ τὸ
ne: ⁊ caſtrametati ſũt in gabaa. ⁊ egreſſi ſũt
πρωΐ, καὶ παρενέβαλον ἐπὶ τὴν γαβαά. καὶ ἐξῆλθον
vir iſrael in bellum cum beniamin. ⁊ caſtre-
ἀνὴρ ἰσραὴλ εἰς πόλεμον μετὰ βενιαμίν. καὶ παρε-
metati ſunt cum ipſis vir iſrael in bellum cõtra
τάξαντο μετ᾽ αὐτῶν ἀνὴρ ἰσραὴλ εἰς πόλεμον πρὸς
gabaa. ⁊ exierũt filij beniamin de vrbe:
τὴν γαβαά. καὶ ἐξῆλθον οἱ υἱοὶ βενιαμὶν ἐκ τῆς πόλεως,
⁊ occiderũt in iſrael in die illa duo ⁊
καὶ διέφθειραν ἐν ἰσραὴλ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ δύο καὶ
viginti milia virorum ſuper terrã. ⁊ cõfortati ſunt
εἴκοσι χιλιάδας ἀνδρῶν ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ ἐνίσχυσαν ὁ
pplo vir iſrael ⁊ adiecerunt ordinare bel
λαὸς ἀνὴρ ἰσραὴλ καὶ προσέθεντο παρατάξασθαι πό-
lum in loco quo ordinauerant illic in die
λεμον ἐν τῷ τόπῳ ᾧ παρετάξαντο ἐκεῖ ἐν τῇ ἡμέ-
prima. ⁊ aſcenderũt filij iſrael ⁊ plorauerunt
ρᾳ τῇ πρώτῃ. καὶ ἀνέβησαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ καὶ ἔκλαυ-
runt coram dño vſq̧ ad veſperã. ⁊ interrogauerunt
σαν ἐνώπιον κυρίου ἕως ἑσπέρας. καὶ ἐπηρώτησαν
in dño dicẽtes: ſi addam appropinquare in bel
ἐν κυρίῳ λέγοντες, εἰ προσθῶ προσεγγίσαι εἰς πό-
lum cũ filijs beniamin fratris mei? ⁊
λεμον μετὰ υἱῶν βενιαμὶν τοῦ ἀδελφοῦ μου; καὶ
dixit dñs: aſcendite ad eum. ⁊ acceſſerunt
εἶπεν κύριος, ἀνάβητε πρὸς αὐτόν. καὶ προσῆλθοσαν
filij iſrael cõtra filios beniamin in die
οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ πρὸς υἱοὺς βενιαμὶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ
ſecunda. ⁊ exiuit beniamin in occurſum eo-
δευτέρᾳ. καὶ ἐξῆλθεν βενιαμὶν εἰς ἀπάντησιν αὐ-
rum de gabaa in die ſecunda:
τῶν ἐκ τῆς γαβαὰ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ δευτέρᾳ,

⁊ occiderũt adhuc de pplo octo ⁊ decem mi
καὶ διέφθειραν ἔτι ἐκ τοῦ λαοῦ ὀκτωκαίδεκα χιλιά-
lia virorũ ſup terrã: oẽs hi educẽtes
δας ἀνδρῶν ἐπὶ τὴν γῆν, πάντες οὗτοι ἐσπασμένοι
gladium. ⁊ aſcenderũt oẽs filij iſrael
ῥομφαίαν. καὶ ἀνέβησαν πάντες οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ
⁊ oĩs pplꝰ: ⁊ venerũt in bethel ⁊ plorauerunt:
καὶ πᾶς ὁ λαός, καὶ ἤλθοσαν εἰς βαιθὴλ καὶ ἔκλαυ-
runt: ⁊ ſederũt illic coram dño. ⁊ ieiunauerunt
σαν, καὶ ἐκάθησαν ἐκεῖ ἔναντι κυρίου. καὶ ἐνήστευ-
uerũt in die illo vſq̧ ad veſperã: ⁊ obtulerũt
σαν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἕως ἑσπέρας, καὶ ἀνήνεγκαν
holocauſtum ſalutaris coram dño. ⁊ interrogauerunt
ὁλοκαύτωμα σωτηρίου ἔναντι κυρίου. καὶ ἐπηρώτησαν
filij iſrael in dño ⁊ illic arca teſtamẽti
οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἐν κυρίῳ καὶ ἐκεῖ ἡ κιβωτὸς διαθήκης
dñi in diebus illis: ⁊ phinees filiꝰ elea
κυρίου ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ φινεὲς υἱὸς ἐλεά-
zar filij aaron aſtãs coram ea in
ζαρ υἱοῦ ἀαρὼν παρεστηκὼς ἐνώπιον αὐτῆς ἐν ταῖς ἡ-
diebus illis dicẽs: ſi addam vltra exire in
μέραις ἐκείναις λέγων, εἰ προσθήσω ἔτι ἐξελθεῖν εἰς
bellum cũ filijs beniamin fratris mei an
πόλεμον μετὰ υἱῶν βενιαμὶν τοῦ ἀδελφοῦ μου ἢ
ceſſabo? ⁊ dixit dñs aſcẽdite ⁊ cras tra
κοπάσω; καὶ εἶπεν κύριος ἀνάβητε καὶ αὔριον παρα-
dam eũ in manũ tuã. ⁊ poſuerũt filij iſra-
δώσω αὐτὸν ἐν τῇ χειρί σου. καὶ ἔθηκαν οἱ υἱοὶ ἰσρα-
el inſidias in gabaa in circuitu: ⁊ aſcenderũt filij
ὴλ ἔνεδρα ἐν τῇ γαβαὰ κύκλῳ, καὶ ἀνέβησαν οἱ υἱοὶ
iſrael cõtra beniamin in die tertio: ⁊
ἰσραὴλ πρὸς τὸν βενιαμὶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ, καὶ
exercitũ eduxerũt cõtra gabaa ſicut ſemel ⁊ ſemel.
παρετάξαντο πρὸς τὴν γαβαὰ καθὼς ἅπαξ καὶ ἅπαξ.
⁊ exierũt filij beniamin in occurſum populi ⁊
καὶ ἐξῆλθον οἱ υἱοὶ βενιαμὶν εἰς ἀπάντησιν τοῦ λαοῦ καὶ
attracti ſunt de ciuitate. ⁊ ceperũt percutere
ἐξειλκύσθησαν ἐκ τῆς πόλεως. καὶ ἤρξαντο τύπτειν
de pplo vulneratos ſicut ſemel ⁊ ſemel in
ἐκ τοῦ λαοῦ τραυματίας καθὼς ἅπαξ καὶ ἅπαξ ἐν
vijs: quarũ eſt vna aſcendens in bethel ⁊
ταῖς ὁδοῖς, ὧν ἐστὶ μία ἀναβαίνουσα εἰς βαιθὴλ καὶ
vna aſcendens in gabaa: quaſi triginta viros
μία ἀναβαίνουσα εἰς γαβαά, ὡσεὶ τριάκοντα ἄνδρας
in iſrael. ⁊ dixerũt filij beniamin interficiũ-
ἐν τῷ ἰσραήλ. καὶ εἶπαν οἱ υἱοὶ βενιαμὶν προσκόπτου-
tur ipſi coram nobis ſicut prius. ⁊ fi-
σιν αὐτοὶ ἐνώπιον ἡμῶν καθὼς ἔμπροσθεν. καὶ οἱ υἱ-
lij iſrael dixerũt: fugiamus ⁊ educamus eos
οὶ ἰσραὴλ εἶπαν, φύγωμεν καὶ ἐκσπάσωμεν αὐτοὺς
de vrbe in vias. ⁊ oĩs vir iſra
ἐκ τῆς πόλεως εἰς τὰς ὁδούς. καὶ πᾶς ἀνὴρ ἰσρα-
el ſurrexit de loco ſuo ⁊ eduxerũt aciẽ in
ὴλ ἀνέστη ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ καὶ παρετάξαντο ἐν
baalthamar: ⁊ inſidie iſrael pugnabãt de
βααλθαμάρ, καὶ τὸ ἔνεδρον ἰσραὴλ ἐπάλαιεν ἐκ τοῦ
loco ſuo ab occidẽte gabaa. ⁊ venerunt
τόπου αὐτοῦ ἀπὸ δυσμῶν τῆς γαβαά. καὶ παρεγέ-
runt e regione gabaa decẽ milia virorũ
νοντο ἐξ ἐναντίας γαβαὰ δέκα χιλιάδες ἀνδρῶν
electorũ ex oĩ iſrael. ⁊ bellum grauatũ ẽ:
ἐκλεκτῶν ἐκ παντὸς ἰσραήλ. καὶ ὁ πόλεμος ἐβαρύνθη,
⁊ illi nõ cognouerũt q̃m inſtabat cõtra eos ma
καὶ αὐτοὶ οὐκ ἔγνωσαν ὅτι ἅπτεται ἐπ᾽ αὐτοὺς ἡ κα-
lum. ⁊ confudit dñs beniamin in cõſpe
κία. καὶ ἐτρόπωσεν κύριος τὸν βενιαμὶν κατὰ πρό-
ctu iſrael. ⁊ occiderũt
σωπον ἰσραήλ. καὶ διέφθειραν

tanta in illos cede bachati ſunt: vt decem & octo milia virorũ educẽtiũ gladiũ proſternerent. Quãobrem omnes filii iſrael venerunt in domũ dei: & ſedentes flebant corã dño. Ieiunaueruntq̧ die illo vſq̧ ad veſperã & obtulerũt ei holocauſta atq̧ pacificas victimas & ſup ſtatu ſuo interrogauerũt. Eo tpe ibi erat arca federis dei & phinees filius eleazari filii aarõ ppoſitus domus. Conſuluerunt igitur dominũ atq̧ dixerunt. Exire vltra debemus ad pugnã contra filios beniamin fratres nr̃os: an quieſcere? Quibus ait dñs. Aſcendite. Cras enim tradã eos in manꝰ vr̃as. Poſueruntq̧ filii iſrael inſidias p circuitũ vrbis gabaa: & tertia vice ſicut ſemel & bis cõtra beniamin exercitũ pduxerunt. Sed & filii beniamin audacter erũperũt de ciuitate & fugientes aduerſarios longius perſecuti ſunt: ita vt vulnerarent ex eis ſicut primo die & ſecundo & cederent per duas ſemitas vertentes terga: quarum vna ferebatur in bethel: & altera in gabaa: atq̧ proſternerent triginta circiter viros. Putauerunt enĩ ſolito eos more cedere. Qui fugam arte ſimulantes inierunt conſilium: vt abſtraherent eos de ciuitate & quaſi fugientes ad ſupradictas ſemitas pducerent. Omnes itaq̧ filii iſrael ſurgentes de ſedibus ſuis: tetenderunt aciem in loco qui vocatur baalthamar: inſidie quoq̧ que circa vrbem erant paulatim ſe aperire ceperunt & ab occidentali vrbis parte procedere. Sed & alia decem milia virorum de vniuerſo iſrael habitatores vrbis ad certamina prouocabant: ingrauatumq̧ eſt bellum contra filios beniamin: & non intellexerũt q̃ ex omni parte illis inſtaret interitus. Percuſſitq̧ eos dñs in cõſpectu filiorũ iſrl̃: & interfecerũt

וישחיתו בבני ישראל עוד שמנת עשר אלף איש ארצה כל אלה שלפי חרב׃ ויעלו כל בני ישראל וכל העם ויבאו בית אל ויבכו וישבו שם לפני יהוה ויצומו ביום ההוא עד הערב ויעלו עלות ושלמים לפני יהוה׃ וישאלו בני ישראל ביהוה ושם ארון ברית האלהים בימים ההם׃ ופינחס בן אלעזר בן אהרן עמד לפניו בימים ההם לאמר האוסף עוד לצאת למלחמה עם בני בנימן אחי אם אחדל ויאמר יהוה עלו כי מחר אתננו בידך׃ וישם ישראל ארבים אל הגבעה סביב׃ ויעלו בני ישראל אל בני בנימן ביום השלישי ויערכו אל הגבעה כפעם בפעם׃ ויצאו בני בנימן לקראת העם הנתקו מן העיר ויחלו להכות מהעם חללים כפעם בפעם במסלות אשר אחת עלה בית אל ואחת גבעתה בשדה כשלשים איש בישראל׃ ויאמרו בני בנימן נגפים הם לפנינו כבראשנה ובני ישראל אמרו ננוסה ונתקנוהו מן העיר אל המסלות׃ וכל איש ישראל קמו ממקומו ויערכו בבעל תמר וארב ישראל מגיח ממקמו ממערה גבע׃ ויבאו מנגד לגבעה עשרת אלפים איש בחור מכל ישראל והמלחמה כבדה והם לא ידעו כי נגעת עליהם הרעה׃ ויגף יהוה את בנימן לפני ישראל וישחיתו

שחת בוא בכה צום שאל ארן ברת יום יסף יצא לחם חדל עלה נתן שום סבב שלש ערך נתק חלל סלל אמר נוס קום ערב נוח בוא בחר לחם רעע נגף שחת

בני ישראל בבנימן ביום ההוא
עשרים וחמשה אלף ומאה איש
כל אלה שלף חרב: ויראו בני — ראה
בנימן כי נגפו ויתנו איש ישראל — נתן
מקום לבנימן כי בטחו אל
הארב אשר שמו על הגבעה: — שום
והארב החישו ויפשטו על — חוש פשט
הגבעה וימשך הארב ויך את כל — משך נכה
העיר לפי חרב: והמועד היה — היה יעד
לאיש ישראל עם הארב הרב — רבה
להעלותם משאת העשן מן — עלה נשא
העיר: ויהפך איש ישראל — הפך
במלחמה ובנימן החל להכות — חלל נכה
חללים באיש ישראל כשלשים
איש כי אמרו אך נגוף נגף הוא — נגף
לפנינו כמלחמה הראשנה: — פנה
והמשאת החלה לעלות מן
העיר עמוד עשן ויפן בנימן — עמד פנה
אחריו והנה עלה כליל העיר — כלל
השמימה: ואיש ישראל הפך
ויבהל איש בנימן כי ראה — בהל
כי נגעה עליו הרעה: ויפנו — רוע
לפני איש ישראל אל דרך המדבר — דבר
והמלחמה הדביקתהו ואשר — לחם דבק
מהערים משחיתים אותו בתוכו: — עיר שחת
כתרו את בנימן הרדיפהו מנוחה — רדף נוח
הדריכהו עד נכח הגבעה — דרך
ממזרח שמש: ויפלו מבנימן — זרח נפל
שמנה עשר אלף איש את
כל אלה אנשי חיל: ויפנו
וינסו המדברה אל סלע — נוס
הרמון ויעללהו במסלות — עלל סלל
חמשת אלפים איש וידביקו — דבק
אחריו עד גדעם ויכו ממנו אלפים — נכה
איש: ויהי כל הנפלים מבנימן — היה
עשרים וחמשה אלף איש

ex eis in illo die viginti quinq milia & centum viros: oēs bellatores & educentes gladiū. Filii aūt beniamī cū ſe īferiores eſſe vidiſſent ceperūt fugere. Qđ cernentes filii iſrael dederūt eis ad fugiēdū locū vt ad ꝑparatas inſidias deuenirent quas iuxta vrbē poſuerāt. Qui cū repēte de latibulis ſurrexiſſet: & bēiamin terga cedētib9 daret: īgreſſi ſunt ciuitatē & ꝑcuſſerunt eā in ore gladii. Signū āt dederant filii iſrael his quos in īſidiis collocauerant vt poſtꝗ̄ vrbē cepiſſet: ignē accēderēt vt aſcendēte in altū fumo captā vrbē demōſtrarēt. Qđ cū cernerēt filii iſrael in ipſo certamine poſiti: putauerūt ei filii beniamin eos fugere & inſtātius pſeq̄bātur cęſis de exercitu eorum triginta viris: vt viderūt quaſi colūnā fumi de ciuitate conſcēdere: beniamī quoq; reſpiciens retro cū captā cernerēt ciuitatē & flāmas ī ſublime ferri q prius ſimulauerāt fugā: verſa facie fortius reſiſtebāt. Qđ cum vidiſſent filii bēiamī: in fugā verſi ſunt: & ad viā deſerti ire ceperūt: illuc quoq; eos aduerſariis pſeq̄ntib9. Sed & hi q vrbē ſuccēderāt occurrerūt eis. atq; ita factū ē vt ex vtraq; pte ab hoſtib9 cederētur: nec erat vlla reqes morietiū. Ceciderūt atq; ꝓſtrati ſunt ad orietalē plagā vrbis gabaa. Fuerūt āt q ī eo de loco interfecti ſūt decē & octo milia virorū: oēs robuſtiſſimi pugnatores. Qđ cū vidiſſet q remāſerant de beniami fugerūt in ſolitudinē: & ꝑgebant ad petrā cuius vocabulū eſt remō. In illa quoq; fuga palantes & ī diuerſa tēdentes occiderūt quiq; milia viros. Et cū vltra tēderēt pſecuti ſūt eos: & iterfecerūt ētalia duo milia. Et ſic factum eſt vt oēs qui ceciderant de beniamin in diuerſis locis eſſent viginti quinq; milia pugnatores

filij iſrael in beniamin in die illo viginti quinq; milia & centū viros: omnes hi
οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἐν τῷ βενιαμὶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ εἰκοσιπέντε χιλιάδας καὶ ἑκατὸν ἄνδρας, πάντες οὗτοι
educentes gladium. & viderūt filij beniamin ꝙ fugati ſunt:
σπώμενοι ῥομφαίαν. καὶ εἶδον οἱ υἱοὶ βενιαμὶν ὅτι τετρόπωνται,
& dedit vir iſrael locū beniamin: quia ſperauerūt in inſidijs quas ꝑparauerāt iuxta gabaa.
καὶ ἔδωκεν ἀνὴρ ἰσραὴλ τόπον τῷ βενιαμίν, ὅτι ἤλπισαν ἐπὶ τὸ ἔνεδρον ὃ ἔταξαν πρὸς τὴν γαβαά.
& inſidie eruperūt & effuſe ſunt contra gabaa: & abierūt inſidie & percuſſerūt totā vrbē in ore gladij.
καὶ τὸ ἔνεδρον ὥρμησεν καὶ ἐξεχύθησαν πρὸς τὴν γαβαά. καὶ ἐπορεύθη τὸ ἔνεδρον καὶ ἐπάταξαν ὅλην τὴν πόλιν ἐν στόματι ῥομφαίας.
& ſignum erat viro iſrael ad inſidias: gladius: vt eleuarēt ipſi flāmā fumi ab vrbe.
καὶ ἡ σύνταγη ἦν ἀνδρὶ ἰσραὴλ πρὸς τὸ ἔνεδρον, μάχαιρα, τοῦ ἀνενέγκαι αὐτοὺς πυρσὸν τοῦ καπνοῦ ἀπὸ τῆς πόλεως.
& reuerſi ſunt vir iſrael in bello. & beniamin cepit ferire vulnera in viro iſrael quaſi triginta viros quia
καὶ ἀνέστρεψαν ἀνὴρ ἰσραὴλ ἐν τῷ πολέμῳ. καὶ βενιαμὶν ἤρξατο τοῦ τύπτειν τραυματίας ἐν τῷ ἀνδρὶ ἰσραὴλ ὡς τριάκοντα ἄνδρας, ὅτι
dixerūt verū fugatus fugatur ipſe corā nobis ſicut bellū primū.
εἶπαν πλὴν τροπούμενος τροποῦται αὐτὸς ἐναντίον ἡμῶν καθὼς ὁ πόλεμος ὁ ἔμπροσθεν.
& flāma incepit aſcendere de vrbe colūna fumi.
καὶ ὁ πυρσὸς ἤρξατο ἀναβαίνειν ἐκ τῆς πόλεως στῦλος καπνοῦ.
& reſpexit beniamin poſt ſe: & ecce aſcēdit cōſumatio vrbis in celū.
καὶ ἐπέβλεψεν βενιαμὶν ὀπίσω αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ ἀνέβη συντέλεια τῆς πόλεως εἰς τὸν οὐρανόν.
& vir iſrael reuerſus eſt. & feſtinauit vir beniamin: & vidit ꝙ tetigit ſe malū.
καὶ ἀνὴρ ἰσραὴλ ἀπέστρεψεν. καὶ ἔσπευσεν ἀνὴρ βενιαμίν, καὶ εἶδεν ὅτι ἧπται αὐτοῦ ἡ κακία.
& declinauit corā viro iſrael in viā deſerti: & bellū preuenit eum: & qui a ciuitatib9 interfecerūt eum in medio eorū:
καὶ ἔκλινεν ἐνώπιον ἀνδρὸς ἰσραὴλ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἐρήμου, καὶ ὁ πόλεμος κατέφθασεν αὐτόν, καὶ οἱ ἀπὸ τῶν πόλεων διέφθειραν αὐτὸν ἐν μέσῳ αὐτῶν,
& percuſſerunt beniamin. & pſecuti ſūt eum poſt eum: & calcauerūt eum vſq; ad e regione
καὶ κατέκοψαν τὸν βενιαμίν. καὶ ἐδίωξαν αὐτὸν καταπόδας αὐτοῦ, καὶ κατεπάτησαν αὐτὸν ἕως ἐξ ἐναντίας τῆς
gabaa ab oriente ſolis. & ceciderūt de beniamin octo & decē milia virorū. omnes hi viri potētes.
γαβαὰ ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου. καὶ ἔπεσαν ἐκ τοῦ βενιαμὶν ὀκτωκαίδεκα χιλιάδες ἀνδρῶν. σύμπαντες οὗτοι ἄνδρες δυνατοί.
& declinauerūt & fugerunt in deſertū ad petram remmon.
καὶ ἐξέκλιναν καὶ ἔφυγον εἰς τὴν ἔρημον πρὸς τὴν πέτραν τὴν ῥεμμών.
& diſpdiderūt eū in vijs quinq; milia virorū. & adheſerūt poſt eū vſq; ad gadaam: & percuſſerūt ex eo duo milia virorū.
καὶ ἐκαλαμήσαντο αὐτὸν ἐν ταῖς ὁδοῖς πέντε χιλιάδας ἀνδρῶν. καὶ προσεκολλήθησαν ὀπίσω αὐτοῦ ἕως γαδαάμ, καὶ ἐπάταξαν ἐξ αὐτοῦ δισχιλίους ἄνδρας.
& fuerūt omnes qui ceciderūt in beniamin viginti & quinq; milia virorū
καὶ ἐγένοντο πάντες οἱ πεπτωκότες ἐν τῷ βενιαμὶν εἴκοσι καὶ πέντε χιλιάδες ἀνδρῶν

educentiū gladiū in die illo: oēs iſti viri potētes.
σπωμένων ῥομφαίαν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, οἱ πάντες οὗτοι ἄνδρες δυνατοί.
& declinauerūt & fugerūt in deſertū ad petrā remmon ſexcēti viri: & ſederūt in petra remmon quatuor mēſib9.
καὶ ἐξέκλιναν καὶ ἔφυγον εἰς τὴν ἔρημον πρὸς τὴν πέτραν τὴν ῥεμμὼν ἑξακόσιοι ἄνδρες, καὶ ἐκάθησαν ἐν τῇ πέτρᾳ ῥεμμὼν τετράμηνον.
& vir iſrael reuerſus eſt cōtra filios beniamin: & percuſſit eos in ore gladij de vrbe cōſecutiue vſq; ad iumētū vſq; ad oē inuentū in omnibus ciuitatibus: & ciuitates inuentas miſerunt in ignē.
καὶ ἀνὴρ ἰσραὴλ ἀνέστρεψεν εἰς τοὺς υἱοὺς βενιαμίν, καὶ ἐπάταξεν αὐτοὺς ἐν στόματι ῥομφαίας ἀπὸ πόλεως ἑξῆς ἕως κτήνους ἕως παντὸς τοῦ εὑρεθέντος εἰς πάσας τὰς πόλεις, καὶ τὰς πόλεις τὰς εὑρεθείσας ἐξαπέστειλαν ἐν πυρί.

C. 21.

Et vir iſrael iurauit in maſſepha dicētes: vir ex nobis nō dabit filiam ſuam beniamin in vxorē.
Καὶ ἀνὴρ ἰσραὴλ ὤμοσεν ἐν μασσηφὰ λέγοντες, ἀνὴρ ἐξ ἡμῶν οὐ δώσει τὴν θυγατέρα αὐτοῦ τῷ βενιαμὶν εἰς γυναῖκα.
& venerūt ppl's in bethel: & ſederūt illic vſq; ad veſperā coram deo.
καὶ παρεγένοντο ὁ λαὸς εἰς βαιθήλ, καὶ ἐκάθησαν ἐκεῖ ἕως ἑσπέρας ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.
& leuauerūt vocē ſuā: & plorauerūt fletū magnū: & dixerūt: quare dñe deus iſrael factū eſt hoc in iſrael vt recenſeretur hodie in iſrael tribus vna.
καὶ ἐπῆραν τὴν φωνὴν αὐτῶν, καὶ ἔκλαυσαν κλαυθμὸν μέγαν, καὶ εἶπαν, ἵνα τί κύριε ὁ θεὸς ἰσραὴλ ἐγενήθη τοῦτο ἐν τῷ ἰσραὴλ τοῦ ἐπισκεπῆναι σήμερον ἐν τῷ ἰσραὴλ φυλὴν μίαν.
& factū eſt die craſtina: & mane ſurrexerūt ppl's & extruxerūt illic altare: & obtulerūt holocauſta ſalutationis.
καὶ ἐγένετο τῇ ἐπαύριον, καὶ ὤρθρισαν ὁ λαὸς καὶ ᾠκοδόμησαν ἐκεῖ θυσιαστήριον, καὶ ἀνήνεγκαν ὁλοκαυτώματα σωτηρίου.
& dixerūt filij iſrael quis ē q non aſcendit in eccleſiam de omnibus tribubus iſrael ad dñm: quia iuramētū magnū erat nō aſcendēti ad dñm in maſſepha dicētes: morte morietur.
καὶ εἶπον οἱ υἱοὶ ἰσραήλ, τίς ὁ μὴ ἀναβὰς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκ πασῶν φυλῶν ἰσραὴλ πρὸς κύριον; ὅτι ὅρκος μέγας ἦν τῷ μὴ ἀναβάντι πρὸς κύριον εἰς μασσηφὰ λέγοντες, θανάτῳ ἀποθανεῖται.
& conſolati ſunt filij iſrael de beniamin fratre ſuo.
καὶ παρεκλήθησαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ περὶ βενιαμὶν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν.
& dixerūt: ablata eſt hodie tribus vna de iſrael: qd faciamus ipſis relictis in vxores?
καὶ εἶπον, ἀφῄρηται σήμερον φυλὴ μία ἐξ ἰσραήλ, τί ποιήσωμεν αὐτοῖς τοῖς ὑπολειφθεῖσιν εἰς γυναῖκας;
& nos iurauimus dño vt nō daremus eis de filiabus nřis in vxores.
καὶ ἡμεῖς ὠμόσαμεν τῷ κυρίῳ τοῦ μὴ δοῦναι αὐτοῖς ἀπὸ τῶν θυγατέρων ἡμῶν εἰς γυναῖκας.
& dixerūt que vna tribuū iſrael: que non aſcendit ad dñm in maſſepha?
καὶ εἶπον τίς μία τῶν φυλῶν ἰσραήλ, ἥτις οὐκ ἀνέβη πρὸς κύριον εἰς μασσηφά;
& ecce non venerūt vir in caſtra de iabis galaad in contionē.
καὶ ἰδοὺ οὐκ ἦλθον ἀνὴρ εἰς τὴν παρεμβολὴν ἀπὸ ἰαβὶς γαλαὰδ εἰς τὴν ἐκκλησίαν.
& recenſit' eſt ppl's: & ecce non eſt illic vir de habitātibus iabis galaad.
καὶ ἐπεσκέπη ὁ λαός, καὶ ἰδοὺ οὐκ ἔστιν ἐκεῖ ἀνὴρ ἀπὸ τῶν κατοικούντων ἰαβὶς γαλαάδ.
& miſerūt illuc cōgregatio duodecim milia virorū de filiis exercitus. & preceperunt eis
καὶ ἀπέστειλαν ἐκεῖ ἡ συναγωγὴ δώδεκα χιλιάδας ἀνδρῶν ἀπὸ τῶν υἱῶν τῆς δυνάμεως. καὶ ἐνετείλαντο αὐτοῖς

ad bella promptiſſimi. Remanſerūt itaq; de oī numero beniamī qui euadere potuerant & fugere in ſolitudinem ſexcenti viri: ſederūtq; ī petra remmon menſibus quatuor: regreſſi autem filii iſrael omnes reliquias ciuitatis a viris vſq; ad iumenta gladio ꝑcuſſerūt: cūctaſq; vrbes & vicu los beniamin vorax flamma cōſūpſit. 21.

Iurauerant quoq; filii iſrael in maſpha & dixerunt. Nullus nřm dabit filiis beniamī de filiab9 ſuis vxorem. Veneruntq; oēs ad domū dei in ſylo: & in cōſpectu ei9 ſedentes vſq; ad veſperā leuauerūt vocem: & magno vlulatu ceperūt flere: dicentes. Quare dñe deus iſrael factū eſt hoc malū ī pplo tuo? vt hodie vna trib9 auferetur ex nobis. Altera autem die diluculo conſurgentes extruxerūt altare: obtuleruntq; ibi holocauſta & pacificas victimas & dixerunt. Quis nō aſcēdit ī exercitum dñi de vniuerſis tribubus iſrael? Grādi ei iuramento ſe cōſtrinxerāt cū eſſent in maſpha: interfici eos qui defuiſſent ductiq; pñia filii iſrael ſup fratre ſuo beniamī: ceperūt dicere. Ablata eſt trib9 vna de iſrl. Vñ vxores accipiēt? Oēs ei in cōmune iurauimus nō daturos nos his filias noſtras. Idcirco dixerunt. Quis eſt de vniuerſis tribubus iſrl qui non aſcendit ad dominum in maſpha? Et ecce inuenti ſunt habitatores iabes galaad ī illo exercitu nō fuiſſe. Eo quoq; tpe cū eſſent in ſylo nullus ex eis ibi repertus eſt. Miſerunt itaq; decem milia viros robuſtiſſimos: & preceperūt eis.

שלף חרב ביום ההוא את כל אלה
אנשי חיל: ויפנו וינסו המדברה
אל סלע הרמון שש מאות איש — מאה
וישבו בסלע רמון ארבעה חדשים:
ואיש ישראל שבו אל בני בנימן — שוב
ויכום לפי חרב מעיר מתם עד — נכה פה
בהמה עד כל הנמצא גם כל — מצא
הערים הנמצאות שלחו באש: — עיר

Cap. xxi.

ואיש ישראל נשבע — שבע
במצפה לאמר איש ממנו לא יתן — נתן
בתו לבנימן לאשה: ויבא העם — איש בוא
בית אל וישבו שם עד הערב לפני — ישב
האלהים וישאו קולם ויבכו בכי — נשא בכה
גדול: ויאמרו למה יהוה אלהי — גדל אמר
ישראל היתה זאת בישראל — היה
להפקד היום מישראל שבט — פקד
אחד: ויהי ממחרת וישכימו העם — היה שכם
ויבנו שם מזבח ויעלו עלות — בנה זבח
ושלמים: ויאמרו בני ישראל — עלה
מי אשר לא עלה בקהל מכל
שבטי ישראל אל יהוה
כי השבועה הגדולה היתה — שבע
לאשר לא עלה אל יהוה
המצפה לאמר מות יומת: וינחמו — נחם
בני ישראל אל בנימן אחיו
ויאמרו נגדע היום שבט אחד — גדע
מישראל: מה נעשה להם לנותרים — עשה יתר
לנשים ואנחנו נשבענו ביהוה — נשה
לבלתי תת להם מבנותינו לנשים: — נתן בנה
ויאמרו מי אחד משבטי ישראל
אשר לא עלה אל יהוה המצפה
והנה לא בא איש אל המחנה מיביש — בוא חנה
גלעד אל הקהל: ויתפקד העם — פקד
והנה אין שם איש מיושבי יבש
גלעד: וישלחו שם העדה שנים עשר — שלח יעד
אלף איש מבני החיל ויצוו אותם — שנה צוה
את

לאמר לכו והכיתם את יושבי יבש
גלעד לפי חרב והנשים והטף: וזה
הדבר אשר תעשו כל זכר וכל
אשה ידעת משכב זכר תחרימו:
וימצאו מיושבי יבש גלעד ארבע
מאות נערה בתולה אשר לא ידעה
איש למשכב זכר ויביאו אותם אל
המחנה שלה אשר בארץ כנען:
וישלחו כל העדה וידברו אל בני
בנימן אשר בסלע רמון ויקראו להם
שלום: וישב בנימן בעת ההיא,
ויתנו להם הנשים אשר חיו מנשי
יבש גלעד ולא מצאו להם כן:
והעם נחם לבנימן כי עשה יהוה
פרץ בשבטי ישראל: ויאמרו זקני
העדה מה נעשה לנותרים לנשים,
כי נשמדה מבנימן אשה: ויאמרו
ירשת פליטה לבנימן ולא ימחה
שבט מישראל: ואנחנו לא נוכל
לתת להם נשים מבנותינו כי נשבעו
בני ישראל לאמר ארור נתן אשה
לבנימן: ויאמרו הנה חג יהוה
בשילו מימים ימימה אשר מצפונה
לבית אל מזרחה השמש למסלה
העלה מבית אל שכמה ומנגב
ללבונה: ויצוו את בני בנימן
לאמר לכו וארבתם בכרמים:
וראיתם והנה אם יצאו בנות
שילו לחול במחלות ויצאתם מן
הכרמים וחטפתם לכם איש אשתו
מבנות שילו והלכתם ארץ בנימן:
והיה כי יבאו אבותם או אחיהם
לרוב אלינו ואמרנו אליהם חנונו
אותם כי לא לקחנו איש אשתו
במלחמה כי לא אתם נתתם להם
כעת תאשמו: ויעשו כן בני בנימן

Ite & percutite habitatores iabes galaad in ore gladii: tā vxores q̄ puulos eorū. & hoc erit qd̄ obseruare debetis. Omne gn̄is masculini & mulieres q̄ cognouerūt viros interficite: virgines āt reseruate. Inuēteq; sūt de iabes galaad quadringēte virgines q̄ nescierunt viri torum: & adduxerūt eas ad castra in sylo in terram chanaan. Miseruntq; nuncios ad filios beniamin qui erāt in petra rēmon: & p̄ceperūt eis vt eas susciperēt ī pace. Venerūtq; filii beniamin in illo tpe: & date sunt eis vxores de filiabus iabes galaad: alias aūt nō reperunt q̄s simili mō traderēt. Vniuersusq; israel valde doluit & egit pniam sup ī terfectiōe vnius tribus ex israel: dixerūtq; maiores natu. Quid faciemus reliqs qui nō acceperūt vxores. Oēs ī beniamin femīe cōciderūt & magna nobis cura īgētiq; studio pvidēdū est: ne vna tribus deleatur ex israel. Filias eī nr̄as eis dare nō possumus constricti iuramento & maledictiōe q̄ diximus: maledict9 q dederit de filiabus suis vxorē beniamin. Ceperūtq; cōsiliū atq; dixe ūt. Ecce solēnitas dn̄i ē in sylo anniuersaria q̄ sita ē ad septētrionē vrbis bethel: ad orietalē plagā vie q̄ de bethel tēdit ad sychimā: & ad meridiē oppidi lebona. Preceperūtq; filiis beniamī atq; dixerunt. Ite & latitate ī vineis. Cumq; videritis filias sylo ad ducēdos choros ex more pcedere: exite repente de vineis & rapite ex eis singuli vxores singulas & pgite in terrā beniamī. Cūq; venerint pr̄es earū ac fr̄es & aduersum vos q̄ri cepint atq; iurgari dicemus eis. Misereminī eorū. Nō eī rapuerūt eas iure bellātiū atq; victorꝝ: sed rogantibus vt accipent nō dedistis: & a vr̄a pte pctm̄ ē. Fecerūtq; filii beiami: vt sibi fuerat impatū:

dicentes ite ꝛ percutite oēs habi-
λέγοντες πορεύθητε καὶ πατάξατε πάντας τοὺς κατοι
tantes iabis galaad in ore gladij: ꝛ mu
κοῦντας ἰαβὶς γαλαὰδ ἐν στόματι ῥομφαίας, καὶ τὰς γυ
lieres ꝛ pplm̄. ꝛ hic sermo quē facietis: oēm
ναῖκας καὶ τὸν λαόν. καὶ οὗτος ὁ λόγος ὃν ποιήσετε, πᾶν
masculinū ꝛ omnē mulierē cognoscentē lectum mascu
ἀρσενικὸν καὶ πᾶσαν γυναῖκα γινώσκουσαν κοίτην ἄρσε
li anathematizabitis. ꝛ inuenerūt de habitantibus ia
νος ἀναθεματιεῖτε. καὶ εὗρον ἀπὸ τῶν κατοικούντων ἰα
bis galaad quadringētas puellas virgines: que non
βὶς γαλαὰδ τετρακοσίας νεάνιδας παρθένους, αἳ οὐκ
cognouerūt virū in toro masculi. ꝛ duxerūt eas in
ἔγνωσαν ἄνδρα εἰς κοίτην ἄρσενος. καὶ ἤγαγον αὐτὰς εἰς
castra in sylo que est in t̄ra chanaā. ꝛ mise-
τὴν παρεμβολὴν εἰς συλὼ ἥ ἐστιν ἐν γῇ χαναάν. καὶ ἀπέ-
runt oīs cōgregatio: ꝛ locuti sunt ad filios
στειλαν πᾶσα ἡ συναγωγή, καὶ ἐλάλησαν πρὸς τοὺς υἱοὺς
beniamin qui in petra remmon: ꝛ vocauerūt eos
βενιαμὶν τοὺς ἐν τῇ πέτρᾳ ῥεμμών, καὶ ἐκάλεσαν αὐτοὺς
in pace. ꝛ reuersus ē beniamin ad filios israel
ἐν εἰρήνῃ. καὶ ἀπέστρεψεν βενιαμὶν πρὸς τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ
in tpe illo: ꝛ dederūt eis mulieres: que
ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, καὶ ἔδωκαν αὐτοῖς τὰς γυναῖκας, αἵτι
erant de mulierib9 iabis galaad. ꝛ placuit e-
νες ἦσαν ἐκ τῶν γυναικῶν ἰαβὶς γαλαάδ. καὶ ἤρεσεν αὐ
is sic: ꝛ pplīs cōsolatus est beniamin: qm̄ fe-
τοῖς οὕτως, καὶ ὁ λαὸς παρεκλήθη τῷ βενιαμίν, ὅτι ἐποίη
cit dn̄s diuisionē in tribub9 israel. ꝛ dixerūt
σεν ὁ κύριος διακοπὴν ἐν ταῖς φυλαῖς ἰσραήλ. καὶ εἶπον οἱ
maiores natu cōgregationis: qd faciemus reli
πρεσβύτεροι τῆς συναγωγῆς, τί ποιήσομεν τοῖς ἐπιλοι-
quis in mulieres? qm̄ deleta ē de beniamin fe-
ποις εἰς τὰς γυναῖκας; ὅτι ἠφάνισαι ἐκ τοῦ βενιαμὶν γυ-
mina. ꝛ dixit possessio salua beniamin ꝛ
νή. καὶ εἶπεν κληρονομία διασεσωσμένη τῷ βενιαμὶν καὶ
non deleatur tribus de israel. ꝛ nos nō poterimus
οὐ μὴ ἐξαλειφθῇ φυλὴ ἐξ ἰσραήλ. καὶ ἡμεῖς οὐ δυνησόμεθα
dare eis vxores de filiabus nr̄is: qm̄
δοῦναι αὐτοῖς γυναῖκας ἀπὸ τῶν θυγατέρων ἡμῶν, ὅτι
iurauimus filij israel dicētes: maledictus
ὠμόσαμεν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ λέγοντες, ἐπικατάρατος
qui dat mulierē beniamin. ꝛ dixerūt ecce festus
ὁ διδοὺς γυναῖκα τῷ βενιαμίν. καὶ εἶπαν ἰδοὺ ἑορτὴ
dn̄o in sylo a diebus in dies q̄ est a septētriōe
τῷ κυρίῳ ἐν συλὼ ἀφ' ἡμερῶν εἰς ἡμέρας ἥ ἐστιν ἀπὸ βορρᾶ
bethel ad oriētē solis in trāsitu qui ascen
τῆς βαιθὴλ κατ' ἀνατολὰς ἡλίου ἐν τῇ διόδῳ τῇ ἀναβαινού
dit de bethel in sichima ꝛ a meridie libani
σῃ ἐκ βαιθὴλ εἰς σίκιμα καὶ ἀπὸ νότου τοῦ λιβάνου τῆς
lebona. ꝛ preceperūt filijs beniamin dicētes: a-
λεβωνᾶ. καὶ ἐνετείλαντο τοῖς υἱοῖς βενιαμὶν λέγοντες, ἀ-
bite ꝛ latitate in vineis: ꝛ videbitis:
πέλθατε καὶ ἐνεδρεύσατε ἐν τοῖς ἀμπελῶσι, καὶ ὄψεσθε,
ꝛ ecce vt exierint filie habitan
καὶ ἰδοὺ ὡς ἂν ἐξέλθωσιν αἱ θυγατέρες τῶν κατοικούν-
tium sylo tripudiātes in choris: ꝛ exibitis a
των συλὼ χορεύουσαι ἐν χοροῖς, καὶ ἐξελεύσεσθε ἀπὸ τῶν
vineis ꝛ rapite vobis vir vxorē sibi a
ἀμπελώνων καὶ ἁρπάσατε ὑμῖν ἀνὴρ γυναῖκα ἑαυτῷ ἀπὸ
filiabus sylo: ꝛ abibitis in t̄rā benia-
τῶν θυγατέρων συλώ, καὶ ἀπελεύσεσθε εἰς τὴν γῆν βενια
min. ꝛ erit qm̄ venerint patres eoꝝ vel fratres
μίν. καὶ ἔσται ὅταν ἔλθωσιν οἱ πατέρες αὐτῶν ἢ οἱ ἀδελφοὶ
eoꝝ ad iudicādū ad nos: ꝛ dicemus ad eos: misere
αὐτῶν κρίνεσθαι πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἐροῦμεν πρὸς αὐτούς, ἐλεήσα
mini eoꝝ: qm̄ nō cepit vir sibi vxorē in bel
τε αὐτούς, ὅτι οὐκ ἔλαβεν ἀνὴρ ἑαυτῷ γυναῖκα ἐν τῷ πολέ
lo: qm̄ non vos dedistis eis: [illegible] temp' quo
μῳ, ὅτι οὐχ ὑμεῖς δεδώκατε αὐτοῖς κατὰ τὸν καιρὸν οἱ
peccastis. ꝛ fecerunt sic filij beniami
ἐπλημμελήσατε. καὶ ἐποίησαν οὕτως οἱ υἱοὶ βενιαμὶν

ꝛ ceperūt vxores iuxta numerū suū a
καὶ ἔλαβον γυναῖκας κατὰ τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν ἀπὸ τῶν
tripudiātibus: quas rapuerūt: ꝛ abierūt: ꝛ reuer
χορευουσῶν, ὧν διήρπασαν, καὶ ἀπῆλθον, καὶ ἐπέ-
si sūt in possessionē suam. ꝛ edificauerūt si
στρεψαν ἐπὶ τὴν κληρονομίαν αὐτῶν. καὶ ᾠκοδόμησαν ἑαυ
bi vrbes ꝛ habitauerūt in eis. ꝛ ambulaue
τοῖς πόλεις καὶ κατῴκησαν ἐν αὐταῖς. καὶ περιεπά-
runt illinc filij israel in tpe illo vir in
τησαν ἐκεῖθεν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἀνὴρ εἰς τὴν
tribū suam ꝛ in cognationē suam: ꝛ abijt
φυλὴν αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν συγγένειαν αὐτοῦ, καὶ ἐξῆλ-
illinc vir in possessionē suam. in die-
θεν ἐκεῖθεν ἀνὴρ εἰς τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ. ἐν ταῖς ἡμέ
bus illis nō erat rex in israel. vir rectū
ραις ἐκείναις οὐκ ἦν βασιλεὺς ἐν ἰσραήλ. ἀνὴρ τὸ εὐθὲς
in oculis suis faciebat.
ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ἐποίει.

RVTH.
ΡΟΥΘ. Ca. i.

Et factū est in diebus cū iudicarēt
Αἰ ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις ἐν τῷ κρίνειν
iudices ꝛ fuit fames in t̄ra:
τοὺς κριτὰς καὶ ἐγένετο λιμὸς ἐν τῇ γῇ,
ꝛ abijt vir de bethleem iu-
καὶ ἐπορεύθη ἀνὴρ ἀπὸ βηθλεὲμ τῆς ἰου
da vt peregrinaretur in agro moab ipse ꝛ vxor
δαίας τοῦ παροικῆσαι ἐν ἀγρῷ μωὰβ αὐτὸς καὶ ἡ γυνὴ
eius ꝛ duo filij eius. ꝛ nomē viro eli
αὐτοῦ καὶ οἱ δύο υἱοὶ αὐτοῦ. καὶ ὄνομα τῷ ἀνδρὶ ἐλι-
melech: ꝛ nomē vxori eius noomi. ꝛ nomē
μέλεχ, καὶ ὄνομα τῇ γυναικὶ αὐτοῦ νοομί. καὶ ὄνομα
duobus filijs eius maalon ꝛ cheleon: ephrathei
τοῖς δυσὶν υἱοῖς αὐτοῦ μααλὼν καὶ χελεών, ἐφραθαῖοι
de terra iuda. ꝛ venerūt in agrū moab: ꝛ fuerūt il
ἐκ γῆς ἰούδα. καὶ ἤλθοσαν εἰς ἀγρὸν μωάβ, καὶ ἦσαν ἐ-
lic. ꝛ mortuus est elimelech vir noomi: ꝛ remā
κεῖ. καὶ ἀπέθανεν ἐλιμέλεχ ὁ ἀνὴρ τῆς νοομί, καὶ κατε
sit mulier ipsa ꝛ duo filij eius. ꝛ acceperūt
λείφθη ἡ γυνὴ αὕτη καὶ οἱ δύο υἱοὶ αὐτῆς. καὶ ἐλάβοσαν
sibi vxores moabitidas: nomē vni orpha ꝛ
ἑαυτοῖς γυναῖκας μωαβίτιδας, ὄνομα τῇ μιᾷ ὀρφὰ καὶ
nomē scđe ruth. ꝛ habitauerūt ibi q̄si decē
ὄνομα τῇ δευτέρᾳ ῥούθ. καὶ κατῴκησαν ἐκεῖ ὡς δέκα
annis. ꝛ mortui sunt ꝛ ambo maalon ꝛ chele
ἔτη. καὶ ἀπέθανον καίγε ἀμφότεροι μααλὼν καὶ χελε
on. ꝛ remāsit mulier a duob9 filijs suis ꝛ
ών. καὶ κατελείφθη ἡ γυνὴ ἀπὸ τῶν δύο υἱῶν αὐτῆς καὶ
a viro suo. ꝛ surrexit ipsa ꝛ due nu
ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς. καὶ ἀνέστη αὕτη καὶ αἱ δύο νύμ-
rus eius ꝛ reuerse sūt de agro moab: qm̄ audie
φαι αὐτῆς καὶ ἀπέστρεψαν ἐξ ἀγροῦ μωάβ, ὅτι ἤκου-
runt in agro moab φ visitauit dn̄s pplm̄ su
σαν ἐν ἀγρῷ μωὰβ ὅτι ἐπέσκεπται κύριος τὸν λαὸν αὐ
um vt daret eis panes. ꝛ egressa est de loco
τοῦ τοῦ δοῦναι αὐτοῖς ἄρτους. καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ τόπου
vbi erat illic ꝛ due nurus eius cum ipsa: ꝛ abie
οὗ ἦν ἐκεῖ καὶ αἱ δύο νύμφαι αὐτῆς μετ' αὐτῆς, καὶ ἐπο
runt in via vt reuerterētur in terrā iuda. ꝛ di
ρεύοντο ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ ἐπιστρέψαι εἰς γῆν ἰούδα. καὶ εἶ-
xit noomi duabus nuribus suis: ite iam
πεν νοομὶ ταῖς δυσὶ νύμφαις αὐτῆς, πορεύθητε δὴ
reuertimini vnaq̄q; in domū matris sue. faciat do-
ἀποστράφητε ἑκάστη εἰς οἶκον μητρὸς αὐτῆς. ποιήσαι κύ
minus vobiscū misam: sicut fecistis cū mor
ριος μεθ' ὑμῶν ἔλεος, καθὼς ἐποιήσατε μετὰ τῶν τεθνη-
tuis ꝛ mecum. det dn̄s vobis ꝛ inueniatis
κότων καὶ μετ' ἐμοῦ. δῴη κύριος ὑμῖν καὶ εὕροιτε

& iuxta numerū suum rapuerunt sibi de his que ducebant choros vxores singulas: abieruntq; in possessionē suā edificantes vrbes: & habitantes in eis. Filii quoq; israel reuersi sunt per tribus & familias in tabernacula sua. In diebus illis nō erat rex in israel: sed vnusquisq; quod sibi rectum videbatur hoc faciebat.

Explicit liber Iudicum.

Incipit liber Ruth. i.

In diebus vnius iudicis qn̄ iudices preerant: fctā est fames in t̄ra. Abiitq; hō de bethleem iuda vt pegrinaretur in regiōe moabitide cum vxore sua ac duobus liberis. Ipse vocabatur elimelech: & vxor eius noemi. & duo filii alter maalon & alter chelion: effratei de bethleem iuda. Ingressiq; regionē moabitidē morabātur ibi. Et mortuus est elimelech maritus noemi: remāsitq; ipsa cum filiis. Qui acceperunt vxores moabitidas: q̄rum vna vocabatur orpha: altera q; ruth. Manseruntq; ibi decem annis: & ambo mortui sunt: maalō videlicet & chelion: remansitq; mulier orbata duobus liberis ac marito. Et surrexit vt in patriā pgeret cū vtraq; nuru sua de regione moabitide. Audierat enim q respexisset dn̄s pplm̄ suū & dedisset eis escas. Egressa est itaq; de loco pegrinationis sue cū vtraq; nuru: & iam in via reuertēdi posita in terram iuda: dixit ad eas. Ite in domum matris vr̄e. Faciat vobiscū dn̄s misericordiā: sicut fecistis cum mortuis & mecū. Det vobis inuenire

וישאו נשים למספרם מן
המחללות אשר גזלו וילכו
וישובו אל נחלתם ויבנו את
הערים וישבו בהם: ויתהלכו
משם בני ישראל בעת ההיא
איש לשבטו ולמשפחתו ויצאו
משם איש לנחלתו: בימים
ההם אין מלך בישראל איש
הישר בעיניו יעשה:

Cap. i.

ויהי בימי שפט השפטים ויהי
רעב בארץ וילך איש מבית
לחם יהודה לגור בשדי מואב
הוא ואשתו ושני בניו: ושם
האיש אלימלך ושם אשתו
נעמי ושם שני בניו מחלון
וכליון אפרתים מבית לחם
יהודה ויבאו שדי מואב ויהיו
שם: וימת אלימלך איש נעמי
ותשאר היא ושני בניה: וישאו
להם נשים מאביות שם האחת
ערפה ושם השנית רות וישבו
שם כעשר שנים: וימותו גם
שניהם מחלון וכליון ותשאר
האשה משני ילדיה ומאישה:
ותקם היא וכלתיה ותשב משדי
מואב כי שמעה בשדה מואב כי
פקד יהוה את עמו לתת להם
לחם: ותצא מן המקום אשר
היתה שמה ושתי כלתיה עמה
ותלכנה בדרך לשוב אל ארץ
יהודה: ותאמר נעמי לשתי
כלתיה לכנה שבנה אשה לבית
אמה יעשה יהוה עמכם חסד
כאשר עשיתם עם המתים
ועמדי: יתן יהוה לכם ומצאן

מנוחה אשה בית אישה ותשק
להן ותשאנה קולן ותבכינה:
ותאמרנה לה כי אתך נשוב
לעמך: ותאמר נעמי שבנה בנתי
למה תלכנה עמי העוד לי בנים
במעי והיו לכם לאנשים: שבנה
בנתי לכן כי זקנתי מהיות לאיש
כי אמרתי יש לי תקוה גם הייתי
הלילה לאיש וגם ילדתי בנים:
הלהן תשברנה עד אשר יגדלו
הלהן תעגנה לבלתי היות לאיש
אל בנתי כי מר לי מאד מכם כי
יצאה בי יד יהוה: ותשנה קולן
ותבכינה עוד ותשק ערפה
לחמותה ורות דבקה בה: ותאמר
הנה שבה יבמתך אל עמה ואל
אלהיה שובי אחרי יבמתך:
ותאמר רות אל תפגעי בי לעזבך
לשוב מאחריך כי אל אשר
תלכי אלך ובאשר תליני אלין
עמך עמי ואלהיך אלהי: באשר
תמותי אמות ושם אקבר כה
יעשה יהוה לי וכה יסיף כי המות
יפריד ביני ובינך: ותרא כי
מתאמצת היא ללכת אתה
ותחדל לדבר אליה: ותלכנה
שתיהם עד באנה בית לחם
ויהי כבאנה בית לחם ותהם כל
העיר עליהן ותאמרנה הזאת
נעמי: ותאמר אליהן אל תקראנה
לי נעמי קראן לי מרא כי המר
שדי לי מאד: אני מלאה הלכתי
וריקם השיבני יהוה למה
תקראנה לי נעמי ויהוה ענה
בי ושדי הרע לי: ותשב נעמי
ורות המואביה כלתה עמה השבה

נוח איש נשק נשא בכה שוב שוב ילך מעה היה זקן ילך קוה ילד שבר גדל עגן היה מרר נשא בכה חמה אמר שוב פגע ילך לון מות קבר עשה יסף פרד ראה אמץ ילך חדל בוא היה הום אמר קרא מרר שוב ענה רעע שוב

requiē in domibus virorum quos sortituree estis. Et osculata est eas. Que eleuata voce flere ceperunt: & dicere. Tecum pergemus ad populū tuū. quibus illa rñdit. Reuertimini filie mi. Cur venitis mecū. Nū vltra hēbo filios in vtero meo: vt viros ex me sperare possitis? Reuertimini filie mi & abite. Iā eī senectute cōfecta sum: nec apta vīculo cōiugali. Etiā si posse hac nocte concipere & parere filios si eos expectare velitis donec crescāt & annos pubertatis īpleāt: an eritis vetule quam nūbatis. Nolite q̄so filie mi facere hoc: quia vra angustia magis me p̄mit: & egressa est manꝰ dñi cōtra me. Eleuata igitur voce rursum flere ceperunt. Orpha osculata ē socrū ac reuersa ē. ruth adhesit socrui sue. Cui dixit noemi. En reuersa ē cognata tua ad populū suū & ad deos suos vade cū ea. Que rñdit. Ne aduerseris mihi vt reliquā te & abeā. Quocūq̄ enim perrexeris: p̄gā: & vbi morata fueris: & ego p̄iter morabor. Populus tuꝰ ppl's meus & deus tuus deus meus. Que te terra susceperit morientem: in ea moriar ibiq̄ locū accipiā sepulture. Hec mihi faciat dñs: & hec addat si nō sola mors me & te separauerit. Videns ergo noemi q̄ obstinato ruth aīo decreuisset secū p̄gere: aduersari noluit nec ad suos vltra reditū p̄suadere. Profecte q̄ sunt sil' & venerūt in bethleem. Quibꝰ vrbē īgressis velox apud cunctos fama p̄crebuit: dicebātq̄ mulieres. Hec est illa Noemi? Quibꝰ ait. Ne vocetis me noemi .i. pulchrā: s3 vocate me mara .i. amarā: qa amaritudine valde repleuit me oīps. Egressa sum plēa: & vacuā reduxit me dñs. Cur ergo vocatis me noemi quā dñs humiliauit: & afflixit oīpotēs. Venit ergo noemi cum ruth moabitide nuru sua

requiem quelibet in domo viri sui. τ oscula
ἀνάπαυσιν ἑκάστη ἐν οἴκῳ ἀνδρὸς αὐτῆς. καὶ κατεφίλη-
ta est eas τ eleuauerūt vocē suā τ plorauerūt
σεν αὐτάς καὶ ἐπῆραν τὴν φωνὴν αὐτῶν καὶ ἔκλαυσαν
τ dixerūt ei: tecum reuertemur ad ppl'm
καὶ εἶπον αὐτῇ, μετὰ σοῦ ἐπιστρέψομεν ἐπὶ τὸν λαὸν
tuū. τ dixit noomi reuertimini iā filie mee:
σου. καὶ εἶπεν νοομὶ ἐπιστράφητε δὴ θυγατέρες μου,
cur venitis mecū: nū vltra mihi filij in vtero
ἵνα τί πορεύεσθε μετ' ἐμοῦ, μὴ ἔτι μοι υἱοὶ ἐν τῇ κοιλίᾳ
meo: τ erunt vobis in viros? reuertimini filie
μου, καὶ ἔσονται ὑμῖν εἰς ἄνδρας; ἐπιστράφητε θυγατέρες
mee abite iā q̄m consenui vt non sim viro:
μου πορεύθητε δὴ ὅτι γεγήρακα τοῦ μὴ εἶναι ἀνδρί,
quia dixi est mihi substātia vt sim ego viro τ
διότι εἶπα ἔστι μοι ὑπόστασις τοῦ γεννηθῆναί με ἀνδρὶ καὶ
pariam filios: nū ipsos expectabitis vsq̄ quo viri
τέξομαι υἱούς, μὴ αὐτοὺς προσδέξεσθε ἕως οὗ ἀνδρυν-
fiant? vel ipsis tolerabitis vt non sitis viro?
θῶσιν; ἢ αὐτοῖς κατασχεθήσεσθε τοῦ μὴ γενέσθαι ἀνδρί;
nequaq̄ filie mee: q̄m afflictio est mihi valde sup
μὴ θυγατέρες μου, ὅτι ἐπικράνθη μοι σφόδρα ὑπὲρ
vos: q̄m egressa est in me manus dñi. τ eleuauerūt
ὑμᾶς, ὅτι ἐξῆλθεν ἐν ἐμοὶ χεὶρ κυρίου. καὶ ἐπῆραν τὴν
vocem suam τ plorauerūt rursū. τ osculata est orpha
φωνὴν αὐτῶν καὶ ἔκλαυσαν ἔτι. καὶ κατεφίλησεν ὀρφὰ
socrum suam: τ reuersa est in ppl'm suū: ruth
τὴν πενθερὰν αὐτῆς, καὶ ἀπέστρεψεν εἰς τὸν λαὸν αὐτῆς, ῥοὺθ
aūt secuta est illā. τ dixit noomi ad ruth: ecce re
δὲ ἠκολούθησεν αὐτῇ. καὶ εἶπεν νοομὶ πρὸς ῥούθ, ἰδοὺ ἀνέ-
uersa est conurus tua ad ppl'm suū τ ad
στρεψεν ἡ σύνυμφός σου πρὸς τὸν λαὸν αὐτῆς καὶ πρὸς τοὺς
deos suos: reuertere iam τ tu post conurum tuā.
θεοὺς αὐτῆς, ἐπιστράφητι δὴ καὶ σὺ ὀπίσω τῆς συνύμ-
dixit āt ruth: nō occurrat mihi vt relin
φης σου, εἶπεν δὲ ῥούθ, μὴ ἀπαντῆσαί μοι τοῦ κατα-
quam te vel discedā a tergo tuo: q̄m tu quocūq̄ ie
λιπεῖν σε ἢ ἀποστρέψαι ὄπισθέν σου, ὅτι σὺ οὗ ἐὰν πο-
ris ibo: τ vbi morata fueris morabor:
ρευθῆς πορεύσομαι, καὶ οὗ ἐὰν αὐλισθῇς αὐλισθήσομαι,
ppl's tuus ppl's meus τ deus tuꝰ deus meus. τ vbi
ὁ λαός σου λαός μου καὶ ὁ θεός σου θεός μου. καὶ οὗ ἐὰν
mortua fueris moriar: τ illic sepeliar. hec fa
ἀποθάνῃς ἀποθανοῦμαι, κἀκεῖ ταφήσομαι. τάδε ποι-
ciat dñs mihi: τ hec addat: q̄m mors sepa
ήσαι κύριός μοι, καὶ τάδε προσθείη, ὅτι θάνατος διαστε-
rabit inter me τ te. videns āt noomi q̄m per
λεῖ ἀναμέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ. ἰδοῦσα δὲ νοομὶ ὅτι κρα-
seuerat ipsa vt iret secum: cessauit
ταιοῦται αὐτὴ τοῦ πορεύεσθαι μετ' αὐτῆς, ἐκόπασεν τοῦ
loqui ad ipsā vltra. profecte sunt āt ambe
λαλῆσαι πρὸς αὐτὴν ἔτι. ἐπορεύθησαν δὲ ἀμφότεραι
vsq̄quo venerūt ipse in bethleem. τ factū ē
ἕως τοῦ παραγενέσθαι αὐτὰς εἰς βηθλεέμ. καὶ ἐγένε-
cum venirēt ipse in bethleem τ p̄crebuit ōis
το ἐν τῷ ἐλθεῖν αὐτὰς εἰς βηθλεέμ καὶ ἤχησεν πᾶσα
vrbs de illis. τ dixerūt si hec est noomi? τ di
ἡ πόλις ἐπ' αὐταῖς. καὶ εἶπαν εἰ αὕτη ἐστὶν νοομί; καὶ εἶ-
xit ad eas: ne iā vocetis me noomi: vocate me
πεν πρὸς αὐτάς, μὴ δὴ καλεῖτέ με νοομί, καλέσατέ με
amarā: q̄r amaritudine replet' ē in me oīps valde. ego
πικράν, ὅτι ἐπικράνθη ἐν ἐμοὶ ὁ ἱκανὸς σφόδρα. ἐγὼ
egressa sum plena: τ vacuā reduxit me dñs: τ cur
ἐπορεύθην πλήρης, καὶ κενὴν ἀπέστρεψέ με κύριος, καὶ ἵνα
vocatis me noomi τ dñs humiliauit me: τ omni
τί καλεῖτέ με νοομί, καὶ κύριος ἐταπείνωσέν με, καὶ ὁ ἱκα-
potēs afflixit me. τ rediit noomi τ ruth moa
νὸς ἐκάκωσέ με. καὶ ἐπέστρεψε νοομὶ καὶ ῥοὺθ ἡ μωα-
bites nurus sua secum redeūtes
βῖτις ἡ νύμφη αὐτῆς μετ' αὐτῆς ἐπιστρέφουσαι

2. Re. 15. c.

C

D

de agro moab. he aūt venerūt in bethleem
ἐξ ἀγροῦ μωάβ. αὗται δὲ παρεγενήθησαν εἰς βηθλεέμ
in principio messis ordei.
ἐν ἀρχῇ θερισμοῦ κριθῶν. Ca. 2.

A

Et noomi vir notus marito eius:
Καὶ τῇ νοομὶ ἀνὴρ γνώριμος τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς,
at vir potens robore de cognatione elimelech:
ὁ δὲ ἀνὴρ δυνατὸς ἰσχύϊ ἐκ τῆς συγγενείας ἐλιμέλεχ,
τ nomē ei booz. τ dixit ruth moabitis ad
καὶ ὄνομα αὐτῷ βόοζ. καὶ εἶπεν ῥοὺθ ἡ μωαβῖτις πρὸς
noomi: ibo iā in agrū τ cōgregabo in
νοομί, πορευθῶ δὴ εἰς ἀγρὸν καὶ συνάξω ἐν τοῖς
spicis post vbi inuenero grām in oculis
στάχυσιν κατόπισθεν οὗ ἂν εὕρω χάριν ἐν ὀφθαλμοῖς
ipsius. dixit āt ei: vade filia. τ abi
αὐτοῦ. εἶπεν δὲ αὐτῇ, πορεύου θύγατερ. καὶ ἐπο-
it. τ cū venisset collegit in agro post ter
ρεύθη. καὶ ἐλθοῦσα συνέλεξεν ἐν τῷ ἀγρῷ κατόπι-
ga metentiū. τ cecidit casu
σθεν τῶν θεριζόντων. καὶ περιέπεσεν περιπτώματι
in parte agri booz de cognatione abimelech.
τῇ μερίδι τοῦ ἀγροῦ βόοζ ἐκ συγγενείας ἀβιμέλεχ.
τ ecce booz venit de bethleem. τ dixit me
καὶ ἰδοὺ βόοζ ἦλθεν ἐκ βηθλεέμ. καὶ εἶπεν τοῖς θε-
tentibus: dñs vobiscū. τ dixerūt ei: benedicat
ρίζουσιν, κύριος μεθ' ὑμῶν. καὶ εἶπον αὐτῷ, εὐλογήσαι
tibi dñs. τ dixit booz puero suo q̄
σε κύριος. καὶ εἶπεν βόοζ τῷ παιδαρίῳ αὐτοῦ τῷ
preerat sup metētes: cuius puella hec?
ἐφεστῶτι ἐπὶ τοὺς θερίζοντας, τίνος ἡ νεᾶνις αὕτη;
τ respōdit puer q̄ p̄erat sup mes
καὶ ἀπεκρίθη τὸ παιδάριον τὸ ἐφεστὸς ἐπὶ τοὺς θε-
sores τ dixit: puella moabitis est que re
ρίζοντας καὶ εἶπεν, ἡ παῖς ἡ μωαβῖτίς ἐστιν ἡ ἀποστρα-
diit cum noomi de agro moab. τ dixit col
φεῖσα μετὰ νοομὶ ἐξ ἀγροῦ μωάβ. καὶ εἶπεν συλλέ-
ligā iam τ cōgregabo in manipulis post
ξω δὴ καὶ συνάξω ἐν τοῖς δράγμασιν ὄπισθεν τῶν
messores. τ venit τ stetit a mane τ vsq̄ ad
θεριζόντων. καὶ ἦλθεν καὶ ἔστη ἀπὸ πρωῒ καὶ ἕως
vesperā nō requieuit in agro paululū. τ di
ἑσπέρας οὐκ ἀπέπαυσεν ἐν τῷ ἀγρῷ μικρόν. καὶ εἶ-
xit booz ad ruth: nō audiuisti filia: ne va
πεν βόοζ πρὸς ῥούθ, οὐκ ἤκουσας θύγατερ, μὴ πο-
das ad colligēdū in agro altero: τ tu nō rece
ρευθῇς συλλέξαι ἐν ἀγρῷ ἑτέρῳ, καὶ σὺ οὐ πορεύ-
des hinc: hic iungere cū puellis meis:
σῃ ἐντεῦθεν, ὧδε κολλήθητι μετὰ τῶν κορασίων μου,
τ oculi tui in agrū vbi messuerint:
καὶ οἱ ὀφθαλμοί σου εἰς τὸν ἀγρὸν οὗ ἂν θερίζωσιν,
τ ibis post ipsos: ecce mādaui
καὶ πορεύσῃ κατόπισθεν αὐτῶν, ἰδοὺ ἐνετειλάμην
pueris vt nō tāgant te. τ quādo
τοῖς παιδαρίοις τοῦ μὴ ἅψασθαί σου. καὶ ὅτε δι-
sitieris τ ibis in vasa τ bibes vñ
ψήσεις καὶ πορεύσῃ εἰς τὰ σκεύη καὶ πίεσαι ὅθεν
aquātur pueri. τ cecidit in faciē
ὑδρεύονται τὰ παιδάρια. καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον
suam τ adorauit sup terrā: τ dixit ad
αὐτῆς καὶ προσεκύνησεν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ εἶπεν πρὸς
eum: qd q̄ inueni grām in oculis tuis vt co
αὐτόν, τί ὅτι εὗρον χάριν ἐν ὀφθαλμοῖς σου τοῦ ἐπι-
gnosceas me τ ego sū p̄egrina? τ respōdit booz τ dixit
γνῶναί με καὶ ἐγώ εἰμι ξένη; καὶ ἀπεκρίθη βόοζ καὶ εἶπεν
ei: renūtiatiōe renūciata sūt mihi oīa q̄ fe
αὐτῇ, ἀπαγγελίᾳ ἀπηγγέλη μοι πάντα ὅσα πε-
cisti cum socru tua
ποίηκας μετὰ τῆς πενθερᾶς σου

B

C

D

de t̃ra p̄egrinatiōis sue: ac reuersa est in bethleem quando primū hordea metebantur. 2.

Erat aūt viro elimelech cōsanguineus hō potens & magnarū opum nomine booz. Dixitq̄ ruth moabitis ad socrum suā. Si iubes vadam in agrum & colligā spicas q̄ fugerint manus metētiū vbi cūq̄ clemētis in me p̄is familias repp̄ero gratiam. Cui illa rñdit. Vade filia mi. abiit itaq̄ & colligebat spicas post terga metētiū. Accidit āt vt ager ille hrēt dñm nomine booz qui erat de cognatione elimelech. Et ecce ipse veniebat de bethleem: dixitq̄ messoribus. Dñs vobiscū. Qui rñderunt ei. Bñdicat tibi dominus. Dixitq̄ booz iuueni qui messoribus preerat, cuius est hec puella? Cui respondit. Hec est moabitis que venit cum noemi de regione moabitide: & rogauit vt spicas colligeret remanentes: sequens messorum vestigia & de mane vsq̄ nunc stat in agro: & nec ad momentum quidē domū reuersa est. Et ait booz ad ruth. Audi filia. Ne vadas in alterū agrum ad colligendum: nec recedas ab hoc loco: sed iungere puellis meis: & vbi messuerint sequere. Mandaui eī pueris meis vt nemo molestus sit tibi: sed ēt si sitieris vade ad sarcinulas & bibe aq̄s de q̄bꝰ & pueri mei bibunt. Que cadens in faciē suā: & adorās sup terram dixit ad eū. Vñ mihi hoc vt iuenirē grām añ oculos tuos: & nosse me dignareris peregrinā mulierē? Cui ille rñdit. Nūciata sunt mihi omnia que feceris socrui tue:

משדי מואב והמה באו בית לחם
בתחלת קציר שערים:
ולנעמי מודע לאישה איש גבור Cap. ii.
חיל ממשפחת אלימלך ושמו
בעז: ותאמר רות המואביה
אל נעמי אלכה נא השדה
ואלקטה בשבלים אחר אשר
אמצא חן בעיניו ותאמר לה
לכי בתי: ותלך ותבוא ותלקט
בשדה אחרי הקצרים ויקר
מקרה חלקת השדה לבעז אשר
ממשפחת אלימלך: והנה בעז
בא מבית לחם ויאמר לקוצרים
יהוה עמכם ויאמרו לו יברכך
יהוה: ויאמר בעז לנערו הנצב
על הקוצרים למי הנערה הזאת:
ויען הנער הנצב על הקוצרים
ויאמר נערה מואביה היא
השבה עם נעמי משדי מואב:
ותאמר אלקטה נא ואספתי
בעמרים אחרי הקוצרים ותבוא
ותעמוד מאז הבקר ועד עתה
זה שבתה הבית מעט: ויאמר
בעז אל רות הלוא שמעת בתי
אל תלכי ללקט בשדה אחר
וגם לא תעבורי מזה וכה תדבקין
עם נערתי: עיניך בשדה אשר
יקצרון והלכת אחריהן הלוא
צויתי את הנערים לבלתי נגעך
וצמת והלכת אל הכלים ושתית
מאשר ישאבון הנערים: ותפל
על פניה ותשתחו ארצה ותאמר
אליו מדוע מצאתי חן בעיניך
להכירני ואנכי נכריה: ויען
בעז ויאמר לה הגד הגד לי
כל אשר עשית את חמותך

בוא חלל קצר ידע גבר שפחה הלך לקט מצא הלך בוא קרה בוא אמר קצר ברך נצב ענה שוב עמד ישב עבר דבק קצר צוה צמא כלה שתה שאב נפל פנה ידע נכר ענה נגד עשה חמה

אחרי מות אישך ותעזבי אביך עזב
ואמך וארץ מולדתך ותלכי אל עם ילד
אשר לא ידעת תמול תמל
שלשום: ישלם יהוה פעלך שלם
ותהי משכרתך שלמה מעם יהוה היה שכר
אלהי ישראל אשר באת בוא
לחסות תחת כנפיו: ותאמר חסה אמר
אמצא חן בעיניך אדני כי מצא
נחמתני וכי דברת על לב
שפחתך ואנכי לא אהיה כאחת היה
שפחתך: ויאמר לה בעז לעת
האכל גשי הלום ואכלת מן נגש
הלחם וטבלת פתך בחמץ ותשב פתת ישב
מצד הקצרים ויצבט לה קלי צדד צבט
ותאכל ותשבע ותתר: ותקם קלה אכל
ללקט ויצו בעז את נעריו לאמר שבע יתר
גם בין העמרים תלקט ולא קום צוה
תכלימוה: וגם של תשלו לה לקט
מן הצבתים ועזבתם ולקטה כלם שלל
ולא תגערו בה: ותלקט בשדה
עד הערב ותחבט את אשר נער
לקטה ויהי כאיפה שערים: חבט
ותשא ותבוא העיר ותרא היה
חמותה את אשר לקטה ותוצא נשא בוא
ותתן לה את אשר הותרה ראה חמה
משבעה: ותאמר לה חמותה יצא נתן
איפה לקטת היום ואנה עשית יתר
יהי מכירך ברוך ותגד לחמותה עשה
את אשר עשתה עמו ותאמר נכר ברך
שם האיש אשר עשיתי עמו נגד אמר
היום בעז: ותאמר נעמי לכלתה כלל
ברוך הוא ליהוה אשר לא
עזב חסדו את החיים ואת
המתים ותאמר לה נעמי מות
קרוב לנו האיש מגאלנו קרב
הוא: ותאמר רות המואביה

post morte viri tui: & q̄ reliq̄ris parētes tuos & terrā in qua nata es & veneris ad populum quem antea nesciebas. Reddat tibi dominus pro opere tuo: & plenā mercedē recipias a domino deo israel ad quem venisti: & sub cuius cōfugisti alas. Que ait. Inueni grām apud oculos tuos dñe mi: qui consolatus es me: & locutus es ad cor ancille tue: que nō sū similis vnius puellarū tuarū. Dixitq̄ ad eā booz. Q̄n hora vescēdi fuerit veni huc & comede panē: & intinge buccellā tuā in aceto. Sedit itaq̄ ad messorū latus & cōgessit polētā sibi: comeditq̄ & saturata ē: & tulit reliq̄s. Atq̄ inde surrexit vt spicas ex more colligeret. Precepit āt booz pueris suis dicēs. Etiā si vobiscum meterē voluerit ne phibeatis eam. & de vestris quoq̄ manipulis proiicite de īdustria: & remanere pmittite vt absq̄ rubore colligat: & colligentē nemo corripiat. Collegit ergo in agro vsq̄ ad vesperam: & q̄ collegerat virga cedens & excutiens: īuenit hordei q̄si ephi mēsuram .i. tres modios: quos portās reuersa est ī ciuitatem & ōndit socrui sue. Insup ptulit & dedit ei de reliquiis cibi sui: quo saturata fuerat. Dixitq̄ ei socrus sua. Vbi hodie collegisti: & vbi fecisti opus? Sit bñdictus qui misertus est tui. Indicauitq̄ ei apud quem esset opata: & nomen dixit viri q̄ booz vocaretur. Cui respondit noemi. Benedictus sit a domino: quoniam eandem gratiam quam prebuerat viuis: seruauit & mortuis. Rursumq̄ ait Propinquus noster est homo. Et ruth hoc quoq̄ inquit

postq̄ mortuus est vir tuus. ⁊ quomō reliquisti patrem tuū ⁊ matrē tuā ⁊ terrā generationis tue ⁊ abiisti ad ppl̄m quē nō sciebas heri ⁊ nudiustertius. reddat dn̄s opus tuum ⁊ sit merces tua plena a dn̄o deo israel: ad quē venisti vt confidas sub alas illius. illa āt dixit inueniā grām in oculis tuis dn̄e mi: q̄m consolatus es me ⁊ q̄m locutus es in cor ancille tue: ⁊ ecce ego nō ero vt vna puellarum tuaꝝ. ⁊ dixit illi booz: hora vescendi accede huc ⁊ comedes panē ⁊ tinges buccellā tuā in aceto. ⁊ sedit ruth ex obliquo metentium ⁊ porrexit ei booz polentam: ⁊ comedit ⁊ saturata est ⁊ reliquit: ⁊ surrexit vt colligeret. ⁊ precepit booz pueris eius dicēs: ⁊ inter manipulos colligat: ⁊ non cōfundatis eam. ⁊ exhibentes exhibebitis ei de congregatis ⁊ sinite eam: ⁊ colliget: ⁊ non corripietis eam. ⁊ collegit in agro vsq̄ ad vesperā ⁊ virga cedit que collegit. ⁊ facta est q̄si oephi ordei. ⁊ portauit ⁊ ingressa est in ciuitatem. ⁊ vidit socrus eius que collegerat: ⁊ offerens ruth dedit ei que reliquerat ex q̄bus saturata fuit. ⁊ dixit ei socrus sua: vbi collegisti hodie ⁊ vbi fecisti: sit qui nouit te bn̄s. ⁊ indicauit ruth socrui sue vbi fecit. ⁊ dixit nomē viri cum quo feci cum eo hodie booz. ⁊ dixit noomi nurui sue: bn̄dictus est dn̄o: q̄m non reliquit miam suā cum viuis ⁊ cū mortuis. ⁊ dixit ei noomi: ppinq̄ est nobis vir de sanguine sanctis nobis est. ⁊ dixit ruth ad socrum eius:

μετὰ τὸ ἀποθανεῖν τὸν ἄνδρα σου. καὶ πῶς κατέλιπες τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου καὶ τὴν γῆν γενέσεώς σου καὶ ἐπορεύθης πρὸς λαὸν ὃν οὐκ ᾔδεις χθὲς καὶ τρίτης. ἀποτίσαι κύριος τὴν ἐργασίαν σου καὶ γένοιτο ὁ μισθός σου πλήρης παρὰ κυρίου τοῦ θεοῦ Ἰσραήλ, πρὸς ὃν ἦλθες πεποιθέναι ὑπὸ τὰς πτέρυγας αὐτοῦ. ἡ δὲ εἶπεν εὕροιμι χάριν ἐν ὀφθαλμοῖς σου κύριέ μου. ὅτι παρεκάλεσάς με καὶ ὅτι ἐλάλησας ἐπὶ καρδίαν τῆς δούλης σου, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ οὐκ ἔσομαι ὡς μία τῶν παιδισκῶν σου. καὶ εἶπεν αὐτῇ Βόοζ, τῇ ὥρᾳ τοῦ φαγεῖν πρόσελθε ὧδε καὶ φάγεσαι τὸν ἄρτον καὶ βάψεις τὸν ψωμόν σου ἐν τῷ ὄξει. καὶ ἐκάθισε Ῥοὺθ ἐκ πλαγίων τῶν θεριζόντων, καὶ ἐβούνισεν αὐτῇ Βόοζ ἄλφιτον, καὶ ἔφαγεν καὶ ἐνεπλήσθη καὶ κατέλιπεν, καὶ ἀνέστη τοῦ συλλέγειν. καὶ ἐνετείλατο Βόοζ τοῖς παιδαρίοις αὐτοῦ λέγων, καί γε ἀναμέσον τῶν δραγμάτων συλλεγέτω, καὶ μὴ καταισχύνητε αὐτήν. καί γε παραβάλλοντες παραβαλεῖτε αὐτῇ ἐκ τῶν βεβουνισμένων, καὶ ἄφετε αὐτήν, καὶ συλλέξει, καὶ οὐκ ἐπιτιμήσετε αὐτῇ. καὶ συνέλεξεν ἐν τῷ ἀγρῷ ἕως ἑσπέρας καὶ ἐρράβδισεν ἃ συνέλεξεν, καὶ ἐγενήθη ὡς οἰφὶ κριθῶν. καὶ ἦρεν καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν. καὶ εἶδεν ἡ πενθερὰ αὐτῆς ἃ συνέλεξεν, καὶ ἐξενέγκασα Ῥοὺθ ἔδωκεν αὐτῇ ἃ κατέλιπεν ἐξ ὧν ἐνεπλήσθη. καὶ εἶπεν αὐτῇ ἡ πενθερὰ αὐτῆς, ποῦ συνέλεξας σήμερον καὶ ποῦ ἐποίησας, εἴη ὁ ἐπιγνούς σε εὐλογημένος. καὶ ἀπήγγειλεν Ῥοὺθ τῇ πενθερᾷ αὐτῆς ποῦ ἐποίησεν. καὶ εἶπεν τὸ ὄνομα τοῦ ἀνδρὸς μεθ' οὗ ἐποίησα μετ' αὐτοῦ σήμερον Βόοζ. καὶ εἶπεν Νοομὶ τῇ νύμφῃ αὐτῆς, εὐλογητός ἐστι τῷ κυρίῳ, ὅτι οὐκ ἐγκατέλιπεν τὸ ἔλεος αὐτοῦ μετὰ τῶν ζώντων καὶ μετὰ τῶν τεθνηκότων. καὶ εἶπεν αὐτῇ Νοομί, ἐγγίζει ἡμῖν ὁ ἀνὴρ ἐκ τῶν ἀγχιστευόντων ἡμῖν ἐστίν. καὶ εἶπεν Ῥοὺθ πρὸς τὴν πενθερὰν αὐτῆς,

⁊ q̄m dixit ad me cum pueris meis iungere donec perficiant totam messem que est mihi. ⁊ dixit noomi ad ruth nurum suā: bonum filia q̄m egressa es cū puellis eius: ⁊ non obuiabunt tibi in agro alieno. ⁊ iuncta est ruth puellis booz ad colligēdū q̄ad perfecit messem ordei ⁊ messem tritici.

καί γε ὅτι εἶπεν πρός με μετὰ τῶν παιδαρίων τῶν ἐμῶν προσκολλήθητι ἕως ἂν τελέσωσιν ὅλον τὸν ἀμητὸν ὃς ὑπάρχει μοι. καὶ εἶπεν Νοομὶ πρὸς Ῥοὺθ τὴν νύμφην αὐτῆς, ἀγαθὸν θύγατερ ὅτι ἐξῆλθες μετὰ τῶν κορασίων αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἀπαντήσονταί σοι ἐν ἀγρῷ ἑτέρῳ. καὶ προσεκολλήθη Ῥοὺθ τοῖς κορασίοις Βόοζ συλλέγειν ἕως συνετέλεσεν τὸν θερισμὸν τῶν κριθῶν καὶ τὸν θερισμὸν τῶν πυρῶν.

Ca. 3.

Et sedit cum socru sua: ⁊ dixit ei noomi socrus eius: filia non queram tibi requiem vt bene sit tibi. ⁊ nunc nōne booz notus nobis cuius fuisti cū puellis eius? ecce ipse ventilat aream ordei hac nocte. tu āt lauaberis ⁊ vngeris ⁊ impones vestem tuā sup te: ⁊ ascende sup areā. ne cognoscaris viro vsq̄ quo perficiat ille comedere ⁊ bibere. ⁊ erit cū dormierit ipse: ⁊ nosces locū vbi dormit illic: ⁊ ibis ⁊ discooperies que ad pedes eius ⁊ dormies. ⁊ ipse nunciabit tibi que facies. dixit āt ruth ad eam: omnia que dixeris mihi ad me faciam. ⁊ descēdit in aream: ⁊ fecit iuxta omnia que imperauerat ei socrus sua. ⁊ comedit booz ⁊ bibit ⁊ letatū est cor eius: ⁊ venit ad dormiēdū in parte cōgeriei herbaꝝ. illa āt venit secreto ⁊ discooperuit que ad pedes eius ⁊ dormiuit. factū est āt in media nocte ⁊ surrexit vir ⁊ turbatus est: ⁊ ecce mulier dormiebat ad pedes suos. dixit āt q̄s es tu: illa āt dixit ego sum ruth ancilla tua: ⁊ expandes alam tuam sup famulam tuam: q̄m propinquus es tu. ⁊ dixit booz: benedicta tu dn̄o filia: q̄m letificasti miam tuā vltimā magis q̄ primam vt non ires tu post iuuenes siue pauper siue diues. ⁊ nunc filia ne timeas.

Καὶ ἐκάθισεν μετὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς, καὶ εἶπεν αὐτῇ Νοομὶ ἡ πενθερὰ αὐτῆς, θύγατερ οὐ μὴ ζητήσω σοι ἀνάπαυσιν ἵνα εὖ γένηταί σοι. καὶ νῦν οὐχὶ Βόοζ γνώριμος ἡμῖν οὗ ἦς μετὰ τῶν κορασίων αὐτοῦ; ἰδοὺ αὐτὸς λικμᾷ τὸν ἅλωνα τῶν κριθῶν ταύτῃ τῇ νυκτί. σὺ δὲ λούσῃ καὶ ἀλείψῃ, καὶ περιθήσεις τὸν ἱματισμόν σου ἐπὶ σεαυτῇ, καὶ ἀναβήσῃ ἐπὶ τὴν ἅλω. μὴ γνωρισθῇς τῷ ἀνδρὶ ἕως τοῦ συντελέσαι αὐτὸν τοῦ φαγεῖν καὶ πιεῖν. καὶ ἔσται ἐν τῷ κοιμηθῆναι αὐτόν, καὶ γνώσῃ τὸν τόπον οὗ κοιμᾶται ἐκεῖ, καὶ ἐλεύσῃ καὶ ἀποκαλύψεις τὰ πρὸς ποδῶν αὐτοῦ καὶ κοιμηθήσῃ. καὶ αὐτὸς ἀπαγγελεῖ σοι ἃ ποιήσεις. εἶπεν δὲ Ῥοὺθ πρὸς αὐτήν, πάντα ὅσα ἂν εἴπῃς μοι πρός με ποιήσω. καὶ κατέβη εἰς τὴν ἅλω, καὶ ἐποίησεν κατὰ πάντα ὅσα ἐνετείλατο αὐτῇ ἡ πενθερὰ αὐτῆς. καὶ ἔφαγεν Βόοζ καὶ ἔπιεν καὶ ἠγαθύνθη ἡ καρδία αὐτοῦ, καὶ ἦλθεν τοῦ κοιμηθῆναι ἐν μερίδι τῆς στοιβῆς. ἡ δὲ ἦλθεν κρυφῇ καὶ ἀπεκάλυψεν τὰ πρὸς ποδῶν αὐτοῦ καὶ ἐκάθευδεν. ἐγένετο δὲ ἐν τῷ μεσονυκτίῳ καὶ ἐξέστη ὁ ἀνὴρ καὶ ἐταράχθη, καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἐκοιμᾶτο πρὸς ποδῶν αὐτοῦ. εἶπε δὲ τίς εἶ σύ; ἡ δὲ εἶπεν ἐγώ εἰμι Ῥοὺθ ἡ δούλη σου, καὶ περιβαλεῖς τὸ πτερύγιόν σου ἐπὶ τὴν δούλην σου, ὅτι ἀγχιστεὺς εἶ σύ. καὶ εἶπεν Βόοζ, εὐλογημένη σὺ τῷ κυρίῳ θύγατερ, ὅτι ἠγάθυνας τὸ ἔλεός σου τὸ ἔσχατον ὑπὲρ τὸ πρῶτον τοῦ μὴ πορευθῆναί σε ὀπίσω νεανιῶν ἤτοι πτωχὸς ἤτοι πλούσιος. καὶ νῦν θύγατερ μὴ φοβοῦ.

precepit mihi vt tādiu messoribus eius iungerer donec omnes segetes meterentur. Cui dixit socrus. Melius est filia mi vt cum puellis eius exeas ad metēdū: ne in alieno agro q̄spiā resistat tibi. Iūcta est itaq̄ puellis booz: & tādiu cum eis messuit donec ordea & triticū in horreis conderentur.

5.

Postq̄ āt reuersa ē ad socrū suā audiuit ab ea. Filia mi q̄rā tibi requiē & prouidebo vt bn̄ sit tibi. Booz iste cuius puellis in agro iūcta es ppinquus nr̄ est: & hac nocte aream ordei ventilat. Laua re igitur & vngere: & induere cultioribꝰ vestimētis & descende in areā. Non te videat hō donec esum potūq̄ finierit. Q̄n aūt ierit ad dormiendū: nota locum in quo dormiat. Veniesq̄ & discoopies palliū quo opitur a pte pedū: & pīicies te & ibi iacebis. Ipse aūt dicet tibi qd agere debeas. Que rn̄dit. Quicquid preceperis faciā. Descenditq̄ in aream & fecit omnia q̄ sibi impauerat socrꝰ. Cunq̄ comedisset booz & bibisset: & factus eēt hilarior: iissetq̄ ad dormiendū iuxta aceruū manipulorū: venit abscōdite: & discoopto a pedibus eius pallio se proiecit. Et ecce nocte iam media expauit hō & cōturbatus est: viditq̄ mulierē iacentem ad pedes suos: & ait illi. Que es. Illaq̄ rn̄dit. Ego sū ruth ācilla tua. Expande palliū tuū sup famulā tuā: quia propinquus es. Et ille. Benedicta inquit es a domino filia: & priorē miam posteriore supasti. quia non es secuta iuuenes pauperes siue diuites. Noli ergo

גם כי אמר אלי עם הנערים
אשר לי תדבקין עד אם כלו את דבק כלה
כל הקציר אשר לי: ותאמר קצר אמר כלל
נעמי אל רות כלתה טוב בתי
כי תצאי עם נערותיו ולא יפגעו יצא פגע
בך בשדה אחר: ותדבק בנערות
בעז ללקט עד כלות קציר
השערים וקציר החטים: חטה

Cap.iij.

ותשב את חמותה: ישב
ותאמר לה נעמי חמותה בתי חמה אמר בקש
הלא אבקש לך מנוח אשר נוח
ייטב לך: ועתה הלא בעז מדעתנו יטב ידע
אשר היית את נערותיו הנה הוא היה
זרה את גרן השערים הלילה:
ורחצת וסכת ושמת שמלתך סוך שום
עליך וירדתי הגרן אל תודעי ירד ידע
לאיש עד כלתו לאכל ולשתות:
ויהי בשכבו וידעת את המקום כלה אכל שתה היה
אשר ישכב שם ובאת וגלית קום שכב
מרגלתיו ושכבתי והוא יגיד בוא גלה
לך את אשר תעשין: ותאמר רגל נגד
אליה כל אשר תאמרי אלי עשה אמר
אעשה: ותרד הגרן ותעש ככל ירד
אשר צותה חמותה: ויאכל בעז צוה חמה
וישת וייטב לבו ויבא לשכב אכל שתה
בקצה הערמה ותבא בלט ותגל יטב בוא
מרגלתיו ותשכב: ויהי בחצי אט גלה
הלילה ויחרד האיש וילפת חצה
והנה אשה שכבת מרגלתיו: לפת
ויאמר מי את ותאמר אנכי איש
רות אמתך ופרשת כנפך על
אמתך כי גאל אתה: ויאמר אמה
ברוכה את ליהוה בתי היטבת
חסדך האחרון מן הראשון לבלתי ברך גאל
לכת אחרי הבחורים אם דל יטב
ואם עשיר: ועתה בתי אל ילך בחר
עשר

תִּֽירְאִי כֹּל אֲשֶׁר־תֹּאמְרִי אֶֽעֱשֶׂה־לָּךְ כִּי יוֹדֵעַ כָּל־שַׁעַר עַמִּי כִּי אֵשֶׁת חַיִל אָתְּ׃ וְעַתָּה כִּי אָמְנָם כִּי גֹאֵל אָנֹכִי וְגַם יֵשׁ גֹּאֵל קָרוֹב מִמֶּנִּי׃ לִינִי הַלַּיְלָה וְהָיָה בַבֹּקֶר אִם־יִגְאָלֵךְ טוֹב יִגְאָל וְאִם־לֹא יַחְפֹּץ לְגָֽאֳלֵךְ וּגְאַלְתִּיךְ אָנֹכִי חַי־יְהוָה שִׁכְבִי עַד־הַבֹּקֶר׃ וַתִּשְׁכַּב מַרְגְּלֹתָיו עַד־הַבֹּקֶר וַתָּקָם בְּטֶרֶם יַכִּיר אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ וַיֹּאמֶר אַל־יִוָּדַע כִּי־בָאָה הָאִשָּׁה הַגֹּֽרֶן׃ וַיֹּאמֶר הָבִי הַמִּטְפַּחַת אֲשֶׁר־עָלַיִךְ וְאֶֽחֳזִי־בָהּ וַתֹּאחֶז בָּהּ וַיָּמָד שֵׁשׁ־שְׂעֹרִים וַיָּשֶׁת עָלֶיהָ וַיָּבֹא הָעִיר׃ וַתָּבוֹא אֶל־חֲמוֹתָהּ וַתֹּאמֶר מִי־אַתְּ בִּתִּי וַתַּגֶּד־לָהּ אֵת כָּל־אֲשֶׁר עָֽשָׂה־לָהּ הָאִישׁ׃ וַתֹּאמֶר שֵׁשׁ־הַשְּׂעֹרִים הָאֵלֶּה נָתַן לִי כִּי אָמַר אֵלַי אַל־תָּבוֹאִי רֵיקָם אֶל־חֲמוֹתֵךְ׃ וַתֹּאמֶר שְׁבִי בִתִּי עַד אֲשֶׁר תֵּדְעִין אֵיךְ יִפֹּל דָּבָר כִּי לֹא יִשְׁקֹט הָאִישׁ כִּי־אִם־כִּלָּה הַדָּבָר הַיּֽוֹם׃

Cap. iiij.

וּבֹעַז עָלָה הַשַּׁעַר וַיֵּשֶׁב שָׁם וְהִנֵּה הַגֹּאֵל עֹבֵר אֲשֶׁר דִּבֶּר־בֹּעַז וַיֹּאמֶר סוּרָה שְׁבָה־פֹּה פְּלֹנִי אַלְמֹנִי וַיָּסַר וַיֵּשֵׁב׃ וַיִּקַּח עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים מִזִּקְנֵי הָעִיר וַיֹּאמֶר שְׁבוּ־פֹה וַיֵּשֵׁבוּ׃ וַיֹּאמֶר לַגֹּאֵל חֶלְקַת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר לְאָחִינוּ לֶאֱלִימֶלֶךְ מָכְרָה נָעֳמִי הַשָּׁבָה מִשְּׂדֵה מוֹאָב׃ וַאֲנִי אָמַרְתִּי אֶגְלֶה אָזְנְךָ לֵאמֹר קְנֵה נֶגֶד הַיֹּשְׁבִים וְנֶגֶד זִקְנֵי עַמִּי אִם־תִּגְאַל גְּאָל וְאִם־לֹא יִגְאַל הַגִּידָה לִּי וְאֵדְעָה כִּי אֵין זוּלָתְךָ לִגְאוֹל וְאָנֹכִי אַחֲרֶיךָ וַיֹּאמֶר אָנֹכִי אֶגְאָל׃

metuere: sed quicquid dixeris mihi faciam tibi. Scit enim omnis populus qui habitat intra portas urbis meae mulierem te esse virtutis. Nec abnuo me propinquum: sed est alius me propinquior. Quiesce hac nocte: et facto mane si te voluerit propinquitatis iure retinere bene res acta est: sin autem ille noluerit: ego te absque ulla dubitatione suscipiam: vivit dominus. Dormi usque mane. Dormivit itaque ad pedes eius usque ad noctis abscessum. Surrexit itaque antequam homines se cognoscerent mutuo: et dixit booz. Cave ne quis noverit quod huc veneris. Et rursum expande inquit pallium tuum quo operiris et tene utraque manu. Qua extendente et tenente: mensus est sex modios ordei: et posuit super eam. Quae portans ingressa est civitatem et venit ad socrum suam. Quae dixit ei. Quid egisti filia? Narravitque ei omnia quae sibi fecisset homo. Et ait. Ecce sex modios ordei dedit mihi et ait. nolo vacuam te reverti ad socrum tuam. Dixitque Noemi. Expecta filia donec videamus quem res exitum habeat: neque enim cessabit homo: nisi compleverit quod locutus est.

4. Ascendit ergo booz ad portam et sedit ibi. Cumque vidisset propinquum praeterire de quo prius sermo habitus est dixit ad eum. Declina paulisper et sede hic vocans eum nomine suo. Qui divertit et sedit. Tollens autem booz decem viros de senioribus civitatis: dixit ad eos. Sedete hic. Quibus residentibus locutus est ad propinquum. Partem agri fratris nostri elimelech vendet noemi quae reversa est de regione moabitide. quod audire te volui et tibi dicere coram cunctis sedentibus et maioribus natu de populo meo. Si vis possidere iure propinquitatis eme et posside. Si autem displicet tibi: hoc ipsum indica mihi ut sciam quid facere debeam. Nullus enim est propinquus excepto te qui prior es: et me quise-

cundus sum. At ille respondit ego agrum emam. Cui dixit booz. Quando emeris agrum de manu mulieris. Ruth quoque moabitidem quae uxor defuncti fuit debes accipere ut suscites nomen propinqui tui in hereditate sua. Qui respondit. Cedo iuri propinquitatis. Neque enim posteritatem familiae meae delere debeo. Tu meo utere privilegio: quo me libenter carere profiteor. Hic autem erat mos antiquitus in israel inter propinquos: ut si quando alter alteri suo iuri cedebat ut esset firma concessio solvebat homo calciamentum suum et dabat propinquo suo. Hoc erat testimonium cessionis in israel. Dixit ergo propinquo suo booz. Tolle calciamentum. Quod statim solvit de pede suo. At ille maioribus natu et universo populo: testes vos inquit estis hodie quod possederim omnia quae fuerunt elimelech et chelion et maalon tradente noemi: et ruth moabitidem uxorem maalon in coniugium sumpserim ut suscitem nomen defuncti in hereditate sua ne vocabulum eius de familia sua ac fratribus et populo deleatur. Vos inquam huius rei testes estis. Respondit omnis populus qui erat in porta et maiores natu Nos testes sumus. Faciat dominus hanc mulierem quae ingreditur domum tuam sicut rachel et liam quae aedificaverunt domum israel: ut sit exemplum virtutis in effrata et habeat celebre nomen in bethleem. Fiatque domus tua sicut domus phares quem thamar peperit iude: de semine quod tibi dederit dominus ex hac puella. tulit itaque booz ruth: et accepit uxorem: ingressusque est ad eam: et dedit illi dominus ut conciperet et pareret filium. Dixeruntque

וַיֹּאמֶר בֹּעַז בְּיוֹם־קְנוֹתְךָ הַשָּׂדֶה מִיַּד נָעֳמִי וּמֵאֵת רוּת הַמּוֹאֲבִיָּה אֵשֶׁת־הַמֵּת קָנִיתִי לְהָקִים שֵׁם־הַמֵּת עַל־נַחֲלָתוֹ׃ וַיֹּאמֶר הַגֹּאֵל לֹא אוּכַל לִגְאָל־לִי פֶּן־אַשְׁחִית אֶת־נַחֲלָתִי גְּאַל־לְךָ אַתָּה אֶת־גְּאֻלָּתִי כִּי לֹא־אוּכַל לִגְאֹל׃ וְזֹאת לְפָנִים בְּיִשְׂרָאֵל עַל־הַגְּאוּלָּה וְעַל־הַתְּמוּרָה לְקַיֵּם כָּל־דָּבָר שָׁלַף אִישׁ נַעֲלוֹ וְנָתַן לְרֵעֵהוּ וְזֹאת הַתְּעוּדָה בְּיִשְׂרָאֵל׃ וַיֹּאמֶר הַגֹּאֵל לְבֹעַז קְנֵה־לָךְ וַיִּשְׁלֹף נַעֲלוֹ׃ וַיֹּאמֶר בֹּעַז לַזְּקֵנִים וְכָל־הָעָם עֵדִים אַתֶּם הַיּוֹם כִּי קָנִיתִי אֶת־כָּל־אֲשֶׁר לֶאֱלִימֶלֶךְ וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר לְכִלְיוֹן וּמַחְלוֹן מִיַּד נָעֳמִי׃ וְגַם אֶת־רוּת הַמֹּאֲבִיָּה אֵשֶׁת מַחְלוֹן קָנִיתִי לִי לְאִשָּׁה לְהָקִים שֵׁם־הַמֵּת עַל־נַחֲלָתוֹ וְלֹא־יִכָּרֵת שֵׁם־הַמֵּת מֵעִם אֶחָיו וּמִשַּׁעַר מְקוֹמוֹ עֵדִים אַתֶּם הַיּוֹם׃ וַיֹּאמְרוּ כָּל־הָעָם אֲשֶׁר־בַּשַּׁעַר וְהַזְּקֵנִים עֵדִים יִתֵּן יְהוָה אֶת־הָאִשָּׁה הַבָּאָה אֶל־בֵּיתֶךָ כְּרָחֵל וּכְלֵאָה אֲשֶׁר בָּנוּ שְׁתֵּיהֶם אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל וַעֲשֵׂה־חַיִל בְּאֶפְרָתָה וּקְרָא־שֵׁם בְּבֵית לָחֶם׃ וִיהִי בֵיתְךָ כְּבֵית פֶּרֶץ אֲשֶׁר־יָלְדָה תָמָר לִיהוּדָה מִן־הַזֶּרַע אֲשֶׁר יִתֵּן יְהוָה לְךָ מִן־הַנַּעֲרָה הַזֹּאת׃ וַיִּקַּח בֹּעַז אֶת־רוּת וַתְּהִי־לוֹ לְאִשָּׁה וַיָּבֹא אֵלֶיהָ וַיִּתֵּן יְהוָה לָהּ הֵרָיוֹן וַתֵּלֶד בֵּן׃ וַתֹּאמַרְנָה

Prītiua.he. Tex.heb. Ruth.ca.iiii. Trāſla.B.Hie. Trāſ.Gre. lxx.cū interp̄.latina.

הנשים אל נעמי ברוך יהוה
אשר לא השבית לך גאל היום
ויקרא שמו בישראל: והיה לך
למשיב נפש ולכלכל את
שיבתך כי כלתך אשר אהבתך
ילדתו אשר היא טובה לך
משבעה בנים: ותקח נעמי
את הילד ותשתהו בחיקה
ותהי לו לאמנת: ותקראנה
לו השכנות שם לאמר ילד בן
לנעמי ותקראנה שמו עובד
הוא אבי ישי אבי דוד: ואלה
תולדות פרץ פרץ הוליד את
חצרון וחצרון הוליד את רם
ורם הוליד את עמינדב:
ועמינדב הוליד את נחשון
ונחשון הוליד את שלמה:
ושלמון הוליד את בעז ובעז
הוליד את עובד: ועבד הוליד
את ישי וישי הוליד את דוד:

ברך · שבת · קרא · שוב · שוב כלל · שית · ילד

mulieres ad noemi. Benedictus dominus qui nō ē passus vt deficeret successor familie tue & vocaretur nomē ei⁹ in israel: & habeas qui consoletur animā tuā & enutriat senectutē. De nuru enim tua natus ē: que te diliget & multo tibi melior ē quã si septē haberes filios. Susceptūq; noemi puerum posuit in sinu suo & nutricis ac gerule fungebatur officio. Vicine aūt mulieres cō gratulātes ei & dicētes: natus est filius noemi: vocauerunt nomē ei⁹ obed. Hic est pater isai patris dauid. He sūt generationes phares. Phares genuit esron: esron genuit aram. Aram genuit aminadab: aminadab genuit naason. Naason genuit salmō. Salmon genuit booz: booz gēuit obed. Obed genuit isai. Isai gēuit dauid.

mulieres ad noomi: benedictus dñs: qui nō defecere fecit tibi hodie propinquū: et vocet
γυναῖκες πρὸς νοομί, εὐλογητὸς κύριος, ὃς οὐ κατέλυσέ σοι σήμερον τὸν ἀγχιστεύοντα, καὶ καλέσαι τὸ
nomē tuū in israel: et erit tibi in consulentem animā et vt enutriat senectutē tuā: quia
ὄνομά σου ἐν ἰσραήλ, καὶ ἔσαι σοι εἰς ἐπιστρέφοντα ψυχὴν καὶ τοῦ διαθρέψαι τὴν πολιάν σου, ὅτι
nurus tua q̄ diligit te peperit eum q̄ est bona tibi magis q̄ septē filii. et suscepit noomi
ἡ νύμφη σου ἡ ἀγαπήσασά σε ἔτικεν αὐτὸν ἥ ἐστιν ἀγαθή σοι ὑπὲρ ἑπτὰ υἱούς. καὶ ἔλαβε νοομὶ τὸ
puerum et posuit eum in sinum suum: et fuit ei in nutricē. et vocauerūt ei vicine nomē dicētes: natus est filius noomi et vocauerunt nomē illius obed. hic pater iesse patris dauid. et he generationes phares. phares
παιδάριον καὶ ἔθηκεν αὐτὸ εἰς τὸν κόλπον αὐτῆς, καὶ ἐγενήθη αὐτῷ εἰς τιθηνόν. καὶ ἐκάλεσαν αὐτῷ αἱ γείτονες ὄνομα λέγουσαι, ἐτέχθη υἱὸς τῇ νοομί, καὶ ἐκάλεσαν τὸ ὄνομα αὐτοῦ ὠβήδ. οὗτος πατὴρ ἰεσσαὶ πατρὸς δαυίδ. καὶ αὗται αἱ γενέσεις φαρές. φαρὲς
genuit esron: et esron genuit aram: et aram genuit aminadab: et aminadab genuit naasson: et naasson genuit salmon: et salmon genuit booz: et booz genuit obed: et obed genuit iesse: et iesse genuit dauid.
ἐγέννησε τὸν ἐσρών, καὶ ἐσρὼν ἐγέννησε τὸν ἀράμ, καὶ ἀρὰμ ἐγέννησε τὸν ἀμιναδάβ, καὶ ἀμιναδὰβ ἐγέννησε τὸν ναασσών, καὶ ναασσὼν ἐγέννησε τὸν σαλμών, καὶ σαλμὼν ἐγέννησε τὸν βοόζ, καὶ βοὸζ ἐγέννησε τὸν ὠβήδ, καὶ ὠβὴδ ἐγέννησε τὸν ἰεσσαί, καὶ ἰεσσαὶ ἐγέννησε τὸν δαυίδ.

1. Pa. 2.b. Math. 1.a.

Explicit liber ruth.

Incipit prologus sancti hieronymi presbyteri in libros Regum.

Viginti & duas litteras esse apud hebreos syrorum quoq; lingua & chaldeorum testatur: que hebree magna ex parte confinis est. Nam & ipsi vigintiduo elementa habent eodem sono: sed diuersis characteribus. Samaritani etiā pentateuchum moysi totidem litteris scriptitant: figuris tantum & apicibus discrepātes. Certumq; est esdrā scribam legisq; doctorem post captam hierosolymam & instaurationem templi sub zorobabel alias litteras repperisse quibus nunc vtimur: cum ad illud vsq; tempus idem samaritanorum & hebreorum characteres fuerint. In libro quoq; numerorum hec eadem supputatio sub leuitarum ac sacerdotū censu mystice ostenditur. Et nomen domini tetragrammaton in quibusdam grecis voluminibus vsq; hodie antiquis expressum litteris inuenimus. Sed & psalmi tricesimusseptus: & centesimusdecimus & centesimusundecimus & centesimusdecimusoctauus: & centesimusquadragesimusquartus: quāquā diuerso scribātur metro: tamen eiusdem numeri texūtur alphabeto. Et hieremie lamentationes & oratio eius: salomōis quoq; in fine prouerbia: ab eo loco in quo ait. Mulierem fortē quis inueniet: eisdem alphabetis vel incisionibus supputantur. Porro quinq; littere duplices apud hebreos sunt: caph: mem: nun: phe: sadich. Aliter enim scribuntur per has principia medietatesq; verborum: aliter fines: vnde & a plerisq; libri duplices estimantur: samuel malachim: dabreiamin: esdras: hieremias: cum cynoth idest lamentationibus suis. Quomodo igitur vigintiduo elementa sunt per que scribimus hebraice omne quod loquimur: & eorum initiis vox humana comprehenditur: ita vigintiduo volumina supputantur: quibus quasi litteris & exordiis in dei doctrina tenera adhuc & lactens viri iusti eruditur infantia. Primus apud eos liber vocatur bresith: quem nos genesim dicimus. secundus ellesmoth qui exodus appellatur: tertius vaiecra: idest leuiticus: quartus vaiedaber: quem numerum uocamus: quintus elleaddebarim: qui deuteronomium prenotatur. Hi sunt quinq; libri moysi: quos proprie thorath: idest legem appellant. Secūdum prophetarum ordinem faciunt: & incipiunt ab iesu filio naue: qui apud illos iosue bennun dicitur. Deinde subtexunt sopthim idest iudicum librum & in eundem compungunt ruth: quia in diebus iudicum facta eius narratur historia. Tertius sequitur samuel: quem nos regnorum primum & secundum dicimus: quartus malachim: idest regum: qui tertio & quarto regnorum uolumine cōtinetur. Meliusq; multo est malachim: idest regum quā malachoth: idest regnorum dicere. Nō enim multarū gentium describit regna: sed unius israelitici populi qui tribubus duodecim cōtinetur. Quintus est esaias: sextus hieremias: septimus ezechiel: octauus liber duodecim prophetarum: qui apud illos uocatur thereasar. Tertius ordo: agiographa possidet. Et primus liber incipit ab iob: secundus a dauid quem quinq; incisionibus & uno psalmorum uolumine comprehendunt. tertius est salomon: tres libros habens: prouerbia: que illi parabolas idest masloth appellāt: quartus ecclesiastē: idest coheleth: quintus est cāticum canticorum: quem titulo sirasirim prenotant: sextus est daniel: septimus dabreiamin idest uerba dierum: quod significantius chronicon totius diuine historie possumus appellare: qui liber apud nos paralipomenon primus & secūdus inscribitur. octauus esdras: qui & ipse similiter apud grecos & latinos in duos libros diuisus est. nonus hester. Atq; ita fiunt pariter ueteris legis libri uigintiduo idest moysi quinq; & prophetarum octo: agiographorum nouem. Quamquam nōnulli ruth & cinoth inter agiographā scriptitent: & hos libros in suo putent numero supputandos: ac per hoc esse prisce legis libros uigintiquattuor: quos sub numero uiginti quattuor seniorum apocalypsis ioannis inducit: adorantes agnum & coronas suas prostratis uultibus offerentes: stantibus coram quattuor animalibus oculatis ante & retro idest in preteritum & in futurum respicientibus: & indefessa uoce clamantibus: sanctus sanctus sanctus dominus deus omnipotens qui erat & qui est & qui uēturus est. Hic prologus scripturarum: quasi galeatum principium omnibus libris quos de hebreo uertimus in latinum conuenire potest: ut scire ualeamus quicquid extra hos est inter apocripha eē ponēdum. Igitur sapientia que uulgo salomōis inscribitur: & iesu filii syrach liber: & iudith: & thobias: & pastor nō sunt in canōe. Machabeorum primum librum hebraicum repperi. Secundus grecus est: quod ex ipsa phrasi probari potest. Que cum ita se habeant: obsecro te lector ne laborem meum reprehensionem estimes antiquorum. In templo dei offert unusquisq; quod potest. Alii aurum & argentum & lapides preciosos: alii byssum & purpuram & coccum offerunt & hyacinthū. Nobiscum bene agitur si obtulerimus pelles & caprarum pilos. Et tamen apostolus contemptibiliora nostra magis necessaria iudicat. Vnde & tota illa tabernaculi pulchritudo & per singulas species ecclesie presentis futureq; distinctio pellibus tegitur & ciliciis: ardorēq; solis & iniuriam imbrium ea que uiliora sunt prohibent. Lege ergo primum samuel & malachim meum: Meum inquam meum. Quicquid enim crebrius uertendo & emendando sollicitius & didicim⁹ & tenemus nostrum est. Et cum intellexeris quod antea nesciebas uel interpretem me estimato si gratus es: uel paraphrasten si ingratus. quamquam mihi omnino conscius nō sim mutasse me quippiam de hebraica ueritate. Certe si incredulus es: lege grecos codices & latinos & cōfer cum his opusculis que nuper emendauimus: & ubicunq; discrepare inter se uideris: inter roga quemlibet hebreorum cui magis accommodare debeas fidem. Et si nostra firmauerit: puto q͏̄ eum nō estimes coniectorē ut in eodem loco mecum similiter diuinauerit. Sed & uos famulas christi rogo que domini discumbentis preciosissima fidei myrrha ungitis caput: que nequaquam saluatorem queritis in sepulchro quibus ad patrem christus ascendit: ut contra latrantes canes qui aduersum me rabido ore deseuiunt: & circueunt ciuitatem atq; in eo se doctos arbitrantur: si aliis detrahant orationum uestrarum clypeos opponatis. Ego sciens humilitatem meam illius semper sententie recordabor. Dixi custodiam uias meas: ut non delinquam in ligua mea. Posui ori meo custodiam: cum consisteret peccator aduersum me. Obmutui & humiliatus sum & silui a bonis.

Explicit prologus.

Incipit liber Samuelis primus. i.

Fuit vir vnus de ramathaim sophim de mōte effraim: & nomen eius helchana filius hieroboā: filii heliu: filii thau: filii suph effrateus. & habuit duas vxores: nomen vni anna: & nomē secūde fenēna. Fueruntq̄ fenenne filii: anne aūt non erant liberi. Et ascēdebat vir ille de ciuitate sua statutis diebus vt adoraret & sacrificaret domino exercituū in sylo. Erāt autem ibi duo filii heli: ofni & phinees sacerdotes domini. Venit ergo dies & immolauit helchana: deditq̄ fenenne vxori sue & cunctis filiis eius & filiabus partes. Anne autem dedit partem vnam tristis: quia annā diligebat. Dñs āt cōcluserat vuluā eius. Affligebat quoq̄ eā emula eius: & vehemēter angebat: in tm̄ vt exprobraret q̄ dñs cōclusisset vuluā eius: Sicq̄ faciebat p singlos ānos cū redeūte tpe ascēderēt ad tēplū dñi: & sic puocabat eā. Porro illa flebat & nō capiebat cibū. Dixit ergo ei helchana vir suus: āna cur fles: & quare non comedis & quāobrē affligitur cor tuū. Nūqd nō ego melior tibi sum q̄ decē filii? Surrexit āt āna postq̄ comederat & biberat in sylo. Et heli sacerdote sedēte sup sellā ān postes dom dñi cū eēt āna amaro aīo: orauit ad dñm flēs largiter: & votum vouit dicens. Domine exercituū si respiciens videris afflictionem famule tue & recordatus mei fueris: nec oblitus ācille tue: dederisq̄ serue tue sexum virile: dabo eū dño oībus dieb⁹ vite eius: & nouacula nō ascēdet sup caput eius. Factū est āt cū illa multiplicaret p̄ces coram domino vt heli obseruaret os eius. Porro anna loquebatur in corde suo tantūq̄ labia eius mouebātur: & vox penitus nō audiebatur. Estimauit ergo eam heli temulentā. dixitq̄ ei. Vsq̄ quo ebria eris? Digere paulisper vinū quo mades. Respondens anna: nequaq̄ inqt dñe mi. Nā mulier infelix nimis ego sum: vinūq̄ & oē qd inebriare pt nō bibi: sed effudi aiam meā in conspectu domini. Ne reputes ancillā tuā quasi vnam de filiabus belial: quia ex multitudie doloris & meroris mei locuta sū vsq̄ in p̄ns. Tūc heli ait ei. Vade in pace: & deus israel det tibi petitionem tuam quā rogasti eum. At illa dixit. Vtinā inueniat ancilla tua grām ī oculis tuis: & abiit mulier ī viā suā & comedit: vultusq̄ illius nō sunt āplius in diuersa mutati. Et surrexerūt mane & adorauerūt corā domino: reuersiq̄ sunt & venerūt ī domū suā ī ramatha. Cognouit autē helchana annā vxorē suā: & recordatus ē ei⁹ dñs: & factū ē post circulū dierū: cōcepit āna & pepit filiū: vocauitq̄ nomen eius samuel: eo q̄ a dño postulasset eū. Ascendit āt vir eius helchana & oīs dom⁹ eius vt immolaret dño hostiā solēnē & votum suū. & āna non ascēdit. Dixit ei viro suo: nō vadā donec ablactetur infans: & ducā eū vt appeat ante conspectū dñi: & maneat ibi iugiter. Et ait ei helchana vir suus. Fac quod bonū tibi videtur: & mane dōec ablactes eū: p̄corq̄ vt impleat dñs verbum suū. Mansit ergo mulier & lactauit filiū suū donec amoueret eum a lacte. Et adduxit eū secum postq̄ ablactauerat in vitulis tribus: & tribus modiis farie & amphora vini: & adduxit eum ad domum dñi in sylo. Puer āt erat adhuc infātulus. Et imolauerūt vitulū & obtulerūt puerū heli. Et ait anna. Obsecro mi dñe: viuit

REGNORVM. i.
ΒΑΣΙΛΕΙΩΝ. α. Ca.i.

Et fuit homo vnus de rama-
Καὶ ἐγένετο ἄνθρωπος εἷς ἐξ ἀρμα-
thaim sophis: de monte ephraim: et no-
θαὶμ σωφὶμ, ἐξ ὄρους ἐφραίμ, καὶ ὄνο-
men ei elcana filius hieroā filii heliu
μα αὐτῷ ἐλκανὰ υἱὸς ἱερεμεὴλ υἱοῦ ἠλιοὺ
filii thoce filii soph de monte ephraim. et huic due vxo-
υἱοῦ θωκὲ υἱοῦ σοὺφ ἐξ ὄρους ἐφραίμ. καὶ τούτῳ δύο γυ-
res nomē vni anna: et nomē secūde phennana.
ναῖκες· ὄνομα τῇ μιᾷ ἄννα, καὶ ὄνομα τῇ δευτέρᾳ φεννάνα.
et fuerūt phennane filii: at anne nō erat filius. et
καὶ ἦν τῇ φεννάνᾳ παιδία, τῇ δὲ ἄννῃ οὐκ ἦν παιδίον. καὶ
ascendebat homo ille ex diebus in diem de ciuitate
ἀνέβαινεν ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ἐξ ἡμερῶν εἰς ἡμέρας ἐκ πόλεως
sua de aramathaim ad adorādū et sacrificādū dño sabaoth in
αὐτοῦ ἐξ ἀρμαθαὶμ προσκυνεῖν καὶ θύειν τῷ κυρίῳ σαβαὼθ ἐν
sylo: et ibi erat heli et duo filii ei⁹ ophni et phinees sa-
σηλώ. καὶ ἐκεῖ ἦν ἠλεὶ καὶ οἱ δύο υἱοὶ αὐτοῦ ὀφνὶ καὶ φινεὲς ἱε-
cerdotes dei. et facta est dies: et immolauit elcana: et de-
ρεῖς τοῦ θεοῦ. καὶ ἐγένετο ἡμέρα, καὶ ἔθυσεν ἐλκανά, καὶ ἔδω-
dit phennane vxori sue et cūctis filiis eius et
κε τῇ φεννάνᾳ γυναικὶ αὐτοῦ καὶ πᾶσι τοῖς υἱοῖς αὐτῆς, καὶ
filiabus partes. at anne dedit partē vnā
ταῖς θυγατράσιν μερίδας. τῇ δὲ ἄννῃ ἔδωκε μερίδα μίαν
secūdū faciē: qr nō erat ei filius. verū qr
κατὰ πρόσωπον, ὅτι οὐκ ἦν αὐτῇ παιδίον. πλὴν ὅτι
diligebat elcana annam magis q̄ phennanā. et dñs
ἠγάπα ὁ ἐλκανὰ τὴν ἄνναν ὑπὲρ τὴν φεννάναν. καὶ κύριος
conclusit vuluam eius: et affligebat
ἀπέκλεισε τὰ περὶ τὴν μήτραν αὐτῆς, καὶ παρώργιζεν
eam emula eius: et irritatione eo q̄ sper-
αὐτὴν ἡ ἀντίζηλος αὐτῆς, καί γε παροργισμῷ διὰ τὸ ἐξου-
neret ipsam: qr conclusit dñs vul-
θενεῖν αὐτήν, ὅτι συνέκλεισε κύριος τὰ περὶ τὴν μή-
uam eius: vt nō daret ei filiū. sic faciebat
τραν αὐτῆς, τοῦ μὴ δοῦναι αὐτῇ παιδίον. οὕτως ἐποίει
singulis annis: cū ascenderet ipsa ad domū
ἐνιαυτὸν κατ᾽ ἐνιαυτόν, ἐν τῷ ἀναβαίνειν αὐτὴν εἰς οἶκον
dñi: et tristabat et flebat et nō comedebat. et di-
κυρίου καὶ ἠθύμει καὶ ἔκλαιε καὶ οὐκ ἤσθιε. καὶ εἶ-
xit ei elcana vir eius: anna qd est tibi q flea?
πεν αὐτῇ ἐλκανὰ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, ἄννα τί ἐστί σοι ὅτι κλαί-
et quare nō comedis? quare affligit te cor
εις; καὶ ἵνα τί οὐκ ἐσθίεις; καὶ ἵνα τί τύπτει σε ἡ καρ-
tuū? nō bonus ego tibi magis q̄ decē filii? et
δία σου; οὐκ ἀγαθὸς ἐγώ σοι ὑπὲρ δέκα τέκνα; καὶ
surrexit anna postq̄ comederūt ipsi in sylo et post
ἀνέστη ἄννα μετὰ τὸ φαγεῖν αὐτοὺς ἐν σηλώ, καὶ με-
quā biberūt. et heli sacerdos sedebat sup sellam: in
τὰ τὸ πιεῖν. καὶ ἠλεὶ ὁ ἱερεὺς ἐκάθητο ἐπὶ δίφρου, ἐπὶ
liminib⁹ tēpli dñi. et ipsa amaro aio: et
τῶν φλιῶν ναοῦ κυρίου. καὶ αὐτὴ κατώδυνος ψυχῇ, καὶ
orauit anna ad dñm: et flens fleuit. et
προσηύξατο ἄννα πρὸς κύριον, καὶ κλαίουσα ἔκλαυσε. καὶ
vouit votum dicēs: dñe sabaoth si respiciens
ηὔξατο εὐχὴν λέγουσα, κύριε σαβαὼθ ἐὰν ἐπιβλέπων
videris in humilitatē famule tue: et recor-
ἐπιβλέψῃς ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης σου, καὶ μνη-
dat⁹ fueris mei et nō oblit⁹ fueris ancille tue: et dederis
σθῇς μου καὶ μὴ ἐπιλάθῃ τῆς δούλης σου, καὶ δῷς τῇ δούλῃ
tue semen viri: et dabo eum coram te datū vsq ad
σου σπέρμα ἀνδρῶν, καὶ δώσω αὐτὸν ἐνώπιόν σου δοτὸν ἕως
diem mortis eius: et ferrum nō ascēdet sup
ἡμέρας θανάτου αὐτοῦ. καὶ σίδηρος οὐκ ἀναβήσεται ἐπὶ τὴν
caput eius. et factū ē qñ multiplicabat orans co-
κεφαλὴν αὐτοῦ. καὶ ἐγένετο ὅτε ἐπλήθυνε προσευχομένη ἐνώ-
rā dño: et heli sacerdos obseruabat os eius. et
πιον κυρίου, καὶ ἠλεὶ ὁ ἱερεὺς ἐφύλαξε τὸ στόμα αὐτῆς. καὶ
ipsa loquebat in corde suo: et labia eius
αὐτὴ ἐλάλει ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς, τὰ δὲ χείλη αὐτῆς
mouebātur et vox eius nō audiebatur. et estimauit
ἐκινεῖτο καὶ φωνὴ αὐτῆς οὐκ ἠκούετο. καὶ ἐλογίσατο
eam heli temulentam. et dixit ei heli: vsq quo
αὐτὴν ἠλεὶ εἰς μεθύουσαν. καὶ εἶπεν αὐτῇ ἠλεί, ἕως πότε
ebria eris? aufer vinū a te. et res-
μεθυσθήσῃ; περιελοῦ τὸν οἶνόν σου. καὶ ἀπε-
pōdit anna: et dixit: nequaq̄ dñe. mulier in dura die
κρίθη ἄννα καὶ εἶπεν, οὐχὶ κύριε. γυνὴ ἐν σκληρᾷ ἡμέ-
ego sum: et vinū et qd inebriare pōt nō bibi: et
ρᾳ ἐγώ εἰμι, καὶ οἶνον καὶ μέθυσμα οὐ πέπωκα, καὶ
effundā aiam meā in cōspectu dñi: ne dā des
ἐκχέω τὴν ψυχήν μου ἐνώπιον κυρίου. μὴ δῷς τὴν
ancillam tuā in faciem in filiam pestilētē. qr ex
δούλην σου εἰς πρόσωπον εἰς θυγατέρα λοιμήν, ὅτι ἐκ
multitudine meditatiōis mee et ex multitudie tristicie mee:
πλήθους ἀδολεσχίας μου καὶ ἐκ πλήθους ἀθυμίας μου,
cōsumpta sū vsq nunc. et respondit heli et dixit ad
ἐκτέτακα ἕως τοῦ νῦν. καὶ ἀπεκρίθη ἠλεὶ καὶ εἶπεν πρὸς
eam: vade in pace: dñs deus israel det tibi
αὐτήν, πορεύου εἰς εἰρήνην, κύριος ὁ θεὸς ἰσραὴλ δώῃ σοι
oēm petitionē tuā: q̄ petisti ab eo. illa āt dixit: in-
πᾶν αἴτημά σου, ὃ ᾐτήσω παρ᾽ αὐτοῦ. ἡ δὲ εἶπεν, εὕ-
ueniat ancilla tua grām in oculis tuis. et abiit
ροι ἡ δούλη σου χάριν ἐν ὀφθαλμοῖς σου. καὶ ἐπορεύθη
mulier viam suam. et comedit cum viro suo
ἡ γυνὴ τὴν ὁδὸν αὐτῆς. καὶ ἔφαγε μετὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐ-
et bibit: et vultus eius nō cecidit
τῆς καὶ ἔπιε, καὶ τὸ πρόσωπον αὐτῆς οὐ συνέπεσεν
ampli⁹. surgētes āt mane adorauerūt dñm:
ἔτι. ὀρθρίσαντες δὲ τὸ πρωὶ προσκυνοῦσι τῷ κυρίῳ,
et abierunt viam suam. et ingressus ē elca-
καὶ πορεύονται τὴν ὁδὸν αὐτῶν. καὶ εἰσῆλθεν ἐλκα-
na in domū suam in aramathaim: et cognouit annam
νὰ εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ εἰς ἀρμαθαίμ, καὶ ἔγνω ἄνναν τὴν
vxorem suam: et recordat⁹ ē eius dñs et conce-
γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἐμνήσθη αὐτῆς κύριος καὶ συνέ-
pit. factū est āt in tpe dierum: et pepit an-
λαβεν. καὶ ἐγένετο τῷ καιρῷ τῶν ἡμερῶν, καὶ ἔτεκεν ἄν-
na filiū: et vocauit nomē eius samuel: di-
να υἱόν, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ σαμουήλ λέγου-
cēs: a dño omnipotente postulaui eum. et
σα, παρὰ κυρίου παντοκράτορος ᾐτησάμην αὐτόν. καὶ
ascēdit homo elcana et ois dom⁹ ei⁹ ad imolādū
ἀνέβη ὁ ἄνθρωπος ἐλκανὰ καὶ πᾶς ὁ οἶκος αὐτοῦ θῦσαι
in sylo hostiā dierum et vota sua. et
ἐν σηλὼ τὴν θυσίαν τῶν ἡμερῶν καὶ τὰς εὐχὰς αὐτοῦ. καὶ
anna nō ascēdit cum eo. qr dixit viro suo:
ἄννα οὐκ ἀνέβη μετ᾽ αὐτοῦ, ὅτι εἶπε τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς,
nō ascendam donec ascendat puer me-
οὐκ ἀναβήσομαι ἕως τοῦ ἀναβῆναι τὸ παιδάριον μετ᾽ ἐ-
cum. qñ āt ablactauero eum: et apparebit
μοῦ. ὅταν δὲ ἀπογαλακτίσω αὐτό, καὶ ὀφθήσεται τῷ
faciei dñi: et sedebit ibi vsq in seculū. et
προσώπῳ κυρίου, καὶ καθήσεται ἐκεῖ ἕως αἰῶνος. καὶ
dixit ei elcana vir suus: fac placitū co-
εἶπεν αὐτῇ ἐλκανὰ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, ποίει τὸ ἀρεστὸν ἐνώ-
ram te: sede donec ablactes eum: verū
πιόν σου, κάθου ἕως ἂν ἀπογαλακτίσῃς αὐτό, πλὴν
statuat dñs oē exiens ex ore tuo. et
στήσαι κύριος πᾶν τὸ ἐξελθὸν ἐκ τοῦ στόματός σου. καὶ
sedit mulier et lactauit filiū suum: donec abla-
ἐκάθισεν ἡ γυνὴ καὶ ἐθήλασε τὸν υἱὸν αὐτῆς, ἕως ὃν ἀπεγα-
ctauit eum. et ascēdit cum eo in sylo in vitulo
λάκτισεν αὐτόν. καὶ ἀνέβη μετ᾽ αὐτοῦ εἰς σηλὼ ἐν μόσχῳ
trimo et oephi similaginis et amphora vini. et in-
τριετίζοντι καὶ οἰφὶ σεμιδάλεως καὶ νέβελ οἴνου. καὶ εἰ-
gressi sūt in domū dñi in sylo: et puer cū ipsis. et ad-
σῆλθον εἰς τὸν οἶκον κυρίου ἐν σηλώ, καὶ τὸ παιδάριον μετ᾽ αὐτῶν. καὶ προ-
duxerūt puerum: et immolauerūt vitulū. et venit anna
σήγαγον τὸ παιδάριον, καὶ ἔσφαξαν τὸν μόσχον. καὶ προσῆλθεν ἄννα
mater pueri ad heli et dixit ei: in me dñe viuit
ἡ μήτηρ τοῦ παιδαρίου πρὸς ἠλεὶ καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἐν ἐμοὶ κύριε ζῇ

ויהי איש אחד מן הרמתים צופים — היה
מהר אפרים ושמו אלקנה בן
ירחם בן אליהוא בן תחו בן צוף
אפרתי: ולו שתי נשים שם אחת — נשה
חנה ושם השנית פננה ויהי — שנה
לפננה ילדים ולחנה אין ילדים:
ועלה האיש ההוא מעירו מימים — יום
ימימה להשתחות ולזבח ליהוה — שחה
צבאות בשלה ושם שני בני
עלי חפני ופנחס כהנים ליהוה:
ויהי היום ויזבח אלקנה ונתן — זבח
לפננה אשתו ולכל בניה — איש
ובנותיה מנות: ולחנה יתן מנה — בנה מנה
אחת אפים כי את חנה אהב — נתן
ויהוה סגר רחמה: וכעסתה צרתה — צור
גם כעס בעבור הרעמה כי סגר — עבר רעם
יהוה בעד רחמה: וכן יעשה שנה — עשה
בשנה מדי עלתה בית יהוה כן — עלה
תכעסנה ותבכה ולא תאכל: — כעס בכה
ויאמר לה אלקנה אישה חנה למה — אכל אמר
תבכי ולמה לא תאכלי ולמה ירע — רוע
לבבך הלוא אנכי טוב לך מעשרה
בנים: ותקם חנה אחרי אכלה בשלה — קום
ואחרי שתה ועלי הכהן ישב על
הכסא על מזוזת היכל יהוה: והיא — זוז הכל
מרת נפש ותתפלל על יהוה ובכה — מרר פלל
תבכה: ותדר נדר ותאמר יהוה — נדר
צבאות אם ראה תראה בעני — ראה ענה
אמתך וזכרתני ולא תשכח את — אמה שכח
אמתך ונתתה לאמתך זרע אנשים — נתן
ונתתיו ליהוה כל ימי חייו ומורה — יום חיה
לא יעלה על ראשו: והיה כי — מרה עלה
הרבתה להתפלל לפני יהוה — רבה פנה
ועלי שמר את פיה: וחנה היא — פה
מדברת על לבה רק שפתיה — דבר שפה
נעות וקולה לא ישמע ויחשבה — נוע שמע
עלי לשכרה: ויאמר אליה עלי — חשב אמר
עד מתי תשתכרין הסירי את — שכר סור
יינך מעליך: ותען חנה ותאמר — ענה
לא אדני אשה קשת רוח אנכי — איש קשה
ויין ושכר לא שתיתי ואשפך — שתה שפך
את נפשי לפני יהוה: אל תתן — נתן
את אמתך לפני בת בליעל כי — כל
מרב שיחי וכעסי דברתי עד — רבב שוח
הנה: ויען עלי ויאמר לכי — הלך
לשלום ואלהי ישראל יתן את — שלם
שלתך אשר שאלת מעמו: — שאל
ותאמר תמצא שפחתך חן בעיניך — מצא
ותלך האשה לדרכה ותאכל — ילך איש
ופניה לא היו לה עוד: וישכמו — אכל פנה
בבקר וישתחוו לפני יהוה וישבו — היה שכם שחה שוב
ויבאו אל ביתם הרמתה וידע — בוא
אלקנה את חנה אשתו ויזכרה — זכר
יהוה: ויהי לתקפות הימים ותהר — קוף יום
חנה ותלד בן ותקרא את שמו — הרה ילד
שמואל כי מיהוה שאלתיו: ויעל — קרא עלה
האיש אלקנה וכל ביתו לזבח
ליהוה את זבח הימים ואת נדרו:
וחנה לא עלתה כי אמרה לאישה
עד יגמל הנער והבאתיו ונראה — גמל בוא
את פני יהוה וישב שם עד — ראה
עולם: ויאמר לה אלקנה אישה — עלם
עשי הטוב בעיניך שבי עד גמלך — עשה ישב
אתו אך יקם יהוה את דברו — קום
ותשב האשה ותינק את בנה עד — ישב ינק
גמלה אתו: ותעלהו עמה כאשר — עלה
גמלתו בפרים שלשה ואיפה
אחת קמח ונבל יין ותבאהו בית — בוא
יהוה שלו והנער נער: וישחטו — שחט
את הפר ויביאו את הנער
אל עלי: ותאמר בי אדני חי — אמר חיה

נפשך אדני אני האשה הנצבת
עמכה בזה להתפלל
אל יהוה: אל הנער הזה התפללתי ויתן
יהוה לי את שאלתי אשר
שאלתי מעמו: וגם אנכי
השאלתהו ליהוה כל הימים
אשר היה הוא שאול ליהוה
וישתחו שם ליהוה: ותתפלל
Cap.ii.
חנה ותאמר עלץ לבי
ביהוה רמה קרני ביהוה רחב פי
על אויבי כי שמחתי בישועתך:
אין קדוש כיהוה כי אין בלתך
ואין צור כאלהינו: אל תרבו
תדברו גבהה גבהה יצא עתק
מפיכם כי אל דעות יהוה ולו
נתכנו עללות: קשת גברים חתים
ונכשלים אזרו חיל: שבעים בלחם
נשכרו ורעבים חדלו עד עקרה
ילדה שבעה ורבת בנים אמללה:
יהוה ממית ומחיה מוריד שאול
ויעל: יהוה מוריש ומעשיר
משפיל אף מרומם: מקים מעפר דל
מאשפת ירים אביון להושיב עם
נדיבים וכסא כבוד ינחלם כי ליהוה
מצקי ארץ וישת עליהם תבל:
רגלי חסידיו ישמר ורשעים
בחשך ידמו כי לא בכח יגבר איש:
יהוה יחתו מריביו עליו בשמים
ירעם יהוה ידין אפסי ארץ ויתן
עז למלכו וירם קרן משיחו: וילך
אלקנה הרמתה על ביתו והנער
היה משרת את יהוה את פני
עלי הכהן: ובני עלי בני בליעל לא
ידעו את יהוה: ומשפט הכהנים
את העם כל איש זבח זבח ובא
נער הכהן כבשל הבשר והמזלג

anima tua. Ego sum illa mulier q̄ steti corā te hic orans dn̄m pro puero isto. Oraui & dedit mihi dn̄s petitionem meam quam postulaui eum. Idcirco & ego commodaui eum dn̄o cunctis dieb⁹ quibus fuerit accōmodatus dn̄o. Et adorauerunt ibi dominum. Et orauit anna & ait. 2.

Exultauit cor meū i domino: & exaltatū est cornu meum in deo meo. Dilatatum est os meum super inimicos meos: quia leuata sum in salutari tuo. Nō est sctūs vt est dn̄s neq̄ enim est alius extra te: & nō est fortis sicut deus noster. Nolite multiplicare loqui sublimia gloriātes. Recedāt vetera de ore vestro: quia deus sciarum domin⁹ est & ipi preparātur cogitationes. Arcus fortiū superatus est: & infirmi accicti sunt robore. Repleti prius pro panibus se locauerūt: & famelici saturati sūt. Donec sterilis peperit plurimos: & que multos habebat filios īfirmata ē. Dn̄s mortificat & viuificat: deducit ad inferos & reducit. Dn̄s pauperē facit & ditat: humiliat & subleuat. Suscitat de puluere egenū: & d stercore eleuat pauperē: vt sedeat cū principibus & soliū glorie teneat. Dn̄i ei sunt cardines terre: & posuit sup eos orbem. Pedes sanctorū suorū seruabit: & impii in tenebris conticescēt: quia nō in fortitudine sua roborabitur vir. Dn̄m formidabūt aduersarii eius: & sup ipsos in celis tonabit. dn̄s iudicabit fines terre: & dabit iperiū regi suo & sublimabit cornu xp̄i sui. Et abiit helchana in ramatha in domū suā. Puer āt erat mister ī cōspectu dn̄i an̄ faciē heli sacerdotis. Porro filii heli: filii belial nescientes dominum neq̄ officiū sacerdotū ad pplm: sed quicunq̄ immolasset victimam veniebat puer sacerdotis dū coq̄rētur carnes & habebat fuscinulam

anima tua: ego mulier que steti coram te
ἡ ψυχή σου, ἐγὼ ἡ γυνὴ ἡ καταστᾶσα ἐνώπιόν σου
in hoc vt orarem ad dn̄m: pro puero
ἐν τούτῳ προσεύξασθαι πρὸς κύριον, ὑπὲρ τοῦ παιδαρίου
illo oraui ad dn̄m. & dedit
τούτου προσηυξάμην πρὸς κύριον. καὶ ἔδωκέ
mihi dn̄s petitionē meā q̄ petiui ab eo. &
μοι κύριος τὸ αἴτημά μου ὃ ᾐτησάμην παρ᾽ αὐτοῦ. καὶ
ego cōmodo eum dn̄o cunctis dieb⁹ q̄s vixerit
ἐγὼ κιχρῶ αὐτὸν τῷ κυρίῳ πάσας τὰς ἡμέρας ἃς ζῇ
ipse vsum dn̄o.
αὐτὸς χρῆσιν τῷ κυρίῳ.

Ca.2.

Et orauit anna & dixit: firmatū ē
Καὶ προσηύξατο ἄννα καὶ εἶπεν, ἐστερεώθη ἡ
cor meū in dn̄o: exaltatū est cornu meū i deo meo:
καρδία μου ἐν κυρίῳ, ὑψώθη κέρας μου ἐν θεῷ μου
dilatatū est os meū sup inimicos meos: qm̄ letata
ἐπλατύνθη στόμα μου ἐπὶ ἐχθρούς μου, ὅτι εὐφράνθην
sum in salutari tuo: q₂ non est sctūs vt dn̄s
ἐν σωτηρίᾳ σου, ὅτι οὐκ ἔστιν ἅγιος ὡς ὁ κύριος.
& non est iustus vt deus nr̄: & nō est sctūs
καὶ οὐκ ἔστιν δίκαιος ὡς ὁ θεὸς ἡμῶν, καὶ οὐκ ἔστιν ἅγιος
extra te. nō gloriemini & nō loquamini sublimia i
πλὴν σοῦ. μὴ καυχᾶσθε καὶ μὴ λαλεῖτε ὑψηλὰ εἰς
excessum. & nō egrediatur magniloquētia ex
ὑπεροχήν. καὶ μὴ ἐξελθέτω μεγαλορρημοσύνη ἐκ τοῦ
ore vr̄o: q₂ deus sciarū dn̄s: & de⁹ preparans adinuētiones suas. arcus potentiū ifirmauit: & infirmi accincti sunt robore. pleni
στόματος ὑμῶν, ὅτι θεὸς γνώσεων κύριος, καὶ θεὸς ἑτοιμάζων ἐπιτηδεύματα αὐτοῦ. τόξον δυνατῶν ἠσθένησε, καὶ ἀσθενοῦντες περιεζώσαντο δύναμιν. πλήρεις
panibus diminuti sunt: & famelici preterierūt trā:
ἄρτων ἠλαττώθησαν, καὶ οἱ πεινῶντες παρῆκαν γῆν,
quia sterilis peperit septē: & multa in filiis infirmata est.
ὅτι στεῖρα ἔτεκεν ἑπτά, καὶ ἡ πολλὴ ἐν τέκνοις ἠσθένησεν.
dn̄s mortificat & viuificat: deducit ad ifernū
κύριος θανατοῖ καὶ ζωογονεῖ, κατάγει εἰς ᾅδου
& reducit. dn̄s mēdicū facit & ditat: humiliat
καὶ ἀνάγει. κύριος πτωχίζει καὶ πλουτίζει, ταπεινοῖ
& subleuat: suscitat de terra pauperē & de stercore
καὶ ἀνυψοῖ, ἀνιστᾷ ἀπὸ γῆς πένητα καὶ ἀπὸ κοπρίας
eleuat mendicū: vt faciat sedere eū cum principib⁹ populi: & solium glorie in hereditatē p̄bēs ipsis: prebēs
ἐγείρει πτωχόν, τοῦ καθίσαι αὐτὸν μετὰ δυναστῶν λαοῦ, καὶ θρόνον δόξης κατακληρονομῶν αὐτοῖς, διδοὺς
votum oranti. & benedixit ānos iusti: q₂ non
εὐχὴν τῷ εὐχομένῳ. καὶ εὐλόγησεν ἔτη δικαίου, ὅτι οὐκ
in fortitudine vir potēs in fortitudine sua. dn̄s infirmū
ἐν ἰσχύϊ ἀνὴρ δυνατὸς ἐν τῇ ἰσχύϊ αὐτοῦ. κύριος ἀσθενῆ
faciet aduersariū suū: dn̄s sctūs. dn̄s ascēdit in celos & tonuit. ipse iudicabit fines terre
ποιήσει ἀντίδικον αὐτοῦ, κύριος ἅγιος. κύριος ἀνέβη εἰς οὐρανοὺς καὶ ἐβρόντησεν. αὐτὸς κρινεῖ ἄκρα γῆς
iustus exn̄s: & dabit fortitudinē regibus nr̄is
δίκαιος ὤν, καὶ δώσει ἰσχὺν τοῖς βασιλεῦσιν ἡμῶν
& sublimabit cornu christi sui. & reliquerūt ipsum coram dn̄o ibi & adorauerunt dn̄o:
καὶ ὑψώσει κέρας χριστοῦ αὐτοῦ. καὶ κατέλιπον αὐτὸν ἐνώπιον κυρίου ἐκεῖ καὶ προσεκύνησαν τῷ κυρίῳ,
& recesserūt in aramathaim in domū suā. &
καὶ ἀπῆλθον εἰς ἀραμαθαὶμ εἰς τὸν οἶκον αὐτῶν. καὶ τὸ
puer samuel erat ministrās dn̄o ante faciem heli sacerdotis. & filii heli sacerdotis filii pestilētes: & nō scientes dn̄m. & iustificatio
παιδάριον σαμουὴλ ἦν λειτουργῶν τῷ κυρίῳ πρὸ προσώπου ἠλὶ τοῦ ἱερέως. καὶ οἱ υἱοὶ ἠλὶ τοῦ ἱερέως υἱοὶ λοιμοί, καὶ οὐκ εἰδότες τὸν κύριον. καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ ἱε-
sacerdotis ab omi pplo imolanti. & veniebat puer sacerdotis dū coq̄retur caro: & fuscinula
ρέως παρὰ παντὸς τοῦ λαοῦ τοῦ θύοντος. καὶ ἤρχετο τὸ παιδάριον τοῦ ἱερέως ὡς ἂν ἡψήθη τὸ κρέας, καὶ κρεάγρα

Deut. 32.f. Thob. 13.a. ō.16.b

tridens in manu sua. & mittebat eam in
τριόδους ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. καὶ καθίει αὐτὴν ἐν
lebetē vel in ollā vel in caldariam:
τῷ λουτῆρι ἢ εἰς τὴν χύτραν ἢ εἰς τὸ χαλκεῖον,
& omne qd̄ ascendebat in fuscinula accipiebat sibi sacerdos. scd̄m hec faciebāt vniuerso
καὶ πᾶν ὃ ἂν ἀνέβαινεν ἐν τῇ κρεάγρᾳ ἐλάμβανεν ἑαυτῷ ὁ ἱερεύς. κατὰ τάδε ἐποίουν παντὶ
israel in sylo venientibus ad imolādū dn̄o.
ἰσραὴλ ἐν σηλῶ τοῖς ἐρχομένοις θῦσαι τῷ κυρίῳ.
& anteq̄ adoleretur adeps coram dn̄o: veniebat puer sacerdotis: & dicebat viro immolāti: da carnē vt assem sacerdoti &
καὶ πρὶν θυμιαθῆναι τὸ στέαρ ἐνώπιον κυρίου, ἤρχετο τὸ παιδάριον τοῦ ἱερέως, καὶ ἔλεγε τῷ ἀνδρὶ τῷ θύοντι, δὸς κρέας ὀπτῆσαι τῷ ἱερεῖ καὶ
non accipiā carnē a te coctā ex lebete. & dicebat vir imolās: incēdatur prius adeps vt decet: & tunc accipies tibi ex oibus que desiderat aīa tua. & dicebat nequaq̄: sed nunc dabis: si āt non: accipiam vi.
οὐ μὴ λάβω κρέας παρὰ σοῦ ἑφθὸν ἐκ τοῦ λέβητος. καὶ ἔλεγεν ὁ ἀνὴρ ὁ θύων, θυμιαθήτω πρῶτον τὸ στέαρ ὡς καθήκει, καὶ τότε λῆψῃ σεαυτῷ ἐκ πάντων ὧν ἐπιθυμεῖ ἡ ψυχή σου. καὶ ἔλεγεν οὐχί, ἀλλ᾽ ἢ νῦν δώσεις, εἰ δὲ μή, λήψομαι κραταιῶς.
& erat peccatum puerorum grande coram dn̄o nimis: quia detrahebāt sacrificio dn̄i.
καὶ ἦν ἡ ἁμαρτία τῶν παιδαρίων μεγάλη ἐνώπιον κυρίου σφόδρα, ὅτι ἠθέτουν τὴν θυσίαν κυρίου.
& samuel erat ministrans ante faciē dn̄i puer accinctus ephod: &
καὶ σαμουὴλ ἦν λειτουργῶν ἐνώπιον κυρίου παιδάριον περιεζωσμένον ἐφούδ. καὶ
tunicam paruam fecit ei mater sua:
διπλοΐδα μικρὰν ἐποίησεν αὐτῷ ἡ μήτηρ αὐτοῦ,
& afferebat ipsi ex diebus in dies cū ascenderet ipsa cum viro suo: vt imolaret hostiam dierum. & benedixit heli elcana & vxori eius dicēs: reddat
καὶ ἀνέφερεν αὐτῷ ἐξ ἡμερῶν εἰς ἡμέρας ἐν τῷ ἀναβαίνειν αὐτὴν μετὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, θῦσαι τὴν θυσίαν τῶν ἡμερῶν. καὶ εὐλόγησεν ἠλὶ τὸν ἐλκανὰ καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ λέγων, ἀνταποδώσοι
dn̄s semen aliud ex muliere hac pro
κύριος σπέρμα ἕτερον ἐκ τῆς γυναικὸς ταύτης ἀντὶ
fenore qd̄ cōmodasti dn̄o. & abiit homo in locū suum. & visitauit dn̄s annā: & concepit adhuc: & peperit tres filios & duas filias. & magnificatus est puer samuel corā dn̄o. & heli senex valde. & audiuit que faciebāt filii sui filiis israel oia: & q̄ dormiebāt filii sui cum mulieribus que aderant ad hostia tabernaculi testimonii.
τοῦ χρέους οὗ ἔχρησας τῷ κυρίῳ. καὶ ἀπῆλθεν ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. καὶ ἐπεσκέψατο κύριος τὴν ἄνναν, καὶ συνέλαβεν ἔτι, καὶ ἔτεκε τρεῖς υἱοὺς καὶ δύο θυγατέρας. καὶ ἐμεγαλύνθη τὸ παιδάριον σαμουὴλ ἐνώπιον κυρίου. καὶ ἠλὶ πρεσβύτης σφόδρα. καὶ ἤκουσεν ἃ ἐποίουν οἱ υἱοὶ αὐτοῦ τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ πάντα, καὶ ὅτι συνεκοιμῶντο οἱ υἱοὶ αὐτοῦ μετὰ τῶν γυναικῶν τῶν παρεστηκυιῶν παρὰ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου.
& dixit ipsis: quare facitis sm̄ verba hec: que ego audio dicta cōtra vos ex ore populi dn̄i? nō filii nō: q₂ non bona fuit auditio quā ego
καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἵνα τί ποιεῖτε κατὰ τὰ ῥήματα ταῦτα, ἃ ἐγὼ ἀκούω καταλαλούμενα καθ᾽ ὑμῶν ἐκ στόματος τοῦ λαοῦ κυρίου; μὴ τέκνα μή, ὅτι οὐκ ἀγαθὴ ἣν ἀκοὴ ἣν ἐγὼ

tridentē in manu sua: & mittebat eā in lebetē vel in caldariā: aut in ollam siue in cacabum. & oē qd̄ leuabat fuscinula tollebat sacerdos sibi. sic faciebant vniuerso israeli venientium in sylo. Etiā anteq̄ adolerent adipem: veniebat puer sacerdotis & dicebat immolanti. Da mihi carnē vt coquā sacerdoti. Non enim accipiam a te carnem coctā sed crudam. Dicebatq̄ illi imolans. Incendatur primum iuxta morem hodie adeps & tolle tibi quātū cūq̄ desiderat aīa tua. Qui rn̄dēs aiebat ei. Nequaq̄: nūc ei dabis: alioquin tollam vi. Erat ergo pctm̄ puerorum grande nimis corā domino quia detrahebant homines sacrificio dn̄i. Samuel aūt ministrabat ante faciem domini puer accinctus ephot lineo. Et tunicā paruā faciebat ei mater sua quam afferebat statutis diebus ascendens cū viro suo: vt immolarent hostiā solēnē. Et bn̄dixit heli helchane & vxori ei⁹. dixitq̄ ei. Reddat tibi dominus semen de muliere hac pro fenore quod commodasti domino. Et abierūt in locū suū. Visitauit ergo domin⁹ annā & cōcepit: & peperit tres filios & duas filias. Et magnificatus est puer samuel apd̄ dn̄m. Heli āt erat senex valde: & audiuit omnia que faciebant filii sui vniuerso israeli: & quō dormiebant cum mulieribus que obseruabant ad ostiū tabernaculi & dixit eis. Quare facitis res huiuscemodi: quas ego audio: res pessimas ab oī populo. Nolite filii mei. Non enim est bona fama quam ego

שלש השנים בידו: והכה בכיור
או בדוד או בקלחת או בפרור
כל אשר יעלה המזלג יקח הכהן
בו ככה יעשו לכל ישראל
הבאים שם בשלה: גם בטרם
יקטרון את החלב ובא נער
הכהן ואמר לאיש הזבח תנה
בשר לצלות לכהן ולא יקח
ממך בשר מבשל כי אם חי:
ויאמר אליו האיש קטר יקטירון
כיום החלב וקח לך כאשר
תאוה נפשך ואמר לא כי עתה
תתן ואם לא לקחתי בחזקה:
ותהי חטאת הנערים גדולה מאד
את פני יהוה כי נאצו האנשים
את מנחת יהוה: ושמואל משרת
את פני יהוה נער חגור אפוד
בד: ומעיל קטן תעשה לו אמו
והעלתה לו מימים ימימה
בעלותה את אישה לזבח את
זבח הימים: וברך עלי את אלקנה
ואת אשתו ואמר ישם יהוה לך
זרע מן האשה הזאת תחת
השאלה אשר שאל ליהוה
והלכו למקומו: כי פקד יהוה את
חנה ותהר ותלד שלשה בנים
ושתי בנות ויגדל הנער שמואל
עם יהוה: ועלי זקן מאד ושמע
את כל אשר יעשון בניו לכל
ישראל ואת אשר ישכבון את
הנשים הצבאות פתח אהל
מועד: ויאמר להם למה תעשון
כדברים האלה אשר אנכי
שמע את דבריכם רעים מאת
כל העם אלה: אל בני כי לוא
טובה השמעה אשר אנכי

שמע מעברים עם יהוה: אם
יחטא איש לאיש ופללו
אלהים ואם ליהוה יחטא איש
מי יתפלל לו ולא ישמעו לקול
אביהם כי חפץ יהוה להמיתם:
והנער שמואל הלך וגדל וטוב
גם עם יהוה וגם עם אנשים:
ויבא איש אלהים אל עלי
ויאמר אליו כה אמר יהוה הנגלה
נגליתי אל בית אביך בהיותם
במצרים לבית פרעה: ובחר
אתו מכל שבטי ישראל לי לכהן
לעלות על מזבחי להקטיר קטרת
לשאת אפוד לפני ואתנה לבית
אביך את כל אשי בני ישראל:
למה תבעטו בזבחי ובמנחתי
אשר צויתי מעון ותכבד את
בניך ממני להבריאכם מראשית
כל מנחת ישראל לעמי: לכן
נאם יהוה אלהי ישראל אמור
אמרתי ביתך ובית אביך יתהלכו
לפני עד עולם ועתה נאם יהוה
חלילה לי כי מכבדי אכבד ובזי
יקלו: הנה ימים באים וגדעתי
את זרעך ואת זרע בית אביך
מהיות זקן בביתך: והבטת צר
מעון בכל אשר ייטיב את ישראל
ולא יהיה זקן בביתך כל הימים:
ואיש לא אכרית לך מעם מזבחי
לכלות את עיניך ולאדיב את
נפשך וכל מרבית ביתך ימותו
אנשים: וזה לך האות אשר
יבא אל שני בניך אל חפני
ופינחס ביום אחד ימותו שניהם:
והקימתי לי כהן נאמן כאשר
בלבבי ובנפשי יעשה ובניתי לו

עבר · חטא · פלל · מות · בוא · אמר גלה · היה · עלה זבח · קטר נשא · פנה נתן · אש בעט · צוה עון · כבד ברא · אמר · הלך · עלם · חלל כבד · בזה קלל · יום בוא · היה נבט · צור ישב · היה · כרת זבח · כלה אדב · רבה מות · בוא שנה · קום אמן · עשה בנה

audio: vt transgredi faciatis populum domini. Si peccauerit vir in virum placari ei potest deus: si aũt in dñm peccauerit vir quis orabit p eo? Et nõ audierunt vocẽ patris sui: quia voluit dñs occidere eos. Puer aũt samuel pficiebat atq; crescebat: & placebat tã dño q̃ hominibus. Venit autem vir dei ad heli & ait ad eum. hec dicit dñs. Nunqd nõ aperte reuelatus sum domui pris tui cũ esset in egypto in domo pharaõis? Et elegi eum ex omnibus tribubus israel mihi in sacerdotẽ vt ascenderet ad altare meum: & adoleret mihi incensum: & portaret ephot coram me: & dedi domui patris tui omnia de sacrificiis filiorum israel. Quare calce abiecistis victimã meã: & munera mea q̃ pcepi vt offerrẽtur i tẽplo: & magis honorasti filios tuos q̃ me: vt comederetis primitias oĩs sacrificii isrl ppli mei. Propterea ait dñs deus israel. Loquẽs locutus sum vt domus tua & domus patris tui ministraret in cõspectu meo vsq; i sẽpiternũ. Nũc aũt dicit dñs. Absit hoc a me. Sed quicũq; honorificauerit me glorificabo eũ: qui aũt cõtẽnũt me erũt ignobiles. Ecce dies veniũt & pcidã brachium tuũ: & brachiũ domus pris tui: vt nõ sit senex in domo tua. Et videbis emulũ tuũ in tẽplo in vniuersis psp[er]is israel: & nõ erit senex i domo tua oĩbus dieb. Verũtñ nõ auferã penitus virum ex te ab altari meo: sed vt deficiãt oculi tui & tabescat aĩa tua: & ps magna dom tue morietur cũ ad virilem etatẽ venerit. Hoc aũt erit tibi signũ qd̃ vẽturũ est duobus filiis tuis ofni & phinees. In die vno morientur ambo. Et suscitabo mihi sacerdotẽ fidelẽ qui iuxta cor meũ & aĩam meã faciet: & edificabo ei

audio vt faciatis pplm non seruire dño.
ἀκούω τοῦ ποιεῖν τὸν λαὸν μὴ λατρεύειν τῷ κυρίῳ.
si peccans peccauerit vir in virũ: τ orabunt
ἐὰν ἁμαρτὼν ἁμάρτῃ ἀνὴρ εἰς ἄνδρα, καὶ προσεύξονται
pro ipso ad dñm. si aũt dño peccauerit vir:
περὶ αὐτοῦ πρὸς κύριον. ἐὰν δὲ τῷ κυρίῳ ἁμάρτῃ ἀνήρ,
quis orabit pro eo? τ non audierũt vo
τίς προσεύξεται ὑπὲρ αὐτοῦ; καὶ οὐκ ἤκουον τῆς φω-
cem patris sui. volens enĩ voluit
νῆς τοῦ πατρὸς αὐτῶν. βουλόμενος γὰρ ἐβούλετο
dñs occidere eos. τ puer samu
κύριος διαφθεῖραι αὐτούς. καὶ τὸ παιδάριον σαμου-
el proficiebat. τ magnificabatur: τ erat bonus cum
ὴλ ἐπορεύετο καὶ ἐμεγαλύνετο καὶ ἦν ἀγαθὸν μετὰ
deo τ hoibus. τ venit hõ dei
κυρίου καὶ ἀνθρώπων. καὶ ἦλθεν ἄνθρωπος θεοῦ
ad heli: τ dixit ei: hec dicit dñs: reue
πρὸς ἠλί, καὶ εἶπεν αὐτῷ, τάδε λέγει κύριος, ἀπο-
latus reuelatus sum ad domũ patris
καλυφθεὶς ἀπεκαλύφθην πρὸς τὸν οἶκον τοῦ πατρός
tui cũ essent ipsi in terra egypti serui domui
σου ὄντων αὐτῶν ἐν γῇ αἰγύπτου δούλων τῷ οἴκῳ
pharaonis: τ elegi domum patris tui ex
φαραώ, καὶ ἐξελεξάμην τὸν οἶκον τοῦ πατρός σου ἐκ
oĩbus tribubus israel fungi sacerdotio mihi: vt ascẽ
πασῶν τῶν φυλῶν τοῦ ἰσραὴλ ἱερατεύειν ἐμοί, τοῦ ἀνα-
deret ad altare meũ: τ adoleret incẽsum: τ
βαίνειν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριόν μου, καὶ θυμιᾶν θυμίαμα, καὶ
portaret ephud corã me. τ dedi domui patris tui
αἴρειν ἐφοὺδ ἐνώπιόν μου. καὶ ἔδωκα τῷ οἴκῳ τοῦ πατρός σου
omnia q̃ ignis sacrificiorũ filiorũ israel in cibũ.
πάντα τὰ τοῦ πυρὸς τῶν θυσιῶν τῶν υἱῶν ἰσραὴλ εἰς βρῶσιν.
τ quare despexisti in victimam meã τ in
καὶ ἱνατί ἐπέβλεψας ἐπὶ τὸ θυμίαμά μου καὶ ἐπὶ τὴν
sacrificiũ meũ ipudẽti oculo? τ honorasti filios
θυσίαν μου ἀναιδεῖ ὀφθαλμῷ; καὶ ἐδόξασας τοὺς υἱούς
tuos magis q̃ me vt bñdiceretur primitiis oĩs sacrificij
σου ὑπὲρ ἐμὲ ἐνευλογεῖσθαι ἀπαρχὴν πάσης θυσίας
israel ante me? pp hoc hec ait dñs deus isra-
ἰσραὴλ ἔμπροσθέν μου; διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς ἰσρα-
el: dixi: domus tua τ domus patris tui ve
ήλ, εἶπον, ὁ οἶκός σου καὶ ὁ οἶκος τοῦ πατρός σου διελεύ-
nient coram me vsq; i sempiternũ. τ nũc dicit dñs neq̃-
σονται ἐνώπιον ἐμοῦ ἕως αἰῶνος. καὶ νῦν φησὶ κύριος μηδα-
quã mihi: qm̃ glorificãtes me glorificabo. τ q̃ cõtẽ-
μῶς ἐμοί, ὅτι τοὺς δοξάζοντάς με δοξάσω. καὶ οἱ ἐξουθε-
nunt me cõtemnentur. ecce dies veniunt τ
νοῦντές με ἐξουθενωθήσονται. ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται καὶ
disperdam semen tuũ τ semen domus pa
ἐξολοθρεύσω τὸ σπέρμα σου καὶ τὸ σπέρμα τοῦ οἴκου τοῦ πα-
tris tui. τ aspiciet firmamẽtum tẽplorũ in om
τρός σου. καὶ ἐπιβλέψει κραταίωμα ναῶν ἐπὶ πᾶ-
nib9 qb9 bñfaciet israel. τ non erit senex in
σιν οἷς ἀγαθυνεῖ τὸν ἰσραήλ. καὶ οὐκ ἔσται πρεσβύτης ἐν τῷ
domo tua: τ nõ erit tibi senex in domo mea oi-
οἴκῳ σου, καὶ οὐκ ἔσται σοι πρεσβύτης ἐν τῷ οἴκῳ μου πά-
bus diebus. τ virũ quẽ non disperdã tibi ab
σας τὰς ἡμέρας. καὶ ἄνδρα ὃν οὐκ ἐξολοθρεύσω σοι ἀπὸ
altari meo: faciã deficere oculos e-
τοῦ θυσιαστηρίου μου, ποιήσω ἐκλείπειν τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐ-
ius: τ defluere aĩam ipsius: τ oẽ abũdans
τοῦ, καὶ καταρρεῖν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ πᾶν τὸ περισσεῦον
dom9 tue cadet in framea virorũ. τ hoc tibi
τοῦ οἴκου σου πεσεῖται ἐν ῥομφαίᾳ ἀνδρῶν. καὶ τοῦτό σοι
signũ qd̃ vẽturũ ẽ sup duos filios tuos istos: ophni τ phi
τὸ σημεῖον ὃ ἥξει ἐπὶ τοὺς δύο υἱούς σου τούτους, ὀφνὶ καὶ φι-
nees: in die vno morientur ambo. τ suscitabo
νεές, ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ ἀποθανοῦνται ἀμφότεροι. καὶ ἀναστήσω
mihi ipsi sacerdotẽ fidelẽ: q̃ oĩa q̃ in corde meo τ
ἐμαυτῷ ἱερέα πιστόν, ὃς πάντα τὰ ἐν τῇ καρδίᾳ μου καὶ
que in aĩa mea faciet. τ edificabo ei
τὰ ἐν τῇ ψυχῇ μου ποιήσει. καὶ οἰκοδομήσω αὐτῷ

Ru.1.g · F · 3.Re.1.c. · G · Infra 4.c. · Infra 10.b. Esa.38

domũ fidelẽ τ ambulabit coram christis meis cun
οἶκον πιστὸν καὶ διελεύσεται ἐνώπιον τῶν χριστῶν μου πά-
ctis diebus. τ erit ois qui remansit in
σας τὰς ἡμέρας. καὶ ἔσται πᾶς ὁ ὑπολελειμμένος ἐν τῷ
domo tua veniet ad adorãdum eũ in obolo argenti
οἴκῳ σου ἥξει προσκυνῆσαι αὐτῷ ἐν ὀβολῷ ἀργυρίου
τ in pane vno dicens: dimitte me ad vnũ
καὶ ἐν ἄρτῳ ἑνὶ λέγων, παράρριψόν με ἐπὶ μίαν τῶν
sacerdotiorũ tuorũ vt comedã panem.
ἱερατειῶν σου τοῦ φαγεῖν ἄρτον. Ca.3.

A

Et puer samuel erat ministrans
Καὶ τὸ παιδάριον σαμουὴλ ἦν λειτουργοῦν τῷ
dño coram heli sacerdote: τ sermo dñi erat pre
κυρίῳ ἐνώπιον ἠλὶ τοῦ ἱερέως, καὶ ῥῆμα κυρίου ἦν τί-
ciosus in diebus illis: nõ erat visio distin-
μιον ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, οὐκ ἦν ὅρασις διαστέλ-
guens. τ factũ est in die illa, τ heli dormie
λουσα. καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. καὶ ἠλὶ ἐκάθευ-
bat in loco suo: τ oculi eius ince
δεν ἐν τῷ τόπῳ αὐτοῦ, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἤρ-
perunt caligare: non poterat videre. τ
ξαντο ἀμαυροῦσθαι, καὶ οὐκ ἐδύνατο βλέπειν. καὶ
lucerna dei anteq̃ extingeretur: τ samuel
ὁ λύχνος τοῦ θεοῦ πρὶν ἢ κατασβεσθῆναι, καὶ σαμουὴλ
dormiebat in tẽplo dñi: vbi erat arca dei. τ
ἐκάθευδεν ἐν τῷ ναῷ κυρίου, οὗ ἦν ἡ κιβωτὸς τοῦ θεοῦ. καὶ
vocauit dñs samuel samuel. τ dixit ecce ego: τ
ἐκάλεσε κύριος σαμουὴλ σαμουήλ. καὶ εἶπεν ἰδοὺ ἐγώ, καὶ
cucurrit ad heli τ dixit: ecce ego qm̃ vocasti me.
ἔδραμε πρὸς ἠλὶ καὶ εἶπεν, ἰδοὺ ἐγὼ ὅτι κέκληκάς με.
ille aũt dixit: nõ vocaui te: reuertere τ dormi. τ
ὁ δὲ εἶπεν, οὐ κέκληκά σε, ἀνάστρεφε καὶ καθεύδε. καὶ
reuersus ẽ τ dormiuit. τ adiecit dñs rursum vo
ἀνέστρεψε καὶ ἐκάθευδε. καὶ προσέθετο κύριος ἔτι καλέ-
care samuel. τ abijt ad heli secũdo
σαι τὸν σαμουήλ. καὶ ἐπορεύθη πρὸς ἠλὶ τὸ δεύτερον
τ dixit: ecce ego q2 vocasti me. τ dixit nõ vo
καὶ εἶπεν, ἰδοὺ ἐγὼ ὅτι κέκληκάς με. καὶ εἶπεν οὐ κέ-
caui te fili: reuertere τ dormi. τ samu
κληκά σε τέκνον, ἀνάστρεφε καὶ καθεύδε. καὶ σαμου-
el anteq̃ cognosceret deũ: τ anteq̃ reuelatus
ὴλ πρὶν ἢ γνῶναι τὸν θεόν, καὶ πρὶν ἢ ἀποκαλυφθῆ-
esset sermo dñi ad eum: τ adiecit dñs
ναι ῥῆμα κυρίου πρὸς αὐτόν, καὶ προσέθετο κύριος
vocare samuel in tercio. τ cõsurrexit samuel
καλέσαι σαμουὴλ ἐν τρίτῳ. καὶ ἀνέστη σαμουὴλ

B

τ abijt ad heli: τ dixit: ecce ego q2 vo
καὶ ἐπορεύθη πρὸς ἠλί, καὶ εἶπεν, ἰδοὺ ἐγὼ ὅτι κέ-
casti me. τ intellexit heli q2 dñs vocauit
κληκάς με. καὶ συνῆκεν ἠλὶ ὅτι κύριος κέκληκε τὸ
puerum. τ dixit heli samuel: reuertere
παιδάριον. καὶ εἶπεν ἠλὶ τῷ σαμουήλ, ἀνάστρεφε
τ dormi fili. τ erit si vocauerit te:
καὶ καθεύδε τέκνον. καὶ ἔσται ἐὰν καλέσῃ σε,
τ dices loquere dñe: q2 audit seruus tuus.
καὶ ἐρεῖς λάλει κύριε, ὅτι ἀκούει ὁ δοῦλός σου.
τ abijt samuel τ dormiuit in loco
καὶ ἐπορεύθη σαμουὴλ καὶ ἐκοιμήθη ἐν τῷ τόπῳ
suo. τ venit dñs τ stetit τ vocauit
αὐτοῦ. καὶ ἦλθε κύριος καὶ κατέστη καὶ ἐκάλεσεν
eum sicut semel τ semel: samuel, samuel. τ
αὐτὸν ὡς ἅπαξ καὶ ἅπαξ, σαμουὴλ σαμουήλ. καὶ
dixit samuel loquere dñe: q2 audit seruus tuus.
εἶπεν σαμουὴλ λάλει κύριε, ὅτι ἀκούει ὁ δοῦλός σου.
τ dixit dñs ad samuel: ecce ego facio
καὶ εἶπε κύριος πρὸς σαμουήλ, ἰδοὺ ἐγὼ ποιῶ τὰ
verba in israel: vt quicũq; audierit hec:
ῥήματα ἐν ἰσραήλ, ὥστε παντὸς ἀκούοντος αὐτά,
tinient ambe aures eius
ἠχήσει ἀμφότερα τὰ ὦτα αὐτοῦ

domũ fidelẽ & ambulabit corã christo meo cũctis diebus. Futurũ est aũt vt quicũq; remanserit in domo tua: veniat vt oretur p eo: & offerat nũmũ argẽteũ & tortã panis: & dicatq;. Dimitte me obsecro ad vnã ptẽ sacerdotalem vt comedam buccellam panis. 3.

Puer aũt samuel ministrabat dño corã heli: & sermo dñi erat pciosus. In diebus illis nõ erat visio maĩfesta. Factũ est ergo in die quadã heli iacebat in lectulo suo & oculi eius caligauerãt nec poterat videre lucernã dei anteq̃ extingueretur. Samuel aũt dormiebat in templo domini vbi erat arca dei. Et vocauit dñs samuel. qui respondens ait. Ecce ego. Et cucurrit ad heli & dixit. Ecce ego. Vocasti ei me. Qui dixit. Nõ vocaui te fili. Reuertere & dormi. Et abiit, & dormiuit. Et adiecit dñs rursum vocare samuel. Cõsurgensq; samuel abiit ad heli & dixit. Ecce ego: quia vocasti me. Qui rñdit. Non vocaui te fili mi. Reuertere & dormi. Porro samuel necdum sciebat dñm: nec reuelatus fuerat ei sermo dñi. Et adiecit dominus: & vocauit adhuc samuel tertio. Qui cõsurgens abiit ad heli & ait. Ecce ego quia vocasti me. Intellexit ergo heli: quia dñs vocaret puerũ: & ait ad samuel. Vade & dormi: & si deinceps vocauerit te: dices. Loq̃re domie: quia audit seruus tu9. Abiit ergo samuel & dormiuit in loco suo. Et venit dominus & stetit & vocauit sicut vocauerat secundo: samuel samuel. Et ait samuel. Loquere dñe: quia audit seruus tuus. Et dixit dominus ad samuel. Ecce ego facio verbũ in israel quod quicunq; audierit tinnient ambe aures eius.

בית נאמן והתהלך לפני משיחי
כל הימים: והיה כל הנותר בביתך
יבוא להשתחות לו לאגורת כסף
וככר לחם ואמר ספחני נא אל
אחת הכהנות לאכל פת לחם:
והנער שמואל משרת את

Cap. iii.

יהוה לפני עלי ודבר יהוה היה
יקר בימים ההם אין חזון נפרץ:
ויהי ביום ההוא ועלי שכב
במקומו ועיניו החלו כהות לא
יוכל לראות: ונר אלהים טרם
יכבה ושמואל שכב בהיכל
יהוה אשר שם ארון אלהים:
ויקרא יהוה אל שמואל ויאמר
הנני: וירץ אל עלי ויאמר הנני
כי קראת לי ויאמר לא קראתי
שוב שכב וילך וישכב: ויסף
יהוה קרא עוד שמואל ויקם
שמואל וילך אל עלי ויאמר
הנני כי קראת לי ויאמר לא
קראתי בני שוב שכב: ושמואל
טרם ידע את יהוה וטרם יגלה
אליו דבר יהוה: ויסף יהוה
קרא שמואל בשלישית ויקם
וילך אל עלי ויאמר הנני כי
קראת לי ויבן עלי כי יהוה קרא
לנער: ויאמר עלי לשמואל לך
שכב והיה אם יקרא אליך
ואמרת דבר יהוה כי שמע עבדך
וילך שמואל וישכב במקומו:
ויבא יהוה ויתיצב ויקרא כפעם
בפעם שמואל שמואל ויאמר
שמואל דבר כי שמע עבדך:
ויאמר יהוה אל שמואל הנה
אנכי עשה דבר בישראל אשר
כל שמעו תצלינה שתי אזניו:

הלך פנה · משח היה · יתר · בוא שחה · אגר · ספח · פתת · שרת · יום חזה · פרץ היה · קום חלל · כהה יכל · ראה נור · כבה הכל · ארן · קרא אמר · רוץ · שכב · קום · גלה · בין · הלך · שכב קום · בוא יצב · צלל

ביום ההוא אקים אל עלי את כל אשר דברתי אל ביתו החל וכלה: והגדתי לו כי שפט אני את ביתו עד עולם בעון אשר ידע כי מקללים להם בניו ולא כהה בם: ולכן נשבעתי לבית עלי אם יתכפר עון בית עלי בזבח ובמנחה עד עולם: וישכב שמואל עד הבקר ויפתח את דלתות בית יהוה ושמואל ירא מהגיד את המראה אל עלי: ויקרא עלי את שמואל ויאמר שמואל בני ויאמר הנני: ויאמר מה הדבר אשר דבר אליך אל נא תכחד ממני כה יעשה לך אלהים וכה יוסיף אם תכחד ממני דבר מכל הדבר אשר דבר אליך: ויגד לו שמואל את כל הדברים ולא כחד ממנו ויאמר יהוה הוא הטוב בעיניו יעשה: ויגדל שמואל ויהוה היה עמו ולא הפיל מכל דבריו ארצה: וידע כל ישראל מדן ועד באר שבע כי נאמן שמואל לנביא ליהוה: ויסף יהוה להראה בשלה כי נגלה יהוה אל שמואל בשלו בדבר יהוה: ויהי דבר שמואל לכל ישראל

Cap. iiii. ויצא ישראל לקראת פלשתים למלחמה ויחנו על האבן העזר ופלשתים חנו באפק: ויערכו פלשתים לקראת ישראל ותטש המלחמה וינגף ישראל לפני פלשתים ויכו במערכה בשדה כארבעת אלפים איש: ויבא העם אל המחנה ויאמרו זקני

In die illa suscitabo adversum heli oīa q̄ locutus sum sup domū eius. Incipiam & complebo. Predixi enim ei q̄ iudicaturus essem domū eius in eternū ꝓpter iniquitatē: eo q̄ noverat indigne agere filios suos: & non corripuerit eos. Idcirco iuravi domui heli q̄ non expietur iniquitas domus eius victimis & mūeribus usq̄ in eternum. Dormivit autem samuel usq̄ mane: aperuitq̄ ostia domus domini. Et samuel timebat indicare visionem heli. Vocavit ergo heli samuelem: & dixit. Samuel fili mi. Qui rñdens ait. Presto sū. Et interrogavit eum. Quis est sermo quē locutus ē dñs ad te? Oro te ne celaveris me. Hec faciat tibi deus & hec addat si absconderis a me sermonē ex oibus verbis que dicta sunt tibi. Indicavit itaq̄ ei samuel universos sermões: & nō abscondit ab eo. Et ille rñdit. Dñs est. Qd bonū ē in oculis suis faciat. Crevit āt samuel: & dominus erat cum eo: & non cecidit ex omnibus verbis eius in terrā. Et cognovit universus israel a dan usq̄ bersabee q̄ fidelis samuel propheta esset dñi. Et addidit dominus ut appereret in sylo: qm̄ revelatus fuerat dñs samueli in sylo iuxta verbum domini. Et evēit sermo samuelis universo israeli. 4.

Egressus est namq̄ israel obviā philistiim in preliū & castrametatus est iuxta lapidem adiutorii. Porro philistiim venerūt in afec: & instruxerunt aciē contra israel. Inito āt certamine terga vertit israel philisteis: & cesa sunt in illo certamine passim p agros q̄si quattuor milia virorū. Et reversus ē ppls ad castra. Dixerūtq̄ maiores natu

in die illa suscitabo adversū heli oīa q̄cūq̄ locutus sū cōtra domū eius: incipiā & complebo. & nunciavi ei q̄ ulciscar ego domū eius usq̄ in eternū in iniq̄tatib⁹ filior̄ eius q̄b⁹ noverat q̄ maledicentes deo filii eius: & non admonebat eos. & non sic iuravi domui heli: si placabitur iniquitas dom⁹ heli in incenso vel in victimis usq̄ in eternū. & dormit samuel usq̄ mane: & surrexit mane & aperuit hostia domus dñi. & samuel timuit indicare visionē heli. & dixit heli ad samuel: fili. & dixit: ecce ego. & dixit quis sermo qui dictus est ad te? fili: ne tam celaveris a me ex oibus verbis dictis in auribus tuis. hec faciat tibi deus & hec addat si abscōderis a me sermoné. & indicavit ei samuel universos sermones & non abscōdit ab eo verbū. & dixit heli: dñs ipse placitū corā eo faciat: & magnificatus est samuel: & erat dñs cum eo. & non cecidit ex oibus verbis eius in terrā: & cognovit universus israel a dan & usq̄ bersabee q̄ fidelis samuel in prophetā. & addidit dñs ut appareret ei in sylo: & revelatus fuerat dñs ad samuel: in sylo iuxta verbū dñi.

ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐπεγερῶ ἐπὶ ἠλὶ πάντα ὅσα ἐλάλησα εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ· ἄρξομαι καὶ ἐπιτελέσω. καὶ ἀνήγγελκα αὐτῷ ὅτι ἐκδικῶ ἐγὼ τὸν οἶκον αὐτοῦ ἕως αἰῶνος ἐν ἀδικίαις υἱῶν αὐτοῦ, αἷς ἔγνω ὅτι κακολογοῦντες θεὸν οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐνουθέτει αὐτούς. καὶ οὐχ οὕτως ὤμοσα τῷ οἴκῳ ἠλί, εἰ ἐξιλασθήσεται ἡ ἀδικία οἴκου ἠλὶ ἐν θυμιάματι ἢ ἐν θυσίαις ἕως τοῦ αἰῶνος. καὶ κοιμᾶται σαμουὴλ ἕως πρωΐ, καὶ ὤρθρισε τὸ πρωῒ καὶ ἤνοιξε τὰς θύρας τοῦ οἴκου κυρίου. καὶ σαμουὴλ ἐφοβήθη ἀναγγεῖλαι τὴν ὅρασιν τῷ ἠλί. καὶ εἶπεν ἠλὶ πρὸς σαμουήλ, τέκνον. καὶ εἶπεν, ἰδοὺ ἐγώ. καὶ εἶπε τί τὸ ῥῆμα τὸ λαληθὲν πρὸς σέ; τέκνον, μὴ δὴ κρύψῃς ἀπ' ἐμοῦ ἐκ πάντων τῶν λόγων τῶν λαληθέντων ἐν τοῖς ὠσί σου. τάδε ποιήσαι σοι ὁ θεὸς καὶ τάδε προσθείη ἐὰν κρύψῃς ἀπ' ἐμοῦ ῥῆμα. καὶ ἀπήγγειλεν αὐτῷ σαμουὴλ πάντας τοὺς λόγους καὶ οὐκ ἔκρυψεν ἀπ' αὐτοῦ ῥῆμα. καὶ εἶπεν ἠλί, κύριος αὐτός· τὸ ἀρεστὸν ἐνώπιον αὐτοῦ ποιήσοι. καὶ ἐμεγαλύνθη σαμουήλ, καὶ ἦν ὁ κύριος μετ' αὐτοῦ· καὶ οὐκ ἔπεσεν ἀπὸ πάντων τῶν λόγων αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἔγνωσαν πᾶς ἰσραὴλ ἀπὸ δὰν καὶ ἕως βηρσαβεὲ ὅτι πιστὸς σαμουὴλ εἰς προφήτην. καὶ προσέθετο κύριος τοῦ δηλωθῆναι αὐτῷ ἐν σηλῶ, καὶ ἀπεκαλύφθη κύριος πρὸς σαμουήλ, ἐν σηλῶ κατὰ ῥῆμα κυρίου.

Deu. 37.c. r. ifra. 11.c.

Ca. 4.

Et factū est verbū samuel ad oēm israel: & conveniūt philistiim in pugnam cōtra israel. & egressus est israel obviam eis in prelium. & castrametāt iuxta lapidē adiutorii. & castrametantur philistiim in aphec: & instruxerūt aciē philistiim in preliū cōtra israel. & declinavit bellū: & cecidit vir israel coram philistiim in acie in campo quattuor milia virorum. & reversus ē ppls ad castra. & dixerūt maiores natu

Καὶ ἐγένετο ῥῆμα σαμουὴλ πρὸς πάντα ἰσραήλ, καὶ συναθροίζονται οἱ ἀλλόφυλοι εἰς πόλεμον ἐπὶ ἰσραὴλ καὶ ἐξῆλθεν ἰσραὴλ εἰς ἀπάντησιν αὐτοῖς εἰς πόλεμον· καὶ παρεμβάλλουσιν ἐπὶ ἀβενέζερ, καὶ παρεμβάλλουσιν οἱ ἀλλόφυλοι ἐπὶ ἀφέκ, καὶ παρατάσσονται οἱ ἀλλόφυλοι εἰς πόλεμον ἐπὶ ἰσραήλ. καὶ ἔκλινεν ὁ πόλεμος, καὶ ἔπεσεν ἀνὴρ ἰσραὴλ ἐνώπιον τῶν ἀλλοφύλων ἐν τῇ παρατάξει ἐν τῷ πεδίῳ τέσσαρες χιλιάδες ἀνδρῶν. καὶ ἦλθεν ὁ λαὸς εἰς τὴν παρεμβολήν. καὶ εἶπον οἱ πρεσβύτεροι

israel: quare igit quassavit nos dñs hodie corā philistiim? accipiamus ad nos arcam federis dñi nri de sylo: & egrediatur in medio nri & salvabit nos de manu inimicor̄ nror̄. & misit ppls in sylo: & tulerūt inde arcam federis dñi exercituū: ubi sederūt cherubin. & ambo filii heli cum arca federis dei ophni & phinees. & factū est ut venit arca federis dñi in castra: & vociferat⁹ ē oīs israel clamore grādi: & ꝑsonuit terra. & audierūt philistiim vocem clamoris & dixerūt: q̄ vox clamoris huius magna hec in castris hebreor̄? & cognoverūt q̄ arca dñi venit in castra. & timuerūt philistiī valde & dixerūt: iste deus eorū venit ad eos in castra. ve nobis: libera nos dñe hodie: q̄ nō factū est sic heri & nudi⁹ terti⁹. ve nobis: quis liberabit nos de manu deorū solidor̄ istorū? hi sunt dii q̄ percusserūt egyptum in omni plaga & in deserto. confortamini & estote in viros philistiī ut nō serviatis hebreis: sicut servierunt nobis: & estote in viros & debellate eos. & pugnaverūt philistiī cōtra eos: & cesus est vir israel coram philistiī: & fugit unusquisq̄ in tabernaculū suū. & facta est plaga magna nimis: & ceciderūt de israel triginta milia ordinū. & arca dei capta est. & ambo filii heli ophni & phinees mortui sūt. & cucurrit vir iemineus ex acie & venit in sylo in die illa: & vestes eius rupte: & terra sup caput eius. & q̄ venit: ecce heli sedebat sup sellam suam ad portam speculans viam: q̄ erat cor eius pavens pro arca dei. & hō ingressus est ad nūciandū in civitatē.

ἰσραήλ, διατί ἄρα ἔθραυσεν ἡμᾶς κύριος σήμερον ἐνώπιον τῶν ἀλλοφύλων; λάβωμεν πρὸς ἡμᾶς τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης κυρίου ἡμῶν ἐκ σηλώ, καὶ ἐξελθέτω ἐν μέσῳ ἡμῶν καὶ σώσει ἡμᾶς ἐκ χειρὸς τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν. καὶ ἀπέστειλεν ὁ λαὸς εἰς σηλῶ, καὶ ἦραν ἐκεῖθεν τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης κυρίου τῶν δυνάμεων, οὗ ἐπεκάθητο τὰ χερουβίν· καὶ ἀμφότεροι οἱ υἱοὶ ἠλὶ μετὰ τῆς κιβωτοῦ τῆς διαθήκης τοῦ θεοῦ ὀφνὶ καὶ φινεές. καὶ ἐγένετο ὡς ἦλθεν ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης τοῦ κυρίου εἰς τὴν παρεμβολήν, καὶ ἀνέκραξε πᾶς ἰσραὴλ φωνῇ μεγάλῃ, καὶ ἤχησεν ἡ γῆ. καὶ ἤκουσαν οἱ ἀλλόφυλοι τὴν φωνὴν τῆς κραυγῆς καὶ εἶπον, τίς ἡ φωνὴ τοῦ ἀλαλάγματος τούτου ἡ μεγάλη αὕτη ἐν τῇ παρεμβολῇ τῶν ἑβραίων; καὶ ἔγνωσαν ὅτι ἡ κιβωτὸς τοῦ κυρίου ἥκει εἰς τὴν παρεμβολήν. καὶ ἐφοβήθησαν οἱ ἀλλόφυλοι σφόδρα καὶ εἶπον, οὗτος ὁ θεὸς αὐτῶν ἥκει πρὸς αὐτοὺς εἰς τὴν παρεμβολήν. οὐαὶ ἡμῖν, ἐξελοῦ ἡμᾶς κύριε σήμερον, ὅτι οὐ γέγονεν οὕτως ἐχθὲς καὶ τρίτης. οὐαὶ ἡμῖν, τίς ἐξελεῖται ἡμᾶς ἐκ χειρὸς τῶν θεῶν τῶν στερεωτέρων τούτων; οὗτοί εἰσιν οἱ θεοὶ οἱ πατάξαντες τὴν αἴγυπτον ἐν πάσῃ πληγῇ καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ. κραταιοῦσθε καὶ γίνεσθε εἰς ἄνδρας ἀλλόφυλοι, ὅπως μὴ δουλεύσητε τοῖς ἑβραίοις, καθὼς ἐδούλευσαν ἡμῖν, καὶ ἔσεσθε εἰς ἄνδρας καὶ πολεμήσατε αὐτούς. καὶ ἐπολέμησαν οἱ ἀλλόφυλοι πρὸς αὐτούς, καὶ πταίει ἀνὴρ ἰσραὴλ ἐνώπιον τῶν ἀλλοφύλων, καὶ ἔφυγεν ἕκαστος εἰς τὸ σκήνωμα αὐτοῦ, καὶ ἐγένετο πληγὴ μεγάλη σφόδρα, καὶ ἔπεσαν ἐξ ἰσραὴλ τριάκοντα χιλιάδες ταγμάτων. καὶ ἡ κιβωτὸς τοῦ θεοῦ ἐλήφθη· καὶ ἀμφότεροι οἱ υἱοὶ ἠλὶ ὀφνὶ καὶ φινεὲς ἀπέθανον. καὶ ἔδραμεν ἀνὴρ ἰεμιναῖος ἐκ τῆς παρατάξεως καὶ ἦλθεν εἰς σηλῶ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ διερρηγμένα, καὶ γῆ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ. καὶ ὅτε ἦλθεν, ἰδοὺ ἠλὶ ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ δίφρου αὐτοῦ παρὰ τὴν πύλην σκοπεύων τὴν ὁδόν, ὅτι ἦν ἡ καρδία αὐτοῦ ἐξεστηκυῖα περὶ τῆς κιβωτοῦ τοῦ θεοῦ. καὶ ἄνθρωπος εἰσῆλθεν ἀναγγεῖλαι εἰς τὴν πόλιν.

2.R. c 1.a.

de israel. quare pcussit nos dominus hodie corā philistiim? Afferamus ad nos de sylo arcā federis domini: & veniat in mediū nrī: ut salvet nos de manu inimicorū nror̄. Misit ergo populus in sylo & tulerūt inde arcā federis dñi exercituum sedentis super cherubin. Erantq̄ duo filii heli cum arca federis dei ofni & phinees. Cumq̄ venisset arca federis dñi in castra vociferatus est omnis israel clamore grandi & personuit terra. Et audierūt philistiim vocem clamoris: dixeruntq̄. Que nam ē hec vox clamoris magni in castris hebreorū? Et cognoverunt q̄ arca dñi venisset in castra. Timuerūtq̄ philistiim dicentes. Venit deus in castra. Et ingemuerūt dicentes. Ve nobis. Non enim fuit tāta exultatio heri & nudiustertius. Ve nobis. Quis nos salvabit de manu deor̄ sublimium istorum? Hi sunt dii qui percusserūt egyptum omni plaga in deserto. Confortamini & estote viri philistiim ne serviatis hebreis sicut & illi servierunt vobis. Confortamini & bellate. Pugnaverunt ergo philistiim: & cesus est israel & fugit unusquisq̄ in tabernaculū suū. Et facta ē plaga magna nimis & ceciderunt de israel triginta milia peditū: & arca dei capta est. Duo quoq̄ filii heli mortui sunt ofni & phinees. Currēs āt vir de beniamin ex acie venit in sylo in die illa: scissa veste & conspersus pulvere caput. Cumq̄ ille venisset: heli sedebat super sellam cōtra viā expectās. Erat aūt cor eius pavens pro arca dei. Vir āt ille postq̄ ingressus est

ישראל למה נגפנו יהוה היום לפני פלשתים נקחה אלינו משלה את ארון ברית יהוה ויבא בקרבנו וישענו מכף איבינו: וישלח העם שלה וישאו משם את ארון ברית יהוה צבאות ישב הכרבים ושם שני בני עלי עם ארון ברית האלהים חפני ופינחס: ויהי כבוא ארון ברית יהוה אל המחנה וירעו כל ישראל תרועה גדולה ותהם הארץ: וישמעו פלשתים את קול התרועה ויאמרו מה קול התרועה הגדולה הזאת במחנה העברים וידעו כי ארון יהוה בא אל המחנה: ויראו הפלשתים כי אמרו בא אלהים אל המחנה ויאמרו אוי לנו כי לא היתה כזאת אתמול שלשם: אוי לנו מי יצילנו מיד האלהים האדירים האלה אלה הם האלהים המכים את מצרים בכל מכה במדבר: התחזקו והיו לאנשים פלשתים פן תעבדו לעברים כאשר עבדו לכם והייתם לאנשים ונלחמתם: וילחמו פלשתים וינגף ישראל וינסו איש לאהליו ותהי המכה גדולה מאד ויפל מישראל שלשים אלף רגלי: וארון אלהים נלקח ושני בני עלי מתו חפני ופינחס: וירץ איש בנימן מהמערכה ויבא שלה ביום ההוא ומדיו קרעים ואדמה על ראשו: ויבא והנה עלי ישב על הכסא יד דרך מצפה כי היה לבו חרד על ארון האלהים והאיש בא

להגיד בעיר ותזעק כל העיר׃
וישמע עלי את קול הצעקה
ויאמר מה קול ההמון הזה והאיש
מהר ויבא ויגד לעלי׃ ועלי בן
תשעים ושמנה שנה ועיניו
קמה ולא יכול לראות׃ ויאמר
האיש אל עלי אנכי הבא מן
המערכה ואני מן המערכה נסתי
היום ויאמר מה היה הדבר בני׃
ויען המבשר ויאמר נס ישראל
לפני פלשתים וגם מגפה גדולה
היתה בעם וגם שני בניך מתו
חפני ופינחס וארון האלהים
נלקחה׃ ויהי כהזכירו את ארון
האלהים ויפל מעל הכסא
אחרנית בעד יד השער ותשבר
מפרקתו וימת כי זקן האיש
וכבד והוא שפט את ישראל
ארבעים שנה׃ וכלתו אשת פינחס
הרה ללת ותשמע את השמעה
אל הלקח ארון האלהים ומת
חמיה ואישה ותכרע ותלד כי
נהפכו עליה ציריה׃ וכעת מותה
ותדברנה הנצבות עליה אל
תיראי כי בן ילדת ולא ענתה
ולא שתה לבה׃ ותקרא לנער
איכבוד לאמר גלה כבוד
מישראל אל הלקח ארון האלהים
ואל חמיה ואישה׃ ותאמר גלה
כבוד מישראל כי נלקח ארון
האלהים׃ ופלשתים

Cap.v.

לקחו את ארון האלהים ויבאהו
מאבן העזר אשדודה׃ ויקחו
פלשתים את ארון האלהים
ויביאו אתו בית דגון ויציגו אתו
אצל דגון׃ וישכמו אשדודים

nunciauit vrbi. & vlulauit omnis ciuitas. Et audiuit heli sonitū clamoris: dixitq;. Quis ē hic sonitus tumultus huius? At ille festinauit & venit: & nunciauit heli. Heli āt erat nonagita & octo annorū: & oculi eius caligauerāt & videre nō poterat, Et dixit ad heli. Ego sum q veni de prelio & ego qui de acie fugi hodie. Cui ille ait. Quid actū est fili mi? Rñdēs āt ille q nunciabat: fugit inquit israel corā philisthiim: & ruina magna facta est in populo. Insup & duo filii tui mortui sunt ofni & phinees: & arca dei capta ē. Cumq; ille nominasset arcam dei: cecidit de sella retrorsum iuxta ostiū: & fractis ceruicibus mortuus ē. Senex enī erat vir & grandeuus & ipse iudicauit israel q̄dragīta ānis. Nurus āt eius vxor phinees pregnans erat vicinaq; partui: & audito nuncio q capta esset arca dei: & mortuus esset socer suus & vir suus: incuruauit se & pepit. Irruerant eī in eā dolores subiti. In ipso āt momēto mortis eius dixerūt ei qui stabāt circa eam. Ne timeas qa filiū pepisti: q̄ non rñdit eis neq; animaduertit. Et vocauit puerum icaboth: dicens. Translata est gloria de israel: quia capta ē arca dei. Et p socero suo & pro viro suo ait. Trāslata est gloria ab israel: eo q capta esset arca dei.

5.

Philisthiim autem tulerunt arcam dei & asportauerunt eam a lapide adiutorii in azotum. Tuleruntq; philisthiim arcā dei & itulerūt eā in tēplū dagon: & statuerūt eā iuxta dagō. Cūq; surrexisset diluculo azotii

⁊ vlulauit tota ciuitas. ⁊ audiuit heli vo
καὶ ἀνεβόησεν ὅλη ἡ πόλις. καὶ ἤκουσεν ἠλὶ τὴν φω
cem clamoris ⁊ dixit: que vox clamoris huius?
νὴν τῆς βοῆς καὶ εἶπεν, τίς ἡ φωνὴ τῆς βοῆς ταύτης;
⁊ homo festinās ingressus est: ⁊ nunciauit
καὶ ὁ ἄνθρωπος σπεύσας εἰσῆλθε, καὶ ἀπήγγειλε τῷ
heli: ⁊ erat heli filius nonaginta ⁊ octo annoꝝ: ⁊
ἠλί, καὶ ἦν ἠλὶ υἱὸς ἐννενήκοντα καὶ ὀκτὼ ἐτῶν, καὶ
oculi eius grauati fuerāt ⁊ non videbat. ⁊
οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἐβαρύνθησαν καὶ οὐκ ἔβλεπεν. καὶ
dixit heli viris qui aderant ei:
εἶπεν ἠλὶ τοῖς ἀνδράσιν τοῖς παρεστηκόσιν αὐτῷ,
que vox soni huius? ⁊ respondit vir
τίς ἡ φωνὴ τοῦ ἤχου τούτου; καὶ ἀπεκρίθη ὁ ἀνὴρ
qui venit: ⁊ dixit: ego sum qui veni de ca
ὁ ἐληλυθώς, καὶ εἶπεν, ἐγώ εἰμι ὁ ἥκων ἐκ τῆς πα-
stris: ego fugi de acie ho
ρεμβολῆς, ἐγὼ πέφευγα ἐκ τῆς παρατάξεως σήμε-
die. ⁊ dixit ei heli: qđ factū est verbū fili? ⁊
ρον. καὶ εἶπεν αὐτῷ ἠλί, τί τὸ γεγονὸς ῥῆμα τέκνον; καὶ
respondit puer: ⁊ dixit: fugit vir
ἀπεκρίθη τὸ παιδάριον, καὶ εἶπεν, πέφευγεν ἀνὴρ
israel a facie philisthijm: ⁊ plaga
ἰσραὴλ ἀπὸ προσώπου τῶν ἀλλοφύλων, καὶ πληγὴ
magna facta est in pplo: ⁊ ambo filij tui
μεγάλη γέγονεν ἐν τῷ λαῷ, καὶ ἀμφότεροι οἱ υἱοί σου
mortui sunt: ⁊ arca dei capta est. ⁊ factū est vt me
τεθνήκασι, καὶ ἡ κιβωτὸς τοῦ θεοῦ ἐλήφθη. καὶ ἐγένετο ὡς ἐμ-
minit arce dei: ⁊ cecidit a sel-
νήσθη τῆς κιβωτοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ δί-
la in retro adherētia porte: ⁊ fra
φρου εἰς τὰ ὄπισθεν ἐχόμενα τῆς πύλης, καὶ συνε-
cta ē scapula eius ⁊ mortuus est: qm̄ senex
τρίβη ὁ νῶτος αὐτοῦ καὶ ἀπέθανεν, ὅτι πρεσβύτης
erat homo ⁊ grauis: ⁊ ipse iudicauit israel
ἦν ὁ ἄνθρωπος καὶ βαρύς, καὶ αὐτὸς ἔκρινε τὸν ἰσραὴλ
quadraginta annis. ⁊ nurus eius vxor phinees q̄ con
τεσσαράκοντα ἔτη. καὶ ἡ νύμφη αὐτοῦ γυνὴ φινεὲς συνει-
cepit vt pareret: ⁊ audiuit nuncium q
ληφυῖα τοῦ τεκεῖν, καὶ ἤκουσεν τὴν ἀγγελίαν ὅτι
capta esset arca dei: ⁊ q mortuus esset so
ἐλήφθη ἡ κιβωτὸς τοῦ θεοῦ, καὶ ὅτι τέθνηκεν ὁ πεν-
cer suus ⁊ vir suus: ⁊ angustiata ē ⁊ pe
θερὸς αὐτῆς καὶ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, καὶ ἐστέναξε καὶ ἔτε-
perit: qm̄ versi fuerunt in eam dolores eius: ⁊
κεν, ὅτι ἐστράφησαν ἐπ᾽ αὐτὴν αἱ ὠδῖνες αὐτῆς, καὶ
in tpe suo moritur. ⁊ dixerūt ei mulieres
ἐν τῷ καιρῷ αὐτῆς ἀποθνήσκει. καὶ εἶπον αὐτῇ αἱ γυναῖκες
que astabant ei: ne timeas qm̄ filiū peperisti.
αἱ παρεστηκυῖαι αὐτῇ, μὴ φοβοῦ ὅτι υἱὸν τέτοκας.
⁊ non rñdit: ⁊ non aiaduertit cor suū.
καὶ οὐκ ἀπεκρίθη, καὶ οὐκ ἐνόησεν ἡ καρδία αὐτῆς.
⁊ vocauit nomē puero glorie pro
καὶ ἐκάλεσεν ὄνομα τῷ παιδαρίῳ ἐχαβὼθ ὑπὲρ τῆς
arca dei ⁊ pro socero suo ⁊ pro
κιβωτοῦ τοῦ θεοῦ καὶ ὑπὲρ τοῦ πενθεροῦ αὐτῆς καὶ ὑπὲρ
viro suo: qm̄ mortui sūt. ⁊ dixit: trāslata ē
τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, ὅτι ἀπέθανον. καὶ εἶπεν, ἀπῴκισται
gloria ab israel eo q capta est arca dei.
δόξα ἀπὸ ἰσραὴλ διότι ἐλήφθη ἡ κιβωτὸς τοῦ θεοῦ. Ca. 5.

Et philisthijm tulerūt arcam dei:
Καὶ οἱ ἀλλόφυλοι ἔλαβον τὴν κιβωτὸν τοῦ θεοῦ,
⁊ asportauerūt eam ex lapide adiutorij in azotū. ⁊ tule-
καὶ εἰσήνεγκαν αὐτὴν ἐξ ἀβεννεζὲρ εἰς ἄζωτον. καὶ ἔλα-
runt philisthijm arcam dei ⁊ intu-
βον οἱ ἀλλόφυλοι τὴν κιβωτὸν τοῦ θεοῦ καὶ εἰσή-
lerunt eam in domū dagon: ⁊ statue-
νεγκαν αὐτὴν εἰς τὸν οἶκον δαγών, καὶ παρέστη-
runt eam iuxta dagon. ⁊ surrexerūt mane azotij:
σαν αὐτὴν παρὰ δαγών. καὶ ὤρθρισαν οἱ ἀζώτιοι,
⁊ ingressi sunt in domum dagon
καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸν οἶκον δαγών

altera die. ⁊ viderūt: ⁊ ecce dagon cecidit in
τῇ ἐπαύριον. καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ δαγὼν πεπτωκὼς ἐπὶ
faciem suam in terrā ante arcam dei.
πρόσωπον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν ἐνώπιον τῆς κιβωτοῦ τοῦ θεοῦ.
⁊ eleuauerūt dagon: ⁊ restituerunt eum in
καὶ ἤγειραν τὸν δαγών, καὶ κατέστησαν αὐτὸν ἐπὶ τὸν
locum suum. ⁊ factū est vt surrexerunt altera die
τόπον αὐτοῦ. καὶ ἐγένετο ὡς ὤρθρισαν τῇ ἐπαύριον τὸ
mane azotij: ⁊ ecce dagon cecidit in fa
πρωῒ οἱ ἀζώτιοι, καὶ ἰδοὺ δαγὼν πεπτωκὼς ἐπὶ πρό-
ciem suam coram arca dei. ⁊ ca-
σωπον αὐτοῦ ἐνώπιον τῆς κιβωτοῦ τοῦ θεοῦ. καὶ ἡ κε-
put dagon ⁊ ambo vestigia pedū e-
φαλὴ δαγὼν καὶ ἀμφότερα τὰ ἴχνη τῶν ποδῶν αὐ-
ius abscisa sup anteriora liminum: ⁊ am
τοῦ ἀφῃρημένα ἐπὶ τὰ ἐμπρόσθια τῶν σταθμῶν, καὶ ἀμ-
be iūcture manuū eius iacentes sup
φότεροι οἱ καρποὶ τῶν χειρῶν αὐτοῦ πεπτωκότες ἐπὶ
limen. verum scapula dagon relicta est. pp hoc
τὸ πρόθυρον. πλὴν ἡ ῥάχις δαγὼν ὑπελείφθη. διὰ τοῦτο
non ascendunt sacerdotes dagō: ⁊ omnis q̄ ingredi
οὐκ ἐπιβαίνουσιν οἱ ἱερεῖς δαγών, καὶ πᾶς ὁ εἰσπορευόμε-
tur in domū dagon sup limen domus dagon in azoto
νος εἰς οἶκον δαγὼν ἐπὶ τὸν σταθμὸν οἴκου δαγὼν ἐν ἀζώτῳ
vsq; in diem hunc: sed transilientes trāsi
ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης, ἀλλ᾽ ὑπερβαίνοντες ὑπερβαί-
liunt. ⁊ aggrauata ē man⁹ dñi sup azotios: ⁊ tor-
νουσιν. καὶ ἐβαρύνθη ἡ χεὶρ κυρίου ἐπὶ ἀζωτίους, καὶ ἐβα-
sit azotios: ⁊ percussit eos in
σάνισε τοὺς ἀζωτίους, καὶ ἐπάταξεν αὐτοὺς εἰς τὰς
natibus eoꝝ azotum ⁊ terios eius. ⁊ viderūt
ἕδρας αὐτῶν τὴν ἄζωτον καὶ τὰ ὅρια αὐτῆς. καὶ εἶδον
viri azoti q sic factū est ipsis: ⁊ dicunt
οἱ ἄνδρες ἀζώτου ὅτι οὕτως γέγονεν αὐτοῖς, καὶ λέγουσιν
non sedebit arca dei israel nobiscum: qm̄ dura
οὐ καθίσεται ἡ κιβωτὸς τοῦ θεοῦ ἰσραὴλ μεθ᾽ ἡμῶν, ὅτι σκληρὰ
manus eius sup nos ⁊ super dagon deū nr̄m. ⁊ mit
ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἐφ᾽ ἡμᾶς καὶ ἐπὶ δαγὼν τὸν θεὸν ἡμῶν. καὶ ἀπο-
tunt ⁊ cōgregant satrapas philistinorum
στέλλουσι καὶ συνάγουσι τοὺς σατράπας τῶν ἀλλοφύλων οἱ
azotij ad seipsos. ⁊ dicunt azotij quid fa
ἀζώτιοι πρὸς ἑαυτούς. καὶ λέγουσιν οἱ ἀζώτιοι τί ποιή-
ciemus arce dei israel? ⁊ dicunt gethei
σομεν τῇ κιβωτῷ τοῦ θεοῦ ἰσραήλ; καὶ λέγουσιν οἱ γεθαῖ-
transeat iam arca dei. ⁊ trāsiit ar-
οι, μετελθέτω δὴ ἡ κιβωτὸς τοῦ θεοῦ. καὶ μετῆλθεν ἡ κι-
ca dei israel in geth. ⁊ factū est cū trāsi-
βωτὸς τοῦ θεοῦ ἰσραὴλ εἰς γέθ. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ μετελ-
bat arca ad getheos: ⁊ fit man⁹
θεῖν τὴν κιβωτὸν πρὸς τοὺς γεθθαίους, καὶ γίνεται χεὶρ
dñi in ciuitate: turba magna valde: ⁊ per-
κυρίου ἐν τῇ πόλει, τάραχος μέγας σφόδρα, καὶ ἐπά-
cussit viros ciuitatis a paruo vsq; ad magnū in na
ταξε τοὺς ἄνδρας τῆς πόλεως ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου εἰς τὰς ἕ-
tibus. ⁊ mittunt gethei arcam dei in acaro-
δρας. καὶ ἐξαποστέλλουσιν οἱ γεθαῖοι τὴν κιβωτὸν τοῦ θεοῦ εἰς ἀκάρω-
na. ⁊ factū est vt venit arca dei in acarona: ⁊ exclama
να. καὶ ἐγενήθη ὡς εἰσῆλθεν ἡ κιβωτὸς τοῦ θεοῦ εἰς ἀκάρωνα, καὶ ἀνεβόη-
uerūt acaronite dicentes: quid misistis arcam dei
σαν οἱ ἀκαρωνῖται λέγοντες, τί ἀπεστρέψατε τὴν κιβωτὸν τοῦ θεοῦ
israel ad nos vt iterficiat nos ⁊ populū nr̄m: ⁊ mit-
ἰσραὴλ πρὸς ἡμᾶς θανατῶσαι ἡμᾶς καὶ τὸν λαὸν ἡμῶν; καὶ ἀποστέλ-
tunt ⁊ congregant omnes satrapas philistinorum. ⁊
λουσι καὶ συνάγουσι πάντας τοὺς σατράπας τῶν ἀλλοφύλων. καὶ
dixerūt: mittite arcam dei isrl: ⁊ reuertatur
εἶπαν, ἐξαποστείλατε τὴν κιβωτὸν τοῦ θεοῦ ἰηλ, καὶ ἀποκαταστήτω
in locum suum: ⁊ nō interficiat nos ⁊ pplm̄ nr̄m.
εἰς τὸν τόπον αὐτῆς, καὶ οὐ μὴ θανατώσῃ ἡμᾶς καὶ τὸν λαὸν ἡμῶν.
qm̄ fiebat confusio mortis in vniuersa ciuitate grauis valde:
ὅτι ἐγένετο σύγχυσις θανάτου ἐν ὅλῃ τῇ πόλει βαρεῖα σφόδρα,
vt igressa est arca dei isrl. ⁊ viui ⁊ qui moriebātur
ὡς εἰσῆλθεν ἡ κιβωτὸς τοῦ θεοῦ ἰηλ. καὶ οἱ ζῶντες καὶ οἱ ἀποθνήσκοντες

altera die: ecce dagon iacebat pronus in terra ante arcam domini. Et tulerunt dagon & restituerunt eum in locum suum. Rursūq; mane die altera consurgētes inuenerunt dagon iacentem super faciē suā in terra coram arca domini. Caput autem dagon & due palme manuū eius abscise erant sup limen: porro dagon solus trunc⁹ remanserat in loco suo. Propter hāc cām non calcant sacerdotes dagon & oēs q ingrediūtur templū eius sup limē dagon in azoto vsq; in hodiernū diē. Aggrauata est autem manus dñi sup azotios: & demolitus est eos. Et pcussit in secretiori parte natiū azotū & fines ei⁹. Vidētes aūt viri azotii huiuscemodi plagā dixerunt. Nō maneat arca dei israel apud nos: qm̄ dura est manus ei⁹ sup nōs & sup dagon deū nostrū. Et mittentes cōgregauerūt oēs satrapas philistinorum ad se & dixerūt. Quid faciemus de arca dei israel? Rñderuntq; gethei. Circūducatur arca dei israel: & circūduxerunt arcā dei israel. Illis āt circūducentibus eam: fiebat manus dñi p singulas ciuitates interfectionis magne nimis: & pcutiebat viros vniuscuiusq; vrbis a paruo vsq; ad maiorē: & cōputrescebant pminētes extales eorum. Miserunt ergo arcam dei in accharon. Cumq; venisset arca dei i accharon: exclamauerūt accharonite dicentes. Adduxerunt ad nos arcam dei israel vt interficiat nos & populū nostrum. Miserunt itaq; & congregauerunt omnes satrapas philistinorum. Qui dixerunt. Dimitte arcā dei israel: & reuertatur in locum suum vt nō interficiat nos cum populo nostro. Fiebat enim pauor mortis in singulis vrbibus & grauissima valde manus dei. Viri quoq; qui mortui non fuerant

ממחרת והנה דגון נפל לפניו
ארצה לפני ארון יהוה ויקחו
את דגון וישבו אתו למקומו׃
וישכמו בבקר ממחרת והנה דגון
נפל לפניו ארצה לפני ארון
יהוה וראש דגון ושתי כפות ידיו
כרתות אל המפתן רק דגון
נשאר עליו׃ על כן לא ידרכו
כהני דגון וכל הבאים בית דגון
על מפתן דגון באשדוד עד
היום הזה׃ ותכבד יד יהוה אל
האשדודים וישמם ויך אתם
בעפלים את אשדוד ואת
גבוליה׃ ויראו אנשי אשדוד כי
כן ואמרו לא ישב ארון אלהי
ישראל עמנו כי קשתה ידו
עלינו ועל דגון אלהינו׃ וישלחו
ויאספו את כל סרני פלשתים
אליהם ויאמרו מה נעשה לארון
אלהי ישראל ויאמרו גת יסב
ארון אלהי ישראל ויסבו את
ארון אלהי ישראל׃ ויהי אחרי
הסבו אתו ותהי יד יהוה בעיר
מהומה גדולה מאד ויך את
אנשי העיר מקטן ועד גדול
וישתרו להם עפלים׃ וישלחו את
ארון האלהים עקרון ויהי כבוא
ארון האלהים עקרון ויזעקו
העקרנים לאמר הסבו אלי את
ארון אלהי ישראל להמיתני
ואת עמי׃ וישלחו ויאספו את
כל סרני פלשתים ויאמרו
שלחו את ארון אלהי ישראל
וישב למקמו ולא ימית אתי
ואת עמי כי היתה מהומת מות
בכל העיר כבדה מאד יד האלהים
שם׃ והאנשים אשר לא מתו

הכו בעפלים ותעל שועת העיר
השמים: ויהי ארון
יהוה בשדה פלשתים שבעה
חדשים: ויקראו פלשתים
לכהנים ולקסמים לאמר מה
נעשה לארון יהוה הודיענו במה
נשלחנו למקומו: ויאמרו אם
משלחים את ארון אלהי ישראל
אל תשלחו אתו ריקם כי השב
תשיבו לו אשם אז תרפאו
ונודע לכם למה לא תסור ידו
מכם: ויאמרו מה האשם אשר
נשיב לו ויאמרו מספר סרני
פלשתים חמשה עפלי זהב
וחמשה עכברי זהב כי מגפה
אחת לכלם ולסרניכם: ועשיתם
צלמי עפליכם וצלמי עכבריכם
המשחיתים את הארץ ונתתם
לאלהי ישראל כבוד אולי יקל
את ידו מעליכם ומעל אלהיכם
ומעל ארצכם: ולמה תכבדו את
לבבכם כאשר כבדו מצרים
ופרעה את לבם הלוא כאשר
התעלל בהם וישלחום וילכו:
ועתה קחו ועשו עגלה חדשה
אחת ושתי פרות עלות אשר
לא עלה עליהם על ואסרתם את
הפרות בעגלה והשיבתם בניהם
מאחריהם הביתה: ולקחתם את
ארון יהוה ונתתם אתו אל
העגלה ואת כלי הזהב אשר
השבתם לו אשם תשימו בארגז
מצדו ושלחתם אתו והלך:
וראיתם אם דרך גבולו יעלה בית
שמש הוא עשה לנו את הרעה
הגדלה הזאת ואם לא וידענו

Cap. vi.

pcutiebãtur in secretiori pte natiũ: & ascendebat vlulatus vniuscuiusq; ciuitatis in celum. 6.

Fvit ergo arca dñi i regione philistinorum septẽ mẽsibus. Et post hec vocauerũt philistĩm sacerdotes & diuinos dicẽtes. Quid faciemus de arca dñi? Indicate nobis quõ remittamus eã in locũ suũ. Qui dixerunt. Si remittitis arcam dei israel: nolite dimittere eã vacuã: sed qđ debetis ei reddite ꝓ pctõ: & tunc curabimini: & scietis q̃re non recedat manus eius a vobis. Qui dixerũt. Quid est qđ ꝓ delicto reddere debeamus ei? Respõderũtq; illi. Iuxta numerũ ꝓuintiarum philistinorũ quinq; anos aureos facietis & quinq; mures aureos: qa plaga vna fuit oĩb9 vobis & satrapis vr̃is. Facietisq; sĩlitudines anorũ vestrorꝶ: & similitudĩes muriũ q demoliti sunt terram: & dabitis dõ israel gloriã: si forte releuet manum suam a vobis: & a diis vestris & a terra vestra. Quare grauatis corda vestra sicut aggrauauit egyptus & pharao cor suũ? Nõne postq; percussus est tũc dimisit eos & abierũt? Nũc ergo arripite & facite plaustrum nouum vnum: & duas vaccas fetas quibus non est ĩpositum iugũ iungite in plaustro & recludite vitulos earum domi. Tolletisq; arcam domini & ponetis in plaustro: & vasa aurea que exoluistis ei ꝓ delicto ponetis in capsellam ad latus eius: & dimittite eam vt vadat: & aspicietis. Et siquidẽ per viã finiũ suorũ ascẽderit contra bethsames ipse fecit nobis hoc malũ grande: sin autẽ minime: sciemus

percussi fuerũt in natibus. ꝛ ascendit vlulatus ciuitatis vsq; ad celum.
ἐπλήγησαν ἐπὶ τὰς ἕδρας. καὶ ἀνέβη ἡ κραυγὴ τῆς πόλεως ἕως τοῦ οὐρανοῦ.

Ca. 6.

Et fuit arca dñi in agro philistinorũ mẽsibus septẽ. ꝛ vocant philistĩm
Καὶ ἦν ἡ κιβωτὸς τοῦ κυρίου ἐν ἀγρῷ τῶν ἀλλοφύλων μῆνας ἑπτά. καὶ καλοῦσιν οἱ ἀλλόφυλοι τοὺς
sacerdotes ꝛ pphas ꝛ incantatores suos:
ἱερεῖς καὶ τοὺς μάντεις καὶ τοὺς ἐπαοιδοὺς αὐτῶν,
ꝛ dicunt eis: quid faciemus arce
καὶ λέγουσιν αὐτοῖς, τί ποιήσομεν τῇ κιβωτῷ τοῦ
dñi? indicate nobis in quo mittamus eam
κυρίου; γνωρίσατε ἡμῖν ἐν τίνι ἐξαποστείλωμεν αὐτὴν
in locum suum. ꝛ dixerũt si remittitis vos
εἰς τὸν τόπον αὐτῆς. καὶ εἶπον εἰ ἐξαποστέλλετε ὑμεῖς
arcam federis dñi dei israel: non
τὴν κιβωτὸν διαθήκης κυρίου τοῦ θεοῦ Ἰσραήλ, μὴ
mittatis eam vacuam: sed reddentes reddite ei pro delicto dona: ꝛ tunc curabimini: ꝛ placabitur vobis: ne non recedat manus
ἐξαποστείλητε αὐτὴν κενήν, ἀλλ᾽ ἢ ἀποδιδόντες ἀπόδοτε αὐτῇ ὑπὲρ τῆς βασάνου δῶρα, καὶ τότε ἰαθήσεσθε, καὶ ἐξιλασθήσεται ὑμῖν, μὴ οὐκ ἀποστῇ ἡ χεὶρ
eius a vobis. ꝛ dicunt quid pro delicto quod reddemus ei? ꝛ dixerunt: iuxta numerũ
αὐτοῦ ἀφ᾽ ὑμῶν. καὶ λέγουσι τί τὸ ὑπὲρ τῆς βασάνου ὃ ἀποδώσομεν αὐτῇ; καὶ εἶπον, κατὰ ἀριθμὸν
prouinciarum philistinorum quinq; anos aureos: qm̃ error in vobis ꝛ principibus vr̃is
τῶν σατραπειῶν τῶν ἀλλοφύλων πέντε ἕδρας χρυσᾶς, ὅτι πταῖσμα ἐν ὑμῖν καὶ τοῖς ἄρχουσιν ὑμῶν
ꝛ populo: ꝛ quinq; mures aureos similitudinẽ murium corrumpentium terram vr̃am. ꝛ dabitis
καὶ τῷ λαῷ, καὶ πέντε μύας χρυσοῦς ὁμοίωμα τῶν μυῶν τῶν διαφθειρόντων τὴν γῆν ὑμῶν. καὶ δώσετε
dño deo israel gloriam: vt releuet manum suam a vobis ꝛ a diis vestris ꝛ a
τῷ κυρίῳ θεῷ Ἰσραὴλ δόξαν, ὅπως κουφίσῃ τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἀφ᾽ ὑμῶν καὶ ἀπὸ τῶν θεῶν ὑμῶν καὶ ἀπὸ τῆς
terra vestra. ꝛ quare grauatis corda vestra: vt aggrauauit egypt9 ꝛ pharao cor suum? non
γῆς ὑμῶν. καὶ ἵνα τί βαρύνετε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὡς ἐβάρυνεν Αἴγυπτος καὶ φαραὼ τὴν καρδίαν αὐτῶν; οὐχὶ
ne quãdo illuserunt eis: miserunt eos ꝛ abierunt. ꝛ nunc accipite. ꝛ facite plaustrum nouum vnum: ꝛ accipite duas vaccas primo enixas
ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτοῖς, ἐξαπέστειλαν αὐτοὺς καὶ ἀπῆλθον. καὶ νῦν λάβετε καὶ ποιήσατε ἅμαξαν καινὴν μίαν, καὶ λάβετε δύο βόας πρωτοτοκούσας
sine filijs: sup quas nõ impositũ ẽ iugum. ꝛ iungite vaccas in plaustro: ꝛ filios earꝫ ducite a tergo earum in domum. ꝛ accipietis
ἄνευ τῶν τέκνων, ἐφ᾽ ἃς οὐκ ἐπετέθη ζυγός. καὶ ζεύξατε τὰς βόας ἐν τῇ ἁμάξῃ, καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν ἀπαγάγετε ἀπὸ ὄπισθεν αὐτῶν εἰς οἶκον. καὶ λήψεσθε τὴν
arcam dñi: ꝛ põetis eam super plaustrum: ꝛ vasa aurea reddite ei pro peccato: ꝛ ponetis in capsella ex latere partis eius: ꝛ mittetis eam. ꝛ recedet: ꝛ videbitis si in viã finis sui ibit contra bethsames:
κιβωτὸν κυρίου, καὶ θήσετε αὐτὴν ἐπὶ τὴν ἅμαξαν, καὶ τὰ σκεύη τὰ χρυσᾶ ἀπόδοτε αὐτῇ ὑπὲρ τῆς βασάνου, καὶ θήσετε ἐν θέματι ἐκ πλαγίων μέρους αὐτῆς, καὶ ἐξαποστελεῖτε αὐτήν. καὶ ἀπελεύσεται καὶ ὄψεσθε εἰ εἰς ὁδὸν ὁρίου αὐτῆς πορεύσεται κατὰ Βαιθσαμὴς,
ipse fecit nobis malum grande hoc. ꝛ si nõ: ꝛ cognoscemus
αὐτὸς πεποίηκεν ἡμῖν τὴν κακίαν τὴν μεγάλην ταύτην. καὶ ἐὰν μὴ, καὶ γνωσόμεθα

q; nequaquã manus eius tetigit nos: sed casus hic factus est nobis. ꝛ fecerunt philistijm sic: ꝛ acceperũt duas vaccas primo enixas:
ὅτι οὐχὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἧπται ἡμῶν, ἀλλὰ σύμπτωμα τοῦτο γέγονεν ἡμῖν. καὶ ἐποίησαν οἱ ἀλλόφυλοι οὕτως, καὶ ἔλαβον δύο βόας πρωτοτοκούσας,
ꝛ iunxerunt eas in plaustro: ꝛ filios earum concluserunt in domo. ꝛ posuerũt arcam dñi
καὶ ἔζευξαν αὐτὰς ἐν τῇ ἁμάξῃ, καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν ἀπέκλεισαν εἰς οἶκον. καὶ ἔθεντο τὴν κιβωτὸν κυρίου
super plaustrũ ꝛ capsellam ꝛ mures aureos: ꝛ similitudines anorum eoꝝ. ꝛ direxerunt vacce in via in viam bethsames in semita in qua ibant laborabant: ꝛ non
ἐπὶ τὴν ἅμαξαν καὶ τὸ θέμα καὶ τοὺς μύας τοὺς χρυσοῦς, καὶ τὰς εἰκόνας τῶν ἑδρῶν αὐτῶν. καὶ κατεύθυναν αἱ βόες ἐν τῇ ὁδῷ εἰς τὴν ὁδὸν Βαιθσαμὴς ἐν τρίβῳ ἑνὶ ἐπορεύοντο ἐκοπίων, καὶ οὐκ
declinabãt ad dexterã neq; ad sinistrã: in itinere vno gradiebãtur pergentes ꝛ mugientes. ꝛ satrape philistijm ibant post ipsos vsq; ad terminos bethsames. ꝛ qui in bethsames metebant messem tritici in valle. ꝛ eleuauerũt oculos suos ꝛ viderũt arcam dñi: ꝛ gauisi sunt in obuiatione eius. ꝛ plaustrũ venit
ἐξέκλιναν δεξιὰν οὐδὲ ἀριστεράν, ἐν ὁδῷ μιᾷ ἐπορεύοντο πορευόμεναι καὶ βοῶσαι. καὶ οἱ σατράπαι τῶν ἀλλοφύλων ἐπορεύοντο ὀπίσω αὐτῶν ἕως ὁρίων Βαιθσαμὴς. καὶ οἱ ἐν Βαιθσαμὴς ἐθέριζον θερισμὸν πυρῶν ἐν τῇ κοιλάδι. καὶ ἦραν τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν καὶ εἶδον τὴν κιβωτὸν κυρίου, καὶ ἐχάρησαν εἰς ἀπάντησιν αὐτῆς. καὶ ἡ ἅμαξα εἰσῆλθεν
in agrum iosue qui de bethsames: ꝛ stetit ibi iuxta lapidẽ magnum ꝛ cõciderunt ligna plaustri: ꝛ vaccas obtulerũt holocaustum domino. ꝛ leuite obtulerunt arcam domini: ꝛ capsellã que cum ea ꝛ vasa aurea: ꝛ posuerũt super lapidem magnum.
εἰς ἀγρὸν Ἰωσιὲ τοῦ ἐκ Βαιθσαμὴς, καὶ ἔστη ἐκεῖ παρὰ λίθον μέγαν. καὶ ἔσχισαν τὰ ξύλα τῆς ἁμάξης, καὶ τὰς βόας ἀνήνεγκαν ὁλοκαύτωσιν τῷ κυρίῳ. καὶ οἱ λευῖται ἀνήνεγκαν τὴν κιβωτὸν τοῦ κυρίου, καὶ τὸ θέμα τὸ μετ᾽ αὐτῆς καὶ τὰ σκεύη τὰ χρυσᾶ, καὶ ἔθεντο ἐπὶ τῷ λίθῳ τῷ μεγάλῳ.
ꝛ viri bethsames obtulerunt holocausta: ꝛ immolauerũt victimas dño in die illa. ꝛ quinq; satrape philistinorum viderunt ꝛ reuersi sunt in acaron in die illa. ꝛ hi ani aurei: quos reddiderũt philistijm pro peccato dño: azoti vnum: ꝛ geth vnum: ꝛ gazeo vnum: ꝛ ascalonis vnum: ꝛ acaron vnum. ꝛ mures aurei sm̃ numerum omniũ vrbium philistijm quinq; prouintiarũ: ab vrbe murata ꝛ vsq; ad villam pherezei: ꝛ vsq; ad lapidem magnum: vbi posuerunt super ipsum arcam federis dñi vsq; ad
καὶ οἱ ἄνδρες οἱ Βαιθσαμὴς ἀνήνεγκαν ὁλοκαυτώσεις, καὶ ἔθυσαν θυσίας τῷ κυρίῳ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. καὶ οἱ πέντε σατράπαι τῶν ἀλλοφύλων ἑώρων καὶ ἀνέστρεψαν εἰς Ἀκκαρὼν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. καὶ αὗται αἱ ἕδραι αἱ χρυσαῖ, ἃς ἀπέδωκαν οἱ ἀλλόφυλοι ὑπὲρ τῆς βασάνου τῷ κυρίῳ, τῆς Ἀζώτου μίαν, καὶ τῆς Γὲθ μίαν, καὶ τῆς Γάζης μίαν, καὶ Ἀσκάλωνος μίαν, καὶ Ἀκκαρὼν μίαν. καὶ μῦς χρυσοῖ κατὰ ἀριθμὸν πασῶν τῶν πόλεων τῶν ἀλλοφύλων τῶν πέντε σατραπειῶν, ἐκ πόλεως ἐστερεωμένης καὶ ἕως κώμης τοῦ Φερεζαίου, καὶ ἕως λίθου τοῦ μεγάλου, οὗ ἐπέθηκαν ἐπ᾽ αὐτοῦ τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης κυρίου ἕως

quia nequaq; manus eius tetigit nos: sed casu accidit. Fecerũt ergo illi hoc modo. & tollẽtes duas vaccas q̃ lactabãt vitulos iũxerũt ad plaustrũ: vitulosq; earum concluserunt domi. Et posuerunt arcã domini super plaustrum & capsellã que habebat mures aureos & similitudinẽ anorum. Ibãt aũt in directũ vacce per viam, que ducit bethsames: & itinere vno gradiebantur pgẽtes & mugiẽtes & nõ declinabant neq; ad dexteram neq; ad sinistrã. Sed & satrape philistiim sequebãtur vsq; ad terminos bethsames. Porro bethsamite metebant triticum in valle. Et eleuãtes oculos viderunt arcam & gauisi sunt cum vidissent. Et plaustrum venit in agrum iosue bethsamite: & stetit ibi. Erat aũt ibi lapis magnus: & conciderunt ligna plaustri: vaccasq; imposuerunt sup ea holocaustũ dño. Leuite aũt deposuerũt arcam domini & capsellã q̃ erat iuxta eam: in qua erant vasa aurea & posuerũt super lapidem grandẽ. Viri aũt bethsamite obtulerunt holocausta: & imolarũt victimas in die illa dño. Et quinq; satrape philistinorum viderũt & reuersi sunt i acharon in die illa. Hi sunt autem ani aurei quos reddiderunt philistiim pro delicto domino. Azotus vnum: gaza vnum: aschalon vnum: geth vnum accharõ vnũ: & mures aureos secũdum numerum vrbium philistiim quinq; ꝓuinciarũ ab vrbe murata vsq; ad villam q̃ erat absq; muro: & vsq; ad abel magnum sup quẽ posuerũt arcã dñi que erat vsq; in

כי לא ידו נגעה בנו מקרה הוא
היה לנו: ויעשו האנשים כן
ויקחו שתי פרות עלות ויאסרום
בעגלה ואת בניהם כלו בבית:
וישמו את ארון יהוה אל
העגלה ואת הארגז ואת עכברי
הזהב ואת צלמי טחריהם:
וישרנה הפרות בדרך על דרך
בית שמש במסלה אחת הלכו
הלך וגעו ולא סרו ימין
ושמאול וסרני פלשתים הלכים
אחריהם עד גבול בית שמש:
ובית שמש קצרים קציר חטים
בעמק וישאו את עיניהם
ויראו את הארון וישמחו
לראות: והעגלה באה אל
שדה יהושע בית השמשי
ותעמד שם ושם אבן גדולה
ויבקעו את עצי העגלה ואת
הפרות העלו עלה ליהוה:
והלוים הורידו את ארון יהוה
ואת הארגז אשר אתו אשר בו
כלי זהב וישמו על האבן
הגדולה ואנשי בית שמש העלו
עלות ויזבחו זבחים ביום ההוא
ליהוה: וחמשה סרני פלשתים
ראו וישבו עקרון ביום ההוא:
ואלה טחרי הזהב אשר
השיבו פלשתים אשם ליהוה
לאשדוד אחד לעזה אחד
לאשקלון אחד לגת אחד
לעקרון אחד: ועכברי הזהב מספר
כל ערי פלשתים לחמשת
הסרנים מעיר מבצר ועד כפר
הפרזי ועד אבל הגדולה אשר
הניחו עליה את ארון יהוה עד

היום הזה בשדה יהושע בית
השמשי ויך באנשי בית שמש
כי ראו בארון יהוה ויך בעם
שבעים איש חמשים אלף איש
ויתאבלו העם כי הכה יהוה בעם
מכה גדולה ויאמרו אנשי בית
שמש מי יוכל לעמד לפני יהוה
האלהים הקדוש הזה ואל מי
יעלה מעלינו וישלחו מלאכים
אל יושבי קרית יערים לאמר
השבו פלשתים את ארון יהוה
רדו העלו אתו אליכם:

Cap. vij.

ויבאו אנשי קרית יערים ויעלו
את ארון יהוה ויביאו אתו אל
בית אבינדב אשר בגבעה ואת
אלעזר בנו קדשו לשמר את
ארון יהוה: ויהי מיום שבת
הארון בקרית יערים וירבו
הימים ויהיו עשרים שנה וינהו
כל בית ישראל אחרי יהוה:
ויאמר שמואל אל כל בית
ישראל לאמר אם בכל לבבכם
אתם שבים אל יהוה הסירו
את אלהי הנכר מתוככם
והעשתרות והכינו לבבכם אל
יהוה ועבדהו לבדו ויצל אתכם
מיד פלשתים: ויסירו בני ישראל
את הבעלים ואת העשתרות
ויעבדו את יהוה לבדו: ויאמר
שמואל קבצו את כל ישראל
המצפתה ואתפלל בעדכם אל
יהוה: ויקבצו המצפתה וישאבו
מים וישפכו לפני יהוה
ויצומו ביום ההוא ויאמרו
שם חטאנו ליהוה וישפט
שמואל את בני ישראל במצפה:

נכה · ראה · אבל נכה · אמר · יכל פנה · קדש · עלה שלח · אמר · שוב · ירד · בוא · היה ישב · רבה · יום היה · נהה · שוב סור · כון · בדד נצל · סור · עבד אמר · פלל · קבץ שאב · שפך פנה · צום · שפט

illa die in agro Iosue bethsamitis. Percussit autem dñs de viris bethsamitibus eo quod vidissent arcã domini: & percussit de populo septuaginta viros & quinquagita milia plebis. Luxitq̃ populus eo quod dñs percussisset plebẽ plaga magna. Et dixerunt viri bethsamite. Quis poterit stare in conspectu domini dei sancti huius? Et ad quem ascendet a nobis? Miseruntq̃ nuncios ad habitatores cariathiarim dicentes. Reduxerunt philistiim arcam domini: descendite & reducite eam ad vos. 7.

Uenerunt ergo viri cariathiarim & reduxerũt arcã dñi: & intulerunt eam in domum aminadab in gabaa: Elezarũ autem filiũ eius sãctificauerunt vt custodiret arcã dñi. Et factũ est ex qua die mansit arca dñi in cariathiarim multiplicati sunt dies. Erat quippe iam annus vicesimus. Et requieuit omnis domus israel post dominum. Ait autem samuel ad vniuersam domum israel dicens. Si in toto corde vestro reuertimini ad dominum: auferte deos alienos de medio vestri baalim & astaroth: & p̃parate corda vestra domino & seruite ei soli: & eruet vos de manu philistiim. Abstulerũt ergo filii israel baalim & astaroth & seruierunt dño soli. Dixit autem samuel. Congregate vniuersum israel in masphat vt orem pro vobis dñm. Et conuenerunt in masphat. Hauseruntq̃ aquam & effuderunt in conspectu domini: & ieiunauerunt in die illa atq̃ dixerunt ibi. peccauimus dño. Iudicauitq̃ samuel filios israel in masphat.

diem hunc in agro iosue bethsames.
τῆς ἡμέρας ταύτης ἐν ἀγρῷ ἰωσὴ τοῦ βαιθσαμύς.
τ percussit viros bethsames: quia viderũt ar
καὶ ἐπάταξεν ἄνδρας βαιθσαμύς, ὅτι εἶδον τὴν κιβω
cam dñi. τ percussit in eis septuagin
τὸν τοῦ κυρίου. καὶ ἐπάταξεν ἐν αὐτοῖς ἑβδομήκον-
ta viros: τ quinquaginta milia virorum ex
τα ἄνδρας, καὶ πεντήκοντα χιλιάδας ἀνδρῶν ἐκ τοῦ
populo, τ luxit populus: quia percussit dñs in
λαοῦ. καὶ ἐπένθησεν ὁ λαός, ὅτι ἐπάταξε κύριος ἐν
populo plaga magna valde. τ dixerũt viri
τῷ λαῷ πληγὴν μεγάλην σφόδρα. καὶ εἶπον οἱ ἄνδρες
qui in bethsames: quis poterit stare in cõspectu
οἱ ἐν βαιθσαμύς, τίς δυνήσεται παραστῆναι ἐνώπιον
dñi sancti huius? τ ad quẽ ascendet
κυρίου τοῦ ἁγίου τούτου; καὶ πρὸς τίνα ἀναβήσεται
arca dñi a nobis? τ mittunt
ἡ κιβωτὸς τοῦ κυρίου ἀφ᾽ ἡμῶν; καὶ ἀποστέλλουσιν
nuncios ad habitatores cariathiarim di-
ἀγγέλους πρὸς τοὺς κατοικοῦντας καριαθιαρὶμ λέ-
centes. reduxerunt philistijm arcam
γοντες, ἀπέστρεψαν οἱ ἀλλόφυλοι τὴν κιβωτὸν τοῦ
dñi: τ descendite τ reducite eam ad
κυρίου, καὶ κατάβητε καὶ ἀναγάγετε αὐτὴν πρὸς
vos.
ὑμᾶς,

Ca. 7.

Et veniunt viri cariathiarim τ redu
Καὶ ἔρχονται οἱ ἄνδρες καριαθιαρὶμ καὶ ἀνάγου-
cunt arcam federis dñi. τ adduxerũt e-
σιν τὴν κιβωτὸν διαθήκης κυρίου. καὶ εἰσήγαγον αὐ-
am in domum abinadab que in colle. τ elea-
τὴν εἰς οἶκον ἀβιναδὰβ τὸν ἐν τῷ βουνῷ. καὶ ἐλεά-
zar filiũ eius sctificauit vt custodiret arcam
ζαρ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἡγίασε φυλάσσειν τὴν κιβωτὸν
federis dñi. τ factũ est ex qua die fuit ar-
διαθήκης κυρίου. καὶ ἐγένετο ἀφ᾽ ἧς ἡμέρας ἦν ἡ κιβω-
ca in cariathiarim: multiplicati sunt dies. τ fue
τὸς ἐν καριαθιαρὶμ, ἐπληθύνθησαν αἱ ἡμέραι. καὶ ἐ-
runt viginti anni: τ reuersa est oĩs domus isra-
γένοντο εἴκοσι ἔτη, καὶ ἐπέστρεψε πᾶς ὁ οἶκος ἰσρα-
el post dñz. τ dixit samuel ad vniuersaz
ὴλ ὀπίσω κυρίου. καὶ εἶπε σαμουὴλ πρὸς πάντα
domũ israel dicens: si in toto corde vr̃o vos
οἶκον ἰσραὴλ λέγων, εἰ ἐν ὅλῃ καρδίᾳ ὑμῶν ὑμεῖς
reuersi estis ad dñm: auferte deos
ἐπιστρέψατε πρὸς κύριον, περιέλεσθε τοὺς θεοὺς τοὺς
alienos de medio vr̃i τ lucos: τ prepa
ἀλλοτρίους ἐκ μέσου ὑμῶν καὶ τὰ ἄλση, καὶ ἑτοιμά-
rate corda vr̃a ad dñm τ serui
σατε τὰς καρδίας ὑμῶν πρὸς κύριον καὶ δουλεύσα-
te ei soli: τ eruet vos de manu
τε αὐτῷ μόνῳ, καὶ ἐξελεῖται ὑμᾶς ἐκ χειρὸς τῶν
philistijm. τ abstulerũt filij israel baalim τ
ἀλλοφύλων. καὶ ἐξῆραν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ τὰ βααλὶμ καὶ
lucos astaroth: τ seruierunt dño soli. τ
τὰ ἄλση ἀσαρώθ, καὶ ἐδούλευσαν τῷ κυρίῳ μόνῳ. καὶ
dixit samuel: congregate vniuersum israel in
εἶπε σαμουὴλ, συναθροίσατε πάντα ἰσραὴλ εἰς
masepha: τ orabo ad dñm pro vobis.
μασηφά, καὶ προσεύξομαι πρὸς κύριον ὑπὲρ ὑμῶν.
τ cõuenit pp̃ls in masepha τ hauserũt aquã:
καὶ συνήχθη ὁ λαὸς εἰς μασηφὰ καὶ ὑδρεύοντο ὕδωρ,
τ effundunt in cõspectu dñi super terrã. τ ieiu
καὶ ἐκχέουσιν ἐνώπιον κυρίου ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ ἐνή-
nauerunt in die illa τ dixerunt: peccauimus
στευσαν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ καὶ εἶπον, ἡμάρτομεν τῷ
dño. τ iudicauit samuel filios israel in
κυρίῳ. καὶ ἐδίκασε σαμουὴλ τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ εἰς
masepha.
μασηφά.

Iosue. 14.c.

τ audierũt philistijm: q congregati erãt filij is
καὶ ἤκουσαν οἱ ἀλλόφυλοι, ὅτι συνήχθησαν οἱ υἱοὶ ἰσ-
rael in masepha omnes. τ ascenderunt satra
ραὴλ εἰς μασηφὰ πάντες. καὶ ἀνέβησαν οἱ σατρά-
pe philistinorum ad israel. τ audierunt
παι τῶν ἀλλοφύλων ἐπὶ ἰσραήλ. καὶ ἤκουσαν οἱ
filij israel: τ timuerunt a facie phi
υἱοὶ ἰσραήλ, καὶ ἐφοβήθησαν ἀπὸ προσώπου τῶν ἀλ-
listinorum. τ dixerũt filij israel ad samuel:
λοφύλων. καὶ εἶπον οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ πρὸς σαμουήλ,
ne cesses a nobis clamare ad dñm
μὴ παρασιωπήσῃς ἀφ᾽ ἡμῶν τοῦ βοᾶν πρὸς κύριον
deũ tuũ: τ saluabit nos de manu phili
τὸν θεόν σου, καὶ σώσει ἡμᾶς ἐκ χειρὸς ἀλλοφύ-
stinorũ. τ tulit samuel agnum lactantẽ vnum: τ
λων. καὶ ἔλαβε σαμουὴλ ἄρνα γαλαθηνὸν ἕνα, καὶ
obtulit eũ holocaustum dño cum vniuerso
ἀνήνεγκεν αὐτὸν ὁλοκαύτωσιν τῷ κυρίῳ σὺν παντὶ
populo. τ clamauit samuel ad dñm pro
τῷ λαῷ. καὶ ἐβόησε σαμουὴλ πρὸς κύριον ὑπὲρ τοῦ
israel: τ exaudiuit eum dñs. τ erat sa-
ἰσραήλ, καὶ ἐπήκουσεν αὐτοῦ ὁ κύριος. καὶ ἦν σα-
muel offerens holocaustum. τ phili
μουὴλ ἀναφέρων τὴν ὁλοκαύτωσιν. καὶ οἱ ἀλλόφυ-
stijm inierunt bellum cõtra israel. τ into
λοι προσῆγον εἰς πόλεμον ἐπὶ ἰσραήλ. καὶ ἐβρόν-
nuit dñs in fragore magno in die illa sup
τησε κύριος ἐν φωνῇ μεγάλῃ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐπὶ
philistijm: τ confusi sunt τ ceciderũt
τοὺς ἀλλοφύλους, καὶ συνεχύθησαν καὶ ἔπεσαν
in cõspectu israel. τ egressi sunt viri israel ex ma
ἐνώπιον ἰσραήλ. καὶ ἐξῆλθον ἄνδρες ἰσραὴλ ἐκ μα-
sepha τ persecuti sunt philisteos: τ per
σηφὰ καὶ κατεδίωξαν τοὺς ἀλλοφύλους, καὶ ἐπά-
cusserunt eos vsq̃ ad infra bethchor. τ tulit
ταξαν αὐτοὺς ἕως ὑποκάτω βαιθχόρ. καὶ ἔλαβε
samuel lapidẽ vnũ τ statuit eum inter ma-
σαμουὴλ λίθον ἕνα καὶ ἔστησεν αὐτὸν ἀναμέσον μα-
sepha τ inter antiquã. τ vocauit no-
σηφὰ καὶ ἀναμέσον τῆς παλαιᾶς. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνο-
men eius abenezer: qđ significat lapis adiutorij. τ
μα αὐτοῦ ἀβενέζερ, ὃ σημαίνει λίθος τοῦ βοηθοῦ. καὶ
dixit hucvsq̃ auxiliatus est nobis dñs. τ
εἶπεν ἕως ἐνταῦθα ἐβοήθησεν ἡμῖν ὁ κύριος. καὶ
humiliauit dñs philistijm: τ nõ appo
ἐταπείνωσε κύριος τοὺς ἀλλοφύλους, καὶ οὐ προ-
suerunt vltra vt venirent in terminũ israel. τ fa
σέθεντο ἔτι τοῦ ἐπελθεῖν εἰς ὅριον ἰσραήλ. καὶ ἐγέ-
cta est manus dñi super philisteos cunctis
νετο χεὶρ κυρίου ἐπὶ τοὺς ἀλλοφύλους πάσας τὰς
diebus samuel. τ reddite sunt vrbes q̃s
ἡμέρας τοῦ σαμουήλ. καὶ ἀπεδόθησαν αἱ πόλεις ἃς
tulerant philistijm a filijs israel: ab
ἔλαβον οἱ ἀλλόφυλοι παρὰ τῶν υἱῶν ἰσραήλ, ἀπὸ
acaron vsq̃ geth: τ terminũ liberauerũt israel de ma
ἀκαρὼν ἕως γέθ, καὶ τὸ ὅριον ἀφείλοντο ἰσραὴλ ἐκ χει-
nu philistinorum. τ erat pax inter israel
ρὸς τῶν ἀλλοφύλων. καὶ ἦν εἰρήνη ἀναμέσον ἰσραὴλ
τ inter amorreum. τ iudicauit samuel
καὶ ἀναμέσον τοῦ ἀμορραίου. καὶ ἔκρινε σαμουὴλ τὸν
israel cunctis diebus vite sue. τ i-
ἰσραὴλ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ. καὶ ἐπο-
bat per singulos annos τ circuibat bethel τ
ρεύετο κατ᾽ ἐνιαυτὸν καὶ ἐκύκλου βαιθὴλ καὶ τὴν
galgal τ masepha. τ iudicabat israel
γαλγὰλ καὶ τὴν μασηφᾶ. καὶ ἐδίκαζε τὸν ἰσραὴλ
in oĩbus locis istis. at reuersio eius erat in
ἐν πᾶσι τοῖς τόποις τούτοις. ἡδὲ ἀποστροφὴ αὐτοῦ ἦν ἐν
armathaim: q̃m ibi erat domus eius: τ
ἀρμαθαΐμ, ὅτι ἐκεῖ ἦν ὁ οἶκος αὐτοῦ, καὶ

Et audierũt philistiim q congregati essent filii israel in masphat & ascẽderũt satrape philistinorũ ad israel. Quod cum audissent filii israel timuerũt a facie philistinorũ. Dixeruntq̃ ad samuelem. Ne cesses pro nobis clamare ad dominum deum nostrũ vt saluet nos de manu philistiorũ. Tulit autem samuel agnum lactantem vnum & obtulit illum holocaustũ integrũ dño. Et clamauit samuel ad dominum pro israel: & exaudiuit eũ dñs. Factũ est autem cũ samuel offerret holocaustum dño: philistiim iniere p̃liũ contra israel. Intonuit autem dñs fragore magno in die illa sup philistiĩ: & exterruit eos & cesi sunt a filiis israel. Egressiq̃ filii israel de masphat persecuti sunt philisteos & p̃cusserũt eos vsq̃ ad locũ q erat subter bethchar. Tulit autem samuel lapidẽ vnũ & posuit eũ iter masphat & inter sen. & vocauit nomẽ loci illius lapis adiutorii. Dixitq̃. Hucusq̃ auxiliatus est nobis dñs. Et hũiliati sunt philistiim: nec apposuerunt vltra vt venirent in terminos israel. Facta est itaq̃ manus domini sup philisteos cunctis diebus samuelis: & reddite sunt vrbes quas tulerant philistiim ab israel: israeli: ab accharon vsq̃ geth & terminos suos. Liberauitq̃ israel de manu philistinorũ: eratq̃ pax inter israel & ammorreum. Iudicabat quoq̃ samuel israel cunctis diebus vite sue. & ibat per singulos annos circuiens bethel & galgala & masphat: & iudicabat israelem in supradictis locis. Reuertebaturq̃ in ramatha. ibi enim erat domus eius: & ibi

וישמעו פלשתים כי התקבצו בני
ישראל המצפתה ויעלו סרני
פלשתים אל ישראל וישמעו
בני ישראל וייראו מפני פלשתים:
ויאמרו בני ישראל אל שמואל
אל תחרש ממנו מזעק אל יהוה
אלהינו ויושיענו מיד פלשתים:
ויקח שמואל טלה חלב אחד
ויעלהו עולה כליל ליהוה ויזעק
שמואל אל יהוה בעד ישראל
ויענהו יהוה: ויהי שמואל מעלה
העלה ופלשתים נגשו למלחמה
בישראל וירעם יהוה בקול גדול
ביום ההוא על פלשתים ויהמם
וינגפו לפני ישראל: ויצאו אנשי
ישראל מן המצפה וירדפו את
פלשתים ויכום עד מתחת
לבית כר: ויקח שמואל אבן אחת
וישם בין המצפה ובין השן
ויקרא את שמה אבן העזר
ויאמר עד הנה עזרנו יהוה:
ויכנעו הפלשתים ולא יספו
עוד לבוא בגבול ישראל
ותהי יד יהוה בפלשתים כל
ימי שמואל: ותשבנה הערים
אשר לקחו פלשתים מאת
ישראל לישראל מעקרון ועד
גת ואת גבולן הציל ישראל
מיד פלשתים ויהי שלום
בין ישראל ובין האמרי:
וישפט שמואל את ישראל כל
ימי חייו: והלך מדי שנה
בשנה וסבב בית אל והגלגל
והמצפה ושפט את ישראל את
כל המקומות האלה: ותשבתו
הרמתה כי שם ביתו ושם

שמע קבץ · עלה · ירא פנה · אמר · חרש · ישע · לקח · עלה כלל · זעק · ענה היה · לחם · רעם גדל · המם · נגף פנה · רדף · נכה · שום · קרא · היה · יום שוב · עיר · נצל · שלם · שפט · חיה · קום שוב

שָׁפַט אֶת יִשְׂרָאֵל׃ וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה׃

Cap. viii.

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר זָקֵן שְׁמוּאֵל וַיָּשֶׂם אֶת בָּנָיו שֹׁפְטִים לְיִשְׂרָאֵל׃ וַיְהִי שֶׁם בְּנוֹ הַבְּכוֹר יוֹאֵל וְשֵׁם מִשְׁנֵהוּ אֲבִיָּה שֹׁפְטִים בִּבְאֵר שָׁבַע׃ וְלֹא הָלְכוּ בָנָיו בִּדְרָכָיו וַיִּטּוּ אַחֲרֵי הַבָּצַע וַיִּקְחוּ שֹׁחַד וַיַּטּוּ מִשְׁפָּט׃ וַיִּתְקַבְּצוּ כֹּל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיָּבֹאוּ אֶל שְׁמוּאֵל הָרָמָתָה׃ וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הִנֵּה אַתָּה זָקַנְתָּ וּבָנֶיךָ לֹא הָלְכוּ בִּדְרָכֶיךָ עַתָּה שִׂימָה לָּנוּ מֶלֶךְ לְשָׁפְטֵנוּ כְּכָל הַגּוֹיִם׃ וַיֵּרַע הַדָּבָר בְּעֵינֵי שְׁמוּאֵל כַּאֲשֶׁר אָמְרוּ תְּנָה לָּנוּ מֶלֶךְ לְשָׁפְטֵנוּ וַיִּתְפַּלֵּל שְׁמוּאֵל אֶל יְהוָה׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל שְׁמוּאֵל שְׁמַע בְּקוֹל הָעָם לְכֹל אֲשֶׁר יֹאמְרוּ אֵלֶיךָ כִּי לֹא אֹתְךָ מָאָסוּ כִּי אֹתִי מָאֲסוּ מִמְּלֹךְ עֲלֵיהֶם׃ כְּכָל הַמַּעֲשִׂים אֲשֶׁר עָשׂוּ מִיּוֹם הַעֲלֹתִי אֹתָם מִמִּצְרַיִם וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה וַיַּעַזְבֻנִי וַיַּעַבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים כֵּן הֵמָּה עֹשִׂים גַּם לָךְ׃ וְעַתָּה שְׁמַע בְּקוֹלָם אַךְ כִּי הָעֵד תָּעִיד בָּהֶם וְהִגַּדְתָּ לָהֶם מִשְׁפַּט הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר יִמְלֹךְ עֲלֵיהֶם׃ וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֵת כָּל דִּבְרֵי יְהוָה אֶל הָעָם הַשֹּׁאֲלִים מֵאִתּוֹ מֶלֶךְ׃ וַיֹּאמֶר זֶה יִהְיֶה מִשְׁפַּט הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר יִמְלֹךְ עֲלֵיכֶם אֶת בְּנֵיכֶם יִקָּח וְשָׂם לוֹ בְּמֶרְכַּבְתּוֹ וּבְפָרָשָׁיו וְרָצוּ לִפְנֵי מֶרְכַּבְתּוֹ׃ וְלָשׂוּם לוֹ שָׂרֵי אֲלָפִים וְשָׂרֵי חֲמִשִּׁים וְלַחֲרֹשׁ חֲרִישׁוֹ וְלִקְצֹר קְצִירוֹ וְלַעֲשׂוֹת כְּלֵי מִלְחַמְתּוֹ וּכְלֵי רִכְבּוֹ׃

iudicabat israelẽ. Edificauit etiam ibi altare domino. 8.

Factum est autẽ cũ senuisset samuel: posuit filios suos iudices in israel. Fuitq̃ nomẽ filii eius primogeniti iohel: & nomen secũdi abia iudicum in bersabee. Et nõ ambulauerunt filii illius in viis eius. sed declinauerunt post auaritiã: acceperũtq̃ mũera & peruerterũt iudiciũ. Cõgregati ergo vniuersi maiores natu israel: venerũt ad samuelem in ramatha: dixeruntq̃ ei. Ecce tu senuisti & filii tui non ambulant in viis tuis. constitue nobis regem vt iudicet nos sicut & vniuerse hñt nationes. Displicuitq̃ sermo in oculis samuelis eo q̃ dixissent. da nobis regem vt iudicet nos. Et orauit samuel ad dominum. Dixit autem dominus ad samuelẽ. Audi vocem populi i omnibus que loquũtur tibi. Non enim te abiecerunt sed me: ne regnẽ sup eos. Iuxta omnia opera sua que fecerunt a die qua eduxi eos de egypto vsq̃ ad diẽ hãc: sicut dereliquerũt me & seruierunt diis aliẽis: sic faciunt etiam tibi. Nunc ergo vocem eorũ audi. Verũtamen contestare eos: & predic eis ius regis qui regnaturus est sup eos. Dixit itaq̃ samuel omnia verba domini ad populum qui petierat a se regem & ait. Hoc erit ius regis qui imperaturus est vobis. Filios vestros tollet & ponet in curribus suis: facietq̃ sibi equites & p̃cursores q̃drigarũ suarũ: & cõstituet sibi tribunos & cẽturiones: & aratores agrorũ suorum: & messores segetum: & fabros armorũ &

iudicabat ibi israel: & edificauit ibi altare domino. Ca. 8.

Et factum est vt senuit samuel: & constituit filios suos iudices israel. & hec nomina filiorum eius. primogenitus iohel: & nomen secundi abia iudices in bersabee. & non ambulauerũt filii eius in viis eius. & declinauerũt post vtilitatem: & acceperunt munera: & peruerterunt iudicia. & congregantur vniuersi viri israel: & veniunt ad samuel in ramathaim. & dicunt ei: ecce tu senuisti: & filii tui nõ ambulant in via tua. & nunc constitue super nos regem vt iudicet nos sicut vniuerse gẽtes. & fuit prauus sermo in oculis samuel: vt dixerunt: da nobis regem vt iudicet nos. & orauit samuel ad dñm. & dixit dñs ad samuel: audi vocem ppli: secundum oia que loquuntur ad te: quia non te contempserunt: sed me contempserunt ne regnem super eos. sm oia opera sua que fecerunt ex illa die qua eduxi eos de egypto & vsq̃ in diem hanc: & dereliquerunt me & seruierunt diis alienis: sic faciunt & tibi. & nunc audi vocem eorum. verũtamen testificans testificaberis eis: & nunciabis eis ius regis qui regnabit sup eos. & dixit samuel oia verba dñi ad vniuersum pplm petentes ab eo regem. & ait: hoc erit ius regis regnaturi super vos. filios vros tollet & ponet eos in curribus suis: & in equitibus suis: & precursores curruum suorum. & ponet eos sibi ipsi tribunos & centuriones: & arare agriculturam suam: & metere messem suam: & vindemiare vindemiã suam: & facere instrumẽta sua bellica & instrumẽta

ἐδίκαζεν ἐκεῖ τὸν ἰσραήλ. καὶ ᾠκοδόμησεν ἐκεῖ θυσιαστήριον τῷ κυρίῳ.

Καὶ ἐγένετο ὡς ἐγήρασε σαμουήλ, καὶ κατέστησε τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ δικαστὰς τῷ ἰσραήλ. καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα τῶν υἱῶν αὐτοῦ. ὁ πρωτότοκος ἰωήλ, καὶ ὄνομα τοῦ δευτέρου ἀβιὰ δικασταὶ ἐν βηρσαβεέ. καὶ οὐκ ἐπορεύθησαν οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἐν τῇ ὁδῷ αὐτοῦ. καὶ ἐξέκλιναν ὀπίσω τῆς συντελείας, καὶ ἐλάμβανον δῶρα, καὶ ἐξέκλινον δικαιώματα. καὶ συναθροίζονται πάντες ἄνδρες ἰσραήλ, καὶ παραγίνονται πρὸς σαμουὴλ εἰς ἀρμαθαίμ. καὶ λέγουσιν αὐτῷ, ἰδοὺ σὺ γεγήρακας, καὶ οἱ υἱοί σου οὐ πορεύονται ἐν τῇ ὁδῷ σου. καὶ νῦν κατάστησον ἐφ᾽ ἡμᾶς βασιλέα δικάζειν ἡμᾶς καθὼς πάντα τὰ ἔθνη. καὶ ἦν πονηρὸν τὸ ῥῆμα ἐν ὀφθαλμοῖς σαμουήλ, ὡς εἶπον, δὸς ἡμῖν βασιλέα τοῦ δικάζειν ἡμᾶς. καὶ προσηύξατο σαμουὴλ πρὸς κύριον. καὶ εἶπε κύριος πρὸς σαμουήλ, ἄκουε τῆς φωνῆς τοῦ λαοῦ, καθὰ πάντα ὅσα ἂν λαλήσωσι πρὸς σέ, διότι οὐ σὲ ἐξουδενώκασιν, ἀλλ᾽ ἢ ἐμὲ ἐξουθενήκασι τοῦ μὴ βασιλεύειν ἐπ᾽ αὐτῶν. κατὰ πάντα τὰ ἔργα αὐτῶν ἃ ἐποίησά μοι ἀφ᾽ ἧς ἡμέρας ἐξήγαγον αὐτοὺς ἐξ αἰγύπτου ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης, καὶ ἐγκατέλιπόν με καὶ ἐδούλευσαν θεοῖς ἑτέροις, οὕτως αὐτοὶ ποιοῦσι καὶ σοί. καὶ νῦν ἄκουε τῆς φωνῆς αὐτῶν. πλὴν ὅτι διαμαρτυρόμενος διαμαρτύρῃ αὐτοῖς, καὶ ἀπαγγελεῖς αὐτοῖς τὸ δικαίωμα τοῦ βασιλέως ὃς βασιλεύσει ἐπ᾽ αὐτούς. καὶ εἶπε σαμουὴλ πάντας τοὺς λόγους κυρίου πρὸς πάντα τὸν λαὸν τοὺς αἰτοῦντας παρ᾽ αὐτοῦ βασιλέα. καὶ εἶπε, τοῦτο ἔσται τὸ δικαίωμα τοῦ βασιλέως τοῦ βασιλεύοντος ἐφ᾽ ὑμᾶς. τοὺς υἱοὺς ὑμῶν λήψεται καὶ θήσει αὐτοὺς ἐν ἅρμασιν αὐτοῦ καὶ ἐν ἱππεῦσιν αὐτοῦ, καὶ προτρέχοντας τῶν ἁρμάτων αὐτοῦ. καὶ θήσει αὐτοὺς ἑαυτῷ χιλιάρχους καὶ ἑκατοντάρχους, καὶ ἀροτριᾶν τὴν ἀροτρίαν αὐτοῦ, καὶ θερίζειν θερισμὸν αὐτοῦ, καὶ τρυγᾶν τρυγητὸν αὐτοῦ, καὶ ποιεῖν σκεύη αὐτοῦ πολεμικὰ καὶ σκεύη

curruum suorum. & filias vestras accipiet in vnguentarias: & focarias & panificas. & agros vros & vineas vras & oliueta vra bona tollet & dabit seruis suis. & semina vra addecimabit: & vineas vras: & dabit eunuchis suis & seruis suis. & seruos vros & ancillas vras: & armenta bona vra & asinos vros accipiet: & addecimabit ad opera sua. & greges vros addecimabit: & vos eritis ei in seruos. & clamabitis in die illa a facie regis vri quem elegistis vobis: & non exaudiet vos dñs in diebus illis. & nõ voluit pplus audire vocẽ samuel. & dixerũt ei: nequaq̃ sed rex erit sup nos: & erimus & nos sicut oẽs gẽtes. & iudicabit nos rex nr: & egredietur ante nos. & pugnabit bella nra. & audiuit samuel oia verba pplí: & locutus est ea in aures dñi. & dixit dñs ad samuel: audi vocem eoz & regnare eis regem. & dixit samuel ad viros israel: recurrite vnusquisq̃ in ciuitatem suam.

καὶ τὰς θυγατέρας ὑμῶν λήψεται εἰς μυρεψοὺς, καὶ μαγειρίσσας καὶ εἰς πεσσούσας. καὶ τοὺς ἀγροὺς ὑμῶν καὶ τοὺς ἀμπελῶνας ὑμῶν, καὶ τοὺς ἐλαιῶνας ὑμῶν τοὺς ἀγαθοὺς λήψεται, καὶ δώσει τοῖς δούλοις αὐτοῦ. καὶ τὰ σπέρματα ὑμῶν ἀποδεκατώσει καὶ τοὺς ἀμπελῶνας ὑμῶν, καὶ δώσει τοῖς εὐνούχοις αὐτοῦ καὶ τοῖς δούλοις αὐτοῦ. καὶ τοὺς δούλους ὑμῶν καὶ τὰς δούλας ὑμῶν, καὶ τὰ βουκόλια ὑμῶν τὰ ἀγαθὰ καὶ τοὺς ὄνους ὑμῶν λήψεται, καὶ ἀποδεκατώσει εἰς τὰ ἔργα αὐτοῦ. καὶ τὰ ποίμνια ὑμῶν ἀποδεκατώσει, καὶ ὑμεῖς ἔσεσθε αὐτῷ εἰς δούλους. καὶ βοήσετε ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐκ προσώπου τοῦ βασιλέως ὑμῶν οὗ ἐξελέξασθε ἑαυτοῖς, καὶ οὐκ ἐπακούσεται ὑμῶν κύριος ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις. καὶ οὐκ ἐβούλετο ὁ λαὸς ἀκούειν τῆς φωνῆς τοῦ σαμουήλ. καὶ εἶπον αὐτῷ, οὐχί, ἀλλ᾽ ὅτι βασιλεὺς ἔσται ἐφ᾽ ἡμᾶς, καὶ ἐσόμεθα καὶ ἡμεῖς καθὼς πάντα τὰ ἔθνη. καὶ δικάσει ἡμᾶς ὁ βασιλεὺς ἡμῶν καὶ ἐξελεύσεται ἔμπροσθεν ἡμῶν, καὶ πολεμήσει τὸν πόλεμον ἡμῶν. καὶ ἤκουσε σαμουὴλ πάντας τοὺς λόγους τοῦ λαοῦ καὶ ἐλάλησεν αὐτοὺς εἰς τὰ ὦτα κυρίου. καὶ εἶπε κύριος πρὸς σαμουήλ, ἄκουσον τῆς φωνῆς αὐτῶν καὶ βασίλευσον αὐτοῖς βασιλέα. καὶ εἶπε σαμουὴλ πρὸς ἄνδρας ἰσραήλ, ἀποτρεχέτω ἕκαστος εἰς τὴν πόλιν αὐτοῦ. Ca. 9.

Et erat vir de filiis beniamin: & nomẽ ei cis: filius abiel filii sarar filii bechorath filii aphec filii viri iemini: vir potens robore. & huic filius: & nomẽ ipsi saul: ingens vir bonus: & non erat in filiis israel bonus magis q̃ ille: humero & sursum excelsus super omnẽ terram. & perierant asine cis patris saul. & dixit cis ad saul filiũ suum: tolle tecum vnum puerorum: & cõsurgite & vadite & querite asinas. & transierũt per mõtem ephraim: & transierũt per terrã salisa: & non inuenerũt. & transierũt

Καὶ ἦν ἀνὴρ ἐκ τῶν υἱῶν βενιαμίν, καὶ ὄνομα αὐτῷ κίς, υἱὸς ἀβιὴλ υἱοῦ σαρὰρ υἱοῦ βεχωρὰθ υἱοῦ ἀφὲκ υἱοῦ ἀνδρὸς ἰεμιναίου, ἀνὴρ δυνατὸς ἰσχύϊ. καὶ τούτῳ υἱός, καὶ ὄνομα αὐτῷ σαούλ, εὐμεγέθης ἀνὴρ ἀγαθός, καὶ οὐκ ἦν ἐν υἱοῖς ἰσραὴλ ἀγαθὸς ὑπὲρ αὐτόν, ὑπὲρ ὠμίαν καὶ ἐπάνω ὑψηλὸς ὑπὲρ πᾶσαν τὴν γῆν. καὶ ἀπώλοντο αἱ ὄνοι κὶς πατρὸς σαούλ. καὶ εἶπε κὶς πρὸς σαοὺλ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, λάβε μετὰ σε ἓν τῶν παιδαρίων, καὶ ἀνάστητε καὶ πορεύθητε καὶ ζητήσατε τὰς ὄνους. καὶ διῆλθον δι᾽ ὄρους ἐφραὶμ, καὶ διῆλθον διὰ τῆς γῆς σαλισά, καὶ οὐχ εὗρον. καὶ διῆλθον

curruũ suorum. Filias quoq̃ vestras faciet sibi vnguẽtarias & focarias & panificas. Agros quoq̃ vros & vineas & oliueta optima tollet & dabit seruis suis. Sed & segetes vestras & vinearũ redditus addecimabit vt det eunuchis & famulis suis. Seruos etiam vestros & ancillas & iuuenes optimos & asinos auferet: & ponet in opere suo. Greges quoq̃ vros addecimabit: vosq̃ eritis ei serui. Et clamabitis in die illa a facie regis vri quẽ elegistis vobis: & non exaudiet vos dominus in die illa. Noluit autẽ populus audire vocem samuelis sed dixerũt. Nequaq̃. Rex enim erit super nos: & erimus nos quoq̃ sicut omnes gentes: & iudicabit nos rex noster: & egredietur ante nos: & pugnabit bella nostra pro nobis. Et audiuit samuel omnia verba populi: & locutus est ea in auribus domini. Dixit aũt dominus ad samuelẽ. Audi vocẽ eorũ & cõstitue super eos regem. Et ait samuel ad viros israel. Vadat vnusquisq̃ in ciuitatẽ suã. 9.

Et erat vir de beniamin nomine Cis filius abiel filii seor: filii bechor: filii aphia: filii viri gemini fortis robore. Et erat ei filius vocabulo saul electus & bonus: & non erat vir de filiis israel melior illo. Ab humero & sursum eminebat super oẽm populũ. Perierant autem asine cis patris saul. Et dixit cis ad saul filium suum. Tolle tecum vnum de pueris & consurgens vade & quere asinas. Qui cum transissent per montem effraim & per terram salisa & nõ inuenissent: transierunt etiam

וְאֶת בְּנוֹתֵיכֶם יִקָּח לְרַקָּחוֹת וּלְטַבָּחוֹת וּלְאֹפוֹת׃ וְאֶת שְׂדוֹתֵיכֶם וְאֶת כַּרְמֵיכֶם וְזֵיתֵיכֶם הַטּוֹבִים יִקָּח וְנָתַן לַעֲבָדָיו׃ וְזַרְעֵיכֶם וְכַרְמֵיכֶם יַעְשֹׂר וְנָתַן לְסָרִיסָיו וְלַעֲבָדָיו׃ וְאֶת עַבְדֵיכֶם וְאֶת שִׁפְחוֹתֵיכֶם וְאֶת בַּחוּרֵיכֶם הַטּוֹבִים וְאֶת חֲמוֹרֵיכֶם יִקָּח וְעָשָׂה לִמְלַאכְתּוֹ׃ צֹאנְכֶם יַעְשֹׂר וְאַתֶּם תִּהְיוּ לוֹ לַעֲבָדִים׃ וּזְעַקְתֶּם בַּיּוֹם הַהוּא מִלִּפְנֵי מַלְכְּכֶם אֲשֶׁר בְּחַרְתֶּם לָכֶם וְלֹא יַעֲנֶה יְהוָה אֶתְכֶם בַּיּוֹם הַהוּא׃ וַיְמָאֲנוּ הָעָם לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל שְׁמוּאֵל וַיֹּאמְרוּ לֹּא כִּי אִם מֶלֶךְ יִהְיֶה עָלֵינוּ׃ וְהָיִינוּ גַם אֲנַחְנוּ כְּכָל הַגּוֹיִם וּשְׁפָטָנוּ מַלְכֵּנוּ וְיָצָא לְפָנֵינוּ וְנִלְחַם אֶת מִלְחֲמֹתֵנוּ׃ וַיִּשְׁמַע שְׁמוּאֵל אֵת כָּל דִּבְרֵי הָעָם וַיְדַבְּרֵם בְּאָזְנֵי יְהוָה׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל שְׁמוּאֵל שְׁמַע בְּקוֹלָם וְהִמְלַכְתָּ לָהֶם מֶלֶךְ וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל לְכוּ אִישׁ לְעִירוֹ׃

Cap. ix.

וַיְהִי אִישׁ מִבִּנְיָמִין וּשְׁמוֹ קִישׁ בֶּן אֲבִיאֵל בֶּן צְרוֹר בֶּן בְּכוֹרַת בֶּן אֲפִיחַ בֶּן אִישׁ יְמִינִי גִּבּוֹר חָיִל׃ וְלוֹ הָיָה בֵן וּשְׁמוֹ שָׁאוּל בָּחוּר וָטוֹב וְאֵין אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל טוֹב מִמֶּנּוּ מִשִּׁכְמוֹ וָמַעְלָה גָּבֹהַּ מִכָּל הָעָם׃ וַתֹּאבַדְנָה הָאֲתֹנוֹת לְקִישׁ אֲבִי שָׁאוּל וַיֹּאמֶר קִישׁ אֶל שָׁאוּל בְּנוֹ קַח נָא אִתְּךָ אֶת אַחַד מֵהַנְּעָרִים וְקוּם לֵךְ בַּקֵּשׁ אֶת הָאֲתֹנֹת׃ וַיַּעֲבֹר בְּהַר אֶפְרַיִם וַיַּעֲבֹר בְּאֶרֶץ שָׁלִשָׁה וְלֹא מָצָאוּ וַיַּעַבְרוּ

בְּאֶרֶץ שַׁעֲלִים וָאַיִן וַיַּעֲבֹר בְּאֶרֶץ
יְמִינִי וְלֹא מָצָאוּ׃ הֵמָּה בָּאוּ
בְּאֶרֶץ צוּף וְשָׁאוּל אָמַר לְנַעֲרוֹ
אֲשֶׁר עִמּוֹ לְכָה וְנָשׁוּבָה פֶּן יֶחְדַּל
אָבִי מִן הָאֲתֹנוֹת וְדָאַג לָנוּ׃ וַיֹּאמֶר
לוֹ הִנֵּה נָא אִישׁ אֱלֹהִים בָּעִיר
הַזֹּאת וְהָאִישׁ נִכְבָּד כֹּל אֲשֶׁר
יְדַבֵּר בּוֹא יָבוֹא עַתָּה נֵלְכָה שָּׁם
אוּלַי יַגִּיד לָנוּ אֶת דַּרְכֵּנוּ אֲשֶׁר
הָלַכְנוּ עָלֶיהָ׃ וַיֹּאמֶר שָׁאוּל
לְנַעֲרוֹ וְהִנֵּה נֵלֵךְ וּמַה נָּבִיא לָאִישׁ
כִּי הַלֶּחֶם אָזַל מִכֵּלֵינוּ וּתְשׁוּרָה
אֵין לְהָבִיא לְאִישׁ הָאֱלֹהִים מָה
אִתָּנוּ׃ וַיֹּסֶף הַנַּעַר לַעֲנוֹת אֶת
שָׁאוּל וַיֹּאמֶר הִנֵּה נִמְצָא בְיָדִי
רֶבַע שֶׁקֶל כָּסֶף וְנָתַתִּי לְאִישׁ
הָאֱלֹהִים וְהִגִּיד לָנוּ אֶת דַּרְכֵּנוּ׃
לְפָנִים בְּיִשְׂרָאֵל כֹּה אָמַר הָאִישׁ
בְּלֶכְתּוֹ לִדְרוֹשׁ אֱלֹהִים לְכוּ
וְנֵלְכָה עַד הָרֹאֶה כִּי לַנָּבִיא הַיּוֹם
יִקָּרֵא לְפָנִים הָרֹאֶה׃ וַיֹּאמֶר
שָׁאוּל לְנַעֲרוֹ טוֹב דְּבָרְךָ לְכָה
נֵלֵכָה וַיֵּלְכוּ אֶל הָעִיר אֲשֶׁר שָׁם
אִישׁ הָאֱלֹהִים׃ הֵמָּה עֹלִים
בְּמַעֲלֵה הָעִיר וְהֵמָּה מָצְאוּ נְעָרוֹת
יֹצְאוֹת לִשְׁאֹב מָיִם וַיֹּאמְרוּ לָהֶן
הֲיֵשׁ בָּזֶה הָרֹאֶה׃ וַתַּעֲנֶינָה אוֹתָם
וַתֹּאמַרְנָה יֵשׁ הִנֵּה לְפָנֶיךָ מַהֵר
עַתָּה כִּי הַיּוֹם בָּא לָעִיר כִּי זֶבַח
הַיּוֹם לָעָם בַּבָּמָה׃ כְּבֹאֲכֶם הָעִיר
כֵּן תִּמְצְאוּן אֹתוֹ בְּטֶרֶם יַעֲלֶה
הַבָּמָתָה לֶאֱכֹל כִּי לֹא יֹאכַל הָעָם
עַד בֹּאוֹ כִּי הוּא יְבָרֵךְ הַזֶּבַח
אַחֲרֵי כֵן יֹאכְלוּ הַקְּרֻאִים וְעַתָּה
עֲלוּ כִּי אֹתוֹ כְהַיּוֹם תִּמְצְאוּן אֹתוֹ׃
וַיַּעֲלוּ הָעִיר הֵמָּה בָּאִים בְּתוֹךְ

ילך שוב · חדל אמר · כבד · דבר בוא · ילך נגד · בוא · כלה שור · בוא · ענה · מצא · נתן · פנה · ילך דרש · נבא · קרא אמר · עלה · ענה · פנה · בוא · מצא · פנה אכל · בוא ברך · עלה · בוא

per terrā salim: & non erant: sed & per terram gemini: & minime repperērūt. Cū āt venissent in terram suph: dixit saul ad puerum q erat cū eo. Veni & reuertamur: ne forte dimiserit pr̄ meus asinas & sollicit⁹ sit p nobis. Qui ait ei. Ecce vir dei est in ciuitate hac: vir nobilis: omne quod loquitur sine ābiguitate venit. Nunc ergo eamus illuc si forte indicet nobis de via nostra propter quam venim⁹. Dixitq; saul ad puer̄ suū. Ecce ibimus. Quid feremus ad virū dei? Panis deficit in sitarciis nr̄is: & sportulā nō habemus vt demus hoī dei: nec quicq; aliud. Rursum puer respondit sauli & ait. Ecce inuēta est in manu mea quarta pars stateris argenti: demus homini dei: vt indicet nobis viam nostram. Olim in israel sic loq̄batur vnusquisq; vadens consulere deū. Venite & eamus ad videntem. Qui enim pphēta dicitur hodie: vocabatur olī videns. Et dixit saul ad puerū suum. Optimus sermo tuus. Veni eam⁹. Et ierūt ī ciuitatē in qua erat vir dei. Cumq; ascēderent cliuum ciuitatis inuenerunt puellas ēgredientes ad hauriendā aquā: & dixerūt eis. Num hic est videns? Que respondentes dixerunt illis. Hic est. Ecce ante te. Festina nūc. Hodie ei venit ī ciuitatē: quia sacrificiū est hodie populi in excelso. Ingredientes vrbē stati inuenietis eum anteq; ascendat excelsū ad vescendum. Neq; ei comessurus ē populus donec ille veniat: q2 ipe bñdicet hostie: & deinceps comedēt qui vocati sūt. Nūc ergo conscendite: quia hodie repietis eū. Et ascēderūt in ciuitatē. Cūq; ambularent in medio

per terram saalim: & non erat: & trāsierūt per terrā
διὰ τῆς γῆς σααλίμ, καὶ οὐκ ἦν, καὶ διῆλθον διὰ τῆς γῆς
iemini: & minime repperērūt. ipsis āt venientib⁹ in
ἰεμιναίου, καὶ οὐχ εὗρον. αὐτῶν δὲ ἐλθόντων εἰς τὴν
trā siph: & dixit saul puero suo
γῆν σίφ, καὶ εἶπεν σαοὺλ τῷ παιδαρίῳ αὐ-
qui cum eo: veni & reuertamur: ne
τοῦ τῷ μετ' αὐτοῦ, δεῦρο καὶ ἀναστρέψωμεν, μὴ
dimittens pr̄ meus que circa asinas cu-
ἀνεὶς ὁ πατήρ μου τὰς περὶ τὰς ὄνους φροντί-
ras curet de nobis. & dixit ei puer:
δας φροντίζει περὶ ἡμῶν. καὶ εἶπεν αὐτῷ τὸ παιδάριον,
ecce homo dei in ciuitate hac & hō glorio-
ἰδοὺ δὴ ἄνθρωπος θεοῦ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ καὶ ἄνος ἔνδο-
sus oē qđ loquatur veniens aderit. & nunc
ξος πᾶν ὃ ἂν λαλήσῃ παραγινόμενον παρέσαι. καὶ νῦν
eamus illuc ad eum: vt indicet nobis
πορευθῶμεν ἐκεῖ πρὸς αὐτόν, ὅπως ἀναγγείλῃ ἡμῖν τὴν
viam nr̄am p q̄ vadamus per eam. & dixit saul
ὁδὸν ἡμῶν ἐφ' ἣν πορευθῶμεν ἐπ' αὐτήν. καὶ εἶπε σαοὺλ τῷ
puero qui cum eo: & ecce ibimus. & qd fe
παιδαρίῳ τῷ μετ' αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ πορευσόμεθα. καὶ τί εἰ-
remus homini dei: quia panes defecerunt
σοίσομεν τῷ ἀνθρώπῳ τοῦ θεοῦ, ὅτι ἄρτοι ἐκλελοίπασιν
de vasis nr̄is: & plus non est nobiscum vt fe
ἐκ τῶν ἀγγείων ἡμῶν, καὶ πλεῖον οὐκ ἔστι μεθ' ἡμῶν τοῦ εἰ-
ramus hoī dei: an hoc qđ super est nobis? &
σενεγκεῖν τῷ ἀνθρώπῳ τοῦ θεοῦ, ἢ τὸ τὸ ὑπάρχον ἡμῖν; καὶ
apposuit puer respōdere saul. & di
προσέθετο τὸ παιδάριον ἀποκριθῆναι τῷ σαούλ. καὶ εἶ-
xit: ecce inuēta est in manu mea quarta ps sicli argē-
πεν, ἰδοὺ εὕρηται ἐν τῇ χειρί μου τέταρτον σίκλου ἀργυ-
ti: & dabis homini dei: & indicabit nobi
ρίου, καὶ δώσεις τῷ ἀνθρώπῳ τοῦ θεοῦ, καὶ ἀπαγγελεῖ ἡμῖν
viam nr̄am. & ante in israel hec loq̄bāt vnus
τὴν ὁδὸν ἡμῶν. καὶ ἔμπροσθεν ἐν ἰσραὴλ τάδε ἔλεγον ἕκα-
quisq; vir: cum iret ad interrogādū deū. venite &
στος ἀνήρ, ἐν τῷ πορεύεσθαι ἐπερωτᾶν τὸν θεόν. δεῦτε καὶ
eamus ad videntē: q2 prophetam vo
πορευθῶμεν πρὸς τὸν βλέποντα, ὅτι τὸν προφήτην ἐκά-
cabat ppl's olim videns. & dixit saul ad
λει ὁ λαὸς ἔμπροσθεν ὁ βλέπων. καὶ εἶπε σαοὺλ πρὸς τὸ
puerum suū: bonus sermo tuus: veni & ea
παιδάριον αὐτοῦ, ἀγαθὸν τὸ ῥῆμά σου, δεῦρο καὶ πορευ-
mus. & ierūt in ciuitatē vbi erat ho
θῶμεν. καὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὴν πόλιν οὗ ἦν ὁ ἄνθρω-
mo dei ibi. cū ipsi āt ascenderent in
πος τοῦ θεοῦ ἐκεῖ. αὐτῶν δὲ ἀναβαινόντων εἰς τὴν
ascensum ciuitatis: & ipsi inueniunt puellas
ἀνάβασιν τῆς πόλεως, καὶ αὐτοὶ εὑρίσκουσι κοράσια
egredientes ad hauriendā aquam. & dicunt eis:
ἐξεληλυθότα ὑδρεύσασθαι ὕδωρ. καὶ λέγουσιν αὐταῖς,
num est hic videns? & responderūt eis
μὴ ἔστιν ἐνταῦθα ὁ βλέπων; καὶ ἀπεκρίθη αὐτοῖς τὰ
puelle & dixerūt: est: ecce ante faciem vr̄as.
κοράσια καὶ εἶπον, ἔστιν, ἰδοὺ πρὸ προσώπου ὑμῶν.
festinate quia nunc venit in ciuitatē pp diem: quia
ταχύνατε ὅτι νῦν ἥκει εἰς τὴν πόλιν διὰ τὴν ἡμέραν, ὅτι
sacrificiū hodie populo in excelso. vt ingressi fueritis
θυσία σήμερον τῷ λαῷ ἐν βαμᾷ. ὡς ἂν εἰσέλθητε
in ciuitatē: sic inuenietis eum in ciuitate: anteq̄
εἰς τὴν πόλιν, οὕτως εὑρήσετε αὐτὸν ἐν τῇ πόλει, πρὶν
ascendat ipse in excelsū ad vescendū: q2 nō comedet popu
ἀναβῆναι αὐτὸν εἰς βαμᾷ τοῦ φαγεῖν, ὅτι οὐ μὴ φάγῃ ὁ λα-
lus donec veniat ipse: quoniā ipse benedicit
ὸς ἕως τοῦ παραγενέσθαι αὐτόν, ἐπειδὴ αὐτὸς εὐλογεῖ τὴν
hostie: & post hec comedūt pegrini. & nūc ascēdi
θυσίαν, καὶ μετὰ ταῦτα ἐσθίουσιν οἱ ξένοι. καὶ νῦν ἀνάβη-
te: q2 pp diem inuenietis eum in ciuitate. & ascē
τε, ὅτι διὰ τὴν ἡμέραν εὑρήσετε αὐτὸν ἐν τῇ πόλει. καὶ ἀνα-
dunt in ciuitatem. illis āt ingredietibus in mediā
βαίνουσιν εἰς τὴν πόλιν. αὐτῶν δὲ εἰσπορευομένων εἰς μέσην

B

1.R.c. 1.f. & 18.d.

C

ciuitatē: & ecce samuel egressus ē in occursum eo
τὴν πόλιν, καὶ ἰδοὺ σαμουὴλ ἐξῆλθεν εἰς ἀπάντησιν αὐ-
rum: vt ascenderet in excelsū. & dn̄s reuelauerat
τῶν, τοῦ ἀναβῆναι εἰς βαμᾷ. καὶ κύριος ἀπεκάλυψεν
auriculam samuelis diem vnam antequam veniret
τὸ ὠτίον σαμουὴλ ἡμέραν μίαν ἔμπροσθεν τοῦ ἐλθεῖν
ad eum saul dicens: sicut tps hoc cras mit
πρὸς αὐτὸν τὸν σαοὺλ λέγων, ὡς ὁ καιρὸς οὗτος αὔριον ἀπο-
tam ad te virum in terra beniamin. & vnges eum
στελῶ πρὸς σὲ ἄνδρα ἐν γῇ βενιαμίν. καὶ χρίσεις αὐτὸν
in principem super populū meū israel: & saluabit
εἰς ἄρχοντα ἐπὶ τὸν λαόν μου ἰσραήλ, καὶ σώσει τὸν
ppl'm meū de manu philistinorum: quia respexit sup
λαόν μου ἐκ χειρὸς ἀλλοφύλων, ὅτι ἐπέβλεψε ἐπὶ
humilitatem populi mei: quoniā venit clamor eo
τὴν ταπείνωσιν τοῦ λαοῦ μου, διότι ἦλθεν ἡ βοὴ αὐ-
rum ad me. & samuel aspexit saulem: & dn̄s
τῶν πρὸς με. καὶ σαμουὴλ εἶδε τὸν σαούλ, καὶ κύριος
respondit ei: ecce homo quē dixi tibi: iste
ἀπεκρίθη αὐτῷ, ἰδοὺ ὁ ἄνθρωπος ὃν εἶπόν σοι, οὗτος
dn̄abitur super ppl'm meū. & accessit saul ad
κατάρξει ἐπὶ τὸν λαόν μου. καὶ προσῆλθεν σαοὺλ πρὸς
samuelem in medio ciuitatis: & dixit: indi-
σαμουὴλ εἰς μέσον τῆς πόλεως, καὶ εἶπεν, ἀπάγγει-
ca iā mihi: que domus videntis. & respon
λον δή μοι, ποῖος ὁ οἶκος τοῦ βλέποντος. καὶ ἀπεκρί-
dit samuel sauli & dixit: ego sum: ascende an
θη σαμουὴλ τῷ σαοὺλ καὶ εἶπεν, ἐγώ εἰμι, ἀνάβηθι ἔμ-
te me in excelsum: & comede mecum hodie: &
προσθέν μου εἰς βαμᾷ, καὶ φάγε μετ' ἐμοῦ σήμερον, καὶ
mittam te mane & oīa q̄ in corde tuo indi
ἐξαποστελῶ σε πρωῒ καὶ πάντα τὰ ἐν καρδίᾳ σου ἀπαγ-
cabo tibi: & de asinis perditis tibi nudi
γελῶ σοι, καὶ περὶ τῶν ὄνων τῶν ἀπολωλυιῶν σοι σήμερον
us tercius: ne ponas cor tuū in eis: q̄m
τριταίων, μὴ θῇς τὴν καρδίαν σου ἐν αὐταῖς, ὅτι
inuēte sunt: & cui pulchra israel: nonne tibi:
εὑρηνται, καὶ τίνι τὰ ὡραῖα τοῦ ἰσραήλ, οὐχὶ σοί,
& omni domui patris tui? & respon
καὶ παντὶ τῷ οἴκῳ τοῦ πατρός σου; καὶ ἀπεκρί-
dit saul & dixit: nonne filius viri iemini ego
θη σαοὺλ καὶ εἶπεν, οὐχὶ υἱὸς ἀνδρὸς ἰεμιναίου ἐγώ
sum minimi sceptri ex tribubus is
εἰμι τοῦ μικροτέρου σκήπτρου ἐκ τῶν φυλῶν τοῦ ἰσ-
rael? & cognatio mea paucissima inter oēs
ραήλ; καὶ ἡ πατριά μου ὀλίγοστὴ παρὰ πάσας τὰς
cognationes beniamin. & quare locutus es ad me
πατριὰς τοῦ βενιαμίν. καὶ ἵνα τί ἐλάλησας πρός με
secūdū sermonē hunc? & assumpsit samuel sa
κατὰ τὸ ῥῆμα τοῦτο; καὶ ἔλαβε σαμουὴλ τὸν σα-
ul & puerum eius & introduxit eos
οὺλ καὶ τὸ παιδάριον αὐτοῦ καὶ εἰσήγαγεν αὐτοὺς
in diuersorium: & ordinauit eis locum in pri
εἰς τὸ κατάλυμα, καὶ ἔταξεν αὐτοῖς τόπον ἐν πρώ-
mis vocatorum quasi triginta virorū. &
τοις τῶν κεκλημένων ὡσεὶ τριάκοντα ἀνδρῶν. καὶ
dixit samuel coquo: da mihi partem q̄
εἶπε σαμουὴλ τῷ μαγείρῳ, δός μοι τὴν μερίδα ἣν
dedi tibi: q̄ dixi tibi vt poneres eam apud te. &
ἔδωκά σοι, ἣν εἶπά σοι θεῖναι αὐτὴν παρὰ σοί. καὶ
leuauit coquus armum & qđ in ea: &
ἦρεν ὁ μάγειρος τὴν κωλαίαν καὶ τὸ ἐπ' αὐτῆς, καὶ
apposuit eam coram saul. & dixit samu
παρέθηκεν αὐτὴν ἐνώπιον σαούλ. καὶ εἶπεν σαμου-
el saul: ecce qđ remansit appone ipsum
ὴλ τῷ σαούλ, ἰδοὺ τὸ ὑπόλειμμα παράθες αὐτὸ
ante te & comede: q̄m
ἐνώπιόν σου καὶ φάγε, ὅτι

D

urbis apparuit samuel egrediens obuiā eis vt ascenderet in excelsū. Dominus āt reuelauerat auriculam samuelis an̄ vnā diē q̄ veniret saul dicēs. Hac ipsa hora que nunc est cras mittam virum ad te de terra beniamin: & vnges eū ducem super populū meū israel. Et saluabit populū meū de manu philistinorū: quia respexi populū meū. Vēit ei clamor eorum ad me. Cūq; aspexisset samuel saulē: dn̄s dixit ei. Ecce vir quem dixeram tibi. Iste dominabitur populo meo. Accessit āt saul ad samuelem ī medio porte: & ait. Indica oro mihi: vbi est domus videntis. Et respōdit samuel sauli dicens. Ego sū vidēs. Ascēde an̄ me in excelsum vt comedatis mecū hodie: & dimittam te mane: & oīa q̄ sunt in corde tuo indicabo tibi. Et de asinis quas nudiustertius perdidisti ne sollicitus sis: quia īuēte sūt. Et cui⁹ erunt optima queq; israel: nōne tibi & oī domui patris tui? Rñdens autem saul ait. Numqd nō filius gemini ego sum de minima tribu israel: & cognatio mea nouissima inter oēs familias de tribu bēiamin? Quare ergo locut⁹ es mihi sermonē istum? Assumēs itaq; samuel saulē & puerum eius: introduxit eos in tricliniū: & dedit eis locum in capite corū q fuerāt inuitati. Erant enim q̄si triginta viri. Dixitq; samuel coquo. Da partem quam dedi tibi & precepi vt reponeres seorsum apud te. Leuauit autē coquus armum & posuit an̄ saul. Dixitq; samuel. Ecce qđ remāsit pone an̄ te & comede: quia de īdu

הָעִיר וְהִנֵּה שְׁמוּאֵל יֹצֵא
לִקְרָאתָם לַעֲלוֹת הַבָּמָה׃ וַיהוָה
גָּלָה אֶת אֹזֶן שְׁמוּאֵל יוֹם אֶחָד
לִפְנֵי בוֹא שָׁאוּל לֵאמֹר׃ כָּעֵת
מָחָר אֶשְׁלַח אֵלֶיךָ אִישׁ מֵאֶרֶץ
בִּנְיָמִן וּמְשַׁחְתּוֹ לְנָגִיד עַל עַמִּי
יִשְׂרָאֵל וְהוֹשִׁיעַ אֶת עַמִּי מִיַּד
פְּלִשְׁתִּים כִּי רָאִיתִי אֶת עַמִּי כִּי
בָּאָה צַעֲקָתוֹ אֵלָי׃ וּשְׁמוּאֵל רָאָה
אֶת שָׁאוּל וַיהוָה עָנָהוּ הִנֵּה
הָאִישׁ אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֵלֶיךָ זֶה
יַעְצֹר בְּעַמִּי׃ וַיִּגַּשׁ שָׁאוּל אֶת
שְׁמוּאֵל בְּתוֹךְ הַשָּׁעַר וַיֹּאמֶר
הַגִּידָה נָּא לִי אֵי זֶה בֵּית הָרֹאֶה׃
וַיַּעַן שְׁמוּאֵל אֶת שָׁאוּל וַיֹּאמֶר
אָנֹכִי הָרֹאֶה עֲלֵה לְפָנַי הַבָּמָה
וַאֲכַלְתֶּם עִמִּי הַיּוֹם וְשִׁלַּחְתִּיךָ
בַבֹּקֶר וְכֹל אֲשֶׁר בִּלְבָבְךָ אַגִּיד
לָךְ׃ וְלָאֲתֹנוֹת הָאֹבְדוֹת לְךָ הַיּוֹם
שְׁלֹשֶׁת הַיָּמִים אַל תָּשֶׂם אֶת
לִבְּךָ לָהֶם כִּי נִמְצָאוּ וּלְמִי כָּל
חֶמְדַּת יִשְׂרָאֵל הֲלוֹא לְךָ וּלְכֹל
בֵּית אָבִיךָ׃ וַיַּעַן שָׁאוּל וַיֹּאמֶר
הֲלוֹא בֶן יְמִינִי אָנֹכִי מִקְּטַנֵּי שִׁבְטֵי
יִשְׂרָאֵל וּמִשְׁפַּחְתִּי הַצְּעִרָה מִכָּל
מִשְׁפְּחוֹת שִׁבְטֵי בִנְיָמִן וְלָמָּה
דִּבַּרְתָּ אֵלַי כַּדָּבָר הַזֶּה׃ וַיִּקַּח
שְׁמוּאֵל אֶת שָׁאוּל וְאֶת נַעֲרוֹ
וַיְבִיאֵם לִשְׁכָּתָה וַיִּתֵּן לָהֶם מָקוֹם
בְּרֹאשׁ הַקְּרוּאִים וְהֵמָּה כִּשְׁלֹשִׁים
אִישׁ׃ וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל לַטַּבָּח תְּנָה
אֶת הַמָּנָה אֲשֶׁר נָתַתִּי לָךְ אֲשֶׁר
אָמַרְתִּי אֵלֶיךָ שִׂים אֹתָהּ עִמָּךְ׃
וַיָּרֶם הַטַּבָּח אֶת הַשּׁוֹק וְהֶעָלֶיהָ
וַיָּשֶׂם לִפְנֵי שָׁאוּל וַיֹּאמֶר הִנֵּה
הַנִּשְׁאָר שִׂים לְפָנֶיךָ אֱכֹל כִּי

פנה · שלח · נגד · ישע · ראה · בוא · עצר נגש · נגד · ענה · יום שום · מצא · שפחה · לקח · בוא נתן · קום · נתן · שום · רום עלה · פנה · שאר

לַמּוֹעֵד שָׁמוּר לְךָ לֵאמֹר הָעָם קָרָאתִי וַיֹּאכַל שָׁאוּל עִם שְׁמוּאֵל בַּיּוֹם הַהוּא׃ וַיֵּרְדוּ מֵהַבָּמָה הָעִיר וַיְדַבֵּר עִם שָׁאוּל עַל הַגָּג׃ וַיַּשְׁכִּמוּ וַיְהִי כַּעֲלוֹת הַשַּׁחַר וַיִּקְרָא שְׁמוּאֵל אֶל שָׁאוּל הַגָּגָה לֵאמֹר קוּמָה וַאֲשַׁלְּחֶךָּ וַיָּקָם שָׁאוּל וַיֵּצְאוּ שְׁנֵיהֶם הוּא וּשְׁמוּאֵל הַחוּצָה׃ הֵמָּה יוֹרְדִים בִּקְצֵה הָעִיר וּשְׁמוּאֵל אָמַר אֶל שָׁאוּל אֱמֹר לַנַּעַר וְיַעֲבֹר לְפָנֵינוּ וַיַּעֲבֹר וְאַתָּה עֲמֹד כַּיּוֹם וְאַשְׁמִיעֲךָ אֶת דְּבַר אֱלֹהִים׃

Cap. x.

וַיִּקַּח שְׁמוּאֵל אֶת פַּךְ הַשֶּׁמֶן וַיִּצֹק עַל רֹאשׁוֹ וַיִּשָּׁקֵהוּ וַיֹּאמֶר הֲלוֹא כִּי מְשָׁחֲךָ יְהוָה עַל נַחֲלָתוֹ לְנָגִיד׃ בְּלֶכְתְּךָ הַיּוֹם מֵעִמָּדִי וּמָצָאתָ שְׁנֵי אֲנָשִׁים עִם קְבֻרַת רָחֵל בִּגְבוּל בִּנְיָמִן בְּצֶלְצַח וְאָמְרוּ אֵלֶיךָ נִמְצְאוּ הָאֲתֹנוֹת אֲשֶׁר הָלַכְתָּ לְבַקֵּשׁ וְהִנֵּה נָטַשׁ אָבִיךָ אֶת דִּבְרֵי הָאֲתֹנוֹת וְדָאַג לָכֶם לֵאמֹר מָה אֶעֱשֶׂה לִבְנִי׃ וְחָלַפְתָּ מִשָּׁם וָהָלְאָה וּבָאתָ עַד אֵלוֹן תָּבוֹר וּמְצָאוּךָ שָּׁם שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים עֹלִים אֶל הָאֱלֹהִים בֵּית אֵל אֶחָד נֹשֵׂא שְׁלֹשָׁה גְדָיִים וְאֶחָד נֹשֵׂא שְׁלֹשֶׁת כִּכְּרוֹת לֶחֶם וְאֶחָד נֹשֵׂא נֵבֶל יָיִן׃ וְשָׁאֲלוּ לְךָ לְשָׁלוֹם וְנָתְנוּ לְךָ שְׁתֵּי לֶחֶם וְלָקַחְתָּ מִיָּדָם׃ אַחַר כֵּן תָּבוֹא גִּבְעַת הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר שָׁם נְצִבֵי פְלִשְׁתִּים וִיהִי כְבֹאֲךָ שָׁם הָעִיר וּפָגַעְתָּ חֶבֶל נְבִאִים יֹרְדִים מֵהַבָּמָה וְלִפְנֵיהֶם נֵבֶל וְתֹף וְחָלִיל וְכִנּוֹר וְהֵמָּה מִתְנַבְּאִים׃ וְצָלְחָה עָלֶיךָ

...stria servatum est tibi quando populum vocavi. Et comedit Saul cum Samuele in die illa. Et descenderunt de excelso in oppidum: et locutus est cum Saule in solario. Cumque mane surrexissent, et iam dies lucesceret: vocavit Samuel Saulem in solario dicens. Surge et dimittam te. Et surrexit Saul. Egressi sunt ambo: ipse videlicet et Samuel. Cumque descenderent in extrema parte civitatis, Samuel dixit ad Saul. Dic puero ut antecedat nos et transeat. Tu autem subsiste paulisper ut indicem tibi verbum dei. 10.

Tulit autem Samuel lenticulam olei et effudit super caput eius et deosculatus est eum: et ait. Ecce unxit te dominus super hereditatem suam in principem. Cum abieris hodie a me: invenies duos viros iuxta sepulchrum Rachel in finibus Beniamin in meridie: dicentque tibi. Invente sunt asine ad quas ieras perquirendas: et intermissis pater tuus asinis sollicitus est pro vobis: et dicit. Quid faciam de filio meo? Cumque abieris inde et ultra transieris et veneris ad quercum thabor: invenient te ibi tres viri ascendentes ad deum in bethel: unus portans tres hedos: et alius tres tortas panis: et alius portans lagenam vini. Cumque te salutaverint dabunt tibi duos panes et accipies de manu eorum. Post hec venies in collem dei ubi est statio philistinorum. Et cum ingressus fueris ibi urbem: obvium habebis gregem prophetarum descendentium de excelso: et ante eos psalterium et tympanum et tibiam et citharam: ipsosque prophetantes: et insiliet in te

εἰς μαρτύριον τέθειταί σοι παρὰ τοῦ λαοῦ, ἀπόκνιζε. καὶ ἔφαγε σαοὺλ μετὰ σαμουὴλ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. καὶ κατέβη ἐκ τῆς βαμᾶ εἰς τὴν πόλιν. καὶ ἔστρωσαν τῷ σαοὺλ ἐπὶ τῷ δώματι, καὶ ἐκοιμήθη. καὶ ἐγένετο ὡς ἀνέβαινεν ὁ ὄρθρος, καὶ ἐκάλεσε σαμουὴλ τὸν σαοὺλ ἐπὶ τῷ δώματι λέγων, ἀνάστα καὶ ἐξαποστελῶ σε. καὶ ἀνέστη σαοὺλ καὶ ἐξῆλθεν αὐτὸς καὶ σαμουὴλ ἕως ἔξω. αὐτῶν καταβαινόντων εἰς ἄκρον τῆς πόλεως, καὶ σαμουὴλ εἶπε τῷ σαοὺλ, εἰπὸν τῷ παιδαρίῳ, καὶ διελθέτω ἔμπροσθεν ἡμῶν. σὺ δὲ στῆθι ὧδε σήμερον, καὶ ἄκουσον ῥῆμα θεοῦ.

in testimonium positum est tibi a populo: carpe. et comedit saul cum samuele in die illa. et descendit ex excelso in civitatem. et straverunt sauli in solario: et dormivit. et factum est ut ascendit crepusculum et locutus est samuel ad saul in solario dicens: surge et dimittam te. et surrexit saul et egressus est ipse et samuel usque extra. ipsis descendentibus in extremam partem civitatis, et samuel dixit sauli: dic puero: et transeat ante nos. tu autem subsiste hic hodie: et audi verbum dei.

Ca. 10.

Καὶ ἔλαβε σαμουὴλ τὸν φακὸν τοῦ ἐλαίου καὶ κατέχεεν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ἐφίλησεν αὐτὸν καὶ εἶπεν αὐτῷ, οὐχὶ ὅτι κέχρικέ σε κύριος εἰς ἄρχοντα ἐπὶ τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ ὡς ἂν ἀπέλθῃς σήμερον ἀπ' ἐμοῦ, καὶ εὑρήσεις δύο ἄνδρας πρὸς τοῖς τάφοις ραχὴλ ἐν τοῖς ὁρίοις βενιαμὶν μεσημβρίας ἁλλομένους μεγάλα. καὶ ἐροῦσί σοι, εὕρηνται αἱ ὄνοι ἃς ἐπορεύθητε ζητεῖν. καὶ ἰδοὺ ὁ πατήρ σου ἀποτετίνακται τὸ ῥῆμα τῶν ὄνων, καὶ μεριμνᾷ περὶ ὑμῶν λέγων, τί ποιήσω περὶ τοῦ υἱοῦ μου; καὶ ἀπελεύσῃ ἐκεῖθεν καὶ ἐπέκεινα, καὶ ἥξεις ἕως τῆς δρυὸς τῆς θαβώρ, καὶ εὑρήσεις ἐκεῖ τρεῖς ἄνδρας ἀναβαίνοντας πρὸς τὸν θεὸν εἰς βαιθὴλ, ἕνα αἴροντα τρεῖς ἐρίφους, καὶ ἕνα αἴροντα τρία ἀγγεῖα ἄρτων, καὶ ἕνα αἴροντα ἀσκὸν οἴνου. καὶ ἐρωτήσουσί σε τὰ εἰς εἰρήνην, καὶ δώσουσί σοι δύο ἀπαρχὰς ἄρτων, καὶ λήψῃ ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῶν. καὶ μετὰ ταῦτα εἰσελεύσῃ εἰς τὸν βουνὸν τοῦ θεοῦ, οὗ ἐστιν ἐκεῖ τὸ ἀνάστημα τῶν ἀλλοφύλων. καὶ ἔσται ὡς ἂν εἰσέλθῃς ἐκεῖ εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἀπαντήσεις χορῷ προφητῶν καταβαινόντων ἐκ τῆς βαμᾶ, καὶ ἔμπροσθεν αὐτῶν νάβλαι καὶ τύμπανα καὶ αὐλὸς καὶ κινύρα, καὶ αὐτοὶ προφητεύοντες, καὶ ἐφαλεῖται ἐπὶ σὲ

Et tulit samuel lenticulam olei et effudit super caput eius: et deosculatus est eum. et dixit ei: nonne unxit te dominus in principem super hereditatem suam? ut abieris hodie a me: et invenies duos viros iuxta sepulchra rachel in finibus beniamin in meridie saltantes grande. et dicent tibi: invente sunt asine quas ieratis querere. et ecce pater tuus dimisit curam asinarum: et sollicitus est pro vobis dicens: quid faciam de filio meo? et abibis inde et ulterius: et venies usque ad quercum thabor: et invenies ibi tres viros ascendentes ad deum in bethel: unum tollentem tres hedos: et unum tollentem tria vasa panum et unum tollentem utrem vini. et interrogabunt te ea que in pace: et dabunt tibi duas primitias panum. et accipies de manu eorum. et post hec ingredieris in collem dei: ubi est ibi statio philistinorum. et erit ut ingrediaris ibi in civitatem: et obviabis choro prophetarum descendentium de excelso: et ante ipsos nabla et tympana et tibia et cithara: et ipsi prophetantes: et insiliet in te

πνεῦμα κυρίου, καὶ προφητεύσεις μετ' αὐτῶν, καὶ στραφήσῃ εἰς ἄνδρα ἄλλον. καὶ ἔσται ὅταν ἥξει τὰ σημεῖα ταῦτα ἐπὶ σέ, ποίει πάντα ὅσα ἂν εὕρῃ ἡ χείρ σου, ὅτι ὁ θεὸς μετὰ σοῦ. καὶ καταβήσῃ ἔμπροσθέν μου εἰς γάλγαλα, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ καταβαίνω πρὸς σέ, τοῦ ἀνενεγκεῖν ὁλοκαυτώσεις, καὶ θυσίας εἰρηνικὰς θυσίας· ἑπτὰ ἡμέρας διαλείψεις, ἕως τοῦ ἐλθεῖν με πρὸς σέ, καὶ γνωρίσαι σοι ἃ ποιήσεις. καὶ ἐγένετο ὥστε ἐπιστραφῆναι τῷ ὤμῳ αὐτοῦ ἀπελθεῖν ἀπὸ σαμουὴλ, καὶ μετέστρεψεν αὐτῷ ὁ θεὸς καρδίαν ἄλλην. καὶ ἦλθε πάντα τὰ σημεῖα ταῦτα ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἔρχεται ἐκεῖθεν εἰς τὸν βουνὸν, καὶ ἰδοὺ χορὸς προφητῶν ἐξ ἐναντίας αὐτοῦ, καὶ ἐφήλατο ἐπ' αὐτὸν πνεῦμα τοῦ θεοῦ καὶ προεφήτευσεν ἐν μέσῳ αὐτῶν. καὶ ἐγένετο ὡς εἶδον αὐτὸν πάντες οἱ εἰδότες αὐτὸν χθὲς καὶ τρίτης, καὶ ἰδοὺ αὐτὸς ἦν ἐν μέσῳ τῶν προφητῶν προφητεύων, καὶ εἶπεν ὁ λαὸς ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, τί τοῦτο τὸ γεγονὸς τῷ υἱῷ κίς; ἦ καὶ σαοὺλ ἐν προφήταις; καὶ ἀπεκρίθη τις ἐξ αὐτῶν, καὶ εἶπε, καὶ τίς ὁ πατὴρ αὐτοῦ; διὰ τοῦτο ἐγένετο εἰς παραβολήν, ἦ καὶ σαοὺλ ἐν προφήταις; καὶ συνετέλεσε προφητεύων, καὶ ἔρχεται εἰς τὸν βαμᾶ. καὶ εἶπεν ὁ πατράδελφος αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν καὶ τὸ παιδάριον αὐτοῦ, ποῦ ἐπορεύθητε; καὶ εἶπεν, ζητεῖν τὰς ὄνους, καὶ εἴδομεν ὅτι οὐκ ἦσαν, καὶ εἰσήλθομεν πρὸς σαμουήλ. καὶ εἶπεν ὁ πατράδελφος τοῦ σαοὺλ, ἀπάγγειλον δή μοι τί εἶπέ σοι σαμουήλ. καὶ εἶπε σαοὺλ πρὸς τὸν οἰκεῖον αὐτοῦ, ἀπαγγέλλων ἀπήγγειλέ μοι ὅτι εὕρηνται αἱ ὄνοι. τὸ δὲ ῥῆμα τῆς βασιλείας οὐκ ἀπήγγειλεν αὐτῷ ὃ εἶπε σαμουήλ. καὶ συνήγαγε σαμουὴλ πάντα τὸν λαὸν πρὸς κύριον εἰς μασφὰ. καὶ εἶπε πρὸς τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ, τάδε εἶπε κύριος ὁ θεὸς ἰσραὴλ λέγων, ἐγὼ ἀνήγαγον τὸν ἰσραὴλ ἐξ

spiritus domini: et prophetabis cum eis: et mutaberis in virum alium. et erit quando venerint signa hec in te: fac omnia quecumque invenerit manus tua: quia deus tecum. et descendes ante me in galgala: et ecce ego descendo ad te: ut offeras holocaustum: et immoles pacificas victimas: septem diebus cessabis. donec veniam ego ad te. et ostendam tibi que facias. et factum est ut avertisset humeros suos ut abiret a samuele: et immutavit ei deus cor aliud. et venerunt omnia signa hec in die illa: et venit inde ad collem. et ecce chorus prophetarum obviam ei: et insilivit super eum spiritus dei: et prophetavit in medio eorum. et factum est ut viderunt eum omnes videntes eum heri et nudiustertius: et ecce ipse erat in medio prophetarum prophetans: et dixit populus unusquisque ad proximum suum: quid hoc quod factum est filio cis? num et saul inter prophetas? et respondit quidam ex eis: et dixit: et quis pater eius? propter hoc factum est in proverbium: num et saul inter prophetas? et consummavit prophetare: et venit in excelsum. et dixit ei patruus suus et puero eius: quo abistis? et dixit: querere asinas: et vidimus quod non erant: et ingressi fuimus ad samuelem. et dixit patruus sauli: indica mihi quid dixit tibi samuel. et ait saul ad cognatum suum: indicans indicavit mihi: quia invente essent asine. at sermonem regni non indicavit et quem dixit samuel. et congregavit samuel universum populum ad deum in masfa. et dixit ad filios israel: hec ait dominus deus israel dicens: ego eduxi israel de

Infra. 13.b. — Infra. ii.b. — Infra. 19.c.

spiritus domini et prophetabis cum eis: et mutaberis in virum alium. Quando ergo evenerint signa hec omnia tibi: fac quecumque invenerit manus tua: quia deus tecum est. Et descendes ante me in galgala. Ego quippe descendam ad te ut offeras oblationem: et immoles victimas pacificas. Septem diebus expectabis donec veniam ad te et ostendam tibi que facias. Itaque cum avertisset humerum suum ut abiret a Samuele: immutavit ei deus cor aliud: et venerunt omnia signa hec in die illa. Veneruntque ad predictum collem: et ecce cuneus prophetarum obvius ei. Et insilivit super eum spiritus dei: et prophetavit in medio eorum. Videntes autem omnes qui noverant eum heri et nudiustertius quod esset cum prophetis et prophetaret: dixerunt ad invicem. Que nam res accidit filio cis? Num et Saul inter prophetas? Responditque alius ad alterum dicens. Et quis pater eorum? Propterea versum est in proverbium. Num et Saul inter prophetas? Cessavit autem prophetare et venit ad excelsum. Dixitque patruus Saul ad eum et ad puerum eius. Quo abistis? Qui responderunt. Querere asinas. Quas cum non reperissemus: venimus ad Samuelem. Et dixit ei patruus suus. Indica mihi quid dixerit tibi Samuel. Et ait Saul ad patruum suum. Indicavit nobis: quia invente essent asine. De sermone autem regni non indicavit ei quem locutus fuerat ei Samuel. Et convocavit Samuel populum ad dominum in masphat: et ait ad filios Israel. Hec dicit dominus deus Israel. Ego eduxi Israel

רוּחַ יְהוָה וְהִתְנַבִּיתָ עִמָּם וְנֶהְפַּכְתָּ לְאִישׁ אַחֵר׃ וְהָיָה כִּי תָבֹאנָה הָאֹתוֹת הָאֵלֶּה לָךְ עֲשֵׂה לְךָ אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדֶךָ כִּי הָאֱלֹהִים עִמָּךְ׃ וְיָרַדְתָּ לְפָנַי הַגִּלְגָּל וְהִנֵּה אָנֹכִי יֹרֵד אֵלֶיךָ לְהַעֲלוֹת עֹלוֹת לִזְבֹּחַ זִבְחֵי שְׁלָמִים שִׁבְעַת יָמִים תּוֹחֵל עַד בּוֹאִי אֵלֶיךָ וְהוֹדַעְתִּי לְךָ אֵת אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה׃ וְהָיָה כְּהַפְנֹתוֹ שִׁכְמוֹ לָלֶכֶת מֵעִם שְׁמוּאֵל וַיַּהֲפָךְ לוֹ אֱלֹהִים לֵב אַחֵר וַיָּבֹאוּ כָּל הָאֹתוֹת הָאֵלֶּה בַּיּוֹם הַהוּא׃ וַיָּבֹאוּ שָׁם הַגִּבְעָתָה וְהִנֵּה חֶבֶל נְבִאִים לִקְרָאתוֹ וַתִּצְלַח עָלָיו רוּחַ אֱלֹהִים וַיִּתְנַבֵּא בְּתוֹכָם׃ וַיְהִי כָּל יוֹדְעוֹ מֵאִתְמוֹל שִׁלְשׁוֹם וַיִּרְאוּ וְהִנֵּה עִם נְבִאִים נִבָּא וַיֹּאמֶר הָעָם אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ מַה זֶּה הָיָה לְבֶן קִישׁ הֲגַם שָׁאוּל בַּנְּבִיאִים׃ וַיַּעַן אִישׁ מִשָּׁם וַיֹּאמֶר וּמִי אֲבִיהֶם עַל כֵּן הָיְתָה לְמָשָׁל הֲגַם שָׁאוּל בַּנְּבִאִים׃ וַיְכַל מֵהִתְנַבּוֹת וַיָּבֹא הַבָּמָה׃ וַיֹּאמֶר דּוֹד שָׁאוּל אֵלָיו וְאֶל נַעֲרוֹ אָן הֲלַכְתֶּם וַיֹּאמֶר לְבַקֵּשׁ אֶת הָאֲתֹנוֹת וַנִּרְאֶה כִי אַיִן וַנָּבוֹא אֶל שְׁמוּאֵל׃ וַיֹּאמֶר דּוֹד שָׁאוּל הַגִּידָה נָּא לִי מָה אָמַר לָכֶם שְׁמוּאֵל׃ וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל דּוֹדוֹ הַגֵּד הִגִּיד לָנוּ כִּי נִמְצְאוּ הָאֲתֹנוֹת וְאֶת דְּבַר הַמְּלוּכָה לֹא הִגִּיד לוֹ אֲשֶׁר אָמַר שְׁמוּאֵל׃ וַיַּצְעֵק שְׁמוּאֵל אֶת הָעָם אֶל יְהוָה הַמִּצְפָּה׃ וַיֹּאמֶר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אָנֹכִי הֶעֱלֵיתִי אֶת יִשְׂרָאֵל

ממצרים ואציל אתכם מיד מצרים ומיד כל הממלכות הלחצים אתכם: ואתם היום מאסתם את אלהיכם אשר הוא מושיע לכם מכל רעותיכם וצרתיכם ותאמרו לו כי מלך תשים עלינו ועתה התיצבו לפני יהוה לשבטיכם ולאלפיכם: ויקרב שמואל את כל שבטי ישראל וילכד שבט בנימן: ויקרב את שבט בנימן למשפחתו ותלכד משפחת המטרי וילכד שאול בן קיש ויבקשהו ולא נמצא: וישאלו עוד ביהוה הבא עוד הלם איש ויאמר יהוה הנה הוא נחבא אל הכלים: וירצו ויקחהו משם ויתיצב בתוך העם ויגבה מכל העם משכמו ומעלה: ויאמר שמואל אל כל העם הראיתם אשר בחר בו יהוה כי אין כמהו בכל העם וירעו כל העם ויאמרו יחי המלך: וידבר שמואל אל העם את משפט המלכה ויכתב בספר וינח לפני יהוה וישלח שמואל את כל העם איש לביתו: וגם שאול הלך לביתו גבעתה וילכו עמו החיל אשר נגע אלהים בלבם: ובני בליעל אמרו מה ישענו זה ויבזהו ולא הביאו לו מנחה ויהי כמחריש:

Cap. xi.

ויעל נחש העמוני ויחן על יביש גלעד ויאמרו כל אנשי יביש אל נחש כרת לנו ברית ונעבדך: ויאמר אליהם נחש העמוני בזאת אכרת לכם בנקור לכם כל

de egypto: & erui vos de manu egyptiorum & de manu omnium regum qui affligebant vos. Vos autem hodie proiecistis deum vestrum qui solus saluauit vos de vniuersis malis & tribulationibus vestris: & dixistis. Nequaquam: sed regem constitue super nos. Nunc ergo state coram domino per tribus vestras & per familias. Et applicuit samuel omnes tribus israel: & cecidit sors super tribum beniamin. Et applicuit tribum beniamin & cognationes eius: & cecidit sors super cognationem methri: & peruenit vsque ad saul filium cis. Quesierunt ergo eum & non est inuentus illic. Et consuluerunt post hec dominum vtrum nam venturus esset illuc. Responditque dominus. Ecce absconditus est domi. Cucurrerunt itaque & tulerunt eum inde: stetitque in medio populi: & altior fuit vniuerso populo ab humero & sursum. Et ait samuel ad omnem populum. Certe videtis quem elegit dominus: quoniam non sit similis illi in omni populo. Et clamauit omnis populus & ait. Viuat rex. Locutus est autem samuel ad populum legem regni & scripsit in libro: & reposuit coram domino. Et dimisit samuel omnem populum singulos in domum suam. Sed & saul abiit in domum suam in gabaa. Et abiit cum eo pars exercitus quorum tetigerat deus corda. Filii vero belial dixerunt. Num saluare nos poterit iste? Et despexerunt eum & non attulerunt ei munera. Ille vero dissimulabat se audire.

.11. Et ascendit naas ammonites & pugnare cepit aduersum iabes galaad: dixeruntque omnes viri iabes ad naas. Habeto nos federatos & seruiemus tibi. Et respondit ad eos naas ammonites. In hoc feriam vobiscum fedus vt eruam omnium ve

egypto: & erui vos de manu pharaonis re
αἰγύπτου, καὶ ἐξειλόμην ὑμᾶς ἐκ χειρὸς φαραὼ βασι-
gis egypti: & de manu omnium regnorum
λέως αἰγύπτου, καὶ ἐκ χειρὸς πασῶν τῶν βασιλειῶν
affligentium vos. & vos hodie contempsi
τῶν ἐκθλιβουσῶν ὑμᾶς. καὶ ὑμεῖς σήμερον ἐξουδενώσα
stis deum vestrum: qui ipse est vester saluator de vniuer
τε τὸν θεὸν ὑμῶν, ὃς αὐτός ἐστιν ὑμῶν σωτὴρ ἐκ πάν-
sis malis vestris & tribulationibus vestris. & dixi-
των τῶν κακῶν ὑμῶν καὶ τῶν θλίψεων ὑμῶν. καὶ εἴπα
stis nequaquam: sed regem constitues super nos. & nunc
τε οὐχί, ἀλλ' ἢ βασιλέα καταστήσεις ἐφ' ἡμᾶς. καὶ νῦν
state coram domino per tribus vestras & per
κατάστητε ἐνώπιον κυρίου κατὰ φυλὰς ὑμῶν καὶ κατὰ
tribunatus vestros. & applicuit samuel omnes
χιλιάδας ὑμῶν. καὶ προσήγαγε σαμουὴλ πάσας τὰς
tribus israel: & sors cecidit tribui benia
φυλὰς τοῦ ἰσραήλ, καὶ κατακληροῦται φυλὴ βενια-
min. & applicuit tribum beniamin per fami
μίν. καὶ προσήγαγε τὴν φυλὴν βενιαμὶν κατὰ πατρι-
liam: & sors cecidit familie amattari in viros: & sors
άν, καὶ κατακληροῦται πατριὰ ἀματταρὶ εἰς ἄνδρας, καὶ κα-
cecidit saul filio cis. & querebat eum: &
τακληροῦται σαοὺλ υἱὸς κίς. καὶ ἐζήτει αὐτόν, καὶ
non inueniebatur. & interrogauit adhuc samuel in do
οὐχ εὑρίσκετο. καὶ ἐπηρώτησεν ἔτι σαμουὴλ ἐν κυ-
mino: si venit adhuc huc vir. & dixit dominus:
ρίῳ, εἰ ἔρχεται ἔτι ἐνταῦθα ὁ ἀνήρ. καὶ εἶπεν κύριος,
ecce ipse absconditus est in vasis. & cucurrit
ἰδοὺ αὐτὸς κέκρυπται ἐν τοῖς σκεύεσιν. καὶ ἔδραμε
& accepit eum inde: & stetit saul in medio
καὶ ἔλαβεν αὐτὸν ἐκεῖθεν, καὶ κατέστη σαοὺλ ἐν μέσῳ
populi: & exaltatus est super vniuersum populum ab hume
τοῦ λαοῦ, καὶ ὑψώθη ὑπὲρ πάντα τὸν λαὸν ὑπερωμί-
ro & sursum. & dixit samuel ad omnem po
αν καὶ ἐπάνω. καὶ εἶπεν σαμουὴλ πρὸς πάντα τὸν λα-
pulum: vidistis quem elegit sibi ipsi dominus: quia non
όν, ἑωράκατε ὃν ἐκλέλεκται ἑαυτῷ ὁ κύριος, ὅτι οὐκ
est similis ipsi in omnibus vobis: & cognouit vniuersus populus
ἔστιν ὅμοιος αὐτῷ ἐν πᾶσιν ὑμῖν; καὶ ἔγνω πᾶς ὁ λαὸς
& dixit: viuat rex. & locutus est samuel
καὶ εἶπεν, ζήτω ὁ βασιλεύς. καὶ ἐλάλησε σαμουὴλ
ad populum legem regni. & scrip
πρὸς τὸν λαὸν τὸ δικαίωμα τῆς βασιλείας. καὶ ἔγρα-
sit in libro: & reposuit coram domino. & di
ψεν εἰς βιβλίον, καὶ ἔθηκεν ἐνώπιον κυρίου. καὶ ἐξα-
misit samuel omnem populum & abierunt qui
πέστειλε σαμουὴλ πάντα τὸν λαὸν καὶ ἀπῆλθον ἕκα-
libet in locum suum. & samuel abiit in
στος εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. καὶ σαμουὴλ ἀπῆλθεν εἰς τὸν
domum suam in gabaa. & abierunt filii exer
οἶκον αὐτοῦ εἰς γαβαά. καὶ ἐπορεύθησαν οἱ υἱοὶ δυ-
cituum: quorum tetigit dominus corda eorum cum sa
νάμεων, ὧν ἥψατο κύριος καρδίας αὐτῶν μετὰ σα-
ul. & filii pestilentes dixerunt: quis saluabit nos iste?
οὺλ. καὶ οἱ υἱοὶ λοιμοὶ εἶπαν, τίς σώσει ἡμᾶς οὗτος;
& despexerunt eum & non attulerunt ei munera: &
καὶ ἠτίμωσαν αὐτὸν καὶ οὐκ ἤνεγκαν αὐτῷ δῶρα, καὶ
factus est obmutescens.
ἐγενήθη κωφεύων.

Ca.11.

Et ascendit naas ammonites: & castrametatus est
Καὶ ἀνέβη ναὰς ὁ ἀμμανίτης, καὶ παρενέβαλεν
contra iabes galaad. & dixerunt omnes viri ia
ἐπὶ ἰαβὴς γαλαάδ. καὶ εἶπον πάντες οἱ ἄνδρες ἰα-
bes ad naas ammonitem: pange nobiscum fedus &
βὴς πρὸς ναὰς τὸν ἀμμανίτην, διάθου ἡμῖν διαθήκην καὶ
seruiemus tibi. & dixit ad eos naas am
δουλεύσομέν σοι. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς ναὰς ὁ ἀμ-
monites: in hoc pangam vobiscum fedus vt
μανίτης, ἐν τούτῳ διαθήσομαι ὑμῖν διαθήκην ἐν τῷ
eruam vestrum omnem
ἐξορύξαι ὑμῶν πάντα

oculum dextrum: & ponam eum in opprobrium in vni
ὀφθαλμὸν δεξιόν, καὶ θήσομαι αὐτὸν εἰς ὄνειδος ἐπὶ πάν-
uerso israel. & dicunt ei viri iabes: remitte
τα ἰσραήλ. καὶ λέγουσιν αὐτῷ οἱ ἄνδρες ἰαβής, ἄνες
nos septem dies & mittemus nuncios in vniuersum
ἡμᾶς ἑπτὰ ἡμέρας καὶ ἀποστελοῦμεν ἀγγέλους εἰς πᾶν
terminum israel. & si non fuerit saluans nos & egre
ὅριον ἰσραήλ. καὶ ἐὰν μὴ ᾖ ὁ σώζων ἡμᾶς καὶ ἐξελευ-
diemur ad vos. & venerunt nuncii in col
σόμεθα πρὸς ὑμᾶς. καὶ ἦλθον οἱ ἄγγελοι εἰς τὸν βου-
lem ad saulem: & locuti sunt verba hec
νὸν πρὸς σαοὺλ, καὶ ἐλάλησαν τοὺς λόγους τούτους
in aures populi: & leuauerunt omnis populus vo
εἰς τὰ ὦτα τοῦ λαοῦ, καὶ ἦραν πᾶς ὁ λαὸς τὴν φω-
cem suam: & fleuerunt. & ecce saul veniebat
νὴν αὐτῶν, καὶ ἔκλαυσαν. καὶ ἰδοὺ σαοὺλ ἤρχετο
post boues de agro: & dixit saul:
κατόπισθεν τῶν βοῶν ἐξ ἀγροῦ, καὶ εἶπεν σαοὺλ,
quid est populo quod plorant? & narrauerunt ei
τί ἐστιν τῷ λαῷ ὅτι κλαίουσιν; καὶ διηγήσαντο αὐ-
verba virorum iabes: & insiluit
τῷ τὰ ῥήματα τῶν ἀνδρῶν ἰαβής, καὶ ἐφήλατο
spiritus domini super saul vt audiuit verba
πνεῦμα κυρίου ἐπὶ σαοὺλ ὡς ἤκουσε τὰ ῥήματα
hec: & iratus est contra eos furore suo valde.
ταῦτα, καὶ ἐθυμώθη ἐπ' αὐτοὺς ὀργὴ αὐτοῦ σφόδρα.
& accepit duas vaccas & in membra concidit eas: & mi
καὶ ἔλαβε δύο βόας καὶ ἐμέλισεν αὐτάς, καὶ ἀπέ-
sit in omnem terminum israel in manu nunciorum
στειλεν εἰς πᾶν ὅριον ἰσραὴλ ἐν χειρὶ τῶν ἀγγέλων
dicens: qui non erit exiens post saulem
λέγων, ὃς οὐκ ἔσται ἐκπορευόμενος ὀπίσω σαοὺλ
& post samuelem. sic hec facient
καὶ ὀπίσω σαμουήλ, κατὰ τάδε ποιήσουσι ταῖς
bobus eius. & cecidit extasis domini super
βουσὶν αὐτοῦ. καὶ ἔπεσεν ἔκστασις κυρίου ἐπὶ τὸν
populum: & clamauerunt quasi vir vnus. & recenset e
λαόν, καὶ ἐβόησαν ὡς ἀνὴρ εἷς. καὶ ἐπισκέπτεται αὐ-
os saul in bazec omnem virum israel tre
τοὺς σαοὺλ ἐν βεζὲκ πάντα ἄνδρα ἰσραὴλ τρια-
centa milia: & viros iuda triginta mi
κοσίας χιλιάδας, καὶ ἄνδρας ἰούδα τριάκοντα χι-
lia. & dixit saul nunciis qui ve
λιάδας. καὶ εἶπε σαοὺλ τοῖς ἀγγέλοις τοῖς ἐλθοῦ-
nerant: hec dicetis viris iabes galaad: cras
σι, τάδε ἐρεῖτε τοῖς ἀνδράσιν ἰαβὴς γαλαάδ, αὔ-
vobis erit salus cum incaluerit sol.
ριον ὑμῖν ἔσται ἡ σωτηρία διαθερμάναντος τοῦ ἡλίου.
& venerunt nuncii in ciuitatem & nunciauerunt
καὶ ἦλθον οἱ ἄγγελοι εἰς τὴν πόλιν καὶ ἀνήγγειλαν τοῖς
viris iabes: & letati sunt. & dixerunt viri
ἀνδράσιν ἰαβής, καὶ εὐφράνθησαν. καὶ εἶπον οἱ ἄνδρες
iabes ad naas ammanitem: cras exibimus
ἰαβὴς πρὸς ναὰς τὸν ἀμμονίτην, αὔριον ἐξελευσόμεθα
ad vos: & facietis nobis omne quod placuerit coram
πρὸς ὑμᾶς, καὶ ποιήσετε ἡμῖν πᾶν τὸ ἀρεστὸν ἐνώπιον
vobis: & factum est post cras & constituit saul
ὑμῶν. καὶ ἐγένετο μετὰ τὴν αὔριον καὶ διέταξε σαοὺλ
populum in tres acies: & ingressi sunt in medium
τὸν λαὸν εἰς τρεῖς ἀρχάς, καὶ εἰσεπορεύοντο εἰς μέσον
castrorum in matutina custodia: & percussit filios
τῆς παρεμβολῆς ἐν τῇ πρωϊνῇ φυλακῇ, καὶ ἔπληξε τοὺς υἱοὺς
ammon vsque quo incalesceret dies. & factum est qui
ἀμμὼν ἕως οὗ διεθερμάνθη ἡ ἡμέρα. καὶ ἐγενήθη οἱ
relicti erant & dispersi sunt: & non relicti sunt
ὑπολελειμμένοι διεσπάρησαν, καὶ οὐχ ὑπελείφθησαν
in eis duo in idipsum: & dixit populus ad
ἐν αὐτοῖς δύο ἐπὶ τὸ αὐτό. καὶ εἶπεν ὁ λαὸς πρὸς
samuel: quis est qui dixit saul non regnabit
σαμουήλ, τίς ὁ εἰπὼν σαοὺλ οὐ βασιλεύσει

struam oculos dextros: & ponam vos opprobrium in vniuerso israel. Et dixerunt ad eum seniores iabes. Concede nobis septem dies vt mittamus nuncios ad vniuersos terminos israel: & si non fuerit qui defendat nos: egrediemur ad te. Venerunt ergo nuncii in gabaa saulis: & locuti sunt verba hec audiente populo. Et leuauit omnis populus vocem suam & fleuit. Et ecce saul veniebat sequens boues de agro: & ait. Quid habet populus quod plorat? Et narrauerunt ei verba virorum iabes. Et insiluit spiritus dei in saul cum audisset hec verba: & iratus est furor eius nimis. Et assumens vtrunque bouem concidit in frusta: misitque in omnes terminos israel per manum nunciorum dicens. Quicunque non exierit & secutus fuerit saul & samuel: sic fiet bobus eius. Inuasit ergo timor domini populum & egressi sunt quasi vir vnus: & recensuit eos in bezech. Fueruntque filiorum israel trecenta milia: virorum autem iuda triginta milia. Et dixerunt nunciis qui venerant. Sic dicetis viris qui sunt in iabes galaad. Cras erit vobis salus cum incaluerit sol. Venerunt ergo nuncii & nunciauerunt viris iabes. Qui letati sunt: & dixerunt. Mane exibimus ad vos & facietis nobis omne quod placuerit vobis. Et factum est cum dies crastinus venisset: constituit saul populum in tres partes. Et ingressus est media castra in vigilia matutina & percussit ammon vsque dum incalesceret dies. Reliqui autem dispersi sunt ita vt non relinquerentur ex eis duo pariter. Et ait populus ad samuelem. Quis est iste qui dixit saul non regnabit

עין ימין ושמתיה חרפה על כל ישראל: ויאמרו אליו זקני יביש הרף לנו שבעת ימים ונשלחה מלאכים בכל גבול ישראל ואם אין מושיע אתנו ויצאנו אליך: ויבאו המלאכים גבעת שאול וידברו הדברים באזני העם וישאו כל העם את קולם ויבכו: והנה שאול בא אחרי הבקר מן השדה ויאמר שאול מה לעם כי יבכו ויספרו לו את דברי אנשי יביש: ותצלח רוח אלהים על שאול בשמעו את הדברים האלה ויחר אפו מאד: ויקח צמד בקר וינתחהו וישלח בכל גבול ישראל ביד המלאכים לאמר אשר איננו יצא אחרי שאול ואחר שמואל כה יעשה לבקרו ויפל פחד יהוה על העם ויצאו כאיש אחד: ויפקדם בבזק ויהיו בני ישראל שלש מאות אלף ואיש יהודה שלשים אלף: ויאמרו למלאכים הבאים כה תאמרון לאיש יביש גלעד מחר תהיה לכם תשועה בחם השמש ויבאו המלאכים ויגידו לאנשי יביש וישמחו: ויאמרו אנשי יביש מחר נצא אליכם ועשיתם לנו ככל הטוב בעיניכם: ויהי ממחרת וישם שאול את העם שלשה ראשים ויבאו בתוך המחנה באשמרת הבקר ויכו את עמון עד חם היום ויהי הנשארים ויפצו ולא נשארו בם שנים יחד: ויאמר העם אל שמואל מי האמר שאול ימלך

Pritiua.he.	Text.heb.i.Regū.xii.	Trāsla.B.Hie.	Trās.Gre. lxx.cū interp.latina.
נתן מות	עָלֵינוּ תְּנוּ הָאֲנָשִׁים וּנְמִיתֵם׃	super nos. Date viros	super nos. da viros et interficiemus eos.
	וַיֹּאמֶר שָׁאוּל לֹא יוּמַת אִישׁ	& interficiemus eos.	ἐφ' ἡμᾶς. παράδος τοὺς ἄνδρας καὶ θανατώσομεν αὐτούς.
	בַּיּוֹם הַזֶּה כִּי הַיּוֹם עָשָׂה יְהוָה	Et ait saul. Non occi-	et dixit saul non occidetur quisquam in die is-
ישע	תְּשׁוּעָה בְּיִשְׂרָאֵל׃ וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל	detur quisquam	καὶ εἶπεν σαοὺλ οὐκ ἀποθανεῖται οὐδεὶς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύ-
הלך חדש	אֶל הָעָם לְכוּ וְנֵלְכָה הַגִּלְגָּל וּנְחַדֵּשׁ	in die hac: quia hodie	ta: quia hodie fecit dominus salutem in israel. et
	שָׁם הַמְּלוּכָה׃ וַיֵּלְכוּ כָל הָעָם	fecit dominus	τῃ, ὅτι σήμερον ἐποίησε κύριος σωτηρίαν ἐν ἰσραήλ. καὶ
	הַגִּלְגָּל וַיַּמְלִכוּ שָׁם אֶת שָׁאוּל	salutem in israel. Di-	ait samuel ad populum dicens: venite ea-
פנה זבח	לִפְנֵי יְהוָה בַּגִּלְגָּל וַיִּזְבְּחוּ שָׁם	xit autem samuel	εἶπε σαμουὴλ πρὸς τὸν λαὸν λέγων, δεῦτε πορευθῶ-
	זְבָחִים שְׁלָמִים לִפְנֵי יְהוָה	ad populum. Venite & ea-	mus in galgala: et innouemus ibi re-
שמח	וַיִּשְׂמַח שָׁם שָׁאוּל וְכָל אַנְשֵׁי	mus in galgala: & inno-	μεν εἰς γάλγαλα, καὶ ἐγκαινίσωμεν ἐκεῖ τὴν βασιλεί-
Cap. xii.	יִשְׂרָאֵל עַד מְאֹד׃ וַיֹּאמֶר	uemus ibi regnum. Et per-	gnum. et perrexit omnis populus in galgala et vn-
	שְׁמוּאֵל אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל הִנֵּה	rexit omnis populus in	αν. καὶ ἐπορεύθη πᾶς ὁ λαὸς εἰς γάλγαλα καὶ ἔχρι-
קול	שָׁמַעְתִּי בְקֹלְכֶם לְכֹל אֲשֶׁר אֲמַרְתֶּם	galgala: & fecerunt ibi	xit ibi samuel saulem in regem coram do-
	לִי וָאַמְלִיךְ עֲלֵיכֶם מֶלֶךְ׃ וְעַתָּה	regem saul	σεν ἐκεῖ σαμουὴλ τὸν σαοὺλ εἰς βασιλέα ἐνώπιον κυ-
הלך פנה	הִנֵּה הַמֶּלֶךְ מִתְהַלֵּךְ לִפְנֵיכֶם	coram domino in galgala:	mino in galgalis. et imolauerunt ibi victimas pacificas co-
שוב הנה	וַאֲנִי זָקַנְתִּי וָשַׂבְתִּי וּבָנַי הִנָּם	Et imolauerunt ibi	ρίου ἐν γαλγάλοις. καὶ ἔθυσαν ἐκεῖ θυσίας εἰρηνικὰς ἐνώ-
	אִתְּכֶם וַאֲנִי הִתְהַלַּכְתִּי לִפְנֵיכֶם	victimas pacificas co-	ram dño. et letatus est ibi saul et cuncti viri
ענה	מִנְּעֻרַי עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ הִנְנִי עֲנוּ בִי	ram domino.	πιον κυρίου. καὶ εὐφράνθη ἐκεῖ σαοὺλ καὶ πάντες ἄνδρες
משח	נֶגֶד יְהוָה וְנֶגֶד מְשִׁיחוֹ אֶת שׁוֹר מִי	Et letatus est ibi saul &	israel nimis. Ca. 12.
חמר	לָקַחְתִּי וַחֲמוֹר מִי לָקַחְתִּי וְאֶת מִי	cuncti viri	ἰσραὴλ σφόδρα.
רצץ	עָשַׁקְתִּי אֶת מִי רַצּוֹתִי וּמִיַּד מִי	israel nimis. 12.	Et dixit samuel ad vniuersum virum israel: ec-
עלם שוב	לָקַחְתִּי כֹפֶר וְאַעְלִים עֵינַי בּוֹ וְאָשִׁיב	Dixit autem	Καὶ εἶπε σαμουὴλ πρὸς πάντα ἄνδρα ἰσραήλ, ἰ-
אמר	לָכֶם׃ וַיֹּאמְרוּ לֹא עֲשַׁקְתָּנוּ וְלֹא	samuel ad vniuersum	ce audiui vocem vestram in omnia quecunque locuti estis mihi:
	רַצּוֹתָנוּ וְלֹא לָקַחְתָּ מִיַּד אִישׁ	israel. Ecce	δοὺ ἤκουσα τῆς φωνῆς ὑμῶν καὶ πάντα ὅσα εἴπατέ μοι,
מאם עוד	מְאוּמָה׃ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם עֵד יְהוָה	audiui vocē vestrā iux-	et regnare feci super vos regem. et nunc ecce
משח	בָּכֶם וְעֵד מְשִׁיחוֹ הַיּוֹם הַזֶּה כִּי לֹא	ta oīa que locuti estis	καὶ ἐβασίλευσα ἐφ' ὑμᾶς βασιλέα. καὶ νῦν ἰδοὺ ὁ βα-
	מְצָאתֶם בְּיָדִי מְאוּמָה וַיֹּאמֶר עֵד׃	ad me: & cōstitui sup	rex graditur ante vos. et ego senui
	וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל הָעָם יְהוָה אֲשֶׁר	vos regem. Et nunc	σιλεὺς διαπορεύεται ἐνώπιον ὑμῶν. καὶ ἐγὼ γεγήρακα
	עָשָׂה אֶת מֹשֶׁה וְאֶת אַהֲרֹן וַאֲשֶׁר	rex graditur ante vos.	et incanui: et ecce filii mei in vobis sunt.
עלה	הֶעֱלָה אֶת אֲבֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ	Ego autem senui & icanui.	καὶ πεπολίωμαι, καὶ ἰδοὺ οἱ υἱοί μου ἐν ὑμῖν εἰσίν.
יצב שפט	מִצְרָיִם׃ וְעַתָּה הִתְיַצְּבוּ וְאִשָּׁפְטָה	Porro filii mei	et ego ecce conuersatus sum coram vobis ab adolescentia
פנה	אִתְּכֶם לִפְנֵי יְהוָה אֵת כָּל	vobiscū sūt. Itaqз con-	καὶ ἐγὼ ἰδοὺ διελήλυθα ἐνώπιον ὑμῶν ἐκ νεότητός
	צִדְקוֹת יְהוָה אֲשֶׁר עָשָׂה אִתְּכֶם	uersatus coram vobis	mea et vsque ad diem hanc ecce ego: respondete
בוא	וְאֶת אֲבוֹתֵיכֶם׃ כַּאֲשֶׁר בָּא יַעֲקֹב	ab adolescētia mea vs-	μου καὶ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης ἰδοὺ ἐγώ, ἀποκρίθητε
זעק	מִצְרָיִם וַיִּזְעֲקוּ אֲבוֹתֵיכֶם אֶל יְהוָה	qз ad hāc diē: ecce p̄sto	contra me coram domino et coram christo eius:
שלח	וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת מֹשֶׁה וְאֶת	sum. Loquimini de me	κατ' ἐμοῦ ἐνώπιον κυρίου καὶ ἐνώπιον τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ,

(Trāsla.B.Hie., continued) corā dño & corā xp̄o eius: vtrū bouē cuiusq̄з tulerī aut asinū: si quē q̄з calūniat9 sum: si op p̄ssi aliquē: si d̄ manu cuiusq̄з munus accepi: & cōtēnā illud hodie restituāqз vobis. Et dixerūt. Nō es calūniatus nos: neqз opp̄ssisti: neqз tulisti de manu alicuius q̄ppiā. Dixitqз ad eos. Testis est dominus aduersum vos & testis xp̄s eius in die hac: quia nō inueneritis in manu mea q̄ppiā. Et dixerūt. Testis. Et ait samuel ad pp̄lm. Dn̄s q fecit moysen & aaron & eduxit patres nostros de terra egypti adest. Nunc ergo state vt iudicio cōtēdā aduersū vos corā domino de oibus misericordiis domini quas fecit dominus vobiscum & cum patribus vestris quomodo iacob ingressus est in egyptū: & clamauerunt patres vestri ad dominum: & misit dominus moysen &

(Trās.Gre., continued) si bouem cuius vestrum accepi vel asinum cuius accepi: vel
εἰ μόσχον τινὸς ὑμῶν εἴληφα, ἢ ὄνον τίνος εἴληφα, ἢ
cui vestrum vim intuli: vel quem oppressi: vel
τίνα ὑμῶν κατεδυνάστευσα, ἢ τίνα ἐξεπίεσα, ἢ
de manu cuius vestrum accepi munus: vel calciamentum? dicite contra me et restituam vobis. et dixerunt
ἐκ χειρὸς τίνος ὑμῶν εἴληφα ἐξίλασμα, καὶ ὑπόδημα; εἴπατε κατ' ἐμοῦ, καὶ ἀποδώσω ὑμῖν. καὶ εἶπον
ad samuelem non iniuria affecisti nos et non vim intulisti nobis: et non accepisti de manu alicuius quicquam. et dixit samuel
πρὸς σαμουὴλ, οὐκ ἠδίκησας ἡμᾶς καὶ οὐ κατεδυνάστευσας ἡμᾶς, οὐκ εἴληφας ἐκ χειρὸς οὐδενὸς οὐδέν. καὶ εἶπε σαμουὴλ
ad populum: testis dominus in vobis: et testis christus eius in die hac: quia non inuenistis in manu mea quicquam. et dixit populus: testis. et ait samuel
πρὸς τὸν λαὸν, μάρτυς κύριος ἐν ὑμῖν, καὶ μάρτυς χριστὸς αὐτοῦ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ, ὅτι οὐχ εὑρήκατε ἐν τῇ χειρί μου οὐδέν. καὶ εἶπεν ὁ λαός, μάρτυς. καὶ εἶπε σαμουὴλ
ad populum dicens: testis dominus qui fecit moysen et aaron: et qui eduxit patres nostros ex egypto: et nunc state: et iudicabo vos coram domino: et nunciabo vobis omnem iustitiam domini: quam fecit nobis et patribus nostris:
πρὸς τὸν λαὸν λέγων, μάρτυς κύριος ὁ ποιήσας τὸν μωυσῆν καὶ τὸν ἀαρών, καὶ ὁ ἀναγαγὼν τοὺς πατέρας ἡμῶν ἐξ αἰγύπτου, καὶ νῦν κατάστητε, καὶ δικάσω ὑμᾶς ἐνώπιον κυρίου, καὶ ἀπαγγελῶ ὑμῖν πᾶσαν τὴν δικαιοσύνην κυρίου, ἣν ἐποίησεν ἡμῖν καὶ τοῖς πατράσιν ἡμῶν,
quomodo ingressus est iacob et filii eius in egyptum: et humiliauit eos egyptus. et clamauerunt patres nostri ad dominum: et misit dominus moysen et
ὡς εἰσῆλθεν ἰακὼβ καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ εἰς αἴγυπτον, καὶ ἐταπείνωσεν αὐτοὺς αἴγυπτος. καὶ ἐβόησαν οἱ πατέρες ἡμῶν πρὸς κύριον, καὶ ἀπέστειλε κύριος τὸν μωυσῆν καὶ

Infra. 15.c. — Eccle. 46. — Gen. 46.a. Exo. 1.d. in co3.

(Trās.Gre.) aaron: et eduxit patres nostros ex egypto: et collocauit eos in loco hoc.
τὸν ἀαρών, καὶ ἐξήγαγε τοὺς πατέρας ἡμῶν ἐξ αἰγύπτου, καὶ κατῴκισεν αὐτοὺς ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ.
et obliti sunt domini dei eorum: et tradidit eos in manus sisara magistri militie iabin regis asor: et in manus philistinorum: et in manus regis moab: et pugnauerunt in eis. et clamauerunt ad dominum: et dixerunt: peccauimus quia dereliquimus dominum et seruiuimus baalim et lucis. et nunc erue nos de manu inimicorum nostrorum: et seruiemus tibi. et misit dominus hierobaal et barac et iephthae et samuel: et eruit vos de manu inimicorum vestrorum qui per circuitum: et habitastis confidenter. et vidistis quia naas rex filiorum ammon venit aduersum vos: et dixistis: nequaquam: sed rex regnabit in nobis. et dominus deus noster rex noster. et nunc ecce rex quem elegistis et quem petistis. et ecce dedit dominus super vos regem. si timueritis dominum et seruiatis ei et audiatis vocem eius et non obiurgetis ori domini: et fueritis et vos et rex qui regnat super vos euntes post dominum deum vestrum: et liberabit vos. si autem non audieritis vocem domini: et obiurgaueritis ori eius: et erit manus domini super vos et super regem vestrum. et nunc etiam state et videte verbum magnum hoc quod faciet dominus in oculis vestris. nonne messis tritici hodie? inuocabo dominum et dabit voces et pluuiam: et cognoscite et videte: quia magna malitia vestra quam fecistis in conspectu domini petentes vobis ipsis regem. et vocauit samuel dominum: et dedit dominus voces et pluuiam in die illa. et timuit omnis populus dominum valde et

καὶ ἐξήγαγε τοὺς πατέρας ἡμῶν ἐξ αἰγύπτου, καὶ κατῴκισεν αὐτοὺς ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ. καὶ ἐπελάθοντο κυρίου τοῦ θεοῦ αὐτῶν, καὶ ἀπέδοτο αὐτοὺς εἰς χεῖρας σισάρα ἀρχιστρατήγου ἰαβὶν βασιλέως ἀσώρ, καὶ εἰς χεῖρας ἀλλοφύλων, καὶ εἰς χεῖρας βασιλέως μωὰβ καὶ ἐπολέμησαν ἐν αὐτοῖς. καὶ ἐβόησαν πρὸς κύριον καὶ εἶπον, ἡμάρτομεν ὅτι ἐγκατελίπομεν τὸν κύριον καὶ ἐδουλεύσαμεν τοῖς βααλὶμ καὶ τοῖς ἄλσεσι. καὶ νῦν ἐξελοῦ ἡμᾶς ἐκ χειρὸς τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν, καὶ δουλεύσομέν σοι. καὶ ἐξαπέστειλε κύριος τὸν ἱεροβαὰλ καὶ τὸν βαρὰκ καὶ τὸν ἰεφθάε καὶ τὸν σαμουὴλ, καὶ ἐξείλετο ὑμᾶς ἐκ χειρὸς τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν τῶν κυκλόθεν, καὶ κατῳκήκατε πεποιθότες. καὶ εἴδετε ὅτι ναὰς βασιλεὺς υἱῶν ἀμμὼν ἦλθεν ἐφ' ὑμᾶς, καὶ εἴπατε, οὐχί, ὅτι βασιλεὺς βασιλεύσει ἐφ' ἡμῶν. καὶ κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν βασιλεὺς ἡμῶν. καὶ νῦν ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς ὃν ἐξελέξασθε καὶ ὃν ᾐτήσασθε. καὶ ἰδοὺ δέδωκε κύριος ἐφ' ὑμᾶς βασιλέα, ὅπως ἂν φοβῆσθε τὸν κύριον καὶ δουλεύσητε αὐτῷ καὶ ἀκούσητε τῆς φωνῆς αὐτοῦ καὶ μὴ ἐρίζητε τῷ στόματι κυρίου, καὶ ἦτε καὶ ὑμεῖς καὶ ὁ βασιλεὺς ὁ βασιλεύων ἐφ' ὑμᾶς πορευόμενοι ὀπίσω κυρίου θεοῦ ὑμῶν, καὶ ἐξελεῖται ὑμᾶς. ἐὰν δὲ μὴ ἀκούσητε τῆς φωνῆς κυρίου, καὶ ἐρίσητε τῷ στόματι αὐτοῦ, καὶ ἔσται χεὶρ κυρίου ἐφ' ὑμᾶς καὶ ἐπὶ τὸν βασιλέα ὑμῶν. καὶ νῦν κατάστητε καὶ ἴδετε τὸ ῥῆμα τὸ μέγα τοῦτο ὃ ποιήσει κύριος ἐν ὀφθαλμοῖς ὑμῶν. οὐχὶ θερισμὸς πυρῶν σήμερον; ἐπικαλέσομαι κύριον καὶ δώσει φωνὰς καὶ ὑετόν. καὶ γνῶτε καὶ ἴδετε, ὅτι μεγάλη ἡ κακία ὑμῶν ἣν ἐποιήσατε ἐνώπιον κυρίου, αἰτήσαντες ἑαυτοῖς βασιλέα. καὶ ἐπεκαλέσατο σαμουὴλ τὸν κύριον, καὶ ἔδωκε κύριος φωνὰς καὶ ὑετὸν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. καὶ ἐφοβήθη πᾶς ὁ λαὸς τὸν κύριον σφόδρα καὶ

Iudi. 4.a. — Iudi. 6.c. — C — 1.8.d. 1.6.10.c.

(Trāsla.B.Hie.) aaron: & eduxit patres vestros de egypto & collocauit eos in hoc loco. Qui obliti sunt domini dei sui: & tradidit eos in manus sysare magistri militie asor: & in manu philistinorū & in manu regis moab & pugnauerūt aduersū eos. Postea aūt clamauerūt ad dn̄m: Et dixerūt. Peccauimus: q̄a dereliquimus dn̄m & seruiuimus baalim & astaroth. Nunc ergo erue nos de manu inimicorū nr̄orū & seruiemus tibi. Et misit dominus hierobaal & badā & iepte & samuel: & eruit vos de manu inimicorū vr̄orū p circuitum: & hitastis cōfidēter. Vidētes aūt q̄ naas rex filiorū ammō venisset aduersum vos: dixistis mihi. Neq̄q̄з: sed rex imperabit nobis cū dn̄s deus vr̄ regnaret in vobis. Nunc ergo p̄sto est rex vester quem elegistis & petistis. Ecce dedit vobis dominus regem. Si timueritis dominum & seruietis ei: & audieritis vocem eius & nō exasperaueritis os domini: eritis & vos & rex qui ip̄at vobis sequētes dominum deū vr̄m. Si aūt nō audieritis vocem dn̄i: sed exaspaueritis sermones eius: erit manus dn̄i sup vos & sup patres vr̄os. Sed & nunc state & videte rē istā grandem quam facturus est dominus in conspectu vestro. Nunquid non messis tritici est hodie? Inuocabo dominum & dabit voces & pluuias: & scietis & videbitis: quia grande malū feceritis vobis i cōspectu dn̄i petētes sup vos regem. Et clamauit samuel ad dominū & dedit dominus voces & pluuias in die illa. Et timuit omnis populus nimis dominum &

Text.he.i.Regū.xii.	Pritiua.heb.
אַהֲרֹן וַיּוֹצִיאוּ אֶת אֲבֹתֵיכֶם	יצא
מִמִּצְרַיִם וַיֹּשִׁבוּם בַּמָּקוֹם הַזֶּה׃	קום
וַיִּשְׁכְּחוּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וַיִּמְכֹּר	שכח מכר
אֹתָם בְּיַד סִיסְרָא שַׂר צְבָא חָצוֹר	שור
וּבְיַד פְּלִשְׁתִּים וּבְיַד מֶלֶךְ מוֹאָב	
וַיִּלָּחֲמוּ בָּם׃ וַיִּזְעֲקוּ אֶל יְהוָה	לחם
וַיֹּאמְרוּ חָטָאנוּ כִּי עָזַבְנוּ אֶת	
יְהוָה וַנַּעֲבֹד אֶת הַבְּעָלִים וְאֶת	עבד
הָעַשְׁתָּרוֹת וְעַתָּה הַצִּילֵנוּ מִיַּד	נצל
אֹיְבֵינוּ וְנַעַבְדֶךָּ׃ וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת	שלח
יְרֻבַּעַל וְאֶת בְּדָן וְאֶת יִפְתָּח וְאֶת	
שְׁמוּאֵל וַיַּצֵּל אֶתְכֶם מִיַּד אֹיְבֵיכֶם	
מִסָּבִיב וַתֵּשְׁבוּ בֶּטַח׃ וַתִּרְאוּ כִּי	סבב ישב
נָחָשׁ מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן בָּא עֲלֵיכֶם	ראה בוא
וַתֹּאמְרוּ לִי לֹא כִּי מֶלֶךְ יִמְלֹךְ	אמר
עָלֵינוּ וַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם מַלְכְּכֶם׃	
וְעַתָּה הִנֵּה הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר בְּחַרְתֶּם	
אֲשֶׁר שְׁאֶלְתֶּם וְהִנֵּה נָתַן יְהוָה	
עֲלֵיכֶם מֶלֶךְ׃ אִם תִּירְאוּ אֶת	ירא
יְהוָה וַעֲבַדְתֶּם אֹתוֹ וּשְׁמַעְתֶּם	
בְּקֹלוֹ וְלֹא תַמְרוּ אֶת פִּי יְהוָה	מרה פה
וִהְיִתֶם גַּם אַתֶּם וְגַם הַמֶּלֶךְ	היה
אֲשֶׁר מָלַךְ עֲלֵיכֶם אַחַר יְהוָה	
אֱלֹהֵיכֶם׃ וְאִם לֹא תִשְׁמְעוּ בְּקוֹל	שמע
יְהוָה וּמְרִיתֶם אֶת פִּי יְהוָה וְהָיְתָה	
יַד יְהוָה בָּכֶם וּבַאֲבֹתֵיכֶם׃ גַּם	
עַתָּה הִתְיַצְּבוּ וּרְאוּ אֶת הַדָּבָר	יצב ראה
הַגָּדוֹל הַזֶּה אֲשֶׁר יְהוָה	גדל
עֹשֶׂה לְעֵינֵיכֶם׃ הֲלוֹא קְצִיר	
חִטִּים הַיּוֹם אֶקְרָא אֶל יְהוָה	קצר
וְיִתֵּן קֹלוֹת וּמָטָר וּדְעוּ וּרְאוּ כִּי	חטה קרא
רָעַתְכֶם רַבָּה אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם בְּעֵינֵי	נתן קול
יְהוָה לִשְׁאוֹל לָכֶם מֶלֶךְ׃ וַיִּקְרָא	ידע רוע
שְׁמוּאֵל אֶל יְהוָה וַיִּתֵּן יְהוָה	רבב עשה
קֹלֹת וּמָטָר בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּירָא	
כָל הָעָם מְאֹד אֶת יְהוָה וְאֶת	ירא

שמואל ויאמרו כל העם אל — אמר
שמואל התפלל בעד עבדיך אל — פלל
יהוה אלהיך ואל נמות כי יספנו — מות
על כל חטאתינו רעה לשאל
לנו מלך ויאמר שמואל אל
העם אל תיראו אתם עשיתם
את כל הרעה הזאת אך אל
תסורו מאחרי יהוה ועבדתם — סור
את יהוה בכל לבבכם ולא
תסורו כי אחרי התהו אשר לא — תהה
יועילו ולא יצילו כי תהו המה — יעל נצל
כי לא יטש יהוה את עמו בעבור — נטש
שמו הגדול כי הואיל יהוה — גדל יאל
לעשות אתכם לו לעם גם אנכי — עשה
חלילה לי מחטא ליהוה מחדל — חלל
להתפלל בעדכם והוריתי אתכם — פלל ירה
בדרך הטובה והישרה אך יראו
את יהוה ועבדתם אתו באמת בכל
לבבכם כי ראו את אשר הגדל — ראה גדל
עמכם ואם הרע תרעו גם אתם — רוע ספה
גם מלככם תספו

Cap. xiii. בן שנה
שאול במלכו ושתי שנים מלך — שנה
על ישראל ויבחר לו שאול — בחר
שלשת אלפים מישראל ויהיו — היה
עם שאול אלפים במכמש ובהר
בית אל ואלף היו עם יונתן בגבעת
בנימין ויתר העם שלח איש
לאהליו ויך יונתן את נציב — נכה יצב
פלשתים אשר בגבע וישמעו — שמע
פלשתים ושאול תקע בשופר בכל
הארץ לאמר ישמעו העברים וכל
ישראל שמעו לאמר הכה — נכה
שאול את נציב פלשתים וגם
נבאש ישראל בפלשתים — באש
ויצעקו העם אחרי שאול הגלגל — צעק
ופלשתים נאספו להלחם עם — אסף לחם

samuelē. Et dixit vniuersus populus ad samuelem. Ora pro seruis tuis ad dn̄m deum tuū vt non moriamur. Addidimus ei vniuersis pctīs nr̄is malum vt peteremus nobis regem. Dixit āt samuel ad populum. Nolite timere. Vos fecistis vniuersum malū hoc. Verumtamen nolite recedere a tergo domini: sed seruite dn̄o in oī corde vr̄o: & nolite declinare post vana q̄ non proderūt vobis: neq; eruēt vos: quia vana sūt: & nō dereliquet dn̄s populum suū propter nomē suum magnū: quia iurauit dominus facere vos sibi populum. Absit āt a me hoc peccatum in dn̄o vt cessem orare pro vobis: & docebo vos viam bonam & rectā. Igitur timete dominum & seruite ei in veritate & ex toto corde vr̄o. Vidistis enī magnifica q̄ i vobis gesserit dn̄s: q̄ si pseueraueritis in malicia: & vos & rex vester pariter pibitis. 13.

Filius vnius anni erat saul cū regnare cepisset: duobus āt ānis regnauit sup israel. Et elegit sibi saul tria milia de israel. Et erant cum saul duo milia in machmas & in monte bethel: mille autem cum ionatha in gabaa bēiamī. Porro ceterum pplm remisit vnūquēq; ī tabernacula sua. Et pcussit ionathas stationē philistinorū q̄ erat i gabaa. Qd̄ cū audisset philistij: saul cecīit buccina in omni terra dicens. Audiant hebrei. Et vniuersus israel audiuit huiuscemodi famam: percussit saul stationem philistinorum. Et erexit se israel aduersus philistiim. Clamauit ergo pplus post saul in galgala: & philistiim congregati sūt ad preliandum contra

samuelem. ⁊ dixit oīs pplīs ad samuelem ora
τὸν σαμουήλ. καὶ εἶπε πᾶς ὁ λαὸς πρὸς σαμουὴλ εὖξαι
pro seruis tuis ad dn̄m deū tuū: vt non
ὑπὲρ τῶν δούλων σου πρὸς κύριον τὸν θεόν σου, ἵνα μὴ
moriamur: quia addidimus sup vniuersa pec
ἀποθάνωμεν, ὅτι προσεθήκαμεν ἐπὶ πάσας τὰς ἁμαρ-
cata ⁊ malicias nr̄as: petentes nobisipsis regem.
τίας καὶ κακίας ἡμῶν, αἰτήσαντες ἑαυτοῖς βασιλέα.
⁊ dixit samuel ad pplm: non timeatis: vos
καὶ εἶπεν σαμουὴλ πρὸς τὸν λαόν, μὴ φοβεῖσθε, ὑμεῖς
fecistis vniuersum malū hoc verūtñ ne de-
πεποιήκατε πᾶσαν τὴν κακίαν ταύτην πλὴν μὴ ἐκ-
clinetis a tergo dn̄i: ⁊ seruite do
κλίνητε ἀπὸ ὄπισθεν τοῦ κυρίου, καὶ δουλεύσατε τῷ κυ-
mino in toto corde vr̄o: ⁊ non declinetis post eos q̄
ρίῳ ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ ὑμῶν, καὶ μὴ ἐκκλίνητε ὀπίσω τῶν
nihil sunt qui perficient nihil: ⁊ qui non eruent:
μηδὲν ὄντων οἳ περανοῦσιν οὐδέν, καὶ οἳ οὐκ ἐξελοῦνται,
qm̄ nihil sunt: quoniā nō proijciet dn̄s pplm suū
ὅτι οὐδέν εἰσιν, διότι οὐκ ἀπώσεται κύριος τὸν λαὸν αὐτοῦ
propter nomē suū magnū: quia accepit dn̄s vos
διὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ τὸ μέγα, ὅτι προσελάβετο κύριος ὑμᾶς
vt faceret in pplm sibi. mihi āt non fiat peccare
ποιῆσαι εἰς λαὸν ἑαυτῷ. ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο ἁμαρτεῖν τῷ
dn̄o vt cessem orare pro vobis do-
κυρίῳ τοῦ διαλείπειν προσευχόμενον ὑπὲρ ὑμῶν τῷ κυ-
mino: ⁊ manifestabo vobis viam bonam ⁊ re
ρίῳ, καὶ δηλώσω ὑμῖν τὴν ὁδὸν τὴν ἀγαθὴν καὶ τὴν εὐθεῖ-
ctam. verūtñ timete dn̄m ⁊ seruite ei in
αν. πλὴν φοβεῖσθε τὸν κύριον καὶ δουλεύσατε αὐτῷ ἐν
veritate ⁊ in toto corde vr̄o: quia vidistis q̄cūq; ma
ἀληθείᾳ καὶ ἐν ὅλῃ καρδίᾳ ὑμῶν, ὅτι εἴδετε ὅσα ἐμε-
gnificauit dn̄s vobiscum. ⁊ si malefacientes malefece-
γάλυνε κύριος μεθ᾽ ὑμῶν. καὶ ἐὰν κακοποιοῦντες κακοποιή-
ritis: ⁊ vos ⁊ rex vester peribitis.
σητε, καὶ ὑμεῖς καὶ ὁ βασιλεὺς ὑμῶν ἀπολεῖσθε. Ca. 13.

Filius anni saul cum regnaret ipse: ⁊
Υἱὸς ἐνιαυτοῦ σαοὺλ ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν, καὶ
duob' ānis regnauit in israel. ⁊ elegit sibi sa-
δύο ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν ἰσραήλ. καὶ ἐξελέξατο ἑαυτῷ σα-
ul tria milia viro𝔷 de filijs israel. ⁊ e-
οὺλ τρεῖς χιλιάδας ἀνδρῶν ἐκ τῶν υἱῶν ἰσραήλ. καὶ ἦ-
rant cum saule duo milia in machmas in mōte bethel:
σαν μετὰ σαοὺλ δισχίλιοι ἐν μαχμὰς ἐν τῷ ὄρει βαιθήλ,
⁊ mille erant cum ionathan in gabaa beniamin.
καὶ χίλιοι ἦσαν μετὰ ἰωναθὰν ἐν γαβαὰ τοῦ βενιαμίν.
⁊ reliquum pplī remisit vnūquēq;
καὶ τὸ κατάλοιπον τοῦ λαοῦ ἐξαπέστειλεν ἕκαστον
in tabernaculū suū. ⁊ percussit ionathan sta
εἰς τὸ σκήνωμα αὐτοῦ. καὶ ἐπάταξεν ἰωναθὰν τὸ ὑπό-
tionē philistino𝔷 q̄ in colle. ⁊ audiert
στεμα τῶν ἀλλοφύλων τὸ ἐν τῷ βουνῷ. καὶ ἤκουσαν
philistijm: ⁊ saul cecinit tuba in om-
οἱ ἀλλόφυλοι, καὶ σαοὺλ ἐσάλπισεν σάλπιγγι εἰς πᾶ-
ni terra dicens: inobedietes fuerūt serui. ⁊ vniuersus
σαν τὴν γῆν λέγων, ἠθετήκασιν οἱ δοῦλοι. καὶ πᾶς
israel audiuerūt dicentes: q̄ percussit saul
ἰσραὴλ ἤκουσαν λεγόντων, ὅτι ἔκοψε σαοὺλ τὸ
stationem philistino𝔷: ⁊ cōtēpsit israel
ὑπόστεμα τῶν ἀλλοφύλων, καὶ ἐξουδένωσεν ἰσραὴλ
philistijm. ⁊ ascendit pplīs post saulem
τοὺς ἀλλοφύλους. καὶ ἀνέβη ὁ λαὸς ὀπίσω σαοὺλ
in galgala: ⁊ philistijm congregātur in prelium
εἰς γάλγαλα, καὶ οἱ ἀλλόφυλοι συνάγονται εἰς πόλεμον
ad israel. ⁊ ascendunt contra
πρὸς τὸν ἰσραήλ. καὶ ἀναβαίνουσιν ἐπὶ τὸν

israel in bellum triginta milia curruū ⁊ sex mi
ἰσραὴλ εἰς πόλεμον τριάκοντα χιλιάδες ἁρμάτων καὶ ἓξ χι-
lia equitum: ⁊ pplīs vt arena q̄ est in labio
λιάδες ἱππέων, καὶ λαὸς ὡσεὶ ἄμμος ἡ παρὰ τὸ χεῖλος τῆς
maris multitudine. ⁊ ascendunt ⁊ castrametan
θαλάσσης τῷ πλήθει. καὶ ἀναβαίνουσι καὶ παρεμβάλλου-
tur in machmas e regione per dorsum bethaben. ⁊
σιν ἐν μαχμὰς ἐξεναντίας κατὰ νότου βαιθαβέν. καὶ
vir israel vidit q̄ affliguntur: ⁊ recessit pplīs:
ἀνὴρ ἰσραὴλ εἶδεν ὅτι ἐκθλίβονται, καὶ ἀνεχώρησεν ὁ λαός,
⁊ abscōdit⁹ ē in speluncis ⁊ in abditis ⁊ in
καὶ ἐκρύβη ἐν τοῖς σπηλαίοις καὶ ἐν ταῖς μάνδραις καὶ ἐν
petris ⁊ in foueis ⁊ in cisternis.
ταῖς πέτραις καὶ ἐν τοῖς βόθροις καὶ ἐν τοῖς λάκκοις.
⁊ transeuntes trāsierunt iordanem in terrā gad ⁊
καὶ οἱ διαβαίνοντες διέβησαν τὸν ἰορδάνην εἰς γῆν γὰδ καὶ
galaad. ⁊ saul adhuc erat in galgalis: ⁊ vniuersus pplīs p
γαλαάδ. καὶ σαοὺλ ἔτι ἦν ἐν γαλγάλοις, καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἐξέ-
territi sūt post eum. ⁊ distulit septē dies testi
στησαν ὀπίσω αὐτοῦ. καὶ διέλειπεν ἑπτὰ ἡμέρας τῷ μαρτυ-
monio vt dixit samuel. ⁊ non venit samuel in
ρίῳ ὡς εἶπεν σαμουήλ. καὶ οὐ παρεγένετο σαμουὴλ εἰς
galgala. ⁊ dixit saul nō venit samuel in galga
γάλγαλα. καὶ εἶπε σαοὺλ οὐκ ἦλθεν σαμουὴλ εἰς γάλγα-
la ⁊ dispersus ē pplīs eius ab eo. ⁊ ait saul:
λα καὶ διεσπάρη ὁ λαὸς αὐτοῦ ἀπ᾽ αὐτοῦ. καὶ εἶπεν σαούλ,
afferte vt faciam holocaustum ⁊ pacifica.
προσαγάγετε ὅπως ποιήσω ὁλοκαύτωσιν καὶ εἰρηνικάς.
⁊ obtulit holocaustum. ⁊ factū ē vt comple
καὶ ἀνήνεγκε τὴν ὁλοκαύτωσιν. καὶ ἐγένετο ὡς συνετέλε-
uit offerens holocaustum: ⁊ ecce samuel ve
σεν ἀναφέρων τὴν ὁλοκαύτωσιν, καὶ ἰδοὺ σαμουὴλ παρε-
niebat. ⁊ egressus ē saul in occursum samueli
γένετο. καὶ ἐξῆλθε σαοὺλ εἰς ἀπάντησιν τῷ σαμουὴλ τοῦ
vt benediceret ei. ⁊ dixit samuel: quid fecisti? ⁊ di
εὐλογῆσαι αὐτόν, καὶ εἶπε σαμουήλ, τί πεποίηκας; καὶ εἶ-
xit saul: quia vidi q̄ dilaberetur pplīs a me: ⁊ tu
πε σαούλ, διότι εἶδον ὅτι διεσπάρη ὁ λαὸς ἀπ᾽ ἐμοῦ, καὶ σὺ
non veneras in testimonio dierū vt cōstituisti.
οὐ παρεγένου ἐν τῷ μαρτυρίῳ τῶν ἡμερῶν ὡς διέταξας.
⁊ philistijm cōgregati fuerāt in machmas. ⁊ dixi: nūc
καὶ οἱ ἀλλόφυλοι συνήχθησαν εἰς μαχμάς. καὶ εἶπον, νῦν
descēdent philistijm ad me in galgala: ⁊
καταβήσονται οἱ ἀλλόφυλοι πρός με εἰς γάλγαλα. καὶ τοῦ
faciem dn̄i non depcat⁹ sū: ⁊ confortatus sum ⁊
προσώπου κυρίου οὐκ ἐδεήθην, καὶ ἐνεκρατευσάμην καὶ
obtuli holocaustum. ⁊ dixit samuel ad saulem:
ἀνήνεγκα τὴν ὁλοκαύτωσιν. καὶ εἶπε σαμουὴλ πρὸς σαούλ,
1. Pa. 16. c. stulte actū est a te quia nō custodisti mandatū meū. qd̄ p-
μεματαίωταί σοι ὅτι οὐκ ἐφύλαξας τὴν ἐντολήν μου, ἣν ἐνε-
cepit tibi dn̄s: vt preparasset re-
τείλατό σοι κύριος, ὡς ἡτοίμασεν ἂν τὴν βασιλεί-
gnū tuū sup israel vsq; in seculū. ⁊ nunc regnum tuū
αν σου ἐπὶ ἰσραὴλ ἕως αἰῶνος. καὶ νῦν ἡ βασιλεία σου
non stabit. ⁊ queret dn̄s sibi ipsi hominē iuxta
οὐ στήσεται. καὶ ζητήσει κύριος ἑαυτῷ ἄνθρωπον κατὰ τὴν
cor suum. ⁊ precipiet ei dn̄s in du
καρδίαν αὐτοῦ. καὶ ἐντελεῖται αὐτῷ κύριος εἰς ἄρχον-
cem super pplm suum: quia non seruasti que prece-
τα ἐπὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ, ὅτι οὐκ ἐφύλαξας ὅσα ἐνετεί-
pit tibi dn̄s. ⁊ surrexit samuel: ⁊ recessit de
λατό σοι κύριος. καὶ ἀνέστη σαμουήλ, καὶ ἀπῆλθεν ἐκ
galgalis in collem beniamin. ⁊ recensuit saul
γαλγάλων εἰς βουνὸν βενιαμίν. καὶ ἐπεσκέψατο σαοὺλ
populum inuentum cum eo q̄si sexcentos viros.
τὸν λαὸν τὸν εὑρεθέντα μετ᾽ αὐτοῦ ὡς ἑξακοσίους ἄνδρας.
⁊ saul ⁊ ionathan filius eius: ⁊ pplīs q̄ inuēti fue
καὶ σαοὺλ καὶ ἰωναθὰν υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ὁ λαὸς οἱ εὑρεθέν-
rūt cum eis sederunt in gabaa beniamin ⁊ phi
τες μετ᾽ αὐτῶν ἐκάθισαν ἐν γαβαὰ βενιαμὶν καὶ οἱ ἀλ-
listijm castrametati sunt in machmas.
λόφυλοι παρεμβεβλήκασιν ἐν μαχμάς.

israel: trigīta milia curruū: & sex milia equitū & reliquum vulgus sicut arena que est in littore maris plurima. Et ascēdētes castrametati sūt in machmas ad oriētē bethauē. Qd̄ cū vidissent viri israel se ī arcto positos: afflictus enī erat populus: absconderunt se in speluncis: & in abditis: in petris quoq; & in antris: & ī cisternis. Hebreiāt trāsierūt iordanē in terrā gad & galaad. Cumq; adhuc esset saul in galgala: vniuersus ppls pterritus ē qui sequebatur eū. Et expectauit septem diebus iuxta placitum samuelis: & non venit samuel in galgala. Dilapsusq; est populus ab eo. Ait ergo saul. Afferte mihi holocaustū & pacifica. Et obtulit holocaustū. Cūq; cōplesset offerēs holocaustū ecce samuel veiebat. Et egress⁹ ē saul obuiā ei vt salutaret eū. Locutusq; est ad eū samuel. Quid fecisti? Rn̄dit saul. Quia vidi q̄ populus dilaberetur a me: & tu non veneras iuxta placitos dies. Porro philistiim congregati fuerant in machmas: dixi. Nūc descēdēt philistiim ad me in galgala: & faciē dn̄i nō placaui. Necessitate cōpulsus obtuli holocaustū. Dixitq; samuel ad saul. Stulte egisti: nec custodisti mādata dn̄i dei tui que precepi tibi. Qd̄ si nō fecisses iā nūc ppasset dn̄s regnū tuū sup israel in sempiternum. Sed nequaq; regnum tuū vltra cōsurget. que siuit dn̄s sibi virū iuxta cor suū: & pcepit ei dominus vt eēt dux sup populū suū: eo q̄ nō ſuaueris q̄ pcepit dn̄s. Surrexit āt samuel & ascēdit de galgalis in gabaa beniamin. Et recēsuit saul populū qui inuenti fuerant cum eo quasi sexcentos viros: & saul & ionathas filijs eius: populusq; qui inuētus fuerat cū eis erat in gabaa beniamin. Porro philistiī cōsederant in machma s

ישראל שלשים אלף רכב וששת — שש
אלפים פרשים ועם כחול אשר
על שפת הים לרב ויעלו ויחנו — שפה עלה
במכמש קדמת בית און ואיש — חנה
ישראל ראו כי צר לו כי נגש — ראה צור
העם ויתחבאו העם במערות — חבא
ובחוחים ובסלעים ובצרחים
ובברות ועברים עברו את הירדן — בור
ארץ גד וגלעד ושאול עודנו
בגלגל וכל העם חרדו אחריו
וייחל שבעת ימים למועד אשר — יחל יום
שמואל ולא בא שמואל הגלגל — יעד בוא
ויפץ העם מעליו ויאמר שאול — פוץ
הגשו אלי העלה והשלמים ויעל — נגש עלה
העלה ויהי ככלתו להעלות העלה — היה כלה
והנה שמואל בא ויצא שאול
לקראתו לברכו ויאמר שמואל
מה עשית ויאמר שאול כי ראיתי — עשה אמר
כי נפץ העם מעלי ואתה לא — ראה
באת למועד הימים ופלשתים — בוא
נאספים מכמש ואמר עתה ירדו — אסף
פלשתים אלי הגלגל ופני יהוה לא — פנה
חליתי ואתאפק ואעלה העלה — חלה אפק
ויאמר שמואל אל שאול נסכלת — אמר סכל
לא שמרת את מצות יהוה אלהיך — צוה
אשר צוך כי עתה הכין יהוה את — כון
ממלכתך אל ישראל עד עולם — מלך עלם
ועתה ממלכתך לא תקום בקש — קום
יהוה לו איש כלבבו ויצוהו יהוה
לנגיד על עמו כי לא שמרת את — נגד
אשר צוך יהוה ויקם שמואל ויעל
מן הגלגל גבעת בנימן ויפקד — פקד
שאול את העם הנמצאים עמו — מצא
כשש מאות איש ושאול ויונתן — מאה
בנו והעם הנמצא עמם ישבים
בגבע בנימן ופלשתים חנו במכמש — חנה

ויצא המשחית ממחנה פלשתים · שחת · חנה
שלשה ראשים הראש אחד
יפנה אל דרך עפרה אל ארץ · פנה
שועל: והראש אחד יפנה דרך
בית חרון והראש אחד יפנה דרך
הגבול הנשקף על גי הצבעים · גבל · שקף · גיא
המדברה: וחרש לא ימצא בכל · דבר · מצא
ארץ ישראל כי אמרו פלשתים
פן יעשו העברים חרב או חנית: · עשה · חנה
וירדו כל ישראל הפלשתים
ללטוש איש את מחרשתו ואת · לטש · חרש
אתו ואת קרדמו ואת מחרשתו: · את
והיתה הפצירה פים למחרשות · היה · פצר
ולאתים ולשלש קלשון · פה · שלש
ולהקרדמים ולהציב הדרבן: · נצב
והיה ביום מלחמת ולא נמצא חרב · לחם · מצא
וחנית ביד כל העם אשר את
שאול ואת יונתן ותמצא לשאול
וליונתן בנו: ויצא מצב פלשתים · נצב · עבר
אל מעבר מכמש: ויהי היום · היה
Cap. xiiii
ויאמר יונתן בן שאול אל הנער
נשא כליו לכה ונעברה אל מצב · כלה · ילך
פלשתים אשר מעבר הלז ולאביו · עבר
לא הגיד: ושאול יושב בקצה · נגד
הגבעה תחת הרמון אשר במגרון · רמן
והעם אשר עמו כשש מאות · מאה
איש: ואחיה בן אחטוב אחי
איכבוד בן פינחס בן עלי כהן
יהוה בשלו נשא אפוד והעם לא · אפד
ידע כי הלך יונתן: ובין המעברות · עבר
אשר בקש יונתן לעבר על מצב
פלשתים שן הסלע מהעבר
מזה ושן הסלע מהעבר מזה
ושם האחד בוצץ ושם האחד
סנה: השן האחד מצוק מצפון מול · צוק
מכמש והאחד מנגב מול גבע:

Et egreſſi ſunt ad p̃dandũ de caſtris philiſtinorũ tres cunei. Vnus cuneus pergebat contra viam effraim ad terram ſaul. Porro alius igrediebatur per viam bethorõ. Tertius ãt verterat ſe ad iter termini imminentis vallis ſeboim contra deſertũ. Porro faber ferrarius nõ inueniebatur in oĩ terra iſrael. Cauerant ei philiſtiĩ ne forte facerẽt hebrei gladium aut lanceam. Deſcẽdebat ergo oĩs iſrael ad philiſtiim vt acueret vnuſquiſq; vomerem ſuum & ligonem & ſecurim & ſarculum. Retuſe itaq; erant acies vomerum & ligonum & tridentium & ſecuriũ vſq; ad ſtimulum corrigendum. Cũq; veniſſet dies prelii non eſt inuẽtus enſis & lancea in manu totius populi q erat cum ſaul & iõatha: excepto ſaul & ionatha filio ei9. Egreſſa ẽ ãt ſtatio philiſtiĩ: vt trãſcenderet in machmas. 14.

Et accidit in q̃dã die vt diceret ionathas filius ſaul ad adoleſcẽtẽ armigerũ ſuũ. Veni & trãſeam9 ad ſtationẽ philiſtinorũ q̃ ẽ trãs locũ illũ. Patri aũt ſuo hoc ipſum nõ idicauit. Porro ſaul morabatur i extrema parte gabaa ſub malogranato q̃ erat i agro gabaa. Et erat pp̃ls cũ eo q̃ſi ſexcẽtorũ viroꝝ. Et achias filius achitob fris ichabod filii phinees q ort9 fuerat ex heli ſacerdote dñi in ſylo: portabat ephot. Sed & pp̃ls ignorabat quo iſſet ionathas. Erant aũt inter aſcenſus p quos nitebatur ionathas tranſire ad ſtationẽ philiſtinorum eminẽtes petre ex vtraq; pte: & quaſi in modũ dentiũ ſcopuli hinc in de prerupti. Nomẽ vni boſes: & nomen altĩ ſene. Vn9 ſcopulus p̃minẽs ad aquilonẽ ex aduerſo machmas: & alt ad meridiẽ ꝯtra gabaa

τ egreſſus eſt vt p̃derent ex agro philiſtinorum in tribus cu
καὶ ἐξῆλθε διαφθείρων ἐξ ἀγροῦ ἀλλοφύλων ἐν τρισὶν ἀρ
neis. cuneus vnus aſpiciens viam gophera ad
χαῖς. ἡ ἀρχὴ ἡ μία ἐπιβλέπουσα ὁδὸν γοφερὰ ἐπὶ τὴν
terrã ſogal. τ cuneus vnus aſpiciens viam betho
γῆν σωγάλ. καὶ ἀρχὴ ἡ μία ἐπιβλέπουσα ὁδὸν βαιθω
ron: τ cuneus vnus aſpiciens viam termini
ρών, καὶ ἡ ἀρχὴ ἡ μία ἐπιβλέπουσα ὁδὸν γαβὲλ
que vergit in vallem ſabaim deſertũ. τ
τὴν ἐκκύπτουσαν ἐπὶ γαὶ τὴν σαβαὶν τὴν ἔρημον. καὶ
faber ferri nõ inueniebatur in omni terra iſra
τέκτων σιδήρου οὐχ εὑρίσκετο ἐν πάσῃ τῇ γῇ ἰσρα
el. quia dixerunt philiſtijm: ne forte faciant
ήλ. ὅτι εἶπον οἱ ἀλλόφυλοι, μή ποτε ποιήσωσιν οἱ
hebrei gladium τ lanceam. τ deſcendebat oĩs iſ
ἑβραῖοι ῥομφαίαν καὶ δόρυ. καὶ κατέβαινε πᾶς ἰσ
rael in terrã philiſtijm vt fabricaret quilibet fal
ραὴλ εἰς γῆν ἀλλοφύλων χαλκεύειν ἕκαστος τὸ θερισ-
cem ſuam τ inſtrumẽtũ ſuum: τ vnuſquiſq; ſecu
τήριον αὐτοῦ καὶ τὸ σκεῦος αὐτοῦ, καὶ ἕκαστος τὴν ἀξί-
rim ſuã τ falcem ſuam. τ erat vinde-
νην αὐτοῦ καὶ τὸ δρέπανον αὐτοῦ. καὶ ἦν ὁ τρυγη-
mia parata ad metẽdũ. in inſtrumenta ãt erãt tres
τὸς ἕτοιμος τοῦ θερίζειν. εἰς δὲ τὰ σκεύη ἦσαν τρεῖς
ſicli in dentem τ ſecuri τ fal-
σίκλοι εἰς τὸν ὀδόντα καὶ τῇ ἀξίνῃ καὶ τῷ δρεπά-
ci: τ ad corrigendũ ſtimulũ boum ſubſtãtia erat
νῳ, καὶ τοῦ κατορθῶσαι τὸ βούκεντρον ὑπόστασις ἦν
eadem. τ factũ ẽ in diebus belli
ἡ αὐτή. καὶ ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ πολέμου
τ non eſt inuẽtus enſis τ lancea in manu totius
καὶ οὐχ εὑρέθη ῥομφαία καὶ δόρυ ἐν χειρὶ παντὸς
populi qui erat cum ſaul τ ionathan. τ inuẽt9 eſt
τοῦ λαοῦ τοῦ μετὰ σαοὺλ καὶ ἰωναθάν. καὶ ηὑρέθη
ſaul τ ionathan filio eius. τ e-
τῷ σαοὺλ καὶ τῷ ἰωναθὰν τῷ υἱῷ αὐτοῦ. καὶ ἐξῆλ-
greſſus ẽ de ſtatione philiſtijm trans
θεν ἐξ ὑποστάσεως τῶν ἀλλοφύλων ἐν τῷ πέραν
bachmas.
βαχμάς.

Ca. 14.

Et fit dies: τ dicit ionathan filius ſa-
Καὶ γίνεται ἡμέρα, καὶ λέγει ἰωναθὰν υἱὸς σα-
ulis puero ferenti arma eius: ve-
οὺλ τῷ παιδαρίῳ τῷ αἴροντι τὰ σκεύη αὐτοῦ, δεῦ-
ni τ trãſeamus in ſtationem philiſtinorum
ρο καὶ διαβῶμεν εἰς τὴν ὑπόστασιν τῶν ἀλλοφύλων
qui ſunt trãs locũ illum: τ patri ſuo
τῶν ἐν τῷ πέραν ἐκείνῳ, καὶ τῷ πατρὶ αὐτοῦ
non dixit. τ ſaul ſedebat ſuper collem:
οὐκ εἶπεν. καὶ σαοὺλ ἐκάθητο ἐπάνω τοῦ βουνοῦ,
ſub malogranato q̃ in magdon. τ pp̃ls qui cum eo
ὑπὸ τὴν ῥοὰν τὴν ἐν μαγδών. καὶ ὁ λαὸς ὁ μετ' αὐτοῦ
quaſi ſexcẽti viri τ achias filius echitob fratris
ὡς ἑξακόσιοι ἄνδρες καὶ ἀχία υἱὸς ἐχιτὼβ ἀδελφοῦ
ic habed filij phinees filij heli ſacerdos dñi in ſy
ἰωχαβὴδ υἱοῦ φινεὲς υἱοῦ ἠλὶ ἱερεὺς τοῦ κυρίου ἐν σή-
lo portãs ephod. τ pp̃ls non ſciuit: q abijſ
λῳ αἴρων ἐφοὺδ. καὶ ὁ λαὸς οὐκ ᾔδει, ὅτι πεπό-
ſet ionathan. τ in medio tranſitus vbi que
ρευται ἰωναθάν. καὶ ἀναμέσον τῆς διαβάσεως οὗ ἐζή-
rebat ionathan trãſire in ſtationem philiſti
τει ἰωναθὰν διαβῆναι εἰς τὴν ὑπόστασιν τῶν ἀλλοφύ-
norũ eminẽs pars lapidis hinc: τ eminẽs pars
λων ἀκρωτήριον πέτρας ἐντεῦθεν, καὶ ἀκρωτήριον
lapidis hic: nomẽ vni boses τ nomen
πέτρας ἐντεῦθεν, ὄνομα τῷ ἑνὶ βοσὲς καὶ ὄνομα τῷ
alteri ſena. ſcopulus q̃ ab aquilone adherens ma
ἄλλῳ σεννά. τὸ ἀκρωτήριον τὸ ἀπὸ βορρᾶ ἐχόμενον τῆς μα-
chmas: τ ſcopulus alter a meridie adhe
χμάς, καὶ τὸ ἀκρωτήριον τὸ ἄλλο ἀπὸ νότου ἐχό-
rens gabaa.
μενον τῆς γαβαά.

B

τ dixit ionathan ad puerum gerentem
καὶ εἶπεν ἰωναθὰν πρὸς τὸ παιδάριον τὸ αἶρον τὰ
arma eius: veni τ tranſeamus ad ſtationem
σκεύη αὐτοῦ, δεῦρο καὶ διαβῶμεν εἰς τὴν ὑπόστασιν τῶν
incircunciſorum horum ſi forte faciet aliquid dñs
ἀπεριτμήτων τούτων εἴ πως ποιήσει τὶ κύριος
nobis: quia non eſt dño continentia ſaluare in
ἡμῖν, ὅτι οὐκ ἔστι τῷ κυρίῳ συνεχόμενον σώζειν ἐν
multis vel in paucis. τ dixit ei gerens arma
πολλοῖς ἢ ἐν ὀλίγοις. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ αἴρων τὰ σκεύη
eius: fac oĩe quod cor tuum voluerit: in
αὐτοῦ, ποίει πᾶν ὃ ἂν ἡ καρδία σου θελήσῃ, ἔγ-
clina te ipſum: ecce ego tecum ſum. ſicut cor
κλινον σεαυτόν, ἰδοὺ ἐγὼ μετὰ σοῦ εἰμί. ὡς ἡ καρ-
tuum cor meum. τ dixit ionathan: ecce nos
δία σου ἡ καρδία μου. καὶ εἶπεν ἰωναθάν, ἰδοὺ ἡμεῖς
tranſimus ad viros τ volue
διαβαίνομεν πρὸς τοὺς ἄνδρας καὶ κατακυλισθησόμε-
mur ad eos. ſi hec locuti fuerint ad nos: ſtate
θα πρὸς αὐτούς. ἐὰν τάδε εἴπωσι πρὸς ἡμᾶς, στῆτε
ibi donec appropinquemus vobis. τ ſtemus apud nos met
ἐκεῖ ἕως ἂν ἐγγίσωμεν ὑμῖν. καὶ στησόμεθα ἐφ' ἑαυ-
ipſos τ non aſcendamus ad eos. τ ſi hec di
τοὺς καὶ οὐ μὴ ἀναβῶμεν ἐπ' αὐτούς. καὶ ἐὰν τάδε εἴ-
xerint ad nos: aſcendite ad nos: τ aſcenda
πωσι πρὸς ἡμᾶς, ἀνάβητε πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἀναβησόμε-
mus: quia tradidit eos dñs in manibus nr̃is. hoc
θα, ὅτι παραδέδωκεν αὐτοὺς κύριος εἰς τὰς χεῖρας ἡμῶν. τοῦ-
nobis ſignũ. τ ingreſſi ſunt ambo in
τό ἡμῖν τὸ σημεῖον. καὶ εἰσῆλθον ἀμφότεροι εἰς τὴν
ſtationem philiſtinorũ. τ dixerũt philiſtijm:
ὑπόστασιν τῶν ἀλλοφύλων. καὶ εἶπον οἱ ἀλλόφυλοι,
ecce egrediuntur hebrei de cauernis vbi abſcõ
ἰδοὺ ἐκπορεύονται οἱ ἑβραῖοι ἐκ τῶν τρωγλῶν οὗ ἐκρύ-
diti fuerãt ibi: τ reſponderunt viri ſtatio
βησαν ἐκεῖ. καὶ ἀπεκρίθησαν οἱ ἄνδρες τῆς ὑποστά-
nis philiſtinorum ad ionathan τ ad gerentem
σεως τῶν ἀλλοφύλων πρὸς ἰωναθὰν καὶ πρὸς τὸν αἴροντα
arma eius τ dicunt: aſcendite ad nos: τ
τὰ σκεύη αὐτοῦ καὶ λέγουσιν, ἀνάβητε πρὸς ἡμᾶς, καὶ
oſtendemus vobis verbũ. τ ait ionathan ad ge
γνωριοῦμεν ὑμῖν ῥῆμα. καὶ εἶπεν ἰωναθὰν πρὸς τὸν αἴ-
rentem arma eius: aſcende poſt me: quia tra
ροντα τὰ σκεύη αὐτοῦ, ἀνάβηθι ὀπίσω μου, ὅτι πα-
didit eos dñs in manus iſrael. τ aſcẽ
ρέδωκεν αὐτοὺς κύριος εἰς τὰς χεῖρας ἰσραήλ. καὶ ἀνέ-
dit ionathan per manus ſuas τ per pe
βη ἰωναθὰν ἐπὶ τὰς χεῖρας αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τοὺς πό-
des ſuos: τ gerens arma eius poſt eum. τ vide-
δας αὐτοῦ, καὶ ὁ αἴρων τὰ σκεύη αὐτοῦ ὀπίσω αὐτοῦ. καὶ ἐπέβλε-
runt philiſtijm contra faciem ionathan: τ percuſ
ψαν οἱ ἀλλόφυλοι κατὰ πρόσωπον ἰωναθάν, καὶ ἐπάτα-
ſit eos: τ gerens arma eius porrigebat poſt e-
ξεν αὐτούς, καὶ ὁ αἴρων τὰ σκεύη αὐτοῦ ἐπεδίδου ὀπίσω αὐ-
um. τ facta eſt plaga prima quã percuſſit ionathan τ
τοῦ. καὶ ἐγένετο πληγὴ ἡ πρώτη ἣν ἐπάταξεν ἰωναθὰν καὶ ὁ
gerẽs arma eius q̃ſi viginti viros in iaculis τ in lapidũ
αἴρων τὰ σκεύη αὐτοῦ ὡς εἴκοσι ἄνδρας ἐν βολίσι καὶ ἐν πετρο-
iaculatiõe. τ ſilicibus campi. τ fact9 eſt ſtupor in
βόλοις καὶ ἐν κόχλαξι τοῦ πεδίου. καὶ ἐγένετο ἔκστασις ἐν τῇ

C

caſtris τ in campo. τ oĩs pp̃ls q in ſta
παρεμβολῇ καὶ ἐν τῷ πεδίῳ. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὁ ἐν τῇ ὑπο-
tione: τ qui occidunt obſtupuerũt τ ipſi. τ obſtu
στάσει, καὶ οἱ διαφθείροντες ἐξέστησαν καὶ αὐτοί. καὶ ἐθαμβή-
puit terra. τ factus ẽ ſtupor a dño. τ viderũt ſpeculatores
θη ἡ γῆ. καὶ ἐγένετο ἔκστασις παρὰ κυρίου. καὶ εἶδον οἱ σκοποὶ
ſaulis in gabaa beniamin: τ ecce caſtra con
τοῦ σαοὺλ ἐν γαβαὰ βενιαμίν, καὶ ἰδοὺ ἡ παρεμβολὴ τεταραγ-
turbata hinc τ hinc. τ ait ſaul populo qui cum
μένη ἔνθεν καὶ ἔνθεν. καὶ εἶπε σαοὺλ τῷ λαῷ τῷ μετ' αὐ-
eo: requirite iã τ videte quis abijt ex nobis.
τοῦ, ἐπισκέψασθε δὴ καὶ ἴδετε τίς πεπόρευται ἐξ ἡμῶν.

Dixit aũt ionathas ad adoleſcentẽ armigerũ ſuũ. Veni tranſeamus ad ſtationem incircunciſorum horũ ſi forte faciat dñs pro nobis: qa nõ eſt domino difficile ſaluare vel in multis vl' in paucis. Dixitq; ei armiger ſuus. Fac omnia que placent animo tuo. Perge quo cupis & ero tecũ vbicũq; volueris. Et ait ionathas. Ecce nos trãſim9 ad viros iſtos. Cumq; apparuerimus eis: ſi taliter locuti fuerint ad nos: manete donec veniamus ad vos: ſtemus in loco noſtro: nec aſcẽdamus ad eos. Si autem dixerint aſcendite ad nos: aſcẽdamus ad eos: quia tradidit eos dñs in manibus nr̃is. Hoc erit nobis ſignũ. Apparuit igr̃ vterq; ſtatiõi philiſtinorũ. Dixeruntq; philiſtiim. En hebrei egrediuntur de cauernis in quibus abſconditi fuerãt. Et locuti ſunt viri de ſtatione ad ionathã & ad armigerũ eius. Dixeruntq;. Aſcẽdite ad nos & oſtẽdemus vobis rem. Et ait ionathas ad armigerum ſuũ. Aſcẽdamus. Seq̃re me. Tradidit ei dñs eos in man9 iſrael. Aſcẽdit ãt ionathas manibus & pedibus reptans: & armiger eius poſt eũ. Itaq; alii cadebãt ante ionathan: alios armiger eius iterficiebat ſeq̃ns eũ. Et fcã eſt plaga prima quã pcuſſit ionathas & armiger eius q̃ſi viginti virorum: i media pte iugeris quã par boũ in die arare cõſueuit. Et factũ ẽ miraculũ i caſtris & p agros. Sed & oĩs pp̃ls ſtatiõis eorũ q ierãt ad predandũ obſtupuit: & cõturbata ſt caſtra. Et accidit q̃ſi miraculũ a deo. Et reſpexerũt ſpeculatores ſaul q erãt in gabaa bẽiamĩ: & ecce multitudo pſtrata: & huc illucq; diffugiens. Et ait ſaul pp̃lo q erat cũ eo. Requirite & videte quis abierit ex nobis. Cũq;

ויאמר יהונתן אל הנער נשא · אמר
כליו לכה ונעברה אל מצב · ילך · עבר
הערלים האלה אולי יעשה · אלי · עשה
יהוה לנו כי אין ליהוה מעצור · עצר
להושיע ברב או במעט: ויאמר · ישע
לו נשא כליו עשה כל אשר
בלבבך נטה לך הנני עמך כלבבך:
ויאמר יהונתן הנה אנחנו עברים
אל האנשים ונגלינו אליהם: · גלה
אם כה יאמרו אלינו דמו עד · דמם
הגיענו אליכם ועמדנו תחתינו · נגע
ולא נעלה אליהם: ואם כה · עלה
יאמרו עלו עלינו ועלינו כי
נתנם יהוה בידנו וזה לנו האות:
ויגלו שניהם אל מצב פלשתים · נצב
ויאמרו פלשתים הנה עברים
יצאים מן החרים אשר התחבאו · חור · חבא
שם: ויענו אנשי המצבה את · ענה
יונתן ואת נשא כליו ויאמרו
עלו אלינו ונודיעה אתכם דבר · כלה · עלה · ידע
ויאמר יונתן אל נשא כליו עלה
אחרי כי נתנם יהוה ביד
ישראל: ויעל יונתן על ידיו ועל
רגליו ונשא כליו אחריו ויפלו · נפל
לפני יונתן ונשא כליו ממותת · פנה · מות
אחריו: ותהי המכה הראשנה · היה · נכה
אשר הכה יונתן ונשא כליו
כעשרים איש כבחצי מענה · חצה · ענה
צמד שדה: ותהי חרדה במחנה · חנה
בשדה ובכל העם המצב והמשחית · שחת
חרדו גם המה ותרגז הארץ ותהי · רגז
לחרדת אלהים: ויראו הצפים · ראה
לשאול בגבעת בנימן והנה
ההמון נמוג וילך והלם: ויאמר · המן · מוג
שאול לעם אשר אתו פקדו נא · אמר
וראו מי הלך מעמנו ויפקדו · ראה · פקד

והנה אין יונתן ונשא כליו: ויאמר
שאול לאחיה הגישה ארון
האלהים כי היה ארון האלהים
ביום ההוא ובני ישראל: ויהי עד
דבר שאול אל הכהן והמון
אשר במחנה פלשתים וילך
הלוך ורב ויאמר שאול אל
הכהן אסף ידך: ויזעק שאול
וכל העם אשר אתו ויבאו עד
המלחמה והנה היתה חרב איש
ברעהו מהומה גדולה מאד:
והעברים היו לפלשתים כאתמול
שלשום אשר עלו עמם במחנה
סביב וגם המה להיות עם ישראל
אשר עם שאול ויונתן: וכל
איש ישראל המתחבאים בהר
אפרים שמעו כי נסו פלשתים
וידבקו גם המה אחריהם
במלחמה: ויושע יהוה ביום ההוא
את ישראל והמלחמה עברה את
בית און: ואיש ישראל נגש
ביום ההוא ויאל שאול את
העם לאמר ארור האיש אשר
יאכל לחם עד הערב ונקמתי
מאיבי ולא טעם כל העם לחם:
וכל הארץ באו ביער ויהי דבש
על פני השדה: ויבא העם אל
היער והנה הלך דבש ואין משיג
ידו אל פיו כי ירא העם את
השבעה: ויונתן לא שמע
בהשביע אביו את העם וישלח
את קצה המטה אשר בידו
ויטבל אתה ביערת הדבש
וישב ידו אל פיו ותראנה עיניו
ויען איש מהעם ויאמר השבע
השביע אביך את העם לאמר

requisissent: repertū est non adesse ionathan & armigerū eius. Et ait saul ad achiam. Applica arcā dei. Erat eni ibi arca dei in die illa cum filiis israel. Cumq; loqueretur saul ad sacerdotē: tumultus magnus exortus est in castris philistinorum. Crescebatq; paulatim & clarius resonabat. Et ait saul ad sacerdotem. Contrahe manū tuā. Cōclamauit ergo saul & oīs populus q erat cū eo & venerūt vsq; ad locū certaminis. Et ecce versus fuerat gladius vniuscuiusq; ad proximū suum: & cedes magna nimis. Sed & hebrei qui fuerāt cū philistiim heri & nudiustertius ascēderantq; cū eis i castris reuersi sunt vt essent cū israel: & his qui erāt cū saul & ionatha. Oīs quoq; israelite qui se abscōderāt i mōte effraim audientes q fugissent philistei: sociauerunt se cū suis in prelio. & saluauit dominus israel ī die illa. Pugna āt peruenit vsq; ad bethauē. Et viri israel sociati sunt sibi in die illa. Adiurauit āt saul populum dicens. Maledictus vir qui comederit panem vsq; ad vesperū: dōec vlciscar de inimicis meis. Et nō māducauit vniuersus ppl's panē. Oīsq; terre vulgus venit in saltū: ī quo erat mel sup faciē agri. Ingressus ē itaq; ppl's saltū & apparuit fluēs mel: nullusq; applicuit manū ad os suum. Timebat eni ppl's iuramētū. Porro ionathas non audierat cū adiuraret pater eius populum. Extenditq; sūmitatē virge quā habebat in manu & intinxit in fauum mellis. Et cōuertit manū suā ad os suū & illuminati sūt oculi eius. Rūdēsq; vnus de populo ait. In iurādo cōstrīxit pr̄ tuus populum dicens.

τ requirerunt: τ ecce non reptus fuit ionathan τ
καὶ ἐπεσκέψαντο, καὶ ἰδοὺ οὐχ εὑρίσκετο ἰωναθὰν καὶ
gerens arma eius. τ dixit saul achia: ap-
ὁ αἴρων τὰ σκεύη αὐτοῦ. καὶ εἶπεν σαοὺλ τῷ ἀχία, προ-
plica ephud: qm̄ erat arca dei in die
σάγαγε τὸ ἐφοὺδ, ὅτι ἦν ἡ κιβωτὸς τοῦ θεοῦ ἐν τῇ ἡμέ-
illa coram israel. τ factū est vt locutus est saul
ρα ἐκείνῃ ἐνώπιον ἰσραήλ. καὶ ἐγένετο ὡς ἐλάλησε σαοὺλ
ad sacerdotē: τ tumultus in castris philisti
πρὸς τὸν ἱερέα, καὶ ὁ ἦχος ἐν τῇ παρεμβολῇ τῶν ἀλλοφύ-
noꝝ vadens ibat τ multiplicabat. τ dixit sa
λων πορευόμενος ἐπορεύετο καὶ ἐπληθύνετο. καὶ εἶπε σα-
ul ad sacerdotē: contrahe manus tuas. τ ascēdit
οὺλ πρὸς τὸν ἱερέα, συνάγαγε τὰς χεῖράς σου. καὶ ἀνέβη
saul τ oīs ppl's q cum eo: τ veniunt vsq; ad
σαοὺλ καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὁ μετ' αὐτοῦ, καὶ ἔρχονται ἕως τοῦ
bellum. τ ecce fuerat gladius viri ad proxi
πολέμου. καὶ ἰδοὺ ἐγένετο ῥομφαία ἀνδρὸς ἐπὶ τὸν πλη-
mum suum: τ confusio magna nimis. τ ser-
σίον αὐτοῦ, καὶ σύγχυσις μεγάλη σφόδρα. καὶ οἱ δοῦ-
ui exῡtes heri τ nudiustertius cum philistijm qui as
λοι οἱ ὄντες χθὲς καὶ τρίτης μετὰ τῶν ἀλλοφύλων οἱ ἀνα-
cenderūt in castra: reuersi sunt τ ipsi
βάντες εἰς τὴν παρεμβολήν, ἐπεστράφησαν καὶ αὐτοὶ
vt essent cum israel q erāt cum saul τ ionathan. τ
εἶναι μετὰ ἰσραὴλ τῶν μετὰ σαοὺλ καὶ ἰωναθάν. καὶ
oīs vir israel absconditi in mōte ephraim audi
πᾶς ἀνὴρ ἰσραὴλ οἱ κρυπτόμενοι ἐν τῷ ὄρει ἐφραὶμ ἤκου-
eruntq; fugierunt philistei. τ cōiunguntur τ
σαν ὅτι πεφεύγασιν οἱ ἀλλόφυλοι. καὶ συνάπτουσι καὶ
ipsi post eos in prelio: τ saluauit dn̄s
αὐτοὶ ὀπίσω αὐτῶν εἰς πόλεμον, καὶ ἔσωσε κύριος τὸν
israel in die illa. τ pugna p̄uenit bethauē.
ἰσραὴλ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. καὶ ὁ πόλεμος διῆλθε βηθαὺν.
τ israel erat cum saul quasi decem milia viroꝝ.
καὶ ἰσραὴλ ἦν μετὰ σαοὺλ ὡσεὶ δέκα χιλιάδες ἀνδρῶν.
τ fuit bellum sparsum in tota ciuitate in
καὶ ἦν ὁ πόλεμος διεσπαρμένος εἰς ὅλην τὴν πόλιν ἐν τῷ
mōte ephraim. τ saul ignorauit ignorātiā magnam
ὄρει ἐφραίμ. καὶ σαοὺλ ἠγνόησεν ἄγνοιαν μεγάλην
in die illa: τ maledicit pplo dicens: ma
ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἀρᾶται τῷ λαῷ λέγων, ἐπι-
ledictus homo qui comederit panē vsq; ad vespe
κατάρατος ὁ ἄνθρωπος ὃς φάγεται ἄρτον ἕως ἑσπέ-
ram. τ vlciscar de inimico meo. τ non gusta-
ρας. καὶ ἐκδικήσω εἰς τὸν ἐχθρόν μου. καὶ οὐκ ἐγεύ-
uit vniuersus ppl's panem: τ omnis terra venit in sal
σατο πᾶς ὁ λαὸς ἄρτου, καὶ πᾶσα ἡ γῆ ἦλθεν εἰς δρυ-
tum. τ saltus erat apiarij super faciem
μόν. καὶ ὁ δρυμὸς ἦν μελισσῶνος κατὰ πρόσωπον τοῦ
agri: τ ingressus est ppl's in apiarium: τ ecce
ἀγροῦ, καὶ εἰσῆλθεν ὁ λαὸς εἰς τὸν μελισσῶνα, καὶ ἰδοὺ
fluebat mel. τ non fuit cōuertens manū
διεπορεύετο μέλι. καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐπιστρέφων τὴν χεῖρα
in os suum: quia timuit ppl's iuramētū dn̄i.
εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ, ὅτι ἐφοβήθη ὁ λαὸς τὸν ὅρκον κυρίου.
τ ionathan nō audierat cum adiuraret pater eius
καὶ ἰωναθὰν οὐκ ἀκηκόει ἐν τῷ ὁρκίζειν τὸν πατέρα αὐτοῦ
populum. τ extēdit sūmitatē sceptri sui
τὸν λαόν. καὶ ἐξέτεινεν τὸ ἄκρον τοῦ σκήπτρου αὐτοῦ
qui erat in manu eius τ tinxit ipsum in fa
τοῦ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ καὶ ἔβαψεν αὐτὸ εἰς τὸ κη-
uum mellis: τ conuertit manū suam
ρίον τοῦ μέλιτος, καὶ ἐπέστρεψε τὴν χεῖρα αὐτοῦ
in os suum: τ viderunt oculi e-
εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ, καὶ ἐνέβλεψαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐ-
ius. τ respondit vnus de pplo τ ait: adiu-
τοῦ. καὶ ἀπεκρίθη εἷς ἐκ τοῦ λαοῦ καὶ εἶπεν, ὁρκί-
rans adiurauit pr̄ tuus pplm̄ dicens:
σας ὥρκισεν ὁ πατήρ σου τὸν λαὸν λέγων,

maledictus homo qui comederit panē hodie:
ἐπικατάρατος ὁ ἄνθρωπος ὃς φάγεται ἄρτον σήμερον,
τ defecit ppl's. τ cognouit ionathan τ dixit: contur
καὶ ἐξελύθη ὁ λαός. καὶ ἔγνω ἰωναθὰν καὶ εἶπεν, ἀπή-
bauit pater meus terrā: vide quia gustaui
λλαχεν ὁ πατήρ μου τὴν γῆν, ἴδε δή ὅτι ἐγευσάμην
paululū qd mellis huius: viderūt oculi
βραχύ τι τοῦ μέλιτος τούτου, εἶδον οἱ ὀφθαλμοί
mei: quāto magis si τ comedisset ppl's hodie vescens de
μου, ἀλλ' ὅτι εἰ καὶ ἔφαγεν ὁ λαὸς σήμερον ἐσθίων τῶν
spolijs inimicoꝝ suoꝝ que reppit: nūc maior facta
σκύλων τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ ὧν εὗρε, νῦν ἂν μείζων ἐγε-
fuisset plaga in philistijm τ percussit
γόνει ἡ πληγὴ ἐν τοῖς ἀλλοφύλοις. καὶ ἐπάταξεν ἀν
in die illa ex philistijm plures quā ī machmas.
ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῶν ἀλλοφύλων πλείους ἢ ἐν μαχ-
defatigatus est ppl's nimis: τ irruit
μάς. καὶ ἐκοπίασεν ὁ λαὸς σφόδρα, καὶ ὥρμησεν ὁ
populus sup spolia. τ accepit ppl's ouilia τ
λαὸς ἐπὶ τὰ σκῦλα. καὶ ἔλαβεν ὁ λαὸς ποίμνια καὶ
armēta boū τ filios boum: τ mactauerūt in terra:
βουκόλια καὶ τέκνα βοῶν, καὶ ἔσφαξαν ἐπὶ τὴν γῆν,
τ comedit ppl's cum sanguine. τ nunciauerunt
καὶ ἤσθιεν ὁ λαὸς σὺν τῷ αἵματι. καὶ ἀπήγγειλαν τῷ
saul dicentes: peccauit populus dn̄o in co
σαοὺλ λέγοντες, ἡμάρτηκεν ὁ λαὸς τῷ κυρίῳ τοῦ φα-
medēdo in sanguine. τ dixit saul peccauistis, vo
γεῖν ἐν τῷ αἵματι. καὶ εἶπε σαοὺλ ἡμάρτητε. κυ-
luite iā mihi hic saxum grande. τ dixit sa
λίσατέ δή μοι ἐνταῦθα λίθον μέγαν. καὶ εἶπε σα-
ul dispergamini in pplo τ dicite eis: ad
οὺλ διασπάρητε ἐν τῷ λαῷ καὶ εἴπατε αὐτοῖς, προ-
ducite huc vnusquisq; vitulū suum: τ vnus
σαγάγετε ἐνταῦθα ἕκαστος τὸν μόσχον αὐτοῦ, καὶ ἕκα-
quisq; ouem suam: τ occidite sup lapidem
στος τὸ πρόβατον αὐτοῦ, καὶ σφάξατε ἐπὶ τοῦ λίθου
hunc τ comedite: τ non peccetis dn̄o
τούτου καὶ φάγετε, καὶ οὐ μὴ ἁμάρτητε τῷ κυρίῳ τοῦ
comedētes cum sanguine. τ adduxit oīs populus
ἐσθίειν σὺν τῷ αἵματι. καὶ προσήγαγε πᾶς ὁ λαὸς
vnusquisq; qd in manu sua nocte: τ occi-
ἕκαστος τὸ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ τὴν νύκτα, καὶ ἔσφα-
debāt ibi. τ edificauit saul dn̄o altare:
ζον ἐκεῖ. καὶ ᾠκοδόμησε σαοὺλ τῷ κυρίῳ θυσιαστήριον,
hoc incepit saul ij edificare altare do
τοῦτο ἤρξατο σαοὺλ οἰκοδομῆσαι θυσιαστήριον τῷ κυ-
mino: τ dixit saul: descēdamus post phi
ρίῳ. καὶ εἶπε σαοὺλ, καταβῶμεν ὀπίσω τῶν ἀλ-
listijm nocte: τ diripiamus eos vsq; dū
λοφύλων τὴν νύκτα, καὶ διαρπάσωμεν αὐτοὺς ἕως
illucescat mane: τ non relinquamus in eis
διαφωτίσῃ τὸ πρωΐ, καὶ μὴ ὑπολείπωμεν ἐν αὐτοῖς
virum. τ dixerūt oīe qd placuerit ī ɔspectu tuo fac.
ἄνδρα. καὶ εἶπον πᾶν τὸ ἀρεστὸν ἐνώπιόν σου ποίει.
τ dixit sacerdos: accedamus huc ad
καὶ εἶπεν ὁ ἱερεύς, προσέλθωμεν ἐνταῦθα πρὸς τὸν
deū. τ interrogauit saul deū: si descēderi
θεόν. καὶ ἐπηρώτησε σαοὺλ τὸν θεόν, εἰ καταβῶ
post philistijm: τ si trades e-
ὀπίσω τῶν ἀλλοφύλων, καὶ εἰ παραδώσεις αὐ-
os in manus israel? τ nō respondit ei in
τοὺς εἰς χεῖρας ἰσραήλ; καὶ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ ἐν τῇ
die illa dn̄s. τ dixit saul: applicate
ἡμέρᾳ ἐκείνῃ κύριος. καὶ εἶπε σαοὺλ, προσαγάγετε ἐν-
huc vniuersos angulos populi: τ cognoscite
ταῦθα πάσας τὰς γωνίας τοῦ λαοῦ, καὶ γνῶτε
τ videte in quo factū est peccatū hoc hodie.
καὶ ἴδετε ἐν τίνι γέγονεν ἡ ἁμαρτία αὕτη σήμερον.
quia viuit dn̄s q saluauit israel: quia si
ὅτι ζῇ κύριος ὁ σώσας τὸν ἰσραήλ, ὅτι ἐὰν

Maledictus vir qui comederit panem hodie. Defecerat autē populus. Dixitq; ionathas. Turbauit pr̄ meus terram. Vidistis ipi q illūinati sūt oculi mei: eo q gustauerī paululū de melle isto: quanto magis si comedisset populus de p̄da inimicorū suorū quam repperit. Nōne maior plaga facta fuisset in philistiim? Percusserunt ergo in die illa philisteos a machmis vsq; in hailon. Defatigatus est aūt populus nimis: & versus ad predam tulit oues & boues & vitulos & mactauerūt in terra. Comeditq; populus cū sanguine. Nunciauerūt āt sauli dicentes q populus peccasset domino: comedens cū sanguine. Qui ait p̄uaricati estis. Voluite ad me iam nūc saxū grande. Et dixit saul. Dispergamini in vulgus: & dicite eis: vt adducat ad me vnusquisq; bouē suū & arietē: & occidite sup istud & vescimini & nō peccabitis domino comedentes cū sanguine. Adduxit itaq; oīs populus vnusquisq; bouē in manu sua vsq; ad noctē: & occiderunt ibi. Edificauit āt saul altare dn̄o. Tūcq; primū cepit edificare altare domino. Et dixit saul. Irruamus sup philisteos nocte: & vastemus eos vsq; dum illucescat mane: nec relinquamus ex eis virum. Dixitq; ppl's. Oē qd bonum videtur in oculis tuis fac. Et ait sacerdos. Accedamus huc ad deū. Et cōsuluit saul deū dicens. Num persequar philistiim? Si trades eos in manu israel? Et non r̄ndit ei in die illa. Dixitq; saul. Applicate huc vniuersos angulos populi: & scitote & videte p quē acciderit hoc pctm̄ hodie. Viuit dominus saluator israel: quia si

ארור האיש אשר יאכל לחם
היום ויעף העם: ויאמר יונתן
עכר אבי את הארץ ראו נא כי
ארו עיני כי טעמתי מעט דבש
הזה: אף כי לוא אכל אכל
היום העם משלל איביו אשר
מצא כי עתה לא רבתה מכה
בפלשתים: ויכו ביום ההוא
בפלשתים ממכמש אילונה ויעף
העם מאד: ויעט העם אל
השלל ויקחו צאן ובקר ובני
בקר וישחטו ארצה ויאכל העם
על הדם: ויגידו לשאול לאמר
הנה העם חטאים ליהוה לאכל
על הדם ויאמר בגדתם גלו
אלי היום אבן גדולה: ויאמר
שאול פצו בעם ואמרתם להם
הגישו אלי איש שורו ואיש
שיהו ושחטתם בזה ואכלתם
ולא תחטאו ליהוה לאכל אל
הדם ויגשו כל העם איש שורו
בידו הלילה וישחטו שם: ויבן
שאול מזבח ליהוה אתו החל
לבנות מזבח ליהוה: ויאמר
שאול נרדה אחרי פלשתים
לילה ונבזה בהם עד אור
הבקר ולא נשאר בהם איש
ויאמרו כל הטוב בעיניך עשה
ויאמר הכהן נקרבה הלם אל
האלהים: וישאל שאול באלהים
הארד אחרי פלשתים התתנם
ביד ישראל ולא ענהו ביום
ההוא: ויאמר שאול גשו הלם כל
פנות העם ודעו וראו במה היתה
החטאת הזאת היום: כי חי יהוה
המושיע את ישראל כי אם

ישנו ביונתן בני כי מות ימות ׃ ישע
ואין ענהו מכל העם ׃ ויאמר אל
כל ישראל אתם תהיו לעבר היה
אחד ואני ויונתן בני נהיה לעבר
אחד ויאמרו העם אל שאול
הטוב בעיניך עשה ׃ ויאמר
שאול אל יהוה אלהי ישראל
הבה תמים וילכד יונתן ושאול יהב תמם
והעם יצאו ׃ ויאמר שאול הפילו לכד נפל
ביני ובין יונתן בני וילכד יונתן
ויאמר שאול אל יונתן הגידה נגד
לי מה עשיתה ויגד לו יונתן ויאמר עשה
טעם טעמתי בקצה המטה אשר
בידי מעט דבש הנני אמות ׃ מות
ויאמר שאול כה יעשה אלהים אמר
וכה יוסף כי מות תמות יונתן ׃ יסף
ויאמר העם אל שאול היונתן
ימות אשר עשה הישועה ישע
הגדולה הזאת בישראל חלילה גדל חלל
חי יהוה אם יפל משערת ראשו נפל
ארצה כי עם אלהים עשה היום
הזה ויפדו העם את יונתן ולא פדה
מת ׃ ויעל שאול מאחרי פלשתים עלה
ופלשתים הלכו למקומם ׃ ושאול קום
לכד המלוכה על ישראל מלך
וילחם סביב בכל איביו לחם סבב
במואב ובבני עמון ובאדום
ובמלכי צובה ובפלשתים
ובכל אשר יפנה ירשיע ׃ ויעש פנה רשע
חיל ויך את עמלק ויצל עשה נכה
את ישראל מיד שסהו ׃ ויהיו נצל היה
בני שאול יונתן וישוי ומלכי
שוע ושם שתי בנתיו שם בנה
הבכירה מרב ושם הקטנה מיכל ׃ בכר
ושם אשת שאול אחינעם בת איש
אחימעץ ושם שר צבאו אבינר בן שור

p ionathā filiū meū factū e absq retractione morietur. Ad qd nullꝰ cōtradixit ei de oī populo. Et ait ad vniuersū israel. Separamini vos in ptē vnā: & ego cum ionatha filio meo ero ī pte altera. Rñditq populus ad saul. Quod bonum videtur in oculis tuis fac. Et dixit ad dñm deū israel. Dñe deus israel da iudiciū. Et dephensus est ionathas & saul: populus āt exiuit. Et ait saul. Mittite sortem iter me & iter ionathā filiū meū: & captꝰ ē ionathas. Dixit autē saul ad ionathan. Indica mihi qd feceris. Et indicauit ei ionathas: & ait. Gustās gustaui in sūmitate virge que erat in māu mea paululum mellis: & ecce ego morior & ait saul. Hec faciat mihi deus & hec addat qa morte morieris ionatha. Dixitq populꝰ ad saul. Ergo ne ionathas morietur quia fecit salutem hanc magnā in israel? Hoc nephas est. Viuit dñs: si ceciderit capillus de capite eius ī terra: quia cū deo operatus est hodie. Liberauit ergo populꝰ ionathan vt non moreretur. Recessitq saul: nec psecutꝰ ē philistiim. Porro philistiim abierūt in loca sua. Et saul confirmato regno super israel pugnabat p circuitum aduersū oēs inimicos eius cōtra moab & filios ammō & edom & reges soba & philisteos: & quocūq se verterat supabat. Congregatoq exercitu pcussit amalech: & eruit israel de manu vastatorū eius. Fuerunt autem filii saul: ionathas & iesui & melchisua: & nomina duarum filiarum eius: nomen primogenite merob & nomen minoris michol & nomē vxoris saul achinoē filia achimaas. Et nomen pricipis milítie eius abner filius

respondertt cōtra ionathan filiū meū: morte mo
ἀποκριθῇ κατὰ ἰωναθὰν τοῦ υἱοῦ μου, θανάτῳ ἀπο
rietur. & non fuit respondens ex omni
θανεῖται. καὶ οὐκ ἦν ὁ ἀποκρινόμενος ἐκ παντὸς τοῦ
populo. & ait vniuerso viro israel: vos eritis
λαοῦ. καὶ εἶπε παντὶ ἀνδρὶ ἰσραήλ, ὑμεῖς ἔσεσθε
in vnā partē & ego & ionathan filius meꝰ erimus in
εἰς ἓν μέρος καὶ ἐγὼ καὶ ἰωναθὰν ὁ υἱός μου ἐσόμεθα εἰς
vnā partē. & dixit populꝰ ad saulem: qđ placuerit in
ἓν μέρος. καὶ εἶπεν ὁ λαὸς πρὸς σαούλ, τὸ ἀρεστὸν ἐνώ-
cōspectu tuo fac. & dixit saul: dñe deus israel
πιόν σου ποίει. καὶ εἶπε σαούλ, κύριε ὁ θεὸς ἰσραὴλ
da manifestatiōes. & forte cōprehēdit saul & ionathan: &
δὸς δήλους. καὶ κατακληροῦται σαοὺλ καὶ ἰωναθάν, καὶ
exiuit populus. & dixit saul: mitte sortem inter me
ἐξῆλθεν ὁ λαός. καὶ εἶπε σαούλ, βάλε κλῆρον ἀναμέσον ἐμοῦ
& inter ionathan filiū meū. & quē forte cōp
καὶ ἀναμέσον ἰωναθὰν τοῦ υἱοῦ μου. καὶ ὃν ἂν κατακλη
henderit dñs moriatur. & mittunt sortes in
ρώσηται κύριος ἀποθανέτω. καὶ βάλλουσι κλήρους ἀνα-
ter eum & inter ionathan: & forte cōprehēdit
μέσον αὐτοῦ καὶ ἀναμέσον ἰωναθάν, καὶ κατακληροῦται
ionathan. & dixit saul ad ionathan: indica mihi
ἰωναθάν. καὶ εἶπε σαοὺλ πρὸς ἰωναθάν, ἀπάγγειλόν μοι
quid fecisti. & indicauit ei ionathan dicens: gu
τί πεποίηκας. καὶ ἀπήγγειλεν αὐτῷ ἰωναθὰν λέγων, γευσά-
stans gustaui in sūmitate sceptri qđ in manu mea paululū
μενος ἐγευσάμην ἐν ἄκρῳ τοῦ σκήπτρου τοῦ ἐν τῇ χειρί μου μικρὸν
mellis: & ecce ego morior. & ait ei saul:
μέλιτος, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἀποθνήσκω. καὶ εἶπεν αὐτῷ σαούλ,
hec faciat mihi deus & hec addat: quia morte
τάδε ποιήσαι μοι ὁ θεὸς καὶ τάδε προσθείη, ὅτι θανάτῳ
morietur hodie ionathan. & dixit pplˢ ad sau
ἀποθανεῖται σήμερον ἰωναθάν. καὶ εἶπεν ὁ λαὸς πρὸς σα-
lem: si hodie morte morietur qui fecit salu
ούλ, εἰ σήμερον θανάτῳ ἀποθανεῖται ὁ ποιήσας τὴν σω-
tem magnam hanc in israel: ppitiꝰ: viuit dñs si
τηρίαν τὴν μεγάλην ταύτην ἐν τῷ ἰσραήλ, ἵλεως, ζῇ κύριος εἰ
ceciderit de capillo capitis eius in terrā: qr
πεσεῖται τῆς τριχὸς τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν, ὅτι ἔ-
miam dei fecit in die hac. & orauit po
λεος θεοῦ ἐποίησεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ. καὶ προσηύξατο ὁ λα-
pulus p ionathan in die illa: & non est mortuus. &
ὸς περὶ ἰωναθὰν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἀπέθανε. καὶ
ascendit saul a tergo philistijm. &
ἀνέβη σαοὺλ ἀπὸ ὄπισθεν τῶν ἀλλοφύλων. καὶ οἱ
philistijm recesserūt in locū suū. & saul sor
ἀλλόφυλοι ἀπῆλθον εἰς τὸν τόπον αὐτῶν. καὶ σαοὺλ κατα-
titus est vt regnaret sup israel. & oppugnabat i circuitu
κληροῦται τοῦ βασιλεύειν ἐπὶ ἰσραήλ. καὶ ἐπολέμει κύκλῳ
omnes inimicos eius cōtra moab & cōtra filios am
πάντας τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ εἰς τὴν μωὰβ καὶ εἰς τοὺς υἱοὺς ἀμ-
mon: & cōtra filios edom & cōtra reges
μών, καὶ εἰς τοὺς υἱοὺς ἐδώμ καὶ εἰς τοὺς βασιλεῖς
suba & cōtra philistijm. quocūq aspiciebat
σουβὰ καὶ εἰς τοὺς ἀλλοφύλους. οὗ ἂν ἐπέβλεψεν
saluabatur. & fecit exercitū: & percussit ama
ἐσώζετο. καὶ ἐποίησε δύναμιν, καὶ ἐπάταξε τὸν ἀμα-
lec: & eruit israel de manu conculcantium
λήκ, καὶ ἐξείλετο τὸν ἰσραὴλ ἐκ χειρὸς τῶν καταπα-
cantium ipsum. & fuerūt filij saulis ionathan & ie
τούντων αὐτόν. καὶ ἦσαν οἱ υἱοὶ σαοὺλ ἰωναθὰν καὶ ἰη-
sui. & melchisue. & noīa duarū filiarum
σουί. καὶ μελχισουέ. καὶ ὀνόματα τῶν δύο θυγα-
suarū: nomē primogenite merob: &
τέρων αὐτοῦ, ὄνομα τῇ πρωτοτόκῳ μερόβ, καὶ
nomē secūde mechol. & nomē vxori sa
ὄνομα τῇ δευτέρᾳ μεχόλ. καὶ ὄνομα τῇ γυναικὶ σα-
ul achinaam filia achimaas. & nomē princi
οὺλ ἀχινάαμ θυγάτηρ ἀχιμαάς. καὶ ὄνομα τῷ ἀρχι-
pi militie eius abener filius
στρατηγῷ αὐτοῦ ἀβενὴρ υἱός

Josue. 7.c.

G

3.9.a. 1.Pa. 8.c.

ner cognati saul. & cis pater saul & ner pa
νὴρ οἰκείου σαούλ. καὶ κὶς πατὴρ σαοὺλ καὶ νὴρ πα-
ter abener filij abiel. & erat bellum potens nimis
τὴρ ἀβενὴρ υἱοῦ ἀβιήλ. καὶ ἦν ὁ πόλεμος κραταιὸς σφόδρα
contra philisteos oibus diebus saul. &
ἐπὶ τοὺς ἀλλοφύλους πάσας τὰς ἡμέρας σαούλ. καὶ
videns saul quēcūq virū fortē: & quēcūq
ἰδὼν σαοὺλ πάντα ἄνδρα δυνατόν, καὶ πάντα
virum filiū virtutis: & congregauit eos ad
ἄνδρα υἱὸν δυνάμεως, καὶ συνήθροισεν αὐτοὺς πρὸς
seipsum.
ἑαυτόν.

Ca.15.

A

ET dixit samuel ad saulē me misit
Καὶ εἶπε σαμουὴλ πρὸς σαούλ, ἐμὲ ἀπέσταλκεν ὁ
dñs vt vngerē te in regem sup israel po
κύριος τοῦ χρῖσαί σε εἰς βασιλέα ἐπὶ ἰσραὴλ τὸν λα-
pulū eius. & nūc audi vocē verbi do
όν αὐτοῦ. καὶ νῦν ἄκουε τῆς φωνῆς τοῦ ῥήματος κυ-
mini. hec dixit dñs exercituū: nūc ego vlciscar que fe
ρίου. τάδε εἶπε κύριος σαβαώθ, νῦν ἐγὼ ἐκδικήσω ἃ ἐποί-
cit amalec israel quō obuiauit ei in via
ησεν ἀμαλὴκ τῷ ἰσραὴλ ὡς ἀπήντησεν αὐτῷ ἐν τῇ ὁδῷ
ascendenti ex egypto. & nūc vade & percuties
ἀναβαίνοντι ἐξ αἰγύπτου. καὶ νῦν πορεύου καὶ πατάξεις
amalec: & disperdes eum & cuncta e-
τὸν ἀμαλήκ, καὶ ἐξολοθρεύσεις αὐτὸν καὶ πάντα τὰ αὐ-
ius. & detestaberis eum & oīa eius: & nō
τοῦ. καὶ ἀναθεματιεῖς αὐτὸν καὶ πάντα τὰ αὐτοῦ, καὶ οὐ
parces ei. & interficies a viro & vsq ad
μὴ φείσῃ αὐτοῦ. καὶ ἀποκτενεῖς ἀπὸ ἀνδρὸς καὶ ἕως
mulierem: & a paruulo & vsq ad lactantem. &
γυναικός, καὶ ἀπὸ νηπίου καὶ ἕως θηλάζοντος. καὶ
a vitulo & vsq ad ouem: & a camelo
ἀπὸ μόσχου καὶ ἕως προβάτου, καὶ ἀπὸ καμήλου
& vsq ad asinū. & nūciauit saul pplo & recē
καὶ ἕως ὄνου. καὶ παρήγγειλε σαοὺλ τῷ λαῷ καὶ ἐπι-
suit eos in galgalis ducenta milia
σκέπτεται αὐτοὺς ἐν γαλγάλοις διακοσίας χιλιάδας
pugnatorū: & decem milia virorū iude.
ταγμάτων, καὶ δέκα χιλιάδας τῶν ἀνδρῶν τοῦ ἰούδα.
& venit saul vsq ad ciuitatem amalec & tetēdit insidias
καὶ ἦλθε σαοὺλ ἕως τῆς πόλεως ἀμαλὴκ καὶ ἐνήδρευσεν
in torrente. & dixit saul ad cineum: a
ἐν τῷ χειμάρρῳ. καὶ εἶπε σαοὺλ πρὸς τὸν κιναῖον, ἄπελ-
bi & declina de medio amalec: & nō addā te cū
θε καὶ ἔκκλινον ἐκ μέσου τοῦ ἀμαλήκ, καὶ οὐ προσθῶ σε με-
eo: & tu fecisti miam cum filijs israel:
τ' αὐτοῦ, καὶ σὺ ἐποίησας ἔλεος μετὰ τῶν υἱῶν ἰσραήλ,
cum ascēderēt ipsi de egypto. & re-
ἐν τῷ ἀναβαίνειν αὐτοὺς ἐξ αἰγύπτου. καὶ ἐξέ-
cessit cineus de medio amalec. & percus
κλινεν ὁ κιναῖος ἐκ μέσου τοῦ ἀμαλήκ. καὶ ἐπάτα-
sit saul amalec ab euilat vsq ad sur quē ē
ξε σαοὺλ τὸν ἀμαλὴκ ἀπὸ εὐιλὰτ ἕως σοὺρ τῆς
e regione egypti. & apphendit agag re-
ἐπὶ προσώπου αἰγύπτου. καὶ συνέλαβε τὸν ἀγὰγ βα-
gem amalec viuum: & omnem pplm e-
σιλέα τοῦ ἀμαλὴκ ζῶντα, καὶ πάντα τὸν λαὸν αὐ-
ius disperdidit in ore gladij. & ꝟe
τοῦ ἐξωλόθρευσεν ἐν στόματι ῥομφαίας. καὶ περιε-
dicauit saul & pplˢ agag & bonas
ποιήσατο σαοὺλ καὶ ὁ λαὸς τὸν ἀγὰγ καὶ τὰ ἀγαθὰ
greges ouiū & armēta boū & fercu
τῶν ποιμνίων καὶ τῶν βουκολίων καὶ τῶν ἐδεσμά-
la & vineta & omnia bona: &
των καὶ τῶν ἀμπελώνων καὶ πάντων τῶν ἀγαθῶν, καὶ
non voluerūt ea disperdere. oīe āt opus vi
οὐκ ἐβούλοντο αὐτὰ ἐξολοθρεῦσαι. πᾶν δὲ ἔργον ἠτι-
le & reprobum id disperdiderūt. &
μωμένον καὶ ἀπεγνωσμένον αὐτὸ ἐξωλόθρευσαν. καὶ
factū ē verbū dñi
ἐγένετο ῥῆμα κυρίου

Exo.17 d.

G

B

G

ner patruelis saul. Porro cis fuit pater saul: & ner pater abner filiꝰ abiel. Erat autem bellum potens aduersum philisteos oibus diebus saul. Nā quecunq viderat saul virum forte & aptū ad prelium: sociabat eum sibi.

15.

ET dixit samuel ad saul. Me misit dñs vt vngerem te in regē super populum eius israel. Nunc ergo audi vocem domini. Hec dicit dominus exercituum. Recensui quecunq fecit amalech israeli: quō restitit ei ī via cū ascēderet d egypto. Nūc ergo vade & pcute amalech & demolire vniuersa eiꝰ. Nō parcas ei: sed interfice a viro vsq ad mulierē: & paruulum atq lactentē: boue & ouē camelum & asinum. Precepit itaq saul populo & recensuit eos quasi agnos ducenta milia peditum: & decem milia virorum iuda. Cūq venisset saul vsq ad ciuitatem amalech: tetēdit insidias in torrente. Dixitq saul cyneo. Abite: recedite: atq discedite ab amalech ne forte inuoluā te cū eo. Tu enim fecisti miam cum oibus filiis israel: cū ascēderēt d egypto. Et recessit cyneus d medio amalech. Percussitq saul amalech ab euila: dōec venias ad sur que est e regione egypti. Et apprehendit agag regē amalech viuū. Oē autem vulgus interfecit ī ore gladii. Et pepercit saul & ppls agag & optimis gregibus ouium & armentorū: vestibus & arietibus & vniuersis q pulchra erant: nec voluerūt disperdere ea. Quicqd ergo vile fuit & repbū hoc demoliti sunt. Fctm̄ est autem verbum domini

נר דוד שאול וקיש אבי שאול
ונר אבי אבנר בן אביאל ׃ ותהי היה
המלחמה חזקה על פלשתים לחם
כל ימי שאול וראה שאול כל יום
איש גבור וכל בן חיל ויאספהו גבר אסף
אליו ׃ ויאמר שמואל Cap. xv.
אל שאול אתי שלח יהוה
למשחך למלך על עמו על
ישראל ועתה שמע לקול דברי
יהוה ׃ כה אמר יהוה צבאות
פקדתי את אשר עשה עמלק
לישראל אשר שם לו בדרך שום
בעלתו ממצרים ׃ עתה לך והכית עלה הלך
את עמלק והחרמתם את כל נכה חרם
אשר לו ולא תחמל עליו והמתה חמל מות
מאיש עד אשה מעלל ועד איש עלל
יונק משור ועד שה מגמל ועד ינק
חמור ׃ וישמע שאול את העם חמר שמע
ויפקדם בטלאים מאתים אלף פקד מאה
רגלי ועשרת אלפים את איש
יהודה ׃ ויבא שאול עד עיר בוא
עמלק וירב בנחל ׃ ויאמר שאול רוב
אל הקיני לכו סרו רדו מתוך הלך סור ירד
עמלקי פן אספך עמו ואתה
עשיתה חסד עם כל בני ישראל עשה
בעלותם ממצרים ויסר קיני
מתוך עמלק ׃ ויך שאול את נכה
עמלק מחוילה בואך שור אשר בוא
על פני מצרים ׃ ויתפש את פנה תפש
אגג מלך עמלק חי ואת כל העם
החרים לפי חרב ׃ ויחמל שאול חרם פה
והעם על אגג ועל מיטב הצאן חמל יטב
והבקר והמשנים ועל הכרים שנה כר
ועל כל הטוב ולא אבו החרימם אבה
וכל המלאכה נמבזה ונמס אתה בזה
החרימו ׃ ויהי דבר יהוה מסס היה

אל שמואל לאמר נחמתי כי
המלכתי את שאול למלך כי שב
מאחרי ואת דברי לא הקים
ויחר לשמואל ויזעק אל יהוה
כל הלילה: וישכם שמואל
לקראת שאול בבקר ויגד
לשמואל לאמר בא שאול
הכרמלה והנה מציב לו יד ויסב
ויעבר וירד הגלגל: ויבא שמואל
אל שאול ויאמר לו שאול
ברוך אתה ליהוה הקימתי את
דבר יהוה: ויאמר שמואל ומה
קול הצאן הזה באזני וקול
הבקר אשר אנכי שמע: ויאמר
שאול מעמלקי הביאום אשר
חמל העם על מיטב הצאן והבקר
למען זבח ליהוה אלהיך ואת
היותר החרמנו: ויאמר שמואל
אל שאול הרף ואגידה לך את
אשר דבר יהוה אלי הלילה
ויאמרו לו דבר: ויאמר שמואל
הלוא אם קטן אתה בעיניך
ראש שבטי ישראל אתה
וימשחך יהוה למלך על ישראל:
וישלחך יהוה בדרך ויאמר לך
והחרמתה את החטאים את עמלק
ונלחמת בו עד כלותם אתם:
ולמה לא שמעת בקול יהוה
ותעט אל השלל ותעש הרע
בעיני יהוה: ויאמר שאול אל
שמואל אשר שמעתי בקול
יהוה ואלך בדרך אשר שלחני
יהוה ואביא את אגג מלך
עמלק ואת עמלק החרמתי:
ויקח העם מהשלל צאן ובקר
ראשית החרם לזבח ליהוה

ad samuel dicēs. Penitet me q̄ cōstituerim saul regē: quia dereliquit me & verba mea opere non impleuit. Cōtristatusq; ē samuel & clamauit ad dn̄m tota nocte. Cumq; de nocte surrexisset samuel vt iret ad saul mane: nunciatum est samueli eo q̄ venisset saul ī carmelū: & erexisset sibi fornicē triūphalē: & reuersus trāsisset & descēdissetq; in galgala. Venit ergo samuel ad saul. Et dixit ei saul. Benedictus tu domino. Impleui verbū domini. Dixitq; samuel. Et que est hec vox gregū q̄ resōat in auribus meis & armentorū quam ego audio? Et ait saul. De amalech adduxerunt ea. Pepcit enī populꝰ melioribus ouibꝰ & armētis vt immolarētur domino deo tuo: reliqua vero occidimꝰ. Ait autem samuel ad saul. Sine me & indicabo tibi que locutus sit dominus ad me nocte. Dixitq; ei. Loq̄re. Et ait samuel. Nonne cum paruulus esses in oculis tuis: caput in tribubus israel factus es? Vnxitq; te dominus ī regem super israel & misit te dn̄s in viam & ait. Vade & interfice peccatores amalech & pugnabis cōtra eos vsq; ad internitionē eorum. Quare ergo non audisti vocem domini sed versus ad predā es: & fecisti malum ī oculis domini? Et ait saul ad samuelem. Immo audiui vocem dn̄i: & ambulaui in via per quam misit me dominus: & adduxi agag regem amalech: & amalech interfeci. Tulit aūt de p̄da populus oues & boues primitias earū q̄ cesa sūt vt immolet domino

ad samuelem dicens: penitet me q2 consti
πρὸς σαμουὴλ λέγων, μεταμεμέλημαι ὅτι ἐβασίλευ-
tui saul in regem: q2 auersus est a ter
σα τὸν σαοὺλ εἰς βασιλέα, διότι ἀπεστράφη ἀπὸ ὄπισ-
go meo: & non cōfirmauit verba mea. & contri
θέν μου, καὶ οὐκ ἔστησε τοὺς λόγους μου. καὶ ἠθύμη-
status est samuel: & clamauit ad dn̄m tota nocte. &
σε σαμουήλ, καὶ ἐβόησεν πρὸς κύριον ὅλην τὴν νύκτα. καὶ
surrexit samuel & abijt obuiam isrl̄ mane.
ὤρθρισε σαμουὴλ καὶ ἐπορεύθη εἰς ἀπάντησιν τῷ ἰηλ̄ πρωΐ.
& nūciauerūt samueli dicentes: venit saul in
καὶ ἀνήγγειλαν τῷ σαμουὴλ λέγοντες, ἥκει σαοὺλ εἰς τὸν
carmelū: & ecce erexit sibi manū. & ver
κάρμηλον, καὶ ἰδοὺ ἀνέστακεν ἑαυτῷ χεῖρα. καὶ ἀπέστρε-
tit currū suū: & descēdit in galgala. & ve-
ψε τὸ ἅρμα αὐτοῦ, καὶ κατέβη εἰς γάλγαλα. καὶ παρα-
nit samuel ad saul: & dixit ei saul: be
γένετο σαμουὴλ πρὸς σαοὺλ, καὶ εἶπεν αὐτῷ σαοὺλ, εὐ
nedictus tu dn̄o: impleui omnia que locutꝰ est
λογημένος σὺ τῷ κυρίῳ, ἔστησα ἅπαντα ὅσα ἐλάλησε
dn̄s. & dixit samuel: & que vox hec
κύριος. καὶ εἶπε σαμουὴλ, καὶ τίς ἡ φωνὴ αὕτη τοῦ
gregis huius in auribꝰ meis: & vox bo
ποιμνίου τούτου ἐν τοῖς ὠσί μου, καὶ ἡ φωνὴ τῶν βο-
um q̄s ego audio? & dixit saul: ex amalec adduxi
ῶν ὧν ἐγὼ ἀκούω; καὶ εἶπε σαοὺλ, ἐξ ἀμαλὴκ ἤνεγκα
ea q̄ vendicauit pp̄ls optima ouiū
αὐτὰ ἃ περιεποιήσατο ὁ λαὸς τὰ κράτιστα τῶν ποι-
gregis & boū armētorū: vt sacrificet dn̄o deo
μνίων καὶ τῶν βουκολίων, ὅπως τυθῇ κυρίῳ τῷ θεῷ
tuo: at reliqua destruxi. & dixit samuel
σου, τὰ δὲ λοιπὰ ἐξωλόθρευσα. καὶ εἶπε σαμουὴλ
ad saul: sine & indicabo tibi q̄cūq; locutus ē
πρὸς σαοὺλ, ἄνες καὶ ἀπαγγελῶ σοι ὅσα ἐλάλησε
dn̄s ad me nocte. & dixit ei: loque
κύριος πρός με τὴν νύκτα. καὶ εἶπεν αὐτῷ, λάλη-
re. & dixit samuel ad saul: nonne paruus tu
σον. καὶ εἶπεν σαμουὴλ πρὸς σαοὺλ, οὐχὶ μικρὸς σὺ
coram te in ducē sceptri tribuū isra
ἐνώπιον σεαυτοῦ εἰς ἡγούμενον σκήπτρου φυλῶν ἰσρα-
el? & vnxit te dn̄s in regē sup isra
ήλ, καὶ ἔχρισέ σε κύριος εἰς βασιλέα ἐπὶ ἰσρα-
el: & misit te in via dn̄s. & dixit tibi:
ήλ. καὶ ἀπέστειλέ σε ἐν ὁδῷ κύριος. καὶ εἶπέ σοι,
abi & destrue amalec eos qui pec-
πορεύθητι καὶ ἐξολόθρευσον τὸν ἀμαλὴκ τοὺς ἡμαρτη-
cauerūt in me: & debellabis eos donec fi
κότας εἰς ἐμέ, καὶ πολεμήσεις αὐτοὺς ἕως ἂν συν-
nias eos. & quare non audisti vocem do
τελέσῃς αὐτούς. καὶ ἵνα τί οὐκ ἤκουσας τῆς φωνῆς κυ-
mini sed versus es ad spolia: & fecisti
ρίου ἀλλὰ ὥρμησας ἐπὶ τὰ σκῦλα, καὶ ἐποίησας τὸ
malum coram dn̄o? & dixit saul ad sa
πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου; καὶ εἶπεν σαοὺλ πρὸς σα-
muel: q2 audiui ego vocem ppl̄i &
μουήλ, διὰ τὸ ἀκοῦσαί με τῆς φωνῆς τοῦ λαοῦ καὶ
ambulaui in via in qua misit me dn̄s: &
ἐπορεύθην ἐν τῇ ὁδῷ ᾗ ἀπέστειλέ με κύριος, καὶ
adduxi agag regem amalec: & amalec
ἤγαγον τὸν ἀγὰγ βασιλέα ἀμαλήκ, καὶ τὸν ἀμαλὴκ
vastaui. & accepit pp̄ls de spolijs ouiū
ἐξωλόθρευσα. καὶ ἔλαβεν ὁ λαὸς τῶν σκύλων ποί-
greges & armēta boū primitias anathemati
μνια καὶ βουκόλια τὰς ἀπαρχὰς τοῦ ἀναθέματος
vt immolet coram dn̄o
τοῦ θῦσαι ἐνώπιον κυρίου τοῦ

deo nr̄o in galgalis. & dixit samuel ad saul:
θεοῦ ἡμῶν ἐν γαλγάλοις. καὶ εἶπε σαμουὴλ πρὸς σαοὺλ,
si volūtati est dn̄o holocausta & victimas vt
εἰ θελητὸν τῷ κυρίῳ ὁλοκαυτώματα καὶ θυσίας ὡς τὸ
audire vocē eiꝰ? ecce enī auscultatio bona magis q̄ sa
ἀκοῦσαι τῆς φωνῆς αὐτοῦ; ἰδοὺ γὰρ ἀκοὴ ἀγαθὴ ὑπὲρ θυ-
crificiū: & obediētia magis q̄ adeps arietū: qm̄ pctm̄ ario
σίαν, καὶ ἀκρόασις ὑπὲρ στέαρ κριῶν, ὅτι ἁμαρτία οἰ-
latio est irritatio: iniustitia & theraphi dolo-
ωνισμά ἐστι παραπικρασμός, ἀδικία καὶ θεραφὶν ὀδύ-
rem & labores inducūt. eo q̄ contēpsisti verbū
νην καὶ πόνους ἐπάγουσιν. ἀνθ' ὧν ἐξουδένωσας τὸ ῥῆμα
dn̄i: contēnet te dn̄s ne regnes sup
κυρίου, ἐξουδενώσει σε κύριος τοῦ μὴ βασιλεύειν ἐπὶ
israel. & dixit saul ad samuelē: peccaui: q2
ἰσραήλ. καὶ εἶπε σαοὺλ πρὸς σαμουήλ, ἡμάρτηκα, ὅτι
preuaricatꝰ sū verbū dn̄i & verbū tuū: q2 ti
παρέβην τὸ ῥῆμα κυρίου καὶ τὸ ῥῆμά σου, ὅτι ἐφοβή-
mui pp̄lm: & obediui voci eorū. & nūc porta
θην τὸν λαόν, καὶ ἤκουσα τῆς φωνῆς αὐτῶν. καὶ νῦν ἆρον
iā pctm̄ meū: & reuertere mecū: & ado
δὴ τὸ ἁμάρτημά μου, καὶ ἀνάστρεψον μετ' ἐμοῦ, καὶ προ-
rabo dn̄m deū tuū. & ait samuel ad sa
σκυνήσω κυρίῳ τῷ θεῷ σου. καὶ εἶπε σαμουὴλ πρὸς σα-
ul: non reuertar tecum: q2 contēpsisti
ούλ, οὐκ ἀναστρέψω μετὰ σοῦ, ὅτι ἐξουδένωσας τὸ
verbū dn̄i: & cōtemnet te dn̄s ne sis
ῥῆμα κυρίου, καὶ ἐξουδενώσει σε κύριος τοῦ μὴ εἶ-
rex sup israel. & reuersus ē samuel
ναι βασιλέα ἐπὶ ἰσραήλ. καὶ ἀπέστρεψε σαμουὴλ τὸ
faciem suā vt abiret: & apprehēdit sa
πρόσωπον αὐτοῦ τοῦ ἀπελθεῖν, καὶ ἐπελάβετο σα-
ul pinnaculū diploidis eius: & sci
οὺλ τοῦ πτερυγίου τῆς διπλοΐδος αὐτοῦ, καὶ διέῤῥη-
dit illud. & dixit ad eum samuel. scidit do
ξεν αὐτό. καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν σαμουὴλ, διέῤῥηξε κύ-
minus regnū tuū ab israel de manu tua
ριος τὴν βασιλείαν σου ἀπὸ ἰσραὴλ ἐκ χειρός σου
hodie: & dabit illud proximo tuo bo
σήμερον, καὶ δώσει αὐτὴν τῷ πλησίον σου τῷ ἀγα-
no magis q̄ tu. & scindetur israel in duo: & nō
θῷ ὑπὲρ σέ. καὶ χισθήσεται ἰσραὴλ εἰς δύο, καὶ οὐκ
reuertetur neq; pn̄iam aget sctūs israel: quia
ἐπιστρέψει οὐδὲ μετανοήσει ὁ ἅγιος τοῦ ἰσραήλ, ὅτι
non vt homo est vt agat pn̄iam. & ait sa
οὐχ ὡς ἄνθρωπός ἐστι τοῦ μετανοῆσαι. καὶ εἶπε σα-
ul: peccaui: sed honora me corā senio
ούλ, ἡμάρτηκα, ἀλλὰ δόξασόν με ἐνώπιον τῶν πρεσ-
ribus ppl̄i mei & corā isrl̄. &
βυτέρων τοῦ λαοῦ μου καὶ ἐνώπιον τοῦ ἰσραήλ. καὶ
reuertere mecū & adorabo dn̄m deū tuū.
ἀνάστρεψον μετ' ἐμοῦ καὶ προσκυνήσω κυρίῳ τῷ θεῷ σου.
& reuersus ē samuel post saul: & adorauit
καὶ ἀνέστρεψε σαμουὴλ ὀπίσω σαοὺλ, καὶ προσεκύνησε τῷ
dn̄m. & dixit samuel adducite mihi agag
κυρίῳ. καὶ εἶπεν σαμουὴλ προσαγάγετέ μοι τὸν ἀγὰγ
regem amalec. & accessit ad eū agag tre
βασιλέα ἀμαλήκ. καὶ προσῆλθεν πρὸς αὐτὸν ἀγὰγ τρέ-
mēs. & dixit agag: si sic amara mors. &
μων. καὶ εἶπεν ὁ ἀγάγ, εἰ οὕτω πικρὸς ὁ θάνατος. καὶ
ait samuel ad agag: sicut fecit absq; liberis mulieres
εἶπε σαμουὴλ πρὸς ἀγάγ, καθὼς ἠτέκνωσε γυναῖκας
gladius tuus: sic absq; liberis erit de mulieribus ma
ἡ ῥομφαία σου, οὕτως ἀτεκνωθήσεται ἐκ γυναικῶν ἡ μή-
ter tua. & trucidauit samuel agag corā do
τηρ σου. καὶ ἔσφαξε σαμουὴλ τὸν ἀγὰγ ἐνώπιον κυ-
mino in galgalis. & abijt samuel in armathē.
ρίου ἐν γαλγάλοις. καὶ ἀπῆλθε σαμουὴλ εἰς ἀρμαθέμ.
& saul ascēdit in domū suā in collē.
καὶ σαοὺλ ἀνέβη εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ εἰς τὸν βουνόν.
& nō addidit samuel
καὶ οὐ προσέθετο σαμουὴλ

deo tuo in galgalis. Et ait samuel. Nunquid vult dominꝰ holocausta & victimas & non potius vt obediatur voci domini? Melior est enim obedientia q̄ victime: & auscultare magis q̄ offerre adipem arietum: quoniā quasi peccatum ariolandi est repugnare: & quasi scelꝰ idololatrie nolle acquiescere. Pro eo ergo q̄ abiecisti sermonē domini: abiecit te dominus ne sis rex. Dixitq; saul ad samuelē. Peccaui: quia preuaricatus sum sermonem domini & verba tua: timens populum & obediens voci eorum. Sed nunc porta queso peccatū meum & reuertere mecum vt adorem dominū. Et ait samuel ad saul. Non reuertar tecū: quia proiecisti sermonem domini: & proiecit te dn̄s ne sis rex super israel. Et cōuersus est samuel vt abiret. Ille aūt apprehendit summitatem pallii eius que & scissa est. Et ait ad eum samuel. Scidit dn̄s regnum israel a te hodie: & tradidit illud proximo tuo meliori te. Porro triumphator in israel nō parcet & penitudine non flectetur. Neq; enim hō est vt agat penitentiā. At ille ait. Peccaui. Sed nūc honora me coram senioribus populi mei & corā israel: & reuertere mecum vt adorē dn̄m deum tuum. Reuersus ergo samuel secutus ē saulem. Et adorauit saul dn̄m. Dixitq; samuel. Adducite ad me agag regem amalech. Et oblatus est ei agag pinguissimus tremens. Et dixit agag. Siccine separat amara mors. Et ait samuel. Sicut fecit absq; liberis mulieres gladius tuus: sic absq; liberis erit inter mulieres mater tua. Et in frusta concidit eū samuel corā dn̄o in galgalis. Abiit aūt samuel in ramatha: saul vero ascēdit in domū suā in gabaa. Et non vidit samuel vltra

אלהיך בגלגל: ויאמר שמואל
החפץ ליהוה בעלות וזבחים
כשמע בקול יהוה הנה שמע
מזבח טוב להקשיב מחלב אילים:
כי חטאת קסם מרי ואון ותרפים
הפצר יען מאסת את דבר יהוה
וימאסך ממלך: ויאמר שאול
אל שמואל חטאתי כי עברתי
את פי יהוה ואת דבריך כי
יראתי את העם ואשמע בקולם:
ועתה שא נא את חטאתי ושוב
עמי ואשתחוה ליהוה: ויאמר
שמואל אל שאול לא אשוב
עמך כי מאסתה את דבר יהוה
וימאסך יהוה מהיות מלך על
ישראל: ויסב שמואל ללכת
ויחזק בכנף מעילו ויקרע: ויאמר
אליו שמואל קרע יהוה את
ממלכות ישראל מעליך היום
ונתנה לרעך הטוב ממך: וגם
נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם
כי לא אדם הוא להנחם: ויאמר
חטאתי עתה כבדני נא נגד זקני
עמי ונגד ישראל ושוב עמי
והשתחויתי ליהוה אלהיך: וישב
שמואל אחרי שאול וישתחו
שאול ליהוה: ויאמר שמואל
הגישו אלי את אגג מלך עמלק
וילך אליו אגג מעדנת ויאמר
אגג אכן סר מר המות: ויאמר
שמואל כאשר שכלה נשים
חרבך כן תשכל מנשים אמך
וישסף שמואל את אגג לפני
יהוה בגלגל: וילך שמואל
הרמתה ושאול עלה אל ביתו
גבעת שאול: ולא יסף שמואל

Cap. xvi.

לראות את שאול עד יום מותו
כי התאבל שמואל אל שאול
ויהוה נחם כי המליך את שאול
על ישראל׃ ויאמר יהוה
אל שמואל עד מתי אתה מתאבל
אל שאול ואני מאסתיו ממלך
על ישראל מלא קרנך שמן
ולך אשלחך אל ישי בית הלחמי
כי ראיתי בבניו לי מלך׃ ויאמר
שמואל איך אלך ושמע שאול
והרגני ויאמר יהוה עגלת בקר
תקח בידך ואמרת לזבח ליהוה
באתי׃ וקראת לישי בזבח ואנכי
אודיעך את אשר תעשה
ומשחת לי את אשר אמר אליך׃
ויעש שמואל את אשר דבר
יהוה ויבא בית לחם ויחרדו
זקני העיר לקראתו ויאמר
שלם בואך׃ ויאמר שלום לזבח
ליהוה באתי התקדשו ובאתם
אתי בזבח ויקדש את ישי ואת
בניו ויקרא להם לזבח׃ ויהי
בבאם וירא את אליאב ויאמר
אך נגד יהוה משיחו׃ ויאמר יהוה
אל שמואל אל תבט אל מראהו
ואל גבה קומתו כי מאסתיהו כי
לא אשר יראה האדם כי האדם
יראה לעינים ויהוה יראה ללבב׃
ויקרא ישי אל אבינדב ויעברהו
לפני שמואל ויאמר גם בזה
לא בחר יהוה׃ ויעבר ישי
שמה ויאמר גם בזה לא בחר
יהוה׃ ויעבר ישי שבעת בניו
לפני שמואל ויאמר שמואל
אל ישי לא בחר יהוה באלה׃
ויאמר שמואל אל ישי התמו

saul vsq̧ in diē mortis sue. Verūtñ lugebat samuel saul: quoniam dominū penitebat q constituisset regē saul super israel.

16\. Dixitq̧ dominus ad samuelē. Vsq̧quo tu luges saul: cum ego proiecerim eum ne regnet sup israel? Imple cornu tuum oleo: & veni vt mittā te ad isai bethleemitem. Prouidi ei in filiis eius mihi regem. Et ait samuel. Quomodo vadam? Audiet enim saul: & iterficiet me. Et ait dñs. Vitulū de armēto tolles in manu tua & dices. Ad imolādum dño vēi. Et vocabis isai ad victimam: & ego ostendam tibi qd facias: & vnges quēcūq̧ mōstrauero tibi. Fecit ergo samuel sicut locutus est ei dñs. Venitq̧ in bethleem. Et admirati sunt seniores ciuitatis: occurrētes ei. Dixerūtq̧. Pacificus ne ē ingressus tu? Et ait. Pacific⁹: ad īmolandū dño vēi. Sāctificamini & venite mecū vt imolē. Sāctificauit ergo isai & filios eius: & vocauit eos ad sacrificium. Cūq̧ ingressi eēnt vidit heliab & ait. Nū corā dño est xp̄s eius? Dixit dominus ad samuelē. Ne respicias vultum eius neq̧ altitudinē stature eius: quoniam abieci eum: nec iuxta ītuitum hoīs ego iudico. Hō ei videt ea q̄ parēt: dñs āt intuetur cor. Et vocauit isai aminadab & adduxit eum coram samuel. Qui dixit. Nec hunc elegit dominus. Adduxit autem isai samma de quo ait. Etiam hunc non elegit dñs. Adduxit itaq̧ isai septem filios suos coram samuel. Et ait samuel ad isai. Non elegit dominus ex istis. Dixitq̧ samuel ad isai. Nunquid iam completi sunt

videre saul vsq̧ in diē mortis sue: q̄ lugebat samuel sup saul: τ dñm penituit q̄ regnare fecit saul sup israel.
ἰδεῖν τὸν σαοὺλ ἕως ἡμέρας θανάτου αὐτοῦ, ὅτι ἐπένθει σαμουὴλ ἐπὶ σαούλ, καὶ κύριος μετεμελήθη ὅτι ἐβασίλευσε τὸν σαοὺλ ἐπὶ ἰσραήλ.

Ca.16.

Et dixit dñs ad samuelē: vsque quo luges tu sup saul: τ ego proiecī eū vt nō regnet sup israel? imple cornu tuū oleo τ veni mittā te vsq̧ ad bethleē ad iesse: q̄m vidi in filijs eius mihi in regem. τ dixit samuel quō vadā? τ audiet saul τ interficiet me. τ dixit dñs: accipe in manu tua iuuēcā boū τ dices: ad imolādū dño venio: τ vocabis iesse τ filios eius ad victimā: τ ondā tibi que facies. τ vnges mihi quē dixero ad te. τ fecit samuel oīa q̄ locutus est dñs. τ venit in bethleem: τ admirati sūt seniores ciuitatis occursu eius. τ dixerūt: pax ingressus tuus? τ dixit pax: ad imolādū dño venio: sctificamini τ discūbite mecū hodie in sacrificiū. τ sctificauit iesse τ filios eius: τ vocauit eos in sacrificiū. τ factū est cū venirēt ipsi: τ vidit eliab: τ dixit: vtiq̧ corā dño xp̄o eius: τ dixit dñs ad samuel: ne attēdas in vultū eius neq̧ in habitū magnitudinis ei⁹: q̄m contēpsi eū: q̄m non sic videt hō: sic videbit deus. q̄m homo videbit in faciem: deus āt in cor. τ vocauit iesse aminadab: τ trāsijt iuxta faciē samuelis. τ dixit: neq̧ hunc elegit dñs. τ adduxit iesse samma. τ dixit: neq̧ in hoc elegit dñs. τ adduxit iesse septē filios suos corā samuel. τ ait samuel ad iesse: non elegit dñs in istis. τ dixit samuel ad iesse: nūqd defuerūt

Καὶ εἶπε κύριος πρὸς σαμουήλ, ἕως πότε πενθεῖς σὺ ἐπὶ σαούλ, κἀγὼ ἀπῶσμαι αὐτὸν τοῦ μὴ βασιλεύειν ἐπὶ ἰσραήλ; πλῆσον τὸ κέρας σου ἐλαίου καὶ δεῦρο ἀποστελῶ σε ἕως βηθλεὲμ πρὸς ἰεσσαί, ὅτι ἑώρακα ἐν τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ ἐμοὶ εἰς βασιλέα. καὶ εἶπε σαμουὴλ πῶς πορευθῶ; καὶ ἀκούσεται σαοὺλ καὶ ἀποκτενεῖ με. καὶ εἶπε κύριος, λάβε εἰς τὴν χεῖρά σου δάμαλιν βοῶν καὶ ἐρεῖς, θῦσαι τῷ κυρίῳ ἥκω. καὶ καλέσεις τὸν ἰεσσαὶ καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ εἰς τὴν θυσίαν, καὶ γνωριῶ σοι ἃ ποιήσεις. καὶ χρίσεις μοι ὃν ἂν εἴπω πρὸς σέ. καὶ ἐποίησε σαμουὴλ πάντα ὅσα ἐλάλησε κύριος. καὶ ἦλθεν εἰς βηθλεέμ, καὶ ἐξέστησαν οἱ πρεσβύτεροι τῆς πόλεως τῇ ἀπαντήσει αὐτοῦ. καὶ εἶπον, εἰρήνη ἡ εἴσοδός σου; καὶ εἶπεν εἰρήνη, θῦσαι τῷ κυρίῳ ἥκω, ἁγιάσθητε καὶ ἀνακλίθητε μετ' ἐμοῦ σήμερον εἰς τὴν θυσίαν. καὶ ἡγίασε τὸν ἰεσσαὶ καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ ἐκάλεσεν αὐτοὺς εἰς τὴν θυσίαν. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐλθεῖν αὐτούς, καὶ εἶδε τὸν ἐλιάβ, καὶ εἶπεν, ἀλλ' ἢ ἐνώπιον κυρίου ὁ χριστὸς αὐτοῦ, καὶ εἶπε κύριος πρὸς σαμουήλ, μὴ προσχῇς εἰς τὴν ὄψιν αὐτοῦ μηδὲ εἰς τὴν ἕξιν τοῦ μεγέθους αὐτοῦ, ὅτι ἐξουδένωκα αὐτόν, ὅτι οὐχ ὡς ἂν ἴδῃ ἄνθρωπος, οὕτως ὄψεται ὁ θεός. ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὄψεται εἰς πρόσωπον, ὁ θεὸς δὲ εἰς καρδίαν. καὶ ἐκάλεσε ἰεσσαὶ τὸν ἀμιναδάβ, καὶ παρῆλθε κατὰ πρόσωπον σαμουήλ. καὶ εἶπεν, οὐδὲ τοῦτον ἐξελέξατο ὁ κύριος. καὶ παρήγαγεν ἰεσσαὶ τὸν σαμαά. καὶ εἶπεν, οὐδὲ ἐν τούτῳ ἐξελέξατο ὁ κύριος. καὶ παρήγαγεν ἰεσσαὶ τοὺς ἑπτὰ υἱοὺς αὐτοῦ ἐνώπιον σαμουήλ. καὶ εἶπε σαμουὴλ πρὸς ἰεσσαί, οὐκ ἐξελέξατο κύριος ἐν τούτοις. καὶ εἶπεν σαμουὴλ πρὸς ἰεσσαί, μὴ ἐκλέλοιπε

3.Re. 2.c. Leui. 10.b. Josue. 3.b.

filij tui? τ dixit iesse: adhuc est minor: τ ecce pascit oues in ouile. τ dixit samuel ad iesse: mitte τ accipe eū: q̄m non discūbemus donec veniat ipse huc. τ misit τ adduxit eum corā samuel. τ ipse erat ruffus cū pulchritudie oculorū: τ bonus aspectu. τ dixit dñs ad samuel: surge vnge eū: q̄m ipse est. τ accepit samuel cornu olei: τ vnxit eū in medio fratrū eius. τ insiluit spūs dñi sup dauid a die illa τ deinceps. τ surrexit samuel τ abijt in armathē. τ spūs dñi recessit a saul: τ suffocabat eū spūs nequā a dño. τ dixerūt serui saul ad eū: ecce spūs malus a dño suffocat te: dicāt iā dñe serui tui corā te: τ querant dño nr̄o virū sciētē psallere in cithara. τ erit cū sit in te spūs malus a deo: τ psallet in cithara sua: τ bonū tibi erit. τ dixit saul ad seruos suos: videte iā mihi virū bñ psallentē: τ adducite eū ad me. τ rńdit vn⁹ de pueris eius τ ait: ecce vidi filiū iesse in bethleem sciētē psallere: τ vir prudēs: τ homo bellicosus potēs robore: τ sapiēs in verbo: τ bonus forma: τ dñs cū eo. τ misit saul nuncios ad iesse dicēs: mitte ad me dauid filiū tuū q̄ est in ouile. τ tulit iesse asinū: τ imposuit ei gomor panū τ vtrē vini τ hedū caprarū vnū: τ misit in manu dauid filij sui ad saul. τ ingressus ē dauid ad saul τ stetit corā eo: τ amauit eū saul valde. τ factū est ei dauid gerēs arma eius. τ misit saul ad iesse dicēs: assit iā dauid i ɔspectu meo: q̄m iuenit grām in oculis meis. τ factū est cū esset a deo malus spūs sup saul: τ accipiebat

τὰ παιδάρια σου; καὶ εἶπεν ἰεσσαί, ἔτι ἐστὶν ὁ μικρότερος. καὶ ἰδοὺ ποιμαίνει ἐν τῷ ποιμνίῳ. καὶ εἶπε σαμουὴλ πρὸς ἰεσσαί, ἀπόστειλον καὶ λάβε αὐτόν, ὅτι οὐ μὴ κατακλιθῶμεν ἕως τοῦ ἐλθεῖν αὐτὸν ἐνταῦθα. καὶ ἀπέστειλεν καὶ εἰσήγαγεν αὐτὸν ἐνώπιον σαμουήλ. καὶ αὐτὸς ἦν πυράκης μετὰ κάλλους ὀφθαλμῶν, καὶ ἀγαθὸς τῇ ὁράσει. καὶ εἶπε κύριος πρὸς σαμουήλ, ἀνάστα χρῖσον αὐτόν, ὅτι οὗτός ἐστι. καὶ ἔλαβε σαμουὴλ τὸ κέρας τοῦ ἐλαίου, καὶ ἔχρισεν αὐτὸν ἐν μέσῳ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ. καὶ ἐφήλατο πνεῦμα κυρίου ἐπὶ δαυὶδ ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ ἐπέκεινα. καὶ ἀνέστη σαμουὴλ καὶ ἀπῆλθεν εἰς ἀρμαθέμ. καὶ πνεῦμα κυρίου ἀπέστη ἀπὸ σαούλ, καὶ ἔπνιγεν αὐτὸν πνεῦμα πονηρὸν παρὰ κυρίου. καὶ εἶπον οἱ παῖδες σαοὺλ πρὸς αὐτόν, ἰδοὺ πνεῦμα πονηρὸν παρὰ κυρίου πνίγει σε, εἰπάτωσαν δὴ κύριε οἱ δοῦλοί σου ἐνώπιόν σου, καὶ ζητησάτωσαν τῷ κυρίῳ ἡμῶν ἄνδρα εἰδότα ψάλλειν ἐν κινύρᾳ. καὶ ἔσται ἐν τῷ εἶναι ἐπὶ σοὶ πνεῦμα πονηρὸν παρὰ θεοῦ, καὶ ψαλεῖ ἐν τῇ κινύρᾳ αὐτοῦ, καὶ ἀγαθόν σοι ἔσται. καὶ εἶπε σαοὺλ πρὸς τοὺς παῖδας αὐτοῦ, ἴδετε δή μοι ἄνδρα ἀγαθῶς ψάλλοντα, καὶ εἰσαγάγετε αὐτὸν πρός με. καὶ ἀπεκρίθη εἷς τῶν παίδων αὐτοῦ καὶ εἶπεν, ἰδοὺ ἑώρακα υἱὸν τοῦ ἰεσσαὶ ἐν τῇ βηθλεὲμ ἐπιστάμενον ψάλλειν, καὶ ὁ ἀνὴρ συνετός, καὶ ὁ ἄνθρωπος πολεμιστὴς δυνατὸς ἰσχύϊ, καὶ σοφὸς ἐν λόγῳ, καὶ ἀγαθὸς τῷ εἴδει, καὶ κύριος μετ' αὐτοῦ. καὶ ἀπέστειλε σαοὺλ ἀγγέλους πρὸς ἰεσσαὶ λέγων, ἐξαπόστειλον πρός με δαυὶδ τὸν υἱόν σου τὸν ἐν τῷ ποιμνίῳ. καὶ ἔλαβεν ἰεσσαὶ ὄνον, καὶ ἐπέθηκεν αὐτῷ γόμορ ἄρτων καὶ ἀσκὸν οἴνου καὶ ἔριφον αἰγῶν ἕνα, καὶ ἐξαπέστειλεν ἐν χειρὶ δαυὶδ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ πρὸς σαούλ. καὶ εἰσῆλθε δαυὶδ πρὸς σαοὺλ καὶ ἔστη ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ ἠγάπησεν αὐτὸν σαοὺλ σφόδρα. καὶ ἐγένετο αὐτῷ δαυὶδ αἴρων τὰ σκεύη αὐτοῦ. καὶ ἀπέστειλεν σαοὺλ πρὸς ἰεσσαὶ λέγων, παριστάσθω δὴ δαυὶδ ἐνώπιόν μου, ὅτι εὗρεν χάριν ἐν ὀφθαλμοῖς μου. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι παρὰ θεοῦ πονηρὸν πνεῦμα ἐπὶ σαούλ, καὶ ἐλάμβανε

Gen. 39.b. 2.Re. 7.b. C 8.10. ps.77. Hecus 13.d.

filii? Qui rñdit. Adhuc reliquus est paruulus & pascit oues. Et ait samuel ad isai. Mitte & adduc eum. Nec enim discumbemus prius q̄ huc ille veniat. Misit ergo & adduxit eū. Erat aūt ruff⁹ & pulcher aspectu decoraq̧ facie: & ait dominus. Surge & vnge eum: ipse est ei. Tulit ergo samuel cornu olei & vnxit eū in medio fratrū ei⁹. Et directus est spūs dñi a die illa in dauid & deinceps. Surgensq̧ samuel abiit in ramatha. Spūs aūt domini recessit a saul & exagitabat eum spiritus neq̄ a domīo. Dixeruntq̧ serui saul ad eum. Ecce spiritus dei malus exagitat te. Iubeat dñs nr̄ rex & serui tui qui corā te sunt q̄rēt hominē sciētē psallere cithara vt cū arripuerit te spūs dei malus psallat manu sua & leuius feras. Et ait saul ad seruos suos. Prouidete ergo mihi aliquē bene psallētē: & adducite eū ad me. Et rñdens vn⁹ de pueris ait. Ecce vidi filium isai bethleemitē sciētē psallere & fortissimum robore: & virū bellicosum & prudentē in verbis & virū pulchrū: & dominus est cū eo. Misit ergo saul nūcios ad isai: dicens. Mitte ad me dauid filium tuum qui est ī pascuis. Tulit itaq̧ isai asinū plenū panibus & lagenam vini & hedū de capris vnū & misit per manum dauid filii sui sauli. & venit dauid ad saul & stetit coram eo. At ille dilexit eum nimis: & factus est ei ar miger. Misitq̧ saul ad isai dicens. Stet dauid in cōspectu meo. Inuenit enim gratiā in oculis meis. Igitur quandocunq̧ spiritus dei malus arripiebat saul:

הנערים ויאמר עוד שאר הקטן
והנה רעה בצאן ויאמר שמואל
אל ישי שלחה וקחנו כי לא
נסב עד באו פה׃ וישלח ויביאהו
והוא אדמוני עם יפה עינים
וטוב ראי ויאמר יהוה קום
משחהו כי זה הוא׃ ויקח שמואל
את קרן השמן וימשח אתו
בקרב אחיו ותצלח רוח יהוה
אל דוד מהיום ההוא ומעלה
ויקם שמואל וילך הרמתה׃ ורוח
יהוה סרה מעם שאול ובעתתו
רוח רעה מאת יהוה׃ ויאמרו
עבדי שאול אליו הנה נא רוח
אלהים רעה מבעתך׃ יאמר נא
אדננו עבדיך לפניך יבקשו איש
ידע מנגן בכנור והיה בהיות
עליך רוח אלהים רעה ונגן בידו
וטוב לך׃ ויאמר שאול אל
עבדיו ראו נא לי איש מיטיב לנגן
והביאותם אלי׃ ויען אחד
מהנערים ויאמר הנה ראיתי בן
לישי בית הלחמי ידע נגן וגבור
חיל ואיש מלחמה ונבון דבר
ואיש תאר ויהוה עמו׃ וישלח
שאול מלאכים אל ישי ויאמר
שלחה אלי את דוד בנך אשר
בצאן׃ ויקח ישי חמור לחם
ונאד יין וגדי עזים אחד וישלח
ביד דוד בנו אל שאול׃ ויבא
דוד אל שאול ויעמד לפניו
ויאהבהו מאד ויהי לו נשא
כלים׃ וישלח שאול אל ישי
לאמר יעמד נא דוד לפני כי
מצא חן בעיני׃ והיה בהיות
רוח אלהים אל שאול ולקח

דוד את הכנור ונגן בידו ורוח
לשאול וטוב לו וסרה מעליו
רוח הרעה׃

Cap. xvij

ויאספו פלשתים את
מחניהם למלחמה ויאספו
שכה אשר ליהודה ויחנו בין
שוכה ובין עזקה באפס דמים׃
ושאול ואיש ישראל נאספו
ויחנו בעמק האלה ויערכו
מלחמה לקראת פלשתים׃
ופלשתים עמדים אל ההר מזה
וישראל עמדים אל ההר מזה
והגיא ביניהם׃ ויצא איש הבנים
ממחנות פלשתים גלית שמו מגת
גבהו שש אמות וזרת׃ וכובע נחשת
על ראשו ושריון קשקשים הוא
לבוש ומשקל השריון חמשת אלפים
שקלים נחשת׃ ומצחת נחשת על
רגליו וכידון נחשת בין כתפיו׃
וחץ חניתו כמנור ארגים ולהבת
חניתו שש מאות שקלים ברזל
ונשא הצנה הלך לפניו׃ ויעמד
ויקרא אל מערכת ישראל ויאמר
להם למה תצאו לערך מלחמה
הלוא אנכי הפלשתי ואתם עבדים
לשאול ברו לכם איש וירד
אלי׃ אם יוכל להלחם אתי והכני
והיינו לכם לעבדים ואם אני
אוכל לו והכיתיו והייתם לנו
לעבדים ועבדתם אתנו׃ ויאמר
הפלשתי אני חרפתי את מערכות
ישראל היום הזה תנו לי איש
ונלחמה יחד׃ וישמע שאול וכל
ישראל את דברי הפלשתי
האלה ויחתו ויראו מאד׃ ודוד
בן איש אפרתי הזה מבית לחם

dauid tollebat cithară & percutiebat mău ſua: & refocillabatur ſaul & leuius habebat. Recedebat enim ab eo ſpiritus malus. 17.

Congregantes autē philiſtiim agmina ſua in prelium conuenerunt in ſochot iude & caſtrametati ſunt inter ſochot & azecha in finibus domim. Porro ſaul & filii iſrael congregati venerūt in valle therebinthi: & direxerūt aciem ad pugnandū cōtra philiſtiim. Et philiſtiim ſtabāt ſuper mōtem ex pte hac: & iſrael ſtabat ſupra montem ex altera pte: vallisq; erat iter eos. Et egreſſus ē vir ſpurius de caſtris philiſtinorū noīe goliath de geth: altitudis ſex cubitorū & palmo: & caſſis erea ſuper caput eius: & lorica hamata induebatur. Porro pōdus loricee eius qnq; milia ſiclorū eris erat: & ocreas ereas habebat in cruribus: & clypeus ereus tegebat hūcros eius. Haſtile āt haſte ei9 erat quaſi liciatoriū texētiū. Ipſū āt ferrū haſte eius ſexcētos ſiclos hēbat ferri. Et armiger eius antecedebat eūm. Stāſq; clamabat aduerſum phalāgas iſrael: & dicebat eis. Quare veniſtis parati ad preliū? Nunquid ego nō ſum philiſteus & vos ſerui ſaul? Eligite ex vobis virum & deſcendat ad ſingulare certamen. Si quiuerit pugnare mecū & pcuſſerit me: erimus vobis ſerui. Si autem ego pualuero & percuſſero eū: vos ſerui eritis & ſeruietis nobis. Et aiebat philiſteus. Ego exprobraui agminibus iſrael hodie. Date mihi virū & ineat mecū ſingulare certamē. Audiens aūt ſaul & omnes iſraelite ſermones philiſtei huiuſcemodi: ſtupebāt & metuebant nimis. Dauid āt erat filius viri effratei: de quo ſupra dictū ē: de bethleē

dauid citharā: τ canebat in manu ſua: τ
δαυὶδ τὴν κινύραν, καὶ ἔψαλλεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ
refocillabat ſaul: τ bonū erat ei: τ recedebat ab
ἀνέψυχε σαοὺλ, καὶ ἀγαθὸν ἦν αὐτῷ, καὶ ἀφίστατο ἀπ'
eo ſpiritus malus.
αὐτοῦ τὸ πνεῦμα τὸ πονηρόν.

Ca.17.

Et cōgregant philiſtijm caſtra
Καὶ συνάγουσιν οἱ ἀλλόφυλοι τὰς παρεμβολὰς
ſua in preliū: τ cōueniūt in ſocho iu
αὐτῶν εἰς πόλεμον, καὶ συνάγονται εἰς σοχὼ τῆς ἰουδαί
de. τ caſtrametātur inter ſocho τ in
ας. καὶ παρεμβάλλουσιν ἀναμέσον σοχὼ καὶ ἀναμέ
ter azeca in aphesdomin. τ ſaul τ viri iſrael
σον ἀζηκὰ ἐν ἀφεσδομίν. καὶ σαοὺλ καὶ οἱ ἄνδρες ἰσραὴλ
cōgregati ſūt: τ caſtrametati ſūt in valle qrcus
συνήχθησαν, καὶ παρενέβαλον ἐν τῇ κοιλάδι τῆς δρυὸς
iſti τ iſti: τ direxerūt aciē in bellū con
οὗτοι καὶ οὗτοι, καὶ παρατάσσονται εἰς πόλεμον ἐξ ἐναν
tra philiſtijm. τ philiſtijm ſtabat ſup
τίας τῶν ἀλλοφύλων. καὶ οἱ ἀλλόφυλοι ἵστανται ἐπὶ τοῦ
mōtē hinc. τ iſrael ſtabat de mōte hinc:
ὄρους ἐντεῦθεν. καὶ ἰσραὴλ ἵστανται ἐκ τοῦ ὄρους ἐντεῦ
τ vallis inter eos. τ egreſſus ē vir po
θεν, καὶ ὁ αὐλὼν ἀναμέσον αὐτῶν. καὶ ἐξῆλθεν ἀνὴρ δυνα
tēs de acie philiſtijm: goliath erat no
τὸς ἐκ τῆς παρατάξεως τῶν ἀλλοφύλων, γολιὰθ ἦν ὄνο
mē ei de geth. altitudo ei quattuor cubitorū τ
μα αὐτῷ ἐκ γέθ. ὕψος αὐτῷ τεσσάρων πηχέων καὶ
palmi: τ caſſis erea ſup caput
σπιθαμῆς, καὶ περικεφαλαία χαλκῆ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς
eius: τ thoracē hamatū ipſe indut9. τ erat
αὐτοῦ, καὶ θώρακα ἁλυσιδωτὸν αὐτὸς ἐνδεδυκώς. καὶ ἦν
pōdus thoracis eius quinq; milia ſiclorū
ὁ σταθμὸς τοῦ θώρακος αὐτοῦ πέντε χιλιάδες σίκλων
eris τ ferri. τ ocree eius eree
χαλκοῦ καὶ σιδήρου. καὶ αἱ κνημῖδες αὐτοῦ χαλκαῖ
que ſup crura eius. τ clypeus ereus in medio
αἱ ἐπὶ τῶν σκελῶν αὐτοῦ. καὶ ἀσπὶς χαλκῆ ἀναμέσον
humerorū eius τ haſtile haſte eius vt liciatoriū
τῶν ὤμων αὐτοῦ καὶ ὁ κοντὸς τοῦ δόρατος αὐτοῦ ὡσεὶ μεσάντιον
texenciū: τ lācea q̄ ſup eā ſexcētorū ſiclorū fer
ὑφαινόντων, καὶ λόγχη ἐπ' αὐτῷ ἑξακοσίων σίκλων σιδή
ri. τ gerēs arma eius antecedebat eū an
ρου. καὶ ὁ αἴρων τὰ ὅπλα αὐτοῦ προεπορεύετο αὐτοῦ ἔμ
te. τ ſtetit τ clamauit aduerſū aciē iſ
προσθεν. καὶ ἔστη καὶ ἐβόησεν εἰς τὴν παράταξιν ἰσ
rael. τ dixit eis: quare venitis vt ordi
ραὴλ. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἵνα τί ἐκπορεύεσθε παρα
netis aciē ad bellū aduerſum nos: nōne ego ſum
τάξασθαι εἰς πόλεμον ἐξ ἐναντίας ἡμῶν, οὐκ ἐγώ εἰμι
philiſteus: τ vos hebrei ſaul? eligite
ἀλλόφυλος, καὶ ὑμεῖς ἑβραῖοι τοῦ σαοὺλ; ἐκλέξασθε
vobis virū τ deſcēdat ad me. τ ſi qui
ἑαυτοῖς ἄνδρα καὶ καταβήτω πρός με. καὶ ἐὰν δυνη
uerit pugnare mecū τ pcuſſerit me: erimus vobis
θῇ πολεμῆσαι μετ' ἐμοῦ καὶ πατάξῃ με, ἐσόμεθα ὑμῖν
in ſeruos. ſi āt ego oppreſſero eum τ per
εἰς δούλους. ἐὰν δὲ ἐγὼ καταδυναστεύσω αὐτοῦ καὶ πα
cuſſero eū: eritis nobis in ſeruos τ ſeruietis
τάξω αὐτόν, ἔσεσθε ἡμῖν εἰς δούλους καὶ δουλεύσετε
nobis. τ dixit philiſteus: ecce ego exprobraui
ἡμῖν. καὶ εἶπεν ὁ ἀλλόφυλος, ἰδοὺ ἐγὼ ὠνείδισα τὴν
aciem iſrael in die hac. date ergo mihi
παράταξιν ἰσραὴλ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ. δότε οὖν μοι
virū τ ſingulariter certabim9 ambo. τ audiuit
ἄνδρα καὶ μονομαχήσομεν ἀμφότεροι. καὶ ἤκουσε
ſaul τ oīs iſrael verba philiſtei
σαοὺλ καὶ πᾶς ἰσραὴλ τὰ ῥήματα τοῦ ἀλλοφύλου
hec: τ ſtupebāt τ metuebāt nimis. τ dauid
ταῦτα, καὶ ἐξέστησαν καὶ ἐφοβήθησαν σφόδρα. καὶ δαυὶδ
filius viri ephrathei iſte de bethleem
υἱὸς ἀνδρὸς ἐφραθαίου οὗτος ἐκ βηθλεὲμ

1.Re. 21.c.

iude: τ nomen ei ieſſe: τ ei octo filij. τ
ἰούδα, καὶ ὄνομα αὐτῷ ἰεσσαί, καὶ αὐτῷ ὀκτὼ υἱοί. καὶ
vir ſenex in diebus ſaul qui venit in an
ὁ ἀνὴρ πρεσβύτερος ἐν ἡμέραις σαοὺλ ἐληλυθὼς ἐν ἔτε
nis. τ abierūt tres filij ieſſe maiores
σιν. καὶ ἐπορεύθησαν οἱ τρεῖς υἱοὶ ἰεσσαὶ οἱ μείζονες
poſt ſaul in bellum. τ nomen filiorū e
ὀπίσω σαοὺλ εἰς τὸν πόλεμον. καὶ ὄνομα τῶν υἱῶν αὐ
ius qui perrexerunt ad bellum: eliab pri
τοῦ τῶν πορευθέντων εἰς τὸν πόλεμον, ἐλιὰβ ὁ πρω
mogenitus eius: τ ſecundus aminadab: τ ter
τότοκος αὐτοῦ, καὶ ὁ δεύτερος ἀμιναδὰβ, καὶ ὁ τρί
tius ſama: τ dauid ipſe iunior. τ tres
τος σαμά, καὶ δαυὶδ αὐτὸς ὁ νεώτερος. καὶ οἱ τρεῖς
maiores abierunt poſt ſaul. τ dauid abi
οἱ μείζονες ἐπορεύθησαν ὀπίσω σαοὺλ. καὶ δαυὶδ ἀπῆλ
it τ reuerſus eſt a ſaul vt paſceret o
θε καὶ ἀνέστρεψεν ἀπὸ σαοὺλ ποιμαίνειν τὰ πρόβα
ues patris ſui in bethleem. τ procedebat
τα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐν βηθλεέμ. καὶ προσῆγεν
philiſteus mane ſurgēs τ veſpere: τ firmat9 erat aduer
ὁ ἀλλόφυλος ὀρθρίζων καὶ ὀψίζων, καὶ ἐστηλώθη ἐναντί
ſum iſrael quadraginta diebus. τ dixit ieſſe dauid
ον ἰσραὴλ τεσσαράκοντα ἡμέρας. καὶ εἶπεν ἰεσσαὶ δαυὶδ
filio ſuo: accipe iā fratribus tuis ephi
τῷ υἱῷ αὐτοῦ, λάβε δὴ τοῖς ἀδελφοῖς σου τὸ οἰφὶ
farine huius τ decē panes i
τοῦ ἀλφίτου τούτου καὶ τοὺς δέκα ἄρτους τού
ſtos: τ curre in caſtra ad fra
τους, καὶ δράμε εἰς τὴν παρεμβολὴν πρὸς τοὺς ἀδελ
tres tuos. τ decem formellas lactis has
φούς σου. καὶ τὰς δέκα τρυφαλίδας τοῦ γάλακτος ταύ
deferes: tribuno τ fratres tuos
τας εἰσοίσεις τῷ χιλιάρχῳ, καὶ τοὺς ἀδελφούς σου
viſitabis in pacem: τ quibuſcūq; indigeant cognoſces.
ἐπισκέψῃ εἰς εἰρήνην, καὶ ὅσα ἂν χρήζωσιν γνώσῃ.
τ ſaul τ ipſi τ oīs vir iſrael in val
καὶ σαοὺλ καὶ αὐτοὶ καὶ πᾶς ἀνὴρ ἰσραὴλ ἐν τῇ κοι
le quercus pugnantes cum philiſtijm.
λάδι τῆς δρυὸς πολεμοῦντες μετὰ τῶν ἀλλοφύλων.
τ ſurrexit dauid mane τ dimiſit oues in
καὶ ὤρθρισε δαυὶδ τὸ πρωῒ καὶ ἀφῆκε τὰ πρόβατα ἐπὶ
cuſtodia: τ accepit τ abijt ſicut preceperat
φυλακῇ, καὶ ἔλαβε καὶ ἀπῆλθε καθὼς ἐνετείλατο
ei ieſſe. τ venit in rotūditatē τ
αὐτῷ ἰεσσαί. καὶ ἦλθεν εἰς τὴν στρογγύλωσιν καὶ τὴν
exercitū egredīēs in pugnam. τ
δύναμιν τὴν ἐκπορευομένην εἰς τὴν παράταξιν. καὶ
vociferati ſūt in bello τ direxerūt aciē iſ
ἠλάλαξαν ἐπὶ τῷ πολέμῳ καὶ παρετάξαντο ἰσ
rael: τ philiſtijm direxerūt aciē ex cōtraria a
ραὴλ, καὶ ἀλλόφυλοι παρέταξαν ἐκ τῆς ἐναντίας πα
cie. τ dereliqt dauid vaſa ſua a ſe
ρατάξεως. καὶ ἀφῆκεν δαυὶδ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἀφ' ἑαυ
ipſo in manu cuſtodis ad ſarcinas: τ cucurrit in
τοῦ ἐπὶ χεῖρα τοῦ σκευοφύλακος, καὶ ἔδραμεν εἰς
aciem: τ venit τ interrogauit fra
τὴν παράταξιν, καὶ ἦλθε καὶ ἠρώτησε τοὺς ἀδελ
tres ſuos que ad pacem. τ eo loqnte cum
φοὺς αὐτοῦ τὰ εἰς εἰρήνην. καὶ αὐτοῦ λαλοῦντος μετ' αὐ
eis: τ ecce vir medius aſcēdebat: nomen ei
τῶν, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὁ μεσαῖος ἀνέβαινεν, ὄνομα αὐτῷ
goliath philiſteus de geth de acie
γολιὰθ ὁ φιλισταῖος ἐκ γὲθ ἐκ τῆς παρατάξεως τῶν
philiſtijm: τ locutus eſt ſm verba hec.
ἀλλοφύλων, καὶ ἐλάλησε κατὰ τὰ ῥήματα ταῦτα.
τ audiuit dauid τ oīs vir iſrael cū vidiſſent
καὶ ἤκουσε δαυὶδ καὶ πᾶς ἀνὴρ ἰσραὴλ ἐν τῷ ἰδεῖν
ipſi virum timuerunt nimis. τ fugerūt
αὐτοὺς τὸν ἄνδρα ἐφοβήθησαν σφόδρα. καὶ ἔφυγον
a facie eius.
ἐκ προσώπου αὐτοῦ.

iuda: cui nomē erat iſai: qui habebat octo filios: & erat vir in dieb9 ſaul ſenex & grādeuus inter viros. Abierūt āt tres filii eius maiores poſt ſaul in preliū. Et noīa triū filiorū eius qui perrexerunt ad bellū: heliab primogenitus & ſcds aminadab: tertius quoq; ſamma. Dauid āt erat minim9. Tribus ergo maioribus ſecutis ſaulem: abiit dauid & reuerſus eſt a ſaul vt paſceret gregē pris ſui in bethleem. Procedebat vero philiſteus mane & veſpere & ſtabat quadragīta dieb9. Dixit autem iſai ad dauid filium ſuū. Accipe fratribus tuis ephi polēte & decem panes iſtos & curre ī caſtra ad fratres tuos: & decem formellas caſei has deferes ad tribunum. Et fratres tuos viſitabis ſi recte agant: & cū qbus ordiati ſūt diſce. Saul autem & illi & oēs filii iſrael in valle therebinthi pugnabant aduerſum philiſtiim. Surrexit itaq; dauid mane & cōmēdauit gregem cuſtodi: & onuſtus abiit ſicut p̄cepat ei iſai. Et venit ad locū magala & ad exercitū q egreſſus ad pugnā vociferat9 erat in certamine. Direxerat enim aciem iſrael: ſed & philiſtiim ex aduerſo fuerant preparati. Dereliquēs ergo dauid vaſa q̄ attulerat ſub manu cuſtodis ad ſarcinas: cucurrit ad locū certaminis: & interrogabat ſi oīa recte agerētur erga frēs ſuos. Cūq; adhuc ille loqretur eis apparuit vir ille ſpuri9 aſcendens goliath nomine philiſteus de geth ē caſtris philiſtinorum. Et loquēte eo hec eadē verba audiuit dauid. Omnes autem iſraelite cum vidiſſent virū fugerunt a facie eius

יהודה ושמו ישי ולו שמנה בנים
והאיש בימי שאול זקן בא
באנשים׃ וילכו שלשת בני
ישי הגדלים הלכו אחרי שאול
למלחמה ושם שלשת בניו אשר
הלכו במלחמה אליאב הבכור
ומשנהו אבינדב והשלשי שמה׃
ודוד הוא הקטן ושלשה הגדלים
הלכו אחרי שאול׃ ודוד הלך
ושב מעל שאול לרעות את
צאן אביו בית לחם׃ ויגש
הפלשתי השכם והערב ויתיצב
ארבעים יום׃ ויאמר ישי לדוד
בנו קח נא לאחיך איפת הקליא
הזה ועשרה לחם הזה והרץ
המחנה לאחיך׃ ואת עשרת חריצי
החלב האלה תביא לשר האלף
ואת אחיך תפקד לשלום ואת
ערבתם תקח׃ ושאול והמה וכל
איש ישראל בעמק האלה
נלחמים עם פלשתים׃ וישכם
דוד בבקר ויטש את הצאן
על שמר וישא וילך כאשר
צוהו ישי ויבא המעגלה והחיל
היצא אל המערכה והרעו
במלחמה׃ ותערך ישראל
ופלשתים מערכה לקראת
מערכה׃ ויטש דוד את הכלים
מעליו על יד שומר הכלים וירץ
המערכה ויבא וישאל לאחיו
לשלום׃ והוא מדבר עמם
והנה איש הבנים עולה גלית
הפלשתי שמו מגת ממערכות
פלשתים וידבר כדברים האלה
וישמע דוד׃ וכל איש ישראל
בראותם את האיש וינסו מפניו

ויראו מאד׃ ויאמר איש ישראל הראיתם האיש העלה הזה כי לחרף את ישראל עלה והיה האיש אשר יכנו יעשרנו המלך עשר גדול ואת בתו יתן לו ואת בית אביו יעשה חפשי בישראל׃ ויאמר דוד אל האנשים העמדים עמו לאמר מה יעשה לאיש אשר יכה את הפלשתי הלז והסיר חרפה מעל ישראל כי מי הפלשתי הערל הזה כי חרף מערכות אלהים חיים׃ ויאמר לו העם כדבר הזה לאמר כה יעשה לאיש אשר יכנו׃ וישמע אליאב אחיו הגדול בדברו אל האנשים ויחר אף אליאב בדוד ויאמר למה זה ירדת ועל מי נטשת מעט הצאן ההנה במדבר אני ידעתי את זדנך ואת רע לבבך כי למען ראות המלחמה ירדת׃ ויאמר דוד מה עשיתי עתה הלוא דבר הוא׃ ויסב מאצלו אל מול אחר ויאמר כדבר הזה וישבהו העם דבר כדבר הראשון׃ וישמעו הדברים אשר דבר דוד ויגדו לפני שאול ויקחהו׃ ויאמר דוד אל שאול אל יפל לב אדם עליו עבדך ילך ונלחם עם הפלשתי הזה׃ ויאמר שאול אל דוד לא תוכל ללכת אל הפלשתי הזה להלחם עמו כי נער אתה והוא איש מלחמה מנעריו׃ ויאמר דוד אל שאול רעה היה עבדך לאביו בצאן ובא הארי ואת הדב ונשא שה מהעדר׃ ויצאתי

ירא · עשר · גדל · נתן · עשה · נכה · סור · אמר · שמע · נדל · חרה · ירד · רעע · ראה · לחם · עשה · סבב · שוב · נגד · פנה · לקח · נפל · הלך · יכל · בוא · ארה

timētes eū valde. Et dixit unusquispiam de israel. Nū vidistis virū hunc qui ascendit? Ad exprobrādū enim israel ascendit. Virum ergo qui pcusserit eum ditabit rex diuitiis magnis: & filiam suam dabit ei: & domum patris eius faciet absq₃ tributo in israel. Et ait dauid ad viros qui stabant secū dicens. Quid dabitur viro q pcusserit philisteū hūc & tulerit opprobriū de israel? Quis est enī hic philisteus incircūcisus qui exprobrauit aciē dei viuētis? Referebat aūt ei populus eūdē sermonē dicēs. Hec dabūtur viro qui percusserit eū. Qđ cū audisset heliab frater eius maior loqn̄te eo cum aliis iratus est cōtra dauid & ait. Quare venisti: & quare dereliquisti pauculas oues illas in deserto? Ego noui superbiam tuam & nequitiam cordis tui: quia vt videres preliū descendisti. Et dixit dauid. Quid feci? Nunquid non verbum est? Et declinauit paululū ab eo ad aliū. Dixitq₃ eundē sermonem. Et rn̄dit ei populus verbū sicut prius. Audita sūt autem verba que locutus est dauid: & annunciata in cōspectu saul. Ad quē cū fuisset adductus locutus est ei. Non concidat cor cuiusq₃ in eo. Ego seruus tuus vadam & pugnabo aduersus philisteum. Et ait saul ad dauid. Non vales resistere philisteo isti: nec pugnare aduersus eum: quia puer es. Hic autē vir bellator est ab adolescentia sua. Dixitq₃ dauid ad saul. Pascebat seruus tuus patris sui gregē: & veniebat leo vel vrsus & tollebat arietē đ medio gregis: & perseqūbar

et dixit vir de israel: si vidistis virū
καὶ εἶπεν ἀνὴρ ἐξ ἰσραήλ, εἰ ἑωράκατε τὸν ἄνδρα τὸν
ascendentem hunc: quā ad exprobrādū israel ascēdit:
ἀναβαίνοντα τοῦτον, ὅτι ὀνειδίσαι τὸν ἰσραὴλ ἀνέβη,
et erit vir qui pcusserit eum ditabit eum
καὶ ἔσαι ἀνὴρ ὃς ἂν πατάξῃ αὐτὸν πλουτιεῖ αὐτὸν ὁ βα
rex diuitijs magnis: et filiam suam da
σιλεὺς πλούτῳ μεγάλῳ, καὶ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ δώ
bit ei: et domū patris eius faciet
σει αὐτῷ, καὶ τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ποιήσει
liberam in israel. et dixit dauid ad vi
ἐλεύθερον ἐν ἰσραήλ. καὶ εἶπε δαυὶδ πρὸς τοὺς ἄν
ros qui astabant secum dicens: quid fiet
δρας τοὺς συνεστηκότας αὐτῷ λέγων, τί ποιηθήσεται
viro qui percusserit philisteum illum: et
τῷ ἀνδρὶ ὃς ἂν πατάξῃ τὸν ἀλλόφυλον ἐκεῖνον, καὶ
abstulerit opprobriū ab israel: quā quis est philisteus
ἀφέλῃ ὄνειδος ἀπὸ ἰσραήλ; ὅτι τίς ἐστιν ὁ ἀλλόφυλος
incircūcisus iste qui exprobrauit aciem dei viuē
ὁ ἀπερίτμητος οὗτος ὃς ὠνείδισε παράταξιν θεοῦ ζῶν
tis? et dixit ei pplus sm verbū hoc di
τος; καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ λαὸς κατὰ τὸ ῥῆμα τοῦτο λέ
cens: sic fiet viro qui percusserit eū.
γων, οὕτως ποιηθήσεται τῷ ἀνδρὶ ὃς ἂν πατάξῃ αὐ
tum. et audiuit eliab frater eius maior eū
τόν. καὶ ἤκουσεν ἐλιὰβ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁ μείζων ἐν
loquretur ipse ad viros: et iratus est furore
τῷ λαλεῖν αὐτὸν πρὸς τοὺς ἄνδρας, καὶ ὠργίσθη θυμῷ
eliab ꝯ dauid et dixit: quare descendisti: et
ἐλιὰβ ἐν τῷ δαυίδ καὶ εἶπεν, ἱνατί τοῦτο κατέβης, καὶ
ad quē dereliquisti paruas oues illas in deserto.
ἐπὶ τίνα ἀφῆκας τὰ μικρὰ πρόβατα ἐκεῖνα ἐν τῇ ἐρήμῳ.
ego noui superbiam tuam et nequitiā cor
ἐγὼ οἶδα τὴν ὑπερηφανίαν σου καὶ τὴν κακίαν τῆς καρ
dis tui: quā causa videndi prelium descēdisti.
δίας σου, ὅτι ἕνεκεν τοῦ ἰδεῖν τὸν πόλεμον κατέβης.
et dixit dauid: quid feci nūc: nunquid nō vbū est?
καὶ εἶπε δαυίδ, τί ἐποίησα νῦν, οὐχὶ ῥῆμά ἐστι;
et reuersus est ab eo in partē alteram: et dixit
καὶ ἀπέστρεψεν ἀπ' αὐτοῦ εἰς μέρος ἕτερον, καὶ εἶπεν
sic. et responderunt ei sm sermonē pri
οὕτως. καὶ ἀπεκρίθησαν αὐτῷ κατὰ τὸ ῥῆμα τὸ πρό
orem. et audita sunt verba dauid que locut⁹ est. et
τερον. καὶ ἠκούσθησαν οἱ λόγοι δαυὶδ οὓς ἐλάλησε. καὶ
annūciata sūt coram saul. et dixit dauid ad
ἀνηγγέλησαν ἐνώπιον σαούλ. καὶ εἶπε δαυὶδ πρὸς
saul: nō concidat cor dn̄i mei sup
σαούλ, μὴ συμπεσέτω ἡ καρδία τοῦ κυρίου μου ἐπ'
eum: quā seruus tuus vadet et pugnabit cū
αὐτόν, ὅτι δοῦλός σου πορεύσεται καὶ πολεμήσει με
philisteo isto. et ait saul ad
τὰ τοῦ ἀλλοφύλου τούτου. καὶ εἶπε σαοὺλ πρὸς
dauid: non poteris ire cōtra philisteum
δαυίδ, οὐ μὴ δυνήσῃ πορευθῆναι πρὸς τὸν ἀλλόφυλον
istum vt pugnes aduersus eū: quā tu pu
τοῦτον τοῦ πολεμῆσαι πρὸς αὐτόν, ὅτι σὺ παιδά
er es: ipse aūt vir est bellator ab adolescētia sua.
ριον εἶ, αὐτὸς δὲ ἀνὴρ ἐστι πολεμιστὴς ἐκ νεότητος αὐ
et dixit dauid ad saul: pascens erat ser
τοῦ. καὶ εἶπε δαυὶδ πρὸς σαούλ, ποιμαίνων ἦν ὁ δοῦ
uus tuus in grege patri suo. et qn̄
λός σου ἐν τῷ ποιμνίῳ τῷ πατρὶ αὐτοῦ. καὶ ὅταν
veniebat leo vel vrsus et accipiebat ouem de
ἤρχετο λέων ἢ ἄρκτος καὶ ἐλάμβανε πρόβατον ἐκ
grege: et egrediebar
τῆς ἀγέλης, καὶ ἐξηρχόμην

post eum et percutiebā eum et eruebam de
κατόπισθεν αὐτοῦ καὶ ἐπάταξα αὐτὸν καὶ ἐξέσπων ἐκ τοῦ
ore eius: et si insurgebat aduersū me apprehēdebā gut
στόματος αὐτοῦ, καὶ εἰ ἐπανίστατο ἐπ' ἐμέ ἐκράτουν τοῦ φά
tur eius et percutiebam eum et interficiebā eum:
ρυγγος αὐτοῦ καὶ ἐπάταξα αὐτὸν καὶ ἐθανάτουν αὐτόν,
et leonem et vrsum pcutiebat seruus tuus. et
καὶ τὸν λέοντα καὶ τὴν ἄρκτον ἔτυπτεν ὁ δοῦλός σου. καὶ
erit philisteus ille incircūcisus vt vn⁹ horum.
ἔσαι ὁ ἀλλόφυλος οὗτος ὁ ἀπερίτμητος ὡς ἓν τούτων.
qui improperauit aciem dei viuētis. et ait dauid:
ὃς ὠνείδισε παράταξιν θεοῦ ζῶντος. καὶ εἶπε δαυίδ,
dn̄s deus eripuit me de ore leonis et de
κύριος ὁ θεὸς ἐξείλετό με ἐκ στόματος τοῦ λέοντος καὶ ἐκ
manu vrsi: ipse liberabit me de manu phi
χειρὸς τῆς ἄρκτου, αὐτὸς ἐξελεῖταί με ἐκ χειρὸς τοῦ ἀλ
listei incircumcisi huius. et dixit saul ad
λοφύλου τοῦ ἀπεριτμήτου τούτου. καὶ εἶπε σαοὺλ πρὸς
dauid: vade et erit dn̄s tecum. et induit
δαυίδ, πορεύου καὶ ἔσαι ὁ κύριος μετὰ σοῦ. καὶ ἐνέδυσε
saul dauid vestimēto suo: et galeam
σαοὺλ τὸν δαυὶδ τὸν μανδύαν αὐτοῦ, καὶ περικεφαλαίαν
eream imposuit sup caput eius: et vestiuit
χαλκῆν ἐπέθηκεν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ἐνέδυσεν
eum lorica: et accīct⁹ ē dauid gladio ei⁹ su
αὐτὸν θώρακα, καὶ ἔζώσατο δαυὶδ τὴν μάχαιραν αὐτοῦ ἐπά
per thoracem suum. et laborauit circūambulās dauid
νω τοῦ θώρακος αὐτοῦ. καὶ ἐκοπίασε περιπατήσας δαυὶδ
eū ambularet in eis: quā inexptus erat. et dixit dd
ἐν τῷ βαδίζειν ἐν αὐτοῖς, ὅτι ἄπειρος ἦν. καὶ εἶπε δαυὶδ
ad saul: non possum incedere in istis: quā nō
πρὸς σαούλ, οὐ μὴ δύνωμαι πορευθῆναι ἐν τούτοις, ὅτι οὐ
expertus sum: et deposuit ea a seipso. et acce
πεπείραμαι, καὶ περιείλετο αὐτὰ ἀπ' αὐτοῦ. καὶ ἔλα
pit dauid baculum suum in manu sua: et ele
βε δαυὶδ τὴν ῥάβδον αὐτοῦ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ ἐξε
git sibi quinq₃ lapides lipidos de torrente.
λέξατο ἑαυτῷ πέντε λίθους λείους ἐκ τοῦ χειμάρρου.
et posuit eos in pera pastorali que erat
καὶ ἔθετο αὐτοὺς ἐν τῷ καδίῳ τῷ ποιμενικῷ τῷ ὄντι
ei ad collectionē. et funda sua in manu
αὐτῷ εἰς συλλογήν. καὶ ἡ σφενδόνη αὐτοῦ ἐν τῇ χειρὶ
sua: et processit aduersum virum philisteum.
αὐτοῦ, καὶ προσῆλθε πρὸς τὸν ἄνδρα τὸν ἀλλόφυλον.
et iuit philisteus icedēs et appropinquās aduersū
καὶ ἐπορεύθη ὁ ἀλλόφυλος πορευόμενος καὶ ἐγγίζων πρὸς
dauid. et vir gerens scutū ante eum.
δαυίδ. καὶ ὁ ἀνὴρ ὁ αἴρων τὸν θυρεὸν ἔμπροσθεν αὐτοῦ.
et inspexit philisteus et vidit dauid: et
καὶ ἐπέβλεψεν ὁ ἀλλόφυλος καὶ εἶδε τὸν δαυίδ, καὶ
despexit eum: quā erat puer: et ipse ruf
ἐξουδένωσεν αὐτόν, ὅτι ἦν παιδάριον, καὶ αὐτὸς πυρά
fus cū pulchritudine oculorum. et dixit philiste
κης μετὰ κάλλους ὀφθαλμῶν. καὶ εἶπεν ὁ ἀλλόφυ
us ad dauid: nūqđ canis ego sum ꝙ egressus es i
λος πρὸς δαυίδ, μὴ κύων ἐγώ εἰμι ὅτι ἐξέρχῃ ἐν
baculo et lapidib⁹ cōtra me? et maledixit phili
ῥάβδῳ καὶ λίθοις ἐπ' ἐμέ; καὶ κατηράσατο ὁ ἀλλόφυ
steus dauid in dijs suis: et dixit phili
λος τὸν δαυὶδ ἐν τοῖς θεοῖς αὐτοῦ, καὶ εἶπεν ὁ ἀλλόφυ
steus ad dauid: veni ad me et dabo
λος πρὸς δαυίδ, δεῦρο πρός με καὶ δώσω τὰς
carnes tuas volatilibus celi et
σάρκας σου τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῖς
bestijs terre. et dixit dauid ad phili
θηρίοις τῆς γῆς. καὶ εἶπε δαυὶδ πρὸς τὸν ἀλλόφυ
steū: tu venis ad me in gladio et in hasta et
λον, σὺ ἔρχῃ πρός με ἐν ῥομφαίᾳ καὶ ἐν δόρατι καὶ
in clypeo: ego aūt venio ad te in noīe domi
ἐν ἀσπίδι, ἐγὼ δὲ ἔρχομαι πρὸς σὲ ἐν ὀνόματι κυρί
ni exercituū dei aciei israel cui exprobrasti
ου σαβαὼθ θεοῦ παρατάξεως ἰσραήλ, ἣν ὠνείδισας

eos & percutiebā: & erue bāq₃ de ore eorum. Et illi cōsurgebāt aduersum me: & apphēdebā mētū eorū & suffocabā: interficiebāq₃ eos. Nā & leonē & vrsum interfeci ego seru⁹ tu⁹. Erit igitur & philisteus hic incircūcisus qsi vn⁹ ex eis: qui ausus est maledicere exercitui dei viuētis. Et ait dauid. Dominus qui eripuit me de manu leonis & de manu vrsi: ipse me liberabit de manu philistei huius. Dixit aūt saul ad dauid. Vade: & dominus tecum sit. Et induit saul dauid vestimentis suis: & imposuit galeam eream super caput eius: & vestiuit eum lorica. Accinctus ergo dauid gladio eius sup vestē suam cepit temptare si armatus posset incedere. Nō enim hēbat cōsuetudinē. Dixitq₃ dauid ad saul. Nō possum sic incedere: qa nō vsum habeo. Et deposuit eā. Et tulit baculū suū quē sp hēbat in manib⁹: & elegit sibi quinq₃ lipidissimos lapides de torrente & misit eos in perā pastoralem quam habebat secum: & fundā manu tulit: & processit aduersum philisteū. Ibat autem philisteus icedēs & appropinquās aduersū dauid: & armiger eius ante eū. Cūq₃ inspexisset eū philisteus & vidisset dauid: despexit eum. Erat autem adolescens ruffus: & pulcher aspectu. Et dixit philisteus ad dauid. Nunquid ego canis sum ꝙ tu venis ad me cum baculo? Et maledixit philisteus dauid in diis suis. Dixitq₃ ad dauid: Veni ad me & dabo carnes tuas volatilibus celi & bestiis terre. Dixit aūt dauid ad philisteum. Tu venis ad me cū gladio & hasta & clypeo: ego autē venio ad te i noie dn̄i exercituū dei agminum israel: quib⁹ exprobrasti

אחריו והכתיו והצלתי מפיו ויקם עלי והחזקתי בזקנו והכתיו והמיתיו׃ גם את הארי גם הדב הכה עבדך והיה הפלשתי הערל הזה כאחד מהם כי חרף מערכת אלהים חיים׃ ויאמר דוד יהוה אשר הצלני מיד הארי ומיד הדב הוא יצילני מיד הפלשתי הזה ויאמר שאול אל דוד לך ויהוה יהיה עמך׃ וילבש שאול את דוד מדיו ונתן קובע נחשת על ראשו וילבש אתו שריון׃ ויחגר דוד את חרבו מעל למדיו ויאל ללכת כי לא נסה ויאמר דוד אל שאול לא אוכל ללכת באלה כי לא נסיתי ויסרם דוד מעליו׃ ויקח מקלו בידו ויבחר לו חמשה חלקי אבנים מן הנחל וישם אתם בכלי הרעים אשר לו ובילקוט וקלעו בידו ויגש אל הפלשתי׃ וילך הפלשתי הלך וקרב אל דוד והאיש נשא הצנה לפניו׃ ויבט הפלשתי ויראה את דוד ויבזהו כי היה נער ואדמני עם יפה מראה׃ ויאמר הפלשתי אל דוד הכלב אנכי כי אתה בא אלי במקלות ויקלל הפלשתי את דוד באלהיו׃ ויאמר הפלשתי אל דוד לכה אלי ואתנה את בשרך לעוף השמים ולבהמת השדה׃ ויאמר דוד אל הפלשתי אתה בא אלי בחרב ובחנית ובכידון ואנכי בא אליך בשם יהוה צבאות אלהי מערכות ישראל אשר חרפת׃

נכה · נצל · קום · חזק · מות · דוב · צרך · אמר · ילך · היה · לבש · מד · קבע · שרה · חגר · יכל · ילך · נכה · סור · לקח · בחר · שום · כלה · רעה · לקט · נגש · הלך · צנן · פנה · נבט · ראה · בזה · ראה · בוא · קלל · אמר · ילך · נתן · בוא · חנה · ערך

הַיּוֹם הַזֶּה יְסַגֶּרְךָ יְהוָֹה בְּיָדִי
וְהִכִּיתִךָ וַהֲסִרֹתִי אֶת רֹאשְׁךָ
מֵעָלֶיךָ וְנָתַתִּי פֶּגֶר מַחֲנֵה
פְלִשְׁתִּים הַיּוֹם הַזֶּה לְעוֹף
הַשָּׁמַיִם וּלְחַיַּת הָאָרֶץ וְיֵדְעוּ כָּל
הָאָרֶץ כִּי יֵשׁ אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל׃
וְיֵדְעוּ כָּל הַקָּהָל הַזֶּה כִּי לֹא בְּחֶרֶב
וּבַחֲנִית יְהוֹשִׁיעַ יְהוָֹה כִּי לַיהוָֹה
הַמִּלְחָמָה וְנָתַן אֶתְכֶם בְּיָדֵנוּ׃
וְהָיָה כִּי קָם הַפְּלִשְׁתִּי וַיֵּלֶךְ וַיִּקְרַב
לִקְרַאת דָּוִד וַיְמַהֵר דָּוִד וַיָּרָץ
הַמַּעֲרָכָה לִקְרַאת הַפְּלִשְׁתִּי׃
וַיִּשְׁלַח דָּוִד אֶת יָדוֹ אֶל הַכֶּלִי
וַיִּקַּח מִשָּׁם אֶבֶן וַיְקַלַּע וַיַּךְ אֶל
הַפְּלִשְׁתִּי אֶל מִצְחוֹ וַתִּטְבַּע הָאֶבֶן
בְּמִצְחוֹ וַיִּפֹּל עַל פָּנָיו אָרְצָה׃
וַיֶּחֱזַק דָּוִד מִן הַפְּלִשְׁתִּי בַּקֶּלַע
וּבָאֶבֶן וַיַּךְ אֶת הַפְּלִשְׁתִּי וַיְמִיתֵהוּ
וְחֶרֶב אֵין בְּיַד דָּוִד׃ וַיָּרָץ דָּוִד
וַיַּעֲמֹד אֶל הַפְּלִשְׁתִּי וַיִּקַּח אֶת
חַרְבּוֹ וַיִּשְׁלְפָהּ מִתַּעְרָהּ וַיְמֹתְתֵהוּ
וַיִּכְרָת בָּהּ אֶת רֹאשׁוֹ וַיִּרְאוּ
הַפְּלִשְׁתִּים כִּי מֵת גִּבּוֹרָם וַיָּנֻסוּ׃
וַיָּקֻמוּ אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה
וַיָּרִעוּ וַיִּרְדְּפוּ אֶת הַפְּלִשְׁתִּים עַד
בּוֹאֲךָ גַיְא וְעַד שַׁעֲרֵי עֶקְרוֹן
וַיִּפְּלוּ חַלְלֵי פְלִשְׁתִּים בְּדֶרֶךְ
שַׁעֲרַיִם וְעַד גַּת וְעַד עֶקְרוֹן׃
וַיָּשֻׁבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִדְּלֹק אַחֲרֵי
פְלִשְׁתִּים וַיָּשֹׁסּוּ אֶת מַחֲנֵיהֶם׃
וַיִּקַּח דָּוִד אֶת רֹאשׁ הַפְּלִשְׁתִּי
וַיְבִאֵהוּ יְרוּשָׁלָם וְאֶת כֵּלָיו
שָׂם בְּאָהֳלוֹ׃ וְכִרְאוֹת שָׁאוּל
אֶת דָּוִד יֹצֵא לִקְרַאת הַפְּלִשְׁתִּי
אָמַר אֶל אַבְנֵר שַׂר הַצָּבָא
בֶּן מִי זֶה הַנַּעַר אַבְנֵר וַיֹּאמֶר

סגר · נכה סור · נתן חנה · ישע · לחם · קום קרב · מהר רוץ · שלח כלה · לקח קלע · נכה טבע · נפל נכה · חזק · מות · עמד · שלף · כרת ראה · נבר נוס · קום · רוע רדף · בוא · שוב · שסס תנה · בוא כלה · שום ראה · שור

hodie: & dabit te dñs in manu mea: & percutiam te & auferam caput tuum a te. Et dabo cadauera castrorum philistiim hodie volatilibus celi & bestiis terre: vt sciat omnis terra: quia est deus in israel: & nouerit vniuersa ecclesia hec: quia non in gladio nec in hasta saluat dominus. Ipsius enim est bellum & tradet vos in manus nostras. Cum ergo surrexisset philisteus & veniret & appropinq̃ret cõtra dauid: festinauit dauid & occurrit ad pugnam ex aduerso philistei. Et misit manum suam in peram: tulitq; vnũ lapidẽ & fũda iecit: & circũducẽs pcussit eũ in fronte. Et infixus est lapis in frõte eius: & cecidit in faciẽ suam sup terrã. Preualuitq; dauid aduersum philisteũ in funda & lapide: pcussumq; philisteum interfecit. Cũq; gladiũ nõ heret in manu dauid: cucurrit & stetit sup philisteum & tulit gladiũ eius: & eduxit eum de vagina sua: & iterfecit eũ: pciditq; caput eius. Videntes autẽ philistiim q̃ mortuus eẽt fortissimus corũ: fugerũt. Et cõsurgẽtes viri israel & iuda vociferati sũt: & psecuti sunt philisteos vsq; dũ veniret in vallẽ & vsq; ad portas accharon. Cecideruntq; vulnerati de philistiim in via sarim & vsq; ad geth & vsq; ad accharon. Et reuertẽtes filii israel postq̃ psecuti sunt philisteos inuaserũt castra eorum. Assumẽs autem dauid caput philistei: attulit illud in hierusalem: arma vero eius posuit in tabernaculo suo. Eo aũt tpe quo viderat saul dauid egredientem contra philisteum ait ad abner principẽ militie sue. De qua stirpe descẽdit hic adolescens. Dixitq;

hodie. τ claudet te dñs hodie in manus
σήμερον. καὶ συγκλείσει σε κύριος σήμερον εἰς τὰς χεῖρας
meas: τ interficiã te τ auferã caput tuũ a
μου, καὶ ἀποκτενῶ σε καὶ ἀφελῶ τὴν κεφαλήν σου ἀπὸ
te: τ dabo cadauera tua τ cadauera castrorũ
σοῦ, καὶ δώσω τὰ κῶλά σου καὶ τὰ κῶλα τῆς παρεμβολῆς
philistijm in die hac volatilibus
τῶν ἀλλοφύλων ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ τοῖς πετεινοῖς τοῦ
celi τ bestijs terre. τ cognoscet oĩs
οὐρανοῦ καὶ τοῖς θηρίοις τῆς γῆς. καὶ γνώσεται πᾶσα ἡ
terra q̃ erit deus in israel: τ nouerit vniuersa ecclesia
γῆ ὅτι ἔσαι θεὸς ἐν ἰσραήλ, καὶ γνώσεται πᾶσα ἐκκλησία
hec: q̃ nõ in hasta neq; in gladio saluat
αὕτη, ὅτι οὐκ ἐν δόρατι οὐδὲ ἐν μαχαίρᾳ σώζει
dñs: q̃m dñi bellũ: τ tradet vos
κύριος, ὅτι τοῦ κυρίου ὁ πόλεμος, καὶ παραδώσει ὑμᾶς
in manus nras. τ surrexit philisteus τ iuit
εἰς τὰς χεῖρας ἡμῶν. καὶ ἀνέστη ὁ ἀλλόφυλος καὶ ἐπορεύθη
τ appropinquit in cõgressum dauid: τ dauid festinauit
καὶ ἤγγισεν εἰς συνάντησιν τῷ δαυίδ, καὶ δαυίδ ἐτάχυνε
τ egressus ẽ τ ipse in pugnã in occursum
καὶ ἐξῆλθε καὶ αὐτὸς εἰς τὴν παράταξιν εἰς συνάντησιν
philistei. τ extẽdit dauid manũ
τοῦ ἀλλοφύλου. καὶ ἐξέτεινε δαυίδ τὴν χεῖρα
suam in perã: τ accepit inde lapidẽ vnũ: τ
αὐτοῦ εἰς τὸ κάδιον, καὶ ἔλαβεν ἐκεῖθεν λίθον ἕνα, καὶ
funda iecit τ pcussit philisteũ in frontem
ἐσφενδόνησε καὶ ἐπάταξε τὸν ἀλλόφυλον εἰς τὸ μέτωπον
eius: τ infixus ẽ lapis in frõte eius:
αὐτοῦ, καὶ διέδυ ὁ λίθος ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτοῦ,
τ cecidit in faciẽ suã sup terrã. τ preualuit
καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ ἐκραταίωσε
dauid sup philisteũ funda τ
δαυίδ ὑπὲρ τὸν ἀλλόφυλον τῇ σφενδόνῃ καὶ τῷ
lapide in die illa. τ pcussit philisteũ
λίθῳ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. καὶ ἐπάταξεν τὸν ἀλλόφυλον
τ interfecit eũ: τ gladius nõ erat in
καὶ ἐθανάτωσεν αὐτόν, καὶ ῥομφαία οὐκ ἦν ἐν
manu dauid. τ cucurrit dauid τ stetit sup
τῇ χειρὶ δαυίδ. καὶ ἔδραμε δαυίδ καὶ ἐπέστη ἐπ'
eum τ tulit gladiũ eius τ eduxit eum
αὐτὸν καὶ ἔλαβε τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ καὶ ἐξέσπασεν αὐτὴν
de vagina sua τ interfecit eũ: τ abstulit
ἐκ τοῦ κουλεοῦ αὐτῆς καὶ ἐθανάτωσεν αὐτόν, καὶ ἀφεῖλεν
in eo caput eius. τ viderũt philistijm
ἐν αὐτῇ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. καὶ εἶδον οἱ ἀλλόφυλοι
q̃ mortuꝰ eẽt fortis eorũ: τ fugerũt. τ surrexerũt
ὅτι τέθνηκεν ὁ δυνατὸς αὐτῶν, καὶ ἔφυγον. καὶ ἀνέστησαν
viri israel τ iuda τ vociferati sũt τ psecuti
ἄνδρες ἰσραὴλ καὶ ἰούδα καὶ ἠλάλαξαν καὶ κατεδίωξαν
sunt post philisteos vsq; ad ingressũ geth τ
ὀπίσω τῶν ἀλλοφύλων ἕως τῆς εἰσόδου γὲθ καὶ
vsq; ad portã accaron. τ ceciderũt vulnerati
ἕως τῆς πύλης ἀκκαρῶν. καὶ ἔπεσον τραυματίαι τῶν
philistijm in via portarũ τ vsq; ad geth τ vsq; ad accaron.
ἀλλοφύλων ἐν τῇ ὁδῷ τῶν πυλῶν καὶ ἕως γὲθ καὶ ἕως ἀκκαρῶν.
τ reuersi sũt viri israel declinãtes post
καὶ ἀνέστρεψαν ἄνδρες ἰσραὴλ ἐκκλίνοντος ὀπίσω τῶν
philistijm: τ predati sũt castra eorũ.
ἀλλοφύλων, καὶ προενόμευσαν τὰς παρεμβολὰς αὐτῶν.
τ accepit dauid caput philistei τ attulit
καὶ ἔλαβε δαυίδ τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀλλοφύλου καὶ ἀνήνεγκεν
illud in hierusalẽ. τ arma eius posuit in
αὐτὴν εἰς ἱερουσαλήμ. καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἔθετο ἐν τῷ
tabernaculo suo. τ vt vidit saul dauid exeuntem
σκηνώματι αὐτοῦ. καὶ ὡς εἶδε σαοὺλ τὸν δαυὶδ ἐκπορευόμενον
in occursũ philistei: ait ad
εἰς ἀπάντησιν τοῦ ἀλλοφύλου, εἶπε πρὸς
abener principẽ exercitus: filius cuius adolescẽs
ἀβενὴρ τὸν ἄρχοντα τῆς δυνάμεως, υἱὸς τίνος ὁ νεανίσκος
iste abener? τ rñdit abener τ dixit:
οὗτος ἀβενήρ; καὶ ἀπεκρίθη ἀβενὴρ καὶ εἶπε,

1.Mac 4.d. · Eccle. 47.d. 1.Mac 4.d. · G

viuit aĩa tua dñe mi rex nõ noui. τ dixit
ζῇ ἡ ψυχή σου κύριέ μου βασιλεῦ οὐκ οἶδα. καὶ εἶπεν
rex: interroga tu filius cuius adolescẽs iste:
βασιλεύς, ἐπερώτησον σὺ υἱὸς τίνος ὁ νεανίας οὗτος,
τ vt reuersus ẽ dauid cũ pcussit philisteũ:
καὶ ὡς ἐπέστρεψε δαυίδ πατάξας τὸν ἀλλόφυλον,
apprehẽdit eũ abener τ introduxit eũ corã
παρέλαβεν αὐτὸν ἀβενὴρ καὶ εἰσήγαγεν αὐτὸν ἐνώπιον
saul. τ caput philistei in manu eius.
σαούλ. καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ ἀλλοφύλου ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ.
τ ait ad eũ saul: filius cuius es adolescẽs?
καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν σαούλ, υἱὸς τίνος εἶ νεανία;
τ dixit dauid: filius serui tui iesse
καὶ εἶπε δαυίδ, υἱὸς τοῦ δούλου σου ἰεσσαὶ
bethleemite.
τοῦ βηθλεεμίτου.

Ca.18.

Et factũ est vt cõpleuit loqui ad saul:
Καὶ ἐγένετο ὡς συνετέλεσεν λαλῶν πρὸς σαούλ,
τ aĩa ionathan cõglutinata ẽ aĩe
καὶ ἡ ψυχὴ ἰωναθὰν συνεδέθη τῇ ψυχῇ
dauid: τ dilexit eũ ionathã sicut aĩam
δαυίδ, καὶ ἠγάπησεν αὐτὸν ἰωναθὰν κατὰ τὴν ψυχὴν
suã. τ accepit eũ saul in die illa
αὐτοῦ. καὶ ἔλαβεν αὐτὸν σαοὺλ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ
τ non dimisit eũ reuerti in domũ
καὶ οὐκ ἀφῆκεν αὐτὸν ἐπιστρέψαι εἰς τὸν οἶκον τοῦ
pris sui. τ iniit ionathan τ dauid fedus:
πατρὸς αὐτοῦ. καὶ διέθετο ἰωναθὰν καὶ δαυὶδ διαθήκην,
q̃m dilexit eũ sicut aĩam suã.
ὅτι ἠγάπησεν αὐτὸν κατὰ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ.
τ expoliauit ionathã tunicã q̃ sup eũ:
καὶ ἐξεδύσατο ἰωναθὰν τὸν ἐπενδύτην τὸν ἐπ' αὐτῷ,
τ dedit eã dauid: τ vestimẽtũ suũ
καὶ ἔδωκεν αὐτὸν τῷ δαυίδ, καὶ τὸν μανδύαν αὐτοῦ
τ vsq; ad gladiũ suũ τ arcũ τ
καὶ ἕως τῆς ῥομφαίας αὐτοῦ καὶ τοῦ τόξου καὶ τῆς
balteũ suũ. τ egrediebatur dauid intelligẽs in cũctis
ζώνης αὐτοῦ. καὶ ἐξεπορεύετο δαυίδ συνιῶν ἐν πᾶσιν
quibꝰ misisset eũ saul. τ cõstituit eum
οἷς ἀναπέστειλεν αὐτὸν σαούλ. καὶ κατέστησεν αὐτὸν
saul sup viros belli. τ acceptꝰ erat i oculis vniuersi ppli: τ in
σαοὺλ ἐπὶ τοὺς ἄνδρας τοῦ πολέμου. καὶ ἤρεσεν ἐν ὀφθαλμοῖς παντὸς τοῦ λαοῦ, καί γε καὶ ἐν
oculis famulorũ saul. τ factũ est cũ in
ὀφθαλμοῖς τῶν δούλων σαούλ. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἰσπορεύεσθαι αὐτούς,
grederẽtur ipsi: quñ reuersus est dauid vt pcussit
ὅτε ἐπέστρεψε δαυίδ πατάξας
philisteũ: τ egresse sunt choros ducẽtes τ cantãtes in occursum saul regis de vniuersis
τὸν ἀλλόφυλον, καὶ ἐξῆλθον αἱ χορεύουσαι καὶ ᾄδουσαι εἰς ἀπάντησιν σαοὺλ τοῦ βασιλέως ἐκ πασῶν
vrbibus israel in tympanis τ in leticia
τῶν πόλεων ἰσραὴλ ἐν τυμπάνοις καὶ ἐν χαρμοσύνῃ
τ in cymbalis. τ egrediebãtur mulieres
καὶ ἐν κυμβάλοις. καὶ ἐξήρχοντο αἱ γυναῖκες αἱ
ludẽtes τ dicebãt: pcussit saul in milibus suis:
παίζουσαι καὶ ἔλεγον, ἐπάταξε σαοὺλ ἐν χιλιάσιν αὐτοῦ,
τ dauid in decẽ milibꝰ suis. τ iratus est
καὶ δαυίδ ἐν μυριάσιν αὐτοῦ. καὶ ὠργίσθη
saul τ apparuit prauũ verbũ nimis in
σαοὺλ καὶ ἐφάνη πονηρὸν τὸ ῥῆμα σφόδρα ἐνώπιον
cõspectu saul de verbo isto. τ dixit: dederũt
σαοὺλ περὶ τοῦ λόγου τούτου. καὶ εἶπεν, ἔδωκαν τῷ
dauid decẽ milia: τ mihi dederũt mille. τ quid
δαυὶδ τὰς μυριάδας, καὶ ἐμοὶ ἔδωκαν τὰς χιλιάδας, καὶ τί
ei preter regnũ? τ erat saul intuens
αὐτῷ πλὴν ἡ βασιλεία; καὶ ἦν σαοὺλ ὑποβλεπόμενος τὸν
dauid a die illa τ deinceps. τ factũ ẽ a
δαυὶδ ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ ἐπέκεινα. καὶ ἐγενήθη ἀπὸ
crastino die: τ cecidit spũs a deo malus sup
τῆς ἐπαύριον, καὶ ἔπεσε πνεῦμα παρὰ θεοῦ πονηρὸν ἐπὶ

Infra. 19.a. · B · C

abner. Viuit anĩa tua rex si noui. Et ait rex. Interroga tu cuius filius sit iste puer. Cũq; regressus esset dauid percusso philisteo: tulit eum abner & introduxit corã saule: caput philistei hñtẽ in manu sua. Et ait ad eum saul. De q̃ pgẽie es o adolescẽs? Dixitq; dd. Filiꝰ serui tui isai bethleemite ego sum. 18.

Et factum est cum complesset loqui ad saul: anima ionathe conglutinata est anime dauid: & dilexit eum ionathas quasi aĩam suam. Tulitq; eum saul in die illa: & nõ cõcessit ei vt reuerteretur in domum pris sui. Inierũt aũt dauid & ionathas fedus. Diligebat eũ eũ q̃si animam suã. Nã expoliauit se ionathas tunica qua erat indutus & dedit eã dauid & reliqua vestimenta sua vsq; ad gladiũ & arcũ suũ & vsq; ad balteum. Egrediebatur quoq; dauid ad omnia quecunq; misisset eũ saul: & prudenter se agebat. Posuitq; eũ saul sup viros belli: & acceptꝰ erat ĩ oculis vniuersi populi: maximeq; in cõspectu famulorũ saul. Porro cũ reuerteretur percusso philisteo dauid: egresse sunt mulieres de vniuersis vrbibus israel cãtãtes chorosq; ducẽtes in occursum saul regis: in tympanis leticie & in sistris & precinebant mulieres ludentes atq; dicentes. Percussit saul mille: & dauid decem milia. Iratus est autem saul nimis & displicuit in oculis eius iste sermo. Dixitq;. Dederunt dd decẽ milia: & mihi mille dederunt. Quid ei supest nisi solũ regnũ? Nõ rectis ergo oculis saul aspiciebat dauid a die illa & deinceps: post diem autem alteram inuasit spiritus dei malus

אַבְנֵר חֵי נַפְשְׁךָ הַמֶּלֶךְ אִם יָדָעְתִּי׃
וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ שְׁאַל אַתָּה בֶּן מִי
זֶה הָעָלֶם׃ וּכְשׁוּב דָּוִד מֵהַכּוֹת אֶת
הַפְּלִשְׁתִּי וַיִּקַּח אֹתוֹ אַבְנֵר
וַיְבִאֵהוּ לִפְנֵי שָׁאוּל וְרֹאשׁ
הַפְּלִשְׁתִּי בְּיָדוֹ׃ וַיֹּאמֶר אֵלָיו
שָׁאוּל בֶּן מִי אַתָּה הַנַּעַר וַיֹּאמֶר
דָּוִד בֶּן עַבְדְּךָ יִשַׁי בֵּית הַלַּחְמִי׃

Cap.xviii.

וַיְהִי כְּכַלֹּתוֹ לְדַבֵּר
אֶל שָׁאוּל וְנֶפֶשׁ יְהוֹנָתָן נִקְשְׁרָה
בְּנֶפֶשׁ דָּוִד וַיֶּאֱהָבֵהוּ יְהוֹנָתָן
כְּנַפְשׁוֹ׃ וַיִּקָּחֵהוּ שָׁאוּל בַּיּוֹם
הַהוּא וְלֹא נְתָנוֹ לָשׁוּב בֵּית
אָבִיו׃ וַיִּכְרֹת יְהוֹנָתָן וְדָוִד בְּרִית
בְּאַהֲבָתוֹ אֹתוֹ כְּנַפְשׁוֹ׃ וַיִּתְפַּשֵּׁט
יְהוֹנָתָן אֶת הַמְּעִיל אֲשֶׁר עָלָיו
וַיִּתְּנֵהוּ לְדָוִד וּמַדָּיו וְעַד חַרְבּוֹ
וְעַד קַשְׁתּוֹ וְעַד חֲגֹרוֹ׃ וַיֵּצֵא דָוִד
בְּכֹל אֲשֶׁר יִשְׁלָחֶנּוּ שָׁאוּל
יַשְׂכִּיל וַיְשִׂמֵהוּ שָׁאוּל עַל
אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה וַיִּיטַב בְּעֵינֵי כָל
הָעָם וְגַם בְּעֵינֵי עַבְדֵי שָׁאוּל׃
וַיְהִי בְּבוֹאָם בְּשׁוּב דָּוִד מֵהַכּוֹת
אֶת הַפְּלִשְׁתִּי וַתֵּצֶאנָה הַנָּשִׁים
מִכָּל עָרֵי יִשְׂרָאֵל לָשִׁיר וְהַמְּחֹלוֹת
לִקְרַאת שָׁאוּל הַמֶּלֶךְ בְּתֻפִּים
בְּשִׂמְחָה וּבְשָׁלִשִׁים׃ וַתַּעֲנֶינָה
הַנָּשִׁים הַמְשַׂחֲקוֹת וַתֹּאמַרְןָ
הִכָּה שָׁאוּל בַּאֲלָפָיו וְדָוִד
בְּרִבְבֹתָיו׃ וַיִּחַר לְשָׁאוּל מְאֹד
וַיֵּרַע בְּעֵינָיו הַדָּבָר הַזֶּה וַיֹּאמֶר
נָתְנוּ לְדָוִד רְבָבוֹת וְלִי נָתְנוּ
הָאֲלָפִים וְעוֹד לוֹ אַךְ הַמְּלוּכָה׃
וַיְהִי שָׁאוּל עוֹיֵן אֶת דָּוִד מֵהַיּוֹם
הַהוּא וָהָלְאָה׃ וַיְהִי מִמָּחֳרָת
וַתִּצְלַח רוּחַ אֱלֹהִים רָעָה אֶל

נכה · לקח · בוא נכה · היה כלה · קשר · אהב · כרת ברת · פשט · מעל נתן · מדד · שלח · שכל שום · לחם כתב · היה בוא · נכה יצא · ענה שור · חלל תפף · שלש ענה · שחק אמר · חרה · רוע · מלך · עין · צלח רוע

שאול ויתנבא בתוך הבית ודוד
מנגן בידו כיום ביום והחנית ביד
שאול: ויטל שאול את החנית
ויאמר אכה בדוד ובקיר ויסב
דוד מפניו פעמים: ויירא שאול
מלפני דוד כי היה יהוה עמו
ומעם שאול סר: ויסרהו שאול
מעמו וישמהו לו שר אלף ויצא
ויבא לפני העם: ויהי דוד לכל
דרכו משכיל ויהוה עמו: וירא
שאול אשר הוא משכיל מאד
ויגר מפניו: וכל ישראל ויהודה
אהב את דוד כי הוא יוצא ובא
לפניהם: ויאמר שאול אל דוד
הנה בתי הגדולה מרב אתה אתן
לך לאשה אך היה לי לבן חיל
והלחם מלחמות יהוה ושאול
אמר אל תהי ידי בו ותהי בו
יד פלשתים: ויאמר דוד אל
שאול מי אנכי ומי חיי משפחת
אבי בישראל כי אהיה חתן למלך:
ויהי בעת תת את מרב בת שאול
לדוד והיא נתנה לעדריאל
המחלתי לאשה: ותאהב מיכל
בת שאול את דוד ויגדו לשאול
וישר הדבר בעיניו: ויאמר
שאול אתננה לו ותהי לו למוקש
ותהי בו יד פלשתים ויאמר
שאול אל דוד בשתים תתחתן
בי היום: ויצו שאול את עבדיו
דברו אל דוד בלט לאמר הנה
חפץ בך המלך וכל עבדיו אהבוך
ועתה התחתן במלך: וידברו עבדי
שאול באזני דוד את הדברים
האלה ויאמר דוד הנקלה
בעיניכם התחתן במלך ואנכי

saul: & pphetabat in medio dom⁹ sue. Dauid aūt psallebat manu sua sicut p singulos dies. Tenebatq; saul lāceam & misit eam: putās q configere posset dauid cū pariete. Et declinauit dauid a facie eius secūdo. Et timuit saul dauid eo q dominus esset cū eo & a se recessisset. Amouit ergo eum saul a se & fecit eū tribunū sup mille viros. Et egrediebatur & intrabat in cōspectu ppli. In oībus quoq; viis suis dauid prudenter agebat: & dñs erat cū eo. Vidit itaq; saul q prudēs eēt nimis: & cepit cauere eū. Oīs āt israel & iuda diligebat dauid. Ipse aūt ingrediebatur & egrediebatur an̄ eos. Dixitq; saul ad dauid. Ecce filia mea maior merob: ipsam dabo tibi vxorem: tantūmō esto vir fortis & preliare bella domini. Saul autem reputabat dicēs. Non sit manus mea in eo: sed sit sup eū manus philistinorum. Ait aūt dauid ad saul. Quis ego sum aut q̄ ē vita mea aut cognatio pris mei i israel vt fiā gener regis. Factū ē āt tps cū debe ret dari merob filia saul dauid: data est hadrieli molathite vxor. Dilexit autē dauid michol filiā saul alterā. Et nūciatum est saul & placuit ei. Dixitq; saul. Dabo eam illi vt fiat ei in scandalum: & sit super eū manus philistinorum. Dixitq; saul ad dauid. In duabus gener meus eris hodie. Et mandauit saul seruis suis. Loqmini ad dauid clam me dicētes. Ecce places regi: & omnes serui eius diligunt te. Nūc ergo esto gener regis. Et locuti sunt serui saul in aurib⁹ dauid omnia verba hec: & ait dauid. Nū parum videtur vobis generū esse regis? Ego āt sum

saul: ⁊ pphetabat in medio dom⁹ sue. ⁊
σαούλ, καὶ προεφήτευσεν ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου αὐτοῦ. καὶ
dauid psallebat in manu sua sic p singulos dies
δαυὶδ ἔψαλλεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ ὡς καθ᾽ ἑκάστην ἡμέρας
⁊ lācea in manu saul: ⁊ sustulit saul lāceā ⁊ di
καὶ τὸ δόρυ ἐν τῇ χειρὶ σαούλ, καὶ ἦρε σαοὺλ τὸ δόρυ καὶ εἶ
xit pcutiā in dauid ⁊ in pariete. ⁊ declinauit dd
πε πατάξω ἐν δαυὶδ καὶ ἐν τῷ τοίχῳ. καὶ ἐξέκλινε δαδ
a facie eius bis. ⁊ timuit saul a fa
ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ δίς. καὶ ἐφοβήθη σαοὺλ ἀπὸ προσ
cie dauid: qm erat dñs cū eo ⁊ a saul
ώπου δαυίδ, ὅτι ἦν κύριος μετ᾽ αὐτοῦ καὶ ἀπὸ σαοὺλ
recessit. ⁊ amouit eū saul a se: ⁊ cōsti
ἀπέστη. καὶ ἀπέστησεν αὐτὸν σαοὺλ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ, καὶ κατέστη
tuit eū tribunū sibi. ⁊ egrediebatur ⁊ ingredie
σεν αὐτὸν χιλίαρχον ἑαυτῷ. καὶ ἐξεπορεύετο καὶ εἰσεπορεύ
batur corā pplo. ⁊ erat dd intelligēs in oib⁹
ετο ἔμπροσθεν τοῦ λαοῦ. καὶ ἦν δαδ συνιὼν ἐν πάσαις ταῖς
vijs eius: ⁊ dñs cū eo. ⁊ vidit saul q ipse
ὁδοῖς αὐτοῦ, καὶ κύριος μετ᾽ αὐτοῦ. καὶ εἶδε σαοὺλ ὡς αὐτὸς
intelligit nimis: ⁊ cauebat a facie eius.
συνιεῖ σφόδρα, καὶ εὐλαβεῖτο ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ.
⁊ ois israel ⁊ iuda diligebat dauid: qm ip
καὶ πᾶς ἰσραὴλ καὶ ἰούδας ἠγάπα τὸν δαυίδ, ὅτι αὐ
se egrediebatur ⁊ ingrediebatur an faciē ppli.
τὸς ἐξεπορεύετο καὶ εἰσεπορεύετο πρὸ προσώπου τοῦ λαοῦ.
⁊ dixit saul ad dauid: ecce filia mea ma
καὶ εἶπε σαοὺλ πρὸς δαυίδ, ἰδοὺ ἡ θυγάτηρ μου ἡ μεί
ior merob dabo tibi ipsam in vxorē: ceteꝝ fias mihi
ζων μερὼβ δώσω σοι αὐτὴν εἰς γυναῖκα, πλὴν γίνου μοι
in filiū fortitudinis: ⁊ preliare bella dñi.
εἰς υἱὸν δυνάμεως, καὶ πολέμει τοὺς πολέμους κυρίου.
⁊ saul dixit: nō sit manus mea in eo: sed sit
καὶ σαοὺλ εἶπε, μὴ ἔστω ἡ χείρ μου ἐπ᾽ αὐτῷ, ἀλλ᾽ ἔστω
in eo manus philistinoꝝ. ⁊ dixit dauid
ἐν αὐτῷ ἡ χεὶρ τῶν ἀλλοφύλων. καὶ εἶπε δαυίδ
ad saul quis sum ego: ⁊ que vita cogna
πρὸς σαοὺλ τίς εἰμι ἐγώ, καὶ τίς ἡ ζωὴ τῆς συγγε
tiōis pris mei in israel q ero gener
νείας τοῦ πατρός μου ἐν ἰσραὴλ ὅτι ἔσομαι γαμβρὸς
regis? ⁊ factū est in tpe cū daretur
τοῦ βασιλέως; καὶ ἐγένετο ἐν τῷ καιρῷ τοῦ δοθῆναι τὴν
merob filia saul dauid: ⁊ ipsa data est
μερὼβ θυγατέρα σαοὺλ τῷ δαυίδ, καὶ αὕτη ἐδόθη τῷ
edrieli maulathite in vxorē. ⁊ dilexit me
ἐδριὴλ τῷ μαουλαθίτῃ εἰς γυναῖκα. καὶ ἠγάπησεν με
chol filia saul dauid. ⁊ nūciatū est
χὸλ ἡ θυγάτηρ σαοὺλ τὸν δαυίδ. καὶ ἀπηγγέλη
saul: ⁊ placuit in oculis eius verbū.
τῷ σαούλ, καὶ ἤρεσεν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ τὸ ῥῆμα.
⁊ dixit saul dabo eam illi: ⁊ erit ei
καὶ εἶπεν σαοὺλ δώσω αὐτὴν αὐτῷ, καὶ ἔσται αὐ
in scandalū: ⁊ erit sup eū manus philisti
τῷ εἰς σκάνδαλον, καὶ ἔσται ἐπ᾽ αὐτῷ χεὶρ ἀλλοφύ
noꝝ. ⁊ dixit saul ad dauid: in duabus
λων. καὶ εἶπε σαοὺλ πρὸς δαυίδ, ἐν ταῖς δυσὶν
eris gener mihi hodie. ⁊ mādauit sa
ἐπιγαμβρεύσεις μοι σήμερον. καὶ ἐνετείλατο σα
ul seruis suis dicēs: loquimini vos cla
οὺλ τοῖς παισὶν αὐτοῦ λέγων, λαλήσατε ὑμεῖς λά
dauid dicētes: ecce rex vult in
θρα τῷ δαυὶδ λέγοντες, ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς θέλει ἐν
te ⁊ oēs serui eius diligūt te: ⁊
σοὶ καὶ πάντες οἱ παῖδες αὐτοῦ ἀγαπῶσί σε, καὶ
tu gener esto regi. ⁊ locuti sunt
σὺ ἐπιγάμβρευσον τῷ βασιλεῖ. καὶ ἐλάλησαν οἱ
serui saul verba hec in aurib⁹ dd.
παῖδες σαοὺλ τὰ ῥήματα ταῦτα εἰς τὰ ὦτα δαδ.
⁊ dixit dauid: nū leue est in oculis vris ge
καὶ εἶπε δαυίδ, ἦ κοῦφόν ἐστιν ἐν ὀφθαλμοῖς ὑμῶν ἐπι
nerū esse regi? ego āt
γαμβρεῦσαι τῷ βασιλεῖ; ἐγὼ δὲ

vir humilis ⁊ nō honorabilis. ⁊ renūciauerūt sa
ἀνὴρ ταπεινὸς καὶ οὐκ ἔντιμος. καὶ ἀπήγγειλαν τῷ σα
ul serui eius fm oia verba q̄ locut⁹
οὺλ οἱ παῖδες αὐτοῦ κατὰ πάντα τὰ ῥήματα ἃ ἐλάλη
est dauid. ⁊ dixit saul: dicite dauid: nō
σε δαυίδ. καὶ εἶπεν σαούλ, εἴπατε τῷ δαυίδ, οὐ βού
vult rex spōsalia: sed centū pputia phili
λεται ὁ βασιλεὺς ἔδνα, ἀλλ᾽ ἢ ἑκατὸν ἀκροβυστίας ἀλλο
stinoꝝ: vt fiat vltio in inimicos regis. ⁊ sa
φύλων, ἐκδικῆσαι εἰς ἐχθροὺς τοῦ βασιλέως. καὶ σα
ul cogitauit inijcere dauid in manus
οὺλ ἐλογίσατο ἐμβαλεῖν τὸν δαυὶδ εἰς τὰς χεῖρας τῶν
philistinoꝝ. ⁊ renūciauerūt serui saul
ἀλλοφύλων. καὶ ἀπήγγειλαν οἱ παῖδες σαοὺλ τῷ
dauid verba hec. ⁊ direct⁹ fuit sermo in
δαυὶδ τὰ ῥήματα ταῦτα. καὶ εὐθύνθη ὁ λόγος ἐν
oculis dauid vt fieret gener regi. ⁊ nō
ὀφθαλμοῖς δαυὶδ ἐπιγαμβρεῦσαι τῷ βασιλεῖ. καὶ οὐκ
implete fuerūt dies: ⁊ surrexit dauid ⁊ abijt
ἐπληρώθησαν αἱ ἡμέραι, καὶ ἀνέστη δαυὶδ καὶ ἐπορεύθη
ipse ⁊ viri eius: ⁊ pcussit in phi
αὐτὸς καὶ οἱ ἄνδρες αὐτοῦ, καὶ ἐπάταξεν ἐν τοῖς ἀλλο
listeis ducētos viros. ⁊ attulit preputia
φύλοις διακοσίους ἄνδρας. καὶ ἤνεγκε τὰς ἀκροβυστίας
eoꝝ: ⁊ impleuit eas regi. ⁊ gener
αὐτῶν, καὶ ἐπλήρωσεν αὐτὰς τῷ βασιλεῖ καὶ ἐπιγαμ
fit regi. ⁊ dat ei saul me
βρεύεται τῷ βασιλεῖ. καὶ δίδωσιν αὐτῷ ὁ σαοὺλ τὴν με
chol filiā suā in vxorē. ⁊ vidit saul ⁊
χὸλ θυγατέρα αὐτοῦ εἰς γυναῖκα. καὶ εἶδε σαοὺλ καὶ
cognouit q dñs cū dauid. ⁊ mechol filia e
ἔγνω ὅτι κύριος μετὰ δαυίδ. καὶ μεχὸλ ἡ θυγάτηρ αὐ
ius ⁊ ois israel diligebat eū. ⁊ addidit sa
τοῦ καὶ πᾶς ἰσραὴλ ἠγάπα αὐτόν. καὶ προσέθετο σα
ul timere a facie dauid adhuc. ⁊ factus ē
οὺλ φοβεῖσθαι ἀπὸ προσώπου δαυὶδ ἔτι. καὶ ἐγένετο
saul inimicus dauid oibus diebus. ⁊ e
σαοὺλ ἐχθραίνων τῷ δαυὶδ πάσας τὰς ἡμέρας. καὶ ἐξ
gressi sūt pricipes philistinoꝝ: ⁊ factū est a suffi
ῆλθον οἱ ἄρχοντες τῶν ἀλλοφύλων, καὶ ἐγένετο ἀφ᾽ ἱκα
ciēti egressione eoꝝ: ⁊ dauid itelligebat magis q̄ om
νοῦ τῆς ἐξοδίας αὐτῶν, καὶ δαυὶδ συνῆκε παρὰ πάν
nes serui saul. ⁊ honoratū est nomē e
τας τοὺς δούλους σαούλ. καὶ ἐτιμήθη τὸ ὄνομα αὐ
ius nimis.
τοῦ σφόδρα.

Ca. 19.

Et locutus est saul ad ionathan filiū suū
Καὶ ἐλάλησε σαοὺλ πρὸς ἰωναθὰν τὸν υἱὸν αὐτοῦ
⁊ ad oēs seruos suos: vt occi
καὶ πρὸς πάντας τοὺς παῖδας αὐτοῦ, τοῦ θανατῶ
derēt dauid. ⁊ ionathan filius saul diligebat
σαι τὸν δαυίδ. καὶ ἰωναθὰν ὁ υἱὸς σαοὺλ ἠγάπα τὸν
dauid valde. ⁊ indicauit ionathan dauid di
δαυὶδ σφόδρα. καὶ ἀνήγγειλεν ἰωναθὰν τῷ δαυὶδ λέ
cens: saul pr meus qrit occidere te: ⁊ nūc
γων, σαοὺλ ὁ πατήρ μου ζητεῖ θανατῶσαί σε, καὶ νῦν
obserua te cras mane: ⁊ abscōdere ⁊ mane clam:
φύλαξαι αὔριον πρωΐ, καὶ κρύβηθι καὶ κάθισον κρυφῇ,
⁊ ego egrediar ⁊ stabo inherēs pa
καὶ ἐγὼ ἐξελεύσομαι καὶ στήσομαι ἐχόμενος τοῦ πα
tri meo in agro vbi fueris tu ibi. ⁊ ego loquar
τρός μου ἐν ἀγρῷ οὗ ἂν ᾖς σὺ ἐκεῖ. καὶ ἐγὼ λαλήσω
de te ad patrē meū: ⁊ videbo qd cūq;
περὶ σοῦ πρὸς τὸν πατέρα μου, καὶ ὄψομαι ὅτι ἂν
fuerit: ⁊ nunciabo tibi. ⁊ locutus est ionathan de
ᾖ, καὶ ἀπαγγελῶ σοι. καὶ ἐλάλησεν ἰωναθὰν περὶ
dauid bona ad saul patrē suū: ⁊ dixit
δαυὶδ ἀγαθὰ πρὸς σαοὺλ τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ εἶπε
ad eum: ne sā peccet rex in ser
πρὸς αὐτόν, μὴ δὴ ἁμαρτησάτω ὁ βασιλεὺς εἰς τὸν δοῦ
uum suū dauid: quia nō peccauit in te:
λον αὐτοῦ τὸν δαυίδ, ὅτι οὐχ ἥμαρτεν εἰς σέ,

vir paup & tenuis. Et renūciauerunt serui saul dicentes. Huiusce modi verba locutus est dauid. Dixit autem saul. Sic loqmini ad dauid. Nō habet rex spōsalia necesse: nisi tantum centū preputia philistinorū: vt fiat vltio de inimicis regis. Porro saul cogitabat dauid tradere in manus philistinorū. Cumq; renunciassent serui ei⁹ dauid verba q̄ dixerat saul placuit sermo in oculis dauid vt fieret gener regis. Et post paucos dies surgens dauid abiit cū viris q sub eo erant: & pcussit ex philistiim ducētos viros: & attulit eorū preputia & annumerauit ea regi: vt esset gener eius. Dedit itaq; saul ei michol filiam suam vxorē. Et vidit saul & intellexit q dñs esset cum dauid. Michol āt filia saul diligebat eum: & saul magis cepit timere dauid. Factusq; est saul inimicus dauid cunctis diebus. Et egressi sunt pricipes philistinorū. A principio āt egressionis eorū: prudētius se gerebat dauid q̄ oēs viri saul & celebre factū ē nomē eius nimis.

19.

Locutus est āt saul ad iōathā filiū suū & ad oēs seruos suos vt occiderēt dd. Porro ionathas filius saul diligebat dauid valde. Et idicauit iōathas dauid dicens. Querit saul pr̄ meus occidere te: q̄ propter obserua te queso mane: & mānebis clā & absconderis. Ego aūt egrediēs stabo iuxta patrem meū in agro vbicunq; fuerit: & ego loquar de te ad prem meū: & q̄dcūq; videro nunciabo tibi. Locutus est ergo ionathas de dauid bona ad saul patrem suum. Dixitq; ad eum. Ne pecces rex in seruū tuū dauid: qa non peccauit tibi.

רש ונקלה: ויגדו עבדי
שאול לו לאמר כדברים האלה
דבר דוד: ויאמר שאול כה
תאמרו לדוד אין חפץ למלך
במהר כי במאה ערלות פלשתים
להנקם באיבי המלך ושאול
חשב להפיל את דוד ביד
פלשתים: ויגדו עבדיו לדוד את
הדברים האלה וישר הדבר
בעיני דוד להתחתן במלך ולא
מלאו הימים: ויקם דוד וילך הוא
ואנשיו ויך בפלשתים מאתים
איש ויבא דוד את ערלתיהם
וימלאום למלך להתחתן במלך
ויתן לו שאול את מיכל בתו
לאשה: וירא שאול וידע כי יהוה
עם דוד ומיכל בת שאול
אהבתהו: ויאסף שאול לרא
מפני דוד עוד ויהי שאול איב
את דוד כל הימים: ויצאו שרי
פלשתים ויהי מדי צאתם שכל
דוד מכל עבדי שאול וייקר שמו
מאד: וידבר שאול

Cap. xix.

אל יונתן בנו ואל כל עבדיו
להמית את דוד ויהונתן בן
שאול חפץ בדוד מאד: ויגד
יהונתן לדוד לאמר מבקש שאול
אבי להמיתך ועתה השמר נא
בבקר וישבת בסתר ונחבאת:
ואני אצא ועמדתי ליד אבי
בשדה אשר אתה שם ואני
אדבר בך אל אבי וראיתי מה
והגדתי לך: וידבר יהונתן
בדוד טוב אל שאול אביו
ויאמר אליו אל יחטא המלך
בעבדו בדוד כי לא חטא לך

וְכִי מַעֲשָׂיו טוֹב לְךָ מְאֹד׃ וַיָּשֶׂם אֶת נַפְשׁוֹ בְכַפּוֹ וַיַּךְ אֶת הַפְּלִשְׁתִּי וַיַּעַשׂ יְהוָה תְּשׁוּעָה גְדוֹלָה לְכָל יִשְׂרָאֵל רָאִיתָ וַתִּשְׂמָח וְלָמָּה תֶחֱטָא בְּדָם נָקִי לְהָמִית אֶת דָּוִד חִנָּם׃ וַיִּשְׁמַע שָׁאוּל בְּקוֹל יְהוֹנָתָן וַיִּשָּׁבַע שָׁאוּל חַי יְהוָה אִם יוּמָת׃ וַיִּקְרָא יְהוֹנָתָן לְדָוִד וַיַּגֶּד לוֹ יְהוֹנָתָן אֵת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיָּבֵא יְהוֹנָתָן אֶת דָּוִד אֶל שָׁאוּל וַיְהִי לְפָנָיו כְּאֶתְמוֹל שִׁלְשׁוֹם׃ וַתּוֹסֶף הַמִּלְחָמָה לִהְיוֹת וַיֵּצֵא דָוִד וַיִּלָּחֶם בַּפְּלִשְׁתִּים וַיַּךְ בָּהֶם מַכָּה גְדוֹלָה וַיָּנֻסוּ מִפָּנָיו׃ וַתְּהִי רוּחַ יְהוָה רָעָה אֶל שָׁאוּל וְהוּא בְּבֵיתוֹ יוֹשֵׁב וַחֲנִיתוֹ בְּיָדוֹ וְדָוִד מְנַגֵּן בְּיָד׃ וַיְבַקֵּשׁ שָׁאוּל לְהַכּוֹת בַּחֲנִית בְּדָוִד וּבַקִּיר וַיִּפְטַר מִפְּנֵי שָׁאוּל וַיַּךְ אֶת הַחֲנִית בַּקִּיר וְדָוִד נָס וַיִּמָּלֵט בַּלַּיְלָה הוּא׃ וַיִּשְׁלַח שָׁאוּל מַלְאָכִים אֶל בֵּית דָּוִד לְשָׁמְרוֹ וְלַהֲמִיתוֹ בַּבֹּקֶר וַתַּגֵּד לְדָוִד מִיכַל אִשְׁתּוֹ לֵאמֹר אִם אֵינְךָ מְמַלֵּט אֶת נַפְשְׁךָ הַלַּיְלָה מָחָר אַתָּה מוּמָת׃ וַתֹּרֶד מִיכַל אֶת דָּוִד בְּעַד הַחַלּוֹן וַיֵּלֶךְ וַיִּבְרַח וַיִּמָּלֵט׃ וַתִּקַּח מִיכַל אֶת הַתְּרָפִים וַתָּשֶׂם אֶל הַמִּטָּה וְאֵת כְּבִיר הָעִזִּים שָׂמָה מְרַאֲשֹׁתָיו וַתְּכַס בַּבָּגֶד׃ וַיִּשְׁלַח שָׁאוּל מַלְאָכִים לָקַחַת אֶת דָּוִד וַתֹּאמֶר חֹלֶה הוּא׃ וַיִּשְׁלַח שָׁאוּל אֶת הַמַּלְאָכִים לִרְאוֹת אֶת דָּוִד לֵאמֹר הַעֲלוּ אֹתוֹ בַמִּטָּה אֵלַי לַהֲמִתוֹ׃ וַיָּבֹאוּ הַמַּלְאָכִים וְהִנֵּה הַתְּרָפִים אֶל הַמִּטָּה וּכְבִיר הָעִזִּים מְרַאֲשֹׁתָיו׃

& opera eius bona sunt tibi valde: & posuit animam suam in manu sua: & percussit philisteum: & fecit dominus salutem magnam vniuerso israeli. Vidisti & letatus es. Quare ergo peccas in sanguine innoxio interficiens dd qui est absq culpa? Qd cum audisset saul: placatus voce ionathe iurauit. Viuit dominus: quia non occidetur. Vocauit itaq ionathas dauid: & indicauit ei oia verba hec. Et introduxit ionathas dauid ad saul: & fuit ante eum sicut erat heri & nudiustertius. Motu est autem rursum bellum: & egressus dauid pugnauit aduersum philistim: percussitq eos plaga magna: & fugerunt a facie eius. Et factus est spiritus dei malus in saul. Sedebat autem in domo sua & tenebat lanceam. Porro dauid psallebat in manu sua. Nisusq est saul configere dauid lancea in pariete. Et declinauit dauid a facie saul. Lancea autem casso vulnere perlata est in parietem: & dauid fugit & saluatus est nocte illa. Misit ergo saul satellites suos in domum dauid vt custodirent eum & interficeretur mane. Quod cum annunciasset dauid michol vxor sua dicens. Nisi saluaueris te nocte hac: cras morieris: deposuit eum per fenestram. Porro ille abiit & aufugit: atque saluatus est. Tulit autem michol statuam: & posuit eam super lectum: & pellem pilosam caprarum posuit ad caput eius: & operuit eam vestimentis. Misit autem saul apparitores qui raperent dauid: & responsum est quod egrotaret. Rursumq misit saul nuncios vt viderent dauid dicens. Afferte eum ad me in lecto vt occidatur. Cumq venissent nuncii inuentum est simulacrum super lectum & pellis caprarum ad caput eius.

καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ καλὰ σφόδρα, καὶ ἔθετο τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ, καὶ ἐπάταξε τὸν ἀλλόφυλον. καὶ ἐποίησε κύριος σωτηρίαν μεγάλην. καὶ πᾶς ἰσραὴλ εἶδε καὶ ἐχάρησαν. καὶ ἵνα τί ἁμαρτάνεις εἰς αἷμα ἀθῷον θανατῶσαι τὸν δαυὶδ δωρεάν; καὶ ἤκουσε σαοὺλ τῆς φωνῆς ἰωνάθαν, καὶ ὤμοσε σαοὺλ λέγων, ζῇ κύριος εἰ ἀποθανεῖται. καὶ ἐκάλεσεν ἰωνάθαν τὸν δαυίδ, καὶ ἀπήγγειλεν αὐτῷ πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα. καὶ εἰσήγαγεν ἰωνάθαν τὸν δαυὶδ πρὸς σαοὺλ, καὶ ἦν ἐνώπιον αὐτοῦ καθὼς ἐχθὲς καὶ τρίτην ἡμέραν. καὶ προσετέθη γενέσθαι πόλεμος, καὶ κατίσχυσε δαυὶδ καὶ ἐπολέμησε τοὺς ἀλλοφύλους, καὶ ἐπάταξεν αὐτοὺς πληγὴν σφόδρα μεγάλην. καὶ ἔφυγον ἐκ προσώπου αὐτοῦ. καὶ ἐγένετο πνεῦμα πονηρὸν ἐπὶ σαοὺλ παρὰ κυρίου, καὶ αὐτὸς ἐν οἴκῳ αὐτοῦ ἐκάθητο καὶ δόρυ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. καὶ δαυὶδ ἔψαλλεν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ. καὶ ἐζήτει σαοὺλ πατάξαι ἐν δόρατι τὸν δαυίδ. καὶ ἀπέστη δαυὶδ ἐκ προσώπου σαοὺλ, καὶ ἐπάταξε τὸ δόρυ εἰς τὸν τοῖχον. καὶ δαυὶδ ἀνεχώρησε καὶ διεσώθη ἐν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ. καὶ ἀπέστειλε σαοὺλ ἀγγέλους εἰς οἶκον δαυὶδ φυλάξαι αὐτὸν τοῦ θανατῶσαι αὐτὸν εἰς πρωΐ. καὶ ἀπήγγειλε μελχὸλ ἡ γυνὴ αὐτοῦ τῷ δαυὶδ λέγουσα, ἐὰν μὴ σὺ σώσῃς τὴν ψυχήν σου τὴν νύκτα ταύτην, αὔριον σὺ θανατωθήσῃ. καὶ κατάγει μελχὸλ τὸν δαυὶδ διὰ τῆς θυρίδος. καὶ ἀπῆλθε καὶ ἔφυγε καὶ σώζεται. καὶ ἔλαβε μελχὸλ τὰ κενοτάφια, καὶ ἔθηκεν ἐπὶ τὴν κλίνην, καὶ ἧπαρ τῶν αἰγῶν ἔθηκε πρὸς κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ ἐκάλυψεν αὐτὰ ἱματίῳ. καὶ ἀπέστειλε σαοὺλ ἀγγέλους λαβεῖν τὸν δαυίδ. καὶ λέγουσιν ἐνοχλεῖσθαι αὐτόν. καὶ ἀποστέλλει ἐπὶ τὸν δαυὶδ λέγων, ἀγάγετε αὐτὸν ἐπὶ τῆς κλίνης πρός με τοῦ θανατῶσαι αὐτόν. καὶ ἔρχονται οἱ ἄγγελοι, καὶ ἰδοὺ τὰ κενοτάφια ἐπὶ τῆς κλίνης καὶ ἧπαρ τῶν αἰγῶν πρὸς κεφαλῆς αὐτοῦ.

καὶ εἶπε σαοὺλ τῇ μελχὸλ, ἵνα τί οὕτως παρελογίσω με, καὶ ἐξαπέστειλας τὸν ἐχθρόν μου καὶ διεσώθη; καὶ εἶπε μελχὸλ πρὸς σαοὺλ, αὐτὸς εἶπε πρός με, ἐξαπόστειλόν με, εἰ δὲ μὴ θανατώσω σε. καὶ δαυὶδ ἔφυγε καὶ διεσώθη, καὶ παραγίνεται πρὸς σαμουὴλ εἰς ἀρμαθαίμ, καὶ ἀπαγγέλλει αὐτῷ πάντα ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ σαούλ. καὶ ἐπορεύθησαν σαμουὴλ καὶ δαυὶδ καὶ ἐκάθισαν ἐν ναβὲθ ἐν ῥαμᾶ. καὶ ἀπηγγέλη τῷ σαοὺλ λέγοντων, ἰδοὺ δαυὶδ ἐν ναβὲθ ἐν ῥαμᾷ. καὶ ἀπέστειλε σαοὺλ ἀγγέλους λαβεῖν τὸν δαυίδ. καὶ ἐλθόντες εἶδον τὴν ἐκκλησίαν τῶν προφητῶν τῶν προφητευόντων, καὶ σαμουὴλ εἱστήκει καθεστηκὼς ἐπ᾽ αὐτῶν. καὶ ἐγένετο ἐπὶ τοὺς ἀγγέλους σαοὺλ πνεῦμα θεοῦ, καὶ προεφήτευσαν καὶ αὐτοί. καὶ ἀπηγγέλη τῷ σαοὺλ, καὶ ἀπέστειλεν ἀγγέλους ἑτέρους, καὶ προεφήτευσαν καὶ αὐτοί. καὶ προσέθετο σαοὺλ ἀποστεῖλαι ἀγγέλους τρίτους, καὶ προεφήτευσαν καὶ αὐτοί. καὶ ἐθυμώθη σαοὺλ ὀργῇ. καὶ ἐπορεύθη καὶ αὐτὸς εἰς ἀρμαθαίμ, καὶ ἔρχεται ἕως φρέατος τοῦ ἅλω τοῦ ἐν σεφί, καὶ ἠρώτησε καὶ εἶπε, ποῦ σαμουὴλ καὶ δαυίδ; καὶ εἶπον, ἰδοὺ ἐν ναβὲθ ἐν ῥαμᾷ. καὶ ἐπορεύθη ἐκεῖθεν εἰς ναβὲθ ἐν ῥαμᾷ. καὶ ἐγένετο ἐπ᾽ αὐτῷ πνεῦμα θεοῦ, καὶ ἐπορεύθη πορευόμενος καὶ προεφήτευσεν ἕως τοῦ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς ναβὲθ ἐν ῥαμᾷ. καὶ ἐξεδύσατο τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ προεφήτευσεν ἐνώπιον σαμουήλ. καὶ ἔπεσε γυμνὸς ὅλην τὴν ἡμέραν ἐκείνην καὶ ὅλην τὴν νύκτα ἐκείνην. διὰ τοῦτο ἔλεγον, εἰ καὶ σαοὺλ ἐν προφήταις;

Ca.20.

Καὶ ἀπέδρα δαυὶδ ἐξ ναβὲθ ἐν ῥαμᾷ, καὶ ἔρχεται ἐνώπιον ἰωνάθαν, καὶ λέγει, τί πεποίηκα, ἢ τί τὸ ἀδίκημά μου, ἢ τί ἡμάρτηκα ἐνώπιον τοῦ πατρός σου ὅτι ἐζήτει τὴν ψυχήν μου; καὶ εἶπεν αὐτῷ ἰωνάθαν, μηδαμῶς σοι, μὴ ἀποθάνῃς. ἰδοὺ οὐ μὴ ποιήσει ὁ πατήρ μου μέγα ἢ μικρὸν ὃ οὐκ ἀποκαλύψει τὸ ὠτίον μου. καὶ τί ὅτι ἀποκρύψει ὁ πατήρ μου

Dixitq saul ad michol. Quare sic illusisti mihi: & dimisisti inimicum meum vt fugeret? Et respondit michol ad saul. Quia ipse locutus est mihi dicens. Dimitte me: alioquin interficiam te. Dauid autem fugiens saluatus est. Et venit ad samuel in ramatha: & nunciauit ei omnia que fecerat sibi saul. Et abierunt ipse & samuel & morati sunt in naioth. Nunciatum est autem sauli a dicentibus. Ecce dauid in naioth in ramatha. Misit ergo saul lictores vt raperent dd. Qui cum vidissent cuneum prophetarum vaticinantium: & samuelem stantem super eos: factus est etiam spiritus dei in illis: & prophetare ceperunt etiam ipsi. Qd cum nunciatum esset sauli: misit & alios nuncios. Prophetauerunt autem & illi. Et rursum misit saul tertios nuncios qui & ipsi prophetauerunt. Et abiit etiam ipse in ramatha & venit vsq ad cisternam magnam que est in socoth: & interrogauit & dixit. In quo loco sunt samuel & dauid? Dictumque est ei. Ecce in naioth sunt in ramatha. Et abiit in naioth in ramatha. Et factus est etiam super eum spiritus dei: & ambulabat ingrediens & prophetabat vsq dum veniret in naioth in ramatha. Et expoliauit etiam ipse se vestimentis suis & prophetauit cum ceteris coram samuel: & cecidit nudus tota die illa & nocte. Vnde & exiuit prouerbium. Num & saul inter prophetas.

XX.

Fugit autem dauid de naioth que est in ramatha: veniensque locutus est coram ionatha. Quid feci? Que est iniquitas mea: & quod peccatum meum in patrem tuum: quia querit animam meam? Qui dixit ei. Absit a te: non morieris. Neque enim faciet pater meus quicquam grande vel paruum: nisi prius indicauerit mihi. Hunc ergo celauit

וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל מִיכַל לָמָּה כָּכָה רִמִּיתִנִי וַתְּשַׁלְּחִי אֶת אֹיְבִי וַיִּמָּלֵט וַתֹּאמֶר מִיכַל אֶל שָׁאוּל הוּא אָמַר אֵלַי שַׁלְּחִנִי לָמָה אֲמִיתֵךְ׃ וְדָוִד בָּרַח וַיִּמָּלֵט וַיָּבֹא אֶל שְׁמוּאֵל הָרָמָתָה וַיַּגֶּד לוֹ אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה לוֹ שָׁאוּל וַיֵּלֶךְ הוּא וּשְׁמוּאֵל וַיֵּשְׁבוּ בְּנָיוֹת׃ וַיֻּגַּד לְשָׁאוּל לֵאמֹר הִנֵּה דָוִד בְּנָיוֹת בָּרָמָה׃ וַיִּשְׁלַח שָׁאוּל מַלְאָכִים לָקַחַת אֶת דָּוִד וַיַּרְא אֶת לַהֲקַת הַנְּבִיאִים נִבְּאִים וּשְׁמוּאֵל עֹמֵד נִצָּב עֲלֵיהֶם וַתְּהִי עַל מַלְאֲכֵי שָׁאוּל רוּחַ אֱלֹהִים וַיִּתְנַבְּאוּ גַּם הֵמָּה׃ וַיַּגִּדוּ לְשָׁאוּל וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֲחֵרִים וַיִּתְנַבְּאוּ גַּם הֵמָּה וַיֹּסֶף שָׁאוּל וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים שְׁלִשִׁים וַיִּתְנַבְּאוּ גַּם הֵמָּה׃ וַיֵּלֶךְ גַּם הוּא הָרָמָתָה וַיָּבֹא עַד בּוֹר הַגָּדוֹל אֲשֶׁר בַּשֶּׂכוּ וַיִּשְׁאַל וַיֹּאמֶר אֵיפֹה שְׁמוּאֵל וְדָוִד וַיֹּאמֶר הִנֵּה בְּנָיוֹת בָּרָמָה׃ וַיֵּלֶךְ שָׁם אֶל נָיוֹת בָּרָמָה וַתְּהִי עָלָיו גַּם הוּא רוּחַ אֱלֹהִים וַיֵּלֶךְ הָלוֹךְ וַיִּתְנַבֵּא עַד בֹּאוֹ בְּנָיוֹת בָּרָמָה׃ וַיִּפְשַׁט גַּם הוּא בְּגָדָיו וַיִּתְנַבֵּא גַם הוּא לִפְנֵי שְׁמוּאֵל וַיִּפֹּל עָרֹם כָּל הַיּוֹם הַהוּא וְכָל הַלָּיְלָה עַל כֵּן יֹאמְרוּ הֲגַם שָׁאוּל בַּנְּבִיאִם׃

Cap.xx.

וַיִּבְרַח דָּוִד מִנָּיוֹת בָּרָמָה וַיָּבֹא וַיֹּאמֶר לִפְנֵי יְהוֹנָתָן מֶה עָשִׂיתִי מֶה עֲוֹנִי וּמֶה חַטָּאתִי לִפְנֵי אָבִיךָ כִּי מְבַקֵּשׁ אֶת נַפְשִׁי׃ וַיֹּאמֶר לוֹ חָלִילָה לֹא תָמוּת הִנֵּה לֹא יַעֲשֶׂה אָבִי דָּבָר גָּדוֹל אוֹ דָּבָר קָטֹן וְלֹא יִגְלֶה אֶת אָזְנִי וּמַדּוּעַ יַסְתִּיר אָבִי

ממני את הדבר הזה אין זאת׃
וישבע עוד דוד ויאמר ידע ידע
אביך כי מצאתי חן בעיניך
ויאמר אל ידע זאת יהונתן פן
יעצב ואולם חי יהוה וחי נפשך
כי כפשע ביני ובין המות׃ ויאמר
יהונתן אל דוד מה תאמר נפשך
ואעשה לך׃ ויאמר דוד אל יהונתן
הנה חדש מחר ואנכי ישב אשב
עם המלך לאכל ושלחתני
ונסתרתי בשדה עד הערב
השלשית׃ אם פקד יפקדני
אביך ואמרת נשאל נשאל
ממני דוד לרוץ בית לחם עירו
כי זבח הימים שם לכל המשפחה׃
אם כה יאמר טוב שלום
לעבדך ואם חרה יחרה לו דע
כי כלתה הרעה מעמו׃ ועשית
חסד על עבדך כי בברית יהוה
הבאת את עבדך עמך ואם יש
בי עון המיתני אתה ועד אביך
למה זה תביאני׃ ויאמר יהונתן
חלילה לך כי אם ידע אדע כי כלתה
הרעה מעם אבי לבוא עליך ולא
אתה אגיד לך׃ ויאמר דוד אל
יהונתן מי יגיד לי או מה יענך
אביך קשה׃ ויאמר יהונתן אל
דוד לכה ונצא השדה ויצאו
שניהם השדה׃ ויאמר יהונתן אל
דוד יהוה אלהי ישראל כי אחקר
את אבי כעת מחר השלשית
והנה טוב אל דוד ולא אז
אשלח אליך וגליתי את אזנך׃ כה
יעשה יהוה ליהונתן וכה יסיף כי
ייטב אל אבי את הרעה עליך
וגליתי את אזנך ושלחתיך

שבע · עצב אלם · ישב · סתר · שלש פקד · שאל · יום שפחה · אמר שלם · חרה ידע · כלה רוע · עשה ברת · בוא · מות · אמר · חלל ידע · נגד · ענה · הלך יצא · חקר · שלש · שלח גלה · יסף · יטב

a me pater meus sermonem tantūmō? Nequaq̄ ei erit istud. Et iurauit rursum dauid. Et ille ait. Scit pfecto pater tuus q̄ inueni gratiam in oculis tuis & dicet. Nesciat hoc ionathas: ne forte tristetur. Quinimmo viuit dñs & viuit aīa tua: q̄ vno tm̄: vt ita dicā: gradu ego morsq; diuidimur. Et ait ionathas ad dauid. Quodcūq; dixerit mihi aīa tua faciā tibi. Dixit āt dauid ad ionathan. Ecce calēde sūt crastino: & ego ex more sedere soleo iuxta regē ad vescēdū. Dimitte ergo me vt abscondar in agro vsq; ad vesperam diei tertie. Si respiciens requisierit me pater tuus: rñdebis ei. Rogauit me dauid vt iret celeriter in bethleē ciuitatē suā: quia victime solennes ibi sūt vniuersis contribulibus suis. Si dixerit bene: pax erit seruo tuo. Si āt fuerit iratus: scito quia cōpleta est malicia eius. Fac ergo misericordiam in seruū tuū: quia fedus dñi me famulū tuū tecum inire fecisti. Si āt est iniquitās aliq̄ in me: tu me interfice & ad patrem tuum ne introducas me. Et ait ionathas. Absit hoc a te. Neq; ēi fieri potest vt si certe cognouero cōpletā eē patris mei maliciā cōtra te nō annūciē tibi. Rñdit dauid ad ionathan. Quis renūciabit mihi: si quid forte rñderit tibi pater tuus dure de me. Et ait ionathas ad dauid. Veni & egrediamur foras in agrum. Cunq; exissent ambo in agrum ait ionathas ad dauid. Domine deus israel si inuestigauero sententiam patris mei crastino vel perendie & aliquid boni fuerit super dauid & non statim misero ad te & notum tibi fecero: hec faciat dñs ionathe & hec augeat. Si autem perseuerauerit patris mei malicia aduersum te: reuelabo aurem tuam & dimittam te

a me verbū hoc? nō est hoc. τ rñdit dd
ἀπ' ἐμοῦ τὸ ῥῆμα τοῦτο; οὐκ ἔστι τοῦτο. καὶ ἀπεκρίθη δαυίδ
ionathan: τ dixit: cognoscēs scit pater tuus: φ
τῷ ἰωναθάν, καὶ εἶπεν, γινώσκων οἶδεν ὁ πατήρ σου, ὅτι
inueni grām in oculis tuis. τ dixit: nō sci
εὗρον χάριν ἐν ὀφθαλμοῖς σου. καὶ εἶπεν, μὴ γνώ
at hec ionathā: vt nō nūciet dd.
τω ταῦτα ἰωναθάν, ὅπως μὴ ἀναγγείλῃ τῷ δαυίδ.
verū viuit dñs τ viuit aīa tua: qm̄ sicut di
πλὴν ζῇ κύριος καὶ ζῇ ἡ ψυχή σου, ὅτι καθὼς εἴ
xi impletū est inter me τ inter
πον πεπλήρωται ἀναμέσον ἐμοῦ καὶ ἀναμέσον τοῦ
patrē tuū vsq; ad mortē. τ dixit ionathan ad
πατρός σου ἕως θανάτου. καὶ εἶπεν ἰωναθὰν πρὸς
dauid: qd desiderat aīa tua: τ faciā tibi?
δαυίδ, τί ἐπιθυμεῖ ἡ ψυχή σου, καὶ ποιήσω σοι;
τ dixit dauid ad ionathan: ecce iā calēde cra
καὶ εἶπε δαυίδ πρὸς ἰωναθάν, ἰδοὺ δὴ νουμηνία αὔ
stino: τ ego sedens sedebo cū re-
ριον, καὶ ἐγὼ καθίσας καθίσομαι μετὰ τοῦ βασι-
ge ad vescēdū. τ dimittes me τ abscōdar
λέως φαγεῖν. καὶ ἐξαποστελεῖς με καὶ κρυβήσομαι
in agro vsq; ad vesperā. si requirēs re
ἐν τῷ πεδίῳ ἕως δείλης. ἐὰν ἐπισκεπτόμενος ἐπι-
quisierit me pr̄ tuus: dices rogans ro
σκέψηταί με ὁ πατήρ σου, ἐρεῖς παραιτούμενος πα
gauit a me dauid vt curreret vsq; i bethleem
ρῄτηται παρ' ἐμοῦ δαυίδ δραμεῖν ἕως βηθλεὲμ τῆς
ciuitatē suā: qm̄ sacrificiū dierū ibi vniuerse
πόλεως αὐτοῦ, ὅτι θυσία τῶν ἡμερῶν ἐκεῖ ὅλῃ τῇ
tribui. τ si dixerit pater tuus: bene pax
φυλῇ. καὶ ἐὰν εἴπῃ ὁ πατήρ σου, ἀγαθῶς εἰρήνη τῷ
seruo tuo. si aūt dura rñderit tibi: scito qr
δούλῳ σου. ἐὰν δὲ σκληρὰ ἀποκριθῇ σοι, γνῶθι ὅτι
cōpleta est malicia ab eo. τ facies mise-
συντετέλεσται ἡ κακία παρ' αὐτοῦ. καὶ ποιήσεις ἔλε-
cordiā cū seruo tuo: quia in fedus dñi
ος μετὰ τοῦ δούλου σου, ὅτι εἰς διαθήκην κυρίου
induxisti seruū tuū tecum. τ si est
εἰσήγαγες τὸν δοῦλόν σου μετὰ σεαυτοῦ. καὶ εἰ ἔστιν
iniqtas in seruo tuo: interfice me tu. τ vsq; ad
ἀδικία ἐν τῷ δούλῳ σου, θανάτωσόν με σύ. καὶ ἕως
pr̄em tuū cur introducis me? τ dixit ionathā:
τοῦ πατρός σου ἵνα τί τοῦτο εἰσαγάγῃς με; καὶ εἶπεν ἰωναθάν,
nequaq̄ tibi: qm̄ si cognoscēs cognouero q̄ cōpleta est
μηδαμῶς σοι, ὅτι ἐὰν γινώσκων γνῶ ὅτι συντετέλεσται ἡ
malicia a patre meo vt veniat cōtra te:
κακία παρὰ τοῦ πατρός μου τοῦ ἐλθεῖν ἐπὶ σέ,
τ nō nunciabo tibi? τ dixit dauid ad iona
καὶ μὴ ἀπαγγελῶ σοι; καὶ εἶπε δαυίδ πρὸς ἰωνα
than: qs nūciabit mihi: si rñderit pater tu⁹
θάν, τίς ἀπαγγελεῖ μοι, ἐὰν ἀποκριθῇ ὁ πατήρ σου
dura. τ dixit ionathā ad dauid: vade
σκληρά. καὶ εἶπεν ἰωναθὰν πρὸς δαυίδ, πορεύου
τ exeamus in agrū. τ exeunt am
καὶ ἐξέλθωμεν εἰς ἀγρόν. καὶ ἐκπορεύονται ἀμφότε-
bo in agrū. τ dixit ionathan ad dauid: dñs
ροι εἰς ἀγρόν. καὶ εἶπεν ἰωναθὰν πρὸς δαυίδ, κύριος
deus israel nouit: q̄ si interrogauero pr̄em
ὁ θεὸς ἰσραὴλ οἶδεν, ὅτι ἐὰν ἀνακρίνω τὸν πατέρα
meū ad tēpus trib⁹ vicib⁹: τ ecce bonū fuerit sup
μου κατὰ καιρὸν τρισσῶς, καὶ ἰδοὺ ἀγαθὸν ᾖ ὑπὲρ
dauid: τ nonne mittā ad te in agrū? hec
δαυίδ, καὶ οὐ μὴ ἀποστελῶ πρὸς σὲ εἰς τὸ πεδίον; τάδε
faciat deus ionathā τ hec augeat: si nō
ποιήσαι θεὸς τῷ ἰωναθὰν καὶ τάδε προσθείη, ἐὰν μὴ
deferā mala ad te τ reuelabo auriculā
ἀνοίσω τὰ κακὰ ἐπὶ σὲ καὶ ἀποκαλύψω τὸ ὠτίον
tuā: τ mittā te
σου, καὶ ἀποστελῶ σε.

τ vades in pace. τ erit dñs tecum
καὶ ἀπελεύσῃ εἰς εἰρήνην. καὶ ἔσται κύριος μετὰ σοῦ
sicut fuit cum patre meo. τ si ēt me viuē
καθὼς ἦν μετὰ τοῦ πατρός μου. καὶ ἐὰν ἔτι ἐμοῦ ζῶν
te facies mecū miām dñi: τ si morte
τος ποιήσεις μετ' ἐμοῦ ἔλεος κυρίου, καὶ ἐὰν θανάτῳ
mortu⁹ fuero nō auferes miam tuā a domo mea
ἀποθάνω οὐκ ἐξάρῃς ἔλεός σου ἀπὸ τοῦ οἴκου μου
vsq; in seculū. τ nō: cū euerterit dñs ini-
ἕως αἰῶνος. καὶ μή, ἐν τῷ ἐξαίρειν κύριον τοὺς ἐχ-
micos dauid vnūquēq; a facie terre: au
θροὺς δαυίδ ἕκαστον ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, ἐξαρθή-
ferrī ionathan a domo dauid: τ requirat
σεται τῷ ἰωναθὰν ἀπὸ τοῦ οἴκου δαυίδ, καὶ ἐκζητήσαι
dñs de manibus inimicoꝝ dauid. τ addidit io-
κύριος ἐκ χειρῶν ἐχθρῶν δαυίδ. καὶ προσέθετο ἰω
nathan deierare dauid eo q̄ diligeret eum: qm̄
ναθὰν ὀμόσαι τῷ δαυίδ διὰ τὸ ἀγαπᾶν αὐτόν, ὅτι
amauit aīam amantis eū. τ dixit ei
ἠγάπησεν ψυχὴν ἀγαπῶντος αὐτόν. καὶ εἶπεν αὐτῷ
ionathan: cras calēde: τ visitatiōe requi
ἰωναθάν, αὔριον νουμηνία, καὶ ἐπισκοπῇ ἐπισκεφθή-
retur sessio tua. τ tres dies manebis τ requireris
σεται ἡ καθέδρα σου. καὶ τρισσεύσεις καὶ ἐπισκέψῃ
τ venies in locū vbi absconditus es ibi die
καὶ ἥξεις εἰς τὸν τόπον οὗ ἐκρύβης ἐκεῖ τῇ ἡμέρᾳ τῆς
qn̄ operari licebat: τ sedebis iuxta lapidē illū. τ ego ter
ἐργασίας, καὶ καθίσῃ παρὰ τῷ λίθῳ ἐκείνῳ. καὶ ἐγὼ τρισ-
sagittabo in sagittis iaculās: τ mittens
σεύσω ἐν ταῖς σχίζαις ἀκοντίζων, καὶ ἐκπέμπων
in scopon. τ ecce mittā puerū
εἰς τὴν ἀματταρί. καὶ ἰδοὺ ἀποστελῶ τὸ παιδάριον
dicēs: veni inueni mihi sagittā. si dixero pu
λέγων, δεῦρο εὑρέ μοι τὴν σχίζαν. ἐὰν εἴπω τῷ παι-
ero sic sagitta a te τ hic: tolle eam:
δαρίῳ ὧδε ἡ σχίζα ἀπὸ σοῦ καὶ ὧδε, λάβε αὐτήν,
veni: q̄ par tibi τ nō est sermo malus:
παραγίνου, ὅτι εἰρήνη σοι καὶ οὐκ ἔστι λόγος πονηρός,
viuit dñs. si aūt hec dixero adolescēti: ibi sagitta
ζῇ κύριος. ἐὰν δὲ τάδε εἴπω τῷ νεανίᾳ, ἐκεῖ ἡ σχίζα
a te τ vltra: vade qm̄ dimisit
ἀπὸ σοῦ καὶ ἐπέκεινα, πορεύου ὅτι ἐξαπέσταλκέ
te dñs. τ de verbo qd locuti sumus
σε κύριος. καὶ περὶ τοῦ ῥήματος οὗ λελαλήκαμεν
ego τ tu: ecce dñs testis inter me τ
ἐγὼ καὶ σύ, ἰδοὺ κύριος μάρτυς ἀναμέσον ἐμοῦ καὶ
te vsq; in sēpiternū. τ absconditus est dauid in agro.
σοῦ ἕως αἰῶνος. καὶ κέκρυπται δαυίδ ἐν τῷ πεδίῳ.
τ venerūt calēde: τ venit rex ad
καὶ ἐγένετο νουμηνία, καὶ ἔρχεται ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὴν
mensam ad comedēdū: τ sedit rex sup
τράπεζαν τοῦ φαγεῖν, καὶ ἐκάθισεν ὁ βασιλεὺς ἐπὶ
cathedram suā sicut cōsueuerat iuxta parietē.
τὴν καθέδραν αὐτοῦ καθὼς εἰώθει παρὰ τὸν τοῖχον.
τ preuenit eum ionathan. τ sedit abener
καὶ προέφθασεν αὐτὸν ἰωναθάν. καὶ ἐκάθισεν ἀβεννὴρ
ex latere saul. cōsiderabatur locus
ἐκ πλαγίων τοῦ σαούλ. καὶ ἐπεσκέπη ὁ τόπος
dauid. τ nō locutus ē saul quicq̄ in
τοῦ δαυίδ. καὶ οὐκ ἐλάλησεν σαοὺλ οὐδὲν ἐν τῇ
die illa: qm̄ dixit casus qdā apparet: vt nō
ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ὅτι εἶπεν σύμπτωμά τι φαίνεται, μὴ
mūdus sit: quia nō purificat⁹ ē. τ fact⁹ est
καθαρὸς εἶναι, διότι οὐ κεκάθαρται. καὶ ἐγένετο τῇ
die crastina mēsis die scda τ reqsi
ἐπαύριον τοῦ μηνὸς τῇ ἡμέρᾳ τῇ δευτέρᾳ καὶ ἐπε-
tus fuit locus
σκέπη ὁ τόπος

vt vadas in pace: & sit dominus tecum sicut fuit cum patre meo. Et si vixero facias mihi misericordiam dñi: si vero mortuus fuero: non auferes miam a domo mea vsq; in sempiternum: quādo eradicauerit dominus inimicos dauid vnumquēq; de terra: Pepigit ergo ionathas fedus cū domo dauid. Et requisiuit dñs de manu inimicorū dd. Et addidit ionathas deierare dauid eo q̄ diligeret illum. Sicut ei aīam suā: ita diligebat eū. Dixitq; ad eum ioathas. Cras calēde sūt: & requireris. Requiretur enī sessio tua vsq; perendie. Descendes ergo festinus & venies in locum vbi celandus es in die qn̄ operari licet: & sedebis iuxta lapidē cui nomē ē ezel. Et ego tres sagittas mittā iuxta eum: & iaciā q̄si exercēs me ad signū. Mittā quoq; & puerū dicēs ei. Vade & affer mihi sagittas. Si dixero puero. Ecce sagitte intra te sunt: tolle eas: tu veni ad me: quia pax est & nihil est mali: viuit dñs. Si autem sic locutus fuero puero: ecce sagitte vltra te sunt: vade in pace: quia dimisit te dñs. De verbo āt qd locuti fuim⁹ ego & tu: sit dominus inter me & te vsq; in sēpiternum. Absconditus ē ergo dauid in agro: & venerunt calēde: & sedit rex ad comedendum panem. Cunq; sedisset rex sup cathedrā suā s̄m cōsuetudinē q̄ erat iuxta pariete: surrexit ioathas & sedit abner ex latere saul: vacuusq; apparuit locus dauid. Et non est locutus saul quicq̄ in die illa. Cogitabat enī q̄ forte euenisset ei vt nō eēt mūdus nec purificatus. Cūq; illuxisset dies secūda post calendas: rursus apparuit vacuus locus

והלכת לשלום ויהי יהוה עמך
כאשר היה עם אבי׃ ולא אם
עודני חי ולא תעשה עמדי חסד
יהוה ולא אמות׃ ולא תכרית את
חסדך מעם ביתי עד עולם
ולא בהכרית יהוה את איבי דוד
איש מעל פני האדמה׃ ויכרת
יהונתן עם בית דוד ובקש יהוה
מיד איבי דוד׃ ויוסף יהונתן
להשביע את דוד באהבתו אתו
כי אהבת נפשו אהבו׃ ויאמר לו
יהונתן מחר חדש ונפקדת כי
יפקד מושבך׃ ושלשת תרד
מאד ובאת אל המקום אשר
נסתרת שם ביום המעשה
וישבת אצל האבן האזל׃ ואני
שלשת החצים צדה אורה
לשלח לי למטרה׃ והנה אשלח
את הנער לך מצא את החצים
אם אמר אמר לנער הנה החצים
ממך והנה קחנו ובאה כי שלום
לך ואין דבר חי יהוה׃ ואם כה
אמר לעלם הנה החצים ממך
והלאה לך כי שלחך יהוה׃ והדבר
אשר דברנו אני ואתה הנה
יהוה ביני ובינך עד עולם׃
ויסתר דוד בשדה ויהי החדש
וישב המלך אל הלחם לאכל׃
וישב המלך על מושבו כפעם
בפעם אל מושב הקיר ויקם
יהונתן וישב אבנר מצד שאול
ויפקד מקום דוד׃ ולא דבר
שאול מאומה ביום ההוא
כי אמר מקרה הוא בלתי טהור
הוא כי לא טהור׃ ויהי ממחרת
החדש השני ויפקד מקום

שלם היה · עשה · מות כרת · עלם · פנה · יסף · שבע · אמר · פקד · ישב ירד · בוא קום · סתר · צדד ירה · נטר שלח · הלך · מן לקח · בוא שלם · סתר היה · ישב · קום · צדד · פקד קום · מאם · קרה טהר · שנה פקד

דוד ויאמר שאול אל יהונתן
בנו מדוע לא בא בן ישי גם תמול
גם היום אל הלחם ויען יהונתן
את שאול נשאל נשאל דוד
מעמדי עד בית לחם ויאמר
שלחני נא כי זבח משפחה לנו
בעיר והוא צוה לי אחי ועתה
אם מצאתי חן בעיניך אמלטה
נא ואראה את אחי על כן לא
בא אל שלחן המלך ויחר אף
שאול ביהונתן ויאמר לו בן
נעות המרדות הלא ידעתי כי
בחר אתה לבן ישי לבשתך
ולבשת ערות אמך כי כל הימים
אשר בן ישי חי על האדמה לא
תכון אתה ומלכותך ועתה שלח
וקח אתו אלי כי בן מות הוא
ויען יהונתן את שאול אביו ויאמר
אליו למה יומת מה עשה ויטל
שאול את החנית עליו להכתו
וידע יהונתן כי כלה היא מעם
אביו להמית את דוד ויקם יהונתן
מעם השלחן בחרי אף ולא אכל
ביום החדש השני לחם כי נעצב
אל דוד כי הכלמו אביו ויהי
בבקר ויצא יהונתן השדה למועד
דוד ונער קטן עמו ויאמר לנערו
רץ מצא נא את החצים אשר
אנכי מורה הנער רץ והוא
ירה החצי להעברו ויבא הנער
עד מקום החצי אשר ירה
יהונתן ויקרא יהונתן אחרי
הנער ויאמר הלוא החצי
ממך והלאה ויקרא יהונתן
אחרי הנער מהרה חושה אל
תעמד וילקט נער יהונתן

dauid. Dixitq; ſaul ad ionathan filiū ſuū: Cur nō venit filius iſai nec heri nec hodie ad veſcēdū? Rñditq; ionathas ſauli. Rogauit me obnixe vt iret in bethleem: & ait. Dimitte me: quoniam ſacrificium ſolenne eſt in ciuitate mea. vnus de fribus meis accerſiuit me. Nūc ergo ſi inueni grām in oculis tuis vadā cito & videbo frēs meos. Ob hāc cām nō venit ad mēſam regis. Iratus autem ſaul aduerſū ionathan dixit ei. Fili mulieris vltro virum rapientis: nūquid ignoro quia diligis filium iſai in cōfuſionem tuam: & ī cōfuſionē ignominioſe matris tue? Oib⁹ eīm dieb⁹ qbus fili⁹ iſai vixerit ſup terram: nō ſtabilieris tu neq; regnū tuū. Itaq; iā nunc mitte & adduc eum ad me: quia filius mortis eſt. Rñdēs āt ionathas ſauli patri ſuo ait: Quare morietur? Quid fecit? Et arripuit ſaul lanceam vt percuteret eum. Et intellexit ionathas q͛ diffinitū eſſet a patre ſuo vt īterficeretur dauid. Surrexit ergo ionathas a mēſa in ira furoris: & nō comedit in die calēdarū ſcda panem. Cōtriſtatus ē enī ſup dauid eo q͛ cōfudiſſet eū pr̄ ſuus. Cū q; illuxiſſet mane venit ionathas in agrū iuxta placitū dauid: & puer paruulus cū eo. Et ait ad puerū ſuū. Vade & affer mihi ſagittas q̄s ego iacio. Cūq; puer cucurriſſet iecit aliā ſagittā trans puerū. Venit itaq; puer ad locū iaculi quod miſerat ionathas. Et clamauit ionathas poſt tergum pueri & ait. Ecce ibi eſt ſagitta. Porro vltra te. Clamauit iterum ionathas poſt tergū pueri dicēs. Feſtina velociter ne ſteteris. Collegit autē puer ionathe

dauid. τ dixit ſaul ad ionathan filiū ſuum:
δαυίδ. καὶ εἶπε σαοὺλ πρὸς ἰωναθὰν τὸν υἱὸν αὐτοῦ,
cur nō venit filius ieſſe τ heri τ hodie ad mēſam: τ rñdit ionathan ſaul τ dixit petiīt a me dauid vt curreret: vſq; in bethleē ciuitatē ſuā: τ dixit mihi dimitte iā me: q: ſacrificiū tribus nobis in ciuitate: τ mādauerūt ad me fratres mei. τ nunc ſi inueni grām in oculis tuis: vadam iā τ videbo fratres meos: pp hoc nō venit ad mēſam regis. τ iratus ē ſaul ꝯ ionathan valde: τ dixit ei: fili puellarum ſpōte venientiū nūqd nō ſcio q: tu particeps es filio ieſſe in cōfuſionē tuā: τ in cōfuſionē reuelationis matris tue? qm̄ oibus diebus filius ieſſe vixerit ſup terrā: non eris paratus tu neq; regnū tuū. nūc igit mitte τ accipe adoleſcētē: qm̄ filius mortis eſt. τ rñdit ionathan ſauli patri ſuo τ ait: quare moritur? quid fecit? τ ſuſtulit ſaul lāceā cōtra ionathā vt occideret eū. τ nouit ionathan q: diffinita eſſet malicia hec a patre ſuo vt interficeret dauid. τ ſalijt ionathan a mēſa in ira furoris. τ nō comedit panē in ſecūda die mēſis: q: cōtriſtat⁹ eſt ſup dauid: q: deliberauit pater ſuus finire eū. τ factū ē mane τ exīt ionathan in agrū: in teſtimoniū vt ordinauit dauid: τ puer paruus cū eo. τ ait puero: curre tu τ inueni mihi ſagittas q̄s ego iaculor. τ puer cucurrit τ ipſe iaculatus eſt iacula: τ trāſire fecit hec. τ abijt puer vſq; ad locū iaculoꝝ q̄ iaculat⁹ fuerat ionathan. τ clamauit ionathan poſt puerū: τ ait: ibi ſagitta a te τ vlterius. τ clamauit ionathan poſt puerū ſuū dicēs: velociter feſtina τ non ſtes. τ collegit puer ionathā

τί ὅτι οὐ παραγέγονεν υἱὸς ἰεσσαὶ καὶ ἐχθὲς καὶ σήμερον ἐπὶ τὴν τράπεζαν; καὶ ἀπεκρίθη ἰωναθὰν τῷ σαοὺλ καὶ εἶπε, παρήτηται παρ᾽ ἐμοῦ δαυίδ δραμεῖν, ἕως βηθλεὲμ τῆς πόλεως αὐτοῦ, καὶ εἶπέ μοι ἐξαπόστειλον δή με, ὅτι θυσία τῆς φυλῆς ἡμῖν ἐν τῇ πόλει, καὶ ἐνετείλαντο πρός με οἱ ἀδελφοί μου. καὶ νῦν εἰ εὕρον χάριν ἐν ὀφθαλμοῖς σου, ἀπελεύσομαι δὴ καὶ ὄψομαι τοὺς ἀδελφούς μου, διὰ τοῦτο οὐ παραγέγονεν ἐπὶ τὴν τράπεζαν τοῦ βασιλέως. καὶ ἐθυμώθη σαοὺλ ἐπὶ ἰωναθὰν σφόδρα, καὶ εἶπεν αὐτῷ, υἱὲ κορασίων αὐτομολούντων οὐ γὰρ οἶδα ὅτι σὺ μέτοχος εἶ τῷ υἱῷ ἰεσσαὶ εἰς αἰσχύνην σου, καὶ εἰς αἰσχύνην ἀποκαλύψεως μητρός σου; διότι πάσας τὰς ἡμέρας ἃς ὁ υἱὸς ἰεσσαὶ ζῇ ἐπὶ τῆς γῆς, οὐχ ἑτοιμασθήσῃ σὺ οὐδὲ ἡ βασιλεία σου. νῦν οὖν ἀπόστειλον καὶ λάβε τὸν νεανίαν, ὅτι υἱὸς θανάτου ἐστί. καὶ ἀπεκρίθη ἰωναθὰν τῷ σαοὺλ πατρὶ αὐτοῦ καὶ εἶπεν, ἵνα τί ἀποθνήσκει; τί πεποίηκεν; καὶ ἐπῆρε σαοὺλ τὸ δόρυ ἐπὶ ἰωναθὰν τοῦ θανατῶσαι αὐτόν. καὶ ἔγνω ἰωναθὰν ὅτι συντετέλεσται ἡ κακία αὕτη παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τοῦ θανατῶσαι δαυίδ. καὶ ἀνεπήδησεν ἰωναθὰν ἀπὸ τῆς τραπέζης ἐν ὀργῇ θυμοῦ. καὶ οὐκ ἔφαγεν ἄρτον ἐν τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ τοῦ μηνός. ὅτι ἐθραύσθη ἐπὶ τὸν δαυίδ, ὅτι ἐβουλεύσατο ὁ πατὴρ αὐτοῦ συντελέσαι αὐτόν. καὶ ἐγένετο πρωῒ καὶ ἐξῆλθεν ἰωναθὰν εἰς τὸ πεδίον, εἰς τὸ μαρτύριον καθὼς ἐτάξατο τῷ δαυίδ, καὶ παιδάριον μικρὸν μετ᾽ αὐτοῦ. καὶ εἶπεν τῷ παιδαρίῳ, δράμε σὺ καὶ εὑρέ μοι τὰς σχίζας ἃς ἐγὼ ἀκοντίζω. καὶ τὸ παιδάριον ἔδραμε καὶ αὐτὸς ἠκόντισε τὰ βέλη, καὶ παρήγαγεν αὐτά. καὶ ἦλθε τὸ παιδάριον ἕως τοῦ τόπου τῶν βελῶν ὧν ἠκόντισεν ἰωναθάν. καὶ ἀνεβόησεν ἰωναθὰν ὀπίσω τοῦ παιδαρίου, καὶ εἶπεν, ἐκεῖ ἡ σχίζα ἀπὸ σοῦ καὶ ἐπέκεινα. καὶ ἀνεβόησεν ἰωναθὰν ὀπίσω τοῦ παιδαρίου αὐτοῦ λέγων, ταχύνας σπεῦσον καὶ μὴ στῇς. καὶ ἀνέλεξε τὸ παιδάριον ἰωναθὰν

ſagittas: τ attulit ad dñm ſuū. τ puer nonnouit quicq̄: tm̄mō ionathan τ dauid nouerant verbū. τ impoſuit arma ſua ſup puerū ſuū: τ dixit ei: vade in ciuitatē. τ ingreſſus eſt puer in ciuitatē. τ dauid ſurrexit a auſtro: τ cecidit ſup faciem ſuā ſup terrā: τ adorauit eū ter τ deoſculatus eſt vnuſq; proximū ſuū: τ fleuit vnuſq; ſup proximū ſuū: vſq; ad cōſumationē magnā dauid ſuperauit. τ dixit ionathan ad dauid: vade in pace. τ vt iurauimus nos ambo in noīe dñi dicētes: dñs erit teſtis inter me τ te τ inter ſemen meū τ ſemen tuū vſq; in ſēpiternū. τ ſurrexit dauid τ abijt. τ ionathan ingreſſus ē in ciuitatē.

τὰς σχίζας, καὶ ἤνεγκε πρὸς τὸν κύριον αὐτοῦ. καὶ τὸ παιδάριον οὐκ ἔγνω οὐδέν, πλὴν ἰωναθὰν καὶ δαυίδ ἤδεισαν τὸ ῥῆμα. καὶ ἐπέθηκεν τὰ σκεύη αὐτοῦ ἐπὶ τὸ παιδάριον αὐτοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, πορεύου εἰς τὴν πόλιν. καὶ εἰσῆλθε τὸ παιδάριον εἰς τὴν πόλιν. καὶ δαυίδ ἀνέστη ἀπὸ τοῦ νεγὲβ, καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ τρίς καὶ κατεφίλησεν ἕκαστος τὸν πλησίον αὐτοῦ, καὶ ἔκλαυσεν ἕκαστος ἐπὶ τὸν πλησίον αὐτοῦ, ἕως συντελείας μεγάλης δαυίδ ὑπερέβαλεν. καὶ εἶπεν ἰωναθὰν πρὸς δαυίδ, πορεύου εἰς εἰρήνην. καὶ ὡς ὀμωμόκαμεν ἡμεῖς ἀμφότεροι ἐν ὀνόματι κυρίου λέγοντες, κύριος ἔσται μάρτυς ἀναμέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ καὶ ἀναμέσον τοῦ σπέρματός μου καὶ τοῦ σπέρματός σου ἕως αἰῶνος. καὶ ἀνέστη δαυίδ καὶ ἀπῆλθεν. καὶ ἰωναθὰν εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν.

Ca.21.

A

Et venit dauid in noba ad achimelech ſacerdotē. τ obſtupuit achimelech occurſu dauid. τ dixit: cur ſolus tu τ nemo tecum? τ dixit dauid ſacerdoti achimelech: rex precepit mihi hodie ſermonē: τ dixit ad me: nemo cognoſcat q̄ppiā de verbo pp q̄d ego mitto te τ de quo precepi tibi. τ pueris teſtatus ſum in loco dicto phelāni alōni. τ nūc ſi ſunt ad manū tuā quinq; panes: da in manū meā: vł q̄d inueneris. τ reſpōdit ſacerdos dauid τ dixit: nō ſunt panes prophani ſub manu mea niſi panis ſctūs. ſi ſūt pueri cuſtoditi a muliere τ comedāt. τ reſpōdit dauid ſacerdoti τ dixit ei: ſed τ a muliere abſtinuimus ab heri τ nudius tertius. quādo eñi egrediebar ego in viā fuerunt oēs pueri purificati: τ hec via impura: qm̄ hodie ſctificabitur pp vaſa mea. τ dedit ei achimelech ſacerdos panes propoſitiōis: quia nō erat ibi panis alius: niſi panes

ΚΑὶ ἔρχεται δαυίδ εἰς νοβὰ πρὸς ἀχιμέλεχ τὸν ἱερέα. καὶ ἐξέστη ὁ ἀχιμέλεχ τῇ ἀπαντήσει δαυίδ. καὶ εἶπε, τί ὅτι μόνος σὺ καὶ οὐδεὶς μετὰ σοῦ; καὶ εἶπε δαυίδ τῷ ἱερεῖ ἀχιμέλεχ, ὁ βασιλεὺς ἐντέταλταί μοι σήμερον ῥῆμα, καὶ εἶπε πρός με, μηδεὶς γνώτω μηδὲν περὶ τοῦ ῥήματος ὑπὲρ οὗ ἐγὼ ἐξαποστέλλω σε καὶ περὶ οὗ ἐντέταλμαί σοι. καὶ τοῖς παιδαρίοις διαμεμαρτύρημαι ἐν τόπῳ λεγομένῳ φελανὶ ἀλμωνί. καὶ νῦν εἰ εἰσὶν ὑπὸ τὴν χεῖρά σου πέντε ἄρτοι, δὸς εἰς τὴν χεῖρά μου, ἢ ὃ ἂν εὕρῃς. καὶ ἀπεκρίθη ὁ ἱερεὺς τῷ δαυίδ καὶ εἶπεν, οὐκ εἰσὶν ἄρτοι βέβηλοι ὑπὸ τὴν χεῖρά μου εἰ μὴ ὁ ἄρτος ὁ ἅγιος. εἰ ἔστι παιδάρια πεφυλαγμένα ἀπὸ γυναικὸς καὶ φάγονται. καὶ ἀπεκρίθη δαυίδ τῷ ἱερεῖ καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ γυναικὸς ἀπεσχήμεθα ἀπὸ τῆς ἐχθὲς καὶ τρίτης ἡμέρας. ἐν τῷ γὰρ ἐξελθεῖν με εἰς τὴν ὁδὸν γέγονε πάντα τὰ παιδάρια ἡγνισμένα, καὶ αὕτη ἡ ὁδὸς βέβηλος, διότι σήμερον ἁγιασθήσεται διὰ τὰ σκεύη μου. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ἀχιμέλεχ ὁ ἱερεὺς ἄρτους προθέσεως, ὅτι οὐκ ἦν ἐκεῖ ἄρτος ἕτερος, ἀλλ᾽ ἢ οἱ ἄρτοι

B

Math. 12.a.

ſagittas: & attulit ad dominum ſuum: & quid ageretur, penitus ignorabat. Tantūmodo enim ionathas & dauid rē nouerant. Dedit ergo ionathas arma ſua puero: & dixit ei. Vade & defer in ciuitatē. Cūq; abiiſſet puer ſurrexit dauid de loco qui vergebat ad auſtrū: & cadens pnus in terram adorauit tertio. Et oſculantes ſe alterutrum: fleuerūt pariter: dauid autem āplius. Dixit ergo ionathas ad dauid. Vade in pace. Quecūq; iurauimus ambo in nomine domini dicentes: dominus ſit inter me & te: & inter ſemen tuum & ſemē meū vſq; ī ſempiternū. Et ſurrexit dauid & abiit: ſed & ionathas īgreſſus eſt ciuitatē. 21.

Uenit autem dauid in nobe ad achimelech ſacerdotem. Et obſtupuit achimelech eo q͛ veniſſet dauid & dixit ei. Quare tu ſolus & nullus ē tecum. Et ait dauid ad achimelech ſacerdotem. Rex precepit mihi ſermoēm & dixit. Nemo ſciat rem propter quam miſſus es a me: & cuiuſmodi precepta tibi dederim. Nam & pueris meis cō dixi in illum & illum locū. Nunc ergo ſi quid habes ad manum vel quinq; panes da mihi aut quicquid inueneris. Et reſpondens ſacerdos ad dauid: ait illi. Nō habeo laicos panes ad manū: ſed tantum panem ſāctum. Si mundi ſunt pueri: maxime a mulieribus. Et reſpōdit dauid ſacerdoti & dixit ei. Et quidem ſi de mulieribus agitur continuimus nos ab heri & nudiuſtertius quādo egrediebamur: & fuerunt vaſa puerorum ſancta. Porro v'a hec polluta eſt: ſed & ipſa hodie ſctificabitur ī vaſis. Dedit ergo ei ſacerdos ſanctificatū panem. Neq; eni erat ibi panis niſi tantū panes

את החצים ויבא אל אדניו והנער
לא ידע מאומה אך יהונתן ודוד
ידעו את הדבר ויתן יהונתן את
כליו אל הנער אשר לו ויאמר
לו לך הביא העיר הנער בא
ודוד קם מאצל הנגב ויפל
לאפיו ארצה וישתחו שלש
פעמים וישקו איש את רעהו
ויבכו איש את רעהו עד דוד
הגדיל ויאמר יהונתן לדוד לך
לשלום אשר נשבענו שנינו
אנחנו בשם יהוה לאמר יהוה
יהיה ביני וביניך ובין זרעי ובין
זרעך עד עולם ויקם וילך
ויהונתן בא העיר

Cap. xxi.

ויבא דוד נבה אל אחימלך הכהן
ויחרד אחימלך לקראת דוד
ויאמר לו מדוע אתה לבדך
ואיש אין אתך ויאמר דוד
לאחימלך הכהן המלך צוני דבר
ויאמר אלי איש אל ידע
מאומה את הדבר אשר אנכי
שלחך ואשר צויתך ואת
הנערים יודעתי אל מקום פלני
אלמוני ועתה מה יש תחת
ידך חמשה לחם תנה בידי או
הנמצא ויען הכהן את דוד ויאמר
אין לחם חל אל תחת ידי כי
אם לחם קדש יש אם נשמרו
הנערים אך מאשה ויען דוד
את הכהן ויאמר לו כי אם
אשה עצרה לנו כתמול שלשם
בצאתי ויהיו כלי הנערים קדש
והוא דרך חל ואף כי היום
יקדש בכלי ויתן לו הכהן קדש
כי לא היה שם לחם כי אם לחם

הפנים המוסרים מלפני יהוה לשום לחם חם ביום הלקחו׃ ושם איש מעבדי שאול ביום ההוא נעצר לפני יהוה ושמו דאג האדמי אביר הרעים אשר לשאול׃ ויאמר דוד לאחימלך ואין יש פה תחת ידך חנית או חרב כי גם חרבי וגם כלי לא לקחתי בידי כי היה דבר המלך נחוץ׃ ויאמר הכהן חרב גלית הפלשתי אשר הכית בעמק האלה הנה היא לוטה בשמלה אחרי האפוד אם אתה תקח לך קח כי אין אחרת זולתה בזה ויאמר דוד אין כמוה תננה לי׃ ויקם דוד ויברח ביום ההוא מפני שאול ויבא אל אכיש מלך גת׃ ויאמרו עבדי אכיש אליו הלוא זה דוד מלך הארץ הלוא לזה יענו במחלות לאמר הכה שאול באלפו ודוד ברבבתו׃ וישם דוד את הדברים האלה בלבבו וירא מאד מפני אכיש מלך גת׃ וישנו את טעמו בעיניהם ויתהלל בידם ויתו על דלתות השער ויורד רירו אל זקנו׃ ויאמר אכיש אל עבדיו הנה תראו איש משתגע למה תביאו אתו אלי׃ חסר משגעים אני כי הבאתם את זה להשתגע עלי הזה יבוא אל ביתי׃

Cap.xxii.

וילך דוד משם וימלט אל מערת עדלם וישמעו אחיו וכל בית אביו וירדו אליו שמה׃ ויתקבצו אליו כל איש מצוק וכל איש אשר לו נשא וכל איש מר נפש ויהי עליהם לשר ויהיו עמו כארבע מאות איש׃ וילך דוד משם מצפה מואב ויאמר אל מלך מואב יצא נא אבי ואמי אתכם עד אשר אדע מה יעשה לי אלהים׃ וינחם את פני מלך מואב וישבו עמו כל ימי היות דוד במצודה׃ ויאמר גד הנביא אל דוד לא תשב במצודה לך ובאת לך ארץ יהודה וילך דוד ויבא יער חרת׃ וישמע שאול כי נודע דוד ואנשים אשר אתו ושאול יושב בגבעה תחת האשל ברמה וחניתו בידו וכל עבדיו נצבים עליו׃ ויאמר שאול לעבדיו הנצבים עליו שמעו נא בני ימיני גם לכלכם יתן בן ישי שדות וכרמים לכלכם ישים שרי אלפים ושרי מאות׃ כי קשרתם כלכם עלי ואין גלה את אזני בכרת בני עם בן ישי ואין חלה מכם עלי וגלה את אזני כי הקים בני את עבדי עלי לארב כיום הזה׃ ויען דאג האדמי והוא נצב על עבדי שאול ויאמר ראיתי את בן ישי בא נבה אל אחימלך בן אחיטוב׃ וישאל לו ביהוה וצידה נתן לו ואת חרב גלית הפלשתי נתן לו׃ וישלח המלך לקרא את אחימלך בן אחיטוב הכהן ואת כל בית אביו הכהנים אשר בנב ויבאו כלם אל המלך׃ ויאמר שאול שמע נא בן אחיטוב ויאמר הנני אדני׃ ויאמר

propositionis qui sublati fuerant a facie domini: vt ponerentur panes calidi. Erat autem ibi vir quidam de seruis saul in die illa intus in tabernaculo domini: & nomen eius doech idumeus potentissimus pastorum saul. Dixit autem dauid ad achimelech. Si habes hic ad manum hastam aut gladium: da mihi: quia gladium meum & arma mea non tuli mecum. Sermo enim regis vrgebat. Et dixit sacerdos. Ecce hic gladius goliath philistei quem percussisti in valle therebinthi: est inuolutus pallio post ephot. Si istum vis tollere: tolle. Neque enim hic est alius absque eo. Et ait dauid. Non est huic alter similis. Da mihi eum. Surrexit itaque dauid: & fugit in die illa a facie saul: & venit ad achis regem geth. Dixeruntque serui achis cum vidissent dauid. Nunquid non iste est dauid rex terre? Nonne huic cantabant per choros dicentes: percussit saul mille: & dauid decem milia? Posuit autem dauid sermones istos in corde suo: & extimuit valde a facie achis regis geth. Et mutauit os suum coram achis: & collabebatur inter manus eorum: & impingebat in ostia porte: defluebantque saliue eius in barbam. Et ait achis ad seruos suos. Vidistis hominem insanum: quare adduxistis eum ad me? An desunt nobis furiosi? quia introduxistis istum vt fureret me presente. Dimittite illum hinc ne ingrediatur domum meam. zz.

Abiit ergo dauid inde & fugit in speluncam odollam. Quod cum audissent fratres eius & omnis domus patris eius: descenderunt ad eum illuc. Et conuenerunt ad eum omnes qui erant in angustia constituti: & oppressi ere alieno & amaro animo: Et factus est eorum princeps. Fueruntque cum eo quasi quadringenti viri. Et profectus est dauid inde in masphat que est moab. Et dixit ad regem moab. Maneat oro pater meus & mater mea vobiscum donec sciam quid faciat mihi deus. Et reliquit eos ante faciem regis moab. Manseruntque apud eum cunctis diebus quibus dauid fuit in presidio. Dixitque gad propheta ad dauid. Noli manere in presidio: proficiscere & vade in terram iuda. Et profectus est dauid & venit in saltum areth. Et audiuit saul quod apparuisset dauid & viri qui erant cum eo. Saul autem cum maneret in gabaa & esset in nemore quod est in rama: hastam manu tenens: cunctique serui eius circumstarent eum: ait ad seruos suos qui assistebant ei. Audite me nunc filii gemini. Nunquid omnibus vobis dabit filius isai agros & vineas: & vniuersos vos faciet tribunos & centuriones quoniam coniurastis omnes aduersum me: & non est qui mihi renunciet: maxime cum & filius meus fedus inierit cum filio isai. Non est qui vicem meam doleat ex vobis: nec qui annunciet mihi: eo quod suscitauerit filius meus seruum meum aduersum me insidiantem mihi vsque hodie. Respondens autem doech idumeus qui assistebat & erat primus inter seruos saul. Vidi inquit filium isai in nobe apud achimelech filium achitob sacerdotem. Qui consuluit pro eo dominum & cibaria dedit ei. Sed & gladium goliath philistei dedit illi. Misit ergo rex ad accersiendum achimelech sacerdotem filium achitob: & omnem domum patris eius sacerdotum qui erant in nobe. Qui vniuersi venerunt ad regem. Et ait saul ad achimelech. Audi fili achitob. Qui respondit. Presto sum domine. Dixitque

τοῦ προσώπου οἱ ἀφῃρημένοι ἐκ προσώπου κυρίου, τοῦ παρατεθῆναι ἄρτους θερμοὺς ἐν ἡμέρᾳ ἧ ἔλαβεν αὐτούς. καὶ ἐκεῖ ἦν τις τῶν δούλων σαοὺλ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ συνεχόμενος ἐνώπιον κυρίου, ὄνομα αὐτῷ δωὴκ ὁ ἰδουμαῖος νέμων τὰς ἡμιόνους σαούλ. καὶ εἶπε δαυὶδ πρὸς ἀχιμέλεχ, ἴδε εἰ ἔστιν ἐνταῦθα ὑπὸ τὴν χεῖρά σου δόρυ ἢ μάχαιρα, ὅτι τὴν μάχαιράν μου καὶ τὰ σκεύη μου οὐκ εἴληφα ἐν τῇ χειρί μου, διότι τὸ ῥῆμα τοῦ βασιλέως ἦν κατὰ σπουδήν. καὶ εἶπεν ὁ ἱερεύς, ἰδοὺ ἡ ῥομφαία γολιὰθ τοῦ ἀλλοφύλου ὃν ἐπάταξας ἐν τῇ κοιλάδι ἠλά· καὶ αὐτὴ ἐνειλημένη ἐν ἱματίῳ ὀπίσω τῆς ἐπωμίδος· εἰ ταύτην λήψῃ σεαυτῷ λάβε, ὅτι οὐκ ἔστιν ἑτέρα παρὲξ αὐτῆς ὧδε. καὶ εἶπε δαυίδ, οὐκ ἔστιν ὥσπερ αὐτή, δός μοι αὐτήν. καὶ ἔδωκεν αὐτὴν αὐτῷ. καὶ ἀνέστη δαυὶδ καὶ ἔφυγεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐκ προσώπου σαούλ. καὶ ἀπῆλθε δαυὶδ πρὸς ἀγχὶς βασιλέα γέθ. καὶ εἶπον οἱ παῖδες ἀγχὶς πρὸς αὐτόν, οὐχ οὗτος δαυὶδ ὁ βασιλεὺς τῆς γῆς; οὐχὶ τούτῳ ἐξῆρχον αἱ χορεύουσαι λέγουσαι, ἐπάταξε σαοὺλ ἐν χιλιάσιν αὐτοῦ, καὶ δαυὶδ ἐν μυριάσιν αὐτοῦ. καὶ ἔθετο δαυὶδ τὰ ῥήματα ταῦτα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. καὶ ἐφοβήθη σφόδρα ἀπὸ προσώπου ἀγχὶς βασιλέως γέθ. καὶ ἠλλοίωσε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐνώπιον αὐτῶν, καὶ παρεφέρετο ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ, καὶ ἐτυμπάνιζεν ἐπὶ ταῖς θύραις τῆς πύλης, καὶ τὰ σίελα αὐτοῦ κατέρρει ἐπὶ τὸν πώγωνα αὐτοῦ. καὶ εἶπεν ἀγχὶς πρὸς τοὺς παῖδας αὐτοῦ, ἰδοὺ ἴδετε ἄνδρα ἐπίληπτον, ἵνα τί εἰσηγάγετε αὐτὸν πρός με; ἢ ἐλαττοῦμαι ἐπιλήπτων ἐγώ, ὅτι εἰσηγάγετε αὐτὸν ἐπιλαμβάνεσθαι πρός με; οὗτος οὐκ εἰσελεύσεται εἰς τὴν οἰκίαν μου;

Καὶ ἀπῆλθε δαυὶδ ἐκεῖθεν καὶ διεσώθη, καὶ ἔρχεται εἰς τὸ σπήλαιον τὸ ὀδολλάμ, καὶ ἀκούουσιν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ ὁ οἶκος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ καταβαίνουσι πρὸς αὐτὸν ἐκεῖ. καὶ συνήγοντο πρὸς αὐτὸν πᾶς ἐν ἀνάγκῃ ὤν, καὶ πᾶς ὑπόχρεως, καὶ πᾶς κατώδυνος ψυχῇ, καὶ ἦν ἐπ' αὐτῶν ἡγούμενος· καὶ ἦσαν μετ' αὐτοῦ ὡσεὶ τετρακόσιοι ἄνδρες. καὶ ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν εἰς μασσηφὰ τῆς μωάβ. καὶ εἶπε δαυὶδ πρὸς τὸν βασιλέα μωάβ, γινέσθωσαν δὴ ὁ πατήρ μου καὶ ἡ μήτηρ μου παρὰ σοί, ἕως ὅτου γνῶ τί ποιήσει μοι ὁ θεός. καὶ παρεκάλεσε τὸ πρόσωπον τοῦ βασιλέως μωάβ, καὶ κατῴκουν μετ' αὐτοῦ πάσας τὰς ἡμέρας, ὄντος τοῦ δαυὶδ ἐν τῇ περιοχῇ. καὶ εἶπε γὰδ ὁ προφήτης πρὸς δαυίδ, μὴ κάθου ἐν τῇ περιοχῇ, πορεύου καὶ ἥξεις εἰς γῆν ἰούδα. καὶ ἐπορεύθη δαυὶδ καὶ ἦλθε καὶ κατῴκει ἐν πόλει χαρίθ. καὶ ἤκουσε σαοὺλ ὅτι ἔγνωσται δαυὶδ καὶ οἱ ἄνδρες οἱ μετ' αὐτοῦ. καὶ σαοὺλ ἐκάθητο ἐν τῷ βουνῷ ὑπὸ τὴν ἄρουραν τὴν ἐν ῥαμᾷ, καὶ τὸ δόρυ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ παῖδες αὐτοῦ παρειστήκεισαν αὐτῷ. καὶ εἶπε σαοὺλ πρὸς τοὺς παῖδας αὐτοῦ τοὺς παρεστηκότας αὐτῷ, ἀκούσατε δή, οἱ υἱοὶ βενιαμίν, εἰ ἀληθῶς πᾶσιν ὑμῖν δώσει ὁ υἱὸς ἰεσσαὶ ἀγροὺς καὶ ἀμπελῶνας, ἢ πάντας ὑμᾶς τάξει χιλιάρχους καὶ ἑκατοντάρχους; ὅτι συγκεῖσθε πάντες ὑμεῖς ἐπ' ἐμέ, καὶ οὐκ ἔστιν ὁ ἀποκαλύπτων τὸ ὠτίον μου, ἐν τῷ διαθέσθαι τὸν υἱόν μου διαθήκην μετὰ τοῦ υἱοῦ ἰεσσαί· καὶ οὐκ ἔστιν ὁ πονῶν περὶ ἐμοῦ ἐξ ὑμῶν, καὶ ἀποκαλύπτων τὸ ὠτίον μου· ὅτι ἐπήγειρεν ὁ υἱός μου τὸν δοῦλόν μου ἐπ' ἐμὲ εἰς ἐχθρὸν ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη. καὶ ἀπεκρίνατο δωὴκ ὁ ἰδουμαῖος, ὁ καθεστηκὼς ἐπὶ τὰς ἡμιόνους σαούλ, καὶ λέγει, ἑώρακα τὸν υἱὸν ἰεσσαὶ παραγινόμενον εἰς νοβὰ πρὸς ἀχιμέλεχ υἱὸν ἀχιτὼβ τὸν ἱερέα. καὶ ἠρώτα αὐτῷ διὰ τοῦ θεοῦ, καὶ ἐπισιτισμὸν ἔδωκεν αὐτῷ, καὶ τὴν ῥομφαίαν γολιὰθ τοῦ ἀλλοφύλου ἔδωκεν αὐτῷ. καὶ ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς καλέσαι τὸν ἀχιμέλεχ υἱὸν ἀχιτὼβ τὸν ἱερέα καὶ πάντας τοὺς υἱοὺς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τοὺς ἱερεῖς τοὺς ἐν νοβά. καὶ παρεγένοντο πάντες πρὸς τὸν βασιλέα. καὶ εἶπε σαούλ, ἄκουε δὴ υἱὲ ἀχιτώβ. καὶ εἶπεν, ἰδοὺ ἐγώ· λάλει κύριε. καὶ εἶπεν

אליו שאול למה קשרתם עלי
אתה ובן ישי בתתך לו לחם
וחרב ושאול לו באלהים לקום
אלי לארב כיום הזה: ויען
אחימלך את המלך ויאמר ומי
בכל עבדיך כדוד נאמן וחתן
המלך וסר אל משמעתך ונכבד
בביתך: היום החלתי לשאול לו
באלהים חלילה לי אל ישם
המלך בעבדו דבר בכל בית אבי
כי לא ידע עבדך בכל זאת דבר
קטן או גדול: ויאמר המלך מות
תמות אחימלך אתה וכל בית
אביך: ויאמר המלך לרצים
הנצבים עליו סבו והמיתו כהני
יהוה כי גם ידם עם דוד וכי ידעו
כי ברח הוא ולא גלו את אזני
ולא אבו עבדי המלך לשלח את
ידם לפגע בכהני יהוה: ויאמר
המלך לדויג סב אתה ופגע
בכהנים ויסב דויג האדמי ויפגע
הוא בכהנים וימת ביום ההוא
שמנים וחמשה איש נשא אפוד
בד: ואת נב עיר הכהנים הכה
לפי חרב מאיש ועד אשה
מעולל ועד יונק ושור וחמור
ושה לפי חרב: וימלט בן אחד
לאחימלך בן אחיטוב ושמו
אביתר ויברח אחרי דוד: ויגד
אביתר לדוד כי הרג שאול את
כהני יהוה: ויאמר דוד לאביתר
ידעתי ביום ההוא כי שם דויג
האדמי כי הגד יגיד לשאול אנכי
סבתי בכל נפש בית אביך: שבה
אתי אל תירא כי אשר יבקש
את נפשי יבקש את נפשך כי

ad eu saul. Quare co iurastis aduersum me tu & filius isai: & dedisti eis panes & gladium & cosuluisti pro eo deu vt cosurgeret aduersum me insidiator vsq hodie pmanes? Respondensq achimelech regi ait. Et quis in oibus seruis tuis sicut dd fidelis & gener regis: & pgens ad iperium tuum: & gloriosus in domo tua? Num hodie cepi pro eo cosulere deu? Absit hoc a me. Ne suspicetur rex aduersum seruu suu re huiuscemodi in vniuersa domo patris mei. No eni sciuit seruus tuus qcq sup hoc negocio vel modicu vt grade. Dixitq rex. Morte morieris achimelech tu & ois dom patris tui. & ait rex emissariis qui circustabat eu. Couertimini & interficite sacerdotes dni. Nam manus eoru cu dauide: scientes q fugisset: & non indicauerut mihi. Noluerut autem serui regis extendere manus suas in sacerdotes domini. Et ait rex ad doech. Conuertere tu & irrue in sacerdotes dni. Couersusq doech idumeus irruit in sacerdotes & trucidauit in die illa octoginta quinq viros vestitos ephot lineo: nobe aut ciuitate sacerdotu percussit in ore gladii viros & mulieres & paruulos & lactentes: bouemq & asinum & oue in ore gladii. Euadens autem vnus filius achimelech filii achitob cuius nomen erat abiathar: fugit ad dauid: & annunciauit ei q occidisset saul sacerdotes dni. Et ait dauid ad abiathar. Sciebam eni in die illa q cu ibi esset doech idumeus: proculdubio annunciaret sauli. Ego sum reus oium aiarum patris tui. Mane mecu: ne timeas. Si quis quesierit animam meam queret & animam tuam:

et saul: quare coiurasti aduersu me tu & filius iesse
αὐτῷ σαούλ, ἱνατί συνέθου κατ' ἐμοῦ σὺ καὶ ὁ υἱὸς ἰεσσαί
vt dares tu ei panē & gladiu: & cōsulere tu ei
τοῦ δοῦναί σε αὐτῷ ἄρτον καὶ ῥομφαίαν, καὶ ἐρωτᾶν σε αὐτῷ
per deū vt poneres eū aduersum me in insidiis: sic hodie
διὰ τοῦ θεοῦ τοῦ θέσθαι αὐτὸν ἐπ' ἐμὲ εἰς ἐχθρόν, ὡς ἡ ἡμέρα
eo hec? & respōdit achimelech regi & dixit:
αὕτη; καὶ ἀπεκρίθη ἀχιμέλεχ τῷ βασιλεῖ καὶ εἶπε,
& quis in oibus seruis tuis fidelis sic vt dauid:
καὶ τίς ἐν πᾶσι τοῖς δούλοις σου πιστὸς ὡς δαυίδ; καὶ
gener regis & cōplēs omne impe-
γαμβρὸς τοῦ βασιλέως καὶ ἄρχων παντὸς παραγ-
rium tuū: & gloriosus in domo tua: an hodie in-
γέλματός σου, καὶ ἔνδοξος ἐν τῷ οἴκῳ σου; ἦ σήμερον ἦρ-
cepi cōsulere ei per deū: nequaqua ne det
γμαι ἐρωτᾶν αὐτῷ διὰ τοῦ θεοῦ; μηδαμῶς μὴ δότω
rex aduersus seruū suū verbū & in totā
ὁ βασιλεὺς κατὰ τοῦ δούλου σου λόγον καὶ ἐφ' ὅλον τὸν
domū patris mei: q2 nō sciuit seruus tuus in
οἶκον τοῦ πατρός μου, ὅτι οὐκ ᾔδει ὁ δοῦλός σου ἐν
oibus istis verbū paruū vel grāde. & dixit rex
πᾶσι τούτοις ῥῆμα μικρὸν ἢ μέγα. καὶ εἶπεν ὁ βασι-
saul: morte morieris achimelech tu & ois
λεὺς σαούλ, θανάτῳ ἀποθανῇ ἀχιμέλεχ σὺ καὶ πᾶς
domus patris tui. & dixit rex
ὁ οἶκος τοῦ πατρός σου. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς τοῖς
cursoribus qui circūstabāt apud eū: addu-
παρατρέχουσι τοῖς ἐφεστηκόσιν ἐπ' αὐτόν, προσαγά-
cite & interficite sacerdotes dni: qm manº eo-
γετε καὶ θανατώσατε τοὺς ἱερεῖς κυρίου, ὅτι ἡ χεὶρ αὐ-
rum cū dauid: qm cognouerūt q fugit ipse: & non
τῶν μετὰ δαυίδ, διότι ἔγνωσαν ὅτι φεύγει αὐτός, καὶ οὐκ
reuelauerūt auriculā meā. & nō voluerūt ser-
ἀπεκάλυψαν τὸ ὠτίον μου. καὶ οὐκ ἐβουλήθησαν οἱ παῖ-
ui regis inferre manus suas irrue-
δες τοῦ βασιλέως ἐπενεγκεῖν τὰς χεῖρας αὐτῶν ἀπαν-
re in sacerdotes dni. & dixit rex
τῆσαι εἰς τοὺς ἱερεῖς κυρίου. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς τῷ
doec: conuertere tu: & irrue in sacerdotes. &
δωὴκ, ἐπίστρεφε σύ, καὶ ἀπάντα εἰς τοὺς ἱερεῖς. καὶ
reuersus est doec idumeus & interfecit ipse
ἐπεστράφη δωὴκ ὁ ἰδουμαῖος καὶ ἐθανάτωσεν αὐτὸς
sacerdotes dni. & interfecit in die illa
τοὺς ἱερεῖς τοῦ κυρίου. καὶ ἀπέκτεινεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ
octoginta quinq viros: oes gerētes ephud.
ὀγδοήκοντα πέντε ἄνδρας, πάντας αἴροντας ἐφούδ. καὶ τὴν
noba ciuitatē sacerdotū pcussit in ore gladii
νοβὰ τὴν πόλιν τῶν ἱερέων ἐπάταξεν ἐν στόματι ῥομφαίας
a viro vsq ad mulierē a paruulo & vsq ad lactētem:
ἀπὸ ἀνδρὸς ἕως γυναικός, ἀπὸ νηπίου καὶ ἕως θηλάζοντος,
& a vitulo & asino & oue pcussit in ore
καὶ ἀπὸ μόσχου καὶ ὄνου καὶ προβάτου ἐπάταξεν ἐν στόμα-
gladij. & saluatur filius vnº achimelech fi-
τι ῥομφαίας. καὶ διασώζεται υἱὸς εἷς τοῦ ἀχιμέλεχ υἱ-
lii achitob: nomē ei abiathar: & fugit post
οῦ ἀχιτώβ, ὄνομα αὐτῷ ἀβιάθαρ, καὶ ἔφυγεν ὀπίσω
dauid. & nunciauit abiathar dauid: q
δαυίδ. καὶ ἀπήγγειλεν ἀβιάθαρ τῷ δαυίδ, ὅτι
occidit saul oes sacerdotes. & dixit
ἐθανάτωσε σαοὺλ πάντας τοὺς ἱερεῖς. καὶ εἶπε
dauid abiathar: sciui q in die illa ibi erat
δαυὶδ τῷ ἀβιάθαρ, ᾔδειν ὅτι ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐκεῖ ἦν
doec idumeus: q nūciās nunciabit saul.
δωὴκ ὁ ἰδουμαῖος, ὅτι ἀπαγγέλλων ἀπαγγελεῖ τῷ σαούλ.
ego sum causa aiaru vniuerse domus
ἐγώ εἰμι ὁ αἴτιος τῶν ψυχῶν ὅλου τοῦ οἴκου τοῦ
patris tui. maneas mecū & ne timeas: qm
πατρός σου. κάθισο μετ' ἐμοῦ καὶ μὴ φοβοῦ, ὅτι
vbi qsiero aie mee querā & aie
οὗ ἐὰν ζητῶ τῇ ψυχῇ μου ζητήσω καὶ τῇ ψυχῇ
tue locum:
σου τόπον,

qm seruatus es tu apud me.
ὅτι πεφύλαξαι σὺ παρ' ἐμοί.

Ca.23.

Et annūciauerūt dauid dicentes: ecce
καὶ ἀπήγγειλαν τῷ δαυὶδ λέγοντες, ἰδοὺ οἱ
philistei pugnāt in ceila: & ipsi diri-
ἀλλόφυλοι πολεμοῦσιν ἐν τῇ κεϊλά, καὶ αὐτοὶ διαρπά-
piunt areas & cōsuluit dauid per dnm di-
ζουσι τὰς ἅλω. καὶ ἐπηρώτησε δαυὶδ διὰ τοῦ κυρίου λέ-
cens: si vadam & percutiā philisteos istos?
γων, εἰ πορευθῶ καὶ πατάξω τοὺς ἀλλοφύλους τούτους;
& dixit dns ad dauid: vade & percuties
καὶ εἶπε κύριος πρὸς δαυίδ, πορεύου καὶ πατάξεις τοὺς
philisteos: & saluabis ceila. & dixerūt viri
ἀλλοφύλους, καὶ σώσεις τὴν κεϊλά. καὶ εἶπον οἱ ἄνδρες
dauid ad eū: ecce nos hic existētes i
τοῦ δαυὶδ πρὸς αὐτόν, ἰδοὺ ἡμεῖς ἐνταῦθα ὄντες ἐν
iudea timemus: & quō erit si abierimus in
τῇ ἰουδαίᾳ φοβούμεθα, καὶ πῶς ἔσται ἐὰν πορευθῶμεν εἰς
ceila aduersus valles philistinorū. & ad-
τὴν κεϊλὰ εἰς τὰς κοιλάδας τῶν ἀλλοφύλων. καὶ προσ-
iecit rursum dauid cōsulere per dnm. & re-
έθετο ἔτι δαυὶδ ἐπερωτῆσαι διὰ τοῦ κυρίου. καὶ ἀπε-
spōdit ei dns: & dixit ad eum: surge & desce-
κρίθη αὐτῷ κύριος, καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν, ἀνάστηθι καὶ κατά-
cēde in ceila: qm ego trado phili-
βηθι εἰς κεϊλά, ὅτι ἐγὼ παραδίδωμι τοὺς ἀλλοφύ-
steos in manus tuas. & abijt dauid & vi-
λους εἰς τὰς χεῖράς σου. καὶ ἐπορεύθη δαυὶδ καὶ οἱ ἄν-
ri qui cum eo in ceila: & debellauit
δρες οἱ μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν κεϊλά, καὶ ἐπολέμησε τοὺς
philisteos. & fugerūt a facie eius: & per-
ἀλλοφύλους. καὶ ἔφυγον ἐκ προσώπου αὐτοῦ, καὶ ἐπά-
cussit eos plaga magna nimis. & abegit
ταξεν αὐτοὺς πληγὴν μεγάλην σφόδρα. καὶ ἀπήλασε
iumēta eoꝶ & saluauit dauid habitatores
τὰ κτήνη αὐτῶν, καὶ ἔσωσε δαυὶδ τοὺς κατοικοῦντας
ceila. & factū est cū fugeret abiathar filius achi-
κεϊλά. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ φεύγειν ἀβιάθαρ υἱὸν ἀχι-
melech ad dauid in ceila: descēderat hic ephud in
μέλεχ πρὸς δαυὶδ εἰς κεϊλά, κατέβη ἔχων ἐφοὺδ ἐν τῇ
manu sua. & nūciauerūt saul dicentes:
χειρὶ αὐτοῦ. καὶ ἀπηγγέλη τῷ σαοὺλ λέγοντες,
q venit dauid in ceila. & dixit saul: tradi-
ὅτι ἥκει δαυὶδ εἰς κεϊλά. καὶ εἶπε σαούλ, πέπρα-
dit eū deus in manus meas: qm cōclusus
κεν αὐτὸν ὁ θεὸς εἰς τὰς χεῖράς μου, ὅτι ἀποκέκλει-
est introgressus in vrbē portaꝶ & seraꝶ. & pre-
σται εἰσελθὼν εἰς πόλιν θυρῶν καὶ μοχλῶν. καὶ πα-
cepit saul oi pplo ire in pugnā vel
ρήγγειλε σαοὺλ παντὶ τῷ λαῷ εἰς πόλεμον κα-
cendere in ceila & obsidere dauid &
ταβαίνειν ἐπὶ κεϊλὰ τοῦ συνέχειν τὸν δαυὶδ καὶ
viros q cum eo. & cognouit dauid: q
τοὺς ἄνδρας τοὺς μετ' αὐτοῦ. καὶ ἔγνω δαυὶδ ὅτι
nō tacebat de eo malū. & dixit
οὐ παρεσιώπα σαοὺλ περὶ αὐτοῦ τὴν κακίαν. καὶ εἶπε
dauid ad abiathar sacerdotē: adduc ephud.
δαυὶδ πρὸς ἀβιάθαρ τὸν ἱερέα, προσάγαγε τὸ ἐφούδ.
& dixit dauid: dne deus israel audiēs audi-
καὶ εἶπε δαυίδ, κύριε ὁ θεὸς ἰσραήλ, ἀκούων ἀκή-
uit seruus tuus: q querit saul venire ptra me
κοεν ὁ δοῦλός σου ὅτι ζητεῖ σαοὺλ ἐλθεῖν ἐπ' ἐμὲ
in ceila vt euertat vrbem pp me. & ex-
εἰς κεϊλὰ διαφθεῖραι τὴν πόλιν δι' ἐμέ, εἰ ἀποκλει-
ditur. & nūcquid descēdet saul sicut audi-
σθήσεται. καὶ νῦν εἰ καταβήσεται σαοὺλ καθὼς ἤκου-
uit seruus tuus dne deus israel indica
σεν ὁ δοῦλός σου, κύριε ὁ θεὸς ἰσραήλ, ἀπάγγειλον
seruo tuo. & dixit dns
τῷ δούλῳ σου. καὶ εἶπε κύριος

mecumq seruaberis.

23.

Et annunciauerunt dauid dicentes. Ecce philisthiim oppugnant ceilam & diripiunt areas. Cosuluit ergo dauid dominum dicens. Nu vadam & percutiam philisteos istos. Et ait dominus ad dauid. Vade & percuties philisteos & saluabis ceilam. Et dixerunt viri qui erant cu dauid ad eum. Ecce nos hic in iudea cosistetes timemus: quato magis si ierimus in ceila aduersum agmina philistinorum. Rursum ergo dauid cosuluit dnm. Qui respondens ait ei. Surge & vade in ceilam. Ego enim tradam philisteos in manu tua. Abiit ergo dauid & viri eius in ceilam: & pugnauit aduersum philisteos. Et abegit iumeta eoꝶ: & percussit eos plaga magna & saluauit dauid habitatores ceile. Porro eo tpe quo fugiebat abiathar filius achimelech ad dauid in ceilam: ephod secu hns descederat. Nunciatu est at sauli q venisset dd in ceila. Et ait saul. Tradidit eum deus in manus meas: coclusus q est: ingressus vrbe in qua porte & sere sunt. Et precepit saul oi pplo vt ad pugnam descenderet in ceilam & obsideret dauid & viros eius. Q d cu dd rescisset: quia pparet ei saul clam malum. Dixit ad abiathar sacerdotem. Applica ephod. Et ait dauid. Domine deus israel audiuit famam seruus tuus q disponat saul venire in ceila vt euertat vrbe propter me. Si tradent me viri ceile in manus eius: & si descedet saul sicut audiuit seruus tuus dne deus israel indica seruo tuo. Et ait dominus.

משמרת אתה עמדי

Cap. xxiij

ויגדו לדוד לאמר הנה
פלשתים נלחמים בקעילה והמה
שסים את הגרנות: וישאל דוד
ביהוה לאמר האלך והכיתי
בפלשתים האלה ויאמר יהוה
אל דוד לך והכית בפלשתים
והושעת את קעילה: ויאמרו
אנשי דוד אליו הנה אנחנו פה
ביהודה יראים ואף כי נלך
קעילה אל מערכות פלשתים:
ויוסף עוד דוד לשאול ביהוה
ויענהו יהוה ויאמר קום רד
קעילה כי אני נתן את פלשתים
בידך: וילך דוד ואנשיו קעילה
וילחם בפלשתים וינהג את
מקניהם ויך בהם מכה גדולה
ויושע דוד את ישבי קעילה:
ויהי בברח אביתר בן אחימלך
אל דוד קעילה אפוד ירד בידו:
ויגד לשאול כי בא דוד קעילה
ויאמר שאול נכר אתו אלהים
בידי כי נסגר לבוא בעיר
דלתים ובריח: וישמע שאול
את כל העם למלחמה לרדת
קעילה לצור אל דוד ואל
אנשיו: וידע דוד כי עליו שאול
מחריש הרעה ויאמר אל
אביתר הכהן הגישה האפוד:
ויאמר דוד יהוה אלהי ישראל
שמע שמע עבדך כי מבקש
שאול לבוא אל קעילה לשחת
לעיר בעבורי: היסגרני בעלי
קעילה בידו הירד שאול כאשר
שמע עבדך יהוה אלהי ישראל
הגד נא לעבדך ויאמר יהוה

ירדו: ויאמר דוד היסגרו בעלי
קעילה אתי ואת אנשי ביד
שאול ויאמר יהוה יסגירו:
ויקם דוד ואנשיו כשש מאות
איש ויצאו מקעילה ויתהלכו
באשר יתהלכו ולשאול הגד כי
נמלט דוד מקעלה ויחדל לצאת:
וישב דוד במדבר במצדות וישב
בהר במדבר זיף ויבקשהו שאול
כל הימים ולא נתנו אלהים
בידו: וירא דוד כי יצא שאול
לבקש את נפשו ודוד במדבר
זיף בחרשה: ויקם יהונתן בן
שאול וילך אל דוד חרשה ויחזק
את ידו באלהים: ויאמר אליו
אל תירא כי לא תמצאך יד
שאול אבי ואתה תמלך על
ישראל ואנכי אהיה לך למשנה
וגם שאול אבי ידע כן: ויכרתו
שניהם ברית לפני יהוה וישב
דוד בחרשה ויהונתן הלך לביתו:
ויעלו זפים אל שאול הגבעתה
לאמר הלוא דוד מסתתר עמנו
במצדות בחרשה בגבעת החכילה
אשר מימין הישימון: ועתה לכל
אות נפשך המלך לרדת רד ולנו
הסגירו ביד המלך: ויאמר שאול
ברוכים אתם ליהוה כי חמלתם
עלי: לכו נא הכינו עוד ודעו
וראו את מקומו אשר תהיה
רגלו מי ראהו שם כי אמר אלי
ערום יערם הוא: וראו ודעו מכל
המחבאים אשר יתחבא שם
ושבתם אלי אל נכון והלכתי
אתכם והיה אם ישנו בארץ
וחפשתי אתו בכל אלפי יהודה:

סגר · קום מאה · הלך · נגד · מלט חדל · יצא דבר · צוד · בקש · יום · ראה · קום · חזק · ירא מצא · מלך · היה שנה · כרת · שנה כרת · פנה · עלה · סתר · צוד · ימן · אוה ירד · סגר · ברך · הלך כון · ידע ראה · ערם · חבא · כון · יש

Descēdet. Dixitq; rursum dauid. Si tradent me viri ceile & viros qui sunt mecū in manus saul. Et dixit domin9. Tradent. Surrexit ergo dauid & viri eius quasi sexcenti & egressi de ceila huc atq; illuc vagabantur incerti. Nūciatūq; ē saul φ fugisset dd̄ de ceila & saluat9 eēt: quāobrē dissimulauit exire. Morabatur āt dauid ī deserto in locis firmissimis: māsitq; in monte solitudinis ziph. Quęrebat eū tñ saul cūctis diebus: & nō tradidit eū deus in manus eius. Et vidit dauid φ egressus eēt saul vt q̄reret aīam ei9. Porro dd̄ erat in deserto ziph ī silua. Et surrexit iōathas filius saul & abiit ad dauid in siluā: & cōfortauit man9 eius ī deo: dixitq; ei. Ne tīeas. Neq; enī īueniet te man9 saul patris mei. Et tu regnabis super israel: & ego ero tibi secundus. Sed & saul pr̄ me9 scit hoc. Percussit ergo vterq; fedus corā dño. Mansitq; dauid in silua: iōathas āt reuersus est in domū suā. Ascēderūt autē ziphei ad saul in gabaa dicētes. Nōne ecce dauid latitat apud nos in locis tutissimis silue in colle achile q̄ est ad dextrā deserti. Nunc ergo sicut desiderauit aīa tua vt dscēderes: descēde: nostrū aūt erit vt tradam9 eū in manus regis. Dixitq; saul. Bn̄dicti vos a dño: quia doluistis vicē meā. Abite ergo oro & diligētius pparate & curiosius agite: & cōsiderate locū vbi sit pes eius: vel quis viderit eū ibi vbi dixistis. Recogitat enī de me φ callide insidier ei. Cōsiderate & videte oia latibula eius in quib9 abscōditur: & reuertimini ad me ad rē certā vt vadā vobiscū. Qd̄ si āt in terrā se obstruxerit: perscrutabor eū in cūctis milibus iuda.

descendet. ⁊ dixit dauid: si tradent qui
καταβήσεται. καὶ εἶπε δαυίδ, εἰ παραδώσουσιν οἱ
de ceila me ⁊ viros meos in manus sa-
ἀπὸ τῆς κεϊλὰ ἐμὲ καὶ τοὺς ἄνδρας μου εἰς χεῖρας σα-
ul? ⁊ dixit dñs tradent. ⁊ surrexit dauid
ούλ; καὶ εἶπε κύριος παραδώσουσι. καὶ ἀνέστη δαυίδ
⁊ viri sui q̄si sexcēti: ⁊ egressi sūt de ceila
καὶ οἱ ἄνδρες αὐτοῦ ὡς ἑξακόσιοι, καὶ ἐξῆλθον ἐκ κεϊλὰ
⁊ ibant quocūq; ibant. ⁊ nūciatū est
καὶ ἐπορεύοντο οὗ ἂν ἐπορεύοντο. καὶ ἀπηγγέλη τῷ
saul φ saluatus esset dauid de ceila: ⁊ dimisit vt
σαοὺλ ὅτι διασέσωσται δαυὶδ ἐκ κεϊλά, καὶ ἀνῆκεν τοῦ
exiret. ⁊ mansit dauid in deserto in angustiis.
ἐξελθεῖν. καὶ ἐκάθισε δαυὶδ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐν τοῖς στενοῖς.
⁊ sedebat in mōte in deserto ziph. ⁊ q̄rebat sa-
καὶ ἐκάθητο ἐν τῷ ὄρει ἐν τῇ ἐρήμῳ ζίφ. καὶ ἐζήτει σα-
ul cunctis diebus dauid. ⁊ non tradidit
οὺλ πάσας τὰς ἡμέρας τὸν δαυίδ. καὶ οὐ παρέδωκεν
eum dñs in manus eius. ⁊ vidit dauid φ
αὐτὸν κύριος εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ. καὶ εἶδε δαυὶδ ὅτι
egrederet saul vt q̄reret eum. ⁊ dauid erat i de-
ἐξέρχεται σαοὺλ τοῦ ζητεῖν αὐτόν. καὶ δαυὶδ ἦν ἐν τῇ ἐρή-
serto ziph in noua. ⁊ surrexit ionathan filius saul ⁊
μῳ ζίφ ἐν τῇ καινῇ. καὶ ἀνέστη ἰωνάθαν υἱὸς σαοὺλ καὶ
abiit ad dauid in nouā: ⁊ cōfortauit
ἐπορεύθη πρὸς δαυὶδ εἰς τὴν καινήν, καὶ ἐκραταίωσε
manus eius in dño. ⁊ dixit ad eū: ne
τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐν τῷ κυρίῳ. καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν, μὴ
timeas q: nō te inueniet manus saul patris
φοβοῦ ὅτι οὐ μή σε εὕρῃ ἡ χεὶρ σαοὺλ τοῦ πατρός
mei. ⁊ tu regnabis sup israel: ⁊ ego ero
μου. καὶ σὺ βασιλεύσεις ἐπὶ τὸν ἰσραήλ, καὶ ἐγὼ ἔσο-
tibi in secūdū. ⁊ saul pater meus sciuit sic.
μαί σοι εἰς δεύτερον. καὶ σαοὺλ ὁ πατήρ μου ἔγνω οὕ-
⁊ percusserūt ambo fedus corā dño.
τως. καὶ διέθεντο ἀμφότεροι διαθήκην ἐνώπιον κυρίου.
⁊ mansit dauid in noua: ⁊ ionathan abiit
καὶ ἐκάθητο δαυὶδ ἐν τῇ καινῇ, καὶ ἰωνάθαν ἀπῆλθεν
in domū suā. ⁊ ascēderūt ziphei ad saul
εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. καὶ ἀνέβησαν οἱ ζιφαῖοι πρὸς σαοὺλ
ad collē dicētes: nōne ecce dauid abscōdit9 ē
ἐπὶ τὸν βουνὸν λέγοντες, οὐκ ἰδοὺ δαυὶδ κέκρυπται
apud nos in angustiis in noua in colle
παρ' ἡμῖν ἐν τοῖς στενοῖς ἐν τῇ καινῇ ἐν τῷ βουνῷ
achile q est a dextris iessemū. ⁊ nunc
τοῦ ἐχελᾶ τοῦ ἐκ δεξιῶν τοῦ ἰεσσεμοῦν. καὶ νῦν
omne qđ iuxta aīam regis in descen-
πᾶν τὸ πρὸς τὴν ψυχὴν τοῦ βασιλέως εἰς κατά-
sum: descendat ad nos: cōclusi
βασιν, καταβαινέτω πρὸς ἡμᾶς, ἀποκεκλεισμένοι
enī sunt in manib9 regis. ⁊ dixit
γάρ εἰσιν ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ βασιλέως. καὶ εἶπεν
eis saul benedicti vos dño: q: do-
αὐτοῖς σαοὺλ εὐλογημένοι ὑμεῖς τῷ κυρίῳ, ὅτι ἐπο-
luistis de me. abite iā ⁊ preparate
νέσατε περὶ ἐμοῦ. πορεύθητε δὴ καὶ ἑτοιμάσατε
adhuc ⁊ cognoscite ⁊ videte locū eius vbi est
ἔτι καὶ γνῶτε καὶ ἴδετε τὸν τόπον αὐτοῦ οὗ ἐστιν
pes eius velociter ibi vbi dixistis: q: dixit
ὁ ποῦς αὐτοῦ ἐν τάχει ἐκεῖ οὗ εἴπατε, ὅτι εἶπεν ὁ
saul ne forte callide agens hic callide
σαοὺλ μή ποτε πανουργευσάμενος οὗτος πανουργεύ-
agat. ⁊ videte ⁊ cōsiderate de oibus locis
σηται. καὶ ἴδετε καὶ γνῶτε ἐκ πάντων τῶν τόπων
vbi ipse abscōditur ibi: ⁊ reuertimini ad
ὅπου αὐτὸς κρύπτεται ἐκεῖ, καὶ ἐπιστρέψατε πρός
me in preparatū: ⁊ vadam vobiscū. ⁊ erit
με εἰς ἕτοιμον, καὶ πορεύσομαι μεθ' ὑμῶν. καὶ ἔσται
si est sup terrā: pscrutabor eū in cūctis mi-
εἰ ἔστιν ἐπὶ τῆς γῆς, ἐξερευνήσω αὐτὸν ἐν πᾶσι χι-
libus iuda.
λιάσιν ἰούδα.

1.Re. 5.8.

⁊ surrexerūt ziphei ⁊ abierūt ante sa-
καὶ ἀνέστησαν οἱ ζιφαῖοι καὶ ἐπορεύθησαν ἔμπροσθεν σα-
ul: ⁊ dauid ⁊ viri eius in deserto ma-
οὺλ, καὶ δαυὶδ καὶ οἱ ἄνδρες αὐτοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ τῇ μα-
on in vespere a dextris iessemū. ⁊ iuit
ὼν καθ' ἑσπέραν ἐκ δεξιῶν τοῦ ἰεσσεμοῦν. καὶ ἐπορεύθη
saul ⁊ viri eius ad q̄rendū dauid. ⁊ nūcia-
σαοὺλ καὶ οἱ ἄνδρες αὐτοῦ ζητεῖν τὸν δαυίδ. καὶ ἀπηγ-
tū est dauid: ⁊ descēdit ad petrā in
γέλη τῷ δαυίδ, καὶ κατέβη εἰς τὴν πέτραν ἐν τῇ
deserto maon. ⁊ audiuit saul ⁊ psecutus est in
ἐρήμῳ τῇ μαών. καὶ ἤκουσεν σαοὺλ καὶ κατεδίωξεν εἰς
deserto maon post dauid. ⁊ it sa-
τὴν ἔρημον τὴν μαὼν ὀπίσω δαυίδ. καὶ πορεύεται σα-
ul ⁊ viri eius ex parte mōtis huius.
οὺλ καὶ οἱ ἄνδρες αὐτοῦ ἐκ μέρους τοῦ ὄρους τούτου.
⁊ dauid ⁊ viri eius ex parte mōtis
καὶ δαυὶδ καὶ οἱ ἄνδρες αὐτοῦ ἐκ μέρους τοῦ ὄρους τοῦ
alterū. ⁊ dauid erat tectus vt iret a
ἑτέρου. καὶ δαυὶδ ἦν σκεπαζόμενος πορεύεσθαι ἀπὸ
facie saul. ⁊ saul ⁊ viri eius ap-
προσώπου σαούλ. καὶ σαοὺλ καὶ οἱ ἄνδρες αὐτοῦ πα-
propinquabāt sup dauid ⁊ viros eius vt
ρεπλαγίαζον ἐπὶ δαυὶδ καὶ τοὺς ἄνδρας αὐτοῦ τοῦ
caperēt eos. ⁊ nūcius venit ad sa-
συλλαβεῖν αὐτούς. καὶ ἄγγελος παρεγένετο πρὸς σα-
ul dicēs: festina ⁊ veni q: infuderūt philis-
οὺλ λέγων, σπεῦδε καὶ ἧκε ὅτι ἐχύθησαν οἱ ἀλλόφυ-
thijm sup terrā. ⁊ reuersus est saul vt nō per-
λοι ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ ἀνέστρεψε σαοὺλ τοῦ μὴ κα-
sequeret post dauid: ⁊ perrexit in occur-
ταδιώκειν ὀπίσω δαυίδ, καὶ ἐπορεύθη εἰς συνάντη-
sum philistinorū. pp hoc vocat9 est locus il-
σιν τῶν ἀλλοφύλων. διὰ τοῦτο ἐκλήθη ὁ τόπος ἐκεῖ-
le petra diuisa.
νος πέτρα ἡ μερισθεῖσα.

Ca.24.

Et ascendit dauid inde ⁊ sedit in
Καὶ ἀνέβη δαυὶδ ἐκεῖθεν καὶ ἐκάθισεν ἐν τοῖς
angustiis in gaddi. ⁊ factū est vt reuersus ē saul a
στενοῖς ἐν γαδδί. καὶ ἐγένετο ὡς ἀνέστρεψε σαοὺλ ἀπὸ
tergo philistinorū: ⁊ nūciauerūt ei di-
ὄπισθεν τῶν ἀλλοφύλων, καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ λέ-
cētes: ecce dauid in deserto in gaddi. ⁊ acce-
γοντες, ἰδοὺ δαυὶδ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐν γαδδί. καὶ ἔλα-
pit secum tria millia virorū electorū ex
βε μεθ' ἑαυτοῦ τρεῖς χιλιάδας ἀνδρῶν ἐκλεκτῶν ἐκ
omni israel: ⁊ perrexit ad inuestigādū dauid
παντὸς τοῦ ἰσραήλ, καὶ ἐπορεύθη ζητεῖν τὸν δαυίδ
⁊ viros eius p anteriorē partē venatiōis
καὶ τοὺς ἄνδρας αὐτοῦ κατὰ πρόσωπον τῆς θήρας
ceruorū. ⁊ venit ad armēta gre-
τῶν ἐλάφων. καὶ ἦλθεν ἐπὶ τὰς ἀγέλας τῶν ποι-
gum que in via. ⁊ erat ibi spelūca: ⁊
μνίων τῶν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ. καὶ ἦν ἐκεῖ σπήλαιον, καὶ
ingressus ē saul vt prepararetur. ⁊ dauid ⁊
εἰσῆλθε σαοὺλ παρασκευάσασθαι. καὶ δαυὶδ καὶ οἱ
viri eius in spelūca interius sedebāt in
ἄνδρες αὐτοῦ ἐν τῷ σπηλαίῳ ἐσώτερον ἐκάθηντο ἐν
ea. ⁊ dixerūt viri dauid ad eum: ecce
αὐτῷ. καὶ εἶπον οἱ ἄνδρες δαυὶδ πρὸς αὐτόν, ἰδοὺ
dies hec: quā dixit dñs ad te: ecce ego tra-
ἡ ἡμέρα αὕτη, ἣν εἶπε κύριος πρὸς σέ, ἰδοὺ ἐγὼ δί-
do inimicū tuū in manus tuas: ⁊ fa-
δωμι τὸν ἐχθρόν σου εἰς τὰς χεῖράς σου, καὶ ποιή-
cies ei qđ placuerit in oculis tuis. ⁊ sur-
σεις αὐτῷ τὸ ἀρεστὸν ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς σου. καὶ ἀνέ-
rexit dauid ⁊ abstulit alam diploidis sa-
στη δαυὶδ καὶ ἀφεῖλε τὸ πτερύγιον τῆς διπλοΐδος σα-
ul latēter. ⁊ factū est post hec: ⁊ percus-
οὺλ λαθραίως. καὶ ἐγένετο μετὰ ταῦτα, καὶ ἐπάτα-
sit dauid cor suū: qm̄ abstulit
ξεν τὸν δαυὶδ ἡ καρδία αὐτοῦ, ὅτι ἀφείλετο

1.Re. 5.8.

At illi surgētes abierūt in ziph ante saul. Dauid āt & viri ei9 erāt ī deserto maō in cāpestribus ad dexterā iesimuth. Iuit ergo saul & socii eius ad querendū eū. Et nunciatū est dd̄: statiq; descendit ad petrā: & versabatur in deserto maon. Qd̄ cū audisset saul p̄secutus ē dauid in deserto maō. Et ibat saul & viri eius ad latus mōtis ex pte vna: dd̄ āt & viri ei9 erāt in latere mōtis ex pte altera. Porro dauid desp̄abat se posse euadere a facie saul. Itaq; saul & viri eius in modum corone cingebāt dd̄ & viros eius vt caperēt eos. Et nūcius venit ad saul dicens. Festina & veni qm̄ infuderunt se philistiim sup terram. Reuersus est ergo saul desistens p̄sequi dauid: & perrexit in occursū philistinorum. ppter hoc vocauerūt locum illum petram diuidentem.

24.

Ascendit ergo dd̄ inde & habitauit in locis tutissimis ēgaddi. Cumq; reuersus eēt saul postq̄ p̄secutus ē philisteos: nūciauerunt ei dicentes. Ecce dauid in deserto ē engaddi. Assumēs ergo saul tria milia electorū virorum ex omni israel p̄rexit ad inuestigandum dauid & viros eius ēt sup abruptissimas petras q̄ solis ibicibus puie sūt. Et venit ad caulas ouiū q̄ se offerebāt viāti: eratq; ibi spelūca quā igress9 est saul vt purgaret ventrē. Porro dauid & viri eius in interiore pte spelūce latebāt. Et dixerūt serui dauid ad eū. Ecce dies de qua locutus est dominus ad te: ego tradam tibi inimicum tuū vt facias ei sicut placuerit ī oculis tuis. Surrexit ergo dd̄ & p̄scidit orā chlamidis saul silenter. Post hec percussit cor suum dauid eo φ abscidisset

ויקומו וילכו זיפה לפני שאול
ודוד ואנשיו במדבר מעון בערבה
אל ימין הישימון: וילך שאול
ואנשיו לבקש ויגדו לדוד
וירד הסלע וישב במדבר מעון
וישמע שאול וירדף אחרי דוד
מדבר מעון: וילך שאול מצד
ההר מזה ודוד ואנשיו מצד
ההר מזה ויהי דוד נחפז ללכת
מפני שאול ושאול ואנשיו
עטרים אל דוד ואל אנשיו
לתפשם: ומלאך בא אל שאול
לאמר מהרה ולכה כי פשטו
פלשתים על הארץ: וישב שאול
מרדף אחרי דוד וילך לקראת
פלשתים על כן קראו למקום
ההוא סלע המחלקות:

cap.xxiiii.

ויעל דוד משם וישב
במצדות עין גדי: ויהי כאשר
שב שאול מאחרי פלשתים
ויגדו לו לאמר הנה דוד
במדבר עין גדי: ויקח שאול
שלשת אלפים איש בחור מכל
ישראל וילך לבקש את דוד
ואנשיו על פני צורי היעלים:
ויבא אל גדרות הצאן על
הדרך ושם מערה ויבא שאול
להסך את רגליו ודוד ואנשיו
בירכתי המערה ישבים: ויאמרו
אנשי דוד אליו הנה היום אשר
אמר יהוה אליך הנה אנכי נתן
את איביך בידך ועשית לו
כאשר יטב בעיניך ויקם דוד
ויכרת את כנף המעיל אשר
לשאול בלט: ויהי אחרי כן ויך
לב דוד אתו על אשר כרת את

קום · דבר עון · נגד · שמע רדף · צדד · היה חפז · הלך פנה · לאך בוא · הלך · קום · חלק · שלה היה · שוב · נגד · לקח · בחר · פנה · בוא · סוך · אמר · עשה · קום · כרת מעל · אנו היה · נכה

כנף אשר לשאול: ויאמר לאנשיו חלילה לי מיהוה אם אעשה את הדבר הזה לאדני למשיח יהוה לשלח ידי בו כי משיח יהוה הוא: וישסע דוד את אנשיו בדברים ולא נתנם לקום אל שאול ושאול קם מהמערה וילך בדרך: ויקם דוד אחרי כן ויצא מן המערה ויקרא אחרי שאול לאמר אדני המלך ויבט שאול אחריו ויקד דוד אפים ארצה וישתחו: ויאמר דוד לשאול למה תשמע את דברי אדם לאמר הנה דוד מבקש רעתך: הנה היום הזה ראו עיניך את אשר נתנך יהוה היום בידי במערה ואמר להרגך ותחס עליך ואמר לא אשלח ידי באדני כי משיח יהוה הוא:

oram chlamidis ſaul. Dixitq; ad viros ſuos. Propiti⁹ ſit mihi dominus ne faciam hanc rem domino meo chriſto dñi: vt mittam manū meā in eū: quia xp̄s dñi eſt. Et confregit dauid viros ſuos ſermōibus iſtis: & nō pmiſit eos vt cōſurgerēt in ſaul. Porro ſaul exurgēs de ſpelūca pgebat cepto itinere. Surrexit āt dd̄ poſt eū & egreſſus de ſpelūca clamauit poſt tergū ſaul dicens. Domine mi rex. Et reſpexit ſaul poſt ſe: & iclinās ſe dauid pronus in terram adorauit. Dixitq; ad ſaul. Quare audis verba hominum loquentiū: dauid querit malū aduerſū te. Ecce hodie viderūt ocli tui q̄ tradiderit te dñs in manu mea in ſpelūca: & cogitaui vt occiderē te: ſed pepcit tibi oculus me⁹. Dixi ei. Nō extēdā manū meā in dñm meū: quia xp̄s dñi eſt. Quinpotius pr̄ mi vide & cognoſce orā chlamidis tue i manu mea: quō cū p̄ſciderē ſūmitatē chlamidis tue: nolui extēdere manū meā in te. Aiaduerte & vide q̄m nō eſt i māu mea malū: neq; iniq̄tas: neq; peccaui i te. Tu āt iſidiaris aīe mee vt auferas eā. Iudicet dñs inter me & te & vlciſcatur me dñs ex te: man⁹ āt mea nō ſit in te: ſicut & i p̄uerbio antiquo dicitur. Ab ipiis egredietur impietas. Manus ergo mea non ſit in te. Quē p̄ſeq̄ris rex iſrael? quē p̄ſeq̄ris? Canē mortuū p̄ſeq̄ris & pulicem vnū? Sit dñs iudex & iudicet inter me & te: & videat & iudicet cām meā: & eruat me de māu tua. Cum autem cōpleſſet dauid loquens ſermones huiuſcemodi ad ſaul: dixit ſaul. Nū quid vox hec tua eſt fili mi dauid? Et leuauit ſaul vocem ſuam

alam diploidis eius. τ dixit dauid ad
τὸ πτερύγιον τῆς διπλοΐδος αὐτοῦ. καὶ εἶπε δαυὶδ πρὸς
viros ſuos: nequaq̄ mihi a dño. ſi
τοὺς ἄνδρας αὐτοῦ, μηδαμῶς ἐμοὶ παρὰ κυρίου, εἰ
faciam verbū hoc dño meo xp̄o dñi vt
ποιήσω τὸ ῥῆμα τοῦτο τῷ κυρίῳ μου τῷ χριστῷ κυρίου ἐπε-
inferā manū meā in eum: qm̄ xp̄s dñi hic
νεγκεῖν χεῖρά μου ἐπ᾽ αὐτόν, ὅτι χριστὸς κυρίου οὗτός
eſt. τ perſuaſit dauid viros ſuos in ſer
ἐστιν. καὶ ἔπεισε δαυὶδ τοὺς ἄνδρας αὐτοῦ ἐν λό-
mōib⁹: τ nō pmiſit eos vt cōſurgerēt τ interficerēt
γοις, καὶ οὐκ ἔδωκεν αὐτοῖς ἀναστῆναι καὶ θανατῶσαι
ſaul. τ ſurrexit ſaul τ egreſſus ē in viam
τὸν σαοὺλ. καὶ ἀνέστη σαοὺλ καὶ ἐξῆλθεν εἰς τὴν ὁδὸν
de ſpelūca. τ egreſſus ē dauid poſt ſaul
ἐκ τοῦ σπηλαίου. καὶ ἐξῆλθε δαυὶδ ὀπίσω σαοὺλ
de ſpelūca. τ clamauit dauid poſt ſaul di
ἐκ τοῦ σπηλαίου. καὶ ἐβόησε δαυὶδ ὀπίσω σαοὺλ λέ-
cens: dñe rex. τ reſpexit ſaul poſt ſe.
γων, κύριε βασιλεῦ. καὶ ἐπέβλεψε σαοὺλ ὀπίσω αὐ-
τ inclinauit dauid ſup faciē ſuā ſup
τοῦ. καὶ ἔκυψε δαυὶδ ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν
terrā: τ adorauit eū. τ dixit dauid ad ſaul:
γῆν, καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ. καὶ εἶπε δαυὶδ πρὸς σαοὺλ,
quare audis verba pp̄li dicētiū: ecce
ἵνα τί ἀκούεις τῶν λόγων τοῦ λαοῦ λεγόντων, ἰδοὺ

Ca. 25.

& fleuit: dixitq; ad dauid. Iuſtior tu es quā ego. Tu enim tribuiſti mihi bona: ego autem reddidi tibi mala. Et tu indicaſti mihi hodie que feceris mihi bona: quomodo tradiderit me dñs in manu tua & non occideris me. Quis enim cū inuenerit inimicum ſuū dimittet eum in via bona? Sed dominus reddat tibi viciſſitudinem hanc: pro eo q̄ hodie operatus es in me. Et nunc quia ſcio q̄ certiſſime regnaturus ſis: & habiturus i manu tua regnū iſrael: iura mihi in domino ne deleas ſemen meum poſt me: neq; auferas nomen meum de domo patris mei. Et iurauit dauid ſauli. Abiit ergo ſaul in domum ſuam: & dauid & viri eius aſcenderūt ad tutiora loca.

25.

Mortuus eſt autē ſamuel & cōgregat⁹ eſt vniuerſus iſrael & planxerunt eum nimis & ſepelierūt eum in domo ſua in ramatha. Cōſurgenſq; dauid deſcēdit in deſertum pharā. Erat autem vir quiſpiam in ſolitudine maō: & poſſeſſio eius in carmelo: & homo ille magnus nimis. Erantq; ei oues tria milia: & mille caprē. Et accidit vt tonderetur grex eius in carmelo. Nomen autem viri illius erat nabal: & nomen vxoris eius abigail. Eratq; mulier illa prudentiſſima & ſpecioſa. Porro vir eius durus & peſſimus & malicioſus. Erat autem de genere caleph. Cum autem audiſſet dauid in deſerto q̄ tonderet nabal gregem ſuum: miſit decem iuuenes & dixit eis. Aſcendite in carmelum & venietis ad nabal: & ſalutabitis eum ex nomine meo pacifice: & ſic dicetis. Sit fratribus meis & tibi pax: & domui tue pax: & omnibus q̄cunq; habes ſit pax. Audiui q̄ tonderēt paſtores tui greges

ויבך: ויאמר אל דוד צדיק אתה ממני כי אתה גמלתני הטובה ואני גמלתיך הרעה: ואתה הגדת היום את אשר עשיתה אתי טובה את אשר סגרני יהוה בידך ולא הרגתני: וכי ימצא איש את איבו ושלחו בדרך טובה ויהוה ישלמך טובה תחת היום הזה אשר עשיתה לי: ועתה הנה ידעתי כי מלך תמלוך וקמה בידך ממלכת ישראל: ועתה השבעה לי ביהוה אם תכרית את זרעי אחרי ואם תשמיד את שמי מבית אבי: וישבע דוד לשאול וילך שאול אל ביתו ודוד ואנשיו עלו על המצודה:

Cap.xxv.

וימת שמואל ויקבצו כל ישראל ויספדו לו ויקברהו בביתו ברמה ויקם דוד וירד

לך היו עמנו לא הכלמנום ולא
נפקד להם מאומה כל ימי
היותם בכרמל: שאל את נעריך
ויגידו לך וימצאו הנערים חן
בעיניך כי על יום טוב באנו
תנה נא את אשר תמצא ידך
לעבדיך ולבנך לדוד: ויבאו נערי
דוד וידברו אל נבל ככל הדברים
האלה בשם דוד וינוחו: ויען
נבל את עבדי דוד ויאמר מי דוד
ומי בן ישי היום רבו עבדים
המתפרצים איש מפני אדניו:
ולקחתי את לחמי ואת מימי
ואת טבחתי אשר טבחתי לגזזי
ונתתי לאנשים אשר לא ידעתי
אי מזה המה: ויהפכו נערי דוד
לדרכם וישבו ויבאו ויגדו לו
ככל הדברים האלה: ויאמר דוד
לאנשיו חגרו איש את חרבו
ויחגרו איש את חרבו ויחגר
גם דוד את חרבו ויעלו אחרי
דוד כארבע מאות איש ומאתים
ישבו על הכלים: ולאביגיל אשת
נבל הגיד נער אחד מהנערים
לאמר הנה שלח דוד מלאכים
ממדבר לברך את אדנינו
ויעט בהם: והאנשים טבים לנו
מאד ולא הכלמנו ולא פקדנו
מאומה כל ימי התהלכנו אתם
בהיותנו בשדה: חומה היו
עלינו גם לילה גם יומם כל
ימי היותנו עמם רעים הצאן:
ועתה דעי וראי מה תעשי כי
כלתה הרעה אל אדנינו ועל כל
ביתו והוא בן בליעל מדבר
אליו: ותמהר אביגיל ותקח

tuos q̃ erãt nobiſcũ ĩ de
ſto. Nũq̃ eis moleſti fui
m⁹ nec aliq̃ defuit q̃cq̃
eis de grege oĩ tẽpore
quo fuerũt nobiſcũ in
carmelo. Interroga pu
eros tuos & indicabunt
tibi. Nũc ergo inueniãt
pueri gratiã ĩ oculis tu
is. In die enĩ bõa veni
mus. Quodcunq̃ inue
nerit manus tua da
ſeruis tuis & filio tuo
dd̃. Cũq̃ veniſſet pue
ri dauid: locuti ſunt ad
nabal omnia verba
hec ex noĩe dauid & ſi
luerunt. Rñdens autem
nabal pueris dauid ait.
Quis eſt dauid
& q̃s eſt filius iſai? Ho
die increuerunt ſerui
qui fugiunt dominos
ſuos.
Tollã ergo pães meos
& aquas meas
& carnes pecorũ q̃ oc
cidi tõſoribus meis:
& dabo viris quos ne
ſcio
vnde ſint? Regreſſi ſũt
itaq̃ pueri dauid
p viã ſuã: & reuerſi ve
nerũt & annũciauerunt
ei oĩa verba q̃ dixerat
nabal. Tũc ait dauid
pueris ſuis. Accĩgatur
vnuſquiſq̃ gladio ſuo
Et accĩcti ſunt ſinguli
gladiis ſuis Accĩctuſq̃
eſt & dauid enſe ſuo: &
ſecuti ſunt
dauid q̃ſi q̃dringẽti vi
ri. Porro ducenti
remãſerũt ad ſarcinas.
Abigail autem vxori
nabal nunciauit vn
de pueris ſuis:
dicens. Ecce dauid mi
ſit nuncios
de deſerto vt bñdiceret
dño noſtro:
& auerſatus ẽ eos. Ho
mĩes iſti boni ſatis fue
rũt nobis & non mole
ſti: nec quicq̃ aliq̃n pe
riit oĩ tpe quo fuimus
conuerſati cum eis
in deſerto. Pro muro e
rant
nobis tam in nocte q̃
in die omnibus
diebus quibus pauim⁹
apud eos greges. Quã
obrẽ cõſidera & recogi
ta quid facias: q̃m cõ
pleta ẽ malicia aduerſũ
virũ tuũ & aduerſũ do
mũ tuã: & ipſe eſt filius
belial: ita vt nemo poſ
ſit ei loqui. Feſtinauit i
gitur abigail & tulit

tui qui fuerũt nobiſcũ in deſerto: & nõ prohibui
σου οἳ ἦσαν μεθ' ἡμῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ οὐκ ἀπεκωλύσα
mus eos: & nõ mãdauimus eis quippiã oĩbus
μεν αὐτούς, καὶ οὐκ ἐνετειλάμεθα αὐτοῖς οὐδὲν πάσας
diebus: exiſtib⁹ eis in carmelo. interroga
τὰς ἡμέρας, ὄντων αὐτῶν ἐν τῷ καρμήλῳ. ἐρώτησον
pueros tuos: & annũciabũt tibi. & inueniãt
τὰ παιδάριά σου, καὶ ἀπαγγελοῦσί σοι. καὶ εὑρέτω
pueri tui grãm in oculis tuis: q̃m in die
τὰ παιδάριά σου χάριν ἐν ὀφθαλμοῖς σου, ὅτι ἐφ' ἡμέραν
bona venimus. da tãq̃d inuenerit man⁹ tua: ser
ἀγαθὴν ἥκομεν. δὸς δὴ ὃ ἂν εὕρῃ ἡ χείρ σου, τοῖς παι
uis tuis & filio tuo dauid. & veniũt pue
σί σου καὶ τῷ υἱῷ σου δαυίδ. καὶ ἔρχεται τὰ παι
ri dauid: & loquũtur ad nabal ſcd̃m oĩa
δάρια δαυίδ, καὶ λαλοῦσι πρὸς ναβὰλ κατὰ πάντα
verba hec in noĩe dauid. & exi
τὰ ῥήματα ταῦτα ἐπὶ τῷ ὀνόματι δαυίδ. καὶ ἀνε
liſit nabal: & reſpõdit pueris dauid &
πήδησεν ναβάλ, καὶ ἀπεκρίθη τοῖς παισὶ δαυίδ καὶ
dixit: quis dauid & quis filius ieſſe? hodie multi
εἶπε, τίς δαυίδ καὶ τίς υἱὸς ἰεσσαί; σήμερον πεπλη
plicati ſunt ſerui q̃ fugiunt vnuſq̃ſq̃ a
θυμμένοι εἰσὶν οἱ δοῦλοι οἱ ἀποδιδράσκοντες ἕκαστος ἀπὸ
facie dñi ſui. & tollã pa
προσώπου τοῦ κυρίου αὐτοῦ. καὶ λήψομαι τοὺς ἄρ
nes meos & vinũ meũ & pecora mea que
τους μου καὶ τὸν οἶνόν μου καὶ τὰ θύματά μου ἃ
occidi tõdẽtibus mihi oues: & dabo
τέθυκα τοῖς κείρουσί μοι τὰ πρόβατα, καὶ δώσω
ea viris: q̃s nõ ſcio vnde ſunt? & reuerſi ſunt
αὐτὰ ἀνδράσιν, οἷς οὐκ οἶδα πόθεν εἰσίν; καὶ ἀπεστράφη
pueri dauid in viã ſuam: & reuerſi
τὰ παιδάρια δαυίδ εἰς τὴν ὁδὸν αὐτῶν, καὶ ἀνέστρε
ſunt & venerũt: & nũciauerũt dauid ſcd̃m
ψαν καὶ ἦλθον, καὶ ἀπήγγειλαν τῷ δαυίδ κατὰ
omnia verba hec. & dixit dauid
πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα. καὶ εἶπε δαυίδ τοῖς
viris ſuis: accingimini vnuſq̃ſq̃ gladio ſuo.
ἀνδράσιν αὐτοῦ, ζώσασθε ἕκαστος τὴν μάχαιραν αὐτοῦ.
& accincti ſunt gladiis ſuis: & dauid
καὶ περιεζώσαντο τὰς μαχαίρας αὐτοῦ, καὶ δαυίδ
& ipſe accinct⁹ eſt enſe ſuo: & aſcẽderũt
καὶ αὐτὸς ἐζώσατο τὴν μάχαιραν αὐτοῦ, καὶ ἀνέβησαν
poſt dauid quadringẽti viri: & ducẽti ſede
ὀπίσω δαυίδ τετρακόσιοι ἄνδρες, καὶ διακόσιοι ἐκάθι
runt ad ſarcinas. & abygail vxori nabal
σαν ἐπὶ τῶν σκευῶν. καὶ τῇ ἀβυγαΐλ γυναικὶ ναβὰλ
nunciauit vnus de pueris dicẽs: ecce mi
ἀπήγγειλεν εἷς ἀπὸ τῶν παιδαρίων λέγων, ἰδοὺ ἀπέ
ſit dauid nuncios de deſerto vt bñdiceret
στειλε δαυίδ ἀγγέλους ἐκ τῆς ἐρήμου εὐλογῆσαι τὸν
dño nr̃o: & declinauit ab eis. & viri
κύριον ἡμῶν, καὶ ἐξέκλινεν ἀπ' αὐτῶν. καὶ οἱ ἄνδρες
boni nobis nimis & nõ prohibuerũt nos: neq̃
ἀγαθοὶ ἡμῖν σφόδρα καὶ οὐκ ἀπεκώλυσαν ἡμᾶς, οὐδὲ
preceperũt nobis quicq̃ oĩbus diebus q̃b⁹ fuim⁹ apd̃
ἐνετείλαντο ἡμῖν οὐδὲν πάσας τὰς ἡμέρας ἃς ἦμεν παρ'
eos cũ eram⁹ nos in agro: quaſi murus fuerũt circa
αὐτοῖς ἐν τῷ εἶναι ἡμᾶς ἐν ἀγρῷ, ὡσεὶ τεῖχος ἦσαν περὶ
nos & die & nocte oĩbus diebus
ἡμᾶς καὶ τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα πάσας τὰς ἡμέρας
exiſtib⁹ nobis cum eis & paſcẽtibus greges.
ὄντων ἡμῶν μετ' αὐτῶν καὶ ποιμαινόντων τὰ ποίμνια.
& nũc cõſidera & vide q̃d facias: q̃m cõpleta eſt
καὶ νῦν γνῶθι καὶ ἴδε τί ποιήσεις, ὅτι συντετέλεσται
malicia aduerſũ dñm nr̃m & aduerſũ domũ ſuã: &
ἡ κακία ἐπὶ τὸν κύριον ἡμῶν καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ
ipſe filius peſtilẽs: & nõ eſt loqui ad eũ.
αὐτὸς υἱὸς λοιμός, καὶ οὐκ ἔστι λαλῆσαι πρὸς αὐτόν.
& feſtinauit abygail & tulit
καὶ ἔσπευσεν ἀβυγαΐλ καὶ ἔλαβε

ducẽtos panes & duo vaſa vini: & quinq̃
διακοσίους ἄρτους καὶ δύο ἀγγεῖα οἴνου, καὶ πέντε
oues factas: & quinq̃ oephi farinarũ: &
πρόβατα πεποιημένα, καὶ πέντε οἰφὶ ἀλφίτων, καὶ
gomor vnũ vue paſſe: & ducẽtas maſſas caricarũ: &
γόμορ ἓν σταφίδων, καὶ διακοσίας παλάθας, καὶ
poſuit ſup aſinos. & dixit pueris ſuis:
ἔθετο ἐπὶ τοὺς ὄνους. καὶ εἶπε τοῖς παιδαρίοις αὐτῆς,
abite ante me: & ecce ego poſt vos
πορεύεσθε ἔμπροσθέν μου, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ὀπίσω ὑμῶν
venio: at viro ſuo nabal nõ nuncia
παραγίνομαι. τῷ δὲ ἀνδρὶ αὐτῆς ναβὰλ οὐκ ἀπήγγει
uit. & factũ eſt cũ ipſa aſcendiſſet ſup aſinã: &
λεν. καὶ ἐγένετο αὐτῆς ἐπιβεβηκυίας ἐπὶ τὴν ὄνον, καὶ
deſcenderet in tegmine mõtis. & ecce dauid
καταβαινούσης ἐν σκέπῃ τοῦ ὄρους. καὶ ἰδοὺ δαυίδ
& viri eius deſcẽdebãt in occurſum eius:
καὶ οἱ ἄνδρες αὐτοῦ κατέβαινον εἰς συνάντησιν αὐτῆς,
& occurrit eis. & dauid dixit: forte ad ma
καὶ ὑπήντησεν αὐτοῖς. καὶ δαυίδ εἶπεν, ἴσως εἰς ἄδι
lũ ſeruaui oĩa nabal in deſerto.
κον ἐφύλαξα πάντα τὰ τοῦ ναβὰλ ἐν τῇ ἐρήμῳ.
& nõ petij vt caperẽ ex oĩbus eius q̃c
καὶ οὐκ ἠτησάμην λαβεῖν ἐκ πάντων τῶν αὐτοῦ οὐ
quã. & reddidit mihi mala pro bonis. hec
δέν. καὶ ἀνταπέδωκέ μοι πονηρὰ ἀντὶ ἀγαθῶν. τάδε
faciat deus inimicis dauid: & hec ad
ποιήσαι ὁ θεὸς τοῖς ἐχθροῖς δαυίδ, καὶ τάδε προ
dat: ſi reliquero de oĩbus nabal vſq̃ ad
σθείη, εἰ ὑπολείψομαι ἐκ πάντων τῶν ναβὰλ ἕως
mane meiẽtẽ ad parietẽ. & vidit abygail
πρωῒ οὐροῦντα πρὸς τοῖχον. καὶ εἶδεν ἀβυγαΐλ τὸν
dauid: & feſtinãs deſcẽdit ab aſina &
δαυίδ, καὶ ἔσπευσε καὶ κατέβη ἀπὸ τῆς ὄνου, καὶ
cecidit corã dauid ſup faciem ſuã: &
ἔπεσεν ἐνώπιον δαυίδ ἐπὶ πρόσωπον αὐτῆς, καὶ
adorauit eũ ſup terrã: & ſup pe
προσεκύνησεν αὐτῷ ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐπὶ τοὺς πό
des eius cecidit: & dixit in me dñe mi ini
δας αὐτοῦ ἔπεσε, καὶ εἶπεν, ἐν ἐμοὶ κύριέ μου ἡ ἀδι
quitas: loquatur iã ancilla tua in aures tuas:
κία, λαλησάτω δὴ ἡ δούλη σου εἰς τὰ ὦτά σου,
& audi verba famule tue: ne iã ponat
καὶ ἄκουσον τὸν λόγον τῆς δούλης σου, μὴ δὴ θέσθω
dñs meus cor ſup virũ iniquũ
ὁ κύριός μου τὴν καρδίαν ἐπὶ τὸν ἄνδρα τὸν λοιμὸν
iſtũ ſup nabal. q̃m ſcd̃m nomẽ ſuũ ſic
τοῦτον ἐπὶ ναβάλ· ὅτι κατὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ οὕτως
eſt ipſe nabal nomẽ eius: & ſtultitia cũ
ἐστὶν αὐτός· ναβὰλ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ἀφροσύνη μετ' αὐ
eo. & ego famula tua nõ vidi pueros
τοῦ. καὶ ἐγὼ ἡ δούλη σου οὐκ εἶδον τὰ παιδάρια
dñi mei q̃s miſiſti. & nũc dñe mi viuit do
τοῦ κυρίου μου ἃ ἀπέστειλας. καὶ νῦν κύριέ μου ζῇ κύ
minus & viuit aĩa tua: ſicut prohibuit te dñs
ριος καὶ ζῇ ἡ ψυχή σου, καθὼς ἐκώλυσέ σε κύριος
ne venires in ſãguinẽ innocẽtẽ: & ſaluares manũ tuã
τοῦ μὴ ἐλθεῖν εἰς αἷμα ἀθῷον, καὶ σώζειν τὴν χεῖρά σου
tibi. & nũc fiat vt nabal inimici tui & q̃
σοί. καὶ νῦν γένοιτο ὡς ναβὰλ οἱ ἐχθροί σου καὶ οἱ
querũt dño meo mala. & nũc accipe be
ζητοῦντες τῷ κυρίῳ μου κακά. καὶ νῦν λάβε τὴν εὐ
nedictionẽ hãc: quã attulit ancilla tua dño
λογίαν ταύτην, ἣν ἐνήνοχεν ἡ δούλη σου τῷ κυρίῳ
meo: & dabis pueris qui aſſi
μου, καὶ δώσεις τοῖς παιδαρίοις τοῖς παρεστηκό
ſtũt dño meo. aufer iã iniquitatẽ famule
σι τῷ κυρίῳ μου. ἆρον δὴ τὸ ἀνόμημα τῆς δούλης
tue: q: faciẽs faciet dñs dño meo do
σου, ὅτι ποιῶν ποιήσει ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου οἶ
mũ fidelẽ: q:
κον πιστόν, ὅτι

Gen. 33.b.

ducentos panes & duos vtres vini:
& quinq̃ arietes coctos: & quinq̃ ſata
polente: & centum ligaturas vue paſſe: & du
centas maſſas caricarũ:
& poſuit ſuper aſinos:
dixitq̃ pueris ſuis.
Precedite me & ecce e
go poſt tergum ſequar
vos. Viro autem ſuo na
bal non indicauit. Cũ
ergo aſcendiſſet
aſinum & deſcenderet
ad radicem montis:
dauid & viri eius deſcẽ
debant in occurſum ei⁹.
Quibus & illa occur
rit. Et ait dauid. Vere
fruſtra ſeruaui omnia
que huius erant in de
ſerto & nõ periit quic
q̃ de cunctis que ad eũ
pertinebant: & reddidit
mihi malum pro bo
no. Hec faciat deus
inimicis dauid & hec
addat: ſi reliquero de
omnibus que ad ipſum
pertinẽt vſq̃ mane mi
gentem ad parietem.
Cum aũt vidiſſet abi
gail dauid: feſtinauit &
deſcendit de aſino: &
procidit coram dauid
ſuper faciem ſuam & a
dorauit ſuper terram &
cecidit ad pedes eius &
dixit. In me ſit domine
mi hec iniquitas. Lo
quatur obſecro ancilla
tua in aurib⁹ tuis: & au
di verba famule tue.
Ne ponat oro domi
nus meus rex cor ſuum
ſuper virum iſtum ini
quum nabal: quoniam
ſecundum nomen ſuũ
ſtultus eſt: & eſt ſtulti
tia cum eo. Ego autem
ancilla tua nõ vidi pue
ros tuos domine mi
quos miſiſti. Nũc ergo
domine mi viuit domi
nus & viuit anima tua
qui prohibuit te ne ve
nires in ſanguinem: &
ſaluauit manum tuam
tibi. Et nunc fiãt ſicut
nabal inimici tui: & qui
querunt domino meo
malum. Quapropter
ſuſcipe benedictionem
hanc quam attulit an
cilla tua tibi dño meo:
& da pueris qui ſequũ
tur te dominũ meum.
Aufer iniquitatẽ famu
le tue. Faciens enim fa
ciet dominus tibi dño
meo domum fidelẽ: q̃a

מאתים לחם ושנים נבלי יין
וחמש צאן עשוית וחמש סאים
קלי ומאה צמקים ומאתים
דבלים ותשם על החמרים:
ותאמר לנעריה עברו לפני הנני
אחריכם באה ולאישה נבל לא
הגידה: והיה היא רכבת על
החמור וירדת בסתר ההר והנה
דוד ואנשיו ירדים לקראתה
ותפגש אתם: ודוד אמר אך
לשקר שמרתי את כל אשר לזה
במדבר ולא נפקד מכל אשר
לו מאומה וישב לי רעה תחת
טובה: כה יעשה אלהים לאיבי
דוד וכה יסיף אם אשאיר מכל
אשר לו עד הבקר משתין בקיר:
ותרא אביגיל את דוד ותמהר
ותרד מעל החמור ותפל לאפי
דוד על פניה ותשתחו ארץ: ותפל
על רגליו ותאמר בי אני אדני
העון ותדבר נא אמתך באזניך
ושמע את דברי אמתך: אל נא
ישים אדני את לבו אל איש
הבליעל הזה על נבל כי כשמו כן
הוא נבל שמו ונבלה עמו ואני
אמתך לא ראיתי את נערי אדני
אשר שלחת: ועתה אדני חי יהוה
וחי נפשך אשר מנעך יהוה
מבוא בדמים והושע ידך לך
ועתה יהיו כנבל איביך
והמבקשים אל אדני רעה: ועתה
הברכה הזאת אשר הביא
שפחתך לאדני ונתנה לנערים
המתהלכים ברגלי אדני: שא
נא לפשע אמתך כי עשה יעשה
יהוה לאדני בית נאמן כי

מלחמות יהוה אדני נלחם ורעה — לחם
לא תמצא בך מימיך ויקם אדם — מצא יום
לרדפך ולבקש את נפשך והיתה — קום היה
נפש אדני צרורה בצרור החיים — צרר
את יהוה אלהיך ואת נפש
איביך יקלענה בתוך כף הקלע — קלע
והיה כי יעשה יהוה לאדני ככל — עשה
אשר דבר את הטובה עליך
וצוך לנגיד על ישראל ולא — צוה עד
תהיה זאת לך לפוקה ולמכשול — היה כשל
לב לאדני ולשפך דם חנם
ולהושיע אדני לו והיטב יהוה — ישע יטב
לאדני וזכרת את אמתך ויאמר — אמה אמר
דוד לאביגל ברוך יהוה אלהי — ברך
ישראל אשר שלחך היום
הזה לקראתי וברוך טעמך
וברוכה את אשר כלתני היום — כלה
הזה מבוא בדמים והשע — ישע
ידי לי ואולם חי יהוה אלהי — אלם
ישראל אשר מנעני מהרע — רוע
אתך כי לולי מהרת
ותבאתי לקראתי כי אם — בוא
נותר לנבל עד אור הבקר — יתר
משתין בקיר ויקח דוד מידה — שתן לקח
את אשר הביאה לו ולה אמר — בוא
עלי לשלום לביתך ראי שמעתי — עלה ראה
בקולך ואשא פניך ותבא — נשא פנה
אביגיל אל נבל והנה לו
משתה בביתו כמשתה המלך — שתה
ולב נבל טוב עליו והוא שכר
עד מאד ולא הגידה לו דבר — נגד
קטן וגדול עד אור הבקר
ויהי בבקר בצאת היין מנבל — היה יצא
ותגד לו אשתו את הדברים — נגד איש
האלה וימת לבו בקרבו והוא — מות
היה לאבן ויהי כעשרת הימים — יום

prelia dñi dñe mi tu p̄liaris. Malicia ergo nō iueniatur in te oibus diebus vite tue. Si ei surrexerit aliqñ hō p̄sequēs te vel q̄rēs aiam tuā: erit aia dñi mei custodita q̄si i fasciculo viuentium apud dominū deum tuum. Porro inimicorū tuorū aia rotabitur quasi in impetu & circulo fūde. Cū ergo fecerit tibi dñs domino meo oia hec q̄ locutus ē bona de te: & constituerit te ducē super israel: non erit tibi hoc in singultum & in scrupulum cordis dño meo q̄ effuderis sanguinē inoxiū: aut ipse te vltus fueris. Et cū benefecerit dñs domino meo: recordaberis ancille tue. Et ait dauid ad abigail. Bñdictus dominus deus israel qui misit te hodie in occursū meū: & bñdictū eloquium tuum: & benedicta tu que p̄hibuisti me hodie ne irem ad sanguinē: & vlciscerer me manu mea. Alioqn viuit dominus deus israel qui p̄hibuit me ne malum facerem tibi: nisi cito venisses in occursum mihi: non remansisset nabal vsq̄ ad lucem matutinam mingens ad parietem. Suscepit ergo dd̄ d̄ manu eius oia que attulerat ei. Dixitq̄ ei. Vade pacifice i domū tuam. Ecce audiui vocem tuā & honoraui faciem tuam. Venit āt abigail ad nabal. Et ecce erat ei conuiuiū in domo ei9 quasi cōuiuiū regis: & cor nabal iocundū. Erat enim ebrius nimis: & non indicauit ei verbum pusillum aut grāde vsq̄ mane. Diluculo aūt cū digessisset vinum nabal: indicauit ei vxor sua verba hec. Et emortuum est cor eius intrinsecus: & fctūs ē quasi lapis. Cūq̄ pertrāsisset decē dies

prelia dñi dñs meus preliabitur. ⁊ malicia
πόλεμον κυρίου ὁ κύριός μου πολεμήσει· καὶ κακία
nō inuenietur in te vnquā. ⁊ si surrexerit ho
οὐχ εὑρεθήσεται ἐν σοὶ πώποτε. καὶ ἐὰν ἀναστῇ ἄνθρω
mo persequēs te ⁊ querēs aiam tuā: ⁊
πος καταδιώκων σε καὶ ζητῶν τὴν ψυχήν σου, καὶ
erit aia dñi mei ligata in vinculo
ἔσται ἡ ψυχὴ τοῦ κυρίου μου ἐνδεδεμένη ἐν δεσμῷ
vite a dño deo: ⁊ aiam
τῆς ζωῆς παρὰ κυρίου τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν ψυχὴν τῶν
inimicoꝝ tuoꝝ funda iaculaberis in medio funde.
ἐχθρῶν σου σφενδονήσεις ἐν μέσῳ τῆς σφενδόνης.
⁊ erit qñ fecerit dñs dño meo ꝑm
καὶ ἔσται ὅταν ποιήσει κύριος τῷ κυρίῳ μου κατὰ
omnia que locutus est bona de te: ⁊ cōstituerit
πάντα ἃ ἐλάλησεν ἀγαθὰ ἐπὶ σέ, καὶ ἐντελεῖταί
te dñs in ducē sup israel: ⁊ nō erit
σοι κύριος εἰς ἡγούμενον ἐπὶ Ἰσραήλ, καὶ οὐκ ἔσται
tibi hoc abominatio ⁊ scandalū cordis
σοι τοῦτο βδελυγμὸς καὶ σκάνδαλον καρδίας τῷ
dño meo effūdere sāguinē inocētē gratis: ⁊ saluare
κυρίῳ μου ἐκχέαι αἷμα ἀθῷον δωρεάν, καὶ σῶσαι
manū dñi mei sibi. ⁊ bñfaciet dñs do
χεῖρα κυρίου μου ἑαυτῷ. καὶ ἀγαθυνεῖ κύριος τῷ κυ
mino meo ⁊ recordaberis ancille tue: vt bñ
ρίῳ μου καὶ μνησθήσῃ τῆς δούλης σου, τοῦ καλῶς
facias ei. ⁊ ait dauid abigail: bñdictus
ποιῆσαι αὐτῇ. καὶ εἶπε Δαυὶδ τῇ Ἀβιγαίλ, εὐλογητὸς
dñs deus israel: q̄ misit te hodie in
κύριος ὁ θεὸς Ἰσραήλ, ὃς ἀπέστειλέ σε σήμερον ἐν
hac in occursū mihi ⁊ benedictus: mos
ταύτῃ εἰς ἀπάντησίν μοι, καὶ εὐλογητὸς ὁ τρόπος
tuus: ⁊ benedicta tu que prohibuisti me hodie in
σου, καὶ εὐλογημένη σὺ ἡ ἀποκωλύσασά με σήμερον ἐν
hac ne irem in sanguinē: ⁊ saluarē manū meā
ταύτῃ μὴ ἐλθεῖν εἰς αἵματα, καὶ σῶσαι χεῖρά μου
mihi. verū viuit dñs deus israel qui prohibuit me
ἐμοί. πλὴν ζῇ κύριος ὁ θεὸς Ἰσραὴλ ὃς ἀπεκώλυσέ με
hodie malū facere tibi. q2 nisi festinasses ⁊
σήμερον τοῦ κακοποιῆσαί σοι. ὅτι εἰ μὴ ἔσπευσας καὶ
venisses in occursū mihi: nō relictus esset
παρεγένου εἰς ἀπάντησίν μου, οὐκ ἂν ὑπελείφθη τῷ
nabal vsq̄ ad lucē matutinā mingēs ad parietē. ⁊
Ναβὰλ ἕως φωτὸς τοῦ πρωῒ οὐρῶν πρὸς τοῖχον. καὶ
accepit dauid oia de manu eius q̄ attu
ἔλαβε Δαυὶδ πάντα τὰ ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῆς ἃ ἤνεγ
lit ei. ⁊ dixit ei dauid: ascēde in pace
κεν αὐτῷ. καὶ εἶπεν αὐτῇ Δαυίδ, ἀνάβηθι εἰς εἰρήνην
in domū tuā. aspice. iā qñ audiui vocē
εἰς τὸν οἶκόν σου. βλέπε δὴ ὅτι ἤκουσα τῆς φωνῆς
tuā: ⁊ reuerit⁹ sum faciē tuā. ⁊ venit
σου, καὶ ἐνετράπην τὸ πρόσωπόν σου. καὶ παρεγένετο
abygail ad nabal. ⁊ ecce erat ei cōuiuiū q̄si
Ἀβιγαῒλ πρὸς Ναβάλ. καὶ ἰδοὺ ἦν αὐτῷ πότος ὡς ὁ
cōuiuiū regum in domo eius. ⁊ cor
πότος τῶν βασιλέων ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. καὶ ἡ καρ
nabal iocūdū in eo: ⁊ ipse ebrius nimis.
δία Ναβὰλ ἀγαθὴ ἐπ' αὐτῷ, καὶ αὐτὸς μεθύων σφόδρα.
⁊ nō nunciauit abygail nabal verbū grāde vl
καὶ οὐκ ἀπήγγειλεν Ἀβιγαῒλ τῷ Ναβὰλ ῥῆμα μέγα ἢ
pusillū vsq̄ ad lumē matutinū: ⁊ factū ē mane ⁊ vt
μικρὸν ἕως φωτὸς τοῦ πρωΐ, καὶ ἐγένετο πρωΐ, καὶ ὡς
resipuit a vino nabal: nūciauit ei
ἐξένηψεν ἀπὸ τοῦ οἴνου Ναβάλ, ἀπήγγειλεν αὐτῷ
vxor eius oia verba hec. ⁊ imor
ἡ γυνὴ αὐτοῦ πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα. καὶ ἵνα
tuū est ei cor eius: ⁊ ipse fit vt
[…]τέθανεν αὐτῷ ἡ καρδία αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς γίνεται ὡς
lapis. ⁊ facte sunt quasi decē dies:
λίθος. καὶ ἐγένοντο ὡσεὶ δέκα ἡμέραι,

⁊ percussit dñs nabal ⁊ mortuus est. ⁊
καὶ ἐπάταξε κύριος τῷ Ναβὰλ καὶ ἀπέθανεν. καὶ
audiuit dauid q̄ mortuus eēt nabal ⁊ dixit: bene
ἤκουσε Δαυὶδ ὅτι ἀπέθανε Ναβὰλ καὶ εἶπεν, εὐλο
dictus dñs deus qui iudicauit iudiciū obpro
γητὸς κύριος ὁ θεὸς ὃς ἔκρινε τὴν κρίσιν τοῦ ὀνειδισ
brij mei de manu nabal: ⁊ seruū suū
μοῦ μου ἐκ χειρὸς Ναβάλ, καὶ τὸν δοῦλον αὐτοῦ
custodiuit de manu malorū. ⁊ maliciā na
περιεποιήσατο ἐκ χειρὸς κακῶν. καὶ τὴν κακίαν Να
bal cōuertit dñs in caput eius. ⁊
βὰλ ἐπέστρεψε κύριος εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. καὶ
misit dauid ⁊ locutus est de abigail: vt
ἀπέστειλε Δαυὶδ καὶ ἐλάλησε περὶ Ἀβιγαίλ, λα
sumeret eā sibi in vxorē. ⁊ venerūt pue
βεῖν αὐτὴν ἑαυτῷ εἰς γυναῖκα. καὶ ἦλθον οἱ παῖ
ri dauid ad abigail in carmelū. ⁊ locu
δες Δαυὶδ πρὸς Ἀβιγαῒλ εἰς τὸν Κάρμηλον. καὶ ἐλά
ti sunt ei dicētes: dauid misit nos ad
λησαν αὐτῇ λέγοντες, Δαυὶδ ἀπέσταλκεν ἡμᾶς πρὸς
te vt accipiat sibi in vxorē. ⁊ cōsurgēs ado
σὲ λαβεῖν σε αὐτῷ εἰς γυναῖκα. καὶ ἀναστᾶσα προ
rauit sup faciē sup terrā. ⁊ ait:
σεκύνησεν ἐπὶ πρόσωπον ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ εἶπεν,
ecce famula tua in ancillā vt lauet pe
ἰδοὺ ἡ δούλη σου εἰς παιδίσκην νίπτειν τοὺς πό
des seruorū dñi mei. ⁊ festinauit ⁊
δας τῶν παίδων τοῦ κυρίου μου. καὶ ἐτάχυνε καὶ
surrexit abigail ⁊ ascēdit sup asinū: ⁊ quinq̄
ἀνέστη Ἀβιγαῒλ καὶ ἐπέβη ἐπὶ τὸν ὄνον, καὶ πέντε
puelle eius secute sunt eā. ⁊ abijt post
κοράσια αὐτῆς ἠκολούθησαν αὐτῇ. καὶ ἐπορεύθη ὀπί
nuncios dauid: ⁊ fit illi in vxorē.
σω τῶν ἀγγέλων Δαυίδ, καὶ γίνεται αὐτῷ εἰς γυναῖκα.
⁊ achinaam accepit sibi dauid ex izrael:
καὶ τὴν Ἀχινάαμ ἔλαβεν ἑαυτῷ Δαυὶδ ἐξ Ἰζραήλ,
⁊ fuerūt ei ambe in vxores. ⁊ saul dedit
καὶ ἦσαν αὐτῷ ἀμφότεραι εἰς γυναῖκας. καὶ Σαοὺλ ἔδωκε
mechol filiā suā vxorē dauid
Μεχὸλ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ τὴν γυναῖκα Δαυὶδ
phalti filio lais qui de galim.
τῷ Φαλτὶ υἱῷ Λαὶς τῷ ἐκ Γαλίμ.

Ca. 26.

ET venerūt ziphei in collem ad saul
ΚΑὶ ἔρχονται οἱ Ζιφαῖοι εἰς τὸν βουνὸν πρὸς Σαοὺλ
dicētes: ecce dauid abscōditus est apud nos in
λέγοντες, ἰδοὺ Δαυὶδ κέκρυπται παρ' ἡμῖν ἐν
colle echela q̄ est ex aduerso iesse
τῷ βουνῷ τῷ Ἐχελὰ τὸ κατὰ πρόσωπον τοῦ Ἰεσσε
mū. ⁊ surrexit saul ⁊ descēdit in desertū ziph.
μοῦν. καὶ ἀνέστη Σαοὺλ καὶ κατέβη ἐς τὴν ἔρημον Ζίφ.
⁊ cum eo tria milia virorū electorū de
καὶ μετ' αὐτοῦ τρεῖς χιλιάδες ἀνδρῶν ἐκλεκτῶν ἐξ
israel vt quererēt dauid in deserto ziph. ⁊
Ἰσραὴλ τοῦ ζητεῖν τὸν Δαυὶδ ἐν τῇ ἐρήμῳ Ζίφ. καὶ
castrametat⁹ est saul in colle echela ex
παρενέβαλεν Σαοὺλ ἐν τῷ βουνῷ τῷ Ἐχελὰ ἐπὶ
aduerso iessemū q̄ est in via. ⁊
πρόσωπον Ἰεσσεμοῦν τοῦ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ. καὶ ὁ
dauid sedebat in deserto. ⁊ vidit dauid q̄
Δαυὶδ ἐκάθητο ἐν τῇ ἐρήμῳ. καὶ εἶδε Δαυὶδ ὅτι
venisset saul post se in desertū. ⁊ mi
ἥκει Σαοὺλ ὀπίσω αὐτοῦ εἰς τὴν ἔρημον. καὶ ἀπέ
sit dauid exploratores: ⁊ cognouit q̄ venisset sa
στειλε Δαυὶδ κατασκόπους, καὶ ἔγνω ὅτι ἥκει Σα
ul paratus illuc. ⁊ surrexit dauid clam ⁊ a
οὺλ ἕτοιμος ἐκεῖ. καὶ ἀνέστη Δαυὶδ λάθρα καὶ ἐπο
biit in locū vbi dormiebat illic saul. ⁊ vi
ρεύθη εἰς τὸν τόπον οὗ ἐκάθευδε ἐκεῖ Σαούλ. καὶ εἶ
dit ibi locum vbi dormiuit ibi saul: ⁊
δε Δαυὶδ τὸν τόπον οὗ ἐκοιμήθη ἐκεῖ Σαούλ, καὶ
abener
Ἀβεννήρ

pcussit dñs nabal: & mortuus est. Q̄d cū audisset dauid mortuum nabal: ait. Benedictus dñs qui iudicauit cām obprobrii mei de manu nabal: & seruū suū custodiuit a malo: & maliciam nabal reddidit dominus in caput eius. Misit ergo dauid & locutus est ad abigail vt sumeret eam sibi in vxorem. Et venerunt pueri dauid ad abigail in carmelū: & locuti sūt ad eam dicentes. Dauid misit nos ad te vt accipiat te sibi in vxorē. Que consurgens adorauit prona in terram: & ait. Ecce famula tua sit in ancillā: vt lauet pedes seruorū dñi mei. Et festinauit & surrexit abigail & ascēdit super asinum: & quinq̄ puelle ierunt cū ea pedisseque eius: & secuta est nūcios dd̄: & fctā est illi vxor. Sed & achinoē accepit dd̄ de iezrael: & fuit vtraq̄ vxor eius. Saul autem dedit michol filiā suam vxorē dauid phalti filio lais qui erat de gallim.

ET venerunt 26. ziphei ad saul in gabaa dicentes. Ecce dauid abscōditus est in colle achile que ē ex aduerso solitudinis. Et surrexit saul & descēdit in desertum ziph & cum eo tria milia virorū de electis israel: vt quereret dauid i deserto ziph. Et castrametatus est saul in gabaa achile σ que erat ex aduerso solitudinis in via. Dauid āt hītabat in deserto. Vidēs āt q̄ venisset saul post se in desertum: misit exploratores: & didicit q̄ illuc venisset certissime. Et surrexit dauid & venit ad locum vbi erat saul. Cūq̄ vidisset locum in quo dormiebat saul & abner

ויגף יהוה את נבל וימת וישמע — נגף שמע
דוד כי מת נבל ויאמר ברוך — מות אמר
יהוה אשר רב את ריב חרפתי — ריב
מיד נבל ואת עבדו חשך מרעה — רוע
ואת רעת נבל השיב יהוה — שוב
בראשו וישלח דוד וידבר — שלח דבר
באביגיל לקחתה לו לאשה — לקח איש
ויבאו עבדי דוד אל אביגיל — בוא
הכרמלה וידברו אליה לאמר
דוד שלחנו אליך לקחתך לו
לאשה ותקם ותשתחו אפים — קום שחה
ארצה ותאמר הנה אמתך — אמה
לשפחה לרחץ רגלי עבדי אדני
ותמהר ותקם אביגיל ותרכב על — מהר קום
החמור וחמש נערתיה ההלכות — רכב חמר
לרגלה ותלך אחרי מלאכי דוד — הלך לאך
ותהי לו לאשה ואת אחינעם — היה
לקח דוד מיזרעאל ותהיין גם
שתיהן לו לנשים ושאול נתן את — נשה
מיכל בתו אשת דוד לפלטי בן — איש
ליש אשר מגלים ויבאו — Cap. xxvi
הזפים אל שאול הגבעתה לאמר
הלוא דוד מסתתר בגבעת החכילה — סתר
על פני הישימון ויקם שאול — פנה קום
וירד אל מדבר זיף ואתו שלשת — דבר
אלפים איש בחורי ישראל — בחר
לבקש את דוד במדבר זיף
ויחן שאול בגבעת החכילה — חנה
אשר על פני הישימון על הדרך
ודוד ישב במדבר וירא כי בא — ראה בוא
שאול אחריו המדברה
וישלח דוד מרגלים וידע כי בא — שלח רגל
שאול אל נכון ויקם דוד ויבא — בוא קום
אל המקום אשר חנה שם — קום
שאול וירא דוד את המקום
אשר שכב שם שאול ואבנר

בן נר שר צבאו ושאול שכב
במעגל והעם חנים סביבתו: ויען
דוד ויאמר אל אחימלך החתי
ואל אבישי בן צרויה אחי יואב
לאמר מי ירד אתי אל שאול
אל המחנה ויאמר אבישי אני
ארד עמך: ויבא דוד ואבישי אל
העם לילה והנה שאול שכב
ישן במעגל וחניתו מעוכה בארץ
מראשתיו ואבנר והעם שכבים
סביבתו: ויאמר אבישי אל
דוד סגר אלהים היום את איבך
בידך ועתה אכנו נא בחנית
ובארץ פעם אחת ולא אשנה
לו: ויאמר דוד אל אבישי אל
תשחיתהו כי מי שלח ידו
במשיח יהוה ונקה: ויאמר דוד
חי יהוה כי אם יהוה יגפנו או
יומו יבא ומת או במלחמה ירד
ונספה: חלילה לי מיהוה משלח
ידי במשיח יהוה ועתה קח נא את
החנית אשר מראשתו ואת צפחת
המים ונלכה לנו: ויקח דוד את
החנית ואת צפחת המים מראשתי
שאול וילכו להם ואין ראה ואין
יודע ואין מקיץ כי כלם ישנים כי
תרדמת יהוה נפלה עליהם:
ויעבר דוד העבר ויעמד על ראש
ההר מרחוק רב המקום ביניהם:
ויקרא דוד אל העם ואל אבנר
בן נר לאמר הלוא תענה אבנר
ויען אבנר ויאמר מי אתה
קראת אל המלך: ויאמר דוד
אל אבנר הלוא איש אתה ומי
כמוך בישראל ולמה לא שמרת
אל אדניך המלך כי בא אחד

filius ner princeps militie eius: & saulẽ dormiẽtẽ in tẽtorio & reliquũ vulgus p circuitũ eius: ait dauid ad achimelech etheum: & abisai filium saruie fratrem ioab dicẽs. Quis descendet mecum ad saul in castra? Dixitq; abisai. Ego descendã tecũ. Venerũt ergo dauid & abisai ad populũ nocte: & inuenerunt saul iacentẽ & dormientẽ in tentorio: & hastam fixã in terra ad caput eius. Abner aũt & populum dormiẽtes in circuitu eius. Dixitq; abisai ad dauid. Cõclusit deus inimicũ tuũ hodie in manus tuas. Nũc ergo perfodiam eũ lãcea in terra semel: & secũdo opus non erit. & dixit dd ad abisai. Ne interficias eũ. Quis enĩ extendet manum suã in xp̃m dñi & innocẽs erit? Et dixit dauid. Viuit dñs: qa nisi dñs percusserit eum: aut dies ei venerit vt moriatur: aut in pliũ descẽdens perierit: propitius mihi sit dñs ne extẽdã manũ meã in xp̃m dñi. Nũc igitur tolle hastam que ẽ ad caput eius & ciphum aque & abeamus. Tulit igitur dauid hastam & ciphũ aq̃ q erat ad caput eius: & abierũt. Et nõ erat quisq̃ qui videret & itelligeret & euigilaret sed oẽs dormiebãt: qa sopor domini irruerat sup eos. Cũq; trãsisset dd ex aduerso & stetisset in vertice mõtis de lõge: & esset grãde interuallũ inter eos: clamauit dauid ad pplm & ad abner filiũ ner dicens. Nõne rñdebis abner? Et rñdẽs abner ait. Quis es tu qui clamas & inqetas regẽ? Et ait dauid ad abner. Nũquid nõ vir tu es? Et quis alius silis tui in israel? Quare ergo non custodisti dñm tuum regẽ? Ingressus est enim vnus

filius ner princeps militie eius ibi: ꝛ saul dormiebat
υἱὸς νὴρ ἀρχιστράτηγος αὐτοῦ ἐκεῖ, καὶ σαοὺλ ἐκάθευδεν
in curru. ꝛ pplo castrametatus erat p circuitũ eius.
ἐν λαμπήνῃ. καὶ ὁ λαὸς παρεμβεβληκὼς κύκλῳ αὐτοῦ.
ꝛ rñdit dauid ꝛ dixit ad achimelech
καὶ ἀπεκρίθη δαυὶδ καὶ εἶπε πρὸς ἀχιμέλεχ τὸν
chetteũ ꝛ ad abessai filiũ saruie fratrẽ io
χετταῖον καὶ πρὸς ἀβεσσαὶ υἱὸν σαρουίας ἀδελφὸν ἰω
ab dicẽs: quis ingredietur mecũ in ca
ὰβ λέγων, τίς εἰσελεύσεται μετ' ἐμοῦ εἰς τὴν παρ
stra ad saul? ꝛ dixit abessa: ego in
εμβολὴν πρὸς σαούλ; καὶ εἶπεν ἀβεσσά, ἐγὼ εἰσε
grediar tecum. ꝛ abeunt dauid ꝛ
λεύσομαι μετὰ σοῦ. καὶ εἰσπορεύονται δαυὶδ καὶ
abessai in pplm nocte. ꝛ ecce saul dor
ἀβεσσαὶ εἰς τὸν λαὸν τὴν νύκτα. καὶ ἰδοὺ σαοὺλ κα
miẽs dormiuit in curru: ꝛ hasta fixa
θεύδων ὕπνωσεν ἐν λαμπήνῃ, καὶ τὸ δόρυ ἐμπεπηγὸς
in terra ad caput eius. ꝛ abener ꝛ po
εἰς τὴν γῆν πρὸς κεφαλῆς αὐτοῦ. καὶ ἀβεννὴρ καὶ ὁ λα
pulus dormiebat i circuitu eius. ꝛ dixit abessai ad
ὸς ἐκάθευδεν κύκλῳ αὐτοῦ. καὶ εἶπεν ἀβεσσαὶ πρὸς
dauid: cõclusit dñs inimicũ tuũ hodie in
δαυίδ, ἀπέκλεισε κύριος τὸν ἐχθρόν σου σήμερον εἰς
manus tuas. ꝛ nũc percutiã eũ lancea
χεῖράς σου. καὶ νῦν πατάξω δὴ αὐτὸν τῷ δόρατι
semel in terra ꝛ nõ scdo percutiã eũ. ꝛ dixit
ἅπαξ εἰς τὴν γῆν καὶ οὐ δευτερώσω αὐτῷ. καὶ εἶπε
dauid ad abessai: ne interficias eũ: qm quis
δαυὶδ πρὸς ἀβεσσαί, μὴ διαφθείρῃς αὐτόν, ὅτι τίς
inferet manus suas in xp̃m dñi ꝛ inno-
ἐποίσει χεῖρας αὐτοῦ εἰς τὸν χριστὸν κυρίου καὶ ἀθῳω
cẽs erit? ꝛ dixit dauid viuit dñs: q nisi dñs
θήσεται; καὶ εἶπε δαυὶδ ζῇ κύριος, ὅτι ἐὰν μὴ κύριος
percusserit eũ: aut dies eius venerit ꝛ moriatur: vel in
παίσῃ αὐτόν, ἢ ἡμέρα αὐτοῦ ἔλθῃ καὶ ἀποθάνῃ, ἢ εἰς
pugnã descẽdat ꝛ apponatur: mihi aũt nõ fiat a
πόλεμον καταβῇ καὶ προστεθῇ, ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο παρὰ
dño inferre manũ meã in xp̃m dñi. ꝛ
κυρίου ἐπενεγκεῖν χεῖρά μου ἐπὶ χριστὸν κυρίου. καὶ
nũc accipe iã hastã q ad caput eius ꝛ lẽ
νῦν λάβε δὴ τὸ δόρυ τὸ πρὸς κεφαλῆς αὐτοῦ καὶ τὸν φα
ticulã aque a capite eius: ꝛ abea
κὸν τοῦ ὕδατος ἀπὸ πρὸς κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ ἀπέλθω
mus nos. ꝛ tulit dd hastã ꝛ lẽticulã
μεν ἡμεῖς. καὶ ἔλαβε δαυὶδ τὸ δόρυ καὶ τὸν φακὸν
aque a capite ei9: ꝛ abierũt
τοῦ ὕδατος ἀπὸ πρὸς κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ ἀπῆλθον
ipsi. ꝛ non erat q videret ꝛ nõ erat q itelligeret
αὐτοί. καὶ οὐκ ἦν ὁ βλέπων καὶ οὐκ ἦν ὁ γινώσκων
ꝛ nõ erat q surgeret: oẽs dormiẽtes: quia
καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐξεγειρόμενος, πάντες ὑπνοῦντες, ὅτι
stupor dñi irruerat super eos. ꝛ trãsijt dauid
θάμβος κυρίου ἔπεσεν ἐπ' αὐτούς. καὶ διέβη δαυὶδ
in vlteriorẽ ptẽ: ꝛ stetit in vertice mõtis
εἰς τὸ πέραν, καὶ ἔστη ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους
de lõge: ꝛ multa via inter eos: ꝛ vo-
μακρόθεν, καὶ πολλὴ ἡ ὁδὸς ἀναμέσον αὐτῶν, καὶ προ
cauit dauid pplm: ꝛ abener filio ner
σεκαλέσατο δαυὶδ τὸν λαόν, καὶ τῷ ἀβεννὴρ υἱῷ νὴρ
locut9 est dicẽs: nõ rñdebis abener? ꝛ rñ
ἐλάλησε λέγων, οὐκ ἀποκριθήσῃ ἀβεννήρ; καὶ ἀπεκρί
dit abener ꝛ dixit: quis es q vocas me: quis es tu?
θη ἀβεννὴρ καὶ εἶπεν, τίς εἶ ὁ καλῶν με, τίς εἶ σύ;
ꝛ dixit dauid ad abener: nũqd nõ vir tu? ꝛ qs
καὶ εἶπε δαυὶδ πρὸς ἀβεννήρ, οὐχὶ ἀνὴρ σύ; καὶ τίς
in israel sicut tu? ꝛ quare nõ custodis dñm
ἐν ἰσραὴλ ὡς σύ; καὶ ἵνα τί οὐ φυλάσσεις τὸν κύριόν
tuũ regem? qm ingressus ẽ vnus
σου τὸν βασιλέα; ὅτι εἰσῆλθεν εἷς

de pplo vt interficeret dñm tuũ regẽ:
ἐκ τοῦ λαοῦ διαφθεῖραι τὸν κύριόν σου τὸν βασιλέα,
non bonũ verbũ hoc qđ fecisti. viuit dñs: qm
οὐκ ἀγαθὸν τὸ ῥῆμα τοῦτο ὃ πεποίηκας. ζῇ κύριος, ὅτι
filij mortis vos q nõ custoditis dñm vrm
υἱοὶ θανάτου ὑμεῖς οἱ μὴ φυλάσσοντες τὸν κύριον ὑμῶν
regem xp̃m dñi. ꝛ nũc vide vbi est
τὸν βασιλέα τὸν χριστὸν κυρίου. καὶ νῦν ἴδε ποῦ ἐστὶ
hasta regis: ꝛ lẽticula aque q
τὸ δόρυ τοῦ βασιλέως, καὶ ὁ φακὸς τοῦ ὕδατος τὰ
ad caput eius. ꝛ cognouit saul vocẽ
πρὸς κεφαλῆς αὐτοῦ. καὶ ἐπέγνω σαοὺλ τὴν φωνὴν
dauid: ꝛ dixit vox tua hec fili dd?
δαυίδ, καὶ εἶπεν ἡ φωνή σου αὕτη τέκνον δαυίδ;
ꝛ dixit dauid: vox mea dñe mi seruus tuus do
καὶ εἶπε δαυίδ, φωνή μου κύριέ μου δοῦλος σὸς κύ
mine rex? ꝛ dixit quare persequitur do
ριε βασιλεῦ. καὶ εἶπεν ἵνα τί τοῦτο καταδιώκει ὁ κύ
minus meus post seruũ suũ? qm qd peccaui:
ριός μου ὀπίσω τοῦ δούλου αὐτοῦ; ὅτι τί ἥμαρτον;
vel qđ in me malũ inuẽtũ est? ꝛ nũc audiat iã do
ἢ τίς ἐν ἐμοὶ κακία εὑρέθη; καὶ νῦν ἀκουσάτω δὴ ὁ κύ
min9 meus rex verba serui sui:
ριός μου ὁ βασιλεὺς τὰ ῥήματα τοῦ δούλου αὐτοῦ,
si deus i citauit te aduersũ me: odoretur sacrificiũ tuũ.
εἰ ὁ θεὸς ἐπισείει σε ἐπ' ἐμέ, ὀσφρανθείη ἡ θυσία σου.
si aũt filij hoium: maledicti isti corã do
εἰ δὲ υἱοὶ ἀνθρώπων, ἐπικατάρατοι οὗτοι ἐνώπιον κυ
mino: quia eiecerũt me hodie vt nõ firmer in here
ρίου, ὅτι ἐξέβαλόν με σήμερον μὴ στηριχθῆναι ἐν κληρο
ditate dñi: dicẽtes vade serui dijs alijs.
νομίᾳ κυρίου. λέγοντες πορεύου δούλευε θεοῖς ἑτέροις.
ꝛ nũc nõ cadat sanguis me9 sup terrã ex aduerso
καὶ νῦν μὴ πέσοι τὸ αἷμά μου ἐπὶ τὴν γῆν ἐξ ἐναντίας
faciei dñi. qz egressus est rex israel
προσώπου κυρίου. ὅτι ἐξελήλυθεν ὁ βασιλεὺς ἰσραὴλ
vt q̃rat pulicẽ vnũ: sicut psequitur nycticorax in
ζητεῖν ψύλλον ἕνα, καθὼς καταδιώκει ὁ νυκτικόραξ ἐν
mõtibus. ꝛ dixit saul peccaui: reuertere fi
τοῖς ὄρεσιν. καὶ εἶπε σαοὺλ ἥμαρτον, ἐπίστρεφε τέκ
li dauid: qz nõ malefaciã tibi rursũ eo q preciosa
νον δαυίδ, ὅτι οὐ κακοποιήσω σε ἔτι ἀνθ' ὧν ἔντιμος
fuerit aĩa mea in oculis tuis in die
γεγένηται ἡ ψυχή μου ἐν ὀφθαλμοῖς σου ἐν τῇ ἡμέρᾳ
hac: stulte egi: ꝛ ignoraui multa nimis.
ταύτῃ, μεματαίωμαι, καὶ ἠγνόηκα πολλὰ σφόδρα.
ꝛ rñdit dauid ꝛ dixit: ecce hasta re
καὶ ἀπεκρίθη δαυὶδ καὶ εἶπεν, ἰδοὺ τὸ δόρυ τοῦ βασιλέ
gis: transeat iã vnus puerorũ ꝛ accipiat eã. ꝛ
ως, διελθέτω δὴ εἷς τῶν παιδαρίων καὶ λαβέτω αὐτό. καὶ
dñs retribuet vnicuiq; iusticias suas ꝛ
κύριος ἐπιστρέψει ἑκάστῳ τὰς δικαιοσύνας αὐτοῦ καὶ τὴν
fidẽ suã. vt tradidit te dñs hodie in
πίστιν αὐτοῦ. ὡς παρέδωκέ σε κύριος σήμερον εἰς
manus meas: ꝛ nõ volui inferre manũ meã
χεῖράς μου, καὶ οὐκ ἠθέλησα ἐπενέγκειν χεῖρά μου
in xp̃m dñi. ꝛ ecce sicut magnificata ẽ in
ἐπὶ χριστὸν κυρίου. καὶ ἰδοὺ καθὼς ἐμεγαλύνθη ἐν τῇ
die hac aĩa tua in oculis meis: sic ma
ἡμέρᾳ ταύτῃ ἡ ψυχή σου ἐν ὀφθαλμοῖς μου, οὕτως με
gnificetur aĩa mea in cõspectu dñi: ꝛ eruat
γαλυνθείη ἡ ψυχή μου ἐναντίον κυρίου, καὶ σκεπάσαι
me ꝛ liberet me ex oĩ angustia. ꝛ dixit
με καὶ ἐξέλοιτό με ἐκ πάσης θλίψεως. καὶ εἶπε
saul ad dauid: benedictus tu
σαοὺλ πρὸς δαυίδ, εὐλογημένος σὺ

de turba vt interficeret regem dominum tuum. Non est bonum hoc quod fecisti. Viuit dñs: qm filii mortis estis vos: quia non custodistis dominum vestrum christum dñi. Nũc ergo vide vbi sit hasta regis & vbi sit ciphus aque qui erat ad caput eius. Cognouit autem saul vocem dauid: & dixit. Nunquid vox hec tua fili mi dauid? Et ait dauid. Vox mea dñe mi rex. Et ait. Quãobcausam dominus meus psequitur seruũ suum? Quid feci: aut quod est malum in manu mea? Nunc ergo audi oro domine mi rex verba serui tui. Si dñs incitat te aduersũ me: odoretur sacrificiũ. Si aũt filii hoim: maledicti sunt in conspectu dñi qui eiecerunt me hodie vt nõ habitem in hereditate dñi dicẽtes. vade serui diis alienis. Et nunc non effundatur sanguis meus in terra coram domino: quia egressus est rex israel vt querat pulicem vnum sicut persequitur perdix in montibus. Et ait saul. Peccaui. Reuertere fili mi dauid. Nequaq̃ ei vltra tibi malefaciã eo q p̃ciosa fuerit anima mea in oculis tuis hodie. Apparet eĩ q stulte egerim & ignorauerim multa nimis. Et rñdens dd ait. Ecce hasta regis: transeat vnus de pueris regis & tollat eam. Dominus aũt retribuet vnicuiq; fm iusticiam suam & fidẽ. Tradidit enim te dominus hodie ĩ manũ meã: & nolui extendere manũ meã in xp̃m domini. Et sicut magnificata est aĩa tua hodie in oculis meis: sic magnificetur aĩa mea in oculis domini & liberet me de omni angustia. Ait ergo saul ad dauid. Benedictus tu

העם להשחית את המלך
אדניך: לא טוב הדבר הזה אשר
עשית חי יהוה כי בני מות אתם
אשר לא שמרתם על אדניכם
על משיח יהוה ועתה ראה אי
חנית המלך ואת צפחת המים
אשר מראשתיו: ויכר שאול
את קול דוד ויאמר הקולך זה
בני דוד ויאמר דוד קולי אדני
המלך: ויאמר למה זה אדני רדף
אחרי עבדו כי מה עשיתי ומה
בידי רעה: ועתה ישמע נא
אדני המלך את דברי עבדו אם
יהוה הסיתך בי ירח מנחה ואם
בני האדם ארורים הם לפני
יהוה כי גרשוני היום מהסתפח
בנחלת יהוה לאמר לך עבד
אלהים אחרים: ועתה אל יפל
דמי ארצה מנגד פני יהוה כי
יצא מלך ישראל לבקש את
פרעש אחד כאשר ירדף הקרא
בהרים: ויאמר שאול חטאתי
שוב בני דוד כי לא ארע לך
עוד תחת אשר יקרה נפשי
בעיניך היום הזה הנה הסכלתי
ואשגה הרבה מאד: ויען דוד
ויאמר הנה חנית המלך ויעבר
אחד מהנערים ויקחה: ויהוה
ישיב לאיש את צדקתו
ואת אמנתו אשר נתנך יהוה
היום בידי ולא אביתי לשלח
ידי במשיח יהוה: והנה כאשר
גדלה נפשך היום הזה בעיני
כן תגדל נפשי בעיני יהוה
ויצלני מכל צרה: ויאמר
שאול אל דוד ברוך אתה

בְּנֵי דָוִד גַּם עָשֹׂה תַעֲשֶׂה וְגַם יָכֹל תּוּכַל וַיֵּלֶךְ דָּוִד לְדַרְכּוֹ וְשָׁאוּל שָׁב לִמְקוֹמוֹ׃

cap. xxvii

וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל לִבּוֹ עַתָּה אֶסָּפֶה יוֹם אֶחָד בְּיַד שָׁאוּל אֵין לִי טוֹב כִּי הִמָּלֵט אִמָּלֵט אֶל אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים וְנוֹאַשׁ מִמֶּנִּי שָׁאוּל לְבַקְשֵׁנִי עוֹד בְּכָל גְּבוּל יִשְׂרָאֵל וְנִמְלַטְתִּי מִיָּדוֹ׃ וַיָּקָם דָּוִד וַיַּעֲבֹר הוּא וְשֵׁשׁ מֵאוֹת אִישׁ אֲשֶׁר עִמּוֹ אֶל אָכִישׁ בֶּן מָעוֹךְ מֶלֶךְ גַּת׃ וַיֵּשֶׁב דָּוִד עִם אָכִישׁ בְּגַת הוּא וַאֲנָשָׁיו אִישׁ וּבֵיתוֹ דָּוִד וּשְׁתֵּי נָשָׁיו אֲחִינֹעַם הַיִּזְרְעֵאלִית וַאֲבִיגַיִל אֵשֶׁת נָבָל הַכַּרְמְלִית׃ וַיֻּגַּד לְשָׁאוּל כִּי בָרַח דָּוִד גַּת וְלֹא יָסַף עוֹד לְבַקְשׁוֹ׃ וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל אָכִישׁ אִם נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ יִתְּנוּ לִי מָקוֹם בְּאַחַת עָרֵי הַשָּׂדֶה וְאֵשְׁבָה שָּׁם וְלָמָּה יֵשֵׁב עַבְדְּךָ בְּעִיר הַמַּמְלָכָה עִמָּךְ׃ וַיִּתֶּן לוֹ אָכִישׁ בַּיּוֹם הַהוּא אֶת צִקְלָג לָכֵן הָיְתָה צִקְלַג לְמַלְכֵי יְהוּדָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ וַיְהִי מִסְפַּר הַיָּמִים אֲשֶׁר יָשַׁב דָּוִד בִּשְׂדֵה פְלִשְׁתִּים יָמִים וְאַרְבָּעָה חֳדָשִׁים׃ וַיַּעַל דָּוִד וַאֲנָשָׁיו וַיִּפְשְׁטוּ אֶל הַגְּשׁוּרִי וְהַגִּרְזִי וְהָעֲמָלֵקִי כִּי הֵנָּה יֹשְׁבוֹת הָאָרֶץ אֲשֶׁר מֵעוֹלָם בּוֹאֲךָ שׁוּרָה וְעַד אֶרֶץ מִצְרָיִם׃ וְהִכָּה דָוִד אֶת הָאָרֶץ וְלֹא יְחַיֶּה אִישׁ וְאִשָּׁה וְלָקַח צֹאן וּבָקָר וַחֲמֹרִים וּגְמַלִּים וּבְגָדִים וַיָּשָׁב וַיָּבֹא אֶל אָכִישׁ׃ וַיֹּאמֶר אָכִישׁ אַל פְּשַׁטְתֶּם הַיּוֹם וַיֹּאמֶר דָּוִד עַל נֶגֶב יְהוּדָה וְעַל נֶגֶב

fili mi david. Et quidẽ faciens facies: & potens poteris. Abiit ergo david in viam suam: & saul reversus est in locum suum. 27.

Et ait david in corde suo. Aliquando incidam una die in manus saul. Nonne melius est ut fugiam: & salver in terra philisthinorum: ut desperet saul: cesset que me quaerere in cunctis finibus israel. Fugiam ergo manus eius. Et surrexit david: & abiit ipse & sexcenti viri cum eo ad achis filium maoch regem geth. Et habitavit david cum achis in geth: ipse & viri eius: vir & domus eius: & duae uxores eius: achinoem iezraelites & abigail uxor nabal carmeli. Et nunciatum est saul quod fugisset david in geth: & non addidit ultra quaerere eum. Dixit autem david ad achis. Si inveni gratiam in oculis tuis: detur mihi locus in una urbium regionis huius ut habitem ibi. Cur enim manet servus tuus in civitate regis tecum. Dedit itaque ei achis in die illa sicelech. Propter quam causam facta est sicelech regum iuda usque in diem hanc. Fuit autem numerus dierum quibus habitavit david in regione philisthinorum quattuor mensium. Et ascendit david & viri eius: & agebant praedas de gessuri & de gezre & de amalechitis. Hi enim pagi habitabant in terra antiquitus euntibus sur usque ad terram egypti. Et percutiebat david omnem terram illorum: nec relinquebat viventem virum & mulierem: tollensque boves & oves & asinos & camelos & vestes: revertebatur & veniebat ad achis. Dicebat autem ei achis. In quem irruistis hodie? Respondebat david. Contra meridiem iude & contra meridiem

fili david: et faciens facies et potens poteris. et abiit david in viam suam: et saul reversus est in locum suum.

τέκνον δαυίδ, καὶ ποιῶν ποιήσεις καὶ δυνάμενος δυνήσῃ. καὶ ἀπῆλθε δαυίδ εἰς τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, καὶ σαοὺλ ἐπέστρεψεν εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ.

Ca. 27.

Et ait david in corde suo dicens: nunc apponar in die una in manus saul: et non erit mihi bonum nisi salver in terram philisthinorum et cessetis me saul ut querat me in cunctis finibus israel: et salvabor de manu eius. et surrexit david et transiit ipse et sexcenti viri qui cum eo: et abiit ad achis filium maoch regem geth. et sedit david ad achis regem in geth ipse et viri qui cum eo unusquisque et domus eius: et david et ambe uxores eius achinoam israelites et abigail uxor nabal carmeli. et nunciatum est saul quod fugit david in geth: et non addidit ultra querere eum. et dixit david ad achis: si itaque inveni gratiam servus tuus in oculis tuis dent sane mihi locum in una urbium que in agro et habitabo ibi. et quare manet servus tuus in civitate regali tecum? et dedit ei achis in die illa secelag. propter hoc facta est secelag regi iude usque diem hanc. et fuit numerus dierum quibus mansit david in agro philistinorum menses quattuor. et ascendebat david et viri eius et irruebant in gessurim et in gezraeum et amalechitem: qui habitabant terram a gessur et usque ad terram egypti. et percutiebat terram: et non relinquebat viventem virum et mulierem: et capiebat greges ovium et boum armenta et asinos et camelos et vestes. et revertebantur et veniebant ad achis. et dixit achis ad david: in quem irruistis hodie? et dixit david ad achis: contra meridiem iude et contra meridiem

Καὶ εἶπε δαυίδ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ λέγων, νῦν προστεθήσομαι ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ εἰς χεῖρας σαούλ, καὶ οὐκ ἔσται μοι ἀγαθὸν ἐὰν μὴ διασωθῶ εἰς γῆν ἀλλοφύλων καὶ ἀνῇ ἀπ' ἐμοῦ σαοὺλ τοῦ ζητεῖν με εἰς πᾶν ὅριον ἰσραήλ, καὶ σωθήσομαι ἐκ χειρὸς αὐτοῦ. καὶ ἀνέστη δαυίδ καὶ διέβη αὐτὸς καὶ οἱ ἑξακόσιοι ἄνδρες οἱ μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐπορεύθη πρὸς ἀχὶς υἱὸν μαὼχ βασιλέα γέθ. καὶ ἐκάθισε δαυίδ πρὸς ἀχὶς βασιλέα ἐν γὲθ αὐτὸς καὶ οἱ ἄνδρες οἱ μετ' αὐτοῦ ἕκαστος καὶ ὁ οἶκος αὐτοῦ, καὶ δαυίδ καὶ ἀμφότεραι αἱ γυναῖκες αὐτοῦ ἀχιναὰμ ἰσραηλῖτις καὶ ἀβιγαία ἡ γυνὴ ναβὰλ τοῦ καρμηλίου. καὶ ἀπηγγέλη τῷ σαοὺλ ὅτι πέφευγε δαυίδ εἰς γέθ, καὶ οὐ προσέθετο ἔτι ζητεῖν αὐτόν. καὶ εἶπε δαυίδ πρὸς ἀχὶς, εἰ δὴ εὕρηκε χάριν ὁ δοῦλός σου ἐν ὀφθαλμοῖς σου δότωσαν δή μοι τόπον ἐν μιᾷ τῶν πόλεων τῶν κατ' ἀγρὸν καὶ καθίσομαι ἐκεῖ. καὶ ἱνατί κάθηται ὁ δοῦλός σου ἐν πόλει βασιλευομένῃ μετὰ σοῦ; καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ἀχὶς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τὴν σεκελάγ. διὰ τοῦτο ἐγένετο ἡ σεκελὰγ τῷ βασιλεῖ τῆς ἰουδαίας ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ ἐγένετο ὁ ἀριθμὸς τῶν ἡμερῶν ὧν ἐκάθισε δαυίδ ἐν ἀγρῷ τῶν ἀλλοφύλων μῆνες τέσσαρες. καὶ ἀνέβαινε δαυίδ καὶ οἱ ἄνδρες αὐτοῦ καὶ ἐπετίθεντο ἐπὶ τὸν γεσουραῖον καὶ τὸν γεζραῖον καὶ ἐπὶ τὸν ἀμαληκίτην, ὅτι κατῳκεῖτο ἡ γῆ ἡ ἀπὸ γεσσοὺρ καὶ ἕως γῆς αἰγύπτου, καὶ ἔτυπτε τὴν γῆν, καὶ οὐκ ἐζωογόνει ἄνδρα καὶ γυναῖκα, καὶ ἐλάμβανον ποίμνια καὶ βουκόλια καὶ ὄνους καὶ καμήλους καὶ ἱματισμόν. καὶ ἀνέστρεψαν καὶ ἤρχοντο πρὸς ἀχίς. καὶ εἶπεν ἀχὶς πρὸς δαυίδ, ἐπὶ τίνα ἐπέθεσθε σήμερον; καὶ εἶπε δαυίδ πρὸς ἀχὶς, κατὰ νότον τῆς ἰουδαίας καὶ κατὰ νότον

ieramel et contra meridiem cenesi. et omnem virum et mulierem non vivificabat david ut adduceret in geth: dicens ne forte annuncient contra nos dicentes: hec facit david. et hec iustificatio eius omnibus diebus quibus mansit david in agro philistinorum. et credidit achis in david dicens: confundebat confusus in populo suo in israel: et erit meus servus in seculum. Ca. 28.

Et factum est in diebus illis et congregant philistiim castra sua ut egrederentur in bellum contra israel. et dixit achis ad david: sciens cognosces quod mecum egredieris in bellum tu et viri tui. et dixit david ad achis: sic nunc scies que faciet servus tuus. et dixit achis ad david: sic corporis custodem ponam te omnibus diebus. et samuel mortuus est: et planxerunt eum omnis israel: et sepelierunt eum in armathaim in urbe sua. et saul abstulit ventriloquos et divinatores a terra. et congregantur philistiim et veniunt et castrametantur in sunam. et congregat saul universum virum israel: et castrametantur in gelboe. et vidit saul castra philistiim: et timuit et expavit cor eius nimis. et consuluit saul per dominum: et non respondit ei dominus in insomniis et in manifestis et in prophetis. et dixit saul servis suis: querite mihi mulierem ventriloquam et vadam ad eam et sciscitabor per eam. et dixerunt servi eius ad eum: ecce mulier ventriloqua in endor. et mutavit se saul et vestitus est vestimentis aliis: et vadit ipse et duo viri cum eo: et venerunt ad mulierem nocte: et dixit et saul: divina iam mihi in ventriloquio:

ἰσραμιλὰ καὶ κατὰ νότον τοῦ κενεζί. καὶ πάντα ἄνδρα καὶ γυναῖκα οὐκ ἐζωογόνει δαυίδ τοῦ εἰσαγαγεῖν εἰς γέθ, λέγων μή ποτε ἀπαγγείλωσι καθ' ἡμῶν λέγοντες, τάδε ποιεῖ δαυίδ. καὶ τοῦτο τὸ δικαίωμα αὐτοῦ πάσας τὰς ἡμέρας ἃς ἐκάθητο δαυίδ ἐν ἀγρῷ τῶν ἀλλοφύλων. καὶ ἐπιστεύθη ἀχὶς ἐν δαυίδ λέγων, ᾐσχύνθη αἰσχυνόμενος ἐν τῷ λαῷ αὐτοῦ ἐν τῷ ἰσραήλ, καὶ ἔσται μου δοῦλος εἰς τὸν αἰῶνα.

Καὶ ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις καὶ συναθροίζουσιν οἱ ἀλλόφυλοι τὰς παρεμβολὰς αὐτῶν τοῦ ἐξελθεῖν εἰς πόλεμον ἐπὶ τὸν ἰσραήλ. καὶ εἶπεν ἀχὶς πρὸς τὸν δαυίδ, γινώσκων γνώσῃ ὅτι μετ' ἐμοῦ ἐξελεύσῃ εἰς τὸν πόλεμον σὺ καὶ οἱ ἄνδρες σου. καὶ εἶπε δαυίδ πρὸς ἀχὶς, οὕτως νῦν γνώσῃ ἃ ποιήσει ὁ δοῦλός σου. καὶ εἶπεν ἀχὶς πρὸς δαυίδ, οὕτως ἀρχισωματοφύλακα θήσομαί σε πάσας τὰς ἡμέρας. καὶ σαμουὴλ ἀπέθανε, καὶ ἐκόψαντο αὐτὸν πᾶς ἰσραήλ, καὶ θάπτουσιν αὐτὸν ἐν ἀρμαθαὶμ ἐν πόλει αὐτοῦ. καὶ σαοὺλ ἐξῆρε τοὺς ἐγγαστριμύθους καὶ τοὺς γνώστας ἀπὸ τῆς γῆς. καὶ συναθροίζονται οἱ ἀλλόφυλοι καὶ ἔρχονται καὶ παρεμβάλλουσιν εἰς σουνάμ. καὶ συναθροίζει σαοὺλ πάντα ἄνδρα ἰσραήλ, καὶ παρεμβάλλουσιν εἰς γελβουέ. καὶ εἶδε σαοὺλ τὴν παρεμβολὴν τῶν ἀλλοφύλων, καὶ ἐφοβήθη καὶ ἐξέστη ἡ καρδία αὐτοῦ σφόδρα. καὶ ἐπηρώτησε σαοὺλ διὰ τοῦ κυρίου. καὶ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ κύριος ἐν τοῖς ἐνυπνίοις καὶ ἐν τοῖς δήλοις καὶ ἐν τοῖς προφήταις. καὶ εἶπε σαοὺλ τοῖς παισὶν αὐτοῦ, ζητήσατέ μοι γυναῖκα ἐγγαστρίμυθον καὶ πορεύσομαι πρὸς αὐτὴν καὶ ἐκζητήσω ἐν αὐτῇ. καὶ εἶπαν οἱ παῖδες αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν, ἰδοὺ γυνὴ ἐγγαστρίμυθος ἐν ἐνδώρ. καὶ ἠλλοιώθη σαοὺλ καὶ περιεβάλετο ἱμάτια ἕτερα, καὶ πορεύεται αὐτὸς καὶ δύο ἄνδρες μετ' αὐτοῦ, καὶ ἦλθον πρὸς τὴν γυναῖκα νυκτὸς, καὶ εἶπεν αὐτῇ σαοὺλ, μάντευσαι δή μοι ἐν τῷ ἐγγαστριμύθῳ,

hieramel: & contra meridiem ceni. Virum & mulierem non vivificabat david: nec adducebat in geth: dicens. Ne forte loquantur adversum nos. Hec fecit david. Et hoc erat decretum illi omnibus diebus quibus habitavit in regione philisthinorum. Credidit ergo Achis David: dicens. Multa mala operatus est contra populum suum israel. Erit igitur mihi servus sempiternus. 28.

Factum est autem in diebus illis. Congregaverunt philistiim agmina sua ut prepararentur ad bellum contra israel. Dixitque achis ad david. Sciens nunc scito quoniam mecum egredieris in castris tu & viri tui. Dixitque david ad achis. Nunc scies quae facturus est servus tuus. Et ait achis ad david. Et ego custodem capitis mei ponam te cunctis diebus. Samuel autem mortuus est: planxitque eum omnis israel: & sepelierunt eum in rama tha urbe sua. Et saul abstulit magos & ariolos de terra. Congregatique sunt philistiim & venerunt & castrametati sunt in sunam. Congregavit autem & saul universum israel: & venit in gelboe. Et vidit saul castra philistiim & timuit & expavit cor eius nimis. Consuluitque dominum & non respondit ei: neque per somnia neque per sacerdotes: neque per prophetas. Dixitque saul servis suis. Quaerite mihi mulierem habentem phitonem & vadam ad eam & sciscitabor per illam. Et dixerunt servi eius ad eum. Est mulier phitonem habens in endor. Mutavit ergo habitum suum: vestitusque est aliis vestimentis: & abiit ipse & duo viri cum eo. venerùntque ad mulierem nocte: & ait illi. Divina mihi in phitone:

cap. xxviii

הַיְּרַחְמְאֵלִי וְאֶל נֶגֶב הַקֵּינִי׃ וְאִישׁ וְאִשָּׁה לֹא יְחַיֶּה דָוִד לְהָבִיא גַת לֵאמֹר פֶּן יַגִּדוּ עָלֵינוּ לֵאמֹר כֹּה עָשָׂה דָוִד וְכֹה מִשְׁפָּטוֹ כָּל הַיָּמִים אֲשֶׁר יָשַׁב בִּשְׂדֵה פְּלִשְׁתִּים׃ וַיַּאֲמֵן אָכִישׁ בְּדָוִד לֵאמֹר הַבְאֵשׁ הִבְאִישׁ בְּעַמּוֹ בְּיִשְׂרָאֵל וְהָיָה לִי לְעֶבֶד עוֹלָם׃ וַיְהִי בַּיָּמִים הָהֵם וַיִּקְבְּצוּ פְלִשְׁתִּים אֶת מַחֲנֵיהֶם לַצָּבָא לְהִלָּחֵם בְּיִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אָכִישׁ אֶל דָּוִד יָדֹעַ תֵּדַע כִּי אִתִּי תֵּצֵא בַמַּחֲנֶה אַתָּה וַאֲנָשֶׁיךָ׃ וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל אָכִישׁ לָכֵן אַתָּה תֵדַע אֵת אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה עַבְדֶּךָ וַיֹּאמֶר אָכִישׁ אֶל דָּוִד לָכֵן שֹׁמֵר לְרֹאשִׁי אֲשִׂימְךָ כָּל הַיָּמִים׃ וּשְׁמוּאֵל מֵת וַיִּסְפְּדוּ לוֹ כָּל יִשְׂרָאֵל וַיִּקְבְּרֻהוּ בָרָמָה וּבְעִירוֹ וְשָׁאוּל הֵסִיר אֶת הָאֹבוֹת וְאֶת הַיִּדְּעֹנִים מֵהָאָרֶץ׃ וַיִּקָּבְצוּ פְלִשְׁתִּים וַיָּבֹאוּ וַיַּחֲנוּ בְשׁוּנֵם וַיִּקְבֹּץ שָׁאוּל אֶת כָּל יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנוּ בַּגִּלְבֹּעַ׃ וַיַּרְא שָׁאוּל אֶת מַחֲנֵה פְלִשְׁתִּים וַיִּרָא וַיֶּחֱרַד לִבּוֹ מְאֹד׃ וַיִּשְׁאַל שָׁאוּל בַּיהוָה וְלֹא עָנָהוּ יְהוָה גַּם בַּחֲלֹמוֹת גַּם בָּאוּרִים גַּם בַּנְּבִיאִם׃ וַיֹּאמֶר שָׁאוּל לַעֲבָדָיו בַּקְּשׁוּ לִי אֵשֶׁת בַּעֲלַת אוֹב וְאֵלְכָה אֵלֶיהָ וְאֶדְרְשָׁה בָּהּ וַיֹּאמְרוּ עֲבָדָיו אֵלָיו הִנֵּה אֵשֶׁת בַּעֲלַת אוֹב בְּעֵין דּוֹר׃ וַיִּתְחַפֵּשׂ שָׁאוּל וַיִּלְבַּשׁ בְּגָדִים אֲחֵרִים וַיֵּלֶךְ הוּא וּשְׁנֵי אֲנָשִׁים עִמּוֹ וַיָּבֹאוּ אֶל הָאִשָּׁה לָיְלָה וַיֹּאמֶר קָסֳמִי נָא לִי בָּאוֹב

& ſuſcita mihi quem dixero tibi. Et ait mulier ad eum. Ecce tu noſti quanta fecerit ſaul: & quomodo eraſerit magos & ariolos de terra. Quare ergo inſidiaris aīe mee vt occidar? Et iurauit ei ſaul in domino dicens. Viuit dominus: quia nō eueniet tibi qc q̄ꝫ mali pp hāc rē. Dixitq́ꝫ ei mulier. Quem ſuſcitabo tibi? Qui ait. Samuelē mihi ſuſcita. Cum autem vidiſſet mulier ſamuelem: exclamauit voce magna: & dixit ad ſaul. Quare impoſuiſti mihi? Tu es enim ſaul. Dixitq́ꝫ ei rex. Noli timere. Quid vidiſti? Et ait mulier ad ſaul. Deos vidi aſcendentes de tra. Dixitq́ꝫ ei. Qualis eſt forma eius. Que ait. Vir ſenex aſcēdit & ipſe amictus eſt pallio. Et intellexit ſaul ꝙ ſamuel eſſet: & inclinauit ſe ſuꝑ faciē ſuā in terra: & adorauit. Dixit āt ſamuel ad ſaul. Quare inquietaſti me vt ſuſcitarer? Et ait ſaul. Coarctor nimis. Siquidem philiſtiim pugnāt aduerſum me: & deus receſſit a me: & exaudire me noluit: neq́ꝫ in manu ꝓphetarū: neq́ꝫ per ſomnia. Vocaui ergo te vt oſtenderes mihi qd̄ faciam. Et ait ſamuel. Quid interrogas me cum dominꝰ receſſerit a te: & trāſierit ad emulū tuū? Faciet ei tibi dn̄s ſicut locutus ē in manu mea: & ſcidet regnum tuum de māu tua: & dabit illud ꝓximo tuo dauid: qa non obediſti voci domini: neq́ꝫ feciſti iram furoris eiꝰ in amalech. Idcirco qd̄ pateris fecit tibi dominus hodie: & dabit dominus etiā iſrael tecum

in manu philiſtiim. Cras autē tu & filii tui mecum eritis: ſed & caſtra iſrael tradet dominus in manus philiſtiim. Statimq́ꝫ ſaul cecidit porrectus in terram. Extimuerat enim verba ſamuelis: & robur non erat in eo: quia nō comederat panem tota die illa. Ingreſſa eſt itaq́ꝫ mulier illa ad ſaul. Cōturbatus enim erat valde. Dixitq́ꝫ ad eum. Ecce obediuit ancilla tua voci tue: & poſui aīam meā in māu mea: & audiui ſermones tuos quos locutus es ad me. Nunc igitur audi & tu vocē ancille tue: & ponā corā te buccellam panis vt comedens conualeſcas: & poſſis iter agere. Qui renuit & ait. Non comedam. Coegerunt autem eum ſerui ſui & mulier: & tandem audita voce eorū ſurrexit de terra: & ſedit ſuper lectū. Mulier āt illa hēbat vitulum paſcualē i domo & feſtinauit & occidit eum. Tollēſq́ꝫ farinā miſcuit eā: & coxit azyma: & poſuit ante ſaul & ante ſeruos eiꝰ. Qui cū comediſſet ſurrexerūt & ābulauerūt ꝑ totā noctē illam.

29.

Congregata ſūt ergo philiſtiim vniuerſa agmina in aphec. Sed & iſrael caſtrametatus ē ſup fontē q erat i iezrael. Et ſatrape qdē philiſtiim incedebāt i centuriis & milibus. Dauid autē & viri eius erant in nouiſſimo agmine cum achis. Dixeruntq́ꝫ prīcipes philiſtiim ad achis. Quid ſibi volunt hebrei iſti? Et ait achis ad principes philiſtiim. Nūqd ignoratis dauid q fuit ſeru ſaul regis iſrael: & eſt apud me multis dieb & annis? Et non inueni in eo quicq̄ꝫ ex die qua trāſfugit ad me vſq́ꝫ ad diē hāc. Irati ſunt autem aduerſus eū principes

פלשתים ויאמרו לו שרי
פלשתים השב את האיש וישב
אל מקומו אשר הפקדתו שם
ולא ירד עמנו במלחמה ולא יהיה
לנו לשטן במלחמה ובמה
יתרצה זה אל אדניו הלוא
בראשי האנשים ההם: הלוא
זה דוד אשר יענו לו במחלות
לאמר הכה שאול באלפו ודוד
ברבבתו: ויקרא אכיש אל דוד
ויאמר אליו חי יהוה כי ישר
אתה וטוב בעיני צאתך ובאך
אתי במחנה כי לא מצאתי בך
רעה מיום באך אלי עד היום
הזה ובעיני הסרנים לא טוב
אתה: ועתה שוב ולך בשלום
ולא תעשה רע בעיני סרני
פלשתים: ויאמר דוד אל אכיש
כי מה עשיתי ומה מצאת בעבדך
מיום אשר הייתי לפניך עד
היום הזה כי לא אבוא ונלחמתי
באיבי אדני המלך: ויען אכיש
ויאמר אל דוד ידעתי כי טוב
אתה בעיני כמלאך אלהים אך
שרי פלשתים אמרו לא יעלה
עמנו במלחמה: ועתה השכם
בבקר ועבדי אדניך אשר באו
אתך והשכמתם בבקר ואור
לכם ולכו: וישכם דוד הוא
ואנשיו ללכת בבקר לשוב אל
ארץ פלשתים ופלשתים עלו
יזרעאל:

Cap. xxx.

ויהי בבא דוד
ואנשיו צקלג ביום השלישי
ועמלקי פשטו אל נגב ואל
צקלג ויכו את צקלג וישרפו
אתה באש: וישבו את הנשים

אמר שוב קום פקד לחם היה רצה ענה חלל נכה קרא יצא בוא תנה רוע ילך שלם עשה היה פנה בוא לחם ענה לאך שור עלה לחם שכם בוא ילך היה בוא שלש נכה שרף שבה נשה

philistiim: & dixerunt ei: Reuertatur vir: & sedeat in loco suo in quo constituisti eum: & non descendat nobiscum in prelium: ne fiat nobis aduersarius cū preliari cepimus: quō enim aliter poterit placare dominū suum nisi in capitibus nostris? Nonne iste est dauid cui cantabant in choris: dicētes: pcussit saul in milibus suis: & dauid in decē milib⁹ suis? Vocauit ergo achis dauid & ait ei. Viuit domin⁹ quia rectus es & bonus ī cōspectu meo: & exitus tuus & introitus tuus mecū est in castris. Et nō inueni in te quicq̄ mali ex die qua venisti ad me vsq̄ in diem hanc: sed satrapis non places. Reuertere ergo & vade in pace: & nō offendas oculos satraparum philistiim. Dixitq̄ dauid ad achis. Quid enim feci & quid inuenisti in me seruo tuo a die qua fui in conspectu tuo vsq̄ in diem hanc: vt nō veniam & pugnē contra inimicos domini mei regis? Respondēs autē achis locutus est ad dd. Scio quia bonus es tu in oculis meis sicut angelus dei: sed principes philistinorū dixerūt. Nō ascendat nobiscum in preliū. Igitur consurge mane tu & serui domini tui qui venerūt tecū: & cum de nocte surrexeritis & cepit dilucescere: pgite. Surrexit itaq̄ de nocte dauid ipse & viri eius vt proficiscerētur mane: & reuerterentur ad terram philistiim: philistiim autē ascēderunt in iezrael. 30.

Cvnq̄ venissent dd & viri eius in sicelech die tertia: amalecite impetū fecerant ex pte australi in sicelech: & pcusserāt siceleech & succēderāt eam igni. Et captiuas duxerant mulieres

phılıstijm: & dicunt ei: auerte vi
τῶν ἀλλοφύλων, καὶ λέγουσιν αὐτῷ, ἀπόστρεψον τὸν ἄν-
rū: & reuertatur in locū suū: vbi cōstitui-
δρα, καὶ ἀποστραφήτω εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ, οὗ κατέστη-
sti eum ibi: & nō veniat nobiscū in prelium: &
σας αὐτὸν ἐκεῖ, καὶ μὴ ἐρχέσθω μεθ' ἡμῶν εἰς τὸν πόλεμον, καὶ
nō fiat insidiator castris. & in quo con-
μὴ γινέσθω ἐπίβουλος τῇ παρεμβολῇ. καὶ ἐν τίνι διαλ-
ciliabitur iste dn̄o suo nisi in ca
λαγήσεται οὗτος τῷ κυρίῳ αὐτοῦ ἢ οὐχὶ ἐν ταῖς κε-
pitibus virorū illorū? nōne iste est dauid cui
φαλαῖς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων; οὐχ οὗτός ἐστι δαυὶδ ὧ
cātabāt choros ducētes dicētes: pcussit saul in
ἐξῆρχον αἱ χορεύουσαι λέγουσαι, ἐπάταξε σαοὺλ ἐν
milibus suis: & dauid in decē milib⁹ suis? &
χιλιάσιν αὐτοῦ, καὶ δαυὶδ ἐν μυριάσιν αὐτοῦ; καὶ
vocauit acchis dauid & dixit ei: viuit do
ἐκάλεσεν ἀγχοῦς τὸν δαυὶδ καὶ εἶπεν αὐτῷ, ζῇ κύ-
minus qr rectus tu & bonus in oculis meis: &
ριος ὅτι εὐθὺς σὺ καὶ ἀγαθὸς ἐν ὀφθαλμοῖς μου, καὶ
exitus tuus & introitus tuus mecum in ca
ἡ ἔξοδός σου καὶ ἡ εἴσοδός σου μετ' ἐμοῦ ἐν τῇ παρεμ-
stris: qr nō inueni cōtra te malū a qua die
βολῇ, ὅτι οὐχ εὗρον κατὰ σοῦ κακίαν ἀφ' ἧς ἡμέ-
venisti ad me vsq̄ in diem hanc: & in
ρας ἥκεις πρός με ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης, καὶ ἐν
oculis satraparū nō bonus tu. & nūc
ὀφθαλμοῖς τῶν σατραπῶν οὐκ ἀγαθὸς σύ. καὶ νῦν
reuertere & vade in pace: & non facias
ἀνάστρεφε καὶ πορεύου εἰς εἰρήνην, καὶ οὐ μὴ ποιήσῃς
malū in oculis satraparū phili-
κακίαν ἐν ὀφθαλμοῖς τῶν σατραπῶν τῶν ἀλλοφύ-
stijm. & dixit dauid ad acchis: qd feci tibi
λων. καὶ εἶπε δαυὶδ πρὸς ἀγχοῦς, τί ἐποίησά σοι
vel qd inuenisti in seruo tuo a qua die fuim⁹
ἢ τί εὗρες ἐν τῷ δούλῳ σου ἀφ' ἧς ἡμέρας ἤμην
corā te & vsq̄ in diē hunc: qm non ve
ἐνώπιόν σου καὶ ἕως ἡμέρας ταύτης, ὅτι οὐ μὴ ἔλ-
neriz ad debellādū inimicos dn̄i mei
θω πολεμῆσαι τοὺς ἐχθροὺς τοῦ κυρίου μου τοῦ
regis? & rn̄dit acchis & dixit ad dauid:
βασιλέως; καὶ ἀπεκρίθη ἀγχοῦς καὶ εἶπε πρὸς δαυὶδ,
scio q̄ bonus tu in oculis meis sicut angelus
οἶδα ὅτι ἀγαθὸς σὺ ἐν ὀφθαλμοῖς μου καθὼς ἄγγελος
dei: sed pricipes militie philistinorū dicunt: non
θεοῦ, ἀλλ' οἱ στρατηγοὶ τῶν ἀλλοφύλων λέγουσιν, οὐχ
veniet nobiscū in preliū. & nūc cōsurge mane
ἥξει μεθ' ἡμῶν εἰς πόλεμον. καὶ νῦν ὄρθρισον τοπρωῒ
tu & serui dn̄i tui q̄ venerūt te
σὺ καὶ οἱ παῖδες τοῦ κυρίου σου οἱ ἥκοντες μετὰ
cum: & vadite in locū vbi constitui vos ibi.
σοῦ, καὶ πορεύεσθε εἰς τὸν τόπον οὗ κατέστησα ὑμᾶς ἐκεῖ.
& surgite in via & dilucescat vobis & per
καὶ ὀρθρίσατε ἐν τῇ ὁδῷ καὶ φωτισάτω ὑμῖν καὶ πο-
gite. & surrexit dauid ipse & viri e-
ρεύθητε. καὶ ὤρθρισε δαυὶδ αὐτὸς καὶ οἱ ἄνδρες αὐ-
ius vt proficiscerētur mane & custodirēt terrā
τοῦ τοῦ ἀπελθεῖν τοπρωῒ καὶ φυλάσσειν τὴν γῆν
philistijm. & philistijm ascēderūt in iz-
τῶν ἀλλοφύλων. καὶ οἱ ἀλλόφυλοι ἀνέβησαν ἐπὶ ἰζ-
rael ad pugnādū.
ραὴλ πολεμεῖν.

Ca. 30.

Et factū est cū venissent dauid &
Καὶ ἐγενήθη ἐν τῷ παραγενέσθαι δαυὶδ καὶ
viri eius in sicelag die tertia:
τοὺς ἄνδρας αὐτοῦ εἰς σικελὰγ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ,
& amalec impetū fecit in austrū & in sicelag.
καὶ ἀμαλὴκ ἐπέθετο ἐπὶ τὸν νότον καὶ ἐπὶ σικελάγ.
& percusserāt sicelag & succēderāt eam in
καὶ ἐπάταξαν τὴν σικελὰγ καὶ ἐνεπύρισαν αὐτὴν ἐν
igne. & mulieres & oēs
πυρί. καὶ τὰς γυναῖκας καὶ πάντας

B

C

D

A

§.18.b
2.21.a.
Eccle.
41.a.

qui in ea a paruo vsq̄ ad magnū nō interfece-
τοὺς ἐν αὐτῇ ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου οὐκ ἐθανάτω-
rant virū neq̄ mulierē: sed captiuauerūt: &
σαν ἄνδρα οὐδὲ γυναῖκα, ἀλλ' ᾐχμαλώτευσαν, καὶ
abierūt in viā suā. & venit dauid &
ἀπῆλθον εἰς τὴν ὁδὸν αὐτῶν. καὶ ἦλθεν δαυὶδ καὶ οἱ
viri eius ad ciuitatē: & ecce succēsa est in igne.
ἄνδρες αὐτοῦ εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἰδοὺ ἐνεπύριστο ἐν πυρί.
at mulieres eorū & filie eorū &
αἱ δὲ γυναῖκες αὐτῶν καὶ αἱ θυγατέρες αὐτῶν καὶ οἱ
filij eorū captiui ducti sunt. & leuauit dauid &
υἱοὶ αὐτῶν αἰχμαλωτευόμενοι. καὶ ἐπῆρε δαυὶδ καὶ
viri eius vocē suā: & plāxerūt:
οἱ ἄνδρες αὐτοῦ τὴν φωνὴν αὐτῶν, καὶ ἔκλαυσαν,
donec nō erat robur in eis vt flerēt ampli⁹. &
ἕως ὅτου οὐκ ἦν ἰσχὺς ἐν αὐτοῖς τοῦ κλαίειν ἔτι. καὶ
ambe vxores dauid captiue ducte fuerāt achi
ἀμφότεραι αἱ γυναῖκες δαυὶδ ᾐχμαλωτεύθησαν ἀχι-
naam izraelites & abygail vxor nabal car
νοὰμ ἡ ἰζραηλῖτις καὶ ἀβυγαὶλ ἡ γυνὴ ναβὰλ τοῦ καρ-
meli. & cōtristat⁹ ē dauid valde: qm̄ dixit popu
μηλίου. καὶ ἐθλίβη δαυὶδ σφόδρα, ὅτι εἶπεν ὁ λα-
lus lapidare eū: qr amara aīa totius
ὸς λιθοβολῆσαι αὐτόν, διότι κατώδυνος ψυχὴ παντὸς
ppli vniuscuiusq̄ sup filijs suis & sup
τοῦ λαοῦ ἑκάστου ἐπὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ καὶ ἐπὶ ταῖς
filiabus suis. & cōfortatus ē dauid in dn̄o
θυγατράσιν αὐτοῦ. καὶ ἐκραταιώθη δαυὶδ ἐν κυρίῳ
deo suo. & dixit dd ad abiathar sacerdotē filiū achi
θεῷ αὐτοῦ. καὶ εἶπε δαυὶδ πρὸς ἀβιάθαρ τὸν ἱερέα υἱὸν ἀχι-
melech: applica ephud. & applicuit abiathar
μέλεχ, προσάγαγε τὸ ἐφούδ. καὶ προσήγαγεν ἀβιάθαρ
ephud ad dauid & cōsuluit dauid per
τὸ ἐφοὺδ πρὸς δαυὶδ καὶ ἐπηρώτησε δαυὶδ διὰ τοῦ
dn̄z dicēs: si persequar post exercitū
κυρίου λέγων, εἰ καταδιώξω ὀπίσω τοῦ στρατεύματος
tum hunc: & si cōprehendā eos? & dixit
τούτου, καὶ εἰ καταλήψομαι αὐτούς; καὶ εἶπεν
ei dn̄s: persequere: qm̄ comprehēdēs com
αὐτῷ κύριος, καταδίωκε, ὅτι καταλαμβάνων κα-
prehēdes eos: & recuperās recuperabis. & abi
ταλήψῃ αὐτούς, καὶ ἐξαιρούμενος ἐξαρεῖς. καὶ ἐπορεύ-
it dauid ipse & sexcēti viri q̄ cum eo:
θη δαυὶδ αὐτὸς καὶ οἱ ἑξακόσιοι ἄνδρες οἱ μετ' αὐτοῦ,
& veniūt vsq̄ in torrentē bosor. & di
καὶ ἔρχονται ἕως τοῦ χειμάρρου τοῦ βοσόρ. καὶ κα-
mittūt ibi ducētos viros: & persecut⁹ est in
τέλιπεν ἐκεῖ διακοσίους ἄνδρας, καὶ κατεδίωξεν ἐν
quadringētis viris. substiterūt aūt ducēti vi
τετρακοσίοις ἀνδράσι. ὑπέστησαν δὲ οἱ διακόσιοι ἄν-
ri: qui sederūt. trās torrētē bo
δρες, οἵτινες ἐκάθισαν πέραν τοῦ χειμάρρου τοῦ βο-
sor. & inueniūt virū egyptiū in agro: & ca
σόρ. καὶ εὑρίσκουσιν ἄνδρα αἰγύπτιον ἐν ἀγρῷ, καὶ λαμ-
piunt eum: & duxit ad dauid eū. & dede
βάνουσιν αὐτόν, καὶ ἄγουσιν πρὸς δαυὶδ αὐτόν. καὶ δίδόα-
rūt ei panē & comedit: & aqua potauerūt eum.
σιν αὐτῷ ἄρτον καὶ ἔφαγε, καὶ ὕδωρ ἐπότισαν αὐτόν.
& dederūt ei fragmētū masse caricarū & duas vuas passas &
καὶ ἔδωκαν αὐτῷ κλάσμα παλάθης καὶ δύο σταφίδας καὶ
comedit: & reuersus est spūs eius in eo: quia nō come-
ἔφαγεν, καὶ κατέστη τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ, διότι οὐ βεβρώ-
derat panē & nō biberat aquā tribus diebus & tribus
κει ἄρτον καὶ οὐ πεπώκει ὕδωρ τρισὶν ἡμέραις καὶ τρισὶ
noctib⁹. & dixit ei dauid: vnde es & cuius es tu? & di
νυξίν. καὶ εἶπεν αὐτῷ δαυὶδ, πόθεν εἶ καὶ τίνος εἶ σύ; καὶ εἶ-
xit puer egyptius: seruus sum ego viri amale-
πεν τὸ παιδάριον τὸ αἰγύπτιον, δοῦλός εἰμι ἐγὼ ἀνδρὸς ἀμαλη-
cite: & dereliquit me dn̄s me⁹: qm̄ egrotaui ego nu-
κίτου, καὶ ἐγκατέλειπέ με ὁ κύριός μου, ὅτι ἠνωχλήθην ἐγὼ σήμερον
dius terti⁹. nos aūt irruimus in austrū chorethi:
τριταῖος. ἡμεῖς δὲ ἐπεθέμεθα ἐπὶ νότου τοῦ χορεθί,

ex ea a minimo vsq̄ ad magnū & non interfecerāt quenq̄: sed secum duxerant: & pergebāt itinere suo. Cū ergo venisset dauid & viri eius ad ciuitatem: & inuenissent eā succēsam igni: & vxores suas & filios suos & filias ductas esse captiuas. Leuauerūt dd & populus q erat cum eo voces suas: & plāxerunt: donec deficerēt in eis lachryme. Siquidem & due vxores dd captiue ducte fuerāt achinoem iezraelites & abigail vxor nabal carmeli. & contristatus ē dauid valde. Volebat enī eū populus lapidare: quia amara erat aīa vniuscuiusq̄ viri super filiis suis & filiab⁹. Cōfortatus ē aūt dauid ī domino deo suo: & ait ad abiathar sacerdotē filium achimelech. Applica ad me ephot. Et applicuit abiathar ephot ad dauid & consuluit dauid dominum dicens. Persequar latrunculos hos & cōprehendā eos: an nō? Dixitq̄ ei dn̄s. Persequere: absq̄ dubio enī cōprehēdes eos: & excuties p̄dam. Abiit ergo dd ipse & sexcēti viri qui erāt cū eo: & venerūt vsq̄ ad torrentē besor: & lassi quidā substiterunt. Persecutus ē aūt dd ipse & q̄dringēti viri cū eo. Substiterāt eī ducēti q lassi trāsire nō poterant torrētē besor. Et inuenerunt virū egyptiū in agro & adduxerūt eum ad dauid. Dederuntq̄ ei panē vt comederet & biberet aquā: sed & fragmē masse caricarū & duas ligaturas vue passe. Qui cū comedisset reuersus ē spūs ei⁹: & refocillatus est. Nō eī comederat panē neq̄ biberat aquā trib⁹ diebus & trib⁹ noctibus. Dixit itaq̄ ei dauid. Cuius es tu: vel vnde? Qui ait. Puer egypti⁹ ego sū: seru⁹ viri amalechite. Dereliquit aūt me dn̄s me⁹: quia egrotare cepi nudiustertius. Siqdē nos erupim⁹ ad australē plagā cerethi

אשר בה מקטן ועד גדול לא
המיתו איש וינהגו וילכו לדרכם:
ויבא דוד ואנשיו אל העיר
והנה שרופה באש ונשיהם
ובניהם ובנתיהם נשבו: וישא
דוד והעם אשר אתו את קולם
ויבכו עד אשר אין בהם כח
לבכות: ושתי נשי דוד נשבו
אחינעם היזרעאלית ואביגיל
אשת נבל הכרמלי: ותצר לדוד
מאד כי אמרו העם לסקלו כי
מרה נפש כל העם איש על בנו
ועל בנתיו ויתחזק דוד ביהוה
אלהיו: ויאמר דוד אל אביתר
הכהן בן אחימלך הגישה נא לי
האפוד ויגש אביתר את האפוד
אל דוד: וישאל דוד ביהוה
לאמר ארדף אחרי הגדוד הזה
האשגנו ויאמר לו רדף כי השג
תשיג והצל תציל: וילך דוד הוא
ושש מאות איש אשר אתו
ויבאו עד נחל הבשור והנותרים
עמדו: וירדף דוד הוא וארבע
מאות איש ויעמדו מאתים איש
אשר פגרו מעבר את נחל
הבשור: וימצאו איש מצרי בשדה
ויקחו אתו אל דוד ויתנו לו לחם
ויאכל וישקהו מים: ויתנו לו
פלח דבלה ושני צמקים ויאכל
ותשב רוחו אליו כי לא אכל לחם
ולא שתה מים שלשה ימים
ושלשה לילות: ויאמר לו דוד
למי אתה ואי מזה אתה ויאמר
נער מצרי אנכי עבד לאיש
עמלקי ויעזבני אדני כי חליתי היום
שלשה: אנחנו פשטנו נגב הכרתי

גדל מות נהג שרף בנה נשא בכה כוח איש צור מרר בנה חזק נגש אפד שאל רדף גדד נשג נצל מאה בוא יתר רדף רבע עמד מאה מצא לקח נתן אכל שקה שנה שוב יום אמר עזב חלה

B

§.17.a

B

§.23.b.

C

על אשר ליהודה ועל נגב כלב ואת צקלג שרפנו באש: ויאמר אליו דוד התורדני אל הגדוד הזה ויאמר השבעה לי באלהים אם תמיתני ואם תסגרני ביד אדני ואורדך אל הגדוד הזה: וירדהו והנה נטשים על פני כל הארץ אכלים ושתים וחגגים בכל השלל הגדול אשר לקחו מארץ פלשתים ומארץ יהודה: ויכם דוד מהנשף ועד הערב למחרתם ולא נמלט מהם איש כי אם ארבע מאות איש נער אשר רכבו על הגמלים וינסו: ויצל דוד את כל אשר לקחו עמלק ואת שתי נשיו הציל דוד: ולא נעדר להם מן הקטן ועד הגדול ועד בנים ובנות ומשלל ועד כל אשר לקחו להם הכל השיב דוד: ויקח דוד את כל הצאן והבקר נהגו לפני המקנה ההוא ויאמרו זה שלל דוד: ויבא דוד אל מאתים האנשים אשר פגרו מלכת אחרי דוד וישיבם בנחל הבשור ויצאו לקראת דוד ולקראת העם אשר אתו ויגש דוד את העם וישאל להם לשלום: ויען כל איש רע ובליעל מהאנשים אשר הלכו עם דוד ויאמרו יען אשר לא הלכו עמי לא נתן להם מהשלל אשר הצלנו כי אם איש את אשתו ואת בניו וינהגו וילכו: ויאמר דוד לא תעשו כן אחי את אשר נתן יהוה לנו וישמר אתנו

& contra iudam: & ad meridiem caleph: & siceleg succendimus igni. Dixitque ei dauid. Potes me ducere ad istum cuneum? Qui ait. Iura mihi per deum quod non occidas me: & non tradas me in manus domini mei: & ego ducam te ad cuneum istum. Qui cum duxisset eum: ecce illi discumbebant super faciem vniuerse terre: comedentes & bibentes: & quasi festum celebrantes diem pro cuncta preda & spoliis que ceperant de terra philistiim & de terra iuda. Et percussit eos dauid a vespere vsque ad vesperam alterius diei: & non euasit ex eis quisquam nisi tantum quadringenti viri adolescentes qui ascenderant camelos & fugerant. Eruit ergo dauid omnia que tulerant amalechite: & duas vxores suas eruit. Nec defuit quisquam a paruo vsque ad magnum tam de filiis quam de filiabus & de spoliis: & quecunque rapuerant omnia reduxit dauid: & tulit vniuersos greges & armenta & minauit ante faciem suam. Dixeruntque. Hec est preda dauid. Venit autem dauid ad ducentos viros qui lassi substiterant: nec sequi poterant dauid: & residere eos iusserat in torrente besor. Qui egressi sunt obuiam dauid & populo qui erat cum eo. Accedens autem dauid ad populum: salutauit eos pacifice. Respondensque omnis vir pessimus & iniquus de viris qui ierant cum dauid dixit. Quia non venerunt nobiscum non dabimus eis quicquam de preda quam eruimus: sed sufficiat vnicuique vxor sua & filii quos cum acceperit recedant. Dixit autem dauid. Non sic facietis fratres mei de his que tradidit nobis dominus: & custodiuit nos:

καὶ ἐπὶ τὰ τῆς ἰουδαίας μέρη, καὶ ἐπὶ νότον τῆς χελέβ, καὶ τὴν σικελὰγ ἐνεπρήσαμεν ἐν πυρί. καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν δαυίδ, εἰ κατάξεις με ἐπὶ τὸ στράτευμα τοῦτο; καὶ εἶπεν, ὄμοσον δή μοι κατὰ τοῦ θεοῦ μὴ θανατῶσαί με, καὶ μὴ παραδοῦναί με εἰς χεῖρας τοῦ κυρίου μου, καὶ κατάξω σε ἐπὶ τὸ σύστρεμμα τοῦτο. καὶ ὤμοσεν αὐτῷ, καὶ κατήγαγεν αὐτόν. καὶ ἰδοὺ αὐτοὶ διακεχυμένοι ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς ἐσθίοντες καὶ πίνοντες καὶ ἑορτάζοντες ἐπὶ πᾶσι τοῖς σκύλοις τοῖς μεγάλοις οἷς ἔλαβον ἐκ γῆς ἀλλοφύλων, καὶ ἐκ γῆς ἰούδα. καὶ ἦλθεν ἐπ' αὐτοὺς δαυίδ, καὶ ἐπάταξεν αὐτοὺς ἀπὸ ἑωσφόρου καὶ ἕως ἑσπέρας καὶ τῆς ἐπαύριον. καὶ οὐ διεσώθη ἐξ αὐτῶν ἀνήρ, ἀλλ' ἢ τετρακόσια παιδάρια ἃ ἐπέβη ἐπὶ καμήλων, καὶ ἔφυγεν. καὶ ἀφείλετο δαυίδ πάντα ὅσα ἔλαβεν ὁ ἀμαλήκ, καὶ ἀμφοτέρας τὰς γυναῖκας αὐτοῦ ἐξείλετο. καὶ οὐ διεφώνησεν αὐτοῖς ἀπὸ μικροῦ καὶ ἕως μεγάλου, καὶ ἕως υἱῶν καὶ θυγατέρων, καὶ ἀπὸ τῶν σκύλων καὶ ἕως πάντων ὧν ἔλαβον αὐτῶν τὰ πάντα ἀπέστρεψε δαυίδ. καὶ ἔλαβε δαυίδ πάντα τὰ ποίμνια αὐτῶν καὶ τὰ βουκόλια, καὶ ἀπήγαγεν ἔμπροσθεν τῶν σκύλων. καὶ τοῖς σκύλοις ἐκείνοις ἐλέγετο, ταῦτα σκῦλα δαυίδ. καὶ παραγίνεται δαυίδ πρὸς τοὺς διακοσίους ἄνδρας τοὺς ἀπολειφθέντας τοῦ πορευθῆναι ὀπίσω δαυίδ, οὓς ἐκάθισεν ἐν τῷ χειμάῤῥῳ βοσόρ. καὶ ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν δαυίδ καὶ εἰς ἀπάντησιν τοῦ λαοῦ τοῦ μετ' αὐτοῦ. καὶ προσῆλθε δαυίδ ἕως τοῦ λαοῦ, καὶ ἠρώτησεν αὐτοὺς τὰ εἰς εἰρήνην. καὶ ἀπεκρίθη πᾶς ἀνὴρ πονηρὸς καὶ λοιμὸς τῶν ἀνδρῶν τῶν πολεμιστῶν τῶν πορευθέντων μετὰ δαυίδ καὶ εἶπον, διότι οὐ κατεδίωξαν μεθ' ἡμῶν, οὐ δώσομεν αὐτοῖς ἐκ τῶν σκύλων ὧν ἐξῃρήμεθα, ἀλλὰ ἕκαστος τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ ἀπαγαγέσθωσαν, καὶ ἀποστρεφέτωσαν. καὶ εἶπε δαυίδ, οὐ ποιήσετε ἀδελφοί μου οὕτως μετὰ τὸ παραδοῦναι κύριον ἡμῖν τοὺς ὑπεναντίους, καὶ φυλάξαι ἡμᾶς

Et contra iudee partes: et contra austrum chileb: et siceleg succendimus in igne. Et dixit ad eum dauid: si deduces me ad exercitum hunc? Et dixit: iura iam mihi per deum quod non occidas me: et non tradas me in manus domini mei: et ducam te ad exercitum hunc. Et iurauit ei: et duxit eum. Et ecce ipsi diffusi super faciem vniuerse terre comedentes et bibentes et festum celebrantes super omnibus spoliis magnis que ceperunt de terra philisthijm: et de terra iuda. Et venit contra eos dauid: et percussit eos ab hora matutina et vsque ad vesperam et crastinum diem. Et non saluatus est ex eis vir: sed quadringenti pueri, qui ascenderunt super camelos: et fugerunt. Et eruit dauid omnia que cepit amalec: et ambas vxores suas liberauit. Et non defuit illis a paruo et vsque ad magnum: et vsque ad filios et filias: et a spoliis et vsque ad omnia que ceperunt eorum omnia reduxit dauid. Et tulit dauid vniuersos greges eorum et armenta: et abegit ante spolia. Et spoliis illis dicebatur: hec spolia dauid. Et venit dauid ad ducentos viros relictos vt irent post dauid: quos collocauit in torrente bosor. Et egressi sunt in occursum dauid et in occursum populi qui cum eo. Et accessit dauid vsque ad populum: et interrogauit eos que ad pacem. Et respondit omnis vir malus et pestifer de viris bellatoribus qui fuerant cum dauid et dixerunt: quia non persecuti fuerunt nobiscum: non dabimus eis de spoliis que eruimus: sed vnusquisque vxorem suam et filios suos reducant: et reuertantur. Et dixit dauid: non facietis fratres mei sic postquam tradidit dominus nobis aduersarios: et custodiuit nos

καὶ παραδοῦναι τὸ σύστρεμμα τὸ ἐπελθὸν ἐφ' ἡμᾶς εἰς χεῖρας ἡμῶν. καὶ τίς ἀκούσεται τῶν λόγων ὑμῶν τούτων; ὅτι οὐχ ἥττους ἡμῶν εἰσί, διὰ τοῦτο κατὰ τὴν μερίδα τοῦ καταβάντος εἰς τὸν πόλεμον, οὕτως ἔσται ἡ μερὶς τοῦ καθημένου ἐπὶ τὰ σκεύη, καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ μεριοῦνται. καὶ ἐγένετο ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ ἐπέκεινα καὶ ἐγένετο εἰς πρόσταγμα καὶ εἰς δικαίωμα τῷ ἰσραὴλ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ ἦλθε δαυίδ εἰς σικελάγ, καὶ ἀπέστειλε τοῖς πρεσβυτέροις ἰούδα καὶ τοῖς πλησίον αὐτοῦ τῶν σκύλων λέγων, ἰδοὺ εὐλογία ὑμῖν ἐκ τῶν σκύλων τῶν ἐχθρῶν κυρίου. καὶ τοῖς ἐν βαιθήλ, καὶ τοῖς ἐν ῥαμᾷ νότου, καὶ τοῖς ἰαθὴρ καὶ τοῖς ἐν ἀροὴρ καὶ τοῖς ἐν σιφαμώθ, καὶ τοῖς ἐν ἐσθημοά, καὶ τοῖς ἐν ῥαχάλ, καὶ τοῖς ἐν ταῖς πόλεσι ἰεραμηλ, καὶ τοῖς ἐν ταῖς πόλεσι τοῦ κενὶ καὶ τοῖς ἐν ἑρμᾷ, καὶ τοῖς ἐν βὴρ ἀσάν, καὶ τοῖς ἐν ἀθάχ, καὶ τοῖς ἐν χεβρών, καὶ εἰς πάντας τοὺς τόπους οὓς διῆλθε δαυίδ ἐκεῖ αὐτὸς καὶ οἱ ἄνδρες αὐτοῦ. Ca. 31.

Et tradidit exercitum qui eruperat contra nos in manus nostras. Et quis audiet sermones vestros istos? qui non minores nobis sunt: propter hoc secundum partem descendentis ad prelium: sic erit pars remanentis ad sarcinas: et similiter diuident. Et factum est ex die illa et deinceps et fuit in preceptum et in constitutum israel vsque in diem hanc. Et venit dauid in siceleg: et misit senioribus iuda et proximis suis de spoliis dicens: ecce benedictio vobis de spoliis inimicorum domini. Et his qui erant in bethel: et qui in rama austri: et qui in iather et qui in aroer et qui in siphamoth: et qui in esthemon: et qui in rachal: et qui in vrbibus ieramiel: et qui in vrbibus ceni et qui in erma: et qui in lacu asan: et qui in athach: et qui in chebron: et in omnes locos quos pertransiit dauid ibi ipse et viri eius.

Καὶ ἀλλόφυλοι ἐπολέμουν ἐν ἰσραήλ, καὶ ἔφυγον ἄνδρες ἰσραὴλ ἐκ προσώπου τῶν ἀλλοφύλων, καὶ πίπτουσι τραυματίαι ἐν τῷ ὄρει γελβουέ. καὶ συνάπτουσιν οἱ ἀλλόφυλοι τῷ σαοὺλ καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ, καὶ τύπτουσιν οἱ ἀλλόφυλοι τὸν ἰωναθὰν καὶ τὸν ἀβιναδὰβ καὶ τὸν μελχισουὲ υἱοὺς σαούλ. καὶ βαρύνεται ὁ πόλεμος ἐπὶ σαούλ. καὶ εὑρίσκουσιν αὐτὸν οἱ ἀκοντισταὶ ἄνδρες τοξῖται, καὶ ἐτραυμάτισαν αὐτὸν εἰς τὰ ὑποχόνδρια. καὶ εἶπε σαοὺλ πρὸς τὸν αἴροντα τὰ σκεύη αὐτοῦ, σπάσαι τὴν μάχαιράν σου καὶ ἐκκέντησόν με ἐν αὐτῇ, μήποτε ἔλθωσιν οἱ ἀπερίτμητοι οὗτοι καὶ ἀποκτείνωσί με καὶ ἐμπαίξωσιν ἐν ἐμοί. καὶ οὐκ ἐβούλετο ὁ αἴρων τὰ σκεύη αὐτοῦ, διότι ἐφοβήθη σφόδρα. καὶ ἔλαβε σαοὺλ τὴν μάχαιραν αὐτοῦ, καὶ ἔπεσεν ἐπ' αὐτήν. καὶ εἶδεν ὁ αἴρων τὰ σκεύη αὐτοῦ ὅτι τέθνηκε σαούλ, καὶ ἔπεσε καὶ αὐτὸς ἐπὶ τὴν μάχαιραν καὶ ἀπέθανεν μετ' αὐτοῦ. καὶ ἀπέθανε

Et philisthijm pugnabant aduersum israel: et fugerunt viri israel de facie philisthijm: et cadunt interfecti in monte gelboe. Et committunt pugnam philisthijm cum saul et filijs eius: et percutiunt philisthijm ionathan et abinadab et melchisue filios saul. Et grauatur prelium in saul. Et inueniunt eum iaculatores viri sagittarij: et vulnerauerunt eum in ilibus. Et dixit saul ad gerentem arma sua: euagina gladium tuum et transfige me in eo: ne forte veniant incircuncisi isti et interficiant me et illudant in me. Et non voluit gerens arma eius: quia timuit nimis. Et cepit saul gladium suum: et cecidit super eum. Et vidit gerens arma eius quod mortuus esset saul: et cecidit et ipse super gladium et mortuus est cum eo. Et mortuus est

& dedit latrunculos qui eruperant aduersum nos in manus nostras: nec audiet vos quisquam super sermone hoc. Equa enim pars erit descendentis ad prelium & remanentis ad sarcinas & similiter diuident. Et factum est hoc ex die illa & deinceps constitutum & prefinitum & quasi lex in israel vsque in diem hanc. Venit ergo dauid in siceleg: & misit dona de preda senioribus iuda proximis suis dicens. Accipite benedictionem de preda hostium domini. His qui erant in bethel & qui in ramoth ad meridiem: & qui in iether: & qui in aroer: & qui in sephamoth: & qui in esthama: & qui in rachal: & qui in vrbibus hierameli: & qui in vrbibus ceni: & qui in rama: & qui in lacu asan: & qui in atach: & qui in hebron: & reliquis qui erant in his locis in quibus commoratus fuerat dauid & viri eius. 31.

Philistiim autem pugnabant aduersum israel. Et fugerunt viri israel ante faciem philistiim: & ceciderunt interfecti in monte gelboe. Irrueruntque philistiim in saul & in filios eius. & percusserunt ionathan: & abinadab & melchisue filios saul: totumque pondus prelii versum est in saul. Et consecuti sunt eum viri sagittarii & vulneratus est vehementer a sagittariis. Dixitque saul ad armigerum suum. Euagina gladium tuum & percute me: ne forte veniant incircuncisi isti & interficiant me illudentes mihi. Et noluit armiger eius: fuerat enim nimio terrore perterritus. Arripuit itaque saul gladium suum & irruit super eum. Quod cum vidisset armiger eius videlicet quod mortuus esset saul irruit etiam ipse super gladium suum: & mortuus est cum eo. Mortuus est ergo

ויתן את הגדוד הבא עלינו בידנו: ומי ישמע לכם לדבר הזה כי כחלק הירד במלחמה וכחלק הישב על הכלים יחדו יחלקו: ויהי מהיום ההוא ומעלה וישמה לחק ולמשפט לישראל עד היום הזה: ויבא דוד אל צקלג וישלח מהשלל לזקני יהודה לרעהו לאמר הנה לכם ברכה משלל איבי יהוה: לאשר בבית אל ולאשר ברמות נגב ולאשר ביתיר: ולאשר בערער ולאשר בשפמות ולאשר באשתמע: ולאשר ברכל ולאשר בערי הירחמאלי ולאשר בערי הקיני: ולאשר בחרמה ולאשר בבור עשן ולאשר בעתך: ולאשר בחברון ולכל המקומות אשר התהלך שם דוד הוא ואנשיו:

Cap. xxxi

ופלשתים נלחמים בישראל וינסו אנשי ישראל מפני פלשתים ויפלו חללים בהר הגלבע: וידבקו פלשתים את שאול ואת בניו ויכו פלשתים את יהונתן ואת אבינדב ואת מלכי שוע בני שאול: ותכבד המלחמה אל שאול וימצאהו המורים אנשים בקשת ויחל מאד מהמורים: ויאמר שאול לנשא כליו שלף חרבך ודקרני בה פן יבואו הערלים האלה ודקרני והתעללו בי ולא אבה נשא כליו כי ירא מאד ויקח שאול את החרב ויפל עליה: וירא נשא כליו כי מת שאול ויפל גם הוא על חרבו וימת עמו: וימת

שאול ושלשת בניו ונשא כליו גם כל אנשיו ביום ההוא יחדו: ויראו אנשי ישראל אשר בעבר העמק ואשר בעבר הירדן כי נסו אנשי ישראל וכי מתו שאול ובניו ויעזבו את הערים וינסו ויבאו פלשתים וישבו בהן: ויהי ממחרת ויבאו פלשתים לפשט את החללים וימצאו את שאול ואת שלשת בניו נפלים בהר הגלבע: ויכרתו את ראשו ויפשטו את כליו וישלחו בארץ פלשתים סביב לבשר בית עצביהם ואת העם: וישמו את כליו בית עשתרות ואת גויתו תקעו בחומת בית שן: וישמעו אליו ישבי יביש גלעד את אשר עשו פלשתים לשאול: ויקומו כל איש חיל וילכו כל הלילה ויקחו את גוית שאול ואת גוית בניו מחומת בית שן ויבאו יבשה וישרפו אתם שם: ויקחו את עצמתיהם ויקברו תחת האשל ביבשה ויצמו שבעת ימים:

Cap. i. ויהי אחרי מות שאול ודוד שב מהכות את העמלק וישב דוד בצקלג ימים שנים: ויהי ביום השלישי והנה איש בא מן המחנה מעם שאול ובגדיו קרעים ואדמה על ראשו ויהי בבאו אל דוד ויפל ארצה וישתחו: ויאמר לו דוד אי מזה תבוא ויאמר אליו ממחנה ישראל נמלטתי: ויאמר אליו דוד מה היה הדבר הגד נא לי ויאמר אשר נס העם מן המלחמה וגם הרבה נפל מן העם וימתו וגם שאול ויהונתן בנו מתו: ויאמר דוד אל הנער המגיד לו איך ידעת כי מת שאול ויהונתן בנו: ויאמר הנער המגיד לו נקרא נקריתי בהר הגלבע והנה שאול נשען על חניתו והנה הרכב ובעלי הפרשים הדבקהו: ויפן אחריו ויראני ויקרא אלי ואמר הנני: ויאמר לי מי אתה ואמר אליו עמלקי אנכי: ויאמר אלי עמד נא עלי ומתתני כי אחזני השבץ כי כל עוד נפשי בי: ואעמד עליו ואמתתהו כי ידעתי כי לא יחיה אחרי נפלו ואקח הנזר אשר על ראשו ואצעדה אשר על זרעו ואביאם אל אדני הנה: ויחזק דוד בבגדו ויקרעם וגם כל האנשים אשר אתו: ויספדו ויבכו ויצמו עד הערב על שאול ועל יהונתן בנו ועל עם יהוה ועל בית ישראל כי נפלו בחרב: ויאמר דוד אל הנער המגיד לו אי מזה אתה ויאמר בן איש גר עמלקי אנכי: ויאמר אליו דוד איך לא יראת לשלח ידך לשחת את משיח יהוה: ויקרא דוד לאחד מהנערים ויאמר גש פגע בו ויכהו וימת: ויאמר אליו דוד דמיך על ראשך כי פיך ענה בך לאמר אנכי מתתי את

saul et tres filii eius: et armiger illius: et vniuersi viri eius in die illa pariter. Videntes autem viri israel qui erant trans vallem et trans iordanem quod fugissent viri israelite: et quod mortuus esset saul et tres filii eius: reliquerunt ciuitates suas et fugerunt. Veneruntque philistiim et habitauerunt ibi. Facta autem die altera venerunt philistiim vt expoliarent interfectos: et inuenerunt saul et tres filios eius iacentes in monte gelboe. Et preciderunt caput saul et expoliauerunt eum armis: et miserunt in terram philistinorum per circuitum vt annunciaretur in templis idolorum et in populis. Et posuerunt arma eius in templo astaroth. corpus vero eius suspenderunt in muro bethsan. Quod cum audissent habitatores iabes galaad quecunque fecerant philistiim saul: surrexerunt omnes viri fortissimi: et ambulauerunt tota nocte: et tulerunt cadauer saul et cadauera filiorum eius de muro bethsan. Veneruntque viri iabes galaad et combusserunt ea igni: et tulerunt ossa eorum et sepelierunt in nemore iabes: et ieiunauerunt septem diebus.

Explicit primus liber regum.

Incipit secundus liber regum. 1.

Factum est autem postquam mortuus est saul: vt dauid reuerteretur a cede amalech et maneret in siceleg duos dies. In die autem tertia apparuit homo veniens de castris saul veste conscissa et puluere conspersus caput. Et vt venit ad dauid cecidit super faciem suam et adorauit. Dixitque ad eum dauid. Vnde venis? Qui ait ad eum. De castris israel fugi. Et dixit ad eum dauid. Quod est verbum quod factum est? Indica mihi. Qui ait. Fugit populus ex prelio et multi corruentes e populo mortui sunt: sed et saul et ionathas filius eius interierunt. Dixitque dauid ad adolescentem qui nunciabat ei. Vnde scis quia mortuus est saul et ionathas filius eius? Ait adolescens qui nunciabat ei. Casu veni in montem gelboe: et saul incumbebat super hastam suam. Porro currus et equites appropinquabant ei: et conuersus post tergum suum: vidensque me vocauit. Cui cum respondissem: adsum. Dixit mihi. Quisnam es tu? Et aio ad eum. Amalechites ego sum. Et locutus est mihi. Sta super me et interfice me: quoniam tenent me angustie: et adhuc tota anima mea in me est. Stansque super eum: occidi illum. Sciebam enim quod viuere non poterat post ruinam. Et tuli diadema quod erat in capite eius: et armillam de brachio illius: et attuli ad te dominum meum huc. Apprehendens autem dauid vestimenta sua scidit: omnesque viri qui erant cum eo: et planxerunt et fleuerunt et ieiunauerunt vsque ad vesperam super saul et super ionathan filium eius: et super populum domini: et super domum israel: eo quod corruissent gladio. Dixitque dauid ad iuuenem qui nunciauerat ei: vnde es tu? Qui respondit. Filius hominis aduene amalechite ego sum. Et ait ad eum dauid. Quare non timuisti mittere manum tuam vt occideres christum domini? Vocansque dauid vnum de pueris suis ait. Accedens irrue in eum. Qui percussit illum et mortuus est. Et ait ad eum dauid. Sanguis tuus super caput tuum. Os enim tuum locutum est aduersum te dicens: ego interfeci

σαοὺλ καὶ οἱ τρεῖς υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ὁ αἴρων τὰ σκεύη αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ ἄνδρες αὐτοῦ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ κατὰ τὸ αὐτό. καὶ εἶδον ἄνδρες ἰσραὴλ οἱ ἐν τῷ πέραν τῆς κοιλάδος καὶ οἱ ἐν τῷ πέραν τοῦ ἰορδάνου, ὅτι ἔφυγον ἄνδρες ἰσραήλ, καὶ ὅτι τέθνηκε σαοὺλ καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, καὶ καταλείπουσι τὰς πόλεις αὐτῶν καὶ φεύγουσι. καὶ ἔρχονται οἱ ἀλλόφυλοι καὶ κατοικοῦσιν ἐν αὐταῖς. καὶ ἐγενήθη τῇ ἐπαύριον καὶ ἔρχονται οἱ ἀλλόφυλοι ἐκδύσαι τοὺς τραυματίας, καὶ εὑρίσκουσι τὸν σαοὺλ καὶ τοὺς τρεῖς υἱοὺς αὐτοῦ πεπτωκότας ἐν τῷ ὄρει γελβουέ. καὶ ἀποκεφαλίζουσιν αὐτὸν καὶ ἐκδιδύσκουσιν αὐτὸν τὰ σκεύη αὐτοῦ, καὶ ἀποστέλλουσιν εἰς γῆν ἀλλοφύλων κύκλῳ εὐαγγελιζόμενοι τοῖς εἰδώλοις αὐτῶν καὶ τῷ λαῷ αὐτῶν, καὶ ἀνέθηκαν τὰ σκεύη τοῦ σαοὺλ εἰς τὸ ἀστάρτιον, καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ κατέπηξαν ἐν τῷ τείχει βαιθσάν. καὶ ἀκούουσι περὶ αὐτοῦ οἱ κατοικοῦντες ἰαβὴς τῆς γαλααδίτιδος ὅσα ἐποίησαν οἱ ἀλλόφυλοι τῷ σαούλ, καὶ ἀνέστησαν πάντες οἱ ἄνδρες δυνάμεως, καὶ ἐπορεύθησαν ὅλην τὴν νύκτα καὶ ἔλαβον τὸ σῶμα σαοὺλ καὶ τὸ σῶμα τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ τείχους βεθσάν, καὶ ἤνεγκαν αὐτοὺς εἰς ἰαβής. καὶ κατέκαυσαν αὐτοὺς ἐκεῖ, καὶ ἔλαβον τὰ ὀστᾶ αὐτῶν καὶ ἔθαψαν ὑπὸ τὴν ἄρουραν ἐν ἰαβής καὶ ἐνήστευσαν ἑπτὰ ἡμέρας.

saul et tres filii eius et gerens arma eius: et vniuersi viri eius in die illa pariter. et viderunt viri israel qui trans vallem et qui trans iordanem: quod fugissent viri israel: et quod mortuus est saul et filii eius: et relinquunt ciuitates suas et fugiunt. et veniunt philistijm et habitant in eis. et factum est crastino et veniunt philistijm vt expoliarent interfectos: et inueniunt saul et tres filios eius iacentes in monte gelboe. et precidunt caput eius et expoliant eum armis eius: et mittunt in terram philistinorum per circuitum annunciantes idolis eorum et populo eorum: et posuerunt arma saul in astarot: et corpus eius infixerunt in muro bethsan. et audiunt de eo habitatores iabes galaad quecunque fecerunt philistijm saul: et surrexerunt omnes viri fortitudinis: et ambulauerunt tota nocte et ceperunt corpus saul et corpus filiorum eius a muro bethsan: et tulerunt eos in iabes. et combusserunt eos ibi: et ceperunt ossa eorum et sepelierunt sub aruo in iabes et ieiunauerunt septem diebus.

Regnorum ij.
Βασιλειῶν β'. Ca. i.

Καὶ ἐγένετο μετὰ τὸ ἀποθανεῖν σαούλ, καὶ δαυὶδ ἀνέστρεψε τύπτων τὸν ἀμαλήκ. καὶ ἐκάθισε δαυὶδ ἐν σεκελὰγ ἡμέρας δύο. καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἦλθεν ἐκ τῆς παρεμβολῆς τοῦ λαοῦ τοῦ μετὰ σαούλ, καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ διερρωγότα καὶ γῆ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ. ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἰσελθεῖν αὐτὸν πρὸς δαυίδ, καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν δαυίδ, πόθεν παραγίνου; καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν, ἐκ τῆς παρεμβολῆς ἰσραὴλ διασέσωσμαι. καὶ εἶπε δαυὶδ πρὸς αὐτόν, τίς ὁ λόγος οὗτος, ἀπάγγειλόν μοι; καὶ εἶπε, πέφευγεν ὁ λαὸς ἐκ τοῦ πολέμου, καὶ ἔπεσον πολλοὶ ἐκ τοῦ λαοῦ, καὶ σαοὺλ καὶ ἰωναθὰν ὁ υἱὸς αὐτοῦ τεθνήκασιν. καὶ εἶπε δαυὶδ τῷ παιδαρίῳ τῷ ἀπαγγέλλοντι αὐτῷ, πῶς οἶδας ὅτι τέθνηκε σαοὺλ καὶ ἰωναθὰν υἱὸς αὐτοῦ; καὶ εἶπε τὸ παιδάριον τὸ ἀπαγγέλλον αὐτῷ, περιπτώματι περιέπεσον ἐν τῷ ὄρει γελβουέ, καὶ ἰδοὺ σαοὺλ ἐπεστήρικτο ἐπὶ τὸ δόρυ αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ τὰ ἅρματα καὶ οἱ ἱππάρχοι συνῆψαν αὐτῷ. καὶ ἐπέβλεψεν ὀπίσω αὐτοῦ καὶ εἶδέ με καὶ ἐκάλεσέ με. καὶ εἶπα, ἰδοὺ ἐγώ. καὶ εἶπέ μοι, τίς εἶ σύ; καὶ εἶπον πρὸς αὐτόν, ἀμαληκίτης ἐγώ εἰμι. καὶ εἶπε πρός με, ἐπίστηθι δὴ ἐπ' ἐμὲ καὶ θανάτωσόν με, ὅτι κατέχει με σκότος δεινόν, καὶ ἔτι ἡ ψυχή μου ἐστὶν ἐν ἐμοί. καὶ ἐπέστησα ἐπ' αὐτὸν καὶ ἐθανάτωσα αὐτόν, ὅτι ᾔδειν ὅτι οὐ ζήσεται μετὰ τὸ πεσεῖν αὐτόν. καὶ ἔλαβον τὸ διάδημα τὸ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ καὶ τὸν χλιδῶνα τὸν ἐπὶ τοῦ βραχίονος αὐτοῦ, καὶ ἐνήνοχα αὐτὰ τῷ κυρίῳ μου ὧδε. καὶ ἐκράτησε δαυὶδ τῶν ἱματίων αὐτοῦ καὶ διέρρηξεν αὐτά, καὶ πάντες οἱ ἄνδρες οἱ μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐκόψαντο καὶ ἔκλαυσαν καὶ ἐνήστευσαν ἕως δείλης ἐπὶ σαοὺλ καὶ ἐπὶ ἰωναθὰν τὸν υἱὸν αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τὸν λαὸν ἰούδα καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον ἰσραήλ, ὅτι ἐπλήγησαν ἐν ῥομφαίᾳ. καὶ εἶπε δαυὶδ τῷ παιδαρίῳ τῷ ἀπαγγείλαντι αὐτῷ, πόθεν εἶ σύ; καὶ εἶπεν, υἱὸς ἀνδρὸς παροίκου ἀμαληκίτου ἐγώ εἰμι. καὶ εἶπεν αὐτῷ δαυίδ, πῶς οὐκ ἐφοβήθης ἐπενεγκεῖν τὴν χεῖρά σου διαφθεῖραι τὸν χριστὸν κυρίου; καὶ ἐκάλεσε δαυὶδ ἓν τῶν παιδαρίων αὐτοῦ καὶ εἶπεν, προσελθὼν ἀπάντησον αὐτῷ, καὶ ἐπάταξεν αὐτὸν καὶ ἀπέθανεν. καὶ εἶπε δαυὶδ πρὸς αὐτόν, τὸ αἷμά σου ἐπὶ τὴν κεφαλήν σου, ὅτι τὸ στόμα σου ἀπεκρίθη κατὰ σοῦ λέγων, ἐγὼ τεθανάτωκα

Et factum est postquam mortuus est saul: et dauid reuersus est percutiens amalec. et mansit dauid in secelag dies duos. et factum est in die tertia et ecce vir venit de castris populi qui cum saul: et vestes eius conscisse et terra super caput eius. factum est autem cum ingrederetur ipse ad dauid: et cecidit super terram et adorauit eum. et dixit ad eum dauid: vnde venisti? et dixit ad eum: de castris israel saluatus sum. et dixit dauid ad eum: quod verbum hoc? nuncia mihi? et ait: fugit populus de prelio: et corruerunt multi de populo: et saul et ionathan filius eius mortui sunt. et dixit dauid puero qui nunciabat ei: quomodo scis quod mortuus est saul et ionathan filius eius? et dixit adolescens qui nunciabat ei: casu incidi in monte gelboe: et ecce saul firmatus erat super lanceam suam: et ecce currus et equitum principes coniuncti erant ei. et respexit post se et vidit me et vocauit me. et dixi: ecce ego. et dixit mihi: quis es tu? et dixi ad eum: amalecites ego sum. et dixit ad me: sta iam super me et interfice me: quoniam detinent me tenebre graues et adhuc anima mea est in me. et steti super eum et interfeci eum: quia vidi quod non viueret postquam cecidit ipse. et accepi diadema quod in capite eius et armillam que in brachio illius: et attuli eam domino meo huc. et apprehendit dauid vestimenta sua et scidit ea: et omnes viri qui cum eo: et planxerunt et fleuerunt et ieiunauerunt vsque ad crepusculum super saul et super ionathan filium eius et super populum iuda et super domum israel: quoniam percussi fuerunt in gladio. et dixit dauid iuueni qui nunciauerat ei: vnde es tu? et dixit filius viri aduene amalecite ego sum. et dixit ei dauid: quomodo non timuisti inferre manum tuam vt occideres christum domini? et vocauit dauid vnum de pueris suis et dixit: accedens obuia ei: et percussit eum et mortuus est. et ait dauid ad eum: sanguis tuus super caput tuum: quia os tuum respondit contra te dicens: ego interfeci

christum dn̄i. Planxit autē dauid planctum huiuscemodi super saul & sup ionathan filium ei⁹: & pcepit vt docerent filios iuda arcū: sicut scriptū ē in libro iustorum. Incliti israel super mōtes tuos interfecti sunt. Quō ceciderūt fortes. Noli te annunciare in geth: neqꝫ annūcietis in cōpitis ascalonis: ne forte letētur filie philistiim: ne exultent filie incircuncisorum. Montes gelboe nec ros nec pluuia veniant sup vos. Neqꝫ sint agri primitiarū: quia ibi abiectus ē clypeus fortiū: clype⁹ saul quasi nō eēt vnct⁹ oleo: a sanguine interfectorū ab adipe fortiū. Sagitta ionathe nūqꝫ rediit retrorsum: & gladius saul non est reuersus inanis. Saul & ionathas amabiles & decori valde in vita sua: in morte quoqꝫ nō sunt diuisi. Aquilis velociores: leonibus fortiores. Filie israel super saul flete: qui vestiebat vos coccino in delitiis: q pbebat ornamenta aurea cultui vestro. Quō ceciderunt fortes in prelio. Ionathas in excelsis tuis occisus es. Doleo super te frater mi ionatha decore nimis & amabilis sup amorē mulierum. Quō ceciderūt robusti & perierunt arma bellica.

Igitur post hec consuluit dauid dn̄m dicēs. Num ascendā in vnā de ciuitatibus iuda? Et ait dn̄s ad eū. Ascende. Dixitqꝫ dd. Quo ascēdam? Et respondit ei. In hebrō. Ascēdit ergo dauid & due vxores eius achinoē iezraelites & abigail vxor nabal carmeli: sed & viros qui erant cum eo duxit dauid singulos cū domo sua: & manserūt in oppidis hebron.

Veneruntqꝫ viri iuda: & vnxerunt ibi dauid vt regnaret sup domū iuda. Et nūciatum est dauid q viri iabes galaad sepelissent saul. Misit ergo dauid nuncios ad viros iabes galaad. Dixitqꝫ ad eos. Benedicti vos a domino qui fecistis misericordiam hāc cū domino vestro saul: & sepelistis eum. Et nunc retribuet vobis qdē dn̄s miam & veritatem: & ego reddam gratiam eo q feciſtis verbum istud. Cōfortētur man⁹ vr̄e: & estote filii fortitudinis: licet ei mortuus sit dn̄s vester saul: tn̄ me vnxit domus iuda in regem sibi. Abner āt filius ner princeps exercitus saul tulit isboseth filium saul: & circūduxit eū p castra: regemqꝫ constituit sup galaad: & sup gessuri: & super iezrael: & super effraim: & super beniamin: & sup israel vniuersū. Quadraginta annorū erat isboseth filius saul cum regnare cepisset super israel: & duobus annis regnauit. Sola autem domus iuda sequebatur dauid. Et fuit numerus dierum quos commoratus est dauid imperans in hebron sup domū iuda septem annorum & sex mensium. Egressusqꝫ est abner fili⁹ ner & pueri isboseth filii saul de castris in gabaon. Porro ioab filius saruie & pueri dd egressi sunt: & occurrerūt eis iuxta piscinā gabaō. Et cū in vnū cōuenissent e regiōe sederunt hi in vna pte piscine: & illi ex altera. Dixitqꝫ abner ad ioab. Surgant pueri: & ludant corā nobis.

ויאמר יואב יקמו ויקמו ויעברו — עבר
במספר שנים עשר לבנימן
ולאיש בשת בן שאול ושנים
עשר מעבדי דוד ויחזקו איש — חזק
בראש רעהו וחרבו בצד רעהו — צדד
ויפלו יחדו ויקרא למקום ההוא — נפל קרא
חלקת הצרים אשר בגבעון ותהי — היה
המלחמה קשה עד מאד ביום — לחם
ההוא וינגף אבנר ואנשי — נגף
ישראל לפני עבדי דוד ויהיו — פנה
שם שלשה בני צרויה יואב
ואבישי ועשהאל ועשהאל קל — קלל
ברגליו כאחד הצבים אשר — צבה
בשדה וירדף עשהאל אחרי — רדף
אבנר ולא נטה ללכת על הימין — ילך ימן
ועל השמאל מאחרי אבנר ויפן — שמל פנה
אבנר אחריו ויאמר האתה זה
עשהאל ויאמר אנכי ויאמר
לו אבנר נטה לך על ימינך או
על שמאלך ואחז לך אחד
מהנערים וקח לך את חלצתו — לקח
ולא אבה עשהאל לסור מאחריו
ויסף עוד אבנר לאמר אל
עשהאל סור לך מאחרי למה
אככה ארצה ואיך אשא פני — נכה נשא
אל יואב אחיך וימאן לסור — פנה מאן
ויכהו אבנר באחרי החנית אל — חנה
החמש ותצא החנית מאחריו — יצא
ויפל שם וימת תחתו ויהי כל — נפל מות
הבא אל המקום אשר נפל שם — היה בוא
עשהאל וימת ויעמדו וירדפו — קום
יואב ואבישי אחרי אבנר — עמד רדף
והשמש באה והמה באו עד
גבעת אמה אשר על פני גיח
דרך מדבר גבעון ויתקבצו — דבר קבץ
בני בנימן אחרי אבנר ויהיו

Et rñdit ioab. Surgāt. Surrexerūt ergo & trāſierunt numero duodecim de beniamin ex parte iſboſeth filii ſaul: & duodecim de pueris dauid. Apprehenſoq; vnuſquiſq; capite cōparis ſui defixit gladium in latus cōtrarii: & ceciderūt ſimul. Vocatūq; eſt nomē loci illius ager robuſtorū in gabaon. Et ortū eſt bellum durum ſatis in die illa: fugatuſq; eſt abner & viri iſrael a pueris dauid. Erant autem ibi tres filii saruie: ioab & abiſai & aſahel. Porro aſahel curſor velociſſimus fuit quaſi vnus de capreis qui morantur in ſiluis. Perſequebatur autem aſahel abner: & non declinauit ad dextrā ſiue ad ſiniſtram omittens perſequi abner. Reſpexit itaq; abner poſt tergū ſuum & ait. Tu ne es aſahel? Qui rñdit. Ego ſū. Dixitq; ei abner. Vade ad dexterā ſiue ad ſiniſtram: & apprehende vnum de adoleſcētibus & tolle tibi ſpolia eius. Noluit āt aſahel omittere quin vrgeret eum. Rurſumq; locutus ē abner ad aſahel. Recede & noli me ſequi: ne forte compellar cōfodere te in terram: & leuare nō potero faciē meam ad ioab fratrē tuū. Qui audire cōtēpſit: & noluit declinare. Percuſſit ergo eū abner auerſa haſta in inguine: & tranſfodit: & mortuus eſt in eodē loco. Omnes qui trāſibāt per locū illum in quo ceciderat aſahel & mortu9 erat: ſubſiſtebāt. Perſequētibus autem ioab & abiſai fugientem abner ſol occubuit. Et venerunt vſq; ad collē aqductus: qui eſt ex aduerſo vallis & itineris deſerti in gabaon. Congregatiq; ſunt filii beiamin ad abner & conglobati

τ dixit ioab: ſurgant. τ ſurrexerūt τ tranſierūt in numero duodecim de filiis beniamin iſboſeth filii ſaul: τ duodecim de pueris dauid. τ apphēderūt vnuſqſq; manu caput proximi ſui: τ gladius eius in latus proximi ſui: τ cadūt pariter. τ nomē poſitū eſt loco illi pars inſidiatorū que eſt in gabaon. τ factū eſt bellū durū valde in die illa. τ cecidit abener τ viri iſrael corā pueris dauid. τ erāt ibi tres filii saruia ioab τ abeſſa τ aſſael. τ aſſael leuis pedibus ſuis quaſi vna caprea que in agro. τ perſecutus eſt aſſael poſt abener: τ nō declinauit vt ambularet ad dexterā neq; ad ſiniſtrā a tergo abener. τ reſpexit abener poſt ſe τ ait: tu es ipſe aſſael? τ dixit ego ſum. τ dixit ipſi abener: declina tu ad dexterā vt ad ſiniſtrā τ apphēde tibi vnū de adoleſcētib9 τ tolle tibi armaturā eius. τ non voluit aſſael declinare ab his qui poſt eum. τ addidit abener rurſū dicere aſſael: recede tu a me: vt nō percutiā te in terrā. τ quō leuabo faciē meā ad ioab fratrē tuū? τ nō voluit aſſael recedere. τ pcutit eum abener poſteriori parte haſte in inguine: τ tranſiit lācea de poſterioribus ei9: τ cadit ibi τ moritur ſub eum. τ factū eſt oīs q̄ veniebat vſq; ad locū vbi cecidit aſſael τ mortu9 eſt τ ſubſiſtebat. τ perſecut9 eſt ioab τ abeſſa poſt abener: τ ſol occubuit. τ ipſi venerūt vſq; ad collē amma qui eſt ad uerſo gie iter deſertū gabaon. τ cōgregātur filii beniamin poſt abener: τ facti ſūt

καὶ εἶπεν ἰωάβ, ἀναστήτωσαν. καὶ ἀνέστησαν καὶ παρῆλθον ἐν ἀριθμῷ δώδεκα τῶν υἱῶν βενιαμὶν τοῦ ἰσβόσεθ υἱοῦ σαοὺλ, καὶ δώδεκα τῶν παίδων δαυίδ. καὶ ἐκράτησαν ἕκαστος τῇ χειρὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ πλησίον αὐτοῦ, καὶ ἡ μάχαιρα αὐτοῦ εἰς τὴν πλευρὰν τοῦ πλησίον αὐτοῦ, καὶ πίπτουσι κατὰ τὸ αὐτό. καὶ ἐπεκλήθη τῷ τόπῳ ἐκείνῳ μερὶς τῶν ἐπιβούλων ἥ ἐστιν ἐν γαβαών. καὶ ἐγένετο ὁ πόλεμος σκληρὸς ὥστε λίαν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. καὶ ἔπεσεν ἀβεννὴρ καὶ οἱ ἄνδρες ἰσραὴλ ἐνώπιον τῶν παίδων δαυίδ. καὶ ἐγένοντο ἐκεῖ τρεῖς υἱοὶ σαρουΐα ἰωὰβ καὶ ἀβεσσὰ καὶ ἀσαήλ. καὶ ἀσαὴλ κοῦφος τοῖς ποσὶν αὐτοῦ ὡσεὶ μία δορκὰς τῶν ἐν ἀγρῷ. καὶ κατεδίωξεν ὁ ἀσαὴλ ὀπίσω ἀβεννὴρ, καὶ οὐκ ἐξέκλινε τοῦ πορεύεσθαι εἰς τὰ δεξιὰ οὐδὲ εἰς τὰ ἀριστερὰ ἀπὸ ὄπισθεν ἀβεννήρ. καὶ ἐπέβλεψεν ἀβεννὴρ ὀπίσω αὐτοῦ καὶ εἶπε, σὺ εἶ αὐτὸς ἀσαήλ; καὶ εἶπεν ἐγώ εἰμι. καὶ εἶπεν αὐτῷ ἀβεννὴρ, ἔκκλινον σὺ εἰς τὰ δεξιὰ ἢ εἰς τὰ ἀριστερὰ καὶ κατάσχε σεαυτῷ ἓν τῶν παιδαρίων καὶ λάβε σεαυτῷ τὴν πανοπλίαν αὐτοῦ. καὶ οὐκ ἠθέλησεν ἀσαὴλ ἐκκλῖναι ἀπὸ τῶν ὄπισθεν αὐτοῦ. καὶ προσέθετο ἀβεννὴρ ἔτι εἰπεῖν τῷ ἀσαὴλ, ἀπόστηθι σὺ ἀπ᾽ ἐμοῦ, ἵνα μὴ πατάξω σε εἰς τὴν γῆν. καὶ πῶς ἀρῶ τὸ πρόσωπόν μου πρὸς ἰωὰβ τὸν ἀδελφόν σου; καὶ οὐκ ἐβούλετο ἀσαὴλ ἀποστῆναι. καὶ τύπτει αὐτὸν ὁ ἀβεννὴρ ἐν τῷ ὀπίσω τοῦ δόρατος ἐπὶ τὴν ψύαν, καὶ διεξῆλθεν τὸ δόρυ ἐκ τῶν ὀπίσω αὐτοῦ, καὶ πίπτει ἐκεῖ καὶ ἀποθνήσκει ὑποκάτω αὐτοῦ. καὶ ἐγένετο πᾶς ὁ ἐρχόμενος ἕως τοῦ τόπου οὗ ἔπεσεν ἀσαὴλ καὶ ἀπέθανε καὶ ἠφίστατο. καὶ κατεδίωξεν ἰωὰβ καὶ ἀβεσσὰ ὀπίσω ἀβεννὴρ, καὶ ὁ ἥλιος ἔδυνε. καὶ αὐτοὶ εἰσῆλθον ἕως τοῦ βουνοῦ ἀμμὰ τοῦ κατὰ πρόσωπον γιὴ ὁδὸν ἔρημον γαβαών. καὶ συναθροίζονται οἱ υἱοὶ βενιαμὶν ὀπίσω ἀβεννὴρ, καὶ ἐγένοντο

in cōgregationē vnā: τ ſteterūt in ſūmitate collis vnius. τ vocauit abener ioab τ dixit: nū vſq; in victoriā deuorabit mucro? nōne ſcis φ acerba erit in vltimis? τ vſq; quo non dicis pplo vt reuertatur a tergo fratrū ſuorum. τ dixit ioab: viuit dñs: qm̄ niſi locut9 fuiſſes: qm̄ tunc de mane aſcēdiſſet pplus mane vnuſquiſq; poſt fratrē ſuum. τ buccinauit ioab buccina: τ receſſit oīs pplus τ nō perſecut9 eſt amplius poſt iſrael: τ nō additus eſt vltra pugnare. τ abener τ viri eius abierūt in occaſū tota nocte illa. τ tranſierūt iordanē: τ tranſierunt totā planiciē: τ venerūt in caſtra. τ ioab reuerſus eſt ab abener: τ cōgregauit oēm pplm. τ recenſiti ſunt de pueris dauid q̄ ceciderūt nouē τ decē viri: τ aſſael τ pueri dauid percuſſerūt de filiis beniamin de viris abener trecentos τ ſexaginta viros. τ tollūt aſſael τ ſepeliūt eum in ſepulchro patris ſui in bethleē. τ ambulauerūt tota nocte ioab τ viri eius: τ lux orta eſt ipſis in chebron.

Ca.3.

Et facta eſt cōcertatio multū inter domū ſaul τ inter domū dauid: τ domus dauid procedebat τ fortificabatur. τ dom9 ſaul procedebat τ debilis fiebat. τ nati ſunt dauid in chebron filii ſex: τ erat primogenitus eius amnō achinaā israelite. τ ſecūdus eius celeab abygail carmeli. τ tertius abeſalon filius maacha filie thalmi regis geeſſer. τ quartus adonia filius aggith. τ quintus ſaphatias abitaal. τ ſextus iethran egal vxoris dauid. iſti nati ſunt ipſi dauid in chebron. τ factū eſt

εἰς συναγωγὴν μίαν, καὶ ἔστησαν ἐπὶ κεφαλὴν βουνοῦ ἑνός. καὶ ἐκάλεσεν ἀβεννὴρ τὸν ἰωὰβ καὶ εἶπε, μὴ εἰς νῖκος καταφάγεται ἡ ῥομφαία; οὐκ οἶδας ὅτι πικρὰ ἔσται εἰς τὰ ἔσχατα; καὶ ἕως πότε οὐ μὴ εἴπῃς τῷ λαῷ ἀποστρέφειν ἀπὸ ὄπισθεν τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν. καὶ εἶπεν ἰωὰβ, ζῇ κύριος, ὅτι εἰ μὴ ἐλάλησας, διότι τότε ἐκ πρωΐθεν ἀνέβη ἂν ὁ λαὸς πρωΐθεν ἕκαστος κατόπισθεν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. καὶ ἐσάλπισεν ἰωὰβ τῇ σάλπιγγι, καὶ ἀπέστησε πᾶς ὁ λαὸς καὶ οὐ κατεδίωκεν οὐκέτι κατόπισθεν τοῦ ἰσραὴλ, καὶ οὐ προσέθεντο ἔτι πολεμεῖν. καὶ ἀβεννὴρ καὶ οἱ ἄνδρες αὐτοῦ ἀπῆλθον εἰς δυσμὰς ὅλην τὴν νύκτα ἐκείνην. καὶ διέβησαν τὸν ἰορδάνην, καὶ ἐπορεύθησαν ὅλην τὴν παρατείνουσαν, καὶ ἔρχονται εἰς παρεμβολάς. καὶ ἰωὰβ ἀνέστρεψεν ἀπὸ τοῦ ἀβεννὴρ, καὶ συνήθροισε πάντα τὸν λαόν. καὶ ἐπεσκέπησαν τῶν παίδων δαυὶδ οἱ πεπτωκότες ἐννέα καὶ δέκα ἄνδρες, καὶ ἀσαήλ. καὶ οἱ παῖδες δαυὶδ ἐπάταξαν τῶν υἱῶν βενιαμὶν τῶν ἀνδρῶν ἀβεννὴρ τριακοσίους καὶ ἑξήκοντα ἄνδρας. καὶ αἴρουσι τὸν ἀσαὴλ καὶ θάπτουσιν αὐτὸν ἐν τῷ τάφῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τοῦ ἐν βηθλεέμ. καὶ ἐπορεύθησαν ὅλην τὴν νύκτα ἰωὰβ καὶ οἱ ἄνδρες αὐτοῦ, καὶ διεφωτίσθη αὐτοῖς ἐν χεβρών.

Καὶ ἐγένετο πόλεμος ἐπιπολὺ ἀναμέσον τοῦ οἴκου σαοὺλ καὶ ἀναμέσον τοῦ οἴκου δαυίδ, καὶ ὁ οἶκος δαυὶδ ἐπορεύετο καὶ ἐκραταιοῦτο. καὶ ὁ οἶκος σαοὺλ ἐπορεύετο καὶ ἠσθένει. καὶ ἐτέχθησαν τῷ δαυὶδ ἐν χεβρὼν υἱοὶ ἕξ, καὶ ἦν ὁ πρωτότοκος αὐτοῦ ἀμνὼν τῆς ἀχινάαμ τῆς ἰζραηλίτιδος. καὶ ὁ δεύτερος αὐτοῦ κελεὰβ τῆς ἀβιγαΐλ τῆς καρμηλίας. καὶ ὁ τρίτος ἀβεσσαλὼν υἱὸς μααχὰ θυγατρὸς θαλμὶ βασιλέως γεεσσήρ. καὶ ὁ τέταρτος ἀδωνία υἱὸς ἀγγίθ. καὶ ὁ πέμπτος σαφατίας τῆς ἀβιτάαλ. καὶ ὁ ἕκτος ἰεθρὰν τῆς αἰγὰλ γυναικὸς δαυίδ. οὗτοι ἐτέχθησαν αὐτῷ τῷ δαυὶδ ἐν χεβρών. καὶ ἐγένετο

Nu.17.d. — Infra.10.b. — Infra.20.d.

in vnum cuneum: ſteterunt in ſummitate tumuli vnius. Et exclamauit abner ad ioab & ait. Nū vſq; ad internitionem tu9 mucro deſeuiet? An ignoras φ periculoſa ſit deſperatio? Vſq; quo non dicis populo vt omittat pſequi fratres ſuos? Et ait ioab. Viuit deus: ſi locut9 fuiſſes mane: receſſiſſet populus pſeqns fratrē ſuū. Inſonuit ergo ioab buccina: & ſtetit oīs exercitus: nec perſecuti ſunt vltra iſrael: neq; inire certamen. Abner autem & viri eius abierūt p cāpeſtria tota nocte illa: & trāſierūt iordanem: & luſtrata oī bethoron venerūt ad caſtra. Porro ioab reuerſ9 omiſſo abner congregauit omnem populū: & defuerūt de pueris dauid decē & nouē viri excepto aſahele. Serui autē dauid pcuſſerūt de beniamin & de viris q erāt cū abner trecētos ſexagita: qui & mortui ſūt. Tuleruntq; aſahel & ſepelierūt eū in ſepulchro pris ſui in bethleē: & ambulauerunt tota nocte ioab & viri q erāt cū eo: & in ipō crepuſculo puenerunt in hebron.

Ca.3.

Facta eſt ergo lōga cōcertatio iter domum dauid & iter domū ſaulis: dd pficiens & ſp ſeipſo robuſtior: dom9 āt ſaul decreſcēs quotidie. Natiq; ſūt filii dd in hebrō. Fuitq; primogenitus ei9 āmō de achinoē iezraelite: & poſt eum cheleab de abigail vxore nabal carmeli. Porro tertius abſalom filius maacha filie tholomai regis geſſur. Quartus āt adonias filius agith. Et quintus ſaphatias filius abithal. Sextus quoq; hietraā de egla vxore dauid. Hi nati ſunt dauid in hebron. Cū ergo eſſet

לאגדה אחת ויעמדו על ראש
גבעה אחת ויקרא אבנר אל — קרא
יואב ויאמר הלנצח תאכל חרב — אמר אכל
הלוא ידעתה כי מרה תהיה — מרר
באחרונה ועד מתי לא תאמר
לעם לשוב מאחרי אחיהם
ויאמר יואב חי האלהים כי
לולא דברת כי אז מהבקר נעלה — עלה
העם איש מאחרי אחיו ויתקע
יואב בשופר ויעמדו כל העם — תקע שפר
ולא ירדפו עוד אחרי ישראל — רדף
ולא יספו עוד להלחם ואבנר — לחם
ואנשיו הלכו בערבה כל הלילה
ההוא ויעברו את הירדן וילכו — עבר
כל הבתרון ויבאו מחנים ויואב
שב מאחרי אבנר ויקבץ את כל — שוב קבץ
העם ויפקדו מעבדי דוד תשעה — פקד
עשר איש ועשהאל ועבדי דוד
הכו מבנימן ובאנשי אבנר שלש — נכה
מאות וששים איש מתו וישאו — מאה ששה
את עשהאל ויקברהו בקבר אביו — נשא קבר
אשר בית לחם וילכו כל הלילה
יואב ואנשיו ויאר להם — אור
בחברון ותהי המלחמה

Cap.iij. — היה לחם

ארכה בין בית שאול ובין בית
דוד ודוד הולך וחזק ובית שאול — הלך
הלכים ודלים ויולדו לדוד — דלל ילד
בנים בחברון ויהי בכורו אמנון — היה בכר
לאחינעם היזרעאלת ומשנהו — שנה
כלאב לאביגיל אשת נבל — איש
הכרמלי והשלשי אבשלום בן
מעכה בת תלמי מלך גשור
והרביעי אדניה בן חגית והחמישי — רבע חמש
שפטיה בן אביטל והששי — ששה
יתרעם לעגלה אשת דוד אלה
ילדו לדוד בחברון ויהי בהיות

המלחמה בין בית שאול ובין — לחם
בית דוד ואבנר היה מתחזק — חזק
בבית שאול׃ ולשאול פלגש
ושמה רצפה בת איה ויאמר אל — אמר
אבנר מדוע באתה אל פילגש — ידע בוא
אבי׃ ויחר לאבנר מאד על דברי — חרה
איש בשת ויאמר הראש כלב
אנכי אשר ליהודה היום אעשה — עשה
חסד עם בית שאול אביך אל
אחיו ואל מרעהו ולא המציתך — רעה מצא
ביד דוד ותפקד עלי עון האשה — פקד איש
היום׃ כה יעשה אלהים לאבנר
וכה יסיף לו כי כאשר נשבע — יסף שבע
יהוה לדוד כי כן אעשה לו׃
להעביר הממלכה מבית שאול — מלך
ולהקים את כסא דוד על ישראל — קום
ועל יהודה מדן ועד באר שבע׃
ולא יכל עוד להשיב את אבנר — שוב
דבר מיראתו אתו׃ וישלח אבנר — שלח
מלאכים אל דוד תחתיו לאמר — לאך
למי ארץ לאמר כרתה בריתך — ברת
אתי והנה ידי עמך להסב אליך — סבב
את כל ישראל׃ ויאמר טוב
אני אכרת אתך ברית אך דבר — כרת
אחד אנכי שאל מאתך לאמר
לא תראה את פני כי אם לפני — ראה פנה
הביאך את מיכל בת שאול — בוא
בבאך לראות את פני׃ וישלח — בוא
דוד מלאכים אל איש בשת בן
שאול לאמר תנה את אשתי — נתן איש
את מיכל אשר ארשתי לי
במאה ערלות פלשתים׃ וישלח
איש בשת ויקחה מעם איש — לקח
מעם פלטיאל בן ליש׃ וילך אתה
אישה הלך ובכה אחריה עד
בחרים ויאמר אליו אבנר לך — אמר הלך

prelium inter domũ saul & domũ dauid: abner filius ner regebat domum saul. Fuerat ãt sauli concubina noie respha filia achia. Dixitq; isboseth ad abner. Quare ingress9 es ad concubinam patris mei? Qui iratus nimis propter verba isboseth: ait. Nũqd caput canis ego sum aduersum iudam hodie qui fecerim miam sup domũ saul patris tui: & super fratres & proximos eius: & non tradidi te in man9 dd: & tu reqsisti me q̃ argueres pro muliere hodie? Hec faciat deus abner & hec addat ei: nisi quomodo iurauit dominus dauid sic faciam cum eo vt trãsferatur regnum de domo saul: & eleuetur thronus dauid super israel & super iudã a dan vsq; bersabee. Et non potuit respondere ei qcq̃: quia metuebat illum. Misit ergo abner nuncios ad dauid pro se dicentes. Cuius est terra? Et vt loq̃retur. Fac mecũ amicitias. & erit manus mea tecum: & reducam ad te vniuersũ israel. Qui ait. Optime. Ego faciam tecum amicitias: sed vnã rem peto a te dicens. Non videbis faciẽ meã anteq̃ adduxeris mihi michol: filiam saul: & sic venies & videbis me. Misit autem dauid nuncios ad isboseth filium saul dicens. Redde vxorem meam michol quam despondi mihi centum preputiis philistiim. Misit ergo isboseth & tulit eam a viro suo phaltiel filio lais. Seq̃baturq; eam vir suus plorans vsq; bahurim. Et dixit ad eum abner. Vade &

cũ esset prelĩ inter domũ saul
ἐν τῷ εἶναι τὸν πόλεμον ἀναμέσον τοῦ οἴκου σαοὺλ
& inter domũ dauid: & abener erat re
καὶ ἀναμέσον τοῦ οἴκου δαυίδ, καὶ ἀβενὴρ ἦν κρα-
gens domũ saul. & saul erat cõcubina:
τῶν τοῦ οἴκου σαούλ. καὶ τῷ σαοὺλ ἦν παλλακή,
& nomẽ ei respha filia aia. & dixit isbo
καὶ ὄνομα αὐτῇ ῥεσφὰ θυγάτηρ αἰά. καὶ εἶπεν ἰσβό-
seth filius saul ad abener: quare ingressus es ad
σεθ υἱὸς σαοὺλ πρὸς ἀβενήρ, τί ὅτι εἰσῆλθες πρὸς
cõcubinã patris mei. & iratus ẽ abe
τὴν παλλακὴν τοῦ πατρός μου. καὶ ἐθυμώθη ἀβε-
ner nimis de verbo hoc isboseth.
νὴρ σφόδρα περὶ τοῦ λόγου τούτου τῷ ἰσβόσεθ.
& dixit ei abener: nũqd caput canis sum? &
καὶ εἶπεν αὐτῷ ἀβενήρ, μὴ κεφαλὴ κυνός εἰμι; καὶ
feci miam cum domo saul patris
ἐποίησα ἔλεος μετὰ τοῦ οἴκου σαοὺλ τοῦ πατρός
tui & de fratribus & de proximis eius:
σου καὶ περὶ ἀδελφῶν καὶ περὶ γνωρίμων αὐτοῦ,
& nõ transfugi in domũ dauid: & requi-
καὶ οὐκ ηὐτομόλησα εἰς τὸν οἶκον δαυίδ, καὶ ἐπιζη-
ris in me de iniuria mulieris hodie? hec
τεῖς ἐπ' ἐμὲ περὶ ἀδικίας γυναικὸς σήμερον; τάδε
faciat mihi deus & hec addat: q̃ sicut iu-
ποιήσαι μοι ὁ θεὸς καὶ τάδε προσθείη, ὅτι καθὼς ὤ-
rauit dñs dauid sic faciã ei in
μοσε κύριος τῷ δαυὶδ οὕτως ποιήσω αὐτῷ ἐν τῇ
die hac: vt auferat regnum a do
ἡμέρᾳ ταύτῃ, περιελεῖν τὴν βασιλείαν ἀπὸ τοῦ οἴ-
mo saul & eleuet thronũ dauid sup
κου σαοὺλ καὶ ἀναστῆσαι τὸν θρόνον δαυὶδ ἐπὶ τὸν
israel & sup iudã a dan vsq; ad bersa
ἰσραὴλ καὶ ἐπὶ τὸν ἰούδαν ἀπὸ δὰν ἕως βηρσα-
bee. & nõ potuit rursũ isboseth rñdere
βεέ. καὶ οὐκ ἠδυνήθη ἔτι ἰσβόσεθ ἀνταποκριθῆναι
abener verbũ eo q̃ metuebat illũ. &
τῷ ἀβενὴρ ῥῆμα ἀπὸ τοῦ φοβηθῆναι αὐτόν. καὶ
misit abener nuncios ad dauid in chebron
ἀπέστειλεν ἀβενὴρ ἀγγέλους πρὸς δαυὶδ εἰς χεβρὼν
dicẽs: pãge fedus tuũ mecum: & ecce
λέγων, διάθου διαθήκην σου μετ' ἐμοῦ, καὶ ἰδοὺ ἡ
manus mea tecum vt reducã ad te om
χείρ μου μετὰ σοῦ τοῦ ἐπιστρέψαι πρὸς σὲ πάν-
nem israel. & dixit dauid: bene ego pã
τα τὸν ἰσραήλ. καὶ εἶπε δαυίδ, καλῶς ἐγὼ διαθή-
gam ad te fedus: ceterũ verbũ vnũ ego peto
σομαι πρὸς σὲ διαθήκην, πλὴν λόγον ἕνα ἐγὼ αἰτοῦ-
a te dicẽs: non videas faciẽ meã ni
μαι παρὰ σοῦ λέγων, οὐ μὴ ἴδῃς τὸ πρόσωπόν μου ἐὰν
si adduxeris mechol filiã saul veniẽ
μὴ ἀγάγῃς τὴν μελχὸλ θυγατέρα σαοὺλ παραγινομέ-
te te ad vidẽdũ faciẽ meã. & misit
νου σου ἰδεῖν τὸ πρόσωπόν μου. καὶ ἐξαπέστειλε
dauid nuncios ad isboseth filiũ saul dicẽs:
δαυὶδ ἀγγέλους πρὸς ἰσβόσεθ υἱὸν σαοὺλ λέγων,
redde mihi vxorẽ meã mechol: quã acce-
ἀπόδος μοι τὴν γυναῖκά μου τὴν μελχόλ, ἣν ἔλα-
pi in cẽtũ preputiis philistijm. & mi
βον ἐν ἑκατὸν ἀκροβυστίαις ἀλλοφύλων. καὶ ἀπέ-
sit isboseth & accepit eam a vi
στειλεν ἰσβόσεθ καὶ ἔλαβεν αὐτὴν παρὰ τοῦ ἀν-
ro suo phaltiel filio lais: & ibat post
δρὸς αὐτῆς φαλτιὴλ υἱοῦ λαΐς, καὶ ἐπορεύετο με-
eã vir eius pergens & plorãs post
τ' αὐτῆς ὁ ἀνὴρ αὐτῆς πορευόμενος καὶ κλαίων ὀπί-
eam vsq; ad bachurim. & dixit abener ad
σω αὐτῆς ἕως βαχουρίμ. καὶ εἶπεν ἀβενὴρ πρὸς
eum:
αὐτόν.

B

Infra. co.

C

1.Re. 18.b.

vade & reuertere. & reuersus est. & sermo abe
πορεύου καὶ ἀνάστρεφε. καὶ ἀνέστρεψεν. καὶ λόγος ἀβε-
ner fact9 est ad seniores israel: & dixit:
νὴρ ἐγένετο πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους ἰσραήλ, καὶ εἶπεν,
heri & nudi9 tertius q̃rẽtes fuistis dauid vt regnaret
χθὲς καὶ τρίτης ζητοῦντες ἦτε δαυὶδ βασιλεῦσαι
sup vos. & nũc facite: quia dñs locutus ẽ de
ἐφ' ὑμᾶς. καὶ νῦν ποιήσατε, ὅτι κύριος ἐλάλησε περὶ
dauid dicẽs: in manu serui mei dauid sal-
δαυὶδ λέγων, ἐν χειρὶ τοῦ δούλου μου δαυὶδ σώ-
uabo pplm meũ israel de manu philistijm
σω τὸν λαόν μου ἰσραὴλ ἐκ χειρὸς τῶν ἀλλοφύλων
& de manu oium inimicoꝝ eius. & locutus
καὶ ἐκ χειρὸς πάντων τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ. καὶ ἐλάλη-
est abener & in aures filioꝝ beniamin: &
σεν ἀβενὴρ καὶ εἰς τὰ ὦτα τῶν υἱῶν βενιαμίν, καὶ
abijt abener vt loq̃retur in aures dauid in
ἐπορεύθη ἀβενὴρ τοῦ λαλῆσαι εἰς τὰ ὦτα δαυὶδ εἰς
chebron oia que placebãt in oculis filioꝝ isra
χεβρὼν πάντα ὅσα ἤρεσκεν ἐν ὀφθαλμοῖς υἱῶν ἰσρα-
el: & in oculis vniuerse domus bẽiamin. & venit
ήλ, καὶ ἐν ὀφθαλμοῖς παντὸς οἴκου βενιαμίν. καὶ ἦλθεν
abener ad dauid in chebron & cum eo viginti
ἀβενὴρ πρὸς δαυὶδ εἰς χεβρὼν καὶ μετ' αὐτοῦ εἴκοσι
viri. & fecit dauid abener & vi
ἄνδρες. καὶ ἐποίησε δαυὶδ τῷ ἀβενὴρ καὶ τοῖς ἀν-
ris qui cum eo cõuiuiũ. & dixit abener ad
δράσι τοῖς μετ' αὐτοῦ πότον. καὶ εἶπεν ἀβενὴρ πρὸς
dauid: surgam iã & ibo & cõgrega-
δαυίδ, ἀναστήσομαι δὴ καὶ πορεύσομαι καὶ συναθροί-
bo ad dñm meũ regẽ oẽm popu
σω πρὸς τὸν κύριόν μου τὸν βασιλέα πάντα τὸν λα-
lũ israel: & pangã tecum fedus & re-
ὸν ἰσραήλ, καὶ διαθήσομαι μετὰ σοῦ διαθήκην καὶ βα-
gnabis in oibus q̃ desiderat aia tua. & mi
σιλεύσεις ἐν πᾶσιν οἷς ἐπιθυμεῖ ἡ ψυχή σου. καὶ ἐξα-
sit dauid abener & iuit in pace. &
πέστειλε δαυὶδ τὸν ἀβενὴρ καὶ ἐπορεύθη ἐν εἰρήνῃ. καὶ
ecce pueri dauid & ioab venerũt ab
ἰδοὺ οἱ παῖδες δαυὶδ καὶ ἰωὰβ παρεγίνοντο ἀπὸ
exitu: & spolia afferebãt secum & abe
τῆς ἐξοδίας, καὶ σκῦλα ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν καὶ ἀβε-
ner nõ erat cũ dauid in chebron: q̃ miserat eũ:
νὴρ οὐκ ἦν μετὰ δαυὶδ ἐν χεβρών, ὅτι ἀπεστάλκει αὐτόν,
& pfect9 fuit in pace. & ioab & ois exercit9
καὶ ἐπορεύθη ἐν εἰρήνῃ. καὶ ἰωὰβ καὶ πᾶσα ἡ στρατιὰ
qui cũ eo audierũt: & nũciauerũt ioab di
ἡ μετ' αὐτοῦ ἤκουσαν, καὶ ἀπήγγειλαν τῷ ἰωὰβ λέ-
cẽtes: venit abener filius ner ad dauid: & mi
γοντες, ἦλθεν ἀβενὴρ υἱὸς νὴρ πρὸς δαυίδ, καὶ ἀπέ-
sit eũ & abijt in pace. & ingressus ẽ ioab
στειλεν αὐτὸν καὶ ἀπῆλθεν ἐν εἰρήνῃ. καὶ εἰσῆλθεν ἰωὰβ
ad regem: & dixit ei: qd hoc feci
πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ εἶπεν αὐτῷ, τί τοῦτο ἐποίη-
sti? ecce venit abener ad te: & quare hoc
σας; ἰδοὺ ἦλθεν ἀβενὴρ πρὸς σέ, καὶ ἱνατί τοῦτο
dimisisti eũ & abijt in pace? vel nõ
ἐξαπέστειλας αὐτὸν καὶ ἀπελήλυθεν ἐν εἰρήνῃ; ἢ οὐκ
nosti malitiã abener filij ner: qm ad decipiẽdũ
οἶδας τὴν κακίαν ἀβενὴρ υἱοῦ νήρ, ὅτι ἀπατῆσαί
te venit & ad sciẽdũ ingressum tuũ &
σε παρεγένετο καὶ γνῶναι τὴν εἴσοδόν σου καὶ τὴν
egressũ tuũ & ad sciendũ oia q̃ tu agis.
ἔξοδόν σου καὶ γνῶναι ἅπαντα ὅσα σὺ ποιεῖς.
& egressus ẽ ioab a dauid & misit nũ-
καὶ ἐξῆλθεν ἰωὰβ ἀπὸ δαυὶδ καὶ ἀπέστειλεν ἀγ-
tios post abener: & reducunt eũ a
γέλους ὀπίσω ἀβενήρ, καὶ ἐπιστρέφουσιν αὐτὸν ἀπὸ
cisterna sira: & dauid nõ sciuit.
τοῦ φρέατος σειρᾶ, καὶ δαυὶδ οὐκ ᾔδει.

D

E

3.Re. 1.c.

reuertere. Qui reuersus est. Sermonẽ quoq; intulit abner ad seniores israel dicens. Tã heri q̃ nudiustertius querebatis dauid vt regnaret sup vos. Nunc ergo facite: qm dñs locutus est ad dauid dicẽs. In manu serui mei dauid saluabo populũ meũ israel de manu philistiim & oim inimicorũ ei9. Locutus est autem abner etiã ad beniamin. Et abiit vt loqueretur ad dauid in hebron oĩa q̃ placuerant israeli & vniuerso beniamin: venitq; ad dauid in hebron cum vigĩti viris. Et fecit dd abner & viris eius qui venerant cũ eo cõuiuiũ. Et dixit abner ad dauid. Surgam vt congregem ad te dominũ meũ regem omnem israel & incant tecum fed9: & imperes omnibus sicut desiderat aĩa tua. Cũ ergo deduxisset dauid abner & ille isset in pace: statim pueri dauid & ioab venerũt cesis latronibus cum preda magna nimis. Abner autem non erat cum dauid ĩ hebrõ: qa iã dimiserat eũ: & pfectus fuerat in pace: & ioab & omnis exercitus q erãt cũ eo postea venerãt. Nũciatũ est itaq; ioab a narrãtibus. Veit abner filius ner ad regẽ: & dimisit eũ: & abiit ĩ pace. Et ingressus ẽ ioab ad regem & ait. Quid fecisti? Ecce venit abner ad te. Quare dimisisti eũ: & abiit & recessit? Ignoras abner filiũ ner: qm ad hoc venit ad te vt decipet te: & sciret exitũ tuum & introitum tuũ: & nosset oĩa que agis. Egressus itaq; ioab a dauid misit nuncios post abner: & reduxit eum a cisterna syra: ignorante dauid.

שוב ויֹשב׃ ודבר אבנר היה עם — שוב
זקני ישראל לאמר גם תמול
גם שלשם הייתם מבקשים את — היה בקש
דוד למלך עליכם׃ ועתה עשו כי — עשה
יהוה אמר אל דוד לאמר ביד
דוד עבדי הושיע את עמי — ישע
ישראל מיד פלשתים ומיד כל
איביהם׃ וידבר גם אבנר באזני — דבר
בנימין וילך גם אבנר לדבר
באזני דוד בחברון את כל אשר
טוב בעיני ישראל ובעיני כל
בית בנימן׃ ויבא אבנר אל דוד — בוא
חברון ואתו עשרים אנשים
ויעש דוד לאבנר ולאנשים
אשר אתו משתה׃ ויאמר אבנר — שתה
אל דוד אקומה ואלכה ואקבצה — קום הלך
אל אדני המלך את כל ישראל — קבץ
ויכרתו אתך ברית ומלכת בכל — כרת ברת
אשר תאוה נפשך וישלח דוד — אוה שלח
את אבנר וילך בשלום׃ והנה — שלם
עבדי דוד ויואב בא מהגדוד — בוא גדד
ושלל רב עמם הביאו ואבנר — בוא
איננו עם דוד בחברון כי שלחו
וילך בשלום׃ ויואב וכל הצבא
אשר אתו באו ויגדו ליואב — נגד
לאמר בא אבנר בן נר אל המלך
וישלחהו וילך בשלום׃ ויבא
יואב אל המלך ויאמר מה — אמר
עשיתה הנה בא אבנר אליך — עשה בוא
למה זה שלחתו וילך הלוך׃ ידעת
את אבנר בן נר כי לפתתך בא — פתה
ולדעת את מוצאך ואת מבואך — ידע יצא
ולדעת את כל אשר אתה עשה׃ — בוא
ויצא יואב מעם דוד וישלח
מלאכים אחרי אבנר וישבו — לאך שוב
אתו מבור הסרה ודוד לא ידע׃

ויׇשׇב אבנר חברון ויטהו יואב — נטה
אל תוך השער לדבר אתו בשלי — שלה
ויכהו שם החמש וימת בדם — נכה מות
עשהאל אחיו: וישמע דוד — שמע
מאחרי כן ויאמר נקי אנכי — אמר נקה
וממלכתי מעם יהוה עד — מלך
עולם מדמי אבנר בן נר: יחלו — עלם חול
על ראש יואב ואל כל בית
אביו ואל יכרת מבית יואב זב — כרת זוב
ומצרע ומחזיק בפלך ונפל — צרע חזק
בחרב וחסר לחם: ויואב ואבישי
אחיו הרגו לאבנר על אשר
המית את עשהאל אחיהם — מות
בגבעון במלחמה: ויאמר דוד — לחם
אל יואב ואל כל העם אשר
אתו קרעו בגדיכם וחגרו שקים
וספדו לפני אבנר והמלך דוד — ספד
הלך אחרי המטה: ויקברו את — קבר
אבנר בחברון וישא המלך את — נשא
קולו ויבך אל קבר אבנר ויבכו — בכה
כל העם: ויקנן המלך אל אבנר — קון
ויאמר הכמות נבל ימות אבנר:
ידיך לא אסרות ורגליך לא
לנחשתים הגשו כנפול לפני בני — נגש
עולה נפלת ויספו כל העם — יסף
לבכות עליו: ויבא כל העם — בוא
להברות את דוד לחם בעוד — ברה
היום וישבע דוד לאמר כה יעשה — שבע עשה
לי אלהים וכה יסיף כי אם
לפני בוא השמש אטעם לחם — טעם
או כל מאומה: וכל העם הכירו — מאס נכר
וייטב בעיניהם ככל אשר עשה — יטב
המלך בעיני כל העם טוב:
וידעו כל העם וכל ישראל ביום
ההוא כי לא היתה מהמלך להמית — היה מות
את אבנר בן נר: ויאמר המלך אל — אמר

Cũq; rediſſet abner in hebrõ: ſeorſũ adduxit eum ioab ad medium porte: vt loq̃retur ei in dolo: & pcuſſit illũ ibi in inguine & mortuus eſt in vltionẽ ſanguinis aſahel fr̃is ei⁹. Q̃d cũ audiſſet dauid rẽ iam geſtã ait. Mũdus ego ſũ & regnum meum apd̃ dominum vſq; in ∞∞∞ ſempiternum a ſanguine abner filii ner: & veniat ſup caput ioab & ſuper omnem domũ patris ei⁹: nec deficiat de domo ioab fluxum ſeminis ſuſtinẽs & lepróſus & tenẽs fuſũ: & cadẽs gladio & indigens pane. Igitur ioab & abiſai frater eius interfecerunt abner: eo q̃ ∞∞ occidiſſet aſahel fratrẽ eorum ∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞ in gabaon in p̃lio. Dixit autem dauid ∞∞∞∞∞ ad ioab & ad omnem populum qui erat ∞∞∞ cũ eo. Scindite veſtimẽta vr̃a & accingimini ſaccis: & plangite ante exequias abner. Porro rex dauid ſeq̃batur feretrũ. Cũq; ſepeliſſent abner in hebron: leuauit rex dauid ∞∞∞∞∞∞∞ vocẽ ſuã & fleuit ſuper tumulũ abner. Fleuit aũt & oĩs ppl̃s. Plangenſq; rex & lugens abner ait. Nequaq̃ vt mori ſolẽt ignaui: mortuus es abner. Manus tue ligate nõ ſunt: & pedes tui nõ ſunt cõpedibus aggrauati: ſed ſicut ſolẽt cadere corã filiis iniq̃tatis ſic corruiſti. Congeminãſq; oĩs populus fleuit ſup eũ. Cũq; veniſſet vniuerſa multitudo cibũ cape cũ dauid clara adhuc die: iurauit dauid dicens. Hec faciat mihi deus: & hec addat: ſi ∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞ ante occaſum ſolis guſtauero panem ∞∞∞∞ vel aliud quicq̃. Oĩſq; populus audiuit: ∞∞∞ & placuerũt eis cuncta que fecit ∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞ rex in cõſpectu omnis populi. ∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞ Et cognouit oẽ vulg⁹ & vniuerſus iſrael in die illa: q̃m nõ actum fuiſſet a rege vt occideretur abner filius ner. Dixit quoq; rex ad ∞∞∞∞

⁊ reuerſus eſt abener ad chebron ⁊ declinare fecit eũ io
καὶ ἐπέστρεψεν ἀβεννὴρ εἰς χεβρὼν, καὶ ἐξέκλινεν αὐτὸν ἰω
ab a latere porte: vt loq̃retur ad eũ in do
ὰβ ἐκ πλαγίων τῆς πύλης, λαλῆσαι πρὸς αὐτὸν ἐν πα
lo. ⁊ percuſſit eum ibi in inguine
ραλογισμῷ. καὶ ἐπάταξεν αὐτὸν ἐκεῖ ἐπὶ τὴν ψύαν
⁊ mortuus eſt in ſanguine aſſael fratris eius.
καὶ ἀπέθανεν ἐν τῷ αἵματι ἀσαὴλ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτ.
⁊ audiuit dauid poſt hec: ⁊ dixit: innocẽs ſum
καὶ ἤκουσε δαυὶδ μετὰ ταῦτα, καὶ εἶπεν, ἀθῶός εἰμ
ego ⁊ regnum meũ a dño ⁊ vſq; in ſeculũ a
ἐγὼ καὶ ἡ βασιλεία μου ἀπὸ κυρίου καὶ ἕως αἰῶνος ἀπὸ
ſanguinib⁹ abener filij ner: veniant ſup
τῶν αἱμάτων ἀβεννὴρ υἱοῦ νὴρ, καταντησάτωσαν ἐπὶ
caput ioab ⁊ ſup oẽm domũ pr̃is
κεφαλὴν ἰωὰβ καὶ ἐπὶ πάντα τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς
ei⁹: ⁊ nõ deficiat de domo ioab fluxũ ſeminis ſuſtinẽs ⁊
αὐτοῦ, καὶ μὴ ἐκλίποι ἐκ τοῦ οἴκου ἰωὰβ γονοῤῥυὴς καὶ
leproſus ⁊ tenes ſcutică: ⁊ cadẽs in gladio ⁊
λεπρὸς καὶ κρατῶν σκυτάλην, καὶ πίπτων ἐν ῥομφαίᾳ καὶ
indigẽs panibus. ioab aũt ⁊ abeſſai fra
ἐλαττονούμενος ἄρτοις. ἰωὰβ δὲ καὶ ἀβεσσαὶ ὁ ἀδελ-
ter eius obſeruabãt abener eo q̃ occi
φὸς αὐτοῦ διετηροῦντο τὸν ἀβεννὴρ ἀνθ' ὧν ἐθανάτω-
dit aſſael fratrẽ eo᷑ in gabaon in
σεν τὸν ἀσαὴλ τὸν ἀδελφὸν αὐτῶν ἐν γαβαὼν ἐν τῷ
prelio. ⁊ dixit dauid ad ioab ⁊ ad oẽm
πολέμῳ. καὶ εἶπε δαυὶδ πρὸς ἰωὰβ καὶ πρὸς πάντα
pplm̃ q̃ cum eo: ſcindite veſtimẽta vr̃a
τὸν λαὸν τὸν μετ' αὐτοῦ, διαῤῥήξατε τὰ ἱμάτια ὑμῶν
⁊ accingimini ſaccis ⁊ plãgite ante abe
καὶ περιζώσασθε σάκκους καὶ κόπτεσθε ἔμπροσθεν ἀβε
ner. ⁊ rex dauid ibat ante
νήρ. καὶ ὁ βασιλεὺς δαυὶδ ἐπορεύετο ἔμπροσθεν τῆς
feretrũ. ⁊ ſepeliũt abener in chebron. ⁊ leuauit
κλίνης. καὶ θάπτουσι τὸν ἀβεννὴρ ἐν χεβρών. καὶ ἐπῆρεν
rex vocẽ ſuã ⁊ fleuit ſup
ὁ βασιλεὺς τὴν φωνὴν αὐτοῦ καὶ ἔκλαυσεν ἐπὶ τῷ
tumulũ abener: ⁊ fleuit oĩs ppl̃s: ⁊ luxit
τάφῳ ἀβεννήρ, καὶ ἔκλαυσε πᾶς ὁ λαός. καὶ ἐθρήνησεν
rex ſup abener ⁊ dixit: ſi ſm̃ mortẽ na
ὁ βασιλεὺς ἐπὶ ἀβεννὴρ καὶ εἶπεν, εἰ κατὰ θάνατον να
bal morietur abener: manus tue nõ ligate ſunt:
βὰλ ἀποθανεῖται ἀβεννήρ; αἱ χεῖρές σου οὐκ ἐδέθησαν,
neq; pedes tui in cõpedib⁹: nõ adduxiſti vt na
οὐδὲ οἱ πόδες σου ἐν πέδαις, οὐ προσήγαγες ὡς να
bal: corã filio iniq̃tatis corruiſti. ⁊ cõgregat⁹ ẽ oĩs
βάλ, ἐνώπιον υἱοῦ ἀδικίας ἔπεσες. καὶ συνῆλθε πᾶς
ppl̃s vt flerent eũ. ⁊ venit vniuerſus ppl̃s vt
ὁ λαὸς τοῦ κλαῦσαι αὐτόν. καὶ ἦλθεν πᾶς ὁ λαὸς πε
cenã darẽt dauid panib⁹ adhuc exiſte die. ⁊
ριδειπνίσαι τὸν δαυὶδ ἄρτοις ἔτι οὔσης ἡμέρας. καὶ
iurauit dauid dicẽs: hec faciat mihi de⁹
ὤμοσε δαυὶδ λέγων, τάδε ποιήσαι μοι ὁ θεὸς
hec addat: q̃m niſi occiderit ſol nõ gu
τάδε προσθείη, ὅτι ἐὰν μὴ δύνῃ ὁ ἥλιος οὐ μὴ γεύ
ſtabo panẽ neq; omne q̃cq̃. ⁊ oĩs po
σομαι ἄρτου οὐδὲ παντός τινος. καὶ πᾶς ὁ λα
pul⁹ ſciuit: ⁊ placuerũt ĩ cõſpectu eo᷑ cuncta que
ὸς ἐπέγνω, καὶ ἤρεσεν ἐνώπιον αὐτῶν πάντα ὅσα
fecit rex in cõſpectu oĩs ppl̃i.
ἐποίησεν ὁ βασιλεὺς ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ.
⁊ cognouerũt oĩs ppl̃s ⁊ oĩs iſrael in
καὶ ἐπέγνωσαν πᾶς ὁ λαὸς καὶ πᾶς ἰσραὴλ ἐν
die illa: q̃m nõ actũ eſt a re
τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ὅτι οὐκ ἐγένετο παρὰ τοῦ βασι-
ge vt occideret abener filiũ ner. ⁊ di
λέως τοῦ θανατῶσαι τὸν ἀβεννὴρ υἱὸν νήρ. καὶ εἶ-
xit rex ad
πεν ὁ βασιλεὺς πρὸς ∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞
∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞

Dañ. 13.c. Eccl̃i 20.f.
F
ĩ. 1.b. ⁊ infra. 13.f.
G

ſeruos ſuos: nõne ſcitis q̃ princeps ⁊
τοὺς παῖδας αὐτοῦ, οὐκ οἴδατε ὅτι ἡγούμενος καὶ
magnus cecidit in die hac in iſrael? ⁊
μέγας πέπτωκεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ ἐν τῷ ἰσραήλ; καὶ
q̃ ego hodie ꝓpinquus cõſtitutus in regem:
ὅτι ἐγὼ σήμερον συγγενὴς κατεσταθεὶς εἰς βασιλέα;
⁊ viri iſti filij saruia duriores me
καὶ οἱ ἄνδρες οὗτοι οἱ υἱοὶ σαρουία σκληρότεροί μου εἰ
ſunt. retribuat dñs facientĩ mala iuxta
σίν. ἀνταποδῷ κύριος τῷ ποιοῦντι τὰ πονηρὰ κατὰ
maliciã ſuam.
τὴν κακίαν αὐτοῦ.

Ca. 4.

A

Et audiuit iſboſeth filius ſaul: q̃ mortu⁹ eẽt
Καὶ ἤκουσεν ἰσβόσεθ υἱὸς σαοὺλ, ὅτι τέθνηκεν
abener in chebron: ⁊ diſſolute ſunt manus eius:
ἀβεννὴρ ἐν χεβρών, καὶ ἐξελύθησαν αἱ χεῖρες αὐτοῦ,
⁊ oẽs viri iſrael turbati ſunt: ⁊ duo
καὶ πάντες οἱ ἄνδρες ἰσραὴλ ἐταράχθησαν, καὶ δύο
viri principes turmarũ iſboſeth filio ſaul.
ἄνδρες ἡγούμενοι συστρεμμάτων τῷ ἰσβόσεθ υἱῷ σαοὺλ.
nomẽ vni baana: ⁊ ſecũdo nomẽ rechab
ὄνομα τῷ ἑνὶ βαανά, καὶ τῷ δευτέρῳ ὄνομα ῥηχὰβ
filij remmõ berothei: de filijs beniamĩ:
οἱ υἱοὶ ῥεμμὼν τοῦ βηρωθαίου ἐκ τῶν υἱῶν βενιαμίν,
quia ⁊ beroth reputata eſt filijs beniamin. ⁊ fu
ὅτι καὶ βηρὼθ ἐλογίζετο τοῖς υἱοῖς βενιαμίν. καὶ ἀπέ-
gerunt berothite in gethaim: ⁊ fuerũt ibi aduene
δρασαν οἱ βηρωθαῖοι εἰς γεθαΐμ, καὶ ἦσαν ἐκεῖ παροικοῦν
vſq; in diẽ hunc. ⁊ ionathan filio ſa
τες ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ τῷ ἰωναθὰν υἱῷ σα
ul filius percuſſus pedes filius ãno᷑ quinq;
οὺλ υἱὸς πεπληγὼς τοὺς πόδας υἱὸς ἐτῶν πέντε
⁊ iſte cũ venit nuncius ſaul ⁊ iona
καὶ οὗτος ἐν τῷ ἐλθεῖν τὴν ἀγγελίαν σαοὺλ καὶ ἰωνα
than filij eius de izrael: ⁊ ſubſtulit eũ nu
θὰν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἐξ ἰζραήλ, καὶ ἦρεν αὐτὸν ἡ τιθη
trix ſua: ⁊ fugit. ⁊ factũ eſt cũ feſtinaret ip-
νὸς αὐτοῦ, καὶ ἔφυγε. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ σπεύδειν αὐ
ſa ⁊ ſecederet: cecidit ⁊ claud⁹ effect⁹ ẽ. ⁊ nomẽ
τὴν καὶ ἀναχωρεῖν, ἔπεσε καὶ ἐχωλάνθη. καὶ ὄνομα
ei mephiboſeth. ⁊ abierũt filij remmõ be
αὐτῷ μεμφιβόσεθ. καὶ ἐπορεύθησαν οἱ υἱοὶ ῥεμμὼν τοῦ βη
rothite rechab ⁊ baana: ⁊ ingreſſi ſũt in fer
ρωθαίου ῥηχὰβ καὶ βαανά, καὶ εἰσῆλθον ἐν τῷ καύ-
uore diei in domũ iſboſeth: ⁊ ipſe dor
ματι τῆς ἡμέρας εἰς τὸν οἶκον ἰσβόσεθ, καὶ αὐτὸς ἐκά-
miebat in lecto meridiei: ⁊ ecce hoſtiaria
θευδε ἐν τῇ κοίτῃ τῆς μεσημβρίας, καὶ ἰδοὺ ἡ θυρωρὸς

B

domus purgabat triticũ: ⁊ dormitauit ⁊ dormiuit.
τοῦ οἴκου ἐκάθαιρε πυρούς, καὶ ἐνύσταξε καὶ ἐκάθευδεν.
⁊ rechab ⁊ baana frater eius latuerũt ⁊ in-
καὶ ῥηχὰβ καὶ βαανὰ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ διέλαθον καὶ εἰσε-
greſſi ſunt in domũ. ⁊ iſboſeth dormiebat ſup
πορεύθησαν εἰς τὸν οἶκον. καὶ ἰσβόσεθ ἐκάθευδεν ἐπὶ
lectũ ſuũ in cubiculo ſuo. ⁊ percutiũt
τῆς κλίνης αὐτοῦ ἐν τῷ κοιτῶνι αὐτοῦ. καὶ τύπτουσιν
eum ⁊ interficiũt: ⁊ auferũt caput eius.
αὐτὸν καὶ θανατοῦσιν, καὶ ἀφαιροῦσιν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.
⁊ ceperũt caput eius ⁊ abierũt viã q̃ ad
καὶ ἔλαβον τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ ἀπῆλθον τὴν ὁδὸν τὴν κα-
occaſum tota nocte. ⁊ attulerũt caput iſ
τὰ δυσμὰς ὅλην τὴν νύκτα. καὶ ἤνεγκαν τὴν κεφαλὴν ἰσ
boſeth dauid in chebron. ⁊ dixerũt ad regem:
βόσεθ τῷ δαυὶδ εἰς χεβρών. καὶ εἶπον πρὸς τὸν βασιλέα,
ecce caput iſboſeth filij ſaul inimici tui: q̃ q̃rebat
ἰδοὺ ἡ κεφαλὴ ἰσβόσεθ υἱοῦ σαοὺλ τοῦ ἐχθροῦ σου, ὃς ἐζή-
aĩam tuã: ⁊ dedit dñs dño nr̃o regi vltionem
τει τὴν ψυχήν σου, καὶ ἔδωκε κύριος τῷ κυρίῳ ἡμῶν τῷ βασιλεῖ ἐκδίκη
inimico᷑ ſuo᷑ vt dies hec de ſaul inimico tuo ⁊ de
σιν τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη ἐκ σαοὺλ τοῦ ἐχθροῦ σου καὶ ἐκ
ſemine eius. ⁊ rñdit dauid rechab ⁊ baana
τοῦ σπέρματος αὐτοῦ. καὶ ἀπεκρίθη δαυὶδ τῷ ῥηχὰβ καὶ τῷ βαανὰ

C

ſeruos ſuos. Nũ ignoratis q̃m princeps & maximus cecidit hodie in iſrael? Ego autẽ adhuc delicat⁹ & vnct⁹ rex. Porro viri ∞∞∞∞∞∞∞ iſti filii faruie duri ſũt mihi. ∞∞∞∞∞∞∞∞∞ Retribuat dñs facienti malũ iuxta maliciã ſuã.

4.

Audiuit aũt filius ſaul q̃ cecidiſſet abner in hebrõ: & diſſolute ſunt manus eius: oĩſq; iſrael pturbat⁹ ẽ. Duo autem viri ∞∞∞∞ principes latronũ erãt filio ſaul: nomen ∞∞∞ vni banaa: & nomẽ alteri rechab ∞∞∞∞∞∞∞∞ filii rẽmõ berothite: de filiis bẽiamĩ. Siqdẽ & beroth reputata eſt in beniamin. ∞∞∞∞∞∞ Et fugerunt berothite in gethaim: fueruntq; ibi aduene vſq; ad tp̃s illud. Erat autem ∞∞∞∞ ionathe filio ſaul filius debilis pedibus. ∞∞∞∞∞ Quinquẽnis enim fuit quãdo venit nũci⁹ de ſaul & ionatha ex iezrael. ∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞ Tollens itaq; eum nutrix ſua fugit. ∞∞∞∞∞∞ Cũq; feſtinaret vt fugeret: cecidit: & claud⁹ effect⁹ eſt: habuitq; vocabulũ miphiboſeth. Venĩetes igitur filii rẽmõ berothite rechab & baanaa: ingreſſi ſũt feruente die domũ iſboſeth: Qui dormiebat ſuper ſtratũ ſuũ meridie. Ingreſſi ſũt aũt domũ latenter aſſumẽtes ſpicas tritici: & pcuſſerũt eũ in inguine rechab & banaa fr̃ eius & fugerunt. Cũ aũt igreſſi fuiſſent domũ ille dormiebat ſup lectũ ſuũ in cõclaui: & pcutientes iterfecerũt eũ. Sublatoq; capite eius: abierunt per viam deſerti tota nocte ∞∞∞∞ & attulerunt caput iſboſeth ad ∞∞∞∞∞∞∞∞∞ dauid in hebrõ. Dixerunt ad regem. ∞∞∞∞∞ Ecce caput iſboſeth filii ſaul ∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞ inimici tui qui querebat animam tuam: ∞∞∞ & dedit dñs dño meo regi vltionem ∞∞∞∞∞ hodie de ſaul & de ſemine eius. ∞∞∞∞∞∞∞∞ Rñdens autem dauid rechab & banaa ∞∞∞∞

עבדיו הלא תדעו כי שר וגדול — ידע שור
נפל היום הזה בישראל: ואנכי — גדל
היום רך ומשוח מלך והאנשים — רכך משח
האלה בני צרויה קשים ממני — קשה
ישלם יהוה לעשה הרעה כרעתו: — שלם רוע

Cap. iiii.

וישמע בן שאול כי מת — שמע
אבנר בחברון וירפו ידיו וכל — רפה
ישראל נבהלו: ושני אנשים — בהל שנה
שרי גדודים היו בן שאול שם — שור גדד
האחד בענה ושם השני רכב — היה
בני רמון הבארתי מבני בנימן כי
גם בארות תחשב על בנימן: — חשב
ויברחו הבארתים גתימה ויהיו — ברח
שם גרים עד היום הזה: — גור
וליהונתן בן שאול בן נכה רגלים
בן חמש שנים היה בבא שמעת — שנה בוא
שאול ויהונתן מיזרעאל
ותשאהו אמנתו ותנס ויהי — נשא נוס
בחפזה לנוס ויפל ויפסח ושמו — היה נפל
מפיבשת: וילכו בני רמון הבארתי — פסח
רכב ובענה ויבאו כחם היום אל — בוא חמם
בית איש בשת והוא שכב את
משכב הצהרים: והנה באו עד — שכב
תוך הבית לקחי חטים ויכהו אל — חטה נכה
החמש ורכב ובענה אחיו נמלטו:
ויבאו הבית והוא שכב על מטתו — נטה
בחדר משכבו ויכהו וימתהו — שכב מות
ויסירו את ראשו ויקחו את — סור לקח
ראשו וילכו דרך הערבה כל הלילה
ויבאו את ראש איש בשת אל — בוא
דוד חברון ויאמרו אל המלך
הנה ראש איש בשת בן שאול
איבך אשר בקש את נפשך
ויתן יהוה לאדני המלך נקמות — נתן
היום הזה משאול ומזרעו:
ויען דוד את רכב ואת בענה — ענה

אחיו בני רמון הבארתי ויאמר
להם חי יהוה אשר פדה את
נפשי מכל צרה: כי המגיד לי
לאמר הנה מת שאול והוא היה
כמבשר בעיניו ואחזה בו
ואהרגהו בצקלג אשר לתתי לו
בשרה: אף כי אנשים רשעים
הרגו את איש צדיק בביתו על
משכבו ועתה הלא אבקש את
דמו מידכם ובערתי אתכם מן
הארץ: ויצו דוד את הנערים
ויהרגום ויקצצו את ידיהם
ואת רגליהם ויתלו על הברכה
בחברון ואת ראש איש בשת לקחו
ויקברו בקבר אבנר בחברון:

Cap. v.

ויבאו כל שבטי ישראל
אל דוד חברונה ויאמרו לאמר
הננו עצמך ובשרך אנחנו: גם
אתמול גם שלשום בהיות
שאול מלך עלינו אתה היית
המוציא והמביא את ישראל
ויאמר יהוה לך אתה תרעה את
עמי את ישראל ואתה תהיה
לנגיד על ישראל: ויבאו כל זקני
ישראל אל המלך חברונה ויכרת
להם המלך דוד ברית בחברון
לפני יהוה וימשחו את דוד
למלך על ישראל: בן שלשים
שנה דוד במלכו ארבעים שנה
מלך: בחברון מלך על יהודה
שבע שנים וששה חדשים
ובירושלם מלך שלשים ושלש
שנה על כל ישראל ויהודה:
וילך המלך ואנשיו ירושלם
אל היבסי יושב הארץ
ויאמר לדוד לאמר לא תבוא

(Margin: אמר · צור נגד · מות · בשר · הרג נתן · צדק · שכב בקש · צוה · קצץ · תלה · קבר · בוא · אמר · תמל היה · יצא בוא · רעה · היה · נגד · כרת · כרת · פנה משח · רבע · ישב · בוא)

fratri eius filiis remmõ berothite: dixit ad eos. Viuit dominus qui eruit aĩam meã de oĩ angustia: quĩ eũ q annunciauerat mihi & dixerat: mortuus est saul: q putabat se prospera nũciare: tenui & occidi eũ in sicelech: cui oportebat me mercedẽ dare pro nuncio. Quanto magis nũc cũ hoĩes ĩpii interfecerĩt virũ innoxiũ in domo sua super lectum suum non queram sanguinẽ eius de mãu vestra: & auferã vos de tra? Precepit itaq́ dauid pueris suis: & interfecerũt eos: p̃cidẽtesq́ manus & pedes eorũ: suspenderũt eos super piscinã in hebron. Caput autem isboseth tulerunt: & sepelierunt in sepulchro abner in hebrõ. 5.

Et venerunt vniuerse tribus israel ad dauid in hebron dicentes. Ecce nos os tuũ & caro tua sumus. Sed & heri & nudiustertius cum esset saul rex super nos: tu eras educens & reducens israel. Dixit autem dominus ad te. Tu pasces populum meum israel: & tu eris dux super israel. Venerũt quoq́ & seniores israel ad regem in hebron: & percussit cũ eis rex dauid fedus in hebron coram domino: vnxeruntq́ dauid in regem super israel. Filius triginta annorum erat dd̃ cũ regnare cepisset: & quadraginta annis regnauit. In hebrõ regnauit sup iudã septẽ annis & sex mensibus. In ierusalem aũt regnauit triginta tribus annis super omnẽ israel & iudam. Et abiit rex & oẽs viri qui erãt cũ eo in ierusalem ad iebuseum habitatorem terre. Dictũq́ est dauid ab eis. Non ingredieris

fratris eius filiis remon berothei: et dixit
ἀδελφοῦ αὐτοῦ υἱοῖς ῥεμὰν τοῦ βηρωθαίου, καὶ εἶπεν
eis: viuit dñs qui eruit aĩaʒ meã de
αὐτοῖς, ζῇ κύριος ὃς ἐλυτρώσατο τὴν ψυχήν μου ἐκ
omni angustia: q̃ ꝙ annũciauerat mihi dicẽs q̃
πάσης θλίψεως, ὅτι ὁ ἀπαγγείλας μοι λέγων ὅτι
mortuus eẽt saul et ionathan: licet ipse erat q̃si prospera
τέθνηκε σαοὺλ καὶ ἰωναθὰν, κἂν αὐτὸς ἦν ὡς εὐαγγε-
nũcians corã me: et detinui eũ et occi
λιζόμενος ἐνώπιόν μου, καὶ κατέσχον αὐτὸν, καὶ ἀπέ-
di eũ in secelag: cui oportebat me dare premia
κτεινα αὐτὸν ἐν σεκελὰγ, ᾧ ἔδει με δοῦναι εὐαγγέ-
nũciacionis: sʒ et nũc viri mali interfecerũt virũ
λια. ἀλλὰ καὶ νῦν ἄνδρες πονηροὶ ἀπέκτειναν ἄνδρα
iustũ sup lectũ suũ in domo sua.
δίκαιον ἐπὶ τῆς κοίτης αὐτοῦ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ.
et nũc querã sãguinẽ eius de manu vr̃a
καὶ νῦν ἐκζητήσω τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐκ τῆς χειρὸς ὑμῶν
et delebo vos de terra. et precepit
καὶ ἐξολοθρεύσω ὑμᾶς ἐκ τῆς γῆς. καὶ ἐνετείλατο
dauid pueris suis: et interfecerũt eos
δαυὶδ τοῖς παιδαρίοις αὐτοῦ, καὶ ἀπέκτειναν αὐτοὺς
et p̃ciderũt manꝰ eorũ et pe
καὶ ἐκολόβωσαν τὰς χεῖρας αὐτῶν καὶ τοὺς πό-
des eorũ: et suspẽderũt eos sup fontẽ
δας αὐτῶν, καὶ ἐκρέμασαν αὐτοὺς ἐπὶ τῆς κρήνης
in chebron: et caput isboseth sepelierũt in
ἐν χεβρὼν, καὶ τὴν κεφαλὴν ἰσβόσεθ ἔθαψαν ἐν τῷ
sepulchro abener filii ner in chebron.
τάφῳ ἀβεννὴρ υἱοῦ νὴρ ἐν χεβρών. Ca. 5.

Et veniũt vniuerse tribus israel
Καὶ παραγίνονται πᾶσαι αἱ φυλαὶ ἰσραὴλ
ad dauid in chebron: et dicũt: ecce nos
πρὸς δαυὶδ ἐν χεβρὼν, καὶ λέγουσιν, ἰδοὺ ἡμεῖς
ossa tua et carnes tue: et heri et nudiꝰ tertiꝰ cũ
ὀστᾶ σου καὶ σάρκες σου, καὶ χθὲς καὶ τρίτης ὄν-
esset saul rex sup nos: tu eras educens et
τος σαοὺλ βασιλέως ἐφ' ἡμῖν, σὺ ἦσθα ἐξαγαγὼν καὶ
inducens israel. et dixit dñs ad te tu
εἰσαγαγὼν τὸν ἰσραήλ. καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς σέ, σὺ
pasces ppl̃m meũ israel: et tu eris in
ποιμανεῖς τὸν λαόν μου τὸν ἰσραὴλ, καὶ σὺ ἔσῃ εἰς
ducẽ sup israel. et venit oẽs
ἡγούμενον ἐπὶ τὸν ἰσραήλ. καὶ ἔρχονται πάντες οἱ
seniores israel in chebron ad regẽ.
πρεσβύτεροι ἰσραὴλ εἰς χεβρὼν πρὸς τὸν βασιλέα.
et pepigit rex dauid fedus in chebron
καὶ διέθετο ὁ βασιλεὺς δαυὶδ διαθήκην ἐν χεβρὼν
corã dño. et vngunt dauid in re
ἐνώπιον κυρίου. καὶ χρίουσι τὸν δαυὶδ εἰς βασι-
gem sup vniuersũ israel. filius triginta annoꝝ
λέα ἐπὶ πάντα τὸν ἰσραήλ. υἱὸς τριάκοντα ἐτῶν
erat dauid cũ regnaret ipse. et quadragin
ἦν δαυὶδ ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν. καὶ τεσσαράκον-
ta ãnis regnauit. et regnauit in chebron sup
τα ἔτη ἐβασίλευσεν. καὶ ἐβασίλευσεν ἐν χεβρὼν ἐπὶ
iuda ãnis septẽ et mẽsibꝰ sex. et in hierusalẽ
ἰούδα ἔτη ἑπτὰ καὶ μῆνας ἕξ. καὶ ἐν ἱερουσαλὴμ
regnauit triginta et duobꝰ ãnis sup oẽm
ἐβασίλευσε τριάκοντα καὶ τρία ἔτη ἐπὶ πάντα
israel et iudã. et abiit rex et
ἰσραὴλ καὶ ἰούδαν. καὶ ἀπῆλθεν ὁ βασιλεὺς καὶ
omnes viri eius in hierusalẽ ad ie
πάντες οἱ ἄνδρες αὐτοῦ εἰς ἱερουσαλὴμ πρὸς τὸν ἰε-
busseum habitatorem terre. et dictũ est
βουσαῖον τὸν κατοικοῦντα τὴν γῆν. καὶ ἐρρέθη τῷ
dauid: non ingredieris
δαυὶδ, οὐκ εἰσελεύσῃ

huc quia insurrexerũt claudi et ceci dicen
ὧδε, διότι ἀντέστησαν οἱ χωλοὶ καὶ οἱ τυφλοὶ λέγον-
tes: nõ ingredietur dauid huc. et cepit
τες, οὐκ εἰσελεύσεται δαυὶδ ὧδε. καὶ κατελάβετο
dauid arcẽ sion: hec ciuitas dauid. et
δαυὶδ τὴν περιοχὴν σιών, αὕτη ἡ πόλις δαυίδ. καὶ
dixit dauid in die illa: q̃cũq̃ pcutiẽs iebuseũ
εἶπε δαυὶδ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, πᾶς τύπτων ἰεβουσαῖ-
tãgat in gladio et claudos et ce
ον, ἁπτέσθω ἐν παραξιφίδι καὶ τοὺς χωλοὺς καὶ τυφ-
cos odiẽtes aiaʒ dauid. idcirco di
λοὺς τοὺς μισοῦντας τὴν ψυχὴν δαυίδ. διὰ τοῦτο ἐροῦ-
cẽt: cecus et claudus nõ ingredietur in domũ dñi.
σι, τυφλὸς καὶ χωλὸς οὐκ εἰσελεύσεται εἰς οἶκον κυρίου.
et habitauit dauid in arce: et vocata ẽ hec ci
καὶ ἐκάθισε δαυὶδ ἐν τῇ περιοχῇ, καὶ ἐκλήθη αὕτη ἡ πό-
uitas dauid. et edificauit dauid ciuitatẽ p gyrũ
λις δαυίδ. καὶ ᾠκοδόμησε δαυὶδ τὴν πόλιν κύκλῳ
ab extremitate: et domũ suã. et ibat
ἀπὸ τῆς ἄκρας, καὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ. καὶ ἐπορεύετο
dauid proficiẽs magnificatus: et dñs omni
δαυὶδ πορευόμενος μεγαλυνόμενος, καὶ κύριος παντο-
potẽs cũ eo. et misit chirã rex ty
κράτωρ μετ' αὐτοῦ. καὶ ἀπέστειλε χειρὰμ βασιλεὺς τύ-
ri nũcios ad dauid et ligna cedrina et artifices
ρου ἀγγέλους πρὸς δαυὶδ καὶ ξύλα κέδρινα καὶ τέκτονας
lignorũ et artifices parietis lapidũ: et edificauerũt do
ξύλων καὶ τέκτονας τοίχου λίθων, καὶ ᾠκοδόμησαν οἶ-
mũ dauid. et cognouit dauid: q̃m parasset eũ
κον τῷ δαυίδ. καὶ ἔγνω δαυὶδ, ὅτι ἡτοίμασεν αὐτὸν
dñs in regẽ sup israel: et q̃m exaltatũ esset re
κύριος εἰς βασιλέα ἐπὶ ἰσραὴλ, καὶ ὅτι ἐπήρθη ἡ βα-
gnũ eiꝰ pp ppl̃m suũ israel. et acce
σιλεία αὐτοῦ διὰ τὸν λαὸν αὐτοῦ ἰσραήλ. καὶ ἔλα-
pit dauid adhuc vxores et cõcubinas de hierusa
βε δαυὶδ ἔτι γυναῖκας καὶ παλλακὰς ἐξ ἱερουσα-
lem postq̃ venerat ipse de chebron. et fuerunt
λὴμ μετὰ τὸ ἐλθεῖν αὐτὸν ἐκ χεβρών. καὶ ἐγένοντο
dauid adhuc filii et filie. et hec
τῷ δαυὶδ ἔτι υἱοὶ καὶ θυγατέρες. καὶ ταῦτα τὰ
noĩa eoꝝ qui nati sunt ei in hierusalem. sa
ὀνόματα τῶν γεννηθέντων αὐτῷ ἐν ἱερουσαλήμ. σα-
maa et sobab et nathan et salomon et iebaar
μαὰ καὶ σωβὰβ καὶ ναθὰν καὶ σαλωμὼν καὶ ἰεβαὰρ
et napheg et iaphie et elisama et eliada et eliphalet
καὶ ναφὲγ καὶ ἰαφιὲ καὶ ἐλισαμὰ καὶ ἐλιαδὰ καὶ ἐλιφαλὲτ
et elisua. et audierũt philistijm q̃ vnctꝰ est dauid
καὶ ἐλισουέ. καὶ ἤκουσαν οἱ ἀλλόφυλοι ὅτι κέχρισται δαυὶδ
rex israel: et ascenderũt philistijm vt q̃rerẽt
βασιλεὺς ἰσραὴλ, καὶ ἀνέβησαν οἱ ἀλλόφυλοι ζητεῖν τὸν
dauid. et audiuit dauid: et descẽdit in locũ
δαυίδ. καὶ ἤκουσε δαυὶδ, καὶ κατέβη εἰς τὴν περι-
munitũ. et philistijm venerũt et cõciderũt in
οχήν. καὶ οἱ ἀλλόφυλοι παραγίνονται καὶ συνέπεσον εἰς
vallem gigãtũ. et cõsuluit dauid
τὴν κοιλάδα τῶν τιτάνων. καὶ ἠρώτησε δαυὶδ τὸν
dñm dicẽs: si ascẽdã ad philistijm et
κύριον λέγων, εἰ ἀναβῶ πρὸς τοὺς ἀλλοφύλους καὶ
si trades eos in manibus meis? et di
εἰ παραδώσεις αὐτοὺς εἰς τὰς χεῖράς μου; καὶ εἶ-
xit dñs ad dauid: ascende: q̃m tradẽs
πε κύριος πρὸς δαυὶδ, ἀνάβαινε, ὅτι παραδιδοὺς
dabo eos in manibꝰ tuis. et venit
παραδώσω αὐτοὺς εἰς τὰς χεῖράς σου. καὶ ἦλθε
dauid de superioribꝰ incisionibꝰ: et pcussit eos
δαυὶδ ἐκ τῶν ἐπάνω διακοπῶν, καὶ ἔκοψεν αὐτοὺς
dauid ibi. et dixit dauid: intercidit dñs
δαυὶδ ἐκεῖ. καὶ εἶπε δαυίδ, διέκοψε κύριος τοὺς
inimicos meos corã me
ἐχθρούς μου ἐνώπιόν μου

huc nisi abstuleris cecos & claudos: dicẽtes. Nõ ingredietur dauid huc. Cepit autem dauid arcem syon: hec ẽ ciuitas dd̃. Proposuerat enĩ dauid ĩ die illa p̃miũ qui percussisset iebuseum & tetigisset domatũ fistulas & abstulisset cecos & claudos odiẽtes aĩam dd̃. Idcirco dicitur in puerbio. Cecus & claudus non intrabũt in tẽplũ. Hitauit ãt dauid in arce syon: & vocauit eã ciuitatẽ dauid. Et edificauit p gyrũ a mello & itrinsecus. Et ĩgrediebatur p̃ficiẽs atq́ succrescẽs: & dñs deus exercituũ erat cũ eo. Misit quoq́ hirã rex tiri nuncios ad dd̃ & ligna cedrina & artifices lignorũ: artificesq́ lapidũ ad parietes: & edificauerũt domũ dd̃. Et cognouit dauid q̃m cõfirmasset eũ dñs regẽ sup israel: & q̃m exaltasset regnũ eiꝰ sup populũ suũ israel. Accepit ergo dauid adhuc concubinas & vxores de ierusalẽ postq̃ venerat de hebrõ. Natiq́ sunt dauid & alii filii & filie: & hec noĩa eorũ qui nati sunt ei in ierusalẽ. Samua & sobab & nathan & salomon & iabaar & helisua & nepheg & iaphia & helisama & helida & helifeleth. Audierũt ergo philistiim q vnxissent dauid in regem super israel: & ascẽderũt vniuersi vt q̃rerẽt dd̃. Qd̃ cum audisset dd̃ descendit in presidium. Philistiim autem venientes diffusi sunt in valle raphaim. Et consuluit dauid dominũ dicens. Si ascendam ad philistiim: & si dabis eos in manu mea? Et dixit dñs ad dd̃. Ascẽde quia tradens dabo philistiim in mãu tua. Venit ergo dauid in baalpharasim: & p̃cussit eos ibi: & dixit. Diuisit dñs inimicos meos coram me

הנה כי אם הסירך העורים
והפסחים לאמר לא יבוא דוד
הנה: וילכד דוד את מצדת ציון
היא עיר דוד: ויאמר דוד ביום
ההוא כל מכה יבסי ויגע בצנור
ואת הפסחים ואת העורים
שנאי נפש דוד על כן יאמרו
עור ופסח לא יבוא אל הבית:
וישב דוד במצדה ויקרא לה עיר
דוד ויבן דוד סביב מן המלוא
וביתה: וילך דוד הלוך וגדול ויהוה
אלהי צבאות עמו: וישלח חירם
מלך צר מלאכים אל דוד ועצי
ארזים וחרשי עץ וחרשי אבן
קיר ויבנו בית לדוד: וידע דוד
כי הכינו יהוה למלך על ישראל
וכי נשא ממלכתו בעבור עמו
ישראל: ויקח דוד עוד פלגשים
ונשים מירושלם אחרי באו
מחברון ויולדו עוד לדוד בנים
ובנות: ואלה שמות הילדים לו
בירושלם שמוע ושובב ונתן
ושלמה: ויבחר ואלישוע ונפג
ויפיע: ואלישמע ואלידע
ואליפלט: וישמעו פלשתים כי
משחו את דוד למלך על
ישראל ויעלו כל פלשתים
לבקש את דוד וישמע דוד וירד
אל המצודה: ופלשתים באו
וינטשו בעמק רפאים: וישאל
דוד ביהוה לאמר האעלה אל
פלשתים התתנם בידי ויאמר
יהוה אל דוד עלה כי נתן אתן
את הפלשתים בידך: ויבא דוד
בבעל פרצים ויכם שם דוד
ויאמר פרץ יהוה את איבי לפני

(Margin: סור · לכד · נכה נגע · צנר · קרא · בנה סבב · מלא הלך · שלח · צור · כון · מלך עבר · לקח · נשה בוא · ילד · בנה · שמע · עלה · מצד בוא · נטש שאל · נתן אמר · נכה · פנה)

כפרץ מים על כן קרא שם המקום ההוא בעל פרצים: ויעזבו שם את עצביהם וישאם דוד ואנשיו: ויספו עוד פלשתים לעלות וינטשו בעמק רפאים: וישאל דוד ביהוה ויאמר לא תעלה הסב אל אחריהם ובאת להם ממול בכאים: ויהי בשמעך את קול צעדה בראשי הבכאים אז תחרץ כי אז יצא יהוה לפניך להכות במחנה פלשתים: ויעש דוד כן כאשר צוהו יהוה ויך את פלשתים מגבע עד באך גזר:

Cap. vi.

ויסף עוד דוד את כל בחור בישראל שלשים אלף: ויקם וילך דוד וכל העם אשר אתו מבעלי יהודה להעלות משם את ארון האלהים אשר נקרא שם שם יהוה צבאות ישב הכרבים עליו: וירכבו את ארון האלהים אל עגלה חדשה וישאהו מבית אבינדב אשר בגבעה ועזא ואחיו בני אבינדב נהגים את העגלה חדשה: וישאהו מבית אבינדב אשר בגבעה עם ארון האלהים ואחיו הלך לפני הארון: ודוד וכל בית ישראל משחקים לפני יהוה בכל עצי ברושים ובכנרות ובנבלים ובתפים ובמנענעים ובצלצלים: ויבאו עד גרן נכון וישלח עזא אל ארון האלהים ויאחז בו כי שמטו הבקר: ויחר אף יהוה בעזה ויכהו שם האלהים על השל וימת שם עם ארון האלהים: ויחר לדוד על אשר פרץ יהוה פרץ

sicut diuiduntur aque. Propterea vocatū ē nomen loci illius baalpharasim. Et reliquerunt ibi sculptilia sua: q̄ tulit dauid & viri eius. Et addiderūt adhuc philistiim vt ascēderet: & diffusi sunt in valle raphaim. Consuluit aūt dd̄ dominum. Qui respondit. Nō ascēdas contra eos sed gyra post tergū eorū: & vēies ad eos ex aduerso pirorū. Et cū audieris sonitū clamoris gradiētis in cacumine pirorū: tūc inibis p̄liū: q̄a tūc egredietur dn̄s ante faciē tuā: vt pcutiat castra philistiim. Fecit itaq̧ dauid sicut preceperat ei dominꝰ. & pcussit philistiim de gabaa vsq̧ dum venias gezer. 6.

Congregauit āt rursum dd̄ oēs electos ex israel trigīta milia. Surrexitq̧ dd̄ & abiit: & vniuersus ppl's q erat cū eo de viris iuda: vt adducerent arcam dei: super quā inuocatum est nomen domini exercituum sedentis in cherubin sup eam. Et imposuerunt arcam dei super plaustrū nouum. Tuleruntq̧ eam de domo aminadab q erat in gabaa. Oza aūt & haio filii aminadab minabant plaustrū nouū. Cumq̧ tulissent eā de domo aminadab qui erat in gabaa custodiens arcā dei: haio precedebat arcam dei: dauid autem & oīs israel ludebant coram domino in omnibus lignis fabrefactis & citharis & lyris & tympanis & systris & cymbalis. Postq̄ āt venerunt ad arcam nachor extendit oza manū ad arcā dei & tenuit eā: quoniam calcitrabant boues. Iratusq̧ est indignatiōe dn̄s cōtra ozan & pcussit eum sup temeritate: qui mortuus est ibi iuxta arcam dei. Contristatus ē aūt dauid eo q̧ pcussisset dominus

sicut intercidūtur aque. pp hoc vocatū est nomē loci illius sup incisiones. & relinquunt ibi philistijm deos suos: & capiunt eos dauid & viri eius. & addiderūt adhuc philistijm vt ascēderēt: & diffusi sunt sup valle titanorū. & cōsuluit dauid per dn̄m. & dixit ei dn̄s: nō ascendes in occursū eorū: reuertere ab eis: & aderis eis prope fletū. & erit cum audieris in vocē cōcussionis nemorū fletus: tunc descēdes in preliū. q̄m tūc egredietur dn̄s ante te vt percutiat in bello philistijm. & fecit dauid sic sicut preceperat ei dn̄s: & percussit philistijm a gabaon vsq̧ gezer.

ὡς διακόπτεται τὰ ὕδατα. διὰ τοῦτο ἐκλήθη τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου ἐπάνω διακοπῶν. καὶ καταλιμπάνουσιν ἐκεῖ οἱ ἀλλόφυλοι τοὺς θεοὺς αὐτῶν, καὶ λαμβάνουσιν αὐτοὺς δαυὶδ καὶ οἱ ἄνδρες αὐτοῦ. καὶ προσέθεντο ἔτι οἱ ἀλλόφυλοι τοῦ ἀναβῆναι, καὶ συνέπεσον ἐπὶ τὴν κοιλάδα τῶν τιτάνων. καὶ ἐπηρώτησε δαυὶδ διὰ κυρίου. καὶ εἶπεν αὐτῷ κύριος, οὐκ ἂν ἀναβήσῃ εἰς συνάντησιν αὐτῶν, ἀποστρέφου ἀπ' αὐτῶν, καὶ παρέσῃ αὐτοῖς πλησίον τοῦ κλαυθμῶνος. καὶ ἔσται ἐν τῷ ἀκοῦσαί σε τὴν φωνὴν τοῦ συσσεισμοῦ τῶν ἀλσῶν τοῦ κλαυθμῶνος, τότε καταβήσῃ εἰς τὸν πόλεμον. ὅτι τότε ἐξελεύσεται κύριος ἔμπροσθέν σου τύπτειν ἐν τῷ πολέμῳ τῶν ἀλλοφύλων. καὶ ἐποίησε δαυὶδ οὕτως καθὼς ἐνετείλατο αὐτῷ κύριος, καὶ ἐπάταξε τοὺς ἀλλοφύλους ἀπὸ γαβαὼν ἕως γαζηρά. Ca. 6.

Et cōgregauit rursū dauid oēm adolescētē de israel triginta milia. & surrexit & abijt dauid & vniuersus ppl's q̄ cū eo de principibꝰ iuda: vt reducerēt inde arcā dei sup q̄ inuocatū est nomē dn̄i exercituū sedētis in cherubin sup eā. & imposuerūt arcā dei sup plaustrū nouū & tulerūt eā de domo abinadab q̄ in colle. & oza & fratres eius filij abinadab ducebāt plaustrū cū arca: & fratres eius ibant ante arcā: & dauid & oēs filij israel ludētes corā dn̄o in organis cōcinnis: & in cātibus & in citharis & in naulis & in tympanis & in cymbalis: & in tibijs. & veniunt vsq̧ ad arcā nachō: & extēdit oza manū suā ad arcā dei vt teneret eā: & tenuit eā: q̄m circūflectebat eā vitulus. & iratus est indignatiōe dn̄s cōtra ozā: & percussit eum ibi deꝰ sup temeritate: & mortuꝰ est ibi iuxta arcā dn̄i corā deo. cōtristatꝰ est dauid eo q̧ pcussit dn̄s pcussionē

Καὶ συνήγαγεν ἔτι δαυὶδ πάντα νεανίαν ἐξ ἰσραὴλ τριάκοντα χιλιάδας. καὶ ἀνέστη καὶ ἐπορεύθη δαυὶδ καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὁ μετ' αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἀρχόντων ἰούδα, τοῦ ἀναγαγεῖν ἐκεῖθεν τὴν κιβωτὸν τοῦ θεοῦ ἐφ' ἣν ἐπεκλήθη τὸ ὄνομα κυρίου σαβαὼθ καθημένου ἐπὶ τῶν χερουβὶν ἐπ' αὐτῆς. καὶ ἐπεβίβασαν τὴν κιβωτὸν τοῦ θεοῦ ἐπὶ ἅμαξαν καινὴν καὶ ἦραν αὐτὴν ἐξ οἴκου ἀβιναδὰβ τοῦ ἐν τῷ βουνῷ. καὶ ὀζὰ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ υἱοὶ ἀβιναδὰβ ἦγον τὴν ἅμαξαν σὺν τῇ κιβωτῷ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐπορεύοντο ἔμπροσθεν τῆς κιβωτοῦ, καὶ δαυὶδ καὶ πάντες υἱοὶ ἰσραὴλ παίζοντες ἐνώπιον κυρίου ἐν ὀργάνοις ἡρμοσμένοις, καὶ ἐν ᾠδαῖς καὶ ἐν κινύραις καὶ ἐν νάβλαις καὶ ἐν τυμπάνοις καὶ ἐν κυμβάλοις, καὶ ἐν αὐλοῖς. καὶ παραγίνονται ἕως τῆς ἅλω ναχών, καὶ ἐξέτεινεν ὀζὰ τὴν χεῖρα αὐτοῦ πρὸς τὴν κιβωτὸν τοῦ θεοῦ κατασχεῖν αὐτήν, καὶ ἐκράτησεν αὐτήν, ὅτι περιέσπασεν αὐτὴν ὁ μόσχος. καὶ ἐθυμώθη ὀργῇ κύριος ἐν τῷ ὀζᾷ, καὶ ἐπάταξεν αὐτὸν ἐκεῖ ὁ θεὸς ἐπὶ τῇ προπετείᾳ, καὶ ἀπέθανεν ἐκεῖ παρὰ τὴν κιβωτὸν τοῦ κυρίου ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. καὶ ἠθύμησε δαυὶδ ὑπὲρ οὗ διέκοψε κύριος διακοπὴν

1. Pa. 11. b.

in oza. & vocatus est locus ille pcussio oza vsq̧ in diē hunc. & extimuit dauid dominū in die illa dicēs: quō ingredietur ad me arca dei? & nō voluit dauid diuertere ad se arcā federis dn̄i in ciuitatē dauid: & diuertit eā dd̄ in domū obed edom gethei mēses tres. & benedixit dn̄s domui obed edom & oībꝰ eius. & nūciauerūt regi dauid dicētes: benedixit dn̄s domui obed edom & oībꝰ eius pp arcā dei. & abijt dauid & reduxit arcā dn̄i de domo obed edom in ciuitatē dauid cū gaudio. & erāt cum eo portātes arcā domini septē chori: & victima vituli & agni. & dauid pulsabat in organis concinnis corā dn̄o & ipse indutus stola admirabili. & dauid & ois israel reducebāt arcā dn̄i cum iubileo & clāgore buccine. & factū ē arca dn̄i veniēte vsq̧ in ciuitatē dauid: & mechol filia saul pspexit p fenestrā: & vidit regē dd̄ ludētē & saltantem & pulsantē corā dn̄o: & despexit eum in corde suo. & introducūt arcam dn̄i & imposuerūt eā in loco suo in medio tabnaculi qd̄ infixerat ei dauid. & obtulit dauid holocausta corā dn̄o & pacifica. & cōpleuit dauid offerēs holocausta & pacifica: & benedixit pplo in nomine dn̄i exercituū. & partitꝰ est vniuerso pplo in oēm exercitū israel a viro vsq̧ ad mulierē vnicuiq̧ collyridā panis & placētā & laganū de sartagine. & abijt ois populus vnusq̧sq̧.

ἐν τῷ ὀζᾷ. καὶ ἐκλήθη ὁ τόπος ἐκεῖνος διακοπὴ ὀζᾶ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ ἐφοβήθη δαυὶδ τὸν κύριον ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ λέγων, πῶς εἰσελεύσεται πρός με ἡ κιβωτὸς τοῦ θεοῦ; καὶ οὐκ ἐβούλετο δαυὶδ τοῦ ἐκκλῖναι πρὸς αὐτὸν τὴν κιβωτὸν διαθήκης κυρίου εἰς τὴν πόλιν δαυίδ, καὶ ἐξέκλινεν αὐτὴν δαυὶδ εἰς οἶκον ὀβὴδ ἐδὼμ τοῦ γεθαίου μῆνας τρεῖς. καὶ εὐλόγησε κύριος τὸν οἶκον ὀβὴδ ἐδὼμ καὶ πάντα τὰ αὐτοῦ. καὶ ἀπήγγειλαν τῷ βασιλεῖ δαυὶδ λέγοντες, εὐλόγησε κύριος τὸν οἶκον ὀβὴδ ἐδὼμ καὶ πάντα τὰ αὐτοῦ ἕνεκεν τῆς κιβωτοῦ τοῦ θεοῦ. καὶ ἐπορεύθη δαυὶδ καὶ ἀνήγαγε τὴν κιβωτὸν τοῦ κυρίου ἐκ τοῦ οἴκου ὀβὴδ ἐδὼμ εἰς πόλιν δαυὶδ ἐν εὐφροσύνῃ. καὶ ἦσαν μετ' αὐτοῦ αἴροντες τὴν κιβωτὸν τοῦ κυρίου ἑπτὰ χοροί, καὶ θῦμα μόσχου καὶ ἀρνός. καὶ δαυὶδ ἀνεκρούετο ἐν ὀργάνοις ἡρμοσμένοις ἐνώπιον κυρίου καὶ αὐτὸς ἐνδεδυμένος στολὴν ἔξαλλον. καὶ δαυὶδ καὶ πᾶς ἰσραὴλ ἀνήγαγον τὴν κιβωτὸν τοῦ κυρίου μετὰ κραυγῆς καὶ φωνῆς σάλπιγγος. καὶ ἐγένετο τῆς κιβωτοῦ τοῦ κυρίου παραγινομένης ἕως τῆς πόλεως δαυίδ, καὶ μελχὸλ θυγάτηρ σαοὺλ διέκυπτε διὰ τῆς θυρίδος, καὶ εἶδε τὸν βασιλέα δαυὶδ παίζοντα καὶ ὀρχούμενον καὶ ἀνακρουόμενον ἐνώπιον κυρίου, καὶ ἐξουδένωσεν αὐτὸν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. καὶ εἰσφέρουσι τὴν κιβωτὸν τοῦ κυρίου καὶ ἀπέθηκαν αὐτὴν εἰς τὸν τόπον αὐτῆς ἐν μέσῳ τῆς σκηνῆς ἧς ἔπηξεν αὐτῇ δαυίδ. καὶ ἀνήνεγκε δαυὶδ ὁλοκαυτώματα ἐνώπιον κυρίου καὶ εἰρηνικάς. καὶ συνετέλεσε δαυὶδ ἀναφέρων τὰς ὁλοκαυτώσεις καὶ τὰς εἰρηνικάς, καὶ εὐλόγησε τὸν λαὸν ἐν ὀνόματι κυρίου τῶν δυνάμεων. καὶ ἐμέρισε παντὶ τῷ λαῷ εἰς πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἰσραὴλ ἀπὸ ἀνδρὸς ἕως γυναικὸς ἑκάστῳ κολλυρίδα ἄρτου καὶ ἐσχαρίτην καὶ λάγανον ἀπὸ τηγάνου. καὶ ἀπῆλθε πᾶς ὁ λαὸς ἕκαστος.

1. Pa. 15. d.

ozā: & vocatū ē nomē loci illius percussio oze vsq̧ in diē hanc. Et extimuit dauid dominum in die illa dicens. Quomodo ingredietur ad me arca domini? Et noluit diuertere ad se arcam domini ī ciuitatē dauid sed diuertit eā in domū obeded om gethei. Et hītauit arca domini in domo obededom gethei tribus mēsibus: & bn̄dixit dominus obededom & oēm domum eius. Nunciatumq̧ est regi dauid q̧ benedixisset dominus obededom & omnia eius propter arcā dei. Abiit ergo dauid & adduxit arcā dei de domo obededom in ciuitatē dauid cum gaudio. Cūq̧ trāscēdissēt qui portabant arcam dn̄i sex passus īmolabant bouem & arietem. & dd̄ saltabat totis viribꝰ ante dominum. Porro dd̄ erat accinctꝰ ephoth lineo. & dd̄ & oīs domus israel ducebant arcam testamenti dn̄i in iubilo & in clangore buccine. Cūq̧ ītrasset arca dn̄i in ciuitatem dauid: michol filia saul prospiciēs per fenestrā vidit regē dd̄ subsilientē atq̧ saltantem coram domino: & despexit eū ī corde suo. Et introduxerunt arcā dn̄i & īposuerūt eam ī loco suo in medio tabernaculi q̄d tetēderat ei dauid. Et obtulit dd̄ holocausta coram dn̄o & pacifica. Cūq̧ complesset offerens holocausta & pacifica: bn̄dixit populo in noīe dn̄i exercituū. Et partitus est vniuerse multitudini israel tam viro q̧ mulieri singulis collyridam panis vnā & assaturā bubale carnis vnā & similā frixā oleo. & abiit omnis populus vnusquisq̧

בעזה ויקרא למקום ההוא פרץ עזה עד היום הזה: ויירא דוד את יהוה ביום ההוא ויאמר איך יבוא אלי ארון יהוה: ולא אבה דוד להסיר אליו את ארון יהוה על עיר דוד ויטהו דוד בית עבד אדם הגתי: וישב ארון יהוה בית עבד אדם הגתי שלשה חדשים ויברך יהוה את עבד אדם ואת כל ביתו: ויגד למלך דוד לאמר ברך יהוה את בית עבד אדם ואת כל אשר לו בעבור ארון האלהים וילך דוד ויעל את ארון האלהים מבית עבד אדם עיר דוד בשמחה: ויהי כי צעדו נשאי ארון יהוה ששה צעדים ויזבח שור ומריא: ודוד מכרכר בכל עז לפני יהוה ודוד חגור אפוד בד: ודוד וכל בית ישראל מעלים את ארון יהוה בתרועה ובקול שופר: והיה ארון יהוה בא עיר דוד ומיכל בת שאול נשקפה בעד החלון ותרא את המלך דוד מפזז ומכרכר לפני יהוה ותבז לו בלבה: ויבאו את ארון יהוה ויצגו אתו במקומו בתוך האהל אשר נטה לו דוד ויעל דוד עלות לפני יהוה ושלמים: ויכל דוד מהעלות העולה והשלמים ויברך את העם בשם יהוה צבאות: ויחלק לכל העם לכל המון ישראל למאיש ועד אשה לאיש חלת לחם אחת ואשפר אחד ואשישה אחת וילך כל העם איש

לביתו׃ וישב דוד לברך את ביתו
ותצא מיכל בת שאול לקראת
דוד ותאמר מה נכבד היום מלך
ישראל אשר נגלה היום לעיני
אמהות עבדיו כהגלות נגלות אחד
הרקים׃ ויאמר דוד אל מיכל
לפני יהוה אשר בחר בי מאביך
ומכל ביתו לצות אתי נגיד על
עם יהוה על ישראל ושחקתי
לפני יהוה׃ ונקלתי עוד מזאת
והייתי שפל בעיני ועם האמהות
אשר אמרת עמם אכבדה׃
ולמיכל בת שאול לא היה לה
ילד עד יום מותה׃

Cap. vij.

ויהי כי
ישב המלך בביתו ויהוה הניח
לו מסביב מכל איביו׃ ויאמר
המלך אל נתן הנביא ראה נא
אנכי יושב בבית ארזים וארון
האלהים ישב בתוך היריעה׃
ויאמר נתן אל המלך כל אשר
בלבבך לך עשה כי יהוה עמך׃
ויהי בלילה ההוא ויהי דבר
יהוה אל נתן לאמר׃ לך ואמרת
אל עבדי אל דוד כה אמר יהוה
האתה תבנה לי בית לשבתי׃
כי לא ישבתי בבית למיום
העלתי את בני ישראל ממצרים
ועד היום הזה ואהיה מתהלך
באהל ובמשכן׃ בכל אשר
התהלכתי בכל בני ישראל
הדבר דברתי את אחד
שבטי ישראל אשר צויתי
לרעות את עמי את ישראל
לאמר למה לא בניתם לי בית
ארזים׃ ועתה כה תאמר לעבדי
לדוד כה אמר יהוה צבאות

in domū suā. Reuersusq; ē dd' vt bñdiceret domui sue: & egressa michol filia saul in occursum dauid ait. Quam gloriosꝰ fuit hodie rex israel discooperiens se ante ancillas seruoꝝ suorū: & nudatus ē quasi si nudetur vnus de scurris. Dixitq; dauid ad michol Añ dñm q elegit me potius q̄ patrē tuū & q̄ oēm domū eius: & p̄cepit mihi vt essem dux sup populū dñi i israel: et ludā & vilior fiam plusq̄ factus sum: & erō hūilis in oculis meis: & cū ancillis de quibus locuta es gloriosior apparebo. Igitur michol filie saul non est natus filius vsq; in diē mortis sue.

7.

Factū ē āt cū sedisset rex ī domo sua: & dñs dedisset ei requiem vndiq; ab vniuersis inimicis suis: dixit ad nathan pphetam. Vides ne q' ego habitē in domo cedrina: & arca dei posita sit in medio pellium? Dixitq; nathan ad regem. Omne quod est in corde tuo vade fac: quia dñs tecum est. Factū est autem in illa nocte: & ecce sermo dñi ad nathan dicens. Vade & loquere ad seruum meū dauid. Hec dicit dominus. Nūquid tu edificabis mihi domū ad habitādum? Neq; enī hītaui ī domo ex die illa qua eduxi israel de terra egypti vsq; in diem hanc: sed ambulabam in tabernaculo & in tentorio per cuncta loca q̄ transiui cum oibus filiis israel. Nunquid loquens locutus sum ad vnam de tribubus israel cui precepi vt pasceret populū meum israel dicens: quare non edificasti mihi domum cedrinam? Et nūc hec dices seruo meo dauid. Hec dicit dominus exercituum.

in domū suā. τ reuersus est dauid vt benedicert domui sue: τ egressa est mechol filia
εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. καὶ ἀπέστρεψεν δαυίδ τοῦ εὐλογῆσαι τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ ἐξῆλθεν μεχὸλ ἡ θυγάτηρ
saul in occursū dauid: τ ait: quare gl'osus fuit hodie rex israel? qui discoopert' ē hodie in oculis ancillaꝝ seruoꝝ suoꝝ sicut
σαοὺλ εἰς ἀπάντησιν δαυίδ, καὶ εἶπεν, τί δεδόξασται σήμερον ὁ βασιλεὺς τοῦ ἰσραήλ; ὃς ἀπεκαλύφθη σήμερον ἐν ὀφθαλμοῖς παιδισκῶν τῶν δούλων αὐτοῦ καθὼς
discooperitur vnus saltātiū nudatus.
ἀποκαλύπτεται εἷς τῶν ὀρχουμένων ἀποκαλυφθείς.
τ dixit dauid ad mechol: corā dño saltabo: qui elegit me potius q̄ patrem tuū τ quā omnē domū eius vt cōstitueret me in ducem sup ppłm eius israel: τ ludam τ tripudiabo corā dño τ nudabor adhuc sic: τ ero inutilis in oculis tuis τ cum ancillis de q̄bꝰ locut' ē mihi gloriari.
καὶ εἶπε δαυίδ πρὸς μεχόλ, ἐνώπιον κυρίου ὀρχήσομαι, ὃς ἐξελέξατό με ὑπὲρ τὸν πατέρα σου καὶ ὑπὲρ πάντα τὸν οἶκον αὐτοῦ τοῦ καταστῆσαί με εἰς ἡγούμενον ἐπὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ τοῦ ἰσραήλ, καὶ παίξομαι καὶ ὀρχήσομαι ἐνώπιον κυρίου καὶ ἀποκαλυφθήσομαι ἔτι οὕτως, καὶ ἔσομαι ἀχρεῖος ἐν ὀφθαλμοῖς σου καὶ μετὰ τῶν παιδισκῶν ὧν εἶπάς με δοξασθῆναι.
τ mechol filie saul nō fuit filius vsq; in diē in qua mortua est ipsa.
καὶ τῇ μεχὸλ θυγατρὶ σαοὺλ οὐκ ἐγένετο παιδίον ἕως τῆς ἡμέρας τοῦ ἀποθανεῖν αὐτήν. Ca.7.

Et factū est cū sedisset rex dauid in domo sua τ dñs dedisset requiē ei vndiq; ab vniuersis inimicis suis. τ dixit rex ad nathan prophetā: ecce ego habito in domo cedrina: τ arca dei posita est in medio tabnaculi. τ dixit nathan ad regem: oia que sūt in corde tuo: vade τ fac: qm dominus tecum. τ factū est in nocte illa: τ factꝰ est sermo dñi ad nathā dicens: vade τ loqre ad seruū meū dauid: hec dicit dominꝰ: nō tu edificabis mihi domū vt habitē ego: qm nō habitaui in domo ex q̄ die eduxi filios israel de egypto τ vsq; in diem hanc. τ fui deambulās in tabernaculo in tētorio in cūctis que trāsiui cū omī israel. si loquēs locut' sū ad vnā tribū israel: cui precepi vt pasceret ppłm meū israel dicēs: quare nō edificastis mihi domū cedrinā? τ nūc hec dices seruo meo dauid: hec dicit dñs omnipotens
Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐκάθισεν ὁ βασιλεὺς δαυίδ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ καὶ κύριος κατέπαυσεν αὐτὸν κυκλόθεν ἀπὸ πάντων τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς πρὸς ναθὰν τὸν προφήτην, ἰδοὺ ἐγὼ κατοικῶ ἐν οἴκῳ κεδρίνῳ, καὶ ἡ κιβωτὸς τοῦ θεοῦ κάθηται ἐν μέσῳ σκηνῆς. καὶ εἶπεν ναθὰν πρὸς τὸν βασιλέα, πάντα ὅσα ἂν ἦ ἐν τῇ καρδίᾳ σου, βάδιζε καὶ ποίει, ὅτι ὁ κύριος μετὰ σοῦ. καὶ ἐγένετο ἐν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ, καὶ ἐγένετο τὸ ῥῆμα κυρίου πρὸς ναθὰν λέγων, πορεύθητι καὶ εἰπὲ πρὸς τὸν δοῦλόν μου δαυίδ, τάδε λέγει κύριος, οὐ σὺ οἰκοδομήσεις μοι οἶκον τοῦ κατοικῆσαί με, ὅτι οὐ κατῴκηκα ἐν οἴκῳ ἀφ' ἧς ἡμέρας ἀνήγαγον τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ ἐξ αἰγύπτου καὶ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ ἤμην ἐμπεριπατῶν ἐν καταλύματι ἐν σκηνῇ ἐν πᾶσιν οἷς διῆλθον ἐν παντὶ τῷ ἰσραήλ. εἰ λαλῶν ἐλάλησα πρὸς μίαν φυλὴν τοῦ ἰσραήλ, ᾧ ἐνετειλάμην ποιμαίνειν τὸν λαόν μου ἰσραὴλ λέγων, τί ὅτι οὐκ ᾠκοδομήκατέ μοι οἶκον κέδρινον; καὶ νῦν τάδε ἐρεῖς τῷ δούλῳ μου δαυίδ, τάδε λέγει κύριος παντοκράτωρ,

1.Re. 18.b. · 1.Pa. 17.a. · A

tuli te de pascuis ex vna ouium vt esses tu in ducē sup ppłm meū israel: τ fui tecum in oibus q̄bꝰ ambulasti: τ destruxi vniuersos inimicos tuos a facie tua: τ feci tibi nomē grāde iuxta nomē magnoꝝ qui sūt in terra. τ ponā locū ppło meo israel: τ plātabo eū: τ habitabit sm seipsum: τ nō erit sollicitus amplius. τ nō addet filius iniq̄tatis vt humiliet eum: sicut ab initio τ ex diebus q̄bꝰ cōstitui iudices sup ppłm meū israel. τ requiē dabo tibi ab oibꝰ inimicis tuis. τ nunciabit tibi dñs q' domū edificabit tibi. τ erit si cōpleti fuerint dies tui: τ dormieris cū p̄ribus tuis: τ suscitabo semē tuū post te: q' erit de ventre tuo: τ preparabo regnū eius. hic edificabit mihi domū noi meo. τ erigam thronū eius vsq; in sēpiternū: τ ego ero ei in p̄rem: τ ipse erit mihi in filiū. τ si venerit iniq̄tas eius: τ arguā eū in virga viroꝝ τ in plagis filioꝝ hoium. at misericordiā meā nō auferā ab eo sicut abstuli a saul: quē amoui a facie tua. τ fidelis erit domꝰ tua τ regnū tuū vsq; in eternū corā me. τ thronus tuus erit erectus in seculū sm oia verba hec τ sm vniuersam visionē istā. sic locutus est nathan ad dauid. τ ingressus est rex dauid τ sedit corā dño τ dixit: quis sum ego dñe mi dñe. τ que domus mea q' amasti me vsq; ad hec? τ parua visa sunt parua hec in cōspectu tuo dñe mi dñe: τ locutus es de domo serui tui in lōginquū. ista āt lex hoīs dñe mi dñe. τ q̄d addet dauid adhuc vt loquatur ad te? τ nūc tu seruū tuū scis
ἔλαβόν σε ἐκ τῆς μάνδρας ἐξ ἑνὸς τῶν προβάτων τοῦ εἶναί σε εἰς ἡγούμενον ἐπὶ τὸν λαόν μου τὸν ἰσραήλ, καὶ ἤμην μετὰ σοῦ ἐν πᾶσιν οἷς ἐπορεύου, καὶ ἐξωλόθρευσα πάντας τοὺς ἐχθρούς σου ἀπὸ προσώπου σου, καὶ ἐποίησά σοι ὄνομα μέγα κατὰ τὸ ὄνομα τῶν μεγάλων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ θήσομαι τόπον τῷ λαῷ μου ἰσραήλ, καὶ καταφυτεύσω αὐτόν, καὶ κατασκηνώσει καθ' ἑαυτόν, καὶ οὐ μεριμνήσει οὐκ ἔτι. καὶ οὐ προσθήσει υἱὸς ἀδικίας τοῦ ταπεινῶσαι αὐτόν, καθὼς ἀπ' ἀρχῆς καὶ ἀπὸ τῶν ἡμερῶν ὧν ἔταξα κριτὰς ἐπὶ τὸν λαόν μου τὸν ἰσραήλ. καὶ ἀναπαύσω σε ἀπὸ πάντων τῶν ἐχθρῶν σου. καὶ ἀναγγελεῖ σοι κύριος ὅτι οἶκον οἰκοδομήσει σοι. καὶ ἔσται ἐὰν πληρωθῶσιν αἱ ἡμέραι σου, καὶ κοιμηθήσῃ μετὰ τῶν πατέρων σου, καὶ ἀναστήσω τὸ σπέρμα σου μετὰ σέ, ὃς ἔσται ἐκ τῆς κοιλίας σου, καὶ ἑτοιμάσω τὴν βασιλείαν αὐτοῦ. οὗτος οἰκοδομήσει μοι οἶκον τῷ ὀνόματί μου. καὶ ἀνορθώσω τὸν θρόνον αὐτοῦ ἕως εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ἐγὼ ἔσομαι αὐτῷ εἰς πατέρα, καὶ αὐτὸς ἔσται μοι εἰς υἱόν. καὶ ἐὰν ἔλθῃ ἡ ἀδικία αὐτοῦ, καὶ ἐλέγξω αὐτὸν ἐν ῥάβδῳ ἀνδρῶν καὶ ἐν ἁφαῖς υἱῶν ἀνθρώπων. τὸ δὲ ἔλεός μου οὐκ ἀποστήσω ἀπ' αὐτοῦ καθὼς ἀπέστησα ἀπὸ σαούλ, ὃν ἀπέστησα ἀπὸ προσώπου σου. καὶ πιστωθήσεται ὁ οἶκός σου καὶ ἡ βασιλεία σου ἕως αἰῶνος ἐνώπιόν μου. καὶ ὁ θρόνος σου ἔσται ἀνορθωμένος εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ πάντας τοὺς λόγους τούτους καὶ κατὰ πᾶσαν τὴν ὅρασιν ταύτην. οὕτως ἐλάλησεν ναθὰν πρὸς δαυίδ. καὶ εἰσῆλθεν ὁ βασιλεὺς δαυίδ καὶ ἐκάθισεν ἐνώπιον κυρίου καὶ εἶπεν, τίς εἰμι ἐγὼ κύριέ μου κύριε. καὶ τίς ὁ οἶκός μου ὅτι ἠγάπησάς με ἕως τούτων; καὶ κατεσμικρύνθη τὰ μικρὰ ταῦτα ἐνώπιόν σου κύριέ μου κύριε, καὶ ἐλάλησας ὑπὲρ τοῦ οἴκου τοῦ δούλου σου εἰς μακράν. οὗτος δὲ ὁ νόμος τοῦ ἀνθρώπου κύριέ μου κύριε. καὶ τί προσθήσει δαυίδ ἔτι τοῦ λαλῆσαι πρὸς σέ; καὶ νῦν σὺ δοῦλόν σου οἶδας

1.Re. 18.b. · 4.Re. 8.c. · 1.Pa. · Hebr.1. · C

Ego tuli te de pascuis sequentem greges vt esses dux super populum meum israel: & fui tecum in omnibus vbicunq; ābulasti: & interfeci vniuersos inimicos tuos a facie tua: feciq; tibi nomen grande iuxta nomē magnoꝝ qui sunt in terra. Et ponam locum populo meo israel: & plātabo eum: & hītabit sub eo: & nō turbabitur āplius: nec addet filii iniq̄tatis vt affligāt eū sicut prius: ex die qua cōstitui iudices super populum meum israel. Et requiē dabo tibi ab oībus inimicis tuis: predicitq; tibi dñs q' domum faciat tibi dñs. Cūq; cōpleti fuerint dies tui: & dormieris cū patribꝰ tuis: suscitabo semen tuum post te: quod egredietur de vtero tuo: & firmabo regnū eius. Ipse edificabit domum nomini meo: & stabiliam thronum regni eius vsq; in sempiternū. Ego ero ei in patrē: & ipse erit mihi in filiū. Qui si inique aliqd gesserit: arguā eum in virga virorū & in plagis filioꝝ hoīm. Miam āt meam non auferam ab eo sicut abstuli a saul quem amoui a facie tua. Et fidelis erit domus tua & regnū tuū vsq; in eternum āte faciē tuā: & thronus tuus erit firmus iugiter. Scd̄m oīa verba hec & iuxta vniuersā visionē istam: sic locutus ē nathā ad dd̄. Ingressus ē āt rex dd̄ & sedit coram domino & dixit. Quis ego sū domine deus: & que domus mea: q' adduxisti me hucusq;. Sed & hoc parū visū est in cōspectu tuo domine deus: nisi loq̄reris etiam de domo serui tui in longinquū. Ista est enim lex adam domine deus. Quid ergo adhuc addere poterit adhuc dauid vt loquatur ad te: Tu enim scis seruū tuū

אני לקחתיך מן הנוה מאחר
הצאן להיות נגיד על עמי
על ישראל׃ ואהיה עמך בכל אשר
הלכת ואכרתה את כל איביך
מפניך ועשתי לך שם גדול
כשם הגדלים אשר בארץ׃
ושמתי מקום לעמי לישראל
ונטעתיו ושכן תחתיו ולא ירגז
עוד ולא יסיפו בני עולה לענותו
כאשר בראשונה׃ ולמן היום
אשר צויתי שפטים על עמי
ישראל והנחתי לך מכל איביך
והגיד לך יהוה כי בית יעשה
לך יהוה׃ כי ימלאו ימיך ושכבת
את אבתיך והקימתי את זרעך
אחריך אשר יצא ממעיך
והכינתי את ממלכתו׃ הוא יבנה
בית לשמי וכננתי את כסא
ממלכתו עד עולם׃ אני אהיה
לו לאב והוא יהיה לי לבן אשר
בהעותו והכחתיו בשבט אנשים
ובנגעי בני אדם׃ וחסדי לא
יסור ממנו כאשר הסרתי מעם
שאול אשר הסרתי מלפניך׃
ונאמן ביתך וממלכתך עד עולם
לפניך כסאך יהיה נכון עד
עולם׃ ככל הדברים האלה וככל
החזיון הזה כן דבר נתן אל דוד׃
ויבא המלך דוד וישב לפני יהוה
ויאמר מי אנכי אדני יהוה ומי
ביתי כי הביאתני עד הלם׃
ותקטן עוד זאת בעיניך אדני
יהוה ותדבר גם אל בית עבדך
למרחוק וזאת תורת האדם אדני
יהוה׃ ומה יוסיף דוד עוד לדבר
אליך ואתה ידעת את עבדך

אדני יהוה: בעבור דברך וכלבך עשית את כל הגדולה הזאת להודיע את עבדך: על כן גדלת יהוה אלהים כי אין כמוך ואין אלהים זולתך בכל אשר שמענו באזנינו: ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ אשר הלכו אלהים לפדות לו לעם ולשום לו שם ולעשות לכם הגדולה ונראות לארצך מפני עמך אשר פדית לך ממצרים גוים ואלהיו: ותכונן לך את עמך ישראל לך לעם עד עולם ואתה יהוה היית להם לאלהים: ועתה יהוה אלהים הדבר אשר דברת על עבדך ועל ביתו הקם עד עולם ועשה כאשר דברת: ויגדל שמך עד עולם לאמר יהוה צבאות אלהים על ישראל ובית עבדך דוד יהיה נכון לפניך: כי אתה יהוה צבאות אלהי ישראל גליתה את אזן עבדך לאמר בית אבנה לך על כן מצא עבדך את לבו להתפלל אליך את התפלה הזאת: ועתה אדני יהוה אתה הוא האלהים ודבריך יהיו אמת ותדבר אל עבדך את הטובה הזאת: ועתה הואל וברך את בית עבדך להיות לעולם לפניך כי אתה אדני יהוה דברת ומברכתך יברך בית עבדך לעולם:

Cap.viij.

ויהי אחרי כן ויך דוד את פלשתים ויכניעם ויקח דוד את מתג האמה מיד פלשתים: ויך את מואב וימדדם בחבל השכב אותם ארצה וימדד שני חבלים

dñe deus. Propter verbum tuū & ſm cor tuū feciſti omnia magnalia hec: ita vt notū faceres ſeruo tuo. Idcirco magnificatus es dñe deus: quia nō ē ſimilis tui: neq; eſt deus extra te in omnibus que audiuimus auribus noſtris. Que ē aūt vt populus tuus iſrl gens in terra propter quam iuit deus vt redimeret eā ſibi in populū & poneret ſibi nomen: faceretq; eis magnalia & horribilia ſup terrā a facie populi tui quem redemiſti tibi ex egypto gentem & deū eius. Firmaſti eñ tibi populum tuum iſrael in populum ſempiternū: & tu dñe deus factus es eis in deū. Nunc ergo domine deus verbum quod locutus es ſuper ſeruum tuum & ſup domū eius ſuſcita in ſempiternū: & fac ſicut locutus es vt magnificetur nomē tuū vſq; in ſempiternum: atq; dicatur. Dñs de⁹ exercituū deus ſup iſrael. Et domus ſerui tui dd̄ erit ſtabilita corā dño: quia tu dñe exercituū de⁹ iſrael reuelaſti auriculam ſerui tui dicens: domū edificabo tibi: ꝓpterea inuenit ſeruus tuus cor ſuum vt oraret te oratione hac. Nūc ergo domine deus tu es de⁹: & verba tua erunt vera. Locut⁹ es enim ad ſeruum tuum bōa hec. Incipe ergo & benedic domui ſerui tui vt ſit i ſempiternum corā te: quia tu dñe d̄us locutus es: & bn̄dictiōe tua benedicetur domus ſerui tui in ſempiternum.

8.

Factū ē āt poſt hec ꝑcuſſit dauid philiſtiim & humiliauit eos & tulit dauid frenū tributi de manu philiſtiim: & percuſſit moab: & menſus eſt eos funiculo coequans terre. Menſus eſt autē duos funiculos: vnum

κύριέ μου κύριε. διὰ τὸν λόγον σου καὶ διὰ τὸν δοῦλόν σου πεποίηκας καὶ κατὰ τὴν καρδίαν σου ἐποίησας πᾶσαν τὴν μεγαλωσύνην σου ταύτην, γνωρίσαι τῷ δούλῳ σου, ἕνεκεν τοῦ μεγαλῦναί σε κύριέ μου κύριε, ὅτι οὐκ ἔστιν ὡς σύ, καὶ οὐκ ἔστι θεὸς πλὴν σοῦ ἐν πᾶσιν οἷς ἠκούσαμεν ἐν τοῖς ὠσὶν ἡμῶν. καὶ τίς ὡς ὁ λαός σου ἰσραὴλ ἔθνος ἄλλο ἐν τῇ γῇ; ὡς ὡδήγησεν αὐτὸν ὁ θεὸς τοῦ λυτρώσασθαι αὐτῷ λαόν, τοῦ θέσθαι σε ὄνομα τοῦ ποιῆσαι μεγαλωσύνην καὶ ἐπιφάνειαν τοῦ ἐκβαλεῖν σε ἐκ προσώπου τοῦ λαοῦ σου, οὓς ἐλυτρώσω σεαυτῷ ἐξ αἰγύπτου, ἔθνη καὶ σκηνώματα. καὶ ἡτοίμασας σεαυτῷ τὸν λαόν σου ἰσραὴλ εἰς λαὸν ἕως αἰῶνος, καὶ σὺ κύριε ἐγένου αὐτοῖς εἰς θεόν. καὶ νῦν κύριέ μου κύριε ῥῆμα ὃ ἐλάλησας ὑπὲρ τοῦ δούλου σου καὶ τοῦ οἴκου αὐτοῦ πιστωθήτω ἕως αἰῶνος, καὶ καθὼς ἐλάλησας ποίησον. καὶ νῦν μεγαλυνθείη τὸ ὄνομά σου ἕως αἰῶνος λέγων, κύριος παντοκράτωρ ὁ θεὸς ἐπὶ τὸν ἰσραήλ. καὶ ὁ οἶκος τοῦ δούλου σου δαυὶδ ἔσται ἀνορθούμενος ἐνώπιόν σου, ὅτι σὺ κύριος παντοκράτωρ ὁ θεὸς τοῦ ἰσραὴλ ἀπεκάλυψας τὸ ὠτίον τοῦ δούλου σου λέγων, οἶκον οἰκοδομήσω σοι. διὰ τοῦτο εὗρεν ὁ δοῦλός σου τὴν καρδίαν ἑαυτοῦ τοῦ προσεύξασθαι πρὸς σὲ τὴν προσευχὴν ταύτην. καὶ νῦν κύριέ μου κύριε σὺ εἶ ὁ θεός, καὶ οἱ λόγοι σου ἔσονται ἀληθινοί, καὶ ἐλάλησας ὑπὲρ τοῦ δούλου σου τὰ ἀγαθὰ ταῦτα. καὶ νῦν ἄρξαι καὶ εὐλόγησον τὸν οἶκον τοῦ δούλου σου τοῦ εἶναι εἰς τὸν αἰῶνα ἐνώπιόν σου, ὅτι σὺ εἶ κύριέ μου κύριε ἐλάλησας, καὶ ἀπὸ τῆς εὐλογίας σου εὐλογηθήσεται ὁ οἶκος τοῦ δούλου σου εἰς τὸν αἰῶνα.

Ca. 8.

Καὶ ἐγένετο μετὰ ταῦτα ἐπάταξε δαυὶδ τοὺς ἀλλοφύλους καὶ ἐτροπώσατο αὐτούς, καὶ ἔλαβε δαυὶδ τὴν ἀφωρισμένην ἐκ χειρὸς τῶν ἀλλοφύλων. καὶ ἐπάταξε δαυὶδ τὴν μωάβ, καὶ διεμέτρησεν αὐτοὺς σχοινίοις, κοιμίσας αὐτοὺς ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐγένετο τὰ δύο σχοινίσματα

τοῦ θανατῶσαι, καὶ τὸ πλήρωμα τοῦ τρίτου σχοινίσματος ἐζώγρησεν. καὶ ἐγένετο μωὰβ τῷ δαυὶδ εἰς δούλους φέροντας ξένια. καὶ ἐπάταξε δαυὶδ τὸν ἀδραάζαρ υἱὸν ῥαὰφ βασιλέα σουβᾶ, πορευομένου αὐτοῦ ἐπιστῆσαι τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τὸν εὐφράτην ποταμόν. καὶ προκατελάβετο δαυὶδ τῶν αὐτοῦ χίλια ἅρματα καὶ ἑπτὰ χιλιάδας ἱππέων, καὶ εἴκοσι χιλιάδας ἀνδρῶν πεζῶν. καὶ παρέλυσε δαυὶδ πάντα τὰ ἅρματα, καὶ ὑπελίπετο ἑαυτῷ ἐξ αὐτῶν ἑκατὸν ἅρματα. καὶ παραγίνεται ἡ συρία ἐκ δαμασκοῦ βοηθῆσαι τῷ ἀδραάζερ βασιλεῖ σουβᾶ. καὶ ἐπάταξε δαυὶδ ἐν τῷ σύρῳ εἴκοσι καὶ δύο χιλιάδας ἀνδρῶν. καὶ ἔθετο δαυὶδ φρουρὰν ἐν τῇ συρίᾳ τῇ κατὰ δαμασκόν. καὶ ἐγένοντο οἱ σύροι τῷ δαυὶδ εἰς δούλους φέροντας ξένια. καὶ ἔσωσε κύριος τὸν δαυὶδ ἐν πᾶσιν οἷς ἐπορεύετο. καὶ ἔλαβε δαυὶδ τοὺς χλιδῶνας τοὺς χρυσοῦς οἳ ἦσαν ἐπὶ τῶν παίδων ἀδραάζερ τοῦ βασιλέως σουβᾶ, καὶ ἤνεγκεν αὐτὰ εἰς ἱερουσαλήμ. καὶ ἐκ τῆς βαιτὰκ καὶ ἐκ τῶν ἐκλεκτῶν πόλεων τοῦ ἀδραάζερ ἔλαβεν ὁ βασιλεὺς δαυὶδ χαλκὸν πολὺν σφόδρα. καὶ ἤκουσε θοοὺ ὁ βασιλεὺς ἡμάθ, ὅτι ἐπάταξε δαυὶδ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἀδραάζερ, καὶ ἀπέστειλε θοοὺ ἰεδδουρὰν τὸν υἱὸν αὐτοῦ πρὸς τὸν βασιλέα δαυὶδ ἐρωτῆσαι αὐτὸν τὰ εἰς εἰρήνην, καὶ εὐλογῆσαι αὐτὸν ὑπὲρ οὗ ἐπολέμησε τὸν ἀδραάζερ, καὶ ἐπάταξεν αὐτόν, ὅτι ἀνὴρ ἀντικείμενος ἦν τῷ ἀδραάζερ. καὶ ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ ἦν σκεύη ἀργυρᾶ καὶ σκεύη χρυσᾶ καὶ σκεύη χαλκᾶ. καὶ ταῦτα ἡγίασεν ὁ βασιλεὺς δαυὶδ τῷ κυρίῳ, μετὰ τοῦ ἀργυρίου καὶ τοῦ χρυσίου οὗ ἡγίασεν ἐκ πασῶν τῶν πόλεων ὧν κατεδυνάστευσεν, ἐκ τῆς ἰδουμαίας, καὶ ἐκ τῆς μωάβ, καὶ ἐκ τῶν υἱῶν ἀμμών, καὶ ἐκ τῶν ἀλλοφύλων, καὶ ἐξ ἀμαλήκ, καὶ ἐκ τῶν σκύλων ἀδραάζερ υἱοῦ ῥαὰφ βασιλέως σουβᾶ. καὶ ἐποίησε δαυὶδ ὄνομα, καὶ ἐν τῷ ἀνακάμπτειν αὐτὸν ἐπάταξε τὴν ἰδουμαίαν ἐν γεμελὲ εἰς ὀκτωκαίδεκα χιλιάδας, καὶ ἔθετο ἐν τῇ ἰδουμαίᾳ φρουράν, ἐν πάσῃ

ad occidendum & vnū ad viuificandum: Factuſq; eſt moab dd̄ ſeruiens ſub tributo. Et percuſſit dauid adadezer filium roob regem ſoba: qn̄ ꝓfectus eſt vt dn̄aretur ſup flumē eufratē. Et captis dauid ex pte eius mille ſeptingētis equitibus: & viginti millibus peditum: ſubneruauit oēs iugales curruum. Dereliquit autē ex eis centū currus. Venit quoq; ſyria damaſci vt ꝑſidiū ferret adadezer regi ſoba. Et pcuſſit dauid de ſyria viginti duo milia virorū: & poſuit dauid preſidium in ſyria damaſci: factaq; eſt ſyria dauid ſeruiēs ſub tributo. Seruauitq; dominus dauid in oībus ad quecunq; profectus ē. Et tulit dd̄ arma aurea que habebant ſerui adadezer: & detulit ea in ieruſalem. Et de bethe & d̄ beroth ciuitatibus adadezer tulit rex dauid es multum nimis. Audiuit āt thou rex emath ꝙ pcuſſiſſet dauid omne robur adadezer. Et miſit thou ioran filium ſuum ad regem dauid vt ſalutaret eum congratulans & gratias ageret: eo ꝙ expugnaſſet adadezer & pcuſſiſſet eū. Hoſtis quippe erat thou adadezer. Et in manu eius erant vaſa aurea & vaſa argentea & vaſa erea: que & ipſa ſanctificauit rex dauid domino cum argento & auro que ſanctificauerat de vniuerſis gentibus quas ſubegerat d̄ ſyria & moab & filiis ammō & philiſtiim & amalech & de manubiis adadezer filii roob regis ſoba. Fecit quoq; ſibi dauid nomēn cum reuerteretur capta ſyria in valle ſalinarū ceſis decem octo millibus: & poſuit in idumea cuſtodes:

להמית ומלא החבל להחיות ותהי מואב לדוד לעבדים נשאי מנחה: ויך דוד את הדדעזר בן רחב מלך צובה בלכתו להשיב ידו בנהר פרת: וילכד דוד ממנו אלף ושבע מאות פרשים ועשרים אלף איש רגלי ויעקר דוד את כל הרכב ויותר ממנו מאה רכב: ותבא ארם דמשק לעזר להדדעזר מלך צובה ויך דוד בארם עשרים ושנים אלף איש: וישם דוד נצבים בארם דמשק ותהי ארם לדוד לעבדים נושאי מנחה ויושע יהוה את דוד בכל אשר הלך: ויקח דוד את שלטי הזהב אשר היו אל עבדי הדדעזר ויביאם ירושלם: ומבטח ומברתי ערי הדדעזר לקח המלך דוד נחשת הרבה מאד: וישמע תעי מלך חמת כי הכה דוד את כל חיל הדדעזר: וישלח תעי את יורם בנו אל המלך דוד לשאל לו לשלום ולברכו על אשר נלחם בהדדעזר ויכהו כי איש מלחמות תעי היה הדדעזר ובידו היו כלי כסף וכלי זהב וכלי נחשת: גם אתם הקדיש המלך דוד ליהוה עם הכסף והזהב אשר הקדיש מכל הגוים אשר כבש: מארם וממואב ומבני עמון ומפלשתים ומעמלק ומשלל הדדעזר בן רחב מלך צובה: ויעש דוד שם בשבו מהכותו את ארם בגיא מלח שמונה עשר אלף: וישם באדום נצבים בכל

Cap. ix.

אדום שם נצבים ויהי כל אדום
עבדים לדוד ויושע יהוה את
דוד בכל אשר הלך׃ וימלך דוד
על כל ישראל ויהי דוד עשה
משפט וצדקה לכל עמו׃ ויואב
בן צרויה על הצבא ויהושפט
בן אחילוד מזכיר׃ וצדוק בן
אחיטוב ואחימלך בן אביתר
כהנים ושריה סופר׃ ובניהו בן
יהוידע והכרתי והפלתי ובני
דוד כהנים היו׃ ויאמר
דוד הכי יש עוד אשר נותר
לבית שאול ואעשה עמו חסד
בעבור יהונתן׃ ולבית שאול
עבד ושמו ציבא ויקראו לו אל
דוד ויאמר אליו האתה ציבא
ויאמר עבדך׃ ויאמר המלך האפס
עוד איש לבית שאול ואעשה
עמו חסד אלהים ויאמר ציבא
אל המלך עוד בן ליהונתן נכה
רגלים׃ ויאמר לו המלך איפה
הוא ויאמר ציבא אל המלך
הנה הוא בית מכיר בן עמיאל
בלו דבר׃ וישלח המלך דוד
ויקחהו מבית מכיר בן עמיאל
מלו דבר׃ ויבא מפיבשת בן
יהונתן בן שאול אל דוד ויפל
על פניו וישתחו ויאמר דוד
מפיבשת ויאמר הנה עבדך׃
ויאמר לו דוד אל תירא כי עשה
אעשה עמך חסד בעבור
יהונתן אביך והשבתי לך את
כל שדה שאול אביך ואתה
תאכל לחם על שלחני תמיד׃
וישתחו ויאמר מה עבדך כי
פנית אל הכלב המת אשר

statuitq presidiū. Et facta est vniuersa idumea seruiens dauid: & seruauit dominus dd in oibus ad q̄cūq pfectus ē. Et regnauit dauid super oēm israel: faciebat quoq dauid iudiciū & iustitiam omni populo suo. Ioab āt filius saruie erat super exercitū. Porro iosaphat filius achilud erat a cōmētariis & sadoch filius achitob & achimelech filius abiathar erāt sacerdotes: & saraias scriba. Banaias āt filius ioiade sup cerethi & felethi. Filii autem dd sacerdotes erāt. .9.

Et dixit dauid. Putas ne ē aliquis qui remanserit de domo saul vt faciā cum eo misericordiam pp ionathan? Erat autem de domo saul seruus noīe syba. Quē cum vocasset rex ad se: dixit ei. Tu ne es syba? & ille rñdit. Ego sū seruus tuus. Et ait rex. Nunqd supest aliquis de domo saul: vt faciam cū eo miam dei? Dixitq syba regi. Superest filius ionathe debilis pedibus. Vbi inquit ē? Et syba ad regem. Ecce ait in domo est machir filii amihel in lodabar. Misit ergo rex dauid & tulit eū de domo machir filii amihel de lodabar. Cū āt venisset miphiboseth filius ioathe filii saul ad dauid: corruit in faciem suam & adorauit. Dixitq dauid. Miphiboseth. Qui rñdit. Adsum seruus tu᷉. Et ait ei dauid. Ne timeas: quia faciens faciam in te misericordiam propter ionathan patrem tuū: & restituā tibi omnes agros saul patris tui: & tu comedes panē in mēsa mea semper. Qui adorās eū dixit. Quis ego sum seruus tu᷉: qm̄ respexisti super canē mortuum

idumea posuit presidētes: et facti sūt vniuersi
τῇ ἰδουμαίᾳ ἔθηκεν ἐγκλαωθήους, καὶ ἐγένοντο πάντες
qui in idumea serui dauid. et saluauit dominus
οἱ ἐν τῇ ἰδουμαίᾳ δοῦλοι τῷ δαυίδ. καὶ ἔσωσε κύριος
dauid in oibus ad q pfectus est. et regnauit
τὸν δαυίδ ἐν πᾶσιν οἷς ἐπορεύετο. καὶ ἐβασίλευσε
dauid sup israel. et erat dauid faciēs iudiciū et iu
δαυίδ ἐπὶ ἰσραήλ. καὶ ἦν δαυίδ ποιῶν κρίμα καὶ δι
stitiam in omni pplo suo. et ioab filius
καιοσύνην ἐπὶ πάντα τὸν λαὸν αὐτοῦ. καὶ ἰωὰβ υἱὸς
saruia sup exercitū. et iosaphat filius achilud
σαρουίας ἐπὶ τῆς στρατιᾶς. καὶ ἰωσαφὰτ υἱὸς ἀχιλοὺδ
in cōmētariis. et saduc filius achitob et
ἐπὶ τῶν ὑπομνημάτων. καὶ σαδοὺκ υἱὸς ἀχιτὼβ καὶ
achimelech filius abiathar sacerdotes. et saraias scri
ἀχιμέλεχ υἱὸς ἀβιάθαρ ἱερεῖς. καὶ σαρίας γραμμα-
ba. et banaias filius ioiada cōsiliarius. et phelethi
τεύς. καὶ βαναίας υἱὸς ἰωδαὲ σύμβουλος. καὶ ὁ φελεθὶ
et cherethi et filii dauid aule principes fuerūt.
καὶ ὁ χερεθὶ καὶ υἱοὶ δαδ αὐλάρχαι ἦσαν. Ca. 9.

Et dixit dauid: si est aliquis adhuc qui remāserit
Καὶ εἶπε δαυίδ, εἰ ἔστι τις ἔτι ὑπολελειμμένος
domui saul: et faciā cum eo miam pp io
τῷ οἴκῳ σαοὺλ, καὶ ποιήσω μετ' αὐτοῦ ἔλεος ἕνεκεν ἰω-
nathan. et de domo saul erat seruus: et nomē ei
νάθαν. καὶ ἐκ τοῦ οἴκου σαοὺλ ἦν παῖς, καὶ ὄνομα αὐ-
siba. et vocant eū ad dauid. et dixit
τῷ σιβά. καὶ καλοῦσιν αὐτὸν πρὸς δαυίδ. καὶ λέγει
rex ad eū: tu es siba? et dixit seruus
ὁ βασιλεὺς πρὸς αὐτόν, σὺ εἶ σιβά; καὶ εἶπε, δοῦλος
tuus. et ait rex: si supest adhuc vir de
σός. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεύς, εἰ ὑπολέλειπται ἔτι ἀνὴρ ἐκ
domo saul: et faciā cum eo miam dei?
τοῦ οἴκου σαοὺλ, καὶ ποιήσω μετ' αὐτοῦ ἔλεος θεοῦ;
et dixit siba ad regem: est adhuc filius
καὶ εἶπε σιβὰ πρὸς τὸν βασιλέα, ἔστιν ἔτι υἱὸς
ionathā percussus pedib'. et dixit ei
τῷ ἰωνάθαν πεπληγὼς τοὺς πόδας. καὶ εἶπεν αὐ-
rex: vbi iste? et dixit siba ad
τῷ ὁ βασιλεύς, ποῦ οὗτος; καὶ εἶπε σιβὰ πρὸς
regē: ecce in domo machir filii amiel de
τὸν βασιλέα, ἰδοὺ ἐν οἴκῳ μαχεὶρ υἱοῦ ἀμιὴλ ἐκ τῆς
lodabar. et misit rex dauid et tu
λοδαβάρ. καὶ ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς δαυὶδ καὶ ἔλα-
lit eū de domo machir filii amiel de loda
βεν αὐτὸν ἐξ οἴκου μαχεὶρ υἱοῦ ἀμιὴλ ἐκ τῆς λοδα-
bar. et venit mephiboseth filius ionathā filii sa
βάρ. καὶ παρεγένετο μεφιβόσεθ υἱὸς ἰωνάθαν υἱοῦ σα-
ul ad regē dauid: et corruit sup fa
οὺλ πρὸς τὸν βασιλέα δαυίδ, καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρό-
ciem suā: et adorauit eū. et dixit
σωπον αὐτοῦ, καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ. καὶ εἶπεν
ei dauid: mephiboseth. et dixit: ecce ser
αὐτῷ δαυίδ, μεφιβόσεθ. καὶ εἶπεν, ἰδοὺ ὁ δοῦ-
uus tuus. et ait ei dauid: ne timeas: quia
λός σου. καὶ εἶπεν αὐτῷ δαυίδ, μὴ φοβοῦ, ὅτι
faciēs faciā miam tecum pp ionathan
ποιῶν ποιήσω ἔλεος μετὰ σοῦ ἕνεκεν ἰωνάθαν τοῦ
patrē tui: et restituam tibi oēs
πατρός σου, καὶ ἀποδώσω σοι πάντας τοὺς
agros saul prīs tui. et tu comedes pa
ἀγροὺς σαοὺλ τοῦ πατρός σου. καὶ σὺ φαγῇ ἄρ-
nē in mensa mea semper. et adora
τον ἐπὶ τῆς τραπέζης μου διαπαντός. καὶ προσε-
uit eū et dixit: quis sum seruus tuus:
κύνησεν αὐτῷ καὶ εἶπε, τίς εἰμι ὁ δοῦλός σου,
q respexisti sup canē mortuum
ὅτι ἐπέβλεψας ἐπὶ τὸν κύνα τὸν τεθνηκότα

Infra. 10.c. — Infra. 19.c. — 1.Re. 18.d.

similē mei? et vocauit rex dauid
τὸν ὅμοιον ἐμοί; καὶ ἐκάλεσεν ὁ βασιλεὺς δαυὶδ τὸν
siba puerū saul et dixit ad eum: oia
σιβὰ τὸν παῖδα σαοὺλ καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν, πάντα
quecūq erāt saul et oēm domū eius
ὅσα ὑπῆρχε τῷ σαοὺλ καὶ πάντα τὸν οἶκον αὐτοῦ
dedi filio dni tui: et opare ei
δέδωκα τῷ υἱῷ τοῦ κυρίου σου, καὶ ἐργᾷ αὐτῷ τὴν
terrā tu et filii tui et serui tui: et inferes
γῆν σὺ καὶ οἱ υἱοί σου καὶ οἱ δοῦλοί σου, καὶ εἰσοίσεις
filio dni tui panes et comedēt. et mephi
τῷ υἱῷ τοῦ κυρίου σου ἄρτους καὶ φάγονται. καὶ μεφι-
boseth filius dni tui comedet semper panes
βόσεθ υἱὸς τοῦ κυρίου σου φάγεται διαπαντὸς ἄρτους
sup mēsam meā. et siba erāt quinde
ἐπὶ τῆς τραπέζης μου. καὶ τῷ σιβὰ ἦσαν πεντεκαί-
cim filii et viginti serui. et dixit siba ad
δεκα υἱοὶ καὶ εἴκοσι δοῦλοι. καὶ εἶπε σιβὰ πρὸς τὸν
regem: oia q̄cūq precepit dns meus
βασιλέα, πάντα ὅσα ἐντέταλται ὁ κύριός μου
rex seruo suo: sic faciet ser
ὁ βασιλεὺς τῷ δούλῳ αὐτοῦ, οὕτως ποιήσει ὁ δοῦ-
uus tuus. et mephiboseth comedebat sup mēsam
λός σου. καὶ μεφιβόσεθ ἤσθιεν ἐπὶ τῆς τραπέζης τοῦ
regis sicut vnus de filiis regis.
βασιλέως καθὼς εἷς τῶν υἱῶν τοῦ βασιλέως. καὶ τῷ
mephiboseth erat filius puus: et nomē ei micha. et
μεφιβόσεθ ἦν υἱὸς μικρός, καὶ ὄνομα αὐτῷ μιχά. καὶ
oīs cognatio domus siba: serui mephi
πᾶσα ἡ κατοίκησις τοῦ οἴκου σιβὰ δοῦλοι τῷ μεφι-
boseth. et mephiboseth habitabat in hierusalem: quia
βόσεθ. καὶ μεφιβόσεθ κατῴκει ἐν ἱερουσαλήμ, διό-
sup mēsam regis vescebatur iugiter.
τι ἐπὶ τῆς τραπέζης τοῦ βασιλέως ἤσθιε διαπαντός.
et ipse erat claudus vtrisq pedib' suis.
καὶ αὐτὸς ἦν χωλὸς ἀμφοτέρους τοὺς πόδας αὐτ. Ca. 10

Et factū est post hec et mortuus est
Καὶ ἐγένετο μετὰ ταῦτα καὶ ἀπέθανεν ὁ βα-
rex filiorū ammō: et regnauit pro eo
σιλεὺς υἱῶν ἀμμάν, καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ
annon filius eius. et dixit dauid faciā miam cum
ἀννὼν υἱὸς αὐτοῦ. καὶ εἶπε δαυὶδ ποιήσω ἔλεος μετὰ
annon filio naas: sicut fecit pater eius
ἀννὼν υἱοῦ ναάς, καθὼς ἐποίησεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ
mecū miam. et misit dauid ad consolādū
μετ' ἐμοῦ ἔλεος. καὶ ἀπέστειλε δαυὶδ παρακαλέσαι
eum in manu seruorū suorū de pre
αὐτὸν ἐν χειρὶ τῶν δούλων αὐτοῦ περὶ τοῦ πατρὸς
eius. et venerūt serui dauid in terrā
αὐτοῦ. καὶ παρεγένοντο οἱ δοῦλοι δαυὶδ εἰς γῆν
filiorū ammō. et dixerūt pricipes filiorū ammon ad annō
υἱῶν ἀμμάν. καὶ εἶπον οἱ ἄρχοντες υἱῶν ἀμμὰν πρὸς ἀννὼν
dnm suū: nūqd honorās dauid prem
τὸν κύριον αὐτῶν, οὐχὶ δοξάζων δαυὶδ τὸν πατέρα
tuū corā te: misit tibi consolatores: sz
σου ἐνώπιόν σου ἀπέσταλκέ σοι παρακαλοῦντας, ἀλ-
vt inuestigaret ciuitatē tuā et exploraret eam: et
λ' ὅπως ἐξερευνήσωσι τὴν πόλιν σου καὶ κατασκοπή-
σωσιν αὐτήν, ὅτι κατασκέψασθαι αὐτὴν ἀπέσταλ-
κε δαυὶδ τοὺς δούλους αὐτοῦ πρὸς σέ. καὶ ἔλαβεν
annon seruos dauid et rasit bar-
ἀννὼν τοὺς δούλους δαυὶδ καὶ ἐξύρησε τοὺς πώγω-
bas eorum dimidiā pte: et prescidit de vestibus eorū
νας αὐτῶν τὸ ἥμισυ, καὶ ἀπέκοψε τῶν μανδύων αὐτῶν
media pte vsq ad nates eorū: et dimisit eos.
τὰ ἥμισυ ἕως τῶν ἰσχίων αὐτῶν, καὶ ἐξαπέστειλεν αὐτούς.
et nūciatū est dauid de viris: et mi
καὶ ἀπήγγειλαν τῷ δαυὶδ περὶ τῶν ἀνδρῶν, καὶ ἐξαπέ-
sit in occursum eorū: quia erant viri
στειλεν εἰς ἀπάντησιν αὐτῶν, ὅτι ἦσαν οἱ ἄνδρες

1.Pa. 19.a.

similem mei. Vocauit itaq rex sybam puerū saul: & dixit ei. Omnia q̄cūq fuerūt saul & vniuersam domum eius dedi filio dñi tui. Operare igitur ei terram tu & filii tui & serui tui & inferes filio domini tui cibos vt alatur. Miphiboseth aūt filius dñi tui comedet sp panē sup mensā meā. Erāt autem sybe quindecim filii & viginti serui. Dixitq syba ad regem. Sicut iussisti domine mi rex seruo tuo: sic faciet seruus tuus. Et miphiboseth comedet sup mensam meā q̄si vnus de filiis regis. Hēbat āt miphiboseth filiū paruulū noīe micha. Oīs vero cognatio domus sybe seruiebat miphiboseth. Porro miphiboseth habitabat in ierusalē: quia de mensa regis iugiter vescebatur: & erat claudus vtroq pede. 10.

Factum est aūt post hec vt moreretur rex filiorū ammon: & regnauit anon filius ei᷉ p eo. Dixitq dauid. Faciā miam cū anō filio naas: sicut fecit pater eius mecum miam. Misit ergo dauid cōsolans cū per seruos suos sup patris interitu. Cū āt venissent serui dauid in terrā filiorū āmō: dixerūt pricipes filiorum ammon ad anon dñm suum. Putas q propter honorem patris tui miserit dd ad te cōsolatores? & nō ideo vt te inuestigaret & exploraret ciuitatē & euerteret eā misit dauid seruos suos ad te. Tulit itaq anon seruos dauid: rasitq dimidiam partem barbe eorum: & prescidit vestes eorum medias vsq ad nates: & dimisit eos. Qd cū nunciatū eēt dd: misit in occursum eorū. Erant enim viri

Cap. x.

כמוני׃ ויקרא המלך אל ציבא
נער שאול ויאמר אליו כל
אשר היה לשאול ולכל ביתו
נתתי לבן אדניך׃ ועבדת לו את
האדמה אתה ובניך ועבדיך
והבאת והיה לבן אדניך לחם
ואכלו ומפיבשת בן אדניך יאכל
תמיד לחם על שלחני ולציבא
חמשה עשר בנים ועשרים
עבדים׃ ויאמר ציבא אל המלך
ככל אשר יצוה אדני המלך את
עבדו כן יעשה עבדך ומפיבשת
אכל על שלחני כאחד מבני
המלך׃ ולמפיבשת בן קטן
ושמו מיכא וכל מושב בית ציבא
עבדים למפיבשת׃ ומפיבשת
ישב בירושלם כי על שלחן
המלך תמיד הוא אכל והוא פסח
שתי רגליו׃ ויהי אחרי
כן וימת מלך בני עמון וימלך חנון
בנו תחתיו׃ ויאמר דוד אעשה
חסד עם חנון בן נחש כאשר
עשה אביו עמדי חסד וישלח
דוד לנחמו ביד עבדיו אל אביו
ויבאו עבדי דוד ארץ בני
עמון׃ ויאמרו שרי בני עמון
אל חנון אדניהם המכבד
דוד את אביך בעיניך כי
שלח לך מנחמים הלוא בעבור
חקר את העיר ולרגלה ולהפכה
שלח דוד את עבדיו אליך׃
ויקח חנון את עבדי דוד ויגלח
את חצי זקנם ויכרת את
מדויהם בחצי עד שתותיהם
וישלחם׃ ויגדו לדוד וישלח
לקראתם כי היו האנשים

נכלמים מאד ויאמר המלך שבו
בירחו עד יצמח זקנכם ושבתם׃
ויראו בני עמון כי נבאשו בדוד
וישלחו בני עמון וישכרו את
ארם בית רחוב ואת ארם צובא
עשרים אלף רגלי ואת מלך
מעכה אלף איש ואיש טוב
שנים עשר אלף איש׃ וישמע
דוד וישלח את יואב ואת כל
הצבא הגברים׃ ויצאו בני עמון
ויערכו מלחמה פתח השער
וארם צובא ורחוב ואיש טוב
ומעכה לבדם בשדה׃ וירא יואב
כי היתה אליו פני המלחמה
מפנים ומאחור ויבחר מכל
בחורי ישראל ויערך לקראת
ארם׃ ואת יתר העם נתן ביד
אבשי אחיו ויערך לקראת בני
עמון׃ ויאמר אם תחזק ארם
ממני והיתה לי לישועה ואם
בני עמון יחזקו ממך והלכתי
להושיע לך׃ חזק ונתחזק בעד
עמנו ובעד ערי אלהינו ויהוה
יעשה הטוב בעיניו׃ ויגש יואב
והעם אשר עמו למלחמה בארם
וינסו מפניו׃ ובני עמון ראו כי
נס ארם וינסו מפני אבישי
ויבאו העיר וישב יואב מעל
בני עמון ויבא ירושלם׃ וירא
ארם כי נגף לפני ישראל ויאספו
יחד׃ וישלח הדדעזר ויצא
את ארם אשר מעבר הנהר
ויבאו חילם ושובך שר צבא
הדדעזר לפניהם׃ ויגד לדוד
ויאסף את כל ישראל ויעבר
את הירדן ויבא חלאמה

cōfusi turpiter valde. Et mādauit eis dd̄. Manete in hiericho donec crescat barba vestra: & tūc reuertimini. Videntes āt filii ammō q̄ iniuriā fecissent dauid: miserūt & cōduxerūt mercede syrum roob & syrum soba viginti milia peditum: & a rege maacha mille viros: & ab histob duodecim milia virorum. Quod cū audisset dd̄ misit ioab & oēm exercitū bellatorū. Egressi sunt ergo filii ammon & direxerunt aciē ante ipsum ītroitū porte. Syrus aūt soba & roob & histob & maacha seorsū erāt in campo. Vidēs ergo ioab q̄ p̄patū eēt aduersum se prelium: & ex aduerso & post tergum elegit sibi ex oīb⁹ electis israel: & instruxit aciem contra syrū: reliquā āt partē populi tradidit abisai fratri suo. Qui direxit aciē aduersus filios ammon. Et ait ioab. Si p̄ualuerint aduersū me syri: eris mihi in adiutoriū: si āt filii ammon preualuerint aduersum te: auxiliabor tibi. Esto vir fortis & pugnemus p̄ pp̄lo nostro & ciuitate dei nostri. Dñs aūt faciet qd̄ bonū est i cōspectu suo. Iniit itaq̃ ioab & populus qui erat cum eo certamē cōtra syros: q statī fugerunt a facie ei⁹. Filii āt ammon vidētes q̄a fugissēt syri: fugerūt & ipsi a facie abisai: & igressi sūt ciuitatē. Reuersusq̃ ē ioab a filiis ammō: & venit ī ierusalē. Videntes igitur syri q̄m corruissent coram israel cōgregati sunt pariter. Misitq̃ adadezer & eduxit syros qui erant trans fluuium & adduxit eorū exercitū. Sobach āt magister militie adadezer erat princeps eorū. Qd̄ cū nūciatū eēt dauid: contraxit oēm israelem: & transiuit iordanē: venitq̃ in helam.

Et direxerunt aciē syri ex aduerso dauid & pugnauerūt cōtra israel. Fugeruntq̃ syri a facie israel: & occidit dauid de syris septigentos currus & quadraginta milia equitum: & sobach principem militie percussit: & statī mortuus est. Vidētes āt vniuersi reges q erant in p̄sidio adadezer se victos esse ab israel: fecerunt pacem cum israel & seruierunt eis: timueruntq̃ syri auxiliū p̄bere filiis ammon.

xi.

Factum est autem vertente anno eo tempore quo solent reges ad bella procedere: misit dauid ioab & seruos suos cum eo: & vniuersum israel & vastauerunt filios ammon & obsederūt rabba. Dauid autem remāsit in ierusalem. Dum hec agerentur accidit quadam die vt surgeret dauid d' strato suo post meridiem: & deambularet in solario domus regie: viditq̃ mulierē se lauantem ex aduerso super solarium suum. Erat autem mulier pulchra valde. Misit ergo rex & requisiuit que esset mulier. Nunciatumq̃ est ei q̄ ipsa esset bersabee filia heliam vxor vrie ethei. Missis itaq̃ dauid nunciis tulit eam. Que cū ingressa esset ad illum: dormiuit cum ea. Statimq̃ sanctificata est ab immundicia sua: & reuersa est domum suam concepto fetu. Mittensq̃ nunciauit dauid & ait. Concepi. Misit autem dauid ad ioab dicens. Mitte ad me vriam etheum. Misitq̃ ioab vriam ad dauid. Et venit vrias ad dauid. Quesiuitq̃ dauid q̄ recte ageret ioab & populus: & quomodo amministraretur bellū. Et dixit dauid ad vriam. Vade in domū tuam: & laua pedes tuos. Et egressus est urias d̄ domo regis: secutusq̃ est eum cibus regius. Dormiuit autem vrias ante portam

ויערכו ארם לקראת דוד
וילחמו עמו׃ וינס ארם מפני
ישראל ויהרג דוד מארם שבע
מאות רכב וארבעים אלף
פרשים ואת שובך שר צבאו
הכה וימת שם׃ ויראו כל המלכים
עבדי הדדעזר כי נגפו לפני
ישראל וישלמו את ישראל
ויעבדום ויראו ארם להושיע
עוד את בני עמון׃

Cap. xi.

ויהי
לתשובת השנה לעת צאת
המלכים וישלח דוד את יואב
ואת עבדיו עמו ואת כל ישראל
וישחתו את בני עמון ויצרו על
רבה ודוד ישב בירושלם׃ ויהי
לעת הערב ויקם דוד מעל
משכבו ויתהלך על גג בית המלך
וירא אשה רחצת מעל הגג
והאשה טובת מראה מאד׃ וישלח
דוד וידרש לאשה ויאמר הלא
זאת בת שבע בת אליעם אשת
אוריה החתי׃ וישלח דוד
מלאכים ויקחה ותבא אליו וישכב
עמה והיא מתקדשת מטמאתה
ותשב אל ביתה׃ ותהר האשה
ותשלח ותגד לדוד ותאמר
הרה אנכי׃ וישלח דוד אל יואב
שלח אלי את אוריה החתי
וישלח יואב את אוריה אל דוד׃
ויבא אוריה אליו וישאל
דוד לשלום יואב ולשלום
העם ולשלום המלחמה׃ ויאמר
דוד לאוריה רד לביתך ורחץ
רגליך ויצא אוריה מבית
המלך ותצא אחריו משאת
המלך׃ וישכב אוריה פתח

בית המלך את כל עבדי אדניו
ולא ירד אל ביתו ׃ ויגדו
לדוד לאמר לא ירד אוריה
אל ביתו ויאמר דוד אל
אוריה הלוא מדרך אתה בא
מדוע לא ירדת אל ביתך ׃
ויאמר אוריה אל דוד
הארון וישראל ויהודה ישבים
בסכות ואדני יואב ועבדי אדני
על פני השדה חנים ואני אבוא
אל ביתי לאכל ולשתות ולשכב
עם אשתי חיך וחי נפשך אם
אעשה את הדבר הזה ׃ ויאמר
דוד אל אוריה שב בזה גם היום
ומחר אשלחך וישב אוריה
בירושלם ביום ההוא וממחרת ׃
ויקרא לו דוד ויאכל לפניו
וישת וישכרהו ויצא בערב
לשכב במשכבו עם עבדי אדניו
ואל ביתו לא ירד ׃ ויהי בבקר
ויכתב דוד ספר אל יואב וישלח
ביד אוריה ׃ ויכתב בספר לאמר
הבו את אוריה אל מול פני
המלחמה החזקה ושבתם
מאחריו ונכה ומת ׃ ויהי בשמור
יואב אל העיר ויתן את אוריה אל
המקום אשר ידע כי אנשי חיל
שם ׃ ויצאו אנשי העיר וילחמו
את יואב ויפל מן העם מעבדי דוד
וימת גם אוריה החתי ׃ וישלח
יואב ויגד לדוד את כל דברי
המלחמה ׃ ויצו את המלאך
לאמר ככלותך את כל דברי
המלחמה לדבר אל המלך ׃
והיה אם תעלה חמת המלך
ואמר לך מדוע נגשתם אל

בוא · ידע · אמר · פנה חנה · בוא שתה · איש חיה · עשה · ישב · שלח · קרא אכל · פנה שתה · שכר שכב · היה · כתב · יהב · לחם שוב · מות · שמר נתן · קום · נפל · שלח · נגד · צוה לאך · כלה · עלה חמם · מדע

domus regie cum aliis seruis domini sui: & nō descendit ad domum suam. Nūciatūq; est dauid a dicentibus. Non iuit vrias in domum suam. Et ait dauid ad vriam. Nunquid nō de via venisti? Quare nō descendisti in domum tuam? Et ait vrias ad dauid. Arca dei & israel & iuda habitant in papilionibus: & dñs meus ioab & serui dñi mei sup faciē terre manēt: & ego igrediar domū meā vt comedā & bibā & dormiam cū vxore mea? Per salutē tuam & p salutē aie tue non faciam rē hāc. Ait ergo dauid ad vriā. Mane hic etiam hodie: & cras dimittā te. Mansit vrias in ierusalem in die illa & altera: & vocauit eū dauid vt comederet coram se & biberet: & iebriauit eū. Qui egressus vespe dormiuit in stratu suo cū seruis domini sui. & in domū suā nō descēdit. Factū ē ergo mane: & scripsit dauid epistolam ad ioab: misitq; per manum vrie: scribens in epistola. Ponite vriam ex aduerso belli vbi fortissimū est prelium: & derelinqte eū vt pcussus intereat. Igitur cū ioab obsideret vrbem posuit vriā in loco vbi sciebat viros esse fortissimos: egressiq; viri de ciuitate bellabant aduersum ioab: & ceciderunt de populo seruorū dauid: & mortuus ē ēt vrias etheus. Misit itaq; ioab & nūciauit dauid omnia uerba prelii: p̄cepitq; nūcio dicens. Cū cōpleueris uniuersos sermones belli ad regem: si eum uideris indignari & dixerit: quare accessistis ad

τοῦ οἴκου τοῦ βασιλέως μετὰ πάντων τῶν παίδων τοῦ κυρίου αὐτοῦ, καὶ οὐ κατέβη εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. καὶ ἀπήγγειλαν τῷ δαυὶδ λέγοντες, ὅτι οὐ κατέβη οὐρίας εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. καὶ εἶπε δαυὶδ πρὸς τὸν οὐρίαν· οὐχὶ ἐξ ὁδοῦ παραγέγονας σύ; τί ὅτι οὐ κατέβης εἰς τὸν οἶκόν σου; καὶ εἶπεν οὐρίας πρὸς δαυίδ, ἡ κιβωτὸς καὶ ἰσραὴλ καὶ ἰούδας κατοικοῦσιν ἐν σκηναῖς, καὶ ὁ κύριός μου ἰωὰβ καὶ οἱ παῖδες τοῦ κυρίου μου ἐπὶ πρόσωπον τοῦ πεδίου παρεμβεβλήκοτες, καὶ πῶς ἐγὼ εἰσελεύσομαι εἰς τὸν οἶκόν μου φαγεῖν καὶ πιεῖν καὶ κοιμηθῆναι μετὰ τῆς γυναικός μου; μὰ τὴν ζωήν σου καὶ μὰ τὴν ζωὴν τῆς ψυχῆς σου εἰ μὴ ποιήσω τὸ πρᾶγμα τοῦτο. καὶ εἶπε δαυὶδ πρὸς τὸν οὐρίαν, κάθισον ὧδε καὶ σήμερον, καὶ αὔριον σε ἐξαποστελῶ. καὶ ἐκάθισεν οὐρίας ἐν ἱερουσαλὴμ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ καὶ τῇ ἐπαύριον. καὶ ἐκάλεσεν αὐτὸν δαυὶδ καὶ ἔφαγεν ἐνώπιον αὐτοῦ καὶ ἔπιεν καὶ ἐμέθυσεν αὐτόν, καὶ ἐξῆλθεν ἑσπέρας τοῦ κοιμηθῆναι ἐν τῇ κοίτῃ αὐτοῦ μετὰ τῶν παίδων τοῦ κυρίου αὐτοῦ, καὶ εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ οὐ κατέβη. καὶ ἐγένετο πρωΐ, καὶ ἔγραψε δαυὶδ βιβλίον πρὸς ἰωάβ, καὶ ἀπέστειλεν ἐν χειρὶ οὐρίου. καὶ ἔγραψεν ἐν τῷ βιβλίῳ λέγων, εἰσαγάγετε τὸν οὐρίαν εἰς τὸν πόλεμον τὸν κραταιόν, καὶ ἀποστράφητε ἀπὸ ὄπισθεν αὐτοῦ, καὶ πληγήσεται καὶ ἀποθανεῖται. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ φυλάσσειν ἰωὰβ ἐπὶ τὴν πόλιν, καὶ ἔθηκε τὸν οὐρίαν ἐπὶ τὸν τόπον οὗ ᾔδει ὅτι ἄνδρες δυνάμεως ἦσαν ἐκεῖ. καὶ ἐξῆλθον οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως καὶ ἐπολέμουν πρὸς ἰωάβ, καὶ ἔπεσον ἐκ τοῦ λαοῦ ἐκ τῶν δούλων δαυίδ, καὶ ἀπέθανεν οὐρίας ὁ χετταῖος. καὶ ἀπέστειλεν ἰωὰβ καὶ ἀπήγγειλε τῷ δαυὶδ πάντα τὰ ῥήματα τοῦ πολέμου. καὶ ἐνετείλατο ἰωὰβ τῷ ἀγγέλῳ λέγων, ἐν τῷ συντελέσαι σε πάντα τὰ ῥήματα τοῦ πολέμου λαλοῦντα πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ ἔσται ἐὰν ἀναβῇ ὁ θυμὸς τοῦ βασιλέως, καὶ εἴπῃ σοι, τί ὅτι ἠγγίσατε πρὸς

Infra. 14.c.

C

τὴν πόλιν πολεμῆσαι; οὐκ ᾔδειτε ὅτι πληγήσεσθε ἀπὸ τοῦ τείχους; τίς ἐπάταξε τὸν ἀβιμέλεχ τὸν υἱὸν ἱεροβαάλ; οὐχὶ γυνὴ ἔρριψεν ἐπ' αὐτὸν κλάσμα μύλου ἀπὸ τοῦ τείχους καὶ ἀπέθανεν ἐν θαμασί; ἱνατί προσηγάγετε πρὸς τὸ τεῖχος; καὶ ἐρεῖς καί γε ὁ δοῦλός σου οὐρίας ὁ χετταῖος τέθνηκε. καὶ ἐπορεύθη ὁ ἄγγελος ἰωὰβ πρὸς τὸν βασιλέα εἰς ἱερουσαλὴμ καὶ ἀπήγγειλε τῷ δαυὶδ πάντα ὅσα ἐλάλησεν ἰωάβ. καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος πρὸς δαυίδ, ὅτι κατεκράτουν οἱ ἄνδρες ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐξῆλθον οἱ ἄνδρες ἐφ' ἡμᾶς εἰς τὸ πεδίον, καὶ ἐγενήθημεν ἐπ' αὐτοὺς ἕως τῆς θύρας τοῦ πυλῶνος, καὶ ἐτόξευσαν οἱ τοξεύοντες ἐπὶ τοὺς δούλους σου ἀπὸ τοῦ τείχους, καὶ ἀπέθανον ἀπὸ τῶν δούλων τοῦ βασιλέως καί γε ὁ δοῦλός σου οὐρίας ὁ χετταῖος τέθνηκε. καὶ εἶπε δαυὶδ πρὸς τὸν ἄγγελον, τάδε ἐρεῖς πρὸς ἰωάβ, μὴ πονηρὸν ἔστω ἐν ὀφθαλμοῖς σου τὸ ῥῆμα τοῦτο, ὅτι ποτὲ μὲν οὕτως ποτὲ δὲ οὕτως καταφάγεται ἡ ῥομφαία· κραταίωσον τὸν πόλεμόν σου ἐπὶ τὴν πόλιν, καὶ κατάσκαψον αὐτήν, καὶ κραταίωσον αὐτήν. καὶ ἤκουσεν ἡ γυνὴ οὐρίου ὅτι τέθνηκεν οὐρίας ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, καὶ ἐκόψατο τὸν ἄνδρα αὐτῆς. καὶ διῆλθε τὸ πένθος, καὶ ἀπέστειλε δαυὶδ καὶ ἔλαβε τὴν βηρσαβεὲ εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ ἐγένετο αὐτῷ εἰς γυναῖκα, καὶ ἔτεκεν αὐτῷ υἱόν. Ca. 12.

Καὶ ἐφάνη πονηρὸν τὸ πρᾶγμα ὃ ἐποίησε δαυὶδ ἐνώπιον κυρίου, καὶ ἀπέστειλε κύριος νάθαν τὸν προφήτην πρὸς δαυίδ· καὶ εἰσῆλθε νάθαν πρὸς δαυίδ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἀπάγγειλον δή μοι τὴν κρίσιν ταύτην. δύο ἄνδρες ἦσαν ἐν μιᾷ πόλει, εἷς πλούσιος καὶ εἷς πένης, καὶ ἦν τῷ πλουσίῳ ποίμνια καὶ βουκόλια πολλὰ σφόδρα, καὶ τῷ πένητι οὐκ ἦν οὐδὲν ἀλλ' ἢ ἀμνὰς μία μικρὰ ἣν ἐκτήσατο καὶ περιεποιήσατο καὶ ἐξέθρεψεν αὐτήν, καὶ συνετράφη μετ' αὐτοῦ καὶ μετὰ τῶν τέκνων αὐτοῦ κατὰ τὸ αὐτό, ἀπὸ τοῦ ἄρτου αὐτοῦ ἤσθιε καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου ἔπινε, καὶ ἐν τῷ κόλπῳ αὐτοῦ

D Iudi. 9.c.

A

murū vt preliaremini: an ignorabatis q multa desup ex muro tela mittantur? qs pcussit abimelech filium hieroboal: nonne mulier misit super eū fragmen mole de muro: & interfecit eū in thebes? quare iuxta murū accessistis? dices. Etiam seruus tuus vrias etheus occubuit. Abiit ergo nuncius & venit & narrauit dauid omnia que ei precepat ioab: & dixit nūcius ad dd. Preualuerunt aduersum nos viri: & egressi sunt ad nos in agrū. Nos autem fctō ipetu psecuti eos sumus vsq; ad portā ciuitatis: & direxerūt iacula sagittarii ad seruos tuos ex muro desuper: mortuiq; sunt de seruis regis. Quinetiā seruus tuus vrias etheus mortuus est. Et dixit dauid ad nuncium. Hec dices ioab. Nō te frangat ista res. Varius eni euentus est belli: & nunc hūc & nunc illum consumit gladius. Conforta bellatores tuos aduersus vrbem vt dstruas eā & exhortare eos. Audiuit autem vxor vrie q mortuus esset vrias vir suus: & planxit eum. Trāsactoq; luctu misit dauid & itroduxit eā i domū suam: & fctā est ei vxor: peperitq; ei filium. Et displicuit verbum hoc quod fecerat dauid coram domino. 12.

Misit ergo dominus nathan ad dauid. Qui cum venisset ad eum: dixit ei. Duo viri erant in ciuitate vna: vnus diues & alter pauper. Diues habebat oues & boues plurimos valde: pauper aūt nihil hēbat oino p̄ter ouem vnam puulā quā emerat & nutrierat & q̄ creuerat apud eū cū filiis eius: simul de pane illius comedēs & de calice eius bibēs: & in sinu illius

העיר להלחם הלוא ידעתם את
אשר ירו מעל החומה ׃ מי הכה
את אבימלך בן ירבשת הלוא
אשה השליכה עליו פלח רכב
מעל החומה וימת בתבץ למה
נגשתם אל החומה ואמרת גם
עבדך אוריה החתי מת ׃ וילך
המלאך ויבא ויגד לדוד את כל
אשר שלחו יואב ׃ ויאמר
המלאך אל דוד כי גברו עלינו
האנשים ויצאו אלינו השדה
ונהיה עליהם עד פתח השער ׃
ויראו המוראים אל עבדיך מעל
החומה וימותו מעבדי המלך
וגם עבדך אוריה החתי מת ׃
ויאמר דוד אל המלאך כה
תאמר אל יואב אל ירע
בעיניך את הדבר הזה כי כזה
וכזה תאכל החרב החזק
מלחמתך אל העיר והרסה
וחזקהו ׃ ותשמע אשת אוריה
כי מת אוריה אישה ותספד
על בעלה ׃ ויעבר האבל וישלח
דוד ויאספה אל ביתו ותהי לו
לאשה ותלד לו בן וירע
הדבר אשר עשה דוד בעיני
יהוה ׃ וישלח

Cap. xii.

יהוה את נתן אל דוד ויבא
אליו ויאמר לו שני אנשים
היו בעיר אחת אחד עשיר
ואחד ראש ׃ לעשיר היה
צאן ובקר הרבה מאד ׃ ולרש
אין כל כי אם כבשה אחת
קטנה אשר קנה ויחיה ותגדל
עמו ועם בניו יחדו מפתו
תאכל ומכסו תשתה ובחיקו

ירה נכה · איש שלך · כות · מות · היה · ירה · אמר לאך · רעע · אכל חזק · לחם · שמע · מות ספד · עבר שלח · אסף היה · ילד רעע · בוא · שנה · עשר · ראש · רבה · חיה גדל · פתת אכל · כוס שתה

תשכב ותהי לו כבת: ויבא הלך לאיש העשיר ויחמל לקחת מצאנו ומבקרו לעשות לארח הבא לו ויקח את כבשת האיש הראש ויעשה לאיש הבא אליו: ויחר אף דוד באיש מאד ויאמר אל נתן חי יהוה כי בן מות האיש העשה זאת: ואת הכבשה ישלם ארבעתים עקב אשר עשה את הדבר הזה ועל אשר לא חמל: ויאמר נתן אל דוד אתה האיש כה אמר יהוה אלהי ישראל אנכי משחתיך למלך על ישראל ואנכי הצלתיך מיד שאול: ואתנה לך את בית אדניך ואת נשי אדניך בחיקך ואתנה לך את בית ישראל ויהודה ואם מעט ואספה לך כהנה וכהנה: מדוע בזית את דבר יהוה לעשות הרע בעיני את אוריה החתי הכית בחרב ואת אשתו לקחת לך לאשה ואתו הרגת בחרב בני עמון: ועתה לא תסור חרב מביתך עד עולם עקב כי בזתני ותקח את אשת אוריה החתי להיות לך לאשה: כה אמר יהוה הנני מקים עליך רעה מביתך ולקחתי את נשיך לעיניך ונתתי לרעיך ושכב עם נשיך לעיני השמש הזאת: כי אתה עשית בסתר ואני אעשה את הדבר הזה נגד כל ישראל ונגד השמש: ויאמר דוד אל נתן חטאתי ליהוה

dormiēs: erat illi sicut filia. Cū āt pegrinꝰ quidā venisset ad diuitem: parcēs ille sumere de ouibus & de bobus suis: vt exhiberet conuiuium pegrino illi q venerat ad se: tulit ouē viri paupis & pparauit cibos hoi qui venerat ad se. Iratus āt indignatione dd̄ aduersus hoiem illum nimis: dixit ad nathā. Viuit dn̄s: qm̄ filius mortis est vir q fecit hoc. Ouem reddet in quadruplum: eo q fecerit verbum istud & non pepercerit. Dixit autem nathan ad dd̄. Tu es ille vir. Hec dicit dn̄s deus israel. Ego vnxi te in regē sup israel: & ego erui te de manu saul: & dedi tibi domū dn̄i tui: & vxores dn̄i tui in sinu tuo: dediq; tibi domū israel & iuda: & si parua sūt ista adijciā tibi multo maiora. Quare ergo contempsisti verbum dn̄i vt faceres malū in conspectu meo? Vriam etheum pcussisti gladio: & vxorem illius accepisti in vxorem tibi: & interfecisti eum gladio filiorū ammō. Quā obrē non recedet gladius de domo tua vsq; in sempiternū: eo q despexeris me: & tuleris vxorē vrie ethei vt esset vxor tua. Itaq; hec dicit dominus. Ecce ego suscitabo super te malum de domo tua: & tollam vxores tuas in oculis tuis: & dabo pximo tuo: & dormiet cum vxoribus tuis in oculis solis huiꝰ. Tu enim fecisti abscondite: ego autem faciam verbum istud in cōspectu omnis israel: & in conspectu solis. Et dixit dauid ad nathā. Peccaui domino.

dormiebat: & erat ei sicut filia sua. venit āt
ἐκάθευδεν, καὶ ἦν αὐτῷ ὡς θυγάτηρ αὐτοῦ. ἦλθε δὲ
viator ad virū diuitē: & pe-
ὁδοιπόρος πρὸς τὸν ἄνδρα τὸν πλούσιον, καὶ ἐφεί-
percit vt sumeret de grege omnū sua & de
σατο τοῦ λαβεῖν ἐκ τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ καὶ ἐκ τοῦ
armēto boū suo vt faceret viro peregrino
βουκολίου αὐτοῦ τοῦ ποιῆσαι τῷ ἀνδρὶ τῷ ξένῳ τῷ
venienti ad se: & tulit agnā
ἥκοντι πρὸς αὐτόν, καὶ ἔλαβε τὴν ἀμνάδα τοῦ
viri pauperis: & imolauit eā & fe-
ἀνδρὸς τοῦ πένητος, καὶ ἔθυσεν αὐτὴν καὶ ἐποίη-
cit eā viro qui venerat ad se. &
σεν αὐτὴν τῷ ἀνδρὶ τῷ ἥκοντι πρὸς αὐτόν. καὶ
iratus est dauid nimis idignatiōe aduersū virū. & dixit
ἐθυμώθη δαυὶδ σφόδρα ὀργῇ ἐπὶ τὸν ἄνδρα. καὶ εἶπεν
ad nathan: viuit dn̄s qm̄ filius mortis vir q fecit
πρὸς ναθάν, ζῇ κύριος ὅτι υἱὸς θανάτου ὁ ἀνὴρ ὁ ποιήσας
hoc. & agnam reddet in quadruplū eo q
τοῦτο. καὶ τὴν ἀμνάδα ἀποτίσει τετραπλάσιον ἀνθ' ὧν
fecit rem hanc: & eo q nō pepercit.
ἐποίησε τὸ πρᾶγμα τοῦτο, καὶ ὑπὲρ οὗ οὐκ ἐφείσατο.
& dixit nathan ad dauid: tu es vir q fecisti
καὶ εἶπε ναθὰν πρὸς δαυίδ, σὺ εἶ ὁ ἀνὴρ ὁ ποιήσας
hoc. hec dicit dn̄s deus israel: ego vnxi
τοῦτο. τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς ἰσραήλ, ἐγὼ ἔχρισά
te in regē sup israel: & ego elegi te
σε εἰς βασιλέα ἐπὶ τὸν ἰσραήλ, καὶ ἐγὼ ἐξελεξάμην σε
de manu saul: & dedi tibi domū domi
ἐκ χειρὸς σαούλ, καὶ ἔδωκά σοι τὸν οἶκον τοῦ κυρί-
ni tui: & vxores eius in sinu
ου σου, καὶ τὰς γυναῖκας αὐτοῦ εἰς τὸν κόλπον
tuo: & dedi tibi domū israel & iu
σου, καὶ ἔδωκά σοι τὸν οἶκον ἰσραὴλ καὶ ἰού-
da. & si pauca tibi sūt addam tibi sicut
δα. καὶ εἰ ὀλίγα σοί ἐστι προσθήσω σοι καθὼς
hec. & quare contēpsisti verbū dn̄i vt
ταῦτα. καὶ τί ὅτι ἐξουδένωσας τὸν λόγον κυρίου τοῦ
faceres malū corā eo? vriam chet-
ποιῆσαι τὸ πονηρὸν ἐνώπιον αὐτοῦ; τὸν οὐρίαν τὸν χετ-
teum pcussisti in gladio: & vxorē illiꝰ
ταῖον ἐπάταξας ἐν ῥομφαίᾳ, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ
accepisti tibi ipsi in vxorē: & eum interfecisti
ἔλαβες σεαυτῷ εἰς γυναῖκα, καὶ αὐτὸν ἀπέκτεινας
in gladio filiorū ammō. & nūc nō auferetur gla
ἐν ῥομφαίᾳ υἱῶν ἀμμών. καὶ νῦν οὐκ ἐξαρθήσεται ῥομ-
dius de domo tua in sēpiternū causa huius:
φαία ἐκ τοῦ οἴκου σου εἰς τὸν αἰῶνα ἕνεκεν τούτου,
quia cōtēpsisti me: & accepisti vxorē vrie
ὅτι ἐξουδένωσάς με, καὶ ἔλαβες τὴν γυναῖκα οὐρίου
chettei tibi ipsi vxorē. hec dicit dn̄s:
τοῦ χετταίου σεαυτῷ γυναῖκα. τάδε λέγει κύριος,
ecce ego suscitabo sup te mala de domo tua.
ἰδοὺ ἐγὼ ἐξεγερῶ ἐπὶ σὲ κακὰ ἐκ τοῦ οἴκου σου,
& tollā vxores tuas corā te: &
καὶ λήψομαι τὰς γυναῖκάς σου ἐνώπιόν σου, καὶ
dabo eas proximo tuo: & dormiet cū
δώσω αὐτὰς τῷ πλησίον σου, καὶ κοιμηθήσεται μετὰ
vxoribus tuis corā sole hoc:
τῶν γυναικῶν σου ἐνώπιον τοῦ ἡλίου τούτου,
quia tu fecisti in abscōdito: ego āt faciā ver
ὅτι σὺ ἐποίησας ἐν κρυπτῷ, ἐγὼ δὲ ποιήσω τὸ ῥῆ-
bum istud in cōspectu oīs israel & in cōspectu
μα τοῦτο ἐνώπιον παντὸς ἰσραὴλ καὶ ἐνώπιον τοῦ
solis huius. & dixit dauid ad nathan: pecca
ἡλίου τούτου. καὶ εἶπε δαυὶδ πρὸς ναθάν, ἡμάρτη-
ui dn̄o.
κα τῷ κυρίῳ.

Eccle. 47.b.

& dixit nathan ad dauid: & dn̄s abstulit
καὶ εἶπε ναθὰν πρὸς δαυίδ, καὶ κύριος ἀφείλετο τὸ
pctm̄ tuū: & tu nō morieris. verūtn̄ qr ir-
ἁμάρτημά σου, καὶ σὺ μὴ ἀποθάνῃς. πλὴν ὅτι παρ-
ritans irritasti in inimicis dn̄m in
οργίζων παρώργισας ἐν τοῖς ὑπεναντίοις τὸν κύριον ἐν
verbo hoc: & filius tuꝰ q natus est tibi mor
τῷ λόγῳ τούτῳ, καὶ ὁ υἱός σου ὁ τικτόμενός σοι θανά-
te morietur. & reuersus ē nathan in domū suā.
τῳ ἀποθανεῖται. καὶ ἀπῆλθε ναθὰν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.
& percussit deus puerū quē peperit vxor vrie
καὶ ἐπάταξεν ὁ θεὸς τὸ παιδίον ὃ ἔτεκεν ἡ γυνὴ οὐρίου τῷ
dauid: & egrotabat. & depcatꝰ ē dauid dn̄m pro
δαυίδ, καὶ ἠρρώστει. καὶ ἠξίου δαυὶδ τὸν κύριον ὑπὲρ
puero: & ieiunauit dauid ieiunio: & in-
τοῦ παιδίου, καὶ ἐνήστευσεν δαυὶδ νηστείαν, καὶ εἰσ-
gressus ē & mansit sup terrā & surrexerūt senio
ῆλθεν καὶ ηὐλίσθη ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ ἀνέστησαν οἱ πρεσβύτε-
res domus eius ad eū: vt eleuarēt eum de terra:
ροι τοῦ οἴκου αὐτοῦ πρὸς αὐτόν, τοῦ ἐγεῖραι αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς,
& nō voluit: neq; cenauit panē cū eis.
καὶ οὐκ ἐβούλετο, οὐδὲ συνεδείπνησεν ἄρτον μετ' αὐτῶν.
factū est āt in die septima & mortuꝰ est pu
ἐγένετο δὲ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ καὶ ἀπέθανε τὸ παι-
er: & timuerūt serui dauid nūciare
δίον, καὶ ἐφοβήθησαν οἱ δοῦλοι δαυὶδ ἀπαγγεῖλαι
ei: q mortuꝰ eēt puer dicētes: q adhuc pue
αὐτῷ, ὅτι τέθνηκε τὸ παιδίον λέγοντες, ὅτι ἔτι τοῦ παι-
ro viuēte loquebamur ad eū: & nō audiebat
δίου ζῶντος ἐλαλοῦμεν πρὸς αὐτόν, καὶ οὐκ ἤκουεν τῆς
vocē nr̄am: & quō dicemus ad eū q mortuꝰ ē
φωνῆς ἡμῶν, καὶ πῶς εἴπωμεν πρὸς αὐτὸν ὅτι τέθνηκεν
puer? & faciet mala. & vidit dauid
τὸ παιδίον; καὶ ποιήσει κακά. καὶ εἶδεν δαυὶδ
seruos suos q mussitāt: & sensit dd̄
τοὺς παῖδας αὐτοῦ ὅτι ψιθυρίζουσιν, καὶ ᾔσθετο δαδ̄
q mortuꝰ esset puer. & dixit dauid ad
ὅτι τέθνηκε τὸ παιδίον. καὶ εἶπε δαυὶδ πρὸς τοὺς
seruos suos: si mortuꝰ est puer? & dixerūt: mor
παῖδας αὐτοῦ, εἰ τέθνηκε τὸ παιδίον; καὶ εἶπον, τέ-
tuus est. & surrexit dauid de terra: & lauit se
θνηκεν. καὶ ἀνέστη δαυὶδ ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἐλούσατο
& vnxit se: & mutauit vestē suā: &
καὶ ἐχρίσατο, καὶ ἤλλαξε τὸν ἱματισμὸν αὐτοῦ, καὶ
ingressus ē i domū dei & adorauit eū: &
εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ, καὶ
ingressus est in domū suā: & petiuit panē vt comederet.
εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ ᾔτησεν ἄρτον φαγεῖν.
& dixerūt ei serui sui: quis sermo iste quē
καὶ εἶπον αὐτῷ οἱ παῖδες αὐτοῦ, τίς ὁ λόγος οὗτος ὃν
fecisti? adhuc eū infante viuēte ieiunasti &
πεποίηκας; ἔτι τοῦ παιδίου ζῶντος ἐνήστευες καὶ
flebas: & vt mortuꝰ est puer: surrexisti & come
ἔκλαιες, καὶ ὡς ἀπέθανε τὸ παιδίον, ἀνέστης καὶ ἔφα-
disti panē & bibisti vinū? & dixit dauid: adhuc
γες ἄρτον καὶ πέπωκας οἶνον; καὶ εἶπε δαυίδ, ἔτι
puero viuēte ieiunaui & fleui: qr dixi:
τοῦ παιδίου ζῶντος ἐνήστευον καὶ ἔκλαιον, ὅτι εἶπον,
quis nouit si miserebit mei dn̄s: & viuet in
τίς οἶδε εἰ ἐλεήσει με κύριος, καὶ ζήσεται τὸ παιδί-
fans: nūc āt mortuus est infans: quare igit̄ ieiunabo
ον; νῦν δὲ τέθνηκεν τὸ παιδάριον, ἵνα τί οὖν νηστεύσω
ego? nūqd potero vt reducā eum? ego va
ἐγώ; μὴ δυνήσομαι τοῦ ἐπιστρέψαι αὐτό; ἐγὼ πο-
dam ad eū: ipse āt nō reuertet̄ ad
ρεύσομαι πρὸς αὐτόν, αὐτὸς δὲ οὐκ ἀναστρέψει πρός
me. & cōsolatꝰ est dauid vxorē suā ber
με. καὶ παρεκάλεσε δαυὶδ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ βηρ-
sabee: & ingressus ad eam: & dormiuit cū
σαβεαί, καὶ εἰσῆλθε πρὸς αὐτήν, καὶ ἐκοιμήθη μετ' αὐ-
ea: & cōcepit & peperit
τῆς, καὶ συνέλαβε καὶ ἔτικτε

2.Pa. 3.b. Math. 1.a.

Dixitq; nathan ad dauid. Dn̄s quoq; trāstulit pctm̄ tuū. Nō morieris. Verūtn̄ qm̄ blasphemare fecisti inimicos domini ppter verbum hoc: filius qui natus est tibi morte morietur. Et reuersus ē nathan in domum suam. Percussitq; dn̄s paruulū quem peperit vxor vrie dauid: & desperatus est. Deprecatusq; est dauid deū p paruulo & ieiunauit dd̄ ieiūio: & ingressus seorsum iacuit sup terrā. Venerūt autem seniores domus eius cogentes eum vt surgeret de terra. Qui noluit: nec comedit cum eis cibum. Accidit aūt die septima vt moreretur īfans: timueruntq; serui dauid nūciare ei q mortuus eēt paruulus: dixerūt ei. Ecce cū puulus adhuc viueret loq̄bamur ad eum: & nō audiebat vocē nr̄am: q̄ntomagis si dixerimꝰ mortuꝰ ē puer se affliget. Cū ergo dd̄ audisset seruos suos mussitantes intellexit q mortuus esset infantulus. Dixitq; ad seruos suos. Nū mortuus ē puer? Qui r̄ndert ei. Mortuꝰ ē. Surrexit ergo dd̄ de terra: & lotꝰ vnctusq; ē. Cūq; mutasset veste: igressus est domū dn̄i & adorauit & venit in domū suā: petiuitq; vt ponerēt ei panem: & comedit. Dixerunt autē ei serui sui. Quis est sermo quem fecisti? Propter infantē cū adhuc viueret ieiunasti & flebas: mortuo aūt puero surrexisti & comedisti panē? Qui ait. Propter īfantē dū adhuc viueret ieiunaui & fleui. Dicebā ei. Quis scit si forte donet eū mihi dn̄s & viuat īfās. Nūc āt quia mortuus est q̄re ieiūo? Nūqd potero reuocare eū āplius? Ego vadā magis ad eum: ille vero nō reuertetur ad me. Et cōsolatꝰ est dd̄ bersabee vxorem suam: ingressusq; ad eā dormiuit cū ea. Que genuit

ויאמר נתן אל דוד גם יהוה העביר חטאתך לא תמות: אפס כי נאץ נאצת את איבי יהוה בדבר הזה גם הבן הילוד לך מות ימות: וילך נתן אל ביתו ויגף יהוה את הילד אשר ילדה אשת אוריה לדוד ויאנש: ויבקש דוד את האלהים בעד הנער ויצם דוד צום ובא ולן ושכב ארצה: ויקמו זקני ביתו עליו להקימו מן הארץ ולא אבה ולא ברה אתם לחם: ויהי ביום השביעי וימת הילד ויראו עבדי דוד להגיד לו כי מת הילד כי אמרו הנה בהיות הילד חי דברנו אליו ולא שמע בקולנו ואיך נאמר אליו מת הילד ועשה רעה: וירא דוד כי עבדיו מתלחשים ויבן דוד כי מת הילד ויאמר דוד אל עבדיו המת הילד ויאמרו מת: ויקם דוד מהארץ וירחץ ויסך ויחלף שמלתו ויבא בית יהוה וישתחו ויבא אל ביתו וישאל וישימו לו לחם ויאכל: ויאמרו עבדיו אליו מה הדבר הזה אשר עשיתה בעבור הילד חי צמת ותבך וכאשר מת הילד קמת ותאכל לחם: ויאמר בעוד הילד חי צמתי ואבכה כי אמרתי מי יודע וחנני יהוה וחי הילד: ועתה מת למה זה אני צם האוכל להשיבו עוד אני הלך אליו והוא לא ישוב אלי: וינחם דוד את בת שבע אשתו ויבא אליה וישכב עמה ותלד

בן ויקרא את שמו שלמה ויהוה
אהבו: וישלח ביד נתן הנביא
ויקרא את שמו ידידיה בעבור
יהוה: וילחם יואב ברבת בני
עמון וילכד את עיר המלוכה:
וישלח יואב מלאכים אל דוד
ויאמר נלחמתי ברבה גם לכדתי
את עיר המים: ועתה אסף את
יתר העם וחנה על העיר ולכדה
פן אלכד אני את העיר ונקרא
שמי עליה: ויאסף דוד את כל
העם וילך רבתה וילחם בה
וילכדה: ויקח את עטרת מלכם
מעל ראשו ומשקלה ככר זהב
ואבן יקרה ותהי על ראש דוד
ושלל העיר הוציא הרבה מאד:
ואת העם אשר בה הוציא
וישם במגרה ובחרצי הברזל
ובמגזרת הברזל והעביר אותם
במלכן וכן יעשה לכל ערי בני
עמון וישב דוד וכל העם
ירושלם: ויהי אחרי

Cap. xiij.

כן ולאבשלום בן דוד אחות יפה
ושמה תמר ויאהבה אמנון בן
דוד: ויצר לאמנון להתחלות
בעבור תמר אחתו כי בתולה היא
ויפלא בעיני אמנון לעשות לה
מאומה: ולאמנון רע ושמו יונדב
בן שמעה אחי דוד ויונדב
איש חכם מאד: ויאמר לו
מדוע אתה ככה דל בן המלך
בבקר בבקר הלוא תגיד לי ויאמר
לו אמנון את תמר אחות
אבשלום אחי אני אהב: ויאמר
לו יהונדב שכב על משכבך
והתחל ובא אביך לראותך

filiũ: & vocauit nomen eius salomon: & dñs dilexit eum. Miſitq; in manu nathan ꝓphete: & vocauit nomen eius: amabilis dño: eo ꝙ diligeret eũ dñs. Igitur pugnabat ioab cõtra rabaath filiorũ ãmon & expugnabat vrbẽ regiã. Miſitq; ioab nuncios ad dauid dicẽs. Dimicaui aduerſum rabba: & capiẽda ẽ vrbs aquarum. Nunc igitur congrega reliquã ptẽ ppl'i: & obſide ciuitatẽ & cape eã: ne cũ a me vaſtata fuerit vrbs noĩ meo aſcribatur victoria. Congregauit itaq; dauid omnẽ ppl'm: & ꝓfectus ẽ ad uerſum rabba. Cũq; dimicaſſet cepit eã. Et tulit dyadema regis eorũ de capite eius põdo auri talẽtum habẽs gẽmas ꝑcioſiſſimas: & impoſitũ ẽ ſup caput dauid. Sed & predã ciuitatis aſportauit multam valde: ppl'm quoq; ei⁹ adducens ſerrauit: & circũegit ſup eos ferrata carpenta. Diuiſitq; cultris & traduxit i typo laterũ. Sic fecit vniuerſis ciuitatib⁹ filiorũ ãmon. Et reuerſus eſt dauid & oĩs exercitus in ierusalem. 13.

Factum eſt ãt poſt hec vt abſalõ filii dd̃ ſororem ſpecioſiſſimã vocabulo thamar adamaret amnon filius dauid: & deperiret in eã valde: ita vt pp amorẽ eius egrotaret: quia cũ eſſet virgo difficile ei videbatur: vt quippiã inhoneſte ageret cũ ea. Erat ãt amnon amicus noĩe ionadab filius ſemmaa fratris dauid: vir prudẽs valde. Qui dixit ad eum. Quare ſic attenuaris macie fili regis per ſingulos dies? Cur nõ indicas mihi? Dixitq; ei amnon. Thamar ſororem fratris mei abſalom amo. Cui reſpondit ionadab. Cuba ſuper lectũ tuũ & languorem ſimla. Cũq; venerit pater tuus vt viſitet te

filiũ: & vocauit nomẽ eius ſolomon.
υἱόν, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ σολομών,
& dñs dilexit eum. & miſit in
καὶ κύριος ἠγάπησεν αὐτόν. καὶ ἀπέστειλεν ἐν
manu nathan ꝓphe: & vocauit nomẽ eius
χειρὶ ναθὰν τοῦ προφήτου, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ
ieddidia in verbo dñi. & expugnauit ioab
ἰεδδιδία ἐν λόγῳ κυρίου. καὶ ἐπολέμησεν ἰωὰβ τὴν
rabbath filiorũ ammõ: & cepit vrbẽ re
ῥαββὰθ υἱῶν ἀμμών, καὶ προκατελάβετο τὴν πόλιν τῆς βα
gni. & miſit ioab nũcios ad dauid di
σιλείας. καὶ ἀπέστειλεν ἰωὰβ ἀγγέλους πρὸς δαυὶδ λέ
cens: expugnaui rabbath & cepi
γων, πεπολέμηκα τὴν ῥαββὰθ καὶ κατελαβόμην τὴν
vrbem aquarũ. & nũc cõgrega reliquã pte
πόλιν τῶν ὑδάτων. καὶ νῦν συνάγαγε τὸ κατάλοιπον
ppl'i: & caſtrametare cõtra ciuitatẽ. & ca
τοῦ λαοῦ, καὶ παρέμβαλε ἐπὶ τὴν πόλιν. καὶ προκα
pe eam tu: ne preoccupem eam
ταλαβοῦ αὐτὴν σύ, ὅπως μὴ προκαταλάβωμαι αὐτὴν
ego vrbẽ: & vocetur nomẽ meũ ſup eã. & cõ
ἐγὼ τὴν πόλιν, καὶ κληθῇ τὸ ὄνομά μου ἐπ᾽ αὐτήν. καὶ συ
gregauit dauid oẽm ppl'm & ꝓfect⁹ ẽ aduerſũ rabbath:
νήγαγε δαυὶδ πάντα τὸν λαὸν καὶ ἐπορεύθη εἰς ῥαββὰθ,
& expugnauit eam & cepit eã. & tu
καὶ ἐπολέμησεν αὐτὴν καὶ κατελάβετο αὐτήν. καὶ ἔλα
lit diadema regis eorũ de capite
βε τὸν στέφανον τοῦ βασιλέως αὐτῶν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς
eius. & põd⁹ eius talẽtũ auri & la
αὐτοῦ. καὶ ὁ σταθμὸς αὐτοῦ τάλαντον χρυσίου καὶ λί
pidis ꝑcioſi: & erat ſup caput dauid. & ſpolia
θου τιμίου, καὶ ἦν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς δαυίδ. καὶ τὰ σκῦλα
ciuitatis aſportauit multa valde. & ppl'm ꝗ in
τῆς πόλεως ἐξήνεγκε πολλὰ σφόδρα. καὶ τὸν λαὸν τὸν ἐν
ea eduxit: & poſuit in ſerra & in tribu
αὐτῇ ἐξήγαγε, καὶ ἔθηκε ἐν τῷ πρίονι καὶ ἐν τοῖς τριβό
lis ferreis & aſciis ferreis: & circũegit
λοις τοῖς σιδηροῖς καὶ σκεπάρνοις σιδηροῖς, καὶ περιήγαγεν
eos per aciem: & ſic faciebat vniuerſis
αὐτοὺς διὰ τοῦ πλινθίου, καὶ οὕτως ἐποίει πάσαις
ciuitatibus filiorũ ammõ. & reuerſus eſt dauid &
ταῖς πόλεσιν υἱῶν ἀμμών. καὶ ἀνέστρεψε δαυὶδ καὶ
oĩs ppl's in hieruſalem.
πᾶς ὁ λαὸς εἰς ἱερουσαλήμ.

1. Pa. 20. b.

Ca. 13.

Et factũ ẽ poſt hec & erat abſalom
Καὶ ἐγένετο μετὰ ταῦτα καὶ ἦν τῷ ἀβεσσα
filio dauid ſoror pulchra forma nimis:
λὼμ υἱῷ δαυὶδ ἀδελφὴ καλὴ τῷ εἴδει σφόδρα,
& nomẽ ei thamar: & adamauit eam amnõ
καὶ ὄνομα αὐτῇ θαμάρ, καὶ ἠγάπησεν αὐτὴν ἀμνὼν
filius dauid. & tribulabat egritudine amnõ pp thamar
υἱὸς δαυίδ. καὶ ἐθλίβετο ἀρρωστίᾳ ἀμνὼν διὰ θαμὰρ
ſororẽ ſuã: quia virgo erat ipſa: & nõ pote
τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ, ὅτι παρθένος ἦν αὐτή, καὶ ἠδυνά
rat in oculis eius amnon vt faceret aliqd ei.
τει ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ἀμνὼν τοῦ ποιῆσαί τι αὐτῇ.
& amnõ amicus: & nomẽ ei ionadab fili⁹
καὶ τῷ ἀμνὼν ἑταῖρος, καὶ ὄνομα αὐτῷ ἰωναδὰβ υἱὸς
ſamaa fratris dauid. & ionadab erat pru
σαμαὰ τοῦ ἀδελφοῦ δαυίδ. καὶ ἰωναδὰβ ἦν φρό
dens nimis. & dixit amnõ: qd tibi ꝙ ſic
νιμος σφόδρα. καὶ εἶπε τῷ ἀμνών, τί σοι ὅτι οὕτως
cõtabuiſti mane mane fili regis & nõ
συντέτηκας τοπρωῒ πρωῒ υἱὲ τοῦ βασιλέως καὶ οὐκ
nuncias mihi? & dixit ei amnõ: thamar
ἀπαγγέλεις μοι; καὶ εἶπεν αὐτῷ ἀμνών, θαμὰρ τὴν
ſororem fratris mei abſalom ego amo. & di
ἀδελφὴν τοῦ ἀδελφοῦ μου ἀβεσσαλὼμ ἐγὼ ἀγαπῶ. καὶ εἶ
xit ei ionadab: cuba ſup lectũ tuũ. &
πεν αὐτῷ ἰωναδάβ, κατακλίθητι ἐπὶ τὴν κοίτην σου. καὶ
ſimula egrotare: & veniet pr̃ tuus viſitare te:
προσποιοῦ ἐνοχλεῖσθαι, καὶ ἥξει ὁ πατήρ σου ἐπισκέψασθαί σε,

& dices ei: veniat iã thamar ſoror mea:
καὶ ἐρεῖς αὐτῷ, ἐλθέτω δὴ θαμὰρ ἡ ἀδελφή μου,
& adſit mihi dãs cibũ mihi: & faciet co
καὶ παρεστηκέτω μοι ψωμίζουσά με, καὶ ποιησάτω ἐνώ
ram me pulmẽtũ vt videã & comedã de manu
πιόν μου βρῶμα ὅπως ἴδω καὶ φάγω ἐκ τῆς χειρὸς
eius. & dormiuit amnon: & ſimulauit egro
αὐτῆς. καὶ ἐκοιμήθη ἀμνών, καὶ προσεποιήσατο ἐνοχ
tare. & venit rex ad viſitãdũ e
λεῖσθαι. καὶ παρεγένετο ὁ βασιλεὺς ἐπισκέψασθαι αὐ
um. & ait amnõ ad regem: veniat
τόν. καὶ εἶπεν ἀμνὼν πρὸς τὸν βασιλέα, παραγενηθή
iã thamar ſoror mea ad me: & faciat collyri
τω δὴ θαμὰρ ἡ ἀδελφή μου πρὸς με, καὶ κολλυρισά
das corã me duas collyridas & comedã de
τω ἐνώπιόν μου δύο κολλυρίδας καὶ φάγομαι ἐκ τῆς
manu eius. & miſit dauid in domũ ad
χειρὸς αὐτῆς. καὶ ἀπέστειλε δαυὶδ εἰς τὸν οἶκον πρὸς
thamar dicẽs: vade iã ad amnon fratrẽ
θαμὰρ λέγων, πορεύθητι δὴ πρὸς ἀμνὼν τὸν ἀδελφόν
tuũ & fac ei cenã. & iuit thamar
σου καὶ ποίησον αὐτῷ δεῖπνον. καὶ ἐπορεύθη θαμὰρ
in domũ amnon fratris ſui: & ipſe dor
εἰς τὸν οἶκον ἀμνὼν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς, καὶ αὐτὸς ἐκά
miebat. & accepit thamar farinã & cõmiſcuit & fecit
θευδε. καὶ ἔλαβε θαμὰρ τὸ στέαρ καὶ ἐφύρασε καὶ ἐκολ
collyridas corã eo: & coxit collyridas.
λύρισεν ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ ἥψησε τὰς κολλυρίδας.
& tulit in qd effundũt: & effudit corã
καὶ ἔλαβεν εἰς ὃ ἀποχέουσιν, καὶ ἐπέχεεν ἐνώπιον
eo: & nõ voluit comedere. & dixit amnõ: edu
αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐβούλετο φαγεῖν. καὶ εἶπεν ἀμνών. ἐξα
cite a me vniuerſos viros. & eduxerũt ab eo
γάγετε ἀπ᾽ ἐμοῦ πάντα ἄνδρα. καὶ ἐξήγαγον ἀπ᾽ αὐτοῦ
oẽs viros. & dixit amnõ ad thamar: infer
πάντα ἄνδρα. καὶ εἶπεν ἀμνὼν πρὸς θαμάρ, εἰσένεγκέ
mihi cibũ in cõclaue & comedã de ma
μοι τὸ βρῶμα εἰς τὸν κοιτῶνα καὶ φάγομαι ἐκ τῆς χει
nu tua. & accepit thamar collyridas quas fecit
ρός σου. καὶ ἔλαβε θαμὰρ τὰς κολλυρίδας ἃς ἐποίησεν
& intulit amnõ fratri ſuo in cõclaue:
καὶ εἰσήνεγκεν ἀμνὼν τῷ ἀδελφῷ αὐτῆς εἰς τὸν κοιτῶνα,
& obtulit ei vt comederet. & apphẽdit eã amnõ
καὶ προσήνεγκεν αὐτῷ φαγεῖν. καὶ ἐκράτησεν αὐτὴν ἀμνὼν
& dixit ei: ingredere dormi mecũ. & dixit ei:
καὶ εἶπεν αὐτῇ, εἴσελθε κοιμήθητι μετ᾽ ἐμοῦ. καὶ εἶπεν αὐτῷ
nõ frater nõ humilies me: qm̃ nõ fiet
μὴ ἀδελφέ μὴ ταπεινώσῃς με, ὅτι οὐ ποιηθήσε
ſic in iſrael. ne facias ſtultitiã
ται οὕτως ἐν τῷ ἰσραήλ. μὴ ποιήσῃς τὴν ἀφροσύνην
hanc. & ego quo ferã obprobriũ meũ: & tu
ταύτην. καὶ ἐγὼ ποῦ ἀποίσω τὸ ὄνειδός μου, καὶ σὺ
eris q̃ſi vnus de inſipiẽtib⁹ in iſrael. & nũc loquere
ἔσῃ ὡς εἷς τῶν ἀφρόνων ἐν ἰσραήλ. καὶ νῦν λάλησον
iã ad regem: qm̃ non prohibebit me a
δὴ πρὸς τὸν βασιλέα, ὅτι οὐ μὴ ἀποκωλύσει με ἀπὸ
te. & nõ voluit amnon audire vocẽ e
σοῦ. καὶ οὐκ ἐβούλετο ἀμνὼν ἀκοῦσαι τῆς φωνῆς αὐ
ius. & preualuit magis ꝙ ea & humiliauit
τῆς. καὶ ἐκράτησεν ὑπὲρ αὐτὴν καὶ ἐταπείνωσεν
eam & dormiuit cum ea. & exoſã habuit eã am
αὐτὴν καὶ ἐκοιμήθη μετ᾽ αὐτῆς. καὶ ἐμίσησεν αὐτὴν ἀμ
nõ odio magno nimis: qr magnũ odiũ q̃ ode
νὼν μῖσος μέγα σφόδρα, ὅτι μέγα τὸ μῖσος ὃ ἐμί
rat eam magis ꝙ amor quo dilexerat eam.
σησεν αὐτὴν ὑπὲρ τὴν ἀγάπην ἣν ἠγάπησεν αὐτήν.
& dixit ei amnon: ſurge & reuertere. &
καὶ εἶπεν αὐτῇ ἀμνών, ἀνάστηθι καὶ ἀπότρεχε. καὶ
dixit
εἶπεν

Deu. 14. g.

dic ei. Veniat oro thamar ſoror mea vt det mihi cibum: & faciat pulmentum vt comedam de mãu eius. Accubuit itaq; amnõ: & q̃ſi egrotare cepit. Cũq; vẽiſſet rex ad viſitandũ eũ ait amnon ad regem. Veniat obſecro thamar ſoror mea vt faciat in oculis meis duas forbitiũculas: & cibũ paratũ capiã de mãu ei⁹. Miſit ergo dd̃ ad thamar domũ dicẽs. Vẽi ĩ domum amnon fr̃is tui: & fac ei pulmẽtũ. Venitq; thamar in domũ amnon fr̃is ſui. ille ãt iacebat. Que tollens farinã cõmiſcuit & liq̃faciens in oculis eius coxit forbitiunculas: tollenſq; qd̃ coxerat effudit & poſuit coram eo: & noluit comedere. Dixitq; amnõ. Eiicite vniuerſos a me. Cunq; eieciſſet omnes: dixit amnon ad thamar. Infer cibũ in conclaui vt veſcar de manu tua. Tulit ergo thamar forbitiunculas quas fecerat: & intulit ad amnon fratrẽ ſuũ in conclaui. Cunq; obtuliſſet ei cibum: apprehẽdit eã & ait. Veni cuba mecũ ſoror mea. Que rñdit ei. Noli frater mi: noli opprimere me: neq; enim hoc fas eſt in iſrael. Noli facere ſtulticiam hãc. Ego eni ferre non potero opprobriũ meũ. Et tu eris quaſi vn⁹ de inſipientibus in iſrael. quinpotius loquere ad regem & non negabit me tibi. Noluit aũt amnõ acqeſcere ꝑcibus eius: ſed ꝑualẽs virib⁹ oppreſſit eã & cubauit cũ ea. Et exoſam eã habuit odio magno nimis ita vt maius eſſet odiũ quo oderat eam: amore quo ante dilexerat. Dixitq; ei amnõ. Surge & vade. Que reſpondit.

ואמרת אליו תבא נא תמר
אחותי ותברני לחם ועשתה
לעיני את הבריה למען אשר
אראה ואכלתי מידה: וישכב
אמנון ויתחל ויבא המלך
לראותו ויאמר אמנון אל המלך
תבוא נא תמר אחתי ותלבב
לעיני שתי לבבות ואברה מידה:
וישלח דוד אל תמר הביתה
לאמר לכי נא בית אמנון אחיך
ועשי לו הבריה: ותלך תמר בית
אמנון אחיה והוא שכב ותקח
את הבצק ותלוש ותלבב לעיניו
ותבשל את הלבבות: ותקח את
המשרת ותצק לפניו וימאן
לאכל ויאמר אמנון הוציאו כל
איש מעלי ויצאו כל איש
מעליו: ויאמר אמנון אל תמר
הביאי הבריה החדר ואברה
מידך ותקח תמר את הלבבות
אשר עשתה ותבא לאמנון
אחיה החדרה: ותגש אליו לאכל
ויחזק בה ויאמר לה בואי שכבי
עמי אחותי: ותאמר לו אל אחי
אל תענני כי לא יעשה כן
בישראל אל תעשה את הנבלה
הזאת: ואני אנה אוליך את
חרפתי ואתה תהיה כאחד
הנבלים בישראל ועתה דבר
נא אל המלך כי לא ימנעני
ממך: ולא אבה לשמע בקולה
ויחזק ממנה ויענה וישכב אתה:
וישנאה אמנון שנאה גדולה מאד
כי גדולה השנאה אשר שנאה
מאהבה אשר אהבה ויאמר
לה אמנון קומי לכי: ותאמר

לוֹ אַל אוֹדֹת הָרָעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת מֵאַחֶרֶת אֲשֶׁר עָשִׂיתָ עִמִּי לְשַׁלְּחֵנִי וְלֹא אָבָה לִשְׁמֹעַ לָהּ׃ וַיִּקְרָא אֶת נַעֲרוֹ מְשָׁרְתוֹ וַיֹּאמֶר שִׁלְחוּ נָא אֶת זֹאת מֵעָלַי הַחוּצָה וּנְעֹל הַדֶּלֶת אַחֲרֶיהָ׃ וְעָלֶיהָ כְּתֹנֶת פַּסִּים כִּי כֵן תִּלְבַּשְׁןָ בְנוֹת הַמֶּלֶךְ הַבְּתוּלֹת מְעִילִים וַיֹּצֵא אוֹתָהּ מְשָׁרְתוֹ הַחוּץ וְנָעַל הַדֶּלֶת אַחֲרֶיהָ׃ וַתִּקַּח תָּמָר אֵפֶר עַל רֹאשָׁהּ וּכְתֹנֶת הַפַּסִּים אֲשֶׁר עָלֶיהָ קָרָעָה וַתָּשֶׂם יָדָהּ עַל רֹאשָׁהּ וַתֵּלֶךְ הָלוֹךְ וְזָעָקָה׃ וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אַבְשָׁלוֹם אָחִיהָ הַאֲמִינוֹן אָחִיךְ הָיָה עִמָּךְ וְעַתָּה אֲחוֹתִי הַחֲרִישִׁי אָחִיךְ הוּא אַל תָּשִׁיתִי אֶת לִבֵּךְ לַדָּבָר הַזֶּה וַתֵּשֶׁב תָּמָר וְשֹׁמֵמָה בֵּית אַבְשָׁלוֹם אָחִיהָ׃ וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד שָׁמַע אֵת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּחַר לוֹ מְאֹד׃ וְלֹא דִבֶּר אַבְשָׁלוֹם עִם אַמְנוֹן לְמֵרָע וְעַד טוֹב כִּי שָׂנֵא אַבְשָׁלוֹם אֶת אַמְנוֹן עַל דְּבַר אֲשֶׁר עִנָּה אֵת תָּמָר אֲחֹתוֹ׃ וַיְהִי לִשְׁנָתַיִם יָמִים וַיִּהְיוּ גֹזְזִים לְאַבְשָׁלוֹם בְּבַעַל חָצוֹר אֲשֶׁר עִם אֶפְרָיִם וַיִּקְרָא אַבְשָׁלוֹם לְכָל בְּנֵי הַמֶּלֶךְ׃ וַיָּבֹא אַבְשָׁלוֹם אֶל הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר הִנֵּה נָא גֹזְזִים לְעַבְדֶּךָ יֵלֶךְ נָא הַמֶּלֶךְ וַעֲבָדָיו עִם עַבְדֶּךָ׃ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל אַבְשָׁלוֹם אַל בְּנִי אַל נָא נֵלֵךְ כֻּלָּנוּ וְלֹא נִכְבַּד עָלֶיךָ וַיִּפְרָץ בּוֹ וְלֹא אָבָה לָלֶכֶת וַיְבָרְכֵהוּ׃ וַיֹּאמֶר אַבְשָׁלוֹם וָלֹא יֵלֶךְ נָא אִתָּנוּ אַמְנוֹן אָחִי וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ

Maius eſt hoc malum quod nunc agis aduerſum me: quam quod ante feciſti: expellens me. Et noluit audire eam: ſed vocato puero qui miniſtrabat ei dixit. Eiice hanc a me foras: & claude oſtium poſt eam. Que induta erat talari tunica: huiuſcemodi enim filie regis virgines veſtibus vtebantur. Eiecit itaque eam miniſter illius foras: clauſitque fores poſt eam. Que aſpergens cinerem capiti ſuo ſciſſa talari tunica: impoſitiſque manibus ſuper caput ſuum: ibat ingrediens & clamans. Dixit autem ei abſalom frater ſuus. Nunquid amnon frater tuus concubuit tecum? Sed nunc ſoror tace: frater tuus eſt. Neque affligas cor tuum pro hac re. Manſit itaque thamar contabeſcens in domo abſalom fratris ſui. Cum autem audiſſet rex dauid verba hec: contriſtatus eſt valde. Porro non eſt locutus abſalom ad amnon nec malum nec bonum. Oderat enim abſalom amnon eo quod violaſſet thamar ſororem ſuam. Factum eſt autem poſt tempus biennii vt tonderentur oues abſalom in balaſor que eſt iuxta effraim. Et vocauit abſalom omnes filios regis: veniteque ad regem & ait ad eum. Ecce tondentur oues ſerui tui: veniat oro rex cum ſeruis ſuis ad ſeruum ſuum. Dixitque rex ad abſalom. Noli fili mi: noli rogare vt veniamus omnes & grauemus te. Cum autem cogeret eum & noluiſſet ire: benedixit ei. Et ait abſalom ad dauid. Si non vis venire: veniat obſecro nobiſcum ſaltem amnon frater meus. Dixitque ad eum

ὅτι μεγάλη κακία ἡ ἐσχάτη ὑπὲρ τὴν πρώτην ἣν ἐποίησας μετ᾽ ἐμοῦ ἐξαποστεῖλαί με. καὶ οὐκ ἐβούλετο ἀμνὼν ἀκοῦσαι τῆς φωνῆς αὐτῆς, καὶ ἐκάλεσε τὸ παιδάριον αὐτοῦ τὸν προεστηκότα τοῦ οἴκου αὐτοῦ καὶ λέγει αὐτῷ, ἐξαποστείλατε δὴ ταύτην ἀπ᾽ ἐμοῦ ἔξω, καὶ ἀπόκλεισον τὴν θύραν ὀπίσω αὐτῆς. καὶ ἐπ᾽ αὐτῆς ἦν χιτὼν ἀστραγαλωτὸς, ὅτι οὕτως ἐνεδιδύσκοντο αἱ θυγατέρες τοῦ βασιλέως αἱ παρθένοι τοὺς ἐπενδύτας αὐτῶν. καὶ ἐξήγαγεν αὐτὴν ὁ λειτουργὸς τοῦ ἀμνὼν ἔξω, καὶ ἀπέκλεισε τὴν θύραν ὀπίσω αὐτῆς. καὶ ἔλαβε θαμὰρ σποδὸν, καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς, καὶ τὸν χιτῶνα τὸν ἀστραγαλωτὸν τὸν ἐπ᾽ αὐτῆς διέῤῥηξεν, καὶ ἐπέθηκε τὰς χεῖρας αὐτῆς ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς, καὶ ἐπορεύετο πορευομένη καὶ βοῶσα. καὶ εἶπε πρὸς αὐτὴν ἀβεσαλὼμ ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς, μὴ ἀμνὼν ὁ ἀδελφός σου γέγονε μετά σου; καὶ νῦν ἀδελφή μου σιώπα· ὅτι ἀδελφός σου ἐστὶ, μὴ θῇς τὴν καρδίαν σου λαλῆσαι τι. καὶ ἐκάθισε θαμὰρ ἐκψυχοῦσα ἐν τῷ οἴκῳ ἀβεσαλὼμ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς. καὶ ὁ βασιλεὺς δαυὶδ ἤκουσε πάντας τοὺς λόγους τούτους, καὶ ἐθυμώθη σφόδρα, καὶ οὐκ ἐλάλησεν ἀβεσαλὼμ τῷ ἀμνὼν ἀπὸ κακοῦ ἕως ἀγαθοῦ, ὅτι ἐμίσει ἀβεσαλὼμ τὸν ἀμνὼν ἐπὶ λόγου οὗ ἐταπείνωσε θαμὰρ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ. καὶ ἐγένετο μετὰ δύο ἔτη ἡμερῶν καὶ ἦσαν κείροντες ἀβεσαλὼμ ἐν βααλασὼρ τῇ παρὰ ἐφραΐμ. καὶ ἐκάλεσεν ἀβεσαλὼμ πάντας τοὺς υἱοὺς τοῦ βασιλέως, καὶ ἦλθεν ἀβεσαλὼμ πρὸς τὸν βασιλέα καὶ εἶπεν, ἰδοὺ δὴ κείρουσι τῷ δούλῳ σου, πορευθήτω δὴ ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ μετὰ τοῦ δούλου σου. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς πρὸς ἀβεσαλώμ, μὴ δὴ υἱέ μου μὴ πορευθῶμεν πάντες ἡμεῖς, καὶ οὐ μὴ καταβαρυνθῶμεν ἐπὶ σέ. καὶ κατεβιάσατο αὐτὸν, καὶ οὐκ ἐβούλετο τοῦ πορευθῆναι, καὶ εὐλόγησεν αὐτόν. καὶ εἶπεν ἀβεσαλὼμ, καὶ εἰ μὴ, πορευθήτω δὴ μεθ᾽ ἡμῶν ἀμνὼν ὁ ἀδελφός μου. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεύς,

ἱνατί πορευθῇ μετὰ σοῦ; καὶ κατεβιάσατο αὐτὸν ἀβεσαλὼμ, καὶ ἐξαπέστειλε μετ᾽ αὐτοῦ τὸν ἀμνὼν, καὶ πάντας τοὺς υἱοὺς τοῦ βασιλέως. καὶ ἐνετείλατο ἀβεσαλὼμ τοῖς παισὶν αὐτοῦ λέγων, ἴδετε ὡς ἂν ἀγαθυνθῇ ἡ καρδία ἀμνὼν ἐν τῷ οἴνῳ, καὶ ἐρῶ πρὸς ὑμᾶς, πατάξατε τὸν ἀμνὼν, καὶ θανατώσατε αὐτόν, μὴ φοβηθῆτε, ὅτι ἐγώ εἰμι ἐντέλλομαι ὑμῖν· κραταιοῦσθε καὶ γίνεσθε εἰς υἱοὺς δυνάμεως. καὶ ἐποίησαν οἱ παῖδες ἀβεσαλὼμ τῷ ἀμνὼν καθὼς ἐνετείλατο αὐτοῖς. καὶ ἀνέστησαν πάντες οἱ υἱοὶ τοῦ βασιλέως καὶ ἐπεβίβασαν ἕκαστος ἐπὶ τὴν ἡμίονον αὐτοῦ, καὶ ἔφυγον. καὶ ἐγένετο ὡς αὐτοὶ ἦσαν ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ἡ ἀγγελία ἦλθε πρὸς δαυὶδ λέγουσα, πεπάταχεν ἀβεσαλὼμ πάντας τοὺς υἱοὺς τοῦ βασιλέως, καὶ οὐχ ὑπολέλειπται ἐν αὐτοῖς ἕως ἑνός. καὶ ἀνέστη ὁ βασιλεὺς καὶ διέῤῥηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἐκοιμήθη ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ πάντες οἱ παῖδες αὐτοῦ παρεστηκότες αὐτῷ διέῤῥηξαν τὰ ἱμάτια. καὶ ἀπεκρίθη ἰωναδὰβ υἱὸς σαμαὰ ἀδελφοῦ δαυὶδ λέγων, μὴ εἰπάτω ὁ κύριός μου ὁ βασιλεὺς, ὅτι πάντα τὰ παιδάρια οἱ υἱοὶ τοῦ βασιλέως τεθνήκασιν, ἀλλ᾽ ἢ ἀμνὼν μόνος τέθνηκεν, ὅτι ἐν ὀργῇ ἦν αὐτῷ ἀβεσαλὼμ ἀφ᾽ ἧς ἡμέρας ἐταπείνωσεν ἀμνὼν τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ θαμάρ. καὶ νῦν μὴ θέσθω ὁ κύριός μου ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ ῥῆμα λέγων, ὅτι πάντες οἱ υἱοὶ τοῦ βασιλέως τεθνήκασιν, ἀλλ᾽ ἢ ἀμνὼν μόνος τέθνηκεν. καὶ ἀπέδρα ἀβεσαλώμ. καὶ ἦρε τὸ παιδάριον ὁ σκοπὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ καὶ εἶδε, καὶ ἰδοὺ λαὸς πολὺς πορευόμενος ἐν τῇ ὁδῷ ὄπισθεν αὐτοῦ ἐκ πλευρᾶς τοῦ ὄρους. καὶ εἶπεν ἰωναδὰβ πρὸς τὸν βασιλέα, ἰδοὺ οἱ υἱοὶ τοῦ βασιλέως παραγεγόνασι, κατὰ τὸ ῥῆμα τοῦ δούλου σου οὕτως γέγονεν. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ συντελέσαι αὐτὸν λαλοῦντα, καὶ ἰδοὺ οἱ υἱοὶ τοῦ βασιλέως παραγεγόνασι, καὶ ἐπῆραν τὴν φωνὴν αὐτῶν καὶ ἔκλαυσαν, καὶ ὁ βασιλεὺς καὶ πάντες οἱ παῖδες αὐτοῦ ἔκλαυσαν κλαυθμὸν μέγαν σφόδρα. καὶ ἀβεσαλὼμ ἀπέδρα καὶ ἐπορεύθη πρὸς θολμὶ υἱὸν ἀμιοὺδ βασιλέα γεσσήρ.

rex. Non eſt neceſſe vt vadat tecum. Coegit itaque abſalom eum & dimiſit cum eo amnon & vniuerſos filios regis. Preceperat autem abſalom pueris ſuis dicens. Obſeruate cum temulentus fuerit amnon vino: & dixero vobis: percutite eum & interficite: nolite timere. Ego enim ſum qui precipio vobis. Roboramini & eſtote viri fortes. Fecerunt ergo pueri abſalom aduerſum amnon ſicut preceperat eis abſalom. Surgenteſque omnes filii regis aſcenderunt ſinguli mulas ſuas & fugerunt. Cumque adhuc pergerent in itinere: fama peruenit ad dauid dicens. Percuſſit abſalom omnes filios regis: & non remanſit ex eis ſaltem vnus. Surrexit itaque rex dauid: & ſcidit veſtimenta ſua: & cecidit ſuper terram: & omnes ſerui illius qui aſſiſtebant ei ſciderunt veſtimenta ſua. Reſpondens autem ionadab filius ſemmaa fratris dauid: dixit. Ne eſtimet dominus meus rex quod omnes pueri filii regis occiſi ſint. Amnon ſolus mortuus eſt: quoniam in ore abſalom erat poſitus ex die qua oppreſſit thamar ſororem eius. Nunc ergo ne ponat dominus meus rex ſuper cor ſuum verbum iſtud dicens: omnes filii regis occiſi ſunt: quoniam amnon ſolus mortuus eſt. Fugit autem abſalom. Et eleuauit puer ſpeculator oculos ſuos & aſpexit: & ecce populus multus veniebat per iter deuium ex latere montis. Dixit autem ionadab ad regem. Ecce filii regis adſunt: iuxta verbum ſerui tui ſic factum eſt. Cumque ceſſaſſet loqui: apparuerunt & filii regis. Et intrantes leuauerunt vocem ſuam & fleuerunt. Sed & rex & omnes ſerui eius fleuerunt: ploratu magno nimis. Porro abſalom fugiens abiit ad tholomai filium ammiur regem geſſur.

לָמָּה יֵלֵךְ עִמָּךְ׃ וַיִּפְרָץ בּוֹ אַבְשָׁלוֹם וַיִּשְׁלַח אִתּוֹ אֶת אַמְנוֹן וְאֵת כָּל בְּנֵי הַמֶּלֶךְ׃ וַיְצַו אַבְשָׁלוֹם אֶת נְעָרָיו לֵאמֹר רְאוּ נָא כְּטוֹב לֵב אַמְנוֹן בַּיַּיִן וְאָמַרְתִּי אֲלֵיכֶם הַכּוּ אֶת אַמְנוֹן וַהֲמִתֶּם אֹתוֹ אַל תִּירָאוּ הֲלוֹא כִּי אָנֹכִי צִוִּיתִי אֶתְכֶם חִזְקוּ וִהְיוּ לִבְנֵי חָיִל׃ וַיַּעֲשׂוּ נַעֲרֵי אַבְשָׁלוֹם לְאַמְנוֹן כַּאֲשֶׁר צִוָּה אַבְשָׁלוֹם וַיָּקֻמוּ כָּל בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וַיִּרְכְּבוּ אִישׁ עַל פִּרְדּוֹ וַיָּנֻסוּ׃ וַיְהִי הֵמָּה בַדֶּרֶךְ וְהַשְּׁמֻעָה בָּאָה אֶל דָּוִד לֵאמֹר הִכָּה אַבְשָׁלוֹם אֶת כָּל בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְלֹא נוֹתַר מֵהֶם אֶחָד׃ וַיָּקָם הַמֶּלֶךְ וַיִּקְרַע אֶת בְּגָדָיו וַיִּשְׁכַּב אָרְצָה וְכָל עֲבָדָיו נִצָּבִים קְרֻעֵי בְגָדִים׃ וַיַּעַן יוֹנָדָב בֶּן שִׁמְעָה אֲחִי דָוִד וַיֹּאמֶר אַל יֹאמַר אֲדֹנִי אֵת כָּל הַנְּעָרִים בְּנֵי הַמֶּלֶךְ הֵמִיתוּ כִּי אַמְנוֹן לְבַדּוֹ מֵת כִּי עַל פִּי אַבְשָׁלוֹם הָיְתָה שׂוּמָה מִיּוֹם עַנֹּתוֹ אֵת תָּמָר אֲחֹתוֹ׃ וְעַתָּה אַל יָשֵׂם אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ אֶל לִבּוֹ דָּבָר לֵאמֹר כָּל בְּנֵי הַמֶּלֶךְ מֵתוּ כִּי אִם אַמְנוֹן לְבַדּוֹ מֵת׃ וַיִּבְרַח אַבְשָׁלוֹם וַיִּשָּׂא הַנַּעַר הַצֹּפֶה אֶת עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה עַם רַב הֹלְכִים מִדֶּרֶךְ אַחֲרָיו מִצַּד הָהָר׃ וַיֹּאמֶר יוֹנָדָב אֶל הַמֶּלֶךְ הִנֵּה בְנֵי הַמֶּלֶךְ בָּאוּ כִּדְבַר עַבְדְּךָ כֵּן הָיָה׃ וַיְהִי כְּכַלֹּתוֹ לְדַבֵּר וְהִנֵּה בְנֵי הַמֶּלֶךְ בָּאוּ וַיִּשְׂאוּ קוֹלָם וַיִּבְכּוּ וְגַם הַמֶּלֶךְ וְכָל עֲבָדָיו בָּכוּ בְּכִי גָּדוֹל מְאֹד׃ וְאַבְשָׁלוֹם בָּרַח וַיֵּלֶךְ אֶל תַּלְמַי בֶּן עַמִּיהוּד מֶלֶךְ גְּשׁוּר

וַיִּתְאַבֵּל עַל בְּנוֹ כָּל הַיָּמִים׃ אָבַל יוֹם
וְאַבְשָׁלוֹם בָּרַח וַיֵּלֶךְ גְּשׁוּר וַיְהִי
שָׁם שָׁלֹשׁ שָׁנִים׃ וַתְּכַל דָּוִד שָׁנָה כָּלָה
הַמֶּלֶךְ לָצֵאת אֶל אַבְשָׁלוֹם כִּי יָצָא
נִחַם עַל אַמְנוֹן כִּי מֵת׃ מוּת

Cap. xiiii

וַיֵּדַע יוֹאָב בֶּן צְרֻיָה כִּי לֵב הַמֶּלֶךְ
עַל אַבְשָׁלוֹם׃ וַיִּשְׁלַח יוֹאָב שָׁלַח
תְּקוֹעָה וַיִּקַּח מִשָּׁם אִשָּׁה חֲכָמָה לָקַח אִישׁ
וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ הִתְאַבְּלִי נָא וְלִבְשִׁי אָמַר אָבַל
נָא בִגְדֵי אֵבֶל וְאַל תָּסוּכִי שֶׁמֶן סוּךְ
וְהָיִית כְּאִשָּׁה זֶה יָמִים רַבִּים הָיָה
מִתְאַבֶּלֶת עַל מֵת׃ וּבָאת אֶל בּוֹא
הַמֶּלֶךְ וְדִבַּרְתְּ אֵלָיו כַּדָּבָר הַזֶּה
וַיָּשֶׂם יוֹאָב אֶת הַדְּבָרִים בְּפִיהָ׃ שׂוּם פֶּה
וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הַתְּקֹעִית אֶל
הַמֶּלֶךְ וַתִּפֹּל עַל אַפֶּיהָ אַרְצָה נָפַל
וַתִּשְׁתָּחוּ וַתֹּאמֶר הוֹשִׁעָה שָׁחָה יָשַׁע
הַמֶּלֶךְ׃ וַיֹּאמֶר לָהּ הַמֶּלֶךְ מַה לָּךְ
וַתֹּאמֶר אֲבָל אִשָּׁה אַלְמָנָה אָנִי
וַיָּמָת אִישִׁי׃ וּלְשִׁפְחָתְךָ שְׁנֵי מוּת שָׁנָה
בָנִים וַיִּנָּצוּ שְׁנֵיהֶם בַּשָּׂדֶה וְאֵין נָצָה
מַצִּיל בֵּינֵיהֶם וַיַּכּוּ הָאֶחָד אֶת נָצַל נָכָה
הָאֶחָד וַיָּמֶת אֹתוֹ׃ וְהִנֵּה קָמָה כָל קוּם
הַמִּשְׁפָּחָה עַל שִׁפְחָתֶךָ וַיֹּאמְרוּ שָׁפַח
תְּנִי אֶת מַכֵּה אָחִיו וּנְמִתֵהוּ בְּנֶפֶשׁ נָתַן
אָחִיו אֲשֶׁר הָרָג וְנַשְׁמִידָה גַּם שָׁמַד
אֶת הַיּוֹרֵשׁ וְכִבּוּ אֶת גַּחַלְתִּי יָרַשׁ כָּבָה
אֲשֶׁר נִשְׁאָרָה לְבִלְתִּי שִׂים
לְאִישִׁי שֵׁם וּשְׁאֵרִית עַל פְּנֵי
הָאֲדָמָה׃ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל הָאִשָּׁה פָּנָה
לְכִי לְבֵיתֵךְ וַאֲנִי אֲצַוֶּה עָלָיִךְ׃ אִישׁ הָלַךְ צָוָה
וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הַתְּקוֹעִית אֶל
הַמֶּלֶךְ עָלַי אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ הֶעָוֹן
וְעַל בֵּית אָבִי וְהַמֶּלֶךְ וְכִסְאוֹ נָקִי׃ נָקָה
וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ הַמְדַבֵּר אֵלַיִךְ דָּבַר
וַהֲבֵאתוֹ אֵלַי וְלֹא יֹסִיף עוֹד בּוֹא יָסַף

Luxit ergo dauid filiū ſuū amnon multis diebus. Abſalon aūt cū fugiſſet & veniſſet in geſſur fuit ibi tribus ānis: ceſſauitq; rex dauid perſequi abſalō: eo q̄ conſolatus eſſet ſuper amnon interitu. 14.

I Ntelligēs āt ioab filius saruie q̄ cor regis verſum eſſet ad abſalom miſit thecuā & tulit íde mulierem ſapientem: dixitq; ad eā. Lugere te ſimula: & induere veſte lugubri: & ne vngaris oleo: vt ſis quaſi mulier iam plurimo tempore lugens mortuū. Et ingredieris ad regē & loq̄ris ad eum ſermōes huiuſcemodi. Poſuit āt ioab verba i ore eius. Itaq; cū igreſſa fuiſſet mulier thecuites ad regem cecidit corā eo ſuper terram: & adorauit & dixit. Salua me rex. Et ait ad eā rex. Quid cauſe habes? que rñdit. Heu mulier vídua ego ſum. Mortuus eſt eī vir me & ancille tue erant duo filii: q rixati ſunt aduerſum ſe in agro: nulluſq; erat q eos ꝓhibere poſſet: & pcuſſit alter alterū & interfecit eū. Et ecce conſurgēs vniuerſa cognatio aduerſū ancillam tuam: dicit. Trade eū q pcuſſit fratrē ſuū vt occidam⁹ eū ꝓ aīa fratris ſui quē interfecit: & deleamus heredē: & q̄rūt extinguere ſcintillam meam que relicta eſt: vt non ſuperſit viro meo nomen & reliquie ſuper terram. Et ait rex ad mulierem. Vade in domum tuam & ego iubebo pro te. Dixitq; mulier thecuites ad regem. In me dñe mí rex ſit iniquitas: & in domo pr̄is mei: rex āt & thronus eius ſit inocens. Et ait rex. Quí cōtradixerit tibi: adduc eū ad me: & vltra non addet

τ luxit rex ſup filiū ſuū oib⁹
καὶ ἐπένθησεν ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ πάσας τὰς
diebus. τ abeſalom fugit τ abijt in geſſer:
ἡμέρας. καὶ ἀβεσσαλὼμ ἔφυγε καὶ ἀπῆλθεν εἰς γεσσήρ,
τ fuit ibi ānis tribus. τ ceſſauit ſpūs
καὶ ἦν ἐκεῖ ἔτη τρία. καὶ ἐκόπασε τὸ πνεῦμα τοῦ
regis dauid vt egrederet cōtra abeſalom: qm̄
βασιλέως δαυὶδ τοῦ ἐξελθεῖν ἐπὶ ἀβεσσαλὼμ, ὅτι
cōſolatus eſt ſup amnō filio ſuo mortuo.
παρεκλήθη ὑπὲρ ἀμνὼν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ τεθνηκότος.

Infra. 15.b.

E t intellexit ioab filius ſaruia q̄ cor
Καὶ ἔγνω ἰωὰβ υἱὸς σαρουΐα ὅτι ἡ καρδία τοῦ
regis cōſolatū ē ad abeſalom: τ miſit
βασιλέως παρεκλήθη ἐπὶ ἀβεσσαλὼμ, καὶ ἀπέστειλεν
ioab in thecue: τ tulit inde mulierē ſapiētē.
ἰωὰβ εἰς θεκουέ, καὶ ἔλαβεν ἐκεῖθεν γυναῖκα φρονίμην.
τ dixit ei: luge iā τ induere veſtibus
καὶ εἶπεν αὐτῇ, πένθησον δὴ καὶ περιβαλοῦ ἱμάτια
lugubribus: τ ne vngaris oleo. τ ſis q̄ſi mulier
πενθικά, καὶ μὴ χρίσῃ ἔλαιον. καὶ ἔσῃ ὡς γυνὴ
diebus multis lugēs ſup mortuū. τ venies ad
ἡμέρας πολλὰς πενθοῦσα ἐπὶ τεθνηκότι. καὶ ἥξεις πρὸς
regem τ loqueris ad eum ſm̄ ſmonē
τὸν βασιλέα καὶ λαλήσεις πρὸς αὐτὸν κατὰ τὸ ῥῆμα
hunc. τ poſuit ioab verba in ore
τοῦτο. καὶ ἔθετο ἰωὰβ τοὺς λόγους ἐπὶ τῷ στόματι
eius. τ venit mulier thecuites ad re
αὐτῆς. καὶ παρεγένετο ἡ γυνὴ ἡ θεκουῖτις πρὸς τὸν βα
gem: τ cecidit ſup faciē ei⁹ ad terrā:
σιλέα, καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτῆς ἐπὶ τὴν γῆν,
τ adorauit eū. τ dixit: ſalua rex
καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ. καὶ εἶπε, σῶσον ὁ βασι
ſalua. τ ait ad eam rex: qd
λεῦ σῶσον. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὴν ὁ βασιλεύς, τί

4.Re. 6.f.

tibi eſt? τ dixit mulier: vere mulier vidua ego ſum:
σοι ἐστίν; καὶ εἶπεν ἡ γυνή, ὄντως γυνὴ χήρα ἐγώ εἰμι,
τ mortu⁹ eſt vir meus: τ ancille tue duo filij:
καὶ ἀπέθανεν ὁ ἀνήρ μου, καὶ τῇ δούλῃ σου δύο υἱοί,
τ rixati ſunt in agro ambo: τ nō
καὶ διεμάχοντο ἐν τῷ πεδίῳ ἀμφότεροι, καὶ οὐκ
fuit q̄ erueret inter eos. τ percuſſit vn⁹
ἦν ὁ ἐξαιρούμενος ἀναμέσον αὐτῶν. καὶ ἐπάταξεν ὁ εἷς
fratrē ſuū τ interfecit eū. τ ecce
τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ ἐθανάτωσεν αὐτόν. καὶ ἰδοὺ
cōſurrexit vniuerſa trib⁹ aduerſū ancillā tuā dicētes:
ἐξανέστησαν ὅλη ἡ φυλὴ ἐπὶ τὴν δούλην σου λέγοντες,
trade eū qui percuſſit fratrē ſuū: τ
παράδος τὸν πατάξαντα τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ
occidemus pro aīa fratris ſui:
θανατώσομεν ἀντὶ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ,
quē interfecit: τ delebim⁹ heredē. τ extin
ὃν ἀπέκτεινε, καὶ ἐξαροῦμεν τὸν κληρονόμον. καὶ σβε
guetur ſcintilla q̄ relicta eſt mihi: vt nō
σθήσεται ὁ σπινθὴρ ὁ ὑπολελειμμένος μοι, τοῦ μὴ
ſit viro meo nomē τ reliquie ſup fa
ὑπάρξαι τῷ ἀνδρί μου ὄνομα καὶ λεῖμμα ἐπὶ προ
ciem terre. τ dixit rex ad mu
σώπου τῆς γῆς. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς πρὸς τὴν γυ
lierē: vade in domū tuā bñ valēs: τ ego in
ναῖκα, πορεύου εἰς τὸν οἶκόν σου ὑγιαίνουσα, κἀγὼ ἐν
bebo pro te. τ dixit mulier thecuites ad
τελοῦμαι περὶ σοῦ. καὶ εἶπεν ἡ γυνὴ ἡ θεκουῖτις πρὸς
regē: dñe mi rex in me ini
τὸν βασιλέα, κύριέ μου βασιλεῦ ἐπ' ἐμὲ ἡ ἀδι
quitas τ in domo pr̄is mei. τ
κία καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου. καὶ ὁ βα
rex τ thronus eius innocēs. τ ait rex:
σιλεὺς καὶ ὁ θρόνος αὐτοῦ ἀθῷος. καὶ εἶπεν ὁ βασι
quis locut⁹ fuerit cōtra te verbū: adduc eū ad
λεύς, τὸν λαλοῦντα πρὸς σὲ ῥῆμα, ἄγαγε αὐτὸν πρός
me: τ non addet vltra
με, καὶ οὐ μὴ προσθήσῃ ἔτι

C

vt tangat te. τ dixit mulier: recordetur iā
ἅψασθαί σου. καὶ εἶπεν ἡ γυνή, μνησθήτω δὴ ὁ βα
rex dñi dei tui. q̄ ſi multiplicauerit
σιλεὺς κυρίου τοῦ θεοῦ σου. ὅτι ἐὰν πληθύνωσιν οἱ
proximi ſāguine vt interficiāt: τ nō diſpdāt
ἀγχιστεύοντες τὸ αἷμα τοῦ διαφθεῖραι, καὶ οὐκ ἐξάρωσι
filiū meū. τ ait rex: viuit dñs: nō ca
τὸν υἱόν μου. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεύς, ζῇ κύριος, οὐ πε
det de capillis filij tui ſup terrā.
σεῖται ἀπὸ τῶν τριχῶν τοῦ υἱοῦ σου ἐπὶ τὴν γῆν.
τ dixit mulier: loquatur iā ancilla tua ad
καὶ εἶπεν ἡ γυνή, λαλησάτω δὴ ἡ δούλη σου πρὸς τὸν
dñm meū regē verbū. τ ait rex: lo
κύριόν μου τὸν βασιλέα ῥῆμα. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεύς, λά
quere. τ dixit mulier: quare cogitatū fuit ſic cōtra ꝓplm
λει. καὶ εἶπεν ἡ γυνή, ἵνα τί ἐλογίσθη οὕτως ἐπὶ λαὸν
dei? τ vt loq̄tur rex verbū illud
θεοῦ; καὶ ἐκ τοῦ λαλεῖν τὸν βασιλέα τὸν λόγον τοῦτο
quaſi delictū: vt nō reducat rex
ὡς πλημμέλεια, τοῦ μὴ ἐπιστρέψαι τὸν βασιλέα τὸν
eiectū a ſe: qm̄ morte moriemur: τ
ἀπωσμένον ἀπ' αὐτοῦ, ὅτι θανάτῳ ἀποθανούμεθα, καὶ
ſicut aqua effuſa ſup terrā nō cōgre
ὥσπερ τὸ ὕδωρ τὸ ἐκχεόμενον ἐπὶ τὴν γῆν ὃ οὐ συναχ
gabitur: τ nō auferet deus aīam. τ cogitauit
θήσεται, καὶ οὐ λήψεται ὁ θεὸς ψυχήν. καὶ ἐλογίσατο
cogitationē vt nō abijceret a ſe eiectū.
λογισμὸν τοῦ μὴ ἀπώσασθαι ἀπ' αὐτοῦ ἀπωσμένον.
τ nūc pro q̄b⁹ venio vt loquar ad regem
καὶ νῦν ὑπὲρ ὧν ἥκω λαλῆσαι πρὸς τὸν βασιλέα τὸν
dñm meū verbū hoc: qm̄ aſpiciet me pplš. τ dicet
κύριόν μου τὸν λόγον τοῦτον, ὅτι ὄψεταί με ὁ λαός. καὶ ἐρεῖ
ancilla tua: loquatur iā ancilla tua ad do
ἡ δούλη σου, λαλησάτω δὴ ἡ δούλη σου πρὸς τὸν κύ
minū meū regem: ſi forte faciat rex
ριόν μου τὸν βασιλέα, εἴ πως ποιήσῃ ὁ βασιλεὺς τὸ
verbū ancille ſue: q2 audiet rex
ῥῆμα τῆς παιδίσκης αὐτοῦ, ὅτι ἀκούσεται ὁ βασι
τ liberabit ancillā ſuā de manu
λεὺς καὶ ἐξελεῖται τὴν δούλην αὐτοῦ ἐκ χειρὸς τοῦ
viri querētis delere me τ filiū meū
ἀνδρὸς τοῦ ζητοῦντος ἐξολοθρεῦσαί με καὶ τὸν υἱόν μου
ſimul de hereditate dñi. τ dicet
κατὰ τὸ αὐτὸ ἐκ τῆς κληρονομίας κυρίου. καὶ ἐρεῖ ἡ
ancilla tua: fiat iā verbū dñi mei regis
δούλη σου, γενηθήτω δὴ ὁ λόγος τοῦ κυρίου μου τοῦ βασιλέως
in ſacrificiū. qm̄ ſicut angelus dei ſic dñs me⁹
εἰς θυσίαν. ὅτι καθὼς ἄγγελος θεοῦ οὕτως ὁ κύριός μου
rex: vt audiat bonū τ malū: τ
ὁ βασιλεύς, τοῦ εἰσακούειν τὸ καλὸν καὶ τὸ πονηρόν, καὶ
dñs deus tuus tecum ſit. τ rñdit rex
κύριος ὁ θεός σου μετὰ σοῦ ἔσω. καὶ ἀπεκρίθη ὁ βασι

D

τ dixit mulieri: nō iā abſcōdas a me
λεὺς καὶ εἶπε τῇ γυναικί, μὴ δὴ κρύψῃς ἀπ' ἐμοῦ τὸ
verbū qđ ego interrogabo te. τ dixit muli
ῥῆμα ὃ ἂν ἐγὼ ἐπερωτήσω σε. καὶ εἶπεν ἡ γυ
er: loquatur iā dñs me⁹ rex.
νή, λαλησάτω δὴ ὁ κύριός μου ὁ βασιλεύς.
τ dixit rex: ſi iā manus ioab te
καὶ εἶπεν ὁ βασιλεύς, εἰ δὴ ἡ χεὶρ ἰωὰβ με
cum in oibus iſtis? τ rñdit τ ait mu
τὰ σοῦ ἐν πᾶσι τούτοις; καὶ ἀπεκρίθη καὶ εἶπεν ἡ γυ
lier regi: viuit aīa tua dñe mi rex
νὴ τῷ βασιλεῖ, ζῇ ἡ ψυχή σου κύριέ μου βασιλεῦ
ſi eſt ad dexterā aut ad ſiniſtrā ex oib⁹ q̄ locutus eſt
εἰ ἔστιν εἰς τὰ δεξιὰ ἢ εἰς τὰ ἀριστερὰ ἐκ πάντων ὧν ἐλάλησεν
dñs meus rex: qm̄ ſeruus tuus ioab ipſe
ὁ κύριός μου ὁ βασιλεύς, ὅτι ὁ δοῦλός σου ἰωὰβ αὐτὸς
precepit mihi: τ ipſe
ἐνετείλατό μοι, καὶ αὐτὸς

E

vt tangat te. Que ait. Recordetur rex dñi dei ſui vt nō multiplícentur proximi ſanguinís ad vlciſcendū: & nequaq̄ interficiant filiū meū: Quí ait. Viuit dñs: q2 non cadet de capillis filii tui ſup terram. Dixit ergo mulier. Loquatur ancilla tua ad dñm meū regē verbū. Et ait. Loquere. Dixitq; mulier. Qua re cogitaſti huiuſcemodi rē contra populum dei: & locutus eſt rex verbū iſtud vt peccet: & non reducat eiectum ſuum? Omnes morimur & q̄ſi aq̄ dilabimur in terram q̄ nō reuertūtur. Nec vult deus perire animam: ſed retractat cogitans ne penitus pereat qui abiectus eſt. Nūc igitur veni vt loquar ad dñm meum regem verbum hoc preſente populo. Et dixit ancilla tua. Loquar ad regem: ſi quomodo faciat rex verbum ancille ſue. Et audiuit rex vt liberaret ancillā ſuā de manu oīm q volebāt de hereditate dei delere me & filiū meū ſimꝉ. Dicat ergo ancilla tua vt fiat verbum domini mei regis ſicut ſacrificium. Sicut enim angel⁹ dei: ſic ē dñs meus rex: vt nec bñdictiōe nec maledictōe moueatur. Vnde & dñs deus tuus ē tecū. Et rñdēs rex dixit ad mulierem. Ne abſcondas a me verbū quod te interrogo. Dixitq; ei mulier. Loquere dñe mí rex. Et aít rex. Nunquid manus ioab tecum eſt in oībus iſtis? Reſpondit mulier & aít. Per ſalutē aīe tue domine mí rex nec ad ſiniſtrā nec ad dextram eſt ex oībus his q̄ locutus eſt dominus meus rex. Seru⁹ eī tuus ioab ipe precepit mihi & ipſe

לָגַעַת בָּךְ׃ וַתֹּאמֶר יִזְכָּר נָא הַמֶּלֶךְ נָגַע
אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מֵהַרְבִּית גֹּאֵל רָבָה
הַדָּם לְשַׁחֵת וְלֹא יַשְׁמִידוּ אֶת שָׁמַד
בְּנִי וַיֹּאמֶר חַי יְהוָה אִם יִפֹּל נָפַל
מִשַּׂעֲרַת בְּנֵךְ אָרְצָה׃ וַתֹּאמֶר
הָאִשָּׁה תְּדַבֶּר נָא שִׁפְחָתְךָ אֶל אִישׁ
אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ דָּבָר וַיֹּאמֶר דַּבֵּרִי׃
וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה וְלָמָּה חָשַׁבְתָּה
כָּזֹאת עַל עַם אֱלֹהִים וּמִדַּבֵּר
הַמֶּלֶךְ הַדָּבָר הַזֶּה כְּאָשֵׁם לְבִלְתִּי
הָשִׁיב הַמֶּלֶךְ אֶת נִדְּחוֹ׃ כִּי מוֹת שׁוּב
נָמוּת וְכַמַּיִם הַנִּגָּרִים אַרְצָה מוּת
אֲשֶׁר לֹא יֵאָסֵפוּ וְלֹא יִשָּׂא אָסַף נָשָׂא
אֱלֹהִים נֶפֶשׁ וְחָשַׁב מַחֲשָׁבוֹת חָשַׁב
לְבִלְתִּי יִדַּח מִמֶּנּוּ נִדָּח׃ וְעַתָּה נָדַח
אֲשֶׁר בָּאתִי לְדַבֵּר אֶל הַמֶּלֶךְ בּוֹא
אֲדֹנִי אֶת הַדָּבָר הַזֶּה כִּי יֵרְאֻנִי
הָעָם וַתֹּאמֶר שִׁפְחָתְךָ אֲדַבְּרָה אָמַר דָּבַר
נָּא אֶל הַמֶּלֶךְ אוּלַי יַעֲשֶׂה הַמֶּלֶךְ עָשָׂה
אֶת דְּבַר אֲמָתוֹ׃ כִּי יִשְׁמַע הַמֶּלֶךְ אָמָה שָׁמַע
לְהַצִּיל אֶת אֲמָתוֹ מִכַּף הָאִישׁ נָצַל
לְהַשְׁמִיד אֹתִי וְאֶת בְּנִי יַחַד שָׁמַד
מִנַּחֲלַת אֱלֹהִים׃ וַתֹּאמֶר
שִׁפְחָתְךָ יִהְיֶה נָּא דְּבַר אֲדֹנִי הָיָה
הַמֶּלֶךְ לִמְנוּחָה כִּי כְּמַלְאַךְ הָאֱלֹהִים לָאַךְ
כֵּן אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ לִשְׁמֹעַ הַטּוֹב וְהָרָע רוּעַ
וַיהוָה אֱלֹהֶיךָ יְהִי עִמָּךְ׃ וַיַּעַן עָנָה
הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר אֶל הָאִשָּׁה אַל אִישׁ
נָא תְכַחֲדִי מִמֶּנִּי דָּבָר אֲשֶׁר אָנֹכִי כָּחַד
שֹׁאֵל אֹתָךְ וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה יְדַבֵּר
נָא אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ׃ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ הֲיַד
יוֹאָב אִתָּךְ בְּכָל זֹאת וַתַּעַן עָנָה
הָאִשָּׁה וַתֹּאמֶר חֵי נַפְשְׁךָ אֲדֹנִי
הַמֶּלֶךְ אִם אִשׁ לְהֵמִין וּלְהַשְׂמִיל אָמַר
מִכֹּל אֲשֶׁר דִּבֶּר אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ כִּי יָמַן שָׂמַל
עַבְדְּךָ יוֹאָב הוּא צִוָּנִי וְהוּא צָוָה

שָׂם בְּפִי שִׁפְחָתְךָ אֵת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃ לְבַעֲבוּר סַבֵּב אֶת פְּנֵי הַדָּבָר עָשָׂה עַבְדְּךָ יוֹאָב אֶת הַדָּבָר הַזֶּה וַאדֹנִי חָכָם כְּחָכְמַת מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים לָדַעַת אֶת כָּל אֲשֶׁר בָּאָרֶץ׃ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל יוֹאָב הִנֵּה נָא עָשִׂיתִי אֶת הַדָּבָר הַזֶּה וְלֵךְ הָשֵׁב אֶת הַנַּעַר אֶת אַבְשָׁלוֹם׃ וַיִּפֹּל יוֹאָב אֶל פָּנָיו אַרְצָה וַיִּשְׁתַּחוּ וַיְבָרֶךְ אֶת הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר יוֹאָב הַיּוֹם יָדַע עַבְדְּךָ כִּי מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר עָשָׂה הַמֶּלֶךְ אֶת דְּבַר עַבְדְּךָ׃ וַיָּקָם יוֹאָב וַיֵּלֶךְ גְּשׁוּרָה וַיָּבֵא אֶת אַבְשָׁלוֹם יְרוּשָׁלִָם׃ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ יִסֹּב אֶל בֵּיתוֹ וּפָנַי לֹא יִרְאֶה וַיִּסֹּב אַבְשָׁלוֹם אֶל בֵּיתוֹ וּפְנֵי הַמֶּלֶךְ לֹא רָאָה׃ וּכְאַבְשָׁלוֹם לֹא הָיָה אִישׁ יָפֶה בְּכָל יִשְׂרָאֵל לְהַלֵּל מְאֹד מִכַּף רַגְלוֹ וְעַד קָדְקֳדוֹ לֹא הָיָה בוֹ מוּם׃ וּבְגַלְּחוֹ אֶת רֹאשׁוֹ וְהָיָה מִקֵּץ יָמִים לַיָּמִים אֲשֶׁר יְגַלֵּחַ כִּי כָבֵד עָלָיו וְגִלְּחוֹ וְשָׁקַל אֶת שְׂעַר רֹאשׁוֹ מָאתַיִם שְׁקָלִים בְּאֶבֶן הַמֶּלֶךְ׃ וַיִּוָּלְדוּ לְאַבְשָׁלוֹם שְׁלוֹשָׁה בָנִים וּבַת אַחַת וּשְׁמָהּ תָּמָר הִיא הָיְתָה אִשָּׁה יְפַת מַרְאֶה׃ וַיֵּשֶׁב אַבְשָׁלוֹם בִּירוּשָׁלִַם שְׁנָתַיִם יָמִים וּפְנֵי הַמֶּלֶךְ לֹא רָאָה׃ וַיִּשְׁלַח אַבְשָׁלוֹם אֶל יוֹאָב לִשְׁלֹחַ אֹתוֹ אֶל הַמֶּלֶךְ וְלֹא אָבָה לָבוֹא אֵלָיו וַיִּשְׁלַח עוֹד שֵׁנִית וְלֹא אָבָה לָבוֹא׃ וַיֹּאמֶר אֶל עֲבָדָיו רְאוּ חֶלְקַת יוֹאָב אֶל יָדִי וְלוֹ שָׁם שְׂעֹרִים לְכוּ וְהַצִּיתוּהָ

posuit in os ancille tue omnia verba hec: vt verterē figurā sermonis huius. Seru⁹ enī tuus ioab precepit istud. Tu āt dñe mi rex sapiēs es sicut habet sapientiā angelus dei: vt intelligas omnia super terrā. Et ait rex ad ioab. Ecce placatus feci verbum tuum. Vade ergo & reuoca puerum absalom. Cadēsq; ioab super faciem suam in terram adorauit: & benedixit regi. Et dixit ioab. Hodie intellexit seruus tuus: q̄ inueni gratiā in oculis tuis domine mi rex. Fecisti enim sermonē domine mi rex serui tui. Surrexit ergo ioab & abiit i gessur & adduxit absalō in ierusalem. Dixit autem rex. Reuertatur in domū suā: & faciē meā nō videat. Reuersus est itaq; absalō in domum suam: & faciē regis non vidit. Porro sicut absalō vir nō erat pulcher in oi israel: & decorus nimis. A vestigio pedis vsq; ad verticem nō erat in eo vlla macula. Et qñ tōdebat capillum: semel autem in anno tōdebatur: qa grauabat eū cesaries: ponderabat capillos capitis sui ducentis siclis pondere publico. Nati sunt autem absalō filii tres: & filia vna nomie thamar elegantis forme. Mansitq; absalom in ierusalem duobus annis: & faciē regis non vidit. Misit itaq; ad ioab vt mitteret eū ad regē. Qui noluit venire ad eum. Cumq; secundo misisset & ille noluisset venire ad eum: dixit seruis suis. Scitis agrū ioab iuxta agrū meum hñtem messem ordei. Ite igi & succēdite eū

ἔθετο ἐν τῷ στόματι τῆς δούλης σου πάντας τοὺς λόγους τούτους, ὅπως κυκλώσῃ τὸ πρόσωπον τοῦ λόγου τούτου, ἐποίησεν ὁ δοῦλός σου ἰωὰβ τὸν λόγον τοῦτον. καὶ ὁ κύριός μου ὁ βασιλεὺς φρόνιμος κατὰ τὴν φρόνησιν ἀγγέλου τοῦ θεοῦ τοῦ γνῶναι πάντα τὰ ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς πρὸς ἰωὰβ, ἰδοὺ πεποίηκά σοι τὸ ῥῆμα τοῦτο. πορεύου καὶ ἐπίστρεφε τὸ παιδάριον τὸν ἀβεσαλώμ. καὶ ἔπεσεν ἰωὰβ ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ προσεκύνησεν, καὶ εὐλόγησε τὸν βασιλέα. καὶ εἶπεν ἰωάβ, σήμερον ἔγνωκα ὁ δοῦλός σου, ὅτι εὕρηκα χάριν ἐν ὀφθαλμοῖς σου κύριέ μου βασιλεῦ, καθότι ἐποίησεν ὁ βασιλεὺς τὸ ῥῆμα τοῦ δούλου αὐτοῦ. καὶ ἀνέστη ἰωὰβ καὶ ἐπορεύθη εἰς γεσούρ, καὶ ἤγαγε τὸν ἀβεσαλὼμ εἰς ἱερουσαλήμ. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεύς, ἀποστραφήτω εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ τὸ πρόσωπόν μου μὴ ἰδέτω. καὶ ἀπεστράφη ὁ ἀβεσαλὼμ εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ τὸ πρόσωπον τοῦ βασιλέως οὐκ εἶδε. καὶ καθὼς ἀβεσαλὼμ οὐκ ἦν ἀνὴρ καλὸς ἐν παντὶ τῷ ἰσραὴλ αἰνετὸς σφόδρα· ἀπὸ ἴχνους ποδὸς αὐτοῦ καὶ ἕως κορυφῆς αὐτοῦ οὐκ ἦν ἐν αὐτῷ μῶμος. καὶ ἐν τῷ κείρασθαι αὐτὸν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ἐγίνετο ἀπὸ τέλους ἡμερῶν εἰς ἡμέρας ὅτ᾽ ἀνεκείρετο, ὅτι κατεβαρύνετο ἐπ᾽ αὐτόν, καὶ κειράμενος ἵστα τὴν τρίχα τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ ἦν ἑκατὸν σίκλων ἐν τῷ σταθμῷ τῷ βασιλικῷ. καὶ ἐτέχθησαν τῷ ἀβεσαλὼμ τρεῖς υἱοὶ καὶ θυγάτηρ μία, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς θαμάρ, καὶ αὕτη ἡ γυνὴ καλὴ σφόδρα. καὶ ἐκάθισεν ἀβεσαλὼμ ἐν ἱερουσαλὴμ δύο ἔτη ἡμερῶν. καὶ τὸ πρόσωπον τοῦ βασιλέως οὐκ εἶδε. καὶ ἐξαπέστειλεν ἀβεσαλὼμ πρὸς ἰωὰβ τοῦ ἀποστεῖλαι αὐτὸν πρὸς τὸν βασιλέα. καὶ οὐκ ἠθέλησεν ἰωὰβ παραγενέσθαι πρὸς αὐτόν. καὶ ἀπέστειλεν ἔτι ἐκ δευτέρου πρὸς αὐτόν. καὶ οὐκ ἠθέλησε παραγενέσθαι. καὶ εἶπεν ἀβεσαλὼμ πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ, ἴδετε ἡ μερὶς ἐν ἀγρῷ τοῦ ἰωὰβ ἐχόμενά μου, καὶ αὐτῷ ἐκεῖ κριθαί, πορεύθητε δὴ καὶ ἐμπυρίσατε αὐτὰ ἐν

posuit in ore ancille tue oia verba hec: vt verteret figurā sermonis huius: fecit seruus tuus ioab verbū istud. & dñs meus rex sapiēs scdm sapientiam angeli dei vt intelligat omnia q̄ sūt sup terrā. & dixit rex ad ioab: ecce feci tibi verbū hoc. vade & reduc puerū abesalom. & cecidit ioab sup faciem suā sup terrā. & adorauit: & benedixit regi. & dixit ioab: hodie cognoui seruus tuus: q̄ inueni grām in oculis tuis dñe mi rex: quia fecit rex verbū serui sui. & surrexit ioab & abijt in gessur: & adduxit abesalom in hierusalem. & dixit rex: reuertatur in domū suam: & faciē meā nō videat. & reuersus est abesalō in domū suā: & faciem regis nō vidit. & sicut abesalom nō erat vir pulcher in omni israel laudabilis nimis a vestigio pedis eius & vsq; ad verticē eius nō erat in eo macula. & quādo tōdebat ipse caput suū: & erat a fine dierū in dies qñ tōdebatur: qz grauabatur sup eū & erat cū tonsus pōderabat capillū capitis sui: & erat cētū siclorū in pōdere regali. & nati sunt abesalom tres filij & filia vna: & nomē ei⁹ thamar: & hec mulier pulchra valde. & mansit abesalom in hierusalem duob⁹ ānis dierū. & faciē regis nō vidit. & misit abesalom ad ioab vt mitteret eū ad regem. & nō voluit ioab venire ad eum. & misit rursū scdo ad eū. & nō voluit venire. & dixit abesalom ad seruos suos: videte pars in agro ioab iuxta meū: & ipsi ibi ordea: ite iā & succendite ea in

πυρί. καὶ ἐνεπύρισαν αὐτὰς οἱ δοῦλοι ἀβεσαλὼμ ἐν πυρὶ τὴν μερίδα ἰωάβ. καὶ ἀνέστη ἰωὰβ καὶ ἐπορεύθη πρὸς ἀβεσαλὼμ εἰς τὸν οἶκον, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτόν, ἵνα τί ἐνεπύρισαν οἱ δοῦλοί σου τὸν ἀγρόν μου ἐν πυρί; καὶ εἶπεν ἀβεσαλὼμ πρὸς ἰωάβ, ἰδοὺ ἀπέστειλα πρὸς σὲ λέγων, παραγενοῦ δή, ὅπως ἀποστελῶ σε πρὸς τὸν βασιλέα λέγοντα, ἵνα τί παρεγενόμην ἐκ γεσούρ; καλὸν ἦν μοι τοῦ εἶναί με ἐκεῖ. καὶ νῦν ὄψομαι δὴ πρόσωπον τοῦ βασιλέως, καὶ εἰ ἔστιν ἐν ἐμοὶ ἀδικία καὶ θανατωθήσομαι. καὶ ἐπορεύθη ἰωὰβ πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ ἀπήγγειλεν αὐτῷ. καὶ ἐκάλεσεν τὸν ἀβεσαλώμ, καὶ εἰσῆλθε πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως. καὶ κατεφίλησεν ὁ βασιλεὺς τὸν ἀβεσαλώμ.

igne. & succēderūt ea serui abesalō in igne partē ioab. & surrexit ioab & abijt ad abesalom in domū: & dixit ad eū: quare succēderūt serui tui agrū meū in igne? & dixit abesalom ad ioab: ecce misi ad te dicēs: veni iā: vt mittā te ad regem dicentē: quare veni de gessur? bonū erat mihi vt essē ego ibi. & nūc videbo iā faciem regis: & si est in me iniqtas & interficiar. & abijt ioab ad regem: & nunciauit ei. & vocauit abesalom: & ingressus ē ad regē: & adorauit eū & cecidit sup faciē suā sup terrā corā rege. & osculatus est rex abesalom.

Ca. 15.

Καὶ ἐγένετο μετὰ ταῦτα καὶ ἐποίησεν ἑαυτῷ ἀβεσαλὼμ ἅρματα καὶ ἱππεῖς, καὶ πεντήκοντα ἄνδρας προτρέχοντας πρὸ προσώπου αὐτοῦ. καὶ ὤρθρισεν ἀβεσαλὼμ καὶ ἐφίστατο ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς πύλης. καὶ ἦν πᾶς ἀνὴρ ᾧ ἐγένετο κρίσις, καὶ ἤρχετο πρὸς τὸν βασιλέα εἰς κρίσιν, καὶ ἐκάλει αὐτὸν ἀβεσαλὼμ καὶ ἔλεγεν αὐτῷ, ἐκ ποίας πόλεως εἶ σύ; καὶ ἔλεγεν, ἐκ μιᾶς τῶν φυλῶν τοῦ ἰσραὴλ ὁ δοῦλός σου. καὶ ἔλεγε πρὸς αὐτὸν ἀβεσαλώμ, ἰδοὺ οἱ λόγοι σου καλοὶ καὶ κατευθύνοντες, καὶ ὁ ἀκουσόμενος οὐχ ὑπάρχει σοι παρὰ τοῦ βασιλέως. καὶ ἔλεγεν ἀβεσαλώμ, τίς καταστήσει με κριτὴν ἐπὶ τῆς γῆς, ἐπὶ τὸν ἰσραήλ, καὶ ἐπ᾽ ἐμὲ ἐλεύσεται πᾶς ἀνὴρ ᾧ ἂν ᾖ ἀντιλογία καὶ κρίσις, καὶ δικαιώσω αὐτόν; καὶ ἐγίνετο ἐπὶ τὸ προσάγειν τὸν ἄνδρα τοῦ προσκυνεῖν αὐτῷ, καὶ ἐξέτεινε τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ ἐπελαμβάνετο αὐτοῦ καὶ κατεφίλει αὐτόν. καὶ ἐποίει ἀβεσαλὼμ κατὰ τὸ ῥῆμα τοῦτο παντὶ ἰσραὴλ τοῖς παραγινομένοις εἰς κρίσιν πρὸς τὸν βασιλέα· καὶ ἰδιοποιεῖτο

Et factū est post hec & fecit sibi abesalom currus & equites: & quīquaginta viros precurrētes añ faciē suā. & mane surrexit abesalō & stabat in via porte. & erat ois vir cui erat iudiciū: & veniebat ad regem in iudiciū: & vocabat eū abesalom & dicebat ei: de qua ciuitate es tu? & dicebat: de vna tribuū israel ē seruus tuus. & dicebat ad eū abesalom: ecce sermōes tui boni & recti: & q̄ audiat non est tibi a rege. & dicebat abesalom: quis cōstituet me iudicē sup terrā sup israel: & ad me veniet ois vir cui sit lis & iudiciū: & iuste iudicabo eū? & factū est cū accederet vir vt adoraret eū: & extēdebat manū suam: & apprehendebat eū & osculabatur eū. & faciebat abesalō sm verbū hoc omni israel venientibus in iudiciū ad regem & vendicabat

igni. Succenderunt ergo serui absalom segetē igni. Surrexitq; ioab & venit ad absalom in domum eius & dixit. Quare succenderunt serui tui segetem meam igni. Et respondit absalō ad ioab. Misi ad te obsecrans vt venires ad me & mitterem te ad regem: & diceres ei. Quare veni de gessur. Melius mihi erat ibi esse. Obsecro ergo vt videam faciē regis: q̄ si memor ē iniqtatis mee: interficiat me. Ingressus itaq; ioab ad regē nunciauit ei oia. Vocatusq; est absalom & intrauit ad regem: & adorauit super faciē terre coram eo. Osculatusq; est rex absalom.

15

Igitur post hec fecit sibi absalō currus & equites & quinquaginta viros qui precederent eum. Et mane consurgēs absalom stabat iuxta introitum porte ī via: & omnem virum qui habebat negociū vt veniret ad regis iudicium: vocabat absalom ad se & dicebat. De q̄ ciuitate es tu? Qui rñdens aiebat. Ex vna tribu israel ego sum seruus tuus. Respondebatq; ei absalom. Videtur mihi sermōes tui boni & iusti: sed non est qui te audiat constitutus a rege. Dicebatq; ablalom. Quis me constituat iudicem super terrā vt ad me veniant omnes qui habent negocium? & iuste iudicem. Sed & cum accederet ad eum homo vt salutaret illū: extendebat manū suā & apphēdēs osculabatur eū. Faciebatq; hoc omni israel venienti ad iudiciū vt audiretur a rege: & sollicitabat

בָאֵשׁ וַיַּצִּתוּ עַבְדֵי אַבְשָׁלוֹם אֶת הַחֶלְקָה בָּאֵשׁ׃ וַיָּקָם יוֹאָב וַיָּבֹא אֶל אַבְשָׁלוֹם הַבָּיְתָה וַיֹּאמֶר אֵלָיו לָמָּה הִצִּיתוּ עֲבָדֶיךָ אֶת הַחֶלְקָה אֲשֶׁר לִי בָּאֵשׁ׃ וַיֹּאמֶר אַבְשָׁלוֹם אֶל יוֹאָב הִנֵּה שָׁלַחְתִּי אֵלֶיךָ לֵאמֹר בֹּא הֵנָּה וְאֶשְׁלְחָה אֹתְךָ אֶל הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר לָמָּה בָּאתִי מִגְּשׁוּר טוֹב לִי עֹד אֲנִי שָׁם וְעַתָּה אֶרְאֶה פְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְאִם יֶשׁ בִּי עָוֺן וֶהֱמִתָנִי׃ וַיָּבֹא יוֹאָב אֶל הַמֶּלֶךְ וַיַּגֶּד לוֹ וַיִּקְרָא אֶל אַבְשָׁלוֹם וַיָּבֹא אֶל הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁתַּחוּ לוֹ עַל אַפָּיו אַרְצָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וַיִּשַּׁק הַמֶּלֶךְ לְאַבְשָׁלוֹם׃

Cap. xv.

וַיְהִי מֵאַחֲרֵי כֵן וַיַּעַשׂ לוֹ אַבְשָׁלוֹם מֶרְכָּבָה וְסֻסִים וַחֲמִשִּׁים אִישׁ רָצִים לְפָנָיו׃ וְהִשְׁכִּים אַבְשָׁלוֹם וְעָמַד עַל יַד דֶּרֶךְ הַשָּׁעַר וַיְהִי כָּל הָאִישׁ אֲשֶׁר יִהְיֶה לּוֹ רִיב לָבוֹא אֶל הַמֶּלֶךְ לַמִּשְׁפָּט וַיִּקְרָא אַבְשָׁלוֹם אֵלָיו וַיֹּאמֶר אֵי מִזֶּה עִיר אַתָּה וַיֹּאמֶר מֵאַחַד שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל עַבְדֶּךָ׃ וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַבְשָׁלוֹם רְאֵה דְבָרֶךָ טוֹבִים וּנְכֹחִים וְשֹׁמֵעַ אֵין לְךָ מֵאֵת הַמֶּלֶךְ׃ וַיֹּאמֶר אַבְשָׁלוֹם מִי יְשִׂמֵנִי שֹׁפֵט בָּאָרֶץ וְעָלַי יָבוֹא כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִהְיֶה לּוֹ רִיב וּמִשְׁפָּט וְהִצְדַּקְתִּיו׃ וְהָיָה בִּקְרָב אִישׁ לְהִשְׁתַּחֲוֺת לוֹ וְשָׁלַח אֶת יָדוֹ וְהֶחֱזִיק לוֹ וְנָשַׁק לוֹ׃ וַיַּעַשׂ אַבְשָׁלוֹם כַּדָּבָר הַזֶּה לְכָל יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָבֹאוּ לַמִּשְׁפָּט אֶל הַמֶּלֶךְ וַיְגַנֵּב

אבשלום את לב אנשי ישראל׃
ויהי מקץ ארבעים שנה ויאמר
אבשלום אל המלך אלכה
נא ואשלם את נדרי אשר
נדרתי ליהוה בחברון׃ כי נדר
נדר עבדך בשבתי בגשור בארם
לאמר אם ישוב ישיבני יהוה
ירושלם ועבדתי את יהוה׃
ויאמר לו המלך לך בשלום
ויקם וילך חברונה׃ וישלח
אבשלום מרגלים בכל שבטי
ישראל לאמר כשמעכם את
קול השפר ואמרתם מלך
אבשלום בחברון׃ ואת אבשלום
הלכו מאתים איש מירושלם
קראים והלכים לתמם ולא
ידעו כל דבר׃ וישלח אבשלום
את אחיתפל הגילני יועץ דוד
מעירו מגלה בזבחו את
הזבחים ויהי הקשר אמץ
והעם הולך ורב את אבשלום׃
ויבא המגיד אל דוד לאמר היה
לב איש ישראל אחרי אבשלום׃
ויאמר דוד לכל עבדיו אשר
אתו בירושלם קומו ונברחה כי
לא תהיה לנו פליטה מפני
אבשלום מהרו ללכת פן ימהר
והשגנו והדיח עלינו את
הרעה והכה העיר לפי חרב׃
ויאמרו עבדי המלך אל
המלך ככל אשר יבחר
אדני המלך הנה עבדיך׃ ויצא
המלך וכל ביתו ברגליו ויעזב
המלך את עשר נשים
פלגשים לשמר הבית׃ ויצא
המלך וכל העם ברגליו ויעמדו

corda virorum israel. Post quadraginta autē annos dixit absalom ad regem dauid. Vadam & reddam vota mea q̄ voui dño in hebron. Vouens enim vouit seruus tuus cum esset in gessur syrie dicēs. Si reduxerit me dominus in ierusalem: sacrificabo domino. Dixitq; ei rex dd̄. Vade in pace. Et surrexit & abiit in hebron. Misit autem absalom exploratores in vniuersas tribus israel dicēs. Stati ut audieritis clangorem buccine dicite. Regnabit absalom in hebrō. Porro cum absalom ierunt ducenti viri de ierusalem vocati: euntes simplici corde & causam penitus ignorantes. Accersiuit quoq; absalō achitofel gilonitem consiliariū dd̄ de ciuitate sua gilo. Cumq; immolaret victimas facta est coniuratio valida: populusq; concurrens augebatur cū absalō. Venit igitur nūcius ad dauid dicens. Toto corde vniuersus israel sequitur absalom. Et ait dauid seruis suis qui erant cū eo in ierusalē. Surgite & fugiamus: neq; enim erit nobis effugium a facie absalō. Festinate egredi: ne forte veniens occupet nos: & impellat super nos ruinā: & percutiat ciuitatē in ore gladii. Dixeruntq; serui regis ad eum: Omnia quecunq; preceperit dñs noster rex libenter exequimur serui tui. Egressus ē ergo rex & vniuersa domus eius pedibus suis. Et reliquit rex decem mulieres cōcubinas ad custodiendam domum. Egressusq; rex & omnis israel pedibus suis stetit

abesalom corda omnium virorum
ἀβεσαλὼμ τὰς καρδίας πάντων τῶν ἀνδρῶν τοῦ
israel. et factum est post quadraginta annos: et ai-
ἰσραήλ. καὶ ἐγένετο μετὰ τεσσαράκοντα ἔτη, καὶ εἶ-
it abesalom ad regem dicens: va-
πεν ἀβεσαλὼμ πρὸς τὸν βασιλέα λέγων, πορεύσο-
dam iam et reddam vota mea que vo-
μαι δὴ καὶ ἀποδώσω τὰς εὐχάς μου ἃς ηὐξάμην
ui domino in chebron. quia votum vouit seruus tuus
τῷ κυρίῳ ἐν χεβρών. ὅτι εὐχὴν ηὔξατο ὁ δοῦλός σου
quando manebam in gessur in syria dicens: si redu-
ὅτε ἐκαθήμην εἰς γεσσοὺρ ἐν συρίᾳ λέγων, ἐὰν ἐπιστρέ-
cens reduxerit me dominus in hierusalem: et seruiam
φων ἐπιστρέψῃ με ὁ κύριος εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ λατρεύσω
domino. et dixit ei rex: vade in pace.
τῷ κυρίῳ. καὶ εἶπεν αὐτῷ βασιλεύς, πορεύου εἰς εἰρήνην.
et surrexit et abiit abesalom in chebron. et misit
καὶ ἀνέστη καὶ ᾤχετο ἀβεσαλὼμ εἰς χεβρών. καὶ ἀπέστειλεν
abesalom exploratores in vniuersas tribus
ἀβεσαλὼμ κατασκόπους εἰς πάσας τὰς φυλὰς τοῦ
israel dicens: cum audieritis vos vocem bucci-
ἰσραὴλ λέγων, ἐν τῷ ἀκοῦσαι ὑμᾶς φωνὴν σάλπιγ-
ne et dicetis: regnauit abesalom in chebron.
γος καὶ ἐρεῖτε, βεβασίλευκεν ἀβεσαλὼμ ἐν χεβρών.
et ierunt cum abesalom ducenti viri
καὶ ἐπορεύθησαν μετὰ ἀβεσαλὼμ διακόσιοι ἄνδρες
de hierusalem vocati: et ibant in simplici-
ἐξ ἱερουσαλὴμ ἐπίκλητοι, καὶ ἐπορεύοντο ἁπλότη-
tate: et non nouerunt aliquod verbum. et misit abe-
τι, καὶ οὐκ ᾔδεισαν οὐδὲν ῥῆμα. καὶ ἀπέστειλεν ἀβε-
salom et vocauit achitophel gelonem
σαλὼμ καὶ ἐκάλεσε τὸν ἀχιτόφελ τὸν γελωναῖον τὸν
consiliarium dauid de ciuitate sua gelo.
σύμβουλον δαυὶδ ἐκ τῆς πόλεως αὐτοῦ τῆς γελώ.
cum imolaret ipse victimas: et fuit coniuratio
ἐν τῷ θύειν αὐτὸν τὰς θυσίας, καὶ ἦν τὸ διαβούλιον
valida. et populus ibat et augebatur cum
ἰσχυρόν. καὶ ὁ λαὸς ἐπορεύετο καὶ ἐπληθύνετο μετὰ
abesalom. et venit nuncius ad
ἀβεσαλώμ. καὶ παραγίνεται ὁ ἀπαγγέλων πρὸς
dauid dicens: factum est cor virorum israel post
δαυὶδ λέγων, ἐγενήθη καρδία ἀνδρῶν ἰσραὴλ ὀπίσω
abesalom. et dixit dauid omnibus ser-
ἀβεσαλώμ. καὶ εἶπε δαυὶδ πᾶσι τοῖς δού-
uis suis qui cum eo in hierusalem: surgite
λοις αὐτοῦ τοῖς μετ' αὐτοῦ εἰς ἱερουσαλήμ, ἀνάστητε
et fugiamus: quia non est nobis salus a fa-
καὶ φύγωμεν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν σωτηρία ἀπὸ προσ-
cie abesalom. festinate recedere ne preueniat
ώπου ἀβεσαλώμ. σπεύσατε ἀπελθεῖν μὴ φθάσῃ
et occupet nos: et impellat super nos ma-
καὶ καταλάβῃ ἡμᾶς, καὶ ἐξώσηται ἐφ' ἡμᾶς τὴν κα-
litiam: et percutiat ciuitatem in ore gladii.
κίαν, καὶ πατάξῃ τὴν πόλιν ἐν στόματι ῥομφαίας.
et dixerunt serui regis ad eum: in
καὶ εἶπον οἱ παῖδες τοῦ βασιλέως πρὸς αὐτόν, ἐν
omnibus que eligit dominus noster rex: ecce
πᾶσιν οἷς αἱρεῖται κύριος ἡμῶν ὁ βασιλεύς, ἰδοὺ οἱ
serui tui. et egressus est rex et vniuersa domus
παῖδές σου. καὶ ἐξῆλθεν ὁ βασιλεὺς καὶ πᾶς ὁ οἶκος
eius pedites pedibus suis. et reliquit
αὐτοῦ πεζοὶ τοῖς ποσὶν αὐτοῦ. καὶ κατέλειπεν
rex decem mulieres de concubinis suis
ὁ βασιλεὺς δέκα γυναῖκας τῶν παλλακῶν αὐτοῦ
vt custodiret domum suam. et egressus est rex
τοῦ φυλάσσειν τὸν οἶκον αὐτῶν. καὶ ἐξῆλθεν ὁ βασι-
et omnis populus eius pedites. et steterunt
λεὺς καὶ πᾶς ὁ λαὸς αὐτοῦ πεζοί. καὶ ἔστησαν

in domo longinqua et vniuersi serui eius per
ἐν οἴκῳ τῷ μακρὰν καὶ πάντες οἱ παῖδες αὐτοῦ ἀνὰ
manum eius preteribant. et omnis cherethi et omnis
χεῖρα αὐτοῦ παρῆγον. καὶ πᾶς ὁ χερεθὶ καὶ πᾶς ὁ
phelethi et omnes gethei sexcenti viri qui venerunt
φελεθὶ καὶ πάντες οἱ γεθαῖοι ἑξακόσιοι ἄνδρες οἱ ἥκοντες
de geth pedites accedebant ante faciem re-
ἐκ γὲθ πεζοὶ παρεπορεύοντο κατὰ πρόσωπον τοῦ βα-
gis. et dixit rex ad ethi gethem:
σιλέως. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς πρὸς ἐθὶ τὸν γεθαῖον,
cur vadis et tu nobiscum? reuertere et habita
ἱνατί πορεύῃ καὶ σὺ μεθ' ἡμῶν; ἐπίστρεφε καὶ οἴκει
cum rege: quia peregrinus tu et quia egres-
μετὰ τοῦ βασιλέως, ὅτι ἀλλότριος σὺ καὶ ὅτι με-
sus es de loco tuo. si heri venisti tu:
τῴκισας ἐκ τοῦ τόπου σου. εἰ ἐχθὲς παραγέγονας σύ,
et hodie compellam te vt eas nobiscum? ego
καὶ σήμερον κινήσω σε τοῦ πορεύεσθαι μεθ' ἡμῶν; ἐγὼ
autem vadam quo vado. vade et re-
δὲ πορεύσομαι οὗ ἂν πορεύομαι. πορεύου καὶ ἀνάστρε-
duc fratres tuos tecum: et dominus faciet
φε τοὺς ἀδελφούς σου μετὰ σοῦ, καὶ κύριος ποιήσει
tecum misericordiam et veritatem. et respondit ethi
μετὰ σοῦ ἔλεος καὶ ἀλήθειαν. καὶ ἀπεκρίθη ὁ ἐθὶ τῷ
regi et dixit: viuit dominus et viuit anima tua do-
βασιλεῖ καὶ εἶπεν, ζῇ κύριος καὶ ζῇ ἡ ψυχή σου κύ-
mine mi rex: quia in loco vbi fuerit dominus
ριέ μου βασιλεῦ, ὅτι εἰς τὸν τόπον οὗ ἐὰν ᾖ ὁ κύριός
meus rex et si in morte et si in vitam
μου ὁ βασιλεὺς καὶ ἐὰν εἰς θάνατον καὶ ἐὰν εἰς ζωὴν
quia ibi erit seruus tuus. et dixit dauid ad ethi:
ὅτι ἐκεῖ ἔσται ὁ δοῦλός σου. καὶ εἶπεν δαυὶδ πρὸς ἐθί,
vade et transi mecum. et transiuit ethi ge-
πορεύου καὶ δίελθε μετ' ἐμοῦ. καὶ παρῆλθεν ἐθὶ ὁ γε-
theus et omnes viri qui cum eo et omnes
θαῖος καὶ πάντες οἱ ἄνδρες οἱ μετ' αὐτοῦ καὶ πάντες
serui eius et omnis terra voce magna flen-
οἱ παῖδες αὐτοῦ καὶ πᾶσα ἡ γῆ φωνῇ μεγάλῃ κλαί-
tes. et omnis populus transgrediebatur in torrente
οντες. καὶ πᾶς ὁ λαὸς διεπορεύετο ἐν τῷ χειμάρρῳ
cedron. et rex transiuit torrentem ce-
τοῦ κεδρών. καὶ ὁ βασιλεὺς διέβη τὸν χειμάρρουν κε-
dron. et cunctus populus incedebat ante faciem
δρών. καὶ πᾶς ὁ λαὸς παρεπορεύετο ἐπὶ πρόσω-
eius per desertum. et ecce sadoc et vniuer-
πον αὐτοῦ τὴν ἔρημον. καὶ ἰδοὺ σαδὼκ καὶ πάν-
si leuite cum eo portantes arcam
τες οἱ λευῖται μετ' αὐτοῦ αἴροντες τὴν κιβωτὸν τῆς
federis dei. et deposuerunt arcam dei.
διαθήκης τοῦ θεοῦ. καὶ ἔστησαν τὴν κιβωτὸν τοῦ θεοῦ.
et ascendit abiathar donec cessauit populus exire ex
καὶ ἀνέβη ἀβιαθὰρ ἕως ἐπαύσατο ὁ λαὸς διελθεῖν ἐκ
ciuitate. et dixit rex ad sadoc:
τῆς πόλεως. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς πρὸς σαδώκ,
reduc arcam dei in vrbem: si
ἐπίστρεψον τὴν κιβωτὸν τοῦ θεοῦ εἰς τὴν πόλιν, ἐὰν
inuenero gratiam coram domino: et reducet me: et
εὕρω χάριν ἐνώπιον κυρίου, καὶ ἐπιστρέψει με, καὶ
ostendet eam et decorem eius. et si di-
δείξει αὐτὴν καὶ τὴν εὐπρέπειαν αὐτῆς. καὶ ἐὰν εἴ-
xerit mihi: neque volui te: ecce ego: faciat mihi quod pla-
πῃ μοι, οὐκ ἠθέληκά σε, ἰδοὺ ἐγώ, ποιείτω μοι τὸ ἀρε-
cuerit coram se. et dixit rex sa-
στὸν ἐνώπιον αὐτοῦ. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς τῷ σα-
doc sacerdoti: vide tu reuertere in ciuitatem in
δὼκ τῷ ἱερεῖ, βλέπε σὺ ἀνάστρεφε εἰς τὴν πόλιν ἐν
pace: et ecce achimaas filius tuus et ionathan
εἰρήνῃ, καὶ ἰδοὺ ἀχιμαὰς ὁ υἱός σου καὶ ἰωναθὰν

procul a domo: & vniuersi serui eius ambulabāt iuxta eū: & legiões cerethi & phelethi & oēs gethei pugnatores validi sexcenti viri qui secuti eū fuerāt de geth pedites p̄cedebāt regē. Dixit aūt rex ad ethai getheum. Cur venis nobiscum? Reuertere & habita cū rege: quia pegrinus es & egressus es de loco tuo. Heri venisti: & hodie cōpelleris nobiscum egredi? Ego autē vadam quo iturus sum. Reuertere & reduc tecum fres tuos: & dñs faciet tecū misericordiā & veritatem. Et rñdit ethai regi dicens. Viuit dñs & viuit dñs meus rex: quoniam in quocunq; loco fueris dñe mi rex siue in morte siue in vita: ibi erit seruus tuus. Et ait dauid ethai. Veni & trāsi. Et transiuit ethai getheus & oms viri q cū eo erāt: & reliqua multitudo. Oēsq; flebant voce magna: & vniuersus populus transibat. Rex quoq; trāsgrediebatur torrentē cedrō: & cunctus pplus incedebat cōtra viā q̄ respicit ad desertū. Venit aūt & sadoch sacerdos & vniuersi leuite cum eo portantes arcam federis dei: & deposuerunt arcam dei. Et ascendit abiathar donec expletus esset oīs pplus q egressus fuerat de ciuitate. Et dixit rex ad sadoch. Reporta arcam dei in vrbē. Si inuenero gratiam in oculis dñi: reducet me & ostendet mihi eā & tabernaculū suū. Si autem dixerit mihi: nō places: presto sum: faciat quod bonum est corā se. Et dixit rex ad sadoch sacerdotem. O videns reuertere in ciuitatem in pace: & achimaas filius tuus & ionathan

בית המרחק׃ וכל עבדיו עברים
על ידו וכל הכרתי וכל הפלתי
וכל הגתים שש מאות איש
אשר באו ברגלו מגת עברים
על פני המלך׃ ויאמר המלך אל
אתי הגתי למה תלך גם אתה
אתנו שוב ושב עם המלך כי
נכרי אתה וגם גלה אתה למקומך׃
תמול בואך והיום אנועך עמנו
ללכת ואני הולך על אשר אני
הולך שוב והשב את אחיך עמך
חסד ואמת׃ ויען אתי את המלך
ויאמר חי יהוה וחי אדני המלך
כי אם במקום אשר יהיה שם
אדני המלך אם למות אם לחיים
כי שם יהיה עבדך׃ ויאמר דוד
אל אתי לך ועבר ויעבר אתי
הגתי וכל אנשיו וכל הטף אשר
אתו׃ וכל הארץ בוכים קול
גדול וכל העם עברים והמלך
עבר בנחל קדרון וכל העם
עברים על פני דרך את המדבר׃
והנה גם צדוק וכל הלוים אתו
נשאים את ארון ברית האלהים
ויצקו את ארון האלהים
ויעל אביתר עד תם כל העם
לעבור מן העיר׃ ויאמר המלך
לצדוק השב את ארון
האלהים העיר אם אמצא חן
בעיני יהוה והשבני והראני
אתו ואת נוהו׃ ואם כה יאמר
לא חפצתי בך הנני יעשה
לי כאשר טוב בעיניו׃
ויאמר המלך אל צדוק הכהן
הרואה אתה שבה העיר
בשלום ואחימעץ בנך ויהונתן

filius abiathar duo filii vestri sint vobiscum. Ecce ego abscondar in cāpestribus deserti: donec veniat sermo a vobis idicās mihi. Reportauerunt ergo sadoch & abiathar arcam dei in ierusalem: & manserunt ibi. Porro dauid ascēdebat cliuū oliuarū scādēs & flēs nudis pedibus incedēs & opto capite. Sed & omnis populus qui erat cū eo operto capite ascēdebat plorās. Nūciatū est aūt dauid q achitofel esset in coniuratiōe cum absalom. Dixitq dd. Infatua queso dñe consiliū achitofel. Cumq ascenderet dauid summitatē mōtis in quo adoraturus erat deū: ecce occurrit ei chusi arachites scissa veste & terra pleno capite. Et dixit ei dd. Si veneris mecum: eris mihi oneri: si aūt i ciuitatem reuertaris & dixeris absalom seruus tuus sum rex: sicut fui seruus patris tui: sic ero seruus tuus: dissipabis consiliū achitofel. Habes autem tecum sadoch & abiathar sacerdotes: & oē verbum quodcunq audieris in domo regis: indicabis sadoch & abiathar sacerdotibus. Sunt enim cū eis duo filii eorū achimaas filius sadoch: & ionathan filius abiatar: & mittetis per eos ad me oē verbum quod audieritis. Veniēte ergo chusi amico dd in ciuitatē: absalō quoq ingressus ē ierusalē. 16.

Cumq dd trāsisset paululū mōtis verticē: apparuit syba puer miphiboseth in occursū eius cū duobus asinis qui onerati erāt ducētis pāibus: & centum alligaturis vue

passe. & centum massis palatarum & vtre vini. Et dixit rex sybe. Quid sibi volunt hec? Rñditq syba. Dñe mi rex: asini domesticis regis vt sedeāt: & panes & palate ad vescendū pueris tuis: vinū āt vt bibat si quis defecerit i deserto. Et ait rex. Vbi est filius domini tui? Respōditq syba regi. Remansit in ierusalem dicens. Hodie restituet mihi domus israel regnum patris mei. Et ait rex sybe. Tua sint oia que fuerunt mephiboseth. Dixitq syba. Oro vt inueniā gratiā apud te dñe mi rex. Vēit ergo rex dauid vsq bahurim. Et ecce egrediebatur inde vir de cognatione domus saul nomine semei filius gera: pcedebatq egrediēs & maledicebat: mittebatq lapides cōtra dd & cōtra vniuersos seruos regis dauid. Oīs āt ppls & vniuersi bellatores a dextro & a sinistro latere regis incedebāt. Ita aūt loqbatur semei cū maledicerct regi. Egredere: egredere vir sanguinū & vir belial. Reddidit tibi dñs vniuersū sanguinē domus saul: qm̄ inuasisti regnū p eo: & dedit dominus regnum in manu absalō filii tui: & ecce premunt te mala tua: qm̄ vir sanguinū es. Dixit autem abisai filius saruie regi. Quare maledicit canis hic moriturus domino meo regi? Vadam & amputabo caput eius. Et ait rex. Quid mihi & vobis est filii saruie? Dimitte eū vt maledicat. Dominus enī pcepit ei vt malediceret dd: Et qs est qui audeat dicere quare sic fecerit. Et ait rex abisai & vniuersis seruis suis. Ecce

בני אשר יצא ממעי מבקש את נפשי ואף כי עתה בן הימיני הנחו לו ויקלל כי אמר לו יהוה: אולי יראה יהוה בעיני והשיב יהוה לי טובה תחת קללתו היום הזה: וילך דוד ואנשיו בדרך ושמעי הלך בצלע ההר לעמתו הלוך ויקלל ויסקל באבנים לעמתו ועפר בעפר: ויבא המלך וכל העם אשר אתו עיפים וינפש שם: ואבשלום וכל העם איש ישראל באו ירושלם ואחיתפל אתו: ויהי כאשר בא חושי הארכי רעה דוד אל אבשלום ויאמר חושי אל אבשלום יחי המלך יחי המלך: ויאמר אבשלום אל חושי זה חסדך את רעך למה לא הלכת את רעך: ויאמר חושי אל אבשלום לא כי אשר בחר יהוה והעם הזה וכל איש ישראל לו אהיה ואתו אשב: והשנית למי אני אעבד הלוא לפני בנו כאשר עבדתי לפני אביך כן אהיה לפניך: ויאמר אבשלום אל אחיתפל הבו לכם עצה מה נעשה: ויאמר אחיתפל אל אבשלום בוא אל פלגשי אביך אשר הניח לשמור הבית ושמע כל ישראל כי נבאשת את אביך וחזקו ידי כל אשר אתך: ויטו לאבשלום האהל על הגג ויבא אבשלום אל פלגשי אביו לעיני כל ישראל: ועצת אחיתפל אשר יעץ בימים ההם כאשר ישאל איש בדבר האלהים כן כל עצת אחיתפל גם לדוד גם לאבשלום:

filius meus qui egressus est de vtero meo q̄rit animam meam: quāto magis hic filius gemini: dimittite eum vt maledicat iuxta p̄ceptū dñi si forte respiciat dominus afflictionē meā: & reddat mihi dominus bonū p̄ maledictione hac hodierna. Ambulabat itaq; dauid & socij eius per viā cū eo. Semei autem per iugū montis ex latere contra illum gradiebatur maledicens & mittens lapides aduersum eū: terramq; spargens. Venit itaq; rex dauid & vniuersus populus cum eo lassus: & refocillati sunt ibi. Absalom aūt & oīs populus eius ingressi sunt ierusalē sed & achitofel cum eo. Cum autē venisset chusi arachites amicus dauid ad absalom locutus est ad eum. Salue rex. salue rex. At quem absalō. Hec est inquit gratia tua ad amicum tuum? Quare nō iuisti cū amico tuo? Responditq; chusi ad absalō. Nequaq̄: quia illius ero quem elegit dñs: & oīs hic populꝰ & vniuersus israel: & cum eo manebo. Sed vt & hoc inferam: cui ego seruiturus sum? Nonne filio regis? Sicut parui patri tuo: ita p̄bo & tibi. Dixit autem absalom ad achitofel. Inite consilium quid agere debeamus. Et ait achitofel ad absalom. Ingredere ad concubinas patris tui quas dimisit ad custodiendā domum: vt cum audierit omnis israel q̄ fedaueris patrem tuum: roborentur tecum manus eorum. Tetenderunt ergo absalom tabernaculum in solario: ingressusq; est ad concubinas patris sui coram vniuerso israel. Consilium autem achitofel q̄d dabat in diebus illis: quasi si quis consuleret deum. Sic erat omne cōsilium achitofel: & cum esset cum dauid: & cū esset cum absalom. 17.

filius meꝰ q egressus ē de vtero meo querit aiam
ὁ υἱός μου ὁ ἐξελθὼν ἐκ τῆς κοιλίας μου ζητεῖ τὴν ψυχήν
meā. & adhuc nūc hic filius iemini: dimittite eū
μου. καὶ προσέτι νῦν οὗτος ὁ υἱὸς τοῦ ἰεμιναίου, ἄφετε αὐτὸν
& maledicat: qm dñs dixit ei: si forte respiciat
καὶ καταράσθω, ὅτι κύριος εἴρηκεν αὐτῷ, εἴ πως ἴδοι
humilitatē meā: & reddat mihi dñs bo-
τὴν ταπείνωσίν μου, καὶ ἀνταποδώσει μοι κύριος ἀγα-
na pro maledictione eius in die ista. et am-
θὰ ἀντὶ τῆς κατάρας αὐτοῦ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ. καὶ ἐπο-
bulabat dauid & oēs viri eius in via.
ρεύετο δαυὶδ καὶ πάντες οἱ ἄνδρες αὐτοῦ ἐν τῇ ὁδῷ.
& semei ibat per latus montis ad
καὶ σεμεεὶ ἐπορεύετο κατὰ τὸ κλίτος τοῦ ὄρους, ἐχό-
herēs ei et ibat & maledicebat: & mittebat la-
μενα αὐτοῦ ἐπορεύετο καὶ κατηρᾶτο, καὶ ἔβαλλε λί-
deo aduersus eū & puluere spargēs. & venit
θους ἐπ' αὐτὸν καὶ τῷ χοῒ πάσσων. καὶ παρεγένετο
rex & vniuersus pplus q cū eo deficientes.
ὁ βασιλεὺς καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὁ μετ' αὐτοῦ ἐκλελυμένοι.
& refocillati sūt ibi. & absalom & ois pplus vi-
καὶ ἀνέψυξαν ἐκεῖ. καὶ ἀβεσσαλὼμ καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀν-
rorū israel ingressi sūt in hierusalē: & achitophel
δρῶν ἰσραὴλ εἰσῆλθον εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ ἀχιτόφελ
cum eo. & factū est venit chusi archi amicus
μετ' αὐτοῦ. καὶ ἐγένετο ὅτε ἦλθε χουσὶ ὁ ἀρχὶ ἑταῖρος
dauid ad absalom: & dixit chusi absa-
δαυὶδ πρὸς ἀβεσσαλώμ, καὶ εἶπε χουσὶ τῷ ἀβεσσα-
lom: viuat rex viuat rex. & dixit absa-
λώμ, ζήτω ὁ βασιλεὺς ζήτω ὁ βασιλεύς. καὶ εἶπεν ἀβεσσα-
lom chusi: hec misericordia tua cū ami-
λὼμ τῷ χουσί, τοῦτο τὸ ἔλεός σου μετὰ τοῦ ἑταί-
co tuo? quare nō iuisti cū amico tuo? &
ρου σου; ἵνα τί οὐκ ἐπορεύθης μετὰ τοῦ ἑταίρου σου; καὶ
dixit chusi ad absalom: nequaq: sed post
εἶπε χουσὶ πρὸς ἀβεσσαλώμ, οὐχί, ἀλλ' ἢ κατόπισθεν
quē elegit dñs & pplus hic & vniuersus vir is-
οὗ ἐξελέξατο κύριος καὶ ὁ λαὸς οὗτος καὶ πᾶς ἀνὴρ ἰσ-
rael: ei ero & cū eo manebo. &
ραήλ, αὐτῷ ἔσομαι καὶ μετ' αὐτοῦ καθήσομαι. καὶ τὸ
secundo cui ego seruiā: nōne corā filio
δεύτερον τίνι ἐγὼ δουλεύσω, οὐκ ἐνώπιον τοῦ υἱοῦ
eius? sicut seruiui patri tuo sic ero te-
αὐτοῦ; ὡς ἐδούλευσα τῷ πατρί σου οὕτως ἔσομαι με-
cum. & dixit absalom ad achitophel: da-
τὰ σοῦ. καὶ εἶπεν ἀβεσσαλὼμ πρὸς ἀχιτόφελ, δό-
te nobis cōsiliū qd agemus? & dixit achito-
τε ἑαυτοῖς βουλὴν τί ποιήσομεν; καὶ εἶπεν ἀχιτό-
phel absalom: ingredere ad cōcubinas pa-
φελ πρὸς ἀβεσσαλώμ, εἴσελθε πρὸς παλλακὰς τοῦ πα-
tris tui quas dimisit ad custodiēdū domū suā: &
τρός σου ἃς κατέλειπε φυλάσσειν τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ
audiet ois israel: q fedasti patrē
ἀκούσεται πᾶς ἰσραὴλ, ὅτι κατῄσχυνας τὸν πατέρα
tuū: & roborabūtur manus oium qui tecū
σου, καὶ κραταιωθήσονται αἱ χεῖρες πάντων τῶν μετὰ
cum. & fixerūt tabernaculū absalom in solario:
σοῦ. καὶ ἔπηξαν σκηνὴν τῷ ἀβεσσαλὼμ ἐπὶ τὸ δῶμα.
& ingressus est absalō ad cōcubinas
καὶ εἰσῆλθεν ἀβεσσαλὼμ πρὸς τὰς παλλακὰς
patris sui in oculis vniuersi isra-
τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐν ὀφθαλμοῖς παντὸς ἰσρα-
el. & cōsiliū achitophel qd cōsulebat in
ήλ. καὶ ἡ βουλὴ ἀχιτόφελ ἣν ἐβουλεύσατο ἐν ταῖς
diebus prioribus: sicut cōsulit qs per
ἡμέραις ταῖς πρώταις, καθὼς ἐρωτᾷ τις διὰ τοῦ
deū: sic oē cōsiliū achitophel &
θεοῦ, οὕτως πᾶσα ἡ βουλὴ ἀχιτόφελ καὶ τῷ
dauid & absalom.
δαυὶδ καὶ τῷ ἀβεσσαλώμ. Ca. 17.

A Et dixit achitophel ad absalō: eligam
Καὶ εἶπεν ἀχιτόφελ πρὸς ἀβεσσαλώμ, ἐκλέξομαι
iā mihi duodecim milia virorū: & surgēs per-
ἐμαυτῷ δώδεκα χιλιάδας ἀνδρῶν, καὶ ἀναστὰς κα-
sequar post dauid nocte: & irruam super
ταδιώξω ὀπίσω δαυὶδ τὴν νύκτα, καὶ ἐπελεύσομαι ἐπ' αὐ-
eū. & ipse lassus & solutus manib⁹:
τόν. καὶ αὐτὸς κοπιῶν καὶ ἐκλελυμένος τὰς χεῖρας,
& terrebo eū: & fugiet ois pplus q cū
καὶ ἐκστήσω αὐτόν, καὶ ἐκφεύξεται πᾶς ὁ λαὸς ὁ μετ'
eo: & percutiā regē solū. & re-
αὐτοῦ, καὶ πατάξω τὸν βασιλέα μονώτατον. καὶ ἐπι-
ducā vniuersū pplm ad te: sicut reuertetur
στρέψω πάντα τὸν λαὸν πρὸς σέ, καθὼς ἐπιστρέφει
sponsa ad virū suum. verū aiam viri vni⁹
ἡ νύμφη πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς. πλὴν ψυχὴν ἀνδρὸς ἑνὸς
queris: & oi pplo erit pax. & placuit
ζητεῖς, καὶ παντὶ τῷ λαῷ ἔσται εἰρήνη. καὶ ἤρεσεν
sermo in oculis absalom & in oculis om-
ὁ λόγος ἐν ὀφθαλμοῖς ἀβεσσαλὼμ καὶ ἐν ὀφθαλμοῖς πάν-
nium seniorum israel. & ait absalom:
των τῶν πρεσβυτέρων ἰσραήλ. καὶ εἶπεν ἀβεσσαλώμ,
vocate iā chusi arachi: & audiemus qd
καλέσατε δὴ τὸν χουσὶ τὸν ἀραχί, καὶ ἀκουσόμεθα τί
D in ore eius & ipsius. & venit chu-
ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ καί γε αὐτοῦ. καὶ παρεγένετο χου-
si ad absalom. & ait absalom ad eum di-
σὶ πρὸς ἀβεσσαλώμ. καὶ εἶπεν ἀβεσσαλὼμ πρὸς αὐτὸν λέ-
cens: fm verbū hoc locutus est achitophel: si
γων, κατὰ τὸ ῥῆμα τοῦτο λελάληκεν ἀχιτόφελ, εἰ
faciemus fm verbū eius: si at nō: tu loque-
ποιήσομεν κατὰ τὸ ῥῆμα αὐτοῦ, εἰ δὲ μή, σὺ λάλη-
re. & dixit chusi ad absalom: nō bonū
σον. καὶ εἶπε χουσὶ πρὸς ἀβεσσαλώμ, οὐκ ἀγαθὴ ἡ
cōsiliū qd cōsuluit achitophel nūc istud. & di-
βουλὴ ἣν ἐβουλεύσατο ἀχιτόφελ νυνὶ ταύτην. καὶ εἶ-
xit chusi: tu nosti patrē tuū & vi-
πε χουσί, σὺ οἶδας τὸν πατέρα σου καὶ τοὺς ἄν-
ros qui cum eo: q fortes sūt nimis &
δρας τοὺς μετ' αὐτοῦ, ὅτι δυνατοί εἰσι σφόδρα καὶ
amari aio suo: & sunt veluti vrsa
κατάπικροι τῇ ψυχῇ αὐτῶν, καὶ εἰσὶν ὥσπερ ἄρκτος
filijs priuata in cāpo. & pater tuus vir bella-
ἠτεκνωμένη ἐν τῷ πεδίῳ. καὶ ὁ πατήρ σου ἀνὴρ πολε-
tor: & nō sedabit pplm. & ecce ip-
μιστής, καὶ οὐ καταπαύσει τὸν λαόν. καὶ ἰδοὺ αὐ-
se absconditꝰ est in vna valliū vel in vno locorū.
τὸς κέκρυπται ἐν ἑνὶ τῶν αὐλώνων ἢ ἐν ἑνὶ τῶν τόπων.
& erit cū ceciderit ipsi in principio: & au-
καὶ ἔσται ἐν τῷ ἐπιπεσεῖν αὐτοῖς ἐν ἀρχῇ, καὶ ἀκού-
diet audiēs & dicet: facta ē ruina in pplo q
σεται ὁ ἀκούων καὶ ἐρεῖ, γέγονε θραῦσις ἐν τῷ λαῷ τῷ
post absalom. & erit fili⁹ pugnator: cui⁹
ὀπίσω ἀβεσσαλώμ. καὶ ἔσται ὁ υἱὸς ὁ μαχητής, οὗ
est cor sicut leonis: frangendo frā-
ἡ καρδία ὡς καρδία λέοντος, θραυομένη θραυ-
getur: qm cognoscet ois israel: q fortis
σθήσεται, ὅτι γινώσκει πᾶς ἰσραήλ, ὅτι δυνατὸς
est pater tu⁹ & bellatores oēs qui cū
ὁ πατήρ σου καὶ οἱ μαχηταὶ πάντες οἱ με-
eo. sic consulo ego: cōgregatus cō-
τ' αὐτοῦ. οὕτως συμβουλεύω ἐγώ, συναγόμενος συ-
C gregabitur ad te vniuersus israel a dan vsq ad
ναχθήσεται πρὸς σὲ πᾶς ἰσραὴλ ἀπὸ δὰν καὶ ἕως
bersabee: sicut arena q est in mari in mul-
βηρσαβεέ, ὡς ἡ ἄμμος ἡ ἐπὶ τῆς θαλάσσης εἰς πλῆ-
titudinē. & facies tua ibit in medio eorū:
θος. καὶ τὸ πρόσωπόν σου πορευόμενον ἐν μέσῳ αὐτῶν,

1. Par. 17.b.

Dixit ergo achitofel ad absalom. Eligam mihi duodecim millia virorum: & cōsurgens persequar dauid hac nocte: & irruam sup eū: q̄ppe q lassus est & solutis manibus: p̄cutiā eū. Cūq; fugerit oīs pplꝰs qui cum eo est: percutiā regem desolatum: & reducā vniuersū populum quomodo vnus hō reuerti solet. Vnū enim virum tu q̄ris: & omnis populus erit in pace. Placuitq; sermo eius absalom & cunctis maioribus natu israel. Ait autem absalom. Vocate chusi arachitē: & audiamus q̄d ēt ip̄e dicat. Cumq; venisset chusi ad absalō: ait absalō ad eum. Huiuscemodi sermonem locutus est achitofel. Facere debemus: an non quod das cōsiliū? Et dixit chusi ad absalom. Non ē bonum consilium quod dedit achitofel hac vice. Et rursum intulit chusi. Tu nosti patrē tuū & viros q cū eo sunt esse fortissimos & amaro animo: veluti si vrsa raptis catulis in saltu seuiat. Sed & p̄tuus vir bellator est: nec morabitur cū populo. Forsitan nūc latitat in foueis aut in vno quo voluerit loco: & cū ceciderit vnus quilibet in principio: audiet quicunq; audierit: & dicet. Facta est plaga in populo qui sequebatur absalō. Et fortissimꝰ quisq; cuiꝰ cor ē q̄si leōis: pauore soluetur. Scit enī oīs populus israel fortem esse patrem tuum: & robustos oēs qui cū eo sunt. Sed hoc mihi videtur rectū eē cōsiliū. Cōgregetur ad te vniuersus pp̄ls isr̄l a dā vsq; bersabee quasi arena maris innumerabilis: & tu eris in medio eorum

Cap. xvij

ויאמר אחיתפל אל אבשלום אבחרה נא שנים עשר אלף איש ואקומה וארדפה אחרי דוד הלילה: ואבוא עליו והוא יגע ורפה ידים והחרדתי אתו ונס כל העם אשר אתו והכיתי את המלך לבדו: ואשיבה כל העם אליך כשוב הכל האיש אשר אתה מבקש כל העם יהיה שלום: ויישר הדבר בעיני אבשלם ובעיני כל זקני ישראל: ויאמר אבשלום קרא נא גם לחושי הארכי ונשמעה מה בפיו גם הוא: ויבא חושי אל אבשלום ויאמר אבשלום אליו לאמר כדבר הזה דבר אחיתפל הנעשה את דברו אם אין אתה דבר: ויאמר חושי אל אבשלום לא טובה העצה אשר יעץ אחיתפל בפעם הזאת: ויאמר חושי אתה ידעת את אביך ואת אנשיו כי גברים המה ומרי נפש המה כדב שכול בשדה ואביך איש מלחמה ולא ילין את העם: הנה עתה הוא נחבא באחת הפחתים או באחד המקומות והיה כנפל בהם בתחלה ושמע השמע ואמר היתה מגפה בעם אשר אחרי אבשלם: והוא גם בן חיל אשר לבו כלב האריה המס ימס כי ידע כל ישראל כי גבור אביך ובני חיל אשר אתו: כי יעצתי האסף יאסף עליך כל ישראל מדן ועד באר שבע כחול אשר על הים לרב ופניך הלכים בקרב:

ונאנו אליו באחת המקומת
אשר נמצא שם ונחנו עליו
כאשר יפל הטל על האדמה
ולא נותר בו ובכל האנשים
אשר אתו גם אחד: ואם אל
עיר יאסף והשיאו כל ישראל
אל העיר ההיא חבלים וסחבנו
אתו עד הנחל עד אשר לא
נמצא שם גם צרור: ויאמר
אבשלום וכל איש ישראל
טובה עצת חושי הארכי מעצת
אחיתפל ויהוה צוה להפר את
עצת אחיתפל הטובה לבעבור
הביא יהוה אל אבשלום את
הרעה: ויאמר חושי אל צדוק
ואל אביתר הכהנים כזאת
וכזאת יעץ אחיתפל את
אבשלום ואת זקני ישראל
וכזאת וכזאת יעצתי אני:
ועתה שלחו מהרה והגידו לדוד
לאמר אל תלן הלילה בערבות
המדבר וגם עבור תעבור פן יבלע
למלך ולכל העם אשר אתו:
ויהונתן ואחימעץ עמדים בעין
רגל והלכה השפחה והגידה
להם והם ילכו והגידו למלך דוד
כי לא יוכלו להראות לבוא
העירה: וירא אתם נער ויגד
לאבשלום וילכו שניהם מהרה
ויבאו אל בית איש בבחורים
ולו באר בחצרו וירדו שם:
ותקח האשה ותפרש את המסך
על פני הבאר ותשטח עליו
הרפות ולא נודע דבר: ויבאו
עבדי אבשלום אל האשה
הביתה ויאמרו איה אחימעץ

בוא קום מצא חנה נפל יתר אסף נשא צרר יעץ פור עבר בוא רוץ אמר נגד לון דבר עבר בלע יכל ראה שנה בוא לקח איש פרש נסך פנה שטח רוף ידע אמר

&irruemus super eum in quocunque loco inuentus fuerit: & operiemus eum sicut cadere solet ros super terram: & non relinquemus de viris qui cum eo sunt: nec vnum quidem. Quod si vrbē aliquā fuerit ingressus: circūdabit omnis israel ciuitati illi funes: & trahemus eam in torrentem vt non reperiatur nec calculus quidem ex ea. Dixitque absalom & omnes viri israel. Melius est cōsiliū chusi arachite consilio achitofel. Dñi autē nutu dissipatum est consilium achitofel vtile: vt induceret dominus super absalom malum. Et ait chusi sadoch & abiathar sacerdotibus. Hoc & hoc modo consilium dedit achitofel absalō & senioribus israel: & ego tale & tale dedi consilium. Nūc ergo mittite cito & nunciate dauid dicētes. Ne moreris nocte hac in cāpestribus deserti: sed absque dilatione trāsgredere: ne forte absorbeatur rex & omnis populus qui cū eo est. Ionathas autē & achimaas stabant iuxta fontē rogel. Abiit ancilla & nunciauit eis: & illi pfecti sūt vt referrēt ad regē dauid nūciū. Nō enim poterant videri aut introire ciuitatē. Vidit autē eos quidam puer: & indicauit absalom. Illi vero concito gradu ingressi sunt domū cuiusdam viri in bahurim qui hēbat puteum in vestibulo suo: & descēderūt in eū. Tulit autē mulier: & expandit velamen super os putei quasi siccans ptisanas: & sic latuit res. Cumque venissent serui absalō in domū ad mulierem dixerunt. Vbi est achimaas

τ irruemus sup eū in vno locorū vbi inuenerimus eū ibi τ castrametabimur aduersus eū: sicut
καὶ ἥξομεν ἐπ᾽ αὐτὸν εἰς ἕνα τῶν τόπων οὗ ἂν εὕρωμεν αὐτὸν ἐκεῖ καὶ παρεμβαλοῦμεν ἐπ᾽ αὐτόν, ὡσεὶ
cadit ros sup terrā: τ nō relinquemus in eo τ in oibus viris q̄ cū eo vl lum. si āt in vrbē cōducetur: τ adducēt ois israel funes ad ciuitatē illā: τ extrahent eā in torrētē: donec nō dereliquat ibi neqꝫ lapis. τ dixit abesalō τ ois vir israel: bonū cōsiliū chusi arachi magis q̄ consiliū achitophel. τ dñs precepit vt dissiparetur cōsiliū achitophel bonū: vt induceret dñs mala sup abesalom. τ ait chusi ad sadoc τ ad abiathar sacerdotes: sic τ sic consuluit achitophel abesalom τ senioribus israel: τ sic τ sic cōsului ego. τ nunc mittite cito τ nūciate dauid dicētes: ne moreris nocte in occidēte deserti: sed transiēs trāsgredere: vt nō absorbeatur rex τ ois pplꝰ q̄ cū eo. τ ionathan τ achimaas steterūt in fonte rogel: τ abijt ancilla: τ nūciauit eis. τ ipsi pfecti sūt. τ nūciauerūt regi dauid: qm̄ nō poterāt videri τ introire in ciuitatē. τ vidit eos puer: τ indicauit abesalom: τ recesserūt festināter: τ ingressi sunt in domū viri in baurim. τ hoi puteus in aula: τ descendūt illuc. τ tulit mulier τ expādit velamē sup os putei τ siccabat sup eū palathas: τ nō cognitū fuit verbū. τ ingressi sūt serui abesalom ad mulierē in domū: τ dixerūt: vbi est achimaas

πίπτει δρόσος ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ οὐχ ὑπολειψόμεθα ἐν αὐτῷ καὶ πᾶσι τοῖς ἀνδράσι τοῖς μετ᾽ αὐτοῦ οὐδὲ ἕνα. ἐὰν δὲ εἰς πόλιν συναχθῇ, καὶ προσάξουσι πᾶς ἰσραὴλ σχοινία ἐπὶ τὴν πόλιν ἐκείνην, καὶ ἐπισπάσομεν αὐτὴν εἰς τὸν χείμαρρον, ἕως μὴ καταλειφθῇ ἐκεῖ μηδὲ λίθος. καὶ εἶπεν ἀβεσαλὼμ καὶ πᾶς ἀνὴρ ἰσραήλ, ἀγαθὴ ἡ βουλὴ χουσὶ τοῦ ἀραχὶ ὑπὲρ τὴν βουλὴν ἀχιτόφελ. καὶ κύριος ἐνετείλατο τοῦ διασκεδάσαι τὴν βουλὴν τοῦ ἀχιτόφελ τὴν ἀγαθήν, ὅπως ἂν ἐπάγῃ κύριος τὰ κακὰ ἐπὶ ἀβεσαλώμ. καὶ εἶπε χουσὶ πρὸς σαδὼκ καὶ πρὸς ἀβιαθὰρ τοὺς ἱερεῖς, οὕτω καὶ οὕτω βεβούλευται ἀχιτόφελ τῷ ἀβεσαλὼμ καὶ τοῖς πρεσβυτέροις ἰσραήλ, καὶ οὕτω καὶ οὕτω συμβεβούλευκα ἐγώ. καὶ νῦν ἀποστείλατε ταχὺ καὶ ἀπαγγείλατε τῷ δαυὶδ λέγοντες, μὴ αὐλισθῇς τὴν νύκτα κατὰ δυσμὰς τῆς ἐρήμου, ἀλλὰ διαβαίνων διάβηθι, ὅπως μὴ καταποθῇ ὁ βασιλεὺς καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὁ μετ᾽ αὐτοῦ. καὶ ἰωναθὰν καὶ ἀχιμαὰς εἱστήκεισαν ἐπὶ τῆς πηγῆς τοῦ ῥωγήλ, καὶ ἐπορεύετο ἡ παιδίσκη, καὶ ἀπήγγειλεν αὐτοῖς. καὶ αὐτοὶ ἐπορεύοντο καὶ ἀπήγγειλαν τῷ βασιλεῖ δαυίδ, ὅτι οὐκ ἐδύναντο ὀφθῆναι καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν πόλιν. καὶ εἶδεν αὐτοὺς παιδάριον, καὶ ἀπήγγειλε τῷ ἀβεσαλώμ, καὶ ἀπῆλθον ταχέως, καὶ εἰσῆλθον εἰς οἶκον ἀνδρὸς ἐν βαουρίμ. καὶ τῷ ἀνθρώπῳ λάκκος ἐν τῇ αὐλῇ, καὶ καταβαίνουσιν ἐκεῖ. καὶ ἔλαβεν ἡ γυνὴ καὶ διεπέτασεν τὸ ἐπικάλυμμα ἐπὶ τοῦ στόματος τοῦ λάκκου καὶ ἔψυχεν ἐπ᾽ αὐτῷ παλάθας, καὶ οὐκ ἐγνώσθη τὸ ῥῆμα. καὶ εἰσῆλθον οἱ παῖδες ἀβεσαλὼμ πρὸς τὴν γυναῖκα εἰς τὸν οἶκον, καὶ εἶπον, ποῦ ἐστὶν ἀχιμαὰς

2.15.d

D

E

τ ionathan? τ dixit ad viros mulier: trāsierūt gustātes parū aque. τ quesierūt τ nō inuenerūt eos: τ reuertuntur in hierusalem. τ factū est postq̄ abierūt ipsi: ascēderūt de puteo τ abierūt. τ nūciauerūt regi dauid: τ dicūt ei: surgite τ trāsite cito aquas: qm̄ hec consuluit cōtra vos achitophel. τ surrexit dauid τ ois pplꝰ q̄ cum eo τ trāsierūt iordanē vsqꝫ ad lucem matutinā: vsqꝫ ad vnū nō latuit q̄ nō trāsiuit iordanē. τ achitophel vidit: q̄ nō factū fuit cōsiliū suū: τ strauit asinū suū τ surrexit τ abijt in domū suā in ciuitatē suā. τ precepit domui sue τ suffocauit se τ mortuus ē: τ sepultꝰ est in sepulchro patris sui. τ dauid venit in castra: τ abesalom trāsijt iordanē ipse τ ois vir israel cū eo. τ amessa cōstituit abesalom pro ioab sup exercitū. at amessa erat filius viri: τ nomē ei iether israelite: q̄ venit ad abigail filiā iesse sororē saruia matris ioab. τ castrametatꝰ est abesalom τ ois vir israel in terra galaath. τ factū est qn̄ ingressus ē dauid in castra τ sobi τ filius naas de rabath filiorū ammō: τ machir filius amiel de lodabar: τ berzelai galaadites q̄ de rogelim tulerūt cubilia τ tapetes: τ lebetes τ vasa fictilia: τ frumētū τ ordeū τ farinā τ fabam τ lētē τ similā τ mel τ butyrum τ oues τ lactentes vitulos. τ attulerūt dauid τ pplo q̄ cum eo ad vescēdū: qm̄ dicebāt pplm famescere τ deficere sitiētē in deserto.

καὶ ἰωναθάν; καὶ εἶπε πρὸς τοὺς ἄνδρας ἡ γυνή, παρῆλθον γευσάμενοι μικρὸν τοῦ ὕδατος. καὶ ἐζήτουν καὶ οὐχ εὕρισκον αὐτούς, καὶ ἀνέστρεψαν εἰς ἱερουσαλήμ. καὶ ἐγένετο μετὰ τὸ ἀπελθεῖν αὐτούς, ἀνέβησαν ἐκ τοῦ λάκκου καὶ ἀπῆλθον. καὶ ἀπήγγειλαν τῷ βασιλεῖ δαυίδ, καὶ λέγουσιν αὐτῷ, ἀνάστητε καὶ διάβητε τὸ τάχος τὸ ὕδατα, ὅτι τάδε βεβούλευται καθ᾽ ὑμῶν ἀχιτόφελ. καὶ ἀνέστη δαυὶδ καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὁ μετ᾽ αὐτοῦ καὶ διέβησαν τὸν ἰορδάνην ἕως τοῦ φωτὸς τοῦ πρωΐ, ἕως ἑνὸς οὐκ ἔλαθεν ὃς οὐ διέβη τὸν ἰορδάνην. καὶ ἀχιτόφελ εἶδεν, ὅτι οὐ γέγονεν ἡ βουλὴ αὐτοῦ, καὶ ἐπέσαξε τὸν ὄνον αὐτοῦ καὶ ἀνέστη καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ εἰς τὴν πόλιν αὐτοῦ. καὶ ἐνετείλατο τῷ οἴκῳ αὐτοῦ καὶ ἀπήγξατο καὶ ἀπέθανε, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ τάφῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. καὶ δαυὶδ παρεγένετο εἰς παρεμβολάς, καὶ ἀβεσαλὼμ διέβη τὸν ἰορδάνην αὐτὸς καὶ πᾶς ἀνὴρ ἰσραὴλ μετ᾽ αὐτοῦ. καὶ τὸν ἀμεσσὰ κατέστησεν ἀβεσαλὼμ ἀντὶ ἰωὰβ ἐπὶ τὴν στρατιάν. ὁ δὲ ἀμεσσὰ ἦν υἱὸς ἀνδρός, καὶ ὄνομα αὐτῷ ἰεθὲρ ὁ ἰσραηλίτου, ὃς ἦλθεν ἐπὶ τὴν ἀβιγαῒλ θυγατέρα ἰεσσαὶ ἀδελφὴν σαρουΐα μητρὸς ἰωάβ. καὶ παρενέβαλεν ἀβεσαλὼμ καὶ πᾶς ἀνὴρ ἰσραὴλ εἰς γῆν γαλαάδ. καὶ ἐγένετο ὅτε εἰσῆλθε δαυὶδ εἰς παρεμβολάς, καὶ σοβὶ καὶ υἱὸς ναὰς ἐκ ῥαβὰθ υἱῶν ἀμμών, καὶ μαχὶρ υἱὸς ἀμιὴλ ὁ ἐκ λοδαβάρ, καὶ βερζελαῒ ὁ γαλααδίτης ὁ ἐκ ῥογελὶμ ἤνεγκαν κοίτας καὶ ἀμφιτάπους, καὶ λέβητας καὶ σκεύη κεράμου, καὶ πυροὺς καὶ κριθὰς καὶ ἄλευρα καὶ κύαμον καὶ φακὸν καὶ ἄλφιτα καὶ μέλι καὶ βούτυρον καὶ πρόβατα καὶ γαλαθηνὰ μοσχάρια. καὶ προσήνεγκαν τῷ δαυὶδ καὶ τῷ λαῷ τῷ μετ᾽ αὐτοῦ ἐσθίειν, ὅτι ἔλεγον ὁ λαὸς πεινῶν καὶ ἐκλελυμένος καὶ διψήσας ἐν τῇ ἐρήμῳ.

C.18. A

Et recēsuit dauid oēm pplm q̄ cum eo. τ constituit sup eos tribunos τ centuriones. τ misit dauid pplꝫ: tertiā ptē in manu ioab: τ tertiā ptē in manu

Καὶ ἐπεσκέψατο δαυὶδ πάντα τὸν λαὸν τὸν μετ᾽ αὐτοῦ. καὶ κατέστησεν ἐπ᾽ αὐτοὺς χιλιάρχους καὶ ἑκατοντάρχους. καὶ ἀπέστειλε δαυὶδ τὸν λαόν, τὸ τρίτον ἐν χειρὶ ἰωάβ, καὶ τὸ τρίτον ἐν χειρὶ

F

2.15.d

D

G

& ionathas? Et rñdit eis mulier. Trāsierūt festināter gustata paululū aq̄. At hi q̄ q̄rebāt cū nō repperissent: reuersi sunt in ierusalem. Cumque abiissent ascēderūt illi de puteo: & pgētes nūciauerunt regi dauid & dixerūt. Surgite & transite cito fluuiū: quoniam huiuscemodi dedit cōsiliū cōtra vos achitofel. Surrexit ergo dauid & ois pplus qui cū eo erat: & trāsierūt iordanē donec dilucesceret: & nec vnus quidem residuus fuit qui non trāsiret fluuiū. Porro achitofel videns quod non fuisset factū cōsilium suum: strauit asinū suū: surrexitque & abiit in domū suā & in ciuitatē suā: & disposita domo sua: suspēdio interiit: & sepultus ē in sepulchro patris sui. Dauid autē vēit in castra: & absalom transiit iordanem: ipse & omnes viri israel cum eo. Amasam vero cōstituit absalom pro ioab super exercitū. Amasa autē erat filius viri qui vocabatur iethra de iezraeli: qui ingressus est ad abigail filiā naas sororem saruie q̄ fuit mater ioab. Et castrametatus est israel cū absalom in terra galaad. Cūque venisset dauid in castra sobi filius naas de rabbath filiorū āmō & machir filius amihel de lodabar: & berzellai galaadites de rogeli obtulerūt ei stratoria & tapetia & vasa fictilia: frumentū & ordeū & farinā & polentam & fabam & lentē & frixum oleo cicer & mel & butyrum, oues & pingues vitulos: dederuntque dauid & populo qui cum eo erat ad vescēdū. Suspicati enim sunt populū fame & siti fatigari in deserto.

18.

Igitur cōsiderato dauid populo suo: cōstituit super eos tribunos & cēturiones: & dedit populi tertiā partem

ויהונתן ותאמר להם האשה
עברו מיכל המים ויבקשו ולא
מצאו וישבו ירושלם: ויהי
אחרי לכתם ויעלו מהבאר וילכו
ויגדו למלך דוד ויאמרו אל
דוד קומו ועברו מהרה את המים
כי ככה יעץ עליכם אחיתפל:
ויקם דוד וכל העם אשר אתו
ויעברו את הירדן עד אור הבקר
עד אחד לא נעדר אשר לא
עבר את הירדן: ואחיתפל ראה
כי לא נעשתה עצתו ויחבש את
החמור ויקם וילך אל ביתו אל
עירו ויצו אל ביתו ויחנק וימת
ויקבר בקבר אביו: ודוד בא
מחנימה ואבשלום עבר את הירדן
הוא וכל איש ישראל עמו: ואת
עמשא שם אבשלום תחת יואב
על הצבא ועמשא בן איש ושמו
יתרא הישראלי אשר בא אל
אביגל בת נחש אחות צרויה אם
יואב: ויחן ישראל ואבשלם
ארץ הגלעד: ויהי כבוא דוד
מחנימה ושבי בן נחש מרבת
בני עמון ומכיר בן עמיאל מלו
דבר וברזלי הגלעדי מרגלים:
משכב וספות וכלי יוצר וחטים
ושערים וקמח וקלי ופול
ועדשים וקלי: ודבש וחמאה
וצאן ושפות בקר הגישו לדוד
ולעם אשר אתו לאכול כי
אמרו העם רעב ועיף וצמא
במדבר: ויפקד דוד
את העם אשר אתו וישם
עליהם שרי אלפים ושרי מאות:
וישלח דוד את העם השלשית

Cap.xviij

בקש שוב היה הלך עלה נגד קום עבר עדר עשה יעץ חבש חמר צוה חנק מות קבר בוא שום אח חנה היה שכב ספף כלה יצר חמה קלה שפה נגש אכל דבר פקד שום שור שלח

בְּיַד יוֹאָב וְהַשְּׁלִשִׁית בְּיַד אֲבִישַׁי בֶּן צְרוּיָה אֲחִי יוֹאָב וְהַשְּׁלִשִׁת בְּיַד אִתַּי הַגִּתִּי וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל הָעָם יָצֹא אֵצֵא גַּם אֲנִי עִמָּכֶם: וַיֹּאמֶר הָעָם לֹא תֵצֵא כִּי אִם נֹס נָנוּס לֹא יָשִׂימוּ אֵלֵינוּ לֵב וְאִם יָמֻתוּ חֶצְיֵנוּ לֹא יָשִׂימוּ אֵלֵינוּ לֵב כִּי עַתָּה כָמֹנוּ עֲשָׂרָה אֲלָפִים וְעַתָּה טוֹב כִּי תִהְיֶה לָּנוּ מֵעִיר לַעְזוֹר: וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר יִיטַב בְּעֵינֵיכֶם אֶעֱשֶׂה וַיַּעֲמֹד הַמֶּלֶךְ אֶל יַד הַשַּׁעַר וְכָל הָעָם יָצְאוּ לְמֵאוֹת וְלַאֲלָפִים: וַיְצַו הַמֶּלֶךְ אֶת יוֹאָב וְאֶת אֲבִישַׁי וְאֶת אִתַּי לֵאמֹר לְאַט לִי לַנַּעַר לְאַבְשָׁלוֹם וְכָל הָעָם שָׁמְעוּ בְּצַוֺּת הַמֶּלֶךְ אֶת כָּל הַשָּׂרִים עַל דְּבַר אַבְשָׁלוֹם: וַיֵּצֵא הָעָם הַשָּׂדֶה לִקְרַאת יִשְׂרָאֵל וַתְּהִי הַמִּלְחָמָה בְּיַעַר אֶפְרָיִם: וַיִּנָּגְפוּ שָׁם עַם יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי עַבְדֵי דָוִד וַתְּהִי שָׁם הַמַּגֵּפָה גְדוֹלָה בַּיּוֹם הַהוּא עֶשְׂרִים אָלֶף: וַתְּהִי שָׁם הַמִּלְחָמָה נָפֹצֶת עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ וַיֶּרֶב הַיַּעַר לֶאֱכֹל בָּעָם מֵאֲשֶׁר אָכְלָה הַחֶרֶב בַּיּוֹם הַהוּא: וַיִּקָּרֵא אַבְשָׁלוֹם לִפְנֵי עַבְדֵי דָוִד וְאַבְשָׁלוֹם רֹכֵב עַל הַפֶּרֶד וַיָּבֹא הַפֶּרֶד תַּחַת שׂוֹבֶךְ הָאֵלָה הַגְּדוֹלָה וַיֶּחֱזַק רֹאשׁוֹ בָאֵלָה וַיֻּתַּן בֵּין הַשָּׁמַיִם וּבֵין הָאָרֶץ וְהַפֶּרֶד אֲשֶׁר תַּחְתָּיו עָבָר: וַיַּרְא אִישׁ אֶחָד וַיַּגֵּד לְיוֹאָב וַיֹּאמֶר הִנֵּה רָאִיתִי אֶת אַבְשָׁלֹם תָּלוּי בָּאֵלָה: וַיֹּאמֶר יוֹאָב לָאִישׁ הַמַּגִּיד לוֹ וְהִנֵּה

נָגַד · צָוָה · אָמַר · יָצָא · נוּס · שׂוּם · מוּת · חָצָה · כְּמוֹ · עָשָׂה · הָיָה · עָזַר · יָטַב · עָשָׂה · עָמַד · מֵאָה · צָוָה · אָט · שָׁמַע · יָצָא · הָיָה · לָחַם · נָגַף · פָּנָה · גָּדַל · רָבָה · אָכַל · קָרָא · בּוֹא · שָׂבַךְ · גָּדַל · חָזַק · נָתַן · רָאָה · נָגַד · תָּלָה · נָגַד

•sub manu ᶠioab: ᵘ& tertiā ptē ˣsub manu ʸabiſai ᶻfilii ᵃſaruie ᵇ fratris ᶜ ioab: ᵈ& tertiam partem ᵉsub manu ᶠethai q erat de ᵍgeth. ʰDixitq́ ⁱrex ᵏad ˡpopulum. ⁿ Egrediar ᵒ& ᵖego ᑫvobiſcum. ʳEt rn̄dit ˢpopulus. ᵗNō ᵘexibis. ᵛSiue ˣenim ᵃfugerimus ᵇnon magnope ad eos ᵈde nobis ptinebit: ᶠſiue ᵍ media ps ᵍcecidert e nobis ⁱnō ſatis ᵏcurabūt: ⁿquia tu vnus ſolus pro ᑫdecē ʳmilibus cōputaris. ᵗMelius eſt ᵘigitur ᵘvt ˣſis ʸ nobis ᶻin vrbe ᵃ p̄ſidio. ᶜAd quos ᵒrex ᵇait. ᶜQuod ᵍvobis ᶠvi detur rectum hoc ʰfaciam. ⁱStetit ergo ᵏrex ˡiuxta ⁿportā. ᑫEgrediebatur q́ ᵖppl's ʳ p turmas ſuas ʳcēteni ᵒ& milleni. ᵗEt p̄cepit ᵘrex ʳioab ˢ& ᵃabiſai ᵘ& ᶜethai dicēs ᵉSeruate ᶠmihi ᶠpuer ᵍab ſalom. ʰEt omnis ᵢpopulus ᵏaudiebat ˡp̄cipientē ᵐregem ᵒ cunctis ᵖprincipibus ᑫpro ᵒabſalom. Itaq́ ʳegreſſus eſt ᵘpopulus ᵗin cāpū ʳcōtra ʸiſrael: •& factum eſt ᵇ preliū ᶜin ſaltu ᵒeffraim. ᶜEt ceſus eſt ᶠibi ᵍpopulus ʰiſrael ⁱab exercitu ˡdauid: ᵐfactaq́ eſt ᵒ plaga ᑫmagna ᑫin die ʳilla ᵒ vigiti ᵘmilium. ᵘ Fuit autem ʳibi ʸpreliū ʸdiſperſum ᵃſuper ᵇfaciē ᶜoīs ᵒterre: ᶜ& multo plures erāt quos ᶠſalt⁹ ᵍcōſūpſerat ʰ de populo ⁱq̄ hi quos ᵏ vorauerat ˡgladius ᵐin die ⁿilla. ᵒAccidit āt vt occurreret ᵖabſalom ʳſeruis ᵒ dd: ᵘſedēs ʸmulo . ʸCumq́ igreſſus fuiſſet ᵃmulus ᵇſubter ᶜcōdenſam ᵒquercū & ᶜmagnā: ᶠadheſit ᵍcaput eius ʰquercui ⁱ& illo ſuſpenſo ᵏinter ˡcelum ᵐ& ⁿterram ᵒmulus ᑫ cui inſedeſat ʳptrāſiuit. • Vidit āt hoc ᵘquiſpiam: ˣ& nunciauit ʸioab ᶻdicens. ᵇVidi ᵒabſalom ᶜ pendere ᶠ de quercu. ᵍEt ait ʰioab ⁱviro ᵏqui nunciauerat ˡei. ᵐSi

abeſſa fris ioab: ⁊ filij ſaruia: ⁊ ter
ἀβεσσὰ ἀδελφοῦ ἰωὰβ, καὶ υἱοῦ σαρουίας, καὶ τὸ τρί
tiā ptē i manu ethi gethei. ⁊ dixit rex
τον ἐν χειρὶ ἐθὶ τοῦ γεθαίου. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς
ad pplm: egrediēs egrediar ⁊ ego
πρὸς τὸν λαόν, ἐκπορευόμενος ἐκπορεύσομαι καὶ ἐγὼ
vobiſcum. ⁊ dixit pplus nō exibis: qm ſi fu
μεθ' ὑμῶν. καὶ εἶπεν ὁ λαὸς οὐκ ἐξελεύσῃ, ὅτι ἐὰν φυ
giētes fugerimus: nō ponetur in nos cor. ⁊ ſi
γῇ φύγωμεν, οὐ θήσουσιν ἐφ' ἡμῖν καρδίαν. καὶ ἐὰν
mortui fuerimus media ps nīm nō ponent in nos
ἀποθάνωμεν τὸ ἥμισυ ἡμῶν οὐ θήσουσιν εἰς ἡμᾶς
cor: qz tu ſicut nos decē milia. ⁊ nūc bo
καρδίαν, ὅτι σὺ ὡς ἡμεῖς δέκα χιλιάδες. καὶ νῦν κα
nū eſt nobis vt ſis tu in vrbe in p̄ſidiū
λὸν ἐστὶν ἡμῖν τοῦ εἶναί σε ἐν τῇ πόλει εἰς βοήθειαν.
nīm. ⁊ dixit eis rex: qđ placuerit co
καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ βασιλεύς, ὃ ἀρέσει ἐνώπι
rā vobis faciā. ⁊ ſtetit rex iuxta latus
ον ὑμῶν ποιήσω. καὶ ἔστη ὁ βασιλεὺς ἀνὰ χεῖρα τῆς
porte: ⁊ ois pplus egrediebatur in cētenis
πύλης, καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἐξεπορεύετο εἰς ἑκατοντάδας
⁊ in millenis. ⁊ precepit rex ioab
καὶ εἰς χιλιάδας. καὶ ἐνετείλατο ὁ βασιλεὺς τῷ ἰωὰβ
⁊ abeſſa ⁊ ethi dicēs: parcite mihi
καὶ τῷ ἀβεσσὰ καὶ τῷ ἐθὶ λέγων, φείσασθέ μοι τοῦ
puero abeſalom. ⁊ ois pplus audiuit
παιδαρίου ἀβεσσαλώμ. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἤκουσεν
precipiētē regē oibus pricipib⁹
ἐντελλομένου τοῦ βασιλέως πᾶσι τοῖς ἄρχουσιν ὑπὲρ
abeſalom. ⁊ egreſſus ē ois pplus in cāpū in
ἀβεσσαλώμ. καὶ ἐξῆλθε πᾶς ὁ λαὸς εἰς τὸ πεδίον εἰς
occurſum iſrael. ⁊ factū eſt preliū in
ἀπάντησιν τῷ ἰσραήλ. καὶ ἐγένετο ὁ πόλεμος ἐν τῷ
ſaltu ephraim. ⁊ ceſus eſt ibi pplus iſrael co
δρυμῷ ἐφραίμ. καὶ ἔπταισεν ἐκεῖ ὁ λαὸς ἰσραὴλ ἐνώ
ram ſeruis dauid. ⁊ factū eſt plaga ma
πιον τῶν παίδων δαυίδ. καὶ ἐγένετο πληγὴ μεγά
gna in die illa: ⁊ caſuūt viginti mi
λη ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ πίπτουσιν εἴκοσι χιλιά
lia virorū. ⁊ fuit preliū diſperſū ſup
δες ἀνδρῶν. καὶ ἐγένετο ὁ πόλεμος διεσπαρμένος ἐπὶ
faciem totius ſilue. ⁊ ſupabūdauit ſil
προσώπου ὅλου τοῦ δρυμοῦ. καὶ ἐπλεόνασεν ὁ δρυ
ua vt cōſumeret de pplo magis q̄ quos vora
μὸς τοῦ καταφαγεῖν ἐκ τοῦ λαοῦ ὑπὲρ οὓς κατέ
uerat gladius in die illa. ⁊ occurrit
φαγεν ἡ ῥομφαία ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. καὶ συνήντησεν
abeſalom corā ſeruis dauid: ⁊ abe
ἀβεσσαλὼμ ἐνώπιον τῶν παίδων δαυίδ, καὶ ἀβεσ
ſalom ſedebat in mulo: ⁊ ingreſſus ē
σαλὼμ ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ τοῦ ἡμιόνου, καὶ εἰσῆλθεν
mulus ſubter plētas arboris magnā: ⁊ implica
ὁ ἡμίονος ὑπὸ φυτὸν δένδρου μέγα, καὶ περιεπλά
tū eſt caput eius in arbore: ⁊ ſuſpēſus eſt
κη ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐν τῷ δένδρῳ, καὶ ἐκρεμάσθη
in arbore inter frā ⁊ inter
ἐν τῷ δένδρῳ ἀναμέσον τῆς γῆς καὶ ἀναμέσον τοῦ
celū: ⁊ mulus qerat ſub eo ptrāſiuit.
οὐρανοῦ, καὶ ὁ ἡμίονος ὑποκάτω αὐτοῦ παρῆλθε.
⁊ vidit vir vnus ⁊ nūciauit ioab. ⁊ di
καὶ εἶδεν ἀνὴρ εἷς καὶ ἀπήγγειλε τῷ ἰωὰβ. καὶ εἶ
xit: ecce ego vidi abeſalom ſuſpēſum in
πεν, ἰδοὺ ἑώρακα τὸν ἀβεσσαλὼμ κρεμάμενον ἐν
arbore. ⁊ dixit ioab viro qui nūcia
τῷ δένδρῳ. καὶ εἶπεν ἰωὰβ τῷ ἀνδρὶ τῷ ἀπαγ
uerat ei: ⁊ ecce
γείλαντι αὐτῷ, καὶ ἰδού

Infra. ii. d.

vidiſti: ⁊ quare nō percuſſiſti eū ibi ſup
ἑώρακας, καὶ διατί οὐκ ἐπάταξας αὐτὸν ἐκεῖ ἐπὶ τὴν
terrā? ⁊ dediſſē tibi ego decē ſiclos argēti
γῆν; καὶ ἐγὼ ἂν ἐδεδώκειν σοι δέκα σίκλους ἀργυρίου
⁊ baltheū vnū. ⁊ dixit vir ad ioab:
καὶ παραζώνην μίαν. καὶ εἶπεν ὁ ἀνὴρ πρὸς ἰωάβ,
⁊ ſi exhiberētu in manib⁹ meis mille ar
καὶ ἐὰν παρασταθῶσιν ἐν ταῖς χερσί μου χίλιοι ἀρ
genti ſiclos non inferrē manus meas in
γυρίου σίκλους οὐ μὴ ἐπιβάλω τὰς χεῖράς μου ἐπὶ τὸν
filiū regis. qm in auribus nīis precepit
υἱὸν τοῦ βασιλέως· ὅτι ἐν τοῖς ὠσὶν ἡμῶν ἐνετείλα
rex tibi ⁊ abeſſa ⁊ ethi di
το ὁ βασιλεύς σοι καὶ τῷ ἀβεσσὰ καὶ τῷ ἐθὶ λέ
cēs: cuſtodite mihi puerū abeſalom. ⁊
γων, φυλάξατέ μοι τὸ παιδάριον τὸν ἀβεσσαλώμ. καὶ
quō faciā in aīa mea iniquū: ⁊ oē ver
πῶς ποιήσω ἐν τῇ ψυχῇ μου ἄδικον; καὶ πᾶς ὁ λό
bū nō abſcōdetur a rege: ⁊ tu ſta
γος οὐ κρυβήσεται ἀπὸ τοῦ βασιλέως, καὶ σὺ στή
res ex aduerſo. ⁊ dixit ioab pp hoc ego ag
σῃ ἐξ ἐναντίας. καὶ εἶπεν ἰωάβ, διὰ τοῦτο ἐγὼ ἄρ
grediar corā te. ⁊ tulit ioab tria tacula
ξομαι ἐνώπιόν σου. καὶ ἔλαβεν ἰωὰβ τρία βέλη
in manu ſua: ⁊ infixit ea in cor
ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ ἐνέπηξεν αὐτὰ εἰς τὴν καρ
de abeſalom adhuc eo viuēte in corde
δίαν ἀβεσσαλὼμ ἔτι αὐτοῦ ζῶντος ἐν τῇ καρδίᾳ
arboris. ⁊ circuiuerūt decē pueri de
τοῦ δένδρου. καὶ ἐκύκλωσε δέκα παιδάρια τῶν
geſtātibus arma ioab: ⁊ percuſſerūt abeſalom:
αἰρόντων τὰ σκεύη ἰωάβ, καὶ ἐπάταξαν τὸν ἀβεσσαλώμ,
⁊ interfecerūt eū. ⁊ cecinit ioab in
καὶ ἐθανάτωσαν αὐτόν. καὶ ἐσάλπισεν ἰωὰβ ἐν
buccina: ⁊ reuerſus eſt pplus vt nō perſeque
σάλπιγγι, καὶ ἐπέστρεψεν ὁ λαὸς τοῦ μὴ καταδιώ
retur poſt iſrael: qm pepercit ioab
κειν κατόπισθεν τοῦ ἰσραήλ, ὅτι ἐφείδετο ἰωὰβ τοῦ
pplo. ⁊ tulit ioab abeſalom: ⁊ proiecit
λαοῦ. καὶ ἔλαβεν ἰωὰβ τὸν ἀβεσσαλώμ, καὶ ἔρριψεν
eum in foueā magnā in ſaltu in foueā
αὐτὸν εἰς χάσμα μέγα ἐν τῷ δρυμῷ εἰς τὸν βόθυνον τὸν
grandē: ⁊ ſtatuerūt ſup eū aceruū lapidū magnū ni
μέγαν, καὶ ἔστησαν ἐπ' αὐτὸν σωρὸν λίθων μέγαν σφό
mis. ⁊ ois iſrael fugerūt vniſq́ſq in tabnacu
δρα. καὶ πᾶς ἰσραὴλ ἔφυγον ἕκαστος εἰς τὸ σκήνω
lum ſuū. ⁊ abeſalom adhuc viuēs tulit ⁊ ere
μα αὐτοῦ. καὶ ἀβεσσαλὼμ ἔτι ζῶν ἔλαβε καὶ ἔστησε
xit ſibi titulū in valle regis: qm
σεν ἑαυτῷ στήλην ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ βασιλέως, ὅτι
dixit nō eſt mihi filius: vt ſit memoria nomi
εἶπεν οὐκ ἔστιν αὐτῷ υἱὸς ἕνεκεν τοῦ ἀναμνῆσαι τὸ ὄνο
nis mei. ⁊ vocauit titulū in noie ſuo:
μά μου. καὶ ἐκάλεσε τὴν στήλην ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ
⁊ appellauerūt eā manus abeſalom vſq in
καὶ ἐκάλεσαν αὐτὴν χεὶρ ἀβεσσαλὼμ ἕως τῆς
diem hunc. ⁊ achimaas filius ſadoc ait ioab:
ἡμέρας ταύτης. καὶ ἀχιμαὰς υἱὸς σαδὼκ εἶπε τῷ ἰωάβ,
curreno tū nūciabo regi: q iudiciū fecit
δραμὼν δὴ εὐαγγελιοῦμαι τῷ βασιλεῖ, ὅτι ἔκρινεν
ei dñs de manu inimicorū eius. ⁊ dixit ei
αὐτῷ κύριος ἐκ χειρὸς τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ. καὶ εἶπεν αὐ
ioab: nō vir nūcij eo tu in die hac:
τῷ ἰωάβ, οὐκ ἀνὴρ εὐαγγελίας σὺ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ,
⁊ tu nūciabis in die aliat in āt die
καὶ εὐαγγελιῇ ἐν ἡμέρᾳ ἄλλῃ, ἐν δὲ τῇ ἡμέρᾳ
hac nō nūciabis: qm filius regis mortu⁹
ταύτῃ οὐκ εὐαγγελιῇ, ὅτι υἱὸς τοῦ βασιλέως τέθνη
eſt. ⁊ dixit ioab chuſi: vade ⁊ nun
κε. καὶ εἶπεν ἰωὰβ τῷ χουσί, πορεύου καὶ ἀπάγγει
cia regi que vidiſti.
λον τῷ βασιλεῖ ἃ ἑώρακας.

Ieo.

D

Ioſue. 7. f.

E

ⁿvidiſti: ᵒquare ᵖnon ᑫcōfodiſti eum ʳcū terra: ᵒ& ego ᵗdediſſē ᵘtibi ᶜdecē ʸ argēti ſiclos ʸ& ᵃvnum ᶻbaltheū ! Qui ᵇdixit ᵒad ᶜioab. ᶠSi ᵇappēderes ⁱ in ᵏmanibus meis ˡmille ᵐargēteos: ⁿnequa q̄ ᵒmitterē ᵖmanū meā ᑫi ʳfiliū ˢregis. ᵘAudiētibus ˣenī nobis ˣprecepit ʸrex ᶻtibi ᵃ& ᵇabiſai ᶜ& ᵈethai ᵉdicēs. ᶠCuſtodite ᵍ mihi ʰpuerū ⁱabſalom . Sed & ᵏſi ˡfeciſſem ᵐ cōtra aīam meam audacter: ᑫnequaq̄ hoc ʳregem ˢlatere potuiſſet: ᵘ& tu ˣſtares ʸex aduerſo. ᶻEt a ıt ᵃioab. ᵇNon ᶜſicut tu vis: ſed ᵒ aggrediar eū ᶜcorā te. ᶠTulit ergo ioab ᵍtres ᵇlāceas ⁱin manu ſua: ᵏ& infixit eas ˡ in corde ᵐabſalom . Cumq́ ⁿadhuc ᵒpalpitaret herēs ᵖin ᑫquercu ʳ cucurrerūt ᵒdecē ᵗiuuenes ᵘarmigeri ʸioab: ʸ& pcutiētes ᶻinter fecerunt eum. ᵒCecinit aūt ᶜioab ᶠbuccina ᵍ& retinuit ʰpopulum ⁱne pſequeretur fugiētē ˡiſrael: volēs ⁿpcere ᑫmultitudini. ʳEt tulerūt ᵗabſalom ᵘ & proiecerūt ˣeum ʸin ſaltu ᶻin ᵃfoueā ᵇgrādē: ᶜ& cōportauerūt ᵇſup eū ᶜ aceruū ᶠlapidū ᵍmagnū ʰnimis. ⁱOmnis autem ᵏiſrael ˡfugit ⁿ i tabernacula ſua. ᵒPorro abſalom ᑫerexerat ʳſibi ᵒcū adhuc viueret ᵘtitulum ˣqui eſt ʸin valle ʸregis. ᵇDixerat ᵃenim. ᶜNon ᵒhabeo ᶜfiliū: & hoc erit ᵍmonimentū ᵇnois mei. ᶠvocauitq́ ʰtitulū ᵐnomine ſuo: ⁿ& appellatur ᵒmanus ᵖabſalō ᑫ vſq́ ad ᵒhanc ʳdiem. ᵗAchimaas aūt ᵘfilius ˣſadoch ʸait. ʸ Curram ᵇ& nunciabo ᵒregi ᶜquia ᶠiudiciū fecerit ei ᵍdñs ᵇ d̄ manu ⁱinimicorum eius. ˡAd quem ᵐioab ᵏdixit. ⁿNon eris ᵖ nuncius in ᵒhac ʳdie: ˢſed nunciabis ᵘin ˣalia. ʸHodie ᵃnolo te ᵇ nunciare. ᶜFilius ᶜenim ᶠregis eſt ᵍ mortuus. ᵇEt ait ⁱioab ᵏchuſi. ˡVade & ᵐ nuncia ⁿregi ᵒque ᵖvidiſti.

רָאִיתָ וּמַדּוּעַ לֹא הִכִּיתוֹ שָׁם אַרְצָה וְעָלַי לָתֶת לְךָ עֲשָׂרָה כֶסֶף וַחֲגֹרָה אֶחָת: וַיֹּאמֶר הָאִישׁ אֶל יוֹאָב וְלֹא אָנֹכִי שֹׁקֵל עַל כַּפַּי אֶלֶף כֶּסֶף לֹא אֶשְׁלַח יָדִי אֶל בֶּן הַמֶּלֶךְ כִּי בְאָזְנֵינוּ צִוָּה הַמֶּלֶךְ אֹתְךָ וְאֶת אֲבִישַׁי וְאֶת אִתַּי לֵאמֹר שִׁמְרוּ מִי בַּנַּעַר בְּאַבְשָׁלוֹם: אוֹ עָשִׂיתִי בְנַפְשׁוֹ שֶׁקֶר וְכָל דָּבָר לֹא יִכָּחֵד מִן הַמֶּלֶךְ וְאַתָּה תִּתְיַצֵּב מִנֶּגֶד: וַיֹּאמֶר יוֹאָב לֹא כֵן אֹחִילָה לְפָנֶיךָ וַיִּקַּח שְׁלֹשָׁה שְׁבָטִים בְּכַפּוֹ וַיִּתְקָעֵם בְּלֵב אַבְשָׁלוֹם עוֹדֶנּוּ חַי בְּלֵב הָאֵלָה: וַיָּסֹבּוּ עֲשָׂרָה נְעָרִים נֹשְׂאֵי כְּלֵי יוֹאָב וַיַּכּוּ אֶת אַבְשָׁלוֹם וַיְמִיתֻהוּ: וַיִּתְקַע יוֹאָב בַּשֹּׁפָר וַיָּשָׁב הָעָם מִרְדֹף אַחֲרֵי יִשְׂרָאֵל כִּי חָשַׂךְ יוֹאָב אֶת הָעָם: וַיִּקְחוּ אֶת אַבְשָׁלוֹם וַיַּשְׁלִיכוּ אֹתוֹ בַיַּעַר אֶל הַפַּחַת הַגָּדוֹל וַיַּצִּבוּ עָלָיו גַּל אֲבָנִים גָּדוֹל מְאֹד וְכָל יִשְׂרָאֵל נָסוּ אִישׁ לְאֹהָלָיו: וְאַבְשָׁלֹם לָקַח וַיַּצֶּב לוֹ בְחַיָּו אֶת מַצֶּבֶת אֲשֶׁר בְּעֵמֶק הַמֶּלֶךְ כִּי אָמַר אֵין לִי בֵן בַּעֲבוּר הַזְכִּיר שְׁמִי וַיִּקְרָא לַמַּצֶּבֶת עַל שְׁמוֹ וַיִּקָּרֵא לָהּ יַד אַבְשָׁלֹם עַד הַיּוֹם הַזֶּה: וַאֲחִימַעַץ בֶּן צָדוֹק אָמַר אָרוּצָה נָּא וַאֲבַשְּׂרָה אֶת הַמֶּלֶךְ כִּי שְׁפָטוֹ יְהוָה מִיַּד אֹיְבָיו: וַיֹּאמֶר לוֹ יוֹאָב לֹא אִישׁ בְּשֹׂרָה אַתָּה הַיּוֹם הַזֶּה וּבִשַּׂרְתָּ בְּיוֹם אַחֵר וְהַיּוֹם הַזֶּה לֹא תְבַשֵּׂר כִּי עַל כֵּן בֶּן הַמֶּלֶךְ מֵת: וַיֹּאמֶר יוֹאָב לַכּוּשִׁי לֵךְ הַגֵּד לַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר רָאִיתָה

קָרָא · נָכָה · נָתַן · אָמַר · שָׁקַל · שָׁלַח · צָוָה · שָׁמַר · עָשָׂה · כָּחַד · יָצַב · חוּל · לָקַח · תָּקַע · סָבַב · נָשָׂא · נָכָה · מוּת · שׁוּב · חָשַׂךְ · שָׁלַךְ · נָצַב · גָּלַל · נוּס · חָיָה · נָצַב · זָכַר · קָרָא · רוּץ · בָּשַׂר · שָׁפַט · אָמַר · מוּת · הָלַךְ · נָגַד · בּוֹא

וישתחו כושי ליואב וירץ׃ ויסף
עוד אחימעץ בן צדוק ויאמר
אל יואב ויהי מה ארצה נא גם
אני אחרי הכושי ויאמר יואב
למה זה אתה רץ בני ולכה אין
בשורה מצאת׃ ויהי מה ארוץ
ויאמר לו רוץ וירץ אחימעץ
דרך הככר ויעבר את הכושי׃
ודוד יושב בין שני השערים
וילך הצפה אל גג השער אל
החומה וישא את עיניו וירא
והנה איש רץ לבדו׃ ויקרא
הצפה ויגד למלך ויאמר המלך
אם לבדו בשורה בפיו וילך הלוך
וקרב׃ וירא הצפה איש אחר
רץ ויקרא הצפה אל השער
ויאמר הנה איש רץ לבדו
ויאמר המלך גם זה מבשר׃ ויאמר
הצפה אני ראה את מרוצת
הראשון כמרצת אחימעץ בן
צדוק ויאמר המלך איש טוב
זה ואל בשורה טובה יבוא׃
ויקרא אחימעץ ויאמר אל המלך
שלום וישתחו למלך לאפיו
ארצה ויאמר ברוך יהוה אלהיך
אשר סגר את האנשים אשר
נשאו את ידם באדני המלך׃
ויאמר המלך שלום לנער
לאבשלום ויאמר אחימעץ
ראיתי ההמון הגדול לשלח את
עבד המלך יואב ואת עבדך ולא
ידעתי מה׃ ויאמר המלך סב
התיצב כה ויסב ויעמד׃ והנה
הכושי בא ויאמר הכושי יתבשר
אדני המלך כי שפטך יהוה
היום מיד כל הקמים עליך׃

Adorauit chusi ioab: & cucurrit. Rursus aūt achimaas filius sadoch dixit ad ioab. Quid ipedit si etiam ego curro post chusi? Dixitqꝫ ei ioab. Quid vis currere fili mi? Veni huc. Non eris bonī nūcii baiulꝰ. Qui rn̄dit. Quid enī si cucurrero? Et ait ei. Curre. Currēs ergo achimaas per viam compendii transiuit chusi. David autem sedebat inter duas portas. Speculator vero q erat in fastigio porte super murum: eleuans oculos vidit hominem currentem solum: & exclamans indicauit regi. Dixitqꝫ rex. Si solus est: bonus ē nūcius in ore eius. Properāte āt illo & accedēte ꝓpiꝰ vidit speculator hominē alterū currentē: & vociferās in culmine ait. Apparet mihi alter homo currens solus. Dixitqꝫ rex. Et iste bonus est nuncius. Speculator aūt contēplor ait cursum prioris quasi cursum achimaas filii sadoch. Et ait rex. Vir bonus est & nūcium portans bonum venit. Clamās āt achimaas dixit ad regem. Salue rex. Et adorans regem corā eo pronus in terrā ait. Bn̄dictus dominus deus tuus qui conclusit homines qui leuauerūt manus suas cōtra dn̄m nr̄m regē. Et ait rex. Est ne pax puero absalom? Dixitqꝫ achimaas. Vidi tumultū magnū cum mitteret ioab seruus tuus o rex me seruū tuum: nescio aliud. Ad quē rex: transi ait & sta hic. Cumqꝫ ille transisset & staret: apparuit chusi. Et veniēs ait. Bonū apporto nuncium dn̄e mi rex. Iudicauit enim pro te dominus hodie de manu oium q surrexerunt cōtra te

τ adorauit chusi ioab: τ cucurrit. τ
καὶ προσεκύνησε χουσὶ τῷ ἰωὰβ, καὶ ἔδραμε. καὶ
addidit rursus achimaas filius sadoc: τ dixit ioab:
προσέθετο ἔτι ἀχιμαὰς υἱὸς σαδὼκ, καὶ εἶπε τῷ ἰωάβ,
τ quid erit si cucurrero post chusi: τ dixit
καὶ τί ἔσαι ἐὰν δράμω ὀπίσω τοῦ χουσί; καὶ εἶπεν
ioab: quare tu curris fili mi: τ tibi nō est
ἰωὰβ, ἱνατί σὺ τρέχεις τέκνον μου; καὶ σοὶ οὐκ ἔσιν
bonū nūciū in vtilitate eunti. τ dixit achi-
εὐαγγελία εἰς ὠφέλειαν πορευομένῳ; καὶ εἶπεν ἀχι-
maas: τ quid erit si cucurrero: τ dixit ei ioab:
μαὰς, καὶ τί ἔσαι ἐὰν δράμω, καὶ εἶπεν αὐτῷ ἰωάβ,
curre. τ cucurrit achimaas per viā pla-
δράμε. καὶ ἔδραμεν ἀχιμαὰς κατὰ τὴν ὁδὸν τοῦ κι-
niciei: τ transiuit chusi. τ dauid sedebat in
χάρ, καὶ παρῆλθε τὸν χουσί. καὶ δαυὶδ ἐκάθητο ἀνα
ter ambas portas. τ abijt speculator
μέσον ἀμφοτέρων τῶν πυλῶν. καὶ ἐπορεύθη ὁ σκοπὸς
in fastigio porte sup murū: τ
ἐπὶ τῷ δώματι τῆς πύλης ἐπὶ τοῦ τείχους, καὶ
eleuauit oculos suos τ vidit: τ ecce vir
ἦρε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ καὶ ἴδε, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ
currēs solus corā eo. τ exclamauit specu-
τρέχων μόνος ἐνώπιον αὐτοῦ. καὶ ἀνεβόησεν ὁ σκο-
lator: τ nūciauit regi. τ dixit
πὸς καὶ ἀπήγγειλε τῷ βασιλεῖ. καὶ εἶπεν ὁ βα-
rex: si solus currit: bonū nūciū in o-
σιλεὺς, εἰ μόνος τρέχει, εὐαγγελισμὸς ἐν τῷ σό-
re eius. τ ibat ambulās τ accedebat.
ματι αὐτοῦ. καὶ ἐπορεύετο πορευόμενος καὶ ἤγγιζε.
τ vidit speculator virū alterū currentē: τ cla-
καὶ ἴδεν ὁ σκοπὸς ἄνδρα ἕτερον τρέχοντα, καὶ ἀνε-
mauit speculator sup portā: τ dixit: ecce
βόησεν ὁ σκοπὸς ἐπὶ τὴν πύλην καὶ εἶπεν, ἰδοὺ
vir alter solus currēs. τ dixit rex: τ
ἀνὴρ ἕτερος μόνος τρέχων. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς καὶ
hic bonū nūciās est. τ dixit speculator: cōtēplor
οὗτος εὐαγγελιζόμενός ἐσι. καὶ εἶπεν ὁ σκοπὸς ἐγὼ ὁρῶ
tuo sum cursū primi ꝗ̄ cursum achimaas filij
τὸν δρόμον τοῦ πρώτου ὡς δρόμον ἀχιμαὰς υἱοῦ
sadoc. τ dixit rex: vir bonus iste τ
σαδώκ. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς, ἀνὴρ ἀγαθὸς οὗτος καὶ
ad nūciū bonū veniet. τ clamauit achi-
γε εἰς εὐαγγελίαν ἀγαθὴν ἐλεύσεται. καὶ ἐβόησεν ἀχι-
maas τ dixit regi: pax. τ adora-
μαὰς καὶ εἶπε τῷ βασιλεῖ, εἰρήνη. καὶ προσεκύνη-
uit eum sup faciē sup terrā: τ dixit: be-
σεν αὐτῷ ἐπὶ πρόσωπον ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ εἶπεν, εὐ-
nedictus dñs deus tuus ꝗ conclusit viros
λογητὸς κύριος ὁ θεός σου ὃς συνέκλεισε τοὺς ἄνδρας
qui leuauerūt manus suas cōtra dñm
τοὺς ἐπηρμένους τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ τὸν κύριόν
meū regē. τ ait rex: pax
μου τὸν βασιλέα. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς, εἰρήνη τῷ
puero absalom? τ dixit achimaas: vidi
παιδαρίῳ ἀβεσαλώμ; καὶ εἶπεν ἀχιμαὰς, εἶδον τὸ
tumultū magnū ictum cū mitteret ioab
πλῆθος μέγα εὐφρανθῆναι ἐν τῷ ἀποστεῖλαι ἰωὰβ
seruus regis τ me seruū tuū: τ
τὸν παῖδα τοῦ βασιλέως καὶ με τὸν δοῦλόν σου, καὶ
nō noui ꝗ̄ ibi. τ dixit rex: trāsi
οὐκ ἔγνων τί ἐκεῖ. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς, πάρελθε
τ sta hic. τ transijt τ stetit post
καὶ σήσηθι ὧδε. καὶ παρῆλθε καὶ ἔση ὀπίσω
eum. τ ecce chusi venit: τ dixit chusi
αὐτοῦ. καὶ ἰδοὺ χουσὶ παρεγένετο, καὶ εἶπεν ὁ χουσὶ
regi: bonū nūciū audiat dñs meus rex
τῷ βασιλεῖ, εὐαγγελισθήτω ὁ κύριός μου ὁ βασιλεὺς
ꝗm iudicauit tibi dñs hodie de manu oium
ὅτι ἔκρινέ σοι κύριος σήμερον ἐκ χειρὸς πάντων
qui surrexerūt tibi.
τῶν ἐπεγειρομένων σοι.

τ dixit rex ad chusi: valet pu-
καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸν χουσί, ὑγιαίνει τὸ παιδά-
er absalom? τ dixit chusi: fiāt sic pu-
ριον ἀβεσαλώμ; καὶ εἶπεν ὁ χουσί, γένοιτο ὡς τὸ παιδά-
er inimici dñi mei regis: τ om-
ριον οἱ ἐχθροὶ τοῦ κυρίου μου τοῦ βασιλέως, καὶ πάν-
nes ꝗ cōsurrexerūt tibi in mala. τ plorauit rex
τες ὅσοι ἐπανέστησαν ἐπὶ σὲ εἰς κακά. καὶ ἐδάκρυσεν ὁ βασι-
τ ascēdit in cenaculū porte τ fleuit:
λεὺς καὶ ἀνέβη εἰς τὸ ὑπερῷον τῆς πύλης καὶ ἔκλαυσεν,
τ hec dixit cū lugeret ipse: fili mi abe-
καὶ τάδε εἶπεν ἐν τῷ κλαίειν αὐτόν, τέκνον ἐμὸν ἀβε-
salom: fili mi fili mi absalom fili. qs
σαλώμ, τέκνον ἐμὸν τέκνον ἐμὸν ἀβεσαλὼμ τέκνον. τίς
dabit mihi mortē pro te absalom fili mi fili mi:
δώσει μοι θάνατον ἀντὶ σοῦ ἀβεσαλὼμ υἱέ μου υἱέ μου;

C.19. A

Et nūciauerūt ioab dicētes: ecce
Καὶ ἀνήγγειλαν τῷ ἰωὰβ λέγοντες, ἰδοὺ ὁ βα-
rex flet τ luget pro absalom. τ facta ē
σιλεὺς κλαίει καὶ πενθεῖ ὑπὲρ ἀβεσαλώμ. καὶ ἐγένετο ἡ
salus in die illa in luctū omni pplo. qm̄
σωτηρία ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ εἰς πένθος παντὶ τῷ λαῷ. ὅτι
audiuit pplꝰ in die illa dicētes: ꝙ dolet
ἤκουσεν ὁ λαὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ λέγοντες, ὅτι λυπεῖ-
rex pro filio suo. τ declinabat
ται ὁ βασιλεὺς περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. καὶ διεκλέπτετο
pplꝰ in die illa ingredi in ciuitatē:
ὁ λαὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τοῦ εἰσελθεῖν εἰς τὴν πόλιν,
sicut declinat pplꝰ confusi τ fugiant
καθὼς διακλέπτεται ὁ λαὸς οἱ αἰσχυνόμενοι ἐν τῷ φεύγειν
ipsi in pr̄lio. τ rex operuit
αὐτοὺς ἐν τῷ πολέμῳ. καὶ ὁ βασιλεὺς συνεκάλυψε τὸ
faciem suā: τ clamabat voce magna dicēs: fi-
πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ ἀνεβόα φωνῇ μεγάλῃ λέγων, τέκ-
li mi absalom absalom fili mi.
νον ἐμὸν ἀβεσαλὼμ ἀβεσαλὼμ τέκνον ἐμὸν τέκνον ἐμόν.
τ ingressus est ioab ad regem in domū τ
καὶ εἰσῆλθεν ὁ ἰωὰβ πρὸς τὸν βασιλέα εἰς τὸν οἶκον καὶ
dixit: cōfudisti tu hodie vultus oium
εἶπεν, κατῄσχυνας σὺ σήμερον τὰ πρόσωπα πάντων
seruorū tuorū ꝗ saluā fecerūt aiam tuā
τῶν παίδων σου τῶν διασωσάντων τὴν ψυχήν σου
hodie: τ aiam filiorū tuorū τ filia-
σήμερον, καὶ τὴν ψυχὴν τῶν υἱῶν σου καὶ τῶν θυγατέ-
rū tuarū: τ aiam vxorū tuarū τ aiam
ρων σου, καὶ τὴν ψυχὴν τῶν γυναικῶν σου καὶ τὴν ψυ-
ꝗ cōcubinarū tuarū: quia diligis odientes te
χὴν τῶν παλλακῶν σου, τοῦ ἀγαπᾶν τοὺς μισοῦντάς σε
τ odio habes diligētes te: quia ostēdisti hodie
καὶ μισεῖν τοὺς ἀγαπῶντάς σε, ὅτι ἀπήγγειλας σήμερον
ꝙ nō sunt tibi pricipes neqz serui: ꝗ cognoui ꝙ si abe-
ὅτι οὐκ εἰσὶν οἱ ἄρχοντες οὐδὲ παῖδες, ὅτι ἔγνωκα ὅτι ἀβε-
salom si viueret hodie: τ oēs nos mortui essemꝰ:
σαλὼμ εἰ ἔζη σήμερον, καὶ πάντες ἂν ἡμεῖς ἀποτεθνηκότες,
quia tūc placeret corā te. τ nūc surge τ lo-
ὅτι τότε ἤρεσκεν ἐνώπιόν σου. καὶ νῦν ἀναστὰς καὶ λά-
quere ad cor seruoꝝ tuorū: qm̄ per
λησον ἐπὶ τὴν καρδίαν τῶν παίδων σου, ὅτι κατὰ τοῦ
dñm iurauerūt: ꝙ si nō tu exieris: neqz manebit
κυρίου ὤμοσα, ὅτι εἰ μὴ σὺ ἐξελεύσῃ, εἰ μὴ μείνῃ
aliꝗs tecum nocte hac. τ scias hoc
τις μετὰ σοῦ τὴν νύκτα ταύτην. καὶ ἐπίγνωθι τοῦτο
tibi ipsi: ꝙ peius tibi erit hoc ex oibus malis
σεαυτῷ, ὅτι χεῖρόν σοι ἔσαι τοῦτο ἐκ πάντων τῶν κακῶν
que venerūt sup te ex adolescētia tua vsqz nūc.
τῶν ἐπελθόντων ἐπὶ σὲ ἐκ νεότητός σου ἕως τοῦ νῦν.
τ surrexit rex τ sedit sup portā: τ nūciatū est
καὶ ἀνέστη ὁ βασιλεὺς καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ τῆς πύλης, καὶ ἀπήγγειλαν
omni pplo dicētibus: ecce rex sedet sup portā:
παντὶ τῷ λαῷ λέγοντες, ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς κάθηται ἐπὶ τὴν πύλην,
τ venit ois pplꝰ corā rege. at isrl fugit
καὶ εἰσῆλθε πᾶς ὁ λαὸς ἐνώπιον τοῦ βασιλέως. ὁ δὲ ἰσραὴλ ἔφυγεν

Dixit aūt rex ad chusi. Est ne pax puero absalom? Cui respondens chusi: fiant inquit sicut puer inimici dn̄i mei regis: & vniuersi qui consurgunt aduersus eum in malū. Contristatus itaqꝫ rex ascēdit cenaculū porte & fleuit. Et sic loq̄batur vadēs. Fili mi absalō. absalō fili mi. Quis mihi tribuat vt ego morior ꝓ te. Absalō fili mi: fili mi absalō.

Nunciatū est autē 19 ioab q rex fleret & lugeret filium suum: & versa est victoria in luctum in die illa omni populo. Audiuit enim populus in die illa dici: dolet rex super filio suo. Et declinauit populus in die illa ingredi ciuitatem: quomodo declinare solet populus versus & fugiens de prelio. Porro rex operuit caput suum: & clamabat voce magna. Fili mi absalom: absalō fili mi. Ingressus ergo ioab ad regem in domum dixit. Cōfudisti hodie vultꝰ omnium seruorū tuorum qui saluam fecerūt animam tuam: & aīam filiorū tuorū & filiarū tuarū: & animā vxorū tuarū: & aīam cōcubinarū tuarū. Diligis odiētes te: & odio habes diligētes te. Et ostēdisti hodie quia nō curas de ducibus tuis & de seruis tuis: & vere cognoui mō: qa si absalō viueret & oēs nos occubuissemus: tūc placeret tibi. Nūc igitur surge & ꝓcede: & alloquēs satisfac seruis tuis. Iuro enim tibi ꝑ dominum ꝙ si nō exieris: ne vnꝰ quidē remāsurus sit tecū nocte hac: & peius erit hoc tibi quā oīa mala q̄ venerūt sup te ab adolescentia tua vsqꝫ in p̄ns. Surrexit ergo rex & sedit in porta. Et omni populo nūciatum est ꝙ rex sederet ī porta. Venitqꝫ vniuersa multitudo corā rege: israel autem fugit

ויאמר המלך אל הכושי השלום
לנער לאבשלום ויאמר הכושי
יהיו כנער איבי אדני המלך וכל
אשר קמו עליך לרעה׃ וירגז
המלך ויעל על עלית השער ויבך
וכה אמר בלכתו בני אבשלום בני
בני אבשלום מי יתן מותי אני
תחתיך אבשלום בני בני׃

Cap. xix.

ויגד ליואב הנה המלך בכה
ויתאבל על אבשלום׃ ותהי
התשעה ביום ההוא לאבל לכל
העם כי שמע העם ביום ההוא
לאמר נעצב המלך על בנו׃ ויתגנב
העם ביום ההוא לבוא העיר
כאשר יתגנב העם הנכלמים
בנוסם במלחמה׃ והמלך לאט את
פניו ויזעק המלך קול גדול בני
אבשלום אבשלום בני בני׃ ויבא
יואב אל המלך הבית ויאמר
הובשת היום את פני כל עבדיך
הממלטים את נפשך היום ואת
נפש בניך ובנתיך ונפש נשיך
ונפש פלגשיך׃ לאהבה את שנאיך
ולשנא את אהביך כי הגדת היום
כי אין לך שרים ועבדים כי
ידעתי היום כי לא אבשלום חי
וכלנו היום מתים כי אז ישר
בעיניך׃ ועתה קום צא ודבר על
לב עבדיך כי ביהוה נשבעתי
כי אינך יוצא אם ילין איש אתך
הלילה ורעה לך זאת מכל הרעה
אשר באה עליך מנעריך עד
עתה׃ ויקם המלך וישב בשער
ולכל העם הגידו לאמר הנה
המלך יושב בשער ויבא כל
העם לפני המלך וישראל נס

אִישׁ לְאֹהָלָיו׃ וַיְהִי כָּל הָעָם נָדוֹן בְּכָל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הַמֶּלֶךְ הִצִּילָנוּ מִכַּף אֹיְבֵינוּ וְהוּא מִלְּטָנוּ מִכַּף פְּלִשְׁתִּים וְעַתָּה בָּרַח מִן הָאָרֶץ מֵעַל אַבְשָׁלוֹם׃ וְאַבְשָׁלוֹם אֲשֶׁר מָשַׁחְנוּ עָלֵינוּ מֵת בַּמִּלְחָמָה וְעַתָּה לָמָּה אַתֶּם מַחֲרִשִׁים לְהָשִׁיב אֶת הַמֶּלֶךְ׃ וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד שָׁלַח אֶל צָדוֹק וְאֶל אֶבְיָתָר הַכֹּהֲנִים לֵאמֹר דַּבְּרוּ אֶל זִקְנֵי יְהוּדָה לֵאמֹר לָמָּה תִהְיוּ אַחֲרֹנִים לְהָשִׁיב אֶת הַמֶּלֶךְ אֶל בֵּיתוֹ וּדְבַר כָּל יִשְׂרָאֵל בָּא אֶל הַמֶּלֶךְ אֶל בֵּיתוֹ׃ אַחַי אַתֶּם עַצְמִי וּבְשָׂרִי אַתֶּם וְלָמָּה תִהְיוּ אַחֲרֹנִים לְהָשִׁיב אֶת הַמֶּלֶךְ׃ וְלַעֲמָשָׂא תֹּמְרוּ הֲלוֹא עַצְמִי וּבְשָׂרִי אַתָּה כֹּה יַעֲשֶׂה לִּי אֱלֹהִים וְכֹה יוֹסִיף אִם לֹא שַׂר צָבָא תִּהְיֶה לְפָנַי כָּל הַיָּמִים תַּחַת יוֹאָב׃ וַיֵּט אֶת לְבַב כָּל אִישׁ יְהוּדָה כְּאִישׁ אֶחָד וַיִּשְׁלְחוּ אֶל הַמֶּלֶךְ שׁוּב אַתָּה וְכָל עֲבָדֶיךָ׃ וַיָּשָׁב הַמֶּלֶךְ וַיָּבֹא עַד הַיַּרְדֵּן וִיהוּדָה בָּא הַגִּלְגָּלָה לָלֶכֶת לִקְרַאת הַמֶּלֶךְ לְהַעֲבִיר אֶת הַמֶּלֶךְ אֶת הַיַּרְדֵּן׃ וַיְמַהֵר שִׁמְעִי בֶן גֵּרָא בֶּן הַיְמִינִי אֲשֶׁר מִבַּחוּרִים וַיֵּרֶד עִם אִישׁ יְהוּדָה לִקְרַאת הַמֶּלֶךְ דָּוִד׃ וְאֶלֶף אִישׁ עִמּוֹ מִבִּנְיָמִן וְצִיבָא נַעַר בֵּית שָׁאוּל וַחֲמֵשֶׁת עָשָׂר בָּנָיו וְעֶשְׂרִים עֲבָדָיו אִתּוֹ וְצָלְחוּ הַיַּרְדֵּן לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ׃ וְעָבְרָה הָעֲבָרָה לְהַעֲבִיר אֶת בֵּית הַמֶּלֶךְ וְלַעֲשׂוֹת הַטּוֹב בְּעֵינָיו וְשִׁמְעִי בֶן גֵּרָא נָפַל לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ בְּעָבְרוֹ בַּיַּרְדֵּן׃ וַיֹּאמֶר

(Marginal Hebrew roots: היה · דין · נצל · מלט · לחם · חרש · שוב · היה · בוא · אמר · עשה · יסף · שור · יום · נטה · שלח · שוב · בוא · הלך · עבר · מהר · פנה · עשה · אמר)

in tabernacula sua. Omnis quoque populus certabat in cunctis tribubus israel dicens. Rex liberauit nos de manu inimicorum nostrorum: ipse saluauit nos de manu philistinorum: et nunc fugit de terra propter absalom. Absalom autem quem vnximus super nos: mortuus est in bello. Vsquequo siletis et non reducitis regem? Rex vero dauid misit ad sadoch et abiathar sacerdotes dicens. Loquimini ad maiores natu iuda dicentes. Cur venitis nouissimi ad reducendum regem in domum suam? Sermo autem omnis israel peruenerat ad regem in domo eius: quia dixerat rex. Hec dicetis ad populum. Fratres mei vos: os meum et caro mea vos. Quare nouissimi reducitis regem? Et amase dicite. Nonne os meum es et caro mea? Hec faciat mihi deus: et hec addat. Si non magister militie fueris coram me omni tempore pro ioab. Et inclinauit cor omnium virorum iuda quasi viri vnius. Miseruntque ad regem dicentes. Reuertere tu et omnes serui tui. Et reuersus est rex. Et venit vsque iordanem: et omnis iuda venit vsque in galgala vt occurreret regi et traduceret eum iordanem. Festinauit autem semei filius gera filii gemini de bahurim: et descendit cum viris iuda in occursum regis dauid cum mille viris de beniamin: et syba puer de domo saul: et quindecim filii eius ac viginti serui erant cum eo: et irrumpentes iordanem ante regem transierunt vada vt traducerent domum regis et facerent iuxta iussionem eius. Semei autem filius gera prostratus coram rege cum iam transisset iordanem: dixit

vniusquisque in tabernaculum suum. et erat omnis populus certans in cunctis tribubus israel dicentes: rex dauid liberauit nos de manu omnium inimicorum nostrorum: et ipse saluauit nos de manu philistinorum: et nunc fugit de terra. et ab absalom: et absalom quem vnximus super nos: mortuus est in bello. et nunc quare siletis vos vt reuertamini ad regem? et verbum omnis israel venit ad regem. et rex dauid misit ad sadoc et ad abiathar sacerdotes dicens: loquimini ad maiores natu iuda dicentes: quare venitis nouissimi reducere regem in domum eius? et sermo omnis israel peruenerat ad regem. fratres mei vos: ossa mea et caro mea vos: et quare venistis nouissimi ad reducendum regem in domum suam? et amessa dicetis: nonne os meum et caro mea tu? et nunc hec faciat mihi deus et hec addat: si non magister militie fueris coram me omnibus diebus pro ioab. et inclinauit cor omnis viri iuda vt viri vnius. et miserunt ad regem dicentes: reuertere tu et omnes serui tui. et reuersus est rex. et venit vsque ad iordanem. et omnes viri iuda venerunt vsque in galgala vt descenderent in occursum regi: vt traducerent regem iordanem. et festinauit semei filius gera filius iemeni de bachurim: et descendit cum viris iuda in occursum regi dauid: et mille viri cum eo de beniamin: et siba puer domus saul: et quindecim filii eius: et viginti serui eius cum eo. et direxerunt in iordane ante regem. et traiecerunt vadum vt traducerent domum regis: et facere rectum in oculis eius. et semei filius gera cecidit super faciem suam coram rege cum transiret ipse iordanem. et dixit

ἕκαστος εἰς τὸ σκήνωμα αὐτοῦ. καὶ ἦν πᾶς ὁ λαὸς διακρινόμενος ἐν πάσαις ταῖς φυλαῖς ἰσραὴλ λέγοντες, ὁ βασιλεὺς δαυὶδ ἐξείλετο ἡμᾶς ἐκ χειρὸς πάντων τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν, καὶ αὐτὸς ἐρρύσατο ἡμᾶς ἐκ χειρὸς τῶν ἀλλοφύλων. καὶ νῦν πέφευγεν ἀπὸ τῆς γῆς καὶ ἀβεσσαλώμ, ὃν ἐχρίσαμεν ἐφ᾽ ἡμῶν, τέθνηκεν ἐν τῷ πολέμῳ. καὶ νῦν ἱνατί σιωπᾶτε ὑμεῖς ἐπιστρέψαι πρὸς τὸν βασιλέα; καὶ τὸ ῥῆμα παντὸς ἰσραὴλ ἦλθε πρὸς τὸν βασιλέα. ὁ δὲ βασιλεὺς δαυὶδ ἐξαπέστειλε πρὸς σαδὼκ καὶ πρὸς ἀβιάθαρ τοὺς ἱερεῖς λέγων, λαλήσατε πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους ἰούδα λέγοντες, ἱνατί γίνεσθε ἔσχατοι τοῦ ἐπιστρέψαι τὸν βασιλέα εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ; καὶ ὁ λόγος παντὸς ἰσραὴλ ἦλθε πρὸς τὸν βασιλέα. ἀδελφοί μου ὑμεῖς ἐστέ, ὀστοῦν μου καὶ σάρξ μου, καὶ ἱνατί γίνεσθε εἰς τοὺς ἐσχάτους τοῦ ἐπιστρέψαι τὸν βασιλέα εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ; καὶ τῷ ἀμεσσᾷ ἐρεῖτε, οὐχὶ ὀστοῦν μου καὶ σάρξ μου σύ; καὶ νῦν τάδε ποιήσαι μοι ὁ θεὸς καὶ τάδε προσθείη, εἰ μὴ ἀρχιστράτηγος ἔσῃ ἐνώπιον ἐμοῦ πάσας τὰς ἡμέρας ἀντὶ ἰωάβ. καὶ ἔκλινε τὴν καρδίαν παντὸς ἀνδρὸς ἰούδα ὡς ἀνδρὸς ἑνός. καὶ ἀπέστειλαν πρὸς τὸν βασιλέα λέγοντες, ἐπιστράφηθι σὺ καὶ πάντες οἱ παῖδές σου. καὶ ἐπέστρεψεν ὁ βασιλεὺς καὶ ἦλθεν ἕως τοῦ ἰορδάνου. καὶ πάντες οἱ ἄνδρες ἰούδα παρεγένοντο ἕως εἰς γάλγαλα καταβαίνειν εἰς ἀπάντησιν τῷ βασιλεῖ, τοῦ διαβιβάσαι τὸν βασιλέα τὸν ἰορδάνην. καὶ ἐτάχυνε σεμεῒ υἱὸς γηρὰ υἱοῦ ἰεμενὶ ἐκ βαχουρίν, καὶ κατέβη μετὰ τῶν ἀνδρῶν ἰούδα εἰς ἀπάντησιν τῷ βασιλεῖ δαυίδ, καὶ χίλιοι ἄνδρες μετ᾽ αὐτοῦ ἐκ τοῦ βενιαμίν, καὶ σιβὰ τὸ παιδάριον τοῦ οἴκου σαούλ, καὶ πεντεκαίδεκα υἱοὶ αὐτοῦ, καὶ εἴκοσι δοῦλοι αὐτοῦ μετ᾽ αὐτοῦ. καὶ κατεύθυναν ἐπὶ τὸν ἰορδάνην ἐνώπιον τοῦ βασιλέως. καὶ διέβη ἡ διάβασις τοῦ διαβιβάσαι τὸν οἶκον τοῦ βασιλέως, καὶ ποιῆσαι τὸ εὐθὲς ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ. καὶ σεμεῒ υἱὸς γηρὰ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ βασιλέως διαβαίνοντος αὐτοῦ τὸν ἰορδάνην. καὶ εἶπε

(Margin: C · 3.Re. 2.b.)

(Margin: D · 3.2.b · 3.16.b · E · 3.2.d · Gen. 33.b. Infra.15. d. 3.9.d.)

ad regem: ne iam putet dominus meus iniquitatem: et ne memineris ferui tui que inique egit famulus tuus in die qua egressus est dominus meus rex de hierusalem: vt ponat rex in corde suo: quia cognoui ego seruus tuus quod peccaui: et ecce veni hodie primus de omni domo ioseph vt descenderem ego in occursum domini mei regis. et respondit abessa filius saruia et dixit: pro hoc non occidetur semei, quia maledixit christo domini? et ait dauid: quid mihi et vobis filii saruie? quia efficimini mihi hodie in insidiatorem? hodie interficietur quis in israel? non scio quia hodie regno ego super israel? et ait rex ad semei: non morieris. et iurauit ei rex. et mephibosech filius ionathe filii saul descendit in occursum regi: et non curauit pedes suos: neque fecit barbam suam: et vestes suas non lauit a die qua egressus est rex vsque ad diem qua venit in pace in hierusalem. et factum est quando venit in hierusalem in occursum regi: et dixit ei rex: quare non iuisti mecum mephibosech? et dixit ad eum mephibosech: domine mi rex seruus meus decepit me: quia dixit seruus tuus ei: sterne mihi asinum et ascendam super eum et ibo cum rege: quia claudus seruus tuus: et accusauit seruum tuum ad dominum meum regem. et dominus meus rex vt angelus dei: et fac bonum in conspectu tuo: quia non erat vniuersa domus patris mei nisi viri mortis domino meo regi. et constituisti seruum tuum inter comedentes in mensa tua. et quid est mihi amplius iustificatio: et vt vociferer vltra ad regem? et dixit ei rex: quare loqueris amplius verba tua? dixi: tu et siba

πρὸς τὸν βασιλέα, μὴ δὴ λογισάσθω ὁ κύριός μου ἀδικίαν, καὶ μὴ μνησθῇς ὅσα ἠδίκησεν ὁ δοῦλός σου ἐν τῇ ἡμέρᾳ ᾗ ἐξῆλθεν ὁ κύριός μου ὁ βασιλεὺς ἐξ ἱερουσαλήμ, τοῦ θέσθαι τὸν βασιλέα ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ, ὅτι ἔγνων ἐγὼ ὁ δοῦλός σου ὅτι ἡμάρτηκα, καὶ ἰδοὺ παραγέγονα σήμερον πρῶτος παντὸς τοῦ οἴκου ἰωσὴφ τοῦ καταβῆναί με εἰς τὴν ἀπάντησιν τοῦ κυρίου μου τοῦ βασιλέως. καὶ ἀπεκρίθη ἀβεσσὰ υἱὸς σαρουίας καὶ εἶπεν, ἀντὶ τούτου οὐ θανατωθήσεται σεμεῒ, ὅτι κατηράσατο τὸν χριστὸν κυρίου; καὶ εἶπε δαυίδ, τί ἐμοὶ καὶ ὑμῖν υἱοὶ σαρουίας, ὅτι γίνεσθέ μοι σήμερον εἰς ἐπίβουλον; σήμερον θανατωθήσεταί τις ἐν ἰσραήλ; οὐκ οἶδα ὅτι σήμερον βασιλεύω ἐγὼ ἐπὶ τὸν ἰσραήλ; καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς πρὸς σεμεῒ, οὐ θανατωθήσῃ. καὶ ὤμοσεν αὐτῷ ὁ βασιλεύς. καὶ μεφιβόσθε υἱὸς ἰωνάθαν υἱοῦ σαοὺλ κατέβαινεν εἰς ἀπάντησιν τῷ βασιλεῖ, καὶ οὐκ ἐθεράπευσε τοὺς πόδας αὐτοῦ, οὐδὲ ἐποίησε τὸν μύστακα αὐτοῦ, καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ οὐκ ἔπλυνεν ἀφ᾽ ἧς ἡμέρας ἐξεπορεύθη ὁ βασιλεὺς ἕως τῆς ἡμέρας ἧς παρεγένετο ἐν εἰρήνῃ εἰς ἱερουσαλήμ. καὶ ἐγένετο ὅτε παρεγένετο εἰς ἱερουσαλὴμ εἰς ἀπάντησιν τῷ βασιλεῖ, καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ βασιλεύς, τί ὅτι οὐκ ἐπορεύθης μετ᾽ ἐμοῦ μεφιβόσθε; καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν μεφιβόσθε, κύριέ μου βασιλεῦ ὁ δοῦλός μου παρελογίσατό με, ὅτι εἶπεν ὁ δοῦλός σου αὐτῷ, ἐπίσαξόν μοι τὸν ὄνον καὶ ἀναβήσομαι ἐπ᾽ αὐτὸν καὶ πορεύσομαι μετὰ τοῦ βασιλέως, ὅτι χωλὸς ὁ δοῦλός σου, καὶ κατηγόρησε τοῦ δούλου σου πρὸς τὸν κύριόν μου τὸν βασιλέα. ὁ δὲ κύριός μου ὁ βασιλεὺς ὡς ἄγγελος θεοῦ, καὶ ποίησον τὸ καλὸν ἐνώπιόν σου, ὅτι οὐκ ἦν ὅλος ὁ οἶκος τοῦ πατρός μου ἀλλ᾽ ἢ ἄνδρες θανάτου τῷ κυρίῳ μου τῷ βασιλεῖ. καὶ κατέστησας τὸν δοῦλόν σου ἐν τοῖς ἐσθίουσιν ἐν τῇ τραπέζῃ σου. καὶ τί ἐστί μοι ἔτι δικαίωμα, καὶ τοῦ κεκράξαι ἔτι πρὸς τὸν βασιλέα; καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ βασιλεύς, ἱνατί λαλεῖς ἔτι τοὺς λόγους σου; εἴρηκα, σὺ καὶ σιβὰ

ad eum. Ne reputes mihi domine mi iniquitatem: neque memineris iniuriarum serui tui in die qua egressus es domine mi rex de ierusalem: neque ponas rex in corde tuo. Agnosco enim seruus tuus peccatum meum: et idcirco hodie primus veni de omni domo ioseph: descendique in occursum domini mei regis. Respondens vero abisai filius saruie dixit. Numquid pro his verbis non occidetur semei qui maledixit christo domini? Et ait dauid. Quid mihi et vobis filii saruie? Cur efficimini mihi hodie in sathan? Ergo ne hodie interficietur vir in israel? An ignoro hodie me factum regem super israel? Et ait rex semei. Non morieris. Iurauitque ei. Miphiboseth quoque filius saul descendit in occursum regis illotis pedibus et intonsa barba: vestesque suas non lauerat a die qua egressus fuerat rex vsque ad diem reuersionis eius in pace. Cumque occurrisset regi: dixit ei rex. Quare non venisti mecum miphiboseth? Et respondens ait. Domine mi rex seruus meus contempsit me. Dixique ei ego famulus tuus vt sterneret mihi asinum: et ascendens abirem cum rege: claudus enim sum seruus tuus. Insuper et accusauit me seruum tuum ad te dominum meum regem. Tu autem domine mi rex sicut angelus dei es: fac quod placitum est tibi. Neque enim fuit domus patris mei nisi morti obnoxia domino meo regi: tu autem posuisti me seruum tuum inter conuiuas mense tue: Quid ergo habeo iuste querele: aut quid possum vltra vociferari ad regem? Ait ergo ei rex. Quid vltra loqueris. Fixum est quod locutus sum. tu et syba

אֶל הַמֶּלֶךְ אַל יַחֲשָׁב לִי אֲדֹנִי עָוֹן וְאַל תִּזְכֹּר אֵת אֲשֶׁר הֶעֱוָה עַבְדְּךָ בַּיּוֹם אֲשֶׁר יָצָא אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ מִירוּשָׁלָ͏ִם לָשׂוּם הַמֶּלֶךְ אֶל לִבּוֹ׃ כִּי יָדַע עַבְדְּךָ כִּי אֲנִי חָטָאתִי וְהִנֵּה בָאתִי הַיּוֹם רִאשׁוֹן לְכָל בֵּית יוֹסֵף לָרֶדֶת לִקְרַאת אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ׃ וַיַּעַן אֲבִישַׁי בֶּן צְרוּיָה וַיֹּאמֶר הֲתַחַת זֹאת לֹא יוּמַת שִׁמְעִי כִּי קִלֵּל אֶת מְשִׁיחַ יְהוָה׃ וַיֹּאמֶר דָּוִד מַה לִּי וְלָכֶם בְּנֵי צְרוּיָה כִּי תִהְיוּ לִי הַיּוֹם לְשָׂטָן הַיּוֹם יוּמַת אִישׁ בְּיִשְׂרָאֵל כִּי הֲלוֹא יָדַעְתִּי כִּי הַיּוֹם אֲנִי מֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל׃ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל שִׁמְעִי לֹא תָמוּת וַיִּשָּׁבַע לוֹ הַמֶּלֶךְ׃ וּמְפִבֹשֶׁת בֶּן שָׁאוּל יָרַד לִקְרַאת הַמֶּלֶךְ וְלֹא עָשָׂה רַגְלָיו וְלֹא עָשָׂה שְׂפָמוֹ וְאֶת בְּגָדָיו לֹא כִבֵּס לְמִן הַיּוֹם לֶכֶת הַמֶּלֶךְ עַד הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּא בְשָׁלוֹם׃ וַיְהִי כִּי בָא יְרוּשָׁלַ͏ִם לִקְרַאת הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ לָמָּה לֹא הָלַכְתָּ עִמִּי מְפִיבֹשֶׁת׃ וַיֹּאמַר אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ עַבְדִּי רִמָּנִי כִּי אָמַר עַבְדְּךָ אֶחְבְּשָׁה לִּי הַחֲמוֹר וְאֶרְכַּב עָלֶיהָ וְאֵלֵךְ אֶת הַמֶּלֶךְ כִּי פִסֵּחַ עַבְדֶּךָ׃ וַיְרַגֵּל בְּעַבְדְּךָ אֶל אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ וַאדֹנִי הַמֶּלֶךְ כְּמַלְאַךְ הָאֱלֹהִים וַעֲשֵׂה הַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ׃ כִּי לֹא הָיָה כָּל בֵּית אָבִי כִּי אִם אַנְשֵׁי מָוֶת לַאדֹנִי הַמֶּלֶךְ וַתָּשֶׁת אֶת עַבְדְּךָ בְּאֹכְלֵי שֻׁלְחָנֶךָ וּמַה יֶּשׁ לִי עוֹד צְדָקָה וְלִזְעֹק עוֹד אֶל הַמֶּלֶךְ׃ וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ לָמָּה תְּדַבֵּר עוֹד דְּבָרֶיךָ אָמַרְתִּי אַתָּה וְצִיבָא

(Marginal Hebrew roots: חשב · עוה · זכר · בוא · ירד · ענה · משח · היה · מות · שבע · הלך · בוא · היה · רמה · חבש · רכב · הלך · רגל · מלאך · היה · שית · אמר · דבר)

תחלקו את השדה: ויאמר מפיבשת
אל המלך גם את הכל יקח אחרי
אשר בא אדני המלך בשלום
אל ביתו: וברזלי הגלעדי ירד
מרגלים ויעבר את המלך הירדן
לשלחו את הירדן: וברזלי זקן
מאד בן שמנים שנה והוא
כלכל את המלך בשיבתו במחנים
כי איש גדול הוא מאד: ויאמר
המלך אל ברזלי אתה עבר אתי
וכלכלתי אתך עמדי בירושלם:
ויאמר ברזלי אל המלך כמה
ימי שני חיי כי אעלה את
המלך ירושלם: בן שמנים שנה
אנכי היום האדע בין טוב לרע
אם יטעם עבדך את אשר אכל
ואת אשר אשתה אם אשמע
עוד בקול שרים ושרות ולמה
יהיה עבדך עוד למשא אל אדני
המלך: כמעט יעבר עבדך את
הירדן את המלך ולמה יגמלני
המלך הגמולה הזאת: ישב נא
עבדך ואמת בעירי עם קבר אבי
ואמי והנה עבדך כמהם יעבר
עם אדני המלך ועשה לו את
אשר טוב בעיניך: ויאמר
המלך אתי יעבר כמהם ואני
אעשה לו את הטוב בעיניך
וכל אשר תבחר עלי אעשה
לך: ויעבר כל העם את
הירדן והמלך עבר וישק המלך
לברזלי ויברכהו וישב למקומו:
ויעבר המלך הגלגלה וכמהן
עבר עמו וכל עם יהודה
העבירו את המלך וגם חצי
עם ישראל: והנה כל איש

diuidite possessiones. Responditq; miphiboseth regi. Etiam cūcta accipiat postq̄ reuersus est dn̄s meus rex pacifice in domū suā. Berzellai quoq; galladites descēdēs de rogelim traduxit regem iordanem paratus ēt vltra fluuium p̄sequi eū. Erat āt berzellai galaadites senex valde .i. octogenarius: & ip̄e p̄buit alimēta regi cū moraretur in castris. Fuit quippe vir diues nimis. Dixit itaq; rex ad Berzellai. Veni mecum vt requiescas securus ī ierusalem. Et ait berzellai ad regem. Quot sunt dies annorū vite mee: vt ascendam cum rege in ierusalem. Octogenarius sū hodie. Nūqd vigēt sensus mei ad discernendū suaue aut amarū: aut delectare pōt seruū tuū cibus aut potus: vel audire possum vltra vocē cantorū atq; cātatricū. Quare seruus tu9 sit oneri dn̄o meo regi. Paululū procedā famulus tuus ab iordane tecum. Non indigeo hac vicissitudīe: sed obsecro vt reuertar seruus tuus & moriar ī ciuitate mea: & sepeliar iuxta sepulcrū pr̄is mei & matris mee. Est autē seruus tuus chamaā: ip̄e vadat tecū dn̄e mi rex & fac ei quicquid bonū tibi videtur. Dixit itaq; ei rex. Mecum trāseat chamaā: & ego faciam ei quicquid tibi placuerit: & oē qd̄ petieris a me impetrabis. Cunq; transisset vniuersus populus & rex iordanem: osculatus est rex berzellai & bn̄dixit ei: & ille reuersus ē ī locū suū. Trāsiuit ergo rex ad galgalam & chamaā cū eo. Oīs aūt popul9 iuda traduxerat regem: & media tantū pars affuerat de populo israel. Itaq; omnes viri

diuidere agrū. & dixit mephiboseth ad regem:
διελέσθαι τὸν ἀγρόν. καὶ εἶπε μεφιβόσεθ πρὸς τὸν βα-
& cuncta accipiat postq̄ reuersus
σιλέα, καὶ τὰ πάντα λαβέτω μετὰ τὸ παραγενέ-
est dn̄s meus rex in pace in domū suā.
σθαι τὸν κύριόν μου τὸν βασιλέα ἐν εἰρήνῃ εἰς τὸν οἶ-
& berzelli galaadites descēdit de
κον αὐτοῦ. καὶ βερζελλὶ ὁ γαλααδίτης κατέβη ἐκ
rogellim: & trāsijt cū rege iorda
ῥωγελλὶμ, καὶ διέβη μετὰ τοῦ βασιλέως τὸν ἰορδά-
nem vt premittat eū ex iordane. & ber
νην τοῦ προπέμψαι αὐτὸν ἐκ τοῦ ἰορδάνου. καὶ ὁ βερ-
zelli senex valde filius annoꝝ octoginta. &
ζελλὶ πρεσβύτης σφόδρα υἱὸς ἐτῶν ὀγδοήκοντα. καὶ
ipse educauit regē cū maneret ipse in
αὐτὸς διέθρεψε τὸν βασιλέα ἐν τῷ καθῆσθαι αὐτὸν ἐν
castris: qm̄ vir magn9 erat valde. & dixit
παρεμβολαῖς, ὅτι ἀνὴρ μέγας ἦν σφόδρα. καὶ εἶπεν
rex ad berzelli: tu trāsibis mecum
ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸν βερζελλί, σὺ διαβήσῃ μετ' ἐμοῦ
& alam senectutē tuā mecum in hierusalem.
καὶ διαθρέψω τὸ γῆράς σου μετ' ἐμοῦ ἐν ἱερουσαλήμ.
& dixit berzelli ad regē: quot dies erunt
καὶ εἶπε βερζελλὶ πρὸς τὸν βασιλέα, πόσαι αἱ ἡμέραι ἐτῶν
annoꝝ vite mee: vt ascēdā cū rege in hierusalē:
ζωῆς μου, ἵνα ἀναβῶ μετὰ τοῦ βασιλέως εἰς ἱερουσαλήμ;
filius octoginta annoꝝ ego sum hodie. nūqd cognoscā
υἱὸς ὀγδοήκοντα ἐτῶν ἐγώ εἰμι σήμερον. μὴ γνώσομαι
inter bonū & inter malū: si gustabit
ἀναμέσον ἀγαθοῦ καὶ ἀναμέσον κακοῦ; εἰ γεύσεται
adhuc seruus tuus que comederit vel que potauerit: si audiā
ἔτι ὁ δοῦλός σου ὅσα ἂν ἐσθίῃ ἢ ὅσα ἂν πίνῃ; εἰ ἀκούσομαι
ampli9 vocē canētiū & cātatricū: & quare
ἔτι φωνὴν ᾀδόντων καὶ ᾀδουσῶν; καὶ ἱνατί
fit seruus tuus onus sup dn̄m meū
γίνεται ὁ δοῦλός σου φορτίον ἐπὶ τὸν κύριόν μου τὸν
regem: qm̄ paululū trāsibit seruus tuus ior
βασιλέα, ὅτι ὀλίγον διαβήσεται ὁ δοῦλός σου τὸν ἰορ-
danē cū rege: & quare dn̄s meus
δάνην μετὰ τοῦ βασιλέως; καὶ ἱνατί ὁ κύριός μου ὁ
rex reddit mihi hanc vicissitudinē:
βασιλεὺς ἀνταποδίδωσί μοι ταύτην ἀνταπόδομα;
reuertatur iā seruus tuus: & moriatur in
ἀποστρεψάτω δὴ ὁ δοῦλός σου καὶ τελευτησάτω ἐν τῇ
ciuitate mea: & sepeliar in sepulchro p̄ris
πόλει μου, καὶ ταφήσομαι ἐν τῷ τάφῳ τοῦ πατρός
mei & matris mee. & ecce seruus tuus chimaan
μου καὶ τῆς μητρός μου. καὶ ἰδοὺ ὁ δοῦλός σου χιμαὰμ
filius me9 trāsibit cū dn̄o meo
ὁ υἱός μου διελεύσεται μετὰ τοῦ κυρίου μου τοῦ
rege: & facies ei qd̄ placuerit corā te.
βασιλέως, καὶ ποιήσεις αὐτῷ τὸ ἀρεστὸν ἐνώπιόν σου.
& dixit rex ad eum: trāseat mecum
καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς πρὸς αὐτόν, διελθέτω μετ' ἐμοῦ
achimaan: & ego faciā ei qd̄ placuerit corā te:
ἀχιμαάν, καὶ ἐγὼ ποιήσω αὐτῷ τὸ ἀρεστὸν ἐνώπιόν σου,
& quod iusseris mihi faciā tibi. & trāsijt vniuersus
καὶ ὃ ἂν ἐπιτάξῃς μοι ποιήσω σοι. καὶ διέβη πᾶς ὁ
pp̄ls iordanē: & rex restitit: & osculatus est
λαὸς τὸν ἰορδάνην, καὶ ὁ βασιλεὺς εἱστήκει, καὶ κατε-
rex berzelli: & bn̄dixit ei:
φίλησεν ὁ βασιλεὺς τὸν βερζελλί, καὶ εὐλόγησεν αὐ-
& reuersus est in locū suū. & trāsiuit
τόν, καὶ ἀπέστρεψεν εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. καὶ διέβη ὁ
rex in galgala & achimaan trāsiuit cū
βασιλεὺς εἰς γάλγαλα καὶ ἀχιμαὰν διέβη μετ'
eo: & oīs pp̄ls iude traduxerāt eum: &
αὐτοῦ, καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἰούδα διεβίβασαν αὐτόν, καὶ
media ps pp̄li israel. & ecce oīs vir
τὸ ἥμισυ τοῦ λαοῦ ἰσραήλ. καὶ ἰδοὺ πᾶς ἀνὴρ

3.Re. 2.b.

F

G

israel venerūt ad regem. & dixerūt
ἰσραὴλ παρεγίνοντο πρὸς τὸν βασιλέα. καὶ εἶπον
regi: quare furati sūt te fratres nr̄i
τῷ βασιλεῖ, τί ὅτι ἔκλεψάν σε οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν
viri iuda: & traduxerūt regem &
οἱ ἄνδρες ἰούδα, καὶ διεβίβασαν τὸν βασιλέα καὶ
domū eius iordanē: & oēs viros
τὸν οἶκον αὐτοῦ τὸν ἰορδάνην, καὶ πάντας τοὺς ἄν-
dauid cū eo: & rn̄derūt viri
δρας δαυὶδ μετ' αὐτοῦ; καὶ ἀπεκρίθησαν ἄνδρες
iuda viris israel & dixerūt: q2 appropinquat
ἰούδα τοῖς ἀνδράσιν ἰσραὴλ καὶ εἶπον, ὅτι ἐγγί-
nobis rex. & quare iratus es de
ζει ἡμῖν ὁ βασιλεύς. καὶ ἱνατί τοῦτο ἐθυμώθης περὶ τοῦ
sermōe hoc: nūqd comedētes comedimus aliquē cibū
λόγου τούτου; ἢ ἐσθίοντες βεβρώκαμέν τι βρῶμα
ex rege: vel mun9 dedit nobis: & respōderūt
παρὰ τοῦ βασιλέως, ἢ δόμα δέδωκεν ἡμῖν; καὶ ἀπε-
viri israel ad viros iuda
κρίθησαν οἱ ἄνδρες ἰσραὴλ πρὸς τοὺς ἄνδρας ἰούδα
& dixerūt: decē mihi manus in rege: &
καὶ εἶπον, δέκα μοι χεῖρες ἐν τῷ βασιλεῖ, καί
in dauid sum supra te. & cur iniuriā fecisti
γε ἐν τῷ δαυὶδ εἰμὶ ὑπὲρ σέ. καὶ τί ὅτι ὕβρισάς
mihi: & nō factū est verbū meū prius vt reducere
με, καὶ οὐκ ἐγένετο τὸ ῥῆμά μου πρότερον τοῦ ἐπι-
regē meū: & durū visū ē verbū virorū
στρέψαι τὸν βασιλέα μου; καὶ ἐσκληρύνθη τὸ ῥῆμα ἀν-
iuda magis q̄ verbū viroꝝ israel.
δρῶν ἰούδα ὑπὲρ τὸ ῥῆμα ἀνδρῶν ἰσραήλ. Ca.20.

A

& ibi occurit vir filius pestilēs: & nomē
ΚΑὶ ἐκεῖ ἀπήντα ἀνὴρ υἱὸς λοιμός, καὶ ὄνομα
ei sabee filius bochori vir iemini: & cecinit
αὐτῷ σαβεαὶ υἱὸς βοχορὶ ἀνὴρ ἰεμινί, καὶ ἐσάλπισε
buccina: & ait: nō est nobis pars in dauid
σάλπιγγι, καὶ εἶπεν, οὐκ ἔστιν ἡμῖν μερὶς ἐν δαυὶδ
neq; hereditas in filio iesse: eamus vnusquisq;
οὐδὲ κληρονομία ἐν υἱῷ ἰεσσαί, πορευσώμεθα ἕκαστος
in tabernacula sua israel. & ascēdit oīs vir
εἰς τὰ σκηνώματα αὐτοῦ ἰσραήλ. καὶ ἀνέβη πᾶς ἀνὴρ
israel a tergo dauid post sabee filiū bochori.
ἰσραὴλ ἀπὸ ὄπισθεν δαυὶδ ὀπίσω σαβεαὶ υἱοῦ βο-
at viri iuda adheserūt ad
χορί. οἱ δὲ ἄνδρες ἰούδα προσεκολλήθησαν πρὸς τὸν
regem suū a iordane & vsq; ad hierusalem:
βασιλέα αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ἰορδάνου καὶ ἕως τῆς ἱε-
& ingressus est dauid in domū suā in
ρουσαλήμ, καὶ εἰσῆλθε δαυὶδ εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ εἰς
hierusalem: & tulit rex decē mulieres
ἱερουσαλήμ, καὶ ἔλαβεν ὁ βασιλεὺς τὰς δέκα γυ-
cōcubinas suas: quas dereliq̄rat ad custodiendā
ναῖκας τὰς παλλακὰς αὐτοῦ, ἃς κατέλιπε φυλάσ-
domū suam: & tradidit eas in domū
σειν τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ ἔδωκεν αὐτὰς εἰς οἶ-
custodie: & aluit eas: & ad eas
κον φυλακῆς, καὶ διέτρεφεν αὐτάς, καὶ πρὸς αὐτὰς
nō est īgressus: & erāt concluse vsq; ad diē mortis
οὐκ εἰσῆλθε, καὶ ἦσαν συνεχόμεναι ἕως ἡμέρας θανά-
sue vidue viuētes. & dixit rex ad
του αὐτῶν χῆραι ζῶσαι. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς πρὸς
amassa: cōuoca mihi viros iuda in tribus diebus:
ἀμασά, βόησόν μοι ἄνδρας ἰούδα ἐν τρισὶν ἡμέραις,
tu aūt hic sta. & abijt amassa vt nūciaret
σὺ δὲ ἐνταῦθα στῆθι. καὶ ἐπορεύθη ἀμασὰ παραγ-
iude: & morat9 est a tp̄e qd̄ cōstituerat ei dauid.
γεῖλαι τῷ ἰούδα, καὶ ἐχρόνισεν ἀπὸ τοῦ καιροῦ οὗ ἐτά-
& ait dauid ad abessa:
ξατο αὐτῷ δαυίδ. καὶ εἶπε δαυὶδ πρὸς ἀβεσσά,
nunc malefaciet nobis
νῦν κακοποιήσει ἡμᾶς

B

israel concurrētes ad regem dixerunt ei. Quare te furati sūt fratres nostri viri iuda & traduxerūt regem & domum eius iordanem: omnesq; viros dauid cū eo. Et rn̄dit omnis vir iuda ad viros israel. Quia mihi propior est rex. Cur irasceris super hac re? Nūquid comedimus aliquid ex rege: aut mūera nobis data sūt. Et respondit vir israel ad viros iuda & ait. Decē ptib9 maior ego sum apud regē: magisq; ad me pertinet dauid q̄ ad te. Cur fecisti mihi iniuriam: & nō mihi nūciatū ē priori vt reducerem regē meū? Durius āt rn̄derunt viri iuda viris israel. 20.

ACcidit quoq; vt ibi esset vir belial nomine syba filius bochri vir gemineus: & cecinit buccina & ait. Non est nobis pars in dauid: neq; hereditas in filio isai. Reuertere in tabernacula tua israel. Et separatus est omnis israel a dauid: secutusq; est syba filiū bochri. Viri autem iuda adheserunt regi suo a iordane vsq; ierusalem. Cunq; venisset rex in domum suam in ierusalem: tulit decem mulieres concubinas quas dereliq̄rat ad custodiendā domū: & tradidit eas in custodiā alimenta eis prebēs. Et non est ingressus ad eas sed erant clause vsq; in diē mortis sue in viduitate viuentes. Dixit autem rex amase. Conuoca mihi omnes viros iudā ī diē tertiū: & tu adesto presens. Abiit ergo amasa vt conuocaret iudā: & moratus est extra placitū qd̄ ei cōstituerat rex. Ait autē dauid ad abisai. Nūc magis afflicturus est nos

ישראל באים אל המלך ויאמרו
אל המלך מדוע גנבוך אחינו
איש יהודה ויעברו את המלך
ואת ביתו את הירדן וכל אנשי
דוד עמו: ויען כל איש יהודה על
איש ישראל כי קרוב המלך
אלי ולמה זה חרה לך על הדבר
הזה האכול אכלנו מן המלך אם
נשאת נשא לנו: ויען איש
ישראל את איש יהודה ויאמר
עשר ידות לי במלך וגם בדוד
אני ממך ומדוע הקלתני ולא
היה דברי ראשון לי להשיב את
מלכי ויקש דבר איש יהודה
מדבר איש ישראל:

Cap. xx.

ושם נקרא איש בליעל
ושמו שבע בן בכרי איש ימיני
ויתקע בשופר ויאמר אין לנו
חלק בדוד ולא נחלה לנו בבן
ישי איש לאהליו ישראל: ויעל
כל איש ישראל מאחרי דוד
אחרי שבע בן בכרי ואיש
יהודה דבקו במלכם מן הירדן
ועד ירושלם: ויבא דוד אל
ביתו ירושלם ויקח המלך את
עשר נשים פלגשים אשר
הניח לשמר הבית ויתנם בית
משמרת ויכלכלם ואליהם לא
בא ותהיינה צררות עד יום
מתן אלמנות חיות: ויאמר
המלך אל עמשא הזעק לי
את איש יהודה שלשת ימים
ואתה פה עמד: וילך עמשא
להזעיק את יהודה ויוחר מן
המועד אשר יעדו: ויאמר דוד
אל אבישי עתה ירע לנו

שבע בן בכרי מן אבשלום אתה
קח את עבדי אדניך ורדף אחריו
פן מצא לו ערים בצרות והציל
עיננו: ויצאו אחריו אנשי יואב
והכרתי והפלתי וכל הגברים
ויצאו מירושלם לרדף אחרי
שבע בן בכרי: הם עם האבן
הגדולה אשר בגבעון ועמשא
בא לפניהם ויואב חגור מדו
לבשו ועליו חגור חרב מצמדת
על מתניו בתערה והוא יצא
ותפל: ויאמר יואב לעמשא
השלום אתה אחי ותחז יד ימין
יואב בזקן עמשא לנשק לו:
ועמשא לא נשמר בחרב אשר
ביד יואב ויכהו בה אל החמש
וישפך מעיו ארצה ולא שנה לו
וימת ויואב ואבישי אחיו רדף
אחרי שבע בן בכרי: ואיש עמד
עליו מנערי יואב ויאמר מי אשר
חפץ ביואב ומי אשר לדוד אחרי
יואב: ועמשא מתגלל בדם בתוך
המסלה וירא האיש כי עמד כל
העם ויסב את עמשא מן המסלה
השדה וישלך עליו בגד כאשר
ראה כל הבא עליו ועמד:
כאשר הגה מן המסלה עבר כל
איש אחרי יואב לרדף אחרי
שבע בן בכרי: ויעבר בכל שבטי
ישראל אבלה ובית מעכה
וכל הברים ויקלהו ויבאו אף
אחריו: ויבאו ויצרו עליו באבלה
בית המעכה וישפכו סללה
אל העיר ותעמד בחל וכל
העם אשר את יואב משחיתם
להפיל החומה: ותקרא

ᵐsyba ⁿfilius ᵒbochri ᵖq̃ ᵠabsalõ. Tolle ergo seruos dñi tui & psequere eũ: ne forte inueniat ciuitates munitas: & effugiat nos. Egressi sunt ergo cum eo viri ioab: cerethi quoq; & felethi: & omnes robusti exierunt de ierusalẽ ad psequendũ syba filiũ bochri. Cumq; illi essẽt iuxta lapidem grandẽ qui est in gabaon: amasa veniens occurrit eis. Porro ioab vestitus erat tunica stricta ad mẽsuram habitus sui: & desuper accĩct⁹ gladio dependente vsq; ad ilia in vagina: qui fabricatus leui motu egredi poterat & percutere. Dixit itaq; ioab ad amasam. Salue mi frater. Et tenuit mãu dextra mentum amase quasi osculans eum. Porro amasa non obseruauit gladium quem habebat ioab. Qui percussit eum in latere & effudit intestina eius in terrã. & mortu⁹ ẽ: nec secũdm vulnus apposuit. Ioab autem & abisai frater eius persecuti sunt siba filium bochri. Interea quidam viri cum stetissent iuxta cadauer amase de sociis ioab: dixerunt. Ecce qui esse voluit pro ioab comes dauid. Amasa autem conspersus sanguĩe iacebat in media via. Vidit hoc quidam vir q̃ subsisteret omnis populus ad videndum eum: & amouit amasam de via in agrum: operuitq; eum vestimento ne subsisterent transeuntes propter eum. Amoto ergo illo de via transibat omnis vir sequens ioab ad persequendum siba filium bochri. Porro ille transierat per omnes tribus israel vsq; in abelã & in bethmacha: omnesq; viri electi cõgregati fuerãt ad eum. Venerunt itaq; & oppugnabant eum in abela & in bethmacha & circumdederũt munitionibus ciuitatẽ & obsessa ẽ vrbs. Oĩs aũt turba q̃ erat cum ioab moliebatur destruere muros. Et exclamauit

sabee filius bochori magis q̃ abesalõ. τ nũc tolle tecum seruos dñi tui: τ persequere post eũ: vt nõ inueniat sibi ciuitates munitas: τ inumbret oculos nros. τ egressi sũt post eum viri ioab: τ cherethi τ phelethi τ oẽs robusti ex hierusalem. τ persecuti sũt post sabee filiũ bochori. τ illi erant iuxta lapidẽ grãdẽ q̃ in gabaon. τ amasa venit cõtra faciẽ eorũ. τ ioab cinctus erat tunica: veste sua sup se: τ sup eã accinctus gladio ancipite sup ilia sua in vagina sua. τ gladius egressus ẽ τ cecidit. τ dixit ioab amase: si vales tu frater mi? τ tenuit ioab manu dextera mentũ amese vt oscularetur eũ. τ amesa nõ custodiuit se a gladio qui erat in manu ioab. τ percussit eũ in eo ioab sup inguine: τ effudit intestina eius sup terrã τ nõ secũdo percussit eũ: τ mortu⁹ ẽ. τ ioab τ abessa frater eius persecuti sunt post sabee filiũ bochori. τ vir stetit iuxta eũ de pueris ioab. τ dixit: quis est qui vult ioab: τ quis dauid? post ioab. τ amessa mortu⁹ conuolutus in sanguine suo in media via. τ vidit vir q̃ substiterat oĩs ppls: τ proiecit amessa de via in agrũ: τ proiecit sup eũ vestimẽtũ: q̃ vidit quẽ venientẽ substitebat sup eum. τ factũ ẽ q̃ñ amouit amessa de via: transiit oĩs ppls post ioab vt persequeretur post sabee filiũ bochori. τ trãsiit in oẽs tribus israel: in abela τ bethmaaca. τ oẽs ciui tates cõgregate sunt: τ venerũt post eũ. τ venerũt τ obsederũt eum in abel τ bethmaaca. τ iecerũt vallũ cõtra ciuitatẽ: τ stetit in valle. τ oĩs ppls q̃ cũ ioab cogitabãt destruere murũ. τ exclamauit

σαβεαὶ υἱὸς βοχορὶ ὑπὲρ ἀβεσαλώμ. καὶ νῦν λάβε μετὰ σεαυτοῦ τοὺς παῖδας τοῦ κυρίου σου, καὶ καταδίωκε ὀπίσω αὐτοῦ, ὅπως μὴ εὕρῃ ἑαυτῷ πόλεις ὀχυράς, καὶ σκιάσῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν. καὶ ἐξῆλθον ὀπίσω αὐτοῦ ἄνδρες ἰωάβ, καὶ ὁ χερεθὶ καὶ ὁ φελετὶ καὶ πάντες οἱ δυνατοὶ ἐξ ἱερουσαλήμ. καὶ κατεδίωξαν ὀπίσω σαβεαὶ υἱοῦ βοχορί. καὶ αὐτοὶ ἦσαν παρὰ τὸν λίθον τὸν μέγαν τὸν ἐπὶ γαβαών. καὶ ἀμεσσὰ παρεγένετο κατὰ πρόσωπον αὐτῶν. καὶ ἰωὰβ περιεζωσμένος μανδύαν, τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ ἐπ᾽ αὐτῷ, καὶ ἐπ᾽ αὐτῷ περιεζωσμένος μάχαιραν ἀμφήκη ἐπὶ τῆς ὀσφύος αὐτοῦ ἐν τῷ κολεῷ αὐτῆς. καὶ ἡ μάχαιρα ἐξῆλθε καὶ ἔπεσε. καὶ εἶπεν ἰωὰβ τῷ ἀμεσσά, εἰ ὑγιαίνεις σύ ἀδελφέ μου; καὶ κατέχει ἰωὰβ τῇ χειρὶ τῇ δεξιᾷ τοῦ πώγωνος ἀμεσσὰ τοῦ φιλῆσαι αὐτόν. καὶ ἀμεσσὰ οὐκ ἐφυλάξατο ἀπὸ τῆς μαχαίρας τῆς ἐν τῇ χειρὶ ἰωάβ. καὶ ἐπάταξεν αὐτὸν ἐν αὐτῇ ἰωὰβ ἐπὶ τὴν ψόαν, καὶ ἐξέχεεν τὰ ἔντερα αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν καὶ οὐκ ἐδευτέρωσεν αὐτῷ, καὶ ἀπέθανε. καὶ ἰωὰβ καὶ ἀβεσσὰ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ κατεδίωξαν ὀπίσω σαβεαὶ υἱοῦ βοχορί. καὶ ἀνὴρ ἔστη ἐπ᾽ αὐτὸν τῶν παιδαρίων ἰωάβ. καὶ εἶπε, τίς ὁ βουλόμενος ἰωάβ, καὶ τίς τῷ δαυίδ; ὀπίσω τοῦ ἰωάβ. καὶ ἀμεσσὰ πεφυρμένος ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ ἐν μέσῃ τῇ ὁδῷ. καὶ εἶδεν ἀνὴρ ὅτι εἱστήκει πᾶς ὁ λαός, καὶ ἀπέστρεψε τὸν ἀμεσσὰ ἐκ τῆς τρίβου εἰς ἀγρόν, καὶ ἐπέρριψεν ἐπ᾽ αὐτὸν ἱμάτιον, ὅτι εἶδεν ὅτι πᾶς ὁ ἐρχόμενος ἱστατο ἐπ᾽ αὐτόν. καὶ ἐγένετο ὅτε μετέστησε τὸν ἀμεσσὰ ἀπὸ τῆς τρίβου, παρῆλθε πᾶς ὁ λαὸς ὀπίσω ἰωὰβ καταδιῶξαι ὀπίσω σαβεαὶ υἱοῦ βοχορί. καὶ διῆλθεν ἐν πάσαις ταῖς φυλαῖς τοῦ ἰσραήλ, εἰς ἀβελὰ καὶ βαιθμαακά. καὶ πᾶσαι αἱ πόλεις ἐξεκκλησιάσθησαν, καὶ παρεγίνοντο ὀπίσω αὐτοῦ. καὶ παρεγένοντο καὶ ἐπολιόρκησαν ἐπ᾽ αὐτὸν τὴν ἀβελὰ καὶ βαιθμαακά. καὶ ἔβαλον χάρακα ἐπὶ τὴν πόλιν, καὶ ἔστη ἐν τῷ προτειχίσματι. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὁ μετὰ ἰωὰβ ἐνοοῦσαν καταβαλεῖν τὸ τεῖχος. καὶ ἐβόησε

mulier sapiẽs de ciuitate τ dixit: audite tũ audite: dicite tã ioab vt appropinquet huc vsq; τ loquar ad eũ. τ accessit ioab ad eã: τ ait mulier: tu es ioab? τ dixit: ego. τ dixit: audi tã verba ancille tue. τ dixit: audio ego: dic. τ dixit sermo dict⁹ fuit in primis dicentiũ: interrogãtes interrogabũt in abel: τ sic deficiebãt: ego sum pacifica firmamẽtorũ israel: tu aũt queris occidere ciuitatẽ τ metropolim in israel. quid absorbes hereditatẽ dñi? τ rñdit ioab τ ait. nõ mihi fiat vt absorbeã. τ si demoliar: nõ est illud verbũ: q̃ñ vir de mõte ephraim sabee filius bochori leuauit manũ suã cõtra regem dauid. tradite mihi eũ solũ: τ recedam a ciuitate. τ dixit mulier ad ioab: ecce caput eius proiicietur a muro. τ abijt mulier ad oẽm ppłm: τ locuta est ad oẽm ciuitatẽ iuxta suam prudẽtiam. τ aufersit caput sabee filij bochori τ proiecit illud ad ioab. τ cecinit ioab in buccina: τ dispersi sunt ab ea ciuitate vnusquisq; in tabernaculũ suũ. τ ioab reuersus est in hierusalem ad regem. at ioab fuit sup oẽm exercitũ israel. τ banaias filius ioiade sup chereθi τ phelethi. τ adoram sup tributa. τ iosaphat filius achilud a cõmẽtariis. τ susa scriba. τ sadoc τ abiathar sacerdotes. τ iras filius iari erat sacerdos dauid. Ca. 21.

γυνὴ σοφὴ ἐκ τῆς πόλεως καὶ εἶπεν, ἀκούσατε ἀκούσατε, εἴπατε δὴ τῷ ἰωὰβ ἐγγίσαι ὧδε καὶ λαλήσω πρὸς αὐτόν. καὶ ἤγγισεν ἰωὰβ πρὸς αὐτήν. καὶ εἶπεν ἡ γυνή, εἰ σὺ ἰωάβ; καὶ εἶπεν, ἐγώ. καὶ εἶπεν, ἄκουε δὴ τοὺς λόγους τῆς δούλης σου. καὶ εἶπεν, ἀκούω ἐγώ, λέγε. καὶ εἶπε λόγος ἐλαλήθη ἐν πρώτοις λεγόντων, ἐρωτῶντες ἐρωτήσουσιν ἐν ἀβελά, καὶ οὕτως ἐξέλιπον, ἐγώ εἰμι εἰρηνικὰ τῶν στηριγμάτων ἰσραήλ, σὺ δὲ ζητεῖς θανατῶσαι πόλιν καὶ μητρόπολιν ἐν ἰσραήλ. τί καταπίνεις κληρονομίαν κυρίου; καὶ ἀπεκρίθη ἰωὰβ καὶ εἶπε, μή μοι γένοιτο εἰς καταπόντισμα. καὶ εἰ διαφθερῶ, οὐχ οὗτος ὁ λόγος, ὅτι ἀνὴρ ἐξ ὄρους ἐφραὶμ σαβεαὶ υἱὸς βοχορὶ ἐπῆρε τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τὸν βασιλέα δαυίδ. παράδοτέ μοι αὐτὸν μόνον, καὶ ἀπελεύσομαι ἀπὸ τῆς πόλεως. καὶ εἶπεν ἡ γυνὴ πρὸς ἰωάβ: ἰδοὺ ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ῥιφήσεται ἀπὸ τοῦ τείχους. καὶ εἰσεπορεύθη ἡ γυνὴ πρὸς πάντα τὸν λαόν, καὶ ἐλάλησε πρὸς πᾶσαν τὴν πόλιν κατὰ τὴν σοφίαν αὐτῆς. καὶ ἀφεῖλε τὴν κεφαλὴν σαβεαὶ υἱοῦ βοχορί, καὶ ἔρριψαν αὐτὴν πρὸς ἰωάβ. καὶ ἐσάλπισεν ἰωὰβ ἐν σάλπιγγι, καὶ διεσπάρησαν ἀπὸ τῆς πόλεως ἕκαστος εἰς τὸ σκήνωμα αὐτοῦ. καὶ ἰωὰβ ἐπέστρεψεν εἰς ἱερουσαλὴμ πρὸς τὸν βασιλέα. ὁ δὲ ἰωὰβ ἦν ἐπὶ πάσης τῆς στρατιᾶς ἰσραήλ. καὶ βαναίας υἱὸς ἰωδαὲ ἐπὶ τοῦ χερεθὶ καὶ τοῦ φελετί. καὶ ἀδωρὰμ ἐπὶ τῶν φόρων. καὶ ἰωσαφὰτ υἱὸς ἀχιλοὺδ ὑπομιμνήσκων. καὶ σουσὰ γραμματεύς. καὶ σαδὼκ καὶ ἀβιαθὰρ ἱερεῖς. καὶ γε ἰρὰς ὁ ἰαρὶν ἦν ἱερεὺς τῷ δαυίδ.

Et facta est fames in diebus dauid trib⁹ annis: anno adherens anno. τ quesiuit dauid faciem dñi. τ dixit dñs: sup saul τ sup domũ eius iniustas: eo q̃ occidit ipse gabaonitas. τ vocauit

Καὶ ἐγένετο λιμὸς ἐν ταῖς ἡμέραις δαυὶδ τρία ἔτη, ἐνιαυτὸς ἐχόμενος ἐνιαυτοῦ. καὶ ἐζήτει δαυὶδ τὸ πρόσωπον παρὰ κυρίου. καὶ εἶπε κύριος, ἐπὶ σαοὺλ καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ ἀδικία, διὰ τὸ θανατῶσαι αὐτὸν τοὺς γαβαωνίτας. καὶ ἐκάλεσε

mulier sapiens de ciuitate. Audite audite: dicite ioab. appropinqua huc & loquar tecum. Qui cum accessisset ad eam: ait illi. Tu es ioab? Et ille rñdit. Ego. Ad quẽ sic locuta est. Audi sermones ancille tue. Qui rñdit. Audio. Rursumq; illa. Sermo iquit dicebatur in veteri puerbio. Qui iterrogant interrogẽt i abela: & sic pficiebãt. Nonne ego sum que rñdeo veritatẽ in israel? & tu queris subuertere ciuitatẽ & euertere mrẽm in israel. Quare pcipitas hereditatem dñi? Rñdensq; ioab ait. Absit: absit hoc a me: non pcipito neq; demolior. Non se sic habet res. Sed homo de mõte effraim syba filius bochri cognomine leuauit manũ suã cõtra regẽ dd. Tradite illũ solũ: & recedemus a ciuitate. Et ait mulier ad ioab. Ecce caput eius mittetur ad te per murum. Ingressa est ergo ad oẽm pplm: & locuta est eis sapiẽter. Qui abscisum caput sybe filii bochri pieceñt ad ioab. Et ille cecinit tuba: & recesserũt ab vrbe: vnusquisq; in tabernacula sua. Joab aũt reuersus ẽ ierusalem ad regẽ. Fuit ergo ioab sup oẽm exercitũ israel. Banaias aũt filius ioiade super cerethcos & felethcos. aduram vero super tributa. Porro iosaphat filius ahilud a cõmẽtariis. Syba aũt scriba. Sadoch vero & abiathar sacerdotes: hyram autem hyraites erat sacerdos dauid.

21\.

Facta est quoq; fames i diebus dd tribus annis iugiter. Et cõsuluit dauid oraculũ dñi. Dixitq; dominus. Propter saul & domum ei⁹ sanguinum: quia occidit gabaonitas. Vocatis ergo

אשה חכמה מן העיר שמעו
שמעו אמרו נא אל יואב קרב
עד הנה ואדברה אליך: ויקרב
אליה ותאמר האשה האתה יואב
ויאמר אני ותאמר לו שמע
דברי אמתך ויאמר שמע אנכי:
ותאמר לאמר דבר ידברו
בראשנה לאמר שאל ישאלו
באבל וכן התמו: אנכי שלמי
אמוני ישראל אתה מבקש
להמית עיר ואם בישראל למה
תבלע נחלת יהוה: ויען יואב
ויאמר חלילה חלילה לי אם
אבלע ואם אשחית: לא כן הדבר
כי איש מהר אפרים שבע בן
בכרי שמו נשא ידו במלך בדוד
תנו אתו לבדו ואלכה מעל העיר
ותאמר האשה אל יואב הנה
ראשו משלך אליך בעד החומה:
ותבוא האשה אל כל העם
בחכמתה ויכרתו את ראש שבע
בן בכרי וישלכו אל יואב ויתקע
בשופר ויפצו מעל העיר איש
לאהליו ויואב שב ירושלם אל
המלך: ויואב אל כל הצבא
ישראל ובניה בן יהוידע על
הכרתי ועל הפלתי: ואדרם על
המס ויהושפט בן אחילוד
המזכיר: ושיא ספר וצדוק
ואביתר כהנים: וגם עירא
היארי היה כהן לדוד:

Cap. xxi.

ויהי רעב בימי דוד שלש שנים
שנה אחרי שנה ויבקש דוד
את פני יהוה ויאמר יהוה אל
שאול ואל בית הדמים על
אשר המית את הגבענים: ויקרא

המלך לגבענים ויאמר אליהם אמר
והגבענים לא מבני ישראל המה
כי אם מיתר האמרי ובני ישראל
נשבעו להם ויבקש שאול שבע
להכתם בקנאתו לבני ישראל נכה
ויהודה: ויאמר דוד אל הגבענים
מה אעשה לכם ובמה אכפר עשה כפר
וברכו את נחלת יהוה: ויאמרו
לו הגבענים אין לנו כסף וזהב
עם שאול ועם ביתו ואין לנו
איש להמית בישראל ויאמר מות
מה אתם אמרים אעשה לכם:
ויאמרו אל המלך האיש אשר
כלנו ואשר דמה לנו נשמדנו כלה שמד
מהתיצב בכל גבול ישראל: יצב גבל
יתן לנו שבעה אנשים מבניו נתן
והוקענום ליהוה בגבעת שאול יקע
בחיר יהוה ויאמר המלך אני בחר
אתן: ויחמל המלך על מפיבשת נתן חמל
בן יהונתן בן שאול על שבעת
יהוה אשר בינתם בין דוד ובין
יהונתן בן שאול: ויקח המלך את לקח
שני בני רצפה בת איה אשר שנה
ילדה לשאול את ארמני ואת
מפיבשת ואת חמשת בני מיכל
בת שאול אשר ילדה לעדריאל
בן ברזלי המחלתי: ויתנם ביד נתן
הגבענים ויקיעם בהר לפני יקע פנה
יהוה ויפלו שבעתים יחד והמה נפל
המתו בימי קציר בראשנים מות יום
בתחלת קציר שערים: ותקח קצר חלל
רצפה בת איה את השק ותטהו נטה
לה אל הצור מתחלת קציר עד
נתך מים עליהם מן השמים
ולא נתנה עוף השמים לנוח
עליהם יומם ואת חית השדה חיה

gabaonitis. rex dixit ad eos. Porro gabaonite non erant de filiis israel: sed reliquie amorreorum. Filii quippe israel iurauerant eis: & voluit saul percutere eos zelo quasi pro filiis israel & iuda. Dixit ergo dauid ad gabaonitas. Quid faciam vobis: & quod erit vestri piaculum vt benedicatis hereditati domini. Dixeruntque ei gabaonite. Non est nobis super argento & auro questio: sed contra saul & contra domum eius: neque volumus vt interficiatur homo de israel. Ad quos rex ait. Quid ergo vultis vt faciam vobis? Qui dixerunt regi. Virum qui attriuit nos & oppressit inique: ita delere debemus vt nec vnus quidem residuus sit de stirpe eius in cunctis finibus israel. Dentur nobis septem viri de filiis eius vt crucifigamus eos domino in gabaa saul quondam electi domini. Et ait rex. Ego dabo. Pepercitque rex miphiboseth filio ionathe filii saul propter iusiurandum domini quod fuit inter dauid & ionathan filium saul. Tulit itaque rex duos filios respha filie ahia: quos peperit saul armoni & miphiboseth: & quinque filios michol filie saul quos genuerat hadrieli filio berzellai qui fuit de molathi: & dedit eos in manus gabaonitarum: qui crucifixerunt eos in monte coram domino. Et ceciderunt hi septem simul occisi in diebus messis prime incipiente messione ordei. Tollens autem respha filia ahia cilicium substrauit sibi supra petram ab initio messis donec stillaret aqua super eos de celo: & non dimisit aues lacerare eos per diem neque bestias

rex gabaonitas: et dixit ad eos.
ὁ βασιλεὺς τοὺς γαβαωνίτας, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς.
et gabaonite non erant de filiis israel: quia
καὶ οἱ γαβαωνῖται οὐκ ἦσαν ἐκ τῶν υἱῶν ἰσραήλ, ὅτι
a reliquiis ammorreorum erant: et filii
ἀπὸ τῶν καταλοίπων ἀμορραίων ἦσαν, καὶ οἱ υἱοὶ
israel iurauerant eis. et quesiuit saul percutere
ἰσραὴλ ὤμοσαν αὐτοῖς. καὶ ἐζήτησε σαοὺλ πατάξαι
eos cum zelaret ipse filios israel et iu-
αὐτοὺς ἐν τῷ ζηλῶσαι αὐτὸν τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ καὶ ἰού-
da. et dixit dauid ad gabaonitas: quid fa-
δα. καὶ εἶπε δαυὶδ πρὸς τοὺς γαβαωνίτας, τί ποι-
ciam vobis: et in quo placabo: et benedicetis
ήσω ὑμῖν, καὶ ἐν τίνι ἐξιλάσομαι, καὶ εὐλογήσετε
hereditati domini? et dixerunt ei gabaoni-
τὴν κληρονομίαν κυρίου; καὶ εἶπον αὐτῷ οἱ γαβαωνῖ-
te: non est nobis argentum neque aurum cum saul
ται; οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἀργύριον οὐδὲ χρυσίον μετὰ σαοὺλ
et cum domo eius: et non est nobis vt iter-
καὶ μετὰ τοῦ οἴκου αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔστιν ἡμῖν θανα-
ficiamus virum de omni israel. et dixit: quid vos
τῶσαι ἄνδρα ἐκ παντὸς ἰσραήλ. καὶ εἶπεν, τί ὑμεῖς
vultis: et faciam vobis? et dixerunt ad re-
θέλετε, καὶ ποιήσω ὑμῖν; καὶ εἶπον πρὸς τὸν βασι-
gem: vir qui finiuit nos et qui persecutus est nos
λέα, ὁ ἀνὴρ ὃς συνετέλεσεν ἡμᾶς καὶ ὃς ἐδίωξεν ἡμᾶς
et qui cogitauit disperdere nos: delebimus
καὶ ὃς παρελογίσατο ἐξολοθρεῦσαι ἡμᾶς, ἀφανίσωμεν
eum: vt non residuus sit in cunctis finibus isra-
αὐτόν, τοῦ μὴ ἀντικαθίστασθαι ἐν παντὶ ὁρίῳ ἰσραή-
el. et dentur nobis septem viri de filiis e-
λ. καὶ δοθήτωσαν ἡμῖν ἑπτὰ ἄνδρες ἐκ τῶν υἱῶν αὐ-
ius: et placabimus in eis dominum in gal-
τοῦ, καὶ ἐξιλασόμεθα ἐν αὐτοῖς τῷ κυρίῳ ἐν τῷ βου-
le saul electi domino. et ait rex:
νῷ τοῦ σαοὺλ ἐκλεκτοῦ τῷ κυρίῳ. καὶ εἶπεν ὁ βασι-
ego dabo. et pepercit rex sup
λεύς, ἐγὼ δώσω. καὶ ἐφείσατο ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὸν
mephiboseth filium ionathan filii saul propter iusiurandum
μεφιβόσεθ υἱὸν ἰωνάθαν υἱοῦ σαοὺλ διὰ τὸν ὅρκον
domini quod iurauerunt inter eos: inter dauid
κυρίου ὃν ὤμοσαν ἀναμέσον αὐτῶν, ἀναμέσον δαυὶδ
et inter ionatham filium saul. et tulit rex
καὶ ἀναμέσον ἰωνάθαν υἱοῦ σαούλ. καὶ ἔλαβεν ὁ βασι-
duos filios respha filie aia quos pepe-
λεὺς τοὺς δύο υἱοὺς ῥεσφὰ θυγατρὸς αἰὰ οὓς ἔτε-
rit saul: armoni mephiboseth: et
κε τῷ σαούλ, τὸν ἀρμωνὶ καὶ μεμφιβόσεθ, καὶ τοὺς
quinque filios michol filie saul: quos genu-
πέντε υἱοὺς τῆς μιχὸλ θυγατρὸς σαούλ, τοὺς τεκ-
it sunt adriel berzelli moulathi: et de-
θέντας τῷ ἀδριὴλ βερζελλὶ τῷ μοουλαθί, καὶ ἔδω-
dit eos in manus gabaonitarum. et propitia-
κεν αὐτοὺς εἰς χεῖρας τῶν γαβαωνιτῶν. καὶ ἐξιλέω-
tionem fecerunt eos coram domino in monte. et ceci-
σαν αὐτοὺς ἔναντι τοῦ κυρίου ἐν τῷ ὄρει. καὶ ἔπε-
derunt ibi septem simul. et ipsi occisi
σαν ἐκεῖ οἱ ἑπτὰ κατὰ τὸ αὐτό. καὶ αὐτοὶ ἐθανα-
sunt in diebus messis in primis: in principio
τώθησαν ἐν ἡμέραις θερισμοῦ ἐν πρώτοις, ἐν ἀρχῇ
messionis ordeorum. et accepit respha filia aia
θερισμοῦ κριθῶν. καὶ ἔλαβε ῥεσφὰ θυγάτηρ αἰὰ τὸν
saccum et substrauit eum sibi supra petram
σάκκον καὶ ἔστρωσεν αὐτὸν ἑαυτῇ ἐπὶ τὴν πέτραν
ab initio messis ordeorum donec stillauerunt aque dei
ἀπ᾽ ἀρχῆς θερισμοῦ κριθῶν ἕως οὗ ἔσταξεν ὕδατα θεοῦ
de celo. et non dimisit volatilia ce-
ἐξ οὐρανοῦ. καὶ οὐκ ἀφῆκε τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρα-
li sedere super eos die: neque bestias
νοῦ καθίσαι ἐπ᾽ αὐτοὺς ἡμέρας, οὐδὲ τὰ θηρία τοῦ
agri
ἀγροῦ

B

C

nocte. et nunciata sunt dauid omnia que fe-
νυκτός. καὶ ἀπηγγέλη τῷ δαυὶδ πάντα ὅσα ἐποίη-
cit respha filia aia concubina saul: et abi-
σε ῥεσφὰ θυγάτηρ αἰὰ ἡ παλλακὴ σαούλ, καὶ ἐπορεύ-
it dauid et tulit ossa saul et ossa iona-
θη δαυὶδ καὶ ἔλαβε τὰ ὀστᾶ σαοὺλ καὶ τὰ ὀστᾶ ἰωνά-
than filii eius a viris iabes galaad
θαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ παρὰ τῶν ἀνδρῶν ἰαβὴς γαλαάδ
qui furati fuerant eos a muro bethsan
τῶν κλεψάντων αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ τείχους βεθσὰν
cum suspendissent eos ibi philistiim in die
κρεμασάντων αὐτοὺς ἐκεῖ τῶν ἀλλοφύλων ἐν τῇ ἡμέρᾳ
qua percusserunt philistiim saul in gelboe. et
ᾗ ἐπάταξαν οἱ ἀλλόφυλοι τὸν σαοὺλ ἐν γελβουέ. καὶ
asportauit dauid inde ossa saul et ossa
ἀνήνεγκεν δαυὶδ ἐκεῖθεν τὰ ὀστᾶ σαοὺλ καὶ τὰ ὀστᾶ
ionathan filii eius: et congregauit ossa propitia-
ἰωνάθαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ συνήγαγε τὰ ὀστᾶ τῶν ἐξιλεασ-
torum. et sepeliuit ossa saul et ionatham filii
μένων. καὶ ἔθαψε τὰ ὀστᾶ σαοὺλ καὶ ἰωνάθαν τοῦ υἱοῦ
eius et ossa propitiatorum in terra benia-
αὐτοῦ καὶ τὰ ὀστᾶ τῶν ἐξιλεασμένων ἐν τῇ γῇ βενια-
min in latere sepulchri cis patris eius.
μὶν ἐν τῇ πλευρᾷ τοῦ τάφου κὶς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.
et fecerunt fm omnia que preceperat
καὶ ἐποίησαν κατὰ πάντα ὅσα ἐνετείλατο ὁ βα-
rex. et propitiatus est deus terre post hec.
σιλεύς. καὶ ἐξιλάσατο ὁ θεὸς τὴν γῆν μετὰ ταῦτα.
et factum est rursum bellum philistiim ad is-
καὶ ἐγένετο ἔτι πόλεμος τοῖς ἀλλοφύλοις πρὸς ἰσ-
rael. et descendit dauid et serui eius cum
ραήλ. καὶ κατέβη δαυὶδ καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ μετ᾽
eo: et pugnauerunt cum philistiim: et
αὐτοῦ, καὶ ἐπολέμησαν μετὰ τῶν ἀλλοφύλων, καὶ
defecit dauid. et iesbi de nob qui erat de gene-
ἐξελύθη δαυίδ. καὶ ἰεσβὶ ἀπὸ νώβ ὃς ἦν ἐκ τῶν ἀπογό-
re gigantum: et pondus haste eius trecento-
νων τῶν γιγάντων, καὶ ὁ σταθμὸς τοῦ δόρατος αὐτοῦ τριακοσί-
rum siclorum eris. et ille accinctus balteo:
ων σίκλων χαλκοῦ· καὶ οὗτος περιεζωσμένος περιζώνην,
et cogitabat vt percuteret dauid. et presidio fuit
καὶ διενοεῖτο τοῦ πατάξαι τὸν δαυίδ. καὶ ἐβοήθησεν
ei abesa filius saruie: et percussit philisteum
αὐτῷ ἀβεσὰ υἱὸς σαρουΐας, καὶ ἐπάταξεν τὸν ἀλλόφυλον
et interfecit eum. tunc iurauerunt viri dauid
καὶ ἐθανάτωσεν αὐτόν. τότε ὤμοσαν οἱ ἄνδρες δαυὶδ
dicentes: non egredieris nobiscum rursum in bellum:
λέγοντες, οὐκ ἐξελεύσῃ μεθ᾽ ἡμῶν ἔτι εἰς πόλεμον,
et non extingues lucernam israel. et factum est post
καὶ οὐ μὴ σβέσῃς τὸν λύχνον ἰσραήλ. καὶ ἐγένετο με-
hec bellum rursum cum philisteis in
τὰ ταῦτα πόλεμος ἔτι μετὰ τῶν ἀλλοφύλων ἐν
nob. tunc percussit sobecchi asothi congre-
νώβ. τότε ἐπάταξε σοβεχὶ ὁ ἀσωθὶ τοὺς ἐπισυ-
gratos de stirpe gigantum. et factum est
ναγομένους τῶν ἀπογόνων τῶν γιγάντων. καὶ ἐγένετο
rursum bellum cum philisteis in nob. et per-
ἔτι πόλεμος μετὰ τῶν ἀλλοφύλων ἐν νώβ. καὶ ἐπά-
cussit ellanan filius iare de texentibus bethleemi:
ταξεν ἐλλανὰν υἱὸς ἰαρὲ τῶν ὑφαινόντων βεθλεεμί, τὸν
goliath getheum. et hastile haste e-
γολιὰθ τὸν γεθαῖον. καὶ τὸ ξύλον τοῦ δόρατος αὐ-
ius erat quasi liciatorium texentium. et factum est rursum bel-
τοῦ ἦν ὡς ἀντίον ὑφαινόντων. καὶ ἐγένετο ἔτι πό-
lum cum philisteis in geth. et fuit vir
λεμος μετὰ τῶν ἀλλοφύλων ἐν γέθ. καὶ ἦν ἀνὴρ
ex madon:
ἐκ μαδών,

1.Re. 17.a.

1.Par. 10.c.

per noctem. Et nunciata sunt dauid que fecerat respha filia ahia concubina saul. Et abiit dauid & tulit ossa saul & ossa ionathe filii eius a viris iabes galaad: qui furati fuerant ea de platea bethsan in qua suspenderant eos philistiim: cum interfecissent saul in gelboe: & asportauit inde ossa saul & ossa ionathe filii eius: & colligentes ossa eorum qui affixi fuerant: sepelierunt ea cum ossibus saul & ionathe filii eius in terra beniamin in latere in sepulchro cis patris eius. Feceruntque omnia que preceperat rex: & repropitiatus est deus terre post hec. Factum est autem rursum prelium philistinorum aduersum israel: & descendit dauid & serui eius cum eo: & pugnabant contra philistiim. Deficiente autem dauid iesbi de nob: qui fuit de genere arafa: cuius ferrum haste trecentas vncias appendebat: & accinctus erat ense nouo nisus est percutere dauid: presidioque ei fuit abisai filius saruie: & percussum philisteum interfecit. Tunc iurauerunt viri dauid dicentes. Iam non egredieris nobiscum in bellum ne extinguas lucernam israel. Secundum quoque fuit bellum in gob contra philisteos. Tunc percussit sobochai de vsathi saph de stirpe arafa. Tertium quoque fuit bellum in gob contra philisteos in quo percussit adeodatus filius saltus polymitarius bethleemites goliath getheum: cuius hastile haste erat quasi liciatorium texentium. Quartum bellum fuit in geth in quo vir fuit excelsus qui

B

D

C

לילה ויגד לדוד את אשר נגד
עשתה רצפה בת איה פלגש עשה
שאול: וילך דוד ויקח את עצמות
שאול ואת עצמות יהונתן בנו
מאת בעלי יבש גלעד אשר
גנבו אתם מרחב בית שן אשר
תלאום שמה פלשתים ביום תלה
הכות פלשתים את שאול נכה
בגלבע: ויעל משם את עצמות עלה
שאול ואת עצמות יהונתן בנו
ויאספו את עצמות המוקעים: אסף יקע
ויקברו את עצמות שאול קבר
ויהונתן בנו בארץ בנימין בצלע
בקבר קיש אביו ויעשו כל עשה
אשר צוה המלך ויעתר אלהים עתר
לארץ אחרי כן: ותהי עוד מלחמה היה לחם
לפלשתים את ישראל וירד
דוד ועבדיו עמו וילחמו את
פלשתים ויעף דוד: וישבי בנב
אשר בילידי הרפה ומשקל ילד רפא
קינו שלש מאות משקל נחשת קון מאה
והוא חגור חדשה ויאמר להכות שקל חגר
את דוד: ויעזר לו אבישי בן נכה עזר
צרויה ויך את הפלשתי וימיתהו נכה מות
אז נשבעו אנשי דוד לו לאמר שבע
לא תצא עוד אתנו למלחמה יצא
ולא תכבה את נר ישראל: ויהי כבה נור
אחרי כן ותהי עוד המלחמה בגוב היה
עם פלשתים אז הכה סבכי
החשתי את סף אשר בילדי
הרפה: ותהי עוד המלחמה
בגוב עם פלשתים ויך אלחנן
בן יערי ארגים בית הלחמי
את גלית הגתי ועץ חניתו תוה
כמנור ארגים: ותהי עוד מנר
מלחמה בגת ויהי איש מדון דון

ואצבעת ידיו ואצבעת רגליו שש ושש עשרים וארבע מספר וגם הוא ילד להרפה: ויחרף את ישראל ויכהו יהונתן בן שמעה אחי דוד: את ארבעת אלה ילדו להרפה בגת ויפלו ביד דוד וביד עבדיו:

Cap.xxij.

וידבר דוד ליהוה את דברי השירה הזאת ביום הציל יהוה אתו מכף כל איביו ומכף שאול: ויאמר יהוה סלעי ומצדתי ומפלטי לי: אלהי צורי אחסה בו מגני וקרן ישעי משגבי ומנוסי משעי מחמס תשעני: מהלל אקרא יהוה ומאיבי אושע: כי אפפני משברי מות נחלי בליעל יבעתני: חבלי שאול סבני קדמני מקשי מות: בצר לי אקרא יהוה ואל אלהי אקרא וישמע מהיכלו קולי ושועתי באזניו: ותגעש ותרעש הארץ מוסדות השמים ירגזו ויתגעשו כי חרה לו: עלה עשן באפו ואש מפיו תאכל גחלים בערו ממנו: ויט שמים וירד וערפל תחת רגליו: וירכב על כרוב ויעף וירא על כנפי רוח: וישת חשך סביבתיו סכות חשרת מים עבי שחקים: מנגה נגדו בערו גחלי אש: ירעם מן שמים יהוה ועליון יתן קולו: וישלח חצים ויפיצם ברק ויהמם: ויראו אפקי ים יגלו מסדות תבל בגערת יהוה מנשמת רוח אפו: ישלח ממרום יקחני ימשני ממים רבים: יצילני מאיבי עז

senos in manibus pedibusq; habebat digitos, id est viginti quattuor: & erat de origine arafa: & blasphemauit israel. Percussit autē eū ionathas fili⁹ sammaa fratris dauid. Hi quattuor nati sunt de arafa in geth: & ceciderunt in manu dauid & seruorum eius. zz.

Locutus ē aūt dd dño verba carminis huius: in die qua liberauit eū dn̄s de manu oīm inimicorū suorū & de manu saul. Et ait. Dn̄s petra mea & robur meum & saluator me⁹. Deus fortis meus: sperabo in eū. Scutū meum & cornu salutis mee: eleuator meus & refugiū meū: saluator meus: de iniquitate liberabis me. Laudabilē inuocabo dn̄m: & ab inimicis meis saluus ero. Quia circūdederūt me cōtritiones mortis: torrētes belial terruerūt me. Fūes inferni circundederūt me: p̄uenerunt me laqi mortis. In tribulatione mea inuocabo dn̄m: & ad deū meū clamabo. Et exaudiet de tēplo sācto suo vocē meā: & clamor me⁹ vēiet ad aures eius. Cōmota ē & cōtremuit terra: fundamēta montiū cōcussa sūt & cōquassata: qm̄ irat⁹ ē. Ascēdit fumus de naribus eius: & ignis de ore eius vorauit: carbones succēsi sunt ab eo. Et inclinauit celos & dscēdit: & caligo sub pedibus eius. Et ascēdit sup cherubin & volauit: & lapsus est sup pēnas vēti. Posuit tenebras ī circuitu suo latibulum: cribrās aqs de nubib⁹ celorū. Pre fulgore in cōspectu eius: succēsi sunt carbones ignis. Tonabit de celo dn̄s: & excelsus dabit vocē suam. Misit sagittas & dissipauit eos: fulgura & cōsūpsit eos. Et appuerūt effusiōes maris: & reuelata sunt fundamēta orbis ab icrepatione dn̄i: ab īspiratiōe spūs furoris eius. Misit de excelso & assūpsit me: & traxit me de aquis multis

καὶ οἱ δάκτυλοι τῶν χειρῶν αὐτοῦ καὶ οἱ δάκτυλοι τῶν ποδῶν αὐτοῦ ἓξ καὶ ἕξ, εἴκοσι καὶ τέσσαρες ἀριθμῷ· καί γε αὐτὸς ἀπόγονος τιτάνων. καὶ ὠνείδισε τὸν ἰσραήλ. καὶ ἐπάταξεν αὐτὸν ἰωναθὰν υἱὸς σαμαὰ ἀδελφοῦ δαυίδ. τοὺς τέσσαρας τούτους τοὺς τεχθέντας ἀπογόνους τῶν γιγάντων ἐν γέθ· καὶ ἔπεσον ἐν χειρὶ δαυὶδ καὶ ἐν χειρὶ τῶν δούλων αὐτοῦ. Ca. 22.

Καὶ ἐλάλησε δαυὶδ τῷ κυρίῳ τοὺς λόγους τῆς ᾠδῆς ταύτης ἐν ἡμέρᾳ ᾗ ἐξείλετο αὐτὸν κύριος ἐκ χειρὸς πάντων τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ, καὶ ἐκ χειρὸς σαούλ. καὶ εἶπε, κύριε πέτρα μου καὶ ὀχύρωμά μου καὶ ἐξαιρούμενός με ἐμοί· ὁ θεός μου, φύλαξ μου, πεποιθὼς ἔσομαι ἐπ' αὐτῷ· ὑπερασπιστής μου καὶ κέρας σωτηρίας μου, ἀντιλήπτωρ μου καὶ καταφυγή σωτηρίας μου, ἐξ ἀδίκου σώσεις με. αἰνετὸν ἐπικαλέσομαι κύριον, καὶ ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν μου σωθήσομαι. ὅτι περιέσχον με συντριμμοὶ θανάτου, καὶ χείμαρροι ἀνομίας ἐθάμβησάν με. ὠδῖνες ᾅδου ἐκύκλωσάν με, καὶ προέφθασάν με παγίδες θανάτου. ἐν τῷ θλίβεσθαί μου ἐπικαλέσομαι τὸν κύριον, καὶ πρὸς τὸν θεόν μου βοήσομαι. καὶ ἀκούσεται ἐκ ναοῦ αὐτοῦ φωνῆς μου, καὶ ἡ κραυγή μου ἐν τοῖς ὠσὶν αὐτοῦ. καὶ ἐταράχθη καὶ ἐσείσθη ἡ γῆ, καὶ τὰ θεμέλια τοῦ οὐρανοῦ συνεταράχθη καὶ ἐσπαράχθη, ὅτι ἐθυμώθη αὐτοῖς κύριος. ἀνέβη καπνὸς ἐν τῇ ὀργῇ αὐτοῦ, καὶ πῦρ ἐκ στόματος αὐτοῦ κατέδεται· ἄνθρακες ἐξεκαύθησαν ἀπ' αὐτοῦ. καὶ ἔκλινεν οὐρανοὺς καὶ κατέβη, καὶ γνόφος ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. καὶ ἐπέβη ἐπὶ χερουβὶμ καὶ ἐπετάσθη, καὶ ὤφθη ἐπὶ πτερύγων ἀνέμου. καὶ ἔθετο σκότος ἀποκρυφὴν αὐτοῦ· κύκλῳ αὐτοῦ ἡ σκηνὴ αὐτοῦ σκότος ὑδάτων, νεφέλαις ἀέρος. ἐκ τοῦ φέγγους ἀπέναντι αὐτοῦ ἐξεκαύθησαν ἄνθρακες πυρός. ἐβρόντησεν ἐξ οὐρανοῦ κύριος, καὶ ὁ ὕψιστος ἔδωκε φωνὴν αὐτοῦ. καὶ ἀπέστειλε βέλη καὶ διεσκόρπισεν αὐτούς, καὶ ἤστραψεν ἀστραπὴν καὶ ἐξέστησεν αὐτούς. καὶ ὤφθησαν ἀφέσεις θαλάσσης, καὶ ἀπεκαλύφθη τὰ θεμέλια τῆς οἰκουμένης ἐν τῇ ἐπιτιμήσει κυρίου, ἀπὸ πνοῆς πνεύματος θυμοῦ αὐτοῦ. ἀπέστειλεν ἐξ ὕψους καὶ ἔλαβέ με, εἵλκυσέ με ἐξ ὑδάτων πολλῶν, ἐξείλατό με ἐξ ἰσχύος ἐχθρῶν μου,

ἐκ τῶν μισούντων με, ὅτι ἴσχυον ὑπὲρ ἐμέ. προέφθασάν με ἐν ἡμέρᾳ ἀπωλείας μου· καὶ ἐγένετο κύριος ἀντιστήριγμά μου, καὶ ἐξήγαγέ με εἰς πλατυσμόν· ἐξείλατό με, ὅτι εὐδόκησεν ἐν ἐμοί. καὶ ἀνταπέδωκέ μοι κύριος κατὰ τὴν δικαιοσύνην μου, καὶ κατὰ τὴν καθαριότητα τῶν χειρῶν μου ἀνταποδώσει μοι, ὅτι ἐφυλαξάμην ὁδοὺς κυρίου, καὶ οὐκ ἠσέβησα ἀπὸ τοῦ θεοῦ μου. ὅτι πάντα τὰ κρίματα αὐτοῦ κατ' ἐναντίον μου, καὶ τὰ προστάγματα αὐτοῦ οὐκ ἀπέστησα ἀπ' ἐμοῦ. καὶ ἔσομαι ἄμωμος αὐτῷ, καὶ φυλάξομαι ἀπὸ τῆς ἀνομίας μου. καὶ ἀνταποδώσει μοι κύριος κατὰ τὴν δικαιοσύνην μου, καὶ κατὰ τὴν καθαριότητα τῶν χειρῶν μου ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ. μετὰ ὁσίου ὁσιωθήσῃ, καὶ μετὰ ἀνδρὸς ἀθῴου ἀθῷος ἔσῃ. καὶ μετὰ ἐκλεκτοῦ ἐκλεκτὸς ἔσῃ, καὶ μετὰ στρεβλοῦ στρεβλωθήσῃ. ὅτι σὺ τὸν λαὸν τὸν πτωχὸν σώσεις, καὶ ὀφθαλμοὺς ὑψηλῶν ταπεινώσεις. ὅτι σὺ φωτιεῖς λύχνον μου, κύριε, καὶ ὁ κύριος ἐκλάμψει ἐν σκότει μου. ὅτι ἐν σοὶ δραμοῦμαι μονόζωνος, καὶ ἐν τῷ θεῷ μου ὑπερβήσομαι τεῖχος. ὁ ἰσχυρὸς ἄμωμος ἡ ὁδὸς αὐτοῦ, τὸ ῥῆμα κυρίου κραταιὸν πεπυρωμένον· ὑπερασπιστής ἐστι πᾶσι τοῖς πεποιθόσιν ἐπ' αὐτόν. διότι τίς θεὸς πλὴν τοῦ κυρίου; καὶ τίς κτίστης πλὴν τοῦ θεοῦ ἡμῶν; ὁ θεὸς ὁ κραταιῶν με δύναμιν, καὶ ἔθετο ἄμωμον τὴν ὁδόν μου. τιθεὶς τοὺς πόδας μου ὡς ἐλάφου, καὶ ἱστῶν με ἐπὶ τὰ ὑψηλά, ὁ διδάσκων τὰς χεῖράς μου εἰς πόλεμον, καὶ κατάξας τόξον χαλκοῦν ἐπὶ βραχιόνάς μου. καὶ ἔδωκάς μοι ὅπλον τῆς σωτηρίας μου, καὶ ὑπακοή σου ἐπλήθυνέ με. καὶ ἐπλάτυνας τὰ διαβήματά μου ὑποκάτω μου, καὶ οὐκ ἠσθένησα ἐν ταῖς τρίβοις μου. διώξω τοὺς ἐχθρούς μου, καὶ ἀφανιῶ αὐτούς· καὶ οὐκ ἀποστρέψω ἕως οὗ συντελέσω αὐτούς. θλάσω αὐτοὺς καὶ οὐ μὴ ἀναστῶσι, καὶ πεσοῦνται ὑπὸ τοὺς πόδας μου. καὶ περιέζωσάς με δύναμιν τοῦ πολεμεῖν, καὶ κάμψεις τοὺς ἐπανισταμένους ἐπ' ἐμέ. καὶ οἱ ἐχθροί μου παρεδόθησάν μοι· αὐχένας μισούντων με κατεπάτησα. ἀνεβόησαν καὶ οὐκ ἦν ὁ σώζων, θεὸς κύριος καὶ οὐκ ἐπήκουσεν αὐτῶν. καὶ λεανῶ αὐτοὺς ὡς χοῦν γῆς, ὡς πηλὸν

Liberauit me ab inimico meo potentissimo & ab his q oderāt me: qm̄ robustiores me erant. Preuenit me in die afflictionis mee: & fcūs est dn̄s firmamētū meū. Et eduxit me in latitudinē: liberauit me: qa complacui ei. Retribuet mihi dn̄s ſm iusticiā meā: & ſm mūdiciā manuū mearū reddet mihi. Quia custodiui vias dn̄i: & nō egi impie a deo meo. Omnia eni iudicia eius in conspectu meo: & p̄cepta eius nō amoui a me. Et ero pfectus corā eo: & custodiā me ab iniquitate mea. Et restituet mihi dn̄s ſm iustitiā meā: & ſm mundiciā manuū mearū in cōspectu oculorū suorū. Cū sancto scūs eris: & cum robusto pfectus. Et cū electo electus eris: & cū puerso puerteris. Et populū pauperē saluū facies: oculisq; tuis excelsos hūiliabis. Quia tu lucerna mea dn̄e: & tu dn̄e illuminabis tenebras meas. In te eī currā accinctus: in deo meo trāsiliā murū. Deus īmaculata via eius: eloquium dn̄i igne examinatū: scutum est oīm spātiū ī se. Quis est deus p̄ter dn̄m: & quis fortis p̄ter deum nostrū? Deus qui accinxit me fortitudīe: & cōplanauit perfectā viam meā. Coequans pedes meos ceruis: & sup excelsa mea statuens me. Docēs manus meas ad p̄liū: & cōponēs quasi arcum ereum brachia mea. Dedisti mihi clypeū salutis tue: & mansuetudo mea multiplicauit me. Dilatabis gressus meos subtus me: & nō dficiēt tali mei. Persequar inimicos meos & cōterā: & nō conuertar donec consumā eos. Cōsumam eos: & cōfringam vt non consurgāt: cadēt sub pedibus meis. Accixisti me fortitudine ad preliū: incuruasti resistetes mihi subtus me. Inimicos meos dedisti mihi dorsum: odientes me & disp̄dā eos. Clamabūt & nō erit q saluet ad dn̄m:

משנאי כי אמצו ממני: יקדמני ביום אידי ויהי יהוה משען לי: ויצא למרחב אתי יחלצני כי חפץ בי: יגמלני יהוה כצדקתי כבר ידי ישיב לי: כי שמרתי דרכי יהוה ולא רשעתי מאלהי: כי כל משפטו לנגדי וחקתיו לא אסור ממנה: ואהיה תמים לו ואשתמרה מעוני: וישב יהוה לי כצדקתי כברי לנגד עיניו: עם חסיד תתחסד עם גבור תמים תתמם: עם נבר תתבר ועם עקש תתפל: ואת עם עני תושיע ועיניך על רמים תשפיל: כי אתה נירי יהוה ויהוה יגיה חשכי: כי בכה ארוץ גדוד באלהי אדלג שור: האל תמים דרכו אמרת יהוה צרופה מגן הוא לכל החסים בו: כי מי אל מבלעדי יהוה ומי צור מבלעדי אלהינו: האל מעוזי חיל ויתר תמים דרכי: משוה רגלי כאילות ועל במתי יעמדני: מלמד ידי למלחמה ונחת קשת נחושה זרעתי: ותתן לי מגן ישעך וענתך תרבני: תרחיב צעדי תחתני ולא מעדו קרסלי: ארדפה איבי ואשמידם ולא אשוב עד כלותם: ואכלם ואמחצם ולא יקומון ויפלו תחת רגלי: ותזרני חיל למלחמה תכריע קמי תחתני: ואיבי תתה לי ערף משנאי ואצמיתם: ישעו ואין משיע אל יהוה ולא ענם: ואשחקם כעפר ארץ כטיט

חצות אדיקם ארקעם ותפלטני
מריבי עמי תשמרני לראש
גוים עם לא ידעתי יעבדני בני
נכר יתכחשו לי לשמוע אזן
ישמעו לי בני נכר יבלו ויחגרו
ממסגרותם חי יהוה וברוך צורי
וירם אלהי צור ישעי האל
הנתן נקמת לי ומריד עמים
תחתני ומוציאי מאיבי ומקמי
תרוממני מאיש חמסים תצילני
על כן אודך יהוה בגוים ולשמך
אזמר מגדול ישועות מלכו
ועשה חסד למשיחו לדוד ולזרעו
עד עולם ואלה דברי

Cap. xxiij

דוד האחרנים נאם דוד בן
ישי ונאם הגבר הקם על משיח
אלהי יעקב ונעים זמרות
ישראל רוח יהוה דבר בי ומלתו
על לשוני אמר אלהי ישראל
לי דבר צור ישראל מושל
באדם צדיק מושל יראת
אלהים וכאור בקר יזרח שמש
בקר לא עבות מנגה ממטר דשא
מארץ כי לא כן ביתי עם אל
כי ברית עולם שם לי ערוכה
בכל ושמרה כי כל ישעי וכל
חפץ כי לא יצמיח ובליעל כקוץ
מנד כלהם כי לא ביד יקחו ואיש
יגע בהם ימלא ברזל ועץ חנית
ובאש שרוף ישרפו בשבת אלה
שמות הגברים אשר לדוד ישב
בשבת תחכמני ראש השלשי
הוא עדינו העצני על שמנה
מאות חלל בפעם אחת ואחריו
אלעזר בן דדו בן אחחי בשלשה
הגברים עם דוד בחרפם

חוץ דקק · רקע פלט · רוש שמר · עבד כחש · שמע · נבל חגר · סגר ברך · רום · נקם ירד · יצא קום · רום נצל · ידה · זמר גדל · ישע משח · קום · נעם · מלל · לשן · משל · צדק · זרח · עוב · כון · ערך שום · צמח כל · קוץ נוד לקח · נגע מלא · חנה שרף · ישב · מאה

& non exaudiet eos. Delebo eos vt puluerē terre: q̄si lutū platearū cōminuā eos atq; cōfrigā. Saluabis me a cōtradictiōibus populi mei. custodies me in caput gentiū. Populus quē ignoro seruiet mihi: filii alieni resistent mihi: auditu auris obedient mihi. Filii alieni defluxerūt: & cōtrahentur in angustiis suis. Viuit dominus & bn̄dictus deus meus: & exaltabitur deus fortis salutis mee. Deus qui das vīdictas mihi: & deiicis ppl'os sub me. Qui educis me ab inimicis meis: & a resistentibus mihi eleuas me: a viro iniquo liberabis me. Propterea cōfitebor tibi dn̄e ī gētibus: & noī tuo cantabo. Magnificās salutes regis sui: & faciēs misericordiā xp̄o suo dd̄ & semini ei⁹ ī sempitnū.

Hec āt sūt verba 23. nouissima q̄ dixit dd̄ filius isai. Dixit vir cui cōstitutū ē de xp̄o dī iacob: egregi⁹ psaltes israel. Spūs dn̄i locutus est p me: & s̄mo eius p liguā meā: dixit. Deus israel mihi locutus est fortis isrl'. Dn̄atur hoīum iustus: dn̄atur in timore ꝏꝏꝏ dei. Sicut lux aurore oriente sole ꝏꝏꝏꝏ mane abſq; nubib⁹ rutilat: & sicut pluuiis germinat herba de terra. Nec tāta ē domus mea apud deū vt pactū eternū iniret mecū firmū in oibus atq; munitū. Cūcta eni sal⁹ mea & oīs volūtas: nec ē qcq̄ ex eo qd' nō germinet. Preuaricatores aūt q̄si spine euellētur vniuersi q̄ nō tollūtur manib⁹. Et si qs tāgere voluerit eas: armabitur ferro & ligno lāceato. igneq; succense cōburentur vsq; ad nihilū. Hec noīa fortiū dd̄: sedēs in cathedra sapiētissim⁹ priceps iter tres. Ipse ē q̄si tenerrim⁹ ligni vermiculꝰ: qui octigētos iterfecit impetu vno. Post hūc eleazar fili⁹ patrui eius ahoites inter tres fortes qui erant cū dd̄ quādo exprobrauerūt

qui est de visio cōminuā eos. τ libera me de cōtradictiōib⁹
ἀνεξόδων λεπτυνῶ αὐτούς. καὶ ἐξελοῦ με ἐξ ἀντιλογιῶν
ppli: custodies me in caput gētiū. ppl's quē nō cognoui
λαοῦ, φυλάξεις με εἰς κεφαλὴν ἐθνῶν. λαὸς ὃν οὐκ ἔγνων
seruiuit mihi: in auditu auris obediuit mihi. filii alie
ἐδούλευσέ μοι, εἰς ἀκοὴν ὠτίου ὑπήκουσέ μοι. υἱοὶ ἀλλότρι
ni mētiti sūt mihi: filii alieni abiiciētur: τ
οι ἐψεύσαντό μοι, υἱοὶ ἀλλότριοι ἀπορριφθήσονται, καὶ
errabūt ex angustiis suis. viuit dn̄s τ bene
σφαλοῦσιν ἐκ τῶν συγκλεισμῶν αὐτῶν. ζῇ κύριος καὶ εὐλο
dictus q̄ creauit me: τ exaltabitur deus me⁹ saluator me⁹.
γητὸς ὁ πλάσας με, καὶ ὑψωθήσεται ὁ θεός μου ὁ σωτήρ μου.
fortis dn̄s deus q̄ dedit vindictas mihi: τ humi
ἰσχυρὸς κύριος ὁ θεὸς ὁ διδοὺς ἐκδικήσεις μοι, καὶ ἐταπει
liauit ppl'os subtus me: τ eduxit me ex inimicis: τ
νώσεν λαοὺς ὑποκάτω μου, καὶ ἐξήγαγέ με ἐξ ἐχθρῶν, καὶ
de insurgētibus cōtra me exaltabis me: de viris ini
ἐκ τῶν ἐπεγειρομένων ἐπ' ἐμὲ ὑψώσεις με, ἐξ ἀνδρῶν ἀδι
quis liberabis me. pp hoc cōfitebor tibi in gētib⁹ dn̄e.
κιῶν ῥύσῃ με. διὰ τοῦτο ἐξομολογήσομαί σοι ἐν ἔθνεσι κύριε.
τ nomini tuo cātabo magnificās salutes re
καὶ τῷ ὀνόματί σου ψαλῶ μεγαλύνων τὰς σωτηρίας τοῦ βα
gis sui: τ faciēs miam xp̄o suo dauid
σιλέως αὐτοῦ, καὶ ποιῶν ἔλεος τῷ χριστῷ αὐτοῦ τῷ δαυίδ
τ semini ei⁹ vsq; in sempiternū.
καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ ἕως αἰῶνος.

Ca. 23.

Et hec verba dauid nouissima. fidelis
Καὶ οὗτοι οἱ λόγοι δαυίδ οἱ ἔσχατοι. πιστὸς
dauid filius iesse. τ fidelis vir: quē suscitauit de
δαυίδ υἱὸς ἰεσσαί. καὶ πιστὸς ἀνήρ, ὃν ἀνέστησεν ὁ θε
us xp̄m dei iacob: τ pulcher psalmus is
ὸς χριστὸν θεοῦ ἰακώβ, καὶ ὡραῖος ὁ ψαλμὸς τοῦ ἰσ
rael. spiritus dn̄i locutus est in me: τ sermo e
ραήλ. πνεῦμα κυρίου ἐλάλησεν ἐν ἐμοί, καὶ λόγος αὐ
ius in lingua mea. dixit de⁹ israel mihi lo
τοῦ ἐπὶ γλώσσης μου. εἶπεν ὁ θεὸς ἰσραὴλ ἐμοὶ ἐλά
cutus ē plastes israel: dn̄ator in hominibus iu
λησε πλάστης ἰσραήλ, ἄρχων ἐν ἀνθρώποις δίκαι
stus: dn̄ator timore dei. τ sicut lux matutina orie
ος, ἀρχὸς φόβῳ θεοῦ. καὶ ὡς φῶς τὸ πρωϊνὸν ἀνα
tur sol mane τ nō obscuritate iducet a lu
τελεῖ ἥλιος τὸ πρωΐ καὶ οὐ σκοτάσει. ἀπὸ φέγ
ce τ ex pluuia vt herba de terra: qm̄ nō sic do
γους καὶ ἐξ ὑετοῦ ὡς βοτάνη ἐκ γῆς, ὅτι οὐχ οὕτως ὁ οἶ
mus mea cū deo: q̄ fedus eternū pepigit mecū
κός μου μετὰ θεοῦ, ὅτι διαθήκην αἰώνιον ἔθετό μοι
vt saluaret me paratū in omni tpe custoditū:
σῶσαί με ἑτοίμην ἐν παντὶ καιρῷ πεφυλαγμένην,
qm̄ ois salus mea τ ois volūtas in dn̄o:
ὅτι πᾶσα σωτηρία μου καὶ πᾶν θέλημα ἐν κυρίῳ,
qm̄ non germinabit preuaricator quasi spina
ὅτι οὐ μὴ βλαστήσει ὁ παράνομος ὥσπερ ἄκανθα
eiecta: vniuersi hi. τ qm̄ nō manu tollen
ἐξωσμένη, πάντες αὐτοί. καὶ ὅτι οὐ χειρὶ λημφθήσον
tur. τ vir q̄ laborabit in eis: plenus fer
ται. καὶ ἀνὴρ ὃς κοπιάσει ἐν αὐτοῖς, πλήρης σι
ro τ lignis lācee: τ in igne cōbustiōe cō
δήρου καὶ ξύλων δόρατος, καὶ ἐν πυρὶ καύσει κα
burētur in cōfusionē eorū. hec nomina
θήσονται εἰς αἰσχύνην αὐτῶν. ταῦτα τὰ ὀνόματα
potentiū dauid. iesbaab filius thecemani pri
τῶν δυνατῶν δαυίδ. ἰεσβαὰβ υἱὸς θεκεμανὶ πρῶ
mus triū hic. adino asoneus iste euagina
τος τῶν τριῶν οὗτος. ἀδινὼ ὁ ἀσωναῖος οὗτος ἐσπᾶ
bat gladiū suū cōtra octigentos interfe
το τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ ἐπὶ ὀκτακοσίους τραυμα
ctos vno ipetu. τ post eū eleazar fili⁹ dudi filii
τίας εἰσάπαξ. καὶ μετ' αὐτὸν ἐλεάζαρ υἱὸς δουδὶ υἱοῦ
patrui eius inter tres fortes.
πατραδέλφου αὐτοῦ ἐν τοῖς τρισὶ τοῖς δυνατοῖς
hic fuit cū dauid cū exprobrauit ipse
οὗτος ἦν μετὰ δαυίδ ἐν τῷ ὀνειδίσαι αὐτὸν ꝏꝏ

in philistijm. τ philistijm ibi cōgregati
ἐν τοῖς ἀλλοφύλοις. καὶ οἱ ἀλλόφυλοι ἐκεῖ συνήχθη
sunt in preliū. τ ascēderūt viri israel an
σαν εἰς πόλεμον. καὶ ἀνέβησαν ἄνδρες ἰσραὴλ πρὸ
faciem eorū: τ ipse surrexit τ percussit
προσώπου αὐτῶν, καὶ αὐτὸς ἐξανέστη καὶ ἐπάταξε τοὺς
philisteos: donec defatigaretur man⁹ eius: τ ad
ἀλλοφύλους, ἕως οὗ ἐκοπίασεν ἡ χεὶρ αὐτοῦ, καὶ προ
hesit man⁹ eius sup gladiū. τ fe
σεκολλήθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ῥομφαίαν. καὶ ἐποίη
cit dn̄s salutē magnā in die illa. τ
σε κύριος σωτηρίαν μεγάλην ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. καὶ ὁ
ppl's reuersus ē post eū ad predādū. τ
λαὸς ἐπέστρεψεν ὀπίσω αὐτοῦ εἰς τὸ σκυλεύειν. καὶ
post hunc sameas fili⁹ aga arari. τ cōgregati
μετ' αὐτὸν σαμαίας υἱὸς ἀγὰ ὁ ἀραρί. καὶ ἐπισυνήχ
sunt philistijm in maxillā. τ erat ibi pars
θησαν ἀλλόφυλοι ἐπὶ σιαγόνα. καὶ ἦν ἐκεῖ μερὶς
agri plena lente. τ ppl's fugit de facie
ἀγροῦ πλήρης φακοῦ. καὶ ὁ λαὸς ἔφυγε ἐκ προσώπου
philistijm: τ stetit in medio partis:
τῶν ἀλλοφύλων, καὶ κατέστη ἐν μέσῳ τῆς μερίδος,
τ liberauit eā: τ percussit philisteos.
καὶ ἐξείλετο αὐτήν, καὶ ἐπάταξε τοὺς ἀλλοφύλους.
τ fecit dn̄s salutē magnā. τ descen
καὶ ἐποίησε κύριος σωτηρίαν μεγάλην. καὶ καταβαί
dunt tres de triginta principib⁹: τ ingres
νουσι τρεῖς ἐκ τῶν τριάκοντα ἀρχόντων, καὶ εἰσῆλ
si fuerūt ad dauid in speluncā odolā. τ
θον πρὸς δαυίδ εἰς τὸ σπήλαιον ὀδολάμ. καὶ τὰ
agmina philistinorū castrametata sūt in val
τάγματα τῶν ἀλλοφύλων παρενέβαλεν ἐν τῇ κοι
le titanorū. τ dauid erat tūc in muni
λάδι τῶν τιτάνων. καὶ δαυίδ ἦν τότε ἐν τῇ περιοχῇ
tione: τ statio philistinorū erat tunc in be
χῇ, καὶ τὸ σύστημα τῶν ἀλλοφύλων ἦν τότε ἐν βη
thleem. τ desiderauit dauid: τ dixit: qs dabit potū
θλεέμ. καὶ ἐπεθύμησε δαυίδ, καὶ εἶπε, τίς ποτιεῖ
mihi aque de cisterna q̄ ē in bethleem, q̄ in
με ὕδωρ ἐκ τοῦ λάκκου τοῦ ἐν βηθλεέμ τοῦ ἐν τῇ
porta? τ irruperūt tres fortes ca
πύλῃ; καὶ διέρρηξαν οἱ τρεῖς δυνατοὶ τὴν παρεμβο
stra philistinorū: τ hauserūt aquā de
λὴν τῶν ἀλλοφύλων. καὶ ὑδρεύσαντο ὕδωρ ἐκ τοῦ
cisterna que ī bethleē que in porta. τ ce
λάκκου τοῦ ἐν βηθλεέμ τοῦ ἐν τῇ πύλῃ. καὶ ἔλα
perūt τ venerūt ad dauid. τ nō voluit
βον καὶ παρεγένοντο πρὸς δαυίδ. καὶ οὐκ ἐβούλετο
dauid bibere illā. τ libauit eā dn̄o: τ
δαυίδ πιεῖν αὐτό. καὶ ἔσπεισεν αὐτὸ τῷ κυρίῳ, καὶ
dixit: nō mihi fiat a dn̄o vt faciā hoc: si
εἶπεν, μή μοι γένοιτο παρὰ κυρίου ποιῆσαι τοῦτο, εἰ
sāguinē viror q̄ profecti sūt in animis suis
αἷμα ἀνδρῶν τῶν πορευθέντων ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν
bibam? τ nō voluit bibere eā. hec fece
πίομαι; καὶ οὐκ ἐβούλετο πιεῖν αὐτό. ταῦτα ἐποί
runt tres bellatores. τ abessa frater ioab fili⁹
ησαν οἱ τρεῖς μαχηταί. καὶ ἀβεσσὰ ἀδελφὸς ἰωὰβ υἱὸς
saruia prim⁹ triū. iste leuauit hastā su
σαρουΐα πρῶτος τῶν τριῶν. οὗτος ἐξήγειρε τὸ δόρυ αὐ
am cōtra trecētos iterfectos. iste erat nomi
τοῦ ἐπὶ τριακοσίους τραυματίας. οὗτος ἦν ὀνομα
nat⁹ in tribus: de trib⁹ gl'iosus: τ erat
στὸς ἐν τοῖς τρισίν, ἐκ τῶν τριῶν ἔνδοξος, καὶ ἦν
eis in principē: τ vsq; ad tres nō puene
αὐτοῖς εἰς ἄρχοντα, καὶ ἕως τῶν τριῶν οὐκ ἤρχε
rat. τ baneas filius ioiada filii viri fortis:
το. καὶ βαναίας υἱὸς ἰωιαδὰ υἱοῦ ἀνδρὸς δυνατοῦ, ꝏ

ꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏ

ꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏ

philistiim: & congregati sunt illuc in prelium. Cumq; ascendissent viri israel: ipse stetit ꝏꝏ & percussit philisteos donec deficeret man⁹ eius: & obrigesceret cū gladio. Fecitq; dominus salutē magnā i die illa: & ppl's qui fugerat reuersus est ad cesorū spolia detrahenda. Et post hūc semaa fili⁹ agge de arari. Et cōgregati sunt philistiim ī statione. Erat quippe ibi ꝏꝏ ager lente plenus. Cūq; fugisset populus ꝏꝏ a facie philistiim: stetit ille in medio ꝏꝏꝏꝏ agri & tutus ē eū. Percussitq; philisteos: ꝏꝏ & fecit dn̄s salutē magnam: necnon & añ descēderāt tres q erāt pricipes inter triginta. ꝏꝏ & venerant tpe messis ad dd̄ in ꝏꝏꝏꝏꝏꝏ speluncā odollā. Castra aūt philistinorum erant posita in valle gigātū: & dauid erat ꝏꝏꝏꝏꝏ in p̄sidio. Porro statio philistinorū tūc erat in bethleem. Desiderauit ergo dd̄ aquam de lacu & ait. O si quis mihi daret potum aq̄ de cisterna q̄ est in bethleem iuxta portam. Irruperunt ergo tres fortes castra ꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏ philistinorum: & hauserunt aquam de cisterna bethleem q̄ erat iuxta portam: & attulerūt ad dauid. At ille noluit ꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏ bibere sed libauit eam domino ꝏꝏꝏꝏꝏꝏ dicens. Propiti⁹ sit mihi dominus: ꝏꝏꝏꝏ ne faciam hoc. Num sanguinem hoīm istorū q profecti sunt: & aiarū periculū bibam? Noluit ergo bibere. Hec fecerunt tres ꝏꝏꝏꝏꝏꝏ robustissimi. Abisai quoq; frater ioab filius saruie: princeps erat d̄ tribus. ꝏꝏꝏꝏꝏꝏ Ipse est qui leuauit hastā suā cōtra trecentos quos interfecit: noiat⁹ in tribus & ꝏꝏꝏꝏ inter tres nobilior: eratq; eorum ꝏꝏꝏꝏ princeps: sed vsq; ad tres primos nō puenerat. Et banaias filius ioiade viri fortissimi

בפלשתים נאספו שם למלחמה
ויעלו איש ישראל הוא קם
ויך בפלשתים עד כי יגעה ידו
ותדבק ידו אל החרב ויעש יהוה
תשועה גדולה ביום ההוא והעם
ישבו אחריו אך לפשט ואחריו
שמא בן אגא הררי ויאספו
פלשתים לחיה ותהי שם חלקת
השדה מלאה עדשים והעם נס
מפני פלשתים ויתיצב בתוך
החלקה ויצילה ויך את פלשתים
ויעש יהוה תשועה גדולה וירדו
שלשה מהשלשים ראש
ויבאו אל קציר אל דוד אל
מערת עדלם וחית פלשתים
חנה בעמק רפאים ודוד אז
במצודה ומצב פלשתים אז
בית לחם ויתאוה דוד ויאמר
מי ישקני מים מבאר בית
לחם אשר בשער ויבקעו
שלשת הגברים במחנה
פלשתים וישאבו מים מבאר
בית לחם אשר בשער וישאו
ויבאו אל דוד ולא אבה
לשתותם ויסך אתם ליהוה
ויאמר חלילה לי יהוה
מעשתי זאת הדם האנשים
ההלכים בנפשותם ולא אבה
לשתותם אלה עשו שלשת
הגברים ואבישי אחי יואב בן
צרויה הוא ראש השלשה
והוא עורר את חניתו על שלש
מאות חלל ולו שם בשלשה
מן השלשה הכי נכבד ויהי
להם לשר ועד השלשה לא
בא ובניהו בן יהוידע בן איש חיל

אסף לחם · עלה קום · נכה · דבק עשה · ישע גדל · שוב · אסף · חיה · נוס · יצב · נצל נכה · עשה · בוא קצר · חיה · מצד יצב · אוה אמר · שקה · בקע · חנה · שאב · נשא · בוא · שתה נסך · חלל · עשה · חנה · מאה · כבד היה · שור · בוא

רב פעלים מקבצאל הוא הכה
את שני אראל מואב והוא
ירד והכה את הארי בתוך הבאר
ביום השלג׃ והוא הכה את איש
מצרי איש מראה וביד המצרי
חנית וירד אליו בשבט ויגזל
את החנית מיד המצרי ויהרגהו
בחניתו׃ אלה עשה בניהו בן
יהוידע ולו שם בשלשה
הגברים׃ מן השלשים נכבד
ואל השלשה לא בא וישמהו
דוד אל משמעתו׃ עשהאל
אחי יואב בשלשים אלחנן
בן דודו בית לחם׃ שמה החרדי
אליקא החרדי׃ חלץ הפלטי
עירא בן עקש התקועי׃
אביעזר הענתתי מבני החשתי׃
צלמון האחחי מהרי הנטפתי׃
חלב בן בענה הנטפתי אתי
בן ריבי מגבעת בני בנימן׃
בניהו פרעתני הדי מנחלי
געש׃ אבי עלבון הערבתי
עזמות הברחמי׃ אליחבא
השעלבני בני ישן יהונתן׃
שמה ההררי אחיאם בן שרר
האררי׃ אליפלט בן אחסבי בן
המעכתי אליעם בן אחיתפל
הגלני׃ חצרי הכרמלי פערי
הארבי׃ יגאל בן נתן מצבה בני
הגדי׃ צלק העמני נחרי הבארתי
נשא כלי יואב בן צרויה׃
עירא היתרי גרב היתרי׃ אוריה
החתי כל שלשים ושבעה׃

cap. xxiiii.

ויסף אף יהוה לחרות בישראל
ויסת את דוד בהם לאמר
לך מנה את ישראל ואת יהודה׃

magnorum operū de capseel. Ipse percussit duos leones moab: & ipse descēdit & pcussit leonem in media cisterna in dieb9 niuis. Ipe quoq3 interfecit virum egiptium: virū dignū spectaculo habētem in manu hastā. Itaq3 cū descēdisset ad eū in virga: vi extorsit hastā de manu egiptii: & interfecit eū hasta sua. Hec fecit banaias filius ioiade. Et ipse nominatus inter tres robustos qui erant inter triginta nobiliores: veruntamē vsq3 ad tres nō peruenerat. Fecitq3 eū sibi dd auricularium a secreto. Asahel frater ioab inter triginta. Eleanan filius patrui eius de bethleē. Semma de arari. Elicha de arodi. Heles de phalti. Hyra filius acces de thecua. Abiezer de anathot. Mobonnai de vsati. Selmon ahoites. Macharai netophatites. Eleph filius bana & ipse netophatites. Itai filius ribai de gebeeth filiorum beniamin. Banai pharatonites. Heltai de torrente gaas. Albialbon arbathites. Azamaueth de beromi. Eliaba de salboni. Filii iasen: ionathan: semma de orodi. Haiā filius sarar arothites. Elifeleth filius aasbai filii maachati. Heliā filius achitofel gelonites. Esrai de carmelo. Farai de arbi. Igaal fili9 nathā de soba. Bonni de gaddi. Selech dāmoni. Naarai berothites armiger ioab filii saruie. Hira hietrites. Gareb ipse hietrites. Vrias etheus. Omnes triginta septem. 24.

Et addidit furor domini irasci cōtra israel: cōmouitq3 dauid in eis dicētē ad ioab. Vade numera israel & iudam

multa opera erāt ei de cabasael. ille percus
πολλὰ ἔργα ἦν αὐτῷ ἀπὸ καβασαήλ. οὗτος ἐπάτα
sit duos filios ariel moab. ⁊ ille desce
ξε τοὺς δύο υἱοὺς ἀριὴλ τοῦ μωάβ. καὶ οὗτος κατέ
dit ⁊ percussit leonē in medio cisterne
βη καὶ ἐπάταξε τὸν λέοντα ἐν μέσῳ τοῦ λάκκου
in die niuis. ⁊ ille percussit virū
ἐν ἡμέρᾳ χιόνος. καὶ οὗτος ἐπάταξε τὸν ἄνδρα τὸν
egyptiū virū dignū spectaculo: ⁊ in manu egy
αἰγύπτιον ἄνδρα ὁρατόν, καὶ ἐν τῇ χειρὶ τοῦ αἰγυ-
ptii hasta. ⁊ descēdit ad eum in virga: ⁊
πτίου δόρυ. καὶ κατέβη πρὸς αὐτὸν ἐν ῥάβδῳ, καὶ
extorsit hastā de manu egyptii: ⁊
ἀφεῖλε τὸ δόρυ ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ αἰγυπτίου, καὶ
interfecit eū in hasta eius. hec fe
ἀπέκτεινεν αὐτὸν ἐν τῷ δόρατι αὐτοῦ. ταῦτα ἐποί
cit baneas filius ioiade: ⁊ huic nomē inter
ησε βανέας υἱὸς ἰωιαδά, καὶ τούτῳ ὄνομα ἐν τοῖς
tres robustos sup triginta gloriosus: ⁊
τρισὶν δυνατοῖς ὑπὲρ τοὺς τριάκοντα ἔνδοξος, καὶ
ad tres nō venit. ⁊ cōstituit eū
πρὸς τοὺς τρεῖς οὐκ ἤρχετο. καὶ κατέστησεν αὐτὸν
dauid ad auditus suos. ⁊ hec no
δαυὶδ πρὸς τὰς ἀκοὰς αὐτοῦ. καὶ ταῦτα τὰ ὀνό-
mina fortiū dauid regis. asael
ματα τῶν δυνατῶν δαυὶδ τοῦ βασιλέως. ἀσαὴλ
frater ioab inter triginta. eleanan filius pa
ἀδελφὸς ἰωὰβ ἐν τοῖς τριάκοντα. ἐλεανὰν υἱὸς πα
trui eius de bethleem. sameas arodi. ele
τραδέλφου αὐτοῦ ἐκ βηθλεέμ. σαμαίας ὁ ἀροδί. ἐλι
lica arodi. challis phalti. hira filius eccis thecoi
λικὰ ὁ ἀροδί. χάλλις ὁ φαλτί. ἰρὰ υἱὸς ἐκκὶς ὁ θεκωΐ
tes. abiezer anathothites. mebunai asothites. sel
της. ἀβιέζερ ὁ ἀναθωθίτης. μεβουναὶ ὁ ἀσωθίτης. σελ-
mon achoites. macharai netophathites. helab filius ba
μὼν ἀχωίτης. μαχαραὶ ὁ νετωφαθίτης. ἐλὰβ υἱὸς βα
ana netophathites. ethi fili9 ribai de colle ben
ανὰ ὁ νετωφαθίτης. ἐθθὶ υἱὸς ῥιβαὶ ὁ ἐκ τοῦ βουνοῦ βεν
iamin. baneas pharathonites. hedai de nachaligai
ιαμίν. βανέας ὁ φαραθωνίτης. ἡδαὶ ἐκ ναχαλιγαί
as. abi albon arabothites. azmoth barchmites.
ας. ἀβὶ ἀλβὼν ὁ ἀραβωθίτης. ἀζμὼθ ὁ βαρχμίτης.
eliaba salabonites. filii iasen: ionathan: sama
ἐλιαβὰ ὁ σαλαβωνίτης. υἱοὶ ἰασέν, ἰωναθάν, σαμὰ ὁ
arorites. achiam fili9 sarar arađites. eliphalat
ἀρωρίτης. ἀχιὰμ υἱὸς σαράρ ὁ ἀραδίτης. ἐλιφαλὰτ
filius achasbai maachathi. eliam filius achitophel
υἱὸς ἀχασβαὶ τοῦ μααχαθί. ἐλιὰμ υἱὸς ἀχιτόφελ
gelonite. asare carmelius. phaarai arbi.
τοῦ γελωνίτου. ἀσαρὲ ὁ καρμήλιος. φααραὶ ὁ ἀρβί.
igaal filius nathā de suba. bani gadi. selec
ἰγαὰλ υἱὸς ναθὰν ἐκ σουβᾶ. βανὶ ὁ γαδί. σελὴκ ὁ
amonites. nacharai berotheus q portabat arma
ἀμμωνίτης. ναχαραὶ ὁ βηρωθαῖος ὁ αἴρων τὰ σκεύη
ioab filii sarule. iras iethreus. gareb ie
τοῦ ἰωὰβ υἱοῦ σαρουΐα. ἰρὰς ὁ ἰεθραῖος. γαρὴβ ὁ ἰε
threus. vrias etheus. omnes triginta ⁊
θραῖος. οὐρίας ὁ ἐθαῖος. οἱ πάντες τριάκοντα καὶ
septem.
ἑπτά.

Ca.24.

Et addidit furor dñi irasci cōtra isra
Καὶ προσέθετο ὀργὴ κυρίου θυμωθῆναι ἐν ἰσρα-
el: ⁊ cōmouit dauid in eis dicens:
ήλ, καὶ ἐπέσεισε τὸν δαυὶδ εἰς αὐτοὺς λέγων,
vade numera israel ⁊ iudam.
πορεύθητι ἀρίθμησον τὸν ἰσραὴλ καὶ τὸν ἰούδαν.

1.Pa. 21.a.

⁊ dixit rex ad ioab pricipē exerci
καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς πρὸς ἰωὰβ ἄρχοντα τῶν δυνά-
tuum q cū eo: pambula iā in omnes
μεων τῶν μετ' αὐτοῦ, περίελθε δὴ εἰς πάσας τὰς
tribus israel ⁊ iuda a dan ⁊ vsq3 ad ber
φυλὰς τοῦ ἰσραὴλ καὶ ἰούδα ἀπὸ δὰν καὶ ἕως βηρ-
sabee: ⁊ considera ppłm: ⁊ sciam
σαβεαί, καὶ ἐπίσκεψαι τὸν λαόν, καὶ γνώσομαι τὸν
numerū ppli. ⁊ dixit ioab ad re
ἀριθμὸν τοῦ λαοῦ. καὶ εἶπεν ἰωὰβ πρὸς τὸν βασι-
gem: adaugeat dñs deus tu9 sup pplz: si
λέα, προσθείη κύριος ὁ θεός σου ἐπὶ τὸν λαόν, ὥσ-
cut ⁊ istos centuplum: ⁊ ocu
περ καὶ τούτους ἑκατονταπλασίως, καὶ οἱ ὀφθαλ-
li dñi mei regis videntes. ⁊
μοὶ τοῦ κυρίου μου τοῦ βασιλέως βλέποντες. καὶ
dñs me9 rex quare vult verbū hoc?
ὁ κύριός μου ὁ βασιλεὺς ἱνατί θέλει τὸ ῥῆμα τοῦ-
⁊ obtinuit sermo regis sup
το; καὶ κατεκράτησε τὸ ῥῆμα τοῦ βασιλέως ὑπὲρ
ioab ⁊ super principes exercitus. ⁊
ἰωὰβ καὶ ὑπὲρ τοὺς ἄρχοντας τῆς δυνάμεως. καὶ
egressus ē ioab ⁊ principes exercitus a fa
ἐξῆλθεν ἰωὰβ καὶ οἱ ἄρχοντες τῆς δυνάμεως ἐκ προσώ-
cie regis vt cōsiderarēt ppłm israel.
που τοῦ βασιλέως ἐπισκέψασθαι τὸν λαὸν ἰσραήλ.
⁊ ptrāsierūt iordanē: ⁊ castrametati sūt in aroer
καὶ διέβησαν τὸν ἰορδάνην, καὶ παρενέβαλον ἐν ἀροὴρ
a dextris vrbis q̄ in medio vallis gad
ἐκ δεξιῶν τῆς πόλεως τῆς ἐν μέσῳ τῆς φάραγγος γὰδ
⁊ eliezer. ⁊ venerūt in galaad ⁊ in terrā inferiorē
καὶ ἐλιέζερ. καὶ ἦλθον εἰς γαλαὰδ καὶ εἰς γῆν χεττιὶμ
chades: ⁊ venerūt vsq3 in dan. ⁊ circuierunt
χάδης, καὶ παραγίνονται ἕως δάν. καὶ ἐκύκλωσαν τὴν
sidonē ⁊ veniūt in munitionē tyri: ⁊ in omnes
σιδῶνα καὶ ἔρχονται εἰς μαβσὰρ τύρου, καὶ εἰς πά-
ciuitates euei ⁊ chananei: ⁊ e
σας τὰς πόλεις τοῦ εὐαίου καὶ τοῦ χαναναίου. καὶ ἐκ-
unt ad meridiē iuda ⁊ bersabee: ⁊
πορεύονται ἐπὶ τὸν νότον ἰούδα καὶ βηρσαβεαί. καὶ
lustrarūt vniuersam terrā: ⁊ veniunt post
περιῆλθον πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ παραγίνονται μετὰ
nouē mēses ⁊ viginti dies in hierusalem. ⁊ de
ἐννέα μῆνας καὶ εἴκοσι ἡμέρας εἰς ἱερουσαλήμ. καὶ ἔ-
dit ioab numerū cōsiderationis ppli
δωκεν ἰωὰβ τὸν ἀριθμὸν τῆς ἐπισκέψεως τοῦ λαοῦ
regi. ⁊ erat israel octigenta milia virorū
τῷ βασιλεῖ. καὶ ἦν ἰσραὴλ ὀκτακόσιαι χιλιάδες ἀνδρῶν
fortitudinis q educerēt gladiū. ⁊ viri iuda vi
δυνάμεως ἐσπασμένων ῥομφαίαν. καὶ ἄνδρες ἰούδα ἀν-
rorū pugnatorū quingēta milia. ⁊ percus
δρῶν μαχητῶν πεντακόσιαι χιλιάδες. καὶ ἐπάτα-
sit cor dauid eum post hec: q2 numerauit
ξε καρδία δαυὶδ αὐτὸν μετὰ ταῦτα, ὅτι ἠρίθμησε
ppłm. ⁊ dixit dauid ad dñz: peccaui ni
τὸν λαόν. καὶ εἶπε δαυὶδ πρὸς κύριον, ἡμάρτηκα σφό-
mis faciēs verbū hoc. ⁊ nūc dñe au
δρα ποιήσας τὸ ῥῆμα τοῦτο. καὶ νῦν κύριε περίε-
fer iniqtatē serui tui: qm̄ stulte egi
λε τὴν ἀδικίαν τοῦ δούλου σου, ὅτι ἐματαιώθην
nimis. ⁊ surrexit dauid mane: ⁊ sermo domi
σφόδρα. καὶ ἀνέστη δαυὶδ τοπρωΐ, καὶ ῥῆμα κυρί-
ni fact9 ē ad gad prophetā videntē dauid
ου ἐγένετο πρὸς γὰδ τὸν προφήτην τὸν ὁρῶντα δαυὶδ
dicēs: vade ⁊ loquere ad dauid dicēs.
λέγων, πορεύου καὶ λάλησον πρὸς δαυὶδ λέγων.
hec dicit dñs: tria ego porto cōtra te: eli
τάδε λέγει κύριος, τρία ἐγὼ αἴρω ἐπὶ σέ, ἔκλε-
ge tibi vnū ex eis:
ξαι σεαυτῷ ἓν ἐξ αὐτῶν,

dixitq3 rex ad ioab principē exercitus sui. Perambula omnes tribus israel a dan vsq3 ad bersabee: & numera populū: vt sciam numerum eius. Dixitq3 ioab regi. Adaugeat dominus deus tuus ad populū tuū quātus nūc est: iterūq3 centuplicet in cōspectu dñi mei regis. Sed quid sibi dñs meus rex vult in re huiuscemodi? Obtinuit aūt sermo regis verba ioab & principum exercit9. Egressusq3 ē ioab & pricipes militū a facie regis vt numerarent populum israel. Cumq3 pertrāsissent iordanem: venerunt in aroer ad dexteram vrbis que ē in valle gad: & p iazer transierunt in galaad & in terram inferiorem hodsi & venerūt in dā siluestria. Circūeūtesq3 iuxta sydonē trāsierunt ppe menia tyri: & oēm terrā euei & chananei: veneruntq3 ad meridiē iuda in bersabee: & lustrata vniuersa terra affuerūt post nouem mēses & viginti dies ierusalem. Dedit ergo ioab numerū descriptionis populi regi. Et inuenta sunt de israel octingenta milia virorum fortium qui educerent gladium: & de iuda quingenta milia pugnatorū. Percussit aūt cor dauid eū postq3 numeratus ē populus. Et dixit dauid ad dominū. Peccaui valde in hoc facto: sed p̄cor domine vt transferas iniquitatem serui tui: quia stulte egi nimis. Surrexit itaq3 dauid mane: & sermo dñi factus est ad gad pphetam & videntē dd dicens. Vade & loquere ad dauid. Hec dicit dñs. Trium tibi datur optio: elige vnū qd volueris ex his:

ויאמר המלך אל יואב שר החיל
אשר אתו שוט נא בכל שבטי
ישראל מדן ועד באר שבע
ופקדו את העם וידעתי את
מספר העם׃ ויאמר יואב אל
המלך ויוסף יהוה אלהיך אל
העם כהם וכהם מאה פעמים
ועיני אדני המלך ראות ואדני
המלך למה חפץ בדבר הזה׃ ויחזק
דבר המלך אל יואב ועל שרי
החיל ויצא יואב ושרי החיל
לפני המלך לפקד את העם את
ישראל׃ ויעברו את הירדן
ויחנו בערוער ימין העיר אשר
בתוך הנחל הגד ואל יעזר׃ ויבאו
הגלעדה ואל ארץ תחתים
חדשי ויבאו דנה יען וסביב אל
צידון׃ ויבאו מבצר צר וכל ערי
החוי והכנעני ויצאו אל נגב
יהודה באר שבע׃ וישטו בכל
הארץ ויבאו מקצה תשעה
חדשים ועשרים יום ירושלם׃
ויתן יואב את מספר מפקד העם
אל המלך ותהי ישראל שמנה
מאות אלף איש חיל שלף
חרב ואיש יהודה חמש מאות
אלף איש׃ ויך לב דוד אתו
אחרי כן ספר את העם ויאמר
דוד אל יהוה חטאתי מאד אשר
עשיתי ועתה יהוה העבר
נא את עון עבדך כי נסכלתי
מאד׃ ויקם דוד בבקר ודבר יהוה
היה אל גד הנביא חזה דוד
לאמר׃ הלוך ודברת אל דוד
כה אמר יהוה שלש אנכי
נוטל עליך בחר לך אחת מהם

ואעשה לך: ויבא גד אל דוד ויגד
לו ויאמר לו התבוא לך שבע
שנים רעב בארצך ואם שלשה
חדשים נסך לפני צריך והוא
רדפך ואם היות שלשת ימים
דבר בארצך עתה דע וראה
מה אשיב שלחי דבר: ויאמר
דוד אל גד צר לי מאד נפלה נא
ביד יהוה כי רבים רחמיו וביד
אדם אל אפלה: ויתן יהוה דבר
בישראל מהבקר ועד עת מועד
וימת מן העם מדן ועד באר שבע
שבעים אלף איש: וישלח ידו
המלאך ירושלם לשחתה וינחם
יהוה אל הרעה ויאמר למלאך
המשחית בעם רב עתה הרף
ידך ומלאך יהוה היה עם גרן
הארונה היבוסי: ויאמר דוד
אל יהוה בראתו את המלאך
המכה בעם ויאמר הנה אנכי
חטאתי ואנכי העויתי ואלה
הצאן מה עשו תהי נא ידך בי
ובבית אבי: ויבא גד אל דוד
ביום ההוא ויאמר לו עלה
הקם ליהוה מזבח בגרן ארונה
היבוסי: ויעל דוד כדבר גד
כאשר צוה יהוה: וישקף ארונה
וירא את המלך ואת עבדיו
עברים עליו ויצא ארונה
וישתחו למלך אפיו ארצה:
ויאמר ארונה מדוע בא אדני
המלך אל עבדו ויאמר דוד
לקנות מעמך את הגרן לבנות
מזבח ליהוה ותעצר המגפה
מעל העם: ויאמר ארונה אל

vt faciā tibi. Cumq; venisset gad ad dd̄ nūciauit ei dicens. Aut septem annis veniet tibi fames in terra tua: aut tribus mensibus fugies aduersarios tuos & illi te persequētur: aut certe tribus diebus erit pestilentia in terra tua. Nunc ergo delibera & vide quē respōdeā ei qui me misit sermonē. Dixit aūt dd̄ ad gad. Coarctor nimis: sed meli⁹ ē vt incidam in man⁹ dn̄i (multe enim mie ei⁹ sūt) q̄ in man⁹ hoīm. Immisitq; dominus pestilētiā in israel: de mane vsq; ad tempus constitutū: & mortui sūt ex populo a dan vsq; bersabee septuagīta milia virorū. Cūq; extendisset manū suā angelus dn̄i sup ierusalē vt disperderet eā: misertus est dn̄s sup afflictione: & ait angelo percutiēti ppl'm. Sufficit nunc: contine manū tuā. Erat āt angelus dn̄i iuxta aream areuna iebusei. Dixit dauid ad dominum cum vidisset angelum cedentem populum. Ego sum qui peccaui: & ego inique egi: isti qui oues sunt qd fecerunt? Vertatur obsecro manus tua cōtra me: & cōtra domū pr̄is mei. Venit aūt gad ppheta ad dd̄ in die illa: & dixit ei. Ascēde & constitue altare dn̄o i area areuna iebusei. Et ascendit dd̄ iuxta sermonē gad quē p̄ceperat ei dn̄s. Conspiciensq; areuna animaduertit regem & seruos eius transire ad se: & egressus adorauit regem prono vultu in terram. Et ait. Quid cause est vt veniat domin⁹ me⁹ rex ad seruum suum? Cui dauid ait. Vt emam a te areā: & edificem altare domino: & cesset interfectio que grassatur in populo. Et ait areuna ad

τ faciam tibi. τ venit gad ad dauid: τ nūcia
καὶ ποιήσω σοι. καὶ ἦλθε γὰδ πρὸς δαυὶδ, καὶ ἀπήγ
uit ei dicēs: elige tibi vt fiāt vel tres
γειλεν αὐτῷ λέγων, ἔκλεξαι σεαυτῷ γενέσθαι ἢ τρία
anni famis sup terrā: vł tribus mēsib⁹ fugias tu de
ἔτη λιμοῦ ἐπὶ τὴν γῆν, ἢ τρεῖς μῆνας φεύγειν σε ἐκ
facie inimicoꝝ tuoꝝ: τ ipsi persequātur
προσώπου τῶν ἐχθρῶν σου, καὶ αὐτοὺς καταδιώκειν
te: aut q̄ fiat trib⁹ diei͂s morte in terra. τ
σε, ἢ γενέσθαι τρεῖς ἡμέρας θάνατον ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ
nūc delibera τ vide qd̄ rūdeā ei qui misit me. τ
νῦν γνῶθι καὶ ἴδε τί ἀποκριθῶ τῷ ἀποστείλαντί με. καὶ
dixit dauid ad gad: arcta mihi nimis sunt tria:
εἶπε δαυὶδ πρὸς γάδ, στενά μοι σφόδρα ἐστὶν τὰ τρία,
sed incidam in manus dn̄i: quia
πλὴν ἐμπεσοῦμαι εἰς τὰς χεῖρας τοῦ κυρίου, ὅτι
multe miserationes eius nimis: τ in manus ho
πολλοὶ οἰκτιρμοὶ αὐτοῦ σφόδρα, καὶ εἰς χεῖρας ἀν
minū non icidā. τ elegit sibi dauid
θρώπων οὐ μὴ ἐμπέσω. καὶ ἐξελέξατο ἑαυτῷ δαυὶδ
mortē. τ dedit dn̄s mortē in israel a
τὸν θάνατον. καὶ ἔδωκε κύριος θάνατον ἐν ἰσραὴλ ἀπὸ
mane τ vsq; ad horā prādij. τ mortui sūt de po
πρωΐθεν καὶ ἕως ὥρας ἀρίστου. καὶ ἀπέθανον ἐκ τοῦ λα
pulo a dan τ vsq; ad bersabee septuaginta mi
οῦ ἀπὸ δὰν καὶ ἕως βηρσαβεὲ ἑβδομήκοντα χιλιά
lia viroꝝ. τ extēdit angelus manū suā
δες ἀνδρῶν. καὶ ἐξέτεινεν ὁ ἄγγελος τὴν χεῖρα αὐτοῦ
sup hierusalem vt disperderet eam: τ peni
ἐπὶ ἱερουσαλὴμ τοῦ διαφθεῖραι αὐτήν, καὶ μετεμε
tuit dn̄s sup malū: τ dixit angelo
λήθη κύριος ἐπὶ τῇ κακίᾳ, καὶ εἶπε τῷ ἀγγέλῳ τῷ
corrūpēti in pplo: sufficit nūc: remitte ma
διαφθείροντι ἐν τῷ λαῷ, ἱκανὸν νῦν, ἄνες τὴν χεῖ
nū tuā: τ angelus dei erat stās iuxta
ρά σου, καὶ ὁ ἄγγελος τοῦ θεοῦ ἦν ἑστηκὼς παρὰ τὴν
areā orna iebusei. τ dixit dauid ad
ἅλω ὀρνὰ τοῦ ἰεβουσαίου. καὶ εἶπε δαυὶδ πρὸς
dn̄m: cū vidisset ipse angelū ceden
κύριον, ἐν τῷ ἰδεῖν αὐτὸν τὸν ἄγγελον τὸν τύπτον
tem in pplo: τ dixit: ecce ego peccaui: τ ego
τα ἐν τῷ λαῷ, καὶ εἶπεν, ἰδοὺ ἐγὼ ἥμαρτον, καὶ ἐγὼ
pastor malefeci: τ isti oues qd
ὁ ποιμὴν ἐκακοποίησα, καὶ οὗτοι τὰ πρόβατα τί
fecerūt? fiat man⁹ tua ꝯ me τ ꝯ do
ἐποίησαν; γενέσθω ἡ χείρ σου ἐν ἐμοὶ καὶ ἐν τῷ οἴ
mū patris mei. τ venit gad ad dauid in
κῳ τοῦ πατρός μου. καὶ ἦλθε γὰδ πρὸς δαυὶδ ἐν
die illa τ dixit: ascēde τ cōstitue alta
τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ καὶ εἶπε, ἀνάβηθι καὶ στῆσον θυσια
re dn̄o in area orna iebusei: τ ascēdit dauid
στήριον τῷ κυρίῳ ἐν τῇ ἅλῳ ὀρνὰ τοῦ ἰεβουσαίου. καὶ ἀνέβη δαυὶδ
iuxta verbū gad prophete: quēadmodū p̄ceperat
κατὰ τὸ ῥῆμα γὰδ τοῦ προφήτου, ὃν τρόπον ἐνετείλατο
ei dn̄s. τ iclinauit orna τ vidit regem τ
αὐτῷ κύριος. καὶ διέκυψεν ὀρνὰ καὶ εἶδε τὸν βασιλέα καὶ τοὺς
seruos eius trāseuntes ad se: τ egressus ē or
παῖδας αὐτοῦ διαπορευομένους ἐπ' αὐτόν, καὶ ἐξῆλθεν ὀρ
na τ adorauit regem sup faciē
νὰ καὶ προσεκύνησε τῷ βασιλεῖ ἐπὶ πρόσωπον
suā sup terrā. τ dixit orna: cur venit dn̄s
αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ εἶπεν ὀρνά, τί ὅτι ἦλθεν ὁ κύριός
meus rex ad seruū suū? τ dixit
μου ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸν δοῦλον αὐτοῦ; καὶ εἶπεν
ei dauid: vt possideā a te areā τ
αὐτῷ δαυίδ, κτήσασθαι παρὰ σοῦ τὴν ἅλω καὶ οἰ
edificē altare dn̄o: vt cesset ruina
κοδομῆσαι θυσιαστήριον κυρίῳ, ὅπως ἐπίσχῃ ἡ θραῦσις
a pplo. τ ait orna ad
ἀπὸ τοῦ λαοῦ. καὶ εἶπεν ὀρνὰ πρὸς

C
Dan. 13.c. Phil. 1.c. 1. Pa. 21.b.
D

dauid: accipe: τ faciat dn̄s meus rex
δαυίδ, λάβε, καὶ ποιησάτω ὁ κύριός μου ὁ βασι
dn̄o qd̄ placitū ē corā eo. ecce vi
λεὺς τῷ κυρίῳ τὸ ἀρεστὸν ἐνώπιον αὐτοῦ. ἰδοὺ οἱ μό
tuli in holocaustū τ rote τ instrumēta
σχοι εἰς ὁλοκαύτωσιν καὶ οἱ τροχοὶ καὶ τὰ σκεύη τῶν
boū in ligna. τ oīa dedit orna re
βοῶν εἰς ξύλα. καὶ τὰ πάντα ἔδωκεν ὀρνὰ τῷ βα
gi. τ dixit orna ad regē: dn̄s deus
σιλεῖ. καὶ εἶπεν ὀρνὰ πρὸς τὸν βασιλέα, κύριος ὁ θεός
tu⁹ bn̄dicat tibi. τ dixit rex ad orna:
σου εὐλογήσαι σε. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς πρὸς ὀρνά,
neq̄q̄ sed acquirēs acquirā a te in pre
οὐχὶ ἀλλ' ἢ κτώμενος κτήσομαι παρὰ σοῦ ἐν ἀλ
cio: τ nō offerā dn̄o deo meo ho
λάγματι, καὶ οὐκ ἀνοίσω κυρίῳ τῷ θεῷ μου ὁλο
locaustū gratis: τ emit dauid areā τ
καύτωμα δωρεάν, καὶ ἐκτήσατο δαυὶδ τὴν ἅλω καὶ
boues in argēto qnq̄ginta siclis. τ edi
τοὺς βόας ἐν ἀργυρίῳ πεντήκοντα σίκλων. καὶ ᾠκο
ficauit ibi dauid altare dn̄o: τ obtulit
δόμησεν ἐκεῖ δαυὶδ θυσιαστήριον τῷ κυρίῳ, καὶ ἀνήνεγ
holocausta τ pacifica. τ ppici⁹ factus ē
κεν ὁλοκαυτώσεις καὶ εἰρηνικάς. καὶ ἵλεως ἐγένετο
dn̄s terre τ cessauit ruina sup israel.
κύριος τῇ γῇ καὶ ἐπέσχεν ἡ θραῦσις ἐπὶ ἰσραήλ.

Regnoꝝ iij.
Βασιλειῶν γ'. Ca.i.

Et rex dauid senex
Καὶ ὁ βασιλεὺς δαυὶδ πρεσβύτης
valde puectus in diebus τ
σφόδρα προβεβηκὼς ἐν ἡμέραις καὶ
induebāt eum vestibus: τ nō calefiebat. τ
περιέβαλλον αὐτὸν ἱματίοις, καὶ οὐκ ἐθερμαίνετο. καὶ
dixerūt serui ei⁹ ei: querāt dn̄o
εἶπον οἱ παῖδες αὐτοῦ αὐτῷ, ζητησάτωσαν τῷ κυρίῳ
nr̄o regi adolescētulā virginē. τ astabit
ἡμῶν τῷ βασιλεῖ νεάνιν παρθένον. καὶ παραστήσεται
corā rege τ erit eū fouēs: τ
ἔναντι τοῦ βασιλέως καὶ ἔσται αὐτὸν θάλπουσα, καὶ
iacebit in sinu suo: τ calefiet
κατακείσεται ἐν τῷ κόλπῳ αὐτοῦ, καὶ θερμανθήσε
dn̄s nr̄ rex. τ q̄sierūt ado
ται ὁ κύριος ἡμῶν ὁ βασιλεύς. καὶ ἐζήτησαν παι
lescētulā speciosā in oīb⁹ finib⁹ isrł. τ inuenerūt abi
δα καλὴν ἐν παντὶ ὁρίῳ ἰσραήλ. καὶ εὑρίσκουσι τὴν ἀβι
sag sunamitē: τ adducūt eam regi. τ
σὰγ τὴν σουναμῖτιν, καὶ εἰσάγουσιν αὐτὴν τῷ βασιλεῖ. καὶ
puella pulchra forma nimis: τ erat regi fo
παῖς καλὴ τῷ εἴδει σφόδρα, καὶ ἦν τῷ βασιλεῖ θάλ
uens τ ministrabat ei. τ rex nō co
πουσα καὶ ἐλειτούργει αὐτῷ. καὶ ὁ βασιλεὺς οὐκ ἔγ
gnouit eā. τ adonias fili⁹ aggith eleuabat dicēs: ego
νω αὐτήν. καὶ ἀδωνίας υἱὸς ἀγγὶθ ἐπήρετο λέγων, ἐγὼ
regnabo. τ fecit sibi currus τ eqtes
βασιλεύσω. καὶ ἐποίησεν ἑαυτῷ ἅρματα καὶ ἱππεῖς
et qnq̄ginta viros precursores eius. τ
καὶ πεντήκοντα ἄνδρας προτρέχοντας αὐτοῦ. καὶ
nō corripuit eū pater suus aliqn̄ di
οὐκ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ πατὴρ αὐτοῦ πώποτε εἰ
cens: q̄re fecisti sic. τ iste pulcher
πών, τί ὅτι πεποίηκας οὕτως. καὶ οὗτος καλὸς τῇ
aspectu nimis τ hūc genuit post abesalom.
ὄψει σφόδρα καὶ τοῦτον ἐγέννησε μετὰ τὸν ἀβεσαλώμ.
et erant sermōes eius cū ioab filio saruie: τ
καὶ ἦσαν οἱ λόγοι αὐτοῦ μετὰ ἰωὰβ υἱοῦ σαρουΐα, καὶ
cum abiathar sacerdote: τ adiuuabāt post ado
μετὰ ἀβιάθαρ τοῦ ἱερέως, καὶ ἐβοήθουν ὀπίσω ἀδω
niā. τ sadoch sacerdos τ baneas fili⁹ ioiade τ
νίου. καὶ σαδὼκ ὁ ἱερεὺς καὶ βαναίας υἱὸς ἰωιαδὰ καὶ
nathan ppheta τ semei τ amici eius
ναθὰν ὁ προφήτης καὶ σεμεῒ καὶ οἱ ἑταῖροι αὐτοῦ

A
Infra. 10.

dauid. Accipiat & offerat dn̄s meus rex: sicut placet ei. Habes boues in holocaustum: & plaustrū & iuga boū in vsum lignorū. Oīa dedit areuna regi. Dixitq; areuna ad regē. Dn̄s deus tuus suscipiat votū tuū. Cui rn̄dēs rex ait. Nequaquā vt vis: sed emam precio a te: & nō offerā dn̄o deo meo holocausta gratuita. Emit ergo dauid aream & boues argenti siclis qnquaginta: & edificauit ibi dauid altare dn̄o: & obtulit holocausta & pacifica. Et propitiatus ē dn̄s terre. & cohibita est plaga ab israel.
Explicit liber sc̄ds regū.

Incipit liber primus Malachī.i. Regū terti⁹.

Et rex dd̄ Cap.i. senuerat: hēbatq; etatis plurimos dies. Cūq; opiretur vestibus nō calefiebat. Dixerūt ergo ei serui sui. Queramus dn̄o nr̄o regi adolescētulā virginem & stet coram rege: & foueat eum: dormiatq; i sinu suo: & calefaciat dn̄m nr̄m regē. Quesierūt igitur adolescētulā speciosam in oibus finibus israel: & inuenerunt abisac sunamitē: & adduxerūt eā ad regē. Erat aūt puella pulchra nimis: dormiebatq; cum rege & mīstrabat ei: rex vero nō cognouit eā. Adonias āt filius agith eleuabatur dicens. Ego regnabo. Fecitq; sibi currum & equites: & quinquaginta viros qui currerēt ante eū: Nec corripuit eū pater suus aliquādo dicens. Quare hoc fecisti? Erat autem & ipse pulcher valde: sc̄ds natu post absalom. Et sermo eius cum ioab filio saruie: & cum abiathar sacerdote qui adiuuabant partes adonie. Sadoch vero sacerdos & banaias filius ioiade & nathan propheta & semei & rei

דוד יקח ויעל אדני המלך הטוב
בעיניו ראה הבקר לעלה
והמרגים וכלי הבקר לעצים הכל
נתן ארונה המלך למלך ויאמר
ארונה אל המלך יהוה אלהיך
ירצך: ויאמר המלך אל ארונה
לא כי קנו אקנה מאותך במחיר
ולא אעלה ליהוה אלהי עלות
חנם ויקן דוד את הגרן ואת
הבקר בכסף שקלים חמשים: ויבן
שם דוד מזבח ליהוה ויעל עלות
ושלמים ויעתר יהוה לארץ
ותעצר המגפה מעל ישראל:

Cap.i.

והמלך דוד זקן בא בימים
ויכסהו בבגדים ולא יחם לו:
ויאמרו לו עבדיו יבקשו לאדני
המלך נערה בתולה ועמדה לפני
המלך ותהי לו סכנת ושכבה
בחיקך וחם לאדני המלך: ויבקשו
נערה יפה בכל גבול ישראל
וימצאו את אבישג השונמית
ויבאו אתה למלך: והנערה יפה
עד מאד ותהי למלך סכנת
ותשרתהו והמלך לא ידעה:
ואדניה בן חגית מתנשא לאמר
אני אמלך ויעש לו רכב
ופרשים וחמשים איש רצים
לפניו: ולא עצבו אביו מימיו
לאמר מדוע ככה עשית וגם
הוא טוב תאר מאד ואתו ילדה
אחרי אבשלום: ויהיו דבריו
עם יואב בן צרויה ועם אביתר
הכהן ויעזרו אחרי אדניה:
וצדוק הכהן ובניהו בן יהוידע
ונתן הנביא ושמעי ורעי

והגבורים אשר לדוד לא היו
עם אדניהו: ויזבח אדניהו צאן
ובקר ומריא עם אבן הזחלת
אשר אצל עין רגל ויקרא את
כל אחיו בני המלך ולכל אנשי
יהודה עבדי המלך: ואת נתן
הנביא ובניהו ואת הגבורים ואת
שלמה אחיו לא קרא: ויאמר
נתן אל בת שבע אם שלמה
לאמר הלוא שמעת כי מלך
אדניהו בן חגית ואדנינו דוד לא
ידע: ועתה לכי איעצך נא עצה
ומלטי את נפשך ואת נפש בנך
שלמה: לכי ובאי אל המלך דוד
ואמרת אליו הלא אתה אדני
המלך נשבעת לאמתך לאמר כי
שלמה בנך ימלך אחרי והוא
ישב על כסאי ומדוע מלך
אדניהו: הנה עודך מדברת שם
עם המלך ואני אבוא אחריך
ומלאתי את דבריך: ותבא בת
שבע אל המלך החדרה והמלך זקן
מאד ואבישג השונמית משרתת את
המלך: ותקד בת שבע ותשתחו
למלך ויאמר המלך מה לך:
ותאמר לו אדני אתה נשבעת
ביהוה אלהיך לאמתך כי שלמה
בנך ימלך אחרי והוא ישב על
כסאי: ועתה הנה אדניה מלך
ואתה אדני המלך לא ידעת:
ויזבח שור ומריא וצאן לרב
ויקרא לכל בני המלך ולאביתר
הכהן וליאב שר הצבא
ולשלמה עבדך לא קרא: ואתה
אדני המלך עיני כל ישראל
עליך להגיד להם מי ישב על

היה זבח מרא קרא גבר ילד יעץ בוא שבע אמה מלך ידע דבר בוא שרת קדד שחה אמר קרא שור נגד

& omne robur exercitus dauid non erat cū adonia. Immolatis ergo adonias arietibus & vitulis & vniuersis pinguibus iuxta lapidē zoeleth qui erat vicinꝰ fonti rogel: vocauit vniuersos fratres suos filios regis: & oēs viros iuda seruos regis. Nathan autē pphetā & banaiam & robustos quosq; & salomonē fratrē suum non vocauit. Dixit itaq; nathan ad bersabee matrem salomonis. Num audisti q̄ regnauerit adonias filiꝰ agit & dominus nr̄ dd̄ hoc ignorat? Nūc ergo veni accipe consilium a me: & salua animam tuā & filiiq; tui salomonis. Vade & ingredere ad regem dd̄ & dic ei. Nonne tu domine mi rex iurasti mihi ancille tue dicens: q̄ salomon filius tuus regnabit post me: & ipse sedebit in solio meo? Quare ergo regnat adonias? Et adhuc ibi te loquente cum rege: ego veniā post te & cōplebo sermōes tuos. Ingressa ē itaq; bersabee ad regem in cubiculo. Rex aūt senuerat nimis & abisac sunamitis ministrabat ei. Inclinauit se bersabee & adorauit regem. Ad quam rex. Quid tibi inquit vis? Que respondens ait. Domine mi rex tu iurasti p dn̄m deum tuū ancille tue: salomon filiꝰ tuꝰ regnabit post me & ipse sedebit in solio meo: & ecce nūc adonias regnat: te domine mi rex ignorante. Mactauit boues & pinguia quęq; & arietes plurimos: & vocauit oēs filios regis: abiathar quoq; sacerdotē & ioab principem militie: salomonē aūt seruū tuū nō vocauit. Verūtamē dn̄e mi rex in te oculi respiciunt totius israel: vt indices eis q̄s sedere debeat in

Militēs fortes dauid nō erāt cū adonia.
οἱ ὄντες δυνατοὶ τῷ δαυὶδ οὐκ ἦσαν μετὰ ἀδωνίου.
τ imolauit adonias τ oues τ boues τ agnas
καὶ ἔθυσεν ἀδωνίας καὶ πρόβατα καὶ βόας καὶ ἄρνας
iuxta lapidē zoeleth q̄ vicinus erat fonti
παρὰ τὸν λίθον τὸν ζωελὲθ τὸν ἐχόμενον τῆς πηγῆς τ
rogel. τ vocauit vniuersos fratres suos
ῥωγήλ. καὶ ἐκάλεσε πάντας τοὺς ἀδελφοὺς αὐτ τοὺς
filios regis: τ omnes viros iuda
υἱοὺς τοῦ βασιλέως, καὶ πάντας τοὺς ἄνδρας ἰούδα
seruos regis. τ nathan pphtā
τοὺς παῖδας τοῦ βασιλέως. καὶ ναθὰν τὸν προφήτην
τ banean τ robustos: τ salomo
καὶ τὸν βαναίαν καὶ τοὺς δυνατούς, καὶ τὸν σολομῶν
nem fratrē suū nō vocauit. τ ait nathan ad
τα ἀδελφὸν αὐτοῦ οὐκ ἐκάλεσεν. καὶ εἶπε ναθὰν πρὸς
bersabee mrēm salomonis dicēs: nōne audisti
βηρσαβεαὶ μητέρα σολομῶντος λέγων, οὐκ ἤκουσας
q̄ regnauit adonias filiꝰ aggith: τ dn̄s nr̄
ὅτι βεβασίλευκεν ἀδωνίας υἱὸς ἀγγίθ, καὶ ὁ κύριος ἡμῶν
dauid nō sciuit? τ nūc veni: cōsulā tibi
δαυὶδ οὐκ ἔγνω; καὶ νῦν δεῦρο, συμβουλεύσω σοι
cōsiliū: vt salues aīam tuā τ aiā
συμβουλίαν, ὅπως σώσῃς τὴν ψυχήν σου καὶ τὴν ψυ
mā salomonis filij tui. age ingredere ad
χὴν σολομῶντος τοῦ υἱοῦ σου. δεῦρο εἴσελθε πρὸς τὸν
regem dauid. τ dices ad eum: nōne tu dn̄e mi
βασιλέα δαυίδ. καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτόν, οὐχὶ σύ κύριέ μου
rex iurasti ancille tue dicēs: q̄ salomon
βασιλεῦ ὤμοσας τῇ δούλῃ σου λέγων, ὅτι σολομὼν ὁ
filius tuꝰ regnabit post me: τ ipse sedebit in
υἱός σου βασιλεύσει μετ' ἐμέ, καὶ αὐτὸς καθίσεται ἐπὶ
solio meo: τ quare regnauit adonias? τ
θρόνου μου, καὶ τί ὅτι βεβασίλευκεν ἀδωνίας; καὶ
ecce adhuc te loquēte ibi cū rege: τ
ἰδοὺ ἔτι σου λαλούσης ἐκεῖ μετὰ τοῦ βασιλέως, καὶ
ego ingrediar post te: τ cōplebo ser
ἐγὼ εἰσελεύσομαι μετὰ σέ, καὶ πληρώσω τοὺς λό
mōes tuos. τ ingressa ē bersabee ad regē
γους σου. καὶ εἰσῆλθε βηρσαβεαὶ πρὸς τὸν βασιλέα
in cubiculū. τ rex senex ni
εἰς τὸν κοιτῶνα. καὶ ὁ βασιλεὺς πρεσβύτης σφό
mis: τ abisaac sunamitis ministrās
δρα, καὶ ἀβισαὰκ ἡ σουναμῖτις λειτουργοῦσα τῷ
regi. τ inclinauit se bersabee τ adorauit
βασιλεῖ. καὶ ἔκυψεν βηρσαβεαὶ καὶ προσεκύνησε
regem. τ dixit ei rex: q̄d est tibi?
τῷ βασιλεῖ. καὶ εἶπεν αὐτῇ ὁ βασιλεύς, τί ἐστι σοι;
τ dixit bersabee: dn̄e mi rex tu iu
καὶ εἶπε βηρσαβεαί, κύριέ μου βασιλεῦ σὺ ὤμο
rasti in dn̄o deo tuo ancille tue dicēs: q̄
σας ἐν κυρίῳ τῷ θεῷ σου τῇ δούλῃ σου λέγων, ὅτι
salomon filius tuꝰ regnabit post me: τ ipse se
σολομὼν ὁ υἱός σου βασιλεύσει μετ' ἐμέ, καὶ αὐτὸς κα
debit in solio meo. τ nūc ecce adonias re
θίσεται ἐπὶ θρόνου μου. καὶ νῦν ἰδοὺ ἀδωνίας βεβα
gnauit: τ tu dn̄e mi rex nō sciuisti. τ
σίλευκεν, καὶ σὺ κύριέ μου βασιλεῦ οὐκ ἔγνως. καὶ
immolauit vitulos τ agnas τ oues in multitudine: τ
ἔθυσε μόσχους καὶ ἄρνας καὶ πρόβατα εἰς πλῆθος, καὶ
vocauit oēs filios regis τ abia
ἐκάλεσε πάντας τοὺς υἱοὺς τοῦ βασιλέως καὶ ἀβια
thar sacerdotē: τ ioab pricipē militie: τ salo
θὰρ τὸν ἱερέα, καὶ ἰωὰβ τὸν ἀρχιστράτηγον, καὶ σολο
monē seruū tuū nō vocauit. τ tu dn̄e
μῶντα τὸν δοῦλόν σου οὐκ ἐκάλεσεν. καὶ σὺ κύριέ
mi rex oculi oīs israel ad
μου βασιλεῦ οἱ ὀφθαλμοὶ παντὸς ἰσραὴλ πρὸς
te. nuncia eis q̄s sedebit in
σέ. ἀπάγγειλαι αὐτοῖς τίς καθήσεται ἐπὶ

B ifra eo. C

solio dn̄i mei regis post eū. τ erit
θρόνου τοῦ κυρίου μου τοῦ βασιλέως μετ' αὐτόν. καὶ ἔσται
cū dormierit dn̄s meus rex cū
ἐν τῷ κοιμηθῆναι τὸν κύριόν μου τὸν βασιλέα μετὰ τῶν
patribus suis: τ erimus ego τ solomon filius
πατέρων αὐτοῦ, καὶ ἐσόμεθα ἐγὼ καὶ σολομὼν ὁ υἱός
meus peccatores. τ ecce ipsa loquēte adhuc cū
μου ἁμαρτωλοί. καὶ ἰδοὺ αὐτῆς λαλούσης ἔτι μετὰ
rege: τ nathā pphta ingressus ē. τ
τοῦ βασιλέως, καὶ ναθὰν ὁ προφήτης εἰσῆλθεν. καὶ
nūciauerūt regi dicētes: ecce nathā pro
ἀπήγγειλαν τῷ βασιλεῖ λέγοντες, ἰδοὺ ναθὰν ὁ προ
pheta. τ ingressus ē nathā corā rege: τ
φήτης. καὶ εἰσῆλθε ναθὰν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, καὶ
adorauit regē sup faciem suā sup
προσεκύνησε τῷ βασιλεῖ ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν
terrā. τ dixit nathā: tu dn̄e mi rex locutꝰ es dicēs:
γῆν. καὶ εἶπε ναθάν, σὺ κύριέ μου βασιλεῦ εἴρηκας λέγων,
adonias regnabit post me: τ ipse sedebit sup
ἀδωνίας βασιλεύσει μετ' ἐμέ, καὶ αὐτὸς καθήσεται ἐπὶ
thronū meū? q̄r descēdit hodie τ imolauit vitulos τ
θρόνου μου; ὅτι κατέβη σήμερον καὶ τέθυκε μόσχους καὶ
agnos τ oues in multitudine: τ vocauit vniuersos
ἄρνας καὶ πρόβατα εἰς πλῆθος, καὶ ἐκάλεσε πάν
filios regis τ pricipē militie τ
τας τοὺς υἱοὺς τ βασιλέως καὶ τὸν ἀρχιστράτηγον καὶ
abiathar sacerdotē: τ ecce ipsi comedūt τ bi
ἀβιαθὰρ τὸν ἱερέα, καὶ ἰδοὺ αὐτοὶ ἐσθίουσι καὶ πί
bunt corā eo. τ dixerūt: viuat rex ado
νουσιν ἐνώπιον αὐτοῦ. καὶ εἶπον, ζήτω ὁ βασιλεὺς ἀδω
nias. τ me seruū tuū τ sadoc sacerdotē τ
νίας. καὶ ἐμὲ τὸν δοῦλόν σου καὶ σαδὼκ τὸν ἱερέα καὶ
banean filiū ioiada τ salomonē seruū tuū
βαναίαν υἱὸν ἰωιαδὰ καὶ σολομῶντα τὸν δοῦλόν σου
nō vocauit. si per dn̄m meū regem fa
οὐ κέκληκε. εἰ διὰ τοῦ κυρίου μου τοῦ βασιλέως γέ
ctū est verbū hoc: τ quare nō indicasti
γονε τὸ ῥῆμα τοῦτο, καὶ διατί οὐκ ἐγνώρισας τῷ
seruo tuo: q̄s sessurꝰ est sup thronū dn̄i
δούλῳ σου, τίς καθήσεται ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ κυρίου
mei regis post eū? τ rn̄dit rex
μου τοῦ βασιλέως μετ' αὐτόν; καὶ ἀπεκρίθη ὁ βασι
dauid τ dixit: vocate mihi bersa
λεὺς δαυὶδ καὶ εἶπεν, καλέσατέ μοι τὴν βηρσα
bee. τ ingressa est τ stetit corā rege.
βεαί. καὶ εἰσῆλθε καὶ ἔστη ἐνώπιον τοῦ βασιλέως.
τ iurauit rex τ dixit: viuit dn̄s q̄ rede
καὶ ὤμοσεν ὁ βασιλεὺς καὶ εἶπεν, ζῇ κύριος ὃς ἐλυτρώ
mit aīaʒ meā de oī angustia: q̄ sicut
σατο τὴν ψυχήν μου ἐκ πάσης θλίψεως, ὅτι καθὼς
iuraui tibi per dn̄m deū israel dicēs: q̄
ὤμοσά σοι κατὰ κυρίου τοῦ θεοῦ ἰσραὴλ λέγων, ὅτι
salomon filius tuꝰ regnabit post me: τ ipse
σολομὼν ὁ υἱός σου βασιλεύσει μετ' ἐμέ, καὶ αὐτὸς
sedebit sup soliū meū pro me: q̄m sic
καθήσεται ἐπὶ τοῦ θρόνου μου ἀντ' ἐμοῦ, ὅτι οὕτως
faciā in die hac. τ inclinauit bersabee sup
ποιήσω ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ. καὶ ἔκυψε βηρσαβεαὶ ἐπὶ
vultum sup terrā τ adorauit re
πρόσωπον ἐπὶ τὴν γῆν καὶ προσεκύνησε τῷ βασι
gē τ dixit: viuat rex dn̄s meus dauid
λεῖ καὶ εἶπεν, ζήτω ὁ βασιλεὺς ὁ κύριός μου δαυὶδ
in eternū. τ dixit rex dauid voca
εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς δαυίδ, καλέσα
te mihi sadoc sacerdotē: τ nathā prophetā
τέ μοι σαδὼκ τὸν ἱερέα, καὶ ναθὰν τὸν προφήτην
τ baneā filiū ioiada. τ ingressi sunt corā
καὶ βαναίαν υἱὸν ἰωιαδά. καὶ εἰσῆλθον ἐνώπιον τοῦ
rege. τ dixit eis rex:
βασιλέως. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ βασιλεύς,

D E

solio tuo dn̄e mi rex post te. Eritq; cū dormierit dn̄s meꝰ rex cum patribꝰ suis: erimus ego & filiꝰ meus pctōres. Adhuc illa loquēte cū rege: nathā ppheta venit. Et nunciauerūt regi dicētes. Adest nathan ppheta. Cūq; introisset in conspectu regis & adorasset eū pronus in terrā: dixit nathan. Domine mi rex tu dixisti: adonias regnet post me: & ipse sedeat sup thronū meū? quia descēdit hodie & imolauit boues & pinguia & arietes plurimos: & vocauit vniuersos filios regis & principes. Abiathar quoq; sacerdotem: illisq; vescentibus & bibentibus coram eo & dicentibꝰ: viuat rex adonias: me seruū tuū & sadoch sacerdotem & banaiā filiū ioiade & famulū tuū salomonē non vocauit. Nunquid a domino meo rege exiuit hoc verbū & mihi non indicasti seruo tuo quis sessurus eēt super thronū dn̄i mei regis post eum? Et respōdit rex dauid dicens. Vocate ad me bersabee. Que cū fuisset ingressa corā rege: & stetisset ante eum: iurauit rex & ait. Viuit dn̄s qui eruit aīam meā de oī angustia: quia sicut iuraui tibi p dn̄m deū israel dicens. Salomon filiꝰ tuus regnabit post me: & ipse sedebit super solium meum pro me: sic faciam hodie. Summissoq; bersabee in terram vultu adorauit regē dicens. Viuat dominus meus rex dauid in eternum. Dixit quoq; rex dd̄. Vocate mihi sadoch sacerdotē & nathan pphetam & banaiam filium ioiade. Qui cū ingressi fuissent corā rege dixit

כסא אדני המלך אחריו: והיה
כשכב אדני המלך עם אבתיו
והייתי אני ובני שלמה חטאים:
והנה עודנה מדברת עם המלך
ונתן הנביא בא: ויגידו למלך
לאמר הנה נתן הנביא ויבא
לפני המלך וישתחו למלך על
אפיו ארצה: ויאמר נתן אדני
המלך אתה אמרת אדניהו ימלך
אחרי והוא ישב על כסאי: כי
ירד היום ויזבח שור ומריא
וצאן לרב ויקרא לכל בני
המלך ולשרי הצבא ולאביתר
הכהן והנם אכלים ושתים
לפניו ויאמרו יחי המלך אדניהו:
ולי אני עבדך ולצדק הכהן
ולבניהו בן יהוידע ולשלמה
עבדך לא קרא: אם מאת אדני
המלך נהיה הדבר הזה ולא
הודעת את עבדיך מי ישב על
כסא אדני המלך אחריו: ויען
המלך דוד ויאמר קראו לי
לבת שבע ותבא לפני המלך
ותעמד לפני המלך: וישבע המלך
ויאמר חי יהוה אשר פדה את
נפשי מכל צרה: כי כאשר
נשבעתי לך ביהוה אלהי ישראל
לאמר כי שלמה בנך ימלך
אחרי והוא ישב על כסאי
תחתי כי כן אעשה היום הזה:
ותקד בת שבע אפים ארץ
ותשתחו למלך ותאמר יחי
אדני המלך דוד לעלם: ויאמר
המלך דוד קראו לי לצדוק הכהן
ולנתן הנביא ולבניהו בן יהוידע
ויבאו לפני המלך: ויאמר המלך

היה דבר בוא נבא פנה שחה מלך מרא הנה שתה פנה אמר היה היה ידע ענה בוא עמד שבע צור מלך עשה קדד

לָהֶם קְחוּ עִמָּכֶם אֶת עַבְדֵי אֲדֹנֵיכֶם וְהִרְכַּבְתֶּם אֶת שְׁלֹמֹה בְנִי עַל הַפִּרְדָּה אֲשֶׁר לִי וְהוֹרַדְתֶּם אֹתוֹ אֶל גִּחוֹן׃ וּמָשַׁח אֹתוֹ שָׁם צָדוֹק הַכֹּהֵן וְנָתָן הַנָּבִיא לְמֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל וּתְקַעְתֶּם בַּשּׁוֹפָר וַאֲמַרְתֶּם יְחִי הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה׃ וַעֲלִיתֶם אַחֲרָיו וּבָא וְיָשַׁב עַל כִּסְאִי וְהוּא יִמְלֹךְ תַּחְתָּי וְאֹתוֹ צִוִּיתִי לִהְיוֹת נָגִיד עַל יִשְׂרָאֵל וְעַל יְהוּדָה׃ וַיַּעַן בְּנָיָהוּ בֶן יְהוֹיָדָע אֶת הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר אָמֵן כֵּן יֹאמַר יְהוָה אֱלֹהֵי אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ׃ כַּאֲשֶׁר הָיָה יְהוָה עִם אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ כֵּן יְהִי עִם שְׁלֹמֹה וִיגַדֵּל אֶת כִּסְאוֹ מִכִּסֵּא אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ דָּוִד׃ וַיֵּרֶד צָדוֹק הַכֹּהֵן וְנָתָן הַנָּבִיא וּבְנָיָהוּ בֶּן יְהוֹיָדָע וְהַכְּרֵתִי וְהַפְּלֵתִי וַיַּרְכִּבוּ אֶת שְׁלֹמֹה עַל פִּרְדַּת הַמֶּלֶךְ דָּוִד וַיֹּלִכוּ אֹתוֹ עַל גִּחוֹן׃ וַיִּקַּח צָדוֹק הַכֹּהֵן אֶת קֶרֶן הַשֶּׁמֶן מִן הָאֹהֶל וַיִּמְשַׁח אֶת שְׁלֹמֹה וַיִּתְקְעוּ בַּשּׁוֹפָר וַיֹּאמְרוּ כָּל הָעָם יְחִי הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה׃ וַיַּעֲלוּ כָל הָעָם אַחֲרָיו וְהָעָם מְחַלְּלִים בַּחֲלִלִים וּשְׂמֵחִים שִׂמְחָה גְדוֹלָה וַתִּבָּקַע הָאָרֶץ בְּקוֹלָם׃ וַיִּשְׁמַע אֲדֹנִיָּהוּ וְכָל הַקְּרֻאִים אֲשֶׁר אִתּוֹ וְהֵם כִּלּוּ לֶאֱכֹל וַיִּשְׁמַע יוֹאָב אֶת קוֹל הַשּׁוֹפָר וַיֹּאמֶר מַדּוּעַ קוֹל הַקִּרְיָה הוֹמָה׃ עוֹדֶנּוּ מְדַבֵּר וְהִנֵּה יוֹנָתָן בֶּן אֶבְיָתָר הַכֹּהֵן בָּא וַיֹּאמֶר אֲדֹנִיָּהוּ בֹּא כִּי אִישׁ חַיִל אַתָּה וְטוֹב תְּבַשֵּׂר׃ וַיַּעַן יוֹנָתָן וַיֹּאמֶר לַאֲדֹנִיָּהוּ אֲבָל אֲדֹנֵינוּ הַמֶּלֶךְ דָּוִד הִמְלִיךְ אֶת שְׁלֹמֹה׃ וַיִּשְׁלַח

ad eos. Tollite vobiscum seruos domini vestri: & imponite salomonem filium meum sup mulam meam & ducite eum in giō: & vngat eum ibi sadoch sacerdos & nathan ppheta in regem super israel. Et canetis buccina atq; dicetis. Viuat rex salomon. Et ascēdetis post eum & veniet & sedebit sup soliū meum: & ipse regnabit p me: illiq; precipiā vt sit dux super israel & sup iudā. Et respondit banaias filius ioiade regi dicēs, Amen. Sic loquatur dn̄s deus domini mei regis. Quomodo fuit dominus cū domino meo rege: sic sit cum salomōe & sublimius faciat solium eius a solio dn̄i mei regis dd̄. Descēdit ergo sadoch sacerdos & nathā ppheta & banaias filius ioiade & cerethi & felethi: & imposuerūt salomonem super mulam regis dauid: & adduxerunt eum in gion. Sumpsitq; sadoch sacerdos cornu olei de tabernaculo: & vnxit salomonem & cecinerunt buccina: & dixit omnis populus. Viuat rex salomon. Et ascendit vniuersa multitudo post eū: & populus canētiū tibiis & letātiū gaudio magno: & insonuit terra a clamore eorū. Audiuit āt adonias & oēs qui inuitati fuerant ab eo. Iāq; conuiuiū finitum erat. Sed & ioab audita voce tube: ait. Quid sibi vult clamor ciuitatis tumultuātis. Adhuc illo loquente: ionathā filius abiathar sacerdotis vēit. Cui dixit adonias. Ingredere quia vir fortis es & bona nuncians. Rn̄ditq; ionathan adonie. Neq̄q̄. Dn̄s enim noster rex dd̄ regem cōstituit salomonem: misitq;

λάβετε μεθ' ἑαυτῶν τοὺς παῖδας τοῦ κυρίου ὑμῶν, καὶ ἐπιβιβάσατε σολομῶντα τὸν υἱόν μου ἐπὶ τὴν ἡμίονον τὴν ἐμήν, καὶ καταβιβάσατε αὐτὸν εἰς τὸν γιών, καὶ χρισάτω αὐτὸν ἐκεῖ σαδὼκ ὁ ἱερεὺς καὶ νάθαν ὁ προφήτης εἰς βασιλέα ἐπὶ ἰσραήλ, καὶ σαλπίσατε ἐν σάλπιγγι, καὶ ἐρεῖτε, ζήτω ὁ βασιλεὺς σολομών, καὶ ἀναβήσεσθε ὀπίσω αὐτοῦ, καὶ εἰσελεύσεται καὶ καθήσεται ἐπὶ τοῦ θρόνου μου, καὶ αὐτὸς βασιλεύσει ἀντ' ἐμοῦ, καὶ αὐτῷ ἐντελοῦμαι τοῦ εἶναι εἰς ἡγούμενον ἐπὶ ἰούδα καὶ ἐπὶ ἰσραήλ. καὶ ἀπεκρίθη βαναίας υἱὸς ἰωαδὲ τῷ βασιλεῖ καὶ εἶπε, γένοιτο οὕτως· πιστώσαι ὁ θεὸς τοὺς λόγους τοῦ κυρίου μου τοῦ βασιλέως, οὕτως εἴπε κύριος ὁ θεός σου κύριέ μου βασιλεῦ· καθὼς ἦν ὁ κύριος μετὰ τοῦ κυρίου μου τοῦ βασιλέως, οὕτως εἴη καὶ μετὰ σολομῶντος, καὶ μεγαλύναι τὸν θρόνον αὐτοῦ ὑπὲρ τὸν θρόνον τοῦ κυρίου μου τοῦ βασιλέως δαυίδ. καὶ κατέβη σαδὼκ ὁ ἱερεὺς καὶ νάθαν ὁ προφήτης καὶ βαναίας υἱὸς ἰωαδὰ καὶ ὁ χερεθὶ καὶ ὁ φελετί, καὶ ἐπεβίβασαν τὸν σολομῶντα ἐπὶ τὴν ἡμίονον τοῦ βασιλέως δαυίδ, καὶ ἐπορεύοντο ὀπίσω αὐτοῦ εἰς τὸν γιών. καὶ ἔλαβεν σαδὼκ ὁ ἱερεὺς τὸ κέρας τοῦ ἐλαίου ἐκ τοῦ σκηνώματος, καὶ ἔχρισε τὸν σολομῶντα, καὶ ἐσάλπισε σάλπιγγι· καὶ εἶπε πᾶς ὁ λαός, ζήτω ὁ βασιλεὺς σολομών. καὶ ἀνέβη πᾶς ὁ λαὸς ὀπίσω αὐτοῦ, καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἐχόρευον ἐν χοροῖς καὶ εὐφραινόμενοι εὐφροσύνῃ μεγάλῃ, καὶ ἤχησεν ἡ γῆ ἐν τῇ φωνῇ αὐτῶν. καὶ ἤκουσεν ἀδωνίας καὶ πάντες οἱ κλητοὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, καὶ αὐτοὶ συνετέλεσαν ἐσθίοντες· καὶ ἤκουσεν ἰωὰβ τὴν φωνὴν τῆς σάλπιγγος καὶ εἶπε, τίς ἡ φωνὴ τῆς πόλεως ἠχούσης; ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, καὶ ἰδοὺ ἰωναθὰν υἱὸς ἀβιάθαρ τοῦ ἱερέως ἦλθε. καὶ εἶπεν ἀδωνίας, εἴσελθε, ὅτι ἀνὴρ δυνάμεως σύ, καὶ ἀγαθὰ εὐαγγέλισαι. καὶ ἀπεκρίθη ἰωναθὰν καὶ εἶπε τῷ ἀδωνίᾳ, καὶ μάλα ὁ κύριος ἡμῶν ὁ βασιλεὺς δαυίδ ἐβασίλευσε τὸν σολομῶντα, καὶ ἀπέσταλκε

μετ' αὐτοῦ τὸν σαδὼκ τὸν ἱερέα καὶ τὸν νάθαν τὸν προφήτην καὶ βαναίαν υἱὸν ἰωαδὰ καὶ τὸν χερεθὶ καὶ τὸν φελετί, καὶ ἐπεβίβασαν αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἡμίονον τοῦ βασιλέως, καὶ ἔχρισεν αὐτὸν σαδὼκ ὁ ἱερεὺς καὶ νάθαν ὁ προφήτης εἰς βασιλέα ἐν τῷ γιών· καὶ ἀνέβησαν ἐκεῖθεν εὐφραινόμενοι, καὶ ἤχησεν ἡ πόλις· αὕτη ἐστὶν ἡ φωνὴ τοῦ ἤχου ἣν ἠκούσατε· καὶ ἐκάθισε σολομῶν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς βασιλείας. καί γε ἦλθον οἱ δοῦλοι τοῦ βασιλέως εὐλογῆσαι τὸν κύριον ἡμῶν τὸν βασιλέα δαυίδ λέγοντες, ἀγαθύναι κύριος τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ σου σολομῶντος ὑπὲρ τὸ ὄνομά σου, καὶ μεγαλύναι τὸν θρόνον αὐτοῦ ὑπὲρ τὸν θρόνον σου· καὶ προσεκύνησεν ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τῆς κοίτης αὐτοῦ· καί γε οὕτως εἶπεν ὁ βασιλεύς, εὐλογητὸς κύριος ὁ θεὸς ἰσραήλ, ὃς ἔδωκεν ἐκ τοῦ σπέρματός μου καθήμενον ἐπὶ τοῦ θρόνου μου, καὶ οἱ ὀφθαλμοί μου βλέπουσιν· καὶ ἐξέστησαν καὶ ἐξανέστησαν πάντες οἱ κεκλημένοι ὑπὸ τοῦ ἀδωνίου, καὶ ἀπῆλθεν ἕκαστος εἰς τὴν ἑαυτοῦ ὁδόν. καὶ ἀδωνίας ἐφοβήθη ἀπὸ προσώπου σολομῶντος, καὶ ἀνέστη καὶ ἀπῆλθε καὶ ἐκράτησε τῶν κεράτων τοῦ θυσιαστηρίου. καὶ ἀνηγγέλη τῷ σολομῶντι λέγων, ἰδοὺ ἀδωνίας ἐφοβήθη τὸν βασιλέα σολομῶντα, καὶ ἰδοὺ ἐκράτησε τῶν κεράτων τοῦ θυσιαστηρίου, λέγων, ὀμοσάτω μοι σήμερον ὁ βασιλεὺς σολομὼν τοῦ μὴ θανατῶσαι τὸν δοῦλον αὐτοῦ ἐν ῥομφαίᾳ. καὶ εἶπε σολομών, ἐὰν γένηται εἰς υἱὸν δυνάμεως, οὐ μὴ πέσῃ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ θρὶξ ἐπὶ τὴν γῆν· ἐὰν δὲ κακία εὑρεθῇ ἐν αὐτῷ, θανατωθήσεται. καὶ ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς σολομὼν καὶ κατήγαγον αὐτὸν ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου. καὶ εἰσῆλθε καὶ προσεκύνησε τῷ βασιλεῖ σολομῶντι. καὶ εἶπεν αὐτῷ σολομών, πορεύου εἰς τὸν οἶκόν σου.

Infra. c.c.

Ca. 2 A

Καὶ ἤγγισαν αἱ ἡμέραι δαυίδ τοῦ ἀποθανεῖν αὐτόν, καὶ ἐνετείλατο τῷ υἱῷ αὐτοῦ σολομῶντι λέγων, ἐγὼ πορεύομαι ἐν ὁδῷ πάσης τῆς γῆς, καὶ κραταιωθήσῃ καὶ ἔσῃ εἰς ἄνδρα καὶ φυλάξεις τὴν φυλακὴν κυρίου τοῦ θεοῦ σου τοῦ πορεύεσθαι

Deut. 31. b. Iosue. 1. d. Iosu. 1. b

cum eo sadoch sacerdotem & nathan prophetam & banaiam filium ioiade: & cerethi & felethi: & imposuerunt eum super mulam regis. Vnxerūtq; eum sadoch sacerdos & nathan ppheta regem in gion: & ascēderūt inde letantes: & insonuit ciuitas. Hec ē vox quā audistis. Sed & salomon sedet super solium regni: & ingressi serui regis benedixerunt domino nostro regi dauid dicētes. Amplificet deus nomen salomonis sup nomen tuū: & magnificet thronū eius sup thronū tuū. Et adorauit rex in lectulo suo: insuper & hec locutus est. Benedictus dn̄s deus israel qui dedit hodie sedentē in solio meo vidētibus oculis meis. Territi sunt ergo & surrexerunt oēs q inuitati fuerāt ab adonia: & iuit vnusquisq; in viam suam. Adōias autem timens salomonē surrexit & abiit in tabernaculū dn̄i. tenuitq; cornua altaris. Et nunciauerunt salomoni dicentes. Ecce adonias timēs regē salomonem tenet cornua altaris dicens. Iuret mihi rex salomō hodie q non interficiat seruum suū gladio. Dixitq; salomon. Si fuerit vir bonus: non cadet ne vnus quidē capillus eius in terrā. Sin aūt malū inuentū fuerit in eo: morietur. Misit ergo rex salomon & eduxit eum ab altari: & ingressus adorauit regē salomonem. Dixitq; ei salomō. Vade in domum tuam. 2.

Appropinquerūt āt dies dauid vt moreretur: precepitq; salomoni filio suo dicēs. Ecce ego ingredior viā vniuerse terre. Cōfortare & esto vir fortis: & obserua vt custodias mandata domini dei tui: vt ambules

אִתּוֹ הַמֶּלֶךְ אֶת צָדוֹק הַכֹּהֵן וְאֶת נָתָן הַנָּבִיא וּבְנָיָהוּ בֶּן יְהוֹיָדָע וְהַכְּרֵתִי וְהַפְּלֵתִי וַיַּרְכִּבוּ אֹתוֹ עַל פִּרְדַּת הַמֶּלֶךְ׃ וַיִּמְשְׁחוּ אֹתוֹ צָדוֹק הַכֹּהֵן וְנָתָן הַנָּבִיא לְמֶלֶךְ בְּגִחוֹן וַיַּעֲלוּ מִשָּׁם שְׂמֵחִים וַתֵּהֹם הַקִּרְיָה הוּא הַקּוֹל אֲשֶׁר שְׁמַעְתֶּם׃ וְגַם יָשַׁב שְׁלֹמֹה עַל כִּסֵּא הַמְּלוּכָה׃ וְגַם בָּאוּ עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ לְבָרֵךְ אֶת אֲדֹנֵינוּ הַמֶּלֶךְ דָּוִד לֵאמֹר יֵיטֵב אֱלֹהִים אֶת שֵׁם שְׁלֹמֹה מִשְּׁמֶךָ וִיגַדֵּל אֶת כִּסְאוֹ מִכִּסְאֶךָ וַיִּשְׁתַּחוּ הַמֶּלֶךְ עַל הַמִּשְׁכָּב׃ וְגַם כָּכָה אָמַר הַמֶּלֶךְ בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר נָתַן הַיּוֹם יֹשֵׁב עַל כִּסְאִי וְעֵינַי רֹאוֹת׃ וַיֶּחֶרְדוּ וַיָּקֻמוּ כָּל הַקְּרֻאִים אֲשֶׁר לַאֲדֹנִיָּהוּ וַיֵּלְכוּ אִישׁ לְדַרְכּוֹ׃ וַאֲדֹנִיָּהוּ יָרֵא מִפְּנֵי שְׁלֹמֹה וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ וַיַּחֲזֵק בְּקַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ׃ וַיֻּגַּד לִשְׁלֹמֹה לֵאמֹר הִנֵּה אֲדֹנִיָּהוּ יָרֵא אֶת הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וְהִנֵּה אָחַז בְּקַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ לֵאמֹר יִשָּׁבַע לִי כַיּוֹם הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה אִם יָמִית אֶת עַבְדּוֹ בֶּחָרֶב׃ וַיֹּאמֶר שְׁלֹמֹה אִם יִהְיֶה לְבֶן חַיִל לֹא יִפֹּל מִשַּׂעֲרָתוֹ אָרְצָה וְאִם רָעָה תִמָּצֵא בוֹ וָמֵת׃ וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וַיֹּרִדֻהוּ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ וַיָּבֹא וַיִּשְׁתַּחוּ לַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וַיֹּאמֶר לוֹ שְׁלֹמֹה לֵךְ לְבֵיתֶךָ׃

Cap. ij.

וַיִּקְרְבוּ יְמֵי דָוִד לָמוּת וַיְצַו אֶת שְׁלֹמֹה בְנוֹ לֵאמֹר׃ אָנֹכִי הֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ כָּל הָאָרֶץ וְחָזַקְתָּ וְהָיִיתָ לְאִישׁ׃ וְשָׁמַרְתָּ אֶת מִשְׁמֶרֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָלֶכֶת

בדרכיו לשמר חקתיו מצותיו ומשפטיו ועדותיו ככתוב בתורת משה למען תשכיל את כל אשר תעשה ואת כל אשר תפנה שם: למען יקים יהוה את דברו אשר דבר עלי לאמר אם ישמרו בניך את דרכם ללכת לפני באמת בכל לבבם ובכל נפשם לאמר לא יכרת לך איש מעל כסא ישראל: וגם אתה ידעת את אשר עשה לי יואב בן צרויה אשר עשה לשני שרי צבאות ישראל לאבנר בן נר ולעמשא בן יתר ויהרגם וישם דמי מלחמה בשלם ויתן דמי מלחמה בחגרתו אשר במתניו ובנעלו אשר ברגליו: ועשית כחכמתך ולא תורד שיבתו בשלם שאל: ולבני ברזלי הגלעדי תעשה חסד והיו באכלי שלחנך כי כן קרבו אלי בברחי מפני אבשלום אחיך: והנה עמך שמעי בן גרא בן הימיני מבחרים והוא קללני קללה נמרצת ביום לכתי מחנים והוא ירד לקראתי הירדן ואשבע לו ביהוה לאמר אם אמיתך בחרב: ועתה אל תנקהו כי איש חכם אתה וידעת את אשר תעשה לו והורדת את שיבתו בדם שאול: וישכב דוד עם אבתיו ויקבר בעיר דוד: והימים אשר מלך דוד על ישראל ארבעים שנה בחברון מלך שבע שנים ובירושלם מלך שלשים ושלש שנים:

in viis eius & custodias cerimonias ei⁹: & pcepta ei⁹ & iuditia & testimonia sicut scriptum est in lege moysi: vt intelligas vniuersa que facis & quocunq te verteris: vt confirmet dominus sermones suos quos locutus est de me dicens. Si custodierint filii tui viā suā: & ambulauerint corā me in veritate in oī corde suo: & in omni anima sua: non auferetur tibi vir de solio israel. Tu quoq nosti que fecerit mihi ioab filius saruie: que fecerit duob⁹ principib⁹ exercitus israel: abner filio ner & amase filio iether: quos occidit: & effudit sanguinem belli in pace: & posuit cruorem belli in balteo suo qui erat circa lūbos ei⁹ & in calciamēto suo q erat in pedib⁹ eius. Facies ergo iuxta sapiētiā tuā: & nō deduces caniciem eius pacifice ad inferos. Sed & filiis berzellai galaaditis reddes gratiam: eruntq comedētes in mēsa tua. Occurrerūt enim mihi: quādo fugiebā a facie absalō fris tui. Habes quoq apud te semei filiū gera filii gemini de bahurim qui maledixit mihi maledictione pessima quādo ibā ad castra. Sed quia descendit mihi in occursum cū transirē iordanē: & iuraui ei per dnm dicens. Non te interficiam gladio: tu noli pati eū esse inoxiū Vir aūt sapiens es: vt scias q facies ei: deducesq canos eius cū sanguine ad inferos. Dormiuit igr dd cū prib⁹ suis: & sepult⁹ est i ciuitate dd. Dies āt quibus regnauit dauid super israel: quadraginta anni sunt. In hebron regnauit septem ānis: in ierusalem triginta tribus.

ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ φυλάσσειν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ καὶ τὰ δικαιώματα αὐτοῦ καὶ τὰ κρίματα αὐτοῦ καὶ τὰ μαρτύρια αὐτοῦ, καθὼς γέγραπται ἐν τῷ νόμῳ μωυσῆ, ἵνα συνίῃς πάντα ἃ ποιήσεις καὶ πάντα οὗ ἐὰν ἐπιβλέψῃς ἐκεῖ, ὅπως στήσῃ κύριος τὰ ῥήματα αὐτοῦ ἃ ἐλάλησε περὶ ἐμοῦ λέγων, ἐὰν φυλάξωσιν τὰ τέκνα σου τὰς ὁδοὺς αὐτῶν, τοῦ πορεύεσθαι ἐνώπιόν μου ἐν ἀληθείᾳ ἐν ὅλῃ καρδίᾳ αὐτῶν καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ αὐτῶν λέγων, οὐκ ἐξολοθρευθήσεταί σοι ἀνὴρ ἐπάνω τοῦ θρόνου ἰσραήλ. καὶ νῦν σὺ οἶδας ὅσα ἐποίησέ μοι ἰωὰβ υἱὸς σαρουΐα, καὶ ἃ ἐποίησε τοῖς δυσὶν ἀρχιστρατήγοις ἰσραὴλ τῷ ἀβεννὴρ υἱῷ νὴρ, καὶ τῷ ἀμεσσᾷ υἱῷ ἰεθέρ, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτοὺς καὶ ἐξεδίκησεν αἷμα πολέμου ἐν εἰρήνῃ, καὶ ἔδωκεν αἷμα ἀθῷον ἐν τῇ ζώνῃ αὐτοῦ τῇ ἐν τῇ ὀσφύϊ αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ ὑποδήματι αὐτοῦ τῷ ἐν τῷ ποδὶ αὐτοῦ. καὶ ποιήσεις κατὰ τὴν φρόνησίν σου, καὶ οὐ κατάξεις ἐν εἰρήνῃ τὴν πολιὰν αὐτοῦ εἰς ἅδου. καὶ τοῖς υἱοῖς βερζελλὶ τοῦ γαλααδίτου ποιήσεις ἔλεος, καὶ ἔσονται ἐν τοῖς ἐσθίουσι τὴν τράπεζάν σου, ὅτι οὕτως ἤγγισάν μοι ἐν τῷ φυγεῖν με ἐκ προσώπου τοῦ ἀδελφοῦ σου ἀβεσσαλώμ. καὶ ἰδοὺ μετὰ σοῦ σεμεῒ υἱὸς γηρὰ υἱὸς τοῦ ἰεμενὶ ἐκ βαουρὶμ, καὶ αὐτὸς κατηράσατό με κατάραν ὀδυνηρὰν τῇ ἡμέρᾳ ᾗ ἐπορευόμην εἰς παρεμβολάς, καὶ αὐτὸς κατέβη εἰς ἀπάντησίν μου ἐπὶ τὸν ἰορδάνην, καὶ ὤμοσα αὐτῷ ἐν κυρίῳ λέγων, εἰ θανατώσω σε ἐν ῥομφαίᾳ. καὶ οὐ μὴ ἀθῳώσῃς αὐτὸν, ὅτι ἀνὴρ σοφὸς εἶ σύ, καὶ γνώσῃ ἃ ποιήσεις αὐτῷ, καὶ κατάξεις τὴν πολιὰν αὐτοῦ ἐν αἵματι εἰς ἅδου. καὶ ἐκοιμήθη δαυὶδ μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ, καὶ ἐτάφη ἐν τῇ πόλει δαυίδ. καὶ αἱ ἡμέραι ἃς ἐβασίλευσε δαυὶδ ἐπὶ ἰσραήλ, τεσσαράκοντα ἔτη. ἐν χεβρὼν ἐβασίλευσεν ἑπτὰ ἔτη, καὶ ἐν ἱερουσαλὴμ ἐβασίλευσε τριάκοντα καὶ τρία ἔτη.

καὶ σολομὼν ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ θρόνου δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ ἡτοιμάσθη ἡ βασιλεία αὐτοῦ σφόδρα. καὶ εἰσῆλθεν ἀδωνίας υἱὸς ἀγὶθ πρὸς βηρσαβεὲ τὴν μητέρα σολομῶντος, καὶ προσεκύνησεν αὐτῇ. ἡ δὲ εἶπεν, εἰρήνη ἡ εἴσοδός σου; καὶ εἶπεν αὐτῷ, εἰρήνη. καὶ εἶπεν, λόγος μοι πρὸς σέ. ἡ δὲ εἶπεν αὐτῷ, λάλησον. καὶ εἶπεν αὐτῇ, σὺ οἶδας ὅτι ἐμοὶ ἦν ἡ βασιλεία, καὶ ἐπ᾽ ἐμὲ ἔθετο πᾶς ἰσραὴλ τὸ πρόσωπον αὐτῶν εἰς βασιλεία, καὶ ἐπεστράφη ἡ βασιλεία καὶ ἐγένετο τῷ ἀδελφῷ μου, ὅτι παρὰ κυρίου ἐγένετο αὐτῷ. καὶ νῦν αἴτησιν μίαν ἐγὼ αἰτοῦμαι παρὰ σοῦ, μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου. καὶ εἶπεν αὐτῷ βηρσαβεὲ, λάλει. καὶ εἶπεν αὐτῇ, εἰπὸν δὴ πρὸς σολομῶντα τὸν βασιλέα, ὅτι οὐκ ἀποστρέψει τὸ πρόσωπόν σου, καὶ δώσει μοι τὴν ἀβισὰκ τὴν σουναμῖτιν εἰς γυναῖκα. καὶ εἶπεν αὐτῷ βηρσαβεέ, καλῶς ἐγὼ λαλήσω περὶ σοῦ τῷ βασιλεῖ. καὶ εἰσῆλθε βηρσαβεὲ πρὸς τὸν βασιλέα σολομῶντα λαλῆσαι αὐτῷ περὶ ἀδωνίου. καὶ ἐξανέστη ὁ βασιλεὺς εἰς ἀπάντησιν αὐτῆς καὶ προσεκύνησεν αὐτήν, καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ. καὶ ἐτέθη θρόνος τῇ μητρὶ τοῦ βασιλέως, καὶ ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ. καὶ εἶπεν αὐτῷ, αἴτησιν μίαν μικρὰν ἐγὼ αἰτοῦμαι παρὰ σοῦ, μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν μου. καὶ εἶπεν αὐτῇ ὁ βασιλεύς, αἴτησαι μῆτερ ἐμή, ὅτι οὐκ ἀποστρέψω σε. καὶ εἶπε, δοθήτω ἡ ἀβισὰκ ἡ σουναμῖτις τῷ ἀδωνίᾳ τῷ ἀδελφῷ σου εἰς γυναῖκα. καὶ ἀπεκρίθη σολομὼν ὁ βασιλεὺς καὶ εἶπε τῇ μητρὶ αὐτοῦ, καὶ ἵνα τί σὺ αἰτεῖ τὴν ἀβισὰκ τῷ ἀδωνίᾳ; καὶ αἴτησαι αὐτῷ τὴν βασιλείαν, ὅτι οὗτος ὁ ἀδελφός μου ὁ μέγας ὑπὲρ ἐμέ, καὶ αὐτῷ ἀβιάθαρ ὁ ἱερεύς, καὶ αὐτῷ ἰωὰβ υἱὸς σαρουΐα ὁ ἀρχιστράτηγος ἑταῖρος. καὶ ὤμοσεν ὁ βασιλεὺς σολομὼν κατὰ τοῦ κυρίου λέγων, τάδε ποιήσαι μοι ὁ θεὸς καὶ τάδε προσθείη, ὅτι κατὰ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἐλάλησεν ἀδωνίας τὸν λόγον τοῦτον. καὶ νῦν ζῇ κύριος ὃς ἡτοίμασέ με

Salomō āt sedit super thronū dauid pris sui: & firmatū est regnū ei⁹ nimis. Et ingressus est adonias filius agith ad bersabee matrē salomonis. Que dixit ei. Pacificus ne est ingressus tu⁹? Qui rñdit. Pacificus. Addiditq. Sermo mihi est ad te. Cui ait. Loqre. Et ille. Tu ingt nosti qa meū erat regnū: & me proposuerat ois israel sibi in regem: sed translatum est regnū & factū ē fratris mei. A dño ei cōstitutū est ei. Nunc ergo petitionem vnam precor a te: ne confundas faciē meam. Que dixit ad eū. Loqre. Et ille ait. Precor vt dicas salomōi regi: neq enī negare tibi quicq potest: vt det mihi abisac sunamitem vxorem. Et ait bersabee. Bene ego loquar pro te regi. Venit ergo bersabee ad regem salomonem vt loqueretur ei pro adōia. Et surrexit rex in occursum eius: adorauitq eam & sedit sup thronū suū. Positusq est thronus matri regis: q sedit ad dextrā eius. Dixitq ei. Petitionē vnā puulā ego deprecor a te: ne confundas faciem meam. Et dixit ei rex. Pete mater mea. Neq enī fas est vt auertā faciē tuam. Que ait. Detur abisac sunamitis adōie fratri tuo vxor. Respōditq rex salomon & dixit matri sue. Quare postulas abisac sunamitem adōie? Postula ei & regnum. Ipse est ei frater meus maior me: & habet abiathar sacerdotē & ioab filium saruie. Iurauit itaq rex salomō per dominū dicēs. Hec faciat mihi deus: & hec addat: qa cōtra aiam suā locutus est adonias verbū hoc. Et nūc viuit dñs qui firmauit me

ושלמה ישב על כסא דוד אביו ותכן מלכתו מאד: ויבא אדניהו בן חגית אל בת שבע אם שלמה ותאמר השלום באך ויאמר שלום: ויאמר דבר לי אליך ותאמר דבר: ויאמר את ידעת כי לי היתה המלוכה ועלי שמו כל ישראל פניהם למלך ותסב המלוכה ותהי לאחי כי מיהוה היתה לו: ועתה שאלה אחת אנכי שאל מאתך אל תשבי את פני ותאמר אליו דבר: ויאמר אמרי נא לשלמה המלך כי לא ישיב את פניך ויתן לי את אבישג השונמית לאשה: ותאמר בת שבע טוב אנכי אדבר עליך אל המלך: ותבא בת שבע אל המלך שלמה לדבר לו על אדניהו ויקם המלך לקראתה וישתחו לה וישב על כסאו וישם כסא לאם המלך ותשב לימינו: ותאמר שאלה אחת קטנה אנכי שאלת מאתך אל תשב את פני ויאמר לה המלך שאלי אמי כי לא אשיב את פניך: ותאמר יתן את אבישג השנמית לאדניהו אחיך לאשה: ויען המלך שלמה ויאמר לאמו ולמה את שאלת את אבישג השנמית לאדניהו ושאלי לו את המלוכה כי הוא אחי הגדול ממני ולו ולאביתר הכהן וליואב בן צרויה: וישבע המלך שלמה ביהוה לאמר כה יעשה לי אלהים וכה יוסף כי בנפשו דבר אדניהו את הדבר הזה: ועתה חי יהוה אשר הכינני

ויושיבני על כסא דוד אבי ואשר עשה לי בית כאשר דבר כי היום יומת אדניהו: וישלח המלך שלמה ביד בניהו בן יהוידע ויפגע בו וימת: ולאביתר הכהן אמר המלך ענתת לך על שדיך כי איש מות אתה וביום הזה לא אמיתך כי נשאת את ארון אדני יהוה לפני דוד אבי וכי התענית בכל אשר התענה אבי: ויגרש שלמה את אביתר מהיות כהן ליהוה למלא את דבר יהוה אשר דבר על בית עלי בשלה: והשמעה באה עד יואב כי יואב נטה אחרי אדניה ואחרי אבשלום לא נטה וינס יואב אל אהל יהוה ויחזק בקרנות המזבח: ויגד למלך שלמה כי נס יואב אל אהל יהוה והנה אצל המזבח וישלח שלמה את בניהו בן יהוידע לאמר לך פגע בו: ויבא בניהו אל אהל יהוה ויאמר אליו כה אמר המלך צא ויאמר לא כי פה אמות וישב בניהו את המלך דבר לאמר כה דבר יואב וכה ענני: ויאמר לו המלך עשה כאשר דבר ופגע בו וקברתו והסירת דמי חנם אשר שפך יואב מעלי ומעל בית אבי: והשיב יהוה את דמו על ראשו אשר פגע בשני אנשים צדקים וטבים ממנו ויהרגם בחרב ואבי דוד לא ידע את אבנר בן נר שר צבא ישראל ואת עמשא בן יתר שר צבא יהודה: ושבו דמיהם בראש יואב ובראש

& collocauit me super solium dauid patris mei: & qui fecit mihi domum sicut locutus est: quia hodie occidetur adonias. Misitque rex salomon per manum banaie filii ioiade qui interfecit eum & mortuus est. Abiathar quoque sacerdoti dixit rex. Vade in anathot ad agrum tuum. Et quidem vir mortis es: sed hodie te non interficiam: quia portasti arcam domini dei coram dauid patre meo: & sustinuisti laborem in omnibus in quibus laborauit pater meus. Eiecit ergo salomon abiathar vt non esset sacerdos domini: vt impleretur sermo domini quem locutus est super domum heli in silo. Venit autem nuncius ad salomonem quod ioab declinasset post adoniam & post salomonem non declinasset. Fugit ergo ioab in tabernaculum domini & apprehendit cornu altaris. Nunciatumque est regi salomoni quod fugisset ioab in tabernaculum domini & esset iuxta altare. Misitque salomon banaiam filium ioiade dicens. Vade interfice eum. Et venit banaias ad tabernaculum domini & dixit ei. Hec dicit rex. Egredere. Qui ait. Non egrediar sed hic moriar. Renunciauit banaias regi sermonem dicens. Hec locutus est ioab: & hec locutus est mihi. Dixitque ei rex. Fac sicut locutus est: & interfice eum & sepeli: & amouebis sanguinem innocentem qui effusus est a ioab a me & a domo patris mei: & reddet dominus sanguinem eius super caput eius: quia interfecit duos viros iustos melioresque se: & occidit eos gladio patre meo dauid ignorante: abner filium ner principem militie israel: & amasam filium iether principem exercitus iuda. Et reuertetur sanguis illorum in caput ioab & in caput

καὶ ἔθετό με ἐπὶ τὸν θρόνον δαυὶδ τοῦ πατρός μου, καὶ αὐτὸς ἐποίησέ μοι οἶκον καθὼς ἐλάλησε ὁ κύριος, ὅτι σήμερον θανατωθήσεται ἀδωνίας. καὶ ἐξαπέστειλεν ὁ σολομὼν ὁ βασιλεὺς ἐν χειρὶ βαναίου υἱοῦ ἰωαδὰ, καὶ ἀνεῖλεν αὐτὸν ἀδωνίαν, καὶ ἀπέθανεν. καὶ τῷ ἀβιάθαρ τῷ ἱερεῖ εἶπεν ὁ βασιλεύς, ἀπότρεχε εἰς ἀναθὼθ εἰς τὸν ἀγρόν σου, ὅτι ἀνὴρ θανάτου εἶ σύ, καὶ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ οὐ θανατώσω σε, ὅτι ἦρας τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης κυρίου ἐνώπιον δαυὶδ τοῦ πατρός μου, καὶ ὅτι ἐκακουχήθης ἐν πᾶσιν οἷς ἐκακουχήθη ὁ πατήρ μου. καὶ ἐξέβαλε σολομὼν τὸν ἀβιάθαρ τοῦ μὴ εἶναι εἰς ἱερέα τῷ κυρίῳ, τοῦ πληρωθῆναι τὸ ῥῆμα κυρίου ὃ ἐλάλησεν ἐπὶ τὸν οἶκον ἠλὶ ἐν σηλώ. καὶ ἡ ἀκοὴ ἦλθεν ἕως ἰωὰβ υἱοῦ σαρουίας, ὅτι ἰωὰβ ἦν κεκλικὼς ὀπίσω ἀδωνίου, καὶ ὀπίσω σολομῶντος οὐκ ἐξέκλινε. καὶ ἔφυγεν ἰωὰβ εἰς τὸ σκήνωμα τοῦ κυρίου καὶ κατέχε τῶν κεράτων τοῦ θυσιαστηρίου. καὶ ἀπήγγειλαν τῷ σολομῶντι λέγοντες, ὅτι πέφευγεν ἰωὰβ εἰς τὸ σκήνωμα κυρίου, καὶ ἰδοὺ κατέχει τῶν κεράτων τοῦ θυσιαστηρίου. καὶ ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς σολομὼν τὸν βαναίαν υἱὸν ἰωαδὰ λέγων, πορεύου καὶ ἄνελε αὐτόν. καὶ ἦλθε βαναίας πρὸς ἰωὰβ εἰς τὴν σκηνὴν κυρίου, καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν, τάδε λέγει ὁ βασιλεύς, ἔξελθε. καὶ εἶπεν ἰωὰβ οὐκ ἐκπορεύομαι, ὅτι ὧδε ἀποθανοῦμαι. καὶ ἀπέστρεψε βαναίας καὶ εἶπε τῷ βασιλεῖ λέγων, τάδε λελάληκεν ἰωὰβ καὶ τάδε ἀποκέκριταί μοι. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ βασιλεύς, πορεύου, καὶ ποίησον αὐτῷ καθὼς εἴρηκε, καὶ ἄνελε αὐτὸν καὶ θάψον αὐτόν, καὶ ἐξαρεῖς σήμερον τὸ αἷμα ὃ ἐξέχεεν ἰωὰβ δωρεὰν ἀπ' ἐμοῦ καὶ ἀπὸ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός μου. καὶ ἐπέστρεψε κύριος τὸ αἷμα τῆς ἀδικίας αὐτοῦ εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, ὡς ἀπήντησε τοῖς δυσὶν ἀνδράσι τοῖς δικαίοις καὶ ἀγαθοῖς ὑπὲρ αὐτόν, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτοὺς ἐν ῥομφαίᾳ. καὶ ὁ πατήρ μου δαυὶδ οὐκ ἔγνω τὸν ἀβεννὴρ υἱὸν νὴρ ἀρχιστράτηγον ἰσραήλ, καὶ τὸν ἀμασὰ υἱὸν ἰεθὲρ ἀρχιστράτηγον ἰούδα. καὶ ἐπεστράφη τὰ αἵματα αὐτῶν εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν κεφαλὴν

1.Re. 2.f. — 2.Re. 3.f. 20.c.

τοῦ σπέρματος αὐτοῦ ἕως αἰῶνος. καὶ τῷ δαυὶδ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ καὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ καὶ τῷ θρόνῳ αὐτοῦ γένοιτο εἰρήνη παρὰ κυρίου ἕως αἰῶνος. καὶ ἀνέβη βαναίας υἱὸς ἰωαδὰ καὶ ἀπήντησεν αὐτῷ, καὶ ἐθανάτωσεν αὐτόν, καὶ ἔθαψεν αὐτὸν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. καὶ ἔδωκεν ὁ βασιλεὺς σολομὼν τὸν βαναίαν υἱὸν ἰωαδὰ ἀντ' αὐτοῦ ἐπὶ τὴν στρατιάν. καὶ τὸν σαδὼκ τὸν ἱερέα ἔδωκεν ὁ βασιλεὺς εἰς ἱερέα πρῶτον ἀντὶ ἀβιάθαρ. καὶ ἀποστείλας ἐκάλεσεν ὁ βασιλεὺς σολομὼν τὸν σεμεΐ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, οἰκοδόμησον σεαυτῷ οἶκον ἐν ἱερουσαλὴμ καὶ κατοίκει ἐκεῖ, καὶ οὐκ ἐξελεύσῃ ἐκεῖθεν οὐδαμοῦ. καὶ ἔσαι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἐξόδου σου καὶ διαβήσῃ τὸν χειμάρρουν τὸν κεδρὼν, γινώσκων γνώσῃ ὅτι θανάτῳ ἀποθανῇ, καὶ τὸ αἷμά σου ἔσται ἐπὶ τὴν κεφαλήν σου. καὶ εἶπε σεμεΐ πρὸς τὸν βασιλέα, ἀγαθὸν τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησας κύριέ μου βασιλεῦ, οὕτως ποιήσει ὁ δοῦλός σου. καὶ ἐκάθισε σεμεΐ ἐν ἱερουσαλὴμ τρία ἔτη. καὶ ἐγένετο μετὰ τρία ἔτη, καὶ ἀπέδρασαν δύο δοῦλοι σεμεΐ πρὸς ἀχὶς υἱὸν μααχὰ βασιλέα γέθ. καὶ ἀπήγγειλαν τῷ σεμεΐ λέγοντες, ἰδοὺ οἱ δοῦλοί σου ἐν γέθ. καὶ ἀνέστη σεμεΐ καὶ ἐπέσαξε τὸν ὄνον αὐτοῦ καὶ ἐπορεύθη εἰς γὲθ πρὸς ἀχὶς βασιλέα γὲθ τοῦ ζητῆσαι τοὺς δούλους αὐτοῦ. καὶ ἐξεπορεύθη σεμεΐ, καὶ ἤγαγε τοὺς δούλους αὐτοῦ. καὶ ἀπήγγειλαν τῷ σολομῶντι λέγοντες ὅτι ἐξεπορεύθη σεμεΐ ἐξ ἱερουσαλὴμ εἰς γέθ, καὶ ἀπέστρεψε. καὶ ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς καὶ ἐκάλεσεν τὸν σεμεΐ, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτόν, οὐχὶ ὥρκισά σε κατὰ τοῦ κυρίου καὶ ἐπεμαρτυράμην σοι λέγων, ἐν ᾗ ἂν ἡμέρᾳ ἐξέλθῃς ἐξ ἱερουσαλὴμ, καὶ πορευθῇς δεξιὰ ἢ ἀριστερά, γινώσκων γνώσῃ ὅτι θανάτῳ ἀποθανῇ; καὶ εἶπάς μοι, ἀγαθὸν τὸ ῥῆμα ὃ ἤκουσα. καὶ νῦν διατί οὐκ ἐφύλαξας τὸν ὅρκον κυρίου, καὶ τὴν ἐντολὴν ἣν ἐνετειλάμην κατὰ σοῦ; καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς πρὸς σεμεΐ, σὺ οἶδας πᾶσαν τὴν κακίαν σου ἣν ἔγνω ἡ καρδία σου ὅσα ἐποίησας δαυὶδ

1.Re. 9.b. Infra. 18.d. — 2.Re. 16.b.

seminis eius in sempiternum: dauid autem & semini eius & domui & throno illius sit pax vsque in eternum a domino. Ascendit itaque banaias filius ioiade: & aggressus eum interfecit: sepultusque est in domo sua in deserto. Et constituit rex banaiam filium ioiade pro eo super exercitum: & sadoch sacerdotem posuit pro abiathar. Misit quoque rex & vocauit semei. Dixitque ei. Edifica tibi domum in ierusalem: & habita ibi. Et non egredieris inde huc atque illuc. Quacumque autem die egressus fueris & transieris torrentem cedron: scito te interficiendum. Sanguis tuus erit super caput tuum. Dixitque semei regi. Bonus sermo. Sicut locutus est dominus meus rex: sic faciet seruus tuus. Habitauit itaque semei in ierusalem diebus multis. Factum est autem post annos tres vt fugerent serui semei ad achis filium maacha regem geth. Nunciatumque est semei quod serui eius issent in geth. Et surrexit semei & strauit asinum suum: iuitque in geth ad achis ad requirendum seruos suos: & adduxit eos de geth. Nunciatum est autem regi salomoni quod isset semei in geth de ierusalem: & redisset. Et mittens vocauit eum: dixitque illi. Nonne testificatus sum tibi per dominum: & predixi tibi: quacumque die egressus fueris huc & illuc: scito te esse moriturum? Et respondisti mihi. Bonus sermo quem audiui. Quare ergo non custodisti iusiurandum domini & preceptum quod preceperam tibi? Dixitque rex ad semei. Tu nosti omne malum cuius tibi conscium est cor tuum quod fecisti dauid

זרעו לעלם ולדוד ולזרעו ולביתו ולכסאו יהיה שלום עד עולם מעם יהוה: ויעל בניהו בן יהוידע ויפגע בו וימתהו ויקבר בביתו במדבר: ויתן המלך את בניהו בן יהוידע תחתיו על הצבא ואת צדוק הכהן נתן המלך תחת אביתר: וישלח המלך ויקרא לשמעי ויאמר לו בנה לך בית בירושלם וישבת שם ולא תצא משם אנה ואנה: והיה ביום צאתך ועברת את נחל קדרון ידע תדע כי מות תמות דמך יהיה בראשך: ויאמר שמעי למלך טוב הדבר כאשר דבר אדני המלך כן יעשה עבדך וישב שמעי בירושלם ימים רבים: ויהי מקץ שלש שנים ויברחו שני עבדים לשמעי אל אכיש בן מעכה מלך גת ויגידו לשמעי לאמר הנה עבדיך בגת: ויקם שמעי ויחבש את חמרו וילך גתה אל אכיש לבקש את עבדיו וילך שמעי ויבא את עבדיו מגת: ויגד לשלמה כי הלך שמעי מירושלם גת וישב: וישלח המלך ויקרא לשמעי ויאמר אליו הלא השבעתיך ביהוה ואעד בך לאמר ביום צאתך והלכת אנה ואנה ידע תדע כי מות תמות ותאמר אלי טוב הדבר שמעתי: ומדוע לא שמרת את שבעת יהוה ואת המצוה אשר צויתי עליך: ויאמר המלך אל שמעי אתה ידעת את כל הרעה אשר ידע לבבך אשר עשית לדוד

אבי והשיב יהוה את רעתך
בראשך: והמלך שלמה ברוך
וכסא דוד יהיה נכון לפני יהוה
עד עולם: ויצו המלך את בניהו
בן יהוידע ויצא ויפגע בו וימת
והממלכה נכונה

Cap.iii.

ביד שלמה: ויתחתן שלמה
את פרעה מלך מצרים ויקח את
בת פרעה ויביאה אל עיר דוד
עד כלתו לבנות את ביתו ואת
בית יהוה ואת חומת ירושלם
סביב: רק העם מזבחים בבמות
כי לא נבנה בית לשם יהוה עד
הימים ההם: ויאהב שלמה את
יהוה ללכת בחקות דוד אביו
רק בבמות הוא מזבח ומקטיר:
וילך המלך גבענה לזבח שם כי
היא הבמה הגדולה אלף עלות
יעלה שלמה על המזבח ההוא:
בגבעון נראה יהוה אל שלמה
בחלום הלילה ויאמר אלהים
שאל מה אתן לך: ויאמר
שלמה אתה עשית עם עבדך
דוד אבי חסד גדול כאשר הלך
לפניך באמת ובצדקה ובישרת
לבב עמך ותשמר לו את החסד
הגדול הזה ותתן לו בן ישב על
כסאו כיום הזה: ועתה יהוה
אלהי אתה המלכת את עבדך
תחת דוד אבי ואנכי נער קטן
לא אדע צאת ובא: ועבדך
בתוך עמך אשר בחרת עם רב
אשר לא ימנה ולא יספר מרב:
ונתת לעבדך לב שמע לשפט
את עמך להבין בין טוב לרע
כי מי יוכל לשפט את עמך

patri meo. Reddidit dñs maliciā tuā in caput tuum: & rex salomon bñdictus: & thronus dd̄ erit stabilis corā domino vsq3 in sempiternum. Iussit itaq3 rex banaie filio ioiade qui aggressus percussit eum: & mortuus est. 3.

Confirmatū est igitur regnum in manu salomonis: & affinitate coniunctus est pharaoni regi egypti. Accepit nāq3 filiā eius & adduxit in ciuitatē dauid donec cōpleret edificans domū suam: & domum domini & murum ierusalem p circuitum. Attamen populus immolabat in excelsis. Non enim edificatum erat templū nomini domini vsq3 in dīc illū. Dilexit āt salomō dñm ambulās ī p̄ceptis dd̄ patris sui: excepto q̄ in excelsis immolabat & accendebat thymiama. Abiit itaq3 salomon in gabaon vt imolaret ibi. Illud q̄ppe erat excelsum maximū. Mille hostias ī holocaustum obtulit salomon sup altare illud in gabaon. Apparuit autem dominus salomoni per somnium nocte dicens. Postula quod vis vt dem tibi. Et ait salomon. Tu fecisti cū seruo tuo dauid patre meo misericordiā magnam: sicut ambulauit in conspectu tuo in veritate & iusticia & recto corde tecum. Custodisti ei misericordiā tuā grandē: & dedisti ei filiū sedentem super thronū: sicut ē hodie. Et nūc dñe deus tu regnare fecisti seruū tuū pro dauid patre meo. Ego autē sum puer paruulus & ignorās egressum & introitū meum: & seruus tuus ī medio est p̄pli quē elegisti populi infiniti: q̄ nūerari & supputari nō potest pre multitudine. Dabis ergo seruo tuo cor docile vt populum tuum iudicare possit & discernere inter bonū & malū. Quis enim pōt iudicare populū istum populum tuum

patri meo: τ reddidit dñs maliciā
τῷ πατρί μου, καὶ ἀνταπέδωκε κύριος τὴν κακίαν
tuā in caput tuū. τ rex salomō bene
σου εἰς τὴν κεφαλήν σου. καὶ ὁ βασιλεὺς σολομῶν εὐ
nedictus: τ thron⁹ dauid erit paratus corā domi
λογημένος, καὶ ὁ θρόνος δαυίδ ἔσαι ἕτοιμος ἐνώπιον κυρί
no in sēpiternū. τ precepit rex salomon
ου εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ ἐνετείλατο ὁ βασιλεὺς σολομῶν
banea filio ioiada: τ egressus ē τ interfecit eū.
τῷ βαναία υἱῷ ἰωιαδά, καὶ ἐξῆλθε καὶ ἀνεῖλεν αὐτόν.
τ mortuus est.
καὶ ἀπέθανεν.

Ca.3.

Et regnū cōfirmatū est in manu salomonis.
Καὶ ἡ βασιλεία ἐστερεώθη ἐν χειρὶ τοῦ σολομῶντος.
τ affinitate cōiūct⁹ ē salomō pharaōi regi egypti.
καὶ ἐγαμβρεύσατο σολομὼν τῷ φαραὼ βασιλεῖ αἰγύπτου.
τ accepit salomō filiā pharaōis vxorem.
καὶ ἔλαβε σολομὼν τὴν θυγατέρα φαραὼ γυναῖκα.
τ adduxit eā in ciuitatē dauid: donec cōpleret ipse edificare suam domū:
καὶ εἰσήγαγεν αὐτὴν εἰς τὴν πόλιν δαυίδ, ἕως τοῦ συντελέσαι αὐτὸν οἰκοδομῆσαι αὐτοῦ τὸν οἶκον,
τ domū dñi in primis: τ murū hierusalem p circuitū. τ p̄pl's erāt sacrificātes in excelsissimis.
καὶ τὸν οἶκον κυρίου ἐν πρώτοις, καὶ τὸ τεῖχος ἱερουσαλὴμ κύκλῳ. καὶ ὁ λαὸς ἦσαν θύοντες ἐν τοῖς ὑψηλοτάτοις.
τ nō edificata fuit dom⁹ nomini domini vsq3 ad nūc. τ dilexit salomō dñm:
καὶ οὐκ ᾠκοδομήθη ὁ οἶκος τῷ ὀνόματι κυρίου ἕως τοῦ νῦν. καὶ ἠγάπησε σολομὼν τὸν κύριον,
vt ambularet in preceptis dauid patris sui: verū in excelsis imolabat τ adolebat.
τοῦ πορεύεσθαι ἐν τοῖς προστάγμασι δαυίδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, πλὴν ἐν τοῖς ὑψηλοῖς ἔθυεν καὶ ἐθυμία.
τ surrexit salomō τ abijt in gabaō vt imolaret ibi: q2 excelsissimū τ magnū. mille hostias
καὶ ἀνέστη σολομὼν καὶ ἐπορεύθη εἰς γαβαὼν θῦσαι ἐκεῖ, ὅτι ὑψηλοτάτη καὶ μεγάλη. χιλίαν ὁλοκαύτωσιν
obtulit salomon sup altare q̄d in gabaon.
ἀνήνεγκε σολομὼν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ ἐν γαβαών.
τ appuit dñs salomoni in sōnijs nocte. τ ait dñs salomoni: pete aliquā petitionē tibi: τ dabo tibi. τ dixit salomon:
καὶ ὤφθη κύριος τῷ σολομῶντι ἐν ὕπνῳ τὴν νύκτα. καὶ εἶπε κύριος τῷ σολομῶντι, αἴτησαί τι αἴτημα σεαυτῷ, καὶ δώσω σοί. καὶ εἶπε σολομών,
tu fecisti cū seruo tuo dauid patre meo miam magnā: sicut ābulauit ī cōspectu tuo in veritate τ in iusticia τ in rectitudine cordis tecum:
σὺ ἐποίησας μετὰ τοῦ δούλου σου δαυίδ τοῦ πατρός μου ἔλεος μέγα, καθὼς διῆλθεν ἐνώπιόν σου ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ἐν εὐθύτητι καρδίας μετὰ σοῦ,
τ custodisti ei miam grādē hanc: vt dares ei filiū sedentē sup thronū eius: sicut dies hec. τ nūc dñe mi dñe tu regnare fecisti
καὶ ἐφύλαξας αὐτῷ τὸ ἔλεος τὸ μέγα τοῦτο, δοῦναι αὐτῷ υἱὸν καθήμενον ἐπὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ, ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη. καὶ νῦν κύριέ μου κύριε σὺ ἐβασίλευσας

1.Pa.1.a. 2.Pa.1.a. Sap.9

seruū tuū pro dauid patre meo. τ ego sum puer paruus: τ nō noui ingressum meū τ egressum meū. τ seruus tuus in medio p̄pli tui: quē elegisti
τὸν δοῦλόν σου ἀντὶ δαυίδ τοῦ πατρός μου. καὶ ἐγώ εἰμι παιδάριον μικρόν, καὶ οὐκ οἶδα τὴν εἴσοδόν μου καὶ τὴν ἔξοδόν μου. καὶ ὁ δοῦλός σου ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ σου, ὃν ἐξελέξω
p̄plm multū: q̄ nō numerabit a multitudie τ nō recēsebitur. τ dabis seruo tuo cor sapiens
λαὸν πολύν, ὃς οὐκ ἀριθμηθήσεται ἀπὸ τοῦ πλήθους καὶ οὐ διηγηθήσεται. καὶ δώσεις τῷ δούλῳ σου καρδίαν φρονίμην
vt audiat τ iudicet p̄plm tuū in iusticia: vt discernat inter bonū τ malū. q̄m quis poterit iudicare
τοῦ ἀκούειν καὶ διακρίνειν τὸν λαόν σου ἐν δικαιοσύνῃ, τοῦ συνιέναι ἀναμέσον ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ. ὅτι τίς δυνήσεται κρίνειν

p̄plm tuū grauē hunc? τ placuit sermo corā dño: q̄ postulauit salomon verbū hoc.
τὸν λαόν σου τὸν βαρὺν τοῦτον; καὶ ἤρεσεν ὁ λόγος ἐνώπιον κυρίου, ὅτι ἠτήσατο σολομὼν τὸ ῥῆμα τοῦτο.
τ ait dñs ad eum: quoniā postulasti verbū hoc a me: τ nō petisti tibi dies multos: τ nō postulasti diuitias. neq3 petisti aīas inimicorū tuorū: sz postulasti tibi intellectū ad audiendum iudicia τ iustificationes: ecce feci
καὶ εἶπε κύριος πρὸς αὐτόν, ἀνθ᾽ ὧν ἠτήσω τὸ ῥῆμα τοῦτο παρ᾽ ἐμοῦ, καὶ οὐκ ἠτήσω σεαυτῷ ἡμέρας πολλάς, καὶ οὐκ ἠτήσω πλοῦτον οὐδὲ ἠτήσω ψυχὰς τῶν ἐχθρῶν σου, ἀλλ᾽ ἠτήσω σεαυτῷ σύνεσιν τοῦ εἰσακούειν κρίματα καὶ δικαιώματα, ἰδοὺ πεποίηκα
sc̄dm verbū tuū: τ ecce dedi tibi cor sapiēs τ peritū: sicut tibi nō fuit ante te: τ post te nō surget similis tibi. τ q̄ nō petisti: dedi tibi: τ diuitias τ gloriā: vt nō fuerit vir similis tibi in regibus. τ si ambulaueris in via mea vt custodias mādata mea
κατὰ τὸ ῥῆμά σου, καὶ ἰδοὺ δέδωκά σοι καρδίαν φρονίμην καὶ σοφήν, ὡς σὺ οὐ γέγονεν ἔμπροσθέν σου, καὶ μετὰ σὲ οὐκ ἀναστήσεται ὅμοιός σοι. καί γε ἃ οὐκ ᾔτησω, δέδωκά σοι, καὶ πλοῦτον καὶ δόξαν, ὡς οὐ γέγονεν ἀνὴρ ὅμοιος σοὶ ἐν τοῖς βασιλεῦσι. καὶ ἐὰν πορευθῇς ἐν τῇ ὁδῷ μου τοῦ φυλάσσειν τὰς ἐντολάς μου
τ precepta mea: veluti ābulauit dauid pater tuus: τ producā dies tuos. τ expgefactus est salomon: τ ecce insomniū. τ surrexit τ abijt in hierusalem: τ stetit ante faciē altaris q̄d ante cōspectū arce federis domini: τ obtulit holocausta τ fecit pacificas: τ fecit cōuiuiū vniuersis famulis suis.
καὶ τὰ προστάγματά μου, ὡς ἐπορεύθη δαυίδ ὁ πατήρ σου, καὶ μακρυνῶ τὰς ἡμέρας σου. καὶ ἐξυπνίσθη σολομών, καὶ ἰδοὺ ἐνύπνιον. καὶ ἀνέστη καὶ εἰσῆλθεν εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ ἔστη κατὰ πρόσωπον τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ κατὰ πρόσωπον τῆς κιβωτοῦ διαθήκης κυρίου, καὶ ἀνήγαγεν ὁλοκαυτώσεις καὶ ἐποίησεν εἰρηνικάς, καὶ ἐποίησε πότον πᾶσι τοῖς παισὶν αὐτοῦ.

C 1.Pa.1.

tunc apparuerūt due mulieres meretrices regi: τ steterūt corā eo. τ ait mulier vna: in me dñe mi. ego τ mulier hec hītabam⁹ in domo vna: τ peperi in domo: τ factū est die tertia postq̄ pepi ego: τ peperit τ mulier hec filiū: τ eramus simul. nō erat vllus nobiscū preter ambas nos in domo. τ mortuus est filius mulieris huius nocte: q2 incubuit sup eū. τ surrexit media nocte: τ cepit filiū meū ex vlnis meis: τ serua tua dormiebat: τ collocauit eū in sinu suo: τ filiū mortuū posuit in sinu meo. τ surrexi mane ad lactādū filiū meū: τ ille erat mortuus.
τότε ὤφθησαν δύο γυναῖκες πόρναι τῷ βασιλεῖ, καὶ ἔστησαν ἐνώπιον αὐτοῦ. καὶ εἶπεν ἡ γυνὴ ἡ μία, ἐν ἐμοί κύριέ μου. ἐγὼ καὶ ἡ γυνὴ αὕτη ᾠκοῦμεν ἐν οἴκῳ ἑνί, καὶ ἐτέκομεν ἐν τῷ οἴκῳ, καὶ ἐγένετο τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ τεκούσης μου, καὶ ἔτεκεν καὶ ἡ γυνὴ αὕτη υἱόν, καὶ ἦμεν κατὰ τὸ αὐτό. οὐκ ἦν οὐθεὶς μεθ᾽ ἡμῶν πάρεξ ἀμφοτέρων ἡμῶν ἐν τῷ οἴκῳ. καὶ ἀπέθανεν ὁ υἱὸς τῆς γυναικὸς ταύτης τὴν νύκτα, ὡς ἐπεκοιμήθη ἐπ᾽ αὐτόν. καὶ ἀνέστη μέσης τῆς νυκτός, καὶ ἔλαβε τὸν υἱόν μου ἐκ τῶν ἀγκαλῶν μου, καὶ ἡ δούλη σου ἐκοιμᾶτο, καὶ ἐκοίμισεν αὐτὸ ἐν τῷ κόλπῳ αὐτῆς, καὶ τὸν υἱὸν τὸν τεθνηκότα ἐκοίμισεν ἐν τῷ κόλπῳ μου. καὶ ἀνέστην πρωῒ θηλάσαι τὸν υἱόν μου, καὶ ἐκεῖνος ἦν τεθνηκώς.

hunc multum. Placuit ergo sermo coram dño q̄ salomon postulasset huiuscemodi rē. Et dixit deus salomōi. Quia postulasti verbum hoc & non petisti tibi dies multos: nec diuitias: aut aīas inimicorū tuorū: sed postulasti tibi sapiētiam ad discernēdū iudicium: ecce feci tibi s̄m sermōes tuos: & dedi tibi cor sapiens & intelligēs: in tātū vt nullus añ te similis tui fuerit: nec post te surrecturus sit. Sed & hec q̄ nō postulasti dedi tibi: diuitias scilicet & gloriam: vt nemo fuerit similis tui in regibus cūctis retro diebus. Si autem ābulaueris in viis meis & custodieris precepta mea & mādata mea: sicut ambulauit pr̄ tuus: lōgos faciā dies tuos. Igitur euigilauit salomō & intellexit q̄d esset sōniū. Cū venisset ierusalē stetit corā arca federis domini & obtulit holocausta: & fecit victimas pacificas & grande cōuiuiū vniuersis famulis suis. Tūc venerūt due mulieres meretrices ad regem: steteruntq3 coram eo: quarum vna ait. Obsecro mi domine: ego & mulier hec habitabamus in domo vna: & peperi apud eā in cubiculo. Tertia aūt die postq̄ ego peperi: pepit & hec. Et eram⁹ simul: nullusq3 alius nobiscū ī domo: exceptis nobis duab⁹. Mortuus ē āt filius mulieris huius nocte. Dormiens qppe oppressit eū. Et cōsurgēs intēpeste noctis silētio: tulit filiū meum de latere meo ancille tue dormientis: & collocauit in sinu suo: suū aūt filiū qui erat mortuus posuit ī sinu meo. Cumq3 surrexissem mane vt darem lac filio meo: apparuit mortuus.

הכבד הזה: וייטב הדבר בעיני
אדני כי שאל שלמה את הדבר
הזה: ויאמר אלהים אליו יען
אשר שאלת את הדבר הזה
ולא שאלת לך ימים רבים
ולא שאלת לך עשר ולא
שאלת נפש איביך ושאלת לך
הבין לשמע משפט: הנה עשיתי
כדבריך הנה נתתי לך לב חכם
ונבון אשר כמוך לא היה
לפניך ואחריך לא יקום
כמוך: וגם אשר לא שאלת
נתתי לך גם עשר גם
כבוד אשר לא היה כמוך
איש במלכים כל ימיך: ואם
תלך בדרכי לשמר חקי ומצותי
כאשר הלך דויד אביך והארכתי
את ימיך: ויקץ שלמה והנה
חלום ויבוא ירושלם ויעמד
לפני ארון ברית אדני ויעל
עלות ויעש שלמים ויעש
משתה לכל עבדיו: אז תבאנה
שתים נשים זנות אל המלך
ותעמדנה לפניו: ותאמר האשה
האחת בי אדני אני והאשה הזאת
ישבת בבית אחד ואלד עמה
בבית: ויהי ביום השלישי ללדתי
ותלד גם האשה הזאת ואנחנו
יחדו אין זר אתנו בבית זולתי
שתים אנחנו בבית: וימת בן
האשה הזאת לילה אשר שכבה
עליו: ותקם בתוך הלילה ותקח
את בני מאצלי ואמתך ישנה
ותשכיבהו בחיקה ואת בנה
המת השכיבה בחיקי: ואקם
בבקר להיניק את בני והנה מת

וְאֶתְבּוֹנֵן אֵלָיו בַּבֹּקֶר וְהִנֵּה לֹא
הָיָה בְנִי אֲשֶׁר יָלָדְתִּי: וַתֹּאמֶר
הָאִשָּׁה הָאַחֶרֶת לֹא כִי בְּנִי הַחַי
וּבְנֵךְ הַמֵּת, וְזֹאת אֹמֶרֶת לֹא כִי
בְּנֵךְ הַמֵּת וּבְנִי הֶחָי, וַתְּדַבֵּרְנָה
לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ: וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ, זֹאת
אֹמֶרֶת זֶה בְּנִי הַחַי וּבְנֵךְ הַמֵּת
וְזֹאת אֹמֶרֶת לֹא כִי בְּנֵךְ הַמֵּת וּבְנִי
הֶחָי: וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ קְחוּ לִי חָרֶב,
וַיָּבִאוּ הַחֶרֶב לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ: וַיֹּאמֶר
הַמֶּלֶךְ, גִּזְרוּ אֶת הַיֶּלֶד הַחַי
לִשְׁנָיִם, וּתְנוּ אֶת הַחֲצִי לְאַחַת
וְאֶת הַחֲצִי לְאֶחָת: וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה
אֲשֶׁר בְּנָהּ הַחַי אֶל הַמֶּלֶךְ, כִּי
נִכְמְרוּ רַחֲמֶיהָ עַל בְּנָהּ, וַתֹּאמֶר
בִּי אֲדֹנִי תְּנוּ לָהּ אֶת הַיָּלוּד הַחַי
וְהָמֵת אַל תְּמִיתֻהוּ, וְזֹאת אֹמֶרֶת
גַּם לִי גַּם לָךְ לֹא יִהְיֶה גְּזֹרוּ: וַיַּעַן
הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר תְּנוּ לָהּ אֶת הַיָּלוּד
הַחַי, וְהָמֵת לֹא תְמִיתֻהוּ הִיא
אִמּוֹ: וַיִּשְׁמְעוּ כָל יִשְׂרָאֵל אֶת
הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר שָׁפַט הַמֶּלֶךְ,
וַיִּרְאוּ מִפְּנֵי הַמֶּלֶךְ כִּי רָאוּ כִּי
חָכְמַת אֱלֹהִים בְּקִרְבּוֹ לַעֲשׂוֹת
מִשְׁפָּט:

Cap. iiii.

וַיְהִי הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה מֶלֶךְ עַל כָּל
יִשְׂרָאֵל: וְאֵלֶּה הַשָּׂרִים אֲשֶׁר לוֹ,
עֲזַרְיָהוּ בֶן צָדוֹק הַכֹּהֵן: אֱלִיחֹרֶף
וַאֲחִיָּה בְּנֵי שִׁישָׁא סֹפְרִים
יְהוֹשָׁפָט בֶּן אֲחִילוּד הַמַּזְכִּיר:
וּבְנָיָהוּ בֶן יְהוֹיָדָע עַל הַצָּבָא,
וְצָדוֹק וְאֶבְיָתָר כֹּהֲנִים: וַעֲזַרְיָהוּ
בֶן נָתָן עַל הַנִּצָּבִים, וְזָבוּד בֶּן
נָתָן כֹּהֵן רֵעֶה הַמֶּלֶךְ: וַאֲחִישָׁר
עַל הַבָּיִת, וַאֲדֹנִירָם בֶּן עַבְדָּא
עַל הַמַּס: וְלִשְׁלֹמֹה שְׁנֵים

Quē diligētius intuēs clara luce deprehēdi nō esse meū quē genueram. Responditq; altera mulier. Non est ita vt dicis: sed filius tuus mortuus est: meus aūt viuit. E cōtrario illa dicebat. Mētiris. Filius quippe meus viuit: & filius tuus mortuus est. Atq; in hūc modū contēdebāt corā rege. Tūc rex ait. Hec dicit. Filius meus viuit: & filius tuus mortuus est. Et ista respōdit. Non: sed filius tuus mortuus est: meus aūt viuit. Dixit ergo rex. Afferte mihi gladiū. Cūq; attulissent gladiū corā rege. Diuidite inqt infante viuū in duas ptes: & date dimidiā ptē vni: & dimidiā ptem alteri. Dixit autem mulier cuius filius erat viuus ad regē: cōmota sunt quippe viscera eius sup filio suo. Obsecro dñe date illi infantem viuum: & nolite interficere eū. E cōtrario illa dicebat. Nec mihi nec tibi sit: sed diuidatur. Respōdit rex & ait. Date huic infante viuū & non occidatur. Hec est enim mater eius. Audiuit itaq; omnis israel iudicium qd iudicasset rex: & timuerūt regem: videntes sapientiā dei esse in eo ad faciendum iudicium. 4.

Erat autem rex salomō regnans super oēm israel: & hi principes quos habebat. Azarias filius sadoch sacerdotis: helioreph & ahia filii sesa scribe. Iosaphat filius ahilud a commentariis. Banaias filius ioiade super exercitum. Sadoch aūt & abiathar sacerdotes: azarias filius Nathan sup eos qui assistebāt regi. Sabud filius nathā sacerdos amicus regis: & ahisar prepositus domus: & adonirā filius abda sup tributa. Habebat autē salomon duodecim

et perspexi eū mane: et ecce nō erat filius
καὶ κατενόησα αὐτὸν τοπρωΐ, καὶ ἰδοὺ οὐκ ἦν ὁ υἱός
meus quē genuerā. et dixit mulier altera: nequaq; sed
μου ὃν ἔτεκον. καὶ εἶπεν ἡ γυνὴ ἡ ἑτέρα, οὐχί, ἀλλὰ
filius meus viuēs: et filius tuus mortuus. et illa di
ὁ υἱός μου ὁ ζῶν, καὶ ὁ υἱός σου ὁ τεθνηκώς. καὶ αὕτη εἶ
xit: minime: filius tuus mortuus: et filius meus viuēs.
πεν, οὐχί, ὁ υἱός σου ὁ τεθνηκώς, καὶ υἱός μου ὁ ζῶν.
et locute sunt corā rege. et dixit re
καὶ ἐλάλησαν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως. καὶ εἶπεν αὐ
x rex: tu dicis: iste filius meus q viuit:
ταῖς ὁ βασιλεύς, σὺ λέγεις, οὗτος ὁ υἱός μου ὁ ζῶν,
et filius huius q mortuus est. et tu dicis: nequaq; sed
καὶ ὁ υἱός ταύτης ὁ τεθνηκώς. καὶ σὺ λέγεις, οὐχί, ἀλ
filius meus q viuit: et filius huius q mortuus est. et
λὰ ὁ υἱός μου ὁ ζῶν, ὁ δὲ υἱός ταύτης ὁ τεθνηκώς. καὶ
dixit rex: tollite mihi gladiū. et attule
εἶπεν ὁ βασιλεύς, λάβετέ μοι μάχαιραν. καὶ προσή
runt gladiū in cōspectu regis. et a
νεγκαν τὴν μάχαιραν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως. καὶ εἶ
it rex: diuidite puerū viuū in duo:
πεν ὁ βασιλεύς, διέλετε τὸ παιδίον τὸ ζῶν εἰς δύο,
et date dimidiā ptē eius huic: et dimidiā ptē eius
καὶ δότε τὸ ἥμισυ αὐτοῦ ταύτῃ, καὶ τὸ ἥμισυ αὐτοῦ
huic. et rñdit mulier cuius erat filius viuēs: et a
ταύτῃ. καὶ ἀπεκρίθη ἡ γυνὴ ἧς ἦν ὁ υἱὸς ὁ ζῶν, καὶ εἶ
it ad regem: qm turbata sūt viscera eius
πεν πρὸς τὸν βασιλέα, ὅτι ἐταράχθη ἡ μήτρα αὐτῆς
sup filio suo: et ait: in me dñe: date ei
ἐπὶ τῷ υἱῷ αὐτῆς, καὶ εἶπεν, ἐν ἐμοὶ κύριε, δότε αὐ
puerū: et morte ne occidatis ipsū.
τῇ τὸ παιδίον, καὶ θανάτῳ μὴ θανατώσητε αὐτό.
et altera dixit: neq; mihi neq; huic sit: di
καὶ ἡ ἑτέρα εἶπεν, μήτε ἐμοὶ μήτε αὐτῇ ἔστω, δι
uidite eū. et rñdit rex et dixit: da
έλετε αὐτό. καὶ ἀπεκρίθη ὁ βασιλεὺς καὶ εἶπε, δό
te puerū viuētē mulieri q dixit: date eum ei
τε τὸ παιδίον τὸ ζῶν τῇ γυναικὶ τῇ εἰπούσῃ, δότε αὐτῇ αὐ
et morte ne occidatis ipm: qm ipsa mr
τὸ καὶ θανάτῳ μὴ θανατώσητε αὐτό, ὅτι αὕτη ἡ μήτηρ
eius. et audiuit vniuersus israel iudiciū hoc
αὐτοῦ. καὶ ἤκουσε πᾶς ἰσραὴλ τὸ κρίμα τοῦτο
qd iudicauit rex: et timuerūt a fa
ὃ ἔκρινεν ὁ βασιλεύς, καὶ ἐφοβήθησαν ἀπὸ προσώ
cie regis: qr viderūt sapiētia dei in
που τοῦ βασιλέως, ὅτι εἶδον ὅτι φρόνησις θεοῦ ἐν
eo ad faciēdū iudicia.
αὐτῷ τοῦ ποιεῖν δικαιώματα. Ca. 4.

Et erat rex salomō regnans sup is
Καὶ ἦν ὁ βασιλεὺς σολομὼν βασιλεύων ἐπὶ ἰσ
rael. et hi principes q erāt ipi. azarias fi
ραήλ. καὶ οὗτοι οἱ ἄρχοντες οἳ ἦσαν αὐτῷ. ἀζαρίας υἱ
lius sadoc sacerdos. et elichoreph et achia filii sisa
ὸς σαδὼκ ὁ ἱερεύς. καὶ ἐλιχόρεφ καὶ ἀχιὰ υἱοὶ σισὰ
scribe. iosaphat filius achilud a cōmētariis.
γραμματεῖς. ἰωσαφὰτ υἱὸς ἀχιλοὺδ ὑπομιμνήσκων.
et baneas filius ioiada sup exercitū. et sa
καὶ βαναίας υἱὸς ἰωαδὰ ἐπὶ τῆς δυνάμεως. καὶ σα
doc et abiathar sacerdotes. et azarias filius nathā sup
δὼκ καὶ ἀβιάθαρ ἱερεῖς. καὶ ἀζαρίας υἱὸς ναθὰν ἐπὶ
assistētes regi. et zobud filius nathan amicus
τῶν καθεσταμένων. καὶ ζαβοὺθ υἱὸς ναθὰν ἑταῖρος
regis. et achisar ppositus domus. et adoniram
τοῦ βασιλέως. καὶ ἀχισὰρ οἰκονόμος. καὶ ἀδωνιρὰμ
filius abda sup tributa. et salomoni duodecim
υἱὸς ἀβδὰ ἐπὶ τῶν φόρων. καὶ τῷ σολομῶντι δώδεκα

prefecti sup omnē israel: ad suppeditādū re
καθεσταμένοι ἐπὶ πάντα ἰσραήλ, χορηγεῖν τῷ βασι
gi et domui eius. mēsis in anno erat et
λεῖ καὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. μὴν ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ἐγένετο ἐπὶ
vnūquēq; subministraret. hec nomina eorū. be
τὸν ἕνα χορηγεῖν. καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα αὐτῶν. βε
nor in monte ephraim filius vacar in macas et in sala
ὼρ ἐν ὄρει ἐφραΐμ υἱὸς ὑάκαρ ἐν μακὲς καὶ ἐν σαλα
bin et bethsamis et elon vsq; in banaā. benesed in ara
βὶν καὶ βεθσαμὶς καὶ ἐλὼν ἕως βηναγάν. βενεσὲδ ἐν ἀρα
both: ipsi socho et ois terra opher. filii abina
βώθ, αὐτοῦ σοχὼ καὶ πᾶσα γῆ ὀφέρ. υἱοῦ ἀβινα
dab ois nephador. taphath filia salomonis
δὰβ πᾶσα νεφαδώρ. ταφὰθ θυγάτηρ σολομῶντος
erat ei in vxorē. baana filius achilud thaanach
ἦν αὐτῷ εἰς γυναῖκα. βαανὰ υἱὸς ἀχιλοὺδ θαανὰχ
et mageddo et oēs domū saan q ē iux
καὶ μαγεδδὼ καὶ πάντα οἶκον σαὰν ὁ παρὰ σε
than subter israel a bethsā vsq; in abelmola vsq; i
θὰν ὑποκάτω ἰσραὴλ ἐκ βεθσὰν ἕως ἀβελμαουλὰ ἕως
macher iegmaam. filius gaber in ramoth galaa
μαεβὲρ ἰεγμαάμ. υἱὸς γαβὲρ ἐν ῥαμὼθ τοῦ γαλαὰ
dite. huius erant ciuitates iair filii manasse in
δίτε. τούτου ἦσαν πόλεις ἰαῒρ υἱοῦ μανασσῆ ἐν
galaad. huic funiculus argob in basan sexa
γαλαάδ. τούτῳ σχοίνισμα ἀργὸβ ἐν τῇ βασὰν ἑξήκον
ginta ciuitates magne et murate et vectes e
τα πόλεις μεγάλαι καὶ τειχήρεις καὶ μοχλοὶ χαλ
rei. achinadab filius addo manaim achimaas in neph
κοῖ. ἀχιναδὰβ υἱὸς ἀδδὼ μααναΐμ ἀχιμαὰς ἐν νεφ
thali. et hic cepit basemmath filiam sa
θαλί. καὶ οὗτος ἔλαβε τὴν βασεμμὰθ θυγατέρα σο
lomonis in vxorē. baneas filius chusi in aser
λομῶντος εἰς γυναῖκα. βαναίας υἱὸς χουσὶ ἐν ἀσὴρ
et in baaloth. iosaphat filius pharue in isachar.
καὶ ἐν βααλώθ. ἰωσαφὰτ υἱὸς φαρουὲ ἐν ἰσσάχαρ.
semei filius ela in beniamin. gaber filius vri in
σεμεῒ υἱὸς ἠλὰ ἐν τῷ βενιαμίν. γαβὲρ υἱὸς οὐρὶ ἐν
terra galaad terra seon regis amorreor
γῇ γαλαὰδ γῇ σηὼν τοῦ βασιλέως τῶν ἀμορραίων
et og regis basan: et ppositus in terra iu
καὶ ὢγ βασιλέως βασάν, καὶ νασὶβ ἐν τῇ γῇ ἰου
da vn9. iudas et israel multi nimis vt
δὰ εἷς. ἰούδας καὶ ἰσραὴλ πολλοὶ σφόδρα ὡς ἡ
arena in mari in multitudine comedētes et bi
ἄμμος ἐπὶ τῆς θαλάσσης εἰς πλῆθος ἐσθίοντες καὶ πίνον
bētes et letātes. et salomō erat pnceps in cūctis
τες καὶ χαίροντες. καὶ σολομὼν ἦν ἄρχων ἐν πάσαις ταῖς
regnis a flumine terre philistiim et vsq; ad
βασιλείαις ἀπὸ ποταμοῦ γῆς ἀλλοφύλων καὶ ἕως
terminos egypti. et erāt afferētes ei do
ὁρίων αἰγύπτου. καὶ ἦσαν προσφέροντες αὐτῷ δῶ
na: et seruierūt salomoni cunctis die
ρα, καὶ ἐδούλευον τῷ σολομῶντι πάσας τὰς ἡ
bus vite eius. et hoc prādiū sa
μέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ. καὶ τοῦτο ἄριστον τῷ σο
lomoni in die vna: triginta cori simi
λομῶντι ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ, τριάκοντα κόροι σεμιδά
le: et sexaginta cori farine: decē vituli
λεως, καὶ ἑξήκοντα κόροι ἀλεύρου, δέκα μόσχοι

prefectos super omnē israel: qui prebebāt annonā regi & domui eius. Per singulos enī menses in anno singuli necessaria ministrabāt. Et hec noīa eorū. Benhur in monte effrai. Bendecar in macces & in salebi & in bethsames & in helom & in bethanā. Benesed in araboth. Ipsius enim erat socho: & ois terra epher. Benabiadab cuius ois nephador: taphet filiā salomonis hēbat vxorē. Bana filius ahilud regebat thanach & mageddo & vniuersam bethsā q est iuxta sarthana subter iezrael a bethsan vsq; abelmeula e regiōe iecmaam. Bengaber in ramoth galaad: hēbat auothiair filii manasse in galaad. Ipse erat in oi regione argob que est in basan sexaginta ciuitatibus magnis atq; muratis q hēbat seras ereas. Abinadab filius addo preerat in manaim. Achimaas in neptali: sed & ipse habebat basemath filiā salomonis in coniugio. Baana filius husi in aser & in baloth. Iosaphat filius pharue in isachar. Semei filius hela in beniamin. Gaber filius vri in terra galaad & in terra seon regis amorrei & og regis basan: super omnia que erant in illa terra. Iuda & israel innumerabiles sicut arena maris in multitudine: comedentes & bibentes atq; letantes. Salomon aūt erat in ditione sua habens omnia regna: a flumine terre philistiim vsq; ad terminum egypti: offerentium sibi munera & seruientium ei cunctis diebus vite eius. Erat autem cibus salomonis per dies singulos triginta chori simile: & sexaginta chori farine: decem boues

עֲשָׂר נִצָּבִים עַל כָּל יִשְׂרָאֵל
וְכִלְכְּלוּ אֶת הַמֶּלֶךְ וְאֶת בֵּיתוֹ,
חֹדֶשׁ בַּשָּׁנָה יִהְיֶה עַל הָאֶחָד
לְכַלְכֵּל: וְאֵלֶּה שְׁמוֹתָם, בֶּן חוּר
בְּהַר אֶפְרָיִם: בֶּן דֶּקֶר בְּמָקַץ
וּבְשַׁעַלְבִים וּבֵית שָׁמֶשׁ, וְאֵילוֹן
בֵּית חָנָן: בֶּן חֶסֶד בָּאֲרֻבּוֹת, לוֹ
שֹׂכֹה וְכָל אֶרֶץ חֵפֶר: בֶּן אֲבִינָדָב
כָּל נָפַת דֹּאר, טָפַת בַּת שְׁלֹמֹה
הָיְתָה לּוֹ לְאִשָּׁה: בַּעֲנָא בֶּן
אֲחִילוּד תַּעְנַךְ וּמְגִדּוֹ, וְכָל בֵּית
שְׁאָן אֲשֶׁר אֵצֶל צָרְתַנָה מִתַּחַת
לְיִזְרְעֶאל מִבֵּית שְׁאָן עַד אָבֵל
מְחוֹלָה, עַד מֵעֵבֶר לְיָקְמְעָם: בֶּן
גֶּבֶר בְּרָמֹת גִּלְעָד, לוֹ חַוֹּת יָאִיר
בֶּן מְנַשֶּׁה אֲשֶׁר בַּגִּלְעָד, לוֹ חֶבֶל
אַרְגֹּב אֲשֶׁר בַּבָּשָׁן, שִׁשִּׁים עָרִים
גְּדֹלוֹת חוֹמָה וּבְרִיחַ נְחֹשֶׁת: אֲחִינָדָב
בֶּן עִדֹּא מַחֲנָיְמָה: אֲחִימַעַץ
בְּנַפְתָּלִי, גַּם הוּא לָקַח אֶת בָּשְׂמַת
בַּת שְׁלֹמֹה לְאִשָּׁה: בַּעֲנָא בֶּן חוּשָׁי
בְּאָשֵׁר וּבְעָלוֹת: יְהוֹשָׁפָט בֶּן
פָּרוּחַ בְּיִשָּׂשכָר: שִׁמְעִי בֶן אֵלָא
בְּבִנְיָמִן: גֶּבֶר בֶּן אֻרִי בְּאֶרֶץ גִּלְעָד,
אֶרֶץ סִיחוֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי וְעוֹג
מֶלֶךְ הַבָּשָׁן, וּנְצִיב אֶחָד אֲשֶׁר
בָּאָרֶץ: יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל רַבִּים
כַּחוֹל אֲשֶׁר עַל הַיָּם לָרֹב
אֹכְלִים וְשֹׁתִים וּשְׂמֵחִים:
וּשְׁלֹמֹה הָיָה מוֹשֵׁל בְּכָל
הַמַּמְלָכוֹת מִן הַנָּהָר אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים
וְעַד גְּבוּל מִצְרָיִם, מַגִּשִׁים
מִנְחָה וְעֹבְדִים אֶת שְׁלֹמֹה כָּל
יְמֵי חַיָּיו: וַיְהִי לֶחֶם שְׁלֹמֹה
לְיוֹם אֶחָד, שְׁלֹשִׁים כֹּר סֹלֶת
וְשִׁשִּׁים כֹּר קָמַח: עֲשָׂרָה בָקָר

עשרה בקר בראים ועשרים בקר רעי ומאה צאן לבד מאיל וצבי ויחמור וברברים אבוסים׃ כי הוא רדה בכל עבר הנהר מתפסח ועד עזה בכל מלכי עבר הנהר ושלום היה לו מכל עבריו מסביב׃ וישב יהודה וישראל לבטח איש תחת גפנו ותחת תאנתו מדן ועד באר שבע כל ימי שלמה׃ ויהי לשלמה ארבעים אלף ארות סוסים למרכבו ושנים עשר אלף פרשים׃ וכלכלו הנצבים האלה את המלך שלמה ואת כל הקרב אל שלחן המלך שלמה איש חדשו לא יעדרו דבר׃ והשערים והתבן לסוסים ולרכש יבאו אל המקום אשר יהיה שם איש כמשפטו׃ ויתן אלהים חכמה לשלמה ותבונה הרבה מאד ורחב לב כחול אשר על שפת הים׃ ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם ומכל חכמת מצרים׃ ויחכם מכל האדם מאיתן האזרחי והימן וכלכל ודרדע בני מחול ויהי שמו בכל הגוים סביב׃ וידבר שלשת אלפים משל ויהי שירו חמשה ואלף׃ וידבר על העצים מן הארז אשר בלבנון ועד האזוב אשר יצא בקיר וידבר על הבהמה ועל העוף ועל הרמש ועל הדגים׃ ויבאו מכל העמים לשמע את חכמת שלמה מאת כל מלכי הארץ אשר שמעו את חכמתו׃

Cap. v.

וישלח חירם מלך צר את עבדיו אל שלמה

pingues: & viginti boues pascuales: & centū arietes: excepta venatiōe ceruorū: capreārū atq; bubalorū & auiū altilium. Ipse eñ obtinebat oēm regionē q̄ erat trās flumē a thapsa vsq; ab gazā & cūctos reges illarū regionum: & hēbat pacē ex oī pte in circuitu. Habitabatq; iuda & isrl absq; timore vllo vnusquisq; sub vite sua: & sub ficu sua a dan vsq; bersabee cūctis diebus salomonis. Et habebat salomon quadraginta milia presepia equorum currilium: & duodecim milia eqstriū. nutriebantq; eos supradicti regis prefecti: sed & necessaria mense regis salomōis cū ingenti cura pbebāt in tempore suo. Ordeū quoq; & paleas equorum & iumētorū deferebant in locū vbi erat rex iuxta cōstitutū sibi. Dedit quoq; deus sapiētiam salomoni & prudentiā multam nimis & latitudinē cordis q̄si arena que est in littore maris. Et precedebat sapiētia salomonis sapientiā oīum orientaliū & egyptiorū: & erat sapiētior cunctis hoībus. Sapiētior ethā ezraite & hemā & calchal & dorda filiis maol: & erat noīatus in vniuersis gētibus per circuitū. Locutus est quoq; salomon tria milia pabolas & fuerūt carmina eius quinq; milia. Et disputauit sup lignis: a cedro que est in libano vsq; ad hyssopum que egreditur de pariete: & disseruit de iumentis & volucrib9 & reptilibus & piscib9. Et veniebāt de cūctis populis ad audiendā sapiām salomonis: & ab vniuersis regib9 terre qui audiebant sapientiā eius.

5.

Misit quoq; hiram rex tyri seruos suos ad salomonem:

ἐκλεκτοὶ καὶ εἴκοσι βόες νομάδες, καὶ ἑκατὸν πρόβατα, ἐκτὸς ἐλάφων καὶ δορκάδων καὶ ὀρνίθων ἐκλεκτῶν καὶ νομάδων, ὅτι ἦν ἄρχων ἐν παντὶ πέραν τοῦ ποταμοῦ ἀπὸ θαψὰ ἕως γάζης ἐν πάσαις ταῖς βασιλείαις ταῖς πέραν τοῦ ποταμοῦ· καὶ ἦν αὐτῷ εἰρήνη ἐκ πάντων τῶν μερῶν αὐτοῦ κυκλόθεν. καὶ κατῴκει ἰούδας καὶ ἰσραὴλ πεποιθότες ἕκαστος εἰς τὴν ἄμπελον αὐτοῦ καὶ ὑπὸ τὴν συκῆν αὐτοῦ ἀπὸ δὰν καὶ ἕως βηρσαβεὲ πάσας τὰς ἡμέρας σολομῶντος. καὶ ἦσαν τῷ σολομῶντι τεσσαράκοντα χιλιάδες ἅρματα, καὶ δώδεκα χιλιάδες ἱππέων. καὶ ἐχορήγουν οἱ καθεστάμενοι οὗτοι τῷ βασιλεῖ σολομῶντι κατὰ πάντα τὰ διηγγελμένα ἐπὶ τὴν τράπεζαν τοῦ βασιλέως, ἕκαστος τὸν μῆνα αὐτοῦ, οὐ παραλλάσσον λόγον. καὶ τὰς κριθὰς καὶ τὸ ἄχυρον τοῖς ἵπποις καὶ τοῖς ἅρμασιν ἔφερον εἰς τὸν τόπον οὗ ἂν ᾖ ὁ βασιλεύς, ἕκαστος κατὰ τὴν σύνταξιν αὐτοῦ. καὶ ἔδωκε κύριος φρόνησιν τῷ σολομῶντι, καὶ σοφίαν πολλὴν σφόδρα, καὶ χύμα καρδίας ὡς ἡ ἄμμος ἡ παρὰ τὴν θάλασσαν. καὶ ἐπληθύνθη ἡ σοφία σολομῶντος ὑπὲρ τὴν φρόνησιν πάντων ἀρχαίων ἀνθρώπων, καὶ ὑπὲρ πάντας φρονίμους αἰγύπτου. καὶ ἐσοφίσατο ὑπὲρ πάντας τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἐσοφίσατο ὑπὲρ αἰθὰμ τὸν ἐζραΐτην, καὶ τὸν αἱμὰν καὶ τὸν χαλκὰλ καὶ τὸν δαρδαὲ υἱὸν μαχάλ. καὶ ἦν τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσι κύκλῳ. καὶ ἐλάλησε τρεῖς χιλιάδας παραβολάς. καὶ ἦσαν ᾠδαὶ αὐτοῦ πεντακισχίλιαι. καὶ ἐλάλησε περὶ τῶν ξύλων ἀπὸ τῆς κέδρου τῆς ἐν τῷ λιβάνῳ καὶ ἕως τῆς ὑσσώπου τῆς ἐκπορευομένης ἐκ τοῦ τοίχου. καὶ ἐλάλησε περὶ τῶν κτηνῶν, καὶ περὶ τῶν πετεινῶν, καὶ περὶ τῶν ἑρπετῶν, καὶ περὶ τῶν ἰχθύων. καὶ παρεγίνοντο πάντες οἱ λαοὶ ἀκούειν τῆς σοφίας σολομῶντος. καὶ ἐλάμβανε δῶρα παρὰ τῶν βασιλέων τῆς γῆς, ὅσοι ἤκουον τῆς σοφίας αὐτοῦ.

Ca. 5.

Καὶ ἀπέστειλε χειρὰμ βασιλεὺς τύρου τοὺς παῖδας αὐτοῦ πρὸς σολομῶντα,

ἀκούσας ὅτι αὐτὸν ἔχρισαν εἰς βασιλέα ἀντὶ δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ· ὅτι ἀγαπῶν ἦν χειρὰμ τὸν δαυὶδ πάσας τὰς ἡμέρας. καὶ ἀπέστειλε σολομῶν πρὸς χειρὰμ λέγων. σὺ οἶδας δαυὶδ τὸν πατέρα μου ὅτι οὐκ ἠδύνατο οἰκοδομῆσαι οἶκον τῷ ὀνόματι κυρίου τοῦ θεοῦ μου ἀπὸ προσώπου τῶν πολέμων τῶν κυκλωσάντων αὐτόν, ἕως τοῦ δοῦναι αὐτοὺς κύριον ὑπὸ τὰ ἴχνη τῶν ποδῶν αὐτοῦ. καὶ νῦν ἀνέπαυσε κύριος ὁ θεός μου ἐμοὶ κυκλόθεν, οὐκ ἔστιν ἐπίβουλος καὶ οὐκ ἔστιν ἀπάντημα πονηρόν. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ λέγω οἰκοδομῆσαι οἶκον τῷ ὀνόματι κυρίου τοῦ θεοῦ, καθὼς ἐλάλησεν κύριος πρὸς δαυὶδ τὸν πατέρα μου λέγων, ὁ υἱός σου ὃν δώσω ἀντὶ σοῦ ἐπὶ τὸν θρόνον σου, οὗτος οἰκοδομήσει τὸν οἶκον τῷ ὀνόματί μου. καὶ νῦν ἔντειλαι καὶ κοψάτωσάν μοι ξύλα ἐκ τοῦ λιβάνου. καὶ ἰδοὺ οἱ δοῦλοί μου μετὰ τῶν δούλων σου. καὶ τὸν μισθὸν τῶν δούλων σου δώσω σοι κατὰ πάντα ὅσα ἂν εἴπῃς. ὅτι σὺ οἶδας, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν εἰδὼς κόψαι ξύλα καθὼς οἱ σιδώνιοι. καὶ ἐγένετο καθὼς ἤκουσε χειρὰμ τῶν λόγων σολομῶντος ἐχάρη σφόδρα. καὶ εἶπεν, εὐλογητὸς κύριος σήμερον ὃς ἔδωκε τῷ δαυὶδ υἱὸν φρόνιμον ἐπὶ τὸν λαὸν τὸν πολὺν τοῦτον. καὶ ἀπέστειλε χειρὰμ πρὸς σολομῶντα λέγων, ἀκήκοα περὶ πάντων ὧν ἀπέσταλκας πρός με, ἐγὼ ποιήσω τὸ θέλημά σου πᾶν, ξύλα κέδρινα καὶ πεύκινα. οἱ δοῦλοί μου κατάξουσιν αὐτὰ ἐκ τοῦ λιβάνου εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐγὼ θήσομαι αὐτὰ σχεδίας ἕως τοῦ τόπου οὗ ἂν ἀποστείλῃς πρός με, καὶ ἐκτινάξω αὐτὰ ἐκεῖ καὶ σὺ ἀρεῖς. καὶ σὺ ποιήσεις τὸ θέλημά μου τοῦ δοῦναι ἄρτους τῷ οἴκῳ μου. καὶ ἦν χειρὰμ διδοὺς τῷ σολομῶντι κέδρους καὶ πεύκας καὶ πᾶν τὸ θέλημα αὐτοῦ. καὶ σολομῶν ἔδωκε τῷ χειρὰμ εἴκοσι χιλιάδας κόρους πυροῦ μαχὰλ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ εἴκοσι βαὶθ ἐλαίου.

audiuit enim q̄ ipsum vnxissent regem pro patre eius: qa amicus fuerat hiram dauid omni tpe. Misit autem salomon ad hiram dicens. Tu scis voluntatem dd patris mei: & quia non poterat edificare domū noī dñi dei sui pp bella imminētia per circuitum donec daret dominus eos sub vestigio pedū eius. Nūc aūt re q̄uiem dedit deus meus mihi p circuitū: & non est sathan neq; occursus malus: quāobrem cogito edificare tēplū noī dñi dei mei sicut locutus est dauid patri meo dicēs. Filius tuus quem dabo pro te super solium tuum: ipse edificabit domum noī meo. Precipe igitur vt precidant mihi serui tui cedros de libano: & serui mei sint cū seruis tuis: mercedē aūt seruorū tuorū dabo tibi quācunq; petieris. Scis enim quō non est in populo meo vir qui nouerit ligna cedere sicut sidonii. Cum ergo audisset hiram verba salomonis letatus est valde & ait. Benedictus dominus hodie qui dedit dauid filium sapientissimum sup populū hunc plurimum. Et misit hiram ad salomonem dicens. Audiui quecunq; mandasti mihi. Ego faciam omnem voluntatē tuā in lignis cedrinis & abiegnis. Serui mei deponent ea de libano ad mare: & ego componā ea in ratibus in mari vsq; ad locum quem significaberis mihi: & applicabo ea ibi: & tu tolles ea: Prebebisq; necessaria mihi: vt detur cibus domui mee. Itaq; hiram dabat salomoni ligna cedrina & ligna abiegna iuxta oēm voluntatē eius. Salomon aūt pbebat hirā vigīti milia choros tritici in cibū domui eius: & viginti choros purissimi o

כי שמע כי אתו משחו למלך תחת אביהו כי אהב היה חירם לדוד כל הימים׃ וישלח שלמה אל חירם לאמר׃ אתה ידעת את דוד אבי כי לא יכל לבנות בית לשם יהוה אלהיו מפני המלחמה אשר סבבהו עד תת יהוה אתם תחת כפות רגליו׃ ועתה הניח יהוה אלהי לי מסביב אין שטן ואין פגע רע׃ והנני אמר לבנות בית לשם יהוה אלהי כאשר דבר יהוה אל דוד אבי לאמר בנך אשר אתן תחתיך על כסאך הוא יבנה הבית לשמי׃ ועתה צוה ויכרתו לי ארזים מן הלבנון ועבדי יהיו עם עבדיך ושכר עבדיך אתן לך ככל אשר תאמר כי אתה ידעת כי אין בנו איש ידע לכרת עצים כצדנים׃ ויהי כשמע חירם את דברי שלמה וישמח מאד ויאמר ברוך יהוה היום אשר נתן לדוד בן חכם על העם הרב הזה׃ וישלח חירם אל שלמה לאמר שמעתי את אשר שלחת אלי אני אעשה את כל חפצך בעצי ארזים ובעצי ברושים׃ עבדי ירדו מן הלבנון ימה ואני אשימם דברות בים עד המקום אשר תשלח אלי ונפצתים שם ואתה תשא ואתה תעשה את חפצי לתת לחם ביתי׃ ויהי חירום נתן לשלמה עצי ארזים ועצי ברושים כל חפצו׃ ושלמה נתן לחירם עשרים אלף כר חטים מכלת לביתו ועשרים כר שמן

כתית כה יתן שלמה לחירם שנה בשנה: ויהוה נתן חכמה לשלמה כאשר דבר לו ויהי שלם בין חירם ובין שלמה ויכרתו ברית שניהם: ויעל המלך שלמה מס מכל ישראל ויהי המס שלשים אלף איש: וישלחם לבנונה עשרת אלפים בחדש חליפות חדש יהיו בלבנון שנים חדשים בביתו ואדנירם על המס: ויהי לשלמה שבעים אלף נשא סבל ושמנים אלף חצב בהר: לבד משרי הנצבים לשלמה אשר על המלאכה שלשת אלפים ושלש מאות הרדים בעם העשים במלאכה: ויצו המלך ויסעו אבנים גדלות אבנים יקרות ליסד הבית אבני גזית: ויפסלו בני שלמה ובני חירום והגבלים ויכינו העצים והאבנים לבנות הבית:

Cap. vi.

ויהי בשמונים שנה וארבע מאות שנה לצאת בני ישראל מארץ מצרים בשנה הרביעית בחדש זו הוא החדש השני למלך שלמה על ישראל ויבן הבית ליהוה: והבית אשר בנה המלך שלמה ליהוה ששים אמה ארכו ועשרים רחבו ושלשים אמה קומתו: והאולם על פני היכל הבית עשרים אמה ארכו על פני רחב הבית עשר באמה רחבו על פני הבית: ויעש לבית חלוני שקפים אטמים: ויבן על קיר הבית יציע סביב את קירות הבית סביב להיכל ולדביר

lei. Hec tribuebat salomon hiram p singulos ānos. Dedit quoq̄ dñs sapientiam salomoni sicut locutus est ei. Et erat pax inter hiram & salomonem: & pcusserūt ambo fedus. Elegitq̄ rex salomon operarios de oī israel: & erat indictio triginta milia virorū. Mittebatq̄ eos in libanū decē milia per menses singulos vicissim: ita vt duob⁹ mēsib⁹ eēnt in domibus suis. Et adoniram erat sup huiuscemodi indictionē. Fuerūt itaq̄ salomōi septuagīta milia eoꝝ q onera portabāt: & octogīta milia latomorū i mōte: absq̄ p̄positis q̄ perant singulis operibus numero trium milium & trecētorum precipientiū populo: & his qui faciebāt op⁹. Precepitq̄ rex vt tollerent lapides grandes: lapides p̄ciosos in fundamentum templi: & q̄drarēt eos quos dolauerūt cemētarii salomōis & cemētarii hirā. Porro biblii p̄parauerūt ligna & lapides ad edificandā domum. 6.

Factum est ergo q̄drīgētesimo & octogesimo anno egressionis filiorum israel de terra egypti in āno quarto mense zio ipse est mēsis secundus regni salomonis super israel: edificare cepit domū dño. Dom⁹ aūt quā edificabat rex salomō dño habebat sexagīta cubitos in longitudine: & viginti cubitos in latitudine: & triginta cubitos in altitudine. Et porticus erat ante tēplū vigīti cubitorum longitudinis iuxta mēsurā latitudīs tēpli: & hēbat decē cubitos latitudinis aū faciē tēpli: fecitq̄ in tēplo fenestras obliquas. Et edificauit super parietē tēpli tabulata p gyrum in parietibus domus per circuitū tēpli & oraculi:

contusi. scdm hoc dabat salomon
κεκοπανισμένου. κατὰ τοῦτο ἐδίδου σολομὼν τῷ
chiram singulis ānis. τ dñs dedit salomo
χειρὰμ κατ' ἐνιαυτόν. καὶ κύριος ἔδωκε τῷ σολομῶν-
ni sapiāz sicut locut⁹ est ei. τ erat pax in
τι σοφίαν καθὼς ἐλάλησεν αὐτῷ. καὶ ἦν εἰρήνη ἀνα
ter chiram τ inter salomonē. τ pepigerūt
μέσον χειρὰμ καὶ ἀναμέσον σολομῶντος. καὶ διέθεντο
fedus inter se. τ tulit rex
διαθήκην ἀναμέσον ἑαυτῶν. καὶ ἀνήνεγκεν ὁ βασιλεὺς
salomon tributū de omni israel. τ erat tributū
σολομὼν φόρον ἐκ παντὸς ἰσραήλ. καὶ ἦν ὁ φόρος
triginta milia viroꝝ. τ misit eos
τριάκοντα χιλιάδες ἀνδρῶν. καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς
in libanū: decē milia in mēse q̄ vicissiz mu
εἰς τὸν λίβανον, δέκα χιλιάδες ἐν τῷ μηνὶ ἀλλασσό-
tabātur: mēse vno erāt in libano: τ duob⁹ mē
μενοι, μῆνα ἕνα ἦσαν ἐν τῷ λιβάνῳ, καὶ δύο μῆ-
sib⁹ in domib⁹ suis. τ adoniram sup tri
νας ἐν τοῖς οἴκοις αὐτῶν. καὶ ἀδονιρὰμ ἐπὶ τοῦ φό
butū. τ fuerūt salomoni septuaginta mi
ρου. καὶ ἦσαν τῷ σολομῶντι ἑβδομήκοντα χιλιά-
lia eoꝝ q̄ portabāt on⁹: τ octoginta milia lato
δες αἰρόντων ἄρσιν, καὶ ὀγδοήκοντα χιλιάδες λατό
moꝝ in mōte: absq̄ pricipib⁹ qui pre
μων ἐν τῷ ὄρει, ἐκτὸς τῶν ἀρχόντων τῶν καθεσταμέ
erāt sup opa salomonis tria milia τ
νων ἐπὶ τῶν ἔργων τοῦ σολομῶντος τρισχίλιοι καὶ
trecenti prefecti ppl̄i q̄ faciebāt ope
τριακόσιοι ἐπιστάται τοῦ λαοῦ τῶν ποιούντων τὰ ἔρ
ra. τ precepit rex: τ tollūt lapides grā
γα. καὶ ἐνετείλατο ὁ βασιλεύς, καὶ αἴρουσι λίθους με
des preciosos in fundamētū domus τ lapides
γάλους τιμίους εἰς τὸ θεμέλιον τοῦ οἴκου καὶ λίθους
dolatos. τ dolauerūt serui salomo
πελεκητούς. καὶ ἐπελέκησαν οἱ δοῦλοι σολομῶν-
nis τ serui chiram τ giblii: τ prepa
τος καὶ οἱ δοῦλοι χειρὰμ καὶ οἱ γίβλιοι, καὶ ἡτοί-
rauerūt lapides τ ligna ad edificādū
μασαν τοὺς λίθους καὶ τὰ ξύλα τοῦ οἰκοδομῆσαι
domum.
τὸν οἶκον.

Ca.6.

Et factū est in octogesimo τ quadringēte-
Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὀγδοηκοστῷ καὶ τετρακοσιο-
simo āno egressiōis filioꝝ israel de egy-
στῷ ἔτει τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ἐκ τῆς αἰγύ-
pto anno quarto in scdo mēse re
πτου τῷ ἔτει τῷ τετάρτῳ ἐν τῷ δευτέρῳ μηνὶ βα-
gnāte rege salomone sup isra
σιλεύοντος τοῦ βασιλέως σολομῶντος ἐπὶ τὸν ἰσρα-
el: τ edificauit domū dño. τ dom⁹ quā edi
ήλ, καὶ ᾠκοδόμησε τὸν οἶκον τῷ κυρίῳ. καὶ ὁ οἶκος ὃν ᾠκο-
ficauit rex salomon dño sexaginta cu
δόμησεν ὁ βασιλεὺς σολομὼν τῷ κυρίῳ ἑξήκοντα πή-
biti lōgitudo eius: τ viginti cubiti latitudo
χεις τὸ μῆκος αὐτοῦ, καὶ εἴκοσι πήχεις τὸ πλάτος
eius: τ triginta cubiti altitudo eius. τ
αὐτοῦ, καὶ τριάκοντα πήχεις τὸ ὕψος αὐτοῦ. καὶ τὸ
vestibulū aū faciē tēpli viginti cubiti
αἰλὰμ κατὰ πρόσωπον τοῦ ναοῦ εἴκοσι πήχεις τὸ
lōgitudo eius sup latitudinē dom⁹: τ decē in
μῆκος αὐτοῦ ἐπὶ τὸ πλάτος τοῦ οἴκου, καὶ δέκα ἐν
cubito latitudo eius aū faciē do-
πήχει τὸ πλάτος αὐτοῦ κατὰ πρόσωπον τοῦ οἴ-
mus. τ fecit domui fenestras cācellatas secre
κου. καὶ ἐποίησεν τῷ οἴκῳ θυρίδας δεδικτυωμένας κρυ-
tas. τ fecit sup parietē domus tra
πτάς. καὶ ἐποίησεν ἐπὶ τὸν τοῖχον τοῦ οἴκου μέλα-
bes per gyrū tēplo τ oraculo.
θρα κυκλόθεν τῷ ναῷ καὶ τῷ δαβίρ.

D A 2. Para. 3. a.

τ fecit latera in circuitu. latus qđ subter:
καὶ ἐποίησε πλευρὰς κύκλῳ. ἡ πλευρὰ ἡ ὑποκάτω,
quinq̄ cubitoꝝ latitudo eius. τ mediū sex cu-
πέντε πηχέων τὸ πλάτος αὐτῆς. καὶ τὸ μέσον ἓξ πη-
bitorū latitudo: τ tertiū septē cubitoꝝ lati-
χέων τὸ πλάτος, καὶ ἡ τρίτη ἑπτὰ πηχέων τὸ πλά-
tudo eius: qz distātiā dedit domui p circuitū forin-
τος αὐτῆς, ὅτι διάστημα ἔδωκεν τῷ οἴκῳ κυκλόθεν ἔξω-
secus dom⁹: vt nō hererēt parietibus
θεν τοῦ οἴκου, ὅπως μὴ ἐπιλαμβάνωνται τῶν τοίχων
dom⁹: nā dom⁹ cū edificaretur ipsa: lapidib⁹
τοῦ οἴκου, ὁ γὰρ οἶκος ἐν τῷ οἰκοδομεῖσθαι αὐτόν, λίθοις
integris dolatis edificata est. τ malle⁹ τ secu-
ὁλοκλήροις ἀκροτόμοις ᾠκοδομήθη. καὶ σφύρα καὶ πέλε-
ris τ omne instrumētū ferreū nō auditū fuit quū edi-
κυς καὶ πᾶν σκεῦος σιδηροῦν οὐκ ἠκούσθη ἐν τῷ οἰ-
ficabatur ipsa. τ ostium lateris
κοδομεῖσθαι αὐτόν. καὶ ὁ πυλὼν τῆς πλευρᾶς τῆς
inferioris ad humerū dom⁹ dextrū: τ
ὑποκάτωθεν ἐπὶ τὴν ὠμίαν τοῦ οἴκου τὴν δεξιάν, καὶ
cochlearis ascēsus in mediū τ de medio in
ἑλικτὴ ἀνάβασις εἰς τὸ μέσον καὶ ἐκ τῆς μέσης ἐπὶ
culmē tertiū. τ edificauit domū τ consumma-
τὰ τριώροφα. καὶ ᾠκοδόμησε τὸν οἶκον καὶ συνετέλε-
uit eam. τ laq̄arib⁹ texit eā in cedris. τ
σεν αὐτόν. καὶ ἐκοιλοστάθμησε αὐτὸν ἐν κέδροις. καὶ
edificauit tabulata per totā domū quin-
ᾠκοδόμησε τοὺς ἐνδέσμους δι' ὅλου τοῦ οἴκου πέν-
q̄ cubitorū altitudo eius: τ cōfudebat tabulata
τε πηχέων τὸ ὕψος αὐτοῦ, καὶ συνέχεεν ἐνδέσμους
in lignis cedrinis. τ fact⁹ est sermo dñi ad
ἐν ξύλοις κεδρίνοις. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς
salomonē dicēs: domus hec quā tu edificas:
σολομῶντα λέγων, ὁ οἶκος οὗτος ὃν σὺ οἰκοδομεῖς,
si ābulaueris in preceptis meis: τ iudi-
ἐὰν ὁδεύσῃς ἐν τοῖς προστάγμασί μου, καὶ τὰ κρίμα-
cia mea feceris: τ custodieris oīa mādata
τά μου ποιῇς, καὶ φυλάσσῃς πάσας τὰς ἐντολάς
mea gradiens in eis: firmabo sermonē meū
μου ἀναστρέφεσθαι ἐν αὐταῖς, στήσω τὸν λόγον μου
tecum quē locut⁹ sū ad dauid patrē tuū
μετὰ σοῦ ὃν ἐλάλησα πρὸς δαυὶδ τὸν πατέρα σου
τ habitabo in medio filioꝝ israel: τ nō de-
καὶ κατασκηνώσω ἐν μέσῳ υἱῶν ἰσραήλ, καὶ οὐ κα-
relinquā ppl'z meū israel. τ edificauit sa-
ταλείψω τὸν λαόν μου ἰσραήλ. καὶ ᾠκοδόμησεν σο-
lomon domū τ cōsumauit eā. τ edifi-
λομὼν τὸν οἶκον καὶ συνετέλεσεν αὐτόν. καὶ ᾠκοδό-
cauit parietes domus intrisec⁹ per ligna ce-
μησε τοὺς τοίχους τοῦ οἴκου ἔσωθεν διὰ ξύλων κε-
drina a pauimēto domus τ vsq̄ ad
δρίνων ἀπὸ τοῦ ἐδάφους τοῦ οἴκου καὶ ἕως τῶν
parietes τ vsq̄ ad trabes. τ laq̄arib⁹ texit cō-
τοίχων καὶ ἕως τῶν δοκῶν. καὶ ἐκοιλοστάθμησε συνε-
iūctim in lignis intrisec⁹. τ texit interiorē ptē
χόμενα ἐν ξύλοις ἔσωθεν. καὶ περιέσχεν τὸ ἔσω τοῦ
dom⁹ in abiegnis lateribus. τ edificauit vi-
οἴκου ἐν πευκίναις πλευραῖς. καὶ ᾠκοδόμησε τοὺς εἴ-
ginti cubitos a sūmitate dom⁹ laterū
κοσι πήχεις ἀπ' ἄκρου τοῦ οἴκου τῶν πλευρῶν τῶν
cedrinorū a pauimēto vsq̄ ad trabes. τ fe-
κεδρίνων ἀπὸ ἐδάφους ἕως τῶν δοκῶν. καὶ ἐποίη-
cit eam intrisecus de oraculo in scīm
σεν αὐτὸν ἔσωθεν ἐκ τοῦ δαβὶρ εἰς τὸ ἅγιον τῶν
sanctorū. τ quadraginta cubitoꝝ erat ipsum tēplū
ἁγίων. καὶ τεσσαράκοντα πηχέων ἦν αὐτὸς ὁ ναός

B C

& fecit latera in circuitu. Tabulatum quod subter erat quinq̄ cubitos hēbat latitudinis: & mediū tabulatū sex cubitorū latitudīs: & tertiū tabulatū septē habēs cubitos latitudīs. Trabes autē posuit in domo per circuitum forisecus vt nō hererēt muris templi. Domus aūt cū edificaretur de lapidib⁹ dolatis atq̄ perfectis edificata est: & malle⁹ & securis & omne ferramentū nō sunt audita in domo cū edificaretur. Ostiū lateris medii in pariete erat domus dextre: & per cochleā ascendebāt in mediū cenaculum: & a medio in tertiū. Et edificauit domū & cōsumauit eam. Texit quoq̄ domū laquearibus cedrinis: & edificauit tabulatum super oēm domū quinq̄ cubitis altitudinis: & operuit domū lignis cedrinis. Et fact⁹ est sermo dñi ad salomonem dicēs. Dom⁹ hec quā edificas: si ambulaueris in preceptis meis: & iudicia mea feceris: & custodieris omnia mandata mea gradiēs per ea: firmabo sermonē meū tibi quē locutus sum ad dauid patrem tuū: & habitabo in medio filiorū israel: & nō derelinquā populū meum israel. Igitur edificauit salomō domū & cōsumauit eā. Et edificauit parietes domus intrīsecus tabulatis cedrinis a pauimento domus vsq̄ ad sumitatē parietū & vsq̄ ad laq̄aria: & operuit lignis cedrinis intrinsecus: & texit pauimētū domus tabulis abiegnis. Edificauitq̄ viginti cubitorū ad posteriorē partem templi tabulata cedrina a pauimento vsq̄ ad superiora: & fecit interiorē domū oraculi in sāctū sanctorū. Porro quadraginta cubitorum erat ipsum templum

ויעש צלעות סביב: היציע התחתנה חמש באמה רחבה והתיכנה שש באמה רחבה והשלישית שבע באמה רחבה כי מגרעות נתן לבית סביב חוצה לבלתי אחז בקירות הבית: והבית בהבנתו אבן שלמה מסע נבנה ומקבות והגרזן כל כלי ברזל לא נשמע בבית בהבנתו: פתח הצלע התיכנה אל כתף הבית הימנית ובלולים יעלו על התיכנה ומן התיכנה אל השלשים: ויבן את הבית ויכלהו ויספן את הבית גבים ושדרת בארזים: ויבן את היציע על כל הבית חמש אמות קומתו ויאחז את הבית בעצי ארזים: ויהי דבר יהוה אל שלמה לאמר: הבית הזה אשר אתה בנה אם תלך בחקתי ואת משפטי תעשה ושמרת את כל מצותי ללכת בהם והקמתי את דברי אתך אשר דברתי אל דוד אביך: ושכנתי בתוך בני ישראל ולא אעזב את עמי ישראל: ויבן שלמה את הבית ויכלהו: ויבן את קירות הבית מביתה בצלעות ארזים מקרקע הבית עד קירות הספן צפה עץ מבית ויצף את קרקע הבית בצלעות ברושים: ויבן את עשרים אמה מירכותי הבית בצלעות ארזים מן הקרקע עד הקירות ויבן לו מבית לדביר לקדש הקדשים: וארבעים באמה היה הבית הוא היכל

לפני וארז אל הבית פנימה
מקלעת פקעים ופטורי צצים
הכל ארז אין אבן נראה ודביר
בתוך הבית מפנימה הכין לתתן
שם את ארון ברית יהוה ולפני
הדביר עשרים אמה ארך
ועשרים אמה רחב ועשרים
אמה קומתו ויצפהו זהב סגור
ויצף מזבח ארז ויצף שלמה
את הבית מפנימה זהב סגור
ויעבר ברתיקות זהב לפני הדביר
ויצפהו זהב ואת כל הבית צפה
זהב עד תם כל הבית וכל המזבח
אשר לדביר צפה זהב ויעש
בדביר שני כרובים עצי שמן
עשר אמות קומתו וחמש אמות
כנף הכרוב האחד וחמש אמות
כנף הכרוב השנית עשר אמות
מקצות כנפיו ועד קצות כנפיו
ועשר באמה הכרוב השני מדה
אחת וקצב אחד לשני הכרבים
קומת הכרוב האחד עשר באמה
וכן הכרוב השני ויתן את
הכרובים בתוך הבית הפנימי
ויפרשו את כנפי הכרבים ותגע
כנף האחד בקיר וכנף הכרוב
השני נגעת בקיר השני וכנפיהם
אל תוך הבית נגעת כנף אל
כנף ויצף את הכרובים זהב
ואת כל קירות הבית מסב קלע
פתוחי מקלעות כרובים ותמרת
ופטורי צצים מלפנים ולחיצון
ואת קרקע הבית צפה זהב
לפנימה ולחיצון ואת פתח
הדביר עשה דלתות עצי שמן
האיל מזוזות חמשית ושתי

פנה פנה · קלע פטר · צין ראה · דבר כון · נתן · ארן ברת · סגר · זבח · עבר רתק · תמם · עשה · שנה כרב · אמה · שנה · קצה · מדד · נתן · פרש נגע · צפה · סבב · פתח קלע · פטר צין · פנה חוץ · דבר · זוז

p̄ foribus oraculi: & cedro oīs domus intrinsecus vestiebatur: hn̄s tornaturas & iūcturas suas fabrefactas & celaturas eminētes. Oīa cedrinis tabulis vestiebātur: nec oīno lapis appere poterat ī piete. Oraculū aūt ī medio domus in interiori pte fecerat: vt poneret ibi arcā federis dn̄i. Porro oraculū hēbat vigiti cubitos lōgitudinis & vigiti cubitos latitudis: & viginti cubitos altitudinis: & operuit illud atq; vestiuit auro purissimo. Sed & altare vestiuit cedro. Domū quoq; ante oraculū opuit auro purissimo: & affixit lamias clauis aureis. Nihil erat in tēplo qd nō auro tegeretur. Sed & totū altare oraculi texit auro. Et fecit ∞∞∞∞ in oraculo duos cherubin de lignis oliuarum decē cubitorum altitudinis. Quinq; cubitorum ala cherub vna: & quinq; cubitorum ∞∞∞∞ ala cherub altera. i. decem cubitos habentes a summitate ale vsq; ad ale alterius summitatē. Decē quoq; cubitorū erat cherub scd's in mensura pari: & opus vnū erat in duob' cherubī: i. altitudinē hēbat vnus cherub decem cubitorū: & silr cherub secūdus. Posuitq; ∞∞∞∞ cherubin in medio tēpli interioris. ∞∞∞∞ Extendebant aūt alas suas cherubin & tangebat ala vna parietem: & ala cherub ∞∞∞∞ scdi tangebat parietē alterum: ale autem ∞∞∞∞ in media pte tēpli se inuicem contingebant. Texit quoq; cherubin auro. ∞∞∞∞ Et oēs parietes templi p circuitū sculpsit variis celaturis & torno. Et fecit in eis cherubin & palmas: & picturas varias q̄si pminentes de piete & egredientes. S; & pauimentū domus texit auro itrīsecus & extrinsecus. Et i ingressu oraculi fecit duo ostiola de lignis oliuarū postesq; angulorū quinq;. & duo ∞∞∞∞

ante faciē oraculi: τ cedro ope
κατὰ πρόσωπον τοῦ δαβίρ, καὶ κέδρῳ περιεσκέπα
ruit domū intrinsecus. τ sculpsit celaturas τ exten=
σε τὸν οἶκον ἔσωθεν· καὶ ἔγλυψεν κολαπτὰς καὶ διαπε
sas laminas: omnia cedrina: τ lapis nō
πετασμένα πέταλα, πάντα κέδρινα, καὶ λίθος οὐκ
apparebat. τ oraculū in medio dom' interiori pte:
ἐφαίνετο. καὶ τὸ δαβὶρ ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου ἔσωθεν,
vt daret ibi arcā federis dn̄i. viginti cu
δοῦναι ἐκεῖ τὴν κιβωτὸν διαθήκης κυρίου. εἴκοσι πη=
bitorū lōgitudo τ viginti cubitorū latitudo: τ
χέων τὸ μῆκος καὶ εἴκοσι πηχέων τὸ πλάτος, καὶ
viginti cubitorū altitudo eius. τ operuit illud a
εἴκοσι πηχέων τὸ ὕψος αὐτοῦ. καὶ περιέσχεν αὐτὸ χρυ
uro incluso. τ fecit altare ante
σίῳ συγκεκλεισμένῳ. καὶ ἐποίησε θυσιαστήριον κατὰ
faciem oraculi: τ operuit illud auro.
πρόσωπον τοῦ δαβίρ, καὶ περιέσχεν αὐτὸ χρυσίῳ.
τ totā domū operuit auro: vsq; ad cōsummationē
καὶ ὅλον τὸν οἶκον περιέσχε χρυσίῳ, ἕως συντελείας
totius domus. τ fecit in oraculo duo
παντὸς τοῦ οἴκου. καὶ ἐποίησεν ἐν τῷ δαβὶρ δύο
cherubim de lignis cupressinis decē cubitorū
χερουβὶμ ἐκ ξύλων κυπαρισσίνων δέκα πηχέων τὸ
magnitudo mēsurata: τ quinq; cubitorū a=
μέγεθος ἐσταθμισμένον, καὶ πέντε πηχέων τὸ πτερύ=
la cherub vnius: τ quinq; cubitorū
γιον τοῦ χερουβ τοῦ ἑνός, καὶ πέντε πηχέων τὸ
ala eius scda: decē in cubito a
πτερύγιον αὐτοῦ τὸ δεύτερον. δέκα ἐν πήχει ἀπὸ
parte ale eius τ vsq; ad partē ale e=
μέρους πτερυγίου αὐτοῦ καὶ ἕως μέρους πτερυγίου αὐ
ius. τ scdo cherub in mēsura vna cōsu
τοῦ. καὶ τῷ δευτέρῳ χερουβ ἐν μέτρῳ ἑνὶ συντέ
matio vna cum ambobus. τ altitudo cherub
λεια μία μετὰ ἀμφοτέρων. καὶ τὸ ὕψος τοῦ χερουβ
vnius decē in cubito. sic τ scdus che
τοῦ ἑνὸς δέκα ἐν πήχει. οὕτως καὶ τὸ δεύτερον χε
rub. τ posuit ambo cherubim in medio
ρούβ. καὶ ἔθηκεν ἀμφότερα τὰ χερουβὶμ ἐν μέσῳ τοῦ
domus interioris. τ extēdit alas
οἴκου τοῦ ἐσωτάτου. καὶ διεπέτασε τὰς πτέρυγας
suas: τ tāgebat ala vna parietē
αὐτῶν, καὶ ἥπτετο ἡ πτέρυξ ἡ μία τοῦ τοίχου τοῦ
domus: τ ala cherub scdi
οἴκου, καὶ ἡ πτέρυξ τοῦ χερουβ τοῦ δευτέρου
tangebat parietē alterū. τ ale
ἥπτετο τοῦ τοίχου τοῦ ἑτέρου. καὶ αἱ πτέρυγες
eorū in medio dom' se inuicē cōtigebāt ala ale.
αὐτῶν ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου ἥπτοντο πτέρυξ πτέρυγος.
τ texit cherubim auro: τ oēs
καὶ περιέσχε τὰ χερουβὶμ χρυσίῳ, καὶ πάντας
parietes domus p circuitū in celaturis scul
τοὺς τοίχους τοῦ οἴκου κύκλῳ ἐν κολαπτοῖς ἔγλυ
psit in stilo cherubim: τ palmas τ ex
ψεν ἐν γραφίδι χερουβίμ, καὶ φοίνικας καὶ δια=
tensas laminas intrinseco τ extri
πεπετασμένα πέταλα τῷ ἐσωτέρῳ καὶ τῷ ἐξω=
seco. τ pauimētū domus texit auro
τέρῳ. καὶ τὸ ἔδαφος τοῦ οἴκου περιέσχε χρυσίῳ
interioris τ exterioris. τ hostio
τοῦ ἐσωτάτου καὶ τοῦ ἐξωτάτου. καὶ τῷ θυρώμα
oraculi fecit portas de lignis iuniperinis.
τι τοῦ δαβὶρ ἐποίησε θύρας ἐκ ξύλων ἀρκευθίνων.
τ limina quincuplicia τ duas
καὶ φλιὰς πενταπλᾶς καὶ δύο ∞∞∞∞

portas de lignis abiegnis. τ sculpture sup eā
θύρας ἐκ ξύλων πευκίνων. καὶ ἐγκολαπτὰ ἐπ' αὐτῶν
insculpte: in eis cherubin τ palme: τ
ἐγκεκολαμμένα, ἐπ' αὐτῶν χερουβὶμ καὶ φοίνικες, καὶ
extense lamine. τ texit auro: τ
διαπεπετασμένα πέταλα. καὶ περιέσχεν χρυσίῳ, καὶ
descēdebat sup cherubim τ sup pal
κατέβαινεν ἐπὶ τὰ χερουβὶμ καὶ ἐπὶ τοὺς φοίνι=
mas aurū. τ sic fecit vestibulo
κας τὸ χρυσίον. καὶ οὕτως ἐποίησε τῷ πυλῶνι τοῦ
tēpli. limina de lignis iuniperinis: portic' q̄drupliciter: τ
ναοῦ. φλιαὶ ἐκ ξύλων ἀρκευθίνων, στοαὶ τετραπλῶς, καὶ
in ambabus ianuis ligna abiegna due pli
ἐν ἀμφοτέραις ταῖς θύραις ξύλα πεύκινα δύο πτυ=
ce ianua vna τ cardines earū: τ due plice
χαὶ ἡ θύρα μία καὶ στροφεῖς αὐτῶν, καὶ δύο πτυχαὶ
ianua secūda: q̄ voluebātur insculpte cheru
ἡ θύρα ἡ δευτέρα, στρεφόμεναι ἐγκεκολαμμέναι χερου=
bim τ palme: τ extense lamine:
βὶμ καὶ φοίνικες, καὶ διαπεπετασμένα πέταλα,
τ tecte auro deducto sup scul=
καὶ περιεχόμενα χρυσίῳ καταγομένῳ ἐπὶ τὴν ἐκτύ
pturā. τ edificauit atriū interius: tres
πωσιν. καὶ ᾠκοδόμησε τὴν αὐλὴν τὴν ἐσωτέραν, τρεῖς
ordines per politos: τ ordo fabrefacte ce
στίχους διὰ πελεκητῶν, καὶ στίχος κατειργασμένης κέ
dri in circuitu. in quarto āno fundata est do
δρου κυκλόθεν. ἐν τῷ τετάρτῳ ἔτει ἐθεμελιώθη ὁ οἶ=
mus dn̄i in mēse zio. τ in āno vndecimo in mēse
κος κυρίου ἐν μηνὶ ζίου. καὶ ἐν ἔτει ἑνδεκάτῳ ἐν μηνὶ
bul: ipse est mēsis octauus: perfecit domū se
βουλ, οὗτός ἐστιν μὴν ὄγδοος, συνετέλεσε τὸν οἶκον κα
cūdū oēs rōes eius τ scd'; oīa
τὰ πάντας τοὺς λόγους αὐτοῦ καὶ κατὰ πάντα
iudicia eius. τ edificauit eam in septē
τὰ κρίματα αὐτοῦ. καὶ ᾠκοδόμησεν αὐτὸν ἐν ἑπτὰ
annis.
ἔτεσιν.

Ca. 7.

Et edificauit salomon domū suā
Καὶ ᾠκοδόμησε σολομὼν τὸν οἶκον αὐτοῦ τῷ
tredecimo anno: τ perfecit totā do
τρεισκαιδεκάτῳ ἔτει, καὶ συνετέλεσεν ὅλον τὸν οἶ
mū suā: τ edificauit domū saltus li=
κον αὐτοῦ, καὶ ᾠκοδόμησεν τὸν οἶκον δρυμοῦ τοῦ λι
bani: cētū cubitorū lōgitudo eius: τ quin
βάνου, ἑκατὸν πηχέων τὸ μῆκος αὐτοῦ, καὶ πεντή
quagita cubitorū latitudo eius: τ trigin=
κοντα πηχέων τὸ πλάτος αὐτοῦ, καὶ τριάκον=
ta cubitorū altitudo eius sup quattuor ordines co
τα πηχέων τὸ ὕψος αὐτοῦ ἐπὶ τεσσάρων στίχων στύ
lūnarū cedrinarū: τ humeri cedrini colūnis. τ te
λων κεδρίνων, καὶ ὠμίαι κέδριναι τοῖς στύλοις. καὶ ἐφά
xit cedro domū desup in lateribus
τνωσε κέδρῳ τὸν οἶκον ἄνωθεν ἐπὶ τῶν πλευρῶν
colūnarū. τ numer' colūnarū quinq; τ qua
τῶν στύλων. καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν στύλων πέντε καὶ τεσ
draginta: ordo vnus decē τ quinq;. τ
σαράκοντα, ὁ στίχος ὁ εἷς δέκα καὶ πέντε. καὶ
trabes tres: τ regio cōtra regionē tripliciter.
μέλαθρα τρία, καὶ χώρα ἐπὶ χώραν τρισσῶς.
τ oēs porte τ regiōes quadrāgulate
καὶ πάντα τὰ θυρώματα καὶ αἱ χῶραι τετράγωνοι
trabibus cōnexe: a ianua ad ianuā tripliciter. τ
μεμελαθρωμέναι, ἀπὸ θύρας ἐπὶ θύραν τρισσῶς. καὶ
porticū colūnarū quinquaginta cubitorū lōgi
τὸ ἐλὰμ τῶν στύλων πεντήκοντα πηχέων τὸ μῆ
tudo: τ triginta cubitorū in latitudine: cōiūcta
κος, καὶ τριάκοντα πηχέων ἐν πλάτει, ἐζυγωμένα
porticui ante
ἐλὰμ ἐπὶ ∞∞∞∞

ostia de lignis oliuarū. Et sculpsit in eis picturā cherubī & palmarū spēs & anaglypha valde prominētia: & texit ea auro: & opuit tā cherubin q̄ palmas & cetera auro. ∞∞∞∞ Fecitq; in introitu templi postes de ∞∞∞∞ lignis oliuarū quadrāgulatos: & duo ∞∞∞∞ ostia de lignis abiegnis altrinsec' & vtrūq; ostiū duplex erat: & seinuicē tenens aperiebatur. ∞∞∞∞ Et sculpsit cherubin & palmas ∞∞∞∞ & celaturas valde eminētes: opuitq; oia laminis aureis ope q̄dro ad regulam. Et edificauit atriū interi' trib' ordinibus lapidū politorum & vno ordine lignorū cedri. Anno ∞∞∞∞ quarto fundata est domus dn̄i in mense ∞∞∞∞ zio: & in anno vndecimo mēse ∞∞∞∞ elul ipse est mēsis octauus: perfecta est ∞∞∞∞ domus in omni opere suo: & in vniuersis vtensilib' suis. Edificauitq; eam annis septem. 7.

Omū aūt suā edificauit salomon ∞∞∞∞ tredeci annis: & ad pfectū vsq; perduxit ∞∞∞∞ Edificauit quoq; domū saltus libani ∞∞∞∞ centū cubitorū lōgitudinis: & quinq̄ginta cubitorū latitudinis: & triginta cubitorū altitudinis: & quattuor deābulatoria inter colūnas cedrinas. Ligna qppe cedrina exciderat in colūnas: & tabulatis cedrinis vestiuit totā camerā que quadraginta quinq; colūnis sustentabatur. Vnus autem ordo habebat colūnas quideci contra se inuicem positas & e regione se respicientes equali spatio inter colūnas: & sup colūnas ∞∞∞∞ quadrāgulata ligna in cūctis equalia ∞∞∞∞ Et porticum colūnarū ∞∞∞∞ fecit quinquaginta cubitorū longitudinis: ∞∞∞∞ & trigīta cubitorū latitudinis & alterā porticū i

דלתות עצי שמן וקלע עליהם
מקלעות כרובים ותמרת ופטורי
צצים וצפה זהב וירד על
הכרובים ועל התמרות את הזהב
וכן עשה לפתח ההיכל מזוזות
עצי שמן מאת רבעית ושתי
דלתות עצי ברושים שני
צלעים הדלת האחת גלילים
ושני קלעים הדלת השנית
גלילים וקלע כרובים ותמרות
ופטרי צצים וצפה זהב מישר
על המחקה ויבן את החצר
הפנימית שלשה טורי גזית
וטור כרתת ארזים בשנה
הרביעית יסד בית יהוה בירח
זו ובשנה האחת עשרה בירח
בול הוא החדש השמיני כלה
הבית לכל דבריו ולכל משפטו
ויבנהו שבע שנים

Cap. vij.

ואת ביתו בנה שלמה
שלש עשרה שנה ויכל את כל
ביתו ויבן את בית יער הלבנון
מאה אמה ארכו וחמשים אמה
רחבו ושלשים אמה קומתו על
ארבעה טורי עמודי ארזים
וכרתות ארזים על העמודים
וספן בארז ממעל על הצלעת
אשר על העמודים ארבעים
וחמשה חמשה עשר הטור
ושקפים שלשה טורים ומחזה
אל מחזה שלש פעמים וכל
הפתחים והמזוזות רבעים שקף
ומול מחזה אל מחזה שלש
פעמים ואת אולם העמודים
עשה חמשים אמה ארכו
ושלשים אמה רחבו ואולם על

כרב · רדד · הכל · ברש · גלל · שנה · ישר · חקה בנה · פנה גזז · רבע · זיו · שמן · שפט · שנה · כלה · רבע עמד · צלע · חזה · זוז · אלם

פניהם ועמדים ועב על פניהם׃
ואולם הכסא אשר ישפט שם
אלם המשפט עשה וספון בארז
מהקרקע עד הקרקע׃ וביתו
אשר ישב שם חצר האחרת
מבית לאולם כמעשה הזה היה
ובית יעשה לבת פרעה אשר
לקח שלמה כאולם הזה׃ כל
אלה אבנים יקרת כמדות
גזית מגררות במגרה מבית
ומחוץ וממסד עד הטפחות
ומחוץ עד החצר הגדולה׃ ומיסד
אבנים יקרות אבנים גדלות
אבני עשר אמות ואבני שמנה
אמות׃ ומלמעלה אבנים יקרות
כמדות גזית וארז׃ וחצר הגדולה
סביב שלשה טורים גזית וטור
כרתות ארזים ולחצר בית יהוה
הפנימית ולאלם הבית׃ וישלח
המלך שלמה ויקח את חירם
מצר׃ בן אשה אלמנה הוא
ממטה נפתלי ואביו איש צרי
חרש נחשת וימלא את החכמה
ואת התבונה ואת הדעת לעשות
כל מלאכה בנחשת ויבוא אל
המלך שלמה ויעש את כל
מלאכתו׃ ויצר את שני העמודים
נחשת שמנה עשרה אמה קומת
העמוד האחד וחוט שתים
עשרה אמה יסב את העמוד
השני׃ ושתי כתרת עשה
לתת על ראשי העמודים מצק
נחשת חמש אמות קומת
הכתרת האחת וחמש אמות
קומת הכתרת השנית׃ שבכים
מעשה שבכה גדלים מעשה

פנה · שפט ספן · עשה · מדד · נזר גרר · יסד · אמה · עלה · סבב · שלח · לקח · איש · מלא · בין ידע · עשה לאד · בוא · צור · סבב עמד · שנה · נתן יצק · כתר · עשה

[k]facie maioris porticus [l]& colūnas: [m]& epiſtylia [n]ſup colūnas fecit. [p]Porticū quoq[q]ſolii in[r]q̄ tribunal eſt[s]fecit: [t]& texit lignis[s]cedrinis [a]a pauimēto[b]vſq; ad[c]ſūmitatē[d]& domuncula in [e]quā[f]ſedebatur ad iudicandum erat [k]in medio[l]porticu [m]ſimili opere. [p]Domū quoq; [q]fecit[r]filie[s]pharaonis[t]quā vxorē[u]duxerat[x]ſalomō:[y]tali ope quali &[z]hāc[r]porticū [a]Oīa[c]lapidib[9] [b]pcioſis q[c]ad normā quādam atq; [e]mēſurā: tā[f]intriſecus q̄; [k]extrinſecus[g]ſerrati erāt [l]a fundamento [m]vſq; ad [n]ſummitatē parietum [o]& extrinſecus[p]vſq; ad[q]atrium[r]maius.[s]Fundamēta aūt de[t]lapidibus [u]precioſis[x]lapidibus[y]magnis [a]decem ſiue[b]octo [c]cubitorū:[f]& deſuper[g]lapides [h]precioſi [i]eq̄lis mēſure[k]ſecti erāt: ſimiliterq; de[l]cedro.[m]Et atriū[n]mai[9][o]rōtūdū[p]triū [q]ordinū de lapidibus [r]ſectis:[s]& vnius[t]ordinis de [t]dolata[u]cedro: necnō [x]& in atrio[r]domus[s]dñi[a]interiori:[b]& in porticu[c]dom[9].[d]Miſit quoq;[e]rex[f]ſalomon[g]& tulit[i]hyram [k]de tyro [l]filiū [m]mulieris [n]vidue [p]de tribu[q]neptali[r] patre [s]tyrio [u]artificē [x]erarium[y]& plenū[a]ſapientia [c]intelligentia[d]& [e]doctrina[f]ad faciendum [g]omne[h]op[9][i]ex ere. Qui [k]cum veniſſet[l]ad [m]regē[n]ſalomonem[o]fecit [q]omne [r]op[9] ei[9]: [t]& finxit [u]duas [x]colūnas [y]ereas[a]decem &[b]octo [c]cubitorū[d]altitudinis [e]colūnam[f]vnā: [g]& linea [h]duodecim [i]cubitorū[k]ambiebat[m] columnam [n]vtranq;. [o] Duo quoq; [p] capitella [q]fecit que [r]ponerentur[s]ſuper[t]capita[u]colūnarū[x]fuſilia ex[y] ere:[z] quinq; [a] cubitorū[b]altitudinis [c]capitellū[d]vnū:[e]& quinq; [f]cubitorum [g]altitudinis[h]capitellū[i]alterū; & quaſi in modum [m] retis & [n]catenarum ſibi iuicē miro[o]ope cōtex-

faciem eorū. & columne & craſſitudo aſi fa-
πρόσωπον αὐτῶν· καὶ στῦλοι καὶ πάχος ἐπὶ πρόσω
ciem eis: & porticū ſolij vbi iudicabit ibi:
πον αὐτοῖς, καὶ τὸ ἐλὰμ τοῦ θρόνου οὗ κρινεῖ ἐκεῖ,
porticū iudicij. & tabulis texit cedrinis a
ἐλὰμ τοῦ κριτηρίου· καὶ ἐφάτνωσεν κεδρίνοις ἀπὸ
pauimēto vſq; ad ſūmitatē. & domus eius in qua ſede-
ἐδάφους ἕως ὑπερῴου. καὶ οἶκος αὐτοῦ ἐν ᾧ καθή-
bit ibi: & atriū vnū circūdatū his ſm
σεται ἐκεῖ, καὶ αὐλὴ μία ἐξελισσομένη τούτοις κατὰ
opus hoc. & edificauit domū ſalomon fi
τὸ ἔργον τοῦτο· καὶ ᾠκοδόμησεν οἶκον σολομὼν τῇ θυ-
lie pharaōis: quā duxit ſalomon: iuxta porticū
γατρὶ φαραώ, ἣν ἔλαβεν σολομών, κατὰ τὸ ἐλὰμ τοῦ-
hūc. hec oia ex lapidib[9] precioſis ſculpta: ex
το· ταῦτα πάντα ἐκ λίθων τιμίων κεκολαμμένα, ἐκ
diſtātia intrinſec[9] & extrinſec[9] ex fundamētis vſq; ad
διαστήματος ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν ἐκ τῶν θεμελίων ἕως
extremitates pictū: & extrinſec[9] ad atriū magnū
τῶν γείσων, καὶ ἔξωθεν εἰς τὴν αὐλὴν τὴν μεγάλην
fundatū lapidib[9] pcioſis magnis decē cubi
τὴν τεθεμελιωμένην λίθοις τιμίοις μεγάλοις δέκα πή-
tis & octo cubitis: & deſup lapidib[9] precio
χεσι καὶ ὀκταπήχεσι, καὶ ἐπάνωθεν λίθοις τιμί-
ſis ſm eādem mēſurā politis & cedris:
οις κατὰ τὸ αὐτὸ μέτρον πελεκητοῖς καὶ κέδροις, τῆς
atrij magni i circuitu tres ordines politorū:
αὐλῆς τῆς μεγάλης κύκλῳ τρεῖς στίχοι πελεκητῶν,
& ordo ſculpte cedri: & atrio domꝰ
καὶ στίχος ἐγκεκολαμμένης κέδρου, καὶ τῇ αὐλῇ οἴκου
dñi interius & porticui domus. & mi
κυρίου τῇ ἔσωθεν καὶ τῷ ἐλὰμ τοῦ οἴκου. καὶ ἀπέστει-
ſit rex ſalomon: & accepit chiram de
λεν ὁ βασιλεὺς σολομών, καὶ ἔλαβε τὸν χειρὰμ ἐκ
tyro filiū mulieris vidue: & iſte de tri-
τύρου υἱὸν γυναικὸς χήρας, καὶ οὗτος ἀπὸ τῆς φυ-
bu nephthalim. & pater ei[9] vir tyrius ar-
λῆς νεφθαλίμ. καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἀνὴρ τύριος τέ-
tifex eris: & repletus ſapia
κτων χαλκοῦ, καὶ πεπληρωμένος τῆς σοφίας τῆς
artis & prudētia & ſcīa ad faciēdū oīne
τέχνης καὶ συνέσεως καὶ ἐπιγνώσεως τοῦ ποιεῖν πᾶν
opus in ere. & allat[9] eſt ad regem ſalo-
ἔργον ἐν χαλκῷ· καὶ εἰσήχθη πρὸς τὸν βασιλέα σολο-
monē: & fecit oē opus: & conflauit
μῶντα, καὶ ἐποίησε πάντα ἔργον, καὶ ἐχώνευσε τοὺς
duas columnas: decē & octo cubiti altitudo co-
δύο στύλους, δέκα καὶ ὀκτὼ πήχεις τὸ ὕψος τοῦ στύ-
lūne: & perimetrū duodecim cubitorū ſi-
λου, καὶ τὸ περίμετρον δώδεκα πηχέων περι-
lum ambiebat eam. & ſic columna ſcda. &
λῶν ἐκύκλου αὐτόν· καὶ οὕτως ὁ στῦλος ὁ δεύτερος· καὶ
duo capitella fecit: vt daret ſup capi-
δύο ἐπιθέματα ἐποίησε, δοῦναι ἐπὶ τὰς κεφα-
ta columnarū conflatilia erea. & quinq; cubito-
λὰς τῶν στύλων χωνευτὰ χαλκᾶ· καὶ πέντε πηχέ-
rum altitudo capitelli vni: & quinq;
ων τὸ ὕψος τοῦ ἐπιθέματος τοῦ ἑνός, καὶ πέντε
cubitorū altitudo ſcdi: & fecit retia
πηχέων τὸ ὕψος τοῦ δευτέρου, καὶ ἐποίησε δίκτυα

B

C

ad cooperiēdū capitella columnaꝝ: ſeptē
ἐπικαλύψαι τὰ ἐπιθέματα τῶν στύλων, ἑπτὰ τῷ
capitello vni: & ſeptē capitello ſe-
ἐπιθέματι τῷ ἑνί, καὶ ἑπτὰ τῷ ἐπιθέματι τῷ δευ-
cūdo op[9] penſile. duo ordines malogranatoꝝ ene
τέρῳ ἔργον κρεμαστόν· δύο στίχοι ῥοῶν χαλ-
oꝝ retib[9] coꝝeti opus penſile. ordo
κῶν δεδικτυωμένοι ἔργον κρεμαστόν, στίχος
ſupra ordinē. & ſic fecit capitello
ἐπὶ στίχον· καὶ οὕτως ἐποίησε τῷ ἐπιθέματι τῷ
ſecundo. & capitella ſup capita
δευτέρῳ. καὶ ἐπιθέματα ἐπὶ τῶν κεφαλῶν τῶν
columnaꝝ: opus lilij iuxta veſtibulū quattuor cu-
στύλων, ἔργον κρίνου κατὰ τὸ ἐλὰμ τεσσάρων πη-
bitoꝝ. & trabs ſup ambas columnas: &
χῶν. καὶ μέλαθρον ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν στύλων, καὶ
ſuper latera capitellū: & malogranatoꝝ du-
ἐπάνωθεν τῶν πλευρῶν ἐπίθεμα, καὶ τῶν ῥοῶν δια-
cēti ordines ſup capitellū ſecūdū. & ſta-
κόσιοι στίχοι ἐπὶ τῆς κεφαλίδος τῆς δευτέρας· καὶ ἔστη-
tuit columnas veſtibuli tēpli. & ſtatuit
σε τοὺς στύλους τοῦ ἐλὰμ τοῦ ναοῦ. καὶ ἔστησε
columnā dexterā: & vocauit nomē eius
τὸν στῦλον τὸν δεξιόν, καὶ ἐπεκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ
iachin. & ſtatuit columnā ſcdam ſini
ἰαχίν· καὶ ἔστησε τὸν στῦλον τὸν δεύτερον τὸν ἀρι-
ſtrū: & vocauit nomē eius booz. &
στερόν, καὶ ἐπεκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ βοόζ· καὶ
ſup capita columnaꝝ opus lilij. &
ἐπὶ τῶν κεφαλῶν τῶν στύλων ἔργον κρίνου· καὶ
perfectū eſt opus columnaꝝ. & fecit
ἐτελειώθη τὸ ἔργον τῶν στύλων· καὶ ἐποίησε τὴν
mare fuſile decē in cubito a la-
θάλασσαν χυτὴν δέκα ἐν πήχει ἀπὸ τοῦ χεί-
bio eius vſq; ad labiū rotūdū p circuitū
λους αὐτῆς ἕως τοῦ χείλους στρογγύλην κύκλῳ
eius: quinq; in cubito altitudo eius. & re-
αὐτῆς, πέντε ἐν πήχει τὸ ὕψος αὐτῆς· καὶ συ-
ſticula triginta cubitoꝝ ambiebāt illud. &
ναγωγὴ τριάκοντα πήχεις ἐκύκλου αὐτήν· καὶ
firmamenta ſub labio eius in-
ὑποστηρίγματα ὑποκάτωθεν τοῦ χείλους αὐτῆς κυ-
circuitu ambiebāt illud. decē in cubito ābiebāt
κλόθεν ἐκύκλουν αὐτήν· δέκα ἐν πήχει ἰστᾶσαν τὴν
mare in circuitu. duo ordines firmamētoꝝ fu-
θάλασσαν κυκλόθεν· δύο στίχοι ὑποστηριγμάτων χυ-
ſilia in fuſorio eoꝝ. & duodecī boues
τὰ ἐν τῷ χωνευτηρίῳ αὐτῶν· καὶ δώδεκα βόες
ſub mare: tres reſpicietes
ὑποκάτω τῆς θαλάσσης, οἱ τρεῖς ἐπιβλέποντες
aquilonē: & tres reſpicietes mare: &
βορρᾶν, καὶ οἱ τρεῖς ἐπιβλέποντες θάλασσαν, καὶ οἱ
tres reſpicietes auſtrū: & tres reſpiciē-
τρεῖς ἐπιβλέποντες νότον, καὶ οἱ τρεῖς ἐπιβλέ-
tes orietē: & mare ſupeos de-
ποντες ἀνατολάς, καὶ ἡ θάλασσα ἐπ' αὐτῶν ἐπάν-
ſuper: & oium poſteriora ad intus. &
ωθεν· καὶ πάντων τὰ ὀπίσθια εἰς τὸ ἔνδον· καὶ τὸ
craſſitudo eius palmi: & labiū eius
πάχος αὐτῆς παλαιστῆς, καὶ τὸ χεῖλος αὐτῆς
quaſi opus labij calicis pullulās lilij: duoꝝ
ὡσεὶ ἔργον χείλους ποτηρίου βλαστὸν κρίνου, δύο
milliū batoꝝ capax erat. & fecit decē baſes
χιλιάδας χόεις ἐχώρει. καὶ ἐποίησε δέκα μεχωνὼθ

D

tarū. Vtrūq;[q]capitellum [u]columnarū fuſile erat. [x]Septena verſuū[p] retiacula[r]i capitello[s]vno: [a]& ſeptē a retiacula[b]i capitello[c]altero.[d]Et perfecit[f]columnas[g]& duos[h]ordines [i]per circuitū[l]retiaculoꝝ [m]ſingulorum[n] vt tegerēt [p]capitella[q]que erant[r]ſuper[s]ſummitatem [t]malogranatorū.[u]Eodē modo[x]fecit &[y] capitello [z]ſecūdo.[a]Capitella āt[b] q̄ erant[c]ſuper[d]capita [e]colūnarū quaſi[f]ope[g]lilii fabricata erāt[h]in porticu[i]q̄ttuor[k]cubitorum: [l]& rurſū alia[l]capitella[m] ī ſūmitate[o]colūnarū[q] deſup[r]iuxta mēſurā colūne[u]contra[x]retiacula. [y]Malogranatorū āt[z]ducēti[a]ordines erāt[b]in circuitu[d]capitelli[e] ſecundi. [f]Et ſtatuit duas [h]colūnas[i]in porticu[k]tēpli.[l]Cumq; ſtatuiſſet [n]colūnam[o]dexterā:[p]vocauit [r]eā nomīe[s]iachin. Similiter[t]erexit[t]columnā ſecūdā:[y]& vocauit[b] nomē eius[c]booz. [d]Et ſup[e]capita[f]colūnaꝝ [g]opus in modum[h]lilii poſuit:[i]pfectūq; ē[k]opus [l]colūnarū.[m]Fecit quoq; [o]mare[p]fuſile[q]decem[r]cubitorum[s]a labio[t]vſq; ad [u]labiū[u]rotundū[x] in circuitu. [r]Quinq;[s]cubitorū[a] altitudo eius:[b]& reſticula[c]triginta[d]cubitorū[e]cigebāt [f]illud[g]p circuitū:[h]& ſculptura[i]ſubter[k]labiū[m]circuibat [n]illud[o]decē[p]cubitis[q]ambiens [s]mare [u] Duo[x]ordīes[y]ſculpturarū hiſtriatarū erāt [z]fuſiles:&[b]ſtabant[c]ſuper [d]duodecim [f]boues. E quib[9] [g]tres[h]reſpiciebant[i]ad aquilonē: [k]& tres [m] ad occidentem [n]& tres [p]ad meridiem: [q] & tres [s]ad orientem: [t] & mare [u]ſuper eos[x]deſup erat: [y]quorū poſteriora[r] vniuerſa[a]itrinſec[9] latitabāt. [b]Groſſitudo aūt luteris [c]triū vnciarū erat:[d]labiumq; eius[e]q̄ſi[f]labiū[g]calicis & foliū repādi[l]lilii. [k]Duo milia[l]batos[m]capiebat:[n]Et fecit[q] decem[r]baſes

שרשרות לכתרת אשר על
ראש העמודים שבעה לכתרת
האחת ושבעה לכתרת השנית׃
ויעש את העמודים ושני טורים
סביב על השבכה האחת לכסות
את הכתרת אשר על ראש
הרמנים וכן עשה לכתרת
השנית׃ וכתרת אשר על ראש
העמודים מעשה שושן באלם
ארבע אמות׃ וכתרת על שני
העמודים גם ממעל מלעמת
הבטן אשר לעבר השבכה
והרמונים מאתים טרים סביב
על הכתרת השנית׃ ויקם את
העמדים לאלם ההיכל ויקם
את העמוד הימני ויקרא את
שמו יכין ויקם את העמוד
השמאלי ויקרא את שמו בעז׃
ועל ראש העמודים מעשה שושן
ותתם מלאכת העמודים׃ ויעש
את הים מוצק עשר באמה
משפתו עד שפתו עגול סביב
וחמש באמה קומתו וקוה שלשים
באמה יסב אתו סביב׃ ופקעים
מתחת לשפתו סביב סבבים
אתו עשר באמה מקפים את
הים סביב שני טורים הפקעים
יצוקים ביצקתו׃ עמד על שני
עשר בקר שלשה פנים צפונה
ושלשה פנים ימה ושלשה
פנים נגבה ושלשה פנים
מזרחה והים עליהם מלמעלה
וכל אחריהם ביתה׃ ועביו
טפח ושפתו כמעשה שפת
כוס פרח שושן אלפים בת יכיל׃
ויעש את המכנות עשר

סבב כסה · שוש · רבע שנה · עלה · מאה טור · שנה קום · עמד היכל · קרא · שמאל · עשה · תמם לאד · יצק · שפה עגל · יקף · יצק · פנה צפן · זרח עלה · עבה · שפה עשה · שוש כול · כון

נחשת ארבע באמה ארך
המכונה האחת וארבע באמה
רחבה ושלש באמה קומתה:
וזה מעשה המכונה מסגרות
להם ומסגרות בין השלבים:
ועל המסגרות אשר בין
השלבים אריות בקר וכרובים
ועל השלבים כן ממעל ומתחת
לאריות ולבקר ליות מעשה
מורד: וארבעה אופני נחשת
למכונה האחת וסרני נחשת
וארבעה פעמתיו כתפת להם
מתחת לכיר הכתפת יצקות
מעבר איש ליות: ופיהו מבית
לכתרת ומעלה באמה ופיה עגול
מעשה כן אמה וחצי האמה
וגם על פיה מקלעות ומסגרתיהם
מרבעות לא עגלות: וארבעת
האופנים למתחת למסגרות וידות
האופנים במכונה וקומת האופן
האחד אמה וחצי האמה:
ומעשה האופנים כמעשה
אופן המרכבה ידותם וגביהם
וחשקיהם וחשריהם הכל
מוצק: וארבע כתפות אל
ארבע פנות המכנה האחת
מן המכנה כתפיה: ובראש
המכונה חצי האמה קומה
עגול סביב ועל ראש
המכונה ידתיה ומסגרתיה
ממנה: ויפתח על הלחת
ידתיה ועל מסגרתיה כרובים
אריות ותמרת כמער איש
וליות סביב: כזאת עשה את
עשר המכנות מוצק אחד מדה
אחת קצב אחד לכלהנה:

רבע, סגר, ארה, כרב, עלה, לוה, עשה, ירד, אפן, פה, עגל, חצה, פה, קלע, רבע, כון, רכב, גב, חשק, יצק, פנה, חצה, פתח, לוח, כרב, ארה, לוה, סבב, כון, קצב, כלל

eneas quattuor cubitorum longitudinis bases singulas: & quattuor cubitorum latitudinis: & triū cubitorū altitudinis: & ipsum opus basium interrasile erat. Et sculpture inter iuncturas & inter coronulas plectas: leões & boues & cherubin: & in iuncturis similiter desuper. Et subter leones & boues quasi lora ex ere dependentia: & quattuor rote per bases singulas: & axes erei & per quattuor partes quasi humeruli subter luterē fusiles cōtra seinuicē respectātes. Os quoqz luteris intrinsecus erat in capitis sūmitate: & qđ forinsecus apparebat vnius cubiti erat totū rotundū. pariterqz hēbat vnū cubitū & dimidiū. In angulis aūt colūnarū varie celature erāt: & media intercolūnia q̄drata nō rotunda. Quattuor quoqz rote q̄ p q̄ttuor angulos basis erant coherebant sibi subter basim. Vna rota hēbat altitudis cubitū & semis. Tales aūt rote erāt quales solēt in curru fieri. Et axes earū & radii & canti & modioli omnia fusilia. Nā & hūeruli illi quattuor per singulos angulos basis vnius ex ipsa basi fusiles & cōiuncti erāt. In summitate aūt basis erat quedā rotūditas vnius & dimidii cubiti ita fabrefacta vt luter desup posset iponi: habens celaturas suas variasqz sculpturas ex semetipsa. Sculpsit quoqz in tabulatis illis q̄ erant ex ere: & in angulis cherubin & leones & palmas quasi in silitudinē hois stantis vt nō celata sed apposita per circuitū viderentur. In hūc modū fecit decē bases: fusura vna & mensura sculpturaqz consimili.

erea quattuor cubitorū lōgitudo basis
χαλκᾶς τεσσάρων πηχέων τὸ μῆκος μεχωνὼ τῆς
vnius & quattuor cubitorū latitudo eius: &
μιᾶς καὶ τεσσάρων πηχέων τὸ πλάτος αὐτῆς, καὶ
triū cubitorū altitudo eius. & hoc opus
τριῶν πηχέων τὸ ὕψος αὐτῆς. καὶ τοῦτο τὸ ἔργον
basis interrasile ei⁹: & interrasile
τῆς μεχωνὼ συγκλειστὸν αὐτῆς, καὶ συγκλειστὸν
in medio insculpturarū. & in interrasili
ἀναμέσον τῶν ἐξεχομένων. καὶ ἐπὶ τὰ συγκλείσμα
bus in medio insculpturarū leones & boues & che
τα ἀναμέσον ἐξεχομένων λέοντες καὶ βόες καὶ χε
rubim. & in insculpturis sic & de
ρουβίμ. καὶ ἐπὶ τῶν ἐξεχομένων οὕτω. καὶ ἐπά
super: & subter leones & boues
νωθεν, καὶ ὑποκάτωθεν τῶν λεόντων καὶ τῶν βοῶν
regiões op⁹ descēsus. & quattuor rote
χῶραι ἔργον καταβάσεως. καὶ τέσσαρες τροχοὶ
eree basi vni & excedēcia
χαλκοῖ τῇ μεχωνὼ τῇ μιᾷ καὶ τὰ προέχοντα
erea & quattuor ptes eius: humeruli eap sub
χαλκᾶ καὶ τέσσαρα μέρη αὐτῆς, ὠμίαι αὐτῶν ὑπο
ter luteres. & humeruli fusiles
κάτωθεν τῶν λουτήρων, καὶ ὠμίαι κεχυμέναι ἀπὸ
trans viri apposite. & os eius
πέραν ἀνδρὸς προσκείμεναι. καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ
intrinsecus capitelli & sup in cubito. &
ἔσωθεν τῆς κεφαλίδος καὶ ἄνω ἐν πήχει. καὶ τὸ
os eius rotūdū: opus sic cubiti
στόμα αὐτοῦ στρογγυλοῦν, ποίημα οὕτω πήχεως
& dimidii cubiti. & in ore e
καὶ ἡμίσεως πήχεως. καὶ ἐπὶ τοῦ στόματος αὐ
ius tornature & interrasilia eop quadrā
τοῦ διατορεύματα καὶ διάπηγα αὐτῶν τετρά
gulata nō rotūda. & quattuor rote sub
γωνα οὐ στρογγύλα. καὶ τέσσαρες οἱ τροχοὶ ὑποκάτω
ter interrasilia. & manus in rotis
θεν τῶν διαπήγων. καὶ χεῖρες ἐν τοῖς τροχοῖς
in base. & altitudo rote vni⁹
ἐν τῇ μεχωνὼ. καὶ τὸ ὕψος τοῦ τροχοῦ τοῦ ἑνὸς
cubiti & dimidii. & opus rotap
πήχεως καὶ ἡμίσους. καὶ τὸ ἔργον τῶν τροχῶν
sic opus rotarū currus. & manus eap
ὡς ἔργον τροχῶν ἅρματος. καὶ αἱ χεῖρες αὐτῶν
& humeri earū & opera earū
καὶ οἱ νῶτοι αὐτῶν καὶ αἱ πραγματεῖαι αὐτῶν
oia fusilia. & quattuor humeruli in
τὰ πάντα χωνευτά. καὶ τέσσαρες ὠμίαι ἐπὶ τῶν
quattuor angulis basis vnius: ex ba
τεσσάρων γωνιῶν τῆς μεχωνὼ τῆς μιᾶς, ἐκ τῆς με
se humeri eius. & in summitate ba
χωνὼ οἱ ὦμοι αὐτῆς. καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μεχω
sis medietas cubiti magnitudo eius rotunda
νὼ, ἥμισυ τοῦ πήχεως μέγεθος αὐτῆς στρογγύλον
in circuitu sup caput basis. & ma
κύκλῳ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς μεχωνὼ. καὶ αἱ χεῖ
nus eius & interrasilia eius ab ea.
ρες αὐτῆς καὶ τὰ συγκλείσματα αὐτῆς ἀπ᾽ αὐτῆς.
& aperiebat sup principia manuū eius.
καὶ ἠνοίγετο ἐπὶ τὰς ἀρχὰς τῶν χειρῶν αὐτῆς.
& interrasilia eius cherubim & leones
καὶ τὰ συγκλείσματα αὐτῆς χερουβὶμ καὶ λέοντες
& palme stātia: vnūqdqz appositū iuxta fa
καὶ φοίνικες ἑστῶτα, ἕκαστον ἐχόμενον κατὰ πρόσω
ciem eius intrīsecus in circuitu. iuxta hanc fe
πον αὐτοῦ ἔσωθεν κυκλόθεν. κατὰ ταύτην ἐποί
cit decem bases ordine vno & mēsura vna
ησε τὰς δέκα μεχωνὼθ τάξιν μίαν καὶ μέτρον ἓν
in omnibus.
ἐν πάσαις.

E

& fecit decē luteres eneos quadraginta
καὶ ἐποίησε δέκα χυτρογαύλους χαλκοῦς τεσσαράκον
ta batop capacē vnū luterē mēsura
τα χόεις χωροῦντα τὸν ἕνα χυτρόγαυλον μετρήσει
quattuor cubitorū. & luter vn⁹ sup ba
τεσσάρων πηχέων. καὶ χυτρόγαυλος ὁ εἷς ἐπὶ τὴν με
sim vnā decē basibus. & posuit decē
χωνὼ τὴν μίαν ταῖς δέκα μεχωνώθ. καὶ ἔθετο τὰς δέκα
bases quinqz ab humero domus q̄
μεχωνὼθ πέντε ἀπὸ τῆς ὠμίας τοῦ οἴκου τοῦ
a dextris: & quinqz ab humero domus q̄
ἐκ δεξιῶν, καὶ πέντε ἀπὸ τῆς ὠμίας τοῦ οἴκου τοῦ
a sinistris. & mare ab humero
ἐξ ἀριστερῶν. καὶ ἡ θάλασσα ἀπὸ τῆς ὠμίας τοῦ
domus a dextris cōtra oriētē a la
οἴκου ἐκ δεξιῶν κατὰ ἀνατολὰς ἀπὸ τοῦ κλί
tere austri. & fecit chirā lebetes
τους τοῦ νότου. καὶ ἐποίησε χειρὰμ τοὺς λέβητας
& calfactoria & phialas. & cōple
καὶ τὰς θερμαστρεῖς καὶ τὰς φιάλας. καὶ συνετέ
uit chirā facere oia opera q̄cūqz fe
λεσε χειρὰμ ποιῶν πάντα τὰ ἔργα ὅσα ἐποίη
cit regi salomoni in domo dñi.
σε τῷ βασιλεῖ σολομῶντι ἐν τῷ οἴκῳ κυρίου. τοὺς
duas colūnas & vertibilia sculpturarū existētia
δύο στύλους καὶ τὰ στρεπτὰ τῶν γλυφῶν τὰ ὄντα
sup capitalia colūnap duo. & retiacula
ἐπὶ τῶν κεφαλῶν τῶν στύλων δύο. καὶ δίκτυα
duo vt operirēt vtraqz vertibilia
δύο τοῦ καλύπτειν ἀμφότερα τὰ στρεπτὰ τῶν
sculpturarū existētia sup colūnas. & malogranata
γλυφῶν τὰ ὄντα ἐπὶ τῶν στύλων. καὶ τὰς ῥόας
ambobus retiaculis quadrigenta. duo ordi
ἀμφοτέροις τοῖς δικτύοις τετρακοσίας. δύο στί
nes malogranatorū retiaculo vni: ad operiēdū
χοι ῥοῶν τῷ δικτύῳ τῷ ἑνί, τοῦ περικαλύπτειν
vtraqz vertibilia existētia sup ambobus
ἀμφότερα τὰ στρεπτὰ τὰ ὄντα ἐπ᾽ ἀμφοτέρων τῶν
colūnis. & decē bases: & lu
στύλων. καὶ τὰς δέκα μεχωνὼθ, καὶ τοὺς χυ
teres decē sup bases: &
τρογαύλους τοὺς δέκα ἐπὶ τῶν μεχωνὼθ, καὶ
mare vnū: & duodecim boues qui
τὴν θάλασσαν μίαν, καὶ τοὺς δώδεκα βόας τοὺς
subter mare: & lebetes &
ὑποκάτω τῆς θαλάσσης, καὶ τοὺς λέβητας καὶ τὰς
calfactoria & phialas: & oia vasa
θερμαστρεῖς καὶ τὰς φιάλας, καὶ πάντα τὰ σκεύη
perfecit: q̄ fecit chiram regi sa
συνετέλεσεν, ἃ ἐποίησε χειρὰμ τῷ βασιλεῖ σο
lomoni in domo dñi erea valde. in
λομῶντι ἐν τῷ οἴκῳ κυρίου χαλκᾶ ἄρδην. ἐν τῷ
vicinio iordanis fudit ea rex
περιοίκῳ τοῦ ἰορδάνου ἐχώνευσεν αὐτὰ ὁ βασι
in crassitudine terre inter socchoth
λεὺς ἐν τῷ πάχει τῆς γῆς ἀναμέσον σοκχὼθ
& inter sarthan. & dedit salomō rex
καὶ ἀναμέσον σαρθάν. καὶ ἔδωκε σολομὼν ὁ βασι
oia vasa: pre multitudine nimis nō
λεὺς πάντα τὰ σκεύη, ἐκ πλήθους σφόδρα οὐκ
erat pōdus eris. & fecit salomon
ἦν σταθμὸς τοῦ χαλκοῦ. καὶ ἐποίησεν ὁ σολομὼν
omnia vasa in domo dñi: altare
πάντα τὰ σκεύη ἐν τῷ οἴκῳ κυρίου, τὸ θυσιαστήριον
aureū: &
τὸ χρυσοῦν, καὶ

G

Fecit quoqz decem luteres eneos. Quadragita batos capiebat luter vnus: eratqz quattuor cubitorū. Singulosqz luteres per singulas, idest decē bases posuit: & cōstituit decem bases: quinqz ad dexterā partem tēpli: & quinqz ad sinistram. Mare aūt posuit ad dexterā ptē tēpli contra orientem ad meridiem. Fecit ergo hyram lebetes & scutras & amulas: & perfecit omne opus regis salomonis in templo dñi. columnas duas: & funiculos capitellorum super capitella colūnarū duos: & retiacula duo: vt operirent duos funiculos qui erant super capita columnarum & malogranata q̄drīgenta in duobus retiaculis: duos versus malogranatorum in retiaculis singulis ad operiendos funiculos capitellorum qui erant super capita columnarū: & bases decem: & luteres decem super bases: & mare vnum: & boues duodecim subter mare: & lebetes & scutras & amulas: omnia vasa que fecit hyram regi salomoni in domo domini de auricalcho erant. In campestri regiōe iordanis fudit ea rex in argyllosa terra inter sochot & sarthan: & posuit salomon oia vasa in domo domini. Propter multitudinem aūt nimiam non erat pondus eris. Fecitqz salomon omnia vasa in domo domini: altare aureū &

ויעש עשרה כירות נחשת
ארבעים בת יכיל הכיור האחד
ארבע באמה הכיור האחד כיור
אחד על המכונה האחת לעשר
המכנות: ויתן את המכנות חמש
על כתף הבית מימין וחמש על
כתף הבית משמאלו ואת הים
נתן מכתף הבית הימנית קדמה
ממול נגב: ויעש חירום את
הכירות ואת היעים ואת
המזרקות ויכל חירם לעשות
את כל המלאכה אשר עשה
למלך שלמה בית יהוה: עמדים
שנים וגלת הכתרת אשר על
ראש העמודים שתים והשבכות
שתים לכסות את שתי גלות
הכתרת אשר על ראש העמודים:
ואת הרמנים ארבע מאות לשתי
השבכות שני טורים רמנים
לשבכה האחת לכסות את שתי
גלות הכתרת אשר על פני
העמודים: ואת המכנות עשר
ואת הכירת עשרה על המכנות:
ואת הים האחד ואת הבקר
שנים עשר תחת הים: ואת
הסירות ואת היעים ואת
המזרקות ואת כל הכלים האלה
אשר עשה חירם למלך שלמה
בית יהוה נחשת ממרט: בככר
הירדן יצקם המלך במעבה
האדמה בין סכות ובין צרתן:
וינח שלמה את כל הכלים
מרב מאד מאד לא נחקר
משקל הנחשת: ויעש שלמה
את כל הכלים אשר בית
יהוה את מזבח הזהב ואת

עשה, רבע, כול, כיר, נתן, ימן, שמל, יעה, זרק, כלה, לאך, שנה, גלה, עמד, כסה, רבע, מאה, גלה, פנה, כון, כלה, מרט, עבה, חקר, שקל, עשה, זבח

השלחן אשר עליו לחם הפנים — פנה
זהב ואת המנרות חמש מימין — נור ימן
וחמש משמאל לפני הדביר זהב — שמאל דבר
סגור והפרח והנרת והמלקחים — סגר נור
זהב׃ והספות והמזמרות — לקח ספף
והמזרקות והכפות והמחתות — זמר זרק חתה
זהב סגור והפתות לדלתות — פות
הבית הפנימי לקדש הקדשים — פנה
לדלתי הבית להיכל זהב׃ ותשלם — שלם
כל המלאכה אשר עשה המלך — לאך
שלמה בית יהוה ויבא שלמה — בוא
את קדשי דוד אביו את הכסף
ואת הזהב ואת הכלים נתן — כלה
באצרות בית יהוה׃

Cap. viij.

אז יקהל שלמה את זקני — קהל נטה
ישראל את כל ראשי המטות
נשיאי האבות לבני ישראל אל — נשא
המלך שלמה ירושלם להעלות — עלה
את ארון ברית יהוה מעיר דוד — ארן ברת
היא ציון׃ ויקהלו אל המלך
שלמה כל איש ישראל בירח
האתנים בחג הוא החדש השביעי׃ — איתן שבע
ויבאו כל זקני ישראל וישאו — בוא נשא
הכהנים את הארון׃ ויעלו את
ארון יהוה ואת אהל מועד ואת — יעד
כל כלי הקדש אשר באהל ויעלו — כלה
אתם הכהנים והלוים׃ והמלך
שלמה וכל עדת ישראל הנועדים — יעד עדה
עליו אתו לפני הארון מזבחים — פנה זבח
צאן ובקר אשר לא יספרו — ספר
ולא ימנו מרב׃ ויבאו הכהנים — מנה בוא
את ארון ברית יהוה אל מקומו — קום
אל דביר הבית אל קדש — דבר
הקדשים אל תחת כנפי
הכרובים׃ כי הכרובים פרשים — פרש
כנפים אל מקום הארון ויסכו

mẽsam sup quam ponerentur panes ꝑponis auream: & candelabra aurea quiq; ad dextrã & qnq; ad sinistrã contra oraculũ ex auro puro & quasi lilii flores & lucernas desup aureas & forcipes aureos & hydrias: & fuscinulas: & phialas: & mortariola: & thuribula de auro purissimo. Et cardines ostiorum domus iterioris sancti sanctorum & ostiorũ dom⁹ tẽpli ex auro erãt. Et perfecit omne op⁹ qđ faciebat salomon in domo domini: & intulit que sctificauerat dđ pater suus: argentum & aurum & vasa: reposuitq; in thesauris domus domini. 8.

Tunc congregati sũt oẽs maiores natu israel cum principibus tribuum & duces familiarum filiorum israel ad regem salomonẽ in ierusalem vt deferrent arcam federis dñi de ciuitate dauid: idest de sion. Cõueniteq; ad regem salomonẽ vniuersus israel in mense bethanim in solẽni die: ipse est mẽsis septim⁹. Venerũtq; senes de israel: & tulerunt arcã sacerdotes & portauerunt arcam domini & tabernaculum federis: & oia vasa sanctuarii q̃ erant in tabernaculo: & ferebãt ea sacerdotes & leuite. Rex autem salomon & oĩs multitudo israel que cõuenerat ad eũ gradiebatur cũ illo ante arcã: & immolabant oues & boues absq; estimatione & numero. Et intulerunt sacerdotes arcam federis domini in locum suum in oraculum templi in sanctum sanctorum subter alas cherubin. Siquidẽ cherubin expandebant alas super locũ arce: & protegebant

mensam in qua panes ꝑpositiõis aureã:
τὴν τράπεζαν ἐφ᾽ ἧς οἱ ἄρτοι τῆς προθέσεως χρυσῆν,
τ cãdelabra quinq; a dextris τ quinq; a sini
καὶ τὰς λυχνίας πέντε ἐκ δεξιῶν καὶ πέντε ἐξ εὐ
stris cõtra faciem oraculi aurea in-
ωνύμων κατὰ πρόσωπον τοῦ δαβὶρ χρυσᾶς συγ-
clusa: τ lampadas: τ lucer
κεκλεισμένας, καὶ τὰ λαμπάδια, καὶ τοὺς λύχ-
nas: τ hydrias aureas: τ vesti-
νους, καὶ τὰς ἐπαρυστρίδας χρυσᾶς, καὶ τὰ πρό-
bula: τ claui: τ phiale: τ catina: τ
θυρα, καὶ οἱ ἧλοι, καὶ αἱ φιάλαι, καὶ τὰ τρυβλία, καὶ
mortariola aurea: inclusa. τ cardines
αἱ θυΐσκαι χρυσαῖ, συγκλειστά. καὶ θυρώματα
ostiũ domus interioris sancti
τῶν θυρῶν τοῦ οἴκου τοῦ ἐσωτάτου τοῦ ἁγίου
sctõꝝ: τ portas domus tẽpli au-
τῶν ἁγίων, καὶ τὰς θύρας τοῦ οἴκου ναοῦ χρυ-
reas. τ cõpletũ est opus: qđ fecit salo
σᾶς. καὶ ἀνεπληρώθη τὸ ἔργον, ὃ ἐποίησε σολο-
mon domui dñi. τ intulit salomon
μὼν τῷ οἴκῳ κυρίου, καὶ εἰσήνεγκε σολομὼν τὰ
scta dauid pris sui: argentũ τ
ἅγια δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, τὸ ἀργύριον καὶ
aurũ τ vasa dedit in thesau
τὸ χρυσίον καὶ τὰ σκεύη ἔδωκεν εἰς τοὺς θησαυ
ros domus dñi.
ροὺς οἴκου κυρίου. Ca. 8.

2.Par. 5.a.

Tunc cõgregauit rex salomon
Τότε ἐξεκκλησίασεν ὁ βασιλεὺς σολομὼν
omnes maiores natu israel τ oẽs prin-
πάντας τοὺς πρεσβυτέρους ἰσραὴλ καὶ πάντας ἄρχον
cipes tribuũ duces familiarũ filioꝝ israel ad
τας φυλῶν ἡγεμόνας πατριῶν υἱῶν ἰσραὴλ πρὸς
regem salomonẽ in hierusalem: vt
τὸν βασιλέα σολομῶντα ἐν ἱερουσαλήμ, τοῦ
deferrent arcam federis dñi de ci-
ἐνεγκεῖν τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης κυρίου ἐκ πό
uitate dđ: hec est sion in mẽse athanim in solẽ
λεως δαυίδ, αὕτη ἐστὶ σιὼν ἐν μηνὶ ἀθανὶμ ἐν ἑορ
ni die: ipse est mẽsis septimus. τ venerũt oẽs
τῇ, αὐτός ἐστι μὴν ἕβδομος. καὶ ἦλθον πάντες
seniores israel. τ tulerũt sacerdotes
οἱ πρεσβύτεροι ἰσραήλ. καὶ ἦραν οἱ ἱερεῖς τὴν
arcã τ tabnaculũ federis τ om-
κιβωτὸν καὶ τὸ σκήνωμα τοῦ μαρτυρίου καὶ πάν
nia vasa sctã que in tabernaculo
τα τὰ σκεύη τὰ ἅγια τὰ ἐν τῷ σκηνώματι τοῦ
federis. τ rex τ ois pplꝰ is
μαρτυρίου. καὶ ὁ βασιλεὺς καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἰσ
rael ante arcã imolãtes boues τ
ραὴλ ἔμπροσθεν τῆς κιβωτοῦ θύοντες βόας καὶ
oues innumerabiles. τ inferunt sacer-
πρόβατα ἀναρίθμητα. καὶ εἰσφέρουσιν οἱ ἱε-
dotes arcã federis dñi in locũ
ρεῖς τὴν κιβωτὸν διαθήκης κυρίου εἰς τὸν τόπον
suũ in oraculũ domus in sancta
αὐτῆς εἰς τὸν δαβὶρ τοῦ οἴκου εἰς τὰ ἅγια τῶν
sctõꝝ subter alas cherubim: quia
ἁγίων ὑπὸ τὰς πτέρυγας τῶν χερουβίμ, ὅτι τὰ
cherubim expansa alis sup
χερουβὶμ διαπεπετασμένα ταῖς πτέρυξιν ἐπὶ
locũ arce. τ protegebãt
τόπον τῆς κιβωτοῦ. καὶ περιεκάλυπτον

cherubim sup arcã τ sup scta eius
τὰ χερουβὶμ ἐπὶ τὴν κιβωτὸν καὶ ἐπὶ τὰ ἅγια αὐτῆς
desuper: τ eminebãt sctificata: τ appare
ἐπάνωθεν, καὶ ὑπερεῖχον τὰ ἡγιασμένα καὶ ἐβλέποντο
bãt summitates sctificatoꝝ de sanctis sup fa-
αἱ κεφαλαὶ τῶν ἡγιασμένων ἐκ τῶν ἁγίων ἐπὶ πρό
ciem oraculi. τ nõ apparebãt extrĩsecꝰ: τ fuerũt
σωπον τοῦ δαβίρ. καὶ οὐκ ὠπτάνοντο ἔξω, καὶ ἦσαν

B

ibi vsq; in diem hanc. τ nõ erãt in ar
ἐκεῖ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ οὐκ ἦν ἐν τῇ κιβω
ca nisi due tabule lapidee tabule federis:
τῷ πλὴν αἱ δύο πλάκες λίθιναι πλάκες τῆς διαθήκης,
quas posuerat ibi moyses in choreb: q̃s pepigit dñs cũ
ἃς ἔθηκεν ἐκεῖ μωυσῆς ἐν χωρήβ, ἃς διέθετο κύριος με
filiis israel cũ egrederẽtur ipsi de
τὰ τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ἐν τῷ ἐκπορεύεσθαι αὐτοὺς ἐκ
terra egypti. τ factũ est vt egressi sũt sacerdotes de
γῆς αἰγύπτου. καὶ ἐγένετο ὡς ἐξῆλθον οἱ ἱερεῖς ἐκ τοῦ
sctuario τ nebula impleuit domũ dñi. τ
ἁγίου καὶ ἡ νεφέλη ἐνέπλησε τὸν οἶκον κυρίου. καὶ
nõ poterãt sacerdotes stare administrãdũ a fa
οὐκ ἠδύναντο οἱ ἱερεῖς στῆναι λειτουργεῖν ἀπὸ προσώ
cie nebule: qr impleuit gl'ia dñi do
που τῆς νεφέλης, ὅτι ἐνέπλησε δόξα κυρίου τὸν οἶ
mũ dñi. tũc dixit salomõ: dñs dixit: vt habi-
κον κυρίου. τότε εἶπε σολομών, κύριος εἶπεν, τοῦ κατα
taret in caligine. τ ego edificaui domũ no-
σκηνῶσαι ἐν γνόφῳ. καὶ ἐγὼ ᾠκοδόμησα οἶκον τῷ ὀνό
mini tuo sctũ tibi τ paratũ: τ sollo tuo
ματί σου ἅγιόν σοι καὶ ἕτοιμον, καὶ τῇ καθέδρᾳ σου
vt habites tu in eo in sẽpiternũ. τ con-
τοῦ κατασκηνῶσαί σε ἐν αὐτῷ εἰς τοὺς αἰῶνας. καὶ ἀπέ
uertit rex faciem suã τ bene
στρεψεν ὁ βασιλεὺς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ εὐλόγη
dixit oĩ israel. τ ois ecclia isra-
σε τὸν πάντα ἰσραήλ. καὶ πᾶσα ἡ ἐκκλησία ἰσρα
el stabat. τ ait: bñdictꝰ dñs deus israel:
ὴλ εἱστήκει. καὶ εἶπεν, εὐλογητὸς κύριος ὁ θεὸς ἰσραήλ,
qui locutꝰ est in ore suo de dauid pa-
ὃς ἐλάλησεν ἐν στόματι αὐτοῦ περὶ δαυὶδ τοῦ πα
tre meo: τ in manibꝰ eius perfecit di
τρός μου, καὶ ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ ἐπλήρωσεν λέ
cens: a qua die eduxi pplm meũ israel de
γων, ἀφ᾽ ἧς ἡμέρας ἀνήγαγον τὸν λαόν μου ἰσραὴλ ἐξ
egypto nõ elegi in ciuitate in vno sceptro is
αἰγύπτου οὐκ ἐξελεξάμην ἐν πόλει ἐν ἑνὶ σκήπτρῳ ἰσ
rael: vt edificarẽ domũ vt esset nomẽ meũ
ραήλ, τοῦ οἰκοδομῆσαι οἶκον τοῦ εἶναι τὸ ὄνομά μου
ibi: sed elegi in dauid vt esset dux
ἐκεῖ, ἀλλ᾽ ἐξελεξάμην ἐν δαυὶδ τοῦ εἶναι ἡγούμενον
sup pplm meũ israel. τ fuit in corde
ἐπὶ τὸν λαόν μου ἰσραήλ. καὶ ἐγένετο ἐπὶ τῆς καρδίας
dauid pris mei edificare domũ nomi-
δαυὶδ τοῦ πατρός μου οἰκοδομῆσαι οἶκον τῷ ὀνόμα
ni dñi dei israel. τ ait dñs ad dauid
τι κυρίου τοῦ θεοῦ ἰσραήλ. καὶ εἶπε κύριος πρὸς δαδ
patrẽ meũ: qr fuit in corde tuo e-
τὸν πατέρα μου, ὅτι ἐγένετο ἐπὶ τὴν καρδίαν σου οἰ
dificare domũ nomini meo: benefecisti: qr fu
κοδομῆσαι οἶκον τῷ ὀνόματί μου, ἠγάθυνας, ὅτι ἐγένε
it in corde tuo. verũtñ nõ tu edificabis
το ἐπὶ τὴν καρδίαν σου. πλὴν οὐ σὺ οἰκοδομήσεις
domũ: sed filiꝰ tuus q̃ egressus est ex lateribꝰ
τὸν οἶκον, ἀλλ᾽ ἢ ὁ υἱός σου ὁ ἐξελθὼν ἐκ τῶν πλευρῶν
tuis: iste edificabit domũ nomini meo. τ
σου, οὗτος οἰκοδομήσει οἶκον τῷ ὀνόματί μου. καὶ
suscitauit dñs sermonẽ suũ quẽ locutꝰ est: τ steti
ἀνέστησε κύριος τὸ ῥῆμα αὐτοῦ ὃ ἐλάλησε, καὶ ἀνέστην
pro dauid patre meo: τ sedi
ἀντὶ δαυὶδ τοῦ πατρός μου, καὶ ἐκάθισα

2.Par. 9.a.

arcam & vectes eius desuper. Cũq; eminerẽt vectes & apparerent summitates eorum foris sanctuarium ante oraculũ: nõ apparebãt vltra extrĩsecus: qui & fuerũt ibi vsq; in p̃ntẽ diẽ. In arca aũt non erat aliud nisi due tabule lapidee q̃s posuerat in ea moyses in oreb q̃n pepigit dñs fedus cũ filiis israel cũ egrederentur de terra egypti. Factũ ẽ aũt cũ exissent sacerdotes de sanctuario: nebula impleuit domum dñi: & non poterãt sacerdotes stare & ministrare pp nebulã. Impleuerat enĩ gl'ia dñi domum domini. Tunc ait salomon. Dñs dixit vt habitaret in nebula. Edificãs edificaui domũ & habitaculũ tuum firmissimũ soliũ tuũ in sempiternũ. Cõuertitq; rex faciẽ suã & bñdixit oĩ ecclesie israel. Oĩs enĩ ecclesia israel stabat. Et ait salomon. Bñdictus dñs deus israel qui locutus est ore suo ad dauid patrẽ meũ: & in manibus eius ꝑfecit dicens. A die qua eduxi populum meũ israel de egypto: nõ elegi ciuitatem de vniuersis tribubus israel: vt edificaretur domus & eẽt nomen meũ ibi: sed elegi dauid vt eẽt super pplm meũ israel. Voluitq; dauid pater meꝰ edificare domũ nomini dñi dei israel: & ait dñs ad dauid patrẽ meũ. Q đ cogitasti in corde tuo edificare domum noĩ meo: bñ fecisti hoc ip̃m mẽte tractãs. Veruntñ tu nõ edificabis mihi domũ: sed filiꝰ tuꝰ q egredietur de renibꝰ tuis ipe edificabit domum noĩ meo. Confirmauit dominus sermonẽ suũ quẽ locutus est: steti q; pro dauid patre meo: & sedi

הכרבים על הארון ועל בדיו — סכך
מלמעלה׃ ויארכו הבדים ויראו — למעל ארך
ראשי הבדים מן הקדש על פני — ראה
הדביר ולא יראו החוצה ויהיו — היה
שם עד היום הזה׃ אין בארון רק
שני לחות האבנים אשר הנח — שנה לוח נוח
שם משה בחרב אשר כרת יהוה
עם בני ישראל בצאתם מארץ — יצא
מצרים׃ ויהי בצאת הכהנים מן
הקדש והענן מלא את בית
יהוה׃ ולא יכלו הכהנים לעמד
לשרת מפני הענן כי מלא כבוד — פנה כבד
יהוה את בית יהוה׃ אז אמר
שלמה יהוה אמר לשכן בערפל׃
בנה בניתי בית זבל לך מכון — זבל כון
לשבתך עולמים׃ ויסב המלך את — ישב עלם
פניו ויברך את כל קהל ישראל — סבב ברך
וכל קהל ישראל עמד׃ ויאמר
ברוך יהוה אלהי ישראל אשר — אמר
דבר בפיו את דוד אבי ובידו — פה
מלא לאמר׃ מן היום אשר
הוצאתי את עמי את ישראל — יצא
ממצרים לא בחרתי בעיר מכל
שבטי ישראל לבנות בית להיות — בנה היה
שמי שם ואבחר בדוד להיות על — בחר
עמי ישראל׃ ויהי עם לבב דוד
אבי לבנות בית לשם יהוה אלהי
ישראל׃ ויאמר יהוה אל דוד
אבי יען אשר היה עם לבבך לבנות
בית לשמי הטיבת כי היה עם — יטב
לבבך׃ רק אתה לא תבנה הבית — בנה
כי אם בנך היצא מחלציך
הוא יבנה הבית לשמי׃ ויקם — קום
יהוה את דברו אשר דבר
ואקם תחת דוד אבי ואשב — קום ישב

על כסא ישראל כאשר דבר יהוה
ואבנה הבית לשם יהוה אלהי
ישראל ׃ ואשם שם מקום
לארון אשר שם ברית יהוה
אשר כרת עם אבתינו בהוציאו
אתם מארץ מצרים ׃ ויעמד שלמה
לפני מזבח יהוה נגד כל קהל
ישראל ויפרש כפיו השמים ׃
ויאמר יהוה אלהי ישראל אין
כמוך אלהים בשמים ממעל ועל
הארץ מתחת שמר הברית
והחסד לעבדיך ההלכים לפניך
בכל לבם ׃ אשר שמרת לעבדך
דוד אבי את אשר דברת לו ותדבר
בפיך ובידך מלאת כיום הזה ׃ ועתה
יהוה אלהי ישראל שמר לעבדך
דוד אבי את אשר דברת לו
לאמר לא יכרת לך איש מלפני
ישב על כסא ישראל רק אם
ישמרו בניך את דרכם ללכת
לפני כאשר הלכת לפני ׃ ועתה
אלהי ישראל יאמן נא דבריך
אשר דברת לעבדך דוד אבי ׃ כי
האמנם ישב אלהים על הארץ
הנה השמים ושמי השמים לא
יכלכלוך אף כי הבית הזה אשר
בניתי ׃ ופנית אל תפלת עבדך
ואל תחנתו יהוה אלהי לשמע
אל הרנה ואל התפלה אשר רנן
עבדך מתפלל לפניך היום ׃
להיות עיניך פתחת אל הבית
הזה לילה ויום אל המקום
אשר אמרת יהיה שמי שם
לשמע אל התפלה אשר יתפלל
עבדך אל המקום הזה ׃ ושמעת
אל תחנת עבדך ועמך ישראל

שום/קום · כרת · יצא · עמד · פנה/זבח · פרש · עלה · דבר · כרת/פנה · שמר/הלך · אמן · כול/כלל · בנה/פנה · פלל/חנן · רנן · היה · קום

super thronum israel sicut locutus est dñs: & edificaui domũ nomini domini dei israel: & constitui ibi locum arce in qua sed9 dñi ẽ qđ percussit cũ patribus nostris qñ egressi sunt de terra egypti. Stetit aũt salomon ante altare dñi in conspectu ecclesie israel: & expandit manus suas in celum & ait. Dñe deus israel non est similis tui deus in celo desuper & super terram deorsum: q custodis pactum & miam seruis tuis qui ambulant coram te in toto corde suo: qui custodisti seruo tuo dđ patri meo q̃ locut9 es ei. Ore locutus es & manibus pfecisti: vt hec dies probat. Nunc igitur dñe deus israel conserua famulo tuo dauid patri meo q̃ locutus es ei: dicẽs. Nõ auferetur đ te vir coram me q sedeat sup thronũ israel: ita tñ si custodierint filii tui viam suam vt ambulẽt corã me sicut tu ambulasti in conspectu meo. Et nũc dñe deus israel firmẽtur verba tua q̃ locutus es seruo tuo dđ patri meo. Ergo ne putandũ est q vere deus habitet super terrã? Si eĩ celũ & celi celorum te cape nõ possũt: quantomagis domus hec quam edificaui? Sed respice ad orationẽ serui tui & ad preces eius domine deus meus. Audi hymnum & orationẽ quam seruus tuus orat corã te hodie: vt sint oculi tui aperti super domum hanc nocte ac die sup domum de qua dixisti: erit nomẽ meũ ibi: vt exaudias orationem quam orat in loco isto ad te seruus tuus: vt exaudias deprecationẽ serui tui & populi tui israel

sup thronũ israel: sicut locutus est dñs. τ
ἐπὶ τοῦ θρόνου ἰσραὴλ, καθὼς ἐλάλησε κύριος. καὶ
edificaui domũ nomini dñi dei israel:
ὠκοδόμησα οἶκον τῷ ὀνόματι κυρίου τοῦ θεοῦ ἰσραὴλ,
τ cõstitui ibi locũ arce in qua est ibi fe
καὶ ἔθεμην ἐκεῖ τόπον τῇ κιβωτῷ ἐν ᾗ ἐστιν ἐκεῖ ἡ δια
dus dei q͞d pepigit dñs cũ patrib9 nris cũ
θήκη θεοῦ ἣν διέθετο κύριος μετὰ τῶν πατέρων ἡμῶν ἐν τῷ
educeret ipse eos de terra egypti. τ stetit salo
ἐξαγαγεῖν αὐτὸν αὐτοὺς ἐκ γῆς αἰγύπτου. καὶ ἔστη σολο
mon ante faciẽ altaris dñi in ɔ̄spectu
μὼν κατὰ πρόσωπον τοῦ θυσιαστηρίου κυρίου ἐνώπιον
omnis ecclesie israel. τ expãdit ma
πάσης ἐκκλησίας ἰσραήλ. καὶ διεπέτασε τὰς χεῖ
nus suas in celũ τ dixit: dñe deus
ρας αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἶπε, κύριε ὁ θεὸς τοῦ
israel: nõ est sicut tu deus in celo desup τ
ἰσραήλ, οὐκ ἔστιν ὡς σὺ θεὸς ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω καὶ
sup terrã deorsũ: vt custodias pactũ τ miam
ἐπὶ τῆς γῆς κάτω, φυλάσσειν διαθήκην καὶ ἔλεος
seruo tuo q ambulauit corã te in
τῷ δούλῳ σου τῷ πεπορευμένῳ ἐνώπιόν σου ἐν
toto corde suo: que custodisti seruo tuo dđ
ὅλῃ καρδίᾳ αὐτοῦ, ἃ ἐφύλαξας τῷ δούλῳ σου δαδ
patri meo. que locutus es in ore tuo:
τῷ πατρί μου. ἃ ἐλάλησας ἐν τῷ στόματί σου,
τ in manibus tuis implesti vt dies hec.
καὶ ἐν ταῖς χερσί σου ἐπλήρωσας ὡς ἡ ἡμέρα αὔ
τ nũc dñe de9 israel: cõserua dauid
τη. καὶ νῦν κύριε ὁ θεὸς ἰσραήλ, φύλαξον δαυὶδ τῷ
seruo tuo patri meo q̃ locutus es ei dicẽs.
δούλῳ σου τῷ πατρί μου ἃ ἐλάλησας αὐτῷ λέγων.
nõ auferetur tibi vir de facie mea se
οὐκ ἐξαρθήσεταί σοι ἀνὴρ ἐκ προσώπου μου καθήμε
dẽs sup thronũ israel: tñ si custodierit filii
νος ἐπὶ θρόνον ἰσραήλ, πλὴν ἐὰν φυλάξωνται οἱ υἱοί
tui vias suas: vt ambulent corã me
σου τὰς ὁδοὺς αὐτῶν τοῦ πορεύεσθαι ἐνώπιόν μου
sicut ambulasti tu corã me: τ nũc dñe de
καθὼς ἐπορεύθης σὺ ἐνώπιόν μου, καὶ νῦν κύριε ὁ θε
us israel firmetur iã verbũ tuũ dauid patri
ὸς ἰσραὴλ πιστωθήτω δὴ τὸ ῥῆμά σου δαυὶδ τῷ πατρί
meo: qr si vere habitauerit deus cũ hominib9
μου, ὅτι εἰ ἀληθῶς κατοικήσει ὁ θεὸς μετὰ ἀνθρώπων
sup terrã? si celũ τ celi celor̃ nõ suffi
ἐπὶ τῆς γῆς; εἰ ὁ οὐρανὸς καὶ οἱ οὐρανοὶ τῶν οὐρανῶν οὐκ ἀρκέσου
ciẽt tibi: quõ domus ista quã edificaui nomi
σί σοι, πῶς ὁ οἶκος οὗτος ὃν ᾠκοδόμησα τῷ ὀνόμα
ni tuo: τ respicias τ ad orõnẽ meã ad
τί σου; καὶ ἐπιβλέψῃ καὶ ἐπὶ τὴν προσευχήν μου ἐπὶ
depcationẽ meã dñe deus israel: vt audias ora
τὴν δέησίν μου κύριε ὁ θεὸς ἰσραήλ, ἀκούειν τῆς δεή
tionẽ τ preces: q̃s seruus tuus o
σεως καὶ τῆς προσευχῆς, ἧς ὁ δοῦλός σου προσεύ
rat corã te ad te hodie: vt sint ocu
χεται ἐνώπιόν σου πρὸς σὲ σήμερον, τοῦ εἶναι ὀφ
li tui aperti in domũ hanc die
θαλμούς σου ἀνεῳγμένους εἰς τὸν οἶκον τοῦτον ἡμέρας
τ nocte in locũ istũ: quẽ dixisti erit
καὶ νυκτὸς εἰς τὸν τόπον τοῦτον, ὃν εἶπας ἔσται τὸ
nomẽ meũ: vt exaudias orõnẽ quã o
ὄνομά μου, τοῦ εἰσακούειν τῆς προσευχῆς ἧς προσ
rat seruus tuus in loco isto: τ
εύχεται ὁ δοῦλός σου εἰς τὸν τόπον τοῦτον, καὶ
audias depcationẽ serui tui τ
εἰσακούσῃ τῆς δεήσεως τοῦ δούλου σου καὶ τοῦ
ppl̃i tui israel
λαοῦ σου ἰσραήλ

C

quecũq3 orauerint in loco isto. τ tu
ὅσα ἂν προσεύξωνται εἰς τὸν τόπον τοῦτον. καὶ σὺ
exaudies in loco habitaculi tui in
εἰσακούσῃ ἐν τῷ τόπῳ τῆς κατοικήσεώς σου ἐν τῷ
celo: τ facies τ ppiti9 eris: q̃cũq3 peccauerit
οὐρανῷ, καὶ ποιήσεις καὶ ἵλεως ἔσῃ, ὅσα ἂν ἁμάρτῃ
homo proximo suo. τ si acceperit sup eũ
ἄνθρωπος τῷ πλησίον αὐτοῦ. καὶ ἐὰν λάβῃ ἐπ' αὐτὸν
execrationẽ vt execret ipse. τ venerit τ declarauerit
ἀρὰν τοῦ ἀράσασθαι αὐτόν, καὶ ἔλθῃ καὶ ἐξαγορεύσῃ
corã facie altaris tui in domo hac:
κατὰ πρόσωπον τοῦ θυσιαστηρίου σου ἐν τῷ οἴκῳ τού

D

τ exaudies de celo τ facies τ
τῳ, καὶ εἰσακούσῃ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ποιήσεις καὶ
iudicabis ppl̃m tuũ israel. vt cõdemnes impiũ:
κρινεῖς τὸν λαόν σου ἰσραήλ. τοῦ ἀνομῆσαι ἄνομον,
vt des viã suã in caput eius: τ vt iu
δοῦναι τὴν ὁδὸν αὐτοῦ εἰς κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ τοῦ δι
stifices iustũ vt des ei f̃m iusticiã
καιῶσαι δίκαιον δοῦναι αὐτῷ κατὰ τὴν δικαιοσύνην
suã. cũ corruerit ppl̃s tu9 israel co
αὐτοῦ. ἐν τῷ πταῖσαι τὸν λαόν σου ἰσραὴλ ἐνώ
ram inimicis suis: qr peccaturi sunt tibi: τ con
πιον ἐχθρῶν αὐτῶν, ὅτι ἁμαρτήσονταί σοι, καὶ ἐπι
uertẽtur τ cõfitebũtur nomini tuo: τ
στρέψουσι καὶ ἐξομολογήσονται τῷ ὀνόματί σου, καὶ
orabunt τ deprecabũtur in domo hac:
προσεύξονται καὶ δεηθήσονται ἐν τῷ οἴκῳ τούτῳ,
τ tu exaudies de celo: τ ppiti9 eris
καὶ σὺ εἰσακούσῃ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἵλεως ἔσῃ
peccatis ppl̃i tui israel: τ redu
ταῖς ἁμαρτίαις τοῦ λαοῦ σου ἰσραήλ, καὶ ἀποστρέ
ces eos in terrã quã dedisti patribus
ψεις αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν ἣν ἔδωκας τοῖς πατράσιν
cor̃. cũ clausũ fuerit celũ τ nõ fuerit
αὐτῶν. ἐν τῷ συσχεθῆναι τὸν οὐρανὸν καὶ μὴ γίνεσθαι
pluuia: qr peccabunt tibi: τ orabunt in
ὑετόν, ὅτι ἁμαρτήσονταί σοι, καὶ προσεύξονται εἰς
loco isto: τ cõfitebũtur nomini
τὸν τόπον τοῦτον, καὶ ἐξομολογήσονται τῷ ὀνόματί
tuo: τ ab iniq̃tatib9 suis cõuertẽtur:
σου, καὶ ἀπὸ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν ἀποστρέψουσιν,
quãdo humiliaueris eos: τ exaudies de ce
ὅταν ταπεινώσῃς αὐτούς, καὶ εἰσακούσῃ ἐκ τοῦ οὐ
lo: τ ppitius eris peccatis ser
ρανοῦ, καὶ ἵλεως ἔσῃ ταῖς ἁμαρτίαις τοῦ δού
ui tui τ ppl̃i tui israel: qr ostẽdes
λου σου καὶ τοῦ λαοῦ σου ἰσραήλ, ὅτι δηλώσεις
eis viã bonã vt ambulẽt in ea: τ da
αὐτοῖς τὴν ὁδὸν τὴν ἀγαθὴν πορεύεσθαι ἐν αὐτῇ, καὶ δώ
bis pluuiã sup terrã tuã: quã dedisti ppl̃o tuo
σεις ὑετὸν ἐπὶ τὴν γῆν σου, ἣν ἔδωκας τῷ λαῷ σου
in hereditate. fames si fuerit: τ mors si fue
ἐν κληρονομίᾳ. λιμὸς ἐὰν γένηται, καὶ θάνατος ἐὰν γέ
rit: q̃ñ erit incẽdiũ: bruchus: rubigo si fue
νηται, ὅτε ἔσται ἐμπυρισμός, βροῦχος, ἐρυσίβη ἐὰν γέ
rit: τ si afflixerit eũ inimicus eius in vna
νηται, καὶ ἐὰν θλίψῃ αὐτὸν ὁ ἐχθρὸς αὐτοῦ ἐν μιᾷ τῶν
ciuitatũ eor̃: oẽm occursum: oẽm laborẽ: om
πόλεων αὐτῶν, πᾶν συνάντημα, πάντα πόνον, πᾶ
nis orõ ois deprecatio si fuerit omni homi
σα προσευχὴ πᾶσα δέησις ἐὰν γένηται παντὶ ἀνθρώ
ni vt cognoscãt vnusquisq3 cõtactũ cordis sui τ expã
πῳ ὡς ἂν γνῶσιν ἕκαστος ἀφὴν καρδίας, καὶ διαπε
derit manus in domũ hanc: τ tu exau
τάσῃ τὰς χεῖρας εἰς τὸν οἶκον τοῦτον, καὶ σὺ εἰσα
dies de celo de parato habitaculo
κούσῃ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐξ ἑτοίμου κατοικητηρίου
tuo: τ ppitius eris: τ facies τ dabis viro
σου, καὶ ἵλεως ἔσῃ, καὶ ποιήσεις καὶ δώσεις ἀνδρὶ
f̃cdm oẽs vias suas: sicut cognoueris
κατὰ πάντας τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ, καθὼς ἂν γνῷς τὴν

quodcunq3 orauerit in loco isto: & exaudies in loco habitaculi tui in celo: & cũ exaudieris propitius eris. Si peccauerit hõ in proximũ suum: & habuerit aliqđ iuramẽtũ quo teneatur astrictus: & venerit pp iuramẽtũ corã altari tuo in domũ tuã: tu exaudies in celo: & facies & iudicabis seruos tuos: condemnans impiũ: & reddens viam suam sup caput ei9: iustificãsq3 iustum & retribuens ei f̃m iusticiã suam. Si fugerit ppl̃s tuus israel inimicos suos: qa peccaturus est tibi: & agẽtes pniam & cõfitentes nomi tuo: venerint & orauerint & dep̃cati te fuerint in domo hac: exaudi in celo: & dimitte peccatum populi tui israel: & reduces eos in terrã quam dedisti pr̃ibus eorũ. Si clausũ fuerit celũ & nõ pluerit propter peccata eorũ: & orantes in loco isto penitentiam egerint nomini tuo: et a pctis suis cõuersi fuerint pp afflictionem suam: exaudi eos in celo: & dimitte pctã seruorũ tuorũ & populi tui israel: & ostẽde eis viam bonam p quã ambulent: & da pluuiam super terram quã dedisti poplo tuo in possessionẽ. Fames si oborta fuerit in terra: aut pestilentia: aut corruptus aer: aut erugo aut locusta: vel rubigo: & afflixerit eum inimicus eius portas obsidens: omis plaga vniuersa: infirmitas: cũcta deuotatio & iprecatio q̃ acciderit oĩ homini de populo tuo israel: si qs cognouerit plagã cordis sui & expãderit manus suas in domo hac: tu exaudies in celo in loco habitationis tue: & repropitiaberis: & facies vt des vnicuiq3 f̃m oẽs vias suas

אשר יתפללו אל המקום הזה
ואתה תשמע אל מקום
שבתך אל השמים ושמעת
וסלחת ׃ את אשר יחטא
איש לרעהו ונשא בו אלה
להאלתו ובא אלה לפני מזבחך
בבית הזה ׃ ואתה תשמע השמים
ועשית ושפטת את עבדיך
להרשיע רשע לתת דרכו
בראשו ולהצדיק צדיק לתת
לו כצדקתו ׃ בהנגף עמך ישראל
לפני אויב אשר יחטאו לך
ושבו אליך והודו את שמך
והתפללו והתחננו אליך בבית
הזה ׃ ואתה תשמע השמים
וסלחת לחטאת עמך ישראל
והשבתם אל האדמה אשר נתת
לאבותם ׃ בהעצר שמים ולא יהיה
מטר כי יחטאו לך והתפללו אל
המקום הזה והודו את שמך
ומחטאתם ישובון כי תענם ׃
ואתה תשמע השמים וסלחת
לחטאת עבדיך ועמך ישראל כי
תורם את הדרך הטובה אשר
ילכו בה ונתתה מטר על ארצך
אשר נתתה לעמך לנחלה ׃ רעב
כי יהיה בארץ דבר כי יהיה
שדפון ירקון ארבה חסיל כי
יהיה כי יצר לו איבו בארץ
שעריו כל נגע כל מחלה ׃ כל
תפלה כל תחנה אשר תהיה לכל
האדם לכל עמך ישראל אשר
ידעון איש נגע לבבו ופרש
כפיו אל הבית הזה ׃ ואתה תשמע
השמים מכון שבתך וסלחת ועשית
ונתת לאיש ככל דרכיו אשר תדע

שמע/ישב · חטא · נשה · בוא/פנה · זבח · עשה · רשע/נתן · צדק · איב/חטא · שוב/ידה · פלל/חנן · שוב/נתן · עצר/היה · קום · שוב/ענה · ירה · היה · רבה/חסל · צור · חלה · פלל/חנן · שמע · כון/עשה · ידע

את לבבו כי אתה ידעת לבדך את לבב כל בני האדם: למען יראוך כל הימים אשר הם חיים על פני האדמה אשר נתתה לאבתינו: וגם אל הנכרי אשר לא מעמך ישראל הוא ובא מארץ רחוקה למען שמך: כי ישמעון את שמך הגדול ואת ידך החזקה וזרעך הנטויה ובא והתפלל אל הבית הזה: אתה תשמע השמים מכון שבתך ועשית ככל אשר יקרא אליך הנכרי למען ידעון כל עמי הארץ את שמך ליראה אתך כעמך ישראל ולדעת כי שמך נקרא על הבית הזה אשר בניתי: כי יצא עמך למלחמה על איבו בדרך אשר תשלחם והתפללו אל יהוה דרך העיר אשר בחרת בה והבית אשר בנתי לשמך: ושמעת השמים את תפלתם ואת תחנתם ועשית משפטם: כי יחטאו לך כי אין אדם אשר לא יחטא ואנפת בם ונתתם לפני אויב ושבום שביהם אל ארץ האויב רחוקה או קרובה: והשיבו אל לבם בארץ אשר נשבו שם ושבו והתחננו אליך בארץ שביהם לאמר חטאנו והעוינו רשענו: ושבו אליך בכל לבבם ובכל נפשם בארץ איביהם אשר שבו אתם והתפללו אליך דרך ארצם אשר נתתה לאבותם העיר אשר בחרת והבית אשר בניתי לשמך: ושמעת השמים מכון

sicut videris cor eius: quia tu nosti solus cor omnium filiorum hominum: vt timeant te cunctis diebus quibus viuunt super faciẽ terre quam dedisti patribus nostris. Insuper & alienigena qui non est de populo tuo israel cum venerit de terra lõginqua propter nomẽ tuum: audietur enim nomẽ tuũ magnum & manus tua fortis & brachiũ tuũ extentũ vbicũ. Cũ venerit ergo & orauerit in hoc loco tu exaudies in celo in firmamẽto habitaculi tui: & facies oĩa pro quibus inuocauerit te alienigẽa: vt discãt vniuersi populi terrarum nomẽ tuum timere sicut populus tuus israel: & probẽt quia nomẽ tuũ inuocatum est super domũ hanc quam edificaui. Si egressus fuerit populus tuus ad bellũ cõtra inimicos suos per viã quocũque miseris eos: orabunt te contra viam ciuitatis quam elegisti: & cõtra domũ quã edificaui nomini tuo: & exaudies in celo orationes eorũ: & preces eorũ: & facies iudiciũ eorum. Quod si peccauerint tibi: nõ est enim homo qui non peccet & iratus tradideris eos inimicis suis: & captiui ducti fuerint in terrã inimicorũ longe vel prope: & egerint penitentiã in corde suo in loco captiuitatis: & conuersi deprecati te fuerint in captiuitate sua dicẽtes peccauimus: inique egimus: impie gessimus: & reuersi fuerint ad te in vniuerso corde suo et tota aĩa sua in terra inimicorum suorum ad quã captiui ducti fuerint & orauerint te cõtra viã terre sue quã dedisti patribus eorũ & ciuitatis quã elegisti & tẽpli quod edificaui noĩ tuo: exaudies in celo in firmamento

καρδίαν αὐτοῦ, ὅτι σὺ μονώτατος οἶδας τὴν καρδίαν πάντων τῶν υἱῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἂν φοβῶνταί σε πάσας τὰς ἡμέρας, ἃς αὐτοὶ ζῶσιν ἐπὶ τῆς γῆς ἧς ἔδωκας τοῖς πατράσιν ἡμῶν. καὶ τῷ ἀλλοτρίῳ ὃς οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ λαοῦ σου Ἰσραὴλ οὗτος, καὶ ἥξει ἐκ γῆς μακρόθεν διὰ τὸ ὄνομά σου, διότι ἀκούσονται τὸ ὄνομά σου τὸ μέγα καὶ τὴν χεῖρά σου τὴν κραταιὰν καὶ τὸν βραχίονά σου τὸν ὑψηλόν, καὶ ἥξει καὶ προσεύξεται εἰς τὸν τόπον τοῦτον, καὶ σὺ εἰσακούσῃ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐξ ἑτοίμου κατοικητηρίου σου, καὶ ποιήσεις κατὰ πάντα ἃ ἐπικαλέσηταί σε ὁ ἀλλότριος, ὅπως ἂν γνῶσι πάντες οἱ λαοὶ τῆς γῆς τὸ ὄνομά σου, καὶ φοβῶνταί σε, καθὼς ὁ λαός σου Ἰσραήλ, καὶ γνῶσιν ὅτι τὸ ὄνομά σου ἐπικέκληται ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦτον, ὃν ᾠκοδόμησα. ἐὰν δὲ ἐξέλθῃ ὁ λαός σου εἰς πόλεμον ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ ἐν ὁδῷ ᾗ ἀποστελεῖς αὐτούς, καὶ προσεύξωνται ἐν ὀνόματι κυρίου ὁδὸν τῆς πόλεως ἧς ἐξελέξω ἐν αὐτῇ, καὶ τοῦ οἴκου οὗ ᾠκοδόμησα τῷ ὀνόματί σου, καὶ εἰσακούσῃ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τῆς προσευχῆς αὐτῶν καὶ τῆς δεήσεως αὐτῶν, καὶ ποιήσεις τὸ δικαίωμα αὐτῶν, ὅτι ἁμαρτήσονταί σοι, ὅτι οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος, ὃς οὐχ ἁμαρτήσεται· καὶ ἐὰν ἐπάξῃς ἐπ᾽ αὐτοὺς καὶ παραδῷς αὐτοὺς ἐνώπιον ἐχθρῶν, καὶ αἰχμαλωτεύσωσιν οἱ αἰχμαλωτεύσαντες αὐτοὺς εἰς γῆν μακρὰν ἢ ἐγγύς, καὶ ἐπιστρέψωσι τὰς καρδίας αὐτῶν ἐν τῇ γῇ οὗ μετῳκίσθησαν ἐκεῖ καὶ ἐπιστρέψωσι πρὸς σὲ καὶ δεηθῶσί σου ἐν τῇ γῇ τῆς μετοικεσίας αὐτῶν λέγοντες, ἡμάρτομεν ἠνομήσαμεν ἠδικήσαμεν, καὶ ἐπιστρέψωσι πρὸς σὲ ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ αὐτῶν καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ αὐτῶν ἐν τῇ γῇ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν οὗ μετήγαγες αὐτούς, καὶ προσεύξωνται πρὸς σὲ ὁδὸν τῆς γῆς αὐτῶν ἧς ἔδωκας τοῖς πατράσιν αὐτῶν, καὶ τῆς πόλεως ἧς ἐξελέξω καὶ τοῦ οἴκου οὗ ᾠκοδόμησα τῷ ὀνόματί σου, καὶ εἰσακούσῃ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐξ ἑτοίμου

E

2.Pa. 9.g.

κατοικητηρίου σου, τῆς προσευχῆς αὐτῶν καὶ τῆς δεήσεως αὐτῶν, καὶ ποιήσεις τὸ δικαίωμα αὐτῶν, καὶ ἵλεως ἔσῃ ταῖς ἀδικίαις αὐτῶν αἷς ἥμαρτόν σοι, καὶ κατὰ πάντα τὰ ἀθετήματα αὐτῶν ἃ ἠθέτησαν· καὶ δώσεις αὐτοὺς εἰς οἰκτιρμοὺς ἐνώπιον τῶν αἰχμαλωτευσάντων αὐτούς, καὶ οἰκτειρήσουσιν αὐτούς, ὅτι λαός σου καὶ κληρονομία σου εἰσίν, οὓς ἐξήγαγες ἐκ γῆς Αἰγύπτου ἐκ μέσου χωνευτηρίου σιδήρου. καὶ ἔστωσαν οἱ ὀφθαλμοί σου καὶ τὰ ὦτά σου ἠνεῳγμένα εἰς τὴν δέησιν τοῦ δούλου σου καὶ εἰς τὴν δέησιν τοῦ λαοῦ σου Ἰσραήλ, εἰσακούειν αὐτῶν ἐν πᾶσιν οἷς ἂν ἐπικαλέσωνταί σε. ὅτι σὺ διέστειλας αὐτοὺς σεαυτῷ εἰς κληρονομίαν ἐκ πάντων τῶν λαῶν τῆς γῆς, καθὼς ἐλάλησας ἐν χειρὶ τοῦ δούλου σου Μωυσῆ, ἐν τῷ ἐξαγαγεῖν σε τοὺς πατέρας ἡμῶν ἐκ γῆς Αἰγύπτου κύριε κύριε. καὶ ἐγένετο ὡς συνετέλεσε Σολομὼν προσευχόμενος πρὸς κύριον ὅλην τὴν προσευχὴν καὶ τὴν δέησιν ταύτην, ἀνέστη ἀπὸ προσώπου τοῦ θυσιαστηρίου κυρίου κεκλικὼς ἐπὶ τὰ γόνατα αὐτοῦ καὶ αἱ χεῖρες αὐτοῦ διαπεπετασμέναι εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἔστη, καὶ εὐλόγησε πᾶσαν τὴν ἐκκλησίαν Ἰσραὴλ φωνῇ μεγάλῃ λέγων, εὐλογητὸς κύριος ὃς ἔδωκε σήμερον ἀνάπαυσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ Ἰσραήλ· κατὰ πάντα ὅσα ἐλάλησεν· οὐ διεφώνησε λόγος εἷς ἐν πᾶσι τοῖς λόγοις αὐτοῦ τοῖς ἀγαθοῖς, οἷς ἐλάλησεν ἐν χειρὶ Μωυσῆ τοῦ δούλου αὐτοῦ. γένοιτο κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν μεθ᾽ ἡμῶν καθὼς ἦν μετὰ τῶν πατέρων ἡμῶν· μὴ ἐγκαταλείποι ἡμᾶς μηδὲ ἀποστρέψῃ ἡμᾶς, ἀλλ᾽ ἐπικλῖναι τὰς καρδίας ἡμῶν πρὸς αὐτόν, τοῦ πορεύεσθαι ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ, καὶ φυλάσσειν πάσας τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, καὶ τὰ προστάγματα αὐτοῦ, καὶ τὰ δικαιώματα αὐτοῦ, ἃ ἐνετείλατο τοῖς πατράσιν ἡμῶν. καὶ ἔστωσαν οἱ λόγοι οὗτοι οὓς δεδέημαι ἐνώπιον κυρίου θεοῦ ἡμῶν σήμερον, ἐγγίζοντες πρὸς κύριον τὸν θεὸν ἡμῶν ἡμέρας καὶ νυκτός, τοῦ ποιεῖν τὸ δικαίωμα τοῦ δούλου σου καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ λαοῦ σου Ἰσραὴλ ῥῆμα ἡμέρας ἐν ἡμέρᾳ αὐτοῦ, ὅπως γνῶσι πάντες οἱ λαοὶ τῆς γῆς, ὅτι σὺ κύριος ὁ θεός

solii tui orationes eorũ & preces eorum: & facies iudicium eorũ: & ppitiaberis populo tuo qui peccauit tibi: & oĩbus iniquitatibus eorũ quibus preuaricati sunt in te: & dabis miam corã eis qui eos captiuos habuerint vt misereantur eis. Populus enim tuus est & hereditas tua quos eduxisti de terra egypti de medio fornacis ferree vt sint oculi tui aperti ad deprecationẽ serui tui & populi tui israel: & exaudies eos in vniuersis pro quibus inuocauerint te. Tu enim separasti eos tibi in hereditatem de vniuersis populis terre: sicut locutus es per moysen seruũ tuũ quando eduxisti patres nostros de egypto dñe deus. Factũ est autẽ cũ cõplesset salomõ orãs dominũ oẽm orationẽ & deprecationem hãc: surrexit de cospectu altaris dñi. Vtrunque enim genu in terrã fixerat & manus expãderat ad celum. Stetit ergo & benedixit omni ecclesie israel voce magna dicens. Benedictus dñs qui dedit requiem populo suo israel iuxta oĩa que locutus est. Nõ cecidit ne vnus quidẽ sermo ex omnibus bonis quos locutus est per moysen seruũ suum. Sit dñs deus noster nobiscum sicut fuit cũ patribus nostris non derelinquẽs nos neque proiiciẽs: sed inclinet corda nostra ad se vt ambulemus in vniuersis viis eius & custodiamus mãdata eius & cerimonias & iudicia quecunque mãdauit patribus nostris: & sint sermões mei isti quibus deprecatus sum corã dño: appropinquãtes dño deo nostro die ac nocte vt faciat iudicium seruo suo & populo suo israel per singulos dies: vt sciãt omnes populi terre quia dñs ipse est deus: &

שבתך את תפלתם ואת תחנתם ועשית משפטם: וסלחת לעמך אשר חטאו לך ולכל פשעיהם אשר פשעו בך ונתתם לרחמים לפני שביהם ורחמום: כי עמך ונחלתך הם אשר הוצאת ממצרים מתוך כור הברזל: להיות עיניך פתחת אל תחנת עבדך ואל תחנת עמך ישראל לשמע אליהם בכל קראם אליך: כי אתה הבדלתם לך לנחלה מכל עמי הארץ כאשר דברת ביד משה עבדך בהוציאך את אבתינו ממצרים אדני יהוה: ויהי ככלות שלמה להתפלל אל יהוה את כל התפלה והתחנה הזאת קם מלפני מזבח יהוה מכרע על ברכיו וכפיו פרשות השמים: ויעמד ויברך את כל קהל ישראל קול גדול לאמר: ברוך יהוה אשר נתן מנוחה לעמו ישראל ככל אשר דבר לא נפל דבר אחד מכל דברו הטוב אשר דבר ביד משה עבדו: יהי יהוה אלהינו עמנו כאשר היה עם אבתינו אל יעזבנו ואל יטשנו: להטות לבבנו אליו ללכת בכל דרכיו ולשמר מצותיו וחקיו ומשפטיו אשר צוה את אבתינו: ויהיו דברי אלה אשר התחננתי לפני יהוה קרבים אל יהוה אלהינו יומם ולילה לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו: למען דעת כל עמי הארץ כי יהוה הוא האלהים

אין עוד: והיה לבבכם שלם עם
יהוה אלהינו ללכת בחקיו
ולשמר מצותיו כיום הזה: והמלך
וכל ישראל עמו זבחים זבח
לפני יהוה: ויזבח שלמה את זבח
השלמים אשר זבח ליהוה בקר
עשרים ושנים אלף וצאן מאה
ועשרים אלף ויחנכו את בית
יהוה המלך וכל בני ישראל:
ביום ההוא קדש המלך את תוך
החצר אשר לפני בית יהוה כי
עשה שם את העלה ואת המנחה
ואת חלבי השלמים כי מזבח
הנחשת אשר לפני יהוה קטן
מהכיל את העלה ואת המנחה
ואת חלבי השלמים: ויעש שלמה
בעת ההוא את החג וכל ישראל
עמו קהל גדול מלבוא חמת עד
נחל מצרים לפני יהוה אלהינו
שבעת ימים ושבעת ימים ארבעה
עשר יום: ביום השמיני שלח
את העם ויברכו את המלך וילכו
לאהליהם שמחים וטובי לב
על כל הטובה אשר עשה
יהוה לדוד עבדו ולישראל
עמו: ויהי ככלות

Cap.ix.

שלמה לבנות את בית יהוה
ואת בית המלך ואת כל חשק
שלמה אשר חפץ לעשות: וירא
יהוה אל שלמה שנית כאשר
נראה אליו בגבעון: ויאמר יהוה
אליו שמעתי את תפלתך ואת
תחנתך אשר התחננתה לפני
הקדשתי את הבית הזה אשר
בנתה לשום שמי שם עד
עולם והיו עיני ולבי שם כל

non est vltra absque eo. Sit quoque cor nostrum perfectum cum domino deo nostro vt ambulemus in decretis eius: & custodiamus mandata eius sicut & hodie. Igitur rex & omnis israel cum eo immolabant victimas coram domino. Mactauitque salomon hostias pacificas quas immolauit domino: boum viginti duo milia & ouium centum viginti milia. Et dedicauerunt templum domini rex & filii israel. In die illa sanctificauit rex medium atrii quod erat ante domum domini. Fecit quippe holocaustum ibi & sacrificium & adipem pacificorum: quoniam altare ereum quod erat coram domino minus erat: & capere non poterat holocaustum & sacrificium & adipem pacificorum. Fecit ergo salomon in tempore illo festiuitatem celebrem: & omnis israel cum eo multitudo magna ab introitu emath vsque ad riuum egypti coram domino deo nostro septem diebus & septem diebus .i. quattuordecim diebus: & in die octauo dimisit populos. Qui benedicentes regi profecti sunt in tabernacula sua letantes & alacri corde super omnibus bonis que fecerat dominus dauid seruo suo & israel populo suo.

9\.

Factum est autem cum perfecisset salomon edificium domus domini & edificium regis & omne quod optauerat & voluerat facere: apparuit ei dominus secundo sicut apparuerat ei in gabaon. Dixitque dominus ad eum. Exaudiui orationem tuam & deprecationem tuam quam deprecatus es coram me: sanctificaui domum hanc quam edificasti vt ponerem nomen meum ibi in sempiternum: & erunt oculi mei & cor meum ibi cunctis diebus. Tu quoque si ambulaueris coram me sicut ambulauit pater tuus in simplicitate cordis & in equitate: & feceris omnia que precepi tibi: & iudicia mea seruaueris & legitima mea: ponam thronum regni tui super israel in sempiternum: sicut locutus sum dauid patri tuo dicens. Non auferetur vir de genere tuo de solio israel. Si autem auersione auersi fueritis vos & filii vestri non sequentes me: nec custodientes mandata mea & cerimonias quas proposui vobis: sed abieritis & colueritis deos alienos & adoraueritis eos: auferam israel de superficie terre quam dedi eis: & templum quod sanctificaui nomini meo proiciam a conspectu meo: eritque israel in prouerbium & in fabulam cunctis populis: & domus hec erit in exemplum. Omnis qui transierit per eam: stupebit & sibilabit & dicet. Quare fecit dominus sic terre huic & domui huic? Et respondebunt. Quia dereliquerunt dominum deum suum qui eduxit patres eorum de terra egypti: & secuti sunt deos alienos & coluerunt eos: & adorauerunt eos: idcirco induxit dominus super eos omne malum hoc. Expletis autem annis viginti postquam edificauerat salomon duas domos. idest domum domini & domum regis: hiram rege tyri prebente salomoni ligna cedrina & abiegna & aurum iuxta omne quod opus habuerat: tunc dedit salomon hiram viginti oppida in terra galilee. Et egressus est hiram de tyro vt videret oppida que dederat ei salomon: & non placuerunt ei

καὶ οὐκ ἔστιν ἔτι. καὶ ἔστωσαν αἱ καρδίαι ἡμῶν τέλειαι πρὸς κύριον τὸν θεὸν ἡμῶν, τοῦ ὁσίως πορεύεσθαι ἐν τοῖς προστάγμασιν αὐτοῦ καὶ φυλάσσειν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη. καὶ ὁ βασιλεὺς καὶ πάντες οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἔθυσαν θυσίαν ἐνώπιον κυρίου τοῦ θεοῦ. καὶ ἔθυσεν ὁ βασιλεὺς σολομὼν τὴν θυσίαν τῶν εἰρηνικῶν, ἣν ἔθυσαν τῷ κυρίῳ, βόας δύο καὶ εἴκοσι χιλιάδας, καὶ προβάτων ἑκατὸν καὶ εἴκοσι χιλιάδας. καὶ ἐνεκαίνισε τὸν οἶκον κυρίου ὁ βασιλεὺς καὶ πάντες οἱ υἱοὶ ἰσραήλ. ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἡγίασεν ὁ βασιλεὺς τὸ μέσον τῆς αὐλῆς τὸ κατὰ πρόσωπον τοῦ οἴκου κυρίου. ὅτι ἐποίησεν ἐκεῖ τὴν ὁλοκαύτωσιν καὶ τὰς θυσίας καὶ τὰ στέατα τῶν εἰρηνικῶν, διότι τὸ θυσιαστήριον τὸ χαλκοῦν τὸ ἐνώπιον κυρίου μικρὸν ἦν τοῦ μὴ δύνασθαι δέξασθαι τὴν ὁλοκαύτωσιν καὶ τὸ δῶρον καὶ τὰς θυσίας τῶν εἰρηνικῶν. καὶ ἐποίησε σολομὼν τὴν ἑορτὴν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. καὶ πᾶς ἰσραὴλ μετ' αὐτοῦ ἐκκλησία μεγάλη ἀπὸ τῆς εἰσόδου ἡμὰθ ἕως ποταμοῦ αἰγύπτου ἐνώπιον κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἑπτὰ ἡμέρας, καὶ ἑπτὰ ἡμέρας, τέσσαρας καὶ δέκα ἡμέρας. καὶ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ ἐξαπέστειλε τὸν λαόν, καὶ εὐλόγησαν τὸν βασιλέα. καὶ ἀπῆλθον ἕκαστος εἰς τὰ σκηνώματα αὐτοῦ χαίροντες, καὶ ἀγαθῇ καρδίᾳ ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς οἷς ἐποίησε κύριος τῷ δαυὶδ δούλῳ αὐτοῦ καὶ τῷ ἰσραὴλ τῷ λαῷ αὐτοῦ.

Ca. 9.

Καὶ ἐγένετο ὡς συνετέλεσε σολομὼν οἰκοδομεῖν τὸν οἶκον κυρίου καὶ τὸν οἶκον τοῦ βασιλέως, καὶ πᾶσαν τὴν πραγματείαν σολομῶντος, ὅσα ἠθέλησε ποιῆσαι, καὶ ὤφθη κύριος τῷ σολομῶντι τὸ δεύτερον καθὼς ὤφθη αὐτῷ ἐν γαβαών. καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν κύριος, ἤκουσα τῆς προσευχῆς σου καὶ τῆς δεήσεώς σου, ἧς ἐδεήθης ἐνώπιόν μου, ἡγίασα τὸν οἶκον τοῦτον ὃν ᾠκοδόμησας, τοῦ θέσθαι τὸ ὄνομά μου ἐκεῖ εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ ἔσονται οἱ ὀφθαλμοί μου καὶ ἡ καρδία μου ἐκεῖ πάσας

τὰς ἡμέρας. καὶ σὺ ἐὰν πορευθῇς ἐνώπιόν μου καθὼς ἐπορεύθη δαυὶδ ὁ πατήρ σου ἐν ὁσιότητι καρδίας καὶ ἐν εὐθύτητι, τοῦ ποιεῖν κατὰ πάντα ἃ ἐνετειλάμην αὐτῷ, καὶ τὰ προστάγματά μου καὶ τὰς ἐντολάς μου φυλάξῃς, καὶ ἀναστήσω τὸν θρόνον τῆς βασιλείας σου ἐπὶ ἰσραὴλ εἰς τὸν αἰῶνα, καθὼς ἐλάλησα τῷ πατρί σου δαυὶδ λέγων, οὐκ ἐξαρθήσεταί σοι ἀνὴρ ἡγούμενος ἐν ἰσραήλ. ἐὰν δὲ ἀποστραφέντες ἀποστραφῆτε ὑμεῖς καὶ τὰ τέκνα ὑμῶν ἀπ' ἐμοῦ, καὶ τὰ προστάγματα μου ἃ ἔδωκε ἐνώπιον ὑμῶν μὴ φυλάξητε, καὶ πορευθῆτε καὶ δουλεύσητε θεοῖς ἑτέροις καὶ προσκυνήσητε αὐτοῖς, καὶ ἐξαρῶ τὸν ἰσραὴλ ἀπὸ τῆς γῆς ἧς ἔδωκα αὐτοῖς, καὶ τὸν οἶκον τοῦτον ὃν ἡγίασα τῷ ὀνόματί μου ἀπορρίψω ἐκ προσώπου μου. καὶ ἔσται ἰσραὴλ εἰς ἀφανισμὸν καὶ εἰς λάλημα εἰς πάντας τοὺς λαούς. καὶ ὁ οἶκος οὗτος ὁ ὑψηλὸς ἔσται εἰς ἀφανισμόν. πᾶς ὁ διαπορευόμενος δι' αὐτοῦ, ἐκστήσεται καὶ συριεῖ. καὶ ἐροῦσιν ἕνεκεν τίνος ἐποίησε κύριος οὕτω τῇ γῇ ταύτῃ καὶ τῷ οἴκῳ τούτῳ; καὶ ἐροῦσιν, ἀνθ' ὧν ἐγκατέλιπον κύριον τὸν θεὸν αὐτῶν, τὸν ἐξαγαγόντα τοὺς πατέρας αὐτῶν ἐξ οἴκου δουλείας ἐξ αἰγύπτου, καὶ ἀντελάβοντο θεῶν ἀλλοτρίων καὶ προσεκύνησαν αὐτοῖς καὶ ἐδούλευσαν αὐτοῖς, διὰ τοῦτο ἐπήγαγε κύριος ἐπ' αὐτοὺς τὴν κακίαν ταύτην. καὶ ἐγένετο μετὰ εἴκοσι ἔτη ἐν οἷς ᾠκοδόμησε σολομὼν τοὺς δύο οἴκους, τὸν οἶκον κυρίου καὶ τὸν οἶκον τοῦ βασιλέως, χειρὰμ βασιλεὺς τύρου ἀντελαμβάνετο τοῦ σολομῶντος ἐν ξύλοις κεδρίνοις καὶ ἐν ξύλοις πευκίνοις καὶ ἐν χρυσίῳ καὶ ἐν παντὶ θελήματι αὐτοῦ. τότε ἔδωκεν ὁ βασιλεὺς σολομὼν τῷ χειρὰμ εἴκοσι πόλεις ἐν τῇ γῇ γαλιλαίᾳ. καὶ ἐξῆλθε χειρὰμ ἐκ τύρου καὶ ἐπορεύθη εἰς τὴν γαλιλαίαν τοῦ ἰδεῖν τὰς πόλεις ἃς ἔδωκεν αὐτῷ σολομών, καὶ οὐκ ἤρεσαν αὐτῷ.

Deut. 29. c. Hiere. 22. c.

הימים: ואתה אם תלך לפני
כאשר הלך דוד אביך בתם לבב
ובישר לעשות ככל אשר
צויתיך חקי ומשפטי תשמר:
והקמתי את כסא ממלכתך על
ישראל לעלם כאשר דברתי
על דוד אביך לאמר לא יכרת
לך איש מעל כסא ישראל: אם
שוב תשבון אתם ובניכם מאחרי
ולא תשמרו מצותי חקתי אשר
נתתי לפניכם והלכתם ועבדתם
אלהים אחרים והשתחויתם
להם: והכרתי את ישראל מעל
פני האדמה אשר נתתי להם
ואת הבית אשר הקדשתי לשמי
אשלח מעל פני והיה ישראל
למשל ולשנינה בכל העמים:
והבית הזה יהיה עליון כל עבר
עליו ישם ושרק ואמרו על מה
עשה יהוה ככה לארץ הזאת
ולבית הזה: ואמרו על אשר
עזבו את יהוה אלהיהם אשר
הוציא את אבתם מארץ מצרים
ויחזקו באלהים אחרים
וישתחוו להם ויעבדם על כן
הביא יהוה עליהם את כל
הרעה הזאת: ויהי מקצה עשרים
שנה אשר בנה שלמה את שני
הבתים את בית יהוה ואת בית
המלך: חירם מלך צר נשא את
שלמה בעצי ארזים ובעצי
ברושים ובזהב לכל חפצו אז
יתן המלך שלמה לחירם עשרים
עיר בארץ הגליל: ויצא חירם
מצר לראות את הערים אשר
נתן לו שלמה ולא ישרו בעיניו:

ויאמר מה הערים האלה אשר
נתתה לי אחי ויקרא להם ארץ
כבול עד היום הזה: וישלח חירם
למלך מאה ועשרים ככר זהב:
וזה דבר המס אשר העלה המלך
שלמה לבנות את בית יהוה
ואת ביתו ואת המלוא ואת
חומת ירושלם ואת חצר ואת
מגדו ואת גזר: פרעה מלך מצרים
עלה וילכד את גזר וישרפה
באש ואת הכנעני הישב בעיר
הרג ויתנה שלחים לבתו אשת
שלמה: ויבן שלמה את גזר ואת
בית חרן תחתון: ואת בעלת ואת
תדמר במדבר בארץ: ואת כל
ערי המסכנות אשר היו לשלמה
ואת ערי הרכב ואת ערי הפרשים
ואת חשק שלמה אשר חשק
לבנות בירושלם ובלבנון ובכל
ארץ ממשלתו: כל העם הנותר
מן האמרי החתי הפרזי החוי
והיבוסי אשר לא מבני ישראל
המה: בניהם אשר נתרו
אחריהם בארץ אשר לא יכלו בני
ישראל להחרימם ויעלם שלמה
למס עבד עד היום הזה: ומבני
ישראל לא נתן שלמה עבד
כי הם אנשי המלחמה ועבדיו
ושריו ושלישיו ושרי רכבו
ופרשיו: אלה שרי הנצבים
אשר על המלאכה לשלמה
חמשים וחמש מאות הרדים
בעם העשים במלאכה: אך
בת פרעה עלתה מעיר דוד
אל ביתה אשר בנה לה אז בנה
את המלוא: והעלה שלמה

& ait. Heccine sunt ciuitates quas dedisti mihi frater? Et appellauit eas terram chabul vsq; in diē hāc. Misit ergo hiram ad regē salomonē cētū viginti talenta auri. Hec est summa expensarum quā obtulit salomon rex ad edificandam domū domini & domū suā & mello & murum ierusalem & heser & mageddo & gazer. Pharao rex egypti ascēdit & cepit gazer: succenditq; eam igni: & chananeū qui habitabat in ciuitate iterfecit: & dedit eā in dotem filie sue vxori salomōis. Edificauit ergo salomon gazer & bethoron inferiorē & baalath & palmirā in terra solitudinis: & omnes vicos qui ad se ptinebāt & erant absq; muro: muniuit & ciuitates curruū & ciuitates equitū & quodcunq; ei placuit: vt edificaret in ierusalē & in libano & in omni terra ptātis sue. Vniuersum pplm qui remāserat de amorreis & de etheis & de pherezeis & eueis & iebuseis qui non sunt de filiis israel: horum filios qui remanserant ī terra quos scilicet nō potuerant filii israel exterminare fecit salomon tributarios vsq; in diē hanc. De filiis autem israel nō cōstituit salomon seruire quenq;: sed erant viri bellatores & ministri eius & principes & duces & prefecti curruum & equorum. Erant autem principes sup omnia opera salomonis prepositi qngēti qnqginta qui habebant subiectum populū & statutis opibus impabāt. Filia autē pharaonis ascendit de ciuitate dauid in domū suā quā edificauerat ei salomō. Tūc edificauit mello. Offerebat quoq; salomon

⁊ ait chiram: quid sunt ciuitates iste quas
καὶ εἶπε χειράμ, τί εἰσιν αἱ πόλεις αὗται ἃς
dedisti mihi o frater? ⁊ vocauit eas terminū vsq; i
ἔδωκάς μοι ὦ ἀδελφέ; καὶ ἐκάλεσεν αὐτὰς ὅριον ἕως
diem hanc. ⁊ misit chiram sa
τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ ἀπέστειλε χειρὰμ τῷ σο-
lomoni centū ⁊ viginti talenta auri. ⁊
λομῶντι ἑκατὸν καὶ εἴκοσι τάλαντα χρυσίου. καὶ
hec summa distributionis quā obtulit rex
αὕτη ἡ πραγματεία τῆς προνομῆς ἧς ἀνήνεγκεν ὁ βασι-
salomon ad edificādū domū dñi: ⁊
λεὺς σολομὼν οἰκοδομῆσαι τὸν οἶκον κυρίου, καὶ τὸν
domū regis: ⁊ murū hierusalē ⁊
οἶκον τοῦ βασιλέως, καὶ τὸ τεῖχος ἱερουσαλὴμ καὶ τὴν
arcem vt sepiret sepem ciuitatis dauid
ἄκραν τοῦ περιφράξαι τὸν φραγμὸν τῆς πόλεως δαυίδ
⁊ assor: ⁊ mageddo: ⁊ gazer. pha
καὶ τὴν ἀσσώρ, καὶ τὴν μαγεδδώ, καὶ τὴν γαζέρ. φα-
rao rex egypti ascēdit: ⁊ cepit
ραὼ βασιλεὺς αἰγύπτου ἀνέβη, καὶ προκατελάβετο
gazer: ⁊ succendit eā in igne: ⁊ cha
τὴν γαζέρ, καὶ ἐνεπύρισεν αὐτὴν ἐν πυρί, καὶ τὸν χα-
naneū qui habitabat in ciuitate interfecit. ⁊
ναναῖον τὸν κατοικοῦντα ἐν τῇ πόλει ἐθανάτωσεν. καὶ
dedit eam pharao emissiones filie sue
ἔδωκεν αὐτὴν φαραὼ ἀποστολὰς τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ
vxori salomonis. ⁊ salomon edificauit gazer:
γυναικὶ σολομῶντος. καὶ σολομὼν ᾠκοδόμησε τὴν γαζέρ,
⁊ bethorō inferiorē. ⁊ baalath:
καὶ τὴν βαιθωρὼν τὴν κατωτέραν, καὶ τὴν βααλάθ,
⁊ thamor in deserto: ⁊ oēs ciuitates
καὶ τὴν θαμὼρ ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ πάσας τὰς πόλεις
munitas: que erant salomoni: ⁊ omnes
τὰς ὀχυράς, αἳ ἦσαν τῷ σολομῶντι, καὶ πάσας τὰς
ciuitates curruum: ⁊ omnes ciuitates
πόλεις τῶν ἁρμάτων, καὶ πάσας τὰς πόλεις τῶν
equitum: ⁊ conatum salomonis quē nego-
ἱππέων, καὶ τὴν πραγματείαν σολομῶντος ἣν ἐπραγ-
ciatus est vt edificaret in hierusalem ⁊ in
ματεύσατο οἰκοδομῆσαι ἐν ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν τῷ
libano: ⁊ in omni terra potestatis sue. vni
λιβάνῳ, καὶ ἐν πάσῃ τῇ γῇ τῆς δυναστείας αὐτοῦ. πάν-
uersum derelictum pplm a chetteo ⁊
τα τὸν ὑπολελειμμένον λαὸν ἀπὸ τοῦ χετταίου καὶ
amorreo ⁊ pherezeo ⁊ chananeo
τοῦ ἀμορραίου καὶ τοῦ φερεζαίου καὶ τοῦ χαναναίου
⁊ eueo ⁊ iebuseo ⁊ gergeseo
καὶ τοῦ εὐαίου καὶ τοῦ ἰεβουσαίου καὶ τοῦ γεργεσαίου
qui nō erant de filijs israel: filios eorū
οὐ τῶν μὴ ὄντων ἐκ τῶν υἱῶν ἰσραήλ, τὰ τέκνα αὐτῶν τὰ
qui remāserāt post eos in terra: quos nō poterāt
ὑπολελειμμένα μετ᾽ αὐτοὺς ἐν τῇ γῇ, οὓς οὐκ ἠδύναντο
filij israel exterminare eos: ⁊ adduxit eos
οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἐξολοθρεῦσαι αὐτούς, καὶ ἀνήγαγεν αὐτοὺς
salomon in tributū vsq; in diē hunc. ⁊ de filijs
σολομὼν εἰς φόρον ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ ἐκ τῶν υἱῶν
israel nō dedit salomon in seruitutē: quia ipsi erant vi
ἰσραὴλ οὐκ ἔδωκε σολομὼν εἰς δουλείαν, ὅτι αὐτοὶ ἦσαν οἱ ἄν-
ri bellatores: ⁊ serui eius ⁊ principes ⁊ ter-
δρες οἱ πολεμισταί, καὶ παῖδες αὐτοῦ καὶ ἄρχοντες καὶ τρι-
narij eius: ⁊ principes curruū eius: ⁊ equites
σταὶ αὐτοῦ, καὶ ἄρχοντες τῶν ἁρμάτων αὐτοῦ, καὶ ἱππεῖς
eius. erāt autē principes prefecti sup opera sa
αὐτοῦ. ἦσαν δὲ ἄρχοντες οἱ ἐπιστάται ἐπὶ τῶν ἔργων σο-
lomonis quingenti quinquaginta: dominātes in
λομῶντος πεντακόσιοι πεντήκοντα, κυριεύοντες ἐν τῷ
pplo qui faciebat opus. filia autē pharaonis ascēdit
λαῷ τῷ ποιοῦντι τὸ ἔργον. ἡ θυγάτηρ δὲ τοῦ φαραὼ ἀνέβη
a ciuitate dauid in domū suā: quā edificauerat
ἀπὸ τῆς πόλεως δαυὶδ εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς, ὃν ᾠκοδόμησεν
ei. tunc edificauit mello. ⁊ offerebat salomon
αὐτῇ. τότε ᾠκοδόμησε μηλλὼ καὶ προσήνεγκεν σολομὼν

trib⁹ vicib⁹ per annū holocausta ⁊ pacifica sup
τρισσῶς κατ᾽ ἐνιαυτὸν ὁλοκαυτώματα καὶ εἰρηνικὰς ἐπὶ
altare quod edificauerat dño. ⁊ adoleuit sup
τὸ θυσιαστήριον ὃ ᾠκοδόμησε τῷ κυρίῳ. καὶ ἐθυμίασεν ἐπ᾽
illud quod erat coram dño: ⁊ perfecit domū.
αὐτὸ τὸ ὂν ἐνώπιον κυρίου, καὶ συνετέλεσε τὸν οἶκον.
⁊ fecit rex salomon nauē in asion ga
καὶ ἐποίησεν ὁ βασιλεὺς σολομὼν ναῦν ἐν ἀσιὼν γα-
ber que est iuxta elath in littore ma
βὲρ τὴν οὖσαν ἐχόμενα αιλὰθ ἐπὶ τοῦ χείλους θαλάσ-
ris vltimi in terra edon. ⁊ misit chiram in
σης τῆς ἐσχάτης ἐν γῇ ἐδώμ. καὶ ἀπέστειλε χειρὰμ ἐν τῇ
naue seruorū suorū viros nauticos: pplm gna
νηῒ τῶν παίδων αὐτοῦ ἄνδρας ναυτικούς, λαὸν εἰ-
ros impellere mare cū seruis salo
δότας ἐλαύνειν θάλασσαν μετὰ τῶν παίδων σολο-
monis. ⁊ venerūt in sophira: ⁊ sūpserūt inde qua
μῶντος. καὶ ἦλθον εἰς σωφειρὰ, καὶ ἔλαβον ἐκεῖθεν τε-
dringēta ⁊ viginti talenta auri: ⁊ detulerūt
τρακόσια καὶ εἴκοσι τάλαντα χρυσίου, καὶ ἤνεγκαν
regi salomoni.
τῷ βασιλεῖ σολομῶντι.

Ca. 10.

A

3. Pa. 9. a. Math. 12. d Luce. 11. d.

Et regina saba audiuit nomē salo
Καὶ βασίλισσα σαβὰ ἤκουσε τὸ ὄνομα σολο-
monis ⁊ nomē dñi: ⁊ venit vt ten
μῶντος καὶ τὸ ὄνομα κυρίου, καὶ ἦλθε τοῦ πειρά-
taret eū in enigmatib⁹. ⁊ venit in hierusalem in
σαι αὐτὸν ἐν αἰνίγμασι. καὶ ἦλθεν εἰς ἱερουσαλὴμ ἐν
potētia graui nimis. ⁊ cameli portātes aro
δυνάμει βαρείᾳ σφόδρα. καὶ κάμηλοι αἴρουσαι ἀρώ-
mata ⁊ aurū multū nimis: ⁊ lapidē preciosū
ματα καὶ χρυσίον πολὺν σφόδρα, καὶ λίθον τίμιον
multū. ⁊ venit ad regem salomonē. ⁊
πολύν. καὶ ἦλθε πρὸς τὸν βασιλέα σολομῶντα. καὶ
locuta est ei vniuersa que erāt in corde suo.
ἐλάλησεν αὐτῷ πάντα ὅσα ἦν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς.
⁊ nunciauit ei salomon omnia verba
καὶ ἀπήγγειλεν αὐτῇ σολομὼν πάντας τοὺς λόγους
eius: nō fuit sermo neglectus a re-
αὐτῆς, οὐκ ἦν λόγος παρεωραμένος ὑπὸ τοῦ βασι-
ge quē nō nunciauit ei. ⁊ vidit regina
λέως ὃν οὐκ ἀπήγγειλεν αὐτῇ. καὶ εἶδε βασίλισσα
saba oēm sapiētiā salomonis: ⁊ do-
σαβὰ πᾶσαν τὴν φρόνησιν σολομῶντος, καὶ τὸν οἶ-
mum quā edificauerat: ⁊ cibos salomonis: ⁊
κον ὃν ᾠκοδόμησε, καὶ τὰ βρώματα σολομῶντος, καὶ
cathedrā seruorū eius: ⁊ assistētiā
τὴν καθέδραν παίδων αὐτοῦ, καὶ τὴν παράστασιν
ministrorū ei⁹: ⁊ vestem eorū: ⁊
τῶν λειτουργῶν αὐτοῦ, καὶ τὸν ἱματισμὸν αὐτῶν, καὶ
pincernas eius: ⁊ holocaustū eius
τοὺς οἰνοχόους αὐτοῦ, καὶ τὴν ὁλοκαύτωσιν αὐτοῦ
quod offerebat in domo dñi: ⁊ extra se facta est. ⁊
ἣν ἀνέφερεν ἐν οἴκῳ κυρίου, καὶ ἐξ ἑαυτῆς ἐγένετο. καὶ
dixit ad regem salomonē: verus sermo quē
εἶπε πρὸς τὸν βασιλέα σολομῶντα, ἀληθινὸς ὁ λόγος ὃν
audiui in terra mea de sermōe tuo ⁊ de
ἤκουσα ἐν τῇ γῇ μου περὶ τοῦ λόγου σου καὶ περὶ τῆς
sapiētia tua: ⁊ nō credidi eis qui dixerūt mihi:
φρονήσεώς σου, καὶ οὐκ ἐπίστευσα τοῖς εἰρηκόσι μοι,
donec veni ⁊ viderūt oculi mei: ⁊
ἕως οὗ παρεγενόμην καὶ ἑωράκασιν οἱ ὀφθαλμοί μου, καὶ
ecce nō est sm medietatē sicut annūciauerūt mihi: ad
ἰδοὺ οὐκ ἔστι κατὰ τὸ ἥμισυ καθὼς ἀπήγγειλάν μοι, προ-
didisti sapiās ⁊ bona sup oēm famā quā audiui
στέθεικας σοφίαν καὶ ἀγαθὰ ἐπὶ πᾶσαν τὴν ἀκοὴν ἣν ἤκουσα
in terra mea. beate mulieres tue: ⁊ beati
ἐν τῇ γῇ μου. μακάριαι αἱ γυναῖκές σου, καὶ μακάριοι
serui tui illi qui stant corā te sem
οἱ παῖδές σου οὗτοι οἱ παρεστηκότες ἐνώπιόν σου διὰ
per: qui audiūt sapiētiā tuā.
παντός, οἱ ἀκούοντες τὴν φρόνησίν σου.

tribus vicibus p annos singulos holocausta & pacificas victimas super altare quod edificauerat dño: & adolebat thymiama corā dño. Perfectūq; ē templū. Classē quoq; fecit rex salomō in asiongaber quē est iuxta haylam in littore maris rubri in terra idumee. Misitq; hiram in classe illa seruos suos viros nauticos & gnaros maris cum seruis salomonis. Qui cū venissent in ophir sumptum inde aurum quadringentorum viginti talentorum detulerunt ad regem salomonem.

10.

Sed & regina saba audita fama salomonis: in nomine dñi venit tēptare eum in enigmatibus. Et igressa ierusalē multo cū comitatu & diuitiis: camelis portantibus aromata: & aurū infinitū nimis: & gēmas preciosas: venit ad regē salomonē: & locuta est ei vniuersa que hēbat in corde suo. Et docuit eam salomō oīa verba que proposuit. Non fuit sermo qui regem posset latere & non rnderet ei. Vidēs autē regina saba oēm sapiētiā salomōis & domum quam edificauerat & cibos mēse eius & habitacula seruorū & ordies ministrantiū: vestesq; eorū: & pincernas & holocausta que offerebat in domo dñi: nō habebat vltra spūm: dixitq; ad regē. Verus est sermo quem audiui in terra mea super sermonib⁹ tuis & sup sapiētia tua: & nō credebam narrātibus mihi: donec ipsa veni & vidi oculis meis: & pbaui quod media pars mihi nūciata nō fuerit. Maior est sapiētia & opera tua quā rumor quē audiui. Beati viri tui & beati serui tui hi qui stāt coram te semper: & audiunt sapientiam tuam.

שלש פעמים בשנה עלות ושלמים
על המזבח אשר בנה ליהוה
והקטיר אתו אשר לפני יהוה
ושלם את הבית: ואני עשה המלך
שלמה בעציון גבר אשר את אילות
על שפת ים סוף בארץ אדום:
וישלח חירם באני את עבדיו
אנשי אניות ידעי הים עם
עבדי שלמה: ויבאו אופירה
ויקחו משם זהב ארבע מאות
ועשרים ככר ויבאו אל המלך
שלמה: ומלכת שבא

Cap. x.

שמעת את שמע שלמה לשם
יהוה ותבא לנסתו בחידות:
ותבא ירושלמה בחיל כבד
מאד גמלים נשאים בשמים
וזהב רב מאד ואבן יקרה ותבא
אל שלמה ותדבר אליו את כל
אשר היה עם לבבה: ויגד לה
שלמה את כל דבריה לא היה
דבר נעלם מן המלך אשר לא
הגיד לה: ותרא מלכת שבא את
כל חכמת שלמה והבית אשר
בנה: ומאכל שלחנו ומושב
עבדיו ומעמד משרתו ומלבשיהם
ומשקיו ועלתו אשר יעלה בית
יהוה ולא היה בה עוד רוח: ותאמר
אל המלך אמת היה הדבר אשר
שמעתי בארצי על דבריך ועל
חכמתך: ולא האמנתי לדברים
עד אשר באתי ותראינה עיני
והנה לא הגד לי החצי הוספת
חכמה וטוב אל השמועה אשר
שמעתי: אשרי אנשיך אשרי
עבדיך אלה העמדים לפניך
תמיד השמעים את חכמתך:

יהי יהוה אלהיך ברוך אשר — היה ברך
חפץ בך לתתך על כסא ישראל — נתן
באהבת יהוה את ישראל לעלם
וישמך למלך לעשות משפט — שום עשה
וצדקה׃ ותתן למלך מאה ועשרים — שפט נתן
ככר זהב ובשמים הרבה מאד — רבה
ואבן יקרה לא בא כבשם ההוא — בוא
עוד לרב אשר נתנה מלכת — רבב
שבא למלך שלמה׃ וגם אני — אנה
חירם אשר נשא זהב מאופיר
הביא מאפיר עצי אלמגים — בוא למג
הרבה מאד ואבן יקרה׃ ויעש
המלך את עצי האלמגים מסעד — סעד
לבית יהוה ולבית המלך וכנרת
ונבלים לשרים לא בא כן עצי — שור בוא
אלמגים ולא נראה עד היום — ראה
הזה׃ והמלך שלמה נתן למלכת
שבא את כל חפצה אשר
שאלה מלבד אשר נתן לה — בדד
כיד המלך שלמה ותפן ותלך — פנה
לארצה היא ועבדיה׃ ויהי משקל — היה שקל
הזהב אשר בא לשלמה בשנה
אחת שש מאות ששים ושש
ככר זהב׃ לבד מאנשי התרים — תור
ומסחר הרכלים וכל מלכי — סחר
הערב ופחות הארץ׃ ויעש המלך — פחה עשה
שלמה מאתים צנה זהב שחוט — מאה צנן
שש מאות זהב יעלה על — שחט עלה
הצנה האחת׃ ושלש מאות
מגנים זהב שחוט שלשת
מנים זהב יעלה על המגן האחת — מנה
ויתנם המלך בית יער הלבנון׃ — נתן
ויעש המלך כסא שן גדול — גדל
ויצפהו זהב מופז׃ שש מעלות — צפה פזז
לכסה וראש עגול לכסה מאחריו — עלה עגל
וידת מזה ומזה אל מקום — קום

Sit dñs deus tuus benedictus cui complacuisti: & posuit te super thronum israel: eo q̃ dilexerit dominus israel in sempiternũ & cõstituit te regem vt faceres iudicium & iusticiã. Dedit ergo regi centum viginti talenta auri: & aromata multa nimis & gẽmas p̃ciosas. Nõ sunt allata vltra aromata tam multa q̃ ea q̃ dedit regina saba regi salomõi. Sed & classis hirã q̃ portabat aurũ de o[phir]: attulit ex ophir ligna tina multa nimis & gẽmas p̃ciosas. Fecitq; rex de lignis tinis fulcra domus dñi & dom9 regie & citharas lyrasq; cãtoribus. Nõ sunt allata huiuscemodi ligna tina neq; visa vsq; in presentẽ diem. Rex autem salomõ dedit regine saba omnia que voluit & petiuit ab eo: exceptis his q̃ vltro obtulerat ei munere regio. Que reuersa est & abiit in terrã suã cũ seruis suis. Erat autem pondus auri qd' offerebatur salomoni per annos singulos sexcentorum sexaginta sex talẽtoꝝ auri: excepto eo q̃ offerebãt viri qui sup vectigalia erãt & negociatores: vniuersiq; scruta vendẽtes: & oẽs reges arabie duces'q; terre. Fecit quoq; rex salomõ ducẽta scuta d' auro purissimo. Sexcẽtos auri siclos dedit i laminas scuti vnius: & trecentas peltas ex auro p̃bato. Trecenteq; mine auri vnam peltã vestiebant. Posuitq; eas rex in domo saltus libani. Fecit etiã rex salomon thronũ de ebore grãdẽ & vestiuit eũ auro fuluo nimis: q̃ habebat sex gradus. Et summitas throni rotũda erat i parte posteriori: & due manus hic atq; inde tenẽtes

sit dño deus benedictus: q̃ voluit in te
γένοιτο κύριος ὁ θεός εὐλογημένος, ὅς ἠθέλησεν ἐν σοὶ
dare te sup thronũ israel eo q̃ dilexerit dñs
δοῦναί σε ἐπὶ θρόνου ἰσραὴλ διὰ τὸ ἀγαπᾶν κύριον
israel vt firmaret eũ in sẽpiternũ: et cõsti
τὸν ἰσραὴλ τοῦ στῆσαι αὐτὸν εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ἔθε
tuit te in regem sup eos: vt facias iudiciũ in
τό σε εἰς βασιλέα ἐπ᾽ αὐτούς, τοῦ ποιεῖν κρίμα ἐν
iusticia et in iudicijs eius. et dedit sa
δικαιοσύνῃ καὶ ἐν κρίμασιν αὐτοῦ. καὶ ἔδωκε τῷ σο
lomoni centũ et viginti talentã auri et
λομῶντι ἑκατὸν καὶ εἴκοσι τάλαντα χρυσοῦ καὶ
aromata multa nimis. et lapidẽ p̃ciosũ multũ.
ἀρώματα πολλὰ σφόδρα. καὶ λίθον τίμιον πολύν.
nõ fuerũt allata s̃z aromata illa vltra in multi
οὐκ ἐληλύθει κατὰ τὰ ἀρώματα ἐκεῖνα ἔτι εἰς πλῆ
tudinẽ q̃ dedit regina saba regi salo
θος ἃ ἔδωκε βασίλισσα σαβὰ τῷ βασιλεῖ σολο
moni. et nauis chiram portans aurum de
μῶντι. καὶ ἡ ναῦς χειρὰμ ἡ αἴρουσα τὸ χρυσίον ἐκ
sophir attulit ligna multa nimis dolata: et
σωφεὶρ ἤνεγκε ξύλα πολλὰ σφόδρα πελεκητά, καὶ
lapidẽ p̃ciosũ multũ. et fecit rex li
λίθον τίμιον πολύν. καὶ ἐποίησεν ὁ βασιλεὺς τὰ ξύ
gna dolata fulcra domus dñi
λα τὰ πελεκητὰ ὑποστηρίγματα τοῦ οἴκου κυρίου
et domus regis. et citharas et lyras
καὶ τοῦ οἴκου τοῦ βασιλέως. καὶ ναύλας καὶ κινύρας τοῖς
cãtoribus. nõ sunt allata huiuscemodi ligna dolata: neq;
ᾠδοῖς. οὐκ ἐληλύθει τοιαῦτα ξύλα πελεκητά, οὐδὲ
visa sũt vsq; vltra vsq; i diem hunc. et rex
ὤφθη που ἔτι ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ ὁ βασι
salomon dedit regine saba omnia
λεὺς σολομὼν ἔδωκε τῇ βασιλίσσῃ σαβὰ πάντα
quecũq; voluit: q̃cũq; petijt: absq; omnib9 q̃ de
ὅσα ἠθέλησεν, ὅσα ᾐτήσατο, ἐκτὸς πάντων ὧν ἔδω
dit ei per manũ regis salomonis. et
κεν αὐτῇ διὰ χειρὸς τοῦ βασιλέως σολομῶντος. καὶ
reuersus est et abijt in terrã suã ipsa et
ἀπεστράφη καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν γῆν αὐτῆς αὐτὴ καὶ οἱ
serui sui. et erat põdus auri
παῖδες αὐτῆς. καὶ ἦν ὁ σταθμὸς τοῦ χρυσίου τοῦ
qđ afferebat salomoni in anno vno sexcenta sexagin
ἐληλυθότος σολομῶντι ἐν ἐνιαυτῷ ἑνὶ ἑξακόσια ἑξήκον
ta et sex talẽta auri: absq; tributis
τα καὶ ἓξ τάλαντα χρυσίου, χωρὶς τῶν φόρων τῶν
subditorum et mercatorũ q̃ negociaban
ὑποτεταγμένων καὶ τῶν ἐμπόρων τῶν ἐμπορευομέ
tur: et omniũ regũ q̃ erãt in vlterio
νων, καὶ πάντων τῶν βασιλέων τῶν ἐν τῷ πέ
ripte: et satrapaꝝ terre. et fecit
ραν, καὶ τῶν σατραπῶν τῆς γῆς. καὶ ἐποίησεν ὁ
rex salomon ducẽtas lãceas aureas ductiles.
βασιλεὺς σολομὼν διακόσια δόρατα χρυσᾶ ἐλατά.
sexcẽti aurei inerãt sup lãceã vnã. et
ἑξακόσιοι χρυσοῖ ἐπῆσαν ἐπὶ τὸ δόρυ τὸ ἕν. καὶ
fecit trecenta scuta aurea ductilia: tres
ἐποίησε τριακοσίους θυρεοὺς χρυσοῦς ἐλατούς, τρεῖς
mine auri inerãt sup scutũ vnũ. et
μναῖ χρυσίου ἐπῆσαν ἐπὶ τὸν θυρεὸν τὸν ἕνα. καὶ
dedit ea in domũ saltus libani. et fe
ἔδωκεν αὐτὰ εἰς οἶκον δρυμοῦ τοῦ λιβάνου. καὶ ἐποίη
cit rex thronũ eburneũ grãdẽ: et de
σεν ὁ βασιλεὺς θρόνον ἐλεφάντινον μέγαν, καὶ περι
aurauit eũ auro probato. sex gradus
εχρύσωσεν αὐτὸν χρυσίῳ δοκίμῳ. ἓξ ἀναβαθμοὶ τῷ
throno. et eminẽtia vitulorũ a posteriorib9 eius
θρόνῳ. καὶ προτομαὶ μόσχων ἐκ τῶν ὀπίσω αὐτοῦ
throno: et manus hinc et hinc sup locũ
τῷ θρόνῳ, καὶ χεῖρες ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐπὶ τοῦ τόπου

sedis: et duo leones stãtes iuxta
τῆς καθέδρας, καὶ δύο λέοντες ἑστηκότες παρὰ τὰς
manus: et duodecim leones stãtes sup sex gra
χεῖρας, καὶ δώδεκα λέοντες ἑστῶτες ἐπὶ τῶν ἓξ ἀναβαθ
dus hinc et hinc. nõ factũ est sic in vniuerso re
μῶν ἔνθεν καὶ ἔνθεν. οὐκ ἐγένετο οὕτως ἐν πάσῃ βα
gno. et oia vasa q̃ a salomo
σιλείᾳ. καὶ πάντα τὰ σκεύη τὰ ὑπὸ τοῦ σολομῶν
ne facta fuerũt aurea: et lauacra aurea: et vni
τος γεγονότα χρυσᾶ, καὶ λουτῆρες χρυσοῖ, καὶ πάν
uersa vasa domus saltus libani auro in
τα τὰ σκεύη οἴκου δρυμοῦ τοῦ λιβάνου χρυσίῳ συγ
clusa. et nõ erat argẽtũ: q2 nõ erat ar
κεκλεισμένα. καὶ οὐκ ἦν ἀργύριον, ὅτι οὐκ ἦν τὸ ἀρ
gentũ reputatũ p̃cio in diebus salomonis: q2
γύριον λογιζόμενον ἐν ταῖς ἡμέραις σολομῶντος, ὅτι
nauis tharsis regi salomoni per ma
ναῦς θαρσεὶς τῷ βασιλεῖ σολομῶντι ἐπὶ τῆς θαλάσ
re cũ seruis chiram per tres annos ve
σης μετὰ τῶν παίδων χειρὰμ διὰ τριῶν ἐτῶν ἤρ
niebat regi salomoni nauis de tharsis au
χετο τῷ βασιλεῖ σολομῶντι ναῦς ἐκ θαρσεὶς χρυσί
ri et argenti et lapidũ torno elaboratorũ et dolatorũ.
ου καὶ ἀργυρίου καὶ λίθων τορευτῶν καὶ πελεκητῶν.
et magnificat9 ẽ salomon sup oẽs re
καὶ ἐμεγαλύνθη σολομὼν ὑπὲρ πάντας τοὺς βασι
ges terre diuitijs et sapiã. et omnes
λεῖς τῆς γῆς πλούτῳ καὶ φρονήσει. καὶ πάντες οἱ
reges terre q̃rebãt vultum salomonis
βασιλεῖς τῆς γῆς ἐζήτουν τὸ πρόσωπον σολομῶντος
vt audirẽt prudentiã eius: quã dederat dñs in
τοῦ ἀκούειν τῆς φρονήσεως αὐτοῦ, ἧς ἔδωκε κύριος ἐν
corde eius. et ipsi deferebãt vnusq̃sq; munera
τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. καὶ αὐτοὶ ἔφερον ἕκαστος τὰ δῶρα
sua: vasa argẽtea et vasa aurea et vestem et
αὐτοῦ, σκεύη ἀργυρᾶ καὶ σκεύη χρυσᾶ καὶ ἱματισμὸν καὶ
aromata et stacẽ et equos et mulos sin
ἀρώματα καὶ στακτὴν καὶ ἵππους καὶ ἡμιόνους τὸ κα
gulis annis. et cõgregauit salomon currus
τ᾽ ἐνιαυτὸν εἰς ἐνιαυτόν. καὶ συνήγαγε σολομὼν ἅρματα
et eqtes: et erãt ei mille et quadringẽti cur
καὶ ἱππεῖς, καὶ ἦσαν αὐτῷ χίλια καὶ τετρακόσια ἅρ
rus: et duodecim milia equitũ. et posuit e
ματα, καὶ δώδεκα χιλιάδες ἱππέων. καὶ ἔθετο αὐ
os in ciuitatib9 curruum et cum re
τοὺς ἐν ταῖς πόλεσι τῶν ἁρμάτων καὶ μετὰ τοῦ βα
ge in hierusalem. et dedit rex salo
σιλέως ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ ἔδωκεν ὁ βασιλεὺς σολο
mon argẽtũ in hierusalẽ vt lapides: et ce
μὼν τὸ ἀργύριον ἐν ἱερουσαλὴμ ὡς λίθους, καὶ τὰς κέ
dros dedit q̃si sicomoros q̃ in cãpestrib9 in
δρους ἔδωκεν ὡς τὰς συκαμίνους τὰς ἐν τῇ πεδινῇ εἰς
multitudine. et egressus equorũ salomonis de egy
πλῆθος. καὶ ἡ ἔξοδος τῶν ἵππων σολομῶντος ἐξ αἰγύ
pto et de ecue: negociatores regis accipiebãt
πτου καὶ ἐξ ἐκουέ, οἱ ἔμποροι τοῦ βασιλέως ἐλάμβανον
de ecue in permutatiõe. et ascẽdebat egressus de egypto
ἐξ ἐκουὲ ἐν ἀλλάγματι. καὶ ἀνέβαινεν ἡ ἔξοδος ἐξ αἰγύπτου
currus pro sexcẽtis argenti: et equus pro centũ et
ἅρμα ἀντὶ ἑξακοσίων ἀργυρίου, καὶ ἵππος ἀντὶ ἑκατὸν καὶ
quinquaginta argenti. et sic cũctis regi
πεντήκοντα ἀργυρίου. καὶ οὕτως πᾶσι τοῖς βασιλεῦ
bus chettiim et regibus syrie per manũ eo
σι χεττιεὶμ καὶ τοῖς βασιλεῦσι συρίας διὰ χειρὸς αὐ
rum egrediebãtur.
τῶν ἐξεπορεύοντο.

Ca.11.

A / 1.Pa. 9.a. / Math. 11.d / Luce. 11.d.

Et rex salomon erat amator mulierũ: et du
Καὶ ὁ βασιλεὺς σολομὼν ἦν φιλογύναιος, καὶ ἔλα
xit mulieres alienigenas: et filiam pharaõis: et
βε γυναῖκας ἀλλοτρίας, καὶ τὴν θυγατέρα φαραώ, καὶ
moabitidas:
μωαβίτιδας,

sedile: & duo leões stabant iuxta manus singulas: & duodecim leunculi stantes super sex gradus hinc atq; inde. Nõ est factum tale op9 i vniuersis regnis. Sed & oia vasa de qbus potabat rex salomõ erãt aurea & vniuersa supellex domus saltus libani de auro purissimo. Nõ erat argentũ nec alicui9 p̃cii putabatur in diebus salomonis: quia classis regis p mare cum classe hiram semel per tres annos ibat in tharsis deferẽs inde aurum & argentum & dentes elephantorũ: & simias & pauos. Magnificatus ẽ ergo rex salomõ sup oẽs reges terre diuitiis & sapientia. Et vniuersa terra desiderabat vultũ salomonis vt audiret sapientiam eius quam dederat deus in corde eius. Et singuli deferebant ei mũera: vasa argẽtea & aurea: vestes & arma bellica: aromata quoq; & equos & mulos per ãnos singulos. Cõgregauitq; salomõ currus & eqtes: & fcti sũt ei mille quadringenti currus: & duodeci milia eqtũ: & disposuit eos p citates munitas & cum rege in ierusalẽ. Fecitq; vt tanta eẽt abũdãtia argẽti in ierusalẽ quanta & lapidum: & cedrorũ p̃buit multitudinẽ q̃si sicomoros q̃ nascũtur in cãpestrib9. Et educebãtur equi salomoni de egypto & de choa. Negociatores ei regis emebãt de choa & statuto p̃cio p̃ducebãt. Egrediebatur aũt quadriga ex egypto sexcentis siclis argenti: & equus centũ qnq̃gita. atq; in hũc modũ cũcti reges etheorũ & syrie equos venũdabãt.11.

Rex autem salomõ adamauit mulieres alienigenas multas. Filiã quoq; pharaonis & moabitidas

השבת ושנים אריות עמדים — ישב שנה
אצל הידות׃ ושנים עשר אריים — ארה
עמדים שם על שש המעלות מזה
ומזה לא נעשה כן לכל ממלכות׃ — מלך
וכל כלי משקה המלך שלמה — כלה שקה
זהב וכל כלי בית יער הלבנון
זהב סגור אין כסף לא נחשב — סגר חשב
בימי שלמה למאומה׃ כי אני — יום מאם
תרשיש למלך בים עם אני — אנה
חירם אחת לשלש שנים תבוא — שנה בוא
אני תרשיש נשאת זהב וכסף
שנהבים וקפים ותכיים׃ ויגדל — קוף תכה
המלך שלמה מכל מלכי הארץ — גדל
לעשר ולחכמה׃ וכל הארץ
מבקשים את פני שלמה לשמע — בקש פנה
את חכמתו אשר נתן אלהים
בלבו׃ והמה מביאים איש מנחתו — בוא
כלי כסף וכלי זהב ושלמות ונשק — כלה
ובשמים סוסים ופרדים דבר
שנה בשנה׃ ויאסף שלמה רכב — אסף
ופרשים ויהי לו אלף וארבע — היה רבע
מאות רכב ושנים עשר אלף — שנה
פרשים וינחם בערי הרכב ועם — נחה עיר
המלך בירושלם׃ ויתן המלך את — נתן
הכסף בירושלם כאבנים ואת
הארזים נתן כשקמים אשר
בשפלה לרב׃ ומוצא הסוסים — יצא
אשר לשלמה ממצרים ומקוה — קוה
סחרי המלך יקחו מקוה — לקח
במחיר׃ ותעלה ותצא מרכבה — סחר עלה
ממצרים בשש מאות כסף — יצא רכב
וסוס בחמשים ומאה וכן לכל — מאה
מלכי החתים ולמלכי ארם
בידם יצאו׃

Cap.xi.

והמלך שלמה אהב נשים נכריות — נשה
רבות ואת בת פרעה מואביות — רבב

עמניות אדמית צדנית חתית:
מן הגוים אשר אמר יהוה אל
בני ישראל לא תבאו בהם והם
לא יבאו בכם אכן יטו את
לבבכם אחרי אלהיהם בהם
דבק שלמה לאהבה: ויהי לו
נשים שרות שבע מאות
ופלגשים שלש מאות ויטו
נשיו את לבו: ויהי לעת זקנת
שלמה נשיו הטו את לבבו
אחרי אלהים אחרים ולא היה
לבבו שלם עם יהוה אלהיו כלבב
דויד אביו: וילך שלמה אחרי
עשתרת אלהי צדנים ואחרי
מלכם שקץ עמנים: ויעש
שלמה הרע בעיני יהוה ולא
מלא אחרי יהוה כדוד אביו:
אז יבנה שלמה במה לכמוש
שקץ מואב בהר אשר על פני
ירושלם ולמלך שקץ בני עמון:
וכן עשה לכל נשיו הנכריות
מקטירות ומזבחות לאלהיהן:
ויתאנף יהוה בשלמה כי נטה
לבבו מעם יהוה אלהי ישראל
הנראה אליו פעמים: וצוה אליו
על הדבר הזה לבלתי לכת אחרי
אלהים אחרים ולא שמר את
אשר צוה יהוה: ויאמר יהוה
לשלמה יען אשר היתה זאת
עמך ולא שמרת בריתי וחקתי
אשר צויתי עליך קרע אקרע את
הממלכה מעליך ונתתיה לעבדך:
אך בימיך לא אעשנה
למען דוד אביך מיד בנך
אקרענה: רק את כל הממלכה
לא אקרע שבט אחד אתן
לבנך למען דוד עבדי ולמען

בוא · נטה · היה · שור מאה · נשה · עשה · רוץ · בנה · שקץ בנה · קטר זבח · אנף · ראה · ילך · היה · כרת חקק · צוה קרע · מלך נתן · יום עשה · נתן

& ammonitidas: idumeas & sydonias & cetheas: de gentibus sup͛ quibus dixit dominus filiis israel. Nō ingrediemini ad eas: nec; de illis ingredientur ad vr̄as. Certissime eī auertent corda vr̄a: vt sequamini deos earū. His itaq; copulatus est salomon ardentissimo amore.
Fuerūtq; ei vxores q̄si regine septingente: & concubine trecente. Et auerterunt mulieres cor eius. Cūq; iam esset senex deprauatū est cor eius per mulieres: vt sequeretur deos alienos: nec erat cor eius pfectū cū domino deo suo: sicut cor dauid patris eius. Sed colebat salomon astherthen deam sidoniorum: & moloch idolū ammonitarum. Fecitq; salomon qd̄ nō placuerat coram dn̄o: & non adimpleuit vt seq̄retur dn̄m: sicut dd̄ pr̄ eius. Tūc edificauit salomō phanum chamos idolo moab in monte qui est cōtra ierusalem: & moloch idolo filiorū ammon. Atq; in hūc modū fecit vniuersis vxorib⁹ suis alienigenis que adolebant thura & immolabant diis suis. Igitur iratus est dn̄s salomōi q͛ auersa eēt mēs eius a domino deo israel q apparuerat ei secūdo & preceperat de verbo hoc ne seq̄retur deos alienos: & nō custodiuit q̄ mādauit ei dn̄s. Dixit itaq; dominus salomoni. Quia habuisti hoc apud te & nō custodisti pactū meū & precepta mea que mandaui tibi: dirumpens scindam regnum tuum & dabo illud seruo tuo: verūtamē in diebus tuis non faciam propter dauid patrem tuum. De manu filii tui scindam illud: nec totum regnum auferam: sed tribū vnā dabo filio tuo propter dauid seruum meum &

τ ammonitidas: τ idumeas: τ sidonias: τ
καὶ ἀμμανίτιδας, καὶ ἰδουμαίας, καὶ σιδωνίας, καὶ
chetteas: de gētib⁹ quas negauit dn̄s filijs
χετταίας, ἐκ τῶν ἐθνῶν ὧν ἀπεῖπε κύριος τοῖς υἱοῖς
israel dicēs: nō ingrediemini ad eos: τ ipsi
ἰσραὴλ λέγων, οὐκ εἰσελεύσεσθε εἰς αὐτούς, καὶ αὐτοὶ
nō ingredient̄ ad vos: ne inclinēt cor=
οὐκ εἰσελεύσονται εἰς ὑμᾶς, ἵνα μὴ ἐκκλίνωσι τὰς καρ
da vr̄a post idola eoꝝ: ad hos copu
δίας ὑμῶν ὀπίσω τῶν εἰδώλων αὐτῶν, εἰς αὐτοὺς ἐκολ
lat⁹ est salomō vt amaret. τ fuerūt ei vxo
λήθη σολομὼν τοῦ ἀγαπῆσαι. καὶ ἦσαν αὐτῷ γυναῖ
res imperātes septīgēte: τ cōcubine trecente.
κες ἄρχουσαι ἑπτακόσιαι, καὶ παλλακαὶ τριακόσιαι.
τ auerterūt mulieres eius cor eius.
καὶ ἔκλινον αἱ γυναῖκες αὐτοῦ τὴν καρδίαν αὐτοῦ.
τ factū est in tēpore senectutis salomonis mulieres
καὶ ἐγένετο ἐν καιρῷ γήρους σολομῶντος αἱ γυναῖκες
eius auerterūt cor eius post deos alie
αὐτοῦ ἐξέκλιναν τὴν καρδίαν αὐτοῦ ὀπίσω θεῶν ἑτέ=
nos: τ nō erat cor eius perfectū cū
ρων, καὶ οὐκ ἦν ἡ καρδία αὐτοῦ τελεία μετὰ τοῦ
dn̄o deo suo: sicut cor dauid
κυρίου τοῦ θεοῦ αὐτοῦ, καθὼς ἡ καρδία δαυὶδ τοῦ
patris sui. τ abijt salomon post astar
πατρὸς αὐτοῦ. καὶ ἐπορεύθη σολομὼν ὀπίσω τῆς ἀστάρ=
tes deē sidoniorū: τ post melchom abominationē
της θεοῦ σιδωνίων, καὶ ὀπίσω μελχὼμ βδελύγματος
ammon. τ fecit salomon malū corā do
ἀμμών. καὶ ἐποίησε σολομὼν τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυ
mino: τ nō est secutus dn̄m vt dauid pa
ρίου, καὶ οὐκ ἐπορεύθη ὀπίσω κυρίου ὡς δαυὶδ ὁ πα
ter eius. tūc edificauit salomon excelsum cha
τὴρ αὐτοῦ. τότε ᾠκοδόμησε σολομὼν ὑψηλὸν τῷ χα
mos idolo moab in mōte qui cōtra faciē
μὼς εἰδώλῳ μωὰβ ἐν τῷ ὄρει τῷ κατὰ πρόσωπον
hierusalem: τ melchom idolo filioꝝ ammō.
ἱερουσαλήμ, καὶ τῷ μελχὼμ εἰδώλῳ υἱῶν ἀμμών.
τ sic fecit vniuersis vxoribus suis
καὶ οὕτως ἐποίησε πάσαις ταῖς γυναιξὶν αὐτοῦ ταῖς
alienigenis: adolebāt thura τ imolabāt idolis suis: τ
ἀλλοτρίαις, ἐθυμίων καὶ ἔθυον τοῖς εἰδώλοις αὐτῶν. καὶ
irat⁹ est dn̄s cōtra salomonē: q2 auersū eēt cor
ὠργίσθη κύριος ἐπὶ σολομῶντι, ὅτι ἐξέκλινεν ἡ καρδία
eius a dn̄o deo israel q̄ apparuerat ei
αὐτοῦ ἀπὸ κυρίου θεοῦ ἰσραὴλ τοῦ ὀφθέντος αὐτῷ
bis: τ preceperat ei de verbo hoc:
δίς, καὶ ἐντειλαμένου αὐτῷ ὑπὲρ τοῦ λόγου τούτου,
omnino ne sequeretur deos alienos. τ
τὸ παράπαν μὴ πορευθῆναι ὀπίσω θεῶν ἑτέρων. καὶ
nō custodiuit q̄ mādauit ei dn̄s. τ dixit
οὐκ ἐφύλαξεν ἃ ἐνετείλατο αὐτῷ κύριος. καὶ εἶπε
dn̄s ad salomonē: quia facta sūt hec te
κύριος πρὸς σολομῶντα, ἀνθ' ὧν ἐγένετο ταῦτα μετὰ
cum: τ nō custodisti precepta mea τ mā
σοῦ, καὶ οὐκ ἐφύλαξας τὰς ἐντολάς μου καὶ τὰ προ=
data mea q̄ mādaui tibi: dirūpēs scin=
στάγματά μου ἃ ἐνετειλάμην σοι, διαρρήσσων διαρρή=
dam regnū tuū de manu tua: τ dabo
ξω τὴν βασιλείαν σου ἐκ χειρός σου, καὶ δώσω
illud seruo tuo. verūtā in diebus tuis
αὐτὴν τῷ δούλῳ σου. πλὴν ἐν ταῖς ἡμέραις σου
nō faciā hec pp dauid patrē tuū: de
οὐ ποιήσω ταῦτα διὰ δαυὶδ τὸν πατέρα σου, ἐκ
manu filij tui capiā illud: sed totū
χειρὸς τοῦ υἱοῦ σου λήψομαι αὐτήν, πλὴν ὅλην τὴν
regnū nō capiā: sceptrū vnū dabo filio
βασιλείαν οὐ μὴ λάβω, σκῆπτρον ἓν δώσω τῷ υἱῷ
tuo pp dauid seruū tuū: τ pp
σου διὰ δαυὶδ τὸν δοῦλόν μου, καὶ διὰ

Exo.34.b. · 3 Reg.? · B · C

hierusalem ciuitatē: quā elegi. τ suscitauit domi
ἱερουσαλὴμ τὴν πόλιν, ἣν ἐξελεξάμην. καὶ ἤγειρε κύρι=
nus aduersariū salomoni adar idumeū de
ος σατὰν τῷ σολομῶντι τὸν ἀδὰρ τὸν ἰδουμαῖον ἐκ τοῦ
semine regni in idumea. τ factū
σπέρματος τῆς βασιλείας ἐν τῇ ἰδουμαίᾳ. καὶ ἐγένε
est cū disperderet dauid edom cū iret
το ἐν τῷ ἐξολοθρεύειν δαυὶδ τὸν ἐδὼμ ἐν τῷ πορευθῆ
ioab princeps militie ad sepeliēdū inter
ναι ἰωὰβ τὸν ἄρχοντα τῆς στρατιᾶς θάπτειν τοὺς τραυ
fectos: τ occiderūt omē masculinū in idumea: q2 sex mē
ματίας, καὶ ἔκοψαν πᾶν ἀρσενικὸν ἐν τῇ ἰδουμαίᾳ, ὅτι ἑξά
sibus morat⁹ est ibi ioab τ ois israel donec in
μηνον ἐνεκάθητο ἐκεῖ ἰωὰβ καὶ πᾶς ἰσραὴλ ἕως οὗ ἐξω
teremit omē masculinū de idumea. τ fu
λόθρευσε πᾶν ἀρσενικὸν ἐκ τῆς ἰδουμαίας. καὶ ἀπέ=
git adar ipse τ viri idumei serui
δρα ἀδὰρ αὐτὸς καὶ ἄνδρες ἰδουμαῖοι δοῦλοι
seruoꝝ patris eius cum eo: τ in=
τῶν παίδων τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ, καὶ εἰ=
gressus ē in egyptū. τ adar puer paruus: τ sur
σῆλθεν εἰς αἴγυπτον. καὶ ἀδὰρ παιδάριον μικρόν, καὶ ἀνί
gunt de madiā τ veniūt in pharan: τ capiūt
στανται ἐκ μαδιὰμ καὶ ἔρχονται εἰς φαράν, καὶ λαμβάνου
viros secum: τ veniūt ad pharaonē re
σιν ἄνδρας μεθ' ἑαυτῶν, καὶ ἔρχονται πρὸς φαραὼ βα
gem egypti. τ ingressus est adar ad pharaonē: τ
σιλέα αἰγύπτου. καὶ εἰσῆλθεν ἀδὰρ πρὸς φαραώ, καὶ
dedit ei pharaō domū: τ panes cōstituit ei:
ἔδωκεν αὐτῷ φαραὼ οἶκον, καὶ ἄρτους διέταξεν αὐτῷ,
τ terrā dedit ei. τ inuenit adar grām corā
καὶ γῆν ἔδωκεν αὐτῷ. καὶ εὗρεν ἀδὰρ χάριν ἐναντίον
pharaōe valde: τ dedit ei vxorē soro=
φαραὼ σφόδρα, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ γυναῖκα τὴν ἀδελ
rem vxoris sue: germanā thechephenes
φὴν τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, τὴν ἀδελφὴν θεχεμεινὰς τὴν
maiorē. τ peperit ei soror thechephenes adar
μείζω. καὶ ἔτεκεν αὐτῷ ἡ ἀδελφὴ θεχεμεινὰς τῷ ἀδὰρ
ganibath filiū suū. τ nutriuit eū thechephenes
τὸν γανηβὰθ υἱὸν αὐτῆς. καὶ ἐξέθρεψεν αὐτὸν θεχεμεινὰς
in medio domus pharaōis. τ erat ganibath in domo
ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου φαραώ. καὶ ἦν γανηβὰθ ἐν τῷ οἴκῳ
pharaōis in medio filioꝝ pharaōis. τ adar audiuit
φαραὼ ἐν μέσῳ τῶν υἱῶν φαραώ. καὶ ἀδὰρ ἤκουσεν
in egypto q2 dormiuit dauid cum patri
ἐν αἰγύπτῳ ὅτι κεκοίμηται δαυὶδ μετὰ τῶν πατέ=
bus suis: τ q2 mortu⁹ est ioab pīceps mi=
ρων αὐτοῦ, καὶ ὅτι τέθνηκεν ἰωὰβ ὁ ἄρχων τῆς στρα
licie: τ dixit adar ad pharaōē: dimitte me
τιᾶς, καὶ εἶπεν ἀδὰρ πρὸς φαραώ, ἐξαπόστειλόν με
τ reuertar in terrā meā. τ dixit pharao
καὶ ἀναστρέψω εἰς τὴν γῆν μου. καὶ εἶπε φαραὼ τῷ
adar: quare tu indiges mecū: q2 ecce tu que=
ἀδάρ, τίνι σὺ ἐλαττονῇ μετ' ἐμοῦ, ὅτι ἰδοὺ σὺ ζη=
ris ire ad terrā tuā? τ dixit ei
τεῖς ἀπελθεῖν εἰς τὴν γῆν σου; καὶ εἶπεν αὐτῷ
adar: minime: q2 dimittens mittes me.
ἀδάρ, μηδαμῶς, ὅτι ἐξαποστέλλων ἐξαποστελεῖς με.
τ suscitauit de⁹ aduersariū ei rezon filiū eliada:
καὶ ἤγειρε θεὸς σατὰν αὐτῷ τὸν ῥεζὼν υἱὸν ἐλιαδά,
qui fugerat ab adarezer rege soba dn̄o suo.
ὃς ἔφυγεν ἀπὸ ἀδαρεζὲρ βασιλέως σουβὰ κυρίου αὐ=
τ cōgregati sūt cōtra eū viri: τ erat
τοῦ. καὶ συνηθροίσθησαν ἐπ' αὐτὸν ἄνδρες, καὶ ἦν
pīceps agminū: τ cepit dama=
ἄρχων συστρεμμάτων, καὶ προκατελάβετο τὴν δαμα
scū: τ habitauit in ea τ regnauit in da
σκόν, καὶ ἐκάθισεν ἐν αὐτῇ καὶ ἐβασίλευσεν ἐν δα=
masco. τ erat aduersari⁹ israel cūctis die
μασκῷ. καὶ ἦν σατὰν τῷ ἰσραὴλ πάσας τὰς ἡμέ=
bus salomonis. hoc malū
ρας σολομῶντος. αὕτη ἡ κακία

D · E

ierusalē quā elegi. Suscitauit autem dominus aduersarium salomoni adad idumeū de semine regio: qui erat in edom. Cū ei esset dauid in idumea: & ascendisset ioab princeps militie ad sepeliendum eos qui fuerāt īterfecti: & occidisset oē masculinū in idumea. Sex ei mēsibus ibi moratus ē ioab & oīs israel donec interimeret oē masculinū in idumea: fugit adad ipse & viri idumei d̄ seruis patris eius cū eo vt ingrederetur egyptū. Erat autem adad puer paruulus. Cumq; surrexissent de madian: venerūt ī pharan. Tulerūtq; secū viros de pharā & introierunt egyptū ad pharaonem regē egypti. Qui dedit ei domum & cibos constituit: & terrā delegauit. Et inuenit adad gratiam coram pharaone valde: intātū vt daret ei vxorē sororem vxoris sue germanam thafnes regine. Genuitq; ei soror thafnes genebath filiū & nutriuit eū thafnes in domo pharaōis. Eratq; genebath habitās apud pharaonē cū filiis eius. Cūq; audisset adad in egypto dormisse dauid cum patribus suis: & mortuū eē ioab pricipem militie: dixit pharaoni. Dimitte me vt vadam in terrā meam. Dixitq; ei pharao. Qua enim re apud me indiges vt q̄ras ire ad terrā tuā. At ille rn̄dit. Nulla. Sed obsecro te vt dimittas me. Suscitauit quoq; ei deus aduersariū razon filiū eliadam qui fugerat adadezer regem saba dn̄m suū: & congregauit cōtra eū viros: & factus ē princeps latronū cū interficeret eos dd̄. abierūtq; damascū & hītauerūt ibi: & cōstituerūt eū regē in damasco: eratq; aduersarius israel cunctis diebus salomōis. Et hoc ē malum

ירושלם אשר בחרתי: ויקם
יהוה שטן לשלמה את הדד
האדמי מזרע המלך הוא באדום:
ויהי בהיות דוד את אדום בעלות
יואב שר הצבא לקבר את
החללים ויך כל זכר באדום: כי
ששת חדשים ישב שם יואב
וכל ישראל עד הכרית כל זכר
באדום: ויברח אדד הוא ואנשים
אדמיים מעבדי אביו אתו לבוא
מצרים והדד נער קטן: ויקמו
ממדין ויבאו פארן ויקחו
אנשים עמם מפארן ויבאו
מצרים אל פרעה מלך מצרים
ויתן לו בית ולחם אמר לו וארץ
נתן לו: וימצא הדד חן בעיני
פרעה מאד ויתן לו אשה את אחות
אשתו אחות תחפנס הגבירה:
ותלד לו אחות תחפנס את גנבת
בנו ותגמלהו תחפנס בתוך בית
פרעה ויהי גנבת בית פרעה
בתוך בני פרעה: והדד שמע
במצרים כי שכב דוד עם אבתיו
וכי מת יואב שר הצבא ויאמר
הדד אל פרעה שלחני ואלך אל
ארצי: ויאמר לו פרעה כי מה
אתה חסר עמי והנך מבקש ללכת
אל ארצך ויאמר לא כי שלח
תשלחני: ויקם אלהים לו שטן
את רזון בן אלידע אשר ברח
מאת הדדעזר מלך צובה
אדניו: ויקבץ עליו אנשים ויהי
שר גדוד בהרג דוד אתם וילכו
דמשק וישבו בה וימלכו
בדמשק: ויהי שטן לישראל
כל ימי שלמה ואת הרעה

קום · היה עלה · שור · נכה · ששה · כרת · ברח · בוא לקח · נתן · מצא · איש אח · גבר · ילד · גמל · היה · מות שור · ילך · הנה בקש · קום · קבץ היה · גדד · מלך · יום רעע

אֲשֶׁר הֲדָד וַיָּקָץ בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּמְלֹךְ
עַל אֲרָם׃ וְיָרָבְעָם בֶּן נְבָט אֶפְרָתִי
מִן הַצְּרֵדָה וְשֵׁם אִמּוֹ צְרוּעָה
אִשָּׁה אַלְמָנָה עֶבֶד לִשְׁלֹמֹה
וַיָּרֶם יָד בַּמֶּלֶךְ׃ וְזֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר
הֵרִים יָד בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בָּנָה אֶת
הַמִּלּוֹא סָגַר אֶת פֶּרֶץ עִיר דָּוִד
אָבִיו׃ וְהָאִישׁ יָרָבְעָם גִּבּוֹר חָיִל
וַיַּרְא שְׁלֹמֹה אֶת הַנַּעַר כִּי עֹשֵׂה
מְלָאכָה הוּא וַיַּפְקֵד אֹתוֹ לְכָל
סֵבֶל בֵּית יוֹסֵף׃ וַיְהִי בָּעֵת הַהִיא
וְיָרָבְעָם יָצָא מִירוּשָׁלִָם וַיִּמְצָא
אֹתוֹ אֲחִיָּה הַשִּׁילֹנִי הַנָּבִיא
בַּדֶּרֶךְ וְהוּא מִתְכַּסֶּה בְּשַׂלְמָה
חֲדָשָׁה וּשְׁנֵיהֶם לְבַדָּם בַּשָּׂדֶה׃
וַיִּתְפֹּשׂ אֲחִיָּה בַּשַּׂלְמָה הַחֲדָשָׁה
אֲשֶׁר עָלָיו וַיִּקְרָעֶהָ שְׁנֵים עָשָׂר
קְרָעִים׃ וַיֹּאמֶר לְיָרָבְעָם קַח
לְךָ עֲשָׂרָה קְרָעִים כִּי כֹה אָמַר
יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִנְנִי קֹרֵעַ
אֶת הַמַּמְלָכָה מִיַּד שְׁלֹמֹה
וְנָתַתִּי לְךָ אֵת עֲשָׂרָה הַשְּׁבָטִים׃
וְהַשֵּׁבֶט הָאֶחָד יִהְיֶה לּוֹ לְמַעַן
עַבְדִּי דָוִד וּלְמַעַן יְרוּשָׁלִַם הָעִיר
אֲשֶׁר בָּחַרְתִּי בָהּ מִכֹּל שִׁבְטֵי
יִשְׂרָאֵל׃ יַעַן אֲשֶׁר עֲזָבוּנִי
וַיִּשְׁתַּחֲווּ לְעַשְׁתֹּרֶת אֱלֹהֵי
צִדֹנִין לִכְמוֹשׁ אֱלֹהֵי מוֹאָב
וּלְמִלְכֹּם אֱלֹהֵי בְנֵי עַמּוֹן וְלֹא
הָלְכוּ בִדְרָכַי לַעֲשׂוֹת הַיָּשָׁר בְּעֵינַי
וְחֻקֹּתַי וּמִשְׁפָּטַי כְּדָוִד אָבִיו׃
וְלֹא אֶקַּח אֶת כָּל הַמַּמְלָכָה מִיָּדוֹ
כִּי נָשִׂיא אֲשִׁתֶנּוּ כֹּל יְמֵי חַיָּיו
לְמַעַן דָּוִד עַבְדִּי אֲשֶׁר בָּחַרְתִּי
אֹתוֹ אֲשֶׁר שָׁמַר מִצְוֹתַי
וְחֻקֹּתָי׃ וְלָקַחְתִּי הַמְּלוּכָה מִיַּד

adad & odium contra israel: regnauitq; in syria. Hieroboam quoq; filius nabath ephrateus de sareda seruus salomonis cuius mater erat nomine serua mulier vidua: leuauit manū cōtra regem. Et hec est causa rebelliōis aduersus eū: quia salomō edificauit mello & coequauit voraginē ciuitatis dauid patris sui. Erat aūt hieroboā vir fortis & potēs. Videnſq; salomō adolescētē bone indolis & industriū: cōstituerat eū pfectū super tributa vniuerse domus ioseph. Factū est igitur in tpe illo vt hieroboam egrederetur de ierusalē & inueniret eū ahias silonites ppheta in via opertus pallio nouo. Erāt autem duo tantum in agro. Apphēdensq; ahias pallium suum nouum quo coopertus erat scidit in duodecim partes: & ait ad hieroboam. Tolle tibi decem scissuras. Hec enim dicit dominus deus israel. Ego scindam regnum de manu salomonis: & dabo tibi decem tribus. Porro vna tribus remanebit ei propter seruū meū dauid: & ierusalem ciuitatem quā elegi ex omnibus tribubus israel: eo q dereliquerit me: & adorauerit astharthē deam sidoniorum & chamos deum moab: & moloch deum filiorum ammon: & non ambulauerit in viis meis vt faceret iusticiam coram me & precepta mea & iudicia sicut dd pr eius. Nec auferam omne regnum de manu eius: sed ducem ponā eū cūctis diebus vite sue propter dauid seruum meum quem elegi: qui custodiuit mandata mea & pcepta mea. Auferā autem regnū de manu

ὃν ἐποίησεν ἀδάρ. καὶ ἐβαρύνθη ἐπὶ ἰσραὴλ, καὶ ἐβασίλευσεν ἐν γῇ ἐδώμ. καὶ ἱεροβοὰμ υἱὸς ναβὰτ ὁ ἐφραθὶ ἐκ τῆς σαριρὰ υἱὸς γυναικὸς χήρας δοῦλος τοῦ σολομῶντος, καὶ τοῦτο τὸ πρᾶγμα ἐποίησεν, ὡς ἐπῆρε τὴν χεῖρα ἐπὶ τὸν βασιλέα σολομῶντα. καὶ ὁ βασιλεὺς σολομὼν ᾠκοδόμησε τὴν ἄκραν, καὶ συνέκλεισε τὸν φραγμὸν τῆς πόλεως δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. καὶ ὁ ἄνθρωπος ἱεροβοὰμ ἰσχυρὸς δυνάμει. καὶ εἶδε σολομὼν τὸ παιδάριον ὅτι ἀνὴρ ἔργων ἐστί, καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἐπὶ τὰς ἄρσεις οἴκου ἰωσήφ. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ καὶ ἱεροβοὰμ ἐξῆλθεν ἐξ ἱερουσαλὴμ, καὶ εὗρεν αὐτὸν ἀχία ὁ σηλωνίτης ὁ προφήτης ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ἀπέστησεν αὐτὸν ἐκ τῆς ὁδοῦ. καὶ ἀχία περιβεβλημένος ἱμάτιον καινόν, καὶ ἀμφότεροι μόνοι ἐν τῷ πεδίῳ. καὶ ἐπελάβετο ἀχία τοῦ ἱματίου αὐτοῦ τοῦ καινοῦ τοῦ ἐπ' αὐτῷ, καὶ διέρρηξεν αὐτὸ δώδεκα ῥήγματα. καὶ εἶπε τῷ ἱεροβοὰμ, λάβε σεαυτῷ δέκα ῥήγματα, ὅτι τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς ἰσραήλ. ἰδοὺ ἐγὼ ῥήσσω τὴν βασιλείαν ἐκ χειρὸς σολομῶντος, καὶ δώσω σοι δέκα σκῆπτρα, καὶ δύο σκῆπτρα ἔσται αὐτῷ, διὰ τὸν δοῦλόν μου δαυίδ, καὶ διὰ ἱερουσαλὴμ τὴν πόλιν, ἣν ἐξελεξάμην ἐν αὐτῇ ἐκ πασῶν τῶν φυλῶν ἰσραήλ, ἀνθ' ὧν ἐγκατέλιπέ με καὶ ἐδούλευσε τῇ ἀστάρτῃ βδελύγματι σιδωνίων, καὶ τῷ χαμὼς εἰδώλῳ μωὰβ, καὶ τῷ μελχὸμ προσοχθίσματι υἱῶν ἀμμών, καὶ οὐκ ἐπορεύθη ἐν ταῖς ὁδοῖς μου τοῦ ποιῆσαι τὸ εὐθὲς ἐνώπιόν μου καὶ τὰ προστάγματά μου καὶ τὰ δικαιώματά μου, καθὼς ἐποίησε δαυὶδ ὁ πατὴρ αὐτοῦ. καὶ οὐ λήψομαι ὅλην τὴν βασιλείαν ἐκ χειρὸς αὐτοῦ, ὅτι ἀντιτασσόμενος ἀντιτάξομαι αὐτῷ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ διὰ δαυὶδ τὸν δοῦλόν μου, ὃν ἐξελεξάμην αὐτόν, ὃς ἐφύλαξε τὰς ἐντολάς μου καὶ τὰ δικαιώματά μου. καὶ λήψομαι τὴν βασιλείαν ἐκ χειρὸς

quod fecit adar. & grauefuit cōtra israel: & regnauit in terra edom. & hieroboā filius nabat ephrateus de sarira filius mulieris vidue seruus salomonis: & hanc rem fecit: qr eleuauit manū cōtra regem salomonē. & rex salomon edificauit arcem: & conclusit sepem ciuitatis dauid patris sui. & homo hieroboam fortis robore. & vidit salomon adolescentē qr vir operū est: & constituit eū sup tributa domus ioseph. & factū est in tpe illo & hieroboā egressus ē de hierusalem: & inuenit eū achia sylonites propheta in via: & separauit eū a via. & achia indutus veste noua: & ambo soli in agro. & apphēdit achia pallīū suū nouū qd erat sup se: & scidit illud duodecim scissuras. & ait hieroboā: tolle tibi decē scissuras: qr hec dicit dñs deus israel. ecce ego scindā regnū de manu salomonis: & dabo tibi decē sceptra: & duo sceptra erūt ei: pp seruū meū dauid: & pp hierusalem ciuitatē: quā elegi in ea de oībus tribub⁹ israel: eo qr dereliquit me & seruiuit astarte abominatiōi sidonior: & chamos idolo moab: & melchom despectioni filior ammō: & nō ambulauit in viis meis vt faceret rectū corā me & precepta mea & iustificatiōes meas: sicut fecit dauid pater eius. & nō auferā totū regnum de manu eius: qr defendēs defendam cum cūctis diebus vite sue pp dauid seruū meū: quē elegi eū: qui custodiuit mādata mea & iustificatiōes meas. & auferā regnum de manu

τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ δώσω σοι τὰ δέκα σκῆπτρα, τῷ δὲ υἱῷ αὐτοῦ δώσω τὰ δύο σκῆπτρα, ὅπως ᾖ θέσις τῷ δούλῳ μου δαυὶδ πάσας τὰς ἡμέρας ἐνώπιόν μου ἐν ἱερουσαλὴμ τῇ πόλει, ἣν ἐξελεξάμην ἐμαυτῷ τοῦ θέσθαι τὸ ὄνομά μου ἐκεῖ. καὶ σὲ λήψομαι καὶ βασιλεύσεις ἐν οἷς ἐπιθυμεῖ ἡ ψυχή σου, καὶ σὺ ἔσῃ βασιλεὺς ἐπὶ ἰσραήλ. καὶ ἔσται ἐὰν φυλάξῃς πάντα ὅσα ἂν ἐντείλωμαί σοι, καὶ πορευθῇς ἐν ταῖς ὁδοῖς μου, καὶ ποιήσῃς τὸ εὐθὲς ἐνώπιόν μου τοῦ φυλάξαι πάντα τὰ προστάγματά μου καὶ τὰς ἐντολάς μου, καθὼς ἐποίησε δαυὶδ ὁ δοῦλός μου, καὶ ἔσομαι μετὰ σοῦ, καὶ οἰκοδομήσω σοι οἶκον πιστόν, καθὼς ᾠκοδόμησα τῷ δαυίδ, καὶ δώσω σοι τὸν ἰσραήλ, καὶ κακουχήσω τὸ σπέρμα δαυὶδ διὰ ταῦτα, πλὴν οὐ πάσας τὰς ἡμέρας. καὶ ἐζήτησε σολομὼν τοῦ θανατῶσαι τὸν ἱεροβοάμ, καὶ ἀνέστη καὶ ἀπέδρα εἰς αἴγυπτον πρὸς σουσακὶμ βασιλέα αἰγύπτου, καὶ ἦν ἐν αἰγύπτῳ ἕως ἀπέθανε σολομών. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων σολομῶντος καὶ πάντα ὅσα ἐποίησεν καὶ πᾶσα ἡ φρόνησις αὐτοῦ, οὐκ ἰδοὺ ταῦτα γεγραμμένα ἐν βιβλίῳ λόγων ἡμερῶν σολομῶντος; καὶ αἱ ἡμέραι ἃς ἐβασίλευσε σολομὼν ἐν ἱερουσαλὴμ, τεσσαράκοντα ἔτη ἐπὶ πάντα ἰσραήλ. καὶ ἐκοιμήθη σολομὼν μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ, καὶ ἔθαψαν αὐτὸν ἐν πόλει δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ ἐβασίλευσεν ῥοβοὰμ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ.

filii eius: & dabo tibi decē sceptra: at filio eius dabo duo sceptra: vt sit positio seruo meo dauid cūctis diebus corā me in hierusalem ciuitate: quā elegi mihi vt ponerem nomē meū ibi. & te assumā & regnabis in qb⁹ desiderat aīa tua: & tu eris rex sup israel. & erit si custodieris omnia que precepero tibi: & ābulaueris in viis meis: & feceris rectū corā me vt custodias oīa mādata mea & precepta mea: sicut fecit dauid seruus me⁹: & ero tecum: & edificabo tibi domū fidelē: quomodo edificaui dauid: & tradā tibi israel: & affligam semē dauid pp hec: verūtū nō cūctis diebus. & quesiuit salomon vt interficeret hieroboā: & surrexit & aufugit in egyptum ad susac regem egypti: & fuit in egypto donec mortu⁹ est salomon. & reliqua verborū salomonis & omnia que fecit & omnis sapiētia eius: nonne hec scripta sūt in libro verbor dierū salomonis: & dies quos regnauit salomon in hierusalem: quadraginta anni sup omnē israel. & dormiuit salomō cum patribus suis: & sepelierūt eū in ciuitate dauid patris sui: & regnauit roboam fili⁹ eius pro eo.

1. Pa. 9. d.

Reliquū aūt verborum salomonis & omnia q fecit & sapia eius: ecce vniuersa scripta sunt in libro verborū salomonis.

Ca. 12.

A

Et abiit rex roboam in sicema: Καὶ ἐπορεύθη ὁ βασιλεὺς ῥοβοὰμ εἰς σίκημα, quia in sicema veniebāt omnis israel ad cōstituēdū regē eū. ὅτι εἰς σίκημα ἤρχοντο πᾶς ἰσραὴλ βασιλεῦσαι αὐτόν. & factū est vt audiuit hieroboā filius nabat & eo adhuc ente in egypto: vt fugit a facie regis salomonis: & manebat in egypto: καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν ἱεροβοὰμ υἱὸς ναβὰτ καὶ αὐτοῦ ἔτι ὄντος ἐν αἰγύπτῳ, ὡς ἔφυγεν ἐκ προσώπου τοῦ βασιλέως σολομῶντος, καὶ ἐκάθητο ἐν αἰγύπτῳ, & miserūt & vocauerūt eū: & venit hieroboam & oīs ppls israel. & locutus est ppls ad regem roboam dicētes: pater tuus durū iposuit iugū nrm: & tu nūc eleua de seruitute pris tui dura: & de iugo eius graui: καὶ ἀπέστειλαν καὶ ἐκάλεσαν αὐτόν, καὶ ἦλθεν ἱεροβοὰμ καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἰσραήλ. καὶ ἐλάλησεν ὁ λαὸς πρὸς τὸν βασιλέα ῥοβοὰμ λέγοντες, ὁ πατήρ σου ἐσκλήρυνε τὸν κλοιὸν ἡμῶν, καὶ σὺ νῦν κούφισον ἀπὸ τῆς δουλείας τοῦ πατρός σου τῆς σκληρᾶς, καὶ ἀπὸ τοῦ κλοιοῦ αὐτοῦ τοῦ βαρέως,

1. Pa. 10. a.

G

filii ei⁹: & dabo tibi decem tribus: filio autem eius dabo tribum vnam vt remāeat lucerna dauid seruo meo cunctis diebus coram me in ierusalem ciuitate quam elegi: vt eēt nomen meum ibi. Te aūt assumā & regnabis super omnia que desiderat aīa tua: erisq; rex super israel. Si igitur audieris omnia que precepo tibi: & ambulaueris in viis meis: & feceris qd rectū est coram me custodiēs mādata mea & pcepta mea: sicut fecit dd seruus meus: ero tecum & edificabo tibi domū fidelē: quō edificaui dd domū: & tradā tibi isrl: & affligā semen dd super hoc: verūtū non cunctis diebus. Voluit ergo salomon interficere hieroboā: qui surrexit & aufugit in egyptum ad sesac regem egypti: & fuit i egypto vsq; ad mortem salomonis. Reliquū aūt verborum salomonis & omnia q fecit & sapia eius: ecce vniuersa scripta sunt in libro verborū salomonis. Dies autem quos regnauit salomō in ierusalem super oēm israel: quadraginta anni sunt. Dormiuitq; salomon cum patribus suis & sepultus est in ciuitate dd pris sui: regnauitq; roboā filius eius p eo. 12.

Venit autem roboā in sychē. Illuc enī cōgregatus erat oīs populus israel ad cōstituēdum eū regē. At vero hieroboā fili⁹ nabath cum adhuc esset in egypto pfugus a facie salomōis regis: audita morte eius reuersus ē de egypto. Miseruntq; & vocauerūt eū. Venit ergo hieroboā & oīs multitudo israel: & locuti sunt ad roboā dicētes. Pater tuus durissimū iugū iposuit nobis: tu itaq; nūc iminue paululū de impio pris tui durissimo: & de iugo gra

בְּנוֹ וּנְתַתִּיהָ לְּךָ אֵת עֲשֶׂרֶת
הַשְּׁבָטִים׃ וְלִבְנוֹ אֶתֵּן שֵׁבֶט אֶחָד
לְמַעַן הֱיוֹת נִיר לְדָוִיד עַבְדִּי כָּל
הַיָּמִים לְפָנַי בִּירוּשָׁלִַם הָעִיר
אֲשֶׁר בָּחַרְתִּי לִי לָשׂוּם שְׁמִי
שָׁם׃ וְאֹתְךָ אֶקַּח וּמָלַכְתָּ בְּכֹל
אֲשֶׁר תְּאַוֶּה נַפְשֶׁךָ וְהָיִיתָ מֶּלֶךְ
עַל יִשְׂרָאֵל׃ וְהָיָה אִם תִּשְׁמַע
אֶת כָּל אֲשֶׁר אֲצַוֶּךָ וְהָלַכְתָּ
בִדְרָכַי וְעָשִׂיתָ הַיָּשָׁר בְּעֵינַי לִשְׁמוֹר
חֻקּוֹתַי וּמִצְוֹתַי כַּאֲשֶׁר עָשָׂה דָּוִד
עַבְדִּי וְהָיִיתִי עִמָּךְ וּבָנִיתִי לְךָ בַיִת
נֶאֱמָן כַּאֲשֶׁר בָּנִיתִי לְדָוִד וְנָתַתִּי
לְךָ אֶת יִשְׂרָאֵל׃ וַאֲעַנֶּה אֶת זֶרַע
דָּוִד לְמַעַן זֹאת אַךְ לֹא כָל הַיָּמִים׃
וַיְבַקֵּשׁ שְׁלֹמֹה לְהָמִית אֶת
יָרָבְעָם וַיָּקָם יָרָבְעָם וַיִּבְרַח
מִצְרַיִם אֶל שִׁישַׁק מֶלֶךְ מִצְרַיִם
וַיְהִי בְמִצְרַיִם עַד מוֹת שְׁלֹמֹה׃
וְיֶתֶר דִּבְרֵי שְׁלֹמֹה וְכָל אֲשֶׁר
עָשָׂה וְחָכְמָתוֹ הֲלֹא הֵם כְּתֻבִים
עַל סֵפֶר דִּבְרֵי שְׁלֹמֹה׃ וְהַיָּמִים
אֲשֶׁר מָלַךְ שְׁלֹמֹה בִירוּשָׁלִַם עַל
כָּל יִשְׂרָאֵל אַרְבָּעִים שָׁנָה׃
וַיִּשְׁכַּב שְׁלֹמֹה עִם אֲבֹתָיו וַיִּקָּבֵר
בְּעִיר דָּוִד אָבִיו וַיִּמְלֹךְ רְחַבְעָם
בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃ וַיֵּלֶךְ רְחַבְעָם

Cap. xii.

שְׁכֶם כִּי שְׁכֶם בָּא כָל יִשְׂרָאֵל
לְהַמְלִיךְ אֹתוֹ׃ וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ
יָרָבְעָם בֶּן נְבָט וְהוּא עוֹדֶנּוּ
בְמִצְרַיִם אֲשֶׁר בָּרַח מִפְּנֵי הַמֶּלֶךְ
שְׁלֹמֹה וַיֵּשֶׁב יָרָבְעָם בְּמִצְרָיִם׃
וַיִּשְׁלְחוּ וַיִּקְרְאוּ לוֹ וַיָּבֹא יָרָבְעָם
וְכָל קְהַל יִשְׂרָאֵל וַיְדַבְּרוּ אֶל
רְחַבְעָם לֵאמֹר׃ אָבִיךָ הִקְשָׁה
אֶת עֻלֵּנוּ וְאַתָּה עַתָּה הָקֵל מֵעֲבֹדַת
אָבִיךָ הַקָּשָׁה וּמֵעֻלּוֹ הַכָּבֵד

אֲשֶׁר נָתַן עָלֵינוּ וְנַעַבְדֶךָּ: וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לְכוּ עַד שְׁלֹשָׁה יָמִים וְשׁוּבוּ אֵלָי וַיֵּלְכוּ הָעָם: וַיִּוָּעַץ הַמֶּלֶךְ רְחַבְעָם אֶת הַזְּקֵנִים אֲשֶׁר הָיוּ עֹמְדִים אֶת פְּנֵי שְׁלֹמֹה אָבִיו בִּהְיֹתוֹ חַי לֵאמֹר אֵיךְ אַתֶּם נוֹעָצִים לְהָשִׁיב אֶת הָעָם הַזֶּה דָּבָר: וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו לֵאמֹר אִם הַיּוֹם תִּהְיֶה עֶבֶד לָעָם הַזֶּה וַעֲבַדְתָּם וַעֲנִיתָם וְדִבַּרְתָּ אֲלֵיהֶם דְּבָרִים טוֹבִים וְהָיוּ לְךָ עֲבָדִים כָּל הַיָּמִים: וַיַּעֲזֹב אֶת עֲצַת הַזְּקֵנִים אֲשֶׁר יְעָצֻהוּ וַיִּוָּעַץ אֶת הַיְלָדִים אֲשֶׁר גָּדְלוּ אִתּוֹ אֲשֶׁר הָעֹמְדִים לְפָנָיו: וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מָה אַתֶּם נוֹעָצִים וְנָשִׁיב דָּבָר אֶת הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר דִּבְּרוּ אֵלַי לֵאמֹר הָקֵל מִן הָעֹל אֲשֶׁר נָתַן אָבִיךָ עָלֵינוּ: וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו הַיְלָדִים אֲשֶׁר גָּדְלוּ אִתּוֹ לֵאמֹר כֹּה תֹאמַר לָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר דִּבְּרוּ אֵלֶיךָ לֵאמֹר אָבִיךָ הִכְבִּיד אֶת עֻלֵּנוּ וְאַתָּה הָקֵל מֵעָלֵינוּ כֹּה תְּדַבֵּר אֲלֵיהֶם קָטָנִּי עָבָה מִמָּתְנֵי אָבִי: וְעַתָּה אָבִי הֶעְמִיס עֲלֵיכֶם עֹל כָּבֵד וַאֲנִי אֹסִיף עַל עֻלְּכֶם אָבִי יִסַּר אֶתְכֶם בַּשּׁוֹטִים וַאֲנִי אֲיַסֵּר אֶתְכֶם בָּעַקְרַבִּים: וַיָּבוֹא יָרָבְעָם וְכָל הָעָם אֶל רְחַבְעָם בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר שׁוּבוּ אֵלַי בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי: וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ אֶת הָעָם קָשָׁה וַיַּעֲזֹב אֶת עֲצַת הַזְּקֵנִים אֲשֶׁר יְעָצֻהוּ: וַיְדַבֵּר אֲלֵיהֶם כַּעֲצַת הַיְלָדִים לֵאמֹר אָבִי הִכְבִּיד אֶת עֻלְּכֶם וַאֲנִי אֹסִיף עַל עֻלְּכֶם אָבִי יִסַּר אֶתְכֶם

עבד · ילך · יום · יעץ · היה · שוב · היה · ענה · עזב · גדל · ענה · שוב · קלל · דבר · אמר · כבד · עלל · עמס · יסף · שוט · יסר · בוא · שלש · ענה · עזב · יעץ · דבר · עלל

uiſſimo qđ īpoſuit nobis: & ſeruiem᷑ tibi. Qui ait eis. Ite vſq; ad tertium diem: & reuertimini ad me. Cũq; abiiſſet pp̄ls: iniit cõſiliũ rex roboam cũ ſenioribus qui aſſiſtebant corā ſalomone patre eius cũ adhuc viueret: & ait eis. Quod datis conſilium vt rñdeam populo? qui dixerunt ei. Si hodie obedieris popu lo huic & ſeruieris & petitioni eorũ ceſſeris: locutuſq; fueris ad eos verba lenia: erunt tibi ſerui cunctis diebus. Qui dereliqt conſilium ſenum qđ dederant ei: & adhibuit adoleſcentes qui nutriti fuerant cũ eo: & aſſiſtebant illi: dixitq; ad eos. Quod mihi datis conſilium vt rñdeam populo huic: qui dixerũt mihi: leuius fac iugum qđ īpoſuit pater tuus ſuper nos. Et dixerunt ei iuuenes qui nutriti fuerant cũ eo. Sic loquere populo huic: qui locuti ſunt ad te dicentes. Pater tuus aggrauauit iugum noſtrum: tu releua nos. Sic loq̄ris ad eos. Minimus digitus meus groſſior eſt dorſo pr̄is mei. Et nũc pater meus poſuit ſup vos iugum graue: ego aũt addam ſup iugũ veſtrũ. Pater meus cecidit vos flagellis: ego autẽ cedã vos ſcorpionibus. Venit ergo hieroboã & omnis populus ad roboã die tertia: ſicut locut᷑ fuerat rex dicẽs. Reuertimini ad me die tertia. Rñditq; rex populo dura: derelicto cõſilio ſeniorũ quod ei dederant: & locutus eſt eis ſm cõſiliũ iuuenũ dicẽs. Pater meus aggrauauit iugum veſtrum: ego autẽ addam iugo veſtro. Pater meus cecidit vos

ὃ ἔδωκεν ἐφ' ἡμᾶς, καὶ δουλεύσομέν σοι. καὶ εἶπεν· βασιλεὺς πρὸς αὐτούς, ἀπέλθετε ἕως ἡμερῶν τριῶν, καὶ ἀναστρέψατε πρός με. καὶ ἀπῆλθον. καὶ ἀπήγγειλεν ὁ βασιλεὺς ῥοβοὰμ τοῖς πρεσβυτέροις, οἳ ἦσαν παρεστηκότες ἐνώπιον σολομῶντος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἔτι ζῶντος αὐτοῦ, λέγων, πῶς ὑμεῖς βουλεύεσθε ἵνα ἀποκριθῶ τῷ λαῷ τούτῳ λόγον; καὶ ἐλάλησαν πρὸς αὐτὸν λέγοντες, εἰ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ ἔσῃ δοῦλος τῷ λαῷ τούτῳ, καὶ δουλεύσεις αὐτοῖς, καὶ λαλήσεις πρὸς αὐτοὺς λόγους ἀγαθούς, καὶ ἔσονταί σοι δοῦλοι πάσας τὰς ἡμέρας. καὶ ἐγκατέλιπε τὴν βουλὴν τῶν πρεσβυτέρων ἣν συνεβουλεύσαντο αὐτῷ, καὶ συνεβουλεύσατο μετὰ τῶν παιδαρίων τῶν ἐκτραφέντων μετ' αὐτοῦ τῶν παρεστηκότων πρὸ προσώπου αὐτοῦ. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τί ὑμεῖς συμβουλεύετε; καὶ τί ἀποκριθῶ τῷ λαῷ τούτῳ τοῖς λαλήσασι πρός με καὶ εἰπασι, κούφισον ἀπὸ τοῦ κλοιοῦ οὗ ἔδωκεν ὁ πατήρ σου ἐφ' ἡμᾶς. καὶ ἐλάλησαν πρὸς αὐτὸν τὰ παιδάρια τὰ ἐκτραφέντα μετ' αὐτοῦ, καὶ εἶπον, τάδε λαλήσεις τῷ λαῷ τούτῳ, τοῖς λαλήσασι πρὸς σὲ καὶ εἰρηκόσιν, ὁ πατήρ σου ἐβάρυνε τὸν κλοιὸν ἡμῶν, καὶ σὺ νῦν κούφισον ἀφ' ἡμῶν. τάδε ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, ἡ μικρότης μου παχυτέρα ἐστὶ τῆς ὀσφύος τοῦ πατρός μου, καὶ νῦν ὁ πατήρ μου ἐπεσάξατο ὑμᾶς ἐν κλοιῷ βαρεῖ, κἀγὼ προσθήσω ἐπὶ τὸν κλοιὸν ὑμῶν. ὁ πατήρ μου ἐπαίδευσεν ὑμᾶς μάστιξι, κἀγὼ παιδεύσω ὑμᾶς ἐν σκορπίοις. καὶ παρεγένετο ἱεροβοὰμ καὶ πᾶς ἰσραὴλ πρὸς τὸν βασιλέα ῥοβοὰμ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ, καθότι ἐλάλησεν ὁ βασιλεὺς λέγων, ἀναστρέψατε πρός με τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ. καὶ ἀπεκρίθη ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸν λαὸν σκληρά. καὶ ἐγκατέλιπε ῥοβοὰμ τὴν βουλὴν τῶν πρεσβυτέρων ἣν συνεβουλεύσαντο αὐτῷ, καὶ ἐλάλησε πρὸς αὐτοὺς κατὰ τὴν βουλὴν τῶν παιδαρίων λέγων, ὁ πατήρ μου ἐβάρυνε τὸν κλοιὸν ὑμῶν, κἀγὼ προσθήσω ἐπὶ τὸν κλοιὸν ὑμῶν. ὁ πατήρ μου ἐπαίδευσεν ὑμᾶς

qđ dedit ſup nos: & ſeruiemus tibi. & ait rex ad eos: abite vſq; ad dies tres: & reuertimini ad me. & abierũt. & nũciauit rex roboam ſenioribus: q̄ erãt aſſiſtentes corã ſalomone patre eius adhuc viuẽte eo: dicẽs: quõ vos conſuliti vt rñdeã pplo huic verbũ? & locuti ſunt ad eum dicẽtes: ſi in die hac fueris ſeruus pplo huic: & ſerſuieris eis: & locut᷑ fueris ad eos verba bona: & erunt tibi ſerui cũctis diebus. & dereliquit cõſiliũ ſeniorũ qđ conſuluerãt ei: & iniit cõſiliũ cũ pueris qui nutriti fuerãt cũ eo q̄ aſſiſtebãt ante faciẽ eius. & dixit eis: qd vos conſulitis? & qđ rñdebo pplo huic qui lo cuti ſunt ad me & dixerũt: releua a iugo qđ dedit pater tuus ſup nos. & locuti ſunt ad eũ iuuenes qui nutriti fuerãt cũ eo: & dixerũt: hec loqueris pplo huic: qui locuti ſunt ad te & dixerũt: pater tuus aggrauauit iugũ nr̃m: & tu nũc releua a nobis. hec dices ad eos: paruitas mea groſſior eſt dorſo patris mei: & nũc pater meus ſtrauit vos in iugo graui: & ego addã ſup iugũ vr̃m. pater meus cecidit vos flagellis: & ego cedam vos in ſcorpĩõib᷑. & venit hieroboam & ois iſrael ad regem roboam die tertia: ſicut locutus eſt rex dicẽs: reuertimini ad me die tertia. & rñdit rex ad pplm dura: & dereliquit roboam cõſiliũ ſeniorum qđ cõſuluerũt ei: & locut᷑ eſt ad eos ſm cõſiliũ puerorũ dicẽs. pater meus aggrauauit iugũ vr̃m: & ego addam ſup iugũ vr̃m. pater me᷑ cecidit vos

B

C

D

μάστιξι, κἀγὼ παιδεύσω ὑμᾶς ἐν σκορπίοις. καὶ οὐκ ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς τοῦ λαοῦ, ὅτι ἦν μεταστροφὴ παρὰ κυρίου, ὅπως στήσῃ κύριος τὸ ῥῆμα αὐτοῦ ὃ ἐλάλησεν ἐν χειρὶ ἀχιὰ τοῦ προφήτου τοῦ σηλωνίτου ἐπὶ ἱεροβοὰμ υἱὸν ναβάτ. καὶ εἶδε πᾶς ἰσραήλ, ὅτι οὐκ ἤκουσεν αὐτῶν ὁ βασιλεύς. καὶ ἀπεκρίθη ὁ λαὸς τῷ βασιλεῖ λέγων, τίς ἡμῖν μερὶς ἐν δαυίδ; καὶ οὐκ ἔστιν ἡμῖν κληρονομία ἐν υἱῷ ἰεσσαί, ἀπότρεχε ἕκαστος εἰς τὰ σκηνώματα σου ἰσραήλ, νῦν βόσκε τὸν οἶκόν σου δαυίδ. καὶ ἀπῆλθεν ἰσραὴλ εἰς τὰ σκηνώματα αὐτοῦ. καὶ οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ οἱ κατοικοῦντες ἐν ταῖς πόλεσιν ἰούδα, ἐβασίλευσαν ἐφ' ἑαυτοῖς τὸν ῥοβοάμ. καὶ ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς ῥοβοὰμ τὸν ἀδωρὰμ τὸν ἐπὶ τοῦ φόρου, καὶ ἐλιθοβόλησαν αὐτὸν ἐν λίθοις πᾶς ἰσραὴλ καὶ ἀπέθανε. καὶ ὁ βασιλεὺς ῥοβοὰμ ἔφθασεν ἀναβῆναι ἐπὶ τὸ ἅρμα τοῦ φυγεῖν εἰς ἱερουσαλήμ. καὶ ἠθέτησεν ἰσραὴλ εἰς τὸν οἶκον δαυὶδ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσε πᾶς ἰσραὴλ ὅτι ἀνέκαμψεν ἱεροβοὰμ ἐξ αἰγύπτου, καὶ ἀπέστειλαν καὶ ἐκάλεσαν αὐτὸν εἰς τὴν συναγωγήν, καὶ ἐβασίλευσαν αὐτὸν ἐπὶ τὸν ἰσραήλ. καὶ οὐκ ἦν ὀπίσω οἴκου δαυὶδ πάρεξ σκήπτρου ἰούδα καὶ βενιαμὶν μόνοι. καὶ ῥοβοὰμ εἰσῆλθεν εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ ἐξεκκλησίασε πᾶσαν τὴν συναγωγὴν ἰούδα, καὶ σκῆπτρον βενιαμίν, ἑκατὸν καὶ εἴκοσι χιλιάδας νεανιῶν ποιούντων πόλεμον, τοῦ πολεμεῖν πρὸς οἶκον ἰσραήλ, ἐπιστρέψαι τὴν βασιλείαν ῥοβοὰμ τῷ υἱῷ σολομῶντος. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς σαμαίαν ἄνθρωπον τοῦ θεοῦ λέγων, εἰπὲ τῷ ῥοβοὰμ τῷ υἱῷ σολομῶντος βασιλεῖ ἰούδα, καὶ πρὸς πάντα οἶκον ἰούδα καὶ βενιαμίν, καὶ τῷ καταλοίπῳ τοῦ λαοῦ λέγων, τάδε λέγει κύριος, οὐκ ἀναβήσεσθε οὐδὲ πολεμήσετε μετὰ

in flagellis: & ego cedã vos in ſcorpionibus. & nõ audiuit rex pplm: qz a dño erat auerſio: vt firmaret dñs verbũ ſuũ qđ locut᷑ eſt in manu achia prophete ſylonite ſup hieroboã filiũ nabat. & vidit ois iſrael: q nõ audiuit eos rex. & rñdit pplo regi dicẽs: q̄ nobis pars in dauid? & nõ eſt nobis hereditas in filio ieſſe: currat vnuſqſq; in tabernaculũ ſuũ iſrael: nũc paſce domũ tuã dauid: & abiit iſrael in tabernacula ſua. & filii iſrael habitãtes in ciuitatib᷑ iuda: cõſtituerũt regẽ ſuper ſe roboã. & miſit rex roboã adoram q ſup tributũ: & lapidauerũt eũ in lapidib᷑ ois iſrael & mortu᷑ eſt. & rex roboã preuenit aſcẽdere ſup currũ vt fugeret in hieruſalem. & inobediẽs fuit iſrl in domũ dauid vſq; in diem hunc. & factũ eſt vt audiuit ois iſrael q reuerſus eẽt hieroboã de egypto: & miſerũt & vocauerũt eũ in cõgregationẽ: & cõſtituerũt regẽ eũ ſup iſrael. & nõ erat poſt domũ dauid preter ſceptrũ iuda & beniamin ſoli. & roboã ingreſſus ẽ in hieruſalẽ: & cõgregauit vniuerſam cõgregationẽ iuda: & ſceptrũ beniamin: cẽtũ & viginti milia iuuenum facientiũ bellũ: vt pugnarẽt cõtra domũ iſrael vt reducerẽt regnũ roboã filio ſalomonis. & fact᷑ eſt ſermo dñi ad ſameam hoiem dei dicẽs: dic roboam filio ſalomonis regi iuda: & ad oẽm domũ iuda & beniamin: & reliquo ppli dicẽs. hec dicit dñs: nõ aſcẽdetis neq; bellabitis cum

3.Para. 10.d.

2.Para. 10.d.

2.Para. 11.f.

E

F

flagellis: ego aũt cedã vos ſcorpionibus. Et non acquieuit rex populo: qm̃ auerſatus fuerat eum dominus: vt ſuſcitaret verbũ ſuũ quod locutus fuerat in manu ahie ſylonite ad hic roboã filiũ nabath. Videns itaq; populus q nolu iſſet eos audire rex: reſpondit ei dicens. Que nobis ps in dauid? vel q̃ hereditas in filio iſai? Vade in tabernacula tua iſrael: nunc vide domum tuã dauid. Et abiit iſrael in tabernacula ſua. Super filios aũt iſrael q̃cũq; hitabãt in ciuitatib᷑ iuda: regnauit roboã. Miſit ergo rex roboam aduram q erat ſup tributa: & lapidauit eũ oĩs iſrael: & mortuus eſt. Porro rex roboam feſtinus aſcendit currum & fugit in ieruſalẽ. Receſſitq; iſrael a domo dauid vſq; in pñtẽ diẽ. Factũ eſt aũt cũ audiſſet oĩs iſrael q reuerſus eſſet hieroboam: miſerũt & vocauerũt eum congregato cetu: & conſtituerũt eũ regẽ ſuper omnem iſrael: nec ſecutus eſt quiſpiã domum dauid preter tribum iuda ſolã. Venit autem roboam in ieruſalem & congregauit vniuerſam domum iuda & tribum beniamin cẽtum octoginta milia electorũ virorũ & bellatorum: vt pugnarent cõtra domũ iſrael & reducerent regnum roboã filio ſalomõis. Factus ẽ autem ſermo dei ad ſemeiam virum dei dicẽs. Loquere ad roboam filium ſalomonis regem iuda & ad omnem domum iuda & beniamin & reliquos de populo dicens. Hec dicit dñs. Nõ aſcendetis ne q; bellabitis contra

בַּשּׁוֹטִים וַאֲנִי אֲיַסֵּר אֶתְכֶם בָּעַקְרַבִּים: וְלֹא שָׁמַע הַמֶּלֶךְ אֶל הָעָם כִּי הָיְתָה סִבָּה מֵעִם יְהוָה לְמַעַן הָקִים אֶת דְּבָרוֹ אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה בְּיַד אֲחִיָּה הַשִּׁילֹנִי אֶל יָרָבְעָם בֶּן נְבָט: וַיַּרְא כָּל יִשְׂרָאֵל כִּי לֹא שָׁמַע הַמֶּלֶךְ אֲלֵיהֶם וַיָּשִׁבוּ הָעָם אֶת הַמֶּלֶךְ דָּבָר לֵאמֹר מַה לָּנוּ חֵלֶק בְּדָוִד וְלֹא נַחֲלָה בְּבֶן יִשַׁי לְאֹהָלֶיךָ יִשְׂרָאֵל עַתָּה רְאֵה בֵיתְךָ דָּוִד וַיֵּלֶךְ יִשְׂרָאֵל לְאֹהָלָיו: וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הַיֹּשְׁבִים בְּעָרֵי יְהוּדָה וַיִּמְלֹךְ עֲלֵיהֶם רְחַבְעָם: וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ רְחַבְעָם אֶת אֲדֹרָם אֲשֶׁר עַל הַמַּס וַיִּרְגְּמוּ כָל יִשְׂרָאֵל בּוֹ אֶבֶן וַיָּמֹת וְהַמֶּלֶךְ רְחַבְעָם הִתְאַמֵּץ לַעֲלוֹת בַּמֶּרְכָּבָה לָנוּס יְרוּשָׁלִָם: וַיִּפְשְׁעוּ יִשְׂרָאֵל בְּבֵית דָּוִד עַד הַיּוֹם הַזֶּה: וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ כָּל יִשְׂרָאֵל כִּי שָׁב יָרָבְעָם וַיִּשְׁלְחוּ וַיִּקְרְאוּ אֹתוֹ אֶל הָעֵדָה וַיַּמְלִיכוּ אֹתוֹ עַל כָּל יִשְׂרָאֵל לֹא הָיָה אַחֲרֵי בֵית דָּוִד זוּלָתִי שֵׁבֶט יְהוּדָה לְבַדּוֹ: וַיָּבֹא רְחַבְעָם יְרוּשָׁלִַם וַיַּקְהֵל אֶת כָּל בֵּית יְהוּדָה וְאֶת שֵׁבֶט בִּנְיָמִן מֵאָה וּשְׁמֹנִים אֶלֶף בָּחוּר עֹשֵׂה מִלְחָמָה לְהִלָּחֵם עִם בֵּית יִשְׂרָאֵל לְהָשִׁיב אֶת הַמְּלוּכָה לִרְחַבְעָם בֶּן שְׁלֹמֹה: וַיְהִי דְּבַר הָאֱלֹהִים אֶל שְׁמַעְיָה אִישׁ הָאֱלֹהִים לֵאמֹר: אֱמֹר אֶל רְחַבְעָם בֶּן שְׁלֹמֹה מֶלֶךְ יְהוּדָה וְאֶל כָּל בֵּית יְהוּדָה וּבִנְיָמִין וְיֶתֶר הָעָם לֵאמֹר: כֹּה אָמַר יְהוָה לֹא תַעֲלוּ וְלֹא תִלָּחֲמוּן עִם

היה סבב · קום · ראה · שוב · עור מלך · שלח · רגם · מות · אמץ עלה · רכב פשע · היה · שוב · קרא יעד · זלת · בדד בוא · קהל · בחר · לחם · שוב מלך · עלה לחם

אחיכם בני ישראל שובו איש
לביתו כי מאתי נהיה הדבר הזה
וישמעו את דבר יהוה וישובו
ללכת כדבר יהוה: ויבן ירבעם
את שכם בהר אפרים וישב בה
ויצא משם ויבן את פנואל:
ויאמר ירבעם בלבו עתה תשוב
הממלכה לבית דוד: אם יעלה
העם הזה לעשות זבחים בבית
יהוה בירושלם ושב לב העם
הזה אל אדניהם אל רחבעם מלך
יהודה והרגני ושבו אל רחבעם
מלך יהודה: ויועץ המלך ויעש
שני עגלי זהב ויאמר אלהם
רב לכם מעלות ירושלם הנה
אלהיך ישראל אשר העלוך
מארץ מצרים: וישם את האחד
בבית אל ואת האחד נתן בדן:
ויהי הדבר הזה לחטאת וילכו
העם לפני האחד עד דן: ויעש
את בית במות ויעש כהנים
מקצות העם אשר לא היו מבני
לוי: ויעש ירבעם חג בחדש
השמיני בחמשה עשר יום לחדש
כחג אשר ביהודה ויעל על
המזבח כן עשה בבית אל לזבח
לעגלים אשר עשה והעמיד
בבית אל את כהני הבמות אשר
עשה: ויעל על המזבח אשר
עשה בבית אל בחמשה עשר
יום לחדש השמיני בחדש אשר
ברא מלבו ויעש חג לבני ישראל
ויעל על המזבח להקטיר:

Cap. xiii.

והנה איש אלהים בא
מיהודה בדבר יהוה אל בית אל
וירבעם עמד על המזבח

היה · שמע · שוב · בנה · ישב · יצא · אמר · שוב · מלך · עלה · עשה · שוב · יעץ · שנה · עלה · שום · היה · פנה · עשה · קצה · שמן · עלה · זבח · עמד · בנה · עשה · קטר · בוא

fres vros filios israel. Reuertatur vir in domum suã. A me enĩ factũ est verbũ hoc. Audierũt sermonẽ domini: & reuersi sunt de itinere sicut eis pceperat dñs. Edificauit aũt hieroboã sychẽ in mõte effraim: & habitauit ibi. Et egressus inde edificauit phanuel. Dixitq; hieroboã i corde suo. Nũc reuertetur regnum ad domũ dauid: si ascenderit populus iste vt faciat sacrificia in domo dñi in ierusalem: & cõuertetur cor populi huius ad dñm suũ roboam regem iuda: interficiẽtq; me & reuertentur ad eum. & excogitato cõsilio fecit duos vitulos aureos: & dixit eis. Nolite vltra ascendere in ierusalẽ. Ecce dii tui israel qui te eduxerunt de terra egypti. Posuitq; vnum in bethel & alterum i dan: & factũ est verbũ hoc in peccatum. Ibat enĩ pplus ad adorãdũ vitulũ vsq; in dã. Et fecit phana in excelsis: & sacerdotes de extremis populi q non erant de filiis leui. Cõstituitq; diem solemnem in mense octauo quintadecima die mensis in similitudinẽ solẽnitatis q̃ celebratur i iuda. Et ascẽdẽs altare similr fecit in bethel: vt imolaret vitulis: quos fabricat9 fuerat. Constituitq; i bethel sacerdotes excelsorum que fecerat: & ascendit sup altare quod extruxerat in bethel quintadecima die mensis octaui quẽ finxerat de corde suo. Et fecit solẽnitatẽ filiis isrl: & ascẽdit sup altare vt adoleret incẽsũ. 13.

Et ecce vir dei vẽit de iuda in sermone domini in bethel: hieroboam stante sup altare &

fratribus vris filiis israel: reuertatur vnusquisq;
τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν υἱῶν ἰσραήλ, ἀναστρεφέτω ἕκαστος
in domũ suã: qr a me factũ est verbũ hoc.
εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, ὅτι ἐξ ἐμοῦ γέγονε τὸ ῥῆμα τοῦτο.
τ audierũt sermonẽ dñi: τ cessauerũt vt
καὶ ἤκουσαν τοῦ λόγου κυρίου, καὶ κατέπαυσαν τοῦ
irent fm verbũ dñi. τ edificauit hiero
πορευθῆναι κατὰ τὸ ῥῆμα κυρίου. καὶ ᾠκοδόμησεν ἱερο-
boam siceima q̃ in mõte ephraim: τ habitauit
βοὰμ τὴν σίκημα τὴν ἐν ὄρει ἐφραΐμ, καὶ κατῴκησεν
in ea: τ egressus ẽ inde τ edificauit phanu
ἐν αὐτῇ, καὶ ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν καὶ ᾠκοδόμησε τὴν φανου-
el. τ dixit hieroboam in corde suo: ecce
ήλ. καὶ εἶπεν ἱεροβοὰμ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, ἰδοὺ
nũc reuertetur regnũ ad domũ dauid: si ascẽderit
νῦν ἐπιστρέψει ἡ βασιλεία εἰς οἶκον δαυίδ, ἐὰν ἀναβῇ
pplus iste vt offerat sacrificia in domũ dñi
ὁ λαὸς οὗτος ἀναφέρειν τὰς θυσίας εἰς οἶκον κυρίου
hierusalem: τ conuertetur cor pplĩ ad
ἱερουσαλήμ, καὶ ἐπιστραφήσεται ἡ καρδία τοῦ λαοῦ πρὸς
dñm suũ ad roboam regem iuda: τ
τὸν κύριον αὐτῶν πρὸς ῥοβοὰμ βασιλέα ἰούδα, καὶ
interficiẽt me. τ deliberauit rex τ
ἀποκτενοῦσί με. καὶ ἐβουλεύσατο ὁ βασιλεὺς καὶ
abiit: τ fecit duas vitulas aureas. τ di
ἐπορεύθη, καὶ ἐποίησε δύο δαμάλεις χρυσᾶς. καὶ εἶ-
xit hieroboã ad pplm: sufficiat vobis ascẽ
πεν ἱεροβοὰμ πρὸς τὸν λαόν, ἱκανούσθω ὑμῖν ἀναβαί-
dere in hierusalem: ecce dei tui israel q̃ eduxe
νειν εἰς ἱερουσαλήμ, ἰδοὺ οἱ θεοί σου ἰσραὴλ οἱ ἀναγα-
runt te de terra egypti. τ posuit vnã in
γόντες σε ἐκ γῆς αἰγύπτου. καὶ ἔθετο τὴν μίαν ἐν
bethel: τ vnã dedit in dan. τ factũ est
βαιθήλ, καὶ τὴν μίαν ἔδωκεν ἐν δάν. καὶ ἐγένετο
verbũ hoc in petm. τ ibat pplus
ὁ λόγος οὗτος εἰς ἁμαρτίαν. καὶ ἐπορεύετο ὁ λαὸς
ante faciẽ vnius vsq; in dan: τ fecit hierobo
πρὸ προσώπου τῆς μιᾶς ἕως δάν. καὶ ἐποίησεν ἱεροβο-
am domos in excelsis: τ fecit sacerdotes pte q̃dã d
ὰμ οἴκους ἐφ' ὑψηλῶν, καὶ ἐποίησεν ἱερέας μέρος τι ἐκ
pplo q̃ nõ erant de filiis leui. τ fe
τοῦ λαοῦ οἳ οὐκ ἦσαν ἐκ τῶν υἱῶν λευΐ. καὶ ἐποίη-
cit hieroboam diẽ solẽnẽ mẽse octauo in quin-
σεν ἱεροβοὰμ ἑορτὴν τῷ μηνὶ τῷ ὀγδόῳ ἐν τῇ πεν-
tadecima die mẽsis iuxta solẽnitatẽ q̃ i
τεκαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ τοῦ μηνὸς κατὰ τὴν ἑορτὴν τὴν ἐν
iuda. τ ascẽdit sup altare qđ fecit
τῷ ἰούδα. καὶ ἀνέβη ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ὃ ἐποίησεν
in bethel vt imolaret vitulis quas fecit.
ἐν βαιθὴλ τοῦ θύειν ταῖς δαμάλεσιν αἷς ἐποίησεν.
τ cõstituit in bethel sacerdotes excelsorũ
καὶ παρέστησεν ἐν βαιθὴλ τοὺς ἱερέας τῶν ὑψηλῶν
que fecerat: τ ascẽdit sup altare qđ fe-
ὧν ἐποίησεν, καὶ ἀνέβη ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ὃ ἐποίη-
cit in quintadecima die in mẽse octauo
σεν ἐν τῇ πεντεκαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ ἐν τῷ μηνὶ τῷ ὀγδόῳ
in solẽnitate quã finxerat de corde suo. τ
ἐν τῇ ἑορτῇ ᾗ ἐπλάσατο ἀπὸ καρδίας αὐτοῦ, καὶ
fecit solẽnitatẽ filiis israel: τ ascẽdit sup
ἐποίησεν ἑορτὴν τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, καὶ ἀνέβη ἐπὶ
altare vt sacrificaret.
τὸ θυσιαστήριον τοῦ θῦσαι. Ca.13.

Et ecce homo dei venit de iu
Καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ παρεγένετο ἐξ ἰού-
da in sermõe dñi in bethel: τ hieroboam ste-
δα ἐν λόγῳ κυρίου εἰς βαιθήλ, καὶ ἱεροβοὰμ εἱ-
tit sup altare
στήκει ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον

Exo. 32. 2.Par. 11.a. — G — A — 4.Re. 23.d.

vt sacrificaret. τ inuocauit sup altare dei in
τοῦ ἐπιθῦσαι. καὶ ἐπεκάλεσεν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τοῦ θεοῦ ἐν
sermõe dñi: τ ait: altare altare: hec dicit
λόγῳ κυρίου, καὶ εἶπεν, θυσιαστήριον θυσιαστήριον, τάδε λέγει
dñs: ecce filius nascitur domui dauid iosias no-
κύριος, ἰδοὺ υἱὸς τίκτεται τῷ οἴκῳ δαυὶδ ἰωσίας ὄνο-
men ei: τ imolabit sup te sacerdotes excelsorũ
μα αὐτῷ, καὶ θύσει ἐπὶ σὲ τοὺς ἱερέας τῶν ὑψηλῶν
τ sacrificãtes sup te: τ ossa hoium in-
καὶ τοὺς ἐπιθύοντας ἐπὶ σέ, καὶ ὀστᾶ ἀνθρώπων κα-
cendet sup te. τ dedit in die illa portẽtũ di
ταναύσει ἐπὶ σέ. καὶ ἔδωκεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τέρας λέ-
cens: hoc verbũ qđ locut9 est dñs. ecce alta
γων, τοῦτο τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησεν κύριος. ἰδοὺ τὸ θυσια-
re scinditur: τ effundetur pinguedo eius sup
στήριον ῥήγνυται, καὶ ἐκχυθήσεται ἡ πιότης ἡ ἐπ'
eum. τ factũ est vt audiuit rex hieroboam
αὐτῷ. καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς ἱεροβοὰμ
sermões hois dei qui inuo
τῶν λόγων τοῦ ἀνθρώπου τοῦ θεοῦ τοῦ ἐπικαλεσα-
cauit sup altare qđ in bethel: τ extẽdit
μένου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ ἐν βαιθήλ, καὶ ἐξέτεινεν
manũ suã de altari dicẽs: app
τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου λέγων, συλ-
hendite eũ: τ exaruit man9 eius: quã ex
λάβετε αὐτόν, καὶ ἐξηράνθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ, ἣν ἐξέ-
tendit cõtra eũ. τ nõ valuit retrahere eam
τεινεν ἐπ' αὐτόν, καὶ οὐκ ἠδυνήθη ἐπιστρέψαι αὐτὴν
ad se. τ altare scissum ẽ: τ effusa
πρὸς ἑαυτόν. καὶ τὸ θυσιαστήριον ἐρράγη, καὶ ἐξεχύ-
ẽst pinguedo de altari iuxta portẽtũ qđ de
θη ἡ πιότης ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου κατὰ τὸ τέρας ὃ ἔδω-
dit homo dei in sermõe dñi. τ respon
κεν ὁ ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ ἐν λόγῳ κυρίου. καὶ ἀπεκρί-
dit rex τ dixit homini dei: dep-
θη ὁ βασιλεὺς καὶ εἶπε τῷ ἀνθρώπῳ τοῦ θεοῦ, δεή-
care iã faciẽ dñi dei tui: τ re
θητι δὴ τοῦ προσώπου κυρίου τοῦ θεοῦ σου, καὶ ἐπι-
uertatur man9 mea ad me. τ orauit homo
στρεψάτω ἡ χείρ μου πρός με. καὶ ἐδεήθη ὁ ἄνθρωπος τοῦ
dei faciem dñi: τ reuersa est manus
θεοῦ τοῦ προσώπου κυρίου, καὶ ἐπέστρεψεν ἡ χεὶρ τοῦ
regis ad eum: τ facta est sicut pri-
βασιλέως πρὸς αὐτόν, καὶ ἐγένετο καθὼς τὸ πρότε-
us. τ locut9 est rex ad hoiez
ρον. καὶ ἐλάλησεν ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸν ἄνθρωπον τοῦ
dei: ingredere mecũ in domũ meã: τ prandere:
θεοῦ, εἴσελθε μετ' ἐμοῦ εἰς τὸν οἶκόν μου, καὶ ἀρίστησον,
τ dabo tibi munus. τ dixit homo dei
καὶ δώσω σοι δόμα. καὶ εἶπεν ὁ ἄνθρωπος τοῦ θε-
ad regem: si dederis mihi mediã ptẽ
οῦ πρὸς τὸν βασιλέα, ἐὰν δώσῃς μοι τὸ ἥμισυ τοῦ
domus tue: nõ ingrediar tecum: neq; co-
οἴκου σου, οὐκ εἰσελεύσομαι μετὰ σοῦ, οὐδὲ μὴ φά-
medã panẽ neq; bibã aquã in loco hoc:
γω ἄρτον οὐδὲ μὴ πίω ὕδωρ ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ,
qr sic precepit mihi in sermõe dñs dicẽs: nõ
ὅτι οὕτως ἐνετείλατό μοι ἐν λόγῳ κύριος λέγων, οὐ μὴ
comedas panẽ neq; bibas aquã neq; reuertaris
φάγῃς ἄρτον οὐδὲ μὴ πίῃς ὕδωρ οὐδὲ μὴ ἐπιστρέψῃς
in via in qua iuisti in ea. τ abiit in
ἐν τῇ ὁδῷ ἐν ᾗ ἐπορεύθης ἐν αὐτῇ. καὶ ἀπῆλθεν ἐν
via alia: τ nõ reuersus est in via qua venerat i
ὁδῷ ἄλλῃ, καὶ οὐκ ἀνέστρεψεν ἐν τῇ ὁδῷ ᾗ ἦλθεν ἐν
ea in bethel. τ prophetes vn9 senex habi-
αὐτῇ εἰς βαιθήλ. καὶ προφήτης εἷς πρεσβύτης κατῴ-
tabat in bethel. τ veniũt filii sui τ nar
κει ἐν βαιθήλ. καὶ ἔρχονται οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καὶ διη-
rant ei
γοῦνται αὐτῷ

Ifra eo. — B — C — Infra. eo.

thus iaciente: & exclamauit contra altare in sermone domini & ait. Altare altare: hec dicit dñs. Ecce filius nascetur domui dauid iosias nomie & imolabit super te sacerdotes excelsorũ qui nũc i te thura succendunt: & ossa hoium super te incendet. Deditq; i illa die signũ dicens. Hoc erit signũ qd locutus est dominus. Ecce altare scindetur: & effũdetur cinis qui in eo est. Cumq; audisset rex sermonem hominis dei quem inclamauerat contra altare in bethel: extendit manum suam de altari dicens. Apphẽdite eũ. Et exaruit manus eius quã extenderat cõtra eũ: nec valuit retrahere eã ad se. Altare quoq; scissũ ẽ & effusus est cinis de altari: iuxta signũ qd predixerat vir dei in sermone domini. Et ait rex ad virum dei. Deprecare faciem domini dei tui & ora pro me: vt restituatur manus mea mihi. Orauit vir dei faciem domini: & reuersa est manus regis ad eũ: & facta est sicut prius fuerat. Locutus est aũt rex ad virum dei. Veni mecũ domũ vt prandeas: & dabo tibi munera. Rñditq; vir dei ad regẽ. Si dederis mihi mediam partem domus tue nõ veniam tecum nec comedam panem neq; bibam aquam in loco isto. Sic ei mandatum est mihi in sermõe dñi precipientis. Non comedes panem neq; bibes aquã nec reuerteris per viam q venisti. Abiit ergo per aliam viam & non est reuersus per iter quo venerat in bethel: prophetes autẽ quidam senex hitabat in bethel ad quẽ venerũt filii sui: & narrauerũt

להקטיר: ויקרא על המזבח
בדבר יהוה ויאמר מזבח מזבח
כה אמר יהוה הנה בן נולד לבית
דוד יאשיהו שמו וזבח עליך
את כהני הבמות המקטרים
עליך ועצמות אדם ישרפו עליך:
ונתן ביום ההוא מופת לאמר
זה המופת אשר דבר יהוה הנה
המזבח נקרע ונשפך הדשן אשר
עליו: ויהי כשמע המלך את דבר
איש האלהים אשר קרא על
המזבח בבית אל וישלח ירבעם
את ידו מעל המזבח לאמר
תפשהו ותיבש ידו אשר שלח
עליו ולא יכל להשיבה אליו:
והמזבח נקרע וישפך הדשן מן
המזבח כמופת אשר נתן איש
האלהים בדבר יהוה: ויען המלך
ויאמר אל איש האלהים חל
נא את פני יהוה אלהיך והתפלל
בעדי ותשב ידי אלי ויחל איש
האלהים את פני יהוה ותשב
יד המלך אליו ותהי כבראשנה:
וידבר המלך אל איש האלהים
באה אתי הביתה וסעדה ואתנה
לך מתת: ויאמר איש האלהים
אל המלך אם תתן לי את חצי
ביתך לא אבוא עמך ולא אכל
לחם ולא אשתה מים במקום
הזה: כי כן צוה אתי בדבר יהוה
לאמר לא תאכל לחם ולא
תשתה מים ולא תשוב בדרך
אשר הלכת: וילך בדרך אחר
ולא שב בדרך אשר בא בה אל
בית אל: ונביא אחד זקן ישב
בבית אל ויבוא בנו ויספר לו את

קרא · ילד · במה · שרף · יפת · זבח קרע · שפך היה · שלח · תפש · שוב · ענה · חלה · פנה פלל · שוב · היה · דבר · בוא נתן · נתן אמר · חצה · שתה קום · שוב · ספר

כל המעשה אשר עשה איש
האלהים היום בבית אל את
הדברים אשר דבר אל המלך
ויספרום לאביהם: וידבר
אליהם אביהם אי זה הדרך
הלך ויראו בניו את הדרך אשר
הלך איש האלהים אשר בא
מיהודה: ויאמר אל בניו חבשו
לי החמור ויחבשו לו החמור
וירכב עליו: וילך אחרי איש
האלהים וימצאהו ישב תחת
האלה ויאמר אליו האתה איש
האלהים אשר באת מיהודה
ויאמר אני: ויאמר אליו לך
אתי הביתה ואכל לחם: ויאמר
לא אוכל לשוב אתך ולבוא אתך
ולא אכל לחם ולא אשתה אתך
מים במקום הזה: כי דבר אלי
בדבר יהוה לא תאכל לחם ולא
תשתה שם מים ולא תשוב
ללכת בדרך אשר הלכת בה:
ויאמר לו גם אני נביא כמוך
ומלאך דבר אלי בדבר יהוה לאמר
השבהו אתך אל ביתך
ויאכל לחם וישת מים כחש לו:
וישב אתו ויאכל לחם בביתו
וישת מים: ויהי הם ישבים אל
השלחן ויהי דבר יהוה אל
הנביא אשר השיבו: ויקרא אל
איש האלהים אשר בא מיהודה
לאמר כה אמר יהוה יען כי
מרית פי יהוה ולא שמרת את
המצוה אשר צוך יהוה אלהיך:
ותשב ותאכל לחם ותשת מים
במקום אשר דבר אליך אל
תאכל לחם ואל תשת מים לא

ei omnia opera que fecerat vir dei illa die in bethel. Et verba que locutus fuerat ad regem narrauerunt patri suo. Et dixit eis pater eorum. Per quam viam abiit? Ostenderunt ei filii sui viam per quam abierat vir dei qui venerat de iuda. Et ait filiis suis. Sternite mihi asinum. Qui cum strauissent ascendit & abiit post virum dei: & inuenit eum sedentem subtus terebinthum. Et ait illi. Tu ne es vir dei qui venisti de iuda? Respondit ille. Ego sum. Dixitque ad eum. Veni mecum domum vt comedas panem. Qui ait. Non possum reuerti neque venire tecum: nec comedam panem neque bibam aquam in loco isto: quia locutus est dominus ad me in sermone domini dicens. Non comedas panem & non bibas aquam ibi: nec reuerteris per viam qua ieris. Qui ait illi. Et ego propheta sum similis tui. Et angelus locutus est mihi in sermone domini dicens. Reduc eum tecum in domum tuam: vt comedat panem & bibat aquam. Fefellit eum & reduxit secum. Comedit ergo panem in domo eius & bibit aquam. Cumque sederent ad mensam factus est sermo domini ad prophetam qui reduxerat eum: Et exclamauit ad virum dei qui venerat de iuda dicens. Hec dicit dominus. Quia non obediens fuisti ori domini: & non custodisti mandatum quod precepit tibi dominus deus tuus: & reuersus es & comedisti panem & bibisti aquam in loco in quo precepit tibi ne comederes panem neque biberes aquam: non

omnia opera que fecit homo dei in die illa in bethel: & verba que locutus fuerat regi. & locutus est ad eos pater eorum dicens: per quam viam abiit? & ostendunt ei filii sui viam per quam abierat homo dei qui venerat de iuda. & ait filiis suis: sternite mihi asinum. & strauerunt ei asinum. & ascendit super eum & abiit post hominem dei. & inuenit eum sedentem sub quercu. & ait ei: tu es homo dei qui egressus es de iuda? & ait: ego. & dixit ei: veni mecum & comede panem. & dixit: non potero reuerti tecum: neque comedam panem neque bibam aquam in loco illo: quia sic precepit mihi in sermone domini dicens: non comedas panem ibi & non bibas aquam: & non reuertaris in via in qua iuisti in ea. & dixit ad eum: & ego propheta sum sicut & tu: & angelus locutus est ad me in sermone domini dicens: reduc eum tecum in domum tuam: & comedat panem & bibat aquam. & mentitus est ei: & reduxit eum & comedit panem & bibit aquam in domo eius. & factum est cum ipsi sederent ad mensam: factus est sermo domini ad prophetam qui reduxerat eum: & dixit ad hominem dei qui venerat de iuda dicens: hec dicit dominus: quia exacerbasti verbum domini: & non custodisti mandatum quod precepit tibi dominus deus tuus: & reuersus es & comedisti panem & bibisti aquam in loco illo: in quo locutus sum ad te dicens: non comedas panem & non bibas aquam: non

πάντα τὰ ἔργα ἃ ἐποίησεν ὁ ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐν βαιθὴλ, καὶ τοὺς λόγους οὓς ἐλάλησε τῷ βασιλεῖ. καὶ ἐλάλησε πρὸς αὐτοὺς ὁ πατὴρ αὐτῶν λέγων, ποίᾳ ὁδῷ ἀπελήλυθεν; καὶ δεικνύουσιν αὐτῷ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ τὴν ὁδὸν ἣν ἀπῆλθεν ὁ ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ ὁ ἐλθὼν ἐξ ἰούδα. καὶ εἶπεν τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ, ἐπισάξατέ μοι τὸν ὄνον. καὶ ἐπέσαξαν αὐτῷ τὸν ὄνον. καὶ ἐπέβη ἐπ᾽ αὐτὸν καὶ ἐπορεύθη κατόπισθεν τοῦ ἀνθρώπου τοῦ θεοῦ. καὶ εὗρεν αὐτὸν καθήμενον ὑπὸ τὴν δρῦν. καὶ εἶπεν αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ ὁ ἐξεληλυθὼς ἐξ ἰούδα; καὶ εἶπεν, ἐγώ. καὶ εἶπεν αὐτῷ, δεῦρο μετ᾽ ἐμοῦ καὶ φάγε ἄρτον. καὶ εἶπεν, οὐ μὴ δύνωμαι τοῦ ἐπιστρέψαι μετὰ σοῦ, οὔτε φάγω ἄρτον οὔτε μὴ πίω ὕδωρ ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, ὅτι οὕτως ἐντέταλταί μοι ἐν λόγῳ κύριος λέγων, μὴ φάγῃς ἄρτον ἐκεῖ καὶ μὴ πίῃς ὕδωρ, καὶ μὴ ἐπιστρέψῃς ἐν τῇ ὁδῷ ἐν ᾗ ἐπορεύθης ἐν αὐτῇ. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτόν, καὶ ἐγὼ προφήτης εἰμὶ ὡς καὶ σύ, καὶ ἄγγελος ἐλάλησε πρός με ἐν λόγῳ κυρίου λέγων, ἐπίστρεψον αὐτὸν μετὰ σεαυτοῦ εἰς τὸν οἶκόν σου, καὶ φαγέτω ἄρτον καὶ πιέτω ὕδωρ. καὶ ἐψεύσατο αὐτῷ, καὶ ἐπέστρεψεν αὐτὸν καὶ ἔφαγεν ἄρτον καὶ ἔπιεν ὕδωρ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. καὶ ἐγένετο αὐτῶν καθημένων ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς τὸν προφήτην τὸν ἐπιστρέψαντα αὐτόν, καὶ εἶπε πρὸς τὸν ἄνθρωπον τοῦ θεοῦ τὸν ἥκοντα ἐξ ἰούδα λέγων, τάδε λέγει κύριος, ἀνθ᾽ ὧν παρεπίκρανας τὸ ῥῆμα κυρίου, καὶ οὐκ ἐφύλαξας τὴν ἐντολὴν ἣν ἐνετείλατό σοι κύριος ὁ θεός σου, καὶ ἐπέστρεψας καὶ ἔφαγες ἄρτον καὶ ἔπιες ὕδωρ ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, ἐν ᾧ ἐλάλησα πρὸς σὲ λέγων, μὴ φάγῃς ἄρτον καὶ μὴ πίῃς ὕδωρ, οὐ μὴ

D

E

תבוא נבלתך אל קבר אבתיך:
ויהי אחרי אכלו לחם ואחרי
שתותו ויחבש לו החמור לנביא
אשר השיבו: וילך וימצאהו
אריה בדרך וימיתהו ותהי
נבלתו משלכת בדרך והחמור
עמד אצלה והאריה עמד אצל
הנבלה: והנה אנשים עברים
ויראו את הנבלה משלכת בדרך
ואת האריה עמד אצל הנבלה
ויבאו וידברו בעיר אשר הנביא
הזקן ישב בה: וישמע הנביא
אשר השיבו מן הדרך ויאמר
איש האלהים הוא אשר מרה
את פי יהוה ויתנהו יהוה לאריה
וישברהו וימתהו כדבר יהוה
אשר דבר לו: וידבר אל בניו
לאמר חבשו לי את החמור
ויחבשו: וילך וימצא את נבלתו
משלכת בדרך וחמור והאריה
עמדים אצל הנבלה לא אכל
האריה את הנבלה ולא שבר
את החמור: וישא הנביא את
נבלת איש האלהים ויניחהו
אל החמור וישיבהו ויבא אל
עיר הנביא הזקן לספד ולקברו:
ויניח את נבלתו בקברו ויספדו
עליו הוי אחי: ויהי אחרי
קברו אתו ויאמר אל בניו
לאמר במותי וקברתם אתי
בקבר אשר איש האלהים קבור
בו אצל עצמתיו הניחו את
עצמתי: כי היה יהיה הדבר
אשר קרא בדבר יהוה על
המזבח אשר בבית אל ועל

inferetur cadauer tuum in sepulchrum patrum tuorum. Cumque comedisset & bibisset strauit asinum suum propheta quem reduxerat. Qui cum abisset inuenit eum leo in via: & occidit: & erat cadauer eius proiectum in itinere. Asinus autem stabat iuxta illum: & leo stabat iuxta cadauer. Et ecce viri transeuntes viderunt cadauer proiectum in via & leonem stantem iuxta cadauer. Et venerunt & diuulgauerunt in ciuitate: in qua propheta ille senex habitabat. Quod cum audisset propheta ille qui reduxerat eum de via ait. Vir dei est qui inobediens fuit ori domini: & tradidit eum dominus leoni: & confregit eum: & occidit iuxta verbum domini quod locutus est ei. Dixitque ad filios suos. Sternite mihi asinum. Qui cum strauissent & ille abisset: inuenit cadauer eius proiectum in via: & asinum & leonem stantes iuxta cadauer. Non comedit leo de cadauere: nec lesit asinum. Tulit ergo prophetes cadauer viri dei: & posuit illud super asinum: & reuersus intulit in ciuitatem prophete senis vt plangeret eum: & posuit cadauer eius in sepulchro suo. Et planxerunt eum: heu heu mi frater. Cumque planxissent eum: dixit ad filios suos. Cum mortuus fuero sepelite me in sepulchro in quo vir dei sepultus est: iuxta ossa eius ponite ossa mea. Profecto enim veniet sermo quem predixit in sermone domini contra altare quod est in bethel: & contra

ingrediatur corpus tuum in sepulchrum patrum tuorum. & factum est postquam comedit ipse panem & bibit aquam: & strauit ipsi asinum prophete: & reuersus est & abiit. & inuenit eum leo in via: & occidit eum. & erat corpus eius proiectum in itinere: & asinus astabat iuxta illum: & leo stabat iuxta cadauer. & ecce viri transeuntes & viderunt morticinum proiectum in via: & leo stetit iuxta morticinum. & venerunt viri & loquuntur in ciuitate: vbi propheta senex habitabat in ea. & audiuit qui reduxerat eum de via: & ait: homo dei iste: qui exacerbauit verbum domini: & tradidit eum dominus leoni: & confregit eum & occidit eum iuxta verbum domini quod locutus est ei. & locutus est ad filios suos dicens: sternite mihi asinum: & strauerunt: & abiit & inuenit corpus eius proiectum in via: & asinus & leo steterunt iuxta corpus. & non comedit leo corpus vel asinum: & non confregit asinum. & tulit propheta senex corpus hominis dei: & imposuit illud super asinum: & reduxit illud in ciuitatem prophete senis vt plangerent & sepelirent eum. & posuit corpus eius in sepulchro suo: & planxerunt eum: heu frater. & factum est postquam planxerunt eum: & ait filiis suis dicens: si mortuus fuero: sepelite me in sepulchro isto: in quo homo dei sepultus est in eo: iuxta ossa eius ponite me: vt saluentur ossa mea cum ossibus eius: quia factum erit verbum quod locutus est in sermone domini super altare quod in bethel: & contra

εἰσέλθῃ τὸ σῶμά σου εἰς τὸν τάφον τῶν πατέρων σου. καὶ ἐγένετο μετὰ τὸ φαγεῖν αὐτὸν ἄρτον καὶ πιεῖν ὕδωρ, καὶ ἐπέσαξεν αὐτῷ τὸν ὄνον τῷ προφήτῃ, καὶ ἐπέστρεψε καὶ ἀπῆλθεν. καὶ εὗρεν αὐτὸν ὁ λέων ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ἐθανάτωσεν αὐτόν. καὶ ἦν τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐρριμμένον ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὁ ὄνος εἱστήκει παρ᾽ αὐτῷ, καὶ ὁ λέων εἱστήκει παρὰ τὸ σῶμα. καὶ ἰδοὺ ἄνδρες παραπορευόμενοι καὶ εἶδον τὸ θνησιμαῖον ἐρριμμένον ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὁ λέων εἱστήκει ἐχόμενα τοῦ θνησιμαίου. καὶ ἔρχονται οἱ ἄνδρες καὶ λαλοῦσιν ἐν τῇ πόλει, οὗ ὁ προφήτης ὁ πρεσβύτης κατῴκει ἐν αὐτῇ. καὶ ἤκουσεν ὁ ἐπιστρέψας αὐτὸν ἐκ τῆς ὁδοῦ, καὶ εἶπεν, ὁ ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ οὗτος, ὃς παρεπίκρανεν τὸ ῥῆμα κυρίου, καὶ ἔδωκεν αὐτὸν κύριος τῷ λέοντι. καὶ συνέτριψεν αὐτὸν καὶ ἐθανάτωσεν αὐτὸν κατὰ τὸ ῥῆμα κυρίου ὃ ἐλάλησεν αὐτῷ. καὶ ἐλάλησεν πρὸς τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ λέγων, ἐπισάξατέ μοι τὸν ὄνον. καὶ ἐπέσαξαν, καὶ ἐπορεύθη καὶ εὗρε τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐρριμμένον ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὁ ὄνος καὶ ὁ λέων εἱστήκεισαν παρὰ τὸ σῶμα. καὶ οὐκ ἔφαγεν ὁ λέων τὸ σῶμα ἢ τὸν ὄνον, καὶ οὐ συνέτριψε τὸν ὄνον. καὶ ἦρεν ὁ προφήτης ὁ πρεσβύτης τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου τοῦ θεοῦ, καὶ ἐπέθηκεν αὐτὸ ἐπὶ τὸν ὄνον, καὶ ἐπέστρεψεν αὐτὸ εἰς τὴν πόλιν τοῦ προφήτου τοῦ πρεσβυτέρου τοῦ κόψασθαι καὶ θάψαι αὐτόν. καὶ ἔθηκεν τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῷ τάφῳ αὐτοῦ, καὶ ἐκόψατο αὐτόν, οὐαὶ ἀδελφέ. καὶ ἐγένετο μετὰ τὸ κόψασθαι αὐτόν, καὶ εἶπεν τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ λέγων, ἐὰν ἀποθάνω, θάψατέ με ἐν τῷ τάφῳ τούτῳ, ἐν ᾧ ὁ ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ τέθαπται ἐν αὐτῷ, παρὰ τὰ ὀστᾶ αὐτοῦ θέτε με, ἵνα σωθῇ τὰ ὀστᾶ μου μετὰ τῶν αὐτοῦ, ὅτι γινόμενον ἔσται τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησεν ἐν λόγῳ κυρίου ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ ἐν βαιθὴλ, καὶ ἐπὶ

G

כל בתי הבמות אשר בערי שמרון׃ אחר הדבר הזה לא שב ירבעם מדרכו הרעה וישב ויעש מקצות העם כהני במות החפץ ימלא את ידו ויהי כהני במות׃ ויהי בדבר הזה לחטאת בית ירבעם ולהכחיד ולהשמיד מעל פני האדמה׃

Cap. xiiii

בעת ההיא חלה אביה בן ירבעם׃ ויאמר ירבעם לאשתו קומי נא והשתנית ולא ידעו כי את אשת ירבעם והלכת שלה הנה שם אחיה הנביא הוא דבר עלי למלך על העם הזה׃ ולקחת בידך עשרה לחם ונקדים ובקבק דבש ובאת אליו הוא יגיד לך מה יהיה לנער׃ ותעש כן אשת ירבעם ותקם ותלך שלה ותבא בית אחיה ואחיהו לא יכל לראות כי קמו עיניו משיבו׃ ויהוה אמר אל אחיהו הנה אשת ירבעם באה לדרש דבר מעמך אל בנה כי חלה הוא כזה וכזה תדבר אליה ויהי כבאה והיא מתנכרה׃ ויהי כשמע אחיהו את קול רגליה באה בפתח ויאמר באי אשת ירבעם למה זה את מתנכרה ואנכי שלוח אליך קשה׃ לכי אמרי לירבעם כה אמר יהוה אלהי ישראל יען אשר הרימתיך מתוך העם ואתנך נגיד על עמי ישראל׃ ואקרע את הממלכה מבית דוד ואתנה לך ולא היית כעבדי

בית בנה · עיר שוב · רוע עשה · קצה מלא · כחד שמד · בנה · איש · שנה · נבא · בוא נגד · היה עשה · קום הלך · בוא · ראה קום · שוב · דבר · נכר · אמר איש · שלח הלך · רום נתן · נגד · קרע מלך · היה

oia phana excelsoꝝ q̄ sunt in vrbib9 samarie. Post verba hec nō est reuersus hieroboam de via sua pessima: sed ecōtrario fecit de nouissimis pplis sacerdotes excelsorū: quicūq3 volebat iplebat manū suā: & fiebat sacerdos excelsoꝝ. Et ppter hāc cām peccauit domus hieroboā & euersa est & deleta de supficie terre. 14.

IN tempore illo egrotauit abia fili9 hieroboam. Dixitq3 hieroboam vxori sue. Surge & cōmuta hitū ne cognoscaris q̄ sis vxor hieroboā: & vade in silo vbi est abias ppheta qui locutus est mihi q̄ regnaturus eēm sup pplm hūc. Tolle quoq3 in manu tua decē panes & crustulam & vas mellis: & vade ad illū. Ipse ei indicabit tibi qd euenturū sit puero huic. Fecit vt dixerat vxor hieroboā: & cōsurgēs abiit in sylo: & venit in domū ahie. At ille non poterat videre: qa caligauerāt oculi eius pre senectute. Dixit aūt dn̄s ad ahiā. Ecce vxor hieroboam igreditur vt consulat te super filio suo qui egrotat. Hec & hec loqueris ei. Cum ergo illa itraret & dissimularet se esse que erat: audiuit ahias sonitum pedum eius ītroeuntis per ostium: & ait. Ingredere vxor hieroboam. Quare aliam te esse simulas? Ego āt missus sū ad te durus nūcius. Vade & dic hieroboam. Hec dicit dominus deus israel. Quia exaltaui te de medio populi & dedi te ducem super populū meum israel: & scidi regnum dom9 dauid & dedi illud tibi: & nō fuisti sicut seruus meus

domos excelsorū q̄ sūt in samaria. τ post verbū hoc nō reuersus est hieroboā de malicia sua: τ reuersus est τ fecit de parte populi sacerdotes excelsorū. q̄ volebat implebat manū suā: τ fiebat sacerdos excelsoꝝ. τ factū est verbū hoc in peccatū domui hieroboam: τ in destructionē τ in pditionē a facie terre.

τοὺς οἴκους τῶν ὑψηλῶν τῶν ἐν σαμαρείᾳ. καὶ μετὰ τὸ ῥῆμα τοῦτο οὐκ ἐπέστρεψεν ἱεροβοὰμ ἀπὸ τῆς κακίας αὐτοῦ, καὶ ἐπέστρεψε καὶ ἐποίησεν ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ ἱερέας τῶν ὑψηλῶν. ὁ βουλόμενος ἐπλήρου τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ ἐγίνετο ἱερεὺς τῶν ὑψηλῶν. καὶ ἐγένετο τὸ ῥῆμα τοῦτο εἰς ἁμαρτίαν τῷ οἴκῳ ἱεροβοάμ, καὶ εἰς ὄλεθρον καὶ εἰς ἀφανισμὸν ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς.

Ca. 14.

IN tpe illo egrotauit abia fili9 hieroboā. τ dixit hieroboā vxori sue: surge: τ mutaberis: nō cognoscēt q̄ tu vxor hieroboā: τ vadeo in selo. ecce illic achia propheta: ipse locutus est ad me q̄ regnabo sup populū hunc. τ tolle in manu tua decē panes: τ collyrida: τ vas mellis: τ ibis ad illū. ipse nūciabit tibi qd erit puero. τ fecit sic vxor hieroboā: τ surrexit τ abijt in selo: τ intrauit in domū achia. τ homo senex ad vidēdū: τ caligabant oculi eius pre senectute eius. τ dixit dn̄s ad achia: ecce vxor hieroboā ingreditur vt querat verbū a te sup filio suo: qm̄ egrotus est: fm̄ hoc τ fm̄ hoc loqueris ad eā. τ factū est cū intraret illa τ dissimulabat. τ factū est quū audiuit achia sonitū pedū eius ingrediēte ea in hostium. τ ait: ingredere vxor hieroboā: quare tu dissimulas: τ ego sum nūcius ad te durus. abiens dic hieroboā: hec dicit dn̄s deus israel: quia exaltaui te a medio ppli: τ dedi te ducē sup ppl̄m israel: τ rupi regnū a domo dauid: τ dedi illud tibi: τ nō fuisti sicut seruus meus

Ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἠῤῥώστησεν ἀβιὰ υἱὸς ἱεροβοάμ. καὶ εἶπεν ἱεροβοὰμ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, ἀνάστηθι, καὶ ἀλλοιώθητι, οὐ γνώσονται ὅτι σὺ γυνὴ ἱεροβοάμ, καὶ πορεύθητι εἰς σηλώ. ἰδοὺ, ἐκεῖ ἀχιὰ ὁ προφήτης, αὐτὸς ἐλάλησεν ἐπ᾽ ἐμὲ τοῦ βασιλεῦσαι ἐπὶ τὸν λαὸν τοῦτον. καὶ λάβε εἰς τὴν χεῖρά σου δέκα ἄρτους, καὶ κολλύρια, καὶ στάμνον μέλιτος, καὶ ἐλεύσῃ πρὸς αὐτόν. αὐτὸς ἀναγγελεῖ σοι τί ἔσται τῷ παιδίῳ. καὶ ἐποίησεν οὕτω ἡ γυνὴ ἱεροβοάμ, καὶ ἀνέστη καὶ ἐπορεύθη εἰς σηλώ, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον ἀχιά. καὶ ὁ ἄνθρωπος πρεσβύτερος τοῦ ἰδεῖν, καὶ ἠμβλυώπουν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ γήρως αὐτοῦ. καὶ εἶπε κύριος πρὸς ἀχιά, ἰδοὺ γυνὴ ἱεροβοὰμ εἰσέρχεται τοῦ ἐκζητῆσαι ῥῆμα παρὰ σοῦ ὑπὲρ υἱοῦ αὐτῆς, ὅτι ἄῤῥωστός ἐστι, κατὰ τοῦτο καὶ κατὰ τοῦτο λαλήσεις πρὸς αὐτήν. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἰσέρχεσθαι αὐτὴν καὶ ἀπεξενοῦτο. καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν ἀχιὰ τὴν φωνὴν ποδῶν αὐτῆς εἰσερχομένης αὐτῆς ἐν τῷ ἀνοίγματι. καὶ εἶπεν, εἴσελθε γυνὴ ἱεροβοάμ, ἵνα τί τοῦτο σὺ ἀποξενοῦσαι, καὶ ἐγώ εἰμι ἀπόστολος πρὸς σὲ σκληρός. πορευθεῖσα εἰπὸν τῷ ἱεροβοάμ, τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς ἰσραήλ, ἀνθ᾽ οὗ ὅσον ὕψωσά σε ἀπὸ μέσου τοῦ λαοῦ, καὶ ἔδωκά σε ἡγούμενον ἐπὶ τὸν λαὸν ἰσραήλ, καὶ ἔῤῥηξα τὸ βασίλειον ἀπὸ οἴκου δαυίδ, καὶ ἔδωκα αὐτὸ σοί, καὶ οὐκ ἐγένου ὡς ὁ δοῦλός μου

3.Re. · A · 4.Re. 8.c. · B

dauid: qui custodiuit mandata mea: τ qui ambulauit post me in oīm corde suo: ad faciēdū rectū in oculis meis: τ male opat9 es vt faceres vltra oēs q̄cūq3 fuerāt in cōspectu meo. τ ambulasti τ fecisti tibi deos alienos τ cōflatilia ad irritandum me: τ me piecisti post te. Idcirco ecce ego induco malū in domū hieroboam: τ perimā hieroboā mingētē ad parietē τ detentum τ relictum in israel. τ colligā hieroboā vt colligit fimus vsq3 dū cōsumetur ipse. mortuū ex hieroboā in ciuitate comedent canes. τ mortuū in agro comedent volucres celi: quia dn̄s locut9 ē. τ tu surge vade in domū tuā: τ quū intrabunt pedes tui ciuitatē: morietur puer: τ plāgent eū oīs israel: τ sepelient eum: q2 iste solus inducetur hieroboā ad sepulchrū: qm̄ inuētū ē in eo verbū bonū de dn̄o deo israel in domo hieroboā. τ suscitabit dn̄s sibi regem sup israel: qui pcutiet domū hieroboā hac die τ adhuc τ nūc. τ pcutiet dn̄s israel: sicut mouetur arūdo in aqua. τ euellet israel a summo terre bone huius: quā dedit patribus eoꝝ. τ ventilabit eos trans flumine. quia fecerūt lucos suos irritantes dn̄m. τ tradet dn̄s israel gr̄a peccatoꝝ hieroboā: q̄ peccauit τ q̄ peccare fecit israel. τ surrexit vxor hieroboā τ abijt in thersa. τ factū est quū ingrederet in vestibulū domus: τ puer mortuus est: τ sepelierūt eū: τ plāxerūt eū oīs israel fm̄ verbū dn̄i qd̄ locut9 est in manu serui sui achia prophete. τ reliquum

δαυίδ, ὃς ἐφύλαξε τὰς ἐντολάς μου, καὶ ὃς ἐπορεύθη ὀπίσω μου ἐν πάσῃ καρδίᾳ αὐτοῦ, τοῦ ποιῆσαι τὸ εὐθὲς ἐν ὀφθαλμοῖς μου, καὶ ἐπονηρεύσω τοῦ ποιῆσαι παρὰ πάντας ὅσοι ἐγένοντο εἰς πρόσωπόν μου. καὶ ἐπορεύθης καὶ ἐποίησας σεαυτῷ θεοὺς ἑτέρους καὶ χωνευτὰ τοῦ παροργίσαι με, καὶ ἐμὲ ἔῤῥιψας ὀπίσω σου. διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ ἄγω κακίαν πρὸς οἶκον ἱεροβοάμ, καὶ ἐξολοθρεύσω ἱεροβοὰμ οὐροῦντα πρὸς τοῖχον καὶ ἐπεχόμενον καὶ καταλελειμμένον ἐν ἰσραήλ. καὶ ἐπιλέξω ἱεροβοὰμ καθὼς ἐπιλέγεται ἡ κόπρος ἕως τελειωθῆναι αὐτόν. τὸν τεθνηκότα τοῦ ἱεροβοὰμ ἐν τῇ πόλει καταφάγονται οἱ κύνες. καὶ τὸν τεθνηκότα ἐν τῷ ἀγρῷ καταφάγεται τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι κύριος ἐλάλησε. καὶ σὺ ἀναστᾶσα πορεύθητι εἰς οἶκόν σου, καὶ ἐν τῷ εἰσέρχεσθαι τοὺς πόδας σου τὴν πόλιν, ἀποθανεῖται τὸ παιδάριον, καὶ κόψονται αὐτὸ πᾶς ἰσραήλ, καὶ θάψουσιν αὐτόν, ὅτι οὗτος μόνος εἰσελεύσεται τῷ ἱεροβοὰμ πρὸς τάφον, ὅτι εὑρέθη ἐν αὐτῷ ῥῆμα καλὸν περὶ τοῦ κυρίου θεοῦ ἰσραὴλ ἐν οἴκῳ ἱεροβοάμ. καὶ ἀναστήσει κύριος ἑαυτῷ βασιλέα ἐπὶ ἰσραήλ, ὃς πλήξει τὸν οἶκον ἱεροβοὰμ ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ καὶ ἔτι καί γε νῦν. καὶ πλήξει κύριος τὸν ἰσραήλ, καθὰ κινεῖται ὁ κάλαμος ἐν τῷ ὕδατι. καὶ ἐκτιλεῖ τὸν ἰσραὴλ ἀπὸ ἄνω τῆς χθονὸς τῆς ἀγαθῆς ταύτης, ἧς ἔδωκε τοῖς πατράσιν αὐτῶν. καὶ λικμήσει αὐτοὺς ἀπὸ πέραν τοῦ ποταμοῦ. ἀνθ᾽ οὗ ὅσον ἐποίησαν τὰ ἄλση αὐτῶν παροργίζοντες τὸν κύριον. καὶ δώσει κύριος τὸν ἰσραὴλ χάριν ἁμαρτιῶν ἱεροβοάμ, ὃς ἥμαρτε καὶ ὃς ἐξήμαρτεν ἰσραήλ. καὶ ἀνέστη ἡ γυνὴ ἱεροβοὰμ καὶ ἐπορεύθη εἰς τὴν θερσά. καὶ ἐγένετο ὡς εἰσῆλθεν ἐν τῷ προθύρῳ τοῦ οἴκου, καὶ τὸ παιδάριον ἀπέθανε, καὶ ἔθαψαν αὐτό, καὶ ἐκόψαντο αὐτὸ πᾶς ἰσραὴλ κατὰ τὸ ῥῆμα κυρίου ὃ ἐλάλησεν ἐν χειρὶ δούλου αὐτοῦ ἀχιὰ τοῦ προφήτου. καὶ περισσὸν

C · Infra. 16.b. Infra. n.f. · D · E

dauid qui custodiuit mandata mea: & secutus est me in toto corde suo faciens qd̄ placitū eēt in cōspectu meo: sed opatus es male super omnes qui fuerunt ante te: & fecisti tibi deos alienos & cōflatiles vt me ad iracundiam prouocares: me āt piecisti post corpus tuū. Idcirco ecce ego inducā mala sup domū hieroboā: & pcutiam de hieroboā mingētē ad parietem clausū & nouissimum in israel: & mūdabo reliqas dom9 hieroboā: sicut mūdari solet fimus vsq3 ad purū. Qui mortui fuerint de hieroboā in ciuitate comedēt eos canes. q āt mortui fuerit in agro vorabunt eos aues celi: quia dn̄s locutus est. Tu igr̄ surge & vade in domū tuā & in ipso itroitu pedū tuorū ī vrbē morietur puer: & planget eū oīs israel & sepeliet. Iste enim sol9 inferetur de hieroboā in sepulchrū: quia inuentus est sup eo sermo bonus a domino deo israel ī domo hieroboam: Cōstituet āt sibi dominus regem sup israel qui percutiet domū hieroboā in hac die & in hoc tpe: & pcutiet dn̄s de9 israel: sicut moueri solet arundo in aqua. Et euellet israel de terra bona hac: quā dedit patribus eorum: & vētilabit eos trans flumen: quia fecerunt sibi lucos vt irritarent dominum. Et tradet dominus deus israel propter peccata hieroboam qui peccauit & pecca re fecit israel. Surrexit itaq3 vxor hieroboā: & abiit: & venit in thersa. Cumq3 illa ingrederetur limen domus: puer mortuus est & sepelierūt eū. Et planxit eum omnis israel iuxta sermonem dn̄i quē locutus est in manu serui sui ahie prophete. Reliqua aūt

דוד אשר שמר מצותי ואשר הלך אחרי בכל לבבו לעשות רק הישר בעיני׃ ותרע לעשות מכל אשר היו לפניך ותלך ותעשה לך אלהים אחרים ומסכות להכעיסני ואתי השלכת אחרי גוך׃ לכן הנני מביא רעה אל בית ירבעם והכרתי לירבעם משתין בקיר עצור ועזוב בישראל ובערתי אחרי בית ירבעם כאשר יבער הגלל עד תמו׃ המת לירבעם בעיר יאכלו הכלבים והמת בשדה יאכלו עוף השמים כי יהוה דבר׃ ואת קומי לכי לביתך בבאה רגליך העירה ומת הילד׃ וספדו לו כל ישראל וקברו אתו כי זה לבדו יבא לירבעם אל קבר יען נמצא בו דבר טוב אל יהוה אלהי ישראל בבית ירבעם׃ והקים יהוה לו מלך על ישראל אשר יכרית את בית ירבעם זה היום ומה גם עתה׃ והכה יהוה את ישראל כאשר ינוד הקנה במים ונתש את ישראל מעל האדמה הטובה הזאת אשר נתן לאבותיהם וזרם מעבר לנהר יען אשר עשו את אשריהם מכעיסים את יהוה׃ ויתן את ישראל בגלל חטאות ירבעם אשר חטא ואשר החטיא את ישראל׃ ותקם אשת ירבעם ותלך ותבא תרצתה היא באה בסף הבית והנער מת׃ ויקברו אתו ויספדו לו כל ישראל כדבר יהוה אשר דבר ביד עבדו אחיהו הנביא׃ ויתר

צוה · עשה · רוע · הלך · נסך כעס · שלך גוה · בוא רוע · כרת · שתן עצר · עזב · בער · תמם מות · אכל · הלך בוא · מות · בדד · מצא · קום · כרת · נכה · נוד · זרה · עשה · כעס נתן · חטא · קום איש · הלך בוא · מות · קבר ספד · נבא

דברי ירבעם אשר נלחם ואשר
מלך הנם כתובים על ספר דברי
הימים למלכי ישראל: והימים
אשר מלך ירבעם עשרים
ושתים שנה וישכב עם
אבתיו וימלך נדב בנו תחתיו:
ורחבעם בן שלמה מלך ביהודה
בן ארבעים ואחת שנה רחבעם
במלכו ושבע עשרה שנה מלך
בירושלם העיר אשר בחר
יהוה לשום את שמו שם
מכל שבטי ישראל ושם אמו
נעמה העמנית: ויעש יהודה הרע
בעיני יהוה ויקנאו אתו מכל
אשר עשו אבתם בחטאתם
אשר חטאו: ויבנו גם המה להם
במות ומצבות ואשרים על כל
גבעה גבהה ותחת כל עץ רענן:
וגם קדש היה בארץ עשו ככל
התועבת הגוים אשר הוריש
יהוה מפני בני ישראל: ויהי
בשנה החמישית למלך רחבעם
עלה שישק מלך מצרים
על ירושלם: ויקח את
אצרות בית יהוה ואת אוצרות
בית המלך ואת הכל לקח
ויקח את כל מגני הזהב אשר
עשה שלמה: ויעש המלך
רחבעם תחתם מגני נחשת
והפקיד על יד שרי הרצים
השמרים פתח בית המלך: ויהי
מדי בא המלך בית יהוה ישאום
הרצים והשיבום אל תא הרצים:
ויתר דברי רחבעם וכל אשר
עשה הלא המה כתובים
על ספר דברי הימים למלכי

לחם · הנה · כתב · יום · שכב · מלך · רבע · עשה · רוע · קנא · בנה · נצב · תעב · ירש · פנה · היה · חמש · לקח · אצר · עשה · פקד · שור · רוץ · היה · בוא · נשא · שוב

verborū hieroboā quō pugnauerit: & quō regnauerit: ecce scripta sunt in libro verborū dierum regum israel. Dies autem quibus regnauit hieroboam viginti duo anni sunt. Et dormiuit hieroboam cum prībus suis: regnauitq; nadab filius eius p eo. Porro roboā filius salomonis regnauit in iuda. Quadraginta & vnius anni erat roboam cū regnare cepisset: & decē & septē annis regnauit in ierusalem ciuitate quam elegit dominus vt poneret nomen suum ibi ex oibus tribubus israel. Nomē āt matris eius Naama amanites. Et fecit iudas malum coram domino & irritauerūt eū super oibus que fecerant patres eorum in peccatis suis q̄ peccauerūt. Edificauerunt eni & ipsi sibi aras & statuas & lucos super omnem collē excelsum: & subter oēm arborē frōdosam: sed & effemiati fuerunt in terra: fecerūtq; oēs abominatiōes gentiū quas attriuit dominus ante faciē filiorum israel. In quinto aūt anno regni roboam ascendit sesac rex egypti in ierusalem: & tulit thesauros domus domini & thesauros regios & vniuersa diripuit: scuta quoq; aurea que fecerat salomon pro quibus fecit rex roboam scuta erea: & tradidit ea in manu ducū scutariorū & eorū qui excubabant añ ostium domus regis. Cūq; ingrederetur rex in domū dñi portabāt ea q̄ p̄eundi habebāt officiū: & postea reportabāt ad armamētarium scutariorum. Reliq̄ aūt sermonū roboā & oia que fecit: ecce scripta sunt in libro sermonū dierum regum

verbū hieroboā quātū bellauit τ quātū re
ῥήματα ἱεροβοὰμ ὅσα ἐπολέμησε καὶ ὅσα ἐβα-
gnauit: ecce ea scripta in libro verbo
σίλευσεν, ἰδοὺ αὐτὰ γεγραμμένα ἐπὶ βιβλίου ῥημά-
rum dierū regum israel. τ dies
των τῶν ἡμερῶν τῶν βασιλέων ἰσραήλ. καὶ αἱ ἡμέ-
q̄b⁹ regnauit hieroboā viginti τ duo āni: τ
ραι ἃς ἐβασίλευσεν ἱεροβοὰμ εἴκοσι καὶ δύο ἔτη, καὶ
dormiuit cū patribus suis: τ regnauit
ἐκοιμήθη μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ, καὶ ἐβασίλευσε
nadab fili⁹ eius pro eo. τ roboā fili⁹ salo
ναδὰβ υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ. καὶ ῥοβοὰμ υἱὸς σολο-
monis regnauit in iuda: filius quadraginta
μῶντος ἐβασίλευσεν ἐπὶ ἰούδαν, υἱὸς τεσσαράκοντα
τ vni⁹ ānoꝝ roboā cū regnaret ipse. τ
καὶ ἑνὸς ἐτῶν ῥοβοὰμ ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν. καὶ
septemdecim ānis regnauit in hierusalē
ἑπτακαίδεκα ἔτη ἐβασίλευσεν ἐπὶ ἱερουσαλὴμ τῇ
ciuitate in qua elegit dñs vt poneret nomē suū ibi
πόλει ἐν ᾗ ἐξελέξατο κύριος θέσθαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκεῖ
ex oibus tribubus israel. τ nomē ma
ἐκ πασῶν φυλῶν τοῦ ἰσραήλ. καὶ τὸ ὄνομα τῆς μη-
tris eius naama amanitis. τ fecit iudas
τρὸς αὐτοῦ ναάμα ἡ ἀμανῖτις. καὶ ἐποίησεν ἰούδας
malū corā dño. τ emulatus est eū in
τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου. καὶ παρεζήλωσεν αὐτὸν ἐν
oibus q̄ fecerūt patres sui: τ in
πᾶσιν οἷς ἐποίησαν οἱ πατέρες αὐτοῦ, καὶ ἐν ταῖς
peccatis suis q̄ peccauerūt. τ edificauerūt si
ἁμαρτίαις αὐτῶν αἷς ἥμαρτον. καὶ ᾠκοδόμησαν ἑαυ-
bi excelsa τ statuas τ lucos sup oēm collē excel
τοῖς ὑψηλὰ καὶ στήλας καὶ ἄλση ἐπὶ πάντα βουνὸν ὑψη-
sum: τ subter oēe lignū frōdosū. τ cōiura
λόν, καὶ ὑποκάτω παντὸς ξύλου συσκίου. καὶ σύνδε-
tio facta est in terra: τ fecit ab oibus
σμος ἐγένετο ἐν τῇ γῇ, καὶ ἐποίησεν ἀπὸ πάντων τῶν
abominatiōib⁹ gētiū quas abstulit dñs a fa
βδελυγμάτων τῶν ἐθνῶν ὧν ἐξῆρε κύριος ἀπὸ προσώ-
cie filioꝝ israel. τ factū est in anno
που τῶν υἱῶν ἰσραήλ. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐνιαυτῷ τῷ
quinto regnante roboam: ascēdit susac rex
πέμπτῳ βασιλεύοντος ῥοβοὰμ, ἀνέβη σουσὰκ βασι-
egypti in hierusalem: τ tulit oēs
λεὺς αἰγύπτου ἐπὶ ἱερουσαλήμ, καὶ ἔλαβε πάντας τοὺς
thesauros dom⁹ dñi τ thesauros dom⁹
θησαυροὺς οἴκου κυρίου καὶ τοὺς θησαυροὺς οἴκου τοῦ
regis: τ vniuersa cepit: τ scuta
βασιλέως, καὶ τὰ πάντα ἔλαβε, καὶ τὰ ὅπλα τὰ
aurea q̄ fecit salomon. τ fecit roboā
χρυσᾶ ἃ ἐποίησε σολομών. καὶ ἐποίησε ῥοβοὰμ ὁ
rex scuta erea pro eis. τ ꝑposuit erāt
βασιλεὺς ὅπλα χαλκᾶ ἀντ' αὐτῶν. καὶ ἐπέθεντο
sup ea duces precursorū custo
ἐπ' αὐτῶν οἱ ἡγούμενοι τῶν παρατρεχόντων οἱ φυλάσ-
dientes portā domus regis. τ factū
σοντες τὸν πυλῶνα οἴκου τοῦ βασιλέως. καὶ ἐγένε-
est vt ingressus est rex in domū dñi:
το ὡς ἂν εἰσεπορεύετο ὁ βασιλεὺς εἰς οἶκον κυρίου,
portabāt ea precursores τ firmabāt ea
ἦρον αὐτὰ οἱ παρατρέχοντες καὶ ἀπηρείδοντο αὐ-
in thalamū precursorū. τ reliqua
τὰ εἰς τὸ θεὲ τῶν παρατρεχόντων. καὶ τὰ λοιπὰ
sermonū roboā τ oia que fecit: nō
τῶν λόγων ῥοβοὰμ καὶ πάντα ὅσα ἐποίησεν, οὐκ
ne hec scripta in libro sermonū
ἰδοὺ ταῦτα γεγραμμένα ἐπὶ βιβλίου λόγων τῶν
dierū regum
ἡμερῶν τῶν βασιλέων

1. Pa. 11. c. — F — G

iuda: τ bellum fuit inter roboā τ hierobo
ἰούδα; καὶ πόλεμος ἦν ἀναμέσον ῥοβοὰμ καὶ ἱεροβο-
am cūctis dieb⁹. τ dormiuit roboā cū
ὰμ πάσας τὰς ἡμέρας. καὶ ἐκοιμήθη ῥοβοὰμ μετὰ τῶν
patribus suis: τ sepelitur cū prībus su
πατέρων αὐτοῦ, καὶ θάπτεται μετὰ τῶν πατέρων αὐ-
is in ciuitate dauid. τ nomē mrīs eius naa
τοῦ ἐν πόλει δαυίδ. καὶ ὄνομα τῆς μητρὸς αὐτοῦ ναα-
ma ammanitis. τ regnauit abia filius eius
μὰ ἡ ἀμμανῖτις. καὶ ἐβασίλευσεν ἀβιὰ υἱὸς αὐτοῦ
pro eo.
ἀντ' αὐτοῦ.

Ca. 15.

A

In octauo decimo anno regnante hiero
Ἐν τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ ἔτει βασιλεύοντος ἱερο-
boam filio nabat: regnat abia filius roboā sup iu
βοὰμ υἱοῦ ναβάτ, βασιλεύει ἀβιὰ υἱὸς ῥοβοὰμ ἐπὶ ἰού-
dan. τ trib⁹ ānis regnauit in hierusalem. τ no
δαν. καὶ τρία ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ ὄνο-
men mrīs sue maacha filia abesalom. τ
μα τῆς μητρὸς αὐτοῦ μααχὰ θυγάτηρ ἀβεσαλώμ. καὶ
ambulauit in oibus peccatis prīs sui q̄
ἐπορεύθη ἐν πάσαις ἁμαρτίαις τοῦ πατρὸς αὐτοῦ αἷς
fecerat ante eū: τ nō erat cor eius
ἐποίησεν ἔμπροσθεν αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἦν ἡ καρδία αὐτοῦ
perfectū cū dño deo suo: sicut cor dauid
τελεία μετὰ κυρίου τοῦ θεοῦ αὐτοῦ, καθὼς ἡ καρδία δαυὶδ
patris sui: quia pp dauid dedit ei do
τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὅτι διὰ δαυὶδ ἔδωκεν αὐτῷ κύ-
minus de⁹ su⁹ reliquias in hierusalem: vt statueret
ριος ὁ θεὸς αὐτοῦ κατάλειμμα ἐν ἱερουσαλήμ, ἵνα στήσῃ τὰ
filios eius post eū: τ statueret hierusalem: vt
τέκνα αὐτοῦ μετ' αὐτόν, καὶ στήσῃ τὴν ἱερουσαλήμ, ὡς
fecit dauid rectū corā dño: τ nō de
ἐποίησε δαυὶδ τὸ εὐθὲς ἐνώπιον κυρίου, καὶ οὐκ ἐξέ-
clinauit ab oibus que preceperat ei cūctis
κλινεν ἀπὸ πάντων ὧν ἐνετείλατο αὐτῷ πάσας τὰς
diebus vite sue: p̄terq̄ in smōe vrie
ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ, ἐκτὸς ἐν ῥήματι οὐρίου
chettei. τ bellum fuit inter roboā τ in
τοῦ χετταίου. καὶ πόλεμος ἦν μεταξὺ ῥοβοὰμ καὶ με-
ter hieroboam oib⁹ diebus vite eius.
ταξὺ ἱεροβοὰμ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ.
τ reliqua sermonū abia τ oia que fe
καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων ἀβιὰ καὶ πάντα ὅσα ἐποί-
cit: nonne hec scripta sunt in libro sermonū
ησεν, οὐκ ἰδοὺ ταῦτα γεγραμμένα ἐπὶ βιβλίου λόγων
dierū regū iuda? τ preliū fuit
τῶν ἡμερῶν τῶν βασιλέων ἰούδα; καὶ πόλεμος ἦν
inter abia τ inter hieroboā. τ dormiuit
ἀναμέσον ἀβιὰ καὶ ἀναμέσον ἱεροβοάμ. καὶ ἐκοιμήθη
abia cū prībus suis: τ sepelitur in ci
ἀβιὰ μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ, καὶ θάπτεται ἐν πό-
uitate dauid. τ regnauit asa fili⁹ ei⁹ pro eo. in
λει δαυίδ. καὶ ἐβασίλευσεν ἀσὰ υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ. ἐν τῷ
anno vicesimo hieroboā regis is
ἐνιαυτῷ τῷ εἰκοστῷ τοῦ ἱεροβοὰμ βασιλέως τοῦ ἰσ-
rael regnat asa sup iudā: τ quadragin
ραὴλ βασιλεύει ἀσὰ ἐπὶ ἰούδαν, καὶ τεσσαράκον-
ta τ vno anno regnauit in hierusalem. τ nomē
τα καὶ ἓν ἔτος ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ ὄνομα
matris eius maacha filia abesalom. τ
τῆς μητρὸς αὐτοῦ μααχὰ θυγάτηρ ἀβεσαλώμ. καὶ
fecit asa rectū corā dño: sicut dauid
ἐποίησεν ἀσὰ τὸ εὐθὲς ἐνώπιον κυρίου, ὡς δαυὶδ ὁ
pater eius. τ abstulit initiatos a terra: τ
πατὴρ αὐτοῦ. καὶ ἀφεῖλε τὰς τετελεσμένους ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ
abstulit vniuersas abominatiōes q̄ fecerūt prēs
ἐξῆρε πάντα τὰ βδελύγματα ἃ ἐποίησαν οἱ πατέ-
tres eius. τ maacha mrēm suā amo
ρες αὐτοῦ. καὶ τὴν μααχὰ τὴν μητέρα αὐτοῦ μετ-
uit vt nō esset princeps: sicut
έστησεν τοῦ μὴ εἶναι ἡγουμένην, καθότι

iuda! Fuitq; bellum inter roboam & hieroboam cunctis diebus. Dormiuitq; roboā cū patribus suis: & sepultus est cum eis in ciuitate dauid. Nomen āt matris eius naama amanitis. Et regnauit abia filius eius pro eo.

15.

Igitur in octauo decimo āno regni hieroboā filii nabath: regnauit abia super iudam. Tribus annis regnauit in ierusalem. Nomen matris eius maacha filia abessalon. Ambulauitq; in oibus peccatis patris sui que fecerat ante eū: nec erat cor eius perfectum cum dño deo suo sicut cor dauid patris eius. Sed propter dauid dedit ei dominus de⁹ su⁹ lucernā in ierusalem vt suscitaret filiū eius post eū & stabiliret ierusalem: eo q̄ fecisset dauid rectū in oculis dñi: & nō declinasset ab oibus q̄ p̄ceperat ei cūctis diebus vite sue: excepto sermōe vrie ethei. Attamē bellū fuit inter roboam & hieroboā omni tpe vite eius. Reliqua aūt sermonum abie & omnia que fecit: nōne hec scripta sūt in libro verborum dierum regū iuda! Fuitq; prelium inter abiā & inter hieroboam. Et dormiuit abia cū prībus suis: & sepelierūt eū in ciuitate dd: regnauitq; asa filius eius p eo. In anno ergo vicesimo hieroboā regis israel regnauit asa rex iuda: & quadraginta & vno anno regnauit in ierusalē. Nomen matris eius maacha filia abessalon: & fecit asa rectū añ cōspectum domini sicut dd p̄r eius: & abstulit effeminatos de terra: purgauitq; vniuersas sordes idolorum que fecerāt p̄res eius. Insuper & maacham matrem suā amouit ne esset princeps in sacris

לחם היה יהודה: ומלחמה היתה בין רחבעם
ובין ירבעם כל הימים: וישכב
רחבעם עם אבתיו ויקבר עם
אבתיו בעיר דוד ושם אמו
נעמה העמנית וימלך אבים בנו
תחתיו: Cap. xv. ובשנת שמנה
עשרה למלך ירבעם בן נבט
מלך אבים על יהודה: שלש
שנים מלך בירושלם ושם
אמו מעכה בת אבישלום: וילך
בכל חטאות אביו אשר עשה
לפניו ולא היה לבבו שלם עם
יהוה אלהיו כלבב דוד אביו:
כי למען דוד נתן יהוה אלהיו
לו ניר בירושלם להקים את
בנו אחריו ולהעמיד את ירושלם:
אשר עשה דוד את הישר בעיני
יהוה ולא סר מכל אשר צוהו
כל ימי חייו רק בדבר אוריה
החתי: ומלחמה היתה בין רחבעם
ובין ירבעם כל ימי חייו: ויתר
דברי אבים וכל אשר עשה
הלא הם כתובים על ספר דברי
הימים למלכי יהודה ומלחמה
היתה בין אבים ובין ירבעם: וישכב
אבים עם אבתיו ויקברו אתו בעיר
דוד וימלך אסא בנו תחתיו: ובשנת
עשרים לירבעם מלך ישראל
מלך אסא מלך יהודה: וארבעים
ואחת שנה מלך בירושלם ושם
אמו מעכה בת אבישלום:
ויעש אסא הישר בעיני יהוה
כדוד אביו: ויעבר הקדשים מן
הארץ ויסר את כל הגלולים
אשר עשו אבתיו: וגם את
מעכה אמו ויסרה מגבירה

לחם · היה · יום · שכב · קבר · מלך · שנה · פנה · נור · קום · עמד · סור · יום · חיה · לחם · היה · קבר · מלך · שנה · רבע · עשה · עבר · סור · גלל · גבר

1. Pa. 13. a. — B — 2. Pa. 14. a. — C

אשר עשתה מפלצת לאשרה ויכרת אסא את מפלצתה וישרף בנחל קדרון: והבמות לא סרו רק לבב אסא היה שלם עם יהוה כל ימיו: ויבא את קדשי אביו וקדשו בית יהוה כסף וזהב וכלים: ומלחמה היתה בין אסא ובין בעשא מלך ישראל כל ימיהם: ויעל בעשא מלך ישראל על יהודה ויבן את הרמה לבלתי תת יוצא ובא לאסא מלך יהודה: ויקח אסא את כל הכסף והזהב הנותרים באוצרות בית יהוה ואת אוצרות בית המלך ויתנם ביד עבדיו וישלחם המלך אסא אל בן הדד בן טברמן בן חזיון מלך ארם הישב בדמשק לאמר: ברית ביני ובינך בין אבי ובין אביך הנה שלחתי לך שחד כסף וזהב לך הפרה את בריתך את בעשא מלך ישראל ויעלה מעלי: וישמע בן הדד אל המלך אסא וישלח את שרי החילים אשר לו על ערי ישראל ויך את עיון ואת דן ואת אבל בית מעכה ואת כל כנרות על כל ארץ נפתלי: ויהי כשמע בעשא ויחדל מבנות את הרמה וישב בתרצה: והמלך אסא השמיע את כל יהודה אין נקי וישאו את אבני הרמה ואת עציה אשר בנה בעשא ויבן בם המלך אסא את גבע בנימן ואת המצפה: ויתר כל דברי אסא

פלץ · כרת · שרף במה · שלם · יום בוא · כלה לחם · היה · עלה · מלך בנה · נתן יצא · בוא לקח · יתר אצר · נתן שלח · ברת · ילך פור · עלה שמע · שור עיר · נכה · היה חדל · בנה · נקה נשא · בנה

priapi: & in luco eius quem consecrauerat. Subuertitque specum eius & confregit simulacrum turpissimum & combussit in torrente cedron. Excelsa autem non abstulit. Verumtamen cor asa perfectum erat cum domino deo suo cunctis diebus suis: & intulit ea que sanctificauerat pater suus & vouerat in domum domini argentum & aurum & vasa. Bellum autem erat inter asa & baasa regem israel cunctis diebus eorum. Ascendit quoque baasa rex israel in iudam: & edificauit rama vt non posset quispiam egredi vel ingredi de parte asa regis iude. Tollens itaque asa omne argentum & aurum quod remanserat in thesauris domus domini: & in thesauris domus regie: dedit illud in manus seruorum suorum: & misit ad benadab filium tabremon filii ezion regem syrie qui habitabat in damasco dicens. Fedus est inter me & te & inter patrem meum & patrem tuum: ideo misi tibi munera argentum & aurum: & peto vt venias & irritum facias fedus quod habes cum baasa rege israel: & recedat a me. Acquiescens benadab regi asa misit principes exercitus sui in ciuitates israel: & percusserunt ahion & dan & abel domum maacha & vniuersam cenneroth: omnem scilicet terram neptalim. Quod cum audisset baasa intermisit edificare rama & reuersus est in thersa. Rex autem asa nuncium misit in omnem iudam dicens. Nemo sit excusatus. Et tulerunt lapides de rama & ligna eius quibus edificauerat baasa: & extruxit de eis rex asa gabaa beniamin & maspha. Reliqua autem omnium sermonum asa

fecit synodum luco eius. et abscidit asa
ἐποίησεν σύνοδον τῷ ἄλσει αὐτῆς· καὶ ἐξέκοψεν ἀσὰ
omnia lustra eius: et combussit in
πάσας τὰς καταδύσεις αὐτῆς, καὶ ἐνέπρησεν ἐν
igne in torrente cedron: at excelsa non ab
πυρὶ ἐν τῷ χειμάῤῥῳ κεδρών, τὰ δὲ ὑψηλὰ οὐκ ἐξ-
stulit. verumtamen cor asa erat perfectum cum domino cun
ῆρεν. πλὴν ἡ καρδία ἀσὰ ἦν τελεία μετὰ κυρίου πά-
ctis diebus suis. et intulit asa in do
σας τὰς ἡμέρας αὐτοῦ. καὶ εἰσήνεγκεν ἀσὰ εἰς τὸν οἶ-
mum domini columnas patris sui et
κον κυρίου τοὺς κίονας τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ τοὺς
columnas argenteas et aureas: et intulit in
κίονας τοὺς ἀργυροῦς καὶ χρυσοῦς, καὶ εἰσήνεγκεν εἰς
domum domini argentum et aurum et vasa. et bel
τὸν οἶκον κυρίου ἀργύριον καὶ χρυσίον καὶ σκεύη. καὶ πόλε-
lum erat inter asa et inter baasa regem
μος ἦν ἀναμέσον ἀσὰ καὶ ἀναμέσον βαασὰ βασιλέως
israel cunctis diebus. et ascendit baasa rex
ἰσραὴλ πάσας τὰς ἡμέρας. καὶ ἀνέβη βαασὰ βασιλεὺς
israel in iudam: et edificauit rama: vt non
ἰσραὴλ ἐπὶ ἰούδαν, καὶ ᾠκοδόμησε τὴν ῥαμά, τοῦ μὴ
esset egrediens et ingrediens asa re
εἶναι ἐκπορευόμενον καὶ εἰσπορευόμενον τῷ ἀσὰ βασι-
gi iuda. et cepit asa argentum et aurum
λεῖ ἰούδα. καὶ ἔλαβεν ἀσὰ τὸ ἀργύριον καὶ τὸ χρυσίον
inuentum in thesauris domus domini et in the
τὸ εὑρεθὲν ἐν τοῖς θησαυροῖς οἴκου κυρίου καὶ ἐν τοῖς θη-
sauris domus regis: et dedit illud in manus
σαυροῖς οἴκου τοῦ βασιλέως, καὶ δέδωκεν αὐτὸ εἰς χεῖρας τῶν
seruorum suorum. et misit eos rex asa ad
παίδων αὐτοῦ. καὶ ἐξαπέστειλεν αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς ἀσὰ πρὸς
filium ader filii tabremon filii azion regis syrie qui
υἱὸν ἀδὲρ υἱοῦ ταβερεμὼν υἱοῦ ἀζιὼν βασιλέως συρίας τοὺς
habitabat in damasco dicens: fedus sit in
κατοικοῦντας ἐν δαμασκῷ λέγων, διαθήκη ἔσω ἀναμέ-
ter me et inter te et inter patrem
σον ἐμοῦ καὶ ἀναμέσον σοῦ καὶ ἀναμέσον τοῦ πατρός
meum et inter patrem tuum: ecce misi
μου καὶ ἀναμέσον τοῦ πατρός σου, ἰδοὺ ἀπέσταλκά
tibi munera argenti et auri: veni irritum facias
σοι δῶρα ἀργυρίου καὶ χρυσίου, δεῦρο διασκέδασον τὴν
fedus tuum quod ad baasa regem israel: et ascen
διαθήκην σου τὴν πρὸς βαασὰ βασιλέα ἰσραήλ, καὶ ἀναβή-
det a me. et audiuit filius ader regem asa:
σεται ἀπ᾽ ἐμοῦ. καὶ ἤκουσεν υἱὸς ἀδὲρ τοῦ βασιλέως ἀσά,
et misit principes exercitus sui in
καὶ ἀπέστειλε τοὺς ἄρχοντας τῆς δυνάμεως αὐτοῦ ἐν
ciuitates israel. et percussit aiin: et
ταῖς πόλεσι τοῦ ἰσραήλ. καὶ ἐπάταξε τὴν αἰν, καὶ
dan: et abel domus maacha: et vniuersam
τὴν δάν, καὶ τὴν ἀβὲλ οἴκου μααχά, καὶ πᾶσαν τὴν
chenereth vsque ad omnem terram nephthalim. et factum est vt
χενερὲθ ἕως πάσης τῆς γῆς νεφθαλίμ. καὶ ἐγένετο ὡς
audiuit baasa: et intermisit edificare ra
ἤκουσε βαασά, καὶ διέλιπε τοῦ οἰκοδομεῖν τὴν ῥα-
ma: et reuersus est in thersa. et rex asa nun
μά, καὶ ἀνέστρεψεν εἰς θερσά. καὶ ὁ βασιλεὺς ἀσὰ παρ-
ciauit omni iuda vt nullus excusatus. et tollunt lapides
ήγγειλεν παντὶ ἰούδα ἐν ἀκί. καὶ αἴρουσι τοὺς λίθους
rama et ligna eius que edificauit baasa: et
τῆς ῥαμὰ καὶ τὰ ξύλα αὐτῆς ἃ ᾠκοδόμησε βαασά, καὶ
edificauit in eis asa rex collem ben
ᾠκοδόμησεν ἐν αὐτοῖς ἀσὰ ὁ βασιλεὺς τὸν βουνὸν βεν-
iamin et speculam. et reliqua sermonum asa
ιαμὶν καὶ τὴν σκοπιάν. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων ἀσὰ

et vniuersa fortitudo eius et cuncta que fecit: et
καὶ πᾶσα ἡ δυναστεία αὐτοῦ καὶ πάντα ἃ ἐποίησε, καὶ
ciuitates quas extruxit: nonne hec scripta
αἱ πόλεις ἃς ᾠκοδόμησεν, οὐκ ἰδοὺ ταῦτα γέγραπ-
sunt in libro verborum dierum re
ται ἐπὶ βιβλίου λόγων τῶν ἡμερῶν τῶν βασι-
gum iuda? verumtamen in tempore senectutis sue: do
λέων ἰούδα; πλὴν ἐν καιρῷ τοῦ γήρους αὐτοῦ, ἐπό-
luit pedes suos. et dormiuit asa cum
νεσε τοὺς πόδας αὐτοῦ. καὶ ἐκοιμήθη ἀσὰ μετὰ
patribus suis: et sepelitur cum pa
τῶν πατέρων αὐτοῦ, καὶ θάπτεται μετὰ τῶν πα-
tribus suis in ciuitate dauid patris sui.
τέρων αὐτοῦ ἐν πόλει δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.
et regnauit iosaphat filius eius pro eo.
καὶ ἐβασίλευσεν ἰωσαφὰτ υἱὸς αὐτοῦ ἀντ᾽ αὐτοῦ.
et nabad filius hieroboam regnat super israel in
καὶ ναβὰδ υἱὸς ἱεροβοὰμ βασιλεύει ἐπὶ ἰσραὴλ ἐν
anno secundo asa regis iuda. et regna
ἔτει δευτέρῳ τοῦ ἀσὰ βασιλέως ἰούδα. καὶ ἐβασί-
uit nabad super israel duobus annis. et fecit
λευσε ναβὰδ ἐπὶ τὸν ἰσραὴλ δύο ἔτη. καὶ ἐποίησεν
malum coram domino: et ambulauit in via
τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου, καὶ ἐπορεύθη ἐν ὁδῷ τοῦ
patris sui: et in peccatis eius in quibus
πατρὸς αὐτοῦ, καὶ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις αὐτοῦ ἐν αἷς
peccare fecerat israel. et insidiatus est contra eum ba
ἐξήμαρτε τὸν ἰσραήλ. καὶ περιεκάθισεν ἐπ᾽ αὐτὸν βα-
asa filius achia contra domum isachar: et per
ασὰ υἱὸς ἀχία ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ ἰσσαχάρ, καὶ ἐπά-
cussit eum in gabathon que est philistinorum. et na
ταξεν αὐτὸν ἐν γαβαθὼν τῇ τῶν ἀλλοφύλων. καὶ να-
bad et omnis israel obsidebat in gabathon. et
βὰδ καὶ πᾶς ἰσραὴλ περιεκάθητο ἐπὶ γαβαθών. καὶ
interfecit eum baasa in anno tertio asa
ἐθανάτωσεν αὐτὸν βαασὰ ἐν ἔτει τρίτῳ τοῦ ἀσὰ
regis iuda. et regnauit pro eo. et
βασιλέως ἰούδα. καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ᾽ αὐτοῦ. καὶ
factum est vt regnauit: percussit totam domum hie
ἐγένετο ὡς ἐβασίλευσεν, ἐπάταξεν ὅλον τὸν οἶκον ἱε-
roboam: et non reliquit omnem animam in
ροβοάμ, καὶ οὐχ ὑπελείπετο πᾶσαν πνοὴν ἐν τῷ
hieroboam: donec deleret eum iuxta ver
ἱεροβοάμ, ἕως τοῦ ἐξολοθρεῦσαι αὐτὸν κατὰ τὸ ῥῆ-
bum domini quod locutus est in manu serui sui achia
μα κυρίου ὃ ἐλάλησεν ἐν χειρὶ δούλου αὐτοῦ ἀχία
sylonite de peccatis hieroboam: vt
τοῦ σηλωνίτου περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἱεροβοάμ, ὡς
peccare fecit israel in irritatione sua in
ἐξήμαρτε τὸν ἰσραὴλ ἐν τῷ παροργισμῷ αὐτοῦ ἐν
qua irritauerat dominum deum israel. et re
ᾧ παρώργισε κύριον τὸν θεὸν ἰσραήλ. καὶ τὰ λοι-
liqua sermonum nabad et omnia que fecit:
πὰ τῶν λόγων ναβὰδ καὶ πάντα ὅσα ἐποίησεν,
nonne hec scripta sunt in libro verborum
οὐκ ἰδοὺ ταῦτα γέγραπται ἐπὶ βιβλίου λόγων
dierum regum israel? et bellum fuit in
ἡμερῶν τῶν βασιλέων ἰσραήλ; καὶ πόλεμος ἦν ἀνα-
ter asa et inter baasa regem israel
μέσον ἀσὰ καὶ ἀναμέσον βαασὰ βασιλέως ἰσραὴλ
cunctis diebus eorum. in anno tertio
πάσας τὰς ἡμέρας αὐτῶν. ἐν τῷ ἔτει τῷ τρίτῳ
asa regis iuda regnat baasa filius
τοῦ ἀσὰ βασιλέως ἰούδα βασιλεύει βαασὰ υἱὸς
ahie super israel in thersa viginti et quattuor annis.
ἀχία ἐπὶ ἰσραὴλ ἐν θερσὰ εἴκοσι καὶ τέσσαρα ἔτη.
et fecit baasa malum coram domino: et
καὶ ἐποίησε βαασὰ τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου, καὶ
ambulauit in via hieroboam
ἐπορεύθη ἐν ὁδῷ ἱεροβοάμ.

1.Par 16.d.

& vniuerse fortitudines eius & cuncta que fecit: & ciuitates quas extruxit: nonne hec scripta sunt in libro verborum dierum regum iuda? Verumtamen in tempore senectutis sue doluit pedes: & dormiuit cum patribus suis: & sepultus est cum eis in ciuitate dauid patris sui. Regnauitque iosaphat filius eius pro eo. Nadab vero filius hieroboam regnauit super israel anno secundo asa regis iuda: regnauitque super israel duobus annis. & fecit quod malum est in conspectu domini: & ambulauit in viis patris sui: & in peccatis eius quibus peccare fecit israel. Insidiatus est autem ei baasa filius ahie de domo isachar: & percussit eum in gebbethon que est vrbs philistinorum. Siquidem nadab & omnis israel obsidebant gebbethon. Interfecit ergo illum baasa in anno tertio asa regis iuda. Et regnauit pro eo. Cumque regnasset percussit omnem domum hieroboam. Non dimisit nec vnam quidem animam de semine eius donec deleret eum iuxta verbum domini quod locutus fuerat in manu serui sui ahie sylonitis: propter peccata hieroboam que peccauerat: & quibus peccare fecerat israel: & propter delictum quo irritauerat dominum deum israel. Reliqua autem sermonum nadab & omnia que operatus est: nonne hec scripta sunt in libro verborum dierum regum israel? Fuitque bellum inter asa & baasa regem israel cunctis diebus eorum. Anno tertio asa regis iuda regnauit baasa filius ahie super omnem israel in thersa viginti quattuor annis. & fecit malum coram domino: ambulauitque in viis hieroboam

וכל גבורתו וכל אשר עשה והערים אשר בנה הלא המה כתובים על ספר דברי הימים למלכי יהודה רק לעת זקנתו חלה את רגליו: וישכב אסא עם אבתיו ויקבר עם אבתיו בעיר דוד אביו וימלך יהושפט בנו תחתיו: ונדב בן ירבעם מלך על ישראל בשנת שתים לאסא מלך יהודה וימלך על ישראל שנתים: ויעש הרע בעיני יהוה וילך בדרך אביו ובחטאתו אשר החטיא את ישראל: ויקשר עליו בעשא בן אחיה לבית יששכר ויכהו בעשא בגבתון אשר לפלשתים ונדב וכל ישראל צרים על גבתון: וימתהו בעשא בשנת שלש לאסא מלך יהודה וימלך תחתיו: ויהי כמלכו הכה את כל בית ירבעם לא השאיר כל נשמה לירבעם עד השמדו כדבר יהוה אשר דבר ביד עבדו אחיה השילני: על חטאות ירבעם אשר חטא ואשר החטיא את ישראל בכעסו אשר הכעיס את יהוה אלהי ישראל: ויתר דברי נדב וכל אשר עשה הלא הם כתובים על ספר דברי הימים למלכי ישראל: ומלחמה היתה בין אסא ובין בעשא מלך ישראל כל ימיהם: בשנת שלש לאסא מלך יהודה מלך בעשא בן אחיה על כל ישראל בתרצה עשרים וארבע שנה: ויעש הרע בעיני יהוה וילך בדרך ירבעם

גבר · כתב יום · שכב · קבר · מלך · שנה עשה · רעע · חטא קשר · נכה · צור מות · היה · שאר · שמד · כעס · כתב · לחם היה · יום שנה · רבע עשה · רעע

נחשת ארבע באמה ארך רבע
המכונה האחת וארבע באמה
רחבה ושלש באמה קומתה׃
וזה מעשה המכונה מסגרות סגר
להם ומסגרות בין השלבים׃
ועל המסגרות אשר בין
השלבים אריות בקר וכרובים ארה כרב
ועל השלבים כן ממעל ומתחת עלה
לאריות ולבקר ליות מעשה לוה עשה
מורד׃ וארבעה אופני נחשת ירד אפן
למכונה האחת וסרני נחשת
וארבעה פעמתיו כתפת להם
מתחת לכיר הכתפת יצקות
מעבר איש ליות׃ ופיהו מבית פה
לכתרת ומעלה באמה ופיה עגול עגל
מעשה כן אמה וחצי האמה חצה
וגם על פיה מקלעות ומסגרתיהם פה קלע
מרבעות לא עגלות׃ וארבעת רבע
האופנים למתחת למסגרות וידות
האופנים במכונה וקומת האופן כון
האחד אמה וחצי האמה׃
ומעשה האופנים כמעשה
אופן המרכבה ידותם וגביהם רכב גב
וחשקיהם וחשריהם הכל חשק
מוצק׃ וארבע כתפות אל יצק
ארבע פנות המכנה האחת פנה
מן המכנה כתפיה׃ ובראש
המכונה חצי האמה קומה חצה
עגול סביב ועל ראש
המכונה ידתיה ומסגרתיה
ממנה׃ ויפתח על הלחת פתח לוח
ידתיה ועל מסגרתיה כרובים כרב
אריות ותמרת כמער איש ארה
וליות סביב׃ כזאת עשה את לוה סבב
עשר המכנות מוצק אחד מדה כון מדד
אחת קצב אחד לכלהנה׃ כלל

eneas quattuor cubitorum longitudinis bases singulas: & quattuor cubitorum latitudinis: & triū cubitorū altitudinis: & ipsum opus basium interrasile erat. Et sculpture inter iuncturas & inter coronulas & plectas: leões & boues & cherubin: & in iuncturis similiter desuper. Et subter leones & boues quasi lora ex ere dependentia: & quattuor rote per bases singulas: & axes erei & per quattuor partes quasi humeruli subter luterē fusiles cōtra seinuicē respectātes. Os quoq; luteris intrinsecus erat in capitis sūmitate: & qđ forinsecus apparebat vnius cubiti erat totū rotundū. pariterq; hēbat vnū cubitū & dimidiū. In angulis aūt colūnarū varie celature erāt: & media intercolūnia qdrata nō rotunda. Quattuor quoq; rote q̄ p qttuor angulos basis erant coherebant sibi subter basim. Vna rota hēbat altitudīs cubitū & semis. Tales aūt rote erāt quales solēt in curru fieri. Et axes earū & radii & canti & modioli omnia fusilia. Nā & hūeruli illi quattuor per singulos angulos basis vnius ex ipsa basi fusiles & cō iuncti erāt. In summitate aūt basis erat quedā rotūditas vnius & dimidii cubiti ita fabrefacta vt luter desup posset iponi: habens celaturas suas variasq; sculpturas ex semetipsa. Sculpsit quoq; in tabulatis illis q erant ex ere: & in angulis cherubin & leones & palmas quasi in silitudinē hois stantis vt nō celata sed apposita per circuitū viderentur. In hūc modū fecit decē bases: fusura vna & mensura sculpturaq; consimili.

ereas quattuor cubitorū lōgitudo basis
χαλκᾶς τεσσάρων πηχέων τὸ μῆκος μεχωνὰ τῆς
vnius τ quattuor cubitorū latitudo eius: τ
μιᾶς καὶ τεσσάρων πηχέων τὸ πλάτος αὐτῆς, καὶ
triū cubitorū altitudo eius. τ hoc opus
τριῶν πηχέων τὸ ὕψος αὐτῆς. καὶ τοῦτο τὸ ἔργον
basis interrasile ei⁹: τ interrasile
τῆς μεχωνὰ συγκλειστὸν αὐτῆς, καὶ συγκλειστὸν
in medio iūcturarū. τ in interrasili
ἀναμέσον τῶν ἐξεχομένων. καὶ ἐπὶ τὰ συγκλείσματα
bus in medio iūcturarū leones τ boues τ che
τα ἀναμέσον ἐξεχομένων λέοντες καὶ βόες καὶ χε
rubim. τ in iūcturis sic τ de
ρουβίμ. καὶ ἐπὶ τῶν ἐξεχομένων οὕτω καὶ ἐπά
super: τ subter leones τ boues
νωθεν, καὶ ὑποκάτωθεν τῶν λεόντων καὶ τῶν βοῶν
regiōes op⁹ descēsus. τ quattuor rote
χῶραι ἔργον καταβάσεως. καὶ τέσσαρες τροχοὶ
eree basi vni τ excedētia
χαλκοῖ τῇ μεχωνὰ τῇ μιᾷ καὶ τὰ προέχοντα
erea τ quattuor ptes eius: humeruli eap sub
χαλκᾶ καὶ τέσσαρα μέρη αὐτῆς, ὠμίαι αὐτῶν ὑπο
ter luteres. τ humeruli fusiles
κάτωθεν τῶν λουτήρων, καὶ ὠμίαι κεχυμέναι ἀπὸ
trans viri apposite. τ os eius
πέραν ἀνδρὸς προσκείμεναι. καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ
intrinsecus capitelli τ sup in cubito. τ
ἔσωθεν τῆς κεφαλίδος καὶ ἄνω ἐν πήχει. καὶ τὸ
os eius rotūdū: opus sic cubiti
στόμα αὐτοῦ στρογγυλοῦν, ποίημα οὕτω πήχεως
τ dimidij cubiti. τ in ore e=
καὶ ἡμίσεως πήχεως. καὶ ἐπὶ τοῦ στόματος αὐ=
ius tornature τ interrasilia eoꝝ quadrā
τοῦ διατορεύματα καὶ διάπηγα αὐτῶν τετρά=
gulata nō rotūda. τ quattuor rote sub
γωνα οὐ στρογγύλα. καὶ τέσσαρες οἱ τροχοὶ ὑποκάτω
ter interrasilia. τ manus in rotis
θεν τῶν διαπήγων. καὶ χεῖρες ἐν τοῖς τροχοῖς
in base. τ altitudo rote vni⁹
ἐν τῇ μεχωνά. καὶ τὸ ὕψος τοῦ τροχοῦ τοῦ ἑνὸς
cubiti τ dimidij. τ opus rotaꝝ
πήχεως καὶ ἡμίσους. καὶ τὸ ἔργον τῶν τροχῶν
sicut opus rotarū currus. τ manus eaꝝ
ὡς ἔργον τροχῶν ἅρματος. καὶ αἱ χεῖρες αὐτῶν
τ humeri earū τ opera earū
καὶ οἱ νῶτοι αὐτῶν καὶ αἱ πραγματεῖαι αὐτῶν
oīa fusilia. τ quattuor humeruli in
τὰ πάντα χωνευτά. καὶ τέσσαρες ὠμίαι ἐπὶ τῶν
quattuor angulis basis vnius: ex ba
τεσσάρων γωνιῶν τῆς μεχωνὰ τῆς μιᾶς, ἐκ τῆς με
se humeri eius. τ in summitate ba
χωνὰ οἱ ὦμοι αὐτῆς. καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μεχω
sis medietas cubiti magnitudo eius rotunda
νὰ, ἥμισυ τοῦ πήχεως μέγεθος αὐτῆς στρογγύλον
in circuitu sup caput basis. τ ma
κύκλῳ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς μεχωνά. καὶ αἱ χεῖ
nus eius τ interrasilia eius ab ea.
ρες αὐτῆς καὶ τὰ συγκλείσματα αὐτῆς ἀπ᾽ αὐτῆς.
τ aperiebat sup principia manuū eius.
καὶ ἠνοίγετο ἐπὶ τὰς ἀρχὰς τῶν χειρῶν αὐτῆς.
τ interrasilia eius cherubim τ leones
καὶ τὰ συγκλείσματα αὐτῆς χερουβὶμ καὶ λέοντες
τ palme stātia: vnūquodq; appositū iuxta fa=
καὶ φοίνικες ἑστῶτα, ἕκαστον ἐχόμενον κατὰ πρόσω
ciem eius intrinsecus in circuitu. iuxta hanc fe
πον αὐτοῦ ἔσωθεν κυκλόθεν. κατὰ ταύτην ἐποί
cit decem bases ordine vno τ mēsura vna
ησε τὰς δέκα μεχωνὼθ τάξιν μίαν καὶ μέτρον ἓν
in omnibus.
ἐν πάσαις.

τ fecit decē luteres eneos quadragin
καὶ ἐποίησε δέκα χυτρογαύλους χαλκοῦς τεσσαράκον
ta batoꝝ capacē vnū luterē mēsura
τα χόεις χωροῦντα τὸν ἕνα χυτρόγαυλον μετρήσει
quattuor cubitorū. τ luter vn⁹ sup ba
τεσσάρων πηχέων. καὶ χυτρόγαυλος ὁ εἷς ἐπὶ τὴν με=
sim vnā decē basibus. τ posuit decē
χωνὰ τὴν μίαν ταῖς δέκα μεχωνώθ. καὶ ἔθετο τὰς δέκα
bases quinq; ab humero domus q̄
μεχωνὼθ πέντε ἀπὸ τῆς ὠμίας τοῦ οἴκου τοῦ
a dextris: τ quinq; ab humero domus q̄
ἐκ δεξιῶν, καὶ πέντε ἀπὸ τῆς ὠμίας τοῦ οἴκου τοῦ
a sinistris. τ mare ab humero
ἐξαριστερῶν. καὶ ἡ θάλασσα ἀπὸ τῆς ὠμίας τοῦ
domus a dextris cōtra oriētē a la
οἴκου ἐκ δεξιῶν κατὰ ἀνατολὰς ἀπὸ τοῦ κλί
tere austri. τ fecit chirā lebetes
τους τοῦ νότου. καὶ ἐποίησε χειρὰμ τοὺς λέβητας
τ calfactoria τ phialas. τ cōple
καὶ τὰς θερμαστρεῖς καὶ τὰς φιάλας. καὶ συνετέ=
uit chirā facere oīa opera q̄cūq; fe
λεσε χειρὰμ ποιῶν πάντα τὰ ἔργα ὅσα ἐποίη
cit regi salomoni in domo dn̄i.
σε τῷ βασιλεῖ σολομῶντι ἐν τῷ οἴκῳ κυρίου. τοὺς
duas colūnas τ vertibilia sculpturarū existīa
δύο στύλους καὶ τὰ στρεπτὰ τῶν γλυφῶν τὰ ὄντα
sup capitalia colūnaꝝ duo. τ retiacula
ἐπὶ τῶν κεφαλῶν τῶν στύλων δύο. καὶ δίκτυα
duo vt operirēt vtraq; vertibilia
δύο τοῦ καλύπτειν ἀμφότερα τὰ στρεπτὰ τῶν
sculpturarū existīa sup colūnas. τ malogranata
γλυφῶν τὰ ὄντα ἐπὶ τῶν στύλων. καὶ τὰς ῥόας
ambobus retiaculis quadrigenta. duo ordi
ἀμφοτέροις τοῖς δικτύοις τετρακοσίας. δύο στί=
nes malogranatorū retiaculo vni: ad operiēdū
χοι ῥοῶν τῷ δικτύῳ τῷ ἑνί, τοῦ περικαλύπτειν
vtraq; vertibilia existīa sup ambobus
ἀμφότερα τὰ στρεπτὰ τὰ ὄντα ἐπ᾽ ἀμφοτέρων τῶν
colūnis. τ decē bases: τ lu
στύλων. καὶ τὰς δέκα μεχωνώθ, καὶ τοὺς χυ=
teres decē sup bases: τ
τρογαύλους τοὺς δέκα ἐπὶ τῶν μεχωνώθ, καὶ
mare vnū: τ duodecim boues qui
τὴν θάλασσαν μίαν, καὶ τοὺς δώδεκα βόας τοὺς
subter mare: τ lebetes τ
ὑποκάτω τῆς θαλάσσης, καὶ τοὺς λέβητας καὶ τὰς
calfactoria τ phialas: τ oīa vasa
θερμαστρεῖς καὶ τὰς φιάλας, καὶ πάντα τὰ σκεύη
perfecit: q̄ fecit chiram regi sa
συνετέλεσεν, ἃ ἐποίησε χειρὰμ τῷ βασιλεῖ σο=
lomoni in domo dn̄i erea valde. in
λομῶντι ἐν τῷ οἴκῳ κυρίου χαλκᾶ ἄρδην. ἐν τῷ
vicinio iordanis fudit ea rex
περιοίκῳ τοῦ ἰορδάνου ἐχώνευσεν αὐτὰ ὁ βασι=
in crassitudine terre inter socchoth
λεὺς ἐν τῷ πάχει τῆς γῆς ἀναμέσον σοκχὼθ
τ inter sarthan. τ dedit salomō rex
καὶ ἀναμέσον σαρθάν. καὶ ἔδωκε σολομὼν ὁ βασι=
oīa vasa: pre multitudine nimis nō
λεὺς πάντα τὰ σκεύη, ἐκ πλήθους σφόδρα οὐκ
erat pōdus eris. τ fecit salomon
ἦν σταθμὸς τοῦ χαλκοῦ. καὶ ἐποίησεν ὁ σολομὼν
omnia vasa in domo dn̄i: altare
πάντα τὰ σκεύη ἐν τῷ οἴκῳ κυρίου, τὸ θυσιαστήριον
aureū: τ
τὸ χρυσοῦν, καὶ

Fecit quoq; decem luteres eneos. Quadragita batos capiebat luter vnus: erat q; quattuor cubitorū. Singulosq; luteres per singulas, idest decē bases posuit: & cōstituit decem bases: quinq; ad dexterā partem tēpli: & quinq; ad sinistram. Mare aūt posuit ad dexterā ptē tēpli contra orientem ad meridiem. Fecit ergo hyram lebetes & scutras & amulas: & perfecit omne opus regis salomonis in templo dn̄i. columnas duas: & funiculos capitellorum super capitella colūnarū duos: & retiacula duo: vt operirent duos funiculos qui erant super capita columnarum & malogranata q̄drin genta in duobus retiaculis: duos versus malogranatorum in retiaculis singulis ad operiendos funiculos capitellorum qui erant super capita columnarū: & bases decem: & luteres decem super bases: & mare vnum: & boues duodecim subter mare: & lebetes & scutras & amulas: omnia vasa que fecit hyram regi salomoni in domo domini de auricalcho erant. In campestri regiōe iordanis fudit ea rex in argyllosa terra inter sochot & sarthan: & posuit salomon oīa vasa in domo domini. Propter multitudinem aūt nimiam non erat pondus eris. Fecitq; salomon omnia vasa in domo domini: altare aureū &

ויעש עשרה כירות נחשת עשה
ארבעים בת יכיל הכיור האחד רבע כול
ארבע באמה הכיור האחד כיור כיר
אחד על המכונה האחת לעשר
המכנות׃ ויתן את המכנות חמש נתן
על כתף הבית מימין וחמש על ימן
כתף הבית משמאלו ואת הים שמל
נתן מכתף הבית הימנית קדמה
ממול נגב׃ ויעש חירום את
הכירות ואת היעים ואת יעה
המזרקות ויכל חירם לעשות זרק כלה
את כל המלאכה אשר עשה לאך
למלך שלמה בית יהוה׃ עמדים
שנים וגלת הכתרת אשר על שנה גלה
ראש העמודים שתים והשבכות עמד
שתים לכסות את שתי גלות כסה
הכתרת אשר על ראש העמודים׃
ואת הרמנים ארבע מאות לשתי רבע מאה
השבכות שני טורים רמנים
לשבכה האחת לכסות את שתי
גלות הכתרת אשר על פני גלה פנה
העמודים׃ ואת המכנות עשר כון
ואת הכירת עשרה על המכנות׃
ואת הים האחד ואת הבקר
שנים עשר תחת הים׃ ואת
הסירות ואת היעים ואת
המזרקות ואת כל הכלים האלה כלה
אשר עשה חירם למלך שלמה
בית יהוה נחשת ממרט׃ בככר מרט
הירדן יצקם המלך במעבה עבה
האדמה בין סכות ובין צרתן׃
וינח שלמה את כל הכלים
מרב מאד מאד לא נחקר חקר
משקל הנחשת׃ ויעש שלמה שקל עשה
את כל הכלים אשר בית
יהוה את מזבח הזהב ואת זבח

ובחטאתו אשר החטיא את
ישראל׃ ויהי דבר יהוה
אל יהוא בן חנני על בעשא
לאמר׃ יען אשר הרימתיך מן
העפר ואתנך נגיד על עמי
ישראל ותלך בדרך ירבעם
ותחטא את עמי ישראל
להכעיסני בחטאתם׃ הנני מבעיר
אחרי בעשא ואחרי ביתו ונתתי
את ביתך כבית ירבעם בן נבט׃
המת לבעשא בעיר יאכלו
הכלבים והמת לו בשדה יאכלו
עוף השמים׃ ויתר דברי בעשא
ואשר עשה וגבורתו הלא הם
כתובים על ספר דברי הימים
למלכי ישראל׃ וישכב בעשא
עם אבתיו ויקבר בתרצה וימלך
אלה בנו תחתיו׃ וגם ביד יהוא
בן חנני הנביא דבר יהוה היה
אל בעשא ואל ביתו ועל כל
הרעה אשר עשה בעיני יהוה
להכעיסו במעשה ידיו להיות
כבית ירבעם ועל אשר הכה
אתו׃ בשנת עשרים ושש שנה
לאסא מלך יהודה מלך אלה בן
בעשא על ישראל בתרצה
שנתים׃ ויקשר עליו עבדו זמרי
שר מחצית הרכב והוא בתרצה
שתה שכור בית ארצא אשר
על הבית בתרצה׃ ויבא זמרי
ויכהו וימיתהו בשנת עשרים
ושבע לאסא מלך יהודה וימלך
תחתיו׃ ויהי במלכו כשבתו על
כסאו הכה את כל בית בעשא
לא השאיר לו משתין בקיר
וגאליו ורעהו׃ וישמד זמרי את

Cap. xvi.

חטא / היה / רום / נתן נגד / הלך / בער / נתן / מות אכל / גבר / כתב יום / שכב / קבר מלך / נבא / רוע / כעס עשה / היה נכה / שנה קשר / שור חצה / שכר / בוא / מות שנה / היה ישב / שאר שתן / שמד

& in peccatis eius quibus peccare fecit israel. 16.

Factus est autē sermo dñi ad iehu filium anani cōtra baasa dicens. Pro eo quod exaltaui te de puluere & posui te ducem super populū meum israel: tu autē ambulasti in via hieroboam: & peccare fecisti populum meum israel: ut me irritares in peccatis eorū: ecce ego demetam posteriora baasa & posteriora domus eius: & faciā domū tuā sicut domū hieroboā filii nabath. Qui mortuus fuerit de baasa in ciuitate: comedēt eū canes: & qui mortuus fuerit ex eo in regiōe: comedēt eū volucres celi. Reliqua autē sermonū baasa & quecū que fecit & plia eius: nōne hec scripta sunt in libro verborum dierum regum israel? Dormiuit ergo baasa cū patribus suis: sepultusque est in thersa: & regnauit hela filius eius pro eo. Cū autē in manu iehu filii anani prophete verbum dñi factum esset cōtra baasa & cōtra domū eius: & contra omne malū quod fecerat coram domino ad irritādū eū in opibus manuū suarū ut fieret sicut domus hieroboā: ob hanc causam occidit eū: hoc est iehu filiū anani prophetā. Anno vicesimo sexto asa regis iuda regnauit hela filius baasa super israel in thersa duobus ānis: & rebellauit cōtra eū seruus suus zambri dux medie partis equitū. Erat autē hela in thersa bibēs & temulentus in domo arsa prefecti thersa. Irruens ergo zambri percussit & occidit eū anno vicesimo septīo asa regis iuda: & regnauit pro eo. Cumque regnasset & sedisset super soliū eius: percussit omnē domum baasa: & nō dereliquit ex ea mingentem ad parietem & ppinquos & amicos eius. Deleuitque zambri

filij nabat ꝛ in peccatis eius in quibus pecca-
υἱοῦ ναβὰτ καὶ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις αὐτοῦ ἐν αἷς ἐξήμαρ
re fecit israel.
τε τὸν ἰσραήλ.

Ca. 16.

Et factus est sermo dñi ad ieu filiū anani
Καὶ ἐγένετο ῥῆμα κυρίου πρὸς ἰοῦ υἱὸν ἀναν
ad baasa dicēs: pro eo quod exaltaui te de terra ꝛ
πρὸς βαασὰ λέγων, ἀνθ' ὧν ὕψωσά σε ἀπὸ τῆς γῆς καὶ
dedi te ducē sup ppłm meū israel: ꝛ am-
ἔδωκά σε ἡγούμενον ἐπὶ τὸν λαόν μου ἰσραήλ, καὶ ἐπο
bulasti in via hieroboā: ꝛ peccare fecisti ppłm meū
ρεύθης ἐν ὁδῷ ἱεροβοάμ, καὶ ἐξήμαρτες τὸν λαόν μου
israel: vt irritaret me in vanitatibus eorū:
ἰσραήλ, τοῦ παροργίσαι με ἐν τοῖς ματαίοις αὐτῶν,
ecce ego suscitabo post baasa ꝛ post do-
ἰδοὺ ἐγὼ ἐξεγείρω ὀπίσω βαασὰ καὶ ὀπίσω τοῦ οἴ
mum eius mala: ꝛ dabo domū eius vt
κου αὐτοῦ κακά, καὶ δώσω τὸν οἶκον αὐτοῦ ὡς τὸν
domū hieroboā filij nabat. qui mortuus fuerit de ba
οἶκον ἱεροβοὰμ υἱοῦ ναβάτ. τὸν τεθνηκότα τοῦ βα
asa in ciuitate: vorabunt eū canes. ꝛ
ασὰ ἐν τῇ πόλει, καταφάγονται αὐτὸν οἱ κύνες. καὶ
qui mortuus fuerit ex eo in agro: vorabunt
τὸν τεθνηκότα αὐτοῦ ἐν τῷ πεδίῳ, καταφάγονται
eum volucres celi. ꝛ reliqua
αὐτὸν τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν
sermonū baasa: ꝛ oīa que fecit: ꝛ pre
λόγων βαασά, καὶ πάντα ὅσα ἐποίησεν, καὶ αἱ δυ
lia eius: nonne hec scripta sūt in li
ναστεῖαι αὐτοῦ, οὐκ ἰδοὺ ταῦτα γέγραπται ἐπὶ βι
bro verbo dierū regum israel: ꝛ
βλίου λόγων τῶν ἡμερῶν τῶν βασιλέων ἰσραήλ; καὶ
dormiuit baasa cū patribus suis: ꝛ sepeli
ἐκοιμήθη βαασὰ μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ, καὶ θάπτε
tur in thersa: ꝛ regnauit ela filius eius pro
ται ἐν θερσᾷ, καὶ ἐβασίλευσεν ἠλὰ υἱὸς αὐτοῦ ἀντ'
eo. ꝛ locutus est dñs in manu ieu filij ana
αὐτοῦ. καὶ ἐλάλησε κύριος ἐν χειρὶ ἰοῦ υἱοῦ ἀνα
ni cōtra baasa ꝛ cōtra domū eius ꝛ cōtra
νὶ ἐπὶ βαασὰ καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ ἐπὶ
omne malū eius quod fecerat corā do
πᾶσαν τὴν κακίαν αὐτοῦ ἣν ἐποίησεν ἐνώπιον κυ
mino ad irritandū eū in opibus manuū
ρίου τοῦ παροργίσαι αὐτὸν ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν
suarū: vt esset ipse sicut domus hieroboā: ꝛ eo q
αὐτοῦ, τοῦ εἶναι αὐτὸν ὡς ὁ οἶκος ἱεροβοάμ, καὶ ὑπὲρ
percussit eū. in sexto ꝛ vicesimo anno
τοῦ πατάξαι αὐτόν. ἐν τῷ ἕκτῳ καὶ εἰκοστῷ ἔτει
asa regis iuda: ela filius baasa regnauit sup
ἀσὰ βασιλέως ἰούδα, ἠλὰ υἱὸς βαασὰ ἐβασίλευσεν ἐπὶ
israel in thersa duobus ānis. ꝛ cōuersus est cōtra eū
ἰσραὴλ ἐν θερσᾷ δύο ἔτη. καὶ συνεστράφη ἐπ' αὐτὸν
seruus suus zambri: dux medie ptis cur
ὁ παῖς αὐτοῦ ζαμβρί, ὁ ἄρχων τοῦ ἡμίσους τῶν ἁρ
ruum. ꝛ ipse erat in thersa bibens ꝛ temulentus in
μάτων. καὶ αὐτὸς ἦν ἐν θερσᾷ πίνων καὶ μεθύων ἐν τῷ
domo orsa pfecti domus qui in thersa. ꝛ ingressus est
οἴκῳ ὠσὰ τοῦ οἰκονόμου τοῦ ἐν θερσᾷ. καὶ εἰσῆλθε
zambri ꝛ percussit eū: ꝛ occidit eū in
ζαμβρὶ καὶ ἐπάταξεν αὐτόν, καὶ ἐθανάτωσεν αὐτὸν ἐν
anno septimo ꝛ vicesimo: ꝛ regnauit pro eo. ꝛ
ἔτει ἑβδόμῳ καὶ εἰκοστῷ, καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ. καὶ
factū est cū regnasset ipse cū sedisset ip-
ἐγένετο ἐν τῷ βασιλεῦσαι αὐτὸν ἐν τῷ καθίσαι αὐ
se sup soliū eius: percussit totā domū ba
τὸν ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ, ἐπάταξεν ὅλον τὸν οἶκον βα
asa: ꝛ nō dereliquit ei mingētē ad pa-
ασά, καὶ οὐ κατέλιπεν αὐτῷ οὐροῦντα πρὸς τὸν τοῖ
rietē ꝛ propinquos ꝛ amicos eius. ꝛ de-
χον καὶ τοὺς συγγενεῖς καὶ ἑταίρους αὐτοῦ. καὶ ἐξω
leuit zambri
λόθρευσεν ζαμβρὶ

A / B / C

ī. 1. 4. c ꝛ infra. 21. f.

4. Re. 9. 8.

totā domū baasa: iuxta verbū dñi quod locutus est
ὅλον τὸν οἶκον βαασά, κατὰ τὸ ῥῆμα κυρίου ὃ ἐλάλησε
dñs cōtra domū baasa in manu ieu filij ana
κύριος ἐπὶ τὸν οἶκον βαασὰ ἐν χειρὶ ἰοῦ υἱοῦ ἀνα
ni prophete de oibus peccatis ba-
νίου τοῦ προφήτου περὶ πασῶν τῶν ἁμαρτιῶν βα
asa ꝛ ela filij eius: quō peccare fecit is
ασὰ καὶ ἠλὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ὡς ἐξήμαρτε τὸν ἰσ
rael ad prouocādū dñm deū israel in
ραὴλ τοῦ παροργίσαι κύριον τὸν θεὸν ἰσραὴλ ἐν τοῖς
vanitatibus suis. ꝛ reliqua sermonū ela ꝛ
ματαίοις αὐτῶν. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων ἠλὰ καὶ
omnia que fecit: nonne hec scripta sūt
πάντα ὅσα ἐποίησεν, οὐκ ἰδοὺ ταῦτα γέγραπται
in libro verbo dierū regum is
ἐπὶ βιβλίου λόγων τῶν ἡμερῶν τῶν βασιλέων ἰσ
rael: in vicesimo ꝛ septimo anno asa re
ραήλ; ἐν τῷ εἰκοστῷ καὶ ἑβδόμῳ ἔτει ἀσὰ βασι
gis iuda regnauit zambri in thersa septē die
λέως ἰούδα ἐβασίλευσε ζαμβρὶ ἐν θερσᾷ ἑπτὰ ἡμέ
bus. ꝛ castra israel sup gabathon quod est
ρας. καὶ ἡ παρεμβολὴ ἰσραὴλ ἐπὶ γαβαθὼν τὴν
philistinorū. ꝛ audiuit ppłs qui in ca
τῶν ἀλλοφύλων. καὶ ἤκουσεν ὁ λαὸς ἐν τῇ παρεμ
stris dicētes: rebellauit zambri: ꝛ percussit
βολῇ λεγόντων, συνεστράφη ζαμβρί, καὶ πέπαικε
regem ela. ꝛ regē cōstituit ppłs am
τὸν βασιλέα ἠλά. καὶ ἐβασίλευσεν ὁ λαὸς τὸν ἀμ
bri principē militie sup israel in die
βρὶ τὸν ἡγεμόνα τῆς στρατιᾶς ἐπὶ ἰσραὴλ ἐν τῇ ἡμέ
illa in castris. ꝛ ascēdit ambri de
ρᾳ ἐκείνῃ ἐν τῇ παρεμβολῇ. καὶ ἀνέβη ἀμβρὶ ἐκ
gabathon: ꝛ oīs israel cum eo. ꝛ ob
γαβαθών, καὶ πᾶς ἰσραὴλ μετ' αὐτοῦ. καὶ περιεκά
sedit in thersa. ꝛ factū est vt vidit zambri quod ex
θισεν ἐν θερσᾷ. καὶ ἐγένετο ὡς εἶδε ζαμβρὶ ὅτι προ
pugnata est ciuitas sua: ꝛ ingreditur in do-
κατείληπται ἡ πόλις αὐτοῦ, καὶ εἰσπορεύεται εἰς τὸν οἶ
mum regis: ꝛ succendit super se domū
κον βασιλέως, καὶ ἐνεπύρισεν ἐφ' ἑαυτὸν τὸν οἶκον τοῦ
regis in igne: ꝛ mortuus est pro pecca
βασιλέως ἐν πυρί, καὶ ἀπέθανεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτι
tis suis quē fecit cū faceret malū co
ῶν αὐτοῦ ὧν ἐποίησε τοῦ ποιῆσαι τὸ πονηρὸν ἐνώ
ram dño cū ambularet in via hieroboā filij na
πιον κυρίου τοῦ πορευθῆναι ἐν ὁδῷ ἱεροβοὰμ υἱοῦ να
bat: ꝛ in peccatis eius quē fecit vt
βάτ, καὶ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις αὐτοῦ αἷς ἐποίησεν ὡς
peccare fecit israel. ꝛ reliqua sermonū zam
ἐξήμαρτε τὸν ἰσραήλ. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων ζαμ
bri ꝛ cōiurationes eius quas cōiurauit: nonne
βρὶ καὶ αἱ συνάψεις αὐτοῦ ἃς συνῆψεν, οὐκ ἰδοὺ
hec scripta sunt in libro verbo dierū
ταῦτα γέγραπται ἐπὶ βιβλίου λόγων τῶν ἡμερῶν
regum israel. tūc diuisus est ppłs israel:
τῶν βασιλέων ἰσραήλ. τότε μερίζεται ὁ λαὸς ἰσραήλ,
media pars eius fit post thabni filiū gineth vt cō
ἥμισυ αὐτοῦ γίνεται ὀπίσω θαβνὶ υἱοῦ γινὴθ τοῦ βα
stitueret regē eū: ꝛ media ps ppłi fit post
σιλεῦσαι αὐτόν, καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ λαοῦ γίνεται ὀπί
ambri vt regē cōstitueret eū. ꝛ ppłs erās post
σω ἀμβρὶ τοῦ βασιλεῦσαι αὐτόν. καὶ ὁ λαὸς ὁ ὢν ὀπί
ambri preualuit ppło qui post thabni
σω ἀμβρὶ ὑπερεκράτησε τὸν λαὸν τὸν ὀπίσω θαβνὶ
filiū gineth. ꝛ mortuus est thabni. ꝛ regnauit am
υἱοῦ γινήθ. καὶ ἀπέθανε θαβνί. καὶ ἐβασίλευσεν ἀμ
bri in trigesimo ꝛ primo anno
βρὶ ἐν τῷ τριακοστῷ καὶ πρώτῳ ἔτει

D / E

omnem domum baasa iuxta verbum domini quod locutus fuerat ad baasa in manu iehu prophete propter vniuersa peccata baasa & peccata hela filii eius qui peccauerunt & peccare fecerūt israel prouocantes dominū deum israel in vanitatibus suis. Reliqua autē sermonū hela & oīa que fecit: nōne hec scripta sunt in libro verborum dierū regum israel? Anno vicesimo septimo asa regis iuda regnauit zambri septē diebus in thersa. Porro exercitus obsidebat gebbethō vrbē philistinorum. Cumque audisset rebellasse zambri & occidisse regem: fecit sibi regem omnis israel amri qui erat princeps militie super israel in die illa in castris. Ascendit ergo amri & omnis israel cum eo de gebbethon & obsidebat thersa. Videns autē zambri quod expugnanda esset ciuitas: ingressus est palatiū & succendit secum domū regiā: & mortuus est in peccatis suis: que peccauerat faciens malum corā domino: & ambulans in via hieroboā & in peccato eius quo fecit peccare israel. Reliqua autē sermonū zambri & insidiarū eius & tyrānidis: nonne hec scripta sunt in libro verborum dierū regū israel? Tunc diuisus est populus israel in duas partes. Media pars populi sequebatur thebni filium gineth vt cōstitueret eum regem: & media pars amri. Preualuit autē populus qui erat cum amri populo qui sequebatur thebni filium gineth: mortuusque est thebni & regnauit amri. Anno tricesimo primo asa

כל בית בעשא כדבר יהוה
אשר דבר אל בעשא ביד יהוא
הנביא׃ אל כל חטאות בעשא
וחטאות אלה בנו אשר חטאו
ואשר החטיאו את ישראל
להכעיס את יהוה אלהי ישראל
בהבליהם׃ ויתר דברי אלה וכל
אשר עשה הלוא הם כתובים על
ספר דברי הימים למלכי ישראל׃
בשנת עשרים ושבע שנה
לאסא מלך יהודה מלך זמרי
שבעת ימים בתרצה והעם חנים
על גבתון אשר לפלשתים׃
וישמע העם החנים לאמר קשר
זמרי וגם הכה את המלך וימלכו
כל ישראל את עמרי שר צבא
על ישראל ביום ההוא במחנה׃
ויעל עמרי וכל ישראל עמו
מגבתון ויצרו על תרצה׃ ויהי
כראות זמרי כי נלכדה העיר
ויבא אל ארמון בית המלך
וישרף עליו את בית מלך באש
וימת׃ על חטאתיו אשר חטא
לעשות הרע בעיני יהוה ללכת
בדרך ירבעם ובחטאתו אשר
עשה להחטיא את ישראל׃
ויתר דברי זמרי וקשרו אשר
קשר הלא הם כתובים על ספר
דברי הימים למלכי ישראל׃
אז יחלק העם ישראל לחצי
חצי העם היה אחרי תבני בן גינת
להמליכו והחצי אחרי עמרי׃
ויחזק העם אשר אחרי עמרי
את העם אשר אחרי תבני בן
גינת וימת תבני וימלך עמרי׃
בשנת שלשים ואחת שנה לאסא

נבא / חטא / כעס / כתב / יום / שנה / חנה / שמע / נכה מלך / שור / חנה / עלה / צור היה / ראה לכד / בוא / שרף / מות / עשה רוע / הלך / חטא / חלק חצה / מלך / חזק / שנה

מלך יהודה מלך עמרי על ישראל שתים עשרה שנה בתרצה מלך שש שנים: ויקן את ההר שמרון מאת שמר בככרים כסף ויבן את ההר ויקרא את שם העיר אשר בנה על שם שמר אדני ההר שמרון: ויעשה עמרי הרע בעיני יהוה וירע מכל אשר לפניו: וילך בכל דרך ירבעם בן נבט ובחטאתו אשר החטיא את ישראל להכעיס את יהוה אלהי ישראל בהבליהם: ויתר דברי עמרי אשר עשה וגבורתו אשר עשה הלא הם כתובים על ספר דברי הימים למלכי ישראל: וישכב עמרי עם אבתיו ויקבר בשמרון וימלך אחאב בנו תחתיו: ואחאב בן עמרי מלך על ישראל בשנת שלשים ושמנה שנה לאסא מלך יהודה וימלך אחאב בן עמרי על ישראל בשמרון עשרים ושתים שנה: ויעש אחאב בן עמרי הרע בעיני יהוה מכל אשר לפניו: ויהי הנקל לכתו בחטאות ירבעם בן נבט ויקח אשה את איזבל בת אתבעל מלך צידנים וילך ויעבד את הבעל וישתחו לו: ויקם מזבח לבעל בית הבעל אשר בנה בשמרון: ויעש אחאב את האשרה ויוסף אחאב לעשות להכעיס את יהוה אלהי ישראל מכל מלכי ישראל אשר היו לפניו: בימיו בנה חיאל בית האלי את יריחה באבירם בכרו יסדה ובשגוב

regis iuda: regnauit amri super israel duodecim annis. In thersa regnauit sex annis: emitque montem samarie a somer duobus talentis argenti: & edificauit eum: & vocauit nomen ciuitatis quam extruxerat nomine somer domini montis samariã. Fecit autem amri malũ in conspectu dñi & operatus est nequter super omnes qui fuerũt ante eũ. Ambulauitque in omni via hieroboã filii nabath: & in peccatis eius quibus peccare fecerat israel: vt irritaret dñm deum israel in vanitatibus suis. Reliqua autẽ sermonũ amri & prelia eius que gessit: nonne hec scripta sũt in libro verborũ dierũ regum israel? Dormiuitque amri cum patribus suis & sepultus est in samaria: regnauitque achab filius eius pro eo. Achab vero filius amri regnauit super israel anno tricesimo octauo asa regis iuda. Et regnauit achab filius amri super israel in samaria viginti & duobus annis. Et fecit achab filius amri malum in conspectu dñi super omnes qui fuerunt ante eũ. Nec suffecit ei vt ambularet in peccatis hieroboam filii nabath: insuper duxit vxorem iezabel filiam methabaal regis sidoniorum. Et abiit & seruiuit baal: & adorauit eum & posuit aram baal in templo baal quod edificauerat in samaria: & plantauit lucũ. Et addidit achab in opere suo irritãs dominum deum israel super omnes reges israel qui fuerãt ante eum. In diebus eius edificauit ahiel de bethel hiericho. In abirã primitiuo suo fũdauit eam: & in segub

τοῦ ἀσὰ βασιλέως ἰούδα βασιλεύει ἀμβρὶ ἐπὶ ἰσραὴλ δώδεκα ἔτη, καὶ ἐν τῇ θερσᾷ βασιλεύει ἓξ ἔτη. καὶ ἐκτήσατο ἀμβρὶ τὸ ὄρος τὸ σωμορὼν παρὰ σεμμὴρ τοῦ κυρίου τοῦ ὄρους δύο ταλάντων ἀργυρίου. καὶ ᾠκοδόμησε τὸ ὄρος, καὶ ἐπεκάλεσε τὸ ὄνομα τοῦ ὄρους οὗ ᾠκοδόμησεν ἐπὶ τῷ ὀνόματι σεμμὴρ τοῦ κυρίου τοῦ ὄρους σωμορών. καὶ ἐποίησεν ἀμβρὶ τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου, καὶ ἐπονηρεύσατο ὑπὲρ πάντας τοὺς γενομένους ἔμπροσθεν αὐτοῦ, καὶ ἐπορεύθη ἐν πάσῃ ὁδῷ ἱεροβοὰμ υἱοῦ ναβὰτ καὶ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις αὐτοῦ ἃς ἐξήμαρτε τὸν ἰσραὴλ, τοῦ παροργίσαι τὸν κύριον τὸν θεὸν ἰσραὴλ ἐν τοῖς ματαίοις αὐτοῦ. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων ἀμβρὶ καὶ πάντα ὅσα ἐποίησε καὶ ἡ δυναστεία αὐτοῦ, οὐκ ἰδοὺ ταῦτα γεγραμμένα ἐπὶ βιβλίου λόγων τῶν ἡμερῶν τῶν βασιλέων ἰσραήλ; καὶ ἐκοιμήθη ἀμβρὶ μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ καὶ θάπτεται ἐν σαμαρείᾳ, καὶ βασιλεύει ἀχαὰβ υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ. ὁ δὲ ἀχαὰβ υἱὸς ἀμβρὶ ἐβασίλευσεν ἐπὶ ἰσραὴλ ἐν ἔτει τριακοστῷ καὶ ὀγδόῳ τοῦ ἀσὰ βασιλέως ἰούδα. βασιλεύει δὲ ἀχαὰβ υἱὸς ἀμβρὶ ἐπὶ ἰσραὴλ ἐν σαμαρείᾳ εἴκοσι καὶ δύο ἔτη. καὶ ἐποίησεν ἀχαὰβ τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου, καὶ ἐπονηρεύσατο ὑπὲρ πάντας τοὺς γενομένους ἔμπροσθεν αὐτοῦ. καὶ οὐκ ἦν αὐτῷ ἱκανὸν τοῦ πορεύεσθαι ἐπὶ ταῖς ἁμαρτίαις ἱεροβοὰμ υἱοῦ ναβάτ. καὶ ἔλαβε γυναῖκα ἰεζάβελ τὴν θυγατέρα ἰεθβαὰλ βασιλέως σιδωνίων. καὶ ἐπορεύθη ἀχαὰβ καὶ ἐδούλευσε τῷ βαὰλ καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ, καὶ ἔστησε θυσιαστήριον τῷ βαὰλ ἐν οἴκῳ τοῦ βαὰλ ὃν ᾠκοδόμησεν ἐν σαμαρείᾳ, καὶ ἐποίησεν ἀχαὰβ τὸ ἄλσος. καὶ ἐπλεόνασεν ἀχαὰβ τοῦ ποιῆσαι παροργίσματα τοῦ παροργίσαι τὸν κύριον θεὸν τοῦ ἰσραὴλ ὑπὲρ πάντας τοὺς βασιλέας ἰσραὴλ τοὺς γενομένους ἔμπροσθεν αὐτοῦ. ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ ᾠκοδόμησε χιὴλ ὁ βεθηλίτης τὴν ἱεριχώ. ἐν τῷ ἀβιρὼν τῷ πρωτοτόκῳ αὐτοῦ ἐθεμελίωσεν αὐτήν. καὶ ἐν τῷ σεγοὺβ

3.Re. 10.d.

τῷ νεωτέρῳ αὐτοῦ ἐπέστησε θύρας αὐτῆς κατὰ τὸ ῥῆμα κυρίου, ὃ ἐλάλησεν ἐν χειρὶ ἰησοῦ υἱοῦ ναυί. Ca.17

Καὶ εἶπεν ἡλίας ὁ θεσβίτης ὁ ἐκ θεσβῶν τῆς γαλαὰδ πρὸς ἀχαάβ, ζῇ κύριος ὁ θεὸς ἰσραήλ, ᾧ παρέστην ἐνώπιον αὐτοῦ, εἰ ἔσται τὰ ἔτη ταῦτα δρόσος καὶ ὑετός, ὅτι ἐὰν μὴ διὰ λόγου στόματός μου. καὶ ἐγένετο ῥῆμα κυρίου πρὸς ἡλίαν, πορεύου ἐντεῦθεν κατὰ ἀνατολάς, καὶ κρύβηθι ἐν τῷ χειμάρρῳ χερὶθ τῷ ἐπὶ προσώπου τοῦ ἰορδάνου. καὶ ἔσται ἐκ τοῦ χειμάρρου πίεσαι ὕδωρ, καὶ τοῖς κόραξιν ἐντελοῦμαι τοῦ διατρέφειν σε ἐκεῖ. καὶ ἐπορεύθη καὶ ἐποίησεν ἡλίας κατὰ τὸ ῥῆμα κυρίου, καὶ ἐκάθισεν ἐν τῷ χειμάρρῳ χερὶθ τοῦ ἐπὶ προσώπου τοῦ ἰορδάνου. καὶ οἱ κόρακες ἔφερον αὐτῷ ἄρτους καὶ κρέας τοπρωΐ, καὶ ἄρτους καὶ κρέας τοδείλης, καὶ ἐκ τοῦ χειμάρρου ἔπινεν ὕδωρ. καὶ ἐγένετο μεθ' ἡμέρας καὶ ἐξηράνθη ὁ χειμάρρους, ὅτι οὐκ ἐγένετο ὑετὸς ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ἐγένετο ῥῆμα κυρίου πρὸς ἡλίαν, ἀνάστηθι καὶ πορεύου εἰς σαρεφθὰ τῆς σιδωνίας καὶ κατοικήσεις ἐκεῖ, ἰδοὺ ἐντέταλμαι ἐκεῖ γυναικὶ χήρᾳ τοῦ διατρέφειν σε. καὶ ἀνέστη καὶ ἐπορεύθη εἰς σαρεφθὰ τῆς σιδωνίας εἰς τὸν πυλῶνα τῆς πόλεως, καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἐκεῖ χήρα συνέλεγε ξύλα. καὶ ἐβόησεν ὀπίσω αὐτῆς ἡλίας, καὶ εἶπεν αὐτῇ, λάβε δή μοι ὀλίγον ὕδωρ εἰς ἄγγος καὶ πίομαι. καὶ ἐπορεύθη λαβεῖν, καὶ ἐβόησεν ὀπίσω αὐτῆς ἡλίας καὶ εἶπεν αὐτῇ, λήψῃ δή μοι καὶ ψωμὸν ἄρτου ἐν τῇ χειρί σου καὶ φάγομαι. καὶ εἶπεν ἡ γυνή, ζῇ κύριος ὁ θεός σου, εἰ ἔστι μοι ἐγκρυφίας, ἀλλ' ἢ ὅσον δρὰξ ἀλεύρου ἐν τῇ ὑδρίᾳ, καὶ ὀλίγον ἔλαιον ἐν τῷ καμψάκῃ, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ συλλέγω δύο ξυλάρια, καὶ εἰσελεύσομαι καὶ ποιήσω αὐτὸ ἐμαυτῇ καὶ τοῖς τέκνοις μου, καὶ φαγόμεθα καὶ ἀποθανούμεθα. καὶ εἶπε πρὸς αὐτὴν ἡλίας, θάρσει, εἴσελθε καὶ ποίησον κατὰ τὸ ῥῆμά σου. ἀλλὰ ποίησόν μοι ἐκεῖθεν

Infra. 18.c. 4.Re. 4.b. Jacob. 5.d.

Luce. 4.d.

Judi. 4.c. Eccl. 48.a.

nouissimo suo posuit portas eius iuxta verbũ dñi quod locutus fuerat in manu iosue filii nun.

ET dixit helias 17. thesbites de habitatoribus galaad ad achab. Viuit dñs deus israel in cuius conspectu sto: si erit annis his ros & pluuia: nisi iuxta oris mei verba. Et factũ est verbũ dñi ad eũ dicens. Recede hinc & vade cõtra orientẽ: & abscondere in torrente carith: qui est contra iordanem: & ibi de torrẽte bibes. Coruisque precepi vt pascant te ibi. Abiit ergo & fecit iuxta verbũ dñi. Cũque abiisset sedit in torrente carith qui est contra iordanem. Corui quoque deferebãt ei panem & carnes mane: similiter panem & carnes vesperi: & bibebat de torrẽte. Post dies autem aliquantos siccatus est torrẽs: non enim pluerat super terrã. Factus est ergo sermo dñi ad eũ dicens. Surge & vade in sareptam sidoniorũ: & manebis ibi. Precepi enim ibi mulieri vidue vt pascat te. Surrexit & abiit in sareptã sidoniorũ. Cumque venisset ad portã ciuitatis: apparuit ei mulier vidua colligẽs ligna: & vocauit eam: dixitque ei. Da mihi paululum aque in vase vt bibam. Cũque illa pergeret vt afferret: clamabat post tergũ eius dicẽs. Affer mihi obsecro & buccellam panis in manu tua: que rñdit. Viuit dñs deus tuus: quia nõ habeo panẽ nisi quantũ pugillus capere põt farine in hydria: & paululũ olei in lecytho. En colligo duo ligna vt ingrediar & faciã illud mihi & filio meo vt comedamus & moriamur. Ad quã helias ait. Noli timere: sed vade & fac sicut dixisti. Verũtamen mihi primũ fac de

צערו הציב דלתיה כדבר יהוה אשר דבר ביד יהושע בן נון:

Cap. xvij

ויאמר אליהו התשבי מתשבי גלעד אל אחאב חי יהוה אלהי ישראל אשר עמדתי לפניו אם יהיה השנים האלה טל ומטר כי אם לפי דברי: ויהי דבר יהוה אליו לאמר: לך מזה ופנית לך קדמה ונסתרת בנחל כרית אשר על פני הירדן: והיה מהנחל תשתה ואת הערבים צויתי לכלכלך שם: וילך ויעש כדבר יהוה וילך וישב בנחל כרית אשר על פני הירדן: והערבים מביאים לו לחם ובשר בבקר ולחם ובשר בערב ומן הנחל ישתה: ויהי מקץ ימים ויבש הנחל כי לא היה גשם בארץ: ויהי דבר יהוה אליו לאמר: קום לך צרפתה אשר לצידון וישבת שם הנה צויתי שם אשה אלמנה לכלכלך: ויקם וילך צרפתה ויבא אל פתח העיר והנה שם אשה אלמנה מקששת עצים ויקרא אליה ויאמר קחי נא לי מעט מים בכלי ואשתה: ותלך לקחת ויקרא אליה ויאמר לקחי נא לי פת לחם בידך: ותאמר חי יהוה אלהיך אם יש לי מעוג כי אם מלא כף קמח בכד ומעט שמן בצפחת והנני מקששת שנים עצים ובאתי ועשיתיהו לי ולבני ואכלנהו ומתנו: ויאמר אליה אליהו אל תיראי באי עשי כדברך אך עשי לי משם

עֻגָה קְטַנָּה בָרִאשֹׁנָה וְהוֹצֵאת לִי וְלָךְ וְלִבְנֵךְ תַּעֲשִׂי בָּאַחֲרֹנָה׃ כִּי כֹה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כַּד הַקֶּמַח לֹא תִכְלָה וְצַפַּחַת הַשֶּׁמֶן לֹא תֶחְסָר עַד יוֹם תֵּת יְהוָה גֶּשֶׁם עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה׃ וַתֵּלֶךְ וַתַּעֲשֶׂה כִּדְבַר אֵלִיָּהוּ וַתֹּאכַל הִיא וָהוּא וּבֵיתָהּ יָמִים׃ כַּד הַקֶּמַח לֹא כָלָתָה וְצַפַּחַת הַשֶּׁמֶן לֹא חָסֵר כִּדְבַר יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד אֵלִיָּהוּ׃ וַיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה חָלָה בֶּן הָאִשָּׁה בַּעֲלַת הַבָּיִת וַיְהִי חָלְיוֹ חָזָק מְאֹד עַד אֲשֶׁר לֹא נוֹתְרָה בּוֹ נְשָׁמָה׃ וַתֹּאמֶר אֶל אֵלִיָּהוּ מַה לִּי וָלָךְ אִישׁ הָאֱלֹהִים בָּאתָ אֵלַי לְהַזְכִּיר אֶת עֲוֹנִי וּלְהָמִית אֶת בְּנִי׃ וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ תְּנִי לִי אֶת בְּנֵךְ וַיִּקָּחֵהוּ מֵחֵיקָהּ וַיַּעֲלֵהוּ אֶל הָעֲלִיָּה אֲשֶׁר הוּא יֹשֵׁב שָׁם וַיַּשְׁכִּבֵהוּ עַל מִטָּתוֹ׃ וַיִּקְרָא אֶל יְהוָה וַיֹּאמַר יְהוָה אֱלֹהָי הֲגַם עַל הָאַלְמָנָה אֲשֶׁר אֲנִי מִתְגּוֹרֵר עִמָּהּ הֲרֵעוֹתָ לְהָמִית אֶת בְּנָהּ׃ וַיִּתְמֹדֵד עַל הַיֶּלֶד שָׁלֹשׁ פְּעָמִים וַיִּקְרָא אֶל יְהוָה וַיֹּאמַר יְהוָה אֱלֹהָי תָּשָׁב נָא נֶפֶשׁ הַיֶּלֶד הַזֶּה עַל קִרְבּוֹ׃ וַיִּשְׁמַע יְהוָה בְּקוֹל אֵלִיָּהוּ וַתָּשָׁב נֶפֶשׁ הַיֶּלֶד עַל קִרְבּוֹ וַיֶּחִי׃ וַיִּקַּח אֵלִיָּהוּ אֶת הַיֶּלֶד וַיֹּרִדֵהוּ מִן הָעֲלִיָּה הַבַּיְתָה וַיִּתְּנֵהוּ לְאִמּוֹ וַיֹּאמֶר אֵלִיָּהוּ רְאִי חַי בְּנֵךְ׃ וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֶל אֵלִיָּהוּ עַתָּה זֶה יָדַעְתִּי כִּי אִישׁ אֱלֹהִים אָתָּה וּדְבַר יְהוָה בְּפִיךָ אֱמֶת׃

עוג · יצא · כלה · חסר · נתן · פנה · ילך · אכל · יום · היה · איש · חלה · יתר · אמר · בוא · זכר · עוה · מות · נתן · לקח · עלה · שכב · גור · רעע · מדד · שוב · שמע · חיה · ירד · ראה · ידע · אמת

ipsa farinula subcinericium panem paruulū & affer ad me: tibi autem & filio tuo facies postea. Hec aūt dicit dñs deus israel. Hydria farine nō deficiet: nec lecythus olei minuetur vsq; in diē in qua dominus daturus ē pluuiā sup faciē terre. Que abiit & fecit iuxta verbū helie. Et comedit ipse & illa & dom⁹ ei⁹: & ex illa die hydria farine nō defecit: & lecythus olei nō est imminutus iuxta verbū dñi qd locut⁹ fuerat in manu helye. Factū est aūt post verba hec egrotauit filius mulieris matrisfamilias & erat languor fortissimus: ita vt nō remaneret in eo anhelitus. Dixit ergo ad helyam. Quid mihi & tibi vir dei: ingressus es ad me vt rememorarētur iniquitates mee: & iterficeres filiū meū! Et ait ad eā helyas. Da mihi filiū tuū. Tulitq; eū de sinu eius & portauit in cenaculum vbi ipe manebat: & posuit sup lectulū suum & clamauit ad dñm & dixit. Dñe deus me⁹ etiā ne viduā apud quā ego vtcunq; sustētor afflixisti vt interficeres filiū eius! Et expādit se atq; mensus est sup puerū tribus vicibus: & clamauit ad dñm & ait. Domine deus meus reuertatur obsecro anima pueri hui⁹ in viscera ei⁹. Et exaudiuit dñs vocē helye: & reuersa est anima pueri intra eum & reuixit. Tulitq; helyas puerū & deposuit eū de cenaculo in inferiorem domū: & tradidit matri sue: & ait illi. En viuit filius tu⁹. Dixitq; mulier ad helyam. Nunc in isto cognoui quoniam vir dei es tu: & verbū dñi in ore tuo verum est.

subcinericiū paruū in primis inde: & afferes mihi: tibi āt facies & filijs tuis in vltimo.
ἐγκρυφίαν μικρὸν ἐν πρώτοις ἐκεῖθεν, καὶ ἐξοίσεις μοι, ἑαυτῇ δὲ ποιήσεις καὶ τοῖς τέκνοις σου ἐπ᾽ ἐσχάτω.
quia hec dicit dñs deus israel: hydria farine nō deficiet: & lecythus olei nō minuetur vsq; in diē qua dabit dñs pluuiā sup terrā.
ὅτι τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς ἰσραήλ, ἡ ὑδρία τοῦ ἀλεύρου οὐκ ἐκλείψει, καὶ ὁ καμψάκης τοῦ ἐλαίου οὐκ ἐλαττονήσει ἕως ἡμέρας τοῦ δοῦναι τὸν κύριον ὑετὸν ἐπὶ τὴν γῆν.
& abijt mulier & fecit iuxta verbū helie: & dedit ei: & comedit ipse & ipsa & filij eius. & hydria farine nō defecit: & lecythus olei nō iminut⁹ est iuxta verbū dñi: qđ locut⁹ est in manu helie.
καὶ ἐπορεύθη ἡ γυνὴ καὶ ἐποίησε κατὰ τὸ ῥῆμα ἠλίου, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ, καὶ ἤσθιεν αὐτὸς καὶ αὐτὴ καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς. καὶ ἡ ὑδρία τοῦ ἀλεύρου οὐκ ἐξέλιπε, καὶ ὁ καμψάκης τοῦ ἐλαίου οὐκ ἠλαττονήθη κατὰ τὸ ῥῆμα κυρίου, ὃ ἐλάλησεν ἐν χειρὶ ἠλίου.
& factū est post hec & egrotauit filius mulieris dñe domus: & erat languor eius fortis valde donec nō relictus est in eo anhelitus vite. & dixit mulier ad heliā: qđ mihi & tibi homo dei: ingressus es ad me vt rememorares iniqtates meas & interficeres filiū meū:
καὶ ἐγένετο μετὰ ταῦτα καὶ ἠρρώστησεν ὁ υἱὸς τῆς γυναικὸς τῆς κυρίας τοῦ οἴκου, καὶ ἦν ἡ ἀρρωστία αὐτοῦ κραταιὰ σφόδρα ἕως οὗ οὐχ ὑπελείφθη ἐν αὐτῷ πνεῦμα ζωῆς. καὶ εἶπεν ἡ γυνὴ πρὸς ἠλίαν, τί ἐμοὶ καὶ σοί ἄνθρωπε τοῦ θεοῦ, εἰσῆλθες πρός με τοῦ ἀναμνῆσαι τὰς ἀδικίας μου καὶ θανατῶσαι τὸν υἱόν μου;
& dixit helias ad mulierē: da mihi filiū tuū: & accepit eum de sinu eius: & portauit eum in cenaculū in quo ipse sedebat ibi: & collocauit eū sup lectū suū. & exclamauit helias ad dñm: & dixit dñe deus me⁹ etiā ne viduā cū qua ego habito cū ea: tu afflixisti vt interficeres filiū eius? & insufflauit puero ter: & inuocauit dñm: & dixit: dñe deus meus reuertatur iā anima pueri huius in eū. & factū est sic: & reuersa est aīa pueri in eum. & exclamauit puer: & tulit eum de cenaculo in domū: & dedit eum matri sue. & ait helias: vide viuit filius tuus. & dixit mulier ad heliam: ecce cognoui: qm̄ homo dei es tu: & verbū dñi in ore tuo verum.
καὶ εἶπεν ἠλίας πρὸς τὴν γυναῖκα, δός μοι τὸν υἱόν σου, καὶ ἔλαβεν αὐτὸν ἐκ τοῦ κόλπου αὐτῆς, καὶ ἀνήνεγκεν αὐτὸν εἰς τὸ ὑπερῷον ἐν ᾧ αὐτὸς ἐκάθητο ἐκεῖ, καὶ ἐκοίμισεν αὐτὸν ἐπὶ τὴν κλίνην αὐτοῦ. καὶ ἀνεβόησεν ἠλίας πρὸς κύριον, καὶ εἶπεν, κύριε ὁ θεός μου καί γε τὴν χήραν μεθ᾽ ἧς ἐγὼ οἰκῶ μετ᾽ αὐτῆς, σὺ κεκάκωκας τοῦ θανατῶσαι τὸν υἱὸν αὐτῆς; καὶ ἐνεφύσησε τῷ παιδαρίῳ τρίς, καὶ ἐπεκαλέσατο τὸν κύριον, καὶ εἶπε, κύριε ὁ θεός μου ἐπιστραφήτω δὴ ἡ ψυχὴ τοῦ παιδαρίου τούτου εἰς αὐτό. καὶ ἐγένετο οὕτως, καὶ ἐπεστράφη ἡ ψυχὴ τοῦ παιδαρίου εἰς αὐτό. καὶ ἀνεβόησε τὸ παιδάριον, καὶ κατήγαγεν αὐτὸ ἀπὸ τοῦ ὑπερῴου εἰς τὸν οἶκον, καὶ ἔδωκεν αὐτὸ τῇ μητρὶ αὐτοῦ. καὶ εἶπεν ἠλίας, βλέπε ζῇ ὁ υἱός σου. καὶ εἶπεν ἡ γυνὴ πρὸς ἠλίαν, ἰδοὺ ἔγνωκα, ὅτι ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ εἶ σύ, καὶ ῥῆμα κυρίου ἐν τῷ στόματί σου ἀληθινόν.

Ca.18.

C

D

A

& factū est post dies multos: & verbū domini factū est ad heliā in anno tertio dicens: vade & ostēde te achaab: & dabo pluuiā sup faciē terre. & iuit helias vt appareret achaab: & erat fames vehemēs in samaria. & vocauit achaab abdiā dispēsatorē dom⁹. & abdias erat timēs dñm valde. & factū est cū pcuteret iezabel pphas dñi: & tulit abdias cētū pphas & abscōdit eos per quīquagenos in duab⁹ speluncis: & alebat eos in pane & aqua. & dixit achaab ad abdiam: age & trāseam⁹ in terra ad fontes aquarū & in cūctos torrentes: si forte iueniam⁹ herbā: & sustētabimus equos & mulos: & nō interibunt a nobis iumēta. & diuiserūt sibi viā vt irent in ea. achaab iuit in via vna. & abdias iuit in via altera solus: & erat abdias in via solus. & ecce helias in occursum ei. & festinauit abdias & cecidit sup faciē suā: & ait: si tu es domine mi helia? & dixit helias ad abdiā: ego sum: vade dic dño tuo: ecce helias. & dixit abdias: qđ peccaui: qđ tu tradis seruū tuū in manus achaab vt interficiat me? viuit dñs deus tuus: si est gens aut regnū quō nō misit me dñs me⁹ adqrēdū te. & dixerūt: nō est. & adiurauit regnū & regiōes eius: & nō inuenit te. & nūc tu dicis: vade & nūcia dño tuo: ecce helias. & erit si ego recessero a te: & spūs dñi asportabit te in terrā quā nō noui: & recedā vt nunciē achaab & nō inueniet te: & interficiet me: & seruus tuus timens dñz ab infancia sua. nūqd nō nūciatū ē tibi:
Καὶ ἐγένετο μεθ᾽ ἡμέρας πολλάς, καὶ ῥῆμα κυρίου ἐγένετο πρὸς ἠλίαν ἐν τῷ ἐνιαυτῷ τῷ τρίτῳ λέγων, πορεύου καὶ ὄφθητι τῷ ἀχαάβ, καὶ δώσω ὑετὸν ἐπὶ πρόσωπον τῆς γῆς. καὶ ἐπορεύθη ἠλίας τοῦ ὀφθῆναι τῷ ἀχαάβ, καὶ ἦν λιμὸς κραταιὸς ἐν τῇ σαμαρείᾳ. καὶ ἐκάλεσεν ἀχαὰβ τὸν ἀβδίου τὸν οἰκονόμον. καὶ ἀβδίου ἦν φοβούμενος τὸν κύριον σφόδρα. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ τύπτειν ἰεζάβελ τοὺς προφήτας κυρίου, καὶ ἔλαβεν ἀβδίου ἑκατὸν προφήτας καὶ κατέκρυψεν αὐτοὺς ἀνὰ πεντήκοντα ἐν δύο σπηλαίοις, καὶ διέτρεφεν αὐτοὺς ἐν ἄρτῳ καὶ ὕδατι. καὶ εἶπεν ἀχαὰβ πρὸς ἀβδίου, δεῦρο καὶ διέλθωμεν ἐν τῇ γῇ ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς χειμάρρους, εἴ πως εὕρωμεν βοτάνην, καὶ περιποιησόμεθα ἵππους καὶ ἡμιόνους, καὶ οὐκ ἐξολοθρευθήσεται ἀφ᾽ ἡμῶν κτήνη. καὶ διεμέρισαν ἑαυτοῖς τὴν ὁδὸν τοῦ πορευθῆναι ἐν αὐτῇ. ἀχαὰβ ἐπορεύθη ἐν ὁδῷ μιᾷ. καὶ ἀβδίου ἐπορεύθη ἐν ὁδῷ ἄλλῃ μόνος, καὶ ἦν ἀβδίου ἐν τῇ ὁδῷ μόνος. καὶ ἰδοὺ ἠλίας εἰς συνάντησιν αὐτῷ. καὶ ἔσπευσεν ἀβδίου καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ εἶπεν, εἰ σὺ εἶ κύριέ μου ἠλία; καὶ εἶπεν ἠλίας πρὸς ἀβδίου, ἐγώ εἰμι, πορεύου λέγε τῷ κυρίῳ σου, ἰδοὺ ἠλίας. καὶ εἶπεν ἀβδίου, τί ἡμάρτηκα, ὅτι σὺ δίδως τὸν δοῦλόν σου εἰς χεῖρας ἀχαὰβ τοῦ θανατῶσαί με; ζῇ κύριος ὁ θεός σου, εἰ ἔστιν ἔθνος ἢ βασιλεία οὗ οὐκ ἀπέσταλκέ με ὁ κύριός μου ζητεῖν σε. καὶ εἶπον, οὐκ ἔστι. καὶ ὥρκισε τὴν βασιλείαν καὶ τὰς χώρας αὐτῆς, καὶ οὐχ εὕρηκέ σε. καὶ νῦν σὺ λέγεις, πορεύου καὶ ἀπάγγελλε τῷ κυρίῳ σου, ἰδοὺ ἠλίας. καὶ ἔσται ἐὰν ἐγὼ ἀπέλθω ἀπὸ σοῦ, καὶ πνεῦμα κυρίου ἀρεῖ σε εἰς γῆν ἣν οὐκ οἶδα, καὶ ἀπελεύσομαι τοῦ ἀπαγγεῖλαι τῷ ἀχαὰβ καὶ οὐχ εὕρῃ σε, καὶ ἀποκτενεῖ με, καὶ ὁ δοῦλός σου φοβούμενος τὸν κύριον ἐκ νεότητος αὐτοῦ. ἦ οὐκ ἀπηγγέλη σοί,

B

Post dies multos factū est verbū dñi ad heliam in anno tertio dicens. Vade & ostende te achab vt dem pluuiam sup faciē terre. Iuit ergo helias vt ostenderet se achab. Erat āt fames vehemēs in samaria. Vocauitq; achab abdiā dispēsatorē domus sue. Abdias autem timebat dñm deū valde. Nā cum interficeret iezabel prophetas domini: tulit ille centum prophetas & abscondit eos quinquagenos & qnqge nos in spelūcis & pauit eos pane & aq. Dixit ergo achab ad abdiā. Vade in terram ad vniuersos fontes aquarum: & in cūctas valles: si forte possim⁹ inuenire herbā & saluare equos & mulos & nō penitus iumēta itereāt. Diuiseruntq; sibi regiōes vt circuirēt eas. Achab ibat per viā vnam: & abdias per viam alterā seorsum. Cumq; esset abdias in via helias occurrit ei. Qui cū cognouisset eum: cecidit sup faciē suam & ait. Num tu es dñe mi helias? Cui ille rñdit. Ego. & dixit. vade & dic dño tuo. Adest helias. Et ille. Quid peccaui inquit qm̄ trades me seruū tuum in manū achab vt interficiat me? Viuit dñs deus tuus: quia non est gens aut regnū in quo non miserit dominus meus te requirēs. Et rñdentibus cūctis: nō ē hic: adiurauit regna singula & gentes eo q minime repireris. Et nūc dicis mihi vade & dic dño tuo: adest helyas? Cumq; recessero a te: spiritus domini asportabit te in locum quem ego ignoro: & ingressus nunciabo achab: & nō iueniēs te interficiet me. Seruus aūt tuus timet dominū ab infantia sua. Nunquid non indicatum est tibi domino meo

וַיְהִי יָמִים רַבִּים וּדְבַר יְהוָה הָיָה אֶל אֵלִיָּהוּ בַּשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁית לֵאמֹר לֵךְ הֵרָאֵה אֶל אַחְאָב וְאֶתְּנָה מָטָר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה׃ וַיֵּלֶךְ אֵלִיָּהוּ לְהֵרָאוֹת אֶל אַחְאָב וְהָרָעָב חָזָק בְּשֹׁמְרוֹן׃ וַיִּקְרָא אַחְאָב אֶל עֹבַדְיָהוּ אֲשֶׁר עַל הַבָּיִת וְעֹבַדְיָהוּ הָיָה יָרֵא אֶת יְהוָה מְאֹד׃ וַיְהִי בְּהַכְרִית אִיזֶבֶל אֵת נְבִיאֵי יְהוָה וַיִּקַּח עֹבַדְיָהוּ מֵאָה נְבִאִים וַיַּחְבִּיאֵם חֲמִשִּׁים אִישׁ בַּמְּעָרָה וְכִלְכְּלָם לֶחֶם וָמָיִם׃ וַיֹּאמֶר אַחְאָב אֶל עֹבַדְיָהוּ לֵךְ בָּאָרֶץ אֶל כָּל מַעְיְנֵי הַמַּיִם וְאֶל כָּל הַנְּחָלִים אוּלַי נִמְצָא חָצִיר וּנְחַיֶּה סוּס וָפֶרֶד וְלוֹא נַכְרִית מֵהַבְּהֵמָה׃ וַיְחַלְּקוּ לָהֶם אֶת הָאָרֶץ לַעֲבָר בָּהּ אַחְאָב הָלַךְ בְּדֶרֶךְ אֶחָד לְבַדּוֹ וְעֹבַדְיָהוּ הָלַךְ בְּדֶרֶךְ אֶחָד לְבַדּוֹ׃ וַיְהִי עֹבַדְיָהוּ בַּדֶּרֶךְ וְהִנֵּה אֵלִיָּהוּ לִקְרָאתוֹ וַיַּכִּרֵהוּ וַיִּפֹּל עַל פָּנָיו וַיֹּאמֶר הַאַתָּה זֶה אֲדֹנִי אֵלִיָּהוּ׃ וַיֹּאמֶר לוֹ אָנִי לֵךְ אֱמֹר לַאדֹנֶיךָ הִנֵּה אֵלִיָּהוּ׃ וַיֹּאמֶר מֶה חָטָאתִי כִּי אַתָּה נֹתֵן אֶת עַבְדְּךָ בְּיַד אַחְאָב לַהֲמִיתֵנִי׃ חַי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אִם יֶשׁ גּוֹי וּמַמְלָכָה אֲשֶׁר לֹא שָׁלַח אֲדֹנִי שָׁם לְבַקֶּשְׁךָ וְאָמְרוּ אָיִן וְהִשְׁבִּיעַ אֶת הַמַּמְלָכָה וְאֶת הַגּוֹי כִּי לֹא יִמְצָאֶכָּה׃ וְעַתָּה אַתָּה אֹמֵר לֵךְ אֱמֹר לַאדֹנֶיךָ הִנֵּה אֵלִיָּהוּ׃ וְהָיָה אֲנִי אֵלֵךְ מֵאִתָּךְ וְרוּחַ יְהוָה יִשָּׂאֲךָ עַל אֲשֶׁר לֹא אֵדָע וּבָאתִי לְהַגִּיד לְאַחְאָב וְלֹא יִמְצָאֲךָ וַהֲרָגָנִי וְעַבְדְּךָ יָרֵא אֶת יְהוָה מִנְּעֻרָי׃ הֲלֹא הֻגַּד לַאדֹנִי אֵת

cap. xviii · היה · יום · רבב · שלש · ילך · ראה · נתן · פנה · קרא · כרת · נבא · לקח · חבא · ילך · עין · אלל · מצא · חצר · חיה · חלק · עבר · דרך · נכר · נפל · פנה · מות · מלך · שבע · מצא · ילך · נשא · ידע · בוא · נגד · נער

qđ feceri cū interficeret iezabel prophetas dñi: q̄ abscōderim de prophetis dñi centū viros quinquagenos & quinquagenos in speluncis & pauerim eos pane & aqua? Et nunc tu dicis vade & dic domio tuo: adest helyas: vt interficiat me. Et dixit helyas. Viuit dñs exercituum ante cuius vultum sto: quia hodie apparebo ei. Abiit ergo abdias ī occursū achab & indicauit ei. Venitq; achab ī occursum helye. Et cum vidisset eum: ait. Tu ne es ille qui cōturbas israel? Et ille ait. Non ego turbaui israel: sed tu & domus patris tui qui dereliquistis mādata domini & secuti estis baalim. Verūtñ nunc mitte & congrega ad me vniuersum israel in monte carmeli & prophetas baal quadringentos quinquaginta: prophetasq; lucorū quadrigētos qui comedūt de mēsa iezabel. Misit achab ad omnes filios israel: & congregauit pphetas in mōte carmeli. Accedēs aūt helyas ad oēm populū israel ait. Vsq; quo claudicatis in duas partes? Si dñs est deus sequimini eū. Si autem baal sequimini illum. Et nō rñdit ei populus verbum. Et ait rursus helyas ad populū. Ego remansi propheta domini solus prophete autem baal quadringenti & quinquaginta. Dentur nobis duo boues: & illi eligant sibi bouē vnū & in frusta cedentes ponant super ligna: ignem autem non supponant. Et ego faciā bouē alterum: & ipona sup ligna: ignē aūt non supponā.

Inuocate noīa deorū vestroꝝ & ego īuocabo nomē domini: & deus qui exaudierit p ignē ipse sit deus. Rñdens ois ppls ait. Optima propositio quā locutus ē helias. Dixit ergo helias pphetis baal. Eligite vobis bouem vnū & facite primi quia vos plures estis: & īuocate nomina deorū vestrorū: ignēq; nō supponatis. Qui cū tulissent bouē quē dederat eis: fecerunt & inuocabant nomen baal de mane vsq; ad meridiē dicētes. Baal exaudi nos. Et nō erat vox: nec qui rñderet. Transiliebantq; altare qđ fecerāt. Cūq; esset iam meridies: illudebat illis helias dicens. Clamate voce maiore. Deus eī est & forsitā loqtur: aut in diuersorio est: aut in itinere aut certe dormit vt excitetur. Clamabāt ergo voce magna: & incidebant se iuxta ritum suū cultris & lāceolis donec pfunderētur sāguine. Postq; aūt transiit meridies & illis pphetātibus: venerat tēpꝰ quo sacrificiū offerri solet: nec audiebatur vox nec aliqs rñdebat nec attēdebat orātes. Dixit helias oī populo. Venite ad me. Et accedente ad se pplo curauit altare dñi qđ destructum fuerat: & tulit duodecī lapides iuxta numerū tribuū filiorum iacob: adquē factus ē sermo dñi dicens: israel erit nomē tuū: & edificauit de lapidibus altare in noīe dñi. Fecitq; aq̄ ductū q̄si p duas aratiūculas in circuitu altaris & composuit ligna: diuisitq; per membra bouē: & posuit sup ligna & ait. Implete quattuor hydrias aqua: & fūdite super holocaustū & super ligna. Rursumq; dixit. Etiam scđo hoc facite. Qui cū fecissēt scđo ait. Etiā tertio id ipsum facite. Feceruntq; tertio & currebant aque circum altare & fossa aque ductus repleta est

מים ויהי בעלות המנחה ויגש
אליהו הנביא ויאמר יהוה אלהי
אברהם יצחק וישראל היום
יודע כי אתה אלהים בישראל ואני
עבדך ובדבריך עשיתי את כל
הדברים האלה: ענני יהוה ענני
וידעו העם הזה כי אתה יהוה
האלהים ואתה הסבת את לבם
אחרנית: ותפל אש יהוה ותאכל
את העלה ואת העצים ואת האבנים
ואת העפר ואת המים אשר
בתעלה לחכה: וירא כל העם
ויפלו על פניהם ויאמרו יהוה
הוא האלהים יהוה הוא האלהים:
ויאמר אליהו להם תפשו את
נביאי הבעל איש אל ימלט
מהם ויתפשום ויורדם אליהו
אל נחל קישון וישחטם שם:
ויאמר אליהו לאחאב עלה אכל
ושתה כי קול המון הגשם: ויעלה
אחאב לאכל ולשתות ואליהו
עלה אל ראש הכרמל ויגהר
ארצה וישם פניו בין ברכו:
ויאמר אל נערו עלה נא הבט דרך
ים ויעל ויבט ויאמר אין מאומה
ויאמר שב שבע פעמים: ויהי
בשבעית ויאמר הנה עב קטנה ככף
איש עלה מים ויאמר עלה אמר
אל אחאב אסר ורד ולא יעצרכה
הגשם: ויהי עד כה ועד כה והשמים
התקדרו עבים ורוח ויהי גשם גדול
וירכב אחאב וילך יזרעאלה: ויד
יהוה היתה אל אליהו וישנס מתניו
וירץ לפני אחאב עד באכה יזרעאלה:
Cap.xix. ויגד אחאב לאיזבל
את כל אשר עשה אליהו ואת

עלה נגש · נבא · ידע · עשה · ענה · סבב · נפל אכל · ראה · מלט · ירד · שחט · המן עלה · שתה · גהר · שום ברך · נבט · אמר · שוב · היה · עלה עצר · קדר · רכב · שנס רוץ · פנה בוא · נגד

Cūq̧ iā tps eſſet vt offerretur holocauſtū: accedens helias propheta ait. Domine deus abraam & iſaac & iſrael: oſtende hodie quia tu es deus iſrael. & ego ſeruus tuus: & iuxta p̄ceptū tuum feci omnia verba hec. Exaudi me domine exaudi me vt diſcat populus iſte: quia tu es dominus deus & tu conuertiſti cor eorum iterum. Cecidit autem ignis dñi & vorauit holocauſtū & ligna & lapides puluerem quoq̧ & aquam que erat in aq̄ductu lābēs. Q̄d cū vidiſſet oīs popul' cecidit in faciem ſuā: & ait. Dominus ipſe eſt deus: dominus ipſe eſt deus. Dixitq̧ helias ad eos. Apprehendite pphetas baal & ne vnus quidem effugiat ex eis. Quos cū apprehēdiſſent duxit eos helias ad torrētē cyſon. Et interfecit eos ibi. Et ait helias ad achab. Aſcende comede & bibe: quia ſon' mul te pluuie eſt. Aſcendit achab vt comederet & biberet: helias autē aſcendit in verticē carmeli. & pronus in terrā poſuit faciem ſuam inter genua ſua: & dixit ad puerū ſuū. Aſcēde & proſpice contra mare. Qui cū aſcendiſſet & cōtēplatus eēt ait. Nō ē qcq̧. Et rurſū ait illi. Reuertere ſeptē vicib'. In ſeptia aūt vice ecce nubecula pua q̄ſi veſtigiū hoīs aſcēdebat de mari. Qui ait. Aſcēde & dic achab. Iūge currū tuū & deſcēde ne occupet te pluuia. Cūq̧ ſe verteret huc atq̧ illuc ecce celi cōtenebrati ſūt: & nubes & vētus & fctā ē pluuia grādis. Aſcēdēs itaq̧ achab abiit in iezrahel & manus dñi fctā ē ſup heliā accinctiſq̧ lūbis currebat ante achab donec veniret in iezrahel. 19.

Nunciauit aūt achab iezabel omnia q̄ fecerat helias &

aque. τ cū eſſet tps vt offerretur ſacri
ὕδατος. καὶ ὡς ἦν καιρὸς τοῦ προσφέρεσθαι τὴν θυ-
ficiū: τ acceſſit helias ppha τ dixit: do-
σίαν, καὶ προσήλθεν ἡλίας ὁ προφήτης καὶ εἶπεν, κύ-
mine deus abraā τ iſaac τ iſrael hodie cognoſ
ριε ὁ θεὸς ἀβραὰμ καὶ ἰσαὰκ καὶ ἰσραὴλ σήμερον γνώ-
cat oīs ppls' iſte: quia tu ſolus dñs de' iſ
τω πᾶς ὁ λαὸς οὗτος, ὅτι σὺ μόνος κύριος ὁ θεὸς ἰσ-
rael: τ ego ſeruus tuus: τ pp te feci hec
ραὴλ, καὶ ἐγὼ δοῦλος σός, καὶ διὰ σὲ πεποίηκα ταῦ-
oīa. exaudi me dñe exaudi me: τ
τα πάντα. ἐπάκουσόν μου κύριε ἐπάκουσόν μου, καὶ
cognoſcat ppls iſte: q̄ tu dñs de': τ tu
γνώτω ὁ λαὸς οὗτος, ὅτι σὺ κύριος ὁ θεός, καὶ σὺ
cōuertiſti cor ppli poſt te. τ
ἐπέστρεψας τὴν καρδίαν τοῦ λαοῦ ὀπίσω σου. καὶ
cecidit ignis a dño de celo: τ deuorauit
ἔπεσε πῦρ παρὰ κυρίου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατέ-
holocauſtū τ ligna τ aquā
φαγε τὸ ὁλοκαύτωμα καὶ τὰς σχίδακας καὶ τὸ ὕδωρ
que erat ſup ipſ τ aquā q̄ erat i aq̄ductu τ la
τὸ ἐπ' αὐτῷ καὶ τὸ ὕδωρ τὸ ἐν τῇ θααλὰ καὶ τοὺς λί-
pides τ puluerē linxit ignis: τ vidit oīs ppls
θους καὶ τὸν χοῦν ἐξέλιξε τὸ πῦρ, καὶ εἶδε πᾶς ὁ λαὸς
τ cecidit ſup faciē ſuā. τ dixerūt: vere do
καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν, καὶ εἶπον, ἀληθῶς κύ-
minus eſt de': dñs ipſe eſt de'. τ dixit helias
ριός ἐστιν ὁ θεός, κύριος αὐτός ἐστι θεός. καὶ εἶπεν ἡλίας
ad ppl'm: apphēdite pphas baal:
πρὸς τὸν λαόν, συλλάβετε τοὺς προφήτας τοῦ βάαλ,
nullus ſaluetur ex eis. τ apphēderūt eos: τ
μηδεὶς σωζέτω ἐξ αὐτῶν. καὶ συνέλαβον αὐτούς, καὶ
duxit eos helias in torrentē ciſon: τ
κατήγαγεν αὐτοὺς ἡλίας εἰς τὸν χειμάῤῥουν κισὼν, καὶ
interfecit eos ibi. τ ait helias achab: ſur
ἔσφαξεν αὐτοὺς ἐκεῖ. καὶ εἶπεν ἡλίας τῷ ἀχαάβ, ἀνά-
ge τ comede τ bibe: q̄ vox ſoni plu-
βηθι καὶ φάγε καὶ πίε, ὅτι φωνὴ τοῦ ἤχους τοῦ ὑε-
uie. τ ſurrexit achab vt comederet τ biberet. τ he
τοῦ. καὶ ἀνέστη ἀχαὰβ τοῦ φαγεῖν καὶ πιεῖν. καὶ ἠ-
lias aſcēdit in carmelū τ inclinauit ſe ſup trā:
λίας ἀνέβη εἰς τὸν κάρμηλον καὶ ἔκυψεν ἐπὶ τὴν γῆν,
τ poſuit faciē ſuā inter genua
καὶ ἔθηκεν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀναμέσον τῶν γονάτων
ſua. τ dixit puero ſuo: aſcēde τ proſ
αὐτοῦ. καὶ εἶπεν τῷ παιδαρίῳ αὐτοῦ, ἀνάβηθι καὶ ἐπί-
pice viā maris. τ aſcēdit τ cōtēplat' eſt
βλεψον ὁδὸν θαλάσσης. καὶ ἀνέβη καὶ ἐπέβλεψε τὸ
puer: τ ait: nō eſt quicq̄: τ ait helias:
παιδάριον, καὶ εἶπεν, οὐκ ἔστιν οὐθέν. καὶ εἶπεν ἡλίας,
reuertere τ aſpice ſeptē vicib'. τ factū eſt in
ἐπίστρεψον καὶ ἐπίβλεψον ἑπτάκις. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ
ſeptima: τ ecce nubes parua q̄ſi veſtigiū viri: aſ-
ἑβδόμῳ, καὶ ἰδοὺ νεφέλη μικρὰ ὡς ἴχνος ἀνδρὸς, ἀνά-
cendens aquā de mari. τ dixit: aſcēde τ
γουσα ὕδωρ ἀπὸ θαλάσσης. καὶ εἶπεν, ἀνάβηθι καὶ
dic achab: iūge currū tuū τ deſcēde: ne
εἶπον τῷ ἀχαὰβ, ζεῦξον τὸ ἅρμα σου καὶ κατάβηθι, μὴ
occupet te pluuia. τ factū ē vſq̧ hic τ hic: τ ce
καταλάβῃ σε ὁ ὑετός. καὶ ἐγένετο ἕως ὧδε καὶ ὧδε, καὶ ὁ οὐ-
lum cōtenebratū ē in nubibus τ vēto: τ facta ē plu
ρανὸς συνεσκότασεν ἐν νεφέλαις καὶ πνεύματι, καὶ ἐγένετο ὑε-
uia grādis. τ equitauit achab τ abijt in ieſrael.
τὸς μέγας. καὶ ἵππευσεν ἀχαὰβ καὶ ἐπορεύετο εἰς ἰεζραήλ.
τ manus dñi facta eſt ſup heliā: τ aſtrinxit
καὶ χεὶρ κυρίου ἐγένετο ἐπὶ τὸν ἡλίαν, καὶ συνέσφιγξε τὴν
lūbū ſuū: τ currebat ante achab vſq̧ ad ieſrl.
ὀσφὺν αὐτοῦ, καὶ ἔτρεχεν ἔμπροσθεν ἀχαὰβ ἕως ἰεζραήλ.

Et nunciauit achab iezabel oīa
Καὶ ἀνήγγειλεν ἀχαὰβ τῇ ἰεζαβὲλ πάντα
que fecerat helias: τ
ὅσα ἐποίησεν ἡλίας, καὶ

G

δ.17.a Jacob. 5.d.

C.19

A

qūō occidit prophetas in gladio. τ miſit
ὡς ἀπέκτεινε τοὺς προφήτας ἐν ῥομφαίᾳ. καὶ ἀπέστει-
iezabel ad heliā τ dixit: hec faciāt mihi
λεν ἰεζαβὲλ πρὸς ἡλίαν καὶ εἶπεν, τάδε ποιήσαισάν μοι
dij τ hec addāt: q̄ hac hora cras
οἱ θεοὶ καὶ τάδε προσθείησαν, ὅτι ταύτην τὴν ὥραν αὔριον
ponā aīam tuā: ſicut aīam vni' ex il
θήσομαι τὴν ψυχήν σου, καθὼς ψυχὴν ἑνὸς ἐξ αὐ-
lis. τ timuit helias τ ſurrexit τ abijt ſe
τῶν. καὶ ἐφοβήθη ἡλίας καὶ ἀνέστη καὶ ἀπῆλθε κα-
cūdū aīam ſuā: τ venit in berſa
τὰ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ ἔρχεται εἰς βηρσα-
bee q̄ eſt iuda. τ dimiſit puerū ſu
βεὲ ἡ ἐστὶ τοῦ ἰούδα. καὶ ἀφῆκε τὸ παιδάριον αὐ-
um ibi: τ ipſe perrexit in deſerto viā diei.
τοῦ ἐκεῖ, καὶ αὐτὸς ἐπορεύθη ἐν τῇ ἐρήμῳ ὁδὸν ἡμέρας.
τ venit τ ſedit ſubter iuniperū: τ petiuit
καὶ ἦλθε καὶ ἐκάθισεν ὑποκάτω ῥαθὰμ, καὶ ᾐτήσατο
aīe ſue vt moreref. τ ait ſufficiat
τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀποθανεῖν. καὶ εἶπεν, ἱκανούσθω
nūc dñe: tolle id aīam meā a me: q̄ nō me
νῦν κύριε, λάβε δὴ τὴν ψυχήν μου ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι οὐ κρείσ-
lior ſum ego ſup patres meos. τ dormi
σων εἰμὶ ἐγὼ ὑπὲρ τοὺς πατέρας μου. καὶ ἐκοιμή-
uit τ obdormiuit ſub plāta ibi. τ ecce q̄dā angelus
θη καὶ ὕπνωσεν ὑπὸ φυτὸν ἐκεῖ. καὶ ἰδού τις ἄγγελος
tetigit eum: τ dixit illi: ſurge τ comede.
ἥψατο αὐτοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἀνάστηθι καὶ φάγε.
τ reſpexit: τ ecce ad caput ſuū ſubci
καὶ ἐπέβλεψε, καὶ ἰδοὺ πρὸς κεφαλῆς αὐτοῦ ἐγκρυ-
neric' panis ſiliginē' τ lecythus aque. τ ſurrexit:
φίας ὀλυρίτης καὶ καψάκης ὕδατος. καὶ ἀνέστη
helias τ comedit τ bibit: τ reuerſus dormiuit.
ἡλίας καὶ ἔφαγε καὶ ἔπιεν, καὶ ἐπιστρέψας ἐκοιμήθη.
τ reuerſus eſt angel' dñi ſecundo: τ te-
καὶ ἐπέστρεψεν ὁ ἄγγελος κυρίου ἐκ δευτέρου, καὶ ἥ-
tigit eū: τ dixit ei: ſurge τ comede: q̄ mul
ψατο αὐτοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἀνάστηθι καὶ φάγε, ὅτι πολ-
ta a te via. τ ſurrexit τ comedit τ bibit.
λὴ ἀπὸ σοῦ ἡ ὁδός. καὶ ἀνέστη καὶ ἔφαγεν καὶ ἔπιεν.
τ abijt in fortitudine cibi illius quadra-
καὶ ἐπορεύθη ἐν τῇ ἰσχύϊ τῆς βρώσεως ἐκείνης τεσσαρά-
ginta diebus τ quadraginta noctib' vſq̧ ad mōtē
κοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νύκτας ἕως ὄρους
choreb. τ ingreſſus ē illuc in ſpeluncā τ mā
χωρήβ. καὶ εἰσῆλθεν ἐκεῖ εἰς τὸ σπήλαιον καὶ κα-
ſit ibi. τ ecce verbū dñi ad eū.
τέλυσεν ἐκεῖ. καὶ ἰδοὺ ῥῆμα κυρίου πρὸς αὐτόν.
τ dixit: q̄d tibi hic helya? τ dixit helias: ze
καὶ εἶπε, τί σοι ἐνταῦθα ἠλία; καὶ εἶπεν ἡλίας, ζη-
lans zelat' ſū dño oīpt: quia dereliquerūt te
λῶν ἐζήλωκα τῷ κυρίῳ παντοκράτορι, ὅτι ἐγκατέλι-
filij iſrael. altaria tua deſtruxerūt:
πόν σε οἱ υἱοὶ ἰσραήλ. τὰ θυσιαστήριά σου κατέσκαψαν,
τ pphas tuos occiderūt in gladio. τ dere
καὶ τοὺς προφήτας σου ἀπέκτειναν ἐν ῥομφαίᾳ, καὶ ὑπο-
lict' ſum ego ſolus: τ querūt aīam meā vt
λείφθην ἐγὼ μονώτατος, καὶ ζητοῦσι τὴν ψυχήν μου λα-
auferāt eā. τ ait egredieris τ ſtabis corā do
βεῖν αὐτήν. καὶ εἶπεν ἐξελεύσῃ καὶ στήσῃ ἐνώπιον κυ-
mino in mōte: τ ecce dñs tranſibit τ
ρίου ἐν τῷ ὄρει, καὶ ἰδοὺ κύριος παρελεύσεται καὶ
ſpūs grādis fortis diſſoluēs mōtes τ cōterēs
πνεῦμα μέγα, κραταιὸν διαλύον ὄρη καὶ συντρίβον
petras corā dño: nō in ſpū dñs.
πέτρας ἐνώπιον κυρίου, οὐκ ἐν τῷ πνεύματι κύριος.
τ poſt ſpūm commotio: nō in cōmotio-
καὶ μετὰ τὸ πνεῦμα συσσεισμός, οὐκ ἐν τῷ συσσεισ-
ne dñs. τ poſt cōmotionē ignis: nō in
μῷ κύριος. καὶ μετὰ τὸν συσσεισμὸν πῦρ, οὐκ ἐν
igne dñs. τ poſt
τῷ πυρὶ κύριος. καὶ μετὰ

4.Re. 4.d.

Jone. 4.a.

B

Infra. 10.

C

quomodo occidiſſet vniuerſos pphetas baal gladio. Miſitq̧ iezabel nuncium ad heliam dicens. Hec mihi faciant dii & hec addant: niſi hac hora cras poſuero animā tuā ſicut animā vnius ex illis. Timuit ergo helias & ſurgens abiit quocunq̧ eū ferebat voluntas: venitq̧ in berſabee iuda: & dimiſit ibi puerū ſuū & perrexit in deſertum viam vnius diei. Cūq̧ veniſſet & ſederet ſubter vnā iuniperū petiuit animę ſue vt moreretur: & ait. Sufficit mihi domine: tolle animam meam. Neq̧ enim melior ſum q̄ patres mei. Proiecitq̧ ſe: & obdormiuit in vmbra iuniperi. Et ecce angelus domini tetigit eum: & dixit illi. Surge comede. Reſpexit: & ecce ad caput ſuum ſubcinericius panis & vas aque. Comedit ergo & bibit: & rurſum obdormiuit. Reuerſuſq̧ eſt angelus domini ſecundo: & tetigit eum dixitq̧ illi. Surge comede. Grandis enim tibi reſtat via. Qui cū ſurrexiſſet: comedit & bibit: & ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus & quadraginta noctibus vſq̧ ad montem dei oreb. Cūq̧ veniſſet illuc: manſit in ſpelunca. Et ecce ſermo dñi ad eum: dixitq̧ illi. Quid hic agis helia? At ille reſpōdit: zelo zelatus ſum pro domino deo exercituum: quia dereliquerūt pactum dñi filii iſrael. Altaria tua deſtruxerunt: & prophetas tuos occiderunt gladio: & derelictus ſum ego ſolus: & querunt animam meā vt auferant eam. Et ait ei. Egredere & ſta in monte corā dño. Et ecce dñs tranſiit: & ſpūs grandis & fortis ſubuertens montes & cōterens petras ante dñm. Nō in ſpū dñs: & poſt ſpm cōmotio. Non in cōmotiōe dñs. Et poſt cōmotionē ignis. Nō in igne dñs. Et poſt

כל אשר הרג את כל הנביאים
בחרב: ותשלח איזבל מלאך אל
אליהו לאמר כה יעשון אלהים
וכה יוספון כי כעת מחר אשים
את נפשך כנפש אחד מהם: וירא
ויקם וילך אל נפשו ויבא באר
שבע אשר ליהודה וינח את נערו
שם: והוא הלך במדבר דרך יום
ויבא וישב תחת רתם אחד וישאל
את נפשו למות ויאמר רב עתה
יהוה קח נפשי כי לא טוב אנכי
מאבתי: וישכב ויישן תחת רתם
אחד והנה זה מלאך נגע בו ויאמר
לו קום אכול: ויבט והנה מראשתיו
עגת רצפים וצפחת מים ויאכל
וישת וישב וישכב: וישב מלאך
יהוה שנית ויגע בו ויאמר קום
אכל כי רב ממך הדרך: ויקם ויאכל
וישתה וילך בכח האכילה ההיא
ארבעים יום וארבעים לילה
עד הר האלהים חרב: ויבא שם
אל המערה וילן שם והנה
דבר יהוה אליו ויאמר
לו מה לך פה אליהו: ויאמר
קנא קנאתי ליהוה אלהי צבאות
כי עזבו בריתך בני ישראל
את מזבחתיך הרסו ואת נביאיך
הרגו בחרב ואותר אני
לבדי ויבקשו את נפשי
לקחתה: ויאמר צא ועמדת
בהר לפני יהוה והנה יהוה עבר
ורוח גדולה וחזק מפרק הרים
ומשבר סלעים לפני יהוה
לא ברוח יהוה ואחר הרוח רעש
לא ברעש יהוה: ואחר הרעש
אש לא באש יהוה ואחר

נבא · שלח לאך · עשה · יסף שום · ראה · קום · דבר · ישב · שאל · לקח · שכב · נגע · עוג צפח · שתה שוב · שכב שנה · נגע · פנן · כחח · רבע · בוא · לין · ברת · זבח נבא · יתר · בדד בקש · לקח · צא · גדל פרק · שבר · רעש

האש קול דממה דקה: ויהי כשמע אליהו וילט פניו באדרתו ויצא ויעמד פתח המערה והנה אליו קול ויאמר מה לך פה אליהו: ויאמר קנא קנאתי ליהוה אלהי צבאות כי עזבו בריתך בני ישראל את מזבחתיך הרסו ואת נביאיך הרגו בחרב ואותר אני לבדי ויבקשו את נפשי לקחתה: ויאמר יהוה אליו לך שוב לדרכך מדברה דמשק ובאת ומשחת את חזאל למלך על ארם: ואת יהוא בן נמשי תמשח למלך על ישראל ואת אלישע בן שפט מאבל מחולה תמשח לנביא תחתיך: והיה הנמלט מחרב חזאל ימית יהוא והנמלט מחרב יהוא ימית אלישע: והשארתי בישראל שבעת אלפים כל הברכים אשר לא כרעו לבעל וכל הפה אשר לא נשק לו: וילך משם וימצא את אלישע בן שפט והוא חרש שנים עשר צמדים לפניו והוא בשנים העשר ויעבר אליהו אליו וישלך אדרתו אליו: ויעזב את הבקר וירץ אחרי אליהו ויאמר אשקה נא לאבי ולאמי ואלכה אחריך ויאמר לו לך שוב כי מה עשיתי לך: וישב מאחריו ויקח את צמד הבקר ויזבחהו ובכלי הבקר בשלם הבשר ויתן לעם ויאכלו ויקם וילך אחרי אליהו וישרתהו:

Cap.xx.

ובן הדד מלך ארם קבץ את כל חילו ושלשים ושנים מלך אתו וסוס ורכב ויעל ויצר על שמרון

ignẽ sibilus auræ tenuis. Quod cum audisset helias operuit vultũ suũ pallio: & egressus stetit in ostio speluncæ: & ecce vox ad eum dicens. Quid hic agis helia? Et ille respondit. zelo zelatus sum p domino deo exercituum: quia dereliquerunt pactũ tuum filii israel. Altaria tua destruxerũt: & prophetas tuos occiderũt gladio: & derelictus sum ego solus: & q̃rũt aĩam meã vt auferant eam. Et ait dñs ad eũ. Vade & reuertere in viã tuã p desertũ in damascũ. Cũq; perueneris illuc vnges azahel regem super syriã: & iehu filium namsi vnges regem sup israel. Heliseum autem filium saphat qui ẽ de abelmeula vnges prophetã p te. Et erit qcũq; fugerit gladiũ azahel: occidet eũ iehu: & qcũq; fugerit gladium iehu interficiet eũ heliseus. Et derelinquã mihi in israel septem milia virorũ: quorũ genua non sunt incuruata añ baal & omne os quod non adorauerit eũ osculans manũ. Profectus ergo inde helias reppit heliseũ filiũ saphat arãtẽ in duodecim iugis boũ: & ipse in duodeci iugis boũ arãtibus vnus erat. Cũq; venisset helias ad eũ: misit palliũ suũ sup eũ. Qui statim relictis bobus cucurrit post heliam: & ait. Osculor oro te patrẽ meũ & matrẽ meã: & sic sequar te. Dixitq; ei. Vade & reuertere. Qđ ei meũ erat feci tibi. Reuersus autem ab eo: tulit par boũ & mactauit illud: & in aratro boum coxit carnes & dedit populo & comederũt. Consurgensq; abiit & secutus ẽ heliã & mistrabat ei. zo

Porro benadab rex syriæ congregauit oẽm exercitũ suũ & triginta duos reges secum & equos & currus & ascendens pugnabat contra samariam & obsedit eam. Mitteñsq; nuncios ad achab regem israel in ciuitatem ait. Hec dicit bẽadab. Argentũ tuũ & aurũ tuũ meũ est: & vxores tuæ & filii tui optimi mei sunt. Rñditq; rex israel. Iuxta verbum tuum dñe mi rex: tuus sum ego & omnia mea. Reuertẽtesq; nũcii dixerunt. Hec dicit benadab qui misit nos ad te. Argẽtũ tuũ & aurũ tuum & vxores tuas & filios tuos dabis mihi. Cras igitur hac eadem hora mittã seruos meos ad te & scrutabũtur domũ tuã & domũ seruorũ tuorũ: & oẽ qđ eis placuerit ponẽt in manibus suis & auferent. Vocauit aũt rex israel omnes seniores terræ: & ait. Aĩaduertite & videte: qm̃ insidietur nobis. Misit enim ad me pro vxoribus meis & filiis & pro argento & auro: & non abnui. Dixeruntq; oẽs maiores natu & vniuersus populus ad eũ. Nõ audias neq; acqescas illi. Rñditq; nunciis benadab. Dicite dño meo regi. Oĩa pp̃ q̃ misisti ad me seruum tuum in initio faciam: hanc autem rem facere nõ possum. Reuersiq; nuncii retulerunt ei. Qui remisit & ait. Hec faciant mihi dii & hec addãt: si suffecerit puluis samariæ pugillis omnis populi qui sequitur me. Et respondens rex israel ait. Dicite ei. Ne glorietur accinctus eque vt discinctus. Factũ est aũt cum audisset benadab verbum istud bibebat ipse & reges in vmbraculis: & ait seruis suis. Circũdate ciuitatẽ. Et circũdederũt eam. Et ecce ppheta vnus accedens ad achab regẽ israel: ait ei. Hec dicit dñs. Certe vidisti oẽm multitudinẽ hãc nimiam. Ecce ego tradã eã in manum tuã hodie:

καὶ μετὰ τὸ πῦρ φωνὴ αὔρας λεπτῆς, κἀκεῖ κύριος. καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν ἠλίας, ἐπεκάλυψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐν τῇ μηλωτῇ αὐτοῦ, καὶ ἐξῆλθε καὶ ἔστη ὑπὸ τὸ σπήλαιον. καὶ ἰδοὺ πρὸς αὐτὸν φωνὴ καὶ εἶπε, τί σοι ἐνταῦθα ἠλία; καὶ εἶπεν ἠλίας, ζηλῶν ἐζήλωκα τῷ κυρίῳ θεῷ παντοκράτορι, ὅτι ἐγκατέλιπον τὴν διαθήκην σου οἱ υἱοὶ ἰσραήλ· τὰ θυσιαστήριά σου κατέσκαψαν, καὶ τοὺς προφήτας σου ἀπέκτειναν ἐν ῥομφαίᾳ, καὶ ὑπολέλειμμαι ἐγὼ μονώτατος, καὶ ζητοῦσι τὴν ψυχήν μου λαβεῖν αὐτήν. καὶ εἶπε κύριος πρὸς αὐτόν, πορεύου ἀνάστρεφε εἰς τὴν ὁδόν σου, καὶ ἥξεις εἰς ὁδὸν ἐρήμου δαμασκοῦ. καὶ χρίσεις τὸν ἀζαὴλ εἰς βασιλέα ἐπὶ συρίας. καὶ τὸν ἰοὺ υἱὸν ναμεσσὶ χρίσεις εἰς βασιλέα ἐπὶ ἰσραήλ. καὶ τὸν ἐλισαιὲ υἱὸν σαφὰτ ἐξ ἀβελμεουλὰ χρίσεις εἰς προφήτην ἀντὶ σοῦ. καὶ ἔσται τὸν σωζόμενον ἐκ ῥομφαίας ἀζαὴλ θανατώσει ἰοῦ· καὶ τὸν σωζόμενον ἐκ ῥομφαίας ἰοῦ, θανατώσει ἐλισαιέ. καὶ καταλείψω ἐν ἰσραὴλ ἑπτὰ χιλιάδας ἀνδρῶν, πάντα τὰ γόνατα ἃ οὐκ ἔκαμψαν γόνυ τῇ βαάλ, καὶ πᾶν στόμα ὃ οὐ προσεκύνησεν αὐτῷ. καὶ ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν καὶ εὑρίσκει τὸν ἐλισαιὲ υἱὸν σαφάτ· καὶ αὐτὸς ἠροτρία ἐν βουσί· δώδεκα ζεύγη βοῶν ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ἐν τοῖς δώδεκα. καὶ ἐπῆλθεν ἐπ᾽ αὐτὸν, καὶ ἐπέρριψε τὴν μηλωτὴν αὐτοῦ ἐπ᾽ αὐτόν. καὶ κατέλιπεν ἐλισαιὲ τοὺς βόας, καὶ ἔδραμεν ὀπίσω ἠλίου καὶ εἶπε, καταφιλήσω τὸν πατέρα μου καὶ τὴν μητέρα μου, καὶ ἀκολουθήσω ὀπίσω σου. καὶ εἶπεν ἠλίας, ἀνάστρεφε, ὅτι πεποίηκά σοι. καὶ ἀνέστρεψεν ἐξόπισθεν αὐτοῦ, καὶ ἔλαβε τὰ ζεύγη τῶν βοῶν, καὶ ἔθυσε καὶ ἥψησεν αὐτὰ ἐν τοῖς σκεύεσι τῶν βοῶν, καὶ ἔδωκε τῷ λαῷ καὶ ἔφαγον. καὶ ἀνέστη καὶ ἐπορεύθη ὀπίσω ἠλίου, καὶ ἐλειτούργει αὐτῷ. Ca.20.

Καὶ συνήθροισεν υἱὸς ἄδερ βασιλεὺς συρίας πᾶσαν τὴν δύναμιν αὐτοῦ, καὶ τριάκοντα καὶ δύο βασιλεῖς μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ ἵπποι καὶ ἅρματα, καὶ ἀνέβησαν καὶ περιεκάθισαν ἐπὶ σαμαρείας, καὶ ἐπολέμησαν αὐτή. καὶ ἀπέστειλεν ἀγγέλους πρὸς ἀχαὰβ βασιλέα ἰσραὴλ εἰς τὴν πόλιν. καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν, τάδε λέγει υἱὸς ἄδερ, τὸ ἀργύριόν σου καὶ τὸ χρυσίον σου ἐμόν ἐστι, καὶ αἱ γυναῖκές σου καὶ τὰ τέκνα σου τὰ κάλλιστα ἐμά ἐστιν. καὶ ἀπεκρίθη ὁ βασιλεὺς ἰσραὴλ εἶπε, καθὼς ἐλάλησας κύριε μου βασιλεῦ, σός εἰμι ἐγὼ καὶ πάντα τὰ ἐμά. καὶ ἀνέστρεψαν οἱ ἄγγελοι καὶ εἶπον, τάδε λέγει υἱὸς ἄδερ, ἐγὼ ἀπέσταλκα πρὸς σὲ λέγων, τὸ ἀργύριόν σου καὶ τὸ χρυσίον σου καὶ τὰς γυναῖκάς σου καὶ τὰ τέκνα σου δώσεις μοι, ὅτι ταύτην τὴν ὥραν αὔριον ἀποστελῶ τοὺς παῖδάς μου πρὸς σέ, καὶ ἐξερευνήσουσι τοὺς οἴκους σου καὶ τοὺς οἴκους τῶν παίδων σου, καὶ ἔσται πάντα τὰ ἐπιθυμήματα τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, ἐφ᾽ ἃ ἂν ἐπιβάλωσι τὰς χεῖρας αὐτῶν, λήψονται. καὶ ἐκάλεσεν ὁ βασιλεὺς ἰσραὴλ πάντας τοὺς πρεσβυτέρους τῆς γῆς, καὶ εἶπε αὐτοῖς, γνῶτε δὴ καὶ ἴδετε, ὅτι κακίαν οὗτος ζητεῖ, ὅτι ἀπέσταλκε πρὸς με περὶ τῶν γυναικῶν μου καὶ περὶ τῶν τέκνων μου. καὶ τὸ ἀργύριόν μου καὶ τὸ χρυσίον μου, οὐκ ἀπεκώλυσα ἀπ᾽ αὐτοῦ. καὶ εἶπον αὐτῷ οἱ πρεσβύτεροι καὶ πᾶς ὁ λαὸς, μὴ ἀκούσῃς καὶ μὴ θελήσῃς. καὶ εἶπε τοῖς ἀγγέλοις υἱοῦ ἄδερ, εἴπατε τῷ κυρίῳ ὑμῶν κατὰ πάντα ὅσα ἀπέσταλκας πρὸς τὸν δοῦλόν σου ἐν πρώτοις ποιήσω· τὸ δὲ ῥῆμα τοῦτο οὐ δυνήσομαι ποιῆσαι. καὶ ἀπῆλθον οἱ ἄνδρες καὶ ἀπέστρεψαν αὐτῷ λόγον. καὶ ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν υἱὸς ἄδερ λέγων, τάδε ποιήσαι μοι ὁ θεὸς καὶ τάδε προσθείη, εἰ ἐκποιήσει ὁ χοῦς σαμαρείας ταῖς δραξὶ παντὶ τῷ λαῷ τοῖς πεζοῖς μου. καὶ ἀπεκρίθη βασιλεὺς ἰσραὴλ καὶ εἶπεν, ἱκανούσθω ὑμῖν, μὴ καυχάσθω ὁ κυρτὸς ὡς ὁ ὀρθός. καὶ ἐγένετο ὅτε ἀπεκρίθη αὐτῷ τὸν λόγον τοῦτον, πίνων ἦν αὐτὸς καὶ πάντες οἱ βασιλεῖς μετ᾽ αὐτοῦ ἐν σκηναῖς. καὶ εἶπε τοῖς παισὶν αὐτοῦ, οἰκοδομήσατε χάρακα. καὶ ἔθεντο χάρακα ἐπὶ τὴν πόλιν. καὶ ἰδοὺ προφήτης εἷς προσῆλθε τῷ ἀχαὰβ βασιλεῖ ἰσραὴλ, καὶ εἶπε, τάδε λέγει κύριος, εἰ ἑόρακας πάντα τὸν ὄχλον τὸν μέγαν τοῦτον; ἰδοὺ ἐγὼ δίδωμι αὐτὸν σήμερον

Ro.11.a. Eccl.48.b. Ro.11.b.

וילחם בה: וישלח מלאכים אל אחאב מלך ישראל העירה: ויאמר לו כה אמר בן הדד כספך וזהבך לי הוא ונשיך ובניך הטובים לי הם: ויען מלך ישראל ויאמר כדברך אדני המלך לך אני וכל אשר לי: וישבו המלאכים ויאמרו כה אמר בן הדד לאמר כי שלחתי אליך לאמר כספך וזהבך ונשיך ובניך לי תתן: כי אם כעת מחר אשלח את עבדי אליך וחפשו את ביתך ואת בתי עבדיך והיה כל מחמד עיניך ישימו בידם ולקחו: ויקרא מלך ישראל לכל זקני הארץ ויאמר דעו נא וראו כי רעה זה מבקש כי שלח אלי לנשי ולבני ולכספי ולזהבי ולא מנעתי ממנו: ויאמרו אליו כל הזקנים וכל העם אל תשמע ולוא תאבה: ויאמר למלאכי בן הדד אמרו לאדני המלך כל אשר שלחת אל עבדך בראשנה אעשה והדבר הזה לא אוכל לעשות וילכו המלאכים וישבהו דבר: וישלח אליו בן הדד ויאמר כה יעשון לי אלהים וכה יוספו אם ישפק עפר שמרון לשעלים לכל העם אשר ברגלי: ויען מלך ישראל ויאמר דברו אל יתהלל חגר כמפתח: ויהי כשמע את הדבר הזה והוא שתה הוא והמלכים בסכות ויאמר אל עבדיו שימו וישימו על העיר: והנה נביא אחד נגש אל אחאב מלך ישראל ויאמר כה אמר יהוה הראית את כל ההמון הגדול הזה הנני נתנו בידך היום

vt scias quia ego sum dominus. Et ait achab. Per quem? Dixitque ei. Hec dicit dñs. Per pedissequos principũ prouinciarũ. Et ait. Quis incipiet præliari? Et ille dixit: tu. Recensuit ergo pueros pricipũ prouinciarũ & reppit numerũ ducẽtorũ trigita duorũ. Et recẽsuit post eos populum omnes filios israel septem milia: & egressi sũt meridie. Benadab autem bibebat temulẽtus in vmbraculo suo & reges trigita duo cũ eo qui ad auxilium eius venerant. Egressi sunt aũt pueri principum prouiciarũ in prima frõte. Misit itaque benadab: qui nũciauerũt ei dicentes. Viri egressi sunt de samaria. At ille ait. Siue pro pace veniũt apphendite eos viuos: siue vt prelientur viuos eos capite. Egressi sunt ergo pueri principũ prouinciarũ: ac reliquus exercitus seqbatur. & percussit vnusquisque virũ qui cõtra se veniebat: fugeruntque syri & psecutus ẽ eos israel. Fugit quoque benadab rex syrie in equo cũ eqtibus suis. Necnõ egressus rex isrl pcussit equos & currus: & pcussit syriam plaga magna nimis. Accedẽs aũt ppheta ad regẽ israel dixit ei. Vade et cõfortare: & scito & vide quid facias. Sequẽti ei anno rex syrie ascendet contra te. Serui vero regis syrie dixerunt ei. Dii montium sunt dii eorũ: ideo supauerũt nos. Sed meli⁹ est vt pugnemus cõtra eos in cãpestribus & obtinebimus eos. Tu ergo verbũ hoc fac. Amoue reges singulos ab exercitu tuo & põe pricipes pro eis: & instaura numerũ militũ qui ceciderũt de tuis: & equos fm equos pristinos: & currus fm curr⁹ quos an̄ habuisti: & pugnabim⁹ cõtra eos in cãpestrib⁹: & videbis quod obtinebim⁹ eos. Credidit cõsilio eorũ: & fecit ita. Igitur postquam ann⁹

trãsierat recẽsuit benadab syros: & ascẽdit in afec: vt pugnarẽt cõtra israel. Porro filii israel recensiti sunt: & acceptis cibariis pfecti ex aduerso: castraque metati sunt cõtra eos quasi duo parui greges caprarũ: syri autem repleuerunt terram. Et accedens vnus vir dei dixit ad regem israel. Hec dicit dominus. Quia dixerunt syri: deus montiũ est dominus: & non est deus vallium: dabo omnem multitudinem hanc grandem in manu tua: & scietis quia ego sum domin⁹. Dirigebantque septem diebus ex aduerso hi atque illi acies: septima autẽ die cõmissum est bellum. Percusseruntque filii israel de syris centum milia peditũ in die vna. Fugerũt aũt qui remanserũt in afec in ciuitatẽ: & cecidit murus super viginti septem milia hoim qui remanserãt. Porro benadab fugiẽs ingressus ẽ ciuitatẽ in cubiculũ quod erat intra cubiculũ. dixerũtque ei serui sui. Ecce audiuim⁹ quod reges dom⁹ israel clementes sint. Ponamus itaque saccos in lumbis nostris & funiculos in capitib⁹ nostris: & egrediamur ad regẽ israel: forsitã saluabit aias nostras. Accinxerũt saccis lumbos suos & posuerũt funiculos in capitib⁹ suis venerũtque ad regẽ israel & dixerũt ei. Seruus tu⁹ benadab dicit. Viuat oro te aĩa mea. Et ille ait. Si adhuc viuit frater meus est. Quod acceperũt viri pro omĩe: & festinãtes rapuerunt verbũ ex ore ei⁹ atque dixerũt. Frater tu⁹ benadab viuit. Et dixit eis. Ite & adducite eũ ad me. Egressus est ergo ad eũ benadab: & leuauit eũ in currũ suũ. Qui dixit ei. Ciuitates quas tulit pr̃ me⁹ a patre tuo reddã: & plateas fac tibi in damasco sicut fecit pr̃ meus in samaria: & ego federat⁹ recedã a te. Pepigit ergo

fedus & dimisit eũ. Tũc vir quidã de filiis pphetarũ dixit ad sociũ suũ in sermone dñi. Percute me. At ille noluit percutere. Cui ait. Quia noluisti audire vocẽ dñi: ecce recedes a me & pcutiet te leo. Cũq; paululũ recessisset ab eo iuenit eũ leo atq; pcussit. Sed & alterũ inueniẽs virum dixit ad eũ. percute me Qui pcussit eũ: & vulnerauit. Abiit ergo ppheta & ocurrit regi i via: & mutauit aspsione pulueris os & oculos suos. Cũq; rex trãsisset: clamauit ad regẽ: & ait. Seru9 tu9 egress9 est ad preliandum comin9. cũq; fugisset vir vnus: adduxit eum qdã ad me: & ait. Custodi virũ istũ q si lapsus fuerit: erit aĩa tua pro aĩa eius: aut talentũ argẽti appẽdes. Dũ autẽ ego turbat9 huc illucq; me verterẽ: subito non cõparuit. & ait rex israel ad eũ. Hoc est iudiciũ tuũ quod ipse decreuisti. At ille stati abstersit puluerẽ de facie sua: & cognouit eũ rex israel q esset de pphetis. Qui ait ad eũ. Hec dicit dominus. Quia dimisisti virũ dignum morte de manu tua: erit aĩa tua pro anima eius: & populus tuus p populo eius. Reuersus est igitur rex israel in domũ suã audire cõtẽnẽs: & furibũdus vẽit in samariam.

Cap. xxj.

Post verba autem hec vinea erat naboth iezrahelite qui erat in iezrahel iuxta palaciũ achab regis samarie. Locutus est ergo achab ad Naboth dicẽs. Da mihi vineã tuam vt faciã mihi hortũ olerũ: qa vicina est & ppe domũ meã. Daboq; tibi pro ea vineã meliorem: aut si comodius tibi putas argẽti preciũ qñtum digna est. Cui respõdit naboth. Propitius sit mihi dñs ne dẽ hereditatẽ patrũ meorũ tibi. Vẽit ergo achab in domũ suã indignans & frẽdẽs sup verbo qđ locutus fuerat ad eũ naboth iezrahelites dicẽs: nõ dabo tibi hereditatem patrũ meorũ. Et piiciens se in lectulũ suũ auertit faciẽ suã ad pariete & nõ comedit panẽ. Ingressa ẽ aũt ad eũ iezabel vxor sua: dixitq; ei. Quid ẽ hoc: vñ aĩa tua cõtristata ẽ: & qre nõ comedis panem? Qui rñdit ei. Locutus sum naboth iezrahelite: & dixi ei. Da mihi vineã tuã: accepta pecunia: aut si tibi placet dabo tibi vineã meliorem p ea. Et ille ait. Nõ dabo tibi vineã meam. Dixit ergo ad eũ iezabel vxor ei9. Grandis autoritatis es: & bñ regis regnum isrl. Surge & comede panem & eque aĩo esto. Ego dabo tibi viẽã naboth iezrahelite. Scripsit itaq; litteras ex nomine achab: & signauit eas anulo eius: & misit ad maiores natu & optimates qui erãt in ciuitate eius & hĩtabant cũ naboth. Lrarũ aũt hec erat snĩa. Predicate ieiunium & sedere facite naboth inter primos populi: & submittite duos viros filios belial cõtra eũ & falsum testimoniũ dicãt: bñdixit naboth deũ & regem: & educite eũ & lapidate: sicq; moriatur. Fecerũt ergo ciues eius maiores natu & optimates q habitabãt cũ eo in vrbe sicut pcepat eis iezabel: & sicut scriptũ erat i litteris qs miserat ad eos. Predicauerũt ieiunium & sedere fecerũt naboth iter primos ppli: & adductis duobus viris filiis diaboli fecerunt eos sedere cõtra eũ. At illi scilicet vt viri diabolici dixerũt cõtra eũ testimoniũ corã multitudĩe. Bñdixit naboth deũ & regem: Quãobrem eduxerũt eũ extra ciuitatem & lapidibus iterfecerũt. Miserũtq; ad iezabel dicentes. Lapida

וימת: ויהי כשמע איזבל כי סקל
נבות וימת ותאמר איזבל אל אמר
אחאב קום רש את כרם נבות ירש
היזרעאלי אשר מאן לתת לך נתן
בכסף כי אין נבות חי כי מת: ויהי סות
כשמע אחאב כי מת נבות ויקם קום
אחאב לרדת אל כרם נבות ירד
היזרעאלי לרשתו: ויהי דבר יהוה היה
אל אליהו התשבי לאמר: קום רד
לקראת אחאב מלך ישראל אשר
בשמרון הנה בכרם נבות אשר
ירד שם לרשתו: ודברת אליו
לאמר כה אמר יהוה הרצחת וגם
ירשת ודברת אליו לאמר כה
אמר יהוה במקום אשר לקקו קום
הכלבים את דם נבות ילקו לקק
הכלבים את דמך גם אתה: ויאמר אמר
אחאב אל אליהו המצאתני איבי
ויאמר מצאתי יען התמכרך מכר
לעשות הרע בעיני יהוה: הנני עשה רוע
מביא אליך רעה ובערתי אחריך בוא
והכרתי לאחאב משתין בקיר כרת שתן
ועצור ועזוב בישראל: ונתתי את עצר עזב
ביתך כבית ירבעם בן נבט וכבית נתן
בעשא בן אחיה אל הכעס אשר
הכעסת ותחטא את ישראל: וגם כעס חטא
לאיזבל דבר יהוה לאמר הכלבים
יאכלו את איזבל בחל יזרעאל: חיל
המת לאחאב בעיר יאכלו הכלבים מות אכל
והמת בשדה יאכלו עוף השמים:
רק לא היה כאחאב אשר התמכר מכר
לעשות הרע בעיני יהוה אשר עשה רוע
הסתה אתו איזבל אשתו: ויתעב סות איש
מאד ללכת אחרי הגללים ככל אשר תעב הלך
עשו האמרי אשר הוריש יהוה ירש
מפני בני ישראל: ויהי כשמע פנה היה

tus est naboth: & mortuus ẽ. Factũ est aũt cũ audisset iezabel lapidatũ naboth & mortuũ: locuta est ad achab. Surge possĩde vineam naboth iezrahelite: q noluit tibi acqescere: & dare eã accepta pecunia. nõ ẽi viuit naboth: sed mortuus ẽ. Quod cũ audisset achab mortuũ videlicet naboth: surrexit & descẽdebat in vineã naboth iezrahelite vt possideret eam. Fctũs ẽ igitur ſmo dñi ad heliã tesbitẽ dicẽs. Surge & descẽde in occursum achab regis israel q est in samaria. Ecce ad vineã naboth descendit vt possideat eã. Et loqueris ad eum dicens. Hec dicit dominus. Occidisti insup & possedisti! Et post hec addes. Hec dicit dominus. In loco hoc in quo linxerunt canes sãguinẽ naboth lambent quoq͂ sanguinẽ tuum. Et ait achab ad heliã. Num inuenisti me inimicũ tibi? Qui dixit. Inueni: eo q venundatus sis vt faceres malũ in conspectu dñi. Ecce ego inducã sup te malum: & demetam posteriora tua & iterficiã de achab mingentẽ ad parietem & clausum & vltimum in israel. Et dabo domũ tuã sicut domũ hieroboã filii nabath & sicut domũ baasa filii ahia: qa egisti vt me ad iracundiã puocares: & peccare fecisti israel. Sed & de iezabel locutus est dñs dicẽs. Cães comedent iezabel in agro iezrahel. Si mortu⁹ fuerit achab in ciuitate: comedẽt eũ canes. Si ãt mortu⁹ fuerit in agro: comedẽt eũ volucres celi. Igr̃ nõ fuit alter talis sicut achab qui venũdat⁹ est: vt faceret malũ i cõspectu dñi. Cõcitauit eni eũ iezabel vxor sua: & abhoiabilis fctũs ẽ intãtũ vt seqretur idola q͂ fecerant ammorrei quos consumpsit dñs a facie filiorũ israel. Ita q͂ cum audisset

mortu⁹ est. & factũ est vt audiuit iezabel dicẽtes:
τέθνηκεν. καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν ἰεζάβελ τῶν λεγόντων,
lapidatus est nabuth & mortu⁹ est: dixit iezabel ad
λελιθοβόλησαι ναβουθ καὶ τέθνηκεν, εἶπεν ἰεζάβελ πρὸς
achaab: surge & posside vineã na
τὸν ἀχαάβ, ἀνάστα καὶ κληρονόμει τὸν ἀμπελῶνα να-
buth israelite: q: nõ dedit tibi argẽto: q:
βουθ τοῦ ἰζραηλίτου, ὅτι οὐκ ἔδωκέ σοι ἀργυρίου, ὅτι
nõ est nabuth viuẽs sed mortu⁹ est. & factũ est vt audi-
οὐκ ἔστι ναβουθ ζῶν ἀλλὰ τέθνηκεν. καὶ ἐγένετο ὡς ἤκου-
uit achaab q mortu⁹ ẽt nabuth: surrexit achaab & de
σεν ἀχαάβ ὅτι τέθνηκε ναβουθ, ἀνέστη ἀχαάβ καὶ κα-
scẽdit in vineã nabuth iezraelite vt
τέβη εἰς τὸν ἀμπελῶνα ναβουθ τοῦ ἰζραηλίτου τοῦ
possideret eã. & dixit dñs ad heliã thes
κληρονομῆσαι αὐτόν. καὶ εἶπε κύριος πρὸς ἡλίαν τὸν θε-
bytem dicẽs: surge & descende in occursum
σβύτην λέγων, ἀνάστηθι καὶ κατάβηθι εἰς ἀπάντησιν
achaab regis israel q est in samaria. ecce ip
ἀχαάβ βασιλέως ἰσραὴλ τοῦ ἐν σαμαρείᾳ. ἰδοὺ αὐ-
se in vinea nabuth: q: descendit ibi
τὸς ἐν τῷ ἀμπελῶνι ναβουθ, ὅτι καταβέβηκεν ἐκεῖ
vt possideat eã. & dices ad eũ: hec di
κληρονομῆσαι αὐτόν. καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτόν, τάδε λέ-
cit dñs: occidisti & possedisti? pp hoc
γει κύριος, ἐφόνευσας καὶ ἐκληρονόμησας; διὰ τοῦτο
hec dicit dñs: in loco quo linxerũt canes
τάδε λέγει κύριος, ἐν τῷ τόπῳ ᾧ ἔλειξαν οἱ κύνες τὸ
sãguinẽ nabuth: ibi lãbẽt canes sãguinẽ tuũ. &
αἷμα ναβουθ, ἐκεῖ λείξουσι οἱ κύνες τὸ αἷμά σου. καὶ
abijt helias ad achaab. & dixit achaab
ἐπορεύθη ἡλίας πρὸς ἀχαάβ. καὶ εἶπεν ἀχαάβ
ad heliã: si inuenisti me inimicũ m? & dixit helias:
πρὸς ἡλίαν, εἰ εὕρηκάς με ὁ ἐχθρός μου; καὶ εἶπεν ἡλίας,
inueni: quia venũdat⁹ es frustra: vt faceres ma
εὕρηκα, διότι πέπρασαι μάτην, τοῦ ποιῆσαι τὸ πο-
lum in cõspectu dñi: vt irritares eũ. hec
νηρὸν ἐνώπιον κυρίου, τοῦ παροργίσαι αὐτόν. τάδε
dicit dñs: ecce ego induco sup te mala. & ac
λέγει κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ ἐπάγω ἐπὶ σὲ κακά. καὶ ἐκ-
cendã post te & destruã achaab mingẽ
καύσω ὀπίσω σου καὶ ἐξολοθρεύσω τὸν ἀχαάβ οὐροῦν-
tem ad parietẽ & clausum & relictum
τα πρὸς τοῖχον καὶ συνεχόμενον καὶ ἐγκαταλελειμμένον
in israel: & dabo domũ tuã sicut domũ hieroboã fi
ἐν ἰσραὴλ, καὶ δώσω τὸν οἶκόν σου ὡς τὸν οἶκον ἱεροβοὰμ υἱ-
lij nabat & sicut domũ baasa filij achia pro
οῦ ναβὰτ καὶ ὡς τὸν οἶκον βαασὰ υἱοῦ ἀχιὰ περὶ τῶν
irritationibus qb⁹ irritasti & peccare fecisti
παροργισμάτων ὧν παρώργισας καὶ ἐξήμαρτες τὸν
israel. & iezabel locut⁹ est dñs dicẽs: ca
ἰσραήλ. καὶ τῇ ἰεζάβελ ἐλάλησε κύριος λέγων, οἱ κύ-
nes comedẽt eam in antemurali israel.
νες φάγονται αὐτὴν ἐν τῷ προτειχίσματι τοῦ ἰσραήλ.
mortuũ achaab in ciuitate: come
τὸν τεθνηκότα τοῦ ἀχαάβ ἐν τῇ πόλει, καταφάγον-
dent canes. & mortuũ eius in agro: come
ται οἱ κύνες. καὶ τὸν τεθνηκότα αὐτοῦ ἐν τῷ πεδίῳ, κατα-
dent volucres celi. verũtñ nõ fuit sicut
φάγονται τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ. πλὴν οὐκ ἦν ὡς
achaab q venũdat⁹ est vt faceret malũ corã dño:
ἀχαάβ ὃς ἐπράθη ποιῆσαι τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου,
quẽadmodũ mutauit iezabel vxor sua: & abominabil fact⁹ ẽ
ὡς μετέστησεν ἰεζάβελ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ ἐβδελύχθη
valde vt ambularet post abominatiões
σφόδρα τοῦ πορευθῆναι ὀπίσω τῶν βδελυγμάτων
scdm oĩa que fecit amorreus: quẽ destru
κατὰ πάντα ὅσα ἐποίησεν ὁ ἀμορραῖος, ὃν ἐξωλόθρευ-
xit dñs a facie filiorũ israel. & factũ
σε κύριος ἀπὸ προσώπου τῶν υἱῶν ἰσραήλ. καὶ ἐγέ-
est vt audiuit
νετο ὡς ἤκουσεν

D E F G

4.Re. 9.b. 8.14.c Infra. 22.f.

achaab sermões istos: scidit vestẽ suã &
ἀχαάβ τὰ ῥήματα ταῦτα, διέῤῥηξε τὸν χιτῶνα αὐτοῦ καὶ
operuit se cilicio & ieiunauit & dormiuit in sac
περιεβάλετο σάκκον καὶ ἐνηστεύσατο καὶ ἐκοιμήθη ἐν σάκ-
co: & ãbulabat demisso capite. & fact⁹ est ſmo dñi ad
κῳ, καὶ ἐπορεύετο κεκυφώς. καὶ ἐγένετο ῥῆμα κυρίου πρὸς
heliam thesbytẽ: & dixit: vidisti vt cõpunct⁹
ἡλίαν τὸν θεσβύτην, καὶ εἶπεν, ἑώρακας ὡς κατενύ-
est achaab a facie mea? eo q cõpunct⁹
χθη ἀχαάβ ἀπὸ προσώπου μου; ἀνθ' οὗ ὅτι κατενύ-
est a facie mea: nõ inducã malũ in
χθη ἀπὸ προσώπου μου, οὐκ ἐπάξω τὴν κακίαν ἐν ταῖς
diebus eius: sed in diebus filij sui
ἡμέραις αὐτοῦ, ἀλλ' ἢ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ υἱοῦ αὐ-
inducã malũ sup domũ eius.
τοῦ ἐπάξω τὴν κακίαν ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ. Ca.22.
Et sedit trib⁹ ãnis: & nõ erat bellũ in
Καὶ ἐκάθισεν τρία ἔτη, καὶ οὐκ ἦν πόλεμος ἀναμέ-
ter syriã & inter israel. & factũ ẽ in an
σον συρίας καὶ ἀναμέσον ἰσραήλ. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐνι-
no tertio & descẽdit iosaphat rex iu
αυτῷ τῷ τρίτῳ καὶ κατέβη ἰωσαφὰτ βασιλεὺς ἰού-
da ad achaab regẽ isrl. & dixit rex
δα πρὸς ἀχαάβ βασιλέα ἰσραήλ. καὶ εἶπεν ὁ βασι-
israel ad seruos suos: si scitis q
λεὺς ἰσραὴλ πρὸς τοὺς παῖδας αὐτοῦ, εἰ οἴδατε ὅτι
nra sit ramoth galaad: & nos tacem⁹ vt
ἡμῶν ἐστι ῥαμὼθ γαλαάδ, καὶ ἡμεῖς σιωπῶμεν τοῦ
nõ capiam⁹ eam de manu regis syrie? &
μὴ λαβεῖν αὐτὴν ἐκ χειρὸς βασιλέως συρίας; καὶ
dixit rex israel ad iosaphat: ascẽ
εἶπεν ὁ βασιλεὺς ἰσραὴλ πρὸς ἰωσαφάτ, ἀναβή-
des mecum in ramoth galaad in bellũ? &
σῃ μετ' ἐμοῦ εἰς ῥαμὼθ γαλαὰδ εἰς πόλεμον; καὶ
dixit iosaphat: sicut tu: ita & ego. &
εἶπεν ἰωσαφάτ, καθὼς σύ, οὕτως καὶ ἐγώ. καὶ
sicut pplˢ tuˢ: sic & pplˢ me⁹. & si
καθὼς ὁ λαός σου, οὕτως καὶ ὁ λαός μου. καὶ κα-
cut equi tui equi mei. & dixit iosa
θὼς οἱ ἵπποι σου οἱ ἵπποι μου. καὶ εἶπεν ἰωσα-
phat rex iuda ad achaab regem isra
φὰτ βασιλεὺς ἰούδα πρὸς ἀχαὰβ βασιλέα ἰσρα-
el: cõsulamus iã hodie dñm. & cõgrega
ήλ, ἐπερωτήσωμεν δὴ σήμερον τὸν κύριον. καὶ συνήθροι-
uit rex israel oẽs pphtas
σεν ὁ βασιλεὺς ἰσραὴλ πάντας τοὺς προφήτας
qsi quadringẽtos viros. & ait eis: si e
ὡς τετρακοσίους ἄνδρας. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, εἰ πο-
am in ramoth galaad ad bellũ: vel cessem?
ρευθῶ εἰς ῥαμὼθ γαλαὰδ εἰς πόλεμον, ἢ ἐπίσχω;
& dixerũt: ascẽde: quia tradẽs dabit dñs in
καὶ εἶπαν, ἀνάβαινε, ὅτι διδοὺς δώσει κύριος εἰς
manus regis. & dixit iosaphat ad
χεῖρας τοῦ βασιλέως. καὶ εἶπεν ἰωσαφὰτ πρὸς
regẽ israel: nõ est hic pphta
τὸν βασιλέα ἰσραήλ, οὐκ ἔστιν ὧδε προφήτης τοῦ
dñi: & interrogabim⁹ dñm per eũ? & di
κυρίου, καὶ ἐπερωτήσομεν τὸν κύριον δι' αὐτοῦ; καὶ εἶ-
xit rex israel ad iosaphat: adhuc vn⁹ est
πεν ὁ βασιλεὺς ἰσραὴλ πρὸς ἰωσαφάτ, ἔτι εἷς ἐστιν
vir vt cõsulam⁹ dñm per eũ. & ego o
ἀνὴρ εἰς τὸ ἐπερωτῆσαι τὸν κύριον δι' αὐτοῦ. καὶ ἐγὼ με-
di eũ: quia nõ loqtur de me bona: sed
μίσηκα αὐτόν, ὅτι οὐ λαλεῖ περὶ ἐμοῦ ἀγαθά, ἀλ-
mala: micheas fili⁹ iemla. & dixit iosaphat:
λ' ἢ κακά, μιχαίας υἱὸς ἰεμλά. καὶ εἶπεν ἰωσαφάτ,
ne dicat rex sic. & vocauit rex
μὴ λεγέτω ὁ βασιλεὺς οὕτω. καὶ ἐκάλεσεν ὁ βασι-
israel eunuchũ vnũ: & dixit velociter mi
λεὺς ἰσραὴλ εὐνοῦχον ἕνα, καὶ εἶπε τὸ τάχος μι-
cheam filiũ iemla. & iosaphat rex
χαίαν υἱὸν ἰεμλά. καὶ ἰωσαφὰτ βασιλεὺς

D E F A B

1.Pa. 18.c.

4.Re. 3.a.

achab sermones istos: scidit vestimenta sua: & operuit cilicio carnẽ suã: ieiunauitq͂ & dormiuit in sacco & ãbulauit demisso capite. Et factus est sermo dñi ad heliam tesbitẽ dicẽs. Nõne vidisti hũiliatũ achab corã me? Quia igitur humiliatus est mei cã. Nõ inducã malũ in diebus eius: sed i diebus filii sui iferã malũ domui eius.

Trãsierũt igitur .zz. tres ãni absq͂ bello iter syriam & israel. In anno autem tertio descendit iosaphat rex iuda ad regem israel. Dixitq͂ rex israel ad seruos suos. Ignoratis q nostra sit ramoth galaad: & negligimus tollere eã de manu regis syrie? Et ait ad iosaphat. Venies ne mecum ad preliãdũ in ramoth galaad? Dixitq͂ iosaphat ad regem israel. Sicut ego sum: ita & tu. Ppl's meus & ppl's tuus vnũ sunt: & equites mei eqtes tui. Dixitq͂ iosaphat ad regẽ israel. Quere oro te hodie sermonẽ domini. Congregauit ergo rex israel prophetas quadringentos circiter viros & ait ad eos. Ire debeo i ramoth galaad ad bellãdũ: an quiescere? Qui responderunt. Ascende & dabit eã dominus in manu regis. Dixit ãt iosaphat. Nõ est hic propheta domini quispiam vt interrogemus per eum? Et ait rex israel ad iosaphat. Remansit vir vnus p quẽ possumus interrogare dominum: sed ego odi eum: quia non prophetat mihi bonum sed malum: micheas filius iẽla. Cui iosaphat ait. Ne loquaris ita rex. Vocauit ergo rex israel eunuchũ q͂ndam & dixit ei. Festina adducere micheã filiũ iemla. Rex autem israel & iosaphat rex

אחאב את הדברים האלה ויקרע קרע
בגדיו וישם שק על בשרו ויצום שום צום
וישכב בשק ויהלך אט: ויהי דבר שכב הלך
יהוה אל אליהו התשבי לאמר:
הראית כי נכנע אחאב מלפני יען ראה כנע
כי נכנע מפני לא אביא הרעה בימיו בוא רוע
בימי בנו אביא הרעה על ביתו: יום
וישבו שלש שנים אין Cap.xxij.
מלחמה בין ארם ובין ישראל: ויהי לחם
בשנה השלישית וירד יהושפט שלש
מלך יהודה אל מלך ישראל:
ויאמר מלך ישראל אל עבדיו
הידעתם כי לנו רמת גלעד ואנחנו
מחשים מקחת אתה מיד מלך ארם: חשה לקח
ויאמר אל יהושפט התלך אתי אמר הלך
למלחמה רמת גלעד ויאמר
יהושפט אל מלך ישראל כמוני
כמוך כעמי כעמך כסוסי כסוסיך:
ויאמר יהושפט אל מלך ישראל
דרש נא כיום את דבר יהוה:
ויקבץ מלך ישראל את הנביאים קבץ נבא
כארבע מאות איש ויאמר רבע מאה
אלהם האלך על רמת גלעד
למלחמה אם אחדל ויאמרו חדל
עלה ויתן אדני ביד המלך: נתן
ויאמר יהושפט האין פה נביא
ליהוה עוד ונדרשה מאתו: דרש
ויאמר מלך ישראל אל יהושפט
עוד איש אחד לדרש את
יהוה מאתו ואני שנאתיו כי
לא יתנבא עלי טוב כי אם רע נבא
מיכיהו בן ימלה ויאמר יהושפט
אל יאמר המלך כן: ויקרא קרא
מלך ישראל אל סריס אחד סרס
ויאמר מהרה מיכיהו בן ימלה:
ומלך ישראל ויהושפט מלך

יהודה ישבים איש על כסאו מלבשים בגדים בגרן פתח שער שמרון וכל הנביאים מתנבאים לפניהם: ויעש לו צדקיה בן כנענה קרני ברזל ויאמר כה אמר יהוה באלה תנגח את ארם עד כלתם: וכל הנביאים נבאים כן לאמר עלה רמות גלעד והצלח ונתן יהוה ביד המלך: והמלאך אשר הלך לקרא מיכיהו דבר אליו לאמר הנה נא דברי הנביאים פה אחד טוב אל המלך יהי נא דבריך כדבר אחד מהם ודברת טוב: ויאמר מיכיהו חי יהוה כי את אשר יאמר יהוה אלי אתו אדבר: ויבוא אל המלך ויאמר המלך אליו מיכיהו הנלך אל רמות גלעד למלחמה אם נחדל ויאמר אליו עלה והצלח ונתן יהוה ביד המלך: ויאמר אליו המלך עד כמה פעמים אני משביעך אשר לא תדבר אלי רק אמת בשם יהוה: ויאמר ראיתי את כל ישראל נפצים על ההרים כצאן אשר אין להם רעה ויאמר יהוה לא אדנים לאלה ישובו איש לביתו בשלום: ויאמר מלך ישראל אל יהושפט הלא אמרתי אליך לא יתנבא עלי טוב כי אם רע: ויאמר לכן שמע דבר יהוה ראיתי את יהוה ישב על כסאו וכל צבא השמים עמד עליו מימינו ומשמאלו: ויאמר יהוה מי יפתה את אחאב ויעל ויפל ברמת גלעד ויאמר זה בכה וזה אמר בכה: ויצא הרוח ויעמד לפני יהוה ויאמר אני

לבש · פנה עשה · נגח · כלה · צלח · לאך · היה · אמר · דבר בוא · הלך · לחם חדל · שבע · ראה · שוב שלם · נבא · רוע · ימן שמאל · פתה עלה · נפל · עמד פנה

iuda sedebãt vnusquisq3 in solio suo vestiti cultu regio in area iuxta hostiũ porte samarie: & vniuersi prophete prophetabant in cõspectu eorũ. Fecit quoq3 sibi sedechias filius chanaã cornua ferrea: & ait. Hec dicit dñs. His vẽtilabis syriam donec deleas eã. Oẽsq3 prophete similiter pphetabãt dicẽtes. Ascẽde in ramoth galaad: & vade psperé: & tradet dominus in manus regis. Nũcius vero qui ierat vt vocaret micheã locutus est ad eũ dicẽs. Ecce sermões pphetarum ore vno regi bona pdicãt: sit ergo sermo tuus similis eorum: & loquere bona. Cui micheas ait. Viuit dñs: quia quodcũq3 dixerit mihi dominus hoc loquar. Venit itaq3 ad regem & ait illi rex. Michea: ire debemus in ramoth galaad ad pliandũ an cessare? Cui ille rñdit. Ascẽde & vade psperé & tradet dñs in manu regis. Dixit ãt rex ad eũ. Iterum atq3 iterum adiuro te vt non loquaris mihi nisi qđ verum est in noĩe dñi. Et ille ait. Vidi cunctũ israel dispsum in mõtib9 q̃si oues non hñtes pastorem. Et ait dñs. Non hñt isti dominũ: reuertatur vnusquisq3 in domũ suã in pace. Dixit ergo rex ad Iosaphat. Nunquid nõ dixi tibi quia nõ pphetat mihi bonũ: sed semper malũ. Ille vero addẽs ait. Propt hoc audi sermonẽ dñi. Vidi dñm sedentẽ sup soliũ suũ: & oẽm exercitũ celi assistentẽ ei a dextris & a sinistris. Et ait dñs. Quis decipiet achab regẽ israel vt ascendat & cadat in ramoth galaad? Et dixit vnus verba huiuscemodi: & alius aliter. Egressus ẽ autem spũs: & stetit coram dño & ait. Ego

iuda & achaab rex israel sedebat vnusquisq3 in
Ἰούδα καὶ ἀχαὰβ βασιλεὺς ἰσραὴλ ἐκάθητο ἕκαστος ἐπὶ
solio suo armati in area porte samarie. &
τοῦ θρόνου αὐτοῦ ἔνοπλοι ἐν ἅλω πύλης σαμαρείας. καὶ
vniuersi pphte pphtabãt in cõspectu eorũ. &
πάντες οἱ προφῆται προεφήτευον ἐνώπιον αὐτῶν. καὶ
fecit sibi sedechias filius chanaã cornua ferrea: & ait: hec dicit dñs: in his ventilabis
ἐποίησεν ἑαυτῷ σεδεκίας υἱὸς χαναὰμ κέρατα σιδηρᾶ, καὶ εἶπε, τάδε λέγει κύριος, ἐν τούτοις κερατιεῖς τὴν
syriam donec deleatur. & oẽs pphte pro
συρίαν ἕως ἂν συντελεσθῇ. καὶ πάντες οἱ προφῆται προ
phetabãt sic dicẽtes: ascẽde in ramoth galaad: & psperũ iter dabit tibi dñs: & dabit in manus tuas
εφήτευον οὕτως λέγοντες, ἀνάβαινε εἰς ῥαμὼθ γαλαάδ, καὶ εὐοδώσει σε κύριος, καὶ δώσει εἰς χεῖράς σου
regem syrie. & nũcius q̃ ierat vt vocaret
τὸν βασιλέα συρίας. καὶ ὁ ἄγγελος ὁ πορευθεὶς καλέσαι
micheam locutus est ei dicẽs: ecce iã omnes pphte loquũtur ore vno bona de rege:
τὸν μιχαίαν ἐλάλησεν αὐτῷ λέγων, ἰδοὺ δὴ πάντες οἱ προφῆται λαλοῦσι στόματι ἑνὶ καλὰ περὶ τοῦ βασιλέως,
fias iã & tu in fmõib9 fm fmões
γίνου δὴ καὶ σὺ ἐν λόγοις κατὰ τοὺς λόγους
vnius horũ: & loquere bona. & dixit micheas:
ἑνὸς τούτων, καὶ λάλησον καλά. καὶ εἶπε μιχαίας,
viuit dñs q2 q̃cũq3 dixerit dñs ad me: hec lo
ζῇ κύριος ὅτι ὃ ἐὰν εἴπῃ κύριος πρός με, ταῦτα λαλή
quar. & venit ad regem. & ait illi
σω. καὶ ἦλθεν πρὸς τὸν βασιλέα. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ
rex: michea si ascẽdã in ramoth galaad ad prelium vel cessabo? & dixit ei: ascẽde: &
βασιλεύς, μιχαία εἰ ἀναβῶ εἰς ῥαμὼθ γαλαὰδ εἰς πόλεμον ἢ ἐπίσχω; καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἀνάβαινε, καὶ
psperũ iter dabit tibi dñs in manu regis. &
εὐοδώσει σε κύριος ἐν χειρὶ τοῦ βασιλέως. καὶ
dixit ei rex: quotiẽs ego adiuro te: vt
εἶπεν αὐτῷ βασιλεύς, ποσάκις ἐγὼ ὁρκίζω σε, ὅπως
loquaris ad me veritatẽ in noĩe dñi. & ait
λαλήσῃς πρός με ἀλήθειαν ἐν ὀνόματι κυρίου. καὶ εἶπε
micheas sic: vidi oẽm israel dispersum in mõtib9 q̃si oues: q̃b9 nõ erat pastor. &
μιχαίας οὕτως, ἑώρακα πάντα τὸν ἰσραὴλ διεσπαρμένον ἐν τοῖς ὄρεσιν ὡς πρόβατα, οἷς οὐκ ἦν ποιμήν. καὶ
dixit dñs: nõne dñs his? reuertatur vnusq̃sq3
εἶπε κύριος, οὐ κύριος τούτοις, ἀναστρεφέτω ἕκαστος
in domũ in pace. & dixit rex israel
εἰς τὸν οἶκον ἐν εἰρήνῃ. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς ἰσραὴλ
ad iosaphat regẽ iude: nõne dixi tibi: q2 nõ
πρὸς ἰωσαφὰτ βασιλέα ἰούδα, οὐκ εἶπόν σοι, ὅτι οὐ
prophetat iste mihi bona sed mala? & dixit
προφητεύει οὗτος ἐμοὶ καλὰ ἀλλ᾽ ἢ κακά; καὶ εἶπεν
micheas: pp hoc audi fmonẽ dñi: vidi
μιχαίας, διὰ τοῦτο ἄκουσον τὸν λόγον κυρίου, εἶδον
dñm deũ israel sedẽtẽ sup soliũ suũ. &
κύριον τὸν θεὸν ἰσραὴλ καθήμενον ἐπὶ θρόνου αὐτοῦ, καὶ
ois exercitus celi assistebat circa eũ a
πᾶσα ἡ στρατιὰ τοῦ οὐρανοῦ εἱστήκει περὶ αὐτὸν ἐκ
dextris eius & a sinistris eius. & ait do
δεξιῶν αὐτοῦ καὶ ἐξ ἀριστερῶν αὐτοῦ. καὶ εἶπε κύ
minus: quis decipiet achaab regem israel:
ριος, τίς ἀπατήσει τὸν ἀχαὰβ βασιλέα ἰσραήλ,
& ascẽdet in ramoth galaad & cadet ibi?
καὶ ἀναβήσεται εἰς ῥαμὼθ γαλαὰδ καὶ πεσεῖται ἐκεῖ;
& dixit iste sic: & iste sic. & egressus ẽ
καὶ εἶπεν οὗτος οὕτως, καὶ οὗτος οὕτως. καὶ ἐξῆλθε
spiritus & stetit corã dño. & dixit: ego
πνεῦμα καὶ ἔστη ἐνώπιον κυρίου. καὶ εἶπεν, ἐγὼ

1. Pa. 18.d.

2. Pa. 18.e.

decipiam illum. & dixit ad eum dñs: in quo?
ἀπατήσω αὐτόν. καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν κύριος, ἐν τίνι;
& ait: egrediar & ero spũs mẽdax in
καὶ εἶπεν, ἐξελεύσομαι καὶ ἔσομαι πνεῦμα ψευδὲς ἐν
ore oium pphtar eius. & dixit: decipies: et pualebis: egredi & fac ita: & nũc
στόματι πάντων τῶν προφητῶν αὐτοῦ, καὶ εἶπεν, ἀπατήσεις, καί γε δυνήσῃ, ἔξελθε καὶ ποίησον οὕτως, καὶ νῦν
ecce dedit dñs spũm mẽdacẽ in ore om
ἰδοὺ δέδωκε κύριος πνεῦμα ψευδὲς ἐν στόματι πάν
nium pphtar tuorũ istorũ: & dñs locut9 est ɔtra te ma
των τῶν προφητῶν σου τούτων, καὶ κύριος ἐλάλησεν ἐπὶ σὲ κα
la. & accessit sedechias fili9 chanaan: & pcussit
κά. καὶ προσῆλθε σεδεκίας υἱὸς χαναάν, καὶ ἐπάταξε
micheam in maxillã. & dixit: qualis spũs
τὸν μιχαίαν ἐπὶ τὴν σιαγόνα. καὶ εἶπεν, ποῖον πνεῦ
dñi recessit a me vt loq̃retur in te? & a
μα κυρίου ἀπέστη ἀπ᾽ ἐμοῦ τοῦ λαλῆσαι ἐν σοί; καὶ εἶ
it micheas: ecce tu videbis in die illa: qñ ingrediẽris in cubiculũ de cubiculo vt abscõdaris. & dixit
πε μιχαίας, ἰδοὺ σὺ ὄψει ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ὅταν εἰσέλθῃς εἰς ταμιεῖον ἐκ ταμιείου τοῦ κρυβῆναι. καὶ εἶπεν
rex israel: apphẽdite micheam: & reducite eũ ad amon pricipẽ ciuitatis: & ad
ὁ βασιλεὺς ἰσραήλ, λάβετε τὸν μιχαίαν, καὶ ἀποστρέψατε αὐτὸν πρὸς ἀμὼν τὸν ἄρχοντα τῆς πόλεως, καὶ πρὸς
ioas filiũ regis. & dic: sic dicit rex:
ἰωὰς υἱὸν τοῦ βασιλέως. καὶ εἶπον, οὕτως λέγει ὁ βα
ponite ipsum in custodia: & comedat panẽ tribulatiõis & aquã angustie donec reuertar ego in pace.
σιλεύς, θέσθε αὐτὸν ἐν φυλακῇ, καὶ ἐσθιέτω ἄρτον θλίψεως καὶ ὕδωρ θλίψεως ἕως τοῦ ἐπιστρέψαι με ἐν εἰρήνῃ.
& dixit micheas: si reuertẽs reuersus fueris in pace: nõ
καὶ εἶπε μιχαίας, ἐὰν ἐπιστρέφων ἐπιστρέψῃς ἐν εἰρήνῃ, οὐ
locutus est dñs in me. & ait audiat ois
λελάληκε κύριος ἐν ἐμοί. καὶ εἶπεν, ἀκουσάτω πᾶς ὁ
ppls. & ascẽdit rex israel & iosaphat rex
λαός. καὶ ἀνέβη ὁ βασιλεὺς ἰσραὴλ καὶ ἰωσαφὰτ βασιλεὺς
iuda cũ eo in ramath galaad. & dixit rex
ἰούδα μετ᾽ αὐτοῦ εἰς ῥαμὼθ γαλαάδ. καὶ εἶπεν ὁ βασι
israel ad iosaphat regẽ iuda: cooperiã
λεὺς ἰσραὴλ πρὸς ἰωσαφὰτ βασιλέα ἰούδα, συγκαλύ
me & ingrediar in bellum: & tu in
ψομαι καὶ εἰσελεύσομαι εἰς τὸν πόλεμον, καὶ σὺ ἔν
duere vestibus meis. & cooperuit se rex
δυσαι τὸν ἱματισμόν μου. καὶ συνεκαλύψατο ὁ βα
isrl: & ingressus ẽ in bellũ. & rex
σιλεὺς ἰσραήλ, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν πόλεμον. καὶ ὁ βα
syrie precepit pricipibus curruũ
σιλεὺς συρίας ἐνετείλατο τοῖς ἄρχουσι τῶν ἁρμάτων
eius triginta & duob9 dicẽs: nõ cõmittatis pu
αὐτοῦ τριάκοντα καὶ δύο λέγων, μὴ συνάψητε πό
gnam cõtra paruũ vel magnũ: nisi cõtra regẽ
λεμον πρὸς μικρὸν ἢ μέγαν, ἀλλ᾽ ἢ πρὸς τὸν βασιλέα
israel solum. & factũ est vt viderũt pricipes
ἰσραὴλ μονώτατον. καὶ ἐγένετο ὡς εἶδον οἱ ἄρχοντες
curruũ iosaphat regẽ iuda: & ipsi
τῶν ἁρμάτων τὸν ἰωσαφὰτ βασιλέα ἰούδα, καὶ αὐτοὶ
dixerũt: apparet rex israel iste: & circũdauerũt eũ ad pugnãdũ. & exclamauit iosaphat. &
εἶπον, φαίνεται βασιλεὺς ἰσραὴλ οὗτος, καὶ ἐκύκλωσαν αὐτὸν τοῦ πολεμῆσαι. καὶ ἀνέκραξεν ἰωσαφάτ. καὶ
factũ est vt viderũt pricipes curruũ q nõ
ἐγένετο ὡς εἶδον οἱ ἄρχοντες τῶν ἁρμάτων ὅτι οὐκ
est rex israel iste: & reuersi sunt ab
ἔστι βασιλεὺς ἰσραὴλ οὗτος, καὶ ἀπέστρεψαν ἀπ᾽ αὐ
eo. & tetẽdit vn9 arcũ suũ simpliciter: &
τοῦ. καὶ ἐνέτεινεν εἰς τὸ τόξον αὐτοῦ εὐστόχως, καὶ
percussit regẽ israel inter pulmonẽ & inter pectus. & dixit
ἐπάταξε τὸν βασιλέα ἰσραὴλ ἀναμέσον τοῦ πνεύμονος καὶ ἀναμέσον τοῦ θώρακος. καὶ εἶπεν

decipiã illũ. Cui locutus est dñs. In quo? Et ille ait. Egrediar: et ero spũs mẽdax in ore oim pphetarũ eius. Et dixit dñs. Decipies & pualebis: egredere & fac ita. Nunc igitur ecce dedit dñs spm mẽdacii in ore oim pphetarũ tuorũ qui hic sunt: & dñs locutus ẽ cõtra te malũ. Accessit ãt sedechias filius chanaan & pcussit micheã in maxillã & dixit. Me ne ergo dimisit spũs dñi: & locutus ẽ tibi? Et ait micheas. Visurus es in die illa qñ ingredieris in cubiculũ intra cubiculũ vt abscõdaris. Et ait rex israel. Tollite micheam & maneat apud ammõ pricipem ciuitatis & apđ ioas filiũ amalech: & dicite eis. Hec dicit rex. Mittite virũ istũ in carcerem & sustentate eum pane tribulatiõis & aq angustie donec reuertar i pace. dixitq3 micheas. Si reuersus fueris in pace: nõ est locutus in me dñs. Et ait. Audite populi oẽs. Ascendit itaq3 rex israel & iosaphat rex iuda in ramoth galaad. Dixit itaq3 rex israel ad iosaphat. Sume arma & ingredere prelium: & induere vestibus tuis. Porro rex israel mutauit hitũ suum: & ingressus ẽ bellũ. Rex ãt syrie pceperat principibus curruum triginta duobus dicẽs. Non pugnabitis cõtra mioré & maiorẽ quẽpiã nisi cõtra regem israel solum. Cum ergo vidissent pricipes curruum iosaphat: suspicati sunt q ipse esset rex israel: & ipetu fctõ pugnabant contra eum. Et exclamauit iosaphat. Intellexeruntq3 pricipes curruũ q nõ eẽt rex israel: & cessauerũt ab eo. Vir ãt quidã tetẽdit arcum in icertũ sagittã dirigẽs & casu pcussit regẽ israel iter pulmonẽ & stomachum. At ille dixit

אפתנו ויאמר יהוה אליו במה: ויאמר אצא והייתי רוח שקר בפי כל נביאיו ויאמר תפתה וגם תוכל צא ועשה כן: ועתה הנה נתן יהוה רוח שקר בפי כל נביאיך אלה ויהוה דבר עליך רעה: ויגש צדקיהו בן כנענה ויכה את מיכיהו על הלחי ויאמר אי זה עבר רוח יהוה מאתי לדבר אותך: ויאמר מיכיהו הנך ראה ביום ההוא אשר תבא חדר בחדר להחבה: ויאמר מלך ישראל קח את מיכיהו והשיבהו אל אמן שר העיר ואל יואש בן המלך: ואמרת כה אמר המלך שימו את זה בית הכלא והאכלהו לחם לחץ ומים לחץ עד באי בשלום: ויאמר מיכיהו אם שוב תשוב בשלום לא דבר יהוה בי ויאמר שמעו עמים כלם: ויעל מלך ישראל ויהושפט מלך יהודה רמת גלעד: ויאמר מלך ישראל אל יהושפט התחפש ובא במלחמה ואתה לבש בגדיך ויתחפש מלך ישראל ויבוא במלחמה: ומלך ארם צוה את שרי הרכב אשר לו שלשים ושנים לאמר לא תלחמו את קטן ואת גדול כי אם את מלך ישראל לבדו: ויהי כראות שרי הרכב את יהושפט והמה אמרו אך מלך ישראל הוא ויסרו עליו להלחם ויזעק יהושפט: ויהי כראות שרי הרכב כי לא מלך ישראל הוא וישובו מאחריו: ואיש משך בקשת לתמו ויכה את מלך ישראל בין הדבקים ובין השרין ויאמר

יצא היה · פה נבא · יכל · רוע נגש · נכה · לחה · את · הנה בוא · חבא · לקח שוב · שור · שום · אכל · שלם · עלה · אמר · חפש בוא · לבש · שור · שנה · לחם · בדד · היה ראה · סור לחם · זעק · שוב · תמם נכה · דבק שרה

לרכבו הפך ידך והוציאני מן
המחנה כי החליתי ותעלה המלחמה
ביום ההוא והמלך היה מעמד
במרכבה נכח ארם וימת בערב
ויצק דם המכה אל חיק הרכב
ויעבר הרנה במחנה כבא השמש
לאמר איש אל עירו ואיש אל
ארצו וימת המלך ויבוא שמרון
ויקברו את המלך בשמרון וישטף
את הרכב על ברכת שמרון וילקו
הכלבים את דמו והזנות רחצו
כדבר יהוה אשר דבר ויתר דברי
אחאב וכל אשר עשה ובית השן
אשר בנה וכל הערים אשר בנה
הלא הם כתובים על ספר דברי
הימים למלכי ישראל וישכב
אחאב עם אבתיו וימלך אחזיהו
בנו תחתיו ויהושפט בן אסא
מלך על יהודה בשנת ארבע
לאחאב מלך ישראל יהושפט בן
שלשים וחמש שנה במלכו
ועשרים וחמש שנה מלך בירושלם
ושם אמו עזובה בת שלחי וילך
בכל דרך אסא אביו לא סר
ממנו לעשות הישר בעיני
יהוה אך הבמות לא סרו עוד
העם מזבחים ומקטרים בבמות
וישלם יהושפט עם מלך
ישראל ויתר דברי יהושפט
וגבורתו אשר עשה ואשר
נלחם הלא הם כתובים על ספר
דברי הימים למלכי יהודה ויתר
הקדש אשר נשאר בימי אסא
אביו בער מן הארץ ומלך אין
באדום נצב מלך יהושפט עשה
אניות תרשיש ללכת אופירה

aurige suo. Verte manū tuā: & eiice me de exercitu: quia grauiter vulneratus sum. Cōmissū ē ergo prelium in die illa. Et rex stabat in curru suo cōtra syrios. Et mortu⁹ ē vespe. Fluebat aūt sanguis plage in sinū currus: & preco insonuit in vniuerso exercitu anteq̄ sol occūberet dicēs. Vnusquisq; reuertatur i cīitatē & i terrā suā. Mortuus est aūt rex & plat⁹ ē in samariā. Sepelierunt q; regē in samaria & lauerūt currū eius in piscina samarie: & linxerūt canes sanguinē eius & habenas lauerūt iuxta verbū dn̄i qd̄ locutus fuerat. Reliqua aūt sermonum achab & vniuersa que fecit & domus eburnea quam edificauit: cunctarumq; vrbiū q̄s extruxit: nōne hec scripta sunt i libro sermonū dierū regū israel? Dormiuit ergo achab cū p̄ribus suis: & regnauit ochozias filius eius p̄ eo. Iosaphat vero filius asa regnare cepeiat super iudam anno quarto achab regis israel. Trigīta q̄nq; annorū erat cū regnare cepisset: & viginti quinq; annis regnauit in ierusalem. Nomē m̄ris eius azuba filia salai. Et ambulauit in oī via asa patris sui & non declinauit ex ea. Fecitq; quod rectum est in conspectu dn̄i: verūtn̄ excelsa nō abstulit. Adhuc enim ppl's sacrificabat & adolebat incensū i excelsis. Pacemq; habuit iosaphat cum rege israel. Reliqua autem verborū iosaphat & opera eius que gessit & prelia: nonne hec scripta sunt in libro verborū dierū regū iuda? Sed & reliquias effemiatorū q̄ remanserant in diebus asa p̄ris ei⁹ abstulit de terra. Nec erat tunc rex constitutus in edō. Rex vero iosaphat fecerat classes in mari que nauigarent in ophir

rex aurige suo: verte manū tuā
ὁ βασιλεὺς τῷ ἡνιόχῳ αὐτοῦ, ἐπίστρεψον τὴν χεῖρά σου
ꝛ educ me de p̄elio: q̄ vulneratus sum.
καὶ ἐξάγαγέ με ἐκ τοῦ πολέμου, ὅτι τετραυμάτισμαι.
ꝛ retrouersū est p̄eliū in die illa. ꝛ rex
καὶ ἐτροπώθη ὁ πόλεμος ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. καὶ ὁ βασι
erat stans in curru ex aduerso syrie a
λεὺς ἦν ἑστηκὼς ἐπὶ τοῦ ἅρματος ἐξ ἐναντίας συρίας ἀπὸ
mane vsq; ad vesperā. ꝛ egrediebatur sanguis plage
πρωῒ ἕως ἑσπέρας. καὶ ἐξεπορεύετο τὸ αἷμα τῆς πληγῆς
stragis in sinū currus: ꝛ mor
τῆς τροπώσεως εἰς τὸν κόλπον τοῦ ἅρματος, καὶ ἀπέ
tu⁹ est rex vesperi. ꝛ stetit exercit⁹ p̄reco ī ca
θανεν ὁ βασιλεὺς ἑσπέρας. καὶ ἔστη ὁ στρατοκήρυξ ἐν τῇ παρεμ
stris occidēte sole: ꝛ dixit: vnusq̄sq; ī su
βολῇ δύνοντος τοῦ ἡλίου, καὶ εἶπεν, ἕκαστος εἰς τὴν ἑαυ
am ciuitatē: ꝛ vnusq̄sq; in suam hereditatē: q̄
τοῦ πόλιν, καὶ ἕκαστος εἰς τὴν ἑαυτοῦ κληρονομίαν, ὅτι
mortu⁹ est rex. ꝛ venerūt in samariā: ꝛ sepe
τέθνηκεν ὁ βασιλεύς. καὶ ἦλθον εἰς σαμάρειαν, καὶ ἔθα
lierūt regem achaab in samaria. ꝛ lauerūt
ψαν τὸν βασιλέα ἀχαὰβ εἰς σαμάρειαν. καὶ ἀπενίψαντο
sanguinē a curru in fonte samarie.
τὸ αἷμα ἀπὸ τοῦ ἅρματος ἐπὶ τὴν κρήνην σαμαρείας.
ꝛ linxerūt canes sāguinē: ꝛ meretrices lote sunt
καὶ ἐξέλειξαν οἱ κύνες τὸ αἷμα, καὶ αἱ πόρναι ἐλούσαντο
in sanguine eius iuxta verbū dn̄i: qd̄ locut⁹ fuit.
ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ κατὰ τὸ ῥῆμα κυρίου, ὃ ἐλάλησε.
ꝛ reliqua smonū achaab ꝛ vniuersa que fe
καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων ἀχαὰβ καὶ πάντα ὅσα ἐποίη
cit: ꝛ domū eburneā quā edificauit: ꝛ cunctas
σε, καὶ οἶκον ἐλεφάντινον ὃν ᾠκοδόμησε, καὶ πάσας τὰς
vrbes quas fecit: nonne hec scripta sūt in
πόλεις ἃς ἐποίησε, οὐκ ἰδοὺ ταῦτα γέγραπται ἐπὶ
libro smonū dierū regum israel? ꝛ dor
βιβλίου λόγων ἡμερῶν τῶν βασιλέων ἰσραήλ; καὶ ἐκοι
miuit achaab cū p̄ribus suis: ꝛ regna
μήθη ἀχαὰβ μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ, καὶ ἐβασί
uit ochozias filius eius pro eo. ꝛ iosaphat
λευσεν ὀχοζίας υἱὸς αὐτοῦ ἀντ᾽ αὐτοῦ. καὶ ἰωσαφὰτ
filius asa regnauit in iuda in āno quarto
υἱὸς ἀσὰ ἐβασίλευσεν ἐπὶ ἰούδα ἐν ἔτει τῷ τετάρτῳ
achaab regis israel. ꝛ iosaphat erat qua
τοῦ ἀχαὰβ βασιλέως ἰσραήλ. καὶ ἰωσαφὰτ ἦν τεσσα
draginta ꝛ quinq; ānoꝝ cū regnaret ipse. ꝛ
ράκοντα καὶ πέντε ἐτῶν ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν. καὶ
viginti ꝛ quinq; ānos regnauit in hierusalem.
εἴκοσι καὶ πέντε ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσαλήμ.
ꝛ nomē m̄ris eius azuba filia salai. ꝛ am
καὶ ὄνομα τῇ μητρὶ αὐτοῦ ἀζουβὰ θυγάτηρ σαλαΐ. καὶ ἐπο
bulauit in omī via asa patris eius. nō declina
ρεύθη ἐν πάσῃ ὁδῷ ἀσὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. οὐκ ἐξέκλι
uit ab ea: vt faceret rectū in oculis domi
νεν ἀπ᾽ αὐτῆς, τοῦ ποιῆσαι τὸ εὐθὲς ἐν ὀφθαλμοῖς κυρί
ni. verūtn̄ de excelsis nō abstulit: adhuc ppl's sacrificabat ꝛ ado
ου. πλὴν τῶν ὑψηλῶν οὐκ ἐξῆρεν, ἔτι ὁ λαὸς ἐθυσίαζε καὶ ἐθυ
lebāt in excelsis. ꝛ pacē habuit iosaphat cū re
μίων ἐν τοῖς ὑψηλοῖς. καὶ εἰρήνευσεν ἰωσαφὰτ μετὰ βασι
ge isr̄l. ꝛ reliqua verboꝝ iosaphat ꝛ prelia
λέως ἰσραήλ. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων ἰωσαφὰτ καὶ αἱ δυναστεῖ
eius q̄ fecit: nonne hec scripta in li
αι αὐτοῦ ἃς ἐποίησεν, οὐκ ἰδοὺ ταῦτα γεγραμμένα ἐν βι
bro verboꝝ dierū regū iuda? ꝛ reli
βλῳ λόγων τῶν ἡμερῶν τῶν βασιλέων ἰούδα; καὶ τὰς λοι
quos initiatoꝝ qui remanserāt in die
πὰς τῶν τετελεσμένων τῶν καταλελειμμένων ἐν ταῖς ἡμέ
bus asa p̄ris eius abstulit de terra. ꝛ
ραις ἀσὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἀφεῖλεν ἀπὸ τῆς γῆς. καὶ
rex nō erat ꝯstitut⁹ in idumea. ꝛ iosaphat
βασιλεὺς οὐκ ἦν ἑστηκὼς ἐν ἰδουμαίᾳ. καὶ ἰωσαφὰτ
fecit naues maris vt irent in ophir
ἐποίησε ναῦς θαρσεὶς τοῦ πορεύεσθαι εἰς ὀφὶρ

propter aurum. ꝛ nō ibant: q̄ confracte
ἕνεκεν τοῦ χρυσίου. καὶ οὐκ ἐπορεύοντο, ὅτι συνετρίβη
sunt naues in gesion gaber. tunc ait ochozias fili⁹
σαν αἱ νῆες ἐν γασιὼν γάβερ. τότε εἶπεν ὀχοζίας υἱὸς
achaab ad iosaphat: vadant serui mei cū
ἀχαὰβ πρὸς ἰωσαφάτ, πορευέσθωσαν οἱ δοῦλοί μου με
seruis tuis. ꝛ nō voluit iosaphat. ꝛ dor
τὰ τῶν δούλων σου. καὶ οὐκ ἠθέλησεν ἰωσαφάτ. καὶ ἐκοι
miuit iosaphat cū p̄ribus suis: ꝛ sepult⁹ ē
μήθη ἰωσαφὰτ μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ, καὶ ἐτάφη
apud patres suos in ciuitate dauid p̄ris
παρὰ τοῖς πατράσιν αὐτοῦ ἐν πόλει δαυὶδ τοῦ πρὸς
sui. ꝛ regnauit ioram filius eius pro eo: ꝛ
αὐτοῦ. καὶ ἐβασίλευσεν ἰωρὰμ υἱὸς αὐτοῦ ἀντ᾽ αὐτοῦ, καὶ
ochozias fili⁹ achaab regnauit sup israel in sama
ὀχοζίας υἱὸς ἀχαὰβ ἐβασίλευσεν ἐπὶ ἰσραὴλ ἐν σαμα
ria. in anno septimodecimo iosaphat regis iu
ρείᾳ. ἐν ἔτει ἑπτακαιδεκάτῳ ἰωσαφὰτ βασιλέως ἰου
da ochozias fili⁹ achaab regnauit sup israel in sa
δα ὀχοζίας υἱὸς ἀχαὰβ ἐβασίλευσεν ἐπὶ ἰσραὴλ ἐν σα
maria duob⁹ ānis: ꝛ fecit malū in cōspectu dn̄i:
μαρείᾳ δύο ἔτη, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου,
ꝛ ambulauit in via achaab patris sui ꝛ in
καὶ ἐπορεύθη ἐν ὁδῷ ἀχαὰβ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ ἐν
via iezabel m̄ris ei⁹: ꝛ in peccatis dom⁹ hiero
ὁδῷ ἰεζάβελ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις οἴκου ἱερο
boam filij nabat: q̄ peccare fecit isr̄l. ꝛ seruiuit
βοὰμ υἱοῦ ναβάτ, ὃς ἐξήμαρτε τὸν ἰσραήλ. καὶ ἐδούλευσε
baalim ꝛ adorauit eos. ꝛ irritauit dn̄z
τοῖς βααλὶμ καὶ προσεκύνησεν αὐτοῖς. καὶ παρώργισε κύ
deū israel iuxta oīa q̄ fecit pater eius.
ριον θεὸν ἰσραὴλ κατὰ πάντα ὅσα ἐποίησεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ.

Regnorum. iiij.

Βασιλειῶν. δ΄. Ca.i.

Et p̄uaricat⁹ ē moab i isr̄l postq̄ mortuus est
Καὶ ἠθέτησε μωὰβ ἐν ἰσραὴλ μετὰ τὸ ἀποθανεῖν
achaab: ꝛ cecidit ochozias p̄ cancellos
ἀχαάβ, καὶ ἔπεσεν ὀχοζίας διὰ τοῦ δικτυωτοῦ
q̄ in cenaculo suo qd̄ in samaria: ꝛ egrotauit: ꝛ
τοῦ ἐν τῷ ὑπερῴῳ αὐτοῦ τῷ ἐν σαμαρείᾳ, καὶ ἠρρώστησε, καὶ
misit nūcios. ꝛ dixit ad eos: abite ꝛ
ἀπέστειλεν ἀγγέλους, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, πορευθέντες καὶ
consulite per baal muscā deū accarō: si viuam
ἐπερωτήσατε διὰ τοῦ βάαλ μυῖαν θεὸν ἀκκαρῶν, εἰ ζήσομαι
de egritudine mea hac. ꝛ abierūt ad cōsulē
ἐκ τῆς ἀρρωστίας μου ταύτης. καὶ ἐπορεύθησαν ἐπερωτῆ
dum: ꝛ angel⁹ dei locut⁹ est ad heliā thesbytē di
σαι, καὶ ἄγγελος θεοῦ ἐλάλησε πρὸς ἠλίαν τὸν θεσβύτην λέ
cēs: surgēs occurre nuncijs ochozie regis
γων, ἀναστὰς ἀπάντησον τοῖς ἀγγέλοις ὀχοζίου βασιλέως
samarie: ꝛ loquere ad eos: si eo q̄ nō est de⁹ in
σαμαρείας, καὶ λάλησον πρὸς αὐτούς, εἰ διὰ τὸ μὴ εἶναι θεὸν ἐν
israel: vos itis ad cōsulēdū per baal muscā
ἰσραήλ, ὑμεῖς πορεύεσθε ἐπερωτῆσαι διὰ τοῦ βάαλ μυῖαν
deū accarō? quāobrē hec dicit dn̄s: lect⁹ sup quē ascē
θεὸν ἀκκαρῶν; διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος, ἡ κλίνη ἐφ᾽ ἧς ἀνέ
disti sup eū: nō descēdes ab eo: q̄ in eo morte
βης ἐπ᾽ αὐτῆς, οὐ καταβήσῃ ἀπ᾽ αὐτῆς, ὅτι ἐν αὐτῇ θανάτῳ
morieris. ꝛ abijt helias: ꝛ dixit ad eos. ꝛ reuersi
ἀποθανῇ. καὶ ἐπορεύθη ἠλίας, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς. καὶ ἐπεστρά
sunt nuncij ad eū. ꝛ dixit ad eos: cur
φησαν οἱ ἄγγελοι πρὸς αὐτόν. καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, τί ὅτι
reuersi estis? ꝛ dixerūt ad eū. vir ascēdit in occur
ἐπεστρέψατε; καὶ εἶπον πρὸς αὐτόν, ἀνὴρ ἀνέβη εἰς συνάν
sum nr̄m: ꝛ dixit ad nos: ite reuertimini ad
τησιν ἡμῶν, καὶ εἶπε πρὸς ἡμᾶς, δεῦτε ἀποστράφητε πρὸς
regem q̄ misit vos: ꝛ dicite ei:
τὸν βασιλέα τὸν ἀποστείλαντα ὑμᾶς, καὶ εἴπατε αὐτῷ,
hec dicit dn̄s: si eo q̄ nō est de⁹ in israel:
τάδε λέγει κύριος, εἰ παρὰ τὸ μὴ εἶναι θεὸν ἐν ἰσραήλ,
vadis tu ad interrogādū in baal muscā deū
πορεύῃ σὺ ἐκζητῆσαι ἐν τῷ βάαλ μυῖαν θεόν

p̄p aurū: & ire nō potuerūt: q̄a cōfracte sunt in asiongaber. Tūc ait ochozias filius achab ad iosaphat. Vadant serui mei cū seruis tuis in nauibus. Et noluit iosaphat. Dormiuitq; iosaphat cū p̄ribus suis: & sepult⁹ est cū eis in ciuitate dauid patris sui: regnauitq; iorā filius eius p̄ eo. Ochozias aūt filius achab regnare ceperat super israel in samaria āno septīo decimo iosaphat regis iuda: regnauitq; sup isr̄l duob⁹ ānis. Et fecit malū i cōspectu dn̄i: & ābulauit in via patris sui & matris sue: & ī via hieroboā filij nabath qui peccare fecit israel. Seruiuit quoq; baal & adorauit eum: & irritauit dominum deum isr̄l: iuxta oīa que fecerat pater eius.

Explicit primus liber malachī.i. Regū tertius.

Incipit sc̄ds liber malachī.i. quart⁹ Regū. i.

Preuaricat⁹ ē aūt moab in israel postq̄ mortu⁹ ē achab. Cecidītq; ochozias p̄ cācellos cenaculi sui qd̄ hēbat ī samaria & egrotauit. Misitq; nūcios dicēs ad eos. Ite cōsulite beelzebub deū accarō: vtrū vīuere queā de infirmitate mea hac. Angelus aūt dn̄i locutus est ad heliā thesbitē: dicēs. Surge ascēde in occursū nūciorū regis samarie: & dices ad eos. Nū qd nō est deus in isr̄l vt eatis ad cōsulēdū beelzebub deum accaron? Quā obrē hec dicit dominus. De lectulo sup quē ascēdisti nō descēdes: sed morte morieris. Et abiit helias: reuersiq; sūnt nuncii ad ochoziam. Qui dixit eis. Quare reuersi estis? At illi responderūt ei. Vir occurrit nobis: & dixit ad nos. Ite reuertimini ad regē q misit vos: & dicetis ei. Hec dicit dominus. Nūquid qa nō erat deus in israel: mittis vt cōsulatur beelzebub deus

להב ולא הלך כי נשברה אניות
בעציון גבר אז אמר אחזיהו בן אחאב
אל יהושפט ילכו עבדי עם עבדיך
באניות ולא אבה יהושפט וישכב
יהושפט עם אבתיו ויקבר עם
אבתיו בעיר דוד אביו וימלך יהורם
בנו תחתיו אחזיהו בן אחאב מלך על
ישראל בשמרון בשנת שבע עשרה
ליהושפט מלך יהודה וימלך על
ישראל שנתים ויעש הרע בעיני
יהוה וילך בדרך אביו ובדרך אמו
ובדרך ירבעם בן נבט אשר החטיא
את ישראל ויעבד את הבעל
וישתחוה לו ויכעס את יהוה אלהי
ישראל ככל אשר עשה אביו

Cap.i.

ויפשע מואב בישראל אחרי מות
אחאב ויפל אחזיה בעד השבכה
בעליתו אשר בשמרון ויחל וישלח
מלאכים ויאמר אלהם לכו דרשו
בבעל זבוב אלהי עקרון אם אחיה
מחלי זה ומלאך יהוה דבר אל
אליה התשבי קום עלה לקראת
מלאכי מלך שמרון ודבר אלהם
המבלי אין אלהים בישראל אתם
הלכים לדרש בבעל זבוב אלהי
עקרון ולכן כה אמר יהוה המטה
אשר עלית שם לא תרד ממנה
כי מות תמות וילך אליה וישובו
המלאכים אליו ויאמר אליהם
מה זה שבתם ויאמרו אליו איש
עלה לקראתנו ויאמר אלינו לכו
שובו אל המלך אשר שלח אתכם
ודברתם אליו כה אמר יהוה המבלי
אין אלהים בישראל אתה
שלח לדרש בבעל זבוב אלהי

עקרון לכן המטה אשר עלית שם לא תרד ממנה כי מות תמות׃ וידבר אליהם מה משפט האיש אשר עלה לקראתכם וידבר אליכם את הדברים האלה׃ ויאמרו אליו איש בעל שער ואזור עור אזור במתניו ויאמר אליה התשבי הוא׃ וישלח אליו שר חמשים וחמשיו ויעל אליו והנה ישב על ראש ההר וידבר אליו איש האלהים המלך דבר רדה׃ ויענה אליהו וידבר אל שר החמשים ואם איש אלהים אני תרד אש מן השמים ותאכל אתך ואת חמשיך ותרד אש מן השמים ותאכל אתו ואת חמשיו׃ וישב וישלח אליו שר חמשים אחר וחמשיו ויען וידבר אליו איש האלהים כה אמר המלך מהרה רדה׃ ויען אליה וידבר אליהם אם איש האלהים אני תרד אש מן השמים ותאכל אתך ואת חמשיך ותרד אש אלהים מן השמים ותאכל אתו ואת חמשיו׃ וישב וישלח שר חמשים שלשים וחמשיו ויעל ויבא שר החמשים השלישי ויכרע על ברכיו לנגד אליהו ויתחנן אליו וידבר אליו איש האלהים תיקר נא נפשי ונפש עבדיך אלה חמשים בעיניך׃ הנה ירדה אש מן השמים ותאכל את שני שרי החמשים הראשנים ואת חמשיהם ועתה תיקר נפשי בעיניך׃ וידבר מלאך יהוה אל אליהו רד אתו אל תירא מפניו ויקם וירד אתו אל

accarō. Idcirco de lectulo sup quē ascendisti nō descēdes: sed morte morieris. Qui dixit eis. Cuius figure & habitus est vir ille qui occurrit vobis: & locutus est verba hec? At illi dixerunt. Vir pilosus & zona pellicea accinctus renib⁹. Qui ait. Helias tesbites est. Misitq; ad eū quinquagenariū principem & quinqgita qui erant sub eo. Qui ascēdit ad eū: sedētiq; in vertice montis: ait. Homo dei rex p̄cepit vt descēdas. Respondensq; helias: dixit quinquagenario. Si homo dei sum: descendat ignis de celo: & deuoret te & quinquaginta tuos. Descēdit ergo ignis de celo: & deuorauit eum & quinqginta qui erāt cū eo. Rursumq; misit ad eū principē quinquagenariū alterū: & quiquagita cū eo. Qui locutus est illi. Hō dei. Hec dicit rex. Festina descende. Rñdēs helias ait. Si homo dei ego sum: descendat ignis de celo & deuoret te & quinqgita tuos. Descēdit ergo ignis de celo & deuorauit illū & quinquagita eius. Iterū misit principem quinqgenariū tertium: & quinqgita qui erāt cū eo. Qui cum venisset: curuauit genua cōtra heliam: & precatus est eum: & ait. Homo dei noli despicere animam meam: & animas seruorū tuorum qui mecum sunt. Ecce descēdit ignis de celo & deuorauit duos principes quinquagenarios primos & quiquagēos qui cū eis erant. Sed nūc obsecro vt miserearis anime mee. Locut⁹ ē aūt āgelus dñi ad heliā dicēs. Descēde cū eo. Ne timeas. Surrexit igr̄ & descendit cū eo ad

המלך וידבר אליו כה אמר יהוה יען אשר שלחת מלאכים לדרש בבעל זבוב אלהי עקרון המבלי אין אלהים בישראל לדרש בדברו לכן המטה אשר עלית שם לא תרד ממנה כי מות תמות׃ וימת כדבר יהוה אשר דבר אליהו וימלך יהורם תחתיו בשנת שתים ליהורם בן יהושפט מלך יהודה כי לא היה לו בן׃ ויתר דברי אחזיהו אשר עשה הלוא המה כתובים על ספר דברי הימים למלכי ישראל׃

Cap. ij.

ויהי בהעלות יהוה את אליהו בסערה השמים וילך אליהו ואלישע מן הגלגל׃ ויאמר אליהו אל אלישע שב נא פה כי יהוה שלחני עד בית אל ויאמר אלישע חי יהוה וחי נפשך אם אעזבך וירדו בית אל׃ ויצאו בני הנביאים אשר בית אל אל אלישע ויאמרו אליו הידעת כי היום יהוה לקח את אדניך מעל ראשך ויאמר גם אני ידעתי החשו׃ ויאמר לו אליהו אלישע שב נא פה כי יהוה שלחני יריחו ויאמר חי יהוה וחי נפשך אם אעזבך ויבאו יריחו׃ ויגשו בני הנביאים אשר ביריחו אל אלישע ויאמרו אליו הידעת כי היום יהוה לקח את אדניך מעל ראשך ויאמר גם אני ידעתי החשו׃ ויאמר לו אליהו שב נא פה כי יהוה שלחני הירדנה ויאמר חי יהוה וחי נפשך אם אעזבך וילכו שניהם׃ וחמשים איש מבני הנביאים

regem & locutus est ei. Hec dicit dominus. Quia misisti nuncios ad consulendum beelzebub deū accarō quasi non esset deus in israel a quo posses interrogare sermonē: ideo de lectulo sup quem ascendisti nō descēdes: sed morte morieris. Mortu⁹ ē aūt iuxta sermonē dñi quē locutus est helias: & regnauit iorā fr̄ eius pro eo: anno secundo ioram filii iosaphat regis iude. Nō eī hēbat filiū. Reliqua autem verborum ochozie que operatus est: nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum israel? 2.

Factū ē āt cū leuare vellet dñs heliam p̄ turbinem in celum: ibant helias & heliseus de galgalis. Dixitq; helias ad heliseū. Sede hic: quia dominus misit me vsq; ī bethel. Cui ait heliseus. Viuit dñs & viuit aīa tua: quia nō dereliquā te. Cūq; descēdissēt bethel: egressi sunt filii p̄phetarū qui erāt in bethel ad heliseū & dixerūt ei. Nūqd nosti: quia hodie dominus tollet dominum tuum a te? Qui respondit. Et ego noui. Silete. Dixit autem helias ad heliseum. Sede hic quia dñs misit me in hiericho. Et ille ait. Viuit dñs & viuit anima tua: quia nō derelinquā te. Cūq; vēissēt hiericho: accesserūt filii p̄phetarū q̄ erāt in hiericho ad heliseū: & dixerūt ei. Nūquid nosti: quia dominus hodie tollet dominum tuum a te? Et ait. Et ego noui. Silete. Dixit autem ei helias. Sede hic: quia dñs misit me vsq; ad iordanem. Qui ait. Viuit dominus: & viuit aīa tua: quia nō dereliquā te. Ierūt igitur ambo pariter & quinquagita viri de filiis prophetarū

הלכו ויעמדו מנגד מרחוק ושניהם עמדו על הירדן: ויקח אליהו את אדרתו ויגלם ויכה את המים ויחצו הנה והנה ויעברו שניהם בחרבה: ויהי כעברם ואליהו אמר אל אלישע שאל מה אעשה לך בטרם אלקח מעמך ויאמר אלישע ויהי נא פי שנים ברוחך אלי: ויאמר הקשית לשאול אם תראה אתי לקח מאתך יהי לך כן ואם אין לא יהיה: ויהי המה הלכים הלוך ודבר והנה רכב אש וסוסי אש ויפרדו בין שניהם ויעל אליהו בסערה השמים: ואלישע ראה והוא מצעק אבי אבי רכב ישראל ופרשיו ולא ראהו עוד ויחזק בבגדיו ויקרעם לשנים קרעים: וירם את אדרת אליהו אשר נפלה מעליו וישב ויעמד על שפת הירדן: ויקח את אדרת אליהו אשר נפלה מעליו ויכה את המים ויאמר איה יהוה אלהי אליהו אף הוא ויכה את המים ויחצו הנה והנה ויעבר אלישע: ויראהו בני הנביאים אשר ביריחו מנגד ויאמרו נחה רוח אליהו על אלישע ויבאו לקראתו וישתחוו לו ארצה: ויאמרו אליו הנה נא יש את עבדיך חמשים אנשים בני חיל ילכו נא ויבקשו את אדניך פן נשאו רוח יהוה וישלכהו באחד ההרים או באחת הגאיות ויאמר לא תשלחו: ויפצרו בו עד בש ויאמר שלחו וישלחו חמשים איש ויבקשו שלשה ימים

secuti sunt eos. Qui & steterunt e contra longe. Illi autem ambo stabant super iordanem. Tulitque helias pallium suum & inuoluit illud: & percussit aquas: que diuise sunt in vtramque partem: & transierunt ambo per siccum. Cumque transissent: helias dixit ad heliseum. Postula quod vis vt faciam tibi antequam tollar a te. Dixitque heliseus. Obsecro vt fiat in me duplex spiritus tuus. Qui respondit. Rem difficilem postulasti. Attamen si videris me quando tollar a te: erit quod petisti. Si autem non videris: non erit. Cumque pergerent & incedentes sermocinarentur: ecce currus igneus & equi ignei diuiserunt vtrumque. Et ascendit helias per turbinem in celum. Heliseus autem videbat & clamabat. Pater mi pater mi currus israel & auriga eius. Et non vidit eum amplius. Apprehenditque vestimenta sua: et scidit illa in duas partes. Et leuauit pallium helie quod ceciderat ei. Reuersusque stetit super ripam iordanis & pallio helie quod ceciderat ei percussit aquas. Et dixit. Vbi est deus helie etiam nunc. Percussitque aquas & diuise sunt huc atque illuc: & transiit heliseus. Videntes autem filii prophetarum qui erant in hiericho de contra dixerunt. Requieuit spiritus helie super heliseum. Et venientes in occursum eius adorauerunt eum proni in terram: dixeruntque illi. Ecce cum seruis tuis sunt quinquaginta viri fortes: qui possunt ire & querere dominum tuum: ne forte tulerit eum spiritus domini & proiecerit eum in vnum montium aut in vnam vallium. Qui ait. Nolite mittere. Coegeruntque eum donec acquiesceret & diceret. Mittite. Et miserunt quinquaginta viros. Qui cum quesissent tribus diebus

B

ἦλθον, καὶ ἔστησαν ἐξεναντίας μακρόθεν· ἀμφότεροι δὲ ἔστησαν ἐπὶ τοῦ ἰορδάνου. καὶ ἔλαβεν ἠλίας τὴν μηλωτὴν αὐτοῦ, καὶ εἴλησεν αὐτήν, καὶ ἐπάταξεν ἐν αὐτῇ τὸ ὕδωρ· καὶ διῃρέθη τὸ ὕδωρ ἔνθεν καὶ ἔνθεν· καὶ διέβησαν ἀμφότεροι διὰ ξηρᾶς. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ διαβῆναι, εἶπεν ἠλίας τῷ ἐλισαιέ, αἴτησαι τί ποιήσω σοι πρὶν ἢ ἀναληφθῆναί με ἀπὸ σοῦ. καὶ εἶπεν ἐλισαιέ, γενηθήτω δὴ τὸ πνεῦμα τὸ ἐπὶ σοὶ διπλῶς ἐπ᾽ ἐμέ. καὶ εἶπεν ἠλίας, ἐσκλήρυνας τοῦ αἰτήσασθαι, πλὴν ἐὰν ἴδῃς με ἀναλαμβανόμενον ἀπὸ σοῦ, ἔσται σοι οὕτως· ἐὰν δὲ μὴ ἴδῃς, οὐ μὴ γένηται. καὶ ἐγένετο αὐτῶν πορευομένων καὶ λαλούντων, καὶ ἰδοὺ ἅρμα πυρὸς καὶ ἵπποι πυρός, καὶ διεχώρισαν ἀναμέσον ἀμφοτέρων· καὶ ἀνελήφθη ἠλίας ἐν συσσεισμῷ ὡς εἰς τὸν οὐρανόν. καὶ ἐλισαιὲ ἑώρα καὶ αὐτὸς ἐβόα, πάτερ πάτερ, ἅρμα ἰσραὴλ καὶ ἱππεὺς αὐτοῦ. καὶ οὐκ εἶδεν αὐτὸν ἔτι. καὶ ἐπελάβετο ἐλισαιὲ τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, καὶ διέῤῥηξεν αὐτὰ εἰς δύο, καὶ ὕψωσε τὴν μηλωτὴν ἠλίου ἣ ἔπεσεν ἐπάνωθεν αὐτοῦ. καὶ ἐπέστρεψεν ἐλισαιὲ καὶ ἔστη ἐπὶ τοῦ χείλους τοῦ ἰορδάνου. καὶ ἔλαβε τὴν μηλωτὴν ἠλίου, ἣ ἔπεσεν ἐπάνωθεν αὐτοῦ, καὶ ἐπάταξε τὸ ὕδωρ καὶ οὐ διῃρέθη. καὶ εἶπεν ἐλισαιέ, ποῦ ἐστιν ὁ θεὸς ἠλίου ἀφφώ, καὶ ἐπάταξε τὰ ὕδατα καὶ διῃρέθη ἔνθα καὶ ἔνθα, καὶ διέβη ἐλισαιέ. καὶ εἶδον αὐτὸν οἱ υἱοὶ τῶν προφητῶν οἱ ἐν ἱεριχῷ ἐξεναντίας, καὶ εἶπον, ἐπαναπέπαυται τὸ πνεῦμα ἠλίου ἐπὶ ἐλισαιέ· καὶ ἦλθον εἰς συνάντησιν αὐτοῦ, καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ εἶπον πρὸς αὐτόν, ἰδοὺ δὴ εἰσὶ μετὰ τῶν παίδων σου πεντήκοντα ἄνδρες υἱοὶ δυνάμεως, πορευθέντες δὴ ζητησάτωσαν τὸν κύριόν σου, μήποτε ἦρεν αὐτὸν πνεῦμα κυρίου, καὶ ἔῤῥιψεν αὐτὸν ἐφ᾽ ἓν τῶν ὀρέων ἢ ἐφ᾽ ἕνα τῶν βουνῶν. καὶ εἶπεν ἐλισαιέ, οὐκ ἀποστελεῖτε. καὶ παρεβιάσαντο αὐτὸν ἕως ὅτου ᾐσχύνετο. καὶ εἶπεν, ἀποστείλατε. καὶ ἀπέστειλαν πεντήκοντα ἄνδρας, καὶ ἐζήτησαν τρεῖς ἡμέρας,

Eccl. 48.b.

Infra. 13.c.

C

D

καὶ οὐχ εὗρον. καὶ ἀνέστρεψαν πρὸς αὐτόν, καὶ αὐτὸς ἐκάθητο ἐν ἱεριχῷ. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, οὐκ εἶπον ὑμῖν μὴ πορευθῆτε; καὶ εἶπον οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως πρὸς ἐλισαιέ, ἰδοὺ δὴ ἡ κατοίκησις τῆς πόλεως ταύτης ἀγαθή, καθὼς σὺ κύριε ὁρᾷς, καὶ τὰ ὕδατα πονηρά, καὶ ἡ γῆ ἀτεκνουμένη. καὶ εἶπεν ἐλισαιέ, λάβετέ μοι ὑδρίαν καινήν, καὶ ἐμβάλετε ἐκεῖ ἅλας. καὶ ἔλαβον αὐτῷ. καὶ ἐξῆλθεν ἐλισαιὲ εἰς τὴν διέξοδον τῶν ὑδάτων, καὶ ἔῤῥιψεν ἐκεῖ τὸ ἅλας, καὶ εἶπε, τάδε λέγει κύριος, ἴαμαι τὰ ὕδατα ταῦτα, οὐκ ἔσται ἔτι ἐκεῖθεν θάνατος καὶ ἀτεκνουμένη. καὶ ἰάθη τὰ ὕδατα ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης κατὰ τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησεν ἐλισαιέ. καὶ ἀνέβη ἐκεῖθεν εἰς βαιθήλ, καὶ αὐτοῦ ἀναβαίνοντος ἐν τῇ ὁδῷ, ἐξῆλθε παιδάρια μικρὰ ἐκ τῆς πόλεως, καὶ κατέπαιζον αὐτοῦ, καὶ ἔλεγον αὐτῷ, ἀνάβαινε φαλακρέ, ἀνάβαινε φαλακρέ. καὶ ἐξένευσεν ὀπίσω αὐτοῦ, καὶ εἶδεν αὐτά, καὶ κατηράσατο αὐτὰ ἐν ὀνόματι κυρίου. καὶ ἐξῆλθον δύο ἄρκοι ἐκ τοῦ δρυμοῦ, καὶ ἀνέῤῥηξαν ἐξ αὐτῶν τεσσαράκοντα καὶ δύο παιδάρια. καὶ ἐπορεύθη ἐκεῖθεν εἰς τὸ ὄρος τὸ καρμήλιον, καὶ ἐκεῖθεν ἐπέστρεψεν εἰς σαμάρειαν.

Ca. 3.

A

Καὶ ἰωρὰμ υἱὸς ἀχαὰβ ἐβασίλευσεν ἐν ἰσραὴλ ἐν σαμαρείᾳ ἐν ὀκτωκαιδεκάτῳ ἔτει ἰωσαφὰτ βασιλέως ἰούδα. καὶ ἐβασίλευσε δώδεκα ἔτη, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου, πλὴν οὐχ ὡς ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ· καὶ μετέστησε τὰς στήλας τοῦ βαάλ, ἃς ἐποίησεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ, πλὴν ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ἱεροβοὰμ υἱοῦ ναβὰτ ὃς ἐξήμαρτε τὸν ἰσραήλ, ἐκολλήθη, οὐκ ἀπέστη ἀπ᾽ αὐτῶν. καὶ μωσὰ βασιλεὺς μωὰβ ἦν νωκήδ, καὶ ἦν φέρων φόρον, καὶ ἐπιστρέφων τῷ βασιλεῖ ἰσραὴλ ἑκατὸν χιλιάδας ἀρνῶν καὶ ἑκατὸν χιλιάδας κριῶν ἐπὶ πόκων. καὶ ἐγένετο μετὰ τὸ ἀποθανεῖν ἀχαάβ, ἠθέτησε μωὰβ ἐν βασιλεῖ ἰσραήλ. καὶ ἐξῆλθεν ἰωρὰμ ὁ βασιλεὺς ἰσραὴλ ἐκ σαμαρείας ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἐπεσκέψατο τὸν ἰσραήλ.

non inuenerunt. Et reuersi sunt ad eum. At ille habitabat in hiericho: & dixit eis. Nunquid non dixi vobis: nolite mittere? Dixerunt quoque viri ciuitatis ad heliseum. Ecce habitatio ciuitatis huius optima est sicut tu ipse domine perspicis. Sed aque pessime sunt & terra sterilis. At ille ait. Afferte mihi vas nouum & mittite in illud sal. Quod cum attulissent: egressus ad fontem aquarum misit in illum sal: & ait. Hec dicit dominus. Sanaui aquas has: & non erit vltra in eis mors neque sterilitas. Sanate sunt ergo aque vsque in diem hanc iuxta verbum helisei quod locutus est. Ascendit autem inde in bethel. Cumque ascenderet per viam: pueri parui egressi sunt de ciuitate & illudebant ei dicentes. Ascende calue: ascende calue. Qui cum respexisset vidit eos: & maledixit eis in nomine domini. Egressique sunt duo vrsi de saltu & lacerauerunt ex eis quadraginta duos pueros. Abiit autem inde in montem carmeli: & inde reuersus est in samariam. 5.

Oram vero filius achab regnauit super israel in samaria anno decimooctauo iosaphat regis iude. Regnauitque duodecim annis. & fecit malum coram domino: sed non sicut pater suus & mater. Tulit enim statuas baal quas fecerat pater eius: veruntamen in peccatis hieroboam filii nabat qui peccare fecit israel adhesit: nec recessit ab eis. Porro mesa rex moab nutriebat pecora multa: & soluebat regi israel centum milia agnorum: & centum milia arietum cum velleribus suis. Cumque mortuus fuisset achab: preuaricatus est fedus quod habebat cum rege israel. Egressus est igitur rex ioram in die illa de samaria: & recensuit vniuersum israel

ולא מצאהו: וישבו אליו והוא ישב ביריחו ויאמר אלהם הלא אמרתי אליכם אל תלכו: ויאמרו אנשי העיר אל אלישע הנה נא מושב העיר טוב כאשר אדני ראה והמים רעים והארץ משכלת: ויאמר קחו לי צלחית חדשה ושימו שם מלח ויקחו אליו: ויצא אל מוצא המים וישלך שם מלח ויאמר כה אמר יהוה רפאתי למים האלה לא יהיה משם עוד מות ומשכלת: וירפו המים עד היום הזה כדבר אלישע אשר דבר: ויעל משם בית אל והוא עלה בדרך ונערים קטנים יצאו מן העיר ויתקלסו בו ויאמרו לו עלה קרח עלה קרח: ויפן אחריו ויראם ויקללם בשם יהוה ותצאנה שתים דבים מן היער ותבקענה מהם ארבעים ושני ילדים: וילך משם אל הר הכרמל ומשם שב שמרון:

Cap. iii.

ויהורם בן אחאב מלך על ישראל בשמרון בשנת שמנה עשרה ליהושפט מלך יהודה וימלך שתים עשרה שנה: ויעשה הרע בעיני יהוה רק לא כאביו וכאמו ויסר את מצבת הבעל אשר עשה אביו: רק בחטאות ירבעם בן נבט אשר החטיא את ישראל דבק לא סר ממנה: ומישע מלך מואב היה נקד והשיב למלך ישראל מאה אלף כרים ומאה אלף אילים צמר: ויהי כמות אחאב ויפשע מלך מואב במלך ישראל: ויצא המלך יהורם ביום ההוא משמרון ויפקד את כל ישראל:

וילך וישלח אל יהושפט מלך
יהודה לאמר מלך מואב פשע בי
התלך אתי אל מואב למלחמה
ויאמר אעלה כמוני כמוך כעמי
כעמך כסוסי כסוסיך: ויאמר אי
זה הדרך נעלה ויאמר דרך מדבר
אדום: וילך מלך ישראל ומלך
יהודה ומלך אדום ויסבו דרך שבעת
ימים ולא היה מים למחנה ולבהמה
אשר ברגליהם: ויאמר מלך
ישראל אהה כי קרא יהוה לשלשת
המלכים האלה לתת אותם ביד
מואב: ויאמר יהושפט האין פה
נביא ליהוה ונדרשה את יהוה
מאותו ויען אחד מעבדי מלך
ישראל ויאמר פה אלישע בן
שפט אשר יצק מים על ידי אליהו:
ויאמר יהושפט יש אותו דבר
יהוה וירדו אליו מלך ישראל
ויהושפט ומלך אדום: ויאמר אלישע
אל מלך ישראל מה לי ולך לך אל
נביאי אביך ואל נביאי אמך
ויאמר לו מלך ישראל אל כי
קרא יהוה לשלשת המלכים האלה
לתת אותם ביד מואב: ויאמר
אלישע חי יהוה צבאות אשר עמדתי
לפניו כי לולי פני יהושפט מלך
יהודה אני נשא אם אביט אליך
ואם אראך: ועתה קחו לי מנגן
והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד
יהוה: ויאמר כה אמר יהוה עשה
הנחל הזה גבים גבים: כי כה אמר
יהוה לא תראו רוח ולא תראו גשם
והנחל ההוא ימלא מים ושתיתם
אתם ומקניכם ובהמתכם: ונקל
זאת בעיני יהוה ונתן את מואב

misitq; ad iosaphat regem iuda dicens. Rex moab recessit a me. veni mecum cōtra eū ad prelium. Qui rñdit. Ascendam. Qui meus ē: tuus est: populus me⁹ ppls tuus: & eq mei eq tui. Dixitq;. Per quā viā ascēdem⁹? At ille rñdit. Per desertum idumee. Perrexerūt igitur rex israel & rex iuda & rex edō: & circuierunt p viam septem dierum: nec erat aqua exercitui & iumentis que sequebantur eos. Dixitq; rex isrl. Heu heu heu. Cōgregauit nos dñs tres reges: vt traderet ī manu moab. Et ait iosaphat. Est ne hic propheta dñi vt depcemur dominum p eū? Et rñdit vnus d seruis regis israel. Est hic heliseus filius saphat qui fūdebat aquā sup man⁹ helie. Et ait Iosaphat. Est apud eum sermo dñi. Descēditq; ad eū rex israel & iosaphat rex iuda & rex edō. Dixit autē heliseus ad regem israel. Quid mihi & tibi est? Vade ad pphetas patris tui & matris tue. Et ait illi rex israel. Quare congregauit dñs tres reges hos vt traderet eos in manus moab. Dixitq; ad eū heliseus. Viuit dñs exercituū in cuius conspectu sto: φ si nō vultū iosaphat regis iude erubescerē: nō attēdissem quidem te: nec respexissem. Nūc aūt adducite mihi psaltem. Cūq; caneret psaltes: facta est sup eū manus dñi. Et ait. Hec dicit dominus. Facite alueū torrētis huius fossas & fossas. Hec ei dicit dñs. Non videbitis ventum neq; pluuiam: & alue⁹ iste replebitur aquis: & bibetis vos & familie vře & iumenta vestra. Paruūq; ē hoc in cōspectu dñi: insup tradet etiam moab

καὶ ἐπορεύθη καὶ ἀπέστειλε πρὸς ἰωσαφὰτ βασιλέα ἰούδα λέγων, βασιλεὺς μωὰβ ἠθέτησεν ἐν ἐμοί, εἰ πορεύσῃ μετ' ἐμοῦ ἐπὶ μωὰβ εἰς πόλεμον; καὶ εἶπεν, ἀναβήσομαι· ὅμοιός σοι, ὅμοιος ἐμοί, καὶ ὡς ὁ λαός σου ὁ λαός μου, καὶ ὡς οἱ ἵπποι σου οἱ ἵπποι μου. καὶ εἶπε ποίᾳ ὁδῷ ἀναβησόμεθα; καὶ εἶπεν, ὁδὸν ἐρήμου ἐδώμ. καὶ ἐπορεύθη ὁ βασιλεὺς ἰσραὴλ καὶ ὁ βασιλεὺς ἰούδα καὶ ὁ βασιλεὺς ἐδώμ, καὶ ἐπορεύοντο κυκλοῦντες ὁδὸν ἑπτὰ ἡμερῶν, καὶ οὐκ ἦν ὕδωρ τῇ παρεμβολῇ καὶ τοῖς κτήνεσι τοῖς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς ἰσραήλ, ὦ ὅτι κέκληκε κύριος τοὺς τρεῖς βασιλεῖς τοῦ παραδοῦναι αὐτοὺς εἰς χεῖρα μωάβ. καὶ εἶπεν ἰωσαφὰτ πρὸς αὐτόν, εἰ ἔστιν ἐνταῦθα προφήτης τοῦ κυρίου, καὶ ἐπερωτήσωμεν τὸν κύριον δι' αὐτοῦ; καὶ ἀπεκρίθη εἷς τῶν παίδων τοῦ βασιλέως ἰσραήλ, καὶ εἶπεν, ἐνταῦθα ἐλισαιὲ υἱὸς σαφάτ, ὃς ἐπέχεεν ὕδωρ ἐπὶ χεῖρας ἡλίου. καὶ εἶπεν ἰωσαφάτ, ἔστιν ἐν αὐτῷ ῥῆμα κυρίου. καὶ κατέβη πρὸς αὐτὸν βασιλεὺς ἰσραὴλ καὶ ἰωσαφὰτ βασιλεὺς ἰούδα καὶ ὁ βασιλεὺς ἐδώμ. καὶ εἶπεν ἐλισαιὲ πρὸς τὸν βασιλέα ἰσραήλ, τί ἐμοὶ καὶ σοί; δεῦρο πρὸς τοὺς προφήτας τοῦ πατρός σου καὶ πρὸς τοὺς προφήτας τῆς μητρός σου. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ βασιλεὺς ἰσραήλ, μὴ ὅτι κέκληκε κύριος τοὺς τρεῖς βασιλεῖς τούτους τοῦ παραδοῦναι αὐτοὺς εἰς χεῖρας μωάβ; καὶ εἶπεν ἐλισαιέ, ζῇ κύριος τῶν δυνάμεων ᾧ παρέστην ἐνώπιον αὐτοῦ, ὅτι εἰ μὴ πρόσωπον τοῦ ἰωσαφὰτ βασιλέως ἰούδα ἐγὼ λαμβάνω, εἰ ἐπέβλεψα πρὸς σὲ καὶ εἶδόν σε. καὶ νῦν λάβετέ μοι ψάλλοντα. καὶ ἐγένετο ὡς ἔψαλλεν ὁ ψάλλων, καὶ ἐγένετο ἐπ' αὐτὸν χεὶρ κυρίου, καὶ εἶπε, τάδε λέγει κύριος, ποιήσατε τὸν χειμάρρουν τοῦτον βοθύνους βοθύνους, ὅτι τάδε λέγει κύριος, οὐκ ὄψεσθε πνεῦμα, οὔτε μὴ ἴδητε ὑετόν· καὶ ὁ χειμάρρους οὗτος πλησθήσεται ὕδατος, καὶ πίεσθε ὑμεῖς καὶ αἱ κτήσεις ὑμῶν καὶ τὰ κτήνη ὑμῶν. καὶ κοῦφον τοῦτο ἐνώπιον κυρίου, καὶ δώσει κύριος τὴν μωὰβ

4.Re. 22.a. B D 2.Re. 17.a.c 18.c. C

ἐν χειρὶ ὑμῶν. καὶ πατάξετε πᾶσαν πόλιν ὀχυρὰν καὶ πᾶσαν πόλιν ἐκλεκτήν, καὶ πᾶν ξύλον ἀγαθὸν καταβαλεῖτε, καὶ πάσας πηγὰς ὕδατος ἐμφράξετε, καὶ πᾶσαν μερίδα ἀγαθὴν ἀχρειώσετε ἐν λίθοις. καὶ ἐγένετο τὸ πρωὶ ἀναβαινούσης τῆς θυσίας, καὶ ἰδοὺ ὕδατα ἤρχετο ἐξ ὁδοῦ ἐδώμ, καὶ ἐπλήσθη ἡ γῆ τῶν ὑδάτων. καὶ πᾶσα μωὰβ ἤκουσεν ὅτι ἀνέβησαν οἱ βασιλεῖς πολεμῆσαι αὐτούς, καὶ ἐβόησαν ἐκ παντὸς περιζωννυμένου ζώνην καὶ ἐπάνω, καὶ ἔστησαν ἐπὶ τοῦ ὁρίου. καὶ ὤρθρισαν τοπρωί, καὶ ὁ ἥλιος ἀνέτειλεν ἐπὶ τὰ ὕδατα, καὶ εἶδε μωὰβ ἐξεναντίας τὰ ὕδατα πυρρὰ ὡσεὶ αἷμα, καὶ εἶπον αἷμα τοῦτο τῆς ῥομφαίας· ἐμαχέσαντο οἱ βασιλεῖς, καὶ ἐπάταξαν ἕκαστος τὸν πλησίον αὐτοῦ, καὶ νῦν ἐπὶ τὰ σκῦλα μωάβ. καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν παρεμβολὴν ἰσραήλ, καὶ ἀνέστη ἰσραὴλ καὶ ἐπάταξαν τὴν μωάβ, καὶ ἔφυγε μωὰβ ἐκ προσώπου αὐτῶν. καὶ εἰσῆλθον εἰσπορευόμενοι καὶ τύπτοντες τὴν μωάβ, καὶ τὰς πόλεις καθεῖλον, καὶ πᾶσαν μερίδα ἀγαθὴν ἔρριψαν ἀνὴρ τὸν λίθον αὐτοῦ καὶ ἐνέπλησαν αὐτήν, καὶ πᾶσαν πηγὴν ὕδατος ἐνέφραξαν, καὶ πᾶν ξύλον ἀγαθὸν κατέβαλον, ἕως τοῦ καταλιπεῖν τοὺς λίθους ἐν τῷ τοίχῳ τοὺς καθῃρημένους· καὶ ἐκύκλευσαν οἱ σφενδονῆται καὶ ἐπάταξαν αὐτήν. καὶ εἶδεν ὁ βασιλεὺς μωὰβ ὅτι ἐκραταίωσεν ὑπὲρ αὐτὸν ὁ πόλεμος, καὶ ἔλαβε μεθ' ἑαυτοῦ ἑπτακοσίους ἄνδρας σπωμένους ῥομφαίαν, διακόψαι πρὸς βασιλέα ἐδώμ, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν. καὶ ἔλαβε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν πρωτότοκον ὃν ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ, καὶ ἀνήνεγκεν αὐτὸν ὁλοκαύτωσιν ἐπὶ τοῦ τείχους, καὶ ἐγένετο μετάμελος μέγας ἐν ἰσραήλ. καὶ ἀπῆραν ἀπ' αὐτοῦ καὶ ἀπέστρεψαν εἰς τὴν γῆν αὐτῶν. Ca. 4.

Καὶ γυνὴ μία ἀπὸ τῶν υἱῶν τῶν προφητῶν ἐβόα πρὸς ἐλισαιὲ λέγουσα, ὁ δοῦλός σου ὁ ἀνήρ μου τέθνηκε, καὶ σὺ οἶδας, ὅτι ὁ δοῦλός σου ἦν φοβούμενος τὸν κύριον. καὶ ὁ δανειστὴς ἦλθε λαβεῖν τοὺς δύο υἱούς μου εἰς δούλους ἑαυτῷ. καὶ εἶπεν αὐτῇ ἐλισαιέ, τί

in manus vřas. Et pcutietis oēm citatē munitā: & oēm vrbē electā: & vniuersū lignū fructiferū succidetis: cunctosq; fōtes aquarū obturabitis & oēm agrum egregiū opietis lapidibus. Factū est igr mane qn sacrificiū offerri solet: & ecce aq̄ veniebāt per viā edom. Et repleta ē terra aqs. Vniuersi āt moabite audiētes φ descēdissent tres reges vt pugnarēt aduersum eos: cōuocauerūt oēs q accīncti erant balteo de sup & steterūt in terminis. Primoq; mane surgētes: & orto iā sole ex aduerso aq̄rū viderunt moabite ecōtra aquas rubras q̄si sanguinem: dixerūtq;. Sāguis gladii est. Pugnauerūt reges cōtra se & cesi sunt mutuo. Nūc pge ad pdā moab. Perrexerūtq; in castra israel. Porro consurgens israel pcussit moab: at illi fugerūt corā eis. Venerūt igr q vicerāt & pcusserūt moab: & citates destruxerūt: & oēm agrū optimum mittentes singuli lapides repleuerūt: & vniuersos fontes aquarū obturauerūt: & oīa ligna fructifera succiderunt: ita vt muri tm̄ fictiles remanerent. Et circūdata ē citas a fūdibulariis: & magna ex pte pcussa. Qd cum vidisset rex moab pualuisse .s. hostes: tulit secū septigētos viros educentes gladios vt irrūperent ad regē edō: & nō potuerūt. Arripiēsq; filiū suū priogēitū q regnaturus erat p eo: obtulit holocaustū sup murū & fctā ē idignatio magna in israel. Statimq; recesserūt ab eo: & reuersi sūt in terrā suam. 4.

Mulier aūt q̄dā de vxoribus pphetarū clamabat ad heliseum dicens. Seruus tuus vir meus mortu⁹ ē: & tu nosti quia seru⁹ tuus fuit timens dñm. Et ecce creditor venit vt tollat duos filios meos ad seruiēdū sibi. Cui dixit heliseus. Quid vis vt

בידכם: והכיתם כל עיר מבצר וכל
עיר מבחור וכל עץ טוב תפילו וכל
מעיני מים תסתמו וכל החלקה
הטובה תכאבו באבנים: ויהי בבקר
כעלות המנחה והנה מים באים
מדרך אדום ותמלא הארץ את
המים: וכל מואב שמעו כי עלו
המלכים להלחם בם ויצעקו מכל
חגר חגרה ומעלה ויעמדו על הגבול:
וישכימו בבקר והשמש זרחה על
המים ויראו מואב מנגד
את המים אדמים כדם: ויאמרו
דם זה החרב נחרבו המלכים
ויכו איש את רעהו ועתה לשלל
מואב: ויבאו אל מחנה ישראל
ויקמו ישראל ויכו את מואב
וינסו מפניהם ויבו בה והכות
את מואב: והערים יהרסו וכל
חלקה טובה ישליכו איש אבנו
ומלאוה וכל מעין מים יסתמו
וכל עץ טוב יפילו עד השאיר
אבניה בקיר חרשת ויסבו הקלעים
ויכוה: וירא מלך מואב כי חזק ממנו
המלחמה ויקח אותו שבע מאות
איש שלף חרב להבקיע אל
מלך אדום ולא יכלו: ויקח את
בנו הבכור אשר ימלך תחתיו
ויעלהו עלה על החמה ויהי קצף
גדול על ישראל ויסעו מעליו
וישבו לארץ:

Cap. iiii.

ואשה אחת מנשי בני הנביאים
צעקה אל אלישע לאמר עבדך
אישי מת ואתה ידעת כי עבדך
היה ירא את יהוה והנשה
בא לקחת את שני ילדי לו
לעבדים: ויאמר אליה אלישע מה

A

אעשה לך הגידי לי מה יש לך
בבית ותאמר אין לשפחתך כל
בבית כי אם אסוך שמן ויאמר
לכי שאלי לך כלים מן החוץ מאת
כל שכניך כלים רקים אל
תמעיטי ובאת וסגרת הדלת
בעדך ובעד בניך ויצקת על כל
הכלים האלה והמלא תסיעי
ותלך מאתו ותסגר הדלת בעדה
ובעד בניה הם מגישים אליה והיא
מוצקת ויהי כמלאת הכלים
ותאמר אל בנה הגישה אלי עוד
כלי ויאמר אליה אין עוד כלי
ויעמד השמן ותבא ותגד לאיש
האלהים ויאמר לכי מכרי את
השמן ושלמי את נשיך ואת בניך
תחיי בנותר ויהי היום ויעבר
אלישע אל שונם ושם אשה
גדולה ותחזק בו לאכל לחם ויהי
מדי עברו יסור שמה לאכל לחם
ותאמר אל אישה הנה נא ידעתי
כי איש אלהים קדוש הוא עבר
עלינו תמיד נעשה נא עלית קיר
קטנה ונשים לו שם מטה ושלחן
וכסא ומנורה והיה בבאו אלינו
יסור שמה ויהי היום ויבא שמה
ויסר אל העליה וישכב שמה
ויאמר אל גיחזי נערו קרא
לשונמית הזאת ויקרא לה
ותעמד לפניו ויאמר לו אמר
נא אליה הנה חרדת אלינו את
כל החרדה הזאת מה לעשות לך
היש לדבר לך אל המלך או אל
שר הצבא ותאמר בתוך עמי אנכי
ישבת ויאמר ומה לעשות לה
ויאמר גיחזי אבל בן אין לה

faciam tibi? Dic mihi. Quid habes in domo tua? At illa rñdit. Non habeo ancilla tua quicquam in domo mea nisi parum olei quo vngar. Cui ait. Vade pete mutuo ab omnibus vicinis tuis vasa vacua non pauca: & ingredere & claude ostium tuum: cum intrinsecus fueris tu & filii tui: & mitte inde in omnia vasa hec: & cum plena fuerint tolles. Iuit itaque mulier & clausit ostium super se & super filios suos. Illi offerebant vasa: & illa infundebat. Cumque plena fuissent vasa: dixit ad filium suum. Affer mihi adhuc vas. Et ille respondit. Non habeo. Stetitque oleum. Venit autem illa & indicauit homini dei. Et ille. Vade inquit vende oleum: & redde creditori tuo: tu autem & filii tui viuite de reliquo. Facta est autem quedam dies: & transibat heliseus per sunam ciuitatem. Erat autem ibi mulier magna: que tenuit eum vt comederet panem. Cumque frequenter inde transiret: diuertebat ad eam vt comederet panem. Que dixit ad virum suum. Animaduerto quod vir dei sanctus est iste: qui transit per nos frequenter. Faciamus ergo ei cenaculum paruum: & ponamus ei in eo lectulum: & mensam & sellam: & candelabrum: vt cum venerit ad nos maneat ibi. Facta est ergo dies quedam: & veniens diuertit in cenaculum: & requieuit ibi. Dixitque ad giezi puerum suum. Voca sunamitem istam: qui cum vocasset eam: & illa stetisset coram eo dixit ad puerum suum. Loquere ad eam. Ecce sedule in omnibus ministrasti nobis: quid vis vt faciam tibi? Nunquid habes negocium & vis vt loquar regi siue principi militie? Que respondit. In medio populi mei habito. & ait. Quid ergo vult vt faciam ei? Dixitque giezi. Ne queras. Filium enim non habet:

feciam tibi? nuncia mihi: quid tibi est in domo
ποιήσω σοι; ἀπάγγειλόν μοι, τί σοι ἐστὶν ἐν τῷ οἴκῳ
tua? ipsa autem dixit: nō est ancille tue quicquam: nisi vas
σου; ἡ δὲ εἶπεν, οὐκ ἔστι τῇ δούλῃ σου οὐθέν, ἀλλ' ἢ ἀγγεῖον
olei in domo quo vngar. et ait ad eam:
ἐλαίου ἐν τῷ οἴκῳ ᾧ ἀλείψομαι. καὶ εἶπε πρὸς αὐτήν,
vade pete tibi vasa forinsecus ab omnibus
δεῦρο αἴτησαι σεαυτῇ ἀγγεῖα ἔξωθεν παρὰ πάντων τῶν
vicinis tuis vasa vacua: et nō pauca tollas: et ingredie
γειτόνων σου σκεύη κενά, καὶ μὴ ὀλιγώσῃς, καὶ εἰσελεύ
ris et claudes hostiū super te et super
σῃ καὶ ἀποκλείσεις τὴν θύραν ἐπὶ σεαυτὴν καὶ ἐπὶ
filios tuos: et effundes in vasa hec: et
τὰ τέκνα σου, καὶ ἐκχεεῖς εἰς τὰ ἀγγεῖα ταῦτα, καὶ
quod plenū fuerit tolles. et recessit ab eo mulier et fe
τὸ [illegible]ηρωθὲν ἀρεῖς. καὶ ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ ἡ γυνὴ καὶ ἐποίη
c[illegible] sic. et clausit hostiū super seipsam et
σε[illegible]τως. καὶ ἀπέκλεισε τὴν θύραν ἐφ' ἑαυτὴν καὶ
super filios suos: et illi adducebāt ei: et
ἐπὶ τὰ τέκνα αὐτῆς, καὶ αὐτοὶ προσῆγον αὐτῇ, καὶ
ipsa effundebat oleū. et factū est vt repleta fuere
αὐτὴ ἐνέχεεν τὸ ἔλαιον. καὶ ἐγένετο ὡς ἐπληρώθη
omnia vasa: et dixit ad filios suos:
πάντα τὰ ἀγγεῖα, καὶ εἶπε πρὸς τοὺς υἱοὺς αὐτῆς,
approximate mihi vas: et dixerūt ei nō est adhuc vas:
ἐγγίσατέ μοι σκεῦος, καὶ εἶπον αὐτῇ οὐκ ἔστιν ἔτι ἀγ
et stetit oleū. et venit: et nun
γεῖον, καὶ ἔστη τὸ ἔλαιον. καὶ παραγίνεται, καὶ ἀπαγ
ciat homini dei. ipse autē dixit ei: va
γέλλει τῷ ἀνθρώπῳ τοῦ θεοῦ. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ, πορ
de et redde oleū: et solue mu
εύου καὶ ἀπόδου τὸ ἔλαιον, καὶ ἀποτίσεις τὸ δά
tuum: et tu et filij tui viuetis in reliquo.
νειον, καὶ σὺ καὶ οἱ υἱοί σου ζήσεσθε ἐν τῷ καταλοίπῳ.
et facta est dies: et trāsijt eliseus in sonam:
καὶ ἐγένετο ἡμέρα, καὶ διῆλθεν ἐλισαιὲ εἰς σωνάμ,
et ibi mulier magna: et tenuit eū vt comederet
καὶ ἐκεῖ γυνὴ μεγάλη, καὶ ἐκράτησεν αὐτὸν φαγεῖν
panē. et factū est a frequētia transitus ipsius:
ἄρτον. καὶ ἐγένετο ἀφ' ἱκανοῦ τοῦ εἰσπορεύεσθαι αὐτόν,
inclinauit eū vt comederet panē. et dixit mulier ad
ἐξέκλινεν αὐτὸν φαγεῖν ἄρτον. καὶ εἶπεν ἡ γυνὴ πρὸς
virū suū: ecce iā scio quod homo dei
τὸν ἄνδρα αὐτῆς, ἰδοὺ δὴ οἶδα ὅτι ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ
iste sctūs transit per nos frequenter: facia
οὗτος ἅγιος διαπορεύεται ἐφ' ἡμᾶς διαπαντός, ποιή
mus iā ei cenaculū paruū: et ponamus ei ibi
σωμεν δὴ αὐτῷ ὑπερῷον μικρόν, καὶ θῶμεν αὐτῷ ἐκεῖ
lectū et mensam et sellam et cādelabrū: et
κλίνην καὶ τράπεζαν καὶ δίφρον καὶ λυχνίαν, καὶ
erit cū ipse venerit ad nos et declinabit ibi.
ἔσται ἐν τῷ αὐτὸν ἔρχεσθαι πρὸς ἡμᾶς καὶ ἐκκλινεῖ ἐκεῖ.
et facta est dies: et venit eliseus illuc: et
καὶ ἐγένετο ἡμέρα, καὶ ἔρχεται ἐλισαιὲ ἐκεῖ, καὶ
diuertit in cenaculū: et dormiuit ibi. et dixit
ἐξέκλινεν εἰς τὸ ὑπερῷον, καὶ ἐκοιμήθη ἐκεῖ. καὶ εἶπεν
eliseus ad giezi puerū suū: voca
ἐλισαιὲ πρὸς γιεζὶ τὸ παιδάριον αὐτοῦ, κάλεσον τὴν
sunamitē istā. et vocauit eā: et stetit co
σωναμίτην ταύτην. καὶ ἐκάλεσεν αὐτήν, καὶ ἔστη ἐνώ
ram eo. et dixit puero: dic ad eam:
πιον αὐτοῦ. καὶ εἶπεν τῷ παιδαρίῳ, εἰπὲ πρὸς αὐτήν,
ecce preparasti nobis omnē preparationē istā: quid facie
ἰδοὺ ἐξέταξας ἡμῖν πᾶσαν τὴν ἔκταξιν ταύτην, τί ποιή
mus tibi? si est tibi verbū vt loquar ad regē vel
σωμέν σοι; εἰ ἔστι σοι λόγος λαλῆσαι πρὸς τὸν βασιλέα ἢ
ad principē militie? ipsa autē dixit: in medio
πρὸς τὸν ἄρχοντα τῆς δυνάμεως; ἡ δὲ εἶπεν, ἐν μέσῳ τοῦ
ppli mei ego habito. et ait eliseus ad giezi: quid oportet
λαοῦ μου ἐγὼ κατοικῶ. καὶ εἶπεν ἐλισαιὲ πρὸς γιεζί, τί δεῖ
vt faciā ei: et dixit giezi: et profecto nō est ei filius:
ποιῆσαι αὐτῇ; καὶ εἶπε γιεζί, καὶ μάλα οὐκ ἔστιν αὐτῇ υἱός,

Infra.co. B C 8.co.

et vir eius senex. et dixit eliseus: voca
καὶ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς πρεσβύτης. καὶ εἶπεν ἐλισαιέ, κάλεσον
eam. et vocauit eā: et veniens stetit iuxta ho
αὐτήν. καὶ ἐκάλεσεν αὐτήν, καὶ ἐλθοῦσα ἔστη παρὰ τὴν θύ
stium. et dixit eliseus ad eā: in tpe isto:
ραν. καὶ εἶπεν ἐλισαιὲ πρὸς αὐτήν, εἰς τὸν καιρὸν τοῦτον,
vt hora hec: viuens tu concepisti filiū. illa autē dixit: nō
ὡς ἡ ὥρα αὕτη, ζῶσα σὺ περιειληφυῖα υἱόν. ἡ δὲ εἶπε, μή
dñe homo dei: nō mētiaris ancille tue. et conce
κύριε ἄνθρωπε τοῦ θεοῦ, μὴ διαψεύσῃ τὴν δούλην σου. καὶ συνέλα
pit mulier et peperit filiū in tpe hoc vt hora vi
βεν ἡ γυνὴ καὶ ἔτεκεν υἱὸν εἰς τὸν καιρὸν τοῦτον ὡς ἡ ὥρα ζῶ
uēs: vt locutus est ad eā eliseus. et creuit pu
σα, ὡς ἐλάλησε πρὸς αὐτὴν ἐλισαιέ. καὶ ἡδρύνθη τὸ παιδά
er: et fuit dies messionis: et egressus est puer
ριον, καὶ ἐγένετο ἡμέρα θερισμοῦ, καὶ ἐξῆλθε τὸ παιδ[illegible]ιον
ad prem suū ad messores. et ait [illegible]
πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ πρὸς τοὺς θερίζοντας. καὶ εἶπε π[illegible]ὸν
patrē suū: caput meū caput meū. et di
πατέρα αὐτοῦ, τὴν κεφαλήν μου τὴν κεφαλήν μου. καὶ εἶ
xit puero: duc eum ad matrē suā. et
πεν τῷ παιδαρίῳ, ἄγαγε αὐτὸν πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ. καὶ
tulit eū et adduxit eū ad matrē eius: et
ἦρεν αὐτὸν καὶ εἰσήνεγκεν αὐτὸν πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ
collocauit eū mater sua super genua sua vsque ad
ἐκάθισεν αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἐπὶ τὰ γόνατα αὐτῆς ἕως τοῦ
meridiem: et mortuus est. et tulit eū et colloca
μεσημβρινοῦ, καὶ ἀπέθανεν. καὶ ἀνήνεγκεν αὐτὸν καὶ ἐκοίμι
uit eū super lectū hominis dei: et clausit
σεν αὐτὸν ἐπὶ τὴν κλίνην τοῦ ἀνθρώπου τοῦ θεοῦ. καὶ ἀπέκλεισε τὴν
hostiū super se et egressa est: et vocauit virū suū:
θύραν ἐπ' αὐτὸν καὶ ἐξῆλθεν, καὶ ἐκάλεσεν τὸν ἄνδρα αὐτῆς,
et dixit: mitte iā mecū vnū puerorū: et vnam
καὶ εἶπεν, ἀπόστειλον δή μοι ἓν τῶν παιδαρίων, καὶ μίαν
asinarū: et curram vsque ad hominem dei: et re
τῶν ὄνων, καὶ δραμοῦμαι ἕως τοῦ ἀνθρώπου τοῦ θεοῦ, καὶ ἐπι
uertar. et dixit: quare tu hodie vadis ad eum:
στρέψω. καὶ εἶπεν, τί ὅτι σὺ σήμερον πορεύῃ πρὸς αὐτόν,
et nō calende et nō sabbatū? ipsa autē dixit: pax. et
καὶ οὐ νουμηνία καὶ οὐ σάββατον; ἡ δὲ εἶπεν, εἰρήνη. καὶ
strauit asinā et dixit puero suo: age et va
ἐπέσαξε τὴν ὄνον καὶ εἶπε τῷ παιδαρίῳ αὐτῆς, ἄγε καὶ πο
de et nō morā facias mihi vt adeā ego donec dicā
ρεύου καὶ μὴ ἐπίσχῃς μοι τοῦ ἐπιβῆναί με ἕως τοῦ εἰπεῖν
tibi. et ibis et venies ad hominē dei in
σοι. καὶ πορεύσῃ καὶ ἐλεύσῃ πρὸς τὸν ἄνθρωπον τοῦ θεοῦ εἰς τὸ
mōtē carmeli. et exijt et profecta est vsque ad hominē
ὄρος τὸ καρμήλιον. καὶ ἐξῆλθε καὶ ἐπορεύθη ἕως τοῦ ἀνθρώπου τοῦ
dei in mōtē. et factū est vt vidit eā homo
θεοῦ εἰς τὸ ὄρος. καὶ ἐγένετο ὡς εἶδεν αὐτὴν ὁ ἄνθρωπος τοῦ
dei de cōtra: et ait giezi puero suo: ecce
θεοῦ ἐξεναντίας, καὶ εἶπεν γιεζὶ τῷ παιδαρίῳ αὐτοῦ, ἰδοὺ
sunamitis illa? nūc curre in occursum eius: et
ἡ σουναμῖτις ἐκείνη, νῦν δράμε εἰς συνάντησιν αὐτῆς, καὶ
dices ei: pax tibi? pax viro tuo? pax fi
ἐρεῖς αὐτῇ, εἰρήνη σοί; εἰρήνη τῷ ἀνδρί σου; εἰρήνη τῷ παι
lio tuo? et cucurrit in occursum eius: et dixit
δαρίῳ σου; καὶ ἔδραμεν εἰς ἀπάντησιν αὐτῆς, καὶ εἶπεν
pax tibi? pax viro tuo? pax fi
εἰρήνη σοί; εἰρήνη τῷ ἀνδρί σου; εἰρήνη τῷ παιδα
lio tuo? ipsa autē dixit: pax. et venit ad hominē
ρίῳ σου; ἡ δὲ εἶπεν, εἰρήνη. καὶ κατέντυνε πρὸς τὸν ἄνθρωπον τοῦ
dei in mōtē. et apprehēdit pedes eius. et acces
θεοῦ εἰς τὸ ὄρος. καὶ ἐκράτησε τῶν ποδῶν αὐτοῦ. καὶ προσῆλ
sit giezi vt amoueret eā: et dixit ad eū ho
θε γιεζὶ ἀπώσασθαι αὐτήν, καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ ἄνθρω
mo dei: dimitte eā: quia amara anima eius:
πος τοῦ θεοῦ, ἄφες αὐτήν, ὅτι κατώδυνος ἡ ψυχὴ αὐτῆς,
et dñs celauit a me et nō nunciauit mihi. et
καὶ κύριος ἀπέκρυψεν ἀπ' ἐμοῦ καὶ οὐκ ἀνήγγειλέ μοι. καὶ
dixit mulier: nunquid petiui filiū a dño meo?
εἶπεν ἡ γυνή, μὴ ᾐτησάμην υἱὸν παρὰ τοῦ κυρίου μου;

gen.18.b. D B Infra 8.f E C

& vir eius senex est. Precepit itaque vt vocaret eam. Que cum vocata fuisset & stetisset ante ostium: dixit ad eam. In tempore isto & in hac eadem hora: si vita comes fuerit: habebis in vtero filium. At illa. Noli quaeso domine mi vir dei: noli mentiri ancille tue. Et concepit mulier & peperit filium in tempore & in hora eadem qua dixerat heliseus. Creuit autem puer: & cum esset quedam dies & egressus isset ad patrem suum ad messores: ait patri suo. Caput meum doleo: caput meum doleo. At ille dixit puero. Tolle: & duc eum ad matrem suam. Qui cum tulisset & duxisset eum ad matrem suam: posuit eum illa super genua sua vsque ad meridiem: & mortuus est. Ascendit autem & collocauit eum super lectulum hominis dei: & clausit ostium. Et egressa vocauit virum suum. Et ait. Mitte mecum obsecro vnum de pueris & asinam vt excurram vsque ad hominem dei: & reuertar. Qui ait illi. Quam ob causam vadis ad eum? Hodie non sunt calende neque sabbatum: que respondit: vadam. Strauitque asinam & precepit puero. Mina & propera: ne mihi moram facias in eundo: & hoc age quod precipio tibi. Profecta est igitur: & venit ad virum dei in monte carmeli. Cumque vidisset eam vir dei de contra: ait ad giezi puerum suum. Ecce sunamitis illa: vade ergo in occursum eius: & dic ei. Recte ne agitur circa te & circa virum tuum: & circa filium tuum? Que respondit. Recte. Cumque venisset ad virum dei in montem apprehendit pedes eius: & accessit giezi vt amoueret eam. Et ait homo dei. Dimitte illam. Anima enim eius in amaritudine est: & dominus celauit a me & non indicauit mihi. Que dixit illi. Nunquid petiui filium a domino meo?

ואישה זקן ויאמר קרא לה ויקרא
לה ותעמד בפתח ויאמר למועד
הזה כעת חיה אתי חבקת בן ותאמר
אל אדני איש האלהים אל תכזב
בשפחתך ותהר האשה ותלד בן
למועד הזה כעת חיה אשר דבר
אליה אלישע ויגדל הילד ויהי
היום ויצא אל אביו אל הקצרים
ויאמר אל אביו ראשי ראשי
ויאמר אל הנער שאהו אל אמו
וישאהו ויביאהו אל אמו וישב
על ברכיה עד הצהרים וימת
ותעל ותשכבהו על מטת איש
האלהים ותסגר בעדו ותצא
ותקרא אל אישה ותאמר שלחה
נא לי אחד מן הנערים ואחת
האתנות וארוצה עד איש האלהים
ואשובה ויאמר מדוע את הלכתי
אליו היום לא חדש ולא שבת
ותאמר שלום ותחבש האתון
ותאמר אל נערה נהג ולך אל
תעצר לי לרכב כי אם אמרתי
לך ותלך ותבוא אל איש האלהים
אל הר הכרמל ויהי כראות איש
האלהים אתה מנגד ויאמר
אל גיחזי נערו הנה השונמית
הלז עתה רוץ נא לקראתה
ואמר לה השלום לך השלום
לאישך השלום לילד ותאמר
שלום ותבא אל איש
האלהים אל ההר ותחזק
ברגליו ויגש גיחזי להדפה
ויאמר איש האלהים הרפה לה כי
נפשה מרה לה ויהוה העלים
ממני ולא הגיד לי ותאמר
השאלתי בן מאת אדני

הֲלֹא אָמַרְתִּי לֹא תַשְׁלֶה אֹתִי׃ וַיֹּאמֶר לְגֵיחֲזִי חֲגֹר מָתְנֶיךָ וְקַח מִשְׁעַנְתִּי בְיָדְךָ וָלֵךְ כִּי תִמְצָא אִישׁ לֹא תְבָרְכֶנּוּ וְכִי יְבָרֶכְךָ אִישׁ לֹא תַעֲנֶנּוּ וְשַׂמְתָּ מִשְׁעַנְתִּי עַל פְּנֵי הַנָּעַר׃ וַתֹּאמֶר אֵם הַנַּעַר חַי יְהוָה וְחֵי נַפְשְׁךָ אִם אֶעֶזְבֶךָּ וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אַחֲרֶיהָ׃ וְגֵחֲזִי עָבַר לִפְנֵיהֶם וַיָּשֶׂם אֶת הַמִּשְׁעֶנֶת עַל פְּנֵי הַנַּעַר וְאֵין קוֹל וְאֵין קָשֶׁב וַיָּשָׁב לִקְרָאתוֹ וַיַּגֶּד לוֹ לֵאמֹר לֹא הֵקִיץ הַנָּעַר׃ וַיָּבֹא אֱלִישָׁע הַבָּיְתָה וְהִנֵּה הַנַּעַר מֵת מֻשְׁכָּב עַל מִטָּתוֹ׃ וַיָּבֹא וַיִּסְגֹּר הַדֶּלֶת בְּעַד שְׁנֵיהֶם וַיִּתְפַּלֵּל אֶל יְהוָה׃ וַיַּעַל וַיִּשְׁכַּב עַל הַיֶּלֶד וַיָּשֶׂם פִּיו עַל פִּיו וְעֵינָיו עַל עֵינָיו וְכַפָּיו עַל כַּפָּו וַיִּגְהַר עָלָיו וַיָּחָם בְּשַׂר הַיָּלֶד׃ וַיָּשָׁב וַיֵּלֶךְ בַּבַּיִת אַחַת הֵנָּה וְאַחַת הֵנָּה וַיַּעַל וַיִּגְהַר עָלָיו וַיְזוֹרֵר הַנַּעַר עַד שֶׁבַע פְּעָמִים וַיִּפְקַח הַנַּעַר אֶת עֵינָיו׃ וַיִּקְרָא אֶל גֵּיחֲזִי וַיֹּאמֶר קְרָא אֶל הַשֻּׁנַמִּית הַזֹּאת וַיִּקְרָאֶהָ וַתָּבוֹא אֵלָיו וַיֹּאמֶר שְׂאִי בְנֵךְ׃ וַתָּבֹא וַתִּפֹּל עַל רַגְלָיו וַתִּשְׁתַּחוּ אָרְצָה וַתִּשָּׂא אֶת בְּנָהּ וַתֵּצֵא׃ וֶאֱלִישָׁע שָׁב הַגִּלְגָּלָה וְהָרָעָב בָּאָרֶץ וּבְנֵי הַנְּבִיאִים יֹשְׁבִים לְפָנָיו וַיֹּאמֶר לְנַעֲרוֹ שְׁפֹת הַסִּיר הַגְּדוֹלָה וּבַשֵּׁל נָזִיד לִבְנֵי הַנְּבִיאִים׃ וַיֵּצֵא אֶחָד אֶל הַשָּׂדֶה לְלַקֵּט אֹרֹת וַיִּמְצָא גֶּפֶן שָׂדֶה וַיְלַקֵּט מִמֶּנּוּ פַּקֻּעֹת שָׂדֶה מְלֹא בִגְדוֹ וַיָּבֹא וַיְפַלַּח אֶל סִיר הַנָּזִיד כִּי לֹא יָדָעוּ׃ וַיִּצְקוּ לַאֲנָשִׁים

Nunquid nō dixi tibi: ne illudas me? Et ille ait ad giezi. Accinge lūbos tuos: & tolle baculū meū in manu tua: & vade. Si occurrerit tibi hō: nō salutes eum: & si salutauerit te quispiā: nō rn̄deas illi. Et pones baculū meū sup faciē pueri. Porro mater pueri ait. Viuit dn̄s & viuit aīa tua: nō dimittā te. Surrexit ergo & secut⁹ ē eā. Giezi aūt p̄cesserat añ eos: & posuerat baculū sup faciē pueri: & nō erat vox neq3 sensus. Reuersusq3 est in ocursū eius: & nunciauit ei dicens. Non surrexit puer. Ingressus est ergo heliseus domum. Et ecce puer mortuus iacebat in lectulo eius. Ingressusq3 clausit ostiū sup se & sup puerum: & orauit ad dominū. Et ascēdit & incubuit sup puerū posuitq3 os suum sup os eius: & oculos suos sup oculos eius: & manus suas super manus eius: & incuruauit se super eum: & calefacta est caro pueri. At ille reuersus deambulabat in domo semel huc atq3 illuc: & ascendit & incubuit super eum. Et oscitauit puer septies: aperuitq3 oculos. Et ille vocauit giezi: & dixit ei. Voca sunamitē hāc Que vocata ingressa ē ad eum. Qui ait. Tolle filium tuum. Venit illa & corruit ad pedes eius: & adorauit super terram. Tulitq3 filium suum & egressa est: & heliseus reuersus est in galgalam. Erat autē fames in terra: & filii prophetarū habitabāt coram eo: dixitq3 vni de pueris suis. Pone ollam grandem: & coq̄ pulmentum filiis prophetarū. Et egressus est vnus in agrū vt colligeret herbas agrestes. Inuenitq3 q̄si vitem siluestrem: & collegit ex ea colocynthidas agri & impleuit palliū suum: & reuersus concidit in ollā pulmēti. Nesciebat enī quid eēt. Infuderunt ergo sociis

οὐκ εἶπον οὐ πλανήσεις μετ' ἐμοῦ; καὶ εἶπεν ἐλισαιὲ τῷ γιεζὶ, ζῶσαι τὴν ὀσφύν σου, καὶ λάβε τὴν βακτηρίαν μου ἐν τῇ χειρί σου καὶ πορεύου, καὶ ἐὰν εὕρῃς τινά, μὴ εὐλογήσῃς αὐτόν, καὶ ἐὰν εὐλογήσῃ σε τις, μὴ ἀποκριθῇς αὐτῷ, καὶ ἐπιθήσεις τὴν βακτηρίαν μου ἐπὶ τὸ πρόσωπον τοῦ παιδαρίου. καὶ εἶπεν ἡ μήτηρ τοῦ παιδαρίου, ζῇ κύριος καὶ ζῇ ἡ ψυχή σου, εἰ ἐγκαταλείψω σε. καὶ ἀνέστη ἐλισαιὲ, καὶ ἐπορεύθη ὀπίσω αὐτῆς, καὶ γιεζὶ διῆλθεν ἔμπροσθεν αὐτῶν, καὶ ἐπέθηκε τὴν βακτηρίαν ἐπὶ πρόσωπον τοῦ παιδαρίου, καὶ οὐκ ἦν φωνὴ καὶ οὐκ ἦν ἀκρόασις. καὶ ὑπέστρεψεν εἰς ἀπάντησιν τῷ ἐλισαιὲ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, λέγων, οὐκ ἠγέρθη τὸ παιδάριον. καὶ εἰσῆλθεν ἐλισαιὲ εἰς τὸν οἶκον, καὶ ἰδοὺ τὸ παιδάριον τεθνηκὸς κεκοιμισμένον ἐπὶ τὴν κλίνην αὐτοῦ, καὶ εἰσῆλθεν ἐλισαιὲ καὶ ἀπέκλεισε τὴν θύραν κατὰ τῶν δύο ἑαυτῶν, καὶ προσηύξατο πρὸς κύριον, καὶ ἀνέβη καὶ ἐκοιμήθη ἐπὶ τὸ παιδάριον, καὶ ἐπέθηκε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐπὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ ἐπὶ τὸ στόμα αὐτοῦ, καὶ τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐπὶ τὰς χεῖρας αὐτοῦ, καὶ συνέκαμψεν ἐπ' αὐτόν, καὶ ἐθερμάνθησαν αἱ σάρκες τοῦ παιδαρίου. καὶ ἐπέστρεψεν ἐλισαιὲ, καὶ διῆλθεν ἐν τῇ οἰκίᾳ ἔνθεν καὶ ἔνθεν, καὶ ἀνέβη καὶ συνέκαλυψεν ἐπὶ τὸ παιδάριον καὶ ἐνέπνευσεν ἐπ' αὐτό, καὶ διῆρε τὸ παιδάριον ἑπτάκις, καὶ διήνοιξε τὸ παιδάριον τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ. καὶ ἐξεκάλεσεν ἐλισαιὲ τὸν γιεζὶ, καὶ εἶπε, κάλεσόν μοι τὴν σουναμῖτιν ταύτην. καὶ ἐκάλεσεν αὐτήν, καὶ εἰσῆλθε πρὸς αὐτόν. καὶ εἶπεν ἐλισαιὲ, λάβε τὸν υἱόν σου. καὶ εἰσῆλθεν ἡ γυνὴ καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ προσεκύνησεν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἔλαβε τὸν υἱὸν αὐτῆς καὶ ἐξῆλθεν. καὶ ἐλισαιὲ ἐπέστρεψεν εἰς γάλγαλα. καὶ ὁ λιμὸς ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ οἱ υἱοὶ τῶν προφητῶν ἐκάθηντο ἐνώπιον αὐτοῦ. καὶ εἶπεν ἐλισαιὲ τῷ παιδαρίῳ αὐτοῦ, ἐπίστησον τὸν λέβητα τὸν μέγαν, καὶ ἕψε ἕψημα τοῖς υἱοῖς τῶν προφητῶν, καὶ ἐξῆλθεν εἷς εἰς τὸν ἀγρὸν συλλέξαι ἀριώθ. καὶ εὗρεν ἄμπελον ἐν ἀγρῷ, καὶ συνέλεξεν ἀπ' αὐτῆς τολύπην ἀγρίαν πλῆρες τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, καὶ εἰσῆλθε καὶ ἐνέβαλεν εἰς τὸν λέβητα τοῦ ἑψήματος, ὅτι οὐκ ἔγνωσαν. καὶ ἐνέχεε τοῖς ἀνδράσι

φαγεῖν, καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐσθίειν αὐτοὺς ἐκ τοῦ ἑψήματος, καὶ αὐτοὶ ἀνεβόησαν καὶ εἶπον, θάνατος ἐν τῷ λέβητι, ἄνθρωπε τοῦ θεοῦ. καὶ οὐκ ἠδύναντο φαγεῖν. καὶ εἶπεν ἐλισαιὲ, λάβετε ἄλευρον καὶ ἐμβάλετε εἰς τὸν λέβητα. καὶ ἐνέβαλον. καὶ εἶπεν ἐλισαιὲ πρὸς γιεζὶ, ἔγχει τῷ λαῷ καὶ ἐσθιέτωσαν. καὶ οὐκ ἐγένετο ῥῆμα πονηρὸν ἔτι ἐν τῷ λέβητι. καὶ ἀνὴρ διῆλθεν ἐκ βαιθσαλισὰ, καὶ ἤνεγκε πρὸς τὸν ἄνθρωπον τοῦ θεοῦ ἄρτους πρωτογενημάτων εἴκοσι κριθίνους, καὶ παλάθας ἐν τῷ πήρᾳ αὐτοῦ. καὶ εἶπεν ἐλισαιὲ, δότε τῷ λαῷ καὶ ἐσθιέτωσαν. καὶ εἶπεν ὁ λειτουργὸς αὐτοῦ, τί δῶ τοῦτο ἐνώπιον ἑκατὸν ἀνδρῶν; καὶ εἶπεν ἐλισαιὲ, δὸς τῷ λαῷ καὶ ἐσθιέτωσαν, ὅτι τάδε λέγει κύριος, φάγονται καὶ καταλείψουσι. καὶ ἔφαγον καὶ κατέλιπον κατὰ τὸ ῥῆμα κυρίου. Ca. 5.

Καὶ νεεμὰν ὁ ἀρχιστράτηγος βασιλέως συρίας ἦν ἀνὴρ μέγας ἐνώπιον τοῦ κυρίου αὐτοῦ καὶ τεθαυμασμένος προσώπῳ, ὅτι δι' αὐτοῦ ἔδωκε κύριος σωτηρίαν συρίᾳ, καὶ ὁ ἀνὴρ ἦν δυνατὸς ἰσχύι λεπρός. καὶ ἐκ συρίας ἐξῆλθον μονόζωνοι, καὶ ᾐχμαλώτευσαν ἐκ γῆς ἰσραὴλ νεάνιδα μικράν, καὶ ἦν ἐνώπιον τῆς γυναικὸς νεεμάν. ἡ δὲ εἶπε τῇ κυρίᾳ αὐτῆς, ὄφελον ὁ κύριός μου ἐνώπιον τοῦ προφήτου τοῦ θεοῦ τοῦ ἐν σαμαρείᾳ, τότε ἀποσυνάξει αὐτὸν ἀπὸ τῆς λέπρας αὐτοῦ. καὶ εἰσῆλθε καὶ ἀνήγγειλε τῷ κυρίῳ αὐτῆς, καὶ εἶπεν, οὕτω καὶ οὕτως ἐλάλησεν ἡ νεᾶνις ἡ ἐκ γῆς ἰσραήλ. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς συρίας, δεῦρο ἄπελθε, καὶ ἐξαποστελῶ βιβλίον πρὸς τὸν βασιλέα ἰσραήλ. καὶ ἐπορεύθη, καὶ ἔλαβεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ δέκα τάλαντα ἀργυρίου καὶ ἑξακισχιλίους χρυσοῦς καὶ δέκα ἀλλασσομένας στολάς, καὶ ἤνεγκε τὸ βιβλίον τῷ βασιλεῖ ἰσραὴλ λέγων, καὶ νῦν ὡς ἂν ἔλθῃ τὸ βιβλίον τοῦτο πρὸς σέ, ἰδοὺ ἀπέσταλκα πρὸς σὲ τὸν δοῦλόν μου τὸν νεεμάν, καὶ ἀποσυνάξεις αὐτὸν ἀπὸ τῆς λέπρας αὐτοῦ. καὶ ἐγένετο ὡς ἀνέγνω ὁ βασιλεὺς ἰσραὴλ τὸ βιβλίον, διέρρηξε

vt comederēt. Cūq3 gustassent de coctione: exclamauerūt dicētes. Mors in olla vir dei. Et non potuerūt comedere. At ille. Afferte inquit farinā. Cūq3 tulissent: misit ī ollā: & ait. Infūde turbe vt comedāt. Et nō fuit amplius qcq̄3 amaritudinis in olla. Vir aūt qdā venit de balsalisa deferens viro dei panes primitiarū: & viginti panes ordeaceos & frumentū nouū in pera sua. At ille dixit. Da poplo vt comedat. Rn̄ditq3 ei minister eius. Quantū est hoc vt apponā coram centū viris? Rursū ille. Da ait populo vt comedat. Hec eī dicit dominus. Comedēt & supererit. Posuit itaq3 corā eis. Qui comederunt & supfuit iuxta verbū domini. 5.

Naaman pricēps militie regis syrie erat vir magnus apd dominū suū: & honoratus. Per illū eñ dedit dn̄s salutem syrie. Erat aūt vir fortis & diues: sed leprosus. Porro de syria egressi fuerāt latrunculi: & captiuā duxerant de terra israel puellā puulā que erat ī obsequio vxoris naamā: que ait ad dominā suā. Vtinā fuisset dominus meus ad pphetā qui est in samaria: profecto curasset eum a lepra quā habet. Ingressus est itaq3 naaman ad dn̄m suū: & nūciauit ei dicēs. Sic & sic locuta est puella de terra isrl'. Dixitq3 ei rex syrie. Vade & mittā lrās ad regem israel. Qui cum pfectus eēt & tulisset secū decē talenta argēti: & sex milia aureos: & decē mutatoria vestimētoꝝ: detulit litteras ad regem israel in hec verba. Cum acceperis epistolam hanc scito q̄ miserim ad te naaman seruum meum vt cures eū a lepra sua. Cumq3 legisset rex israel litteras: scidit

לֶאֱכוֹל וַיְהִי כְּאָכְלָם מֵהַנָּזִיד וְהֵמָּה צָעָקוּ וַיֹּאמְרוּ מָוֶת בַּסִּיר אִישׁ הָאֱלֹהִים וְלֹא יָכְלוּ לֶאֱכֹל׃ וַיֹּאמֶר וּקְחוּ קֶמַח וַיַּשְׁלֵךְ אֶל הַסִּיר וַיֹּאמֶר צַק לָעָם וְיֹאכֵלוּ וְלֹא הָיָה דָּבָר רָע בַּסִּיר׃ וְאִישׁ בָּא מִבַּעַל שָׁלִשָׁה וַיָּבֵא לְאִישׁ הָאֱלֹהִים לֶחֶם בִּכּוּרִים עֶשְׂרִים לֶחֶם שְׂעֹרִים וְכַרְמֶל בְּצִקְלֹנוֹ וַיֹּאמֶר תֵּן לָעָם וְיֹאכֵלוּ׃ וַיֹּאמֶר מְשָׁרְתוֹ מָה אֶתֵּן זֶה לִפְנֵי מֵאָה אִישׁ וַיֹּאמֶר תֵּן לָעָם וְיֹאכֵלוּ כִּי כֹה אָמַר יְהוָה אָכֹל וְהוֹתֵר׃ וַיִּתֵּן לִפְנֵיהֶם וַיֹּאכְלוּ וַיּוֹתִרוּ כִּדְבַר יְהוָה׃

Cap. v.

וְנַעֲמָן שַׂר צְבָא מֶלֶךְ אֲרָם הָיָה אִישׁ גָּדוֹל לִפְנֵי אֲדֹנָיו וּנְשֻׂא פָנִים כִּי בוֹ נָתַן יְהוָה תְּשׁוּעָה לַאֲרָם וְהָאִישׁ הָיָה גִּבּוֹר חַיִל מְצֹרָע׃ וַאֲרָם יָצְאוּ גְדוּדִים וַיִּשְׁבּוּ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נַעֲרָה קְטַנָּה וַתְּהִי לִפְנֵי אֵשֶׁת נַעֲמָן׃ וַתֹּאמֶר אֶל גְּבִרְתָּהּ אַחֲלֵי אֲדֹנִי לִפְנֵי הַנָּבִיא אֲשֶׁר בְּשֹׁמְרוֹן אָז יֶאֱסֹף אֹתוֹ מִצָּרַעְתּוֹ׃ וַיָּבֹא וַיַּגֵּד לַאדֹנָיו לֵאמֹר כָּזֹאת וְכָזֹאת דִּבְּרָה הַנַּעֲרָה אֲשֶׁר מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל׃ וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ אֲרָם לֶךְ בֹּא וְאֶשְׁלְחָה סֵפֶר אֶל מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיֵּלֶךְ וַיִּקַּח בְּיָדוֹ עֶשֶׂר כִּכְּרֵי כֶסֶף וְשֵׁשֶׁת אֲלָפִים זָהָב וְעֶשֶׂר חֲלִיפוֹת בְּגָדִים׃ וַיָּבֵא הַסֵּפֶר אֶל מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר וְעַתָּה כְּבוֹא הַסֵּפֶר הַזֶּה אֵלֶיךָ הִנֵּה שָׁלַחְתִּי אֵלֶיךָ אֶת נַעֲמָן עַבְדִּי וַאֲסַפְתּוֹ מִצָּרַעְתּוֹ׃ וַיְהִי כִּקְרֹא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶת הַסֵּפֶר וַיִּקְרַע

בגדיו ויאמר האלהים אני להמית
ולהחיות כי זה שלח אלי לאסף
איש מצרעתו כי אך דעו נא
וראו כי מתאנה הוא לי׃ ויהי
כשמע אלישע איש האלהים
כי קרע מלך ישראל את
בגדיו וישלח אל המלך לאמר
למה קרעת בגדיך יבא נא
אלי וידע כי יש נביא בישראל׃
ויבא נעמן בסוסו וברכבו ויעמד
פתח הבית לאלישע׃ וישלח
אליו אלישע מלאך לאמר הלוך
ורחצת שבע פעמים בירדן וישב
בשרך לך וטהר׃ ויקצף נעמן
וילך ויאמר הנה אמרתי אלי
יצא יצוא ועמד וקרא בשם
יהוה אלהיו והניף ידו אל
המקום ואסף המצרע׃ הלא
טוב אמנה ופרפר נהרות דמשק
מכל מימי ישראל הלא ארחץ
בהם וטהרתי ויפן וילך בחמה׃
ויגשו עבדיו וידברו אליו ויאמרו
אבי דבר גדול הנביא דבר אליך
הלוא תעשה ואף כי אמר אליך
רחץ וטהר׃ וירד ויטבל בירדן
שבע פעמים כדבר איש האלהים
וישב בשרו כבשר נער קטן
ויטהר׃ וישב אל איש האלהים
הוא וכל מחנהו ויבא ויעמד
לפניו ויאמר הנה נא ידעתי
כי אין אלהים בכל הארץ כי אם
בישראל ועתה קח נא ברכה
מאת עבדך׃ ויאמר חי יהוה
אשר עמדתי לפניו אם אקח
ויפצר בו לקחת וימאן׃ ויאמר
נעמן ולא יתן נא לעבדך משא

מות חיה ידע ראה אנה שלח בוא נבא עמד לאך הלך שוב קצף אמר נוף קום צרע רחץ פנה נגש דבר גדל עשה טבל טהר חנה בוא עמד לקח פצר מאן נתן נשא

vestimenta sua: & ait. Nūqd deꝰ ego sū vt occidere possim & viuificare: qa iste misit ad me vt curē hoiem a lepra sua? Animaduertite & videte q̄ occasiones querat aduersū me. Qđ cum audisset heliseus vir dei: scidisse videlicet regē israel vestimēta sua: misit ad eum dicens. Quare scidisti vestimē ta tua? Veniat ad me: & sciat esse pphetam in israel. Venit ergo naamā cū equis & curribus & stetit ad ostium domꝰ helisei. Misitq̄ ad eum heliseus nūciū dicēs. Vade & lauare septies in iordane: & recipiet sanitatē caro tua: atq̄ mūdaberis. Iratus naaman recedebat dicens. Putabam q̄ egrederetur ad me: & stans inuocaret nomen dñi dei sui: & tangeret manu sua locū lepre & curaret me. Nunquid non meliores sunt abana & pharfar fluuii damasci omnibus aquis israel: vt lauer in eis & munder? Cū ergo vertisset se & abiret indignās: accesserūt ad eū serui sui: & locuti sūt ei. Pater & si rē grādē dixisset tibi propheta: certe facere debueras. Quātomagis qa nunc dixit tibi lauare & mūdaberis. Descēdit & lauit septies in iordāe iuxta sermonē viri dei: & restituta est caro eiꝰ sicut caro pueri paruuli & mūdatus est. Reuersusq̄ ad virum dei cū vniuerso comitatu suo: venit & stetit coram eo: & ait. Vere scio q̄ nō sit alius deus in vniuersa terra: nisi tm̄ in israel. Obsecro itaq̄ vt accipias bñdictionē a seruo tuo. At ille rñdit. viuit dñs añ quē sto: qa nō accipiā. Cū q̄ vim faceret: penitꝰ nō acquieuit. Dixitq̄ naaman. Vt vis. Sed obsecro concede mihi seruo tuo vt tollam onus

vestimēta sua ⁊ dixit: nūqd deꝰ ego vt occidam
τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ εἶπεν, μὴ θεὸς ἐγὼ θανατῶσαι
⁊ viuificē: qr ille mittit ad me vt cu-
καὶ ζωογονῆσαι, ὅτι οὗτος ἀποστέλλει πρός με ἀποσυ-
rem viꝝ a lepra sua? verūtñ cognoscite ⁊
νάξαι ἄνδρα ἀπὸ τῆς λέπρας αὐτοῦ; πλὴν γνῶτε καὶ
videte q̄ occasionē capit ille aduersū me. ⁊ factū est vt
ἴδετε, ὅτι προφασίζεται οὗτος πρός με. καὶ ἐγένετο ὡς
audiuit eliseus homo dei: q̄ scidit rex
ἤκουσεν ἐλισαιὲ ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ, ὅτι διέρρηξεν ὁ βα-
vestimēta sua: ⁊ misit ad re-
σιλεὺς τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἀπέστειλε πρὸς τὸν βασι-
gem israel dicēs: quare scidisti vestimēta tua?
λέα ἰσραὴλ λέγων, ἱνατί διέρρηξας τὰ ἱμάτιά σου;
veniat iā ad me neemā ⁊ sciet: q̄ est
παραγενέσθω δὴ πρός με νεεμὰν καὶ γνώσεται, ὅτι ἐστὶ
propheta in israel. ⁊ venit neemā cū
προφήτης ἐν ἰσραήλ. καὶ παρεγένετο νεεμὰν σὺν τοῖς
curribus suis ⁊ equis suis: ⁊ stetit in ho-
ἅρμασιν αὐτοῦ καὶ ἵπποις αὐτοῦ, καὶ ἔστη ἐπὶ τῆς θύ-
stio domꝰ elisei: ⁊ misit eliseus ad e-
ρας τοῦ οἴκου ἐλισαιέ, καὶ ἀπέστειλεν ἐλισαιὲ πρὸς αὐ-
um nūciū dicēs: vadēs lauare in iordane
τὸν ἄγγελον λέγων, πορευθεὶς λοῦσαι ἐν τῷ ἰορδάνῃ
septies. ⁊ redibit caro tua in te ⁊ munda-
ἕβδομον. καὶ ἐπιστρέψει ἡ σάρξ σου ἐπὶ σοὶ καὶ καθα-
beris. ⁊ iratus est neemā ⁊ recessit ⁊ dixit: ecce
ρισθήσῃ. καὶ ἐθυμώθη νεεμὰν καὶ ἀπῆλθε καὶ εἶπεν, ἰδοὺ
dicebā: egredietur ad me ⁊ stabit ⁊ inuocabit
ἔλεγον, ἐξελεύσεται πρός με καὶ στήσεται καὶ ἐπικαλέσε-
in noīe dñi dei sui: ⁊ imponet ma-
ται ἐν ὀνόματι κυρίου θεοῦ αὐτοῦ, καὶ ἐπιθήσει τὴν χεῖ-
num suā sup lepram ⁊ curabit eā. nōne bo-
ρα αὐτοῦ ἐπὶ τὸ λεπρὸν καὶ ἀποσυνάξει αὐτό. οὐκ ἀγα-
nus amana ⁊ pharphar fluuij damasci super
θὸς ἀμανὰ καὶ φαρφὰρ ποταμοὶ δαμασκοῦ ὑπὲρ τὸν
iordanē ⁊ super oēs aquas israel? nōne abiens
ἰορδάνην καὶ ὑπὲρ πάντα τὰ ὕδατα ἰσραήλ; οὐχὶ πορευθεὶς
lauabor in eis ⁊ mundabor? ⁊ reuersus est ⁊
λούσομαι ἐν αὐτοῖς καὶ καθαρισθήσομαι; καὶ ἐπέστρεψε καὶ
abijt in indignatiōe. ⁊ accesserūt serui sui: ⁊ dixerūt
ἀπῆλθεν ἐν θυμῷ. καὶ προσῆλθον οἱ παῖδες αὐτοῦ, καὶ εἶπον
ad eū: pater si grādē locutꝰ eēt sermonē ad te pro-
πρὸς αὐτόν, πάτερ εἰ μέγαν λελάληκε λόγον πρὸς σὲ ὁ προ-
pheta: nōne faceres: eo q̄ dixisset ad te: lauare
φήτης, οὐκ ἂν ἐποίησας; καθότι εἶπε πρὸς σέ, λοῦσαι
⁊ mundare. ⁊ descēdit neemā: ⁊ lauit se
καὶ καθαρίσθητι. καὶ κατέβη νεεμάν, καὶ ἐβαπτίσατο
in iordane septies iuxta sermonē homi-
ἐν τῷ ἰορδάνῃ ἑπτάκις κατὰ τὸ ῥῆμα τοῦ ἀνθρώ-
nis dei: ⁊ redijt caro eius sicut caro
που τοῦ θεοῦ, καὶ ἐπέστρεψεν ἡ σὰρξ αὐτοῦ ὡς σὰρξ
pueri parui: ⁊ mūdatꝰ ē. ⁊ reuersus ē nee-
παιδαρίου μικροῦ, καὶ ἐκαθαρίσθη. καὶ ἐπέστρεψε νεε-
man ad hominē dei ipse ⁊ castra
μὰν πρὸς τὸν ἄνθρωπον τοῦ θεοῦ αὐτὸς καὶ ἡ παρεμβο-
sua: ⁊ venit ⁊ stetit corā eo ⁊ ait:
λὴ αὐτοῦ, καὶ ἦλθε καὶ ἔστη ἐνώπιον αὐτοῦ καὶ εἶπεν,
ecce iā cognoui: q̄ nō est deꝰ in vniuersa terra: ni-
ἰδοὺ δὴ ἔγνωκα, ὅτι οὐκ ἔστι θεὸς ἐν πάσῃ τῇ γῇ, ὅτι
si in israel. ⁊ nūc accipe bñdictionē d̄ manu
ἀλλ' ἢ ἐν τῷ ἰσραήλ. καὶ νῦν λάβε εὐλογίαν ἐκ χειρὸς
serui tui. ⁊ dixit eliseus: viuit dñs cui as-
τοῦ δούλου σου. καὶ εἶπεν ἐλισαιέ, ζῇ κύριος ᾧ παρέ-
sisto corā eo: si accipiā. ⁊ coegit
στην ἐνώπιον αὐτοῦ, εἰ λήψομαι. καὶ παρεβιάσατο
eum vt acciperet: ⁊ nō voluit. ⁊ dixit neemā: ⁊
αὐτὸν λαβεῖν, καὶ οὐκ ἠθέλησε. καὶ εἶπε νεεμάν, καὶ
nisi detur seruo tuo onus
εἰ μὴ δοθήτω τῷ δούλῳ σου γόμος

C

D

E

Luce. 4.c.

iugi mulorū terre: quoniā nō faciet vltra seruus tuꝰ
ζεύγους ἡμιόνων γῆς, ὅτι οὐ ποιήσει ἔτι ὁ δοῦλός σου
holocaustū aut victimā dijs alienis: nisi dño
ὁλοκαύτωμα ἢ θυσίαν θεοῖς ἑτέροις, ἀλλ' ἢ τῷ κυρίῳ
soli: ⁊ de verbo hoc ppitiabit mihi do-
μόνῳ, καὶ περὶ τοῦ λόγου τούτου ἱλάσεταί μοι κύ-
minus seruo tuo qñ ingredietur dñs meꝰ
ριος τῷ δούλῳ σου ἐν τῷ εἰσπορεύεσθαι τὸν κύριόν μου
in domū remmā vt adoret ibi: qr ipse requie-
εἰς οἶκον ῥεμμὰν προσκυνῆσαι ἐκεῖ, ὅτι αὐτὸς ἐπανα-
scet in manu mea. ⁊ adorabo in domo
παύσεται ἐπὶ τῆς χειρός μου. καὶ προσκυνήσω ἐν οἴκῳ
remman qñ adorauerit ipse in domū remman: ⁊ ppi-
ῥεμμὰν ἐν τῷ προσκυνεῖν αὐτὸν εἰς οἶκον ῥεμμάν, καὶ ἱλα-
tiabit mihi dñs seruo tuo pro verbo hoc.
σεταί μοι κύριος τῷ δούλῳ σου ὑπὲρ τοῦ λόγου τού-
⁊ dixit eliseus ad neeman: vade in pace:
του. καὶ εἶπεν ἐλισαιὲ πρὸς νεεμάν, πορεύου εἰς εἰρήνην.
⁊ abijt ab eo in spatio terre. ⁊ dixit
καὶ ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ εἰς χαβραθὰ τῆς γῆς. καὶ εἶπε
giezi puer elisei hominis dei:
γιεζὶ τὸ παιδάριον ἐλισαιὲ τοῦ ἀνθρώπου τοῦ θεοῦ,
ecce pepercit dñs meus neemā syro vt
ἰδοὺ ἐφείσατο ὁ κύριός μου τοῦ νεεμὰν τοῦ σύρου τοῦ
nō acciperet de manu eius q̄ attulit. viuit dñs q̄
μὴ λαβεῖν ἐκ χειρὸς αὐτοῦ ἃ ἐνήνοχε. ζῇ κύριος ὅτι
nisi curram post eū ⁊ accipiā aliqd ab
εἰ μὴ δραμοῦμαι ὀπίσω αὐτοῦ καὶ λήψομαί τι παρ'
eo. ⁊ secutus est giezi post neemā. ⁊ vidit
αὐτοῦ. καὶ κατεδίωξε γιεζὶ ὀπίσω νεεμάν. καὶ εἶδεν
eum neemā currētem post se: ⁊ desi-
αὐτὸν νεεμὰν τρέχοντα ὀπίσω αὐτοῦ, καὶ κατεπή-
lijt de curru suo in occursum eius
δησεν ἀπὸ τοῦ ἅρματος αὐτοῦ εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ
⁊ dixit: pax. ⁊ dixit giezi: pax. dñs meꝰ
καὶ εἶπεν, εἰρήνη. καὶ εἶπε γιεζί, εἰρήνη. ὁ κύριός μου
misit me dicēs: ecce nūc venerunt ad
ἀπέσταλκέ με λέγων, ἰδοὺ νῦν παραγεγόνασι πρός
me duo adolescētes de mōte ephraim de filijs
με δύο παιδάρια ἐξ ὄρους ἐφραὶμ ἀπὸ τῶν υἱῶν τῶν
pphetarū: da iā eis talentū argēti ⁊ duas
προφητῶν, δὸς δὴ αὐτοῖς τάλαντον ἀργυρίου καὶ δύο
mutatorias vestes. ⁊ dixit neemā benigne accipe
ἀλλασσομένας στολάς. καὶ εἶπε νεεμάν, ἐπιεικῶς λάβε
duo talēta argēti. ⁊ coegit eum ⁊ de-
δύο τάλαντα ἀργυρίου. καὶ ἐβιάσατο αὐτὸν καὶ ἔδω-
dit ei duo talēta argēti in duobꝰ saccis ⁊
κεν αὐτῷ δύο τάλαντα ἀργυρίου ἐν δυσὶ θυλακίοις καὶ
duo mutatoria vestimēta: ⁊ imposuit sup duos pue-
δύο ἀλλασσομένας στολάς, καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ δύο παι-
ros suos: ⁊ portauerūt ante eū ⁊ venit
δάρια αὐτοῦ, καὶ ἦραν ἔμπροσθεν αὐτοῦ καὶ ἔρχονται
in obscurū: ⁊ tulit de manu puero-
εἰς τὸ σκοτεινόν, καὶ ἔλαβεν ἐκ χειρὸς τῶν παιδα-
rum ⁊ apposuit in domo: ⁊ misit pue-
ρίων καὶ παρέθετο ἐν οἴκῳ, καὶ ἐξαπέστειλε τὰ παιδά-
ros ⁊ abierūt. ⁊ ipse ingressus ē ⁊ astitit do-
ρια καὶ ἀπῆλθον. καὶ αὐτὸς εἰσῆλθε καὶ παρέστη τῷ κυ-
mino suo. ⁊ dixit ad eū eliseus: vnde giezi?
ρίῳ αὐτοῦ. καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ἐλισαιέ, πόθεν γιεζί;
⁊ dixit giezi: nō iuit seruus tuus huc ⁊ illuc.
καὶ εἶπεν γιεζί, οὐ πεπόρευται ὁ δοῦλός σου ἔνθα καὶ ἔνθα.
⁊ dixit ei eliseus: nōne cor meū iuit te-
καὶ εἶπεν αὐτῷ ἐλισαιέ, οὐχὶ ἡ καρδία μου ἐπορεύθη με-
cum: qñ exilijt neemā de curru
τὰ σοῦ ὅτε κατεπήδησεν νεεμὰν ἀπὸ τοῦ ἅρματος
suo in occursum tibi. ⁊ nūc accepisti argētū ⁊
αὐτοῦ εἰς συνάντησίν σοι. καὶ νῦν ἔλαβες τὸ ἀργύριον καὶ τὰ
vestes: ⁊ accipies in eo hortos ⁊ oliueta ⁊ vi-
ἱμάτια, καὶ λήψῃ ἐν αὐτῷ κήπους καὶ ἐλαιῶνας καὶ ἀμπε-
neas ⁊ greges ouiū ⁊ armēta boū ⁊ seruos ⁊ ancillas.
λῶνας καὶ ποίμνια καὶ βουκόλια καὶ δούλους καὶ δούλας.

F

1.Pa. 18.c.

8.4. G

duorū burdonū de terra. Non enim faciet vltra seruꝰ tuus holocaustū aut victimā diis alienis: nisi dño. Hoc autem solum est de quo depceris dñm p seruo tuo: qñ ingredietur dominus meꝰ tēplū remō vt adoret: & illo innitēte sup manū meā: si adorauero i tēplo remō adorāte eo i eodē loco: vt ignoscat mihi dñs seruo tuo p hac re. Qui dixit ei. Vade in pace. Abiit ergo ab eo electo tpe. Dixitq̄ giezi puer viri dei. Pepercit dominus meus naamā syro isti: vt nō acciperet ab eo que attulit. Viuit dñs quia curram post eum: & accipiam ab eo aliquid. Et secutus ē giezi post tergū naaman. Quem cū vidisset ille currentē ad se: desiliit de curru i occursum eius: & ait. Recte ne sūt oia? Et ille ait. Recte. Dñs meus misit me ad te: dicens: Modo venerūt ad me duo adolescētes de mōte effraim: ex filiis prophetarū. Da eis talentū argenti: & vestes mutatorias duplices. Dixitq̄ naaman. Melius est vt accipias duo talēta. Et coegit eū: ligauitq̄ duo talēta argēti in duobꝰ saccis: & duplicia vestimēta & iposuit duobꝰ pueris suis: qui & portauerūt corā eo. Cūq̄ venisset iam vesperi: tulit de manu eorum: & reposuit i domo. Dimisitq̄ viros & abierūt: ipse autem ingressus stetit coram dño suo. Et dixit heliseus. Vnde venis giezi? Qui respondit. Non iuit seruus tuus quoq̄. At ille ait. Nonne cor meum in presenti erat: quando reuersus ē hō de curru suo in occursum tui? Nunc igitur accepisti argentū & accepisti vestes: vt emas oliueta & vineas & oues & boues & seruos & ancillas.

צמד פרדים אדמה כי לא יעשה
עוד עבדך עלה וזבח לאלהים
אחרים כי אם ליהוה׃ לדבר הזה
יסלח יהוה לעבדך בבוא אדני בית
רמון להשתחות שמה והוא נשען
על ידי והשתחויתי בית רמן
בהשתחויתי בית רמן יסלח נא
יהוה לעבדך בדבר הזה׃ ויאמר לו
לך לשלום וילך מאתו כברת ארץ׃
ויאמר גיחזי נער אלישע איש
האלהים הנה חשך אדני את
נעמן הארמי הזה מקחת מידו את
אשר הביא חי יהוה כי אם רצתי
אחריו ולקחתי מאתו מאומה׃
וירדף גיחזי אחרי נעמן ויראה
נעמן רץ אחריו ויפל מעל המרכבה
לקראתו ויאמר השלום׃ ויאמר
שלום אדני שלחני לאמר הנה
עתה זה באו אלי שני נערים מהר
אפרים מבני הנביאים תנה נא
להם ככר כסף ושתי חלפות בגדים׃
ויאמר נעמן הואל קח ככרים
ויפרץ בו ויצר ככרים כסף בשני
חרטים ושתי חלפות בגדים
ויתן אל שני נעריו וישאו
לפניו׃ ויבא אל העפל
ויקח מידם ויפקד בבית וישלח
את האנשים וילכו׃ והוא
בא ויעמד אל אדניו ויאמר
אליו אלישע מאין גחזי ויאמר
לא הלך עבדך אנה ואנה׃
ויאמר אליו לא לבי הלך
כאשר הפך איש מעל מרכבתו
לקראתך העת לקחת את הכסף
ולקחת בגדים וזיתים וכרמים
וצאן ובקר ועבדים ושפחות׃

סלח שחה שען ילך שלם גרה לקח בוא רוץ מאם רדף ראה נפל רכב אמר בוא שנה נבא נתן יאל לקח פרץ צור נתן נשא פנה פקד שלח עמד

וצרעת נעמן תדבק בך ובזרעך לעולם ויצא מלפניו מצרע כשלג׃

Cap. vi.

ויאמרו בני הנביאים אל אלישע הנה נא המקום אשר אנחנו ישבים שם לפניך צר ממנו׃ נלכה נא עד הירדן ונקחה משם איש קורה אחת ונעשה לנו שם מקום לשבת שם ויאמר לכו׃ ויאמר האחד הואל נא ולך את עבדיך ויאמר אני אלך׃ וילך אתם ויבאו הירדנה ויגזרו העצים׃ ויהי האחד מפיל הקורה ואת הברזל נפל אל המים ויצעק ויאמר אהה אדני והוא שאול׃ ויאמר איש האלהים אנה נפל ויראהו את המקום ויקצב עץ וישלך שמה ויצף הברזל׃ ויאמר הרם לך וישלח ידו ויקחהו׃ ומלך ארם היה נלחם בישראל ויועץ אל עבדיו לאמר אל מקום פלני אלמני תחנתי׃ וישלח איש האלהים אל מלך ישראל לאמר השמר מעבר המקום הזה כי שם ארם נחתים׃ וישלח מלך ישראל אל המקום אשר אמר לו איש האלהים והזהירה ונשמר שם לא אחת ולא שתים׃ ויסער לב מלך ארם על הדבר הזה ויקרא אל עבדיו ויאמר אליהם הלוא תגידו לי מי משלנו אל מלך ישראל׃ ויאמר אחד מעבדיו לוא אדני המלך כי אלישע הנביא אשר בישראל יגיד למלך ישראל את הדברים אשר תדבר

Sed & lepra Naamā adherebit tibi & semini tuo vſq; in ſempiternū. Et egreſſus eſt q̄ſi nix ab eo leproſus. 6.

Dixerunt autem filii pphetarū ad heliſeum. Ecce locus in quo habitamus coram te anguſtus eſt nobis. Eamus vſq; ad iordanē & tollant ſinguli de ſylua materias ſingulas: vt edificemus nobis ibi locum ad hitandū. Qui dixit. Ite. Et ait vnus ex illis. Veni ergo & tu cū ſeruis tuis. Reſpondit. Ego veniā. Et abiit cū eis. Cūq; veniſſet ad iordanem: cedebāt ligna. Accidit aūt vt cū vnus materiā ſuccidiſſet: caderet ferrum ſecuris ī aquā. Exclamauitq; ille: & ait. Heu heu heu domine mi: & hoc ipm mutuo accepera. Dixit autē hō dei. Vbi cecidit? At ille mōſtrauit ei locū: p̄cidit ergo lignū: & miſit illuc. Natauitq; ferrum: & ait. Tolle. Qui extendit manum: & tulit illud. Rex autem ſyrie pugnabat cōtra iſrael: cōſiliūq; iniit cū ſeruis ſuis: dicens in loco illo & illo ponamus inſidias. Miſit itaq; vir dei ad regē iſrael: dicēs. Caue ne tranſeas in locū illum: quia ibi ſyri in inſidiis ſunt. Miſit itaq; rex iſrael ad locū quem dixerat ei vir dei: & preoccupauit eū & obſeruauit ſe ibi nō ſemel neq; bis. Cōturbatumq; eſt cor regis ſyrie pro hac re: & cōuocatis ſeruis ſuis: ait. Quare non indicatis mihi: quis proditor mei ſit apud regem iſrael? Dixitq; vnus ſeruorū eius. Nequaq̄ dñe mi rex. ſed heliſeus propheta qui eſt in iſrael indicat regi iſrael omnia verba quecunq; locutus fueris

τ lepra neemā adherebit in te τ in semine tuo vsq in sempiternū: τ egressus ē a facie eius leprosus ſicut nix.

καὶ ἡ λέπρα νεεμὰν κολληθήσεται ἐν σοὶ καὶ ἐν τῷ σπέρματί σου ἕως αἰῶνος, καὶ ἐξῆλθεν ἐκ προσώπου αὐτοῦ λεπρὸς ὡσεὶ χιών.

Ca. 6.

Et dixerūt filii pphetarū ad eliseum: ecce iā locus in quo nos hitamus corā te angustꝰ a nobis. eamus iā vsq ad iordanē τ tollamus inde vir trabē vnā τ faciamus nobis tegmē vt hitem ibi. τ dixit eliseus: ite. τ dixit vnꝰ māsuete: veni cum seruis tuis. τ dixit eliseus: ego ibo vobiscū. τ abiit cū eis: τ venerūt ad iordanē τ cedunt ligna. τ factū est cū vnus succideret trabē τ cecidit ex manubrio ferrū in aquā: τ clamauit vir τ dixit: heu dñe: τ ipsum mutuo acceptū. τ dixit homo dei: vbi cecidit? τ indicauit ei locū. τ fregit eliseus lignū τ misit illuc: τ supnatauit ferrū. τ dixit eliseus: attolle τ accipe tibi. τ extēdit manū suā τ accepit illud. τ rex syrie erat pugnans in israel: τ consuluit seruis suis dicēs: in loco illo illo faciemus insidias. τ misit homo dei ad regem israel dicēs: attēde vt nō trāseamus locū illum: qr ibi syri insidiātur. τ misit rex israel in locū quē dixit ei homo dei: τ obseruauit inde nō semel neqꝫ bis. τ obstupuit cor regis syrie de verbo hoc. τ vocauit seruos suos τ dixit ad eos: nō nūciatis mihi: qs tradit me regi israel? τ dixit vnꝰ de seruis eius: nequaqꝫ dñe mi rex: sed eliseus ppha q in israel: indicat regi israel oia quecūqꝫ locutus fueris

Καὶ εἶπον οἱ υἱοὶ τῶν προφητῶν πρὸς ἐλισσαί, ἰδοὺ δὴ ὁ τόπος ἐν ᾧ ἡμεῖς οἰκοῦμεν ἐνώπιόν σου στενὸς ἀφ' ἡμῶν. πορευθῶμεν δὴ ἕως τοῦ ἰορδάνου καὶ λάβωμεν ἐκεῖθεν ἀνὴρ δοκὸν μίαν καὶ ποιήσωμεν ἑαυτοῖς σκέπην τοῦ οἰκεῖν ἐκεῖ. καὶ εἶπεν ἐλισσαί, πορεύεσθε. καὶ εἶπεν ὁ εἷς ἐπιεικῶς, δεῦρο μετὰ τῶν δούλων σου. καὶ εἶπεν ἐλισσαί, ἐγὼ πορεύσομαι μεθ' ὑμῶν. καὶ ἐπορεύθη μετ' αὐτῶν, καὶ ἔρχονται εἰς τὸν ἰορδάνην, καὶ ἔτεμνον ξύλα. καὶ ἐγένετο τοῦ ἑνὸς καταβάλλοντος τὸν δοκὸν καὶ ἐξέπεσεν ἐκ τοῦ ξυλέχους τὸ σίδηρον εἰς τὸ ὕδωρ, καὶ ἐβόησεν ὁ ἀνὴρ καὶ εἶπεν, ὢ δὴ κύριε, καὶ αὐτὸ κεχρησμένον. καὶ εἶπεν ὁ ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ, ποῦ ἔπεσεν; καὶ ἔδειξεν αὐτῷ τὸν τόπον. καὶ ἀπέκνισεν ἐλισσαί ξύλον καὶ ἔρριψεν ἐκεῖ, καὶ ἐπεπόλασε τὸ σίδηρον. καὶ εἶπεν ἐλισσαί, μετεώρισον καὶ λαβὲ σεαυτῷ. καὶ ἐξέτεινεν τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ ἔλαβεν αὐτό. καὶ βασιλεὺς συρίας ἦν πολεμῶν ἐν ἰσραήλ, καὶ συνεβουλεύσατο τοῖς παισὶν αὐτοῦ λέγων, εἰς τὸν τόπον φελμωνὶ ἐλμωνὶ ποιήσωμεν ἔνεδρον. καὶ ἀπέστειλεν ὁ ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ πρὸς τὸν βασιλέα ἰσραὴλ λέγων, πρόσεχε τοῦ μὴ διελθεῖν τὸν τόπον τοῦτον, ὅτι ἐκεῖ σύροι ἐνεδρεύουσιν. καὶ ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς ἰσραὴλ εἰς τὸν τόπον ὃν εἶπεν αὐτῷ ὁ ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ, καὶ ἐφυλάξατο ἐκεῖθεν οὐχ ἅπαξ οὐδὲ δίς. καὶ ἐξέστη ἡ καρδία τοῦ βασιλέως συρίας περὶ τοῦ λόγου τούτου. καὶ ἐκάλεσε τοὺς παῖδας αὐτοῦ καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, οὐκ ἀπαγγελεῖτέ μοι, τίς προδίδωσί με τῷ βασιλεῖ ἰσραήλ; καὶ εἶπεν εἷς ἐκ τῶν παίδων αὐτοῦ, οὐχί κύριέ μου βασιλεῦ, ἀλλ' ἐλισσαὶ ὁ προφήτης ὁ ἐν ἰσραὴλ, ἀπαγγέλλει τῷ βασιλεῖ ἰσραὴλ πάντα ὅσα ἂν λαλήσῃς

A B C 1. Reg. 22. b.

in conclaui cubilis tui. τ dixit rex: ite τ videte vbi est iste: τ mittens capiam eū. τ annūciauerūt ei dicētes: ecce in dothaim. τ misit equos τ currus τ exercitū grauem: τ venerūt nocte τ circūdederūt ciuitatē. τ cōsurrexit minister hois dei vt surgeret mane τ egressus ē. τ ecce exercitꝰ circuiens ciuitatē τ equi τ currus. τ dixit puer eius ad eum: o dñe qd faciem? τ dixit eliseus: nō timeas: quia plures q̄ sūt nobiscū super eos q̄ sūt cū eis. τ orauit eliseus τ dixit: dñe aperi oculos eius τ videat. τ aperuit dñs oculos pueri τ vidit. τ ecce mōs totus plenus equorū: τ currus ignis in circuitu elisei: τ descenderūt ad eum. τ orauit eliseus ad dñm τ dixit: percute iā gentē hanc cecitate. τ percussit eos dñs cecitate iuxta verbū elisei. τ dixit eliseus ad eos: nō hec via τ nō ista ciuitas: venite post me: τ ducā vos ad virū quē queritis. τ duxit eos in samariam. τ factū est vt ingressi sūt in samariam: τ dixit eliseus: dñe aperi oculos istorū τ videant. τ aperuit dñs oculos eorū τ viderūt. τ ecce ipsi in medio samarie. τ dixit rex israel ad eliseum vt vidit eos: si percutiēs percutiā pater: τ dixit eliseus: nō percuties: quos captiuos cepisti in gladio tuo τ arcu tuo tu percuties. appone eis panes τ aquā τ comedāt τ bibant τ vadant ad dñm suū. τ apposuit eis ꝑparatiōe magnā: τ comederūt τ biberūt τ misit eos: τ abierūt ad dñm suū. τ nō addiderūt vltra accincti syrie venire in terrā isrl. τ factū est post hec cōgregauit filiꝰ ader rex syrie vniuersa castra sua: τ ascēdit τ obsederunt cōtra samariā. τ facta est

ἐν τῷ ταμιείῳ τοῦ κοιτῶνός σου. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεύς, πορευθέντες ἴδετε ποῦ ἐστιν οὗτος, καὶ ἀποστείλας λήψομαι αὐτόν. καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ λέγοντες, ἰδοὺ ἐν δωθαΐμ. καὶ ἀπέστειλεν ἵππους καὶ ἅρματα καὶ δύναμιν βαρεῖαν, καὶ ἦλθον νυκτὸς καὶ περιεκύκλωσαν τὴν πόλιν. καὶ ὤρθρισεν ὁ λειτουργὸς τοῦ ἀνθρώπου τοῦ θεοῦ ἀναστῆναι τὸ πρωΐ καὶ ἐξῆλθεν. καὶ ἰδοὺ δύναμις κυκλοῦσα τὴν πόλιν καὶ ἵπποι καὶ ἅρματα. καὶ εἶπε τὸ παιδάριον αὐτοῦ πρὸς αὐτόν, ὦ κύριε πῶς ποιήσωμεν; καὶ εἶπεν ἐλισσαί, μὴ φοβοῦ, ὅτι πλείους οἱ μεθ' ἡμῶν ὑπὲρ τοὺς μετ' αὐτῶν. καὶ προσηύξατο ἐλισσαὶ καὶ εἶπε, κύριε διάνοιξον τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ καὶ ἰδέτω. καὶ διήνοιξε κύριος τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ παιδαρίου καὶ εἶδε. καὶ ἰδοὺ τὸ ὄρος ὅλον πλῆρες ἵππων, καὶ ἅρμα πυρὸς περικύκλῳ ἐλισσαί. καὶ κατέβησαν πρὸς αὐτόν. καὶ προσηύξατο ἐλισσαὶ πρὸς κύριον καὶ εἶπε, πάταξον δὴ τὸ ἔθνος τοῦτο ἀορασίᾳ. καὶ ἐπάταξεν αὐτοὺς κύριος ἀορασίᾳ κατὰ τὸ ῥῆμα ἐλισσαί. καὶ εἶπεν ἐλισσαὶ πρὸς αὐτούς, οὐχ αὕτη ἡ ὁδὸς καὶ οὐχ αὕτη ἡ πόλις, δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ἀπάξω ὑμᾶς πρὸς τὸν ἄνδρα ὃν ζητεῖτε, καὶ ἀπήγαγεν αὐτοὺς εἰς σαμάρειαν. καὶ ἐγένετο ὡς εἰσῆλθον εἰς σαμάρειαν, καὶ εἶπεν ἐλισσαί, κύριε διάνοιξον τοὺς ὀφθαλμοὺς τούτων, καὶ ἰδέτωσαν. καὶ διήνοιξε κύριος τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν καὶ εἶδον. καὶ ἰδοὺ αὐτοὶ ἐν μέσῳ σαμαρείας. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς ἰσραὴλ πρὸς ἐλισσαί, ὡς εἶδεν αὐτούς, εἰ πατάξας πατάξω πάτερ; καὶ εἶπεν ἐλισσαί, οὐ πατάξεις, οὓς ᾐχμαλώτευσας ἐν ῥομφαίᾳ σου καὶ τόξῳ σου, σὺ πατάξεις. παράθες ἄρτους αὐτοῖς καὶ ὕδωρ καὶ φαγέτωσαν καὶ πιέτωσαν καὶ ἀπελθέτωσαν πρὸς τὸν κύριον αὐτῶν. καὶ παρέθηκεν αὐτοῖς παράθεσιν μεγάλην, καὶ ἔφαγον καὶ ἔπιον καὶ ἀπέστειλεν αὐτούς, καὶ ἀπῆλθον πρὸς τὸν κύριον αὐτῶν. καὶ οὐ προσέθεντο ἔτι μονόζωνοι συρίας ἐλθεῖν εἰς γῆν ἰσραήλ. καὶ ἐγένετο μετὰ ταῦτα καὶ συνήθροισεν υἱὸς ἀδὲρ βασιλεὺς συρίας πάσας τὰς παρεμβολὰς αὐτοῦ, καὶ ἀνέβη καὶ περιεκάθισαν ἐπὶ σαμάρειαν. καὶ ἐγένετο

D E F Gen. 19. d.

in conclaui tuo. Dixitq; eis. Ite & videte vbi ſit vt mittā & capiam eū. Annūciauerunt ei dicētes. Ecce in dothaim. Miſit ergo illuc equos & currus & robur exercitus. Qui cum veniſſent nocte: circundederūt cītatē. Cōſurgens aūt diluculo miniſter viri dei egreſſus eſt viditq; exercitū in circuitu ciuitatis & equos & currus. Nunciauitq; ei: dicēs. Heu heu heu dñe mi quid faciemus. At ille r̄ndit. Noli timere. Plures ēi nobiſcū ſunt q̄ cū illis. Cumq; oraſſet heliſeꝰ: ait. Domine api oculos pueri huius vt videat. Et aperuit dominus oculos pueri: & vidit: & ecce mons plenus equorū & curruū igneorū ī circuitu heliſei. Hoſtes vero deſcēderūt ad eum. Porro heliſeꝰ orauit ad dñm dicens. Percute obſecro gentem hanc cecitate. Percuſſitq; eos dñs ne viderēt iuxta verbū heliſei. Dixit aūt ad eos heliſeus. Nō eſt hec via: neq; iſta ē ciuitas. Sequimini me & oſtendam vobis virum quem queritis. Duxit ergo eos in ſamariam. Cumq; ingreſſi fuiſſent in ſamariā: dixit heliſeꝰ. Domine aperi oculos iſtorum vt videant. Aperuitq; dñs oculos eorum: & viderunt ſe eē in medio ſamarie. Dixitq; rex iſrael ad heliſeum cū vidiſſet eos. Nūquid pcutiā eos pater mi? Et ille ait. Non pcuties. Neq; ēi cepiſti eos gladio & arcu tuo vt percutias. Sed pōe panem & aquā coram eis: vt comedāt & bibāt & vadant ad dñm ſuum. Appoſitaq; ē eis ciborū magna prepatio. Et comederūt & biberūt: & dimiſit eos: abierūtq; ad dñm ſuū. Et vltra nō venerūt latrōes ſyrie in terrā iſrael. Factū ē āt poſt hec cōgregauit benadab rex ſyrie vniuerſum exercitum ſuū: & aſcēdit & obſidebat ſamariam. Fctāq; eſt

בחדר משכבך׃ ויאמר לכו וראו איכה הוא ואשלח ואקחהו ויגד לו לאמר הנה בדתן׃ וישלח שמה סוסים ורכב וחיל כבד ויבאו לילה ויקפו על העיר׃ וישכם משרת איש האלהים לקום ויצא והנה חיל סובב את העיר וסוס ורכב ויאמר נערו אליו אהה אדני איכה נעשה׃ ויאמר אל תירא כי רבים אשר אתנו מאשר אותם׃ ויתפלל אלישע ויאמר יהוה פקח נא את עיניו ויראה ויפקח יהוה את עיני הנער וירא והנה ההר מלא סוסים ורכב אש סביבת אלישע׃ וירדו אליו ויתפלל אלישע אל יהוה ויאמר הך נא את הגוי הזה בסנורים ויכם בסנורים כדבר אלישע׃ ויאמר אלהם אלישע לא זה הדרך ולא זה העיר לכו אחרי ואוליכה אתכם אל האיש אשר תבקשון וילך אותם שמרונה׃ ויהי כבאם שמרון ויאמר אלישע יהוה פקח את עיני אלה ויראו ויפקח יהוה את עיניהם ויראו והנה בתוך שמרון׃ ויאמר מלך ישראל אל אלישע כראתו אותם האכה אכה אבי׃ ויאמר לא תכה האשר שבית בחרבך ובקשתך אתה מכה שים לחם ומים לפניהם ויאכלו וישתו וילכו אל אדניהם׃ ויכרה להם כרה גדולה ויאכלו וישתו וישלחם וילכו אל אדניהם ולא יספו עוד גדודי ארם לבוא בארץ ישראל׃ ויהי אחרי כן ויקבץ בן הדד מלך ארם את כל מחנהו ויעל ויצר על שמרון׃ ויהי

fames magna in samaria: & tãdiu obsessa est donec venũdaretur caput asini octoginta argenteis: & q̃rta pars cabi stercoris colũbarũ quinq argenteis. Cũq rex israel transiret p murũ: mulier quedam exclamauit ad eum dicens. Salua me domine mi rex. Qui ait. Non te saluet dñs. Vnde te possum saluare: de area vel de torculari? Dixitq ad eam rex. Quid tibi vis. Que rñdit. Mulier ista dixit mihi. Da filiũ tuum vt comedamus eũ hodie: & filiũ meũ comedemus cras. Coximus ergo filium meũ & comedimus: dixiq ei altera die. Da filiũ tuũ vt comedamus eũ. Que abscondit filium suum. Qd cum audisset rex: scidit vestimẽta sua: & transibat p murũ. Viditq ois pp̃ls ciliciũ: quo vestitus erat ad carnẽ ĩtrinsecus. Et ait rex. Hec mihi faciat deus: & hec addat: si steterit caput helisei filii saphat sup ipsum hodie. Heliseus aũt sedebat ĩ domo sua: & senes sedebant cũ eo. Premisitq virum & anteq veniret nuncius: ille dixit ad senes. Nũquid scitis q miserit filius homicide huc vt prescidatur caput meum. Videte ergo cũ venerit nũcius: claudite ostiũ: & nõ sinatis eũ introire. Ecce eĩ sonitus pedũ dñi eius post eũ est. Adhuc illo loq̃nte eis: apparuit nũcius q veniebat ad eũ. Et ait. Ecce tantũ malũ a domino est. Quid amplius expectabo a dño?

7.

Dixit autem heliseus. Audite verbũ domini. Hec dicit dñs. In tpe hoc cras modius simile vno statere erit: & duo modii hordei statere vno ĩ porta samarie. Rñdẽs vnus de ducibus sup cuius manũ rex incũbebat: homini dei ait. Si dñs fecerit etiã cataractas ĩ celo: nunqd poterit eẽ qd loqueris?

Qui ait. Videbis oculis tuis & inde non comedes. Quattuor ergo viri erãt leprosi iuxta ĩtroitũ porte: qui dixerunt adinuicem. Quid hic esse volumus donec moriamur? Siue ingredi voluerimus ciuitatem fame moriemur: siue mãserimus hic moriendũ nobis ẽ. Venite ergo & trãsfugiamus ad castra syrie. Si pepercerint nobis viuemus: si aũt occidere voluerint nihilominus moriemur. Surrexerunt ergo vespi vt venirẽt ad castra syrie. Cũq venissent ad principiũ castrorũ syrie nullũ ibidẽ repperũt. Siquidẽ dñs sonitũ audiri fecerat in castris syrie curruũ & equorũ & exercitus plurimi: dixeruntq adiuicẽ. Ecce mercede cõduxit aduersum nos rex isrl reges getheorũ & egyptiorũ & venerũt sup nos. Surrexerunt ergo & fugerũt in tenebris: & dereliq̃rũt tentoria sua: & equos & asinos in castris: fugeruntq: aĩas tm̃ suas saluare cupientes. Igitur cũ venissent leprosi illi ad principiũ castrorũ ingressi sunt vnũ tabernaculũ: & comederũt & biberũt. Tulerũtq ĩde argẽtũ & aurũ & vestes: & abierũt & abscõderunt. Et rursũ reuersi sunt ad aliud tabernaculũ: & ĩde siliter auferẽtes absconderunt. Dixerũtq adinuicẽ. Nõ recte facimus. Hec enĩ dies boni nuncii est. Si tacuerimus & noluerimus nunciare vsq mane: sceleris arguemur. Venite eamus & nunciemus in aula regis. Cunq venissent ad portam ciuitatis: narrauerũt eis: dicentes. Iuimus ad castra syrie: & nullum ibidem reppimus hominem: nisi equos & asinos alligatos: & fixa tentoria. Ierũt ergo portarii: & nunciauerunt in

בית המלך פנימה׃ ויקם המלך לילה
ויאמר אל עבדיו אגידה נא לכם
את אשר עשו לנו ארם ידעו כי
רעבים אנחנו ויצאו מן המחנה
להחבה בהשדה לאמר כי יצאו מן
העיר ונתפשם חיים ואל העיר
נבא׃ ויען אחד מעבדיו ויאמר
ויקחו נא חמשה מן הסוסים
הנשארים אשר נשארו בה
הנם ככל ההמון ישראל אשר
נשארו בה הנם ככל המון ישראל
אשר תמו ונשלחה ונראה׃ ויקחו
שני רכב סוסים וישלח המלך אחרי
מחנה ארם לאמר לכו וראו׃ וילכו
אחריהם עד הירדן והנה כל הדרך
מלאה בגדים וכלים אשר השליכו
ארם בחפזם וישבו המלאכים
ויגדו למלך׃ ויצא העם ויבזו את
מחנה ארם ויהי סאה סלת בשקל
וסאתים שערים בשקל כדבר
יהוה׃ והמלך הפקיד את השליש
אשר נשען על ידו על השער
וירמסהו העם בשער וימת כאשר
דבר איש האלהים אשר דבר
ברדת המלך אליו׃ ויהי כדבר איש
האלהים אל המלך לאמר סאתים
שערים בשקל וסאה סלת בשקל
יהיה כעת מחר בשער שמרון׃
ויען השליש את איש האלהים
ויאמר והנה יהוה עשה ארבות
בשמים היהיה כדבר הזה
ויאמר הנך ראה בעיניך ומשם
לא תאכל׃ ויהי לו כן וירמסו אתו
העם בשער וימת׃
Cap.viij. ואלישע
דבר אל האשה אשר החיה
את בנה לאמר קומי ולכי את

פנה · קום · נגד · חבה · יצא · תפש · ענה · לקח · שאר · המה · תמם · שלח · רכב · הלך · שלך · שוב · נגד · בזז · היה · סאה · פקד · שלש · שען · רמס · מות · דבר · ירד · היה · ענה · עשה · ראה · אכל · רמס · היה · חיה

palatio regis intrinſecus. Qui ſurrexit nocte: & ait ad ſeruos ſuos. Dico vobis quid fecerint nobis ſyri. Sciunt quia fame laboramus: & idcirco egreſſi ſunt de caſtris & latitant in agris: dicentes. Cum egreſſi fuerint de ciuitate capiemus eos viuos: & tunc ciuitatem ingredi poterimus. Reſpondit autem vnus ſeruorum eius. Tollamus quinque equos qui remanſerunt in vrbe quia ipſi tantum ſunt in vniuerſa multitudine iſrael alii enim conſumpti ſunt: & mittentes explorare poterimus. Adduxerunt ergo duos equos: miſitque rex in caſtra ſyriorum dicens. Ite & videte. Qui abierunt poſt eos vſque ad iordanem. Ecce autem omnis via plena erat veſtibus & vaſis: que proiecerant ſyri cum turbarentur. Reuerſique nuncii indicauerunt regi. Et egreſſus populus diripuit caſtra ſyrie: factuſque eſt modius ſimile ſtatere vno. & duo modii ordei ſtatere vno iuxta verbum domini. Porro rex ducem illum in cuius manu incumbebat conſtituit ad portam: quem conculcauit turba in introitu porte & mortuus eſt iuxta quod locutus fuerat vir dei: quando deſcenderat rex ad eum. Factumque eſt ſecundum ſermonem viri dei: quem dixerat regi quando ait. duo modii ordei ſtatere vno erunt: & modius ſimile ſtatere vno hoc eodem tempore cras in porta ſamarie: quando reſponderat dux ille viro dei: & dixerat: etiam ſi dominus fecerit cataractas in celo nunquid poterit fieri quod loqueris? & dixit ei: videbis oculis tuis: & inde non comedes. Euenit ergo ei ſicut predictum erat: & conculcauit eum populus in porta: & mortuus eſt. 8.

Eliſeus autem locutus eſt ad mulierem cuius viuere fecerat filium: dicens. Surge vade tu

in domo regis intrinſecus. & ſurrexit rex
εἰς τὸν οἶκον τοῦ βασιλέως ἔσω. καὶ ἀνέστη ὁ βασιλεὺς
nocte & dixit ſeruis ſuis: nunciabo vobis
νυκτὸς καὶ εἶπεν τοῖς παισὶν αὐτοῦ, ἀπαγγελῶ ὑμῖν
que fecerunt nobis ſyri. ſciuerunt quod fame la
ἃ πεποιήκασιν ἡμῖν οἱ σύροι. ἔγνωσαν ὅτι πεινῶ-
boramus nos: & egreſſi ſunt de caſtris vt latitarent
μεν ἡμεῖς, καὶ ἐξῆλθον ἐκ τῆς παρεμβολῆς κρυβῆναι
in agro dicentes: egredietur de ciuitate: &
ἐν ἀγρῷ λέγοντες, ἐξελεύσονται ἐκ τῆς πόλεως, καὶ
capiemus eos viuos & ingredietur in
συλληψόμεθα αὐτοὺς ζῶντας καὶ εἰσελευσόμεθα εἰς
ciuitatem. & reſpondit vnus ſeruorum eius
τὴν πόλιν. καὶ ἀπεκρίθη εἷς τῶν παίδων αὐτοῦ
dicens: capiant iam de equis reli
λέγων, λαβέτωσαν δὴ τῶν ἵππων τῶν ὑπολελειμ-
ctis hic quinque qui remanſerunt in om
μένων ἐνταῦθα πέντε τῶν καταλειφθέντων ἐν παν-
ni iſrael de relictis: ecce ſunt omnis
τὶ ἰσραὴλ ἀπὸ τῶν ἐκλειπόντων, ἰδού εἰσιν πᾶν
multitudo iſrael que reliqua eſt: & mittemus &
τὸ πλῆθος ἰσραὴλ τὸ ἐλλεῖπον, καὶ ἀποστελοῦμεν καὶ
videbimus. & ceperunt duos aſcenſores equorum: & mi
ὀψόμεθα. καὶ ἔλαβον δύο ἀναβάτας ἵππων, καὶ ἀπέ-
ſit rex iſrael poſt ſyriam dicens:
στειλεν ὁ βασιλεὺς ἰσραὴλ ὀπίσω τῆς συρίας λέγων,
ite & videte. & abierunt poſt eos
πορεύθητε καὶ ἴδετε. καὶ ἐπορεύθησαν ὀπίσω αὐτῶν
vſque ad iordanem. & ecce omnis via plena
ἕως τοῦ ἰορδάνου. καὶ ἰδοὺ πᾶσα ἡ ὁδὸς πλήρης
veſtibus & vaſis que proiecerant ſyri cum ſtupe
ἱματισμοῦ καὶ σκευῶν ὧν ἔρριψαν οἱ σύροι ἐν τῷ θαμ-
rent ipſi. & reuerſi ſunt nuncii & indi
βεῖσθαι αὐτούς. καὶ ἀπέστρεψαν οἱ ἄγγελοι καὶ ἀνήγ-
cauerunt regi. & egreſſus eſt populus & diripue
γειλαν τῷ βασιλεῖ. καὶ ἐξῆλθεν ὁ λαός, καὶ διήρπα-
runt caſtra ſyrie. & facta eſt menſura ſi
σαν τὴν παρεμβολὴν συρίας. καὶ ἐγένετο μέτρον σεμι-
mile ſiclo: & due menſure ordei ſiclo iuxta
δάλεως σίκλου, καὶ δύο μέτρα κριθῆς σίκλου κατὰ
verbum domini. & rex conſtituit ſup
τὸν λόγον κυρίου. καὶ ὁ βασιλεὺς κατέστησεν ἐπὶ
porta triſtatam: ſuper quem requieſcebat ſup
τῆς πύλης τὸν τριστάτην, ἐφ᾽ ὃν ἐπανεπαύετο ἐπὶ
manum eius: & conculcauit eum populus
τῆς χειρὸς αὐτοῦ, καὶ κατεπάτησεν αὐτὸν ὁ λαὸς
ſup porta & mortuus eſt ſicut locutus eſt ho
ἐπὶ τῆς πύλης καὶ ἀπέθανεν καθὼς ἐλάλησεν ὁ ἄνθρω-
mo dei: quod locutus eſt quando deſcenderet
πος τοῦ θεοῦ, ὃς ἐλάλησεν ἐν τῷ καταβῆναι τὸν
nuncius ad eum. & factum eſt ſicut locutus eſt eli
ἄγγελον πρὸς αὐτόν. καὶ ἐγένετο καθὰ ἐλάλησεν ἐλι-
ſeus ad regem dicens: menſura ſimile
σσαιὲ πρὸς τὸν βασιλέα λέγων, μέτρον σεμιδάλεως
ſiclo & due menſure ordei ſiclo erunt: cras vt
σίκλου καὶ δύο μέτρα κριθῶν σίκλου ἔσται αὔριον ὡς ἡ
dies hec in porta ſamarie. & reſpondit
ἡμέρα αὕτη ἐν τῇ πύλῃ σαμαρείας. καὶ ἀπεκρίθη ὁ
triſtata homini dei & dixit: & ſi
τριστάτης τῷ ἀνθρώπῳ τοῦ θεοῦ καὶ εἶπεν, καὶ ἐὰν
dominus fecerit cataractas in celo: ſi erit ver
κύριος ποιήσῃ καταράκτας ἐν τῷ οὐρανῷ, εἰ ἔσται τὸ ῥῆ-
bum hoc? & dixit homo dei: ecce videbis o
μα τοῦτο; καὶ εἶπεν ὁ ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ, ἰδοὺ ὄψει τοῖς ὀφ-
culis tuis & inde non comedes. & factum eſt ſic: & con
θαλμοῖς σου καὶ ἐκεῖθεν οὐ φάγῃ. καὶ ἐγένετο οὕτως. καὶ συν-
culcauit eum populus in porta & mortuus eſt.
επάτησεν αὐτὸν ὁ λαὸς ἐν τῇ πύλῃ καὶ ἀπέθανεν. Ca.8.

Et eliſeus locutus eſt ad mulierem cuius viuere fe
Καὶ ἐλισσαιὲ ἐλάλησε πρὸς τὴν γυναῖκα ἧς ἐζωοποίη-
cit filium eius dicens: ſurge & vade tu
σεν τὸν υἱὸν αὐτῆς λέγων, ἀνάστηθι καὶ πορεύου σὺ

ſ. code

A
ſ.4.f.

& domus tua & peregrinare vbi peregrinaberis: quia dominus vo
καὶ ὁ οἶκός σου καὶ παρόικει οὗ ἐὰν παροικήσῃς, ὅτι κύριος κέ-
cauit famem ſup terram: & aderit ſup terram ſeptem
κληκε λιμὸν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ παρέσται ἐπὶ τὴν γῆν ἑπτὰ
annis. & fecit mulier iuxta verbum homis
ἔτη. καὶ ἐποίησεν ἡ γυνὴ κατὰ τὸ ῥῆμα τοῦ ἀνθρώπου
dei: & abiit ipſa & domus ſua: & pere
τοῦ θεοῦ, καὶ ἐπορεύθη αὐτὴ καὶ ὁ οἶκος αὐτῆς, καὶ πα-
grinata eſt in terra philiſtijm ſeptem annis. & factum eſt poſt
ρῴκει ἐν γῇ ἀλλοφύλων ἑπτὰ ἔτη. καὶ ἐγένετο μετὰ τὸ
finem ſeptem annorum & reuerſa eſt mulier de terra phi
τέλος τῶν ἑπτὰ ἐτῶν καὶ ἐπέστρεψεν ἡ γυνὴ ἐκ γῆς ἀλ-
liſtijm: & egreſſa eſt vt clamaret ad regem de
λοφύλων, καὶ ἦλθε βοῆσαι πρὸς τὸν βασιλέα περὶ
domo ſua & de agris ſuis. & rex
τοῦ οἴκου αὐτῆς καὶ περὶ τῶν ἀγρῶν αὐτῆς. καὶ ὁ βα-
loquebatur ad giezi puerum eliſei ho
σιλεὺς ἐλάλει πρὸς γιεζὶ τὸ παιδάριον ἐλισσαιὲ τοῦ ἀν-
minis dei dicens: narra mihi omnia magna
θρώπου τοῦ θεοῦ λέγων, διήγησαί μοι πάντα τὰ μεγα-
lia que fecit eliſeus. & factum eſt cum ipſe nar
λεῖα ἃ ἐποίησεν ἐλισσαιέ. καὶ ἐγένετο αὐτοῦ διηγου-
raret regi: vt viuificauit filium mortu
μένου τῷ βασιλεῖ, ὡς ἐζωοποίησεν υἱὸν τὸν τεθνηκό-
um: & ecce mulier cuius viuificauit filium eius cla
τα, καὶ ἰδοὺ ἡ γυνή, ἧς ἐζωοποίησε τὸν υἱὸν αὐτῆς βοῶ-
mans ad regem de domo ſua & de
σα πρὸς τὸν βασιλέα περὶ τοῦ οἴκου αὐτῆς καὶ περὶ
agris ſuis. & dixit giezi: domine rex hec
τῶν ἀγρῶν αὐτῆς. καὶ εἶπεν γιεζί, κύριε βασιλεῦ αὕ-
mulier & iſte filius eius quem viuificauit eli
τη ἡ γυνὴ καὶ οὗτος ὁ υἱὸς αὐτῆς ὃν ἐζωοποίησεν ἐλι-
ſeus. & interrogauit eam rex. & narrauit
σσαιέ. καὶ ἠρώτησεν αὐτὴν ὁ βασιλεύς. καὶ διηγήσατο
mulier ei. & dedit ei rex eunuchum vnum
ἡ γυνὴ αὐτῷ. καὶ ἔδωκεν αὐτῇ ὁ βασιλεὺς εὐνοῦχον ἕνα
dicens: reſtitue ei omnia que ſunt eius: & om
λέγων, ἐπίστρεψον αὐτῇ πάντα τὰ ἑαυτῆς, καὶ πάν-
nia germina agrorum eius a die
τα τὰ γεννήματα τῶν ἀγρῶν αὐτῆς ἀπὸ τῆς ἡμέρας
qua reliquit terram vſque nunc. & venit eliſeus
ἧς κατέλιπε τὴν γῆν ἕως τοῦ νῦν. καὶ ἦλθεν ἐλισσαιὲ
in damaſcum. & filius ader rex ſyrie erat
εἰς δαμασκόν. καὶ ὁ υἱὸς ἄδερ βασιλεὺς συρίας ἦν
egrotans. & nunciauerunt ei dicentes: venit huc
ἀρρωστῶν. καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ λέγοντες, ἥκει ἐνταῦθα
homo dei. & dixit rex azael:
ὁ ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς τῷ ἀζαήλ,
tolle in manu tua munera & vade in occur
λάβε εἰς τὴν χεῖρά σου δῶρα καὶ πορεύου εἰς ἀπάν-
ſum hominis dei: & conſule do
τησιν τοῦ ἀνθρώπου τοῦ θεοῦ, καὶ ἐπιζήτησον τὸν κύ-
minum per eum: & dic ſi viuam de egritudine mea
ριον δι᾽ αὐτοῦ, καὶ εἰπὸν εἰ ζήσομαι ἐκ τῆς ἀρρωστίας μου
hac: & abiit azael in occurſum eli
ταύτης; καὶ ἐπορεύθη ἀζαὴλ εἰς ἀπάντησιν τῷ ἐλι-
ſeo: & tulit in manu ſua de omnibus
σσαιέ, καὶ ἔλαβεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ ἐκ πάντων τῶν
bonis damaſci onera quadraginta camelorum. &
ἀγαθῶν δαμασκοῦ ἄρσιν τεσσαράκοντα καμήλων. καὶ
venit & ſtetit coram eliſeo & dixit: filius tuus
ἦλθε καὶ ἔστη ἐνώπιον ἐλισσαιὲ καὶ εἶπεν, ὁ υἱός σου
filius ader rex ſyrie miſit me ad te di
υἱὸς ἄδερ βασιλεὺς συρίας ἀπέσταλκέ με πρὸς σὲ λέ-
cens: ſi viuam de egritudine mea hac? &
γων, εἰ ζήσομαι ἐκ τῆς ἀρρωστίας μου ταύτης; καὶ
dixit ad eum eliſeus: vade & dic ei
εἶπεν πρὸς αὐτὸν ἐλισσαιέ, πορεύου καὶ εἰπὲ αὐτῷ
vita viues: & ipſe morte morietur: ſi
ζωῇ ζήσῃ, καὶ αὐτὸς θανάτῳ ἀποθανεῖται, κα-
cut oſtendit mihi dominus. & ſtetit azael
θὼς ἔδειξέ μοι κύριος. καὶ ἔστη ἀζαήλ

B

D

C
3.Reg.
14.a.

A
4.f.

& domus tua & peregrinare vbicunque repperis. Vocabit enim dominus famem: & veniet ſuper terram ſeptem annis. Que ſurrexit & fecit iuxta verbum hominis dei: & vadens cum domo ſua: peregrinata eſt in terra philiſtiim diebus multis. Cumque finiti eſſent anni ſeptem: reuerſa eſt mulier de terra philiſtiim. Et egreſſa eſt vt interpellaret regem pro domo ſua & pro agris ſuis. Rex autem loquebatur cum giezi puero viri dei: dicens. Narra mihi omnia magnalia que fecit heliſeus. Cumque ille narraret regi quomodo mortuum ſuſcitaſſet: apparuit mulier cuius viuificauerat filium clamans ad regem pro domo ſua & pro agris ſuis. Dixitque giezi. Domine mi rex hec eſt mulier: & hic eſt filius eius quem ſuſcitauit heliſeus. Et interrogauit rex mulierem. Que narrauit ei vera eſſe. Deditque ei rex eunuchum vnum: dicens. Reſtitue ei omnia que ſua ſunt: & vniuerſos reddıtus agrorum a die qua reliquit terram vſque ad preſens. Venit quoque heliſeus damaſcum & benadab rex ſyrie egrotabat. Nunciaueruntque ei: dicentes. Venit vir dei huc. Et ait rex ad azahel. Tolle tecum munera & vade in occurſum viri dei & conſule dominum per eum dicens. Si euadere potero de infirmitate mea hac. Iuit igitur azahel in occurſum eius habens ſecum munera & omnia bona damaſci onera quadraginta camelorum. Cumque ſtetiſſet coram eo: ait. Filius tuus benadab rex ſyrie miſit me ad te: dicens. Si ſanari potero de infirmitate mea hac. Dixitque heliſeus. Vade dic ei. Sanaberis. Porro oſtendit mihi dominus quia morte morietur. Stetitque

וביתך וגורי באשר תגורי כי קרא
יהוה לרעב וגם בא אל הארץ שבע
שנים׃ ותקם האשה ותעש כדבר
איש האלהים ותלך היא וביתה
ותגר בארץ פלשתים שבע שנים׃
ויהי מקצה שבע שנים ותשב
האשה מארץ פלשתים ותצא
לצעק אל המלך אל ביתה ואל שדה׃
והמלך מדבר אל גחזי נער איש
האלהים לאמר ספרה נא לי את כל
הגדלות אשר עשה אלישע׃ ויהי
הוא מספר למלך את אשר החיה
את המת והנה האשה אשר החיה
את בנה צעקת אל המלך על ביתה
ועל שדה ויאמר גחזי אדני המלך
זאת האשה וזה בנה אשר החיה
אלישע׃ וישאל המלך לאשה
ותספר לו ויתן לה המלך סריס
אחד לאמר השיב את כל אשר
לה ואת כל תבואת השדה מיום
עזבה את הארץ ועד עתה׃ ויבא
אלישע דמשק ובן הדד מלך
ארם חלה ויגד לו לאמר בא
איש האלהים עד הנה׃ ויאמר
המלך אל חזהאל קח בידך מנחה
ולך לקראת איש האלהים
ודרשת את יהוה מאותו
לאמר האחיה מחלי זה׃
וילך חזאל לקראתו ויקח מנחה
בידו וכל טוב דמשק משא
ארבעים גמל ויבא ויעמד לפניו
ויאמר בנך בן הדד מלך ארם
שלחני אליך לאמר האחיה
מחלי זה׃ ויאמר אליו אלישע
לך אמר לו חיה תחיה והראני
יהוה כי מות ימות׃ ויעמד

בוא · שנה · קום · עשה · הלך · גור · היה · שוב · יצא · דבר · ספר · מות · שאל · ספר · נתן · סרס · שוב · בוא · בוא · נגד · לקח · הלך · את · חיה · חלה · נשא · רגל · עמד · פנה · צאה

אֶת־פָּנָיו וַיָּשֶׂם עַד־בֹּשׁ וַיֵּבְךְּ אִישׁ
הָאֱלֹהִים׃ וַיֹּאמֶר חֲזָאֵל מַדּוּעַ אֲדֹנִי
בֹכֶה וַיֹּאמֶר כִּי יָדַעְתִּי אֵת אֲשֶׁר
תַּעֲשֶׂה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל רָעָה מִבְצְרֵיהֶם
תְּשַׁלַּח בָּאֵשׁ וּבַחֻרֵיהֶם בַּחֶרֶב
תַּהֲרֹג וְעֹלְלֵיהֶם תְּרַטֵּשׁ וְהָרֹתֵיהֶם
תְּבַקֵּעַ׃ וַיֹּאמֶר חֲזָהאֵל כִּי מָה עַבְדְּךָ
הַכֶּלֶב כִּי יַעֲשֶׂה הַדָּבָר הַגָּדוֹל הַזֶּה
וַיֹּאמֶר אֱלִישָׁע הִרְאַנִי יְהוָה אֹתְךָ
מֶלֶךְ עַל־אֲרָם׃ וַיֵּלֶךְ מֵאֵת אֱלִישָׁע
וַיָּבֹא אֶל־אֲדֹנָיו וַיֹּאמֶר לוֹ מָה־אָמַר לְךָ
אֱלִישָׁע וַיֹּאמֶר אָמַר לִי חָיֹה תִחְיֶה׃
וַיְהִי מִמָּחֳרָת וַיִּקַּח הַמַּכְבֵּר וַיִּטְבֹּל
בַּמַּיִם וַיִּפְרֹשׂ עַל־פָּנָיו וַיָּמֹת וַיִּמְלֹךְ
חֲזָאֵל תַּחְתָּיו׃ וּבִשְׁנַת חָמֵשׁ לְיוֹרָם
בֶּן אַחְאָב מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וִיהוֹשָׁפָט
מֶלֶךְ יְהוּדָה מָלַךְ יְהוֹרָם בֶּן
יְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ יְהוּדָה׃ בֶּן שְׁלֹשִׁים
וּשְׁתַּיִם שָׁנָה הָיָה בְמָלְכוֹ וּשְׁמֹנֶה
שָׁנִים מָלַךְ בִּירוּשָׁלָם׃ וַיֵּלֶךְ בְּדֶרֶךְ
מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר עָשׂוּ בֵּית
אַחְאָב כִּי בַּת אַחְאָב הָיְתָה לּוֹ
לְאִשָּׁה וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה׃
וְלֹא אָבָה יְהוָה לְהַשְׁחִית אֶת יְהוּדָה
לְמַעַן דָּוִד עַבְדּוֹ כַּאֲשֶׁר אָמַר לוֹ
לָתֵת לוֹ נִיר וּלְבָנָיו כָּל הַיָּמִים׃
בְּיָמָיו פָּשַׁע אֱדוֹם מִתַּחַת יַד יְהוּדָה
וַיַּמְלִכוּ עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ׃ וַיַּעֲבֹר יוֹרָם
צָעִירָה וְכָל הָרֶכֶב עִמּוֹ וַיְהִי הוּא
קָם לַיְלָה וַיַּכֶּה אֶת אֱדוֹם הַסֹּבֵיב
אֵלָיו וְאֵת שָׂרֵי הָרֶכֶב וַיָּנָס הָעָם
לְאֹהָלָיו׃ וַיִּפְשַׁע אֱדוֹם מִתַּחַת יַד
יְהוּדָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה אָז תִּפְשַׁע
לִבְנָה בָּעֵת הַהִיא׃ וְיֶתֶר דִּבְרֵי יוֹרָם
וְכָל אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלֹא הֵם כְּתוּבִים
עַל סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי

cũ eo: & cõturbatus ẽ vsq; ad suffusionẽ vultꝰ. Fleuitq; vir dei. Cui azahel ait. Quare dominus meus flet? At ille dixit. Quia scio que facturus sis filiis israel mala. Ciuitates eorum munitas igne succendes: & iuuenes eorum interficies gladio: & paruulos eorũ elides: & pregnãtes diuides. Dixitq; azahel. Quid enim sum seruus tuus canis: vt faciam rẽ istã magnã? Et ait heliseus. Ostendit mihi dominus te regẽ syrie fore. Qui cũ recessisset ab heliseo: venit ad dñm suũ. Qui ait ei. Quid tibi dixit heliseus? At ille rñdit. Dixit mihi. recipies sanitatẽ. Cũq; venisset dies altera: tulit stragulũ & ĩfudit aquã: & expãdit sup faciẽ eiꝰ. Quo mortuo regnauit azahel pro eo. Anno quinto iorã filii achab regis israel regnauit ioram filius iosaphat rex iuda. Triginta duorũ annorũ erat cũ regnare cepisset: & octo annis regnauit in ierusalẽ. Ambulauitq; in viis regũ israel: sicut ambulauerat domus achab. Filia enĩ achab erat vxor eius. Et fecit quod malũ est in conspectu domini. Noluit autem dñs disperdere iudam propter dauid seruũ suũ sicut promiserat ei. vt daret illi lucernam: & filiis eiꝰ cũctis diebꝰ. In diebus eius recessit edom ne eẽt sub iuda & cõstituit sibi regem. Venitq; ioram seyra & oĩs exercitꝰ cũ eo. Et surrexit nocte percussitq; idumeos qui eũ circũdederãt & principes curruũ. Populus aũt fugit in tabernacula sua. Recessit ergo edom ne eẽt sub iuda vsq; ad diem hãc. Tũc recessit & lobna in tpe illo. Reliqua aũt sermonũ iorã & vniuersa q̃ fecit: nonne hec scripta sũt in libro verborũ dierũ regum

κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ παρέθηκεν ἐνώπιον αὐτοῦ τὰ δῶρα ἕως ᾐσχύνετο· καὶ ἔκλαυσεν ὁ ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ, καὶ εἶπεν ἀζαήλ, τί ὅτι ὁ κύριός μου κλαίει; καὶ εἶπεν, ὅτι οἶδα ὅσα ποιήσεις τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ κακά· σὺ τὰς πόλεις αὐτῶν τὰς ἐστερεωμένας ἐμπρήσεις ἐν πυρί, καὶ τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτῶν ἀποκτενεῖς ἐν ῥομφαίᾳ, καὶ τὰ νήπια αὐτῶν ἐδαφιεῖς, καὶ τὰς ἐν γαστρὶ ἐχούσας αὐτῶν διαρρήξεις. καὶ εἶπεν ἀζαήλ; τίς ἐστιν ὁ δοῦλός σου ὁ κύων ὁ τεθνηκώς, ὅτι ποιήσω τὸ ῥῆμα τὸ μέγα τοῦτο; καὶ εἶπεν αὐτῷ ἐλισσαί, ἔδειξέ μοι κύριος σὲ βασιλεύοντα ἐπὶ συρίαν. καὶ ἀπῆλθεν ἀζαὴλ ἀπὸ ἐλισσαὶ τοῦ ἀνθρώπου τοῦ θεοῦ, καὶ ἦλθε πρὸς τὸν κύριον αὐτοῦ. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ, τί εἶπέν σοι ἐλισσαί; καὶ εἶπεν, εἶπέ μοι, ὅτι ζωῇ ζήσῃ. καὶ ἐγένετο τῇ ἐπαύριον, καὶ ἔλαβε τὸ στρῶμα καὶ ἔβαψεν αὐτὸ ὕδατι, καὶ ἐπέβαλεν ἐπὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ ἀπέθανεν, καὶ ἐβασίλευσεν ἀζαὴλ ἀντ᾽ αὐτοῦ. ἐν ἔτει πέμπτῳ τοῦ ἰωρὰμ υἱοῦ ἀχαὰβ βασιλέως ἰσραὴλ ἐβασίλευσεν ἰωρὰμ υἱὸς ἰωσαφὰτ βασιλεὺς ἰούδα, υἱὸς τριάκοντα καὶ δύο ἐτῶν ἦν ἰωρὰμ ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν, καὶ ὀκτὼ ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ ἐπορεύθη ἐν ὁδῷ βασιλέων ἰσραὴλ καθὼς ἐποίησεν οἶκος ἀχαάβ, ὅτι θυγάτηρ ἀχαὰβ ἦν αὐτῷ εἰς γυναῖκα. καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου. καὶ οὐκ ἠθέλησε κύριος διαφθεῖραι τὸν ἰούδαν διὰ δαυὶδ τὸν δοῦλον αὐτοῦ, καθὰ εἶπεν αὐτῷ δοῦναι αὐτῷ λύχνον καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ πάσας τὰς ἡμέρας. ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ ἠθέτησεν ἐδὼμ ὑποκάτωθεν χειρὸς ἰούδα, καὶ ἐβασίλευσεν ἐφ᾽ ἑαυτὸν βασιλέα, καὶ ἀνέβη ἰωρὰμ εἰς σιὼρ αὐτὸς καὶ πάντα τὰ ἅρματα αὐτοῦ. καὶ ἐγένετο ὡς ἀνέστη νυκτός, καὶ ἐπάταξε τὸν ἐδὼμ κυκλοῦντα ἐπ᾽ αὐτόν, καὶ τοὺς ἄρχοντας τῶν ἁρμάτων. καὶ ἔφυγεν ὁ λαὸς εἰς τὰ σκηνώματα αὐτοῦ, καὶ ἠθέτησεν ἐδὼμ ὑποκάτωθεν χειρὸς ἰούδα ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. τότε ἠθέτησε λοβνὰ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων ἰωρὰμ καὶ πάντα ὅσα ἐποίησεν, οὐκ ἰδοὺ ταῦτα γέγραπται ἐπὶ βιβλίου λόγων τῶν ἡμερῶν τῶν βασιλέων

ante faciem eius: et apposuit coram eo munera donec cõfusus eẽt. et fleuit homo dei: et dixit azael: quare dñs meꝰ flet? et dixit: quia scio quecunque facturus es filiis isrl mala. tu ciuitates eorũ munitas succendes in igne: et electos eorũ interficies in gladio: et puulos eorũ allides: et pregnãtes eorũ diuides. et dixit azael: quis est seruꝰ tuus canis mortuus: quod faciam verbũ magnũ hoc? et dixit ei eliseus: ostẽdit mihi dñs te regnãtẽ sup syriam. et recessit azael ab eliseo hoĩe dei: et venit ad dñm suũ. et dixit ei dñs suꝰ: quid dixit tibi eliseus? et ait: dixit mihi: quod vita viues. et factũ est altera die: et tulit stragulũ et tinxit ipsum aqua: et iniecit sup faciem eiꝰ et mortuꝰ est: et regnauit azael pro eo. in ãno quinto ioram filii achaab regis israel regnauit ioram filiꝰ iosaphat rex iuda: filiꝰ triginta et duo ãnorum erat ioram cũ regnaret ipse: et octo ãnis regnauit in hierusalem. et ãbulauit in via regũ israel sicut fecit domꝰ achaab: quia filia achaab erat ei in vxorẽ. et fecit malũ corã dño. et nõ voluit dñs corrũpere iudã pp dauid seruũ suũ: sicut dixit ei vt daret ei lucernã et filiis eius oĩbus diebus. in diebus eius puaricatꝰ ẽ edõ sub manu iuda. et regnare fecit sup se regem: et ascẽdit ioram in sior ipse et oẽs currus eius. et factũ ẽ vt surrexit nocte: et percussit edom q circũdederat eũ: et pncipes currũ. et fugit pplo in tabnacula sua: et puaricatꝰ ẽ edom sub manu iuda vsq; ad diem hanc. tũc puaricata est lobna in tpe illo. et reliqua sermonũ ioram et oĩa quecũq; fecit: nonne hec scripta sunt in libro verborũ dierũ regum

E 2.Par.21. F 2.Reg.7.b. D

ἰούδα; καὶ ἐκοιμήθη ἰωρὰμ μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ, καὶ θάπτεται μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ ἐν πόλει δαυίδ, καὶ ἐβασίλευσεν ὀχοζίας υἱὸς αὐτοῦ ἀντ᾽ αὐτοῦ. ἐν ἔτει δωδεκάτῳ τοῦ ἰωρὰμ υἱοῦ ἀχαὰβ βασιλέως ἰσραὴλ ἐβασίλευσεν ὀχοζίας υἱὸς ἰωρὰμ βασιλέως ἰούδα, υἱὸς εἴκοσι καὶ δύο ἐτῶν ἦν ὀχοζίας υἱὸς ἰωρὰμ ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν. καὶ ἐβασίλευσεν ἐνιαυτὸν ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ ὄνομα τῆς μητρὸς αὐτοῦ γοθολία θυγάτηρ ἀμβρὶ βασιλέως ἰσραήλ. καὶ ἐπορεύθη ἐν ὁδῷ οἴκου ἀχαάβ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου, καθὼς οἶκος ἀχαάβ, ὅτι γαμβρὸς οἴκου ἀχαάβ ἐστιν. καὶ ἐπορεύθη ὀχοζίας μετὰ ἰωρὰμ υἱοῦ ἀχαὰβ εἰς πόλεμον ἐπὶ ἀζαὴλ βασιλέα συρίας εἰς ῥαμὰθ γαλαάδ. καὶ ἐπάταξαν οἱ σύροι τὸν ἰωράμ. καὶ ἐπέστρεψεν ὁ βασιλεὺς ἰωρὰμ τοῦ ἰατρευθῆναι ἐν ἰεζραὴλ ἀπὸ τῶν πληγῶν ὧν ἐπάταξαν αὐτὸν οἱ σύροι ἐν ῥαμὰθ γαλαάδ, ἐν τῷ πολεμεῖν αὐτὸν μετὰ ἀζαὴλ βασιλέως συρίας. καὶ ὀχοζίας υἱὸς ἰωρὰμ βασιλεὺς ἰούδα κατέβη τοῦ ἰδεῖν τὸν ἰωρὰμ υἱὸν ἀχαὰβ ἐν ἰεζραήλ, ὅτι ἠρρώστει αὐτός.

Ca. 9.

Καὶ ἐλισσαὶ ὁ προφήτης ἐκάλεσεν ἕνα τῶν υἱῶν τῶν προφητῶν, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ζῶσαι τὴν ὀσφύν σου, καὶ λάβε τὸν φακὸν τοῦ ἐλαίου τοῦ ἐν τῇ χειρί σου, καὶ πορεύθητι εἰς ῥαμὰθ γαλαάδ, καὶ εἰσελεύσῃ καὶ ὄψει ἐκεῖ ἰοῦ υἱὸν ἰωσαφὲτ υἱοῦ ναμεσσί, καὶ εἰσελεύσῃ καὶ ἀναστήσεις αὐτὸν ἐκ μέσου τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, καὶ εἰσάξεις αὐτὸν εἰς τὸ ταμιεῖον ἐκ ταμιείου, καὶ λήψῃ τὸν φακὸν τοῦ ἐλαίου, καὶ ἐπιχεεῖς ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. καὶ ἐρεῖς, τάδε λέγει κύριος, κέχρικά σε εἰς βασιλέα ἐπὶ ἰσραήλ. καὶ ἀνοίξεις τὴν θύραν καὶ φεύξῃ καὶ οὐχ ὑπομενεῖς. καὶ ἐπορεύθη τὸ παιδάριον ὁ προφήτης εἰς ῥαμὰθ γαλαάδ, καὶ εἰσῆλθε. καὶ ἰδοὺ οἱ ἄρχοντες τῆς δυνάμεως ἐκάθηντο. καὶ εἶπεν, λόγος μοι πρὸς σὲ ὁ ἄρχων. καὶ εἶπεν ἰού, πρὸς τίνα ἐκ πάντων ἡμῶν; καὶ εἶπεν, πρὸς σὲ ὁ ἄρχων. καὶ ἀνέστη καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον, καὶ ἐπέχεεν τὸ ἔλαιον ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.

iuda? et dormiuit ioram cũ patribus suis: et sepelitur cũ patribus suis in ciuitate dauid: et regnauit ochozias filiꝰ eius pro eo. in anno duodecimo iorã filii achaab regis israel regnauit ochozias filius iorã regis iuda: filiꝰ viginti et duorũ ãnorũ erat ochozias filiꝰ iorã cũ regnaret ipse. et regnauit anno in hierusalem: et nomẽ matris eiꝰ gotholia filia amri regis israel. et abiit in viã domꝰ achaab: et fecit malũ corã dño: sicut domus achaab: quia gener domus achaab est. et abiit ochozias cũ ioram filio achaab in preliũ cõtra azael regẽ syrie in ramath galaad. et pcusserũt syri iorãm. et reuersus est rex iorã vt curaretur in iezrael de plagis quibꝰ pcusserũt eũ syri in ramath galaad: cũ preliaret ipse cũ azael rege syrie. et ochozias filiꝰ iorã rex iuda descendit vt videret iorã filiũ achaab in iezrael: quia egrotabat ipse.

Et eliseus pphta vocauit vnũ filiorũ pphtarũ: et dixit ei: accinge lũbos tuos: et tolle lẽticulã olei quod in manu tua: et vade in ramath galaad: et ingredieris et videbis ibi ieu filiũ iosaphat filii namessi: et ingredieris et suscitabis eũ de medio fratrũ suorũ: et introduces eũ in cubiculũ de cubiculo: et accipies lẽticulã olei: et fundes sup caput eius, et dices: hec dicit dñs: vnxi te in regem sup israel. et aperies hostiũ et fugies et nõ subsistes. et abiit puer propheta in ramath galaad: et ingressus ẽ. et ecce principes exercitus sedebãt. et dixit: verbũ mihi ad te princeps. et dixit ieu: ad quem ex oĩbus nobis? et dixit: ad te princeps. et surrexit et ingressus ẽ in domũ: et effudit oleum sup caput eius.

Iuda. Et dormiuit ioram cum patribus suis: sepultusq; ẽ cũ eis in ciuitate dauid: & regnauit ochozias filius eius pro eo. Anno duodecimo ioram filii achab regis israel regnauit ochozias filius ioram regis iude. Vigĩti duorum annorũ erat ochozias cũ regnare cepisset: & vno ãno regnauit ĩ ierusalẽ. Nomẽ mrĩs eius athalia filia amri regis israel. & ambulauit ĩ viis domus achab: & fecit qd malũ ẽ corã dño sicut domꝰ achab. Gener enim domus achab fuit. Abiit quoq; cum ioram filio achab ad preliandum cõtra azahel regem syrie ĩ ramoth galaad: & vulnerauerunt syri ioram. Qui reuersus ẽ vt curaretur ĩ iezrahel: quia vulnerauerunt eum syri in ramoth p̃liantẽ contra azahel regẽ syrie. Porro ochozias filius ioram rex iuda descendit inuisere ioram filiũ achab in iezrahel: quia egrotabat ibi. 9.

Heliseus aũt ppheta vocauit vnũ de filiis prophetarum: & ait illi. Accinge lũbos tuos: & tolle lenticulã olei hãc in manu tua: & vade ĩ ramoth galaad. Cũq; veneris illuc: videbis iehu filium iosaphat filii nãsi. Et ingressus suscitabis eum de medio fratrũ suorũ: & ĩtroduces in ĩterius cubiculũ: tenensq; lenticulã olei fũdes sup caput eius: & dices. Hec dicit dñs. Vnxi te regem super israel. Aperiesq; ostiũ & fugies: & non ibi subsistes. Abiit ergo adolescẽs puer ppheta ĩ ramoth galaad: & ingressus ẽ illuc. Ecce aũt prĩcipes exercitꝰ sedebãt. Et ait. Verbũ mihi ad te o priceps. Dixitq; Iehu. Ad quem ex oĩbus nobis? At ille dixit. Ad te o prĩceps. Et surrexit: & igressus est cubiculũ. At ille fudit oleũ sup caput eiꝰ.

יְהוּדָה׃ וַיִּשְׁכַּב יוֹרָם עִם אֲבֹתָיו
וַיִּקָּבֵר עִם אֲבֹתָיו בְּעִיר דָּוִד וַיִּמְלֹךְ
אֲחַזְיָהוּ בְנוֹ תַּחְתָּיו׃ בִּשְׁנַת שְׁתֵּים
עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְיוֹרָם בֶּן אַחְאָב מֶלֶךְ
יִשְׂרָאֵל מָלַךְ אֲחַזְיָהוּ בֶן יְהוֹרָם
מֶלֶךְ יְהוּדָה׃ בֶּן עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם
שָׁנָה אֲחַזְיָהוּ בְמָלְכוֹ וְשָׁנָה אַחַת
מָלַךְ בִּירוּשָׁלָם וְשֵׁם אִמּוֹ עֲתַלְיָהוּ
בַּת עָמְרִי מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל׃ וַיֵּלֶךְ בְּדֶרֶךְ
בֵּית אַחְאָב וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה
כְּבֵית אַחְאָב כִּי חֲתַן בֵּית אַחְאָב
הוּא׃ וַיֵּלֶךְ אֶת יוֹרָם בֶּן אַחְאָב
לַמִּלְחָמָה עִם חֲזָאֵל מֶלֶךְ אֲרָם
בְּרָמֹת גִּלְעָד וַיַּכּוּ אֲרַמִּים אֶת
יוֹרָם׃ וַיָּשָׁב יוֹרָם הַמֶּלֶךְ לְהִתְרַפֵּא
בְיִזְרְעֶאל מִן הַמַּכִּים אֲשֶׁר יַכֻּהוּ
אֲרַמִּים בָּרָמָה בְּהִלָּחֲמוֹ אֶת חֲזָהאֵל
מֶלֶךְ אֲרָם וַאֲחַזְיָהוּ בֶן יְהוֹרָם
מֶלֶךְ יְהוּדָה יָרַד לִרְאוֹת אֶת יוֹרָם
בֶּן אַחְאָב בְּיִזְרְעֶאל כִּי חֹלֶה הוּא׃
וֶאֱלִישָׁע הַנָּבִיא קָרָא — Cap. ix.
לְאַחַד מִבְּנֵי הַנְּבִיאִים וַיֹּאמֶר לוֹ
חֲגֹר מָתְנֶיךָ וְקַח פַּךְ הַשֶּׁמֶן הַזֶּה
בְּיָדֶךָ וְלֵךְ רָמֹת גִּלְעָד׃ וּבָאתָ שָׁמָּה
וּרְאֵה שָׁם יֵהוּא בֶן יְהוֹשָׁפָט בֶּן
נִמְשִׁי וּבָאתָ וַהֲקֵמֹתוֹ מִתּוֹךְ אֶחָיו
וְהֵבֵיאתָ אֹתוֹ חֶדֶר בְּחָדֶר׃ וְלָקַחְתָּ
פַךְ הַשֶּׁמֶן וְיָצַקְתָּ עַל רֹאשׁוֹ וְאָמַרְתָּ
כֹּה אָמַר יְהוָה מְשַׁחְתִּיךָ לְמֶלֶךְ אֶל
יִשְׂרָאֵל וּפָתַחְתָּ הַדֶּלֶת וְנַסְתָּה וְלֹא
תְחַכֶּה׃ וַיֵּלֶךְ הַנַּעַר הַנַּעַר הַנָּבִיא
רָמֹת גִּלְעָד׃ וַיָּבֹא וְהִנֵּה שָׂרֵי
הַחַיִל יֹשְׁבִים וַיֹּאמֶר דָּבָר לִי
אֵלֶיךָ הַשָּׂר וַיֹּאמֶר יֵהוּא אֶל מִי
מִכֻּלָּנוּ וַיֹּאמֶר אֵלֶיךָ הַשָּׂר׃ וַיָּקָם
וַיָּבֹא הַבַּיְתָה וַיִּצֹק הַשֶּׁמֶן אֶל רֹאשׁוֹ

G A B

ויאמר לו כה אמר יהוה אלהי
ישראל משחתיך למלך אל עם
יהוה אל ישראל׃ והכיתה את בית
אחאב אדניך ונקמתי דמי עבדי
הנביאים ודמי כל עבדי יהוה
מיד איזבל׃ ואבד כל בית אחאב
והכרתי לאחאב משתין בקיר
ועצור ועזוב בישראל׃ ונתתי את
בית אחאב כבית ירבעם בן נבט
וכבית בעשא בן אחיה׃ ואת איזבל
יאכלו הכלבים בחלק יזרעאל
ואין קבר ויפתח הדלת וינס׃
ויהוא יצא אל עבדי אדניו ויאמר
לו השלום מדוע בא המשגע הזה
אליך ויאמר אליהם אתם ידעתם
את האיש ואת שיחו׃ ויאמרו
שקר הגד נא לנו ויאמר כזאת
וכזאת אמר אלי לאמר כה
אמר יהוה משחתיך למלך אל
ישראל׃ וימהרו ויקחו איש בגדו
וישימו תחתיו אל גרם המעלות
ויתקעו בשופר ויאמרו מלך
יהוא׃ ויתקשר יהוא בן יהושפט
בן נמשי אל יורם ויורם היה
שמר ברמת גלעד הוא וכל ישראל
מפני חזאל מלך ארם׃ וישב
יהורם המלך להתרפא ביזרעאל
מן המכים אשר יכהו ארמים
בהלחמו את חזאל מלך ארם
ויאמר יהוא אם יש נפשכם אל
יצא פליט מן העיר ללכת להגיד
ביזרעאל׃ וירכב יהוא וילך יזרעאלה
כי יורם שכב שמה ואחזיה מלך
יהודה ירד לראות את יורם׃
והצפה עמד על המגדל ביזרעאל
וירא את שפעת יהוא בבאו

Et ait. Hec dicit dominus deus israel. Vnxi te regē super populum domini israel: & percuties domum achab dñi tui. Et vlciscar sanguinē seruorum meorū pphetarū: & sāguinē oīm seruorū dñi de manu iezabel: pdāq3 oēm domū achab. Et interficiā de domo achab mingentē ad parietem & clausum & nouissimū in israel. Et dabo domū achab sicut domū hieroboā filii nabath: & sicut domū basa filii achia. Iezabel quoq3 comedēt cāes ī agro iezrahel: nec erit q sepeliat eam. Apuitq3 ostiū & fugit. Iehu aūt egressus ē ad seruos dñi sui: q dixerūt ei. Recte ne sūt oia? Quid venit insan9 iste ad te? Qui ait eis. Nostis hoīem: & quid locutus sit. At illi respōderunt. Falsū est: sed magis narra nobis. Qui ait eis. Hec & hec locutus est mihi. Et ait. Hec dicit domius. Vnxi te regem super israel. Festinauerūt itaq3: & vnusquisq3 tollēs palliū suū posuerūt sub pedibus ei9 in similitudinē tribunalis: & cecinerūt tuba atq3 dixerūt. Regnauit iehu. Cōiurauit ergo iehu filius iosaphat filii nāsi contra ioram. Porro ioram obsederat ramoth galaad: ipse & oīs israel cōtra azahel regem syrie: & reuersus fuerat vt curaretur i iezrahel propter vulnera: quia percusserant eum syri preliantem contra azahel regem syrie. Dixitq3 iehu. Si placet vobis nemo egrediatur pfugus de ciuitate ne vadat & nūciet in iezrahel. Et ascēdit & pfectus ē in iezrahel. Iorā ei egrotabat ibi: & ochozias rex Iuda descenderat ad visitādū iorā. Igitur speculator q stabat super turrim iezrahel vidit globum iehu venientis.

ויאמר שפעת אני ראה ויאמר
יהורם קח רכב ושלח לקראתם
ויאמר השלום׃ וילך רכב הסוס
לקראתו ויאמר כה אמר המלך
השלום ויאמר יהוא מה לך
ולשלום סב אל אחרי ויגד הצפה
לאמר בא המלאך עד הם ולא שב׃
וישלח רכב סוס שני ויבא אלהם
ויאמר כה אמר המלך שלום
ויאמר יהוא מה לך ולשלום סב
אל אחרי׃ ויגד הצפה לאמר בא
עד אליהם ולא שב והמנהג כמנהג
יהוא בן נמשי כי בשגעון ינהג׃
ויאמר יהורם אסר ויאסר רכבו
ויצא יהורם מלך ישראל ואחזיהו
מלך יהודה איש ברכבו ויצאו
לקראת יהוא וימצאהו בחלקת
נבות היזרעאלי׃ ויהי כראות
יהורם את יהוא ויאמר השלום
יהוא ויאמר מה השלום עד זנוני
איזבל אמך וכשפיה הרבים׃
ויהפך יהורם ידיו וינס ויאמר אל
אחזיהו מרמה אחזיה׃ ויהוא מלא
ידו בקשת ויך את יהורם בין זרעיו
ויצא החצי מלבו ויכרע ברכבו׃
ויאמר אל בדקר שלשה שא
השלכהו בחלקת שדה נבות
היזרעאלי כי זכר אני ואתה
את רכבים צמדים אחרי אחאב
אביו ויהוה נשא עליו את המשא
הזה׃ אם לא את דמי נבות ואת
דמי בניו ראיתי אמש נאם יהוה
ושלמתי לך בחלקה הזאת נאם
יהוה ועתה שא השלכהו בחלקה
כדבר יהוה׃ ואחזיה מלך
יהודה ראה וינס דרך בית הגן

Et ait. Video ego globum. Dixitq3 iorā. Tolle currum: & mitte ī occursum eorū: & dicat vadēs. Recte ne sunt oia? Abiit ergo qui ascēderat currum in occursum eius: & ait. Hec dicit rex. Pacata sunt omnia? Dixitq3 iehu. Quid tibi & paci? Trāsi & seqre me. Nūciauit quoq3 speculator dicēs. Venit nūcius ad eos: & nō reuertitur. Misit ēt currū equorū scdm. Venitq3 ad eos: & ait. Hec dicit rex. Nūquid pax est? Et ait iehu. Quid tibi & paci? Trāsi & seqre me. Nūciauit aūt speculator: dicens. Venit vsq3 ad eos: & nō reuertitur. Est autē incessus q̄si incessus iehu filii namsi. Preceps ei gradītur. Et ait iorā. Iūgite currū. Iūxerūtq3 currū eius. Et egressus est iorā rex israel: & ochozias rex iuda: singuli in curribus suis. Egressiq3 sūt in occursum iehu: & inuenerūt eū in agro naboth iezrahelite. Cumq3 vidisset iorā iehu: dixit. Pax ē iehu? At ille respōdit. Que pax? Adhuc fornicatiōes iezabel matris tue & veneficia ei9 multa vigēt. Cōuertit aūt iorā manū suam: & fugiens ait ad ochoziā. Insidie ochozia. Porro iehu tetēdit arcum manu: & pcussit iorā iter scapulas: & egressa ē sagitta p cor eius: statīq3 corruit in curru suo. Dixitq3 iehu ad badacher ducē. Tolle proiice eū in agro nabot iezrahelite. Memini ei qñ ego & tu sedentes in curru seq̄bamur achab patrem huius: q dominus onus hoc leuauerit sup eū dicēs. Si non pro sanguine naboth & p sanguine filiorū eius q̄ vidi heri: ait dñs: reddā tibi in agro isto dicit dominus. Nunc ergo tolle & proiice eū in agro iuxta verbū dñi. Ochozias autem rex iuda videns hoc: fugit per viam domus horti:

וירדף אחריו יהוא ויאמר גם אתו הכהו אל המרכבה במעלה גור אשר את יבלעם וינס מגדו וימת שם: וירכבו אתו עבדיו ירושלמה ויקברו אתו בקברתו עם אבתיו בעיר דוד: ובשנת אחת עשרה שנה ליורם בן אחאב מלך אחזיה על יהודה: ויבוא יהוא יזרעאלה ואיזבל שמעה ותשם בפוך עיניה ותיטב את ראשה ותשקף בעד החלון: ויהוא בא בשער ותאמר השלום זמרי הרג אדניו: וישא פניו אל החלון ויאמר מי אתי מי וישקיפו אליו שנים שלשה סריסים: ויאמר שמטה וישמטוה ויז מדמה אל הקיר ואל הסוסים וירמסנה: ויבא ויאכל וישת ויאמר פקדו נא את הארורה הזאת וקברוה כי בת מלך היא: וילכו לקברה ולא מצאו בה כי אם הגלגלת והרגלים וכפות הידים: וישבו ויגידו לו ויאמר דבר יהוה הוא אשר דבר ביד עבדו אליהו התשבי לאמר בחלק יזרעאל יאכלו הכלבים את בשר איזבל: והית נבלת איזבל כדמן על פני השדה בחלק יזרעאל אשר לא יאמרו זאת איזבל:

Cap. x.

ולאחאב שבעים בנים בשמרון ויכתב יהוא ספרים וישלח שמרון אל שרי יזרעאל הזקנים ואל האמנים אחאב לאמר: ועתה כבא הספר הזה אליכם ואתכם בני אדניכם ואתכם הרכב והסוסים ועיר מבצר והנשק: וראיתם הטוב

(margin: רדף · את נכה · רכב עלה · נוס · מות · קבר · שנה · מלך · בוא · שום · יטב · שקף חלל · אמר שלם · נשא פנה · שנה סרס · שמט נזה · רמס אכל · שתה · ארר · היה · רגל · שוב נגד · היה · אמר · בנה · כתב · שלח שור · בוא · בצר ראה)

persecutusq̃ est eũ iehu: & ait. Etiam hunc percutite in curru suo. Et pcusserunt eũ in ascensu gaber qui ẽ iuxta ieblaam. Qui fugit in mageddo: & mortuus est ibi. Et imposuerunt eũ serui eius super currũ suum & tulerũt in ierusalẽ: sepelierũtq̃ in sepulchro cũ patrib⁹ suis in ciuitate dauid. Anno vndecimo ioram filii achab regis israel: regnauit ochozias super iudã: venitq̃ iehu in iezrabel. Porro iezabel introitu eius audito depinxit oculos suos stibio & ornauit caput suũ & respexit per fenestrã ingredientẽ iehu per portã & ait. Nunqd pax p̃t esse zamri qui interfecit dñm suũ? Leuauitq̃ iehu faciẽ suam ad fenestrã: & ait. Que est ista? Et inclinauerunt se ad eum duo vel tres eunuchi: at ille dixit eis. Precipitate eam deorsum. Et precipitauerunt eam: aspersusq̃ ẽ sanguine paries & equorũ vngule conculcauerũt eã. Cumq̃ introgressus eẽt vt comederet biberetq̃: ait. Ite & videte maledictam illam & sepelite eam: quia filia regis est. Cumq̃ issent vt sepelirent eam non inuenerũt nisi caluariã & pedes & summas manus. Reuersiq̃ nunciauerũt ei. Et ait iehu. Sermo domini est quem locutus est per seruũ suum heliam tesbitẽ: dicẽs. In agro iezrahel comedent canes carnes iezabel. Et erũt carnes iezabel sicut stercus sup faciẽ terre in agro iezrahel: ita vt p̃tereũtes dicant. Heccine est illa iezabel?

10.

Erant autem achab septuagita filii in samaria. Scripsit ergo iehu litteras: & misit ĩ samariã ad optimates ciuitatis & ad maiores natu: & ad nutricios achab: dicens. Statim vt acceperitis litteras has qui habetis filios dñi vr̃i & currus & equos & ciuitates firmas & arma: eligite meliorẽ

τ persecut⁹ est ieu post eum. τ ait: etiam ip
καὶ κατεδίωξεν ἰοὺ ὀπίσω αὐτοῦ. καὶ εἶπεν, καί γε αὐ
sum percutite eum in curru exñtẽ in ascẽ
τὸν πατάξατε αὐτὸν ἐπὶ τῷ ἅρματι ὄντα ἐν τῇ ἀναβά
su gur: q̃ est ieblaam. τ fugit ochozias in
σει γοὺρ, ἥ ἐστιν τοῦ ἰεβλαάμ. καὶ ἔφυγεν ὀχοζίας εἰς
mageddo: τ mortu⁹ est ibi. τ attulerũt eũ ser
μαγεδδώ, καὶ ἀπέθανεν ἐκεῖ. καὶ ἀνήνεγκαν αὐτὸν οἱ παῖ
ui eius in hierusalẽ: τ sepelierũt eũ cũ
δες αὐτοῦ εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ ἔθαψαν αὐτὸν μετὰ τῶν
patribus suis in ciuitate dauid: τ in ãno vndecimo
πατέρων αὐτοῦ ἐν πόλει δαυίδ. καὶ ἐν ἔτει ἑνδεκάτω
ioram regis israel regnauit ochozias sup iu
ἰωρὰμ βασιλέως ἰσραὴλ ἐβασίλευσεν ὀχοζίας ἐπὶ ἰου
dam. τ venit ieu in iezrael. τ audiuit iezabel:
δαν. καὶ ἦλθεν ἰοὺ εἰς ἰεζραήλ. καὶ ἤκουσεν ἰεζάβελ,
τ stibio depinxit oculos suos: τ ornauit
καὶ ἐστιβάσατο τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῆς, καὶ ἐκόσμησεν
caput suũ: τ inclinauit se p fenestrã. τ
τὴν κεφαλὴν αὐτῆς, καὶ διέκυψεν διὰ τῆς θυρίδος. καὶ
ieu ingressus est in ciuitatẽ. τ ipsa dixit: si pax
ἰοὺ εἰσεπορεύετο ἐν τῇ πόλει. καὶ αὐτὴ εἶπεν, εἰ εἰ
zambri q̃ interfecit dñm suũ? τ leuauit ieu
ρήνη ζαμβρὶ ὁ φονεὺς τοῦ κυρίου αὐτοῦ; καὶ ἐπῆρεν ἰοὺ
oculos suos ad fenestrã: τ vidit e
τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τὴν θυρίδα, καὶ εἶδεν αὐ
am: τ dixit: quis es tu: descẽde ad me. τ incli
τήν, καὶ εἶπεν, τίς εἶ σύ, κατάβηθι πρός με. καὶ ἐξέ
nauerũt se ad eũ duo eunuchi eius. τ dixit ieu:
κυψαν πρὸς αὐτὸν δύο εὐνοῦχοι αὐτῆς. καὶ εἶπεν ἰού,
precipitate eam: τ p̃ciecerũt eã: τ aspersus ẽ
καταπωδάσατε αὐτήν, καὶ ἔρριψαν αὐτήν, καὶ ἐραντίσθη
sanguis eius ad parietẽ τ ad equos:
τὸ αἷμα αὐτῆς πρὸς τὸν τοῖχον καὶ πρὸς τοὺς ἵππους,
τ cõculcauerũt eã. τ ingressus ẽ ieu τ comedit
καὶ συνεπάτησαν αὐτήν. καὶ εἰσῆλθεν ἰοὺ καὶ ἔφαγε
τ bibit: τ ait: aĩaduertite iã maledi
καὶ ἔπιεν, καὶ εἶπεν, ἐπισκέψασθε δὴ τὴν κεκατηρα
ctam hanc: τ sepelite eã: q̃z filia re
μένην ταύτην, καὶ θάψατε αὐτήν, ὅτι θυγάτηρ βασι
gis est. τ abierũt vt sepelirẽt eã: τ nõ inueñt
λέως ἐστίν. καὶ ἐπορεύθησαν θάψαι αὐτήν, καὶ οὐχ εὗρον
in ea nisi caluariã τ pedes τ extrema
ἐν αὐτῇ ἀλλ' ἢ τὸ κρανίον καὶ τοὺς πόδας καὶ τὰ ἴχνη
manuũ. τ reuersi sunt τ nunciauerũt ei. τ
τῶν χειρῶν. καὶ ἐπέστρεψαν καὶ ἀνήγγειλαν αὐτῷ. καὶ
ait ieu: verbũ dñi est hoc qd̃ locut⁹ est in manu
εἶπεν ἰού, ῥῆμα κυρίου ἐστὶ τοῦτο ὃ ἐλάλησεν ἐν χειρὶ
serui sui helie thesbyte dicens: in par
τοῦ δούλου αὐτοῦ ἠλίου τοῦ θεσβύτου λέγων, ἐν τῇ με
te iezrael comedẽt canes carnes iezabel.
ρίδι ἰεζραὴλ καταφάγονται οἱ κύνες τὰς σάρκας ἰεζάβελ.
τ erit morticiniũ iezabel vt stercus sup faciem
καὶ ἔσται τὸ θνησιμαῖον ἰεζάβελ ὡς κοπρία ἐπὶ πρόσωπον
agri in parte iezrael: vt nõ dicãt: hec iezabel.
τοῦ ἀγροῦ ἐν τῇ μερίδι ἰεζραήλ, ὥστε μὴ εἰπεῖν, αὕτη ἰεζάβελ.

Et achaab septuaginta filii in sa
Καὶ τῷ ἀχαὰβ ἑβδομήκοντα υἱοὶ ἐν σα Ca.10.
maria. τ scripsit ieu litras: τ misit in
μαρείᾳ. καὶ ἔγραψεν ἰοὺ βιβλίον, καὶ ἀπέστειλεν εἰς
samariam ad principes ciuitatis τ ad
σαμάρειαν πρὸς τοὺς ἄρχοντας τῆς πόλεως καὶ πρὸς
maiores natu τ ad nutricios filior
τοὺς πρεσβυτέρους καὶ πρὸς τοὺς τιθηνοὺς τῶν υἱῶν
achaab dicẽs: τ nũc vt venerit littere i
ἀχαὰβ λέγων, καὶ νῦν ὡς ἂν ἔλθῃ τὸ βιβλίον τοῦ
ste ad vos: τ vobiscũ filii dñi
το πρὸς ὑμᾶς, καὶ μεθ' ὑμῶν οἱ υἱοὶ τοῦ κυρίου
vr̃i: τ vobiscũ currus τ equi τ
ὑμῶν, καὶ μεθ' ὑμῶν τὰ ἅρματα καὶ οἱ ἵπποι καὶ
ciuitates munite τ arma: τ videbitis bonum
πόλεις ὀχυραὶ καὶ ὅπλα, καὶ ὄψεσθε τὸν ἀγαθὸν

(margin: 3.Re. 16.c. · G · 3.Reg. 21.f. & cod. · A · Judic. 10.g.)

τ rectũ in filiis dñi vr̃i: τ cõstitui
καὶ εὐθῦν ἐν τοῖς υἱοῖς τοῦ κυρίου ὑμῶν, καὶ καταστή
te eũ sup soliũ patris sui: τ pu
σατε αὐτὸν ἐπὶ τὸν θρόνον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ πο
gnate pro domo dñi vr̃i. τ timue
λεμεῖτε ὑπὲρ τοῦ οἴκου τοῦ κυρίου ὑμῶν. καὶ ἐφοβή
runt nimis τ dixerũt: ecce duo reges nõ
θησαν σφόδρα καὶ εἶπον, ἰδοὺ οἱ δύο βασιλεῖς οὐκ
steterũt cõtra faciẽ ei⁹: τ quõ nos stabi
ἔστησαν κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ πῶς ἡμεῖς στησόμε
mus? τ miserũt q̃ sup domũ τ q̃ sup ciui
θα; καὶ ἀπέστειλαν οἱ ἐπὶ τοῦ οἴκου καὶ οἱ ἐπὶ τῆς πό
tatem τ maiores natu τ nutricii ad ieu dicen
λεως καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ τιθηνοὶ πρὸς ἰοὺ λέγον
tes: nos serui tui: τ oĩa q̃cũq̃ dixeris nobis faciẽ
τες, ἡμεῖς δοῦλοί σου, καὶ πάντα ὅσα ἂν εἴπῃς πρὸς ἡμᾶς ποιή
mus: τ nõ regẽ cõstituem⁹ vllum: bonũ in ocu
σομεν, οὐ βασιλεύσομεν οὐδένα, τὸ ἀγαθὸν ἐν ὀφθαλ
lis tuis faciemus. τ scripsit ad eos ieu lit
μοῖς σου ποιήσομεν. καὶ ἔγραψεν πρὸς αὐτοὺς ἰοὺ βι
teras secũdo dicẽs: si mei estis vos: τ vo
βλίον δεύτερον λέγων, εἰ ἐμοί ἐστε ὑμεῖς, καὶ τῆς φω
cẽ meã auditis: tollite capita virorũ filior do
νῆς μου ἀκούετε, λάβετε κεφαλὰς ἀνδρῶν υἱῶν τοῦ κυ
mini vr̃i: τ afferte ad me vt hora hec cras
ρίου ὑμῶν, καὶ ἐνέγκατε πρός με ὡς ἡ ὥρα αὕτη αὔριον
in iezrael. τ filii regis erãt septuagin
εἰς ἰεζραήλ. καὶ οἱ υἱοὶ τοῦ βασιλέως ἦσαν ἑβδομήκον
ta viri: quos adulti ciuitatis nutriebant e
τα ἄνδρες, οὓς οἱ ἁδροὶ τῆς πόλεως ἐξέτρεφον αὐ
os. τ factũ est vt venit ad eos epistola:
τούς. καὶ ἐγένετο ὡς ἦλθε πρὸς αὐτοὺς τὸ βιβλίον,
τ ceperũt filios regis τ occiderũt e
καὶ ἔλαβον τοὺς υἱοὺς τοῦ βασιλέως καὶ ἔσφαξαν αὐ
os septuaginta viros: τ posuerũt capita
τοὺς ἑβδομήκοντα ἄνδρας, καὶ ἔθηκαν τὰς κεφαλὰς
eorũ in cartallis: τ miserũt ei in iezrael.
αὐτῶν εἰς καρτάλλους, καὶ ἀπέστειλαν αὐτῷ εἰς ἰεζραήλ.
τ venit nũci⁹ τ nunciauit ei dicẽs: tule
καὶ ἦλθεν ἄγγελος καὶ ἀπήγγειλεν αὐτῷ λέγων, ἤνεγ
runt capita filior regis. τ di
καν τὰς κεφαλὰς τῶν υἱῶν τοῦ βασιλέως. καὶ εἶ
xit ieu: ponite ea duos aceruos iuxta portã
πεν ἰού, θέτε αὐτὰς δύο βουνοὺς παρὰ τὴν πύλην τῆς
ciuitatis vsq̃ mane. τ factũ ẽ mane τ egressus ste
πόλεως ἕως πρωΐ. καὶ ἐγένετο πρωΐ καὶ ἐξελθὼν κατέ
tit in porta ciuitatis: τ dixit ad oẽm
στη ἐν τῇ πύλῃ τῆς πόλεως, καὶ εἶπε πρὸς πάντα τὸν
pp̃lm: iusti vos: ecce ego cõuersus sũ cõtra
λαόν, δίκαιοι ὑμεῖς, ἰδοὺ ἐγὼ συνεστράφην ἐπὶ τὸν
meum dñm: τ interfeci eum: τ i
ἐμαυτοῦ κύριον, καὶ ἀπέκτεινα αὐτόν, καὶ τού
stos oẽs quis percussit: videte q̃z nõ cadet
τους πάντας τίς ἐπάταξεν; ἴδετε ὅτι οὐ πεσεῖται
de s̃mõib⁹ dñi sup terrã: quos locutus est
ἀπὸ τῶν λόγων κυρίου ἐπὶ τὴν γῆν, ὧν ἐλάλησεν
cõtra domũ achaab. τ fecit dñs q̃cũq̃ lo
κατὰ τοῦ οἴκου ἀχαάβ. καὶ ἐποίησεν κύριος ὅσα ἐλά
cut⁹ est in manu serui sui helie. τ per
λησεν ἐν χειρὶ τοῦ δούλου αὐτοῦ ἠλίου. καὶ ἐπά
cussit ieu oẽs qui reliqui fuerãt in domo
ταξεν ἰοὺ πάντας τοὺς καταλειφθέντας ἐν τῷ οἴκῳ
achaab in iezrael: τ oẽs adultos eius:
ἀχαὰβ ἐν ἰεζραήλ, καὶ πάντας τοὺς ἁδροὺς αὐτοῦ.
τ oẽs notos eius: τ sacẽdotes
καὶ πάντας τοὺς γνωστοὺς αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἱερεῖς
eius: donec nõ remanerent ex eo reli
αὐτοῦ, ἕως τοῦ μὴ καταλειφθῆναι αὐτοῦ κατάλειμ
quie. τ surrexit τ abiit ieu in samariã. τ
μα. καὶ ἀνέστη καὶ ἐπορεύθη ἰοὺ εἰς σαμάρειαν. καὶ
ipse erat in via bethacad pastorũ: τ inuenit
αὐτὸς ἦν ἐν τῇ ὁδῷ βαιθακὰδ τῶν ποιμένων, καὶ εὗρε τοὺς

& eũ qui vobis placuerit de filiis dñi vr̃i: & eũ ponite sup soliũ patris sui: & pugnate pro domo dñi vr̃i. Timuerunt illi vehemẽter: & dixerunt. Ecce duo reges non potuerũt stare corã eo: & quõ nos valebimus resistere? Miserunt ergo p̃positi domus & p̃fecti ciuitatis & maiores natu & nutricii ad iehu: dicẽtes. Serui tui sumus: quecũq̃ iusseris faciemus: nec cõstituemus nobis regẽ. Quecunq̃ tibi placent fac. Rescripsit aũt eis litteras s̃cdo: dicẽs. Si mei estis & obeditis mihi: tollite capita filiorum domini vestri: & venite ad me hac eadẽ hora cras in iezrahel. Porro filii regis septuaginta viri apud optiates ciuitatis nutriebantur. Cũq̃ venissent littere ad eos: tulerũt filios regis & occiderũt septuaginta viros: & posuerunt capita eorũ ĩ cophinis: & miserunt ad eum in iezrahel. Venit aũt nũcius ad eũ & indicauit ei: dicens. Attulerũt capita filiorum regis. Qui r̃ndit. Ponite ea ad duos aceruos iuxta ĩtroitũ porte vsq̃ mane. Cũq̃ diluxisset egressus ẽ & stãs dixit ad omnem populum. Iusti estis. Si ego coniuraui cõtra dñm meũ & iterfeci eũ: quis percussit oẽs hos? Videte ergo nunc qm̃ non cecidit de sermõibus dñi ĩ terrã quos locutus est dñs sup domũ achab: & dominus fecit quod locutus est in manu serui sui helie. Percussit igitur iehu oẽs qui reliq erãt de domo achab in iezrahel & vniuersos optimates eius & notos & sacerdotes: donec non remanerent ex eo reliquie. Et surrexit & venit in samariam. Cũq̃ venisset ad cameram pastorum in via inuenit

והישר מבני אדניכם ושמתם על כסא אביו והלחמו על בית אדניכם: ויראו מאד מאד ויאמרו הנה שני המלכים לא עמדו לפניו ואיך נעמד אנחנו: וישלח אשר על הבית ואשר על העיר והזקנים והאמנים אל יהוא לאמר עבדיך אנחנו וכל אשר תאמר אלינו נעשה לא נמליך איש הטוב בעיניך עשה: ויכתב אליהם ספר שנית לאמר אם לי אתם ולקלי אתם שמעים קחו את ראשי אנשי בני אדניכם ובאו אלי כעת מחר יזרעאלה ובני המלך שבעים איש את גדלי העיר מגדלים אותם: ויהי כבא הספר אליהם ויקחו את בני המלך וישחטו שבעים איש וישימו את ראשיהם בדודים וישלחו אליו יזרעאלה: ויבא המלאך ויגד לו לאמר הביאו ראשי בני המלך ויאמר שימו אתם שני צברים פתח השער עד הבקר: ויהי בבקר ויצא ויעמד ויאמר אל כל העם צדקים אתם הנה אני קשרתי על אדני ואהרגהו ומי הכה את כל אלה: דעו אפוא כי לא יפל מדבר יהוה ארצה אשר דבר יהוה על בית אחאב ויהוה עשה את אשר דבר ביד עבדו אליהו: ויך יהוא את כל הנשארים לבית אחאב ביזרעאל וכל גדליו ומידעיו וכהניו עד בלתי השאיר לו שריד: ויקם ויבא וילך שמרון הוא בית עקד הרעים בדרך: ויהוא מצא

(margin: שום · לחם · שנה פנה · עמד שלח · אמר · עשה מלך · שנה קול · לקח · בוא · גדל את · היה · שחט שום · שלח · לאך נגד · בוא · שנה · עמד · הרג נכה · ידע איפה נפל · נכה · ידע · שאר שרד · קום בוא · רעה · B · C)

את אחי אחזיהו מלך יהודה ויאמר מי אתם ויאמרו אחי אחזיהו אנחנו ונרד לשלום בני המלך ובני הגבירה: ויאמר תפשום חיים ויתפשום חיים וישחטום אל בור בית עקד ארבעים ושנים איש ולא השאיר איש מהם: וילך משם וימצא את יהונדב בן רכב לקראתו ויברכהו ויאמר אליו היש את לבבך ישר כאשר לבבי עם לבבך ויאמר יהונדב יש ויש תנה את ידך ויתן ידו ויעלהו אליו אל המרכבה: ויאמר לכה אתי וראה בקנאתי ליהוה וירכבו אתו ברכבו: ויבא שמרון ויך את כל הנשארים לאחאב בשמרון עד השמידו כדבר יהוה אשר דבר אל אליהו: ויקבץ יהוא את כל העם ויאמר אלהם אחאב עבד את הבעל מעט יהוא יעבדנו הרבה: ועתה כל נביאי הבעל כל עבדיו וכל כהניו קראו אלי איש אל יפקד כי זבח גדול לי לבעל כל אשר יפקד לא יחיה ויהוא עשה בעקבה למען האביד את עבדי הבעל: ויאמר יהוא קדשו עצרה לבעל ויקראו: וישלח יהוא בכל ישראל ויבאו כל עבדי הבעל ולא נשאר איש אשר לא בא ויבאו בית הבעל וימלא בית הבעל פה לפה: ויאמר לאשר על המלתחה הוצא לבוש לכל עבדי הבעל ויצא להם המלבוש: ויבא יהוא ויהונדב בן רכב בית הבעל ויאמר לעבדי הבעל חפשו

fratres ochozie regis iuda: Quibus dixitque ad eos: Quinam estis vos? Qui responderunt: Fratres ochozie regis sumus: et descendimus ad salutandos filios regis et filios regine. Qui ait: Comprehendite eos vivos. Quos cum comprehendissent vivos: iugulaverunt eos in cisterna iuxta cameram quadraginta duos viros: et non reliquit ex eis quemquam. Cumque abiisset inde: invenit ionadab filium rechab in occursum sibi. Et benedixit ei. Et ait ad eum. Numquid est cor tuum rectum cum corde meo: sicut cor meum cum corde tuo? Et ait ionadab. Est. Si est inquit: da mihi manum tuam. Qui dedit ei manum suam. At ille levavit eum ad se in currum: dixitque ad eum. Veni mecum et vide zelum meum pro domino. Et impositum in curru suo duxit in samariam. Et percussit omnes qui reliqui fuerant de achab in samaria usque ad unum: iuxta verbum domini quod locutus est per heliam. Congregavit ergo iehu omnem populum: et dixit ad eos. Achab coluit baal parum: ego autem colam eum amplius. Nunc igitur omnes prophetas baal et universos servos eius et cunctos sacerdotes ipsius vocate ad me. Nullus sit qui non veniat. Sacrificium enim grande est mihi baal. Quicumque defuerit non vivet. Porro iehu faciebat hoc insidiose: ut disperderet cultores baal. Et dixit. Sanctificate diem sollemnem baal. Vocavitque: et misit in universos terminos israel: et venerunt cuncti servi baal. Non fuit residuus ne unus quidem qui non veniret. Et ingressi sunt templum baal: et repleta est domus baal usque ad summum. Dixitque his qui preerant super vestes. Proferte vestimenta universis servis baal. Et protulerunt eis vestes. Ingressusque iehu et ionadab filius rechab templum baal: ait cultoribus baal. Perquirite

D

3. Re. 21.c.

F

F

G

et videte ne quis forte vobiscum sit de servis domini: sed ut sint servi baal soli. Ingressi sunt igitur ut facerent victimas et holocausta. Iehu autem preparaverat sibi foris octoginta viros: et dixerat eis. Quicumque fugerit de hominibus his quos ego adduxero in manus vestras: anima eius erit pro anima illius. Factum est autem cum completum esset holocaustum: precepit iehu militibus et ducibus suis. Ingredimini et percutite eos. Nullus evadat. Percusseruntque eos in ore gladii: et proiecerunt milites et duces. Et ierunt in civitatem templi baal: et protulerunt statuam de phano baal: et combusserunt: et comminuerunt eam. Destruxerunt quoque edem baal: et fecerunt pro ea latrinas usque in diem hanc. Delevit itaque iehu baal de israel. Verumtamen a peccatis hieroboam filii nabath qui peccare fecit israel non recessit: nec dereliquit vitulos aureos qui erant in bethel et in dan. Dixit autem dominus ad iehu. Quia studiose egisti quod rectum erat et placebat in oculis meis: et omnia que erant in corde meo fecisti contra domum achab: filii tui usque ad quartam generationem sedebunt super thronum israel. Porro iehu non custodivit ut ambularet in lege domini dei israel in toto corde suo: non enim recessit a peccatis hieroboam qui peccare fecerat israel. In diebus illis cepit dominus tedere super israel. Percussitque eos azahel in universis finibus israel: a iordane contra orientalem plagam: omnem terram galaad et gad et ruben et manasse: ab aroer que est super torrentem arnon et galaad et basan. Reliqua autem verborum iehu et universa que fecit et fortitudo eius: nonne hec scripta sunt in libro verborum dierum regum

וראו פן יש פה עמכם מעבדי יהוה כי אם עבדי הבעל לבדם: ויבאו לעשות זבחים ועלות ויהוא שם לו בחוץ שמנים איש ויאמר האיש אשר ימלט מן האנשים אשר אני מביא על ידיכם נפשו תחת נפשו: ויהי ככלתו לעשות העלה ויאמר יהוא לרצים ולשלשים באו הכום איש אל יצא ויכום לפי חרב וישלכו הרצים והשלשים וילכו עד עיר בית הבעל: ויציאו את מצבות בית הבעל וישרפוה: ויתצו את מצבת הבעל ויתצו את בית הבעל וישמהו למחראות עד היום: וישמד יהוא את הבעל מישראל: רק חטאי ירבעם בן נבט אשר החטיא את ישראל לא סר יהוא מאחריהם עגלי הזהב אשר בית אל ואשר בדן: ויאמר יהוה אל יהוא יען אשר הטיבת לעשות הישר בעיני ככל אשר בלבבי עשית לבית אחאב בני רבעים ישבו לך על כסא ישראל: ויהוא לא שמר ללכת בתורת יהוה אלהי ישראל בכל לבבו לא סר מעל חטאות ירבעם אשר החטיא את ישראל: בימים ההם החל יהוה לקצות בישראל ויכם חזאל בכל גבול ישראל: מן הירדן מזרח השמש את כל ארץ הגלעד הגדי והראובני והמנשי מערער אשר על נחל ארנן והגלעד והבשן: ויתר דברי יהוא וכל אשר עשה וכל גבורתו הלוא הם כתובים על ספר דברי הימים למלכי

ישראל׃ וישכב יהוא עם אבתיו ויקברו אתו בשמרון וימלך יהואחז בנו תחתיו׃ והימים אשר מלך יהוא על ישראל עשרים ושמנה שנה בשמרון׃

Cap. xj.

ועתליה אם אחזיהו וראתה כי מת בנה ותקם ותאבד את כל זרע הממלכה׃ ותקח יהושבע בת המלך יורם אחות אחזיהו את יואש בן אחזיה ותגנב אתו מתוך בני המלך הממותים אתו ואת מינקתו בחדר המטות ויסתרו אתו מפני עתליהו ולא הומת׃ ויהי אתה בית יהוה מתחבא שש שנים ועתליה מלכת על הארץ׃ ובשנה השביעית שלח יהוידע ויקח את שרי המאות לכרי ולרצים ויבא אתם אליו בית יהוה ויכרת להם ברית וישבע אתם בבית יהוה וירא אתם את בן המלך׃ ויצום לאמר זה הדבר אשר תעשון השלשית מכם באי השבת ושמרי משמרת בית המלך׃ והשלשית בשער סור והשלשית בשער אחר הרצים ושמרתם את משמרת הבית מסח׃ ושתי הידות בכם כל יצאי השבת ושמרו את משמרת בית יהוה אל המלך׃ והקפתם על המלך סביב איש וכליו בידו והבא אל השדרות יומת והיו את המלך בצאתו ובבאו׃ ויעשו שרי המאות ככל אשר צוה יהוידע הכהן ויקחו איש את אנשיו באי השבת עם יצאי השבת ויבאו אל יהוידע הכהן׃ ויתן הכהן לשרי

שכב. קבר. מלך. מות. קום. אבד. לקח. גנב. מות. ינק. נטה. סתר. היה. חבא. שנה. שבע. שור. מאה. כר. רוץ. בוא. ברת. שבע. ראה. צוה. עשה. שלש. בוא. שמר. נסח. יצא. נקף. סבב. כלה. בוא. מות. היה. יצא. עשה. שור. מאה. לקח

israel. Et dormiuit iehu cum patribus suis: sepelieruntque eum in samaria: & regnauit ioachaz filius eius pro eo. Dies autem quos regnauit iehu super israel viginti & octo anni sunt in samaria. 11.

Athalia vero mater ochozie videns mortuum filium suum surrexit & interfecit omne semen regium. Tollens autem iosaba filia regis ioram soror ochozie ioas filium ochozie: furata est eum de medio filiorum regis qui interficiebantur & nutricem eius de triclinio: & abscondit eum a facie athalie vt non interficeretur: eratque cum ea sex annis clam in domo domini. Porro athalia regnauit super terram. Anno autem septimo misit ioiada: & assumens centuriones & milites introduxit ad se in templum domini: pepigitque cum eis fedus. Et adiurans eos in domo domini: ostendit eis filium regis: & precepit illis dicens. Iste est sermo quem facere debetis. Tertia pars vestrum introeat sabbato & obseruet excubias domus regis. Tertia autem pars sit ad portam seyr: & tertia pars sit ad portam que est post habitaculum scutariorum: & custodietis excubias domus messa. Due vero partes e vobis omnes egredientes sabbato custodiant excubias domus domini circa regem: & vallabitis eum habentes arma in manibus vestris. Si quis autem ingressus fuerit septum templi interficiatur. Eritisque cum rege introeunte & egrediente. Et fecerunt centuriones iuxta omnia que preceperat eis ioiada sacerdos. Et assumentes singuli viros suos qui ingrediebantur sabbatum cum his qui egrediebantur e sabbato: venerunt ad ioiadam sacerdotem. Qui dedit eis

israel: & dormiuit ieu cum patribus suis: & sepelitur in samaria: & regnauit ioachas filius eius pro eo. & dies quos regnauit ieu super israel viginti & octo anni in samaria.

Ἰσραήλ· καὶ ἐκοιμήθη Ἰοὺ μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ, καὶ θάπτεται ἐν Σαμαρείᾳ, καὶ ἐβασίλευσεν Ἰωαχὰς υἱὸς αὐτοῦ ἀντ᾽ αὐτοῦ. καὶ αἱ ἡμέραι ἃς ἐβασίλευσεν Ἰοὺ ἐπὶ Ἰσραὴλ εἴκοσι καὶ ὀκτὼ ἔτη ἐν Σαμαρείᾳ. Ca. 11.

Καὶ Γοθολία ἡ μήτηρ Ὀχοζίου εἶδεν ὅτι ἀπέθανεν ὁ υἱὸς αὐτῆς, καὶ ἀνέστη καὶ ἀπώλεσεν πᾶν τὸ σπέρμα τῆς βασιλείας. καὶ ἔλαβεν Ἰωσαβεὶ ἡ θυγάτηρ τοῦ βασιλέως Ἰωρὰμ, ἀδελφὴ δὲ Ὀχοζίου τὸν Ἰωὰς υἱὸν Ὀχοζίου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς, καὶ ἔκλεψεν αὐτὸν ἐκ μέσου τῶν υἱῶν τοῦ βασιλέως τῶν θανατουμένων, αὐτὸν καὶ τὴν τροφὸν αὐτοῦ, καὶ ἔκρυψεν αὐτὸν ἐν τῷ ταμιείῳ τῶν κλινῶν ἐκ προσώπου Γοθολίας, καὶ οὐκ ἐθανατώθη. καὶ ἦν μετ᾽ αὐτῆς ἐν οἴκῳ κυρίου κρυπτόμενος ἓξ ἔτη. καὶ Γοθολία ἐβασίλευσεν ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ἐν τῷ ἔτει τῷ ἑβδόμῳ ἀπέστειλεν Ἰωιαδὲ ὁ ἱερεύς, καὶ ἔλαβεν τοὺς ἑκατοντάρχους τῶν Χορρὶ καὶ τῶν Ῥασεὶμ, καὶ εἰσήγαγεν αὐτοὺς πρὸς ἑαυτὸν εἰς οἶκον κυρίου, καὶ διέθετο αὐτοῖς διαθήκην, καὶ ὥρκισεν αὐτοὺς ἐνώπιον κυρίου, καὶ ἔδειξεν αὐτοῖς τὸν υἱὸν τοῦ βασιλέως. καὶ ἐνετείλατο αὐτοῖς λέγων, τοῦτο τὸ ῥῆμα ὃ ποιήσετε· τὸ τρίτον ἐξ ὑμῶν εἰσπορευέσθω τὸ σάββατον, φυλάξατε τὴν φυλακὴν οἴκου τοῦ βασιλέως, καὶ τὸ τρίτον ἐν τῇ πύλῃ τῶν ὁδῶν, καὶ τὸ τρίτον ἐν τῇ πύλῃ ὀπίσω τῶν παρατρεχόντων, καὶ φυλάξετε τὴν φυλακὴν τοῦ οἴκου Μεσσαέ. καὶ δύο χεῖρες ἐν ὑμῖν, πᾶς ὁ ἐκπορευόμενος τὸ σάββατον φυλάξουσιν τὴν φυλακὴν οἴκου κυρίου πρὸς τὸν βασιλέα. καὶ κυκλώσατε περὶ τὸν βασιλέα κύκλῳ ἀνὴρ, καὶ τὸ σκεῦος αὐτοῦ ἐν χειρὶ αὐτοῦ, καὶ ὁ εἰσπορευόμενος εἰς τὰ σαδηρὼθ ἀποθανεῖται. καὶ γίνεσθε μετὰ τοῦ βασιλέως ἐν τῷ εἰσπορεύεσθαι αὐτὸν καὶ ἐν τῷ ἐκπορεύεσθαι. καὶ ἐποίησαν οἱ ἑκατόνταρχοι κατὰ πάντα ὅσα ἐνετείλατο αὐτοῖς Ἰωιαδὲ ὁ ἱερεύς. καὶ ἔλαβον ἕκαστος τοὺς ἄνδρας αὐτοῦ τοὺς εἰσπορευομένους τὸ σάββατον μετὰ τῶν ἐκπορευομένων τὸ σάββατον. καὶ εἰσῆλθον πρὸς Ἰωιαδὲ τὸν ἱερέα. καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ ἱερεὺς τοῖς ἑκατοντάρχοις τὰς

Et gotholia mater ochozie vidit quod mortuus est filius suus: & surrexit & disperdidit omne semen regni. & accepit iosabee filia regis ioram: soror autem ochozie ioas filium ochozie fratris sui: & furata est eum de medio filiorum regis qui interficiebantur: eum & nutricem eius. & abscondit eum in triclinio lectorum a facie gotholie: & non interfectus est. & erat cum ea in domo domini absconditus sex annis. & gotholia regnauit super terram. & in anno septimo misit ioiade sacerdos: & assumpsit centuriones militum & cursorum: & introduxit eos ad se in domum domini: & pepigit cum eis fedus: & adiurauit eos coram domino: & ostendit eis filium regis. & precepit eis dicens: iste sermo quem facietis: tertia pars ex vobis ingrediatur sabbato: obseruent custodiam domus regis: & tertia pars in porta viarum: & tertia pars in porta post cursores: & custodietis custodiam domus messae. & due manus in vobis omnis qui egreditur sabbato custodient custodiam domus domini circa regem. & vallate circa regem in circuitu vir: & arma eius in manu eius: & qui ingreditur in atrium templi morietur. & fitis cum rege cum ingreditur ipse & cum egreditur. & fecerunt centuriones iuxta omnia quecunque preceperat eis ioiade sacerdos. & ceperunt vnusquisque viros suos qui ingrediebantur sabbato cum his qui egrediebantur sabbato. & ingressi sunt ad ioiade sacerdotem: & dedit eis sacerdos centurionibus

pharetras & hastas dauid regis: que erant in domo domini: & steterunt cursores vnusquisque & arma sua in manu sua ab humero domus dextero vsque ad humerum domus sinistrum altaris & domus circa regem in circuitu: & eduxit filium regis: & dedit super eum sanctificationem & testimonium: & vnxit eum & regem constituit eum. & plauserunt populus manibus suis: & dixerunt: viuat rex. & audiuit gotholia vocem cursorum & populi: & venit ad populum in domum domini: & vidit. & ecce rex stabat super tribunal iuxta morem. & cantores & tube circa regem: & omnis populus terre letans & canens in tubis. & scidit vestimenta sua gotholia: & clamauit: coniuratio coniuratio. & precepit ioiade sacerdos centurionibus & speculatoribus exercitus: & dixit ad eos: educite eam extra septa: & ingressus fuerit post eam morietur gladio: quia dixerat sacerdos: non occidatur in domo domini. & iniecerunt ei manus: & induxerunt eam via introitus equorum domus regis: & interfecerunt eam ibi. & pepigit ioiade sacerdos fedus inter dominum & inter regem & inter populum vt esset in populum domino. & ingressus est omnis populus terre in domum baal: & destruxerunt eam & altaria eius: & imagines eius contriuerunt accurate. & mathan sacerdotem baal occiderunt ante faciem altarium. & constituit sacerdos custodes in domo domini. & tulit centuriones & milites & cursores & omnem populum terre: & deduxerunt regem de domo domini: & adduxerunt eum via porte cursorum domus regis. & collocauerunt eum super thronum regum.

φαρέτρας καὶ τὰ δόρατα Δαυὶδ τοῦ βασιλέως, τὰ ἐν οἴκῳ κυρίου, καὶ ἔστησαν οἱ παρατρέχοντες ἕκαστος, καὶ τὸ σκεῦος αὐτοῦ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὠμίας τοῦ οἴκου τῆς δεξιᾶς ἕως τῆς ὠμίας τοῦ οἴκου τῆς ἀριστερᾶς τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τοῦ οἴκου περὶ τὸν βασιλέα κύκλῳ, καὶ ἐξήγαγε τὸν υἱὸν τοῦ βασιλέως, καὶ ἔδωκεν ἐπ᾽ αὐτὸν τὸ ἁγίασμα καὶ τὸ μαρτύριον, καὶ ἔχρισεν αὐτὸν καὶ ἐβασίλευσεν αὐτόν. καὶ ἐκρότησαν ὁ λαὸς ταῖς χερσὶν αὐτῶν, καὶ εἶπον, ζήτω βασιλεύς. καὶ ἤκουσε Γοθολία τὴν φωνὴν τῶν παρατρεχόντων καὶ τοῦ λαοῦ, καὶ ἦλθε πρὸς τὸν λαὸν εἰς οἶκον κυρίου, καὶ εἶδεν. καὶ ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς εἱστήκει ἐπὶ τοῦ στύλου κατὰ τὸ κρίμα, καὶ οἱ ᾠδοὶ καὶ αἱ σάλπιγγες πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ πᾶς ὁ λαὸς τῆς γῆς χαίρων καὶ σαλπίζων ἐν σάλπιγξι. καὶ διέρρηξεν Γοθολία τὰ ἱμάτια αὐτῆς καὶ ἐβόησε σύνδεσμος σύνδεσμος. καὶ ἐνετείλατο Ἰωιαδὲ ὁ ἱερεὺς τοῖς ἑκατοντάρχοις καὶ τοῖς ἐπισκόποις τῆς δυνάμεως, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, ἐξαγάγετε αὐτὴν ἔξωθεν τῶν σαδηρὼθ, καὶ ὁ εἰσπορευόμενος ὀπίσω αὐτῆς θανάτῳ θανατωθήσεται ῥομφαίᾳ, ὅτι εἶπεν ὁ ἱερεύς, μὴ ἀποθανέτω ἐν οἴκῳ κυρίου. καὶ ἐπέβαλον αὐτῇ χεῖρας, καὶ εἰσήγαγον αὐτὴν ὁδὸν εἰσόδου τῶν ἵππων οἴκου τοῦ βασιλέως, καὶ ἐθανάτωσαν αὐτὴν ἐκεῖ. καὶ διέθετο Ἰωιαδὲ ὁ ἱερεὺς διαθήκην ἀναμέσον κυρίου καὶ ἀναμέσον τοῦ βασιλέως καὶ ἀναμέσον τοῦ λαοῦ τοῦ εἶναι εἰς λαὸν τῷ κυρίῳ. καὶ εἰσῆλθε πᾶς ὁ λαὸς τῆς γῆς εἰς τὸν οἶκον τοῦ Βάαλ, καὶ κατέσπασαν αὐτὸν καὶ τὰ θυσιαστήρια αὐτοῦ, καὶ τὰς εἰκόνας αὐτοῦ συνέτριψαν ἐπιμελῶς. καὶ τὸν Ματθὰν τὸν ἱερέα τοῦ Βάαλ ἀπέκτειναν πρὸ προσώπου τῶν θυσιαστηρίων. καὶ κατέστησεν ὁ ἱερεὺς ἐπισκόπους εἰς οἶκον κυρίου. καὶ ἔλαβε τοὺς ἑκατοντάρχους τῶν Χορρὶ καὶ τῶν Ῥασεὶμ, καὶ πάντα τὸν λαὸν τῆς γῆς, καὶ κατήγαγον τὸν βασιλέα ἐξ οἴκου κυρίου, καὶ εἰσήγαγον αὐτὸν ὁδὸν τῆς πύλης τῶν παρατρεχόντων οἴκου τοῦ βασιλέως, καὶ ἐκάθισαν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῶν βασιλέων.

hastas & arma regis dauid: que erant in domo domini. Et steterunt singuli habentes arma in manu sua a parte templi dextera vsque ad partem sinistram altaris & edis circum regem. Produxitque filium regis & posuit super eum diadema & testimonium. Feceruntque eum regem & vnxerunt: & plaudentes manu dixerunt. Viuat rex. Audiuit autem athalia vocem populi currentis: & ingressa ad turbas in templum domini vidit regem stantem super tribunal iuxta morem: & cantores & tubas prope eum: omnemque populum terre letantem & canentem tubis: & scidit vestimenta sua: clamauitque. Coniuratio: coniuratio. Precepit autem ioiada centurionibus qui erant super exercitum & ait eis. Educite eam extra septa templi: & quicunque eam secutus fuerit feriatur gladio. Dixerat enim sacerdos: non occidatur in templo domini. Imposueruntque ei manus & impegerunt eam per viam introitus equorum iuxta palacium & interfecta est ibi. Pepigit ergo ioiada fedus inter dominum & regem & inter populum: vt esset populus domini: & inter regem & populum. Ingressusque est omnis populus terre templum baal: & destruxerunt aras eius: & imagines contriuerunt valide: mathan quoque sacerdotem baal occiderunt coram altari. Et posuit sacerdos custodias in domo domini. tulitque centuriones & cerethi & pheleti legiones & omnem populum terre: deduxeruntque regem de domo domini. Et venerunt per viam porte scutariorum in palacium: & sedit super thronum regum.

המאות את החנית ואת השלטים אשר למלך דוד אשר בבית יהוה׃ ויעמדו הרצים איש וכליו בידו מכתף הבית הימנית עד כתף הבית השמאלית למזבח ולבית על המלך סביב׃ ויוצא את בן המלך ויתן עליו את הנזר ואת העדות וימלכו אתו וימשחהו ויכו כף ויאמרו יחי המלך׃ ותשמע עתליה את קול הרצין העם ותבא אל העם בית יהוה׃ ותרא והנה המלך עמד על העמוד כמשפט והשרים והחצצרות אל המלך וכל עם הארץ שמח ותקע בחצצרות ותקרע עתליה את בגדיה ותקרא קשר קשר׃ ויצו יהוידע הכהן את שרי המאות פקדי החיל ויאמר אליהם הוציאו אתה אל מבית לשדרת והבא אחריה המת בחרב כי אמר הכהן אל תומת בית יהוה׃ וישמו לה ידים ותבוא דרך מבוא הסוסים בית המלך ותומת שם׃ ויכרת יהוידע את הברית בין יהוה ובין המלך ובין העם להיות לעם ליהוה ובין המלך ובין העם׃ ויבאו כל עם הארץ בית הבעל ויתצהו את מזבחתו ואת צלמיו שברו היטב ואת מתן כהן הבעל הרגו לפני המזבחות וישם הכהן פקדות על בית יהוה׃ ויקח את שרי המאות ואת הכרי ואת הרצים ואת כל עם הארץ וירידו את המלך מבית יהוה ויבאו דרך שער הרצים בית המלך וישב על כסא המלכים׃

חנה. עמד. כתף. שמאל. זבח. יצא. נזר. מלך. משח. נכה. חיה. שמע. בוא. ראה. עמד. שפט. שור. חצר. רוע. קרע. קרא. צוה. בוא. מות. שום. כרת. היה. נתץ. נתץ. יטב. פקד. לקח. שור. כר. רוץ. ירד. בוא

וישמח כל עם הארץ והעיר שקטה
ואת עתליהו המיתו בחרב בית
המלך: בן שבע שנים יהואש
במלכו: Cap.xij. בשנת שבע
ליהוא מלך יהואש וארבעים שנה
מלך בירושלם ושם אמו צביה
מבאר שבע: ויעש יהואש הישר
בעיני יהוה כל ימיו אשר הורהו
יהוידע הכהן: רק הבמות לא סרו
עוד העם מזבחים ומקטרים
בבמות: ויאמר יהואש אל הכהנים
כל כסף הקדשים אשר יובא בית
יהוה כסף עובר איש כסף נפשות
ערכו כל כסף אשר יעלה על לב
איש להביא בית יהוה: יקחו
להם הכהנים איש מאת מכרו
והם יחזקו את בדק הבית לכל
אשר ימצא שם בדק: ויהי בשנת
עשרים ושלש שנה למלך יהואש
לא חזקו הכהנים את בדק הבית:
ויקרא המלך יהואש ליהוידע
הכהן ולכהנים ויאמר אלהם
מדוע אינכם מחזקים את בדק
הבית ועתה אל תקחו כסף מאת
מכריכם כי לבדק הבית תתנהו:
ויאתו הכהנים לבלתי קחת כסף
מאת העם ולבלתי חזק את בדק
הבית: ויקח יהוידע הכהן ארון
אחד ויקב חר בדלתו ויתן אתו
אצל המזבח מימין בבוא איש בית
יהוה ונתנו שמה הכהנים שמרי
הסף את כל הכסף המובא בית
יהוה: ויהי כראותם כי רב הכסף
בארון ויעל ספר המלך והכהן
הגדול ויצרו וימנו את הכסף
הנמצא בית יהוה: ונתנו את הכסף

Letatusq; est ois populus terre: & ciuitas conquieuit: athalia aūt occisa est gladio in domo regis: septēq; annorū erat ioas cū regnare cepisset. 12.

Anno septimo iehu regnauit ioas. Quadraginta annis regnauit in ierusalem: nomē matris eius sebia de bersabee. Fecitq; ioas rectum corā dño cunctis diebus quibus docuit eum ioiada sacerdos. Verū tamen excelsa nō abstulit. Adhuc eī populus immolabat & adolebat in excelsis incēsum. Dixitq; ioas ad sacerdotes. Oēm pecuniā sctōrū q illata fuerit in templū dñi a ptereuntibus q offertur p pcio aīe & quam spōte & arbitrio cordis sui inferūt in tēplum dñi: accipiant illam sacerdotes iuxta ordinem suum: & instaurent sartatecta domus: si quid necessariū viderint instauratione. Igitur vsq; ad vicesimum tertium annum regis ioas nō instaurauerunt sacerdotes sartatecta tēpli. Vocauitq; rex ioas ioiadam pōtificē & sacerdotes: dicens eis. Quare sartatecta non instauratis tēpli? Nolite ergo amplius accipere pecuniā iuxta ordinē vr̄m: sed ad instauratione tēpli reddite eā. Prohibitiq; sunt sacerdotes vltra accipe pecuniā a populo & instaurare sartatecta domꝰ. Et tulit ioiada pōtifex gazophylatiū vnū apuitq; foramē desup & posuit illud iuxta altare ad dexterā ingredientium domū dñi: mittebantq; in eo sacerdotes qui custodiebant ostia oēm pecuniam q deferebatur ad tēplū dñi. Cūq; viderent nimiā pecuniā esse i gazophylatio: ascendebat scriba regis & pōtifex: effundebantq; & numerabāt pecuniam q inueniebatur in domo dñi: & dabāt eā iuxta

τ letatus est oīs pplƀ terre: τ ciuitas quie
καὶ ἐχάρη πᾶς ὁ λαὸς τῆς γῆς, καὶ ἡ πόλις ἡσύχασ-
uit. τ gotholiā percussit in gladio in do
σεν. καὶ τὴν γοθολίαν ἐπάταξεν ἐν ῥομφαίᾳ ἐν οἴ-
mo regum: filiꝰ septē annorū ioas cū
κῳ τῶν βασιλέων, υἱὸς ἑπτὰ ἐτῶν ἰωὰς ἐν τῷ
regnaret ipse.
βασιλεύειν αὐτόν. Ca. 12.

In anno septimo ieu regnat ioas: τ quadra
Ἐν ἔτει ἑβδόμῳ ἰοὺ βασιλεύει ἰωάς, καὶ τεσσαρά-
ginta ānis regnauit in hierusalē. τ nomē
κοντα ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ ὄνομα τῆς
matris eiꝰ sabia de bersabee. τ fecit io
μητρὸς αὐτοῦ σαβία ἐκ βηρσαβεαί. καὶ ἐποίησεν ἰω-
as rectū corā dño cūctis diebus qbꝰ illu
ὰς τὸ εὐθὲς ἐνώπιον κυρίου πάσας τὰς ἡμέρας ἃς ἐφώ-
minabat eū ioiade sacerdos: verūtn̄ de excelsis nō abstu
τιζεν αὐτὸν ἰωιαδὲ ὁ ἱερεύς, πλὴν τῶν ὑψηλῶν οὐκ ἀπέστη-
lit: adhuc pplƀ imolabāt τ adolebāt icēsū in excel
σεν, ἔτι ὁ λαὸς ἐθυσίαζον καὶ ἐθυμίων ἐν τοῖς μετεώ-
sis. τ dixit ioas sacerdotibꝰ: oē argētum
ροις. καὶ εἶπεν ἰωὰς τοῖς ἱερεῦσιν, πᾶν τὸ ἀργύριον τῶν
sctōꝝ qđ illatum est in domo dñi argētū pre
ἁγίων τὸ εἰσοδιαζόμενον ἐν οἴκῳ κυρίου ἀργύριον συντι-
cium viri: argentū preciū aīaꝝ: oēe
μήσεως ἀνδρός, ἀργύριον συντιμήσεως ψυχῶν, πᾶν
argētum qđ ascēderit in cor hoīs vt in
ἀργύριον ὃ ἂν ἀναβῇ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου τοῦ εἰσε-
ferat in domū dñi: accipiant sibi sacerdotes
νεγκεῖν εἰς οἶκον κυρίου, λαβέτωσαν ἑαυτοῖς οἱ ἱερεῖς
vir a vēditione coꝝ: τ ipsi instaura
ἀνὴρ ἀπὸ τῆς πράσεως αὐτῶν, καὶ αὐτοὶ κραταιώσου-
bunt sartatecta domꝰ dñi in oībus vbi inuēta
σι τὸ βεδὲκ τοῦ οἴκου κυρίου εἰς πάντα οὗ ἂν εὑρε-
fuerit ibi instauratio. τ factū ē in vicesimo τ tercio
θῇ ἐκεῖ βεδέκ. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἰκοστῷ καὶ τρίτῳ
anno regis ioas nō instaurauerūt sacerdotes
ἔτει τοῦ βασιλέως ἰωὰς οὐκ ἐκραταίωσαν οἱ ἱερεῖς
sartatecta domus. τ vocauit rex ioas
τὸ βεδὲκ τοῦ οἴκου. καὶ ἐκάλεσεν ὁ βασιλεὺς ἰωὰς
ioiade sacerdotē τ sacerdotes. τ dixit ad
τὸν ἰωιαδὲ τὸν ἱερέα καὶ τοὺς ἱερεῖς. καὶ εἶπεν πρὸς
eos: quare nō instauratis sartatecta domꝰ? τ
αὐτούς, τί ὅτι οὐ κραταιοῦτε τὸ βεδὲκ τοῦ οἴκου; καὶ
nūc nō accipiatis argētū a vēdictōibus vr̄is:
νῦν μὴ λάβητε τὸ ἀργύριον ἀπὸ τῶν πράσεων ὑμῶν,
quia ad instauratione domus dabitis illud. τ con
ὅτι εἰς τὸ βεδὲκ τοῦ οἴκου δώσετε αὐτό. καὶ συνε-
uenerūt sacerdotes vt nō acciperēt argētū a
φώνησαν οἱ ἱερεῖς τοῦ μὴ λαβεῖν ἀργύριον παρὰ τοῦ
pplo: τ vt nō instaurarēt sartatecta domus. τ
λαοῦ, καὶ τοῦ μὴ ἐνισχῦσαι τὸ βεδὲκ τοῦ οἴκου. καὶ
tulit ioiade sacerdos arcā vnā: τ fecit
ἔλαβεν ἰωιαδὲ ὁ ἱερεὺς κιβωτὸν μίαν, καὶ ἐποίησεν
in ea foramē vnū τ posuit eam iuxta al
ἐν αὐτῇ ὀπὴν μίαν καὶ ἔθηκεν αὐτὴν παρὰ τὸ θυ-
tare in dextera ingredientiū viroꝝ in domū do
σιαστήριον ἐν δεξιᾷ εἰσπορευομένων ἀνδρῶν εἰς οἶκον κυ-
mini. τ dabant ibi sacerdotes q custodiebāt
ρίου. καὶ ἐδίδουν ἐκεῖ οἱ ἱερεῖς οἱ φυλάσσοντες τὰ
vestibulū oēe argētū qđ deferebatur ad
πρόθυρα πᾶν τὸ ἀργύριον τὸ εἰσφερόμενον εἰς τὸν
domū dñi: τ factū ē vt viderēt q multū
οἶκον κυρίου, καὶ ἐγένετο ὡς εἶδον ὅτι πολὺ τὸ
argētū qđ in arca: ascēdit scriba
ἀργύριον τὸ ἐν τῇ κιβωτῷ, ἀνέβη ὁ γραμματεὺς
regis τ sacerdos magnus: τ colligauerūt
τοῦ βασιλέως καὶ ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας, καὶ ἔσφιγξαν
τ numerauerūt argentū qđ inuētū fuit in domo dñi:
καὶ ἠρίθμησαν τὸ ἀργύριον τὸ εὑρεθὲν ἐν οἴκῳ κυρίου,
τ dederūt illud
καὶ ἔδωκαν αὐτὸ

A 2. Par. 24. B

sup manibꝰ facientiū opera speculatorū
ἐπὶ χεῖρας τῶν ποιούντων τὰ ἔργα τῶν ἐπισκόπων
domus dñi. τ impendebāt illud fabris
οἴκου κυρίου. καὶ ἐξωδίασαν αὐτὸ τοῖς τέκτοσι τῶν
lignoꝝ τ edificatoribꝰ qui faciebāt opus in do
ξύλων καὶ τοῖς οἰκοδόμοις τοῖς ποιοῦσιν ἔργον ἐν οἴ-
mo dñi: τ muratoribus τ edificatoribꝰ
κῳ κυρίου, καὶ τοῖς τειχισταῖς καὶ τοῖς οἰκοδόμοις
lapidū τ his q pollebāt saxa: vt emerent la
τῶν λίθων καὶ τοῖς ξύσταις τῶν λίθων, τοῦ κτήσασθαι λί-
pides excisos τ ligna vt instaurarēt sar
θους λατομητοὺς καὶ ξύλα τοῦ κραταιῶσαι τὸ βε-
tatecta domꝰ dñi: in oībus que expēsa sūt in
δὲκ τοῦ οἴκου κυρίου, εἰς πάντα ὅσα ἐξωδιάσθη ἐπὶ τὸν
domo vt instaurarēt eam: verūtn̄ nō fient do
οἶκον τοῦ κραταιῶσαι αὐτόν, πλὴν οὐ ποιηθήσεται οἴ-
mui dñi porte argētee claui phiale tube oēe
κῳ κυρίου θύραι ἀργυραῖ ἧλοι φιάλαι σάλπιγγες πᾶν
vas aureū vel argēteū de argēto qđ infe
σκεῦος χρυσοῦν ἢ ἀργυροῦν ἐκ τοῦ ἀργυρίου τοῦ εἰσε-
rebatur in domū dñi. qr his q faciebāt opa
νεχθέντος εἰς οἶκον κυρίου. ὅτι τοῖς ποιοῦσι τὰ ἔργα
dederūt illud: τ instaurauerūt in eo domū dñi.
ἔδωκαν αὐτό, καὶ ἐκραταίωσαν ἐν αὐτῷ τὸν οἶκον κυρίου.
τ nō fiebat ratio viris qbꝰ dabatur ar
καὶ οὐκ ἐξελογίζοντο τοὺς ἄνδρας οἷς ἐδίδοτο τὸ ἀρ-
gentū in manibꝰ suis vt darēt his q faciebāt o
γύριον ἐπὶ χεῖρας αὐτῶν δοῦναι τοῖς ποιοῦσι τὸ ἔρ-
pus: qr in fide ipsi faciebāt. argentū āt pro deli
γον, ὅτι ἐν πίστει αὐτοὶ ἐποίουν. ἀργύριον δὲ περὶ πλημ-
cto τ argentū pro peccato nō illatū est in
μελίας καὶ ἀργύριον περὶ ἁμαρτίας οὐκ εἰσηνέχθη εἰς
domū dñi: qr sacerdotibus erat. tunc ascē
τὸν οἶκον κυρίου, ὅτι τοῖς ἱερεῦσιν ἐγένετο. τότε ἀνέ-
dit azael rex syrie: τ pugnauit cōtra geth:
βη ἀζαὴλ βασιλεὺς συρίας, καὶ ἐπολέμησεν ἐπὶ γέθ,
τ cepit eā. τ posuit azael faci
καὶ προκατελάβετο αὐτήν. καὶ ἔθετο ἀζαὴλ τὸ πρόσω-
em suā vt ascēderet in hierusalem. τ tulit io
πον αὐτοῦ ἀναβῆναι ἐπὶ ἱερουσαλήμ. καὶ ἔλαβεν ἰω-
as rex iuda oīa sctā q̄ sctificauit iosa
ὰς βασιλεὺς ἰούδα πάντα τὰ ἅγια ἃ ἡγίασεν ἰωσα-
phat τ ioram τ ochozias patres sui re
φὰτ καὶ ἰωρὰμ καὶ ὀχοζίας οἱ πατέρες αὐτοῦ βασι-
ges iuda: τ sctā sua τ oēe aurū qđ
λεῖς ἰούδα, καὶ τὰ ἅγια αὐτοῦ, καὶ πᾶν τὸ χρυσίον τὸ
inuētū ē in thesauris domus dñi τ in domo
εὑρεθὲν ἐν θησαυροῖς οἴκου κυρίου καὶ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ
regis: τ misit azael regi syrie:
βασιλέως, καὶ ἀπέστειλε τῷ ἀζαὴλ βασιλεῖ τῆς συρίας,
τ ascēdit de hierusalem. τ reliqua sermonū
καὶ ἀνέβη ἀπὸ ἱερουσαλήμ. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων
ioas τ vniuersa que fecit: nonne hec scri
ἰωὰς καὶ πάντα ὅσα ἐποίησεν, οὐκ ἰδοὺ ταῦτα γέ-
pta sunt in libro verboꝝ dierū re
γραπται ἐπὶ βιβλίου λόγων τῶν ἡμερῶν τῶν βασιλέ-
gum iuda? τ surrexerūt serui eius τ fecerūt
ων ἰούδα; καὶ ἀνέστησαν οἱ δοῦλοι αὐτοῦ καὶ ἐποίησαν
cōiuratione τ percusserūt ioas in domo mallo q̄
σύνδεσμον καὶ ἐπάταξαν τὸν ἰωὰς ἐν οἴκῳ μαλλὼ τῷ
in descēsu sella. τ iozachar filius semaath τ
ἐν τῇ καταβάσει σελλά. καὶ ἰωζαχὰρ υἱὸς σεμαὰθ καὶ
iozabath filius semmer serui ioas percusserūt e
ἰωζαβὰθ υἱὸς σεμμὴρ οἱ δοῦλοι ἰωὰς ἐπάταξαν αὐ-
um τ mortuꝰ est. τ sepelierūt eū cū patri
τὸν καὶ ἀπέθανεν. καὶ ἔθαψαν αὐτὸν μετὰ τῶν πατέ-
bus suis in ciuitate dauid: τ regnauit ama
ρων αὐτοῦ ἐν πόλει δαυίδ, καὶ ἐβασίλευσεν ἀμα-
sias filius eiꝰ pro eo.
σίας υἱὸς αὐτοῦ ἀντ᾽ αὐτοῦ. Ca. 13.

In anno vicesimo τ tertio ioas filii ochozie
Ἐν ἔτει εἰκοστῷ καὶ τρίτῳ τοῦ ἰωὰς υἱοῦ ὀχοζίου

C D A

numerū atq; mēsurā i manu eorū q pērant cementariis domus dñi. Qui impendebant eam i fabris lignorū & i cemētariis his q opabantur in domo dñi: & sartatecta faciebāt: & i his q cedebant saxa: & vt emerent ligna & lapides q excidebātur: ita vt impleretur instauratio domus dñi in vniuersis q indigebāt expēsa ad muniendā domum. Verūtn̄ nō fiebant ex eadē pecunia hydrie tēpli dñi & fuscinule & thuribula & tube & oē vas aureū & argēteū: de pecūia q inferebatur in tēplū dñi. His enim q faciebant opus dabatur: vt instauraretur tēplū dñi & nō fiebat rō his hoibus q accipiebāt pecuniā vt distribuerēt eā artificibus: sed in fide tractabant eā. Pecuniā vero p delicto & pecuniā p pctis nō iferebāt in tēplū dñi: qa sacerdotū erat. Tūc ascēdit azahel rex syrie & pugnabat contra geth: cepitq; eā & direxit faciē suā vt ascēderet in ierusalē. Quāobrem tulit ioas rex iuda oīa sanctificata que cōsecrauerat iosaphat & ioram & ochozias patres eiꝰ reges iuda: & q ipse obtulerat: & vniuersum aurū qđ inueniri potuit in thesauris tēpli dñi & in palacio regis: misitq; azahel regi syrie: & recessit ab ierusalem. Reliq āt sermonum ioas & vniuersa q fecit: nōne hec scripta sunt in libro verborū dierū regum iuda? Surrexerunt aūt serui eius & cōiurauerūt iter se: pcusserūtq; ioas i domo mello in descēsu sela. Iosachar nāq; filius semath & iosabath filius somer serui eius percusserunt eum: & mortuꝰ est. Et sepelierūt eū cū prībꝰ suis i citate dđ: regnauitq; amasias filius eiꝰ p eo. 13.

Anno vicesimo tertio ioas filii ochozie

המתכן על ידי עשי המלאכה
המפקדים בית יהוה ויוציאהו
לחרשי העץ ולבנים העשים בית
יהוה: ולגדרים ולחצבי האבן
ולקנות עצים ואבני מחצב לחזק
את בדק בית יהוה ולכל אשר יצא
על הבית לחזקה: אך לא יעשה בית
יהוה ספות כסף מזמרות מזרקות
חצצרות כל כלי זהב וכלי כסף מן
הכסף המובא בית יהוה: כי לעשי
המלאכה יתנהו וחזקו בו את בית
יהוה: ולא יחשבו את האנשים
אשר יתנו את הכסף על ידם
לתת לעשי המלאכה כי באמנה
הם עשים: כסף אשם וכסף
חטאות לא יובא בית יהוה לכהנים
יהיו: אז יעלה חזאל מלך ארם
וילחם על גת וילכדה וישם חזאל
פניו לעלות על ירושלם: ויקח
יהואש מלך יהודה את כל הקדשים
אשר הקדישו יהושפט ויהורם
ואחזיהו אבתיו מלכי יהודה ואת
קדשיו ואת כל הזהב הנמצא
באצרות בית יהוה ובית המלך
וישלח לחזאל מלך ארם ויעל
מעל ירושלם: ויתר דברי יואש
וכל אשר עשה הלוא הם כתובים
על ספר דברי הימים למלכי
יהודה: ויקמו עבדיו ויקשרו קשר
ויכו את יואש בית מלא היורד
סלא: ויוזכר בן שמעת ויהוזבד
בן שמר עבדיו הכהו וימת
ויקברו אתו עם אבתיו בעיר דוד
וימלך אמציה בנו תחתיו:
Cap.xiij. בשנת עשרים
ושלש שנה ליואש בן אחזיהו

מֶלֶךְ יְהוּדָה מָלַךְ יְהוֹאָחָז בֶּן יֵהוּא עַל יִשְׂרָאֵל בְּשֹׁמְרוֹן שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה׃ וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה וַיֵּלֶךְ אַחַר חַטֹּאת יָרָבְעָם בֶּן נְבָט אֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת יִשְׂרָאֵל לֹא סָר מִמֶּנָּה׃ וַיִּחַר אַף יְהוָה בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּתְּנֵם בְּיַד חֲזָאֵל מֶלֶךְ אֲרָם וּבְיַד בֶּן הֲדַד בֶּן חֲזָאֵל כָּל הַיָּמִים׃ וַיְחַל יְהוֹאָחָז אֶת פְּנֵי יְהוָה וַיִּשְׁמַע אֵלָיו יְהוָה כִּי רָאָה אֶת לַחַץ יִשְׂרָאֵל כִּי לָחַץ אֹתָם מֶלֶךְ אֲרָם׃ וַיִּתֵּן יְהוָה לְיִשְׂרָאֵל מוֹשִׁיעַ וַיֵּצְאוּ מִתַּחַת יַד אֲרָם וַיֵּשְׁבוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאָהֳלֵיהֶם כִּתְמוֹל שִׁלְשׁוֹם׃ אַךְ לֹא סָרוּ מֵחַטֹּאת בֵּית יָרָבְעָם אֲשֶׁר הֶחֱטִי אֶת יִשְׂרָאֵל בָּהּ הָלָךְ וְגַם הָאֲשֵׁרָה עָמְדָה בְּשֹׁמְרוֹן׃ כִּי לֹא הִשְׁאִיר לִיהוֹאָחָז עָם כִּי אִם חֲמִשִּׁים פָּרָשִׁים וַעֲשָׂרָה רֶכֶב וַעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים רַגְלִי כִּי אִבְּדָם מֶלֶךְ אֲרָם וַיְשִׂמֵם כֶּעָפָר לָדֻשׁ׃ וְיֶתֶר דִּבְרֵי יְהוֹאָחָז וְכָל אֲשֶׁר עָשָׂה וּגְבוּרָתוֹ הֲלוֹא הֵם כְּתוּבִים עַל סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל׃ וַיִּשְׁכַּב יְהוֹאָחָז עִם אֲבֹתָיו וַיִּקְבְּרֻהוּ בְּשֹׁמְרוֹן וַיִּמְלֹךְ יוֹאָשׁ בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃ בִּשְׁנַת שְׁלֹשִׁים וָשֶׁבַע שָׁנָה לְיוֹאָשׁ מֶלֶךְ יְהוּדָה מָלַךְ יְהוֹאָשׁ בֶּן יְהוֹאָחָז עַל יִשְׂרָאֵל בְּשֹׁמְרוֹן שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה׃ וַיַּעֲשֶׂה הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה לֹא סָר מִכָּל חַטֹּאות יָרָבְעָם בֶּן נְבָט אֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת יִשְׂרָאֵל בָּהּ הָלָךְ׃ וְיֶתֶר דִּבְרֵי יוֹאָשׁ וְכָל אֲשֶׁר עָשָׂה וּגְבוּרָתוֹ אֲשֶׁר נִלְחַם עִם אֲמַצְיָה מֶלֶךְ יְהוּדָה הֲלֹא הֵם כְּתוּבִים עַל סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי

עשה רעה · חטא סור · חרה נתן · יום חלה · פנה שמע · ישע · תמל · שאר · שום · רוש · נבר · כתב יום · שכב · קבר מלך · שנה · רעע סור · חטא · נבר לחם

regis iude: regnauit ioachaz filius iehu super israel in samaria decem & septem annis: & fecit malū coram dño. Secutusq; est pctā hieroboā filii nabath qui peccare fecit israel: & non declinauit ab eis. Iratusq; est furor dñi cōtra israel: & tradidit eos in manu azahel regis syrie: & in manu bēadab filii azahel cūctis diebus. Depcatus est aūt ioachaz faciē dñi: & audiuit eū dominus. Vidit ei angustiā israel: quia attriuerat eos rex syrie. Et dedit dominus saluatorē israeli: & liberatus est de manu regis syrie: habitaueruntq; filii israel in tabernaculis suis: sicut heri & nudiustertius. Verūtñ nō recesserunt a pctis domus hieroboā qui peccare fecit israel: sed in ipsis ambulauerūt. Siqdem & lucus pmāsit in samaria: & nō sunt derelicti ioachaz de ppło nisi quinquaginta eqtes: & decē curr9 & decem milia peditū. Interfecerat ei eos rex syrie & redegerat qsi puluerē in triturā arec. Reliq aūt sermonū ioachaz & vniuersa q fecit & fortitudo eius: nōne hec scripta sūt in libro sermonū dierum regū isrl? Dormiuitq; ioachaz cū prib9 suis: & sepelierūt eū in samaria: regnauitq; ioas filius eius p eo. Anno tricesimoseptimo ioas regis iuda regnauit ioas filius ioachaz super israel in samaria sedecim annis: & fecit qđ malū est i cōspectu dñi. Nō declinauit ab oibus pctis hieroboam filii nabath qui peccare fecit israel: sed in ipsis ambulauit. Reliq autē sermonū ioas & vniuersa q fecit: & fortitudo eius quō pugnauerit cōtra amasiā regem iuda: nōnne hec scripta sūt in libro sermonū dierū regum

βασιλέως ἰούδα ἐβασίλευσεν ἰωάχαζ υἱὸς ἰοὺ ἐπὶ ἰσραὴλ ἐν σαμαρείᾳ ἑπτακαίδεκα ἔτη, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου, καὶ ἐπορεύθη ὀπίσω ἁμαρτιῶν ἱεροβοὰμ υἱοῦ ναβὰτ, ὃς ἐξήμαρτε τὸν ἰσραὴλ, οὐκ ἀπέστη ἀπ' αὐτῶν. καὶ ἐθυμώθη ὀργῇ κύριος ἐπὶ τὸν ἰσραὴλ, καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς εἰς χεῖρας ἀζαὴλ βασιλέως συρίας, καὶ εἰς χεῖρας υἱοῦ ἄδερ υἱοῦ ἀζαὴλ πάσας τὰς ἡμέρας. καὶ ἰωάχαζ ἐδεήθη τοῦ προσώπου κυρίου, καὶ ἐπήκουσεν αὐτοῦ κύριος, ὅτι εἶδε τὴν θλῖψιν τοῦ ἰσραὴλ, ὅτι ἔθλιψεν αὐτοὺς βασιλεὺς συρίας. καὶ ἔδωκε κύριος σωτηρίαν τῷ ἰσραὴλ, καὶ ἐξῆλθεν αὐτοὺς ὑποκάτωθεν τῶν χειρῶν συρίας, καὶ ἐκάθισαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἐν τοῖς σκηνώμασιν αὐτῶν καθὼς ἐχθὲς καὶ τρίτης, πλὴν οὐκ ἀπέστησαν ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν οἴκου ἱεροβοὰμ, ὃς ἐξήμαρτε τὸν ἰσραὴλ, ἐν αὐταῖς ἐπορεύθησαν· καί γε τὸ ἄλσος ἐστάθη ἐν σαμαρείᾳ, ὅτι οὐχ ὑπελείφθη τῷ ἰωάχαζ λαὸς ἀλλ' ἢ πεντήκοντα ἱππεῖς καὶ δέκα ἅρματα καὶ δέκα χιλιάδες πεζῶν, ὅτι ἀπώλεσεν αὐτοὺς βασιλεὺς συρίας, καὶ ἔθετο αὐτοὺς ὡς χοῦν εἰς καταπάτησιν. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων ἰωάχαζ καὶ πάντα ὅσα ἐποίησεν καὶ αἱ δυναστεῖαι αὐτοῦ, οὐκ ἰδοὺ ταῦτα γεγραμμένα ἐπὶ βιβλίου λόγων τῶν ἡμερῶν τῶν βασιλέων ἰσραήλ; καὶ ἐκοιμήθη ἰωάχαζ μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ, καὶ ἔθαψαν αὐτὸν ἐν σαμαρείᾳ, καὶ ἐβασίλευσεν ἰωὰς υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ. ἐν ἔτει τριακοστῷ καὶ ἑβδόμῳ τοῦ ἰωὰς βασιλέως ἰούδα ἐβασίλευσεν ἰωὰς υἱὸς ἰωάχαζ ἐπὶ ἰσραὴλ ἐν σαμαρείᾳ ἑκκαίδεκα ἔτη. καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου· οὐκ ἀπέστη ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας ἱεροβοὰμ υἱοῦ ναβὰτ, ὃς ἐξήμαρτε τὸν ἰσραὴλ, ἐν αὐταῖς ἐπορεύθη. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων ἰωὰς καὶ πάντα ὅσα ἐποίησε καὶ αἱ δυναστεῖαι αὐτοῦ ἃς ἐποίησε μετὰ ἀμασίου βασιλέως ἰούδα, οὐχὶ ταῦτα γεγραμμένα ἐπὶ βιβλίου λόγων τῶν ἡμερῶν τῶν βασιλέων

regis iuda regnauit ioachaz filius iehu sup israel in samaria decē & septē annis: & fecit malū corā dño: & iuit post peccata hieroboā filij nabat: q peccare fecit israel: nō recessit ab eis. & irat9 ē furore dñs cōtra israel: & tradidit eos in manus azael regis syrie: & in manus filij ader filij azael cūctis diebus. & ioachaz depcat9 ē faciem dñi: & exaudiuit eū dñs: q vidit angustiā israel: q attriuerat eos rex syrie. & dedit dñs salutē israeli: & eduxit eos de sub manibus syrie: & sederūt filij israel in tabernaculis suis sicut heri & nudiustertius: verūtñ nō recesserūt a peccatis domus hieroboā: q peccare fecit israel: in ipsis ambulauerūt. & quidē lucus pmāsit in samaria: qm nō relictus est ioachaz ppls nisi quinquaginta equites & decē currus & decē millia peditū: q destruxit eos rex syrie: & posuit eos vt puluerē in conculcationē. & reliqua sermonū ioachaz & vniuersa que fecit & potentie eius: nōne hec scripta sunt in libro smonū dierū regū israel? & dormiuit ioachaz cū prib9 suis: & sepelierūt eū in samaria: & regnauit ioas filius eius pro eo. in anno tricesimo & septimo ioas regis iuda regnauit ioas filius ioachaz sup israel in samaria sexto decimo anno. & fecit malum corā dño. nō recessit ab oibus peccatis hieroboā filij nabat: q peccare fecit israel: in eis ābulauit. & reliqua smonū ioas & vniuersa q fecit & prelia eius q fecit cū amasia rege iuda: nōne hec scripta sunt in libro smonū dierū regum

B

C

ἰσραήλ. καὶ ἐκοιμήθη ἰωὰς μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ, καὶ ἱεροβοὰμ ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ. καὶ ἐτάφη ἰωὰς ἐν σαμαρείᾳ μετὰ τῶν βασιλέων ἰσραήλ. καὶ ἐλισσαῖος ἠρρώστησε τὴν ἀρρωστίαν αὐτοῦ δι' ἣν ἀπέθανεν. καὶ κατέβη ἰωὰς βασιλεὺς ἰσραὴλ πρὸς αὐτὸν καὶ ἔκλαυσεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ εἶπε πάτερ πάτερ ἅρμα ἰσραὴλ καὶ ἱππεὺς αὐτοῦ. καὶ εἶπεν αὐτῷ ἐλισσαῖος, λάβε τόξον καὶ βολίδας. καὶ ἔλαβε πρὸς αὐτὸν τόξον καὶ βέλη. καὶ εἶπεν ἐλισσαῖος τῷ βασιλεῖ ἰσραήλ, ἐπιβίβασον τὴν χεῖρά σου ἐπὶ τὸ τόξον. καὶ ἐπεβίβασεν τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ ἐπέθηκεν ἐλισσαῖος τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐπὶ τὰς χεῖρας τοῦ βασιλέως. καὶ εἶπεν, ἄνοιξον τὴν θυρίδα κατ' ἀνατολάς. καὶ ἤνοιξε. καὶ εἶπεν ἐλισσαῖος, τόξευσον. καὶ ἐτόξευσε. καὶ εἶπε, βέλος σωτηρίας τῷ κυρίῳ καὶ βέλος σωτηρίας ἐν συρίᾳ· καὶ πατάξεις τὴν συρίαν ἐν ἀφὲκ ἕως συντελείας. καὶ εἶπεν ἐλισσαῖος τῷ ἰωὰς, λάβε βέλη. καὶ ἔλαβε. καὶ εἶπε τῷ βασιλεῖ, πάταξον εἰς τὴν γῆν. καὶ ἐπάταξε τρὶς καὶ ἔστη. καὶ ἐλυπήθη ἐπ' αὐτῷ ὁ ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ, καὶ εἶπεν, εἰ ἐπάταξας πεντάκις ἢ ἑξάκις, τότε ἂν ἐπάταξας τὴν συρίαν ἕως συντελείας, καὶ νῦν τρὶς πατάξεις τὴν συρίαν. καὶ ἀπέθανεν ἐλισσαῖος, καὶ ἔθαψαν αὐτόν. καὶ μονόζωνοι μωὰβ ἦλθον ἐν τῇ γῇ ἐλθόντος τοῦ ἐνιαυτοῦ. καὶ ἐγένετο αὐτῶν θαπτόντων τὸν ἄνδρα, καὶ ἰδοὺ εἶδον τὸν μονόζωνον, καὶ ἔρριψαν τὸν ἄνδρα ἐν τῷ τάφῳ ἐλισσαίου· καὶ ἐπορεύθη καὶ ἥψατο τῶν ὀστῶν ἐλισσαίου, καὶ ἔζησε καὶ ἀνέστη ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ. καὶ ἀζαὴλ βασιλεὺς συρίας ἐξέθλιψε τὸν ἰσραὴλ πάσας τὰς ἡμέρας ἰωάχαζ. καὶ ἠλέησε κύριος αὐτοὺς καὶ ᾠκτείρησεν αὐτούς. καὶ ἐπέβλεψε πρὸς αὐτοὺς διὰ τὴν διαθήκην αὐτοῦ τὴν μετὰ ἀβραὰμ καὶ ἰσαὰκ καὶ ἰακώβ. καὶ οὐκ ἠθέλησε κύριος διαφθεῖραι αὐτοὺς, καὶ οὐκ ἀπέρριψεν αὐτοὺς ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ ἕως νῦν. καὶ ἀπέθανεν ἀζαὴλ βασιλεὺς συρίας. καὶ ἐβασίλευσεν υἱὸς ἄδερ υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ. καὶ ἐπέστρεψεν ἰωὰς υἱὸς ἰωάχαζ καὶ ἔλαβε τὰς πόλεις ἐκ χειρὸς υἱοῦ ἄδερ υἱοῦ ἀζαὴλ, ἃς ἔλαβεν ἐκ χειρὸς

israel. & dormiuit ioas cū patribus suis: & hieroboā sedit sup soliū eius. & sepult9 ē ioas in samaria cū regibus israel. & eliseus egrotauit infirmitate sua per quā mortu9 ē. & descēdit ioas rex israel ad eū & fleuit sup faciem ei9: & dixit pater pater currus israel & eques eius. & ait ei eliseus: cape arcū & sagittas. & tulit ad eū arcū & sagittas. & dixit eliseus regi israel: pone manū tuā sup arcū. & posuit manū suā: & imposuit eliseus manus suas sup manus regis. & ait: aperi fenestrā cōtra oriētē. & aperuit. & dixit eliseus: iace sagittā. & sagittauit: & ait: sagitta salutis dño: & sagitta salutis in syria: & percuties syriā in aphec vsq; ad cōsumationē. & ait eliseus ioas: tolle sagittas. & cepit. & dixit regi: percute in terrā. & percussit ter & stetit. & tristat9 ē sup eo hō dei. & ait: si percussisses quinquies vel sexies: tunc percussisses syriā vsq; ad cōsumationē: & nūc ter percuties syriam. & eliseus mortu9 ē: & sepelierunt eum. & accincti moab venerūt in terrā veniēte anno. & factū est dū sepelirent hoiem: & ecce viderūt accinctū: & proiecerūt virū in sepulchro elisei. & iuit. & tetigit ossa elisei & vixit & stetit sup pedes suos. & azael rex syrie afflixit israel cunctis diebus ioachaz. & misert9 est dñs eorum & miseratus est eos. & respexit ad eos propter pactū suū qđ cum abraam & isaac & iacob. & nō voluit dñs disperdere eos: & nō proiecit eos a facie sua vsq; nūc. & mortu9 est azael rex syrie. & regnauit filius ader filius eius pro eo. & reuersus est ioas filius ioachaz & cepit ciuitates de manu filij ader filij azael: qs cepit de manu

3.r.b.

D

Eccl. 48.b.

israel. Et dormiuit ioas cū patribus suis: hieroboā aūt sedit super solium eius. Porro ioas sepultus est in samaria cū regibus israel. Heliseus aūt egrotabat infirmitate qua & mortuus est. Descenditq; ad eum ioas rex israel & flebat corā eo: dicebatq; pater mi: pater mi: currus israel & auriga eius. Et ait illi heliseus. Affer arcū & sagittas. Cūq; attulisset ad eū arcū & sagittas: dixit ad regē israel. Pone manū tuam sup arcū. Et cū posuisset ille manū suā: supposuit heliseus manus suas manibus regis: & ait. Aperi fenestrā orientalē. Cūq; aperuisset: dixit heliseus: Iace sagittā. & iecit: & ait heliseus. Sagitta salutis dñi: & sagitta salutis cōtra syriā: percuties syriā i aphec donec cōsumas eā. Et ait. Tolle sagittas. Qui cū tulisset: rursū dixit ei. Percute iaculo terrā. Et cū percussisset tribus vicibus & stetisset: iratus est vir dei cōtra eū: & ait. Si percussisses quinquies aut sexies siue septies: percussisses syriam vsq; ad cōsumationē. Nūc aūt tribus vicibus percuties eā. Mortu9 ē ergo heliseus & sepelierūt eū. Latrūculi aūt de moab venerūt i terrā in ipso anno. Quidā aūt sepelientes hoiem viderūt latrunculos: & pcecerūt cadauer i sepulchro helisei. Qđ cū tetigisset ossa helisei: reuixit homo & stetit sup pedes suos. Igitur azahel rex syrie afflixit israel cūctis diebus ioachaz. Et misertus est dominus eorum & reuersus est ad eos ppt pactū suū qđ hebat cum abraam & isaac & iacob: & noluit disperdere eos: neq; pijcere penitus vsq; in pñs tps. Mortuus ē aūt Azahel rex syrie & regnauit benadab filius eius pro eo. Porro ioas filius ioachaz tulit vrbes de manu benadab filii azahel qs tulerat de manu

יִשְׂרָאֵל׃ וַיִּשְׁכַּב יוֹאָשׁ עִם אֲבֹתָיו וְיָרָבְעָם יָשַׁב עַל כִּסְאוֹ וַיִּקָּבֵר יוֹאָשׁ בְּשֹׁמְרוֹן עִם מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל׃ וֶאֱלִישָׁע חָלָה אֶת חָלְיוֹ אֲשֶׁר יָמוּת בּוֹ וַיֵּרֶד אֵלָיו יוֹאָשׁ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיֵּבְךְּ עַל פָּנָיו וַיֹּאמַר אָבִי אָבִי רֶכֶב יִשְׂרָאֵל וּפָרָשָׁיו׃ וַיֹּאמֶר לוֹ אֱלִישָׁע קַח קֶשֶׁת וְחִצִּים וַיִּקַּח אֵלָיו קֶשֶׁת וְחִצִּים׃ וַיֹּאמֶר לְמֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל הַרְכֵּב יָדְךָ עַל הַקֶּשֶׁת וַיַּרְכֵּב יָדוֹ וַיָּשֶׂם אֱלִישָׁע יָדָיו עַל יְדֵי הַמֶּלֶךְ׃ וַיֹּאמֶר פְּתַח הַחַלּוֹן קֵדְמָה וַיִּפְתָּח וַיֹּאמֶר אֱלִישָׁע יְרֵה וַיּוֹר וַיֹּאמֶר חֵץ תְּשׁוּעָה לַיהוָה וְחֵץ תְּשׁוּעָה בַאֲרָם וְהִכִּיתָ אֶת אֲרָם בַּאֲפֵק עַד כַּלֵּה׃ וַיֹּאמֶר קַח הַחִצִּים וַיִּקָּח וַיֹּאמֶר לְמֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל הַךְ אַרְצָה וַיַּךְ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים וַיַּעֲמֹד׃ וַיִּקְצֹף עָלָיו אִישׁ הָאֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לְהַכּוֹת חָמֵשׁ אוֹ שֵׁשׁ פְּעָמִים אָז הִכִּיתָ אֶת אֲרָם עַד כַּלֵּה וְעַתָּה שָׁלֹשׁ פְּעָמִים תַּכֶּה אֶת אֲרָם׃ וַיָּמָת אֱלִישָׁע וַיִּקְבְּרֻהוּ וּגְדוּדֵי מוֹאָב יָבֹאוּ בָאָרֶץ בָּא שָׁנָה׃ וַיְהִי הֵם קֹבְרִים אִישׁ וְהִנֵּה רָאוּ אֶת הַגְּדוּד וַיַּשְׁלִיכוּ אֶת הָאִישׁ בְּקֶבֶר אֱלִישָׁע וַיֵּלֶךְ וַיִּגַּע הָאִישׁ בְּעַצְמוֹת אֱלִישָׁע וַיְחִי וַיָּקָם עַל רַגְלָיו׃ וַחֲזָאֵל מֶלֶךְ אֲרָם לָחַץ אֶת יִשְׂרָאֵל כֹּל יְמֵי יְהוֹאָחָז׃ וַיָּחָן יְהוָה אֹתָם וַיְרַחֲמֵם וַיִּפֶן אֲלֵיהֶם לְמַעַן בְּרִיתוֹ אֶת אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב וְלֹא אָבָה הַשְׁחִיתָם וְלֹא הִשְׁלִיכָם מֵעַל פָּנָיו עַד עָתָּה׃ וַיָּמָת חֲזָאֵל מֶלֶךְ אֲרָם וַיִּמְלֹךְ בֶּן הֲדַד בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃ וַיָּשָׁב יְהוֹאָשׁ בֶּן יְהוֹאָחָז וַיִּקַּח אֶת הֶעָרִים מִיַּד בֶּן הֲדַד בֶּן חֲזָאֵל אֲשֶׁר לָקַח מִיַּד

שכב · קבר · חלה מות · בכה פנה · לקח · רכב · שום · חלל · פתח · ירה · ישע כלה · עמד קצף · מות · קבר גדד · בוא היה · ראה שלך · נגע · חיה קום · יום חנן · רחם פנה · ברת · שחת · שלך פנה · מות · מלך · שוב · לקח עיר

יהואחז אביו במלחמה שלש — לחם
פעמים הכהו יואש וישב את — נכה שוב
ערי ישראל׃ בשנת — Cap. xiiii
שתים ליואש בן יואחז מלך ישראל — שנה
מלך אמציהו בן יואש מלך יהודה׃
בן עשרים וחמש שנה היה במלכו
ועשרים ותשע שנה מלך בירושלם
ושם אמו יהועדין מן ירושלם׃
ויעש הישר בעיני יהוה רק לא — עשה
כדוד אביו ככל אשר עשה יואש
אביו עשה׃ רק הבמות לא סרו עוד — במה סור
העם מזבחים ומקטרים בבמות׃ — זבח קטר
ויהי כאשר חזקה הממלכה בידו — היה מלך
ויך את עבדיו המכים את המלך — נכה
אביו׃ ואת בני המכים לא המית — מות
ככתוב בספר תורת משה אשר — כתב צוה
צוה יהוה לאמר לא יומתו אבות
על בנים ובנים לא יומתו על
אבות כי אם איש בחטאו יומת׃
הוא הכה את אדום בגי המלח — נכה גיא
עשרת אלפים ותפש את הסלע
במלחמה ויקרא את שמה יקתאל — קרא
עד היום הזה׃ אז שלח אמציה
מלאכים אל יהואש בן יהואחז בן — לאך
יהוא מלך ישראל לאמר לכה — ילך
נתראה פנים׃ וישלח יהואש מלך — ראה פנה
ישראל אל אמציהו מלך יהודה — שלח
לאמר החוח אשר בלבנון שלח אל
הארז אשר בלבנון לאמר תנה את — נתן
בתך לבני לאשה ותעבר חית — איש עבר
השדה אשר בלבנון ותרמס את — חיה רמס
החוח׃ הכה הכית את אדום — נכה
ונשאך לבך הכבד ושב בביתך — כבד ישב
ולמה תתגרה ברעה ונפלתה — גרה רוע
אתה ויהודה עמך׃ ולא שמע
אמציהו ויעל יהואש מלך — עלה

ioachaz patris sui in re prelii. Tribus vicibus percussit eum ioas: & reddidit ciuitates israel. 14.

In anno secūdo ioas filii ioachaz regis israel regnauit amasias filius ioas regis iuda: viginti quinq annorum erat cū regnare cepisset. Viginti aūt & nouē annis regnauit in ierusalē. Nomē matris eius ioaden de ierusalem. Et fecit rectū corā domino: verūtñ non vt dauid pr eius. Iuxta omnia que fecit ioas pater suus fecit: nisi tā tū hoc q excelsa nō abstulit. Adhuc eī ppls adolebat & imolabat icē sum in excelsis. Cumq; obtinuisset regnum pcussit seruos suos q interfecerant regem patrē suū: filios āt eo℞ qui occiderant nō occidit: iuxta qd scriptū ē ī libro legis moysi sicut pcepit dñs dicēs. Non morientur patres pro filiis neq; filii p patribus: sed vnusqsq; in pctō suo morietur. Ipse pcussit edō in valle salinarum decem milia & apphēdit petram in plio: vocauitq; nomen eius iezechel vsq; in pñtē diē. Tunc misit amasias nūcios ad ioas filiū ioachaz filii iehu regis israel dicēs. Veni & videamus nos. Remisit q; ioas rex israel ad amasiam regē iuda: dicens. Carduus libani misit ad cedrū qui est in libano dicens. Da filiā tuā filio meo vxorem. Trāsierūtq; bestie saltus que sunt in libano: & conculcauerunt carduū. Percutiēs inualuisti super edom: & subleuauit te cor tuum. Cōtentus esto gloria: & sede ī domo tua. Quare prouocas malū: vt cadas tu & iudas tecum? Et non acquieuit amasias. Ascenditq; ioas rex

ioachas patris sui in prelio. & percussit
ἰωάχαζ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐν τῷ πολέμῳ. καὶ ἐπάταξεν
eū ter ioas: & reddidit ciuitates
αὐτὸν τρὶς ἰωάς, καὶ ἀπέστρεψε τὰς πόλεις
israel.
ἰσραήλ.

Ca.14.

In anno secundo ioas filii ioachas regis israel regnauit amessias filius ioas regis
Ἐν ἔτει δευτέρῳ τοῦ ἰωὰς υἱοῦ ἰωάχαζ βασιλέως ἰσραὴλ ἐβασίλευσεν ἀμεσσίας υἱὸς ἰωὰς βασιλέως
iuda: filius exns viginti & quinq annorum amessias cum regnaret ipse. & viginti & nouē annis regnauit
ἰούδα, υἱὸς ὢν εἴκοσι καὶ πέντε ἐτῶν ἀμεσσίας ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν. καὶ εἴκοσι καὶ ἐννέα ἔτη ἐβασίλευσεν
in hierusalem. & nomē matris sue ioadē de hierusalem. & fecit rectū corā
ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ ὄνομα τῆς μητρὸς αὐτοῦ ἰωαδὴν ἐξ ἱερουσαλήμ. καὶ ἐποίησεν τὸ εὐθὲς ἐνώπιον
dño: verūtñ nō vt dauid pater eius. iuxta omnia quecūq fecit pater suus ioas fecit:
κυρίου, πλὴν οὐχ ὡς δαυὶδ ὁ πατὴρ αὐτοῦ. κατὰ πάντα ὅσα ἐποίησεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἰωὰς ἐποίησεν,
verū excelsa nō abstulit: adhuc ppls immolabat & adolebāt icēsū in excelsis. & factū est vt roboratū est
πλὴν τὰ ὑψηλὰ οὐκ ἐξῆρεν, ἔτι ὁ λαὸς ἐθυσίαζε καὶ ἐθυμίων ἐν τοῖς ὑψηλοῖς. καὶ ἐγένετο ὡς ἐκραταιώθη
regnum in manu amessie: percussit seruos suos qui percusserūt patrē suū.
ἡ βασιλεία ἐν τῇ χειρὶ ἀμεσσίου, ἐπάταξεν τοὺς παῖδας αὐτοῦ τοὺς πατάξαντας τὸν πατέρα αὐτοῦ.
at filios eo℞ q pcusserūt nō occidit: sicut scriptū est in libro legis moysi: sicut precepit dñs dicēs: nō morientur patres pro filiis: neq filii morientur pro patribus: sed
τοὺς δὲ υἱοὺς τῶν παταξάντων οὐκ ἐθανάτωσεν, καθὼς γέγραπται ἐπὶ βιβλίου νόμου μωυσῆ, ὡς ἐνετείλατο κύριος λέγων, οὐκ ἀποθανοῦνται πατέρες ὑπὲρ τέκνων, οὐδὲ υἱοὶ ἀποθανοῦνται ὑπὲρ πατέρων, ἀλλ᾽ ἢ
vnusqsq in peccato suo morietur: ipse amessias percussit edom in valle salis decē milia:
ἕκαστος ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ αὐτοῦ ἀποθανεῖται. αὐτὸς ἀμεσσίας ἐπάταξεν τὸν ἐδὼμ ἐν γεμελὰ δέκα χιλιάδας,
& apphēdit petram in prelio: & vocauit nomē eius iectheel vsq in diem hanc.
καὶ συνέλαβε τὴν πέτραν ἐν τῷ πολέμῳ, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτῆς ἰεκθοὴλ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης.
tunc misit amessias nuncios ad ioas filiū ioachaz filii ieu regis israel dicēs: veni & videamur ad inuicem. & misit ioas rex israel ad amessiam regem iuda dicēs: carduus q
τότε ἀπέστειλεν ἀμεσσίας ἀγγέλους πρὸς ἰωὰς υἱὸν ἰωάχαζ υἱοῦ ἰοὺ βασιλέως ἰσραὴλ λέγων, δεῦρο καὶ ὀφθῶμεν προσώποις. καὶ ἀπέστειλεν ἰωὰς βασιλεὺς ἰσραὴλ πρὸς ἀμεσσίαν βασιλέα ἰούδα λέγων, ὁ ἀκχὰχ ὁ
in libano misit ad cedrū que in libano dicēs: da filiam tuā filio meo in vxorem. & trāsierūt bestie agri q in
ἐν τῷ λιβάνῳ ἀπέστειλε πρὸς τὴν κέδρον τὴν ἐν τῷ λιβάνῳ λέγων, δὸς τὴν θυγατέρα σου τῷ υἱῷ μου εἰς γυναῖκα. καὶ διῆλθε τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ τὰ ἐν τῷ
libano & cōculcauerūt carduū. percutiēs percussisti idumeā: & leuauit te cor tuū: glorificare sedens in domo tua. & quare contendis in malo: & cades tu & iudas tecum?
λιβάνῳ καὶ συνεπάτησεν τὸν ἀκχάχ. πατάξας ἐπάταξας τὴν ἰδουμαίαν, καὶ ἐπῆρέν σε ἡ καρδία σου, ἐνδοξάσθητι καθήμενος ἐν τῷ οἴκῳ σου. καὶ ἱνατί ἐρίζεις ἐν κακίᾳ; καὶ πεσῇ σὺ καὶ ἰούδας μετὰ σοῦ.
& nō audiuit amessias. & ascēdit ioas rex
καὶ οὐκ ἤκουσεν ἀμεσσίας. καὶ ἀνέβη ἰωὰς βασιλεὺς

A. B. C. — Deut. 24.c. 2.Par. 25.a. — 2.Par. 25.c.

israel: & visi sunt adinuicem ipse & amessias rex iuda in bethsamis iudee. &
ἰσραήλ, καὶ ὤφθησαν ἐν προσώποις αὐτὸς καὶ ἀμεσσίας βασιλεὺς ἰούδα ἐν βαιθσαμὶς τῆς ἰουδαίας. καὶ
corruit ppls iuda corā israel: & fugerūt vir in tabernaculū suū. & amessiam filiū ioas
ἔπταισεν ὁ λαὸς ἰούδα ἐνώπιον ἰσραήλ, καὶ ἔφυγον ἀνὴρ εἰς τὸ σκήνωμα αὐτοῦ. καὶ τὸν ἀμεσσίαν υἱὸν ἰωὰς
regem iuda cepit ioas rex israel in bethsamis: & duxit eū in hierusalem. & destruxit muros hierusalem a porta ephraim vsq ad portā anguli quadringētis cubitis.
βασιλέα ἰούδα συνέλαβεν ἰωὰς βασιλεὺς ἰσραὴλ ἐν βαιθσαμὶς, καὶ ἤγαγεν αὐτὸν εἰς ἱερουσαλήμ. καὶ καθεῖλεν τοῦ τείχους ἱερουσαλὴμ ἀπὸ τῆς πύλης ἐφραὶμ ἕως τῆς πύλης τῆς γωνίας τετρακοσίους πήχεις.
& tulit aurum & argētū & vniuersa vasa q̃ inuēta sunt in domo dñi: & in thesauris domus regis: & filios cōmixtorū:
καὶ ἔλαβεν τὸ χρυσίον καὶ τὸ ἀργύριον καὶ πάντα τὰ σκεύη τὰ εὑρεθέντα ἐν οἴκῳ κυρίου, καὶ ἐν θησαυροῖς οἴκου τοῦ βασιλέως, καὶ τοὺς υἱοὺς τῶν συμμίξεων,
& reuersus est in samariam. & reliqua verborū ioas que fecit in fortitudine sua: q̃ pugnauit cū amessia rege iuda: nōne hec scripta sunt in libro sermonū dierū regum israel? & dormiuit ioas cū patribus
καὶ ἀπέστρεψεν εἰς σαμάρειαν. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων ἰωὰς ὅσα ἐποίησεν ἐν δυναστείᾳ αὐτοῦ, ἃ ἐπολέμησε μετὰ ἀμεσσίου βασιλέως ἰούδα, οὐχὶ ταῦτα γεγραμμένα ἐπὶ βιβλίου λόγων τῶν ἡμερῶν τῶν βασιλέων ἰσραήλ; καὶ ἐκοιμήθη ἰωὰς μετὰ τῶν πατέρων
suis: & sepultꝰ est in samaria cū regibus israel. & sedit hieroboam filius eius sup
αὐτοῦ, καὶ ἐτάφη ἐν σαμαρείᾳ μετὰ τῶν βασιλέων ἰσραήλ. καὶ ἐκάθησεν ἱεροβοὰμ υἱὸς αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ
thronū eius. & vixit amessias filiꝰ ioas rex iuda postq̃ mortuꝰ est ioas filius ioachaz rex israel quīdecim ānis. & reliqua sermonū amessie & oia q̃cūq fecit: nonne hec scripta sunt in libro sermonū dierū regum iuda? & cōuersus ē exercitus cōtra amessiam
θρόνου αὐτοῦ. καὶ ἔζησεν ἀμεσσίας υἱὸς ἰωὰς βασιλεὺς ἰούδα μετὰ τὸ ἀποθανεῖν τὸν ἰωὰς υἱὸν ἰωάχαζ βασιλέα ἰσραὴλ πεντεκαίδεκα ἔτη. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων ἀμεσσίου καὶ πάντα ὅσα ἐποίησεν, οὐκ ἰδοὺ ταῦτα γέγραπται ἐπὶ βιβλίου λόγων τῶν ἡμερῶν τῶν βασιλέων ἰούδα; καὶ συνεστράφη σύστρεμμα ἐπὶ ἀμεσσίαν
in hierusalem. & fugit in lachis: & miserūt post eum in lachis & interfecerūt eum ibi:
ἐν ἱερουσαλὴμ καὶ ἔφυγεν εἰς λαχίς, καὶ ἀπέστειλαν ὀπίσω αὐτοῦ εἰς λαχὶς καὶ ἐθανάτωσαν αὐτὸν ἐκεῖ,
& asportauerūt eū in equis: & sepultꝰ ē in hierusalem cū pribus suis in ciuitate dauid.
καὶ ἦραν αὐτὸν ἐπὶ τῶν ἵππων, καὶ ἐτάφη ἐν ἱερουσαλὴμ μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ ἐν πόλει δαυίδ.
& tulit vniuersus ppls iuda azariam filiū eius: & ipse erat filiꝰ sedecim annorū: & regē cōstituerūt eū pro patre eius amessia. ipse edificauit eloth & restituit eā iuda postq̃ dormiuit rex cū patribus suis.
καὶ ἔλαβεν πᾶς ὁ λαὸς ἰούδα τὸν ἀζαρίαν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ἦν υἱὸς ἑκκαίδεκα ἐτῶν, καὶ ἐβασίλευσαν αὐτὸν ἀντὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἀμεσσίου. αὐτὸς ᾠκοδόμησε τὴν ἐλὼθ καὶ ἐπέστρεψεν αὐτὴν τῷ ἰούδᾳ μετὰ τὸ κοιμηθῆναι τὸν βασιλέα μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ.
in anno quintodecimo amessias filii ioas regis iuda: regnauit hieroboam
ἐν ἔτει πεντεκαιδεκάτῳ ἀμεσσίας υἱοῦ ἰωὰς βασιλέως ἰούδα, ἐβασίλευσεν ἱεροβοὰμ

israel: & viderunt se ipse & amasias rex iuda in bethsames oppido iude. Percussusq; est iuda coram israel: & fugerūt vnusquisq; ī tabernacula sua. Amasiā vero regē iuda filium ioas filii ochozie cepit ioas rex israel in bethsames: & adduxit eum in ierusalem. Et interrupit murū ierusalem a porta effraim vsq; ad portā anguli: quadringentis cubitis. Tulitq; omne aurum & argētum & vniuersa vasa que inuenta sunt i domo dñi & in thesauris regis & obsides: & reuersus est in samariam. Reliqua aūt verborum ioas q̃ fecit & fortitudo eius q̃ pugnauit contra amasiam regem iuda: nōne hec scripta sunt in libro sermonū dierū regum israel? Dormiuitq; ioas cum pribus suis & sepultꝰ ē in samaria cū regibꝰ israel: & regnauit hieroboā filius eius p eo. Vixit āt amasias filius ioas rex iuda postq̃ mortuus est ioas filius ioachaz regis israel: viginti quinq; annis. Reliqua āt sermonū amasie: nōne hec scripta sunt ī libro sermonum dierum regū iuda? Factaq; est contra eum cōiuratio in ierusalē: at ille fugit ī lachis. Miseruntq; post eū ī lachis: & interfecerunt eum ibi: & asportauerunt in equis: sepultusq; ē in ierusalē cū pribꝰ suis in ciuitate dauid. Tulit aūt vniuersus populus iude azariam annos natum sedecī: & constituerunt eū regē p patre eius amasia. Ipse edificauit ahylam & restituit eam iude postq̃ dormiuit rex cū patribus suis. Anno quintodecimo amasie filii ioas regis iuda regnauit hieroboam

ישראל ויתראו פנים הוא — ראה
ואמציהו מלך יהודה בבית שמש
אשר ליהודה׃ וינגף יהודה לפני — נגף פנה
ישראל וינסו איש לאהלו׃ ואת — נוס
אמציהו מלך יהודה בן יהואש בן
אחזיהו תפש יהואש מלך ישראל
בבית שמש ויבאו ירושלם — בוא
ויפרץ בחומת ירושלם בשער — פרץ חמה
אפרים עד שער הפנה ארבע — רבע
מאות אמה׃ ולקח את כל הזהב — מאה
והכסף ואת כל הכלים הנמצאים — כלה מצא
בית יהוה ובאצרות בית המלך
ואת בני התערבות וישב שמרונה׃ — ערב שוב
ויתר דברי יהואש אשר עשה
וגבורתו ואשר נלחם עם אמציהו — גבר לחם
מלך יהודה הלא הם כתובים על — כתב
ספר דברי הימים למלכי ישראל׃ — יום
וישכב יהואש עם אבתיו ויקבר — שכב קבר
בשמרון עם מלכי ישראל וימלך — מלך
ירבעם בנו תחתיו׃ ויחי אמציהו בן — חיה
יואש מלך יהודה אחרי מות יהואש
בן יהואחז מלך ישראל חמש
עשרה שנה׃ ויתר דברי אמציהו
הלא הם כתבים על ספר דברי
הימים למלכי יהודה׃ ויקשרו עליו — קשר
קשר בירושלם וינס לכישה — נוס
וישלחו אחריו לכישה וימתהו — שלח מות
שם׃ וישאו אתו על הסוסים ויקבר — נשא
בירושלם עם אבתיו בעיר דוד׃
ויקחו כל עם יהודה את עזריה — לקח
והוא בן שש עשרה שנה וימלכו — מלך
אתו תחת אביו אמציהו׃ הוא בנה
את אילת וישבה ליהודה אחרי — שוב
שכב המלך עם אבתיו׃ בשנת — שנה
חמש עשרה שנה לאמציהו בן
יואש מלך יהודה מלך ירבעם

A. B. C. D. E. F. — Deut. 24.c. 2.Par. 25.a. — 2.Par. 26.a.

filius ioas regis israel in samaria quadraginta & uno anno. & fecit quod malum est coram domino. Non recessit ab omnibus peccatis hieroboam filii nabath qui peccare fecit israel. Ipse restituit terminos israel ab introitu emath usque ad mare solitudinis: iuxta sermonem domini dei israel quem locutus est per servum suum ionam filium amathi prophetam: qui erat de geth que est in opher. Vidit enim dominus afflictionem israel amaram nimis: & quod consumpti essent usque ad clausos carceris & extremos & non esset qui auxiliaretur israel. Nec locutus est dominus ut deleret nomen israel de sub celo: sed salvavit eos in manu hieroboam filii ioas. Reliqua autem sermonum hieroboam & universa que fecit: & fortitudo eius qua preliatus est & quomodo restituit damascum & emath iude in israel: nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum israel? Dormivitque hieroboam cum patribus suis regibus israel: & regnavit zacharias filius eius pro eo.

Ca. 15.

Anno vicesimo septimo hieroboam regis israel regnavit azarias filius amasie regis iuda. Sedecim annorum erat cum regnare cepisset: & quinquaginta duobus annis regnavit in ierusalem. Nomen matris eius iecelia de ierusalem. Fecitque quod erat placitum coram domino: iuxta omnia que fecit amasias pater eius. Verumtamen excelsa non est demolitus. Adhuc populus sacrificabat & adolebat incensum in excelsis. Percussit autem dominus regem & fuit leprosus usque in diem mortis sue: & habitabat in domo libera seorsum. Ioatham vero filius regis gubernabat palatium & iudicabat populum terre. Reliqua autem sermonum azarie & universa que fecit: nonne hec scripta sunt in

libro verborum dierum regum iuda. Et dormivit azarias cum patribus suis: & sepelierunt eum cum maioribus suis in civitate david: & regnavit ioatham filius eius pro eo. Anno tricesimo octavo azarie regis iuda: regnavit zacharias filius hieroboam super israel in samaria sex mensibus: & fecit quod malum est coram domino sicut fecerant patres eius. Non recessit a peccatis hieroboam filii nabath: qui peccare fecit israel. Coniuravit autem contra eum sellum filius iabes: percussitque eum palam & interfecit: regnavitque pro eo. Reliqua autem verborum zacharie: nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum israel? Iste est sermo domini quem locutus est ad iehu dicens: Filii tui usque ad quartam generationem sedebunt de te super thronum israel. Factumque est ita. Sellum filius iabes regnavit tricesimo nono anno azarie regis iude. Regnavit autem uno mense in samaria. Et ascendit manahem filius gaddi de thersa: venitque samariam: & percussit sellum filium iabes in samaria & interfecit eum: regnavitque pro eo. Reliqua autem verborum sellum & coniuratio eius per quam tetendit insidias: nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum israel? Tunc percussit manahem tapsa & omnes qui erant in ea: & terminos eius de thersa. Noluerant enim aperire ei: et interfecit omnes pregnantes eius: & scidit eas. Anno tricesimo nono azarie regis iuda regnavit manahem filius gaddi super israel decem annis in samaria: fecitque quod erat malum coram domino. Non recessit a peccatis hieroboam filii nabath qui peccare fecit israel cunctis diebus eius. Veniebat phul rex assyriorum in terram: & dabat manahem phul mille talenta argenti: ut esset ei in auxilium & firmaret regnum

בידו׃ ויצא מנחם את הכסף על ישראל על כל גבורי החיל לתת למלך אשור חמשים שקלים כסף לאיש אחד וישב מלך אשור ולא עמד שם בארץ׃ ויתר דברי מנחם וכל אשר עשה הלוא הם כתובים על ספר דברי הימים למלכי ישראל׃ וישכב מנחם עם אבתיו וימלך פקחיה בנו תחתיו׃ בשנת חמשים שנה לעזריה מלך יהודה מלך פקחיה בן מנחם על ישראל בשמרון שנתים׃ ויעש הרע בעיני יהוה לא סר מחטאות ירבעם בן נבט אשר החטיא את ישראל׃ ויקשר עליו פקח בן רמליהו שלישו ויכהו בשמרון בארמון בית המלך את ארגב ואת האריה ועמו חמשים איש מבני גלעדים וימתהו וימלך תחתיו׃ ויתר דברי פקחיה וכל אשר עשה הנם כתובים על ספר דברי הימים למלכי ישראל׃ בשנת חמשים ושתים שנה לעזריה מלך יהודה מלך פקח בן רמליהו על ישראל בשמרון עשרים שנה׃ ויעש הרע בעיני יהוה לא סר מן חטאות ירבעם בן נבט אשר החטיא את ישראל׃ בימי פקח מלך ישראל בא תגלת פלאסר מלך אשור ויקח את עיון ואת אבל בית מעכה ואת ינוח ואת קדש ואת חצור ואת הגלעד ואת הגלילה כל ארץ נפתלי ויגלם אשורה׃ ויקשר קשר הושע בן אלה על פקח בן רמליהו ויכהו וימיתהו וימלך תחתיו בשנת עשרים ליותם בן עזיהו׃ ויתר דברי

eius. Indixitque manahem argentum super israel cunctis potentibus & diuitibus: vt daret regi assyriorum quinquaginta siclos argenti per singulos. Reuersusque est rex assyriorum: & non est moratus in terra. Reliqua autem sermonum manahem & vniuersa que fecit: nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum israel? Et dormiuit manahem cum patribus suis. Regnauitque phaceia filius eius pro eo. Anno quinquagesimo azarie regis iude regnauit phaceia filius manahem super israel in samaria biennio: & fecit quod erat malum coram domino: non recessit a peccatis hieroboam filii nabath qui peccare fecit israel. Coniurauit autem aduersus eum phacee filius romelie dux eius: & percussit eum in samaria in turre domus regie iuxta argob & iuxta ariph: & cum eo quinquaginta viros de filiis galaaditarum: & interfecit eum regnauitque pro eo. Reliqua autem sermonum phacee & vniuersa que fecit: nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum israel? Anno quinquagesimo secundo azarie regis iude: regnauit phacee filius romelie super israel in samaria viginti annis: & fecit quod erat malum coram domino. Non recessit a peccatis hieroboam filii nabath qui peccare fecit israel. In diebus phacee regis israel venit theglatphalasar rex assur: & cepit ahilon & abel domum maacha: & ianoe & cedes & asor & galaad & galileam & vniuersam terram nephtali: & transtulit eos in assyrios. Coniurauit autem & tetendit insidias osee filius hela contra phacee filium romelie: & percussit eum: & interfecit: regnauitque pro eo vicesimo anno ioatham filii ozie. Reliqua autem sermonum

eius in manu eius. et manaem eduxit argentum super israel super omnem potentem fortitudine ut dare regi assyriorum quinquaginta siclos viro uni. et reuersus est rex assyriorum: et non stetit ibi in terra. et reliqua sermonum manaem et vniuersa que fecit: nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum israel: et dormiuit manaem cum patribus suis: et regnauit phacesia filius eius pro eo. In anno quinquagesimo azarie regis iuda regnauit phacesia filius manaem super israel in samaria duobus annis. et fecit malum coram domino: non recessit ab omnibus peccatis hieroboam filii nabat: qui peccare fecit israel. et coniurauit contra eum phacee filius romelie tristata eius: et percussit eum in samaria in domo regis cum argob et cum arie: et cum eo quinquaginta viri de filiis galaaditarum: et interfecit eum et regnauit pro eo. et reliqua sermonum phacesia et vniuersa que fecit: ecce hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum israel. In anno quinquagesimo secundo azarie regis iuda regnauit phacee filius romelie super israel in samaria annis viginti. et fecit malum coram domino: non recessit ab omnibus peccatis hieroboam filii nabat: qui peccare fecit israel. In diebus phacee regis israel ascendit theglathphalasar rex assyriorum: et cepit Aein et abel et bethmaacha et ianoe et cenez et asor et galaad et galileam vniuersam terram nephthalim: et transtulit eos in assyrios. et coniurauit coniurationem osee filius ela contra phacee filium romelie: et percussit eum et interfecit eum: et regnauit pro eo in anno vicesimo ioatham filii ozie. et reliqua sermonum

αὐτοῦ ἐν χειρὶ αὐτοῦ. καὶ μαναὴμ ἐξήνεγκε τὸ ἀργύριον ἐπὶ τὸν ἰσραὴλ ἐπὶ πάντα δυνατὸν ἰσχύϊ δοῦναι τῷ βασιλεῖ ἀσσυρίων πεντήκοντα σίκλους τῷ ἀνδρὶ τῷ ἑνί. καὶ ἀπέστρεψεν ὁ βασιλεὺς ἀσσυρίων, καὶ οὐκ ἔστη ἔτι ἐν τῇ γῇ. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων μαναὴμ καὶ πάντα ὅσα ἐποίησεν, οὐκ ἰδοὺ ταῦτα γέγραπται ἐπὶ βιβλίου λόγων ἡμερῶν τῶν βασιλέων ἰσραήλ; καὶ ἐκοιμήθη μαναὴμ μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ. καὶ ἐβασίλευσε φακεσίας υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ. ἐν ἔτει πεντηκοστῷ τοῦ ἀζαρίου βασιλέως ἰούδα ἐβασίλευσε φακεσίας υἱὸς μαναὴμ ἐπὶ ἰσραὴλ ἐν σαμαρείᾳ δύο ἔτη. καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου· οὐκ ἀπέστη ἀπὸ πασῶν τῶν ἁμαρτιῶν ἱεροβοὰμ υἱοῦ ναβάτ, ὃς ἐξήμαρτε τὸν ἰσραήλ. καὶ συνεστράφη ἐπ' αὐτὸν φακεὲ υἱὸς ῥωμελίου ὁ τριστάτης αὐτοῦ, καὶ ἐπάταξεν αὐτὸν ἐν σαμαρείᾳ ἐν οἴκῳ τοῦ βασιλέως μετὰ τοῦ ἀργὸβ καὶ μετὰ τοῦ ἀριέ, καὶ μετ' αὐτοῦ πεντήκοντα ἄνδρες ἀπὸ τῶν υἱῶν τῶν γαλααδιτῶν· καὶ ἐθανάτωσεν αὐτὸν καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων φακεσία καὶ πάντα ὅσα ἐποίησεν, ἰδοὺ ταῦτα γεγραμμένα ἐπὶ βιβλίου λόγων ἡμερῶν τῶν βασιλέων ἰσραήλ. ἐν ἔτει πεντηκοστῷ καὶ δευτέρῳ τοῦ ἀζαρίου βασιλέως ἰούδα ἐβασίλευσε φακεὲ υἱὸς ῥωμελίου ἐπὶ ἰσραὴλ ἐν σαμαρείᾳ εἴκοσι ἔτη. καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου· οὐκ ἀπέστη ἀπὸ πασῶν τῶν ἁμαρτιῶν ἱεροβοὰμ υἱοῦ ναβάτ, ὃς ἐξήμαρτε τὸν ἰσραήλ. ἐν ταῖς ἡμέραις φακεὲ βασιλέως ἰσραὴλ ἀνέβη θεγλαθφαλασὰρ βασιλεὺς ἀσσυρίων, καὶ ἔλαβε τὴν αἲν καὶ τὴν ἀβὲλ καὶ τὴν βαιθμααχὰ καὶ τὴν ἰανὼχ καὶ τὴν κενὲζ καὶ τὴν ἀσὼρ καὶ τὴν γαλαὰδ καὶ τὴν γαλιλαίαν πᾶσαν γῆν νεφθαλείμ, καὶ ἀπῴκισεν αὐτοὺς εἰς ἀσσυρίους. καὶ συνέστρεψε σύστρεμμα ὠσηὲ υἱὸς ἠλὰ ἐπὶ φακεὲ υἱὸν ῥωμελίου, καὶ ἐπάταξεν αὐτὸν καὶ ἐθανάτωσεν αὐτόν, καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ ἐν ἔτει εἰκοστῷ ἰωαθὰμ υἱοῦ ὀζίου. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων

G 3.Par.27.a.

phacee et vniuersa que fecit: ecce hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum israel. In anno secundo phacee filii romelie regis israel regnauit ioatham filius ozie regis iuda: filius viginti et quinque annorum erat cum regnaret ipse: et sedecim annis regnauit in hierusalem. et nomen matris eius hierusa filia sadoc. et fecit rectum coram domino iuxta omnia que fecit ozias pater suus: verumtamen excelsa non abstulit: adhuc populus immolabat et adolebat incensum in excelsis: ipse edificauit portam domus domini sublimem. et reliqua sermonum ioatham et vniuersa que fecit: nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum iuda? In diebus illis incepit dominus mittere in iuda rasson regem syrie: et phacee filium romelie. et dormiuit ioatham cum patribus suis: et sepultus est in ciuitate dauid cum patribus suis: et regnauit achaz filius eius pro eo. Ca.16.

φακεὲ καὶ πάντα ὅσα ἐποίησεν, ἰδοὺ ταῦτα γέγραπται ἐπὶ βιβλίου λόγων τῶν ἡμερῶν τῶν βασιλέων ἰσραήλ. ἐν ἔτει δευτέρῳ τοῦ φακεὲ υἱοῦ ῥωμελίου βασιλέως ἰσραὴλ ἐβασίλευσεν ἰωαθὰμ υἱὸς ὀζίου βασιλέως ἰούδα, υἱὸς εἴκοσι καὶ πέντε ἐτῶν ἦν ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν, καὶ ἑκκαίδεκα ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ ὄνομα τῆς μητρὸς αὐτοῦ ἱερουσὰ θυγάτηρ σαδούκ. καὶ ἐποίησε τὸ εὐθὲς ἐνώπιον κυρίου κατὰ πάντα ὅσα ἐποίησεν ὀζίας ὁ πατὴρ αὐτοῦ, πλὴν τὰ ὑψηλὰ οὐκ ἐξῆρε, ἔτι ὁ λαὸς ἔθυεν καὶ ἐθυμίων ἐν τοῖς ὑψηλοῖς. αὐτὸς ᾠκοδόμησε τὴν πύλην οἴκου κυρίου τὴν ὑψηλήν. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων ἰωαθὰμ καὶ πάντα ὅσα ἐποίησεν, οὐκ ἰδοὺ ταῦτα γέγραπται ἐπὶ βιβλίου λόγων τῶν ἡμερῶν τῶν βασιλέων ἰούδα; ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἤρξατο κύριος ἀποστέλλειν ἐν ἰούδα τὸν ῥαασὼν βασιλέα συρίας, καὶ τὸν φακεὲ υἱὸν ῥωμελίου. καὶ ἐκοιμήθη ἰωαθὰμ μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ, καὶ ἐτάφη ἐν πόλει δαυὶδ μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ, καὶ ἐβασίλευσεν ἀχὰζ υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ.

A 4.Par.28.a.

In anno decimo septimo phacee filii romelie regnauit achaz filius ioatham regis iuda: filius viginti annorum erat achaz cum regnaret ipse: et sedecim annis regnauit in hierusalem. et non fecit rectum in oculis domini dei: sicut dauid pater eius. et ambulauit in via regum israel: insuper et filium suum transtulit in igne secundum abominationes gentium: quas abstulit dominus a facie filiorum israel: et immolabat et adolebat incensum in excelsis et in collibus et sub omni ligno frondoso. tunc ascendit rasson rex syrie et phacee filius romelie rex israel contra hierusalem in prelium: et obsidebant achaz: et non valuerunt pugnare. In tempore illo restituit rasson rex syrie aillath syrie: et eiecit iudeos de aillath: et venerunt idumei in aillath:

Ἐν ἔτει ἑπτακαιδεκάτῳ τοῦ φακεὲ υἱοῦ ῥωμελίου ἐβασίλευσεν ἀχὰζ υἱὸς ἰωαθὰμ βασιλέως ἰούδα, υἱὸς εἴκοσι ἐτῶν ἦν ἀχὰζ ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν, καὶ ἑκκαίδεκα ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ οὐκ ἐποίησε τὸ εὐθὲς ἐν ὀφθαλμοῖς κυρίου θεοῦ, καθὼς δαυὶδ ὁ πατὴρ αὐτοῦ. καὶ ἐπορεύθη ἐν ὁδῷ βασιλέων ἰσραήλ, καί γε τὸν υἱὸν αὐτοῦ διῆγεν ἐν πυρὶ κατὰ τὰ βδελύγματα τῶν ἐθνῶν, ὧν ἐξῆρε κύριος ἀπὸ προσώπου τῶν υἱῶν ἰσραήλ, καὶ ἐθυσίαζε καὶ ἐθυμία ἐν τοῖς ὑψηλοῖς καὶ ἐπὶ τῶν βουνῶν καὶ ὑποκάτω παντὸς ξύλου ἀλσώδους. Esa.7.a. τότε ἀνέβη ῥαασὼν βασιλεὺς συρίας καὶ φακεὲ υἱὸς ῥωμελίου βασιλεὺς ἰσραὴλ ἐπὶ ἱερουσαλὴμ εἰς πόλεμον, καὶ ἐπολιόρκουν τὸν ἀχάζ, καὶ οὐκ ἠδύναντο πολεμεῖν. ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἀπέστρεψε ῥαασὼν βασιλεὺς συρίας τὴν αἰλὰθ τῇ συρίᾳ, καὶ ἐξέβαλε τοὺς ἰουδαίους ἐξ αἰλάθ, καὶ ἰδουμαῖοι ἦλθον εἰς αἰλάθ,

phacee & vniuersa que fecit: nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum israel? Anno secundo phacee filii romelie regis israel: regnauit ioatha filius ozie regis iuda. Viginti quinque annorum erat cum regnare cepisset: & sedecim annis regnauit in ierusalem. Nomen matris eius hierusa filia sadoch: fecitque quod erat placitum coram domino. Iuxta omnia que fecerat ozias pater suus operatus est: verumtamen excelsa non abstulit. Adhuc populus immolabat & adolebat incensum in excelsis. Ipse edificauit portam domus domini sublimissimam. Reliqua autem sermonum ioatham & vniuersa que fecit: nonne hec scripta sunt in libro verborum dierum regum iuda? In diebus illis cepit dominus mittere in iudam rasin regem syrie & phacee filium romelie. Et dormiuit ioatham cum patribus suis: sepultusque est cum eis in ciuitate dauid patris sui: & regnauit achaz filius eius. 16.

Anno decimo septimo phacee filii romelie: regnauit achaz filius ioatham regis iuda. Viginti annorum erat achaz cum regnare cepisset: & sedecim annis regnauit in ierusalem. Non fecit quod erat placitum in conspectu domini dei sui sicut dauid pater eius: sed ambulauit in via regum israel. Insuper & filium suum consecrauit transferens per ignem secundum idola gentium que dissipauit dominus coram filiis israel. Immolabat quoque victimas & adolebat incensum in excelsis & in collibus & sub omni ligno frondoso. Tunc ascendit rasin rex syrie & phacee filius romelie rex israel ad preliandum in ierusalem. Cumque obsiderent achaz: non valuerunt superare eum. In tempore illo restituit rasin rex syrie aylam syrie: & eiecit iudeos de ayla. Et idumei venerunt in ayla

פקח וכל אשר עשה הנם כתובים על ספר דברי הימים למלכי ישראל׃ בשנת שתים לפקח בן רמליהו מלך ישראל מלך יותם בן עזיהו מלך יהודה׃ בן עשרים וחמש שנה היה במלכו ושש עשרה שנה מלך בירושלם ושם אמו ירושא בת צדוק׃ ויעש הישר בעיני יהוה ככל אשר עשה עזיהו אביו עשה׃ רק הבמות לא סרו עוד העם מזבחים ומקטרים בבמות הוא בנה את שער בית יהוה העליון׃ ויתר דברי יותם וכל אשר עשה הלא הם כתובים על ספר דברי הימים למלכי יהודה׃ בימים ההם החל יהוה להשליח ביהודה רצין מלך ארם ואת פקח בן רמליהו׃ וישכב יותם עם אבתיו ויקבר עם אבתיו בעיר דוד אביו וימלך אחז בנו תחתיו׃

Cap.xvi.

בשנת שבע עשרה שנה לפקח בן רמליהו מלך אחז בן יותם מלך יהודה׃ בן עשרים שנה אחז במלכו ושש עשרה שנה מלך בירושלם ולא עשה הישר בעיני יהוה אלהיו כדוד אביו׃ וילך בדרך מלכי ישראל וגם את בנו העביר באש כתעבות הגוים אשר הוריש יהוה אתם מפני בני ישראל׃ ויזבח ויקטר בבמות ועל הגבעות ותחת כל עץ רענן׃ אז יעלה רצין מלך ארם ופקח בן רמליהו מלך ישראל ירושלם למלחמה ויצרו על אחז ולא יכלו להלחם׃ בעת ההיא השיב רצין מלך ארם את אילת לארם וינשל את היהודים מאילות וארמים באו אילת

וישבו שם עד היום הזה׃ וישלח (שלח)
אחז מלאכים אל תגלת פלסר מלך (לאך)
אשור לאמר עבדך ובנך אני
עלה והושעני מכף מלך ארם ומכף (ישע)
מלך ישראל הקומים עלי׃ ויקח (לקח)
אחז את הכסף ואת הזהב הנמצא (מצא)
בית יהוה ובאצרות בית המלך
וישלח למלך אשור שחד׃ וישמע (שמע)
אליו מלך אשור ויעל מלך אשור (עלה)
אל דמשק ויתפשה ויגלה קירה (תפש גלה)
ואת רצין המית׃ וילך המלך אחז (מות)
לקראת תגלת פלאסר מלך אשור
דומשק וירא את המזבח אשר (ראה זבח)
בדמשק וישלח המלך אחז אל
אוריה הכהן את דמות המזבח ואת (דמה)
תבניתו לכל מעשהו׃ ויבן אוריה (בנה עשה)
הכהן את המזבח ככל אשר שלח (בנה)
המלך אחז מדמשק כן עשה
אוריה הכהן עד בוא המלך אחז
מדמשק׃ ויבא המלך מדמשק (בוא)
וירא המלך את המזבח ויקרב (קרב)
המלך על המזבח ויעל עליו׃
ויקטר את עלתו ואת מנחתו (קטר עלה)
ויסך את נסכו ויזרק את דם (נסך זרק)
השלמים אשר לו על המזבח׃
ואת המזבח הנחשת אשר לפני (פנה)
יהוה ויקרב מאת פני הבית (קרב)
מבין המזבח ומבין בית יהוה ויתן (נתן)
אתו על ירך המזבח צפונה׃ (צפן)
ויצוה המלך אחז את אוריה הכהן (צוה)
לאמר על המזבח הגדול הקטר את (קטר)
עלת הבקר ואת מנחת הערב ואת
עלת המלך ואת מנחתו ואת
עלת כל עם הארץ ומנחתם ונסכיהם
וכל דם עלה וכל דם זבח עליו
תזרק ומזבח הנחשת יהיה לי (היה)

& hītauerūt ibi vsq̧ in diem hāc. Misit autem achaz nuncios ad theglatphalasar regē assyriorū: dicēs. Seruus tuus & filius tuus ego sum. Ascēde & saluū me fac de manu regis syrie & de manu regis israel qui cōsurrexerunt aduersum me. Et cū collegisset argentum & aurū qd̄ inueniri potuit in domo dn̄i & in thesauris regis misit regi assyriorum munera: qui & acquieuit volūtati eius. Ascendit aūt rex assyriorum in damascū: & vastauit eā & transtulit hītatores eius cyrenen: rasin aūt interfecit. Perrexitq̧ rex achaz in occursum theglatphalasar regi assyriorū in damascū. Cūq̧ vidisset altare damasci misit rex achaz ad vriam sacerdotē exemplar eius: & similitudinē iuxta oē opus eius. Extruxitq̧ vrias sacerdos altare. Iuxta oīa q̄ preceperat rex achaz de damasco: ita fecit sacerdos vrias donec veniret rex achaz de damasco. Cūq̧ venisset rex de damasco vidit altare & veneratus est illud. Ascenditq̧ & immolauit holocausta & sacrificium suum: & libauit libamina & fudit sanguinem pacificorū q̄ obtulerat super altare. Porro altare ereū qd̄ erat coram domino trāstulit de facie templi & de loco altaris & de loco templi dn̄i: posuitq̧ illud ex latere altaris ad aquilonem. Precepit quoq̧ rex achaz vrie sacerdoti: dicens. Super altare maius offer holocaustū matutinum & sacrificiū vespertinum & holocaustū regis & sacrificia eius: & holocaustum vniuersi ppl̄i terre & sacrificia eorū & libamia eorū & oēm sāguinē holocausti & vniuersū sanguinem victime sup illud effundes. Altare vero ereū e

& habitauerūt ibi vsq̧ ad diē hanc. & misit
καὶ κατώκησαν ἐκεῖ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ ἀπέ
achaz nuncios ad thaglath phalasar regem assyriorū dicēs: seruus tuus & filius tuus ego: ascēde
στειλεν ἄχαζ ἀγγέλους πρὸς θαγλαθ φαλασὰρ βασιλέα ἀσσυρίων λέγων, δοῦλός σου καὶ υἱός σου ἐγώ, ἀνά
& libera me de manu regis syrie & de
βηθι καὶ ῥῦσαί με ἐκ χειρὸς βασιλέως συρίας καὶ ἐκ
manu regis israel: qui cōsurrexerūt aduersus me. &
χειρὸς βασιλέως ἰσραήλ, ὅτι ἐπανέστησάν μοι. καὶ
cepit achaz argentū & aurum qd̄ inuētū fuit in
ἔλαβεν ἄχαζ τὸ ἀργύριον καὶ τὸ χρυσίον τὸ εὑρεθὲν ἐν
thesauris domus dn̄i & domus regis: &
θησαυροῖς οἴκου κυρίου καὶ οἴκου τοῦ βασιλέως, καὶ
misit regi assyriorū munera. & audiuit
ἀπέστειλεν τῷ βασιλεῖ ἀσσυρίων δῶρα. καὶ ἤκουσεν
eum rex assyriorū: & ascēdit rex assyriorū in damascū: & cepit eā: & trāstulit
αὐτοῦ ὁ βασιλεὺς ἀσσυρίων, καὶ ἀνέβη βασιλεὺς ἀσσυρίων ἐπὶ δαμασκόν, καὶ συνέλαβεν αὐτήν, καὶ ἀπῴ
vrbē: & rasson interfecit. & perrexit
κισε τὴν πόλιν, καὶ τὸν ῥασὼν ἐθανάτωσεν. καὶ ἐπο
rex achaz in occursum thaglath phalasar
ρεύθη ὁ βασιλεὺς ἄχαζ εἰς συνάντησιν τῷ θαγλὰθ φα
regi assyriorū in damascū. & vidit
λασὰρ βασιλεῖ ἀσσυρίων εἰς δαμασκόν. καὶ εἶδε τὸ
altare qd̄ in damasco. & misit rex
θυσιαστήριον τὸ ἐν δαμασκῷ. καὶ ἀπέστειλεν ὁ βασι
achaz ad vriam sacerdotē similitudinē altaris & rhythmū eius sm̄ omne opus eius
λεὺς ἄχαζ πρὸς οὐρίαν τὸν ἱερέα τὴν ὁμοίωσιν τοῦ θυ
σιαστηρίου καὶ τὸν ῥυθμὸν αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν ποίησιν αὐ
τοῦ. & extruxit altare vrias iuxta oia
καὶ ᾠκοδόμησε θυσιαστήριον οὐρίας κατὰ πάντα
quecūq̧ misit ei rex achaz de damasco:
ὅσα ἀπέστειλεν αὐτῷ ὁ βασιλεὺς ἄχαζ ἐκ δαμασκοῦ,
ita fecit vrias sacerdos donec veniret rex de damasco. & venit rex de damasco:
οὕτως ἐποίησεν οὐρίας ὁ ἱερεὺς ἕως τοῦ ἐλθεῖν τὸν βα
σιλέα ἐκ δαμασκοῦ. καὶ ἦλθεν ὁ βασιλεὺς ἐκ δα
& vidit altare. & accessit ad
μασκοῦ, καὶ εἶδε τὸ θυσιαστήριον. καὶ προσῆλθε πρὸς
altare rex & ascēdit sup illud: &
τὸ θυσιαστήριον ὁ βασιλεὺς καὶ ἀνέβη ἐπ᾽ αὐτό, καὶ
obtulit holocaustum & sacrificiū suū: &
ἀνήνεγκε τὴν ὁλοκαύτωσιν καὶ τὴν θυσίαν αὐτοῦ, καὶ
libamē suū libauit ei: & effudit
τὴν σπονδὴν αὐτοῦ ἔσπεισεν αὐτῷ, καὶ προσέχεεν
sup illud sanguinē pacificorū suorū sup altare.
ἐπ᾽ αὐτῷ τὸ αἷμα τῶν εἰρηνικῶν αὐτοῦ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον.
at ereum altare qd̄ erat corā dn̄o trāduxit illud de facie domus de medio al
τὸ δὲ χαλκοῦν θυσιαστήριον ὃ ἦν ἐναντίον κυρίου προσή
γαγεν αὐτὸ ἀπὸ προσώπου τοῦ οἴκου ἐκ μέσου τοῦ θυ
taris & de medio domus dn̄i: & dedit illud
σιαστηρίου καὶ ἐκ μέσου τοῦ οἴκου κυρίου, καὶ ἔδωκεν αὐτὸ
ad femur altaris ad aqlonē. & precepit
ἐπὶ μηρὸν τοῦ θυσιαστηρίου κατὰ βορρᾶν. καὶ ἐνετείλατο ὁ
rex achaz vrie sacerdoti dicēs: ascēde sup altare magnū: & sup illud offer holocaustū
βασιλεὺς ἄχαζ τῷ οὐρίᾳ τῷ ἱερεῖ λέγων, ἀνάβηθι ἐπὶ τὸ θυ
σιαστήριον τὸ μέγα, καὶ ἐπ᾽ αὐτὸ πρόσφερε τὴν ὁλοκαύτωσιν
matutinū & sacrificiū vesptinū & holocausta regis & sacrificia eius: & holocaustū vniuersi ppl̄i & sacrificia eorū & libamina
τὴν πρωϊνὴν καὶ τὴν θυσίαν τὴν ἑσπερινὴν καὶ τὰς ὁλοκαυτώ
σεις τοῦ βασιλέως καὶ τὰς θυσίας αὐτοῦ, καὶ τὴν ὁλοκαύτω
σιν παντὸς τοῦ λαοῦ καὶ τὰς θυσίας αὐτῶν καὶ τὰς σπονδὰς
eorū: & oēs sāguinē holocausti & vniuersū sāguinē victime illud effundes. & altare ereum erit mihi
αὐτῶν, καὶ πᾶν αἷμα ὁλοκαυτώσεως καὶ πᾶν αἷμα θυσίας ἐπ᾽
αὐτῷ προχεῖς. καὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ χαλκοῦν ἔσται μοι

in mane. & fecit vrias sacerdos iuxta oia q̄cūq̧
εἰς τὸ πρωΐ. καὶ ἐποίησεν οὐρίας ὁ ἱερεὺς κατὰ πάντα ὅσα
precepit ei achaz rex. & cōcidit achaz
ἐνετείλατο αὐτῷ ἄχαζ ὁ βασιλεύς. καὶ συνέκοψεν ἄχαζ
rex celaturas basium & deposuit. & trāstulit ab eis luterem & mare: & deduxit de vitulis ereis q̄ erāt sub eo: et posuit illud sup basin lapideā.
ὁ βασιλεὺς τὰ συγκλείσματα τῶν μεχωνὼθ καὶ μετῆ
ρε. καὶ μετῆρεν ἀπ᾽ αὐτῶν τὸν λουτῆρα καὶ τὴν θάλασ
σαν, καὶ κατεβίβασεν ἀπὸ τῶν μόσχων τῶν χαλ
κῶν τῶν ὑπ᾽ αὐτήν, καὶ ἔθηκεν αὐτὴν ἐπὶ βάσιν λιθίνην.
& fundamētū cathedre sabbatorū edificauit in domo dn̄i: & ingressum regis
καὶ τὸ θεμέλιον τῆς καθέδρας τῶν σαββάτων ᾠκοδό
μησεν ἐν οἴκῳ κυρίου, καὶ τὴν εἴσοδον τοῦ βασιλέως
exteriorē cōuertit in domo dn̄i a facie regis assyriorū. & reliqua verborū achaz q̄cūq̧ fecit: nonne hec scripta sūt
τὴν ἐξωτέραν ἐπέστρεψεν ἐν οἴκῳ κυρίου ἀπὸ προσώ
που τοῦ βασιλέως ἀσσυρίων. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λό
γων ἄχαζ ὅσα ἐποίησεν, οὐκ ἰδοὺ ταῦτα γέγραπται
in libro smonū dierū regum iuda?
ἐπὶ βιβλίου λόγων ἡμερῶν τῶν βασιλέων ἰούδα;
& dormiuit achaz cū prībus suis & sepultus ē cū prībus suis in ciuitate dauid: &
καὶ ἐκοιμήθη ἄχαζ μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ καὶ ἐτά
φη μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ ἐν πόλει δαυίδ, καὶ
regnauit ezecias filius eius pro eo.
ἐβασίλευσεν ἐζεκίας υἱὸς αὐτοῦ ἀντ᾽ αὐτοῦ. Ca. 17.

In anno duodecimo achaz regis iuda regnauit osee filius ela in samaria sup israel nouē
Ἐν ἔτει δωδεκάτῳ ἄχαζ βασιλέως ἰούδα ἐβασί
λευσεν ὠσηὲ υἱὸς ἠλὰ ἐν σαμαρείᾳ ἐπὶ ἰσραὴλ ἐννέα
annis. & fecit malū corā dn̄o: verū
ἔτη. καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου, πλὴν
nō sicut reges israel q̄ fuerūt ante eū.
οὐχ ὡς οἱ βασιλεῖς ἰσραὴλ οἳ ἦσαν ἔμπροσθεν αὐτοῦ.
cōtra eū ascēdit salmanasar rex assyriorū: &
ἐπ᾽ αὐτὸν ἀνέβη σαλμανασὰρ βασιλεὺς ἀσσυρίων, καὶ
factus est ei osee seruus & reddebat ei munera.
ἐγένετο αὐτῷ ὠσηὲ δοῦλος καὶ ἔφερεν αὐτῷ δῶρα.
& inuenit rex assyriorū in osee insidias:
καὶ εὗρεν ὁ βασιλεὺς ἀσσυρίων ἐν ὠσηὲ ἐπιβουλήν,
quia misit nuncios ad sua regem egypti: & nō attulit munera regi assyriorū singulis annis: & obsedit eū
διότι ἀπέστειλεν ἀγγέλους πρὸς σουὰ βασιλέα αἰγύ
πτου, καὶ οὐκ ἤνεγκεν δῶρα τῷ βασιλεῖ ἀσσυ
ρίων ἐνιαυτὸν κατ᾽ ἐνιαυτόν, καὶ ἐπολιόρκησεν αὐτὸν
rex assyriorū: & ligauit eū in domo custodie. & rex assyriorū ascēdit sup omnem terrā & ascēdit in samariam: &
ὁ βασιλεὺς ἀσσυρίων, καὶ ἔδησεν αὐτὸν ἐν οἴκῳ φυ
λακῆς. καὶ ὁ βασιλεὺς ἀσσυρίων ἀνέβη ἐπὶ πᾶ
σαν τὴν γῆν καὶ ἀνέβη εἰς σαμάρειαν, καὶ
obsedit eā trib9 ānis. in āt nono
ἐπολιόρκησεν αὐτὴν τρία ἔτη. ἐν δὲ τῷ ἐνάτῳ
anno osee cepit samariam rex
ἔτει ὠσηὲ συνέλαβε τὴν σαμάρειαν ὁ βασιλεὺς
assyriorū: & transtulit israel in assyrios: & hītare fecit eos in elaa &
τῶν ἀσσυρίων, καὶ ἀπῴκισεν τὸν ἰσραὴλ εἰς
ἀσσυρίους, καὶ κατῴκισεν αὐτοὺς ἐν ἐλαὰ καὶ
in habor fluuijs gozan in termis medorū. & factū
ἐν ἀβὼρ ποταμοῖς γοζὰν ἐν ὁρίοις μήδων. καὶ ἐγέ
est cū peccassent filij israel dn̄o
νετο ὅτε ἥμαρτον οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ τῷ κυρίῳ τῷ
deo suo q̄ eduxerat eos de egypto de sub
θεῷ αὐτῶν τῷ ἀγαγόντι αὐτοὺς ἐξ αἰγύπτου ὑπο
κάτωθεν

rit paratū ad volūtatem mei. Fecit igitur vrias sacerdos iuxta oīa q̄ p̄ceperat rex achaz. Tulit āt rex achaz celatas bases & luterē q erat desup: & mare deposuit de bobus ereis qui sustentabāt illud: & posuit sup pauimentū stratū lapide. Musach quoq̧ sabbati quod edificauerat in tēplo: & ingressū regis exterius cōuertit in templū dn̄i pp regē assyriorū. Reliq aūt verborum achaz & oīa q̄ fecit: nōne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regū iuda? Dormiuitq̧ achaz cum patribus suis: & sepultus est cū eis in ciuitate dd: & regnauit ezechias filius eius pro eo. 17.

Anno duodecimo achaz regis iuda regnauit osee filius hela in samaria sup israel nouem annis: fecitq̧ malū coram domino: sed non sicut reges israel qui ante eū fuerūt. Contra hunc ascendit salmanasar rex assyriorū: & factus est ei osee seruus: reddebatq̧ illi tributa. Cūq̧ deprehendisset rex assyriorū osee q rebellare nitens misisset nuncios ad Sua regem egypti: ne prestaret tributa regi assyriorū: sicut singulis annis solitus erat: obsedit eum & vinctum, misit in carcerē: puagatusq̧ est oēm terram: & ascendens samariam obsedit eam tribus annis. Anno autem nono osee cepit rex assyriorū samariā: & transtulit israel in assyrios: posuitq̧ eos in haylā & in abor iuxta fluuiū gozā in ciuitatibus medorū. Factū est eī cū peccassent filij israel domino deo suo qui eduxerat eos de terra egypti de

לבקר׃ ויעש אוריה הכהן ככל אשר (עשה)
צוה המלך אחז׃ ויקצץ המלך (קצץ)
אחז את המסגרות המכנות (סגר כון)
ויסר מעליהם את הכיר ואת הים (סור)
הורד מעל הבקר הנחשת אשר (ירד)
תחתיה ויתן אתו על מרצפת (נתן רצף)
אבנים׃ ואת מוסך השבת אשר (סכך)
בנו בבית ואת מבוא המלך החיצונה (בנה בוא)
הסב בית יהוה מפני מלך אשור׃ (חוץ סבב)
ויתר דברי אחז אשר עשה הלא
הם כתובים על ספר דברי הימים (כתב יום)
למלכי יהודה׃ וישכב אחז עם (שכב)
אבתיו ויקבר עם אבתיו בעיר (קבר)
דוד וימלך חזקיהו בנו תחתיו׃ (מלך)

Cap. xvij

בשנת שתים עשרה (שנה)
לאחז מלך יהודה מלך הושע בן
אלה בשמרון על ישראל תשע
שנים׃ ויעש הרע בעיני יהוה (רעע)
רק לא כמלכי ישראל אשר היו (היה)
לפניו׃ עליו עלה שלמנאסר מלך (פנה)
אשור ויהי לו הושע עבד וישב (שוב)
לו מנחה׃ וימצא מלך אשור (מצא)
בהושע קשר אשר שלח מלאכים (לאך)
אל סוא מלך מצרים ולא העלה (עלה)
מנחה למלך אשור כשנה בשנה
ויעצרהו מלך אשור ויאסרהו (עצר אסר)
בית כלא׃ ויעל מלך אשור
בכל הארץ ויעל שמרון
ויצר עליה שלש שנים׃ בשנת (צור שנה)
התשעית להושע לכד מלך
אשור את שמרון ויגל את (גלה)
ישראל אשורה וישב אותם
בחלח ובחבור נהר גוזן וערי
מדי׃ ויהי כי חטאו בני (עיר היה)
ישראל ליהוה אלהיהם המעלה (גלה)
אותם מארץ מצרים מתחת (את)

יד פרעה מלך מצרים ויראו — ירא
אלהים אחרים: וילכו בחקות הגוים — חקק
אשר הוריש יהוה מפני בני — ירש פנה
ישראל ומלכי ישראל אשר עשו: — עשה
ויחפאו בני ישראל דברים אשר — חפה
לא כן על יהוה אלהיהם ויבנו — בנה
להם במות בכל עריהם ממגדל — במה עיר
נוצרים עד עיר מבצר: ויצבו להם — גדל נצר
מצבות ואשרים על כל גבעה גבהה — בצר יצב
ותחת כל עץ רענן: ויקטרו שם בכל — קטר
במות כגוים אשר הגלה יהוה — גלה
מפניהם ויעשו דברים רעים להכעיס — כעס
את יהוה: ויעבדו הגללים אשר — עבד
אמר יהוה להם לא תעשו את הדבר
הזה: ויעד יהוה בישראל וביהודה
ביד כל נביאו כל חזה לאמר שבו — נבא שוב
מדרכיכם הרעים ושמרו מצותי — רוע צוה
חקותי ככל התורה אשר צויתי — חקק ירה
את אבתיכם ואשר שלחתי אליכם
ביד עבדי הנביאים: ולא שמעו
ויקשו את ערפם כערף אבותם — קשה
אשר לא האמינו ביהוה אלהיהם: — אמן
וימאסו את חקיו ואת בריתו אשר — מאס ברת
כרת את אבותם ואת עדותיו אשר — עוד
העיד בם וילכו אחרי ההבל ויהבלו — ישר הבל
ואחרי הגוים אשר סביבתם אשר — סבב
צוה יהוה אתם לבלתי עשות — עשה
כהם: ויעזבו את כל מצות יהוה — עזב
אלהיהם ויעשו להם מסכה שנים — נסך שנה
עגלים ויעשו אשירה וישתחוו — אשר שחה
לכל צבא השמים ויעבדו את — עבד
הבעל: ויעבירו את בניהם ואת — עבר בנה
בנותיהם באש ויקסמו קסמים — קסם
וינחשו ויתמכרו לעשות הרע בעיני — נחש מכר
יהוה להכעיסו: ויתאנף יהוה מאד — רוע כעס
בישראל ויסרם מעל פניו לא — אנף סור
פנה

manu pharaōis regis egypti: coluerūt deos alienos: & ambulauerūt iuxta ritū gentiū quas consumpserat dominus in cōspectu filiorū israel: & regū israel: quia similiter fecerant. Et irritauerūt filii israel verbis nō rectis dñm deū suum: & edificauerunt sibi excelsa ī cūctis vrbibus suis a turre custodū vsq; ad ciuitatē munitā. Feceruntq; sibi statuas & lucos in omni colle sublimi: & subter omne lignū nemorosū: & adolebāt ibi īcēsum sup aras in morē gētiū quas transtulerat dñs a facie corū. Feceruntq; verba pessima irritātes dñm: & coluerūt immūdicias de quibus p̄cepit eis dñs ne facerent verbum hoc. Et testificatus est dñs in israel & in iuda p manū oium pphetarū & vidētiū: dicēs. Reuertimini a viis vestris pessimis: & custodite p̄cepta mea & cerimonias: iuxta oēm legem quam precepi pr̄ibus vestris: & sicut misi ad vos in manu seruorum meorū pphetarū. Qui nō audierūt: sed indurauerūt ceruicē suā iuxta ceruicē patrū suorum q nolucrunt obedire dño deo suo & abiecerunt legitima eius & pactū qd pepigit cum pr̄ibus corū & testificationes quibus cōtestatus ē eos: secutiq; sunt vanitates & vane egerūt: & secuti sūt gētes q̄ erāt p circuitū corū: sup quibus p̄cepat dñs eis vt nō facerēt sicut & ille faciebāt. Et dereliqrūt oia p̄cepta dñi dei sui. Feceruntq; sibi conflatiles duos vitulos & lucos: & adorauerunt vniuersam militiā celi. Seruieruntq; baal: & cōsecrauerunt filios suos & filias suas p ignem. Et diuinationi inseruiebāt & auguriis: & tradiderūt se vt facerēt malum corā dño vt irritarēt eum. Iratusq; ē dñs vehemēter israeli: & abstulit eos a cōspectu suo &

manu pharaōis regis egypti: & timuerūt
χειρὸς φαραὼ βασιλέως αἰγύπτου, καὶ ἐφοβήθησαν
deos alienos: & ambulauerūt in ritibus
θεοὺς ἑτέρους, καὶ ἐπορεύθησαν τοῖς δικαιώμασι τῶν
gētiū: quas abstulit dñs a facie filiorū israel: & reges israel quecūq; fecerūt: &
ἐθνῶν, ὧν ἐξῆρε κύριος ἀπὸ προσώπου τῶν υἱῶν ἰσραήλ, καὶ οἱ βασιλεῖς ἰσραὴλ ὅσα ἐποίησαν, καὶ
induti sunt filii israel verbis iniquis cōtra dominū deū suū. & edificauerūt sibi excelsa in cunctis vrbibus suis a turre custodum vsq; ad ciuitatē munitā. & cōstituerūt sibi
ἠμφιέσαντο οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ λόγους ἀδίκους κατὰ κυρίου θεοῦ αὐτῶν. καὶ ᾠκοδόμησαν ἑαυτοῖς ὑψηλὰ ἐν πάσαις ταῖς πόλεσιν αὐτῶν ἀπὸ πύργου φυλασσόντων ἕως πόλεως ὀχυρᾶς. καὶ ἐστήλωσαν ἑαυτοῖς
filii israel statuas & lucos in omni colle sublimi & subter omne lignū nemorosum: & adolebāt icēsū ibi in oib' excelsis: sicut gētes quas trāstulit dominus de facie eorū: & fecerūt participes: &
οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ στήλας καὶ ἄλση ἐν παντὶ βουνῷ ὑψηλῷ καὶ ὑποκάτω παντὸς ξύλου ἀλσώδους, καὶ ἐθυμίων ἐκεῖ ἐν πᾶσι τοῖς ὑψηλοῖς, καθὼς τὰ ἔθνη ἃ ἀπῴκισε κύριος ἐκ προσώπου αὐτῶν, καὶ ἐποίησαν κοινωνούς, καὶ
sculpserūt vt irritarent dñm & coluerunt idola: que dixit dñs eis nō facietis verbū hoc. & testificatus est israel & iude
ἐχάραξαν τοῦ παροργίσαι τὸν κύριον καὶ ἐλάτρευσαν τοῖς εἰδώλοις, οἷς εἶπεν κύριος αὐτοῖς οὐ ποιήσετε τὸ ῥῆμα τοῦτο. καὶ διεμαρτύρατο τῷ ἰσραὴλ καὶ τῷ ἰούδα
Jere. 25.b.
dñs in manib' oium pphetarū ei': omni bus vidētib' dicēs: reuertimini a viis vestris malis: & custodite precepta mea & iustificatiōes meas & oēm legē meā: quā precepi patribus vestris: quecūq; misi ad eos in manu seruorū meorū pphetarū: & nō audierūt: & indurauerūt tergū suū sup tergū patrū suorū: qui nō crediderūt dño deo suo: & abiecerūt fedus eius & iustificatiōes q̄ pepigit cum patribus eorū: & testificatiōes ei' quibus cōtestat' est eos: & abierūt post vanitates & vane egerūt: & post gētes q̄ p circuitū eorū: de quib' preceperat dñs eis vt nō facerēt iuxta ea. & dereliquerūt precepta dñi dei sui: & fecerūt sibi cōflatilia duas iuuēcas: & fecerūt lucū: & adorauerūt vniuersā militiā celi. & seruierūt baal: & pduxerūt filios suos & filias suas in igne. & diuinabāt diuinatiōes & augurabātur auguriis. & vēditi sunt vt facerēt malū corā dño vt irritarent eū. & irat' ē dñs vehemēter in israel: & abstulit eos a facie sua: nō
ὁ κύριος ἐν χερσὶ πάντων τῶν προφητῶν αὐτοῦ, παντὸς ὁρῶντος λέγων, ἀποστράφητε ἀπὸ τῶν ὁδῶν ὑμῶν τῶν πονηρῶν, καὶ φυλάξατε τὰς ἐντολάς μου καὶ τὰ δικαιώματά μου καὶ πάντα τὸν νόμον μου, ὃν ἐνετειλάμην τοῖς πατράσιν ὑμῶν, ὅσα ἀπέστειλα πρὸς αὐτοὺς ἐν χειρὶ τῶν δούλων μου τῶν προφητῶν, καὶ οὐκ ἤκουσαν, καὶ ἐσκλήρυναν τὸν νῶτον αὐτῶν ὑπὲρ τὸν νῶτον τῶν πατέρων αὐτῶν, οἱ οὐκ ἐπίστευσαν κυρίῳ τῷ θεῷ αὐτῶν, καὶ ἀπώσαντο τὴν διαθήκην αὐτοῦ καὶ τὰ δικαιώματα ἃ διέθετο τοῖς πατράσιν αὐτῶν, καὶ τὰ μαρτύρια αὐτοῦ ὅσα διεμαρτύρατο αὐτοῖς, καὶ ἐπορεύθησαν ὀπίσω τῶν ματαίων καὶ ἐματαιώθησαν, καὶ ὀπίσω τῶν ἐθνῶν τῶν περικύκλῳ αὐτῶν, ὧν ἐνετείλατο κύριος αὐτοῖς τοῦ μὴ ποιῆσαι κατὰ ταῦτα. καὶ ἐγκατέλιπον τὰς ἐντολὰς κυρίου τοῦ θεοῦ αὐτῶν, καὶ ἐποίησαν ἑαυτοῖς χωνευτὰ δύο δαμάλεις, καὶ ἐποίησαν ἄλσος, καὶ προσεκύνησαν πάσῃ τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ. καὶ ἐλάτρευσαν τῷ βάαλ, καὶ διήγαγον τοὺς υἱοὺς αὐτῶν καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῶν ἐν πυρί. καὶ ἐμαντεύοντο μαντείας καὶ οἰωνίζοντο οἰωνισμοῖς. καὶ ἐπράθησαν τοῦ ποιῆσαι τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου τοῦ παροργίσαι αὐτόν. καὶ ἐθυμώθη κύριος σφόδρα ἐν ἰσραήλ, καὶ ἀπέστησεν αὐτοὺς ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ, οὐχ

remansit nisi tribus iuda sola. etiam iuda nō custodiuit mādata dñi dei sui. & ambulauerūt in iustificatiōib' israel quas fecerūt: & proiecit dñs oēm semē israel. & irat' est dñs sup eis: & cōmouit eos & tradidit eos in manu diripientiū eos: donec proiiceret eos a facie sua. verūtamē scissus ē israel a domo dauid: & regē cōstituerūt sup se hieroboā filiū nabat: & proiecit hieroboā israel a post dñm: & peccare fecit eos peccatū magnum: & ambulauerūt filii isrl in oibus peccatis hieroboā q̄ fecerat: nō recesserūt ab eis vsq; quo amouit dñs israel a facie sua: sicut locut' est dñs in manu oium seruorū suorū pphetarū. & trāslat' est israel de terra sua in assyrios vsq; in diem hanc. & adduxit rex assyriorū de babylone & de chotha & de auan & de emath & de sempharuaim: & collocauit eos in ciuitatib' samarie pro filiis israel. & possederūt samariā & ciuitates ei': & habitauerūt in eis. & factū est postq̄ habitauerūt gētes ille ibi in pricipio: nō timuerūt dñm. & misit dñs in eos leones: & interficiebāt ex eis. & locuti sūt ad regem assyriorū dicētes: gētes quas trāstulisti & hitare fecisti in ciuitatib' samarie: nō cognouerūt iudiciū dei terre. & misit in eos leones: & ecce sunt interficiētes eos: quia nō sciunt iudiciū dei terre. & precepit rex assyriorū dicēs ducite illuc vnū sacerdotū quos trāstuli de samaria: & vadat & habitet ibi: & declarbit eis iudiciū dei terre. & duxerūt vnū sacerdotū quos trāstulerūt de samaria: & sedit in bethel. & erat sacerdos illuminās eos quō timerēt dñm. & erant facientes gens gens deos suos. & posuerunt eos in domib' excelsorū: q̄ fecerūt samarite gens gens in vrbibus suis in quib' habitabāt

ὑπελείφθη πλὴν φυλὴ ἰούδα μονωτάτη. καί γε ἰούδας οὐκ ἐφύλαξε τὰς ἐντολὰς κυρίου τοῦ θεοῦ αὐτοῦ. καὶ ἐπορεύθησαν ἐν τοῖς δικαιώμασιν ἰσραὴλ οἷς ἐποίησαν, καὶ ἀπώσατο κύριος ἅπαν τὸ σπέρμα ἰσραήλ. καὶ ἐθυμώθη κύριος ἐπ' αὐτοῖς, καὶ ἐσάλευσεν αὐτοὺς καὶ ἔδωκεν αὐτοὺς ὁ κύριος ἐν χειρὶ τῶν διαρπαζόντων αὐτούς, ἕως οὗ ἀπέρριψεν αὐτοὺς ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ. πλὴν ὅτι ἐρράγη ὁ ἰσραὴλ ἀπὸ τοῦ οἴκου δαυίδ, καὶ ἐβασίλευσαν ἐφ' ἑαυτοῖς τὸν ἱεροβοὰμ υἱὸν ναβάτ, καὶ ἀπώσατο ὁ ἱεροβοὰμ τὸν ἰσραὴλ ἀπὸ ὄπισθεν τοῦ κυρίου, καὶ ἐξήμαρτεν αὐτοὺς ἁμαρτίαν μεγάλην, καὶ ἐπορεύθησαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἐν πάσαις ἁμαρτίαις ἱεροβοὰμ αἷς ἐποίησεν, οὐκ ἀπέστησαν ἀπ' αὐτῶν ἕως οὗ μετέστησε κύριος τὸν ἰσραὴλ ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ, ὡς ἐλάλησε κύριος ἐν χειρὶ πάντων τῶν δούλων αὐτοῦ τῶν προφητῶν. καὶ ἀπῳκίσθη ἰσραὴλ ἀπὸ τῆς γῆς αὐτοῦ εἰς ἀσσυρίους ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ ἤγαγεν βασιλεὺς ἀσσυρίων ἐκ βαβυλῶνος καὶ ἐκ χωθὰ καὶ ἀπὸ αὐὰν καὶ ἀπὸ αἱμὰθ καὶ ἀπὸ σεπφαρουαΐμ, καὶ κατῴκισεν αὐτοὺς ἐν ταῖς πόλεσι σαμαρείας ἀντὶ τῶν υἱῶν ἰσραήλ. καὶ ἐκληρονόμησαν τὴν σαμάρειαν, καὶ τὰς πόλεις αὐτῆς, καὶ κατῴκησαν ἐν αὐταῖς. καὶ ἐγένετο μετὰ τὸ κατῳκισθῆναι τὰ ἔθνη ταῦτα ἐκεῖ ἐν ἀρχῇ, οὐκ ἐφοβήθησαν τὸν κύριον. καὶ ἀπέστειλε κύριος εἰς αὐτοὺς λέοντας, καὶ ἐθανάτουν ἐν αὐτοῖς. καὶ εἶπον τῷ βασιλεῖ ἀσσυρίων λέγοντες, τὰ ἔθνη ἃ ἀπῴκισας καὶ κατῴκισας ἐν ταῖς πόλεσι σαμαρείας, οὐκ ἔγνωσαν τὸ κρίμα τοῦ θεοῦ τῆς γῆς. καὶ ἀπέστειλεν εἰς αὐτοὺς λέοντας, καὶ ἰδού εἰσι θανατοῦντες αὐτούς, καθότι οὐκ οἴδασι τὸ κρίμα τοῦ θεοῦ τῆς γῆς. καὶ ἐνετείλατο βασιλεὺς ἀσσυρίων λέγων, ἀπαγάγετε ἐκεῖ ἕνα τῶν ἱερέων ὧν ἀπῴκισα ἐκ σαμαρείας, καὶ πορευθήτω καὶ κατοικήτω ἐκεῖ, καὶ φωτιεῖ αὐτοῖς τὸ κρίμα τοῦ θεοῦ τῆς γῆς. καὶ ἤγαγον ἕνα τῶν ἱερέων ὧν ἀπῴκισαν ἀπὸ σαμαρείας, καὶ ἐκάθισεν ἐν βαιθήλ. καὶ ἦν ὁ ἱερεὺς φωτίζων αὐτοῖς πῶς φοβηθῶσι τὸν κύριον. καὶ ἦσαν ποιοῦντες ἔθνος ἔθνος τοὺς θεοὺς αὐτῶν. καὶ ἔθηκαν αὐτοὺς ἐν οἴκοις τῶν ὑψηλῶν, ὧν ἐποίησαν οἱ σαμαρεῖται ἔθνος ἔθνος ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν ἐν αἷς κατῴκουν

nō remāsit nisi tribus iuda tantūmodo. Sed nec ipse iuda custodiuit mandata domini dei sui: verūtamē ambulauit in erroribus israel quos operatus fuerat. Proiecitq; dñs oēm semen israel: & afflixit eos & tradidit eos in manu diripientiū: donec pii ceret eos a facie sua. Ex eo iam tpe quo scissus est israel a domo dd: & cōstituerūt sibi regē hieroboā filiū nabath. Separauit eī hieroboā israel a dño: & peccare eos fecit pctm magnū. Et ambulauerūt filii israel in vniuersis pctis hieroboā q̄ fecerat: & non recesserunt ab eis vsq; quo dñs auferret israel a facie sua: sicut locutus fuerat ī māu oium seruorū suorū pphetarū. Trāslatusq; ē israel de terra sua in assyrios vsq; in diē hāc. Adduxit aūt rex assyriorū viros de babilone & de curtha & de abiat: & de emath & de sepharuaī: & collocauit eos in ciuitatibus samarie p filiis israel. q possederūt samariā & hītauerūt in vrbibus eius. Cūq; ibi hītare cepissent nō timebāt dñm. & īmisit eis dñs leones q interficiebāt eos. Nūciatumq; ē regi assyriorū & dictū. Gētes quas transtulisti & hītare fecisti in cītatibus samarie ignorāt legitima dei terre: & īmisit in eos dñs leones: & ecce interficiunt eos eo q ignorent ritum dei terre. Precepit autem rex assyriorum dicens. Ducite illuc vnum de sacerdotibus quos inde captiuos adduxistis: vt vadat & hītet cū eis: & doceat eos legitima dei terre. Igitur cū venisset vnus de sacerdotib' his q captiui ducti fuerāt de samaria: hītauit in bethel: & docebat eos quō colerent dñm. Et vnaq̄q; gēs fabricata ē deū suū. Posuerūtq; eos in phanis excelsis q̄ fecerāt samarite gens & gēs in vrbibus suis in qbus habitabāt.

נשאר רק שבט יהודה לבדו: גם — שאר בדד
יהודה לא שמר את מצות יהוה — צוה
אלהיהם וילכו בחקות ישראל — חקק
אשר עשו: וימאס יהוה בכל זרע — עשה מאס
ישראל ויענם ויתנם ביד שסים — ענה נתן
עד אשר השליכם מפניו: כי קרע — שסה שלך
ישראל מעל בית דוד וימליכו את — מלך
ירבעם בן נבט וידח ירבעם את — נדח
ישראל מאחרי יהוה והחטיאם — חטא
חטאה גדולה: וילכו בני ישראל בכל — גדל
חטאת ירבעם אשר עשה לא סרו — סור
ממנה: עד אשר הסיר יהוה את
ישראל מעל פניו כאשר דבר ביד — פנה
כל עבדיו הנביאים ויגל ישראל מעל — נבא גלה
אדמתו אשורה עד היום הזה: ויבא — בוא
מלך אשור מבבל ומכותה ומעוא
ומחמת וספרוים וישב בערי שמרון — עיר
תחת בני ישראל וירשו את שמרון
וישבו בעריה: ויהי בתחלת שבתם — היה חלל
שם לא יראו את יהוה וישלח — ישב שלח
יהוה בהם את האריות ויהיו הרגים — ארה
בהם: ויאמרו למלך אשור לאמר — אמר
הגוים אשר הגלית ותושב בערי — גלה ישב
שמרון לא ידעו את משפט אלהי — שפט
הארץ וישלח בם את האריות והנם
ממיתים אתם כאשר אינם ידעים — מות את
את משפט אלהי הארץ: ויצו מלך — צוה
אשור לאמר הליכו שמה אחד — הלך
מהכהנים אשר הגליתם משם וילכו — גלה
וישבו שם ויורם את משפט אלהי — ירה
הארץ: ויבא אחד מהכהנים אשר — בוא
הגלו משמרון וישב בבית אל ויהי
מורה אתם איך ייראו את יהוה: — ירה ירא
ויהיו עשים גוי גוי אלהיו ויניחו — עשה ינח
בבית הבמות אשר עשו השמרנים — במה
גוי גוי בעריהם אשר הם ישבים — עיר

שָׁם׃ וְאַנְשֵׁי בָבֶל עָשׂוּ אֶת סֻכּוֹת
בְּנוֹת וְאַנְשֵׁי כוּת עָשׂוּ אֶת נֵרְגַל
וְאַנְשֵׁי חֲמָת עָשׂוּ אֶת אֲשִׁימָא׃
וְהָעַוִּים עָשׂוּ נִבְחַז וְאֶת תַּרְתָּק
וְהַסְפַרְוִים שֹׂרְפִים אֶת בְּנֵיהֶם
בָּאֵשׁ לְאַדְרַמֶּלֶךְ וַעֲנַמֶּלֶךְ אֱלֹהֵי
סְפַרְוִים׃ וַיִּהְיוּ יְרֵאִים אֶת יְהוָה
וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם מִקְצוֹתָם כֹּהֲנֵי בָמוֹת
וַיִּהְיוּ עֹשִׂים לָהֶם בְּבֵית הַבָּמוֹת׃ אֶת
יְהוָה הָיוּ יְרֵאִים וְאֶת אֱלֹהֵיהֶם
הָיוּ עֹבְדִים כְּמִשְׁפַּט הַגּוֹיִם אֲשֶׁר
הִגְלוּ אֹתָם מִשָּׁם׃ עַד הַיּוֹם הַזֶּה
הֵם עֹשִׂים כַּמִּשְׁפָּטִים הָרִאשֹׁנִים
אֵינָם יְרֵאִים אֶת יְהוָה וְאֵינָם
עֹשִׂים כְּחֻקֹּתָם וּכְמִשְׁפָּטָם וְכַתּוֹרָה
וְכַמִּצְוָה אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת בְּנֵי
יַעֲקֹב אֲשֶׁר שָׂם שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל׃
וַיִּכְרֹת יְהוָה אִתָּם בְּרִית וַיְצַוֵּם
לֵאמֹר לֹא תִירְאוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים
וְלֹא תִשְׁתַּחֲווּ לָהֶם וְלֹא תַעַבְדוּם וְלֹא
תִזְבְּחוּ לָהֶם׃ כִּי אִם אֶת יְהוָה אֲשֶׁר
הֶעֱלָה אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּכֹחַ
גָּדוֹל וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה אֹתוֹ תִירָאוּ וְלוֹ
תִשְׁתַּחֲווּ וְלוֹ תִזְבָּחוּ׃ וְאֶת הַחֻקִּים וְאֶת
הַמִּשְׁפָּטִים וְהַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה אֲשֶׁר
כָּתַב לָכֶם תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת כָּל
הַיָּמִים וְלֹא תִירְאוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים׃
וְהַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַתִּי אִתְּכֶם לֹא
תִשְׁכָּחוּ וְלֹא תִירְאוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים׃
כִּי אִם אֶת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם תִּירָאוּ וְהוּא
יַצִּיל אֶתְכֶם מִיַּד כָּל אֹיְבֵיכֶם׃ וְלֹא
שָׁמֵעוּ כִּי אִם כְּמִשְׁפָּטָם הָרִאשׁוֹן
הֵם עֹשִׂים׃ וַיִּהְיוּ הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה יְרֵאִים
אֶת יְהוָה וְאֶת פְּסִילֵיהֶם הָיוּ עֹבְדִים
גַּם בְּנֵיהֶם וּבְנֵי בְנֵיהֶם כַּאֲשֶׁר עָשׂוּ
אֲבֹתָם הֵם עֹשִׂים עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃

סכה · קצה · שפט · גלה · חקק · צוה · שום · כרת · ירא · שחה · עבד · זבח · עלה · כוח · גדל · זרע · נטה · שמר · עשה · יום · שכח · ירא · נצל · שפט · היה · פסל

Viri enim babylõii fecerũt sochot benoth: viri autem cuthei fecerunt nergel: & viri de emath fecerunt asima. Porro euei fecerũt nebaas & tharthac. Hi autẽ qui erãt de sapharuaim cõburebant filios suos igni adramelech & anamelech diis sepharuaim: & nihilominus colebant dominũ. Fecerunt autẽ sibi de nouissimis sacerdotes excelsorũ: & ponebant eos in phanis sublimibus. Et cũ dñm colerent: diis quoque suis seruiebant iuxta cõsuetudinem gentium: de quibus translati fuerant samariã. Usq; in presentem diem morem sequuntur antiquum: non timent dominum: neq; custodiunt cerimonias eius atq; iudicia & legem & mandatum quod preceperat dñs filiis iacob quem cognominauit israel: & percusserat cũ eis pactum & mandauerat eis dicens. Nolite timere deos alienos: & nõ adoretis eos: & nõ colatis eos: & non immoletis eis. Sed dominũ deũ vestrum qui eduxit vos de terra egypti in fortitudine magna & i brachio extẽto: ipsum timete & illũ adorate: & ipsi immolate. Cerimonias quoque & iudicia & legẽ & mãdatũ quod scripsit vobis custodite: vt faciatis cunctis diebus: & nõ timeatis deos alienos. Et pactũ qđ percussit vobiscum nolite obliuisci: nec colatis deos alienos. Sed dñm deũ vestrum timete: & ipse eruet vos de manu omnium inimicorũ vestrorũ. Illi vero nõ audierũt: sed iuxta cõsuetudinẽ suã pristinã perpetrabãt. Fuerũt igitur gẽtes iste timẽtes quidẽ dñm: sed nihilominus & idolis suis seruiẽtes. Nã & filii eorũ & nepotes sicut fecerũt patres sui: ita faciũt vsq; in presentẽ diem. 18.

in eis. et viri babylonis fecerunt
ἐν αὐταῖς. καὶ οἱ ἄνδρες βαβυλῶνος ἐποίησαν τὴν σοκχὼθ βανώθ. et viri chuth fecerunt nergel.
καὶ οἱ ἄνδρες χουθ ἐποίησαν τὴν νεργέλ. et viri emath fecerunt asima. et euei
καὶ οἱ ἄνδρες αἱμὰθ ἐποίησαν τὴν ἀσιμά. καὶ οἱ εὐαῖοι fecerunt nibchas et tharthac. et seppha
ἐποίησαν τὴν νιβχὰζ καὶ τὴν θαρθάκ. καὶ οἱ σεπφαρουὶμ cõburebãt filios suos adra
κατέκαιον ἐν πυρὶ τὰ τέκνα αὐτῶν τῷ ἀδραμέλεχ deo sephharuim: et erant timentes do
μέλεχ θεῷ σεπφαρουίμ, καὶ ἦσαν φοβούμενοι τὸν κύριον. et fecerunt ex se sacerdotes excelsorum de
parte: et fecerunt sibi in domibus excel
μέρους, καὶ ἐποίησαν ἑαυτοῖς ἐν τοῖς οἴκοις τῶν ὑψηλῶν. dñm ipsi timebant: et deos fu
ἐν τοῖς οἴκοις. τὸν κύριον αὐτοὶ ἐφοβοῦντο, καὶ τοῖς θεοῖς αὐτῶν os colebãt iuxta iudiciũ gẽtiũ: vnde trãs
τῶν ἐλάτρευον κατὰ τὸ κρίμα τῶν ἐθνῶν, ὅθεν ἀπῴκισαν stulit eos inde. vsq; in diem hanc sic
κισεν αὐτοὺς ἐκεῖθεν. ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης οὕτως faciebãt iuxta iudiciũ eoꝝ ab initio. nõ erant
ἐποίουν κατὰ τὸ κρίμα αὐτῶν τὸ ἀπ' ἀρχῆς. οὐκ ἦσαν timentes dñm: et nõ fecerũt iuxta iusti
φοβούμενοι τὸν κύριον, καὶ οὐκ ἐποίησαν κατὰ τὰ δι ficationes et iudicia et precepta et secũ
καιώματα καὶ τὰ κρίματα καὶ τὰς ἐντολὰς καὶ κατὰ dum legẽ quã preceperat dñs filiis iacob:
τὸν νόμον ὃν ἐνετείλατο κύριος τοῖς υἱοῖς ἰακώβ, cui imposuit nomẽ israel: et pepigit dñs cum
ᾧ ἐπέθηκεν ὄνομα ἰσραήλ, καὶ διέθετο κύριος μετ' αὐτῶν eis fedus. et mãdauit eis dicẽs: nõ ti
διαθήκην, καὶ ἐνετείλατο αὐτοῖς λέγων, οὐ φο mebitis deos alienos: et nõ adorabitis eos:
βηθήσεσθε θεοὺς ἑτέρους, καὶ οὐ προσκυνήσετε αὐτοῖς, et nõ coletis eos: et nõ imolabitis eis:
καὶ οὐ λατρεύσετε αὐτοῖς, καὶ οὐ θύσετε αὐτοῖς, nisi dño qui eduxit vos de terra egy
ὅτι ἀλλ' ἢ κυρίῳ τῷ ἀναγαγόντι ὑμᾶς ἐκ γῆς αἰγύ pti in fortitudine magna et in brachio excelso: eũ
πτου ἐν ἰσχύϊ μεγάλῃ καὶ ἐν βραχίονι ὑψηλῷ, αὐτὸν timebitis: et eũ adorabitis: et ei
φοβηθήσεσθε, καὶ αὐτῷ προσκυνήσετε, καὶ αὐτῷ immolabitis: et iustificationes eius et iu
θύσετε, καὶ τὰ δικαιώματα αὐτοῦ καὶ τὰ κρί dicia et mãdata et legẽ quã scripsit
ματα καὶ τὰς ἐντολὰς καὶ τὸν νόμον ὃν ἔγραψεν vobis custodietis vt faciatis cũctis diebus: et nõ
ὑμῖν φυλάξεσθε ποιεῖν πάσας τὰς ἡμέρας, καὶ οὐ timebitis deos alienos: et pactum qđ pe
φοβηθήσεσθε θεοὺς ἑτέρους, καὶ τὴν διαθήκην ἣν διέθετο pigit vobiscũ nõ obliuiscemini: et nõ timebitis de
το μεθ' ὑμῶν οὐκ ἐπιλήσεσθε, καὶ οὐ φοβηθήσεσθε θε os alienos: nisi dñm deũ vestrũ eum ti
οὺς ἑτέρους, ὅτι ἀλλ' ἢ κύριον τὸν θεὸν ὑμῶν αὐτὸν φο mebitis: et ipse eruet vos de manu om
βηθήσεσθε, καὶ αὐτὸς ἐξελεῖται ὑμᾶς ἐκ χειρὸς πάν nium inimicorũ vestrorũ: et nõ audierũt nisi in
των τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν, καὶ οὐκ ἤκουσαν ἀλλ' ἢ ἐν τοῖς iustificationibus suis primis ipsi perpetrabãt.
δικαιώμασιν αὐτῶν τοῖς πρώτοις αὐτοὶ ἐποίουν. et fuerũt gẽtes iste timentes dñm: et
καὶ ἦσαν τὰ ἔθνη ταῦτα φοβούμενοι τὸν κύριον, καὶ sculptilibus suis seruiebant. etiã filii eo
τοῖς γλυπτοῖς αὐτῶν ἐδούλευον. καί γε οἱ υἱοὶ αὐ rum et filii filiorũ eoꝝ sicut fecerũt
τῶν καὶ οἱ υἱοὶ τῶν υἱῶν αὐτῶν καθὼς ἐποίησαν οἱ patres eorũ ipsi faciũt vsq; in diem
πατέρες αὐτῶν αὐτοὶ ποιοῦσιν ἕως τῆς ἡμέρας hanc.
ταύτης.

Ca.18.

Cap.xviij

A · 2.Para.29.a.

Et factũ est in anno tertio osee filii hela re
Καὶ ἐγένετο ἐν ἔτει τρίτῳ τοῦ ὠσηὲ υἱοῦ ἠλὰ βασι gis israel: regnauit ezechias filius achaz regis
λέως ἰσραήλ, ἐβασίλευσεν ἐζεκίας υἱὸς ἄχαζ βασιλέως iuda: filius viginti et quinq; annorũ erat cũ regnaret
ἰούδα. υἱὸς εἴκοσι καὶ πέντε ἐτῶν ἦν ἐν τῷ βασιλεύειν ipse: et viginti et nouẽ ãnis regnauit in hierusa
αὐτόν, καὶ εἴκοσι καὶ ἐννέα ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσα lem: et nomẽ matris eius abi filia zacharie. et
λήμ, καὶ ὄνομα τῆς μητρὸς αὐτοῦ ἀβὶ θυγάτηρ ζαχαρίου. καὶ fecit rectũ coram dño iuxta omnia
ἐποίησε τὸ εὐθὲς ἐνώπιον κυρίου κατὰ πάντα quecunq; fecit dauid pater eius. ipse abstulit
ὅσα ἐποίησε δαυὶδ ὁ πατὴρ αὐτοῦ. αὐτὸς ἐξῆρε τὰ excelsa et contriuit statuas et lucos succidit.
ὑψηλὰ καὶ συνέτριψε τὰς στήλας καὶ τὰ ἄλση ἐξέκοψε. et concidit ezechias serpẽtẽ eneum: quẽ fe
καὶ συνέκοψεν ἐζεκίας τὸν ὄφιν τὸν χαλκοῦν, ὃν ἐποίη cit moyses: qr vsq; ad dies illos fuerũt filii
σε μωυσῆς, ὅτι ἕως τῶν ἡμερῶν ἐκείνων ἦσαν οἱ υἱοὶ israel adolẽtes icẽsũ ei: et vocauerũt eũ nee
ἰσραὴλ θυμιῶντες αὐτῷ, καὶ ἐκάλεσαν αὐτὸν νεε um. in dño deo israel sperauit. nõ fuit post
σθάν. ἐν κυρίῳ θεῷ ἰσραὴλ ἤλπισεν, καὶ μετ' αὐτὸν οὐκ ἐγένετο ὅμοιος αὐτῷ cum similis ipsi in regibus iuda: et in
αὐτῷ ὅμοιος αὐτῷ ἐν τοῖς βασιλεῦσιν ἰούδα, καὶ ἐν his qui fuerũt ante eum. et adhesit do
τοῖς γενομένοις ἔμπροσθεν αὐτοῦ. καὶ ἐκολλήθη τῷ κυ mino: nõ recessit a tergo eius: et custodiuit
ρίῳ, οὐκ ἀπέστη ὄπισθεν αὐτοῦ, καὶ ἐφύλαξε mãdata eius que preceperat dñs moy
τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ ὅσας ἐνετείλατο κύριος τῷ μωυ si. et erat dñs cum eo: in oibus que fe
σῇ, καὶ ἦν κύριος μετ' αὐτοῦ, ἐν πᾶσιν οἷς ἐποίει cit intellexit. et rebellauit in regem assyriorum: et
συνίει. καὶ ἠθέτησεν ἐν τῷ βασιλεῖ ἀσσυρίων, καὶ nõ seruiuit ei. ipse percussit phili
οὐκ ἐδούλευσεν αὐτῷ. αὐτὸς ἐπάταξε τοὺς ἀλλοφύ steos vsq; ad gazã et vsq; ad terminũ eius a turre
λους ἕως γάζης καὶ ἕως ὁρίου αὐτῆς, ἀπὸ πύργου custodum et vsq; ad ciuitatẽ munitã. et factũ e
φυλασσόντων καὶ ἕως πόλεως ὀχυρᾶς. καὶ ἐγένετο in anno quarto regnante ezechia: ip
ἐν τῷ ἔτει τῷ τετάρτῳ βασιλεύοντος ἐζεκίου, αὐ se anno septimo osee filio hela regi is
τὸς ἐνιαυτὸς ἕβδομος τῷ ὠσηὲ υἱῷ ἠλὰ βασιλεῖ ἰσ rael: ascendit salmanasar rex assyriorum cõtra sa
ραήλ, ἀνέβη σαλμανασὰρ βασιλεὺς ἀσσυρίων ἐπὶ σα mariã. et obsidebat eam et cepit e
μάρειαν, καὶ ἐπολιόρκει αὐτήν. καὶ κατελάβετο αὐ am in fine triũ annoꝝ. in ãno sexto eze
τὴν ἀπὸ τέλους τριῶν ἐτῶν. ἐν ἔτει ἕκτῳ τοῦ ἐζε chie: ipse annus nonus osee regi is
κίου, αὐτὸς ἐνιαυτὸς ἔνατος τῷ ὠσηὲ βασιλεῖ ἰσ rael: capta est samaria. et transtulit rex
ραήλ, συνελήφθη σαμάρεια. καὶ ἀπῴκισε βασιλεὺς assyriorũ samariam in assyrios: et collocauit eos
ἀσσυρίων τὴν σαμάρειαν εἰς ἀσσυρίους, καὶ ἔθετο αὐ in ela et in habor fluuiis gozã et in
τοὺς ἐν ἐλαὲ καὶ ἐν ἀβὼρ ποταμοῖς γωζὰν καὶ ἐν terris medorũ: eo qđ nõ audierũt vocẽ dñi
ὄρεσι μήδων, ἀνθ' ὧν οὐκ ἤκουσαν τῆς φωνῆς κυρίου dei sui: et pretergressi sũt pactum
τοῦ θεοῦ αὐτῶν, καὶ παρέβησαν τὴν διαθήκην eius: omnia q̃cũq; precepit moyses seruus
αὐτοῦ, πάντα ὅσα ἐνετείλατο μωυσῆς ὁ δοῦλος dñi: et nõ audierũt et nõ fecerunt.
κυρίου, καὶ οὐκ ἤκουσαν καὶ οὐκ ἐποίησαν. καὶ in quarto decimo anno regis ezechie
ἐν τῷ τεσσαρεσκαιδεκάτῳ ἔτει βασιλέως ἐζεκίου ascendit sennacherib rex
ἀνέβη σενναχηρὶβ βασιλεὺς

B · G · C · 2.Par.32.a. Esa.36.a.

Anno tertio osee filii hela regis israel: regnauit ezechias filius achaz regis iuda. Viginti quinq; annorũ erat cum regnare cepisset: & viginti nouẽ annis regnauit in ierusalem: nomen matris eius abisa filia zacharie. Fecitq; quod erat bonũ coram dño: iuxta oĩa que fecerat dauid pater eius. Ipse dissipauit excelsa & cõtriuit statuas & succidit lucos: cõfregitq; serpẽtẽ eneum quem fecerat moyses. Siquidem vsq; ad illud tempus filii israel adolebãt ei incẽsum. Vocauitq; nomẽ eius nohesta. Et in dño deo israel sperauit. Itaq; post eũ non fuit similis ei de cũctis regibus iuda: sed neq; in his qui ãte eũ fuerũt. Et adhesit dño: & nõ recessit a vestigiis eius: fecit q; mandata eius q̃ preceperat dñs moysi. Vnde & erat dñs cũ eo: & in cunctis ad q̃ procedebat sapiẽter se agebat. Rebellauit quoq; cõtra regẽ assyriorũ: & nõ seruiuit ei. Ipse percussit philisteos vsq; ad gazã: & oẽs terminos eorum, a turre custodũ vsq; ad ciuitatẽ munitã. Anno quarto regis ezechie: q erat annus septimus osee filii hela regis israel: ascendit salmanasar rex assyriorum in samariã: & oppugnauit eam: & cepit. Nam post annos tres: anno sexto ezechie, idest nono anno osee regis israel: capta est samaria: & transtulit rex assyriorũ israel in assyrios: collocauitq; eos in hayla & in abor fluuiis gozã in ciuitatibus medorũ: qa nõ audierunt vocem domini dei sui: sed pretergressi sunt pactum eius. Oia q̃ preceperat moyses seruus dñi non audierunt neq; fecerunt. Anno quartodecimo regis ezechie ascendit sennacherib rex

וַיְהִי בִּשְׁנַת שָׁלֹשׁ לְהוֹשֵׁעַ
בֶּן אֵלָה מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל מָלַךְ חִזְקִיָּה
בֶּן אָחָז מֶלֶךְ יְהוּדָה׃ בֶּן עֶשְׂרִים
וְחָמֵשׁ שָׁנָה הָיָה בְמָלְכוֹ וְעֶשְׂרִים
וָתֵשַׁע שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם וְשֵׁם
אִמּוֹ אֲבִי בַּת זְכַרְיָה׃ וַיַּעַשׂ הַיָּשָׁר
בְּעֵינֵי יְהוָה כְּכֹל אֲשֶׁר עָשָׂה דָּוִד
אָבִיו׃ הוּא הֵסִיר אֶת הַבָּמוֹת וְשִׁבַּר
אֶת הַמַּצֵּבֹת וְכָרַת אֶת הָאֲשֵׁרָה
וְכִתַּת נְחַשׁ הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר עָשָׂה
מֹשֶׁה כִּי עַד הַיָּמִים הָהֵמָּה הָיוּ בְנֵי
יִשְׂרָאֵל מְקַטְּרִים לוֹ וַיִּקְרָא לוֹ
נְחֻשְׁתָּן׃ בַּיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בָּטָח
וְאַחֲרָיו לֹא הָיָה כָמֹהוּ בְּכֹל מַלְכֵי
יְהוּדָה וַאֲשֶׁר הָיוּ לְפָנָיו׃ וַיִּדְבַּק
בַּיהוָה לֹא סָר מֵאַחֲרָיו וַיִּשְׁמֹר
מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה׃
וְהָיָה יְהוָה עִמּוֹ בְּכֹל אֲשֶׁר יֵצֵא
יַשְׂכִּיל וַיִּמְרֹד בְּמֶלֶךְ אַשּׁוּר וְלֹא
עֲבָדוֹ׃ הוּא הִכָּה אֶת פְּלִשְׁתִּים עַד
עַזָּה וְאֶת גְּבוּלֶיהָ מִמִּגְדַּל נוֹצְרִים
עַד עִיר מִבְצָר׃ וַיְהִי בַּשָּׁנָה הָרְבִיעִית
לַמֶּלֶךְ חִזְקִיָּהוּ הִיא הַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית
לְהוֹשֵׁעַ בֶּן אֵלָה מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
עָלָה שַׁלְמַנְאֶסֶר מֶלֶךְ אַשּׁוּר עַל
שֹׁמְרוֹן וַיָּצַר עָלֶיהָ׃ וַיִּלְכְּדֻהָ מִקְצֵה
שָׁלֹשׁ שָׁנִים בִּשְׁנַת שֵׁשׁ לְחִזְקִיָּה
הִיא שְׁנַת תֵּשַׁע לְהוֹשֵׁעַ מֶלֶךְ
יִשְׂרָאֵל נִלְכְּדָה שֹׁמְרוֹן׃ וַיֶּגֶל מֶלֶךְ
אַשּׁוּר אֶת יִשְׂרָאֵל אַשּׁוּרָה וַיַּנְחֵם
בַּחְלַח וּבְחָבוֹר נְהַר גּוֹזָן וְעָרֵי מָדָי׃
עַל אֲשֶׁר לֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹל יְהוָה
אֱלֹהֵיהֶם וַיַּעַבְרוּ אֶת בְּרִיתוֹ אֵת כָּל
אֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה עֶבֶד יְהוָה וְלֹא שָׁמְעוּ
וְלֹא עָשׂוּ׃ וּבְאַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה
לַמֶּלֶךְ חִזְקִיָּה עָלָה סַנְחֵרִיב מֶלֶךְ

היה · שנה · עשה · סור · קצב · כתת · יום · היה · קטר · קרא · כמו · פנה · דבק · סור · שמר · צוה · שכל · מרד · נכה · גבל · נצר · בצר · רבע · שבע · צור · לכד · שנה · גלה · נחה · עיר · עבר · ברת · עשה · רבע

אשור על כל ערי יהודה הבצרות
ויתפשם: וישלח חזקיה מלך
יהודה אל מלך אשור לכישה לאמר
חטאתי שוב מעלי את אשר תתן
עלי אשא וישם מלך אשור על
חזקיה מלך יהודה שלש מאות ככר
כסף ושלשים ככר זהב: ויתן חזקיה
את כל הכסף הנמצא בית יהוה
ובאצרות בית המלך: בעת ההיא
קצץ חזקיה את דלתות היכל יהוה
ואת האמנות אשר צפה חזקיה
מלך יהודה ויתנם למלך אשור:
וישלח מלך אשור את תרתן ואת
רב סריס ואת רבשקה מן לכיש
אל המלך חזקיהו בחיל כבד
ירושלם ויעלו ויבאו ירושלם
ויעלו ויבאו ויעמדו בתעלת הברכה
העליונה אשר במסלת שדה כובס:
ויקראו אל המלך ויצא אליהם
אליקים בן חלקיהו אשר על
הבית ושבנה הספר ויואח בן אסף
המזכיר: ויאמר אלהם רבשקה
אמרו נא אל חזקיהו כה אמר
המלך הגדול מלך אשור מה
הבטחון הזה אשר בטחת: אמרת
אך דבר שפתים עצה וגבורה
למלחמה עתה על מי בטחת כי
מרדת בי: עתה הנה בטחת לך על
משענת הקנה הרצוץ הזה על מצרים
אשר יסמך איש עליו ובא בכפו
ונקבה כן פרעה מלך מצרים לכל
הבטחים עליו: וכי תאמרון אלי אל
יהוה אלהינו בטחנו הלוא הוא אשר
הסיר חזקיהו את במתיו ואת
מזבחתיו ויאמר ליהודה ולירושלם
לפני המזבח הזה תשתחוו:

תפש שלח · נתן · נשא שום · מאה · מצא · הכל · עלה בוא · עמד צלה · עלה סלל · כבס קרא · זכר · גדל · שפה יעץ · גבר לחם · שען רצץ · סמך בוא · אמר · סור במה · זבח · פנה שחה

assyriorum ad vniuersas ciuitates iuda munitas: & cepit eas. Tūc misit ezechias rex iuda nuncios ad regē assyriorū in lachis: dicēs. Peccaui. Recede a me: & oē qđ imposueris mihi feram. Indixit itaq̧ rex assyriorum ezechie regi iude trecenta talenta argēti: & triginta talēta auri. Deditq̧ ezechias oē argentū qđ repertū fuerat in domo dñi & in thesauris regis. In tempore illo confregit ezechias valuas templi domini & laminas auri quas ipse affixerat: & dedit eas regi assyriorum. Misit autem rex assyriorum tharthā & rapsaris & rapsacen de lachis ad regem ezechiā cum manu valida ierusalē. Qui cū ascendissent venerūt ierusalē & steterunt iuxta aqueductum piscine superioris que est ī via agri fullonis: vocaueruntq̧ regē. Egressus est aūt ad eos eliachim filius helchie prepositus domꝰ: & sobna scriba & ioahe filius asaph a commentariis: dixitq̧ ad eos rapsaces. Loquimini ezechie. Hec dicit rex magnus rex assyriorū. Que est ista fiducia qua niteris? Forsitan inisti consilium: vt prepares te ad preliū? In quo confidis vt audeas rebellare? An speras ī baculo arundineo atq̧ confracto egypto? Sup quē si incubuerit hō cōminutus igredietur manū eius & pforabit eam. Sic est pharao rex egypti oibꝰ q cōfidunt in se: qꝛ si dixeritis mihi: in dño deo nostro hēmus fiduciā: nōne iste est cuius abstulit ezechias excelsa & altaria & precepit iude & ierusalem ante altare hoc adorabitis

assyriorū in ciuitates iuda munitas: & cepit
ἀσυρίων ἐπὶ τὰς πόλεις ἰούδα τὰς ὀχυράς, καὶ συνέλαβεν
eas: & misit ezechias rex iuda
αὐτάς, καὶ ἀπέστειλεν ἐζεκίας βασιλεὺς ἰούδα
nuncios ad regem assyriorū in lachis
ἀγγέλους πρὸς τὸν βασιλέα τῶν ἀσυρίων εἰς λαχὶς
dicēs: peccaui recede a me: & quodcūq̧
λέγων, ἡμάρτηκα ἀποστράφηθι ἀπ' ἐμοῦ, καὶ ὅσα
imposueris sup me feram. & iniecit rex
ἂν ἐπιθῇς ἐπ' ἐμὲ βαστάσω. καὶ ἐπέβαλε βασιλεὺς
assyriorū sup ezechiā regem iuda trecenta talenta
ἀσυρίων ἐπὶ ἐζεκίαν βασιλέα ἰούδα τριακόσια τάλαντα
argenti & triginta talenta auri. &
ἀργυρίου καὶ τριάκοντα τάλαντα χρυσίου. καὶ
dedit ezechias oē argētū qđ reptū fuerat i domo domini
ἔδωκεν ἐζεκίας πᾶν τὸ ἀργύριον τὸ εὑρεθὲν ἐν οἴκῳ κυρίου
& in thesauris domus regis. in tpe
καὶ ἐν θησαυροῖς οἴκου τοῦ βασιλέως. ἐν τῷ καιρῷ
illo confregit ezechias rex iuda valuas
ἐκείνῳ κατέκοψεν ἐζεκίας ὁ βασιλεὺς ἰούδα τὰς θύρας
tēpli dñi & q̄ firmata erāt q̄ deaurauit
τοῦ ναοῦ κυρίου καὶ τὰ ἐστηριγμένα ἃ ἐχρύσωσεν
ezechias rex iuda. & dedit ea regi
ἐζεκίας βασιλεὺς ἰούδα. καὶ ἔδωκεν αὐτὰ τῷ βασιλεῖ
assyriorū. & misit rex assyriorū
ἀσυρίων. καὶ ἀπέστειλε βασιλεὺς ἀσυρίων τὸν
tharthā & rapsaris & rapsacem de lachis ad
θαρθὰν καὶ τὸν ῥαψαρὶς καὶ τὸν ῥαψάκην ἐκ λαχὶς πρὸς
regem ezechiā in exercitu graui in hierusalem:
τὸν βασιλέα ἐζεκίαν ἐν δυνάμει βαρείᾳ εἰς ἱερουσαλήμ,
& ascēderūt & venerūt in hierusalem: &
καὶ ἀνέβησαν καὶ ἦλθον εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ
steterūt in aqueductu superioris piscine: q̄ est
ἔστησαν ἐν τῷ ὑδραγωγῷ τῆς ἄνω κολυμβήθρας, ἥ ἐστιν
in via agri fullonis. & clamauerūt ad
ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ ἀγροῦ τοῦ γναφέως. καὶ ἐβόησαν πρὸς
ezechiā: & egressus ē ad eos eliacim filius chelcie
ἐζεκίαν, καὶ ἐξῆλθε πρὸς αὐτοὺς ἐλιακὶμ υἱὸς χελκίου
ppositꝰ domꝰ: & sobnas scriba: & ioach
ὁ οἰκονόμος, καὶ σωβνὰς ὁ γραμματεύς, καὶ ἰωὰχ
filius asaph a cōmētariis. & dixit ad eos rapsaces: dicite iā ad ezechiā: hec dicit rex
υἱὸς ἀσὰφ ὁ ἀναμιμνήσκων. καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς ῥαψάκης, εἴπατε δὴ πρὸς ἐζεκίαν, τάδε λέγει ὁ βασιλεὺς
magnus rex assyriorū: que fiducia
ὁ μέγας βασιλεὺς ἀσυρίων, τίς ἡ πεποίθησις
hec qua cōfidis? verūtñ verbis labiorū & cōsilio
αὕτη ἣν πέποιθας; πλὴν λόγοις χειλέων καὶ βουλὴ
acies fit in bellum. & nūc in quo cōfidis: qꝛ puaricatꝰ es in me? ecce cōfidis tibi
καὶ παράταξις γίνεται εἰς πόλεμον. καὶ νῦν ἐπὶ τίνι πέποιθας, ὅτι ἠθέτησας ἐν ἐμοί; ἰδοὺ πέποιθας σεαυτῷ
ipsi in baculo arundineo fracto hoc in egypto: qꝛ si firmatꝰ fuerit vir sup
ἐπὶ τὴν ῥάβδον τὴν καλαμίνην τὴν τεθλασμένην ταύτην ἐπ' αἴγυπτον; ὡς ἐὰν ἐπιστηριχθῇ ἀνὴρ ἐπ'
eum: ingredietur in manū eius & pforabit
αὐτήν, εἰσελεύσεται εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ τρήσει
eam. sic est pharao rex egypti omnibꝰ qui confidunt in eo. & si dixeris ad
αὐτήν. οὕτως ἐστὶ φαραὼ βασιλεὺς αἰγύπτου πᾶσι τοῖς πεποιθόσιν ἐπ' αὐτῷ. καὶ ἐὰν εἴπῃς πρός
me: in dño deo nrō habemꝰ fiduciā: nōne ipse
με, ἐπὶ κύριον τὸν θεὸν ἡμῶν πεποίθαμεν, οὐχὶ αὐτὸς
ezechias abstulit excelsa eius & altaria
ἐζεκίας ἀπέστησε τὰ ὑψηλὰ αὐτοῦ καὶ τὰ θυσιαστήρια
eius: & dixit iuda & hierusalem
αὐτοῦ, καὶ εἶπε τῷ ἰούδα καὶ τῇ ἱερουσαλήμ
corā altari isto: adorate
ἐνώπιον τοῦ θυσιαστηρίου τούτου, προσκυνήσατε

in hierusalem. & nūc cōmiscearis dño meo regi
ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ νῦν μίχθητι τῷ κυρίῳ μου τῷ βασιλεῖ
assyriorū: & dabo tibi duo millia equorū: si poteris dare tibi ascēsores sup eos. & quō auertis
ἀσυρίων, καὶ δώσω σοι δισχιλίους ἵππους, εἰ δυνήσῃ δοῦναι σεαυτῷ ἐπιβάτας ἐπ' αὐτούς. καὶ πῶς ἀποστρέψεις
faciem toparche vnius seruorū
τὸ πρόσωπον τοπάρχου ἑνὸς τῶν δούλων τοῦ
dñi mei minimorū. & sperasti tibi in
κυρίου μου τῶν ἐλαχίστων. καὶ ἤλπισας σεαυτῷ ἐπ'
egypto pp currus & equites. & nūc nō sine
αἴγυπτον ἐπὶ ἅρματα καὶ ἱππέας. καὶ νῦν μὴ ἄνευ
dño ascēdimus in locum hūc vt demolirer eū? dñs dixit ad me: ascēde ad
τοῦ κυρίου ἀνέβημεν ἐπὶ τὸν τόπον τοῦτον τοῦ διαφθεῖραι αὐτόν; κύριος εἶπεν πρός με, ἀνάβηθι ἐπὶ τὴν
terrā hanc & demolire eam. & dixit eliacim filiꝰ
γῆν ταύτην καὶ διάφθειρον αὐτήν. καὶ εἶπεν ἐλιακὶμ ὁ
chelcie & sobnas & ioach ad rapsacem: loquere ad
τοῦ χελκίου καὶ σωβνὰς καὶ ἰωὰχ πρὸς ῥαψάκην, λάλησον πρὸς
seruos tuos syriace: audimus enī
τοὺς παῖδάς σου συριστί, ἀκούομεν γὰρ
nos: & ne loquaris ad nos iudaice in auribꝰ
ἡμεῖς, καὶ μὴ λάλει πρὸς ἡμᾶς ἰουδαϊστὶ ἐν τοῖς ὠσὶ τοῦ
ppli q̄ sup murum. & dixit ad eos
λαοῦ τοῦ ἐπὶ τοῦ τείχους. καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς
rapsaces: nūqd ad dñm tuū vel ad te misit
ῥαψάκης, μὴ πρὸς τὸν κύριόν σου ἢ πρὸς σὲ ἀπέσταλκέ
me dñs meꝰ vt loquerer sermōes hos? nōne ad
με κύριός μου λαλῆσαι τοὺς λόγους τούτους; οὐχὶ πρὸς
viros qui sedent sup murū:
τοὺς ἄνδρας τοὺς καθημένους ἐπὶ τοῦ τείχους,
vt comedāt stercus suum & bibant vrinam suā vobiscū simul? & stetit rapsaces & clamauit voce magna iudaice: & locutꝰ est & dixit:
ἵνα φάγωσι τὴν κόπρον αὐτῶν καὶ πίωσι τὸ οὖρον αὐτῶν μεθ' ὑμῶν ἅμα; καὶ ἔστη ῥαψάκης καὶ ἐβόησε φωνῇ μεγάλῃ ἰουδαϊστί, καὶ ἐλάλησε καὶ εἶπεν,
audite verba hec regis
ἀκούσατε τοὺς λόγους τούτους τοῦ βασιλέως τοῦ
magni regis assyriorū: hec dicit rex:
μεγάλου βασιλέως ἀσυρίων, τάδε λέγει ὁ βασιλεύς,
ne vos tollat ezecias: qꝛ non poterit eruere vos de manu mea. & nō fiduciā
μὴ ὑμᾶς ἐπαιρέτω ἐζεκίας, ὅτι οὐ μὴ δυνήσῃ ἐξελέσθαι ὑμᾶς ἐκ χειρός μου. καὶ μὴ ἐπελπιζέτω
tribuat vobis ezecias sup dñm dicēs: eruens
ὑμᾶς ἐζεκίας ἐπὶ κύριον λέγων, ἐξαιρούμενος
liberabit vos dñs: & non tradetur
ἐξελεῖται ὑμᾶς ὁ κύριος, καὶ οὐ μὴ παραδοθῇ
ciuitas hec in manꝰ regis assyriorū. nō
ἡ πόλις αὕτη εἰς χεῖρας βασιλέως ἀσυρίων. μὴ
audiatis ezeciam: qꝛ hec dicit rex assyriorū: facite mecum bñdictionē: & egredimini ad
ἀκούετε ἐζεκίου, ὅτι τάδε λέγει ὁ βασιλεὺς ἀσυρίων, ποιήσατε μετ' ἐμοῦ εὐλογίαν, καὶ ἐξέλθετε πρός
me: & comedet vnusq̄sq̧ vineā suam
με, καὶ φάγεται ἕκαστος τὴν ἄμπελον αὐτοῦ
& vnusq̄sq̧ ficū suā & bibet vnusq̄sq̧
καὶ ἕκαστος τὴν συκῆν αὐτοῦ καὶ πίεται ἕκαστος τὸ
aquam cisterne sue donec veniam: & capiā
ὕδωρ τοῦ λάκκου αὐτοῦ ἕως ἂν ἔλθω, καὶ λάβω
vos istā sicē in terrā vrām: terrā frumēti & vini
ὑμᾶς εἰς γῆν ὡς εἰς τὴν γῆν ὑμῶν, γῆν σίτου καὶ οἴνου
& panis & vineaꝝ: terrā olei & mellis:
καὶ ἄρτου καὶ ἀμπελώνων, γῆν ἐλαίου καὶ μέλιτος,
& viuetis & nō moriemini. & nō audiatis
καὶ ζήσεσθε καὶ οὐκ ἀποθανεῖσθε. καὶ μὴ ἀκούετε

in ierusalem. Nunc igitur transite ad dñm meū regem assyriorum: & dabo vobis duo milia equorū: & videte an hēre valeatis ascensores eorū. Et quō potestis resistere ante vnū satrapam de seruis dñi mei minimis. An fiduciam habes in egypto propter currus & equites? Nunqd sine domini voluntate ascendi ad locū istum vt demolirer eum? Dñs dixit mihi. Ascēde ad terram hanc: & demolire eam. Dixerunt aūt helliachī filius helchie & sobna scriba & ioahe rapsaci. Precamur vt loq̄ris nobis seruis tuis syriace: siquidē intelligimꝰ hāc linguā: & non loquaris nobis iudaice audiente populo qui est super murū. Rūditq̧ eis rapsaces dicens. Nūquid ad dñm tuū & ad te misit me dñs meus vt loq̄rer sermones hos & nō potius ad viros qui sedent super murum vt comedant stercora sua: & bibant vrinam suam vobiscū. Stetit itaq̧ rapsaces & exclamauit voce magna iudaice: & ait. Audite verba regis magni regis assyriorum. Hec dicit rex. Non vos seducat ezechias. Non enī poterit eruere vos de manu mea: neq̧ fiduciā vobis tribuat super dominū dicens. Eruens liberabit nos dñs: & non tradetur ciuitas hec in māu regis assyriorum. Nolite audire ezechiā. Hec enim dicit rex assyriorū. Facite mecū qđ vobis ē vtile: & egredimini ad me. Et comedet vnusquisq̧ de vinea sua: & de ficu sua: & bibetis aq̄s de cisternis vestris: donec veniā & trāsferā vos in terrā q̄ similis est terre vrē in terrā fructiferā & fertilē vini: terrā pānis & vinearū: terrā oliuarū & olei ac mellis: & viuetis: & nō moriemini. Nolite audire

בירושלם: ועתה התערב נא את
אדני את מלך אשור ואתנה לך
אלפים סוסים אם תוכל לתת לך
רכבים עליהם: ואיך תשיב את פני
פחת אחד עבדי אדני הקטנים
ותבטח לך על מצרים לרכב
ולפרשים: עתה המבלעדי יהוה
עליתי על המקום הזה להשחתו
יהוה אמר אלי עלה על הארץ
הזאת והשחיתה: ויאמר אליקים
בן חלקיהו ושבנה ויואח אל רבשקה
דבר נא אל עבדיך ארמית כי
שמעים אנחנו ואל תדבר עמנו
יהודית באזני העם אשר על
החמה: ויאמר אליהם רבשקה העל
אדניך ואליך שלחני אדני לדבר
את הדברים האלה הלא על
האנשים הישבים על החמה לאכל
את חריהם ולשתות את שיניהם
עמכם: ויעמד רבשקה ויקרא בקול
גדול יהודית וידבר ויאמר שמעו
דבר המלך הגדול מלך אשור: כה
אמר המלך אל ישא לכם
חזקיהו כי לא יוכל להציל
אתכם מידו: ואל יבטח אתכם
חזקיהו אל יהוה לאמר הצל
יצילנו יהוה ולא תנתן את
העיר הזאת ביד מלך אשור:
אל תשמעו אל חזקיהו כי כה אמר
מלך אשור עשו אתי ברכה
וצאו אלי ואכלו איש גפנו ואיש
תאנתו ושתו איש מי ברו עד
באי ולקחתי אתכם אל ארץ
כארצכם ארץ דגן ותירוש ארץ
לחם וכרמים ארץ זית יצהר ודבש
וחיו ולא תמתו ואל תשמעו

ערב · נתן · יכל · שוב פנה · פחה · בטח · עלה קום · שחת · דבר · ידה · חור שתה · עמד קרא · גדל אמר · נשא · יכל נצל · בטח · נתן · שמע · עשה · יצא · שתה בור · בוא · ירש · צהר · חיה מות

אַל־חִזְקִיָּהוּ כִּי יַסִּית אֶתְכֶם לֵאמֹר
יְהוָה יַצִּילֵנוּ: הַהַצֵּל הִצִּילוּ אֱלֹהֵי
הַגּוֹיִם אִישׁ אֶת־אַרְצוֹ מִיַּד מֶלֶךְ
אַשּׁוּר: אַיֵּה אֱלֹהֵי חֲמָת וְאַרְפָּד אַיֵּה
אֱלֹהֵי סְפַרְוַיִם הֵנַע וְעִוָּה כִּי הִצִּילוּ
אֶת־שֹׁמְרוֹן מִיָּדִי: מִי בְּכָל־אֱלֹהֵי
הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר הִצִּילוּ אֶת־אַרְצָם
מִיָּדִי כִּי יַצִּיל יְהוָה אֶת־יְרוּשָׁלִַם
מִיָּדִי: וְהֶחֱרִישׁוּ הָעָם וְלֹא עָנוּ אֹתוֹ
דָּבָר כִּי מִצְוַת הַמֶּלֶךְ הִיא לֵאמֹר
לֹא תַעֲנֻהוּ: וַיָּבֹא אֶלְיָקִים בֶּן
חִלְקִיָּה אֲשֶׁר עַל הַבַּיִת וְשֶׁבְנָא
הַסֹּפֵר וְיוֹאָח בֶּן אָסָף הַמַּזְכִּיר אֶל
חִזְקִיָּהוּ קְרוּעֵי בְגָדִים וַיַּגִּדוּ לוֹ
דִּבְרֵי רַבְשָׁקֵה: וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ

Cap. xix.

הַמֶּלֶךְ חִזְקִיָּהוּ וַיִּקְרַע אֶת בְּגָדָיו
וַיִּתְכַּס בַּשָּׂק וַיָּבֹא בֵּית יְהוָה: וַיִּשְׁלַח
אֶת אֶלְיָקִים אֲשֶׁר עַל הַבַּיִת וְשֶׁבְנָא
הַסֹּפֵר וְאֵת זִקְנֵי הַכֹּהֲנִים מִתְכַּסִּים
בַּשַּׂקִּים אֶל יְשַׁעְיָהוּ הַנָּבִיא בֶּן אָמוֹץ:
וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו כֹּה אָמַר חִזְקִיָּהוּ יוֹם
צָרָה וְתוֹכֵחָה וּנְאָצָה הַיּוֹם הַזֶּה כִּי
בָאוּ בָנִים עַד מַשְׁבֵּר וְכֹחַ אַיִן
לְלֵדָה: אוּלַי יִשְׁמַע יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֵת
כָּל דִּבְרֵי רַבְשָׁקֵה אֲשֶׁר שְׁלָחוֹ מֶלֶךְ
אַשּׁוּר אֲדֹנָיו לְחָרֵף אֱלֹהִים חַי
וְהוֹכִיחַ בַּדְּבָרִים אֲשֶׁר שָׁמַע יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ וְנָשָׂאתָ תְפִלָּה בְּעַד
הַשְּׁאֵרִית הַנִּמְצָאָה: וַיָּבֹאוּ עַבְדֵי
הַמֶּלֶךְ חִזְקִיָּהוּ אֶל יְשַׁעְיָהוּ: וַיֹּאמֶר
לָהֶם יְשַׁעְיָהוּ כֹּה תֹאמְרוּן אֶל
אֲדֹנֵיכֶם כֹּה אָמַר יְהוָה אַל תִּירָא
מִפְּנֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ אֲשֶׁר
גִּדְּפוּ נַעֲרֵי מֶלֶךְ אַשּׁוּר אֹתִי: הִנְנִי
נֹתֵן בּוֹ רוּחַ וְשָׁמַע שְׁמוּעָה
וְשָׁב לְאַרְצוֹ וְהִפַּלְתִּיו בַּחֶרֶב

ezechiam qui vos decipit: dicens. Dñs liberabit nos. Nūquid liberauerunt dij gentium terrā suā de manu regis assyriorū? Vbi est deus emath & arphat? Vbi est deus sepharuaim ana & aua? Nūquid liberauerūt samariam de manu mea? Qui nā illi sunt in vniuersis dijs terrarū qui eruerunt regionē suā de manu mea: vt possit eruere dñs ierusalē de manu mea? Tacuit itaq; populus & nō rñdit ei quicq̄. Siquidē pceptū regis acceperant: vt nō rñderent ei. Venitq; eliachim filius helchie prepositus domus & sobna scriba & ioahe filius asaph a commētarijs ad ezechiam scissis vestibus: & nunciauerunt ei verba rapsacis. 19.

Que cum audisset ezechias rex scidit vestimēta sua: & opertus est sacco. Ingressusq; est domū dñi & misit eliachim ppositum domus: & sobnam scribam: & senes de sacerdotibus opertos saccis ad esaiā pphetā filium amos. Qui dixerūt. Hec dicit ezechias. Dies tribulatiōis & increpationis & blasphemie dies iste. Venerūt filij vsq; ad partū: & vires nō habet parturiēs. Si forte audiat dñs deus tuus vniuersa verba rapsacis quem misit rex assyriorū dñs suus vt exprobraret deū viuentē & argueret verbis q̄ audiuit dominus deus tuus: & fac orationē pro reliquijs que reperte sūt. Venerunt ergo serui regis ezechie ad esaiā. Dixitq; eis esaias. Hec dicetis dño vr̄o: hec dicit dñs. Noli timere a facie sermonū quos audisti quibus blasphemauerūt pueri regis assyriorum me. Ecce ego immittā ei spiritū: & audiet nunciū & reuertetur in terrā suā: & deijciam eum gladio

ezechias: q decipit vos dicens: dñs liberauit vos.
ἐζεκίου, ὅτι ἀπατᾷ ὑμᾶς λέγων, κύριος ἐξελεῖται ὑμᾶς.
nunqd eruētes liberauerūt dei gentiū vnusqsq; ter
μὴ ῥυόμενοι ἐρρύσαντο οἱ θεοὶ τῶν ἐθνῶν ἕκαστος τὴν γῆν
suam de manu regis assyriorū? vbi sunt
αὐτοῦ ἐκ χειρὸς βασιλέως ἀσσυρίων; ποῦ εἰσιν οἱ
dei emath z arphad? z vbi sunt dei seppha
θεοὶ αἱμὰθ καὶ ἀρφάδ; καὶ ποῦ εἰσιν οἱ θεοὶ σεπφα
ruin hana z aua? nūqd liberauerūt samariam de
ρουὶν ἀνὰ καὶ ἀουά; μὴ ἐξείλαντο τὴν σαμάρειαν ἐκ
manu mea? quis in vniuersis dijs terrarū q erue
χειρός μου; τίς ἐν πᾶσι τοῖς θεοῖς τῶν γαιῶν ὃς ἐξεί
rit terrā suā de manu mea: qr eruet do
λετο τὴν γῆν αὐτοῦ ἐκ χειρός μου, ὅτι ἐξελεῖται κύ
minus hierusalem de manu mea? z tacuerunt
ριος τὴν ἱερουσαλὴμ ἐκ χειρός μου; καὶ ἐσιώπησαν
z nō rñderunt ei verbū: quia pceptū
καὶ οὐκ ἀπεκρίθησαν αὐτῷ λόγον, ὅτι ἐντολὴ τοῦ
regis hoc dicētis: nō rñdebitis ei.
βασιλέως αὕτη λέγοντος, οὐκ ἀποκριθήσεσθε αὐτῷ.
z ingressus est eliachim filius chelcie ppositus domꝰ z so
καὶ εἰσῆλθεν ἐλιακὶμ ὁ τοῦ χελκίου ὁ οἰκονόμος καὶ σό
bna scriba: z ioach filius asaph a cōmen
βνας ὁ γραμματεὺς, καὶ ἰωὰχ ὁ τοῦ ἀσὰφ ὁ ἀναμι
tarijs ad ezechiā scissis vestib⁹ z nū
μνήσκων πρὸς ἐζεκίαν διερρηχότες τὰ ἱμάτια καὶ ἀνήγ
tiauerūt ei verba rapsacis.
γειλαν αὐτῷ τοὺς λόγους ῥαψάκου. Ca. 19.

Et factū ē vt audiuit rex ezechias: sci
Καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς ἐζεκίας, διέρρη
dit vestimēta sua z induit se sacco z in
ξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ περιεβάλετο σάκκον καὶ εἰσ
gressus ē in domū dñi: z misit eliachim
ῆλθεν εἰς τὸν οἶκον κυρίου, καὶ ἀπέστειλεν ἐλιακὶμ τὸν
ppositū domꝰ z sobnā scribam z se
οἰκονόμον, καὶ σοβνὰν τὸν γραμματέα καὶ τοὺς πρεσ
niores sacerdotū opertos saccis ad
βυτέρους τῶν ἱερέων περιβεβλημένους σάκκους πρὸς
esaiam filiū amos prophetā. z dixerūt ad eum:
ἡσαΐαν υἱὸν ἀμὼς τὸν προφήτην. καὶ εἶπον πρὸς αὐτόν,
hec dicit ezechias: dies tribulatiōis z increpatiōis z
τάδε λέγει ἐζεκίας, ἡμέρα θλίψεως καὶ ἐλεγμοῦ καὶ
irritatiōis dies iste: qr venerūt filij vsq;
παροργισμοῦ ἡ ἡμέρα αὕτη, ὅτι ἦλθον οἱ υἱοὶ ἕως
dolores pt⁹ z nō est robur pariēti: si forte au
ὠδίνων καὶ οὐκ ἔστιν ἰσχὺς τῇ τικτούσῃ, εἴ πως εἰσα
diet dñs deus tuꝰ vniuersa verba ra
κούσεται κύριος ὁ θεός σου πάντας τοὺς λόγους ῥα
psacis: quē misit eū rex assyriorū do
ψάκου, ὃν ἀπέστειλεν αὐτὸν βασιλεὺς ἀσσυρίων ὁ κύ
minꝰ suus vt expbraret deū viuētē z argueret in
ριος αὐτοῦ ὀνειδίζειν θεὸν ζῶντα καὶ ἐλέγχειν ἐν
verbis que audiuit dñs deꝰ tuus: z accipies ora
λόγοις οὓς ἤκουσε κύριος ὁ θεός σου, καὶ λήψῃ προ
tionem pro reliquijs que reperiuntur. z
σευχὴν ὑπὲρ τοῦ λείμματος τοῦ εὑρισκομένου. καὶ
venerūt serui regis ezechie ad esaiam. z
ἦλθον οἱ παῖδες βασιλέως ἐζεκίου πρὸς ἡσαΐαν. καὶ
dixit eis esaias: sic dicetis ad do
εἶπεν αὐτοῖς ἡσαΐας, οὕτως ἐρεῖτε πρὸς τὸν κύ
minū vrm: hec dicit dñs: ne timeas a
ριον ὑμῶν, τάδε λέγει κύριος, μὴ φοβηθῇς ἀπὸ
sermonibꝰ qs audisti: qbꝰ blasphemauerūt in me
τῶν λόγων ὧν ἤκουσας, ὧν ἐβλασφήμησαν εἰς ἐμὲ
pueri regis assyriorū: ecce ego
τὰ παιδάρια τοῦ βασιλέως ἀσσυρίων, ἰδοὺ ἐγὼ
do spiritū in eo: z audiet nun
δίδωμι πνεῦμα ἐν αὐτῷ, καὶ ἀκούσεται ἀγγε
tium: z reuertetur in terrā suā: z
λίαν, καὶ ἀποστραφήσεται εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ, καὶ
deijciam eū in gladio
καταβαλῶ αὐτὸν ἐν ῥομφαίᾳ

Esai. 37.a.

in terra sua. z reuersus est rapsaces z inuenit
ἐν τῇ γῇ αὐτοῦ. καὶ ἐπέστρεψε ῥαψάκης καὶ εὗρε τὸν
regem assyriorū pugnātē cōtra lobna: qr audiuit
βασιλέα ἀσσυρίων πολεμοῦντα ἐπὶ λοβνά, ὅτι ἤκου
erat q recessit de lachis. z audiuit rex
σεν ὅτι ἀπῆρεν ἀπὸ λαχίς. καὶ ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς
assyriorū de tharaca rege ethiopū
τῶν ἀσσυρίων περὶ θαρακὰ βασιλέως τῶν αἰθιόπων λέ
centiū: ecce egressus est vt pugnet tecū. z reuer
γοντων, ἰδοὺ ἐξῆλθε τοῦ πολεμῆσαί σε. καὶ ἀπέ
sus est z misit nūcios ad ezechiā dicēs:
στρεψε καὶ ἀπέστειλεν ἀγγέλους πρὸς ἐζεκίαν λέγων,
hec dicetis ad ezechiā regē iuda: nō te
τάδε ἐρεῖτε πρὸς ἐζεκίαν βασιλέα ἰούδα, μή σε
seducat deus tuus in quo tu fiduciā habes in eo di
ἀπατάτω ὁ θεός σου ἐφ᾽ ᾧ σὺ πέποιθας ἐπ᾽ αὐτῷ λέ
cens: non tradetur hierusalem in manus re
γων, οὐ μὴ παραδοθῇ ἱερουσαλὴμ εἰς χεῖρας βασι
gis assyrior. ecce tu audisti oia q̄cūq; fece
λέως ἀσσυρίων. ἰδοὺ σὺ ἤκουσας πάντα ὅσα ἐποίη
runt reges assyriorū vniuersis triis: quō ea
σαν βασιλεῖς ἀσσυρίων πάσαις ταῖς γαῖς, ὡς ἐξω
stauerunt eas: z quō tu liberaberis? nūqd libera
λόθρευσαν αὐτάς, καὶ πῶς σὺ ῥυσθήσῃ; μὴ ἐξείλοντο
uerūt dij gentiū quos vastauerunt patres mei
οἱ θεοὶ τῶν ἐθνῶν οὓς διέφθειραν οἱ πατέρες μου τήν
gozan z charran z raseph z filios
γωζὰν καὶ τὴν χαρρὰν καὶ ῥάσεφ καὶ τοὺς υἱοὺς
aden q in thalassar. vbi est rex emath
ἐδὲμ τοὺς ἐν θαλασσάρ; ποῦ ἐστιν ὁ βασιλεὺς αἱμὰθ
z rex arphad z rex ciuitatis
καὶ ὁ βασιλεὺς ἀρφάδ καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς πόλεως
sepharuaim hana z aua. z accepit ezechias lit
σεπφαρουαὶμ ἀνὰ καὶ ἀουά. καὶ ἔλαβεν ἐζεκίας τὰ βι
teras a nuntijs z legit eas: z ascē
βλία ἐκ χειρὸς τῶν ἀγγέλων καὶ ἀνέγνω αὐτά, καὶ ἀνέ
dit in domū dñi: z expādit eas ezechias
βη εἰς τὸν οἶκον κυρίου, καὶ ἀνέπτυξεν αὐτὰ ἐζεκίας
in cōspectu dñi: z orauit ezechias ad do
ἐναντίον κυρίου, καὶ προσηύξατο ἐζεκίας πρὸς κύ
minū dicēs: dñe deꝰ israel q sedes sup
ριον λέγων, κύριε ὁ θεὸς ἰσραὴλ ὁ καθήμενος ἐπὶ τῶν
cherubim tu es deus solus in oibus re
χερουβίμ, σὺ εἶ ὁ θεὸς μόνος ἐν πάσαις ταῖς βασι
gnis terre: tu fecisti celū z trā:
λείαις τῆς γῆς, σὺ ἐποίησας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν,
inclina dñe aurē tuā z audi: aperi do
κλῖνον κύριε τὸ οὖς σου καὶ ἄκουσον, ἄνοιξον κύ
mine oculos tuos z vide: z audi ver
ριε τοὺς ὀφθαλμούς σου καὶ ἴδε, καὶ ἄκουσον τῶν λό
ba sennacherib: que misit vt expbraret deū vi
γων σενναχηρίμ, οὓς ἀπέστειλεν ὀνειδίζειν θεὸν ζῶν
uētem. vere enī dñe desolauerūt reges assy
τα. ὅτι ἀληθείᾳ κύριε ἠρήμωσαν βασιλεῖς ἀσσυ
riorū gētes z oēm terrā eoꝝ: z dede
ρίων τὰ ἔθνη καὶ πᾶσαν τὴν γῆν αὐτῶν, καὶ ἔδωκαν
runt deos eoꝝ in ignē: nō enī erāt dei
τοὺς θεοὺς αὐτῶν εἰς τὸ πῦρ, ὅτι οὐ γὰρ ἦσαν θεοί
sed opa manuū hominū ligna z lapides: z
ἀλλ᾽ ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων ξύλα καὶ λίθοι, καὶ
perdiderūt eos. z nūc dñe deus nr libera
ἀπώλεσαν αὐτούς. καὶ νῦν κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν ῥῦσαι
nos de manu eius: z sciant oia re
ἡμᾶς ἐκ χειρὸς αὐτοῦ, καὶ γνώσονται πᾶσαι αἱ βα
gna terre: q tu es dñs deus solus. z
σιλεῖαι τῆς γῆς, ὅτι σὺ εἶ κύριος ὁ θεὸς μόνος. καὶ
misit esaias filius amos ad ezechiam
ἀπέστειλεν ἡσαΐας υἱὸς ἀμὼς πρὸς ἐζεκίαν

in terra sua. Reuersus ē ergo rapsaces & inuēit regē assyriorum expugnārē lobnā. Audierat enī q recessisset de lachis. Cūq; audisset de tharacha rege ethiopie: dicens. Ecce egressus ē vt pugnet aduersum te: & iret contra eū: misit nuncios ad ezechiam dicens. Hec dicite ezechie regi iuda. Non te seducat deus tuus in quo habes fiduciā: neq; dicas. Non tradetur ierusalē in manꝰ regis assyriorū. Tu enī ipse audisti q̄ fecerūt reges assyriorum vniuersis terris: quō vastauerūt eas: tu ergo solus poteris liberari? Nūquid liberauerūt dij gētium singulos quos vastauerūt patres mei gozan: videlicet & arā & reseph & filios eden q erāt in thelassar? Vbi est rex emath & rex arphat & rex ciuitatis sepharuaim ana & aua? Itaq; cum accepisset ezechias litteras de manu nūciorū: & legisset eas: ascendit in domū dñi & expādit eas corā dño: & orauit in conspectu eiꝰ dicēs. Domine deus israel qui sedes super cherubin: tu es deus solus regū omnium terre: tu fecisti celum & terram. Inclina aurē tuā: & audi. Apri dñe oculos tuos & vide: & audi oīa verba sennacherib: que misit vt exprobraret deum viuentem. Vere dñe dissipauerūt reges assyriorum gentes & terras omnium: & miserunt deos eorum in ignem. Non enim erant dij: sed opera manuū hominum ex ligno & lapide: & pdiderunt eos. Nūc igitur dñe deꝰ nr̄ saluos nos fac de manu eoꝝ: vt sciāt oīa regna terre: quia tu es dominus deus solus. Misit āt esaias filius amos ad ezechiam.

בְּאַרְצוֹ: וַיָּשָׁב רַבְשָׁקֵה וַיִּמְצָא אֶת
מֶלֶךְ אַשּׁוּר נִלְחָם עַל לִבְנָה כִּי
שָׁמַע כִּי נָסַע מִלָּכִישׁ: וַיִּשְׁמַע אֶל
תִּרְהָקָה מֶלֶךְ כּוּשׁ לֵאמֹר הִנֵּה
יָצָא לְהִלָּחֵם אִתָּךְ וַיָּשָׁב וַיִּשְׁלַח
מַלְאָכִים אֶל חִזְקִיָּהוּ לֵאמֹר: כֹּה
תֹאמְרוּן אֶל חִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה
לֵאמֹר אַל יַשִּׁאֲךָ אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר
אַתָּה בֹּטֵחַ בּוֹ לֵאמֹר לֹא תִנָּתֵן
יְרוּשָׁלִַם בְּיַד מֶלֶךְ אַשּׁוּר: הִנֵּה אַתָּה
שָׁמַעְתָּ אֵת אֲשֶׁר עָשׂוּ מַלְכֵי אַשּׁוּר
לְכָל הָאֲרָצוֹת לְהַחֲרִימָם וְאַתָּה
תִּנָּצֵל: הַהִצִּילוּ אֹתָם אֱלֹהֵי הַגּוֹיִם
אֲשֶׁר שִׁחֲתוּ אֲבוֹתַי אֶת גּוֹזָן וְאֶת
חָרָן וְרֶצֶף וּבְנֵי עֶדֶן אֲשֶׁר בִּתְלַאשָּׂר:
אַיּוֹ מֶלֶךְ חֲמָת וּמֶלֶךְ אַרְפָּד וּמֶלֶךְ
לָעִיר סְפַרְוָיִם הֵנַע וְעִוָּה: וַיִּקַּח
חִזְקִיָּהוּ אֶת הַסְּפָרִים מִיַּד הַמַּלְאָכִים
וַיִּקְרָאֵם וַיַּעַל בֵּית יְהוָה וַיִּפְרְשֵׂהוּ
חִזְקִיָּהוּ לִפְנֵי יְהוָה: וַיִּתְפַּלֵּל
חִזְקִיָּהוּ לִפְנֵי יְהוָה וַיֹּאמַר יְהוָה
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יֹשֵׁב הַכְּרֻבִים
אַתָּה הוּא הָאֱלֹהִים לְבַדְּךָ לְכֹל
מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ אַתָּה עָשִׂיתָ אֶת
הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ: הַטֵּה יְהוָה
אָזְנְךָ וּשְׁמָע פְּקַח יְהוָה עֵינֶיךָ וּרְאֵה
וּשְׁמַע אֵת דִּבְרֵי סַנְחֵרִיב אֲשֶׁר
שְׁלָחוֹ לְחָרֵף אֱלֹהִים חַי: אָמְנָם
יְהוָה הֶחֱרִיבוּ מַלְכֵי אַשּׁוּר אֶת
הַגּוֹיִם וְאֶת אַרְצָם: וְנָתְנוּ אֶת
אֱלֹהֵיהֶם בָּאֵשׁ כִּי לֹא אֱלֹהִים הֵמָּה
כִּי אִם מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם עֵץ וָאֶבֶן
וַיְאַבְּדוּם: וְעַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
הוֹשִׁיעֵנוּ נָא מִיָּדוֹ וְיֵדְעוּ כָּל מַמְלְכוֹת
הָאָרֶץ כִּי אַתָּה יְהוָה אֱלֹהִים לְבַדֶּךָ:
וַיִּשְׁלַח יְשַׁעְיָהוּ בֶן אָמוֹץ אֶל חִזְקִיָּהוּ

לאמר כה אמר יהוה אלהי ישראל
אשר התפללת אלי אל סנחריב
מלך אשור שמעתי: זה הדבר אשר
דבר יהוה עליו בזה לך לעגה לך
בתולת בת ציון אחריך ראש
הניעה בת ירושלם: את מי חרפת
וגדפת ועל מי הרימות קול ותשא
מרום עיניך על קדוש ישראל:
ביד מלאכיך חרפת אדני ותאמר
ברב רכבי אני עליתי מרום הרים
ירכתי לבנון ואכרת קומת ארזיו
מבחור ברשיו ואבואה מלון קצו
יער כרמלו: אני קרתי ושתיתי
מים זרים ואחרב בכף פעמי כל
יארי מצור: הלא שמעת למרחוק
אתה עשיתי למימי קדם ויצרתיה
עתה הבאתיה ותהי להשות גלים
נצים ערים בצרות: וישביהן
קצרי יד חתו ויבשו היו עשב
שדה וירק דשא חציר גגות ושדפה
לפני קמה: ושבתך וצאתך ובאך
ידעתי ואת התרגזך אלי: יען
התרגזך אלי ושאננך עלה באזני
ושמתי חחי באפך ומתגי בשפתיך
והשבתיך בדרך אשר באת
בה: וזה לך האות אכול השנה
ספיח ובשנה השנית סחיש
ובשנה השלישית זרעו וקצרו
ונטעו כרמים ואכלו פרים: ויספה
פליטת בית יהודה הנשארה
שרש למטה ועשה פרי למעלה:
כי מירושלם תצא שארית
ופליטה מהר ציון קנאת יהוה
צבאות תעשה זאת: לכן כה אמר
יהוה אל מלך אשור לא יבא אל
העיר הזאת ולא יורה שם חץ ולא יקדמנה

dicens. Hec dicit dñs deus israel. Que deprecatus es me super sennacherib rege assyriorū: audiui. Iste est sermo quem locutus est dñs de eo: Spreuit te & subsannauit te virgo filia syon: post tergū tuum caput mouit filia ierusalem. Cui exprobrasti. & quem blasphemasti. Cōtra quē exaltasti vocē tuā: & eleuasti in excelsum oculos tuos cōtra sctm̄ israel. Per manū seruorū tuorū exprobrasti dño & dixisti. In multitudine curruū meorū ascēdi excelsa mōtiū in sūmitate libani: & succidi sublimes cedros eius & electas abietes illius. Et ingressus sum vsq; ad terminos eius: & saltū carmeli eius ego succidi. Et bibi aquas alienas: & siccaui vestigiis pedū meorū oēs aqs clausas. Nunqd nō audisti qd ab initio fecerim? Ex dieb9 antiquis plasmaui illud: & nūc adduxi. Eruntq; in ruinā colliū cōpugnantiū ciuitates munite. Et q sedēt in eis hūiles manu. Cōtremuerūt & cōfusi sūt: facti sūt velut fenū agri & virēs herba tectorū q̄ arefacta ē antq̄ veniret ad maturitate. Habitaculū tuū & egressum tuū & itroitū tuū & viā tuā ego pscíui: & furorē tuū cōtra me. Insanisti ī me: & supbia tua ascēdit in aures meas. Ponā itaq; circulū ī narib9 tuis & camū in labiis tuis: & reducā te in viā p quā venisti. Tibi āt ezechia hoc erit signū. Cōede hoc āno q̄ repperis: in scđo āt āno q̄ spōte nascūtur. Porro ī tertio āno semiate & metite: plātate vineas & comedite fruct9 earū. Et quodcūq; reliquū fuerit đ domo iuda mittet radicē deorsū: & faciet fructū sursum. De ierusalē qppe egredietur reliqe: & qđ saluetur đ mōte syō. zel9 dñi exercituum faciet hoc. Quāobrē hec dicit domin9 de rege assyriorū. Nō igredietur vrbem hāc: nec mittet ī eā sa

dicens: hec dicit dñs deus israel: audiui q̄ deprecat9 es ad me de sennacherib rege assyriorū:
λέγων, τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς ἰσραήλ, ἤκουσα ἃ προσηύξω πρός με περὶ σενναχηρὶβ βασιλέως ἀσσυρίων,
iste sermo quē locut9 est dñs ad eū: spreuit te τ subsannauit te virgo filia sion:
οὗτος ὁ λόγος ὃν ἐλάλησε κύριος πρὸς αὐτόν, ἐφαύλισέ σε καὶ ἐμυκτήρισέ σε παρθένος θυγάτηρ σιών,
caput in te mouit filia hierusalem: cui exprobrasti τ blasphemasti? τ cōtra quē exaltasti
κεφαλὴν ἐπὶ σοὶ ἐκίνησε θυγάτηρ ἱερουσαλήμ, τίνα ὠνείδισας καὶ ἐβλασφήμησας; καὶ ἐπὶ τίνα ὕψωσας
vocē tuā τ eleuasti in excelsum oculos tuos? cōtra sctm̄ israel? in manu nūciorū tuorū exprobrasti dño: τ dixisti in multitudine curruū meorū ego ascēdi in celsitudinē mōtiū pties libani: τ succidi magnitudinē cedri eius electas
τὴν φωνήν σου καὶ ἦρας εἰς ὕψος τοὺς ὀφθαλμούς σου; εἰς τὸν ἅγιον τοῦ ἰσραήλ; ἐν χειρὶ ἀγγέλων σου ὠνείδισας τὸν κύριον, καὶ εἶπας ἐν τῷ πλήθει τῶν ἁρμάτων μου ἐγὼ ἀνέβην εἰς ὕψος ὀρέων μέρους τοῦ λιβάνου, καὶ ἔκοψα τὸ μέγεθος τῆς κέδρου αὐτοῦ ἐκλεκτὰ
cupressos eius. τ veni in partē sylue carmeli. ego custodiui τ bibi aquas alienas
κυπαρίσσων αὐτοῦ, καὶ ἦλθον εἰς μέρος δρυμοῦ τοῦ καρμήλου. ἐγὼ ἐφύλαξα καὶ ἔπιον ὕδατα ἀλλότρια
τ siccaui ipsas: vestigio pedū meorū flumos munitiōis. nōne audisti q̄ delōge ego feci eā? ex diebus initij plasmaui eam: τ nūc adduxi eā. τ factū est in elatiōes trāsmigrationū pugnātiū ciuitates munitas. τ habitātes in eis infirmati sūt manu: cōtremuerūt τ cōfusi sunt facti sūt velut fenū agri τ virēs herba: veluti herba tectorū τ cōculcatio corā stante. τ cathedrā tuā τ egressū tuū τ introitū tuū τ furorē tuū cōtra me nouit: eo q̄ iratus es tu in me: τ strepit9 tu9 ascēdit in aures meas: τ iniiciam hamū meū in naribus tuis: τ frenū in labiis tuis: τ reducam te in via qua venisti in ea: τ hoc tibi signū: comedes anno hoc cōgregata: τ in anno scđo q̄ spōte nascūt: τ anno tertio seminabitis τ metetis τ plātabitis vineas τ comedetis fructū earū. τ addet qđ saluatū est de domo iuda qđ reliquū fuerit radicē deorsū τ faciet fructū sursū: qr ex hierusalem egredietur reliquie: τ q̄ saluetur de mōte sion: zelus dñi exercituū faciet hec: quāobrē hec dicit dñs ad regē assyriorū: nō ingredietur in vrbē hanc: τ nō iaculabit illuc sagittā τ nō
καὶ ἐξήρανα αὐτά, τῷ ἴχνει τῶν ποδῶν μου ποταμοὺς συνοχῆς. οὐκ ἤκουσας ὅτι μακρόθεν ἐγὼ ἐποίησα αὐτήν; ἐξ ἡμερῶν ἀρχῆς ἔπλασα αὐτήν, καὶ νῦν ἤγαγον αὐτήν. καὶ ἐγένετο εἰς ἐπάρσεις ἀποικεσιῶν μαχίμων πόλεις ὀχυράς. καὶ οἱ ἐνοικοῦντες ἐν αὐταῖς ἠσθένησαν τῇ χειρί, ἔπτηξαν καὶ κατῃσχύνθησαν. ἐγένοντο ὡς χόρτος ἀγροῦ καὶ χλωρὰ βοτάνη, ὡς χλόη δωμάτων καὶ πάτημα ἀπέναντι ἑστηκότος. καὶ τὴν καθέδραν σου καὶ τὴν ἔξοδόν σου καὶ τὴν εἴσοδόν σου καὶ τὸν θυμόν σου τὸν ἐπ᾽ ἐμὲ ἔγνων, διὰ τὸ ὀργισθῆναί σε ἐπ᾽ ἐμέ, καὶ τὸ στρῆνός σου ἀνέβη ἐν τοῖς ὠσί μου, καὶ ἐμβαλῶ τὸ ἄγκιστρόν μου εἰς τοὺς μυκτῆράς σου, καὶ χαλινὸν ἐν τοῖς χείλεσί σου, καὶ ἀποστρέψω σε ἐν τῇ ὁδῷ ᾗ ἦλθες ἐν αὐτῇ, καὶ τοῦτό σοι τὸ σημεῖον, φαγῇ τὸν ἐνιαυτὸν τοῦτον τὰ αὐτόματα, καὶ ἐν τῷ ἔτει τῷ δευτέρῳ τὰ ἀνατέλλοντα, καὶ τῷ ἔτει τῷ τρίτῳ σπερεῖτε καὶ ἀμήσετε καὶ φυτεύσετε ἀμπελῶνας καὶ φάγεσθε τὸν καρπὸν αὐτῶν. καὶ προσθήσει τὸ διασεσωσμένον οἴκου ἰούδα τὸ ὑπολειφθὲν ῥίζαν κάτω καὶ ποιήσει καρπὸν ἄνω, ὅτι ἐξ ἱερουσαλὴμ ἐξελεύσεται κατάλειμμα, καὶ ἀνασωζόμενος ἐξ ὄρους σιών, ὁ ζῆλος κυρίου τῶν δυνάμεων ποιήσει ταῦτα. διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος πρὸς βασιλέα ἀσσυρίων, οὐκ εἰσελεύσεται εἰς τὴν πόλιν ταύτην, καὶ οὐ τοξεύσει ἐκεῖ βέλος καὶ οὐ

E

F

G

occupabit eam clypeus: neq; circūdabit cōtra eā aggerē. τ p viā qua venit in ea reuertetur: τ in ciuitatē hanc nō ingredietur: dicit dñs. τ protegam pro ciuitate hac vt saluē eam pp me τ pp dauid seruum meū. τ factū ē nocte τ egressus ē angelus dñi τ percussit de castris assyriorū centū octoginta τ quinq; milia. τ surrexerūt mane: τ ecce oēs corpora mortua: τ recessit τ reuersus est τ abiit sennacherib rex assyriorū: τ habitauit in nineue. τ factū ē cū ipse adoraret in domo nesrach dei sui: adramelech τ sarasar filij sui percusserūt eum in gladio: τ ipsi saluati sunt in terrā arara. τ regnauit asordan filius eius pro eo.
προφθάσει αὐτὴν θυρεῷ, οὐδὲ μὴ προχέῃ ἐπ᾽ αὐτὴν πρόσχωμα. καὶ τῇ ὁδῷ ᾗ ἦλθεν ἐν αὐτῇ ἀποστραφήσεται, καὶ εἰς τὴν πόλιν ταύτην οὐκ εἰσελεύσεται, φησὶ κύριος. καὶ ὑπερασπιῶ ὑπὲρ τῆς πόλεως ταύτης τοῦ σῶσαι αὐτὴν δι᾽ ἐμὲ καὶ διὰ δαυὶδ τὸν δοῦλόν μου. καὶ ἐγένετο νυκτὸς καὶ ἐξῆλθεν ἄγγελος κυρίου καὶ ἐπάταξεν ἐκ τῆς παρεμβολῆς τῶν ἀσσυρίων ἑκατὸν ὀγδοήκοντα καὶ πέντε χιλιάδας. καὶ ὤρθρισαν τὸ πρωΐ, καὶ ἰδοὺ πάντες σώματα νεκρά, καὶ ἀπῆρε καὶ ἀπέστρεψεν καὶ ἐπορεύθη σενναχηρὶβ βασιλεὺς ἀσσυρίων, καὶ κατῴκησεν ἐν νινευῇ. καὶ ἐγένετο αὐτοῦ προσκυνοῦντος ἐν τῷ οἴκῳ νεσρὰχ τοῦ θεοῦ αὐτοῦ, ἀδραμέλεχ καὶ σαρασὰρ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἐπάταξαν αὐτὸν ἐν μαχαίρᾳ, καὶ αὐτοὶ διεσώθησαν εἰς γῆν ἀραράθ. καὶ ἐβασίλευσεν ἀσορδὰν υἱὸς αὐτοῦ ἀντ᾽ αὐτοῦ.

Eccl. 48.d.

Ca.20.

In diebus illis egrotauit ezechias vsq; ad mortē. τ ingressus ē ad eum esaias filius amos propheta: τ dixit ad eum: hec dicit dñs: precipe de domo tua: quia morieris tu τ nō viues. τ conuertit ezechias faciem suā ad parietē: τ orauit ad dñm̄ dicens: o tu dñe memēto quō ambulaui corā te in veritate τ in corde pfecto: τ bonum in oculis tuis feci. τ fleuit ezechias in fletu magno: τ erat esaias in aula media: τ sermo dñi fact9 ē ad eum dicēs: reuertere: τ dices ad ezechiā ducem ppli mei: hec dicit dñs deus dauid patris tui: audiui orōnē tuā τ vidi lachrimas tuas: ecce ego sanabo te die tertia: τ ascēdes in domū dñi: τ addam sup dies tuos quindecim ānos. τ de manu regis assyriorū liberabo te τ ciuitatē hanc. τ protegam pro ciuitate hac pp me τ pp dauid seruū meū. τ dixit esaias: afferant massam ficorū
ΕΝ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἠρρώστησεν ἐζεκίας ἕως θανάτου. καὶ εἰσῆλθε πρὸς αὐτὸν ἡσαΐας υἱὸς ἀμὼς ὁ προφήτης, καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν, τάδε λέγει κύριος, ἔντειλαι περὶ τοῦ οἴκου σου, ὅτι ἀποθνήσκεις σὺ καὶ οὐ ζήσῃ. καὶ ἀπέστρεψεν ἐζεκίας τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πρὸς τὸν τοῖχον, καὶ προσηύξατο πρὸς κύριον λέγων, ὦ δὴ κύριε μνήσθητι ὅσα περιεπάτησα ἐνώπιόν σου ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἐν καρδίᾳ τελείᾳ, καὶ τὰ ἀγαθὰ ἐν ὀφθαλμοῖς σου ἐποίησα. καὶ ἔκλαυσεν ἐζεκίας ἐν κλαυθμῷ μεγάλῳ, καὶ ἦν ἡσαΐας ἐν τῇ αὐλῇ τῇ μέσῃ, καὶ ῥῆμα κυρίου ἐγένετο πρὸς αὐτὸν λέγων, ἐπίστρεψον, καὶ ἐρεῖς πρὸς ἐζεκίαν τὸν ἡγούμενον τοῦ λαοῦ μου, τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς δαυὶδ τοῦ πατρός σου, ἤκουσα τῆς προσευχῆς σου καὶ εἶδον τὰ δάκρυά σου, ἰδοὺ ἐγὼ ἰάσομαί σε τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ, καὶ ἀναβήσῃ εἰς οἶκον κυρίου, καὶ προσθήσω ἐπὶ τὰς ἡμέρας σου δεκαπέντε ἔτη. καὶ ἐκ χειρὸς βασιλέως ἀσσυρίων ῥύσομαί σε καὶ τὴν πόλιν ταύτην. καὶ ὑπερασπιῶ ὑπὲρ τῆς πόλεως ταύτης δι᾽ ἐμὲ καὶ διὰ δαυὶδ τὸν δοῦλόν μου. καὶ εἶπεν ἡσαΐας, λαβέτωσαν παλάθην συκῶν

A 4. Reg. 20. 1. Par. 32. f. Esai. 38. a.

E

F

B

G

gittam: nec occupabit eā clipeus: nec circūdabit eam munitio. Per viā qua venit: reuertetur: & ciuitatē hāc non ingredietur dicit dñs. Protegāq; vrbē hāc & saluabo eam pp me & ppter dauid seruum meum. Factū est igitur ī nocte illa venit āgelus dñi: & pcussit in castris assyriorum cētū octogīta quinq; milia. Cunq; diluculo surrexisset vidit omnia corpa mortuorū. & recedēs abiit & reuersus est senacherib rex assyriorū: & mansit in Niniue. Cunq; adoraret in templo nesrach deū suū adramelech & sarasar filii eius percusserūt eū gladio: fugerūtq; ī terrā armeniorū: & regnauit asaraddō fili9 ei9 p eo. Ca. xx.

IN diebus illis egrotauit ezec[hias] vsq; ad mortem: & venit ad eum esaias filius amos pphetes: dixitq; ei. Hec dicit dñs deus. Precipe domui tue. Morieris eī tu & nō viues. Qui cōuertit faciē suā ad parietem & orauit dñm dicēs. Obsecro domine memento queso quomodo ambulauerim coram te in veritate & in corde perfecto: & qđ placitū est corā te fecerim. Fleuit itaq; ezechias fletu magno. Et antequam egrederetur esaias mediam ptē atrii: factus est sermo domini ad eum dicens. Reuertere: & dic ezechie duci populi mei. Hec dicit dominus deus dauid patris tui. Audiui orationē tuā: & vidi lachrymam tuam: & ecce sanaui te. Die tertio ascēdes templū dñi: & addam diebus tuis quindecim annos. Sed & de manu regis assyriorum liberabo te & ciuitatem hanc: & protegam vrbē istā propter me & ppter dauid seruū meum. Dixitq; esaias. Afferte massam ficorū. Quā cū attulis

יקדמנה מגן ולא ישפך עליה
סללה: בדרך אשר יבא בה ישוב
ואל העיר הזאת לא יבא נאם יהוה:
וגנותי אל העיר הזאת להושיעה
למעני ולמען דוד עבדי: ויהי
בלילה ההוא ויצא מלאך יהוה ויך
במחנה אשור מאה שמונים וחמשה
אלף וישכימו בבקר והנה כלם
פגרים מתים: ויסע וילך וישב
סנחריב מלך אשור וישב בנינוה:
ויהי הוא משתחוה בית נסרך
אלהיו ואדרמלך ושראצר בניו
הכהו בחרב והמה נמלטו ארץ
אררט וימלך אסרחדון בנו תחתיו:
בימים ההם חלה חזקיהו
למות ויבא אליו ישעיהו בן אמוץ
הנביא ויאמר אליו כה אמר יהוה
צו לביתך כי מת אתה ולא תחיה:
ויסב את פניו אל הקיר ויתפלל
אל יהוה לאמר: אנה יהוה זכר
נא את אשר התהלכתי לפניך
באמת ובלבב שלם והטוב בעיניך
עשיתי ויבך חזקיהו בכי גדול:
ויהי ישעיהו לא יצא חצר
התיכונה ודבר יהוה היה אליו
לאמר: שוב ואמרת אל חזקיהו
נגיד עמי כה אמר יהוה אלהי
דוד אביך שמעתי את
תפלתך ראיתי את דמעתך
הנני רפא לך ביום השלישי
תעלה בית יהוה: והוספתי על ימיך
חמש עשרה שנה ומכף מלך
אשור אצילך ואת העיר הזאת
וגנותי על העיר הזאת למעני
ולמען דוד עבדי: ויאמר
ישעיהו קחו דבלת תאנים ויקחו

Cap.xx.

ſent & poſuiſſent ſuper vlcus eius: curatus eſt. Dixerat āt ezechias ad eſaiā. Qđ erit ſignum q̄a dn̄s me ſanabit: & quia aſcenſurus ſum die tertia tēplū dn̄i? Cui ait eſaias. Hoc erit ſignū a domino q̄ facturus ſit dn̄s ſermonē quē locutus eſt. Vis vt aſcēdat vmbra decē lineis: aut vt reuertatur totidem gradibus? Et ait ezechias. Facile eſt vmbrā creſcere decem lineis. Nec hoc volo vt fiat: ſed vt reuertatur retrorſū decē gradibus. Inuocauit itaq̧ eſaias ꝓpheta dn̄m: & reduxit vmbrā ꝑ lineas q̄bus iā deſcēderat in horologio achaz retrorſū decē gradibus. In t̄pe illo miſit merodach baladan filius baladā rex babyloniorū litteras & mūera ad ezechiam: audierat enim q̧ egrotaſſet ezechias. Letatus eſt aūt in aduētu eorū ezechias: & oſ̄dit eis domū aromatū & aurum & argētū & pigmenta varia: vnguēta quoq̧ & domū vaſorū ſuorū: & oīa q̄ hēre poterat in theſauris ſuis. Nō fuit verbū qđ nō monſtraſſet eis ezechias ī domo ſua & ī oī ꝑtāte ſua. Venit āt eſaias ꝓpheta ad regē ezechiam: dixitq̧ ei. Quid dixerūt viri iſti: aut vnde venerunt ad te? Cui ait ezechias. De terra longinq̄ venerunt ad me de babylōe. At ille r̄ndit. Quid viderūt ī domo tua? Ait ezechias. Oīa q̄cunq̧ ſunt in domo mea viderūt. Nihil eſt ei qđ nō mōſtraueri eis ī theſauris meis. Dixit itaq̧ eſaias ezechie. Audi ſermonē dn̄i. Ecce dies venient: & auferentur oīa q̄ ſunt in domo tua: & q̄ condiderunt p̄res tui vſq̧ in diem hāc in babylonem. Nō remanebit q̄cq̄ ait dominus. Sed & de filiis tuis q̄ egredientur ex te quos gn̄abis tollētur: & erūt eunuchi in palatio regis babylonis.

Eccl. 48.b.

Eſai. 39.a.

Dixit Ezechias ad eſaiam. Bonus ſermo domini quē locutus eſt. Sit tantum pax & veritas in diebus meis. Reliq̄ aūt ſermonū ezechie & oīs fortitudo eius & quō fecerit piſcinā & aqueductum & introduxerit aquas ī ciuitatem nonne hec ſcripta ſūt in libro ſermonum dierū regum iuda? Dormiuitq̧ ezechias cum p̄ribus ſuis & regnauit manaſſes filiꝰ eius ꝑ co.zi.

Ca.21.

Cap.xxi.

A 2.Par 33.b.

DVodecim annorū erat manaſſes cū regnare cepiſſet: & q̄nquagīta q̄nq̧ annis regnauit in ieruſalē. Nomē matris eiꝰ aphſiba. Fecitq̧ malū in cōſpectu dn̄i: iuxta idola gētiū quas deleuit dominus a facie filiorū iſrael. Cōuerſuſq̧ ē & edificauit excelſa que diſſipauerat ezechias pr̄ eius: & erexit aras baal & fecit lucos ſicut fecerat achab rex iſrael: & adorauit oēm militiam celi & coluit eā. Extruxitq̧ aras in domo domini de qua dixit dominus: in ieruſalem ponam nomē meum. & extruxit altaria vniuerſe militie celi: in duobus atriis templi domini. Et traduxit filiū ſuū ꝑ ignē & ariolatus ē & obſeruauit auguria & fecit phitones: & aruſpices multiplicauit: vt faceret malū corā dn̄o & irritaret eū. Poſuitq̧ idolū luci quē fecerat in tēplo dn̄i: ſup quo locutꝰ eſt dn̄s ad dd̄ & ad ſalomonē filiū eius. In templo hoc & in ieruſalem quē elegi de cūctis tribubus iſrael ponā nomen meum in ſempiternum. & vltra non faciā cōmoueri pedē iſrael d̄ terra quam dedi patribus eorum: ſi cuſtodierint opere omnia que p̄cepi eis: & vniuerſam legē quā mandauit eis ſeruꝰ meus moyſes. Illi vero nō audierunt: ſed ſeducti ſunt a manaſſe

B

לעשות את הרע מן הגוים אשר
השמיד יהוה מפני בני ישראל׃
וידבר יהוה ביד עבדיו הנביאים
לאמר׃ יען אשר עשה מנשה מלך
יהודה התעבות האלה הרע מכל
אשר עשו האמרי אשר לפניו
ויחטא גם את יהודה בגלוליו׃ לכן
כה אמר יהוה אלהי ישראל הנני
מביא רעה על ירושלם ויהודה
אשר כל שמעיו תצלנה שתי אזניו׃
ונטיתי על ירושלם את קו
שמרון ואת משקלת בית אחאב
ומחיתי את ירושלם כאשר ימחה
את הצלחת מחה והפך על פניה׃
ונטשתי את שארית נחלתי
ונתתים ביד איביהם והיו לבז
ולמשסה לכל איביהם׃ יען אשר
עשו את הרע בעיני ויהיו מכעסים
אתי מן היום אשר יצאו אבותם
ממצרים ועד היום הזה׃ וגם דם נקי
שפך מנשה הרבה מאד עד אשר
מלא את ירושלם פה לפה לבד
מחטאתו אשר החטיא את יהודה
לעשות הרע בעיני יהוה׃ ויתר
דברי מנשה וכל אשר עשה וחטאתו
אשר חטא הלא הם כתובים על
ספר דברי הימים למלכי יהודה׃
וישכב מנשה עם אבתיו ויקבר בגן
ביתו בגן עזא וימלך אמון בנו
תחתיו׃ בן עשרים ושתים שנה
אמון במלכו ושתים שנים מלך
בירושלם ושם אמו משלמת בת
חרוץ מן יטבה׃ ויעש הרע בעיני
יהוה כאשר עשה מנשה אביו׃
וילך בכל הדרך אשר הלך
אביו ויעבד את הגללים

vt facerent malum super gentes quas contriuit dominus a facie filiorum israel. Locutusq; est dñs in manu seruorū suorū ꝓphetarum dicens. Quia fecit manasses rex iuda abominationes istas pessimas super oia que fecerunt ammorrei ante eum: & peccare fecit etiā iudā in immūdiciis suis: ꝓpea hec dicit dominus deus israel. Ecce ego inducam mala sup ierusalem & iudam: vt quicunq; audierit tiniant ambe aures eius. Et extēdā super ierusalem funiculum samarie & pondus domus achab: & delebo ierusalem sicut deleri solent tabule. Delens vertam & ducā crebrius stilū sup faciē eius. Dimittā vero reliqas hereditatis mee & tradā eas in manus inimicorū eius: eruntq; in vastitatē & in rapinā cūctis aduersariis suis: eo q fecerint malū corā me & perseuerauerit irritantes me ex die qua egressi sūt patres eorū ex egypto vsq; ad hāc diē. Insup & sanguinē inoxiū fudit manasses multū nimis donec ipleretur ierusalē vsq; ad os: absq; peccatis suis qb9 peccare fecit iudam vt faceret malum corā domino. Reliqua autē sermonū manasse & vniuersa que fecit: & peccatum eius qd peccauit nōne hec scripta sunt in libro sermonū dierum regum iuda? Dormiuitq; manasses cū patribus suis: & sepultus est in horto domus sue: in horto oza: & regnauit amon filius eius ꝓ eo. Viginti duo rū annorū erat amō cū regnare cepisset: duobus quoq; annis regnauit in ierusalē. Nomen mrīs ei9 messallemeth filia arus de ietheba. Fecitq; malū in cōspectu dñi sicut fecerat manasses pr̄ ei9: & ambulauit in oī via ꝑ quā ambulauerat pater eius: seruiuitq; immundiciis

seduxit eos vt facerent malū coram
ἐπλάνησεν αὐτοὺς τοῦ ποιῆσαι τὸ πονηρὸν ἐνώπιον
dño sup gētes: q̄s abstulit dñs a facie
κυρίου ὑπὲρ ἔθνη, ἃ ἐξῆρε κύριος ἀπὸ προσώπου τῶν
filiorū israel. & locutus est dñs in manu seruorū
υἱῶν ἰσραήλ. καὶ ἐλάλησε κύριος ἐν χειρὶ τῶν παίδων
suorū prophetarū dicēs: quia fecit manasses
αὐτοῦ τῶν προφητῶν λέγων, ἀνθ᾽ ὧν ὅσα ἐποίησε μανασσῆς
rex iuda abominationes has
βασιλεὺς ἰούδα τὰ βδελύγματα ταῦτα τὰ
malas: iuxta oia q̄cūq; fecit amorreus q̄ ante eū: insup & iudam peccare fecit in
πονηρά, κατὰ πάντα ὅσα ἐποίησεν ὁ ἀμορραῖος, ὁ ἔμπροσθεν αὐτοῦ, καί γε καὶ τὸν ἰούδαν ἐξήμαρτεν ἐν τοῖς
idolis suis. nōne sic hec dicit dñs deus israel? ecce ego induco mala sup hierusalem & sup
εἰδώλοις αὐτοῦ. οὐχ οὕτω τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς ἰσραήλ; ἰδοὺ ἐγὼ ἐπάγω κακὰ ἐπὶ ἱερουσαλὴμ καὶ ἐπὶ
iudam: vt omnis q audiat ea tiniāt ambe aures eius: & extēdā sup hierusalem mensurā samarie & pondus dom9 achab: & delebo
ἰούδαν, ὥστε παντὸς ἀκούοντος αὐτὰ ἠχῆσαι ἀμφότερα τὰ ὦτα αὐτοῦ, καὶ ἐκτενῶ ἐπὶ ἱερουσαλὴμ τὸ μέτρον σαμαρείας καὶ τὸν σταθμὸν οἴκου ἀχαάβ, καὶ ἐξαλείψω
hierusalem sicut deletur pyxis & vertitur sup faciem suā: & delebo
τὴν ἱερουσαλὴμ καθὼς ἐξαλείφεται τὸ πυξίον καὶ καταστρέφεται ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ ἀπαλείψω
reliquias hereditatis mee: & tradam eos in manus inimicorū suorū: & erunt in rapinam & in direptionē cūctis inimicis suis: eo
τὸ ὑπόλειμμα τῆς κληρονομίας μου, καὶ παραδώσω αὐτοὺς εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν, καὶ ἔσονται εἰς διαρπαγὴν καὶ εἰς προνομὴν πᾶσι τοῖς ἐχθροῖς αὐτῶν, ἀνθ᾽
quod fecerunt malū in oculis meis: & fuerūt irritantes me ex die qua eduxi patres eorū ex egypto & vsq; ad diem hanc. insup sāguinē inoxiū fudit manasses multum nimis donec impleuit hierusalem os
ὧν ὅσα ἐποίησαν τὸ πονηρὸν ἐν ὀφθαλμοῖς μου, καὶ ἦσαν παροργίζοντές με ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἧς ἐξήγαγον τοὺς πατέρας αὐτῶν ἐξ αἰγύπτου καὶ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. καί γε αἷμα ἀθῶον ἐξέχεεν μανασσῆς πολὺ σφόδρα ἕως οὗ ἔπλησε τὴν ἱερουσαλὴμ στόμα
supra os absq; pctis suis: qb9 peccare fecit iudā vt faceret malū in oculis dñi. & reliqua fmonū manasse & vniuersa q̄cūq; fecit & peccata eius q̄ peccauit: nonne
ἐπὶ στόμα ἐκτὸς τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ, ὧν ἐξήμαρτε τὸν ἰούδαν τοῦ ποιῆσαι τὸ πονηρὸν ἐν ὀφθαλμοῖς κυρίου. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων μανασσῆ καὶ πάντα ὅσα ἐποίησε καὶ αἱ ἁμαρτίαι αὐτοῦ ἃς ἥμαρτεν, οὐκ ἰδοὺ
hec scripta sunt in libro fmonū dierū regum iuda? & dormiuit manasses cū patribus suis: & sepult9 ē in horto dom9 sue in horto oza: & regnauit amō filius eius pro eo.
ταῦτα γέγραπται ἐπὶ βιβλίου λόγων ἡμερῶν τῶν βασιλέων ἰούδα; καὶ ἐκοιμήθη μανασσῆς μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ, καὶ ἐτάφη ἐν κήπῳ τοῦ οἴκου αὐτοῦ ἐν κήπῳ ὀζά. καὶ ἐβασίλευσεν ἀμὼν ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἀντ᾽ αὐτοῦ.
filius viginti & duorū ānorū amon cū regnaret ipse. & duob9 ānis regnauit in hierusalem. & nomē matri eius mesollam filia arus ex ieteba. & fecit malū corā dño: sicut fecit manasses pater eius: & ambulauit in omni via q̄ ambulauit pater ei9: & seruiuit idolis
υἱὸς εἴκοσι καὶ δύο ἐτῶν ἀμὼν ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν. καὶ δύο ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ ὄνομα τῇ μητρὶ αὐτοῦ μεσολλὰμ θυγάτηρ ἀρούς ἐξ ἰτεβά. καὶ ἐποίησεν τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου, καθὼς ἐποίησε μανασσῆς ὁ πατὴρ αὐτοῦ, καὶ ἐπορεύθη ἐν πάσῃ ὁδῷ ᾗ ἐπορεύθη ὁ πατὴρ αὐτοῦ, καὶ ἐδούλευσε τοῖς εἰδώλοις

C

D

quib9 seruiuit pater eius: & adorauit ea: & dereliquit dñm deū patrum suorū: & nō ambulauit in via dñi: & coniurauerunt serui amon cōtra eū: & interfecerūt regem in domo sua. & percussit ppls terre eos qui insidiati sunt regi amon: & regē cōstituit ppls terre iosiam filiū eius pro eo. & reliqua fmonū amon q̄cūq; fecit: nonne hec scripta sūt in libro fmonū dierū regum iuda? & sepelierūt amon in sepulchro suo in horto oza. & regnauit iosias fili9 eius pro eo.
οἷς ἐδούλευσεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ, καὶ προσεκύνησεν αὐτοῖς, καὶ ἐγκατέλιπε κύριον τὸν θεὸν τῶν πατέρων αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐπορεύθη ἐν ὁδῷ κυρίου, καὶ συνεστράφησαν οἱ παῖδες ἀμὼν ἐπ᾽ αὐτόν, καὶ ἐθανάτωσαν τὸν βασιλέα ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. καὶ ἐπάταξεν ὁ λαὸς τῆς γῆς τοὺς ἐπιβεβουλευκότας τῷ βασιλεῖ ἀμών, καὶ ἐβασίλευσεν ὁ λαὸς τῆς γῆς τὸν ἰωσίαν υἱὸν αὐτοῦ ἀντ᾽ αὐτοῦ. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων ἀμὼν ὅσα ἐποίησεν, οὐκ ἰδοὺ ταῦτα γέγραπται ἐπὶ βιβλίου λόγων τῶν ἡμερῶν τῶν βασιλέων ἰούδα; καὶ ἔθαψαν τὸν ἀμὼν ἐν τῷ τάφῳ αὐτοῦ ἐν τῷ κήπῳ ὀζά. καὶ ἐβασίλευσεν ἰωσίας ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἀντ᾽ αὐτοῦ,

Ca.22.

A

1.Par 34.a.

Filius octo ānorū iosias cū regnaret ipse: & triginta & vnoāno regnauit in hierusalē: & nomē matri ei9 ieddida filia adeia de basucoth: & fecit iosias rectū coram dño: & ābulauit in oī via dauid patris sui: nō recessit ad dexterā vel ad sinistrā. & factū ē in decimooctauo anno iosie regis iuda misit rex saphan filiū esselie filij mesollam scribam dom9 dñi dicēs: ascende ad chelciam sacerdotē magnū: & conflate argentū qđ illatū est in domo dñi qđ collegerūt custodiētes limen a ppl̄o: & detur in manu facientiū opa q̄ prepositi sunt in domo dñi. & dederūt illđ iuxta verbū regis faciētib9 opera in domo dñi vt instaurēt sartatecta domus: fabris lignarijs & edificatorib9 & muratorib9 vt emant ligna & lapides excisos: vt restaurent sartatecta domus. verūtñ nō supputabat eis argentū qđ dabatur eis: q2 in fide ipsi faciebāt. & dixit chelcias sacerdos magnus ad saphan scribam: librū legis repperi in domo dñi. & dedit chelcias saphan volumē: & legit illud:
υἱὸς ὀκτὼ ἐτῶν ἰωσίας ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν, καὶ τριάκοντα καὶ ἓν ἔτος ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ ὄνομα τῇ μητρὶ αὐτοῦ ἰεδδίδα θυγάτηρ ἐδεϊὰ ἐκ βασουκώθ. καὶ ἐποίησεν ἰωσίας τὸ εὐθὲς ἐνώπιον κυρίου, καὶ ἐπορεύθη ἐν πάσῃ ὁδῷ δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, οὐκ ἀπέστη δεξιὰ ἢ ἀριστερά. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ ἔτει ἰωσίου βασιλέως ἰούδα ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς τὸν σαφὰν υἱὸν ἐσελίου υἱοῦ μεσολλὰμ τὸν γραμματέα οἴκου κυρίου λέγων, ἀνάβηθι πρὸς χελκίαν τὸν ἱερέα τὸν μέγαν, καὶ χωνεύσατε τὸ ἀργύριον τὸ εἰσενεχθὲν ἐν τῷ οἴκῳ κυρίου ὃ συνήγαγον οἱ φυλάσσοντες τὸν σταθμὸν παρὰ τοῦ λαοῦ, καὶ δοθήτω ἐπὶ χεῖρα τῶν ποιούντων τὰ ἔργα τῶν καθεσταμένων ἐν τῷ οἴκῳ κυρίου. καὶ ἔδωκαν αὐτὸ κατὰ τὸ ῥῆμα τοῦ βασιλέως τοῖς ποιοῦσι τὰ ἔργα ἐν οἴκῳ κυρίου τοῦ κατισχῦσαι τὸ βεδὲκ τοῦ οἴκου τοῖς τέκτοσι καὶ τοῖς οἰκοδόμοις καὶ τοῖς τειχισταῖς τοῦ κτήσασθαι ξύλα καὶ λίθους λατομητούς, τοῦ κραταιῶσαι τὸ βεδὲκ τοῦ οἴκου. πλὴν οὐκ ἐξελογίζοντο αὐτοὺς τὸ ἀργύριον τὸ διδόμενον αὐτοῖς, ὅτι ἐν πίστει αὐτοὶ ἐποίουν. καὶ εἶπε χελκίας ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας πρὸς σαφὰν τὸν γραμματέα, βιβλίον τοῦ νόμου εὗρον ἐν οἴκῳ κυρίου. καὶ ἔδωκε χελκίας τῷ σαφὰν τὸ βιβλίον, καὶ ἀνέγνω αὐτό,

B

quib9 seruiebat pater eius: & adorauit eas: & dereliqt dñm deum patrum suorum: & nō ambulauit in via domini. Tetenderuntq; ei insidias serui sui: & interfecerunt regē in domo sua. Percussit autē populus terre oēs qui coniurauerāt cōtra regē ammon: & constituerūt sibi regē iosiam filiū eius pro eo. Reliqua āt sermonū ammō que fecit: nonne hec scripta sunt in libro sermonū dierū regum iuda? Sepelierūtq; eū in sepulchro suo in horto oza: & regnauit iosias filius eius ꝓ eo. zz.

Octo annorum erat iosias cum regnare cepisset & trigintauno anno regnauit in ierusalem. Nomē matris eius idida filia phadaia de belechat. Fecitq; qđ placitū erat coram dño: & ābulauit ꝑ oēs vias dauid pr̄is sui. Nō declinauit ad dexteram siue ad sinistram. Anno autē octauo decimo regis iosie misit rex saphan filiū aslia filii mesullam scribā tēpli domini: dicens ei. Vade ad helchiam sacerdotem magnum vt cōfletur pecunia q̄ illata est in tēplū dñi: quam collegerunt ianitores templi a pop̄lo: deturq; fabris per ꝑpositos domus dñi. Qui & distribuant eam his qui operantur in tēplo domini ad instauranda sartatecta templi: tignariis videlicet & cemētariis: & his q interrupta componūt: & vt emātur ligna & lapides đ lapidicinis ad istaurādū tēplū dñi. Verūtñ non supputetur eis argentū qđ accipiunt: sed i ꝑtāte hēant & in fide. Dixit āt helchias pontifex ad saphan scribā. Librum legis repperi in domo domini. Deditq; helchias volumen saphā scribe: qui & legit illud.

אשר עבד אביו וישתחו להם׃
ויעזב את יהוה אלהי אבתיו ולא
הלך בדרך יהוה׃ ויקשרו עבדי
אמון עליו וימיתו את המלך בביתו׃
ויך עם הארץ את כל הקשרים על
המלך אמון וימליכו עם הארץ את
יאשיהו בנו תחתיו׃ ויתר דברי
אמון אשר עשה הלא הם כתובים
על ספר דברי הימים למלכי
יהודה׃ ויקבר אתו בקברתו בגן
עזא וימלך יאשיהו בנו תחתיו׃

Cap.xxii.

בן שמנה
שנה יאשיהו במלכו ושלשים
ואחת שנה מלך בירושלם
ושם אמו ידידה בת עדיה
מבצקת׃ ויעש הישר בעיני
יהוה וילך בכל דרך דוד אביו
ולא סר ימין ושמאול׃ ויהי בשמנה
עשרה שנה למלך יאשיהו
שלח המלך את שפן בן אצליהו
בן משלם הספר בית יהוה לאמר׃
עלה אל חלקיהו הכהן הגדול
ויתם את הכסף המובא בית יהוה
אשר אספו שמרי הסף מאת
העם׃ ויתנהו על יד עשי המלאכה
המפקדים בבית יהוה ויתנו אתו
לעשי המלאכה אשר בבית יהוה
לחזק בדק הבית׃ לחרשים ולבנים
ולגדרים ולקנות עצים ואבני
מחצב לחזק את הבית׃
אך לא יחשב אתם הכסף
הנתן על ידם כי באמונה הם
עשים׃ ויאמר חלקיהו הכהן הגדול
על שפן הספר ספר התורה
מצאתי בבית יהוה ויתן חלקיה
את הספר אל שפן ויקראהו׃

ויבא שפן הספר אל המלך וישב את המלך דבר ויאמר התיכו עבדיך את הכסף הנמצא בבית ויתנהו על יד עשי המלאכה המפקדים בית יהוה: ויגד שפן הספר למלך לאמר ספר נתן לי חלקיה הכהן ויקראהו שפן לפני המלך: ויהי כשמע המלך את דברי ספר התורה ויקרע את בגדיו: ויצו המלך את חלקיה הכהן ואת אחיקם בן שפן ואת עכבור בן מיכיה ואת שפן הספר ואת עשיה עבד המלך לאמר: לכו דרשו את יהוה בעדי ובעד העם ובעד כל יהודה על דברי הספר הנמצא הזה כי גדולה חמת יהוה אשר היא נצתה בנו על אשר לא שמעו אבתינו על דברי הספר הזה לעשות ככל הכתוב עלינו: וילך חלקיהו הכהן ואחיקם ועכבור ושפן ועשיה אל חלדה הנביאה אשת שלם בן תקוה בן חרחס שמר הבגדים והיא ישבת בירושלם במשנה וידברו אליה: ותאמר אליהם כה אמר יהוה אלהי ישראל אמרו לאיש אשר שלח אתכם אלי: כה אמר יהוה הנני מביא רעה אל המקום הזה ועל ישביו את כל דברי הספר אשר קרא מלך יהודה: תחת אשר עזבוני ויקטרו לאלהים אחרים למען הכעיסני בכל מעשה ידיהם ונצתה חמתי במקום הזה ולא תכבה: ואל מלך יהודה השלח אתכם לדרש את יהוה כה תאמרו אליו כה אמר יהוה אלהי

Venit quoq; saphan scriba ad regē & renūciauit ei qd p̄cepat & ait. Cōflauerūt serui tui pecuniā q̄ repta est in domo dñi: & dederunt vt distribuerētur fabris ac p̄fectis operū tēpli dñi. Narrauit quoq; saphan scriba regi dicēs. Librū dedit mihi helchias sacerdos: quē cum legisset saphā coram rege: & audisset rex verba libri legis domini: scidit vestimēta sua: & p̄cepit helchie sacerdoti & ahicham filio saphan: & achobor filio micha & saphan scribe & asaie seruo regis: dicens. Ite & cōsulite dñm super me & super pplo & super omni iuda: de verbis voluminis istius qd inuentū est. Magna enī ira dñi succēsa est cōtra nos: quia non audierunt patres nostri verba libri huius vt facerent omne quod scriptū est nobis. Ierunt itaq; helchias sacerdos & ahichā & achobor & saphā & asia ad oldan prophetem vxorē sellū filii thecue filii aras custodis vestium que hītabat in ierusalē in secunda: locutiq; sunt ad eam. Et illa respondit. Hec dicit dñs deus israel. Dicite viro qui misit vos ad me. Hec dicit dñs. Ecce ego adducā mala super locū istum: & sup hītatores eius: omnia verba legis que legit rex iuda: quia dereliq̄rūt me: & sacrificauerunt diis alienis irritantes me in cūctis operibus manuū suarū. Et succēdetur indignatio mea in loco hoc & non extinguetur. Regi āt iuda q misit vos vt consuleretis dominum: sic dicetis. Hec dicit dominus deus

Et adduxit saphan regi iosias. et reddidit ei verbū et dixit: cōflauerūt serui tui argentū qd inuētū fuit i domo dñi: et dederūt illō in manib9 faciētiū opa prefectoꝶ in domo dñi. et nūciauit saphan scriba regi iosia dicēs: librū dedit mihi chelcias sacerdos: et legit eum saphā coram rege. et factū est vt audiuit rex verba libri legis: scidit vestimēta sua: et precepit rex chelcia sacerdoti et achicam filio saphan et achobor filio michei: et saphan scribe et esaia seruo regis dicēs: ite cōsulite dñm de me et de oīm pplo meo et de oīm iuda de verbis libri huius qui inuēt9 est: q: magna ira dñi q̄ succēsa est in nos: quia nō audierūt patres nři verba libri huius vt facerent tutta oia que scripta sunt in eo. et iuit chelcias sacerdos et achicam et saphan et achobor et esaias ad eldam pphtē vxorem sellem filij thecue filij aras custodis vestium. et ipsa habitabat in hierusalem in secunda. et locuti sunt ad eam. et dixit ad eos: hec dicit dñs deus israel: dicite viro qui misit vos ad me: hec dicit dñs: ecce ego mala adduco sup locū hunc et sup habitantes in eo oīa verba libri quē legit rex iuda: eo ꝙ dereliquerunt me et sacrificauerūt dijs alienis: vt irritarent me in oibus opibus manuū suarū: et succēdetur idignatio mea in loco isto: et nō extinguetur. ad regē iuda qui misit vos vt cōsulere tis dñm: sic dicetis ad eū: hec dicit dñs deus

καὶ εἰσήνεγκε σαφὰν τῷ βασιλεῖ ἰωσίας. καὶ ἐπέστρεψεν αὐτῷ ῥῆμα καὶ εἶπεν, ἐχώνευσαν οἱ δοῦλοί σου τὸ ἀργύριον τὸ εὑρεθὲν ἐν οἴκῳ κυρίου, καὶ ἔδωκαν αὐτὸ ἐπὶ χεῖρας τῶν ποιούντων τὰ ἔργα τῶν καθεσταμένων ἐν οἴκῳ κυρίου. καὶ ἀπήγγειλε σαφὰν ὁ γραμματεὺς τῷ βασιλεῖ ἰωσία λέγων, βιβλίον ἔδωκέ μοι χελκίας ὁ ἱερεύς, καὶ ἀνέγνω αὐτὸ σαφὰν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως. καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς τῶν λόγων τοῦ βιβλίου τοῦ νόμου, διέρρηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἐνετείλατο ὁ βασιλεὺς τῷ χελκίᾳ τῷ ἱερεῖ καὶ τῷ ἀχικὰμ υἱῷ σαφὰν καὶ ἀχοβὼρ υἱῷ μιχαίου, καὶ τῷ σαφὰν τῷ γραμματεῖ καὶ τῷ ἀσαίᾳ τῷ δούλῳ τοῦ βασιλέως λέγων, δεῦτε ἐκζητήσατε τὸν κύριον περὶ ἐμοῦ καὶ περὶ παντὸς τοῦ λαοῦ μου καὶ περὶ παντὸς ἰούδα ὑπὲρ τῶν λόγων τοῦ βιβλίου τούτου τοῦ εὑρεθέντος, ὅτι μεγάλη ἡ ὀργὴ κυρίου ἡ ἐκκεκαυμένη ἐν ἡμῖν, διότι οὐκ ἤκουσαν οἱ πατέρες ἡμῶν τῶν λόγων τοῦ βιβλίου τούτου τοῦ ποιεῖν κατὰ πάντα τὰ γεγραμμένα ἐν αὐτῷ. καὶ ἐπορεύθη χελκίας ὁ ἱερεὺς καὶ ἀχικὰμ καὶ σαφὰν καὶ ἀχοβὼρ καὶ ἀσαΐας πρὸς ἐλδὰν τὴν προφῆτιν γυναῖκα σελλὴμ υἱοῦ θεκουὲ υἱοῦ ἀρὰς τοῦ ἱματιοφύλακος. καὶ αὐτὴ κατῴκει ἐν ἱερουσαλὴμ ἐν τῇ μασενᾷ. καὶ ἐλάλησαν πρὸς αὐτήν. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς ἰσραήλ, εἴπατε τῷ ἀνδρὶ τῷ ἀποστείλαντι ὑμᾶς πρός με, τάδε λέγει κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ κακὰ ἐπάγω ἐπὶ τὸν τόπον τοῦτον καὶ ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας ἐν αὐτῷ πάντας τοὺς λόγους τοῦ βιβλίου οὗ ἀνέγνω ὁ βασιλεὺς ἰούδα, ἀνθ' ὧν ἐγκατέλιπόν με καὶ ἐθυμίασαν θεοῖς ἑτέροις, ἵνα παροργίσωσί με ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτῶν, καὶ ἐκκαυθήσεται ὁ θυμός μου ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, καὶ οὐ σβεσθήσεται. πρὸς δὲ τὸν βασιλέα ἰούδα τὸν ἀποστείλαντα ὑμᾶς τοῦ ἐκζητῆσαι τὸν κύριον, οὕτως ἐρεῖτε πρὸς αὐτόν, τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς

israel: eo ꝙ audisti verba mea et perterritū est cor tuū et versus es a facie mea vt audisti quecunq; locut9 sum cōtra locū istū et cōtra habitātes in eo vt fiat in interitū et in maledictionē: et scidisti vestimēta tua et fleuisti coram me: etiam ego audiui dicit dñs. nōne sic ecce ego addo te ad patres tuos et colligeris ad sepulchrū tuū in pace: et nō videbūt oculi tui oia mala q̄ ego induco sup locum istū et sup habitātes eum? Ca. 23. Et renūciauerūt regi verbū. et misit iosias rex et cōgregauit ad eum oēs seniores iuda et hierusalem. et ascēdit rex in domū dñi et oīs vir iuda et omnes habitātes hierusalem cū eo: et sacerdotes et pphte et oīs ppls a paruo vsq; ad magnū. et legit in aurib9 eoꝶ oia verba libri federis q̄ inuētus est in domo dñi. et stetit rex sup colūnas et pepigit fedus corā dño vt ambularēt post dñm et vt custodirēt mādata eius et testimonia eius et p̄cepta eius in toto corde et in tota aīa: vt suscitarēt verba federis huius que scripta sunt in libro illo. et stetit oīs ppls in federe. et p̄cepit rex chelcia sacerdoti magno et sacerdotib9 scd̄i ordinis et custodiētibus limen: vt educerēt de tēplo dñi oia vasa: que fecerūt baal et luco et vniuerse militie celi. et combussit ea foris hierusalem in salemoth cedron: et tulit puluerē eoꝶ in bethel. et cōbussit sacerdotes quos cōstituerunt reges iuda vt adolerēt icēsū in excelsis et in ciuitatib9 iuda et in circuitu hierusalem: et adolētes icēsū baal et soli et lune et planetis et oīm militie celi.

ἰσραήλ, ἀνθ' ὧν ἤκουσας τοὺς λόγους μου καὶ ἐπαλύνθη ἡ καρδία σου καὶ ἐνετράπης ἀπὸ προσώπου μου ὡς ἤκουσας ὅσα ἐλάλησα ἐπὶ τὸν τόπον τοῦτον καὶ ἐπὶ τοὺς ἐνοικοῦντας ἐν αὐτῷ τοῦ γενέσθαι εἰς ἀφανισμὸν καὶ εἰς κατάραν, καὶ διέρρηξας τὰ ἱμάτιά σου καὶ ἔκλαυσας ἐνώπιόν μου, καί γε ἐγὼ ἤκουσα φησὶ κύριος. οὐχὶ οὕτως ἰδοὺ ἐγὼ προστίθημί σε πρὸς τοὺς πατέρας σου καὶ συναχθήσῃ εἰς τὸν τάφον σου ἐν εἰρήνῃ, καὶ οὐκ ὄψονται οἱ ὀφθαλμοί σου πάντα τὰ κακὰ ἃ ἐγὼ ἐπάγω ἐπὶ τὸν τόπον τοῦτον καὶ ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας αὐτόν; Ca. 23.

Καὶ ἐπέστρεψαν τῷ βασιλεῖ ῥῆμα. καὶ ἀπέστειλεν ἰωσίας ὁ βασιλεὺς καὶ συνήγαγεν πρὸς αὐτὸν πάντας τοὺς πρεσβυτέρους ἰούδα καὶ ἱερουσαλήμ. καὶ ἀνέβη ὁ βασιλεὺς εἰς οἶκον κυρίου καὶ πᾶς ἀνὴρ ἰούδα καὶ πάντες οἱ κατοικοῦντες ἱερουσαλὴμ μετ' αὐτοῦ, καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ προφῆται καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου. καὶ ἀνέγνω ἐν τοῖς ὠσὶν αὐτῶν πάντας τοὺς λόγους τοῦ βιβλίου τῆς διαθήκης τοῦ εὑρεθέντος ἐν οἴκῳ κυρίου. καὶ ἔστη ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὸν στῦλον καὶ διέθετο τὴν διαθήκην ἐνώπιον κυρίου τοῦ πορευθῆναι ὀπίσω κυρίου καὶ τοῦ φυλάσσειν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ καὶ τὰ μαρτύρια αὐτοῦ καὶ τὰ προστάγματα αὐτοῦ ἐν ὅλῃ καρδίᾳ καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ, τοῦ ἀναστῆσαι τοὺς λόγους τῆς διαθήκης ταύτης τοὺς γεγραμμένους ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ. καὶ ἔστη πᾶς ὁ λαὸς ἐν τῇ διαθήκῃ. καὶ ἐνετείλατο ὁ βασιλεὺς χελκίᾳ τῷ ἱερεῖ τῷ μεγάλῳ καὶ τοῖς ἱερεῦσι τοῖς δευτερεύουσι καὶ τοῖς φυλάσσουσι τὸν σταθμόν, τοῦ ἐξαγαγεῖν ἐκ τοῦ ναοῦ κυρίου πάντα τὰ σκεύη, ἃ ἐποίησαν τῷ βάαλ καὶ τῷ ἄλσει καὶ πάσῃ τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ. καὶ κατέκαυσεν αὐτὰ ἔξω ἱερουσαλὴμ ἐν σαδημὼθ κεδρών, καὶ ἔλαβε τὸν χοῦν αὐτῶν εἰς βαιθήλ. καὶ κατέκαυσε τοὺς ἱερεῖς οὓς κατέστησαν οἱ βασιλεῖς ἰούδα τοῦ θυμιᾶν ἐν τοῖς ὑψηλοῖς καὶ ἐν ταῖς πόλεσιν ἰούδα καὶ κυκλόθεν ἱερουσαλήμ, καὶ τοὺς θυμιῶντας τῷ βάαλ καὶ τῷ ἡλίῳ καὶ τῇ σελήνῃ καὶ τοῖς μαζαλὼθ καὶ πάσῃ τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ.

israel. Pro eo ꝙ audisti verba voluminis & perterritū est cor tuum & humiliatus es corā dño auditis sermōibus contra locum istum & hītatores eius: ꝙ videlicet fierēt in stuporē & in maledictū: & scidisti vestimēta tua & fleuisti coram me: & ego audiui ait dominus: idcirco colligā te ad patres tuos & colligeris ad sepulchrū tuū in pace: vt non videant oculi tui oia mala que introducturus sum super locum istum. 23.

Et renunciauerunt regi qđ dixerat. Qui misit: & congregati sunt ad eum omnes senes iuda & ierusalē: ascenditq; rex tēplū domini & omnes viri iuda vniuersi qui habitabant in ierusalem cū eo: sacerdotes & p̄phete & omnis popul9 a puo vsq; ad magnū: legitq; cunctis audientibus oia verba libri federis qui inuentus ē in domo domini. Stetitq; rex super gradum & fedus p̄cussit coram domino vt ambularēt post dñm: & custodirēt precepta eius & testimonia & cerimonias in omni corde & in tota anima: & suscitarent verba federis huius que scripta erant in libro illo. Acqeuitq; populus pacto. Et p̄cepit rex helchie pontifici & sacerdotibus scđi ordinis & ianitoribus vt proiicerent de templo domini omnia vasa que facta fuerant baal & in luco & vniuerse militie celi: & combussit ea foris ierusalem in conualle cedron & tulit puluerem eorū in bethel. Et deleuit aruspices quos posuerant reges iuda ad sacrificādū in excelsis p̄ citates iuda & in circuitu ierusalem: & eos qui adolebāt incēsum baal & soli & lune & duodecim signis & omni militie celi.

ישראל הדברים אשר שמעת: יען רך לבבך ותכנע מפני יהוה בשמעך אשר דברתי על המקום הזה ועל ישביו להיות לשמה ולקללה ותקרע את בגדיך ותבכה לפני וגם אנכי שמעתי נאם יהוה: לכן הנני אספך על אבתיך ונאספת אל קברתיך בשלום ולא תראינה עיניך בכל הרעה אשר אני מביא על המקום הזה וישיבו את המלך דבר:

Capitulum xxiii.

וישלח המלך ויאספו אליו כל זקני יהודה וירושלם: ויעל המלך בית יהוה וכל איש יהודה וכל ישבי ירושלם אתו והכהנים והנביאים וכל העם למקטן ועד גדול ויקרא באזניהם את כל דברי ספר הברית הנמצא בבית יהוה: ויעמד המלך על העמוד ויכרת את הברית לפני יהוה ללכת אחר יהוה ולשמר מצותיו ואת עדותיו ואת חקתיו בכל לב ובכל נפש להקים את דברי הברית הזאת הכתבים על הספר הזה ויעמד כל העם בברית: ויצו המלך את חלקיהו הכהן הגדול ואת כהני המשנה ואת שמרי הסף להוציא מהיכל יהוה את כל הכלים העשוים לבעל ולאשרה ולכל צבא השמים וישרפם מחוץ לירושלם בשדמות קדרון ונשא את עפרם בית אל: והשבית את הכמרים אשר נתנו מלכי יהודה ויקטר בבמות בערי יהודה ומסבי ירושלם ואת המקטרים לבעל לשמש ולירח ולמזלות ולכל צבא השמים:

ויצא את האשרה מבית יהוה
מחוץ לירושלם אל נחל קדרון
וישרף אתה בנחל קדרון וידק
לעפר וישלך את עפרה על קבר בני
העם: ויתץ את בתי הקדשים אשר
בבית יהוה אשר הנשים ארגות
שם בתים לאשרה: ויבא את כל
הכהנים מערי יהודה ויטמא את
הבמות אשר קטרו שמה הכהנים
מגבע עד באר שבע ונתץ את במות
השערים אשר פתח שער יהושע
שר העיר אשר על שמאול איש
בשער העיר: אך לא יעלו כהני
הבמות אל מזבח יהוה בירושלם כי
אם אכלו מצות בתוך אחיהם:
וטמא את התפת אשר בגי בני
הנום לבלתי להעביר איש את
בנו ואת בתו באש למלך: וישבת
את הסוסים אשר נתנו מלכי יהודה
לשמש מבא בית יהוה אל לשכת
נתן מלך הסריס אשר בפרורים
ואת מרכבות השמש שרף באש:
ואת המזבחות אשר על הגג
עלית אחז אשר עשו מלכי יהודה
ואת המזבחות אשר עשה מנשה
בשתי חצרות בית יהוה נתץ
המלך וירץ משם והשליך את
עפרם אל נחל קדרון: ואת הבמות
אשר על פני ירושלם אשר
מימין להר המשחית אשר בנה
שלמה מלך ישראל לעשתרת
שקץ צדנים ולכמוש שקץ מואב
ולמלכם תועבת בני עמון טמא
המלך: ושבר את המצבות
ויכרת את האשרים וימלא את
מקומם עצמות אדם: וגם את

& efferri fecit lucū de domo domini foras ierusalem in conualle cedron: & combussit eum ibi & redegit in puluerē & pięcit super sepulchra vulgi. Destruxit quoq; ediculas effeminatorū quę erant in domo dñi: pro quibus mulieres texebāt quasi domūculas luci. Congregauitq; oēs sacerdotes de ciuitatibus iuda: & contaminauit excelsa vbi sacrificabant sacerdotes de gabaa vsq; bersabee. Et destruxit aras portarum in introitu ostii iosue principis ciuitatis quod erat ad sinistram porte ciuitatis. Verūtamen nō ascēdebāt sacerdotes excelsorū ad altare dñi in ierusalem, sed tm̄ comedebant azyma in medio fratrum suorū. Cōtaminauit quoq; tophet quod est in conualle filii ennom: vt nemo consecraret filiū suum aut filiā per ignem moloch. Abstulit quoq; equos quos dederant reges iude soli in introitu templi domini iuxta exedram natāmelech eunuchi qui erat in pharurim: currus autem solis cōbussit igni. Altaria quoq; que erāt super tecta cenaculi achaz quę fecerant reges iuda & altaria quę fecerat manasses in duobus atriis tēpli domini destruxit rex: & cucurrit inde & dispersit cinerem eorum in torrentem cedron. Excelsa quoq; que erāt in ierusalem ad dexterā ptē mōtis offensiōis quę edificauerat salomon rex israel astaroth idolo sidoniorum & chamos offensioni moab & melchon abomīationi filiorum āmō polluit rex: & contriuit statuas & succidit lucos repleuitq; loca eorum ossibus mortuorum. Insuper &

& extulit lucū de domo dñi foras hierusalem in torrentem cedrō: & combussit
καὶ ἐξήνεγκε τὸ ἄλσος ἐξ οἴκου κυρίου ἔξω τῆς ἱερουσαλὴμ εἰς τὸν χειμάρρουν κεδρών, καὶ κατέκαυσεν
ea in torrente cedron & cōminuit in puluerē:
αὐτὰ ἐν τῷ χειμάρρῳ κεδρὼν καὶ ἐλέπτυνεν εἰς χοῦν,
& proiecit puluerē in sepulchra filiorum
καὶ ἔρριψεν τὸν χοῦν εἰς τοὺς τάφους τῶν υἱῶν τοῦ
ppli: & destruxit domū initiatorū quę in do
λαοῦ, καὶ καθεῖλε τὸν οἶκον τῶν καδησεὶμ τὸν ἐν οἴ
mo dñi in quo mulieres texebant ibi stolas lu
κω κυρίου ἐν ᾧ αἱ γυναῖκες ὕφαινον ἐκεῖ στολὰς τῷ ἄλ
co. & eduxit omnes sacerdotes de ciuitatibus iu
σει. καὶ ἐξήγαγε πάντας τοὺς ἱερεῖς ἐκ πόλεων ἰού
da: & cōtaminauit excelsa vbi adolebāt icēsū ibi sacerdotes
δα, καὶ ἐμίανε τὰ ὑψηλὰ οὗ ἐθυμίων ἐκεῖ οἱ ἱερεῖς
de gabaa & vsq; ad bersabee. & destruxit do
ἀπὸ γαβαὰ καὶ ἕως βηρσαβεαί. καὶ καθεῖλε τὸν οἶ
mū excelsorū quę iuxta ostiū porte io
κον τῶν ὑψηλῶν τὸν παρὰ τῇ θύρᾳ τῆς πύλης ἰω
sue principis ciuitatis: quę erat a sinistris vi
σνὲ ἄρχοντος τῆς πόλεως, τὸν ὄντα ἐξ ἀριστερῶν ἀν
ri ingredientis portā ciuitatis. verūtñ nō
δρὸς εἰσπορευομένου τὴν πύλην τῆς πόλεως. πλὴν οὐκ
ascēdebāt sacerdotes excelsorū ad altare
ἀνέβησαν οἱ ἱερεῖς τῶν ὑψηλῶν πρὸς τὸ θυσιαστήριον
dñi in hierusalem: nisi comedissēt azyma in medio
κυρίου ἐν ἱερουσαλήμ, εἰ μὴ ἔφαγον ἄζυμα ἐν μέσῳ
fratrum suorū: & cōtaminauit topheth quod ī cōualle
τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν, καὶ ἐμίανε τόφεθ τὸ ἐν φάραγ
le filii ennom: vt nō traduceret vir filiū suum
γι υἱοῦ ἐννόμ, τοῦ μὴ διάγειν ἄνδρα τὸν υἱὸν αὐτοῦ
& filiam suam in ignē moloch. & cō
καὶ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ ἐν πυρὶ τῷ μολὼχ. καὶ κα
bussit equos quos dedicauerūt reges iu
τέκαυσε τοὺς ἵππους οὓς ἀνέθηκαν βασιλεῖς ἰού
da soli in introitu domus dñi iuxta gazo
δα τῷ ἡλίῳ ἐν τῇ εἰσόδῳ οἴκου κυρίου πρὸς τὸ γαζο
phylacium nathā eunuchi regis quę in pha
φυλάκιον νάθαν εὐνούχου τοῦ βασιλέως τοῦ ἐν φα
rurim. & currū solis cōbussit in igne
ρουρείμ. καὶ τὸ ἅρμα τοῦ ἡλίου κατέκαυσεν ἐν πυρὶ
& altaria quę erāt sup tecta cenaculo
καὶ τὰ θυσιαστήρια ἃ ἦν ἐπὶ τῶν δωμάτων τῶν ὑπερῴ
rū achaz: quę fecerūt reges iuda: & al
ων ἄχαζ, ἃ ἐποίησαν βασιλεῖς ἰούδα, καὶ τὰ θυσια
taria quę fecit manasses in duobus atriis domus
στήρια ἃ ἐποίησε μανασσῆς ἐν ταῖς δύο αὐλαῖς οἴκου
dñi demolitus est ea rex: & destruxit
κυρίου κατέσπασεν αὐτὰ ὁ βασιλεύς, καὶ καθεῖλεν
ea inde: & cōtriuit puluerē eorū in
αὐτὰ ἐκεῖθεν, καὶ συνέτριψεν τὸν χοῦν αὐτῶν εἰς τὸν
torrente cedron. & domū quę in facie
χειμάρρουν κεδρών. καὶ τὸν οἶκον τὸν ἐπὶ προσώπου
hierusalem quę a dextris mōtis offēsiōis quā edi
ἱερουσαλὴμ τὸν ἐκ δεξιῶν τοῦ ὄρους μαχὶθ ὃν ᾠκο
ficauit salomon rex israel astarte abo
δόμησε σολομὼν βασιλεὺς ἰσραὴλ τῇ ἀστάρτῃ βδε
minatiōi sidoniorū & chamos offensioni
λύγματι σιδωνίων καὶ τῷ χαμὼς προσοχθίσματι
moab & moloch abominatiōi filiorum ammon:
μωὰβ καὶ τῷ μολὼχ βδελύγματι υἱῶν ἀμμών,
polluit rex & cōtriuit statuas: &
ἐμίανεν ὁ βασιλεὺς καὶ συνέτριψε τὰς στήλας, καὶ
succidit lucos & impleuit loca eorū
ἐξέκοψε τὰ ἄλση καὶ ἔπλησε τοὺς τόπους αὐτῶν
ossibus hoium. insuper
ὀστέων ἀνθρώπων. καί γε τὸ

C

altare quod in bethel excelsū quod fecit hieroboā
θυσιαστήριον τὸ ἐν βαιθὴλ τὸ ὑψηλὸν ὃ ἐποίησεν ἱεροβοάμ
filius nabat qui peccare fecit israel: & illud al
υἱὸς ναβὰτ ὃς ἐξήμαρτε τὸν ἰσραήλ, καί γε ἐκεῖνο τὸ θυ
tare excelsū destruxit & cōtriuit lapides
σιαστήριον τὸ ὑψηλὸν καθεῖλε καὶ συνέτριψε τοὺς λίθους
eius: & cōminuit in puluerē & succēdit lucum. &
αὐτοῦ, καὶ ἐλέπτυνεν εἰς χοῦν καὶ κατέκαυσε τὸ ἄλσος. καὶ
cōuersus ē iosias & vidit sepulchra quę erant
ἀπέστρεψεν ἰωσίας καὶ εἶδεν τοὺς τάφους τοὺς ὄντας
ibi in mōte: & misit & accepit ossa de
ἐκεῖ ἐν τῷ ὄρει, καὶ ἀπέστειλε καὶ ἔλαβε τὰ ὀστᾶ ἐκ τῶν
sepulchris: & cōbussit sup altare. & polluit
τάφων, καὶ κατέκαυσεν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. καὶ ἐμίανε
altare iuxta verbū dñi quod locutus est ho
τὸ θυσιαστήριον κατὰ τὸ ῥῆμα κυρίου ὃ ἐλάλησεν ὁ ἄνθρω
mo dei cū staret hieroboā sup altare in
πος τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ἑστάναι ἱεροβοὰμ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ἐν
festo. & reuersus iosias leuauit oculos suos
τῇ ἑορτῇ. καὶ ἐπιστρέψας ἰωσίας ἦρε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ
sup sepulchrū hoīs dei quī locutus est
ἐπὶ τὸν τάφον ἀνθρώπου τοῦ θεοῦ τοῦ λαλήσαντος τοὺς
verba hec: & dixit: quis scopulus ille quē ego
λόγους τούτους, καὶ εἶπε, τίς ὁ σκόπελος ἐκεῖνος ὃν ἐγὼ
video? & dixerūt ei viri ciuitatis: hoc sepul
ὁρῶ; καὶ εἶπον αὐτῷ οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως, οὗτος ὁ τά
chrū hoīs dei qui venit de iuda &
φος τοῦ ἀνθρώπου τοῦ θεοῦ τοῦ ἐληλυθότος ἐκ τοῦ ἰούδα καὶ
qui locutus est omnia verba hec quę feci
λελαληκότος πάντας τοὺς λόγους τούτους οὓς ἐποίη
sti nūc sup altare quod in bethel. & dixit iosias:
σας νῦν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ ἐν βαιθήλ. καὶ εἶπεν ἰωσίας,
dimittite eū: nemo cōmoueat ossa eius. & salua
ἐάσατε αὐτόν, μηδεὶς κινησάτω τὰ ὀστᾶ αὐτοῦ. καὶ διεσώ
ta sūt ossa eius cū ossibus prophete qui venit
θη τὰ ὀστᾶ αὐτοῦ μετὰ τῶν ὀστέων τοῦ προφήτου τοῦ ἥκοντος
de samaria. etiam omnes domos excelsorū
ἐκ σαμαρείας. καί γε πάντας τοὺς οἴκους τῶν ὑψηλῶν
que in ciuitatibus samarie quas fecerūt reges
τοὺς ἐν ταῖς πόλεσι σαμαρείας οὓς ἐποίησαν βασιλεῖς
israel vt irritarēt dñm: destruxit iosias: &
ἰσραὴλ τοῦ παροργίσαι τὸν κύριον, καθεῖλεν ἰωσίας, καὶ
fecit eis scdm oia opera quę fecit in be
ἐποίησεν αὐτοῖς κατὰ πάντα τὰ ἔργα ἃ ἐποίησεν ἐν βαι
thel. & occidit vniuersos sacerdotes excelsorū
θήλ. καὶ ἔθυσε πάντας τοὺς ἱερεῖς τῶν ὑψηλῶν τοὺς
qui erāt ibi sup altaria. & combussit ossa
ὄντας ἐκεῖ ἐπὶ τῶν θυσιαστηρίων. καὶ κατέκαυσεν ὀστᾶ
hoium sup ea. & reuersus ē iosias in hierusa
ἀνθρώπων ἐπ' αὐτά. καὶ ἀπέστρεψεν ἰωσίας εἰς ἱερουσα
lem: & precepit rex omni pplo di
λήμ, καὶ ἐνετείλατο ὁ βασιλεὺς παντὶ τῷ λαῷ λέ
cens: facite pascha dño deo vro: sicut
γων, ποιήσατε τὸ πάσχα κυρίῳ τῷ θεῷ ὑμῶν, καθὼς
scriptū est in libro federis huius. quia
γέγραπται ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς διαθήκης ταύτης. ὅτι
nō factū ē scdm pascha hoc a die
οὐκ ἐγένετο κατὰ τὸ πάσχα τοῦτο ἀπὸ τῶν ἡμε
bus iudicū quī iudicauerūt israel: & in om
ρῶν τῶν κριτῶν οἳ ἔκρινον τὸν ἰσραήλ, καὶ ἐν πά
nibus diebus regum israel & regum
σαις ταῖς ἡμέραις βασιλέων ἰσραὴλ καὶ βασιλέων
iuda: nisi in octauo decimo āno
ἰούδα, ὅτι ἀλλ' ἢ ἐν τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ ἔτει τοῦ
regis iosie factū est pascha hoc do
βασιλέως ἰωσίου ἐγένετο τὸ πάσχα τοῦτο τῷ κυ
mino in hierusalem. etiam ventriloquos
ρίῳ ἐν ἱερουσαλήμ. καί γε τοὺς ἐγγαστριμύθους
& aruspices & theraphin & idola &
καὶ τοὺς γνώστας καὶ θεραφεὶν καὶ τὰ εἴδωλα καὶ
omnes abominatiōes que fuerunt in
πάντα τὰ προσοχθίσματα τὰ γεγονότα ἐν τῇ

D

3.Reg. 13.a.

E

2.Pa. 35.a.

altare quod erat in bethel & excelsum quod fecerat hieroboā filius nabath qui peccare fecit israel: & altare illd & excelsum destruxit atq; combussit & cōminuit in puluerem succenditq; etiā lucū. Et cōuersus iosias vidit ibi sepulchra quę erāt in mōte: misitq; & tulit ossa de sepulchris: & cōbussit ea super altare & polluit illd iuxta verbū dñi quod locutus ē vir dei qui predixerat verba hec. Et ait. quis est titulus ille quē video? Rñderūtq; ei ciues vrbis illius. Sepulchrum est hominis dei qui venit de iuda: & pdixit verba hec quę fecisti sup altare bethel. Et ait. Dimittite eum. Nemo cōmoueat ossa eius. Et intacta manserunt ossa illius cū ossibus pphete qui venerat de samaria. Insup & oīa phana excelsorū quę erāt in ciuitatibus samarie que fecerant reges israel ad irritādū dñm abstulit iosias: & fecit eis scdm oīa quę fecerat in bethel. & occidit vniuersos sacerdotes excelsorū qui erant ibi super altaria: & combussit ossa humana super ea. Reuersusq; est ierusalē & precepit omni populo dicens. Facite phase domino deo vro: secūdū quod scriptū est in libro federis huius. Nec enī factū est phase tale a diebus iudicū qui iudicauerunt israel: & omniū diebus regū israel & regum iuda: sicut in octauodecimo anno regis iosie factum est phase istud domino in ierusalē. Sed & phitones & ariolos & figuras idolorū & immūdicias & abomīationes que fuerunt in terra

המזבח אשר בבית אל הבמה אשר
עשה ירבעם בן נבט אשר החטיא
את ישראל גם את המזבח ההוא
ואת הבמה נתץ וישרף את הבמה
הדק לעפר ושרף אשרה: ויפן
יאשיהו וירא את הקברים אשר
שם בהר וישלח ויקח את העצמות
מן הקברים וישרף על המזבח
ויטמאהו כדבר יהוה אשר קרא
איש האלהים אשר קרא את
הדברים האלה: ויאמר מה הציון
הלז אשר אני ראה ויאמרו אליו
אנשי העיר הקבר איש האלהים
אשר בא מיהודה ויקרא את
הדברים האלה אשר עשית על
המזבח בית אל: ויאמר הניחו לו איש
אל ינע עצמתיו וימלטו עצמתיו
את עצמות הנביא אשר בא
משמרון: וגם את כל בתי הבמות
אשר בערי שמרון אשר עשו
מלכי ישראל להכעיס הסיר יאשיהו
ויעש להם ככל המעשים אשר
עשה בבית אל: ויזבח את כל כהני
הבמות אשר שם על המזבחות
וישרף את עצמות אדם עליהם
וישב ירושלם: ויצו המלך את כל
העם לאמר עשו פסח ליהוה
אלהיכם ככתוב על ספר הברית
הזה: כי לא נעשה כפסח הזה מימי
השפטים אשר שפטו את ישראל
וכל ימי מלכי ישראל ומלכי יהודה:
כי אם בשמנה עשרה שנה למלך
יאשיהו נעשה הפסח הזה ליהוה
בירושלם: וגם את האבות ואת
הידענים ואת התרפים ואת הגללים
ואת כל השקצים אשר נראו בארץ

iuda & ierusalem abstulit iosias ut statueret verba legis que scripta sunt in libro quem inuenit helchias sacerdos in templo dñi. Similis illi non fuit ante eū rex qui reuerteretur ad dominū in oī corde suo & in tota aia sua & vniuersa virtute sua iuxta oēm legē moysi: neq; post eū surrexit similis illi. Verumtñ nō est auersus dñs ab ira furoris sui magni quo iratus est furor eius cōtra iudā pp irritatiões quibus puocauerat eum manasses. Dixitq; ita dñs. Etiā iudā auferā a facie mea sicut abstuli israel: & proiiciā ciuitatem hanc quam elegi ierusalem & domum de qua dixi: erit nomen meum ibi. Reliq āt sermonū Iosie & vniuersa que fecit nonne hec scripta sunt in libro verborum dierū regū iuda? In diebus eius ascendit pharao nechao rex egypti cōtra regem assyriorū ad flumē eufratē. Et abiit iosias rex iuda in occursum eius: & occisus est in mageddo cū vidisset eum. Et portauerunt eū serui sui mortuū de mageddo & ptulerūt in ierusalē: & sepelierūt eū i sepulchro suo. Tulitq; ppls terre ioachaz filiū iosie & vnxerūt eū: & cōstituerūt eū regē p patre suo. Viginti trium annorum erat ioachaz cū regnare cepisset: & tribus mēsibus regnauit in irl'm. Nomē matris eius amithal filia ieremie d' lobna. Et fecit malū coram dño: iuxta oia q fecerāt pres eius. Vinxitq; eum pharao nechao in reblatha: q ē in terra emath: ne regnaret in ierusalē. Et imposuit mulctā terre cētū talētis argēti: & talēto auri: regemq; cōstituit pharao nechao eliachim filiū iosie p iosia patre eius: vertitq; nomen eius ioachim: porro ioachaz

tulit & duxit i egyptū. Argentum autem & aurū dedit Ioachim pharaoni cum indixisset terre per singulos vt conferretur iuxta pceptū pharaonis. Et vnūquēq; iuxta vires suas exegit tā argētū q; aurū de populo terre vt daret pharaoni nechao. Vigīti quinq; annorū erat ioachi cū regnare cepisset: & vndecim annis regnauit in ierusalē. Nomē matris eius zebida filia phadaia de ruma. Et fecit malū corā dño iuxta oia q fecerāt pres eius.

Ca. 24.

IN diebus eius ascēdit nabuchodonosor rex babylōis: & factus est ei ioachī seruus tribus ānis: & rursum rebellauit cōtra eum. Immisitq; ei dñs latrunculos chaldeorū & latrunculos syrie: & latrunculos moab & latrunculos filiorū ammon: & immisit eos in iudam vt disperderent eū iuxta verbū dñi qd locutus fuerat p seruos suos pphetas. Factū est aūt hoc p verbū domini cōtra iudā vt auferret eū corā se pp pctā manasse vniuersa q fecit: & pp sanguinē innoxiū quē effudit: & iplevit ierusalē cruore innocentiū & ob hāc rem noluit dñs propitiari. Reliq āt sermonū ioachim & vniuersa q fecit nōne hec scripta sūt in libro sermonum dierū regum iuda? Et dormiuit ioachī cū pribus suis: & regnauit ioachin filius eius pro eo. Et vltra nō addidit rex egypti vt egrederetur de terra sua. Tulerat ei rex babylōis a riuo egypti vsq; ad fluuium eufraten oia q fuerant regis egypti. Decē & octo annorum erat ioachin cū regnare cepisset & tribus mēsibus regnauit in ierusalem. Nomen matris eius noestha filia helnathan de ierusalem. Et fecit malum coram dño: iuxta oia q fecerat pater eius. In tpe illo ascenderunt serui nabuchodonosor regis

בבל ירושלם ותבא העיר במצור:
ויבא נבוכדנאצר מלך בבל על
העיר ועבדיו צרים עליה: ויצא
יהויכין מלך יהודה על מלך בבל
הוא ואמו ועבדיו ושריו וסריסיו
ויקח אתו מלך בבל בשנת שמנה
למלכו: ויוצא משם את כל אוצרות
בית יהוה ואוצרות בית המלך
ויקצץ את כל כלי הזהב אשר עשה
שלמה מלך ישראל בהיכל יהוה
כאשר דבר יהוה: והגלה את כל
ירושלם ואת כל השרים ואת כל
גבורי החיל עשרת אלפים גולה
וכל החרש והמסגר לא נשאר זולת
דלת עם הארץ: ויגל את יהויכין
בבלה ואת אם המלך ואת נשי
המלך ואת סריסיו ואת אולי
הארץ הוליך גולה מירושלם בבלה:
ואת כל אנשי החיל שבעת אלפים
והחרש והמסגר אלף הכל גבורים
עשי מלחמה ויביאם מלך בבל
גולה בבלה: וימלך מלך בבל את
מתניה דדו תחתיו ויסב את שמו
צדקיהו: בן עשרים ואחת שנה
צדקיהו במלכו ואחת עשרה שנה
מלך בירושלם ושם אמו חמיטל
בת ירמיהו מלבנה: ויעש הרע
בעיני יהוה ככל אשר עשה
יהויקים: כי על אף יהוה היתה
בירושלם וביהודה עד השלכו
אתם מעל פניו וימרד צדקיהו
במלך בבל: ויהי בשנת
התשיעית למלכו בחדש העשירי
בעשור לחדש בא נבכדנאצר מלך
בבל הוא וכל חילו על ירושלם ויחן
עליה ויבנו עליה דיק סביב: ותבא

Cap.xxv.

babylonis in ierusalē: & circūdata ē vrbs munitiōibus. Venitq3 nabuchodonosor rex babylonis ad ciuitatē cū seruis suis: vt oppugnaret eam. Egressusq3 est ioachī rex iuda ad regē babylonis ipse & mater eius & serui ei9 & principes eius & eunuchi eius: & suscepit eum rex babylonis anno octauo regni sui. Et ptulit inde oēs thesauros dom9 dñi & thesauros domus regie: & cōcidit vniuersa vasa aurea que fecerat salomō rex israel in templo domini ∞ iuxta verbum dñi: & transtulit omnem ∞∞ ierusalem & vniuersos principes: & omnes ∞ fortes exercitus decē milia in captiuitatē: & oēm artificem & inclusorem: nihilq3 relictum est exceptis pauperib9 populi terre. Transtulit quoq3 ioachin in babylonem & matrem regis & vxores regis & eunuchos regis & iudices terre duxit in captiuitatem de ierusalem in babylōem: & oēs viros robustos septem ∞ milia & artifices & inclusores mille oēs viros fortes & bellatores: duxitq3 eos rex babylōis captiuos in babylonē. Et constituit ∞∞∞∞ mathathiā patruū eius pro eo: imposuitq3 nomen ei sedechiā. Vicesimum & primum annū etatis hēbat sedechias cū regnare cepisset: & vndecim annis regnauit in ierusalem. Nomē mr̄is eius erat amithal filia hieremie de lobna. & fecit malū corā domino iuxta oia q̄ fecerat ioachim. Irascebatur enim dominus ∞∞ cōtra ierusalem & contra iudā: donec pijceret eos a facie sua. Recessitq3 sedechias ∞∞∞∞∞ a rege babylonis. 25.

Factū est aūt anno nono regni ei9 mēse decio: decima die mēsis venit nabuchodonosor rex babylōis ipse & oīs exercitus eius in ierusalem: & circundederūt eam: & extruxerūt in circuitu eius munitiones. Et clausa est ∞∞

babylonis. in hierl̄m. & venit ciuitas in obsidione: & re
Βαβυλῶνος εἰς ἱλ̄ημ. καὶ ἦλθεν ἡ πόλις ἐν περιοχῇ, καὶ ἦλ
nit nabuchodonosor rex babylonis in ciuitatē:
θεν ναβουχοδονόσωρ βασιλεὺς Βαβυλῶνος εἰς τὴν πόλιν,
& serui eius obsidebāt eam. & egressus ē ioachī
καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ ἐπολιόρκουν αὐτήν. καὶ ἐξῆλθεν ἰωαχὶν
rex iuda ad regem babylōis: ipse &
βασιλεὺς ἰούδα πρὸς τὸν βασιλέα Βαβυλῶνος, αὐτὸς καὶ
mr̄ eius & serui eius & principes ei9 & eu
ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ καὶ οἱ ἄρχοντες αὐτοῦ καὶ οἱ εὐ
nuchi eius. & suscepit eos rex babylonis in
νοῦχοι αὐτοῦ. καὶ ἔλαβεν αὐτοὺς βασιλεὺς Βαβυλῶνος ἐν τῷ
octauo āno regni sui. & extulit inde om
ὀγδόῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ. καὶ ἐξήνεγκεν ἐκεῖθεν πάν
nes thesauros q̄ in domo dñi & thesauros
τας τοὺς θησαυροὺς τοὺς ἐν οἴκῳ κυρίου καὶ τοὺς θησαυροὺς
dom9 regis. & cōcidit vniuersa vasa au
οἴκου τοῦ βασιλέως. καὶ συνέκοψε πάντα τὰ σκεύη τὰ χρυ
rea q̄ fecit salomō rex israel in téplo do
σᾶ ἃ ἐποίησε σολομὼν βασιλεὺς ἰσραὴλ ἐν τῷ ναῷ κυ
mini iuxta verbū dñi. & trāstulit hierusalem
ρίου κατὰ τὸ ῥῆμα κυρίου. καὶ ἀπῴκισε τὴν ἱερουσαλὴμ
& omnes pricipes & omnes fortes
καὶ πάντας τοὺς ἄρχοντας καὶ πάντας τοὺς δυνατοὺς
robore decē milia in captiuitatē: & omnē artificē
ἰσχύϊ δέκα χιλιάδας αἰχμαλωσίας, καὶ πάντα τέκτονα
& inclusorem: nō relicti sunt preter pau
καὶ τὸν συγκλείοντα, οὐκ ὑπελείφθησαν πλὴν τῶν πενο
peres ppl̄i terre. & trāstulit ioachim in ba
μένων τοῦ λαοῦ τῆς γῆς. καὶ μετῴκισε τὸν ἰωακὶμ εἰς Βα
bylonem & matrē regis & vxores
βυλῶνα καὶ τὴν μητέρα τοῦ βασιλέως καὶ τὰς γυναῖκας
eius. & eunuchos eius & robustos
αὐτοῦ. καὶ τοὺς εὐνούχους αὐτοῦ καὶ τοὺς ἰσχυροὺς τῆς
terre duxit in trāsmigratiōe ex hierusalē in babylo
γῆς ἀπήγαγεν ἐν ἀποικισμῷ ἐξ ἱερουσαλὴμ εἰς Βαβυλῶ
nē: & oēs viros robustos septē milia. &
να, καὶ πάντας ἄνδρας δυνατοὺς ἑπτὰ χιλιάδας. καὶ τὸν
artificem & inclusorē. mille omnes fortes
τέκτονα καὶ τὸν συγκλείοντα. χιλίους τοὺς πάντας δυνατοὺς
viros robore facientes bellū duxit eos rex
ἄνδρας ἰσχύϊ ποιοῦντας πόλεμον ἀπήγαγεν αὐτοὺς βασιλεὺς
babylonis trāsmigrationē in babylonē. & regē cōstituit
Βαβυλῶνος μετοικεσίαν εἰς Βαβυλῶνα. καὶ ἐβασίλευσε
rex babylonis mathaniā fratrē patris
βασιλεὺς Βαβυλῶνος τὸν ματθανίαν ἀδελφὸν τοῦ πατρὸς
sui pro eo. & imposuit ei nomē sedechiā. fili9 vi
αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ. καὶ ἐπέθηκεν αὐτῷ ὄνομα σεδεκίαν. υἱὸς εἰ
ginti & vni9 annoꝝ erat sedechias quū regnaret ipse. &
κοσι καὶ ἑνὸς ἐτῶν ἦν σεδεκίας ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν. καὶ
vndecī ānis regnauit in hierusalē: & nomē ma
ἕνδεκα ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ ὄνομα τῇ μη
tri eius amital filia hieremie de lobenna. & fecit
τρὶ αὐτοῦ ἀμιτὰλ θυγάτηρ ἱερεμίου ἐκ λοβεννά. καὶ ἐποίησε
malū corā dño iuxta oia que fecit ioachi:
τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου κατὰ πάντα ὅσα ἐποίησεν ἰωακίμ,
quia in ira dñi erat in hierusalē & in iuda:
ὅτι ἐπὶ τὸν θυμὸν κυρίου ἦν ἐν ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν τῷ ἰούδα,
donec proiecit eos a facie sua. & pūaricat9 ē
ἕως ἀπέρριψεν αὐτοὺς ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ. καὶ ἠθέτησε
sedechias in rege babylonis.
σεδεκίας ἐν τῷ βασιλεῖ Βαβυλῶνος. Ca.25.

Et factū est in nono anno regni sedechie
Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐννάτῳ ἔτει τῆς βασιλείας σεδεκίου
in mēse decimo vndecima mēsis: venit nabuchodono
ἐν τῷ μηνὶ τῷ δεκάτῳ ἑνδεκάτῃ τοῦ μηνός, ἦλθε ναβουχοδονό
sor rex babylonis: & omnis exercitus e
σωρ βασιλεὺς Βαβυλῶνος, καὶ πᾶσα ἡ δύναμις αὐ
ius sup hierusalem. & castrametatus est in ea &
τοῦ ἐπὶ ἱερουσαλήμ. καὶ παρενέβαλεν ἐπ' αὐτῇ καὶ
extruxit sup eā murū in circuitu. & venit
περιῳκοδόμησεν ἐπ' αὐτὴν τεῖχος κύκλῳ. καὶ ἦλθεν

Mest. 1.a. — 2.Par. 26.b. Jere. 52.a. — Hiere. 39.a. eo.52.a

ciuitas in munitionē vsq3 ad vndecimum annū sede
ἡ πόλις εἰς περιοχὴν ἕως τοῦ ἑνδεκάτου ἔτους σεδε
chie regis nona mēsis. & preualuit fa
κίου τοῦ βασιλέως ἐννάτῃ τοῦ μηνός. καὶ ἐνίσχυσεν ὁ λι
mes in ciuitate: & nō erat panis ppl̄o terre. &
μὸς ἐν τῇ πόλει, καὶ οὐκ ἦν ἄρτος τῷ λαῷ τῆς γῆς. καὶ
interrupta ē ciuitas & oēs viri bellatores exie
ἐρράγη ἡ πόλις καὶ πάντες οἱ ἄνδρες οἱ πολεμισταὶ ἐξῆλ
rūt nocte via porte q̄ inter muros: q̄ est
θον νυκτὸς ὁδὸν πύλης τῆς ἀναμέσον τῶν τειχῶν, ἥ ἐστι
horti regis. & chaldei obsidebāt
τοῦ κήπου τοῦ βασιλέως. καὶ οἱ χαλδαῖοι ἐκύκλουν
ciuitatē: & abierunt viā q̄ ad occasum: &
τὴν πόλιν, καὶ ἐπορεύθησαν ὁδὸν τὴν ἐπὶ δυσμάς, καὶ
persecut9 est exercit9 chaldeoꝝ post re
κατεδίωξε δύναμις τῶν χαλδαίων ὀπίσω τοῦ βασι
gem: & cōprehēderūt eū cōtra occasum hiericho: & om
λέως, καὶ κατέλαβον αὐτὸν κατὰ δυσμὰς ἱεριχώ, καὶ πᾶ
nis exercit9 eius dispersi sunt desuper eius:
σα ἡ δύναμις αὐτοῦ διεσπάρησαν ἐπάνωθεν αὐτοῦ,
& cōprehēderūt regem: & duxerūt eū ad
καὶ συνέλαβον τὸν βασιλέα, καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν πρὸς
regem babylonis in deblatha. & locut9 ē cum
τὸν βασιλέα Βαβυλῶνος εἰς δεβλαθά. καὶ ἐλάλησε μετ'
eo iudiciū: & occidit filios ei9 coram eo. &
αὐτοῦ κρίσιν, καὶ ἔσφαξε τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ ἐνώπιον αὐτοῦ. καὶ
oculos sedechie excecauit & vinxit eum
τοὺς ὀφθαλμοὺς σεδεκίου ἐξετύφλωσε καὶ ἔδησεν αὐτὸν
in pedicis: & duxit eū in babylonē. & in
ἐν πέδαις, καὶ ἐπήγαγεν αὐτὸν εἰς Βαβυλῶνα. καὶ ἐν τῷ
mēse quinto septima mēsis: iste annus non9
μηνὶ τῷ πέμπτῳ ἑβδόμῃ τοῦ μηνός, οὗτος ἐνιαυτὸς ἐννεα
decimus regni nabuchodonosor regis
καιδέκατος τῆς βασιλείας ναβουχοδονόσωρ βασιλέως
babylonis: venit nabuzardā pnceps coquoꝝ q̄ sta
Βαβυλῶνος, ἦλθε ναβουζαρδὰν ὁ ἀρχιμάγειρος ὁ ἑστη
bat coram rege babylonis in hierusalem:
κὼς ἐνώπιον βασιλέως Βαβυλῶνος εἰς ἱερουσαλήμ,
& succēdit domū dñi: & domū
καὶ ἐνέπρησεν τὸν οἶκον κυρίου, καὶ τὸν οἶκον τοῦ
regis & oēs domos hierusalem: &
βασιλέως καὶ πάντας τοὺς οἴκους ἱερουσαλήμ, καὶ
oēm domū magnā cōbussit in igne: &
πάντα οἶκον μέγαν ἐνέπρησεν ἐν πυρί, καὶ τὸ
murū hierl̄m destruxit exercitus chaldeorū in circuitu
τεῖχος ἱλ̄ημ καθεῖλεν ἡ δύναμις τῶν χαλδαίων κυκλό
thē: & reliquā ptē ppl̄i in ciuitate & trās
θεν, καὶ τὸ καταλειφθὲν τοῦ λαοῦ ἐν τῇ πόλει καὶ τοὺς προ
fugas regi babylonis. & reli
κεχωρηκότας τῷ βασιλεῖ Βαβυλῶνος. καὶ τὸ κατάλοι
quū ppl̄i trāstulit nabuzardan pnceps coquoꝝ:
πον τοῦ λαοῦ μετῴκισεν ναβουζαρδὰν ὁ ἀρχιμάγειρος,
& de paupib9 ppl̄i terre reliquit pn
καὶ τῶν πενήτων τοῦ λαοῦ τῆς γῆς ὑπελείπετο ὁ ἀρ
ceps coquorū in vinitores & agricolas. &
χιμάγειρος εἰς ἀμπελουργοὺς καὶ γεωργούς. καὶ τοὺς
colūnas ereas q̄ in domo dñi &
στύλους τοὺς χαλκοῦς τοὺς ἐν οἴκῳ κυρίου καὶ τὰς
bases & mare ereum qd̄ in domo
βάσεις καὶ τὴν θάλασσαν τὴν χαλκῆν τὴν ἐν οἴκῳ
dñi: cōciderūt chaldei: & ceperūt
κυρίου, συνέκοψαν οἱ χαλδαῖοι, καὶ ἔλαβον τὸν
es eoꝝ & trāstulerūt in babylonem &
χαλκὸν αὐτῶν καὶ ἀπήνεγκαν εἰς Βαβυλῶνα καὶ
lebetes & fuscinulas & phialas
τοὺς λέβητας καὶ τὰς κρεάγρας καὶ τὰς φιάλας
& mortariola: & oia vasa erea
καὶ τὰς θυΐσκας, καὶ πάντα τὰ σκεύη τὰ χαλ
in qb9 ministrabant in eis: tulerūt: &
κᾶ ἐν οἷς ἐλειτούργουν ἐν αὐτοῖς, ἔλαβον, καὶ
thuribula & phialas
τὰ πυρεῖα καὶ τὰς φιάλας τὰς ∞∞∞∞∞∞∞∞

ciuitās atq3 vallata vsq3 ad vndecimum ∞∞∞ annum regis sedechie nona die mensis. ∞∞∞ Preualuitq3 fames ī ciuitate: nec erat panis populo terre. Et interrupta est ciuitas: & oēs viri bellatores nocte fugerunt p viā porte q̄ est inter duplicē murū ad hortū regis. Porro chaldei obsidebāt in circuitu ciuitatē. Fugit itaq3 sedechias p viā q̄ ducit ad cāpestria solitudis. Et psecutus ē exercit9 chaldeorū regē: cōprehēditq3 eū in planicie hiericho: & oēs bellatores q erāt cū eo dispsi sūt & reliqrūt eū. Apphēsū ergo regē duxerūt ad regē babylōis ī rebbatha q locut9 est cū eo iudicium. Filios aūt sedechie occidit corā eo: & oculos eius effodit: vinxitq3 eū catenis & adduxit in babylonē. Mēse quito septima die mēsis: ipse est ānus nonus decimus regis ∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞ babylōis: venit nabuzārdan princeps exercitus seru9 regis babylonis in ierusalē: & succēdit domum dñi & domū regis & ∞∞∞∞∞ domos ierusalē: oēmq3 domum ∞∞∞∞∞ combussit igni: & muros ierusalem ∞∞∞∞∞ ī circuitu destruxit oīs exercit9 chaldeorū q erat cū principe militū. Reliquā āt ppl̄i ptē q remāserat in ciuitate: & pfugas q trāsfugerant ad regē babylonis: & reliquū vulgus ∞∞∞ transtulit nabuzardan princeps militie: & de pauperibus terre reliqt vinitores ∞∞∞∞∞∞ & agricolas. Colūnas autem ereas que erāt ī templo domini & bases & mare ∞∞∞∞∞ ereum quod erat ī domo dñi confregerunt chaldei & trāstulerunt es omne in babylonē. Ollas quoq3 ereas & trullas & ∞∞∞∞∞∞ tridentes & cyphos & mortariola: & oia vasa erea: in quibus ministrabant tulerūt: necnō & thuribula & phialas. Que ∞∞∞∞∞∞∞∞

העיר במצור עד עשתי עשרה
שנה למלך צדקיהו: בתשעה לחדש
ויחזק הרעב בעיר ולא היה לחם
לעם הארץ: ותבקע העיר וכל אנשי
המלחמה הלילה דרך שער בין
החמתים אשר על גן המלך וכשדים
על העיר סביב וילך דרך הערבה:
וירדפו חיל כשדים אחר המלך
וישגו אתו בערבות ירחו וכל חילו
נפצו מעליו: ויתפשו את המלך
ויעלו אתו אל מלך בבל רבלתה
וידברו אתו משפט: ואת בני
צדקיהו שחטו לעיניו ואת עיני
צדקיהו עור ויאסרהו בנחשתים
ויבאהו בבל: ובחדש החמישי
בשבעה לחדש היא שנת תשע
עשרה שנה למלך נבכדנאצר מלך
בבל בא נבוזראדן רב טבחים עבד
מלך בבל ירושלם: וישרף את בית
יהוה ואת בית המלך ואת כל
בתי ירושלם ואת כל בית גדול
שרף באש: ואת חומת ירושלם
סביב נתצו כל חיל כשדים אשר את
רב טבחים: ואת יתר העם הנשארים
בעיר ואת הנפלים אשר נפלו על
המלך בבל ואת יתר ההמון הגלה
נבוזראדן רב טבחים: ומדלת הארץ
השאיר רב טבחים לכרמים
וליגבים: ואת עמודי הנחשת אשר
בית יהוה ואת המכנות ואת ים
הנחשת אשר בבית יהוה שברו
כשדים וישאו את נחשתם בבלה:
ואת הסירת ואת היעים ואת
המזמרות ואת הכפות ואת כל כלי
הנחשת אשר ישרתו בם לקחו:
ואת המחתות ואת המזרקות אשר

זהב זהב ואשר כסף כסף לקח רב טבחים: העמודים שנים הים האחד והמכנות אשר עשה שלמה לבית יהוה לא היה משקל לנחשת כל הכלים האלה: שמנה עשרה אמה קומת העמוד האחד וכתרת עליו נחשת וקומת הכתרת שלש אמות ושבכה ורמנים על הכתרת סביב הכל נחשת וכאלה לעמוד השני על השבכה: ויקח רב טבחים את שריה כהן הראש ואת צפניהו כהן משנה ואת שלשת שמרי הסף: ומן העיר לקח סריס אחד אשר הוא פקיד על אנשי המלחמה וחמשה אנשים מראי פני המלך אשר נמצאו בעיר ואת הספר שר הצבא המצבא את עם הארץ וששים איש מעם הארץ הנמצאים בעיר: ויקח אתם נבוזראדן רב טבחים וילך אתם על מלך בבל רבלתה: ויך אתם מלך בבל וימיתם ברבלה בארץ חמת ויגל יהודה מעל אדמתו: והעם הנשאר בארץ יהודה אשר השאיר נבוכדנאצר מלך בבל ויפקד עליהם את גדליהו בן אחיקם בן שפן: וישמעו כל שרי החילים המה והאנשים כי הפקיד מלך בבל את גדליהו ויבאו אל גדליהו המצפה וישמעאל בן נתניה ויוחנן בן קרח ושריה בן תנחמת הנטפתי ויאזניהו בן המעכתי המה ואנשיהם: וישבע להם גדליהו ולאנשיהם ויאמר להם אל תיראו מעבדי הכשדים שבו בארץ ועבדו את מלך בבל ויטב לכם:

aurea aurea: & q̄ argētea argentea: tulit princeps militie .i. columnas duas: mare vnū & bases quas fecerat rex salomon in tēplo dñi. Non erat pondus eris omnium vasorū. Decē & octo cubitos altitudinis hēbat colūna vna & capitellū ereum sup se altitudinis trium cubitorū & retiaculum & malogranata sup capitellū colūne: oia erea. Similem & columna scda hēbat ornatū. Tulit quoq̄ princeps militie saraiā sacerdotem primū: & sophoniam sacerdotē scdm & tres ianitores: & de ciuitate eunuchū vnum qui erat prefectus sup bellatores viros: & qnq̄ viros de his q steterant coram rege: quos repperit in ciuitate: & sopher principē exercitus qui probabat tyrones de populo terre: & sexaginta viros e vulgo qui inuenti fuerāt in ciuitate. Quos tollens nabuzardan princeps militum duxit ad regem babylonis i reblata: percussitq̄ eos rex babylōis & interfecit eos in reblatha i terra emath. Et trāslatus est iuda de terra sua. Populo aūt qui relict⁹ erat in terra iuda quem dimiserat nabuchodonosor rex babylonis prefecit godoliā filium aichā filii saphan. Qđ cum audissent omnes duces militū ipsi & viri qui erant cū eis: videlicet q̄ cōstituisset rex babylonis godoliā: venerunt ad godoliam in maspha hismael filius nathanie: & iohānā filius caree: & saraia filius thanameth nethophatites: & iezonias filius maachati: ipsi & socii eorū. Iurauitq̄ godolias ipsis & sociis eorum dicens. Nolite timere seruire chaldeis. Manete in terra & seruite regi babylonis: & bñ erit vobis.

aureas τ argēteas tulit pīceps coquoꝝ: τ
χρυσᾶς καὶ ἀργυρᾶς ἔλαβεν ὁ ἀρχιμάγειρος, καὶ τοὺς
colūnas duas: τ mare vnū τ bases:
στύλους δύο, καὶ τὴν θάλασσαν τὴν μίαν καὶ τὰς βάσεις,
quas fecit salomon in domo dñi: nō erat pōdus
ἃς ἐποίησεν σολομὼν ἐν οἴκῳ κυρίου, οὐκ ἦν σταθμὸς τοῦ
eris omniū vasoꝝ. decē τ octo cubitoꝝ
χαλκοῦ πάντων τῶν σκευῶν. ὀκτωκαίδεκα πήχεων τὸ
altitudo colūne vni⁹. τ capitella erea
ὕψος τοῦ στύλου τοῦ ἑνός. καὶ τὰ ἐπιθέματα χαλκᾶ τῶν
colūnaꝝ: triū cubitoꝝ altitudo capitelli vni⁹:
στύλων, τριῶν πήχεων τὸ ὕψος τοῦ ἐπιθέματος τοῦ ἑνός,
τ retiaculū τ malogranata q̄ sup capitella i circuitu om-
καὶ δίκτυον καὶ ῥοαὶ αἱ ἐπὶ τὰ ἐπιθέματα κύκλῳ πάν-
nia erea. τ fm̄ hec colūne secūde sup
τα χαλκᾶ. καὶ κατὰ ταῦτα τῷ στύλῳ τῷ δευτέρῳ ἐπὶ
retiaculū. τ tulit pīceps coquoꝝ sarea
τοῦ δικτύου. καὶ ἔλαβεν ὁ ἀρχιμάγειρος τὸν σαρέα τὸν
sacerdotē primū τ saphaniam sacerdotē secun
ἱερέα τὸν πρῶτον καὶ τὸν σαφανίαν τὸν ἱερέα τὸν δευτε-
dū τ tres custodiētes limen. τ de
ρον καὶ τοὺς τρεῖς τοὺς φυλάσσοντας τὸν σταθμόν. καὶ ἐκ
ciuitate tulit eunuchū vnū cōstitutum sup
τῆς πόλεως ἔλαβεν εὐνοῦχον ἕνα τὸν καθεσταμένον ἐπὶ
viros bellatores. τ quinq̄ viros de
τοὺς ἄνδρας τοὺς πολεμιστάς. καὶ πέντε ἄνδρας τῶν
videntib⁹ faciem regis qui reperti sunt in
ὁρώντων τὸ πρόσωπον τοῦ βασιλέως τοὺς εὑρεθέντας ἐν
ciuitate: τ scribam principis exer
τῇ πόλει, καὶ τὸν γραμματέα τοῦ ἄρχοντος τῆς δυνά-
citus ordinātē pplm̄ terre. τ sexaginta
μεως τὸν ἐκτάσσοντα τὸν λαὸν τῆς γῆς. καὶ ἑξήκοντα
viros de pplo terre qui inuēti sunt in
ἄνδρας ἀπὸ τοῦ λαοῦ τῆς γῆς τοὺς εὑρεθέντας ἐν τῇ
ciuitate. τ cepit eos nabuzardā pīceps
πόλει. καὶ ἔλαβεν αὐτοὺς ναβουζαρδὰν ὁ ἀρχιμά-
coquoꝝ τ duxit eos ad regem ba-
γειρος καὶ ἀπήγαγεν αὐτοὺς πρὸς τὸν βασιλέα βα-
bylonis in deblatha. τ percussit eos rex
βυλῶνος εἰς δεβλαθά. καὶ ἐπάταξεν αὐτοὺς βασι-
babylonis τ interfecit eos in debla
λεὺς βαβυλῶνος καὶ ἐθανάτωσεν αὐτοὺς ἐν δεβλα-
tha in t̄ra emath. τ trāslat⁹ est iudas de terra
θὰ ἐν γῇ αἰμάθ. καὶ ἀπῳκίσθη ἰούδας ἀπὸ τῆς γῆς
sua. τ sup pplm̄ qui relictus fuit in t̄ra
αὐτοῦ. καὶ ἐπὶ τὸν λαὸν τὸν καταλειφθέντα ἐν γῇ
iuda quē dimisit nabuchodonosor rex ba-
ἰούδα ὃν κατέλειπε ναβουχοδονόσωρ βασιλεὺς βα-
bylonis: constituit sup eū godoliā filiū achi
βυλῶνος, κατέστησεν ἐπ' αὐτὸν τὸν γοδολίαν υἱὸν ἀχι-
cam filij saphan. τ audierūt omnes principes
κὰμ υἱοῦ σαφάν. καὶ ἤκουσαν πάντες οἱ ἄρχοντες
exercitus ipsi τ viri eius: q̄ cōsti
τῆς δυνάμεως αὐτοὶ καὶ οἱ ἄνδρες αὐτοῦ, ὅτι κα-
tuit rex babylonis godoliam: τ ve-
τέστησε βασιλεὺς βαβυλῶνος τὸν γοδολίαν, καὶ ἦλ-
nerūt ad godoliam in massepha: τ ismael filius na-
θον πρὸς γοδολίαν εἰς μασσηφά, καὶ ἰσμαὴλ υἱὸς να-
thanie τ ioanan filius carie: τ sareas filius tha-
θανίου καὶ ἰωανὰν υἱὸς καριέ, καὶ σαρέας υἱὸς θα-
nemmath netophatites: τ iezonias filius ma-
νεμμὰθ ὁ νετοφατίτης, καὶ ἰεζονίας υἱὸς τοῦ μα-
chathite ipsi τ viri eoꝝ. τ iurauit
χαθίτου αὐτοὶ καὶ οἱ ἄνδρες αὐτῶν. καὶ ὤμοσεν
eis godolias τ viris eoꝝ: τ di-
αὐτοῖς γοδολίας καὶ τοῖς ἀνδράσιν αὐτῶν, καὶ εἶ-
xit eis: ne timeatis a chaldeis:
πεν αὐτοῖς, μὴ φοβεῖσθε ἀπὸ τῶν χαλδαίων,
manete in t̄ra: τ seruite re-
καθίσατε ἐν τῇ γῇ, καὶ δουλεύσατε τῷ βασι-
gi babylonis: τ bene erit vobis.
λεῖ βαβυλῶνος, καὶ καλῶς ἔσται ὑμῖν.

E F G Hiere. 40.c.

τ factū est in mēse septimo venit ismael filius na-
καὶ ἐγένετο ἐν τῷ μηνὶ τῷ ἑβδόμῳ ἦλθεν ἰσμαὴλ υἱὸς να-
thanie filij lisaman de semine regni:
θανίου υἱοῦ λισαμὰν ἐκ τοῦ σπέρματος τῆς βασιλείας,
τ decē viri cū eo: τ percussit godo-
καὶ δέκα ἄνδρες μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐπάταξεν τὸν γοδο-
liam τ interfecit eū τ iudeos τ
λίαν καὶ ἐθανάτωσεν αὐτὸν καὶ τοὺς ἰουδαίους καὶ τοὺς
chaldeos qui erāt cū eo in massepha. τ
χαλδαίους τοὺς ὄντας μετ' αὐτοῦ ἐν μασσηφά. καὶ
surrexit oīs pplˢ a paruo vsq̄ ad magnū τ pn
ἀνέστη πᾶς ὁ λαὸς ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου καὶ οἱ ἄρ-
cipes exercitus: τ ingressi sūt in egyptū: quia
χοντες τῆς δυνάμεως, καὶ εἰσῆλθον εἰς αἴγυπτον, ὅτι
timuerunt a facie chaldeorū. τ factū
ἐφοβήθησαν ἀπὸ προσώπου τῶν χαλδαίων. καὶ ἐγένε-
est in tricesimo τ septimo anno trāsmigratiōis
το ἐν τῷ τριακοστῷ καὶ ἑβδόμῳ ἔτει τῆς ἀποικεσίας
ioachin regis iuda in duodecimo mēse septi
ἰωαχὶν βασιλέως ἰούδα ἐν τῷ δωδεκάτῳ μηνὶ ἑβδό-
ma τ vicesima mēsis subleuauit ebil merodach rex
μῃ καὶ εἰκάδι τοῦ μηνὸς ὕψωσεν ἐβὶλ μαροδὰχ βα-
babylonis in anno regni sui
σιλεὺς βαβυλῶνος ἐν τῷ ἐνιαυτῷ τῆς βασιλείας αὐ-
caput ioachin regis iuda: τ edu-
τοῦ τὴν κεφαλὴν ἰωαχὶν βασιλέως ἰούδα, καὶ ἐξή-
xit eum de domo custodie: τ locut⁹ est cum
γαγεν αὐτὸν ἐξ οἴκου φυλακῆς, καὶ ἐλάλησε μετ' αὐ-
eo bona: τ posuit thronū ei⁹ sup thro
τοῦ ἀγαθά, καὶ ἔθηκε τὸν θρόνον αὐτοῦ ἐπάνω τῶν θρό-
nos regum q̄ cū eo in babylone. τ
νων τῶν βασιλέων τῶν μετ' αὐτοῦ ἐν βαβυλῶνι. καὶ
mutauit vestes carceris eius: τ comedebat
ἤλλαξε τὰ ἱμάτια τῆς φυλακῆς αὐτοῦ, καὶ ἤσθιεν
panē semper corā eo oībus diebus
ἄρτον διαπαντὸς ἐνώπιον αὐτοῦ πάσας τὰς ἡμέρας
vite sue. τ cōuiuiū eius semper cōui
τῆς ζωῆς αὐτοῦ. καὶ ἡ ἑστιατορία αὐτοῦ διαπαντὸς ἑστια-
uium dabat ei de domo regis rōnē diei
τορία ἐδόθη αὐτῷ ἐξ οἴκου τοῦ βασιλέως λόγον ἡμέ-
in dieb⁹ eius oībus diebus vite sue.
ρας ἐν ἡμέραις αὐτοῦ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ.

Explicit Liber Quartus Regum.

Factū est aūt in mense septimo venit hismael filius nathanie filii elisama de semine regio & decem viri cū eo: percusseruntq̄ godoliam qui & mortuus est: sed & iudeos & chaldeos qui erant cum eo in maspha. Consurgēs q̄ omnis ppl's a paruo vsq̄ ad magnū & principes militū venerūt in egyptū timētes chaldeos. Factum est vero in anno tricesimo septimo transmigrationis ioachin regis iude: mense duodecimo vicesima & septima die mensis subleuauit euilmerodach rex babilōis anno quo regnare cepat caput ioachī regis iuda đ carcere: & locutus ē ei benigne. Et posuit thronum ei⁹ super thronū regū qui erant cū eo i babylōe: & mutauit vestes eius q̄s habuerat in carcere: & comedebat panem semper in conspectu eius cūctis diebus vite sue. Annonam quoq̄ cōstituit ei sine intermissiōe: q̄ & dabatur ei a rege p singulos dies oībus diebus vite sue.

Explicit secundus liber Malachim .i. regum quartus.

ויהי בחדש השביעי בא ישמעאל בן נתניה בן אלישמע מזרע המלוכה ועשרה אנשים אתו ויכו את גדליהו וימת ואת היהודים ואת הכשדים אשר היו אתו במצפה: ויקמו כל העם מקטן ועד גדול ושרי החילים ויבאו מצרים כי יראו מפני כשדים: ויהי בשלשים ושבע שנה לגלות יהויכין מלך יהודה בשנים עשר חדש בעשרים ושבעה לחדש נשא אויל מרדך מלך בבל בשנת מלכו את ראש יהויכין מלך יהודה מבית כלא: וידבר אתו טבות ויתן את כסאו מעל כסא המלכים אשר אתו בבבל: ושנא את בגדי כלאו ואכל לחם תמיד לפניו כל ימי חייו: וארחתו ארחת תמיד נתנה לו מאת המלך דבר יום ביומו כל ימי חייו:

INCIPIT PRAEFATIO SANCTI HIERONYMI in librū dabreiamim: qui est paralipomenon: quod nos dicere possumus verba dierum.

SANTVS AC TALIS EST LIBER iste vt absq; illo si quis scientiam scripturarum sibi voluerit arrogare semetipsum irrideat. Per singula quippe nomina iūcturasq; verborū & pretermisse in libris regum tāguntur historie & innumerabiles explicantur euangelii questiones. Sed si septuaginta interpretum pura & vt ab eis in grecum versa est editio permaneret: superflue me mi chromati episcoporum sanctissime atq; doctissime impelleres vt hebrea tibi volumina latino sermone transferrem. Quod enim semel aures hominum occupauerat & nascentis ecclesie roborauerat fidem: iustum erat etiam nostro silentio cōprobari. Nunc vero cum pro varietate regionum diuersa ferātur exemplaria & germana illa antiquaq; translatio corrupta sit atq; violata: nostri arbitrii putas aut e pluribus iudicare quid verum sit: aut nouum opus in veteri opere cudere: illudentibusq; iudeis cornicum: vt dicitur: oculos configere. Alexandria & egyptus in septuaginta suis hesychiū laudat auctorem: constantinopolis vsq; antiochiam luciani martyris exemplaria ꝓbat. Medie inter has prouincie palestinos codices legunt: quos ab origene elaboratos eusebius & pamphilus vulgauerunt. Totusq; orbis hac inter se trifaria varietate compugnat. Et certe origenes non solum exempla composuit quattuor editionum e regiōe singula verba describens: vt vnus dissentiens statim ceteris inter se consentientibus arguatur: sed quod maioris audacie est: in editione septuaginta theodotionis editionē miscuit: astericis designans que minus fuerint & virgulis que ex superfluo videbantur apposita. Si igitur aliis licuit nō tenere quod semel susceperant: & post septuaginta cellulas que vulgo sine auctore iactantur singulas cellulas aperuere: hocq; in ecclesiis legitur quod septuaginta nescierunt: cur me non suscipiant latini mei qui inuiolata editione veteri ita nouam condidi vt laborem meum hebreis & quod his maius est apostolis auctoribus comprobē? Scripsi nuper librum de optimo genere interpretandi ostēdens illa de euangelio: ex egypto vocaui filium meum: & quoniam nazareus vocabitur: & videbunt in quem compunxerunt: & illud apostoli: ꝙ oculus non vidit nec auris audiuit & in cor hominis non ascendit que preparauit deus diligentibus se ceteraq; his similia in hebreorum libris inueniri. Certe apostoli & euangeliste: septuaginta interpretes nouerāt. Et vnde eis hec que in septuaginta interpretibus non habentur? Christus dominus noster vtriusq; testamēti conditor in euangelio secundum ioannem: qui credit inquit in me sicut dicit scriptura: flumina de vētre eius fluent aque viue. Vtiq; scriptum est: quod saluator scriptum esse testatur. Vbi scriptum est? Septuaginta non habent: apocrypha nescit ecclesia. Ad hebreos igitur reuertendum est: vnde & dominus loquitur: & discipuli exempla presumunt. Hec pace veterum loquar & obtrectatoribus meis tantum respondeo: qui canino dente me rodunt: in publico detrahentes & legentes in angulis: idest accusatores & defensores cum in aliis probent quod in me reprobant: quasi virtus & vitium nō in rebus sit: sed cum auctore mutetur. Ceterum memini editionem septuaginta translatorum olim de greco emendatā tribuisse me nostris: nec inimicum debere estimari eorum quos in conuentu fratrum semp edissero. Et quod nūc dabreiamim: idest verba dierum interpretatus sum: idcirco feci vt in extricabiles moras & syluam nominum que scriptorum confusa sunt vicio: sensuumq; barbariem apertius & per versuum cola digererē: mihimetipsi & meis iuxta hismenium canens si aures surdi sunt ceterorum.

ITEM ALIVS PROLOGVS.

EVsebius Hieronymus Domnoni & Rogatiano suis in Christo Iesu Salutem. Quomodo grecorū historias magis intelligunt qui Athenas viderint & tertium Virgilii librum a troade per leucaten & acroceraunia ad syciliam & inde ad ostia tyberis nauigauerit. Ita sanctam scripturam lucidius intuebitur qui Iudeam oculis contemplatus est: & antiquarum vrbium memorias locorumq; vel eadem vocabula vel mutata cognouerit. Vnde & nobis cure fuit cum eruditissimis Hebreorum hūc laborem subire: vt circuiremus prouinciam quam vniuerse Christi ecclesie sonant. Fateor enim mi Domnon & rogatione charissimi nunq; me diuinis voluminibus propriis viribus credidisse nec habuisse opinionem meam: sed ea etiam de quibus scire me arbitrabar interrogare me solitum. Quanto magis de his super quibus anceps eram. Deniq; cum a me nuper literis flagitassetis: vt vobis paralipomenon latino sermone transferrem de tyberiade legis quondam auctorem qui apud Hebreos admirationi habebatur assumpsi & cōtuli cum eo a vertice: vt aiunt: vsq; ad extremum vnguem & sic confirmatus ausus sum facere quod iubebatis. Libere enim vobis loquor. Ita enim in grecis & latinis codicibus hic nominum liber vitiosus est: vt non tam hebrea q̄ barbara quedam & sarmatica nomina coniecta arbitrandum sit. Nec hoc septuaginta interpretibus qui spiritu sancto pleni ea que vera fuerunt transtulerant: sed scriptorum culpe ascribendum: dum de inemendatis inemendata scriptitant: & sepe tria nomina subtractis e medio syllabis in vnum vocabulum cogunt vel e regiōe vnum nomen propter latitudinem suam in duo vel tria vocabula diuidunt. Sed & ipse appellationes non homines vt pleriq; estimāt: sed vrbes & regiones & saltus & prouincias sonant: & oblique sub interpretatione et figura eorum quedam narrantur historie, de quibus in regnorum libro dicitur. Nōne ecce hec scripta sunt in libro verborum dierum regū iuda? Que vtiq; in nostris codicibus nō habentur. Hoc primum sciendum ꝙ apud Hebreos liber paralipomenon vnus sit: et apud illos vocatus dabreiamim. i. verba dierū: qui propter magnitudinem apud nos diuisus est. Deinde etiam illud attendendum ꝙ frequenter noīa non vocabula hoīm: sed rerum: vt dixi: significantias sonant. Ad extremum ꝙ omnis eruditio scripturarum in hoc cōtinetur: et historie que vel pretermisse sunt in suis locis: vel perstricte leuiter hic per quedam verborum cōpendia explicentur. Orationum itaq; vestrarum adiutus auxilio misi librum beniuolis placiturum: tm̄ inuidis displiciturum esse non ambigo. Optima enim queq;: vt ait Plinius: malunt cōtemnere pleriq; q̄ discere. Si quis i hac interpretatiōe voluerit aliquid reprehendere interroget Hebreos suam conscientiā recolat: videat ordinem textumq; sermonis: et tunc nostro labori si potuerit detrahat. vbicunq; ergo asteriscos. i. stellas radiare in hoc volumine videritis: ibi sciatis de hebreo additum quod i latinis codicibus nō habetur. Vbi vero obelus transuersa. s. virga preposita est: illic signatur quid septuaginta interpretes addiderunt: vel ob decoris gratiam vel ob spiritus sancti auctoritatem licet in hebreis voluminibus non legatur.

Explicit Prefatio.

PARALIPOMENON. i.

Παραλειπομένων: α.

A α Adam seth enos cainan malelecl iared:
ἀδὰμ σὴθ ἐνώς, καϊνὰν μαλελεὴλ ἰάρεδ,
enoch mathusala lamech noe sem: cham
ἐνὼχ μαθουσάλα λάμεχ νῶε σὴμ, χὰμ
Gen. 5. a. Gen. 10. c. iapheth. filii iapheth: gomer ⁊ magog ⁊ madai: ⁊ iauan
ἰάφεθ. υἱοὶ ἰάφεθ, γομὲρ καὶ μαγὼγ καὶ μαδαΐ, καὶ ἰαυὰν
⁊ thubal ⁊ mosoch ⁊ thiras. ⁊ filii gomer: aschanaz
καὶ θουβὰλ καὶ μοσὸχ καὶ θειράς. καὶ υἱοὶ γομὲρ, ἀσχανὰζ
⁊ riphat ⁊ thogarma. ⁊ filii iauan: elisa ⁊ tharsis ⁊
καὶ ῥιφὰτ καὶ θογαρμά. καὶ υἱοὶ ἰαυάν, ἐλισὰ καὶ θαρσεὶς καὶ
chettim ⁊ dodanim. filii cham: chus ⁊ mesraim phut
χεττίμ καὶ δωδανείμ. υἱοὶ χάμ, χοὺς καὶ μεσραὶμ φοὺτ
⁊ chanaā. ⁊ filii chus: saba ⁊ euela ⁊ sebatha
καὶ χαναάν. καὶ υἱοὶ χοῦς, σαβὰ καὶ εὐηλὰ καὶ σεβαθὰ
⁊ regma ⁊ sebacatha. ⁊ filii regma: seba ⁊
καὶ ῥεγμὰ καὶ σεβακαθά. καὶ υἱοὶ ῥεγμά, σεβὰ καὶ
dadan. ⁊ chus genuit nemrod. iste cepit
δαδάν. καὶ χοῦς ἐγέννησε τὸν νεμρώδ. οὗτος ἤρξατο
esse gigas in terra. ⁊ mesraim genuit
τοῦ εἶναι γίγας ἐν τῇ γῇ. καὶ μεσραῒμ ἐγέννησε τοὺς
ludiim ⁊ enomim ⁊ labim: ⁊
λουδιεὶμ καὶ τοὺς αἰνομιὶμ καὶ τοὺς λαβίμ, καὶ
nephthochim ⁊ phetrusim ⁊ chasloim: vnde egressi sūt illinc phylistijm: ⁊ caphthorim.
τοὺς νεφθωχὶμ καὶ τοὺς φετρουσὶμ καὶ τοὺς χασλωϊμ, ὅθεν ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν φυλιστιείμ, καὶ τοὺς καφθωρίμ.
⁊ chanaā genuit sidona primogenitum suum: ⁊ heth ⁊ iebuseū ⁊ amorreū ⁊ gergeseū ⁊ eueū: ⁊ araci ⁊
καὶ χαναὰν ἐγέννησε τὸν σιδῶνα τὸν πρωτότοκον αὐτοῦ, καὶ τὸν ἐθ καὶ τὸν ἰεβουσὶ καὶ τὸν ἀμορρὶ καὶ τὸν γεργεσὶ καὶ τὸν εὐεί, καὶ τὸν ἀρακὶ καὶ τὸν
asenni ⁊ aruadi ⁊ samareon ⁊
ἀσεννὶ καὶ τὸν ἀρουαδὶ καὶ τὸν σαμαραῖον καὶ τὸν
amathi. ⁊ filii sem: elam ⁊ asur ⁊ arphaxad
ἀμαθεῖ. καὶ υἱοὶ σήμ, αἰλὰμ καὶ ἀσοὺρ καὶ ἀρφαξάδ
B Gen. 10. c. ⁊ lud ⁊ aram ⁊ hus ⁊ vl: ⁊ gether ⁊
καὶ λοὺδ καὶ ἀρὰμ καὶ οὖς καὶ οὖλ, καὶ γεθὲρ καὶ
mosoch. ⁊ arphaxad genuit cainan: ⁊ cainan
μοσόχ. καὶ ἀρφαξὰδ ἐγέννησε τὸν καϊνάν, καὶ καϊνὰν
genuit sala: ⁊ sala: genuit heber. ⁊
ἐγέννησε τὸν σαλά, καὶ σαλὰ ἐγέννησε τὸν ἔβερ. καὶ τῷ
heber nati sunt duo filii: nomē vni phaleg: quia
ἔβερ ἐγεννήθησαν δύο υἱοί, ὄνομα τῷ ἑνὶ φαλέγ, ὅτι
in diebus eius diuisa est terra: ⁊ nomē
ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ ἐμερίσθη ἡ γῆ. καὶ ὄνομα τῷ
fratri eius iectan. ⁊ iectan genuit elmodad ⁊ saleph ⁊ asermoth: ⁊ ia
ἀδελφῷ αὐτοῦ ἰεκτάν. καὶ ἰεκτὰν ἐγέννησε τὸν ἐλμωδὰδ καὶ τὸν σαλέφ καὶ τὸν ἀσερμώθ, καὶ τὸν ἰα
re ⁊ adoram ⁊ vzad ⁊ decla:
ρὲ καὶ τὸν ἀδωρὰμ καὶ τὸν οὐζὰδ καὶ τὸν δικλά,
⁊ ebel ⁊ abimeil ⁊ saba ⁊
καὶ τὸν ἠβὴλ καὶ τὸν ἀβιμεεὶλ καὶ τὸν σαβᾶ καὶ τὸν
ophir: ⁊ euelat ⁊ iobab. oēs isti
ὠφείρ, καὶ τὸν εὐηλὰτ καὶ τὸν ἰωβάβ. πάντες οὗτοι
filii iectan: sem arphaxad cainan sala heber
υἱοὶ ἰεκτάν, σὴμ ἀρφαξὰδ καϊνὰν σαλὰ ἔβερ
phaleg ragau serug nachor thara abram iste abraam. filii abraam:
φαλὲγ ῥαγαῦ σεροὺγ ναχὼρ θάρα ἀβρὰμ αὐτὸς ἀβραάμ. υἱοὶ ἀβραάμ,

Incipit primus liber dabreiamim .i. paralipomenon. 1.

ADā seth enos caynā malaleel iareth enoch mathusalem lamech noe sem chā & iaphet. Filii iaphet gomer magod madai & iauan thubal mosoch thiras. Porro filii gomer ascenē & riphat & togorma: filii aūt iauā: elisa & tharsis cethim & dodanim: filii Chā: chus & mesraim phut & chanaā: filii āt chus saba & euila sabatha & regma & sabatacha. Porro filii regma saba & dadan. Chus autem genuit nēroth. Iste cepit esse potens in terra. Mesraim vero genuit ludim & anami & laabi & nepthuim: phetrusim quoq; & chasluim: de quibus egressi sunt philistiim & capthurim. Chanaā vero genuit sidonem primogēitū suū: etheū quoq; & iebuseum & amorreum & gergeseū eueumq; & aracheum & asineū: aradium quoq; & samareum & ematheum. Filii sem: elam & assur & arfaxat lud & aran: hus & hul & gether & mes. Arfaxat autem genuit sale: qui & ipse genuit heber. Porro heber nati sunt duo filii nomen vni phalech: quia in diebus eius diuisa est terra: & nomen fratris eius iectan. Iectan autem gēuit elmodad & saleph & asormoth & iare: adurā quoq; & vzal & decla: ebal etiā & abimael & saba: necnon & ophir & euila & iobab. Oēs isti filii iectan. Sē arfaxat sale heber phalech ragau seruch nachor thare abram: iste est abraā. Filii autē abraam

Cap. i.

אָדָם שֵׁת אֱנוֹשׁ׃ קֵינָן מַהֲלַלְאֵל יֶרֶד׃ חֲנוֹךְ מְתוּשֶׁלַח לָמֶךְ׃ נֹחַ שֵׁם חָם וָיֶפֶת׃ בְּנֵי יֶפֶת גֹּמֶר וּמָגוֹג וּמָדַי וְיָוָן וְתֻבָל וּמֶשֶׁךְ וְתִירָס׃ וּבְנֵי גֹּמֶר אַשְׁכְּנַז וְדִיפַת וְתוֹגַרְמָה׃ וּבְנֵי יָוָן אֱלִישָׁה וְתַרְשִׁישָׁה כִּתִּים וְרוֹדָנִים׃ בְּנֵי חָם כּוּשׁ וּמִצְרַיִם פּוּט וּכְנָעַן׃ וּבְנֵי כוּשׁ סְבָא וַחֲוִילָה וְסַבְתָּא וְרַעְמָא וְסַבְתְּכָא וּבְנֵי רַעְמָה שְׁבָא וּדְדָן׃ וְכוּשׁ יָלַד אֶת נִמְרוֹד הוּא הֵחֵל לִהְיוֹת גִּבּוֹר בָּאָרֶץ׃ וּמִצְרַיִם יָלַד אֶת לוּדִיים וְאֶת עֲנָמִים וְאֶת לְהָבִים וְאֶת נַפְתֻּחִים׃ וְאֶת פַּתְרֻסִים וְאֶת כַּסְלֻחִים אֲשֶׁר יָצְאוּ מִשָּׁם פְּלִשְׁתִּים וְאֶת כַּפְתֹּרִים׃ וּכְנַעַן יָלַד אֶת צִידוֹן בְּכֹרוֹ וְאֶת חֵת׃ וְאֶת הַיְבוּסִי וְאֶת הָאֱמֹרִי וְאֶת הַגִּרְגָּשִׁי׃ וְאֶת הַחִוִּי וְאֶת הַעַרְקִי וְאֶת הַסִּינִי׃ וְאֶת הָאַרְוָדִי וְאֶת הַצְּמָרִי וְאֶת הַחֲמָתִי׃ בְּנֵי שֵׁם עֵילָם וְאַשּׁוּר וְאַרְפַּכְשַׁד וְלוּד וַאֲרָם וְעוּץ וְחוּל וְגֶתֶר וָמֶשֶׁךְ׃ וְאַרְפַּכְשַׁד יָלַד אֶת שָׁלַח וְשֶׁלַח יָלַד אֶת עֵבֶר׃ וּלְעֵבֶר יֻלַּד שְׁנֵי בָנִים שֵׁם הָאֶחָד פֶּלֶג כִּי בְיָמָיו נִפְלְגָה הָאָרֶץ וְשֵׁם אָחִיו יָקְטָן׃ וְיָקְטָן יָלַד אֶת אַלְמוֹדָד וְאֶת שָׁלֶף וְאֶת חֲצַרְמָוֶת וְאֶת יָרַח׃ וְאֶת הֲדוֹרָם וְאֶת אוּזָל וְאֶת דִּקְלָה׃ וְאֶת עֵיבָל וְאֶת אֲבִימָאֵל וְאֶת שְׁבָא׃ וְאֶת אוֹפִיר וְאֶת חֲוִילָה וְאֶת יוֹבָב כָּל אֵלֶּה בְּנֵי יָקְטָן׃ שֵׁם אַרְפַּכְשַׁד שָׁלַח׃ עֵבֶר פֶּלֶג רְעוּ׃ שְׂרוּג נָחוֹר תָּרַח׃ אַבְרָם הוּא אַבְרָהָם׃ בְּנֵי אַבְרָהָם

חלל היה · גבר · יום · פלג

יצחק וישמעאל: אלה תלדותם
בכור ישמעאל נביות וקדר
ואדבאל ומבשם: משמע ודומה
משא חדד ותימא: יטור נפיש
וקדמה אלה הם בני ישמעאל:
ובני קטורה פילגש אברהם
ילדה את זמרן ויקשן ומדן
ומדין וישבק ושוח ובני
יקשן שבא ודדן: ובני מדין
עיפה ועפר וחנוך ואבידע
ואלדעה כל אלה בני קטורה:
ויולד אברהם את יצחק בני
יצחק עשו וישראל: בני עשו
אליפז רעואל ויעוש ויעלם
וקרח: בני אליפז תימן ואומר
צפי וגעתם קנז ותמנע ועמלק:
בני רעואל נחת זרח שמה
ומזה: ובני שעיר לוטן ושובל
וצבעון וענה ודישון ואצר ודישן:
ובני לוטן חרי והומם ואחות לוטן
תמנע: בני שובל עלין ומנחת
ועיבל שפי ואונם ובני צבעון
איה וענה: בני ענה דישון
ובני דישון חמרן ואשבן ויתרן
וכרן: בני אצר בלהן וזעון יעקן
בני דישון עוץ וארן: ואלה המלכים
אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך
מלך לבני ישראל בלע בן בעור
ושם עירו דנהבה: וימת בלע
וימלך תחתיו יובב בן זרח
מבצרה: וימת יובב וימלך תחתיו
חושם מארץ התימני: וימת
חושם וימלך תחתיו הדד בן
בדד המכה את מדין בשדה מואב
ושם עירו עוית: וימת הדד

Isaac & hismael. Et he generationes eorum. Primogenitus hismahelis: nabaioth & cedar & abdehel & mabsam & masma & duma & massa & addad & thema iachur naphis cedma. Hi sūt filii hismaelis. Filii aūt cethure cōcubine abraam quos genuit: zamrā iacsan madan madian iesboc & sue. Porro filii iecsā: saba & dadā. Filii autem madian: epha & epher & enoch & abida & eldaa. Oēs hi filii cethure. Genuit aūt abraam isaac: cuius fuerunt filii esau & israel. Filii Esau eliphaz rahuel iehus ielom chore. Filii eliphaz: theman omar cepphi gotham cenaz thāna amalech. Filii rahuel: naath zara samma mesa. Filii seyr: lothan sobal sebeon ana dison eser disan. Filii lothā: horri ahomā. Soror āt lothā fuit thāna. Filii sobal: alian & manaath & ebal sephi & onā. Filii sebeon: ahaia & ana: filii ana: dison. Filii dison: hamarā & eseban: & iethran & charrā. Filii eser: baalan & zauā & iachan: filii disan: hus & aran. Isti sunt reges qui imperauerūt in terra edom: anteq̄ esset rex super filios israel. Bale filius beor: & nomē ciuitatis eius denaba. Mortuus ē āt bale: & regnauit p̄ eo iobab filius zare de bosra. Cumq̄ & iobab fuisset mortuus regnauit p̄ eo husan de terra themanorū. Obiit quoq̄ & husan: & regnauit pro eo adad filius badad qui percussit madiā in terra moab: & nomē ciuitatis eius auith. Cumq̄ & adad

isaac & ismael. he generatiões eorum. primogenitus ismael: nabaioth & cedar: & abdeel & mausan: & masema & duma & massa: & adad & thama & ietur & naphis & cedma. hi sunt filii ismael, filii cetturas cōcubine abraam & peperit zemran & iezan & madan & madian & iesboc & sue. & filii iezan: saba & dadan. & filii madian: gepha & gopher & enoch & abida & eldaa. omnes isti filii ceture. & genuit habraam isaac. filii isaac: esau & israel. filii esau: eliphaz & raguel iesus & ieglam & core. filii eliphaz: theman & omar sepphue & goothom: cenez & thamna & amalec. & filii raguel: nacheth & samma & zare & maze. & filii seir: lotan & subal & sebegon: & ana & deson & asar & disan. & filii lotan: chorri & imam. & soror lotan: thamna. filii subal: aluan & manaath & vbal & sapphi & onam. & filii sebegon: aia & ana. & filii ana: deson. & filii deson: amadan & eseban & iethran & charran. & filii asar: balaan & zaan & iacan. & filii deson: hos & aran. & isti reges q̄ regnauerūt in terra edon: anteq̄ regnasset rex sup filios israel. baal filius beor: & nomē ciuitati eius dennaba. & mortuus est balac: & regnauit pro eo iobab filius zara de bossorras. & mortuus est iobab: & regnauit pro eo asom: de terra themanon. & obiit asom & regnauit pro eo adad filius badad: q̄ percussit madiam in agro moab: & nomē ciuitati eius euith. & mortuus est adad:

ἰσαὰκ καὶ ἰσμαήλ. αὗται αἱ γενέσεις αὐτῶν. πρωτότοκος ἰσμαήλ, ναβαϊὼθ καὶ κηδάρ, καὶ ἀβδεήλ καὶ μαυσάν, καὶ μασεμὰ καὶ δουμὰ καὶ μασσά, καὶ ἀδὰδ καὶ θαμὰ καὶ ἰετοὺρ καὶ ναφεὶς καὶ κεδμά. οὗτοί εἰσιν υἱοὶ ἰσμαήλ. υἱοὶ κεττούρας τῆς παλλακῆς ἀβραὰμ καὶ ἔτεκε τὸν ζεμρὰν καὶ τὸν ἰεζὰν καὶ μαδὰν καὶ μαδιὰν καὶ ἰεσβὼκ καὶ σουέ. καὶ υἱοὶ ἰεζάν, σαβὰ καὶ δαδάν. καὶ υἱοὶ μαδιάν, γεφὰ καὶ γοφὲρ καὶ ἐνὼχ καὶ ἀβιδὰ καὶ ἐλδαά. πάντες οὗτοι υἱοὶ κεττούρας. καὶ ἐγέννησεν ἀβραὰμ τὸν ἰσαάκ. υἱοὶ ἰσαάκ, ἠσαῦ καὶ ἰσραήλ. υἱοὶ ἠσαῦ, ἐλιφὰζ καὶ ῥαγουὴλ ἰησοῦς καὶ ἰεγλὰμ καὶ κορέ. υἱοὶ ἐλιφάζ, θαιμὰν καὶ ὠμὰρ σεπφουὴ καὶ γοοθώμ, κενὲζ καὶ θαμνὰ καὶ ἀμαλήκ. καὶ υἱοὶ ῥαγουήλ, ναχὲθ καὶ σαμμὰ καὶ ζαρὲ καὶ μαζέ. καὶ υἱοὶ σηείρ, λωτὰν καὶ σουβὰλ καὶ σεβεγών, καὶ ἀνὰ καὶ δησὼν καὶ ἀσὰρ καὶ δισάν. καὶ υἱοὶ λωτάν, χορρεῖ καὶ ἰμάμ. καὶ ἀδελφὴ λωτάν, θαμνά. υἱοὶ σουβάλ, ἀλουὰν καὶ μαναὰθ καὶ οὐβὰλ καὶ σαπφεὶ καὶ ὠνάμ. καὶ υἱοὶ σεβεγών, αἰὰ καὶ ἀνά. καὶ υἱοὶ ἀνά, δησών. καὶ υἱοὶ δησών, ἀμαδὰν καὶ ἐσεβὰν καὶ ἰεθρὰν καὶ χαρράν. καὶ υἱοὶ ἀσάρ, βαλαὰν καὶ ζαὰν καὶ ἰακάν. καὶ υἱοὶ δεσάν, ὼς καὶ ἀράν. καὶ οὗτοι οἱ βασιλεῖς οἱ βασιλεύσαντες ἐν γῇ ἐδών, πρὸ τοῦ βασιλεῦσαι βασιλέα ἐν τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ. βαλὰ υἱὸς βεώρ, καὶ ὄνομα τῇ πόλει αὐτοῦ δενναβά. καὶ ἀπέθανε βαλάκ, καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ ἰωβὰβ υἱὸς ζαρὰ ἐκ βοσόρρας. καὶ ἀπέθανεν ἰωβάβ, καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ ἀσόμ, ἐκ τῆς γῆς τοῦ θαιμανῶν. καὶ ἀπέθανεν ἀσὸμ καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ ἀδὰδ υἱὸς βαδάδ, ὁ πατάξας τὴν μαδιὰμ ἐν τῷ ἀγρῷ μωάβ, καὶ ὄνομα τῇ πόλει αὐτοῦ εὐίθ. καὶ ἀπέθανεν ἀδάδ,

& regnauit pro eo samla de masreca. & mortuus est samla: & regnauit pro eo saul de rooboth fluminis. & mortuus est saul: & regnauit pro eo ballennon filius achobor. & mortuus est ballennon: & regnauit pro eo adad. & nomē ciuitati eius phua: & nomē vxori eius metabeel filia matreth filia mezaab. & mortuus est adad: & fuerunt duces edom: dux thamna: dux alua: dux iether: dux elibama: dux hela: dux phinon: dux cenez: dux theman: dux mapsar: dux mamgeel: dux eram. hi duces edom.

καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ σαμλὰ ἐκ μασρεκά. καὶ ἀπέθανε σαμλά, καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ σαοὺλ ἐκ ῥοωβὼθ τοῦ ποταμοῦ. καὶ ἀπέθανε σαούλ, καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ βαλλεννὼν υἱὸς ἀχοβώρ. καὶ ἀπέθανεν βαλλεννών, καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ ἀδάδ. καὶ ὄνομα τῇ πόλει αὐτοῦ φαού, καὶ ὄνομα τῇ γυναικὶ αὐτοῦ μεταβεὴλ θυγάτηρ ματρὴθ θυγάτηρ μεζαάβ. καὶ ἀπέθανεν ἀδάδ, καὶ ἐγένοντο ἡγεμόνες ἐδώμ, ἡγεμὼν θαμνά, ἡγεμὼν ἀλουά, ἡγεμὼν ἰεθέρ, ἡγεμὼν ἐλιβαμά, ἡγεμὼν ἠλά, ἡγεμὼν φινών, ἡγεμὼν κενέζ, ἡγεμὼν θαιμάν, ἡγεμὼν μαψάρ, ἡγεμὼν μαμγεήλ, ἡγεμὼν ἐράμ. οὗτοι ἡγεμόνες ἐδώμ.

Ca. 2.

Hi filii israel: ruben symeon leui iuda isachar zabulon dan: ioseph beniamin nephthalim gad & aser. filii iuda er & aunan & selo. tres hi nati sunt ei de filia sue de chananitide. & fuit er primogenitus iuda malus corā dño: & occidit eū. & thamar nurus eius peperit ei phares & zara. omnes hi filii iuda quinq̄. filii phares: esron & chamul. & filii zara: zambri & hethan: & heman & calchal & darade: omnes hi quinq̄. & filii charmi: achar q̄ turbauit israel: qui peccauit in anathemate. & filii ethan: azarias. & filii esron q̄ nati sunt ei: hieremael & aram & chalobi. & aram genuit aminadab: & aminadab genuit naasson principem domus iuda. & naasson genuit salmon: & salmon genuit booz: & booz genuit obed: & obed genuit iesse: & iesse genuit primogenitū suum eliab. & abinadab: sēds. & samaa: tertius. & nathanael: quartus. & redai: quintus. & asam: sextus.

Οὗτοι υἱοὶ ἰσραήλ, ῥουβὴν συμεὼν λευὶ ἰούδα ἰσάχαρ ζαβουλὼν δάν ἰωσὴφ βενιαμὶν νεφθαλεὶμ γὰδ καὶ ἀσήρ. υἱοὶ ἰούδα ἢρ καὶ αὐνὰν καὶ σηλώ. τρεῖς οὗτοι ἐτέχθησαν αὐτῷ ἐκ τῆς θυγατρὸς σουὲ ἐκ τῆς χαναανίτιδος. καὶ ἐγένετο ἢρ ὁ πρωτότοκος ἰούδα πονηρὸς ἐνώπιον κυρίου, καὶ ἐθανάτωσεν αὐτόν. καὶ θάμαρ ἡ νύμφη αὐτοῦ ἔτεκεν αὐτῷ τὸν φαρὲς καὶ τὸν ζαρά. πάντες οὗτοι υἱοὶ ἰούδα πέντε. υἱοὶ φαρές, ἐσρὼν καὶ χαμούλ. καὶ υἱοὶ ζαρέ, ζαμβρὶ καὶ ἠθάν, καὶ αἱμὰν καὶ χαλχὰλ καὶ δαραδέ, πάντες οὗτοι πέντε. καὶ υἱοὶ χαρμί, ἄχαρ ὁ ταράξας τὸν ἰσραήλ, ὃς ἠσυνθέτησεν ἐν τῷ ἀναθέματι. καὶ υἱοὶ αἰθάν, ἀζαρίας. καὶ υἱοὶ ἐσρὼν οἳ ἐγεννήθησαν αὐτῷ, ὁ ἱερεμαὴλ καὶ ὁ ἀρὰμ καὶ ὁ χαλωβί. καὶ ἀρὰμ ἐγέννησε τὸν ἀμιναδάβ, καὶ ἀμιναδὰβ ἐγέννησε τὸν ναασσὼν ἄρχοντα οἴκου ἰούδα. καὶ ναασσὼν ἐγέννησε τὸν σαλμών, καὶ σαλμὼν ἐγέννησε τὸν βοόζ, καὶ βοὸζ ἐγέννησε τὸν ὠβήδ, καὶ ὠβὴδ ἐγέννησε τὸν ἰεσσαί, καὶ ἰεσσαὶ ἐγέννησε τὸν πρωτότοκον αὐτοῦ ἐλιάβ. καὶ ἀβιναδάβ, ὁ δεύτερος. καὶ σαμαά, ὁ τρίτος. καὶ ναθαναήλ, ὁ τέταρτος. καὶ ῥεδαΐ, ὁ πέμπτος. καὶ ἀσάμ, ὁ ἕκτος.

fuisset mortuus regnauit p̄ eo semla de masreca. Sed & semla mortuus ē: & regnauit pro eo saul de rooboth que iuxta amnē sita ē. Mortuo quoq̄ saul regnauit p̄ eo Balaanā filius achobor. Sed & hic mortuus ē: & regnauit pro eo adad cuius vrbis nomē fuit phau: & appellata est vxor eius mehethabel filia matred: filie mezaab. Addat aūt mortuo: duces p̄ regibus in edō eē ceperunt. Dux thāna: dux alua dux iether: dux oolibama: dux hela: dux phinon: dux chenez: dux theman: dux mapsar dux magdihel dux hyram. Hi duces edom.

Filii autem israel: ruben symeon leui iuda isachar & zabulō dan & ioseph bēiamī nephtali gad & aser. Filii iuda her onan & sela. Hi tres nati sunt ei de filia Sue chananitide. Fuit aūt her primogenitus iuda malus corā dño: & occidit eum. Thamar āt nurus eius pepit ei phares & zara. Oēs ergo filii iuda quinq̄. Filii autem phares esrō & camul. Filii quoq̄ zare zāri & ethan & emā: chalchal quoq̄ & darā simul quinq̄. Filii charmi: achar qui turbauit israel & peccauit ī furto anathematis. Filii ethan azarias: filii āt esron qui nati sunt ei: ieramehel & rā & calubi. Porro ram genuit amīadab. Aminadab āt genuit naason princīpem filiorum iuda. Naasō quoq̄ genuit salma: de quo ortus est booz. Booz vero genuit obed: qui & ipse genuit isai. Isai autem genuit primogenitum heliab: secūdū aminadab: tertiū symmaha: quartum nathanahel: quintum raddai: sextū ason:

וימלך תחתיו שמלה ממשרקה:
וימת שמלה וימלך תחתיו שאול
מרחבות הנהר: וימת שאול וימלך
תחתיו בעל חנן בן עכבור: וימת
בעל חנן בן עכבור וימלך תחתיו
הדד ושם עירו פעי ושם אשתו
מהיטבאל בת מטרד בת מי זהב:
וימת הדד ויהיו אלופי אדום
אלוף תמנע אלוף עליה אלוף יתת:
אלוף אהליבמה אלוף אלה אלוף
פינן: אלוף קנז אלוף תימן אלוף
מבצר: אלוף מגדיאל אלוף עירם
אלה אלופי אדום:

Cap. ii.

אלה בני ישראל ראובן שמעון לוי
ויהודה יששכר וזבלון: דן יוסף
ובנימן נפתלי גד ואשר: בני יהודה
ער ואונן ושלה שלושה נולד לו
מבת שוע הכנענית ויהי ער בכור
יהודה רע בעיני יהוה וימיתהו:
ותמר כלתו ילדה לו את פרץ ואת
זרח כל בני יהודה חמשה: בני
פרץ חצרון וחמול: ובני זרח זמרי
ואיתן והימן וכלכל ודרע כלם
חמשה: ובני כרמי עכר עוכר
ישראל אשר מעל בחרם: ובני איתן
עזריה: ובני חצרון אשר נולד לו
את ירחמאל ואת רם ואת כלובי:
ורם הוליד את עמינדב ועמינדב
הוליד את נחשון נשיא בני
יהודה: ונחשון הוליד את שלמא
ושלמא הוליד את בעז: ובעז
הוליד את עובד ועובד הוליד את
ישי: ואישי הוליד את בכורו את
אליאב ואבינדב השני ושמעא
השלישי: נתנאל הרביעי
רדי החמישי: אצם הששי

דוד השבעי ואחיותיהם צרויה
ואביגיל ובני צרויה אבשי ויואב
ועשהאל שלשה: ואביגיל ילדה
את עמשא ואבי עמשא יתר
הישמעאלי: וכלב בן חצרון הוליד
את עזובה אשה ואת יריעות
ואלה בניה ישר ושובב וארדון:
ותמת עזובה ויקח לו כלב את
אפרת ותלד לו את חור: וחור
הוליד את אורי ואורי הוליד את
בצלאל: ואחר בא חצרון אל בת
מכיר אבי גלעד והוא לקחה והוא
בן ששים שנה ותלד לו את שגוב:
ושגוב הוליד את יאיר ויהי
לו עשרים ושלש ערים בארץ
הגלעד: ויקח גשור וארם את
חות יאיר מאתם את קנת ואת
בנתיה ששים עיר כל אלה
בני מכיר אבי גלעד: ואחר מות
חצרון בכלב אפרתה ואשת
חצרון אביה ותלד לו את אשחור
אבי תקוע: ויהיו בני ירחמאל בכור
חצרון הבכור רם ובונה וארן
ואצם אחיה: ותהי אשה אחרת
לירחמאל ושמה עטרה היא אם
אונם: ויהיו בני רם בכור
ירחמאל מעץ וימין ועקר:
ויהיו בני אונם שמי וידע
ובני שמי נדב ואבישור: ושם
אשת אבישור אביהיל ותלד
לו את אחבן ואת מוליד: ובני
נדב סלד ואפים וימת סלד לא
בנים: ובני אפים ישעי ובני
ישעי ששן ובני ששן אחלי:
ובני ידע אחי שמי יתר ויונתן
וימת יתר לא בנים: ובני

איש · מות · לקח · בוא · ילד · היה · עיר · חיה · איש · ילד · בכר · היה · מות

septimū dauid: quorū sorores fuerunt saruia & abigail. Filii saruie: abisai ioab & asahel tres. Abigail autem genuit amasa: cuius pater fuit iether ismaelites. Caleph vero filius esrō accepit vxorē noīe azuba: de q̄ genuit hierioth: fueruntq̄ filii eius iaser & sobab & ardon. Cūq̄ mortua fuisset azuba accepit vxorē caleph ephrata: que peperit ei vr. Porro vr genuit vri: & vri genuit beselecl. Post hec ingressus est esron ad filiam machir pr̄is galaad: & accepit eam cum esset annorū sexagita. Que pepit ei segub. Sed & segub genuit iair: & possedit viginti tres ciuitates i terra galaad. Cepitq̄ gessur & aram oppida iair: & canath & viculos eius sexagita ciuitatum. Omnes isti filii Machir pr̄is galaad. Cū āt mortuus eēt esrom: ingressus est caleph ad ephrata. Habuit quoq̄ esrō vxorē abia q̄ peperit ei assur patrē thecue. Nati sunt aūt filii ieramehel primogeniti esrō: rā primogenitus eius: & buna & arā & asom & achia. Duxit quoq̄ vxorē alterā ieramehel nomine athara: que fuit mater onam. Sed & filii ram primogeniti ieramehel fuerunt moos ioamim & achar. Onā aūt habuit filios semei & iadan: filii aūt semei: nadab & abisur. Nomen vero vxoris abisur abihail: que peperit ahobbā & molid. Filii autem nadab fuerunt saled & apphaim. Mortuus est āt saled absq̄ liberis: filii9 vero apphaim iesi: iesi genuit sesan. Porro sesan genuit oholai: filii āt iadai fr̄is semei: iether & ionathā. Sed & iether mortu9 ē absq̄ liberis. Porro

⁊ dauid septimus. ⁊ sorores eorū:
καὶ δαυὶδ ἕβδομος. καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτῶν,
saruia ⁊ abigail. ⁊ filij saruiae abessai
σαρουία καὶ ἀβιγαΐλ. καὶ υἱοὶ σαρουία, ἀβεσσαὶ
⁊ ioab ⁊ asael: tres hi. ⁊ abigail
καὶ ἰωὰβ καὶ ἀσαὴλ, τρεῖς οὗτοι. καὶ ἀβιγαΐλ
peperit amessa. ⁊ pater amessa iether is
ἔτεκε τὸν ἀμεσσά. καὶ πατὴρ ἀμεσσὰ ἰεθὲρ ὁ ἰσ=
maelites. ⁊ chaleb filius esron accepit azu
μαηλίτης. καὶ χάλεβ υἱὸς ἐσρὼν ἔλαβε τὴν ἀζου
ba vxorem ⁊ hierioth. ⁊ hi filij eius:
βὰ γυναῖκα καὶ τὴν ἰεριώθ. καὶ οὗτοι υἱοὶ αὐτῆς,
iasar ⁊ subab ⁊ ardon. ⁊ mortua est azu
ἰασὰρ καὶ σουβὰβ καὶ ἀρδών. καὶ ἀπέθανεν ἀζου
ba: ⁊ accepit sibi chaleb ephrath: ⁊
βά, καὶ ἔλαβεν ἑαυτῷ χάλεβ τὴν ἐφράθ, καὶ
peperit ei or: ⁊ or genuit vri:
ἔτεκεν αὐτῷ τὸν ὤρ, καὶ ὢρ ἐγέννησε τὸν οὐρεῖ,
⁊ vri genuit beselecl. ⁊ post hoc
καὶ οὐρεῖ ἐγέννησε τὸν βεσελεήλ. καὶ μετὰ τοῦ=
ingressus est esron ad filiam machir
το εἰσῆλθεν ὁ ἐσρὼν πρὸς τὴν θυγατέρα μαχείρ
patris galaad: iste accepit eā: ⁊ ipse
πατρὸς γαλαάδ, αὐτὸς ἔλαβε αὐτήν, καὶ αὐτὸς
filius sexagita annorū. ⁊ peperit ei segub:
υἱὸς ἑξήκοντα ἐτῶν. καὶ ἔτεκεν αὐτῷ τὸν σεγούβ,
⁊ segub genuit iair. ⁊ fuerūt ei
καὶ σεγοὺβ ἐγέννησε τὸν ἰαείρ. καὶ ἐγένοντο αὐτῷ
viginti ⁊ tres ciuitates in terra galaad. ⁊
εἴκοσι καὶ τρεῖς πόλεις ἐν τῇ γῇ γαλαάδ. καὶ
accepit gesur ⁊ aram ⁊ auoth iair ab
ἔλαβε γεσοὺρ καὶ ἀρὰμ καὶ τὴν αὐὼθ ἰαεὶρ παρ᾽
eis canath ⁊ filias eius sexagi
αὐτῶν τὴν καναθ καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῆς ἑξήκον
ta ciuitates. oēs isti filij machir patris
τα πόλεις. πάντες οὗτοι υἱοὶ μαχεὶρ πατρὸς
galaad. ⁊ postquā mortuus esset esron: ingressus
γαλαάδ. καὶ μετὰ τὸ ἀποθανεῖν ἐσρών, εἰσῆλ=
est chaleb ad ephratha: ⁊ vxor esrom abia:
θε χαλὲβ πρὸς ἐφραθά, καὶ γυνὴ ἐσρὼμ ἀβία,
⁊ peperit ei asoor: patrem thecoe. ⁊
καὶ ἔτεκεν αὐτῷ τὸν ἀσσώρ, πατέρα θεκωέ. καὶ
fuerunt filij hieramael primogeniti: esron prio
ἐγένοντο υἱοὶ ἱεραμαὴλ πρωτοτόκου, ἐσρὼν ὁ πρω
genitus ram ⁊ buna ⁊ aran ⁊ asom ⁊
τότοκος ῥὰμ καὶ βουνὰ καὶ ἀρὰν καὶ ἀσὼμ καὶ
achian. ⁊ fuit vxor altera hieramael: ⁊
ἀχιάν. καὶ ἐγένετο γυνὴ ἑτέρα τῷ ἱεραμαὴλ, καὶ
nomē ei atara: hec mater anam. ⁊ fue=
ὄνομα αὐτῇ ἀταρά, αὕτη μήτηρ ἀνάμ. καὶ ἐγένον=
runt filij ras primogeniti hieramael: maas ⁊ ia
το υἱοὶ ῥὰμ πρωτοτόκου ἱεραμαὴλ, μαὰς καὶ ἰα
min ⁊ icar. ⁊ fuerunt filij ianam: semei ⁊
μὶν καὶ ἰκάρ. καὶ ἐγένοντο υἱοὶ ἰανάμ, σεμεεὶ καὶ
iada. ⁊ filij semei: nadab ⁊ abisur.
ἰαδά. καὶ υἱοὶ τοῦ σεμεεί, ναδὰβ καὶ ἀβισούρ.
⁊ nomē vxori: abisur abiel: ⁊ pepe=
καὶ ὄνομα τῇ γυναικί, ἀβισοὺρ ἀβιήλ, καὶ ἔτε=
rit ei haban ⁊ molid. ⁊ filij na=
κεν αὐτῷ τὸν ἀβὰν καὶ τὸν μωλίδ. καὶ υἱοὶ να=
dab: saled ⁊ ophis. ⁊ mortu9 ē saled
δάβ, σαλὲδ καὶ ὀφείμ. καὶ ἀπέθανε σαλὲδ
absq̄ liberis. ⁊ filij ophim: iessui. ⁊ filij ies=
ἄτεκνος. καὶ υἱοὶ ὀφείμ, ἰεσουεί. καὶ υἱοὶ ἰεσ=
sui: sisan. ⁊ filij sisan: vlai. ⁊ filij
σουεί, σισάν. καὶ υἱοὶ σισάν, οὐλαί. καὶ υἱοὶ
iada fratris semei: iether ⁊ ionathā. ⁊ mor
ἰαδὰ ἀδελφοῦ σεμεΐ, ἰεθὲρ καὶ ἰωναθάν. καὶ ἀπέ
tu9 est iether absq̄ liberis. ⁊ filij
θανεν ἰεθὲρ ἄτεκνος. καὶ υἱοὶ

C · D · E

ionathan: phalat ⁊ ziza. isti fuerunt filij hiera=
ἰωναθάν, φαλὰτ καὶ ζιζά. οὗτοι ἐγένοντο υἱοὶ ἱερα=
mael. ⁊ nō fuerūt sisan filij: sed fi
μαήλ. καὶ οὐκ ἦσαν τῷ σισὰν υἱοί, ἀλλ᾽ ἢ θυγατέ=
lie. at sisa seruus egyptius: ⁊ nomē ei
ρες. τῷ δὲ σισὰ δοῦλος αἰγύπτιος, καὶ ὄνομα αὐ=
hierec. ⁊ dedit sisan filiam suā
τῷ ἰερεέ. καὶ ἔδωκε σισὰν τὴν θυγατέρα αὐτοῦ τῷ
hierec seruo suo in vxorem: ⁊ peperit ei
ἰερεὲ δούλῳ αὐτοῦ εἰς γυναῖκα, καὶ ἔτεκεν αὐτῷ
ethi: ⁊ ethi genuit nathan: ⁊ nathan ge
τὸν ἐθί, καὶ ἐθὶ ἐγέννησε τὸν νάθαν, καὶ νάθαν ἐγέν=
nuit zabad: ⁊ zabad genuit ephael:
νησε τὸν ζαβάδ, καὶ ζαβὰδ ἐγέννησε τὸν ἐφαίλ,
⁊ ephael genuit obed: ⁊ obed genuit
καὶ ἐφαὲλ ἐγέννησε τὸν ὠβήδ, καὶ ὠβὴδ ἐγέννησε
ieu: ⁊ ieu genuit azarian: ⁊ azarias
τὸν ἰηοῦ, καὶ ἰηοῦ ἐγέννησε τὸν ἀζαρίαν, καὶ ἀζαρίας
genuit hallas: ⁊ hallas genuit eleasa:
ἐγέννησε τὸν ἀλλάς, καὶ ἀλλὰς ἐγέννησε τὸν ἐλεασά,
⁊ eleasa genuit sasami: ⁊ sasami
καὶ ἐλεασὰ ἐγέννησε τὸν σασαμεί, καὶ σασαμεὶ
genuit sallum: ⁊ sallum genuit
ἐγέννησε τὸν σαλλούμ, καὶ σαλλοὺμ ἐγέννησε τὸν
iacemian: ⁊ iacemias genuit elisama.
ἰακεμίαν, καὶ ἰακεμίας ἐγέννησε τὸν ἐλισαμά.
⁊ filij chaleph fratris ieremael: musa pri
καὶ υἱοὶ χαλὲφ ἀδελφοῦ ἱερεμαήλ, μουσὰ ὁ πρω
mogenitus eius: ipse pater zeph. ⁊ filij mari
τότοκος αὐτοῦ, αὐτὸς πατὴρ ζήφ. καὶ υἱοὶ μαρι=
sa patris chebron. ⁊ filij chebron: core tha=
σὰ πατρὸς χεβρών. καὶ υἱοὶ χεβρών, κορὲ θα=
phua ⁊ rocem ⁊ sama. sama vero genuit
φοὺχ καὶ ῥοκὴμ καὶ σαμά. σαμὰ δὲ ἐγέννησε
rhaam patrē hierecam. ⁊ rocem genuit
τὸν ῥαὰμ πατέρα ἱερεκάμ. καὶ ῥοκὴμ ἐγέννησε τὸν
samai. ⁊ filius samai: maon. ⁊ maon pater
σαμαί. καὶ υἱὸς σαμαί, μαών. καὶ μαὼν πατὴρ
bethsur. ⁊ gepha cōcubina chaleb pepit
βηθσούρ. καὶ ἡ γεφὰ παλλακὴ χάλεβ ἔτεκε
horon ⁊ muse ⁊ gazez. ⁊ horō
τὸν ὡρὼν καὶ τὸν μουσὴ καὶ τὸν γαζήζ. καὶ ὡρὼν
genuit gazas. ⁊ filij iadi: rigma ⁊
ἐγέννησε τὸν γαζάς. καὶ υἱοὶ ἰαδί, ῥεγμὰ καὶ
iotham ⁊ gison ⁊ phale ⁊ gepha ⁊ saaph.
ἰωθὰμ καὶ γεισὼν καὶ φαλὲ καὶ γεφὰ καὶ σαάφ.
⁊ cōcubina chaleb maacha genuit sa=
καὶ ἡ παλλακὴ χαλὲβ μααχὰ ἐγέννησε τὸν σα
bab ⁊ tharana: ⁊ genuit saaph
βὲβ καὶ τὸν θαραγχά, καὶ ἐγέννησε τὸν σαὰφ
patrem medmena. ⁊ sui patrē mach
πατέρα μεδμηνά, καὶ τὸν σουὶ πατέρα μαχ=
bana ⁊ patrē gabbaa: ⁊ filia ca
βανὰ καὶ πατέρα γαβαά, καὶ θυγάτηρ τῷ κα
leb oxa. hi erant filij chaleb filij or pri=
λὲβ ἡ ὀξά. οὗτοι ἦσαν υἱοὶ χαλὲβ υἱοὶ ὢρ πρω
mogeniti ephratha: sobal pater cariathiarim: sa=
τοτόκου ἐφραθά, σωβὰλ πατὴρ καριαθιαρείμ, σα
maa pater bethleem: areph pater bethgeddor.
μαὰ πατὴρ βηθλεέμ, ἀρὴφ πατὴρ βηθγεδδώρ.
⁊ fuerunt filij soba pr̄i cariathiarim:
καὶ ἐγένοντο υἱοὶ τῷ σωβὰ πατρὶ καριαθιαρείμ,
q̄ videt ⁊ dimidiū ⁊ requietionū ⁊ cognatiōes ⁊
ἀραὰ καὶ ἀσοὺ καὶ ἀμαναθ καὶ οὐμασφαὲ καὶ
cariatharis ethri ⁊ aphphuthi ⁊ samathi ⁊
καριαθαρεὶς ὁ ἐθρὶ καὶ ἀφφουθὶ καὶ ὁ σαμαθὶ καὶ
maserei.
ὁ μασερεί.

Josue. 15.d. Iudi. 1.c.

F · G

ionathan genuit phalech & ziza. Isti fuerūt filii ieramehel. Sesan aūt non habuit filios: sed filias & seruum egyptium nomine ieraa. Deditq̄ ei filiam suam vxorem: que pepit ei ethei. Ethei autem genuit nathan: & nathan genuit zabad. zabad quoq̄ genuit ophal: & ophal genuit obed: obed genuit iehu: iehu genuit azariam: azarias genuit helles: & helles genuit helesa: helesa genuit zizomoi: zizomoi genuit sellū: sellum genuit ithamiā: ithamia aūt genuit elisama: filii autem caleph fr̄is ieramehel: mesa primogenitus ei9 ipse est pater ziph filii maresa patris hebron: Porro filii hebrō chore & taphua & recem & samma. Sāma āt genuit raam patrē hierchaā: & recē genuit semei: filius semei maon: & maon pater bethsur. Epha autem concubina caleph peperit aran & musa & gezez. Porro aran genuit gezez: filii iahaddai: regom & ioathā & gesan phalech & epha & saaph. Cōcubina caleph maacha peperit saber & tharana. Genuit autem saaph pater madmena: sue patrem machbena & patrē gabaa: filia vero caleph fuit achsa. Hi erant filii caleph filii vr primogeniti ephrata: sobal pater cariathiarim: salma pater bethleem: ariph pater bethgader. Fuerūt āt filii sobal patris cariathiarim qui videbat dimidium requietionum: & de cognatione cariathiarim iethrei & aputhei & semathei & maserei.

יונתן פלת וזזא אלה היו בני
ירחמאל: ולא היה לששן בנים
כי אם בנות ולששן עבד מצרי
ושמו ירחע: ויתן ששן את בתו
לירחע עבדו לאשה ותלד לו את
עתי: ועתי הוליד את נתן ונתן
הוליד את זבד: וזבד הוליד את
אפלל ואפלל הוליד את עובד:
ועובד הוליד את יהוא ויהוא הוליד
את עזריה: ועזריה הוליד את חלץ
וחלץ הוליד את אלעשה: ואלעשה
הוליד את ססמי וססמי הוליד את
שלום: ושלום הוליד את יקמיה
ויקמיה הוליד את אלישמע: ובני
כלב אחי ירחמאל מישע בכרו
הוא אבי זיף ובני מרשה אבי חברון:
ובני חברון קרח ותפח ורקם
ושמע: ושמע הוליד את רחם
אבי ירקעם ורקם הוליד את
שמי: ובן שמי מעון ומעון אבי
בית צור: ועיפה פילגש כלב
ילדה את חרן ואת מוצא ואת
גזז וחרן הוליד את גזז: ובני יהדי
רגם ויותם וגישן ופלט ועיפה
ושעף: פלגש כלב מעכה ילד
שבר ואת תרחנה: ותלד שעף
אבי מדמנה את שוא אבי
מכבנה ואבי גבעא ובת
כלב עכסה: אלה היו בני
כלב בן חור בכור אפרתה שובל
אבי קרית יערים: שלמא
אבי בית לחם חרף אבי בית
גדר: ויהיו בנים לשובל אבי קרית
יערים הראה חצי המנחות:
ומשפחות קרית יערים היתרי
והפותי והשמתי והמשרעי

היה · נתן בנה · ילד · ילד · היה · חצה נוח · שפחה

מאלה יצאו הצרעתי והאשתאלי: בני שלמא בית לחם ונטופתי עטרות בית יואב וחצי המנחתי הצרעי: ומשפחות ספרים יושבי יעבץ תרעתים שמעתים שוכתים המה הקינים הבאים מחמת אבי בית רכב:

Cap. iii.

ואלה היו בני דויד אשר נולד לו בחברון הבכור אמנן לאחינעם היזרעאלית שני דניאל לאביגיל הכרמלית: השלישי לאבשלום בן מעכה בת תלמי מלך גשור הרביעי אדניה בן חגית: החמישי שפטיה לאביטל השישי יתרעם לעגלה אשתו: ששה נולד לו בחברון וימלך שם שבע שנים וששה חדשים ושלשים ושלוש שנה מלך בירושלם: ואלה נולדו לו בירושלים שמעא ושובב ונתן ושלמה ארבעה לבת שוע בת עמיאל: ויבחר ואלישמע ואליפלט: ונגה ונפג ויפיע: ואלישמע ואלידע ואליפלט תשעה: כל בני דויד מלבד בני פילגשים ותמר אחותם: ובן שלמה רחבעם אביה בנו אסא בנו יהושפט בנו: יורם בנו אחזיהו בנו יואש בנו: אמציהו בנו עזריה בנו יותם בנו: אחז בנו חזקיהו בנו מנשה בנו: אמון בנו יאשיהו בנו: ובני יאשיהו הבכור יוחנן השני יהויקים השלשי צדקיהו הרביעי שלום: ובני יהויקים יכניה בנו צדקיה בנו: ובני יכניה אסר שאלתיאל בנו: ומלכירם ופדיה ושנאצר יקמיה הושמע ונדביה:

Ex his egressi sunt saraitae & esthaholitae. Filii salma bethleem & netophati coronae domus ioab & dimidium requietionis sarai. Cognationes quoque scribarum habitantium in iabes canentes atque resonantes & in tabernaculis commorantes. Hi sunt cinei qui venerunt de calore patris domus rechab.

Cap. 3.

Dauid vero hos habuit filios qui ei nati sunt in hebron. Primogenitum amnon ex achinoem iezrahelitide: secundum daniel de abigail carmelitide: tertium absalom filium maacha filiae tholomei regis iessur: quartum adoniam filium agith: quintum saphatiam ex abithal: sextum iethraham de egla vxore sua. Sex ergo nati sunt ei in hebron: vbi regnauit septem annis & sex mensibus. Triginta autem & tribus annis regnauit in ierusalem. Porro in ierusalem nati sunt ei filii simmaa & sobab & nathan & salomon quattuor de bersabee filia amihel. Iebaar quoque & helisua & eliphaleth & noge & napheg & iaphie: necnon elisama & eliade & eliphaleg nouem. Omnes hi filii dauid absque filiis concubinarum: habueruntque sororem thamar. Filius autem salomonis roboam cuius abia filius genuit asa. De hoc quoque natus est iosaphat pater ioram: qui ioram genuit ozi am: ex quo ortus est ioas: & huius amasias filius genuit azariam. Porro azariae filius ioatham procreauit achaz patrem ezechiae de quo natus est manasses: sed & manasses genuit ammon patrem iosiae. Filii autem iosiae fuerunt primogenitus iohanna: secundus ioachim: tertius sedechias: quartus sellum. De ioachim natus est iechonias & sedechias. Filii iechoniae fuerunt: asir: salathiel: melchiram: phadaia: sennesser & iecemia: sama & nadabia.

et hi egressi sunt saraathi et esthaoli. et filii sal ma: bethleem et netophathi ataroth et bethioab et manathi et sarai. et pps sopherim habitantium iabis: tharathin samathin suchathim. hi cenei qui venerunt ex hemath patris domus rechab.

Καὶ οὗτοι ἐξήλθοσαν ὁ σαραθὶ καὶ ὁ ἐσθαολί. καὶ υἱοὶ σαλμά· βηθλεὲμ καὶ νετωφαθὶ ἀταρὼθ καὶ βηθιωὰβ καὶ ὁ μαναθὶ καὶ ὁ σαραΐ. καὶ δῆμοι σωφηρεὶμ τῶν κατοικούντων ἰαβὶς, θαραθὶν σαμαθὶν σουχαθίμ. οὗτοι οἱ κιναῖοι οἱ ἐλθόντες ἐξ αἱμὰθ πατρὸς οἴκου ῥηχάβ.

Ca. 3.

Et hi fuerunt filii dauid: qui nati sunt ei in chebron. primogenitus amnon ex achinaam israelitide. et secundus daniel de abigaa carmelitide. et tertius abessalom filius maacha filie tholomi regis gessur. quartus adonias filius aggith. quintus saphatias ex abital. sextus iethraam de egla vxore dauid. sex nati sunt ei in chebron. et regnauit ibi septem annis et mensibus sex. et triginta et tribus annis regnauit in hierusalem. et isti nati sunt ei in hierusalem: samaa et sobab et nathan et salomon. quattuor de bersabee filia amiel. et iebaar et elisama et eliphaleth et noge et nephegh et iaphie et elisama: et eliada et eliphalad. nouem omnes hi filii dauid: absque filiis concubinarum. et thamar soror eorum. et filii salomon roboam: filius eius: abia filius eius: asa filius eius: iosaphat filius eius: ioram filius eius: ochozias filius eius: ioas filius eius: amasias filius eius: ozias filius eius: ioatham filius eius: achaz filius eius: ezechias filius eius: manasses filius eius: amon filius eius: iosias filius eius. et filii iosie primogenitus ioanan: secundus ioachim: tertius sedecias: quartus sellum. et filii ioachim: iechonias filius eius: sedecias filius eius. et filii iechonie: asir salathiel filius eius. et melchiram et phadaia et sanasar et iecemia et hosama et nadabia.

Καὶ οὗτοι ἦσαν υἱοὶ δαυίδ, οἱ τεχθέντες αὐτῷ ἐν χεβρών. ὁ πρωτότοκος ἀμνὼν τῆς ἀχιναὰμ τῆς ἰσραηλίτιδος· καὶ ὁ δεύτερος δανιὴλ τῆς ἀβιγαὰ τῆς καρμηλίτιδος. καὶ ὁ τρίτος ἀβεσσαλὼμ υἱὸς μααχὰ θυγατρὸς θολομὶ βασιλέως γεσσούρ. ὁ τέταρτος ἀδωνίας υἱὸς ἀγγίθ. ὁ πέμπτος σαφατίας τῆς ἀβιτάλ. ὁ ἕκτος ἰεθραὰμ τῆς ἐγλὰ γυναικὸς δαυίδ. ἓξ ἐγεννήθησαν αὐτῷ ἐν χεβρών. καὶ ἐβασίλευσεν ἐκεῖ ἑπτὰ ἔτη καὶ μῆνας ἕξ. καὶ τριάκοντα καὶ τρία ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ οὗτοι ἐτέχθησαν αὐτῷ ἐν ἱερουσαλήμ· σαμαὰ καὶ σοβὰβ καὶ ναθὰν καὶ σαλομών. τέσσαρες τῆς βηρσαβεὲ θυγατρὸς ἀμιήλ. καὶ ἰεβαὰρ καὶ ἐλισαμὰ καὶ ἐλιφαλὲθ καὶ νογὲ καὶ νεφὲγ καὶ ἰαφιὲ καὶ ἐλεισαμά, καὶ ἐλιαδὰ καὶ ἐλιφαλάδ. ἐννέα πάντες οὗτοι υἱοὶ δαυίδ, ἐκτὸς τῶν υἱῶν τῶν παλλακῶν. καὶ θάμαρ ἀδελφὴ αὐτῶν. υἱοὶ σολομῶν ῥοβοὰμ υἱὸς αὐτοῦ, ἀβιὰ υἱὸς αὐτοῦ, ἀσὰ υἱὸς αὐτοῦ, ἰωσαφὰτ υἱὸς αὐτοῦ, ἰωρὰμ υἱὸς αὐτοῦ, ὀχοζίας υἱὸς αὐτοῦ, ἰωὰς υἱὸς αὐτοῦ, ἀμασίας υἱὸς αὐτοῦ, ὀζίας υἱὸς αὐτοῦ, ἰωάθαμ υἱὸς αὐτοῦ, ἄχαζ υἱὸς αὐτοῦ, ἐζεκίας υἱὸς αὐτοῦ, μανασσῆς υἱὸς αὐτοῦ, ἀμὼν υἱὸς αὐτοῦ, ἰωσίας υἱὸς αὐτοῦ. καὶ υἱοὶ ἰωσίου πρωτότοκος ἰωανάν, ὁ δεύτερος ἰωακείμ, ὁ τρίτος σεδεκίας, ὁ τέταρτος σελλούμ. καὶ υἱοὶ ἰωακεὶμ ἐγένοντο ἰεχονίας υἱὸς αὐτοῦ, σεδεκίας υἱὸς αὐτοῦ. καὶ υἱοὶ ἰεχονίας, ἀσὶρ σαλαθιὴλ υἱὸς αὐτοῦ. καὶ μελχιρὰμ καὶ φαδαΐα καὶ σανάσαρ καὶ ἰεκεμία καὶ ὡσαμὰ καὶ ναδαβία.

et filii phadaia: zorobabel et semei. et filii zorobabel: mosollam et ananias et solomith soror eorum. et asaba et ool et barachia et asadia et iosabesed quinque. et filii ananie: phaltias et iesee filius eius: raphaia filius eius: arnon filius eius: obdias filius eius: sechenias filius eius. et filii sechenie samaia. et filii samaia: attus et gegaal et beria et nearia et saphat sex filii. et filii nearie: elionai et ezechias et azricam tres. et filii elionai: odia et eliasib et phalia et acum et ionan et dalea et ananias septem.

Καὶ υἱοὶ φαδαΐα· ζοροβάβελ καὶ σεμεΐ. καὶ υἱοὶ ζοροβάβελ, μοσολλὰμ καὶ ἀνανίας καὶ σαλωμιθ ἀδελφὴ αὐτῶν. καὶ ἀσαβὰ καὶ ὀὸλ καὶ βαραχία καὶ ἀσαδία καὶ ἰωσαβεσὲδ πέντε. καὶ υἱοὶ ἀνανίου, φαλτίας, καὶ ἰεσεῒ υἱὸς αὐτοῦ, ῥαφαΐα υἱὸς αὐτοῦ, ἀρνὼν υἱὸς αὐτοῦ, ὀβδίας υἱὸς αὐτοῦ, σεχενίας υἱὸς αὐτοῦ. καὶ υἱοὶ σεχενίου σαμαΐα. καὶ υἱοὶ σαμαΐα, ἀττοὺς καὶ γεγαὰλ καὶ βερία καὶ νεαρία καὶ σαφὰτ ἕξ. καὶ υἱοὶ νεαρίου, ἐλιωναῒ καὶ ἐζεκίας καὶ ἀζρικὰμ τρεῖς. καὶ υἱοὶ ἐλιωναΐ, ὀδία καὶ ἐλιασεὶβ καὶ φαλία καὶ ἀκοὺν καὶ ἰωνὰν καὶ δαλεὰ καὶ ἀνανίας ἑπτά.

Ca. 4.

Filii iuda: phares esrom charmi or sobal. et reia filius sobal genuit iaoth: et iaoth genuit achimai et laad. he generationes sorathi. et isti patres etham iezrel et sema et iedebas. et nomen sororis eorum aselaphon. et phanuel pater geddor et ezer pater osan. isti filii or primogeniti ephratha patris bethleem. et assor patri thecoe erant vxores due: elaa et noera. et peperit ei noera ozamen et apher et themani et aesthar. isti filii noera. et filii elea: sareth et soar et ethnan. et cos genuit anob et sabeba. et generationes fratris rechab filii harim. et fuit iabes inclytus supra fratres suos. et vocauit mater eius nomen illius iabes dicens: quia peperi in dolore. et inuocauit iabes deum israel dicens: si benedicens benedixeris mihi et dilataueris terminos meos: et manus tua fuerit mecum: et feceris cognitionem non opprimat me. et adduxit deus omnia quecumque precatus est.

Υἱοὶ ἰούδα, φαρὲς ἐσρὼμ χαρμὶ ὢρ σοβάλ. καὶ ῥεΐα υἱὸς σοβὰλ ἐγέννησε τὸν ἰαώθ, καὶ ἰαὼθ ἐγέννησε τὸν ἀχιμαῒ καὶ τὸν λαάδ. αὗται αἱ γενέσεις τοῦ σαραθί. καὶ οὗτοι πατέρες ἠτὰμ ἰεζρεὴλ καὶ ἰεσαμὰ καὶ ἰεδεβάς. καὶ ὄνομα τῆς ἀδελφῆς αὐτῶν ἀσελαφώνι. καὶ φανουὴλ πατὴρ γεδδὼρ καὶ ἔζερ πατὴρ ὠσάν. οὗτοι υἱοὶ ὢρ πρωτοτόκου ἐφραθὰ πατρὸς βεθλεέμ. καὶ τῷ ἀσσὼρ πατρὶ θεκωὲ ἦσαν γυναῖκες δύο, ἐλαὰ καὶ νοερά. καὶ ἔτεκεν αὐτῷ νοερὰ τὸν ὠζαμὲν καὶ τὸν ἀφὲρ καὶ τὸν θεμανὶ καὶ τὸν ἀσθάρ. οὗτοι υἱοὶ νοεράς. καὶ υἱοὶ ἐλεά, σαρὲθ καὶ σωὰρ καὶ ἐθνάν. καὶ κῶς ἐγέννησε τὸν ἀνὼβ καὶ τὸν σαβηβά. αἱ γενέσεις ἀδελφοῦ ῥηχὰβ υἱοῦ ἀρείμ. καὶ ἐγένετο ἰαβὴς ἔνδοξος ὑπὲρ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ. καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰαβὴς λέγουσα, ὅτι ἔτεκον ὡς ἰαβής. καὶ ἐπεκαλέσατο ἰαβὴς τὸν θεὸν ἰσραὴλ λέγων, ἐὰν εὐλογῶν εὐλογήσῃς με καὶ πλατύνῃς τὰ ὅριά μου, καὶ ἡ χεὶρ σου ᾖ μετ᾽ ἐμοῦ, καὶ ποιήσῃς γνῶσιν τοῦ μὴ ταπεινῶσαί με. καὶ ἐπήγαγεν ὁ θεὸς πάντα ὅσα ᾐτήσατο.

Filii phadaia orti sunt zorobabel & semei. Zorobabel genuit mosollam ananiam: & salomith sororem eorum: asabam quoque & ohol & barachiam & asadiam & iosabeseth quinque. Filius autem ananiae phaltias pater ieseie: cuius filius raphaia. Huius quoque filius arnan de quo natus est obdia: cuius filius fuit sechenias. Filius sechenie semeia cuius filii attus & egaal & baria & naaria & saphat sex numero. Filius naariae elioenai & ezechias & ezricam tres. Filii elioenai oduia & heliasub & phaleia & accub & iohanan & dalaia & anani septem.

4.

Filii iuda: phares esrom & charmi & vr & subal. Rahia vero filius subal genuit iaad: de quo nati sunt ahumai & laad. He generationes sarathi. Ista quoque stirps etham: iezrael & iesema & iedebos. Nomen quoque sororis eorum asalelphuni. Phuniel autem pater iedor & ezer pater osa. Isti sunt filii vr primogeniti ephrata patris bethleem. Assur vero patris thecue erant duae vxores alaa & naara. Peperit autem ei naara oozam & epher & theman & aastari. Isti sunt filii naara. Porro filii alaa sereth isaar & ethnan. Chus autem genuit anob & soboba & cognationem aharel filii arum. Fuit autem iabes inclytus prae fratribus suis: & mater eius vocauit nomen illius iabes dicens: Quia peperi eum in dolore. Inuocauit vero iabes deum israel dicens: Si benedicens benedixeris mihi: & dilataueris terminos meos & fuerit manus tua mecum: & feceris me a malicia non opprimi. Et praestitit deus quae precatus est.

ובני פדיה זרבבל ושמעי ובן זרבבל משלם וחנניה ושלמית אחותם: וחשבה ואהל וברכיה וחסדיה יושב חסד חמש: ובן חנניה פלטיה וישעיה בני רפיה בני ארנן בני עבדיה בני שכניה: ובני שכניה שמעיה ובני שמעיה חטוש ויגאל ובריח ונעריה ושפט ששה: ובן נעריה אליועיני וחזקיה ועזריקם שלשה: ובני אליועיני הודיוהו ואלישיב ופליה ועקוב ויוחנן ודליה וענני שבעה:

Cap. iiii.

בני יהודה פרץ חצרון וכרמי וחור ושובל: וראיה בן שובל הוליד את יחת ויחת הוליד את אחומי ואת להד אלה משפחות הצרעתי: ואלה אבי עיטם יזרעאל וישמא וידבש ושם אחותם הצללפוני: ופנואל אבי גדר ועזר אבי חושה אלה בני חור בכור אפרתה אבי בית לחם: ולאשחור אבי תקוע היו שתי נשים חלאה ונערה: ותלד לו נערה את אחזם ואת חפר ואת תימני ואת האחשתרי אלה בני נערה: ובני חלאה צרת וצחר ואתנן: וקוץ הוליד את ענוב ואת הצבבה ומשפחות אחרחל בן הרום: ויהי יעבץ נכבד מאחיו ואמו קראה שמו יעבץ לאמר כי ילדתי בעצב: ויקרא יעבץ לאלהי ישראל לאמר אם ברך תברכני והרבית את גבולי והיתה ידך עמי ועשית מרעה לבלתי עצבי ויבא אלהים את אשר שאל:

וכלוב אבי שוחה הוליד את מחיר
הוא אבי אשתון: ואשתון
הוליד את בית רפא ואת פסח
ואת תחנה אבי עיר נחש אלה
אנשי רכה: ובני קנז עתניאל
ושריה ובני עתניאל חתת:
ומעונתי הוליד את עפרה
ושריה הוליד את יואב אבי גיא
חרשים כי חרשים היו: ובני
כלב בן יפנה עירו אלה ונעם
ובני אלה וקנז: ובני יהללאל
זיף וזיפה תיריא ואשראל: ובן
עזרה יתר ומרד ועפר וילון
ותהר את מרים ואת שמי ואת
ישבח אבי אשתמע: ואשתו
היהדיה ילדה את ירד אבי
גדור ואת חבר אבי שוכו ואת
יקותיאל אבי זנוח ואלה בני
בתיה בת פרעה אשר לקח מרד:
ובני אשת הודיה אחות נחם אבי
קעילה הגרמי ואשתמע המעכתי:
ובני שימון אמנון ורנה בן חנן
ותולון ובני ישעי זוחת ובן
זוחת: בני שלה בן יהודה ער
אבי לכה ולעדה אבי מרשה
ומשפחות בית עבדת הבץ
לבית אשבע: ויוקים ואנשי
כזבא ויואש ושרף אשר בעלו
למואב וישבי לחם והדברים
עתיקים: המה היוצרים וישבי
נטעים וגדרה עם המלך במלאכתו
ישבו שם: בני שמעון נמואל
וימין יריב זרח שאול: שלם בנו
מבשם בנו משמע בנו: ובני משמע
חמואל בנו זכור בנו שמעי בנו
ולשמעי בנים ששה עשר ובנות

Caleph autē pater Sua genuit machir: qui fuit pater esthon. Porro esthon genuit bethrapha & phesse & tehinna patrē vrbis naas: hi sunt viri recha. Filii āt cenez: othoniel & saraia. Porro filii othoniel athat & maonathi. Maonathi genuit ophra. Saraias autem genuit ioab patrem vallis artificū. Ibi quippe artifices erant. Filii vero caleph filii iephōe: hir & hela & nahem. Filii quoq; hela: cenez. Filii quoq; ialel: elziph: & zypha thiria & asrahel. Et filii ezra iether & mereth & epher & iahalon. Genuitq; mariā & sāmai & iesba patrem esthamo. Vxor quoq; eius iudaia peperit iareth patrem gedor & heber patrē socho & ichutiel patrē zanoa. Hi autem filii bethie filie pharaonis quam accepit mered: & filii vxoris odaie sororis naham patris ceila charmi & esthamo qui fuit de maachati. Filii quoq; symon: amnon & rimma. Filius anan ethilon: & filii iesi: zoeth & benzoeth. Filii sela filii iude: her pater lecha & laada pater maresa & cognationes domus opantium byssum in domo iuramēti, & qui stare fecit solem: viriq; mēdacii & securus & incendens: qui principes fuerūt in moab: & q reuerse sūt in lehē. Hec āt verba vetera. Hi sūt figuli habitantes in plātationibus & in sepibus apud regē in opibus eius cōmoratiq; sūt ibi. Filii symeon: namuel & iamin: iarbi: zara: saul. Sellum filius eius mabsā filius eius masma filius eius. Filii masma: amuhel filius eius: zachur filius eius: semmei filius eius. Filii semmei sedecim & filie

τ chaleb frater sua genuit machir: i=
καὶ χαλὲβ ὁ ἀδελφὸς σουὰ ἐγέννησε τὸν μαχίρ, ὅυ
ste pater esthon. τ esthon genuit be
τος πατὴρ ἐσαθών. καὶ ἐσαθὼν ἐγέννησε τὸν βη=
thrapha τ phasse τ theenna prem ernaas.
θραφὰ καὶ τὸν φασὲ καὶ τὸν θεεννὰ πατέρα ἠρνάς.
isti viri recha. τ filii cenz: gothoniel τ sa=
ὅυτοι ἄνδρες ῥηχά. καὶ υἱοὶ κενέζ, γοθονιὴλ καὶ σα=
raia. τ filii gothoniel: atheth τ maonathi. τ mao
ραία. καὶ υἱοὶ γοθονιὴλ, ἀθὲθ καὶ μαωναθί. καὶ μαω
nathi genuit ephra. τ sarai genuit ioab
ναθεὶ ἐγέννησε τὸν ἐφρά. καὶ σαραὶ ἐγέννησε τὸν ἰωὰβ
patrem vallis artificū: qui fabri lignarii erāt. τ filii cha
πατέρα γηχαρασίμ, ὅτι τέκτονες ἦσαν. καὶ υἱοὶ χα
leb filii iephonne: iru ela τ noem. τ filii ela:
λὲβ υἱοῦ ἰεφοννῆ, ἰροὺ ἠλὰ καὶ νοέμ. καὶ υἱοὶ ἠλᾶ,
cenez. τ filii aleleel: ziph τ zipha τ thiria τ ase=
κενέζ. καὶ υἱοὶ ἀλελεὴλ, ζὶφ καὶ ζιφὰ καὶ θιριὰ καὶ ἀσε
rel. τ filii iesraa: iether τ marad τ epher τ
ρήλ. καὶ υἱοὶ ἰεσραά, ἰεθὲρ καὶ μαρὰδ καὶ ἐφὲρ καὶ
ialon. τ iether genuit marias τ samai τ
ἰαλών. καὶ ἰεθὲρ ἐγέννησε τὴν μαριὲμ καὶ σαμαὶ καὶ
iesba patrem esthemo. τ vxor eius iudia
ἰεσβὰ πατέρα ἐσθεμωί. καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἰουδεία
peperit ei iared patrē geddor: τ
ἔτεκεν αὐτῷ τὸν ἰάρεδ πατέρα γεδδώρ, καὶ τὸν
aber patrē socho: τ iechutiel patrem
ἄβερ πατέρα σωχώ, καὶ τὸν ἰεχουτιὴλ πατέρα
zonoe. τ isti filii phaththuia filie pharaōis:
ζανωέ. καὶ ὅυτοι υἱοὶ φαθθουία θυγατρὸς φαραώ,
quā accepit marod. τ filii vxoris odia fratris
ἣν ἔλαβε μαρώδ. καὶ υἱοὶ γυναικὸς ὠδία ἀδελφοῦ
naum patris ceila: garmi τ esthama τ ma
ναοὺμ πατρὸς κεειλά, ὁ γαρμὶ καὶ ἐσθαμὰ καὶ ὁ μα
cathi. τ filii symon: amnon τ rena filius anan
χαθί. καὶ υἱοὶ συμών, ἀμνὼν καὶ ῥενὰ υἱὸς ἀνὰν
τ thilon. τ filii iesi: zochath filii zochath: filii selo.
καὶ θιλών. καὶ υἱοὶ ἰεσί, ζωχὰθ υἱοὶ ζωχάθ, υἱοὶ σηλώ.
filii iuda her pater lecha. τ laada pater ma
υἱοῦ ἰούδα ἢρ πατὴρ ληχά. καὶ λααδὰ πατὴρ μα
resa. τ cognatiōes domus opātis lini domui aseba.
ρησά. καὶ δῆμοι οἴκου ὠβὴθ ἀβοὺς τῷ οἴκῳ ἀσεβά.
τ ioachim viri chozeba τ ioas τ saraph.
καὶ ἰωακεὶμ ἄνδρες χωζηβὰ καὶ ἰωὰς καὶ σαρὰφ.
qui dominati sunt in ppl'o moab. τ reuersi
οἱ ἐξουσιάσαντες ἐν τῷ λαῷ μωάβ. καὶ ἀπέ=
sunt in leem. at verba vetera sunt. hi
στρεψαν εἰς λεέμ. οἱ δὲ λόγοι παλαιοί εἰσιν. ἐν=
figuli habitātes i plātatiōib' τ se=
τοι οἱ κεραμεῖς οἱ κατοικοῦντες ἐν νεταΐμ καὶ γα
pibus cū rege in opibus eius
δειρὰ μετὰ τοῦ βασιλέως ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ
cōfortati sūt τ hitauerūt ibi. filii symeon: namuel
ἐνίσχυσαν καὶ ᾤκησαν ἐκεῖ. υἱοὶ συμεών, ναμουὴλ
τ iamin iarib zara saul. selem filius eius:
καὶ ἰαμεὶν ἰαρεὶβ ζαρὰ σαούλ. σελὴμ υἱὸς αὐτοῦ,
mabsam filius eius: masma filius eius. τ filii
μαβσὰμ υἱὸς αὐτοῦ, μασμὰ υἱὸς αὐτοῦ. καὶ υἱοὶ
masma: amuel filius eius: zachur filius eius:
μασμά, ἀμουὴλ υἱὸς αὐτοῦ, ζαχοὺρ υἱὸς αὐτοῦ,
semi filius eius. τ semei filii sedecim:
σεμεῒ υἱὸς αὐτοῦ. καὶ τῷ σεμεῒ υἱοὶ ἑξκαίδεκα,
τ file
καὶ θυγατέρες

sex. τ fratribus eius nō fuerūt filii multi.
ἕξ. καὶ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ οὐκ ἦσαν υἱοὶ πολλοί.
τ vniuerse cognatiōes eorum nō multiplicate sūt sic filiorum
καὶ πάντες οἱ δῆμοι αὐτῶν οὐκ ἐπλήθυναν ὡς υἱῶν
iuda. τ habitauerūt in bersabee τ mola
ἰούδα. καὶ κατῴκησαν ἐν βηρσαβεαὶ καὶ μωλα=
da τ asersual τ in balaa τ in asom τ in
δὰ καὶ ἀσερσουὰλ καὶ ἐν βαλαὰ καὶ ἐν ἀσὸμ καὶ ἐν
tholath: τ in bathuel τ in arama τ in secelag
θολάθ, καὶ ἐν βαθουὴλ καὶ ἐν ἀραμὰ καὶ ἐν σεκελὰγ
τ in bethmarchaboth: τ i esersusim τ in beth
καὶ ἐν βεθμαρχαβώθ, καὶ ἐν ἐσερσουσὶμ καὶ ἐν βεθ=
bari τ in sarim. he ciuitates eorum vsq; ad
βαρεὶ καὶ ἐν σαρείμ. αὗται αἱ πόλεις αὐτῶν ἕως
regem dauid. τ suburbia earū: etam
τοῦ βασιλέως δαυίδ. καὶ ἐπαύλεις αὐτῶν, ἐτὰμ
τ ain τ remmō ethecen τ asan ciuitates quinq;.
καὶ αἲν καὶ ῥεμμὼν ἐθεκὲν καὶ ἀσὰν πόλεις πέντε.
τ vniuersi viculi earū in circuitu ciui=
καὶ πᾶσαι αἱ ἐπαύλεις αὐτῶν ἐν κύκλῳ τῶν πό=
tatum istarū vsq; ad balaad. hec habitatio eorum:
λεων τούτων ἕως βαλαάδ. αὕτη ἡ κατοικία αὐτῶν,
τ genealogia eorū ipsis et mosobab et
καὶ ἡ γενεαλογία αὐτῶν αὐτοῖς καὶ μωσωβὰβ καὶ
amalec τ iosia filius amassiu τ ioel τ en
ἀμαλὴκ καὶ ἰωσία υἱὸς ἀμασσίου καὶ ἰωὴλ καὶ ἠοὺ
filii iosabia filii sarea filii asiel: τ elionai τ
υἱοὶ ἰωσαβία υἱοῦ σαρέα υἱοῦ ἀσιήλ, καὶ ἐλιωναὶ καὶ
ieceba τ iesuia: τ asaia τ adiel τ isma=
ἰεκεβὰ καὶ ἰεσουία, καὶ ἀσαΐα καὶ ἀδιὴλ καὶ ἰσμα=
el τ baneas: τ ziza filius sophi filius selon filius
ὴλ καὶ βανέας, καὶ ζιζὰ υἱὸς σωφεὶ υἱὸς σηλὼν υἱὸς
ieddia: filius samarie filius samaia. isti q venerūt in
ἰεδδία, υἱὸς σαμαρεὶ υἱὸς σαμαΐα. ὅυτοι οἱ ἐλθόντες ἐν
nominib' principū in cognatiōib' suis τ domib'
ὀνόμασιν ἀρχόντων ἐν τοῖς δήμοις αὐτῶν καὶ οἴκοις
affinitatū suarū. τ fusi sunt in multitudinē τ pro=
πατριῶν αὐτῶν. καὶ ἐχύθησαν εἰς πλῆθος καὶ ἐπο=
fecti sunt vt ingrederētur in gerara vsq; ad orientem
ρεύθησαν τοῦ ἐλθεῖν εἰς γέραρα ἕως κατ᾽ ἀνατολὰς
vallis: vt quererēt pascua gregibus su
τῆς φάραγγος, τοῦ ζητῆσαι νομὴν τοῖς ποιμνίοις αὐ
is. τ inuenerūt pascua pinguia τ bona: τ terra la
τῶν. καὶ εὗρον νομὴν πίονα καὶ ἀγαθήν, καὶ ἡ γῆ εὐ
tissima ante eos τ in pace τ quie
ρύχωρος ἐνώπιον αὐτῶν καὶ ἐν εἰρήνῃ καὶ ἡσυχά
ta τ fertilis: quā ex filiis cham qui
ζουσα καὶ εὐθυνοῦσα, ὅτι ἐκ τῶν υἱῶν χὰμ τῶν
habitabant illic antea. τ venerūt isti q
κατοικούντων ἐκεῖ ἔμπροσθεν. καὶ παρεγένοντο οὗτοι οἱ
descripti sūt in nominib' in dieb' ezechie regis
γεγραμμένοι ἐν ὀνόμασιν ἐν ἡμέραις ἐζεκίου βασιλέ
iuda. τ percusserūt tabnacula eorū: τ
ως ἰούδα. καὶ ἐπάταξαν τὰς σκηνὰς αὐτῶν, καὶ
mineos qui inuēti fuerāt ibi: τ deleue
τοὺς μιναίους τοὺς εὑρεθέντας ἐκεῖ, καὶ ἀνεθεμάτι
runt eos vsq; ad diem hanc: τ ha
σαν αὐτοὺς ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ κα
bitauerunt pro eis: quia pascua gregibus
τῳκίσθησαν ἀντ᾽ αὐτῶν, ὅτι νομὴ τοῖς ποιμνίοις
eorum ibi. τ ex ipsis filiis symeon abie
αὐτῶν ἐκεῖ. καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν υἱῶν συμεὼν ἐπο
runt in mōtē seir viri quingenti: τ
ρεύθησαν εἰς τὸ ὄρος σηείρ ἄνδρες πεντακόσιοι, καὶ
phaltias τ naarias τ rapheas τ oziel filii
φαλτίας καὶ νααρίας καὶ ῥαφέας καὶ ὀζιὴλ υἱοὶ
iesue principes eorū. τ percusserūt reli
ἰσουὲ ἄρχοντες αὐτῶν. καὶ ἐπάταξαν τὸ κατά=
quias q salute fuerāt amalec: τ habitauerūt
λειμμα τὸ διασωθὲν τοῦ ἀμαλήκ, καὶ κατῴκησαν
ibi vsq; ad diem hanc.
ἐκεῖ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης.

Ca.5.

sex. Frēs āt eius nō habuerunt filios multos et vniuersa cognatio nō potuit adequare sūmā filiorum iuda. Habitauerunt aūt in bersabee: & molada & hasarsual & in ballaa & in asom & in tholad & in bathuel & in horma & in sicelech & in bethmarchaboth & in asarsasusim & in betherai & in saarim. He ciuitates eorum vsq; ad regē dauid. ville quoq; eorū ethan & aen remon & thocē & asan ciuitates quinq; & vniuersi viculi eorū per circuitū ciuitatum istarū vsq; ad baal. Hec est habitatio eorū: & sedium distributio. Mosobab quoq; & iemleth & iosa filius amasie & iohel: & iehu filius iosabie filii saraie filii asihel & elioenai & iacoba & isuaia & asaia & adihel & isimihel & banaia: ziza quoq; filius sephei filii allō: filii idaia filii semri: filii samaia. Isti sunt nominati principes in cognationibus suis: & in domo affinitatū suarū multiplicati sūt vehemēter. Et pfecti sunt vt igrederētur i gador vsq; ad oriētē vallis: & vt qrerēt pascua gregibus suis. Inuenerunt q; pascuas vberes & valde bōas et terrā latissimā et quietā & fertilē: in q āñ hitauerant de stirpe chā. Hi ergo venerūt quos supra dscripsimus noiatim in dieb' ezechie regis iuda et pcusserūt tabernacula eorū et hitatores q iuēti fuerāt ibi & deleuerūt eos vsq; ad pñtē diem: hitauerūtq; p eis. qm vberrimas pascuas ibidē reperunt. De filiis quoq; symeō abierunt in mōtē seyr viri quingēti: habentes principes phaltiā et naariā et raphiam et ozihel filius iesi: et pcusserūt reliqas q euadere potuerāt amalechitarū et hītauerunt ibi pro eis vsq; ad diem hanc.

שש ולאחיו אין בנים רבים וכל
משפחתם לא הרבו עד בני
יהודה: וישבו בבאר שבע
ומולדה וחצר שועל: ובבלהה
ובעצם ובתולד: ובבתואל ובחרמה
ובציקלג: ובבית מרכבות ובחצר
סוסים ובבית בראי ובשערים
אלה עריהם עד מלך דויד:
וחצריהם עיטם ועין רמון ותכן
ועשן ערים חמש: וכל חצריהם
אשר סביבות הערים האלה עד
בעל זאת מושבתם והתיחשם
להם: ומשובב וימלך ויושה בן
אמציה: ויואל ויהוא בן יושביה בן
שריה בן עשיאל: ואליועיני ויעקבה
וישוחיה ועשיה ועדיאל וישימאל
ובניה: וזיזא בן שפעי בן אלון בן
ידיה בן שמרי בן שמעיה: אלה
הבאים בשמות נשיאים
במשפחותם ובית אבותיהם פרצו
לרוב: וילכו למבוא גדר עד למזרח
הגיא לבקש מרעה לצאנם: וימצאו
מרעה שמן וטוב והארץ רחבת
ידים ושקטת ושלוה כי מן חם
הישבים שם לפנים: ויבאו אלה
הכתובים בשמות בימי יחזקיהו
מלך יהודה ויכו את אהליהם
ואת המעונים אשר נמצאו שמה
ויחרימם עד היום הזה וישבו
תחתיהם כי מרעה לצאנם שם:
ומהם מן בני שמעון הלכו להר
שעיר אנשים חמש מאות
ופלטיה ונעריה ורפיה ועזיאל
בני ישעי בראשם: ויכו את
שארית הפלטה לעמלק וישבו
שם עד היום הזה:

Cap. v.

Filii quoque ruben primogeniti israel: ipse quippe fuit primogenitus eius: sed cum violasset torum patris sui: data sunt primogenita eius filiis ioseph filii israel: et non est ille reputatus in primogenitum. Porro iudas qui erat fortissimus inter fratres suos: de stirpe eius principes germinati sunt: primogenita autem reputata sunt ioseph. Filii ergo ruben primogeniti israel: enoch et phallu: esron et charmi. Filii iohel: samaia filius eius: gog filius eius: semei filius eius: micha filius eius: rechaia filius eius: baal filius eius: beera filius eius: quem captivum duxit theglathphalasar rex assyriorum: et fuit princeps in tribu ruben. Fratres autem eius et universa cognatio eius quando numerabantur per familias suas habuerunt principes iehiel et zachariam. Porro bala filius azaz filii sama filii iohel: ipse habitavit in aroer usque ad nebo et beelmeon. Contra orientalem quoque plagam habitavit usque ad introitum heremi et fluminis eufrate. Multum quippe iumentorum numerum possidebant in terra galaad. In diebus autem saul preliati sunt contra agarenos et interfecerunt illos: habitaveruntque pro eis in tabernaculis eorum in omni plaga que respicit ad orientem galaad. Filii vero gad e regione eorum habitaverunt in terra basan usque selcha: iohel in capite: et saphan secundus: ianai autem et saphat in basan. Fratres vero eorum secundum domos cognationum suarum michael et mosollam et sebe: et iorai et iachan et zie et heber septem. Hi filii abihail: filii uri: filii iara: filii galaad: filii michael: filii iesesi: filii geddo: filii buz. Fratres quoque filii abdihel filii guni princeps domus in familiis suis: et habitaverunt in galaad et in basan et in viculis eius et in cunctis suburbanis saron usque ad terminos. Omnes hi numerati sunt in diebus ioatham regis iuda: et in diebus hieroboam regis israel. Filii ruben et gad et dimidie tribus manasse: viri bellatores scuta portantes et gladios et

tendentes arcum: eruditique ad prelia quadraginta quattuor milia et septingenti sexaginta procedentes ad pugnam: dimicaverunt contra agarenos. Ithurei vero et naphis et nodab prebuerunt eis auxilium. Traditique sunt in manus eorum agareni et universi qui fuerant cum eis: quia deum invocaverunt cum preliarentur: et exaudivit eos eo quod credidissent in eum. Ceperuntque omnia que possederant: camelorum quinquaginta milia: et ovium ducenta quinquaginta milia: et asinos duo milia: et animas hominum centum milia. Vulnerati autem multi corruerunt. Fuit enim bellum dei. Habitaveruntque pro eis usque ad transmigrationem. Filii quoque dimidie tribus manasse possederunt terram a finibus basan usque baal hermon et sanir: et montem hermon. Ingens quippe numerus erat. Et hi fuerunt principes domus cognationis eorum: epher et iesi et helihel: et ezriel et ieremia et odoia et iedihel viri fortissimi et potentes et nominati duces in familiis suis. Reliquerunt autem deum patrum suorum: et fornicati sunt post deos populorum terre quos abstulit deus coram eis. Et suscitavit deus israel spiritum phul regis assyriorum et spiritum theglathphalasar regis assur: et transtulit ruben et gad et dimidiam tribum manasse: et adduxit eos in ale et in abor et ara et fluvium gozan usque ad diem hanc. 6.

Cap. vi.

Filii levi: gerson caath et merari. Filii caath: amram: isaar: hebron: et ozihel. Filii amram: aaron: moyses et maria. Filii aaron: nadab et abiu: eleazar et ithamar. Eleazar genuit finees: et finees genuit abisue. Abisue vero genuit bocci: et bocci genuit ozi: ozi genuit zaraiam: et zaraias genuit meraioth: porro meraioth genuit

את אמריה ואמריה הוליד את
אחיטוב: ואחיטוב הוליד את צדוק,
וצדוק הוליד את אחימעץ:
ואחימעץ הוליד את עזריה, ועזריה
הוליד את יוחנן: ויוחנן הוליד את
עזריה, הוא אשר כהן בבית, אשר
בנה שלמה בירושלם: ויולד עזריה
את אמריה, ואמריה הוליד את
אחיטוב: ואחיטוב הוליד את צדוק,
וצדוק הוליד את שלום: ושלום
הוליד את חלקיה, וחלקיה הוליד
את עזריה: ועזריה הוליד את
שריה, ושריה הוליד את יהוצדק:
ויהוצדק הלך בהגלות יהוה את
יהודה וירושלם ביד נבכדנצר:
בני לוי גרשם קהת ומררי: ואלה
שמות בני גרשום לבני ושמעי: ובני
קהת עמרם ויצהר וחברון ועזיאל:
בני מררי מחלי ומשי ואלה
משפחות הלוי לאבתיהם: לגרשם
לבני בנו יחת בנו זמה בנו: יואח
בנו עדו בנו זרח בנו יאתרי בנו:
בני קהת עמינדב בנו קרח בנו
אסיר בנו: אלקנה בנו ואביסף
בנו ואסיר בנו: תחת בנו אוריאל
בנו עזיה בנו ושאול בנו: ובני
אלקנה עמשי ואחימות: אלקנה
בני אלקנה צופי בנו ונחת
בנו: אליאב בנו ירחם בנו אלקנה
בנו: ובני שמואל הבכר ושני
ואביה: בני מררי מחלי לבני
בנו שמעי בנו עזה בנו: שמעא
בנו חגיה בנו עשיה בנו: ואלה
אשר העמיד דויד על ידי שיר
בית יהוה ממנוח הארון: ויהיו
משרתים לפני משכן אהל מועד

Margin: גלה · שפחה · עמד שור · נוח היה · שרת פנה · שכן יעד

amariã & amarias ge-
nuit
achitob. achitob genu
it sadoch:
& sadoch genuit achi
maas:
achimaas gẽuit azari
am: azarias
genuit iohannan: io-
hannan genuit
azariã. Ipse est qui sa-
cerdotio functus est in do
mo quã edificauit salo
mõ in ierusalẽ: gẽuit ãt
azarias amariã: & ama
rias genuit
achitob. Achitob ge-
nuit sadoch:
& sadoch genuit sellũ.
Sellum
genuit helchiã: & hel-
chias genuit
azariam. Azarias ge-
nuit
zaraiã: & zaraias genu
it iosedech. Porro iose-
dech egressus est quan
do transtulit dominus
iudã & ierusalẽ p manꝰ
nabuchodonosor.
Filii ergo leui: gerson
caath & merari. Et
hec noĩa filiorũ gersõ:
lobni & semei: filii
caath amrã & isaar &
hebron & ozihel.
Filii merari: mooli &
musi. Heautẽ
gñatiões leui ſm fami
lias eorꝫ. Gerson lobni
filius eius iaath filius
eius zãma filius eius:
ioaa filiꝰ eiꝰ: addo fili-
us eiꝰ: zara filius eiꝰ ieth
rai filiꝰ eius. Filii caath:
amiadab filius eiꝰ: cho
re filius eius: asir filius e
ius: helchana filius eiꝰ:
abiasaph filius eius. a
sir filius eius: caath fili-
us eiꝰ: vriel filius eius:
ozias filius eius: saul fi
lius eiꝰ. Filii helchana:
amasai & achimoth &
helchana. Filii helcha-
na: sophai filius eius na
ath filius eius helinb fi
lius eius: hieroã filius e
ius helchana filius eius.
Filii samuel primogẽi-
tus vasseni & abia. Filii
ãt merari mooli: lobni
filius eius: semei filius
eius: oza filius eius: sa
maa filius eius: aggia fi
lius eius: asia filius eiꝰ.
Isti sunt quos cõstituit
dauid super cantores
domus dñi: ex quo col
locata est arca: &
ministrabant corã ta-
bernaculo testimonii

achitob: et achitob genuit sadduc:
τὸν ἀχιτώβ, καὶ ἀχιτὼβ ἐγέννησε τὸν σαδδούκ,
et sadduc genuit achimaas: et achimaas
καὶ σαδδοὺκ ἐγέννησε τὸν ἀχιμαάς, καὶ ἀχιμαὰς
genuit azariam: azarias genuit ionan: et
ἐγέννησε τὸν ἀζαρίαν, ἀζαρίας ἐγέννησε τὸν ἰωνᾶν, καὶ
ionas genuit azariã: iste est azarias q sa-
ἰωνὰς ἐγέννησε τὸν ἀζαρίαν, αὐτός ἐστιν ἀζαρίας ὁ ἱε-
cerdotio fũctꝰ ẽ i domo quã edificauit salomon ihe
ρατεύσας ἐν τῷ οἴκῳ ᾧ ᾠκοδόμησε σολομὼν ἐν ἱε-
rusalem. et genuit azarias amariã: et
ρουσαλήμ. καὶ ἐγέννησεν ἀζαρίας τὸν ἀμαρίαν, καὶ
amarias genuit achitob: et achitob ge
ἀμαρίας ἐγέννησε τὸν ἀχιτώβ, καὶ ἀχιτὼβ ἐγέννη
nuit sadduc: et sadduc genuit sel
σε τὸν σαδδούκ, καὶ σαδδοὺκ ἐγέννησε τὸν σελ
lum: et sellum genuit chelciam: et chel
λούμ, καὶ σελλοὺμ ἐγέννησε τὸν χελκίαν, καὶ χελ
cias genuit azariã: et azarias genuit
κίας ἐγέννησε τὸν ἀζαρίαν, καὶ ἀζαρίας ἐγέννησε τὸν
sareaz: et sareas genuit iosedec: et
σαρέαν, καὶ σαρέας ἐγέννησε τὸν ἰωσεδέκ, καὶ
iosedec egressus ẽ qñ trãstulit dñs iudaz
ἰωσεδὲκ ἐπορεύθη ἐν τῷ ἀποικίζειν κύριον τὸν ἰούδα
et hierusalem in manu nabuchodonosor ad
καὶ τὴν ἱερουσαλὴμ ἐν χειρὶ ναβουχοδονόσωρ εἰς
babylonem. filij leui: gerson caath et merari. et
βαβυλῶνα. υἱοὶ λευΐ, γερσὼν καὰθ καὶ μεραρί. καὶ
hec nomina filiorꝫ gerson: lobéni et
ταῦτα τὰ ὀνόματα τῶν υἱῶν γερσών, λοβενὶ καὶ
semei. et filij caath: amram et issaar chebron et
σεμεΐ. καὶ υἱοὶ καάθ, ἀμρὰμ καὶ ἰσσαὰρ χεβρὼν καὶ
oziel. et filij merari: mooli et musi. hec gñ
ὀζιήλ. καὶ υἱοὶ μεραρί, μοολὶ καὶ μουσί. αὗται αἱ
rationes leui secũdũ familias eorꝫ.
συγγένειαι τοῦ λευῒ κατὰ πατριὰς αὐτῶν. τῷ
gerson lobéni filius eius: iaath filius eius: zem-
γερσὼν λοβενὶ υἱὸς αὐτοῦ, ἰαὰθ υἱὸς αὐτοῦ, ζεμ-
ma filiꝰ eius: ioaa filiꝰ eius: addo filius eius: za-
μὰ υἱὸς αὐτοῦ, ἰωὰχ υἱὸς αὐτοῦ, ἀδδὼ υἱὸς αὐτοῦ, ζα-
ra filius eius: iethri filius eius. filij caath: isaar fi-
ρὰ υἱὸς αὐτοῦ, ἰεθρὶ υἱὸς αὐτοῦ. υἱοὶ καάθ, ἰσαὰρ υἱ-
lius eiꝰ: aminadab filius eius: core filius eius:
ὸς αὐτοῦ, ἀμιναδὰβ υἱὸς αὐτοῦ, κορὲ υἱὸς αὐτοῦ,
aser filius eius: elcana filius eius: abiasaph
ἀσὴρ υἱὸς αὐτοῦ, ἐλκανὰ υἱὸς αὐτοῦ, ἀβιασὰφ
filius eius: aser filius eius: thaath filiꝰ eius:
υἱὸς αὐτοῦ, ἀσὲρ υἱὸς αὐτοῦ, θαὰθ υἱὸς αὐτοῦ,
vriel filius eiꝰ: hozias filiꝰ eiꝰ: saul filiꝰ eius. et filij
οὐριὴλ υἱὸς αὐτοῦ, ὀζίας υἱὸς αὐτοῦ, σαοὺλ υἱὸς αὐτοῦ. καὶ υἱοὶ
elcana: amasa et achimoth elcana. elcana fi
ἐλκανά, ἀμασὰ καὶ ἀχιμὼθ ἐλκανά. ἐλκανὰ υἱ-
lius eius: sophi filius eius: naath filius eius:
ὸς αὐτοῦ, σοφὶ υἱὸς αὐτοῦ, ναὰθ υἱὸς αὐτοῦ,
eliab filius eius: hieroã filius eius: elcana filiꝰ
ἐλιὰβ υἱὸς αὐτοῦ, ἱεροὰμ υἱὸς αὐτοῦ, ἐλκανὰ υἱὸς
eius: samuel filius eius. et filij samuel: pri
αὐτοῦ, σαμουὴλ υἱὸς αὐτοῦ. καὶ υἱοὶ σαμουήλ, ὁ πρω-
mogenitꝰ eius ioel: et secundus abia. filii me
τότοκος αὐτοῦ ἰωήλ, καὶ ὁ δεύτερος ἀβιά. υἱοὶ με-
rari: mooli: lobéni filius eius: semei filius eius:
ραρί, μοολί, λοβενὶ υἱὸς αὐτοῦ, σεμεῒ υἱὸς αὐτοῦ,
ozias filius eius: samaa filius eius: agia filius
ὀζίας υἱὸς αὐτοῦ, σαμαὰ υἱὸς αὐτοῦ, ἀγία υἱὸς
eius: asaia filius eius. et hi quos cõsti-
αὐτοῦ, ἀσαΐα υἱὸς αὐτοῦ. καὶ οὗτοι οὓς κατέστη
tuit dauid in manꝰ cantãtiũ domꝰ dñi: ex
σεν δαυὶδ ἐπὶ χεῖρας ᾀδόντων οἴκου κυρίου, ἐξ
quo quieuit arca: et erãt ministrã
οὗ κατέπαυσεν ἡ κιβωτός, καὶ ἦσαν λειτουργοῦν
tes corã tegumẽto tabernaculi testimonii
τες ἀπέναντι τῆς σκέπης τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου

B

C

in cantu: donec edificaret salomon do
ἐν ᾠδῇ, ἕως τοῦ οἰκοδομῆσαι τὸν σολομῶντα τὸν οἶ-
mũ dñi in hierusalem. et stabãt iuxta ordinẽ
κον κυρίου ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ ἔστησαν κατὰ τὴν κρίσιν
suum in ministeriis suis. et isti q assiste
αὐτῶν ἐπὶ τὰς λειτουργίας αὐτῶν. καὶ οὗτοι οἱ ἑστῶ-
bant et filij eorũ: a filiis caath: hemã can-
τες καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν, ἀπὸ τῶν υἱῶν καάθ, αἱμὰν ὁ ψαλ-
tor filiꝰ ioal filij samuel filij elcana filij hie
τῳδὸς υἱὸς ἰωὴλ υἱοῦ σαμουὴλ υἱοῦ ἐλκανὰ υἱοῦ ἰε-
ram: filij eliel filij thou filij suph filij elcana: filii
ρὰμ, υἱοῦ ἐλιὴλ υἱοῦ θοοῦ υἱοῦ σοὺφ υἱοῦ ἐλκανά, υἱοῦ
maath filii amasai: filii elcana filii ioel filii azaria
μαὰθ υἱοῦ ἀμασαΐ, υἱοῦ ἐλκανὰ υἱοῦ ἰωὴλ υἱοῦ ἀζαρία
filii saphania: filii thaath filii aser filii abiasaph filii
υἱοῦ σαφανία, υἱοῦ θαὰθ υἱοῦ ἀσὲρ υἱοῦ ἀβιασὰφ υἱοῦ
core: filii isaar filii caath filii leui filii israel.
κορέ, υἱοῦ ἰσαὰρ υἱοῦ καὰθ υἱοῦ λευῒ υἱοῦ ἰσραήλ.
et frater eius asaph: q stabat a dextris eius.
καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἀσάφ, ὁ ἑστὼς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ.
asaph filiꝰ barachia filii samaa filii michael filii
ἀσὰφ υἱὸς βαραχία υἱοῦ σαμαὰ υἱοῦ μιχαὴλ υἱοῦ
basia filii melchia: filii ethani filii zare filii adia:
βασία υἱοῦ μελχία, υἱοῦ ἠθανὶ υἱοῦ ζαραῒ υἱοῦ ἀδία,
filij ethan filij zemma filij semei filij iaath filij gerson
υἱοῦ ἐθὰν υἱοῦ ζεμμὰ υἱοῦ σεμεῒ υἱοῦ ἰαὰθ υἱοῦ γερσὼν
filij leui. et filij merari fratres eorꝫ ad
υἱοῦ λευΐ. καὶ υἱοὶ μεραρὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν ἐπὶ τὰ
sinistrã: ethan filiꝰ cusi filij abdi filij maloch fi
ἀριστερά, αἰθὰν υἱὸς κουσεὶ υἱοῦ ἀβδὶ υἱοῦ μαλὼχ υἱ-
lij asabia: filij amasia filij chelcia filij amasi fi
οῦ ἀσαβία, υἱοῦ ἀμασία υἱοῦ χελκία υἱοῦ ἀμασεὶ υἱ-
lij bani filij semmer: filij mooli filij muse filij
οῦ βανὶ υἱοῦ σεμμήρ, υἱοῦ μοολὶ υἱοῦ μουσὴ υἱοῦ
merari filij leui. et fratres eorũ dati
μεραρὶ υἱοῦ λευΐ. καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν δεδομένοι
leuite in cunctũ ministeriũ tabnaculi domus
οἱ λευῖται εἰς πᾶσαν δουλείαν τῆς σκηνῆς οἴκου τοῦ
dei. et aaron et filij eius adolentes icẽsũ sup
θεοῦ. καὶ ἀαρὼν καὶ υἱοὶ αὐτοῦ θυμιῶντες ἐπὶ τὸ
altare holocaustorꝫ: et sup al
θυσιαστήριον τῶν ὁλοκαυτωμάτων, καὶ ἐπὶ τὸ θυ-
tare thymiamatis in omnia opa
σιαστήριον τοῦ θυμιάματος εἰς πάντα τὰ ἔργα τοῦ
sancti sctõꝫ. et vt placarẽtur pro israel
ἁγίου τῶν ἁγίων. καὶ τὸ ἐξιλάσκεσθαι περὶ ἰσραὴλ
iuxta omnia que preceperat moyses seruus
κατὰ πάντα ὅσα ἐνετείλατο μωυσῆς ὁ δοῦλος τοῦ
dei. et hi filij aarõ: eleazar filius eius: phi
θεοῦ. καὶ οὗτοι οἱ υἱοὶ ἀαρών, ἐλεάζαρ υἱὸς αὐτοῦ, φι-
nees filius eius: abiasu filius eius: bocci filiꝰ
νεὲς υἱὸς αὐτοῦ, ἀβιασοὺ υἱὸς αὐτοῦ, βοκκὶ υἱὸς
eius: ozi filius eius: zarea filius eius: mari
αὐτοῦ, ὀζὶ υἱὸς αὐτοῦ, ζαρέα υἱὸς αὐτοῦ. μαρι-
oth filius eius: amaria filius eius: achitob filiꝰ
ὼθ υἱὸς αὐτοῦ, ἀμαρία υἱὸς αὐτοῦ, ἀχιτὼβ υἱὸς
eius: saduc filius eius: achimaas filius eius.
αὐτοῦ, σαδοὺκ υἱὸς αὐτοῦ, ἀχιμαὰς υἱὸς αὐτοῦ.
et hec habitacula eorũ in suburbanis
καὶ αὗται αἱ κατοικίαι αὐτῶν ἐν ταῖς ἐπαύλεσιν
eorũ et in termis eorũ: filijs aaron
αὐτῶν καὶ ἐν τοῖς ὁρίοις αὐτῶν, τοῖς υἱοῖς ἀαρὼν τῇ
cognatiõi caathitarꝫ: qm eis fuerũt sor-
συγγενείᾳ τοῦ καάθ, ὅτι αὐτοῖς ἐγένοντο οἱ κλῆ-
tes: et dederũt eis chebron in terra iuda:
ροι, καὶ ἔδωκαν αὐτοῖς τὴν χεβρὼν ἐν γῇ ἰούδα,
et suburbana eius p circuitũ eius.
καὶ τὰ περιπόλια αὐτῆς κύκλῳ αὐτῆς. τοὺς

D

canentes donec edifica
ret salomon domum
dñi in ierusalẽ. Stabãt
aũt iuxta ordinem suũ
in ministerio. Hi vero
sunt qui assistebãt cũ fili
is suis de filiis caath: he
mã cantor filius
iohel: filii samuel: filii
helcana: filii
ieroã: filii helihel: fi-
lii thou: filii suph: filii
helchana: filii maath:
filii amasai: filii
helchana: filii iohel: fi
lii azarie filii
sophonie: filii thaath:
filii asir: filii
abisaph: filii chore: fi
lii isaar: filii caath:
filii leui: filii israel: &
frater eius asaph:
q stabat a dextris eiꝰ: a
saph filius barachie:
filii samaa: filii micha
el: filii basaie
filii melchie: filii atha-
nai: filii zara: filii
adaia: filii ethan: filii
zãma: filii semei: filii
iet: filii gersõ: filii le-
ui. Filii autem merari
fratres eorum ad sini-
stram ethã
filii chusi: filii abdi: fi
lii maloch filii
asabie filii amasie filii
helchie: filii
amasai: filii bõni: filii
somer: filii mooli: filii
musi: filii merari: filii
leui. Frẽs quoqꝫ eorũ
leuite q ordinati sũt in
cũctũ ministeriũ taber
naculi domus dei. Aa-
ron vero & filii eius
adolebãt icẽsũ sup alta
re holocausti: & sup
altare thymiamatis in
oẽ opus scti
sanctorum & vt preca-
rẽtur pro isrl iuxta oĩa
que pceperat moyses
seruus dei.
Hi sũt ãt filii aarõ. Ele
azar filius eius: finees
filius eius: abisue filiꝰ
eius: bocci filius eius o
zi filius eius: zaraia fili
us eius: meraioth filius
eius: amaria filius eiꝰ: a
chitob filiꝰ eius: sadoch
filius eius achimaas fi-
lius eius. Et hec hitacu
la eorũ p vicos atqꝫ cõ-
finia filiorũ s. aaron
iuxta cognationes caa
thitarũ. Ipsis eni forte
contigerant. Dederunt
igitur eis hebrõ i terra
iuda & suburbana eius
per circuitum:

במשיר עד בנות שלמה את בית
יהוה בירושלם ויעמדו כמשפטם
על עבודתם: ואלה העמדים ובניהם
מבני הקהתי הימן המשורר בן
יואל בן שמואל: בן אלקנה בן
ירחם בן אליאל בן תוח: בן צוף בן
אלקנה בן מחת בן עמשי: בן
אלקנה בן יואל בן עזריה בן
צפניה: בן תחת בן אסיר בן
אביסף בן קרח: בן יצהר בן קהת
בן לוי בן ישראל: ואחיו אסף
העמד על ימינו אסף בן ברכיהו
בן שמעא: בן מיכאל בן בעשיה
בן מלכיה: בן אתני בן זרח בן
עדיה: בן איתן בן זמה בן שמעי: בן
יחת בן גרשם בן לוי: ובני מררי
אחיהם על השמאול איתן
בן קישי בן עבדי בן מלוך: בן
חשביה בן אמציה בן חלקיה: בן
אמצי בן בני בן שמר: בן מחלי
בן מושי בן מררי בן לוי: ואחיהם
הלוים נתונים לכל עבדת משכן
בית האלהים: ואהרן ובניו
מקטירים על מזבח העלה ועל
מזבח הקטרת לכל מלאכת קדש
הקדשים ולכפר על ישראל ככל
אשר צוה משה עבד האלהים:
ואלה בני אהרן אלעזר בנו פינחס
בנו אבישוע בנו: בקי בנו עזי
בנו זרחיה בנו: מריות בנו
אמריה בנו אחיטוב בנו: צדוק בנו
אחימעץ בנו: ואלה מושבותם
לטירותם בגבולם לבני אהרן
למשפחת הקהתי כי להם היה
הגורל: ויתנו להם את חברון בארץ
יהודה ואת מגרשיה סביבתיה:

Margin: בנה · עמד שפט · שור · ימן · שמל · נתן · קטר זבח · לאך · ישב · גבל · שפחה · גרל נתן · גרש סבב

ואת שדה העיר ואת חצריה נתנו
לכלב בן יפנה: ולבני אהרן נתנו
את ערי המקלט את חברון ואת
לבנה ואת מגרשיה ואת יתר ואת
אשתמע ואת מגרשיה: ואת חילן
ואת מגרשיה ואת דביר ואת
מגרשיה: ואת עשן ואת מגרשיה
ואת בית שמש ואת מגרשיה:
וממטה בנימן את גבע ואת מגרשיה
ואת עלמת ואת מגרשיה ואת
ענתות ואת מגרשיה כל עריהם
שלש עשרה עיר במשפחותיהם:
ולבני קהת הנותרים ממשפחת
המטה ממחצית מטה חצי מנשה
בגורל ערים עשר: ולבני גרשום
למשפחותם ממטה יששכר
וממטה אשר וממטה נפתלי
וממטה מנשה בבשן ערים שלש
עשרה: לבני מררי למשפחותם
ממטה ראובן וממטה גד וממטה
זבולן בגורל ערים שתים עשרה:
ויתנו בני ישראל ללוים את
הערים ואת מגרשיהם: ויתנו
בגורל ממטה בני יהודה וממטה
בני שמעון וממטה בני בנימן
את הערים האלה אשר יקראו
אתהם בשמות: וממשפחות בני
קהת ויהי ערי גבולם ממטה
אפרים: ויתנו להם את ערי
המקלט את שכם ואת מגרשיה
בהר אפרים ואת גזר ואת
מגרשיה: ואת יקמעם ואת
מגרשיה ואת בית חורון ואת
מגרשיה: ואת אילון ואת מגרשיה
ואת גת רמון ואת מגרשיה:
וממחצית מטה מנשה את ענר

עיר קלל · יתר · חצה נטה · נרש · גרל · קרא · שפחה · היה עיר · נתן · קלט

agros aūt citatis & villas caleph filio iephone. Porro filiis aarō dederūt ciuitates ad cōfugiē dum hebron & lobna & suburbana eius. Iether quoq; & estemo cū suburbanis suis: sed & helon & dabir cum suburbanis suis: asan quoq; & bethsemes & suburbana earū. De tribu āt beniamin gabee & suburbana eius & almath cū suburbanis suis anathoth quoq; cū suburbanis suis. Omnes ciuitates tredecī cū suburbanis suis: per cognatiões suas. Filiis āt caath residuis de cognatiōe sua dederunt ex dimidia tribu manasse in possessionem vrbes decē. Porro filiis gerson p cognationes suas de tribu isachar & de tribu aser & de tribu neptalim & de tribu manasse in basan vrbes tredecim. Filiis autem merari p cognationes suas de tribu rubē & de tribu gad & de tribu zabulon: dederūt forte ciuitates duodecim. Dederūt quoq; filii israel leuitis ciuitates & suburbana earū. Dederuntq; p sortē ex tribu filiorū iuda & ex tribu filiorū symeō & ex tribu filiorū beniamin vrbes has quas vocauerunt noībus suis: & his q erant ex cognatiōe filiorū caath. Fuerūtq; ciuitates in terminis eorum de tribu ephraim. Dederunt ergo eis vrbes ad cōfugiēdū sychē cū suburbanis suis in monte ephraim & gazer cum suburbanis suis: iecmaam quoq; cum suburbanis suis & bethorō similiter: necnō & helon cum suburbanis suis: & gethremon in eūdē modū. Porro ex dimidia tribu manasse aner

at agros ciuitatis et suburbana eius dederunt
δὲ ἀγροὺς τῆς πόλεως καὶ τὰς ἐπαύλεις αὐτῆς ἔδωκαν
chaleb filio iephone. et filiis aaron
τῷ χαλὲβ υἱῷ ἰεφονή. καὶ τοῖς υἱοῖς ἀαρὼν
dederūt ciuitates fugitiuorū: chebron
ἔδωκαν τὰς πόλεις τῶν φυγαδευτηρίων, τὴν χεβρὼν
et lobna et suburbana eius: et
καὶ τὴν λοβνὰ καὶ τὰ περιπόλια αὐτῆς, καὶ
iether et stemo et suburbana eius: et
ἰαθὴρ καὶ σημὰ καὶ τὰ περιπόλια αὐτῆς, καὶ τὴν
chelon et suburbana eius: et dabir et
χελὼν καὶ τὰ περιπόλια αὐτῆς, καὶ τὴν δαβεὶρ καὶ
suburbana eius: et asan et suburbana eius:
τὰ περιπόλια αὐτῆς, καὶ τὴν ἀσὰν καὶ τὰ περιπόλια αὐτῆς,
et bethsames et suburbana eius.
καὶ τὴν βεθσαμὴς καὶ τὰ περιπόλια αὐτῆς.
et a tribu beniamin: gabee et
καὶ ἀπὸ τῆς φυλῆς βενιαμίν, τὴν γαβεαὶ καὶ
suburbana eius: et alamoth et
τὰ περιπόλια αὐτῆς, καὶ τὴν ἀλαμὼθ καὶ τὰ
suburbana eius: et enathoth et suburbana eius:
περιπόλια αὐτῆς, καὶ τὴν ἐναθὼθ καὶ τὰ περιπόλια αὐτῆς,
omnes ciuitates eorū tredecim
πᾶσαι αἱ πόλεις αὐτῶν δέκα καὶ τρεῖς
ciuitates in cognatiōib9 suis. et filiis
πόλεις ἐν ταῖς συγγενείαις αὐτῶν. καὶ τοῖς υἱοῖς
caath residuis de cognatione
καάθ τοῖς καταλελειμμένοις ἀπὸ τῆς συγγενείας
tribus ex dimidia tribu manasse
τῆς φυλῆς ἀπὸ τοῦ ἡμίσους τῆς φυλῆς μανασσῆ
in possessionē ciuitates decē. et filiis gerson per
ἐν κλήρῳ πόλεις δέκα. καὶ τοῖς υἱοῖς γερσὼν κατὰ
cognationes suas: de tribu issachar et de
συγγενείας αὐτῶν, ἀπὸ φυλῆς ἰσσάχαρ καὶ ἀπὸ
tribu aser et de tribu nephthalim et de tribu
φυλῆς ἀσὴρ καὶ ἀπὸ φυλῆς νεφθαλεὶμ καὶ ἀπὸ φυλῆς
manasse in basan ciuitates tredecim.
μανασσῆ ἐν τῇ βασὰν πόλεις δέκα καὶ τρεῖς.
filiis merari per cognatiōes suas de tribu
τοῖς υἱοῖς μεραρὶ κατὰ συγγενείας αὐτῶν ἀπὸ φυλῆς
ruben et de tribu gad et de tribu zabulon
ῥουβὴν καὶ ἀπὸ φυλῆς γὰδ καὶ ἀπὸ φυλῆς ζαβουλὼν
in sorte ciuitates duodecim. et dederunt
ἐν κλήρῳ πόλεις δέκα καὶ δύο. καὶ ἔδωκαν
filii israel leuitis ciuitates et
υἱοὶ ἰσραὴλ τοῖς λευΐταις τὰς πόλεις καὶ τὰ
suburbana earū. et dederūt eas in sorte de
περιπόλια αὐτῶν. καὶ ἔδωκαν αὐτὰς ἐν κλήρῳ ἀπὸ
tribu filiorum iuda: et de tribu filiorum symeon
φυλῆς υἱῶν ἰούδα, καὶ ἀπὸ φυλῆς υἱῶν συμεὼν
et de tribu filiorum beniamin: ciuitates has
καὶ ἀπὸ φυλῆς υἱῶν βενιαμίν, τὰς πόλεις ταύτας
quas vocant eas in nominib9. et his q de
ἃς καλοῦσιν αὐτὰς ἐν ὀνόμασιν. καὶ τοῖς ἀπὸ
ppinquis filiorum caath fuerūt ciuitates terminorum suorum
τῶν δήμων υἱῶν καάθ ἐγένοντο πόλεις ὁρίων αὐτῶν
de tribu ephraim. et dederūt eis
ἀπὸ φυλῆς ἐφραίμ. καὶ ἔδωκαν αὐτοῖς τὰς
ciuitates confugii: sichem et
πόλεις τοῦ φυγαδευτηρίου, τὴν συχὲμ καὶ τὰ
suburbana eius in mōte ephraim: et gazer
περιπόλια αὐτῆς ἐν ὄρει ἐφραίμ, καὶ τὴν γαζὲρ
et suburbana eius: et iecmaan et
καὶ τὰ περιπόλια αὐτῆς, καὶ τὴν ἰεκμαὰν καὶ τὰ
suburbana eius: et bethoron et suburbana eius:
περιπόλια αὐτῆς, καὶ τὴν βεθωρὼν καὶ τὰ περιπόλια αὐτῆς,
et elon et suburbana eius. et
καὶ τὴν ἐλὼν καὶ τὰ περιπόλια αὐτῆς. καὶ
gethremmō et suburbana eius. et ex
τὴν γεθρεμμὼν καὶ τὰ περιπόλια αὐτῆς. καὶ ἀπὸ τοῦ
dimidia tribu manasse aner
ἡμίσους φυλῆς μανασσῆ τὴν ἀνὴρ

E F

et suburbana eius: et ieblam et
καὶ τὰ περιπόλια αὐτῆς, καὶ τὴν ἰεβλαὰμ καὶ τὰ
suburbana eius: cognationi filiorum caath
περιπόλια αὐτῆς, τῇ συγγενείᾳ τῶν υἱῶν καάθ
reliquis. filiis gerson de
τοῖς καταλελειμμένοις. τοῖς υἱοῖς γερσὼν ἀπὸ
cognatione dimidie tribus manasse: gaulon
συγγενείας τοῦ ἡμίσους φυλῆς μανασσῆ, τὴν γαυλὼν
in basan et suburbana eius: et
ἐν βασὰν καὶ τὰ περιπόλια αὐτῆς, καὶ τὴν
astaroth et suburbana eius. et de tribu
ἀσαρὼθ καὶ τὰ περιπόλια αὐτῆς. καὶ ἀπὸ φυλῆς
issachar cedes et suburbana eius:
ἰσσάχαρ τὴν κεδὲς καὶ τὰ περιπόλια αὐτῆς,
et deberoth et suburbana eius:
καὶ τὴν δεβηρὼθ καὶ τὰ περιπόλια αὐτῆς,
et ramoth et suburbana eius: et enam
καὶ τὴν ῥαμὼθ καὶ τὰ περιπόλια αὐτῆς, καὶ τὴν ἐνὰμ
et suburbana eius. et de tribu aser
καὶ τὰ περιπόλια αὐτῆς. καὶ ἀπὸ φυλῆς ἀσὴρ τὴν
masal et suburbana eius: et abdon et
μασὰλ καὶ τὰ περιπόλια αὐτῆς, καὶ τὴν ἀβδὼν καὶ
suburbana eius: et huccoc et suburbana
τὰ περιπόλια αὐτῆς, καὶ τὴν οὐκκὰκ καὶ τὰ περιπόλια
eius: et roob et suburbana eius.
αὐτῆς, καὶ τὴν ῥοὸβ καὶ τὰ περιπόλια αὐτῆς. καὶ
de tribu nephthalim cedes in galilea
ἀπὸ φυλῆς νεφθαλεὶμ τὴν κάδης ἐν τῇ γαλιλαίᾳ
et suburbana eius: et chamon et
καὶ τὰ περιπόλια αὐτῆς, καὶ τὴν χαμὼν καὶ τὰ
suburbana eius: et cariathaim et suburbana eius.
περιπόλια αὐτῆς, καὶ τὴν καριαθαὶμ καὶ τὰ περιπόλια αὐτῆς.
et filiis merari residuis
καὶ τοῖς υἱοῖς μεραρεὶ τοῖς καταλελειμμένοις
de tribu zabulon remmon
ἀπὸ φυλῆς ζαβουλὼν τὴν ῥεμμὼν
et suburbana eius: et thabor et
καὶ τὰ περιπόλια αὐτῆς, καὶ τὴν θαβὼρ καὶ
suburbana eius. et trās ior
τὰ ἀφορίσματα αὐτῆς. καὶ τοῦ πέραν τοῦ ἰορ
danem hiericho cōtra oriētē iordani de
δάνου ἱεριχὼ κατὰ ἀνατολὰς τοῦ ἰορδάνου ἀπὸ
tribu ruben: bosor in solitudine et
φυλῆς τοῦ ῥουβὴν, τὴν βοσὼρ ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ
suburbana eius: et iessa et suburbana eius:
τὰ περιπόλια αὐτῆς, καὶ τὴν ἰεσσὰ καὶ τὰ περιπόλια αὐτῆς,
et cademoth et suburbana eius:
καὶ τὴν καδημὼθ καὶ τὰ περιπόλια αὐτῆς,
et miphaath et suburbana eius.
καὶ τὴν μιφαὰθ καὶ τὰ περιπόλια αὐτῆς.
et de tribu gad ramath in galaad
καὶ ἀπὸ φυλῆς γὰδ τὴν ῥαμὰθ ἐν γαλαὰδ
et suburbana eius: et manaim
καὶ τὰ περιπόλια αὐτῆς, καὶ τὴν μαναΐν
et suburbana eius: et essebon et
καὶ τὰ περιπόλια αὐτῆς, καὶ τὴν ἐσσεβὼν καὶ τὰ
suburbana eius: et iazer et suburbana eius.
περιπόλια αὐτῆς, καὶ τὴν ἰαζὴρ καὶ τὰ περιπόλια αὐτῆς.

Ca.7.

Et filiis issachar thala et phua iasub
Καὶ τοῖς υἱοῖς ἰσσάχαρ θαλὰ καὶ φουὰ ἰασοὺβ
et sombran quattuor. et filii tholam: ozi et
καὶ σομβρὰν τέσσαρες. καὶ υἱοὶ θωλάμ, ὀζὶ καὶ
raphea et iaruel et iami et iabsan et samuel:
ῥαφεὰ καὶ ἰαρουὴλ καὶ ἰαμὶ καὶ ἰαβσὰν καὶ σαμουὴλ,
pricipes per domū cognationū suarū. thola
ἄρχοντες κατ' οἴκους πατριῶν αὐτῶν. τῷ θωλὰ
potentes fortitudine p familias eorum: numer9
δυνατοὶ ἰσχύϊ κατὰ γενέσεις αὐτῶν, ὁ ἀριθμὸς
eorū in diebus dauid
αὐτῶν ἐν ἡμέραις δαυίδ

G A

& suburbana eius: baalam & suburbana ei9. His videlicet qui de cognatione filiorum caath reliq erant. Filiis āt gersō de cognatione dimidie tribus manasse gaulō in basan & suburbana eius & astaroth cum suburbanis suis. De tribu isachar cedes cum suburbanis suis & dabereth cū suburbanis suis: ramoth quoq; & suburbana eius & anem cum suburbāis suis. De tribu vero aser masal cum suburbanis suis: & abdon similiter: [illegible] & suburbana eius: roob cū suburbanis suis. Porro de tribu neptalim cedes in galilea & suburbana eius: amon cum suburbanis suis: & cariathaim & suburbana eius. Filiis autem merari residuis de tribu zabulon remmono & suburbana eius: & thabor cum suburbanis suis. Trans iordanē quoq; ex aduerso hiericho cōtra oriētē iordanis de tribu rubens bosor in solitudine cum suburbanis suis & iassa cum suburbanis suis: cademot quoq; & suburbana eius & miphaat cum suburbanis suis. Necnon de tribu gad: ramoth in galaad & suburbana eius & manaim cū suburbanis suis: sed & esebon cum suburbanis suis: & iezer cum suburbanis suis. 7.

Porro filii isachar: thola & phua iasub & samrō quattuor. Filii thola: ozi et raphaia et hierihel & iemai et iepsē et samuel principes per domus cognationū suarū. De stirpe thola viri fortissimi numerati sunt in diebus dauid:

ואת מגרשיה ואת בלעם
ואת מגרשיה: למשפחת לבני
קהת הנותרים: לבני גרשום
ממשפחת חצי מטה מנשה את
גולן בבשן ואת מגרשיה ואת
עשתרות ואת מגרשיה: וממטה
יששכר את קדש ואת מגרשיה
את דברת ואת מגרשיה: ואת
ראמות ואת מגרשיה ואת
ענם ואת מגרשיה: וממטה
אשר את משל ואת מגרשיה
ואת עבדון ואת מגרשיה:
ואת חוקק ואת מגרשיה ואת
רחב ואת מגרשיה: וממטה
נפתלי את קדש בגליל ואת
מגרשיה ואת חמון ואת מגרשיה
ואת קריתים ואת מגרשיה:
לבני מררי הנותרים ממטה
זבולן את רמונו ואת מגרשיה
ואת תבור ואת מגרשיה: ומעבר
לירדן ירחו למזרח הירדן ממטה
ראובן את בצר במדבר ואת
מגרשיה ואת יהצה ואת
מגרשיה: ואת קדמות ואת
מגרשיה ואת מיפעת ואת
מגרשיה: וממטה גד את ראמות
בגלעד ואת מגרשיה ואת מחנים
ואת מגרשיה: ואת חשבון ואת
מגרשיה ואת יעזיר ואת

Cap. vii.

מגרשיה: ולבני
יששכר תולע ופואה ישוב
ושמרון ארבעה: ובני תולע
עזי ורפיה ויריאל ויחמי
ויבשם ושמואל ראשים לבית
אבותם לתולע גבורי חיל
לתלדותם מספרם בימי דויד

יתר · חצה · נרש · נטה · זרח · דבר · רבע · גבר חיל · ספר יום

viginti duo milia sexcenti. Filii ozi: israhia de quo nati sunt michael & obadia & iohel & iesia quinque omnes principes cum eis per familias & populos suos accincti ad prelium viri fortissimi: triginta sex milia. Multas enim habuerunt vxores & filios. Fratres quoque eorum per omnem cognationem issachar robustissimi ad pugnandum octoginta septem milia numerati sunt. Filii beniamin: bale & bochor & iadihel tres. Filii bale: esbon & ozi & ozihel & hierimoth & vrai quinque principes familiarum & ad pugnandum ro[illegible] eorum viginti duo milia & triginta quattuor. Porro filii bochor zamira & ioas & eliezer & elioenai & amri & hierimoth & abia & anathuth & almathan. Omnes hi filii bochor. Numerati sunt autem per familias suas principes cognationum suarum ad bella fortissimi viginti milia & ducenti. Porro filii iadihel: balan: filii autem balan iehus & beniamin & ahoth & chanana & iotham & tharsis & haisaar. Omnes hi filii iadiel principes cognationum suarum viri fortissimi decem & septem milia & ducenti ad prelium procedentes: sepham quoque & hapham filii hir & asim filii aher: filii autem neptalim: iasihel & guni & aser & sellum filii bala. Porro filius manasse esrihel: concubinaque eius syra peperit machir patrem galaad. Machir autem accepit vxorem filiis suis happhi & sepham & habuit sororem nomine maacha. Nomen autem secundi salphaath. Nataeque sunt salphaath filie et peperit maacha vxor machir filium: vocauitque nomen eius phares. Porro nomen fratris eius sares et filii eius vlam et rehem: filius autem

vlam bedan. Hi sunt filii galaad filii machir filii manasse. Soror autem eius regina peperit virum decorum & abiezer & moola. Erant autem filii semida: ahin: & sechem & leci & aniam. Filii autem ephraim: suthala: bareth filius eius: thaath filius eius: elada filius eius thaath filius eius: & huius filius zadab: & huius filius suthala: & huius filius eser & elad. Occiderunt autem eos viri geth indigene quia descenderant vt inuaderent possessiones eorum. Luxit igitur ephraim pater eorum multis diebus: & venerunt fratres eius vt consolarentur eum. Ingressusque est ad vxorem suam: que concepit & peperit filium & vocauit nomen eius beria: eo quod in malis domus eius ortus esset: filia autem eius fuit sara que edificauit bethoron inferiorem & superiorem & ozenzara. Porro filius eius rapha & reseph & thale: de quo natus est thaan: qui genuit laadan. Huius quoque filius amiud qui genuit elisama de quo ortus est nun: qui habuit filium iosue. Possessio autem eorum & habitatio bethel cum filiabus suis: & contra orientem noran: ad occidentalem plagam gazer & filie eius: sychem quoque cum filiabus suis vsque ad asa cum filiabus eius: iuxta filios quoque manasse bethsan & filias eius: thanac & filias eius: mageddo & filias eius: dor & filias eius. In his habitauerunt filii ioseph filii israel. Filii aser: iemna & iesua & isui & baria & sara soror eorum. Filii autem baria heber & melchiel. Ipse est pater barzaith. Heber autem genuit iephlat & somer & otham & suaa sororem eorum: filii iephlat: phosech & chamaal & asoph: hi filii iephlat. Porro filii somer: ahi & roaga & aba & aran: filii autem helem fratris eius: supha & iemna & selles & amal. Filii supha sue aruaphed & sual & beri & iamra bosor & od & samma

וּשְׁלִשָׁה וְיִתְרָן וּבְאֵרָא׃ וּבְנֵי יֶתֶר יְפֻנֶּה וּפִסְפָּא וַאֲרָא׃ וּבְנֵי עֻלָּא אָרַח וְחַנִּיאֵל וְרִצְיָא׃ כָּל אֵלֶּה בְנֵי אָשֵׁר רָאשֵׁי בֵית הָאָבוֹת בְּרוּרִים גִּבּוֹרֵי חֲיָלִים רָאשֵׁי הַנְּשִׂיאִים וְהִתְיַחְשָׂם בַּצָּבָא בַּמִּלְחָמָה מִסְפָּרָם אֲנָשִׁים עֶשְׂרִים וְשִׁשָּׁה אָלֶף׃

ברר גבר · נשא יחש · לחם ספר

Cap. viij.

וּבִנְיָמִן הוֹלִיד אֶת בֶּלַע בְּכֹרוֹ אַשְׁבֵּל הַשֵּׁנִי וְאַחְרַח הַשְּׁלִישִׁי׃ נוֹחָה הָרְבִיעִי וְרָפָא הַחֲמִישִׁי׃ וַיִּהְיוּ בָנִים לְבָלַע אַדָּר וְגֵרָא וַאֲבִיהוּד׃ וַאֲבִישׁוּעַ וְנַעֲמָן וַאֲחוֹחַ׃ וְגֵרָא וּשְׁפוּפָן וְחוּרָם׃ וְאֵלֶּה בְּנֵי אֵחוּד אֵלֶּה הֵם רָאשֵׁי אָבוֹת לְיוֹשְׁבֵי גֶבַע וַיַּגְלוּם אֶל מָנָחַת׃ וְנַעֲמָן וַאֲחִיָּה וְגֵרָא הוּא הֶגְלָם וְהוֹלִיד אֶת עֻזָּא וְאֶת אֲחִיחֻד׃ וְשַׁחֲרַיִם הוֹלִיד בִּשְׂדֵה מוֹאָב מִן שִׁלְחוֹ אֹתָם חֻשִׁים וְאֶת בַּעֲרָא נָשָׁיו׃ וַיּוֹלֶד מִן חֹדֶשׁ אִשְׁתּוֹ אֶת יוֹבָב וְאֶת צִבְיָא וְאֶת מֵישָׁא וְאֶת מַלְכָּם׃ וְאֶת יְעוּץ וְאֶת שָׂכְיָה וְאֶת מִרְמָה אֵלֶּה בָנָיו רָאשֵׁי אָבוֹת׃ וּמֵחֻשִׁים הוֹלִיד אֶת אֲבִיטוּב וְאֶת אֶלְפָּעַל׃ וּבְנֵי אֶלְפַּעַל עֵבֶר וּמִשְׁעָם וָשָׁמֶד הוּא בָּנָה אֶת אוֹנוֹ וְאֶת לֹד וּבְנֹתֶיהָ׃ וּבְרִעָה וָשֶׁמַע הֵמָּה רָאשֵׁי הָאָבוֹת לְיוֹשְׁבֵי אַיָּלוֹן הֵמָּה הִבְרִיחוּ אֶת יוֹשְׁבֵי גַת׃ וְאַחְיוֹ שָׁשָׁק וִירֵמוֹת׃ וּזְבַדְיָה וַעֲרָד וָעֶדֶר׃ וּמִיכָאֵל וְיִשְׁפָּה וְיוֹחָא בְּנֵי בְרִיעָה׃ וּזְבַדְיָה וּמְשֻׁלָּם וְחִזְקִי וָחָבֶר׃ וְיִשְׁמְרַי וְיִזְלִיאָה וְיוֹבָב בְּנֵי אֶלְפָּעַל׃ וְיָקִים וְזִכְרִי וְזַבְדִּי׃ וֶאֱלִיעֵנַי וְצִלְּתַי וֶאֱלִיאֵל׃ וַעֲדָיָה וּבְרָאיָה וְשִׁמְרָת

ילד · שנה שלש · בלע חמש · היה · גלה · נשה ילד · איש · ברח

& salusa & iethrā & bera. Filii gether: iephone & phaspha & ara: filii aūt olla: aree & anihel & resia. Omnes hi filii aser principes cognationū electi atq3 fortissimi duces ducū. Numerus aūt eorū etatis que apta esset ad bellum: viginti sex milia. 8.

Beniamin aūt genuit bale primogenitū suū: asbal secūdum: ahara tertium: noaha quartum: & rapha quintum. Fueruntq3 filii bale adoar & gera & abiud: abisue quoq3 & nemā & ahoe: sed & gera & sephuphā & vram. Hi sunt filii ahod principes cognationum habitantium in gabaa. qui translati sūt in manaath. Nomā āt & achia & gera ipse trāstulit eos: & genuit ozā & abiud. Porro sarrahim genuit in regiōe moab postquam dimisit vsim & bara vxores suas. Genuit autem de edes vxore sua iobab & sebia et mosa et molchō: iebus quoq3 et sethia et marmach. Hi sunt filii eius principes ī familiis suis. Mehusi vero genuit achitob & elphaal. Porro filii elphaal heber et misaam & samad: hic edificauit ono & lod & filias eius. Bara autē et sama principes cognationū habitantium in ahialon. Hi fugauerūt habitatores geth. Et haio et sesac & hierimoth & zabadia et arod et heder: michael quoq3 et iespha et ioaa filii baria. Et zabadia et mosollam et ezeci et heber et esamari et iesia et iobab filii elphaal: et iaci et zechri et zaddi et elioenai et selethai et heliel et adaia et baraia et samarat

τ selsa τ iethran τ beera. τ filii iether:
καὶ σελσὰ καὶ ἰεθρὰν καὶ βηερά. καὶ υἱοὶ ἰεθέρ,
iephōne τ phaspha τ arai. τ filii olla: aree
ἰεφοννὴ καὶ φασφὰ καὶ ἀραί. καὶ υἱοὶ ὀλλά, ἀρεὲ
τ aniel τ rasia: omnes hi filii aser principes domus cognationū: electi fortes potentia
καὶ ἀνιὴλ καὶ ῥασία, πάντες οὗτοι υἱοὶ ἀσὴρ ἄρχοντες οἴκου τῶν πατριῶν, ἐκλεκτοὶ ἰσχυροὶ δυνάμει
duces principū qui numerati sūt in statiōe ad bellum: numerus eorū viri viginti
ἀρχηγοὶ τῶν ἀρχόντων τῶν γενεαλογηθέντων ἐν τῇ στάσει ἐν τῷ πολέμῳ, ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἄνδρες εἴκοσι
τ sex milia.
καὶ ἓξ χιλιάδες.

Ca. 8.

Et beniamin genuit bale primogenitū suum: τ asbel secūdus: τ aara tertius: τ nua quartus: et rapha quintus. et fuerūt filii bale: adar et gera et abiud et abisue et naaman τ aod. et hi filii aod: gera et sepphan et auram. hi sunt principes cognationū habitātium gabaa. et trāstulerūt ipsos in manuath et naaman et achia et gera: ipse trāstulit eos et genuit aza et achiud. et seorsim genuit in campo moab: postq̄ dimiserunt ipsum. et osim et baara vxores eius. et genuit de chodes vxore sua iobab et sabia et misa: et melchom τ ioas τ sechia τ marmia: isti filii eius principes cognationū. τ meosim genuit abitob τ eliphaal. τ filii eliphaal aber τ mesoam τ samed. ipse edificauit ono τ lod: τ vicos eius τ baria τ samaa: hi principes cognationū habitantiū aīlon. hi psecuti sūt habitantes geth. τ fratres eoꝝ sisach τ hierimoth τ zabadia τ arad: τ adar τ michael τ hiespha τ hiocha filii baria. τ zabadia τ mesollam τ ezeci τ aber τ iassemari τ hiezelia τ iobab filii aliphal. τ iacim τ zechri τ zebdi: τ elione τ selathi τ eliel τ adaia: τ baria τ samarath

Καὶ βενιαμὶν ἐγέννησε τὸν βαλὲ πρωτότοκον αὐτοῦ, καὶ ἀσβὴλ ὁ δεύτερος, καὶ ἀαρὰ ὁ τρίτος, καὶ νουὰ ὁ τέταρτος, καὶ ῥαφὰ ὁ πέμπτος. καὶ ἐγένοντο υἱοὶ τῷ βαλέ, ἄδαρ καὶ γηρὰ καὶ ἀβιοὺδ καὶ ἀβισουὲ καὶ νααμὰν καὶ ἀώδ. καὶ οὗτοι υἱοὶ ἀώδ, γηρὰ καὶ σεπφὰμ καὶ ἀουράμ. οὗτοι εἰσὶν ἄρχοντες πατριῶν τῶν κατοικούντων γαβαά. καὶ ἀπῴκισαν αὐτοὺς εἰς μαγουαθ καὶ νααμὰν καὶ ἀχιὰ καὶ γηρά, αὐτὸς ἀπῴκισεν αὐτοὺς καὶ ἐγέννησε τὸν ἀζὰ καὶ τὸν ἀχιούδ. καὶ σεωρεὶμ ἐγέννησεν ἐν πεδίῳ μωάβ, μετὰ τὸ ἐξαποστεῖλαι αὐτὸν. καὶ ὡσεὶμ καὶ βααρὰ γυναῖκες αὐτοῦ. καὶ ἐγέννησεν ἀπὸ τῆς χόδες γυναικὸς αὐτοῦ τὸν ἰωβὰβ καὶ τὸν σαβία καὶ τὸν μισά, καὶ τὸν μελχὼμ καὶ τὸν ἰωὰς καὶ τὸν σεχία καὶ τὸν μαρμία, οὗτοι υἱοὶ αὐτοῦ ἄρχοντες τῶν πατριῶν. καὶ μεωσεὶμ ἐγέννησεν τὸν ἀβιτὼβ καὶ τὸν ἐλειφαάλ. καὶ υἱοὶ ἐλειφαὰλ ἄβερ καὶ μεσοὰμ καὶ σάμηδ. αὐτὸς ᾠκοδόμησεν τὴν ὠνὼ καὶ τὴν λώδ, καὶ τὰς κώμας αὐτῆς καὶ βαρία καὶ σαμαά, αὐτοὶ ἄρχοντες πατριῶν τῶν κατοικούντων αἰλών. οὗτοι ἐξεδίωξαν τοὺς κατοικοῦντας γέθ. καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν σισὰχ καὶ ἱεριμὼθ καὶ ζαβαδία, καὶ ἀράδ. καὶ ἄδαρ καὶ μιχαὴλ καὶ ἰεσφὰ καὶ ἰωχὰ υἱοὶ βαρεία. καὶ ζαβαδία καὶ μεσολλὰμ καὶ ἐζεκὶ καὶ ἄβερ καὶ ἰασημαρὶ καὶ ἰεζελία καὶ ἰωβὰβ υἱοὶ ἀλιφάλ. καὶ ἰακεὶμ καὶ ζεχρὶ καὶ ζεβδί, καὶ ἠλιωνὲ καὶ σελαθὶ καὶ ἐλιὴλ καὶ ἀδαΐα, καὶ βαραΐα καὶ σαμαράθ

C

filii semei. τ iesphan τ ader τ eliel τ abdon: τ zechri τ anan τ anania τ elam τ anathotha τ iephadia τ phanuel filii sisach. τ sampsari τ saraia τ otholia τ hiersia τ elia τ zechri filii hieream. hi principes cognationū per gñratiōes eorū principes ipsi habitauerūt in hierusalem. τ in gabaon habitauit pater gabaon: τ nomē vxori eius macha: τ filius eius primogenitus abdon τ sur τ cis τ baal. τ nadab τ geddor τ fratres eius τ zechri. τ maceddoth q̄ genuit samaa. et hi ex aduerso fratrum suoꝝ habitauerūt in hierusalem cum fratribus suis. et ner genuit cis: et cis genuit saul: et saul genuit ionathan et melchisue et abinadab et isbaal. et filii ionathan meribaal: et meribaal genuit micha. et filii micha: phithon et melech et tharaa et achaz. et achaz genuit ioda: et ioda genuit alemeth et asmoth et zambri: et zambri genuit mosa: et mosa genuit baana. rapha filius eius: elcasa filius eius: asel filius eius. et asel sex filii: et hec nomina eorū: ezricam primogenitꝰ eius: τ ismael τ saria τ abdia τ anan hi filii asel. τ filii asec fratris eius. vlam primogenitus eius: τ ieus secūdus: τ eliphalet tertius. τ fuerūt filii vlam: viri potētes fortitudine tēdētes arcū τ multiplicātes filios τ filios filioꝝ centū τ quinquaginta: oēs hi filii beniamin.

Καὶ υἱοὶ σεμεΐ. καὶ ἰεσφὰν καὶ ἄδερ καὶ ἐλιὴλ καὶ ἀβδών, καὶ ζεχρὶ καὶ ἀνὰν καὶ ἀνανία καὶ ἠλὰμ καὶ ἀναθωθὰ καὶ ἰεφαδία καὶ φανουὴλ υἱοὶ σισάχ. καὶ σαμψαρὶ καὶ σαραΐα καὶ ὀθολία καὶ ἰεσσία καὶ ἠλία καὶ ζεχρὶ υἱοὶ ἰερεάμ. οὗτοι ἄρχοντες πατριῶν κατὰ γενέσεις αὐτῶν ἀρχηγοί αὐτοὶ κατῴκησαν ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ ἐν γαβαὼν κατῴκησεν πατὴρ γαβαών, καὶ ὄνομα τῇ γυναικὶ αὐτοῦ μαχά, καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πρωτότοκος ἀβδὼν καὶ σοὺρ καὶ κὶς καὶ βαάλ. καὶ ναδὰβ καὶ γεδδὼρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ ζεχρί. καὶ μακεδδὼθ ὁ γεννήσας τὸν σαμαά. καὶ αὐτοὶ κατέναντι τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν κατῴκησαν ἐν ἱερουσαλὴμ μετὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν. καὶ νὴρ ἐγέννησε τὸν κίς, καὶ κὶς ἐγέννησε τὸν σαούλ, καὶ σαοὺλ ἐγέννησε τὸν ἰωναθὰν καὶ τὸν μελχισουὲ καὶ τὸν ἀβιναδὰβ καὶ τὸν ἰσβαάλ. καὶ υἱοὶ ἰωναθὰν μεριβαάλ, καὶ μεριβαὰλ ἐγέννησε τὸν μιχά. καὶ υἱοὶ μιχά, φιθὼν καὶ μάλεχ καὶ θαραὰ καὶ ἀχάζ. καὶ ἀχὰζ ἐγέννησε τὸν ἰωδά, καὶ ἰωδὰ ἐγέννησε τὸν ἀλεμὼθ καὶ τὸν ἀσμὼθ καὶ τὸν ζαμβρί, καὶ ζαμβρὶ ἐγέννησε τὸν μωσά, καὶ μωσὰ ἐγέννησε τὸν βαανά. ῥαφὰ υἱὸς αὐτοῦ, ἐλεασὰ υἱὸς αὐτοῦ, ἀσὴλ υἱὸς αὐτοῦ. καὶ τῷ ἀσὴλ ἓξ υἱοί, καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα αὐτῶν, ἐζερικὰμ πρωτότοκος αὐτοῦ, καὶ ἰσμαὴλ καὶ σαρία καὶ ἀβδία καὶ ἀνάν. πάντες οὗτοι υἱοὶ ἀσήλ. καὶ υἱοὶ ἀσὲκ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, οὐλὰμ πρωτότοκος αὐτοῦ, καὶ ἰηοὺς ὁ δεύτερος, καὶ ἐλιφαλὲτ ὁ τρίτος. καὶ ἐγένοντο υἱοὶ οὐλάμ, ἄνδρες δυνατοὶ ἰσχύϊ τείνοντες τόξον καὶ πληθύνοντες υἱοὺς καὶ υἱοὺς υἱῶν ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα, πάντες οὗτοι υἱοὶ βενιαμίν.

Infra 9. b. · 1. Reg. 9. a.

D

Ca. 9.

A

Et vniuersus israel dinumerati sūt: τ ecce sunt scripti in libro regum israel τ iuda. τ trāslati sunt

Καὶ πᾶς ἰσραὴλ ἐγενεαλογήθησαν, καὶ ἰδοὺ εἰσὶ γεγραμμένοι ἐπὶ βιβλίου βασιλέων ἰσραὴλ καὶ ἰούδα. καὶ ἀπῳκίσθησαν

filii semei. Et iesphan & heber & heliel & abdō & zechri & hanā & anania & ailam & anathothia & iephdaia & phanuel: filii sesac. & samsari & sooria & otholia & iersia & helia & zechri: filii ieroā. Hi patriarche & cognationum principes qui habitauerunt in ierusalem. In gabaō āt habitauerūt abigabaon & nomen vxoris eius maacha: filiusq3 eius primogēitus abdō & sur & cis & baal & nadab: gedur quoq3 & ahio & zacher & macelloth. Et macelloth genuit samaa. Habitaueruntq3 ex aduerso fratrum suorū in ierusalē cū fratribus suis. Ner autem genuit cis: & cis genuit saul. Porro saul genuit Jonathan & melchisue & abiadab & esbaal. Filius autem ionathā miribaal: & miribaal genuit micha. filii micha: phiton & melech & thara & ahaz: & ahaz genuit ioada: & ioada genuit almoth & asmoth & zamri. Porro zamri genuit mosa: & mosa genuit baana cuius filius fuit rapha: de quo ortus est elasa q̄ genuit asel. Porro asel sex filii fuerunt his nominibus: ezricā: bochru: hismael: saria: obdia: anā. Oēs hi filii asel. Filii autem esech fratris eius: vlā primogenitus: & hus secūdus & eliphaleth tertius: fueruntq3 filii vlā viri robustissimi: & magno robore tēdētes arcū & multos hn̄tes filios ac nepotes vsq3 ad centum quinquaginta. Omnes hi filii beniamin. 9.

Vniuersus ergo israel dinumeratus est & sūma eoꝝ scripta ē ī libro regū israel & iuda: translatiq3 sunt

בְּנֵי שִׁמְעִי׃ וְיִשְׁפָּן וָעֵבֶר וֶאֱלִיאֵל׃ וְעַבְדּוֹן וְזִכְרִי וְחָנָן׃ וַחֲנַנְיָה וְעֵילָם וְעַנְתֹתִיָּה׃ וְיִפְדְיָה וּפְנוּאֵל בְּנֵי שָׁשָׁק׃ וְשַׁמְשְׁרַי וּשְׁחַרְיָה וַעֲתַלְיָה׃ וְיַעֲרֶשְׁיָה וְאֵלִיָּה וְזִכְרִי בְּנֵי יְרֹחָם׃ אֵלֶּה רָאשֵׁי אָבוֹת לְתֹלְדוֹתָם רָאשִׁים אֵלֶּה יָשְׁבוּ בִירוּשָׁלִָם׃ וּבְגִבְעוֹן יָשְׁבוּ אֲבִי גִבְעוֹן וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ מַעֲכָה׃ וּבְנוֹ הַבְּכוֹר עַבְדּוֹן וְצוּר וְקִישׁ וּבַעַל וְנָדָב׃ וּגְדוֹר וְאַחְיוֹ וָזָכֶר׃ וּמִקְלוֹת הוֹלִיד אֶת שִׁמְאָה וְאַף הֵמָּה נֶגֶד אֲחֵיהֶם יָשְׁבוּ בִירוּשָׁלִַם עִם אֲחֵיהֶם׃ וְנֵר הוֹלִיד אֶת קִישׁ וְקִישׁ הוֹלִיד אֶת שָׁאוּל וְשָׁאוּל הוֹלִיד אֶת יְהוֹנָתָן וְאֶת מַלְכִּי שׁוּעַ וְאֶת אֲבִינָדָב וְאֶת אֶשְׁבָּעַל׃ וּבֶן יְהוֹנָתָן מְרִיב בָּעַל וּמְרִיב בַּעַל הוֹלִיד אֶת מִיכָה׃ וּבְנֵי מִיכָה פִּיתוֹן וָמֶלֶךְ וְתַאְרֵעַ וְאָחָז׃ וְאָחָז הוֹלִיד אֶת יְהוֹעַדָּה וִיהוֹעַדָּה הוֹלִיד אֶת עָלֶמֶת וְאֶת עַזְמָוֶת וְאֶת זִמְרִי וְזִמְרִי הוֹלִיד אֶת מוֹצָא׃ וּמוֹצָא הוֹלִיד אֶת בִּנְעָא רָפָה בְנוֹ אֶלְעָשָׂה בְנוֹ אָצֵל בְּנוֹ׃ וּלְאָצֵל שִׁשָּׁה בָנִים וְאֵלֶּה שְׁמוֹתָם עַזְרִיקָם בֹּכְרוּ וְיִשְׁמָעֵאל וּשְׁעַרְיָה וְעֹבַדְיָה וְחָנָן כָּל אֵלֶּה בְּנֵי אָצֵל׃ וּבְנֵי עֵשֶׁק אָחִיו אוּלָם בְּכֹרוֹ יְעוּשׁ הַשֵּׁנִי וֶאֱלִיפֶלֶט הַשְּׁלִשִׁי׃ וַיִּהְיוּ בְנֵי אוּלָם אֲנָשִׁים גִּבּוֹרֵי חַיִל דֹּרְכֵי קֶשֶׁת וּמַרְבִּים בָּנִים וּבְנֵי בָנִים מֵאָה וַחֲמִשִּׁים כָּל אֵלֶּה מִבְּנֵי בִנְיָמִן׃

Cap. ix.

וְכָל יִשְׂרָאֵל הִתְיַחְשׂוּ וְהִנָּם כְּתוּבִים עַל סֵפֶר מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה הָגְלוּ

ילד · ילד · איש בכר · שנה · שלש היה · גבר · רבה בנה · יחש היה · כתב גלה

B

לבבל במעלם׃ והיושבים
הראשנים אשר באחזתם בעריהם
ישראל הכהנים הלוים והנתינים׃
ובירושלם ישבו מן בני יהודה
ומן בני בנימן ומן בני אפרים
ומנשה׃ עותי בן עמיהוד בן עמרי
בן אמרי בן בני מן בני פרץ בן יהודה׃
ומן השילוני עשיה הבכור ובניו׃
ומן בני זרח יעואל ואחיהם שש
מאות ותשעים׃ ומן בני בנימן
סלוא בן משלם בן הודויה בן
הסנאה׃ ויבניה בן ירחם ואלה
בן עזי בן מכרי ומשלם בן שפטיה
בן רעואל בן יבניה׃ ואחיהם
לתלדותם תשע מאות וחמשים
וששה כל אלה אנשים ראשי
אבות לבית אבתיהם׃ ומן הכהנים
ידעיה ויהויריב ויכין׃ ועזריה בן
חלקיה בן משלם בן צדוק בן
מריות בן אחיטוב נגיד בית
האלהים׃ ועדיה בן ירחם בן
פשחור בן מלכיה ומעשי בן
עדיאל בן יחזרה בן משלם בן
משלמית בן אמר׃ ואחיהם
ראשים לבית אבותם אלף
ושבע מאות וששים גבורי חיל
מלאכת עבודת בית האלהים׃
ומן הלוים שמעיה בן חשוב
בן עזריקם בן חשביה מן
בני מררי׃ ובקבקר חרש
וגלל ומתניה בן מיכה בן
זכרי בן אסף׃ ועבדיה בן
שמעיה בן גלל בן ידותון וברכיה
בן אסא בן אלקנה היושב
בחצרי נטופתי׃ והשערים
שלום ועקוב וטלמן ואחימן

in babilonē pp delictū suū. Qui autē habitauerunt primi in possessionibus & in vrbibus suis israel & sacerdotes & leuite & nathinnei: commorati sunt in ierusalē de filiis iuda & de filiis beniamin. De filiis quoq; ephraim & manasse: othei filius amiud filii emri: filii omrai: filii bonni. De filiis phares filii iuda: & de siloni: asaia primogenitus & filii eius. De filiis autē zara: iehuel & fratres eorū sexcenti nonaginta. Porro de filiis beniamin: salo filius mosollam filii oduia filii asana & iobania filius ieroam & helā filius ozi filii mochori & mosollā filius saphacie filii rahuel filii iebanie & fratres eorum per familias suas nongenti quinquaginta sex. Omnes hi principes cognationū p domos patrū suorū. De sacerdotib⁹ autē iedaia iotarib & iachi: azarias quoq; filius helchie filii mosollā filii sadoch filii meraioth filii achitob pōtifex domus dei. Porro adaias filius ieroā filii phasor filii melchia & maasia filius adihel filii iezra filii mosollam filii mosollamoth filii emmer: fratres quoq; eorū principes per familias suas mille septīgēti sexagita fortissimi robore ad faciendū opus ministerii in domo dei. De leuitis autē semeia filius assub filii ezricā filii asebia de filiis merari. Bachachar quoq; carpētarius & galal & mathania filius micha: filii zechri filii asaph & obdia filius semeie filii galal filii idithun & barachia filius aza filii elcana qui habitauit in atriis nethophati. Ianitores autem sellum & achub & thelmon & ahiman

in babylonē pp delictum suum: qd iuste fece
εἰς Βαβυλῶνα διὰ τὴν ἀσυνεσίαν αὐτῶν, ἣν ἠδίκη
runt. τ q̄ habitabant prius in possessioni
σαν. καὶ οἱ κατοικοῦντες πρότερον ἐν ταῖς κατασχέσε
bus suis in ciuitatib⁹ suis israel: τ sacer
σιν αὐτῶν ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν ἰσραήλ, καὶ ἱε=
dotes τ leuite τ nathinei. τ in hierusa
ρεῖς καὶ οἱ λευῖται καὶ οἱ ναθιναῖοι. καὶ ἐν ἱερουσα=
lem habitauerūt de filijs iuda: τ de filijs
λὴμ κατῴκησαν ἐκ τῶν υἱῶν ἰούδα, καὶ ἐκ τῶν υἱῶν
beniamin: τ de filijs ephraim τ manasse. vthi fili⁹
βενιαμίν, καὶ ἐκ τῶν υἱῶν ἐφραὶμ καὶ μανασσῆ. οὐθὶ υἱὸς
samiud filius ambri filij embri filij beniamin. de
σαμιοὺδ υἱὸς ἀμβρὶ υἱοῦ ἐμβρὶ υἱοῦ βενιαμίν. ἀπὸ τῶν
filijs phares: filij iuda. τ de seloni: asa
υἱῶν φάρες, υἱοῦ ἰούδα. καὶ ἀπὸ τοῦ σηλωνεί, ἀσα
ia primogenit⁹ eius: τ filij eius. τ de
ία ὁ πρωτότοκος αὐτοῦ, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ. καὶ ἐκ τῶν
filijs zera: ieel τ fratres eius sexcenti τ
υἱῶν ζαρά, ἰεὴλ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἑξακόσιοι καὶ
nonaginta. τ de filijs beniamin: salo filius
ἐνενήκοντα. καὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν βενιαμίν, σαλὼ υἱὸς
mosollam filij oduia filij sanaa: τ iebnaa fili⁹
μοσολλὰμ υἱοῦ ὠδουΐα υἱοῦ σαναά, καὶ ἱεβναὰ υἱὸς
hieroam: τ hi filij ozi: filij machiri τ mosol
ἱεροάμ, καὶ οὗτοι υἱοὶ ὀζί, υἱοῦ μαχειρὶ καὶ μοσολ=
lam filij saphatia filij raguel filij iechonie: τ
λὰμ υἱοῦ σαφατία υἱοῦ ῥαγουὴλ υἱοῦ ἰεχονίου, καὶ οἱ
fratres eorū per generatiões eorū nongenti τ
ἀδελφοὶ αὐτῶν κατὰ γενέσεις αὐτῶν ἐννακόσιοι καὶ
quinquaginta sex. omnes hi principes p do=
πεντήκοντα ἕξ. πάντες οὗτοι πατριάρχαι κατ' οἴ
mū cognationū suaꝝ. τ de sacerdotib⁹ iodae τ
κον πατριῶν αὐτῶν. καὶ ἀπὸ τῶν ἱερέων ἰωδαὲ καὶ
iorib τ ioachim: τ azarias filius elcie filij
ἰωρεὶβ καὶ ἰωαχείμ, καὶ ἀζαρίας υἱὸς ἐλκίου υἱοῦ
mosollam filij sadduc filij meraioth filij achitob:
μεσολλὰμ υἱοῦ σαδδοὺκ υἱοῦ μεραϊὼθ υἱοῦ ἀχιτώβ,
duces dom⁹ dei: τ adaia filius hieroā fi
ἡγούμενοι οἴκου τοῦ θεοῦ. καὶ ἀδαΐα υἱὸς ἱεροὰμ υἱ=
lij phasur filij melchie. τ maasi filius adiel fi
οῦ φασοὺρ υἱοῦ μελχίου. καὶ μαασαὶ υἱὸς ἀδιὴλ υἱ
lij ezera filij mosollam filij maselimoth filij emmer:
οῦ ἰεζρὰ υἱοῦ μοσολλὰμ υἱοῦ μασελμὼθ υἱοῦ ἐμμήρ,
τ fratres eorū duces per domū familiaꝝ
καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν ἡγούμενοι κατ' οἶκον πατριῶν
suarū: mille τ septingenti τ sexaginta: for
αὐτῶν, χίλιοι καὶ ἑπτακόσιοι καὶ ἑξήκοντα, δυνα=
tes robore in opere ministerij dom⁹ dei. τ de
τοὶ ἰσχύι ἐν ἔργῳ δουλείας οἴκου τοῦ θεοῦ. καὶ ἐκ
leuitis: sameas filius asub filij ezricam filij
τῶν λευιτῶν, σαμέας υἱὸς ἀσοὺβ υἱοῦ ἐζρικὰμ υἱοῦ
asabia. de filijs merari τ bacbacar τ a=
ἀσαβία. ἐκ τῶν υἱῶν μεραρὶ καὶ βακβακὰρ καὶ ἀ=
res τ galal. τ matthanias filius micha filij zechri
ρὴς καὶ γαλαάλ. καὶ ματθανίας υἱὸς μιχὰ υἱοῦ ζεχρὶ
filij asaph. τ abdia filius samaia filij galal fi
υἱοῦ ἀσάφ. καὶ ἀβδία υἱὸς σαμαΐα υἱοῦ γαλαὰλ υἱ=
lij iduthun. τ barachias fili⁹ osa filij elcana q̄ ha
οῦ ἰδουθοῦν. καὶ βαραχίας υἱὸς ὀσὰ υἱοῦ ἐλκανὰ ὁ κα
bitabat in atrijs netophati. τ
τοικῶν ἐν ταῖς αὐλαῖς τοῦ νετωφατί. καὶ οἱ
ianitores sellum τ accub τ telmon τ
πυλωροὶ σελλοὺμ καὶ ἀκκοὺβ καὶ τελμὼν καὶ
achiman:
ἀχιμάν,

B C D

τ fratres eorū sellum princeps τ vsq;
καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν σελλοὺμ ὁ ἄρχων καὶ ἕως
huc in porta regis ad orientē. hi
ὧδε ἐν τῇ πύλῃ τοῦ βασιλέως κατὰ ἀνατολάς. αὐ
ianitores in castra filioꝝ leui. τ
τοὶ οἱ πυλωροὶ εἰς τὰς παρεμβολὰς υἱῶν λευί. καὶ
sellum filius core filij abiasaph filij core: τ
σελλοὺμ υἱὸς κορὲ υἱοῦ ἀβιάσαφ υἱοῦ κορέ, καὶ οἱ
fratres eius per domū cognationū suarū. cori=
ἀδελφοὶ αὐτοῦ κατ' οἶκον πατριῶν αὐτῶν. οἱ κορε=
ni sup opera ministerij custodiētes vesti
ῖται ἐπὶ τὰ ἔργα τῆς δουλείας φυλάσσοντες τὰ πρό
bula tabernaculi: τ patres eoꝝ sup ca
θυρα τῆς σκηνῆς, καὶ οἱ πατέρες αὐτῶν ἐπὶ τὴν πα
stra dñi custodiētes introitū. τ phi
ρεμβολὴν κυρίου φυλάσσοντες τὴν εἴσοδον. καὶ φι=
nees filius eleazar dux erat in ipsis coram
νεὲς υἱὸς ἐλεάζαρ ἡγούμενος ἦν ἐπ' αὐτῶν ἔμπροσθεν
dño. τ post hec zacharias filius mesolla
κυρίου. καὶ μετὰ ταῦτα ζαχαρίας υἱὸς μεσολλα=
mia ianitor porte tabnaculi testimonij.
μία πυλωρὸς τῆς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου.
omnes hi electi in ostiarios in
πάντες οὗτοι ἐκλελεγμένοι εἰς πυλωροὺς ἐν τοῖς
liminib⁹: ducenti duodecim. isti in suburba
σαθμοῖς, διακόσιοι δεκαδύο οὗτοι ἐν ταῖς ἐπαύλε
nis eorū: familia eoꝝ τ numeratio eo
σιν αὐτῶν, ἡ γενεὰ αὐτῶν καὶ ὁ καταλοχισμὸς αὐ=
rum. hos numerauit τ cōstituit dauid τ samu
τῶν. τούτους ἠρίθμησε καὶ ἔστησε δαυὶδ καὶ σαμου
el videns in fide ipsorū. hi τ filij eoꝝ
ὴλ ὁ ὁρῶν ἐν τῇ πίστει αὐτῶν. αὐτοὶ καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν
in ostijs dom⁹ dñi τ domus taber
ἐπὶ τῶν πυλῶν οἴκου κυρίου καὶ τῷ οἴκῳ τῆς σκη=
naculi ad custodiēdū p vices in quattuor
νῆς τοῦ φυλάσσειν εἰς ἐφημερίας εἰς τοὺς τέσσαρας
ventos: τ erant ostiarij ad oriētem τ ad
ἀνέμους, καὶ ἦσαν πυλωροὶ κατ' ἀνατολὰς καὶ κα
mare τ austrū τ aqlonē. τ fratres
τὰ θάλασσαν καὶ νότον καὶ βορρᾶν. καὶ οἱ ἀδελφοὶ
eorū in viculis suis: vt venirēt in
αὐτῶν ἐν ταῖς ἐπαύλεσιν αὐτῶν, ἔρχεσθαι εἰς τὰ
ebdomadas tēporū. vt venirent ad septē
ἑβδομὰ τῶν καιρῶν, τοῦ εἰσπορεύεσθαι κατὰ ἑπτὰ
dies de tpe ad tēpus cū his: qm̄ in
ἡμέρας ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν μετὰ τούτων, ὅτι ἐν
fide sunt quattor potētes ianitoꝝ ip
πίστει εἰσὶν οἱ τέσσαρες δυνατοὶ τῶν πυλωρῶν αὐ=
si leuite. τ erāt sup pastophoria τ sup
τοὶ οἱ λευῖται. καὶ ἦσαν ἐπὶ τῶν παστοφορίων καὶ ἐπὶ
thesauros domus dei τ per gyrū do
τῶν θησαυρῶν οἴκου τοῦ θεοῦ καὶ περικύκλῳ τοῦ οἴ
mus dei morabuntur: qm̄ sup ipsos custo
κου τοῦ θεοῦ αὐλισθήσονται, ὅτι ἐπ' αὐτοὺς ἡ φυλα
dia eorū τ ipsi sup claues mane mane vt ape
κὴ αὐτῶν καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τῶν κλειδῶν τοπρωῒ πρωῒ ἀνοί=
rirēt fores tēpli. τ ex his sup vasa
γειν τὰς θύρας τοῦ ἱεροῦ. καὶ ἐξ αὐτῶν ἐπὶ τὰ σκεύη
ministerij: qm̄ in numero inferent: τ in
τῆς λειτουργίας, ὅτι ἐν ἀριθμῷ εἰσοίσουσι, καὶ ἐν
numero efferent ea. τ de ipsis cōstituti sup
ἀριθμῷ ἐξοίσουσιν αὐτά. καὶ ἐξ αὐτῶν καθεσταμένοι ἐπὶ τὰ
vasa: τ sup omnia vasa sctā: τ sup si=
σκεύη, καὶ ἐπὶ πάντα τὰ σκεύη τὰ ἅγια, καὶ ἐπὶ τῆς σε
millam τ vinū τ oleū τ thus τ
μιδάλεως καὶ τοῦ οἴνου καὶ τοῦ ἐλαίου καὶ τοῦ λιβάνου καὶ τῶν
aromata. τ a filijs sacerdotū erāt vnguētarij
ἀρωμάτων. καὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν τῶν ἱερέων ἦσαν μυρεψοὶ
vnguēti in aromatib⁹. τ matthathias ex leui=
τοῦ μύρου ἐν τοῖς ἀρώμασι. καὶ ματταθίας ἐκ τῶν λευι=
tis hic primogenitus sellum corite
τῶν οὗτος ὁ πρωτότοκος τῷ σελλοὺμ τῷ κορεῒ

E F

& frater eorū sellū princeps vsq; ad illud tēpus in porta regis ad orientem obseruabant per vices suas de filiis leui. Sellum vero filius chore filii abiasaph filii chore cū fratribus suis & domo patris sui. Hi sunt chorite super opa ministerii custodes vestibulorum tabernaculi & familie eorū per vices castrorū dñi custodiētes introitū. Finees autem filius eleazar erat dux eorū coram domino. Porro zacharias filius mosollamia ianitor porte tabernaculi testimonii. Oēs hi electi in ostiarios per portas ducenti duodecim: & descripti in villis propriis: quos constituerunt dauid & samuel vidēs in fide sua tam ipsos q̄ filios eorū in ostiis domus domini & in tabernaculo vicibus suis. Per quattuor ventos erant ostiarii. idest ad oriētē & ad occidentem & ad aquilonē & ad austrū. Frēs āt eorū in viculis morabātur & veniebant in sabbatis suis de tpe vsq; ad tempus. His quattuor leuitis creditus erat oīs numerus ianitorum: & erant super exedras & thesauros domus domini. Per gyrū quoq; templi domini morabantur in custodiis suis vt cū tps fuisset ipsi mane aperirēt fores. De eorū grege erant & super vasa ministerii: ad numerū enī & inferebantur vasa & efferebātur. De ipsis & qui credita habebant vtensilia sanctuarii preerant simile & vino & oleo et thuri & aromatibus. Filii autem sacerdotū vnguēta ex aromatibus cōficiebāt. Et mathatias leuites primogenitus sellum chorite: prefectus erat

ואחיהם שלום הראש׃ ועד הנה
בשער המלך מזרחה המה
השערים למחנות בני לוי׃ ושלום
בן קורא בן אביסף בן קרח
ואחיו לבית אביו הקרחים על
מלאכת העבודה שמרי הספים
לאהל ואבתיהם על מחנה
יהוה שמרי המבוא׃ ופינחס בן
אלעזר נגיד היה עליהם לפנים
יהוה עמו׃ זכריה בן משלמיה
שער פתח לאהל מועד׃ כלם
הברורים לשערים בספים
מאתים ושנים עשר המה
בחצריהם התיחשם המה יסד
דויד ושמואל הראה באמונתם׃
והם ובניהם על השערים לבית
יהוה לבית האהל למשמרות׃
לארבע רוחות יהיו השערים
מזרח ימה צפונה ונגבה׃
ואחיהם בחצריהם לבוא
לשבעת הימים מעת אל עת
עם אלה׃ כי באמונה המה
ארבעת גברי השערים הם
הלוים והיו על הלשכות ועל
האצרות בית האלהים׃ וסביבות
בית האלהים ילינו כי עליהם
משמרת והם על המפתח
ולבקר לבקר׃ ומהם על כלי
העבודה כי במספר יביאום
ובמספר יוציאום׃ ומהם ממנים
על הכלים ועל כל כלי
הקדש ועל הסלת והיין והשמן
והלבונה והבשמים׃ ומן בני
הכהנים רקחי המרקחת
לבשמים׃ ומתתיה מן הלוים
הוא הבכור לשלם הקרחי

באמונה על מעשה החבתים׃ ומן אמן עשה
בני הקהתי מן אחיהם על לחם
המערכת להכין שבת שבת׃ ואלה ערך כון
המשררים ראשי אבות ללוים שור
בלשכת פטירים כי יומם ולילה פטר
עליהם במלאכה׃ אלה ראשי לאך
האבות ללוים לתלדותם ראשים ילד
אלה ישבו בירושלם׃ ובגבעון
ישבו אבי גבעון יעואל ושם
אשתו מעכה׃ ובנו הבכור עבדון איש
וצור וקיש ובעל ונר ונדב׃ וגדור
ואחיו וזכריה ומקלות׃ ומקלות
הוליד את שמאם ואף הם נגד ילד
אחיהם ישבו בירושלם עם אח
אחיהם׃ ונר הוליד את קיש וקיש
הוליד את שאול ושאול הוליד
את יהונתן ואת מלכי שוע
ואת אבינדב ואת אשבעל׃ ובן
יהונתן מריבעל ומריבעל
הוליד את מיכה׃ ובני מיכה
פיתון ומלך ותחרע׃ ואחז הוליד
את יערה ויערה הוליד את
עלמת ואת עזמות ואת זמרי
וזמרי הוליד את מוצא׃ ומוצא
הוליד את בנעא ורפיה בנו
אלעשה בנו אצל בנו׃ ולאצל
ששה בנים ואלה שמותם
עזריקם בכרו וישמעאל ושעריה
ועבדיה וחנן אלה בני אצל׃

Cap.x. ופלשתים נלחמו לחם
בישראל וינס איש ישראל נוס
מפני פלשתים ויפלו חללים פנה נפל
בהר גלבע׃ וידבקו פלשתים דבק
אחרי שאול ואחרי בניו
ויכו פלשתים את יונתן ואת נכה
אבינדב ואת מלכי שוע

eorũ q̃ in sartagine frigebantur. Porro de filiis caath fratribus eorum super panes erant propositionis vt semper nouos per singula sabbata prepararent. Hi sunt principes cantorũ per familias leuitarũ qui in exedris morabantur: ita vt die ac nocte iugiter suo ministerio deseruirent. Capita leuitarum per familias suas principes manserũt in ierusalem. In gabaon autem commorati sunt pater gabaon iahic: & nomẽ vxoris eius maacha. Filius primogenitus eius abdõ & sur & cis & baal & ner & nadab gedor quoq; & achio & zacharias & macelloth. Porro macelloth genuit semmaã. Isti habitauerũt e regiõe fratrũ suorũ in ierusalem cum fratribus suis. Ner aũt genuit cis: & cis genuit saul. Et saul genuit iõnathã & melchisue & abinadab & esbaal. Filius autem ionathan miribaal: & miribaal genuit micha. Porro filii micha: phitõ & melech & thara & ahaz. Ahaz autem genuit iara: & iara genuit alamath & azmoth & zamri. zamri autem genuit mosa: mosa vero genuit baana cuius filius raphaia genuit elasa: de quo ortus est asel. Porro asel sex filios hũit his nominibus: ezricã bochru hismael saria obdia anan: hi filii asel. 10.

Philistiim autem pugnabant cõtra israel: fugerũtq; filii israel palestinos: & ceciderũt vulnerati in mõte gelboe. Cũq; appropinquassent philistei persequentes saul & filios eius: percusserunt ionathan & amiadab & melchisue

in fide sup opera sacrificij sartaginis
ἐν τῇ πίστει ἐπὶ τὰ ἔργα τῆς θυσίας τοῦ τηγάνου
eorũ q̃ frigebãt sartagie. & baneas caathetes de fratri
τῶν τηγανιστῶν. καὶ βανέας ὁ καααθήτης ἐκ τῶν ἀδελ-
bus eorũ in panibus ppositiõis: vt
φῶν αὐτῶν ἐπὶ τῶν ἄρτων τῆς προθέσεως, τοῦ
prepararent sabbatum scdm sabbatũ. & hi
ἑτοιμάσαι σάββατον κατὰ σάββατον. καὶ οὗτοι
cantores principes familiarũ leuitaꝝ:
ψαλτῳδοὶ ἄρχοντες τῶν πατριῶν τῶν λευιτῶν,
in pastophorio ordinati in vices: qm
ἐν τῷ παστοφορίῳ διατεταγμένοι εἰς ἐφημερίας, ὅτι
die & nocte in ipsis in opibus. hi
ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐπ' αὐτοὺς ἐν τοῖς ἔργοις. οὗτοι
principes cognationũ leuitaꝝ. per familias su
ἄρχοντες πατριῶν τῶν λευιτῶν. κατὰ γενέσεις αὐ-
as principes hi habitauerũt in hierusalem.
τῶν ἄρχοντες οὗτοι κατῴκησαν εἰς ἱερουσαλήμ.
& in gabaon habitauit pater gabaon ieiel:
καὶ ἐν γαβαὼν κατῴκησεν πατὴρ γαβαὼν ἰειήλ,
& nomẽ vxori eius maacha: & filius ei⁹
καὶ ὄνομα τῇ γυναικὶ αὐτοῦ μααχά, καὶ υἱὸς αὐτοῦ
primogenitus abdon & sur & cis & bael &
ὁ πρωτότοκος ἀβδὼν καὶ σοὺρ καὶ κὶς καὶ βαὲλ καὶ
ner & nadab: & geddor & fratres eius:
νὴρ καὶ ναδάβ, καὶ γεδδιὼρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ,
& zechri: & maceloth q̃ genuit samaan. &
καὶ ζεχρί, καὶ μακελὼθ ὁ γεννήσας τὸν σαμαάν. καὶ
isti in medio fratrum suorũ habitauerũt
οὗτοι ἐν μέσῳ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν κατῴκησαν
in hierusalem cum fratribus suis. & ner
ἐν ἱερουσαλὴμ μετὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν. καὶ νὴρ
genuit cis: & cis genuit saul: &
ἐγέννησε τὸν κίς, καὶ κὶς ἐγέννησε τὸν σαοὺλ, καὶ
saul genuit ionatham & melchi
σαοὺλ ἐγέννησε τὸν ἰωναθὰμ καὶ τὸν μελχι-
sue & abinadab & isbaal. &
σουὲ καὶ τὸν ἀβιναδὰβ καὶ τὸν ἰσβαάλ. καὶ
filius ionathan meribaal: & meribaal ge
υἱὸς ἰωναθὰν μεριβαάλ, καὶ μεριβαὰλ ἐγέννη-
nuit micha. & filij macha: phithõ & melchiel
σε τὸν μιχά. καὶ υἱοὶ μιχά, φιθὼν καὶ μελχιήλ
& tharaa & azaz. & azaz genuit ioda:
καὶ θαραὰ καὶ ἀζάζ. καὶ ἀζὰζ ἐγέννησε τὸν ἰωδά,
& ioda genuit alemeth & asmoth &
καὶ ἰωδὰ ἐγέννησε τὸν ἀλεμὲθ καὶ τὸν ἀσμὼθ καὶ
zabri: & zabri genuit mosa: & mo
τὸν ζαβρί, καὶ ζαβρὶ ἐγέννησε τὸν μωσά, καὶ μω-
sa genuit banaa. rapha filius eius: eleasa
σὰ ἐγέννησε τὸν βαναά. ῥαφὰ υἱὸς αὐτοῦ, ἐλεασὰ
filius eius: asel filius eius. & asel sex
υἱὸς αὐτοῦ, ἀσὴλ υἱὸς αὐτοῦ. καὶ τῷ ἀσὴλ ἓξ
filij: & hec nomina eorũ: ezricam pri-
υἱοί, καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα αὐτῶν, ἐζρικὰμ πρω-
mogenit⁹ eius: & ismael & saaria & ab-
τότοκος αὐτοῦ, καὶ ἰσμαὴλ καὶ σααρία καὶ ἀβ-
dia & anan: hi filij asel.
δία καὶ ἀνάν. οὗτοι υἱοὶ ἀσήλ. Ca.10.

Et philistijm pugnauerũt cõtra israel:
Καὶ ἀλλόφυλοι ἐπολέμησαν πρὸς τὸν ἰσραήλ,
& fugit vir israel a facie phili
καὶ ἔφυγεν ἀνὴρ ἰσραὴλ ἀπὸ προσώπου ἀλλοφύ-
stijm: & ceciderũt vulnerati in mõte gelbue.
λων, καὶ ἔπεσον τραυματίαι ἐν ὄρει γελβουέ.
& persecuti sunt philistei post saul &
καὶ κατεδίωξαν οἱ ἀλλόφυλοι ὀπίσω σαοὺλ καὶ
post filios eius & pcusserũt phili
ὀπίσω τῶν υἱῶν αὐτοῦ καὶ ἐπάταξαν οἱ ἀλλόφυ-
stijm ionathan & abinadab & melchisue
λοι τὸν ἰωναθὰν καὶ τὸν ἀβιναδὰβ καὶ τὸν μελχισουὲ

G · A · 1.Reg. 31.b.

filios saul. & aggrauatũ ẽ bellum cõtra saul:
υἱοὺς τοῦ σαοὺλ. καὶ ἐβαρύνθη ὁ πόλεμος ἐπὶ σαοὺλ,
& inuenerũt eũ sagittarij in arcubus: & vulnerat⁹ ẽ
καὶ εὗρον αὐτὸν οἱ τοξεύοντες ἐν τόξοις, καὶ ἐπονέθη
de arcub⁹. & dixit saul tollẽti arma
ἀπὸ τῶν τόξων. καὶ εἶπεν σαοὺλ τῷ αἴροντι τὰ σκεύη
sua: euagina gladium tuũ & interfice me
αὐτοῦ, σπάσαι τὴν ῥομφαίαν σου καὶ ἐκκέντησόν με
in eo: ne forte veniãt incircũcisi hi: &
ἐν αὐτῇ, μήποτε ἔλθωσιν οἱ ἀπερίτμητοι οὗτοι, καὶ
illudãt mihi. & nõ voluit tollens arma e-
ἐμπαίξωσί μοι. καὶ οὐκ ἐβούλετο ὁ αἴρων τὰ σκεύη αὐ-
ius: qm timebat valde. & accepit saul gla
τοῦ, ὅτι ἐφοβεῖτο σφόδρα. καὶ ἔλαβε σαοὺλ τὴν ῥομ-
dium & irruit in eum. & vidit tollẽs arma
φαίαν καὶ ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτήν. καὶ εἶδεν ὁ αἴρων τὰ σκεύη
eius: q mortu⁹ eẽt saul: & irruit & ipse
αὐτοῦ, ὅτι ἀπέθανε σαοὺλ, καὶ ἐπέπεσεν καὶ αὐτὸς
in gladium suũ: & mortu⁹ est. & obijt
ἐπὶ τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ, καὶ ἀπέθανεν. καὶ ἀπέθανεν
saul & tres filij ei⁹. & tota domus illius pa
σαοὺλ καὶ οἱ τρεῖς υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ὅλος ὁ οἶκος αὐτοῦ ὁμο-
riter mortui sũt. & videt ois vir q in val
θυμαδὸν ἀπέθανον. καὶ εἶδον πᾶς ἀνὴρ οἱ ἐν τῇ κοιλά-
le: q fugit israel: & q mortu⁹ est saul & filij
δι, ὅτι ἔφυγεν ἰσραήλ, καὶ ὅτι ἀπέθανε σαοὺλ καὶ υἱοὶ
eius: & reliquerũt vrbes suas & fugerũt.
αὐτοῦ, καὶ κατέλειπον τὰς πόλεις αὐτῶν καὶ ἔφυγον.
& venerũt philistijm & habitauerũt in eis. & fa-
καὶ ἦλθον οἱ ἀλλόφυλοι καὶ κατῴκησαν ἐν αὐταῖς. καὶ ἐγέ-
ctũ ẽ in crastino venerũt philistijm vt spoliarẽt
νετο τῇ ἐπαύριον ἦλθον οἱ ἀλλόφυλοι τοῦ σκυλεῦσαι τοὺς
cesos: & inuenerũt saul & filios eius ia-
τραυματίας, καὶ εὗρον τὸν σαοὺλ καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ πε-
centes in mõte gelbue: & denudauerũt eũ:
πτωκότας ἐν τῷ ὄρει τῷ γελβουέ, καὶ ἐξέδυσαν αὐτόν,
& tulerũt caput eius & arma eius. & miserunt
καὶ ἦραν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ. καὶ ἐξαπέστειλαν
philistijm in terrã philistijm in circuitu vt denunciarẽt
οἱ ἀλλόφυλοι εἰς γῆν ἀλλοφύλων κύκλῳ τοῦ εὐαγγελίσασθαι
in domib⁹ idolorũ suorũ ppło suo. &
ἐν τοῖς οἴκοις τῶν εἰδώλων αὐτῶν καὶ τῷ λαῷ αὐτῶν. καὶ
posuerũt arma eius in domo dei sui: & ca
ἔθηκαν τὰ σκεύη αὐτοῦ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ θεοῦ αὐτῶν, καὶ τὴν κε-
put ei⁹ affixerũt in domo dagon. & audierũt om-
φαλὴν αὐτοῦ ἔπηξαν ἐν τῷ οἴκῳ δαγών. καὶ ἤκουσαν πάν-
nes habitatores iabes galaad oia q̃ fece-
τες οἱ κατοικοῦντες ἰαβὴς τῆς γαλαὰδ πάντα ἃ ἐποί-
runt philistijm saul & filijs eius &
ησαν οἱ ἀλλόφυλοι τῷ σαοὺλ καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ καὶ τῷ
israel: & cõsurrexerũt de galaad ois vir fortis:
ἰσραήλ, καὶ ἀνέστησαν ἐκ γαλαὰδ πᾶς ἀνὴρ δυνατός,
& venerũt & tulerũt cadauer saul & cadauera
καὶ ἦλθον καὶ ἔλαβον τὸ σῶμα σαοὺλ καὶ τὰ σώματα τῶν
filioꝝ eius: & detulerũt ea in iabes: & sepelierũt ossa
υἱῶν αὐτοῦ, καὶ ἤνεγκαν αὐτὰ εἰς ἰαβὴς, καὶ ἔθαψαν τὰ ὀστᾶ
eorũ sub quercu in iabes: & ieiunauerũt septẽ dies.
αὐτῶν ὑπὸ τὴν δρῦν ἐν ἰαβής, καὶ ἐνήστευσαν ἑπτὰ ἡμέρας.
& mortu⁹ est saul in iniq̃tatib⁹ suis quas iniq̃ fecit in
καὶ ἀπέθανε σαοὺλ ἐν ταῖς ἀνομίαις αὐτοῦ αἷς ἠνόμησεν ἐν
dño secũdũ sermonẽ dñi: qm nõ custodiuit eum:
κυρίῳ κατὰ τὸν λόγον κυρίου, διότι οὐκ ἐφύλαξεν αὐτόν,
& qm interrogauit in ventriloqua vt consuleret: & nõ
καὶ ὅτι ἐπηρώτησεν ἐν τῇ ἐγγαστριμύθῳ τοῦ ἐκζητῆσαι, καὶ οὐκ
consuluit in dño: & interfecit eum: & trãstulit
ἐξεζήτησεν ἐν κυρίῳ, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτόν, καὶ ἐπέστρεψε
regnum ei⁹ dauid filio iesse.
τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τῷ δαυὶδ υἱῷ ἰεσσαί. Ca.11.

Et cõgregati sunt ois vir isrł ad dauid in chebron dicen
Καὶ συνηθροίσθησαν πᾶς ἀνὴρ ἰσραὴλ πρὸς δαυὶδ ἐν χεβρὼν λέγον-
tes: ecce os tuũ & caro tua nos: etiam heri etiã nudi⁹ terti⁹
τες, ἰδοὺ ὀστοῦν σου καὶ σάρξ σου ἡμεῖς, καί γε ἐχθὲς καί γε τρίτης

B · Judic. 9.g. 1.Reg. 31.b. · C · D

filios saul. Et aggrauatum est prelium contra saul: inuenerũtq; eum sagittarii & vulnerauerunt iaculis. Et dixit saul ad armigerũ suũ. Euagina gladiũ tuũ & interfice me ne forte veniant incircuncisi isti & illudant mihi. Noluit aũt armiger ei⁹ hoc facere timore pterritus. Arripuit ergo saul ensem & irruit in eũ. Qđ cũ vidisset armiger eius videlicet mortuũ esse saul: irruit etiam ipse in gladiũ suũ: & mortuus est. Interiit ergo saul & tres filii eius: & ois domus illius pariter cõcidit. Qđ cũ vidissent viri isrł qui hitabãt in cãpestrib⁹ fugerũt: & saul & filiis eius mortuis dereliq̃runt vrbes suas & huc illucq; dispersi sũt: veneruntq; philistiim & hitauerunt in eis. Die igitur altero detrahẽtes philistiim spolia cesorũ: inuenerũt saul & filios eius iacentes in monte gelboe. Cumq; spoliassent eum & amputassent caput armisq; nudassent: miserunt in terram suam vt circũferretur & ostẽderetur idolorũ templis & populis. Arma autẽ eius cõsecrauerũt in fano dei sui: & corp⁹ affixerũt in tẽplo dagon. Hoc cũ audissent viri iabes galaad omnia scilicet que philistiim fecerant super saul. cõsurrexerũt singuli virorũ fortiũ: & tulerunt cadauera saul & filiorũ eius: attuleruntq; ea in iabes: & sepelierunt ossa eorum subter q̃rcũ q̃ erat in iabes: & ieiunauerũt septẽ diebus. Mortuus est ergo saul pp iniq̃tates suas eo q prauaricatus sit mãdatũ dñi qđ pceperat: & nõ custodierit illđ: sed insup etiã phitonissam cõsulerit nec sperauerit in dño: pp qđ interfecit eum: & trãstulit regnum eius ad dđ filiũ isai. 11.

Congregat⁹ est igitur ois isrł ad dđ in hebron dicens. Os tuũ sumus & caro tua: heri quoq; & nudiustertius

בני שאול׃ ותכבד המלחמה על כבד
שאול וימצאהו המורים בקשת מצא ירה
ויחל מן היורים׃ ויאמר שאול אל חול אמר
נשא כליו שלף חרבך ודקרני בה כלה
פן יבאו הערלים האלה והתעללו בוא עלל
בי ולא אבה נשא כליו כי ירא
מאד ויקח שאול את החרב ויפל לקח
עליה׃ וירא נשא כליו כי מת ראה מות
שאול ויפל גם הוא על החרב
וימת׃ וימת שאול ושלשת בניו
וכל ביתו יחדו מתו׃ ויראו כל איש
ישראל אשר בעמק כי נסו וכי מתו נוס
שאול ובניו ויעזבו עריהם וינסו עזב עיר
ויבאו פלשתים וישבו בהם׃ ויהי היה
ממחרת ויבאו פלשתים לפשט
את החללים וימצאו את שאול מצא
ואת בניו נפלים בהר גלבע׃
ויפשיטהו וישאו את ראשו ואת פשט נשא
כליו וישלחו בארץ פלשתים שלח
סביב לבשר את עצביהם ואת סבב
העם׃ וישימו את כליו בית אלהיהם שום
ואת גלגלתו תקעו בית דגון׃ גלל
וישמעו כל יביש גלעד את כל שמע
אשר עשו פלשתים לשאול׃
ויקומו כל איש חיל וישאו את קום
גופת שאול ואת גופת בניו ויביאום בוא
יבישה ויקברו את עצמותיהם תחת קבר
האלה ביבש ויצומו שבעת ימים׃ צום יום
וימת שאול במעלו אשר מעל מות
ביהוה על דבר יהוה אשר לא
שמר וגם לשאול באוב לדרוש׃ דרש
ולא דרש ביהוה וימיתהו ויסב את מות סבב
המלוכה לדויד בן ישי׃ מלך

Cap.xi. ויקבצו כל ישראל אל דויד חברונה קבץ
לאמר הנה עצמך ובשרך
אנחנו׃ גם תמול גם שלשום תמל

Hebrew text (1 Paral. xi):

גַּם תְּמוֹל גַּם שִׁלְשׁוֹם גַּם בִּהְיוֹת שָׁאוּל מֶלֶךְ אַתָּה הָיִיתָ הַמּוֹצִיא וְהַמֵּבִיא אֶת יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְךָ אַתָּה תִרְעֶה אֶת עַמִּי אֶת יִשְׂרָאֵל וְאַתָּה תִּהְיֶה נָגִיד עַל עַמִּי יִשְׂרָאֵל׃ וַיָּבֹאוּ כָּל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל הַמֶּלֶךְ חֶבְרוֹנָה וַיִּכְרֹת לָהֶם דָּוִיד בְּרִית בְּחֶבְרוֹן לִפְנֵי יְהוָה וַיִּמְשְׁחוּ אֶת דָּוִיד לְמֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל כִּדְבַר יְהוָה בְּיַד שְׁמוּאֵל׃ וַיֵּלֶךְ דָּוִיד וְכָל יִשְׂרָאֵל יְרוּשָׁלִַם הִיא יְבוּס וְשָׁם הַיְבוּסִי יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ׃ וַיֹּאמְרוּ יֹשְׁבֵי יְבוּס לְדָוִיד לֹא תָבוֹא הֵנָּה וַיִּלְכֹּד דָּוִיד אֶת מְצֻדַת צִיּוֹן הִיא עִיר דָּוִיד׃ וַיֹּאמֶר דָּוִיד כָּל מַכֵּה יְבוּסִי בָּרִאשׁוֹנָה יִהְיֶה לְרֹאשׁ וּלְשָׂר וַיַּעַל בָּרִאשׁוֹנָה יוֹאָב בֶּן צְרוּיָה וַיְהִי לְרֹאשׁ׃ וַיֵּשֶׁב דָּוִיד בַּמְּצָד עַל כֵּן קָרְאוּ לוֹ עִיר דָּוִיד׃ וַיִּבֶן הָעִיר מִסָּבִיב מִן הַמִּלּוֹא וְעַד הַסָּבִיב וְיוֹאָב יְחַיֶּה אֶת שְׁאָר הָעִיר׃ וַיֵּלֶךְ דָּוִיד הָלוֹךְ וְגָדוֹל וַיהוָה צְבָאוֹת עִמּוֹ׃ וְאֵלֶּה רָאשֵׁי הַגִּבּוֹרִים אֲשֶׁר לְדָוִיד הַמִּתְחַזְּקִים עִמּוֹ בְמַלְכוּתוֹ עִם כָּל יִשְׂרָאֵל לְהַמְלִיכוֹ כִּדְבַר יְהוָה עַל יִשְׂרָאֵל׃ וְאֵלֶּה מִסְפַּר הַגִּבֹּרִים אֲשֶׁר לְדָוִיד יָשָׁבְעָם בֶּן חַכְמוֹנִי רֹאשׁ הַשְּׁלוֹשִׁים הוּא עוֹרֵר אֶת חֲנִיתוֹ עַל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת חָלָל בְּפַעַם אֶחָת׃ וְאַחֲרָיו אֶלְעָזָר בֶּן דּוֹדוֹ הָאֲחוֹחִי הוּא בִּשְׁלוֹשָׁה הַגִּבֹּרִים׃ הוּא הָיָה עִם דָּוִיד בַּפַּס דַּמִּים וְהַפְּלִשְׁתִּים נֶאֶסְפוּ שָׁם לַמִּלְחָמָה וַתְּהִי חֶלְקַת הַשָּׂדֶה מְלֵאָה שְׂעוֹרִים וְהָעָם נָסוּ מִפְּנֵי

Marginal roots: צבא · אמר רעה · היה · נגד בוא · כרת ברת · פנה משח · בוא לכד · צוד · נכה · שור עלה · היה · נכה סבב · מלא · חיה · הלך · גדל · חזק · מלך · ספר · גבר · שלש · מאה · אסף לחם · היה · שער · נוס

Vulgate (Trāsla. B. Hie.):

cum adhuc regnaret saul: tu eras qui educebas & introducebas israel. Tibi enī dixit dñs deus tuus. Tu pasces populū meū israel: & tu eris princeps super eum. Venerunt ergo omnes maiores natu israel ad regem in hebron: & iniit dauid cū eis fedus coram domino. Vnxeruntq; eum regem super israel iuxta sermonem dñi quē locutus est in manu samuel. Abiit quoq; dd & oīs israel in ierusalē. Hec est iebus: vbi erant iebusei hitatores terre. Dixerūtq; q hitabāt in iebꝰ ad dd. Nō ingredieris huc. Porro dauid cepit arcem sion que est ciuitas dauid. Dixitq;. Ois qui percusserit iebuseum in primis: erit princeps & dux. Ascendit igitur primꝰ ioab filius saruie & factus est prīceps. Habitauit aūt dauid in arce: & idcirco appellata est ciuitas dauid. Edificauitq; vrbē in circuitu a mello vsq; ad gyrū. Ioab autem reliqua vrbis extruxit. Proficiebatq; dd vadēs & crescēs: & dominus exercituum erat cū eo. Hi principes virorū fortium dauid qui adiuuerunt eū vt rex fieret super omnem israel iuxta verbū dñi qđ locutus ē ad israel. & iste numerus robustorū dauid. Iesbaam filius ahamoni princeps īter triginta. Iste leuauit hastam suā sup trecentos vulneratos vna vice. Et post eum eleazar filius patrui eius ahoites qui erat inter tres potentes. Iste fuit cum dauid in aphec domim quando philistiim cōgregati sunt ad locū illum in prelium. Et erat ager regionis illius plenus ordeo: fugeratq; populus a facie

Greek LXX with interlinear Latin (Trās. Gre. lxx.):

exīstēte saul rege: tu eras qui introducebas & educebas israel. & dixit tibi dñs deus tuus: tu pasces populum meum israel: & tu eris in principē super populum meum israel. & venerunt omnes seniores israel ad regem in chebron: & disposuit eis rex dauid fedus in chebron corā dño. & vnxerunt dauid in regem sup israel sm verbū dñi per manū samuel. & iuit rex dauid & oīs israel in ierusalem: hec iebus: & illic iebusei habitatores terre. & dixerunt habitatores iebus dauid: nō ingredieris huc. & cepit dauid arcem sion: hec ciuitas dauid. & dixit dauid: ois qui pcusserit iebuseum in primis: erit in principē & in ducem. & ascēdit in primis sup eum ioab filius saruia: & factus ē in principē: & habitauit dauid in arce. ppter hoc appellauit eā ciuitatē dauid. & edificauit ciuitatē in circuitu: ab arce & vsq; ad gyrum: & ioab fouit reliqua vrbis. & ibat dauid procedens & crescens: & dñs omnipotens cum eo. & hi principes potentiū: q fuerūt dauid: adiuuantes cum eo in regno eius cū omi israel vt regnare facerent eū sm verbū dñi sup israel. & iste numerus potētiū dauid: iesbaam filius acamani primus ex triginta. iste euaginauit gladium suū in trecentos vulneratos semel. & post eum eleazar filius patrui eius: hic fuit in tribus potentibꝰ. hic fuit cum dauid in phasdamin. & philistiim cōgregati sunt illic ad bellum: & erat pars agri plena ordeo & pplꝰ fugit a facie

ὄντος σαοὺλ βασιλέως, σὺ ἦσθα ὁ εἰσάγων καὶ ἐξάγων τὸν ἰσραήλ. καὶ εἶπέ σοι κύριος ὁ θεός σου, σὺ ποιμανεῖς τὸν λαόν μου τὸν ἰσραήλ, καὶ σὺ ἔσῃ εἰς ἡγούμενον ἐπὶ τὸν λαόν μου ἰσραήλ. καὶ ἦλθον πάντες οἱ πρεσβύτεροι ἰσραὴλ πρὸς τὸν βασιλέα εἰς χεβρών, καὶ διέθετο αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς δαυὶδ διαθήκην ἐν χεβρὼν ἔναντι κυρίου. καὶ ἔχρισαν τὸν δαυὶδ εἰς βασιλέα ἐπὶ ἰσραὴλ κατὰ τὸν λόγον κυρίου διὰ χειρὸς σαμουήλ. καὶ ἐπορεύθη ὁ βασιλεὺς δαυὶδ καὶ πᾶς ἰσραὴλ εἰς ἱερουσαλήμ, αὕτη ἰεβοὺς, καὶ ἐκεῖ οἱ ἰεβουσαῖοι οἱ κατοικοῦντες τὴν γῆν. καὶ εἶπον οἱ κατοικοῦντες ἰεβοὺς τῷ δαυὶδ, οὐκ εἰσελεύσῃ ὧδε. καὶ προκατελάβετο δαυὶδ τὴν περιοχὴν σιών, αὕτη ἡ πόλις δαυίδ. καὶ εἶπε δαυίδ, πᾶς τύπτων ἰεβουσαῖον ἐν πρώτοις, ἔσται εἰς ἄρχοντα καὶ εἰς στρατηγόν. καὶ ἀνέβη ἐπ' αὐτὴν ἰωὰβ υἱὸς σαρουίας ἐν πρώτοις, καὶ ἐγένετο εἰς ἄρχοντα, καὶ ἐκάθισε δαυὶδ ἐν τῇ περιοχῇ. διὰ τοῦτο ἐκάλεσεν αὐτὴν πόλιν δαυίδ. καὶ ᾠκοδόμησε τὴν πόλιν κυκλόθεν, ἀπὸ τῆς ἄκρας καὶ ἕως τοῦ κύκλου, καὶ ἰωὰβ περιεποιήσατο τὸ λοιπὸν τῆς πόλεως. καὶ ἐπορεύετο δαυὶδ πορευόμενος καὶ μεγαλυνόμενος, καὶ κύριος παντοκράτωρ μετ' αὐτοῦ. καὶ οὗτοι οἱ ἄρχοντες τῶν δυνατῶν, οἳ ἦσαν τῷ δαυίδ, οἱ ἀντεχόμενοι μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ μετὰ παντὸς ἰσραὴλ τοῦ βασιλεῦσαι αὐτὸν κατὰ τὸν λόγον κυρίου ἐπὶ ἰσραήλ. καὶ οὗτος ὁ ἀριθμὸς τῶν δυνατῶν δαυίδ, ἰεσβαὰμ υἱὸς ἀχαμανὶ πρῶτος τῶν τριάκοντα, οὗτος ἐσπάσατο τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ ἐπὶ τριακοσίους τραυματίας καθάπαξ. καὶ μετ' αὐτὸν ἐλεαζὰρ υἱὸς δωδαὶ πατραδέλφου αὐτοῦ, οὗτος ἦν ἐν τοῖς τρισὶ δυνατοῖς. οὗτος ἦν μετὰ δαυὶδ ἐν φασοδομὶμ. καὶ οἱ ἀλλόφυλοι συνήχθησαν ἐκεῖ εἰς πόλεμον, καὶ ἦν μερὶς τοῦ ἀγροῦ πλήρης κριθῶν. καὶ ὁ λαὸς ἔφυγεν ἀπὸ προσώπου

Marginal: 2.Reg. 5.a. · B · C · D · E · F

Greek LXX with interlinear Latin:

philistinorū. & stetit in medio partis: & saluauit eam: & percussit philisteos: & fecit dñs salutem magnā. & descenderūt tres de tribus principibꝰ ad petrā ad dauid: ad speluncā odollam. & castra philistinorū castrametata sunt in valle gigantum. & dauid tunc in presidio: & statio philistinorū tunc in bethleem. & desiderauit dauid & dixit: quis potabit me aqua de cisterna bethleem que in porta. & ruperūt tres castra philistinorū: & hauserūt aquā de cisterna bethleem: que erat in porta: & ceperūt & venerūt ad dauid. & nō voluit dauid vt biberet eam. & libauit eam dño: & dixit: ppitius mihi deus vt facerem verbū hoc: si sanguinē virorū istorū bibā in aīa ipsorū: quia in aīabus suis attulerūt eā: & nō voluit bibere eam. hec fecerunt tres potētes. & abessai frater ioab: hic erat princeps triū: hic euaginauit gladium suum cōtra trecentos vulneratos in tpe vno. hic erat noīatus in tribus: de tribus sup duos gloriosus: & fact' est eis in principē: & vsq; ad tres nō puenerat. & banaias filius ioiade filius viri potētis: multa opa eius de cabseel: ipse percussit duos ariel moab: & hic descēdit & percussit leonem in cisterna in die niuis: & hic percussit virū egyptiū virū grandem quinq; cubitorū: & in manu egyptii lancea sicut liciatoriū texentiū: & descēdit ad eum banaias in virga: & rapuit hastā de manu egyptii: & interfecit eum in hasta sua: hec fecit banaias filius ioiade: & huic nomē in tribus potētibus: super

τῶν ἀλλοφύλων. καὶ ἔστη ἐν μέσῳ τῆς μερίδος, καὶ ἔσωσεν αὐτὴν, καὶ ἐπάταξε τοὺς ἀλλοφύλους, καὶ ἐποίησε κύριος σωτηρίαν μεγάλην. καὶ κατέβησαν τρεῖς ἐκ τῶν τριάκοντα ἀρχόντων εἰς τὴν πέτραν πρὸς δαδ, εἰς τὸ σπήλαιον ὀδολλάμ. καὶ παρεμβολὴ τῶν ἀλλοφύλων παρεμβεβλήκει ἐν τῇ κοιλάδι τῶν γιγάντων. καὶ δαυὶδ τότε ἐν τῇ περιοχῇ, καὶ τὸ σύστημα τῶν ἀλλοφύλων τότε ἐν βηθλεέμ. καὶ ἐπεθύμησε δαυὶδ καὶ εἶπε, τίς ποτιεῖ με ὕδωρ ἐκ τοῦ λάκκου βηθλεὲμ τοῦ ἐν τῇ πύλῃ. καὶ διέῤῥηξαν οἱ τρεῖς τὴν παρεμβολὴν τῶν ἀλλοφύλων, καὶ ὑδρεύσαντο ὕδωρ ἐκ τοῦ λάκκου βηθλεέμ, ὃς ἦν ἐν τῇ πύλῃ, καὶ ἔλαβον καὶ ἦλθον πρὸς δαυίδ. καὶ οὐκ ἠθέλησε δαυὶδ τοῦ πιεῖν αὐτό. καὶ ἔσπεισεν αὐτὸ τῷ κυρίῳ, καὶ εἶπεν, ἵλεώς μοι ὁ θεὸς τοῦ ποιῆσαι τὸ ῥῆμα τοῦτο, εἰ αἷμα τῶν ἀνδρῶν τούτων πίομαι ἐν ψυχαῖς αὐτῶν; ὅτι ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν ἤνεγκαν αὐτό, καὶ οὐκ ἐβούλετο πιεῖν αὐτό. ταῦτα ἐποίησαν οἱ τρεῖς δυνατοί. καὶ ἀβεσσαὶ ὁ ἀδελφὸς ἰωὰβ, οὗτος ἦν ἄρχων τῶν τριῶν, οὗτος ἐσπάσατο τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ ἐπὶ τριακοσίους τραυματίας ἐν καιρῷ ἑνί. οὗτος ἦν ὀνομαστὸς ἐν τοῖς τρισίν, ἀπὸ τῶν τριῶν ὑπὲρ τοὺς δύο ἔνδοξος, καὶ ἦν αὐτοῖς εἰς ἄρχοντα, καὶ ἕως τῶν τριῶν οὐκ ἤρχετο. καὶ βαναίας υἱὸς ἰωδαὲ υἱὸς ἀνδρὸς δυνατοῦ, πολλὰ ἔργα αὐτοῦ ἀπὸ καβσεήλ, αὐτὸς ἐπάταξε τοὺς δύο ἀριὴλ μωάβ, καὶ οὗτος κατέβη καὶ ἐπάταξε τὸν λέοντα ἐν τῷ λάκκῳ ἐν ἡμέρᾳ χιόνος, καὶ οὗτος ἐπάταξε τὸν ἄνδρα τὸν αἰγύπτιον ἄνδρα ἐν μήκει πεντάπηχυν, καὶ ἐν τῇ χειρὶ τοῦ αἰγυπτίου δόρυ ὡς ἀντίον ὑφαινόντων, καὶ κατέβη πρὸς αὐτὸν βαναίας ἐν ῥάβδῳ, καὶ ἀφείλετο τὸ δόρυ ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ αἰγυπτίου, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτὸν ἐν τῷ δόρατι αὐτοῦ. ταῦτα ἐποίησε βαναίας υἱὸς ἰωιαδέ, καὶ τούτῳ ὄνομα ἐν τοῖς τρισὶ δυνατοῖς, ὑπὲρ τοὺς

Marginal: 2.Reg. 23.b. · D · E · F

Vulgate (Trāsla. B. Hie.):

philistinorum. Hi stete runt in medio agri & defenderūt eū. Cūq; pcussisset philisteos dedit dñs salutē magnam populo suo. Descēderūt aūt tres de triginta principibus ad petrā in q̄ erat dauid ad speluncā odollam: quando philistiim fuerāt castrametati in valle raphai. Porro dd erat in presidio: & statio philistinorū in bethleē. Desiderauit igitur dd aquā: & dixit. O si quis daret mihi aquā de cisterna bethleem que est in porta. Tres ergo isti p media castra philistinorū prexerūt & hauserunt aquā de cisterna bethleē q̄ erat in porta & attulerūt ad dauid vt biberet. Qui noluit: sed magis libauit illā domino dicēs. Absit vt in conspectu dei mei hoc faciam: & sanguinē istorū virorū bibam: quia in piculo animarū suarū attulerūt mihi aquā. Et ob hāc cām noluit bibere. Hec fecerūt tres robustissimi. Abisai quoq; frater ioab ipse erat princeps trium & ipse leuauit hastā suam contra trecentos vulneratos: & ipe erat inter tres noīatissimus: inter tres secundus inclytus & princeps eorū. Verūtn vsq; ad tres primos nō puenerat. Banaia filiꝰ ioiade viri robustissimi q multa opa ppetrarat de capseel: ipse pcussit duos ariel moab. Et ipse descendit & interfecit leonem in media cisterna tempore niuis: & ipse percussit virum egyptiū: cuius statura erat quinq; cubitorum: & habebat lanceam vt liciatoriū texentiū. Descēdit igitur ad eū cū virga & rapuit hastam quam tenebat manu & interfecit eū hasta sua. Hec fecit banaia filius ioiade qui erat inter tres robustos nominatissimus: inter

Hebrew text:

פְלִשְׁתִּים׃ וַיִּתְיַצְּבוּ בְתוֹךְ הַחֶלְקָה וַיַּצִּילוּהָ וַיַּכּוּ אֶת פְּלִשְׁתִּים וַיּוֹשַׁע יְהוָה תְּשׁוּעָה גְדוֹלָה׃ וַיֵּרְדוּ שְׁלוֹשָׁה מִן הַשְּׁלוֹשִׁים רֹאשׁ עַל הַצֻּר אֶל דָּוִיד אֶל מְעָרַת עֲדֻלָּם וּמַחֲנֵה פְלִשְׁתִּים חֹנָה בְּעֵמֶק רְפָאִים׃ וְדָוִיד אָז בַּמְּצוּדָה וּנְצִיב פְּלִשְׁתִּים אָז בְּבֵית לָחֶם׃ וַיִּתְאָו דָּוִיד וַיֹּאמַר מִי יַשְׁקֵנִי מַיִם מִבּוֹר בֵּית לֶחֶם אֲשֶׁר בַּשָּׁעַר׃ וַיִּבְקְעוּ הַשְּׁלֹשָׁה בְּמַחֲנֵה פְלִשְׁתִּים וַיִּשְׁאֲבוּ מַיִם מִבּוֹר בֵּית לֶחֶם אֲשֶׁר בַּשַּׁעַר וַיִּשְׂאוּ וַיָּבִאוּ אֶל דָּוִיד וְלֹא אָבָה דָוִיד לִשְׁתּוֹתָם וַיְנַסֵּךְ אֹתָם לַיהוָה׃ וַיֹּאמֶר חָלִילָה לִּי מֵאֱלֹהַי מֵעֲשׂוֹת זֹאת הֲדַם הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה אֶשְׁתֶּה בְנַפְשׁוֹתָם כִּי בְנַפְשׁוֹתָם הֱבִיאוּם וְלֹא אָבָה לִשְׁתּוֹתָם אֵלֶּה עָשׂוּ שְׁלֹשֶׁת הַגִּבּוֹרִים׃ וְאַבְשַׁי אֲחִי יוֹאָב הוּא הָיָה רֹאשׁ הַשְּׁלוֹשָׁה וְהוּא עוֹרֵר אֶת חֲנִיתוֹ עַל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת חָלָל וְלוֹ שֵׁם בַּשְּׁלוֹשָׁה׃ מִן הַשְּׁלוֹשָׁה בַשְּׁנַיִם נִכְבָּד וַיְהִי לָהֶם לְשָׂר וְעַד הַשְּׁלוֹשָׁה לֹא בָא׃ בְּנָיָה בֶן יְהוֹיָדָע בֶּן אִישׁ חַיִל רַב פְּעָלִים מִן קַבְצְאֵל הוּא הִכָּה אֵת שְׁנֵי אֲרִיאֵל מוֹאָב וְהוּא יָרַד וְהִכָּה אֶת הָאֲרִי בְּתוֹךְ הַבּוֹר בְּיוֹם הַשָּׁלֶג׃ וְהוּא הִכָּה אֶת הָאִישׁ הַמִּצְרִי אִישׁ מִדָּה חָמֵשׁ בָּאַמָּה וּבְיַד הַמִּצְרִי חֲנִית כִּמְנוֹר אֹרְגִים וַיֵּרֶד אֵלָיו בַּשָּׁבֶט וַיִּגְזֹל אֶת הַחֲנִית מִיַּד הַמִּצְרִי וַיַּהַרְגֵהוּ בַּחֲנִיתוֹ׃ אֵלֶּה עָשָׂה בְּנָיָהוּ בֶּן יְהוֹיָדָע וְלוֹ שֵׁם בִּשְׁלוֹשָׁה הַגִּבֹּרִים׃ מִן

Marginal roots: יצב · נצל נכה · ישע שלש · צור · חנה · מצד · אוה · שקה · בקע · שאב · נשא בוא · שתה נסך · אמר חלל · עשה · בוא · עשה · גבר אח · חנה · מאה · שלש שנה · כבד היה · שור · נכה · ארה · מדד · מנר · גזל · הרג · שלש

השלושים הנו נכבד הוא ואל השלושה לא בא וישימהו דויד על משמעתו׃ וגבורי החילים עשהאל אחי יואב אלחנן בן דודו מבית לחם׃ שמות ההרורי חלץ הפלוני׃ עירא בן עקש התקועי אביעזר הענתותי׃ סבכי החשתי עילי האחוחי׃ מהרי הנטופתי חלד בן בענה הנטופתי׃ איתי בן ריבי מגבעת בני בנימן בניה הפרעתוני׃ חורי מנחלי געש אביאל הערבתי׃ עזמות הבחרומי אליחבא השעלבני׃ בני השם הגזוני יונתן בן שגה ההררי׃ אחיאם בן שכר ההררי אליפל בן אור׃ חפר המכרתי אחיה הפלוני׃ חצרו הכרמלי נערי בן אזבי׃ יואל אחי נתן מבחר בן הגרי׃ צלק העמוני נחרי הברתי נשא כלי יואב בן צרויה׃ עירא היתרי גרב היתרי׃ אוריה החתי זבד בן אחלי׃ עדינא בן שיזא הראובני ראש לראובני ועליו שלשים׃ חנן בן מעכה ויושפט המתני׃ עזיא העשתרתי שמע ויעיאל בני חותם הערערי׃ ידיעאל בן שמרי ויחא אחיו התיצי׃ אליאל המחוים ויריבי ויושויה בני אלנעם ויתמה המואבי׃ אליאל ועובד ויעשיאל המצביה׃

Cap.xii.

ואלה הבאים אל דויד לציקלג עוד עצור מפני שאול בן קיש והמה בגבורים עזרי המלחמה׃ נשקי קשת מימינים ומשמאלים באבנים ובחצים בקשת מאחי שאול מבנימן׃ הראש אחיעזר

triginta primus. Verūtamen ad tres vſq; nō puenerat. Poſuit autē eū dauid ad auriculā ſuā. Porro fortiſſimi viri in exercitu: aſael frater ioab & eleanā filius patrui eius de bethleem: ſāmoth arodites: helles polonites: hiras filius acces thecuites: abiezer anathotites: ſobochai vſatites: ilai ahotites: marai netophatites: helles filius baana netophatites: ethai filius ribai de gabaath filiorū beniamin: banaia pharatonites: hurai de torrēte gaas: abiel arabathites: aſmoth bauramites: eliaba ſalabonites: filii aſſem gezonites: ionathan filius ſaie ararithes: ahiam filius ſachar ararithes: eliphal filius vr: epher meheratites: ahia phellonites: ezro carmelites: naarai filius azbi: iohel frater nathā: mibaar filius agarai: ſelech āmonites: naarai berothites armiger ioab filii ſaruie: hiras iethreus: iareb iethreus: vrias etheus: zabab filius ooli: adyna filius ſechar rubenites princeps rubenitarum: & cum eo triginta: hanan filius macha: & ioſaphat mathanites: ozias aſtarothithes: ſemma & iahihel filii hotham arorites: iedihel filius zamri & ioha frater eius thoſaites: helihel mahumites: & ieribai & ioſoia filii elnaem & iethma moabites: elihel & obed & iaſiel de maſobia.

12.

Hi quoq; venerunt ad dd in ſiceleech cū adhuc fugeret ſaul filium cis: q erant fortiſſimi & egregii pugnatores tendentes arcū & vtraq; manu fundis ſaxa iacientes & dirigētes ſagittas. De fratribus ſaul ex tribu beniamin. Princeps abiezer:

triginta glorioſus: τ ad tres nō puenerat.
τριάκοντα ἔνδοξος, καὶ πρὸς τοὺς τρεῖς οὐκ ἤρχετο.
et cōſtituit eū dauid in familia ſua.
καὶ κατέστησεν αὐτὸν δαυὶδ ἐπὶ τὴν πατριὰν αὐτοῦ.
et potētes exercituū: aſael frater ioab: eleana fili⁹ dodi de bethleem: ſammoth arori: chelles phelloni: iras filius eccis thecoites: abiezer anathothites: ſobocchai huſathi: hela achachi: marri netophathi: alad filius bana netophathi. ithai filius ribai de gabaath filiorū beniamin: banaia pharathoni: vri de nachali: gaas abiel arabathi: aſmoth bacharumi: eliba ſalaboni. filii aſom gunni: ionathan filius ſage arori: achiam fili⁹ zachar arari: eliphal filius vr: aphar mechorathi: achia phelloni: eſri chermeli: narai filius aſbai: ioel frater nathan: maabar filius ageri: ſellec ammani: naarai berothi tollens arma ioab filii ſaruia. ira iethri: gareb iethri: vrias chetthi: zabad filius halai: adina filius ſiza rubeni: princeps ruben: τ in eo triginta. anan filius maacha: τ ioſaphat matthani: hozias eſtharothi: ſamma τ ieiel filii chotham arari: iediel filius ſamari: τ iocha frater eius thoſi: eliel maouim: τ iaribai τ ioſoia filii elnaam: τ iethan moabites: eliel τ obed: τ eſiiel maſabia.
καὶ οἱ δυνατοὶ τῶν δυνάμεων, ἀσαὴλ ἀδελφὸς ἰωὰβ, ἐλεανὰ υἱὸς δωδὶ ἀπὸ βηθλεέμ, σαμμὼθ ὁ ἀρωρεί, χελλὴς ὁ φελλωνεί, εἰρὰς υἱὸς ἐκκὶς ὁ θεκωΐτης, ἀβιέζερ ὁ ἀναθωθίτης, σοβοχαὶ ὁ ὑσαθεί, ἠλὰ ὁ ἀχαχί, μαρρὶ ὁ νετωφαθί, ἀλὰδ υἱὸς βαανὰ ὁ νετωφαθί. ἰθαὶ υἱὸς ῥιβαὶ ἀπὸ γαβαὰθ υἱῶν βενιαμὶν βαναῖα ὁ φαραθωνί, οὐρὶ ἀπὸ ναχαλί, γαὰς ἀβιὴλ ὁ ἀραβαθί, ἀσμὼθ βαχαρουμί, ἐλιβὰ ὁ σαλαβωνί. υἱοὶ ἀσὸμ τοῦ γουνί, ἰωνάθαν υἱὸς σαγαὶ ὁ ἀρωρί, ἀχιὲμ υἱὸς ζαχὰρ ὁ ἀραρί, ἐλιφὰλ υἱὸς οὔρ, ἀφὰρ ὁ μεχωραθί, ἀχία ὁ φελλωνί, ἐσρὶ ὁ χερμελί, ναραῒ ὁ υἱὸς ἀσβαΐ, ἰωὴλ ἀδελφὸς νάθαν, μααβὰρ υἱὸς ἀγηρί, σελλὴκ ὁ ἀμμανί, νααραῒ ὁ βηρωθί αἴρων σκεύη ἰωὰβ υἱοῦ σαρουΐα. ἰρὰ ὁ ἰεθρί, γαρὲβ ὁ ἰεθρί, οὐρίας ὁ χετθί, ζαβὰδ υἱὸς ἀλαΐ, ἀδινὰ υἱὸς σιζὰ ὁ ῥουβηνί, ἄρχων τῷ ῥουβὴν καὶ ἐπ᾽ αὐτῷ τριάκοντα. ἀνὰν υἱὸς μααχά, καὶ ἰωσαφὰτ ὁ ματθανί, ὀζίας ὁ ἐσθαρωθί, σάμμα καὶ ἰεϊὴλ υἱοὶ χωθὰμ τοῦ ἀραρί, ἰεδιὴλ υἱὸς σαμαρί, καὶ ἰωχὰ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁ θωσί, ἐλιὴλ ὁ μαωουίμ, καὶ ἰαριβαὶ καὶ ἰωσωΐα οἱ υἱοὶ ἐλναάμ, καὶ ἰεθὰμ ὁ μωαβίτης, ἐλιὴλ καὶ ὠβήδ, καὶ ἐσιὴλ ὁ μασαβία.

Ca.12.

Et hi qui venerūt ad dauid in ſiceleg: adhuc compreſſo dauid a facie ſaul filii cis. illi in potētib⁹ auxiliātes in bellō extēdētes arcū dextris vtētes τ ſiniſtris: τ funditores in lapidib⁹ τ in iaculis τ arcu. de fratribus ſaul ex beniamin: pīceps achiezer
Καὶ οὗτοι οἱ ἐλθόντες πρὸς δαυὶδ εἰς σικελάγ, ἔτι συνεχομένου τοῦ δαυὶδ ἀπὸ προσώπου σαοὺλ υἱοῦ κίς. αὐτοὶ ἐν τοῖς δυνατοῖς βοηθοῦντες ἐν τῷ πολέμῳ ἐντείνοντες τόξον δεξιάζοντες καὶ ἀριστερεύοντες, καὶ σφενδονῆται ἐν λίθοις καὶ ἐν βέλεσι καὶ τόξῳ. ἐκ τῶν ἀδελφῶν σαοὺλ ἐκ τοῦ βενιαμίν, ἄρχων ἀχιέζερ

G

A

τ ioas filii aſma: gabaanite: τ eziel τ phalet filii aſmoth: τ barachia τ ieu anathothi: τ ſameas gabaonites robuſtus īter triginta τ ſup triginta. hieremias τ ieziel τ ionan: τ iozabad gaderothites eliozi τ iarimuth baalia: τ ſamarias τ ſaphatias charaphi: eleana τ ieſia τ azarel τ ioezer τ ieſbaam coritae: τ iocla τ zabadia filii ieroam filii gedor. τ de gad ſeparati ſunt ad dauid in deſerto robuſti fortitudine viri potentie in bellū ordinati clypeo τ haſta: τ facies leonum facies eoꝝ: τ veloces vt capree in mōtib⁹ velocitate. ezer princeps: abdia ſcdo: eliab tertius: maſmana quartus: hieremias quintus: ethi ſextus: eliel ſeptimus: ioanan octauus: elſabad nonus: hieremias decimus: machabani vndecimus. iſti de filiis gad principes exercitus vn⁹ centū paruus: τ magn⁹ ad mille. iſti fuerūt q̄ tranſierūt iordanem in mēſe primo: τ ipſe erat plenus ſup oēs ripas ſuas. τ fecuti ſunt oēs habitātes valles ad orientē τ ad occidētē. τ venerūt a filiis beniamin τ iuda ad auxiliū dauid: τ egreſſus ē dauid in occurſum eis: τ rndit τ dixit eis: ſi in pace veniſtis ad me ad auxiliādū mihi: ſit mihi cor ſup vos in vnitatē. τ ſi vt tradatis me aduerſariis meis nō in veritate manus: videat deus patrum nroꝝ τ arguat. τ ſpūs induit amaſai principē triginta: τ dixit: vade dauid fili ieſſai tu τ ppl's tuus in pace: pax tibi τ pax adiutorib⁹ tuis: qm̄ adiuuauit te de⁹ tuus. τ ſuſcepit eos
καὶ ἰωὰς υἱοὶ ἀσμά, τοῦ γαβααθίτου, καὶ ἐζιὴλ καὶ φαλὲτ υἱοὶ ἀσμώθ, καὶ βαραχία καὶ ἰηοῦ ὁ ἀναθωθί, καὶ σαμέας ὁ γαβαωνίτης δυνατὸς ἐν τοῖς τριάκοντα καὶ ἐπὶ τῶν τριάκοντα. ἱερεμίας καὶ ἰεζιὴλ καὶ ἰωνάν, καὶ ἰωζαβὰδ ὁ γαδηρωθὶ ἐλιοζὶ καὶ ἰαριμοὺθ βααλία, καὶ σαμαρείας καὶ σαφατίας ὁ χαραφί, ἐλκανὰ καὶ ἰεσία καὶ ἀζαρὴλ καὶ ἰωεζὲρ καὶ ἰεσβαὰμ οἱ κορῖται, καὶ ἰωηλὰ καὶ ζαβαδία υἱοὶ ἰεροὰμ υἱοὶ τοῦ γεδώρ. καὶ ἀπὸ τοῦ γὰδ διεχωρίσθησαν πρὸς δαυὶδ ἐπὶ τῆς ἐρήμου δυνατοὶ ἰσχύι ἄνδρες δυνάμεως εἰς πόλεμον παρατασσόμενοι θυρεῷ καὶ δόρατι, καὶ πρόσωπα λεόντων τὰ πρόσωπα αὐτῶν, καὶ κοῦφοι ὡς δορκάδες ἐπὶ τῶν ὀρέων τῷ τάχει. ἔζερ ὁ ἄρχων, ἀβδία ὁ δεύτερος, ἐλιὰβ ὁ τρίτος, μασμανὴ ὁ τέταρτος, ἱερεμίας ὁ πέμπτος, ἐθθὶ ὁ ἕκτος, ἐλιὴλ ὁ ἕβδομος, ἰωανὰν ὁ ὄγδοος, ἐλσαβὰδ ὁ ἔνατος, ἱερεμίας ὁ δέκατος, μαχαβανὶ ὁ ἑνδέκατος. οὗτοι ἐκ τῶν υἱῶν γὰδ ἄρχοντες τῆς στρατιᾶς εἷς τοῖς ἑκατὸν μικρός, καὶ μέγας πρὸς χιλίους. οὗτοι ἦσαν οἱ διαβάντες τὸν ἰορδάνην ἐν τῷ μηνὶ τῷ πρώτῳ, καὶ αὐτὸς ἦν πεπληρωκὼς ἐπὶ πᾶσαν τὴν κρηπῖδα αὐτοῦ. καὶ ἐξεδίωξαν πάντας τοὺς κατοικοῦντας αὐλῶνας εἰς ἀνατολὰς καὶ εἰς δυσμάς. καὶ ἦλθον ἀπὸ τῶν υἱῶν βενιαμὶν καὶ ἰούδα εἰς βοήθειαν τῷ δαυίδ, καὶ ἐξῆλθε δαυὶδ εἰς ἀπάντησιν αὐτῶν, καὶ ἀπεκρίθη καὶ εἶπεν αὐτοῖς, εἰ εἰς εἰρήνην ἥκατε πρός με βοηθῆσαί μοι, εἴη μοι καρδία ἐφ᾽ ὑμᾶς εἰς ἕνωσιν. καὶ εἰ τοῦ παραδοῦναί με τοῖς ἐχθροῖς μου οὐκ ἐν ἀληθείᾳ χειρός, ἴδοι ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν καὶ ἐλέγξαι. καὶ πνεῦμα ἐνέδυσε τὸν ἀμασαὶ ἄρχοντα τῶν τριάκοντα, καὶ εἶπε, πορεύου δαυὶδ υἱὸς ἰεσσαὶ σὺ καὶ ὁ λαός σου ἐν εἰρήνῃ, εἰρήνη σοι καὶ εἰρήνη τοῖς βοηθοῖς σου, ὅτι ἐβοήθησέ σοι ὁ θεός σου. καὶ προσεδέξατο αὐτούς

B

C

& ioas filii ſamaa: gabaathites & iazibel & phalleth filii aſmoth & baracha & iehu anatothites: ſamaias quoq; gabaōites fortiſſimus inter triginta: & ſup triginta: hieremias & iezichel & iohannan & ieſabad gaderothites: eluzai & hierimut & baalia & ſamaia & ſaphatia araphites. Helcana & ieſia & azarhel & ioezer & ieſbaan de carem: ioela quoq; & zabadia filii ieroam de gedor. Sed & de gaddi trāſfugerūt ad dd cū lateret in deſerto viri robuſtiſſimi & pugnatores optimi tenentes clypeū & haſtā. Facies eoꝝ q̄ſi facies leonis: & veloces q̄ſi capree in mōtibus. Ezer princeps: obdias ſecūdus: eliab tertius: maſmana quartus: hieremias quintus: ethi ſextus: heliel ſeptimus: iohannan octauus: helzebad nonus: hieremias decimus: bachānaii vndecimus. Hi de filiis gad principes exercitus. Nouiſſimus cētū militib⁹ pērat: & maxim⁹ mille. Iſti ſunt qui tranſierunt iordanem menſe primo quando inundare cōſueuit ſup ripas ſuas: & oēs fugauerūt qui morabātur in vallib⁹ ad orientalē plagā & occidētalē. Venerūt autem & de beniamin & de iuda ad preſidiū in quo morabatur dauid. Egreſſuſq; eſt dd obuiam eis: & ait. Si pacifice veniſtis ad me: vt auxiliemini mihi: cor meum iūgatur vobis. Si aūt inſidiamini mihi pro aduerſariis meis cū ego iniq̄tatē ī manibus nō habeā: videat deus patrū nroꝝ & iudicet. Sp̄s vero dn̄i īduit amaſai pricipē iter triginta: & ait. tui ſum⁹ o dd & tecū fili iſai. Pax pax tibi: & pax adiutoribus tuis. Te enim adiuuat deus tuus. Suſcepit ergo eos

ויואש בני השמעה הגבעתי ויזואל ופלט בני עזמות וברכה ויהוא הענתתי׃ וישמעיה הגבעוני גבור בשלשים ועל השלשים׃ וירמיה ויחזיאל ויוחנן ויוזבד הגדרתי׃ אלעוזי וירימות ובעליה ושמריהו ושפטיהו החרופי׃ אלקנה וישיהו ועזראל ויועזר וישבעם הקרחים׃ ויועאלה וזבדיה בני ירחם מן הגדור׃ ומן הגדי נבדלו אל דויד למצד מדברה גברי החיל אנשי צבא למלחמה ערכי צנה ורמח ופני אריה פניהם וכצבאים על ההרים למהר׃ עזר הראש עבדיה השני אליאב השלישי׃ משמנה הרביעי ירמיה החמישי׃ עתי הששי אליאל השבעי׃ יוחנן השמיני אלזבד התשיעי׃ ירמיהו העשירי מכבני עשתי עשר׃ אלה מבני גד ראשי הצבא אחד למאה הקטן והגדול לאלף׃ אלה הם אשר עברו את הירדן בחדש הראשון והוא ממלא על כל גדותיו ויבריחו את כל העמקים למזרח ולמערב׃ ויבאו מן בני בנימן ויהודה עד למצד לדויד׃ ויצא דויד לפניהם ויען ויאמר להם אם לשלום באתם אלי לעזרני יהיה לי עליכם לבב ליחד ואם לרמותני לצרי בלא חמס בכפי ירא אלהי אבותינו ויוכח׃ ורוח לבשה את עמשי ראש השלושים לך דויד ועמך בן ישי שלום שלום לך ושלום לעזרך כי עזרך אלהיך ויקבלם

דויד ויתנם בראשי הגדוד ׃
וממנשה נפלו על דויד בבאו
עם פלשתים על שאול
למלחמה ולא עזרם כי בעצה
שלחהו סרני פלשתים לאמר
בראשינו יפול אל אדניו שאול ׃
בלכתו אל ציקלג נפלו עליו
ממנשה עדנח ויוזבד וידיעאל
ומיכאל ויוזבד ואליהוא וצלתי
ראשי האלפים אשר למנשה ׃
והמה עזרו עם דויד על הגדוד
כי גבורי חיל כלם ויהיו שרים
בצבא כי לעת יום ביום יבאו
על דויד לעזרו עד למחנה גדול
כמחנה אלהים ׃ ואלה מספרי
ראשי החלוץ לצבא באו על
דויד חברונה להסב מלכות
שאול אליו כפי יהוה ׃ בני
יהודה נשאי צנה ורמח ששת
אלפים ושמונה מאות חלוצי
צבא ׃ מן בני שמעון גבורי חיל
לצבא שבעת אלפים ומאה ׃
מן בני הלוי ארבעת אלפים
ושש מאות ׃ ויהוידע הנגיד
לאהרן ועמו שלשת אלפים
ושבע מאות ׃ וצדוק נער גבור
חיל ובית אביו שרים עשרים
ושנים ׃ ומן בני בנימן אחי
שאול שלשת אלפים ועד הנה
מרביתם שמרים משמרת בית
שאול ׃ ומן בני אפרים עשרים
אלף ושמונה מאות גבורי חיל
אנשי שמות לבית אבותם ׃
ומחצי מטה מנשה שמונה
עשר אלף אשר נקבו בשמות
לבוא להמליך את דויד ׃ ומבני

david & constituit principes turme. Porro de manasse trāsfugerūt ad dd̄ qñ veniebat cū philisthim aduersus saul vt pugnaret: & non dimicauit cū eis: qa inito cōsilio remiserūt eū principes philistinorū dicentes. Periculo capitis nr̄i reuertetur ad dñm suū saul. Qñ igr̄ reuersus ē in sicelech trāsfugerūt ad eum de manasse ednas iosabad: & iedihel & michael & ednas & iozabath heliu & salathi: principes milium ī manasse. Hi pbuerūt auxiliū dd̄ aduersus latrunculos. Oēs eñi erāt viri fortissimi: & fcti sūt pricipes in exercitu. Sed & p singulos dies veniebant ad dd̄ ad auxiliandū ei: vsq3 dū fieret grādis numerus: q̄si exercitus dei. Iste quoq3 est nūerus principū exercitus qui venerunt ad dauid cū esset in hebrō vt transferrent regnū saul ad eum iuxta verbum domini. Filii iuda portantes clypeū & hastam sex milia octingenti expediti ad preliū. De filiis symeon virorū fortissimorū ad pugnādum septem milia centum. De filiis leui: q̄ttuor milia sexcenti. Ioiada quoq3 princeps de stirpe aaron & cum eo tria milia septingenti. Sadoch etiā puer egregie indolis & domus pris eius prīcipes viginti duo. De filiis autē beniamin fratribus saul tria milia. Magna eñi pars eorū adhuc seq̄batur domū saul. Porro de filiis ephraim viginti milia octingenti: fortissimi robore viri nomīati in cognationibus suis. & ex dimidia tribu manasse decē & octo milia singuli per nomina sua: venerūt vt cōstituerēt regē dd̄. De filiis quoq3

david: et cōstituit eos principes turma
δαυίδ, καὶ κατέστησεν αὐτοὺς ἄρχοντας τῶν δυνά-
rum. et de manasse trāsfugerunt ad dauid veni
μεων. καὶ ἀπὸ μανασσῆ προσεχώρησαν πρὸς δαυίδ ἐρχο-
ente eo cū philisthim venientib⁹ ɔtra saul
μένου αὐτοῦ μετὰ ἀλλοφύλων τῶν ἐλθόντων ἐπὶ σαοὺλ
ad bellum. et nō auxiliat⁹ est eis dd̄: qm̄
εἰς πόλεμον. καὶ οὐκ ἐβοήθησεν αὐτοῖς δαυίδ, ὅτι
in cōsilio fuerunt principes philistinorū dicen
ἐν βουλῇ ἐγένοντο οἱ σατράπαι τῶν ἀλλοφύλων λέγον-
tes: in capitibus nr̄is reuertetur ad do
τες, ἐν ταῖς κεφαλαῖς ἡμῶν ἐπιστρέψει πρὸς τὸν κύ-
minū suū saul: et dimiserunt eū: et cū
ριον αὐτοῦ σαούλ, καὶ ἐξαπέστειλαν αὐτόν. καὶ ἐν τῷ
veniret dauid in secelag: trāsfugerūt
πορεύεσθαι τὸν δαυίδ εἰς σεκελάγ, προσεχώρησαν
ad eū de manasse: edna et iozabad et iadiel
αὐτῷ ἀπὸ μανασσῆ, ἐδνὰ καὶ ἰωζαβὰδ καὶ ἰαδιὴλ
et michael: et iozabad et heliu et salathi
καὶ μιχαὴλ, καὶ ἰωζαβὰδ καὶ ἐλιοῦ καὶ σαλαθὶ οἱ
principes millium q̄ manasse. et hi
ἄρχοντες τῶν χιλιάδων τῶν τοῦ μανασσῆ. καὶ αὐ-
auxiliati sunt dauid cōtra latrunculos: qm̄
τοὶ συνεμάχησαν τῷ δαυίδ ἐπὶ τοῦ γεδούρ, ὅτι
robusti fortitudine oēs hi. et facti sūt princi
δυνατοὶ ἰσχύϊ πάντες αὐτοί. καὶ ἐγένοντο ἄρχον-
pes exercitui in virtute: qm̄ per tēpus di
τες τῇ στρατείᾳ ἐν δυνάμει, ὅτι κατὰ καιρὸν ἡμέ-
ei in diem veniebāt ad dauid vt auxiliarēt
ρας εἰς ἡμέραν ἤρχοντο πρὸς δαυίδ τοῦ βοηθῆσαι
ei sicut in castra magna: sicut castra
αὐτῷ ὡς εἰς παρεμβολὴν μεγάλην, ὡς παρεμβολὴ
dei. et hec nomina principum exer
θεοῦ. καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα τῶν ἀρχόντων τῆς στρα-
citus q̄ venerūt ad dauid in chebron: vt
τείας τῶν ἐλθόντων πρὸς δαυίδ εἰς χεβρών, τοῦ
trāsferrēt regnum saul ad eū iuxta
ἐπιστρέψαι τὴν βασιλείαν σαοὺλ πρὸς αὐτὸν κατὰ
verbū dn̄i. et hic numer⁹: filii iuda
τὸν λόγον κυρίου. καὶ οὗτος ὁ ἀριθμός, υἱοὶ ἰούδα
portātes clypeū et hastā sex milia et octingenti
αἴροντες θυρεὸν καὶ δόρυ ἑξακισχίλιοι καὶ ὀκτακόσιοι
armati robore. de filiis symeon robusti
καθωπλισμένοι δυνάμει. τῶν υἱῶν συμεὼν δυνατοὶ
fortitudine ad pugnam septē milia et centū. et
ἰσχύϊ εἰς παράταξιν ἑπτακισχίλιοι καὶ ἑκατόν. καὶ
de filiis leui: quattuor milia et sexcenti. et
τῶν υἱῶν λευί, τετρακισχίλιοι καὶ ἑξακόσιοι. καὶ
ioada dux aarō: et cum eo tria mi
ἰωαδὰ ὁ ἡγούμενος τῷ ἀαρών, καὶ μετ᾽ αὐτοῦ τρισχί-
lia et septingenti. et sadduc iuuenis potens for
λιοι καὶ ἑπτακόσιοι. καὶ σαδδοὺκ νέος δυνατὸς ἰσ-
titudine: et domus patris ei⁹ viginti
χύϊ, καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ εἴκοσι
et duo principes. et de filiis beniamin
καὶ δύο ἄρχοντες. καὶ ἐκ τῶν υἱῶν βενιαμὶν τῶν
fratribus saul: tria milia et vsq3 nūc
ἀδελφῶν σαούλ, τρισχίλιοι καὶ ἕως τοῦ νῦν οἱ
plurimi eorū custodiebāt custodiā dom⁹ saulis.
πλεῖστοι αὐτῶν ἐφύλασσον τὴν φυλακὴν οἴκου σαούλ.
et de filiis ephraim: viginti milia et octin
καὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν ἐφραΐμ, εἴκοσι χιλιάδες καὶ ὀκτα-
genti potentes fortitudine viri noīati per domos co
κόσιοι δυνατοὶ ἰσχύϊ ἄνδρες ὀνομαστοὶ κατ᾽ οἴκους πα-
gnationū suarū. et ex dimidia tribu manas
τριῶν αὐτῶν. καὶ ἀπὸ τοῦ ἡμίσους φυλῆς μανασ-
se: decē et octo milia: noīati in
σῆ, ὀκτωκαίδεκα χιλιάδες, οἱ ὀνομασθέντες ἐν
nomine vt venirent ad cōstituendū regē
ὀνόματι τοῦ παραγενέσθαι τοῦ βασιλεῦσαι τὸν
dauid. et de filiis
δαυίδ. καὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν

1.Reg. 29.b.

issachar: qui cognoscūt prudētiā in tempora: co
ἰσσάχαρ, γινώσκοντες σύνεσιν εἰς τοὺς καιρούς, γι-
gnoscentes qd̄ faciet israel in pricipatus eorū du
νώσκοντες τί ποιήσει ἰσραὴλ εἰς τὰς ἀρχὰς αὐτῶν δια-
centi: et omnes fratres eorum cum eis. et
κόσιοι, καὶ πάντες οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν μετ᾽ αὐτῶν. καὶ
de zabulon qui egrediebātur ad prelium bel
ἀπὸ ζαβουλὼν ἐκπορευόμενοι εἰς παράταξιν πολέ-
li in oibus armis bellicis quinquaginta mi
μου ἐν πᾶσι σκεύεσι πολεμικοῖς πεντήκοντα χιλιά-
lia ad auxiliādū dauid: neq3 cum corde et cor
δες βοηθῆσαι τῷ δαυίδ, οὐδὲ μετὰ καρδίας καὶ καρ-
de. et de nephthali: principes mille: et cum
δίας. καὶ ἀπὸ νεφθαλεί, ἄρχοντες χίλιοι, καὶ μετ᾽
eis in clypeis et hastis triginta et septē
αὐτῶν ἐν θυρεοῖς καὶ δόρασιν τριάκοντα καὶ ἑπτὰ
milia. et de dan: preparati ad
χιλιάδες. καὶ ἀπὸ τοῦ δάν, παρατασσόμενοι εἰς
prelium viginti et octo milia et sexcenti. et
πόλεμον εἴκοσι καὶ ὀκτὼ χιλιάδες καὶ ἑξακόσιοι. καὶ
de aser: egredientes ad auxiliādū ad pugnā q̄
ἀπὸ ἀσήρ, ἐκπορευόμενοι βοηθῆσαι εἰς πόλεμον τε-
draginta milia. et de trans ior
σαράκοντα χιλιάδες. καὶ ἀπὸ τοῦ πέραν τοῦ ἰορ-
danem de rubē et gad et de dimidia tri
δάνου ἀπὸ ῥουβὴν καὶ γὰδ καὶ ἀπὸ τοῦ ἡμίσους φυ-
bu manasse: in oibus armis bellicis in forti
λῆς μανασσῆ, ἐν πᾶσι σκεύεσι πολεμικοῖς ἐν δυνά-
tudine centū viginti milia. oēs isti viri bel
μει ἑκατὸν εἴκοσι χιλιάδες. πάντες οὗτοι ἄνδρες πο-
latores: ordinati in acie: in aia
λεμισταί, παρατασσόμενοι ἐν παρατάξει, ἐν ψυχῇ
pacifica venerūt in chebrō vt cōstituerēt regē dauid
εἰρηνικῇ ἦλθον εἰς χεβρών, τοῦ βασιλεῦσαι τὸν δαυίδ
sup vniuersū israel: et reliquus israel: ani
ἐπὶ πάντα ἰσραήλ, καὶ ὁ κατάλοιπος ἰσραήλ, ψυ-
ma vna vt cōstituerēt regē dauid. et fuerūt ibi
χὴ μία τοῦ βασιλεῦσαι τὸν δαυίδ. καὶ ἦσαν ἐκεῖ
cum dauid diebus tribus comedētes et bibentes:
μετὰ δαυίδ ἡμέρας τρεῖς ἐσθίοντες καὶ πίνοντες,
qm̄ pparauerāt eis fratres eorū: et con
ὅτι ἡτοίμασαν αὐτοῖς οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν, καὶ οἱ ὁμο-
fines eis vsq3 ad issachar et zabulon et nephtha
ροῦντες αὐτοῖς ἕως ἰσσάχαρ καὶ ζαβουλὼν καὶ νεφθα-
lim: afferebāt eis in asinis et in came
λείμ, ἔφερον αὐτοῖς ἐπὶ τῶν ὄνων καὶ ἐπὶ τῶν καμή-
lis et in mulis et in bobus ciba
λων καὶ ἐπὶ τῶν ἡμιόνων καὶ ἐπὶ τῶν μόσχων βρώμα-
ria: farinā palathas vuā passā vinū et oleū: bo
τα, ἄλευρον παλάθας σταφίδας οἶνον καὶ ἔλαιον, μό-
ues et oues in copiā: qm̄ gaudiū erat
σχους καὶ πρόβατα εἰς πλῆθος, ὅτι εὐφροσύνη ἦν
in israel.
τῷ ἰσραήλ.

Ca.13.

Et iniit cōsiliū dauid cum principib⁹ et
Καὶ ἐβουλεύσατο δαυίδ μετὰ τῶν ἀρχόντων καὶ
tribunis et centurionib⁹: et cū vniuersis
τῶν χιλιάρχων καὶ ἑκατοντάρχων, καὶ μετὰ παντὸς
ducibus. et ait dauid omni cetui israel
ἡγουμένου. καὶ εἶπεν δαυίδ πάσῃ τῇ ἐκκλησίᾳ ἰσραήλ,
si in vobis bonū: et a dn̄o deo nr̄o pspere veniet:
εἰ ἐφ᾽ ὑμῖν ἀγαθόν, καὶ παρὰ κυρίου θεοῦ ἡμῶν εὐοδωθῇ,
mittamus ad fratres nr̄os reli
ἀποστείλωμεν πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν τοὺς ὑπολελειμ-
quos in vniuersa trā israel: et cū eis sacerdotes et
μένους ἐν πάσῃ γῇ ἰσραήλ, καὶ μετ᾽ αὐτῶν οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ
leuite in ciuitatib⁹ possessionū eorū: et cōgregen
λευῖται ἐν πόλεσι κατασχέσεων αὐτῶν, καὶ συναχθήτω-
tur ad nos: et reducam⁹ arcam dei nr̄i
σαν πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἐπιστρέψωμεν τὴν κιβωτὸν τοῦ θεοῦ ἡμῶν
ad nos: qm̄ nō q̄siuimus eā a dieb⁹ saul.
πρὸς ἡμᾶς, ὅτι οὐκ ἐζητήσαμεν αὐτὴν ἀφ᾽ ἡμερῶν σαούλ.

Issachar viri eruditi qui nouerāt singula tpa ad precipiendū qd̄ facere deberet israel principes ducēti. Ois āt relīq tribus eorū cōsiliū seq̄batur. Porro d̄ zabulō q egrediebātur ad preliū & stabāt ī acie instructi armis bellicis: qnq̄gita milia venerūt in auxiliū nō ī corde duplici. Et de neptalim prīcipes mille & cū eis īstructi clypeo & hasta: trigīta & septē milia. De dan etiam preparati ad preliū viginti octo milia sexcenti. Et de aser egredientes ad pugnā & in acie puocātes: quadraginta milia. Trans iordanē aūt de filiis ruben & de gad & dimidia parte tribus manasse: īstructi armis bellicis: centum viginti milia. Omnes isti viri bellatores expediti ad pugnandum corde pfecto venerūt in hebrō: vt cōstituerēt regem dauid sup vniuersum israel. Sed & oēs reliqui ex isrl̄ vno corde erant vt rex fieret dauid. Fueruntq3 ibi apud dauid trib⁹ dieb⁹ comedētes & bibētes. Prepauerāt enim eis frēs sui. Sed & qui iuxta eos erant vsq3 isachar & zabulon & neptalim: afferebāt panes in asinis & camelis & mulis & bobus ad vescendum: farinam: palathas: vuā passam: vinum: oleū: boues: arietes ad oēm copiā. Gaudiū quippe erat in israel.

13.

Iniit autem cōsilium dauid cū tribunis & cēturionibus & vniuersis pricipib⁹: & ait ad omnem cetum israel. Si placet vobis & a domino deo nr̄o egredietur sermo quē loquor: mittamus ad fratres nr̄os reliquos ī vniuersas regiōes isrl̄ & ad sacerdotes & leuitas qui habitāt in suburbanis vrbium: vt congregētur ad nos & reducamus arcam dei nostri ad nos. Non enim requisiuimus eā in diebus saul.

יששכר יודעי בינה לעתים לדעת
מה יעשה ישראל ראשיהם
מאתים וכל אחיהם על פיהם ׃
מזבולן יוצאי צבא ערכי מלחמה
בכל כלי מלחמה חמשים אלף
ולעדר בלא לב ולב ׃ ומנפתלי
שרים אלף ועמהם בצנה וחנית
שלשים ושבעה אלף ׃ ומן הדני
ערכי מלחמה עשרים ושמונה
אלף ושש מאות ׃ ומאשר יוצאי
צבא לערך מלחמה ארבעים אלף ׃
ומעבר לירדן מן הראובני והגדי
וחצי שבט מנשה בכל כלי צבא
מלחמה מאה ועשרים אלף ׃ כל
אלה אנשי מלחמה עדרי מערכה
בלבב שלם באו חברונה להמליך
את דויד על כל ישראל וגם כל
שרית ישראל לב אחד להמליך
את דויד ׃ ויהיו שם עם דויד ימים
שלושה אכלים ושותים כי הכינו
להם אחיהם ׃ וגם הקרובים
אליהם עד יששכר וזבולן
ונפתלי מביאים לחם בחמורים
ובגמלים ובפרדים ובבקר מאכל
קמח דבלים וצמוקים ויין ושמן
ובקר וצאן לרב כי שמחה
בישראל ׃

Cap. xiiij.

ויועץ
דויד עם שרי האלפים והמאות
לכל נגיד ׃ ויאמר דויד לכל קהל
ישראל אם עליכם טוב ומן יהוה
אלהינו נפרצה נשלחה על
אחינו הנשארים בכל ארצות
ישראל ועמהם הכהנים והלוים
בערי מגרשיהם ויקבצו אלינו ׃
ונסבה את ארון אלהינו אלינו
כי לא דרשנהו בימי שאול ׃

ויאמרו כל הקהל לעשות כן כי ישר הדבר בעיני כל העם: ויקהל דויד את כל ישראל מן שיחור מצרים ועד לבא חמת להביא את ארון האלהים מקרית יערים: ויעל דויד וכל ישראל בעלתה אל קרית יערים אשר ליהודה להעלות משם את ארון האלהים יהוה יושב הכרובים אשר נקרא שם: וירכיבו את ארון האלהים על עגלה חדשה מבית אבינדב ועזא ואחיו נהגים בעגלה: ודויד וכל ישראל משחקים לפני האלהים בכל עז ובשירים ובכנרות ובנבלים ובתפים ובמצלתים ובחצצרות: ויבאו עד גרן כידן וישלח עזא את ידו לאחז את הארון כי שמטו הבקר: ויחר אף יהוה בעזא ויכהו על אשר שלח ידו על הארון וימת שם לפני האלהים: ויחר לדויד כי פרץ יהוה פרץ בעזא ויקרא למקום ההוא פרץ עזא עד היום הזה: ויירא דויד את האלהים ביום ההוא לאמר היך אביא אלי את ארון האלהים: ולא הסיר דויד את הארון אליו אל עיר דויד ויטהו אל בית עבד אדם הגתי: וישב ארון האלהים עם בית עבד אדום בביתו שלשה חדשים ויברך יהוה את בית עבד אדם ואת כל אשר לו:

Cap. xiiij

וישלח חירם מלך צר מלאכים אל דויד ועצי ארזים וחרשי קיר וחרשי עצים לבנות לו בית: וידע דויד כי הכינו יהוה למלך על

Et rñdit vniuerſa multitudo vt ita fieret. Placuerat enim ſermo omni populo. Congregauit ergo dauid cunctum iſrael a ſior egypti vſq; dū ingrediaris emath vt adduceret arcā dei de cariatharim. Et aſcēdit dauid & omnis vir iſrael ad collem cariatharim qui eſt in iuda vt afferret īde arcam domini dei ſedentis ſuper cherubim vbi inuocatum eſt nomen ei⁹. Impoſuerūtq; arcam dei ſuper plauſtrum nouum de domo aminadab. Oza aūt & fr̄ ei⁹ minabant plauſtrum. Porro dauid & vniuerſus iſrael ludebant corā deo omni virtute in canticis & in cytharis & pſalteriis & tympanis & cymbalis & tubis. Cū āt peruéniſſet ad aream chidō: tetendit oza manum ſuam vt ſuſtentaret arcā: bos quippe laſciuiēs paululū iclinauerat eā. Irat⁹ ē itaq; dñs contra ozā & percuſſit eum eo q̄ tetigiſſet arcam: & mortuus eſt ibi coram deo. Cōtriſtatuſq; eſt dauid eo q̄ diuiſiſſet domin⁹ ozam: vocauitq; locū illum diuiſio oze vſq; in preſentem diem. Et timuit deum tunc temporis dicēs. Quō poſſum ad me introducere arcam dei? Et ob hāc cauſam non adduxit eam ad ſe: hoc ē in ciuitatē dauid: ſed auertit in domū obededō gethei. Manſit ergo arca dei in domo obededō tribus mēſibus: & bñdixit dominus domui ei⁹: & omnib⁹ que habebat. 14.

MIſit quoq; hyram rex tyri nñcios ad dd: & ligna cedrina & artifices pictum lignorūmq; vt edificarēt ei domū. cognouitq; dd eo q̄ cōfirmaſſet eū dñs in regē ſup

ꝛ dixit vniuerſa multitudo vt facerēt ita:
καὶ εἶπε πᾶσα ἡ ἐκκλησία τοῦ ποιῆσαι οὕτως,
qm̄ rectus ſmo in oculis totius ppl'i.
ὅτι εὐθὺς ὁ λόγος ἐν ὀφθαλμοῖς παντὸς τοῦ λαοῦ.
ꝛ congregauit dauid cunctū iſrael a
καὶ ἐξεκκλησίασε δαυὶδ τὸν πάντα ἰσραὴλ ἀπὸ
terminis egypti ꝛ vſq; ad introitū emath: vt ad
ὁρίων αἰγύπτου καὶ ἕως εἰσόδου αἰμάθ, τοῦ εἰσ-
duceret arcam dei de ciuitate iarim. ꝛ
αγαγεῖν τὴν κιβωτὸν τοῦ θεοῦ ἐκ πόλεως ἰαρείμ. καὶ
aſcēdit dauid ꝛ oīs vir iſrael in cariathia-
ἀνέβη δαυὶδ καὶ πᾶς ἀνὴρ ἰσραὴλ εἰς καριαθια-
rim: q̄ eſt iuda: vt adducerēt illinc
ρείμ, ἥ ἐστι τοῦ ἰούδα, τοῦ ἀγαγεῖν ἐκεῖθεν τὴν
arcam dei dñi ſedentis ſup cherubim:
κιβωτὸν θεοῦ κυρίου τοῦ καθημένου ἐπὶ χερουβίμ,
vbi inuocatū ē nomē eius ibi. ꝛ impoſuerūt
οὗ ἐπεκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκεῖ. καὶ ἐπέθηκαν
arcam dei ſup plauſtrū nouū: de domo
τὴν κιβωτὸν τοῦ θεοῦ ἐπὶ ἅμαξαν καινήν, ἐξ οἴκου
abinadab. ꝛ oza ꝛ fratres eius. ducebāt
ἀβιναδάβ. καὶ ὀζὰ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἦγον
plauſtrū: ꝛ dauid ꝛ oīs iſrael ludē-
τὴν ἅμαξαν, καὶ δαυὶδ καὶ πᾶς ἰσραὴλ παίζον-
tes coram deo: in oīi virtute ꝛ in
τες ἐναντίον τοῦ θεοῦ, ἐν πάσῃ δυνάμει καὶ ἐν
cāticis ꝛ in cytharis ꝛ in pſalteriis ꝛ in tym-
ᾠδαῖς καὶ ἐν κινύραις καὶ ἐν νάβλαις καὶ ἐν τυμ-
panis ꝛ in cymbalis ꝛ in tubis: ꝛ vene-
πάνοις καὶ ἐν κυμβάλοις καὶ ἐν σάλπιγξιν, καὶ ἦλ-
rūt vſq; ad aream chedon. ꝛ tetendit oza
θον ἕως τῆς ἅλωνος χαιδών. καὶ ἐξέτεινεν ὀζὰ τὴν
manū ſuā vt ſuſtētaret arcam: qm̄ inclī-
χεῖρα αὐτοῦ τοῦ κατασχεῖν τὴν κιβωτόν, ὅτι ἐξέ-
nauit eam vitulus. ꝛ iratus ē ira dñs ↄtra
κλινεν αὐτὴν ὁ μόσχος. καὶ ἐθυμώθη ὀργῇ κύριος ἐπὶ
oza: ꝛ percuſſit eū ibi: qm̄ tetendit
ὀζᾶ, καὶ ἐπάταξεν αὐτὸν ἐκεῖ, διὰ τὸ ἐκτεῖναι τὴν
manū ſuā in arcam: ꝛ mortu⁹ eſt ibi
χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τὴν κιβωτόν, καὶ ἀπέθανεν ἐκεῖ
coram deo. ꝛ ↄtriſtat⁹ ē dauid: qm̄ di-
ἀπέναντι τοῦ θεοῦ. καὶ ἠθύμησε δαυὶδ, ὅτι διέ-
uiſit dñs inciſionē in oza: pp̄ hoc vocauit
κοψε κύριος διακοπὴν ἐν ὀζᾶ, διὰ τοῦτο ἐκάλεσεν
nomē loci illius inciſionē oza vſq; ad
τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου διακοπὴ ὀζᾶ ἕως τῆς
diem hanc. ꝛ timuit dauid deū in
ἡμέρας ταύτης. καὶ ἐφοβήθη δαυὶδ τὸν θεὸν ἐν τῇ
die illa dicēs: quō introducā ad meipſum
ἡμέρᾳ ἐκείνῃ λέγων, πῶς εἰσοίσω πρὸς ἐμαυτὸν τὴν
arcam dei? ꝛ nō adduxit dauid
κιβωτὸν τοῦ θεοῦ; καὶ οὐκ ἀπέστρεψε δαυὶδ τὴν
arcam dei ad ſe in ciuitatē dauid:
κιβωτὸν τοῦ θεοῦ πρὸς ἑαυτὸν εἰς τὴν πόλιν δαυίδ,
ꝛ auertit eam in domū obed edom geth-
καὶ ἐξέκλινεν αὐτὴν εἰς οἶκον ὀβὴδ ἐδὼμ τοῦ γεθ-
thei. ꝛ manſit arca dei in domo
θαίου. καὶ ἐκάθισεν ἡ κιβωτὸς τοῦ θεοῦ ἐν οἴκῳ
obed edom in domo ſua mēſib⁹ tribus. ꝛ
ὀβὴδ ἐδὼμ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ μῆνας τρεῖς. καὶ
bñdixit dñs domui obed edom ꝛ oībus
εὐλόγησε κύριος τὸν οἶκον ὀβὴδ ἐδὼμ καὶ πάντα
ſuis.
τὰ αὐτοῦ.

Ca.24.

ET miſit chiram rex tyri nuncios
Καὶ ἀπέστειλε χειρὰμ, βασιλεὺς τύρου ἀγγέλους
ad dauid ꝛ ligna cedrina: ꝛ artifices parietū:
πρὸς δαυὶδ καὶ ξύλα κέδρινα, καὶ τέκτονας τοίχων,
ꝛ artifices lignoꝝ: vt edificarēt ei domū. ꝛ cognouit
καὶ τέκτονας ξύλων, τοῦ οἰκοδομῆσαι αὐτῷ οἶκον. καὶ ἔγνω
dauid: q̄ cōfirmauit eū dñs in regem ſup
δαυίδ, ὅτι ἡτοίμασεν αὐτὸν κύριος εἰς βασιλέα ἐπὶ

B

C

1.Reg. 6.a.

D

A

2.Re. 5.a.

iſrael: ꝛ q̄ auctū ē in altitudinē regnū ſuū
ἰσραήλ, καὶ ὅτι ηὐξήθη εἰς ὕψος ἡ βασιλεία αὐτοῦ
pp̄ ppl'm ſuū iſrael. ꝛ accepit dauid
διὰ τὸν λαὸν αὐτοῦ τὸν ἰσραήλ. καὶ ἔλαβεν δαυὶδ
adhuc vxores in hieruſalem: ꝛ nati ſunt ei
ἔτι γυναῖκας ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ ἐτέχθησαν αὐτῷ
filij ꝛ filie. ꝛ hec noīa eorū
υἱοὶ καὶ θυγατέρες. καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα αὐτῶν
qui nati ſunt ei in hieruſalem: ſamaa ꝛ
τῶν τεχθέντων αὐτῷ ἐν ἱερουσαλήμ, σαμαὰ καὶ
ſobab nathan ꝛ ſalomon ꝛ iebaar: ꝛ eliſue
σωβὰβ ναθὰν καὶ σαλομὼν καὶ ἰεβαάρ, καὶ ἐλισοῦε
ꝛ eliphalet ꝛ nage ꝛ naphec ꝛ iaphia: ꝛ
καὶ ἐλιφαλὲτ καὶ ναγὲ καὶ ναφὲκ καὶ ἰαφία, καὶ
eliſama ꝛ baaliada ꝛ eliphalat. ꝛ audierūt
ἐλισαμὰ καὶ βααλιαδὰ καὶ ἐλιφαλάτ. καὶ ἤκουσαν
philiſtijm q̄ vnct⁹ fuit dauid in regem ſup
οἱ ἀλλόφυλοι ὅτι ἐχρίσθη δαυὶδ εἰς βασιλέα ἐπὶ
vniuerſū iſrael: ꝛ aſcenderūt oēs philiſtijm
πάντα ἰσραήλ, καὶ ἀνέβησαν πάντες οἱ ἀλλόφυλοι
vt q̄rerēt dauid. ꝛ audiuit dauid ꝛ egreſſus ē
ζητῆσαι τὸν δαυίδ. καὶ ἤκουσε δαυὶδ καὶ ἐξῆλθεν
in occurſum eis. ꝛ philiſtijm venerūt: ꝛ diffu-
εἰς ἀπάντησιν αὐτῶν. καὶ οἱ ἀλλόφυλοι ἦλθον, καὶ ἐξε-
ſi ſunt in valle gigātum. ꝛ cōſuluit
χύθησαν ἐν τῇ κοιλάδι τῶν γιγάντων. καὶ ἠρώτησε
dauid per deū dicēs: ſi aſcēdā cōtra phi-
δαυὶδ διὰ τοῦ θεοῦ λέγων, εἰ ἀναβῶ ἐπὶ τοὺς ἀλ-
liſteos: ꝛ ſi trades eos in ma-
λοφύλους, καὶ εἰ παραδώσεις αὐτοὺς εἰς τὰς χεῖ-
nus meas? ꝛ dixit ei dñs: aſcēde ꝛ dabo
ράς μου; καὶ εἶπεν αὐτῷ κύριος, ἀνάβηθι καὶ δώσω
eos in manus tuas. ꝛ aſcēdit in baal pha
αὐτοὺς εἰς τὰς χεῖράς σου. καὶ ἀνέβη εἰς βαὰλ φα-
raſin: ꝛ percuſſit eos dauid ibi. ꝛ dixit
ρασίν, καὶ ἐπάταξεν αὐτοὺς δαυὶδ ἐκεῖ. καὶ εἶπεν
dauid: diuiſit dñs inimicos meos i manu mea:
δαυίδ, διέκοψε κύριος τοὺς ἐχθρούς μου ἐν χειρί μου,
ſicut diuiſionē aque. idcirco vocauit nomē
ὡς διακοπὴν ὕδατος. διὰ τοῦτο ἐκάλεσε τὸ ὄνομα
loci illius diuiſio baal pharaſin. ꝛ re-
τοῦ τόπου ἐκείνου διακοπὴ βαὰλ φαρασίν. καὶ ἐγ-
liquerunt ibi philiſtijm deos ſuos. ꝛ
κατέλειπον ἐκεῖ οἱ ἀλλόφυλοι τοὺς θεοὺς αὐτῶν. καὶ
dixit dauid: ꝛ cōbuſti ſunt in igne. ꝛ addide-
εἶπε δαυίδ, καὶ ἐνεπρήσθησαν ἐν πυρί. καὶ προσέθεν-
rūt iterū philiſtijm: ꝛ diffuſi ſunt in valle
το ἔτι οἱ ἀλλόφυλοι, καὶ ἐξεχύθησαν ἐν τῇ κοιλάδι
gigantum. ꝛ interrogauit iterū dauid in deo. ꝛ
τῶν γιγάντων. καὶ ἠρώτησεν ἔτι δαυὶδ ἐν θεῷ. καὶ
dixit ei deus: nō ibis poſt eos: re-
εἶπεν αὐτῷ ὁ θεός, οὐ πορεύσῃ ὀπίσω αὐτῶν, ἀποσ-
uertere ab eis. ꝛ venies ↄtra eos prope piros
τρέφου ἀπ' αὐτῶν. καὶ ἥξεις αὐτοῖς πλησίον τῶν ἀπίων
ꝛ erit cū audieris vocem terremotū cacu-
καὶ ἔσται ἐν τῷ ἀκοῦσαι τῆς φωνῆς τοῦ σεισμοῦ ἀπ'
mine piroꝝ: tunc egredieris in bellum:
ἄκρου τῶν ἀπίων, τότε ἐξελεύσῃ εἰς τὸν πόλεμον,
qm̄ egreſſus ē deus ante te: vt percutiat
ὅτι ἐξῆλθεν ὁ θεὸς ἔμπροσθέν σου, τοῦ πατάξαι τὴν
caſtra philiſtijm. ꝛ fecit dauid
παρεμβολὴν τῶν ἀλλοφύλων. καὶ ἐποίησε δαυὶδ
ſicut preceperat ei deus. ꝛ percuſſit
καθὼς ἐνετείλατο αὐτῷ ὁ θεός. καὶ ἐπάταξε τὴν
caſtra philiſtijm a gabaon vſq; ga-
παρεμβολὴν τῶν ἀλλοφύλων ἀπὸ γαβαὼν ἕως γα-
zera. ꝛ egreſſū ē nomē dauid in oībus
ζηρᾶ. καὶ ἐξῆλθε τὸ ὄνομα δαυὶδ ἐν πάσαις ταῖς
terris: ꝛ dñs dedit pauorē eius ſup
γαίαις, καὶ κύριος ἔδωκεν τὸν φόβον αὐτοῦ ἐπὶ
omnes gentes.
πάντα τὰ ἔθνη.

Ca.15.

iſrael: & ſublieuatum ē regnum ſuum ſuper ppl'm ei⁹ iſrael. Accepit quoq; dd alias vxores in hieruſalem: genuitq; filios & filias. Et hec nomina eorum qui nati ſunt in hieruſalem. Samma & ſobab nathan & ſalomon iebar eliſu & eliphalech noga quoq; & napheg & iaphie eliſama & baliada & eliphaleth. Audientes autē philiſtiim eo q̄ vnct⁹ eſſet dauid in regem ſup vniuerſū iſrl': aſcenderunt omnes vt quererent eum. Quod cum audiſſet dd egreſſus eſt obuiam eis. Porro philiſtiim venientes diffuſi ſunt in valle raphaim. Conſuluitq; dauid deum dicens. Si aſcēdam ad philiſteos & ſi trades eos ī manu mea? Et dixit ei dñs. Aſcende & tradā eos in manu tua. Cūq; illi aſcēdiſſent in baalpharaſim pcuſſit eos ibi dd & dixit. Diuiſit deus inimicos meos per manū meam ſicut diuidūtur aque: & idcirco vocatū ē nomē illi⁹ loci baalpharaſim. Dereliqueruntq; ibi deos ſuos: quos dauid iuſſit exuri. Alia etiam vice philiſtiim irruerūt & diffuſi ſūt ī valle. Cōſuluit q; rurſum dauid deum: & dixit ei deus. Nō aſcēdas poſt eos: recede ab eis & venies contra illos ex aduerſo pirorum. Cumq; audieris ſonitū gradientis in cacumine pirorum: tunc egredieris ad bellum. Egreſſus eſt enim deus ante te vt percutiat caſtra philiſtiim. Fecit ergo dauid ſicut preceperat ei deus: & percuſſit caſtra philiſtinoꝝ de gabaon vſq; gazera. Diuulgatūq; eſt nomē dd in vniuerſis regiōibus: & dñs dedit pauorem eius ſuper omnes gentes. 15

ישראל כי נשאת למעלה מלכותו בעבור עמו ישראל: ויקח דויד עוד נשים בירושלם ויולד דויד עוד בנים ובנות: ואלה שמות הילודים אשר היו לו בירושלם שמוע ושובב נתן ושלמה: ויבחר ואלישוע ואלפלט: ונגה ונפג ויפיע: ואלישמע ובעלידע ואליפלט: וישמעו פלשתים כי נמשח דויד למלך על כל ישראל ויעלו כל פלשתים לבקש את דויד וישמע דויד ויצא לפניהם: ופלשתים באו ויפשטו בעמק רפאים: וישאל דויד באלהים לאמר האעלה על פלשתיים ונתתם בידי ויאמר לו יהוה עלה ונתתים בידך: ויעלו בבעל פרצים ויכם שם דויד ויאמר דויד פרץ האלהים את אויבי בידי כפרץ מים על כן קראו שם המקום ההוא בעל פרצים: ויעזבו שם את אלהיהם ויאמר דויד וישרפו באש: ויסיפו עוד פלשתים ויפשטו בעמק: וישאל עוד דויד באלהים ויאמר לו האלהים לא תעלה אחריהם הסב מעליהם ובאת להם ממול הבכאים: ויהי כשמעך את קול הצעדה בראשי הבכאים אז תצא למלחמה כי יצא האלהים לפניך להכות את מחנה פלשתים: ויעש דויד כאשר צוהו האלהים ויכו את מחנה פלשתים מגבעון ועד גזרה: ויצא שם דויד בכל הארצות ויהוה נתן את פחדו על כל הגוים:

B

C

D

Capi.xv.

ויעש לו בתים בעיר דויד
ויכן מקום לארון האלהים ויט לו
אהל: אז אמר דויד לא לשאת
את ארון האלהים כי אם הלוים
כי בם בחר יהוה לשאת את
ארון יהוה ולשרתו עד עולם:
ויקהל דויד את כל ישראל אל
ירושלם להעלות את ארון יהוה
אל מקומו אשר הכין לו: ויאסף
דויד את בני אהרן ואת הלוים:
לבני קהת אוריאל השר ואחיו
מאה ועשרים: לבני מררי עשיה
השר ואחיו מאתים ועשרים:
לבני גרשום יואל השר ואחיו
מאה ושלשים: לבני אליצפן
שמעיה השר ואחיו מאתים:
לבני חברון אליאל השר ואחיו
שמונים: לבני עזיאל עמינדב
השר ואחיו מאה ושנים עשר:
ויקרא דויד לצדוק ולאביתר
הכהנים וללוים לאוריאל
עשיה ויואל שמעיה ואליאל
ועמינדב: ויאמר להם אתם ראשי
האבות ללוים התקדשו אתם
ואחיכם והעליתם את ארון
יהוה אלהי ישראל אל הכינותי
לו: כי למבראשונה לא אתם
פרץ יהוה אלהינו בנו כי לא
דרשנהו כמשפט: ויתקדשו
הכהנים והלוים להעלות את
ארון יהוה אלהי ישראל: וישאו
בני הלוים את ארון האלהים
כאשר צוה משה כדבר
יהוה בכתפם במטות עליהם:
ויאמר דויד לשרי הלוים
להעמיד את אחיהם המשררים

Fecit quoq; sibi domos in ciuitate dd: & edificauit locū arce dei: tetenditq; ei tabernaculū. Tūc dixit dd. Illicitū est vt a quocunq; portetur arca dei: nisi a leuitis quos elegit dominus ad portandum eam: & ad ministrandū sibi vsq; in eternum. Cōgregauitq; vniuersum israel in ierusalem: vt afferretur arca domini in locum suum quē p̄parauerat ei: necnon & filios aaron & leuitas. De filiis caath: vriel princeps fuit: & frēs eius cētū viginti. De filiis merari: asaia princeps & fratres eius ducenti viginti. De filiis gerson: iohel princeps: & fratres ei9 centū triginta. De filiis elisaphan: semeias princeps: & frēs eius ducenti. De filiis hebrō: elihel princeps: & frēs eius octoginta. De filiis ozihel: aminadab prīceps: & frēs eius cētū duodecim. Vocauitq; dauid sadoch & abiathar sacerdotes & leuitas vriel asaiam iohel semeiam elihel & aminadab: & dixit ad eos. Vos qui estis principes familiarū leuiticarum sanctificamini cū fratribus vestris: & afferte arcam dn̄i dei israel ad locum qui ei preparatus est: ne vt a principio qa nō eratis presentes percussit nos dn̄s: sic & nūc fiat: illicitū quid nobis agentibus. Sanctificati sunt ergo sacerdotes & leuite vt portarēt arcā dn̄i dei israel. Et tulerūt filii leui arcam dei sicut preceperat moyses iuxta verbum dn̄i humeris suis in vectibus. Dixitq; dauid principibus leuitarum vt cōstituerēt de fratribus suis cātores

Et fecit sibi domos in ciuitate dauid: et
Καὶ ἐποίησεν ἑαυτῷ οἴκους ἐν πόλει δαυίδ, καὶ ἡ-
preparauit locū arce dei: et fixit ei
τοίμασε τόπον τῇ κιβωτῷ τοῦ θεοῦ, καὶ ἔπηξεν αὐ-
tabernaculū. tūc dixit dauid: nō est portare ar-
τῇ σκηνήν. τότε εἶπεν δαυίδ, οὐκ ἔστιν αἴρειν τὴν κι-
cam dei: nisi leuitas: qm̄ eos ele-
βωτὸν τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ἢ τοὺς λευίτας, ὅτι αὐτοὺς ἐξε-
git dn̄s vt portarēt arcam dn̄i: et
λέξατο ὁ κύριος αἴρειν τὴν κιβωτὸν τοῦ κυρίου, καὶ
ministrarēt ei vsq; in eternū: et cōgregauit dauid
λειτουργεῖν αὐτῷ ἕως αἰῶνος, καὶ συνήγαγε δαυίδ
oēm israel in hierusalem: vt afferrent
τὸν πάντα ἰσραὴλ εἰς ἱερουσαλήμ, τοῦ ἀνενεγκεῖν
arcam dn̄i ad locum quē p̄parauit ei.
τὴν κιβωτὸν κυρίου εἰς τὸν τόπον ὃν ἡτοίμασεν αὐ-
et cōgregauit dauid filios aaron et leui-
καὶ συνήγαγε δαυίδ τοὺς υἱοὺς ἀαρὼν καὶ τοὺς λευί-
tas. de filijs caath: vriel pric̄eps et fratres
τας. τῶν υἱῶν καὰθ, οὐριὴλ ὁ ἄρχων καὶ οἱ ἀδελφοὶ
eius: centū et viginti. de filijs merari: asaia
αὐτοῦ, ἑκατὸν καὶ εἴκοσι. τῶν υἱῶν μεραρεί, ἀσαΐα ὁ
princeps et fratres eius: ducēti viginti. de fi-
ἄρχων καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, διακόσιοι εἴκοσι. τῶν υἱ-
lijs gerson: ioel pric̄eps et fratres eius: du-
ῶν γερσῶν, ἰωὴλ ὁ ἄρχων καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, δια-
centi triginta. de filijs elisaphan: samea prin-
κόσιοι τριάκοντα. τῶν υἱῶν ἐλισαφάν, σαμεΐα ὁ ἄρ-
ceps et fratres eius: ducēti. de filijs che-
χων καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, διακόσιοι. τῶν υἱῶν χεβ-
bron: eliel princeps et fratres eius: octogin-
ρών, ἐλιὴλ ὁ ἄρχων καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, ὀγδοήκον-
ta. de filijs oziel: aminadab princeps et fra-
τα. τῶν υἱῶν ὀζιήλ, ἀμιναδὰβ ὁ ἄρχων καὶ οἱ ἀδελ-
tres eius: centū et duodecim. et vocauit dauid
φοὶ αὐτοῦ, ἑκατὸν καὶ δεκαδύο. καὶ ἐκάλεσε δαυίδ
sadoc et abiathar sacerdotes et leui-
τὸν σαδὼκ καὶ τὸν ἀβιάθαρ τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς λευί-
tas vriel et asaia et ioel et samea et eli-
τας, τὸν οὐρουὴλ καὶ ἀσαΐα καὶ ἰωὴλ καὶ σαμεΐα καὶ ἐλι-
el et aminadab: et dixit eis: vos princi-
ὴλ καὶ ἀμιναδάβ, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὑμεῖς οἱ ἄρχον-
pes familiarū leuitarū: sctificamini vos
τες τῶν πατριῶν τῶν λευιτῶν, ἁγνίσθητε ὑμεῖς
et fratres vr̄i: et afferte arcam do-
καὶ οἱ ἀδελφοὶ ὑμῶν, καὶ ἀνοίσατε τὴν κιβωτὸν κυ-
mini dei israel: vbi p̄paraui ei: qm̄ nō
ρίου τοῦ θεοῦ ἰσραήλ, οὗ ἡτοίμασα αὐτῇ, ὅτι οὐκ
in principio vos eratis p̄parati: percussit dn̄s
ἐν τῷ πρότερον ὑμᾶς εἶναι ἑτοίμους, διέκοψε κύριος
deus nr̄ in nobis: qm̄ nō quesiuimus eū in iu-
ὁ θεὸς ἡμῶν ἐν ἡμῖν, ὅτι οὐκ ἐζητήσαμεν αὐτὸν ἐν κρί-
dicio. et sctificati sunt sacerdotes et leuite vt por-
ματι. καὶ ἡγνίσθησαν οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ λευῖται ἐνεγ-
tarēt arcam dn̄i dei israel. et tulerūt fi-
κεῖν τὴν κιβωτὸν κυρίου θεοῦ ἰσραήλ. καὶ ἦραν οἱ υἱ-
lij leuitarū arcam dei: sicut preceperat
οἱ τῶν λευιτῶν τὴν κιβωτὸν τοῦ θεοῦ, ὡς ἐνετείλατο
moyses in verbo dn̄i scd̄m scripturā in vecti-
μωυσῆς ἐν λόγῳ κυρίου κατὰ τὴν γραφὴν ἐν ἀναφορεῦ-
bus in hūeris suis. et dixit dauid principibus
σιν ἐν ὤμοις αὐτῶν. καὶ εἶπε δαυίδ τοῖς ἄρχουσι τῶν
leuitarū: cōstituite fratres vr̄os cantores
λευιτῶν, στήσατε τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν τοὺς ψαλτῳδοὺς

in organis musicorū: in naulis et in lyris et cym-
ἐν ὀργάνοις ᾠδῶν, ἐν νάβλαις καὶ ἐν κινύραις καὶ κυμ-
balis: vt audire facerēt et exaltarēt in voce in leti-
βάλοις, ἀκουτίζοντες τοῦ ὑψῶσαι ἐν φωνῇ εἰς εὐφρο-
ciam. et steterūt leuite: hemā filius ioel: et de
σύνην. καὶ ἔστησαν οἱ λευῖται, αἱμὰν υἱὸς ἰωήλ, καὶ ἐκ
fratribus eius asaph filius barachia: et de
τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ ἀσὰφ υἱὸς βαραχία, καὶ ἀπὸ
filijs merari fratris eius ethan filius cisei:
τῶν υἱῶν μεραρὶ ἀδελφοῦ αὐτοῦ αἰθὰν υἱὸς κισαίου,
et cum eis fratres eorū. qui in scd̄o ordine: za-
καὶ μετ' αὐτῶν οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν. οἱ δευτερεύοντες, ζα-
charias filius iehel et semiramoth et iaiel et ani:
χαρίας υἱὸς ἰειὴλ καὶ σεμιραμὼθ καὶ ἰαϊὴλ καὶ ἀνί,
et eliab et banea et maasia et mathathias
καὶ ἐλιὰβ καὶ βαναΐα καὶ μαασία καὶ ματταθίας
et eliphal: et maccania et obed eddom et ieel
καὶ ἐλιφαλ, καὶ μακκανία καὶ ὠβὴδ ἐδδὼμ καὶ ἰεὴλ
ianitores. et cātores: heman asaph hetham in cym-
οἱ πυλωροί. καὶ οἱ ᾠδοί, αἱμὰν ἀσὰφ αἰθὰμ ἐν κυμ-
balis eneis vt audire facerēt: et zacharias et
βάλοις χαλκοῖς τοῦ ἀκουτίσαι, καὶ ζαχαρίας καὶ
oziel et semiramoth et iehiel et ani et eliab et
ὀζιὴλ καὶ σεμιραμὼθ καὶ ἰειὴλ καὶ ἀνὶ καὶ ἐλιὰβ καὶ
maasias et baneas in naulis pro arcanis.
μαασίας καὶ βαναίας ἐν νάβλαις περὶ τῶν κρυφίων
et mathathias et eliphalu et maccanias et obed
καὶ ματταθίας καὶ ἐλιφαλοὺ καὶ μακκανίας καὶ ὠβὴδ
eddom et iehiel et ozias in lyris pro octa-
ἐδδὼμ καὶ ἰειὴλ καὶ ὀζίας ἐν κινύραις περὶ τῆς ὀγ-
ua victorie et chonenias priceps leui-
δόης τοῦ ἐνισχῦσαι. καὶ χωνενίας ἄρχων τῶν λευι-
tarū in eleuatione princeps cātorū: qm̄ sapiēs erat.
τῶν ἐν τῇ ἄρσει ἄρχων τῶν ᾠδῶν, ὅτι συνετὸς ἦν.
et barachias et helcana ianitores arce.
καὶ βαραχίας καὶ ἐλκανὰ πυλωροὶ τῆς κιβωτοῦ.
et sabanea et iosaphat et nathanael et amasai
καὶ σαβανεία καὶ ἰωσαφὰτ καὶ ναθαναὴλ καὶ ἀμασαΐ
et zacharias et banaias et eliezer sacerdotes clan-
καὶ ζαχαρίας καὶ βαναΐας καὶ ἐλιέζερ οἱ ἱερεῖς σαλ-
gentes in tubis coram arca
πίζοντες ἐν ταῖς σάλπιγξιν ἔμπροσθεν τῆς κιβωτοῦ
dei: et obed eddom et hiechia ianitores ar-
τοῦ θεοῦ, καὶ ὠβὴδ ἐδδὼμ καὶ ἰεχία πυλωροὶ τῆς κι-
ce. et erat dauid et seniores israel et
βωτοῦ. καὶ ἦν δαυίδ καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἰσραὴλ καὶ
tribuni euntes ad portādū ar-
οἱ χιλίαρχοι οἱ πορευόμενοι τοῦ ἀνενεγκεῖν τὴν κι-
cam federis dn̄i de domo obed eddom in
βωτὸν τῆς διαθήκης κυρίου ἐξ οἴκου ὠβὴδ ἐδδὼμ ἐν
leticia. et factū est cū cōfortaret deus
εὐφροσύνῃ. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κατισχῦσαι τὸν θεὸν τοὺς
leuitas portātes arcam federis dn̄i: et
λευίτας αἴροντας τὴν κιβωτὸν διαθήκης κυρίου, καὶ
immolauerūt septē vitulos et septē arietes. et dauid
ἔθυσαν ἑπτὰ μόσχους καὶ ἑπτὰ κριούς. καὶ δαυίδ
accinctus in stola byssina et oēs leui-
περιεζωσμένος ἐν στολῇ βυσσίνῃ καὶ πάντες οἱ λευῖ-
te et omnes q portabāt arcam federis do-
ται καὶ πάντες οἱ αἴροντες τὴν κιβωτὸν διαθήκης κυ-
mini et cantores et chonenias priceps cā-
ρίου καὶ οἱ ψαλτῳδοὶ καὶ χωνενίας ὁ ἄρχων τῶν ᾠ-
torū canētiū: et sup dauid ephud byssinum
δῶν τῶν ᾀδόντων, καὶ ἐπὶ δαυίδ ἐφοὺδ βύσσινον
et ois israel deducētes arcam federis do-
καὶ πᾶς ἰσραὴλ ἀνάγοντες τὴν κιβωτὸν διαθήκης κυ-
mini in signo et in voce tube
ρίου ἐν σημασίᾳ καὶ ἐν φωνῇ σωφὰρ

1. Reg. 6.c.

in organis musicorū: nablis videlicet & lyris & cymbalis vt resonaret in excelsis sonitus leticie. Cōstitueruntq; leuitas hemā filiū iohel & de fratribus eius asaph filiū barachie. de filiis vero merari fratribus eorū: ethan filium casaie: & cū eis fratres eorū. In scd̄o ordine zachariā & ben & iazihel & semiramoth & iehihel & ani: eliab & banaiam & maasiam & mathathiā & eliphalu & maceniam & obededom & iehihel ianitores. Porro cantores hemā asaph & ethan in cymbalis eneis concrepantes. zacharias aūt & ozihel & semiramoth & iahihel & ani eliab & maasias & banaias in nablis arcana cantabant. Porro mathathias & eliphalu & maceniās & obededom & iehihel & ozaziu in citharis pro octaua canebāt epinicion. Chonenias aūt priceps leuitarū p̄phetie p̄erat: & ad p̄cinendā melodiā. Erat quippe valde sapiēs. Et barachias & helcana ianitores arce. Porro sebenias & iosaphat & nathanael & amasai & zacharias & banaias & eliezer sacerdotes clangebāt tubis coram arca dei: & obededom & ahias erāt ianitores arce. Igitur dd & oēs maiores natu israel & tribuni: ierunt ad portandam arcam federis domini de domo obededom cū leticia. Cumq; adiuuisset deus leuitas qui portabant arcam federis dn̄i: immolabantur septem tauri & septē arietes. Porro dauid erat indutus stola byssina: & vniuersi leuite qui portabāt arcā federis cātoresq; et chonenias princeps p̄phetie iter cantores. dd āt idut9 erat ephot lineo. Vniuersusq; israel deducebant arcam federis dn̄i i iubilo et sonitu buccine

בכלי שיר נבלים וכנרות ומצלתים
משמיעים להרים בקול לשמחה:
ויעמידו הלוים את הימן בן יואל
ומן אחיו אסף בן ברכיהו ומן בני
מררי אחיהם איתן בן קושיהו:
ועמהם אחיהם המשנים זכריהו
בן ויעזיאל ושמירמות ויחיאל
ועני אליאב ובניהו ומעשיהו
ומתתיהו ואליפלהו ומקניהו
ועבד אדם ויעיאל השערים:
והמשררים הימן אסף ואיתן
במצלתים נחשת להשמיע:
וזכריה ועזיאל ושמירמות ויחיאל
ועני ואליאב ומעשיהו ובניהו
בנבלים על עלמות: ומתתיהו
ואליפלהו ומקניהו ועבד אדם
ויעיאל ועזזיהו בכנרות על
השמינית לנצח: וכנניהו שר
הלוים במשא יסר במשא כי מבין
הוא: וברכיה ואלקנה שערים
לארון: ושבניהו ויושפט ונתנאל
ועמשי וזכריהו ובניהו ואליעזר
הכהנים מחצצרים בחצצרות
לפני ארון האלהים ועבד אדם
ויחיה שערים לארון: ויהי דויד וזקני
ישראל ושרי האלפים ההלכים
להעלות את ארון ברית יהוה מן
בית עבד אדם בשמחה: ויהי בעזר
האלהים את הלוים נשאי ארון
ברית יהוה ויזבחו שבעה פרים
ושבעה אילים: ודויד מכרבל במעיל
בוץ וכל הלוים הנשאים את
הארון והמשררים וכנניה השר
המשא המשררים ועל דויד אפוד
בד: וכל ישראל מעלים את ארון
ברית יהוה בתרועה ובקול שופר

& tubis & cymbalis & nablis & citharis concrepantes. Cumq; peruenisset arca federis domini vſq; ad ciuitatem dauid: michol filia ſaul proſpiciens per feneſtram vidit regē dauid ſaltātē atq; ludētē: & deſpexit eū i corde ſuo.

Cap. xvj.

16. Attulerunt igitur arcam dei & conſtituerunt eam in medio tabernaculi qđ tetēderat ei dđ: & obtulerūt holocauſta & pacifica coram deo. Cūq; cōpleſſet dđ offerēs holocauſta & pacifica: benedixit populo i nomine dñi: & diuiſit vniuerſis per ſingulos a viro vſq; ad mulierē tortam panis & partē aſſe carnis bubale: & frixā oleo ſimilā. Cōſtituitq; corā arca dñi de leuitis q miniſtrarēt & recordarētur opū ei⁹ & glorificarent atq; laudarent dñm deū iſrael: aſaph pricipē & ſm ei⁹ zachariā. Porro iahihel & ſemiramoth ichihel & mathathiam & eliab & banaiam & obededō ieihel ſuper organa pſalterii & lyras: aſaph autem vt in cymbalis pſonaret: banaiā vero & azihel ſacerdotes: canere tuba iugiter coram arca federis dei. In illo die fecit dauid principem ad confitendum domino aſaph & fres eius. Cōfitemini dño & inuocate nomē ei⁹: notas facite i pplīs adīuētiōes eius. Cātate ei, & pſallite ei & narrate omĩa mirabilia eius: laudate nomen ſanctū eius: letetur cor querentium dominū. Querite dominum & virtutem eius: querite faciem eius ſemper. Recordamini mirabilium eius que fecit ſignorum illi⁹ & iudiciorum oris eius. Semen iſrael ſerui eius: filii iacob electi eius. Ipſe dominus deus noſter: in vniuerſa terra iudicia eius. Recordamini in ſepiternū pacti ei⁹: ſermonis quē pcepit i mille gñatiōes.

Ca. 16.

Quē pepigit cū abraam & iuramenti illius cum iſaac. Et cōſtituit illud iacob in pceptū & iſrael in pactum ſempiternum: dicens. Tibi dabo terrā chanaā: funiculū hereditatis vrē. Cum eſſent pauci numero parui & coloni eius. Et trāſierūt de gēte i gētē: & de regno ad pplm alterū. Non dimiſit quemquam caluniari eos: ſed increpauit pro eis reges. Nolite tāgere chriſtos meos: & i pphetis meis nolite malignari. Cātate dño oīs tra: anūciate de die in dīe ſalutar eius. Narrate in gētib⁹ gloriam eius: & in cunctis ppłis mirabilia eiuſ. quia magn⁹ dñs & laudabilis nimiſ: & horribilis ſuper omnes deos. Omnes enim dii populorum idola: dominus autem celos fecit. Cōfeſſio & magnificētia corā eo: fortitudo & gaudiū in loco ei⁹. Afferte dño familie populorū: afferte dño gloriā & imperiū: date dño gloriā noī ei⁹. Leuate ſacrificiū & venite in cōſpectu eius: & adorate dominū in decore ſctō. Cōmoueatur a facie ei⁹ oīs terra: ipſe eni fundauit orbē immobilem. Letentur celi & exultet terra & dicāt in nationibus: dominus regnauit. Tonet mare & plētudo ei⁹: exultēt agri: & oīa q̄ in eis ſūt. Tunc laudabunt ligna ſaltus coram domino: quia venit iudicare terrā. Cōfitemini dño qm̄ bon⁹: qm̄ in eternum mīa eius. Et dicite: ſalua nos de⁹ ſaluator noſter: & cōgrega nos & erue de gentib⁹: vt cōfiteamur noī ſctō tuo: & exultemus in carminib⁹ tuis. Benedictus dominus deus iſrael ab eterno vſq; in eternū: & dicat oīs populus amē: & hymnum dño. Dereliqt itaq; ibi coram arca federis dñi aſaph & fratres ei⁹: vt miniſtrarent i cōſpectu arce iugit p ſinglos dies & vices ſuaſ.

ועבד אדם ואחיהם ששים
ושמונה ועבד אדם בן ידיתון וחסה
לשערים ואת צדוק הכהן ואחיו
הכהנים לפני משכן יהוה בבמה
אשר בגבעון להעלות עלות ליהוה
על מזבח העלה תמיד לבקר ולערב
ולכל הכתוב בתורת יהוה אשר צוה
על ישראל ועמהם הימן וידותון
ושאר הברורים אשר נקבו
בשמות להודות ליהוה כי לעולם
חסדו ועמהם הימן וידותון חצצרות
ומצלתים למשמיעים וכלי שיר
האלהים ובני ידותון לשער וילכו
כל העם איש לביתו ויסב דויד
לברך את ביתו

Cap. xvii

ויהי כאשר ישב דויד בביתו
ויאמר דויד אל נתן הנביא הנה
אנכי יושב בבית הארזים וארון
ברית יהוה תחת יריעות ויאמר
נתן אל דויד כל אשר בלבבך עשה
כי האלהים עמך ויהי בלילה ההוא
ויהי דבר אלהים אל נתן לאמר
לך ואמרת אל דויד עבדי כה אמר
יהוה לא אתה תבנה לי הבית
לשבת כי לא ישבתי בבית מן
היום אשר העליתי את ישראל
עד היום הזה ואהיה מאהל אל
אהל וממשכן בכל אשר התהלכתי
בכל ישראל הדבר דברתי את
אחד שפטי ישראל אשר צויתי
לרעות את עמי לאמר למה לא
בניתם לי בית ארזים ועתה כה
תאמר לעבדי לדויד כה אמר יהוה
צבאות אני לקחתיך מן הנוה מן
אחרי הצאן להיות נגיד על עמי
ישראל ואהיה עמך בכל אשר

שכן · עלה · זבח תמד · כתב צוה · ברר · ידה עלם · חצר · צלל שמע · כלה שור · סבב · היה · נבא · ישב ארז · ברת ירע · הלך · בנה · ישב · עלה · היה · שכן הלך · צוה · רעה · בנה · אמר · היה נגד

Porro obededō & fratres eius sexaginta octo: & obededō filiū ydithū & oza cōſtituit ianitores. Sadoch aūt ſacerdotem & frēs eius ſacerdotes corā tabernaculo dn̄i in excelſo qđ erat in gabaō: vt offerrēt holocauſta dn̄o ſup altare holocauſtomatiſ iugit mā̄e & veſpe iuxta oīa q̄ ſcripta ſūt ī lege dn̄i quā precepit iſrael. Et poſt eum heman & ydithun & reliquos electos vnū quemq; vocabl̄o ſuo ad cōfitēdū dn̄o: qm̄ in eternū mia eius. Hemā quoq; & ydithun canentes tubas & q̄tiētes cymbala & oīa muſicoꝝ organa ad canēdū deo. filios āt ydithū fecit eē portarios. Reuerſuſq; ē oīs popul9 i domū ſuā & dd̄ vt bn̄diceret etiam domui ſue. 17.

Cum autē habitaret dd̄ in domo ſua: dixit ad nathan prophetam. Ecce ego habito in domo cedrina: arca autem federis dn̄i ſub pellib9 eſt. Et ait nathan ad dd̄. Oīa q̄ i corde tuo ſunt: fac: de9 enim tecum eſt. Igitur nocte illa factus ē ſermo dei ad nathan dicens. Vade & loquere dauid ſeruo meo. Hec dicit dominus. Non edificabis tu mihi domum ad habitādū. Neq; eñi manſi in domo ex eo tempore quo eduxi iſrael de terra egypti vſq; ad diē hāc: ſed fui ſemp mutās loca tabernaculi: & in tētorio manens cum omni iſrael. Nunquid locut9 ſum ſaltem vni iudicū iſrael quibus preceperam vt paſcerent popolum meū: & dixi. Quare nō edificaſti mihi domum cedrinā: Nunc itaq; ſic loqueris ad ſeruum meum dd̄. Hec dicit dn̄s exercituum. Ego tuli te cum in paſcuis ſequereris gregem vt eſſes dux populi mei iſrael: & fui tecū quocumq;

τ obed eddō τ fratres ei9 ſexaginta τ
καὶ ἀβδὸ ἐδδὼμ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἑξήκοντα καὶ
octo τ obed eddō fili9 idithū τ oſa in ianitores:
ὀκτώ. καὶ ἀβδὸ ἐδδὼμ υἱὸς ἰδιθοὺμ καὶ ὀσὰ εἰς πυλωρούς,
τ ſaddoc ſacerdotē τ fratres eius
καὶ τὸν σαδδὼκ τὸν ἱερέα καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ
ſacerdotes corā tabernaculo dn̄i in
τοὺς ἱερεῖς ἐνώπιον τῆς σκηνῆς τοῦ κυρίου ἐν τῇ
excelſo qđ in gabaon: vt offerrēt holocauſta
βαμὰν τῇ ἐν γαβαὼν, τοῦ ἀναφέρειν ὁλοκαυτώματα τῷ
dn̄o ſup altare holocauſtorū iugiter
κυρίῳ ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου τῶν ὁλοκαυτωμάτων διαπαντὸς
mane τ veſpere: τ iuxta omnia q̄ ſcripta ſunt
τοπρωῒ καὶ τοἑσπέρας, καὶ κατὰ πάντα τὰ γεγραμμένα
in lege dn̄i: que precepit ad filios iſrael.
ἐν νόμῳ κυρίου, ὅσα ἐνετείλατο ἐφ' υἱοῖς ἰσραήλ.
τ cū eis hemā τ idithū τ reliqui
καὶ μετ' αὐτῶν αἱμὰν καὶ ἰδιθοὺμ καὶ οἱ λοιποὶ
electi in nomine ad laudādū dn̄m: qm̄
οἱ ἐκλεγέντες ἐπ' ὀνόματος τοῦ αἰνεῖν τὸν κύριον, ὅτι
in eternū mia eius. τ cum eis hemā
εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ. καὶ μετ' αὐτῶν αἱμὰν
τ idithū tubis τ cymbalis vt reſonarent
καὶ ἰδιθοὺμ σάλπιγξι καὶ κυμβάλοις τοῦ ἀναφωνεῖν
τ organis muſicorū dei: τ filij idithū vt
καὶ ὀργάνοις τῶν ᾠδῶν τοῦ θεοῦ, καὶ υἱοὶ ἰδιθοὺμ εἰς
eſſēt ianitores τ iuit oīs popul9 vnuſq̄ſq; in
τὸ πυλωρεῖν. καὶ ἐπορεύθη πᾶς ὁ λαὸς ἕκαστος εἰς τὸν
domū ſuā: τ reuerſus eſt dauid vt benediceret
οἶκον αὐτοῦ, καὶ ἐπέστρεψε δαυὶδ τοῦ εὐλογῆσαι τὸν
domui ſue.
οἶκον αὐτοῦ.

Ca.17.

Et factū ē vt habitauit dauid in domo ſua:
Καὶ ἐγένετο ὡς κατῴκησε δαυὶδ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ,
τ dixit dauit ad nathā prophetā: ecce ego
καὶ εἶπεν δαυὶδ πρὸς νάθαν τὸν προφήτην, ἰδοὺ ἐγὼ
habito in domo cedrina: τ arca federis dn̄i
κατοικῶ ἐν οἴκῳ κεδρίνῳ, καὶ ἡ κιβωτὸς διαθήκης κυρίου
ſub pellibus. τ dixit nathā ad
ὑποκάτω τῶν δέρρεων. καὶ εἶπεν νάθαν πρὸς
dauid: oīa que in aīa tua fac: qm̄ de9
δαυὶδ, πάντα ὅσα ἐν τῇ ψυχῇ σου ποίει, ὅτι ὁ θεὸς
tecū. τ factū eſt in nocte illa: τ fact9 eſt
μετὰ σοῦ. καὶ ἐγένετο ἐν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ, καὶ ἐγένετο
ſermo dei ad nathan dicēs: vade τ loq̄re
λόγος θεοῦ πρὸς τὸν νάθαν λέγων, πορεύου καὶ εἶπον
ad dauid ſeruū meū: ſic dixit dn̄s: nō
πρὸς δαυὶδ τὸν δοῦλόν μου, οὕτως εἶπεν κύριος, οὐ
tu edificabis mihi domū vt habitem ego in ea:
σὺ οἰκοδομήσεις μοι οἶκον τοῦ κατοικῆσαί με ἐν αὐτῷ,
qm̄ nō habitaui in domo a die qua
ὅτι οὐ κατῴκησα ἐν οἴκῳ ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἧς
eduxi iſrael vſq; ad diem hanc: τ
ἀνήγαγον τὸν ἰσραὴλ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης, καὶ
fui in tabnaculo in tētorio τ in diuerſorio in oībus
ἤμην ἐν σκηνῇ εἰς σκέπην καὶ ἐν καταλύματι ἐν πᾶσιν
q̄ trāſiui in omī iſrael: ſi loquēs locut9
οἷς διῆλθον ἐν παντὶ ἰσραήλ, εἰ λαλῶν ἐλάλησα
ſum ad vnā tribū iſrael: qb9 p̄cepi vt
πρὸς μίαν φυλὴν ἰσραήλ, οἷς ἐνετειλάμην τοῦ
paſcerent ppl̄m meū dicēs: q̄re nō edificaſtis
ποιμαίνειν τὸν λαόν μου λέγων, διατί οὐκ ᾠκοδομήσατέ
mihi domū cedrinā: τ nūc ſic loq̄ris
μοι οἶκον κέδρινον; καὶ νῦν οὕτως ἐρεῖς τῷ
ſeruo meo dauid: hec dicit dn̄s exercituum:
δούλῳ μου δαυὶδ, τάδε λέγει κύριος τῶν δυνάμεων,
ego accepi te ex ouili a tergo
ἐγὼ ἔλαβόν σε ἐκ τῆς μάνδρας ἐξόπισθεν τῶν
gregum vt eſſes in ducem in ppl̄o
ποιμνίων τοῦ εἶναι εἰς ἡγούμενον ἐπὶ τὸν λαόν
meo iſrael. τ fui tecum in oībus que
μου ἰσραήλ. καὶ ἤμην μετὰ σοῦ ἐν πᾶσιν οἷς

A 1.Reg. 7.a. · Infra. 2.d. · B

perrexiſti: τ perdidi omnes inimicos tuos
ἐπορεύθης, καὶ ἐξωλόθρευσα πάντας τοὺς ἐχθρούς σου
a facie tua: τ feci tibi nomē ſm
ἀπὸ προσώπου σου, καὶ ἐποίησά σοι ὄνομα κατὰ τὸ
nomē magnorū q̄ in terra: τ ponā locū
ὄνομα τῶν μεγάλων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ θήσω τόπον
ppl̄o meo iſrael: τ plantabo eū: τ habitabit
τῷ λαῷ μου ἰσραήλ, καὶ καταφυτεύσω αὐτόν, καὶ κατασκηνώσει
apud ſeipſū: τ nō perturbabitur ampli9: τ
καθ' ἑαυτόν, καὶ οὐ ταραχθήσεται ἔτι, καὶ
nō apponet fili9 iniquitatis vt humiliet eum: ſicut
οὐ προσθήσει υἱὸς ἀδικίας τοῦ ταπεινῶσαι αὐτόν, καθὼς
a principio τ a diebus: qb9 ordinaui iudices ſup
ἀπ' ἀρχῆς καὶ ἀφ' ἡμερῶν, ὧν ἔταξα κριτὰς ἐπὶ τὸν
ppl̄m meū iſrael: τ humiliaui oēs inimicos tuos:
λαόν μου ἰσραήλ, καὶ ἐταπείνωσα πάντας τοὺς ἐχθρούς σου,
τ augebo te τ edificabo tibi domū dixit dn̄s.
καὶ αὐξήσω σε καὶ οἰκοδομήσω σοι οἶκον εἶπεν κύριος.
τ erit qn̄ impleātur dies tue vt vadas
καὶ ἔσται ὅταν πληρωθῶσιν αἱ ἡμέραι σου τοῦ πορευθῆναι
cum patribus tuis: τ ſuſcitabo ſemē tuū
μετὰ τῶν πατέρων σου, καὶ ἀναστήσω τὸ σπέρμα σου
poſt te qđ erit ex ventre tuo: τ preparabo
μετὰ σὲ ὃ ἔσται ἐκ τῆς κοιλίας σου, καὶ ἑτοιμάσω
regnum eius. ipſe edificabit mihi domū:
τὴν βασιλείαν αὐτοῦ. αὐτὸς οἰκοδομήσει μοι οἶκον,
τ firmabo thronū eius vſq; ī eternū. ego ero
καὶ ἀνορθώσω τὸν θρόνον αὐτοῦ ἕως αἰῶνος. ἐγὼ ἔσομαι
ei in patrē: τ ipſe erit mihi ī filiū. τ miām
αὐτῷ εἰς πατέρα, καὶ αὐτὸς ἔσται μοι εἰς υἱόν. καὶ τὸ ἔλεός
meā nō auferā ab eo: ſicut abſtuli ab
μου οὐκ ἀποστήσω ἀπ' αὐτοῦ, ὃν τρόπον ἀπέστησα ἀπὸ
his q̄ ante te. τ ſtatuā eum in domo mea τ in
τῶν ἔμπροσθέν σου. καὶ στήσω αὐτὸν ἐν τῷ οἴκῳ μου καὶ ἐν
regno eius vſq; in ſēpiternū. τ thron9 eius erit
τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ ἕως αἰῶνος. καὶ ὁ θρόνος αὐτοῦ ἔσται
firmatus vſq; in ſeculū iuxta omnes ſermōes hos:
ἀνωρθωμένος ἕως αἰῶνος κατὰ πάντας τοὺς λόγους τούτους,
τ iuxta vniuerſā viſionē iſtā. ſic locut9 eſt nathā ad dauid.
καὶ κατὰ πᾶσαν τὴν ὅρασιν ταύτην. οὕτως ἐλάλησε νάθαν πρὸς δαυίδ.
τ venit rex dauid:
καὶ ἦλθεν ὁ βασιλεὺς δαυίδ,
τ ſedit corā dn̄o: τ dixit: q̄s ſum ego dn̄e
καὶ ἐκάθισεν ἐνώπιον κυρίου, καὶ εἶπε, τίς εἰμὶ ἐγὼ κύριε
de9: τ q̄ domus mea: q̄ dilexiſti me vſq; in ſeculū:
ὁ θεός; καὶ τίς ὁ οἶκός μου, ὅτι ἠγάπησάς με ἕως αἰῶνος;
τ paruā ſunt hec corā te de9: τ locutus es
καὶ ἐσμικρύνθη ταῦτα ἐνώπιόν σου ὁ θεός, καὶ ἐλάλησας
hec ſuper domū ſerui tui a lōge: τ
ταῦτα ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ παιδός σου ἀπὸ μακρόθεν, καὶ
iſpexiſti me ſicut viſio hoīs: τ exaltaſti me dn̄e
ἐπεῖδές με ὡσεὶ ὅρασις ἀνθρώπου, καὶ ὕψωσάς με κύριε
de9: q̄d apponet vltra dauid ad te vt glorificet te
ὁ θεός; τί προσθήσει ἔτι δαυὶδ πρὸς σὲ τοῦ δοξάσαι σε
ſeruus tuus: τ tu ſeruū tuū cognouiſti dn̄e: propter
τὸν δοῦλόν σου; καὶ σὺ τὸν δοῦλόν σου οἶδας κύριε, διὰ
ſeruū tuū τ iuxta cor tuū feciſti
τὸν δοῦλόν σου καὶ κατὰ τὴν καρδίαν σου ἐποίησας τὴν
omnē magnificētiā hanc: vt nota faceres oīa
πᾶσαν μεγαλωσύνην ταύτην, τοῦ γνωρίσαι πάντα
magna. dn̄e nō eſt ſimilis tibi: τ nō eſt deus p̄ter
τὰ μεγάλα. κύριε οὐκ ἔστιν ὅμοιός σοι, καὶ οὐκ ἔστιν θεὸς πλὴν
te iuxta oīa que audiuimus in aurib9 nr̄is: τ
σοῦ κατὰ πάντα ὅσα ἠκούσαμεν ἐν τοῖς ὠσὶν ἡμῶν, καὶ
nō eſt ſicut popul9 tu9 iſrael gens vna in terra: ſicut
οὐκ ἔστιν ὡς ὁ λαός σου ἰσραὴλ ἔθνος ἓν ἐπὶ τῆς γῆς, ὡς
perrexit de9 vt liberaret ſibi ppl̄m: vt poneret
ἐπορεύθη θεὸς τοῦ λυτρώσασθαι ἑαυτῷ λαόν, τοῦ θέσθαι
ſibi nomē magnū τ illuſtre vt eiiceret a facie
ἑαυτῷ ὄνομα μέγα καὶ ἐπιφανὲς τοῦ ἐκβαλεῖν ἀπὸ προσώπου
populi tui: quē liberaſti ex egypto gētes.
τοῦ λαοῦ σου, ὃν ἐλυτρώσω ἐξ αἰγύπτου ἔθνη

C Infra.18 b.heb. 1.b. · D

perrexiſti: & interfeci omnes inimicos tuos corā te: feciq; tibi nomē quaſi vnius magnorū q̄ celebrabātur in t̄ra. Et dedi locū ppl̄o meo iſrl̄. Plātabitur & habitabit in eo: & vltra non cōmouebitur: nec filii iniquitatis atterent eos ſicut a principio ex diebus quibus dedi iudices populo meo iſrl̄: & hūiliaui vniuerſos inimicos tuos. Annuncio ergo tibi q̄ edificatur ſit tibi dn̄s domū. Cūq; īpleueris dies tuos vt vadas ad p̄res tuos ſuſcitabo ſemen tuū poſt te quod erit de filiis tuis: & ſtabiliam regnum eius. Ip̄e edificabit mihi domū: & firmabo ſoliū ei9 vſq; ī eternū. Ego ero ei in patrem: & ipſe erit mihi ī filiū. Et miā meā nō auferam ab eo: ſicut abſtuli ab eo qui ante te fuit. Et ſtatuā eum in domo mea & ī regno meo vſq; ī ſēpiternū: & thron9 ei9 erit firmiſſim9 ī ppetuum. Iuxta oīa verba hec & iuxta vniuerſā viſionē iſtā: ſic locutus eſt nathā ad dd̄. Cūq; veniſſet rex dd̄ & sediſſet corā dn̄o dixit. Quis ego ſum dn̄e deus: & q̄ domus mea vt p̄ſtares mihi talia? Sz & hoc parū viſū ē in cōſpectu tuo. Ideoq; locut9 es ſup domū ſerui tui etiā ī futurū: & feciſti me ſpectabilē ſup oēs hoīes. Domīe deus quid vltra addere poteſt dauid cū ita glorificaueris ſeruum tuum & cognoueris eū? Dn̄e p̄pter famulū tuū iuxta cor tuum feciſti omnem magnificentiam hāc: & nota eē voluiſti vniuerſa magnalia. Dn̄e nō ē ſimilis tui: & nō eſt ali9 deus abſq; te ex oibus quos audiuim9 aurib9 nr̄is. Quis ei eſt alius vt ppl̄s tuus iſrael gēs vna in terra ad quam perrexit deus vt liberaret & faceret ppl̄z ſibi: & magnitudie ſua atq; terroribus eiiceret natiōes a facie eius quē de egypto liberarat?

הלכת ואכרית את כל אויביך
מפניך ועשיתי לך שם כשם
הגדולים אשר בארץ ושמתי מקום
לעמי ישראל ונטעתיהו ושכן תחתיו
ולא ירגז עוד ולא יוסיפו בני עולה
לבלתו כאשר בראשונה ולמימים
אשר צויתי שפטים על עמי
ישראל והכנעתי את כל אויביך
ואגד לך ובית יבנה לך יהוה והיה
כי מלאו ימיך ללכת עם אבתיך
והקימותי את זרעך אחריך אשר
יהיה מבניך והכינותי את מלכותו
הוא יבנה לי בית וכננתי את כסאו
עד עולם אני אהיה לו לאב והוא
יהיה לי לבן וחסדי לא אסיר מעמו
כאשר הסירותי מאשר היה לפניך
והעמדתיהו בביתי ובמלכותי עד
העולם וכסאו יהיה נכון עד עולם
ככל הדברים האלה וככל החזון
הזה כן דבר נתן אל דויד ויבא המלך
דויד וישב לפני יהוה ויאמר מי אני
יהוה אלהים ומי ביתי כי הביאתני
עד הלם ותקטן זאת בעיניך אלהים
ותדבר על בית עבדך למרחוק
וראיתני כתור האדם המעלה יהוה
אלהים מה יוסיף עוד דויד אליך
לכבוד את עבדך ואתה את עבדך
ידעת יהוה בעבור עבדך וכלבך
עשית את כל הגדולה הזאת
להדיע את כל הגדלות יהוה אין
כמוך ואין אלהים זולתך בכל
אשר שמענו באזנינו ומי כעמך
ישראל גוי אחד בארץ אשר
הלך האלהים לפדות לו עם לשום
לך שם גדלות ונראות לגרש מפני
עמך אשר פדית ממצרים גוים

כרת איב · פנה עשה · שום קום · נטע · רגז יסף · כלה יום · כנע · נגד · יום ילך · קום · היה כון · בנה כון · עלם · סור פנה · עמד · כון · חזה · בוא · כנה · בוא · קטן · דבר רחק · ראה עלה · יסף · כבד · עבר לבב · עשה גדל · ידע · זלת · פדה · גרש

וַתִּתֵּן אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל לְךָ לְעָם עַד עוֹלָם וְאַתָּה יְהוָה הָיִיתָ לָהֶם לֵאלֹהִים׃ וְעַתָּה יְהוָה הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ עַל עַבְדְּךָ וְעַל בֵּיתוֹ יֵאָמֵן עַד עוֹלָם וַעֲשֵׂה כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ׃ וְיֵאָמֵן וְיִגְדַּל שִׁמְךָ עַד עוֹלָם לֵאמֹר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל וּבֵית דָּוִיד עַבְדְּךָ נָכוֹן לְפָנֶיךָ׃ כִּי אַתָּה אֱלֹהַי גָּלִיתָ אֶת אֹזֶן עַבְדְּךָ לִבְנוֹת לוֹ בָּיִת עַל כֵּן מָצָא עַבְדְּךָ לְהִתְפַּלֵּל לְפָנֶיךָ׃ וְעַתָּה יְהוָה אַתָּה הוּא הָאֱלֹהִים וַתְּדַבֵּר עַל עַבְדְּךָ הַטּוֹבָה הַזֹּאת׃ וְעַתָּה הוֹאַלְתָּ לְבָרֵךְ אֶת בֵּית עַבְדְּךָ לִהְיוֹת לְעוֹלָם לְפָנֶיךָ כִּי אַתָּה יְהוָה בֵּרַכְתָּ וּמְבֹרָךְ לְעוֹלָם׃

Ca.xviij.

וַיְהִי אַחֲרֵי כֵן וַיַּךְ דָּוִיד אֶת פְּלִשְׁתִּים וַיַּכְנִיעֵם וַיִּקַּח אֶת גַּת וּבְנֹתֶיהָ מִיַּד פְּלִשְׁתִּים׃ וַיַּךְ אֶת מוֹאָב וַיִּהְיוּ מוֹאָב עֲבָדִים לְדָוִיד נֹשְׂאֵי מִנְחָה׃ וַיַּךְ דָּוִיד אֶת הֲדַרְעֶזֶר מֶלֶךְ צוֹבָה חֲמָתָה בְּלֶכְתּוֹ לְהַצִּיב יָדוֹ בִּנְהַר פְּרָת׃ וַיִּלְכֹּד דָּוִיד מִמֶּנּוּ אֶלֶף רֶכֶב וְשִׁבְעַת אֲלָפִים פָּרָשִׁים וְעֶשְׂרִים אֶלֶף אִישׁ רַגְלִי וַיְעַקֵּר דָּוִיד אֶת כָּל הָרֶכֶב וַיּוֹתֵר מִמֶּנּוּ מֵאָה רָכֶב׃ וַיָּבֹא אֲרַם דַּרְמֶשֶׂק לַעְזוֹר לַהֲדַדְעֶזֶר מֶלֶךְ צוֹבָה וַיַּךְ דָּוִיד בַּאֲרָם עֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם אֶלֶף אִישׁ׃ וַיָּשֶׂם דָּוִיד בַּאֲרַם דַּרְמֶשֶׂק וַיְהִי אֲרָם לְדָוִיד עֲבָדִים נֹשְׂאֵי מִנְחָה וַיּוֹשַׁע יְהוָה לְדָוִיד בְּכֹל אֲשֶׁר הָלָךְ׃ וַיִּקַּח דָּוִיד אֵת שִׁלְטֵי הַזָּהָב אֲשֶׁר הָיוּ עַל עַבְדֵי הֲדַרְעָזֶר וַיְבִיאֵם יְרוּשָׁלָםִ׃ וּמִטִּבְחַת וּמִכּוּן עָרֵי הֲדַרְעֶזֶר לָקַח דָּוִיד נְחֹשֶׁת רַבָּה מְאֹד בָּהּ עָשָׂה שְׁלֹמֹה אֶת יָם

Et posuisti populum tuum israel tibi in populum usque in eternum: & tu domine factus es deus eius. Nunc igitur domine sermo quem locutus es famulo tuo & super domum eius: confirmetur in perpetuum: & fac sicut locutus es: permaneatque & magnificetur nomen tuum usque in sempiternum: & dicatur dominus exercituum deus israel & domus david servi eius permanens coram eo. Tu enim domine deus meus revelasti auriculam servi tui ut edificares ei domum: idcirco invenit servus tuus fiduciam ut oret coram te. Nunc ergo domine tu es deus & locutus es ad servum tuum tanta beneficia: & cepisti benedicere domui servi tui ut sit semper coram te. Te enim domine benedicente benedicta erit in perpetuum. 18.

Factum est autem post hec ut percuteret david philistiim & humiliaret eos & tolleret geth & filias eius de manu philistiim percuteretque moab: & fierent moabite servi david: offerentes ei munera. Eo tempore percussit david etiam adadezer regem soba regionis emath quando perrexit ut dilataret imperium suum usque ad flumen eufraten. Cepit ergo david mille quadrigas eius: & septem milia equitum ac viginti milia virorum peditum. Subnervavitque omnes equos curruum: exceptis centum quadrigis quas reservavit sibi. Supervenit autem & syrus damascenus ut auxilium preberet adadezer regi soba. Sed & huius percussit david viginti duo milia virorum. Et posuit milites in damasco: ut syria quoque serviret sibi & offerret munera. Adiuvitque eum dominus in cunctis ad que perrexerat. Tulit quoque david pharetras aureas quas habuerunt servi adadezer: & attulit eas in hierusalem: necnon de thebath & chun urbibus adadezer eris plurimum: de quo fecit salomon mare

et dedisti populum tuum israel tibi ipsi populum usque in eternum: et tu domine factus es eis in deum. et nunc domine
καὶ ἔδωκας τὸν λαόν σου ἰσραὴλ σεαυτῷ λαὸν ἕως αἰῶνος, καὶ σὺ κύριε ἐγένου αὐτοῖς εἰς θεόν. καὶ νῦν κύριε ὁ λόγος σου ὃν ἐλάλησας πρὸς τὸν παῖδά σου καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ, πιστωθήτω ἕως αἰῶνος, καὶ ποίησον καθὼς ἐλάλησας. πιστωθήτω καὶ μεγαλυνθήτω τὸ ὄνομά σου ἕως αἰῶνος λεγόντων, κύριε παντοκράτωρ ὁ θεὸς τοῦ ἰσραήλ, θεὸς τῷ ἰσραήλ. καὶ ὁ οἶκος δαυὶδ τοῦ παιδός σου ἀνορθούμενος ἐνώπιόν σου, ὅτι σὺ κύριε ὁ θεός μου ἀπεκάλυψας τὸ οὖς τοῦ δούλου σου, τοῦ οἰκοδομῆσαι αὐτῷ οἶκον, διὰ τοῦτο εὗρεν ὁ δοῦλός σου τοῦ προσεύξασθαι κατὰ πρόσωπόν σου. καὶ νῦν κύριε σὺ εἶ αὐτὸς ὁ θεός, καὶ ἐλάλησας ἐπὶ τὸν δοῦλόν σου τὰ ἀγαθὰ ταῦτα. καὶ νῦν ἤρξω τοῦ εὐλογῆσαι τὸν οἶκον τοῦ δούλου σου τοῦ εἶναι εἰς τὸν αἰῶνα ἐναντίον σου, ὅτι σὺ κύριε εὐλόγησας, καὶ εὐλόγησον εἰς τὸν αἰῶνα. Ca.18.

Καὶ ἐγένετο μετὰ ταῦτα, καὶ ἐπάταξεν δαυὶδ τοὺς ἀλλοφύλους καὶ ἐτροπώσατο αὐτούς. καὶ ἔλαβε τὴν γὲθ καὶ τὰς κώμας αὐτῆς ἐκ χειρὸς ἀλλοφύλων. καὶ ἐπάταξε τὸν μωὰβ, καὶ ἐγένηθη μωὰβ δοῦλος τῷ δαυίδ, φέροντες δῶρα. καὶ ἐπάταξε δαυὶδ τὸν ἀδαδεζὲρ βασιλέα σουβὰ ἐν ἠμὰθ, ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτὸν στῆσαι τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ ποταμὸν εὐφράτη. καὶ προκατελάβετο δαυὶδ αὐτοῦ χίλια ἅρματα καὶ ἑπτὰ χιλιάδας ἵππων καὶ εἴκοσι χιλιάδας ἀνδρῶν πεζῶν. καὶ παρέλυσε δαυὶδ πάντα τὰ ἅρματα, καὶ ὑπελείπετο ἐξ αὐτῶν ἑκατὸν ἅρματα. καὶ ἦλθεν σύρος ἐκ δαμασκοῦ βοηθῆσαι τῷ ἀδαδεζὲρ βασιλεῖ σουβά. καὶ ἐπάταξε δαυὶδ ἐν τῷ σύρῳ εἴκοσι καὶ δύο χιλιάδας ἀνδρῶν. καὶ ἔθετο δαυὶδ φρουρὰν ἐν συρίᾳ τῇ κατὰ δαμασκόν, καὶ ἦσαν τῷ δαυὶδ εἰς δούλους φέροντες δῶρα. καὶ ἔσωσε κύριος τὸν δαυὶδ ἐν πᾶσιν οἷς ἐπορεύετο. καὶ ἔλαβε δαυὶδ τοὺς κλοιοὺς τοὺς χρυσοῦς οἳ ἦσαν ἐπὶ τοὺς παῖδας ἀδαδεζὲρ, καὶ ἤνεγκεν αὐτοὺς εἰς ἱερουσαλήμ. καὶ ἐκ τῆς ταβὰθ καὶ ἐκ τῶν ἐκλεκτῶν πόλεων τῶν ἀδαδεζὲρ, ἔλαβε δαυὶδ χαλκὸν πολὺν σφόδρα. ἐξ αὐτοῦ ἐποίησε σολομὼν τὴν θάλασσαν

τὴν χαλκῆν, καὶ τοὺς στύλους καὶ τὰ σκεύη τὰ χαλκᾶ. καὶ ἤκουσε θωοὺ βασιλεὺς ἠμὰθ, ὅτι ἐπάταξε δαυὶδ τὴν πᾶσαν δύναμιν ἀδαδεζὲρ βασιλέως σουβά, καὶ ἀπέστειλε τὸν ἀδωρὰμ υἱὸν αὐτοῦ πρὸς δαυίδ, τοῦ ἐρωτῆσαι αὐτὸν τὰ εἰς εἰρήνην, καὶ τοῦ εὐλογῆσαι αὐτὸν ὑπὲρ οὗ ἐπολέμησε τὸν ἀδαδεζὲρ καὶ ἐπάταξεν αὐτόν, ὅτι ἀνὴρ πολέμιος ἦν τῷ θωοὺ ὁ ἀδαδεζέρ. καὶ πάντα τὰ σκεύη τὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ καὶ χαλκᾶ, καὶ ταῦτα ἡγίασεν ὁ βασιλεὺς δαυὶδ τῷ κυρίῳ μετὰ τοῦ ἀργυρίου καὶ χρυσίου, οὗ ἔλαβεν ἐκ πάντων τῶν ἐθνῶν, ἐκ τῆς ἰδουμαίας καὶ μωὰβ καὶ ἐξ υἱῶν ἀμμὼν, καὶ ἐκ τῶν ἀλλοφύλων καὶ ἐξ ἀμαλήκ. καὶ ἀβεσσὰ υἱὸς σαρουίας ἐπάταξε τὴν ἰδουμαίαν ἐν τῇ κοιλάδι τῶν ἁλῶν ὀκτωκαίδεκα χιλιάδας, καὶ ἔθετο ἐν τῇ ἰδουμαίᾳ φρουράς. καὶ ἦσαν πάντες οἱ ἰδουμαῖοι παῖδες τῷ δαυίδ. καὶ ἔσωσε κύριος τὸν δαυὶδ ἐν πᾶσιν οἷς ἐπορεύετο. καὶ ἐβασίλευσε δαυὶδ ἐπὶ πάντα ἰσραήλ, καὶ ἦν ποιῶν κρίμα καὶ δικαιοσύνην παντὶ τῷ λαῷ αὐτοῦ. καὶ ἰωὰβ υἱὸς σαρουίας ἐπὶ τῆς στρατιᾶς, καὶ ἰωσαφὰτ υἱὸς ἀχιλοὺδ ὑπομνηματογράφος, καὶ σαδδοὺκ υἱὸς ἀχιτὼβ καὶ ἀχιμέλεχ υἱὸς ἀβιάθαρ ἱερεῖς, καὶ σουσὰ γραμματεύς, καὶ βαναίας υἱὸς ἰωαδὲ ἐπὶ τοῦ χερεθὶ καὶ φελεθί, καὶ οἱ υἱοὶ δαυὶδ οἱ πρῶτοι διάδοχοι τοῦ βασιλέως. Ca.19.

Καὶ ἐγένετο μετὰ ταῦτα καὶ ἀπέθανεν ναὰς βασιλεὺς υἱῶν ἀμμὼν, καὶ ἐβασίλευσεν ἀνὰν υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ. καὶ εἶπε δαυίδ, ποιήσω ἔλεος μετὰ ἀνὰν υἱοῦ ναὰς, ὡς ἐποίησεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ μετ' ἐμοῦ ἔλεος. καὶ ἀπέστειλε δαυὶδ ἀγγέλους πρὸς τὸν ἀνὰν τοῦ παρακαλέσαι αὐτὸν περὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. καὶ ἦλθον οἱ παῖδες δαυὶδ εἰς γῆν υἱῶν ἀμμὼν πρὸς ἀνὰν τοῦ παρακαλέσαι αὐτόν. καὶ εἶπον οἱ ἄρχοντες υἱῶν ἀμμὼν πρὸς ἀνάν, μὴ δοξάζων δαυὶδ τὸν πατέρα σου ἐν ὀφθαλμοῖς σου ἀπέστειλέν σοι παρακαλοῦντας; οὐχὶ, ὅπως ἐξερευνήσωσι

eneum & columnas & vasa enea. Quod cum audisset thou rex emath percussisse videlicet david omnem exercitum adadezer regis soba. Misit aduram filium suum ad regem david ut postularet ab eo pacem & congratularetur ei: eo quod percussisset et expugnasset adadezer. Adversarius quippe erat thou adadezer. Sed & omnia vasa aurea & argentea & enea consecravit david rex domino cum argento & auro quod tulerat ex universis gentibus tam de idumea & moab & filiis ammon quam de philisthiim & amalech. Abisai vero filius sarvie percussit edom in valle salinarum decem & octo milia: & constituit in edom presidium ut serviret idumea david. Salvavitque dominus david in cunctis ad que perrexerat. Regnavit ergo david super universum israel: & faciebat iudicium atque iusticiam cuncto populo suo. Porro ioab filius sarvie erat super exercitum & iosaphat filius ahilud a commentariis. Sadoch autem filius achitob & abimelech filius abiathar sacerdotes & susa scriba. Banaias quoque filius iodade super legiones cerethi & felethi. Porro filii david primi ad manum regis. 19.

Accidit autem ut moreretur naas rex filiorum ammon & regnaret filius eius pro eo. Dixitque david. Faciam misericordiam cum anon filio naas. Prestitit enim mihi pater eius gratiam. Misitque david nuncios ad consolandum eum super mortem patris sui. Qui cum pervenissent in terram filiorum ammon ut consolarentur anon: dixerunt principes filiorum ammon ad anon. Tu forsitan putas quod david honoris causa in patrem tuum miserit qui consolarentur te: nec animadvertis quod ut explorent

הַנְּחֹשֶׁת וְאֶת הָעַמּוּדִים וְאֵת כְּלֵי הַנְּחֹשֶׁת׃ וַיִּשְׁמַע תֹּעוּ מֶלֶךְ חֲמָת כִּי הִכָּה דָוִיד אֶת כָּל חֵיל הֲדַרְעֶזֶר מֶלֶךְ צוֹבָה׃ וַיִּשְׁלַח אֶת הֲדוֹרָם בְּנוֹ אֶל הַמֶּלֶךְ דָּוִיד לִשְׁאוֹל לוֹ לְשָׁלוֹם וּלְבָרְכוֹ עַל אֲשֶׁר נִלְחַם בַּהֲדַרְעֶזֶר וַיַּכֵּהוּ כִּי אִישׁ מִלְחֲמוֹת תֹּעוּ הָיָה הֲדַרְעָזֶר וְכֹל כְּלֵי זָהָב וָכֶסֶף וּנְחֹשֶׁת׃ גַּם אֹתָם הִקְדִּישׁ הַמֶּלֶךְ דָּוִיד לַיהוָה עִם הַכֶּסֶף וְהַזָּהָב אֲשֶׁר נָשָׂא מִכָּל הַגּוֹיִם מֵאֱדוֹם וּמִמּוֹאָב וּמִבְּנֵי עַמּוֹן וּמִפְּלִשְׁתִּים וּמֵעֲמָלֵק׃ וְאַבְשַׁי בֶּן צְרוּיָה הִכָּה אֶת אֱדוֹם בְּגֵיא הַמֶּלַח שְׁמוֹנָה עָשָׂר אָלֶף׃ וַיָּשֶׂם בֶּאֱדוֹם נְצִיבִים וַיִּהְיוּ כָל אֱדוֹם עֲבָדִים לְדָוִיד וַיּוֹשַׁע יְהוָה אֶת דָּוִיד בְּכֹל אֲשֶׁר הָלָךְ׃ וַיִּמְלֹךְ דָּוִיד עַל כָּל יִשְׂרָאֵל וַיְהִי עֹשֶׂה מִשְׁפָּט וּצְדָקָה לְכָל עַמּוֹ׃ וְיוֹאָב בֶּן צְרוּיָה עַל הַצָּבָא וִיהוֹשָׁפָט בֶּן אֲחִילוּד מַזְכִּיר׃ וְצָדוֹק בֶּן אֲחִיטוּב וַאֲבִימֶלֶךְ בֶּן אֶבְיָתָר כֹּהֲנִים וְשַׁוְשָׁא סוֹפֵר׃ וּבְנָיָהוּ בֶּן יְהוֹיָדָע עַל הַכְּרֵתִי וְהַפְּלֵתִי וּבְנֵי דָוִיד הָרִאשֹׁנִים לְיַד הַמֶּלֶךְ׃

Cap.xix.

וַיְהִי אַחֲרֵי כֵן וַיָּמָת נָחָשׁ מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן וַיִּמְלֹךְ בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃ וַיֹּאמֶר דָּוִיד אֶעֱשֶׂה חֶסֶד עִם חָנוּן בֶּן נָחָשׁ כִּי עָשָׂה אָבִיו עִמִּי חֶסֶד וַיִּשְׁלַח דָּוִיד מַלְאָכִים לְנַחֲמוֹ עַל אָבִיו וַיָּבֹאוּ עַבְדֵי דָוִיד אֶל אֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹן אֶל חָנוּן לְנַחֲמוֹ׃ וַיֹּאמְרוּ שָׂרֵי בְנֵי עַמּוֹן לְחָנוּן הַמְכַבֵּד דָּוִיד אֶת אָבִיךָ בְּעֵינֶיךָ כִּי שָׁלַח לְךָ מְנַחֲמִים הֲלֹא בַּעֲבוּר לַחְקֹר

ולהפך ולרגל הארץ באו עבדיו אליך׃ ויקח חנון את עבדי דויד ויגלחם ויכרת את מדויהם בחצי עד המפשעה וישלחם׃ וילכו ויגידו לדויד על האנשים וישלח לקראתם כי היו האנשים נכלמים מאד ויאמר המלך שבו בירחו עד אשר יצמח זקנכם ושבתם׃ ויראו בני עמון כי התבאשו עם דויד וישלח חנון ובני עמון אלף ככר כסף לשכר להם מן ארם נהרים ומן ארם מעכה ומצובה רכב ופרשים׃ וישכרו להם שנים ושלשים אלף רכב ואת מלך מעכה ואת עמו ויבאו ויחנו לפני מידבא ובני עמון נאספו מעריהם ויבאו למלחמה׃ וישמע דויד וישלח את יואב ואת כל צבא הגבורים׃ ויצאו בני עמון ויערכו מלחמה פתח העיר והמלכים אשר באו לבדם בשדה׃ וירא יואב כי היתה פני המלחמה אליו פנים ואחור ויבחר מכל בחור בישראל ויערך לקראת ארם׃ ואת יתר העם נתן ביד אבשי אחיו ויערכו לקראת בני עמון׃ ויאמר אם תחזק ממני ארם והיית לי לתשועה ואם בני עמון יחזקו ממך והושעתיך׃ חזק ונתחזקה בעד עמנו ובעד ערי אלהינו ויהוה הטוב בעיניו יעשה׃ ויגש יואב והעם אשר עמו לפני ארם למלחמה וינוסו מפניו׃ ובני עמון ראו כי נס ארם וינוסו גם הם מפני אבשי אחיו ויבאו העירה ויבא יואב ירושלם׃ וירא ארם כי נגפו לפני ישראל וישלחו מלאכים ויוציאו

& inuestigēt & scrutentur terrā tuā venerūt ad te serui eius. Igitur anon pueros dauid decaluauit & rasit: & pscidit tunicas eorū a natibus vsq ad pedes: & dimisit eos: q cū abiisset & hoc mādassent dauid: misit in occursū eorū. Grādē em cōtumeliā sustinuerāt: et pcepit vt manerent in hiericho donec cresceret barba eorū: et tūc reuerterētur. Videntes aūt filii ammō q iniuriā fecissent dd: tā anon q reliquus ppls miserūt mille talenta argenti vt cōducerent sibi de mesopotamia: & de syria maacha: & de soba currus & eqtes. Cōduxeruntq triginta duo milia curruū: & regem maacha cū pplo eius. Qui cū venissent castrametati sūt e regione medaba. Filii quoq āmō congregati de vrbibus suis: venerūt ad bellū. Qd cū audisset dauid: misit ioab & oēm exercitū virorum fortiū. Egressiq filii āmō: direxerunt aciem iuxta portā ciuitatis. Reges aūt q ad auxiliū eius venerāt seperatim in agro steterūt. Igitur ioab intelligens bellū ex aduerso & post tergū cōtra se fieri: elegit viros fortissimos de vniuerso isrl: & perrexit cōtra syrū. Reliquā aūt ptē ppli dedit sub manu abisai fratris sui: & perrexerūt cōtra filios ammō. Dixitq: si vicerit me syrus: auxilio eris mihi: si aūt supauerint te filii ammō: ero tibi in psidium. Confortare & agamus viriliter p populo nro & p vrbibus dei nri. Dns aūt qd in cōspectu suo bonū est faciat. Perrexit ergo ioab & ppls q cū eo erat cōtra syrū ad preliū: & fugauit eos. Porro filii ammō videntes q fugisset syrus: ipsi quoq fugerūt abisai fratrē eius & ingressi sūt ciuitatē: reuersusq est etiā ioab in hierlm. Videns aūt syrus q cecidisset corā isrl: misit nūcios & adduxit

ciuitatē et explorent terrā venerūt serui eius ad te: et accepit anan seruos dauid et rasit eos: et abstulit de palliis eorū dimidium vsq ad tunicas: et dimisit eos. et venerunt et nunciauerunt dauid de viris: et misit in occursum eorum: quia erant viri inhonorati valde. et dixit rex: sedete in hiericho donec renascatur barbe vre et reuertimini. et viderunt filii ammō q cōfusus esset pplus dauid: et miserunt filii ammon et anan rex eorum mille talenta argēti vt cōducerēt sibi de syria mesopotamia: et de syria maacha: et de suba currus et equites. et cōduxerūt sibi duo et triginta milia curruū: et regem maacha et pplm eius: et venerūt et castrametati sūt ante medaba. et filii ammon congregati sūt de vrbibus suis: et venerūt ad bellādū. et audiuit dauid: et misit ioab: et oēm exercitū fortiū. et egressi sūt filii ammō: et direxerūt aciem in bellū iuxta portā ciuitatis. et reges q venerūt castrametati sūt p semetipsos in cāpo. et vidit ioab q facti sunt ex aduerso eorū ad bellādū cōtra eū a fronte et a tergo: et elegit de vniuersa iuuētute isrl: et direxit aciē contra syrum. et reliquā partē ppli dedit in manu abesai fratris sui: et acie direxerūt ex aduerso filiorū ammō. et dixit ioab: si preualuerit syrus sup me: et eris mihi in salutationē: et si filii ammon preualuerint sup te: et saluabo te. viriliter age et fortiter agamus pro pplo nro et pro vrbibus dei nri: et dns quod bonū in oculis suis faciet. et direxit aciē ioab et pplus q cū eo contra syriā ad bellum: et fugerūt a facie eius. et filii ammō viderūt q fugerūt syri: et fugerūt et ipsi a facie abesai fratris ioab: et ingressi sūt in ciuitatē. et venit ioab in hierusalē. et vidit syrus q vicerit eū israel: et misit nūcios et eduxit

τὴν πόλιν καὶ τοῦ κατασκοπῆσαι τὴν γῆν ἦλθον οἱ παῖδες αὐτοῦ πρὸς σέ; καὶ ἔλαβεν Ἀνὰν τοὺς παῖδας Δαυὶδ καὶ ἐξύρησεν αὐτούς, καὶ ἀφεῖλε τῶν μανδυῶν αὐτῶν τὸ ἥμισυ ἕως τῆς ἀναβολῆς, καὶ ἀπέστειλεν αὐτούς. καὶ ἦλθον ἀπαγγεῖλαι τῷ Δαυὶδ περὶ τῶν ἀνδρῶν· καὶ ἀπέστειλεν εἰς ἀπάντησιν αὐτῶν, ὅτι ἦσαν ἄνδρες ἠτιμωμένοι σφόδρα· καὶ εἶπεν ὁ βασιλεύς· καθίσατε ἐν Ἰεριχὼ ἕως τοῦ ἀνατεῖλαι τοὺς πώγωνας ὑμῶν καὶ ἐπιστρέψατε. καὶ εἶδον οἱ υἱοὶ Ἀμμὼν ὅτι κατῃσχύνθη ὁ λαὸς Δαυίδ, καὶ ἀπέστειλεν οἱ υἱοὶ Ἀμμὼν καὶ Ἀνὰν ὁ βασιλεὺς αὐτῶν χίλια τάλαντα ἀργυρίου τοῦ μισθώσασθαι ἑαυτοῖς ἐκ Συρίας Μεσοποταμίας καὶ ἐκ Συρίας Μααχὰ καὶ ἀπὸ Σουβὰ ἅρματα καὶ ἱππεῖς. καὶ ἐμισθώσαντο ἑαυτοῖς δύο καὶ τριάκοντα χιλιάδας ἁρμάτων καὶ τὸν βασιλέα Μααχὰ καὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ ἦλθον καὶ παρενέβαλον κατέναντι Μηδαβά, καὶ οἱ υἱοὶ Ἀμμὼν συνήχθησαν ἐκ τῶν πόλεων αὐτῶν καὶ ἦλθον εἰς τὸ πολεμῆσαι. καὶ ἤκουσε Δαυὶδ καὶ ἀπέστειλε τὸν Ἰωὰβ καὶ πᾶσαν τὴν στρατιὰν τῶν δυνατῶν. καὶ ἐξῆλθον υἱοὶ Ἀμμὼν καὶ παρετάξαντο εἰς πόλεμον παρὰ τὸν πυλῶνα τῆς πόλεως· καὶ οἱ βασιλεῖς οἱ ἐλθόντες παρενέβαλον καθ᾿ ἑαυτοὺς ἐν τῷ πεδίῳ. καὶ εἶδεν Ἰωὰβ ὅτι γεγόνασιν ἀντιπρόσωποι τοῦ πολεμεῖν πρὸς αὐτὸν κατὰ πρόσωπον καὶ ἐξόπισθεν, καὶ ἐξελέξατο ἐκ παντὸς νεανίου ἐξ Ἰσραήλ, καὶ παρετάξατο ἐναντίον τοῦ Σύρου. καὶ τὸ κατάλοιπον τοῦ λαοῦ ἔδωκεν ἐν χειρὶ Ἀβεσσὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ παρετάξαντο ἐξ ἐναντίας υἱῶν Ἀμμών. καὶ εἶπεν Ἰωάβ· ἐὰν κρατήσῃ ὑπὲρ ἐμὲ Σύρος, καὶ ἔσῃ μοι εἰς σωτηρίαν, καὶ ἐὰν υἱοὶ Ἀμμὼν κρατήσωσιν ὑπὲρ σέ, καὶ σώσω σε· ἀνδρίζου καὶ ἐνισχύσωμεν περὶ τοῦ λαοῦ ἡμῶν καὶ περὶ τῶν πόλεων τοῦ θεοῦ ἡμῶν, καὶ κύριος τὸ ἀγαθὸν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ποιήσει. καὶ παρετάξατο Ἰωὰβ καὶ ὁ λαὸς ὁ μετ᾿ αὐτοῦ ἐξ ἐναντίας Συρίας εἰς πόλεμον, καὶ ἔφυγον ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ. καὶ οἱ υἱοὶ Ἀμμὼν εἶδον ὅτι ἔφυγον οἱ Σύροι, καὶ ἔφυγον καὶ αὐτοὶ ἀπὸ προσώπου Ἀβεσσὰ τοῦ ἀδελφοῦ Ἰωὰβ καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν. καὶ ἦλθεν Ἰωὰβ εἰς Ἰερουσαλήμ. καὶ εἶδεν ὁ Σύρος ὅτι ἐτροπώσατο αὐτὸν Ἰσραήλ, καὶ ἀπέστειλεν ἀγγέλους καὶ ἐξήγαγε

syrum qui erat trās fluuiū. et sophach princeps exercitus adadezer ante eos. et annūciatū est dauid: et cōgregauit vniuersū israel: et trāsiuit iordanē: et venit in eos. et direxit aciē dauid contra syrū in bellum. et bellauit cum eo. et fugit syrus a facie israel. et interfecit dauid a syro septē milia curruū: et quadraginta milia virorū peditū: et sophach principem exercitus interfecit. et viderūt serui adadezer q percussi sunt a facie israel: et miserūt cū dauid pacē: et seruierūt ei. et nō voluit syrus auxiliari filiis ammon vltra.

Σύρον τὸν ἐν τῷ πέραν τοῦ ποταμοῦ, καὶ Σωφὰχ ἀρχιστράτηγος δυνάμεως Ἀδαδέζερ ἔμπροσθεν αὐτῶν. καὶ ἀπηγγέλη τῷ Δαυίδ, καὶ συνήγαγε τὸν πάντα Ἰσραήλ, καὶ διέβη τὸν Ἰορδάνην, καὶ ἦλθεν ἐπ᾿ αὐτούς, καὶ παρετάξατο Δαυὶδ ἐξ ἐναντίας τοῦ Σύρου εἰς πόλεμον, καὶ ἐπολέμησε μετ᾿ αὐτοῦ. καὶ ἔφυγεν ὁ Σύρος ἀπὸ προσώπου Ἰσραήλ, καὶ ἀπέκτεινε Δαυὶδ ἀπὸ τοῦ Σύρου ἑπτὰ χιλιάδας ἁρμάτων καὶ τεσσαράκοντα χιλιάδας ἀνδρῶν πεζῶν, καὶ τὸν Σωφὰχ ἀρχιστράτηγον τῆς δυνάμεως ἀπέκτεινε. καὶ εἶδον οἱ παῖδες Ἀδαδέζερ ὅτι ἐπταίκασιν ἀπὸ προσώπου Ἰσραήλ, καὶ διέθεντο μετὰ Δαυὶδ εἰρήνην, καὶ ἐδούλευσαν αὐτῷ. καὶ οὐκ ἠθέλησεν ὁ Σύρος τοῦ βοηθῆσαι τοῖς υἱοῖς Ἀμμὼν ἔτι.

Ca. 20.

1.Reg. 11.a.

Et factū est in sequēti anno in exitu regum: et cōgregauit ioab oēm exercitū militie: et vastauit regionē filiorū ammon: et venit et obsedit rabba. et dauid sedebat in hierusalem. et percussit ioab rabba et destruxit eā. et tulit dauid coronā regis melchol a capite eius: et inuētū ē pondus eius talentū auri. et in ea lapis preciosus: et erat in capite dauid. et spolia vrbis tulit multa valde. et pplm q in ea eduxit: et secuit in serris et in asciis ferreis et in tribulis. et sic fecit dauid oibus vrbibus filiorū ammon. et reuersus ē dauid et ois pplus cū eo in hierusalem. et factū est post hec: et factū ē adhuc bellū in gazer cū philisthijm. tūc percussit sobocchi vsathites saphi de filiis gigātum: et humiliauit eū. et factū ē adhuc bellū cū philisthijm. et percussit elcanan filius iair lachmi fratrē goliath gethei: et lignū haste eius qsi liciatoriū texentiū. et factū ē adhuc bellū in geth: et fuit vir pergrandis: et digiti eius sex et sex viginti et quattuor: et hic fuit ortus de gigātibus. et improperauit israel. et percussit eū ionathā

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐπιόντι ἔτει ἐν τῇ ἐξόδῳ τῶν βασιλέων, καὶ συνήγαγεν Ἰωὰβ πᾶσαν τὴν δύναμιν τῆς στρατιᾶς, καὶ ἔφθειρε τὴν χώραν υἱῶν Ἀμμών, καὶ ἦλθε καὶ περιεκάθισε τὴν Ῥαββά· καὶ Δαυὶδ ἐκάθητο ἐν Ἰερουσαλήμ. καὶ ἐπάταξεν Ἰωὰβ τὴν Ῥαββὰ καὶ κατέστρεψεν αὐτήν. καὶ ἔλαβε Δαυὶδ τὸν στέφανον τοῦ βασιλέως Μολχὸλ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ εὑρέθη ὁ σταθμὸς αὐτοῦ τάλαντον χρυσίου, καὶ ἐν αὐτῷ λίθος τίμιος, καὶ ἦν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς Δαυίδ. καὶ τὰ σκῦλα τῆς πόλεως ἐξήνεγκε πολλὰ σφόδρα. καὶ τὸν λαὸν τὸν ἐν αὐτῇ ἐξήγαγε, καὶ ἔπρισεν ἐν πρίοσι καὶ ἐν σκεπάρνοις σιδηροῖς καὶ ἐν τοῖς τριβόλοις· καὶ οὕτως ἐποίησε Δαυὶδ πᾶσι ταῖς πόλεσιν υἱῶν Ἀμμών. καὶ ἐπέστρεψε Δαυὶδ καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὁ μετ᾿ αὐτοῦ εἰς Ἰερουσαλήμ. καὶ ἐγένετο μετὰ ταῦτα, καὶ ἐγένετο ἔτι πόλεμος ἐν Γαζὲρ μετὰ τῶν ἀλλοφύλων· τότε ἐπάταξε Σοβοχαὶ ὁ Οὐσαθὶ τὸν Σαφφὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν τῶν γιγάντων, καὶ ἐταπείνωσεν αὐτόν. καὶ ἐγένετο ἔτι πόλεμος μετὰ τῶν ἀλλοφύλων, καὶ ἐπάταξεν Ἐλεανὰν υἱὸς Ἰαεὶρ τὸν Λαχμὶ ἀδελφὸν Γολιὰθ τοῦ Γεθθαίου, καὶ ξύλον δόρατος αὐτοῦ ὡς ἀντίον ὑφαινόντων. καὶ ἐγένετο ἔτι πόλεμος ἐν Γέθ, καὶ ἦν ἀνὴρ ὑπερμεγέθης, καὶ οἱ δάκτυλοι αὐτοῦ ἓξ καὶ ἕξ, εἴκοσι καὶ τέσσαρες, καὶ οὗτος ἦν ἀπόγονος τῶν γιγάντων. καὶ ὠνείδισε τὸν Ἰσραήλ, καὶ ἐπάταξεν αὐτὸν Ἰωναθὰν

1.Reg. 12.g.

syrum qui erat trās fluuiū: sophat autē princeps militie adadezer erat dux eorū: qd cū annūciatū esset dd: congregauit vniuersū isrl: et transiuit iordanē: & irruit in eos et direxit ex aduerso aciē: illis contra pugnātibus. Fugit aūt syrus isrl. Et interfecit dauid de syris: septē milia curruū: et quadraginta milia peditū et sophat exercitus principem. Videntes aūt serui adadezer se ab isrl esse superatos: trāsfugerūt ad dauid: et seruierunt ei. Noluitq vltra syria auxilium prebere filiis ammon.

Ca. xx.

Factū est autē post anni circulum eo tēpore quo solēt reges ad bella pcedere: cōgregauit ioab exercitum & robur militie: et vastauit trā filiorū ammon. Perrexitq & obsedit rabba. Porro dd manebat in ierusalē qn ioab pcussit rabba: et destruxit eā. Tulit autē dauid coronā melchō de capite eius: & inuenit in ea auri pōdo talentū: & preciosissimas gēmas: fecitq sibi īde diadema. Manubias quoq vrbis plurimas tulit: populū autem qui erat in ea eduxit: & fecit sup eos tribulas et trahas & ferrata carpenta trāsire ita vt dissecarētur & contererētur. Sic fecit dd cūctis vrbibus filiorū āmō: & reuersus est cū oī populo suo in hierusalem. Post hec initū est bellū in gazer aduersū philisteos: in quo pcussit sobochai huſathites saphai de gñe raphai & humiliauit eos. Aliud quoq bellū gestū est aduersus philisteos: in quo pcussit adeodat filius salti bethleemites fratrē goliath gethei: cuius haste lignū erat qsi liciatorium texētiū. Sed & aliud bellū accidit in geth: in quo fuit hō lōgissimus sex nos habens digitos: id est simul viginti quattuor: qui et ipse de raphai fuerat stirpe gñatus. Hic blasphemauit israel & pcussit eum ionathan

את ארם אשר מעבר הנהר ושופך שר צבא הדדעזר לפניהם׃ ויגד לדויד ויאסף את כל ישראל ויעבר הירדן ויבא אלהם ויערך דויד לקראת ארם מלחמה וילחמו עמו׃ וינס ארם מלפני ישראל ויהרג דויד מארם שבעת אלפים רכב וארבעים אלף איש רגלי ואת שופך שר הצבא המית׃ ויראו עבדי הדדעזר כי נגפו לפני ישראל וישלימו עם דויד ויעבדהו ולא אבה ארם להושיע את בני עמון עוד׃

Cap. xx.

ויהי לעת תשובת השנה לעת צאת המלכים וינהג יואב את חיל הצבא וישחת את ארץ בני עמון ויבא ויצר את רבה ודויד ישב בירושלם ויך יואב את רבה ויהרסה׃ ויקח דויד את עטרת מלכם מעל ראשו וימצאה משקל ככר זהב ובה אבן יקרה ותהי על ראש דויד ושלל העיר הוציא הרבה מאד׃ ואת העם אשר בה הוציא וישר במגרה ובחריצי הברזל ובמגרות וכן יעשה דויד לכל ערי בני עמון וישב דויד וכל העם ירושלם׃ ויהי אחרי כן ותעמד מלחמה בגזר עם פלשתים אז הכה סבכי החשתי את ספי מילדי הרפאים ויכנעו׃ ותהי עוד מלחמה את פלשתים ויך אלחנן בן יעיר את לחמי אחי גלית הגתי ועץ חניתו כמנור ארגים׃ ותהי עוד מלחמה בגת ויהי איש מדה ואצבעתיו שש ושש עשרים וארבע וגם הוא נולד להרפה׃ ויחרף את ישראל ויכהו יהונתן

בן שמעא אחי דויד: אל נולדו
להרפה בגת ויפלו ביד דויד וביד
עבדיו:

Cap. xxi.

ויעמד שטן על
ישראל ויסת את דויד למנות
את ישראל: ויאמר דויד אל
יואב ואל שרי העם לכו ספרו
את ישראל מבאר שבע ועד דן
והביאו אלי ואדעה את מספרם:
ויאמר יואב יוסף יהוה על עמו
כהם מאה פעמים הלא אדני
המלך כלם לאדני לעבדים למה
יבקש זאת אדני למה יהיה
לאשמה לישראל: ודבר המלך
חזק על יואב ויצא יואב ויתהלך
בכל ישראל ויבא ירושלם: ויתן
יואב את מספר מפקד העם אל
דויד ויהי כל ישראל אלף אלפים
ומאה אלף איש שלף חרב ויהודה
ארבע מאות ושבעים אלף איש
שלף חרב: ולוי ובנימן לא פקד
בתוכם כי נתעב דבר המלך את
יואב: וירע בעיני האלהים על
הדבר הזה ויך את ישראל: ויאמר
דויד אל האלהים חטאתי מאד
אשר עשיתי את הדבר הזה
ועתה העבר נא את עון עבדך
כי נסכלתי מאד: וידבר יהוה
אל גד חזה דויד לאמר: לך
ודברת אל דויד לאמר כה
אמר יהוה שלוש אני נטה
עליך בחר לך אחת מהנה ואעשה
לך: ויבא גד אל דויד ויאמר
לו כה אמר יהוה קבל לך: אם
שלוש שנים רעב ואם שלשה
חדשים נספה מפני צריך וחרב
אויביך למשגת ואם שלשת

filius samaa fratris dauid. Hi sunt filii raphaiz in geth qui ceciderunt in manu dd & seruorū eius. 21.

Consurrexit autē sathan cōtra isrl & incitauit dauid vt numeraret israel. Dixitq3 dauid ad ioab & ad pricipes populi. Ite & numerate israel a bersabee vsq3 dan: & afferte mihi numerū vt sciam. Respónditq3 ioab. Augeat dominus ppl'm suū cētuplum quam sunt. Nonne domine mi rex omnes serui tui sūt? Quare hoc querit dominus meus quod in pctm̄ reputetur isrl'i? Sed sermo regis magis preualuit. Egressusq3 ē ioab & circuiuit vniuersū isrl: & reuersus est i hierusalē. Dedit q3 dauid numerum corū quos circuierat: & inuētus est omnis numerus israel mille milia & centū milia virorum educētiū gladiū. De iuda aūt quadringēta septuagīta milia bellatorū. Nam leui & beniamin non numerauit: eo q inuitus exequeretur regis imperium. Displicuit autē deo qd iussum erat: & pcussit isrl. Dixitq3 dauid ad deum. Peccaui nimis: vt hoc facerem. Obsecro aufer iniquitatem serui tui quia insipiēter egi. Et locutus est dominus ad gad vidētem dauid dicens. Vade & loquere ad dauid & dic ei. Hec dicit dominus. Trium tibi optionē do: vnum qd volueris elege vt faciā tibi. Cumq3 venisset gad ad dauid dixit ei. Hec dicit dñs. Elige quod volueris. Aut tribus annis pestilentiā famis: aut tribus mensibus te fugere hostes tuos & gladium eorum non posse euadere: aut tribus

filii samaa fratris dauid. hi nati sunt rapha in geth: omnes fuerūt quattuor gigātes: & ceciderūt in manu dauid. & in manu seruorū eius.

υἱὸς σαμαὰ ἀδελφοῦ δαυίδ. οὗτοι ἐγεννήθησαν τῷ ραφὰ ἐν γέθ, πάντες ἦσαν τέσσαρες γίγαντες, καὶ ἔπεσον ἐν χειρὶ δαυίδ καὶ ἐν χειρὶ τῶν παίδων αὐτοῦ.

Ca. 21.

Et insurrexit satā cōtra israel: & persuasit dauid vt numeraret israel. & dixit rex dauid ad ioab & ad duces exercitus: ite & numerate israel a bersabee vsq3 ad dā: & afferte ad me: & cognoscā numerū eorū. & dixit ioab: apponat dñs ad populū suū: vt sunt centuplum: & oculi domini mei regis aspiciētes: nōne dñe mi rex omnes domino meo in seruos? & quare vult hoc dominus meus: vt nō fiat in delictum israel? & preualuit verbū regis in ioab: & egressus est ioab & venit in omnē israel: & reuersus est in hierusalē. & dedit ioab numerū census populi dauid. & fuit ois israel: mille milia & centū milia virorū educētium gladiū. & iudas quadringenta octuaginta milia virorū educentiū gladium. & leui & beniamin non numerauit in medio eorū: qm turpis visus ē s'mo regis ad ioab. & malum apparuit corā deo de sermōe hoc: & percussit israel. & dixit dauid ad deū: peccaui valde: qm feci rem hanc: & nūc aufer iniqtatē serui tui: qm isipiēter egi valde. & locutus ē dñs ad gad vidētē dauid dicēs: vade & loqrē ad dauid dicēs: sic dicit dñs: tria ego tollā cōtra te: elige tibi ipsi vnū ex his & faciā tibi. & venit gad ad dauid & dixit ei: sic dicit dñs: elige tibi tres ānos famis: vel tres mēses fugere te a facie inimicorū tuorū & gladiū inimicorū tuorū psequi te: aut tribus

Καὶ ἀνέστη σατὰν ἐπὶ ἰσραήλ, καὶ ἐπέσεισε τὸν δαυίδ τοῦ ἀριθμῆσαι τὸν ἰσραήλ. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς δαυίδ πρὸς ἰωὰβ καὶ πρὸς τοὺς ἄρχοντας τῆς δυνάμεως, πορεύθητε καὶ ἀριθμήσατε τὸν ἰσραὴλ ἀπὸ βηρσαβεὲ ἕως δάν, καὶ ἐνέγκατε πρός με, καὶ γνώσομαι τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν. καὶ εἶπεν ἰωάβ, προσθείη κύριος ἐπὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ, ὡς εἰσὶν ἑκατονταπλασίως, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ κυρίου μου τοῦ βασιλέως βλέποντες, οὐχὶ κύριέ μου βασιλεῦ, πάντες τῷ κυρίῳ μου εἰς δούλους; καὶ ἵνα τί ζητεῖ τοῦτο ὁ κύριός μου, ὅπως μὴ γένηται εἰς πλημμέλειαν τῷ ἰσραήλ; καὶ ἴσχυσε τὸ ῥῆμα τοῦ βασιλέως ἐπὶ ἰωάβ, καὶ ἐξῆλθεν ἰωὰβ καὶ ἦλθεν ἐν παντὶ ἰσραήλ, καὶ ἀνῆλθεν εἰς ἱερουσαλήμ. καὶ ἔδωκεν ἰωὰβ τὸν ἀριθμὸν τῆς ἐπισκέψεως τοῦ λαοῦ τῷ δαυίδ. καὶ ἦν πᾶς ἰσραήλ, χίλιαι χιλιάδες καὶ ἑκατὸν χιλιάδες ἀνδρῶν σπωμένων ῥομφαίαν. καὶ ἰούδας τετρακόσιαι ὀγδοήκοντα χιλιάδες ἀνδρῶν σπωμένων ῥομφαίαν. καὶ τὸν λευὶ καὶ βενιαμὶν οὐκ ἠρίθμησεν ἐν μέσῳ αὐτῶν, ὅτι κατήχυνεν ὁ λόγος τοῦ βασιλέως πρὸς ἰωάβ. καὶ πονηρὸν ἐφάνη ἐνώπιον τοῦ θεοῦ περὶ τοῦ λόγου τούτου, καὶ ἐπάταξε τὸν ἰσραήλ. καὶ εἶπε δαυίδ πρὸς τὸν θεόν, ἡμάρτηκα σφόδρα, ὅτι ἐποίησα τὸ πρᾶγμα τοῦτο, καὶ νῦν περίελε τὴν ἀδικίαν τοῦ δούλου σου, ὅτι ἠφρόνησα σφόδρα. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς γὰδ τὸν ὁρῶντα τῷ δαυίδ λέγων, βάδιζε καὶ λάλησον πρὸς δαυίδ λέγων, οὕτως λέγει κύριος, τρία ἐγὼ αἴρω ἐπὶ σέ, ἔκλεξαι σεαυτῷ ἓν ἐξ αὐτῶν καὶ ποιήσω σοι. καὶ ἦλθε γὰδ πρὸς δαυίδ καὶ εἶπεν αὐτῷ, οὕτω λέγει κς', ἔκλεξαι σεαυτῷ τρία ἔτη λιμοῦ, ἢ τρεῖς μῆνας φεύγειν σε ἐκ προσώπου τῶν ἐχθρῶν σου καὶ μάχαιραν ἐχθρῶν σου καταδιώκειν σε, ἢ τρεῖς

1.Reg. 24.a.

diebus gladiū dñi & morte in terra: & angelus dñi perdens in omni hereditate israel. & nūc vide qd rñdeā ei q misit me verbū. & dixit dauid ad gad: āgustia mihi valde: incidam iā in manus dñi: qm̄ multe miserationes eius valde: & in manus hoīum nō incidam. & dedit dñs mortē in israel: & ceciderūt de israel septuaginta milia virorū. & misit deus angelū in hierusalem vt perderet eā. & postq̄ corrupit: vidit dñs: & penituit in malo. & dixit angelo qui corrūpebat: sufficiat tibi: remitte manū tuā: & angelus dñi stans in area ornā iebusei. & substulit dauid oculos suos: & vidit angelū dñi stātē inter terrā & inter celū: & gladius eius euaginatus in manu eius extensus cōtra hierusalem: & cecidit dauid & seniores vestiti saccis in faciem suā. & dixit dauid ad deū: nōne ego dixi vt numeraret in ppl'o: & ego sum q peccaui: & malū faciēs malefeci: & he oues qd fecerūt: domine deus fiat manus tua in me: & in domū patris mei: & nō in ppl'm tuū in pditionē. & angelus dñi dixit gad: vt diceret ad dauid: vt ascēderet vt statueret altare dño in area ornan iebusei. & ascēdit dauid s'm sermōe3 gad: quē locutus est in noīe dñi. & cōuersus est ornan & vidit regem: & quattuor filii eius abscōdētes cū eo: & ornan erat triturās triticū. & venit dauid ad ornan: & cōspexit ornan & vidit dauid: & egressus ē ornā de area: & adorauit dauid in faciem in terrā. & dixit dauid ad ornan: da mihi locū aree: & edificabo in ea altare dño in argento digno da mihi ipsum: & cessabit plaga a ppl'o.

ἡμέρας ῥομφαίαν κυρίου καὶ θάνατον ἐν τῇ γῇ, καὶ ἄγγελος κυρίου ἐξολοθρεύων ἐν πάσῃ κληρονομίᾳ ἰσραήλ. καὶ νῦν ἴδε τί ἀποκριθῶ τῷ ἀποστείλαντί με ῥῆμα. καὶ εἶπε δαυίδ πρὸς γάδ, στενά μοι σφόδρα, ἐμπεσοῦμαι δὴ εἰς χεῖρας κυρίου, ὅτι πολλοὶ οἱ οἰκτιρμοὶ αὐτοῦ σφόδρα, καὶ εἰς χεῖρας ἀνθρώπων οὐ μὴ ἐμπέσω. καὶ ἔδωκε κύριος θάνατον ἐν ἰσραήλ, καὶ ἔπεσον ἐξ ἰσραὴλ ἑβδομήκοντα χιλιάδες ἀνδρῶν. καὶ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς ἄγγελον εἰς ἱερουσαλὴμ τοῦ ἐξολοθρεῦσαι αὐτήν. καὶ ὡς διέφθειρεν, εἶδεν κύριος, καὶ μετεμελήθη ἐπὶ τῇ κακίᾳ. καὶ εἶπεν τῷ ἀγγέλῳ τῷ διαφθείραντι, ἱκανούσθω σοι, ἄνες τὴν χεῖρά σου, καὶ ὁ ἄγγελος κυρίου ἑστὼς ἐν τῇ ἅλῳ ὀρνὰν τοῦ ἰεβουσαίου. καὶ ἐπῆρε δαυίδ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ εἶδεν τὸν ἄγγελον κυρίου ἑστῶτα ἀναμέσον τῆς γῆς καὶ ἀναμέσον τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἡ ῥομφαία αὐτοῦ ἐσπασμένη ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ ἐκτεταμένη ἐπὶ ἱερουσαλήμ, καὶ ἔπεσεν δαυίδ καὶ οἱ πρεσβύτεροι περιβεβλημένοι σάκκους ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν. καὶ εἶπεν δαυίδ πρὸς τὸν θεόν, οὐκ ἐγὼ εἶπον τοῦ ἀριθμῆσαι ἐν τῷ λαῷ, καὶ ἐγώ εἰμι ὁ ἁμαρτών, καὶ κακοποιῶν ἐκακοποίησα, καὶ ταῦτα τὰ πρόβατα τί ἐποίησε; κύριος ὁ θεὸς γενηθήτω ἡ χείρ σου ἐν ἐμοί, καὶ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρός μου, καὶ μὴ ἐν τῷ λαῷ σου εἰς ἀπώλειαν. καὶ ἄγγελος κυρίου εἶπεν τῷ γάδ, τοῦ εἰπεῖν πρὸς δαυίδ, ἵνα ἀναβῇ τοῦ στῆσαι θυσιαστήριον τῷ κυρίῳ ἐν ἅλῳ ὀρνὰν τοῦ ἰεβουσαίου. καὶ ἀνέβη δαυίδ κατὰ τὸν λόγον γάδ, ὃν ἐλάλησεν ἐν ὀνόματι κυρίου. καὶ ἐπέστρεψεν ὀρνὰν καὶ εἶδε τὸν βασιλέα, καὶ τέσσαρες υἱοὶ αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ κρυβόμενοι, καὶ ὀρνὰν ἦν ἀλοῶν πυρούς. καὶ ἦλθε δαυίδ πρὸς ὀρνάν, καὶ ἐπέβλεψεν ὀρνὰν καὶ εἶδεν τὸν δαυίδ, καὶ ἐξῆλθεν ὀρνὰν ἐκ τῆς ἅλω, καὶ προσεκύνησε τῷ δαυίδ ἐπὶ πρόσωπον ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ εἶπεν δαυίδ πρὸς ὀρνάν, δός μοι τὸν τόπον τῆς ἅλω, καὶ οἰκοδομήσω ἐν αὐτῷ θυσιαστήριον κυρίῳ ἐν ἀργυρίῳ ἀξίῳ δός μοι αὐτόν, καὶ παύσεται ἡ πληγὴ ἐκ τοῦ λαοῦ.

1.Reg. 24.c.

diebus gladium domini in morte versari i tra & angelū dñi iterficere in vniuersis finibus isrl. Nūc igr vide quid rñdeā ei qui misit me. Et dixit dauid ad gad. Ex omni pte me āgustie pmūt. Sed melius mihi est vt icidā i manus dñi: qa multe sūt misecratiōes eius q̄ in manus hoim. Misit ergo dñs pestiletiā in israel: & ceciderunt de israel septuaginta milia virorum. Misit quoq3 angelum in hierusalem vt percuteret eā. Cūq3 percuteretur vidit dñs & misertus ē sup magnitudinē mali: & impauit āgelo q pcutiebat. Sufficit iā: cesset manus tua. Porro angelus dñi stabat iuxta areā hornan iebusei. leuansq3 dauid oculos suos vidit angelum domini stantem inter celum & terrā: & euaginatū gladium in manu eius & versum cōtra hierusalém: & ceciderūt tā ipse quā maiores natu vestiti ciliciis proni in terrā. Dixitq3 dauid ad deū. Nonne ego sū qui iussi vt numeraretur populus? Ego qui peccaui. Ego q malum feci. Iste grex qd cōmeruit? Domine deus meus vertatur obsecro manus tua i me & i domū pris mei: populus aūt tuus nō pcutiatur. Angelus aūt dñi pcepit gad vt diceret dd: vt ascēderet extrueretq3 altare dño deo i area hornan iebusei. Ascēdit ergo dd iuxta s'monē gad quē locutus ei fuerat ex noīe dñi. Porro hornan cū suspexisset & vidisset angelū q̄tuorq3 filii eius cū eo absconderūt se. Nā eo tpe terebat i area triticum. Igr cū veniret dd ad hornā: cōspexit eū hornan & pcessit ei obuiam de area: & adorauit eū pnus i trā. Dixitq3 ei dd. da mihi locū aree tue vt edificem in ea altare dño: ita vt quantum valet argenti accipias: & cesset plaga a populo.

ימים חרב יהוה ודבר בארץ
ומלאך יהוה משחית בכל גבול
ישראל ועתה ראה מה אשיב
את שלחי דבר: ויאמר דויד
אל גד צר לי מאד אפלה נא
ביד יהוה כי רבים רחמיו מאד
וביד אדם אל אפל: ויתן יהוה
דבר בישראל ויפל מישראל
שבעים אלף איש: וישלח
האלהים מלאך לירושלם
להשחיתה וכהשחית ראה יהוה
וינחם על הרעה ויאמר למלאך
המשחית רב עתה הרף ידך
ומלאך יהוה עמד עם גרן ארנן
היבוסי: וישא דויד את עיניו וירא
את מלאך יהוה עמד בין הארץ
ובין השמים וחרבו שלופה בידו
נטויה על ירושלם ויפל דויד
והזקנים מכסים בשקים על פניהם:
ויאמר דויד אל האלהים הלא
אני אמרתי למנות בעם ואני הוא
אשר חטאתי והרע הרעותי ואלה
הצאן מה עשו יהוה אלהי תהי נא
ידך בי ובבית אבי ובעמך לא
למגפה: ומלאך יהוה אמר אל גד
לאמר לדויד כי יעלה דויד להקים
מזבח ליהוה בגרן ארנן היבוסי:
ויעל דויד בדבר גד אשר דבר בשם
יהוה: וישב ארנן וירא את המלאך
וארבעת בניו עמו מתחבאים וארנן
דש חטים: ויבא דויד עד ארנן ויבט
ארנן וירא את דויד ויצא מן הגרן
וישתחו לדויד אפים ארצה: ויאמר
דויד אל ארנן תנה לי מקום הגרן
ואבנה בו מזבח ליהוה בכסף מלא
תנהו לי ותעצר המגפה מעל העם:

ויאמר ארנן אל דויד קח לך ויעש אדני המלך הטוב בעיניו ראה נתתי הבקר לעלות והמורגים לעצים והחטים למנחה הכל נתתי׃ ויאמר המלך דויד לארנן לא כי קנה אקנה בכסף מלא כי לא אשא אשר לך ליהוה והעלות עולה חנם׃ ויתן דויד לארנן במקום שקלי זהב משקל שש מאות׃ ויבן שם דויד מזבח ליהוה ויעל עלות ושלמים ויקרא אל יהוה ויענהו באש מן השמים על מזבח העלה׃ ויאמר יהוה למלאך וישב חרבו אל נדנה׃ בעת ההיא בראות דויד כי ענהו יהוה בגרן ארנן היבוסי ויזבח שם׃ ומשכן יהוה אשר עשה משה במדבר ומזבח העולה בעת ההיא בבמה בגבעון׃ ולא יכל דויד ללכת לפניו לדרש אלהים כי נבעת מפני חרב מלאך יהוה׃

Cap.xxij.

ויאמר דויד זה הוא בית יהוה האלהים וזה מזבח לעלה לישראל׃ ויאמר דויד לכנוס את הגרים אשר בארץ ישראל ויעמד חצבים לחצוב אבני גזית לבנות בית האלהים׃ וברזל לרב למסמרים לדלתות השערים ולמחברות הכין דויד ונחשת לרב אין משקל׃ ועצי ארזים לאין מספר כי הביאו הצידנים והצרים עצי ארזים לרב לדויד׃ ויאמר דויד שלמה בני נער ורך והבית לבנות ליהוה להגדיל למעלה לשם ולתפארת לכל הארצות אכינה נא לו ויכן דויד לרב לפני מותו׃ ויקרא לשלמה בנו ויצוהו לבנות בית ליהוה

Dixit aũt hornan ad dauid. Tolle & faciat dñs me9 rex qđcũq3 ei placet. Sed & boues do in holocaustum : & tribulas in ligna & triticũ i sacrificiũ oĩa libẽs pbebo. Dixitq3 ei rex dauid. Nequaquã ita fiet: sed argẽtũ dabo quãtũ valet. Neq3 enĩ tibi auferre debeo : & sic offerre dño holocausta gratuita. Dedit ergo dđ hornã p loco siclos auri iustissimi põderis sexcentos: & edificauit ibi altare dño : obtulitq3 holocausta & pacifica: & inuocauit dñm & exaudiuit eum in igne de celo sup altare holocausti. Precepitq3 dñs ãgelo: & cõuertit gladiũ suũ i vaginam. Protinus ergo dauid vidẽs q exaudisset eum dñs in area hornan iebusei: immolauit ibi victimas. Tabernaculũ ãt dñi quod fecerat moyses in deserto & altare holocaustorum ea tẽpestate erat in excelso gabaõ: & nõ pualuit dđ ire ad altarẽ vt ibi obsecraret deũ. Nimio enĩ fuerat timore pterrit9: vidẽs gladiũ angeli domini. 22.

Dixitq3 dđ. Hec est domus dñi & hoc altare in holocaustum israel. Et pcepit vt cõgregarentur omnes proseliti de terra israel: & constituit ex eis latomos ad cedẽdos lapides & poliẽdos vt edificaretur dom9 dei. Ferrũ quoq3 plurimũ ad clauos ianuarũ & ad cõmissuras atq3 iũcturas ppauit dđ: & eris põd9 inũerabile. Ligna quoq3 cedrina non poterant estimari que sidonij & tyrij deportauerunt ad dauid. Et dixit dauid. Salomon fili9 me9 puer paruul9 ẽ & delicat9. Dom9 aũt quã edificare volo dño talis eẽ debet vt i cũctis regiõib9 noĩetur. Prepabo ergo ei necessaria. Et ob hanc causã ãn mortẽ suã oẽs ppauit ipẽsas. Vocauitq3 salomõ filiũ suũ: & pcepit ei vt edificaret domum

τ dixit ornan ad dauid: accipe tibi ipsi: τ faciat dñs meus rex bonũ coram eo.
καὶ εἶπεν ὀρνὰ πρὸς δαυΐδ, λαβὲ σεαυτῷ, καὶ ποιησάτω ὁ κύριός μου ὁ βασιλεὺς τὸ ἀγαθὸν ἐνώπιον αὐτοῦ.
ecce dedi boues in holocaustum τ currus in ligna τ triticũ in sacrificia: omnia dedi. τ dixit rex dauid ornan: minime sed emens emam argento digno: qm nõ accipiã tua dño: vt offerã holocaustũ gratuitũ dño.
ἰδοὺ δέδωκα τοὺς βόας εἰς ὁλοκάρπωσιν καὶ τὰς ἁμάξας εἰς ξύλα καὶ τὸν σῖτον εἰς θυσίας, τὰ πάντα δέδωκα. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς δαυὶδ τῷ ὀρνᾶ, οὐχὶ ἀλλ' ἢ ἀγοράζων ἀγοράσω ἀργυρίου ἀξίου, ὅτι οὐ μὴ λάβω τὰ σὰ τῷ κυρίῳ, τοῦ ἀνενεγκεῖν ὁλοκαύτωσιν δωρεὰν τῷ κυρίῳ.
τ dedit dauid ornan pro loco eius siclos auri ponderis sexcentos. τ edificauit illic altare dño dauid: τ obtulit holocausta salutis. τ clamauit dauid ad dñm: τ exaudiuit eũ dñs in igne de celo sup altare holocausti. τ dixit dñs ad angelum: τ imposuit gladiũ suũ in vagina eius. in tpe illo cũ vidit dauid q exaudiuit eũ dñs in area ornan iebusei: τ immolauit ibi: τ tabnaculũ dñi qd fecit moyses in eremo: τ altare holocaustorum in tpore illo in excelso in gabaon: τ nõ potuit dauid ire ante eũ ad qrẽdũ deũ: qm pterritus erat a facie gladij angeli dñi.
καὶ ἔδωκεν δαυὶδ τῷ ὀρνᾶ ἐν τῷ τόπῳ αὐτοῦ σίκλους χρυσίου ὁλκῆς ἑξακοσίους. καὶ ᾠκοδόμησεν ἐκεῖ θυσιαστήριον κυρίῳ ὁ δαυίδ, καὶ ἀνήνεγκεν ὁλοκαυτώματα σωτηρίου. καὶ ἐβόησε δαυὶδ πρὸς κύριον, καὶ ἐπήκουσεν αὐτοῦ κύριος ἐν πυρὶ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τῆς ὁλοκαυτώσεως. καὶ εἶπεν κύριος πρὸς τὸν ἄγγελον, καὶ κατέθηκε τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ εἰς τὸν κουλεὸν αὐτοῦ. ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐν τῷ ἰδεῖν τὸν δαυὶδ ὅτι ἐπήκουσεν αὐτοῦ κύριος ἐν τῷ ἅλωνι ὀρνᾶ τοῦ ἰεβουσαίου, καὶ ἐθυσίασεν ἐκεῖ, καὶ ἡ σκηνὴ κυρίου ἣν ἐποίησε μωυσῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ τὸ θυσιαστήριον τῶν ὁλοκαυτωμάτων ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐν βαμᾶ ἐν γαβαών, καὶ οὐκ ἠδύνατο δαυὶδ τοῦ πορευθῆναι ἔμπροσθεν αὐτοῦ ζητῆσαι τὸν θεόν, ὅτι κατέσπευσεν ἀπὸ προσώπου τῆς ῥομφαίας τοῦ ἀγγέλου κυ.

Ca.22.

Et dixit dauid: hec est domus dñi dei τ hoc altare in holocaustum israel. τ dixit dauid vt cõgregaret omnes proselitos in terra israel. τ constituit eos latomos ad cedendũ lapides politos: ad edificãdũ domũ dño. τ ferrum multũ ad clauos portarum τ ianuaε τ ad commissuras τ ad cõfecturas ppauit dauid: τ es in multitudinẽ nõ erat põdus: τ ligna cedrina nõ erat numer9. qm deportauerũt sidonij: τ tyrij dauid ligna cedrina. τ dixit dauid: salomon filius me9 puerulus tener: τ domus vt edificet dño: vt magnificet supra ad nomẽ τ ad gloriã oibus terris preparabo ei. τ ppauit dauid in multitudinẽ ante mortẽ suã. τ vocauit dauid salomonẽ filiũ suum: τ pcepit ei vt edificaret domũ dño
Καὶ εἶπεν δαυίδ, οὗτός ἐστιν ὁ οἶκος κυρίου τοῦ θεοῦ καὶ τοῦτο τὸ θυσιαστήριον εἰς ὁλοκαύτωσιν τῷ ἰσραήλ. καὶ εἶπεν δαυὶδ τοῦ συναγαγεῖν πάντας τοὺς προσηλύτους ἐν γῇ ἰσραήλ. καὶ κατέστησεν αὐτοὺς λατόμους λατομῆσαι λίθους ξυστοὺς τοῦ οἰκοδομῆσαι οἶκον τῷ κυ. καὶ σίδηρον πολὺν εἰς τοὺς ἥλους τῶν θυρωμάτων καὶ τῶν πυλῶν καὶ εἰς τὰς συμβολὰς καὶ εἰς τοὺς στροφεῖς ἡτοίμασε δαυίδ, καὶ χαλκὸν εἰς πλῆθος οὐκ ἦν σταθμός, καὶ ξύλα κέδρινα οὐκ ἦν ἀριθμός. ὅτι ἤνεγκαν οἱ σιδώνιοι καὶ οἱ τύριοι τῷ δαυὶδ ξύλα κέδρινα εἰς πλῆθος. καὶ εἶπε δαυίδ, σολομὼν ὁ υἱός μου παιδάριον ἁπαλόν, καὶ ὁ οἶκος τοῦ οἰκοδομῆσαι τῷ κυρίῳ, εἰς μεγαλωσύνην εἰς ὄνομα καὶ εἰς δόξαν πάσαις ταῖς χώραις ἑτοιμάσω αὐτῷ. καὶ ἡτοίμασε δαυὶδ εἰς πλῆθος ἔμπροσθεν τῆς τελευτῆς αὐτοῦ. καὶ ἐκάλεσε δαυὶδ σολομῶντα τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ ἐνετείλατο αὐτῷ τοῦ οἰκοδομῆσαι τὸν οἶκον τῷ κυ-

deo israel. τ dixit dauid: salomon fili mihi fuit in aĩa mea vt edificarẽ domũ nomini dñi dei mei. τ factũ est ad me sermo domini dicens: sãguinẽ in multitudinẽ effudisti: τ bella magna fecisti: nõ edificabis domũ nomini meo: qm sanguinẽ multũ effudisti in terra coram me. ecce filius nascit tibi: hic erit vir requiei: τ requiẽ dabo ei ab oibus inimicis suis p circuitũ: qm salomon nomẽ ei9: τ pacẽ τ ociũ dabo in israel in dieb9 illius. ipse edificabit domũ nomini meo: τ ipse erit mihi in filiũ: τ ego ero ei in patrẽ: τ parabo soliũ regni ei9 in israel vsq in seculũ. τ nũc fili mi sit dñs tecũ τ diriges τ edificabis domũ dño deo tuo: sicut locut9 est de te. verũtñ det tibi dominus sapiẽtiã τ intellectũ: τ cõfortet te in israel: vt custodias τ facias legẽ domini dei tui. tũc prosper eris: si custodieris vt facias mandata τ iudicia: que pcepit dñs moysi in israel. viriliter age τ cõfortare: ne timeas neq paueas: τ ecce ego scdm paupertatẽ meã preparaui ad domũ domini auri talenta centũ milia: τ argenti talẽta mille milia: τ es τ ferrum cui9 nõ est põdus: qm in multitudinẽ est. τ ligna τ lapides ppaui: τ appone in his. τ tecum in multitudine faciẽtes opa artifices latomi lapidũ: τ artifices lignoε: τ ois sapiẽs in omni ope in auro τ argẽto in ere τ ferro dũ nõ est numerus: surge τ fac τ dñs tecum. τ pcepit dauid oibus principibus israel: vt adiuuarent salomonẽ filiũ suũ. τ dixit: nõne dñs vobiscũ: fecit requiescere vos p circuitũ: qm dedit in manu mea habitantes terrã: τ subiecta est terra coram
θεῷ ἰσραήλ. καὶ εἶπεν δαυίδ, σολομὼν τέκνον ἐμοὶ ἐγένετο ἐπὶ ψυχῇ μου τοῦ οἰκοδομῆσαι οἶκον τῷ ὀνόματι κυρίου τοῦ θεοῦ μου, καὶ ἐγένετο ἐπ' ἐμὲ λόγος κυρίου λέγων, αἷμα εἰς πλῆθος ἐξέχεας, καὶ πολέμους μεγάλους ἐποίησας, οὐκ οἰκοδομήσεις οἶκον τῷ ὀνόματί μου, ὅτι αἵματα πολλὰ ἐξέχεας ἐπὶ τῆς γῆς ἐναντίον μου. ἰδοὺ υἱὸς τίκτεταί σοι, οὗτος ἔσται ἀνὴρ ἀναπαύσεως, καὶ ἀναπαύσω αὐτὸν ἀπὸ πάντων τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ κυκλόθεν, ὅτι σολομὼν ὄνομα αὐτῷ, καὶ εἰρήνην καὶ ἡσυχίαν δώσω ἐπὶ ἰσραὴλ ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ. οὗτος οἰκοδομήσει οἶκον τῷ ὀνόματί μου, καὶ οὗτος ἔσται μοι εἰς υἱόν, κἀγὼ ἔσομαι αὐτῷ εἰς πατέρα. καὶ ἑτοιμάσω τὸν θρόνον τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐν ἰσραὴλ ἕως αἰῶνος. καὶ νῦν υἱέ μου ἔσται κύριος μετὰ σοῦ, καὶ κατευοδώσεις καὶ οἰκοδομήσεις οἶκον κυρίῳ τῷ θεῷ σου, ὡς ἐλάλησε περὶ σοῦ. πλὴν δῴη σοι κύριος σοφίαν καὶ σύνεσιν, καὶ κατισχύσαι σε ἐπὶ ἰσραήλ, τοῦ φυλάσσεσθαι καὶ τοῦ ποιεῖν τὸν νόμον κυρίου τοῦ θεοῦ σου. τότε εὐοδώσῃ, ἐὰν φυλάξῃς τοῦ ποιεῖν τὰ προστάγματα καὶ τὰ κρίματα, ἃ ἐνετείλατο κύριος τῷ μωυσῇ ἐπὶ τὸν ἰσραήλ. ἀνδρίζου καὶ ἴσχυε, μὴ φοβοῦ μηδὲ δειλία. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ κατὰ τὴν πτωχείαν μου ἡτοίμασα εἰς τὸν οἶκον κυρίου χρυσίου ταλάντων ἑκατὸν χιλιάδας, καὶ ἀργυρίου ταλάντων χιλίας χιλιάδας, καὶ χαλκὸν καὶ σίδηρον οὗ οὐκ ἔστι σταθμός, ὅτι εἰς πλῆθός ἐστι. καὶ ξύλα καὶ λίθους ἡτοίμασα, καὶ πρὸς ταῦτα πρόσθες. καὶ μετὰ σοῦ εἰς πλῆθος ποιούντων ἔργα τεχνῖται λατόμοι λίθων, καὶ τέκτονες ξύλων καὶ πᾶς σοφὸς ἐν παντὶ ἔργῳ ἐν χρυσίῳ καὶ ἀργυρίῳ ἐν χαλκῷ καὶ σιδήρῳ οἷς οὐκ ἔστιν ἀριθμός, ἀνάστα καὶ ποίει καὶ κύριος μετὰ σοῦ. καὶ ἐνετείλατο δαυὶδ πᾶσι τοῖς ἄρχουσιν ἰσραήλ, ἀντιλαβέσθαι τῷ σολομῶντι υἱῷ αὐτοῦ. καὶ εἶπεν, οὐχὶ κύριος μεθ' ὑμῶν; καὶ ἀνέπαυσεν ὑμᾶς κυκλόθεν, ὅτι δέδωκεν ἐν χερσί μου τοὺς κατοικοῦντας τὴν γῆν, καὶ ὑπετάγη ἡ γῆ ἐναντίον

dño deo israel. Dixitq3 dauid ad salomonem. Fili mi: voluntatis mee fuit vt edificarẽ domũ nomini dñi dei mei: sed factus est sermo dñi ad me: dicens. Multũ sãguinẽ effudisti: & plurima bella bellasti: non poteris edificare domũ nomini meo: tãto effuso sãguine corã me. Filius q nascetur tibi: erit vir quietissimus. Faciã eĩ eũ requiescere ab oib9 inimicis suis p circuitũ: ob hanc causã pacificus vocabitur: & pacẽ & ociũ dabo in israel cũctis dieb9 eius. Ipse edificabit domũ noi meo: & ipse erit mihi in filiũ & ego ero illi i patrem firmaboq3 soliũ regni eius sup israel ĩ eternũ. Nũc ergo fili mi: sit dñs tecũ & pspera: & edifica domum dño deo tuo sicut locutus es de te. Detq3 tibi dñs prudentiam & sensum vt regere possis israel & custodire legẽ dñi dei tui. Tunc enim proficere poteris si custodieris mandata & iudicia que precepit dominus moysi vt doceret israel. Confortare & viriliter age: ne timeas neq3 paueas: ecce ego i paupertacula mea ppraui ipẽsas dom9 dñi: auri talenta cẽtũ milia: & argenti mille milia talentorũ: eris vero & ferri nõ est põd9: vicitur enĩ nũer9 magnitudie. Ligna & lapides ppaui ad vniuersa ipẽdia. Habes quoq3 plurimos artifices latomos & cemẽtarios artificesq3 lignorum & oim artiũ: ad faciẽdũ op9 prudentissimos in auro & argẽto in ere & ferro cui9 nõ ẽ nũer9. Surge igr & fac & erit dñs tecũ. Pcepit quoq3 dđ cũctis pricipib9 israel vt adiuuarẽt salomonẽ filiũ suũ. Cernitis inqẽs q dñs de9 vr vobiscũ sit & dederit vobis reqem p circuitum: & tradiderit oẽs inimicos vros i manus vras : & subiecta sit terra corã

אלהי ישראל׃ ויאמר דויד לשלמה בני אני היה עם לבבי לבנות בית לשם יהוה אלהי׃ ויהי עלי דבר יהוה לאמר דם לרב שפכת ומלחמות גדלות עשית לא תבנה בית לשמי כי דמים רבים שפכת ארצה לפני׃ הנה בן נולד לך הוא יהיה איש מנוחה והנחותי לו מכל אויביו מסביב כי שלמה יהיה שמו ושלום ושקט אתן על ישראל בימיו׃ הוא יבנה בית לשמי והוא יהיה לי לבן ואני לו לאב והכינותי כסא מלכותו על ישראל עד עולם׃ עתה בני יהי יהוה עמך והצלחת ובנית בית יהוה אלהיך כאשר דבר עליך׃ אך יתן לך יהוה שכל ובינה ויצוך על ישראל ולשמור את תורת יהוה אלהיך׃ אז תצליח אם תשמור לעשות את החקים ואת המשפטים אשר צוה יהוה את משה על ישראל חזק ואמץ אל תירא ואל תחת׃ והנה בעניי הכינותי לבית יהוה זהב ככרים מאה אלף וכסף אלף אלפים ככרים ולנחשת ולברזל אין משקל כי לרב היה ועצים ואבנים הכינותי ועליהם תוסיף׃ ועמך לרב עשי מלאכה חצבים וחרשי אבן ועץ וכל חכם בכל מלאכה׃ לזהב לכסף ולנחשת ולברזל אין מספר קום ועשה ויהי יהוה עמך׃ ויצו דויד לכל שרי ישראל לעזר לשלמה בנו׃ הלא יהוה אלהיכם עמכם והניח לכם מסביב כי נתן בידי את ישבי הארץ ונכבשה הארץ לפני

יהוה ולפני עמו: עתה תנו לבבכם
ונפשכם לדרוש ליהוה אלהיכם
וקומו ובנו את מקדש יהוה
האלהים להביא את ארון ברית
יהוה וכלי קדש האלהים לבית
הנבנה לשם יהוה:

Cap. xxiij

ודויד זקן ושבע ימים וימלך את
שלמה בנו על ישראל: ויאסף את
כל שרי ישראל והכהנים והלוים:
ויספרו הלוים מבן שלשים שנה
ומעלה ויהי מספרם לגלגלתם
לגברים שלשים ושמונה אלף:
מאלה לנצח על מלאכת בית יהוה
עשרים וארבעה אלף ושטרים
ושפטים ששת אלפים: וארבעת
אלפים שערים וארבעת אלפים
מהללים ליהוה בכלים אשר
עשיתי להלל: ויחלקם דויד
מחלקות לבני לוי לגרשון קהת
ומררי: לגרשני לעדן ושמעי: בני
לעדן הראש יחיאל וזתם ויואל
שלשה: בני שמעי שלמית וחזיאל
והרן שלשה אלה ראשי האבות
ללעדן: ובני שמעי יחת זינא
ויעוש ובריעה אלה בני שמעי
ארבעה: ויהי יחת הראש וזיזה
השני ויעוש ובריעה לא הרבו
בנים ויהיו לבית אב לפקדה אחת:
בני קהת עמרם יצהר חברון ועזיאל
ארבעה: בני עמרם אהרן ומשה
ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים
הוא ובניו עד עולם להקטיר לפני
יהוה לשרתו ולברך בשמו עד
עולם: ומשה איש האלהים בניו
יקראו על שבט הלוי: בני משה
גרשום ואליעזר: בני גרשום שבואל

dño & corā pplo eius. Prebete igr̄ corda vr̄a & aīas vr̄as: vt queratis dominum deum vr̄m: & cōsurgite & edificate sanctuarium domino deo: vt ītroducatur arca federis: & vasa deo consecrata in domum que edificatur nomini domini. 23.

IGitur dd̄ senex & plen' dierū regē constituit salomōe3 filiū suū sup isrl': & congregauit oēs pricipes isral & sacerdotes atq₃ leuitas. Nūmeratiq₃ sunt leuite a viginti annis & supra: & inuēti sunt virorum trigīta octo milia: Ex his electi sūt & distributi ī ministeriū dom' dñi viginti quattuor milia: prepositorū aūt & iudicum sex milia. Porro quattuor milia ianitores & totidem psaltes canentes domino in organis que fecerat ad canēdū: & distribuit eos dauid per vices filiorū leui: gerson videlicet & caath & merari. Filii gerson leedan & semei: filii leedan principes: ichihel & zetthan & iohel tres. Filii semei: salomith & ozihel & aran tres. Isti principes familiarum leedan. Porro filii semei: leeth & ziza & iaus & baria. Isti filii semei quattuor. Erat autem leeth prior: ziza scd̄s. Porro iaus & baria nō habuerūt plurios filios: & idcirco in vna familia vnaq₃ domo cōputati sunt. Filii caath amrā & isaar hebrō & ozihel quattuor. Filii amrā aarō & moyses. Seperatusq₃ est aarō vt ministraret ī scā scōrū ipse & filii ei' ī sēpiternū: & adoleret incensū dño s̄m ritū suū: ac bn̄diceret noī eius in perpetuū. Moysi quoq₃ hoīs dei filii annumerati sūt in tribu leui. Filii moysi: gerson & eliezer. Filii gerson: subuhel

dño ⁊ coram pplo eius. nūc igit' date corda vr̄a ⁊ aīas vr̄as vt queratis dominū deū vr̄m. ⁊ surgite ⁊ edificate sāctuariū dño deo vr̄o: vt introducatis arcā federis dñi: ⁊ vasa scā dei in domū edificatā nomini dñi.

κυρίου καὶ ἐναντίον τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. νῦν δῶτε τὰς καρδίας ὑμῶν καὶ τὰς ψυχὰς ὑμῶν τοῦ ἐκζητῆσαι κυρίῳ τῷ θεῷ ὑμῶν. καὶ ἀνάστητε καὶ οἰκοδομήσατε τὸ ἁγίασμα κυρίῳ τῷ θεῷ ὑμῶν, τοῦ εἰσενεγκεῖν τὴν κιβωτὸν διαθήκης κυρίου, καὶ τὰ σκεύη τὰ ἅγια τοῦ θεοῦ εἰς τὸν οἶκον τὸν οἰκοδομούμενον τῷ ὀνόματι κυρίου. Ca. 23

⁊ dauid senior ⁊ plenus dierū: ⁊ regnare fecit salomonē filiū suū pro se in israel: ⁊ cōgregauit oēs principes israel ⁊ sacerdotes ⁊ leuitas: ⁊ nūerati sunt leuite a triginta annis ⁊ supra. ⁊ fuit numerus eorū per capita eorū in viros triginta ⁊ octo milia. ex his pfecti operū in opib' domus dñi viginti ⁊ quattuor milia: ⁊ scribe ⁊ iudices sex milia: ⁊ ianitores quattuor milia. ⁊ laudātes dñm in organis: q̄ fecerat ad laudādū dñm quattuor milia. ⁊ distribuit eos dauid per dies filijs leui: gerson ⁊ caath ⁊ merari. gerson: laadā ⁊ semei filij leadam princeps ieiel. ⁊ zethā ⁊ ioel tres. filij semei. salomith ⁊ oziel ⁊ aran tres. isti principes familiarū laadan. ⁊ filij semei: ieeth ⁊ ziza ⁊ ioas ⁊ beria: isti filij semei quattuor. ⁊ erat ieeth princeps: ⁊ ziza secundus. ⁊ ioas ⁊ beria nō multiplicauerūt filios: ⁊ facti sunt in domo familie in cōputatiōe vna. filij caath: amram ⁊ isaar ⁊ chebron ⁊ oziel quattuor. filij amram: aaron ⁊ moyses. ⁊ separatus est aaron vt sctificaret sctm̄ sctōrū ipse ⁊ filij eius vsq₃ in sēpiternū: vt adoleret icēsū corā dño: vt ministrarēt ei ⁊ orarent in noīe eius vsq₃ in ppetuū. ⁊ moyses hō dei: ⁊ filij eius vocati sūt in tribu leui. filij moysi: gersam. ⁊ eliezer. filij gersam: subiel

Καὶ δαυὶδ πρεσβύτερος καὶ πλήρης ἡμερῶν, καὶ ἐβασίλευσε σολομῶντα τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἀντ' ἑαυτοῦ ἐπὶ ἰσραήλ, καὶ συνήγαγε πάντας τοὺς ἄρχοντας ἰσραὴλ καὶ τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς λευίτας, καὶ ἠριθμήθησαν οἱ λευῖται ἀπὸ τριάκοντα ἔτους καὶ ἐπάνω. καὶ ἐγένετο ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν κατὰ κεφαλὴν αὐτῶν εἰς ἄνδρας τριάκοντα καὶ ὀκτὼ χιλιάδας. ἀπὸ τούτων ἐργοδιῶκται ἐπὶ τὰ ἔργα τοῦ οἴκου κυρίου εἴκοσι καὶ τέσσαρες χιλιάδες, καὶ γραμματεῖς καὶ κριταὶ ἓξ χιλιάδες, καὶ πυλωροὶ τέσσαρες χιλιάδες. καὶ αἰνοῦντες τῷ κυρίῳ ἐν τοῖς ὀργάνοις, οἷς ἐποίησε τοῦ αἰνεῖν τῷ κυρίῳ τέσσαρες χιλιάδες. καὶ διεῖλεν αὐτοὺς δαυὶδ ἐφημερίας τοῖς υἱοῖς λευί, τῷ γερσὼν καὶ τῷ καὰθ τῷ μεραρί. τῷ γερσών, λααδὰν καὶ σεμεεῖ. υἱοὶ λεαδάμ, ὁ ἄρχων ἰεϊήλ. καὶ ζηθὰν καὶ ἰωὴλ τρεῖς. υἱοὶ σεμεεῖ. σαλωμὶθ καὶ ὀζιὴλ καὶ ἀρὰν τρεῖς. οὗτοι ἄρχοντες τῶν πατριῶν τῷ λααδάν. καὶ υἱοὶ σεμεεῖ, ἰεὲθ καὶ ζιζὰ καὶ ἰωὰς καὶ βερία, οὗτοι υἱοὶ σεμεεῖ τέσσαρες. καὶ ἦν ἰεὲθ ὁ ἄρχων, καὶ ζιζὰ ὁ δεύτερος. καὶ ἰωὰς καὶ βερία οὐκ ἐπλήθυναν υἱούς, καὶ ἐγενήθησαν εἰς οἶκον πατριᾶς εἰς ἐπίσκεψιν μίαν. υἱοὶ καάθ, ἀμρὰμ καὶ ἰσαὰρ καὶ χεβρὼν καὶ ὀζιὴλ τέσσαρες. υἱοὶ ἀμράμ, ἀαρὼν καὶ μωυσῆς. καὶ διεστάλη ἀαρὼν τοῦ ἁγιασθῆναι ἅγιον ἁγίων αὐτὸς καὶ υἱοὶ αὐτοῦ ἕως αἰῶνος, τοῦ θυμιᾶν ἐναντίον κυρίου, τοῦ λειτουργεῖν αὐτῷ καὶ ἐπεύχεσθαι ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἕως αἰῶνος. καὶ μωυσῆς ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ· καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἐκλήθησαν ἐπὶ τῆς φυλῆς λευί. υἱοὶ μωυσῆ, γηρσὰμ καὶ ἐλιέζερ. υἱοὶ γηρσάμ, σουβιήλ

Exo. 6.c. & 6.d

A

B

Exo. 10

princeps. ⁊ fuerūt filij eliezer: rabia princeps. ⁊ nō erant eliezer filij alij. ⁊ filij rabia multiplicati sūt i altitudie. filij isaar: salomith princeps. filij chebron: ieria princeps: amaria secūd' iaziel tertius: iacamias quart'. filij oziel: michas princeps ⁊ iosias secūd'. filij merari: moolli ⁊ musi. filij moolli: eleazar ⁊ cis. ⁊ mortu' ē eleazar: ⁊ nō erant ei filij: sed filie. ⁊ acceperūt eas filij cis fres eorū. filij musi: moolli ⁊ eder ⁊ hierimoth tres. hi filij leui p domos familiarū suarū: principes familiarū suarū per visitationē eorū per numerū nominū eorū ⁊ per capita eorū faciētes opera ministerij dom' dñi: a vigīti ānis ⁊ supra. qm̄ dixit dauid: requiē dedit dñs deus israel pplo suo: ⁊ habitauit in hierusalem vsq₃ in eternū. ⁊ leuitis nō est tollere tabnacl'ū ⁊ oia vasa eius ad ministeriū eius: qm̄ in sermōib' dauid nouissimis est numer' filiorū leui a viginti ānis ⁊ supra. qm̄ cōstituit eos in manu filiorū aarō: ad ministrādū in domo dñi in aulis ⁊ in pastophorijs: ⁊ in purificatione oīum sctōrū: ⁊ in opib' ministerij domus dei: ⁊ in panib' propositiōis: ⁊ in simila sacrificij: ⁊ in laganis azimis: ⁊ in sartagine coctis: ⁊ in fermētatis: ⁊ in oīm pondere ⁊ mēsura: ⁊ vt stēt mane ad confitendum ⁊ laudādū dñm: similiter vesperi in omnib' oblationib' holocaustorū dño in sabbatis ⁊ in neomenijs ⁊ in solēnitatib' per numerū eorū: ⁊ iuxta iudiciū in ipsis semp corā dño. ⁊ custodient obseruatiōes tabnaculi federis: ⁊ obseruatiōes sctuarij: ⁊ obseruatiōes filiorū aaron fratrum eorū: vt ministrarēt in domo dñi.

ὁ ἄρχων. καὶ ἦσαν υἱοὶ τῷ ἐλιέζερ, ῥαβία ὁ ἄρχων. καὶ οὐκ ἦσαν τῷ ἐλιέζερ υἱοὶ ἕτεροι. καὶ οἱ υἱοὶ ῥαβία ηὐξήθησαν εἰς ὕψος. υἱοὶ ἰσσάαρ, σαλωμὶθ ὁ ἄρχων. υἱοὶ χεβρών, ἰεριὰ ὁ ἄρχων, ἀμαρία ὁ δεύτερος, ἰαζιὴλ ὁ τρίτος, ἰακαμίας ὁ τέταρτος. υἱοὶ ὀζιήλ, μιχὰς ὁ ἄρχων καὶ ἰωσίας ὁ δεύτερος. υἱοὶ μεραρεί, μοολλὶ καὶ μουσεί. υἱοὶ μοολλί, ἐλεάζαρ καὶ κίς. καὶ ἀπέθανεν ἐλεάζαρ, καὶ οὐκ ἦσαν αὐτῷ υἱοί, ἀλλ' ἢ θυγατέρες. καὶ ἔλαβον αὐτὰς υἱοὶ κὶς ἀδελφοὶ αὐτῶν. υἱοὶ μουσεί, μοολλὶ καὶ ἰδὲρ καὶ ἱερειμὼθ τρεῖς. οὗτοι υἱοὶ λευὶ κατ' οἴκους πατριῶν αὐτῶν, ἄρχοντες τῶν πατριῶν αὐτῶν κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν αὐτῶν κατὰ ἀριθμὸν ὀνομάτων αὐτῶν καὶ κατὰ κεφαλὴν αὐτῶν ποιοῦντες τὰ ἔργα τῆς λειτουργίας οἴκου κυρίου, ἀπὸ εἰκοσαετοῦς καὶ ἐπάνω. ὅτι εἶπεν δαυίδ, κατέπαυσε κύριος ὁ θεὸς ἰσραὴλ τῷ λαῷ αὐτοῦ, καὶ κατεσκήνωσεν ἐν ἱερουσαλὴμ ἕως αἰῶνος. καί γε τοῖς λευίταις οὐκ ἔστιν αἴρειν τὴν σκηνὴν καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῆς εἰς τὴν λειτουργίαν αὐτῆς, ὅτι ἐν τοῖς λόγοις δαυὶδ τοῖς ἐσχάτοις ἐστὶν ὁ ἀριθμὸς τῶν υἱῶν λευὶ ἀπὸ εἰκοσαετοῦς καὶ ἐπάνω. ὅτι ἔστησεν αὐτοὺς ἐπὶ χεῖρα τῶν υἱῶν ἀαρών, τοῦ λειτουργεῖν ἐν οἴκῳ κυρίου ἐπὶ τὰς αὐλὰς καὶ ἐπὶ τὰ παστοφόρια, καὶ ἐπὶ τὸν καθαρισμὸν πάντων τῶν ἁγίων, καὶ ἐπὶ τὰ ἔργα τῆς λειτουργίας οἴκου τοῦ θεοῦ, καὶ εἰς τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως, καὶ εἰς τὴν σεμίδαλιν τῆς θυσίας, καὶ εἰς τὰ λάγανα τὰ ἄζυμα, καὶ εἰς τὰ τηγανιστά, καὶ εἰς τὰ πεφυρμένα, καὶ εἰς πᾶν ἀποστηρωτὸν καὶ μέτρον, καὶ τοῦ στῆναι πρωῒ τοῦ ἐξομολογεῖσθαι καὶ αἰνεῖν τῷ κυρίῳ, οὕτως τὸ ἑσπέρας ἐπὶ πάντων τῶν ἀναφερομένων ὁλοκαυτωμάτων τῷ κυρίῳ ἐν τοῖς σαββάτοις καὶ ἐν ταῖς νουμηνίαις καὶ ἐν ταῖς ἑορταῖς κατὰ ἀριθμὸν αὐτῶν, καὶ κατὰ τὴν κρίσιν ἐπ' αὐτοῖς διαπαντὸς ἐνώπιον κυρίου. καὶ φυλάξουσι τὰς φυλακὰς τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ τὴν φυλακὴν τοῦ ἁγίου, καὶ τὰς φυλακὰς τῶν υἱῶν ἀαρὼν τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν, τοῦ λειτουργεῖν ἐν οἴκῳ κυρίου. Ca. 24

C

D

primus. Fuerunt autē filii eliezer: roobia primus: & nō erant eliezer filii alii. Porro filii roobia multiplicati sūt nimis. Filii isaar salimoth primus: filii hebron ieriau prim': amarias secundus: iazihel terti': iecmaan quartus. Filii ozihel: micha primus: iesia secundus. Filii merari: mooli & musi. Filii mooli: eleazar & cis. Mortu' est autē eleazar & nō habuit filios sed filias: acceperūtq₃ eas filii cis fratres earū. Filii musi mooli & eder & hierimuth tres. Hi filii leui in cognationibus & familiis suis: principes per vices & numerum capitū singulorū: q faciebāt opera ministerii domus dñi a viginti annis & supra. Dixit enim dauid. Requiem dedit dominus deus israel pplo suo: & habitationē hierusalē vsq₃ ī eternū: nec erit officii leuitarū vt vltra portent tabernaculū & omnia vasa eius ad ministrādū. Iuxta p̄cepta quoq₃ dauid nouissima supputabitur nūer' filiorū leui a vigīti ānis & supra: & erūt sub manu filiorū aaron in cultum domus domini: in vestibulis & in exedris: & in loco purificatiōis & in sctūario & ī vniuersis opib' ministerii templi dei. Sacerdotes aūt sup panes ppositiōis & ad sile sacrificiū & ad lagana & azyma & sartaginē & ad torrēdū: & sup oīe pōd' atq₃ mēsurā. Leuite vero vt stēt māe ad cōfitēdū & canendū dño: similiterq₃ ad vespā tā ī oblatione holocaustorū dñi q₃ in sabbatis & calendis & solēnitatibus reliqs iuxta nūerū & cerimōias vniuscuiusq₃ rei iugiter corā dño: & custodiāt obseruationes tabernaculi federis: & ritū sāctuarii: & obseruationē filiorū aaron fratrum suorū: vt ministrēt in domo dñi. 24.

הראש: ויהיו בני אליעזר רחביה
הראש ולא היה לאליעזר בנים
אחרים ובני רחביה רבו למעלה:
בני יצהר שלמית הראש: בני
חברון יריהו הראש אמריה השני
יחזיאל השלישי ויקמעם הרביעי:
בני עזיאל מיכה הראש וישיה
השני: בני מררי מחלי ומושי בני
מחלי אלעזר וקיש: וימת אלעזר
ולא היו לו בנים כי אם בנות
וישאום בני קיש אחיהם: בני מושי
מחלי ועדר וירמות שלשה: אלה
בני לוי לבית אבתיהם ראשי
האבות לפקודיהם במספר שמות
לגלגלתם עשה המלאכה לעבדת
בית יהוה מבן עשרים שנה ומעלה:
כי אמר דויד הניח יהוה אלהי
ישראל לעמו וישכן בירושלם עד
לעולם: וגם ללוים אין לשאת את
המשכן ואת כל כליו לעבדתו: כי
בדברי דויד האחרנים המה מספר
בני לוי מבן עשרים שנה ולמעלה:
כי מעמדם ליד בני אהרן לעבדת
בית יהוה על החצרות ועל הלשכות
ועל טהרת לכל קדש ומעשה עבדת
בית האלהים: וללחם המערכת
ולסלת למנחה ולרקיקי המצות
ולמחבת ולמרבכת ולכל משורה
ומדה: ולעמד בבקר בבקר להדות
ולהלל ליהוה וכן לערב: ולכל
העלות עלות ליהוה לשבתות
לחדשים ולמעדים במספר
כמשפט עליהם תמיד לפני יהוה:
ושמרו את משמרת אהל מועד ואת
משמרת הקדש ומשמרת בני אהרן
אחיהם לעבדת בית יהוה:

Ca.xxiiij.

ולבני אהרן מחלקותם בני אהרן
נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר
וימת נדב ואביהוא לפני אביהם
ובנים לא היו להם ויכהנו אלעזר
ואיתמר ויחלקם דויד וצדוק מן
בני אלעזר ואחימלך מן בני איתמר
לפקדתם בעבדתם וימצאו בני
אלעזר רבים לראשי הגברים מן
בני איתמר ויחלקום לבני אלעזר
ראשים לבית אבות ששה עשר
ולבני איתמר לבית אבותם שמונה
ויחלקום בגורלות אלה עם אלה כי
היו שרי קדש ושרי האלהים מבני
אלעזר ובבני איתמר ויכתבם שמעיה
בן נתנאל הספר מן הלוי לפני המלך
והשרים וצדוק הכהן ואחימלך בן
אביתר וראשי האבות לכהנים
וללוים בית אב אחד אחז לאלעזר
ואחז אחז לאיתמר ויצא הגורל
הראשון ליהויריב לידעיה השני
לחרם השלישי לשערים הרביעי
למלכיה החמישי למימן הששי
להקוץ השביעי לאביה השמיני
לישוע התשיעי לשכניהו העשרי
לאלישיב עשתי עשר ליקים
שנים עשר לחפה שלשה עשר
לישבאב ארבעה עשר לבלגה
חמשה עשר לאמר ששה עשר
לחזיר שבעה עשר להפצץ שמונה
עשר לפתחיה תשעה עשר
ליחזקאל העשרים ליכין אחד
ועשרים לגמול שנים ועשרים
לדליהו שלשה ועשרים למעזיהו
ארבעה ועשרים אלה פקדתם
לעבדתם לבוא לבית יהוה כמשפטם
ביד אהרן אביהם כאשר צוהו יהוה

Porro filiis aarõ he partitiões erãt: filii aaron nadab et abiu et eleazar & ithamar. mortui sunt aũt nadab & abiu ante patrẽ suũ absq; liberis: sacerdotioq; functus est eleazar et ithamar. Et diuisit eos dauid et sadoch de filiis eleazari: & achimelech de filiis ithamar fm vices suas & ministeriũ. Inuẽtiq; sũt multo plures filii eleazar in principibus viris q̃ filii ithamar: diuisit aũt eis: hoc est filiis eleazar principes p familias sedecim: et filiis ithamar p familias & domos suas octo. Porro diuisit vtrasq; inter se & familias sortib9. Erãt enim pricipes sanctuarii et pricipes dom9 dei: tam de filiis eleazar q̃ de filiis ithamar. Descripsitq; eos semeias filius nathanel scriba leuites corã rege & pricipib9 et sadoch sacerdote & achimelech filio abiathar: pricipib9 quoq; familiarũ sacerdotaliũ & leuitarũ: vnã domũ q̃ ceteris perat eleazar et alterã domũ q̃ sub se habebat ceteros: ithamar. Exiuit aũt sors prima iorarib: secunda iedeie: tertia harĩ: quarta seorĩ: qnta melchia: sexta maiman: septima acchos: octaua abia. nona iesu: decima sechenia: vndecima eliasib: duodecima iacim tredecima hoppha: decima quarta isbaab decimaqnta belga: decimasexta emmer: decimaseptima ezir: decimaoctaua aphses: decimanona apheccia: vicesima ezechiel: vicesima prima iacim vicesimasecũda gamul vicesimatertia dilaiau: vicesimaquarta maziau. He vices eorum fm ministeria sua vt ingrediãtur domũ domini: & iuxta ritum suum sub manu aaron patris eorũ sicut pceperat dñs

filiis aaron partitiões: filii aaron: nadab et abiu eleazar et ithamar. et mortu9 est nadab et abiu ante patre suo: et filii nõ fuerũt eis: et sacerdotio fuct9 est eleazar et ithamar filii aaron. et diuisit eos dauid et sadduc de filiis eleazar: et achimelec de filiis ithamar fm cõputatione eoꝝ fm ministeriũ eoꝝ:

Καὶ τοῖς υἱοῖς ἀαρὼν διαιρέσεις, υἱοὶ ἀαρὼν, ναδὰβ καὶ ἀβιοὺδ ἐλεάζαρ καὶ ἰθάμαρ. καὶ ἀπέθανε ναδὰβ καὶ ἀβιοὺδ ἐναντίον τοῦ πατρὸς αὐτῶν, καὶ υἱοὶ οὐκ ἦσαν αὐτοῖς, καὶ ἱεράτευεν ἐλεάζαρ καὶ ἰθάμαρ υἱοὶ ἀαρών. καὶ διεῖλεν αὐτοὺς δαυὶδ καὶ σαδδοὺκ ἐκ τῶν υἱῶν ἐλεάζαρ, καὶ ἀχιμέλεχ ἐκ τῶν υἱῶν ἰθάμαρ κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν αὐτῶν κατὰ τὴν λειτουργίαν αὐτῶν, καὶ εὑρέθησαν υἱοὶ ἐλεάζαρ πλείους εἰς ἄρχοντας τῶν δυνατῶν, παρὰ τοὺς υἱοὺς ἰθάμαρ. καὶ διεῖλεν αὐτοὺς τοῖς υἱοῖς ἐλεάζαρ εἰς ἄρχοντας εἰς οἴκους πατριῶν ἑκκαίδεκα. καὶ τοῖς υἱοῖς ἰθάμαρ κατ᾽ οἴκους πατριῶν αὐτῶν ὀκτώ. καὶ διεῖλεν αὐτοὺς ἐν κλήροις τούτους πρὸς τούτους, ὅτι ἦσαν ἄρχοντες τῶν ἁγίων, καὶ οἱ ἄρχοντες τοῦ θεοῦ ἐν τοῖς υἱοῖς ἐλεάζαρ καὶ ἐν τοῖς υἱοῖς ἰθάμαρ. καὶ ἔγραψεν αὐτοὺς σαμέας υἱὸς ναθαναὴλ ὁ γραμματεὺς ἐκ τοῦ λευὶ, κατεναντίον τοῦ βασιλέως καὶ τῶν ἀρχόντων καὶ σαδδοὺκ τοῦ ἱερέως καὶ ἀχιμέλεχ υἱοῦ ἀβιάθαρ, καὶ τῶν ἀρχόντων τῶν πατριῶν τῶν ἱερέων καὶ τῶν λευιτῶν. οἶκος πατριᾶς εἷς, εἷς τῷ ἐλεάζαρ, καὶ οἶκος πατριᾶς εἷς, εἷς τῷ ἰθάμαρ. καὶ ἐξῆλθεν ὁ κλῆρος ὁ πρῶτος τῷ ἰωαρείβ, τῷ ἰδεΐα ὁ δεύτερος, τῷ χαρὶμ ὁ τρίτος, τῷ σεωρεὶμ ὁ τέταρτος, τῷ μελχία ὁ πέμπτος, τῷ μιαμεὶμ ὁ ἕκτος, τῷ ἀκκὼς ὁ ἕβδομος, τῷ ἀβία ὁ ὄγδοος, τῷ ἰησοῦ ὁ ἔνατος, τῷ σεχενία ὁ δέκατος, τῷ ἐλιασοὺβ ὁ ἑνδέκατος, τῷ ἰακεὶμ ὁ δωδέκατος, τῷ ὀφφὰ ὁ τρισκαιδέκατος, τῷ ἰσβαὰβ ὁ τεσσαρεσκαιδέκατος, τῷ βελγὰ ὁ πεντεκαιδέκατος, τῷ ἐμμὴρ ὁ ἑκκαιδέκατος, τῷ χηζεὶρ ὁ ἑπτακαιδέκατος, τῷ ἀφεσσὴ ὁ ὀκτωκαιδέκατος, τῷ φαθία ὁ ἐννεακαιδέκατος, τῷ ἰεζεκὴλ ὁ εἰκοστός, τῷ ἰαχεὶμ ὁ πρῶτος καὶ εἰκοστός, τῷ γαμοὺλ ὁ δεύτερος καὶ εἰκοστός, τῷ δαλαΐα ὁ τρίτος καὶ εἰκοστός, τῷ μοοζία ὁ τέταρτος καὶ εἰκοστός. αὕτη ἡ ἐπίσκεψις αὐτῶν κατὰ τὴν λειτουργίαν αὐτῶν, τοῦ εἰσπορευθῆναι εἰς οἶκον κυρίου κατὰ τὴν κρίσιν αὐτῶν, διὰ χειρὸς ἀαρὼν τοῦ πατρὸς αὐτῶν, καθὼς

et inuẽti sunt filii eleazar plures in pricipes potentũ: quã filii ithamar. et diuisit eos filiis eleazar in pricipes in domos familiaꝝ sedecim. et filiis ithamar per domos familiarũ eoꝝ octo. et diuisit eos in sortib9 hos ad hos: quia erãt pricipes sctoꝝ: et pricipes dei in filiis eleazar et in filiis ithamar. et descripsit eos sameas filius nathanael scriba de leui: coram rege et pricipib9 et sadduc sacerdote et achimelec filio abiathar: et pricipib9 familiaꝝ sacerdotũ et leuitaꝝ. dom9 familie vna: vna eleazar. et domus familie vna: vna ithamar. et exiuit sors prima ioarib: ideia secunda. charim tertia: seorim quarta: melchia quinta. miamin sexta: accos septima: abia octaua: iesu nona: sechenia decima: eliasub vndecima: iacim duodecima: opphpha tredecima: isbaab quarta decima: belga quinta decima: emmer sexta decima: chezir septima decima: aphessi octaua decima. phathia nona decima: hiezecel vicesima: iachim prima et vicesima: gamul secda et vicesima: dalaia tertia et vicesima. moozia quarta et vicesima. hec cõputatio eoꝝ fm ministeriũ eorum: vt ingrediantur in domũ dñi iuxta ritũ suũ: p manũ aaron patris eorum: sicut

preceperat dñs deus israel. et filiis leui qui reliqui fuerãt: filiis amram subael. filiis subael: iadaia. rabia: pricepo tosia. filiis isaar: salomith. filiis salomith. iaath filiis ieddiu amaria scds: iaziel tertius: iacomias quartus. filiis oziel: micha. filiis micha: semmer: frater micha isia. filiis isie: zacharias. filiis merari: mooli et musi: iozias filii eius. filii merari iozias filius eius: soam et sacchur et abari. mooli: eleazar. et nõ erãt eleazar filii: cis: filii cis hieremael filii musi: mooli et eder et hierimoth. isti filii leuitaꝝ fm domos familiaꝝ suaꝝ. et miserũt et ipsi sortes sicut fratres eoꝝ. filii aaron coram dauid rege et sadduc et achimelech: et pricipes familiaꝝ sacerdotũ et leuitaꝝ assãtes. familia pricipis in cõspectu fratris eius iunioris.

ἐνετείλατο κύριος ὁ θεὸς ἰσραήλ. καὶ τοῖς υἱοῖς λευὶ τοῖς καταλοίποις, τοῖς υἱοῖς ἀμρὰμ σουβαήλ. τοῖς υἱοῖς σουβαὴλ, ἰαδαΐα. τῷ ῥαβία· τοῖς υἱοῖς ῥαβία, ὁ ἄρχων ἰοσία. τοῖς υἱοῖς ἰσαάρ, σαλωμίθ. τοῖς υἱοῖς σαλωμίθ, ἰαάθ. τοῖς υἱοῖς ἱεδδίου ἀμαρία ὁ δεύτερος, ἰαζιὴλ ὁ τρίτος, ἰακαμίας ὁ τέταρτος. τοῖς υἱοῖς ὀζιὴλ, μιχά. τοῖς υἱοῖς μιχά, σεμμήρ, ὁ ἀδελφὸς μιχὰ ἰσιά. τοῖς υἱοῖς ἰσίου, ζαχαρίας. τοῖς υἱοῖς μεραρί, μοολὶ καὶ μουσί, ἰοζίας υἱοὶ αὐτοῦ. υἱοὶ μεραρί, ἰοζίας υἱὸς αὐτοῦ, σοὰμ καὶ σακχοὺρ καὶ ἀβαρί. τῷ μοολί, ἐλεάζαρ. καὶ οὐκ ἦσαν τῷ ἐλεάζαρ υἱοί. τῷ κίς, υἱοὶ κὶς ἱερεμαήλ. υἱοὶ μουσί, μοολὶ καὶ ἐδὲρ καὶ ἰεριμώθ. οὗτοι υἱοὶ τῶν λευιτῶν κατ᾽ οἴκους πατριῶν αὐτῶν. καὶ ἔβαλον καὶ αὐτοὶ κλήρους καθὼς οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν υἱοὶ ἀαρὼν ἐναντίον τοῦ δαυὶδ τοῦ βασιλέως καὶ σαδδοὺκ καὶ ἀχιμέλεχ, καὶ οἱ ἄρχοντες τῶν πατριῶν τῶν ἱερέων καὶ τῶν λευιτῶν παρεστῶτες. πατριὰ τοῦ πρώτου κατέναντι τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ τοῦ νεωτέρου.

Ca. 25.

Et cõstituit dauid rex et principes exercitus sup opa filios asaph et heman et idithum: qui prophetabant in citharis et in nablis et in cymbalis. et fuit numer9 eoꝝ per capita viroꝝ operantium in seruitute eoꝝ. filii asaph: facchur et ioseph et nathanias et asreela. filii asaph: adherẽtes asaph pphete adherẽtes regi idithum: filii idithum: godolias et suri et isaia et asabia et mathathias sex adherẽtes pri suo: idithũ in cithara q pphetabat cõfessionem et laude dño. heman: filii heman: bocchias et matthanias et oziel et subael: et ierimoth et ananias et anani et elitha et goddolathi et rommathi ezer et iesbocasa: et mallithi et othir et maziõth: oẽs isti filii heman vidẽtis regi in fmõib9 dei vt exaltaret cornu: et dedit deus

Καὶ ἔστησε δαυὶδ ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ ἄρχοντες τῆς δυνάμεως εἰς τὰ ἔργα τοὺς υἱοὺς ἀσὰφ καὶ αἱμὰν καὶ ἰδιθοὺμ, τοὺς ἀποφθεγγομένους ἐν κινύραις καὶ ἐν νάβλαις καὶ ἐν κυμβάλοις. καὶ ἐγένετο ἀριθμὸς αὐτῶν κατὰ κεφαλὴν ἀνδρῶν τῶν ἐργαζομένων ἐν τῇ δουλείᾳ αὐτῶν. υἱοὶ ἀσάφ, σακχοὺρ καὶ ἰωσὴφ καὶ ναθανίας καὶ ἀσιρηλά. υἱοὶ ἀσάφ, ἐχόμενοι ἀσὰφ τοῦ προφήτου ἐχόμενοι τοῦ βασιλέως. τῷ ἰδιθούμ, υἱοὶ ἰδιθούμ, γοδολίας καὶ σουρὶ καὶ ἰσαΐα καὶ ἀσαβία καὶ ματθαθίας ἓξ ἐχόμενοι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἰδιθοὺμ ἐν κινύρᾳ ἀνακρουόμενοι ἐξομολόγησιν καὶ αἴνεσιν τῷ κυρίῳ. τῷ αἱμάν, υἱοὶ αἱμάν, βοκχίας καὶ ματθανίας καὶ ὀζιὴλ καὶ σουβαήλ, καὶ ἱεριμὼθ καὶ ἀνανίας καὶ ἀνανὶ καὶ ἐλιαθὰ καὶ γοδδολαθὶ καὶ ῥωμαμθιέζερ καὶ ἰεσβοκασά, καὶ μαλλιθὶ καὶ ὠθὴρ καὶ μαζιώθ, πάντες οὗτοι υἱοὶ τῷ αἱμὰν τῷ ὁρῶντι τῷ βασιλεῖ ἐν λόγοις θεοῦ τοῦ ὑψῶσαι κέρας. καὶ ἔδωκεν ὁ θεὸς τῷ

de israel. Porro filiorũ leui qui reliq fuerãt de filiis amrã erat subahel: et de filiis subahel iedeia. De filiis quoq; roobie: princeps iesias. Isaaris vero fili9 salemoth: filii9 q; salemoth ianadiath. Filiusq; ei9 ieriau prim9 amarias secũdus: iaziel tertius: iechmoam quartus. Filius ozihel: micha filius micha samir: fratrer micha iesia: filiusq; iesie zacharias. Filii merari: mooli & musi: filiusq; oziau bennon: filii quoq; merari ozi au & soã et sachur: et hebri. Porro mooli filius eleazar: qui non habebat liberos. filius vero cis hieramihel: filii musi: mooli eder et hierimoth. isti filii leui secundum domos familiarũ suarũ Miserũtq; & ipi sortes cõtra fratres suos filios aarõ coram dauid rege: et sadoch et ahimelech: et principibus familiarũ sacerdotaliũ et leuiticarum: tam maiores q̃ minores: oẽs sors eq̃lit diuidebat.

Igitur dauid 25. & magistrat9 exercitus segregauerũt in ministeriũ filios asaph & hemã & idithũ q pphetarẽt in citharis & psalteriis & cymbalis fm nũerũ suũ dedicato sibi officio seruientes. De filiis asaph zahur & ioseph et nathania & azarela filii asaph sub manu asaph pphetãtis iuxta regẽ. Porro idithum: filii idithum godolias: sori iesaias: et asabias: & mathathias: sex sub manu patris sui idithũ: qui in cithara pphetabat sup cõfitẽtes & laudãtes dñm. Hemã quoq;: filii hemã: bociau: mathaniu: oziel: subuhel: & hierimoth ananias anani eliatha geldelthi & romethiezer & iesbaccasa: mellothi othir moziõth. Omnes isti filii hemã videntis regis in sermonibus dei vt exaltaret cornu. Deditq; deus

אלהי ישראל ולבני לוי הנותרים
לבני עמרם שובאל לבני שובאל
יחדיהו לרחביהו לבני רחביהו
הראש ישיה ליצהרי שלמות לבני
שלמות יחת ובני יריהו אמריהו
השני יחזיאל השלישי יקמעם
הרביעי בני עזיאל מיכה לבני
מיכה שמיר אחי מיכה ישיה לבני
ישיה זכריהו בני מררי מחלי ומושי
בני יעזיהו בנו בני מררי ליעזיהו
בנו ושהם וזכור ועברי למחלי
אלעזר ולא היה לו בנים לקיש
בני קיש ירחמאל ובני מושי מחלי
ועדר וירימות אלה בני הלוים
לבית אבתיהם ויפילו גם הם
גורלות לעמת אחיהם בני אהרן לפני
דויד המלך וצדוק ואחימלך וראשי
האבות לכהנים וללוים אבות
הראש לעמת אחיו הקטן

Cap.xxv.

ויבדל דויד ושרי הצבא
לעבדה לבני אסף והימן וידותון
הנביאים בכנרות בנבלים ובמצלתים
ויהי מספרם אנשי מלאכה
לעבדתם לבני אסף זכור ויוסף
ונתניה ואשראלה בני אסף על
יד אסף הנבא על ידי המלך
לידותון בני ידותון גדליהו וצרי
וישעיהו חשביהו ומתתיהו ששה
על ידי אביהם ידותון בכנור הנבא
על הודות והלל ליהוה להימן
בני הימן בקיהו מתניהו עזיאל
שבואל וירימות חנניה חנני אליאתה
גדלתי ורממתי עזר ישבקשה
מלותי הותיר מחזיאות כל אלה
בנים להימן חזה המלך בדברי
האלהים להרים קרן ויתן האלהים

להימן בנים ארבעה עשר ובנות
שלוש׃ כל אלה על ידי אביהם
בשיר בית יהוה במצלתים נבלים
וכנרות לעבדת בית האלהים על
ידי המלך אסף וידותון והימן׃ ויהי
מספרם עם אחיהם מלמדי שיר
ליהוה כל המבין מאתים שמונים
ושמונה׃ ויפילו גורלות משמרת
לעמת כקטן כגדול מבין עם תלמיד׃
ויצא הגורל הראשון לאסף ליוסף
גדליהו השני הוא ואחיו ובניו שנים
עשר׃ השלישי זכור בניו ואחיו
שנים עשר׃ הרביעי ליצרי בניו
ואחיו שנים עשר׃ החמישי נתניהו
בניו ואחיו שנים עשר׃ הששי
בקיהו בניו ואחיו שנים עשר׃
השבעי ישראלה בניו ואחיו שנים
עשר׃ השמיני ישעיהו בניו ואחיו
שנים עשר׃ התשיעי מתניהו בניו
ואחיו שנים עשר׃ העשירי שמעי
בניו ואחיו שנים עשר׃ עשתי עשר
עזראל בניו ואחיו שנים עשר׃ השנים
עשר לחשביה בניו ואחיו שנים עשר׃
לשלשה עשר שובאל בניו ואחיו
שנים עשר׃ לארבעה עשר מתתיהו
בניו ואחיו שנים עשר׃ לחמשה עשר
לירמות בניו ואחיו שנים עשר׃ לששה
עשר לחנניהו בניו ואחיו שנים עשר׃
לשבעה עשר לישבקשה בניו ואחיו
שנים עשר׃ לשמונה עשר לחנני בניו
ואחיו שנים עשר׃ לתשעה עשר
למלותי בניו ואחיו שנים עשר׃
לעשרים לאליתה בניו ואחיו שנים
עשר׃ לאחד ועשרים להותיר בניו
ואחיו שנים עשר׃ לשנים ועשרים
לגדלתי בניו ואחיו שנים עשר׃

heman filios quattuor decim & filias tres. Vniuersi sub manu patris sui ad cātandū in tēplo dñi distributi erāt in cymbalis & psalteriis et citharis in ministeria domus dei iuxta regē: asaph videlicet & idithū & heman. Fuit aūt numerus eorū cū fratribus suis q erudiebāt cāticū dñi cuncti doctores ducēti octogitaocto. Miserūtq fortes per vices suas ex equo tā maior q̄ minor: doctus pariter et indoctus. Egressaq est fors prima ioseph qui erat de asaph: scḋa godolie: ipsi & filiis ei9 et fratrib9 ei9 duodeci: tertia zachur filiis & fratribus eius duodecim: quarta isari filiis & fratribus eius duodecim: quinta nathanie filiis & fratrib9 ei9 duodecim: sexta bocciau filiis & fratrib9 eius duodecim: septima isreela filiis & fratrib9 eius duodecim: octaua esaie filiis & fratribus eius duodecim: nona mathanie filiis & fratrib9 ei9 duodeci: decima semeie filiis et fratrib9 ei9 duodecim: vndecima azarel filiis & fratribus eius duodeci: duodecima asabie filiis & fratribus eius duodecim: tertiadecima subuhel filiis & fratribus eius duodecim: quartadecima mathathie filiis & fratrib9 ei9 duodecim: quintadecima hierimoth filiis & fratribus eius duodeci: sextadecima ananie filiis & fratribus eius duodecim septimadecima iesboc case filiis & fratrib9 eius duodeci: octauadecima anani filiis & fratribus ei9 duodecim: nonadecima mellothi filiis & fratribus eius duodecim: vicesima eliatha filiis & fratribus ei9 duodeci vicesimaprima othir filiis & fratribus eius duodecim: vicesimasecunda goddolathi filiis & fratribus eius duodecim:

heman filios quattuordecim: τ filias tres.
αἱμὰν υἱοὺς τεσσαρεσκαίδεκα, καὶ θυγατέρας τρεῖς.
vniuersi hi cū pře suo: canentes
πάντες οὗτοι μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτῶν, ὑμνῳδοῦντες
in domo dñi: in cymbalis τ in nablis τ in
ἐν οἴκῳ κυρίου, ἐν κυμβάλοις καὶ ἐν νάβλαις καὶ ἐν
citharis in ministeriū domus dei iuxta
κινύραις εἰς τὴν δουλείαν οἴκου τοῦ θεοῦ ἐχόμενα τοῦ
regem: τ asaph τ idithū τ heman. τ fuit
βασιλέως, καὶ ἀσὰφ καὶ ἰδιθοὺμ καὶ αἱμάν. καὶ ἐγένετο
numerus eorū cū fratribus suis: q erudīti
ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν μετὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν, δεδιδαγ-
erāt ad cātādū dño: ois itelligēs ducēti octoginta
μένοι ᾄδειν κυρίῳ, πᾶς συνιῶν διακόσιοι ὀγδοήκοντα
octo. τ miserūt τ ipsi fortes per vices cō-
ὀκτώ. καὶ ἐπέβαλον καὶ αὐτοὶ κλήρους ἐφημεριῶν κα-
tra vices fm paruū τ fm magnū:
τέναντι ἐφημεριῶν κατὰ τὸν μικρὸν καὶ κατὰ τὸν μέγαν,
intelligēs cū discipulo. τ egressa ē fors prima
συνιῶν μετὰ μανθάνοντος. καὶ ἐξῆλθεν ὁ κλῆρος ὁ πρῶτος
asaph: godolie ioseph secūda: ipse
τῷ ἀσάφ, γοδολία τῷ ἰωσήφ ὁ δεύτερος, αὐτὸς
τ fratres eius τ filij eius duodecim. ter
καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ υἱοὶ αὐτοῦ δώδεκα. ὁ τρί-
tia zacchur: ipse τ fratres eius τ filij e-
τος ζακχούρ, αὐτὸς καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ υἱοὶ αὐ-
ius duodecim. quarta iesri: filij eius τ fra
τοῦ δώδεκα. ὁ τέταρτος ἰεσρί, υἱοὶ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελ-
tres eius duodecim. quinta nathanias: filij eius
φοὶ αὐτοῦ δώδεκα. ὁ πέμπτος ναθανίας, υἱοὶ αὐτοῦ
τ fratres eius duodecim. sexta bocchias: filij
καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ δώδεκα. ὁ ἕκτος βοκχίας, υἱοὶ
eius τ fratres eius duodecim. septima iasa
αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ δώδεκα. ὁ ἕβδομος ἰασα-
rela: filij eius τ fratres eius duodecim. octa
ρελά, υἱοὶ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ δώδεκα. ὁ ὄγ-
ua isaia: filij eius τ fratres eius duodecim.
δοος ἰσαΐα, υἱοὶ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ δώδεκα.
nona matthanias: filij eius τ fratres eius
ὁ ἔνατος ματθανίας, υἱοὶ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ
duodecim decima semei: filij eius τ fratres e-
δώδεκα. ὁ δέκατος σεμαεί, υἱοὶ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐ-
ius duodecim. vndecima asriel: filij eius τ fra
τοῦ δώδεκα. ὁ ἑνδέκατος ἀσριήλ, υἱοὶ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελ-
tres eius duodecim. duodecima asabia: filij eius
φοὶ αὐτοῦ δώδεκα. ὁ δωδέκατος ἀσαβία, υἱοὶ αὐτοῦ
τ fratres eius duodecim. tertiadecima su
καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ δώδεκα. ὁ τρισκαιδέκατος σου-
biel: filij eius τ fratres eius duodecim. quarta
βιήλ, υἱοὶ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ δώδεκα. ὁ τεσσα-
decima matthias: filij eius τ fratres eius
ρεσκαιδέκατος ματθίας, υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ
duodecim. quinta decima hierimuth: filij eius τ fra
δώδεκα. ὁ πεντεκαιδέκατος ἱεριμούθ, υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ἀδελ-
tres eius duodecim. sexta decima ananias: filij eius
φοὶ αὐτοῦ δώδεκα. ὁ ἑκκαιδέκατος ἀνανίας, υἱοὶ αὐτοῦ
τ fratres eius duodecim. septima decima iesbocasa:
καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ δώδεκα. ὁ ἑπτακαιδέκατος ἰεσβοκασά,
filij eius τ fratres ei9 duodecim. octaua decima ana
υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ δώδεκα. ὁ ὀκτωκαιδέκατος ἀνα-
ni: filij eius τ fratres eius duodecim. nona deci
νί, υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ δώδεκα. ὁ ἐννεακαιδέκα-
ma mallethi: filij eius τ fratres eius duodecim. vi
τος μαλλιθί, υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ δώδεκα. ὁ εἰ-
cesima heliatha: filij eius τ fratres eius duodecim.
κοστὸς ἠλιαθά, υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ δώδεκα.
vicesima prima othir: filij eius τ fratres e-
ὁ εἰκοστὸς πρῶτος ὠθίρ, υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ἀδελφοὶ αὐ-
ius duodecim. vicesima secunda goddolathi: filij eius
τοῦ δώδεκα. ὁ εἰκοστὸς δεύτερος γοδολαθί, υἱοὶ αὐτοῦ
τ fratres eius duodecim.
καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ δώδεκα.

vicesima tertia maziōth: filij eius τ fratres eius
ὁ εἰκοστὸς τρίτος μαζιώθ, υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ
duodecim. vicesima quarta ramathiezer: filij eius τ
δώδεκα. ὁ εἰκοστὸς τέταρτος ῥαμαθιέζερ, υἱοὶ αὐτοῦ καὶ
fratres eius duodecim.
ἀδελφοὶ αὐτοῦ δώδεκα.

Ca. 26.

In diuisiones ianuarū choritis: meselemias fi
Εἰς διαιρέσεις πυλῶν τοῖς κορείοις, μεσελεμίας υἱ-
lius core de filijs asaph: τ meselemia filij zacha
ὸς κορὲ ἐκ τῶν υἱῶν ἀσάφ, καὶ τῷ μεσελεμία υἱοὶ ζαχα-
rias primogenitus: iadiel secundus: zabadias
ρίας ὁ πρωτότοκος, ἰαδιὴλ ὁ δεύτερος, ζαβαδίας ὁ
tertius: iathanael quartus: elam quintus: io
τρίτος, ἰαθανιὴλ ὁ τέταρτος, αἰλὰμ ὁ πέμπτος, ἰω-
nathan sextus: elionai septimus. τ obed ed
ναθὰν ὁ ἕκτος, ἐλιωναῒ ὁ ἕβδομος. καὶ τῷ ὠβὴδ ἐδ-
dom filij sameas primogenitus: iozabad secun
δὼμ υἱοὶ σαμαίας ὁ πρωτότοκος, ἰωζαβὰδ ὁ δεύτε-
dus: ioa tertius: sachar quartus: nathana
ρος, ἰωὰ ὁ τρίτος, σαχὰρ ὁ τέταρτος, ναθανα-
el quintus: amiel sextus: issachar septi
ὴλ ὁ πέμπτος, ἀμιὴλ ὁ ἕκτος, ἰσσάχαρ ὁ ἕβδο-
mus: phellathi octauus: qm benedixit ei de9.
μος, φελλαθὶ ὁ ὄγδοος, ὅτι εὐλόγησεν αὐτὸν ὁ θεός.
τ samea filio eius nati sunt filij primo
καὶ τῷ σαμαία υἱῷ αὐτοῦ ἐτέχθησαν υἱοὶ πρωτοτοκου-
siti in domo patris eorū: qm potētes
μενοι ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς αὐτῶν, ὅτι δυνατοὶ
erāt fortitudine. filij samea: othni τ raphael τ obed
ἦσαν ἰσχύϊ. υἱοὶ σαμαία, ὀθνὶ καὶ ῥαφαὴλ καὶ ὠβὴδ
τ ezabad: τ fratres ei9 filij fortitudinis eliu
καὶ ἐζαβὰδ, καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ υἱοὶ δυνάμεως ἐλι-
τ samachia. oēs hi filij obed edom.
οὺ καὶ σαμαχία. πάντες οὗτοι υἱοὶ ὠβὴδ ἐδώμ.
ipsi τ filij eorū τ fratres eorum for
αὐτοὶ καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν ἰσχυ-
tes potentia: facientes in fortitudine in operatiōe: sexa
ροὶ δυνάμει, ποιοῦντες ἐν ἰσχύϊ ἐν τῇ ἐργασίᾳ, ἑξή-
ginta duo obed eddom. τ meselemia fi-
κοντα δύο τῷ ὠβὴδ ἐδώμ. καὶ τῷ μεσελεμία υἱ-
lij τ fratres robusti octo τ decē. τ hosa
οὶ καὶ ἀδελφοὶ δυνατοὶ ὀκτωκαίδεκα. καὶ τῷ ὁσὰ
filio merari filij custodientes pricipatū: qm nō
τῷ υἱῷ μεραρὶ υἱοὶ φυλάσσοντες τὴν ἀρχήν, ὅτι οὐκ
erat primogenitus: τ posuit eū pater ei9 in
ἦν πρωτότοκος, καὶ ἔθετο αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐτοῦ εἰς
pncipē: chelcias secundus: tabelia tertius:
ἄρχοντα, χελκίας ὁ δεύτερος, ταβελία ὁ τρίτος,
zacharias quartus. oēs hi hosa filij
ζαχαρίας ὁ τέταρτος. πάντες οὗτοι τῷ ὁσὰ υἱοὶ
τ fratres eorū tredecim. his diuisiones
καὶ ἀδελφοὶ αὐτῶν δεκατρεῖς. τούτοις αἱ διαιρέσεις
ianuarū pricipib9 exercituū per vi
τῶν πυλῶν τοῖς ἄρχουσι τῶν δυνάμεων ἐφημερί-
ces e regione fratrum eorū: ad ministrādū in
ας κατέναντι τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν, λειτουργεῖν ἐν
domo dñi. τ miserūt fortes fm paruū τ
οἴκῳ κυρίου. καὶ ἔβαλον κλήρους κατὰ τὸν μικρὸν καὶ
secūdū magnū per domos familiarū eorū: in ianu
κατὰ τὸν μέγαν κατ᾽ οἴκους πατριῶν αὐτῶν, εἰς πύ-
am τ ianuam. τ cecidit fors eorū q ad oriē
λην καὶ πύλην. καὶ ἔπεσεν ὁ κλῆρος τῶν πρὸς ἀνα-
tem selemia τ zacharia filio eius: consil
τολὰς τῷ σελεμία καὶ ζαχαρία υἱῷ αὐτοῦ, βουλευ-
tus in prudētia miserūt fortes: τ exiuit eius
τὰς ἐν συνέσει ἔβαλον κλήρους, καὶ ἐξῆλθεν αὐτοῦ
fors ad aqlonē. obed eddom ad au
ὁ κλῆρος κατὰ βορρᾶν. τῷ ὠβὴδ ἐδώμ κατὰ νό-
strū τ filijs eius e regione domus
τον καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ κατέναντι οἴκου

vicesima tertia mazioth filiis & fratribus eius duodecim: vicesima quarta romethiezer filiis & fratribus ei9 duodeci. 26. Diuisiones autem ianitorum de choritis: mesellemia filius chore de filiis asaph: filii mesellemie zacharias primogenitus: iadihel secundus: zabadias tertius: iathanael quartus: ahilam quintus: iohannan sextus: elioenai septimus. Filii autem obededom semeias primogenit9: iozabad secūdus: iohaa tertius sachar quart9: nathanael quintus: amihel sextus: isachar septimus: phollathi octauus: quia benedixit illi deus. Semeie aūt filio ei9 nati sunt filii prefecti familiarum suarū: erāt enim filii fortissimi. Filii ergo semeia othin & raphael & obed elzabath & frēs ei9 viri fortissimi: heliu quoq & samathias. Omēs hi de filiis obededom ipsi & filii & fratres eorū fortissimi ad ministrandū sexaginta duo de obededom. Porro mesellamie filii & fratres eorum robustissimi decem & octo. De hosa aūt .i. de filiis merari semri princeps. Non enim habuerat priogenitū & idcirco posuerat eum pr̄ ei9 in principē: helchias secund9: tabelias terti9: zacharias quart9. Omnes hi filii & fratres oza tredecim. Hi diuisi sunt in ianitores vt semper principes custodiarū sicut et fratres eorum ministrarēt in domo dñi. Misse sunt ergo fortes ex equo: & paruis & magnis p familias suas in vnaquaq portarū. Cecidit ergo fors oriētalis selemie. Porro zacharie filio ei9 viro prudētissimo & erudito sortito obtigit plaga septētrionalis. Obededō vero & filiis eius ad austrū in qua parte domus erat

לשלשה ועשרים למחזיאות בניו
ואחיו שנים עשר׃ לארבעה ועשרים
לרוממתי עזר בניו ואחיו שנים
עשר׃ למחלקות לשערים Cap. xxvj
לקרחים משלמיהו בן קרא מן בני
אסף׃ ולמשלמיהו בנים זכריהו
הבכור ידיעאל השני זבדיהו
השלישי יתניאל הרביעי׃ עילם
החמישי יהוחנן הששי אליהועיני
השביעי׃ ולעבד אדם בנים שמעיה
הבכור יהוזבד השני יואח השלישי
ושכר הרביעי ונתנאל החמישי׃
עמיאל הששי יששכר השביעי
פעלתי השמיני כי ברכו אלהים׃
ולשמעיה בנו נולד בנים הממשלים
לבית אביהם כי גבורי חיל המה׃
בני שמעיה עתני ורפאל ועובד
אלזבד אחיו בני חיל אליהו
וסמכיהו׃ כל אלה מבני עבד אדם
המה ובניהם ואחיהם איש חיל
בכח לעבדה ששים ושנים לעבד
אדם׃ ולמשלמיהו בנים ואחים בני
חיל שמונה עשר׃ ולחסה מן בני
מררי בנים שמרי הראש כי לא
היה בכור וישימהו אביהו לראש׃
חלקיהו השני טבליהו השלשי
זכריהו הרבעי כל בנים ואחים
לחסה שלשה עשר׃ לאלה
מחלקות השערים לראשי
הגברים משמרות לעמת אחיהם
לשרת בבית יהוה׃ ויפילו גורלות
כקטן כגדול לבית אבותם לשער
ושער׃ ויפל הגורל מזרחה
לשלמיהו וזכריהו בנו יועץ בשכל
הפילו גורלות ויצא גורלו צפונה׃
לעבד אדם נגבה ולבניו בית

האספים: לשפים ולחסה למערב   ערב
עם שער שלכת במסלה העולה   סלל עלה
משמר לעמת משמר: למזרח   שמר
הלוים ששה לצפונה ליום ארבעה   צפן
לנגבה ליום ארבעה ולאספים
שנים שנים: לפרבר למערב ארבעה   שנה רבע
למסלה שנים לפרבר: אלה
מחלקות השערים לבני הקרחי   חלק
ולבני מררי: והלוים אחיה על
אוצרות בית האלהים ולאצרות
הקדשים: בני לעדן בני הגרשני
ללעדן ראשי האבות ללעדן
הגרשני יחיאלי: בני יחיאלי זיתם
ויואל אחיו על אצרות בית יהוה:
לעמרמי ליצהרי לחברוני לעזיאלי:
ושבאל בן גרשום בן משה נגיד על   נגד
האצרות: ואחיו לאליעזר רחביהו   אצר
בנו וישעיהו בנו ויורם בנו וזכרי
בנו ושלמית בנו: הוא שלמות
ואחיו על כל אצרות הקדשים
אשר הקדיש דויד המלך וראשי   קדש
האבות לשרי האלפים והמאות   שור מאה
ושרי הצבא: מן המלחמות ומן   לחם
השלל הקדישו לחזק לבית יהוה:
וכל הרקדיש שמואל הראה
ושאול בן קיש ואבנר בן נר ויואב
בן צרויה כל המקדיש על יד
שלמית ואחיו: ליצהרי כנניהו
ובניו למלאכה החיצונה על ישראל   לאך חוץ
לשטרים ולשפטים: לחברוני
חשביהו ואחיו בני חיל אלף
ושבע מאות על פקדת ישראל
מעבר לירדן מערבה לכל מלאכת   עבר
יהוה ולעבדת המלך: לחברוני
יריה הראש לחברוני לתלדתיו   ילד
לאבות בשנת הארבעים למלכות   שנה רבע

seniorum concilium. Sephphima & hosa ad occidentē iuxta portā que ducit ad viā ascensionis: custodia cōtra custodiā. ad orientē vero leuite sex: et ad aquilonē quattuor per diem: atq; ad meridiem similiter in die qttuor: vbi erat conciliū bini & bini. In cellulis quoq; ianitorū ad occidentē: qttuor in via: biniq; p cellulas. He sunt diuisiōes ianitorū filiorū chore & merari. Porro achias erat super thesauros dom⁹ dei & vasa sanctorum. Filii quoq; ledan filii gersonni. De ledán principes familiarum: ledan & gersonni iciheli. Filii iciheli: zatham & iohel frater eius super thesauros dom⁹ domini amramitis & ysaaritis & hebrōitis et ozihelitis. Subahel aūt filius gersan filii moysi preprositus thesauris. Frater quoq; eius eliezer cuius filius raabia: & huius fili⁹ esaias et huius filius iorā: huius quoq; fili⁹ zechri & huius fili⁹ selemith. Ipē selemith & fratres eius super thesauros sanctorū q̄ sanctificauit dd̄ rex & principes familiarū & tribuni & cēturiones & duces exercitus: de bellis & manubiis p̄liorū q̄ consecrauerāt ad istaurationē & suppellectilē templi dn̄i. Hec aūt vniuersa sctificauit samuel vidēs: et saul filius cis: & abner fili⁹ ner: & ioab fili⁹ saruie: oēsq; sanctificauerāt ea p manū salemith & fratrū ei⁹. Isaaritis vero p̄erat chonenias & filii eius ad opa forinsec⁹ sup isrl̄ ad docēdū & iudicādum eos. Porro de hebronitis asabias & fratres eius viri fortissimi mille septingenti preerāt israel: trans iordanē cōtra occidentē in cūctis operibus dn̄i & in ministeriū regis. Hebronitarū autē princeps fuit ieria secundū familias & cognationes eorum. Quadragesimo anno regni

asaphim in secūdis vestibulis. osa ad occi
ἀσαφὶμ εἰς δεύτερον τοῖς προθύροις. τῷ ὡσὰ πρὸς δυσ
dētē cū porta pastophorij in semita ascē
μαῖς μετὰ τῆς πύλης παστοφορίου ἐν τῇ τρίβῳ τῆς ἀνα
sionis custodia cōtra custodiā. ad oriētē
βάσεως φυλακὴ κατέναντι φυλακῆς. πρὸς ἀνατολὰς
leuite sex per diē ad aqlonē: quattuor per diem
οἱ λευῖται ἓξ τὴν ἡμέραν πρὸς βορρᾶν, τέσσαρες τὴν ἡμέραν
ad meridiē. & asaphim duo duo p successionem.
πρὸς νότον. καὶ τοῖς ἀσαφὶμ δύο δύο εἰς διαδεχομένους.
& ad occidētē quattuor. & in semitā duo duo
καὶ πρὸς δυσμαῖς τέσσαρες. καὶ εἰς τὴν τρίβον δύο δύο
per successionē. he diuisiones ianitorū filijs
διαδεχόμενοι. αὗται αἱ διαιρέσεις τῶν πυλωρῶν τοῖς υἱοῖς
core: & filijs merari. & leuite fratres eo
κορέ, καὶ τοῖς υἱοῖς μεραρί. καὶ οἱ λευῖται οἱ ἀδελφοὶ αὐ
rum sup thesauros domus dñi & sup thesau
τῶν ἐπὶ τῶν θησαυρῶν οἴκου κυρίου καὶ ἐπὶ τῶν θησαυ
ros sctōꝝ. filij laadan filij gerson laadan princi
ρῶν τῶν ἁγίων. υἱοὶ λααδὰν υἱοὶ γηρσὼν τῷ λααδὰν ἄρχον
pes cognationū laadan: gerson iehiel. filij
τες τῶν πατριῶν τῶν λααδάν, τῷ γηρσὼν ἰεϊήλ. υἱοὶ
iehiel: zethan & ioel fratres eius: sup thesauros do
ἰεϊήλ, ζηθὰν καὶ ἰωὴλ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, ἐπὶ θησαυρῶν οἴ
mus dñi. amran & issaar & chebron & oziel:
κου κυρίου. τῷ ἀμρὰν καὶ ἰσσαὰρ καὶ χεβρὼν καὶ ὀζιήλ.
sobiel filius gersam filius moyse dux sup the
σωβιὴλ ὁ τοῦ γηρσὰμ ὁ τοῦ μωυσῆ ἡγούμενος ἐπὶ τῶν θη
sauros. & fratri eius eliezer raabia fili⁹ e
σαυρῶν. καὶ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἐλιέζερ ῥααβία υἱὸς αὐ
ius: & iosee filius eius: & ioram filius eius: & ze
τοῦ, καὶ ἰωσηὲ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ἰωρὰμ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ζε
chri filius eius: & salamith filius eius: ipse sala
χρὶ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ σαλαμὶθ υἱὸς αὐτοῦ, αὐτὸς σαλα
mith & fratres eius sup oēs thesauros
μὶθ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐπὶ πάντων τῶν θησαυρῶν
sctōꝝ: quos sctificauit dauid rex: & pri
τῶν ἁγίων, οὓς ἡγίασεν δαυὶδ ὁ βασιλεύς, καὶ οἱ ἄρ
cipes familiarū tribuni & cēturiōes:
χοντες τῶν πατριῶν χιλίαρχοι καὶ ἑκατόνταρχοι,
& pricipes exercitus q̄ cepert ex bellis
καὶ οἱ ἄρχοντες τῆς δυνάμεως ἃ ἔλαβον ἐκ πολέμων
& ex spolijs. & sctificauit ab ipsis vt nō defice
καὶ ἐκ λαφύρων. καὶ ἡγίασεν ἀπ᾽ αὐτῶν τοῦ μὴ καθυστε
ret edificatio domus dñi: & in omni
ρῆσαι τὴν οἰκοδομὴν τοῦ οἴκου κυρίου, καὶ ἐπὶ πᾶσι
bus sctis dei q̄ sctificauit samuel vidēs: &
τῶν τῶν ἁγίων τοῦ θεοῦ ὅσα ἡγίασεν σαμουὴλ ὁ ὁρῶν, καὶ
saul filius cis: & abenner filius ner: & ioab
σαοὺλ ὁ τοῦ κίς, καὶ ἀβεννὴρ ὁ τοῦ νήρ, καὶ ἰωὰβ
filius saruia: & ois sctificās per manū salo
ὁ τοῦ σαρουία, καὶ πᾶς ὁ ἁγιάζων διὰ χειρὸς σαλω
mith & fratrum eorum. issaari & chonenia &
μὶθ καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν. ἰσσααρὶ καὶ χωνενία καὶ
filij eius ad opus ministerij forinsec⁹ sup
υἱοὶ αὐτοῦ εἰς τὸ ἔργον τῆς ἐργασίας τῆς ἔξω ἐπὶ
israel vt scriberent & iudicarēt. che
τὸν ἰσραὴλ τοῦ γραμματεύειν καὶ διακρίνειν. τῷ χε
broni asabias & fratres eius filij fortitudinis:
βρωνὶ ἀσαβίας καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ υἱοὶ δυνάμεως,
mille & septingenti: q̄ sup cōsideratione
χίλιοι καὶ ἑπτακόσιοι, οἱ ἐπὶ τῆς ἐπισκέψεως
israel: trās iordanē ad occidentē in
τοῦ ἰσραήλ, πέραν τοῦ ἰορδάνου πρὸς δυσμαῖς εἰς
omne ministeriū dñi & opus regis.
πᾶσαν λειτουργίαν κυρίου καὶ ἐργασίαν τοῦ βασιλέως.
chebroni iorias princeps chebroni sm gña
τοῦ χεβρωνὶ ἰωρίας ὁ ἄρχων τῶν χεβρωνὶ κατὰ γε
tiones eoꝝ & sm familias eoꝝ in anno
νέσεις αὐτῶν καὶ κατὰ πατριὰς αὐτῶν ἐν τῷ ἔτει
quadragesimo regni
τῷ τεσσαρακοστῷ τῆς βασιλείας

C

D

dauid recensiti sunt: & inuēt⁹ ē vir fortis in ip
δαυὶδ ἐπεσκέπησαν, καὶ εὑρέθη ἀνὴρ δυνατὸς ἐν αὐ
sis in iazer galaaditidos: & fratres eius
τοῖς ἐν ἰαζὴρ τῆς γαλααδίτιδος, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ
filij potēte duo milia & septingēti principes fami
υἱοὶ δυνάμεως δισχίλιοι καὶ ἑπτακόσιοι ἄρχοντες πα
liarū. & cōstituit eos dauid rex in
τριῶν. καὶ κατέστησεν αὐτοὺς δαυὶδ ὁ βασιλεὺς ἐπὶ
ruben & gad & dimidie tribui manasse
τοῦ ῥουβὴν καὶ τοῦ γὰδ καὶ τοῦ ἡμίσους φυλῆς μανασσῆ
in oēm sermonē dei & sermonē regis.
εἰς πάντα λόγον τοῦ θεοῦ καὶ λόγον τοῦ βασιλέως. Ca. 27.

A

Et filij israel sm numerū suū principes
Καὶ οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ κατὰ ἀριθμὸν αὐτῶν ἄρχοντες
familiarū tribuni & cēturiones & scri
τῶν πατριῶν χιλίαρχοι καὶ ἑκατόνταρχοι καὶ γραμμα
be ministrantes regi & in oēm ser
τεῖς οἱ λειτουργοῦντες τῷ βασιλεῖ καὶ εἰς πάντα λό
monē regis sm diuisiones in omnē smonē
γον τοῦ βασιλέως κατὰ διαιρέσεις εἰς πάντα λόγον
ingredientis & egredientis mēse ex mēse:
τοῦ εἰσπορευομένου καὶ ἐκπορευομένου μῆνα ἐκ μηνός,
in oēs mēses anni diuisio vna
εἰς πάντας τοὺς μῆνας τοῦ ἐνιαυτοῦ διαίρεσις μία
viginti & quattuor milia. & in diuisione
εἴκοσι καὶ τέσσαρες χιλιάδες. καὶ ἐπὶ τῆς διαιρέσεως τῆς
prima mēsis primi: iesboam filius zabdiel:
πρώτης τοῦ μηνὸς τοῦ πρώτου, ἰεσβοὰμ ὁ τοῦ ζαβδιήλ,
& in diuisione eius viginti & quattuor mi
καὶ ἐπὶ τῆς διαιρέσεως αὐτοῦ εἴκοσι καὶ τέσσαρες χιλιά
lia. de filijs phares pricceps oium principum
δες. ἀπὸ τῶν υἱῶν φαρὲς ἄρχων πάντων τῶν ἀρχόντων
exercitus mēsis primi. & in diui
τῆς δυνάμεως τοῦ μηνὸς τοῦ πρώτου. καὶ ἐπὶ τῆς διαιρέ
sione mēsis secundi dodai achohi: &
σεως τοῦ μηνὸς τοῦ δευτέρου δωδαὶ ὁ ἀχωχί, καὶ ἡ
diuisio eius: & macelloth dux: & in
διαίρεσις αὐτοῦ, καὶ μακελλὼθ ὁ ἡγούμενος, καὶ ἐπὶ
diuisione eius viginti & quattuor milia. pri
τῆς διαιρέσεως αὐτοῦ εἴκοσι καὶ τέσσαρες χιλιάδες. ὁ ἄρ
ceps exercitus tertius mēse tertio bane
χων τῆς δυνάμεως ὁ τρίτος τῷ μηνὶ τῷ τρίτῳ βανέ
as filius ioiade sacerdos priceps: & in diuisio
ας ὁ τοῦ ἰωιαδὲ ὁ ἱερεὺς ὁ ἄρχων, καὶ ἐπὶ τῆς διαιρέσε
ne eius viginti & quattuor milia: ipse baneas
ως αὐτοῦ εἴκοσι καὶ τέσσαρες χιλιάδες, αὐτὸς βανέας
fortior triginta. & sup triginta:
δυνατώτερος τῶν τριάκοντα καὶ ἐπὶ τῶν τριάκοντα,
& in diuisione eius amizabal filius eius.
καὶ ἐπὶ τῆς διαιρέσεως αὐτοῦ ἀμιζαβὰλ υἱὸς αὐτοῦ.
quartus in mēse quarto assael frater
ὁ τέταρτος ἐν τῷ μηνὶ τῷ τετάρτῳ ἀσαὴλ ὁ ἀδελφὸς
ioab & zabdeas filius eius: & fratres eius
ἰωὰβ καὶ ζαβδαίας υἱὸς αὐτοῦ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ
post eum: & in diuisione ei⁹ viginti &
ὀπίσω αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τῆς διαιρέσεως αὐτοῦ εἴκοσι καὶ
quattuor milia. quintus in mēse quinto
τέσσαρες χιλιάδες. ὁ πέμπτος ἐν τῷ μηνὶ τῷ πέμπτῳ
priceps samaoth fili⁹ iezra: & in diuisione eius
ὁ ἄρχων σαμαὼθ ὁ ἰεζρά, καὶ ἐπὶ τῆς διαιρέσεως αὐτοῦ
viginti & quattuor milia. sextus in mēse
εἴκοσι καὶ τέσσαρες χιλιάδες. ὁ ἕκτος ἐν τῷ μηνὶ τῷ
sexto: ira filius ecces thecoites: & in diui
ἕκτῳ, ἰρὰ υἱὸς ἐκκὴς ὁ θεκωίτης, καὶ ἐπὶ τῆς διαιρέ
sione eius viginti & quattuor milia. septimus
σεως αὐτοῦ εἴκοσι καὶ τέσσαρες χιλιάδες. ὁ ἕβδομος
in mēse septimo: chelles phalloni de
ἐν τῷ μηνὶ τῷ ἑβδόμῳ, χελλὴς ὁ φαλλωνὶ ἀπὸ τῶν
filijs ephraim: & in diuisione eius viginti
υἱῶν ἐφραίμ, καὶ ἐπὶ τῆς διαιρέσεως αὐτοῦ εἴκοσι
& qttuor milia.
καὶ τέσσαρες χιλιάδες.

B

david recēsiti sunt & inuenti sunt viri fortissimi iazer galaad fratresq; eius robustioris etatis duo milia septingenti principes familiarum. Preposuit autē eos dauid rex rubenitis & gaditis & dimidie tribui manasse: in omne ministeriū dei & regis.

27\.

Filii autem israel secundū nūerum suū principes familiarū tribuni & centuriones & prefecti qui ministrabant regi iuxta turmas suas ingredietes & egrediētes p singulos meses in anno viginti quattuor milibus singuli preerant. Prime turme in primo mense iesboam preerat filius zabdihel & sub eo viginti quatuor milia. De filiis phares: princeps cunctorū principum exercitus in mēse primo. Secūdi mēsis habebat turmam dudiá ahites, & post se alter noīe macelloth q regebat ptē exercit⁹ viginti qttuor milium. Dux quoq; turme tertie in mense tertio erat banaias filius ioiade sacerdotis. & in diuisione sua viginti quattuor milia. Ipē est banaias fortissimus inter triginta & super triginta. Preerat aūt turme ipius amizadab filius eius. Quartus mense quarto asael frater ioab & zabedias filius eius post eū: & in turma ei⁹ viginti quattuor milia. Quintus mense quinto princeps famaoth iezerites: et in turma ei⁹ viginti quattuor milia. Sextus mēse sexto hyra filius acces thecuites: & in turma eius viginti quattuor milia. Septimus mense septimo helles phallonites de filiis ephraim: & in turma eius viginti quattuor milia.

דרש מצא   דויד נדרשו וימצא בהם גבורי
גבר   חיל ביעזיר גלעד: ואחיו בני חיל
מאה   אלפים ושבע מאות ראשי האבות
פקד   ויפקידם דויד המלך על הראובני
חצה   והגדי וחצי שבט המנשי לכל
דבר האלהים ודבר המלך:

Ca. xxvij

ובני ישראל למספרם
ספר   ראשי האבות ושרי האלפים
שור   והמאות ושטריהם המשרתים
שרת   את המלך לכל דבר המחלקות
חלק   הבאה והיצאת חדש בחדש
בוא   לכל חדשי השנה המחלקת
האחת עשרים וארבעה אלף:
על המחלקת הראשונה לחדש
הראשון ישבעם בן זבדיאל
ועל מחלקתו עשרים וארבעה אלף:
מן בני פרץ הראש לכל שרי הצבאות
לחדש הראשון: ועל מחלקת החדש
השני דודי האחוחי ומחלקתו
ומקלות הנגיד ועל מחלקתו עשרים   נגד
וארבעה אלף: שר הצבא השלישי   שלש
לחדש השלישי בניהו בן יהוידע
הכהן ראש ועל מחלקתו עשרים
וארבעה אלף: הוא בניהו גבור
השלשים ועל השלשים ומחלקתו   רבע גבר חלק
עמיזבד בנו: הרביעי לחדש
הרביעי עשהאל אחי יואב וזבדיה
בנו אחריו ועל מחלקתו עשרים
וארבעה אלף: החמישי לחדש   חמש
החמישי השר שמהות היזרח ועל
מחלקתו עשרים וארבעה אלף:
הששי לחדש הששי עירא בן
עקש התקועי ועל מחלקתו עשרים
וארבעה אלף: השביעי לחדש   שבע
השביעי חלץ הפלוני מן בני אפרים
ועל מחלקתו עשרים וארבעה אלף:

הַשְּׁמִינִי לַחֹדֶשׁ הַשְּׁמִינִי סִבְּכַי הַחֻשָׁתִי לַזַּרְחִי וְעַל מַחֲלֻקְתּוֹ עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה אָלֶף׃ הַתְּשִׁיעִי לַחֹדֶשׁ הַתְּשִׁיעִי אֲבִיעֶזֶר הָעַנְּתֹתִי לַבֶּנְיָמִינִי וְעַל מַחֲלֻקְתּוֹ עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה אָלֶף׃ הָעֲשִׂירִי לַחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי מַהְרַי הַנְּטוֹפָתִי לַזַּרְחִי וְעַל מַחֲלֻקְתּוֹ עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה אָלֶף׃ עַשְׁתֵּי עָשָׂר לְעַשְׁתֵּי עָשָׂר הַחֹדֶשׁ בְּנָיָה הַפִּרְעָתוֹנִי מִן בְּנֵי אֶפְרָיִם וְעַל מַחֲלֻקְתּוֹ עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה אָלֶף׃ הַשְּׁנֵים עָשָׂר לִשְׁנֵים עָשָׂר הַחֹדֶשׁ חֶלְדַּי הַנְּטוֹפָתִי לְעָתְנִיאֵל וְעַל מַחֲלֻקְתּוֹ עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה אָלֶף׃ וְעַל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל לָרְאוּבֵנִי נָגִיד אֱלִיעֶזֶר בֶּן זִכְרִי לַשִּׁמְעוֹנִי שְׁפַטְיָהוּ בֶּן מַעֲכָה׃ לְלֵוִי חֲשַׁבְיָה בֶן קְמוּאֵל לְאַהֲרֹן צָדוֹק׃ לִיהוּדָה אֱלִיהוּ מֵאֲחֵי דָוִיד לְיִשָּׂשכָר עָמְרִי בֶּן מִיכָאֵל׃ לִזְבוּלֻן יִשְׁמַעְיָהוּ בֶּן עֹבַדְיָהוּ לְנַפְתָּלִי יְרִימוֹת בֶּן עַזְרִיאֵל׃ לִבְנֵי אֶפְרַיִם הוֹשֵׁעַ בֶּן עֲזַזְיָהוּ לַחֲצִי שֵׁבֶט מְנַשֶּׁה יוֹאֵל בֶּן פְּדָיָהוּ׃ לַחֲצִי הַמְנַשֶּׁה גִּלְעָדָה יִדּוֹ בֶּן זְכַרְיָהוּ לְבִנְיָמִן יַעֲשִׂיאֵל בֶּן אַבְנֵר׃ לְדָן עֲזַרְאֵל בֶּן יְרֹחָם אֵלֶּה שָׂרֵי שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל׃ וְלֹא נָשָׂא דָוִיד מִסְפָּרָם לְמִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּלְמָטָּה כִּי אָמַר יְהוָה לְהַרְבּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמָיִם׃ יוֹאָב בֶּן צְרוּיָה הֵחֵל לִמְנוֹת וְלֹא כִלָּה וַיְהִי בָזֹאת קֶצֶף עַל יִשְׂרָאֵל וְלֹא עָלָה הַמִּסְפָּר בְּמִסְפַּר דִּבְרֵי הַיָּמִים לַמֶּלֶךְ דָּוִיד׃ וְעַל אֹצְרוֹת הַמֶּלֶךְ עַזְמָוֶת בֶּן עֲדִיאֵל וְעַל הָאֹצָרוֹת בַּשָּׂדֶה בֶּעָרִים וּבַכְּפָרִים וּבַמִּגְדָּלוֹת יְהוֹנָתָן בֶּן עֻזִּיָּהוּ׃ וְעַל עֹשֵׂי מְלֶאכֶת הַשָּׂדֶה לַעֲבֹדַת לַאֲ

Marginal roots: תשע · שנה · עשר · נגד · חיה · ספר · רבה · כבב · חלל · כלה · היה · יום · עזר · גדל

Octauus mense octauo sobochai vsathites de stirpe zarai & in turma eius vigīti quattuor milia. Nonus mense nono abiezer anathotites de filiis iemini & in turma eius vigīti quattuor milia. Decimus mense decimo marai & ipse nethophatites de stirpe zarai et in turma eius viginti quattuor milia. Vndecimus mense vndecimo banaias pharathonites de filiis ephraim: & in turma eius viginti quattuor milia. Duodecimus mēse duodecimo addai nethophatites de stirpe gothoniel et ī turma eius viginti quattuor milia. Porro tribubus preerāt in israel: rubenitis: dux eliezer filius zechri. Symeonitis: dux saphatias filius macha: leuitis asabias filius chamuel: aaronitis sadoch: iuda heliu frater dauid: ysachar amri filius michael: zabulonitis iesmaias filius abdie: neptalitibus hierimoth filius oziel: filiis ephraī osee filius ozaziu: dimidie tribui manasse: iohel filius phadaie: & dimidie tribui manasse in galaad iaddo filius zacharie: beniamī autē iasihel filius abner: dan vero ezrihel filius ieroam. Hi principes filiorū israel. Noluit autem dauid numerare eos a vigīti annis inferius: quia dixerat dominus vt multiplicaret israel quasi stellas celi. Ioab filius saruie ceperat numerare nec cōpleuit: quia sup hoc ira dei irruerat in israel: & idcirco numerus eorū q fuerāt recēsiti nō ē relatus in fastos regis dauid. Super thesauros autē regis fuit asmoth filius adihel. His autē thesauris q erāt in vrbibus & in vicis & in turribus presidebat ionathan filius ozie. Operi autē rustico & agricolis qui exercebant

octauus in mense octauo: sabachai vsathi
ὀγδοος ἐν τῷ μηνὶ τῷ ὀγδόῳ, σαβαχαὶ ὁ ὑσαθὶ
zaraithe: et in diuisione eius viginti et
ζαραϊθὶ, καὶ ἐπὶ τῆς διαιρέσεως αὐτοῦ εἴκοσι καὶ
quattuor milia. nonus in mense nono:
τέσσαρες χιλιάδες. ὁ ἔννατος ἐν τῷ μηνὶ τῷ ἐννάτῳ,
abiezer ex anathoth de tribu beniamin: et in diui
ἀβιέζερ ὁ ἐξ ἀναθὼθ ἐκ γῆς βενιαμὶν, καὶ ἐπὶ τῆς διαι
sione eius viginti et quattuor milia. deci
ρέσεως αὐτοῦ εἴκοσι καὶ τέσσαρες χιλιάδες. ὁ δέκα
mus in mense decimo: maari netophathi zarai:
τος ἐν τῷ μηνὶ τῷ δεκάτῳ, μααρὶ ὁ νετοφαθὶ τῷ ζαραϊ,
et in diuisione eius viginti et quattuor mi
καὶ ἐπὶ τῆς διαιρέσεως αὐτοῦ εἴκοσι καὶ τέσσαρες χι
lia. vndecimus in mense vndecimo: banaias ex pharathon de filiis ephraim: et in
λιάδες. ὁ ἑνδέκατος ἐν τῷ μηνὶ τῷ ἑνδεκάτῳ, βα
ναίας ὁ ἐκ φαραθὼν ἐκ τῶν υἱῶν ἐφραίμ, καὶ ἐπὶ τῆς
diuisione eius viginti et quattuor milia. duo
διαιρέσεως αὐτοῦ εἴκοσι καὶ τέσσαρες χιλιάδες. ὁ δω
decimus in mense duodecimo: holdai nepha
δέκατος ἐν τῷ μηνὶ τῷ δωδεκάτῳ, ὀλδαῒ ὁ νεφα
thi gothoniel: et in diuisione eius viginti
θὶ τῷ γοθονιὴλ, καὶ ἐπὶ τῆς διαιρέσεως αὐτοῦ εἴκοσι
et quattuor milia. et in tribus israel:
καὶ τέσσαρες χιλιάδες. καὶ ἐπὶ τῶν φυλῶν ἰσραήλ,
ruben dux eliezer filius zechri. simeon
τῷ ῥουβὴν ἡγούμενος ἐλιέζερ υἱὸς ζεχρί. τῷ συμεὼν
saphatias filius maacha. leui asabia filius camuel.
σαφατίας ὁ τοῦ μααχά. τῷ λευὶ ἀσαβία υἱὸς καμουήλ.
aaron sadduc. iuda elia fratrum dauid.
τῷ ἀαρὼν σαδδούκ. τῷ ἰούδα ἐλιὰβ τῶν ἀδελφῶν δαυίδ.
issachar ambri filius michael.
τῷ ἰσσάχαρ ἀμβρὶ ὁ τοῦ μιχαήλ.
zabulon samaias filius audiu. nephthalim hieri
τῷ ζαβουλὼν σαμαίας ὁ τοῦ αὐδίου. τῷ νεφθαλεὶμ ἱερι
moth filius ezihel. ephraim osee filius oziu.
μοὺθ ὁ τοῦ ἐζιήλ. τῷ ἐφραὶμ ὡσηὲ ὁ τοῦ ὀζίου. τῷ
dimidie tribus manasse ioel filius phadaie. dimi
ἡμίσει φυλῆς μανασσῆ ἰωὴλ υἱὸς φαδαίου. τῷ ἡμί
die manasse qui in terra galaad iaddai filius
σει τοῦ μανασσῆ τῶν ἐν γῇ γαλαὰδ ἰαδδαὶ ὁ τοῦ
zacharie. filiis beniamin iassiel filius abenner.
ζαχαρίου. τοῖς υἱοῖς βενιαμὶν ἰασιὴλ ὁ τοῦ ἀβεννήρ.
dan azriel filius hieroam. hi patriarche
τῷ δὰν ἀζριὴλ ὁ τοῦ ἰερωάμ. οὗτοι οἱ πατριάρχαι τῶν
tribuum israel. et non accepit dauid numerum ip-
φυλῶν ἰσραήλ. καὶ οὐκ ἔλαβε δαυὶδ τὸν ἀριθμὸν αὐ
sorum a viginti annis et infra: quia dixerat dominus
τῶν ἀπὸ εἰκοσαετοῦς καὶ κάτω, ὅτι εἶπε κύριος
vt multiplicaret israel quasi stellas celi.
πληθῦναι τὸν ἰσραὴλ ὡς τοὺς ἀστέρας τοῦ οὐρανοῦ.
ioab filius saruia incepit numerare in populo: et
ἰωὰβ υἱὸς σαρουία ἤρξατο ἀριθμεῖν ἐν τῷ λαῷ, καὶ
nō compleuit. et facta est in hoc ira in isra-
οὐ συνετέλεσεν. καὶ ἐγένετο ἐν τούτῳ ὀργὴ ἐπὶ ἰσ
rael: et nō relatus est numerus in libro sermonū
ραὴλ, καὶ οὐ κατεχωρίσθη ὁ ἀριθμὸς ἐν βιβλίῳ λόγων
dierum regis dauid. et super thesauros
ἡμερῶν τοῦ βασιλέως δαυίδ. καὶ ἐπὶ τῶν θησαυρῶν
regis: asmoth filius odiel. et sup thesauros qui in agro et in vrbibus et
τοῦ βασιλέως, ἀσμὼθ ὁ τοῦ ὠδιήλ. καὶ ἐπὶ τῶν θη
σαυρῶν τῶν ἐν ἀγρῷ καὶ ἐν ταῖς πόλεσι καὶ ταῖς
vicis et in villis et in turribus:
κώμαις καὶ ἐν τοῖς ἐποικίοις καὶ ἐν τοῖς πύργοις,
ionathan filius ozie. et sup agricolas
ἰωνάθαν ὁ τοῦ ὀζίου. καὶ ἐπὶ τῶν γεωργούντων τῶν
qui exercebant
ἐργαζομένων

Marginal note: 2.Reg. 24.a.

C

D

terram: ezrai filius chalub. et sup vineta: se
τὴν γῆν, ἐζραὶ ὁ τοῦ χαλούβ. καὶ ἐπὶ τῶν ἀμπελώνων, σε
mei ramatheus. et sup thesauros qui in cel
μεῒ ὁ ῥαμαθαῖος. καὶ ἐπὶ τῶν θησαυρῶν τῶν ἐν τοῖς χωρί
lis vini: zabdi filius saphami. et sup olliueta
οις τοῦ οἴνου, ζαβδὶ ὁ τοῦ σαφαμί. καὶ ἐπὶ τῶν ἐλαιώνων
et sup sycomoros in campestribus: balanan geddo
καὶ τῶν συκαμίνων τῶν ἐν τῇ πεδινῇ, βαλαανὰν ὁ γεδδω
rites. et sup thesauros olei: ioas. et sup
ρίτης. καὶ ἐπὶ τῶν θησαυρῶν τοῦ ἐλαίου, ἰωάς. καὶ ἐπὶ τῶν
boues qui pascebāt in saron: satrai saronites.
βοῶν τῶν νομάδων τῶν ἐν τῷ σαρὼν, σατραῒ ὁ σαρωνίτης.
et sup boues qui in vallibus: saphat filius adlai.
καὶ ἐπὶ τῶν βοῶν τῶν ἐν τοῖς αὐλῶσι, σαφὰτ υἱὸς ἀδλαΐ.
et sup camelos: obil ismaelites. et sup a-
καὶ ἐπὶ τῶν καμήλων, ὠβὶλ ὁ ἰσμαηλίτης. καὶ ἐπὶ τῶν ὄ
sinos: iadias de merathō. et sup oues: iaziz
νων, ἰαδίας ὁ ἐκ μεραθών, καὶ ἐπὶ τῶν προβάτων, ἰαζὶζ ὁ
agareni. omnes hi principes substantie re
ἀγαρί. πάντες οὗτοι ἄρχοντες τῶν ὑπαρχόντων τοῦ βα
gis dauid. et ionathā patruus dauid: con-
σιλέως δαυίδ. καὶ ἰωνάθαν ὁ πατράδελφος δαυίδ, σύμ
siliarius homo prudens et litteratus ipse. et io
βουλος ἄνθρωπος συνετὸς καὶ γραμματεὺς αὐτός. καὶ ἰω
el filius achamani cū filiis regis. et achitophel
ὴλ ὁ τοῦ ἀχαμανὶ μετὰ τῶν υἱῶν τοῦ βασιλέως. καὶ ἀχιτόφελ
consiliarius regis. et chusi primus amicus re
σύμβουλος τοῦ βασιλέως. καὶ χουσὶ ὁ πρῶτος φίλος τοῦ βασι
gis. et post achitophel adherebat ioiade filius banaie
λέως. καὶ μετὰ ἀχιτόφελ ἐχόμενος ἰωαδὲ ὁ τοῦ βαναίου
et abiathar. et princeps exercitus regis dauid ioab.
καὶ ἀβιάθαρ. καὶ ἀρχιστράτηγος τοῦ βασιλέως δαυὶδ ἰωάβ.

28. A

Et conuocauit dauid omnes principes
Καὶ ἐξεκκλησίασε δαυὶδ πάντας τοὺς ἄρχοντας
israel principes tribuum: et principes di
ἰσραὴλ, ἄρχοντας τῶν φυλῶν, καὶ τοὺς ἄρχοντας τῶν δι
uisionum qui circumstabant ministrabant re
αιρέσεων τῶν ἐφημεριῶν τοὺς λειτουργοῦντας τῷ βασι
gi: et principes millium et centuria
λεῖ, καὶ τοὺς χιλιάρχους καὶ τοὺς ἑκατοντάρ
rum: et principes thesaurorum: et qui erāt sup
χους, καὶ τοὺς ἄρχοντας τῶν θησαυρῶν, καὶ τοὺς ἐπὶ τῶν
substantie eius et omnis possessionis regis
ὑπαρχόντων αὐτοῦ καὶ πάσης τῆς κτήσεως τοῦ βασιλέως
et filios suos cū eunuchis: et potentes
καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ σὺν τοῖς εὐνούχοις, καὶ τοὺς δυνάστας
et pugnatores exercitus conuocauit in hierusalem.
καὶ τοὺς μαχητὰς τῆς στρατιᾶς ἐξεκκλησίασεν ἐν ἱερου
et stetit dauid rex in medio concionis
σαλήμ. καὶ ἔστη δαυὶδ ὁ βασιλεὺς ἐν μέσῳ τῆς ἐκκλησίας
et dixit: audite me fratres mei et populus meus: mihi fu
καὶ εἶπεν, ἀκούσατέ μου, ἀδελφοὶ μου καὶ λαός μου, ἐμοὶ ἐγέ
it in corde vt edificarem domū requiei ar
νετο ἐπὶ καρδίαν οἰκοδομῆσαι οἶκον ἀναπαύσεως τῆς κιβω
ce federis dñi: et stationē scabello pedum dei
τοῦ διαθήκης κυρίου, καὶ στάσιν τῷ ὑποποδίῳ τῶν ποδῶν τοῦ θεοῦ
nostri: et preparaui q in edificatione apta. et deus
ἡμῶν. καὶ ἡτοίμασα τὰ εἰς τὴν οἰκοδομὴν ἐπιτήδεια. καὶ ὁ θεὸς εἶ
dixit: nō edificabis mihi domū vt nominem ego
πε, οὐκ οἰκοδομήσεις ἐμοὶ οἶκον τοῦ ἐπονομάσαι με
nomē meū in ea: qm homo bellator es tu: et sangui
τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτῷ, ὅτι ἄνθρωπος πολεμιστὴς εἶ σὺ, καὶ αἵματα
nē fudisti. et elegit dñs deus israel in me de vniuersa domo
ἐξέχεας. καὶ ἐξελέξατο ὁ θεὸς ἰσραὴλ ἐν ἐμοὶ ἀπὸ παντὸς τοῦ οἴκου
patris mei vt essē rex in israel in sempiternū: et in iuda elegit
τοῦ πατρός μου εἶναι βασιλέα ἐπὶ ἰσραὴλ εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ἐν ἰούδᾳ ἐξελέξα
ducem: et de domo iuda domū patris mei: et in filiis
το ἡγούμενον, καὶ ἐξ οἴκου ἰούδα τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου. καὶ ἐν τοῖς υἱοῖς
patris mei in me voluit vt fierem ego rex sup cūctū
τοῦ πατρός μου ἐν ἐμοὶ ἠθέλησε τοῦ γενέσθαι με βασιλέα ἐπὶ παντὶ τῷ
israel. et de omnibus filiis meis: qm multos dedit mihi filios deus:
ἰσραήλ. καὶ ἀπὸ πάντων τῶν υἱῶν μου, ὅτι πολλοὺς υἱοὺς ἔδωκέ μοι ὁ θεός,

Marginal notes: 2.Reg. 7.b. · 3.Reg. 5.b.

terram preerat ezri filius chelub: vinearumque cultoribus semeias romathites: cellis autē vinariis zabdias aphonites. Nam super olliueta & ficeta q erāt in campestribus balanā gederites: super apothecas autem olei ioas. Porro armētis q pascebantur in sarona prepositus fuit setrai saronites: super boues in vallibus saphat filius adli: super camelos vero vbil hismaelites & super asinos iadias meronathites: super oues quoque iazi agarenus. Omnes hi principes substantie regis dauid. Ionathan autē patruus dauid cōsiliarius vir prudēs & litteratus: ipse & iadihel filius achamoni erāt cū filiis regis. Achitofel etiā consiliarius regis et chusi arachites amicus regis. Post achitofel fuit ioiada filius banaie & abiathar. Princeps autē exercitus regis erat ioab. 28.

Conuocauit igitur dauid omnes principes israel: duces tribuum: & prepositos turmarum qui ministrabant regi: tribunos quoque & centuriones & qui preerant substātie & possessionibus regis: filiosque suos cū eunuchis & potētes & robustissimos quosque in exercitu hierusalē. Cūque surrexisset rex & stetisset: ait. Audite me fratres mei et populus meus. Cogitaui vt edificarē domū in q requiesceret arca federis dñi et scabellū pedū domini dei nostri: & ad edificādū oia preparaui. Deus autē dixit mihi: nō edificabis domū noī meo: eo q sis vir bellator & sanguinem fuderis: sed & elegit dominus deus israel me de vniuersa domo patris mei vt essē rex super israel in sempiternū. De iuda enī elegit principes. Porro de domo iuda domū patris mei: & de filiis patris mei placuit ei vt me eligeret regē super cunctū israel. Sed & de filiis meis: filios enī mihi multos dedit dñs;

הָאֲדָמָה עֶזְרִי בֶּן כְּלוּב׃ וְעַל הַכְּרָמִים שִׁמְעִי הָרָמָתִי וְעַל שֶׁבַּכְּרָמִים לְאֹצְרוֹת הַיַּיִן זַבְדִּי הַשִּׁפְמִי׃ וְעַל הַזֵּיתִים וְהַשִּׁקְמִים אֲשֶׁר בַּשְּׁפֵלָה בַּעַל חָנָן הַגְּדֵרִי וְעַל אֹצְרוֹת הַשֶּׁמֶן יוֹעָשׁ׃ וְעַל הַבָּקָר הָרֹעִים בַּשָּׁרוֹן שִׁרְטַי הַשָּׁרוֹנִי וְעַל הַבָּקָר בָּעֲמָקִים שָׁפָט בֶּן עַדְלָי׃ וְעַל הַגְּמַלִּים אוֹבִיל הַיִּשְׁמְעֵאלִי וְעַל הָאֲתֹנוֹת יֶחְדְּיָהוּ הַמֵּרֹנֹתִי׃ וְעַל הַצֹּאן יָזִיז הַהַגְרִי כָּל אֵלֶּה שָׂרֵי הָרְכוּשׁ אֲשֶׁר לַמֶּלֶךְ דָּוִיד׃ וִיהוֹנָתָן דּוֹד דָּוִיד יוֹעֵץ אִישׁ מֵבִין וְסוֹפֵר הוּא וִיחִיאֵל בֶּן חַכְמוֹנִי עִם בְּנֵי הַמֶּלֶךְ׃ וַאֲחִיתֹפֶל יוֹעֵץ לַמֶּלֶךְ וְחוּשַׁי הָאַרְכִּי רֵעַ הַמֶּלֶךְ׃ וְאַחֲרֵי אֲחִיתֹפֶל יְהוֹיָדָע בֶּן בְּנָיָהוּ וְאֶבְיָתָר וְשַׂר צָבָא לַמֶּלֶךְ יוֹאָב׃

Ca. xxviij

וַיַּקְהֵל דָּוִיד אֶת כָּל שָׂרֵי יִשְׂרָאֵל שָׂרֵי הַשְּׁבָטִים וְשָׂרֵי הַמַּחְלְקוֹת הַמְשָׁרְתִים אֶת הַמֶּלֶךְ וְשָׂרֵי הָאֲלָפִים וְשָׂרֵי הַמֵּאוֹת וְשָׂרֵי כָל רְכוּשׁ וּמִקְנֶה לַמֶּלֶךְ וּלְבָנָיו עִם הַסָּרִיסִים וְהַגִּבּוֹרִים וּלְכָל גִּבּוֹר חָיִל אֶל יְרוּשָׁלָםִ׃ וַיָּקָם דָּוִיד הַמֶּלֶךְ עַל רַגְלָיו וַיֹּאמֶר שְׁמָעוּנִי אַחַי וְעַמִּי אֲנִי עִם לְבָבִי לִבְנוֹת בֵּית מְנוּחָה לַאֲרוֹן בְּרִית יְהוָה וְלַהֲדֹם רַגְלֵי אֱלֹהֵינוּ וַהֲכִינוֹתִי לִבְנוֹת׃ וְהָאֱלֹהִים אָמַר לִי לֹא תִבְנֶה בַיִת לִשְׁמִי כִּי אִישׁ מִלְחָמוֹת אַתָּה וְדָמִים שָׁפָכְתָּ׃ וַיִּבְחַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בִּי מִכֹּל בֵּית אָבִי לִהְיוֹת לְמֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל לְעוֹלָם כִּי בִיהוּדָה בָּחַר לְנָגִיד וּבְבֵית יְהוּדָה בֵּית אָבִי וּבִבְנֵי אָבִי בִּי רָצָה לְהַמְלִיךְ עַל כָּל יִשְׂרָאֵל׃ וּמִכָּל בָּנַי כִּי רַבִּים בָּנִים נָתַן לִי יְהוָה

Marginal roots: כרם · זית · רעה · שרה · צין · בין · ספר · יעץ · רעה · קהל · חלק · שרת · קנה · סרס · גבר · קום · אחה · בנה · נוח · ברת · כון · לחם · בחר · היה · עלם · נגד · מלך · רבב

וַיִּבְחַר בִּשְׁלֹמֹה בְנִי לָשֶׁבֶת עַל כִּסֵּא מַלְכוּת יְהוָה עַל יִשְׂרָאֵל׃ וַיֹּאמֶר לִי שְׁלֹמֹה בִנְךָ הוּא יִבְנֶה בֵיתִי וַחֲצֵרוֹתָי כִּי בָחַרְתִּי בוֹ לִי לְבֵן וַאֲנִי אֶהְיֶה לּוֹ לְאָב׃ וַהֲכִינוֹתִי אֶת מַלְכוּתוֹ עַד לְעוֹלָם אִם יֶחֱזַק לַעֲשׂוֹת מִצְוֹתַי וּמִשְׁפָּטַי כַּיּוֹם הַזֶּה׃ וְעַתָּה לְעֵינֵי כָל יִשְׂרָאֵל קְהַל יְהוָה וּבְאָזְנֵי אֱלֹהֵינוּ שִׁמְרוּ וְדִרְשׁוּ כָּל מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לְמַעַן תִּירְשׁוּ אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה וְהִנְחַלְתֶּם לִבְנֵיכֶם אַחֲרֵיכֶם עַד עוֹלָם׃ וְאַתָּה שְׁלֹמֹה בְנִי דַּע אֶת אֱלֹהֵי אָבִיךָ וְעָבְדֵהוּ בְּלֵב שָׁלֵם וּבְנֶפֶשׁ חֲפֵצָה כִּי כָל לְבָבוֹת דּוֹרֵשׁ יְהוָה וְכָל יֵצֶר מַחֲשָׁבוֹת מֵבִין אִם תִּדְרְשֶׁנּוּ יִמָּצֵא לָךְ וְאִם תַּעַזְבֶנּוּ יַזְנִיחֲךָ לָעַד׃ רְאֵה עַתָּה כִּי יְהוָה בָּחַר בְּךָ לִבְנוֹת בַּיִת לַמִּקְדָּשׁ חֲזַק וַעֲשֵׂה׃ וַיִּתֵּן דָּוִיד לִשְׁלֹמֹה בְנוֹ אֶת תַּבְנִית הָאוּלָם וְאֶת בָּתָּיו וְגַנְזַכָּיו וַעֲלִיֹּתָיו וַחֲדָרָיו הַפְּנִימִים וּבֵית הַכַּפֹּרֶת׃ וְתַבְנִית כֹּל אֲשֶׁר הָיָה בָרוּחַ עִמּוֹ לְחַצְרוֹת בֵּית יְהוָה וּלְכָל הַלְּשָׁכוֹת סָבִיב לְאֹצְרוֹת בֵּית הָאֱלֹהִים וּלְאֹצְרוֹת הַקֳּדָשִׁים׃ וּלְמַחְלְקוֹת הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם וּלְכָל מְלֶאכֶת עֲבוֹדַת בֵּית יְהוָה וּלְכָל כְּלֵי עֲבוֹדַת בֵּית יְהוָה׃ לַזָּהָב בַּמִּשְׁקָל לַזָּהָב לְכָל כְּלֵי עֲבוֹדָה וַעֲבוֹדָה לְכֹל כְּלֵי הַכֶּסֶף בְּמִשְׁקָל לְכָל כְּלֵי עֲבוֹדָה וַעֲבוֹדָה׃ וּמִשְׁקָל לִמְנֹרוֹת הַזָּהָב וְנֵרֹתֵיהֶם זָהָב בְּמִשְׁקַל מְנוֹרָה וּמְנוֹרָה וְנֵרֹתֶיהָ וְלִמְנֹרוֹת הַכֶּסֶף בְּמִשְׁקָל לִמְנוֹרָה וְנֵרֹתֶיהָ כַּעֲבוֹדַת

ישב · כסא · אמר · בנה · היה · כון · עלם · חזק · עשה · צוה · שפט · ירש · נחל · ידע · עבד · שלם · דרש · חשב · בין · מצא · עזב · זנח · בחר · בנה · קדש · נתן · בנה · אלם · בית · עלה · פנה · לשך · אצר · חלק · לאך · עבד · כלה · שקל · עבד · נור

elegit salomonem filium meum vt sederet in throno regni domini super israel: dixitque mihi. Salomon filius tuus edificabit domum meam & atria mea. Ipsum enim elegi mihi in filium: & ego ero ei in patrem: & firmabo regnum eius vsque in eternum: si perseuerauerit facere precepta mea et iudicia sicut & hodie. Nunc ergo coram vniuerso cetu israel audiente deo nostro custodite & perquirite cuncta mandata domini dei vestri: vt possideatis terram bonam: & relinquatis eam filiis vestris post vos vsque in sempiternum. Tu autem salomon fili mi scito deum patris tui: et serui ei corde perfecto & animo voluntario. Omnia enim corda scrutatur dominus: & vniuersas mentium cogitationes intelligit. Si quesieris eum: inuenies: si autem dereliqueris eum: proiiciet te in eternum. Nunc ergo quia elegit te dominus vt edificares domum sanctuarii: confortare et perfice. Dedit autem dauid salomoni filio suo descriptionem porticus & templi & cellariorum et cenaculi & cubiculorum in aditis & domus propitiationis: necnon et omnium que cogitauerat atriorum & exedrarum per circuitum in thesauros domus dei & in theauros sanctorum: diuisionumque sacerdotalium et leuiticarum in omnia opera domus domini: & in vniuersa vasa ministerii templi domini aurum in pondere per singula vasa ministerii: argenti quoque pondus pro vasorum & operum diuersitate: sed & in candelabra aurea & ad lucernas aurum pro mensura vniuscuiusque candelabri et lucernarum: similiter & in candelabra argentea & in lucernas eorum pondus diuersitate mensure pondus argenti tradidit

elegit in salomone filio meo: vt sederet in throno regni domini super israel. & dixit mihi deus: salomon filius tuus edificabit domum meam & atria mea: quia elegi in ipso vt esset mihi in filium: et ego ero ei in patrem. & preparabo regnum eius vsque in eternum: si perseuerauerit facere & custodire precepta mea: & iudicia mea sicut dies hec. & nunc in oculis omnis israel omnis cetus domini: & in auribus dei nostri: custodite & querite cuncta mandata domini dei nostri: vt possideatis terram bonam: & in hereditate relinquatis ipsam filiis vestris post vos vsque in sempiternum. & nunc salomon fili mi: scito deum patrum tuorum: & serui ei in corde perfecto & anima voluntaria: quoniam omnia corda scrutatur dominus: & omnem cogitationem mentium cognoscit. si quesieris eum: inuenietur a te: & si reliqueris eum: relinquet te in finem. vide igitur quoniam elegit te vt edificares ei domum in sanctuarium: & conforare & fac. & dedit dauid salomoni filio suo exemplar templi & domorum eius: & cellariorum eius: & cenaculorum & cubiculorum & interiorum: & domus propitiatorii: & exemplar omnium que fuerit in spiritu cum eo: & atriorum domus domini: & omnium pastophoriorum in circuitu que in cellaria domus domini: & cellariorum sanctorum: & in diuisiones que per dies sacerdotum & leuitarum: & in omne opus ministerii domus domini: & cellariorum ministerii vasorum cultus domus domini: in aurum: & pondus eius omnibus vasis ministerii & ministerii: & omnibus vasis argenti in pondere omni vasi ministerii & ministerii: & pondus candelabrorum & lucernis eorum: aurum in pondere candelabri & candelabri. & lucernis eius & argenteorum candelabrorum pondus dedit eis:

ἐξελέξατο ἐν σολομῶντι τῷ υἱῷ μου, καθίσαι ἐπὶ θρόνου βασιλείας κυρίου ἐπὶ ἰσραήλ. καὶ εἶπέ μοι ὁ θεός, σολομὼν ὁ υἱός σου οἰκοδομήσει τὸν οἶκόν μου καὶ τὰς αὐλάς μου, ὅτι ἐξελεξάμην ἐν αὐτῷ εἶναί μοι εἰς υἱόν, κἀγὼ ἔσομαι αὐτῷ εἰς πατέρα. καὶ ἑτοιμάσω τὴν βασιλείαν αὐτοῦ ἕως αἰῶνος, ἐὰν ἰσχύσῃ τοῦ ποιεῖν καὶ φυλάσσεσθαι τὰς ἐντολάς μου, καὶ τὰ κρίματά μου ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη. καὶ νῦν κατ' ὀφθαλμοὺς πάσης ἰσραὴλ πάσης ἐκκλησίας κυρίου, καὶ ἐν ὠσὶ θεοῦ ἡμῶν, φυλάξατε καὶ ζητήσατε πάσας τὰς ἐντολὰς κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν, ἵνα κληρονομήσητε τὴν γῆν τὴν ἀγαθήν, καὶ κατακληρονομήσητε αὐτὴν τοῖς υἱοῖς ὑμῶν μεθ' ὑμᾶς ἕως αἰῶνος. καὶ νῦν σολομὼν υἱέ μου γνῶθι τὸν θεὸν τῶν πατέρων σου, καὶ δούλευσον αὐτῷ ἐν καρδίᾳ τελείᾳ καὶ ψυχῇ θελούσῃ, ὅτι πάσας καρδίας ἐτάζει κύριος, καὶ πᾶν ἐνθύμημα διανοιῶν γινώσκει. ἐὰν ζητήσῃς αὐτόν, εὑρεθήσεταί σοι. καὶ ἐὰν καταλείψῃς αὐτόν, καταλείψει σε εἰς τέλος. ἴδε τοίνυν ὅτι ᾑρετίκεν σε οἰκοδομῆσαι αὐτῷ οἶκον εἰς ἁγίασμα, ἴσχυε καὶ ποίει. καὶ ἔδωκε δαυὶδ σολομῶντι τῷ υἱῷ αὐτοῦ τὸ παράδειγμα τοῦ ναοῦ καὶ τῶν οἴκων αὐτοῦ, καὶ τῶν ζακχῶν αὐτοῦ, καὶ τῶν ὑπερῴων καὶ τῶν ἀποθηκῶν τῶν ἐσωτέρων, καὶ τοῦ οἴκου τοῦ ἱλασμοῦ. καὶ τὸ παράδειγμα πάντων ὧν εἶχεν ἐν πνεύματι μετ' αὐτοῦ, τῶν αὐλῶν οἴκου κυρίου καὶ πάντων παστοφορίων τῶν κύκλῳ τῶν εἰς τὰς ἀποθήκας οἴκου κυρίου καὶ τῶν ἀποθηκῶν τῶν ἁγίων, καὶ εἰς τὰς διαιρέσεις τῶν ἐφημεριῶν τῶν ἱερέων καὶ τῶν λευιτῶν, καὶ εἰς πᾶσαν ἐργασίαν λειτουργίας οἴκου κυρίου, καὶ τῶν ἀποθηκῶν τῶν λειτουργησίμων σκευῶν τῆς λατρείας οἴκου κυρίου. εἰς τὸ χρυσίον, καὶ τὸν σταθμὸν τῆς ὁλκῆς αὐτοῦ πᾶσι τοῖς σκεύεσι δουλείας καὶ δουλείας, καὶ πᾶσι τοῖς σκεύεσι τοῦ ἀργυρίου ἐν σταθμῷ παντὶ σκεύει δουλείας καὶ δουλείας, καὶ σταθμὸν ταῖς λυχνίαις ταῖς χρυσαῖς καὶ τοῖς λύχνοις αὐτῶν, χρυσίον ἐν σταθμῷ λυχνίας καὶ λυχνίας. καὶ τοῖς λύχνοις αὐτῆς καὶ ταῖς λυχνίαις. τῶν τε χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν λυχνιῶν τὴν ὁλκὴν ἔδωκεν αὐτῷ,

& candelabrorum dedit et pondus: similiter pondus mensarum propositionis singule mense aureae: & similiter argenteae. & fuscinularum & vasorum libaminum & phialarum aurearum. & cyathos aureos in pondere in cyathum & cyathum. & pondus aureorum & argenteorum singulorum pondere: & altaris incensorum pondus ex auro approbato. & ostendit ei exemplar currus cherubim extensorum alis & obumbrantium super arcam federis domini. omnia in scriptura de manu domini dedit dauid salomoni: fin assistentem ei pendetiam: et intelligeret perfectionem exemplaris. & dixit dauid salomoni filio suo: conforta & viriliter age & fac: ne timeas & ne paueas: quoniam dominus deus meus tecum: non dimittet te & non derelinquet donec perficias omne opus ministerii domus domini. & ecce diuisiones sacerdotum & leuitarum in omne ministerium domus dei. & tecum in omni opere omnis promptus in omni voluntario: in sapientia secundum omnem artem: & principes & omnis populus in omnes sermones tuos.

πᾶσαν ὁλκὴν ἔδωκεν αὐτῷ ὁμοίως τὸν σταθμὸν τῶν τραπεζῶν τῆς προθέσεως ἑκάστης τραπέζης χρυσῆς, καὶ ὡσαύτως τῶν ἀργυρῶν, καὶ τῶν κρεαγρῶν καὶ τῶν σπονδείων καὶ φιαλῶν τῶν χρυσῶν, καὶ τῶν κεφφουρὲ τῶν χρυσῶν σταθμὸν εἰς κεφφουρὲ καὶ κεφφουρέ. καὶ τὸν σταθμὸν τῶν χρυσῶν καὶ τῶν ἀργυρῶν ἑκάστου σταθμοῦ. καὶ τὸν τοῦ θυσιαστηρίου τῶν θυμιαμάτων σταθμὸν ἐκ χρυσίου δοκίμου. καὶ ὑπέδειξεν αὐτῷ τὸ παράδειγμα τοῦ ἅρματος τῶν χερουβὶμ τῶν διαπεπετασμένων ταῖς πτέρυξι καὶ σκιαζόντων ἐπὶ τῆς κιβωτοῦ διαθήκης κυρίου. πάντα ἐν γραφῇ ἐκ χειρὸς κυρίου ἔδωκε δαυὶδ σολομῶντι, κατὰ τὴν περιγενηθεῖσαν αὐτῷ σύνεσιν τοῦ συνιέναι τὴν κατεργασίαν τοῦ παραδείγματος. καὶ εἶπε δαυὶδ σολομῶντι τῷ υἱῷ αὐτοῦ, ἴσχυε καὶ ἀνδρίζου καὶ ποίει, μὴ φοβοῦ μηδὲ πτοηθῇς, ὅτι κύριος ὁ θεός μου μετὰ σοῦ, οὐκ ἀνήσει σε καὶ οὐ μή σε ἐγκαταλείπῃ ἕως τοῦ συντελέσαι σε πᾶσαν λειτουργίαν ἐργασίας οἴκου κυρίου. καὶ ἰδοὺ αἱ ἐφημερίαι τῶν ἱερέων καὶ τῶν λευιτῶν εἰς πᾶσαν λειτουργίαν οἴκου θεοῦ. καὶ μετὰ σοῦ ἐν παντὶ ἔργῳ πᾶς πρόθυμος ἐν παντὶ ἑκουσίῳ, ἐν σοφίᾳ κατὰ πᾶσαν τέχνην, καὶ οἱ ἄρχοντες καὶ ὁ λαὸς εἰς πάντας τοὺς λόγους σου.

Aurum quoque dedit in mensas propositionis pro diuersitate mensarum: similiter & argentum in alias mensas argenteas. Ad fuscinulas quoque et phialas & thuribula ex auro purissimo: et leunculos aureos: pro qualitate mensure pondus distribuit in leunculum & leunculum. Similiter & in leones argenteos diuersum argenti pondus separauit. Altari autem in quo adolebatur incensum aurum purissimum dedit: et vt ex ipso fieret similitudo quadrige cherubim extendentium alas et velantium arcam federis domini. Omnia inquit venerunt scripta manu domini ad me vt intelligerem vniuersa opera exemplaris. Dixit quoque dauid salomoni filio suo. Viriliter age et confortare et fac: ne timeas & ne paueas. Dominus enim deus meus tecum erit: & non dimittet te nec derelinquet: donec perficias omne opus ministerii domus domini. Ecce diuisiones sacerdotum & leuitarum in omne ministerium domus dei assistunt tibi & parati sunt et nouerunt tam principes quam populus omnia precepta tua

זָהָב מִשְׁקָל לְשֻׁלְחֲנוֹת הַמַּעֲרֶכֶת לְשֻׁלְחַן וְשֻׁלְחָן וְכֶסֶף לְשֻׁלְחֲנוֹת הַכָּסֶף׃ וְהַמִּזְלָגוֹת וְהַמִּזְרָקוֹת וְהַקְּשָׂוֹת זָהָב טָהוֹר וְלִכְפוֹרֵי הַזָּהָב בְּמִשְׁקָל לִכְפוֹר וּכְפוֹר וְלִכְפוֹרֵי הַכֶּסֶף בְּמִשְׁקָל לִכְפוֹר וּכְפוֹר׃ וּלְמִזְבַּח הַקְּטֹרֶת זָהָב מְזֻקָּק בַּמִּשְׁקָל וּלְתַבְנִית הַמֶּרְכָּבָה הַכְּרֻבִים זָהָב לְפֹרְשִׂים וְסֹכְכִים עַל אֲרוֹן בְּרִית יְהוָה׃ הַכֹּל בִּכְתָב מִיַּד יְהוָה עָלַי הִשְׂכִּיל כֹּל מַלְאֲכוֹת הַתַּבְנִית׃ וַיֹּאמֶר דָּוִיד לִשְׁלֹמֹה בְנוֹ חֲזַק וֶאֱמַץ וַעֲשֵׂה אַל תִּירָא וְאַל תֵּחָת כִּי יְהוָה אֱלֹהִים אֱלֹהַי עִמָּךְ לֹא יַרְפְּךָ וְלֹא יַעַזְבֶךָּ עַד לִכְלוֹת כָּל מְלֶאכֶת עֲבוֹדַת בֵּית יְהוָה׃ וְהִנֵּה מַחְלְקוֹת הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם לְכָל עֲבוֹדַת בֵּית הָאֱלֹהִים וְעִמְּךָ בְכָל מְלָאכָה לְכָל נָדִיב בַּחָכְמָה לְכָל עֲבוֹדָה וְהַשָּׂרִים וְכָל הָעָם לְכָל דְּבָרֶיךָ׃

ערך · שלח · זרק · קשה · טהר · כפר · זקק · מזבח · בנה · רכב · ארן · ברת · שכל · אמר · ירא · חתת · רפה · עזב · כלה · חלק · עבד · לאך · נדב

Ca. 29.

& dixit dauid rex omni ecclesie: salomon filius meus: in quem elegit in eo dominus: iuuenis & tener & opus grande: quia non homini habitatio: sed domino deo. & ego secundum omnem potentiam meam preparaui in domum dei mei aurum in aurum: & argentum in argentum: & es in es: & ferrum in ferrum: & ligna in ligna. & lapides onychinos: & ad implendum lapides pretiosos & varios: & omnem lapidem pretiosum: & lapides parios in multitudine. & adhuc cum habitaui in domum dei mei: est mihi quod acquisiui aurum & argentum: & ecce dedi in domum dei mei in altitudinem: exceptio quod preparaui in domum sanctam tria millia talentorum auri quod ex ophir: septem millia talentorum argenti approbati: ad linendum in ipsis parietes templi in aurum auro: & in argentum

Καὶ εἶπε δαυὶδ ὁ βασιλεὺς πάσῃ τῇ ἐκκλησίᾳ, σολομὼν ὁ υἱός μου, εἰς ὃν ᾑρέτικεν ἐν αὐτῷ κύριος, νέος καὶ ἁπαλός. καὶ τὸ ἔργον μέγα, ὅτι οὐκ ἀνθρώπῳ ἡ οἰκοδομή, ἀλλ' ἢ κυρίῳ θεῷ. καὶ ἐγὼ κατὰ πᾶσαν τὴν δύναμίν μου ἡτοίμακα εἰς τὸν οἶκον θεοῦ μου χρυσίον εἰς χρυσίον, καὶ ἀργύριον εἰς ἀργύριον, καὶ τὸν χαλκὸν εἰς χαλκόν, καὶ τὸν σίδηρον εἰς σίδηρον, καὶ ξύλα εἰς ξύλα. καὶ λίθους ὄνυχος, καὶ πληρώσεως λίθους πολυτελεῖς καὶ ποικίλους, καὶ πάντα λίθον τίμιον, καὶ λίθους παρίους εἰς πλῆθος. καὶ ἔτι ἐν τῷ εὐδοκῆσαί με ἐν οἴκῳ θεοῦ μου, ἔστι μοι ὃ περιπεποίημαι χρυσίον καὶ ἀργύριον, καὶ ἰδοὺ δέδωκα εἰς τὸν οἶκον θεοῦ μου εἰς ὕψος, ἐκ τῶν ὧν ἡτοίμασα εἰς τὸν οἶκον τῶν ἁγίων τρισχίλια τάλαντα χρυσίου τοῦ ἐκ σωφείρ, ἑπτακισχίλια τάλαντα ἀργυρίου δοκίμου, ἐξαλειφθῆναι ἐν αὐτοῖς τοὺς τοίχους τοῦ ἱεροῦ εἰς χρυσίον τῷ χρυσίῳ, καὶ εἰς τὸ ἀργύριον τῷ

Locutusque est dauid rex ad omnem ecclesiam: Salomonem filium meum vnum elegit deus adhuc puerum et tenellum. Opus enim grande est: neque enim homini preparatur habitatio sed deo. Ego enim totis viribus meis preparaui impensas domus domini dei mei aurum ad vasa aurea: et argentum in argentea: es in enea: ferrum in ferrea: ligna ad lignea: lapides onychinos et quasi stibinos & diuersorum colorum omnemque preciosum lapidem et marmor parium abundantissime: et super hec que obtuli in domum dei mei: de peculio meo aurum & argentum do in templum dei mei: exceptis his que preparaui in edem sanctam tria milia talenta auri de auro ophir: et septem milia talentorum argenti probatissimi ad deaurandos parietes templi: et vbicumque opus est: aurum de auro: & vbicumque opus est argentum

Cap. xxix.

וַיֹּאמֶר דָּוִיד הַמֶּלֶךְ לְכָל הַקָּהָל שְׁלֹמֹה בְנִי אֶחָד בָּחַר בּוֹ אֱלֹהִים נַעַר וָרָךְ וְהַמְּלָאכָה גְדוֹלָה כִּי לֹא לְאָדָם הַבִּירָה כִּי לַיהוָה אֱלֹהִים׃ וּבְכָל כֹּחִי הֲכִינוֹתִי לְבֵית אֱלֹהַי הַזָּהָב לַזָּהָב וְהַכֶּסֶף לַכֶּסֶף וְהַנְּחֹשֶׁת לַנְּחֹשֶׁת הַבַּרְזֶל לַבַּרְזֶל וְהָעֵצִים לָעֵצִים אַבְנֵי שֹׁהַם וּמִלּוּאִים אַבְנֵי פוּךְ וְרִקְמָה וְכֹל אֶבֶן יְקָרָה וְאַבְנֵי שַׁיִשׁ לָרֹב׃ וְעוֹד בִּרְצוֹתִי בְּבֵית אֱלֹהַי יֶשׁ לִי סְגֻלָּה זָהָב וָכָסֶף נָתַתִּי לְבֵית אֱלֹהַי לְמַעְלָה מִכָּל הֲכִינוֹתִי לְבֵית הַקֹּדֶשׁ׃ שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים כִּכְּרֵי זָהָב מִזְּהַב אוֹפִיר וְשִׁבְעַת אֲלָפִים כִּכַּר כֶּסֶף מְזֻקָּק לָטוּחַ קִירוֹת הַבָּתִּים׃ לַזָּהָב לַזָּהָב וְלַכֶּסֶף

רכך · גדל · כחח · כון · מלא · רצה · נתן · עלה · זקק · בית

לכסף ולכל מלאכה ביד חרשים
ומי מתנדב למלאות ידו היום ליהוה:
ויתנדבו שרי האבות ושרי שבטי
ישראל ושרי האלפים והמאות
ולשרי מלאכת המלך: ויתנו לעבדת
בית האלהים זהב ככרים חמשת
אלפים ואדרכנים רבו וכסף
ככרים עשרת אלפים ונחשת רבו
ושמונת אלפים ככרים וברזל
מאה אלף ככרים: והנמצא אתו
אבנים נתנו לאוצר בית יהוה על
יד יחיאל הגרשני: וישמחו העם
על התנדבם כי בלב שלם התנדבו
ליהוה וגם דויד המלך שמח שמחה
גדולה: ויברך דויד את יהוה לעיני
כל הקהל ויאמר דויד ברוך אתה
יהוה אלהי ישראל אבינו מעולם
ועד עולם: לך יהוה הגדלה והגבורה
והתפארת והנצח וההוד כי כל
בשמים ובארץ לך יהוה הממלכה
והמתנשא לכל לראש: והעשר
והכבוד מלפניך ואתה מושל בכל
ובידך כח וגבורה ובידך לגדל
ולחזק לכל: ועתה אלהינו מודים
אנחנו לך ומהללים לשם תפארתך:
וכי מי אני ומי עמי כי נעצר כח
להתנדב כזאת כי ממך הכל ומידך
נתנו לך: כי גרים אנחנו לפניך
ותושבים ככל אבתינו כצל ימינו
על הארץ ואין מקוה: יהוה אלהינו
כל ההמון הזה אשר הכינונו לבנות
לך בית לשם קדשך מידך היא
ולך הכל: וידעתי אלהי כי אתה
בחן לבב ומישרים תרצה אני
בישר לבבי התנדבתי כל אלה
ועתה עמך הנמצאו פה ראיתי

de argēto. Opera fiant per manus artificum et si quis sponte offert impleat manū suā hodie: et offerat quod voluerit dño. Polliciti sunt itaq principes familiarū & proceres tribuū isrl'. Tribuni quoq et centuriones et principes possessionum regis. dederuntq in opa domus dei auri taleta quinq milia: et solidos decē milia: argeti talenta decē milia: & eris talenta decem & octo milia: ferri quoq centū milia talētorū. Et apud quecūq inuē ti sunt lapides: dederūt in thesauros dom⁹ dñi p manū iehihel gersonitis. Letatusq est popul⁹ cū vota spōte pmitterent: qa corde toto offerebāt ea dño. Sed & dauid rex letatus est gaudio magno & benedixit domino coram vniuersa multitudine & ait. Benedictus es dñe deus israel patris nostri ab eterno in eternū. Tua est dñe magnificētia et potētia et gloria atq victoria et tibi la⁹. Cūcta enī q̄ i celo sūt & in terra tua sūt. Tuū dñe regnum: & tu es sup omnes principes. Tue diuitie et tua est gloria: tu dominaris omnium. In manu tua virtus & potentia: in manu tua magnitudo & imperiū oīum. Nūc igitur deus nr̄ cōfitemur tibi et laudam⁹ nomē tuū inclytū. Quis ego & quis ppl's me⁹ vt possim⁹ hec tibi vniuersa pmittere? tua sūt oīa & q̄ de manu tua accepim⁹: dedimus tibi. Peregrini enī sum⁹ corā te & aduene: sicut omnes patres nr̄i. Dies nr̄i quasi vmbra sup terrā: & nulla est mora. Dñe de⁹ nr̄: ois hec copia quā parauimus vt edificaretur dom⁹ noī sancto tuo: de manu tua est: et tua sūt oīa. Scio de⁹ meus q̄ pbes corda et simplicitatē diligas: vnde & ego in simplicitate cordis mei let⁹ obtuli vniuersa hec: & populum tuum qui hic repert⁹ est vidi

argento: τ in omne opus per manū artificū. τ qs
ἀργυρίῳ, καὶ εἰς πᾶν ἔργον διὰ χειρὸς τεχνιτῶν. καὶ τίς
promptus est vt impleat manus suas hodie
ὁ προθυμούμενος πληρῶσαι τὰς χεῖρας αὐτοῦ σήμερον τῷ
dño: τ ꝓmpti fuerūt principes familiarū: τ
κυρίῳ, καὶ προεθυμήθησαν οἱ ἄρχοντες τῶν πατριῶν, καὶ
principes filiorū israel: τ tribuni τ centurio
οἱ ἄρχοντες τῶν υἱῶν ἰσραήλ, καὶ οἱ χιλίαρχοι καὶ ἑκατόνταρ
nes: τ ꝓpositi operū regio: τ dispē
χοι, καὶ οἱ προστάται τῶν ἔργων τοῦ βασιλέως, καὶ οἱ οἰκο
satores: τ dederūt in opa domus dñi auri ta
νόμοι, καὶ ἔδωκαν εἰς τὰ ἔργα τοῦ οἴκου κυρίου χρυσίου τά
lenta quinq milia: τ dragmas decē mille: τ argen
λαντα πεντακισχίλια, καὶ δραχμὰς μυρίας, καὶ ἀργυρί
ti talēta decē milia: τ eris talenta de
ου ταλάντων δέκα χιλιάδας, καὶ χαλκοῦ τάλαντα μύ
cem octo milia: τ ferri centū milia talento
ρια ὀκτακισχίλια, καὶ σιδήρου ἑκατὸν χιλιάδας ταλάν=
rum. τ qb⁹ inuētū fuit apud ipsos lapides: dederūt in
των. καὶ οἷς εὑρέθη παρ' αὐτοῖς λίθοι, ἔδωκαν εἰς τὰς
thesauros dom⁹ dñi per manū ieiel gersoni. τ
ἀποθήκας οἴκου κυρίου διὰ χειρὸς ἰειὴλ τοῦ γεδσωνί. καὶ
letat⁹ est pp̄ls cū spōte vota ꝑmitterēt: qr ex corde ple
εὐφράνθη ὁ λαὸς ἐπὶ τῷ ἑκουσιασμῷ, ὅτι ἐν καρδίᾳ πλή
no spōte offerebāt dño. τ dauid rex
ρους ἑκουσιάσαντο τῷ κυρίῳ. καὶ δαυὶδ ὁ βασιλεὺς
letat⁹ est gaudio magno: τ bñdixit rex
εὐφράνθη εὐφροσύνῃ μεγάλῃ, καὶ εὐλόγησεν ὁ βασιλεὺς
dauid dño corā ecclesia dicēs: benedi
δαυὶδ τὸν κύριον ἐνώπιον τῆς ἐκκλησίας λέγων, εὐλογη
ctus es dñe de⁹ israel pater nr̄ ab eterno
τὸς εἶ κύριε ὁ θεὸς ἰσραὴλ ὁ πατὴρ ἡμῶν ἀπὸ τοῦ αἰῶνος
τ vsq in eternū: tibi dñe magnitudo τ potētia τ
καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος, σοὶ κύριε ἡ μεγαλωσύνη ἡ δύναμις καὶ
magnificētia τ victoria τ cōfessio: qm̄ tu
ἡ μεγαλοπρέπεια καὶ ἡ νίκη καὶ ἡ ἐξομολόγησις, ὅτι σὺ
cūctorū q̄ in celo τ in terra dñaris. tibi
πάντων τῶν ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς δεσπόζεις. σοὶ
dñe regnū τ exaltatio in oīa τ in om
κύριε ἡ βασιλεία καὶ ἡ ὕψωσις εἰς πάντα καὶ εἰς πᾶ
nem principatū: a te diuitie τ glīa a fa
σαν ἀρχήν, παρὰ σοῦ ὁ πλοῦτος καὶ ἡ δόξα ἐκ προσώ
cie tua: tu oīum dñaris dñe princeps oīs im
που σου, σὺ πάντων ἄρχεις κύριε ὁ ἄρχων πάσης ἀρ
perij: τ in manu tua fortitudo τ potētia: τ in ma
χῆς, καὶ ἐν τῇ χειρί σου ἰσχὺς καὶ δυναστεία, καὶ ἐν τῇ χει
nu tua magnificare τ fortificare oīa. τ nūc do
ρί σου μεγαλῦναι καὶ κατισχῦσαι τὰ πάντα. καὶ νῦν κύ
mine cōfitemur tibi: τ laudam⁹ nomē glīe
ριε ἐξομολογούμεθά σοι, καὶ αἰνοῦμεν τὸ ὄνομα τῆς δόξης
tue: quia qs sum ego: τ qs pp̄ls meus: quia po
σου, ὅτι τίς εἰμι ἐγώ, καὶ τίς ὁ λαός μου, ὅτι ἰσχύ
tuimus ꝑmittere spōte tibi sic? qm̄ tua sūt om
σαμεν τοῦ ἑκουσιάσασθαί σοι οὕτως, ὅτι σὰ τὰ πάν
nia: τ ex tuis dedimus tibi: quia peregrini sumus
τα, καὶ ἐκ τῶν σῶν δεδώκαμέν σοι, ὅτι πάροικοί ἐσμεν
corā te τ aduene: sicut oēs patres
ἐναντίον σου καὶ πάροικοι, καθὼς πάντες οἱ πατέρες ἡ
nrī: τ sicut vmbre dies nrī in terra: τ nō est
μῶν, καὶ ὡς σκιὰ αἱ ἡμέραι ἡμῶν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ οὐκ ἔστιν
mora. dñe deus nr̄ ad oēm multitudinē hāc: quā
ὑπομονή. κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν πρὸς πᾶν τὸ πλῆθος τοῦτο, ὃ
parauimus tibi ad edificādū domū noī tuo
ἡτοίμασα οἰκοδομηθῆναι οἶκον τῷ ὀνόματί σου
sācto: de manu eīt tua est: τ tua sūt oīa. τ
τῷ ἁγίῳ, ἐκ χειρός γάρ σου ἐστί, καὶ σὰ ἐστι τὰ πάντα. καὶ
sciui dñe: qm̄ tu es qui probās corda: τ diligēs iusti
ἔγνων κύριε, ὅτι σὺ εἶ ὁ ἐξετάζων καρδίας, καὶ ἀγαπᾷς δικαιο
tiam: τ ego in simplicitate cordis mei prōpte obtuli hec
σύνην, καὶ ἐγὼ ἐν ἁπλότητι καρδίας μου ἑκουσίασα πάν
vniuersa: τ nūc ppl'm tuū qui reptus est hic vidi
τα ταῦτα, καὶ νῦν τὸν λαόν σου τὸν εὑρεθέντα ὧδε εἶδον

in gaudio prompte offerre tibi dñe deus abraam τ
ἐν εὐφροσύνῃ ἑκουσιασθέντα σοι. κύριε ὁ θεὸς ἀβραὰμ καὶ
isaac τ israel patrum nrōꝝ: custodi eorū
ἰσαὰκ καὶ ἰσραὴλ τῶν πατέρων ἡμῶν, φύλαξον αὐτῶν τὸ
plasma cogitationū cordis ppl'i tui in eternū: τ di
πλάσμα διανοίας καρδίας λαοῦ σου εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ κα
rige corda eoꝝ ad te. τ salomoni
τεύθυνον τὰς καρδίας αὐτῶν πρὸς σέ. καὶ σολομῶντι τῷ
filio meo da cor bonum: vt faciat mādata tua τ
υἱῷ μου δὸς καρδίαν ἀγαθήν, τοῦ ποιεῖν τὰς ἐντολάς σου καὶ
testimōia tua τ precepta tua: τ vt in fi
τὰ μαρτύριά σου καὶ τὰ προστάγματά σου, καὶ τοῦ ἐπὶ τέ
nem adducat oīa: τ vt edificet apparatū
λους ἀγαγεῖν πάντα, καὶ τοῦ οἰκοδομῆσαι τὴν κατασκευὴν
domus tue: quē paraui. τ dixit dauid oīm ec
τοῦ οἴκου σου, ἣν ἡτοίμασα. καὶ εἶπε δαυὶδ πάσῃ τῇ ἐκ
clesie: bñdicite iā dño deo nr̄o. τ benedi
κλησίᾳ, εὐλογήσατε δὴ κύριον τὸν θεὸν ἡμῶν. καὶ εὐλόγη
xit oīs ecclesia dño deo patrū suoꝝ.
σε πᾶσα ἡ ἐκκλησία κύριον τὸν θεὸν τῶν πατέρων αὐτῶν,
τ flectentes genua adorauerūt dñm
καὶ κάμψαντες τὰ γόνατα προσεκύνησαν τῷ κυρίῳ
τ regem. τ sacrificauit dño sa
καὶ τῷ βασιλεῖ. καὶ ἔθυσε δαυὶδ τῷ κυρίῳ θυ=
crificia: τ obtulit holocausta dño cra
σίας, καὶ ἀνήνεγκεν ὁλοκαυτώματα τῷ κυρίῳ τῇ ἐ=
stina die primi diei vitulos mille: arietes mil
παύριον τῆς πρώτης ἡμέρας μόσχους χιλίους, κριοὺς χιλί
le: agnos mille: τ libamina sua τ sacrificia
ους, ἄρνας χιλίους, καὶ τὰς σπονδὰς αὐτῶν καὶ θυσίας
in multitudinē oīm israel. τ comederūt τ bi
εἰς πλῆθος παντὶ τῷ ἰσραήλ. καὶ ἔφαγον καὶ ἔ=
berūt corā dño in die illo cū letitia
πιον ἔναντι κυρίου ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ μετὰ χαρᾶς
grādi. τ elegerūt regē salo
μεγάλης. καὶ ἐβασίλευσαν ἐκ δευτέρου τὸν σολο=
monē filiū dauid: τ vnxerūt eum dño
μῶντα υἱὸν δαυίδ, καὶ ἔχρισαν αὐτὸν τῷ κυρίῳ
in regē: τ sadduc in sacerdotē. τ se
εἰς βασιλέα, καὶ τὸν σαδδοὺκ εἰς ἱερέα. καὶ ἐκά=
dit salomō in throno dñi in regem pro
θισε σολομὼν ἐπὶ θρόνου κυρίου εἰς βασιλέα ἀν=
dauid patre suo: τ ꝓspfuit. τ
τὶ δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ εὐδοκήθη. καὶ
paruerūt ei oīs israel. τ principes
ἐπήκουσαν αὐτοῦ πᾶς ἰσραήλ. καὶ οἱ ἄρχοντες
τ potentes τ cuncti filij re
καὶ οἱ δυνατοὶ καί γε πάντες οἱ υἱοὶ τοῦ βασι=
gis dauid subditi sūt ei. τ magnificauit dñs
λέως δαυὶδ ὑπετάγησαν αὐτῷ. καὶ ἐμεγάλυνε κύριος
salomonē corā oīm israel: τ dedit sup
τὸν σολομῶντα ἐναντίον παντὸς ἰσραήλ, καὶ ἔδωκεν ἐπ'
eum gloriā regni: sicut nō fuit in oīm re
αὐτὸν δόξαν βασιλείας, ὡς οὐκ ἐγένετο ἐπὶ παντὸς βα=
ge ante eū supra israel. τ dauid filius ies
σιλέως ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἐπάνω ἰσραήλ. καὶ δαυὶδ υἱὸς ἰεσ=
se regnauit sup vniuersū israel. τ dies qb⁹ re
σαὶ ἐβασίλευσεν ἐπὶ πάντα ἰσραήλ. καὶ αἱ ἡμέραι ἃς ἐ=
gnauit sup israel quadraginta āni: in chebron re=
βασίλευσεν ἐπὶ ἰσραὴλ τεσσαράκοντα ἔτη, ἐν χεβρὼν ἐ=
gnauit septē ānis: τ in hierusalem triginta τ
βασίλευσεν ἑπτὰ ἔτη, καὶ ἐν ἱερουσαλὴμ τριάκοντα καὶ
trib⁹ ānis. τ mortu⁹ ē dauid in senectute bōa: plenus dierū
τρία ἔτη. καὶ ἀπέθανεν ἐν γήρει καλῷ, πλήρης ἡμερῶν
diuitijs τ gloria: τ regnauit salomon filius eius p
πλούτῳ καὶ δόξῃ, καὶ ἐβασίλευσε σολομὼν υἱὸς αὐτοῦ ἀν
eo. τ reliquū sermonū dauid regis prio
τ' αὐτοῦ. καὶ οἱ λοιποὶ λόγοι τοῦ δαυὶδ τοῦ βασιλέως οἱ πρότε
res τ nouissimi: nōne sunt scripti in sermonib⁹ sa
ροι καὶ οἱ ὕστεροι, οὐκ εἰσὶ γεγραμμένοι ἐπὶ λόγων σα
muel videntis: τ in sermonibus
μουὴλ τοῦ ὁρῶντος, καὶ ἐπὶ λόγων

cum ingēti gaudio tibi offerre donaria. Dñe deus abraā & ysaac & isrl' patrum nostrorum custodi in eternū hanc voluntatem cordis eorū: & semp in venerationē tui mēs ista pmaneat. Salomōi quoq filio meo da cor pfectū vt custodiat mādata tua et testimonia tua et cerimōias tuas: et faciat vniuersa: & edificet edē cui⁹ īpēsas paraui. Precepit aūt dd vniuerse ecclesie. Bñdicite dño deo vrō. Et bñdixit omnis ecclesia dño deo patrū suorum: & inclinauerūt se et adorauerūt dñm & deinde regē. Immolauerūtq victimas dño: et obtulerunt holocausta die sequenti: tauros mille: arietes mille: agnos mille cū libaminib⁹ suis & vniuerso ritu abūdātissime in oēm isrl'. Et comederūt & biberūt corā dño in die illo cū grādi leticia: & vnxerūt secundo salomonē filiū dauid. Vnxerunt autē eū dño in principē: & sadoch in pōtificē. Seditq salomō sup soliū dñi in regē pro dauid patre suo & cūctis placuit: et paruit illi omnis israel. Sed et vniuersi pricipes & potentes & cuncti filii regis dd dederunt manū: & subiecti fuerūt salomoni regi. Magnificauit ergo dñs salomonē super omnem israel: & dedit illi gloriam regni qualem nullus habuit ante eum rex israel. Igitur dauid filius isai regnauit sup vniuersū israel. Et dies quibus regnauit super israel fuerunt quadraginta anni. In hebron regnauit septē annis: & in hierusalem annis triginta tribus. Et mortuus est in senectute bona plenus dierū & diuitiis & gloria. Et regnauit salomō filius eius p eo. Gesta autem dauid regis priora & nouissima scripta sunt in libro samuel videntis: & in libro

בשמחה להתנדב לך: יהוה אלהי
אברהם יצחק וישראל אבתינו
שמרה זאת לעולם ליצר מחשבות
לבב עמך והכן לבבם אליך:
ולשלמה בני תן לבב שלם לשמור
מצותיך עדותיך וחקיך ולעשות
הכל ולבנות הבירה אשר הכינותי:
ויאמר דויד לכל הקהל ברכו
נא את יהוה אלהיכם ויברכו כל
הקהל ליהוה אלהי אבתיהם
ויקדו וישתחוו ליהוה ולמלך:
ויזבחו ליהוה זבחים ויעלו עלות
ליהוה למחרת היום ההוא פרים
אלף אילים אלף כבשים אלף
ונסכיהם וזבחים לרב לכל ישראל:
ויאכלו וישתו לפני יהוה ביום ההוא
בשמחה גדולה וימליכו שנית
לשלמה בן דויד וימשחו ליהוה
לנגיד ולצדוק לכהן: וישב שלמה
על כסא יהוה למלך תחת דויד אביו
ויצלח וישמעו אליו כל ישראל:
וכל השרים והגברים וגם כל בני
המלך דויד נתנו יד תחת שלמה
המלך: ויגדל יהוה את שלמה
למעלה לעיני כל ישראל ויתן
עליו הוד מלכות אשר לא היה
על כל מלך לפניו על ישראל:
ודויד בן ישי מלך על כל ישראל:
והימים אשר מלך על ישראל
ארבעים שנה בחברון מלך שבע
שנים ובירושלם מלך שלשים
ושלוש: וימת בשיבה טובה שבע
ימים עשר וכבוד וימלך שלמה
בנו תחתיו: ודברי דויד המלך
הראשנים והאחרנים הנם כתובים
על דברי שמואל הראה ועל דברי

נָתָן הַנָּבִיא וְעַל דִּבְרֵי גָּד הַחֹזֶה׃ עִם
כָּל מַלְכוּתוֹ וּגְבוּרָתוֹ וְהָעִתִּים אֲשֶׁר
עָבְרוּ עָלָיו וְעַל יִשְׂרָאֵל וְעַל כָּל
מַמְלְכוֹת הָאֲרָצוֹת׃

Cap. i.

וַיִּתְחַזֵּק שְׁלֹמֹה בֶן דָּוִיד עַל מַלְכוּתוֹ
וַיהוָה אֱלֹהָיו עִמּוֹ וַיְגַדְּלֵהוּ לְמָעְלָה׃
וַיֹּאמֶר שְׁלֹמֹה לְכָל יִשְׂרָאֵל לְשָׂרֵי
הָאֲלָפִים וְהַמֵּאוֹת וְלַשֹּׁפְטִים וּלְכֹל
נָשִׂיא לְכָל יִשְׂרָאֵל רָאשֵׁי הָאָבוֹת׃
וַיֵּלְכוּ שְׁלֹמֹה וְכָל הַקָּהָל עִמּוֹ לַבָּמָה
אֲשֶׁר בְּגִבְעוֹן כִּי שָׁם הָיָה אֹהֶל
מוֹעֵד הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר עָשָׂה מֹשֶׁה עֶבֶד
יְהוָה בַּמִּדְבָּר׃ אֲבָל אֲרוֹן הָאֱלֹהִים
הֶעֱלָה דָוִיד מִקִּרְיַת יְעָרִים בַּהֵכִין
לוֹ דָּוִיד כִּי נָטָה לוֹ אֹהֶל בִּירוּשָׁלִָם׃
וּמִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר עָשָׂה בְּצַלְאֵל
בֶּן אוּרִי בֶן חוּר שָׂם לִפְנֵי מִשְׁכַּן
יְהוָה וַיִּדְרְשֵׁהוּ שְׁלֹמֹה וְהַקָּהָל׃ וַיַּעַל
שְׁלֹמֹה שָׁם עַל מִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת לִפְנֵי
יְהוָה אֲשֶׁר לְאֹהֶל מוֹעֵד וַיַּעַל עָלָיו
עֹלוֹת אָלֶף׃ בַּלַּיְלָה הַהוּא נִרְאָה
אֱלֹהִים לִשְׁלֹמֹה וַיֹּאמֶר לוֹ שְׁאַל
מָה אֶתֶּן לָךְ׃ וַיֹּאמֶר שְׁלֹמֹה לֵאלֹהִים
אַתָּה עָשִׂיתָ עִם דָּוִיד אָבִי חֶסֶד
גָּדוֹל וְהִמְלַכְתַּנִי תַּחְתָּיו׃ עַתָּה
יְהוָה אֱלֹהִים יֵאָמֵן דְּבָרְךָ עִם דָּוִיד
אָבִי כִּי אַתָּה הִמְלַכְתַּנִי עַל עַם רַב
כַּעֲפַר הָאָרֶץ׃ עַתָּה חָכְמָה וּמַדָּע תֶּן
לִי וְאֵצְאָה לִפְנֵי הָעָם הַזֶּה וְאָבוֹאָה
כִּי מִי יִשְׁפֹּט אֶת עַמְּךָ הַזֶּה הַגָּדוֹל׃
וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לִשְׁלֹמֹה יַעַן אֲשֶׁר
הָיְתָה זֹאת עִם לְבָבֶךָ וְלֹא שָׁאַלְתָּ
עֹשֶׁר נְכָסִים וְכָבוֹד וְאֵת נֶפֶשׁ
שֹׂנְאֶיךָ וְגַם יָמִים רַבִּים לֹא
שָׁאָלְתָּ וַתִּשְׁאַל לְךָ חָכְמָה וּמַדָּע

nathan propheté: atq; in volumine gad videtis: vniuersiq; regni eius & fortitudinis: & tēporū q̄ trāsierunt sub eo: siue in israel: siue in cunctis regnis terrarum.

Explicit dabreiamī .i. palipomenō liber pm⁹.
Incipit dabriciamin siue Paralipomenon liber secundus. 1.

Cōfortat⁹ est ergo salomō filius dd̄ in regno suo & dn̄s deus eius erat cū eo: et magnificauit eū ī excelsū. Pcepit q; salomō vniuerso isrl̄ tribūis & cēturionibus & ducibus et iudicibus ōis isrl̄ et principibus familiarū: et abiit cum vniuersa multitudine in excelsū gabaō vbi erat tabernaculū federis dī qd̄ fecit moyses famulus dn̄i in solitudine. Arcam autem dei adduxerat dauid de cariathiarim in locū quē preparauerat ei: et vbi fixerat illi tabernaculū: hoc est in hierusalē. Altare quoq; eneū qd̄ fabricat⁹ fuerat beseleel filius vri filii vr: ibi erat corā tabernaculo dn̄i: quod et reqsiuit salomō & ōis ecclesia. Ascēditq; salomō ad altare eneū corā tabernaculo federis dn̄i: et obtulit in eo mille hostias. Ecce autē in ipa nocte apparuit ei deus dicēs Postula quod vis vt dem tibi. Dixitq; salomon deo Tu fecisti cū dauid patre meo misericordiam magnā et cōstituisti me regē pro eo. Nūc ergo dn̄e deus impleatur sermo tuus quē pollicitus es dauid patri meo. Tu enī me fecisti regē sup populū tuū multū q̄ tā innūerabilis est q̄; puluis terre. Da mihi spiam & itelligētiā vt īgrediar & egrediar corā ppl̄o tuo. Quis enim potest hunc ppl̄m tuū digne q tā grandis est iudicare? Dixit autē deus ad salomonem. qa hoc magis placuit cordi tuo & nō postulasti diuitias & substātiā & glīā: neq; aīas eorū qui te oderant: sed nec dies vite plurimos. Petisti autē sapientiā & scientiam

nathan prophete: & in sermōib⁹ gad videntis
νάθαν τοῦ προφήτου, καὶ ἐπὶ λόγων γὰδ τοῦ ὁρῶντος
pro vniuerso regno eius: & vniuersa po
περὶ πάσης τῆς βασιλείας αὐτοῦ, καὶ πάσης τῆς δυ-
tentia eius: & tēporib⁹ que trāsierūt in
ναστείας αὐτοῦ, καὶ τῶν καιρῶν τῶν διελθόντων ἐπ᾽
eo & in israel: & in cūctis re
αὐτὸν καὶ ἐπὶ τὸν ἰσραήλ, καὶ ἐπὶ πάσας τὰς βα-
gnis terrarū.
σιλείας τῶν γαιῶν.

Paralipomenon. ii.
Παραλειπομένων. β΄.

Et cōfortat⁹ ē salomon filius dauid in
Καὶ ἐνίσχυσε σολομὼν υἱὸς δαυὶδ ἐπὶ τὴν
regno suo: & dn̄s deus eius cū
βασιλείαν αὐτοῦ, καὶ κύριος ὁ θεὸς αὐτοῦ με-
eo: & magnificauit eū in excelsū. & dixit sa
τ᾽ αὐτοῦ, καὶ ἐμεγάλυνεν αὐτὸν εἰς ὕψος. καὶ εἶπε σο-
lomon ad vniuersū israel tribunis & cen
λομὼν πρὸς πάντα ἰσραὴλ τοῖς χιλιάρχοις καὶ τοῖς ἑκα-
turionibus & iudicib⁹ & oib⁹ pricipib⁹ co
τοντάρχοις καὶ τοῖς κριταῖς καὶ πᾶσι τοῖς ἄρχουσιν ἐναν-
ram oīi israel pricipib⁹ familiaꝝ. & a-
τίον παντὸς ἰσραὴλ τοῖς ἄρχουσι τῶν πατριῶν. καὶ ἐπο-
biit salomon & vniuersa ecclesia cū eo in excel
ρεύθη σολομὼν καὶ πᾶσα ἡ ἐκκλησία μετ᾽ αὐτοῦ εἰς τὴν ὑψη-
sum qd̄ in gabaon: qm̄ illic erat tabnaculū federis
λὴν τὴν ἐν γαβαών, ὅτι ἐκεῖ ἦν ἡ σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου τοῦ
dei qd̄ fecit moyses seru⁹ dn̄i in eremo. at
θεοῦ ἣν ἐποίησε μωυσῆς παῖς κυρίου ἐν τῇ ἐρήμῳ. τὴν δὲ
arcam dei adduxerat dauid de ciuitate cariathia
κιβωτὸν τοῦ θεοῦ ἀνήνεγκεν δαυὶδ ἐκ πόλεως καριαθια-
rim: qm̄ preparauit ei dauid: qm̄ fixerat ei tabna
ρείμ, ὅτι ἡτοίμασεν αὐτῇ δαυίδ, ὅτι ἔπηξεν αὐτῇ σκη-
culū in hierusalem. & altare eneum qd̄ fe
νὴν ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ χαλκοῦν ὃ ἐποί-
cit beseleel filius vri: filii or: illic erat corā tabna
ησε βεσελεὴλ υἱὸς οὐρεί, υἱοῦ ὤρ, ἐκεῖ ἦν ἔναντι τῆς σκη-
culo dn̄i. & quesiuit illud salomon & ecclesia & ob
νῆς κυρίου. καὶ ἐξεζήτησεν αὐτὸ σολομὼν καὶ ἡ ἐκκλησία. καὶ ἀνή-
tulit illic salomon ad altare eneum qd̄ co
νεγκεν ἐκεῖ σολομὼν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ χαλκοῦν τὸ ἐνώ-
rā dn̄o qd̄ in tabnaculo federis: & obtulit in eo
πιον κυρίου τὸ ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου, καὶ ἀνήνεγκεν ἐπ᾽ αὐτὸ
holocausta mille. in nocte illa apparuit deus
ὁλοκαύτωσιν χιλίαν. ἐν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ ὤφθη ὁ θεὸς τῷ
salomoni: & dixit ei: postula qd̄ tibi dabo.
σολομῶντι, καὶ εἶπεν αὐτῷ, αἴτησαι τί σοι δώσω.
& dixit salomon ad deū: tu fecisti cū
καὶ εἶπε σολομὼν πρὸς τὸν θεόν, σὺ ἐποίησας μετὰ
dauid patre meo miam magnā: & cōstitui-
δαυὶδ τοῦ πατρός μου ἔλεος μέγα, καὶ ἐβασί-
sti regē me pro eo. & nūc dn̄e deus implea
λευσάς με ἀντ᾽ αὐτοῦ. καὶ νῦν κύριε ὁ θεός πιστω-
tur verbū tuū cū dauid patre meo: qm̄
θήτω τὸ ῥῆμά σου μετὰ δαυὶδ τοῦ πατρός μου, ὅτι
tu cōstituisti regē me sup ppl̄m multū: sicut puluerē terre.
σὺ ἐβασίλευσάς με ἐπὶ λαὸν πολύν, ὡς τὸν χοῦν τῆς γῆς.
nūc igit sapiētiā & itelligētiā da mihi: & egrediar an
νῦν οὖν σοφίαν καὶ σύνεσιν δός μοι, καὶ ἐξελεύσομαι ἔμπρο-
te ppl̄m hunc & ingrediar: qm̄ qs iudicabit
σθεν τοῦ λαοῦ τούτου καὶ εἰσελεύσομαι, ὅτι τίς κρινεῖ
ppl̄z tuū grandē hunc? & dixit de⁹
τὸν λαόν σου τὸν μέγαν τοῦτον; καὶ εἶπεν ὁ θεὸς
ad salomonē: eo qd̄ fuit hoc in corde
πρὸς σολομῶντα, ἀνθ᾽ ὧν ἐγένετο τοῦτο ἐν τῇ καρδίᾳ
tuo: & nō petisti diuitias substātiarū: neq;
σου, καὶ οὐκ ᾐτήσω πλοῦτον ὑπαρχόντων, οὐδὲ
gloriā: neq; aiam odientiū te: & nō petisti
δόξαν, οὐδὲ τὴν ψυχὴν τῶν μισούντων σε, καὶ οὐκ ᾐτήσω
dies multos: & petisti tibi ipsi sapiētiā & scientiā:
ἡμέρας πολλάς, καὶ ᾔτησας σεαυτῷ σοφίαν καὶ σύνεσιν,

A 2.Reg. 3.a. Exo. 38.a. B 1.Par. 28.a. Sap.9.d. C

vt iudices ppl̄z meū: sup quē cōstitui regē te super
ὅπως κρίνῃς τὸν λαόν μου, ἐφ᾽ ὃν ἐβασίλευσά σε ἐπ᾽ αὐ-
eum: & sapiētiā & sciētiā do tibi: & diui
τόν, καὶ σοφίαν καὶ τὴν σύνεσιν δίδωμί σοι, καὶ πλοῦ-
tias & substātiā & gloriā dabo tibi: vt nō sit
τον καὶ ὕπαρξιν καὶ δόξαν δώσω σοι, ὡς οὐκ ἐγένετο
similis tibi in regibus qui ante te: &
ὅμοιός σοι ἐν τοῖς βασιλεῦσι τοῖς ἔμπροσθέν σου, καὶ
post te nō erit sic. & venit salomon ab excelso
μετὰ σὲ οὐκ ἔσται οὕτως. καὶ ἦλθεν σολομὼν ἐκ βαμὰ
quod in gabaon in hierusalem a facie tabna
τῆς ἐν γαβαὼν εἰς ἱερουσαλὴμ ἀπὸ προσώπου τῆς σκη-
culi federis: & regnauit sup israel: &
νῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ ἐβασίλευσεν ἐπὶ ἰσραήλ, καὶ
cōgregauit salomon currus & equites. & facti sūt ei
συνήγαγεν σολομὼν ἅρματα καὶ ἱππεῖς. καὶ ἐγένετο αὐ-
mille & quadringēti currus: & duodecim mi
τῷ χίλια καὶ τετρακόσια ἅρματα, καὶ δώδεκα χι-
lia equitum: & reliquit eos in ciuitati-
λιάδες ἱππέων, καὶ κατέλιπεν αὐτὰ ἐν ταῖς πόλε-
bus curruum: & cum rege in hierusa-
σιν τῶν ἁρμάτων, καὶ μετὰ τοῦ βασιλέως ἐν ἱερουσα-
lem. & posuit rex argentū & aurum
λήμ. καὶ ἔθηκεν ὁ βασιλεὺς τὸ ἀργύριον καὶ τὸ χρυσίον
in hierusalem sicut lapides. & cedros dedit in
ἐν ἱερουσαλὴμ ὡς λίθους. καὶ τὰς κέδρους ἔδωκεν ἐν τῇ
iudea q̄si sycomoros que in cāpestri in multitudine.
ἰουδαίᾳ ὡς τὰς συκαμίνους τὰς ἐν τῇ πεδινῇ εἰς πλῆθος.
& exitus equorū salomoni ex egypto. &
καὶ ἡ ἔξοδος τῶν ἵππων τῷ σολομῶντι ἐξ αἰγύπτου. καὶ
preciū negotiatoꝝ regis preciū qd̄ accipie
ἡ τιμὴ τῶν ἐμπόρων τοῦ βασιλέως τιμὴ ἣν ἐλάμβα-
bāt & emebāt in cōmutatiōe. & ascēdebāt & educebāt
νον καὶ ἠγόραζον ἐν ἀλλάγματι. καὶ ἀνέβαινον καὶ ἐξῆγον
ex egypto currū vnū sexcētis argēteis: & equum
ἐξ αἰγύπτου ἅρμα ἓν ἑξακοσίων ἀργυρίου, καὶ ἵππον
quinquaginta & centū. & sic oib⁹ regibus
πεντήκοντα καὶ ἑκατόν. καὶ οὕτω πᾶσι τοῖς βασιλεῦσι
chetteoꝝ: & regibus syrie in manib⁹
τῶν χετταίων, καὶ τοῖς βασιλεῦσι τῆς συρίας ἐν χερσὶν
suis educebāt.
αὐτῶν ἐξέφερον.

Ca. 2.

Et dixit salomon vt edificaret domū no
Καὶ εἶπεν σολομὼν τοῦ οἰκοδομῆσαι οἶκον τῷ ὀνό-
mini dn̄i: & domū regno suo. & cōgregauit
ματι κυρίου, καὶ οἶκον τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ. καὶ συνήγαγεν
salomon septuaginta milia viroꝝ portātiū hūeris: &
σολομὼν ἑβδομήκοντα χιλιάδας ἀνδρῶν νωτοφόρων, καὶ
octoginta milia virorū lapicidaꝝ in mōte. &
ὀγδοήκοντα χιλιάδας ἀνδρῶν λατόμων ἐν τῷ ὄρει. καὶ
prepositi sup eos tria milia & sexcenti. & mi
ἐπιστάται ἐπ᾽ αὐτῶν τρισχίλιοι καὶ ἑξακόσιοι. καὶ ἀπέ-
sit salomon ad chiram regem tyri dicens:
στειλε σολομὼν πρὸς χειρὰμ βασιλέα τύρου λέγων, ὃν
sicut fecisti cū dauid patre meo: & misi
τρόπον ἐποίησας μετὰ δαυὶδ τοῦ πατρός μου, καὶ ἀπέστει-
sti ei cedros vt edificaret sibi domū vt habita
λας αὐτῷ κέδρους τοῦ οἰκοδομῆσαι ἑαυτῷ οἶκον τοῦ κατοικῆ-
ret in ea: & ecce ego filius ei⁹ edifico domū no
σαι ἐν αὐτῷ, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ὁ υἱὸς αὐτοῦ οἰκοδομῶ οἶκον τῷ ὀνό-
mini dn̄i dei mei: vt sctifice eā ipsi ad adolēdū corā
ματι κυρίου τοῦ θεοῦ μου, ἁγιάσαι αὐτὸν αὐτῷ τοῦ θυμιᾶν ἀπέναν-
illo incēsum aromatū: & ad faciēdā ppositionē sem
τι αὐτοῦ θυμίαμα ἀρωμάτων, καὶ ποιεῖν πρόθεσιν διαπαν-
per: & ad offerē illi holocaustōata semper mane
τός, καὶ τοῦ ἀναφέρειν ὁλοκαυτώματα διαπαντὸς τὸ πρωῒ
& vesperi: & sabbatis & in neomeniis
καὶ τὸ ἑσπέρας, καὶ τοῖς σαββάτοις καὶ ἐν ταῖς νουμηνίαις
& in solēnitatib⁹ dn̄i dei nr̄i: in sēpiternū hoc sup
καὶ ἐν ταῖς ἑορταῖς κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν, εἰς τὸν αἰῶνα τοῦτο ἐπὶ
israel. & dom⁹ quā ego edifico magna: qm̄ magn⁹
τὸν ἰσραήλ. καὶ ὁ οἶκος ὃν ἐγὼ οἰκοδομῶ μέγας, ὅτι μέγας

D A 3.Reg. 5.a. B

vt iudicare possis populum meum super quē cōstitui te regē: sapiētia et scientia data sunt tibi. Diuitias aūt et substātiā et gloriā dabo tibi: ita vt nullus in regibus nec ante nec post te fuerit similis tui. Venit ergo salomon ab excelso gabaon in hierusalem corā tabernaculo federis: et regnauit super israel. Congregauitq; sibi currus & equites: et facti sunt ei mille quadringenti currus: et duodecim milia equitum: et fecit eos esse in vrbibus quadrigarū et cū rege in hierusalē. Prebuitq; rex argentum & aurū in hierusalem quasi lapides: & cedros quasi sycomoros que nascuntur in campestribus multitudine magna. Adducebantur aūt ei eq de egypto de choa a negociatoribus regis q ibāt et emebāt precio quadrigam equorum sexcentis argenteis: et equum centum quinquaginta. Simili' de vniuersis regnis cetheorū & a regib⁹ syrie emptio celebrabatur. 2.

Decreuit aūt salomō edificare domum nomini dn̄i & palatiū sibi. Et numerauit septuaginta milia virorū portantiū humeris: et octoginta milia qui cederēt lapides in mōtib⁹: prepositosq; eorū tria milia sexcētos. Misit quoq; ad hyram regem tyri dicens Sicut egisti cū dauid patre meo et misisti ei ligna cedrina vt edificaret sibi domū in qua et habitauit: sic fac mecū vt edificem domū nomini dn̄i dei mei: vt consecrem eam ad adolendū incensum coram illo & fumigāda aromata: et ad ppositionē panū sempiternā & ad holocaustōata mane & vespere. Sabbatis quoq; et neomeniis & solēnitatib⁹ dn̄i dei nr̄i in sēpiternū: q̄ mādata sūt isrl̄i. Dom⁹ enī quā edificare cupio magna est.

אֲשֶׁר תִּשְׁפּוֹט אֶת עַמִּי אֲשֶׁר
הִמְלַכְתִּיךָ עָלָיו׃ הַחָכְמָה וְהַמַּדָּע
נָתוּן לָךְ וְעֹשֶׁר וּנְכָסִים וְכָבוֹד אֶתֶּן
לָךְ אֲשֶׁר לֹא הָיָה כֵן לַמְּלָכִים אֲשֶׁר
לְפָנֶיךָ וְאַחֲרֶיךָ לֹא יִהְיֶה כֵּן׃ וַיָּבֹא
שְׁלֹמֹה לַבָּמָה אֲשֶׁר בְּגִבְעוֹן יְרוּשָׁלִַם
מִלִּפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּמְלֹךְ עַל
יִשְׂרָאֵל׃ וַיֶּאֱסֹף שְׁלֹמֹה רֶכֶב
וּפָרָשִׁים וַיְהִי לוֹ אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת
רֶכֶב וּשְׁנֵים עָשָׂר אֶלֶף פָּרָשִׁים
וַיַּנִּיחֵם בְּעָרֵי הָרֶכֶב וְעִם הַמֶּלֶךְ
בִּירוּשָׁלִָם׃ וַיִּתֵּן הַמֶּלֶךְ אֶת הַכֶּסֶף
וְאֶת הַזָּהָב בִּירוּשָׁלִַם כָּאֲבָנִים וְאֵת
הָאֲרָזִים נָתַן כַּשִּׁקְמִים אֲשֶׁר
בַּשְּׁפֵלָה לָרֹב׃ וּמוֹצָא הַסּוּסִים
אֲשֶׁר לִשְׁלֹמֹה מִמִּצְרָיִם וּמִקְוֵא
סֹחֲרֵי הַמֶּלֶךְ מִקְוֵא יִקְחוּ בִּמְחִיר׃
וַיַּעֲלוּ וַיּוֹצִיאוּ מִמִּצְרַיִם מֶרְכָּבָה
בְּשֵׁשׁ מֵאוֹת כֶּסֶף וְסוּס בַּחֲמִשִּׁים
וּמֵאָה וְכֵן לְכָל מַלְכֵי הַחִתִּים וּמַלְכֵי
אֲרָם בְּיָדָם יוֹצִיאוּ׃

Cap. ii.

וַיֹּאמֶר שְׁלֹמֹה לִבְנוֹת בַּיִת לְשֵׁם
יְהוָה וּבַיִת לְמַלְכוּתוֹ׃ וַיִּסְפֹּר שְׁלֹמֹה
שִׁבְעִים אֶלֶף אִישׁ סַבָּל וּשְׁמוֹנִים
אֶלֶף אִישׁ חֹצֵב בָּהָר וּמְנַצְּחִים עֲלֵיהֶם
שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וְשֵׁשׁ מֵאוֹת׃ וַיִּשְׁלַח
שְׁלֹמֹה אֶל חוּרָם מֶלֶךְ צֹר לֵאמֹר
כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ עִם דָּוִיד אָבִי
וַתִּשְׁלַח לוֹ אֲרָזִים לִבְנוֹת לוֹ בַּיִת
לָשֶׁבֶת בּוֹ׃ הִנֵּה אֲנִי בוֹנֶה בַּיִת
לְשֵׁם יְהוָה אֱלֹהָי לְהַקְדִּישׁ לוֹ
לְהַקְטִיר לְפָנָיו קְטֹרֶת סַמִּים
וּמַעֲרֶכֶת תָּמִיד וְעֹלוֹת לַבֹּקֶר וְלָעֶרֶב
לַשַּׁבָּתוֹת וְלֶחֳדָשִׁים וּלְמוֹעֲדֵי יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ לְעוֹלָם זֹאת עַל יִשְׂרָאֵל׃
וְהַבַּיִת אֲשֶׁר אֲנִי בוֹנֶה גָדוֹל כִּי גָדוֹל

אלהינו מכל האלהים ומי יעצר
כח לבנות לו בית כי השמים ושמי
השמים לא יכלכלהו ומי אני אשר
אבנה לו בית כי אם להקטיר לפניו
ועתה שלח לי איש חכם לעשות
בזהב ובכסף ובנחשת ובברזל
ובארגון וכרמיל ותכלת וידע
לפתח פתוחים עם החכמים אשר
עמי ביהודה ובירושלם אשר הכין
דויד אבי ושלח לי עצי ארזים
ברושים ואלגומים מהלבנון כי
אני ידעתי אשר עבדיך יודעים
לכרות עצי לבנון והנה עבדי עם
עבדיך ולהכין לי עצים לרב כי
הבית אשר אני בונה גדול והפלא
והנה לחטבים לכרתי העצים נתתי
חטים מכות לעבדיך כרים עשרים
אלף ושערים כרים עשרים אלף
ויין בתים עשרים אלף ושמן בתים
עשרים אלף ויאמר חורם מלך צר
בכתב וישלח אל שלמה באהבת
יהוה את עמו נתנך עליהם מלך
ויאמר חורם ברוך יהוה אלהי
ישראל אשר עשה את השמים
ואת הארץ אשר נתן לדויד המלך
בן חכם יודע שכל ובינה אשר
יבנה בית ליהוה ובית למלכותו
ועתה שלחתי איש חכם יודע בינה
לחורם אבי בן אשה מן בנות דן
ואביו איש צרי יודע לעשות בזהב
ובכסף בנחשת בברזל באבנים
ובעצים בארגמן בתכלת ובבוץ
ובכרמיל ולפתח כל פתוח ולחשב
כל מחשבת אשר ינתן לו עם
חכמיך וחכמי אדני דויד אביך
ועתה החטים והשערים השמן

Magnus est enim deus noster super omnes deos. quis ergo poterit preualere vt edificet ei dignã domũ? Si celũ & celi celorũ capere eũ nequeũt: quantus ego sum vt possim edificare ei domũ? Sed ad hoc tantũ: vt adoleatur incẽsum corã illo. mitte ergo mihi virũ eruditum q nouerit operari in auro & argento: ere et ferro: purpura: coccino & hyacintho: et q sciat sculpere celaturas cum his artificib9 quos mecũ habeo in iudea & in hierusalẽ quos preparauit dd pater meus. Sed & ligna cedrina mitte mihi & arceuthina: & pinea de libano. Scio enim q serui tui nouerint cedere ligna de libano. Et erunt serui mei cũ seruis tuis: vt parẽtur mihi ligna plurima. Domus enim quã cupio edificare magna est nimis & inclyta. Preterea operariis q cesuri sũt ligna seruis tuis dabo in cibaria tritici choros viginti milia: et ordei choros totidem et vini viginti milia metretas: olei quoq sata viginti milia. Dixit aũt hyrã rex tyri per litteras quas miserat salomoni. qa dilexit dñs populũ suũ: idcirco te regnare fecit sup eũ. Et addidit dicẽs. Bñdict9 dñs deus israel qui fecit celum & terrã: qui dedit dauid regi filiũ sapientẽ & eruditũ et sensatũ atq prudẽtẽ: vt edificaret domũ domino; et palatium sibi. Misi ergo tibi virũ prudentẽ & scientissimum hyrã patrẽ meũ filium mulieris de filiab9 dã: cui9 pater fuit tyri9 qui nouerit opari in auro et argento: ere & ferro & marmore & lignis. In purpura quoq & hyacintho & byssino et coccino: & qui sciat celare omnem sculpturã: & adiuenire prudenter qdcũq i opere necessariũ ẽ cũ artificibus tuis & cũ artificib9 dñi mei dd pris tui. Triticũ ergo & ordeũ & oleũ

dñs deus noster super oẽs deos. & quis poterit edificare ei domũ? qm celũ & celũ
κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν παρὰ πάντας τοὺς θεούς. καὶ τίς ἰσχύσει οἰκοδομῆσαι αὐτῷ οἶκον; ὅτι ὁ οὐρανὸς καὶ ὁ οὐρανὸς
celi nõ ferunt eum: & quis sum ego q edifico ei domũ? sed ad adolẽdũ icẽsũ coram eo. & nũc mitte mihi virũ sapiẽtẽ & q nouerit facere in
τοῦ οὐρανοῦ οὐ φέρουσιν αὐτόν, καὶ τίς εἰμι ἐγὼ ὁ οἰκοδομῶν αὐτῷ οἶκον; ἀλλ᾽ ἢ τοῦ θυμιᾶν κατέναντι αὐτοῦ. καὶ νῦν ἀπόστειλόν μοι ἄνδρα σοφὸν καὶ εἰδότα τοῦ ποιῆσαι ἐν
auro & in argẽto & in ere & in ferro & in purpura & in coccino & in hyacintho: & qui sciat sculpere celaturas cũ sapiẽtib9 qui mecum in iudea & in hierusalem: quos pparauit dauid pater meus. & mitte mihi ligna cedrina & arceuthina & pinea de libano. ego enĩ scio q serui tui sciunt cedere ligna de libano. & ecce serui mei ibunt cũ seruis tuis vt preparent mihi ligna in multitudinẽ: qm dom9 quã ego edifico magna & inclyta. & ecce operãtibus qui cedunt ligna in cibaria dedi triticũ in dona
τῷ χρυσίῳ καὶ ἐν τῷ ἀργυρίῳ καὶ ἐν χαλκῷ καὶ ἐν σιδήρῳ καὶ ἐν τῇ πορφύρᾳ καὶ ἐν τῷ κοκκίνῳ καὶ ἐν τῇ ὑακίνθῳ, καὶ ἐπιστάμενον γλύφειν γλυφὰς μετὰ τῶν σοφῶν τῶν μετ᾽ ἐμοῦ ἐν Ἰούδᾳ καὶ ἐν Ἱερουσαλήμ, ὧν ἡτοίμασεν ὁ Δαυὶδ ὁ πατήρ μου. καὶ ἀπόστειλόν μοι ξύλα κέδρινα καὶ ἀρκεύθινα καὶ πεύκινα ἐκ τοῦ Λιβάνου. ἐγὼ γὰρ οἶδα ὅτι οἱ δοῦλοί σου οἴδασι κόπτειν ξύλα ἐκ τοῦ Λιβάνου. καὶ ἰδοὺ οἱ παῖδές μου πορεύσονται μετὰ τῶν παίδων σου ἑτοιμάσαι μοι ξύλα εἰς πλῆθος, ὅτι ὁ οἶκος ὃν ἐγὼ οἰκοδομῶ μέγας καὶ ἔνδοξος. καὶ ἰδοὺ τοῖς ἐργαζομένοις τοῖς κόπτουσι ξύλα εἰς βρώματα δέδωκα σῖτον εἰς δόματα
seruis tuis cororũ tritici viginti milia: & ordei cororũ viginti milia: & olei mẽsurarũ viginti milia: & vini mẽsurarũ viginti milia. & dixit chiram rex tyri in scriptura: & misit ad salomonẽ: qm dilexit dñs pplm suum: dedit te sup eos in regem. & dixit chiram: benedict9 dñs de9 israel: qui fecit celũ & terrã: qui dedit regi dauid filiũ sapiẽtẽ & sciẽtẽ prudentiã & scientiã: q edificabit domũ dño & domũ regno suo. & nũc misi tibi virũ sapiẽtẽ & sciẽtẽ prudẽtiã chiram seruũ meũ filiũ mulieris de filiabus dan: & pater eius vir tyrius: sciẽtẽ facere in auro & argẽto & in ere & in ferro in lapidib9 & lignis: & texere in purpura & in hyacintho & in bysso & in coccino: & celare sculpturas: & excogitare adinuẽtionẽ in oibus q dederis ei cũ sapiẽtib9 tuis & cũ sapiẽtibus dñi mei dauid patris tui. & nũc triticũ & ordeũ & vinũ & oleum
τοῖς παισί σου κόρων πυροῦ εἴκοσι χιλιάδας, καὶ κριθῶν κόρων εἴκοσι χιλιάδας, καὶ ἐλαίου μέτρων εἴκοσι χιλιάδας, καὶ οἴνου μέτρων εἴκοσι χιλιάδας. καὶ εἶπε Χειρὰμ βασιλεὺς Τύρου ἐν γραφῇ, καὶ ἀπέστειλε πρὸς Σολομῶντα, ἐν τῷ ἀγαπῆσαι κύριον τὸν λαὸν αὐτοῦ, ἔδωκέ σε ἐπ᾽ αὐτοὺς εἰς βασιλέα. καὶ εἶπεν Χειράμ, εὐλογητὸς κύριος ὁ θεὸς Ἰσραήλ, ὃς ἐποίησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ὃς ἔδωκε τῷ βασιλεῖ Δαυὶδ υἱὸν σοφὸν καὶ εἰδότα φρόνησιν καὶ ἐπιστήμην, ὃς οἰκοδομήσει οἶκον τῷ κυρίῳ καὶ οἶκον τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ. καὶ νῦν ἀπέσταλκά σοι ἄνδρα σοφὸν καὶ εἰδότα σύνεσιν τὸν Χειρὰμ τὸν παῖδά μου, υἱὸν γυναικὸς ἀπὸ τῶν θυγατέρων Δάν, καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἀνὴρ Τύριος, εἰδότα ποιεῖν ἐν χρυσίῳ καὶ ἀργυρίῳ καὶ ἐν χαλκῷ καὶ ἐν σιδήρῳ ἐν λίθοις καὶ ξύλοις, καὶ ὑφαίνειν ἐν τῇ πορφύρᾳ καὶ ἐν τῇ ὑακίνθῳ καὶ ἐν τῇ βύσσῳ καὶ ἐν τῷ κοκκίνῳ, καὶ γλύφειν γλυφάς, καὶ διανοεῖσθαι διανόησιν ἐν πᾶσιν ὅσ᾽ ἂν δῷς αὐτῷ μετὰ τῶν σοφῶν σου καὶ μετὰ τῶν σοφῶν τοῦ κυρίου μου Δαυὶδ τοῦ πατρός σου. καὶ νῦν τὸν σῖτον καὶ τὴν κριθὴν καὶ τὸν οἶνον καὶ τὸ ἔλαιον

q dixit dñs me9: mittat seruis suis: & nos cedemus ligna de libano iuxta oẽm necessitatẽ tuã: & ferem9 tibi ea ratibus in mare ioppes: & tu trãsferes ea in hierusalem. & cõgregauit salomon oẽs viros proselytos q in terra isrl post numerũ quẽ nũerauit eos dauid pater eius: & inuẽti sũt centũ quinquaginta milia & tria milia sexcenti. & fecit ex eis septuaginta milia viros hũeris portãtiũ: & octoginta milia lapicidas in mõte: & tria milia sexcentos opex ppositos sup populum.
ἃ εἶπεν ὁ κύριός μου, ἀποστειλάτω τοῖς παισὶν αὐτοῦ, καὶ ἡμεῖς κόψομεν ξύλα ἐκ τοῦ Λιβάνου κατὰ πᾶσαν τὴν χρείαν σου, καὶ οἴσομεν σοι αὐτὰ σχεδίαις ἐπὶ τὴν θάλασσαν Ἰόππης, καὶ σὺ ἀνοίσεις αὐτὰ εἰς Ἱερουσαλήμ. καὶ συνήγαγε Σολομὼν πάντας τοὺς ἄνδρας τοὺς προσηλύτους τοὺς ἐν τῇ γῇ Ἰσραὴλ μετὰ τὸν ἀριθμὸν ὃν ἠρίθμησεν αὐτοὺς Δαυὶδ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, καὶ εὑρέθησαν ἑκατὸν πεντήκοντα χιλιάδες καὶ τρισχίλιοι ἑξακόσιοι. καὶ ἐποίησεν ἐξ αὐτῶν ἑβδομήκοντα χιλιάδας ἀνδρῶν νωτοφόρων, καὶ ὀγδοήκοντα χιλιάδας λατόμων ἐν τῷ ὄρει, καὶ τρισχιλίους ἑξακοσίους ἐργοδιώκτας ἐπὶ τὸν λαόν.

Ca.3.

A 3.Reg. 6.a.

Et incepit salomon edificare domũ dñi in hierusalem in mõte moria: vbi apparuit dñs dauid patri eius in loco: quẽ pauerat dauid in area ornã iebusei. & cepit edificare salomon in mẽse secundo in anno quarto regni sui. & hec incepit salomon vt edificaret domũ dei: lõgitudo mensure prime cubitox sexaginta: & latitudo cubitox viginti: & porticũ iuxta frontẽ domus lõgitudo in frontẽ latitudinis dom9 cubitox viginti: & altitudo cubitox centũ & viginti. & deaurauit eã intrĩsec9 auro puro. & domũ magnã texit lignis cedrinis: & deaurauit auro puro. & sculpsit in ea palmas & catenas. & ornauit domũ lapidib9 preciosis in gloriã: & auro auri qđ ex pharuim. & deaurauit domũ auro & parietes & vestibula & tecta & hostia eius. & celauit cherubim in parietib9. & fecit domũ sancti sanctox: lõgitudo eius in facie latitudinis domus cubitox viginti: & latitudo cubitox viginti. & deaurauit eam auro puro in talentis sexcentis. & pondus
Καὶ ἤρξατο Σολομὼν οἰκοδομεῖν τὸν οἶκον κυρίου ἐν Ἱερουσαλὴμ ἐν ὄρει τῷ Ἀμορία, οὗ ὤφθη κύριος τῷ Δαυὶδ τῷ πατρὶ αὐτοῦ ἐν τῷ τόπῳ, ᾧ ἡτοίμασε Δαυὶδ ἐν τῇ ἅλῳ Ὀρνᾶν τοῦ Ἰεβουσαίου. καὶ ἤρξατο οἰκοδομῆσαι Σολομὼν ἐν τῷ μηνὶ τῷ δευτέρῳ ἐν τῷ ἔτει τῷ τετάρτῳ τῆς βασιλείας αὐτοῦ. καὶ ταῦτα ἤρξατο Σολομὼν τοῦ οἰκοδομῆσαι τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, μῆκος τῆς διαμετρήσεως τῆς πρώτης πηχῶν ἑξήκοντα, καὶ εὖρος πηχῶν εἴκοσι, καὶ τὸ αἰλὰμ κατὰ πρόσωπον τοῦ οἴκου μῆκος ἐπὶ πρόσωπον τοῦ πλάτους τοῦ οἴκου πηχῶν εἴκοσι, καὶ τὸ ὕψος πηχῶν ἑκατὸν καὶ εἴκοσι. καὶ κατεχρύσωσεν αὐτὸν ἔσωθεν χρυσίῳ καθαρῷ. καὶ τὸν οἶκον τὸν μέγαν ἐξύλωσε ξύλοις κεδρίνοις, καὶ κατεχρύσωσε χρυσίῳ καθαρῷ. καὶ ἔγλυψεν ἐπ᾽ αὐτοῦ φοίνικας καὶ ἁλύσεις. καὶ ἐκόσμησε τὸν οἶκον λίθοις τιμίοις εἰς δόξαν, καὶ χρυσίῳ χρυσοῦ τοῦ ἐκ Φαρουείμ. καὶ ἐχρύσωσε τὸν οἶκον χρυσίῳ καὶ τοὺς τοίχους καὶ τοὺς πυλῶνας καὶ τὰ ὀροφώματα καὶ τὰ θυρώματα αὐτοῦ. καὶ ἔγλυψε χερουβὶμ ἐπὶ τῶν τοίχων. καὶ ἐποίησε τὸν οἶκον τοῦ ἁγίου τῶν ἁγίων, μῆκος αὐτοῦ ἐπὶ πρόσωπον τοῦ πλάτους τοῦ οἴκου πηχῶν εἴκοσι, καὶ τὸ εὖρος πηχῶν εἴκοσι. καὶ κατεχρύσωσεν αὐτὸν χρυσίῳ καθαρῷ ἐν ταλάντοις ἑξακοσίοις. καὶ ὁλκὴ

B

& vinum: que pollicit9 es domine mi mitte seruis tuis. Nos aũt cedemus ligna de libano quot necessaria habueris: & applicabim9 ea ratibus per mare in ioppe: tuũ ãt erit trãsferre ea in hierusalem. Numerauit igitur salomon omnes viros proselytos qui erant in terra israel post dinumerationem quã dinumerauit dd pr ei9: & inuẽti sunt cẽtũ quinquagita tria milia & sexcenti. Fecitq ex eis septuaginta milia qui humeris onera portarẽt: & octoginta milia q lapides de mõtib9 cederẽt. Tria ãt milia & sexcẽtos ppositos operũ ppli. 3.

Et cepit salomon edificare domum dñi in hierusalem in mõte moria qui demõstratus fuerat dauid patri ei9 i loco quẽ pauerat dauid in area hornan iebusei. Cepit autem edificare mense secundo anno quarto regni sui. Et hec sũt fundamẽta q iecit salomon vt edificaret domũ dei: lõgitudinis cubitos in mensura prima sexagita: latitudinis cubitos viginti. Porticum vero an frõtẽ q tẽdebatur i lõgũ iuxta mẽsurã latitudinis dom9 cubitox viginti. Porro altitudo cẽtũ viginti cubitorũ erat. Et deaurauit eã intrĩsecus auro mundissimo. Domũ quoq maiorẽ texit tabulis ligneis abiegnis: & laminas auri obrizi affixit per totũ. Sculpsitq i ea palmas: & q̃si catenulas se iuicẽ cõplectẽtes. strauit quoq pauimẽtũ tẽpli pciosissimo marmore decorẽ multo. Porro aurũ erat pbatissimũ: de cui9 lamĩs texit domũ: & trabes ei9 & postes: parietes & ostia: & celauit cherubin i parietib9. Fecit quoq domũ sctĩ sctõx: lõgitudinẽ iuxta latitudinẽ dom9 cubitox vigiti: & latitudinẽ siltr vigiti cubitorũ. Et laminis aureis texit eam quasi talẽtis sexcentis. Sed &

C

D

והיין אשר אמר אדני ישלח
לעבדיו ואנחנו נכרת עצים מן
הלבנון ככל צרכך ונביאם לך
רפסדות על ים יפו ואתה תעלה
אתם ירושלם ויספר שלמה
כל האנשים הגיורים אשר בארץ
ישראל אחרי הספר אשר ספרם
דויד אביו וימצאו מאה וחמשים
אלף ושלשת אלפים ושש מאות
ויעש מהם שבעים אלף
סבל ושמנים אלף חצב בהר
ושלשת אלפים ושש מאות מנצחים
להעביד את העם

Cap.iii.

ויחל שלמה לבנות את בית יהוה בירושלם
בהר המוריה אשר נראה לדויד
אביהו אשר הכין במקום דויד בגרן
ארנן היבוסי ויחל לבנות בחדש
השני בשני בשנת ארבע למלכותו
ואלה הוסד שלמה לבנות את בית
האלהים הארך אמות במדה
הראשונה אמות ששים ורחב
אמות עשרים והאולם אשר על
פני הארך על פני רחב הבית אמות
עשרים והגבה מאה ועשרים
ויצפהו מפנימה זהב טהור ואת
הבית הגדול חפה עץ ברושים
ויחפהו זהב טוב ויעל עליו תמרים
ושרשרות ויצף את הבית אבן
יקרה לתפארת והזהב זהב
פרוים ויחף את הבית הקרות
הספים וקירותיו ודלתותיו זהב
ופתח כרובים על הקירות ויעש
את בית קדש הקדשים ארכו
על פני רחב הבית אמות עשרים
ורחבו אמות עשרים ויחפהו זהב
טוב לככרים שש מאות ומשקל

למסמרות לשקלים חמשים זהב | ספר
והעליות חפה זהב ׃ ויעש בבית | עלה
קדש הקדשים כרובים שנים | שנה
מעשה צעצעים ויצפו אתם זהב ׃ | עשה
וכנפי הכרובים ארכם אמות | אצה
עשרים כנף האחד לאמות חמש
מגעת לקיר הבית והכנף האחרת | נגע
אמות חמש מגיע לכנף הכרוב
האחר ׃ וכנף הכרוב האחד אמות
חמש מגיע לקיר הבית והכנף
האחרת אמות חמש דבקה לכנף
הכרוב האחר ׃ כנפי הכרובים האלה
פרשים אמות עשרים והם עמדים
על רגליהם ופניהם לבית ׃ ויעש | פנה עשה
את הפרכת תכלת וארגמן וכרמיל
ובוץ ויעל עליו כרובים ׃ ויעש | עלה
לפני הבית עמודים שנים אמות | עמד
שלשים וחמש ארך והצפת אשר | צפה
על ראשו אמות חמש ׃ ויעש
שרשרות בדביר ויתן על ראש | דבר נתן
העמודים ויעש רמונים מאה ויתן
בשרשרות ׃ ויקם את העמודים על | קום
פני ההיכל אחד מימין ואחד | היכל ימן
מהשמאול ויקרא שם הימיני יכין | קרא
ושם השמאלי בעז ׃

Cap. iiii.

ויעש מזבח נחשת עשרים אמה | זבח
ארכו ועשרים אמה רחבו ועשר
אמות קומתו ׃ ויעש את הים מוצק | יצק
עשר באמה משפתו אל שפתו עגול | שפה עגל
סביב וחמש באמה קומתו וקו | סבב קוה
שלשים באמה יסב אתו סביב ׃ | סבב
ודמות בקרים תחת לו סביב סביב | דמה
סובבים אתו עשר באמה מקיפים | נקף
את הים סביב שנים טורים הבקר | שנה
יצוקים במצקתו ׃ עומד על שנים | יצק עמד
עשר בקר שלשה פנים צפונה | פנה צפן

clauos fecit aureos: ita vt singuli claui siclos quinquagenos appēderēt. Cenacula quoq; texit auro. Fecit ēt in domo sctī sctōꝝ cherubin duos opere statuario: & texit eos auro. Ale cherubin vigīti cubitis extēdebātur: ita vt vna ala haberet cubitos quinq;: & tangeret parietem domus: & altera quinq; cubitos hñs: alā tāgeret alterius cherub. Similr cherub alterius ala quinq; habebat cubitos: & tangebat parietem: & ala eius altera quinq; cubitoꝝ alam cherub alterius cōtingebat. Igr̃ ale vtriusq; cherub expāse erāt: & extendebātur per cubitos vigīti. Ipsi āt stabāt erectis pedibus: & facies eorum erāt verse ad exteriorem domū. Fecit quoq; velū ex hyacintho purpura cocco & bysso: & itexuit ei cherubin. Añ fores ēt tēpli duas colūnas q̄ trigita & qnq; cubitos hēbāt altitudinis. Porro capita earum quinq; cubitorū: necnon & q̄si catenulas ī oraculo: & supposuit eas capitibus colūnarū. Malogranata etiam centum: que catenulis interposuit. Ipas quoq; colūnas posuit in vestibulo tēpli: vnā a dextris: & alterā a sinistris. Eā q̄ a dextris erat vocauit iachin: & que ad leuam vocauit booz.

4. Fecit quoq; altare eneū vigīti cubitoꝝ lōgitudinis: & viginti cubitoꝝ latitudinis: & decē cubitorum altitudinis. Mare ēt eneū fusile decē cubitis a labio vsq; ad labium: rotundū per circuitū. Quinq; cubitos habebat altitudinis: & funiculus trigīta cubitoꝝ ambiebat gyrum eius. Silitudo quoq; boum erat subter illū. Et decē cubitis q̄dā extrinsecus celature q̄si duobus versibus labiū maris circuibant. Boues aūt erāt fusiles: & ipsū mare super duodecī boues ipositū erat: quorū tres respicibāt ad aquilonem:

clauoꝝ: pōdus vni' quinquaginta sicli
τῶν ἥλων, ὁλκὴ τοῦ ἑνὸς πεντήκοντα σίκλοι τοῦ
auri: τ cenacula deaurauit auro. τ fe
χρυσίου, καὶ τὰ ὑπερῷα ἐχρύσωσε χρυσίῳ. καὶ ἐποί
cit in domo sancta sanctoꝝ cherubim duos
ησεν ἐν τῷ οἴκῳ τῷ ἁγίῳ τῶν ἁγίων χερουβὶμ δύο
opus de lignis īputribilib': τ deaurauit eos au
ἔργον ἐκ ξύλων ἀσήπτων, καὶ ἐχρύσωσεν αὐτὰ χρυ
ro. τ ale cherubim lōgitudo cu
σίῳ. καὶ αἱ πτέρυγες τῶν χερουβὶμ τὸ μῆκος πη
bitoꝝ viginti τ ala vna cherub
χῶν εἴκοσι. καὶ ἡ πτέρυξ ἡ μία τοῦ χερουβ τοῦ
vnius: cubitoꝝ quinq; q̄ tangebat parietē do
ἑνός, πηχῶν πέντε ἁπτομένη τοῦ τοίχου τοῦ οἴκ
mus: τ ala altera cubitoꝝ quinq;: q̄ tāgebat
ου, καὶ ἡ πτέρυξ ἡ ἑτέρα πηχῶν πέντε, ἁπτομένη
alam cherub alterius. τ a
τῆς πτέρυγος τοῦ χερουβ τοῦ ἑτέρου. καὶ αἱ πτέρυ
le cherubi hoꝝ extense cu
γες τῶν χερουβὶμ τούτων διαπεπετασμέναι πή
biti viginti. ipsa stantia in pedibus
χεις εἴκοσι. καὶ αὐτὰ ἑστηκότα ἐπὶ τοὺς πόδας
suis: et facies eoꝝ in domū. τ
αὐτῶν, καὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν εἰς τὸν οἶκον. καὶ
fecit velum ex hyacintho τ purpu
ἐποίησε τὸ καταπέτασμα ἐξ ὑακίνθου καὶ πορφύ
ra τ coccino τ bysso. τ intexuit in eo
ρας καὶ κοκκίνου καὶ βύσσου. καὶ ὕφανεν ἐν αὐτῷ
cherubī. τ fecit ante domū
χερουβίμ. καὶ ἐποίησε κατέμπροσθεν τοῦ οἴκου
colūnas duas cubitoꝝ triginta quinq; altitudo: τ
στύλους δύο πηχῶν τριάκοντα πέντε τὸ ὕψος, καὶ τὰς
capitella eaꝝ cubitoꝝ quinq;. τ fecit ca
κεφαλίδας αὐτῶν πηχῶν πέντε. καὶ ἐποίησεν ἁλυ
tenas in oraculo τ posuit in capi
σιδωτὰ ἐν τῷ δαβὶρ καὶ ἔθηκεν ἐπὶ τῶν κεφα
tib' colūnaꝝ. τ fecit malogranata centū. τ
λῶν τῶν στύλων. καὶ ἐποίησε ῥοΐσκους ἑκατόν. καὶ
imposuit in catenis: τ statuit colūnas
ἐπέθηκεν ἐπὶ τῶν ἁλύσεων, καὶ ἔστησε τοὺς στύλους
iuxta faciem tēpli: vnā a dextris: τ
κατὰ πρόσωπον τοῦ ναοῦ, ἕνα ἐκ δεξιῶν, καὶ τὸν
vnā a sinistris. τ vocauit nomē ei' q̄ a dex
ἕνα ἐξ εὐωνύμων. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα τοῦ ἐκ δεξι
tris directio: τ nomē ei' q̄ a sinistris fortitudo.
ῶν κατόρθωσις, καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἐξ ἀριστερῶν ἰσχύς. Ca.4.
Et fecit altare eneum: viginti
Καὶ ἐποίησε τὸ θυσιαστήριον τὸ χαλκοῦν, εἴκοσι
cubitoꝝ longitudo: τ viginti cubitoꝝ latitudo: τ
πηχέων τὸ μῆκος, καὶ εἴκοσι πηχέων τὸ εὖρος, καὶ
decē cubitoꝝ altitudo: τ fecit mare
δέκα πηχέων τὸ ὕψος. καὶ ἐποίησε τὴν θάλασσαν
fusile decē cubitoꝝ mensurā a la
χυτὴν δέκα πηχέων τὴν διαμέτρησιν ἀπὸ τοῦ χεί
bio eius in labiū ei' rotundū p circuitū
λους αὐτῆς εἰς τὸ χεῖλος αὐτῆς στρογγύλην κυκλόθεν
τ quinq; cubitoꝝ altitudo. τ circuitus tri
καὶ πέντε πηχέων τὸ ὕψος. καὶ τὸ κύκλωμα τριά
ginta cubitoꝝ ambiebat illud pcircuitū: τ similitudo
κοντα πηχῶν ἐκύκλου αὐτὴν κύκλῳ. καὶ ὁμοίωμα
vituloꝝ subter illud pcircuitū ambientes il
μόσχων ὑποκάτωθεν αὐτῆς κυκλόθεν κυκλοῦντες αὐ
lud decē in cubito ambientes mare p
τὴν δέκα ἐν πήχει κυκλοῦντες τὴν θάλασσαν κυ
circuitū. duo ordines boues fusiles in effusione eo
κλόθεν. δύο στίχοι βόες χωνευτοὶ ἐν τῇ χωνεύσει αὐ
rum: fecerunt eos: stans sup duodecim boues
τῶν, ἐποίησαν αὐτούς, ἑστῶσα ἐπὶ δώδεκα μόσχους
mare. tres respicientes ad aquilonem:
ἡ θάλασσα. οἱ τρεῖς βλέποντες πρὸς βορρᾶν,

τ tres aspicientes ad occidentē: τ tres
καὶ οἱ τρεῖς βλέποντες πρὸς δυσμάς, καὶ οἱ τρεῖς
aspicientes ad austrū: τ tres aspicientes ad
βλέποντες πρὸς νότον, καὶ οἱ τρεῖς βλέποντες πρὸς
orientem: τ mare in ipsis supra. τ erāt
ἀνατολάς, καὶ ἡ θάλασσα ἐπ' αὐτῶν ἄνω. καὶ ἦν τὰ
posteriora ipsoꝝ intus: τ crassitudo maris
ὀπίσθια αὐτῶν ἔσω, καὶ τὸ πάχος τῆς θαλάσσης
palmi. τ labiū eius: sicut labiū cali
παλαιστῆς. καὶ τὸ χεῖλος αὐτῆς, ὡς χεῖλος ποτηρί
cis sculpti germinib' lilij: capiēs metre
ου διαγεγλυμμένου βλαστοὺς κρίνου, χωροῦσα μετρη
tas tria milia: τ perfecit illud. τ fe
τὰς τρισχιλίους, καὶ ἐξετέλεσεν αὐτήν. καὶ ἐποί
cit pelues decē: τ posuit quinq; a dex
ησε λουτῆρας δέκα, καὶ ἔθηκε τοὺς πέντε ἐκ δε
tris τ quinq; a sinistris: vt lauarēt in
ξιῶν καὶ τοὺς πέντε ἐξ ἀριστερῶν, τοῦ πλύνειν ἐν
ipsis opa holocaustoꝝ τ vt illuerēt
αὐτοῖς τὰ ἔργα τῶν ὁλοκαυτωμάτων καὶ ἀποκλύζειν
in ipsis: τ mare vt lauarent sa
ἐν αὐτοῖς, καὶ ἡ θάλασσα εἰς τὸ νίπτεσθαι τοὺς ἱε
cerdotes in eo. τ fecit cādelabra au
ρεῖς ἐν αὐτῇ. καὶ ἐποίησε τὰς λυχνίας τὰς χρυ
rea decē sm iudiciū ipsoꝝ. τ posuit in tē
σᾶς δέκα κατὰ τὸ κρίμα αὐτῶν. καὶ ἔθηκεν ἐν τῷ
plo quinq; a dextris: τ quinq; a sinistris. τ
ναῷ πέντε ἐκ δεξιῶν, καὶ πέντε ἐξ ἀριστερῶν. καὶ
fecit mēsas decem: τ posuit quinq; a dex
ἐποίησε τραπέζας δέκα, καὶ ἔθηκεν πέντε ἐκ δεξι
tris τ quinq; a sinistris. τ fecit phialas
ῶν καὶ πέντε ἐξ ἀριστερῶν. καὶ ἐποίησε φιάλας
aureas centum. τ fecit atriū sacerdotū:
χρυσᾶς ἑκατόν. καὶ ἐποίησε τὴν αὐλὴν τῶν ἱερέων,
τ atrium magnū: τ fores a
καὶ τὴν αὐλὴν τὴν μεγάλην, καὶ τὰς θύρας τῆς αὐ
trij: τ hostia ipsoꝝ erata
λῆς, καὶ τὰ θυρώματα αὐτῶν κατακεχαλκωμένα
ere. τ mare posuit ab angulo
χαλκῷ. καὶ τὴν θάλασσαν ἔθηκεν ἀπὸ γωνίας τοῦ
dom' a dextris ad orientē partis q̄
οἴκου ἐκ δεξιῶν πρὸς ἀνατολὰς τοῦ μέρους τοῦ
ad austrū. τ fecit chiram lebetes τ
πρὸς νότον. καὶ ἐποίησε χειρὰμ τοὺς λέβητας καὶ
creagras τ thuribula. τ perfecit chi
τὰς κρεάγρας καὶ τὰ πυρεῖα. καὶ συνετέλεσε χει
ram facere omne opus qđ fecit sa
ρὰμ ποιῆσαι πᾶσαν τὴν ἐργασίαν ἣν ἐποίησε σο
lomon rex in domo dei colūnas duas
λομὼν ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ θεοῦ στύλους δύο
τ bases. τ capitella in capitibus
καὶ τὰς βάσεις. καὶ τὰς χωθαρὼθ ἐπὶ κεφαλῶν
colūnaꝝ duo. τ reticula duo vt tegerent
τῶν στύλων δύο. καὶ δίκτυα δύο συγκαλύψαι τὰς
duas bases capitelloꝝ: q̄ sūt in capitib'
δύο βάσεις τῶν χωθαρὼθ, ἅ ἐστιν ἐπὶ κεφαλῶν τῶν
colūnaꝝ. τ malogranata aurea quadringēta in duo
στύλων. καὶ ῥόας χρυσοῦς τετρακοσίους εἰς τὰ δύο
reticula. duo gña malo granatoꝝ reticulo vno: vt tegerēt
δίκτυα. δύο γένη ῥοῶν ἐν τῷ δικτύῳ τῷ ἑνί, τοῦ συγκαλύψαι
duas bases capitelloꝝ: q̄ sunt supra
τὰς δύο βάσεις τῶν χωθαρὼθ, ἅ ἐστιν ἐπάνω τῶν
colūnas. τ bases fecit decē. τ pe
στύλων. καὶ τοὺς μεχωνὼθ ἐποίησε δέκα. καὶ τοὺς λου
lues fecit sup bases. τ ma
τῆρας ἐποίησεν ἐπὶ τῶν μεχωνώθ. καὶ τὴν θάλασ
re vnū τ vitulos duodecim sub
σαν μίαν καὶ τοὺς μόσχους τοὺς δώδεκα ὑποκάτω
eo. τ lebetes τ creagras τ phia
αὐτῆς. καὶ τοὺς λέβητας καὶ τὰς κρεάγρας καὶ φιά
las: τ omnia vasa eoꝝ q̄ fecit
λας, καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῶν ἃ ἐποίησε

& alii tres ad occidētē. Porro tres alii meridiē: & tres q reliq erāt oriētē: hñtes mare suppositum. Posteriora autem boum erant intrīsecus sub mari. Porro vastitas eius hēbat mensurā palmi: & labiū illius erat q̄si labiū calicis vel repādi lilii: capiebatq; tria milia metretas. Fecit quoq; cōchas decē: & posuit quinq; a dextris: & quinq; a sinistris: vt lauarent in eis oīa que in holocaustum oblaturi erāt. Porro ī mari sacerdotes lauabantur. Fecit autem & cādelabra aurea decem secundum speciē quā iusserat fieri: & posuit ea in tēplo quinq; a dextris & quinq; a sinistris. Nec nō & mensas decē: & posuit eas in tēplo: quinq; a dextris & quinq; a sinistris. Phialas quoq; aureas centum. Fecit etiam atrium sacerdotū & basilicam grandem: & ostia ī basilica que texit ere. Porro mare posuit in latere dextero cōtra orientem ad meridiem. Fecit autē hyrā lebetes & creagras & phialas. Et cōpleuit oē opus regis in domo dei: hoc est columnas duas & epistylia & capita: & quasi quedā retiacula que capita tegerēt super epistylia. Malogranata quoq; quadrigenta & retiacula duo: ita vt bini ordines malogranatorum singulis retiaclis iūgerentur: q̄ protegerēt epistylia & capita columnarū. Bases etiā fecit: & conchas quas super posuit basibus. Mare vnum: boues quoq; duodecim sub mari. Et lebetes & creagras & phialas. Omnia vasa fecit

ושלשה פנים ימה ושלשה פנים
נגבה ושלשה פנים מזרחה והים | זרח
עליהם מלמעלה וכל אחריהם | עלה
ביתה ׃ ועביו טפח ושפתו כמעשה | עבה שפה
שפת כוס פרח שושנה מחזיק | עשה שוש
בתים שלשת אלפים יכיל ׃ ויעש | חזק כול
כיורים עשרה ויתן חמשה מימין | כיר נתן
וחמשה משמאול לרחצה בהם את | ימן שמל
מעשה העולה ידיחו בם והים | רוח
לרחצה לכהנים בו ׃ ויעש את
מנרות הזהב עשר כמשפטם ויתן | נור שפט
בהיכל חמש מימין וחמש משמאול ׃ | נתן היכל
ויעש שלחנות עשרה וינח בהיכל
חמשה מימין וחמשה משמאול
ויעש מזרקי זהב מאה ׃ ויעש
חצר הכהנים והעזרה הגדולה | זרק גדל
ודלתות לעזרה ודלתותיהם צפה
נחשת ׃ ואת הים נתן מכתף הימנית
קדמה ממול נגבה ׃ ויעש חורם
את הסירות ואת היעים ואת | עשה יעה
המזרקות ויכל חורם לעשות | כלה
את המלאכה אשר עשה למלך | לאך
שלמה בבית האלהים ׃ עמודים | עמד
שנים והגלות והכתרות על ראש | שנה גלה
העמודים שתים והשבכות שתים
לכסות את שתי גלות הכתרות | כסה
אשר על ראש העמודים ׃ ואת
הרמונים ארבע מאות לשתי | רמן רבע
השבכות שנים טורים רמונים | מאה
לשבכה האחת לכסות את שתי
גלות הכתרות אשר על פני | פנה
העמודים ׃ ואת המכנות עשה ואת | כון
הכירות עשה על המכנות ׃ את הים
אחד ואת הבקר שנים עשר
תחתיו ׃ ואת הסירות ואת היעים | יעה
ואת המזלגות ואת כל כליהם עשה | זלג כלה

חורם אביו למלך שלמה לבית
יהוה נחשת מרוק : בככר הירדן
יצקם המלך בעבי האדמה בין
סכות ובין צרדתה : ויעש שלמה
כל הכלים האלה לרב מאד
כי לא נחקר משקל הנחשת :
ויעש שלמה את כל הכלים אשר
בית האלהים ואת מזבח הזהב
ואת השלחנות ועליהם לחם
הפנים : ואת המנרות ונרתיהם
לבערם כמשפט לפני הדביר
זהב סגור : והפרח והנרות
והמלקחים זהב הוא מכלות זהב :
והמזמרות והמזרקות והכפות
והמחתות זהב סגור ופתח הבית
דלתותיו הפנימיות לקדש הקדשים
ודלתי הבית להיכל זהב : ותשלם
כל המלאכה אשר עשה שלמה
לבית יהוה ויבא שלמה
Cap. v.
את קדשי דויד אביו ואת הכסף
ואת הזהב ואת כל הכלים נתן
באצרות בית האלהים : אז יקהיל
שלמה את זקני ישראל ואת כל
ראשי המטות נשיאי האבות לבני
ישראל אל ירושלם להעלות את
ארון ברית יהוה מעיר דויד היא
ציון : ויקהלו אל המלך כל איש
ישראל בחג הוא החדש השבעי :
ויבאו כל זקני ישראל וישאו
הלוים את הארון : ויעלו את הארון
ואת אהל מועד ואת כל כלי
הקדש אשר באהל העלו אתם
הכהנים הלוים : והמלך שלמה
וכל עדת ישראל הנועדים עליו
לפני הארון מזבחים צאן ובקר
אשר לא יספרו ולא ימנו מרב :

פרק · ענה · עשה · חקר שקל · זנח · פנה נור · שפט דבר · סגר נור · לקח כלה · זמר זרק · כפף · חתה · פנה · היכל שלם · לאך · בוא · קהל · נטה נשא · עלה · ארן ברת · בוא נשא · יעד כלה · יעד יעד · פנה זבח · ספר מנה

salomoni hyram pater eius in domo dñi ex ere mūdissimo. In regione iordanis fudit ea rex in argillosa terra: inter sochot & saredatha. Erat autem multitudo vasorum innumerabilis ita vt ignoraretur pondus eris. Fecitq; salomon omnia vasa dom⁹ dei: & altare aureum & mensas: & super eas panes propositōis. Cādelabra quoq; cum lucernis suis vt lucerent ante oraculum iuxta ritum ex auro purissimo: & florentia quedā & lucernas & forcipes aureos. Oīa de auro mūdissimo facta sunt. Timiamateria quoq; & thuribula & phialas & mortariola ex auro purissimo. Et ostia celauit tēpli interioris .i. in sancta sanctorum: & ostia tēpli forinsecus aurea. Sicq; cōpletū est omne opus quod fecit salomon in domo domini. 5.

Intulit igr̄ salomon oīa que vouerat dauid pater suus argentum & aurum & vniuersa vasa posuit in thesauris dom⁹ dei. Post que congregauit maiores natu israel: & cunctos principes tribuū: & capita familiarum de filiis israel in hierusalem: vt adducerent arcā federis dñi de ciuitate dauid que est syon. Venerūt itaq; ad regem omnes viri israel in die solēni mēsis septimi. Cunq; venissent cūcti seniorum isrl: portauerūt leuite arcam: & intulerunt eam: & omnem paraturam tabernacli. Porro vasa sanctuarii que erant in tabernaculo portauerūt sacerdotes cum leuitis. Rex autem salomon & vniuersus cet⁹ isrl: & oēs q fuerunt cōgregati ante arcā immolabant arietes & boues absq; vllo nūero. Tanta ei erat multitudo victiarum.

chiram: obtulit regi salomoni in domo do
χειρὰμ καὶ ἀνήνεγκε τῷ βασιλεῖ σολομῶντι ἐν οἴκῳ κυ
mini ex ere puro. in regione iordanis fu
ρίου χαλκοῦ καθαροῦ. ἐν περιχώρῳ τοῦ ἰορδάνου ἐχώ
dit ea rex in crassitudine terre: in
νευσεν αὐτὰ ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ πάχει τῆς γῆς, ἀνα
ter sochoth et inter saridatha. et fecit sa
μέσον σοχὼθ καὶ ἀναμέσον σαριδαθά. καὶ ἐποίησε σο
lomon omnia vasa hec in multitudinē valde.
λομὼν πάντα τὰ σκεύη ταῦτα εἰς πλῆθος σφόδρα.
qm̄ nō inuestigabatur pōdus eris. et fecit sa
ὅτι οὐκ ἠκριβάσθη ὁλκὴ τοῦ χαλκοῦ. καὶ ἐποίησε σο
lomon omnia vasa domus dñi: et al
λομὼν πάντα τὰ σκεύη τοῦ οἴκου κυρίου, καὶ τὸ θυ
tare aureū: et mēsas: et super e
σιαστήριον τὸ χρυσοῦν, καὶ τὰς τραπέζας, καὶ ἐπ' αὐ
as panes ppositionis: et cādelabra et lucer
τῶν ἄρτους προθέσεως, καὶ τὰς λυχνίας καὶ τοὺς λύχ
nas lucis iuxta ritum ante faciem ora
νους τοῦ φωτὸς κατὰ τὸ κρίμα κατὰ πρόσωπον τοῦ δα
culi ex auro puro. et lucerne eorū et forci
βεὶρ χρυσίου καθαροῦ. καὶ οἱ λύχνοι αὐτῶν καὶ αἱ λαβί
pes eorū et phiale et mortariola et thimiamateria
δες αὐτῶν καὶ αἱ φιάλαι καὶ αἱ θυΐσκαι, καὶ τὰ πυρεῖα
ex auro puro. et hostiū domus interius qđ
χρυσίου καθαροῦ. καὶ ἡ θύρα τοῦ οἴκου ἡ ἐσωτέρα ἡ
in scta sanctorū: et hostia domus tē
εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, καὶ αἱ θύραι τοῦ οἴκου τοῦ να
pli aurea. et cōpletum est omne opus qđ
οῦ χρυσαῖ. καὶ συνετελέσθη πᾶσα ἡ ἐργασία ἣν
fecit salomon in domo domini.
ἐποίησε σολομὼν ἐν οἴκῳ κυρίου. Ca. 5.

Et intulit salomon sancta dauid pa
Καὶ εἰσήνεγκε σολομὼν τὰ ἅγια δαυὶδ τοῦ πα
tris sui: et argentum et aurum et vniuer
τρὸς αὐτοῦ, καὶ τὸ ἀργύριον καὶ τὸ χρυσίον καὶ πάν
sa vasa: et dedit in thesaurum dom⁹ domi
τα τὰ σκεύη, καὶ ἔδωκεν εἰς θησαυρὸν οἴκου κυρί
ni. tunc congregauit salomon omnes se
ου. τότε ἐξεκκλησίασε σολομὼν πάντας τοὺς πρεσ
niores israel: et cunctos principes
βυτέρους ἰσραὴλ, καὶ πάντας τοὺς ἄρχοντας τῶν
tribuū: et duces familiarū filiorū
φυλῶν, καὶ τοὺς ἡγουμένους τῶν πατριῶν τῶν υἱῶν
israel in hierusalem: vt adducerent arcam
ἰσραὴλ εἰς ἱερουσαλὴμ, τοῦ ἀνενεγκεῖν τὴν κιβωτὸν
federis dñi de ciuitate dauid: hec sion. et
διαθήκης κυρίου ἐκ πόλεως δαυίδ, αὕτη σιών. καὶ
congregatus est ad regem salomonē ois vir
ἐξεκκλησιάσθη πρὸς τὸν βασιλέα σολομῶντα πᾶς ἀνὴρ
israel in solēnitate: hic mēsis septimus. et ve
ἰσραὴλ ἐν τῇ ἑορτῇ, οὗτος ὁ μὴν ὁ ἕβδομος. καὶ ἦλ
nerūt cuncti seniores israel: et acceperūt
θον πάντες οἱ πρεσβύτεροι ἰσραὴλ, καὶ ἔλαβον οἱ
leuite arcā: et attulerunt arcam et
λευῖται τὴν κιβωτόν, καὶ ἀνήνεγκαν τὴν κιβωτὸν καὶ
tabernaculū testimonij: et omnia vasa
τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, καὶ πάντα τὰ σκεύη τὰ
sancta q̄ in tabernaculo. et attulerunt eā sacerdotes
ἅγια τὰ ἐν τῇ σκηνῇ. καὶ ἀνήνεγκαν αὐτὴν οἱ ἱερεῖς
et leuite: et rex salomon: et vniuer
καὶ οἱ λευῖται, καὶ ὁ βασιλεὺς σολομών, καὶ πᾶ
sus cetus israel: et q̄ congregati sunt ad
σα ἡ συναγωγὴ ἰσραὴλ, καὶ οἱ ἐπισυνηγμένοι ἐπ' αὐ
eū ante arcam dei imolātes vitulos
τὸν ἔμπροσθεν τῆς κιβωτοῦ τοῦ θεοῦ θύοντες μόσχους
et oues que nō numerabunt neq; supputabū
καὶ πρόβατα ἃ οὐκ ἀριθμηθήσεται οὐδὲ λογισθήσε
tur pre multitudine.
ται ἀπὸ πλήθους.

3.Reg. 7.g. · 3.Reg. 8.a.

et intulerūt sacerdotes arcam federis dñi in
καὶ εἰσήνεγκαν οἱ ἱερεῖς τὴν κιβωτὸν διαθήκης κυρίου εἰς
locū suū: in oraculū dom⁹ in sctā
τὸν τόπον αὐτῆς, εἰς τὸ δαβεὶρ τοῦ οἴκου εἰς τὰ ἅγια
sanctorū: subt alas cherubim.
τῶν ἁγίων, ὑποκάτω τῶν πτερύγων τῶν χερουβίμ.
et erāt cherubī expādentia alas suas
καὶ ἦν τὰ χερουβὶμ διαπεπτωκότα τὰς πτέρυγας αὐτῶν
sup locū arce: et cooperiebāt che
ἐπὶ τὸν τόπον τῆς κιβωτοῦ, καὶ συνεκάλυπτε τὰ χε
rubi arcā: et appropinqbāt cherubi sup
ρουβὶμ τὴν κιβωτόν, καὶ προσήγγιζε τὰ χερουβὶμ ἐπὶ τὴν
arcā et sup vectes eius supra. et
κιβωτὸν καὶ ἐπὶ τοὺς ἀναφορεῖς αὐτῆς ἐπάνωθεν. καὶ
eminebāt vectes: et aspiciebātur capita
ὑπερεῖχον οἱ ἀναφορεῖς, καὶ ἐβλέποντο αἱ κεφαλαὶ τῶν
vectium ab arca de sctis in facie
ἀναφορέων ἀπὸ τῆς κιβωτοῦ ἐκ τῶν ἁγίων ἐπὶ πρόσω
em oraculi: et nō videbātur extra: et fuerūt illic
πον τοῦ δαβείρ, καὶ οὐκ ἐβλέποντο ἔξω, καὶ ἦσαν ἐκεῖ
vsq; ad diem hanc. nō erat in arca pret due
ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. οὐκ ἦν ἐν τῇ κιβωτῷ πλὴν δύο
tabule: q̄s posuerat moyses in choreb: que disposuit domi
πλάκες, ἃς ἔθηκε μωυσῆς ἐν χωρήβ, ὅσα διέθετο κύρι
n⁹ cū filijs israel: cū exirent ipi de terra
ος μετὰ τῶν υἱῶν ἰσραὴλ, ἐν τῷ ἐξελθεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς
egypti. et factū est cū egrederēt sacerdotes de sctuarijs:
αἰγύπτου. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐξελθεῖν τοὺς ἱερεῖς ἐκ τῶν ἁγίων,
qm̄ oēs sacerdotes q̄ inuenti sūt: scificati sūt: nō fue
ὅτι πάντες οἱ ἱερεῖς οἱ εὑρεθέντες, ἡγιάσθησαν, οὐκ ἦ
rūt ordinati per vices. et leuite
σαν διατεταγμένοι κατ' ἐφημερίαν. καὶ οἱ λευῖται οἱ
cantores oēs cū filijs asaph e
ψαλτῳδοὶ πάντες σὺν τοῖς υἱοῖς τοῦ ἀσὰφ τοῦ αἱ
mā: idithū: et filijs eorū: et fra
μάν, τῷ ἰδιθοὺμ, καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτῶν, καὶ τοῖς ἀδελ
trib⁹ eorū q̄ vestiti erāt stolis byssinis in cym
φοῖς αὐτῶν τοῖς ἐνδεδυμένοις στολὰς βυσσίνας ἐν κυμ
balis et in nablis et in citharis: stātes an
βάλοις καὶ ἐν νάβλαις καὶ ἐν κινύραις, ἑστηκότες κατέ
te altare. et cū eis sacerdotes centū
ναντι τοῦ θυσιαστηρίου. καὶ μετ' αὐτῶν οἱ ἱερεῖς ἑκατὸν
et viginti canētes in tubis. et facta est
καὶ εἴκοσι σαλπίζοντες ἐν ταῖς σάλπιγξι. καὶ ἐγένετο
vna vox cū tuba canerent et cū psalterio cantarēt et cū
μία φωνὴ ἐν τῷ σαλπίζειν καὶ ἐν τῷ ψαλτῳδεῖν καὶ ἐν
vociferarēt vox vna vt laudarēt vt cōfiterentur
τῷ ἀναφωνεῖν φωνὴ μία τοῦ αἰνεῖν τοῦ ἐξομολογεῖσθαι
dño. et vt extulerūt vocē in tubis et
τῷ κυρίῳ. καὶ ὡς ὕψωσαν τὴν φωνὴν ἐν ταῖς σάλπιγξι καὶ
in cymbalis et in organis cātorū et in hymnis:
ἐν κυμβάλοις καὶ ἐν τοῖς ὀργάνοις τῶν ᾠδῶν καὶ ἐν ὕμνοις,
et dicebāt: cōfitemini dño qm̄ bonū: qm̄ in eter
καὶ ἔλεγον, ἐξομολογεῖσθε τῷ κυρίῳ ὅτι ἀγαθόν, ὅτι εἰς τὸν αἰῶ
nū mia eius: et dom⁹ plena fuit nube et gl'ia dñi:
να τὸ ἔλεος αὐτοῦ. καὶ ὁ οἶκος ἐνεπλήσθη νεφέλης καὶ δόξης κυρίου,
et nō potuerūt sacerdotes stare et ministrare a fa
καὶ οὐκ ἠδύναντο οἱ ἱερεῖς τοῦ στῆναι καὶ λειτουργεῖν ἀπὸ προ
cie nubis: qm̄ impleuit gl'ia dñi domū dei.
σώπου τῆς νεφέλης, ὅτι ἐνέπλησε δόξα κυρίου τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ.
Ca. 6

Tunc dixit salomō: dñs dixit vt habitaret in cali
Τότε εἶπε σολομών, κύριος εἶπε τοῦ κατασκηνῶσαι ἐν γνό
gine: et ego edificaui domū nomini tuo sanctā tibi et
φῳ, καὶ ἐγὼ ᾠκοδόμησα οἶκον τῷ ὀνόματί σου ἅγιόν σοι καὶ
pparatā vt habitares tu in ea in ppetuū. et con
ἕτοιμον τοῦ κατασκηνῶσαι σε ἐν αὐτῷ εἰς τοὺς αἰῶνας. καὶ ἐπέ
uertit rex faciem suā: et benedixit vni
στρεψεν ὁ βασιλεὺς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ εὐλόγησε πᾶ
uerse ecclesie israel. et oīs ecclesia isra
σαν τὴν ἐκκλησίαν ἰσραήλ. καὶ πᾶσα ἡ ἐκκλησία ἰσρα
el stetit. et ait: bñdictus dñs deus
ὴλ παρειστήκει. καὶ εἶπε, εὐλογητὸς κύριος ὁ θεὸς

Et intulerunt sacerdotes arcam federis dñi in locū suū: idest ad oraculum templi in sancta sanctorū subter alas cherubī: ita vt cherubim expāderēt alas suas sup locū in quo posita erat arca: & ipsam arcam tegerent cum vectibus suis. Vectiū āt qb⁹ portabatur arca: q̄ paululū longiores erant capita parebant ante oraculū. Si vero q̄s paululū fuisset extrinsec⁹: eos videre nō poterat. Fuit itaq; arca ibi vsq; in presentem diem. Nihilq; erat aliud in arca nisi due tabule quas posuerat moyses in oreb: qn̄ legē dedit dñs filiis isrl egredientibus ex egypto. Egressis āt sacerdotib⁹ de sanctuario: oēs em̄ sacerdotes q ibi potuerāt inueniri scti̅ficati sūt: nec adhuc in illo tpe vices & ministeriorum ordo inter eos diuisus erat: tā leuite q̄z cātores .i. qui sub asaph erāt: & qui sub hemam: & qui sub idithun filii & frēs eorum vestiti byssinis: cymbalis & psalteriis & citharis cōcrepabāt stātes ad orientalē plagā altaris: & cū eis cātores cētū viginti canentes tubis. Igitur cunctis pariter & tubis & voce & cymbalis & organis & diuersi gn̄is musicorū cōcinētibus & vocē in sublime tollētib⁹ lōge sonit⁹ audiebatur: ita vt cū dñm laudare cepissēt: & dicere: cōfitemini dño qm̄ bon⁹: qm̄ in eternū mia ei⁹: impleretur dom⁹ dñi nube: ne possēt sacerdotes stare & ministrare pp̄ter caliginē. cōpleuerat enim gl'ia domini domū dei. 6.

Tunc salomon ait: dñs pollicitus est vt habitaret in caligine: ego aūt edificaui domū nomini eius vt habitaret ibi in perpetuum. Et cōuertit rex faciē suam & bn̄dixit vniuerse multitudini isrl. Nam omnis turba stabat intēta: & ait. Benedictus dominus deus

ויביאו הכהנים את ארון ברית
יהוה אל מקומו אל דביר הבית
אל קדש הקדשים אל תחת
כנפי הכרובים : ויהיו הכרובים
פרשים כנפים על מקום הארון
ויכסו הכרובים על הארון ועל
בדיו מלמעלה : ויאריכו הבדים
ויראו ראשי הבדים מן הארון על
פני הדביר ולא יראו החוצה ויהי
שם עד היום הזה : אין בארון רק
שני הלחות אשר נתן משה
בחרב אשר כרת יהוה עם בני
ישראל בצאתם ממצרים : ויהי
בצאת הכהנים מן הקדש כי כל
הכהנים הנמצאים התקדשו אין
לשמור למחלקות : והלוים
המשררים לכלם לאסף להימן
לידתון ולבניהם ולאחיהם
מלבשים בוץ במצלתים ובנבלים
ובכנרות עמדים מזרח למזבח
ועמהם כהנים למאה ועשרים
מחצררים בחצצרות : ויהי כאחד
למחצצרים ולמשררים להשמיע
קול אחד להלל ולהדות ליהוה
וכהרים קול בחצצרות ובמצלתים
ובכלי השיר ובהלל ליהוה כי טוב
כי לעולם חסדו והבית מלא ענן
בית יהוה : ולא יכלו הכהנים לעמוד
לשרת מפני הענן כי מלא כבוד
יהוה את בית האלהים :
Cap. vi.
אז אמר שלמה יהוה אמר
לשכון בערפל : ואני בניתי בית
זבול לך ומכון לשבתך עולמים :
ויסב המלך את פניו ויברך את כל
קהל ישראל וכל קהל ישראל
עמד : ויאמר ברוך יהוה אלהי

בוא · קום דבר · כנף היה · כסה · עלה ארך · בד ראה · שנה לוח · יצא היה · מצא קדש · חלק · שיר · לבש צלל · זרח זבח · חצר · שמע · ידה · רום · כלה שיר · עמד · כבד · שכן בנה · זבל כון · ישב עלם · סבב פנה · ברך עמד · אמר

ישראל אשר דבר בפיו את דויד פה
אבי ובידיו מלא לאמר: מן היום
אשר הוצאתי את עמי מארץ יצא
מצרים לא בחרתי בעיר מכל
שבטי ישראל לבנות בית להיות בנה היה
שמי שם ולא בחרתי באיש להיות
נגיד על עמי ישראל: ואבחר נגד בחר
בירושלם להיות שמי שם ואבחר
בדויד להיות על עמי ישראל:
ויהי עם לבב דויד אבי לבנות היה
בית לשם יהוה אלהי ישראל:
ויאמר יהוה אל דויד אבי יען
אשר היה עם לבבך לבנות בית
לשמי הטיבות כי היה עם לבבך: ימב
רק אתה לא תבנה הבית כי בנך
היוצא מחלציך הוא יבנה הבית יצא
לשמי: ויקם יהוה את דברו אשר קום
דבר ואקום תחת דויד אבי ואשב קום ישב
על כסא ישראל כאשר דבר יהוה
ואבנה הבית לשם יהוה אלהי בנה
ישראל: ואשים שם את הארון שום ארן
אשר שם ברית יהוה אשר כרת כרת
עם בני ישראל: ויעמד לפני עמד פנה
מזבח יהוה נגד כל קהל ישראל זבח
ויפרש כפיו: כי עשה שלמה כיור פרש כיר
נחשת ויתנהו בתוך העזרה חמש נתן
אמות ארכו וחמש אמות רחבו אמה
ואמות שלוש קומתו ויעמד עליו שלש
ויברך על ברכיו נגד כל קהל ברך
ישראל ויפרש כפיו השמימה:
ויאמר יהוה אלהי ישראל אין
כמוך אלהים בשמים ובארץ
שמר הברית והחסד לעבדיך
ההלכים לפניך בכל לבם: אשר
שמרת לעבדך דויד אבי את
אשר דברת לו ותדבר בפיך ובידך דבר

israel: qui quod locutus est david patri meo opere cōplevit dicens. A die qua eduxi populū meum de terra egypti: nō elegi civitatem de cunctis tribubus isrl ut edificaretur in ea domus nomini meo: neque elegi quēquā aliū virū ut eēt dux in populo meo israel: sed elegi hierusalē ut sit nomen meum in ea: & elegi david ut cōstituerē eum sup populū meū israel. Cūque fuisset voluntatis dd patris mei ut edificaret domum nomini domini dei israel: dixit dominus ad eum. Quia hec fuit voluntas tua ut edificares domum noī meo: bñ quidē fecisti huiuscemōi hr̄e volūtatē: sed nō tu edificabis mihi domū. Verūtñ filius tuus q egredietur de lūbis tuis: ipe edificabit domū noī mō. Cōplevit ergo dñs fmonē suū quē locutus fuerat: & ego surrexi p dd pre meo: & sedi sup thronū isrl sicut locutus ē dñs: & edificavi domum nomini domini dei israel: & posui in ea arcam in qua est pactū domini quod pepigit cū filiis israel. Stetit ergo coram altare dñi ex adverso universe multitudinis isrl: & extēdit manus suas: siquidē fecerat salomō basim eneā: & posuerat eā in medio basilice: habētē quinque cubitos lōgitudinis: & quinque latitudinis: & tres cubitos altitudinis. Stetitque super eā: & deinceps flexis genibus cōtra universā mltitudinē isrl: & palmis in celum levatis: ait. Domine deus israel non est similis tui deus in celo & in terra: qui custodis pactum & mīam cum servis tuis qui ambulāt corā te in toto corde suo: qui prestitisti servo tuo david patri meo quecūque locutus fueras ei: & q ore pmiseras: ope

israel: q locutus est in ore suo ad david patrem
ἰσραήλ, ὃς ἐλάλησεν ἐν στόματι αὐτοῦ πρὸς δαυὶδ τὸν πατέρα
meū & in manibus suis cōplevit dicēs: a
μου καὶ ἐν χερσὶν αὐτοῦ ἐπλήρωσε λέγων, ἀπὸ τῆς ἡ-
die q̄ eduxi populū meū de terra egypti: nō ele-
μέρας ἧς ἀνήγαγον τὸν λαόν μου ἐκ γῆς αἰγύπτου, οὐκ ἐξε-
gi in civitate de cūctis tribubus israel: ut edi-
λεξάμην ἐν πόλει ἀπὸ πασῶν φυλῶν ἰσραὴλ, τοῦ οἰκο-
ficarent domū ut esset nomē meū illic: & nō ele-
δομῆσαι οἶκον τοῦ εἶναι τὸ ὄνομά μου ἐκεῖ, καὶ οὐκ ἐξελεξά-
gi in viro ut esset in ducē sup populū meū is-
μην ἐν ἀνδρὶ τοῦ εἶναι εἰς ἡγούμενον ἐπὶ τὸν λαόν μου ἰσ-
rael: & elegi hierusalē ut sit no
ραὴλ, καὶ ἐξελεξάμην τὴν ἱερουσαλὴμ τοῦ γενέσθαι τὸ ὄνο-
mē meū illic: & elegi david ut esset su-
μά μου ἐκεῖ, καὶ ἐξελεξάμην τὸν δαυὶδ ὥστε εἶναι ἐπά-
per ppl̄m meū israel. & fuit in corde david
νω τοῦ λαοῦ μου ἰσραήλ. καὶ ἐγένετο ἐπὶ καρδίαν δαυὶδ
patris mei ut edificaret domū nomini do
τοῦ πατρός μου τοῦ οἰκοδομῆσαι οἶκον τῷ ὀνόματι κυ-
mini dei israel. & dixit dñs ad david
ρίου τοῦ θεοῦ ἰσραήλ. καὶ εἶπεν κύριος πρὸς δαυὶδ τὸν
patrem meū: pptereaq̄ factū est in corde tuo ut
πατέρα μου, ἀνθ᾽ ὧν ὅτι ἐγένετο ἐπὶ καρδίαν σου τοῦ
edificares domū nomini meo: bene fecisti
οἰκοδομῆσαι οἶκον τῷ ὀνόματί μου, καλῶς ἐποίησας
qm̄ factū est in corde tuo: verūtñ nō edificabis
ὅτι ἐγένετο ἐπὶ καρδίαν σου, πλὴν οὐκ οἰκοδομήσεις
mihi tu domū: sed filius tuus q̄ egredietur ex lū-
μοι σὺ οἶκον, ἀλλ᾽ ἢ ὁ υἱός σου ὃς ἐξελεύσεται ἐκ τῆς ὀσ-
bis tuis: ipse edificabit domū nomini meo:
φύος σου, αὐτὸς οἰκοδομήσει τὸν οἶκον τῷ ὀνόματί μου.
& statuit dñs sermonē quē locutus fuerat: & factus sū
καὶ ἀνέστησε κύριος τὸν λόγον ὃν ἐλάλησε, καὶ ἐγενόμην
pro david patre meo: & sedi sup thro
ἀντὶ δαυὶδ τοῦ πατρός μου, καὶ ἐκάθισα ἐπὶ τὸν θρό-
nū israel: sicut locutus est dñs: & edificavi
νον ἰσραὴλ, καθὼς ἐλάλησε κύριος, καὶ ᾠκοδόμησα τὸν
domū nomini dñi dei israel: & posui illic
οἶκον τῷ ὀνόματι κυρίου τοῦ θεοῦ ἰσραὴλ, καὶ ἔθηκα ἐκεῖ
arcam: in q̄ est illic pactū dñi qd pepigit
τὴν κιβωτόν, ἐν ᾗ ἐστιν ἐκεῖ ἡ διαθήκη κυρίου ἣν διέθετο
cū israel. & stetit corā altari domi
τῷ ἰσραήλ. καὶ ἔστη κατέναντι τοῦ θυσιαστηρίου κυρί-
ni corā universa ecclesia israel: & extendit
ου ἐναντίον πάσης ἐκκλησίας ἰσραὴλ, καὶ διεπέτασε
manus suas: qm̄ fecit salomō basin ene
τὰς χεῖρας αὐτοῦ, ὅτι ἐποίησε σολομὼν βάσιν χαλ-
am: & posuerat eā in medio atrii tēpli: quinque cu
κῆν, καὶ ἔθηκεν αὐτὴν ἐν μέσῳ τῆς αὐλῆς τοῦ ἱεροῦ, πέντε πη-
bitorum lōgitudo eius & quinque cubitorum latitudo eius:
χῶν τὸ μῆκος αὐτῆς καὶ πέντε πηχῶν τὸ εὖρος αὐτῆς,
& quinque cubitorum altitudo eius. & stetit sup eā: &
καὶ πέντε πηχῶν τὸ ὕψος αὐτῆς. καὶ ἔστη ἐπ᾽ αὐτῆς, καὶ
flexit sup genua sua cōtra universā eccle-
ἔκαμψεν ἐπὶ τὰ γόνατα αὐτοῦ ἐναντίον πάσης ἐκκλη-
siā israel: & extendit manus suas in
σίας ἰσραήλ. καὶ διεπέτασε τὰς χεῖρας αὐτοῦ εἰς τὸν
celum & dixit: dñe deus israel nō est si
οὐρανὸν καὶ εἶπεν, κύριε ὁ θεὸς τοῦ ἰσραὴλ οὐκ ἔστιν ὅ-
milis tibi deus in celo & in terra: q̄ custodis
μοιός σοι θεὸς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, φυλάσσων τὴν
pactū & mīam servis tuis q̄ ambu
διαθήκην καὶ τὸ ἔλεος τοῖς δούλοις σου τοῖς πορευομέ-
lant corā te in toto corde suo: q̄ custodisti
νοις ἐναντίον σου ἐν ὅλῃ καρδίᾳ αὐτῶν, ἃ ἐφύλαξας
servo tuo david patri meo: q̄ locutus es ei:
τῷ παιδί σου δαυὶδ τῷ πατρί μου, ἃ ἐλάλησας αὐ-
& locutus es in ore tuo & in manibus tuis
τῷ, καὶ ἐλάλησας ἐν στόματί σου καὶ ἐν χερσί σου

1.Reg. 7. 1.Par. 22.

B

C

cōplevisti: sicut dies hec. & nūc dñe deus isra
ἐπλήρωσας, ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη. καὶ νῦν κύριε ὁ θεὸς ἰσρα-
el custodi servo tuo david patri meo: q̄
ὴλ φύλαξον τῷ παιδί σου δαυὶδ τῷ πατρί μου, ἃ
locutus es ei dicens: nō deficiet tibi vir a fa-
ἐλάλησας αὐτῷ λέγων, οὐκ ἐκλείψει σοι ἀνὴρ ἀπὸ προ-
cie mea q̄ sedeat sup thronū israel: verūtñ si cu
σώπου μου καθήμενος ἐπὶ θρόνου ἰσραὴλ, πλὴν ἐὰν φυ-
stodierint filii tui viā suā ut ambulent in
λάξωνται οἱ υἱοί σου τὴν ὁδὸν αὐτῶν τοῦ πορεύεσθαι ἐν
lege mea sicut ambulasti corā me. & nūc dñe
τῷ νόμῳ μου ὡς ἐπορεύθης ἐναντίον μου. καὶ νῦν κύριε
deus israel firmet iā verbū tuū qd locutus es
ὁ θεὸς ἰσραὴλ πιστωθήτω δὴ τὸ ῥῆμά σου ὃ ἐλάλησας
servo tuo david: qm̄ si vere habitabit deus cū
τῷ δούλῳ σου δαυίδ. ὅτι εἰ ἀληθῶς οἰκήσει θεὸς μετ-
hoībus sup terrā: si celum & celum
ὰ ἀνθρώπων ἐπὶ τῆς γῆς, εἰ ὁ οὐρανὸς καὶ ὁ οὐρανὸς τοῦ
celi nō sufficient tibi: & q̄ domus hec quā
οὐρανοῦ οὐκ ἀρκέσουσί σοι, καὶ τίς ὁ οἶκος οὗτος ὃν
edificavi? & inspicies ad oratione ser
ᾠκοδόμησα; καὶ ἐπιβλέψῃ ἐπὶ τὴν προσευχὴν τοῦ δού-
vi tui: & ad obsecrationē eius dñe deus meus
λου σου, καὶ ἐπὶ τὴν δέησιν αὐτοῦ κύριε ὁ θεός μου
ut audias preces & orationē: quā
τοῦ ἐπακοῦσαι τῆς δεήσεως καὶ τῆς προσευχῆς, ἧς
servus tuus orat corā te hodie: ut
ὁ δοῦλός σου προσεύχεται ἐναντίον σου σήμερον, τοῦ
sint oculi tui aperti sup domū is-
εἶναι τοὺς ὀφθαλμούς σου ἀνεῳγμένους ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ-
tā die & nocte: in loco hoc quē
τον ἡμέρας καὶ νυκτός, εἰς τὸν τόπον τοῦτον ὃν
dixisti ut invocet nomē tuū illic: ut audires
εἶπας ἐπικληθῆναι τὸ ὄνομά σου ἐκεῖ, τοῦ ἀκοῦσαι
orōnem quā orat servus tuus in
τῆς προσευχῆς ἧς προσεύχεται ὁ δοῦλός σου εἰς τὸν
loco hoc. & exaudies preces ser-
τόπον τοῦτον. καὶ ἀκούσῃ τῆς δεήσεως τοῦ δού-
vi tui & ppli tui israel. q̄cūque orave-
λου σου καὶ τοῦ λαοῦ σου ἰσραήλ. ἃ ἂν προσεύξων-
rit in loco isto: & tu exaudies de
ται εἰς τὸν τόπον τοῦτον, καὶ σὺ ἀκούσῃ ἐκ τοῦ
loco habitationis tue de celo: & exaudies
τόπου τῆς κατοικήσεώς σου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἀκούσῃ
& ppitius eris. si peccaverit vir in pximū
καὶ ἵλεως ἔσῃ. ἐὰν ἁμάρτῃ ἀνὴρ εἰς τὸν πλησίον
suū & ceperit in eū maledictionē ut maledicat ei:
αὐτοῦ καὶ λάβῃ ἐπ᾽ αὐτὸν ἀρὰν τοῦ ἀράσασθαι αὐ-
& venerit & maledixerit ei coram al
τόν, καὶ ἔλθῃ καὶ ἀράσηται αὐτὸν κατέναντι τοῦ θυ-
tari in loco hoc: & tu exaudies
σιαστηρίου ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, καὶ σὺ εἰσακούσῃ
de celo: & facies & iudicabis ser
ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ποιήσεις καὶ κρινεῖς τοὺς δού-
vos tuos: ut reddas iniquo & reddas
λους σου, τοῦ ἀποδοῦναι τῷ ἀνόμῳ καὶ ἀποδοῦ-
vias suas in caput suū: & ut iu-
ναι ὁδοὺς αὐτοῦ εἰς κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ τοῦ δι-
stificādo iusto ut reddas ei fm iu-
καιῶσαι δίκαιον τοῦ ἀποδοῦναι αὐτῷ κατὰ τὴν δι-
stitiā suam. & si frāgatur pplus tuus isra-
καιοσύνην αὐτοῦ. καὶ ἐὰν θραυσθῇ ὁ λαός σου ἰσρα-
el corā inimico: si peccaverit tibi: & cōversi
ὴλ ἐνώπιον ἐχθροῦ, ἐὰν ἁμάρτωσί σοι, καὶ ἐπιστρέ-
fuerit & confessi fuerint noī tuo: & ora-
ψωσι καὶ ἐξομολογήσωνται τῷ ὀνόματί σου, καὶ προ-
verint & deprecati fuerit corā te in domo is-
σεύξωνται καὶ δεηθῶσιν ἐναντίον σου ἐν τῷ οἴκῳ τού-
ta: & tu exaudies de celo & ppicius eris
τῳ, καὶ σὺ εἰσακούσῃ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἵλεως ἔσῃ
peccatis ppli tui israel:
ταῖς ἁμαρτίαις τοῦ λαοῦ σου ἰσραήλ,

D

3.Reg. 8.d.

cōplesti: sicut & p̄sēs tēpus pbat. Nūc ergo domine deus isrl iple servo tuo patri meo david quecūque locutus es dicens. Non deficiet ex te vir corā me qui sedeat super thronum israel: ita tamen si custodierint filii tui viā suā: & ambulaverit in lege mea: sicut & tu ambulasti corā me. Et nunc domine deus israel firmetur sermo tuus quem locutus es servo tuo david. Ergo ne credibile ē ut habitet deus cum hominibus super terram. Si celum & celi celorum non te capiunt: quanto magis domus ista quā edificavi? Sz ad hoc tātū facta est: ut respicias orōnē servi tui & obsecrationē eius dñe deus meus: & audias p̄ces quas fundit famulus tuus corā te: ut apias oculos tuos super domum istā diebus ac noctibus super locum ī quo pollicitus es ut invocetur nomen tuū & exaudires orationem quam servus tuus orat in eo: & exaudias preces famuli tui & ppli tui israel. Quicunque oraverit in loco isto: exaudi de habitaculo tuo: idest de celis: & propitiare. Si peccaverit quispiā in pximū suū: & iurare cōtra eū paratus venerit: seque maledicto cōstrixerit corā altari in domo ista: tu audies de celo: & facies iudiciū servorum tuorum: ita ut reddas iniquo viam suam in caput proprium: & ulciscaris iustū: retribuēs ei sed'z iusticiā suā. Si supatus fuerit ppls tuus isrl ab inimicis: peccabūt enim tibi: & cōversi egerint pniam: & obsecraverint nomē tuū: & fuerint depcati te in loco isto: tu exandies de celo: & propitiare peccato populi tui israel:

מלאת כיום הזה: ועתה יהוה אלהי
ישראל שמר לעבדך דויד אבי
את אשר דברת לו לאמר לא יכרת כרת
לך איש מלפני יושב על כסא פנה ישב
ישראל רק אם ישמרו בניך את
דרכם ללכת בתורתי כאשר הלך ירה
הלכת לפני: ועתה יהוה אלהי
ישראל יאמן דברך אשר דברת אמן
לעבדך לדויד: כי האמנם ישב
אלהים את האדם על הארץ הנה
שמים ושמי השמים לא יכלכלוך כלכל
אף כי הבית הזה אשר בניתי: בנה
ופנית אל תפלת עבדך ואל תחנתו פנה פלל
יהוה אלהי לשמע אל הרנה ואל חנן רנן
התפלה אשר עבדך מתפלל
לפניך: להיות עיניך פתוחות היה פתח
אל הבית הזה יומם ולילה אל
המקום אשר אמרת לשום קום
שמך שם לשמוע אל התפלה שמע
אשר יתפלל עבדך אל המקום פלל קום
הזה: ושמעת אל תחנוני עבדך חנן
ועמך ישראל אשר יתפללו
אל המקום הזה ואתה תשמע
ממקום שבתך מן השמים ישב
ושמעת וסלחת: אם יחטא חטא
איש לרעהו ונשא בו אלה ונשה נשה
לראלתו ובא אלה לפני מזבחך אלה פנה
בבית הזה: ואתה תשמע מן השמים זבח
ועשית ושפטת את עבדיך להשיב עשה שוב
לרשע לתת דרכו בראשו נתן
ולהצדיק צדיק לתת לו כצדקתו: צדק
ואם ינגף עמך ישראל לפני אויב נגף איב
כי יחטאו לך ושבו והודו את שמך שוב
והתפללו והתחננו לפניך בבית ידה פלל
הזה: ואתה תשמע מן השמים חנן שמע
וסלחת לחטאת עמך ישראל

והשבותם אל האדמה אשר נתתה להם ולאבתיהם׃ בהעצר השמים ולא יהיה מטר כי יחטאו לך והתפללו אל המקום הזה והודו את שמך מחטאתם ישובון כי תענם׃ ואתה תשמע השמים וסלחת לחטאת עבדיך ועמך ישראל כי תורם אל הדרך הטובה אשר ילכו בה ונתתה מטר על ארצך אשר נתתה לעמך לנחלה׃ רעב כי יהיה בארץ דבר כי יהיה שדפון וירקון ארבה וחסיל כי יהיה כי יצר לו איביו בארץ שעריו כל נגע וכל מחלה׃ כל תפלה כל תחנה אשר יהיה לכל האדם ולכל עמך ישראל אשר ידעו איש נגעו ומכאבו ופרש כפיו אל הבית הזה׃ ואתה תשמע מן השמים מכון שבתך וסלחת ונתתה לאיש ככל דרכיו אשר תדע את לבבו כי אתה לבדך ידעת את לבב בני האדם׃ למען ייראוך ללכת בדרכיך כל הימים אשר הם חיים על פני האדמה אשר נתתה לאבתינו׃ וגם אל הנכרי אשר לא מעמך ישראל הוא ובא מארץ רחוקה למען שמך הגדול וידך החזקה וזרועך הנטויה ובאו והתפללו אל הבית הזה׃ ואתה תשמע מן השמים ממכון שבתך ועשית ככל אשר יקרא אליך הנכרי למען ידעו כל עמי הארץ את שמך וליראה אתך כעמך ישראל ולדעת כי שמך נקרא על הבית הזה אשר בניתי׃ כי יצא עמך למלחמה על איביו בדרך אשר תשלחם והתפללו

&reduc eos in terram quam dedisti eis & patribus eorum. Si clauso celo pluuia non fluxerit propter peccata populi tui & depcati te fuerit in loco isto: & confessi nomini tuo: & conuersi a peccatis suis: cum eos afflixeris exaudi de celo domine: & dimitte peccata seruis tuis & populi tui israel: & doce eos viam bonam per quā ingrediantur: & da pluuiam terre quam dedisti populo tuo ad possidendū. Fames si orta fuerit in terra: & pestilentia: erugo & aurugo & locusta & bruchus: & hostes vastatis regiōib⁹ portas obsederit ciuitatis: oīsq; plaga & infirmitas pslerit: si quis de populo tuo israel fuerit deprecat⁹: cognoscēs plagam & infirmitatē suā: & expāderit man⁹ suas i domo hac: tu exaudies de celo de sublimi scilicet hitaculo tuo: & ppitiare & redde vnicuiq; scdm vias suas: q̄s nosti eū habere i corde suo. Tu ei solus nosti corda filiorum hominum: vt timeant te & ambulent in viis tuis: cunctis diebus quibus viuunt super faciem terre quā dedisti prib⁹ nrīs. Externum quoq; qui non est de populo tuo israel si venerit de terra longinq̄ ppter nomen tuū magnū & ppter manū tuā robustā & brachiū tuum extentū & adorauerit in loco isto: tu exaudies de celo firmissimo habitaculo tuo: & facies cūcta p̄ qb⁹ inuocauerit te ille peregrinus: vt sciant omnes populi terre nomen tuum: & timeant te sicut ppl's tu⁹ isrl' & cognoscāt quia nomē tuū inuocatū ē sup domū hanc quam edificaui. Si egressus fuerit ppl's tu⁹ ad bellū cōtra aduersarios suos p viā in qua miseris eos: adorabūt

τ reduces eos in terrā quā dedisti eis
καὶ ἀποστρέψεις αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν ἣν ἔδωκας αὐτοῖς
τ patrib⁹ eoꝝ. cū clausum fuerit celum
καὶ τοῖς πατράσιν αὐτῶν. ἐν τῷ συσχεθῆναι τὸν οὐρανὸν
τ nō sit pluuia: q̄m peccabunt tibi: τ orabunt in loco isto: τ cōfitebuntur
καὶ μὴ γενέσθαι ὑετόν, ὅτι ἁμαρτήσονταί σοι, καὶ προσεύξονται εἰς τὸν τόπον τοῦτον, καὶ ἐξομολογήσονται τῷ
nomini tuo: τ a peccatis suis cōuertebū
ὀνόματί σου, καὶ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν ἐπιστρέψουσιν
tur: q̄m humiliabis eos: τ tu exaudies de
σιν, ὅτι ταπεινώσεις αὐτούς, καὶ σὺ εἰσακούσῃ ἐκ τοῦ
celo: τ ppici⁹ eris peccatis seruoꝝ
οὐρανοῦ, καὶ ἵλεως ἔσῃ ταῖς ἁμαρτίαις τῶν δούλων
tuoꝝ τ populi tui israel: q̄m manifestabis eis
σου καὶ τοῦ λαοῦ σου ἰσραήλ, ὅτι δηλώσεις αὐτοῖς
viā bonā: in q̄ ambulabūt in ea. τ dabis
τὴν ὁδὸν τὴν ἀγαθήν, ἐν ᾗ πορεύσονται ἐν αὐτῇ. καὶ δώσεις
pluuiā sup terrā tuā: quā dedisti pplo tuo in
ὑετὸν ἐπὶ τὴν γῆν σου, ἣν ἔδωκας τῷ λαῷ σου εἰς
possessionē. fames si fuerit in terra: mors si
κληρονομίαν. λιμὸς ἐὰν γένηται ἐπὶ τῆς γῆς, θάνατος ἐὰν
fuerit: aeris corruptio: icteritia: locusta: bruchus si fuerit:
γένηται, ἀνεμοφθορία, ἴκτερος, ἀκρίς, βροῦχος ἐὰν γένηται,
τ si cōtriuerint eū hostes eius in terra
καὶ ἐὰν θλίψωσιν αὐτὸν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ ἐν τῇ γῇ
coram ciuitatib⁹ suis: fm oēm plagā
κατέναντι τῶν πόλεων αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν πληγὴν
τ fm oēm laborē τ fm oēm plagā: τ omnem orationem τ oēm depcationē: q̄ si fuerit omni homini τ omni pplo tuo israel: qui
καὶ κατὰ πάντα πόνον καὶ κατὰ πᾶσαν ἀφήν, καὶ πᾶσαν προσευχὴν καὶ πᾶσαν δέησιν, ἣ ἐὰν γένηται παντὶ ἀνθρώπῳ καὶ παντὶ τῷ λαῷ σου ἰσραήλ, οἵτινες
si nouerit homo plagā suā τ infirmitatē suā:
ἐὰν γνῷ ἄνθρωπος ἀφὴν αὐτοῦ καὶ τὴν μαλακίαν αὐτοῦ,
τ expāderit manus suas in domo hac:
καὶ διαπετάσῃ τὰς χεῖρας αὐτοῦ εἰς τὸν οἶκον τοῦτον,
τ tu exaudies de celo de parato habitaculo tuo: τ ppitiaberis τ dabis viro fm vias suas: sicut noueris cor: suum: q̄m tu
καὶ σὺ εἰσακούσῃ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐξ ἑτοίμου κατοικητηρίου σου, καὶ ἰλάσῃ καὶ δώσεις ἀνδρὶ κατὰ τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ, ὡς ἂν γνῷς τὴν καρδίαν αὐτοῦ, ὅτι σὺ
solus cognoscis cor filioꝝ hoīum:
μονώτατος γινώσκεις τὴν καρδίαν τῶν υἱῶν ἀνθρώπων, ὅπως
vt timeant te vt ambulent in omnibus vijs
φοβῶνταί σε τοῦ πορεύεσθαι ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς
tuis cūctis diebus qb⁹ ipsi viuunt sup faciē
σου πάσας τὰς ἡμέρας ἃς αὐτοὶ ζῶσιν ἐπὶ προσώπου
terre: quā dedisti patribus nris. et ois extera-
τῆς γῆς, ἧς ἔδωκας τοῖς πατράσιν ἡμῶν. καί γε πᾶς ἀλλότριος
nus q̄ nō est de pplo tuo israel: τ venerit de terra lōgiqua ppter nomē tuū magnū: τ manū tuā ro-
ὃς οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ λαοῦ σου ἰσραήλ, καὶ ἔλθῃ ἐκ γῆς μακρόθεν διὰ τὸ ὄνομά σου τὸ μέγα, καὶ τὴν χεῖρά σου τὴν κρα-
bustā: τ brachium tuum excelsum: τ uenerit τ orauerint in loco isto: τ tu exaudies de celo
ταιάν, καὶ τὸν βραχίονά σου τὸν ὑψηλόν, καὶ ἔλθωσι καὶ προσεύξωνται εἰς τὸν τόπον τοῦτον, καὶ σὺ εἰσακούσῃ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ
de parato habitaculo tuo: τ facies fm cuncta
ἐξ ἑτοίμου κατοικητηρίου σου, καὶ ποιήσεις κατὰ πάντα
q̄ inuocauerit te peregrin⁹: vt sciant omnes
ὅσα ἂν ἐπικαλέσηταί σε ὁ ἀλλότριος, ὅπως γνῶσι πάντες
ppli terre nomē tuū: τ vt timeāt te: sicut ppl's
οἱ λαοὶ τῆς γῆς τὸ ὄνομά σου, καὶ ἵνα φοβῶνταί σε, ὡς ὁ λαός
tu⁹ israel: τ vt cognoscāt q: nomē tuū inuocatū est sup
σου ἰσραήλ, καὶ τοῦ γνῶναι ὅτι τὸ ὄνομά σου ἐπικέκληται ἐπὶ τὸν
domū hāc: quā edificaui. si vero egress⁹ fuerit ppl's tu⁹ in bellū cōtra inimicos suos: in via q̄ mittes eos: τ ora
οἶκον τοῦτον, ὃν ᾠκοδόμησα. ἐὰν δὲ ἐξέλθῃ ὁ λαός σου εἰς πόλεμον ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν, ἐν ὁδῷ ᾗ ἀποστελεῖς αὐτούς, καὶ προσ-

E

F

uerint. ad te fm viā ciuitatis huius in q̄ elegisti in ea: τ domus quā edificaui nomini tuo:
εύξωνται πρὸς σὲ κατὰ τὴν ὁδὸν τῆς πόλεως ταύτης ἣν ἐξελέξω ἐν αὐτῇ, καὶ τοῦ οἴκου οὗ ᾠκοδόμησα τῷ ὀνόματί σου,
τ exaudies de celo preces eoꝝ τ obsecratiōem eoꝝ: τ facies iustificationē eorū: q̄m peccabunt tibi: q̄m nō est homo q̄ nō peccabit:
καὶ ἀκούσῃ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τῆς προσευχῆς αὐτῶν καὶ τῆς δεήσεως αὐτῶν, καὶ ποιήσεις τὸ δικαίωμα αὐτῶν, ὅτι ἁμαρτήσονταί σοι, ὅτι οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος ὃς οὐχ ἁμαρτήσεται,
τ si irat⁹ fueris in eos: τ tradideris eos iuxta faciem hostiū: τ captiuos duxerint
καὶ ἐὰν θυμωθῇς ἐπ᾽ αὐτούς, καὶ παραδῷς αὐτοὺς κατὰ πρόσωπον ἐχθρῶν, καὶ αἰχμαλωτεύσωσιν
eos q̄ captiuauerunt in terrā lōgiquā vel q̄ iuxta:
αὐτοὺς οἱ αἰχμαλωτεύσαντες εἰς γῆν μακρὰν ἢ ἐγγύς,
τ cōuersi fuerit ad te in corde suo: in terra quo captiui ducti fuerāt illuc: τ cōuersi fuerit τ dp̄cati fuerit te
καὶ ἐπιστρέψωσι πρὸς σὲ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν, ἐν τῇ γῇ οὗ ᾐχμαλωτεύθησαν ἐκεῖ, καὶ ἐπιστρέψωσι καὶ δεηθῶσί σου
in terra captiuitatis sue: dicentes: peccauimus iniq̄
ἐν γῇ αἰχμαλωσίας αὐτῶν, λέγοντες, ἡμάρτομεν ἠνομήσαμεν
fecim⁹ τ impie egim⁹: τ cōuersi fuerint ad te in toto corde suo τ in tota anima sua in terra captiuantium eos: quo captiuos duxerūt eos illuc:
καὶ ἠσεβήσαμεν, καὶ ἐπιστρέψωσι πρὸς σὲ ἐν ὅλῃ καρδίᾳ αὐτῶν καὶ ἐν ὅλῃ ψυχῇ αὐτῶν ἐν γῇ αἰχμαλωτευσάντων αὐτούς, οὗ ᾐχμαλώτευσαν αὐτοὺς ἐκεῖ,
τ orauerint viā terre sue: quā dedisti ipsis
καὶ προσεύξωνται ὁδὸν γῆς αὐτῶν, ἧς ἔδωκας αὐτοῖς
τ patribus eoꝝ: τ vrbis quā elegisti
καὶ τοῖς πατράσιν αὐτῶν, καὶ τῆς πόλεως ἧς ἐξελέξω
τ dom⁹ quā edificaui nomini tuo: τ exaudies de celo de parato habitaculo tuo
καὶ τοῦ οἴκου οὗ ᾠκοδόμησα τῷ ὀνόματί σου, καὶ ἀκούσῃ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐξ ἑτοίμου κατοικητηρίου σου τῆς
preces eoꝝ τ depcationē eorū: τ facies iudiciū eorū: τ ppici⁹ eris pplo q̄ peccauit tibi. τ nūc dn̄e deus sint tū oculi
προσευχῆς αὐτῶν καὶ τῆς δεήσεως αὐτῶν, καὶ ποιήσεις τὸ κρίμα αὐτῶν, καὶ ἵλεως ἔσῃ τῷ λαῷ τῷ ἁμαρτόντι σοι. καὶ νῦν κύριε ὁ θεὸς ἔστωσαν δὴ οἱ ὀφθαλμοί
tui apti: τ aures tue attēdētes in depcationē
σου ἀνεῳγμένοι, καὶ τὰ ὦτά σου ἐπήκοα εἰς τὴν δέησιν τοῦ
loci huius. τ nūc cōsurge dn̄e deus in requiem
τόπου τούτου. καὶ νῦν ἀνάστηθι κύριε ὁ θεὸς εἰς τὴν κατάπαυσίν
tuam: tu τ arca fortitudinis tue. sacerdotes tui dn̄e
σου, σὺ καὶ ἡ κιβωτὸς τῆς ἰσχύος σου. οἱ ἱερεῖς σου κύριε ὁ
deus induent salutē: τ scti tui letabuntur
θεὸς ἐνδύσονται σωτηρίαν, καὶ οἱ ὅσιοί σου εὐφρανθήσονται
in bonis. dn̄e deus ne auerteris faciem christi
ἐν ἀγαθοῖς. κύριε ὁ θεὸς μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπον τοῦ χριστοῦ
tui: memento miaꝝ tuaꝝ dauid seruo tuo.
σου, μνήσθητι τὰ ἐλέη σου τῷ δαυὶδ τῷ δούλῳ σου.

Ca.7 A

Et vt cōpleuit salomon orans: τ
Καὶ ὡς συνετέλεσε σολομὼν προσευχόμενος, καὶ τὸ
ignis descendit de celo: τ deuorauit holocausta τ sacrificia: τ gloria dn̄i impleuit domū:
πῦρ κατέβη ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατέφαγε τὰ ὁλοκαυτώματα καὶ τὰς θυσίας, καὶ δόξα κυρίου ἔπλησε τὸν οἶκον,
τ nō potuerunt sacerdotes ingredi in domū dn̄i in
καὶ οὐκ ἐδύναντο οἱ ἱερεῖς εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον κυρίου ἐν τῷ
tēpore illo: q̄m impleuit gloria dn̄i domū dn̄i: τ
καιρῷ ἐκείνῳ, ὅτι ἐνέπλησε δόξα κυρίου τὸν οἶκον κυρίου. καὶ
omnes filij israel videbāt descendentē ignē: τ gloria dn̄i sup domū. τ corruerūt in faciem sup terrā
πάντες οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἑώρων καταβαῖνον τὸ πῦρ, καὶ δόξα κυρίου ἐπὶ τὸν οἶκον, καὶ ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον ἐπὶ τὴν γῆν
sup pauimētū lapideū: τ adorauerunt τ laudauerūt
ἐπὶ τὸ λιθόστρωτον, καὶ προσεκύνησαν καὶ ᾔνεσαν τῷ
dn̄m: q̄m bonum q̄m in seculū mia eius.
κυρίῳ, ὅτι ἀγαθὸν ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ.

3.Reg. 8.c. G

ps.131.

E

F

te cōtra viā in qua ciuitas hec est quā elegisti & domus quam edificaui nomini tuo: vt exaudias de celo p̄ces eorum & obsecrationem: & vlciscaris. Si autem peccauerint tibi: neq; enim est homo qui nō peccet: & iratus fueris eis: & tradideris hostibus: & captiuos duxerint eos in terram longinquam: vel certe que iuxta ē: & cōuersi i corde suo in tra ad quā captiui ducti fuerāt egerint pniām: & deprecati te fuerit ī tra captiuitatis sue dicētes. Peccauimus: iniq̄ fecim⁹: iiuste egim⁹: & reuersi fuerint ad te in toto corde suo: & tota aīa sua: in tra captiuitatis sue ad quā ducti sunt: adorabūt te cōtra viā terre sue quā dedisti prib⁹ eoꝝ: & vrbis quā elegisti: & domus quā edificaui nomini tuo vt exaudias de celo: hoc est de firmo hitaculo tuo p̄ces eoꝝ: & facias iudicium & dimittas poplo tuo: q̄uis pctōri. Tu es em̄ deus me⁹. Aperiātur q̄so oculi tui & aures tue intente sint ad orationē que fit in loco isto. Nūc igr̄ consurge dn̄e deus in requiem tuam: tu & arca fortitudinis tue. Sacerdotes tui dn̄e deus induantur salutē: & sancti tui letentur in bonis. Dn̄e deus meus ne auerteris faciē xp̄i tui. Memēto mīsericordiaꝝ dauid serui tui. 7.

Cumq; complesset salomon fundens preces: ignis descēdit de celo & deuorauit holocausta & victimas: & maiestas domini impleuit domum: nec poterāt sacerdotes ingredi templum dn̄i: eo q̄ iplesset maiestas dn̄i templū dn̄i. Sed & omnes filii isral' videbāt descēdētem ignem & gloriam dn̄i super domū: & corruētes pni ī tra sup pauimētū stratū lapide: adorauerūt & laudauerūt dn̄m: q̄m bonus: q̄m ī seculū mia ei⁹.

אליך דרך העיר הזאת אשר בחרת בה והבית אשר בניתי לשמך׃ ושמעת מן השמים את תפלתם ואת תחנתם ועשית משפטם׃ כי יחטאו לך כי אין אדם אשר לא יחטא ואנפת בם ונתתם לפני אויב ושבום שוביהם אל ארץ רחוקה או קרובה׃ והשיבו אל לבבם בארץ אשר נשבו שם ושבו והתחננו אליך בארץ שבים לאמר חטאנו העוינו ורשענו׃ ושבו אליך בכל לבם ובכל נפשם בארץ שבים אשר שבו אתם והתפללו דרך ארצם אשר נתתה לאבתם והעיר אשר בחרת ולבית אשר בניתי לשמך׃ ושמעת מן השמים ממכון שבתך את תפלתם ואת תחנתיהם ועשית משפטם וסלחת לעמך אשר חטאו לך׃ עתה אלהי יהיו נא עיניך פתחות ואזניך קשבות לתפלת המקום הזה׃ ועתה קומה יהוה אלהים לנוחך אתה וארון עזך כהניך יהוה אלהים ילבשו תשועה וחסידיך ישמחו בטוב׃ יהוה אלהים אל תשב פני משיחיך זכרה לחסדי דויד עבדך׃

Cap. vij.

וככלות שלמה להתפלל והאש ירדה מהשמים ותאכל העלה והזבחים וכבוד יהוה מלא את הבית׃ ולא יכלו הכהנים לבוא אל בית יהוה כי מלא כבוד יהוה את בית יהוה׃ וכל בני ישראל ראים ברדת האש וכבוד יהוה על הבית ויכרעו אפים ארצה על הרצפה וישתחוו והודות ליהוה כי טוב כי לעולם חסדו׃

והמלך וכל העם זבחים זבח לפני
יהוה׃ ויזבח המלך שלמה את זבח
הבקר עשרים ושנים אלף וצאן
מאה ועשרים אלף ויחנכו את בית
האלהים המלך וכל העם׃ והכהנים
על משמרותם עמדים והלוים בכלי
שיר יהוה אשר עשה דויד
המלך להודות ליהוה כי לעולם
חסדו בהלל דויד בידם והכהנים
מחצצרים נגדם וכל ישראל
עמדים׃ ויקדש שלמה את תוך
החצר אשר לפני בית יהוה כי עשה
שם העלות ואת חלבי השלמים
כי מזבח הנחשת אשר עשה שלמה
לא יכול להכיל את העלה ואת
המנחה ואת החלבים׃ ויעש שלמה
את החג בעת ההיא שבעת ימים
וכל ישראל עמו קהל גדול מאד
מלבוא חמת עד נחל מצרים׃ ויעשו
ביום השמיני עצרת כי חנכת
המזבח עשו שבעת ימים והחג
שבעת ימים׃ וביום עשרים
ושלשה לחדש השביעי שלח את
העם לאהליהם שמחים וטובי לב
על הטובה אשר עשה יהוה
לדויד ולשלמה ולישראל עמו׃ ויכל
שלמה את בית יהוה ואת בית
המלך ואת כל הבא על לב שלמה
לעשות בבית יהוה ובביתו הצליח׃
וירא יהוה אל שלמה בלילה ויאמר
לו שמעתי את תפלתך ובחרתי
במקום הזה לי לבית זבח׃ הן
אעצר השמים ולא יהיה מטר והן
אצוה על חגב לאכול הארץ ואם
אשלח דבר בעמי׃ ויכנעו עמי אשר
נקרא שמי עליהם ויתפללו

זבח · שנה · חנך · שמר · כלה · שור · חצר · קדש · פנה · עלה · זבח · יכל · כול · עשה · יום · גדל · בוא · שמן · זבח · עשה · שבע · כלה · בוא · עשה · צלח · ראה · אמר · פלל · קום · עצר · היה · צוה · שלח · כנע · קרא

Rex aūt & oīs ppl's īmolabant victimas coram domino. Mactauit igitur rex salomō hostias boum viginti duo milia: arietum centum viginti milia. Et dedicauit domum dei rex & vniuersus populus. Sacerdotes aūt stabant in officiis suis: & leuite in organis carminum domini q̄ fecit dauid rex ad laudandū dominum: quoniā in eternū mīa ei9: hymnos dd' canētes p man9 suas. Porro sacerdotes canebāt tubis ān eos: cūctusq3 isrl' stabat. Sāctificauit quoq3 salomon medium atrii ante templū domini. Obtulerat enim ibi holocausta & adipes pacificorum: quia altare eneum q̄d fecerat non poterat sustinere holocausta & sacrificia & adipes pacificorum. Fecit ergo salomon solennitatem in tēpore illo septē diebus & oīs israel cū eo ecclesia magna valde ab introitu emath vsq3 ad torrētem egypti. Fecitq3 die octauo collectam eo q' dedicasset altare septē dieb9: & solenitatē celebrasset diebus septē. Igitur in die vicesimo tertio mensis septimi dimisit ppl's ad tabernacula sua letātes atq3 gaudētes super bono quod fecerat dominus dauid & salomōi & isrl' pplo suo. Cōpleuitq3 salomon domum dñi & domum regis: & omnia que disposuerat in corde suo vt faceret ī domo dñi & in domo sua: & ꝓspatus ē. Apparuit autem ei dominus nocte & ait. Audiui orationem tuā & elegi locum istū mihi in domum sacrificii. Si clausero celum & pluuia non fluxerit & mādauero & p̄cepero locuste vt deuoret trā: & misero pestilētiā ī pplm meū: cōuersus aūt ppl's meus super quos inuocatum est nomen meum deprecatus me fuerit:

τ rex τ ois popul9 imolātes sacrificia co=
καὶ ὁ βασιλεὺς καὶ πᾶς ὁ λαὸς θύοντες θύματα ἐνώπι
rā dn̄o. τ sacrificauit rex salomon sacrificiū
ον κυρίου. καὶ ἔθυσεν ὁ βασιλεὺς σολομὼν τὴν θυσίαν
boum viginti τ duo milia: τ ouium cen=
μόσχων εἴκοσι καὶ δύο χιλιάδας, καὶ προβάτων ἑκα=
tū τ viginti milia. τ dedicauit domū
τὸν καὶ εἴκοσι χιλιάδας. καὶ ἐνεκαίνισεν τὸν οἶκον ὁ
rex τ ois ppl's τ sacerdotes p custo
βασιλεὺς καὶ πᾶς ὁ λαὸς καὶ οἱ ἱερεῖς ἐπὶ τὰς φυλα
dias suas stantes: τ leuite in organis carminū
κὰς αὐτῶν ἑστηκότες, καὶ οἱ λευῖται ἐν ὀργάνοις ᾠδῶν
domini: q̄ fecit dauid rex ad confiten=
κυρίου, ὧν ἐποίησε δαυὶδ ὁ βασιλεὺς τοῦ ἐξομολογεῖ
dum coram dn̄o: qm̄ bonū qm̄ in eternū miseri
σθαι ἔναντι κυρίου, ὅτι ἀγαθὸν ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλε
cordia ei9: in hymnis dauid p manū suam. τ sacer
ος αὐτοῦ, ἐν ὕμνοις δαυὶδ διὰ χειρὸς αὐτῶν. καὶ οἱ ἱε
dotes canentes tubis ante eos: τ ois
ρεῖς σαλπίζοντες σάλπιγξιν ἐναντίον αὐτῶν, καὶ πᾶς
israel stans. τ sctificauit salomon mediū a=
ἰσραὴλ ἑστηκώς. καὶ ἡγίασε σολομὼν τὸ μέσον τῆς αὐ
trii qd' in domo dn̄i: qm̄ fecit ibi holocau=
λῆς τῆς ἐν οἴκῳ κυρίου, ὅτι ἐποίησεν ἐκεῖ τὰ ὁλοκαυ=
sta τ adipes salutariorū: qm̄ alta=
τώματα καὶ τὰ στέατα τῶν σωτηρίων, ὅτι τὸ θυσια
re eneū qd' fecerat salomon nō sufficiebat su
στήριον τὸ χαλκοῦν ὃ ἐποίησε σολομὼν οὐκ ἐξεποίει δέ
stinere holocausta τ sacrificia τ adi
ξασθαι τὰ ὁλοκαυτώματα καὶ τὰς θυσίας καὶ τὰ στέα
pes pacificorū. τ fecit salomon solēnitatē in
τα τῶν εἰρηνικῶν. καὶ ἐποίησε σολομὼν τὴν ἑορτὴν ἐν
tēpore illo septē dieb9. τ ois israel cū
τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἑπτὰ ἡμέρας. καὶ πᾶς ἰσραὴλ μετ'
eo ecclesia magna valde: ab introitu e=
αὐτοῦ ἐκκλησία μεγάλη σφόδρα, ἀπὸ εἰσόδου αἰ=
math τ vsq3 ad torrentē egypti. τ fecit in
μὰθ καὶ ἕως χειμάῤῥου αἰγύπτου. καὶ ἐποίησεν ἐν
die octauo exodiū: qm̄ dedicationē al=
τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ ἐξόδιον, ὅτι ἐγκαινισμὸν τοῦ θυ
taris fecit septē dieb9: τ solēnitatē septē
σιαστηρίου ἐποίησεν ἑπτὰ ἡμέρας, καὶ τὴν ἑορτὴν ἑπτὰ
diebus. τ in die vigesimo τ tertio mē
ἡμέρας. καὶ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ εἰκοστῇ καὶ τρίτῃ τοῦ μη
sis septimi misit salomon pplm in
νὸς τοῦ ἑβδόμου ἀπέστειλε σολομὼν τὸν λαὸν εἰς τὰ
tabernacula sua: letantes τ bonos cor=
σκηνώματα αὐτῶν, εὐφραινομένους καὶ ἀγαθοὺς τῇ καρ
de in bonis q̄ fecit dn̄s dauid τ
δίᾳ ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς οἷς ἐποίησε κύριος τῷ δαυὶδ καὶ
salomoni τ israel pplo suo. τ comple=
σολομῶντι καὶ ἰσραὴλ τῷ λαῷ αὐτοῦ. καὶ συνετέλε
uit salomon domū dn̄i τ domū re=
σε σολομὼν τὸν οἶκον κυρίου καὶ τὸν οἶκον τοῦ βασι=
gis: τ in oīab9 que voluit salomō in aia
λέως, καὶ πάντα ὅσα ἠθέλησε σολομὼν ἐν τῇ ψυχῇ
sua facere in domo dn̄i τ in domo sua ꝓspe
αὐτοῦ ποιῆσαι ἐν οἴκῳ κυρίου καὶ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ εὐω=
rat9 est. τ apparuit dn̄s salomoni in nocte:
δώθη. καὶ ὤφθη κύριος τῷ σολομῶντι ἐν τῇ νυκτί,
ait ei: audiui orationem tuā τ ele=
καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἤκουσα τῆς προσευχῆς σου. καὶ ἐξελε
gi in loco isto mihi in domū sacrificii. si clau
ξάμην ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ ἐμοὶ εἰς οἶκον θυσίας. ἐὰν συ
sero celū τ nō fiat pluuia: τ si mandauero
σχῶ τὸν οὐρανὸν καὶ μὴ γένηται ὑετός, καὶ ἐὰν ἐντείλωμαι τῇ
locuste vt deuoret terrā: τ si misero mortem
ἀκρίδι τοῦ καταφαγεῖν τὴν γῆν, καὶ ἐὰν ἀποστείλω θάνατον
in pplm meū: τ cōuertat ad me popul9 me9 sup quos in
ἐν τῷ λαῷ μου, καὶ ἐντραπῇ με ὁ λαός μου ἐφ' οὓς ἐπι
uocatū est nomē meū sup eos: τ deprecati fuerint
κέκληται τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτούς, καὶ προσεύξωνται

B

C

5.Reg. 7.a.

τ quesiuerit faciem meā: τ cōuersi fuerint a
καὶ ζητήσωσι τὸ πρόσωπόν μου, καὶ ἀποστρέψωσιν ἀπὸ
vijs suis malis: τ ego exaudiam
τῶν ὁδῶν αὐτῶν τῶν πονηρῶν, καὶ ἐγὼ εἰσακούσομαι
de celo: τ ꝓpiti9 ero peccatis eorū: τ
ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἵλεως ἔσομαι ταῖς ἁμαρτίαις αὐτῶν, καὶ
sanabo terrā eorū. τ nūc oculi mei erunt
ἰάσομαι τὴν γῆν αὐτῶν. καὶ νῦν οἱ ὀφθαλμοί μου ἔσονται
aperti: τ aures mee exaudiētes orōnem
ἀνεῳγμένοι, καὶ τὰ ὦτά μου ἐπήκοα τῇ προσευχῇ τοῦ
loci huius. τ nūc elegi τ sanctificaui domū
τόπου τούτου. καὶ νῦν ἐξελεξάμην καὶ ἡγίακα τὸν οἶκον
hanc: vt sit nomē meū ibi vsq3 in sempiternū. τ
τοῦτον, τοῦ εἶναι τὸ ὄνομά μου ἐκεῖ ἕως αἰῶνος. καὶ ἔ=
erunt oculi mei τ cor meū ibi cūctis
σονται οἱ ὀφθαλμοί μου καὶ ἡ καρδία μου ἐκεῖ πάσας
diebus. τ tu si ambulaueris corā me sicut
τὰς ἡμέρας. καὶ σὺ ἐὰν πορευθῇς ἐνώπιόν μου ὃν τρόπον
ābulauit dauid pater tuus: τ feceris iuxta om=
ἐπορεύθη δαυὶδ ὁ πατήρ σου, καὶ ποιήσῃς κατὰ πάν
nia q̄ precepi tibi: τ precepta mea τ
τα ἃ ἐνετειλάμην σοι, καὶ τὰ προστάγματά μου καὶ τὰ
iudicia mea seruaueris: τ suscitabo thronū re=
κρίματά μου φυλάξῃς, καὶ ἀναστήσω τὸν θρόνον τῆς βασι
gni tui: sicut pepigi cū dauid patre tuo dicens:
λείας σου, ὡς διεθέμην δαυὶδ τῷ πατρί σου λέγων,
nō auferetur tibi vir dux in israel. τ si
οὐκ ἐξαρθήσεταί σοι ἀνὴρ ἡγούμενος ἐν ἰσραήλ. καὶ ἐὰν
auersi fueritis vos: τ si dereliqueritis prece=
ἀποστραφῆτε ὑμεῖς, καὶ ἐὰν καταλείπητε τὰ προστάγ=
pta mea τ mandata mea q̄ dedi corā vobis:
ματά μου καὶ τὰς ἐντολάς μου ἃς ἔδωκα ἐναντίον ὑμῶν,
τ ābulaueritis τ seruieritis diis alienis: τ ado=
καὶ πορευθῆτε καὶ λατρεύσητε θεοῖς ἑτέροις, καὶ προ=
raueritis eos: τ auferā vos de terra quā de=
σκυνήσητε αὐτοῖς, καὶ ἐξαρῶ ὑμᾶς ἀπὸ τῆς γῆς ἧς ἔδω
di vobis: τ domū hanc quā sctificaui nomini
κα ὑμῖν, καὶ τὸν οἶκον τοῦτον ὃν ἡγίασα τῷ ὀνόματί
meo proiiciam ipsam a facie mea: τ dabo
μου ἀποῤῥίψω αὐτὸν ἀπὸ προσώπου μου, καὶ δώσω
ipsam in parabolā τ in narrationē in cūctis
αὐτὸν εἰς παραβολὴν καὶ εἰς διήγημα ἐν πᾶσι τοῖς
populis. τ dom9 hec: q̄ erat excelsa desolabitur:
λαοῖς. καὶ ὁ οἶκος οὗτος, ὃς ἦν ὑψηλὸς ἐρημωθήσεται,
ois ptransiens eā stupebit: τ dicet: pro
πᾶς ὁ παραπορευόμενος αὐτὸν ἐκστήσεται, καὶ ἐρεῖ, ἕνε
pter qd fecit dn̄s terre huic τ domui
κεν τίνος ἐποίησεν ὁ κύριος τῇ γῇ ταύτῃ καὶ τῷ οἴκῳ
huic? τ dicent: qm̄ dereliquerūt dn̄m de=
τούτῳ; καὶ ἐροῦσιν, ἀνθ' ὧν ἐγκατέλειπον κύριον τὸν θε=
um patrū suoꝝ q̄ eduxit eos de trra
ὸν τῶν πατέρων αὐτῶν τὸν ἐξαγαγόντα αὐτοὺς ἐκ γῆς
egypti: τ apprehēderūt deos alienos τ adoraue=
αἰγύπτου, καὶ ἀντελάβοντο θεῶν ἑτέρων καὶ προσεκύνη
rūt eos: τ seruierūt ipsis: idcirco indu=
σαν αὐτοῖς, καὶ ἐδούλευσαν αὐτοῖς, διὰ τοῦτο ἐπήγα
xit in eos vniuersum malū hoc.
γεν ἐπ' αὐτοὺς πᾶσαν τὴν κακίαν ταύτην. Ca. 8.
Et factū est post viginti annos: in q̄b9 edifica=
Καὶ ἐγένετο μετὰ εἴκοσι ἔτη, ἐν οἷς ᾠκοδόμη=
uit salomon domū dn̄i τ domū suā: τ
σε σολομὼν τὸν οἶκον κυρίου καὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ
ciuitates q̄s dedit chiram salomoni: edi=
τὰς πόλεις ἃς ἔδωκε χειρὰμ τῷ σολομῶντι, ᾠκο=
ficauit ipsas salomon τ habitare fecit ibi
δόμησεν αὐτὰς σολομὼν καὶ κατῴκισεν ἐκεῖ τοὺς
filios israel. τ venit salomon in emath suba τ
υἱοὺς ἰσραήλ. καὶ ἦλθεν σολομὼν εἰς αἱμὰθ σουβὰ καὶ
preualuit cōtra eā: τ edificauit thedmor in
κατίσχυσεν ἐπ' αὐτήν, καὶ ᾠκοδόμησε τὴν θεδμὸρ ἐν τῇ
deserto: τ oēs ciuitates
ἐρήμῳ, καὶ πάσας τὰς πόλεις

B

D

C

A
3.Reg. 9.b.

& exq̄sierit faciē meā: & egerit pniām a viis suis pessimis: & ego exaudiam de celo: & propitius ero peccatis eorum: & sanabo terrā eorū. Oculi quoq3 mei erūt apti & aures mee erecte ad orōnē ei9 qui ī loco isto orauerit. Elegi enim & sanctificaui locum istum vt sit nomē meū ibi in sempiternū: & pmaneāt ocli mei et cor meū ibi cūctis dieb9. Tu quoq3 si ābl'aueris corā me sicut ābulauit dd' pr̄ tu9: et feceris iuxta oīa q̄ p̄cepit tibi: et iusticias meas iudiciaq3 seruaueris: suscitabo thronū regni tui: sicut pollicitus sum dauid patri tuo dicēs. Nō auferetur de stirpe tua vir qui non sit princeps in isrl'. Si aūt auersi fueritis & dereliqueritis iustitias meas & p̄cepta mea que ꝓposui vobis: & abeūtes seruieritis diis alienis & adoraueritis eos: euellam vos de terra mea quam dedi vobis: & domū hanc quam sāctificaui nomini meo proiiciam a facie mea: & tradā eā in pabolā & in exēplū cūctis pplis: & dom9 ista q̄ erat excelsa erit in ꝓuerbiū vniuersis trāseūtibus: & dicent stupētes. Q̄re fecit dn̄s sic terre huic & domui huic? Rn̄debuntq3. Quia dereliquerūt dominū deū patrū suorum qui eduxit eos de terra egypti: & apprehenderūt deos alienos: & adorauerunt eos & coluerunt: idcirco venerunt super eos vniuersa hec mala.

8.

Expletis autem viginti annis postq3 edificauit salomon domū domini & domū suā: ciuitates quas dederat hyram salomoni edificauit: & habitare ibi fecit filios israel. Abiitq3 in emath suba & obtinuit eam: & edificauit palmiram in deserto & alias ciuitates

ויבקשו פני וישבו מדרכיהם
הרעים ואני אשמע מן השמים
ואסלח לחטאתם וארפא את
ארצם׃ עתה עיני יהיו פתחות ואזני
קשבות לתפלת המקום הזה׃ ועתה
בחרתי והקדשתי את הבית הזה
להיות שמי שם עד עולם והיו
עיני ולבי שם כל הימים׃ ואתה אם
תלך לפני כאשר הלך דויד אביך
ולעשות ככל אשר צויתיך וחקי
ומשפטי תשמור׃ והקימותי את
כסא מלכותך כאשר כרתי לדויד
אביך לאמר לא יכרת לך איש
מושל בישראל׃ ואם תשובון אתם
ועזבתם חקותי ומצותי אשר נתתי
לפניכם והלכתם ועבדתם אלהים
אחרים והשתחויתם להם׃
ונתשתים מעל אדמתי אשר נתתי
להם ואת הבית הזה אשר
הקדשתי לשמי אשליך מעל פני
ואתננו למשל ולשנינה בכל העמים׃
והבית הזה אשר היה עליון לכל
עבר עליו ישם ואמר במה עשה
יהוה ככה לארץ הזאת ולבית הזה׃
ואמרו על אשר עזבו את יהוה אלהי
אבותיהם אשר הוציאם מארץ
מצרים ויחזיקו באלהים אחרים
וישתחוו להם ויעבדום על כן
הביא עליהם את כל הרעה הזאת׃
ויהי מקץ עשרים שנה

Cap. viij.

אשר בנה שלמה את בית יהוה
ואת ביתו׃ והערים אשר נתן חורם
לשלמה בנה שלמה אתם ויושב
שם את בני ישראל׃ וילך שלמה
חמת צובה ויחזק עליה׃ ויבן את
תדמר במדבר ואת כל ערי

בקש פנה · רוע שמע · סלח רפא · היה · קום · קדש · היה עלם · יום · ילך · עשה צוה · שפט שמר · קום · כרת · משל שוב · צוה נתן · פנה · שחה · קדש שלך · נתן שנן · עלה · שמם · יצא · חזק · עבד · בוא רוע · היה · עיר · ישב · חזק בנה · דבר

המסכנות אשר בנה בחמת׃ ויבן את בית חורון העליון ואת בית חורון התחתון ערי מצור חומות דלתים ובריח׃ ואת בעלת ואת כל ערי המסכנות אשר היו לשלמה ואת כל ערי הרכב ואת ערי הפרשים ואת כל חשק שלמה אשר חשק לבנות בירושלם ובלבנון ובכל ארץ ממשלתו׃ כל העם הנותר מן החתי והאמרי והפרזי והחוי והיבוסי אשר לא מישראל המה׃ מן בניהם אשר נותרו אחריהם בארץ אשר לא כלום בני ישראל ויעלם שלמה למס עד היום הזה׃ ומן בני ישראל אשר לא נתן שלמה לעבדים למלאכתו כי המה אנשי מלחמה ושרי שלישיו ושרי רכבו ופרשיו׃ ואלה שרי הנציבים אשר למלך שלמה חמשים ומאתים הרדים בעם׃ ואת בת פרעה העלה שלמה מעיר דויד לבית אשר בנה לה כי אמר לא תשב אשה לי בבית דויד מלך ישראל כי קדש המה אשר באה אליהם ארון יהוה׃ אז העלה שלמה עלות ליהוה על מזבח יהוה אשר בנה לפני האולם׃ ובדבר יום ביום להעלות כמצות משה לשבתות ולחדשים ולמועדות שלוש פעמים בשנה בחג המצות ובחג השבעות ובחג הסכות׃ ויעמד כמשפט דויד אביו את מחלקות הכהנים על עבדתם והלוים על משמרותם להלל ולשרת נגד הכהנים לדבר יום ביומו והשוערים במחלקותם לשער ושער כי כן

munitiſſimas edificauit in emath: extruxitq bethoron ſuperiorem & bethoron inferiorē: ciuitates muratas habentes portas & vectes & ſeras. Balaath etiam & oēs vrbes firmiſſimas que fuerūt ſalomonis cūctaſq vrbes quadrigarum & vrbes equitū. Oia quecunq voluit rex ſalomon atq diſpoſuit edificauit in hierlm & in libano & in vniuerſa terra ptātis ſue. Oēm ppłm q derelict fuerat de etheis & ammorreis & pherezeis & eueis & iebuſeis qui nō erāt de ſtirpe iſrl: de filiis eorū: & de poſteris quos nō interfecerant filii iſrael ſubiugauit ſalomō in tributarios vſq in diē hāc. Porro de filiis iſrael nō poſuit vt ſeruirēt opib regis. Ipſi ēi erāt viri bellatores & duces primi & pncipes quadrigarum & equitū eius. Omnes autē principes exercitus regis ſalomonis fuerūt ducēti quinquaginta qui erudiebant populum. Filiam vero pharaonis trāſtulit de ciuitate dauid in domū quā edificauerat ei. Dixit em rex. Non habitabit vxor mea in domo dd regis iſrael eo q ſanctificata ſit: quia ingreſſa eſt in eam arca domini. Tunc obtulit ſalomon holocauſta domino ſuper altare domini quod extruxerat ante porticum: vt p ſinglos dies offerretur in eo iuxta pceptū moyſi in ſabbatis & in calēdis: & in feſtis dieb ter p annū.i. in ſolēnitate azymorum: & ſolēnitate hebdomadarū: & in ſolēnitate tabernaculoꝝ. Et conſtituit iuxta diſpoſitione dd pris ſui officia ſacerdotū in miniſteriis ſuis: & leuitas in ordine ſuo vt laudarēt & miniſtrarēt corā ſacerdotib iuxta ritū vniuſcuiuſq diei: & ianitores i diuiſiōib ſuis p portā & portā. Sic ei

τὰς ὀχυρὰς ἃς ᾠκοδόμησεν ἐν αἱμάθ. καὶ ᾠκοδόμησε τὴν βεθωρὼν τὴν ἄνω, καὶ τὴν βαιθωρὼν τὴν κάτω, πόλεις ὀχυρὰς τείχη πύλας καὶ μοχλούς. καὶ τὴν βαλαὰθ καὶ πάσας τὰς πόλεις τὰς ὀχυρὰς αἳ ἦσαν τῷ σολομῶντι, καὶ πάσας τὰς πόλεις τῶν ἁρμάτων, καὶ τὰς πόλεις τῶν ἱππέων, καὶ ὅσα ἐπεθύμησε σολομὼν κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ, τοῦ οἰκοδομῆσαι ἐν ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν τῷ λιβάνῳ καὶ ἐν πάσῃ τῇ γῇ τῆς ἐξουσίας αὐτοῦ. καὶ πάντα τὸν λαὸν τὸν καταλειφθέντα ἀπὸ τοῦ χετταίου, καὶ τοῦ ἀμορραίου, καὶ τοῦ φερεζαίου, καὶ τοῦ εὐαίου, καὶ τοῦ ἰεβουσαίου, οἳ οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ ἰσραήλ, οἳ ἦσαν ἐκ τῶν υἱῶν αὐτῶν τῶν καταλειφθέντων μετ' αὐτοὺς ἐν τῇ γῇ, οὓς οὐκ ἐξωλόθρευσαν οἱ υἱοὶ ἰσραήλ, καὶ ἀνήγαγεν αὐτοὺς σολομὼν εἰς φόρον ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ ἐκ τῶν υἱῶν ἰσραὴλ οὐκ ἔδωκε σολομὼν εἰς παῖδας εἰς πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ, ὅτι αὐτοὶ ἄνδρες πολεμισταὶ καὶ ἄρχοντες τριστάται καὶ δυνατοί, καὶ ἄρχοντες ἁρμάτων αὐτοῦ καὶ ἱππέων αὐτοῦ. καὶ οὗτοι ἄρχοντες τῶν προστατῶν τοῦ βασιλέως σολομῶντος, πεντήκοντα καὶ διακόσιοι ἐργοδιώκτουντες ἐν τῷ λαῷ. καὶ τὴν θυγατέρα φαραὼ ἀνήγαγε σολομὼν ἐκ πόλεως δαυὶδ εἰς τὸν οἶκον ὃν ᾠκοδόμησεν αὐτῇ, ὅτι εἶπεν οὐ κατοικήσει ἡ γυνή μου ἐν πόλει δαυὶδ τοῦ βασιλέως ἰσραήλ, ὅτι ἁγία ἐστὶν οὗ εἰσῆλθεν ἐκεῖ ἡ κιβωτὸς κυρίου. τότε ἀνήνεγκε σολομὼν ὁλοκαυτώματα τῷ κυρίῳ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κυρίου, ὃ ᾠκοδόμησεν ἀπέναντι τοῦ ναοῦ, καὶ κατὰ τὸν λόγον ἡμέρας ἐν ἡμέρᾳ τοῦ ἀναφέρειν κατὰ τὰς ἐντολὰς μωυσῆ ἐν τοῖς σαββάτοις καὶ ἐν τοῖς μησὶ καὶ ἐν ταῖς ἑορταῖς τρεῖς καιροὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἐν τῇ ἑορτῇ τῶν ἀζύμων, καὶ ἐν τῇ ἑορτῇ τῶν ἑβδομάδων, καὶ ἐν τῇ ἑορτῇ τῶν σκηνῶν. καὶ ἔστησε κατὰ τὴν κρίσιν δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, τὰς διαιρέσεις τῶν ἱερέων κατὰ τὰς λειτουργίας αὐτῶν, καὶ τοὺς λευίτας ἐπὶ τῶν φυλακῶν αὐτῶν, τοῦ αἰνεῖν καὶ λειτουργεῖν κατέναντι τῶν ἱερέων κατὰ τὸν λόγον ἡμέρας ἐν τῇ ἡμέρᾳ, καὶ τοὺς πυλωροὺς ἐν ταῖς διαιρέσεσιν αὐτῶν εἰς πύλην καὶ πύλην, ὅτι οὕτως

B C D

ἐντολὴ δαυὶδ ἀνθρώπου τοῦ θεοῦ. οὐ παρῆλθον τὰς ἐντολὰς δαυὶδ τοῦ βασιλέως περὶ τῶν ἱερέων καὶ τῶν λευιτῶν εἰς πάντα λόγον καὶ εἰς τοὺς θησαυρούς. καὶ ἡτοιμάσθη πᾶσα ἡ ἐργασία σολομῶντος ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐθεμελιώθη ὁ οἶκος κυρίου καὶ ἕως οὗ ἐτελείωσε σολομὼν τὸν οἶκον κυρίου. τότε ᾤχετο σολομὼν εἰς γεσιὼν γάβερ, καὶ εἰς τὴν αἰλὰθ τὴν παραθαλασσίαν ἐν γῇ ἐδώμ. καὶ ἀπέστειλε χειρὰμ τῷ σολομῶντι ἐν χειρὶ δούλων αὐτοῦ πλοῖα καὶ παῖδας εἰδότας θάλασσαν, καὶ ᾤχοντο μετὰ τῶν παίδων σολομῶντος εἰς σωφειρά, καὶ ἔλαβον ἐκεῖθεν τετρακόσια καὶ πεντήκοντα τάλαντα χρυσίου, καὶ ἤνεγκαν τῷ βασιλεῖ σολομῶντι. Ca. 9.

A

3. Reg. 10. Mat. 12. d.

Καὶ βασίλισσα σαβὰ ἤκουσε τὸ ὄνομα σολομῶντος, καὶ ἦλθε τοῦ πειράσαι αὐτὸν ἐν αἰνίγμασιν εἰς ἱερουσαλὴμ ἐν δυνάμει βαρείᾳ σφόδρα, καὶ κάμηλοι αἴρουσαι ἀρώματα καὶ χρυσίον εἰς πλῆθος καὶ λίθον τίμιον. καὶ ἦλθε πρὸς σολομῶντα, καὶ ἐλάλησε πρὸς αὐτὸν πάντα ὅσα ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῆς. καὶ ἀνήγγειλεν αὐτῇ σολομὼν πάντας τοὺς λόγους αὐτῆς. καὶ οὐ παρῆλθε λόγος ἀπὸ σολομῶντος, ὃν οὐκ ἀνήγγειλεν αὐτῇ. καὶ εἶδε βασίλισσα σαβὰ τὴν σοφίαν σολομῶντος καὶ τὸν οἶκον ὃν ᾠκοδόμησε, καὶ τὰ βρώματα τῆς τραπέζης αὐτοῦ, καὶ καθέδραν παίδων αὐτοῦ, καὶ στάσιν λειτουργῶν αὐτοῦ, καὶ τὸν ἱματισμὸν αὐτῶν, καὶ τοὺς οἰνοχόους αὐτοῦ, καὶ τὸν ἱματισμὸν αὐτῶν, καὶ τὰ ὁλοκαυτώματα ἃ ἀνέφερεν ἐν οἴκῳ κυρίου, καὶ οὐκ ἦν ἐν αὐτῇ ἔτι πνεῦμα. καὶ εἶπε πρὸς βασιλέα, ἀληθινὸς ὁ λόγος ὃν ἤκουσα ἐν τῇ γῇ μου περὶ σοῦ, καὶ τῶν λόγων σου καὶ τῆς σοφίας σου, καὶ οὐκ ἐπίστευσα τοῖς λόγοις, ἕως οὗ ἦλθον, καὶ εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου. καὶ ἰδοὺ οὐκ ἀπηγγέλη μοι τὸ ἥμισυ τοῦ πλήθους τῆς σοφίας σου, προσέθηκας ἐπὶ τὴν ἀκοὴν ἣν ἤκουσα. μακάριοι αἱ γυναῖκές σου, καὶ μακάριοι οἱ παῖδές σου οὗτοι, καὶ μακάριοι οἱ ἄνδρες οἱ παρεστηκότες σοι διαπαντὸς καὶ ἀκούοντες τὴν σοφίαν σου. εἴη κύριος ὁ θεός σου ηὐλογημένος, ὃς ἠθέλησεν ἐν σοὶ τοῦ δοῦναί σε

B C D

preceperat dauid homo dei: nec pteregreſſi ſunt de mandatis regis tam ſacerdotes q leuite ex oib que pceperat: et in cuſtodiis theſaurorū. Oēs impenſas pparatas habuit ſalomō: ex eo die quo fūdauit domū dñi vſq in diē quo pfecit eā. Tūc abiit ſalomō in aſiōgaber & in hailath ad orā maris rubri: que eſt in terra edō. Miſit ergo ei hyram p manus ſeruorū ſuorū naues & nautas gnaros maris: & abierūt cū ſeruis ſalomōis i ophir. Tulerūtq inde quadringēta quinquaginta talēta auri: & attulerūt ad regē ſalomone. 9.

Regina quoq ſaba cū audiſſet famā ſalomonis: venit vt tentaret eum in enigmatibus in hieruſalem cū magnis opib & camelis q portabant aromata & auri plurimū: gēmaſq precioſas. Cumq veniſſet ad ſalomonē: locuta eſt ei quecunq erāt in corde ſuo. Et expoſuit ei ſalomon omnia q propoſuerat: nec quicq fuit qd non perſpicuum ei fecerit. Que poſtq vidit ſapientiam ſcilicet ſalomonis: & domū quā edificauerat: necnō & cibaria mēſe eius: & habitacula ſeruorū: & officia miniſtrorū eius: & veſtimēta eorū: picernas quoq & veſtes eorum et victimas qs immolabat in domo dñi: nō erat p ſtupore vltra in ea ſpūs. Dixitq ad regē. Verus eſt ſermo quē audierā in terra mea: de virtutib & ſapiētia tua. Non credebam narrantibus: donec ipſa veniſſem: & vidiſſent oculi mei: et pbaſſem vix medietatem ſapiētie tue mihi fuiſſe narratam. Vicisti famā virtutib tuis. Beati viri tui & beati ſerui tui: hi qui aſſiſtūt coram te omni tēpore & audiūt ſapientia tuam. Sit dñs deus tuus benedict q voluit te ordinare

מצות דויד איש האלהים׃ ולא סרו מצות המלך על הכהנים והלוים לכל דבר ולאצרות׃ ותכן כל מלאכת שלמה עד היום מוסד בית יהוה ועד כלתו שלם בית יהוה׃ אז הלך שלמה לעציון גבר ואל אילות על שפת הים בארץ אדום׃ וישלח לו חורם ביד עבדיו אניות ועבדים יודעי ים ויבאו עם עבדי שלמה אופירה ויקחו משם ארבע מאות וחמשים ככר זהב ויביאו אל המלך שלמה׃

Cap. ix.

ומלכת שבא שמעה את שמע שלמה ותבוא לנסות את שלמה בחידות בירושלם בחיל כבד מאד וגמלים נשאים בשמים וזהב לרב ואבן יקרה ותבוא אל שלמה ותדבר עמו את כל אשר היה עם לבבה׃ ויגד לה שלמה את כל דבריה ולא נעלם דבר משלמה אשר לא הגיד לה׃ ותרא מלכת שבא את חכמת שלמה והבית אשר בנה׃ ומאכל שלחנו ומושב עבדיו ומעמד משרתיו ומלבושיהם ומשקיו ומלבושיהם ועליתו אשר יעלה בית יהוה ולא היה עוד בה רוח׃ ותאמר אל המלך אמת הדבר אשר שמעתי בארצי על דבריך ועל חכמתך׃ ולא האמנתי לדבריהם עד אשר באתי ותראינה עיני והנה לא הגד לי חצי מרבית חכמתך יספת על השמועה אשר שמעתי׃ אשרי אנשיך ואשרי עבדיך אלה העמדים לפניך תמיד ושמעים את חכמתך׃ יהי יהוה אלהיך ברוך אשר חפץ בך לתתך

על כסאו למלך ליהוה אלהיך
באהבת אלהיך את ישראל
להעמידו לעולם ויתנך עליהם
למלך לעשות משפט וצדקה:
ותתן למלך מאה ועשרים ככר
זהב ובשמים לרב מאד ואבן
יקרה ולא היה כבשם ההוא
אשר נתנה מלכת שבא למלך
שלמה: וגם עבדי חורם ועבדי
שלמה אשר הביאו זהב מאופיר
הביאו עצי אלגומים ואבן יקרה:
ויעש המלך את עצי האלגומים
מסלות לבית יהוה ולבית המלך
וכנרות ונבלים לשרים ולא נראו
כהם לפנים בארץ יהודה: והמלך
שלמה נתן למלכת שבא את כל
חפצה אשר שאלה מלבד אשר
הביאה אל המלך ותהפך ותלך
לארצה היא ועבדיה: ויהי משקל
הזהב אשר בא לשלמה בשנה
אחת שש מאות וששים ושש
ככרי זהב: לבד מאנשי התרים
והסחרים מביאים וכל מלכי ערב
ופחות הארץ מביאים זהב וכסף
לשלמה: ויעש המלך שלמה
מאתים צנה זהב שחוט שש מאות
זהב שחוט יעלה על הצנה האחת:
ושלש מאות מגנים זהב שחוט
שלש מאות זהב יעלה על המגן
האחת ויתנם המלך בבית יער
הלבנון: ויעש המלך כסא שן
גדול ויצפהו זהב טהור: ושש
מעלות לכסא וכבש בזהב לכסא
מאחזים וידות מזה ומזה על
מקום השבת ושנים אריות עמדים
אצל הידות: ושנים עשר אריות

עמד עלם · נתן עשה · שפט · כבר · רבב · בוא · אלגם · עשה · סלל · שור ראה · פנה · הפך הלך · היה שקל · בוא · תור · בוא · פחה · עשה · מאה צנן · שחט עלה · נתן · גדל צפה · טהר עלה · אחז · קום ישב · שנה אבה

super thronū suū regē domini dei tui. Quia diligit deus israel & vult seruare eū in eternū: idcirco posuit te sup eum regem vt facias iudicia atq; iusticiam. Dedit autem regi centū viginti talenta auri: & aromata nimis multa: & gemmas preciosissimas. Non fuerūt aromata talia vt hec que dedit regina saba regi salomoni. Sed & serui hyram cum seruis salomonis attulerūt aurum de ophir: & ligna tina: & gēmas preciosissimas. De quibus fecit rex de lignis silicet tinis gradus in domo dñi & in domo regia: citharas quoq; & psalteria cātoribus. Nūq; visa sunt in terra iuda ligna talia. Rex aūt salomon dedit regine saba cuncta q voluit et q postulauit: et multo plura q̄ attulerat ad eū. Que reuersa abiit in terrā suā cū seruis suis. Erat autem pondus auri quod afferebatur salomoni per singulos annos sexcēta sexaginta sex taleta auri: excepta ea sūma quā legati diuersarū gentiū & negociatores afferre consueuerant. Omnesq; reges arabie & satrape terrarū q cōportabāt aurū et argentū salomoni. Fecit igitur rex salomō ducētas hastas aureas de sūma sexcētorū aureorū: q in singulis hastis expēdebantur. Trecēta quoq; scuta aurea trecentorum aureorū quibus tegebantur singula scuta. Posuitq; ea rex in armamētario qd erat cōsitū nemore. Fecit quoq; rex soliū eburneū grande: & vestiuit illud auro mundissimo. Sex quoq; gradus quib; ascēdebatur ad soliū & scabellum aureum: & brachiola duo altrinsecus: & duos leones stantes iuxta brachiola: sed & alios duodeci leunculos

sup thronū suū in regem pplo suo: da
ἐπὶ θρόνον αὐτοῦ εἰς βασιλέα τῷ λαῷ αὐτοῦ, ἐν
diligit dñs deus tuus israel: vt sta
τῷ ἀγαπᾶν κύριον τὸν θεόν σου τὸν ἰσραὴλ, τοῦ στῆ
tuat eum in eternū: τ dedit te super eos
σαι αὐτὸν εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ἔδωκέ σε ἐπ᾽ αὐτοὺς
in regem: vt faceres iudiciū τ iusticiam.
εἰς βασιλέα, τοῦ ποιῆσαι κρίσιν καὶ δικαιοσύνην.
τ dedit regi centum talenta τ vigin
καὶ ἔδωκε τῷ βασιλεῖ ἑκατὸν τάλαντα καὶ εἴκο
ti auri: τ aromata in multitudinē nimis: τ
σι χρυσίου, καὶ ἀρώματα εἰς πλῆθος σφόδρα, καὶ
lapidē pciosum: τ non erāt secūdū aromata illa
λίθον τίμιον, καὶ οὐκ ἦν κατὰ τὰ ἀρώματα ἐκεῖνα
q dedit regina saba regi salomoni.
ἃ ἔδωκε βασίλισσα σαβὰ τῷ βασιλεῖ σολομῶντι.
τ serui chiram τ serui salomonis
καὶ οἱ παῖδες χειρὰμ καὶ οἱ παῖδες σολομῶντος
afferebāt aurū salomoni de suphir: τ li
ἔφερον χρυσίον τῷ σολομῶντι ἐκ σουφεὶρ, καὶ ξύ
gna pinea: τ lapidē pciosum. τ fecit rex
λα πεύκινα, καὶ λίθον τίμιον. καὶ ἐποίησεν ὁ βασι
ligna pinea gradus domui do
λεὺς τὰ ξύλα τὰ πεύκινα ἀναβάσεις τῷ οἴκῳ κυ
mini: τ domui regis: τ citharas τ
ρίου, καὶ τῷ οἴκῳ τοῦ βασιλέως, καὶ κιθάρας καὶ
nablas cātorib⁹: τ nō visa sūt talia antea
νάβλας τοῖς ᾠδοῖς, καὶ οὐκ ὤφθη τοιαῦτα ἔμπροσθεν
in terra iude. τ rex salomō dedit re
ἐν γῇ ἰούδα. καὶ ὁ βασιλεὺς σολομὼν ἔδωκε τῇ βα
gine saba cūcta q̃cūq; voluit q̃cūq; postulauit
σιλίσσῃ σαβὰ πάντα ὅσα ἠθέλησεν ὅσα ᾐτήσατο
extra oia q̃ obtulit regi salomoni: τ
ἐκτὸς πάντων ὧν ἤνεγκε τῷ βασιλεῖ σολομῶντι, καὶ
reuersa est in terrā suam. τ erat pondus
ἀπέστρεψεν εἰς τὴν γῆν αὐτῆς. καὶ ἦν ὁ σταθμὸς τοῦ
auri quod offerebatur salomoni in anno
χρυσίου τοῦ ἐνεχθέντος τῷ σολομῶντι ἐν ἐνιαυτῷ
vno sexcenta τ sexaginta τ sex talenta auri:
ἑνὶ ἑξακόσια καὶ ἑξήκοντα καὶ ἓξ τάλαντα χρυσίου,
preter viros ordinatos τ mer
πλὴν τῶν ἀνδρῶν τῶν ὑποτεταγμένων καὶ τῶν ἐμ
catores: q̃ afferebāt. τ omnes reges
πορευομένων, οἳ ἔφερον. καὶ πάντες οἱ βασιλεῖς τῆς
arabie τ satrape terre ferebāt aurum
ἀραβίας καὶ σατράπαι τῆς γῆς ἔφερον χρυσίον
τ argentū regi salomoni. τ fecit
καὶ ἀργύριον τῷ βασιλεῖ σολομῶντι. καὶ ἐποίησεν
rex salomon ducenta scuta aurea
ὁ βασιλεὺς σολομὼν διακοσίους θυρεοὺς χρυσοῦς
ductilia: sexaginta aurei puri inerāt in
ἐλατούς, ἑξακόσιοι χρυσοῖ καθαροὶ ἐπῆσαν ἐπὶ
scuto vno τ clypeos aureos ductiles trecen
θυρεὸν τὸν ἕνα. καὶ ἀσπίδας χρυσᾶς ἐλατὰς τρια
tos: trecenti aurei suppositi in
κοσίας, τριακόσιοι χρυσοῖ ἀναφέροντες ἐπὶ τὴν
clypeū singulū. τ dedit ea rex in do
ἀσπίδα ἑκάστην. καὶ ἔδωκεν αὐτὰ ὁ βασιλεὺς ἐν οἴ
mo saltus libani. τ fecit rex
κῳ δρυμοῦ τοῦ λιβάνου. καὶ ἐποίησεν ὁ βασιλεὺς
thronū ex dētibus elephātorū magnū. τ deaura
θρόνον ἐξ ὀδόντων ἐλεφάντων μέγαν. καὶ κατεχρύ
uit eum auro approbato. τ sex gradus
σωσεν αὐτὸν χρυσίῳ δοκίμῳ. καὶ ἓξ ἀναβαθμοὶ τῷ
throno induti auro: τ scabellum supposuit
θρόνῳ ἐνδεδυμένοι χρυσίῳ, καὶ ὑποπόδιον ὑπέθηκεν
in aureo throno: τ brachia hinc τ inde in
ἐν χρυσῷ τῷ θρόνῳ, καὶ ἀγκῶνες ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐπὶ τ
throno cathedre: τ duo leones stantes iu
θρόνου τῆς καθέδρας, καὶ δύο λέοντες ἑστῶτες πα
xta brachia: τ duodecim leones
ρὰ τοὺς ἀγκῶνας, καὶ δώδεκα λέοντες

C · D · E

stantes illic in gradibus hinc τ inde. nō fuit
ἑστῶτες ἐκεῖ ἐπὶ τῶν ἓξ ἀναβαθμῶν ἔνθεν καὶ ἔνθεν. οὐκ ἐγένε
sic omni regno. τ omnia vasa do
το οὕτως πάσῃ βασιλείᾳ. καὶ πάντα τὰ σκεύη τοῦ οἴ
mus regis salomonis aurea: τ oia
κου τοῦ βασιλέως σολομῶντος χρυσᾶ, καὶ πάντα τὰ
vasa domus saltus libani auro linita.
σκεύη οἴκου δρυμοῦ τοῦ λιβάνου χρυσίῳ κατειλημμένα.
nō erat argentū reputatū in diebus salomonis in
οὐκ ἦν ἀργύριον λογιζόμενον ἐν ἡμέραις σολομῶντος εἰς
re quāuis regi salomon ibat in
οὐθέν. ὅτι ναῦς τῷ βασιλεῖ σολομῶντι ἐπορεύετο εἰς
tharsis cū seruis chiram: semel p tres an
θαρσεῖς μετὰ τῶν παίδων χειράμ, ἅπαξ διὰ τριῶν ἐ
nos veniebat naues de tharsis regi plene
τῶν ἤρχετο πλοῖα ἐκ θαρσεῖς τῷ βασιλεῖ γέμοντα
auro τ argento: τ dētibus elephātinis: τ
χρυσίου καὶ ἀργυρίου, καὶ ὀδόντων ἐλεφαντίνων, καὶ
simijs τ pauonib⁹. τ magnificat⁹ est salomon sup
πιθήκων καὶ θεχίμ. καὶ ἐμεγαλύνθη σολομὼν ὑπὲρ
omnes reges terre τ diuitijs τ sa
πάντας τοὺς βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ πλούτῳ καὶ σο
pietia. τ omnes reges terre qrebāt fa
φίᾳ. καὶ πάντες οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς ἐζήτουν τὸ πρό
ciem salomonis vt audirēt sapiētiā eius: quā de
σωπον σολομῶντος ἀκοῦσαι τῆς σοφίας αὐτοῦ, ἧς ἔ
dit deus in corde eius. τ ipsi ferebāt vnusq̃sq;
δωκεν ὁ θεὸς ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ. καὶ αὐτοὶ ἔφερον ἕκαστος
dona sua vasa aurea τ vasa argētea: arma
τὰ δῶρα αὐτοῦ σκεύη χρυσᾶ καὶ σκεύη ἀργυρᾶ, ὅπλα
τ vestimenta: stacte τ aromata: equos τ
καὶ ἱματισμόν, στακτὴν καὶ ἡδύσματα, ἵππους καὶ
mulos q̃ per annū in annū. τ fuerūt
ἡμιόνους τοὺς κατ᾽ ἐνιαυτὸν ἐξ ἐνιαυτοῦ. καὶ ἦσαν τῷ
salomoni quattuor mille femine eque in cur
σολομῶντι τέσσαρες χιλιάδες θήλειαι ἵπποι εἰς ἅρμα
rus: τ duodeci milia equitū: τ posuit ipsos in
τα, καὶ δώδεκα χιλιάδες ἱππέων, καὶ ἔθετο αὐτοὺς ἐν
ciuitatib⁹ curruū: τ cū rege in
πόλεσι τῶν ἁρμάτων, καὶ μετὰ τοῦ βασιλέως ἐν
hierusalē. τ fuit dux oium re
ἱερουσαλήμ. καὶ ἦν ἡγούμενος πάντων τῶν βασι
gū: a flumine τ vsq; ad terrā philistijm: τ
λέων, ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ καὶ ἕως γῆς ἀλλοφύλων, καὶ
vsq; ad terminū egypti. τ dedit rex sa
ἕως τῆς ὁρίου αἰγύπτου. καὶ ἔδωκεν ὁ βασιλεὺς σο
lomon argentū in hierusalē q̃si lapides: τ
λομὼν τὸ ἀργύριον ἐν ἱερουσαλὴμ ὡς λίθους, καὶ τὰς
cedros dedit sicut sycomoros q̃ in cā
κέδρους ἔδωκεν ὡς τὰς συκαμίνους τὰς ἐν τῇ πε
pestri in multitudine. τ exitus equorū ex egy
διν εἰς πλῆθος. καὶ ἡ ἔξοδος τῶν ἵππων ἐξ αἰγύ
pto salomoni τ ex oibus terris. τ
πτου τῷ σολομῶντι καὶ ἐκ πασῶν τῶν γαιῶν. καὶ
reliqui sermonū salomonis primi τ
οἱ κατάλοιποι τῶν λόγων σολομῶντος οἱ πρῶτοι καὶ οἱ
nouissimi nōne ipsi scripti sunt in ver
ἔσχατοι οὐκ ἰδοὺ αὐτοὶ γεγραμμένοι ἐπὶ τῶν λό
bis nathā prophete: τ in verbis achia
γων νάθαν τοῦ προφήτου, καὶ ἐπὶ τῶν λόγων ἀχία
selonite: τ in visionibus ioed vi
τοῦ σηλωνίτου καὶ ἐν ταῖς ὁράσεσιν ἰωὴλ τοῦ ὁ
dentis cōtra hieroboā filiū nabat: τ regnauit
ρῶντος κατὰ ἱεροβοὰμ υἱοῦ ναβάτ; καὶ ἐβασίλευ
salomon in hierusalē sup omnē israel qua
σε σολομὼν ἐν ἱερουσαλὴμ ἐπὶ πάντα ἰσραὴλ τεσ
dragīta annis. τ dormiuit salomon cum
σαράκοντα ἔτη. καὶ ἐκοιμήθη σολομὼν μετὰ

3.Reg. 10.b. F · G 3.Reg. 11.g.

stātes sup sex gradus ex vtraq; pte. Nō fuit tale soliū in vniuersis regnis. Oia quoq; vasa conuiuij regis erant aurea & vasa domꝰ saltus libani ex auro purissimo. Argentum enim in diebus illis pro nihilo reputabatur. Siquidem naues regis ibant in tharsis cum seruis hyram semel in annis tribus: & deferebant inde aurum & argentum & ebur & simias & pauos. Magnificatus est igitur salomon super omnes reges terre pre diuitiis & glīa. Omnesq; reges terrarū desiderabāt videre faciem salomonis vt audirent sapientiam quam dederat deus in corde eius. Et deferebant ei munera: vasa argentea & aurea: & vestes & arma & aromata equos & mulos per singulos annos. Habuit quoq; salomon quadraginta milia equorum in stabulis: & curruū equitūq; duodecim milia. Constituitq; eos in vrbibus quadrigarū: & vbi erat rex in hierusalem. Exercuit etiā potestatem sup cunctos reges a flumine eufrate vsq; ad terrā philistinorū: & vsq; ad terminos egypti. Tantamq; copiam prebuit argenti in hierusalem quasi lapidum: & cedrorū tantā multitudinē velut sycomorū q̄ gignūtur in cāpestrib⁹. Adducebantur āt ei equi de egypto cunctisq; regionibus. Reliqua autē opera salomonis priorum & nouissimorū scripta sunt in verbis nathan prophete & in libris ahye silonitis: in visione quoq; addo videntis contra hieroboam filium nabath. Regnauit autem salomon in hierusalem super omnem israel quadraginta annis. Dormiuitq; cum

עמדים שם על שש המעלות
מזה ומזה לא נעשה כן לכל
ממלכה: וכל כלי משקה המלך
שלמה זהב וכל כלי בית יער הלבנון
זהב סגור אין כסף נחשב בימי
שלמה למאומה: כי אניות למלך
הלכות תרשיש עם עבדי חורם
אחת לשלוש שנים תבואנה אניות
תרשיש נשאות זהב וכסף שנהבים
וקופים ותוכיים: ויגדל המלך
שלמה מכל מלכי הארץ לעשר
וחכמה: וכל מלכי הארץ מבקשים
את פני שלמה לשמע את חכמתו
אשר נתן האלהים בלבו: והם
מביאים איש מנחתו כלי כסף
וכלי זהב ושלמות נשק ובשמים
סוסים ופרדים דבר שנה בשנה:
ויהי לשלמה ארבעת אלפים
אריות סוסים ומרכבות ושנים
עשר אלף פרשים ויניחם בערי
הרכב ועם המלך בירושלם:
ויהי מושל בכל המלכים מן
הנהר ועד ארץ פלשתים ועד
גבול מצרים: ויתן המלך את
הכסף בירושלם כאבנים ואת
הארזים נתן כשקמים אשר
בשפלה לרב: ומוציאים סוסים
ממצרים לשלמה ומכל הארצות:
ושאר דברי שלמה הראשנים
והאחרונים הלא הם כתובים
על דברי נתן הנביא ועל
נבואת אחיה השילוני
ובחזות יעדו החזה על ירבעם
בן נבט: וימלך שלמה
בירושלם על כל ישראל
ארבעים שנה: וישכב שלמה עם

עשה · מלך כלה · שקה · סגר חשב · יום מאס · אנה · שלש שנה · בוא · תכה גדל · בקש · כנה · בוא כלה · היה רבע · ארה רכב · שנה נוח · עיר · משל · נתן · יצא · כתב · נבא · חזה · מלך · רבע שכב

אבתיו ויקברהו בעיר דויד אביו וימלך רחבעם בנו תחתיו׃

Cap.x.

וילך רחבעם שכמה כי שכם באו כל ישראל להמליך אתו׃ ויהי כשמע ירבעם בן נבט והוא במצרים אשר ברח מפני שלמה המלך וישב ירבעם ממצרים׃ וישלחו ויקראו לו ויבא ירבעם וכל ישראל וידברו אל רחבעם לאמר׃ אביך הקשה את עלנו ועתה הקל מעבודת אביך הקשה ומעלו הכבד אשר נתן עלינו ונעבדך׃ ויאמר אלהם עוד שלשת ימים ושובו אלי וילך העם׃ ויועץ המלך רחבעם את הזקנים אשר היו עמדים לפני שלמה אביו בהיתו חי לאמר איך אתם נועצים להשיב לעם הזה דבר׃ וידברו אליו לאמר אם תהיה לטוב להעם הזה ורציתם ודברת אליהם דברים טובים והיו לך עבדים כל הימים׃ ויעזב את עצת הזקנים אשר יעצהו ויועץ את הילדים אשר גדלו אתו העמדים לפניו׃ ויאמר אלהם מה אתם נועצים ונשיב דבר את העם הזה אשר דברו אלי לאמר הקל מן העל אשר נתן אביך עלינו׃ וידברו אתו הילדים אשר גדלו אתו לאמר כה תאמר לעם אשר דברו אליך לאמר אביך הכביד את עלנו ואתה הקל מעלינו כה תאמר אלהם קטני עבה ממתני אבי׃ ועתה אבי העמיס עליכם על כבד ואני אסיף על עלכם אבי יסר אתכם בשוטים ואני בעקרבים׃

patribus suis. Et sepelierunt eum in ciuitate dauid. Regnauitque roboam filius eius pro eo. 10.

Profectus est autem roboam in syche. Illuc enim cunctus israel conuenerat vt constituerent eum regem. Quod cum audisset hieroboam filius nabath qui erat in egypto: fugerat quippe illuc ante salomonem: statim reuersus est. Vocaueruntque eum & venit cum vniuerso israel: & locuti sunt ad roboam: dicentes. Pater tuus durissimo iugo nos pressit: tu leuiora impera patre tuo qui nobis imposuit graue seruitutem. & paululum de onere subleua: vt seruiamus tibi. Qui ait. Post tres dies reuertimini ad me. Cumque abiisset populus: iniit consilium cum senibus qui steterant coram patre eius salomone dum adhuc viueret dicens. Quid datis consilii vt respondeam populo? Qui dixerunt ei. Si placueris populo huic & leniueris eos verbis clementibus: seruient tibi omni tempore. At ille reliquit consilium senum: & cum iuuenibus tractare cepit qui cum eo nutriti fuerant: & erant in comitatu illius. Dixitque ad eos. Quid vobis videtur: vel respondere quid debeo populo huic qui dixit mihi. Subleua iugum quod imposuit nobis pater tuus. At illi responderunt vt iuuenes & nutriti cum eo in deliciis: atque dixerunt. Sic loqueris populo qui dixit tibi: pater tuus aggrauauit iugum nostrum: tu subleua: & sic respondebis ei. Minimus digitus meus grossior est lumbis patris mei. Pater meus imposuit vobis graue iugum: & ego maius pondus apponam. Pater meus cecidit vos flagellis:

patribus suis: et sepelierunt eum in ciuitate dauid
τῶν πατέρων αὐτοῦ, καὶ ἔθαψαν αὐτὸν ἐν πόλει δαυὶδ τοῦ
patris eius. et regnauit roboam filius eius pro eo.
πατρὸς αὐτοῦ. καὶ ἐβασίλευσε ῥοβοὰμ υἱὸς αὐτοῦ ἀντ᾽ αὐτοῦ.

Ca.10

Et venit roboam in sychem: quia in sychem veniebat
Καὶ ἦλθε ῥοβοὰμ εἰς συχέμ, ὅτι εἰς συχὲμ ἤρχετο
omnis israel vt constituerent regem eum. et factum est vt audiuit
πᾶς ἰσραὴλ βασιλεῦσαι αὐτόν. καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν
hieroboam filius nabat: et ipse in egypto: qui fugit
ἱεροβοὰμ υἱὸς ναβὰτ καὶ αὐτὸς ἐν αἰγύπτῳ, ὃς ἔφυγεν
a facie salomonis regis: et habitauit
ἀπὸ προσώπου σολομῶντος τοῦ βασιλέως, καὶ κατῴκησεν
hieroboam in egypto: et reuersus est hieroboam ex egypto.
ἱεροβοὰμ ἐν αἰγύπτῳ, καὶ ἀπέστρεψεν ἱεροβοὰμ ἐξ αἰγύπτου.

Ca.11.

Et venit roboam in hierusalem: et congregauit
Καὶ ἦλθε ῥοβοὰμ εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ ἐξεκκλησίασε

ego vero cedam vos scorpionibus. Venit ergo hieroboam & vniuersus populus ad roboam die tertio sicut preceperat eis. Responditque rex dura derelicto consilio seniorum: locutusque est iuxta iuuenum voluntatem. Pater meus graue vobis imposuit iugum: quod ego grauius faciam. Pater meus cecidit vos flagellis: ego vero cedam vos scorpionibus. Et non acquieuit populi precibus. Erat enim voluntatis dei: vt compleretur sermo eius quem locutus fuerat per manum ahie silonitis ad hieroboam filium nabath. Populus autem vniuersus rege duriora dicente: sic locutus est ad eum. Non est nobis pars in dauid: neque hereditas in filio isai. Reuertere israel in tabernacula tua. Tu autem pasce domum tuam dauid. Et abiit israel in tabernacula sua. Super filios autem israel qui habitabant in ciuitatibus iuda: regnauit roboam. Misitque rex roboam aduram qui preerat tributis: & lapidauerunt eum filii israel: & mortuus est. Porro rex roboam currum festinauit ascendere: & fugit in hierusalem. Recessitque israel a domo dauid vsque ad diem hanc. 11.

Venit autem roboam in hierusalem & conuocauit vniuersam domum iuda & beniamin centum octoginta milia electorum atque bellantium: vt dimicaret contra israel: & converteret ad se regnum suum. Factusque est sermo domini ad semeiam hominem dei: dicens. Loquere ad roboam filium salomonis regem iuda: & ad vniuersum israel qui est in iuda & beniamin. Hec dicit dominus. Non ascendetis neque pugnabitis contra fratres vestros: reuertatur vnusquisque in domum suam.

ויבאו ירבעם וכל העם אל רחבעם ביום השלישי כאשר דבר המלך לאמר שובו אלי ביום השלישי׃ ויענם המלך קשה ויעזב המלך רחבעם את עצת הזקנים׃ וידבר אלהם כעצת הילדים לאמר אכביד את עלכם ואני אסיף עליו אבי יסר אתכם בשוטים ואני בעקרבים׃ ולא שמע המלך אל העם כי היתה נסבה מעם האלהים למען הקים יהוה את דברו אשר דבר ביד אחיהו השילוני אל ירבעם בן נבט׃ וכל ישראל כי לא שמע המלך להם וישיבו העם את המלך לאמר מה לנו חלק בדויד ולא נחלה בבן ישי איש לאהליך ישראל עתה ראה ביתך דויד וילך כל ישראל לאהליו׃ ובני ישראל הישבים בערי יהודה וימלך עליהם רחבעם׃ וישלח המלך רחבעם את הדרם אשר על המס וירגמו בו בני ישראל אבן וימת והמלך רחבעם התאמץ לעלות במרכבה לנוס ירושלם׃ ויפשעו ישראל בבית דויד עד היום הזה׃

Cap.xi.

ויבא רחבעם ירושלם ויקהל את בית יהודה ובנימן מאה ושמנים אלף בחור עשה מלחמה להלחם עם ישראל להשיב את הממלכה לרחבעם׃ ויהי דבר יהוה אל שמעיהו איש האלהים לאמר׃ אמר אל רחבעם בן שלמה מלך יהודה ואל כל ישראל ביהודה ובנימן לאמר׃ כה אמר יהוה לא תעלו ולא תלחמו עם אחיכם שובו איש לביתו

כי מאתי נהיה הדבר הזה וישמעו
את דברי יהוה וישבו מלכת אל
ירבעם: וישב רחבעם בירושלם
ויבן ערים למצור ביהודה: ויבן את
בית לחם ואת עיטם ואת תקוע: ואת
בית צור ואת שוכו ואת עדלם: ואת
גת ואת מרשה ואת זיף: ואת אדורים
ואת לכיש ואת עזקה: ואת צרעה
ואת אילון ואת חברון אשר ביהודה
ובבנימן ערי מצרות: ויחזק את
המצורות ויתן בהם נגידים ואצרות
מאכל ושמן ויין: ובכל עיר ועיר
צנות ורמחים ויחזקם להרבה
מאד ויהי לו יהודה ובנימן:
והכהנים והלוים אשר בכל ישראל
התיצבו עליו מכל גבולם: כי עזבו
הלוים את מגרשיהם ואחזתם
וילכו ליהודה ולירושלם כי הזניחם
ירבעם ובניו מכהן ליהוה: ויעמד
לו כהנים לבמות ולשעירים
ולעגלים אשר עשה: ואחריהם
מכל שבטי ישראל הנתנים
את לבבם לבקש את יהוה אלהי
ישראל באו ירושלם לזבוח ליהוה
אלהי אבותיהם: ויחזקו את מלכות
יהודה ויאמצו את רחבעם בן
שלמה לשנים שלוש כי הלכו בדרך
דויד ושלמה לשנים שלוש: ויקח
לו רחבעם אשה את מחלת בת
ירימות בן דויד אביחיל בת אליאב
בן ישי: ותלד לו בנים את יעוש
ואת שמריה ואת זהם: ואחריה
לקח את מעכה בת אבשלום
ותלד לו את אביה ואת עתי ואת
זיזא ואת שלמית: ויאהב רחבעם
את מעכה בת אבשלום מכל

שמע היה · שוב ילך · בנה עיר · צור · חזק · נתן נגד · אכל · צנן רבה · היה · יצב נבל · גרש · זנח · עמד · במה שער · נתן · בוא זבח · אמץ · שנה · לקח · איש · ילד בנה · אהב

qa mea hoc gestū ē volūtate. Qui cū audissent sermonem dñi: reuersi sūt: nec prexerūt cōtra hieroboam. Habitauit autē roboam in hierl'z: & edificauit ciuitates muratas i iuda: extruxitq; bethleem & ethan & thecue. Bethsur quoq; & socco & odollā: necnon & geth & maresa & ziph sed & aduram & lachis & azecha: saraa quoq; & ahialon & hebron q̄ erant in iuda & beiamin ciuitates munitissimas. Cūq; clausisset eas muris: posuit in eis principes: ciborūq; horrea: hoc est olei & vini. Sed & i singulis vrbibus fecit armamentaria scutorū & hastarū: firmauitq; eas sūma diligētia: & imperauit sup iudā & beiamin. Sacerdotes āt & leuite q erāt in vniuerso isrl': venerūt ad eū de cūctis sedib9 suis relinquētes suburbana & possessiones suas: et trāseūtes ad iudā et hierl'm: eo q abiecisset eos hieroboā & posteri ei9 ne sacerdotio dñi fūgerentur: q cōstituit sibi sacerdotes excelsoꝝ & demonioꝝ vitolorumq; quos fecerat. Sed & de cūctis tribub9 israel quicunq; dederant cor suum vt quererent dominum deum isrl': venerūt i hierl'z ad imolādū victias suas corā dño deo patrū suoꝝ: & roborauerunt regnū iuda & cōfirmauerunt roboā filiū salomōis p tres annos. Ambulauerunt enim in viis dauid & salomōis ānis tantū tribus. Duxit aūt roboam vxorem maalath filiam hierimuth filii dauid: abiail quoq; filiā heliab filii isai que peperit ei filios ieos & somoriā & zoom. Post hanc quoq; accepit maacham filiā absalom: que peperit ei abiā & abi & ziza et salumith. Amauit autem roboam maacham filiam absalon super omnes

qm̄ a me factū est verbū hoc. τ audierūt ser-
ὅτι παρ' ἐμοῦ ἐγένετο τὸ ῥῆμα τοῦτο. καὶ ἤκουσαν τοῦ λό-
monē dñi: τ reuersi sunt vt nō irent cōtra hie
γου κυρίου, καὶ ἀπεστράφησαν τοῦ μὴ πορευθῆναι ἐπὶ ἱε-
roboam. τ habitauit roboā in hierusalē: τ edifi-
ροβοάμ. καὶ κατῴκησε ῥοβοὰμ ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ ᾠκοδό-
cauit ciuitates muratas in iudea: τ edificauit
μησε πόλεις τειχήρεις ἐν τῇ ἰουδαίᾳ, καὶ ᾠκοδόμησε τὴν
bethleem τ etā τ thecoe τ bethsur τ
βηθλεὲμ καὶ τὴν ἐτὰμ καὶ τὴν θεκωὲ καὶ τὴν βεθσοὺρ καὶ
soccho: τ hodollā τ geth τ marissa
τὴν σοκχώ, καὶ τὴν ὀδολλὰμ καὶ τὴν γαὶθ καὶ τὴν μαρισὰ
τ ziph: τ adorā τ lachis τ azeca τ
καὶ τὴν ζίφ, καὶ τὴν ἀδωρὰμ καὶ τὴν λαχεὶς καὶ τὴν ἀζηκὰ καὶ
saraa: τ ealō τ chebrō que in iu-
τὴν σαραά, καὶ τὴν αἰαλὼμ καὶ τὴν χεβρῶν τὴν ἐν τῇ ἰου-
dea τ bēiamin ciuitates muratas. τ muniuit e-
δαίᾳ καὶ βενιαμὶν πόλεις τειχήρεις. καὶ ὠχύρωσεν αὐ-
as muris: τ dedit in eis duces: τ cel-
τὰς τείχεσιν, καὶ ἔδωκεν ἐν αὐταῖς ἡγουμένους, καὶ πα-
laria ciboꝝ τ vinū τ oleū: per ciuitatē
ραθέσεις βρωμάτων καὶ οἶνον καὶ ἔλαιον, κατὰ πόλιν
τ ciuitatē scuta τ hastas: τ firmauit eas in
καὶ πόλιν θυρεοὺς καὶ δόρατα, καὶ κατίσχυσεν αὐτὰς εἰς
multitudinē valde: τ fuerūt ei iuda τ bēiamin.
πλῆθος σφόδρα, καὶ ἦσαν αὐτῷ ἰούδας καὶ βενιαμίν.
τ sacerdotes τ leuite q̄ fuerūt in omni israel cō-
καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ λευῖται οἳ ἦσαν ἐν παντὶ ἰσραὴλ συ-
gregati sūt ad eū de oībus terminis: qm̄ de
νήχθησαν πρὸς αὐτὸν ἐκ πάντων τῶν ὁρίων, ὅτι ἐγ-
reliquerūt leuite habitacula sua q̄ sūt
κατέλιπον οἱ λευῖται τὰ σκηνώματα αὐτῶν τὰ τῆς
possessionis sue: τ transierunt ad iudan
κατασχέσεως αὐτῶν, καὶ ἐπορεύθησαν πρὸς ἰούδαν
in hierusalē: qm̄ eiecit eos hieroboā τ
εἰς ἱερουσαλήμ, ὅτι ἐξέβαλεν αὐτοὺς ἱεροβοὰμ καὶ
filij eius: ne ministrarēt dño. τ consti-
οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, μὴ λειτουργεῖν κυρίῳ. καὶ κατέστη-
tuit sibi sacerdotes excelsoꝝ τ idolis
σεν ἑαυτῷ ἱερεῖς τῶν ὑψηλῶν καὶ τοῖς εἰδώλοις
τ vanis τ vitulis: quas fecit
καὶ τοῖς ματαίοις καὶ τοῖς δαμάλεσιν, ἃς ἐποίη-
hieroboā. τ eiecit leuitas de tri-
σεν ἱεροβοάμ. καὶ ἐξέβαλε τοὺς λευίτας ἀπὸ φυ-
bub9 israel: q̄ dederūt corda sua vt quererēt
λῶν ἰσραήλ, οἳ ἔδωκαν καρδίας αὐτῶν ζητῆσαι
dñm deū israel: τ venerūt in hierusalē: ad sacri
κύριον τὸν θεὸν ἰσραήλ, καὶ ἦλθον εἰς ἱερουσαλήμ, θῦ-
ficādū dño deo patrū suoꝝ: τ robo
σαι κυρίῳ τῷ θεῷ τῶν πατέρων αὐτῶν, καὶ κατί-
rauerūt regnū iuda. τ fortificat9 est ro-
σχυσαν τὴν βασιλείαν ἰούδα. καὶ κατίσχυσε ῥο-
boam filius salomonis in ānos tres: qm̄ ābulauit via
βοὰμ υἱὸς σολομῶντος εἰς ἔτη τρία, ὅτι ἐπορεύθη ὁδῷ
dauid τ salomonis in ānos tres. τ accepit sibi
δαυὶδ καὶ σολομῶντος εἰς ἔτη τρία. καὶ ἔλαβεν ἑαυ-
roboam vxorē maelleth filiā hierimuth fi
τῷ ῥοβοὰμ γυναῖκα τὴν μαελλὲθ θυγατέρα ἱεριμοὺθ υἱ-
lij dauid τ abichail filiā eliab filij isai: τ
οῦ δαυὶδ καὶ ἀβιχαὶλ θυγατέρα ἐλιὰβ υἱοῦ ἰεσσαί, καὶ
peperit ei filios ieus τ samariā τ
ἔτεκεν αὐτῷ υἱοὺς τὸν ἰεοὺς καὶ τὸν σαμαρίαν καὶ
zaam. τ post hec accepit maacha sibi
τὸν ζαάμ. καὶ μετὰ ταῦτα ἔλαβεν τὴν μααχὰ ἑαυ-
filiā abessalom: τ peperit ei
τῷ τὴν θυγατέρα ἀβεσαλώμ, καὶ ἔτεκεν αὐτῷ τὸν
abia τ eththi τ ziza τ sal[illegible]th.
ἀβιὰ καὶ τὸν ἐθθὶ καὶ τὸν ζιζὰ καὶ τὸν σαλομίθ.
τ amauit roboam maacha filiā abes-
καὶ ἠγάπησε ῥοβοὰμ τὴν μααχὰ θυγατέρα ἀβεσ-
salom sup omnes
σαλὼμ ὑπὲρ πάσας τὰς

1. Reg. 18. b.

vxores suas τ cōcubinas: qm̄ vxores decē
γυναῖκας αὐτοῦ καὶ τὰς παλλακάς, ὅτι γυναῖκας δέκα
et octo habuit: τ cōcubinas sexaginta: τ genuit viginti
ὀκτὼ εἶχε, καὶ παλλακὰς ἑξήκοντα, καὶ ἐγέννησεν εἴκοσι
τ octo filios: τ filias sexaginta. τ cōstitu-
καὶ ὀκτὼ υἱούς, καὶ θυγατέρας ἑξήκοντα. καὶ κατέστη-
it roboam abia filiū maacha in principē τ du-
σε ῥοβοὰμ τὸν ἀβιὰ τὸν τῆς μααχὰ εἰς ἄρχοντα καὶ ἡγού-
cē in fratrib9 suis: qm̄ cogitabat facere
μενον ἐν τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ, ὅτι διενοεῖτο τοῦ βα-
regē eū. τ auct9 fuit abia: τ pfecit super
σιλεῦσαι αὐτόν. καὶ ηὐξήθη ἀβία, καὶ διέκοψε παρὰ
oēs filios eius: τ in cūctis finib9 iu-
πάντας τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις ἰού-
da τ beniamin: τ in ciuitatib9 munitis
δα καὶ βενιαμίν, καὶ ἐν ταῖς πόλεσι ταῖς ὀχυραῖς ἔ-
prebuit in eis escas in multitudinē multā: τ pe-
δωκεν ἐν αὐτοῖς τροφὰς εἰς πλῆθος πολύ, καὶ ᾐτή-
tiuit multitudinē vxorum.
σατο πλῆθος γυναικῶν.

Ca. 12.

Et factū est postq̄ pparatū est regnū roboā: τ
Καὶ ἐγένετο ὡς ἡτοιμάσθη ἡ βασιλεία ῥοβοάμ, καὶ
postq̄ roboratū est: dereliquit legē dñi: τ oīs
ὡς ἐκραταιώθη, ἐγκατέλιπε τὸν νόμον κυρίου, καὶ πᾶς
israel cū eo. τ factū est in āno quinto
ἰσραὴλ μετ' αὐτοῦ. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἔτει τῷ πέμπτῳ τῆς
regni roboā: ascēdit susac rex egypti
βασιλείας ῥοβοάμ, ἀνέβη σουσὰκ βασιλεὺς αἰγύπτου
in hierusalē: q2 peccauerāt corā dño: in mil-
ἐπὶ ἱερουσαλήμ, ὅτι ἥμαρτον ἔναντι κυρίου, ἐν χιλί-
le τ ducentis currib9: τ sexaginta milib9 equi
οις καὶ διακοσίοις ἅρμασι, καὶ ἑξήκοντα χιλιάσιν ἵπ-
tū. τ nō erat nūerus multitudinis q̄ venit
πων. καὶ οὐκ ἦν ἀριθμὸς τοῦ πλήθους τοῦ ἐλθόντος
cū eo ex egypto libyes troglodyte τ ethiopes
μετ' αὐτοῦ ἐξ αἰγύπτου λίβυες σουχιεὶμ καὶ χουσιείμ,
τ ceperunt ciuitates munitas: q̄ erant
καὶ κατεκράτησαν τῶν πόλεων τῶν ὀχυρῶν, αἳ ἦσαν
in iuda: τ venerūt in hierusalē. τ semeas pro
ἐν ἰούδα, καὶ ἦλθον εἰς ἱερουσαλήμ. καὶ σαμαίας ὁ προ-
pheta venit ad roboā τ ad principes iu-
φήτης ἦλθε πρὸς ῥοβοὰμ καὶ πρὸς τοὺς ἄρχοντας ἰού-
da q̄ cōgregati fuerāt in hierusalē a facie
δα τοὺς συναχθέντας εἰς ἱερουσαλὴμ ἀπὸ προσώπου
susac. τ dixit eis: sic dixit dñs: vos
σουσάκ. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, οὕτως εἶπεν κύριος, ὑμεῖς
reliquistis me: τ ego relinquā vos in ma-
ἐγκατελίπετέ με, κἀγὼ ἐγκαταλείψω ὑμᾶς ἐν χει-
nu susac. τ verecūdati sūt pricipes israel τ
ρὶ σουσάκ. καὶ ᾐσχύνθησαν οἱ ἄρχοντες ἰσραὴλ καὶ ὁ
rex: τ dixerūt: iustus dñs. τ cū vi-
βασιλεύς, καὶ εἶπον, δίκαιος ὁ κύριος. καὶ ἐν τῷ ἰ-
disset dñs: q2 cōuersi fuerāt: fact9 est sermo domi
δεῖν τὸν κύριον, ὅτι ἐνετράπησαν, ἐγένετο λόγος κυρί-
ni ad semeā dicēs: conuersi sunt nō disper-
ου πρὸς σαμαίαν λέγων, ἐνετράπησαν· οὐ καταφθε-
dā eos: τ dabo eis q̄si paruulū in salu-
ρῶ αὐτούς, καὶ δώσω αὐτοῖς ὡσεὶ μικρὸν εἰς σωτη-
tē: τ nō stillabit furor me9 sup hierusalem in ma-
ρίαν, καὶ οὐ μὴ στάξει ὁ θυμός μου ἐπὶ ἱερουσαλὴμ ἐν χει-
nu susac: qm̄ erunt ei in seruos: τ cogno
ρὶ σουσάκ, ὅτι ἔσονται αὐτῷ εἰς δούλους, καὶ γνώσον-
scēt seruitutē meā τ seruitutē regni
ται τὴν δουλείαν μου καὶ τὴν δουλείαν τῆς βασιλείας
terre. τ ascēdit susac rex egypti ad
τῆς γῆς. καὶ ἀνέβη σουσὰκ βασιλεὺς αἰγύπτου ἐπὶ
hierusalē: τ cepit thesauros q̄ erant in domo
ἱερουσαλήμ, καὶ ἔλαβε τοὺς θησαυροὺς τοὺς ἐν οἴκῳ
dñi: τ thesauros q̄ erāt in domo regis:
κυρίου, καὶ τοὺς θησαυροὺς τοὺς ἐν οἴκῳ βασιλέως,
omnia tulit. τ tulit clypeos
τὰ πάντα ἔλαβεν. καὶ ἔλαβε τοὺς θυρεοὺς

vxores suas & concubinas. Nam vxores decem & octo duxerat: cōcubinas āt sexagita: & genuit viginti octo filios & sexaginta filias. Cōstituit vero in capite abiam filium maacha ducem super omnes frēs suos: ipsū em̄ regē facere cogitabat: quia sapiētior fuit & potētior sup oēs filios ei9: & i cūctis finib9 iuda & beniamin: & in vniuersis ciuitatib9 muratis. Prebuitq; eis escas plurias: & mltas petiuit vxores.

Cumq; roboratū 12. fuisset regnū roboā & cōfortatum: dereliquit legem domini: & oīs israel cum eo. Anno autem quinto regni roboam: ascēdit sesac rex egypti in hierusalē: quia peccauerunt domino: cū mille ducentis curribus: & sexagita milib9 equitum. Nec erat numerus vulgi quod venerat cū eo ex egypto: libies sc3 & troglodyte & ethiopes. cepitq; ciuitates munitissimas in iuda: & venit vsq; in hierusalem. Semeias āt ppheta ingressus ē ad roboam & pricipes iuda: q cōgregati fuerāt in hierl'm fugiētes sesac. Dixitq; ad eos. Hec dicit dominus. Vos reliquistis me: & ego reliqui vos in manu sesac. Consternatiq; principes israel & rex: dixerunt. Iustus est dñs. Cūq; vidisset dñs q hūiliati essēt: fact9 ē sermo dñi ad semeiam dicēs. Quia hūiliati sūt non disperdam eos: dabo eis pauxillum auxilii: & non stillabit furor meus sup hierl'm p manū sesac. Verūt[illegible] seruient ei vt sciāt distātiam seruitutis mee & seruitutis regni terrarū. Recessit itaq; sesac rex egypti ab hierusalem sublatis thesauris domus domini & domus regis: omniaq; secum tulit: & clypeos

נשיו ופילגשיו כי נשים שמונה
עשרה נשא ופילגשים ששים
ויולד עשרים ושמונה בנים
וששים בנות: ויעמד לראש
רחבעם את אביה בן מעכה לנגיד
באחיו כי להמליכו: ויבן ויפרץ
מכל בניו לכל ארצות יהודה
ובנימן לכל ערי המצרות ויתן
להם המזון לרב וישאל המון
נשים: ויהי כהכין
מלכות רחבעם וכחזקתו עזב את
תורת יהוה וכל ישראל עמו:
ויהי בשנה החמישית למלך
רחבעם עלה שישק מלך מצרים
על ירושלם כי מעלו ביהוה:
באלף ומאתים רכב ובששים אלף
פרשים ואין מספר לעם אשר
באו עמו ממצרים לובים סכיים
וכושים: וילכד את ערי המצרות
אשר ליהודה ויבא עד ירושלם:
ושמעיה הנביא בא אל רחבעם ושרי
יהודה אשר נאספו אל ירושלם
מפני שישק ויאמר להם כה אמר
יהוה אתם עזבתם אתי ואף אני
עזבתי אתכם ביד שישק: ויכנעו
שרי ישראל והמלך ויאמרו צדיק
יהוה: ובראות יהוה כי נכנעו היה
דבר יהוה אל שמעיה לאמר נכנעו
לא אשחיתם ונתתי להם כמעט
לפליטה ולא תתך חמתי
בירושלם ביד שישק: כי יהיו לו
לעבדים וידעו עבודתי ועבודת
ממלכות הארצות: ויעל שישק מלך
מצרים על ירושלם ויקח את
אצרות בית יהוה ואת אצרות בית
המלך את הכל לקח ויקח את מגני

נשא · ילד שמן · בנה עמד · נגד · מלך בנה · פרץ עיר · צור נתן · זון שאל · המן נשא · Cap. xij. · היה כון · ירה · חמש · מאה · ספר · בוא · לכד עיר · נבא שור · אסף · פנה אמר · כנע · צדק · ראה כנע · שחת נתן · פלט נתך · יחם היה · עבד · מלך עלה · לקח · אצר

הזהב אשר עשה שלמה׃ ויעש
המלך רחבעם תחתיהם מגני נחשת
והפקיד על יד שרי הרצים
השמרים פתח בית המלך׃ ויהי
מדי בוא המלך בית יהוה באו
הרצים ונשאום והשבום אל תא
הרצים׃ ובהכנעו שב ממנו אף יהוה
ולא להשחית לכלה וגם ביהודה
היה דברים טובים׃ ויתחזק המלך
רחבעם בירושלם וימלך כי בן
ארבעים ואחת שנה רחבעם במלכו
ושבע עשרה שנה מלך בירושלם
העיר אשר בחר יהוה לשום את
שמו שם מכל שבטי ישראל ושם
אמו נעמה העמנית׃ ויעש הרע
כי לא הכין לבו לדרוש את יהוה׃
ודברי רחבעם הראשנים
והאחרונים הלא הם כתובים
בדברי שמעיה הנביא ועדו החזה
להתיחש ומלחמות רחבעם
וירבעם כל הימים׃ וישכב רחבעם
עם אבתיו ויקבר בעיר דויד וימלך
אביה בנו תחתיו׃

Cap. iiij.

בשנת
שמונה עשרה למלך ירבעם וימלך
אביה על יהודה׃ שלוש שנים מלך
בירושלם ושם אמו מיכיהו בת
אוריאל מן גבעה ומלחמה היתה בין
אביה ובין ירבעם׃ ויאסר אביה את
המלחמה בחיל גבורי מלחמה ארבע
מאות אלף איש בחור וירבעם ערך
עמו מלחמה בשמונה מאות אלף
איש בחור גבור חיל׃ ויקם אביה
מעל להר צמרים אשר בהר אפרים
ויאמר שמעוני ירבעם וכל ישראל׃
הלא לכם לדעת כי יהוה אלהי
ישראל נתן ממלכה לדויד על ישראל

aureos quos fecerat salomon: pro quibus fecit rex eneos: & tradidit illos principibus scutariorum qui custodiebāt vestibulum palatii. Cumq̨ introiret rex domū dei veniebant scutarii & tollebāt eos: iterūq̨ referebāt eos ad armamētariū suū. Verū tñ q̄a hūiliati sūt a✱sa ē ab eis ira dñi: nec deleti sūt penitus. Siqdē & ī iuda iuēta sūt opa bōa. Cōfortatus est ergo rex roboā ī hierl'm: atq̨ regnauit. Quadragīta āt & vnius anni erat cū regnare cepisset. Et decē & septē annis regnauit ī hierl'z vrbe quā elegit dñs vt confirmaret nomē suū ibi de cūctis tribubus isrl. Nomen āt matris eius naama amanites. Fecitq̨ malum: & non preparauit cor suum vt quereret dñm. Opera vero roboam prima & nouissima scripta sūt in libris semeie prophete: & addo videtis: & diligēter exposita. Pugnaueruntq̨ aduersū se roboam & hieroboā cunctis diebus. Et dormiuit roboam cum pribus suis. Sepultusq̨ est in ciuitate dauid. Et regnauit abia filius eius p eo.

Anno 15. octauodecio regis hieroboam regnauit abia super iudam. Tribus annis regnauit in hierl'z. Nomēq̨ matris eius michaia filia vriel de gabaa. Et erat bellum inter abia & hieroboam. Cūq̨ inisset abia certamē: & hēret bellicosissimos viros: & electorū quadrigenta milia: hieroboā cōstruxit e contra aciem octingenta milia virorū: q & ipi electi erāt & ad bella fortissimi. Stetit ergo abia sup mōtē semerō q erat ī effraī: & ait. Audi hieroboā & omnis israel. Num ignoratis q dominus deus israel dederit regnum dauid super israel

aureos quos fecerat salomon. ꝛ fecit roboā
τοὺς χρυσοῦς οὓς ἐποίησεν σολομών. καὶ ἐποίησεν ῥοβοὰμ
rex pro eis clypeos eneos ꝛ cōstituit
ὁ βασιλεὺς ἀντ᾽ αὐτῶν θυρεοὺς χαλκοῦς καὶ κατέστησεν
in manus principū accurrentiū custo-
ἐπὶ χεῖρας ἀρχόντων τῶν παρατρεχόντων τῶν φυλασ-
dientiū portas domus regis. ꝛ factū est a frequē
σόντων τὰς θύρας οἴκου τοῦ βασιλέως. καὶ ἐγένετο ἀπὸ ἱκαν-
cia cū ingrederet rex in domū dñi: ingre
νοῦ ἐν τῷ εἰσπορεύεσθαι τὸν βασιλέα εἰς οἶκον κυρίου, εἰσε-
diebant ꝛ accurrentes: ꝛ tollebant cly
πορεύοντο καὶ οἱ παρατρέχοντες, καὶ ἐλάμβανον τοὺς θυ
peos ꝛ collocabant in ordinē accurrentiū.
ρεοὺς καὶ ἀποκαθίστων εἰς τὴν τάξιν τῶν παρατρεχόντων.
ꝛ cū humiliauit se rex: auersa est ab eo i-
καὶ ἐν τῷ ἐντραπῆναι τὸν βασιλέα, ἀπεστράφη ἀπ᾽ αὐτοῦ ὀρ
ra dñi: ꝛ nō in corruptionē in finē oibus: et
γὴ κυρίου, καὶ οὐκ εἰς διαφθορὰν εἰς τέλος τοῖς πᾶσι, καί γε
in iuda fuerūt sermones boni. ꝛ cōfortatus est rex
ἐν τῷ ἰούδα ἦσαν λόγοι ἀγαθοί. καὶ κατίσχυσεν ὁ βασι
roboā in hierusalē ꝛ regnauit: filius qua
λεὺς ῥοβοὰμ ἐν ἱερουσαλὴμ καὶ ἐβασίλευσεν, υἱὸς τεσ
draginta ꝛ vnius anni erat roboā cū regnaret
σαράκοντα καὶ ἑνὸς ἔτους ἦν ῥοβοὰμ ἐν τῷ βασιλεύειν
ipse. ꝛ septē ꝛ decē ānis regnauit in hieru
αὐτόν. καὶ ἑπτὰ καὶ δέκα ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν ἱερου
salem: in ciuitate quā elegit dñs vt nominaret
σαλὴμ, ἐν τῇ πόλει ἣν ἐξελέξατο κύριος ἐπονομάσαι
nomē suū ibi de cūctis tribubus filiorū israel:
τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκεῖ ἐκ πασῶν φυλῶν τῶν υἱῶν ἰσραήλ.
ꝛ nomē matri sue naama ammanitis. ꝛ
καὶ ὄνομα τῇ μητρὶ αὐτοῦ νααμὰ ἡ ἀμμανῖτις. καὶ
fecit malū: qm̄ nō direxit cor su-
ἐποίησε τὸ πονηρόν, ὅτι οὐ κατεύθυνε τὴν καρδίαν αὐ-
um ad q̄rendū dñm. ꝛ sermones roboā primi ꝛ
τοῦ ἐκζητῆσαι κύριον. καὶ οἱ λόγοι ῥοβοὰμ οἱ πρῶτοι καὶ
nouissimi nōne sunt scripti in sermonibus se-
οἱ ἔσχατοι οὐκ ἰδοὺ εἰσὶ γεγραμμένοι ἐν τοῖς λόγοις σα
meu prophete: ꝛ addo videntis vt genealogiā
μαίου τοῦ προφήτου, καὶ ἀδδὼ τοῦ ὁρῶντος τοῦ γενεαλογῆ-
describeret ꝛ actus eius: ꝛ pugnauit roboā ꝛ hieroboā
σαι καὶ αἱ πράξεις αὐτοῦ; καὶ ἐπολέμει ῥοβοὰμ καὶ ἱεροβοὰμ
cūctis diebus. ꝛ dormiuit roboā cū pa-
πάσας τὰς ἡμέρας. καὶ ἐκοιμήθη ῥοβοὰμ μετὰ τῶν πα
tribus suis: ꝛ sepultus ē in ciuitate dauid: ꝛ re-
τέρων αὐτοῦ, καὶ ἐτάφη ἐν πόλει δαυίδ, καὶ ἐβασί
gnauit abia filius eius pro eo.
λευσεν ἀβία υἱὸς αὐτοῦ ἀντ᾽ αὐτοῦ.

Ca. 13.

In octauo ꝛ decimo anno regni hierobo
Ἐν τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ ἔτει τῆς βασιλείας ἱεροβο-
am: regnauit abia sup iudā: tribus annis regna
ὰμ, ἐβασίλευσεν ἀβία ἐπὶ ἰούδαν, τρία ἔτη ἐβασί-
uit in hierusalē. ꝛ nomē matri eius maacha fi
λευσεν ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ ὄνομα τῇ μητρὶ αὐτοῦ μααχὰ θυ
lia abessalō. ꝛ bellū erat inter abia ꝛ in
γάτηρ ἀβεσσαλώμ. καὶ πόλεμος ἦν ἀναμέσον ἀβία καὶ ἀνα
ter hieroboā. ꝛ ordinauit abia bellū in
μέσον ἱεροβοάμ. καὶ παρετάξατο ἀβία τὸν πόλεμον ἐν
exercitu potentiū bellatorū in quadringētis millibus
δυνάμει δυνατῶν πολεμιστῶν ἐν τετρακοσίαις χιλιάσιν
virorū electorū. ꝛ hieroboā cōstruxit cōtra eū bel
ἀνδρῶν ἐκλεκτῶν. καὶ ἱεροβοὰμ παρετάξατο πρὸς αὐτὸν πό
lū in octingentis millibus virorū electorū potentiū
λεμον ἐν ὀκτακοσίαις χιλιάσιν ἀνδρῶν ἐκλεκτῶν δυνατῶν
fortitudine virorū bellatorū. ꝛ surrexit abia a monte somo
ἰσχύϊ ἀνδρῶν πολεμιστῶν. καὶ ἀνέστη ἀβία ἀπὸ τοῦ ὄρους σομο
rim: q est in monte ephraī: ꝛ dixit: audite me hie
ρίμ, ὅ ἐστιν ἐν τῷ ὄρει ἐφραίμ, καὶ εἶπεν, ἀκούσατέ μου ἱε-
roboam ꝛ ois isrl: nōne vobis cognoscere q dñs deus is-
ροβοὰμ καὶ πᾶς ἰσραήλ, οὐχὶ ὑμῖν γνῶναι ὅτι κύριος ὁ θεὸς ἰσ
rael dedit regnū dauid sup israel
ραὴλ ἔδωκε βασιλείαν τῷ δαυὶδ ἐπὶ ἰσραήλ

5. Reg. 14. f.

3. Reg. 15. a.

in sempiternū ꝛ filiis eius in pactū salis. ꝛ sur
εἰς τὸν αἰῶνα καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ εἰς διαθήκην ἁλός. καὶ ἀνέ
rexit hieroboā filius nabat seruus salomonis filii dauid
στη ἱεροβοὰμ ὁ τοῦ ναβὰτ ὁ παῖς σολομῶντος υἱοῦ δαυίδ
ꝛ recessit a dño suo. ꝛ cōgregati sūt ad eū
καὶ ἀπέστη ἀπὸ τοῦ κυρίου αὐτοῦ. καὶ συνήχθησαν πρὸς αὐτὸν
viri pestilētes filii iniqui: ꝛ preualuerūt cōtra roboā
ἄνδρες λοιμοὶ υἱοὶ παράνομοι, καὶ ἐνίσχυσαν ἐπὶ ῥοβοὰμ
filiū salomonis. ꝛ roboā erat iunior ꝛ pauidus
υἱὸν σολομῶντος. καὶ ῥοβοὰμ ἦν νεώτερος καὶ δειλὸς τῇ
corde: ꝛ nō cōfortatus est cōtra faciē eorū. ꝛ
καρδίᾳ, καὶ οὐκ ἐκραταιώθη κατὰ προσώπου αὐτῶν. καὶ
nūc vos dicitis resistere cōtra faciē regni
νῦν ὑμεῖς λέγετε ἀντιστῆναι κατὰ προσώπου βασιλείας
dñi p manū filiorū dauid: ꝛ vos multitudo multa
κυρίου διὰ χειρὸς υἱῶν δαυίδ, καὶ ὑμεῖς πλῆθος πολὺ
ꝛ vobiscū vitule auree: quas fecit vobis hiero
καὶ μεθ᾽ ὑμῶν δαμάλεις χρυσαῖ, ἃς ἐποίησεν ὑμῖν ἱερο
boam in deos. an nō reiecistis sacerdotes dñi
βοὰμ εἰς θεούς. ἢ οὐχὶ ἀπώσασθε τοὺς ἱερεῖς κυρίου τοὺς
filios aaron ꝛ leuitas: ꝛ fecistis vobis ipis
υἱοὺς ἀαρὼν καὶ τοὺς λευίτας, καὶ ἐποιήσατε ἑαυτοῖς
sacerdotes de pplo terre: ois veniens vt
ἱερεῖς ἐκ τοῦ λαοῦ τῆς γῆς; πᾶς ὁ προσπορευόμενος τοῦ
impleat manus suas in vitulo filio armēti ꝛ
πληρῶσαι τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐν μόσχῳ υἱῷ βουκολίου καὶ
arietibus septē: ꝛ factus est in sacerdotē nō existēti deo. ꝛ nos
κριοῖς ἑπτά, καὶ ἐγένετο εἰς ἱερέα τῷ μὴ ὄντι θεῷ. καὶ ἡμεῖς
dñm deū nrm nō relinquimus: ꝛ sacerdotes filii aa-
κύριον τὸν θεὸν ἡμῶν οὐκ ἐγκαταλείπομεν, καὶ οἱ ἱερεῖς υἱοὶ ἀα
ron ministrant dño ꝛ leuite in vicibus
ρὼν λειτουργοῦσι τῷ κυρίῳ καὶ οἱ λευῖται ἐν ταῖς ἐφημερί-
suis: ꝛ adolēt dño holocausta mane
αις αὐτῶν, καὶ θυμιῶσι τῷ κυρίῳ ὁλοκαυτώσεις τὸ πρωῒ
mane ꝛ vespere vespere: ꝛ thymiama cōpositionis ꝛ
πρωῒ καὶ τὸ ἑσπέρας ἑσπέρας, καὶ θυμίαμα συνθέσεως καὶ
ppositionē panū in mēsa munda. ꝛ cāde
πρόθεσιν ἄρτων ἐπὶ τῆς τραπέζης τῆς καθαρᾶς. καὶ ἡ λυχ
labrū aureū ꝛ lucerne eius vt accēdant vespere ve-
νία ἡ χρυσῆ καὶ οἱ λύχνοι αὐτῆς τοῦ ἀνάπτειν τὸ ἑσπέρας ἑσ
spere: qm̄ custodimus nos custodiā dñi
πέρας, ὅτι φυλάσσομεν ἡμεῖς τὴν φυλακὴν κυρίου τοῦ
dei patrū nrorū: vos vero reliquistis
θεοῦ τῶν πατέρων ἡμῶν, ὑμεῖς δὲ ἐγκαταλείπατε
eū. ꝛ ecce nobiscū in pricipatu dñs: ꝛ sa
τε αὐτόν. καὶ ἰδοὺ μεθ᾽ ἡμῶν ἐν ἀρχῇ κύριος, καὶ οἱ ἱε
cerdotes eius: ꝛ tube significationis vt si-
ρεῖς αὐτοῦ, καὶ αἱ σάλπιγγες τῆς σημασίας τοῦ ση-
gnificēt cōtra vos: filii israel nō pugnetis cōtra do
μαίνειν ἐφ᾽ ὑμᾶς, υἱοὶ ἰσραὴλ μὴ πολεμήσητε πρὸς κύ-
minū deū patrū vrorū: quia nō expediet vobis.
ριον τὸν θεὸν τῶν πατέρων ὑμῶν, ὅτι οὐκ εὐοδωθήσεσθε.
ꝛ hieroboā circundedit insidias vt iret post
καὶ ἱεροβοὰμ περιεκύκλωσε τὸ ἔνεδρον ἐλθεῖν κατόπι
eos. ꝛ fuerūt ante iuda: ꝛ insi
σθεν αὐτῶν. καὶ ἦσαν ἔμπροσθεν ἰούδα, καὶ τὸ ἔνε-
die ab his q retro. ꝛ respexit iudas: ꝛ
δρον ἐκ τῶν ὀπίσω, καὶ ἐπέβλεψεν ἰούδας, καὶ
ecce bellū eis ex his q ante ꝛ ex his
ἰδοὺ ὁ πόλεμος αὐτοῖς ἐκ τῶν ἔμπροσθεν καὶ ἐκ
q retro: ꝛ clamauerūt ad dñm. ꝛ sacer
τῶν ὄπισθεν, καὶ ἀνεβόησαν πρὸς κύριον. καὶ οἱ ἱε
dotes cecinerunt tubis: ꝛ vociferatus ē
ρεῖς ἐσάλπισαν ταῖς σάλπιγξιν, καὶ ἠλάλαξεν
vir iudas. ꝛ factū est qn̄ vociferati sūt viri iu
ἀνὴρ ἰούδας. καὶ ἐγένετο ὅτε ἠλάλαξαν ἄνδρες ἰού
da: ꝛ dñs cōfregit israel ꝛ hierobo
δα, καὶ κύριος ἔθραυσεν τὸν ἰσραὴλ καὶ τὸν ἱεροβο
am corā abia ꝛ iuda: ꝛ fugerūt fi-
ὰμ ἐναντίον τοῦ ἀβία καὶ ἰούδα, καὶ ἔφυγον υἱ-
lii israel
οἱ ἰσραήλ

in sēpiternū: ipsi & filiis eius in pactū salis. Et surrexit hieroboā filius nabath fu salomonis filii dd; & rebellauit cōtra dñm suū. Cōgregatiq̨ sūt ad eū viri vanissimi & filii belial: & pualuerūt contra roboā filiū salomōis. Porro roboā erat rudis & corde pauido: nec potuit resistere eis. Nunc ergo vos dicitis q resistere possitis regno dñi qd possidet p filios dd. Hētisq̨ grādē ppli multitudinē: atq̨ vitulos aureos quos fecit vobis hieroboam in deos. Et eiecistis sacerdotes domini filios aarō atq̨ leuitas: & fecistis vobis sacerdotes sicut oēs ppli terrarū. Quicūq̨ venerit & initiauerit manū suā in tauro de bobus & in arietibus septē fit sacerdos eorū qui nō sunt dii. Nr āt dñs deus est: quē nō relinquimus. Sacerdotesq̨ ministrāt dño de filiis aarō & leuite sūt ī ordīe suo: holocausta q̄q̨ offerūt dño p singulos dies mane & vespere: & thymiama iuxta legis p̄cepta cōfectū: & pponūtur panes in mēsa mūdissima. Estq̨ apud nos cādelabrū aureū & lucerne eius vt accēdātur semp ad vesperā. Nos qppe custodimus precepta dñi dei nostri quem vos reliquistis. Ergo ī exercitu nostro dux deus est: & sacerdotes eius qui clangunt tubis & resonant cōtra vos. Filii israel nolite pugnare contra dominum deū patrum vrorū: qa nō vobis expedit. Hec illo loquente hieroboam retro moliebatur insidias. Cūq̨ ex aduerso hostiū staret: ignorātē iudā: suo ābiebat exercitu. Respiciēsq̨ iudas vidit istare bellū ex aduerso & post tergū: & clamauit ad dñz: ac sacerdotes tubis canere ceperunt: omnesq̨ viri iuda vociferati sūt. Et ecce illis clamātibus pterruit deus hieroboā & omnem israel qui stabat ex aduerso abia & iuda: fugeruntq̨ filii israel

לעולם לו ולבניו ברית מלח׃ ויקם
ירבעם בן נבט עבד שלמה בן דויד
וימרד על אדניו׃ ויקבצו עליו
אנשים רקים בני בליעל ויתאמצו
על רחבעם בן שלמה ורחבעם היה
נער ורך לבב ולא התחזק לפניהם׃
ועתה אתם אמרים להתחזק לפני
ממלכת יהוה ביד בני דויד ואתם
המון רב ועמכם עגלי זהב אשר
עשה לכם ירבעם לאלהים׃ הלא
הדחתם את כהני יהוה את בני
אהרן והלוים ותעשו לכם כהנים
כעמי הארצות כל הבא למלא ידו
בפר בן בקר ואילם שבעה והיה
כהן ללא אלהים׃ ואנחנו יהוה
אלהינו ולא עזבנהו וכהנים משרתים
ליהוה בני אהרן והלוים במלאכת׃
ומקטרים ליהוה עלות בבקר
בבקר ובערב בערב וקטרת סמים
ומערכת לחם על השלחן הטהור
ומנורת הזהב ונרתיה לבער בערב
בערב כי שמרים אנחנו את
משמרת יהוה אלהינו ואתם
עזבתם אתו׃ והנה עמנו בראש
האלהים וכהניו וחצצרות התרועה
להריע עליכם בני ישראל אל
תלחמו עם יהוה אלהי אבתיכם
כי לא תצליחו׃ וירבעם הסב את
המארב לבוא מאחריהם ויהיו
לפני יהודה והמארב מאחריהם׃
ויפנו יהודה והנה להם המלחמה פנים
ואחור ויצעקו ליהוה והכהנים
מחצצרים׃ ויריעו איש
יהודה ויהי בהריע איש יהודה
והאלהים נגף את ירבעם וכל ישראל
לפני אביה ויהודה׃ וינוסו בני ישראל

מפני יהודה ויתנם אלהים בידם: נתן
ויכו בהם אביה ועמו מכה רבה נכה רבב
ויפלו חללים מישראל חמש מאות נפל מאה
אלף איש בחור: ויכנעו בני ישראל בחר כנע
בעת ההיא ויאמצו בני יהודה אמץ
כי נשענו על יהוה אלהי אבותיהם: שען
וירדף אביה אחרי ירבעם וילכד רדף לכד
ממנו ערים את בית אל ואת עיר
בנותיה ואת ישנה ואת בנותיה בנה
ואת עפרין ובנתיה: ולא עצר כח כוח
ירבעם עוד בימי אביהו ויגפהו יום נגף
יהוה וימת: ויתחזק אביהו וישא לו מות חזק
נשים ארבע עשרה ויולד עשרים נשא נשה
ושנים בנים ושש עשרה בנות: רבע ילד
ויתר דברי אביה ודרכיו ודבריו שנה
כתובים במדרש הנביא עדו: כתב דרש נבא

Cap. xiiij.

וישכב אביה עם אבתיו
ויקברו אתו בעיר דויד וימלך שכב קבר
אסא בנו תחתיו בימיו שקטה מלך
הארץ עשר שנים: ויעש אסא הטוב יום
והישר בעיני יהוה אלהיו ויסר את שנה עשה
מזבחות הנכר והבמות וישבר את סור
המצבות ויגדע את האשרים: זבח במה
ויאמר ליהודה לדרוש את יהוה שבר נצב
אלהי אבתיהם ולעשות התורה גדע אמר
והמצוה: ויסר מכל ערי יהודה את עשה ירה
הבמות ואת החמנים ותשקט צוה סור
הממלכה לפניו: ויבן ערי מצורה עיר
ביהודה כי שקטה הארץ ואין שקט
עמו מלחמה בשנים האלה כי מלך פנה
הניח יהוה לו: ויאמר ליהודה בנה צור
נבנה את הערים האלה ונסב חומה לחם שנה
ומגדלים דלתים ובריחים עודנו נוח אמר
הארץ לפנינו כי דרשנו את יהוה בנה
אלהינו דרשנו וינח לנו מסביב סבב חמה
ויבנו ויצליחו: ויהי לאסא חיל גדל ברח סבב צלח היה

iudam: & tradidit eos deus in manu eorum. ∞∞ Percussit ergo eos abia & ppls ei9 plaga magna: & corruerunt vulnerati ex israel quingenta ∞∞ milia virorū fortiū. Humiliatiq; sunt filii israel in tpe illo: & vehementissime confortati filii iuda: eo q sperassent in dño deo patrum suoℝ. Persecut9 est aūt abia fugientē hieroboā: & cepit ciuitates eius: bethel & ∞∞∞∞ filias eius: & hiesana cū filiabus suis: effron quoq; & filias eius. Nec valuit contra resistere ∞ hieroboam in dieb9 abia. Quem percussit ∞ dñs & mortu9 est. Igr abia cōfortato imperio suo: accepit vxores qttuordecim: procreauitq; viginti duos filios & sedecim filias. ∞∞∞ Reliqua āt fmonū abia viarūq; & operum eius: scripta sunt diligētissime in libro addo prophete.

Dormiuit āt abia 14 cum patribus suis & sepelierūt eum in ciuitate dauid. Regnauitq; asa filius eius pro eo. In cuius diebus requieuit terra annis decē. Fecit ergo asa quod bonum & placitū erat i cōspectu dñi dei sui: & subuertit altaria peregrini cultus & excelsa: & cōfregit ∞ statuas: lucosq; succidit: ∞∞∞ & precepit iude vt quereret dominum ∞∞ deum patrū suorū: & faceret legem & vniuersa mandata. Et abstulit de cūctis vrbibus iuda ∞ aras & phana: & ∞∞∞ regnauit in pace. Edificauit qq; vrbes munitas in iuda: qa quiet9 erat: & nulla temporibu eius bella surrexerant: ∞∞ pacem domino largiente. Dixit autem iude. ∞ Edificem9 ciuitates istas & vallemus muris: ∞∞ & roborem9 turrib9 & portis & seris: donec a bellis quieta sunt oia: eo q quesierimus dominū deū patrū nroℝ: & dederit nobis pacē p gyrum. Edificauerūt igr: & nullū i extruēdo ipedimētū fuit. Habuit āt asa i exercitu

a facie iuda: τ tradidit ipsos dñs
ἀπὸ προσώπου ἰούδα, καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς κύριος
in manus eorū. τ pcussit in eis abia τ po
εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν. καὶ ἐπάταξεν ἐν αὐτοῖς ἀβία καὶ ὁ
pulus eius plaga magna: τ corruerūt vulnerati ex
λαὸς αὐτοῦ πληγὴν μεγάλην, καὶ ἔπεσον τραυματίαι ἀπὸ
israel quingenta milia viroℝ fortiū. τ hu
ἰσραὴλ πεντακόσιαι χιλιάδες ἀνδρῶν δυνατῶν. καὶ ἐτα
miliati sunt filij israel in die illa: τ cōfor
πεινώθησαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ κατί
tati sūt filij iuda: qm sperauerūt in dño deo
σχυσαν οἱ υἱοὶ ἰούδα, ὅτι ἤλπισαν ἐπὶ κύριον τὸν θεὸν τῶν
patrū suoℝ. τ psecutus est abia post hieroboā:
πατέρων αὐτῶν. καὶ κατεδίωξεν ἀβία ὀπίσω ἱεροβοάμ,
τ cepit ab eo ciuitates: bethel τ
καὶ προκατελάβετο παρ' αὐτοῦ πόλεις, τὴν βαιθὴλ καὶ
vicos eius: τ iessena τ vicos eius: τ
τὰς κώμας αὐτῆς, καὶ τὴν ἰεσυνὰ καὶ τὰς κώμας αὐτῆς, καὶ
ephrō τ vicos eius. τ nō hūit fortitudinē hiero
τὴν ἐφρὼν καὶ τὰς κώμας αὐτῆς. καὶ οὐκ ἔσχεν ἰσχὺν ἱεροβο
boā vltra cūctis diebus abia: τ percussit eū do
ὰμ ἔτι πάσας τὰς ἡμέρας ἀβία, καὶ ἐπάταξεν αὐτὸν κύ
min9: τ mortuus est. τ cōfortatus est abia: τ accepit sibi
ριος, καὶ ἀπέθανεν. καὶ κατίσχυσεν ἀβία, καὶ ἔλαβεν ἑαυ
vxores qttuordeci. τ genuit viginti
τῷ γυναῖκας τέσσαρας καὶ δέκα. καὶ ἐγέννησεν εἴκοσι
τ duos filios: τ sedecim filias. τ reli
καὶ δύο υἱούς, καὶ ἑκκαίδεκα θυγατέρας. καὶ τὰ λοι
qua sermonū abia τ opera eius τ sermo
πὰ τῶν λόγων ἀβία καὶ αἱ πράξεις αὐτοῦ καὶ οἱ λό
nes ipsius ecce scripti sūt in libro in req-
γοι αὐτοῦ ἰδοὺ γεγραμμένοι ἐπὶ βιβλίου ἐν τῇ ἐκζη
sitione addo prophete.
τήσει ἀδδὼ τοῦ προφήτου.

Ca. 14.

Et dormiuit abia cū patribus suis: τ se
Καὶ ἐκοιμήθη ἀβία μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ, καὶ ἔθα
pelierūt eū in ciuitate dauid: τ regnauit asa fili9 e-
ψαν αὐτὸν ἐν πόλει δαυίδ, καὶ ἐβασίλευσεν ἀσὰ υἱὸς αὐ
ius pro eo. in diebus asa quieuit terra iuda
τοῦ ἀντ' αὐτοῦ. ἐν ταῖς ἡμέραις ἀσὰ ἡσύχασεν ἡ γῆ ἰούδα
decē annis. τ fecit asa bonū τ rectū corā
δέκα ἔτη. καὶ ἐποίησεν ἀσὰ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ εὐθὲς ἐνώπιον
dño deo suo. τ subuertit altaria alie
κυρίου τοῦ θεοῦ αὐτοῦ. καὶ ἀπέστησε τὰ θυσιαστήρια τὰ ἀλ
na τ excelsa τ contriuit statuas τ succi-
λότρια καὶ τὰ ὑψηλά, καὶ συνέτριψε τὰς στήλας καὶ ἐξέκο
dit lucos. τ dixit iuda vt quereret dñm
ψε τὰ ἄλση. καὶ εἶπε τῷ ἰούδα τοῦ ἐκζητῆσαι κύριον
deū patrū suoℝ: τ vt faceret legē τ
τὸν θεὸν τῶν πατέρων αὐτῶν, καὶ ποιῆσαι τὸν νόμον καὶ
mādata: τ abstulit de cūctis vrbibus
τὰς ἐντολάς, καὶ ἀπέστησεν ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων
iuda altaria τ idola: τ pacificū fuit
ἰούδα τὰ θυσιαστήρια καὶ τὰ εἴδωλα, καὶ εἰρήνευσεν ἡ
regnū corā eo. τ edificauit vrbes mu-
βασιλεία ἐνώπιον αὐτοῦ. καὶ ᾠκοδόμησεν πόλεις τει
ratas in trā iuda: τ nō fuit ei bellū in
χήρεις ἐν γῇ ἰούδα, καὶ οὐκ ἦν αὐτῷ πόλεμος ἐν τοῖς
annis his: qm requiē dedit ei dñs. τ
ἔτεσι τούτοις, ὅτι κατέπαυσεν αὐτῷ κύριος. καὶ
dixit asa iuda: edificemus ciuitates i-
εἶπεν ἀσὰ τῷ ἰούδα, οἰκοδομήσωμεν τὰς πόλεις ταύ
stas: τ faciamus muros τ turres τ portas
τας, καὶ ποιήσωμεν τείχη καὶ πύργους καὶ πύλας
τ vectes: in quo dominamur terre: qm sicut que
καὶ μοχλούς, ἐν ᾧ κυριεύομεν τῆς γῆς, ὅτι καθὼς ἐξε
siuimus dñm deū nrm quesiuit nos τ de
ζητήσαμεν κύριον τὸν θεὸν ἡμῶν ἐξεζήτησεν ἡμᾶς καὶ κα
dit nobis p gyrum. τ edificauerūt τ di-
τέπαυσεν ἡμᾶς κυκλόθεν. καὶ ᾠκοδόμησαν καὶ κα
rexerunt. τ fuit asa exercitus
τηύθυναν. καὶ ἐγένετο τῷ ἀσὰ δύναμις ∞∞∞

arma portātiū viroℝ tollentiū scuta τ hastas in
ὁπλοφόρων ἀνδρῶν αἰρόντων θυρεοὺς καὶ δόρατα ἐν τῇ
iuda trecenta milia: τ in beniamin scutarii
ἰούδα τριακόσιαι χιλιάδες, καὶ ἐν βενιαμὶν πελτασταὶ
τ sagittarii ducenta τ octoginta milia: om-
καὶ τοξόται διακόσιαι καὶ ὀγδοήκοντα χιλιάδες, πάν
nes hi bellatores fuit potentie. τ egressus ē cōtra
τες οὗτοι πολεμισταὶ υἱοὶ δυνάμεως. καὶ ἐξῆλθεν ἐπ' αὐ
eos zarai ethiops i exercitu in mille milibus τ
τοὺς ζαραὶ ὁ αἰθίοψ ἐν δυνάμει ἐν χιλίαις χιλιάσιν καὶ
in curribus trecentis: τ venit vsq; ad maresa. τ egress9 ē
ἐν ἅρμασι τριακοσίοις, καὶ ἦλθεν ἕως μαρησά. καὶ ἐξῆλθεν
asa in occursum ei: τ direxit bellū in
ἀσὰ εἰς συνάντησιν αὐτῷ, καὶ παρετάξατο πόλεμον ἐν
valle cōtra aquilonem maresa. τ clamauit asa ad
τῇ φάραγγι κατὰ βορρᾶν μαρησά. καὶ ἐβόησεν ἀσὰ πρὸς
dñm deum suum. τ dixit: dñe nō impossibile ē a-
κύριον τὸν θεὸν αὐτοῦ. καὶ εἶπε, κύριε οὐκ ἀδυνατεῖ πα
pud te saluare in multis vel in paucis: qb9 nō est fortitudo:
ρὰ σοὶ σώζειν ἐν πολλοῖς ἢ ἐν ὀλίγοις, οἷς οὐκ ἔστιν ἰσχύς,
auxiliare nobis dñe deus noster: qm in te confidi
βοήθησον ἡμῖν κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν, ὅτι ἐπὶ σοὶ πεποίθα
mus: τ in noie tuo venim9 cōtra multitudinē mul
μεν, καὶ ἐν τῷ ὀνόματί σου ἤλθομεν ἐπὶ τὸ πλῆθος τὸ πο
tā hanc. dñe deus noster: tu es deus ne pualeat
λὺ τοῦτο. κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν, σὺ εἶ ὁ θεὸς μὴ κατισχυσάτω
tecum homo. τ pcussit dñs ethiopes
μετὰ σοῦ ἄνθρωπος. καὶ ἐπάταξε κύριος τοὺς αἰθίοπας
coram asa τ coram iuda. τ fugerunt ethiopes:
ἐναντίον ἀσὰ καὶ ἐναντίον ἰούδα. καὶ ἔφυγον οἱ αἰθίοπες,
τ psecutus est eos asa τ pplo eius vsq; ad gerara.
καὶ κατεδίωξεν αὐτοὺς ἀσὰ καὶ ὁ λαὸς αὐτοῦ ἕως γεράρα.
τ ruerūt ethiopes: vt nō esset in eis auxi
καὶ ἔπεσον οἱ αἰθίοπες, ὥστε μὴ εἶναι ἐν αὐτοῖς περι
lium. qm cōtriti sunt coram dño τ co
ποίησιν. ὅτι συνετρίβησαν ἐνώπιον κυρίου καὶ ἐνώπι
rā exercitu eius. τ spoliauerūt spolia mul
ον τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. καὶ ἐσκύλευσαν σκῦλα πολ
ta: τ destruxerunt vicos eorū p circuitū gedor.
λά, καὶ ἐξέκοψαν τὰς κώμας αὐτῶν κύκλῳ γεδώρ.
qm factus est stupor dñi in eis. τ diripuerunt
ὅτι ἐγένετο ἔκστασις κυρίου ἐπ' αὐτοῖς. καὶ διήρπασαν τὰς
ciuitates eorum: qm spolia multa fuerūt eis. τ
πόλεις αὐτῶν, ὅτι σκῦλα πολλὰ ἐγενήθη αὐτοῖς. καί γε
tabernacula iumētoℝ destruxerūt: τ tulerūt oues multas τ
σκηνὰς κτηνῶν ἐξέκοψαν, καὶ ἔλαβον πρόβατα πολλὰ καὶ
camelos: τ cōuersi sunt in hierusalem.
καμήλους, καὶ ἐπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλήμ.

Ca. 15.

Et azarias filius oded: factus ē in eo spūs
Καὶ ἀζαρίας υἱὸς ὠδήδ, ἐγένετο ἐπ' αὐτὸν πνεῦμα
dei: τ egressus ē in occursum asa. τ dixit ei:
θεοῦ, καὶ ἐξῆλθεν εἰς ἀπάντησιν τῷ ἀσά. καὶ εἶπεν αὐτῷ,
audi me asa: τ ois iuda τ beniamin: dñs
ἄκουσόν μου ἀσά, καὶ πᾶς ἰούδα καὶ βενιαμίν, κύριος
vobiscū qm fuistis vos cum eo. τ si qsieri
μεθ' ὑμῶν ἐν τῷ εἶναι ὑμᾶς μετ' αὐτοῦ. καὶ ἐὰν ἐκζητήση
tis eum: inuenietur a vobis. τ si dereliqritis e
τε αὐτόν, εὑρεθήσεται ὑμῖν. καὶ ἐὰν ἐγκαταλείπητε αὐ
um: relinquet vos. τ dies multi is-
τόν, ἐγκαταλείψει ὑμᾶς. καὶ ἡμέραι πολλαὶ τῷ ἰσ
rael absq; deo vero τ nō sacerdote ostēdente
ραὴλ ἄνευ θεοῦ ἀληθινοῦ καὶ οὐχὶ ἱερέως ὑποδεικνύντος
τ in nō lege. τ cōuertet eos i tribulatiōe ad dñz
καὶ ἐν οὐ νόμῳ. καὶ ἐπιστρέψει αὐτοὺς ἐν θλίψει ἐπὶ κύριον
deū israel: τ qrent eum: τ inuenietur e-
θεὸν ἰσραήλ, καὶ ζητήσουσιν αὐτόν, καὶ εὑρεθήσεται αὐ
is. τ in tpibus illis nō est pax egredien
τοῖς. καὶ ἐν τοῖς καιροῖς ἐκείνοις οὐκ ἔστιν εἰρήνη τῷ ἐκπορευο
ti τ ingredienti: qm terror dñi multus
μένῳ καὶ τῷ εἰσπορευομένῳ, ὅτι ἔκστασις κυρίου πολλὴ
in oibus hītantibus regiōes. τ pugnabit
ἐπὶ πάντας τοὺς κατοικοῦντας χώρας. καὶ πολεμήσει

suo portātiū scuta & hastas de iuda trecēta milia: de beniamī vero scutariorum ∞∞∞ & sagitariorum ducēta octoginta milia. ∞∞ Omnesq; isti viri fortissimi. Egressus est aūt cōtra eos zara ethiops cū exercitu suo decies cētena milia & currib9 trecentis: & venit vsq; ∞ maresa. Porro assa precessit obuiā ei: & instruxit aciē ad bellū in valle sephata q est iuxta maresa et inuocauit dominum deum et ait. ∞∞ Dñe nō est apud te vlla distātia vtrum in paucis auxilieris aut in pluribus: adiuua nos dñe de9 nr. In te eni & i tuo nomine habētes fiduciā venim9 cōtra hāc multitudinē. Dñe deus nr tu es: nō pualeat cōtra te homo. Exterruit itaq; dominus ethiopes coram assa & iuda. Fugerūtq; ethiōpes et psecutus est eos assa & ppls q cū eo erat vsq; gerara. Et ruerūt ethiopes vsq; ad internitione: quia dño cedēte cōtriti sunt: ∞∞ & exercitu illius preliāte. Tulerut ergo spolia multā: & pcusserunt ciuitates oēs p circuitum gerare. Grādis qppe cūctos terror inuaserat. Et diripuerūt vrbes & multā predā asportauerunt. Sed et caulas ouiū destruentes tulerunt ∞∞∞ pecorū infinitā multitudinē & camelorū. Reuersiq; sūt i hierlm. 15.

Azarias aūt filius obed facto in se spū dei: egressus est i occursū assa: & dixit ei. Audite me assa & ois iuda & beniamī. Dñs vobiscū: qa fuistis cū eo. Si qsieritis eū: inuenietis. Si aūt dereliqritis eum derelinquet vos. Trāsibūt aūt multi dies i isrl absq; dō vero & absq; sacerdote: absq; doctore qq; & absq; lege. Cū q reuersi fuerit in angustia sua: et clamauerit ad dñm deū isrl & qsierit eū: repient eū. In tēpore illo non erit ∞∞ pax egredienti & ingredienti: sed terrores vndiq; in cūctis habitatorib9 trarū. Pugnabit enī

נשא צנה ורמח מיהודה שלש צנן
מאות אלף ומבנימן נשאי מגן מאה
ודרכי קשת מאתים ושמונים אלף מאה שמן
כל אלה גבורי חיל: ויצא אליהם גבר
זרח הכושי בחיל אלף אלפים
ומרכבות שלש מאות ויבא עד רכב בוא
מרשה: ויצא אסא לפניו ויערכו פנה ערך
מלחמה בגיא צפתה למרשה:
ויקרא אסא אל יהוה אלהיו ויאמר לחם קרא
יהוה אין עמך לעזור בין רב לאין
כח עזרנו יהוה אלהינו כי עליך כוח
נשענו ובשמך באנו על ההמון שען בוא
הזה יהוה אלהינו אתה אל יעצר המן עצר
עמך אנוש: ויגף יהוה את הכושים אנש נגף
לפני אסא ולפני יהודה וינסו נוס
הכושים: וירדפם אסא והעם אשר רדף
עמו עד לגרר ויפל מכושים לאין נפל
להם מחיה כי נשברו לפני יהוה חיה שבר
ולפני מחנהו וישאו שלל הרבה חנה נשא
מאד: ויכו את כל הערים סביבות גרר רבה נכה
כי היה פחד יהוה עליהם ויבזו עיר סבב
את כל הערים כי בזה רבה היתה בזז
בהם: וגם אהלי מקנה הכו וישבו רבב היה
צאן לרב וגמלים וישבו ירושלם: קנה שבה רבב שוב

Cap. xv.

ועזריהו בן עודד היתה עליו
רוח אלהים: ויצא לפני אסא ויאמר היה פנה
לו שמעוני אסא וכל יהודה ובנימן אמר
יהוה עמכם בהיותכם עמו ואם היה
תדרשהו ימצא לכם ואם תעזבהו דרש מצא
יעזב אתכם: וימים רבים לישראל עזב יום
ללא אלהי אמת וללא כהן מורה רבב
וללא תורה: וישב בצר לו על ירה
יהוה אלהי ישראל ויבקשהו ירה שוב
וימצא להם: ובעתים ההם אין צור בקש
שלום ליוצא ולבא כי מהומות שלם יצא
רבות על כל יושבי הארצות: וכתתו בוא הים

גוי בגוי ועיר בעיר כי אלהים הממם
בכל צרה ואתם חזקו ואל ירפו
ידיכם כי יש שכר לפעלתכם
וכשמע אסא הדברים האלה
והנבואה עדד הנביא התחזק
ויעבר השקוצים מכל ארץ יהודה
ובנימן ומן הערים אשר לכד
מהר אפרים ויחדש את מזבח
יהוה אשר לפני אולם יהוה ויקבץ
את כל יהודה ובנימן והגרים
עמהם מאפרים ומנשה ומשמעון
כי נפלו עליו מישראל לרב
בראתם כי יהוה אלהיו עמו ויקבצו
ירושלם בחדש השלישי לשנת
חמש עשרה למלכות אסא ויזבחו
ליהוה ביום ההוא מן השלל
הביאו בקר שבע מאות וצאן
שבעת אלפים ויבאו בברית לדרוש
את יהוה אלהי אבותיהם בכל
לבבם ובכל נפשם וכל אשר לא
ידרש ליהוה אלהי ישראל יומת
למן קטן ועד גדול למאיש ועד
אשה וישבעו ליהוה בקול גדול
ובתרועה ובחצצרות ובשופרות
וישמחו כל יהודה על השבועה
כי בכל לבבם נשבעו ובכל
רצונם בקשהו וימצא להם וינח
יהוה להם מסביב וגם מעכה
אם אסא המלך הסירה מגבירה
אשר עשתה לאשרה מפלצת
ויכרת אסא את מפלצתה וידק
וישרף בנחל קדרון והבמות לא
סרו מישראל רק לבב אסא היה
שלם כל ימיו ויבא את קדשי
אביו וקדשיו בית האלהים כסף
וזהב וכלים ומלחמה לא היתה

gens cōtra gētē: et ciuitas cōtra ciuitatē: qa de9 cōturbabit eos in omni angustia. Vos ergo cōfortamini et nō dissoluātur manus vr̄e: erit enī merces opi vr̄o. Quod cū audisset assa verba .s. et prophetiā azarie filii obed pphete cōfortat9 est: et abstulit idola de omni terra iuda & de beniamin et ex vrbibus quas ceperat mōtis effraim: et dedicauit altare domini quod erat ante porticū dn̄i: cōgregauitq; vniuersum iudā & beniamin & aduenas cum eis de effraim & manasse & de symeon. Plures enī ad eū confugerant ex israel: videntes q dn̄s de9 illi9 esset cū eo. Cūq; venissent in hierusalem mēse tertio anno decimoquīto regni assa: immolauerunt dn̄o in die illa de manubiis & preda quam adduxerāt boues septigentos: & arietes septē milia. Et itrauit ex more ad corroborandū fedus vt q̄rerēt dn̄m deū patrū suorū in toto corde & in tota aīa sua. Si quis aūt inqt non quesierit dominū deū israel: moriatur a minimo vsq; ad maximum: a viro vsq; ad mulierē. Iurauerūtq; domino voce magna in iubilo & in clāgore tube & in sonitu buccinarū omnes qui erāt in iuda cum execratione. In omī enī corde suo iurauerunt: et in tota volūtate quesierunt eū: & inuenerūt. Prestitit q; eis dn̄s requiē p circuitū. Sed & maacham matrem assa regis ex augusto deposuit imperio eo q fecisset in luco simulachrū priapi qd oē cōtriuit: & in frusta cōminuens cōbussit in torrēte cedron. Excelsa autem derelicta sunt in israel. Attamē cor assa erat pfectū cūctis dieb9 ei9. Eaq; que vouerat pater suus et ipse: intulit in domū dei argentū & aurū: vasorūq; diuersam supellectilē. Bellū vero non fuit

geno cōtra gētem: τ ciuitas cōtra ciuitatē: qm̄ deus cōtur
ἔθνος πρὸς ἔθνος, καὶ πόλις πρὸς πόλιν, ὅτι ὁ θεὸς ἐξέ-
bauit eos in oī tribulatiōe: τ vos cōfortamini τ
στησεν αὐτοὺς ἐν πάσῃ θλίψει, καὶ ὑμεῖς ἰσχύσατε καὶ
non dissoluātur manus vestre: qm̄ est merces ope
μὴ ἐκλυέσθωσαν αἱ χεῖρες ὑμῶν, ὅτι ἔστι μισθὸς τῇ ἐρ-
ri vestro. τ cū audisset asa verba
γασίᾳ ὑμῶν. καὶ ἐν τῷ ἀκοῦσαι τὸν ἀσὰ τοὺς λόγους
hec τ pphetiam oded pphete: cōfor
τούτους καὶ τὴν προφητείαν ὠδὴδ τοῦ προφήτου, κα-
tatus est τ abstulit abominatiōes de oī
τίσχυσε καὶ ἐξέβαλε τὰ προσοχθίσματα ἀπὸ πάσης
terra iuda τ beniamin τ de vrbibus: q̄s
τῆς γῆς ἰούδα καὶ βενιαμὶν καὶ ἀπὸ τῶν πόλεων, ὧν
habuit ab hieroboam de mōte ephraim. τ dedica
κατέσχεν ἀπὸ ἱεροβοὰμ ἐξ ὄρους ἐφραίμ. καὶ ἐνεκαίνι-
uit asa altare dn̄i: quod erat ante tē
σεν ἀσὰ τὸ θυσιαστήριον κυρίου, ὃ ἦν ἔμπροσθεν τοῦ να-
plū dn̄i. τ cōgregauit asa iudā be
οῦ κυρίου. καὶ ἐξεκκλησίασεν ἀσὰ τὸν ἰούδα καὶ βεν-
niamin τ aduenas peregrinantes cum
ιαμὶν καὶ τοὺς προσηλύτους τοὺς παροικοῦντας μετ'
eo: ab ephraim τ a manasse τ a sy
αὐτοῦ, ἀπὸ ἐφραὶμ καὶ ἀπὸ μανασσῆ καὶ ἀπὸ συ-
meon: qm̄ appositi erant ad eū ex israel mul
μεὼν, ὅτι προσετέθησαν πρὸς αὐτὸν ἐξ ἰσραὴλ πολ-
ti cum viderēt ipsū: q dn̄s deus illius cum
λοὶ ἐν τῷ ἰδεῖν αὐτούς, ὅτι κύριος ὁ θεὸς αὐτοῦ μετ'
eo. τ cōgregati sunt in hier̄lm in men
αὐτοῦ. καὶ συνήχθησαν εἰς ἱερουσαλὴμ ἐν τῷ μηνὶ
se tertio in anno quintodecimo re
τῷ τρίτῳ ἐν τῷ ἔτει τῷ πεντεκαιδεκάτῳ τῆς βα-
gni asa. τ imolauerunt dn̄o in die
σιλείας ἀσά. καὶ ἐθυσίασαν τῷ κυρίῳ ἐν τῇ ἡμέρᾳ
illa de spoliis q̄ duxerāt vitulos septingē
ἐκείνῃ ἀπὸ τῶν σκύλων ὧν ἤνεγκαν μόσχους ἑπτακοσί-
tos: τ ouium septē milia. τ ingressi sūt i federe vt
ους, καὶ πρόβατα ἑπτακισχίλια. καὶ διῆλθον ἐν διαθήκῃ τοῦ
q̄rerent dn̄m deum patrū suoꝝ ex toto
ἐκζητῆσαι κύριον τὸν θεὸν τῶν πατέρων αὐτῶν ἐξ ὅλης τῆς
corde suo τ ex tota aīa sua. τ oīs q
καρδίας αὐτῶν καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς αὐτῶν. καὶ πᾶς ὃς
nō q̄sierit dn̄m deum israel: morietur a iu
ἂν μὴ ζητήσῃ κύριον τὸν θεὸν τοῦ ἰσραήλ, ἀποθανεῖται ἀπὸ νε-
niore vsq; ad seniorē: a viro vsq; ad mulierē. τ
ωτέρου ἕως πρεσβυτέρου, ἀπὸ ἀνδρὸς ἕως γυναικός. καὶ
iurauerūt dn̄o in voce magna τ in iubilo τ in
ὤμοσαν τῷ κυρίῳ ἐν φωνῇ μεγάλῃ καὶ ἐν ἀλαλαγμῷ καὶ ἐν
tubis τ in buccinis. τ exultauerūt ppter iusiu
σάλπιγξιν καὶ ἐν κερατίναις. καὶ εὐφράνθησαν περὶ τοῦ ὅρ-
rādū oīs iuda: qm̄ ex tota aīa sua iurauerūt:
κου πᾶς ἰούδα, ὅτι ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς αὐτῶν ὤμοσαν,
τ in oī volūtate sua q̄sierunt dn̄m: τ in
καὶ ἐν πάσῃ θελήσει αὐτῶν ἐξεζήτησαν τὸν κύριον, καὶ εὑ-
uēt eū eis τ requiem p̄stitit eis dn̄s p circuitū. τ
ρέθη αὐτοῖς καὶ κατέπαυσεν αὐτοῖς κύριος κυκλόθεν. καὶ
maacha matrē asa regis transtulit asa
τὴν μααχὰ τὴν μητέρα ἀσὰ τοῦ βασιλέως μετέστησεν ἀσὰ
vt nō esset astarte ministrans: τ succidit
τοῦ μὴ εἶναι τῇ ἀστάρτῃ λειτουργοῦσαν, καὶ κατέκοψεν τὸ
idolum: τ cōbussit illud in torrente cedron:
εἴδωλον, καὶ κατέκαυσεν αὐτὸ ἐν τῷ χειμάρρῳ κεδρών,
verūtū excelsa nō abstulit: adhuc fuerunt in israel:
πλὴν τὰ ὑψηλὰ οὐκ ἐξῆρεν, ἔτι ὑπῆρχεν ἐν τῷ ἰσραήλ,
attū cor asa pfectū erat oībus diebus suis:
πλὴν καρδία ἀσὰ τελεία ἦν πάσας τὰς ἡμέρας αὐτοῦ,
τ intulit scā patris sui: τ san
καὶ εἰσήνεγκεν τὰ ἅγια τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ τὰ ἅ-
cta sua in domū dei: argentū τ au
για αὐτοῦ εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, ἀργύριον καὶ χρυσί-
rum τ vasa. τ bellum nō fuit
ον καὶ σκεύη. καὶ πόλεμος οὐκ ἦν

cum asa vsq; ad annū trigesimū τ quintum
μετὰ ἀσὰ ἕως τοῦ ἔτους τοῦ τριακοστοῦ καὶ πέμπτου
regni asa.
τῆς βασιλείας ἀσά.

Ca.16.

Et in anno trigesimo sexto regni
Καὶ ἐν τῷ ἔτει τῷ τριακοστῷ ἕκτῳ τῆς βασιλείας
asa: ascendit baasa rex israel in iudam. τ
ἀσά, ἀνέβη βαασὰ βασιλεὺς ἰσραὴλ ἐπὶ ἰούδαν. καὶ
edificauit rama vt nō daret ingressum τ egressuz
ᾠκοδόμησε τὴν ῥαμὰ τοῦ μὴ δοῦναι εἴσοδον καὶ ἔξοδον
asa regi iuda. τ accepit asa argentū τ au
τῷ ἀσὰ βασιλεῖ ἰούδα. καὶ ἔλαβεν ἀσὰ ἀργύριον καὶ χρυ-
rum de thesauro domus dn̄i τ domus regis:
σίον ἐκ θησαυροῦ οἴκου κυρίου καὶ οἴκου τοῦ βασιλέως,
τ misit ad filiū ader regis syrie q
καὶ ἀπέστειλεν πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ ἄδερ βασιλέως συρίας τὸν
habitabat in damasco dicēs: pange fedus inter
κατοικοῦντα ἐν δαμασκῷ λέγων, διάθου διαθήκην ἀναμέσον
me τ inter te τ inter patrem tuuz
ἐμοῦ καὶ ἀναμέσον σοῦ καὶ ἀναμέσον τοῦ πατρός σου
τ inter patrem meū: τ ecce misi tibi
καὶ ἀναμέσον τοῦ πατρός μου, καὶ ἰδοὺ ἀπέσταλκά σοι
aurum τ argentum. veni τ dissipa fe
χρυσίον καὶ ἀργύριον. δεῦρο καὶ διασκέδασον τὴν διαθή-
dus tuū quod ē cū baasa rege israel: τ re
κην σου τὴν μετὰ βαασὰ βασιλέως ἰσραήλ, καὶ ἀπελεύ-
cedet a me. τ audiuit fili9 ader rex syrie
σεται ἀπ' ἐμοῦ. καὶ ἤκουσεν υἱὸς ἄδερ βασιλεὺς συρίας
regez asa: τ misit pricipes
τοῦ βασιλέως ἀσά, καὶ ἀπέστειλε τοὺς ἄρχοντας τῆς
exercitus sui i ciuitates israel. τ pcussit
δυνάμεως αὐτοῦ ἐπὶ τὰς πόλεις ἰσραήλ. καὶ ἐπάταξεν
aion: τ dan: τ abelmaim: τ oēs
τὴν αἰών, καὶ τὴν δάν, καὶ τὴν ἀβελμαείμ, καὶ πάσας
vicos nephthalim. τ factū est cū audiret
τὰς περιχώρους νεφθαλείμ. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἀκοῦσαι
baasa: τ desiit vt nō amplius edificaret ra
τὸν βαασά, καὶ ἀπέλιπε τοῦ μηκέτι οἰκοδομεῖν τὴν ῥα-
ma: τ cessare fecit opus suum. τ asa rex
μά, καὶ κατέπαυσε τὸ ἔργον αὐτοῦ. καὶ ἀσὰ ὁ βασιλεὺς
cepit vniuersum iudam vt tollerēt oēs lapi
ἔλαβε πάντα τὸν ἰούδαν τοῦ ἄρειν πάντας τοὺς λί-
des rama τ ligna eius: q̄ edificauit baasa.
θους τῆς ῥαμὰ καὶ τὰ ξύλα αὐτῆς, ἃ ᾠκοδόμησε βαασά.
τ edificauit cū eis gabaa τ maspha. in
καὶ ᾠκοδόμησεν ἐν αὐτοῖς γαβαὰ καὶ τὴν μασφά. ἐν τῷ
tpe illo venit anani propheta ad asa regem
καιρῷ ἐκείνῳ ἦλθεν ἀνανεὶ ὁ προφήτης πρὸς ἀσὰ βασιλέα
iuda. τ dixit ei: qm̄ cōfisus es tu in re
ἰούδα. καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἐν τῷ πεποιθέναι σε ἐπὶ βασι-
ge syrie: τ nō cōfisus es tu in dn̄o deo
λέα συρίας, καὶ μὴ πεποιθέναι σε ἐπὶ κύριον τὸν θεόν
tuo: ppter hoc saluatus ē exercitus regis syrie de
σου, διὰ τοῦτο διεσώθη δύναμις βασιλέως συρίας ἐκ
manu tua. nōne ethiopes τ libyes erāt in poten
χειρός σου. οὐχὶ οἱ αἰθίοπες καὶ λίβυες ἦσαν εἰς δύνα-
tia multa τ cōfidētia in curribus τ equitib9 in multitu
μιν πολλὴν καὶ θάρσος εἰς ἅρματα καὶ ἱππεῖς εἰς πλῆ-
dine valde: τ cū cōfisus esses tu in dn̄o: tradi
θος σφόδρα, καὶ ἐν τῷ πεποιθέναι σε ἐπὶ κύριον, παρέ-
dit eos in manib9 tuis? qm̄ oculi dn̄i
δωκεν αὐτοὺς εἰς τὰς χεῖράς σου; ὅτι οἱ ὀφθαλμοὶ κυρίου
inspiciunt in oēm terrā: vt confortaret cum om
ἐπιβλέπουσιν ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, κατισχῦσαι μετὰ πά-
ni corde pfecto ad eum: ignorāter fecisti in hoc:
σης καρδίας τελείας πρὸς αὐτόν, ἠγνόησας ἐπὶ τούτῳ,
a modo erit tecum bellum. τ iratus ē asa
ἀπὸ τοῦ νῦν ἔσται μετὰ σοῦ πόλεμος. καὶ ἐθυμώθη ἀσὰ
aduersus pphetam: τ posuit eum in domū custodie:
πρὸς τὸν προφήτην, καὶ παρέθετο αὐτὸν εἰς οἶκον φυλακῆς,
qm̄ iratus ē in hoc: τ vastauit asa in populo
ὅτι ὠργίσθη ἐπὶ τούτῳ, καὶ ἐλυμήνατο ἀσὰ ἐν τῷ λαῷ

2.Mac 9. Gen. 31. 1.Reg. 13.c.

vsq; ad tricesimū quītū annū regni asa. 16.

Anno autē tricesimo sexto regni eius ascendit baasa rex isr̄l in iudā & muro circundabat rama vt nullus tute posset egredi & ingredi de regno asa. Protulit autem asa argentum & aurum de thesauris dom9 domini & de thesauris regis: misitq; ad benedab regem syrie qui habitabat in damasco dicens. Fedus inter me & te est. Pater quoq; me9 & pater tu9 habuere cōcordiam: quāobrē misi tibi argētū & aurū: vt rupto federe qd habes cum baasa rege israel facias eum a me recedere. Quo cōperto benadab misit principes exercituum suorū ad vrbes israel: qui percusserunt ahion & dan & abelmaim et vniuersas vrbes neptalim muratas. Quod cum audisset baasa desiit edificare rama & intermisit opus suū. Porro asa rex assumpsit vniuersum iudā & tulerunt lapides de rama & ligna q̄ edificationi pparauerat baasa: edificauitq; ex eis gabaa & maspha. In tēpore illo venit anani ppheta ad asa regē iuda: et dixit ei. Quia habuisti fiduciam in rege syrie & nō in domino deo tuo: idcirco euasit syrie regis exercitus de manu tua. Nonne ethiopes & libies multo plures erāt quadrigis et equitibus & multitudine nimia: quos cū in dn̄o credidisses tradidit in manu tua? Oculi enī dn̄i contēplantur vniuersam terrā: & pbent fortitudinē his q corde pfecto credūt in eū. Stulte igitur egisti: & ppter hoc etiā p̄senti tēpe aduersum te bella cōsurgēt. Iratusq; asa aduersus videntē: iussit eū mitti in neruū: valde quippe sup hoc fuerat indignatus: & interfecit de populo

עד שנת שלשים וחמש למלכות
אסא בשנת שלשים Cap.xvj.
ושש למלכות אסא עלה בעשא
מלך ישראל על יהודה ויבן את
הרמה לבלתי תת יוצא ובא
לאסא מלך יהודה ויצא אסא
כסף וזהב מאצרות בית יהוה
ובית המלך וישלח אל בן הדד
מלך ארם היושב בדרמשק
לאמר ברית ביני ובינך ובין
אבי ובין אביך הנה שלחתי
לך כסף וזהב לך הפר בריתך
את בעשא מלך ישראל ויעלה
מעלי וישמע בן הדד אל המלך
אסא וישלח את שרי החילים אשר
לו אל ערי ישראל ויכו את עיון
ואת דן ואת אבל מים ואת כל
מסכנות ערי נפתלי ויהי כשמע
בעשא ויחדל מבנות את הרמה
וישבת את מלאכתו ואסא המלך
לקח את כל יהודה וישאו את אבני
הרמה ואת עציה אשר בנה בעשא
ויבן בהם את גבע ואת המצפה ובעת
ההיא בא חנני הראה אל אסא מלך
יהודה ויאמר אליו בהשענך על
מלך ארם ולא נשענת על יהוה
אלהיך על כן נמלט חיל מלך ארם
מידך הלא הכושים והלובים היו
לחיל לרב לרכב ולפרשים להרבה
מאד ובהשענך על יהוה נתנם
בידך כי יהוה עיניו משטטות בכל
הארץ להתחזק עם לבבם שלם
אליו נסכלת על זאת כי מעתה יש
עמך מלחמות ויכעס אסא אל
הראה ויתנהו בית המהפכת כי בזעף
עמו על זאת וירצץ אסא מן העם

בעת ההיא והנה דברי אסא הראשנים והאחרונים הנם כתובים על ספר המלכים ליהודה וישראל: ויחלא אסא בשנת שלושים ותשע למלכותו ברגליו עד למעלה חליו וגם בחליו לא דרש את יהוה כי ברפאים: וישכב אסא עם אבתיו וימת בשנת ארבעים ואחת למלכו: ויקברהו בקברתיו אשר כרה לו בעיר דויד וישכיבהו במשכב אשר מלא בשמים וזנים מרקחים במרקחת מעשה וישרפו לו שרפה גדולה עד למאד:

הנה כתב · חלה שנה · עלה · שכב · מות רבע · קבר · שכב · זון רקח · עשה שרף · גדל

Cap. xvij.

וימלך יהושפט בנו תחתיו ויתחזק על ישראל: ויתן חיל בכל ערי יהודה הבצרות ויתן נציבים בארץ יהודה ובערי אפרים אשר לכד אסא אביו: ויהי יהוה עם יהושפט כי הלך בדרכי דויד אביו הראשנים ולא דרש לבעלים: כי לאלהי אביו דרש ובמצותיו הלך ולא כמעשה ישראל: ויכן יהוה את הממלכה בידו ויתנו כל יהודה מנחה ליהושפט ויהי לו עשר וכבוד לרב: ויגבה לבו בדרכי יהוה ועוד הסיר את הבמות ואת האשרים מיהודה: ובשנת שלש למלכו שלח לשריו לבן חיל ולעבדיה ולזכריה ולנתנאל ולמיכיהו ללמד בערי יהודה: ועמהם הלוים שמעיהו ונתניהו וזבדיהו ועשהאל ושמירמות ויהונתן ואדניהו וטוביהו וטוב אדוניה הלוים ועמהם אלישמע ויהורם הכהנים: וילמדו ביהודה ועמהם

מלך · חזק נתן · עיר · נצב · היה · צוה · עשה כון · מלך נתן · כבד גבה · סור במה · שנה · שור · למד

in tēpore illo plurimos. Opera autem asa prima et nouissima scripta sunt in libro regum iuda & israel. Egrotauit etiā asa āno tricesimo nono regni sui: dolore pedum vehementissimo: & nec in ifirmitate sua quesiuit dñm: sed magis in medicorū arte cōfisus est. Dormiuitq cū patrib⁹ suis. Et mortu⁹ est āno quadragesimo primo regni sui: & sepelierūt eū in sepulchro suo q̄d foderat sibi in ciuitate dauid. Posuerunt q̄ eū sup lectū suū plenū aromatibus & vnguētis meretriciis q̄ erāt pigmētariorū arte cōfecta et cōbusserūt sup eū ambitione nimia. 17.

Regnauit autem iosaphat filius eius pro eo: et inualuit contra israel. Constituitq militū numeros in cunctis vrbibus iuda q̄ erāt vallate muris: p̄sidiaq disposuit in terra iuda & in ciuitatibus ephraī quas ceperat asa pater eius. Et fuit dñs cū iosaphat: quia ambulauit in viis dauid patris sui primis. et non sperauit in baalim: sed in deo patris sui: et p̄rexit in preceptis illius: & non iuxta peccata isrl. Cōfirmauitq dominus regnum in manu eius & dedit omnis iuda munera iosaphat: facteq sunt ei infinite diuitie & multa gloria. Cūq sumpsisset cor ei⁹ audaciam propter vias dñi: etiā excelsa et lucos de iuda abstulit. Tertio autem anno regni sui misit de principib⁹ suis benail et obdiam & zachariam et nathanael & micheam vt docerēt in ciuitatib⁹ iuda: & cum eis leuitas semeiā & nathaniam & zabadiam asael q̄q & semiramoth & ionathan adoniāq et tobiam & tobadoniam leuitas: & cum eis elisama & ioram sacerdotes. Docebātq pp̄lm in iuda: habētes

in tpe illo. & ecce sermões asa pri

ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ. καὶ ἰδοὺ οἱ λόγοι ἀσὰ οἱ πρῶ-

mi & nouissimi scripti sunt in libro sermonū

τοι καὶ οἱ ἔσχατοι γεγραμμένοι ἐπὶ βιβλίου λόγων

regum iuda & israel. & egrotauit asa

βασιλέων ἰούδα καὶ ἰσραήλ. καὶ ἐμαλακίσθη ἀσὰ τῷ

anno tricesimo & nono regni sui

ἔτει τῷ τριακοστῷ καὶ ἐννάτῳ τῆς βασιλείας αὐτοῦ

in pedibus suis: vsq ad supra infirmitas sua. &

ἐν τοῖς ποσὶν αὐτοῦ, ἕως ἄνω ἡ ἀρρωστία αὐτοῦ. καὶ

in egritudie sua nō quesiuit dñm sed

ἐν τῇ μαλακίᾳ αὐτοῦ οὐκ ἐξεζήτησε τὸν κύριον ἀλλὰ

medicos. & dormiuit asa cum patrib⁹

τοὺς ἰατρούς. καὶ ἐκοιμήθη ἀσὰ μετὰ τῶν πατέρων

suis. & defunctus est asa in q̄dragesimo &

αὐτοῦ. καὶ ἐτελεύτησεν ἀσὰ ἐν τῷ τεσσαρακοστῷ καὶ

primo anno regni sui. & sepelierūt e

πρώτῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ. καὶ ἔθαψαν αὐ-

um in monumēto: quod fodit sibi in ciuitate dauid.

τὸν ἐν τῷ μνήματι, ᾧ ὤρυξεν ἑαυτῷ ἐν πόλει δαυίδ.

& collocauerūt eū in lecto: & ipleuerūt

καὶ ἐκοίμισαν αὐτὸν ἐπὶ τῆς κοίτης, καὶ ἔπλησαν

cum aromatibus: & gñā vnguētorū aromatariorū. & fece

αὐτὸν ἀρωμάτων, καὶ γένη μύρων μυρεψικῶν. καὶ ἐποί-

runt ei funus magnū: & cōbusserunt eū cō-

ησαν αὐτῷ ἐκφορὰν μεγάλην, καὶ ἔκαυσαν αὐτὸν καύ-

bustiōe magna vsq nimis.

σιν μεγάλην ἕως σφόδρα.

Ca. 17.

Et regnauit iosaphat filius eius p̄ eo:

Καὶ ἐβασίλευσεν ἰωσαφὰτ υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐ-

& p̄ualuit iosaphat cōtra israel: & de

τοῦ, καὶ ἐνίσχυσεν ἰωσαφὰτ ἐπὶ ἰσραήλ, καὶ ἔδω-

dit exercitum in cūctis vrbibus iuda

κεν δύναμιν ἐν πάσαις ταῖς πόλεσιν ἰούδα ταῖς

munitis: & constituit duces in terra iuda

ὀχυραῖς, καὶ κατέστησεν ἡγουμένους ἐν τῇ γῇ ἰούδα

& in ciuitatib⁹ ephraim: quas ceperat

καὶ ἐν ταῖς πόλεσιν ἐφραίμ, ἃς προκατελάβετο ὁ

pater eius asa. & fuit dñs cū iosaphat:

πατὴρ αὐτοῦ ἀσά. καὶ ἐγένετο κύριος μετὰ ἰωσαφάτ,

q̄ñ ambulauit in viis dauid patris sui

ὅτι ἐπορεύθη ἐν ὁδοῖς δαυίδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ταῖς

primis: & nō q̄siuit idola: sed dñm

πρώταις, καὶ οὐκ ἐξεζήτησεν τὰ εἴδωλα, ἀλλὰ κύριον

deū patris sui q̄siuit: & in mā-

τὸν θεὸν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐξεζήτησεν, καὶ ἐν ταῖς ἐν-

datis eius ābulauit: & nō iuxta opera isra

τολαῖς αὐτοῦ ἐπορεύθη, καὶ οὐ κατὰ τὰ ἔργα ἰσρα-

el. & direxit dñs regnum in manu e-

ήλ. καὶ κατεύθυνε κύριος τὴν βασιλείαν ἐν χειρὶ αὐ-

ius: & dedit oīs iuda dona iosaphat:

τοῦ, καὶ ἔδωκε πᾶς ἰούδα δῶρα τῷ ἰωσαφάτ,

& facte sunt ei diuitie & gloria multa. & exaltatū ē

καὶ ἐγένετο αὐτῷ πλοῦτος καὶ δόξα πολλή. καὶ ὑψώθη

cor ei⁹ in viis dñi. & adhuc abstulit excels. &

ἡ καρδία αὐτοῦ ἐν ὁδοῖς κυρίου. καὶ ἔτι ἐξῆρε τὰ ὑψηλὰ καὶ

lucos de terra iuda. & in anno tertio re-

τὰ ἄλση ἀπὸ τῆς γῆς ἰούδα. καὶ ἐν ἔτει τρίτῳ τῆς βασι-

gni sui misit duces suos & filios

λείας αὐτοῦ ἀπέστειλε τοὺς ἡγουμένους αὐτοῦ καὶ τοὺς υἱοὺς τῶν

potentiū & abdiā & zachariā & nathana

δυνατῶν καὶ τὸν ἀβδίαν καὶ τὸν ζαχαρίαν καὶ τὸν ναθανα-

el & micheam: vt docerent in ciuitatib⁹ iuda. & cū

ὴλ καὶ τὸν μιχαίαν, τοῦ διδάσκειν ἐν πόλεσιν ἰούδα. καὶ με-

eis leuite sameas & nathanias & zabdias &

τ' αὐτῶν οἱ λευῖται σαμαίας καὶ ναθανίας καὶ ζαβδίας καὶ

asiel & semiramoth & ionathan & adonias & tobi

ἀσιὴλ καὶ σεμιραμὼθ καὶ ἰωνάθαν καὶ ἀδωνίας καὶ τωβί-

as & tobadonia leuite: & cum ipsis elisama &

ας καὶ τωβαδωνία οἱ λευῖται, καὶ μετ' αὐτῶν ἐλισαμὰ καὶ

ioram sacerdotes: & docebant in iuda: & cum eis

ἰωρὰμ οἱ ἱερεῖς, καὶ ἐδίδασκον ἐν τῷ ἰούδα, καὶ μετ' αὐτῶν

3. Reg. 15. c.

liber legis dñi: & circuibāt ī vrbibus iuda:

βίβλος νόμου κυρίου, καὶ διῆλθον ἐν ταῖς πόλεσιν ἰούδα,

& erudiebāt populū. & fact⁹ fuit pauor dñi sup

καὶ ἐδίδασκον τὸν λαόν. καὶ ἐγένετο ἔκστασις κυρίου ἐπὶ

oīa regna terre ī circuitu iuda: & nō

πάσαις ταῖς βασιλείαις τῆς γῆς κύκλῳ ἰούδα, καὶ οὐκ

bellabant cōtra iosaphat. & de philistiī

ἐπολέμουν πρὸς ἰωσαφάτ. καὶ ἀπὸ τῶν ἀλλοφύλων

deferebāt iosaphat dona & argentū. & ara

ἔφερον τῷ ἰωσαφὰτ δῶρα καὶ ἀργύριον. καί γε οἱ ἄρα-

bes deferebant ei ouiū arietes septē milia septin

βες ἔφερον αὐτῷ προβάτων κριοὺς ἑπτακισχιλίους ἑπτα-

gentos: & hircos septē milia septingentos. &

κοσίους, καὶ τράγους ἑπτακισχιλίους ἑπτακοσίους. καὶ

fuit iosaphat p̄cedens & magnificatus vsq ī sublime.

ἦν ἰωσαφὰτ πορευόμενος καὶ μεγαλυνόμενος ἕως ὕψους.

& edificauit adhuc ī iuda domos & vrbes muni

καὶ ᾠκοδόμησεν ἔτι ἐν τῷ ἰούδα βάρεις καὶ πόλεις ὀχυ-

tas: & opa multa fuerūt ei in iuda. & vi-

ράς, καὶ ἔργα πολλὰ ἐγένετο αὐτῷ ἐν τῷ ἰούδα. καὶ ἄν-

ri bellatores robusti potētes ī hierusalē. &

δρες πολεμισταὶ δυνατοὶ ἰσχύοντες ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ

hic numerus eorū p̄ domos familiarū eorū.

οὗτος ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν κατ' οἴκους πατριῶν αὐτῶν. τῷ

iuda tribuni ednas princeps: & cum eo filii

ἰούδα χιλίαρχοι ἀιδνὰς ὁ ἄρχων, καὶ μετ' αὐτοῦ υἱοὶ

potētie viri robusti trecenta milia. & adhe

δυνάμεως ἄνδρες δυνατοὶ τριακόσιαι χιλιάδες. καὶ ἐχό-

rentes ei: ioanan p̄inceps: & cum eo ducēta

μενοι αὐτῶν, ἰωανὰν ὁ ἄρχων, καὶ μετ' αὐτοῦ διακόσιαι

octoginta milia. & adherentes eis: amasias fili⁹

ὀγδοήκοντα χιλιάδες. καὶ ἐχόμενοι αὐτῶν, ἀμασίας ὁ τοῦ

zechri p̄mptus erga dño: & cum eo ducen-

ζεχρὶ ὁ προθυμούμενος τῷ κυρίῳ, καὶ μετ' αὐτοῦ διακόσι-

ta milia potētes fortitudie. & ex beniamin potētes

αι χιλιάδες δυνατοὶ ἰσχύϊ. καὶ ἐκ τοῦ βενιαμὶν δυνατοὶ

fortitudine eliada: & cum eo sagittarii & clypeati

δυνάμει ἐλιαδᾶ, καὶ μετ' αὐτοῦ τοξόται καὶ πελτασταὶ

ducenta milia. & adherētes eis: iozabad: &

διακόσιαι χιλιάδες. καὶ ἐχόμενοι αὐτῶν, ἰωζαβάδ, καὶ

cum eo centū octoginta milia robusti bel-

μετ' αὐτοῦ ἑκατὸν ὀγδοήκοντα χιλιάδες δυνατοὶ πολέ-

lo. hi q̄ ministrabant regi: extra quos

μου. οὗτοι οἱ λειτουργοῦντες τῷ βασιλεῖ, ἐκτὸς ὧν ἔ-

dedit rex in vrbibus munitis in vni

δωκεν ὁ βασιλεὺς ἐν ταῖς πόλεσι ταῖς ὀχυραῖς ἐν πά-

uersa iudea.

σῃ τῇ ἰουδαίᾳ.

Ca. 18.

Et fuerunt iosaphat adhuc diuitie & gloria

Καὶ ἐγένετο τῷ ἰωσαφὰτ ἔτι πλοῦτος καὶ δόξα

multa: & affinitate cōiunct⁹ ē in domo achaab: & de-

πολλή, καὶ ἐπεγαμβρεύσατο ἐν τῷ οἴκῳ ἀχαάβ, καὶ κα-

scendit in fine annorū ad achaab in samariā: & ma

τέβη εἰς τέλος ἐτῶν πρὸς ἀχαὰβ εἰς σαμάρειαν, καὶ ἔθυ-

ctauit ei achaab oues & boues in multitudie: &

σεν αὐτῷ ἀχαὰβ πρόβατα καὶ μόσχους εἰς πλῆθος, καὶ τῷ

populo q̄ cum eo. & achaab p̄suasit iosaphat vt

λαῷ τῷ μετ' αὐτοῦ. καὶ ἀχαὰβ ἔπεισε τὸν ἰωσαφὰτ τοῦ

ascenderet cum eo in ramoth galaad. & dixit

συναναβῆναι μετ' αὐτοῦ εἰς ῥαμὼθ γαλαάδ. καὶ εἶπεν

achaab rex israel ad iosaphat regem iu-

ἀχαὰβ βασιλεὺς ἰσραὴλ πρὸς ἰωσαφὰτ βασιλέα ἰού-

da: si venies mecum in ramoth galaad? & di-

δα, εἰ πορεύσῃ μετ' ἐμοῦ εἰς ῥαμὼθ τῆς γαλαάδ; καὶ εἶ-

xit ei iosaphat: vt tu sic & ego: & vt popu

πεν αὐτῷ ἰωσαφάτ, ὡς σὺ οὕτω καὶ ἐγώ, καὶ ὡς ὁ λα-

lus tu⁹: & popul⁹ meus: & tecum in bellū. &

ός σου, καὶ ὁ λαός μου, καὶ μετὰ σοῦ εἰς πόλεμον. καὶ

dixit iosaphat regi israel: q̄re iam ho

εἶπεν ἰωσαφὰτ τῷ βασιλεῖ ἰσραήλ, ζήτησον δὴ σή-

die sermonē dñi. & cōgregauit

μερον τὸν λόγον κυρίου. καὶ συνήγαγεν

librum legis dñi & circuibant cunctas vrbes iuda: atq erudiebāt populū. Itaq factus est pauor dñi sup oīa regna terrarum que erant per gyrum iuda: nec audebant bellare contra iosaphat. Sed et philistei iosaphat munera defe rebant: & vectigal argēti. Arabes quoq adducebāt pecora arietum septem milia septingētos: et hircos totidem. Creuit ergo iosaphat et magnificatus est vsq in sublime at q̄ edificauit in iuda domos adinstar turriū vrbesq muratas: & multa opa patrauit in vrbib⁹ iuda. Viri q̄q bellatores & robusti erāt in hierusalē: quorū iste nūerus per domos atq familias singulorum. In iuda p̄inceps exercitus ednas dux & cū eo robustissimorū viri trecēta milia. Post hūc iohanā princeps: & cū eo ducēta octoginta milia. Post illū quoq amasias fili⁹ zechri consecratus dño & cum eo ducenta milia virorū fortiū. Hūc sequebatur robustus ad prelia eliada & cū eo tenentiū arcū & clypeum ducenta milia. Post istū iozabad & cum eo centū octoginta milia expeditorum militum. Hi oēs erant ad manum regis: exceptis aliis quos posuerat in vrbibus muratis et in vniuerso iuda. 18.

Fuit ergo iosaphat diues et inclytus multū & affinitate coniūctus est achab: descēditq post annos ad eū in samariā. Ad cui⁹ aduentū mactauit achab arietes & boues plurimos ipī & populo q venerat cū eo: persuasitq illi vt ascenderet in ramoth galaad. Dixitq achab rex isrl ad iosaphat regē iuda. Veni mecū in ramoth galaad. Cui ille respondit. Vt ego et tu: sicut pp̄ls tu⁹: sic & pp̄ls meus tecumq erim⁹ in bello: dixit iosaphat ad regē isrl. Cōsule obsecro in p̄sentiarū sermonē dñi. Congregauit igitur

ספר תורת יהוה ויסבו בכל ערי יהודה וילמדו בעם: ויהי פחד יהוה על כל ממלכות הארצות אשר סביבות יהודה ולא נלחמו עם יהושפט: ומן פלשתים מביאים ליהושפט מנחה וכסף משא גם הערביאים מביאים לו צאן אילים שבעת אלפים ושבע מאות ותישים שבעת אלפים ושבע מאות: ויהי יהושפט הלך וגדל עד למעלה ויבן ביהודה בירניות וערי מסכנות: ומלאכה רבה היה לו בערי יהודה ואנשי מלחמה גבורי חיל בירושלם: ואלה פקדתם לבית אבותיהם ליהודה שרי אלפים עדנה השר ועמו גבורי חיל שלש מאות אלף: ועל ידו יהוחנן השר ועמו מאתים ושמנים אלף: ועל ידו עמסיה בן זכרי המתנדב ליהוה ועמו מאתים אלף גבור חיל: ומן בנימן גבור חיל אלידע ועמו נשקי קשת ומגן מאתים אלף: ועל ידו יהוזבד ועמו מאה ושמנים אלף חלוצי צבא: אלה המשרתים את המלך מלבד אשר נתן המלך בערי המבצר בכל יהודה:

Ca. xviij.

ויהי ליהושפט עשר וכבוד לרב ויתחתן לאחאב: וירד לקץ שנים אל אחאב לשמרון ויזבח לו אחאב צאן ובקר לרב ולעם אשר עמו ויסיתהו לעלות אל רמות גלעד: ויאמר אחאב מלך ישראל אל יהושפט מלך יהודה התלך עמי רמות גלעד ויאמר לו כמוני כמוך וכעמך עמי ועמך במלחמה: ויאמר יהושפט אל מלך ישראל דרש נא כיום את דבר יהוה: ויקבץ

ירה סבב · עיר היה · מלך · סבב לחם · בוא · נשא · מאה · עלה · בנה סכן · לאך · לחם גבר · שור · מאה · מאה · נדב · חלץ · שרת בדד · עיר בצר · היה כבד · חתן שנה · זבח · סית צלה · אמר · הלך · לחם · קבץ

מלך ישראל את הנביאים ארבע מאות איש ויאמר אלהם הנלך אל רמת גלעד למלחמה אם אחדל ויאמרו עלה ויתן האלהים ביד המלך: ויאמר יהושפט האין פה נביא ליהוה עוד ונדרשה מאתו: ויאמר מלך ישראל אל יהושפט עוד איש אחד לדרוש את יהוה מאתו ואני שנאתיהו כי איננו מתנבא עלי לטובה כי כל ימיו לרעה הוא מיכיהו בן ימלא ויאמר יהושפט אל יאמר המלך כן: ויקרא מלך ישראל אל סריס אחד ויאמר מהר מיכיהו בן ימלא: ומלך ישראל ויהושפט מלך יהודה יושבים איש על כסאו מלבשים בגדים וישבים בגרן פתח שער שמרון וכל הנביאים מתנבאים לפניהם: ויעש לו צדקיהו בן כנענה קרני ברזל ויאמר כה אמר יהוה באלה תנגח את ארם עד כלותם: וכל הנביאים נבאים כן לאמר עלה רמת גלעד והצלח ונתן יהוה ביד המלך: והמלאך אשר הלך לקרא למיכיהו דבר אליו לאמר הנה דברי הנביאים פה אחד טוב אל המלך ויהי נא דברך כאחד מהם ודברת טוב: ויאמר מיכיהו חי יהוה כי את אשר יאמר אלהי אתו אדבר: ויבא אל המלך ויאמר המלך אליו מיכה הנלך אל רמת גלעד למלחמה אם אחדל ויאמר עלו והצליחו וינתנו בידכם: ויאמר אליו המלך עד כמה פעמים אני משביעך אשר לא תדבר אלי רק אמת

נבא רבע מאה חדל נתן דרש נבא יום רוע אמר קרא סרס ישב לבש נבא פנה עשה נגח כלה צלח לאך היה חיה אמר דבר בוא הלך לחם חדל נתן שבע

rex israel prophetarū quadringentos viros & dixit ad eos. In ramoth galaad ad bellandū ire debem⁹ an q̄escere. At illi. Ascēde inquiūt: & tradet deus in manu regis. Dixitq; iosaphat. Nunqt nō est hic prophetes dn̄i: vt ab illo etiā requiramus? Et ait rex israel ad iosaphat. Est vir vn⁹ a quo possum⁹ querere dn̄i voluntatē. sed ego odi eum: quia non prophetat mihi bonū: sed malum omni tpe. Est autē micheas filius iemla. Dixitq; iosaphat. Ne loquaris rex hoc modo. Vocauit ergo rex isrl̄ vnum de eunuchis: & dixit ei. Voca cito micheam filium iemla. Porro rex israel & iosaphat rex iuda vterq; sedebant in solio suo vestiti cultu regio. Sedebant autē in area iuxta portā samarie: omnesq; pphete vaticinabantur corā eis: sedechias vero filius chanana fecit sibi cornua ferrea: & ait. Hec dicit dominus. His ventilabis syriam: donec cōteras eā. Oēsq; prophete similr̄ prophetabāt. atq; dicebant. Ascende in ramoth galaad & prosperaberis: & tradet eos dn̄s in manu regis. Nuncius aūt qui ierat ad vocandum micheam: ait illi. En verba omnium prophetarū vno ore bona regi annunciant. Queso ergo te vt & sermo tu⁹ ab eis nō dissentiat: loquarisq; pspera. Cui respondit micheas. Viuit dn̄s: q̄a q̄dcunq; dixerit mihi deus meus hoc loq̄r. Venit ergo ad regem. Cui rex ait. Michea ire debem⁹ in ramoth galaad ad bellandum: an q̄escere? Cui ille respōdit. Ascendite: cūcta enim prospera euenient: & tradētur hostes in manu⁹ vestras. Dixitq; rex. Iterum atq; iterū te adiuro: vt mihi nō loquaris nisi quod verum est

rex israel pphetas q̄drīgentos vi
ὁ βασιλεὺς ἰσραὴλ τοὺς προφήτας τετρακοσίους ἄν
ros: & dixit eis: si eam in ramoth ga
δρας, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, εἰ πορευθῶ εἰς ῥαμὼθ γα
laad in bellum: an acq̄escam: & dixerūt: ascende:
λαὰδ εἰς πόλεμον, ἢ ἐπίσχω; καὶ εἶπον, ἀνάβαινε,
& tradet deus in manus regis. &
καὶ δώσει ὁ θεὸς εἰς τὰς χεῖρας τοῦ βασιλέως. καὶ
dixit iosaphat: nō est hic pphetes domi
εἶπεν ἰωσαφάτ, οὐκ ἔστιν ὧδε προφήτης τοῦ κυρί
ni adhuc: & q̄remus ab eo? & ait
ου ἔτι, καὶ ἐπιζητήσομεν παρ' αὐτοῦ; καὶ εἶπεν ὁ
rex israel ad iosaphat: est vir vn⁹ vt
βασιλεὺς ἰσραὴλ πρὸς ἰωσαφάτ, ἔστιν ἀνὴρ εἷς τοῦ
q̄ramus dn̄m p eum: & ego odi eum:
ζητῆσαι τὸν κύριον δι' αὐτοῦ, καὶ ἐγὼ μεμίσηκα αὐτόν,
qm̄ nō est pphetans de me in bonis: q̄m
ὅτι οὐκ ἔστι προφητεύων περὶ ἐμοῦ εἰς ἀγαθά, ὅτι
oēs dies eius in malis: ipse micheas
πᾶσαι αἱ ἡμέραι αὐτοῦ εἰς κακά, αὐτὸς μιχαίας
filius iemla. & dixit iosaphat ne loq̄tur
υἱὸς ἰεμλά. καὶ εἶπεν ἰωσαφάτ, μὴ λαλείτω ὁ
rex sic. & vocauit rex israel
βασιλεὺς οὕτως. καὶ ἐκάλεσεν ὁ βασιλεὺς ἰσραὴλ
eunuchum vnū: & dixit: cito voca micheam
εὐνοῦχον ἕνα, καὶ εἶπεν, ταχέως κάλεσον μιχαίαν
filiū iemla. & rex israel & iosaphat
υἱὸν ἰεμλά. καὶ ὁ βασιλεὺς ἰσραὴλ καὶ ἰωσαφὰτ βα
rex iuda sedētes vnusq̄sq; in throno suo:
σιλεὺς ἰούδα καθήμενοι ἕκαστος ἐπὶ θρόνου αὐτοῦ,
vestiti stolis sedebant in area por
ἐνδεδυμένοι στολὰς ἐκάθηντο ἐν τῷ εὐρυχώρῳ τῆς θύ
te samarie. & oēs pphete vaticinabā
ρας σαμαρείας. καὶ πάντες οἱ προφῆται προεφήτευ
tur coram eis. & fecit sibi sedecias
ον ἐναντίον αὐτῶν. καὶ ἐποίησεν ἑαυτῷ σεδεκίας
filius chanaana cornua ferrea: & ait: hec di
υἱὸς χαναανὰ κέρατα σιδηρᾶ, καὶ εἶπεν, τάδε λέ
cit dn̄s: in his ventilabis syriam: donec
γει κύριος, ἐν τούτοις κερατιεῖς τὴν συρίαν, ἕως ἂν
cōsumatur. & oēs pphete pphetabant sic
συντελεσθῇ. καὶ πάντες οἱ προφῆται προεφήτευον οὕ
dicentes: ascende in ramoth galaad & pspera
τως λέγοντες, ἀνάβηθι εἰς ῥαμὼθ γαλαὰδ καὶ εὐοδωθή
beris: & tradet dn̄s in manibus regis.
σῃ, καὶ δώσει κύριος εἰς χεῖρας τοῦ βασιλέως.
& nūcius q̄ iuit ad vocādum micheā: locutus ē
καὶ ὁ ἄγγελος ὁ πορευθεὶς τοῦ καλέσαι τὸν μιχαίαν, ἐλάλησεν
ei dicēs: ecce locuti sunt pphete in ore vno bo
αὐτῷ λέγων, ἰδοὺ ἐλάλησαν οἱ προφῆται ἐν στόματι ἑνὶ ἀγα
na de rege: & sint iam sermo
θὰ περὶ τοῦ βασιλέως, καὶ γενέσθωσαν δὴ οἱ λό
nes tui sicut vnius ipsoꝝ: & loqueris bona. &
γοι σου ὡς ἑνὸς αὐτῶν, καὶ λαλήσεις ἀγαθά. καὶ
dixit micheas: viuit dn̄s: q̄a quodcūq; dixerit deus ad
εἶπεν μιχαίας, ζῇ κύριος, ὅτι ὃ ἂν εἴπῃ ὁ θεὸς πρός
me: ei loquar: & venit ad regem.
με, αὐτῷ λαλήσω, καὶ ἦλθε πρὸς τὸν βασιλέα.
& dixit ei rex: michea si eam in
καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ βασιλεύς, μιχαία εἰ πορευθῶ εἰς
ramoth galaad in bellum an q̄escam. & dixit:
ῥαμὼθ γαλαὰδ εἰς πόλεμον ἢ ἐπίσχω. καὶ εἶπεν,
ascende & psperaberis & tradetur in ma
ἀνάβαινε καὶ εὐοδωθήσῃ καὶ παραδοθήσεται ἐν χε
nu vestra. & dixit ei rex: quoties ego
ρὶ ὑμῶν. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ βασιλεύς, ποσάκις ἐγὼ
adiuraui te: vt nō loquaris ad me nisi
ὁρκίσω σε, ἵνα μὴ λαλήσῃς πρός με πλὴν ἀλή
veritatem
θειαν

B

D

3.Reg. 22.c.

E

in noīe dn̄i? & ait micheas: vidi israel
ἐν ὀνόματι κυρίου; καὶ εἶπεν μιχαίας, εἶδον τὸν ἰσραὴλ
vniuersuz dispsum in mōtibus sicut oues: q̄bus nō
πάντα διεσπαρμένον ἐν τοῖς ὄρεσιν ὡς πρόβατα, οἷς οὐκ
est pastor. & dixit dn̄s: nō habent duce hi:
ἔστι ποιμήν. καὶ εἶπεν κύριος, οὐκ ἔχουσιν ἡγούμενον οὗ
reuertātur vnusq̄sq; in domū suā in pa
τοι, ἀναστρεφέτωσαν ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ἐν εἰρή
ce. & ait rex israel ad iosaphat: nōne
νῃ. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς ἰσραὴλ πρὸς ἰωσαφάτ, οὐκ
dixi tibi: q̄ nō pphetat de me bona: sed ma
εἶπόν σοι, ὅτι οὐ προφητεύει περὶ ἐμοῦ ἀγαθά, ἀλλ' ἢ κα
la? & dixit micheas: nō sic. audite verbū do
κά; καὶ εἶπε μιχαίας, οὐχ οὕτως. ἀκούσατε λόγον κυ
mini. vidi dn̄m sedentē in solio suo: & om
ρίου. εἶδον τὸν κύριον καθήμενον ἐπὶ θρόνου αὐτοῦ, καὶ πᾶ
nis exercitus celi stetit a dextris eius: &
σα δύναμις τοῦ οὐρανοῦ εἱστήκει ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ καὶ
a sinistris eius. & dixit dn̄s: q̄s decipi
ἐξ ἀριστερῶν αὐτοῦ. καὶ εἶπεν κύριος, τίς ἀπατή
et achaab regem israel: vt ascen
σει τὸν ἀχαὰβ βασιλέα ἰσραήλ, τοῦ ἀναβῆσε
dat & corruat in ramoth galaad? & dixit
σθαι καὶ πεσεῖσθαι εἰς ῥαμὼθ γαλαάδ; καὶ εἶπεν
hic sic: & hic dixit sic. & egressus est
οὗτος οὕτως, καὶ οὗτος εἶπεν οὕτως. καὶ ἐξῆλθε τὸ
spūs & stetit corā dn̄o: & ait: ego decipi
πνεῦμα καὶ ἔστη ἐνώπιον κυρίου, καὶ εἶπεν, ἐγὼ ἀπα
am eū. & dixit dn̄s in quo? & dixit: egre
τήσω αὐτόν. καὶ εἶπεν κύριος ἐν τίνι; καὶ εἶπεν, ἐξε
diar & ero spūs mēdax in ore omni
λεύσομαι καὶ ἔσομαι πνεῦμα ψευδὲς ἐν στόματι πάν
um pphetarū eius. & dixit: decipies &
των τῶν προφητῶν αὐτοῦ. καὶ εἶπεν, ἀπατήσεις καὶ
p̄ualebis: egredere & fac ita. & nūc ecce de
δυνήσῃ, ἔξελθε καὶ ποίησον οὕτως. καὶ νῦν ἰδοὺ ἔδω
dit dn̄s spūm mēdacē in ore oīm pro
κε κύριος πνεῦμα ψευδὲς ἐν στόματι πάντων τῶν προ
phetarū tuoꝝ hoꝝ: & dn̄s locut⁹ est sup te mala.
φητῶν σου τούτων, καὶ κύριος ἐλάλησεν ἐπὶ σὲ κακά.
& accessit sedecias fili⁹ chanaana & pcussit
καὶ ἤγγισε σεδεκίας υἱὸς χαναανὰ καὶ ἐπάταξε τὸν
micheam in maxillā: & ait ei: q̄ hac
μιχαίαν ἐπὶ τὴν σιαγόνα, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ποίᾳ ταύ
via trāsiuit spūs dn̄i a me vt loq̄
τῃ τῇ ὁδῷ παρῆλθε πνεῦμα κυρίου ἀπ' ἐμοῦ τοῦ λα
retur ad te? & dixit micheas: ecce tu videbis in
λῆσαι πρὸς σέ; καὶ εἶπεν μιχαίας, ἰδοὺ σὺ ὄψει ἐν τῇ
die illa in q̄ ingressus fueris cubiculū de cubiculo vt absco
ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐν ᾗ εἰσελεύσῃ ταμιεῖον ἐκ ταμιείου τοῦ κατα
daris. & dixit rex isrl̄: tollite micheā
κρυβῆναι. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς ἰσλ, λάβετε τὸν μιχαίαν
& reducite ad āmon principem ciuitatis: &
καὶ ἀποστρέψατε πρὸς ἀμμὼν τὸν ἄρχοντα τῆς πόλεως, καὶ
ad ioas filiū regis: & dicetis: sic dixit
πρὸς ἰωὰς υἱὸν τοῦ βασιλέως, καὶ ἐρεῖτε, οὕτως εἶπεν
rex: ponite hunc in domū custodie: & come
ὁ βασιλεύς, θέσθε τοῦτον εἰς οἶκον φυλακῆς, καὶ ἐσθιέ
dat panē tribulatiōis & aquā tribulatiōis: donec re
τω ἄρτον θλίψεως καὶ ὕδωρ θλίψεως, ἕως τοῦ ἐπι
uertar ego in pace. & dixit micheas: si reuertēs
στρέψαι με ἐν εἰρήνῃ. καὶ εἶπεν μιχαίας, ἐὰν ἐπιστρέφων
reuersus fueris ī pace: nō locutus est dn̄s in me. &
ἐπιστρέψῃς ἐν εἰρήνῃ, οὐκ ἐλάλησε κύριος ἐν ἐμοί. καὶ
ait: audite populi oēs. & ascēdit achaab rex
εἶπεν, ἀκούσατε λαοὶ πάντες. καὶ ἀνέβη ἀχαὰβ βασι
israel & iosaphat rex iuda in ra
λεὺς ἰσραὴλ καὶ ἰωσαφὰτ βασιλεὺς ἰούδα εἰς ῥα
moth galaad. & dixit rex israel ad iosa
μὼθ γαλαάδ. καὶ εἶπεν βασιλεὺς ἰσραὴλ πρὸς ἰωσα
phat: coopertar
φάτ, κατακαλύψομαι

3.Reg. 22.d.

F

in noīe dn̄i. At ille ait. Vidi vniuersum israel dispersum in mōtibus sicut oues absq; pastore. Et dixit dominus. Non habent isti dominos: reuertatur vnusquisq; in domū suam in pace. Et ait rex israel ad iosaphat. Nonne dixi tibi q̄ non prophetaret iste mihi quicq̄ boni: sed ea que mala sūt? At ille. Idcirco ait: audite verbum dn̄i. Vidi dn̄m sedētē in solio suo & oēm exercitū celi assistentē ei a dextris & a sinistris. Et dixit dn̄s. Quis decipiet achab regem isrl̄ vt ascēdat & corruat in ramoth galaad. Cūq; diceret vnus hoc modo: & alter alio: processit spūs & stetit corā domino: & ait. Ego decipiā eū. Cui dn̄s: in quo inq̄t decipies? At ille respōdit. Egrediar & ero spūs mēdax in ore oīum pphetarū ei⁹. Dixitq; dn̄s. Decipies: & p̄ualebis: egredere et fac ita. Nūc igitur ecce dn̄s dedit spūm mendacii in ore omniū pphetarū tuorū: et dn̄s locutus est de te mala. Accessit aūt sedechias fili⁹ chanana: & pcussit michee maxillā & ait. Per quā viā trāsiuit spūs dn̄i a me vt loqueretur tibi? Dixitq; micheas. Tu ipse videbis in die illo: q̄n ingressus fueris cubiculū de cubiculo: vt abscōdaris. Precepit aūt rex isrl̄ dicēs. Tollite micheā & ducite eum ad ammō principē ciuitatis et ad ioas filium amelech: & dicetis. Hec dicit rex. Mittite hūc in carcerem & date ei panis modicū & aque pauxillum donec reuertar in pace. Dixitq; micheas. Si reuersus fueris in pace: non est dn̄s locutus ī me. Et ait. audite oēs populi. Igitur ascēderunt rex israel & iosaphat rex iuda in ramoth galaad. Dixitq; rex israel ad iosaphat. Mutabo habitum

בשם יהוה: ויאמר ראיתי את כל ישראל נפוצים על ההרים כצאן אשר אין להן רעה ויאמר יהוה לא אדנים לאלה ישובו איש לביתו בשלום: ויאמר מלך ישראל אל יהושפט הלא אמרתי אליך לא יתנבא עלי טוב כי אם לרע: ויאמר לכן שמעו דבר יהוה ראיתי את יהוה יושב על כסאו וכל צבא השמים עמדים על ימינו ושמאלו: ויאמר יהוה מי יפתה את אחאב מלך ישראל ויעל ויפל ברמת גלעד ויאמר זה אמר ככה וזה אמר ככה: ויצא הרוח ויעמד לפני יהוה ויאמר אני אפתנו ויאמר יהוה אליו במה: ויאמר אצא והייתי לרוח שקר בפי כל נביאיו ויאמר תפתה וגם תוכל צא ועשה כן: ועתה הנה נתן יהוה רוח שקר בפי נביאיך אלה ויהוה דבר עליך רעה: ויגש צדקיהו בן כנענה ויך את מיכיהו על הלחי ויאמר אי זה הדרך עבר רוח יהוה מאתי לדבר אתך: ויאמר מיכיהו הנך ראה ביום ההוא אשר תבוא חדר בחדר להחבא: ויאמר מלך ישראל קחו את מיכיהו והשיבהו אל אמון שר העיר ואל יואש בן המלך: ואמרתם כה אמר המלך שימו זה בית הכלא והאכלהו לחם לחץ ומים לחץ עד שובי בשלום: ויאמר מיכיהו אם שוב תשוב בשלום לא דבר יהוה בי ויאמר שמעו עמים כלם: ויעל מלך ישראל ויהושפט מלך יהודה אל רמת גלעד: ויאמר מלך ישראל אל יהושפט התחפש

ראה נפץ שוב שלם נבא רוע ראה ישב ימן פתה עלה נפל עמד פנה יצא היה פה נבא יכל יצא רוע נגש נכה לחה הנה בוא חבא לקח שוב שור שום אכל שלם שוב אמר עלה חפש

ובוא במלחמה ואתה לבש בגדיך
ויתחפש מלך ישראל ויבאו
במלחמה: ומלך ארם צוה את שרי
הרכב אשר לו לאמר לא תלחמו
את הקטן את הגדול כי אם את
מלך ישראל לבדו: ויהי כראות
שרי הרכב את יהושפט והמה אמרו
מלך ישראל הוא ויסבו עליו
להלחם ויזעק יהושפט ויהוה עזרו
ויסיתם אלהים ממנו: ויהי כראות
שרי הרכב כי לא היה מלך ישראל
וישובו מאחריו: ואיש משך
בקשת לתמו ויך את מלך
ישראל בין הדבקים ובין
השרין ויאמר לרכב הפך ידיך
והוצאתני מן המחנה כי
החליתי: ותעל המלחמה ביום
ההוא ומלך ישראל היה
מעמיד במרכבה נכח ארם עד
הערב וימת לעת בוא השמש:

Cap. xix.

וישב יהושפט
מלך יהודה אל ביתו בשלום
לירושלם: ויצא אל פניו
יהוא בן חנני החזה ויאמר
אל המלך יהושפט הלרשע
לעזר ולשנאי יהוה תאהב
ובזאת עליך קצף מלפני יהוה:
אבל דברים טובים נמצאו עמך כי
בערת האשרות מן הארץ והכינות
לבבך לדרש האלהים: וישב
יהושפט בירושלם וישב ויצא
בעם מבאר שבע עד הר אפרים
וישיבם אל יהוה אלהי אבותיהם:
ויעמד שפטים בארץ בכל ערי
יהודה הבצרות לעיר ועיר: ויאמר
אל השפטים ראו מה אתם עשים

& sic ad pugnã vadã: tu aũt induere vestibus tuis. Mutatoq; rex israel habitu venit ad bellum. Rex aũt syrie preceperat ducibus equitatus sui dicẽs. Ne pugnetis contra minimũ: aut cõtra maximũ nisi contra solũ regẽ israel: itaq; cũ vidissent principes equitatus iosaphat: dixerunt. rex israel est iste. Et circundederunt eum dimicantes. At ille clamauit ad dñm: et auxiliatus est ei: atq; auertit eos ab illo. Cũ eni vidissent duces equitatus q non esset rex israel reliquerunt eũ. Accidit autem vt vnus e populo sagittã in incertũ iaceret & percuteret regem israel inter ceruicem & scaplas. At ille aurige suo ait. Cõuerte manũ tuam & educ me de acie: quia vulneratus sum. Et finita est pugna in die illo. Porro rex isrl stabat in curru suo contra syros vsq; ad vesperam: & mortuꝰ est occidente sole. 19.

Reuersus est autẽ iosaphat rex iuda in domum suã pacifice in hierusalẽ. Cui occurrit iehu filius anani vidẽs & ait ad eum. Impio pbes auxiliũ: & his qui oderũt dñm amicitia iũgeris & idcirco iram quidem domini merebaris: sed bona opera inuẽta sunt in te: eo q abstuleris lucos de terra iuda: & preparaueris cor tuũ vt reqreres deũ. Habitauit ergo iosaphat in hierusalem. Rursumq; egressus est ad pplm de bersabee vsq; ad montẽ ephraim & reuocauit eos ad dñm deũ patrum suorum: constituitq; iudices terre in cunctis ciuitatibus iuda munitis per singula loca: & precipiens iudicibus: videte ait qd faciatis.

⁊ ingrediar in bellum: ⁊ tu induere
καὶ εἰσελεύσομαι εἰς τὸν πόλεμον, καὶ σὺ ἔνδυσαι
vestibus tuis. ⁊ mutatus ẽ rex israel:
τὸν ἱματισμόν σου. καὶ ἠλλοιώθη βασιλεὺς ἰσραήλ.
⁊ ingressus ẽ in bellum. ⁊ rex syrie
καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν πόλεμον. καὶ βασιλεὺς συρίας
pcepit pricipib⁹ curruũ suorũ dicens:
ἐνετείλατο τοῖς ἄρχουσι τῶν ἁρμάτων αὐτοῦ λέγων,
ne pugnetis cõtra puũ ⁊ magnũ: sed
μὴ πολεμεῖτε τὸν μικρὸν καὶ τὸν μέγαν, ἀλλ' ἢ τὸν
regem israel solum. ⁊ factũ ẽ postq̃ viderũt
βασιλέα ἰσραὴλ μονώτατον. καὶ ἐγένετο ὡς εἶδον οἱ
principes curruũ iosaphat: ⁊ ipi
ἄρχοντες τῶν ἁρμάτων τὸν ἰωσαφάτ, καὶ αὐτοὶ
dixerũt: rex israel est. ⁊ circũdederũt eum
εἶπον, βασιλεὺς ἰσραήλ ἐστι. καὶ ἐκύκλωσαν αὐτὸν
vt dimicarẽt. ⁊ clamauit iosaphat: ⁊ dñs
τοῦ πολεμεῖν. καὶ ἐβόησεν ἰωσαφάτ, καὶ κύριος
saluauit eum: ⁊ auertit eos deus ab il
ἔσωσεν αὐτόν. καὶ ἀπέστρεψεν αὐτοὺς ὁ θεὸς ἀπ' αὐ
lo. ⁊ factũ ẽ postq̃ viderũt pncipes curru
τοῦ. καὶ ἐγένετο ὡς εἶδον οἱ ἄρχοντες τῶν ἁρμά
um: q̃ nõ erat rex israel: ⁊ auersi sunt
των, ὅτι οὐκ ἦν ὁ βασιλεὺς ἰσραήλ, καὶ ἀπέστρεψαν
ab eo. ⁊ tetendit vir tendere arcũ ⁊ pcus
ἀπ' αὐτοῦ. καὶ ἐνέτεινεν ἀνὴρ εὐστόχως τόξον καὶ ἐπά
sit regem israel inter pulmonem
ταξε τὸν βασιλέα ἰσραὴλ ἀναμέσον τοῦ πνεύμονος
⁊ inter thoracẽ. ⁊ ait rex
καὶ ἀναμέσον τοῦ θώρακος. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς
aurige: cõuerte manũ tuam ⁊ educ me
τῷ ἡνιόχῳ, ἐπίστρεφε τὴν χεῖρά σου καὶ ἐξάγαγέ με
de pugna: quĩ vulneratus sum. ⁊ finita
ἐκ τοῦ πολέμου, ὅτι τετραυμάτισμαι. καὶ ἐτρο
ta est pugna in die illo. ⁊ rex
πώθη ὁ πόλεμος ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. καὶ ὁ βασιλεὺς
israel stãs in curru e cõtrario syri
ἰσραὴλ ἦν ἑστηκὼς ἐπὶ τοῦ ἅρματος ἐξεναντίας συρί
e vsq; ad vesperã: ⁊ mortuus ẽ occidẽte sole.
ας ἕως ἑσπέρας, καὶ ἀπέθανε δύνοντος τοῦ ἡλίου. Ca. 19.

Et reuersus est iosaphat rex iuda in
Καὶ ἀπέστρεψεν ἰωσαφὰτ βασιλεὺς ἰούδα εἰς
domũ suam in pace in hierusalem. ⁊ egressꝰ ẽ
τὸν οἶκον αὐτοῦ ἐν εἰρήνῃ εἰς ἱερουσαλήμ. καὶ ἐξῆλθεν
in occursum eius ieu filiꝰ anani ppheta.
εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ ἰηοὺ ὁ τοῦ ἀνανὶ ὁ προφήτης.
⁊ ait ad regẽ iosaphat: si peccato
καὶ εἶπε πρὸς τὸν βασιλέα ἰωσαφάτ, εἰ ἁμαρτω
ri tu pbes auxiliũ: vel illi q̃ hĩtus ẽ odio a dño tu amicitia
λῷ σὺ βοηθεῖς, ἢ μισουμένῳ ὑπὸ κυρίου σὺ φιλιά
iũgeris: ppter hoc facta est in te ira dñi. sed
ζεις; διὰ τοῦτο ἐγένετο ἐπὶ σὲ ὀργὴ κυρίου. ἀλλ'
sermões boni inuẽti sunt in te quĩ abstulisti lu
ἢ λόγοι ἀγαθοὶ εὑρέθησαν ἐν σοὶ ὅτι ἐξῆρες τὰ ἄλ
cos de terra iuda: ⁊ direxisti cor
ση ἀπὸ τῆς γῆς ἰούδα, καὶ κατεύθυνας τὴν καρ
tuũ vt reqreres dñm. ⁊ hĩtauit io
δίαν σου ἐκζητῆσαι τὸν κύριον. καὶ κατῴκησεν ἰω
saphat in hierusalem: ⁊ rursus egressus ẽ ad popu
σαφὰτ ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ πάλιν ἐξῆλθεν εἰς τὸν λα
lũ de bersabee vsq; ad mõtẽ ephraim: ⁊ cõuer
ὸν ἀπὸ βηρσαβεὲ ἕως ὄρους ἐφραίμ, καὶ ἐπέστρε
tit eos ad dñm deũ patrum suo
ψεν αὐτοὺς ἐπὶ κύριον τὸν θεὸν τῶν πατέρων αὐ
rum: ⁊ cõstituit iudices in cũctis ciuitati
τῶν. καὶ κατέστησε κριτὰς ἐν πάσαις ταῖς πόλε
bus iuda munitis in ciuitate ⁊ ciuitate.
σιν ἰούδα ταῖς ὀχυραῖς ἐν πόλει καὶ πόλει.
⁊ dixit iudicibus: videte qd vos facitis:
καὶ εἶπε τοῖς κριταῖς, ἴδετε τί ὑμεῖς ποιεῖτε,

quĩ nõ hoĩ vos iudicatis sed dño: ⁊ vo
ὅτι οὐκ ἀνθρώπῳ ὑμεῖς κρίνετε ἀλλ' ἢ τῷ κυρίῳ, καὶ με
biscum verba iudicii: ⁊ nũc sit timor vo
θ' ὑμῶν λόγοι κρίσεως, καὶ νῦν γενέσθω ὁ φόβος κυ
minĩ sup vos ⁊ custodite ⁊ facite: quĩ non
ρίου ἐφ' ὑμᾶς καὶ φυλάσσετε καὶ ποιεῖτε, ὅτι οὐκ
est cũ dño deo nostro iniusticia: nec admirari pso
ἔστι μετὰ κυρίου θεοῦ ἡμῶν ἀδικία, οὐδὲ θαυμάσαι πρό
nam: nec accipe munera. ⁊ in hierusalem cõ
σωπον, οὐδὲ λαβεῖν δῶρα. καί γε ἐν ἱερουσαλὴμ κα
stituit iosaphat de leuitis ⁊ sacerdotibꝰ
τέστησεν ἰωσαφὰτ ἐκ τῶν λευιτῶν καὶ τῶν ἱερέων
⁊ patriarchis israel in iudiciũ dñi ⁊
καὶ τῶν πατριαρχῶν ἰσραὴλ εἰς κρίσιν κυρίου καὶ
in iustificationẽ vt iudicarẽt hĩtantes hierusa
εἰς δικαίωσιν τοῦ κρίνειν τοὺς κατοικοῦντας ἱερουσα
lem. ⁊ pcepit eis dicens: sic agite
λήμ. καὶ ἐνετείλατο αὐτοῖς λέγων, οὕτως ποιήσα
in timore dñi in veritate ⁊ in corde pleno
τε ἐν φόβῳ κυρίου ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἐν καρδίᾳ πλήρει
ois vir iudiciũ veniẽs ad vos fra
πᾶς ἀνὴρ κρίσιν τὴν ἐρχομένην ἐφ' ὑμᾶς τῶν ἀδελ
trũ vestroꝝ q̃ hĩtant in vrbibus suis:
φῶν ὑμῶν τῶν κατοικούντων ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν,
inter sanguinẽ ⁊ sanguinẽ: ⁊ inter pce
ἀναμέσον αἵματος καὶ αἵματος, καὶ ἀναμέσον προστάγ
ptũ ⁊ mãdatũ: ⁊ in iustificatiões ⁊ iu
ματος καὶ ἐντολῆς, καὶ εἰς τὰ δικαιώματα καὶ κρί
dicia. ⁊ distinguetis eis: ⁊ nõ peccabũt
ματα. καὶ διαστελεῖτε αὐτοῖς, καὶ οὐχ ἁμαρτήσονται τῷ
dño: ⁊ non erit ira sup vos ⁊ sup fra
κυρίῳ, καὶ οὐκ ἔσται ὀργὴ ἐφ' ὑμᾶς καὶ ἐπὶ τοὺς ἀδελ
tres vestros. sic agite: ⁊ non peccabitis.
φοὺς ὑμῶν. οὕτως ποιήσατε, καὶ οὐχ ἁμαρτήσεσθε.
⁊ ecce amarias sacerdos dux in vobis in om
καὶ ἰδοὺ ἀμαρίας ὁ ἱερεὺς ἡγούμενος ἐφ' ὑμᾶς εἰς πάν
ne verbũ dñi. ⁊ zabadias filius ismael dux
τα λόγον κυρίου. καὶ ζαβαδίας ὁ υἱὸς ἰσμαὴλ ἡγού
domui iuda in oẽ verbũ regis.
μενος τῷ οἴκῳ ἰούδα εἰς πάντα λόγον τοῦ βασιλέως.
⁊ scribe leuite corã vobis: agite viriliter ⁊
καὶ οἱ γραμματεῖς οἱ λευῖται ἐνώπιον ὑμῶν, ἀνδρίζεσθε καὶ
facite: ⁊ erit dñs cũ bono.
ποιεῖτε, καὶ ἔσται κύριος μετὰ τοῦ ἀγαθοῦ. Ca. 20.

Et post hec venerunt filii moab ⁊ filii ammon:
Καὶ μετὰ ταῦτα ἦλθον οἱ υἱοὶ μωὰβ καὶ υἱοὶ ἀμμών,
⁊ cum eis de ammanitis cõtra iosaphat in pu
καὶ μετ' αὐτῶν ἐκ τῶν ἀμμανιτῶν ἐπὶ ἰωσαφὰτ εἰς πόλε
gnã. ⁊ venerũt ⁊ nũciauerũt iosaphat dicẽtes: venit
μον. καὶ ἦλθον καὶ ἀπήγγειλαν τῷ ἰωσαφὰτ λέγοντες, ἥκει
cõtra te multitudo multa trans mare de sy
ἐπὶ σὲ πλῆθος πολὺ ἐκ τοῦ πέραν τῆς θαλάσσης ἀπὸ συ
ria: ⁊ ecce sunt in asasanthamar: ipsa est engadi.
ρίας, καὶ ἰδού εἰσιν ἐν ἀσασανθαμάρ, αὕτη ἐστὶν ἐνγαδί.
⁊ timuit iosaphat: ⁊ dedit faciem suã ad
καὶ ἐφοβήθη ἰωσαφάτ, καὶ ἔδωκε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐκ
querendũ dñm. ⁊ pdicauit ieiuniũ in vniuersa iuda:
ζητῆσαι τὸν κύριον. καὶ ἐκήρυξεν νηστείαν ἐν παντὶ ἰούδα.
⁊ cõgregatꝰ ẽ iudas vt qreret dñm. ⁊ venerũt ex oĩ
καὶ συνήχθη ἰούδας ἐκζητῆσαι τὸν κύριον. καὶ ἦλθον ἐκ πα
bus vrbibus iuda ad qrendũ dñm. ⁊ stetit io
σῶν τῶν πόλεων ἰούδα ζητῆσαι τὸν κύριον. καὶ ἀνέστη ἰω
saphat in cõtione iuda in hierusalẽ: in domo do
σαφὰτ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἰούδα ἐν ἱερουσαλήμ, ἐν οἴκῳ κυ
mini ante faciem atrii noui. ⁊ dixit: dñe
ρίου κατὰ πρόσωπον τῆς αὐλῆς τῆς καινῆς. καὶ εἶπε, κύριε
deus patrũ nroꝝ nõne tu es ipse deus in celo:
ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν οὐχὶ σὺ εἶ αὐτὸς θεὸς ἐν οὐρανῷ,
⁊ dñaris cũctis regnis gentiũ: ⁊ in
καὶ ἐξουσιάζεις πασῶν τῶν βασιλειῶν τῶν ἐθνῶν; καὶ ἐν τῇ
manu tua fortitudo ⁊ potentia: ⁊ nõ est apud te vt
χειρί σου ἰσχὺς καὶ δυναστεία, καὶ οὐκ ἔστι παρὰ σοὶ τοῦ

Non enim hoĩs exercetis iudicium sed domini: et qdcũq; iudicaueritis in vos redundabit. Sit timor domini vobiscũ & cũ diligentia cũcta facite. Nõ ẽ eni apud dñm deũ nrm iniquitas nec psonarũ acceptio: nec cupido munerũ. In hierusalẽ qq; constituit iosaphat leuitas & sacerdotes & pricipes familiarũ ex israel vt iudicium & causam dñi iudicarẽt habitatoribus eius: pcepitq; eis dicens. Sic agetis in timore dñi fideliter & corde pfecto. Omnẽ causam q̃ venerit ad vos fratrũ vrorum qui habitant in vrbibꝰ suis: inter cognationem & cognationẽ vbicũq; qstio est de lege: de mandato: de cerimoniis: de iustificationibꝰ ostendite eis: vt non peccẽt in dñm: & ne veniat ira sup vos & sup frẽs vros. Sic ergo agẽtes nõ peccabitis. Amarias aũt sacerdos & põtifex vr: in his q̃ ad dñm ptinent psidebit: Porro zabadias filiꝰ hismael q ẽ dux ĩ domo iuda: sup ea opa erit q̃ ad regis officiũ pertinet. Habetisq; magistros leuitas corã vobis: cõfortamini & agite diligẽt: & erit dñs cũ bonis. 20.

Post hec cõgregati sũt filii moab & filii ãmõ & cũ eis de ãmonitis ad iosaphat vt pugnarẽt contra eũ. Veneruñq; nũcii: & ĩdicauerũt iosaphat dicẽtes. Venit cõtra te multitudo magna de his locis q̃ trans mare sũt et de syria: & ecce cõsistũt ĩ asasonthamar: q̃ est engaddi. Iosaphat aũt timore pterritus totũ se cõtulit ad rogandũ dñm: & pdicauit ieiuniũ vniuerso iuda. Cõgregatusq; ẽ iudas ad deprecãdũ dñm: sed & oẽs de vrbibꝰ suis venerũt ad obsecrãdũ eũ. Cumq; stetisset iosaphat ĩ medio cetu iude & hierlm in domo dñi ãte atriũ nouũ ait. Dñe deꝰ patrũ nrorũ tu es deꝰ ĩ celo: & dñaris cũctis regnis gẽtiũ. In manu tua est fortitudo & potẽtia: nec qsq̃ tibi pot resistere. Nõ

כי לא לאדם תשפטו כי ליהוה
ועמכם בדבר משפט: ועתה יהי
פחד יהוה עליכם שמרו ועשו כי
אין עם יהוה אלהינו עולה ומשא
פנים ומקח שחד: וגם בירושלם
העמיד יהושפט מן הלוים והכהנים
ומראשי האבות לישראל למשפט
יהוה ולריב וישבו ירושלם: ויצו
עליהם לאמר כה תעשון ביראת
יהוה באמונה ובלבב שלם: וכל ריב
אשר יבוא עליכם מאחיכם הישבים
בעריהם בין דם לדם בין תורה
למצוה לחקים ולמשפטים והזהרתם
אתם ולא יאשמו ליהוה והיה קצף
עליכם ועל אחיכם כה תעשון ולא
תאשמו: והנה אמריהו כהן הראש
עליכם לכל דבר יהוה וזבדיהו בן
ישמעאל הנגיד לבית יהודה לכל
דבר המלך ושטרים הלוים לפניכם
חזקו ועשו ויהי יהוה עם הטוב:
ויהי אחרי כן באו בני

Cap. xx.

מואב ובני עמון ועמהם מהעמונים
על יהושפט למלחמה: ויבאו ויגידו
ליהושפט לאמר בא עליך המון
רב מעבר לים מארם והנם בחצצון
תמר היא עין גדי: ויירא ויתן
יהושפט את פניו לדרוש ליהוה
ויקרא צום על כל יהודה: ויקבצו
יהודה לבקש מיהוה גם מכל ערי
יהודה באו לבקש את יהוה: ויעמד
יהושפט בקהל יהודה וירושלם
בבית יהוה לפני החצר החדשה:
ויאמר יהוה אלהי אבתינו הלא
אתה הוא אלהים בשמים ואתה
מושל בכל ממלכות הגוים ובידך
כח וגבורה ואין עמך להתיצב הלא

אתה אלהינו הורשת את ישבי
הארץ הזאת מלפני עמך ישראל
ותתנה לזרע אברהם אהבך לעולם:
וישבו בה ויבנו לך בה מקדש
לשמך לאמר: אם תבוא עלינו רעה
חרב שפוט ודבר ורעב נעמדה לפני
הבית הזה ולפניך כי שמך בבית
הזה ונזעק אליך מצרתנו ותשמע
ותושיע: ועתה הנה בני עמון ומואב
והר שעיר אשר לא נתתה לישראל
לבוא בהם בבאם מארץ מצרים
כי סרו מעליהם ולא השמידום:
והנה הם גמלים עלינו לבוא לגרשנו
מירשתך אשר הורשתנו: אלהינו
הלא תשפט בם כי אין בנו כח לפני
ההמון הרב הזה הבא עלינו ואנחנו
לא נדע מה נעשה כי עליך עינינו: וכל
יהודה עמדים לפני יהוה גם טפם
נשיהם ובניהם: ויחזיאל בן זכריהו
בן בניה בן יעיאל בן מתניה הלוי
מן בני אסף היתה עליו רוח יהוה
בתוך הקהל: ויאמר הקשיבו כל
יהודה וישבי ירושלם והמלך
יהושפט כה אמר יהוה לכם אתם
אל תיראו ואל תחתו מפני ההמון
הרב הזה כי לא לכם המלחמה כי
לאלהים: מחר רדו עליהם הנם
עלים במעלה הציץ ומצאתם
אתם בסוף הנחל פני מדבר ירואל:
לא לכם להלחם בזאת התיצבו
עמדו וראו את ישועת יהוה עמכם
יהודה וירושלם אל תיראו ואל
תחתו מחר צאו לפניהם ויהוה
עמכם: ויקד יהושפט אפים ארצה
וכל יהודה וישבי ירושלם נפלו
לפני יהוה להשתחות ליהוה: ויקמו

ירש · נתן עלם · בנה קדש · בוא רעע · שפט עמד · פנה · זעק צור · שמע ישע · נתן · בוא · סור שמד · ירש · שפט כח · המן · בוא ידע · עשה · טפף · נשה · היה · אמר קשב · ירא חתת · פנה לחם · ירד הנה · עלה · דבר · לחם יצב · ראה ישע · ירא · חתת יצא · פנה קדד · אף · שחה קום

ne tu deus noster interfecisti omnes habitatores terre huius coram populo tuo israel: & dedisti eā semini abraā amici tui in sempiternū? Habitaueruntqꝫ in ea: & extruxerūt in illa sctūariū nomini tuo dicētes. Si irruerit sup nos mala: gladius iudicii: pestilētia & fames: stabimus corā domo hac in conspectu tuo in q̄ inuocatū est nomē tuū: & clamabimus ad te in tribulationib⁹ nostris: & exaudies nos saluosqꝫ facies. Nūc igitur ecce filii ammō & moab et mons seyr per quos nō cōcessisti israel vt trāsirent quādo egrediebātur de egypto: sed declinauerūt ab eis & nō interfecerūt illos. E cōtrario agūt et nitūtur eiicere nos de possessione quā tradidisti nobis de⁹ nr. Ergo non iudicabis eos? In nobis qdē non est tāta fortitudo vt possimus huic multitudini resistere q̄ irruit sup nos. Sed cū ignorem⁹ quid agere debeam⁹ hoc solū habem⁹ residui vt oclos nros dirigam⁹ ad te. Oīs vero iuda stabat coram dño cū puulis & vxorib⁹ & liberis suis. Erat aūt iazihel fili⁹ zacharie filii banaie filii iehihel filii mathanie leuites de filiis asaph: sup quē factus ē spūs dñi in medio turbe: & ait. Attendite oīs iuda: & q habitatis ī hierusalē: & tu rex iosaphat. Hec dicit dñs vobis. Nolite timere nec paueatis hāc multitudinē. Non est enī vrā pugna: sed dei. Cras descēdetis cōtra eos. Ascensuri enī sunt p cliuū noīe sîs: & īuenietis illos in sūmitate torrētis q est cōtra solitudinē hieruhel. Nō enim eritis vos qui dimicabitis: sed tantūmodo cōfidēter state: & videbitis auxiliū dñi sup vos. O iuda & hierl̄m nolite timere nec paueatis. Cras egredimini cōtra eos: & dñs erit vobiscū. Iosaphat ergo et iuda & oēs habitatores hierl̄m ceciderūt proni in terrā corā dño & adorauerunt eum. Porro

resistat tibi. nōne tu es deus noster qui interfecisti
ἀντιστῆναι. οὐχὶ σὺ εἶ ὁ θεὸς ἡμῶν ὁ ἐξολοθρεύσας τοὺς
habitantes terram hanc a facie populi
κατοικοῦντας τὴν γῆν ταύτην ἀπὸ προσώπου τοῦ λαοῦ
tui israel: et dedisti eam semini abraam
σου ἰσραήλ, καὶ ἔδωκας αὐτὴν τῷ σπέρματι ἀβραὰμ τῷ
amico tuo in seculum: et habitauerunt in ea: et edifi
φίλῳ σου εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ κατῴκησαν ἐν αὐτῇ, καὶ ᾠκο-
cauerunt tibi in ea sanctuarium nomini tuo dicentes:
δόμησαν σοι ἐν αὐτῇ ἁγίασμα τῷ ὀνόματί σου λέγοντες,
si irruerint sup nos mala: gladius: iudicium: mors: fa
ἐὰν ἐπέλθῃ ἐφ' ἡμᾶς κακά, ῥομφαία, κρίσις, θάνατος, λι-
mes: stabimus coram domo hac et coram te:
μός, στησόμεθα ἐναντίον τοῦ οἴκου τούτου καὶ ἐναντίον σου,
quia nomen tuum inuocatum est in loco hoc: et
ὅτι τὸ ὄνομά σου ἐπικέκληται ἐπὶ τῷ τόπῳ τούτῳ, καὶ
clamabimus ad te a tribulatione nra: et exaudies et
βοησόμεθα πρὸς σὲ ἀπὸ τῆς θλίψεως ἡμῶν, καὶ ἀκούσῃ καὶ
saluabis. et nunc ecce filii ammon et moab et mons seir:
σώσεις. καὶ νῦν ἰδοὺ οἱ υἱοὶ ἀμμὼν καὶ μωὰβ καὶ ὄρος σηείρ,
in quos non dedisti israel vt transiret p eos qn egre
εἰς οὓς οὐκ ἔδωκας τῷ ἰσραὴλ διελθεῖν δι' αὐτῶν ἐν τῷ ἐκ-
diebatur ipsi de terra egypti: qm declinauerunt ab e-
πορεύεσθαι αὐτοὺς ἐκ γῆς αἰγύπτου, ὅτι ἐξέκλιναν ἀπ' αὐ-
is et non interfecerunt illos: et ecce ipsi aggrediun
τῶν καὶ οὐκ ἐξωλόθρευσαν αὐτούς, καὶ ἰδοὺ αὐτοὶ ἐπιχει-
tur cōtra nos venire et eicere nos a pos-
ροῦσιν ἐφ' ἡμᾶς τοῦ ἐλθεῖν καὶ ἐκβαλεῖν ἡμᾶς ἀπὸ τῆς κλη-
sessione nostra: quam dedisti nobis. dñe deus noster non iu-
ρονομίας ἡμῶν, ἧς ἔδωκας ἡμῖν, κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν οὐ κρι-
dicabis in eis: qui non est nobis fortitudo ad resistendum contra
νεῖς ἐν αὐτοῖς; ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἰσχὺς τοῦ ἀντιστῆναι πρὸς τὸ
multitudinem multam hanc quae venit sup nos: et non sci
πλῆθος τὸ πολὺ τοῦτο τὸ ἐλθὸν ἐφ' ἡμᾶς, καὶ οὐκ οἴδαμεν
mus quid faciemus: quia in te oculi nostri. et
τί ποιήσομεν, ὅτι ἐπὶ σοὶ οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν. καὶ
ois iuda stetit coram dño: et paruuli eorum
πᾶς ἰούδας ἑστηκὼς ἔναντι κυρίου, καὶ τὰ παιδία αὐτῶν
et vxores eorum et filii eorum. et iezihel filius
καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν. καὶ ἰεζιὴλ ὁ τοῦ
zacharie filii banaie filii ieiel filii mathaniae leui
ζαχαρίου υἱοῦ βαναίου υἱοῦ ἰεϊὴλ υἱοῦ μαθθανίου ὁ λευί-
tes de filiis asaph: factus est sup eum spūs do
της ἀπὸ τῶν υἱῶν ἀσάφ, ἐγένετο ἐπ' αὐτὸν πνεῦμα κυ-
mini in concione: et dixit: audite ois iuda,
ρίου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ εἶπεν, ἀκούσατε πᾶς ἰούδα
et qui habitatis in hierlm: et rex io
καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ ὁ βασιλεὺς ἰω-
saphat. hec dicit dñs vobis: nolite timere vos nec
σαφάτ. τάδε λέγει κύριος ὑμῖν, μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς μηδὲ
formidetis a facie turbe multe huius:
πτοηθῆτε ἀπὸ προσώπου τοῦ ὄχλου τοῦ πολλοῦ τούτου,
quia non vobis est acies: sed deo. cras de-
ὅτι οὐχ ὑμῖν ἐστιν ἡ παράταξις, ἀλλ' ἢ τῷ θεῷ. αὔριον κα-
scēdite cōtra eos: ecce ascendunt p ascensum
τάβητε ἐπ' αὐτούς, ἰδοὺ ἀναβαίνουσι κατὰ τὴν ἀνάβασιν
asis: et inuenietis eos vos in summitate torrētis iu-
ἀσίς, καὶ εὑρήσετε αὐτοὺς ὑμεῖς ἐπ' ἄκρου τοῦ χειμάρρου κα-
xta faciem solitudinis ieriel: nō vobis e pugnare
τὰ πρόσωπον τῆς ἐρήμου ἰεριήλ. οὐχ ὑμῖν ἐστι πολεμῆσαι
in hac: state et intelligite et videte salutē dñi q
ἐν ταύτῃ, στῆτε καὶ σύνετε καὶ ἴδετε τὴν σωτηρίαν κυρίου τὴν
vobiscum: iuda et hierlm ne timeatis nec paueatis:
μεθ' ὑμῶν, ἰούδα καὶ ἱερουσαλὴμ μὴ φοβεῖσθε μηδὲ πτοηθῆ-
tis egredi cras in occursum eorum: et dñs vobiscum. et
τε ἐξελθεῖν αὔριον εἰς ἀπάντησιν αὐτῶν, καὶ κύριος μεθ' ὑμῶν. καὶ
cadens iosaphat in faciem in terram: et ois iu
κύψας ἰωσαφὰτ ἐπὶ πρόσωπον ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ πᾶς ἰού-
da et habitantes hierusalem: ceciderunt in faci-
δα καὶ οἱ κατοικοῦντες ἱερουσαλήμ, ἔπεσον ἐπὶ πρόσω-
em coram dño vt adorarent dñm. et surrexerunt
πον ἐναντίον κυρίου προσκυνῆσαι τῷ κυρίῳ. καὶ ἀνέστησαν

C

D

E

leuite de filiis caath et de filiis core:
οἱ λευῖται ἀπὸ τῶν υἱῶν καὰθ καὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν τῶν κορηνῶν,
ad laudandū dñm deū israel in voce magna in excelsū.
αἰνεῖν κυρίῳ τῷ θεῷ ἰσραὴλ ἐν φωνῇ μεγάλῃ εἰς ὕψος.
et surrexerunt mane: et egressi sunt in desertum thecoe.
καὶ ὤρθρισαν τοπρωΐ, καὶ ἐξῆλθον εἰς τὴν ἔρημον θεκωέ.
cū vero proficiscerentur ipsi: stetit iosaphat et clamauit et di
ἐν τῷ ἐξελθεῖν αὐτούς, ἔστη ἰωσαφὰτ καὶ ἐβόησε καὶ εἶ-
xit: audite me iuda et habitantes in hieru
πεν, ἀκούσατέ μου ἰούδα καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐν ἱερου-
salem: credite dño deo vestro: et fideles
σαλήμ, ἐμπιστεύσατε κυρίῳ τῷ θεῷ ὑμῶν, καὶ ἐμπιστευθήσεσθε.
eritis: credite in prophetis eius: et prosperabimini.
ἐμπιστεύσατε ἐν προφήταις αὐτοῦ, καὶ εὐοδωθήσεσθε.
et consilium habuit cum populo: statuit cantores
καὶ συνεβουλεύσατο μετὰ τοῦ λαοῦ, καὶ ἔστησε ψαλτῳδοὺς
et laudantes dñm: vt confiterentur et laudarent dñm
καὶ αἰνοῦντας τὸν κύριον, ἐξομολογεῖσθαι καὶ αἰνεῖν κυρίῳ
sanctum cum egrederentur ante exercitum. et
τὰ ἅγια ἐν τῷ ἐκπορεύεσθαι ἔμπροσθεν τῆς δυνάμεως. καὶ
dicebant: confitemini dño: qm in eternum misericordia
ἔλεγον, ἐξομολογεῖσθε τῷ κυρίῳ, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος
eius. et cum cepissent laudē suā et con
αὐτοῦ. καὶ ἐν τῷ ἄρξασθαι αὐτοὺς τῆς αἰνέσεως αὐτῶν καὶ τῆς ἐξο-
fessiōe: dedit dñs insidias vt pugnarent cōtra
μολογήσεως, ἔδωκε κύριος ἐνέδρους τοῦ πολεμεῖν τοὺς
filios ammon et moab et mōte seir qui egressi fuerāt cōtra
υἱοὺς ἀμμὼν καὶ μωὰβ καὶ ὄρος σηεὶρ τοὺς ἐξελθόντας ἐπὶ
iudā: et cōuersi sunt. et surrexerunt filii ammon et
ἰούδαν, καὶ ἐτροπώθησαν. καὶ ἀνέστησαν οἱ υἱοὶ ἀμμὼν καὶ
moab aduersus habitantes montē seir: vt cōtererent et dele
μωὰβ ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας ὄρος σηεὶρ, ἐκτρῖψαι καὶ ἐξο-
rent eos: et postquā perdiderūt habitantes
λοθρεῦσαι αὐτούς· καὶ ὡς συνετέλεσαν τοὺς κατοικοῦντας
seir: surrexerunt adinuicem: et apprehendit vir pro-
σηείρ, ἀνέστησαν κατ' ἀλλήλων, καὶ ἐλάβετο ἀνὴρ τοῦ πλη-
ximum suum in corruptionē. et iudas venit in specu-
σίον αὐτοῦ εἰς διαφθοράν. καὶ ἰούδας ἦλθεν ἐπὶ τὴν σκο-
lam in solitudine: et aspexit et vidit multitudinē.
πιὰν τῆς ἐρήμου, καὶ ἐπέβλεψε ἐπὶ τὸ πλῆθος,
et ecce oēs mortui ceciderunt in terra: non erat
καὶ ἰδοὺ πάντες νεκροὶ πεπτωκότες ἐπὶ τῆς γῆς, οὐκ ἦν
saluatus. et venit iosaphat et populus eius ad spoli
σεσωσμένος. καὶ ἦλθεν ἰωσαφὰτ καὶ ὁ λαὸς αὐτοῦ σκυλεῦ-
andū spolia eorum: et inuenerunt iumenta multa et sarci
σαι τὰ σκῦλα αὐτῶν, καὶ εὗρον κτήνη πολλὰ καὶ ἀποσκευ-
nas et spolia et vasa desiderabilia. et diripuerunt si
ὴν καὶ σκῦλα καὶ σκεύη ἐπιθυμητά, καὶ ἐσκύλευσαν ἑαυ-
bi. et fuerunt dies tres predantium spo
τοῖς, καὶ ἐγένοντο ἡμέραι τρεῖς προνομευόντων τὰ σκῦ-
lia: qm multa erāt. et die quarta cōgregati sunt
λα, ὅτι πολλὰ ἦν. καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τετάρτῃ ἐπισυνήχθη-
in valle benedictionis: illic enim benedixerunt
σαν εἰς τὴν κοιλάδα τῆς εὐλογίας, ἐκεῖ γὰρ εὐλόγησαν τὸν
dño. propter hoc vocauerūt nomē loci illius val
κύριον, διὰ τοῦτο ἐκάλεσαν τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου κοι-
lis benedictionis vsqꝫ in hanc diem. et reuersus est ois
λὰς εὐλογίας ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ ἐπέστρεψε πᾶς
vir iuda in hierusalem: et iosaphat dux eo-
ἀνὴρ ἰούδα εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ ἰωσαφὰτ ἡγούμενος αὐ-
rum reuersus est in hierlm in leticia magna: qm
τῶν ἐπέστρεψεν εἰς ἱερουσαλὴμ ἐν εὐφροσύνῃ μεγάλῃ, ὅτι
letificauit ipsos dñs de inimicis suis. et ingressi sunt in hieru
εὔφρανεν αὐτοὺς κύριος ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν. καὶ εἰσῆλθον εἰς ἱερου-
salem in psalteriis et citharis et in tubis in domum dñi. et factus
σαλὴμ ἐν νάβλαις καὶ κινύραις καὶ ἐν σάλπιγξιν εἰς οἶκον κυρίου. καὶ ἐγένετο
est pauor dñi sup vniuersa regna terre cum audissent ipsi:
ἔκστασις κυρίου ἐπὶ πάσας τὰς βασιλείας τῆς γῆς ἐν τῷ ἀκοῦσαι αὐ-
qm pugnauit dñs cum inimicis israel. et fuit in pace
τοὺς ὅτι ἐπολέμησε κύριος μετὰ τῶν ὑπεναντίων ἰσραήλ. καὶ εἰρήνευσεν
regnum iosaphat: et requiem dedit ei deus eius per circuitum.
ἡ βασιλεία ἰωσαφάτ, καὶ κατέπαυσεν αὐτῷ ὁ θεὸς αὐτοῦ κυκλόθεν.

Psal. 106.

F

leuite de filiis caath et de filiis chore laudabant dñm deum israel voce magna in excelsū. Cūqꝫ mane surrexissent egressi sunt p desertū thecue. profectisqꝫ eis stās iosaphat in medio eorū dixit. Audite me viri iuda: & omnes habitatores hierusalē. Credite in dño deo vro: & securi eritis: credite pphetis eius: & cūcta euenient pspera. Deditqꝫ cōsiliū poplo & statuit cātores dñi vt laudarēt eū i turmis suis et antecederent exercitū: ac voce consona dicerēt. Confitemini dño: qm in eternū misericordia eius. Cūqꝫ cepissēt laudes canere vertit dñs insidias eorū in semetipsos filiorū s. āmō et moab & montis seyr: q egressi fuerāt vt pugnarēt cōtra iudā & pcussi sūt. Nāqꝫ filii āmon & moab cōsurrexerūt aduersū habitatores montis seyr: vt interficerent & delerēt eos. Cūqꝫ hoc opere ppetrassent: etiā in semetipsos versi mutuis cōcidere vulnerib⁹. Porro iuda cum venisset ad speculā q̄ respicit solitudinē vidit pcul oēm late regionē plenā cadauerib⁹: nec supesse quenqꝫ q necē potuisset euadere. Venit ergo iosaphat et oīs ppl's cū eo ad detrahēda spolia mortuorū: & inuenerūtqꝫ inter cadauera variā supellectilē vestes quoqꝫ & vasa pciosissima: & diripuerunt: ita vt oīa portare nō posset: nec p tres dies spolia auferre p̄ pde magnitudie: die aūt q̄rto cōgregati sūt ī valle bñdictiōis. Etenī qm̄ ibi bñdixerūt dño: vocauerūt locū illū vallē bñdictiōis vsqꝫ in p̄ntē diem. Reuersusqꝫ ē oīs vir iuda & hitatoꝛs hierl̄m & iosaphat ante eos ī hierl̄m cum leticia magna eo q' dedisset eis dñs gaudiū de inimicis suis. Ingressiqꝫ sūt in hierl̄m cū psalteriis et citharis & tubis ī domū dñi. Irruitāt pauor dñi sup vniuersa regna terrarū cū audissēt q' pugnasset dñs cōtra inimicos isrl̄. Quieuitqꝫ regnū iosaphat & pbuit ei de⁹ pacē p cir

הלוים מן בני הקהתים ומן בני
הקרחים להלל ליהוה אלהי ישראל
בקול גדול למעלה: וישכימו בבקר
ויצאו למדבר תקוע ובצאתם עמד
יהושפט ויאמר שמעוני יהודה וישבי
ירושלם האמינו ביהוה אלהיכם
ותאמנו האמינו בנביאיו והצליחו:
ויועץ אל העם ויעמד משררים
ליהוה ומהללים להדרת קדש
בצאת לפני החלוץ ואמרים הודו
ליהוה כי לעולם חסדו: ובעת החלו
ברנה ותהלה נתן יהוה מארבים
על בני עמון מואב והר שעיר הבאים
ליהודה וינגפו: ויעמדו בני עמון
ומואב על ישבי הר שעיר להחרים
ולהשמיד וככלותם ביושבי שעיר
עזרו איש ברעהו למשחית: ויהודה
בא על המצפה למדבר ויפנו אל
ההמון והנם פגרים נפלים ארצה
ואין פליטה: ויבא יהושפט ועמו
לבז את שללם וימצאו בהם לרב
ורכוש ופגרים וכלי חמדות וינצלו
להם לאין משא ויהיו ימים שלושה
בוזים את השלל כי רב הוא: וביום
הרבעי נקהלו לעמק ברכה כי שם
ברכו את יהוה על כן קראו את שם
המקום ההוא עמק ברכה עד היום:
וישבו כל איש יהודה וירושלם
ויהושפט בראשם לשוב אל
ירושלם בשמחה כי שמחם יהוה
מאיביהם: ויבאו ירושלם בנבלים
ובכנרות ובחצצרות אל בית יהוה:
ויהי פחד אלהים על כל ממלכות
הארצות בשמעם כי נלחם יהוה
עם אויבי ישראל: ותשקט מלכות
יהושפט וינח לו אלהיו מסביב:

גדל עלה · שכם בקר · יצא · אמן · נבא צלח · יעץ עמד · שור הלל · יצא · פנה · ידה עלם · חלל רנן · הלל ארב · בוא · נגף עמד · חרם · שמד כלה · ישב שחת · בוא צפה · פנה המן · פלט בוא · בזז מצא · רכב רכש · נצל נשא · היה יום · שלש · רבע קהל · קום · שוב · בוא · חצר · היה מלך · לחם · איב שקט · נוח סבב

וימלך יהושפט על יהודה בן
שלשים וחמש שנה במלכו
ועשרים וחמש שנה מלך בירושלם
ושם אמו עזובה בת שלחי: וילך
בדרך אביו אסא ולא סר ממנה
לעשות הישר בעיני יהוה: אך
הבמות לא סרו ועוד העם לא הכינו
לבבם לאלהי אבתיהם: ויתר דברי
יהושפט הראשנים והאחרנים
הנם כתובים בדברי יהוא בן חנני
אשר העלה על ספר מלכי ישראל:
ואחרי כן אתחבר יהושפט מלך
יהודה עם אחזיה מלך ישראל הוא
הרשיע לעשות: ויחברהו עמו
לעשות אניות ללכת תרשיש
ויעשו אניות בעציון גבר: ויתנבא
אליעזר בן דודוהו ממרשה על
יהושפט לאמר כהתחברך עם
אחזיהו פרץ יהוה את מעשיך
וישברו אניות ולא עצרו ללכת
אל תרשיש: וישכב

Cap. xxi.

יהושפט עם אבתיו ויקבר עם
אבתיו בעיר דויד וימלך יהורם בנו
תחתיו: ולו אחים בני יהושפט
עזריה ויחיאל וזכריהו ועזריהו
ומיכאל ושפטיהו כל אלה בני
יהושפט מלך יהודה: ויתן להם
אביהם מתנות רבות לכסף ולזהב
ולמגדנות עם ערי מצרות ביהודה
ואת הממלכה נתן ליהורם כי הוא
הבכור: ויקם יהורם על ממלכת
אביו ויתחזק ויהרג את כל אחיו
בחרב וגם משרי ישראל: בן
שלשים ושתים שנה יהורם במלכו
ושמונה שנים מלך בירושלם:
וילך בדרך מלכי ישראל כאשר

מלך · סור · עשה · במה כון · הנה כתב · עלה · חבר · רשע חבר · אנה הלך · עשה נבא · עשה · שבר · שכב קבר · מלך · אח · נתן · נתן רבב · עיר צור · מלך · בכר קום · חזק הרג · שר · שמן שנה

cuitum. Regnauit igitur iosaphat super iudam & erat triginta quinque annorum cum regnare cepisset. Viginti autem & quinque annis regnauit in hierusalem & nomen matris eius azuba filia selachi. Et ambulauit in via patris sui asa: nec declinauit ab ea faciens que placita erant coram domino. Veruntamen ooo excelsa non abstulit: & adhuc populus non direxerat cor suum ad dominum deum patrum suorum. Reliqua autem gestorum iosaphat priorum & nouissimorum scripta sunt in verbis Iehu filii anani: oooooooo que digessit in libro regum israel. ooooooooooo Post hec iniit amicitias iosaphat rex oooooooo iuda cum ochozia rege israel: cuius oooooooo opera fuerunt impiissima: & particeps fuit ooo vt faceret naues que irent in tharsis. oooooooooo Feceruntque classem in asiongaber. Prophetauit autem eliezer filius dodau de maresa ad ooooooooooo iosaphat dicens. Quia habuisti fedus cum oooo ochozia: percussit dominus opera tua: oooooooooooo contriteque sunt naues nec potuerunt ire oooo in tharsis. 21.

Dormiuit autem ooo iosaphat cum patribus suis: & sepultus est cum eis in ciuitate dauid: regnauitque ioram filius eius oo pro eo: qui habuit fratres filios iosaphat: oooo azariam et iahihel & zachariam et azariam oooo et michael & saphatiam. Omnes hi filii ooooooo iosaphat regis iuda. Deditque eis ooooooooooooo pater suus multa munera argenti & auri & pensationes cum ciuitatibus munitissimis in iuda. Regnum autem tradidit ioram eo quod esset oooooooooo primogenitus. Surrexit autem ioram super regnum patris sui. Cumque se confirmasset: occidit omnes fratres suos gladio & quosdam de principibus israel. Triginta duorum annorum erat ioram cum regnare cepisset: & octo annis regnauit in hierusalem: oo ambulauitque in viis regum israel sicut ooooo

τ regnauit iosaphat sup iuda filius trigin
καὶ ἐβασίλευσεν ἰωσαφὰτ ἐπὶ τὸν ἰούδα υἱὸς τριάκον
ta τ quinque annorum cum regnaret ipse: τ viginti
τα καὶ πέντε ἐτῶν ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν, καὶ εἴκοσι
τ quinque annis regnauit in hierusalem: τ nomen
καὶ πέντε ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ ὄνομα
matri eius azuba filia selei. τ ambulauit in
τῇ μητρὶ αὐτοῦ ἀζουβὰ θυγάτηρ σελεΐ. καὶ ἐπορεύθη ἐν
viis asa patris sui. τ non declinauit
ταῖς ὁδοῖς ἀσὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. καὶ οὐκ ἐξέκλινεν
ab ipsis vt faceret rectum coram dño. verũtñ
ἀπ' αὐτῶν τοῦ ποιῆσαι τὸ εὐθὲς ἐνώπιον κυρίου. πλὴν
excelsa nõ ablata sũt: τ adhuc populus nõ direxerat
τὰ ὑψηλὰ οὐκ ἐξήρθη, καὶ ἔτι ὁ λαὸς οὐ κατεύθυνεν τὴν
cor suum ad dñm deum patrum suorũ.
καρδίαν αὐτῶν πρὸς κύριον τὸν θεὸν τῶν πατέρων αὐτῶν.
τ reliqui sermões iosaphat primi τ nouissimi
καὶ οἱ λοιποὶ λόγοι ἰωσαφὰτ οἱ πρῶτοι καὶ οἱ ἔσχατοι
nõne scripti sunt in sermõib⁹ ieu filii anani: quos scri
οὐκ ἰδοὺ γεγραμμένοι ἐν λόγοις ἰηοῦ τοῦ ἀνανί, οὓς κατέ
psit in libro regum israel. τ post hec
γραψεν ἐπὶ βιβλίου βασιλέων ἰσραήλ. καὶ μετὰ ταῦ
cõmunicauit iosaphat rex iuda cum ochozi
τα ἐκοινώνησεν ἰωσαφὰτ βασιλεὺς ἰούδα μετὰ ὀχοζί
a rege israel. τ ipse egit impie ad faciendũ.
ου βασιλέως ἰσραήλ. καὶ αὐτὸς ἠνόμησε τοῦ ποιῆσαι.
τ cõmunicauit cum ipso vt faceret naues τ
καὶ ἐκοινώνησε μετ' αὐτοῦ τοῦ ποιῆσαι πλοῖα καὶ πο
iret in tharsis. τ fecit naues in gesionga
ρευθῆναι εἰς θαρσεῖς. καὶ ἐποίησε νῆας εἰς γασιὼν γά
ber. τ pphetauit eliezer filius dodiu de mari
βερ. καὶ προεφήτευσεν ἐλιέζερ ὁ τοῦ δωδίου ἐκ μαρι
sa cõtra iosaphat dicens: quia cõmunicasti ochozia:
σὰ ἐπὶ ἰωσαφὰτ λέγων, ὡς ἐκοινώνησας τῷ ὀχοζίᾳ,
dissipauit dñs opera tua: τ cõtrite sunt na
διέκοψε κύριος τὰ ἔργα σου, καὶ συνετρίβησαν αἱ νῆ
ues: τ nõ potuerunt ire in tharsis.
ες, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν τοῦ πορευθῆναι εἰς θαρσεῖς. Ca. 21.
Et dormiuit iosaphat cũ patribus su
Καὶ ἐκοιμήθη ἰωσαφὰτ μετὰ τῶν πατέρων αὐ
is: τ sepult⁹ ẽ cum patribus suis in ciuitate
τοῦ, καὶ ἐτάφη μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ ἐν πόλει
dauid: τ regnauit ioram filius eius p eo.
δαυίδ, καὶ ἐβασίλευσεν ἰωρὰμ υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ.
τ ei fratres filii iosaphat: azarias τ ieiel τ
καὶ αὐτῷ ἀδελφοὶ υἱοὶ ἰωσαφάτ, ἀζαρίας καὶ ἰεϊὴλ καὶ
zacharias τ michael τ saphatias. oẽs hi
ζαχαρίας καὶ μιχαὴλ καὶ σαφατίας. πάντες οὗ
filii iosaphat regis iuda. τ dedit e
τοι υἱοὶ ἰωσαφὰτ βασιλέως ἰούδα. καὶ ἔδωκεν αὐ
is iosaphat pater suus dona multa: ar
τοῖς ἰωσαφὰτ ὁ πατὴρ αὐτῶν δόματα πολλά, ἀρ
genti τ aurum: τ arma cũ ciuitatib⁹ mu
γύριον καὶ χρυσίον, καὶ ὅπλα μετὰ πόλεων τε
ratis in iuda. τ regnum dedit
τειχισμένων ἐν ἰούδα. καὶ τὴν βασιλείαν ἔδωκεν
ioram: qm ipse pmogenitus. τ surrexit io
τῷ ἰωράμ, ὅτι αὐτὸς ὁ πρωτότοκος. καὶ ἀνέστη ἰω
ram sup regnũ patris sui: τ cõfir
ρὰμ ἐπὶ τὴν βασιλείαν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ ἐκρα
mat⁹ ẽ: τ iterfecit oẽs fratres su
ταιώθη, καὶ ἀπέκτεινε πάντας τοὺς ἀδελφοὺς αὐ
os in gladio: τ de pncipibus isra
τοῦ ἐν ῥομφαίᾳ, καί γε ἀπὸ τῶν ἀρχόντων ἰσρα
el: fili⁹ exñs triginta τ duorũ annorũ ioram cũ
ήλ, υἱὸς ὢν τριάκοντα καὶ δύο ἐτῶν ἰωρὰμ ἐν τῷ
regnaret ipse: τ octo annis regnauit in hie
βασιλεύειν αὐτόν, καὶ ὀκτὼ ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν ἱε
rusalem. τ ambulauit in via regum
ρουσαλήμ. καὶ ἐπορεύετο ἐν τῇ ὁδῷ βασιλέων
israel: sicut
ἰσραήλ, ὡς oooooooooooooooooooooooooooooo

G · A · B · 3. Reg. 8. c.

egerat domus achab: quia filia achab erat ipsi vxor.
ἐποίησεν οἶκος ἀχαάβ, ὅτι θυγάτηρ ἀχαὰβ ἦν αὐτῷ γυνή.
τ fecit malũ coram dño. τ noluit dñs p
καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου. καὶ οὐκ ἐβούλετο κύριος ἐξο
dere domũ dauid ppter pactum quod iniera cũ dd:
λοθρεῦσαι τὸν οἶκον δαυίδ, διὰ τὴν διαθήκην ἣν διέθετο τῷ δαυίδ,
τ quẽadmodũ dixit ei vt daret cum lucernã τ fi
καὶ ὃν τρόπον εἶπεν αὐτῷ δοῦναι αὐτὸν λύχνον καὶ τοῖς υἱ
liis suis oibus diebus. in diebus illis rebel
οῖς αὐτοῦ πάσας τὰς ἡμέρας. ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἀπέ
lauit edom de sub manu iuda: τ cõstituit regẽ
στη ἐδὼμ ἀπὸ ὑποκάτωθεν χειρὸς ἰούδα, καὶ ἐβασίλευσεν
sup seipsos regem. τ abiit ioram cum pncipibus suis
ἐφ' ἑαυτοὺς βασιλέα. καὶ ᾤχετο ἰωρὰμ μετὰ τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ
τ oẽs currus sui τ ois eqtatus q secum.
καὶ πάντα τὰ ἅρματα αὐτοῦ καὶ πᾶσα ἡ ἵππος ἡ μετ' αὐτοῦ.
τ factũ est τ surrexit ioram: τ pcussit edom q circũ
καὶ ἐγένετο καὶ ἀνέστη ἰωράμ, καὶ ἐπάταξε τὸν ἐδὼμ τὸν κυ
dabat se: τ oẽs pncipes curruum. τ
κλοῦντα αὐτόν, καὶ πάντας τοὺς ἄρχοντας τῶν ἁρμάτων. καὶ
discessit edom a manu iuda vsq ad diẽ hanc.
ἀπέστη ἐδὼμ ἀπὸ χειρὸς ἰούδα ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης.
tunc recessit lobna in tpe illo de sub
τότε ἀπέστη λοβνὰ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἀπὸ ὑποκάτωθεν
manu ioram: qm reliqt dñm deũ pa
χειρὸς ἰωράμ, ὅτι ἐγκατέλιπε κύριον τὸν θεὸν τῶν πατέ
trum suorũ. etenĩ τ ipse fecit excelsa in ciuitatib⁹
ρων αὐτοῦ. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς ἐποίησεν ὑψηλὰ ἐν πόλεσιν
iuda. τ fornicari fecit hitantes hierusalem:
ἰούδα. καὶ ἐξεπόρνευσεν τοὺς κατοικοῦντας ἱερουσαλήμ,
τ seduxit iudam. τ venit ei scriptura
καὶ ἀπεπλάνησε τὸν ἰούδαν. καὶ ἦλθεν αὐτῷ ἐγγραφὴ
ab helia ppheta dicente: hec dicit dñs
παρὰ ἠλιοῦ τοῦ προφήτου λέγοντος, τάδε λέγει κύριος
deus dauid patris tui: qm nõ ambulasti in via
ὁ θεὸς δαυὶδ τοῦ πατρός σου, ἀνθ' ὧν οὐκ ἐπορεύθης ἐν ὁδῷ
iosaphat patris tui: τ in viis asa regis
ἰωσαφὰτ τοῦ πατρός σου, καὶ ἐν ὁδοῖς ἀσὰ βασιλέως
iuda: τ ambulasti in viis regis israel: τ for
ἰούδα, καὶ ἐπορεύθης ἐν ὁδοῖς βασιλέως ἰσραήλ, καὶ ἐξε
nicari fecisti iudam τ hitantes hierusa
πόρνευσας τὸν ἰούδαν καὶ τοὺς κατοικοῦντας ἱερουσα
lem: quẽadmodũ fornicata est domus achaab: τ fra
λήμ, ὃν τρόπον ἐξεπόρνευσεν οἶκος ἀχαάβ, καὶ τοὺς ἀδελ
tres tuos filios patris tui bonos sup te occi
φούς σου υἱοὺς τοῦ πατρός σου τοὺς ἀγαθοὺς ὑπὲρ σὲ ἀπέ
disti: ppter hoc ecce dñs pcutiet te plaga ma
κτεινας, διὰ τοῦτο ἰδοὺ κύριος πατάξει σε πληγὴν με
gna in pplo tuo τ in filiis tuis τ in vxo
γάλην ἐν τῷ λαῷ σου καὶ ἐν τοῖς υἱοῖς σου καὶ ἐν ταῖς γυ
ribus tuis τ in omni substãtia tua: τ tu eris in infir
ναιξί σου καὶ ἐν πάσῃ τῇ ἀποσκευῇ σου, καὶ σὺ ἔσῃ ἐν ἀρρω
mitatibus malis in ĩfirmitatib⁹ ventris tui: vsq quo egrediãt
στίαις πονηραῖς ἐν ἀρρωστίαις κοιλίας σου, ἕως οὗ ἐξέλθῃ τὰ
viscera tua ob infirmitate ex diebus in dies. τ susci
ἔντερά σου ἀπὸ τῆς ἀρρωστίας ἐξ ἡμερῶν εἰς ἡμέρας. καὶ ἐπή
tauit dñs in iorã philistiĩ τ arabas
γειρε κύριος ἐπὶ ἰωρὰμ τοὺς ἀλλοφύλους καὶ τοὺς ἄραβας
τ cõfines ethiopum: τ ascenderũt in iudam:
καὶ τοὺς ὁμόρους τῶν αἰθιόπων, καὶ ἀνέβησαν ἐπὶ ἰούδαν,
τ vastauerunt eum: τ diripuerũt oẽm
καὶ κατεδυνάστευσαν αὐτόν, καὶ ἠχμαλώτευσαν πᾶσαν
substãtiã quã inuenerũt in domo regis: τ filios
τὴν ὑπαρξιν ἣν εὗρον ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ βασιλέως, καὶ τοὺς υἱοὺς
eius τ filias eius: τ nõ relictus est ei filius
αὐτοῦ καὶ τὰς θυγατέρας αὐτοῦ, καὶ οὐ κατελείφθη αὐτῷ υἱὸς
nisi ioachaz iunior de filiis eius. τ post hec om
ἀλλ' ἢ ἰωαχὰζ ὁ νεώτερος τῶν υἱῶν αὐτοῦ. καὶ μετὰ ταῦτα πάν
nia pcussit eum dñs in ventre eius i infirmitate i q nõ
τα ἐπάταξεν αὐτὸν κύριος ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτοῦ ἐν ἀρρωστίᾳ ἐν ᾗ οὐκ
est curatio. τ factũ est de diebus in dies: τ postq
ἔστιν ἴασις. καὶ ἐγένετο ἐξ ἡμερῶν εἰς ἡμέρας, καὶ ὡς

egerat domus achab. Filia quippe achab erat vxor eius. Et fecit malum in conspectu domini. Noluit autem dominus disperdere domum ooooo dauid propter pactum quod inierat cum eo: & quia promiserat vt daret ei lucernam & filiis eius in omni tempore. In diebus illis rebellauit edom ne esset subditus iude: et constituit sibi regem. Cumque transiret ioram cum principibus suis et cuncto equitatu qui erat secum: surrexit nocte & percussit edom: qui se circumdederat: & omnes duces equitatus eius. Attamen rebellauit edom: ne esset sub ditione iuda vsque ad hanc diem. Eo tempore et lobna recessit: ne esset sub manu illius. Dereliquerat enim dominum deum patrum suorum: insuper et excelsa fabricatus est in vrbibus iuda et fornicari fecit habitatores hierusalem & preuaricari iudam. Allate sunt autem ei litere ab helia propheta in quibus scriptum erat. Hec dicit dominus deus dauid patris tui. quoniam non ambulasti in viis iosaphat patris tui: & in viis asa ooo regis iuda: sed incessisti per iter regum ooooo israel: & fornicari fecisti iudam & oooooooooo habitatores hierusalem: imitatus fornicationem domus achab insuper & fratres tuos domum patris tui meliores te occidisti: ecce dominus percutiet te plaga magna cum populo tuo: & filiis et vxoribus tuis: vniuersaque substantia tua. Tu autem egrotabis pessimo languore vteri: donec egrediantur vitalia tua paulatim per singulos dies. Suscitauit ergo dominus contra ioram spiritum philistinorum oooooooo & arabum qui confines sunt ethiopibus: oooooooo & ascenderunt in terram iuda & vastauerunt eam. diripueruntque cunctam substantiam que inuenta est in domo regis: insuper et filios eius & vxores. Nec remansit ei filius nisi ioachaz qui minimus natu erat. Et super hec omnia percussit eum dominus alui languore insanabili. Cumque diei succederet dies et temporum spacia voluerentur: oooo

עשו בית אחאב כי בת אחאב היתה
לו לאשה ויעש הרע בעיני יהוה:
ולא אבה יהוה להשחית את בית
דויד למען הברית אשר כרת לדויד
וכאשר אמר לתת לו ניר ולבניו
כל הימים: בימיו פשע אדום מתחת
יד יהודה וימליכו עליהם מלך:
ויעבר יהורם עם שריו וכל הרכב
עמו ויהי קם לילה ויך את אדום
הסובב אליו ואת שרי הרכב: ויפשע
אדום מתחת יד יהודה עד היום
הזה אז תפשע לבנה בעת ההיא
מתחת ידו כי עזב את יהוה אלהי
אבתיו: גם הוא עשה במות בהרי
יהודה ויזן את ישבי ירושלם וידח
את יהודה: ויבא אליו מכתב מאליהו
הנביא לאמר כה אמר יהוה אלהי
דויד אביך תחת אשר לא הלכת
בדרכי יהושפט אביך ובדרכי אסא
מלך יהודה: ותלך בדרך מלכי
ישראל ותזנה את יהודה ואת
ישבי ירושלם כהזנות בית אחאב
וגם את אחיך בית אביך הטובים
ממך הרגת: הנה יהוה נגף מגפה
גדולה בעמך ובבניך ובנשיך ובכל
רכושך: ואתה בחלים רבים
במחלה מעיך עד יצאו מעיך מן
החלי ימים על ימים: ויער יהוה
על יהורם את רוח הפלשתים
והערבים אשר על יד כושים:
ויעלו ביהודה ויבקעוה וישבו את
כל הרכוש הנמצא לבית המלך
וגם בניו ונשיו ולא נשאר לו בן
כי אם יהואחז קטן בניו: ואחרי
כל זאת נגפו יהוה במעיו לחלי לאין
מרפא: ויהי לימים מימים וכעת

עשה היה · איש · שחת · כרת · נתן נור · יום · מלך · עבר שור · היה קום · נכה סבב · פשע · הר עיר · זנה נדח · בוא כתב · נבא · הלך · זנה · נגף · גדל בנה · נשה רכש · חלה רבב · חלה מעה · יום עור · עלה בקע · שבה מצא · שאר · רפא היה

G · C · A · B

צאת הקץ לימים שנים יצאו מעיו
עם חליו וימת בתחלאים רעים ולא
עשו לו עמו שרפה כשרפת אבתיו:
בן שלשים ושתים היה במלכו
ושמונה שנים מלך בירושלם
וילך בלא חמדה ויקברהו בעיר
דויד ולא בקברות המלכים:

Cap. xxij.

וימליכו יושבי ירושלם
את אחזיהו בנו הקטן תחתיו כי כל
הראשנים הרג הגדוד הבא בערבים
למחנה וימלך אחזיהו בן יהורם
מלך יהודה: בן ארבעים ושתים
שנה אחזיהו במלכו ושנה אחת
מלך בירושלם ושם אמו עתליהו
בת עמרי: גם הוא הלך בדרכי בית
אחאב כי אמו היתה יועצתו
להרשיע: ויעש הרע בעיני יהוה
כבית אחאב כי המה היו לו יועצים
אחרי מות אביו למשחית לו: גם
בעצתם הלך וילך את יהורם בן
אחאב מלך ישראל למלחמה על
חזאל מלך ארם ברמות גלעד ויכו
הרמים את יורם: וישב להתרפא
ביזרעאל כי המכים אשר הכהו
ברמה בהלחמו עם חזהאל מלך ארם
ועזריהו בן יהורם מלך יהודה ירד
לראות את יהורם בן אחאב
ביזרעאל כי חלה הוא: ומאלהים
היתה תבוסת אחזיהו לבוא אל
יורם ובבאו יצא עם יהורם אל
יהוא בן נמשי אשר משחו יהוה
להכרית את בית אחאב: ויהי
כהשפט יהוא עם בית אחאב וימצא
את שרי יהודה ובני אחי אחזיהו
משרתים לאחזיהו ויהרגם: ויבקש
את אחזיהו וילכדהו והוא מתחבא

צא שנה · חלה מות · רוע עשה · קבר · מלך ישב · גדד בוא · חנה · רבע · הלך · היה יעץ · רשע עשה · רוע היה · שחת · יעץ · לחם · נכה · שוב רפא · לחם · ראה · בוס · בוא · כרת היה · שפט מצא · שור שרת · הרג בקש · לכד חבא

duorũ annorũ explect⁹ est circulus: & sic lōga cōsumpt⁹ tabe ita vt egereret etiam viscera sua: lāguore pariter & vita caruit. Mortuusq; est in infirmitate pessima: & nō fecit ei ppl's fm morē cōbustiōis exequas: sicut fecerat maiorib⁹ ei⁹. Triginta duorũ ānorũ fuit cũ regnare cepisset & octo ānis regnauit in hierusalē. Ambulauitq; nō recte: & sepelierũt eũ in ciuitate dd. verũtñ nō i sepulchro regũ. 22.

Constituerũt aũt habitatores hierl'm ochoziā filiũ ei⁹ minimũ regē p eo. Oēs enī maiores natu q ante eũ fuerāt interfecerāt latrones arabũ q irruerāt in castra. Regnauitq; ochozias fili⁹ iorā regis iuda. Quadraginta duorũ ānorũ erat ochozias cũ regnare cepisset: & vno anno regnauit in hierl'm: & nomẽ mris ei⁹ athalia filia amri. Sed et ipe ingressus ē p vias dom⁹ achab. Mater enī ei⁹ ipulit eũ vt ipie ageret. Fecit igitur malum in cōspectu dñi sicut domus achab. Ipi⁹ enī fuerũt ei consiliarii post mortē patris sui in interitũ ei⁹: ābulauitq; in cōsiliis eorũ. Et prexit cũ iorā filio Achab rege israel in bellũ cōtra azael regē syrie in ramoth galaad: vulnerauitq; syri iorā. Qui reuersus est vt curaretur i iezrael. Multas enī plagas acceperat in supradicto certamine. Igitur ochozias fili⁹ ioram rex iuda descendit vt inuiseret iorā filiũ achab in iezrael egrotantem. Volũtatis quippe fuit dei aduersus ochoziā: vt veniret ad iorā: & cum venisset & egrederetur cũ eo aduersum iehu filium namsi: quem vnxit dominus vt deleret domũ achab. Cum ergo euerteret iehu domum achab inuenit principes iuda & filios fratrum ochozie q ministrabāt ei et iterfecit illos. Ipm q̃q; pquirens ochoziam, cōprehendit latitantem

venit tēpus dierũ suorũ i diebus duob⁹ egressa sũt viscera sua cum ventre suo in infirmitate sua. & mortuus ē in infirmitatibus malis: & nō fecit ei populus suus funus & cōbustionē iuxta cōbustionē patrũ eius. filius erat triginta & duorũ annoꝝ iorã cũ regnaret ipse: & octo annis regnauit in hierusalem. & mortuus ē in nō laude: & sepultus ē i ciuitate dauid: & nō in sepulchris regum.

ἦλθεν ὁ καιρὸς τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ εἰς ἡμέρας δύο ἐξῆλθε τὰ ἔντερα αὐτοῦ μετὰ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ἐν ἀρρωστίᾳ αὐτοῦ. καὶ ἀπέθανεν ἐν ἀρρωστίαις πονηραῖς, καὶ οὐκ ἐποίησεν αὐτῷ ὁ λαὸς αὐτοῦ ἐκφορὰν καὶ καῦσιν κατὰ τὴν καῦσιν τῶν πατέρων αὐτοῦ. υἱὸς ἦν τριάκοντα καὶ δύο ἐτῶν ἰωρὰμ ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν, καὶ ὀκτὼ ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ ἀπέθανεν ἐν οὐκ ἐπαίνῳ, καὶ ἐτάφη ἐν πόλει δαυίδ, καὶ οὐκ ἐν τάφοις τῶν βασιλέων.

Ca. 22.

Et regem cōstituerũt hitantes in hierusalem ochoziā filiũ eius iuniorē p eo: qm omnes seniores interfecit latrociniũ qd venit contra eos ab arabibus: & in castris. & regnauit ochozias filius iorã regis iuda. fili⁹ erãs quadraginta & duoꝝ ãnorũ ochozias cũ regnaret ipse: & anno vno regnauit in hierusalem: & nomen matri eius gotholia: filia ambri. & ipse ambulauit in vijs domus achaab: qm mater eius fuit cõsiliatrix eius vt peccaret. & fecit ochozias malum in oculis dñi: sicut domus achaab. qm ipsi fuerũt ei cõsiliarii postq̃ mortuus est patri eius vt pderent eum: & in cõsiliis eorũ ambulauit. & prexit ochozias cum ioram filio achaab rege israel in bellum cõtra azael regem syrie in ramoth galaad. & pcusserũt sagittarii iorã: & reuersus ẽ ioram vt curaretur in iezrael a plagis qbus pcusserant eũ syri in ramoth cũ bellaret ipse cõtra azael regem syrie. & ochozias filius ioram rex iuda descendit ad videndũ ioram filiũ achaab in iezrael: qm egrotabat. & a deo facta est subuersio ochozie vt veniret ad ioram. & cũ venit ipse: egressus ẽ iorã cum eo cõtra iu filiũ namesi vnctũ dñi: quẽ vnxit eũ dñs vt deleret domũ achaab. & factũ est cũ vlcisceretur in domũ achaab: & inuenit pricipes iuda & fratres ochozie q ministrabant ochozie: & interfecit eos. & dixit iu vt quereret ochoziam: & cõphenderũt eũ

Καὶ ἐβασίλευσαν οἱ κατοικοῦντες ἐν ἱερουσαλὴμ τὸν ὀχοζίαν υἱὸν αὐτοῦ τὸν νεώτερον ἀντ' αὐτοῦ, ὅτι πάντας τοὺς πρεσβυτέρους ἀπέκτεινε τὸ λῃστήριον τὸ ἐπελθὸν ἐπ' αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ἀράβων, καὶ ἐν τῇ παρεμβολῇ. καὶ ἐβασίλευσεν ὀχοζίας υἱὸς ἰωρὰμ βασιλέως ἰούδα. υἱὸς ὢν τεσσαράκοντα καὶ δύο ἐτῶν ὀχοζίας ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν, καὶ ἐνιαυτὸν ἕνα ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ ὄνομα τῇ μητρὶ αὐτοῦ γοθολία, θυγάτηρ ἀμβρί. καί γε αὐτὸς ἐπορεύθη ἐν ὁδοῖς οἴκου ἀχαάβ, ὅτι ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἦν σύμβουλος αὐτοῦ ἁμαρτάνειν. καὶ ἐποίησεν ὀχοζίας τὸ πονηρὸν ἐν ὀφθαλμοῖς κυρίου, ὡς οἶκος ἀχαάβ. ὅτι αὐτοὶ ἦσαν αὐτῷ σύμβουλοι μετὰ τὸ ἀποθανεῖν τὸν πατέρα αὐτοῦ τοῦ ἐξολοθρεῦσαι αὐτόν, καὶ ἐν ταῖς βουλαῖς αὐτῶν ἐπορεύθη. καὶ ἐπορεύθη ὀχοζίας μετὰ ἰωρὰμ υἱοῦ ἀχαὰβ βασιλέως ἰσραὴλ εἰς πόλεμον ἐπὶ ἀζαὴλ βασιλέα συρίας εἰς ῥαμὼθ γαλαάδ. καὶ ἐπάταξαν οἱ τοξόται τὸν ἰωράμ, καὶ ἐπέστρεψεν ἰωρὰμ τοῦ ἰατρευθῆναι εἰς ἰεζραὴλ ἀπὸ τῶν πληγῶν ὧν ἐπάταξαν αὐτὸν οἱ σύροι ἐν ῥαμὼθ ἐν τῷ πολεμεῖν αὐτὸν πρὸς ἀζαὴλ βασιλέα συρίας. καὶ ὀχοζίας υἱὸς ἰωρὰμ βασιλεὺς ἰούδα κατέβη θεάσασθαι τὸν ἰωρὰμ υἱὸν ἀχαὰβ ἐν ἰεζραήλ, ὅτι ἠρρώστει. καὶ παρὰ τοῦ θεοῦ ἐγένετο καταστροφὴ ὀχοζίου τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ἰωράμ. καὶ ἐν τῷ ἐλθεῖν αὐτόν, ἐξῆλθεν ἰωρὰμ μετ' αὐτοῦ πρὸς ἰοὺ υἱὸν ναμεσσὶ χριστὸν κυρίου, ὃν ἔχρισεν αὐτὸν κύριος τοῦ ἐξολοθρεῦσαι τὸν οἶκον ἀχαάβ. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐκδικῆσαι τὸν ἰοὺ τὸν οἶκον ἀχαάβ, καὶ εὗρε τοὺς ἄρχοντας ἰούδα καὶ τοὺς ἀδελφοὺς ὀχοζίου λειτουργοῦντας τῷ ὀχοζίᾳ, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτούς. καὶ εἶπεν ἰοὺ τοῦ ζητῆσαι τὸν ὀχοζίαν, καὶ κατέλαβον αὐτὸν

A · B · C

D

dũ curabatur in samaria. & adduxerũt eũ ad iu: & interfecit eũ: & sepelierũt eũ: qm dixit filius est iosaphat: qui quesiuit dñm in toto corde suo. & nõ erat in domo ochozie: q retineret virtutẽ de regno. & gotholia mater ochozie vidit q mortu⁹ est fili⁹ suus: & surrexit & pdidit omne semẽ regni in domo iuda. & tulit iosabeeth filia regis ioas filiũ ochozie: & furata est eũ de medio filioꝝ regis q interficiebant & dedit eũ & nutricẽ eius in cubiculo lectuloꝝ: & abscõdit eũ filia regis ioram iosabeeth soror ochozie vxor ioiade sacerdotis. & abscondit eũ a facie gotholie & nõ interfecit eũ. & fuit ioas absconditus cũ ea in domo dei sex ãnis: & gotholia regnauit sup terram.

ἰατρευόμενον ἐν σαμαρείᾳ. καὶ ἤγαγον αὐτὸν πρὸς ἰού, καὶ ἀπέκτειναν αὐτόν, καὶ ἔθαψαν αὐτόν, ὅτι εἶπεν υἱός ἐστιν ἰωσαφάτ, ὅστις ἐζήτησε τὸν κύριον ἐν ὅλῃ καρδίᾳ αὐτοῦ. καὶ οὐκ ἦν ἐν τῷ οἴκῳ ὀχοζίου, κατισχῦσαι δύναμιν περὶ τῆς βασιλείας. καὶ γοθολία ἡ μήτηρ ὀχοζίου εἶδεν ὅτι τέθνηκεν ὁ υἱὸς αὐτῆς, καὶ ἀνέστη καὶ ἀπώλεσε πᾶν τὸ σπέρμα τῆς βασιλείας ἐν τῷ οἴκῳ ἰούδα. καὶ ἔλαβεν ἰωσαβεὲθ ἡ θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τὸν ἰωὰς υἱὸν ὀχοζίου, καὶ ἔκλεψεν αὐτὸν ἐκ μέσου τῶν υἱῶν τοῦ βασιλέως τῶν θανατουμένων, καὶ ἔδωκεν αὐτὸν καὶ τὴν τροφὸν αὐτοῦ ἐν τῷ ταμιείῳ τῶν κλινῶν, καὶ ἔκρυψεν αὐτὸν ἡ θυγάτηρ τοῦ βασιλέως ἰωρὰμ ἰωσαβεὲθ ἡ ἀδελφὴ ὀχοζίου ἡ γυνὴ ἰωαδὲ τοῦ ἱερέως. καὶ ἔκρυψεν αὐτὸν ἀπὸ προσώπου γοθολίας καὶ οὐκ ἀπέκτεινεν αὐτόν. καὶ ἦν ἰωὰς κεκρυμμένος μετ' αὐτῆς ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ θεοῦ ἓξ ἔτη, καὶ γοθολία ἐβασίλευσεν ἐπὶ τῆς γῆς.

4. Re. 10.

Ca. 23.

4. Reg. 11. a.

Et in ãno septimo cõfortat⁹ ẽ ioiade & sumpsit centuriones azariã filiũ ioram: & ismael filiũ ioanã: & azariam filiũ obed: & maasiã filiũ adaie: & elisaphat filiũ zacharie. & accepit eos secũ in domũ dñi in federe. & circũdederũt iudan: & cõgregauerũt leuitas de cũctis vrbibus iuda: & principes familiarũ israel. & venit in hierusalem: & iniit ois ecclesia pactũ in domo dei cũ rege. & dixit eis: ecce filius regis regnet: sicut locut⁹ est dominus sup domũ dauid. & nũc hic sermo quẽ facietis: tertia ps ex vobis eant ad sabbatũ sacerdotũ & leuitarũ & ianitoꝝ in portis introituũ: & tertia ps in domo regis: & tertia ps in porta media. & ois populus in atriis dom⁹ dñi: & nemo ingrediatur in domũ dñi: nisi sacerdotes & leuite & ministrantes leuitis: ipsi ingrediẽtur: qm sancti sũt: & ois populus obseruent

Ἐν δὲ τῷ ἔτει τῷ ἑβδόμῳ ἐνίσχυσεν ἰωαδὲ καὶ ἔλαβε τοὺς ἑκατοντάρχους τὸν ἀζαρίαν υἱὸν ἰωράμ, καὶ τὸν ἰσμαὴλ υἱὸν ἰωανάν, καὶ τὸν ἀζαρίαν υἱὸν ὠβήδ, καὶ τὸν μαασίαν υἱὸν ἀδαΐου, καὶ τὸν ἐλισαφὰτ υἱὸν ζαχαρίου. καὶ ἔλαβεν αὐτοὺς μετ' αὐτοῦ εἰς οἶκον κυρίου ἐν διαθήκῃ. καὶ ἐκύκλωσαν τὸν ἰούδαν, καὶ συνήγαγον τοὺς λευίτας ἐκ πασῶν τῶν πόλεων ἰούδα, καὶ τοὺς ἄρχοντας τῶν πατριῶν τοῦ ἰσραήλ. καὶ ἦλθεν εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ διέθετο πᾶσα ἡ ἐκκλησία διαθήκην ἐν οἴκῳ τοῦ θεοῦ μετὰ τοῦ βασιλέως. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἰδοὺ ὁ υἱὸς τοῦ βασιλέως βασιλευσάτω, καθὼς ἐλάλησε κύριος ἐπὶ τὸν οἶκον δαυίδ. καὶ νῦν οὗτος ὁ λόγος ὃν ποιήσετε, τὸ τρίτον ἐξ ὑμῶν εἰσπορευέσθωσαν τὸ σάββατον, τῶν ἱερέων καὶ τῶν λευιτῶν καὶ τῶν πυλωρῶν ἐν ταῖς πύλαις τῶν εἰσόδων, καὶ τὸ τρίτον ἐν οἴκῳ τοῦ βασιλέως, καὶ τὸ τρίτον ἐν τῇ πύλῃ τῇ μέσῃ. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἐν αὐλαῖς οἴκου κυρίου, καὶ μηδεὶς εἰσελθέτω εἰς οἶκον κυρίου, εἰ μὴ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ λευῖται καὶ οἱ λειτουργοῦντες τοῖς λευίταις, αὐτοὶ εἰσελεύσονται, ὅτι ἅγιοί εἰσι, καὶ πᾶς ὁ λαὸς φυλασσέτωσαν

A · B · C

in samaria adductumq; ad se occidit & sepelierũt eum: eo q esset filius iosaphat: qui q̃sierat dñm in toto corde suo. Nec erat vltra spes aliqua vt de stirpe qs regnaret ochozie. Siquidē athalia mat ei⁹ videns q mortuus esset filius suus: surrexit & interfecit omnem stirpem regiā domus iuda. Porro iosabeth filia regis tulit ioas filium ochozie: & furata est eũ de medio filiorũ regis cũ interficerētur abscōditq; eũ cũ nutrice sua in cubiculo lectulorum. Iosabeth autē q abscōderat eũ: erat filia regis iorā vxor ioiade pōtificis soror ochozie: & idcirco athalia non interfecit eum. Fuit ergo cum eis in domo dei abscōdit⁹ sex annis qbus regnauit athalia super terram.

23.

Anno autē septimo confortat⁹ ioiada assumpsit centuriones azariam videlicet filium hieroboam et hismael filium iohānan: azariam quoq; filium obed & maasiam filium adaie & elisaphat filiũ zechri: & iniit cũ eis fedus. Qui circũeuntes iudam congregauerunt leuitas de cunctis vrbibus iuda: & principes familiarum israel: veneruntq; in hierusalem. Iniit ergo omnis multitudo pactũ in domo dei cum rege. Dixitq; ad eos ioiada. Ecce filius regis regnabit sicut locutus est dominus super filios dauid. Iste est sermo quem facietis. Tertia pars vestrũ q veniũt ad sabbatũ sacerdotũ & leuitarũ & ianitorũ erit in portis: tertia vero pars ad domũ regis. & tertia ad portā q appellatur fundamēti. Oē vero reliquũ vulgus sit i atriis dom⁹ dñi nec qspiā ali⁹ ingrediatur domũ dñi nisi sacerdotes & q ministrāt de leuitis. Ipsi tñmodo igrediātur qa sanctificati sunt & omne reliquum vulgus obseruet

בשמרון ויבאהו אל יהוא וימתהו
ויקברהו כי אמרו בן יהושפט הוא
אשר דרש את יהוה בכל לבבו ואין
לבית אחזיהו לעצר כח לממלכה:
ועתליהו אם אחזיהו ראתה כי מת
בנה ותקם ותדבר את כל זרע
הממלכה לבית יהודה: ותקח
יהושבעת בת המלך את יואש בן
אחזיהו ותגנב אתו מתוך בני המלך
המומתים ותתן אתו ואת מינקתו
בחדר המטות ותסתירהו יהושבעת
בת המלך יהורם אשת יהוידע הכהן
כי היא היתה אחות אחזיהו מפני
עתליהו ולא המיתתהו: ויהי אתם
בבית האלהים מתחבא שש שנים
ועתליה מלכת על הארץ:

Ca. xxiij.

ובשנה השבעית
התחזק יהוידע ויקח את שרי
המאות לעזריהו בן ירחם
ולישמעאל בן יהוחנן ולעזריהו
בן עובד ואת מעשיהו בן עדיהו
ואת אלישפט בן זכרי עמו בברית
ויסבו ביהודה ויקבצו את
הלוים מכל ערי יהודה וראשי
האבות לישראל ויבאו אל ירושלם
ויכרת כל הקהל ברית בבית האלהים
עם המלך ויאמר להם הנה בן
המלך ימלך כאשר דבר יהוה על
בני דויד: זה הדבר אשר תעשו
השלשית מכם באי השבת לכהנים
וללוים לשערי הספים: והשלישית
בבית המלך והשלישית בשער
היסוד וכל העם בחצרות בית
יהוה: ואל יבוא בית יהוה כי אם
הכהנים והמשרתים מהלוים המה
יבאו כי קדש המה וכל העם ישמרו

בוא מות · קבר · כוח מלך · ראה מות · קום דבר · לקח · גנב · מות ינק · נטה סתר · איש · היה פנה · מות היה · שנה · שבע · חזק שור · מאה · ברת · סבב קבץ · עיר · בוא · כרת · מלך · עשה · שלש בוא · ספף · יסד · בוא · שרת · שמר

custodias dñi. Leuite āt circūdēt regē habētes singuli arma sua: & si qs aliꝰ igressus fuerit tēplū interficiatur: sintq; cū rege & itrāte & egrediēte. Fecerūt ergo leuite & vniuersus iuda iuxta oīa q̄ p̄cepat ioiada pōtifex. Et assūpserūt singuli viros q sub se erāt: & veniebāt pordinē sabbati cū his q iplenerāt sabbatū: & egressi erāt. Siqdē ioiada pōtifex nō dimiserat abire turmas: q̄ sibi p singulas hebdomadas succedere cōsueuerāt. Deditq; ioiada sacerdos cēturioib' lāceas clypeosq; & peltas regis dd: q̄s cōsecrauerat i domo dei. Cōstituitq; oēs populū tenētiū pugiones a pte tēpli dextra vsq; ad partē tēpli sinistra corā altari & tēplo p circuitū regis: & eduxerunt filiū regis & iposuerūt ei diadema & testimoniū: & cōstituerūt eū regē. Vnxit q; illū ioiada pōtifex & filii eiꝰ iprecatiq; sūt ei atq; dixerūt. Viuat rex. Quod cū audisset athalia vocē scilicet currētiū atq; laudātiū regē: igressa est ad ppl'm in tēplum dñi. Cūq; vidisset regē stantē sup gradū in itroitu: & principes turmasq; circa eum oēmq; ppl'm terre gaudētem atq; clangentem tubis & diuersi gñis organis cōcinentē: vocēq; laudantium: scidit vestimēta sua: & ait. Insidie insidie. Egressus aūt ioiada pontifex ad cēturiones & principes exercitus: dixit eis. Educite illam extra septa templi: & iterficiatur foris gladio. Precepitq; sacerdos ne occideretur i domo dñi. Et iposuerūt ceruicibus eius manus. Cūq; intrasset portam equorum domus regis interfecerunt eam ibi. Pepigit autem ioiada fedus iter se vniuersumq; populum & regem vt esset ppl's dñi. Itaq; igressus est ois populus domū

baal: & destruxerūt eā: et altaria ac simulachra illiꝰ cōfregerūt: mathan q̄q; sacerdotē baal iterfecerūt ante aras. Cōstituit aūt ioiada p̄positos in domo dñi & sub manibꝰ sacerdotū & leuitarum q̄s distribuit dauid in domo dñi: vt offerrent holocausta dño: sicut scriptū ē i lege moysi: in gaudio & canticis: iuxta dispositionē dd. Cōstituit q̄q; ianitores in portis domꝰ dñi: vt nō igrederetur eā imundus in oī re. Assūpsitq; centuriones & fortissimos viros ac principes ppl'i & oē vulgꝰ terre: & fecerūt descēdere regem de domo dñi & introire per medium porte supioris i domū regis. & collocauerunt eum in solio regali. Letatusq; est ois populus terre & vrbs quieuit. Porro athalia interfecta est gladio.

24.

SEptem annorū erat ioas cū regnare cepisset & q̄dragīta annis regnauit in hierl'm. Nomē matris eius sebia de bersabee. Fecitq; quod bonum est coram domino cunctis diebus ioiade sacerdotis. Accepit autem ei ioiada vxores duas: e qbꝰ genuit filios & filias: postq̄ placuit ioas vt istauraret domū dñi: congregauitq; sacerdotes & leuitas & dixit eis. Egredimini ad ciuitates iuda & colligite de vniuerso isrl' pecuniā ad sartatecta tēpli dei nr̄i p singulos ānos: festinatoq; hoc facite. Porro leuite egere negligētius. Vocauitq; rex ioiadam principem & dixit ei. Quare tibi nō fuit cure: vt cogeres leuitas inferre de iuda & de hierl'm pecuniā q̄ cōstituta est a moyse suo dñi vt inferret eā ois multitudo isrl' in tabernaculū testimonii? Athlia eni ipiissima & filii eiꝰ destruxerūt domū dei: & de vniuersis q̄ sctificata fuerāt in tēplo dñi ornauerunt phanū baalim. Precepit ergo rex & fecerunt arcam:

posuerūtq3 eā iuxta portā domꝰ dñi forinsecus. Et pdicatū ē in iuda & hierl'm vt deferret singli preciū dño qd cōstituit moyses fuꝰ dei sr oēm isrl' in deserto. Letatiq3 sunt cūcti principes & ois ppl's: & ingressi cōtulerunt in arcā atq3 miserūt ita vt ipleretur. Cūq3 tps esset vt deferrēt arcā corā rege p man9 leuitaꝝ: videbāt ei multā pecuniā: igrediebatur scriba regis & quē prim9 sacerdos cōstituerat: effūdebātq3 pecuniā q̄ erat ī arca. Porro arcā reportabāt ad locū suū Sicq3 faciebāt p singl'os dies. Et cōgregata est infinita pecunia quā dederunt rex & ioiada his q pērāt opib9 dom9 dñi. At illi conducebāt ex ea cesores lapidū & artifices operū singuloꝝ vt instaurarēt domū dñi: fabros qq3 ferri & eris vt qd cadere cepat fulciretur. Egerūtq3 hi q opabātur idustrie & obducebatur parietū cicatrix p man9 coꝝ: ac suscitauerūt domū dei in statū pristinū: & firmiter eā stare fecerūt. Cūq3 cōplessent oia opa: detulerūt corā rege & ioiada reliquā partē pecunie: de q̄ facta sūt vasa tēpli in misteriū ad holocausta: phiale qq3 & cetera vasa aurea & argētea. Et offerebātur holocausta ī domo dñi iugit cūctis dieb9 ioiade. Senuit āt ioiada plenus dierū & mortu9 ē cū cētū trigita ēēt ānorū: sepelierūtq3 eū ī ciuitate dd cū regibus: eo q̄ fecisset bonū cū isrl' & cū domo eius. Postq3 autē obiit ioiada igressi sunt pricipes iuda: & adorauerūt regē. Qui delinit9 obsequiis eorū acqeuit eis. Et dereliqrūt tēplū dñi dei patrū suoꝝ: seruierūtq3 lucis & sculptilib9: & facta ē ira dñi cōtra iudā & hierl'z ppter hoc pctm. Mittebatq3 eis pphetas vt reuerterētur ad dñm: qs ptestātes illi audire nolebāt. Spūs itaq3 dei iduit zachariā filiū ioiade sacerdotē: & stetit ī cōspectu populi & dixit eis. Hec dicit dñs deus. Quare transgredimini preceptum

dñi qd vobis nō pderit: & dereliqsistis dñm vt derelinqueret vos. Qui congregati aduersus eū miserunt lapides iuxta regis imperiū in atrio dom9 dñi. Et nō est recordat9 ioas rex misericordie quā fecerat ioiada pater illi9 secū: sed interfecit filiū ei9. Qui cū moreretur ait. Videat dñs & reqrat. Cūq3 euolut9 esset annus ascēdit cōtra eū exercit9 syrie venitq3 in iudā & hierusal: & interfecit cūctos pricipes ppli: atq3 vniuersam predā miserunt regi in damascū. Et certe cū pmodic9 venisset numerus syrorum: oō tradidit dñs in manib9 eorū infinitā multitudinē eo q̄ dereliqsset dñz deū patrū suorum. In ioas qq3 ignominiosa exercuere iudicia: & abeuntes dimiserūt eū in lāguorib9 magnis. Surrexerūt aūt cōtra eū serui sui in vltionē sanguinis filii ioiade sacerdotis & occiderunt eū in lectulo suo & mortu9 est: sepelierūtq3 eū in ciuitate dd sed non in sepulchris regū. Insidiati vero sūt ei zabath filius semath āmanitidis: & iosabath filiꝰ semarith moabitidis. Porro filii ei9 ac sūma pecunie que adunata fuerat sub eo: & instauratio dom9 dei scripta sūt diligenti9 in libro regū. Regnauit aūt amasias filius eius pro eo.

25.

Uiginti quinq3 annorū erat amasias cum regnare cepisset & viginti noue ānis regnauit in hierl'm. Nomē mrīs ei9 ioiadē de hierl'm. Fecitq3 bonū ī cōspectu dñi verūtn̄ nō in corde pfecto. Cūq3 roboratū sibi videret iperiū iugulauit seruos q occiderāt regē patrē suū: sed filios eorū nō iterfecit: sicut scriptū est in libro legis moysi: vbi pcepit dñs dicēs. Nō occidētur patres p filiis: neq3 filii p patrib9 suis: sed vnusqsq3 ī suo pcō morietur. Cōgregauit igitur amasias iudā: & cōstituit eos p familias: tribunosq3 & cēturiōes in vniuerso iuda & bēiami & recēsuit

a viginti annis sursum inuenitq; trecēta milia iuuenū q egrederentur ad pugnā & tenerēt hastā et clypeū. Mercede quoq; conduxit de isrl' centū milia robustorū: centū talentis argēti. Venit aūt homo dei ad illū: & ait. O rex ne egrediatur tecū exercitus israel. Nō est enim dñs cū isrl' & cūctis filiis ephraim. Quod si putas in robore exercitus bella consistere: superari te faciet deus ab hostibus. Dei quippe est & adiuuare & in fugā cōuertere. Dixitq; amasias ad hominē dei. Quid ergo fiet de centum talentis que dedi militibus isrl'? Et respondit ei homo dei. Habet dominus vnde tibi dare possit multo his plura. Separauit itaq; amasias exercitū q venerat ad eū ex ephraī: vt reuerteretur in locū suū. At illi contra iudam vehementer irati: reuersi sunt in regionē suā. Porro amasias cōfidēter duxit populū suū: & abiit in vallē salinarū: percussitq; filios seyr decē milia. Et alia decē milia virorū cepe rūt filii iuda: & adduxerūt ad p̄ruptū cuiusdā petre: precipitauerūtq; eos de sūmo in p̄ceps: qui vniuersi crepuerūt. At ille exercitus quē remiserat amasias ne secum iret ad p̄liū: diffusus est in ciuitatibus iuda: a samaria vsq; bethorō: & interfectis tribus milib9 diripuit predam magnā. Amasias quoq; post cedem idumeorum & allatos deos filiorū seyr: statuit illos in deos sibi & adorabat eos: & illis adolebat incensū. Quā obrem iratus dominus contra amasiā misit ad illum prophetam qui diceret ei. Cur adorasti deos qui non liberauerunt p̄p̄lm suū de manu tua? Cūq; hec ille loq̄retur. Rñdit ei. Nū cōsiliarius regis es? Quiesce ne interficiam te. Discedensq; p̄pheta: scio inquit q

C

D

E

F

4.Re. 14.c.

G

cogitauerit deus occidere te: qui et fecisti hoc malū: & insup nō acquieuisti consilio meo. Igitur amasias rex iuda inito pessimo cōsilio misit ad ioas filiū ioachaz filii iehu regem israel dicens. Veni videamus nos mutuo. At ille remisit nuncios dicens. Carduus qui est in libano: misit ad cedrum libani dicens. Da filiā tuam filio meo vxorem. Et ecce bestie que erant in silua libani trāsierunt & conculcauerunt carduū. Dixisti percussi edō: et idcirco erigitur cor tuum in superbiam. Sede in domo tua. Cur malū aduersum te p̄uocas: vt cadas et tu et iudas tecum? Noluit autē audire amasias: eo q dei esset volūtas vt traderetur in man9 hostiū p̄pter deos edom. Ascendit igitur ioas rex israel: & mutuos sibi prebuere conspectus. Amasias autem rex iuda erat in bethsames iude. Corruitq; iudas coram israel: & fugit in tabernacula sua. Porro amasiā regē iuda filiū ioas filii ioachaz cepit ioas rex israel in bethsames: & adduxit in hierusalem: destruxitq; murum ei9 a porta ephraim vsq; ad portā anguli quadringentis cubitis. Omne quoq; aurū & argētū & vniuersa vasa q̄ repererat in domo dei: & apud obededō: in thesauris etiam domus regie: necnon & filios obsidū reduxit in samariā. Vixit autē amasias filius ioas rex iuda postq; mortu9 est ioas filius ioachaz rex israel quindecī annis. Reliqua aūt sermonū amasie priorum & nouissimorum scripta sunt in libro regū iuda et israel. Qui postq;

אשר סר אמציהו מאחרי יהוה ויקשרו עליו קשר בירושלם וינס לכישה וישלחו אחריו לכישה וימיתהו שם: וישאהו על הסוסים ויקברו אתו עם אבתיו בעיר יהודה:

Ca.xxvi.

ויקחו כל עם יהודה את עזיהו והוא בן שש עשרה שנה וימליכו אתו תחת אביו אמציהו: הוא בנה את אילות וישבה ליהודה אחרי שכב המלך עם אבתיו: בן שש עשרה שנה עזיהו במלכו וחמשים ושתים שנה מלך בירושלם ושם אמו יכליה מן ירושלם: ויעש הישר בעיני יהוה ככל אשר עשה אמציהו אביו: ויהי לדרש אלהים בימי זכריהו המבין בראת האלהים ובימי דרשו את יהוה הצליחו האלהים: ויצא וילחם בפלשתים ויפרץ את חומת גת ואת חומת יבנה ואת חומת אשדוד ויבנה ערים באשדוד ובפלשתים: ויעזרהו האלהים על פלשתים ועל הערביים הישבים בגור בעל והמעונים: ויתנו העמונים מנחה לעזיהו וילך שמו עד לבוא מצרים כי החזיק עד למעלה: ויבן עזיהו מגדלים בירושלם על שער הפנה ועל שער הגיא ועל המקצוע ויחזקם: ויבן מגדלים במדבר ויחצב ברות רבים כי מקנה רב היה לו ובשפלה ובמישור אכרים וכרמים בהרים ובכרמל כי אהב אדמה היה: ויהי לעזיהו חיל עשי מלחמה יוצאי צבא לגדוד במספר פקדתם ביד יעואל הסופר ומעשיהו השוטר על יד חנניהו משרי המלך: כל מספר

recessit a domino: tetenderūt ei insidias in hierusalē. Cūq; fugisset lachis miserunt et interfecerūt eum ibi: reportātesq; sup equos sepelierūt eū cū ptrib9 suis in ciuitate dd. 26.

Omnis autem populus iuda filium eius oziam annorum sedecim constituit regē p amasia patre suo. Ipe edificauit ahilat: & restituit eā ditioni iude postq; dormiuit rex cū patribus suis. Sedecim annorum erat ozias cū regnare cepisset & quinquaginta duobus annis regnauit in hierl'm. Nomē matris eius iecelia de hierl'm. Fecitq; qd erat rectū in oculis domini iuxta omnia q̄ fecerat amasias pater eius: & exquisiuit deū in dieb9 zacharie intelligentis & videntis deum. Cumq; requireret dnm direxit eū in omnibus. Deniq; egressus est & pugnauit contra philistiim & destruxit murū geth et murum iamnie murumq; azoti. Edificauit quoq; opida in azoto & philistiim: & adiuuit eum deus cō tra philistiim & contra arabes qui habitabāt in gurbaal et cōtra āmonitas. Appēdebātq; āmonite munera ozie: et diuulgatū est nomē eius vsq; ad introitū egypti ppter crebras victorias. Edificauitq; ozias turres in hierusalē: sup portā āguli: et sup portā vallis: & reliqs in eodē muri latere firmauitq; eas. Extruxitq; turres i solitudine et effodit cisternas plurimas eo q̄ haberet multa pecora: tā in cāpestribus q̄z in heremi vastitate. Vineas q̄q; habuit & vinitores in mōtib9 et i carmelo: erat qppe homo agriculture deditus. Fuit āt exercit9 bellatorū ei9 q pcedebāt ad plia sub manu iehihel scribe: maasieq; doctoris: & sub manu ananie qui erat de ducibus regis. Omnisq; numerus

quo recessit amesias a dño: cōuersa ē cōtra ipm cōiuratio in hierusalem: τ fugit in lachis: τ miserunt post eū in lachis: τ interfecerūt eum ibi. τ reportauerūt eū sup equos: τ sepelierūt eum cum patribus suis in ciuitate dd.

ὧ ἀπέστη ἀμεσίας ἀπὸ τοῦ κυρίου, συνεστράφη ἐπ' αὐτὸν σύνδεσμος ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ ἔφυγεν εἰς λαχεῖς, καὶ ἀπέστειλαν κατόπισθεν αὐτοῦ εἰς λαχεῖς, καὶ ἐθανάτωσαν αὐτὸν ἐκεῖ. καὶ ἀνέλαβον αὐτὸν ἐπὶ τῶν ἵππων, καὶ ἔθαψαν αὐτὸν μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ ἐν πόλει δαδ'. Ca.26

A

Et accepit ois popul9 terre oziā: τ ipse filius sedecim annoꝝ: τ cōstituerūt regē ipm p patre suo amesia. ipe edificauit aılath: ipse restituit ipsam iuda: postq̄ dormiuit rex cū patribus suis. filius sedecim annoꝝ ozias cū regnaret ipse. τ quinquaginta τ duob9 ānis regnauit in hierusalem: τ nomen matri sue iechelia ab hierl'm. τ fecit rectū corā dño iuxta oia q̄ fecit amesias pater eius. τ fuit querens dñm in diebus zacharie intelligētis in visione dei: τ in diebus suis qbus q̄siuit dñm: direxit eum dñs deus. τ egressus ē ozias τ pugnauit cōtra philistiī: τ destruxit muros geth: τ muros iabna: τ muros azoti. τ edificauit ciuitates in azoto: τ in philistiī. τ adiuuit eum dñs cōtra philistiī τ cōtra arabes q̄ hitabant in petra τ cōtra mineos. τ dederūt minei dona ozie: τ fuit nomē eius vsq; ad introitū egypti: qm̄ inualuit vsq; ad supra. τ edificauit ozias turres in hierusalem: τ sup portā anguli τ sup portā vallis τ sup angulos: τ firmauit eas. τ edificauit turres in solitudīe: τ effodit cisternas multas: qm̄ pecora multa fuerunt ei in planicie τ in cāpestri. agricultores τ vinitores in mōtib9 τ in carmelo: qm̄ vir agriculture dedit9 erat. τ fuerūt ozie exercitus faciētes bellum: τ q̄ egrediebātur in aciē. τ numerus cōsiderationis eoꝝ p manū ieiel scribe τ maasie iudicis: τ p manū ananie successoris regis. ois numerus

Καὶ ἔλαβε πᾶς ὁ λαὸς τῆς γῆς ὀζίαν, καὶ αὐτὸς υἱὸς ἑκκαίδεκα ἐτῶν, καὶ ἐβασίλευσαν αὐτὸν ἀντὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἀμεσίου. αὐτὸς ᾠκοδόμησε τὴν αἰλάθ, αὐτὸς ἐπέστρεψεν αὐτὴν τῷ ἰούδα, μετὰ τὸ κοιμηθῆναι τὸν βασιλέα μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ. υἱὸς ἑκκαίδεκα ἐτῶν ὁ ὀζίας ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν. καὶ πεντήκοντα καὶ δύο ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ ὄνομα τῇ μητρὶ αὐτοῦ ἰεχελία ἀπὸ ἱερουσαλήμ. καὶ ἐποίησεν τὸ εὐθὲς ἐνώπιον κυρίου κατὰ πάντα ὅσα ἐποίησεν ἀμεσίας ὁ πατὴρ αὐτοῦ. καὶ ἦν ἐκζητῶν τὸν κύριον ἐν ταῖς ἡμέραις ζαχαρίου τοῦ συνιέντος ἐν ὁράσει θεοῦ, καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ αἷς ἐξεζήτησε τὸν κύριον, κατεύθυνεν αὐτὸν κύριος ὁ θεός. καὶ ἐξῆλθεν ὀζίας καὶ ἐπολέμησεν πρὸς τοὺς ἀλλοφύλους, καὶ καθεῖλε τὰ τείχη γέθ, καὶ τὰ τείχη ἰαβνά, καὶ τὰ τείχη ἀζώτου. καὶ ᾠκοδόμησε πόλεις ἐν ἀζώτῳ, καὶ ἐν τοῖς ἀλλοφύλοις. καὶ κατίσχυσεν αὐτὸν κύριος ἐπὶ τοὺς ἀλλοφύλους καὶ ἐπὶ τοὺς ἄραβας τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς πέτρας καὶ ἐπὶ τοὺς μιναίους. καὶ ἔδωκαν οἱ μιναῖοι δῶρα τῷ ὀζίᾳ, καὶ ἦν τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἕως εἰσόδου αἰγύπτου, ὅτι κατίσχυσεν ἕως ἄνω. καὶ ᾠκοδόμησεν ὀζίας πύργους ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ ἐπὶ τὴν πύλην τῆς γωνίας καὶ ἐπὶ τὴν πύλην τῆς φάραγγος καὶ ἐπὶ τῶν γωνιῶν, καὶ κατίσχυσεν αὐτάς. καὶ ᾠκοδόμησεν πύργους ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ ἐλατόμησε λάκκους πολλούς, ὅτι κτήνη πολλὰ ὑπῆρχεν αὐτῷ ἐν σεφηλᾷ καὶ ἐν τῇ πεδινῇ. γεωργοὶ καὶ ἀμπελουργοὶ ἐν τοῖς ὄρεσιν καὶ ἐν τῷ καρμήλῳ, ὅτι ἀνὴρ φιλογεωργὸς ἦν. καὶ ἐγένοντο τῷ ὀζίᾳ δυνάμεις ποιοῦσαι πόλεμον, καὶ ἐκπορευόμεναι εἰς παράταξιν. καὶ ὁ ἀριθμὸς τῆς ἐπισκέψεως αὐτῶν διὰ χειρὸς ἰεϊὴλ τοῦ γραμματέως καὶ μαασίου τοῦ κριτοῦ, καὶ διὰ χειρὸς ἀνανίου τοῦ διαδόχου τοῦ βασιλέως. πᾶς ἀριθμὸς

4.Re. 4.c.

4.Re. 15.g.

B

principū familiarū fortium in bellū duo milia sexcenti. τ cū eis exercitus bellatores trecenta milia τ septē mille quingenti. hi facientes bellū in potētia fortitudinis: ad auxiliādū regi cōtra aduersarios. τ parauit eis ozias cūcto exercitui clypeos τ hastas τ galeas τ loricas τ arcus τ fundas ad iaciēdos lapides. τ fecit ozias in hierusalē machinas fabricatas artificijs vt essent in turribus τ in angulis: vt peuterēt sagittis τ saxis grandibus. τ audita est preparatio eoꝝ vsq; ad pcul: qm̄ admirationi fuit vt adiuuarēt vsq; quo cōfortat9 est. τ postq̄ roborat9 ē ozias exaltatū ē cor eius vt corrūperet. τ iniq̄ fecit in dño deo suo: τ ingressus ē in tēplū dñi vt adoleret icēsū in altari thymiamatū: τ ingressus ē post ipsum azarias sacerdos: τ cū eo octoginta sacerdotes dñi filij fortitudinis: τ restiterūt cōtra oziā regē: τ dixerūt ei: nō tibi ozia vt adoleas dño: sed sacerdotib9 filijs aaron qui sctificati sunt vt adoleāt icēsū: egredere a sanctuario: qm̄ recessisti a dño τ nō erit tibi hoc in gl'iam a dño deo. τ iratus ē ozias: τ in manu sua thuribulū ad adolendū icēsū in tēplo. τ cū irat9 fuisset ipe cōtra sacerdotes: τ lepra orta est in fronte eius in domo dñi coram sacerdotib9 supra altare thymiamatū. τ cōuersus est in ipm azarias sacerdos prim9 τ sacerdotes: τ ecce ipe lepros9 in frōte sua. τ expulit eū illinc: τ eni ipse celerauit egredi: qm̄ redarguit eū dñs. τ fuit ozias rex leprosus vsq; ad diē mortis sue. τ habitauit in domo separata leprosus: qm̄ expuls9 fuit a domo dñi. τ ioathā filius eius in regno eius iudicās ppl'm terre. τ reliqui sermōes ozie primi τ nouissimi nōne sunt scripti ab esaia filio amos propheta: τ dormiuit ozias cū patrib9 suis τ sepelierūt eum

τῶν ἀρχόντων τῶν πατριῶν τῶν δυνατῶν εἰς πόλεμον δισχίλιοι ἑξακόσιοι. καὶ μετ' αὐτῶν δυνάμεις πολεμικαὶ τριακόσιαι χιλιάδες καὶ ἑπτακισχίλιοι πεντακόσιοι. οὗτοι οἱ ποιοῦντες πόλεμον ἐν δυνάμει ἰσχύος, βοηθῆσαι τῷ βασιλεῖ ἐπὶ τοὺς ὑπεναντίους. καὶ ἡτοίμαζεν αὐτοῖς ὀζίας πάσῃ τῇ δυνάμει θυρεοὺς καὶ δόρατα καὶ περικεφαλαίας καὶ θώρακας καὶ τόξα καὶ σφενδόνας. καὶ ἐποίησεν ὀζίας ἐν ἱερουσαλὴμ μηχανὰς μεμηχανευμένας λογισμοῖς τοῦ εἶναι ἐπὶ τῶν πύργων καὶ ἐπὶ τῶν γωνιῶν, τοῦ βάλλειν βέλεσιν καὶ λίθοις μεγάλοις. καὶ ἠκούσθη ἡ κατασκευὴ αὐτῶν ἕως πόρρω, ὅτι ἐθαυμαστώθη τοῦ βοηθηθῆναι ἕως οὗ κατίσχυσεν. καὶ ὡς κατίσχυσεν ὀζίας ὑψώθη ἡ καρδία αὐτοῦ τοῦ διαφθεῖραι. καὶ ἠδίκησεν ἐν κυρίῳ τῷ θεῷ αὐτοῦ, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν ναὸν κυρίου τοῦ θυμιᾶσαι ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τῶν θυμιαμάτων, καὶ εἰσῆλθεν ὀπίσω αὐτοῦ ἀζαρίας ὁ ἱερεύς, καὶ μετ' αὐτοῦ ὀγδοήκοντα ἱερεῖς κυρίου οἱ υἱοὶ δυνάμεως, καὶ ἐπέστησαν ἐπὶ ὀζίαν τὸν βασιλέα, καὶ εἶπον αὐτῷ, οὐ σοὶ ὀζία τὸ θυμιᾶσαι τῷ κυρίῳ, ἀλλ' ἢ τοῖς ἱερεῦσι τοῖς υἱοῖς ἀαρὼν τοῖς ἡγιασμένοις τὸ θυμιᾶσαι, ἔξελθε ἀπὸ τοῦ ἁγιάσματος, ὅτι ἀπέστης ἀπὸ τοῦ κυρίου καὶ οὐκ ἔσται σοι τοῦτο εἰς δόξαν παρὰ κυρίου τοῦ θεοῦ. καὶ ἐθυμώθη ὀζίας, καὶ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ τὸ θυμιατήριον τοῦ θυμιᾶσαι ἐν τῷ ναῷ. καὶ ἐν τῷ θυμωθῆναι αὐτὸν πρὸς τοὺς ἱερεῖς, καὶ ἡ λέπρα ἀνέτειλεν ἐν τῷ μετώπῳ αὐτοῦ ἐν τῷ οἴκῳ κυρίου ἐναντίον τῶν ἱερέων ἐπάνω τοῦ θυσιαστηρίου τῶν θυμιαμάτων. καὶ ἐπέστρεψεν ἐπ' αὐτὸν ἀζαρίας ὁ ἱερεὺς ὁ πρῶτος καὶ οἱ ἱερεῖς, καὶ ἰδοὺ αὐτὸς λεπρὸς ἐν τῷ μετώπῳ αὐτοῦ. καὶ κατέσπασεν αὐτὸν ἐκεῖθεν, καὶ γὰρ αὐτὸς ἔσπευσεν ἐξελθεῖν, ὅτι ἤλεγξεν αὐτὸν ὁ κύριος. καὶ ἦν ὀζίας ὁ βασιλεὺς λεπρὸς ἕως ἡμέρας τῆς τελευτῆς αὐτοῦ. καὶ ἐκάθησεν ἐν οἴκῳ ἀφφουσὼθ λεπρός, ὅτι ἐξώσθη ἀπὸ οἴκου κυρίου. καὶ ἰωαθὰμ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ κρίνων τὸν λαὸν τῆς γῆς. καὶ οἱ λοιποὶ λόγοι ὀζίου οἱ πρῶτοι καὶ οἱ ἔσχατοι οὐκ ἰδού εἰσι γεγραμμένοι ἀπὸ ἡσαΐου υἱοῦ ἀμὼς τοῦ προφήτου; καὶ ἐκοιμήθη ὀζίας μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ καὶ ἔθαψαν αὐτὸν

C

D

4.Re. 5.g.

principū p familias suas virorū fortiū duorū milium sexcentorū: & sub eis vniuersus exercitus trecentorū & septē milium quingētorū: qui erant apti ad bella & p rege cōtra aduersarios dimicabāt. Preparauit quoq; eis ozias .i. cūcto exercitui clypeos & hastas & galeas & loricas arcusq; & fundas ad iaciēdos lapides. & fecit in hierl'm diuersi generis machinas q̄s i turribus collocauit: & in angulis murorū vt mitterēt sagittas & saxa grādia. Egressumq; est nomē ei9 procul: eo q̄ auxiliaretur ei dñs & corroborasset illū. Sed cū roborat9 eēt eleuatū ē cor ei9 in iteritū suū & neglexit dñz deū suū: ingressusq; tēplū dñi: adolere voluit icēsum sup altare thymiamatis. Statimq; igressus post eū azarias sacerdos: & cū eo sacerdotes dñi octoginta viri fortissimi: restiterunt regi atq; dixerunt. Non est tui officii ozia vt adoleas incēsum dño sed sacerdotū: hoc est filioꝝ aarō q cōsecrati sūt ad huiuscemodi ministeriū. Egredere de sctūario ne cōtēpseris: qa nō reputabitur tibi i gloriā hoc a dño deo. Iratusq; ozias & tenēs in manu thuribulū vt adoleret incēsū mīabatur sacerdotib9. Statimq; orta ē lepra in fronte ei9 corā sacerdotib9 i domo dñi sup altare thymiamatis. Cūq; respexisset eū azarias pōtifex & oēs reliq sacerdotes: viderūt leprā in frōte ei9: & festīato expulerūt eū. Sed & ipe pterritus accelerauit egredi: eo q̄ sensisset ilico plagā dñi. Fuit igitur ozias rex lepsus vsq; ad diē mortis sue. Et hītauit i domo sepata: plen9 lepra ob quā eiect9 fuerat de domo dñi. Porro ioathā fili9 ei9 rexit domū regis & iudicauit ppl'z terre. Reliq āt sermonū ozie priorū & nouissimorū scripsit esaias fili9 amos ppheta. Dormiuitq; ozias cum patribus suis: & sepelierunt eum

ראשי האבות לגבורי חיל אלפים ושש מאות: ועל ידם חיל צבא שלש מאות אלף ושבעת אלפים וחמש מאות עושי מלחמה בכח חיל לעזור למלך על האויב: ויכן להם עזיהו לכל הצבא מגנים ורמחים וכובעים ושרינות וקשתות ולאבני קלעים: ויעש בירושלם חשבנות מחשבת חושב להיות על המגדלים ועל הפנות לירוא בחצים ובאבנים גדלות ויצא שמו עד למרחוק כי הפליא להעזר עד כי חזק: וכחזקתו גבה לבו עד להשחית וימעל ביהוה אלהיו ויבא אל היכל יהוה להקטיר על מזבח הקטרת: ויבא אחריו עזריהו הכהן ועמו כהנים ליהוה שמונים בני חיל: ויעמדו על עזיהו המלך ויאמרו לו לא לך עזיהו להקטיר ליהוה כי לכהנים בני אהרן המקדשים להקטיר צא מן המקדש כי מעלת ולא לך לכבוד מיהוה אלהים: ויזעף עזיהו ובידו מקטרת להקטיר ובזעפו עם הכהנים והצרעת זרחה במצחו לפני הכהנים בבית יהוה מעל למזבח הקטרת: ויפן אליו עזריהו כהן הראש וכל הכהנים והנה הוא מצרע במצחו ויבהלוהו משם וגם הוא נדחף לצאת כי נגעו יהוה: ויהי עזיהו המלך מצרע עד יום מותו וישב בית החפשית מצרע כי נגזר מבית יהוה ויותם בנו על בית המלך שופט את עם הארץ: ויתר דברי עזיהו הראשנים והאחרנים כתב ישעיהו בן אמוץ הנביא: וישכב עזיהו עם אבתיו ויקברו אתו עם

אבתיו בשדה הקבורה אשר
למלכים כי אמרו מצורע הוא
וימלך יותם בנו תחתיו: — מלך

Cap.xxvij

בן עשרים וחמש שנה יותם במלכו
ושש עשרה שנה מלך בירושלם
ושם אמו ירושה בת צדוק: ויעש — עשה
הישר בעיני יהוה ככל אשר עשה
עזיהו אביו רק לא בא אל היכל יהוה — בוא הכל
ועוד העם משחיתים: הוא בנה את — שחת
שער בית יהוה העליון ובחומת — עלה חמה
העפל בנה לרב: וערים בנה בהר — רבב עיר
יהודה ובחרשים בנה בירניות
ומגדלים: והוא נלחם עם מלך בני — גדל לחם
עמון ויחזק עליהם ויתנו לו בני — חזק
עמון בשנה ההיא מאה ככר כסף — נתן
ועשרת אלפים כרים חטים — כור חטה
ושעורים עשרת אלפים זאת — שער
השיבו לו בני עמון ובשנה השנית — שוב שנה
והשלשית: ויתחזק יותם כי הכין — שלש חזק
דרכיו לפני יהוה אלהיו: ויתר דברי — כון פנה
יותם וכל מלחמתיו ודרכיו הנם — לחם הנה
כתובים על ספר מלכי ישראל — כתב
ויהודה: בן עשרים וחמש שנה
היה במלכו ושש עשרה שנה מלך
בירושלם: וישכב יותם עם אבתיו — שכב
ויקברו אתו בעיר דויד וימלך אחז — קבר מלך
בנו תחתיו:

Ca.xxviij

בן עשרים
שנה אחז במלכו ושש עשרה שנה
מלך בירושלם ולא עשה הישר
בעיני יהוה כדויד אביו: וילך בדרכי
מלכי ישראל וגם מסכות עשה — נסך
לבעלים: והוא הקטיר בגיא בן הנם — קטר
ויבער את בניו באש כתעבות הגוים — בער
אשר הוריש יהוה מפני בני ישראל: — ירש פנה
ויזבח ויקטר בבמות ועל הגבעות — זבח קטר
ותחת כל עץ רענן: ויתנהו יהוה — נתן

in agro regalium sepulchrorum eo q̄ esset leprosus. Regnauitq; ioatham filius eius pro eo. 27.

Viginti quinq; annorū erat ioatham cū regnare cepisset: & sedecī ānis regnauit in hierl'm. Nomē m̄ris ei⁹ hierusa filia sadoch. Fecitq; quod rectum erat corā dño iuxta oīa q̄ fecerat ozias p̄r su⁹: excepto q̄ nō ē igressus tēplū dñi & adhuc populus delinquebat. Ipse edificauit portam domus domini excelsam: & in muro ophel multa cōstruxit. Vrbes q̄q; edificauit in montib⁹ iudā & in saltib⁹ castella & turres. Ipse pugnauit contra regem filiorum ammon & vicit eum. Dederuntq; ei filii ammō in tempore illo centum talenta argenti & decem milia choros tritici: ac totidē choros ordei. Hec ei p̄buerūt filii ammon in anno secundo & tertio. Corroboratusq; est ioathā: eo q̄ direxisset vias suas corā dño deo suo. Reliqua āt sermonū ioatham & oēs pugne eius & opera scripta sunt in libro regum israel & iuda. Viginti quinq; annorum erat cū regnare cepisset & sedecī annis regnauit in hierl'm. Dormiuitq; ioatham cū p̄tribus suis: & sepelierūt eū ī ciuitate dauid: & regnauit achaz fili⁹ eius pro eo. 28.

Viginti annorum erat achaz cum regnare cepisset: & sedecim ānis regnauit in hierusalē. Non fecit rectū in cōspectu dñi: sicut dd̄ p̄r ei⁹: sed ābulauit ī viis regum israel: insuper & statuas fudit baalim. Ipe est q adoleuit incēsū in valle benon & lustrauit filios suos in igne iuxta ritū gētium quas interfecit dñs in aduentu filiorum israel. Sacrificabat q̄q; & thymiama succēdebat in excelsis & in collib⁹: & sub oī ligno frōdoso. Tradiditq; eum dominus

in agro sepulchri regum. q̄m dixerūt leprosus est.
ἐν ἀγρῷ τῆς ταφῆς τῶν βασιλέων· ὅτι εἶπαν λεπρός ἐστιν.
& regnauit ioathā filius eius pro eo.
καὶ ἐβασίλευσεν ἰωαθὰμ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ. Ca.27.

Filius existēs viginti & quinq; ānoꝝ ioathā cū regnaret ipse: & sedecim ānis regnauit in hierusalem: & nomē matri eius hierusa filia saduc. & fecit rectū coram dño: iuxta omnia que fecit ozias pater eius. verūtñ ad tēplū dñi nō est ingress⁹: & adhuc popul⁹ corrūpebat. ipse edificauit portā dom⁹ dñi excelsā. & in muro ophel edificauit in multitudinē: & vrbes edificauit in montibus iuda: & in saltibus edificauit castella & turres. & ipse pugnauit cū rege filioꝝ āmon: & pualuit cōtra eū. & dabāt ei filij āmon p annū centū talenta argenti: & decē milia coroꝝ tritici: & ordei decē milia. hec offerebat ei rex filioꝝ ammon p annum: & in āno secundo & tertio. & corroborat⁹ ē ioathā q̄m pparauit vias suas corā dño deo suo. & reliqui sermones ioathā & bellū & opera eius nōne scripta sunt in libro regū israel & iuda? filius viginti & q̄nque ānoꝝ fuit ioathā cū regnaret ipse. & sedecim ānis regnauit in hierusalem. & dormiuit ioathā cū patribus suis: & sepult⁹ ē in ciuitate dauid: & regnauit achaz filius eius pro eo.

Υἱὸς ὢν εἴκοσι καὶ πέντε ἐτῶν ἰωαθὰμ ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν, καὶ ἑκκαίδεκα ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ ὄνομα τῇ μητρὶ αὐτοῦ ἱερουσὰ θυγάτηρ σαδδούκ. καὶ ἐποίησε τὸ εὐθὲς ἐνώπιον κυρίου, κατὰ πάντα ὅσα ἐποίησεν ὀζίας ὁ πατὴρ αὐτοῦ· πλὴν εἰς τὸν ναὸν κυρίου οὐκ εἰσῆλθεν, καὶ ἔτι ὁ λαὸς κατεφθείρετο. αὐτὸς ᾠκοδόμησε τὴν πύλην οἴκου κυρίου τὴν ὑψηλήν. καὶ ἐν τῷ τείχει τοῦ ὀφὲλ ᾠκοδόμησεν εἰς πλῆθος, καὶ πόλεις ᾠκοδόμησεν ἐν τοῖς ὄρεσιν ἰούδα, καὶ ἐν τοῖς δρυμοῖς ᾠκοδόμησεν βάρεις καὶ πύργους. καὶ αὐτὸς ἐπολέμησε μετὰ τοῦ βασιλέως υἱῶν ἀμμών, καὶ κατίσχυσεν ἐπ' αὐτόν. καὶ ἐδίδουν αὐτῷ οἱ υἱοὶ ἀμμὼν κατ' ἐνιαυτὸν ἑκατὸν τάλαντα ἀργυρίου, καὶ δέκα χιλιάδας κόρων πυροῦ, καὶ κριθῶν δέκα χιλιάδας. ταῦτα ἔφερεν αὐτῷ ὁ βασιλεὺς υἱῶν ἀμμὼν κατ' ἐνιαυτόν, καὶ ἐν τῷ ἔτει τῷ δευτέρῳ καὶ τῷ τρίτῳ. καὶ κατίσχυσεν ἰωαθὰμ ὅτι ἡτοίμασε τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ ἐναντίον κυρίου τοῦ θεοῦ αὐτοῦ. καὶ οἱ λοιποὶ λόγοι ἰωαθάμ, καὶ ὁ πόλεμος καὶ αἱ πράξεις αὐτοῦ οὐκ ἰδοὺ γέγραπται ἐπὶ βιβλίου βασιλέων ἰσραὴλ καὶ ἰούδα; υἱὸς εἴκοσι καὶ πέντε ἐτῶν ἦν ἰωαθὰμ ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν. καὶ ἑκκαίδεκα ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ ἐκοιμήθη ἰωαθὰμ μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ, καὶ ἐτάφη ἐν πόλει δαυίδ, καὶ ἐβασίλευσεν ἄχαζ υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ.

4.Re. 16.a.

Ca.28.

Filius viginti ānoꝝ fuit achaz cū regnaret ipse: & sedecim ānis regnauit in hierusalem. & nō fecit rectū coram dño: sicut dauid pater eius. & ābulauit in vias regū israel: & cū sculptilia fecit baalim: & sacrificauit in valle benēnō: & lustrauit filios suos in igne iuxta abominationes gentiū: quas abstulit dñs a facie filioꝝ israel. & adolebat in excelsis & in domibus: & sub omni ligno frōdoso. & tradidit eū dominus

Υἱὸς εἴκοσι ἐτῶν ἦν ἄχαζ ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν, καὶ ἑκκαίδεκα ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ οὐκ ἐποίησεν τὸ εὐθὲς ἐνώπιον κυρίου, ὡς δαυὶδ ὁ πατὴρ αὐτοῦ. καὶ ἐπορεύθη κατὰ τὰς ὁδοὺς βασιλέων ἰσραήλ, καὶ γὰρ γλυπτὰ ἐποίησε τοῖς βααλεὶμ, καὶ ἔθυεν ἐν φάραγγι βενεννὸμ, καὶ διῆγε τὰ τέκνα αὐτοῦ ἐν πυρὶ κατὰ τὰ βδελύγματα τῶν ἐθνῶν, ὧν ἐξῆρε κύριος ἀπὸ προσώπου υἱῶν ἰσραήλ. καὶ ἐθυμία ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν καὶ ἐπὶ τῶν δωμάτων, καὶ ὑποκάτω παντὸς ξύλου ἀλσώδους. καὶ παρέδωκεν αὐτὸν κύριος

4.Re. 15.d.

deus eius in manu regis syrie: & pcussit in eo: & cepit captiuitatē multā ex ipsis & adduxit in damascū. & in manus regis israel tradidit eū dñs: & pcussit in eo plaga grandi. & occidit phacee filius romelie rex israel in iuda in vna die centū & viginti milia viroꝝ potentiū fortitudine: q̄m reliq̄runt dñm deū patrū suoꝝ. & occidit zechri potens ex ephraī maassian filiū regis & esricam ducē dom⁹ eius: & elcanan secūdū regis. & captiuos ceperunt filij israel de fratribus suis ducenta milia mulieꝝ: & filios & filias: & spolia multa spoliauerunt ex eis & intulerūt spolia in samariam. & illic fuit propheta dñi: oded nomē ei. & egress⁹ ē in occursū exercitui venientiū in samariā. & dixit eis: ecce ira dñi dei patrū vroꝝ cōtra iudā: & tradidit eos in manib⁹ vris: & occidistis in eis in ira: & vsq; ad celos peruenit. & nūc filios iudā & hierusalē vos dicitis possidere in seruos & seruas: nōne sū vobiscū: vt testificer dño deo vro: peccata vobiscū dño deo vro: & nūc audite me & reducite captiuitatē quā cepistis a fratribus vris: q̄m ira furoris dñi sup vos. & surrexerūt principes a filijs ephraī azarias filius ionan: & barachias filius massalmoth: & ezecias filius sellum: & amasias fili⁹ addi cōtra eos q̄ veniebāt a bello. & dixerunt eis: non introducetis captiuitatē huc ad nos: q̄m vt peccemus dño sup nos: vos dicitis addicere sup peccata nr̄a & sup ignorātiā nr̄am: q̄m multū peccatū nr̄m & ira furoris dñi in israel. & dimiserūt bellatores captiuitatē & spolia coram p̄ncipibus & omni ecclesia. & steterunt viri

ὁ θεὸς αὐτοῦ ἐν χειρὶ βασιλέως συρίας, καὶ ἐπάταξεν ἐν αὐτῷ, καὶ ᾐχμαλώτευσεν αἰχμαλωσίαν πολλὴν ἐξ αὐτῶν καὶ ἤγαγεν εἰς δαμασκόν. καὶ εἰς τὰς χεῖρας βασιλέως ἰσραὴλ παρέδωκεν αὐτὸν κύριος, καὶ ἐπάταξεν ἐν αὐτῷ πληγὴν μεγάλην. καὶ ἀπέκτεινε φακεὲ υἱὸς ῥωμελίου βασιλεὺς ἰσραὴλ ἐν ἰούδα ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἑκατὸν καὶ εἴκοσι χιλιάδας ἀνδρῶν δυνατῶν ἰσχύι, ἐν τῷ καταλιπεῖν αὐτοὺς τὸν κύριον θεὸν τῶν πατέρων αὐτῶν. καὶ ἀπέκτεινε ζεχρὶ ὁ δυνατὸς τοῦ ἐφραὶμ τὸν μαασίαν τὸν υἱὸν τοῦ βασιλέως καὶ τὸν ἐσρικὰμ ἡγούμενον τοῦ οἴκου αὐτοῦ, καὶ τὸν ἐλκανὰν τὸν δεύτερον τοῦ βασιλέως. καὶ ᾐχμαλώτευσαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν διακοσίας χιλιάδας γυναικῶν, καὶ υἱοὺς καὶ θυγατέρας, καὶ σκῦλα πολλὰ ἐσκύλευσαν ἐξ αὐτῶν καὶ ἤνεγκαν τὰ σκῦλα εἰς σαμάρειαν. καὶ ἐκεῖ ἦν προφήτης τοῦ κυρίου, ὠδὴδ ὄνομα αὐτῷ. καὶ ἐξῆλθεν εἰς ἀπάντησιν τῆς δυνάμεως τῶν ἐρχομένων εἰς σαμάρειαν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἰδοὺ ὀργὴ κυρίου τοῦ θεοῦ τῶν πατέρων ὑμῶν ἐπὶ τὸν ἰούδαν, καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς εἰς τὰς χεῖρας ὑμῶν, καὶ ἀπεκτείνατε ἐν αὐτοῖς ἐν ὀργῇ, καὶ ἕως τῶν οὐρανῶν ἔφθασε. καὶ νῦν τοὺς υἱοὺς ἰούδα καὶ ἱερουσαλὴμ ὑμεῖς λέγετε καταχτήσασθαι εἰς δούλους καὶ δούλας; οὐκ ἰδού εἰμι μεθ' ὑμῶν, μαρτυρῆσαι κυρίῳ τῷ θεῷ ὑμῶν, πλημμέλειαι μεθ' ὑμῶν κυρίῳ τῷ θεῷ ὑμῶν, καὶ νῦν ἀκούσατέ μου καὶ ἀποστρέψατε τὴν αἰχμαλωσίαν ἣν ᾐχμαλωτεύσατε ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν, ὅτι ὀργὴ θυμοῦ κυρίου ἐφ' ὑμῖν. καὶ ἀνέστησαν ἄρχοντες ἀπὸ τῶν υἱῶν ἐφραὶμ ἀζαρίας ὁ τοῦ ἰωνάν, καὶ βαραχίας ὁ τοῦ μασαλμώθ, καὶ ἐζεκίας ὁ τοῦ σελλείμ, καὶ ἀμασίας ὁ τοῦ ἀδδὶ ἐπὶ τοὺς ἐρχομένους ἀπὸ τοῦ πολέμου. καὶ εἶπον αὐτοῖς, οὐ μὴ εἰσαγάγητε τὴν αἰχμαλωσίαν ὧδε πρὸς ἡμᾶς, ὅτι εἰς τὸ πλημμελῆσαι τῷ κυρίῳ ἐφ' ἡμᾶς, ὑμεῖς λέγετε προσθεῖναι ἐπὶ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν καὶ ἐπὶ τὴν ἄγνοιαν ἡμῶν, ὅτι πολλὴ ἡ ἁμαρτία ἡμῶν καὶ ὀργὴ θυμοῦ κυρίου ἐπὶ τὸν ἰσραήλ. καὶ ἀφῆκαν οἱ πολεμισταὶ τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ τὰ σκῦλα ἐναντίον τῶν ἀρχόντων καὶ πάσης τῆς ἐκκλησίας. καὶ ἀνέστησαν ἄνδρες

deus ei⁹ in manu regis syrie: q̄ pcussit eū: magnāq; p̄dā cepit de ei⁹ īpio: & adduxit in damascū. Manibus quoq; regis isrl' tradit⁹ est & pcussus plaga grandi. Occiditq; phacee filius romelie de iuda centum viginti milia in die vno omnes viros bellatores: eo q̄ reliquissent dñm deum patrū suoꝝ. Eodē tp̄e occidit zechri vir potens ex ephraim maassam filium regis: & ezricam ducem domus eius helchanā quoq; secūdū a rege. Ceperuntq; filii israel de fratribus suis ducenta milia mulierū puerorum & puellarū & infinitam predam: pertulerūtq; eā in samariam. Ea tempestate erat ibi ppheta domini nomine oded qui egressus obuiā exercitui venienti in samariam: dixit eis. Ecce irat⁹ dominus deus patrū vroꝝ cōtra iudā tradidit eos ī manib⁹ vris & occidistis eos atrocit: ita vt ad celū ptingeret vestra crudelitas. Insup filios iuda & hierusalem vultis vobis subiicere in seruos & ancillas: quod nequaq̄ facto opus est. Peccastis enī super hoc domino deo vestro. Sed audite consiliū meum & reducite captiuos quos adduxistis de frībus vris: q̄a magn⁹ furor domini imminet vobis. Steterunt itaq; viri de principibus filiorum ephraim: azarias filius iohannan: barachias filius mosollamoth ezechias filius sellum: & amasias filius hadali: cōtra eos qui veniebāt de prelio: & dixerunt eis. Non introducetis huc captiuos: ne peccemus dño. Quare vultis adiicere sup pctā nr̄a: & vetera cumulare delicta? Grande quippe peccatum est & ira furoris dñi iminet sup isrl'. Dimiserūtq; viri israel bellatores predā & vniuersa q̄ ceperāt corā principib⁹ & omī multitudine. Steterūtq; viri

אלהיו ביד מלך ארם ויכו בו וישבו — נכה שבה
ממנו שביה גדולה ויביאו דרמשק — גדל בוא
וגם ביד מלך ישראל נתן ויך בו
מכה גדולה: ויהרג פקח בן רמליהו — נכה
ביהודה מאה ועשרים אלף ביום
אחד הכל בני חיל בעזבם את
יהוה אלהי אבותם: ויהרג זכרי
גבור אפרים את מעשיהו בן המלך — גבר
ואת עזריקם נגיד הבית ואת
אלקנה משנה המלך: וישבו בני — שנה
ישראל מאחיהם מאתים אלף נשים — מאה נשה
בנים ובנות וגם שלל רב בזזו
מהם ויביאו את השלל לשמרון: — בוא
ושם היה נביא ליהוה עדד שמו — נבא
ויצא לפני הצבא הבא לשמרון — פנה בוא
ויאמר להם הנה בחמת יהוה אלהי — אמר חמה
אבותיכם על יהודה נתנם בידכם
ותהרגו בם בזעף עד לשמים הגיע: — הרג נגע
ועתה בני יהודה וירושלם
אתם אמרים לכבש לעבדים
ולשפחות לכם הלא רק אתם — שפחה
עמכם אשמות ליהוה אלהיכם:
ועתה שמעוני והשיבו השביה — שוב שבה
אשר שביתם מאחיכם כי חרון — חרה
אף יהוה עליכם: ויקמו אנשים
מראשי בני אפרים עזריהו בן
יהוחנן ברכיהו בן משלמות
ויחזקיהו בן שלם ועמשא בן
חדלי על הבאים מן הצבא: ויאמרו — בוא אמר
להם לא תביאו את השביה הנה — בוא
כי לאשמת יהוה עלינו אתם
אמרים להסיף על חטאתנו ועל — יסף
אשמתנו כי רבה אשמה לנו — רבב
וחרון אף על ישראל: ויעזב החלוץ — עזב חלץ
את השביה ואת הבזה לפני — בזז פנה
השרים וכל הקהל: ויקמו האנשים — שור קום

אֲשֶׁר נִקְּבוּ בְשֵׁמוֹת וַיַּחֲזִיקוּ בַשִּׁבְיָה
וְכָל מַעֲרֻמֵּיהֶם הִלְבִּישׁוּ מִן הַשָּׁלָל
וַיַּלְבִּשׁוּם וַיַּנְעִלוּם וַיַּאֲכִלוּם וַיַּשְׁקוּם
וַיְסֻכוּם וַיְנַהֲלוּם בַּחֲמֹרִים לְכָל
כּוֹשֵׁל וַיְבִיאוּם יְרֵחוֹ עִיר הַתְּמָרִים
אֵצֶל אֲחֵיהֶם וַיָּשׁוּבוּ שֹׁמְרוֹן בָּעֵת
הַהִיא שָׁלַח הַמֶּלֶךְ אָחָז עַל מַלְכֵי
אַשּׁוּר לַעְזֹר לוֹ וְעוֹד אֲדוֹמִים בָּאוּ
וַיַּכּוּ בִיהוּדָה וַיִּשְׁבּוּ שֶׁבִי וּפְלִשְׁתִּים
פָּשְׁטוּ בְּעָרֵי הַשְּׁפֵלָה וְהַנֶּגֶב לִיהוּדָה
וַיִּלְכְּדוּ אֶת בֵּית שֶׁמֶשׁ וְאֶת אַיָּלוֹן
וְאֶת הַגְּדֵרוֹת וְאֶת שׂוֹכוֹ וּבְנוֹתֶיהָ
וְאֶת תִּמְנָה וּבְנוֹתֶיהָ וְאֶת גִּמְזוֹ וְאֶת
בְּנֹתֶיהָ וַיֵּשְׁבוּ שָׁם כִּי הִכְנִיעַ
יְהוָה אֶת יְהוּדָה בַּעֲבוּר אָחָז מֶלֶךְ
יִשְׂרָאֵל כִּי הִפְרִיעַ בִּיהוּדָה וּמָעוֹל
מַעַל בַּיהוָה וַיָּבֹא עָלָיו תִּלְגַת
פִּלְנְאֶסֶר מֶלֶךְ אַשּׁוּר וַיָּצַר לוֹ וְלֹא
חֲזָקוֹ כִּי חָלַק אָחָז אֶת בֵּית יְהוָה
וְאֶת בֵּית הַמֶּלֶךְ וְהַשָּׂרִים וַיִּתֵּן לְמֶלֶךְ
אַשּׁוּר וְלֹא לְעֶזְרָה לוֹ וּבְעֵת הָצֵר
לוֹ וַיּוֹסֶף לִמְעוֹל בַּיהוָה הוּא הַמֶּלֶךְ
אָחָז וַיִּזְבַּח לֵאלֹהֵי דַרְמֶשֶׂק הַמַּכִּים
בּוֹ וַיֹּאמֶר כִּי אֱלֹהֵי מַלְכֵי אֲרָם הֵם
מַעְזְרִים אֹתָם לָהֶם אֲזַבֵּחַ וְיַעְזְרוּנִי
וְהֵם הָיוּ לוֹ לְהַכְשִׁילוֹ וּלְכָל יִשְׂרָאֵל
וַיֶּאֱסֹף אָחָז אֶת כְּלֵי בֵית הָאֱלֹהִים
וַיְקַצֵּץ אֶת כְּלֵי בֵית הָאֱלֹהִים וַיִּסְגֹּר
אֶת דַּלְתוֹת בֵּית יְהוָה וַיַּעַשׂ לוֹ
מִזְבְּחוֹת בְּכָל פִּנָּה בִּירוּשָׁלִָם וּבְכָל
עִיר וָעִיר לִיהוּדָה עָשָׂה בָמוֹת לְקַטֵּר
לֵאלֹהִים אֲחֵרִים וַיַּכְעֵס אֶת יְהוָה
אֱלֹהֵי אֲבֹתָיו וְיֶתֶר דְּבָרָיו וְכָל
דְּרָכָיו הָרִאשֹׁנִים וְהָאַחֲרוֹנִים הִנָּם
כְּתוּבִים עַל סֵפֶר מַלְכֵי יְהוּדָה
וְיִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁכַּב אָחָז עִם אֲבֹתָיו

quos supra memorauimus: & apprehendentes captiuos omnes qui nudi erant vestierunt de spoliis. Cumque vestissent eos & calciassent: & refecissent cibo ac potu: vnxissentque propter laborem & adhibuissent eis curam: quicunque ambulare non poterat: & erant imbecilli corpore imposuerunt eos iumentis: & adduxerunt eos hierico ciuitatem palmarum ad fratres eorum: ipsique reuersi sunt in samariam. Tempore illo misit rex achaz ad regem assyriorum: postulans auxilium. Veneruntque idumei & percusserunt multos ex iuda: & ceperunt predam magnam. Philistiim quoque diffusi sunt per vrbes campestres: & ad meridiem iuda: ceperuntque beth sames & ahilon & gadiroth socho quoque & thamnam & ganzo cum viculis suis: & habitauerunt in eis. Humiliauerat enim dominus iudam propter achaz regem iuda eo quod nudasset eum auxilio & contemptui habuisset dominum: adduxitque contra eum Theglatphalasar regem assyriorum qui & afflixit eum: & nullo resistente vastauit. Igitur achaz spoliata domo domini & domo regum ac principum: dedit regi assiriorum munera: & tamen nihil ei profuit. Insuper & tempore angustie sue auxit contemptum in dominum. Ipse per se rex achaz immolauit diis damasci victimas percussoribus suis: & dixit. Dii regum syrie auxiliantur eis quos ego placabo hostiis: & aderunt mihi: cum econtrario ipsi fuerint ruine ei & vniuerso israel. Direptis itaque achaz vasis domus dei atque confractis clausit ianuas templi domini & fecit sibi altaria in vniuersis angulis hierusalem. In omnibus quoque vrbibus iuda extruxit aras ad cremandum thus: atque ad iracundiam prouocauit dominum deum patrum suorum. Reliqua autem sermonum eius & omnium operum suorum priorum & nouissimorum scripta sunt in libro regum iuda & israel. Dormiuitque achaz cum patribus suis:

q vocati sunt in nominibus: et apprehenderunt captiuitatem: et omnes nudos vestierunt de spoliis: et induerunt eos: et calceauerunt: et dederunt eis vt comederent et biberent et vngerentur: et auxilio fuerunt eis in iumentis omni infirmo: et constituerunt eos in hiericho ciuitate palmarum ad fratres eorum: et reuersi sunt in samariam. et in tempore illo misit rex achaz ad regem assyriorum vt auxiliaretur ei. et in hoc anno et idumei irruerunt et percusserunt in iuda: et ceperunt captiuitatem. et philistiim irruerunt in vrbes campestris: et a meridie iuda: et ceperunt bethsames et aillo et gaderoth et socchoth et vicos eius: et thamna et vicos eius: et gazo et vicos eius. et habitauerunt illic: quia humiliauit dominus iuda propter achaz regem iuda: quia nudauit in iuda: et rebellauit rebellione a domino. et venit contra achaz theglathphalsar rex assiriorum: et percussit eum. et cepit achaz que in domo domini: et que in domo regis et principum: et dedit regi assiriorum: et non in auxilium ei fuit: sed vt tribularet ipse: et auxit achaz rebellionem a domino. et dixit rex achaz: queram deos damasci percutientes me. et dixit: quia dei regis syrie fortificant eos: igitur sacrificabo eis et auxiliabuntur mihi. et fuerunt ei ipsi in scandalum et omni israel. et abstulit achaz vasa domus domini et fregit ea: et clausit achaz fores domus domini. et fecit sibi altare in omni angulo in hierusalem: et in omni vrbe: et in ciuitate iuda fecerunt excelsa: ad adolendum diis alienis: et irritauit dominum deum patrum suorum. et reliqui sermones eius et opera eius prima et nouissima ecce sunt scripti in libro regum iuda et israel: et dormiuit achaz cum patribus suis:

οἳ ἐπεκλήθησαν ἐν ὀνόματι, καὶ ἀντελάβοντο τῆς αἰχμαλωσίας, καὶ πάντας τοὺς γυμνοὺς περιέβαλον ἀπὸ τῶν σκύλων, καὶ ἐνέδυσαν αὐτοὺς καὶ ὑπέδησαν, καὶ ἔδωκαν αὐτοῖς φαγεῖν καὶ πιεῖν καὶ ἀλείψασθαι, καὶ ἀντελάβοντο αὐτῶν ἐν ὑποζυγίοις παντὶ ἀσθενοῦντι· καὶ κατέστησαν αὐτοὺς εἰς ἱεριχὼ τὴν πόλιν τῶν φοινίκων πρὸς ἀδελφοὺς αὐτῶν, καὶ ἀπεστράφησαν εἰς σαμάρειαν. καὶ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς ἄχαζ πρὸς τὸν βασιλέα τῶν ἀσσυρίων βοηθῆσαι αὐτῷ. καὶ ἐν τούτῳ τῷ ἔτει καὶ οἱ ἰδουμαῖοι ἐπέθεντο καὶ ἐπάταξαν ἐν ἰούδᾳ, καὶ ᾐχμαλώτευσαν αἰχμαλωσίαν. καὶ οἱ ἀλλόφυλοι ἐπέθεντο ἐπὶ τὰς πόλεις τῆς πεδινῆς, καὶ ἀπὸ λιβὸς τοῦ ἰούδα, καὶ ἔλαβον τὴν βαιθσαμὺς καὶ τὴν αἰλὼν καὶ τὴν γαδηρὼθ καὶ τὴν σοκχὼθ καὶ τὰς κώμας αὐτῆς, καὶ τὴν θαμνὰ καὶ τὰς κώμας αὐτῆς, καὶ τὴν γαμζὼ καὶ τὰς κώμας αὐτῆς. καὶ κατῴκησαν ἐκεῖ, ὅτι ἐταπείνωσε κύριος τὸν ἰούδαν διὰ τὸν ἄχαζ βασιλέα ἰούδα, ἀνθ' ὧν ἀπεκάλυψεν ἐν τῷ ἰούδᾳ, καὶ ἀπέστη ἀποστασίᾳ ἀπὸ κυρίου. καὶ ἦλθεν ἐπὶ τὸν ἄχαζ θεγλὰθ φαλασὰρ βασιλεὺς ἀσσυρίων, καὶ ἐπάταξεν αὐτόν. καὶ ἔλαβεν ἄχαζ τὰ ἐν τῷ οἴκῳ κυρίου καὶ τὰ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ βασιλέως καὶ τῶν ἀρχόντων, καὶ ἔδωκε τῷ βασιλεῖ τῶν ἀσσυρίων, καὶ οὐκ εἰς βοήθειαν αὐτῷ ἦν, ἀλλὰ τοῦ θλίβειν αὐτόν. καὶ προσέθηκεν ἄχαζ τοῦ ἀποστῆναι ἀπὸ κυρίου. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς ἄχαζ, ζητήσω τοὺς θεοὺς δαμασκοῦ τοὺς τύπτοντάς με. καὶ εἶπεν, ὅτι οἱ θεοὶ βασιλέως συρίας κατισχύουσιν αὐτούς, τοίνυν θύσω αὐτοῖς καὶ ἀντιλήψονταί μου. καὶ ἐγένοντο αὐτῷ αὐτοὶ εἰς σκάνδαλον καὶ παντὶ ἰσραήλ. καὶ ἀφεῖλεν ἄχαζ τὰ σκεύη οἴκου κυρίου καὶ κατέκοψεν αὐτά, καὶ ἀπέκλεισεν ἄχαζ τὰς θύρας οἴκου κυρίου. καὶ ἐποίησεν αὐτῷ θυσιαστήριον ἐν πάσῃ γωνίᾳ ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ ἐν πάσῃ πόλει, καὶ ἐν πόλει ἰούδα ἐποίησεν ὑψηλὰ, τοῦ θυμιᾶν θεοῖς ἀλλοτρίοις. καὶ παρώργισαν κύριον τὸν θεὸν τῶν πατέρων αὐτοῦ. καὶ οἱ λοιποὶ λόγοι αὐτοῦ καὶ αἱ πράξεις αὐτοῦ αἱ πρῶται καὶ αἱ ἔσχαται ἰδοὺ εἰσὶ γεγραμμένοι ἐπὶ βιβλίου βασιλέων ἰούδα καὶ ἰσραήλ. καὶ ἐκοιμήθη ἄχαζ μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ,

D

A

et sepultus est in ciuitate dauid: et non attulerunt eum in sepulchra regum israel: et regnauit ezechias filius eius pro eo.

καὶ ἐτάφη ἐν πόλει δαυίδ, καὶ οὐκ ἤνεγκαν αὐτὸν εἰς τοὺς τάφους τῶν βασιλέων ἰσραήλ. καὶ ἐβασίλευσεν ἐζεκίας υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ.

Ca.29.

4.Re. 18.a.

Et ipse existens viginti et quinque annorum ezechias cum regnaret ipse: et viginti et nouem annis regnauit in hierusalem: et nomen matri eius abia filia zacharie. et fecit ezechias rectum coram domino: iuxta omnia que fecit dauid pater eius. et factum est quando stetit ezechias in regno suo in mense primo aperuit valuas domus domini: et instaurauit eas. et introduxit sacerdotes et leuitas: et constituit eos in latus quod ad orientem. et dixit eis: audite me leuite: nunc sanctificamini: et sanctificate domum dei patrum vestrorum: et eijcite immundiciam de sanctuario: quia rebellauerunt patres nostri: et fecerunt malum coram domino deo nostro: et dereliquerunt eum: et auerterunt faciem suam a tabernaculo domini: et dederunt ceruicem et clauserunt hostia templi: et extinxerunt lucernas: et thymiama non adoleuerunt: et holocausta non obtulerunt in sanctuario deo israel. et fuit ira domini super iudam et hierusalem. et tradidit eos in commotionem et in interitum et in sibilum: sicut vos cernitis oculis vestris. et ecce corruerunt patres nostri in gladio: et filij nostri et filie nostre: et vxores nostre in captiuitate in terra non sua. causa huius fuit in corde meo vt disponat fedus domino deo israel: et auertet a nobis iram furoris sui. et nunc nolite relinquere facere: quia in vobis elegit dominus vt stetis coram eo ad ministrandum ei: et sitis ei ministri et adolentes incensum. et surrexerunt leuite maath filius amesi et iohel filius azarie de filijs caath. et de filijs merari: cis filius abdi et azarias filius ialelel. et de filijs gerson: ioach filius zemat odam filius ioach. et de filijs elisaphan: sambri et iehiel. et de filijs asaph: zacharias et mathanias. et de filijs eman: iehiel et semei.

Υἱὸς ὢν εἴκοσι καὶ πέντε ἐτῶν ἐζεκίας ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν, καὶ εἴκοσι καὶ ἐννέα ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ ὄνομα τῇ μητρὶ αὐτοῦ ἀβιὰ θυγάτηρ ζαχαρίου. καὶ ἐποίησεν ἐζεκίας τὸ εὐθὲς ἐνώπιον κυρίου, κατὰ πάντα ὅσα ἐποίησε δαυὶδ ὁ πατὴρ αὐτοῦ. καὶ ἐγένετο ἡνίκα ἔστη ἐζεκίας ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐν τῷ μηνὶ τῷ πρώτῳ ἀνέῳξε τὰς θύρας οἴκου κυρίου, καὶ ἐπεσκεύασεν αὐτάς. καὶ εἰσήγαγεν τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς λευίτας, καὶ κατέστησεν αὐτοὺς εἰς τὸ κλίτος τὸ πρὸς ἀνατολάς. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἀκούσατέ μου λευῖται, νῦν ἁγνίσθητε, καὶ ἁγνίσατε τὸν οἶκον κυρίου θεοῦ τῶν πατέρων ὑμῶν, καὶ ἐκβάλετε τὴν ἀκαθαρσίαν ἐκ τῶν ἁγίων, ὅτι ἀπέστησαν οἱ πατέρες ἡμῶν, καὶ ἐποίησαν τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου θεοῦ ἡμῶν, καὶ ἐγκατέλιπον αὐτόν, καὶ ἀπέστρεψαν τὸ πρόσωπον αὐτῶν ἀπὸ τῆς σκηνῆς κυρίου, καὶ ἔδωκαν αὐχένα, καὶ ἀπέκλεισαν τὰς θύρας τοῦ ναοῦ, καὶ ἔσβεσαν τοὺς λύχνους, καὶ θυμίαμα οὐκ ἐθυμίασαν, καὶ ὁλοκαυτώματα οὐ προσήνεγκαν ἐν τῷ ἁγίῳ τῷ θεῷ ἰσραήλ. καὶ ἐγένετο ὀργὴ κυρίου ἐπὶ ἰούδαν καὶ ἱερουσαλήμ, καὶ ἔδωκεν αὐτοὺς εἰς ἔκστασιν καὶ εἰς ἀφανισμὸν καὶ εἰς συριγμόν, ὡς ὑμεῖς ὁρᾶτε τοῖς ὀφθαλμοῖς ὑμῶν. καὶ ἰδοὺ πεπτώκασιν οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν ῥομφαίᾳ, καὶ οἱ υἱοὶ ἡμῶν καὶ αἱ θυγατέρες ἡμῶν, καὶ αἱ γυναῖκες ἡμῶν ἐν αἰχμαλωσίᾳ ἐν γῇ οὐχ ἑαυτῶν, ἕνεκεν τούτου ἐστὶ νῦν ἐπὶ καρδίας μου τοῦ διαθέσθαι διαθήκην τῷ κυρίῳ θεῷ ἰσραήλ, καὶ ἀποστρέψει ἀφ' ἡμῶν τὴν ὀργὴν θυμοῦ αὐτοῦ. καὶ νῦν μὴ διαλίπητε ποιεῖν, ὅτι ἐν ὑμῖν ᾑρέτικε κύριος στῆναι ἐναντίον αὐτοῦ λειτουργεῖν αὐτῷ, καὶ εἶναι αὐτῷ λειτουργοὺς καὶ θυμιῶντας. καὶ ἀνέστησαν οἱ λευῖται μαὰθ ὁ τοῦ ἀμασὶ καὶ ἰωὴλ ὁ τοῦ ἀζαρίου ἐκ τῶν υἱῶν καάθ. καὶ ἐκ τῶν υἱῶν μεραρί, κὶς ὁ τοῦ ἀβδὶ καὶ ἀζαρίας ὁ τοῦ ἰαλαλήλ. καὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν γεργσών, ἰωὰχ ὁ τοῦ ζεμμὰ καὶ ὠδὰμ ὁ τοῦ ἰωάχ. καὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν ἐλισαφάν, σαμβρὶ καὶ ἰειήλ. καὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν ἀσάφ, ζαχαρίας καὶ ματθανίας. καὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν αἰμάν, ἰειὴλ καὶ σεμεΐ.

B

C

et sepelierunt eum in ciuitate hierusalem. Neque enim receperunt eum in sepulchra regum israel. Regnauitque ezechias filius eius pro eo.

29.

Igitur ezechias regnare cepit cum viginti quinque esset annorum: & viginti nouem annis regnauit in hierusalem. Nomen matris eius abia filia zacharie. fecitque quod erat placitum in conspectu domini: iuxta omnia que fecerat dauid pater eius. Ipso anno & mense primo regni sui aperuit valuas domus domini: & instaurauit eas: adduxitque sacerdotes atque leuitas & congregauit eos in plateam orientalem: dixitque ad eos. Audite me leuite & sanctificamini: mundate domum domini dei patrum vestrorum: & auferte omnem immundiciam de sanctuario. Peccauerunt patres nostri & fecerunt malum in conspectu domini dei nostri derelinquentes eum: auerterunt facies suas a tabernaculo domini: & prebuerunt dorsum: clauserunt ostia que erant in porticu & extinxerunt lucernas: incensumque non adoleuerunt: & holocausta non obtulerunt in sanctuario deo israel. Concitatus est itaque furor domini super iudam & hierusalem. Tradiditque eos in commotionem & in interitum & in sibilum: sicut ipsi cernitis oculis vestris. En corruerunt patres nostri gladiis: filii nostri & filie nostre & coniuges captiue ducte sunt propter hoc scelus. Nunc ergo placet mihi vt ineamus fedus cum domino deo israel: & auertet a nobis furorem ire sue. Filii mei nolite negligere. Vos elegit dominus vt stetis coram eo & ministretis illi colatisque eum: & crematis ei incensum. Surrexerunt ergo leuite: maath filius amasie & iohel filius azarie de filiis caath. Porro de filiis merari cis filius abdai: & azarias filius ialalehel. De filiis autem gerson: ioha filius iemna & eden filius iohaha. At vero de filiis elisaphan samri & iahiel. De filiis quoque asaph: zacharias & mathanias: necnon de filiis hemam iahiel & semei

Cap. xxix

וַיִּקְבְּרֻהוּ בָעִיר בִּירוּשָׁלִַם כִּי לֹא
הֱבִיאֻהוּ לְקִבְרֵי מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּמְלֹךְ
יְחִזְקִיָּהוּ בְנוֹ תַּחְתָּיו׃ יְחִזְקִיָּהוּ
מָלַךְ בֶּן עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה וְעֶשְׂרִים
וָתֵשַׁע שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם וְשֵׁם
אִמּוֹ אֲבִיָּה בַּת זְכַרְיָהוּ׃ וַיַּעַשׂ הַיָּשָׁר
בְּעֵינֵי יְהוָה כְּכֹל אֲשֶׁר עָשָׂה דָּוִיד אָבִיו׃
הוּא בַשָּׁנָה הָרִאשׁוֹנָה לְמָלְכוֹ בַּחֹדֶשׁ
הָרִאשׁוֹן פָּתַח אֶת דַּלְתוֹת בֵּית יְהוָה
וַיְחַזְּקֵם׃ וַיָּבֵא אֶת הַכֹּהֲנִים וְאֶת הַלְוִיִּם
וַיַּאַסְפֵם לִרְחוֹב הַמִּזְרָח׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם
שְׁמָעוּנִי הַלְוִיִּם עַתָּה הִתְקַדְּשׁוּ
וְקַדְּשׁוּ אֶת בֵּית יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם
וְהוֹצִיאוּ אֶת הַנִּדָּה מִן הַקֹּדֶשׁ׃ כִּי
מָעֲלוּ אֲבֹתֵינוּ וְעָשׂוּ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ וַיַּעַזְבֻהוּ וַיַּסֵּבּוּ פְנֵיהֶם מִמִּשְׁכַּן
יְהוָה וַיִּתְּנוּ עֹרֶף׃ גַּם סָגְרוּ דַּלְתוֹת
הָאוּלָם וַיְכַבּוּ אֶת הַנֵּרוֹת וּקְטֹרֶת לֹא
הִקְטִירוּ וְעֹלָה לֹא הֶעֱלוּ בַקֹּדֶשׁ
לֵאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃ וַיְהִי קֶצֶף יְהוָה עַל
יְהוּדָה וִירוּשָׁלִָם וַיִּתְּנֵם לְזַעֲוָה
לְשַׁמָּה וְלִשְׁרֵקָה כַּאֲשֶׁר אַתֶּם רֹאִים
בְּעֵינֵיכֶם׃ וְהִנֵּה נָפְלוּ אֲבוֹתֵינוּ בֶּחָרֶב
וּבָנֵינוּ וּבְנוֹתֵינוּ וְנָשֵׁינוּ בַּשְּׁבִי עַל זֹאת׃
עַתָּה עִם לְבָבִי לִכְרוֹת בְּרִית לַיהוָה
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְיָשֹׁב מִמֶּנּוּ חֲרוֹן
אַפּוֹ׃ בָּנַי עַתָּה אַל תִּשָּׁלוּ כִּי בָכֶם
בָּחַר יְהוָה לַעֲמֹד לְפָנָיו לְשָׁרְתוֹ
וְלִהְיוֹת לוֹ מְשָׁרְתִים וּמַקְטִרִים׃
וַיָּקֻמוּ הַלְוִיִּם מַחַת בֶּן עֲמָשַׂי וְיוֹאֵל
בֶּן עֲזַרְיָהוּ מִן בְּנֵי הַקְּהָתִי וּמִן בְּנֵי
מְרָרִי קִישׁ בֶּן עַבְדִּי וַעֲזַרְיָהוּ בֶּן
יְהַלֶּלְאֵל וּמִן הַגֵּרְשֻׁנִּי יוֹאָח בֶּן זִמָּה
וְעֵדֶן בֶּן יוֹאָח׃ וּמִן בְּנֵי אֱלִיצָפָן
שִׁמְרִי וִיעוּאֵל וּמִן בְּנֵי אָסָף זְכַרְיָהוּ
וּמַתַּנְיָהוּ׃ וּמִן בְּנֵי הֵימָן יְחוּאֵל וְשִׁמְעִי

ומן בני ידותון שמעיה ועזיאל׃
ויאספו את אחיהם ויתקדשו ויבאו
כמצות המלך בדברי יהוה לטהר
בית יהוה׃ ויבאו הכהנים לפנימה
בית יהוה לטהר ויוציאו את כל
הטמאה אשר מצאו בהיכל יהוה
לחצר בית יהוה ויקבלו הלוים
להוציא לנחל קדרון חוצה׃ ויחלו
באחד לחדש הראשון לקדש
וביום שמונה לחדש באו לאולם
יהוה ויקדשו את בית יהוה לימים
שמונה וביום ששה עשר לחדש
הראשון כלו׃ ויבאו פנימה אל חזקיהו
המלך ויאמרו טהרנו את כל בית
יהוה את מזבח העלה ואת כל
כליו ואת שלחן המערכת ואת כל
כליו׃ ואת כל הכלים אשר הזניח
המלך אחז במלכותו במעלו הכנו
והקדשנו והנם לפני מזבח יהוה׃
וישכם יחזקיהו המלך ויאסף את
שרי העיר ויעל בית יהוה׃ ויביאו
פרים שבעה ואילים שבעה
וכבשים שבעה וצפירי עזים שבעה
לחטאת על הממלכה ועל המקדש
ועל יהודה ויאמר לבני אהרן הכהנים
להעלות על מזבח יהוה׃ וישחטו
הבקר ויקבלו הכהנים את הדם
ויזרקו המזבחה וישחטו האילים
ויזרקו הדם המזבחה וישחטו
הכבשים ויזרקו הדם המזבחה׃ ויגישו
את שעירי החטאת לפני המלך והקהל
ויסמכו ידיהם עליהם׃ וישחטום
הכהנים ויחטאו את דמם המזבחה
לכפר על כל ישראל כי לכל
ישראל אמר המלך העולה והחטאת׃
ויעמד את הלוים בית יהוה במצלתים

אסף קדש בוא צוה פנה יצא הכל קבל חלל שמן בוא אלם יום כלה בוא אמר זנח כלה ערך זנח כון הנה פנה זבח שכם אסף שור עלה בוא צפר מלך קדש שחט קבל זרק נגש שעיר פנה סמך חטא זבח עלה עמד צלל

Sed & de filiis idithun semeias & ozihel. Cõgregaueruntq; fratres suos & sctificati sunt: & ingressi sunt iuxta mãdatũ regis & imperiũ dñi vt expiarent domũ dñi. Sacerdotes quoq; ingressi templũ dñi vt sanctificarẽt illud extulerũt oẽm immunditiam quam intro repererant in vestibulo dom⁹ dñi: quam tulerunt leuite: & asportauerũt ad torrentem cedrõ foras. Ceperunt aũt prima die mensis primi mundare & in die octauo eiusdem mẽsis ingressi sunt porticũ dom⁹ tẽpli dñi: expiaueruntq; templũ dieb⁹ octo: & in die sextadecima mẽsis eiusdẽ qd ceperãt ipleuerũt. Ingressi quoq; sunt ad ezechiam regẽ: & dixerunt ei. Sanctificauim⁹ omnẽ domũ domini & altare holocausti: vasaq; ei⁹: necnõ & mẽsam ppositionis cũ oib⁹ vasis suis: cunctãq; tẽpli supellectilẽ quã polluerat rex achaz in regno suo: postq̃ preuaricat⁹ est: & ecce exposita sunt oĩa coram altari domini. Consurgensq; diluculo ezechias rex adunauit oẽs principes ciuitatis: & ascẽdit in domũ dñi: obtuleruntq; simul tauros septẽ & arietes septem: & agnos septem: & hircos septem: pro peccato: p regno: pro sanctuario: pro iuda. Dixitq; sacerdotibus filiis aaron vt offerrẽt super altare dñi. Mactauerũt igitur tauros: & susceperũt sãguinem sacerdotes & fuderũt illũ sup altare. Mactauerũt etiã arietes & illorũ sãguinẽ sup altare fuderũt. Immolauerũt agnos & fuderũt sup altare sanguinẽ. Applicuerũt hircos p peccõ corã rege & vniuersa multitudine. Imposueruntq; man⁹ suas sup eos: & immolauerũt illos sacerdotes & asperserũt sanguinẽ eorũ corã altari p piaculo vniuersi israel. Pro omĩ quippe israel pcepat rex vt holocaustũ fieret pro peccato. Cõstituit quoq; leuitas in domo domini cum cymbalis &

καὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν ἰδιθοὺν, σαμίας καὶ ὀζιήλ. καὶ συνήγαγε
et de filiis idithũ: sameas et oziel. et cõgregauit
τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν καὶ ἡγνίσθησαν κατὰ τὴν ἐντολὴν ἐζεκί
fratres suos et purificati sũt iuxta mãdatũ ezecie
ου τοῦ βασιλέως διὰ προστάγματος κυρίου, τοῦ καθαρῆσαι τὸν
regis pper imperiũ dñi: vt purgarẽt
οἶκον κυρίου. καὶ εἰσῆλθον οἱ ἱερεῖς ἔσω εἰς τὸν οἶκον κυρίου
domũ dñi. et ingressi sũt sacerdotes intro in domũ dñi
ἁγνίσαι, καὶ ἐξέβαλον πᾶσαν τὴν ἀκαθαρσίαν τὴν εὑρε-
ad purificãdũ: et extulerũt omnẽ immũditiã in-
θεῖσαν ἐν οἴκῳ κυρίου εἰς τὴν αὐλὴν οἴκου κυρίου. καὶ ἐδέξαν
uentã in domo dñi in vestibulũ dom⁹ dñi. et suscepe
το οἱ λευῖται τοῦ ἐξενεγκεῖν εἰς τὸν χειμάρρουν κεδρὼν ἔξω.
rũt leuite vt asportarẽt in torrentẽ cedrõ foras:
καὶ ἤρξαντο ἐν μιᾷ τοῦ μηνὸς τοῦ πρώτου τοῦ ἁγιάσαι, καὶ τῇ
et ceperũt in vna mẽsis primi sctificare: et
ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ τοῦ μηνὸς τοῦ πρώτου εἰσῆλθον εἰς τὸν ναὸν κυ
die octaua mẽsis primi igressi sũt in tẽplũ dñi
καὶ ἡγίασαν τὸν οἶκον κυρίου ἐν ἡμέραις ὀκτώ, καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ
et sctificauerũt domũ dñi in dieb⁹ octo: et die
ἑκκαιδεκάτῃ τοῦ μηνὸς τοῦ πρώτου συνετέλεσαν. καὶ εἰσῆλ-
sextadecima mẽsis primi impleuerũt. et ingressi
θον ἔσω πρὸς ἐζεκίαν τὸν βασιλέα, καὶ εἶπον αὐτῷ, ἡγιά-
sũt intro ad ezeciam regẽ: et dixerũt ipsi: sctifica
σαμεν πάντα τὰ ἐν τῷ οἴκῳ κυρίου, καὶ τὸ θυσιαστήριον τῆς
uim⁹ omnia q̃ in domo dñi: et altare
ὁλοκαυτώσεως, καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ, καὶ τὴν τράπεζαν τῆς
holocausti: et vasa eius: et mẽsam
προθέσεως αὐτοῦ καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῆς, καὶ πάντα τὰ
ppositionis ei⁹ et omnia vasa eius: et omnia
σκεύη, ἃ ἐμίανεν ὁ βασιλεὺς ἄχαζ ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ,
vasa: q̃ polluit rex achaz in regno suo:
ἐν τῷ ἀποστῆναι αὐτόν, ἡτοιμάσαμεν καὶ ἡγιάσαμεν αὐτά,
cũ puaricat⁹ est ipe: pparauim⁹ et sctificauim⁹ ea:
καὶ ἰδού ἐστιν ἐναντίον τοῦ θυσιαστηρίου κυ. καὶ ὤρθρισεν ἐζεκί
et ecce sunt corã altari dñi. et surrexit diluculo eze
ας ὁ βασιλεύς, καὶ συνήγαγεν τοὺς ἄρχοντας τῆς πόλεως,
cias rex: et cõgregauit principes ciuitatis:
καὶ ἀνέβη εἰς οἶκον κυ, καὶ ἀνήγαγεν ἑπτὰ μόσχους καὶ ἑπτὰ
et ascẽdit in domũ dñi: et obtulit septẽ vitulos et septẽ
κριοὺς καὶ ἑπτὰ ἀμνοὺς καὶ ἑπτὰ χιμάρους αἰγῶν περὶ ἁμαρ
arietes et septẽ agnos et septẽ hircos caprar pro pecca
τίας, περὶ τῆς βασιλείας, καὶ περὶ τῶν ἁγίων, καὶ περὶ ἰού
to: pro regno: et pro sanctis: et pro iu
δα. καὶ εἶπεν τοῖς υἱοῖς ἀαρὼν τοῖς ἱερεῦσι, τοῦ ἀνενεγκεῖν
da. et dixit filiis aaron sacerdotib⁹: vt offerrẽt
ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κυρίου. καὶ ἔθυσαν τοὺς μόσχους, καὶ
in altari dñi et sacrificauerũt vitulos: et
ἐδέξαντο οἱ ἱερεῖς τὸ αἷμα καὶ προσέχεον ἐπὶ τὸ θυσιαστή
susceperũt sacerdotes sãguinẽ et fuderũt sup alta-
ριον. καὶ ἔθυσαν τοὺς κριούς, καὶ προσέχεον ἐπὶ τὸ θυσια
re. et sacrificauerũt arietes: et fuderũt sup alta-
στήριον τὸ αἷμα. καὶ ἔθυσαν τοὺς ἀμνούς, καὶ προσέχεον τὸ
re sanguinẽ. et sacrificauerũt agnos: et fuderũt
αἷμα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. καὶ προσήγαγον τοὺς χιμάρους
sãguinẽ sup altare. et applicuerũt hircos
τοὺς περὶ ἁμαρτίας ἐναντίον τοῦ βασιλέως καὶ τῆς
q̃ pro peccato corã rege et
ἐκκλησίας, καὶ ἐπέθηκαν τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπ' αὐτούς
ecclesia: et imposuerũt man⁹ suas sup eos
καὶ ἔθυσαν αὐτοὺς οἱ ἱερεῖς, καὶ περιερράντισαν τὸ αἷ-
et sacrificauerũt eos sacerdotes: et asperserũt sangui-
μα αὐτῶν πρὸς τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἐξιλάσαντο περὶ
nẽ eorũ ad altare: et placauerũt pro
παντὸς ἰσραήλ, ὅτι περὶ παντὸς ἰσραὴλ εἶπεν
omni israel: qm̃ pro omni israel dixit
ὁ βασιλεὺς προσενεχθῆναι τὰ ὁλοκαυτώματα, καὶ τὰ
rex adduci holocausta: et q̃
περὶ ἁμαρτίας. καὶ ἔστησεν τοὺς λευίτας ἐν οἴκῳ κυρίου
pro peccato. et cõstituit leuitas in domo dñi
ἐν κυμβάλοις
in cymbalis

καὶ ἐν νάβλαις καὶ ἐν κινύραις κατὰ τὴν ἐντολὴν δαδ
et in nablis et in citharis secundũ mãdatũ dauid
τοῦ βασιλέως καὶ γὰδ τοῦ ὁρῶντος τῷ βασιλεῖ καὶ
regis et gad videntis regi et
νάθαν τοῦ προφήτου. ὅτι δι' ἐντολῆς κυρίου τὸ πρόσ
nathan prophete. qm̃ p mandatũ dñi pre-
ταγμα ἐν χειρὶ τῶν προφητῶν αὐτοῦ. καὶ ἔστησαν οἱ
ceptũ in manu prophetarũ eius. et steterũt
λευῖται ἐν ὀργάνοις δαυίδ, καὶ οἱ ἱερεῖς ἐν σάλπιγξιν.
leuite in organis dauid: et sacerdotes in tubis.
καὶ εἶπεν ἐζεκίας, τοῦ ἀνενεγκεῖν τὴν ὁλοκαύτωσιν
et dixit ezecias: vt offerrent holocaustũ
ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. καὶ ἐν τῷ ἄρξασθαι ἀναφέρειν
sup altare. et cũ inciperẽt offerre
τὴν ὁλοκαύτωσιν, ἤρξαντο ᾄδειν τῷ κυρίῳ. καὶ αἱ
holocaustũ: ceperũt canere dño: et tu-
σάλπιγγες πρὸς τὰ ὄργανα δαυίδ βασιλέως ἰσρα
be ad organa dauid regis isra-
ήλ. καὶ πᾶσα ἡ ἐκκλησία προσεκύνει, καὶ οἱ ψαλ-
el. et omnis ecclesia adorabat: et can-
τῳδοὶ ᾄδοντες καὶ αἱ σάλπιγγες σαλπίζουσαι, ἕως
tores canentes et tube clangentes: donec
οὗ συνετελέσθη ἡ ὁλοκαύτωσις. καὶ ὡς συνετέλεσαν
cõpleretur holocaustũ. et cũ finissent
ἀναφέροντες, ἔκαμψεν ὁ βασιλεὺς καὶ πάντες οἱ
offerentes: flexit rex et oẽs q̃
εὑρεθέντες σὺν αὐτῷ, καὶ προσεκύνησαν. καὶ εἶπεν
inuenti sũt cũ eo: adorauerũt. et dixit
ἐζεκίας ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ ἄρχοντες τοῖς λευίταις,
ezecias rex et principes leuitis:
τοῦ ὑμνεῖν τὸν κύριον ἐν λόγοις δαυίδ καὶ ἀσὰφ τοῦ
vt laudarẽt dñm in sermonib⁹ dd et asaph
προφήτου. καὶ ὕμνουν ἐν εὐφροσύνῃ, καὶ ἔπεσον καὶ
prophete. et laudabãt in letitia: et ceciderũt et
προσεκύνησαν. καὶ ἀπεκρίθη ἐζεκίας καὶ εἶπεν, νῦν
adorauerunt. et respondit ezecias et dixit: nũc
ἐπληρώσατε τὰς χεῖρας ὑμῶν, προσαγάγετε καὶ φέ
implestis manus vestras: adducite et fer
ρετε θυσίας αἰνέσεως εἰς οἶκον κυρίου. καὶ ἀνήνεγκεν
te sacrificia laudis in domũ dñi. et obtulit
ἡ ἐκκλησία θυσίας εἰς οἶκον κυρίου, καὶ πᾶς πρό-
ecclesia sacrificia in domũ dñi: et omnis prõ-
θυμος τῇ καρδίᾳ ὁλοκαυτώσεις. καὶ ἐγένετο ὁ ἀριθ
ptus corde holocausta. et fuit nume
μὸς τῆς ὁλοκαυτώσεως, ἧς ἀνήνεγκεν ἡ ἐκκλησία, μό
rus holocausti: qd̃ obtulit ecclesia: vi
σχοι ἑβδομήκοντα, κριοὶ ἑκατόν, ἀμνοὶ διακόσιοι, εἰς
tuli septuaginta: arietes centũ: agni ducenti: in
ὁλοκαύτωσιν κυρίου πάντα ταῦτα. καὶ οἱ ἡγιασμέ
holocaustũ dñi omnia hec. et sanctifica
νοι μόσχοι ἑξακόσιοι, πρόβατα τρισχίλια, πλὴν οἱ ἱερεῖς
ti vituli sexcenti: oues tria milia: veruntñ sacerdotes
ὀλίγοι ἦσαν, καὶ οὐκ ἠδύναντο δεῖραι τὴν ὁλοκαύτωσιν,
pauci erãt: et nõ potuerũt excoriare holocaustũ:
καὶ ἀντελαμβάνοντο αὐτῶν οἱ λευῖται, ἕως οὗ συνετελέσθη
et adiuuerunt eos leuite: donec impleretur
τὸ ἔργον, καὶ ἕως οὗ ἡγιάσθησαν οἱ ἱερεῖς, ὅτι οἱ λευῖται προ
opus: et donec sctificarent sacerdotes: qm̃ leuite prõ
θύμως ἡγιάσθησαν παρὰ τοὺς ἱερεῖς. καὶ ἡ ὁλοκαύτωσις
pte sctificati sunt magis q̃ sacerdotes. et holocaustũ
πολλὴ ἐν τοῖς στέασι τῆς τελειώσεως τοῦ σωτηρίου καὶ αἱ
multũ in adipib⁹ pfectionis salutaris et
σπονδαὶ τῆς ὁλοκαυτώσεως. καὶ ἡτοιμάσθη τὸ ἔργον ἐν τῷ
libamina holocausti. et pparatũ est opus in
οἴκῳ κυ, καὶ εὐφράνθη ἐζεκίας καὶ πᾶς ὁ λαός, διὰ τὸ ἡτοιμα
domo dñi: et letat⁹ est ezecias et ois popul⁹: eo qd̃ ppara-
κέναι τὸν θεὸν τῷ λαῷ, ὅτι ἐξάπινα ἐγένετο ὁ λόγος. Ca.30.
uit deus populo: qm̃ repente fuit sermo.

Καὶ ἀπέστειλεν ἐζεκίας ἐπὶ πάντα ἰσραὴλ καὶ
Et misit ezecias ad omnẽ israel et
ἰούδαν ἐπιστολάς, καὶ ἔγραψεν ἐπὶ τὸν ἐφραὶμ
iudã epistolas: et scripsit ad ephraim

psalteriis & citharis ẽm dispositionem dauid regis & gad videntis & nathan pphete. Siquidẽ dñi preceptũ fuit p manũ pphetarũ ei⁹. Steteruntq; leuite tenẽtes organa dd & sacerdotes tubas. Et iussit ezechias vt offerrẽt holocausta sup altare. Cũq; offerrẽtur holocausta cepẽrũt laudes canere dño & clãgere tubis atq; in diuersis organis q̃ dauid rex isrl' reperat cõcrepare. Omni aũt turba adorãte: cãtores & hi q tenebãt tubas erãt in officio suo donec compleretur holocaustũ. Cũq; finita esset oblatio incuruatus est rex & oẽs qui erãt cum eo: & adorauerũt. Precepitq; ezechias & principes leuitis vt laudarent dominum sermonib⁹ dd & asaph vidẽtis: q laudauerũt deũ magna leticia & incuruato genu adorauerunt. Ezechias aũt etiam hec addidit. Implestis man⁹ vestras dño accedite & offerte victimas & laudes in domo dñi. Obtulit ergo vniuersa multitudo hostias & laudes & holocausta mente deuota. Porro numer⁹ holocaustorũ q̃ obtulit multitudo hic fuit. Tauros septuagĩta: arietes centum: agnos ducentos: sanctificaueruntq; domino boues sexcẽtos & oues tria milia. Sacerdotes vero pauci erãt nec poterãt sufficere vt pelles holocaustorũ detraherent. Vnde & leuite frẽs eorũ adiuuerũt eos donec ipleretur opus & sctificarẽtur antistites. Leuite quippe faciliori ritu sanctificãtur q̃ sacerdotes. Fuerũt ergo holocausta plurima adipes pacificorum & libamina holocaustorũ: & cõpletus est cult⁹ domus dñi letatusq; est ezechias & oĩs populus eo q ministeriũ dei esset expletum: de repente quippe hoc fieri placuerat. 30.

Misit quoq; ezechias ad omnẽ israel & iudam: scripsitq; epistolas ad ephraim

בנבלים ובכנרות במצות דויד וגד חזה
המלך ונתן הנביא כי ביד יהוה
המצוה ביד נביאיו׃ ויעמדו הלוים
בכלי דויד והכהנים בחצצרות׃ ויאמר
חזקיהו להעלות העלה להמזבח
ובעת החל העולה החל שיר יהוה
והחצצרות ועל ידי כלי דויד מלך
ישראל׃ וכל הקהל משתחוים
והשיר משורר והחצצרות מחצצרים
הכל עד לכלות העלה׃ וככלות
להעלות כרעו המלך וכל הנמצאים
אתו וישתחוו׃ ויאמר יחזקיהו
המלך והשרים ללוים להלל ליהוה
בדברי דויד ואסף החזה ויהללו
עד לשמחה ויקדו וישתחוו׃ ויען
יחזקיהו ויאמר עתה מלאתם
ידכם ליהוה גשו והביאו זבחים
ותודות לבית יהוה ויביאו הקהל
זבחים ותודות וכל נדיב לב עלות׃
ויהי מספר העלה אשר הביאו
הקהל בקר שבעים אילים מאה
כבשים מאתים לעלה ליהוה
כל אלה׃ והקדשים בקר שש
מאות וצאן שלשת אלפים׃ רק
הכהנים היו למעט ולא יכלו
להפשיט את כל העלות ויחזקום
אחיהם הלוים עד כלות המלאכה
ועד יתקדשו הכהנים כי הלוים
ישרי לבב להתקדש מהכהנים׃
וגם עלה לרב בחלבי השלמים
ובנסכים לעלה ותכון עבודת בית
יהוה׃ וישמח יחזקיהו וכל העם
על ההכין האלהים לעם כי
בפתאם היה הדבר׃
Cap.xxx. וישלח יחזקיהו על כל ישראל
ויהודה וגם אגרות כתב על אפרים

צוה נבא כלה חצר אמר עלה חלל שור כלה שחה שור כלה מצא אמר שור הלל קדד ענה נגש בוא ידה נדב עלה היה ספר מאה היה פשט חזק כלה לאך קדש כון עבד שמח כון שלח

ומנשה לבוא לבית יהוה בירושלם
לעשות פסח ליהוה אלהי ישראל׃
ויועץ המלך ושריו וכל הקהל
בירושלם לעשות הפסח בחדש
השני׃ כי לא יכלו לעשתו בעת ההיא
כי הכהנים לא התקדשו למדי
והעם לא נאספו לירושלם׃ ויישר
הדבר בעיני המלך ובעיני כל הקהל׃
ויעמידו דבר להעביר קול בכל
ישראל מבאר שבע ועד דן לבוא
לעשות פסח ליהוה אלהי ישראל
בירושלם כי לא לרב עשו ככתוב׃
וילכו הרצים באגרות מיד המלך
ושריו בכל ישראל ויהודה וכמצות
המלך לאמר בני ישראל שובו
אל יהוה אלהי אברהם יצחק
וישראל וישב אל הפליטה
הנשארת לכם מכף מלכי אשור׃ ואל
תהיו כאבותיכם וכאחיכם אשר
מעלו ביהוה אלהי אבותיהם ויתנם
לשמה כאשר אתם ראים׃ עתה
אל תקשו ערפכם כאבותיכם תנו
יד ליהוה ובאו למקדשו אשר
הקדיש לעולם ועבדו את יהוה
אלהיכם וישב מכם חרון אפו׃ כי
בשובכם על יהוה אחיכם ובניכם
לרחמים לפני שוביהם ולשוב לארץ
הזאת כי חנון ורחום יהוה אלהיכם
ולא יסיר פנים מכם אם תשובו
אליו׃ ויהיו הרצים עברים מעיר לעיר
בארץ אפרים ומנשה ועד זבולן
ויהיו משחיקים עליהם ומלעגים
בם׃ אך אנשים מאשר ומנשה
ומזבולן נכנעו ויבאו לירושלם׃
גם ביהודה היתה יד האלהים לתת
להם לב אחד לעשות מצות המלך

et manassen vt venirent ad domū dñi in hierl'm & facerent phase domino deo israel. Inito ergo cōsilio regis & principū & vniuersi cetus hierusalē decreuerunt vt facerēt phase mēse secūdo. Non enī occurrerāt facere ī tpe suo: qa sacerdotes q possent sufficere sctificati nō fuerāt: & ppl's nōdū cōgregat9 fuerat in hierl'z. Placuitq3 sermo regi & omni multitudini & decreuerūt vt mitterēt nuncios in vniuersum israel de bersabee vsq3 dan: vt venirent & facerent phase domino deo israel in hierl'm. Multi enī nō fecerāt sicut ī lege pscriptū est. Perrexerūtq3 cursores cū ep'l'is ex regis īperio & principū ei9 in vniuersū isrl & iudā iuxta id qđ rex iusserat predicātes. Filii israel reuertimini ad dominū deum abraham & isaac & israel: & reuertetur ad reliquias q̄ effugerunt manus regis assyriorum. Nolite fieri sicut patres vestri & fratres: qui recesserunt a dño deo patrū suorū: & tradidit eos in interitum: vt ipsi cernitis. Nolite indurare ceruices vr̄as sicut patres vr̄i. Tradite manus vr̄as dño: & venite ad sanctuariū ei9 qđ sanctificauit in eternū. Seruite domino deo prm vrorū: & auertetur a vobis ira furoris ei9. Si eī vos reuersi fueritis ad dñm: frēs vr̄i & filii habebūt mīam corā dñis suis: q illos duxerīt captiuos & reuertētur in terrā hāc. Pius enī & clemēs est dñs de9 vr̄: & nō auertet faciē suā a vobis si reuersi fueritis ad eū. Igitur cursores pgebant velocit de ciuitate ī citatē p terrā ephraim & manasse vsq3 ad zabulō: illis irridētib9 & subsānantibus eos. Attñ quidā viri ex aser & manasse & zabulō acquiescentes cōsilio: venerūt hierusalem. In iuda vero facta ē manus dei vt daret eis cor vnū: vt facerent iuxta preceptum regis

τ manasse vt venirēt in domū dñi in hierusalē: vt
καὶ μανασσῆ ἐλθεῖν εἰς οἶκον κυρίου εἰς ἱερουσαλὴμ, τοῦ
facerēt phasech dño deo israel. τ consulu
ποιῆσαι τὸ φασὲχ τῷ κυρίῳ θεῷ ἰσραήλ. καὶ ἐβουλεύσα
it rex τ principes τ ōis ecclesia q̄ in
το ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ ἄρχοντες καὶ πᾶσα ἡ ἐκκλησία ἡ ἐν
hierusalē: vt facerēt phasech mēse secundo:
ἱερουσαλὴμ, ποιῆσαι τὸ φασὲχ τῷ μηνὶ τῷ δευτέρῳ,
nō enī poterāt illud facere in tēpore illo: qm̄
οὐ γὰρ ἐδυνήθησαν αὐτὸ ποιῆσαι ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ὅτι
sacerdotes nō sctificati fūt sufficiētes: τ pplus nō cōgregat9 ē in
οἱ ἱερεῖς οὐκ ἡγιάσθησαν ἱκανοί, καὶ ὁ λαὸς οὐ συνήχθη εἰς ἱε
hierusalē. τ placuit sermo corā rege τ
ρουσαλήμ. καὶ ἤρεσεν ὁ λόγος ἐναντίον τοῦ βασιλέως καὶ
corā omni ecclesia: τ cōstituerūt sermonē vt trā
ἐναντίον πάσης τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἔστησαν λόγον τοῦ διελ
siret pconiū in omni israel a dan vsq3 ad bersabee:
θεῖν κήρυγμα ἐν παντὶ ἰσραὴλ ἀπὸ δὰν ἕως βηρσαβεαί,
vt venirēt τ facerent phasech dño deo israel in
τοῦ ἐλθεῖν καὶ ποιῆσαι τὸ φασὲχ τῷ κυρίῳ θεῷ ἰσραὴλ ἐν
hierusalē: qm̄ multitudo nō fecit secundū scripturā.
ἱερουσαλήμ, ὅτι τὸ πλῆθος οὐκ ἐποίησε κατὰ τὴν γραφήν.
τ perrexerūt cursores cū epistolis a
καὶ ἐπορεύθησαν οἱ τρέχοντες σὺν ταῖς ἐπιστολαῖς παρὰ
rege τ principibus in omnē israel τ iu
τοῦ βασιλέως καὶ τῶν ἀρχόντων εἰς πάντα ἰσραὴλ καὶ ἰού
dan: secundū pceptū regis dicentes: filii is
δαν, κατὰ τὸ πρόσταγμα τοῦ βασιλέως λέγοντες, υἱοὶ ἰσ
rael cōuertimini ad dñm deū abraam τ isaac τ
ραὴλ ἐπιστρέψατε πρὸς κύριον θεὸν ἀβραὰμ καὶ ἰσαὰκ καὶ
iacob: τ reuertet saluatos re
ἰακώβ, καὶ ἐπιστρέψει τοὺς ἀνασεσωσμένους τοὺς κατα
lictos a manu regis assyriop. τ nō si
λειφθέντας ἀπὸ χειρὸς βασιλέως ἀσσυρίων. καὶ μὴ γίνε
tis sicut patres vr̄i τ fratres vestri: q̄ recesse
σθε καθὼς οἱ πατέρες ὑμῶν καὶ οἱ ἀδελφοὶ ὑμῶν, οἱ ἀπέστη
rūt a dño deo patrū suop: τ tradi
σαν ἀπὸ κυρίου θεοῦ τῶν πατέρων αὐτῶν, καὶ παρέδω
dit eos in desolationē: sicut vos videtis. τ nūc nō
κεν αὐτοὺς εἰς ἐρήμωσιν, καθὼς ὑμεῖς ὁρᾶτε. καὶ νῦν μὴ
induretis ceruices vr̄as: sicut patres vr̄i:
σκληρύνητε τοὺς τραχήλους ὑμῶν, ὡς οἱ πατέρες ὑμῶν,
date gloriā dño deo: τ ingredimini in sanctuariū e
δότε δόξαν κυρίῳ τῷ θεῷ, καὶ εἰσέλθετε εἰς τὸ ἁγίασμα αὐ
ius qđ sctificauit in eternū: τ seruite dño
τοῦ, ὃ ἡγίασεν εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ δουλεύσατε κυρίῳ τῷ
deo vr̄o: τ cōuertet a vobis furorē ire
θεῷ ὑμῶν, καὶ ἀποστρέψει ἀφ᾽ ὑμῶν τὸν θυμὸν τῆς ὀργῆς
sue. qm̄ cū reuersi fueritis vos ad dñm: fratres
αὐτοῦ. ὅτι ἐν τῷ ἐπιστρέφειν ὑμᾶς πρὸς κύριον, οἱ ἀδελφοὶ
vestri τ filii vestri erūt in misericordiis corā
ὑμῶν καὶ τὰ τέκνα ὑμῶν ἔσονται ἐν οἰκτιρμοῖς ἐναντίον
omnib9 q̄ duxerūt captiuos eos: τ cōuertet
πάντων τῶν αἰχμαλωτευσάντων αὐτούς, καὶ ἀποστρέ
eos in terrā hanc: qm̄ misericors τ clemēs
ψει αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν ταύτην, ὅτι ἐλεήμων καὶ οἰκτίρμων
dñs de9 noster: τ nō auertet faciē suā
κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν, καὶ οὐκ ἀποστρέψει τὸ πρόσωπον αὐτοῦ
a nobis: si cōuersi fuerim9 ad eū. τ fuerūt curso
ἀφ᾽ ἡμῶν, ἐὰν ἐπιστρέψωμεν πρὸς αὐτόν. καὶ ἦσαν οἱ τρέχον
res trāseuntes ciuitatē de ciuitate in mōte ephraī
τες διαπορευόμενοι πόλιν ἐκ πόλεως ἐν τῷ ὄρει ἐφραὶμ
τ manasse τ vsq3 ad zabulō. τ fuerūt sicut irriden
καὶ μανασσῆ καὶ ἕως ζαβουλών. καὶ ἐγένοντο ὡς καταγε
tes eos: τ subsannātes eos. sed homines ab
λῶντες αὐτῶν, καὶ μυκτηρίζοντες αὐτούς. ἀλλὰ ἄνθρωποι ἀπὸ
aser τ manasse τ a zabulon cōuersi sunt: τ venerūt
ἀσὴρ καὶ μανασσῆ καὶ ἀπὸ ζαβουλὼν ἐνετράπησαν, καὶ ἦλθον
in hierl'z: τ in iuda facta est man9 dñi vt daret eis cor
εἰς ἱλήμ, καὶ ἐν ἰούδα ἐγένετο χεὶρ κυρίου δοῦναι αὐτοῖς καρδί
vnū vt venirēt τ facerent iuxta pceptū regis
αν μίαν ἐλθεῖν καὶ ποιῆσαι κατὰ τὸ πρόσταγμα τοῦ βασιλέως

B

τ principū in verbo dñi. τ cōgregati sūt in
καὶ τῶν ἀρχόντων ἐν λόγῳ κυρίου. καὶ συνήχθησαν εἰς
hierusalē popul9 mult9 vt facerent solēnitatē
ἱερουσαλὴμ λαὸς πολὺς τοῦ ποιῆσαι τὴν ἑορτὴν τῶν
azymop in mense secūdo: ecclesia multa val
ἀζύμων ἐν τῷ μηνὶ τῷ δευτέρῳ, ἐκκλησία πολλὴ σφό
de. τ surrexerūt τ destruxerūt altaria in hierusa
δρα. καὶ ἀνέστησαν καὶ καθεῖλον τὰ θυσιαστήρια ἐν ἱερουσα
lē: τ vniuersa in qb9 adolebāt icēsū mēdacibus: subuerte
λήμ, καὶ πάντα ἐν οἷς ἐθυμίων τοῖς ψεύδεσι, κατέσπα
rūt τ piecerūt in torrentē cedron. τ imolaue
σαν καὶ ἔρριψαν εἰς τὸν χειμάρρουν κεδρών. καὶ ἔθυσαν
rūt phasech quarta decima mēsis secun
τὸ φασὲχ τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ τοῦ μηνὸς τοῦ δευτέ
di. τ sacerdotes τ leuite cōuersi sunt τ sctificati
ρου. καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ λευῖται ἐνετράπησαν καὶ ἡγιάσθη
sunt τ intulerunt holocausta in domū dñi:
σαν καὶ εἰσήνεγκαν ὁλοκαυτώματα εἰς τὸν οἶκον κυρίου,
τ steterunt in statione sua iuxta iudiciū suū:
καὶ ἔστησαν ἐπὶ τὴν στάσιν αὐτῶν κατὰ τὸ κρίμα αὐτῶν,
iuxta pceptū moysi hominis dei. τ sacer
κατὰ τὴν ἐντολὴν μωυσῆ ἀνθρώπου τοῦ θεοῦ. καὶ οἱ ἱε
dotes suscipiebāt sanguinē de manu leuitarū: qm̄
ρεῖς ἐδέχοντο τὰ αἵματα ἐκ χειρὸς τῶν λευιτῶν, ὅτι
multitudo ecclesie nō purificati sūt. τ leuite
πλῆθος τῆς ἐκκλησίας οὐχ ἡγιάσθησαν. καὶ οἱ λευῖται
fuerūt vt sacrificarēt phasech omni q̄ nō poterat puri
ἦσαν τοῦ θύειν τὸ φασὲχ παντὶ τῷ μὴ δυναμένῳ ἁγνι
ficari dño: qm̄ plurimū populi ab ephraim
σθῆναι τῷ κυρίῳ, ὅτι τὸ πλεῖστον τοῦ λαοῦ ἀπὸ ἐφραὶμ
τ manasse τ isachar τ zabulō nō sctificati
καὶ μανασσῆ καὶ ἰσάχαρ καὶ ζαβουλὼμ οὐχ ἡγιάσθη
sunt: sed τ comederūt phasech: nō pter scriptu
σαν, ἀλλὰ καὶ ἔφαγον τὸ φασὲχ, οὐ παρὰ τὴν γρα
rā. τ orauit ezecias pro his dicens: do
φήν. καὶ προσηύξατο ἐζεκίας περὶ τούτων λέγων, κύ
mine de9 bone propitiare pro omni corde di
ριε ὁ θεὸς ὁ ἀγαθὸς ἐξίλασαι ὑπὲρ πάσης καρδίας κα
rigente ad querendū dñm deū patrū
τευθυνούσης ἐκζητῆσαι τὸν κύριον τὸν θεὸν τῶν πατέρων
suop: τ nō sicut secundū purificationē sanctop. τ
αὐτῶν, καὶ οὐχ ὡς κατὰ τὴν ἁγνείαν τῶν ἁγίων. καὶ
exaudiuit dñs ezeciam: τ sanauit populū. τ
ἐπήκουσε κύριος τοῦ ἐζεκίου, καὶ ἰάσατο τὸν λαόν. καὶ
fecerunt filii israel q̄ inuenti sūt in hierusalē
ἐποίησαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ οἱ εὑρεθέντες ἐν ἱερουσαλὴμ τὴν
solēnitatē azymop septē dieb9 in leticia magna:
ἑορτὴν τῶν ἀζύμων ἑπτὰ ἡμέρας ἐν εὐφροσύνῃ μεγάλῃ,
τ laudabāt dñm diē per diē. τ leui
καὶ καθυμνοῦν τῷ κυρίῳ ἡμέραν καθ᾽ ἡμέραν. καὶ οἱ λευῖ
te τ sacerdotes in organis fortitudinis dño. τ locutus
ται καὶ οἱ ἱερεῖς ἐν ὀργάνοις ἰσχύος τῷ κυρίῳ. καὶ ἐλάλη
est ezecias ad cor oīum leuitap τ
σεν ἐζεκίας ἐπὶ καρδίαν πάντων τῶν λευιτῶν καὶ τῶν
intelligētiū intelligētiā bonā dño. τ perfecerunt
συνιέντων σύνεσιν ἀγαθὴν τῷ κυρίῳ. καὶ συνετέλεσαν
solēnitatē azymop septē dieb9 sacrificātes sacrificia sa
τὴν ἑορτὴν τῶν ἀζύμων ἑπτὰ ἡμέραις θύοντες θυσίας σω
lutis τ confitentes dño deo patrū
τηρίου καὶ ἐξομολογούμενοι κυρίῳ τῷ θεῷ τῶν πατέρων
suop. τ consuluit oīs ecclesia vt facerēt
αὐτῶν. καὶ ἐβουλεύσατο πᾶσα ἡ ἐκκλησία ποιῆσαι
septē dies alios. τ fecerūt septē dies alios
ἑπτὰ ἡμέρας ἄλλας. καὶ ἐποίησαν ἑπτὰ ἡμέρας ἄλλας
in leticia: qm̄ ezecias rex iuda pmitias obtulit
ἐν εὐφροσύνῃ, ὅτι ἐζεκίας ὁ βασιλεὺς ἰούδα ἀπήρξατο
omni ecclesie mille vitulos τ septē milia
πάσῃ τῇ ἐκκλησίᾳ χιλίους μόσχους καὶ ἑπτακισχίλια
ouiū. τ principes primitias attulerūt pplo mil
πρόβατα, καὶ οἱ ἄρχοντες ἀπήρξαντο τῷ λαῷ χι
le vitulos τ ouiū decē milia.
λίους μόσχους καὶ προβάτων δέκα χιλιάδας.

C

et principū verbū dñi. Congregatiq3 sunt in hierusalē populi multi: vt facerent solēnitatem azymorum in mense secundo. Et surgentes destruxerunt altaria que erant in hierl'z: atq3 vniuersa in qb9 idolis adolebatur incensū subuertētes piecerūt in torrētem cedrō. Immolauerūt aūt phase qrtadecima die mēsis secūdi. Sacerdotes qq3 atq3 leuite tādem sctificati obtulerunt holocausta in domo dñi: steterūtq3 in ordine suo iuxta dispositionē & legē moysi hoīs dei. Sacerdotes vero suscipiebāt effudēdeu dū sanguinē de manibus leuitarū eo q multa turba sanctificata nō esset: & idcirco immolarent leuite phase his qui nō occurrerāt sanctificari domino. Magna etiam pars populi de ephraim & manasse & isachar & zabulon q̄ sanctificata non fuerat: comedit phase: non iuxta qđ scriptum est. & orauit pro eis ezechias dicēs. Dñs bonus propitiabitur cūctis qui in toto corde requirūt dominū deū patrū suorū: & nō iputabit eis q2 min9 sctificati sunt. Quē exaudiuit dñs: & placatus est populo. Fecerūtq3 filii israel qui inuēti sunt in hierusalem solēnitatem azymorum septem diebus in leticia magna: laudantes dominum p singulos dies leuite quoq3 & sacerdotes per organa q̄ suo officio ɔgruebāt. Et locut9 ē ezechias ad cor oīm leuitarū: q habebāt intelligētiā bonā sup dño. & comederunt septē diebus solēnitatis imolātes victimas pacificorū & laudantes dñm deū patrū suorū: placuitq3 vniuerse multitudini vt celebrarēt etiā alios dies septē: qđ & fecerūt cum ingēti gaudio. Ezechias autem rex iuda prebuerat multitudini mille tauros & septem milia ouium. Principes vero dederant populo tauros mille: & oues decem milia.

D

והשרים בדבר יהוה׃ ויאספו
ירושלם עם רב לעשות את חג
המצות בחדש השני קהל לרב מאד׃
ויקמו ויסירו את המזבחות אשר
בירושלם ואת כל המקטרות הסירו
וישליכו לנחל קדרון׃ וישחטו הפסח
בארבעה עשר לחדש השני
והכהנים והלוים נכלמו ויתקדשו
ויביאו עלות בית יהוה׃ ויעמדו על
עמדם כמשפטם כתורת משה
איש האלהים הכהנים זרקים את
הדם מיד הלוים׃ כי רבת בקהל
אשר לא התקדשו והלוים על
שחיטת הפסחים לכל לא טהור
להקדיש ליהוה׃ כי מרבית העם
רבת מאפרים ומנשה יששכר וזבלון
לא הטהרו כי אכלו את הפסח בלא
ככתוב כי התפלל יחזקיהו עליהם
לאמר יהוה הטוב יכפר בעד׃ כל
לבבו הכין לדרוש האלהים יהוה
אלהי אבותיו ולא כטהרת הקדש׃
וישמע יהוה אל יחזקיהו וירפא את
העם׃ ויעשו בני ישראל הנמצאים
בירושלם את חג המצות שבעת ימים
בשמחה גדולה ומהללים ליהוה יום
ביום הלוים והכהנים בכלי עז ליהוה׃
וידבר יחזקיהו על לב כל הלוים
המשכילים שכל טוב ליהוה ויאכלו
את המועד שבעת הימים מזבחים
זבחי שלמים ומתודים ליהוה אלהי
אבותיהם׃ ויועצו כל הקהל לעשות
שבעת ימים אחרים ויעשו שבעת
ימים שמחה׃ כי חזקיהו מלך יהודה
הרים לקהל אלף פרים ושבעת
אלפים צאן והשרים הרימו לקהל
פרים אלף וצאן עשרת אלפים

ויתקדשו כהנים לרב: וישמחו כל
קהל יהודה והכהנים והלוים וכל
הקהל הבאים מישראל והגרים
הבאים מארץ ישראל והיושבים
ביהודה: ותהי שמחה גדולה
בירושלם כי מימי שלמה בן
דויד מלך ישראל לא כזאת
בירושלם: ויקמו הכהנים הלוים
ויברכו את העם וישמע בקולם
ותבוא תפלתם למעון קדשו
לשמים: ובכלות כל

Cap.xxxi.

זאת יצאו כל ישראל הנמצאים
לערי יהודה וישברו המצבות
ויגדעו האשרים וינתצו את
הבמות ואת המזבחות מכל יהודה
ובנימן ובאפרים ומנשה עד לכלה
וישובו כל בני ישראל איש
לאחזתו לעריהם: ויעמד יחזקיהו
את מחלקות הכהנים והלוים
על מחלקותם איש כפי עבודתו
לכהנים וללוים לעלה ולשלמים
לשרת ולהודות ולהלל בשערי
מחנות יהוה: ומנת המלך מן רכושו
לעלות לעלות הבקר והערב והעלות
לשבתות ולחדשים ולמעדים
ככתוב בתורת יהוה: ויאמר לעם
ליושבי ירושלם לתת מנת הכהנים
והלוים למען יחזקו בתורת יהוה:
וכפרץ הדבר הרבו בני ישראל
ראשית דגן תירוש ויצהר ודבש וכל
תבואת שדה ומעשר הכל לרב הביאו:
ובני ישראל ויהודה היושבים בערי
יהודה גם הם מעשר בקר וצאן ומעשר
קדשים המקדשים ליהוה אלהיהם
הביאו ויתנו ערמות ערמות: בחדש
השלשי החלו הערמות ליסוד ובחדש

Scīficata est ergo sacerdotū plurima mltitudo & hilaritate pfusa oīs turba iuda tā sacerdotū & leuitarū q̄3 vniuerse freq̄ntie q̄ venerat ex isrl: pselitorū quoq3 de tra israel & habitantium in iuda. Factaq3 est grādis celebritas in hierusalem: qualis a diebus salomonis filii dauid regis israel in ea vrbe non fuerat. Surrexerunt autem sacerdotes atq3 leuite benedicentes populo: & exaudita est vox eorū: peruenitq3 oratio in habitaculum sanctum celi.

51.

Omnq3 hec fuissent rite celebrata: egressus est oīs isrl q inuetus fuerat in vrbibus iuda: & fregerunt simulachra: succiderūtq3 lucos: demoliti sunt excelsa: & altaria destruxerūt: nō solū de vniuerso iuda & bēiamī: sed & de ephraī q̄q3 & manasse: donec penit9 euerterēt. Reuersiq3 sunt oēs filii isrl in possessiōes & ciuitates suas. Ezechias aūt constituit turmas sacerdotales: & leuiticas per diuisiones suas vnū quēq3 in officio pprio tā sacerdotū videlicet q̄3 leuitarū ad holocausta & pacifica: vt mīstrarent & cōfiterētur canerētq3 in portis castrorū dñi. Pars aūt regis erat vt de ppria ei9 substātia offerretur holocaustū mane semp & vespe: sabbatis q̄q3 & Kalēdis & solēnitatib9 ceteris: sicut scriptū est in lege dñi. Precepit etiam poplo habitātiū hierlm vt darēt partes sacerdotib9 & leuitis: vt possent vacare legi dñi. Quod cū pcrebruisset in auribus mltidinis: plurimas obtulerūt primitias filii isrl frumēti vini & olei: mellis q̄q3 & oīs q̄ gignit humus decias obtulerūt. Sed & filii israel & iuda qui habitabāt in vrbib9 iuda obtulerūt decimas boū & ouiū: decimasq3 sanctorū q̄ vouerāt dño deo suo: atq3 vniuersa portātes fecerūt aceruos plurimos. Mense tertio ceperūt aceruorū iacere fundamēta: & mense

τ scīficati sunt de sacerdotib9 in multitudinē. τ letata ē oīs
καὶ ἡγιάσθησαν τῶν ἱερέων εἰς πλῆθος. καὶ εὐφράνθη πᾶσα
ecclesia iuda τ sacerdotes τ leuite: τ oīs ec
ἡ ἐκκλησία ἰούδα καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ λευῖται, καὶ πᾶσα ἡ ἐκ
clesia q̄ venerūt ex israel: τ proselyti q̄ vene
κλησία οἱ ἐλθόντες ἐξ ἰσραὴλ, καὶ οἱ προσήλυτοι οἱ ἐλθόν
rūt de terra israel: τ habitantes iuda. τ facta est
τες ἐκ γῆς ἰσραὴλ, καὶ οἱ κατοικοῦντες ἰούδα. καὶ ἐγένετο
letitia magna in hierusalē: q̄ñ a diebus salo
εὐφροσύνη μεγάλη ἐν ἱερουσαλὴμ, ὅτι ἀπὸ ἡμερῶν σολο
monis filii dauid regis israel nō factū est ta
μῶντος υἱοῦ δαυὶδ βασιλέως ἰσραὴλ οὐκ ἐγένετο τοιαύ
le festū in hierusalē. τ surrexerūt sacerdotes leuite:
τη ἑορτὴ ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ ἀνέστησαν οἱ ἱερεῖς οἱ λευῖται,
τ benedixerūt pplo: τ exaudita est vox eorū: τ
καὶ εὐλόγησαν τὸν λαόν, καὶ ἐπηκούσθη ἡ φωνὴ αὐτῶν, καὶ
venit oratio eorū in habitaculū sctūm
ἦλθεν ἡ προσευχὴ αὐτῶν εἰς τὸ κατοικητήριον τὸ ἅγιον τοῦ
dei in celum.
θεοῦ εἰς τὸν οὐρανόν.

Ca.31.

Et postq̄ pfecta sunt hec omnia: egressꝰ ē oīs is
Καὶ ὡς συνετελέσθη ταῦτα πάντα, ἐξῆλθε πᾶς ἰσ
rael q̄ inuēti fuerāt in vrbib9 iuda: τ cōtriuerūt
ραὴλ οἱ εὑρεθέντες ἐν πόλεσιν ἰούδα, καὶ συνέτριψαν τὰς
simulachra: τ succiderunt lucos: τ demoliti sunt excel
στήλας, καὶ ἐξέκοψαν τὰ ἄλση, καὶ κατέσπασαν τὰ ὑψη
sa: τ destruxerūt altaria ab omni iudea
λά, καὶ καθεῖλον τὰ θυσιαστήρια ἀπὸ πάσης τῆς ἰουδαίας
τ beniamī τ ex ephrai: τ a manasse vsq3 ad con
καὶ βενιαμὶν καὶ ἐξ ἐφραὶμ, καὶ ἀπὸ μανασσῆ ἕως εἰς συν
summationē. τ conuersus ē oīs israel in hereditatē
τέλειαν. καὶ ἐπέστρεψε πᾶς ἰσραὴλ εἰς τὴν κληρονομίαν
suā τ in ciuitates suas. τ ordinauit ezecias vi
αὐτοῦ καὶ εἰς τὰς πόλεις αὐτῶν. καὶ ἔταξεν ἐζεκίας τὰς ἐφη
ces sacerdotū τ leuitarū: τ vices vniꝰ cu
μερίας τῶν ἱερέων καὶ τῶν λευιτῶν, καὶ τὰς ἐφημερίας ἑκά
iusq3 iuxta ministeriū suū sacerdotib9 τ leui
στου κατὰ τὴν λειτουργίαν αὐτοῦ τοῖς ἱερεῦσι καὶ τοῖς λευί
tis ad holocaustū τ ad sacrificiū salutaris:
ταις εἰς τὴν ὁλοκαύτωσιν καὶ εἰς τὴν θυσίαν τοῦ σωτηρίου,
τ vt laudarēt τ vt cōfiterentur τ ministrarent in
καὶ τοῦ αἰνεῖν καὶ τοῦ ἐξομολογεῖσθαι καὶ λειτουργεῖν ἐν ταῖς
portis τ in atriis domꝰ dñi. τ pars re
πύλαις καὶ ἐν ταῖς αὐλαῖς οἴκου κυρίου. καὶ ἡ μερὶς τοῦ βασι
gis de substantiis eius in holocaustis: que
λέως ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ εἰς τὰς ὁλοκαυτώσεις, τήν
mane τ que vespere: τ in holocaustis
τε πρωϊνὴν καὶ τὴν ἑσπερινήν, καὶ εἰς τὰς ὁλοκαυτώσεις
sabbatorū: τ in neomeniis: τ in solēnitatib9
τῶν σαββάτων, καὶ εἰς τὰς νουμηνίας, καὶ εἰς τὰς ἑορτὰς
scriptis in lege dñi. τ dixit ezecias
τὰς γεγραμμένας ἐν τῷ νόμῳ κυρίου. καὶ εἶπεν ἐζεκίας τῷ
pplo habitantibus in hierusalē vt darēt partē
λαῷ τοῖς κατοικοῦσιν ἐν ἱερουσαλὴμ δοῦναι τὴν μερίδα
sacerdotū τ leuitarū: vt possint in mini
τῶν ἱερέων καὶ τῶν λευιτῶν, ὅπως κατισχύσωσιν ἐν τῇ λει
sterio domꝰ dñi. τ postq̄ iussit sermonē ezecias:
τουργίᾳ οἴκου κυρίου. καὶ ὡς προσέταξεν τὸν λόγον ἐζεκίας,
plurimas obtulerūt filii isrl primitias tritici τ vini τ olei
ἐπλεόνασαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἀπαρχὴν σίτου καὶ οἴνου καὶ ἐλαί
τ mellis: τ omne germē agri ī mltitudie3 obtulerūt
ου καὶ μέλιτος, καὶ πᾶν γένημα ἀγροῦ εἰς πλῆθος ἤνεγκαν
filii israel τ iuda. τ q̄ habitabāt in vrbibus
οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ καὶ ἰούδα. καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐν ταῖς πόλεσιν
iuda τ ipsi attulerūt decimas vitulorū τ ouium
ἰούδα καὶ αὐτοὶ ἤνεγκαν ἐπιδέκατα μόσχων καὶ προβάτων
τ decimas caprarū: τ sanctificauerūt dño deo suo. τ in
καὶ ἐπιδέκατα αἰγῶν, καὶ ἡγίασαν τῷ κυρίῳ θεῷ αὐτῶν. καὶ εἰ
tulerūt τ posuerūt aceruos aceruos. in aūt mēse tertio
σήνεγκαν καὶ ἔθηκαν σωροὺς σωρούς. ἐν δὲ τῷ μηνὶ τῷ τρίτῳ
ceperunt aceruī fundari: τ in mēse
ἤρξαντο οἱ σωροὶ θεμελιοῦσθαι, καὶ ἐν τῷ μηνὶ τῷ

A

B

septimo completi sunt. τ venit ezecias τ princi
ἑβδόμῳ συνετελέσθησαν. καὶ ἦλθεν ἐζεκίας καὶ οἱ ἄρχον
pes: τ viderūt aceruos: τ benedixerūt dño τ populo
τες, καὶ εἶδον τοὺς σωρούς, καὶ εὐλόγησαν τὸν κύριον καὶ τὸν λαὸν
suo israel. τ interrogauit ezecias sacerdotes
αὐτοῦ ἰσραήλ. καὶ ἐπυνθάνετο ἐζεκίας τῶν ἱερέων
τ leuitas super aceruis. τ dixit ad eū
καὶ τῶν λευιτῶν ὑπὲρ τῶν σωρῶν. καὶ εἶπεν πρὸς αὐ
azarias sacerdos princeps domꝰ sadduc: ex
τὸν ἀζαρίας ὁ ἱερεὺς ὁ ἄρχων τοῦ οἴκου σαδδούκ, ἐξ
quo ceperūt primitie offerri in domū dñi:
οὗ ἤρξαντο αἱ ἀπαρχαὶ φέρεσθαι εἰς τὸν οἶκον κυρίου,
comedimꝰ τ bibimus τ reliquimus vsq3 in multi
ἐφάγομεν καὶ ἐπίομεν καὶ ἐγκατελείπομεν ἕως εἰς πλῆ
tudinē: q̄ñ dñs benedixit populo suo: τ reliqui
θος, ὅτι κύριος εὐλόγησε τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ κατελί
mus adhuc multitudinē hāc. τ dixit ezecias: vt ppa
πομεν ἔτι τὸ πλῆθος τοῦτο. καὶ εἶπεν ἐζεκίας, ἑτοι
rarēt pastophoria in domo dñi. τ pparauerūt:
μάσαι παστοφόρια εἰς τὸν οἶκον κυρίου. καὶ ἡτοίμασαν,
τ intulerūt illuc primitias τ decimas in
καὶ εἰσήνεγκαν ἐκεῖ τὰς ἀπαρχὰς καὶ τὰ ἐπιδέκατα ἐν
fide. τ sup eos prefectus chonenias leuita: τ
πίστει. καὶ ἐπ᾽ αὐτῶν ἐπιστάτης χωνενίας ὁ λευίτης, καὶ
semei frater eius successor: τ hieziel τ ozias
σεμεεὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ διαδεχόμενος, καὶ ἰεζιὴλ καὶ ὀζίας
τ naath τ asael τ hierimoth: τ iozabad τ eliel
καὶ ναὰθ καὶ ἀσαὴλ καὶ ἰεριμὼθ, καὶ ἰωζαβὰδ καὶ ἐλιὴλ
τ samachia τ maath τ baneas ppositi per cho
καὶ σαμαχία καὶ μαὰθ καὶ βανέας καθεσταμένοι διὰ χω
neniā τ semei fratrē eius: sicut iussit
νενίου καὶ σεμεεὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καθὼς προσέ
ezecias rex τ azarias dux domus
ταξεν ἐζεκίας ὁ βασιλεὺς καὶ ἀζαρίας ὁ ἡγούμενος οἴκου
dñi. τ core filius iemna leuita ianitor secū
κυρίου. καὶ κωρὴ ὁ τοῦ ἰεμνὰ ὁ λευίτης ὁ πυλωρὸς κα
dū oriētē in donis: vt daret primi
τὰ ἀνατολὰς ἐπὶ τῶν δομάτων, δοῦναι τὰς ἀπαρ
tias dñi: τ sancta sctōrū p manū adan
χὰς τοῦ κυρίου, καὶ τὰ ἅγια τῶν ἁγίων διὰ χειρὸς ἀδὰν
τ beniamī. τ iesue τ semei τ amarias τ
καὶ βενιαμίν. καὶ ἰησοῦς καὶ σεμεεὶ καὶ ἀμαρείας καὶ
sechenias in ciuitatib9 p manū sacerdotū in
σεχενίας ἐν ταῖς πόλεσι διὰ χειρὸς τῶν ἱερέων ἐν
fide vt darēt fratribus suis secundū vi
πίστει δοῦναι τοῖς ἀδελφοῖς αὐτῶν κατὰ τὰς ἐφη
ces: secundū magnū τ secundū paruum: ex
μερίας, κατὰ τὸν μέγαν καὶ κατὰ τὸν μικρόν, ἐκ
tra fetū masculorū a trimo τ
τὸς τῆς ἐπιγονῆς τῶν ἀρσενικῶν ἀπὸ τριέτους καὶ
supra: omni ingredienti in domū dñi:
ἐπάνω, παντὶ τῷ εἰσπορευομένῳ εἰς οἶκον κυρίου,
in ratione dierū in die suo: in ministerio
εἰς λόγον ἡμερῶν ἐν ἡμέρᾳ αὐτοῦ, εἰς λειτουργίαν
p vices ordinis sui. hic distributio
ἐφημερίας διατάξεως αὐτῶν. οὗτος ὁ καταλοχισμὸς
sacerdotū sm domos familiarū. τ leuite in
τῶν ἱερέων κατ᾽ οἴκους πατριῶν. καὶ οἱ λευῖται ἐν ταῖς
vicibus suis. a vigesimo āno τ supra in
ἐφημερίαις αὐτῶν, ἀπὸ εἰκοσαέτους καὶ ἐπάνω ἐν
ordine in turmis in omni fetu
διατάξει ἐν τοῖς καταλοχισμοῖς ἐν πάσῃ ἐπιγονῇ
suo filiorū suorū τ filiarū in omni multitu
αὐτῶν υἱῶν αὐτῶν καὶ θυγατέρων εἰς πᾶν τὸ πλῆ
dine: q̄ñ in fide sanctificauerūt sctūariū: τ filiis
θος, ὅτι ἐν πίστει ἡγίασαν τὸ ἅγιον, καὶ τοῖς υἱοῖς
aaron sacerdotio fungētib9 in agris τ in
ἀαρὼν τοῖς ἱερατεύουσιν ἐν τοῖς ἀγροῖς καὶ ἐν ταῖς
ciuitatibus suis: in omni ciuitate τ ciuitate viri
πόλεσιν αὐτῶν, ἐν πάσῃ πόλει καὶ πόλει ἄνδρες
qui nominati sūt in nomine vt darent
οἳ ὠνομάσθησαν ἐν ὀνόματι δοῦναι

C

D

septimo cōpleuerūt eos. Cūq3 igressi fuissēt ezechias & pricipes eius: viderūt aceruos & bn̄dixerūt dño ac pplo israel. Interrogauitq3 ezechias sacerdotes & leuitas cur ita iacerent aceruī. Respōdit illi azarias sacerdos primus de stirpe sadoch dicens. Ex quo ceperunt offerri primitie ī domo dñi comedimꝰ & saturati sumꝰ & remāserūt plurima: eo q̄ benedixerit dñs pplo suo. Reliqarū aūt est copia ista quā cernis. Precepit igr̄ ezechias vt ppararēt horrea ī domo dñi. qd cū fecissēt: itulerūt tā primitias q̄3 decimas: & q̄cunq3 vouerāt fideliter. Fuit aūt pfectus eorū chonenias leuita & semei frat eiꝰ scd̄s: post quē ichihel & azarias & naad & asahel & hierimoth: iozabar q̄q3 & elihel & iesmachias & maath & banaias ppositi sub manibꝰ chonenie & semei fris eiꝰ ex imperio ezechie regis & azarie pontificis domus dei. Chore vero filiꝰ iemna leuites & ianitor orientalis porte prepositus erat his q̄ spōte offerebātur deo: primitiisq3 & cōsecratis in scta sanctorū & sub cura eius eden & beniamin: iesue & semeias. Amarias q̄q3 & sechenias ī ciuitatibꝰ sacerdotum: vt fideliter distribuerent fratribus suis partes minoribꝰ atq3 maioribꝰ: exceptis maribꝰ ab annis tribus & supra: cunctis qui ingrediebantur templū dñi. Et quicqd p singulos dies cōducebāt in misterio atq3 obseruatiōibꝰ iuxta diuisiones suas: sacerdotibus per familias: & leuitis a vicesimo anno & supra per ordines & turmas suas. Vniuerseq3 multitudini tā vxoribꝰ q̄ liberis eorū vtriusq3 sexus fideliter cibi de his que scīficata fuerant pbebātur. Sed & filiorū aaron p agros & suburbana vrbium singularū dispositi erant viri qui

השביעי כלו: ויבאו יחזקיהו והשרים
ויראו את הערמות ויברכו את יהוה
ואת עמו ישראל: וידרש יחזקיהו
על הכהנים והלוים על הערמות:
ויאמר אליו עזריהו הכהן הראש
לבית צדוק ויאמר מהחל התרומה
לביא בית יהוה אכול ושבוע והותר
עד לרוב כי יהוה ברך את עמו
והנותר את ההמון הזה: ויאמר
יחזקיהו להכין לשכות בבית יהוה
ויכינו: ויביאו את התרומה והמעשר
והקדשים באמונה ועליהם נגיד
כונניהו הלוי ושמעי אחיהו משנה:
ויחיאל ועזזיהו ונחת ועשהאל
וירימות ויוזבד ואליאל ויסמכיהו
ומחת ובניהו פקידים מיד כונניהו
ושמעי אחיו במפקד יחזקיהו המלך
ועזריהו נגיד בית האלהים: וקורא
בן ימנה הלוי השוער למזרחה על
נדבות האלהים לתת תרומת יהוה
וקדשי הקדשים: ועל ידו עדן
ומנימן וישוע ושמעיהו אמריהו
ושכניהו בערי הכהנים באמונה
לתת לאחיהם במחלקות כגדול
כקטן: מלבד התיחשם לזכרים מבן
שלוש שנים ולמעלה לכל הבא
לבית יהוה לדבר יום ביומו לעבודתם
במשמרותם כמחלקותיהם: ואת
התיחש הכהנים לבית אבותיהם
והלוים מבן עשרים שנה ולמעלה
במשמרותיהם במחלקותיהם:
ולהתיחש בכל טפם נשיהם ובניהם
ובנותיהם לכל קהל כי באמונתם
יתקדשו קדש: ולבני אהרן הכהנים
בשדי מגרש עריהם בכל עיר ועיר
אנשים אשר נקבו בשמות לתת

מנות לכל זכר בכהנים ולכל התיחש
בלוים: ויעש כזאת יחזקיהו בכל
יהודה ויעש הטוב והישר והאמת
לפני יהוה אלהיו: ובכל מעשה
אשר החל בעבודת בית האלהים
ובתורה ובמצוה לדרש לאלהיו בכל
לבבו עשה והצליח:

Ca. xxxij. אחרי הדברים והאמת האלה בא
סנחריב מלך אשור ויבא ביהודה
ויחן על הערים הבצרות ויאמר
לבקעם אליו: וירא יחזקיהו כי בא
סנחריב ופניו למלחמה על
ירושלם: ויועץ עם שריו וגבריו
לסתום את מימי העינות אשר
מחוץ לעיר ויעזרוהו: ויקבצו עם
רב ויסתמו את כל המעינות ואת
הנחל השוטף בתוך הארץ לאמר
למה יבואו מלכי אשור ומצאו מים
רבים: ויתחזק ויבן את כל החומה
הפרוצה ויעל על המגדלות ולחוצה
החומה אחרת ויחזק את המלוא
עיר דויד ויעש שלח לרב ומגנים:
ויתן שרי מלחמות על העם ויקבצם
אליו אל רחוב שער העיר וידבר
על לבבם לאמר: חזקו ואמצו אל
תיראו ואל תחתו מפני מלך אשור
ומלפני כל ההמון אשר עמו כי
עמנו רב מעמו: עמו זרוע בשר ועמנו
יהוה אלהינו לעזרנו ולהלחם
מלחמתנו ויסמכו העם על דברי
יחזקיהו מלך יהודה: אחר זה שלח
סנחריב מלך אשור עבדיו
ירושלימה והוא על לכיש וכל
ממשלתו עמו על יחזקיהו מלך
יהודה ועל כל יהודה אשר
בירושלם לאמר: כה אמר סנחריב

partes distribuerent vniuerso sexui masculino: de sacerdotibus & leuitis. Fecit ergo ezechias vniuersa que diximus in omni iuda: operatusque est bonum & rectum & verum coram domino deo suo: in vniuersa cultura ministerii domus dei iuxta legem & cerimonias: volens requirere deum suum in toto corde suo. Fecitque & prosperatus est. 32.

Post que & huiuscemodi veritatem venit sennacherib rex assyriorum & ingressus iudam obsedit ciuitates munitas. volens eas capere. Quod cum vidisset ezechias venisse s. sennacherib & totum belli impetum verti contra hierusalem: inito cum principibus consilio virisque fortissimis vt obturaret capita fontium qui erant extra vrbem: & hoc omnium decernente sententia congregauit plurimam multitudinem: & obturauerunt cunctos fontes & riuum qui fluebat in medio terre dicentes. Ne veniant reges assyriorum & inueniant aquarum abundantiam. Edificauit quoque agens industrie omnem murum qui fuerat dissipatus: & extruxit turres desuper & forinsecus alterum murum. Instaurauitque mello in ciuitate dauid: & fecit vniuersi generis armaturam & clypeos. Constituitque principes bellatorum in exercitu. Et conuocauit vniuersos in platea porte ciuitatis: ac locutus est ad cor eorum dicens. Viriliter agite & confortamini: nolite timere: nec paueatis regem assyriorum & vniuersam multitudinem que est cum eo. Multo enim plures nobiscum sunt quam cum illo. Cum illo enim est brachium carneum: nobiscum dominus deus noster qui auxiliator est noster: pugnatque pro nobis. Confortatusque est populus huiuscemodi verbis ezechie regis iuda. Que postquam gesta sunt: misit sennacherib rex assyriorum seruos suos hierusalem: ipse enim cum vniuerso exercitu obsidebat lachis: ad ezechiam regem iuda & ad omnem populum qui erat in vrbe dicens. Hec dicit sennacherib

parte omni masculo in sacerdotibus: ⁊ omni numerato in leuitis. ⁊ fecit ezecias sic
μερίδα παντὶ ἀρσενικῷ ἐν τοῖς ἱερεῦσι, καὶ παντὶ καταριθμουμένῳ ἐν τοῖς λευίταις. καὶ ἐποίησεν ἐζεκίας οὕ-
in omni iuda: ⁊ fecit ezecias bonum ⁊
τως ἐν παντὶ ἰούδα, καὶ ἐποίησεν ἐζεκίας τὸ καλὸν καὶ τὸ
rectum ⁊ verum coram domino deo suo: ⁊ in omni
εὐθὲς καὶ τὸ ἀληθὲς ἐναντίον κυρίου τοῦ θεοῦ αὐτοῦ, καὶ ἐν παν-
ni opere in quo incepit in opere in domo domini: ⁊ in
τὶ ἔργῳ ἐν ᾧ ἤρξατο ἐν τῇ ἐργασίᾳ ἐν οἴκῳ κυρίου, καὶ ἐν
lege ⁊ in preceptis quesiuit deum suum ex
τῷ νόμῳ καὶ ἐν τοῖς προστάγμασιν ἐξεζήτησε τὸν θεὸν αὐτοῦ ἐξ
tota anima sua: ⁊ fecit ⁊ prosperatus est.
ὅλης τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε καὶ εὐοδώθη. Ca. 32.

Et post sermones hos ⁊ veritatem hanc
Καὶ μετὰ τοὺς λόγους τούτους καὶ τὴν ἀλήθειαν ταύ-
venit sennacherib rex assyriorum: ⁊ venit in iu-
την ἦλθε σενναχηρὶβ βασιλεὺς ἀσσυρίων, καὶ ἦλθεν ἐπὶ ἰού-
dam: ⁊ castrametatus est iuxta ciuitates muratas:
δαν, καὶ παρενέβαλεν ἐπὶ τὰς πόλεις τὰς τειχήρεις,
⁊ dixit vt caperent eas. ⁊ vidit ezecias quia
καὶ εἶπε τοῦ προκαταλαβέσθαι αὐτάς. καὶ εἶδεν ἐζεκίας ὅτι
venerat sennacherib: ⁊ facies eius ad bellandum
ἥκει σενναχηρὶβ, καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ τοῦ πολεμῆσαι
in hierusalem: ⁊ consuluit cum senioribus suis ⁊ potentibus: vt obturarent aquas fontium
ἐπὶ ἱερουσαλήμ, καὶ ἐβουλεύσατο μετὰ τῶν πρεσβυτέρων αὐτοῦ καὶ τῶν δυνατῶν, ἐμφράξαι τὰ ὕδατα τῶν πηγῶν
que erant extra ciuitatem: ⁊ confortauerunt eum. ⁊ congregauit populum multum: ⁊ obturauit aquas fontium: ⁊
ἃ ἦν ἔξω τῆς πόλεως, καὶ συνεπίσχυσαν αὐτῷ. καὶ συνήγαγεν λαὸν πολύν, καὶ ἐνέφραξε τὰ ὕδατα τῶν πηγῶν, καὶ
torrentem qui diuidit per ciuitatem dicens: ne
τὸν χειμάῤῥουν τὸν διορίζοντα διὰ τῆς πόλεως λέγων, μή
forte veniat rex assyriorum: ⁊ inueniat aquam multam: ⁊
ποτε ἔλθῃ βασιλεὺς ἀσσυρίων, καὶ εὕρῃ ὕδωρ πολύ, καὶ
corroboret. ⁊ fortificauit ezecias ⁊ edificauit omnem
κατισχύσῃ. καὶ κατίσχυσεν ἐζεκίας καὶ ᾠκοδόμησε πᾶν τὸ
murum dirutum ⁊ turres: ⁊ foris ante
τεῖχος τὸ κατεσκαμμένον καὶ πύργους, καὶ ἔξω προτεί-
murale aliud: ⁊ edificauit plenitudinem ciuitatis
χισμα ἄλλο, καὶ ᾠκοδόμησε τὸ ἀνάλημμα τῆς πόλεως
dauid: ⁊ preparauit arma multa: ⁊ posuit princi-
δαυίδ, καὶ κατεσκεύασεν ὅπλα πολλά, καὶ ἔθετο ἄρχον-
pes belli in populo. ⁊ congregati sunt ad eum in
τας πολέμου ἐπὶ τὸν λαόν. καὶ συνήχθησαν πρὸς αὐτὸν ἐπὶ
platea porte ciuitatis. ⁊ locutus est in
τὴν πλατεῖαν τῆς πύλης τῆς πόλεως. καὶ ἐλάλησεν ἐπὶ
corde eorum dicens: viriliter agite ⁊ confortamini: nolite
τὴν καρδίαν αὐτῶν λέγων, ἀνδρίζεσθε καὶ ἰσχύσατε, μὴ φο-
meatis nec paueatis a facie regis assyrio-
βηθῆτε μὴ δὲ πτοηθῆτε ἀπὸ προσώπου βασιλέως ἀσσυρί-
rum: ⁊ a facie omnis gentis que cum eo: quoniam
ων, καὶ ἀπὸ προσώπου παντὸς τοῦ ἔθνους τοῦ μετ' αὐτοῦ, ὅτι
nobiscum plures quam qui cum eo. cum eo brachia
μεθ' ἡμῶν πλείους ὑπὲρ τοὺς μετ' αὐτοῦ. μετ' αὐτοῦ βραχίονες
carnea: nobiscum vero dominus deus noster ad saluandum ⁊ ad pu-
σαρκικοί, μεθ' ἡμῶν δὲ κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν τοῦ σώζειν καὶ τοῦ πο-
gnandum bellum nostrum. ⁊ confortatus est populus in
λεμεῖν τὸν πόλεμον ἡμῶν. καὶ κατεθάρσησεν ὁ λαὸς ἐπὶ
sermonibus ezecie regis iuda. ⁊ post hec
τοῖς λόγοις ἐζεκίου τοῦ βασιλέως ἰούδα. καὶ μετὰ ταῦ-
misit sennacherib rex assyriorum ser-
τα ἀπέστειλε σενναχηρὶβ βασιλεὺς ἀσσυρίων τοὺς παῖ-
uos suos in hierusalem. ipse erat in la-
δας αὐτοῦ ἐπὶ ἱερουσαλήμ. καὶ αὐτὸς ἦν ἐπὶ λα-
chis: ⁊ omnis exercitus eius cum eo. ⁊ mi-
χεὶς, καὶ πᾶσα ἡ στρατιὰ αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ. καὶ ἀπέ-
sit ad ezeciam regem iuda: ⁊ ad omnem iu-
στειλε πρὸς ἐζεκίαν βασιλέα ἰούδα, καὶ πρὸς πάντα ἰού-
dam qui in hierusalem dicens: sic dicit sennacherib
δαν τὸν ἐν ἱερουσαλὴμ λέγων, οὕτως λέγει σενναχηρὶβ

A 4.Reg. 18.c. — B — C — 4.Re. 6.d.

4.Re. 6.d.

rex assyriorum: in quo vos fiduciam habetis: ⁊ se-
βασιλεὺς ἀσσυρίων, ἐπὶ τίνι ὑμεῖς πεποίθατε, καὶ κα-
detis in obsidione in hierusalem? nonne ezecias decipit
θῆσθε ἐν τῇ περιοχῇ ἐν ἱερουσαλήμ; οὐχὶ ἐζεκίας ἀπατᾷ
vos vt tradat vos in mortem ⁊ in famem ⁊ in
ὑμᾶς τοῦ παραδοῦναι ὑμᾶς εἰς θάνατον καὶ εἰς λιμὸν καὶ εἰς
siti dicens: dominus deus noster saluabit nos de manu re-
δίψαν λέγων, κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν σώσει ἡμᾶς ἐκ χειρὸς βα-
gis assyriorum? nonne hic est ezecias qui destruxit ex-
σιλέως ἀσσυρίων; οὐχ οὗτός ἐστιν ἐζεκίας ὃς περιεῖλε τὰ ὑ-
celsa eius: ⁊ altaria eius. ⁊ ait iuda
ψηλὰ αὐτοῦ, καὶ τὰ θυσιαστήρια αὐτοῦ. καὶ εἶπε τῷ ἰούδα
⁊ habitantibus in hierusalem dicens: coram al-
καὶ τοῖς κατοικοῦσιν ἐν ἱερουσαλὴμ λέγων, ἐνώπιον τοῦ θυ-
tari hoc adorate: ⁊ in eo adolete incensum.
σιαστηρίου τούτου προσκυνήσατε, καὶ ἐπ' αὐτῷ θυμιάσατε.
nonne scitis que feci ego ⁊ patres mei omnibus popu-
οὐκ οἴδατε ὃ ἐποίησα ἐγὼ καὶ οἱ πατέρες μου πᾶσι τοῖς λα-
lis regionum: nunquid potentes potuerunt dii gentium
οῖς τῶν χωρῶν, μὴ δυνάμενοι ἐδυνήθησαν οἱ θεοὶ τῶν ἐθνῶν
omnis terre saluare populum suum de manu mea? quis
πάσης τῆς γῆς σῶσαι τὸν λαὸν αὐτῶν ἐκ χειρός μου; τίς
est in omnibus diis gentium harum: quos perdide-
ἐστὶν ἐν πᾶσι τοῖς θεοῖς τῶν ἐθνῶν τούτων, οὓς ἐξωλόθρευ-
runt patres mei: qui potuerit saluare populum suum de
σαν οἱ πατέρες μου, ὃς ἐδυνήθη σῶσαι τὸν λαὸν αὐτοῦ ἐκ
manu mea: vt possit deus vester saluare vos de ma-
χειρός μου, ὅτι δυνήσεται ὁ θεὸς ὑμῶν σῶσαι ὑμᾶς ἐκ χει-
nu mea? ⁊ nunc non decipiat vos ezecias: ⁊ non faci-
ρός μου; καὶ νῦν μὴ ἀπατάτω ὑμᾶς ἐζεκίας, καὶ μὴ ποιεί-
at vos confidere: nec commoueat vos in hoc:
τω ὑμᾶς πεποιθέναι, μὴ δὲ ἐπισειέτω ὑμᾶς ἐπὶ τού-
⁊ non credatis ei: quoniam non potuit deus omnis
τῳ, καὶ μὴ πιστεύετε αὐτῷ, ὅτι οὐ μὴ ἐδυνήθη θεὸς παντὸς
gentis ⁊ regni saluare populum suum de manu
ἔθνους καὶ βασιλείας τοῦ σῶσαι τὸν λαὸν αὐτοῦ ἐκ χειρός
mea ⁊ de manu patrum meorum. ⁊ quomodo deus
μου καὶ ἐκ χειρὸς τῶν πατέρων μου. καὶ πῶς ὅτι ὁ θεὸς
vester non liberabit vos de manu mea? ⁊ adhuc locuti sunt
ὑμῶν οὐ μὴ ῥύσεται ὑμᾶς ἐκ χειρός μου; καὶ ἔτι ἐλάλησαν
serui eius contra dominum deum ⁊ contra ezeciam ser-
οἱ παῖδες αὐτοῦ ἐπὶ κύριον τὸν θεὸν καὶ ἐπὶ ἐζεκίαν παῖ-
uum eius. ⁊ librum scripsit sennacherib: ad exprobrandum
δα αὐτοῦ. καὶ βιβλίον ἔγραψε σενναχηρὶβ, τοῦ ὀνειδί-
dominum deum israel. ⁊ ait de eo dicens:
ζειν κύριον τὸν θεὸν ἰσραήλ. καὶ εἶπεν περὶ αὐτοῦ λέγων,
sicut dii gentium terre non liberauerunt populos
καθὼς οἱ θεοὶ τῶν ἐθνῶν τῆς γῆς οὐκ ἐξείλοντο τοὺς λαοὺς
suos de manu mea: sic non eruet deus ezecie
αὐτῶν ἐκ χειρός μου, οὕτως οὐ μὴ ἐξέληται ὁ θεὸς ἐζεκίου
populum suum de manu mea. ⁊ clamauerunt in voce ma-
τὸν λαὸν αὐτοῦ ἐκ χειρός μου. καὶ ἐβόησαν ἐν φωνῇ με-
gna iudaice contra populum hierusalem qui in mu-
γάλῃ ἰουδαϊστὶ ἐπὶ τὸν λαὸν ἱερουσαλὴμ τὸν ἐπὶ τοῦ τεί-
ro: vt terrerent eos ⁊ conturbarent eos:
χους, τοῦ φοβῆσαι αὐτοὺς καὶ τοῦ κατασπάσαι αὐτούς,
vt caperent ciuitatem. ⁊ locuti sunt contra
ὅπως προκαταλάβωνται τὴν πόλιν. καὶ ἐλάλησαν ἐπὶ
deum hierusalem: sicut ⁊ contra deos populorum
τὸν θεὸν ἱερουσαλήμ, ὡς καὶ ἐπὶ τοὺς θεοὺς τῶν λαῶν
terre opera manuum hominum. ⁊ orauit eze-
τῆς γῆς ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων. καὶ προσηύξατο ἐζε-
cias rex ⁊ esaias filius ammos propheta
κίας ὁ βασιλεὺς καὶ ἠσαΐας υἱὸς ἀμμὼς ὁ προφήτης
de his: ⁊ clamauerunt in celum. ⁊ mi-
περὶ τούτων, καὶ ἐβόησαν εἰς τὸν οὐρανόν. καὶ ἀπέ-
sit dominus angelum ⁊ contriuit omnem potentem bel-
στειλε κύριος ἄγγελον καὶ ἐξέτριψε πάντα δυνατὸν πο-
latorem ⁊ principem ⁊ ducem
λεμιστὴν καὶ ἄρχοντα καὶ στρατηγόν

D — E

rex assyriorum. In quo habentes fiduciam: sedetis obsessi in hierusalem? Num ezechias decipit vos vt tradat morti in fame & siti affirmans quod dominus deus vester liberet vos de manu regis assyriorum. Nunquid non iste est ezechias qui destruxit excelsa illius & altaria: & precepit iude & hierusalem dicens: coram altari vno adorabitis & in ipso comburetis incensum? An ignoratis que ego fecerim & patres mei cunctis terrarum populis? Nunquid preualuerunt dii gentium omniumque terrarum liberare regionem suam de manu mea? Quis est de vniuersis diis gentium quas vastauerunt patres mei qui potuerit eruere populum suum de manu mea: vt possit etiam deus vester eruere vos de hac manu? Non vos ergo decipiat ezechias: nec vana persuasione deludat: neque credatis ei. Si enim nullus potuit deus cunctarum gentium atque regionum liberare populum suum de manu mea: & de manu patrum meorum: consequenter nec deus vester poterit eruere vos de hac manu. Sed & alia multa locuti sunt serui eius contra dominum deum: & contra ezechiam seruum eius. Epistolas quoque scripsit plenas blasphemie in dominum deum israel: & locutus est aduersum eum. Sicut dii gentium ceterarum non potuerunt liberare populum suum de manu mea: sic & deus ezechie eruere non poterit populum suum de manu ista. Insuper & clamore magno lingua iudaica contra populum qui sedebat in muris hierusalem personabat vt terreret eos & caperet ciuitatem. Locutusque est contra deum hierusalem sicut aduersum deos populorum terre opera manuum hominum. Orauerunt igitur ezechias rex & esaias filius amos propheta aduersum hanc blasphemiam: ac vociferati sunt vsque in celum. Et misit dominus angelum: qui percussit omnem virum robustum bellatorem & principem exer

מלך אשור על מה אתם בטחים
וישבים במצור בירושלם: הלא
יחזקיהו מסית אתכם לתת אתכם
למות ברעב ובצמא לאמר יהוה
אלהינו יצילנו מכף מלך אשור:
הלא הוא יחזקיהו הסיר את במתיו
ואת מזבחתיו ויאמר ליהודה
ולירושלם לאמר לפני מזבח אחד
תשתחוו ועליו תקטירו: הלא
תדעו מה עשיתי אני ואבותי לכל
עמי הארצות היכול יכלו אלהי
גויי הארצות להציל את ארצם
מידי: מי בכל אלהי הגוים האלה
אשר החרימו אבותי אשר יכול
להציל את עמו מידי כי יוכל
אלהיכם להציל אתכם מידי: ועתה
אל ישיא אתכם חזקיהו ואל
יסית אתכם כזאת ואל תאמינו לו
כי לא יוכל כל אלוה כל גוי וממלכה
להציל עמו מידי ומיד אבותי אף
כי אלהיכם לא יצילו אתכם מידי:
ועוד דברו עבדיו על יהוה האלהים
ועל יחזקיהו עבדו: וספרים כתב
לחרף ליהוה אלהי ישראל ולאמר
עליו לאמר כאלהי גויי הארצות
אשר לא הצילו עמם מידי כן לא
יציל אלהי יחזקיהו עמו מידי:
ויקראו בקול גדול יהודית על עם
ירושלם אשר על החומה ליראם
ולבהלם למען ילכדו את העיר:
וידברו אל אלהי ירושלם כעל
אלהי עמי הארץ מעשה ידי האדם:
ויתפלל יחזקיהו המלך וישעיהו בן
אמוץ הנביא על זאת ויזעקו
השמים: וישלח יהוה מלאך
ויכחד כל גבור חיל ונגיד ושר

במחנה מלך אשור וישב בבשת פנים
לארצו ויבא בית אלהיו ומיציאו
מעיו שם הפילהו בחרב: ויושע
יהוה את יחזקיהו ואת ישבי
ירושלם מיד סנחריב מלך אשור
ומיד כל וינהלם מסביב: ורבים
מביאים מנחה ליהוה לירושלם
ומגדנות ליחזקיהו מלך יהודה
וינשא לעיני כל הגוים מאחרי כן:
בימים ההם חלה יחזקיהו עד למות
ויתפלל אל יהוה ויאמר לו ומופת
נתן לו: ולא כגמל עליו השיב
יחזקיהו כי גבה לבו ויהי עליו קצף
ועל יהודה וירושלם: ויכנע יחזקיהו
בגבה לבו הוא וישבי ירושלם
ולא בא עליהם קצף יהוה בימי
יחזקיהו: ויהי ליחזקיהו עשר וכבוד
הרבה מאד ואצרות עשה לו לכסף
ולזהב ולאבן יקרה ולבשמים
ולמגנים ולכל כלי חמדה: ומסכנות
לתבואת דגן ותירוש ויצהר וארות
לכל בהמה ובהמה ועדרים לאורות:
וערים עשה לו ומקנה צאן ובקר
לרב כי נתן לו האלהים רכוש רב
מאד: והוא יחזקיהו סתם את מוצא
מימי גיחון העליון ויישרם למטה
מערבה לעיר דויד ויצלח יחזקיהו
בכל מעשהו: וכן במליצי שרי בבל
המשלחים עליו לדרש המופת אשר
היה בארץ עזבו האלהים לנסותו
לדעת כל בלבבו: ויתר דברי
יחזקיהו וחסדיו הנם כתובים בחזון
ישעיהו בן אמוץ הנביא על ספר
מלכי יהודה וישראל: וישכב
יחזקיהו עם אבתיו ויקברהו במעלה
קברי בני דויד וכבוד עשו לו במותו

citus regis assyriorum: reuersusque est cum ignominia in terram suam. Cumque ingressus esset domum dei sui filii qui egressi fuerant de vtero eius interfecerunt eum gladio. Saluauitque dominus ezechiam & habitatores hierusalem de manu sennacherib regis assyriorum & de manu omnium: & prestitit ei quietem per circuitum. Multi etiam deferebant hostias & sacrificia domino in hierusalem & munera ezechie regi iuda. Qui exaltatus est post hec coram cunctis gentibus. In diebus illis egrotauit ezechias vsque ad mortem: & orauit dominum. Exauditque eum: & dedit ei signum: sed non iuxta beneficia que acceperat retribuit: quia eleuatum est cor eius. Et facta est contra eum ira: & contra iudam & hierusalem. Humiliatusque est postea eo quod exaltatum fuisset cor eius: tam ipse quam habitatores hierusalem: idcirco non venit super eos ira domini in diebus ezechie. Fuit autem ezechias diues & inclytus valde: & thesauros sibi plurimos congregauit argenti & auri: & lapidis preciosi: aromatum & armorum vniuersi generis & vasorum magni precii. apothecas quoque frumenti vini & olei & presepia omnium iumentorum caulasque pecoribus & vrbes edificauit. Habebat quippe greges ouium & armentorum innumerabiles: eo quod dedisset ei deus substantiam multam nimis. Ipse est ezechias qui obturauit superiorem fontem aquarum gyon & auertit eas subter ad occidentem vrbis dauid. In omnibus operibus suis fecit prospere que voluit. Attamen in legatione principum babylonis qui missi fuerant ad eum vt interrogarent de portento quod acciderat super terram dereliquit eum deus vt temptaretur & nota fierent omnia que erant in corde eius. Reliqua autem sermonum ezechie & misericordiarum eius scripta sunt in visione esaie filii amos prophete & in libro regum iuda & israel. Dormiuitque ezechias cum patribus suis: & sepelierunt eum supra sepulchra filiorum dauid. Et celebrauit eius exequias

in castris regis assyriorum: et reuersus est cum ignominia faciei in terram suam. et ingressus est in domum dei sui: et de egredientibus de vtero eius: percusserunt eum in gladio. et saluauit dominus ezechiam et habitantes in hierusalem de manu sennacherib regis assyriorum et de manu omnium: et descere fecit eos per circuitum. et multi deferebant dona domino in hierusalem: et dona ezechie regi iuda. et exaltatus est ante oculos omnium gentium post hec.

ἐν τῇ παρεμβολῇ τοῦ βασιλέως ἀσσυρίων, καὶ ἀπέστρεψε μετὰ αἰσχύνης προσώπου εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ. καὶ εἰσῆλθεν εἰς οἶκον θεοῦ αὐτοῦ, καὶ τῶν ἐξελθόντων ἐκ κοιλίας αὐτοῦ, κατέβαλον αὐτὸν ἐν ῥομφαίᾳ. καὶ ἔσωσε κύριος τὸν ἐζεκίαν καὶ τοὺς κατοικοῦντας ἐν ἱερουσαλὴμ ἐκ χειρὸς σενναχηρὶβ βασιλέως ἀσσυρίων καὶ ἐκ χειρὸς πάντων, καὶ κατέπαυσεν αὐτοὺς κυκλόθεν. καὶ πολλοὶ ἔφερον δῶρα τῷ κυρίῳ εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ δόματα τῷ ἐζεκίᾳ βασιλεῖ ἰούδα. καὶ ὑπερήρθη κατ᾽ ὀφθαλμοὺς πάντων τῶν ἐθνῶν μετὰ ταῦτα.

4.Reg 20.a. Esai. 38.a.

in diebus illis egrotauit ezechias vsque ad mortem: et orauit ad dominum: et exaudiuit eum. et signum dedit ei dominus: et non iuxta retributionem quam retribuit ei ezechias: sed exaltatum est cor eius: et fuit ira contra eum et contra iudam et hierusalem. et humiliatus est ezechias ab exaltatione cordis sui: ipse et habitantes hierusalem. et non venit super eos ira domini in diebus ezechie. et fuerunt ezechie diuitie et gloria multa valde. et thesauros fecit sibi argenti et auri et lapidis preciosi et in aromatibus: et armamentaria fecit: et omnibus vasis desiderii apothecas. et ciuitates in frugibus tritici vini et olei: et presepia omnis iumenti: et caulas ad pecora. et vrbes fecit sibi ipsi: et possessiones ouium et boum in multitudine: quia dedit ipsi dominus substantiam multam valde. ipse ezechias obturauit exitum aque gion superiorem. et direxit eas infra ad occidentem vrbis dauid. et prosperatus est ezechias in omnibus operibus suis. et sic in legationibus principum qui a babylone missis ad eum: vt interrogarent ab eo portentum: quod factum est in terra. et dereliquit eum dominus: vt temptaret eum: vt sciret que in corde eius. et reliqua sermonum ezechie: et misericordie eius: nonne scripta sunt in prophetia esaie filii ammos prophete: et in libro regum iuda et israel: et dormiuit ezechias cum patribus suis. et sepelierunt eum in ascensu sepulchrorum filiorum dauid. et gloriam et honorem dederunt ei in morte eius

ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐμαλακίσθη ἐζεκίας ἕως θανάτου, καὶ προσεύξατο πρὸς κύριον, καὶ ἐπήκουσεν αὐτοῦ. καὶ σημεῖον ἔδωκεν αὐτῷ κς, καὶ οὐ κατὰ τὸ ἀνταπόδομα ὃ ἀνταπέδωκεν αὐτῷ ἐζεκίας, ἀλλ᾽ ὑψώθη ἡ καρδία αὐτοῦ, καὶ ἐγένετο ὀργὴ ἐπ᾽ αὐτὸν καὶ ἐπὶ ἰούδαν καὶ ἱερουσαλήμ. καὶ ἐταπεινώθη ἐζεκίας ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς καρδίας αὐτοῦ, αὐτὸς καὶ οἱ κατοικοῦντες ἱερουσαλήμ. καὶ οὐκ ἐπῆλθεν ἐπ᾽ αὐτοὺς ὀργὴ κυ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐζεκίου. καὶ ἐγένετο τῷ ἐζεκίᾳ πλοῦτος καὶ δόξα πολλὴ σφόδρα. καὶ θησαυροὺς ἐποίησεν αὐτῷ ἀργυρίου καὶ χρυσίου καὶ λίθου τιμίου καὶ εἰς τὰ ἀρώματα, καὶ ὁπλοθήκας ἐποίησεν, καὶ πᾶσι τοῖς σκεύεσι τῆς ἐπιθυμίας ἀποθήκας. καὶ πόλεις εἰς τὰ γενήματα τοῦ σίτου οἴνου καὶ τοῦ ἐλαίου, καὶ φάτνας παντὸς κτήνους, καὶ μάνδρας εἰς τὰ ποίμνια. καὶ πόλεις ἐποίησεν ἑαυτῷ, καὶ κτήσεις προβάτων καὶ βοῶν εἰς πλῆθος, ὅτι ἔδωκεν αὐτῷ κς ἀποσκευὴν πολλὴν σφόδρα. αὐτὸς ἐζεκίας ἐνέφραξε τὴν ἔξοδον τοῦ ὕδατος γειὼν τὴν ἄνω, καὶ κατεύθυνεν αὐτὰ κάτω πρὸς δυσμὰς τῆς πόλεως δαδ. καὶ εὐοδώθη ἐζεκίας ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτοῦ. καὶ οὕτως ἐν τοῖς πρεσβείαις τῶν ἀρχόντων τῶν ἀπὸ βαβυλῶνος τοῖς ἀποσταλεῖσι πρὸς αὐτόν, πυθέσθαι παρ᾽ αὐτοῦ τὸ τέρας, ὃ ἐγένετο ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ἐγκατέλιπεν αὐτὸν κς, τοῦ πειράσαι αὐτόν, εἰδέναι τὰ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. καὶ τὰ κατάλοιπα τῶν λόγων ἐζεκίου, καὶ τὰ ἐλέη αὐτοῦ, οὐκ ἰδοὺ γέγραπται ἐν τῇ προφητείᾳ ἡσαΐου υἱοῦ ἀμμὼς τοῦ προφήτου, καὶ ἐπὶ βιβλίου βασιλέων ἰούδα καὶ ἰηλ; καὶ ἐκοιμήθη ἐζεκίας μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ. καὶ ἔθαψαν αὐτὸν ἐν τῇ ἀναβάσει τῶν τάφων υἱῶν δαυίδ. καὶ δόξαν καὶ τιμὴν ἔδωκαν αὐτῷ ἐν τῷ θανάτῳ αὐτοῦ

omnis iuda: et habitantes in hierusalem: et regnauit manasses filius eius pro eo.

πᾶς ἰούδα, καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ ἐβασίλευσε μανασσῆς υἱὸς αὐτοῦ ἀντ᾽ αὐτοῦ.

Ca.33.

Filius existens duodecim annorum manasses cum regnaret ipse: et quinquaginta et quinque annis regnauit in hierusalem. et fecit malum coram domino iuxta omnes abominationes gentium quos abstulit dominus a facie filiorum israel. et conuersus est manasses et edificauit excelsa: que euulsit ezechias pater eius. et construxit altaria baalim: et fecit lucos: et adorauit omnem militiam celi: et seruiuit eis. et edificauit manasses altare in domo domini in quo dixit dominus in hierusalem erit nomen meum in eternum. et edificauit altaria cuncto exercitui celi: in duobus atriis domus domini. et ipse transire fecit filios suos in igne in valle benenom. et obseruabat somnia et augurabatur et veneficiis vtebatur: et fecit ventriloquos: et multiplicauit incantatores. et multiplicauit manasses vt faceret malum coram domino: vt irritaret eum. et posuit sculptum et conflatile imaginem quam fecit in domo domini: in qua dixit dominus ad dauid et ad salomonem filium eius: in domo hac et in hierusalem quam elegi de cunctis tribubus israel: ponam nomen meum illic in sempiternum. et non addam vt commoueat pedem israel a terra quam dedi patribus suis. sed si custodierint vt faciant omnia que precepi eis iuxta cunctam legem et precepta et iudicia in manu moysi. et seduxit manasses iudam et habitantes in hierusalem vt facerent malum super omnes gentes quos abstulit dominus a facie filiorum israel. et locutus est dominus ad manasse et ad populum eius: et non audierunt. et adduxit dominus super eos principes exercitus regis assyriorum: et ceperunt manassen in vinculis: et ligauerunt eum in compedibus: et duxerunt eum in babylonem. et postquam angustatus est manasses: orauit faciem domini dei sui: et humiliatus est

Υἱὸς ὢν δώδεκα ἐτῶν μανασσῆς ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν, καὶ πεντήκοντα καὶ πέντε ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ ἐποίησεν τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου κατὰ πάντα τὰ βδελύγματα τῶν ἐθνῶν ὧν ἐξῆρε κς ἀπὸ προσώπου υἱῶν ἰσραήλ. καὶ ἐπέστρεψε μανασσῆς καὶ ᾠκοδόμησε τὰ ὑψηλά, ἃ κατέσπασεν ἐζεκίας ὁ πατὴρ αὐτοῦ. καὶ ἔστησε θυσιαστήρια τοῖς βααλείμ, καὶ ἐποίησεν ἄλση, καὶ προσεκύνησε πάσῃ τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐδούλευσεν αὐτοῖς. καὶ ᾠκοδόμησε μανασσῆς θυσιαστήριον ἐν τῷ οἴκῳ κυ ἐν ᾧ εἶπεν κς ἐν ἱερουσαλὴμ ἔσται τὸ ὄνομά μου εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ ᾠκοδόμησε θυσιαστήρια πάσῃ τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ, ἐν ταῖς δυσὶν αὐλαῖς οἴκου κυ. καὶ αὐτὸς διήγαγε τὰ τέκνα αὐτοῦ ἐν πυρὶ ἐν γῇ βενεννώμ. καὶ ἐκληδονίζετο καὶ οἰωνίζετο καὶ ἐφαρμακεύετο, καὶ ἐποίησεν ἐγγαστριμύθους, καὶ ἐπλήθυνεν ἐπαοιδούς. καὶ ἐπλήθυνε μανασσῆς τοῦ ποιῆσαι τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυ, τοῦ παροργίσαι αὐτόν. καὶ ἔθηκε τὸ γλυπτὸν καὶ τὸ χωνευτὸν εἰκόνα ἣν ἐποίησεν ἐν τῷ οἴκῳ κυρίου, οὗ εἶπε κς πρὸς δαυὶδ καὶ πρὸς σολομῶντα τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ οἴκῳ τούτῳ καὶ ἐν ἱερουσαλὴμ ἣν ἐξελεξάμην ἐκ πασῶν φυλῶν ἰσραήλ, θήσω τὸ ὄνομά μου ἐκεῖ εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ οὐ προσθήσω τοῦ σαλεῦσαι τὸν πόδα ἰσραὴλ ἀπὸ τῆς γῆς ἧς ἔδωκα τοῖς πατράσιν αὐτῶν. πλὴν ἐὰν φυλάσσωνται τοῦ ποιῆσαι πάντα ἃ ἐνετειλάμην αὐτοῖς κατὰ πάντα τὸν νόμον καὶ τὰ προστάγματα καὶ τὰ κρίματα ἐν χειρὶ μωυσῆ. καὶ ἐπλάνησε μανασσῆς τὸν ἰούδαν καὶ τοὺς κατοικοῦντας ἐν ἱερουσαλὴμ τοῦ ποιῆσαι τὸ πονηρὸν ὑπὲρ πάντα τὰ ἔθνη ἃ ἐξῆρε κύριος ἀπὸ προσώπου τῶν υἱῶν ἰσραήλ. καὶ ἐλάλησε κύριος ἐπὶ τὸν μανασσῆ καὶ ἐπὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἤκουσαν. καὶ ἤγαγεν κύριος ἐπ᾽ αὐτοὺς τοὺς ἄρχοντας τῆς δυνάμεως τοῦ βασιλέως ἀσσυρίων, καὶ κατελάβοντο τὸν μανασσῆν ἐν δεσμοῖς, καὶ ἔδησαν αὐτὸν ἐν πέδαις, καὶ ἦγον αὐτὸν εἰς βαβυλῶνα. καὶ ὡς ἐθλίβη μανασσῆς, ἐζήτει τοῦ προσώπου κυρίου τοῦ θεοῦ αὐτοῦ, καὶ ἐταπεινώθη

4.Re. 21.a.

vniuersus iuda: & omnes habitatores hierusalem: regnauitque manasses filius eius pro eo.

33.

Duodecim annorum erat manasses cum regnare cepisset & quinquaginta quinque annis regnauit in hierusalem. Fecit autem malum coram domino iuxta abominationes gentium quas subuertit dominus coram filiis israel & conuersus instaurauit excelsa que demolitus fuerat ezechias pater eius: construxitque aras baalim & fecit lucos & adorauit omnem militiam celi & coluit ea. Edificauit quoque altaria in domo domini de qua dixerat dominus in hierusalem erit nomen meum in eternum. Edificauit autem ea cuncto exercitui celi in duobus atriis domus domini: transireque fecit filios suos per ignem in valle benennom. Obseruabat somnia: sectabatur auguria: maleficis artibus inseruiebat. Habebat secum magos & incantatores: multaque mala operatus est coram domino vt irritaret eum. Sculptile quoque & conflatile signum posuit in domo dei: de quo locutus est deus ad dauid & ad salomonem filium eius dicens. In domo hac & in hierusalem quam elegi de cunctis tribubus israel ponam nomen meum in sempiternum. Et mouere non faciam pedem israel de terra quam tradidi patribus eorum: ita dumtaxat si custodierint facere que precepi eis cunctamque legem & cerimonias atque iudicia per manum moysi. Igitur manasses seduxit iudam & habitatores hierusalem vt facerent malum super omnes gentes quas subuerterat dominus a facie filiorum israel. Locutusque est dominus ad eum & ad populum illius & attendere noluerunt. Idcirco superinduxit eis principes exercitus regis assyriorum: ceperuntque manassen & vinctum cathenis atque compedibus duxerunt in babylonem. Qui postquam coangustatus est orauit dominum deum suum & egit penitentiam

כל יהודה וישבי ירושלם וימלך
מנשה בנו תחתיו:

Ca. xxxiij

בן שתים עשרה שנה מנשה במלכו
וחמשים וחמש שנה מלך בירושלם:
ויעש הרע בעיני יהוה כתועבות
הגוים אשר הוריש יהוה מפני בני
ישראל: וישב ויבן את הבמות אשר
נתץ יחזקיהו אביו ויקם מזבחות
לבעלים ויעש אשרות וישתחו
לכל צבא השמים ויעבד אתם: ובנה
מזבחות בבית יהוה אשר אמר יהוה
בירושלם יהיה שמי לעולם: ויבן
מזבחות לכל צבא השמים בשתי
חצרות בית יהוה: והוא העביר את
בניו באש בגי בן הנם ועונן ונחש
וכשף ועשה אוב וידעוני הרבה
לעשות הרע בעיני יהוה להכעיסו:
וישם את פסל הסמל אשר עשה
בבית האלהים אשר אמר אלהים
אל דויד ואל שלמה בנו בבית
הזה ובירושלם אשר בחרתי מכל
שבטי ישראל אשים את שמי
לעילום: ולא אסיף להסיר את רגל
ישראל מעל האדמה אשר העמדתי
לאבותיכם רק אם ישמרו לעשות
את כל אשר צויתים לכל התורה
והחקים והמשפטים ביד משה:
ויתע מנשה את יהודה וישבי
ירושלם לעשות רע מן הגוים
אשר השמיד יהוה מפני בני ישראל:
וידבר יהוה אל מנשה ואל עמו ולא
הקשיבו: ויבא יהוה עליהם את
שרי הצבא אשר למלך אשור
וילכדו את מנשה בחחים ויאסרהו
בנחשתים ויוליכהו בבלה: וכהצר
לו חלה את פני יהוה אלהיו ויכנע

מאד מלפני אלהי אבתיו ויתפלל
אליו ויעתר לו וישמע תחנתו
וישיבהו ירושלם למלכותו וידע
מנשה כי יהוה הוא האלהים ׃
ואחרי כן בנה חומה חיצונה לעיר
דויד מערבה לגיחון בנחל ולבוא
בשער הדגים וסבב לעפל ויגביהה
מאד וישם שרי חיל בכל הערים
הבצרות ביהודה ׃ ויסר את אלהי
הנכר ואת הסמל מבית יהוה וכל
המזבחות אשר בנה בהר בית יהוה
ובירושלם וישלך חוצה לעיר ׃
ויבן את מזבח יהוה ויזבח עליו זבחי
שלמים ותודה ויאמר ליהודה
לעבוד את יהוה אלהי ישראל ׃ אבל
עוד העם זבחים בבמות רק ליהוה
אלהיהם ׃ ויתר דברי מנשה
ותפלתו אל אלהיו ודברי החזים
המדברים אליו בשם יהוה אלהי
ישראל הנם על דברי מלכי ישראל ׃
ותפלתו והעתר לו וכל חטאתו
ומעלו והמקמות אשר בנה בהם
במות והעמיד האשרים והפסלים
לפני הכנעו הנם כתובים על דברי
חוזי ׃ וישכב מנשה עם אבתיו
ויקברהו ביתו וימלך אמון בנו תחתיו ׃
בן עשרים ושתים שנה אמון במלכו
ושתים שנים מלך בירושלם ׃
ויעש הרע בעיני יהוה כאשר עשה
מנשה אביו ולכל הפסילים אשר
עשה מנשה אביו זבח אמון ויעבדם ׃
ולא נכנע מלפני יהוה כהכנע מנשה
אביו כי הוא אמון הרבה אשמה ׃
ויקשרו עליו עבדיו וימיתהו בביתו ׃
ויכו עם הארץ את כל הקשרים
על המלך אמון וימליכו עם

פלל | עתר שמע | חנן שוב | ידע | חוץ חצה | ערב | גבה | שום עיר | סור | זבח | שלך | בנה | ידה אמר | עבד | בנה | פלל חזה | דבר | היה | עתר | קום | עמד פסל | בנה כנע | כתב חזה | שכב קבר | מלך | שנה | עשה רוע | עבד | כנע פנה | רבה | קשר מות | נכה

valde coram deo patrū suorum. Deprecatus est eum & obsecrauit intente: & exaudiuit orōnē ei9: reduxitq; eū hierl'm in regnū suū: & cognouit manasses q dominus ipse esset deus. Post hec edificauit murum extra ciuitatem dauid ad occidentē gyō in conualle ab introitu porte piscīū p circuitum vsq; ad ophel & exaltauit illū vehemēter. Cōstituitq; principes exercit9 in cūctis ciuitatib9 iuda munitis & abstulit deos alienos & simulachrū de domo domini: aras quoq; quas fecerat in monte domus dñi et in hierusalē: & piecit omnia extra vrbē. Porro istaurauit altare dñi: & īmolauit sup illud victīas & pacifica & laudē. precepitq; iude vt seruiret domino deo israel. Attamen adhuc populus immolabat in excelsis domino deo suo. Reliqua aūt gestorum manasse & obsecratio ei9 ad deū suū verba quoq; vidētiū qui loquebātur ad eum in nomine domini dei israel: cōtinētur in s'monib9 regū isrl'. Orō q3 eius & exauditio & cuncta peccata atq; contemptus: loca etiā in quibus edificauit excelsa & fecit lucos & statuas antequā ageret penitētiā scripta sunt in s'monib9 ozai. Dormiuit ergo manasses cū prib9 suis: & sepelierūt eūm in domo sua. Regnauitq; p eo filius ei9 amō. Vigitiduorū annorū erat amon cū regnare cepisset: & duobus ānis regnauit in hierusalē. Fecitq; malū in ɔspectu dñi sicut fecerat manasses pr ei9: & cunctis idolis q manasses fuerat fabricat9 īmolauit atq; seruiuit & nō est reueritus faciē dñi sicut reuerit9 est manasses pater eius & multo maiora deliquit. Cūq; cōiurassent aduersus eū s'ui sui interfecerūt eū i domo sua. Porro reliq̄ ppl'i multitudo cesis his qui amon percusserant constituit regem

valde a facie dei patrū suoꝝ: & orauit ad eū: & exaudiuit eū & exaudiuit clamorē ei9: & reduxit eū in hierusalē in regnū suū. & cognouit manasses: q dñs ipse est deus. & post hec edificauit murū extra ciuitatē dauid ab aphrico gtō in torrēte egrediētiū porta piscīū p circuitū in ophel: & exaltauit eū vehemēter. & cōstituit principes exercitus in cūctis ciuitatib9 muratis in iuda. & abstulit deos alienos: & sculptile de domo domini: & omnia altaria: q̄ edificauit in mōte dom9 dñi & in hierusalē: & eiecit extra vrbē. & instaurauit altare dñi. & imolauit sup illud sacrificia salutis & laudis. & dixit iuda: vt seruiret dño deo israel. verūtā adhuc ppl's in excelsis adolebat: sed dño deo suo. & reliqua sermonū manasse & obsecratio eius q̄ ad deū & s'mones videntiū q̄ loquebant ad eū in nomine dñi dei israel: ecce in s'monibus regū israel. & oratio eius: & quomō exaudiuit eū: & cūcta peccata eius & rebelliones eius: & loca in q̄b9 edificauit in eis excelsa: & cōstituit illic lucos & sculptilia: anteq̄ cōuerteret: nōne scripta sūt in s'mōnibus videntiū? & dormiuit manasses cū patrib9 suis: & sepelierūt eū in horto domus sue. & regnauit āmon filius eius pro eo: fili9 existēs vigīti & duoꝝ ānoꝝ āmon cū regnaret ipse: & duob9 ānis regnauit in hierusalē. & fecit āmon malū in cōspectu dñi: sicut fecerat manasses pater eius. & cūctis idolis que fecit manasses pater ei9: īmolauit āmō & seruiuit eis. & nō humiliatus ē coram dño: sicut hūiliatus est manasses pater eius: qm̄ filius eius āmon multiplicauit peccatū. & cōspirauerūt serui eius & pcusserūt eū in domo sua. & pcussit ppl's terre eos q̄ cōspirauerāt cōtra regē ammō. & cōstituit regē populus

σφόδρα ἀπὸ προσώπου τοῦ θεοῦ τῶν πατέρων αὐτοῦ, καὶ προσηύξατο πρὸς αὐτόν, καὶ ἐπήκουσεν αὐτοῦ καὶ ἐπήκουσε τῆς βοῆς αὐτοῦ, καὶ ἐπέστρεψεν αὐτὸν εἰς ἱερουσαλὴμ ἐπὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ. καὶ ἔγνω μανασσῆς, ὅτι κύριος αὐτός ἐστιν ὁ θεός. καὶ μετὰ ταῦτα ᾠκοδόμησε τεῖχος ἔξω τῆς πόλεως δαυὶδ ἀπὸ λιβὸς τοῦ γειὼν ἐν τῷ χειμάῤῥῳ ἐκπορευομένων τὴν πύλην τὴν ἰχθυϊκὴν κύκλῳ εἰς τὸ ὀφέλ, καὶ ὕψωσεν αὐτὴν σφόδρα. καὶ κατέστησεν ἄρχοντας δυνάμεως ἐν πάσαις ταῖς πόλεσι ταῖς τειχήρεσιν ἐν ἰούδα. καὶ περιεῖλε τοὺς θεοὺς τοὺς ἀλλοτρίους, καὶ τὸ γλυπτὸν ἐξ οἴκου κυρίου, καὶ πάντα τὰ θυσιαστήρια, ἃ ᾠκοδόμησεν ἐν ὄρει οἴκου κυρίου καὶ ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ ἐξέβαλεν ἔξω τῆς πόλεως. καὶ κατώρθωσε τὸ θυσιαστήριον κυρίου. καὶ ἐθυσίασεν ἐπ᾽ αὐτῷ θυσίας σωτηρίου καὶ αἰνέσεως. καὶ εἶπεν τῷ ἰούδα, τοῦ δουλεύειν κυρίῳ τῷ θεῷ ἰσραήλ. πλὴν ἔτι ὁ λαὸς ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν ἐθυμίαζεν, πλὴν κυρίῳ τῷ θεῷ αὐτῶν. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων μανασσῆ καὶ ἡ προσευχὴ αὐτοῦ ἡ πρὸς τὸν θεόν καὶ οἱ λόγοι τῶν ὁρώντων τῶν λαλούντων πρὸς αὐτὸν ἐν ὀνόματι κυρίου τοῦ θεοῦ ἰσραήλ, ἰδοὺ ἐπὶ λόγων βασιλέων ἰσραήλ. καὶ ἡ προσευχὴ αὐτοῦ, καὶ ὡς ἐπήκουσεν αὐτοῦ, καὶ πᾶσαι αἱ ἁμαρτίαι αὐτοῦ καὶ αἱ ἀποστασίαι αὐτοῦ, καὶ οἱ τόποι ἐφ᾽ οἷς ᾠκοδόμησεν ἐν αὐτοῖς τὰ ὑψηλά, καὶ ἔστησεν ἐκεῖ ἄλση καὶ γλυπτά, πρὸ τοῦ ἐπιστρέψαι, οὐκ ἰδοὺ γέγραπται ἐπὶ λόγων τῶν ὁρώντων; καὶ ἐκοιμήθη μανασσῆς μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ, καὶ ἔθαψαν αὐτὸν ἐν παραδείσῳ οἴκου αὐτοῦ. καὶ ἐβασίλευσεν ἀμμὼν υἱὸς αὐτοῦ ἀντ᾽ αὐτοῦ, υἱὸς ὢν εἴκοσι καὶ δύο ἐτῶν ἀμμὼν ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν, καὶ δύο ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ ἐποίησεν ἀμμὼν τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου, καθὼς ἐποίησεν μανασσῆς ὁ πατὴρ αὐτοῦ. καὶ πᾶσι τοῖς εἰδώλοις οἷς ἐποίησε μανασσῆς ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἐθυεν ἀμμὼν καὶ ἐδούλευεν αὐτοῖς. καὶ οὐκ ἐταπεινώθη ἐνώπιον κυρίου, ὡς ἐταπεινώθη μανασσῆς ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ὅτι ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἀμμὼν ἐπλήθυνε πλημμέλειαν. καὶ ἐπέθεντο οἱ παῖδες αὐτοῦ καὶ ἐπάταξαν αὐτὸν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. καὶ ἐπάταξεν ὁ λαὸς τῆς γῆς τοὺς ἐπιθεμένους ἐπὶ τὸν βασιλέα ἀμμών. καὶ ἐβασίλευσεν ὁ λαὸς τῆς

C

D

A

4.Re.22.a.

B

terre iosiā filiū eius pro eo.
γῆς τὸν ἰωσίαν υἱὸν αὐτοῦ ἀντ᾽ αὐτοῦ.

Ca.34.

Filius existēs octo ānoꝝ iosias cū regnaret ipse: & triginta & vno āno regnauit in hierusalē. & fecit iosias rectū corā dño: & ambulauit in vijs dauid patris sui: & nō declinauit ad dextrā vel sinistrā. & in octauo āno regni sui: & ipse iosias adhuc puerulus incepit querere dñm deū dauid patris sui. & in duodecimo āno regni sui incepit mundare iudā & hierusalē ab excelsis & lucis & altarib9 & sculptilib9 & cōflatilibus. & destruxit q̄ ante faciē eius altaria: q̄ baalim: & excelsa q̄ in eis. & succidit lucos & sculptilia & cōflatilia cōtriuit: & cōminuit & proiecit sup faciē monumētoꝝ eoꝝ q̄ imolabāt eis. & ossa sacerdotū cōbussit in altaribus eoꝝ. & mundauit iosias iudā & hierusalē: & in ciuitatib9 ephraim & manasse & symeon & nephthalim: & in locis eoꝝ in circuitu. & dissipauit lucos & altaria: & idola cōtriuit cōminuta: & omnia excelsa demolit9 est ab omni terra israel: & reuersus est in hierusalē. & in octauo decimo āno regni sui: iussit vt mundarēt domū & terrā. & misit saphan filiū esselie & maasiā principē ciuitatis: & ioa filiū ioachaz a cōmentarijs vt instaurarēt domū dñi dei sui. & venerūt ad chelciā sacerdotē magnū: & dederūt argentū qđ illatū fuit in domū dñi: qđ cōgregauerūt leuite custodientes portā de manu manasse & ephraim & principū: & ab omni reliquo israel: & ex omni iuda & bēiamin & habitantibus hierusalē. & dederūt illud in manu facientiū opera q̄ pfecti erant in domo

Υἱὸς ὢν ὀκτὼ ἐτῶν ἰωσίας ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν, καὶ τριάκοντα καὶ ἓν ἔτος ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ ἐποίησεν ἰωσίας τὸ εὐθὲς ἐνώπιον κυρίου, καὶ ἐπορεύθη ἐν ὁδοῖς δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐξέκλινεν δεξιὰν ἢ ἀριστεράν. καὶ ἐν τῷ ὀγδόῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ἰωσίας ἔτι παιδάριον ἤρξατο τοῦ ζητῆσαι κύριον θεὸν δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. καὶ ἐν τῷ δωδεκάτῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἤρξατο τοῦ καθαρίσαι ἰούδαν καὶ τὴν ἱερουσαλὴμ ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν καὶ τῶν ἄλσεων καὶ τῶν βωμῶν καὶ τῶν γλυπτῶν καὶ τῶν χωνευτῶν. καὶ κατέσκαψε τὰ κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ θυσιαστήρια, τὰ τῶν βααλείμ, καὶ τὰ ὑψηλὰ τὰ ἐπ᾽ αὐτῶν. καὶ ἐξέκοψε τὰ ἄλση καὶ τὰ γλυπτὰ καὶ τὰ χωνευτὰ συνέτριψε, καὶ ἐλέπτυνεν καὶ ἔῤῥιψεν ἐπὶ πρόσωπον τῶν μνημάτων τῶν θυσιαζόντων αὐτοῖς. καὶ ὀστᾶ ἱερέων κατέκαυσεν ἐπὶ τὰ θυσιαστήρια αὐτῶν. καὶ ἐκαθάρισεν ἰωσίας τὸν ἰούδαν καὶ τὴν ἱερουσαλήμ, καὶ ἐν πόλεσιν ἐφραὶμ καὶ μανασσῆ καὶ συμεὼν καὶ νεφθαλείμ, καὶ ἐν τοῖς τόποις αὐτῶν κύκλῳ. καὶ κατέσπασε τὰ ἄλση καὶ τὰ θυσιαστήρια, καὶ τὰ εἴδωλα κατέκοψε λεπτά, καὶ πάντα τὰ ὑψηλὰ κατέκοψεν ἀπὸ πάσης τῆς γῆς ἰσραήλ, καὶ ἀπέστρεψεν εἰς ἱερουσαλήμ. καὶ ἐν τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ἐκέλευσε τοῦ καθαρίσαι τὸν οἶκον καὶ τὴν γῆν. καὶ ἀπέστειλεν τὸν σαφὰν υἱὸν ἐσελίου καὶ τὸν μαασίαν ἄρχοντα τῆς πόλεως, καὶ τὸν ἰωὰ υἱὸν ἰωάχαζ τὸν ὑπομνηματογράφον τοῦ κραταιῶσαι τὸν οἶκον κυρίου τοῦ θεοῦ αὐτοῦ. καὶ ἦλθον πρὸς χελκίαν τὸν ἱερέα τὸν μέγαν, καὶ ἔδωκαν τὸ ἀργύριον τὸ εἰσενεχθὲν εἰς οἶκον κυρίου, ὃ συνήγαγον οἱ λευῖται οἱ φυλάσσοντες τὴν πύλην ἐκ χειρὸς μανασσῆ καὶ ἐφραὶμ καὶ τῶν ἀρχόντων, καὶ ἀπὸ παντὸς τοῦ καταλοίπου ἰσραήλ, καὶ ἐκ παντὸς ἰούδα καὶ βενιαμὶν καὶ τῶν κατοικούντων ἱερουσαλήμ. καὶ ἔδωκαν αὐτὸ ἐπὶ χεῖρα τῶν ποιούντων τὰ ἔργα τῶν καθεσταμένων ἐν οἴκῳ

iosiam filium eius pro eo.

34.

Octo annorum erat iosias cum regnare cepisset: & triginta & vno anno regnauit in hierusalē. Fecitq; qđ erat rectū in conspectu dñi: & ambulauit in viis dđ patris sui: nō declinauit neq; ad dexterā neq; ad sinistrā. Octauo aūt āno regni sui cū adhuc eēt puer cepit q̄rere deū patris sui dauid: & duodecimo anno postq̄ regnare ceperat mundauit iudam & hierusalem ab excelsis & lucis simulachrisq; & sculptilib9. Destruxerūtq; corā eo aras baalim & simulachra que superposita fuerant demoliti sunt. Lucos etiam & sculptilia succidit atq; comminuit: & super cumulos eorū qui eis imolare cōsueuerant fragmēta dispersit. Ossa pterea sacerdotū cōbussit in altarib9 idolorum: mūdauitq; iudā & hierusalē. Sed in vrbib9 manasse & ephraim & symeō vsq; neptalim cūcta subuertit. Cūq; altaria dissipasset & lucos & sculptilia cōtriuisset in frusta: cunctaq; delubra demolit9 esset de vniuersa terra israel reuersus est in hierusalem. Igitur anno octauo decimo regni sui mundata iam terra & templo domini: misit saphan filium ezelie & maasiam principē ciuitatis: & ioha filium ioachaz acōmētariis vt instaurarēt domū dñi dei sui. Qui venerūt ad helchiā sacerdotem magnum: acceptaq; ab eo pecunia q̄ illata fuerat in domū dei: & quā congregauerāt leuite & ianitores de manasse & ephraim & vniuersis reliquiis israel: ab oī q3 iuda & beniamin & habitatoribus hierusalem: tradiderunt in manibus eorum qui preerant operariis in domo domini

Ca.xxxiiij.

הארץ את יאשיהו בנו תחתיו ׃
בן שמונה שנים
יאשיהו במלכו ושלשים ואחת
שנה מלך בירושלם ׃ ויעש הישר
בעיני יהוה וילך בדרכי דויד אביו
ולא סר ימין ושמאול ׃ ובשמונה
שנים למלכו והוא עודנו נער החל
לדרוש לאלהי דויד אביו ובשתים
עשרה שנה החל לטהר את יהודה
וירושלם מן הבמות והאשרים
והפסלים והמסכות ׃ וינתצו לפניו
את מזבחות הבעלים והחמנים אשר
למעלה מעליהם גדע והאשרים
והפסלים והמסכות שבר והדק
ויזרק על פני הקברים הזבחים
להם ׃ ועצמות כהנים שרף על
מזבחותם ויטהר את יהודה ואת
ירושלם ׃ ובערי מנשה ואפרים
ושמעון ועד נפתלי בחר בתיהם
סביב ׃ וינתץ את המזבחות
ואת האשרים והפסלים כתת
להדק וכל החמנים גדע בכל
ארץ ישראל וישב לירושלם ׃
ובשנת שמונה עשרה למלכו
לטהר הארץ והבית שלח את
שפן בן אצליהו ואת מעשיהו
שר העיר ואת יואח בן יואחז
המזכיר לחזק את בית יהוה אלהיו ׃
ויבאו אל חלקיהו הכהן הגדול
ויתנו את הכסף המובא בית אלהים
אשר אספו הלוים שמרי הסף מיד
מנשה ואפרים ומכל שארית
ישראל ומכל יהודה ובנימן וישבו
ירושלם ׃ ויתנו על יד עשי המלאכה
המפקדים בבית יהוה ויתנו אתו
עשי המלאכה אשר עשים בבית

שמן | עשה | סור ימן | שמאל חלל | דרש | במה | נסך נתץ | פנה זבח | עלה | דקק | זרק פנה | טהר | עיר | סבב זבח | פסל | שוב | שנה שמן | שור | זכר | בוא גדל | נתן בוא | עשה לאך | פקד

יְהוָה לִבְדּוֹק וּלְחַזֵּק הַבַּיִת ׃ וַיִּתְּנוּ לֶחָרָשִׁים וְלַבֹּנִים לִקְנוֹת אַבְנֵי מַחְצֵב וְעֵצִים לַמְחַבְּרוֹת וּלְקָרוֹת אֶת הַבָּתִּים אֲשֶׁר הִשְׁחִיתוּ מַלְכֵי יְהוּדָה ׃ וְהָאֲנָשִׁים עֹשִׂים בֶּאֱמוּנָה בַּמְּלָאכָה וַעֲלֵיהֶם מְפֻקָּדִים יַחַת וְעֹבַדְיָהוּ הַלְוִיִּם מִן בְּנֵי מְרָרִי וּזְכַרְיָה וּמְשֻׁלָּם מִן בְּנֵי הַקְּהָתִים לְנַצֵּחַ וְהַלְוִיִּם כָּל מֵבִין בִּכְלֵי שִׁיר ׃ וְעַל הַסַּבָּלִים וּמְנַצְּחִים לְכֹל עֹשֵׂה מְלָאכָה לַעֲבוֹדָה וַעֲבוֹדָה וּמֵהַלְוִיִּם סוֹפְרִים וְשֹׁטְרִים וְשׁוֹעֲרִים ׃ וּבְהוֹצִיאָם אֶת הַכֶּסֶף הַמּוּבָא בֵּית יְהוָה מָצָא חִלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן אֶת סֵפֶר תּוֹרַת יְהוָה בְּיַד מֹשֶׁה ׃ וַיַּעַן חִלְקִיָּהוּ וַיֹּאמֶר אֶל שָׁפָן הַסּוֹפֵר סֵפֶר הַתּוֹרָה מָצָאתִי בְּבֵית יְהוָה וַיִּתֵּן חִלְקִיָּהוּ אֶת הַסֵּפֶר אֶל שָׁפָן ׃ וַיָּבֵא שָׁפָן אֶת הַסֵּפֶר אֶל הַמֶּלֶךְ וַיָּשֶׁב עוֹד אֶת הַמֶּלֶךְ דָּבָר לֵאמֹר כֹּל אֲשֶׁר נִתַּן בְּיַד עֲבָדֶיךָ הֵם עֹשִׂים ׃ וַיַּתִּיכוּ אֶת הַכֶּסֶף הַנִּמְצָא בְּבֵית יְהוָה וַיִּתְּנוּהוּ עַל יַד הַמֻּפְקָדִים וְעַל יַד עוֹשֵׂי הַמְּלָאכָה ׃ וַיַּגֵּד שָׁפָן הַסּוֹפֵר לַמֶּלֶךְ לֵאמֹר סֵפֶר נָתַן לִי חִלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן וַיִּקְרָא בוֹ שָׁפָן לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ ׃ וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ הַמֶּלֶךְ אֵת דִּבְרֵי הַתּוֹרָה וַיִּקְרַע אֶת בְּגָדָיו ׃ וַיְצַו הַמֶּלֶךְ אֶת חִלְקִיָּהוּ וְאֶת אֲחִיקָם בֶּן שָׁפָן וְאֶת עַבְדּוֹן בֶּן מִיכָה וְאֵת שָׁפָן הַסּוֹפֵר וְאֵת עֲשָׂיָה עֶבֶד הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר ׃ לְכוּ דִרְשׁוּ אֶת יְהוָה בַּעֲדִי וּבְעַד הַנִּשְׁאָר בְּיִשְׂרָאֵל וּבִיהוּדָה עַל דִּבְרֵי הַסֵּפֶר אֲשֶׁר נִמְצָא כִּי גְדוֹלָה חֲמַת יְהוָה אֲשֶׁר נִתְּכָה בָנוּ עַל אֲשֶׁר לֹא שָׁמְרוּ אֲבוֹתֵינוּ אֶת

vt instaurarent templum: & infirma quęque sartirent. At illi dederunt ea artificibus & cementariis vt emerent lapides e lapicidinis & ligna ad commissuras edificii & ad contignationem domorum quas destruxerant reges iuda. Qui fideliter cuncta faciebant. Erant autem prepositi operantium iahath & abdias de filiis merari: zacharias & mosollam de filiis caath qui vrgebant opus omnes leuite scientes organis canere. Super eos vero qui ad diuersos vsus onera portabant: erant scribe & magistri de leuitis ianitores. Cumque efferrent pecuniam que illata fuerat in templum domini repperit Helchias sacerdos librum legis domini quod datus fuerat per manum moysi: & ait ad saphan scribam. Librum legis inueni in domo domini. Et tradidit ei. At ille intulit volumen ad regem: & nunciauit ei dicens: omnia que dedisti in manu seruorum tuorum: ecce complentur. Argentum quod repertum est in domo domini conflauerunt: datumque est prefectis artificum & diuersa opera fabricantium. Preterea tradidit mihi helchias sacerdos hunc librum. Quem cum rege presente recitasset: audissetque ille verba legis scidit vestimenta sua: & precepit helchie & aicham filio saphan: & abdon filio micha: saphan quoque scribe & asaie seruo regis: dicens. Ite & orate dominum pro me & pro reliquiis israel & iuda super vniuersis sermonibus libri istius qui repertus est. Magnus enim furor domini stillauit super nos: eo quod non custodierint patres nostri

C

B

עָשָׂה כָּל הַכָּתוּב עַל הַסֵּפֶר הַזֶּה ׃ וַיֵּלֶךְ חִלְקִיָּהוּ וַאֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ אֶל חֻלְדָּה הַנְּבִיאָה אֵשֶׁת שַׁלּוּם בֶּן תּוֹקְהַת בֶּן חַסְרָה שׁוֹמֵר הַבְּגָדִים וְהִיא יוֹשֶׁבֶת בִּירוּשָׁלַ͏ִם בַּמִּשְׁנֶה וַיְדַבְּרוּ אֵלֶיהָ כָּזֹאת ׃ וַתֹּאמֶר לָהֶם כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אִמְרוּ לָאִישׁ אֲשֶׁר שָׁלַח אֶתְכֶם אֵלָי ׃ כֹּה אָמַר יְהוָה הִנְנִי מֵבִיא רָעָה עַל הַמָּקוֹם הַזֶּה וְעַל יוֹשְׁבָיו אֵת כָּל הָאָלוֹת הַכְּתוּבוֹת עַל הַסֵּפֶר אֲשֶׁר קָרְאוּ לִפְנֵי מֶלֶךְ יְהוּדָה ׃ תַּחַת אֲשֶׁר עֲזָבוּנִי וַיְקַטְּרוּ לֵאלֹהִים אֲחֵרִים לְמַעַן הַכְעִיסֵנִי בְּכֹל מַעֲשֵׂי יְדֵיהֶם וְתִתַּךְ חֲמָתִי בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְלֹא תִכְבֶּה ׃ וְאֶל מֶלֶךְ יְהוּדָה הַשֹּׁלֵחַ אֶתְכֶם לִדְרוֹשׁ בַּיהוָה כֹּה תֹאמְרוּ אֵלָיו כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר שָׁמָעְתָּ ׃ יַעַן רַךְ לְבָבְךָ וַתִּכָּנַע מִלִּפְנֵי אֱלֹהִים בְּשָׁמְעֲךָ אֶת דְּבָרָיו עַל הַמָּקוֹם הַזֶּה וְעַל יֹשְׁבָיו וַתִּכָּנַע לְפָנַי וַתִּקְרַע אֶת בְּגָדֶיךָ וַתֵּבְךְּ לְפָנָי וְגַם אֲנִי שָׁמַעְתִּי נְאֻם יְהוָה ׃ הִנְנִי אֹסִפְךָ אֶל אֲבֹתֶיךָ וְנֶאֱסַפְתָּ אֶל קִבְרֹתֶיךָ בְּשָׁלוֹם וְלֹא תִרְאֶינָה עֵינֶיךָ בְּכָל הָרָעָה אֲשֶׁר אֲנִי מֵבִיא עַל הַמָּקוֹם הַזֶּה וְעַל יֹשְׁבָיו וַיָּשִׁיבוּ אֶת הַמֶּלֶךְ דָּבָר ׃ וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ וַיֶּאֱסֹף אֶת כָּל זִקְנֵי יְהוּדָה וִירוּשָׁלָ͏ִם ׃ וַיַּעַל הַמֶּלֶךְ בֵּית יְהוָה וְכָל אִישׁ יְהוּדָה וְיֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַ͏ִם וְהַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם וְכָל הָעָם מִגָּדוֹל וְעַד קָטָן וַיִּקְרָא בְאָזְנֵיהֶם אֶת כָּל דִּבְרֵי סֵפֶר הַבְּרִית הַנִּמְצָא בֵּית יְהוָה ׃ וַיַּעֲמֹד הַמֶּלֶךְ עַל עָמְדוֹ וַיִּכְרֹת אֶת הַבְּרִית לִפְנֵי יְהוָה לָלֶכֶת

verba domini: vt facerent omnia que scripta sunt in isto volumine. Abiit ergo helchias & hi qui simul a rege missi fuerant ad oldam prophetem vxorem sellum filii thecuath filii aras custodis vestium: que habitabat in hierusalem in secunda: & locuti sunt ei verba que supra narrauimus. At illa respondit eis. Hec dicit dominus deus israel. Dicite viro qui misit vos ad me. Hec dicit dominus. Ecce ego inducam mala super locum istum & super habitatores eius: cunctaque maledicta que scripta sunt in libro hoc: quem legerunt coram rege iuda: quia dereliquerunt me & sacrificauerunt diis alienis vt me ad iracundiam prouocarent in cunctis operibus manuum suarum. Idcirco stillabit furor meus super locum istum & non extinguetur. Ad regem autem iuda qui misit vos pro domino deprecando sic loquimini. Hec dicit dominus deus israel. Quoniam audisti verba voluminis atque emollitum est cor tuum & humiliatus es in conspectu dei super his que dicta sunt contra locum hunc & habitatores hierusalem: reueritusque faciem meam scidisti vestimenta tua & fleuisti coram me: ego quoque exaudiui te dicit dominus. Iam enim colligam te ad patres tuos: & infereris in sepulchrum tuum in pace: nec videbunt oculi tui omne malum quod ego inducturus sum super locum istum & super habitatores eius. Retulerunt itaque regi cuncta que dixerat. At ille conuocatis vniuersis maioribus natu iuda & hierusalem: ascendit in domum domini: vnaque omnes viri iuda & habitatores hierusalem sacerdotes & leuite: & cunctus populus a minimo vsque ad maximum. Quibus audientibus legit rex omnia verba voluminis: & stans in tribunali suo percussit fedus coram domino: vt ambularet

E

4.Re. 32.d.

G

אחרי יהוה ולשמור את מצותיו ועדותיו וחקיו בכל לבבו ובכל נפשו לעשות את דברי הברית הכתובים על הספר הזה: ויעמד את כל הנמצא בירושלם ובנימן ויעשו ישבי ירושלם כברית אלהים אלהי אבותיהם: ויסר יאשיהו את כל התועבות מכל הארצות אשר לבני ישראל ויעבד את כל הנמצא בישראל לעבוד את יהוה אלהיהם כל ימיו לא סרו מאחרי יהוה אלהי אבותיהם:

Ca.xxxv.

ויעש יאשיהו בירושלם פסח ליהוה וישחטו הפסח בארבעה עשר לחדש הראשון: ויעמד הכהנים על משמרותם ויחזקם לעבודת בית יהוה: ויאמר ללוים המבונים לכל ישראל הקדושים ליהוה תנו את ארון הקדש בבית אשר בנה שלמה בן דויד מלך ישראל אין לכם משא בכתף עתה עבדו את יהוה אלהיכם ואת עמו ישראל: והכונו לבית אבותיכם כמחלקותיכם בכתב דויד מלך ישראל ובמכתב שלמה בנו: ועמדו בקדש לפלגות בית האבות לאחיכם בני העם וחלקת בית אב ללוים: ושחטו הפסח והתקדשו והכינו לאחיכם לעשות כדבר יהוה ביד משה: וירם יאשיהו לבני העם צאן כבשים ובני עזים הכל לפסחים לכל הנמצא למספר שלשים אלף ובקר שלשת אלפים אלה מרכוש המלך: ושריו לנדבה לעם לכהנים וללוים הרימו חלקיהו וזכריהו ויחיאל נגידי בית האלהים לכהנים

(margin: שמר צוה · עוד · עשה כתב · סור · תעב · עבד · יום · עשה · שחט · רבע · עמד · שמר חזק · עבד אמר · בין · קדש · ארן · נשא · כון חלק · כתב · עשה · רום · מצא ספר · רכש · שור · נגד)

post eum & custodiret precepta & testimonia & iustificationes eius in toto corde suo: & in tota anima sua: faceretque que scripta sunt in volumine illo quod legerat. Adiurauit quoque super hoc omnes qui reperti fuerant in hierusalē & beniamin: & fecerunt habitatores hierusalē iuxta pactū dñi dei patrum suorū. Abstulit ergo iosias cunctas abominationes de vniuersis regionibus filiorū israel. & fecit omnes qui residui erant in israel seruire domino deo suo. Cūctis diebus vite eius nō recesserunt a dño deo patrū suorum. 35.

Fecit autem iosias in hierusalē phase domino quod immolatum est quartadecima die mensis primi. Et constituit sacerdotes in officiis suis: hortatusque est eos vt ministrarent in domo dñi. Leuitis quoque ad quorū eruditionē omnis israel sanctificabatur domino locutus est. Ponite arcam in sanctuario templi quod edificauit salomō filius dauid rex israel. Nequaquam enim eam vltra portabitis. Nunc ergo ministrate domino deo vestro & populo eius israel: & preparate vos per domos & cognatiões vestras in diuisionibus singulorū sicut precepit dauid rex israel: & descripsit salomō filius eius: & ministrate in sanctuario per familias turmasque leuiticas: & sanctificati immolate phase. Fratres etiam vestros vt possint iuxta verba que locutus est dñs in manu moysi facere: preparate. Dedit preterea iosias omni populo qui ibi fuerat inuentus in solēnitate phase: agnos & hedos de gregibus & reliqui pecoris: triginta milia: boū quoque tria milia. Hec de regis vniuersa substātia. Duces quoque eius sponte quod vouerant obtulerūt tam populo quam sacerdotibus & leuitis. Porro helchias & zacharias & iehiel principes domus dei dederūt sacerdotibus

in cōspectu dñi: vt custodiret mādata eius & testimonia eius & pcepta eius in toto corde & in tota anima: vt faceret verba federis scripta in volumine hoc. & cōstituit omnes inuentos in hierusalē & in iuda & beniamin: & fecerūt habitantes in hierusalē iuxta pactū dñi dei patrū suoꝝ. & abstulit iosias cūctas abominationes de vniuersa terra: q̄ fuit filioꝝ israel: & fecit omnes q̄ inuēti sunt in hierusalem & israel vt seruirent dño deo patrū suoꝝ cūctis diebus suis: nō declinauit a tergo dñi dei patrū suorum.

ἐνώπιον κυρίου, τοῦ φυλάσσειν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ καὶ τὰ μαρτύρια αὐτοῦ καὶ τὰ προστάγματα αὐτοῦ ἐν ὅλῃ καρδίᾳ καὶ ἐν ὅλῃ ψυχῇ, ὥστε ποιεῖν τοὺς λόγους τῆς διαθήκης τοὺς γεγραμμένους ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ. καὶ ἔστησε πάντας τοὺς εὑρεθέντας ἐν ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν ἰούδα καὶ βενιαμίν, καὶ ἐποίησαν οἱ κατοικοῦντες ἐν ἱερουσαλὴμ κατὰ τὴν διαθήκην κυρίου θεοῦ τῶν πατέρων αὐτῶν. καὶ περιεῖλεν ἰωσίας πάντα τὰ βδελύγματα ἐκ πάσης τῆς γῆς, ἣ ἦν τῶν υἱῶν ἰσραήλ, καὶ ἐποίησε πάντας τοὺς εὑρεθέντας ἐν ἱερουσαλὴμ καὶ ἰσραὴλ τοῦ δουλεύειν κυρίῳ τῷ θεῷ τῶν πατέρων αὐτῶν πάσας τὰς ἡμέρας αὐτοῦ, οὐκ ἐξέκλινεν ἀπὸ ὄπισθεν κυρίου τοῦ θεοῦ τῶν πατέρων αὐτοῦ.

Ca.35.

(margin: A · 4.Re. 23.d.)

Et fecit iosias phasech in hierusalē dño deo suo: & sacrificauit phasech quarta decima mēsis primi: & cōstituit sacerdotes in custodijs suis: & fortificauit ipsos in opera domus dñi. & dixit leuitis potentibus in omni israel: vt sctificarent ipsi dño: & vt darēt arcā sanctā in domo dñi. & posuit arcā sanctā in domo quā edificauit salomon filius dauid regis israel. & dixit rex: nō est vobis tollere in humeris quicq̄: nūc igitur ministrate dño deo vestro: & populo eius israel: & pparamini sm domos familiaꝝ vestraꝝ: & sm vices vestras: & secundū scripturā dauid regis israel: & sm descriptionē salomonis filij eius: & state in domo sm diuisiones domoꝝ familiaꝝ vestraꝝ fratribus vestris filijs populi: & pars domus familie leuitis. & imolate phasech & sancta preparate fratribus vestris vt faciant secundū verbū dñi, quod p manū moysi. & pmitias obtulit iosias filijs populi oues & agnos & hedos de filijs capraꝝ omnia in phasech omni inuento in nūero triginta milia: & vituloꝝ tria milia: hec a substantia regis. & principes eius pmitias obtulerūt pplo & sacerdotibus & leuitis: & chelcias & zacharias & hiciel principes domus dei dederūt sacerdotibus

Καὶ ἐποίησεν ἰωσίας τὸ φασὲχ ἐν ἱερουσαλὴμ κυρίῳ τῷ θεῷ αὐτοῦ, καὶ ἔθυσε τὸ φασὲχ τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ τοῦ μηνὸς τοῦ πρώτου, καὶ ἔστησε τοὺς ἱερεῖς ἐπὶ τὰς φυλακὰς αὐτῶν, καὶ κατίσχυσεν αὐτοὺς εἰς τὰ ἔργα οἴκου κυρίου. καὶ εἶπεν τοῖς λευίταις τοῖς δυνατοῖς ἐν παντὶ ἰσραήλ, τοῦ ἁγιασθῆναι αὐτοὺς τῷ κυρίῳ, καὶ τοῦ δοῦναι τὴν κιβωτὸν τὴν ἁγίαν ἐν οἴκῳ κυρίου. καὶ ἔθηκεν τὴν κιβωτὸν τὴν ἁγίαν εἰς τὸν οἶκον ὃν ᾠκοδόμησεν σολομῶν υἱὸς δαυὶδ τοῦ βασιλέως ἰσραήλ. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεύς, οὐκ ἔστιν ὑμῖν ἆραι ἐπ' ὤμων οὐθέν, νῦν οὖν λειτουργήσατε κυρίῳ τῷ θεῷ ὑμῶν, καὶ τῷ λαῷ αὐτοῦ ἰσραήλ, καὶ ἑτοιμάσθητε κατ' οἴκους πατριῶν ὑμῶν, καὶ κατὰ τὰς ἐφημερίας ὑμῶν, καὶ κατὰ τὴν γραφὴν δαυὶδ βασιλέως ἰσραήλ, καὶ κατὰ τὴν ἀπογραφὴν σολομῶντος υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ στῆτε ἐν τῷ οἴκῳ κατὰ τὰς διαιρέσεις οἴκων πατριῶν ὑμῶν τοῖς ἀδελφοῖς ὑμῶν υἱοῖς τοῦ λαοῦ, καὶ μερὶς οἴκου πατριᾶς τοῖς λευίταις. καὶ θύσατε τὸ φασὲχ καὶ τὰ ἅγια ἑτοιμάσατε τοῖς ἀδελφοῖς ὑμῶν τοῦ ποιῆσαι κατὰ τὸν λόγον κυρίου τοῦ διὰ χειρὸς μωυσῆ. καὶ ἀπήρξατο ἰωσίας τοῖς υἱοῖς τοῦ λαοῦ πρόβατα καὶ ἀμνοὺς καὶ ἐρίφους ἀπὸ υἱῶν αἰγῶν πάντα εἰς τὸ φασὲχ παντὶ τῷ εὑρισκομένῳ εἰς ἀριθμὸν τριάκοντα χιλιάδας, καὶ μόσχων τρεῖς χιλιάδας, ταῦτα ἀπὸ τῆς ὑπάρξεως τοῦ βασιλέως. καὶ οἱ ἄρχοντες αὐτοῦ ἀπήρξαντο τῷ λαῷ καὶ τοῖς ἱερεῦσι καὶ τοῖς λευίταις, καὶ χελκίας καὶ ζαχαρίας καὶ ἰεϊὴλ οἱ ἄρχοντες οἴκου τοῦ θεοῦ ἔδωκαν τοῖς ἱερεῦσιν

(margin: B)

in phasech oues & agnos & hedos duo milia & sexcenta & vitulos trecentos. & chonenias & semeas & nathanael frater eius: & asabias & hiel & ioazabad principes leuitaꝝ: dederūt pmitias leuitis in phasech ouiū quinque milia & vitulos quingentos & pparatū est ministeriū: & steterūt sacerdotes in statione sua & leuite in diuisionibus suis iuxta imperiū regis: & imolauerūt phasech. & fuderūt sacerdotes sanguinē de manu sua: & leuite excoriauerūt & preparauerūt holocaustū vt darent eis iuxta diuisionē per domos familiarū suaꝝ filijs populi: vt offerrent dño: sicut scriptū est in libro moysi: & sic in mane. & assauerūt phasech in igne secundū iudiciū: & sancta coxerūt in ahenis & in lebetibus: & pspe ratū est. & cucurrerūt cursu ad omnes filios populi: & post hoc pparauerūt sibiipsis & sacerdotibus: quia sacerdotes filij aarō in oblatione holocaustoꝝ & adipū vsq3 ad noctē. & leuite pparauerūt sibi & fratribus suis filijs aaron. & cantores filij asaph in statione sua iuxta pcepta dauid asaph & emā & idithū pphetaꝝ regis. & principes & ianitores porte & porte: nō est ipsis amouerī a ministerio eoꝝ: quia fratres eoꝝ leuite pparauerūt eis. & pparatū est omne ministeriū dñi in die illa: vt facerent phasech & offerrēt holocausta in altari dñi iuxta preceptū regis iosie. & fecerūt filij israel q̄ reperti sūt phasech in tēpore illo: & solēnitatē azymoꝝ septē diebus. & nō fuit phasech simile illi in israel a diebus samuel prophete. & omnes reges israel nō fecerunt phasech quod fecit iosias & sacerdotes & leuite & omnis iuda & israel: q̄ reperti sūt & q̄ habitabant in hierusalē dño. in octauo decimo āno regni iosie factū est phasech hoc.

εἰς τὸ φασὲχ πρόβατα καὶ ἀμνοὺς καὶ ἐρίφους δισχιλίας καὶ ἑξακοσίους καὶ μόσχους τριακοσίους. καὶ χωνενίας καὶ σαμέας καὶ ναθαναὴλ ἀδελφὸς αὐτοῦ, καὶ ἀσαβίας καὶ ἰεϊὴλ καὶ ἰωζαβὰδ ἄρχοντες τῶν λευιτῶν, ἀπήρξαντο τοῖς λευίταις εἰς τὸ φασὲχ πρόβατα πεντακισχίλια καὶ μόσχους πεντακοσίους. καὶ κατωρθώθη ἡ λειτουργία, καὶ ἔστησαν οἱ ἱερεῖς ἐπὶ τὴν στάσιν αὐτῶν καὶ οἱ λευῖται ἐπὶ τὰς διαιρέσεις αὐτῶν κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ βασιλέως, καὶ ἔθυσαν τὸ φασὲχ. καὶ προσέχεον οἱ ἱερεῖς τὸ αἷμα ἐκ χειρὸς αὐτῶν, καὶ οἱ λευῖται ἐξέδειραν καὶ ἡτοίμασαν τὴν ὁλοκαύτωσιν παραδοῦναι αὐτοῖς κατὰ τὴν διαίρεσιν κατ' οἴκους πατριῶν αὐτῶν τοῖς υἱοῖς τοῦ λαοῦ, τοῦ προσενεγκεῖν τῷ κυρίῳ, ὡς γέγραπται ἐν βιβλίῳ μωυσῆ, καὶ οὕτως εἰς τὸ πρωΐ. καὶ ὤπτησαν τὸ φασὲχ ἐν πυρὶ κατὰ τὴν κρίσιν, καὶ τὰ ἅγια ἥψησαν ἐν τοῖς χαλκείοις καὶ ἐν τοῖς λέβησι, καὶ εὐωδώθη. καὶ ἔδραμον δρόμῳ πρὸς πάντας τοὺς υἱοὺς τοῦ λαοῦ, καὶ μετὰ τοῦτο ἡτοίμασαν ἑαυτοῖς καὶ τοῖς ἱερεῦσιν, ὅτι οἱ ἱερεῖς υἱοὶ ἀαρὼν ἐν ἀναφορᾷ τῶν ὁλοκαυτωμάτων καὶ τῶν στεάτων ἕως νυκτός, καὶ οἱ λευῖται ἡτοίμασαν ἑαυτοῖς καὶ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτῶν υἱοῖς ἀαρών. καὶ οἱ ψαλτῳδοὶ υἱοὶ ἀσὰφ ἐπὶ τῆς στάσεως αὐτῶν κατὰ τὰς ἐντολὰς δαυὶδ ἀσὰφ καὶ αἱμὰν καὶ ἰδιθοὺμ τῶν προφητῶν βασιλέως. καὶ οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ πυλωροὶ πύλης καὶ πύλης, οὐκ ἔστιν αὐτοῖς κινεῖσθαι ἀπὸ τῆς λειτουργίας αὐτῶν, ὅτι οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν οἱ λευῖται ἡτοίμασαν αὐτοῖς. καὶ κατωρθώθη πᾶσα ἡ λειτουργία κυρίου τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, τοῦ ποιῆσαι τὸ φασὲχ καὶ ἐνεγκεῖν τὰ ὁλοκαυτώματα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κυρίου κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ βασιλέως ἰωσίου. καὶ ἐποίησαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ οἱ εὑρεθέντες τὸ φασὲχ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, καὶ τὴν ἑορτὴν τῶν ἀζύμων ἑπτὰ ἡμέρας. καὶ οὐκ ἐγένετο τὸ φασὲχ ὅμοιον αὐτῷ ἐν ἰσραὴλ ἀπὸ ἡμερῶν σαμουὴλ τοῦ προφήτου. καὶ πάντες βασιλεῖς ἰσραὴλ οὐκ ἐποίησαν τὸ φασὲχ ὃ ἐποίησεν ἰωσίας καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ λευῖται καὶ πᾶς ἰούδα καὶ ἰσραήλ, οἱ εὑρεθέντες καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐν ἱερουσαλὴμ τῷ κυρίῳ. ἐν τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ ἔτει τῆς βασιλείας ἰωσίου ἐποιήθη τὸ φασὲχ τοῦτο.

(margin: G)

ad faciendū phase: pecora cōmixtim duo milia sexcenta & boues trecētos. Chonenias autem & semeias etiā & nathanael frēs eius: necnō asabias & iahihel & iozabad principes leuitarū dederūt ceteris leuitis ad celebrandū phase: quinque milia pecorū & boues quingētos. Preparatūque est ministeriū & steterūt sacerdotes in officio suo. Leuite quoque in turmis iuxta regis imperium: & immolatū est phase. Asperserūtque sacerdotes manu sua sanguinē & leuite detraxerūt pelles holocaustoꝝ: & separauerunt ea vt darent per domos & familias singulorum: & offerrentur domino sicut scriptū est in libro moysi: de bobus quoque fecerūt similiter. Et assauerūt phase super ignē iuxta quod in lege scriptū est. Pacificas vero hostias coxerūt in lebetibus & cacabis & ollis: & festinato distribuerūt vniuerse plebi: sibi autem & sacerdotibus postea parauerūt. Nam in oblatione holocaustoꝝ & adipū vsque ad noctē sacerdotes fuerūt occupati: vnde & leuite sibi & sacerdotibus filiis aarō parauerūt nouissimis. Porro cātores filii asaph stabāt in ordine suo iuxta preceptū dauid & asaph & emā & idithū prophete regis dauid. Ianitores vero per portas singulas obseruabāt ita vt nec puncto quidē discederēt a ministerio. Quāobrem & fratres eoꝝ leuite parauerūt eis cibos. Omnis igitur cultura dñi rite cōpleta est in die illa vt facerēt phase: & offerrent holocausta super altare dñi iuxta preceptū regis iosie. Fecerūtque filii israel qui reperti fuerāt ibi phase in tempore illo & solēnitatē azymorū septē diebus. Non fuit phase simile huic in israel a diebus samuelis prophete sed nec quisquam de cūctis regibus israel fecit phase sicut iosias sacerdotibus & leuitis & omni iude & israel qui repertus fuerat & habitātibus in hierusalem. Octauo decimo anno regni iosie hoc phase celebratum est.

נתנו לפסחים אלפים ושש מאות ובקר שלש מאות: וכונניהו ושמעיהו ונתנאל אחיו וחשביהו ויעיאל ויוזבד שרי הלוים הרימו ללוים לפסחים חמשת אלפים ובקר חמש מאות: ותכון העבודה ויעמדו הכהנים על עמדם והלוים על מחלקותם כמצות המלך: וישחטו הפסח ויזרקו הכהנים מידם והלוים מפשיטים: ויסירו העלה לתתם למפלגות לבית אבות לבני העם להקריב ליהוה ככתוב בספר משה וכן לבקר: ויבשלו הפסח באש כמשפט והקדשים בשלו בסירות ובדודים ובצלחות ויריצו לכל בני העם: ואחר הכינו להם ולכהנים כי הכהנים בני אהרן בהעלות העלה והחלבים עד לילה והלוים הכינו להם ולכהנים בני אהרן: והמשררים בני אסף על מעמדם כמצות דויד ואסף והימן וידתון חוזה המלך והשערים לשער ושער אין להם לסור מעל עבדתם כי אחיהם הלוים הכינו להם: ותכון כל עבודת יהוה ביום ההוא לעשות הפסח והעלות עלות על מזבח יהוה כמצות המלך יאשיהו: ויעשו בני ישראל הנמצאים את הפסח בעת ההיא ואת חג המצות שבעת ימים: ולא נעשה פסח כמהו בישראל מימי שמואל הנביא וכל מלכי ישראל לא עשו כפסח אשר עשה יאשיהו והכהנים והלוים וכל יהודה וישראל הנמצא ויושבי ירושלם: בשמונה עשרה שנה למלכות יאשיהו נעשה הפסח הזה:

(margin: מאה · שור רום · כון עבד · עמד · חלק צוה · שחט זרק · פשט סור · נתן פלג · קרב כתב · בשל · שפט · רוץ כון · עלה · שור · עמד · חזה · עבד עשה · עלה זבח · צוה · מצא · מין יום · כמו · יום נבא · ישב · שמן)

אחרי כל זאת אשר הכין יאשיהו את הבית עלה נכו מלך מצרים להלחם בכרכמיש על פרת ויצא לקראתו יאשיהו: וישלח אליו מלאכים לאמר מה לי ולך מלך יהודה לא עליך אתה היום כי אל בית מלחמתי ואלהים אמר לבהלני חדל לך מאלהים אשר עמי ואל ישחיתך: ולא הסב יאשיהו פניו ממנו כי להלחם בו התחפש ולא שמע אל דברי נכו מפי אלהים ויבא להלחם בבקעת מגדו: וירו היורים למלך יאשיהו ויאמר המלך לעבדיו העבירוני כי החליתי מאד: ויעבירהו עבדיו מן המרכבה וירכיבהו על רכב המשנה אשר לו ויוליכהו ירושלם וימת ויקבר בקברות אבתיו וכל יהודה וירושלם מתאבלים על יאשיהו: ויקונן ירמיהו על יאשיהו ויאמרו כל השרים והשרות בקינותיהם על יאשיהו עד היום ויתנום לחק על ישראל והנם כתובים על הקינות: ויתר דברי יאשיהו וחסדיו ככתוב בתורת יהוה: ודבריו הראשנים והאחרנים הנם כתובים על ספר מלכי ישראל ויהודה:

Ca.xxxvj.

ויקחו עם הארץ את יהואחז בן יאשיהו וימליכהו תחת אביו בירושלם: בן שלוש ועשרים שנה יואחז במלכו ושלשה חדשים מלך בירושלם: ויסירהו מלך מצרים בירושלם ויענש את הארץ מאה ככר כסף וככר זהב: וימלך מלך מצרים את אליקים אחיו על יהודה וירושלם ויסב

Postquam instaurauerat iosias templum: ascendit nechao rex egypti ad pugnandū in charchamis iuxta euphratē: & processit in occursū eius iosias. At ille missis ad eum nunciis ait. Quid mihi & tibi rex iuda? nō aduersū te hodie venio: sed cōtra aliā pugno domū ad quā me deus festinato ire pcepit. Desine aduersum deū facere qui mecum est ne interfiat te. Noluit iosias reuerti: sed preparauit cōtra eū bellum: nec acquieuit sermonibus nechao ex ore dei: verū prexit vt dimicaret in campo mageddo. Ibique vulneratus a sagittariis dixit pueris suis. Educite me de prelio: quia oppido vulneratus sum. Qui transtulerūt eū de curru in alterū currum qui sequebatur eum more regio: & asportauerūt eum in hierusalē. Mortuusque est & sepultus in mausoleo patrum suorum: & vniuersus iuda & hierusalē luxerūt eum: hieremias maxime: cuius omnes cātores atque cātatrices vsque in presentem diē lamētationes super iosiā replicant: & quasi lex obtinuit in israel. Ecce scriptum fertur in lamētationibus. Reliqua aūt sermonū iosie & misericordie eius quae lege precepta sunt domini: opera quoque illius prima & nouissima scripta sunt in libro regum israel & iuda. 36.

Tulit ergo populus terre ioachaz filiū iosie & cōstituit regem pro patre suo in hierusalem. Viginti trium annorum erat ioachaz cū regnare cepisset: & tribus mēsibus regnauit in hierusalē. Amouit autē eum rex egypti cū venisset in hierusalē: & condēnauit terram centū talentis argenti & talento auri. Constituitque pro eo regem eliachim fratrē eius super iudā & hierusalem: & vertit

Interp. Et post hec omnia q preparauit iosias domū: ascēdit pharao nechao rex egypti cōtra regē assyriorum in flumine euphrate: ad oppugnandū in charchamis. Et iuit iosias rex in occursum ei. Et misit ad eū pharao nūcios: dicens: qd mihi z tibi rex iuda? nō aduersū te venio hodie vt faciā bellū: sed cōtra locū belli mei: et deus dixit vt pperarē ego. Caue tu a deo q est mecū: ne corrūpat te. Et nō cōuertit iosias faciē suā ab eo: sed fortificatus est vt bellaret ipse. Et nō audiuit iosias sermones pharaonis nechao de ore dei: et venit ad bellū in campo mageddo. Et sagittauerūt sagittarii cōtra regē iosiam. Et dixit rex seruis suis: educite me quia laboraui valde. Et eduxerūt eū serui eius a curru: et imposuerunt eū sup currū secūdū: q erat ei: et adduxerūt eū in hierusalē. Et mortuus est iosias: et sepultus est cū patribus suis. Et oīs iuda et hierusalē lugebāt sup iosiam. Et lamētatus est hieremias sup iosiā. Et dixerūt omnes principes et principisse lamētatione sup iosiā vsq ad hodie. Et dederunt eam in preceptū in israel: et ecce scripta est in lamētationibus. Et fuerūt sermones iosie et spes eius scripta in lege dñi. Et sermones eius primi et nouissimi: nōne sunt scripti in libro regū israel et iuda? Ca.36. Et tulit populus terre ioachaz filiū iosie: et vnxerūt eū: et cōstituerūt eū in regē pro patre suo in hierusalē. Filius existēs triū et viginti annorū ioachaz erat regnaret ipse. Et tribus mēsibus regnauit in hierusalē. Et amouit eum rex egypti vt nō regnaret ipse in hierusalē: et imposuit rex egypti tributū sup terrā in centū talenta argenti et talentū auri. Et cōstituit rex egypti eliacim filiū iosie regē sup iudā et hierusalē: et vertit

Καὶ μετὰ ταῦτα πάντα ἃ ἡτοίμασεν ἰωσίας τὸν οἶκον, ἀνέβη φαραὼ νεχαὼ βασιλεὺς αἰγύπτου ἐπὶ τὸν βασιλέα τῶν συρίων ἐπὶ ποταμὸν εὐφράτην, τοῦ πολεμῆσαι αὐτὸν ἐν χαρχαμὶς. καὶ ἐπορεύθη ἰωσίας ὁ βασιλεὺς εἰς συνάντησιν αὐτῷ. καὶ ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν φαραὼ ἀγγέλους, λέγων, τί ἐμοὶ καὶ σοὶ βασιλεῦ ἰούδα; οὐκ ἐπὶ σὲ ἥκω σήμερον ποιῆσαι πόλεμον, ἀλλ' ἐπὶ τὸν τόπον τοῦ πολέμου μου, καὶ ὁ θεὸς εἶπε τοῦ κατασπεῦσαί με. πρόσεχε σὺ ἀπὸ τοῦ θεοῦ τοῦ μετ' ἐμοῦ, μὴ καταφθειρήσῃ σε. καὶ οὐκ ἀπέστρεψεν ἰωσίας τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀπ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἢ πολεμεῖν αὐτὸν ἐκραταιώθη. καὶ οὐκ ἤκουσεν ἰωσίας τῶν λόγων φαραὼ νεχαὼ ἐκ στόματος θεοῦ, καὶ ἦλθε τοῦ πολεμῆσαι ἐν τῷ πεδίῳ μαγεδδώ. καὶ ἐτόξευσαν οἱ τοξόται ἐπὶ τὸν βασιλέα ἰωσίαν. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς τοῖς παισὶν αὐτοῦ, ἐξαγάγετέ με ὅτι ἐπόνεσα σφόδρα. καὶ ἐξήγαγον αὐτὸν οἱ παῖδες αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἅρματος, καὶ ἀνεβίβασαν αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἅρμα τὸ δεύτερον, ὃ ἦν αὐτοῦ, καὶ ἤγαγον αὐτὸν εἰς ἱερουσαλήμ. καὶ ἀπέθανεν ἰωσίας καὶ ἐτάφη μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ. καὶ πᾶς ἰούδα καὶ ἱερουσαλὴμ ἐπένθησαν ἐπὶ ἰωσίαν. καὶ ἐθρήνησεν ἱερεμίας ἐπὶ ἰωσίαν. καὶ εἶπον πάντες οἱ ἄρχοντες καὶ αἱ ἄρχουσαι θρῆνον ἐπὶ ἰωσίαν ἕως τῆς σήμερον. καὶ ἔδωκαν αὐτὸν εἰς πρόσταγμα ἐπὶ ἰσραήλ. καὶ ἰδοὺ γέγραπται ἐπὶ τῶν θρήνων. καὶ ἦσαν οἱ λόγοι ἰωσίου καὶ ἡ ἐλπὶς αὐτοῦ γεγραμμένα ἐν νόμῳ κυρίου. καὶ οἱ λόγοι αὐτοῦ οἱ πρῶτοι καὶ οἱ ἔσχατοι οὐκ ἰδοὺ εἰσὶ γεγραμμένοι ἐπὶ βιβλίου βασιλέων ἰσραὴλ καὶ ἰούδα; Ca.36.

Καὶ ἔλαβεν ὁ λαὸς τῆς γῆς τὸν ἰωαχὰζ υἱὸν ἰωσίου, καὶ ἔχρισαν αὐτόν, καὶ κατέστησαν αὐτὸν εἰς βασιλέα ἀντὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐν ἱερουσαλήμ. υἱὸς ὢν τριῶν καὶ εἴκοσι ἐτῶν ἰωαχὰζ ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν. καὶ τρίμηνον ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ μετέστησεν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς αἰγύπτου τοῦ μὴ βασιλεύειν αὐτὸν ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ ἐπέβαλε ὁ βασιλεὺς αἰγύπτου φόρον ἐπὶ τὴν γῆν ἑκατὸν τάλαντα ἀργυρίου καὶ τάλαντον χρυσίου. καὶ κατέστησε βασιλεὺς αἰγύπτου τὸν ἐλιακεὶμ υἱὸν ἰωσίου βασιλέα ἐπὶ ἰούδα καὶ ἱερουσαλήμ, καὶ μετέστρεψε

4.Re.23.c. — D — 4.Re.23.f.

Interp. nomē eius ioacim: et ioachaz fratrē eius cepit pharao nechao et adduxit eū in egyptū. Filius existēs viginti et quinq annorū ioacim cū regnaret ipse. Et vndecim ānis regnauit in hierusalē. Et fecit malū corā dño. Et ascēdit cōtra eū nabuchodonosor rex babylonie: et ligauit eū in crepidinibus: et abduxit eū in babylonē. Et partē vasorū domus dñi transtulit in babylonē: et posuit ipsa in tēplo suo in babylone. Et reliqui sermones ioacim et omnia q fecit: nōne hec scripta sunt in libro sermonū dierū regū israel et iuda? Et regnauit iechonias filius eius pro eo. Filius octo ānorū iechonias cū regnaret ipse: et tribus mēsibus et decē diebus regnauit in hierusalem: et fecit malū corā dño. Et vertente āno: misit rex nabuchodonosor: et adduxit eū in babylonē cū vasis desiderabilibus domus dñi. Et regē cōstituit sedeciā fratrē patris sui sup iudā et hierusalē. Annorū viginti vnius sedecias cū regnaret ipse: et vndeci ānis regnauit in hierusalē: et fecit malū corā dño deo suo. Et nō erubuit a facie hieremie prophete et de ore dñi: in eo q cōtra regē nabuchodonosor praricatus esset: q adiurauit eū p deū: et indurauit ceruicē suā: et cor suū confortauit vt nō cōuerteret ad dñm deū israel. Et oēs inclyti iuda et sacerdotes et populus terre impleuerūt praricationes abominationes gētiū: et polluerūt domū dñi q in hierusalē. Et misit dñs deus patrū suorū ad eos in manu pphetarū: mane cōsurgēs et mittēs nuncios suos: quia erat parcēs populo suo et sanctuario suo. Et fuerūt subsannantes nuncios eius: et paruipendentes sermones

τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰωακείμ· καὶ τὸν ἰωαχὰζ ἀδελφὸν αὐτοῦ ἔλαβε φαραὼ νεχαὼ καὶ εἰσήγαγεν αὐτὸν εἰς αἴγυπτον. υἱὸς ὢν εἴκοσι καὶ πέντε ἐτῶν ἰωακεὶμ ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν. καὶ ἕνδεκα ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου. καὶ ἀνέβη ἐπ' αὐτὸν ναβουχοδονόσορ ὁ βασιλεὺς βαβυλῶνος, καὶ ἔδησεν αὐτὸν ἐν χαλκαῖς πέδαις, καὶ ἀπήγαγεν αὐτὸν εἰς βαβυλῶνα. καὶ μέρος τῶν σκευῶν οἴκου κυρίου ἀπήνεγκεν εἰς βαβυλῶνα, καὶ ἔθηκεν αὐτὰ ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ ἐν βαβυλῶνι. καὶ οἱ λοιποὶ τῶν λόγων ἰωακεὶμ καὶ πάντα ἃ ἐποίησεν, οὐκ ἰδοὺ ταῦτα γεγραμμένα ἐν βιβλίῳ λόγων τῶν ἡμερῶν τῶν βασιλέων ἰσραὴλ καὶ ἰούδα; καὶ ἐβασίλευσεν ἰεχονίας υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ. υἱὸς ὀκτὼ ἐτῶν ἰεχονίας ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν, καὶ τρίμηνον καὶ δέκα ἡμέρας ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου. καὶ ἐπιστρέφοντος τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς ναβουχοδονόσορ, καὶ εἰσήγαγεν αὐτὸν εἰς βαβυλῶνα μετὰ τῶν σκευῶν τῶν ἐπιθυμητῶν οἴκου κυρίου. καὶ ἐβασίλευσεν σεδεκίαν ἀδελφὸν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐπὶ ἰούδαν καὶ ἱερουσαλήμ. ἐτῶν εἴκοσι ἑνὸς σεδεκίας ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν, καὶ ἕνδεκα ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου θεοῦ αὐτοῦ. καὶ οὐκ ἐνετράπη ἀπὸ προσώπου ἱερεμίου τοῦ προφήτου καὶ ἐκ στόματος κυρίου, ἐν τῷ τὸν βασιλέα ναβουχοδονόσορ ἀθετῆσαι, ἃ ὥρκισεν αὐτὸν κατὰ τοῦ θεοῦ, καὶ ἐσκλήρυνε τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ κατίσχυσε τοῦ μὴ ἐπιστρέψαι πρὸς κύριον θεὸν ἰσραήλ. καὶ πάντες οἱ ἔνδοξοι ἰούδα καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ ὁ λαὸς τῆς γῆς ἐπλήθυναν τοῦ ἀθετῆσαι ἀθετήματα κατὰ τὰ βδελύγματα ἐθνῶν, καὶ ἐμίαναν τὸν οἶκον κυρίου τὸν ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ ἐξαπέστειλε κύριος ὁ θεὸς τῶν πατέρων αὐτῶν πρὸς αὐτοὺς ἐν χειρὶ τῶν προφητῶν, ὀρθρίζων καὶ ἀποστέλλων τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, ὅτι ἦν φειδόμενος τοῦ λαοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἁγιάσματος αὐτοῦ. καὶ ἦσαν μυκτηρίζοντες τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ ἐξουδενοῦντες τοὺς λόγους

nomē eius ioachim. Ipsum vero ioachaz tulit secū: & adduxit in egyptum. Viginti quinque annorū erat ioachim cū regnare cepisset: & vndecim annis regnauit in hierusalem. Fecitque malum coram domino deo suo. Cōtra hūc ascēdit nabuchodonosor rex chaldeorum: & vinctum cathenis duxit in babylonem: ad quam & vasa domini trāstulit: & posuit ea in tēplo suo. Reliqua aūt verborū ioachim & abominationū eius quas operatus est & que inuēta sunt in eo cōtinētur in libro regum iuda & israel. Regnauit aūt ioachin filius eius pro eo. Octo annorū erat ioachin cū regnare cepisset: & tribus mēsibus ac decem diebus regnauit in hierusalē: fecitque malū in conspectu dñi. Cunque anni circulus volueretur: misit nabuchodonosor rex nūcios: qui & adduxerūt eū in babylonē asportatis simul preciosissimis vasis domus dñi. Regē vero cōstituit sedechiā frēm eius sup iudā & hierusalē. Viginti & vnius anni erat sedechias cū regnare cepisset: & vndeci ānis regnauit in hierusalē. Fecitque malū in oculis domini dei sui: nec erubuit faciē hieremie pphete loquētis ad se ex ore dñi. A rege quoque nabuchodonosor recessit qui adiurauerat eum per deum: & indurauit ceruicem suam & cor vt nō reuerteretur ad dominum deum israel. Sed & vniuersi principes sacerdotū & ppls preuaricati sunt iniq iuxta vniuersas abominationes gentiū: & polluerūt domū dñi quā sctificauerat sibi in hierusalē. Mittebat aūt dominus deus patrum suorū ad illos per manum nūciorū suorū de nocte cōsurgēs & qtidie cōmonens: eo q parceret pplo & hitaculo suo. At illi subsannabāt nūcios dei: & puipendebāt smones

את שמו יהויקים ואת יואחז אחיו לקח נכו ויביאהו מצרימה: בן עשרים וחמש שנה יהויקים במלכו ואחת עשרה שנה מלך בירושלם ויעש הרע בעיני יהוה אלהיו: עליו עלה נבוכדנאצר מלך בבל ויאסרהו בנחשתים להליכו בבלה: ומכלי בית יהוה הביא נבוכדנאצר לבבל ויתנם בהיכלו בבבל: ויתר דברי יהויקים ותעבתיו אשר עשה והנמצא עליו הנם כתובים על ספר מלכי ישראל ויהודה וימלך יהויכין בנו תחתיו: בן שמונה שנים יהויכין במלכו ושלשה חדשים ועשרת ימים מלך בירושלם ויעש הרע בעיני יהוה: ולתשובת השנה שלח המלך נבוכדנאצר ויבאהו בבלה עם כלי חמדת בית יהוה וימלך את צדקיהו אחיו על יהודה וירושלם: בן עשרים ואחת שנה צדקיהו במלכו ואחת עשרה שנה מלך בירושלם: ויעש הרע בעיני יהוה אלהיו לא נכנע מלפני ירמיהו הנביא מפי יהוה: וגם במלך נבוכדנאצר מרד אשר השביעו באלהים ויקש את ערפו ויאמץ את לבבו משוב אל יהוה אלהי ישראל: גם כל שרי הכהנים והעם הרבו למעול מעל ככל תעבות הגוים ויטמאו את בית יהוה אשר הקדיש בירושלם: וישלח יהוה אלהי אבותיהם עליהם ביד מלאכיו השכם ושלוח כי חמל על עמו ועל מעונו: ויהיו מלעבים במלאכי האלהים ובוזים דבריו

B — C

ומתעתעים בנביאיו עד עלות חמת יהוה בעמו עד לאין מרפא׃
ויעל עליהם את מלך כשדיים ויהרג
בחוריהם בחרב בבית מקדשם
ולא חמל על בחור ובתולה זקן
וישש הכל נתן בידו׃ וכל כלי בית
האלהים הגדלים והקטנים ואצרות
בית יהוה ואצרות המלך ושריו
הכל הביא בבל׃ וישרפו את בית
האלהים וינתצו את חומת
ירושלם וכל ארמנותיה שרפו
באש וכל כלי מחמדיה להשחית׃
ויגל השארית מן החרב אל בבל
ויהיו לו ולבניו לעבדים עד מלך
מלכות פרס׃ למלאות דבר יהוה
בפי ירמיהו עד רצתה הארץ את
שבתותיה כל ימי השמה שבתה
למלאות שבעים שנה׃ ובשנת
אחת לכורש מלך פרס לכלות דבר
יהוה בפי ירמיהו העיר יהוה את
רוח כורש מלך פרס ויעבר קול
בכל מלכותו וגם במכתב לאמר׃ כה
אמר כורש מלך פרס כל ממלכות
הארץ נתן לי יהוה אלהי השמים
והוא פקד עלי לבנות לו בית
בירושלם אשר ביהודה מי בכם
מכל עמו יהוה אלהיו עמו ויעל׃

תעע נבא · עלה יחם · רפא עלה · הרג · בחר קדש · בתל · כלה · שור · בוא שרף · נתץ חמה · חמד שחת · גלה · היה · פה רצה · שמם · כלה · עור · עבר · כתב · מלך · בנה · עלה

eius: illudebant prophetis: donec ascenderet furor dñi in populũ ei⁹: & esset nulla curatio. Adduxit eĩ sup eos regẽ chaldeorũ & interfecit iuuenes eorũ gladio in domo sanctuarii. Non est miserť adolescẽtis & virginis & senis nec decrepiti quidẽ: sed oẽs tradidit in manibus eius. vniuersaq3 vasa domus dei tã maiora q3 minora. & thesauros tẽpli & regis & principum transtulit in babylonẽ. Incẽderũt hostes domũ dei: destruxeruntq3 murum hierusalem. Vniuersas turres combusserunt. & quicquid preciosum fuerat demoliti sunt. Si quis euaserat gladiũ ductus in babylonem seruiuit regi & filiis eius donec imperaret rex persarũ: & compleretur sermo domini ex ore hieremie: & celebraret terra sabbata sua. Cũctis enĩ dieb⁹ desolationis egit sabbatũ vsq3 dũ cõplerentur septuagita anni. Anno aũt primo cyri regis psarũ ad explendũ ſmonẽ dñi quẽ locutť fuerat p os hieremie suscitauit dñs spiritum cyri regis persaꝝ: qui iussit pdicari in vniuerso regno suo ẽt p scripturã dicẽs. Hec dicit cyrus rex psarũ. Omnia regna terre dedit mihi dominus deus celi: et ipse precepit mihi vt edificarem ei domum in hierusalem que est in iudea. Quis ex vobis est in oĩ pplo ei⁹. Sit dñs de⁹ suť cũ eo: & ascẽdat.

Explicit liber. Dabrejamin siue Paralipomenõ scd's.

eius: & illudentes in prophetis eius: vsq3quo ascẽdit furor dñi in populũ suũ: vsq3quo nõ fuit curatio. & adduxit cõtra eos regẽ chaldeoꝝ: & interfecit iuuenes eoꝝ in gladio in domo sanctuarij sui. & nõ pepercit adolescẽtib⁹: & virginũ eoꝝ nõ misertť est: & seniores eoꝝ abduxit: omnia tradidit in manib⁹ eius: & omnia vasa dom⁹ dñi magna & parua: & thesauros dom⁹ dñi: & oẽs thesauros regis: & principũ omnia intulit in babylonẽ. & incẽdit domũ dñi: & destruxit murũ hierusalẽ: & turres eius incẽdit in igne: & omne vas pulchrũ in interitũ: & trãstulit reliquos in babylonẽ. & fuerũt ei & filijs eius in seruos vsq3 ad regnũ medoꝝ: vt cõpleretur sermo dñi p os hieremie: vsq3quo susciperet terra sabbata sua vt ageret sabbata: cũctis diebus desolationis sue egit sabbata in cõplementũ ãnoꝝ septuaginta. ãno primo cyri regis psaꝝ: postq̃ impletũ est verbũ dñi p os hieremie: suscitauit dñs spiritũ cyri regis persaꝝ: & iussit pdicare in omni regno suo in ſmonib⁹ scriptura dicẽs: hec dicit cyrus rex persaꝝ oibus regnis terre. dedit mihi dñs deus celi: & ipse precepit mihi: vt edificarẽ ei domũ in hierusalẽ q̃ in iudea. quis ex vobis ex omni populo suo: dñs deus eius erit cum eo: ascendat.

αὐτοῦ, καὶ ἐμπαίζοντες ἐν τοῖς προφήταις αὐτοῦ, ἕως ἀνέβη ὁ θυμὸς κυρίου ἐν τῷ λαῷ αὐτοῦ, ἕως οὐκ ἦν ἴαμα. καὶ ἤγαγεν ἐπ᾽ αὐτοὺς βασιλέα χαλδαίων, καὶ ἀπέκτεινε τοὺς νεανίσκους αὐτῶν ἐν ῥομφαίᾳ ἐν οἴκῳ ἁγιάσματος αὐτοῦ. καὶ οὐκ ἐφείσατο τῶν νεανίσκων, καὶ τὰς παρθένους αὐτῶν οὐκ ἠλέησεν, καὶ τοὺς πρεσβυτέρους αὐτῶν ἀπήγαγεν, τὰ πάντα παρέδωκεν ἐν χερσὶν αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ σκεύη οἴκου κυρίου τὰ μεγάλα καὶ τὰ μικρὰ, καὶ τοὺς θησαυροὺς οἴκου κυρίου, καὶ πάντας τοὺς θησαυροὺς τοῦ βασιλέως, καὶ τῶν μεγιστάνων πάντα εἰσήνεγκεν εἰς βαβυλῶνα. καὶ ἐνέπρησε τὸν οἶκον κυρίου, καὶ κατέσκαψεν τὸ τεῖχος ἱερουσαλὴμ, καὶ τὰς βάρεις αὐτῆς ἐνέπρησεν ἐν πυρί, καὶ πᾶν σκεῦος ὡραῖον εἰς ἀφανισμόν, καὶ ἀπῴκισε τοὺς καταλοίπους εἰς βαβυλῶνα. καὶ ἦσαν αὐτῷ καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ εἰς δούλους ἕως βασιλείας μήδων, τοῦ πληρωθῆναι λόγον κυρίου διὰ στόματος ἱερεμίου, ἕως τοῦ προσδέξασθαι τὴν γῆν τὰ σάββατα αὐτῆς σαββατίσαι, πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ἐρημώσεως αὐτῆς ἐσαββάτισεν εἰς συμπλήρωσιν ἐτῶν ἑβδομήκοντα. ἔτους πρώτου κύρου βασιλέως περσῶν, μετὰ τὸ πληρωθῆναι ῥῆμα κυρίου διὰ στόματος ἱερεμίου, ἐξήγειρε κύριος τὸ πνεῦμα κύρου βασιλέως περσῶν, καὶ παρήγγειλε κηρύξαι ἐν πάσῃ τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ ἐν λόγοις γραφῇ λέγων, τάδε λέγει κῦρος βασιλεὺς περσῶν πάσαις ταῖς βασιλείαις τῆς γῆς. ἔδωκέ μοι κύριος ὁ θεὸς τοῦ οὐρανοῦ, καὶ αὐτὸς ἐνετείλατό μοι, οἰκοδομῆσαι αὐτῷ οἶκον ἐν ἱερουσαλὴμ τῇ ἐν τῇ ἰουδαίᾳ. τίς ἐξ ὑμῶν ἐκ παντὸς τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, κύριος ὁ θεὸς αὐτοῦ ἔσται μετ᾽ αὐτοῦ, ἀναβήτω.

Hiere. 25.c.7 29.c.

1. Esd. a.

Finis paralipomenon.
Τέλος παραλειπομένων.

Incipit oratio manasses regis iuda: que neq3 in hebreo neq3 in greco habetur.

Domine deus oĩpotẽs patrũ nostrorũ abraã isaac & iacob: & semini eorũ: qui fecisti celũ & terrã cũ omni ornatu eorũ: qui signasti mare verbo pcepti tui: q cõclusisti abyssum: et signasti terribili & laudabili noĩ tuo quẽ oẽs pauẽt & tremunt a vultu virtutis tue: & insustẽtabilis ira sup pctores cõminationis tue: ĩmensa vero & inuestigabilis mĩa pmissionis tue: qm̃ tu es dñs altissimus sup oẽm terrã lõganimis & multũ misericors & penitẽs sup malicĩã hoĩm. Tu aũt dñe ſm bonitatẽ tuã pmisisti penitentiã remissionis peccatorũ. & tu deus iustorũ nõ posuisti penitentiã iustis: abraã isaac & iacob his qui tibi nõ peccauerũt: qm̃ peccaui sup numerũ arene maris: multiplicate sunt iniqtates mee: incuruatť sum multo vinculo ferri. & nõ est respiratio mihi. qa excitaui iracũdiã tuã: & malũ corã te feci statuẽs abominationes: & multiplicãs offensiones. Et nũc flecto genua cordis mei: pcans ad te bonitatẽ dñe. Peccaui dñe: peccaui: & iniqtatẽ meã agnosco. Peto rogãs te dñe remitte mihi: remitte mihi: ne simul pdas me cum iniquitatib⁹ meis neq3 in eternũ reserues mala mihi: quia indignũ saluabis me ſm magnã misericordiã tuam. & laudabo te semp oĩbus diebus vite mee: quoniã te laudat oĩs virtus celorum: & tibi est gloria in secula seculorum. Amen.

Explicit oratio manasses regis iuda.

Registrum huius voluminis.

a b c d e f g h i k l m n o p q r s t v x y z. aa bb cc dd ee ff gg hh ii kk ll mm nn oo pp qq rr ff tt vv.

Omnes sunt terni preter. vv. qui est duernus.

Secunda pars Translatio.lxx.

Iosue.

Ca.1.c. ταταχεῖν pro καταχεῖν. ca.1.d. ὥπερ p ὥσπερ. ca.2. ὅσα ἐποιήσατε p ἴσα ἐποιήσατε. & ἐξολοθρεύσατε p ἐξωλοθρεύσατε. ca.6.a. πέλεως p πόλεως. ca.7.d. υὸυς p υἱούς. ca.10.a. ἐξολώθρευσεν pro ἐξωλόθρευσεν. ca.11.d. ἐξωλοθρεύθωσι p ἐξολοθρευθῶσι. ca.12.a. ἀερμὼν pro ἀερμών. & ὀνοπολὰς p ἀναπολάς. ca.14.a. φωλῆς pro φυλῆς. ca.14.c. διέθρεψεν p διέτρεψεν. ca.16.f. γαμμάτων p γραμματέων. ca.17.a. γαλαὲγ pro γαλαάδ. ca.17.b. τερίμυθος p τερέβινθος. ca.18.c. βαρρᾶ p βορρᾶ. ca.20.b. ἱρεὺς p ἱερεὺς. ca.21.a. μωκσῆ pro μωυσῆ. ca.22.a. φυλλάξασθε p φυλάξασθε. ca.22.g. ὑιὺς p υἱούς. ca.24.f. νόμων pro νόμου.

Iudices.

Ca.2.b. αὐτοὺς p αὐτούς. ca.3.c. κρυφίος p κρύφιος. ca.3.d. κερατήνη p κερατίνη. ca.4.c. ἠρέτησε p ἠρέτισε. ca.5.d. ταλαιπόρως pro ταλαιπώρως. ca.6.d. ἱεροβιὰλ pro ἱεροβαάλ. ca.8.c. τραχίλοις p τραχήλοις. ca.9.d. κατιχύσαντες pro κατισχύσαντες. ca.16.a. ὤμω p ὤμῳ. ca.16.b. σιππύου pro σιππίου. ca.18.f. χυψὴν p ψυχήν. ca.19.d. ὁδιπόροι p ὁδοιπόρον. ca.19.g. ἐμέλησεν pro ἐμίλισεν. ca.20.a. ἐμέλησα p ἐμίλισα. & ἐξαπάστειλα pro ἐξαπέστειλα.

Ruth.

Ca.4.b. ἡμήρα p ἡμέρα. ca.4.c. μωαβίτην pro μωαβίτιν. & τιῦ p τοῦ.

Regũ primus.

Ca.8. ἄδρας pro ἄνδρας. ca.4.c. βοῶς p βοὸς. ca.6.c. κυλάδι pro κοιλάδι. ca.8.b. διαμαρτήρῃ p διαμαρτύρῃ. ca.10.a. ἀλλοφύλους pro ἀλλοφύλους. ca.11.b. ἐφείλατο p ἐφήλατο. & ἀρεῖτε pro ἐρεῖτε. ca.12.c. ἡμεῖς p ὑμεῖς. ca.13.d. παρεμβεβλήκωσαν p παρεμβεβλήκεισαν. ca.14.a. ἀκροτήριον p ἀκρωτήριον quater. ca.15.b. ἀδρῶν pro ἀνδρῶν. ca.17.a. κημίδες p κνημίδες. ca.17.b. πρωτότοκος pro πρωτότοκος. ca.17.c. ἀπερίτμηκος p ἀπερίτμητος. ca.17.g. ἐκκλίνοντος p ἐκκλίνοντες. ca.18.b. χαρμοσήνη p χαρμοσύνη. ca.18.c. ἡμέρας pro ἡμέραν. ca.18.d. θυγάτηρ p θυγάτηρ. ca.19.c. σώσεις pro σώσῃς. ca.20.f. αἰχύνην p αἰσχύνην. ca.20.g. παιδάριοι pro παιδάριον. ca.25.g. σε αὐτῷ p σεαυτῷ. ca.28.a. γνώσει pro γνώσῃ. & ἐγγαστριμύθους p ἐγγαστριμύθους. ca.29.c. ἐρήνη p εἰρήνη. ca.30.b. ὑὸν pro υἱόν. ca.31.b. ἐμπέξωσι pro ἐμπαίξωσι.

Regũ secundus.

Ca.2.d. δουίδ pro δαυίδ. ca.3.g. παίδαις pro πίδαις. & κατεσάιθος p κατεσάιθος. ca.4.c. ἀδελφοῦ pro ἀδελφῷ. ca.4.d. ἐκολάβωσαν pro ἐκολόβωσαν. ca.8.c. μεγαλοσύνη pro μεγαλωσύνη bis. ca.11.b. ἀπήγειλαν pro ἀπήγγειλαν. ca.12.a. καὶν p καὶ. ca.13.g. κλαθμὸν p κλαυθμόν. ca.15.c. ἀτοῦ p αὐτοῦ. ca.17.c. χειμάρουν p χειμάρρουν. & συμβεβούλευκα p συμβεβούλευκα. ca.19.b. ὡμομόκασιν p ὀμωμόκασι. ca.19.g. διεβήβασαν pro διεβίβασαν. ca.20.f. ἔπεν p εἶπεν. ca.22.b. ἀπολείας p ἀπωλείας. ca.24.b. λέγων p λέγω. ca.24.d. δορεὰν pro δωρεάν.

Regũ tertius.

Ca.2.a. ἐνετείλατω pro ἐνετείλατο. ca.2.b. τεσαράκοντα pro τεσσαράκοντα. ca.4.d. ἔχυρον pro ἄχυρον. ca.6.b. πηλῶν pro πυλῶν. ca.6.c. κυπαρισσίνων pro κυπαρισσίνων. ca.7.c. διδυκτυωθοῖ pro δεδικτυωμένοι. ca.7.g. θυσαυροὺς pro θησαυρούς. ca.8.b. σκήπτω pro σκήπτρῳ. ca.8.b. ᾠκοδόμησα pro ᾠκοδόμησα. ca.9.d. προσήνεγγεν pro προσήνεγκεν. ca.10.a. πολὺν p πολύ. ca.10.b. ἐλελύθη pro ἐληλύθει. ca.12.c. ἐπεστάξατο pro ἐπεστάξατο. ca.14.b. ἄρρωστος pro ἄρρωστος. ca.14.c. ἴσοσι pro εἴκοσι. ca.15.c. ἐνέπρυσεν p ἐνέπρησεν. ca.16.a. τεθηκότα pro τεθνηκότα. ca.16.c. ὄκον pro οἶκον. ca.16.d. εἰσπορεῦσαι pro εἰσπορεύεσθαι. & παρευθῆναι pro πορευθῆναι. ca.16.g. πορευθῆσαι pro πορευθῆναι. & ἴσοσι pro εἴκοσι. ca.18.g. συνέσφυγξε p συνέσφιγξε. ca.20.d. ἀπόστειστον p ἀπόστησον. ca.21.a. ἰσραηλίτης pro ἰσραηλίτης. ca.21.f. ἰσραὴλ p ἰσραήλ. ca.22.a. εἴδατε p ἴδατε. ca.22.f. ὑψυλῶν p ὑψηλῶν.

Regũ quartus.

Ca.1.c. πεντηκόταρχος pro πεντηκόνταρχος. ca.2.a. ααὶ pro καὶ. ca.3.a. μιτὴρ pro μήτηρ. ca.3.c. ὄρθρισαν pro ὤρθρισαν. ca.5.c. ἀτοῦ pro αὐτοῦ. ca.5.g. κύπους pro κήπους. ca.7.d. ἐφόδον pro ἐφόδιον. ca.8.b. ὑιὸν pro υἱόν. ca.8.g. ὑοῦ pro υἱοῦ. ca.9.c. ἰατρευθῆναι pro ἰατρευθῆναι. ca.10.f. ὕς pro ὅς. & κῆς p κς. ca.13.c. οἰχὶ pro οὐχί. ca.14.d. ὑίιος pro υἱός. ca.14.e. ἀμεσίας p ἀμεσσίου. ca.17.c. ἔφυγαξε pro ἐφύλαξε. ca.17.f. ὑψυλῷ pro ὑψηλῷ. ca.17.g. δικαιώματα pro δικαιώματα. ca.18.f. παραδωθῆ pro παραδοθῆ. ca.18.g. ἐρύσατο pro ἐρρύσατο. ca.19.c. παραδωθῆ pro παραδοθῇ. ca.19.e. συνεχῆς p

Secunda pars.

Iosue.

Cap.1.c.in margine. זָכָר pro זָכַר
Cap.4.c. עָבְרוּ pro עָבְרוּ
Cap.7.d. הָאֹהֶל pro הָאֹהֶל
Cap.9.c. ישָׁבִים pro יֹשְׁבִים
Cap.12.b. הַגְשׁוּרִי pro הַגְּשׁוּרִי
Cap.16.a. יוֹסֵף pro יוֹסֵף
Ca.19.b.in margine. שְׂמֹאל pro שְׂמֹאל
Cap.23.b. לִשְׁמֹר pro לִשְׁמֹר
Et in codẽ.b.in margine. שְׂמֹאל pro שְׂמֹאל
Cap.24.c. וָאֲשַׁלַּח pro וָאֲשַׁלַּח

Iudi.

Cap.1.a. וַיִּתֵּן pro וַיִּתֵּן
Et in codem.b. אַתָּה pro אַתָּה
Cap.2.d. יְהוָה pro יְהוָה
Cap.9. בְּרֹאשׁ pro כְּרֹאשׁ
Et in codem. אֶת pro אֵת
Et in codem. אִישׁ pro אִישׁ
Et in codem.d. בְּתוֹךְ pro כְּתוֹךְ
Ca.11.e. הָיְתָה pro וְהִיא
Cap.15.b. וַיַּעֲלוּ pro וַיַּעֲלוּ
Et in codem.d. הַקּוֹרֵא pro הַקּוֹרֵא
Cap.16.c. דְּלִילָה pro דְּלִילָה
Cap.18.b. שֵׁשׁ pro שֵׁשׁ
Et in codẽ.f.in margine. עָשָׂה pro עָשָׂה
Cap.20.b. יִשְׂרָאֵל pro יִשְׂרָאֵל

Ruth.

Cap.4.a. וְהִנֵּה pro וְהִנֵּה

Primo regum.

Cap.6.d. אֲלֵיכֶם pro אֲלֵיכֶם
Cap.8.c. שְׂדוֹתֵיכֶם pro שְׂדוֹתֵיכֶם
Cap.9.b. הָעִיר pro הָעִיר
Cap.13.b.in margine. יַעַר pro יַעַר
Cap.14.a. נֹשֵׂא pro נֹשֵׂא
Et in codem.g. יִשְׂרָאֵל pro יִשְׂרָאֵל
Cap.16.d. לְיִשַׁי pro לְיִשַׁי
Cap.15.a. וַיָּרֶן pro וַיָּרֶן

Cap.17.e. ויבזהו pro ויבזהו
Cap.18.b. המשחקות pro המשחקות
Cap.20.d. ויפשט pro ויפשט
Cap.25.c. אמתך pro אמתך
Cap.26.b. תשחיתהו pro תשחיתהו

Secundo regum.

Cap.30.e.in margine. עשה pro עשה
Cap.18.g. יואב pro יואב
Cap.19.c. ולעשות pro ולעשות
Cap.21.b. שערים pro שערים
Cap.22.a. משגבי pro משגבי
Et in eodem.c. ונחת pro ונחת
Cap.24.d. אליחבא pro אליחבא

Tertio regum.

Cap.18.d. תשמע pro תשמע
Cap.9.c.in margine. שרף pro שרף
Cap.10.b. וישמך pro וישמך
Cap.11.d. מאד pro מאד
Et in eodem.d. והנך pro והנך
Cap.12.c. הכביד pro הכביר
Cap.18.b.in margine. נכר pro נכד

Quarto regum.

Cap.9.b. ישראל pro ישראל
Cap.10.b.in margine. בוא pro בוא
Cap.14.b. מלח pro מלח
Et in eodem.b שלח pro שלה
Cap.15.b.in margine. עשה pro עשה
Et in eodem.c. אם pro עם
Cap.16.a. הישר pro הישר
Cap.19.c. חזקיהו pro הזקיהו
Et in eodem.c. עשית pro עשית
Et in eodẽ.d.in margine. שלה pro שלח
Cap.21.a. אשים pro אשים
Cap.23.c.in margine. סרם pro סרם

Primo paralipomenon.

Cap.1.d. אהליבמה pro אהליבמה
Cap.2.a בתו pro בתו
Cap.5.a. בנו pro בנו

συνοχῆς.ca.19.g.θυρεῷ pro θυρεὸς.ca.20.a.κλαθμῷ pro κλαυθμῷ.Ca.20.c. ἐ pro ἐν.ca.20.d.διακαιοσύνη pro δικαιοσύνη.ca.22.c.προφήτην pro προφήτη.ca.23.d.κινησάτο pro κινησάτω.

Paralipomenō prim⁹.

Capi.1.a.ἐξῆλθεν pro ἐξῆλθον.ca.2.d.σαρέδ pro σαλέδ.ca.4.g.τατοικούντων pro κατοικούντων.ca.5.a.ἐδώθη pro ἐδόθη.ca.5.c.παρεδώθησαν pro παρεδόθησαν.& ἐπεποίθησαν pro ἐπεποίθεισαν.ca.6.f.καταλελειμμένοις pro καταλελειμμένοις.ca.9.c.λειτρουργίας pro λειτουργίας.ca.10.a.ἐπολέμησαν pro ἐπολέμησαν.ca.10.b.ἐπροπώθη pro ἐτροπώθη.ca.10.c.σκυλεῦσαι pro σκυλεῦσαι.ca.11.g.ἄρων pro ἄιρων.ca.12.a.δαυίδ pro δαυίδ.ca.12.c.βοηθῆσαι pro βοηθῆσαι.ca.12.d.ςρατεία ꝑ ςρατιᾶ.bis.ca.12.g.εὐφρωσύνη pro εὐφροσύνη.ca.16.d.κυβωτοῦ pro κιβωτοῦ.ca.18.b.δαμοσκὸν pro δαμασκὸν.ca.19.c.ἀυτιπρόσωποι pro ἀντιπρόσωποι.ca.21.b.λοιμοῦ pro λιμοῦ.ca.21.c.ἑςῶς pro ἑςώς.& ἀπόλειαν pro ἀπώλειαν.& κρυβόμοι pro κρυβόμενοι.ca.22.d.ἀτοῦ pro αὐτοῦ.ca.28.d.πλωνῆς pro πλονῆς.ca.29.c.εὐοδώθη pro εὐωδόθη.

Paralipomenō secūdus.

Capi.2.b.ἀλλ᾽ἡ pro ἀλλ᾽ἡ.ca.6.c.ἀλ᾽ἡ pro ἀλλ᾽ἡ.ca.13.c.ἐγκαταλείψατε ꝑ ἐγκατελείψατε.ca.16.c.ὀργίσθη pro ὠργίσθη.ca.15.d.παραδωθήσεται pro παραδοθήσεται.ca.18.g.ἐτροπίθη pro ἐτροπώθη.ca.20.a.ἱρουσαλὴμ pro ἱερουσαλὴμ.ca.20.c.πλωνήτε pro πλονήτε.ca.20.c.ἐτροπώθησαν ꝑ ἐτροπώθησαν.ca.21.c.τιὺς pro τοὺς.ca.25.c.ἐγκαταλείπατε pro ἐγκατελείπατε.ca.31.d.εὐοδώθη pro εὐωδώθη.ca.32.d.ποιήτω pro ποιείτω.ca.32.g.εὐοδώθη pro εὐωδώθη.ca.34.b.ἀπεδώθη pro ἀπεδόθη.

Errores translationis latine interlinearis.

Iosue.

Capi.1.a.rubustus pro robustus.ca.2.a.tolles pro tollēs.& absondidit pro abscondidit.ca.2.b.nr̄ pro vr̄.ca.2.c.pmitetis pro pmitretis.ca.4.b.portabnnt pro portabūt.ca.6.b.secras pro sacras.ca.7.a.fugierūt pro fugerūt.& sexr pro sex.ca.7.b.posurūt pro posuerūt.ca.7.d.archo pro achor.ca.8.f.inhabitabile pro inhabitabilem.ca.10.a.mitropolū pro metropolū.ca.10.c.feuerūt pro fuerūt.& absonderūt pro absconderūt.ca.11.c.qcq͞ꝫ pro quicq͞ꝫ.ca.12.a.torrentis pro torrētem.ca.13.d.iardanē pro iordanē.ca.15.b.que pro qui.ca.15.d.asino pro asina.& que pro qui.ca.17.c.corū pro carū.& habitate pro habitare.ca.18.c.quod pro qui.ca.22.c.filiii pro filii.& filitis pro filiis.ca.24.c.nr̄a pro vr̄a.ca.24.f.legē pro legis.

Iudices.

Capi.2.a.postq͞ꝫ pro postq͞ꝫ.ca.2.b.sēptentrione pro septentrione.ca.3.b.filus pro filius.ca.3.c.ocludit pro occludit.ca.4.d.espirauit ꝑ expirauit.ca.5.d.abscisa pro abscissa.ca.6.b.quē pro quod.ca.7.b.meum pro mecū.& interfeceerūt pro interfecerūt.ca.8.a.tuā pro meā.& filū pro filiū.ca.9.c.imponeret pro imponerent.& auferrā pro auferā.ca.9.d.quilibꝫ pro quilibet.ca.12.a.fllios pro filios.ca.15.a.nō ecce pro nōne.ca.15.b.que pro qui.ca.16.c.fila pro filū.ca.16.g.accepeunt pro acceperūt.ca.18.c.tarra pro terrā.& illuderūt pro illuterunt.ca.20.b.centū pro excentū.ca.20.g.ingnē pro ignē.ca.21.b.faciam⁹ pro faciemus.ca.21.d.corū pro carū bis.

Ruth.

Ca.2.b.hi pro hic.ca.4.a.tollit pro tolit.ca.4.d.consulentē pro conuertentem.

Regum primus.

Capi.1.a.sacrificadū pro sacrificandū.ca.2.b.sucerdotis pro sacerdotis.ca.3.a.extingeretur pro extingueretur.ca.3.b.gr pro.qr.ca.9.b.pp pro p.ca.9.d.ea pro eo.& eā pro eū.ca.10.b.insuluit pro insiluit.ca.10.d.obmutenscens pro obmutescens.ca.12.c.nos pro vos.ca.12.d porpter pro propter.cā.13.d.sdersertū pro desertū.ca.14.b.quā pro qua.& coniuguntur pro coniūguntur.ca.14.c.requirerūt pro requisierūt.& fugierūt pro fugerunt.ca.14.d.qui pro quod.ca.14.e.deest et.& dirapiamus pro diripiamus.ca.14.f.ecos pro eos.ca.15.a.lanctantem pro lactantem.ca.15.d.sacrificetur pro sacrificentur.ca.15.f.reuersus est pro conuertit.ca.16.b.ouile pro ouili.bis.ca.16.d.factū ē pro factus est.ca.17.a.stabat pro stabāt.ca.17.b.semetis.ꝑ seruietis.ca.17.d.leō pro leo.ca.17.c.egrediens pro egredientē.ca.18.a.egridiebatur pro egrediebatur.ca.18.c.reguū pro regnū.ca.18.c.maulahtite pro maulathite.ca.19.c.simulatra pro simulachra.ca.19.d.abit pro abiit.ca.20.a.dixit pro dicit.ca.20.d.licebat pro licebit.& puro pro puero.& sic ꝑ hic.ca.20.f.deest quib⁹.ca.20.g.a.ꝑ ab.ca.21.c.hūc pro eum.ca.21.c.mille ꝑ millibus.ca.22.a.neccissitate ꝑ necessitate.& ꝑfectuus ꝑ profectus.& qui ꝑ que.ca.22.b.accersendum ꝑ accersiendū.& in ꝑ ad.ca.23.a.cūsuluit ꝑ consuluit.ca.23.b.sual ꝑ saul.ca.23.d.hui⁹ ꝑ hac.ca.24.a.ingaddi ꝑ engaddi.ter.ca.25.a.deest.et.ca.25.e.fumule ꝑ famule.ca.25.g.deest.te.ca.28.a.philistiim ꝑ philistiim.ca.30.e.vniutrsos ꝑ vniuersos.ca.30.f.quod ꝑ qui.

Regū secundus.

Ca.1.b.vidi.ꝑ.sciebam.ca.1.d.mih ꝑ mihi.ca.3.c.tui ꝑ mei.ca.3.f.tenes ꝑ tenens.ca.4.b.meridiei ꝑ meridie.ca.4.d.fratris ꝑ fratri.ca.5.a.duobus ꝑ tribus.ca.7.d.dices ꝑ dicēs.ca.7.c.longiquum ꝑ longinquum.& quibus ꝑ que.ca.11.a.vria ꝑ vrie.ca.11.c.fortem ꝑ forte.ca.11.d.sit ꝑ sic.ca.12.a.sua ꝑ suo.ca.13.e.suo ꝑ tuo.ca.14.a.quisi ꝑ quasi.ca.14.c.inbebo ꝑ iubebo.ca.14.f.pulcha ꝑ pulchra.ca.16.c.lades ꝑ lapides.ca.17.a.supirruam ꝑ irruam sup.ca.17.c.dereliquatur ꝑ derelinquatur.ca.18.b factum est ꝑ facta est.ca.18.c.mile ꝑ mille.ca.20.e.velle ꝑ vallo.ca.21.b.eos ꝑ eis.ca.22.c.corroberas ꝑ corroborās.ca.22.d.cōsurgāt ꝑ cōsurgēt.ca.23.a.ingne ꝑ igne.& octigētos ꝑ octingētos.

Regū tertius.

Ca.2.c.rgnum ꝑ regnum.ca.2.f.transieris ꝑ transibis.ca.3.a.sōmniis ꝑ somniis.ca.4.a.deest.et.ca.4.c.egyti ꝑ egypti.ca.6.b.confudebat ꝑ confundebat.& altitudo ꝑ altitudinem.& intrisecus ꝑ intrinsecus.bis.ca.6.c.extendit ꝑ extendebant.ca.7.a.porticum ꝑ porticus.& colummne ꝑ columne.ca.7.b.hunc ꝑ hanc.ca.7.e.intrisecus ꝑ intrinsecus.ca.7.f.capitalla ꝑ capitella.ca.7.g.ostium ꝑ ostiorum.ca.8.d.longiqua ꝑ longinqua.ca.8.e.misseris ꝑ miseris.ca.9.c.emisiones ꝑ emissiones.ca.10.a.loquutus ꝑ loquuta.ca.10.b.abq͞ꝫ ꝑ absq͞ꝫ.ca.10.d.sicomoros ꝑ sycomoros.ca.11.a.hos ꝑ eos.ca.11.c.tuū ꝑ meum.ca.11.d.phalaon ꝑ pharao ca.15.g.totum ꝑ totam.ca.16.d.superest qui.ca.15.e.sup ꝑ sup.ca.16.g.nouisimo ꝑ nouissimo.ca.17.b.pugillum ꝑ pugillus.ca.18.d.bost pro post.ca.18.e.altere ꝑ altare.ca.21.e.possedesti ꝑ possedisti.ca.22.d.egredi ꝑ egredere.ca.22.e.circūdauerūt ꝑ circūdederūt.

Regū quartus.

Ca.1.b.pillicea pro pellicea.ca.3.a.ammouit pro amouit.ca.3.b.dominū pro dominus.ca.3.d.vniuersam pro vniuersum.ca.3.c.percutite pro ꝑcutietis.ca.3.d.lapidem pro lapis.ca.4.a.feciem pro faciam.ca.4.b.effundebat pro infundebat.ca.4.f.holera pro olera.& deliquerunt pro dereliquerunt.ca.5.a.suam pro eius.ca.8.c.intrisecus pro intrinsecus.ca.8.c.duo pro duorum.ca.10.f.tuo pro meo.ca.17.b.que pro quas.ca.17.c.ea pro eas.ca.17.e.declarbit pro declarabit.ca.17.f.quem pro quā ca.18.g.ezechie pro ezechiam.& liberauit pro liberabit.ca.19.d.quam pro quem.ca.19.f.fecit pro faciet.ca.21.b.dedit pro dedi.ca.21.b.quem pro quam.ca.23.b.quo pro qua.ca.24.a.auferet pro auferret.ca.24.d āannorum pro annorum.ca.25.d.bobylonem pro babylonem.

Paralipomenon primus.

Ca.1.d.fluminis pro flumine.ca.1.d.phua pro phau.ca.3.b.ex pro sex.ca.4.b.cenz pro cenez.ca.4.d.semi pro semei.ca.5.a.eius pro eorum ca.5.b.hierobam pro hieroboam.ca.5.d.potente pro potentes.ca.6.b.filus pro filius.ca.6.c.cōstiuit pro constituit.ca.9.c.ebdomadas pro hebdomadas.ca.9.f.hiarusalem pro hierusalem.ca.10.a.vulnaratus pro vulneratus.ca.11.g.fratrer pro frater.ca.12.g.vnam pro vuam.ca.14.d terremoti pro terremotus.ca.16.b.inferrent pro inferret.ca.17.a.dauit pro dauid.ca.17.b.que pro quibus.ca.18.a.dissolut pro dissoluit.ca.19.b.edduxit pro eduxit.ca.21.b.corrrupit pro corrupit.ca.21.c.abscōdentes pro absconditi.ca.21.d.altarere pro altare.& eo pro ea.ca.22.a.proselitas pro proselytos.& comissuras pro commissuras.ca.22.c.fili pro filii.ca.23.c.vigiti pro viginti.ca.24.a.arron pro aaron.

Paralipomenon secundus.

Ca.2.c.danit pro dauid.& sapientbus pro sapientibus.ca.4.c.deest in.ca.5.c.preter pro preterquam.ca.6.e.conuertebuntur pro conuertentur ca.6.f.mettes pro mittes.ca.8.b.iduxit pro induxit.& pharonis ꝑ pharaonis.ca.8.c.tn pro in.ca.9.d.offerebatur pro afferebatur.ca.14.c.ve⁹ pro deus.ca.19.b.secerdos sacerdos.ca.20.a.deest &.ca.26.c.esset pro essent.ca.26.d.loprosus pro leprosus.ca.28.d.scripti pro scripta.ca.30.a.fecerent pro facerent.& reuertet pro conuertet.ca.31.d.hic pro hec.ca.32.b.dices pro dicens.ca.34.a.offerrent pro efferrent.ca.34.c.prophetā pro prophetē.ca.35.c pharaon pro pharao.bis.ca.36.a.supest in.

Errores translationis beati Hieronimi.

Iosue.

Cap.6.b.in margine. קלט pro קל
Cap.9.g. ומריבעל pro ומריבעל
Cap.12.c. עזרך pro עזרך
Cap.14.a. וחרשי pro וחרשי
Cap.15.a השר pro השר
Cap.16.d. אשר pro אשר
Cap.19.b.in margine. חצה pro חעה
Cap.21.a. שבע pro שבע
Cap.26.b.in margine. כוח pro בוח
Cap.27.d. ויהונתן pro ויהונתן
Cap.28.a. למלך pro למלך
Et in eodem.d. לפרשים pro לפרשים
Cap.29.d.in margine. ראה pro רא

Secundo paralipomenon.

Cap.5.a. ואת pro ואת
cap.7.a. כי pro בי
Cap.19.b. לא pro לא
Cap.12.d.in margine. נבא pro נבא
Cap.15.a. לישראל pro לישראל
Cap.17.a. וינבה pro וינבה
Cap.20.b. לפני pro לפנ
Et in eodẽ.c. מירשתך pro מירשתך
Cap.22.c. אחזיהו pro אחזיהו
Cap.29.d.in margine. זנח pro זנ
Cap.34.a. ושמאל pro ושמאל
Cap.35.a. in quibusdā libris. שלמה pro שלמה

Ca.11.a.egreſi pro egreſſi.ca.11.d.qubus pro quibus.ca.13.d.tribul pro tribui.& congnationes pro cognationes. ca.15.c.cōgnationib9 pro cognationib9.bis.ca.15.d.nenē pro nonē.ca.15.g.habitauit pro habitabit.ca.16.c.i pro in.ca.17.b.filorū pro filiorū.ca.19.a.cōgnationes pro cognationes.ca.20.d.cnnſtitue pro conſtitute.ca.22.f.altere pro altare.ca.24.d.āmorreoerū pro āmorreorum.

Iudices.

Ca.1.d.cōgnati pro cognati.& curibus pro curribns. ca.5.illus pro illius.ca.7.egyptio pro egypto.ca.7.crepidē pro crepidinē. & tran pro trans.ca.14.d.cōuiuii pro conuiuii.ca.20.d.erūpunt pro eruperunt.

Regū primus.

Ca.6.c.erax pro erat.ca.10.d.cithārā pro cithara.ca.12.d.tex pro rex ca.14.a.eū pro cū.ca.17.a.therebinthus pro terebinthus.bis.ca.24.c.clamidis pro clamydis quater.ca.25.c.quicꝗ pro quicꝗ.ca.30.f. erumperant pro eruperant.

Regū ſecūdus.

ca.3.a.bebrō ꝓhebrō.ca.6.c.dn̄dixit ꝓbn̄dixit.ca.14.d.rege ꝓ regē ca.16.d.at pro ad.ca.18.g.morior pro moriar.ca.19.c.feſtinait pro feſtinauit.ca.19.e.miphiboſeph ꝓ miphiboſeth.ca.19.f.quod ꝓ quot.

Regū tertius.

Ca.1.f.fac dos pro ſacerdos.ca.2.b.cruoren pro cruorē.ca.2.f.colocauit pro collocauit.ca.4.c.dictione pro ditioue.& ab pro ad.ca.6.b. ſumitatē pro ſummitatē.ca.7.e.canti pro canthi.ca.8.f.coſpectu pro cōſpectu.ca.20.e.venerū ꝓ venerūt.ca.21.a.comodius ꝓ cōmodius.

Regū quartus.

Ca.4.e.ocurſum pro occurſum.ca.10.c.deſcedimus pro diſcendim9 ca.6.f.cōmedamus pro comedamus.ca.2.b.quē pro quam.

Paralipomenō prim9.

In prologo.rogatione pro rogatiane.ca.2.g.canentēs pro canentes ca.9.d.oſtiarais pro oſtiarios.ca.16.b.eus pro eius.ca.17.c.conpectu pro conſpectu.ca.18.c.expugnaſet pro expugnaſſet.ca.19.b.miſſi ꝓ miſi.ca.22.b.elege pro elige.ca.22.c.es pro eſt.ca.23.b.ſeperatus pro ſeparatus.ca.26.c.ſuppellectilē pro ſupellectilē.ca.27.d.ſuſtantie pro ſubſtantie.ca.29.c.trigintam pro triginta.

Paralipomenō ſecūdus.

Ca.1.b.intelligetiā pro intelligentiā ca.3.b.taletis pro talentis.ca.4.a.cubitoū pro cubitorū.ca.7.d.precepit pro precepi.ca.11.b.horea pro horrea.ca.11.c.vitolorū pro vitulorū.ca.20.a.venerū pro venerūt.ca.20.f.hitatores pro habitatores.ca.21.d.pcuſit pro pcuſſit.& explectus pro expletus.ca.24.b.athlia pro thalia.ca.29.d.igreſſi ꝓ ingreſſi.ca.31.b.multitidinis ꝓ multitudinis.ca.34.f.hierulē ꝓhierusalem.ca.35.b.ſacredotibus pro ſacerdotibus.ca.35.d.cātratrices pro cantatrices.ca.36.b.verboru pro verborū.ca.36.d.conbuſſerunt pro conbuſerunt.& ſnbata pro ſabata.

Finis ſecūde partis.

Haec tibi pentadecas tetragonon respicit illud
Hospitium petri ꝛ pauli ter quinqȝ dierum.
Namqȝ instrumētum vetus hebdoas innuit: octo
Lex noua signatur. ter quinqȝ receptat vtrunqȝ.

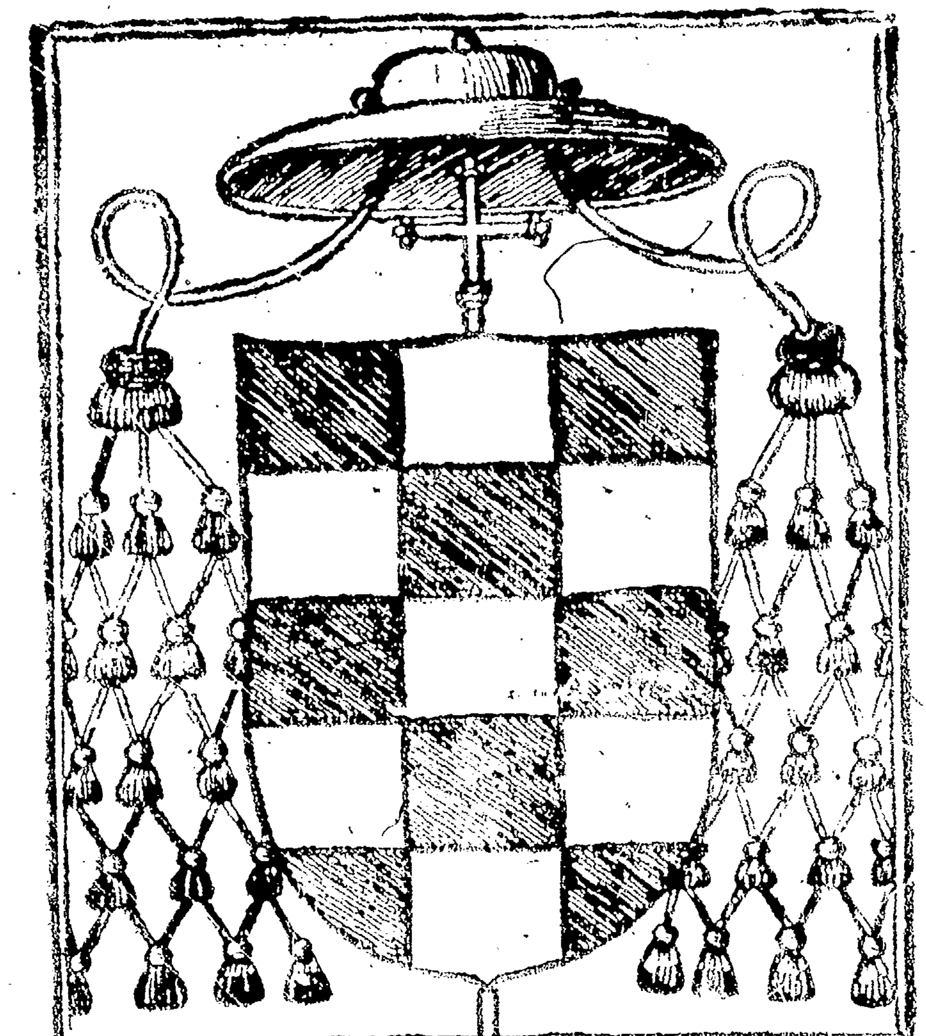

Tertia pars Veteris testamenti Hebraico Grecoqȝ idiomate nunc primum impressa: adiuncta vtriqȝ sua latina interpretatione.

Ad sanctissimum ac clemētissimum dominum

nostrum. D. Leonem Decimum diuina prouidentia Pontificem Maximum Reuerendissimi in Christo patris ac dñi. D. F. Francisci Simenii de Cisneros Sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ tituli. S. Balbinæ Presbyteri Cardinalis Hispaniæ Archiepiscopi Toletani ac regnorum Castellæ Archicancellarii &c. In libros veteris ac noui testamenti multiplici lingua impressos.

Prologus

Multa sunt beatissime Pater: quæ ad excudēdas impressoriis formis originales sacræ scripturæ liguas nos incitarūt. Atq̧ hæc imprimis. Q cum uniuscuiusq̧ idiomatis suæ sint verborum proprietates: quarum totam vim non possit quantumlibet absoluta traductio prorsus exprimere: tum id maxime in ea lingua accidit: per quam os domini locutum est. Cuius littera q̄uis ex se mortua sit & velut caro: quæ non prodest quicq̄ (Nam spiritus est qui viuificat) quia tamen Christus verborum figuris velatus intra eius vterum manet inclusus: non dubiū: quī tam admiranda sit fœcunditate repleta: tam exuberāti mysteriorū copia cumulata: vt cū plena semper sit & redūdans: flumina de ventre eius fluāt aquæ viuæ: vnde hi quibus datum est reuelata facie gloriā dñi speculari: vt in eandē imaginem trāsformētur: possit assidue haurire mira diuinitatis eius arcana. Quippe cū nulla dictio nulla litterarum connexio esse possit: que non emergant & veluti pullulent reconditissimi cœlestis sapientiæ sensus: ex quibus cū non possit eruditissimus quisq̧ interpres nisi vnicum explicare: necesse est vt post interpretationē maneat adhuc scriptura grauida: variisq̧ ac sublimibus intelligentiis plena: quæ nequeant aliunde q̄ ex ipso archetypæ linguæ fonte cognosci. Accedit: q̄ vbicūq̧ latinorum codicum varietas est: aut deprauatæ lectionis suspitio (id quod librariorū imperitia simul & negligentia frequentissime accidere videmus) ad primam scripture originem recurrēdum est: sicut beatus Hieronymus & Augustinus ac cæteri ecclesiastici tractatores admonent: ita vt librorū Veteris testamēti synceritas ex Hebraica veritate: Noui autem ex Græcis exemplaribus examinetur. Vt ipsa igitur originalia in promptu haberet quicūq̧ diuinarū litterarū studiosus: possetq̧ non solis riuulis eē cōtentus: sed ex ipso fonte salientis aquæ in vitam æternā sitim pectoris extinguere: iussimus archetypas sacræ scripturæ linguas cum adiunctis variarū linguarū translationibus impressioni mādari Sanctitatis tuæ nomini dedicandas. Atq̧ imprimis nouum testamētum Græco Latinoq̧ sermone excudendum curauimus simul cum Lexico græcarum omnium dictionum: quæ possunt in eo legētibus occurrere: vt his quoq̧ qui nō integram linguæ cognitionem adepti sunt pro viribus consuleremus. Deinde vero anteqū Vetus testamentum aggrederemur: Dictionarium præmisimus Hebraicorum Chaldaicorumq̧ totius veteris instrumēti vocabulorū. Vbi non tantū multiplex significatio cuiusq̧ dictionis exprimitur: sed [quod studiosis vtilissimū fore credimus] locus scripturæ in cuiusq̧ significati testimoniū citatur. Rursus: cū non solus litteræ occidentis: cortex sed introrsus latitans spiritus viuificātis nucleus maxime sita studioso diuinæ scripturæ requirēdus: atq̧ huius præcipua pars ex propriorū nominū interpretatione depēdeat: quorū ab æterno præuisa impositio incredibilē opē affert ad propalādos spirituales abstrusosq̧ sensus & detegēda arcana mysteria: quæ sub ipso litteralis textus vmbraculo spiritus sanctus velauit. Idcirco interpretationes propriorū nominum a viris linguarū peritia præcellētibus maxima diligentia iussimus elucubrari: & secūdū Alphabeticā seriē dispositas Dictionario adiungi. Quibus succedit legendorū Hebræorū charecterū instructio & eiusdē idiomatis Grāmatica ex pluribus receptæ fidei Hebræis autoribus collecta & ad latini artificii normā reducta. Quibus omnibus veluti p̄prældio ita peractis: ad excussionem diuersarum veteris testamēti linguarum nos conuertimus: adiicientes etiam singulis earum suam latinam trāslationē. Qua in re id aperte Beatitudini tuæ testari possumus Pater sanctissime: maximam laboris nostri partē in eo præcipue fuisse versatā: vt & virorū in linguarum cognitione eminentissimorum opera vteremur & castigatissima omī ex parte vetustissimaq̧ exemplaria pro archetypis haberemus: quorūquidē tā Hebræorū q̄ Græcorū ac latinorū multiplicē copiā variis ex locis non sine summo labore cōquisiuimꝰ. Atq̧ ex ipsis quidē Græca Sanctitati tuæ debemꝰ: qui ex ista apostolica Bibliotheca antiquissimos tum Veteris tum noui testamēti codices perq̄ humane ad nos misisti: qui nobis in hoc negocio maximo fuerunt adiumento. Consumata itaq̧ excussiōe Noui testamenti Græce Latineq̧ impressi cum suo Lexico. Impresso etiā Hebraico Chaldaicoq̧ dictionario: cui adiuncta est Grammatica cum nominum propriorum interpretationibus. Absolutis præterea annotationibꝰ differentiarum Veteris testamenti: quas cum Nicolaus de Lyra non omnino absolutas edidisset: eas nos per viros linguarum peritissimos multis in locis addi fecimus. Tandē diuino auxilio Vetus testamentum multiplici lingua excudi fecimus. Quæ omnia nunc ad Sanctitatē tuam mittimus. Nā cui potius vniuersæ vigiliæ nostræ dicandæ sunt q̄ Apostolicæ isti sedi: cui omnia debemus? Aut quis libētius sacros Christianæ religionis libros suscipere & amplecti debet: q̄ sacer Christi vicarius? Accipiat igitur Sanctitas tua læta fronte munusculum: quod in domini gazophylacium offerimus: vt incipiant diuinarum litterarum studia hactenus intermortua nunc tandem reuiuiscere. Obsecramꝰ autē Beatitudinem tuā enixissime: vt libros hosce: qui nunc se sacris istis vestigiis supplices aduoluūt examines: & ad seuerissimi iudicii tui censuram reuoces: vt si Christianæ reip. vtiles fore videbuntur: editionis beneficium a Sanctitate tua recipiant. Nā eos nos hucusq̧ continuimus: sacrū istum Apostolici fastigii oraculum cōsulturi. Sed iam hæc ad Beatitudinem tuam satis. Nūc ad instruendum de operis artificio lectorem conuertimur

Ad lectorem De his que ad lectionem Veteris testamenti diuersis linguis nunc primum impressi: sunt prænotanda.

Vt intelligas studiose Lector modū & ordinē: que3 in hac veteris testamenti impressione seruauimꝰ: ac inde possis hoc libro faciliꝰ vti: nōnullorū te admonitū prius esse oportet. Imprimis igitur id est præmittendū: q̄ cū Vetus testamentū a sacris doctoribus trifariā diuidatur: hoc est in legē: quā Petateuchum appellant: & in libros deinde Agiographos: ac demum in eos qui dicūtur Prophetales: in his oībus nō est idē numerus linguarū. Sed Pentateuchus quidē triplicē linguā habet: Hebraicā videlicet Chaldaicā & Græcā: quas imprimēdas iussimus cū aliis tribus latinis interpretationibus iuxta correspondentibus: ita vt Hebraicæ veritati respondeat latina beati Hieronymi translatio: Chaldaicæ vero alia latina fere de verbo ad verbū a viris eiꝰ linguæ peritissimis elaborata. Græcæ aūt septuaginta interpretum editioni interlinearis latina traductio. Agiographi deinde libri simul & Prophetales duplici lingua excuduntur: hoc est Hebræa & Græca cū aliis duabus latinis trāslationibus illis correspondentibus. Nā Chaldaica in cæteris libris præterq̄ in Petateucho corrupta est aliquibꝰ in locis: & fabulis merisq̧ Thalmudistarū nugis cōspersa: indigna prorsus quæ sacris codicibus inferatur. Verum quia quibusdam in locis vbi integra est littera & incorrupta: mirū in modū fauet Christianæ religioni: idcirco reliquos libros totius veteris testamenti e Chaldaica lingua in latinā verti fecimus: & diligentissime cū sua latina traductiōe cōscriptos in publica Cōplutensis nostræ Vniuersitatis Bibliotheca reponi. At verō libri extra canonē: quos Ecclesia potius ad edificationē populi: q̄ ad auctoritatē ecclesiasticorū dogmatum confirmādā recipit: Græcā tm̄ habent scripturā: sed cū duplici latinā interpretatione: altera beati Hieronymi: altera interlineari de verbo ad verbū: eo modo quo in cæteris. Hæc autem de numero linguarum huius libri oportuit in vniuersum prælibasse. Nunc de modo quo linguas in libro ipso disposuimus: breuibus agendum est. Primum itaq̧ aperto codice duæ se tibi chartarū facies hinc & inde offerent: quarum vnaquæq̧ tres colūnas habet. Ex quibus ea quæ ad marginem exteriorem sita est: Hebraicam continet veritatem. Quæ vero interiori margini adhæret Græca est septuaginta interpretum editio: cui superponitur latina interlinearis traductio de verbo ad verbum. Mediam autem inter has latinā beati Hieronymi trāslationē velut inter Synagogā & Orientalem Ecclesiā posuimꝰ: tanq̄ duos hinc & inde latrones mediū autē Iesum hoc est Romanā siue latinā Ecclesiā collocātes. Hæc enī sola supra firmā petrā ædificata (reliquis a recta Scripturæ intelligentia q̄nq̧ deuiātibus) immobilis semper in Veritate permansit. Disponūtur vero colūnæ ipsæ hoc modo: vt singulis lineis Hebraicis correspondeant binæ lineæ latinæ e regione: hoc tamē semper obseruato: vt omnes colūnæ tam in principio q̄ in fine cōsentiant: nisi vbi loci angustia nō patitur: quod rarissime deprehēdes.

Deinde quia institutū nostrū est: nō solū his cōsulere: qui absolutā linguarum peritiā sunt assecuti: sed his etiam opem ferre qui parum in eis profecerunt: vtrisq̧ enim debitores sumus: neminēq̧ esse cupimus: quē peregrinorū idiomatum difficultas absterreat a diuinorum librorum penetralibus adeūdis. Idcirco vt Hebraicas dictiones facile possit quicūq̧ distinguere: & suam latinā interpretationē cuiq̧ assignare: inter singulas dictiones Hebraicas supponuntur minutæ litterulæ latinæ Alphabetico ordine procedentes: quibus consimiles aliæ in latina proxima colūna correspōdent: vt per similitudinē litterulæ cognoscatur: quæ dictio latina ad quā Hebraicā sit referenda. Quādo vero interpres per circūlocutionem pluribus dictionibus vnicam interpretatur: aut e diuerso vnica dictiōe plures amplectitur: tūc vnica litterula toti circūlocutioni vel etiā cōpendio deseruiet. Ex his præterea litterulis nōnullas reperies: quibꝰ tenue punctū subscribitur hoc modo ! Quod quidē punctū designat: vel dictionē Hebraicā subiacente multiplicem esse & æquiuocā: ac proinde recōndi tum aliquod secretæ intelligētiæ mysteriū claudere: quod possit facile consulto Dictionario a perspicacibus mētibꝰ inuestigari: vel denotat saltē: ipsam eius significationē in latina colūna positā potius translatitiam esse & soli sensui subseruientem: q̄ propriam omnino & litteralem. Rursus quia inuenire primitiua siue radices dictionū Hebraicarum & Chaldaicarum a prima origine deuiantium res est perquā necessaria ad reperiēda in Dictionario vocabula: sed tātæ difficultatis: vt homines eius linguæ peritissimi frequenter in ea titubent: ac nonnunq̄ etiā labantur: artificium excogitauimus q̄ vtilissimum: quo possit quispiam vel primis dūtaxat Hebraicis rudimentis imbutus radicē cuiusq̧ dictionis in promptu habere: vt ia3 his adminiculis adiuti: Hebræorum [vt ait beatus Hieronymus] nauseam & ructum fastidiētes: præceptores eorum consulere nō egeamus. Aduertendū itaq̧ est: q̄ cū dictioni Hebraicæ siue Chaldaicæ correspondet alia in margine (quod dignosces ex simili litterula vtriq̧ dictioni imposita) tunc dictio ipsa sicut est in margine notata: querenda est in vocabulario. Illæ enim sunt primæ litteræ substantiales primitiui. Reliquæ uero dictiones Hebraici textꝰ: quibꝰ nulla dictio primitiua repondet in margine: ex primis earū tribus aut quādoq̧ etiā solis duabus litteris sunt in dictionario requirendæ. Preterq̄ vbi precesserit aliqua ex his quinq̧ litteris beth: he: caph: lamed: mem: quocunq̧ apice subiecto: dū modo sit apice desuper notata hoc modo בּ הּ כּ לּ מּ Tunc enim talis littera pro articulo seu præpositione sumitur: ac proinde cum non sit littera substantialis auferenda est: & proxime tres vel quandoq̧ etiā solæ duæ litteræ sequentes erunt primæ litteræ primitiui: ex quibꝰ dictio ipsa in vocabulario reperietur. Quod eodē modo intelligendū est de ו vau littera etiam si nunq̄ tali signo notetur. Vbicunq̧ enī alicui dictioni præponitur: semper pro coniunctione copulatiua vsurpatur: quare tollere eā oportebit. Atq̧ hæc quidem succincte dicta sunt: vt legētibus Hebraicā litterā statim absq̧ arte seu consideratione vlla pateat dictionis primitiuum. Quod si curiosus lector non solo vsu contentus artē reperiendarū radicum nosse desiderat: legat vltimum capitulū nostræ Hæbraicæ Grāmaticæ in fine Hebraici dictionarii: quod tamen vt absq̧ librorum reuolutione facile occurreret: in principio Petateuchi duximus apponendū. Illud est etiā considerandū q̄ in hebraicis characteribꝰ sciēter omisimus apices illos:

quibus nunc vtūtur Hebræi pro accentibus. Nam hi cum ad nulla vel significati vel pronunciationis differentiam pertineant: sed ad solam cātus ipsorū modulationē: merito a veteribus Hebræis reiecti sunt: quos in hoc imitari maluimus. Verū ne locus accentus cuiusq; dictionis ignoraretur: hoc modo prouidimus: vt quoniam dictiones Hebraicæ vt plurimū in ultima habent accentū: oēs huiusmodi dictiones nullo prorsus apice notarentur: reliquæ vero nō habentes accentum in vltima (quæ rarissime occurrunt) super syllabam vbi prædominatur accentus: apice signarentur hoc modo ארץ. Cæterum in distinctione clausularum colo etiā vtuntur Hebræi & cōmate: sed ita: vt colum sit duplex punctum: sicut coma apud latinos: hoc modo: Cōma vero tale signū ‸ Quod autē ad Græcam scripturā attinet: illud te nō latere volumus: nō vulgaria seu temere oblata exēplaria fuisse huic nostræ impressioni archetypa: sed vetustissima simul & emēdatissima: quæ sanctissim⁹ Dñs noster Leo Decimus Pontifex maximus ceptis nostris aspirans ex ipsa apostolica Bibliotheca ad nos misit: tantæ integritatis: vt nisi eis plena fides adhibeatur: nulli reliqui esse uideantur: quibus merito sit adhibenda. Quibus etiā adiunximus alia non pauca: quorum partē ex Bessarionis castigatissimo codice summa diligētia transcriptā Illustris Venetorū Senatus ad nos misit: partē ipsi magnis laboribus & expensis vndiq; cōquisiuim⁹: ut copia emēdatorum codicū abunde superesset. Latinā itidē beati Hieronymi translationē cōtulimus cū q; plurimis exemplaribus venerādæ vetustatis: sed his maxime: quæ in publica Cōplutēsi nostræ vniuersitatis Bibliotheca reconduntur: quæ supra octingentesimū ab hinc annū litteris Gotthicis conscripta ea sunt synceritate: vt nec apicis lapsus possit in eis deprehendi. Aliqua tamen nomina propria vitio scriptorū aliter scripta q; in originalibus vtriusq; testamēti habentur: intacta dimisimus: atq; id quidē consulto. Nā si nūc in eis litterā aliquā mutassemus: nequaq; possent reperiri in tractatu interpretationū: quē iuxta vulgatam horū nominū scripturā alphabetico ordine pridē cōfeceramus. Adnotauimus tamē in ipsis interpretationibus eadē nomina propria nō solū ponētes ea sicut cōmuniter scribūtur: sed etiā prout habētur ad litteram in suis originalib⁹. Demū in libro psalmorū illud est admonendum: cōmunē translationem latinam: qua vtimur: positam esse pro interlineari supra græcam septuaginta interpretum editionem: quia ei de verbo ad verbum fere correspōdet. Eam autē quam beatus Hieronymus iuxta hebraicā transtulit veritatem ī medio duarum columnarum fuisse locatam. Vale.

Incipit Prologus beati Hieronymi presbyteri in librum Esdre.

UTRUM DIFICILIUS SIT FACERE quod poscitis: an negare: necdū statui. Nā vobis aliquid īperātib⁹ ānuere sñia est: & magnitudo oneris īpositi ita ceruices premit: vt anī sub fasce ruendū sit q; leuandū. Accedūt ad hoc inuidorū studia: q oē quod scribimus reprehendendū putāt. Et īterdū contra se cōscia repugnāte publice lacerāt quæ occulte legūt: intantū vt clamare cōpellar & dicere. Dñe libera aīam meam a labiis iniquis & a lingua dolosa. Tertius ann⁹ ē q semp scribitis atq; rescribitis vt Esdre librū & hester vobis de hebræo trāsferam: quasi non hēatis græca & latina volumia aut quicquid illud est q a nobis vertitur: nō statī ab oibus cōspuēdū sit. Frustra autē (vt ait quidā) niti neq; aliud fatigando nisi odiū querere: extreme demētie est. Itaq; obsecro vos mi dōmon & rogatiāe charissimi vt priuata lectione cōtēti libros nō efferatis in publicū: nec fastidiosis cibos ingeratis: viteti sq; eorū supercilium qui iudicare tm̄ de aliis: & ipi facere nihil nouerunt. Si qui autē fratrū sunt quib⁹ nr̄a nō displicēt his tribuatis exēplar āmonētes vt hebræa noia quorū grādis in hoc volumine copia est: distincte & per interualla transcribāt. Nihil enī pderit emēdasse librū nisi emendatio librariorū diligētia cōseruetur. Nec quēq; moueat q vnus a nobis liber editus est: nec apocriphorū tertii & quarti libri somniis delectetur. quia & apud hebræos esdre: neemieq; sermones in vnū volumē coartātur: & quæ non habētur apud illos: nec de vigintiq̄ttuor senibus sunt procul abiiciēnda. Si quis autē septuaginta vobis opposuerit interp̄tes: quorū exēplaria varietas ipsa lacerata & euersa demōstrat nec p̄t vtiq; verū asseri quod diuersū est: mittite eū ad euangelia: in quibus multa ponūtur quasi de veteri testamento q̄ apud septuaginta interp̄tes nō habētur veluđ illud: qm̄ nazare⁹ vocabitur: & ex egypto vocaui filiū meum & videbunt in quē cōpunxerunt: multaq; alia q̄ latiori operi reseruam⁹: & q̄rite ab eo vbi scripta sunt. Cū q; pferre nō potuerit: vos legite de his exēplaribus q̄ nup a nobis edita maledictorū quotidie linguis cōfodiūtur. Sz vt ad cōpendiū veniā: certe quod illaturus sum equissimū est Edidi aliquid quod nō hr̄ in greco: aut aliter hr̄ q; a me versum est. Quid interp̄tem laniant. Interrogēt hebræos: & ipsis autoribus trāslationi mee vel arrogēt vel derogent fidē. Porro aliud est si clausis quod dicitur oclis mihi volūt maledicere: & nō imitātur græcorū studium & beniuolentiā: qui post septuaginta trāslatores iam xp̄i euangelio coruscante iudeos & hebionitas legis veteris interp̄tes aquilam videlicet & symachū & theodotionē & curiose legunt & p origenis laborē in hexaplois eccl̄iis dedicarūt. Quanto magis latini grati esse deberent q exultantē cernerent græciā a se aliquid mutuari. Primū em̄ magnorū sumptuum est & infinite difficultatis. exēplaria posse habere oia deinde etiā qui habuerint: & hebræi sermonis ignari sunt magis errabūt: ignorātes qs e multis veri⁹ dixerit. Quod etiam sapientissimo cuidā nup apud græcos accidit vt interdū scripture sensum relinquēs vniuscuiuslibet interp̄tis sequeretur errorē. Nos autē qui hebræe lingue saltē puam habemus sciam: & latinus nobis vtcunq; sermo non deest: & de aliis magis possumus iudicare & ea q̄ ipsi itelligim⁹ in nostra lingua promere. Itaq; licet hydra sibilet: victorq; si non incendia iactet: nunq; meū iuuāte xp̄o silebit eloquiū etiā p̄cisa lingua balbutiet. Legant qui volunt qui nolunt abiiciant. Euentilent apices: lr̄as calūniētur. Magis vestra charitate puocabor ad studium q; illorum detractione & odio deterrebor.

Explicit Prologus.

Trās. Gre. lxx. cū interp. latina. | Trāsla. B. Hie. | Tex. he. i. Esd. i. | Pritiua. heb.

ESDRAS PRIMUS.
ΕΣΔΡΑΣ ΠΡΩΤΟΣ.

Ca. i.

A

Hiere. 25.c. & 29.c. 2.Pa. 36.d.

Et in anno primo cyri re
Αἱ ἐν τῷ ἔτει τῷ πρώτῳ κύρου βα-
gis persar vt cōpleret ver-
σιλέως περσῶν τοῦ τελεσθῆναι λό-
bū dñi ab ore hieremie:
γον κυρίου ἀπὸ στόματος ἱερεμίου,
suscitauit dñs spūm cyri re
ἐξήγειρε κύριος τὸ πνεῦμα κύρου τοῦ βα-
gis persar: & mādauit vocē in omni re-
σιλέως περσῶν, καὶ παρήγγειλε φωνὴν ἐν πάσῃ τῇ βασι-
gno suo: etiā in scripto dicēs: sic dixit cyrus
λείᾳ αὐτοῦ, καί γε ἐν γραπτῷ λέγων, οὕτως εἶπε κῦρος ὁ
rex persar: omnia regna terre dedit
βασιλεὺς περσῶν, πάσας τὰς βασιλείας τῆς γῆς ἔδωκέ
mihi dñs de⁹ celi. & ipse considerauit
μοι κύριος ὁ θεὸς τοῦ οὐρανοῦ. καὶ αὐτὸς ἐπεσκέψατο

B

super me vt edificarē ipsi domū in hierusalē q̄
ἐπ' ἐμὲ τοῦ οἰκοδομῆσαι αὐτῷ οἶκον ἐν ἱερουσαλὴμ τῇ
in iudea. quis in vobis de vniuerso pplo e-
ἐν τῇ ἰουδαίᾳ. τίς ἐν ὑμῖν ἀπὸ παντὸς τοῦ λαοῦ αὐ-
ius? & erit deus illius cū eo: & ascendat
τοῦ; καὶ ἔσται ὁ θεὸς αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ, καὶ ἀναβήτω
in hierusalē q̄ in iudea: & edificet
εἰς ἱερουσαλὴμ τὴν ἐν τῇ ἰουδαίᾳ, καὶ οἰκοδομησάτω
domū dñi dei israel: ipse deus q̄ in hierusalē.
τὸν οἶκον κυρίου τοῦ θεοῦ ἰσραήλ, αὐτὸς ὁ θεὸς ὁ ἐν ἱερου-
& ois relictus ab omnib⁹ lo-
σαλήμ. καὶ πᾶς ὁ καταλιπόμενος ἀπὸ πάντων τῶν τό-
cis vbi ipse habitat ibi adiuuabūt eū viri
πων οὗ αὐτὸς παροικεῖ ἐκεῖ λήψονται αὐτοῦ ἄνδρες τοῦ
loci sui in argēto & auro & in substātia & in

C

τόπου αὐτοῦ ἐν ἀργυρίῳ καὶ χρυσίῳ καὶ ἐν ὑπάρξει καὶ ἐν
iumētis cū volūtario in domū dei que in hierusalē.
κτήνεσι μετὰ τοῦ ἑκουσίου εἰς οἶκον τοῦ θεοῦ τοῦ ἐν ἱερου-
& surrexerūt principes familiar iuda &
σαλήμ. καὶ ἀνέστησαν ἄρχοντες τῶν πατριῶν ἰούδα καὶ
beniamī & sacerdotes & leuite oēs quos excitauit
βενιαμὶν καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ λευῖται πάντες ὧν ἐξήγειρεν ὁ
deus spm̄ eor vt ascēderet ad edificandū do-
θεὸς τὸ πνεῦμα αὐτῶν τοῦ ἀναβῆναι οἰκοδομῆσαι τὸν οἶ-
mū dñi q̄ in hierusalē. & vniuersi q̄ circuitu eor
κον κυρίου, τὸν ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ πάντες οἱ κυκλόθεν αὐ-
cōfortauerūt in manib⁹ eor in vasis argenti
τῶν ἐνίσχυσαν ἐν χερσὶν αὐτῶν, ἐν σκεύεσιν ἀργυρίου
in auro & in apparatu & in iumētis & in mūerib⁹:
ἐν χρυσῷ καὶ ἐν ἀποσκευῇ καὶ ἐν κτήνεσι καὶ ἐν ξενίοις,
preter ea q̄ in volūtariis. & rex cyrus ptulit vasa
παρὲξ τῶν ἐν ἑκουσίοις. καὶ ὁ βασιλεὺς κῦρος ἐξήνεγκε σκεύη

D

dom⁹ dñi q̄ cepit nabuchodonosor ab hierusalē:
οἴκου κυρίου ἃ ἔλαβε ναβουχοδονόσορ ἀπὸ ἱερουσαλήμ,
& dedit ea in domo dei sui. & protulit ea
καὶ ἔδωκεν αὐτὰ ἐν οἴκῳ θεοῦ αὐτοῦ. καὶ ἐξήνεγκεν αὐ-
cyrus rex persar in manum mithridatis gaz-
τὰ κῦρος ὁ βασιλεὺς περσῶν ἐπὶ χεῖρα μιθριδάτου γαζ-
barei. & numerauit ea sasabasar princi-
βαρηνοῦ. καὶ ἠρίθμησεν αὐτὰ τῷ σασαβασὰρ τῷ ἄρχον-
pi iuda. & hic numerus eor. phiale
τι τοῦ ἰούδα. καὶ οὗτος ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν. ψυκτῆρες
auree triginta: & argentee phiale mille: muta-
χρυσοῖ τριάκοντα, καὶ ἀργυροῖ ψυκτῆρες χίλιοι, παραλ-
toria noue & viginti. chephori aurei triginta:
λαγὴ ἐννέα καὶ εἴκοσι. χεφορὴ χρυσοῖ τριάκοντα,
& argētei duplicati quadringenti & decem. & vasa
καὶ ἀργυροῖ διπλοῖ τετρακόσιοι καὶ δέκα. καὶ σκεύη
alia mille. omnia vasa & auri &
ἕτερα χίλια. πάντα τὰ σκεύη καὶ τοῦ χρυσίου καὶ
argenti quinq; milia quadringenta. vniuersa
τοῦ ἀργυρίου πεντακισχίλια τετρακόσια. τὰ πάντα

Incipit liber esdre prim⁹: Cap. i.

In anno primo cyri regis persarum vt cōpleretur verbū dñi ex ore hieremie suscitauit dominus spiritū cyri regis persarum: & traduxit vocē in oī regno suo etiā p scripturā dicens. Hec dicit cyrus rex persarum. Omnia regna terre dedit mihi dominus deus celi: & ipse precepit mihi: vt edificarem ei domum in hierusalem: q̄ est in iudea. Quis est in vobis de vniuerso populo ei⁹? Sit deus illi⁹ cū eo. Ascēdat in hierusalē q̄ est in iudea: & edificet domum domini dei israel: ipse est de⁹ qui est in hierusalē. Et omnes reliqui in cunctis locis vbicunq; habitant adiuuent eum viri de loco suo argento & auro & substātiā & pecorib⁹: excepto quod voluntarie offerūt templo dei quod est in hierusalē. Et surrexerunt principes patrum de iuda & beniamin & sacerdotes & leuite: & omnis cuius suscitauit deus spiritū vt ascēderet ad edificandum templū domini: quod erat in hierl̄m. Vniuersiq; q erant ī circuitu adiuuerūt man⁹ eorū in vasis argēteis & aureis in substātia & iumentis in suppellectili: exceptis his que sponte obtulerant. Rex quoq; cyrus ptulit vasa templi domini que tulerat nabuchodonosor de hierusalē: & posuerat ea in templo dei sui. Protulit autem ea cyrus rex persarū per manū mitridatis filii gazabar & annumerauit ea sasabasar principi iude. & hic est numerus eorum. Phiale auree triginta. phiale argentee mille. cultri viginti nouem: cyphi aurei triginta: cyphi argentei secūdi quadringenti decem: vasa alia mille. Omnia vasa aurea & argentea quinq; milia quadringenta. Vniuersa

Cap. i.

ובשנת אחת לכורש מלך פרס
לכלות דבר יהוה מפי ירמיה העיר
יהוה את רוח כורש מלך פרס
ויעבר קול בכל מלכותו וגם במכתב
לאמר: כה אמר כרש מלך פרס כל
ממלכות הארץ נתן לי יהוה אלהי
השמים והוא פקד עלי לבנות לו
בית בירושלם אשר ביהודה: מי
בכם מכל עמו יהי אלהיו עמו ויעל
לירושלם אשר ביהודה ויבן את
בית יהוה אלהי ישראל הוא
האלהים אשר בירושלם: וכל
הנשאר מכל המקמות אשר הוא
גר שם ינשאוהו אנשי מקמו
בכסף ובזהב וברכוש ובבהמה עם
הנדבה לבית האלהים אשר
בירושלם: ויקומו ראשי האבות
ליהודה ובנימן והכהנים והלוים
לכל העיר האלהים את רוחו לעלות
לבנות את בית יהוה אשר
בירושלם: וכל סביבתיהם חזקו
בידיהם בכלי כסף בזהב ברכוש
ובבהמה ובמגדנות לבד על כל
התנדב: והמלך כורש הוציא את כלי
בית יהוה אשר הוציא נבוכדנצר
מירושלם ויתנם בבית אלהיו:
ויוציאם כורש מלך פרס על יד
מתרדת הגזבר ויספרם לששבצר
הנשיא ליהודה: ואלה מספרם
אגרטלי זהב שלשים אגרטלי כסף
אלף מחלפים תשעה ועשרים:
כפורי זהב שלשים כפורי כסף
משנים ארבע מאות ועשרה כלים
אחרים אלף: כל כלים לזהב ולכסף
חמשת אלפים וארבע מאות הכל

שנה | כלה פה | עור | עבר כתב | מלך | בנה | היה עלה | בנה | שאר קום | גור נשא | רכש | קום | עלה | סבב | כלה | בדד | נדב יצא | נתן | יצא | ספר | נשא | חלף | כפר | שנה רבע | מאה

הֶעֱלָה שֵׁשְׁבַּצַּר עִם הֵעָלוֹת הַגּוֹלָה מִבָּבֶל לִירוּשָׁלִָם׃

Cap.ij.

וְאֵלֶּה בְּנֵי הַמְּדִינָה הָעֹלִים מִשְּׁבִי הַגּוֹלָה אֲשֶׁר הֶגְלָה נְבוּכַדְנֶצּוֹר מֶלֶךְ בָּבֶל לְבָבֶל וַיָּשׁוּבוּ לִירוּשָׁלִַם וִיהוּדָה אִישׁ לְעִירוֹ׃ אֲשֶׁר בָּאוּ עִם זְרֻבָּבֶל יֵשׁוּעַ נְחֶמְיָה שְׂרָיָה רְעֵלָיָה מָרְדֳּכַי בִּלְשָׁן מִסְפָּר בִּגְוַי רְחוּם בַּעֲנָה מִסְפַּר אַנְשֵׁי עַם יִשְׂרָאֵל׃ בְּנֵי פַרְעֹשׁ אַלְפַּיִם מֵאָה שִׁבְעִים וּשְׁנָיִם׃ בְּנֵי שְׁפַטְיָה שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁבְעִים וּשְׁנָיִם׃ בְּנֵי אָרַח שְׁבַע מֵאוֹת חֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים׃ בְּנֵי פַחַת מוֹאָב לִבְנֵי יֵשׁוּעַ יוֹאָב אַלְפַּיִם שְׁמֹנֶה מֵאוֹת וּשְׁנֵים עָשָׂר׃ בְּנֵי עֵילָם אֶלֶף מָאתַיִם חֲמִשִּׁים וְאַרְבָּעָה׃ בְּנֵי זַתּוּא תְּשַׁע מֵאוֹת וְאַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה׃ בְּנֵי זַכָּי שְׁבַע מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים׃ בְּנֵי בָנִי שֵׁשׁ מֵאוֹת אַרְבָּעִים וּשְׁנָיִם׃ בְּנֵי בֵבָי שֵׁשׁ מֵאוֹת עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה׃ בְּנֵי עַזְגָּד אֶלֶף מָאתַיִם עֶשְׂרִים וּשְׁנָיִם׃ בְּנֵי אֲדֹנִיקָם שֵׁשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וְשִׁשָּׁה׃ בְּנֵי בִגְוָי אַלְפַּיִם חֲמִשִּׁים וְשִׁשָּׁה׃ בְּנֵי עָדִין אַרְבַּע מֵאוֹת חֲמִשִּׁים וְאַרְבָּעָה׃ בְּנֵי אָטֵר לִיחִזְקִיָּה תִּשְׁעִים וּשְׁמֹנָה׃ בְּנֵי בֵצָי שְׁלֹשׁ מֵאוֹת עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה׃ בְּנֵי יוֹרָה מֵאָה וּשְׁנֵים עָשָׂר׃ בְּנֵי חָשֻׁם מָאתַיִם עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה׃ בְּנֵי גִבָּר תִּשְׁעִים וַחֲמִשָּׁה׃ בְּנֵי בֵית לָחֶם מֵאָה עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה׃ אַנְשֵׁי נְטֹפָה חֲמִשִּׁים וְשִׁשָּׁה׃ אַנְשֵׁי עֲנָתוֹת מֵאָה עֶשְׂרִים וּשְׁמֹנָה׃ בְּנֵי עַזְמָוֶת אַרְבָּעִים וּשְׁנָיִם׃ בְּנֵי קִרְיַת עָרִים כְּפִירָה וּבְאֵרוֹת שְׁבַע מֵאוֹת וְאַרְבָּעִים וּשְׁלֹשָׁה׃ בְּנֵי הָרָמָה

עָלָה גָּלָה · דָּוַן שָׁבָה · שׁוּב · בּוֹא · שָׁנָה מֵאָה · רָבַע · מֵאָה · שָׁנָה · מֵאָה

tulit sasabasar: cū his q ascēdebāt de transmigratione babylonis in hierusalem. 2.

Hi sunt autē prouincie filii q ascēderūt de captiuitate quam transtulerat nabuchodonosor rex babylōis in babylonē & reuersi sunt in hierusalē & iudeā vnusqsq in ciuitatē suā: q venerūt cum zorobabel: iesua: neemia: saraia: rahelaia mardochai: belsan mesphar: beguai: reum. baana. Numerus virorum populi israel. Filii phares: duo milia centum septuaginta duo. Filii saphatia: trecenti septuaginta duo. Filii area septingenti septuaginta quinq. Filii phetmoab filiorū iosue ioab duo milia octingenti duodecim. Filii helam: mille ducenti quīquaginta quattuor. Filii zethua: nongenti quadraginta quinq. Filii zachai: septingenti sexaginta. Filii bani: sexcenti quadraginta duo. Filii bebai: sexcenti viginti tres. Filii azgad mille ducēti viginti duo. Filii adonicam: sexcenti sexaginta sex. Filii begui: duo milia quinquaginta sex. Filii adin: quadringēti quinquaginta quattuor. Filii ather qui erant ex ezecia: nonaginta octo. Filii besai: trecēti viginti tres. Filii iora: centū duodecim. Filii asem: ducenti viginti tres. Filii gebbar: nongenti quinq. filii bethleem: centum viginti tres. Viri nethupha: quinquaginta sex. Viri anathoth: cētum viginti octo. Filii azmaueth: quadraginta duo. Filii cariathiarim cephira & beroth: septingenti quadraginta tres. Filii rama

tulit sasabasar cū ascensu trāsmigrationis ex babylone in hierusalem.
ἀνήγαγε σασαβασὰρ μετὰ τῆς ἀναβάσεως τῆς ἀποικίας ἐκ βαβυλῶνος εἰς ἱερουσαλήμ. Ca. 2.

Et hi filii prouincie q ascendūt de captiuitate trāsmigrationis: quā transtulit nabuchodonosor rex babylonis in babylonē. & reuersi sunt in hierusalē & iudam vir in ciuitatē suā: q venerūt cū zorobabel: iesua neemias saraias reelias: mardocheus balasan masphar bague reū baana. numerus viroꝝ populi israel. filii phoros duo milia centū septuaginta duo. filii saphatia trecenti septuaginta duo. filii areo septingēti septuaginta quinq. filii phaath moab filiis iesue ioab duo milia octingēti & duodecim. filii elam mille ducenti quinquaginta quattuor. filii zethua nongēti quadraginta quinq. filii zacchaia septingenti sexaginta. filii banea sexcēti quadraginta & duo. filii babai sexcenti viginti tres. filii azigad mille ducenti viginti duo. filii adonicā sexcenti sexaginta sex. filii bague duo milia quinquaginta sex. filii addin quadringēti quinquaginta quattuor. filii ater ezecia nonaginta octo. filii bassu trecenti viginti tres. filii iora centū duodecim. filii asum ducenti viginti tres. filii gaber nonaginta quinq. filii bethleē centū viginti tres. filii netophath quinquaginta sex. filii anathoth centū viginti octo. filii asmoth quadraginta duo. filii cariathiarim caphera & beroth septingenti quadraginta tres. filii rama

Καὶ οὗτοι οἱ υἱοὶ τῆς χώρας οἱ ἀναβαίνοντες ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας τῆς ἀποικίας, ἧς ἀπῴκισε ναβουχοδονόσορ ὁ βασιλεὺς βαβυλῶνος εἰς βαβυλῶνα. καὶ ἐπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλὴμ καὶ ἰούδα ἀνὴρ εἰς τὴν πόλιν αὐτοῦ, οἳ ἦλθον μετὰ ζοροβαβέλ, ἰησοῦς νεεμίας σαραίας ῥεελίας, μαρδοχαῖος βαλασὰν μασφὰρ βαγουὲ ῥεοὺμ βαανά. ἀριθμὸς ἀνδρῶν λαοῦ ἰσραήλ. υἱοὶ φορὸς δισχίλιοι ἑκατὸν ἑβδομήκοντα δύο. υἱοὶ σαφατία τριακόσιοι ἑβδομήκοντα δύο. υἱοὶ ἀρὲς ἑπτακόσιοι ἑβδομηκονταπέντε. υἱοὶ φαὰθ μωὰβ τοῖς υἱοῖς ἰησοῦς ἰωὰβ δισχίλιοι ὀκτακόσιοι καὶ δώδεκα. υἱοὶ ἐλὰμ χίλιοι διακόσιοι πεντηκοντατέσσαρες. υἱοὶ ζαθουὰ ἐννακόσιοι τεσσαρακονταπέντε. υἱοὶ ζακχαία ἑπτακόσιοι ἑξήκοντα. υἱοὶ βανεὰ ἑξακόσιοι τεσσαράκοντα καὶ δύο. υἱοὶ βαβαὶ ἑξακόσιοι εἰκοσιτρεῖς. υἱοὶ ἀζιγὰδ χίλιοι διακόσιοι εἰκοσιδύο. υἱοὶ ἀδωνικὰμ ἑξακόσιοι ἑξηκονταέξ. υἱοὶ βαγουὲ δισχίλιοι πεντηκονταέξ. υἱοὶ ἀδὶν τετρακόσιοι πεντηκοντατέσσαρες. υἱοὶ ἀτὴρ τῷ ἐζεκίᾳ ἐνενηκονταοκτώ. υἱοὶ βασσοὺ τριακόσιοι εἰκοσιτρεῖς. υἱοὶ ἰωρὰ ἑκατὸν δώδεκα. υἱοὶ ἀσοὺμ διακόσιοι εἰκοσιτρεῖς. υἱοὶ γαβὲρ ἐνενηκονταπέντε. υἱοὶ βεθλεὲμ ἑκατὸν εἰκοσιτρεῖς. υἱοὶ νετωφὰ πεντηκονταέξ. υἱοὶ ἀναθὼθ ἑκατὸν εἰκοσιοκτώ. υἱοὶ ἀσμὼθ τεσσαρακονταδύο. υἱοὶ καριαθιαρὶμ χαφιρὰ καὶ βηρὼθ ἑπτακόσιοι τεσσαρακοντατρεῖς. υἱοὶ τῆς ῥαμά

A

B

& gabaa sexcenti viginti vnus. viri machmas centū viginti duo. viri bethel & hai ducenti viginti tres. filii nabo quinquaginta duo. filii magbis centū quinquaginta sex. filii helā alteri mille ducenti quinquaginta quattuor. filii eram trecenti viginti. filii lodadid & ono septingēti viginti quinq. filii hiericho trecenti quadraginta quinq. filii senaa triamilia sexcenti triginta. & sacerdotes filii iedua in domo iesu nongenti septuagintatres. filii emmer mille quinquaginta duo. filii phasur mille ducēti quadraginta septē. filii charim mille & decē & septē. & leuite filii iesu & cadmihel filiis oduie septuagintaquattuor. cantores: filii asaph cētū viginti octo. filii ianitorum: filii sellū, filii ater: filii telmon, filii acub: filii atita: filii sobai: omnes centū triginta nouē. nathinei: filii siaa: filii asupha: filii tabaoth: filii coris: filii siaa: filii phadon: filii labana: filii agaba: filii acub: filii agab: filii sellami: filii anan: filii gaddel: filii gaer: filii raia: filii rason: filii necoda: filii gazā: filii azan: filii phasi: filii basi: filii asena: filii mounim: filii nephusim: filii bagbuc: filii acupha: filii arur: filii basaloth: filii meida: filii arsa: filii barcous: filii sisara: filii thema: filii nesia: filii atipha: filii seruoꝝ salomon: filii sotai: filii sephera: filii pharuda: filii iela. filii dercon: filii

καὶ γαβαὰ ἑξακόσιοι εἰκοσιεῖς. ἄνδρες μαχμὰς ἑκατὸν εἰκοσιδύο. ἄνδρες βαιθὴλ καὶ αἲ διακόσιοι εἰκοσιτρεῖς. υἱοὶ ναβὼ πεντηκονταδύο. υἱοὶ μαγβεὶς ἑκατὸν πεντηκονταέξ. υἱοὶ ἠλὰμ ἑτέρου χίλιοι διακόσιοι πεντηκοντατέσσαρες. υἱοὶ ἠρὰμ τριακόσιοι εἴκοσιν. υἱοὶ λοδαδὶδ καὶ ὠνὼ ἑπτακόσιοι εἰκοσιπέντε. υἱοὶ ἰεριχὼ τριακόσιοι τεσσαρακονταπέντε. υἱοὶ σενναὰ τρισχίλιοι ἑξακόσιοι τριάκοντα. καὶ οἱ ἱερεῖς υἱοὶ ἰεδοὺα τῷ οἴκῳ ἰησοῦ ἐννακόσιοι ἑβδομηκοντατρεῖς. υἱοὶ ἐμμὴρ χίλιοι πεντηκονταδύο. υἱοὶ φασσοὺρ χίλιοι διακόσιοι τεσσαρακονταεπτά. υἱοὶ χαρὶμ χίλιοι δεκαεπτά. καὶ οἱ λευῖται υἱοὶ ἰησοῦ καὶ καδμιὴλ τοῖς υἱοῖς ὠδουιὰ ἑβδομηκοντατέσσαρες. καὶ οἱ ᾄδοντες, υἱοὶ ἀσὰφ ἑκατὸν εἰκοσιοκτώ. υἱοὶ τῶν πυλωρῶν, υἱοὶ σελλοὺμ, υἱοὶ ἀτὴρ, υἱοὶ τελμὼν, υἱοὶ ἀκοὺβ, υἱοὶ ἀτιτὰ, υἱοὶ σωβαὶ, οἱ πάντες ἑκατὸν τριακονταεννέα. οἱ ναθιναῖοι, υἱοὶ σιαὰ, υἱοὶ ἀσουφὰ, υἱοὶ ταβαὼθ, υἱοὶ κερὸς, υἱοὶ σιαὰ, υἱοὶ φαδὼν, υἱοὶ λαβανὰ, υἱοὶ ἀγαβὰ, υἱοὶ ἀκοὺβ, υἱοὶ ἀγὰβ, υἱοὶ σελλαμὶ, υἱοὶ ἀνὰν, υἱοὶ γεδδὴλ, υἱοὶ γαὲρ, υἱοὶ ῥαιὰ, υἱοὶ ῥασὼν, υἱοὶ νεκωδὰ, υἱοὶ γαζὰμ, υἱοὶ ἀζὰ, υἱοὶ φασὴ, υἱοὶ βασὶ, υἱοὶ ἀσενὰ, υἱοὶ μοουνὶμ, υἱοὶ νεφουσεὶμ, υἱοὶ βακβοὺκ, υἱοὶ ἀκουφὰ, υἱοὶ ἀροὺρ, υἱοὶ βασαλὼθ, υἱοὶ μειδὰ, υἱοὶ ἀρσὰ, υἱοὶ βαρκὼς, υἱοὶ σισαρὰ, υἱοὶ θαμὰ, υἱοὶ νεσιὰ, υἱοὶ ἀτιφὰ, υἱοὶ τῶν δούλων σολομών, υἱοὶ σωταὶ, υἱοὶ σεφηρὰ, υἱοὶ φαρουδὰ, υἱοὶ ἰελὰ, υἱοὶ δερκὼν, υἱοὶ

C

et gabaa sexcenti viginti vnus. Viri machmas: centū viginti duo. Viri bethel & chai: ducenti viginti tres. Filii nebo: quinquaginta duo. Filii megbis: centum quinquaginta sex. Filii helam alteri⁹: mille ducenti quinquaginta quattuor. Filii arim: trecenti viginti. Filii lodadin & ono: septingēti viginti quinq. Filii hiericho: trecenti quadraginta quinq. Filii senaa tria milia sexcenti triginta. Sacerdotes filii iadaia in domo iesue: nongenti septuaginta tres. Filii emmer: mille quinquaginta duo. Filii phessur: mille ducenti quadraginta septem. Filii arim: mille decem & septem. Leuite: Filii iesue & cedmihel filiorū odouie: septuaginta quattuor. Cantores. Filii asaph: centum viginti octo: filii ianitorum: filii sellum filii ather. filii thelmon: filii accub: filii athita: filii sobai: vniuersi centum triginta nouē. Nathinei: Filii sia: filii asupha: filii thebboat: filii ceros: filii siaa: filii phadon: filii lebana: filii agaba: filii accub: filii agab: filii selmai: filii anan: Filii gaddel: filii gaer: filii raabia: Filii rasin. filii nechoda: filii gazen. Filii azec: filii phasea: filii besee: Filii asemaa: filii muni filii nephusim: filii becbuc. filii acupha. filii azur: filii besluth. filii maida. filii arsa. Filii bercos. filii zizara. filii thema. Filii nasia. filii athupha. Filii seruorum salomonis. filii sothei. filii sophereth. filii pharuda. Filii iala. filii darcon. filii

וְגָבַע שֵׁשׁ מֵאוֹת עֶשְׂרִים וְאֶחָד׃ אַנְשֵׁי מִכְמָס מֵאָה עֶשְׂרִים וּשְׁנָיִם׃ אַנְשֵׁי בֵית אֵל וְהָעָי מָאתַיִם עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה׃ בְּנֵי נְבוֹ חֲמִשִּׁים וּשְׁנָיִם׃ בְּנֵי מַגְבִּישׁ מֵאָה חֲמִשִּׁים וְשִׁשָּׁה׃ בְּנֵי עֵילָם אַחֵר אֶלֶף מָאתַיִם חֲמִשִּׁים וְאַרְבָּעָה׃ בְּנֵי חָרִם שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים׃ בְּנֵי לֹד חָדִיד וְאוֹנוֹ שְׁבַע מֵאוֹת עֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה׃ בְּנֵי יְרֵחוֹ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה׃ בְּנֵי סְנָאָה שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וְשֵׁשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים׃ הַכֹּהֲנִים בְּנֵי יְדַעְיָה לְבֵית יֵשׁוּעַ תְּשַׁע מֵאוֹת שִׁבְעִים וּשְׁלֹשָׁה׃ בְּנֵי אִמֵּר אֶלֶף חֲמִשִּׁים וּשְׁנָיִם׃ בְּנֵי פַשְׁחוּר אֶלֶף מָאתַיִם אַרְבָּעִים וְשִׁבְעָה׃ בְּנֵי חָרִם אֶלֶף וְשִׁבְעָה עָשָׂר׃ הַלְוִיִּם בְּנֵי יֵשׁוּעַ וְקַדְמִיאֵל לִבְנֵי הוֹדַוְיָה שִׁבְעִים וְאַרְבָּעָה׃ הַמְשֹׁרְרִים בְּנֵי אָסָף מֵאָה עֶשְׂרִים וּשְׁמֹנָה׃ בְּנֵי הַשֹּׁעֲרִים בְּנֵי שַׁלּוּם בְּנֵי אָטֵר בְּנֵי טַלְמֹן בְּנֵי עַקּוּב בְּנֵי חֲטִיטָא בְּנֵי שֹׁבָי הַכֹּל מֵאָה שְׁלֹשִׁים וְתִשְׁעָה׃ הַנְּתִינִים בְּנֵי צִיחָא בְנֵי חֲשׂוּפָא בְנֵי טַבָּעוֹת׃ בְּנֵי קֵרֹס בְּנֵי סִיעֲהָא בְנֵי פָדוֹן׃ בְּנֵי לְבָנָה בְנֵי חֲגָבָה בְּנֵי עַקּוּב׃ בְּנֵי חָגָב בְּנֵי שַׁמְלַי בְּנֵי חָנָן׃ בְּנֵי גִדֵּל בְּנֵי גַחַר בְּנֵי רְאָיָה׃ בְנֵי רְצִין בְּנֵי נְקוֹדָא בְּנֵי גַזָּם׃ בְּנֵי עֻזָּא בְנֵי פָסֵחַ בְּנֵי בֵסָי׃ בְּנֵי אַסְנָה בְנֵי מְעוּנִים בְּנֵי נְפוּסִים׃ בְּנֵי בַקְבּוּק בְּנֵי חֲקוּפָא בְּנֵי חַרְחוּר׃ בְּנֵי בַצְלוּת בְּנֵי מְחִידָא בְּנֵי חַרְשָׁא׃ בְּנֵי בַרְקוֹס בְּנֵי סִיסְרָא בְּנֵי תָמַח׃ בְּנֵי נְצִיחַ בְּנֵי חֲטִיפָא׃ בְּנֵי עַבְדֵי שְׁלֹמֹה בְּנֵי סֹטַי בְּנֵי הַסֹּפֶרֶת בְּנֵי פְרוּדָא׃ בְּנֵי יַעְלָה בְנֵי דַרְקוֹן בְּנֵי

מֵאָה · רָבַע · שִׁיר · נָתַן

גדל׃ בני שפטיה בני חטיל בני
פכרת הצבים בני אמי׃ כל הנתינים
ובני עבדי שלמה שלש מאות
תשעים ושנים׃ ואלה העלים
מתל מלח תל חרשא כרוב אדן
אמר ולא יכלו להגיד בית אבותם
וזרעם אם מישראל הם׃ בני דליה
בני טוביה בני נקודא שש מאות
חמשים ושנים׃ ומבני הכהנים בני
חביה בני הקוץ בני ברזלי אשר
לקח מבנות ברזלי הגלעדי אשה
ויקרא על שמם׃ אלה בקשו כתבם
המתיחשים ולא נמצאו ויגאלו
מן הכהנה׃ ויאמר התרשתא להם
אשר לא יאכלו מקדש הקדשים
עד עמד כהן לאורים ולתמים׃ כל
הקהל כאחד ארבע רבוא אלפים
שלש מאות ששים׃ מלבד
עבדיהם ואמהתיהם אלה שבעת
אלפים שלש מאות שלשים
ושבעה ולהם משררים ומשררות
מאתים׃ סוסיהם שבע מאות
שלשים וששה פרדיהם מאתים
ארבעים וחמשה׃ גמליהם ארבע
מאות שלשים וחמשה חמרים
ששת אלפים שבע מאות ועשרים׃
ומראשי האבות בבואם לבית יהוה
אשר בירושלם התנדבו לבית
האלהים להעמידו על מכונו׃ ככחם
נתנו לאוצר המלאכה זהב
דרכמונים שש רבאות ואלף וכסף
מנים חמשת אלפים וכתנת
כהנים מאה׃ וישבו הכהנים
והלוים ומן העם והמשררים
והשערים והנתינים בעריהם
וכל ישראל בעריהם׃

gedel: Filii saphata: filii athil: filii phocereth: q erãt de asebaim: filii amim. Oẽs nathinnei & filii seruorum salomonis: trecẽti nonagita duo. Et hi q ascenderunt de thelmala: thelarsa cherub & don & mer: & nõ potuerũt indicare domũ patrũ suorũ & semen suũ: vtrum ex israel esset. Filii dalaia: filii thobia: filii hechoda: sexcenti quinquaginta duo. Et de filiis sacerdotum: filii hobia: filii acos: filii berzellai: qui accepit de filiab9 berzellai galaaditidis vxorẽ: & vocatus est noĩe eorũ. Hi quesierunt scripturã genealogie sue: & nõ inuenerunt: & eiecti sunt de sacerdotio. Et dixit athersatha eis vt non comederent de sancto sanctorum donec surgeret sacerdos doct9 atq; pfectus. Omĩs multitudo quasi vn9 q̃dragĩta duo milia trecenti sexaginta. Exceptis seruis eorum & ancillis qui erant septem milia trecenti triginta septem: Et in ipsis cantores atq; cantatrices ducẽti. Equi eorum septingenti triginta sex: muli eorũ ducenti quadraginta quinq;: cameli eorum quadringẽti triginta quinq;: asini eorum sex milia septingenti viginti. Et de principib9 patrũ cũ ingrederẽtur templũ dñi qđ est in hierusalẽ: sponte obtulerũt in domũ dei ad extruendã eã in loco suo. Secũdũ vires suas dederunt impensas operis: auri solidos sexaginta milia & mille: argenti minas quinq; milia: & vestes sacerdotales centum. Habitauerũt ergo sacerdotes & leuite & de populo & cantores & ianitores & nathinnei in vrbibus suis: vniuersusq; israel in ciuitatibus suis. 3.

geddel: filii saphatia: filii atiel: filii phacherath:
γεδδήλ, υἱοὶ σαφατία, υἱοὶ ἀτιήλ, υἱοὶ φαχερὰθ,
filii asebaim: filii emei: omnes isti nathenei
υἱοὶ ἀσεβωείμ, υἱοὶ ἡμεὶ, πάντες ὅυτοι οἱ ναθιναῖ
simul ⁊ filii seruorum salomonis trecenti nonaginta duo.
οἱ ἅμα καὶ υἱοὶ δούλων σολομῶντος τριακόσιοι ἐννενήκοντα δύο.
⁊ hi q̃ ascẽderũt de thelmelech
καὶ ὅυτοι οἱ ἀναβάντες ἀπὸ θελμελὲχ
thelaresa cherub: edan emmer: ⁊ nõ potuerunt
θελαρησὰ χερούβ, ἠδὰν ἐμμὴρ, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν
indicare domũ familie sue ⁊ semen suum si ex israel sunt. filii dalaia: filii tobie:
τοῦ ἀναγγεῖλαι οἶκον πατριᾶς αὐτῶν καὶ σπέρμα αὐτῶν εἰ ἐξ ἰσραὴλ εἰσιν. υἱοὶ δαλαΐα, υἱοὶ τωβίου,
filii necoda sexcenti quinq̃gintaduo. ⁊ de
υἱοὶ νεκωδὰ ἑξακόσιοι πεντήκοντα δύο. καὶ ἀπὸ
filiis sacerdotũ filii obaia: filii accus: filii
τῶν υἱῶν τῶν ἱερέων υἱοὶ ὀβαΐα, υἱοὶ ἀκκοῦς, υἱοὶ
berzelai: q̃ accepit de filiabus berzelai galaadite vxorem: ⁊ vocatus ẽ in
βερζελαῒ, ὃς ἔλαβεν ἀπὸ τῶν θυγατέρων βερζελαῒ τοῦ γαλααδίτου γυναῖκα, καὶ ἐκλήθη ἐπὶ τῷ
noĩe eorum. hi quoq; q̃sierũt scripturam suam q̃rentes genealogiã ⁊ nõ inuẽte fuerũt:
ὀνόματι αὐτῶν. ὅυτοι ὧν ἐζήτησαν τὴν γραφὴν αὐτῶν οἱ γενεαλογοῦντες καὶ οὐχ εὑρέθησαν,
⁊ electi sunt de sacerdotio. ⁊ dixit athersatha eis vt nõ comederẽt de sancto
καὶ ἐξώσθησαν ἀπὸ τῆς ἱερατείας, καὶ εἶπεν ἀθερσαθὰ αὐτοῖς τοῦ μὴ φαγεῖν ἀπὸ τοῦ ἁγίου τῶν
sctõrum: donec surgeret sacerdos illuminãtibus ⁊ pfectis.
ἁγίων, ἕως ἀναστῇ ἱερεὺς τοῖς φωτίζουσι καὶ τοῖς τελείοις.
ois ãt cõuocatio simul q̃si q̃ter decẽ milia duo milia trecenti sexaginta: absq;
πᾶσα δὲ ἡ ἐκκλησία ὁμοῦ ὡσεὶ τέσσαρες μυριάδες δισχίλιοι τριακόσιοι ἑξήκοντα, χωρὶς
seruis eorum ⁊ ancillis eorum. isti septẽ mille trecenti triginta septem. ⁊ eis
δούλων αὐτῶν καὶ παιδισκῶν αὐτῶν. ὅυτοι ἑπτακισχίλιοι τριακόσιοι τριακονταεπτά. καὶ αὐτοῖς
cantores ⁊ cãtatrices ducenti. equi eorũ septingenti trigintasex. muli eorum ducenti q̃draginta quinq;.
ᾄδοντες καὶ ᾄδουσαι διακόσιοι. ἵπποι αὐτῶν ἑπτακόσιοι τριακονταέξ. ἡμίονοι αὐτῶν διακόσιοι τεσσαράκοντα πέντε.
cameli eorum q̃dringẽti triginta quinq;. asini eorũ sex milia septingẽti viginti.
κάμηλοι αὐτῶν τετρακόσιοι τριακονταπέντε. ὄνοι αὐτῶν ἑξακισχίλιοι ἑπτακόσιοι εἴκοσι.
⁊ de pricipibus familiarũ cũ ingrederentur ipsi in domũ dñi q̃ in hierusalẽ:
καὶ ἀπὸ τῶν ἀρχόντων τῶν πατριῶν ἐν τῷ εἰσελθεῖν αὐτοὺς εἰς τὸν οἶκον κυρίου τὸν ἐν ἱερουσαλὴμ,
spoute obtulerũt in domũ dei ad extruẽdã eã in pparationẽ eius queadmodũ potẽtia eorũ:
ἠκουσιάσαντο εἰς οἶκον τοῦ θεοῦ τοῦ στῆσαι αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἑτοιμασίαν αὐτοῦ ὡς ἡ δύναμις αὐτῶν,
dederũt in thesaurum operis: auri dragmas sex decẽmille ⁊ mille: ⁊ argenti minas quinq; milia: ⁊ vestes sacerdotũ centũ.
ἔδωκαν εἰς θησαυρὸν τοῦ ἔργου, χρυσίου δραχμῶν ἓξ μυριάδας καὶ χιλίας, καὶ ἀργυρίου μνᾶς πεντακισχιλίας, καὶ χιτῶνας τῶν ἱερέων ἑκατόν.
⁊ hitauerũt sacerdotes ⁊ leuite ⁊ qui de populo ⁊ cantores ⁊ ianitores ⁊
καὶ ἐκάθισαν οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ λευῖται καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ λαοῦ καὶ οἱ ᾄδοντες καὶ οἱ πυλωροὶ καὶ οἱ
nathenei in vrbibus suis: ⁊ vniuersus israel in vrbibus suis.
ναθιναῖοι ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν, καὶ πᾶς ἰσραὴλ ἐν πόλεσιν αὐτῶν.

Ca. 3.

A

Et puenit mẽsis septimus: ⁊ filii israel in ciuitatib9 suis: ⁊ cõgregat9 ẽ popul9 q̃si vir vn9 in hierusalem. ⁊ surrexit iosue filius iosedec ⁊ fratres eius sacerdotes: ⁊ zorobabel filius salathiel ⁊ fratres eius: ⁊ edificauerũt altare dei israel vt offerrent in eo holocaustomata: sicut scriptum est in lege moysi hoĩs dei.
Καὶ ἔφθασεν ὁ μὴν ὁ ἕβδομος, καὶ οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἐν πόλεσιν αὐτῶν, καὶ συνήχθη ὁ λαὸς ὡς ἀνὴρ εἷς εἰς ἱερουσαλήμ. καὶ ἀνέστη ἰησοῦς ὁ τοῦ ἰωσεδὲκ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ οἱ ἱερεῖς, καὶ ζοροβαβὲλ ὁ τοῦ σαλαθιὴλ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ ᾠκοδόμησαν τὸ θυσιαστήριον τοῦ θεοῦ ἰσραὴλ τοῦ ἀνενέγκαι ἐπ' αὐτὸ ὁλοκαυτώσεις, καθὼς γέγραπται ἐν νόμῳ μωυσῆ ἀνθρώπου τοῦ θεοῦ.

Mac. 8 a.

⁊ parauerunt altare sup pparationẽ suam: q̃m in terrore sup ipos de populis terrarũ. ⁊ obtulerũt sup illud holocaustomata dño mane ⁊ in vesperã. ⁊ fecerunt solẽnitatẽ tabernaculorũ sm scriptum: ⁊ holocausta singulis diebus in nũero vt iudiciũ: rõne diei in die eius. ⁊ post hoc holocaustũ cõtinui sacrificii ⁊ in neomenias ⁊ in solẽnitates dño sanctificatas: ⁊ oĩ spõte offerenti voluntariũ dño. in die vno mẽsis septimi ceperunt offerre holocausta dño: ⁊ domus dñi nõdũ fundata erat. ⁊ dederũt argẽtum latomis ⁊ cemẽtariis ⁊ cibum ⁊ potũ ⁊ oleum sidoniis ⁊ tyriis: vt deferrẽt ligna cedrina de libano ad mare ioppes: p iussionẽ cyri regis psarum sup eos.
καὶ ἡτοίμασαν τὸ θυσιαστήριον ἐπὶ τὴν ἑτοιμασίαν αὐτοῦ, ὅτι ἐν καταπλήξει ἐπ' αὐτοὺς ἀπὸ τῶν λαῶν τῶν γαιῶν. καὶ ἀνεβίβασαν ἐπ' αὐτὸ ὁλοκαυτώσεις τῷ κυρίῳ τὸ πρωῒ καὶ εἰς ἑσπέραν. καὶ ἐποίησαν τὴν ἑορτὴν τῶν σκηνῶν κατὰ τὸ γεγραμμένον, καὶ ὁλοκαυτώσεις ἡμέραν ἐν ἡμέρᾳ ἐν ἀριθμῷ ὡς ἡ κρίσις, λόγον ἡμέρας ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτοῦ. καὶ μετὰ τοῦτο τὴν ὁλοκαύτωσιν τοῦ ἐνδελεχισμοῦ καὶ εἰς τὰς νουμηνίας καὶ εἰς τὰς ἑορτὰς τῷ κυρίῳ τὰς ἡγιασμένας, καὶ παντὶ ἑκουσιαζομένῳ ἑκούσιον τῷ κυρίῳ. ἐν ἡμέρᾳ τῇ μιᾷ τοῦ μηνὸς τοῦ ἑβδόμου ἤρξαντο ἀναφέρειν ὁλοκαυτώσεις τῷ κυρίῳ, καὶ ὁ οἶκος τοῦ κυρίου οὐκ ἐθεμελιώθη. καὶ ἔδωκαν ἀργύριον τοῖς λατόμοις καὶ τοῖς τέκτοσι καὶ βρῶσιν καὶ πόσιν καὶ ἔλαιον τοῖς σιδωνίοις καὶ τοῖς τυρίοις, τοῦ ἐξενέγκαι ξύλα κέδρινα ἀπὸ τοῦ λιβάνου πρὸς θάλασσαν ἰόππης, διὰ γνώμης κύρου βασιλέως περσῶν ἐπ' αὐτούς.

B

C

⁊ in anno secũdo aduentus eorũ in domũ dñi dei q̃ in hierlm: in mẽse secũdo incepit zorobabel filius salathiel: ⁊ iosue filius iosedec: ⁊ reliqui de fratribus eorũ sacerdotes ⁊ leuite: ⁊ oẽs q̃ venerãt de captiuitate in hierusalem. ⁊ cõstituerũt leuitas a viginti annis ⁊ supra vt vrgerent sup facientes opa in domo dñi. ⁊ stetit iosue ⁊ filii eius ⁊ fratres eius cedmiel ⁊ filii ei9 filii iuda vnanimiter vt vrgerẽt sup facientes opa in domo dei. filii enadad: filii eorũ ⁊ fratres eorum leuite. ⁊ fundauerunt q̃ edificarent vt edificarẽt domũ dñi. ⁊ steterũt sacerdotes ornati in tubis ⁊ leuite filii asaph in cymbalis
καὶ ἐν τῷ ἔτει τῷ δευτέρῳ τοῦ ἐλθεῖν αὐτοὺς εἰς τὸν οἶκον κυρίου τοῦ θεοῦ τὸν ἐν ἱερουσαλὴμ, ἐν τῷ μηνὶ τῷ δευτέρῳ ἤρξατο ζοροβαβὲλ ὁ τοῦ σαλαθιὴλ, καὶ ἰησοῦς ὁ τοῦ ἰωσεδὲκ, καὶ οἱ κατάλοιποι τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ λευῖται, καὶ πάντες οἱ ἐρχόμενοι ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας εἰς ἱερουσαλήμ. καὶ ἔστησαν τοὺς λευίτας ἀπὸ εἰκοσαέτους καὶ ἐπάνω τοῦ νικοποιεῖν ἐπὶ τοὺς ποιοῦντας τὰ ἔργα ἐν οἴκῳ κυρίου. καὶ ἔστη ἰησοῦς καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καδμιὴλ καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ υἱοὶ ἰούδα ὁμοθυμαδὸν τοῦ ἐπινικᾶν ἐπὶ τοὺς ποιοῦντας τὰ ἔργα ἐν οἴκῳ τοῦ θεοῦ. υἱοὶ ἠναδὰδ, υἱοὶ αὐτῶν καὶ ἀδελφοὶ αὐτῶν οἱ λευῖται. καὶ ἐθεμελίωσαν οἱ οἰκοδομοῦντες τοῦ οἰκοδομῆσαι τὸν οἶκον κυρίου. καὶ ἔστησαν οἱ ἱερεῖς ἐστολισμένοι ἐν σάλπιγξι καὶ οἱ λευῖται υἱοὶ ἀσὰφ ἐν κυμβάλοις

Iamq; venerat mẽsis septimus & erãt filii israel in ciuitatib9 suis. Cõgregat9 est ergo ppl's q̃si vir vn9 in hierusalẽ: & surrexit iosue fili9 iosedech & frẽs eius sacerdotes & zorobabel filius salathiel & fratres eius: & edificauerunt altare dei israel vt offerrent in eo holocaustomata: sicut scriptum est in lege moysi viri dei. Collocauerũt aũt altare dei sr̃ bases suas deterrẽtib9 eos p circuitũ ppl'is terrarũ: & obtulerũt sup illud holocaustum dño mane & vespere. Fecerũtq; solẽnitatẽ tabernacl'orũ: sicut scriptũ est: & holocaustũ diebus singulis p ordinẽ sm p̃ceptũ: op9 diei i die suo: & post hec holocaustũ iuge tã in Kalendis q̃; in vniuersis solẽnitatib9 dñi q̃ erãt cõsecrate & in oĩbus in qbus vltro offerebatur mun9 dño. A primo die mensis septimi ceperunt offerre holocaustũ dño. Porro tẽplũ dñi nõdũ fundatũ erat. Dederũt ãt pecunias latomis & cemẽtariis: cibũ quoq; & potũ: & oleum sidoniis tyriisq; vt deferrent ligna cedrina de libano ad mare ioppem: iuxta quod p̃ceperat cyrus rex persarum eis. Anno aũt secũdo aduẽtus eorum ad templum dei in hierusalem mense secundo ceperunt zorobabel filius salathiel: & iosue filii iosedech & reliqui de fratrib9 eorũ sacerdotes & leuite: & oẽs q venerãt de captiuitate in hierl'm: & constituerunt leuitas a viginti annis & supra vt vrgerẽt opus domini. Stetitq; iosue & filii ei9 & fratres ei9: cedmihel & filii ei9 & filii iuda q̃si vir vnus vt instarẽt sup eos qui faciebant opus in templo dei: filii enadab: & filii eorum & fratres eorum leuite. Fundato igitur a cementariis templo domini: steterunt sacerdotes in ornatu suo cum tubis: & leuite filii asaph in cymbalis

Cap. iij.

ויגע החדש השביעי ובני ישראל
בערים ויאספו העם כאיש אחד
אל ירושלם׃ ויקם ישוע בן יוצדק
ואחיו הכהנים וזרבבל בן
שאלתיאל ואחיו ויבנו את מזבח
אלהי ישראל להעלות עליו עלות
ככתוב בתורת משה איש האלהים׃
ויכינו המזבח על מכונתיו כי באימה
עליהם מעמי הארצות ויעל עליו
עלות ליהוה עלות לבקר ולערב׃
ויעשו את חג הסכות ככתוב ועלת
יום ביום במספר כמשפט דבר
יום ביומו׃ ואחרי כן עלת תמיד
ולחדשים ולכל מועדי יהוה
המקדשים ולכל מתנדב נדבה
ליהוה׃ מיום אחד לחדש השביעי
החלו להעלות עלות ליהוה והיכל
יהוה לא יסד׃ ויתנו כסף לחצבים
ולחרשים ומאכל ומשתה ושמן
לצדנים ולצרים להביא עצי
ארזים מן הלבנון אל ים יפוא
כרשיון כורש מלך פרס עליהם׃
ובשנה השנית לבואם אל בית
האלהים לירושלם בחדש השני
החלו זרבבל בן שאלתיאל וישוע
בן יוצדק ושאר אחיהם הכהנים
והלוים וכל הבאים מהשבי ירושלם
ויעמידו את הלוים מבן עשרים שנה
ומעלה לנצח על מלאכת בית יהוה׃
ויעמד ישוע בניו ואחיו קדמיאל
ובניו בני יהודה כאחד לנצח על
עשה המלאכה בבית האלהים בני
חנדד בניהם ואחיהם הלוים׃
ויסדו הבנים את היכל יהוה
ויעמידו הכהנים מלבשים
בחצצרות והלוים בני אסף במצלתים

להלל את יהוה על ידי דויד מלך ישראל: ויענו בהלל ובהודת ליהוה כי טוב כי לעולם חסדו על ישראל וכל העם הריעו תרועה גדולה בהלל ליהוה על הוסד בית יהוה: ורבים מהכהנים והלוים וראשי האבות הזקנים אשר ראו את הבית הראשון ביסדו זה הבית בעיניהם בכים בקול גדול ורבים בתרועה בשמחה להרים קול: ואין העם מכירים קול תרועת השמחה לקול בכי העם כי העם מריעים תרועה גדולה והקול נשמע עד למרחוק:

Cap. iiij.

וישמעו צרי יהודה ובנימן כי בני הגולה בונים היכל ליהוה אלהי ישראל: ויגשו אל זרבבל ואל ראשי האבות ויאמרו להם נבנה עמכם כי ככם נדרוש לאלהיכם ולא אנחנו זבחים מימי אסר חדן מלך אשור המעלה אתנו פה: ויאמר להם זרבבל וישוע ושאר ראשי האבות לישראל לא לכם ולנו לבנות בית לאלהינו כי אנחנו יחד נבנה ליהוה אלהי ישראל כאשר צונו המלך כורש מלך פרס: ויהי עם הארץ מרפים ידי עם יהודה ומבהלים אתם לבנות: וסכרים עליהם יעצים להפר עצתם כל ימי כורש מלך פרס ועד מלכות דריוש מלך פרס: ובמלכות אחשורוש בתחלת מלכותו כתבו שטנה על ישבי יהודה וירושלם: ובימי ארתחששתא כתב בשלם מתרדת טבאל ושאר כנותו על ארתחששתא מלך פרס וכתב הנשתון כתוב ארמית ומתרגם

vt laudarent dominum per manus dauid regis israel. Et cõcinebant in hymnis & cõfessiõe dño: quoniam bonus: quoniam in eternum misericordia eius super israel. Omnis quoque populus vociferabatur clamore magno in laudando dñm: eo quod fundatum esset templum dñi. Plurimi etiam de sacerdotibus & leuitis & principes patrum & seniores qui viderant templum prius cum fundatum esset: & hoc templum in oculis eorum flebant voce magna: & multi vociferantes in leticia eleuabant vocem: nec poterat quisquam agnoscere vocem clamoris letantium: & vocem fletus populi. Commixtim enim populus vociferabatur clamore magno: & vox audiebatur procul. 4.

Audierunt autem hostes iude & beniamin: quia filii captiuitatis edificarent templum domino deo israel: & accedentes ad zorobabel & ad principes patrum: dixerunt eis. Edificemus vobiscum: quia ita vt vos querimus deum vestrum. Ecce nos immolauimus victimas a diebus asoraddã regis assur: qui adduxit nos huc. Et dixit eis zorobabel & iosue & reliqui principes patrum israel. Non est nobis & vobis vt edificemus domum deo nostro: sed nos ipsi soli edificabimus domino deo israel: sicut precepit nobis cyrus rex psarum. Factum est igitur vt populus terre impediret manus populi iude: & turbaret eos in edificãdo. Conduxerunt quoque aduersus eos cõsiliatores vt destruerent cõsilium eorum omnibus diebus cyri regis psarũ: & vsque ad regnum darii regis psarũ. In regno autem assueri ipse est artaxerxes. In principio regni eius scripserunt accusationem aduersus habitatores iude & hierusalem. Et in diebus artaxerxis scripsit besellam mitridates & thabeel & reliqui qui erant in cõsilio eorum ad artaxerxem regem psarũ. Epistola autem accusatõis scripta erat syriace: & legebatur sermone syro.

του αινειν τον κυριον επι χειρας δαδ βασιλεως ισραηλ. και απεκριθησαν εν αινω και ανθολογησει τω κυριω οτι αγαθον οτι εις τον αιωνα το ελεος αυτου επι τον ισραηλ. και πας ο λαος ηλαλαξαν φωνη μεγαλη εν τω αινειν τω κυριω επι τη θεμελιωσει του οικου κυριου. και πολλοι απο των ιερεων και των λευιτων και αρχοντες των πατριων οι πρεσβυτεροι οι ειδοσαν τον οικον τον πρωτον εν θεμελιωσει αυτου, και τουτον τον οικον οφθαλμοις αυτων, εκλαιον φωνη μεγαλη. και οχλος εν αλαλαγμω μετ ευφροσυνης του υψωσαι φωνην. και ουκ ην ο λαος επιγινωσκων την φωνην σημασιας της ευφροσυνης απο της φωνης του κλαυθμου του λαου, οτι ο λαος εκραυγασεν φωνη μεγαλη, και η φωνη ηκουετο εως απο μακροθεν.

Ca. 4.

Και ηκουσαν οι θλιβοντες ιουδαν και βενιαμιν, οτι οι υιοι της αποικιας οικοδομουσιν οικον τω κυριω τω θεω ισραηλ, και ηγγισαν προς ζοροβαβελ, και προς τους αρχοντας των πατριων, και ειπον αυτοις, οικοδομησωμεν μεθ υμων, οτι ως υμεις εκζητουμεν τω θεω υμων, και αυτω ημεις θυσιαζομεν απο ημερων ασαραδαν βασιλεως ασσουρ του ενεγκαντος ημας ωδε. και ειπε προς αυτους ζοροβαβελ και ιησους και οι καταλοιποι των αρχοντων των πατριων του ισραηλ, ουχ ημιν και υμιν του οικοδομειν οικον τω θεω ημων, οτι ημεις αυτοι επι το αυτο οικοδομησομεν τω κυριω θεω ισραηλ, ως ενετειλατο ημιν κυρος ο βασιλευς περσων. και ην ο λαος της γης εκλυων τας χειρας του λαου ιουδα, και ενεποδιζον αυτους του οικοδομειν, και μισθουμενοι επ αυτους συμβουλους του διασκεδασαι την βουλην αυτων πασας τας ημερας κυρου βασιλεως περσων, και εως της βασιλειας δαρειου του βασιλεως περσων. και εν τη βασιλεια ασουηρου και εν αρχη βασιλειας αυτου εγραψεν επιστολην επι οικουντας ιουδαν και ιερουσαλημ, και εν ημεραις αρθασασθα εγραψεν εν ειρηνη μιθριδατη και ταβεηλ συν τοις λοιποις συνδουλοις αυτου προς αρθασασθα βασιλεα περσων, εγραψεν ο φορολογος την γραφην συριστι και ερμηνευομενην.

ρεουμ βεελτεεμ και σαμψα ο γραμματευς εγραψαν επιστολην μιαν κατα ιερουσαλημ τω αρθασασθα βασιλει. ταδε εκρινε ρεουμ βεελτεεμ και σαμψα ο γραμματευς και οι καταλοιποι συνδουλοι ημων, διναιοι, αρφασαθαχαιοι ταρφαλλαιοι αρφασαιοι, αρχυαιοι βαβυλωνιοι σουσαναχαιοι δαυαιοι ελαμιται και οι καταλοιποι των εθνων ων απωκισεν ασσεναφαρ ο μεγας και τιμιος, και κατωκισεν αυτους εν πολεσι της σαμαρειας και το καταλοιπον περαν του ποταμου. αυτη η διαταγη της επιστολης, ης απεστειλαν προς αυτον. προς αρθασασθα βασιλεα οι παιδες σου ανδρες περαν του ποταμου. γνωστον εστω τω βασιλει, οτι οι ιουδαιοι αναβαντες απο σου προς ημας ηλθον εις ιερουσαλημ την πολιν την αποστατιν και πονηραν, ην οικοδομουσι, και τα τειχη αυτης κατηρτισμενα εισι, και θεμελιους αυτης ανυψωσαν. νυν ουν γνωστον εστω τω βασιλει, οτι εαν η πολις εκεινη ανοικοδομηθη, και τα τειχη αυτης καταρτισθωσι, φορων πραξις ουκ εσονται σοι, και τουτο βασιλεις κακοποιει. και ουν ασχημοσυνην βασιλεως ουκ εξεστιν ημιν ιδειν. δια τουτο επεμψαμεν και εγνωρισαμεν τω βασιλει, ινα επισκεψη εν βιβλω υπομνηματισμου των πατερων σου, και ευρησεις εν τω βιβλω των μνημοσυνων, και γνωση οτι η πολις εκεινη πολις αποστατις, και κακοποιουσα βασιλεις και χωρας, και φυγαδειαι δουλων γινονται εν μεσω αυτης απο χρονων αιωνος, δια τουτο η πολις αυτη ηρημωθη. γνωριζομεν ουν ημεις τω βασιλει, οτι εαν η πολις εκεινη οικοδομηθη και τα τειχη αυτης καταρτισθη, ουκ εσται σοι ειρηνη. ταυτα μερος εν τω περαν του ποταμου ουκ εσται σοι. τον λογον ον απεστειλεν ο βασιλευς προς ρεουμ βεελτεεμ και σαμψα γραμματεα και τους καταλοιπους συνδουλους αυτων τους οικουντας εν σαμαρεια και τους καταλοιπους περαν του ποταμου ειρηνην.

Reum beeltheem & samsai scriba scripserunt epistolam vnam de hierusalem artaxerxi regi huiuscemodi. Reum beeltheem & samsai scriba & reliqui cõsiliatores eorum, dynei & apharsathei: therphalei: arphasei: herchuei: babylonii: susannachei: dyei: & elamite: & ceteri de gentibus quas transtulit asennaphar magnus & gloriosus: & habitare eas fecit in ciuitatibus samarie: & in reliquis regionibus trans flumen in pace. Hoc est exemplar epistole quam miserunt ad eum. Artaxerxi regi serui tui viri qui sunt trans flumen salutem dicunt. Notum sit regi: quia iudei qui ascenderunt a te ad nos venerunt in hierusalem ciuitatem rebellem & pessimam: quam edificant extruentes muros eius & parietes componentes. Nunc igitur notum sit regi: quia si ciuitas illa edificata fuerit: & muri eius instaurati: tributum & vectigal & annuos reddit non dabunt: & vsque ad reges hec noxa peruenit. Nos autem memores salis quod in palatio comedimus: & quia lesiones regis videre nephas ducimus: idcirco misimus & nunciauimus regi vt recenseas in libris historiarum patrum tuorum: & inuenies scriptum in commentariis: & scies quoniam vrbs illa vrbs rebellis est: & nocens regibus & prouinciis: & bella concitantur in ea ex diebus antiquis: quamobrem & ciuitas illa destructa est. Nunciamus nos regi: quoniam si ciuitas illa edificata fuerit & muri ipsius instaurati: possessionem trans flumen non habebis. Verbum misit rex ad reum beeltheem & samsai scribam: & ad reliquos qui erant in cõsilio eorum habitatores samarie & ceteris trans flumen salutem dicens

ארמית: רחום בעל טעם ושמשי ספרא כתבו אגרה חדה על ירושלם לארתחששתא מלכא כנמא: אדין רחום בעל טעם ושמשי ספרא ושאר כנותהון דיניא ואפרסתכיא טרפליא אפרסיא ארכויא בבליא שושנכיא דהוא עלמיא: ושאר אמיא די הגלי אסנפר רבא ויקירא והותב המו בקריה די שמרין ושאר עבר נהרה וכענת: דנה פרשגן אגרתא די שלחו עלוהי על ארתחששתא מלכא עבדיך אנש עבר נהרה וכענת: ידיע להוא למלכא די יהודיא די סלקו מן לותך עלינא אתו לירושלם קריתא מרדתא ובאישתא בנין ושוריא שכללו ואשיא יחיטו: כען ידיע להוא למלכא די הן קריתא דך תתבנא ושוריא ישתכללון מנדה בלו והלך לא ינתנון ואפתם מלכים תהנזק: כען כל קבל די מלח היכלא מלחנא וערות מלכא לא אריך לנא למחזא על דנה שלחנא והודענא למלכא: די יבקר בספר דכרניא די אבהתך ותהשכח בספר דכרניא ותנדע די קריתא דך קריא מרדא ומהנזקת מלכין ומדנן ואשתדור עבדין בגוה מן יומת עלמא על דנה קריתא דך החרבת: מהודעין אנחנה למלכא די הן קריתא דך תתבנא ושוריה ישתכללון לקבל דנה חלק בעבר נהרא לא איתי לך: פתגמא שלח מלכא על רחום בעל טעם ושמשי ספרא ושאר כנותהון די יתבין בשמרין ושאר עבר נהרה שלם

ובעת: נשתונא די שלחתון עלינא
מפרש קרי קדמי: ומני שים טעם
ובקרו והשכחו די קריתא דך מן
יומת עלמא על מלכין מתנשאה
ומרד ואשתדור מתעבד בה: ומלכין
תקיפין הוו על ירושלם ושליטין
בכל עבר נהרה ומדה בלו והלך
מתיהב להון: כען שימו טעם
לבטלא גבריא אלך וקריתא דך
לא תתבנא עד מני טעמא יתשם:
וזהירין הוו שלו למעבד על דנה
למה ישגא חבלא להנזקת מלכין:
אדין מן די פרשגן נשתונא די
ארתחשסתא מלכא קרי קדם רחום
ושמשי ספרא וכנותהון אזלו
בבהילו לירושלם על יהודיא
ובטלו המו באדרע וחיל: באדין
בטלת עבידת בית אלהא די
בירושלם והות בטלא עד שנת
תרתין למלכות דריוש מלך פרס:

Cap. v.

והתנבי חגי נביאה
וזכריה בר עדוא נביאיא על יהודיא
די ביהוד ובירושלם בשם אלה
ישראל עליהון: באדין קמו זרבבל
בר שאלתיאל וישוע בר יוצדק
ושריו למבנא בית אלהא די
בירושלם ועמהון נביאיא די
אלהא מסעדין להון: בה זמנא
אתה עליהון תתני פחת עבר נהרה
ושתר בוזני וכנותהון וכן אמרין
להם מן שם לכם טעם ביתא דנה
לבנא ואשרנא דנה לשכללה:
אדין כנמא אמרנא להם מן אנון
שמהת גבריא די דנה בנינא בנין:
ועין אלההם הות על שבי יהודיא
ולא בטלו המו עד טעמא לדריוש

כען · פרש קרא · שום שכח · קרה · נשא · עבד · תקף הוה · שלט · יהב · אלה · כנע שום · זהר שלה · עבד שגא · נזק · הוה · בטל דרע · הוה שנה · נבא · קום · שרה בנה · סעד · פחה · שום · בנה · שור · בנה · הוה שוב

et pacem. Accusationē
quam misistis ad nos
manifeste lecta est corā
me & a me preceptū est
& recēsuerūt: inuenerūt
qꝫ quoniā ciuitas illa a
diebus antiquis aduer-
sum reges rebellat
& seditiones & prelia cō
citātur in ea. Nā & reges
fortissimi fuerūt in hie-
rusalē: qui & dn̄ati sunt
oī regioni q̄ trās fluuiū
est. Tributū qꝫ & vecti-
gal & reddit9 accipiebāt.
Nūc ergo audite sñiam.
Prohibeatis viros illos
vt vrbs illa
nō edificetur donec si
forte a me iussum fuerit.
Videte ne negligenter
hoc ipleatis & paulatim
crescat malum contra
reges.
Itaqꝫ exemplum edicti
artaxerxis regis lectum
est coram reum
& samsai scriba & con-
siliariis eorū. Et abierūt
festini in hierusalem ad
iudeos:
& prohibuerunt eos in
brachio & robore. Tūc
intermissum est opus
dei
in hierusalem: & non fie
bat vsqꝫ ad annum
scd̄m regni darii regis
persarum. 5.

PRophetauerunt au-
tem aggeus ppheta
& zacharias filius addo
prophetātes ad iudeos
qui erāt ī iuda & hieru-
salem: in nomine dei
israel. Tunc surrexerūt
zorobabel
filius salathiel & iosue fi
lius iosedech
& ceperunt edificare tē-
plum dei
in hierusalem: & cū eis
prophete
dei adiuuātes eos. In
ipso autem tempore
venit ad eos thantānai
q erat dux trans flumen
& starbuzanai & consilia
rii eorum: sicqꝫ dixerūt
eis. Quis dedit vobis
cōsilium vt domū hanc
edificaretis & muros ei9
instauretis? Ad quod
respondimus eis que
essent
nomina hominū aucto
rum edificationis illius.
Oculus autē dei eorū fa
ctus ē sup senes iudeoꝝ:
& nō potuerūt inhibere
eos. Placuitqꝫ vt res ad

τ ait: tabellarius quē misistis ad nos vocat
καὶ φησὶν, ὁ φορολόγος ὃν ἀπεστείλατε πρὸς ἡμᾶς ἐκλή-
est corā me: τ a me posita ē sñia τ cōsi
θη ἔμπροσθεν ἐμοῦ, καὶ παρ' ἐμοῦ ἐτέθη γνώμη καὶ ἐπε-
derauerūt τ inuētū ē φ ciuitas illa a diebus anti
σκέψαντο καὶ εὑρέθη ὅτι ἡ πόλις ἐκείνη ἀφ' ἡμερῶν αἰῶ-
quis aduers9 reges attollitur: τ rebelliones τ profu
νος ἐπὶ βασιλεῖς ἐπαίρεται, καὶ ἀποστάσεις καὶ φυγά-
gia fiunt in ipsa τ reges fortes fuerūt in
δες γίνονται ἐν αὐτῇ καὶ βασιλεῖς ἰσχυροὶ ἐγένοντο ἐπὶ
hierusalē dominātes omni quod trans
τῆς ἱερουσαλὴμ ἐπικρατοῦντες παντὸς τοῦ πέραν τοῦ
fluuiū. τ tributa exactionesqꝫ τ vectigalia dan-
ποταμοῦ. καὶ φόροι πράξεις τε καὶ συντελέσματα δίδον-
tur eis. τ nūc ponite sñiam: vt phibeatis vi-
ται αὐτοῖς. καὶ νῦν θέτε γνώμην, καταργῆσαι τοὺς ἄν-
ros illos: τ ciuitas illa nō edificabitur
δρας ἐκείνους, καὶ ἡ πόλις ἐκείνη οὐκ οἰκοδομηθήσεται
amplius. p me positū est edictū τ attendite ne
ἔτι. διὰ ἐμοῦ ἐξετέθη τὸ δόγμα καὶ προσέχετε τοῦ μὴ
faciatis deceptionē circa hoc. ne forte multiplicet
ποιῆσαι παράλογον περὶ τούτου. μή ποτε πληθυνθῇ
interitus in maleficiū regibus: tūc tabella
ἀφανισμὸς εἰς κακοποίησιν βασιλεῦσι. τότε ὁ φορολό-
rius arthasastha regis legit corā reum
γος τοῦ ἀρθασασθὰ βασιλέως ἀνέγνω ἐνώπιον ῥεοὺμ
beltēē τ sampsa scriba τ conseruis su-
βεελτεὲμ καὶ σαμψὰ γραμματέως καὶ συνδούλων ἑαυ-
is. τ abierūt festinant in hierusalē τ in iu
τῶν. καὶ ἐπορεύθησαν σπουδῇ εἰς ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν ἰού-
da: τ impedierūt eos in equis τ exercitu.
δα, καὶ κατήργησαν αὐτοὺς ἐν ἵπποις καὶ δυνάμει.
tūc quieuit opus dom9 dei qd̄ in hierusa
τότε ἤργησε τὸ ἔργον οἴκου τοῦ θεοῦ τὸ ἐν ἱερουσα-
lē. τ erat desceus vsqꝫ ad secundū annū re-
λήμ. καὶ ἦν ἀργοῦν ἕως δευτέρου ἔτους τῆς βασι-
gni darij regis persarum.
λείας δαρείου βασιλέως περσῶν. Ca. 5.

ET prophetauit aggeus propheta τ za-
Καὶ προεφήτευσεν ἀγγαῖος ὁ προφήτης καὶ ζα-
charias filius addo prophetiā ad iudeos
χαρίας ὁ τοῦ ἀδδὼ προφητείαν ἐπὶ τοὺς ἰουδαίους
qui in iuda τ in hierusalē in nomine dei
τοὺς ἐν ἰούδα καὶ ἐν ἱερουσαλὴμ ἐν ὀνόματι θεοῦ
israel sup ipos: tūc surrexerūt zorobabel fili9
ἰσραὴλ ἐπ' αὐτούς. τότε ἀνέστησαν ζοροβαβὲλ ὁ τοῦ
salathiel τ iesue fili9 iosedec: τ ceperūt edifi-
σαλαθιὴλ καὶ ἰησοῦς υἱὸς ἰωσεδέκ, καὶ ἤρξαντο οἰκοδο-
care domū dei que in hierusalē. τ
μῆσαι τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ τὸν ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ
cū eis prophete dei adiuuātes eos.
μετ' αὐτῶν οἱ προφῆται τοῦ θεοῦ βοηθοῦντες αὐτοῖς.
in ipso tēpore venit ad eos thaththanai dux
ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ ἦλθεν ἐπ' αὐτοὺς θαθθαναὶ ἔπαρ-
trans flumē: τ sathrabuzanes τ
χος πέραν τοῦ ποταμοῦ, καὶ σαθραβουζάνης καὶ οἱ
conserui eoꝝ τ talia dixit eis: qs posu
σύνδουλοι αὐτῶν καὶ τοιάδε εἶπεν αὐτοῖς, τίς ἔθη-
it vobis cōsiliū vt edificaretis domū hanc:
κεν ὑμῖν γνώμην τοῦ οἰκοδομῆσαι τὸν οἶκον τοῦτον,
τ impēsam hanc prepararetis? tūc hec
καὶ τὴν χορηγίαν ταύτην καταρτίσασθαι; τότε ταῦ-
dixerūt eis: que sūt nomina viroꝝ
τα εἴπον αὐτοῖς, τίνα ἐστὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἀνδρῶν
qui hanc ciuitatē edificant? τ ocu-
τῶν ταύτην τὴν πόλιν οἰκοδομούντων; καὶ οἱ ὀφθαλ-
li dei facti sūt sup captiuitatē iuda
μοὶ τοῦ θεοῦ ἐγένοντο ἐπὶ τὴν αἰχμαλωσίαν ἰούδα
τ nō inhibuerūt eos donec sñia ad dariū
καὶ οὐ κατήργησαν αὐτοὺς ἕως γνώμη τῷ δαρείῳ

---

velata fuit. τ tūc [illegible] tabellario de hoc.
ἀπηνέχθη. καὶ τότε [illegible] φορολόγῳ περὶ τούτου.
exēplar epistole [illegible] misit thaththanai dux re
διασάφησις ἐπιστολῆς [illegible] ἀπέστειλε θαθθαναὶ ὁ ἔπαρ-
gionis q̄ trās [illegible] τ sathrabuzanes τ
χος τοῦ πέραν τοῦ ποτα[illegible] καὶ σαθραβουζάνης καὶ
conserui eoꝝ aphasar[illegible] qui in eo qd̄ trās
οἱ σύνδουλοι αὐτῶν ἀφασαρχαῖοι οἱ ἐν τῷ πέραν τοῦ
flumē: dario regi verba miserūt
ποταμοῦ, δαρείῳ τῷ βασιλεῖ ῥήματα ἀπέστειλαν
ad eū: τ hec scripta sunt in eo. dario
πρὸς αὐτόν, καὶ τάδε γέγραπται ἐν αὐτῷ. δαρείῳ
regi pax omnis. notū sit regi:
τῷ βασιλεῖ εἰρήνη πᾶσα. γνωστὸν ἔστω τῷ βασιλεῖ,
φ iuimus in iudeā puinciā ad domū
ὅτι ἐπορεύθημεν εἰς τὴν ἰουδαίαν χώραν εἰς οἶκον τοῦ
dei magni: τ ipsa edificat in la
θεοῦ τοῦ μεγάλου, καὶ αὐτὸς οἰκοδομεῖται ἐν τοῖς λί-
pidib9 electis τ ligna ponunt in parietibus τ
θοις ἐκλεκτοῖς καὶ ξύλα ἐντίθεται ἐν τοῖς τοίχοις καὶ
opus illud dexterū fit: τ psperat in
τὸ ἔργον ἐκεῖνο ἐπιδέξιον γίνεται, καὶ εὐοδοῦται ἐν ταῖς
manib9 eoꝝ. tūc interrogauim9 seniores
χερσὶν αὐτῶν. τότε ἠρωτήσαμεν τοὺς πρεσβυτέρους
illos: τ ita diximus eis: qs posuit vobis
ἐκείνους, καὶ οὕτως εἴπομεν αὐτοῖς, τίς ἔθηκεν ὑμῖν
sentētiā vt domū hāc edificaretis: τ impen
γνώμην τὸν οἶκον τοῦτον οἰκοδομῆσαι, καὶ τὴν χορηγί-
sam hāc pparaetis: τ nomina eoꝝ
αν ταύτην καταρτίσασθαι; καὶ τὰ ὀνόματα αὐτῶν
interrogauim9 ab eis vt notificarem9 tibi: vt scriberemus
ἠρωτήσαμεν αὐτοὺς τοῦ γνωρίσαι σοι, ὥστε γράψαι
tibi nomina viroꝝ principū eoꝝ.
σοι τὰ ὀνόματα τῶν ἀνδρῶν τῶν ἀρχόντων αὐτῶν.
τ tale verbū respōderunt nobis dicētes: nos
καὶ τοιοῦτον ῥῆμα ἀπεκρίθησαν ἡμῖν λέγοντες, ἡμεῖς
sumus serui dei celi τ terre: τ
ἐσμὲν δοῦλοι τοῦ θεοῦ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, καὶ
edificamus domū q̄ fuit edificata ante hoc
οἰκοδομοῦμεν τὸν οἶκον ὃς ἦν ᾠκοδομημένος πρὸ τούτου
ānos multos: τ rex israel magnus edifica
ἔτη πολλά, καὶ βασιλεὺς τοῦ ἰσραὴλ μέγας ᾠκοδό-
uerat eā: τ perfecit eā ipsis. ex quo
μησεν αὐτόν, καὶ κατηρτίσατο αὐτὸν αὐτοῖς. ἀφ' ὅτου
aūt ad iracūdiā cōcitauerūt patres nostri deū ce-
δὲ παρώργισαν οἱ πατέρες ἡμῶν τὸν θεὸν τοῦ οὐ-
li: tradidit eos in manus nabuchodonosor
ρανοῦ, ἔδωκεν αὐτοὺς εἰς χεῖρας ναβουχοδονόσορ
regis babylonis chaldei: τ domū
βασιλέως βαβυλῶνος τοῦ χαλδαίου, καὶ τὸν οἶκον
hāc destruxit: τ pplm trāstulit in ba-
τοῦτον κατέλυσε, καὶ τὸν λαὸν ἀπῴκισεν εἰς βα-
bylonē. sed in āno primo cyri re-
βυλῶνα. ἀλλ' ἐν τῷ ἔτει τῷ πρώτῳ κύρου τοῦ βα-
gis babyloniorū cyrus rex posuit sen
σιλέως τῶν βαβυλωνίων κύρος ὁ βασιλεὺς ἔθετο γνώ-
tētiā vt domus dei hec edificaret. τ
μην τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ τοῦτον οἰκοδομηθῆναι. καὶ τὰ
vasa domus dei aurea τ argētea q̄ na
σκεύη τοῦ οἴκου τοῦ θεοῦ τὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ ἃ να-
buchodonosor extulerat de domo que in hieru
βουχοδονόσορ ἐξήνεγκεν ἀπὸ τοῦ οἴκου τοῦ ἐν ἱερου-
salē: τ asportauerat ea in tēplū regis
σαλήμ, καὶ ἐπήνεγκεν αὐτὰ εἰς τὸν ναὸν τοῦ βασιλέ-
qd̄ in babylone: abstulit ea cyrus rex
ως τὸν ἐν βαβυλῶνι, ἐξήνεγκεν αὐτὰ κύρος ὁ βα-
a tēplo qd̄ in babylone: τ dedit ea
σιλεὺς ἀπὸ ναοῦ τοῦ ἐν βαβυλῶνι, καὶ ἔδωκεν αὐ-
sasabasar thesauri custodi q̄ sup
τὰ τῷ σασαβασὰρ τῷ θησαυροφύλακι τῷ ἐπὶ τοῦ
thesaurū. τ dixit ei: hec vasa tolle
θησαυροῦ. καὶ εἶπεν αὐτῷ, ταῦτα τὰ σκεύη λάβε

darium referretur: & tunc
satisfaceret aduersus ac
cusationē illam. Exem-
plar epistole quā misit
thantānai dux regionis
trans flumē & starbuzā
nai & consiliatores eius
apharsathei q erāt trās
flumen: ad darium re-
gem. Sermo quem
miserant ei sic scriptus
erat.
dario regi pax omnis.
Notum sit regi isse nos
ad iudeam prouinciam
ad domum dei magni
que edificatur lapide ī-
polito: & ligna ponūtur
in pietib9: opusqꝫ illud
diligenter
extruitur & crescit in
manibus eorum.
Interrogauimus ergo se
nes illos: & ita diximus
eis. Quis dedit vobis
potestatē vt domū hāc
edificaretis: & muros
hos instauraretis?
Sed & nomina eoꝝ que
siuimus ab eis
vt nūciaremus tibi: scri
psimusqꝫ noia eorū viro
rū q sunt pricipes in eis.
Huiuscemodi āt smonē
rn̄derūt nobis: dicētes.
Nos sumus serui
dei celi & terre. & edifi-
camus templum
quod erat extructū an-
te hos
annos multo: quodqꝫ
rex israel
magnus edificauerat &
extruxerat. Postq̄ autē
ad iracundiā puocauerūt
patres nostri deum celi:
tradidit eos in manus
nabuchodonosor regis
babylonis chaldei: do-
mū quoqꝫ hāc destruxit
& pplm eius trāstulit in
babylonē. Anno autē
primo cyri regis: cyrus
rex babylonis pposuit
edictum vt domus dei
edificaretur. Nam & vasa
templi dei
aurea & argentea que
nabuchodonosor
tulerat de teplo quod
erat in hiersm: & asporta
uerat ea in templū ba-
bylonis: protulit
cyrus rex de teplo ba-
bylonis
& data sunt sasabasar
vocabulo: quē & pric-
pem cōstituit: dixitqꝫ ei.
Hec vasa tolle

יהך ואדין יתיבון נשתונא על
דנה: פרשגן אגרתא די שלח
תתני פחת עבר נהרה ושתר בוזני
וכנותה אפרסכיא די בעבר
נהרה על דריוש מלכא: פתגמא
שלחו עלוהי וכדנה כתיב בגוה
לדריוש מלכא שלמא כלא:
ידיע להוא למלכא די אזלנא
ליהוד מדינתא לבית אלהא רבא
והוא מתבנא אבן גלל ואע מתשם
בכתליא ועבידתא דך אספרנא
מתעבדא ומצלח בידהם: אדין
שאלנא לשביא אלך כנמא אמרנא
להם מן שם לכם טעם ביתא דנא
למבניה ואשרנא דנה לשכללה:
ואף שמהתהם שאלנא להם
להודעותך די נכתב שום גבריא די
בראשיהם: וכנמא פתגמא התיבונא
למאמר אנחנא המו עבדוהי די
אלה שמיא וארעא ובנין ביתא
די הוא בנה מן קדמת דנא
שנין שגיאן ומלך לישראל
רב בנהי ושכללה: להן מן די
הרגזו אבהתנא לאלה שמיא
יהב המו ביד נבוכדנצר מלך
בבל כסדאה וביתה דנה סתרה
ועמה הגלי לבבל: ברם בשנת
חדה לכורש מלכא די בבל כורש
מלכא שם טעם בית אלהא דנה
לבנא: ואף מאניא די בית אלהא
די דהבא וכספא די נבוכדנצר
הנפק מן היכלא די בירושלם והיבל
המו להיכלא די בבל הנפק המו
כורש מלכא מן היכלא די בבל
ויהיבו לששבצר שמה די פחה
שמה: ואמר לה אלה מאניא שא

תוב · כתב · ידע · מדן רבב · בנה שום · עבד צלח · שוב אלה · שום · בנה שור · ידע · תוב · אמר · בנה · הוה · שנא שגא · רגז · גלה שנה · בנה · נפק יבל · יבל · יהב פחה · שום אמר · נשא

et vade: & pone ea in tē plo quod est in hierusalē & domus dei edificetur in loco suo. Tunc itaqȝ sasabasar ille venit: & posuit fundamē ta templi dei in hierusa lem: & ex eo tpe vsqȝ nūc edifica tur & necdū cōpletū est. Nunc ergo si videtur re gi bonum recenseat in bibliotheca regis que est in babylone: vtrum nam a cyro rege iussum fuerit vt edificaretur domus dei in hierusalē: & volunta tem regis super hoc remittat ad nos.

6.

Tunc darius rex precepit & recensuerūt in bibliotheca librorū qui erant repositi in ba bylone: & inuentum est in egba thanis quod est castrum in medena puincia: vo lumē vnū talisqȝ scriptus erat in eo cōmentarius. Anno primo cyri regis: cyrus rex decre uit vt domus dei edificaretur q̄ ē i hierl'z: in loco vbi imolant ho stias: & vt ponāt fūdamē ta supportātia. altitudinē cubitorū sexaginta: & la titudinē cubitorū sexagi ta: ordines de lapidibus ipolitis tres: & sic ordies de lignis nouis. Sum ptus aūt de domo regis dabuntur. Sed & vasa templi dei aurea & argentea que nabuchodonosor tulerat de templo hieru salem: & attulerat ea in babylo nem: reddātur & referā tur in templum hierusa lem: in locum suum que & posita sint in templo dei. Nūc ergo thantānai dux regionis q̄ est trans flumē & starbuzānai & cōsiliarii vr̄i apharsathei q estis trās flumē: pcul recedite ab illis: dimit tite fieri templum dei illud a duce iudeorū & a senioribus eorum: & domus dei illa edifice tur in loco suo. Sed & a me pceptū est qd oporteat

fieri a presbyteris iude orum illis: vt edificetur domus dei scilicet vt de arca regis. i. de tributis q̄ dā tur de regione trans flu men: studiose sumptus dentur viris illis ne ipediatur opus. Quod si necesse fuerit & vitulos & agnos & hedos in holocaustum deo celi: frumentū sal vinum & oleū s̄m ritum sacer dotū q sunt in hierusalē: detur eis per singulos dies ne sit in aliquo querimonia: & offerant oblationes deo celi: orentqȝ pro vita regis & filiorū ei9. A me ergo positū ē decretū vt ois homo qui hanc muta uerit iussionem: tollatur lignū de domo ipi9: & erigatur & cōfiga tur in eo: domus aūt ei9 publicetur. Deus autem qui habita re fecit nomen suum ibi: dissipet oīa regna & populū qui extenderit manū suam vt repugnet & dissipet domum dei: illam que est in hieru salem. Ego darius statui decretum: quod studiose implere volo. Igitur thantānai dux re gionis trās flumē & star buzānai & cōsiliarii eius secundū quod pceperat darius rex sic diligen ter executi sunt. Seniores āt iudeorū edi ficabāt & pspabātur iux ta pphetiā aggei pphete & zacharie filii addo. & edificauerūt & cōstruxe runt iubente deo israel: & iubente cyro & dario & artaxerxe regibus persarū. Et cō pleuerūt domū dei istā vsqȝ ad diem tertiū mē sis adar qui est annus sextus regni da rii regis. Fecerunt autem filii is rael sacerdotes & leuite & reliq filiorū trāsmigra tiōis dedicationē dom9 dei in gaudio & obtule rūt in dedicatione dom9 dei vitulos centum: ari etes ducentos: agnos qua dringentos: hircos caprarum pro peccato totius israel

תרי עשר למנין שבטי ישראל׃ והקימו כהניא בפלגתהון ולויא במחלקתהון על עבידת אלהא די בירושלם ככתב ספר משה׃ ויעשו בני הגולה את הפסח בארבעה עשר לחדש הראשון׃ כי הטהרו הכהנים והלוים כאחד כלם טהורים וישחטו הפסח לכל בני הגולה ולאחיהם הכהנים ולהם׃ ויאכלו בני ישראל השבים מהגולה וכל הנבדל מטמאת גוי הארץ אלהם לדרש ליהוה אלהי ישראל׃ ויעשו חג מצות שבעת ימים בשמחה כי שמחם יהוה והסב לב מלך אשור עליהם לחזק ידיהם במלאכת בית האלהים אלהי ישראל׃

Cap. vij. ואחר הדברים האלה במלכות ארתחשסתא מלך פרס עזרא בן שריה בן עזריה בן חלקיה׃ בן שלום בן צדוק בן אחיטוב׃ בן אמריה בן עזריה בן מריות׃ בן זרחיה בן עזי בן בקי׃ בן אבישוע בן פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן הראש׃ הוא עזרא עלה מבבל והוא ספר מהיר בתורת משה אשר נתן יהוה אלהי ישראל ויתן לו המלך כיד יהוה אלהיו עליו כל בקשתו׃ ויעלו מבני ישראל ומן הכהנים והלוים והמשררים והשערים והנתינים אל ירושלם בשנת שבע לארתחשסתא המלך׃ ויבא ירושלם בחדש החמישי היא שנת השביעית למלך׃ כי באחד לחדש הראשון הוא יסד המעלה מבבל ובאחד לחדש החמישי בא אל ירושלם כיד אלהיו הטובה עליו׃

duodecim iuxta numerum tribuum israel. Et statuerūt sacerdotes in ordinibus suis & leuitas in vicibus suis sup opera dei in hierusalē: sicut scriptū est in libro moysi. Fecerūt aūt filii transmigrationis pasca quartadecima die mensis primi. Purificati enim fuerant sacerdotes & leuite quasi vnus: omnes mundi ad īmolandū pasca vniuersis filiis trāsmigratiōis & fratribus suis sacerdotibus: & sibi. Et comederūt filii israel qui reuersi fuerant de trāsmigratione & oēs q se sepauerāt a coinquinatione gētiū terre ad eos vt quererēt dnm deum israel. Et fecerunt solēnitatem azymorū septē dieb9 in leticia: qm letificauerat eos dns: & conuerterat cor regis assur ad eos: vt adiuuaret manus eorum in opere domus domini dei israel. 7.

Post hec autem verba in regno artaxerxis regis persarum: esdras filius saraie filii azarie: filii helchie. filii sellum: filii sadoch: filii achitob filii amarie: filii azarie: filii maraioth: filii zarie: filii ozi: filii bocci: filii abisue: filii phinees: filii eleazar filii aaron sacerdotis ab initio. Ipse esdras ascendit de babylone: & ipse scriba velox in lege moysi quam dominus deus dedit israel. Et dedit ei rex secūdum manū domini dei eius super eum oēm petitionē ei9: & ascēderūt de filiis isrl & de filiis sacerdotū & de filiis leuitarū & de cantorib9 & de ianitorib9 & de nathineis: in hierusalē anno septimo artaxerxis regis: & venerūt in hierusalem mense quinto: ipse est annus septimus regis. Quia in prio die mensis primi cepit ascēdere de babylone: & ī primo die mensis quinti venit in hierusalē iuxta manū dei sui bonam super se.

δώδεκα εἰς ἀριθμὸν φυλῶν Ἰσραήλ. καὶ ἔστησαν τοὺς ἱερεῖς ἐν διαιρέσεσιν αὐτῶν καὶ τοὺς λευίτας ἐν μερισμοῖς αὐτῶν, ἐπὶ δουλείας οἴκου τοῦ θεοῦ τοῦ ἐν Ἱερουσαλήμ, κατὰ τὴν γραφὴν βιβλίου Μωυσῆ. καὶ ἐποίησαν οἱ υἱοὶ τῆς ἀποικίας τὸ πάσχα τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ τοῦ μηνὸς τοῦ πρώτου. ὅτι ἐκαθαρίσθησαν οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ λευῖται ὡς εἷς πάντες καθαροί. καὶ ἔσφαξαν τὸ πάσχα τοῖς πᾶσιν υἱοῖς τῆς ἀποικίας, καὶ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτῶν τοῖς ἱερεῦσι καὶ ἑαυτοῖς. καὶ ἔφαγον οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ τὸ πάσχα οἱ ἐξελθόντες ἀπὸ τῆς ἀποικίας, καὶ πᾶς ὁ χωριζόμενος τῆς ἀκαθαρσίας τῶν ἐθνῶν τῆς γῆς πρὸς αὐτούς, τοῦ ἐκζητῆσαι κύριον θεὸν Ἰσραήλ. καὶ ἐποίησαν τὴν ἑορτὴν τῶν ἀζύμων ἑπτὰ ἡμέρας ἐν εὐφροσύνῃ, ὅτι εὔφρανεν αὐτοὺς κύριος, καὶ ἐπέστρεψε καρδίαν βασιλέως Ἀσσοὺρ ἐπ᾽ αὐτοὺς κραταιῶσαι τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐν ἔργοις οἴκου τοῦ θεοῦ Ἰσραήλ. C. 7.

Καὶ μετὰ τὰ ῥήματα ταῦτα ἐν τῇ βασιλείᾳ Ἀρθασασθὰ βασιλέως Περσῶν, ἀνέβη Ἔσδρας υἱὸς Σαραίου, υἱοῦ Ἀζαρίου, υἱοῦ Χελκίου, υἱοῦ Σελλοὺμ, υἱοῦ Σαδώκ, υἱοῦ Ἀχιτώβ, υἱοῦ Ἀμαρίου, υἱοῦ Ἀζαρίου, υἱοῦ Μαριαὼθ, υἱοῦ Ζαραΐου, υἱοῦ Ὀζὶ, υἱοῦ Βοκκί, υἱοῦ Ἀβισουέ, υἱοῦ Φινεὲς, υἱοῦ Ἐλεαζάρ, υἱοῦ Ἀαρὼν τοῦ ἱερέως τοῦ πρώτου. αὐτὸς Ἔσδρας ἀνέβη ἐκ Βαβυλῶνος, καὶ αὐτὸς γραμματεὺς ταχὺς ἐν νόμῳ Μωυσῆ, ὃν ἔδωκε κύριος ὁ θεὸς Ἰσραήλ. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ὁ βασιλεύς, ὅτι χεὶρ κυρίου θεοῦ αὐτοῦ ἐπ᾽ αὐτὸν ἐν πᾶσιν οἷς ἐζήτει αὐτός. καὶ ἀνέβησαν ἀπὸ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ καὶ ἀπὸ τῶν ἱερέων καὶ ἀπὸ τῶν λευιτῶν, καὶ οἱ ᾄδοντες καὶ οἱ πυλωροὶ καὶ οἱ Ναθιναῖοι εἰς Ἱερουσαλὴμ ἐν ἔτει ἑβδόμῳ τῷ Ἀρθασασθὰ τῷ βασιλεῖ. καὶ ἦλθον εἰς Ἱερουσαλὴμ τῷ μηνὶ τῷ πέμπτῳ, τοῦτο τὸ ἔτος ἕβδομον τῷ βασιλεῖ, ὅτι ἐν μιᾷ τοῦ μηνὸς τοῦ πρώτου αὐτὸς ἐθεμελίωσε τὴν ἀνάβασιν τὴν ἀπὸ Βαβυλῶνος. ἐν δὲ τῇ πρώτῃ τοῦ μηνὸς τοῦ πέμπτου ἦλθον εἰς Ἱερουσαλήμ, ὅτι χεὶρ θεοῦ αὐτοῦ ἦν ἀγαθὴ ἐπ᾽ αὐτόν.

ὅτι Ἔσδρας ἡτοίμασε τὴν καρδίαν αὐτοῦ ζητῆσαι τὸν νόμον τοῦ κυρίου καὶ ποιεῖν καὶ διδάσκειν ἐν Ἰσραὴλ προστάγματα καὶ κρίματα. καὶ τοῦτο τὸ ἀντίγραφον τοῦ διατάγματος, οὗ ἔδωκεν Ἀρθασασθὰ ὁ βασιλεὺς τῷ Ἔσδρᾳ τῷ ἱερεῖ τῷ γραμματεῖ βιβλίου λόγων ἐντολῶν κυρίου καὶ προσταγμάτων αὐτοῦ ἐπὶ τὸν Ἰσραήλ. Ἀρθασασθὰ βασιλεὺς βασιλέων, Ἔσδρᾳ τῷ ἱερεῖ γραμματεῖ νόμου τοῦ θεοῦ τοῦ οὐρανοῦ τετέλεσται λόγος καὶ ἡ ἀπόκρισις. ἀπ᾽ ἐμοῦ ἐτέθη γνώμη, ὅτι πᾶς ὁ ἑκουσιαζόμενος ἐν βασιλείᾳ μου ἀπὸ λαοῦ Ἰσραὴλ καὶ ἱερέων καὶ λευιτῶν πορευθῆναι εἰς Ἱερουσαλήμ, μετὰ σοῦ πορευθήτω, καθότι ἀπὸ προσώπου τοῦ βασιλέως καὶ τῶν ἑπτὰ συμβούλων αὐτοῦ ἀπεστάλης ἐπισκέψασθαι ἐπὶ τὴν Ἰουδαίαν καὶ Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν νόμῳ θεοῦ αὐτῶν τῷ ἐν χειρί σου, ἀπενεγκεῖν καὶ εἰς οἶκον κυρίου ἀργύριον καὶ χρυσίον ὃ ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ σύμβουλοι ἑκουσιάσθησαν τῷ θεῷ τοῦ Ἰσραὴλ τῷ ἐν Ἱερουσαλὴμ κατοικοῦντι. καὶ πᾶν ἀργύριον καὶ χρυσίον ὅτι ἂν εὕρῃς ἐν πάσῃ χώρᾳ Βαβυλῶνος μετὰ ἑκουσιασμοῦ τοῦ λαοῦ, καὶ ἱερέων τῶν ἑκουσιαζομένων εἰς οἶκον τοῦ θεοῦ τὸν ἐν Ἱερουσαλήμ, καὶ πάντα προσπορευόμενον τοῦτον ἑτοίμως ἔνταξον ἐν βιβλίῳ τούτῳ μόσχους κριοὺς ἀμνούς, καὶ θυσίας αὐτῶν καὶ σπονδὰς αὐτῶν. καὶ προσοίσεις αὐτὰ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τοῦ οἴκου τοῦ θεοῦ ὑμῶν τοῦ ἐν Ἱερουσαλήμ. καὶ εἴ τι ἐπὶ σὲ καὶ τοὺς ἀδελφούς σου ἀγαθυνθῇ ἐν καταλοίπῳ τοῦ ἀργυρίου καὶ χρυσίου ποιῆσαι, ὡς ἀρεστὸν τῷ θεῷ ὑμῶν ποιήσατε. καὶ τὰ σκεύη τὰ διδόμενά σοι εἰς λειτουργίαν οἴκου θεοῦ, παράδος ἐνώπιον θεοῦ ἐν Ἱερουσαλήμ. καὶ τὸ κατάλοιπον χρείας οἴκου θεοῦ σου, ὃ ἂν φανῇ σοι δοῦναι, δώσεις ἀπὸ οἴκων γάζης βασιλέως. καὶ ἀπ᾽ ἐμοῦ. ἐγὼ Ἀρθασασθὰ βασιλεὺς ἔθηκα γνώμην πάσαις ταῖς γάζαις ταῖς ἐν πέραν τοῦ ποταμοῦ, ὅτι πᾶν ὃ ἂν αἰτήσῃ ὑμᾶς Ἔσδρας ὁ ἱερεὺς καὶ γραμματεὺς τοῦ θεοῦ τοῦ οὐρανοῦ, ἑτοίμως γινέσθω ἕως ἀργυρίου ταλάντων ἑκατόν,

Esdras aūt parauit cor suū vt inuestigaret legē domini: & faceret & doceret in israel pceptū & iudiciū. Hoc est aūt exēplar eple edicti: quod dedit rex artaxerxes esdre sacerdoti scribe erudito in smonib9 & in preceptis dni & ceri moniis eius in israel. Artaxerxes rex regū: esdre sacerdoti scribe legis dei celi doctissimo: salutem. A me decretum est: vt cuicūq placuerit in regno meo de populo israel & de sacerdotibus eius & de leuitis ire in hierusalem tecum vadat. A facie enim regis & septem consiliatorum eius missus es vt visites iudeam & hierusalem in lege dei tui que est in manu tua: et vt feras argentū & aurum quod rex & consiliatores eius sponte obtulerunt deo israel cuius in hierusalē tabernaculū est. Et omē argētū & aurū qdcūq inueneris in vniuersa puincia babylonis & ppls offerre voluerit & de sacerdotib9 q spōte obtulerint domui dei sui q ē in hierusalē: libere accipe: & studiose eme de hac pecunia vitulos: arietes: agnos & sacrificia & libamina eorum: & offer ea super altare templi dei vestri quod est in hierusalem. Sed & si quid tibi & fratribus tuis placuerit de reliq argento & auro vt faciatis: iuxta voluntatem dei vestri facite. Vasa quoq que dantur tibi in ministeriū domus dei tui: trade in conspectu dei in hierusalē. Sed & cetera qbus opus fuerit in domū dei tui qtūcūq necesse est vt expendas dabis de thesauro & de fisco regis: & a me. Ego artaxerxes rex statui atq decreui oībus custodib9 arce publice q sūt trās flumē vt quodcūq petierit a vobis esdras sacerdos scriba legis dei celi absq mora detis vsq ad argenti talenta centum:

כי עזרא הכין לבבו לדרוש את תורת יהוה ולעשת וללמד בישראל חק ומשפט׃ וזה פרשגן הנשתון אשר נתן המלך ארתחשסתא לעזרא הכהן הספר ספר דברי מצות יהוה וחקיו על ישראל׃ ארתחשסתא מלך מלכיא לעזרא כהנא ספר דתא די אלה שמיא גמיר וכענת׃ מני שים טעם די כל מתנדב במלכותי מן עמא ישראל וכהנוהי ולויא למהך לירושלם עמך יהך׃ כל קבל די מן קדם מלכא ושבעת יעטהי שליח לבקרא על יהוד ולירושלם בדת אלהך די בידך׃ ולהיבלה כסף ודהב די מלכא ויעטוהי התנדבו לאלה ישראל די בירושלם משכנה׃ וכל כסף ודהב די תהשכח בכל מדינת בבל עם התנדבות עמא וכהניא מתנדבין לבית אלההם די בירושלם׃ כל קבל דנה אספרנא תקנא בכספא דנה תורין דכרין אמרין ומנחתהון ונסכיהון ותקרב המו על מדבחה די בית אלהכם די בירושלם׃ ומה די עליך ועל אחך ייטב בשאר כספא ודהבה למעבד כרעות אלהכם תעבדון׃ ומאניא די מתיהבין לך לפלחן בית אלהך השלם קדם אלה ירושלם׃ ושאר חשחות בית אלהך די יפל לך למנתן תנתן מן בית גנזי מלכא׃ ומני אנה ארתחשסתא מלכא שים טעם לכל גזבריא די בעבר נהרה די כל די ישאלנכון עזרא כהנא ספר דתא די אלה שמיא אספרנא יתעבד׃ עד כסף ככרין מאה

ועד חנטין כורין מאה ועד חמר
בתין מאה ועד בתין משח מאה
ומלח די לא כתב׃ כל די מן טעם
אלה שמיא יתעבד אדרזדא
לבית אלה שמיא די למה להוא
קצף על מלכות מלכא ובנוהי׃ ולכם
מהודעין די כל כהניא ולויא זמריא
תרעיא נתיניא ופלחי בית אלהא
דנה מנדה בלו והלך לא שליט
למרמא עליהם׃ ואנת עזרא
כחכמת אלהך די בידך מני שפטין
ודינין די להון דאנין לכל עמה
די בעבר נהרא לכל ידעי דתי
אלהך ודי לא ידע תהודעון׃ וכל
די לא להוא עבד דתא די אלהך
ודתא די מלכא אספרנא דינה
להוא מתעבד מנה הן למות הן
לשרשו הן לענש נכסין ולאסורין׃
ברוך יהוה אלהי אבתינו אשר
נתן כזאת בלב המלך לפאר את
בית יהוה אשר בירושלם׃ ועלי
הטה חסד לפני המלך ויועציו ולכל
שרי המלך הגברים ואני התחזקתי
כיד יהוה אלהי עלי ואקבצה
מישראל ראשים לעלות עמי׃

Cap.viij. ואלה ראשי אבתיהם
והתיחשם העלים עמי במלכות
ארתחשסתא המלך מבבל׃ מבני
פינחס גרשם מבני איתמר דניאל
מבני דויד חטוש׃ מבני שכניה
מבני פרעש זכריה ועמו התיחש
לזכרים מאה וחמשים׃ מבני פחת
מואב אליהועיני בן זרחיה ועמו
מאתים הזכרים׃ מבני שכניה בן
יחזיאל ועמו שלש מאות הזכרים׃
ומבני עדין עבד בן יונתן ועמו

(Margin: היה · ידע · נתן · שלט · רמה · מנה · דון · עבד · אסר · ברך · נטה · כנה · יעץ · שור · חזק · קבץ · עלה · יחס · מאה)

et vſq ad frumenti choros centū: & vſq ad vini bathos centum: & vſq ad bathos olei centum: ſal vero abſq menſura. Omne quod ad ritū dei celi pertinet: tribuatur diligenter in domo dei celi: ne forte iraſcatur cōtra regnum regis & filiorꝫ eius. Vobis quoq notū facim9 de vniuerſis ſacerdotib9 & leuitis & cantorib9 & ianitorib9 nathineis & miniſtris domus dei hui9 vt vectigal & tributū & ānonas nō habeatis poteſtatē imponēdi ſuper eos. Tu aūt eſdra ſm ſapiētiā dei tui q̄ eſt in mānu tua: cōſtitue iudices & preſides: vt iudicent omni populo q eſt trans flumē: his videlicet qui nouerūt legē dei tui: ſed & imperitos docete libere. Et omnis qui non fecerit legem dei tui & legem regis diligenter: iudicium erit de eo ſiue in mortem ſiue in exiliū: ſiue in cōdemnationē ſubſtātie ei9: vel certe in carcerē. Bñdict9 dñs de9 patrū nr̄orū q dedit hoc in corde regis: vt glorificaret domum domini que eſt in hieruſalem: & in me īclinauit miam ſuā corā rege & cōſiliatorib9 eius & vniuerſis pricipib9 regis potētib9. Et ego cōfortat9 manu dñi dei mei q̄ erat in me: cōgregaui de iſrael pricipes q aſcēderunt mecum. 8.

Hi ſunt ergo principes familiarum & genealogia eorꝫ q aſcēderūt mecum in regno artaxerxis regis de babylone. De filiis phinees: gerſon. De filiis ithamar: daniel. De filiis dauid: atthus de filiis ſechenie: & de filiis pharos: zacharias: & cū eo nūerati ſūt viri centū quinquaginta. De filiis phetmoab: elioenai filius zaree: & cum eo ducenti viri. De filiis ſechenie: filius ezechiel: & cum eo trecenti viri. De filiis addan: nabeth filius ionathan & cū eo

τ vſq ad tritici coros centum: τ vſq ad vini batos centum: τ vſq ad olei batos centū: τ ſal cui9 nō eſt ſcriptura. oē qđ eſt in ſnia dei celi fiat
καὶ ἕως πυροῦ κόρων ἑκατόν, καὶ ἕως οἴνου βατῶν ἑκατόν, καὶ ἕως ἐλαίου βατῶν ἑκατόν, καὶ ἅλας οὗ οὐκ ἔστι γραφή. πᾶν ὅ ἐστιν ἐν γνώμῃ τοῦ θεοῦ τοῦ οὐρανοῦ γινέσθω
in domo dei celi. attendite ne aliquis eō netur in domū dei celi: ne forte fiat iracūdia ſup regnum regis τ filiorꝫ eius. τ vobis notū fuit in oībus ſacerdotib9 τ leuitis cātoribus: ianitorib9: nathineis: τ miniſtris dom9 dei hoc: tributū τ exactionē τ vectigal nō habere vos ptātem īponēdi ſup eos.
ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ θεοῦ τοῦ οὐρανοῦ. προσέχετε μήτις ἐπιχειρήσῃ εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ τοῦ οὐρανοῦ, μήποτε γένηται ὀργὴ ἐπὶ τὴν βασιλείαν τοῦ βασιλέως καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ. καὶ ὑμῖν ἐγνώρισται ἐν πᾶσι τοῖς ἱερεῦσι καὶ τοῖς λευίταις ᾄδουσι, πυλωροῖς, ναθιναίοις, καὶ λειτουργοῖς οἴκου θεοῦ τοῦτο, τὸν φόρον καὶ πρᾶξιν καὶ ἀποφορὰν οὐκ ἔχειν ὑμᾶς ἐξουσίαν ἐπιβαλεῖν ἐπ᾽ αὐτούς.
τ tu eſdra ſm ſapiam dei q̄ in manu tua: cōſtitue ſcribas τ iudices: vt ſint iudicantes oī populo q̄ trans flumē oībus cognoſcētib9 legitīa dei tui: τ nō cognoſcēti notificabitis. τ oīs q̄ nō fuerit faciēs legē dei τ legem regis diligēter iudiciū erit factum de ipſo: ſiue in mortē: ſiue ſit eradicare eū aut caſtigare aut cōdēnare ſubſtātiā aut in carcerē claudere.
καὶ σύ, ἔσδρα, κατὰ τὴν σοφίαν τοῦ θεοῦ τὴν ἐν χειρί σου, κατάστησον γραμματεῖς καὶ κριτάς, ἵνα ὦσι κρίνοντες παντὶ τῷ λαῷ τῷ ἐν πέραν τοῦ ποταμοῦ πᾶσι τοῖς εἰδόσι τὰ νόμιμα τοῦ θεοῦ σου, καὶ τῷ μὴ εἰδότι γνωριεῖτε. καὶ πᾶς ὃς ἂν μὴ ᾖ ποιῶν τὸν νόμον τοῦ θεοῦ καὶ τὸν νόμον τοῦ βασιλέως ἐπιμελῶς, τὸ κρίμα ἔσται γινόμενον ἐξ αὐτοῦ, ἐάντε εἰς θάνατον, ἐάντε ἢ ἐκριζῶσαι αὐτὸν ἢ παιδεῦσαι ἢ ζημιῶσαι τὰ ὑπάρχοντα ἢ εἰς φυλακὴν ἐγκλεῖσαι.
bñdictus dñs deus patrū nr̄orū: q̄ dedit in corde regis ſic: vt glorificaret domū dñi q̄ in hieruſalē: τ ſup me īclinauit miam in oculis regis τ cōſiliatorum eius: τ oīm principum regis potētiū. τ ego cōfortatus ſū in manu dñi dei mei bona ſup me: τ cōgregaui de iſrl̄ principes vt aſcēderēt mecum.
εὐλογητὸς κύριος ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, ὃς ἔδωκεν ἐν καρδίᾳ τοῦ βασιλέως οὕτως, τοῦ δοξάσαι τὸν οἶκον κυρίου τὸν ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ ἐπ᾽ ἐμὲ ἔκλινεν ἔλεος ἐν ὀφθαλμοῖς τοῦ βασιλέως καὶ τῶν συμβούλων αὐτοῦ, καὶ πάντων τῶν ἀρχόντων τοῦ βασιλέως τῶν δυνατῶν. καὶ ἐγὼ ἐκραταιώθην ἐν τῇ χειρὶ κυρίου τοῦ θεοῦ μου τῇ ἀγαθῇ ἐπ᾽ ἐμέ, καὶ συνῆξα ἀπὸ ἰσραὴλ ἄρχοντας τοῦ ἀναβῆναι μετ᾽ ἐμοῦ.

Ca. 8.

Et iſti principes familiarū eorꝫ τ genealogia eorꝫ q̄ aſcenderūt mecum in regno arthaſaſtha regis de babylone de filijs phinees gerſō de filijs ithamar daniel: de filijs dauid attus: de filijs ſachanie de filijs phoros zacharias: τ cum eo genealogia nūerati ſūt maſculi centū quinquaginta. de filijs phaath moab elianai fili9 ſaraie: τ cum eo ducenti maſculi. de filijs ſechenie filius azielꝫ τ cū eo trecenti maſculi. de filijs adin obed fili9 ionathan: τ cum eo
Καὶ οὗτοι οἱ ἄρχοντες πατριῶν αὐτῶν καὶ ἡ γενεαλογία τῶν ἀναβάντων μετ᾽ ἐμοῦ ἐν τῇ βασιλείᾳ ἀρθασασθὰ τοῦ βασιλέως ἐκ βαβυλῶνος ἀπὸ τῶν υἱῶν φινεὲς γηρσώμ. ἀπὸ υἱῶν ἰθάμαρ δανιήλ, ἀπὸ υἱῶν δαυὶδ ἀττούς, ἀπὸ υἱῶν σαχανία ἀπὸ υἱῶν φόρος ζαχαρίας, καὶ μετ᾽ αὐτοῦ ἐγενεαλογήθησαν οἱ ἄρσενες ἑκατὸν πεντήκοντα. ἀπὸ υἱῶν φαὰθ μωὰβ ἐλιανὰ υἱὸς σαραΐα, καὶ μετ᾽ αὐτοῦ διακόσιοι τὰ ἀρσενικά. ἀπὸ υἱῶν σεχενίου υἱὸς ἀζιήλ, καὶ μετ᾽ αὐτοῦ τριακόσιοι τὰ ἀρσενικά. ἀπὸ τῶν υἱῶν ἀδὴν ὠβὴδ υἱὸς ἰωνάθαν, καὶ μετ᾽ αὐτοῦ

quinquaginta maſculi. de filijs elā iſaias fili9 athelia: τ cum eo ſeptuaginta maſculi. de filijs ſaphatia zabdias filius michael: τ cū eo octoginta maſculi. de filijs ioab abadias filius ieiel: τ cū eo ducenti decē et octo maſculi. de filijs ſelimuth fili9 ioſephia: τ cū eo centū ſexaginta maſculi. de filijs babi zacharias fili9 babi: τ cū eo viginti octo maſculi. de filijs aſgad ionā fili9 acatā: τ cū eo centū decē maſculi. de filijs adonicā nouiſſimi: τ hec nomina eorꝫ: eliphalat ieiel τ ſamaia: τ cū eis ſexaginta maſculi. de filijs bague vthai τ zacchur: τ cū eis ſeptuaginta maſculi.
πεντήκοντα τὰ ἀρσενικά. ἀπὸ τῶν υἱῶν ἐλὰμ ἰσαΐας υἱὸς ἀθελία, καὶ μετ᾽ αὐτοῦ ἑβδομήκοντα τὰ ἀρσενικά. ἀπὸ τῶν υἱῶν σαφατία ζαβδίας υἱὸς μιχαήλ, καὶ μετ᾽ αὐτοῦ ὀγδοήκοντα τὰ ἀρσενικά. ἀπὸ τῶν υἱῶν ἰωὰβ ἀβαδίας υἱὸς ἰειήλ, καὶ μετ᾽ αὐτοῦ διακόσιοι δεκαοκτὼ τὰ ἀρσενικά. ἀπὸ τῶν υἱῶν σελιμοὺθ υἱὸς ἰωσεφία, καὶ μετ᾽ αὐτοῦ ἑκατὸν ἑξήκοντα τὰ ἀρσενικά. ἀπὸ τῶν υἱῶν βαβὶ ζαχαρίας υἱὸς βαβί, καὶ μετ᾽ αὐτοῦ εἰκοσιοκτὼ τὰ ἀρσενικά. ἀπὸ τῶν υἱῶν ἀσγὰδ ἰωνὰν υἱὸς ἀκατάν, καὶ μετ᾽ αὐτοῦ ἑκατὸν δέκα τὰ ἀρσενικά. ἀπὸ τῶν υἱῶν ἀδωνικὰμ ἔσχατοι, καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα αὐτῶν, ἐλιφαλὰτ ἰειὴλ καὶ σαμαΐα, καὶ μετ᾽ αὐτῶν ἑξήκοντα τὰ ἀρσενικά. ἀπὸ τῶν υἱῶν βαγουὲ οὐθαὶ καὶ ζακχούρ, καὶ μετ᾽ αὐτῶν ἑβδομήκοντα τὰ ἀρσενικά.
τ cōgregaui eos ad fluuiū venientē ad eui: τ caſtrametati ſum9 ibi diebus tribus. τ intellexi in populo τ in ſacerdotib9: τ de filijs leui nō inueni ibi. τ miſi eleazar ariel ſemeia: τ elnathā τ iareb elnathā nathā zacharia meſſolā principes ioꝛib τ elnathā ſapientes. τ precepi eis ad addai principē de caſphie loco τ poſui in ore eorꝫ verba vt loquerent ad addai τ ad fratres eorꝫ nathineos qui in argēto loci caſphie vt adducerēt nobis miniſtros τ cantores in domū dei nr̄i. τ venerūt nobis ſicut man9 dei nr̄i bona ſuper nos: vir prudēs de filijs mooli filij leui filij iſrael. τ ſaruia τ filij eius τ fratres eius decē et octo: τ aſebia τ eſaia de filijs merari: fratres eius τ filij eius viginti. τ de nathineis quos dedit dauid τ principes in ſeruitutē leuitarꝫ nathinei ducenti viginti: omnes iſti nominati ſunt in noībus: τ vocaui ibi ieiuniū ſuper fluuium
καὶ συνῆξα αὐτοὺς πρὸς ποταμὸν τὸν ἐρχόμενον πρὸς τὸν εὐί, καὶ παρενεβάλομεν ἐκεῖ ἡμέρας τρεῖς. καὶ συνῆκα ἐν τῷ λαῷ καὶ ἐν τοῖς ἱερεῦσι, καὶ ἀπὸ υἱῶν λευὶ οὐχ εὗρον ἐκεῖ. καὶ ἀπέστειλα τῷ ἐλεάζαρ τῷ ἀριὴλ τῷ σεμεΐα, καὶ τῷ ἐλναθὰν καὶ τῷ ἰαρὴβ τῷ ἐλναθὰν τῷ νάθαν τῷ ζαχαρίᾳ τῷ μεσολὰμ ἄρχοντας τῷ ἰωρεὶβ καὶ τῷ ἐλναθὰν συνιέντας. καὶ ἐνετειλάμην αὐτοῖς πρὸς ἀδδαῒ τὸν ἄρχοντα ἐκ κασφὶε τοῦ τόπου καὶ ἔθηκα ἐν στόματι αὐτῶν λόγους λαλῆσαι πρὸς ἀδδαεὶ καὶ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν τοὺς ναθιναίους τοὺς ἐν ἀργυρίῳ τοῦ τόπου κασφὶε τοῦ ἐνέγκαι ἡμῖν λειτουργοὺς καὶ ᾄδοντας εἰς οἶκον θεοῦ ἡμῶν. καὶ ἦλθον ἡμῖν ὡς ἡ χεὶρ τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἡ ἀγαθὴ ἐφ᾽ ἡμᾶς, ἀνὴρ συνετὸς ἀπὸ υἱῶν μοολεὶ τοῦ λευὶ τοῦ ἰσραήλ. καὶ σαρουία καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ δεκαοκτώ, καὶ ἀσεβία καὶ ἠσαΐα ἀπὸ υἱῶν μεραρί, ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ υἱοὶ αὐτοῦ εἴκοσι. καὶ ἀπὸ τῶν ναθιναίων ὧν ἔδωκε δαυὶδ καὶ οἱ ἄρχοντες εἰς δουλείαν τῶν λευιτῶν ναθιναῖοι διακόσιοι εἴκοσι, πάντες οὗτοι συνήχθησαν ἐν ὀνόμασι, καὶ ἐκάλεσα ἐκεῖ νηστείαν ἐπὶ τὸν ποταμὸν

quinquaginta viri. De filiis helam eſaias filius athalie: & cum eo ſeptuaginta viri. De filiis ſaphatie: zebedia filius michael: & cū eo octoginta viri. De filiis ioab: obedia filius iehiel: & cum eo ducenti decem & octo viri. De filiis ſelomith: filius ioſphie & cum eo centum ſexaginta viri. De filiis bebai zacharias filius bebai: & cum eo viginti octo viri. De filiis ezeab iohannan filius ezethan & cum eo centum decem viri. De filiis adonicā qui erant nouiſſimi: & hec noīa eorum: helipheleth & heihel & ſamaias: & cum eis ſexaginta viri. De filiis begui: vthai & zachur: & cum eis ſeptuaginta viri. Congregaui aūt eos ad fluuiū q decurrit ad hana: & manſimus ibi tribus diebus. Queſiuiq in populo & in ſacerdotibus de filiis leui: & non inueni ibi. Itaq miſi helieezer & ariel & ſemeiā & helnathan & arib & alterū helnathā & nathan & zachariā & moſollā principes: & ioarib & helnathan ſapientes: & miſi eos ad heddo qui eſt prim9 in caſphie loco. Et poſui in ore eorū verba q̄ loq̄rentur ad heddo: & ad frēs ei9 nathineos in loco caſphie: vt adducerēt nobis miniſtros domus dei noſtri. Et adduxerūt nobis per manum dei noſtri bonam ſuper nos virū doctiſſimū de filiis mooli filii leui filii iſrael: & ſarabiam: & filios ei9 & frēs eius decē & octo: & aſabiā & cū eo eſaiā de filiis merari: fratresq eius & filios eius viginti. Et de nathinneis quos dederat dauid & pricipes ad miniſteria leuitarum nathinneos ducentos viginti. Omnes hi ſuis nominibus vocabātur. Et p̄dicaui ibi ieiuniū iuxta fluuiū

חמשים הזכרים׃ ומבני עילם
ישעיה בן עתליה ועמו שבעים
הזכרים׃ ומבני שפטיה זבדיה בן
מיכאל ועמו שמנים הזכרים׃ מבני
יואב עבדיה בן יחיאל ועמו
מאתים ושמנה עשר הזכרים׃
ומבני שלומית בן יוספיה ועמו
מאה וששים הזכרים׃ ומבני בבי
זכריה בן בבי ועמו עשרים ושמנה
הזכרים׃ ומבני עזגד יוחנן בן הקטן
ועמו מאה ועשרה הזכרים׃ ומבני
אדניקם אחרנים ואלה שמותם
אליפלט יעיאל ושמעיה ועמהם
ששים הזכרים׃ ומבני בגוי עותי
וזכור ועמו שבעים הזכרים׃
ואקבצם אל הנהר הבא אל אהוא
ונחנה שם ימים שלשה ואבינה
בעם ובכהנים ומבני לוי לא
מצאתי שם׃ ואשלחה לאליעזר
לאריאל לשמעיה ולאלנתן ולירב
ולאלנתן ולנתן ולזכריה ולמשלם
ראשים וליויריב ולאלנתן
מבינים׃ ואצואה אותם על אדו
הראש בכספיא המקום ואשימה
בפיהם דברים לדבר אל אדו אחיו
הנתינים בכספיא המקום להביא
לנו משרתים לבית אלהינו׃ ויביאו
לנו כיד אלהינו הטובה עלינו
איש שכל מבני מחלי בן לוי בן
ישראל ושרביה ובניו ואחיו
שמנה עשר׃ ואת חשביה ואתו
ישעיה מבני מררי אחיו ובניהם
עשרים׃ ומן הנתינים שנתן דויד
והשרים לעבדת הלוים נתינים
מאתים ועשרים כלם נקבו
בשמות׃ ואקרא שם צום על הנהר

(Margin: קבץ · בוא · חנה · יום · בין · שלח · בין · צוה · את · קום · שום · פה · נתן · בוא · שרת · בוא · שור · מאה · קרא)

Prītiua.heb. Tex.he.i.Esd.viij. | Trāsla.B.Hie. | Trāſ.Gre.lxx.cū interp̄.latina.

אַהֲוָא לְהִתְעַנּוֹת לִפְנֵי אֱלֹהֵינוּ
לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ דֶּרֶךְ יְשָׁרָה לָנוּ
וּלְטַפֵּנוּ וּלְכָל רְכוּשֵׁנוּ: כִּי בֹשְׁתִּי
לִשְׁאוֹל מִן הַמֶּלֶךְ חַיִל וּפָרָשִׁים
לְעָזְרֵנוּ מֵאוֹיֵב בַּדָּרֶךְ כִּי אָמַרְנוּ
לַמֶּלֶךְ לֵאמֹר יַד אֱלֹהֵינוּ עַל כָּל
מְבַקְשָׁיו לְטוֹבָה וְעֻזּוֹ וְאַפּוֹ עַל כָּל
עֹזְבָיו: וַנָּצוּמָה וַנְּבַקְשָׁה מֵאֱלֹהֵינוּ
עַל זֹאת וַיֵּעָתֵר לָנוּ: וָאַבְדִּילָה
מִשָּׂרֵי הַכֹּהֲנִים שְׁנֵים עָשָׂר
לְשֵׁרֵבְיָה חֲשַׁבְיָה וְעִמָּהֶם מֵאֲחֵיהֶם
עֲשָׂרָה: וָאֶשְׁקוֹלָה לָהֶם אֶת הַכֶּסֶף
וְאֶת הַזָּהָב וְאֶת הַכֵּלִים תְּרוּמַת בֵּית
אֱלֹהֵינוּ הַהֵרִימוּ הַמֶּלֶךְ וְיֹעֲצָיו
וְשָׂרָיו וְכָל יִשְׂרָאֵל הַנִּמְצָאִים:
וָאֶשְׁקְלָה עַל יָדָם כֶּסֶף כִּכָּרִים שֵׁשׁ
מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים וּכְלֵי כֶסֶף מֵאָה
לְכִכָּרִים זָהָב מֵאָה כִכָּר: וּכְפֹרֵי זָהָב
עֶשְׂרִים לַאֲדַרְכֹנִים אָלֶף וּכְלֵי
נְחֹשֶׁת מֻצְהָב טוֹבָה שְׁנַיִם חֲמוּדֹת
כַּזָּהָב: וָאֹמְרָה אֲלֵהֶם אַתֶּם קֹדֶשׁ
לַיהוָה וְהַכֵּלִים קֹדֶשׁ וְהַכֶּסֶף
וְהַזָּהָב נְדָבָה לַיהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם:
שִׁקְדוּ וְשִׁמְרוּ עַד תִּשְׁקְלוּ לִפְנֵי
שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם וְשָׂרֵי הָאָבוֹת
לְיִשְׂרָאֵל בִּירוּשָׁלָםִ הַלִּשְׁכוֹת
בֵּית יְהוָה: וְקִבְּלוּ הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם
מִשְׁקַל הַכֶּסֶף וְהַזָּהָב וְהַכֵּלִים לְהָבִיא
לִירוּשָׁלַם לְבֵית אֱלֹהֵינוּ: וַנִּסְעָה
מִנְּהַר אַהֲוָא בִּשְׁנֵים עָשָׂר לַחֹדֶשׁ
הָרִאשׁוֹן לָלֶכֶת יְרוּשָׁלָם וְיַד
אֱלֹהֵינוּ הָיְתָה עָלֵינוּ וַיַּצִּילֵנוּ מִכַּף
אוֹיֵב וְאוֹרֵב עַל הַדָּרֶךְ: וַנָּבוֹא
יְרוּשָׁלַם וַנֵּשֶׁב שָׁם יָמִים שְׁלֹשָׁה:
וּבַיּוֹם הָרְבִיעִי נִשְׁקַל הַכֶּסֶף וְהַזָּהָב
וְהַכֵּלִים בְּבֵית אֱלֹהֵינוּ עַל יַד מְרֵמוֹת

ענה פנה בקש טפף רכש בוש איב בקש צום עתר בדל שור שקל כלה רום מצא שקל מאה צהב שנה חמד פנה שקל בוא היה נצל ארב בוא ישב יום רבע כלה

hana vt affligeremur coram deo nostro & peteremus ab eo viam rectam nobis & filiis nris: vniuerseq̧ substātie nrē. Erubui enim petere regem auxilium & equites qui defenderēt nos ab inimico in via: quia dixeram⁹ regi. Manus dei nostri est super omnes q̄ q̄runt eū in bonitate: & īperiū ei⁹ & fortitudo ei⁹ & furor sup oēs q̄ dereliquūt eum. Ieiunauimus aūt & rogauim⁹ deū nr̄m p̄ hoc: & euenit nobis ꝓspere. Et sepaui de pricipib⁹ sacerdotū duodecim: sarabiā & asabiā: & cū eis de fribus eorum decem. Appendiq̧ eis argentum & aurum & vasa consecrata domus dei nostri que obtulerat rex & consiliatores eius & pricipes ei⁹: vniuersusq̧ israel eoꝝ q̄ inuēti fuerāt. Et appēdi in manib⁹ eorū argēti talēta sexcēta quinquaginta: & vasa argentea centum: auri vero centum talenta: & crateras aureas viginti que habebāt solidos millenos: & vasa eris fulgentis optimi duo pulchra vt aurum. Et dixi eis. Vos sancti domini & vasa sancta & argentum & aurū: qd̄ spōte oblatū est dn̄o deo prm nroꝝ. Vigilate & custodite: donec appendatis coram principib⁹ sacerdotū & leuitarū & ducib⁹ familiarum israel in hierusalem in thesauris domus dn̄i. Susceperūt autē sacerdotes & leuite pondus argenti & auri et vasorū vt deferrent hierusalē in domum dei nostri. Promouim⁹ ergo a flumine hana duodecima die mensis primi vt pergeremus hierusalem. Et manus dei nostri fuit super nos & liberauit nos de māu inimici & insidiatoris in via. Et venimus hierusalem & mās simus ibi tribus diebus. Die aūt quarto appēsum est argentum & aurum & vasa in domo dei nostri per manum remoth

athue: vt humiliaremur in cōspectu dei nr̄i: vt
ἀθουὲ, τοῦ ταπεινωθῆναι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἡμῶν, ζη-
peterem⁹ ab eo viā rectā nobis ⁊ filijs
τῆσαι παρ' αὐτοῦ ὁδὸν εὐθεῖαν ἡμῖν καὶ τοῖς τέκνοις
nr̄is ⁊ omni substātie nr̄e. qm̄ erubui petere
ἡμῶν καὶ πάσῃ τῇ κτήσει ἡμῶν. ὅτι ᾐσχύνθην αἰτήσα-
re. a rege potentiā ⁊ equites vt saluarēt
σθαι παρὰ τοῦ βασιλέως δύναμιν καὶ ἱππεῖς σῶσαι
nos ab inimico in via: quia locuti sum⁹ regi
ἡμᾶς ἀπὸ ἐχθροῦ ἐν τῇ ὁδῷ, ὅτι εἴπομεν τῷ βασιλεῖ
dicentes: man⁹ dei nr̄i sup omnes querē
λέγοντες, χεὶρ τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἐπὶ πάντας τοὺς ζητοῦν
tes eum in bonū: ⁊ fortitudo eius ⁊ furores eius
τας αὐτὸν εἰς ἀγαθόν, καὶ κράτος αὐτοῦ καὶ θυμοὶ αὐτοῦ
sup omnes q̄ dereliquūt eū. ⁊ ieiuna
ἐπὶ πάντας τοὺς ἐγκαταλείποντας αὐτόν. καὶ ἐνηστεύ
uimus ⁊ ꝗsiuimus a deo nr̄o pro hoc:
σαμεν καὶ ἐζητήσαμεν παρὰ τοῦ θεοῦ ἡμῶν περὶ τούτου,
⁊ exaudiuit nos. ⁊ separaui de principib⁹ sacer
καὶ ἐπήκουσεν ἡμῶν. καὶ διέστειλα ἀπὸ ἀρχόντων τῶν ἱε
dotū duodecim: sarabia asabia: ⁊ cū eis
ρέων δώδεκα, τῷ σαραίᾳ τῷ ἀσαβίᾳ, καὶ μετ' αὐτῶν
de fratribus eoꝝ decē. ⁊ cōmēdaui eis ar
ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν δέκα. καὶ ἔστησα αὐτοῖς τὸ ἀρ
gentū ⁊ aurū ⁊ vasa primitiaꝝ dom⁹ dei
γύριον καὶ τὸ χρυσίον καὶ τὰ σκεύη τῆς ἀπαρχῆς οἴκου θε
nr̄i: q̄ obtulit rex ⁊ cōsiliatores eius
οῦ ἡμῶν, ἃ ἀφώρισεν ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ σύμβουλοι αὐτοῦ
⁊ principes eius ⁊ oīs israel q̄ inuēti fuerāt. ⁊
καὶ οἱ ἄρχοντες αὐτοῦ καὶ πᾶς ἰσραὴλ οἱ εὑρισκόμενοι. καὶ
cōmēdaui in manus eoꝝ argēti talenta sexcenta
ἔστησα ἐπὶ χεῖρας αὐτῶν ἀργυρίου τάλαντα ἑξακόσια
quinquagita: ⁊ vasa argētea centū: ⁊ talenta
πεντήκοντα, καὶ σκεύη ἀργυρᾶ ἑκατόν, καὶ τάλαντα
auri centū: ⁊ crateres aureos viginti dra-
χρυσίου ἑκατόν, καὶ χαφουρὴ χρυσοῦ εἴκοσι δραχ-
gmaꝝ mille: ⁊ vasa eris fulgentis boni diuer
μῶν χιλίων, καὶ σκεύη χαλκοῦ στίλβοντος ἀγαθοῦ διάφο
sa desiderabilia vt aurū. ⁊ dixi ad eos: vos
ρα ἐπιθυμητὰ ὡς χρυσίον. καὶ εἶπα πρὸς αὐτούς, ὑμεῖς
sancti dn̄o deo: ⁊ vasa sancta: ⁊ argentū
ἅγιοι κυρίῳ τῷ θεῷ, καὶ τὰ σκεύη ἅγια, καὶ τὸ ἀργύριον
⁊ aurū spōte oblata dn̄o deo patrū
καὶ τὸ χρυσίον ἑκούσια κυρίῳ τῷ θεῷ τῶν πατέρων
nr̄oꝝ: vigilate ⁊ custodite donec apponatis corā
ἡμῶν, ἀγρυπνεῖτε καὶ τηρεῖτε ἕως στῆτε ἐνώπιον τῶν
principibus sacerdotū ⁊ leuitaꝝ ⁊ pricipib⁹
ἀρχόντων τῶν ἱερέων καὶ τῶν λευιτῶν καὶ ἀρχόντων
familiaꝝ israel in hierusalē: in pasto-
τῶν πατριῶν τοῦ ἰσραὴλ ἐν ἱερουσαλήμ, εἰς παστο-
phoria dom⁹ dn̄i. ⁊ susceperūt sacerdotes ⁊ leuite
φόρια οἴκου κυρίου. καὶ ἐδέξαντο οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ λευῖται
pondus argenti ⁊ auri ⁊ vaso
τὸν σταθμὸν τοῦ ἀργυρίου καὶ τοῦ χρυσίου καὶ τῶν σκευ
rū vt deferrēt in hierusalē in domū dei nr̄i.
ῶν τοῦ ἐνεγκεῖν εἰς ἱερουσαλὴμ εἰς οἶκον τοῦ θεοῦ ἡμῶν.
⁊ ꝓmouim⁹ a flumine achua in duo
καὶ ἐξήραμεν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τοῦ ἀχουὲ ἐν τῇ δω
decima mēsis primi vt venirem⁹ in hieru
δεκάτῃ τοῦ μηνὸς τοῦ πρώτου τοῦ ἐλθεῖν εἰς ἱερου
salē. ⁊ manus dei nr̄i fuit sup nos: ⁊ libera-
σαλήμ. καὶ χεὶρ θεοῦ ἡμῶν ἦν ἐφ' ἡμῖν, καὶ ἐρρύσα
uit nos de manu inimici ⁊ hostis in via:
το ἡμᾶς ἐκ χειρὸς ἐχθροῦ καὶ πολεμίου ἐν τῇ ὁδῷ,
⁊ venimus in hierusalē. ⁊ sedimus ibi die
καὶ ἤλθομεν εἰς ἱερουσαλήμ. καὶ ἐκαθίσαμεν ἐκεῖ ἡ-
bus tribus. ⁊ die quarta apposuimus
μέρας τρεῖς. καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τετάρτῃ ἐστήσαμεν τὸ
argentū ⁊ aurū ⁊ vasa in domo dei
ἀργύριον καὶ τὸ χρυσίον καὶ τὰ σκεύη ἐν οἴκῳ τοῦ θεοῦ
nr̄i sup manū marimoth
ἡμῶν ἐπὶ χεῖρα μαριμὼθ

E F G

Trāſ.Gre.lxx.cū interp̄.latina. Trāsla.B.Hie. Tex.he.i.Esd.ix. Prītiua.heb.

filij vria sacerdotis: ⁊ cū eo eleazar filius phine
υἱοῦ οὐρία τοῦ ἱερέως, καὶ μετ' αὐτοῦ ἐλεάζαρ υἱὸς φινε-
es: ⁊ cū eis iosabab fili⁹ iesu: ⁊ noadia fili⁹
ές, καὶ μετ' αὐτῶν ἰωσαβὰδ υἱὸς ἰησοῦ, καὶ νωαδία υἱὸς
baania leuite: in numero ⁊ in pōdere omnia: ⁊
βαανία οἱ λευῖται, ἐν ἀριθμῷ καὶ ἐν σταθμῷ τὰ πάντα, καὶ
descriptū ē oē pōdus. in tēpore illo q̄ venerūt
ἐγράφη πᾶς ὁ σταθμός. ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ οἱ ἐλθόντες
de captiuitate filij trāsmigratiōis: obtule-
ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας υἱοὶ τῆς παροικίας, προσήνεγ-
rūt holocaustomata deo israel: vitulos duodecī
καν ὁλοκαυτώσεις τῷ θεῷ ἰσραήλ, μόσχους δώδεκα
pro omni israel: arietes nonaginta sex: agnos se
περὶ παντὸς ἰσραήλ, κριοὺς ἐννενηκονταέξ, ἀμνοὺς ἑβ
ptuaginta septē: hircos pro peccato duodecim:
δομηκονταεπτά, χιμάρους περὶ ἁμαρτίας δώδεκα, τὰ
omnia holocausta dn̄o. ⁊ dederūt edi
πάντα ὁλοκαυτώματα τῷ κυρίῳ. καὶ ἔδωκαν τὸ νόμι
ctū regis ꝓcuratoribus regis ⁊
σμα τοῦ βασιλέως τοῖς διοικηταῖς τοῦ βασιλέως καὶ
ducibus trās flumē. ⁊ eleuauerūt popu
ἐπάρχοις πέραν τοῦ ποταμοῦ. καὶ ἐδόξασαν τὸν λα
lū ⁊ domū dei.
ὸν καὶ τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ.

Ca. 9.

A

Et postq̄ cōpleta sūt hec: accesserūt ad me prin
Καὶ ὡς ἐτελέσθη ταῦτα, ἤγγισαν πρός με οἱ ἄρ
cipes dicētes: nō separati sūt ppl's israel ⁊
χοντες λέγοντες, οὐκ ἐχωρίσθησαν ὁ λαὸς ἰσραὴλ καὶ
sacerdotes ⁊ leuite a ppl'is terraꝝ in
οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ λευῖται ἀπὸ λαῶν τῶν γαιῶν ἐν τοῖς
abominationibus eoꝝ chananei ethibi pherezi
βδελύγμασιν αὐτῶν τοῦ χαναναίου ὁ ἐθθὶ ὁ φερεζὶ ὁ
iebusi āmoni moabi mosri ⁊ amorri: q̄
ἰεβουσὶ ὁ ἀμμωνὶ ὁ μωαβὶ ὁ μωσρὶ καὶ ὁ ἀμορρεί, ὅτι
acceperūt de filiabus eoꝝ sibi ⁊ filijs
ἔλαβον ἀπὸ θυγατέρων αὐτῶν ἑαυτοῖς καὶ τοῖς υἱοῖς
suis. ⁊ cōmixtū est semē sctūm in ppl'is
αὐτῶν. καὶ συνεμίγη τὸ σπέρμα τὸ ἅγιον ἐν λαοῖς τῶν
terraꝝ. ⁊ manus principū ⁊ imperatoꝝ in
γαιῶν. καὶ χεὶρ τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν στρατηγῶν ἐν τῇ
trāsgressione illa in pricipio. ⁊ postq̄ audiui smonē istū:
ἀσυνθεσίᾳ ταύτῃ ἐν ἀρχῇ. καὶ ὡς ἤκουσα τὸν λόγον τοῦτον,
scidi vestimēta mea ⁊ tunicā meā ⁊ euellebā
διέρρηξα τὰ ἱμάτιά μου καὶ τὸν ὑποδύτην μου καὶ ἔτιλλον
capillos capitis mei ⁊ a barba mea: ⁊
τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς μου καὶ ἀπὸ τοῦ πώγωνός μου, καὶ
sedi quiescēs. ⁊ cōuenerūt ad me oēs tre-
ἐκαθήμην ἠρεμάζων. καὶ συνήχθησαν πρός με πᾶς ὁ ἐντρο
mēs smonē dei israel in trāsgressione trāsmigratiōis. et ego
μος λόγον θεοῦ ἰσραὴλ ἐπὶ ἀσυνθεσίᾳ τῆς ἀποικίας. κἀγὼ
sedens desedebā vsq̧ ad sacrificiū vespertinū. ⁊ in sa
καθήμενος ἠρεμάζον ἕως τῆς θυσίας τῆς ἑσπερινῆς. καὶ ἐν θυ
crificio vespertino surrexi de afflictione mea. ⁊
σίᾳ τῇ ἑσπερινῇ ἀνέστην ἀπὸ τῆς ταπεινώσεώς μου. καὶ
cū sciderē ego vestimēta mea ⁊ tunicā meā
ἐν τῷ διαρρῆξαί με τὰ ἱμάτιά μου καὶ τὸν ὑποδύτην μου
⁊ inclino sup genua mea: ⁊ extendo ma-
καὶ κλίνω ἐπὶ τὰ γόνατά μου, καὶ ἐκπετάζω τὰς χεῖ-
nus meas ad dn̄m deū meū: ⁊ dixi: dn̄e
ράς μου πρὸς κύριον τὸν θεόν μου, καὶ εἶπα, κύριε
cōfusus sū ⁊ erubui leuare deus meus fa
ᾐσχύνθην καὶ ἐνετράπην τοῦ ὑψῶσαι θεέ μου τὸ πρό
ciē meā ad te: qm̄ iniquitates nr̄e multipli-
σωπόν μου πρὸς σέ, ὅτι αἱ ἀνομίαι ἡμῶν ἐπληθύν
cate sūt super caput nr̄m: ⁊ delicta no
θησαν ὑπὲρ κεφαλῆς ἡμῶν, καὶ αἱ πλημμέλειαι ἡ-
stra creuerūt vsq̧ ad celum: a diebus
μῶν ἐμεγαλύνθησαν ἕως τοῦ οὐρανοῦ, ἀπὸ ἡμερῶν
patrū nr̄oꝝ sumus in delicto magno vsq̧ ad
πατέρων ἡμῶν ἐσμὲν ἐν πλημμελείᾳ μεγάλῃ ἕως
diem hanc.
τῆς ἡμέρας ταύτης.

B

filii vrie sacerdotis: & cum eo eleazar filius phinees. cumq̧ eis iosabed filius iosue et noadaia filius bennoi leuite iuxta numerū & pondus omniū. Descriptum est omne pondus in tpe illo. Sed & qui venerant de captiuitate filii transmigratiōis obtulerūt holocaustomata deo israel: vitulos duodecim pro omni populo israel: arietes nonaginta sex: agnos septuaginta septem: hircos pro peccato duodecim: omnia in holocaustum domino. Dederunt autem edicta regis satrapis q̄ erant de cōspectu regis & ducib⁹ trans flumen: & eleuauerunt populum & domum dei.

9.

Postq̄ aūt hec cōpleta sunt accesserūt ad me principes dicentes. Nō est sepat⁹ ppl's israel & sacerdotes & leuite a populis terrarū: & de abominatiōibus eorum chananei videl; & ethei & pherezei & iebusei & āmonitarū & moabitaꝝ & egyptiorū & āmorreorū. Tulerūt enī de filiabus eoꝝ sibi & filiis suis: & cōmiscuerūt semē sanctū cū ppl'is terraꝝ. Manus etiā principū & magistratuū fuit in trāgressione hac prima. Cūq̧ audissem smonē istū scidi pallium meum & tunicam: & euelli capillos capitis mei & barbe: & sedi merēs. Conuenerūt aūt ad me oēs qui timebāt verbū dei israel ꝑ trāsgressione eorū q̄ de captiuitate venerāt: & ego sedebā tristis vsq̧ ad sacrificiū vesptinū. Et in sacrificio vesptino surrexi de afflictione mea: & scisso pallio & tunica curuaui genua mea & expandi manus meas ad dn̄m deū meū & dixi. Deus me⁹ cōfūdor & erubesco leuare faciem meā ad te: quoniā iniqtates nostre multiplicate sunt sup caput nr̄m: & delicta nr̄a creuerunt vsq̧ ad celū a dieb⁹ prm nr̄orū. Sed & nos ipsi peccauim⁹ grauiter vsq̧ ad diem hanc:

בֶּן אוּרִיָּה הַכֹּהֵן וְעִמּוֹ אֶלְעָזָר בֶּן
פִּינְחָס וְעִמָּהֶם יוֹזָבָד בֶּן יֵשׁוּעַ
וְנוֹעַדְיָה בֶן בִּנּוּי הַלְוִיִּם: בְּמִסְפָּר
בְּמִשְׁקָל לַכֹּל וַיִּכָּתֵב כָּל הַמִּשְׁקָל
בָּעֵת הַהִיא: הַבָּאִים מֵהַשְּׁבִי בְנֵי
הַגּוֹלָה הִקְרִיבוּ עֹלוֹת לֵאלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל פָּרִים שְׁנֵים עָשָׂר עַל כָּל
יִשְׂרָאֵל אֵילִים תִּשְׁעִים וְשִׁשָּׁה
כְּבָשִׂים שִׁבְעִים וְשִׁבְעָה צְפִירֵי
חַטָּאת שְׁנֵים עָשָׂר הַכֹּל עוֹלָה
לַיהוָה: וַיִּתְּנוּ אֶת דָּתֵי הַמֶּלֶךְ
לַאֲחַשְׁדַּרְפְּנֵי הַמֶּלֶךְ וּפַחֲוֹת עֵבֶר
הַנָּהָר וְנִשְּׂאוּ אֶת הָעָם וְאֶת בֵּית
הָאֱלֹהִים: וּכְכַלּוֹת אֵלֶּה

Cap. ix.

נִגְּשׁוּ אֵלַי הַשָּׂרִים לֵאמֹר לֹא
נִבְדְּלוּ הָעָם יִשְׂרָאֵל וְהַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם
מֵעַמֵּי הָאֲרָצוֹת כְּתוֹעֲבֹתֵיהֶם
לַכְּנַעֲנִי הַחִתִּי הַפְּרִזִּי הַיְבוּסִי הָעַמֹּנִי
הַמֹּאָבִי הַמִּצְרִי וְהָאֱמֹרִי: כִּי נָשְׂאוּ
מִבְּנֹתֵיהֶם לָהֶם וְלִבְנֵיהֶם וְהִתְעָרְבוּ
זֶרַע הַקֹּדֶשׁ בְּעַמֵּי הָאֲרָצוֹת וְיַד
הַשָּׂרִים וְהַסְּגָנִים הָיְתָה בַּמַּעַל הַזֶּה
רִאשׁוֹנָה: וּכְשָׁמְעִי אֶת הַדָּבָר הַזֶּה
קָרַעְתִּי אֶת בִּגְדִי וּמְעִילִי וָאֶמְרְטָה
מִשְּׂעַר רֹאשִׁי וּזְקָנִי וָאֵשְׁבָה
מְשׁוֹמֵם: וְאֵלַי יֵאָסְפוּ כֹּל חָרֵד בְּדִבְרֵי
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל מַעַל הַגּוֹלָה וַאֲנִי
יֹשֵׁב מְשׁוֹמֵם עַד לְמִנְחַת הָעָרֶב:
וּבְמִנְחַת הָעֶרֶב קַמְתִּי מִתַּעֲנִיתִי
וּבְקָרְעִי בִגְדִי וּמְעִילִי וָאֶכְרְעָה עַל
בִּרְכַּי וָאֶפְרְשָׂה כַפַּי אֶל יְהוָה
אֱלֹהָי: וָאֹמְרָה אֱלֹהַי בֹּשְׁתִּי וְנִכְלַמְתִּי
לְהָרִים אֱלֹהַי פָּנַי אֵלֶיךָ כִּי עֲוֹנֹתֵינוּ
רָבוּ לְמַעְלָה רֹאשׁ וְאַשְׁמָתֵנוּ גָדְלָה
עַד לַשָּׁמָיִם: מִימֵי אֲבֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ
בְּאַשְׁמָה גְדֹלָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה

ספר כתב בוא שנה גלה קרב עלה שנה צפר נתן פחה כלה שור בדל ערב היה מעל מרט ישב שמם אסף גלה קום ענה כרע פרש בוש כלם רום פנה רבה עלה יום

et in iniqtatib⁹ nr̃is traditi ſum⁹ ipi & reges nr̃i: & ſacerdotes nr̃i in manū regū terrarū: & in gladiū & in captiuitatē & in rapinā & in cōfuſionē vultus: ſicut & die hac. Et nūc qſi ad paꝝ & momētum facta ē depcatio nr̃a apud dn̄m deū nr̃m vt dimitterētur nob reliq̄: & daretur nobis paxill⁹ in loco ſctō ei⁹: & illuminaret oculos nr̃os de⁹ nr̄ & daret nobis vitā modicā in ſeruitute nr̃a: quia ſerui ſumus & in ſeruitute noſtra non dereliqt nos de⁹ nr̄: & inclinauit ſup nos miaꝫ corā rege perſarū: vt daret nobis vitā & ſublimaret domum dei noſtri: & extrueret ſolitudines eius: & daret nobis ſepem in iuda & hieruſalem. Et nunc quid dicemus domine deus noſter poſt hec? Quia dereliquimus mādata tua que precepiſti in manu ſeruoꝝ tuoꝝ prophetarum: dicens. Terra ad quam vos ingredimini vt poſſideatis eā: terra immunda eſt iuxta im̄ūdiciā pplorū ceterarūq; trarū abominationib⁹ eoꝝ q repleuerūt eā ab ore vſq; ad os coinqnatōe ſua. Nūc ergo filias vr̃as ne detis filiis eorū: & filias eoꝝ ne accipiatis filiis vr̃is: & nō qratis pacē eorū & pſpitatē eorū vſq; in eternū vt cōfortemini & comedatis q̄ bona ſūt terre: & heredes habeatis filios veſtros vſq; in ſeculum. Et poſt om̄ia que venerunt ſuper nos in operibus noſtris peſſimis & in delicto noſtro magno: quia tu deus noſter liberaſti nos de iniquitate noſtra & dediſti nobis ſalutem ſicut ē hodie: vt nō conuerteremur: & irrita faceremus mādata tua: neq; matrimonia iūgeremus cū ppl'is abominationū iſtarū. Nūqd irat⁹ es nobis vſq; ad cōſūmationē: ne dimitteres nobis reliqas ad ſalutē? Dn̄e de⁹ iſrl' iuſt⁹ es tu: qm̄ derelicti ſumus q ſaluaremur ſicut die hac. Ecce corā te ſumus in delicto nr̃o. Non enim ſtari poteſt

corā te ſup hoc. 10.

Sic ergo orante eſdra & iplorāte eo: & flente & iacēte ante templum dei: collectus eſt ad eum de iſrael cetus grandis nimis virorum & mulierum & pueroꝝ. Et fleuit popul⁹ multo fletu. Et rn̄dit ſechenias filius iehihel de filiis helam: & dixit eſdre. Nos preuaricati ſumus in deum noſtrū & duximus vxores alienigenas de populis terre. Et nunc ſi eſt penitentia in iſrael ſuper hoc: percutiamus fedus cū deo nr̃o vt proiciam⁹ vniuerſas vxores & eos q de his nati ſunt. Iuxta volūtatem dn̄i & eorū qui tenēt preceptū dn̄i dei nr̄i: ſm legē fiat. Surge: tuū eſt diſcernere: noſq; erimus tecum. Cōfortare & fac. Surrexit ergo eſdras & adiurauit principes ſacerdotū & leuitarū & omnē iſrael vt facerēt ſm verbū hoc. Et iurauerūt. Et ſurrexit eſdras ante domū dei: & abiit ad cubiculū iohannā filii eliaſib: & ingreſſus eſt illuc. Panē nō comedit & aquā nō bibit. Lugebat eī trāſgreſſionē eorū q venerāt de captiuitate. Et miſſa ē vox in iuda & ī hieruſalē oībus filiis trāſmigrationis vt cōgregarētur in hierl'm: & oīs qui non venerit in tribus diebus iuxta cōſiliū principū & ſenioꝝ: auferetur vniuerſa ſubſtātia ei⁹: & ipſe abiicietur de cetu trāſmigrationis. Cōuenerūt igitur oēs viri iuda & bēiamin in hieruſalē tribus diebus: ipſe eſt menſis nonus vigeſima die menſis & ſedit omnis populus in platea domus dei trementes pro peccato & pluuiis. Et ſurrexit eſdras ſacerdos & dixit ad eos. Vos trangreſſi eſtis & duxiſtis vxores alienigenas vt adderetis ſuper delictum iſrael. Et nunc date confeſſionem domino deo patrū vroꝝ & facite placitum ei⁹: & ſeparamini

בן הלוחש שר חצי פלך ירושלם הוא ובנותיו: את שער הגיא החזיק חנון וישבי זנוח המה בנוהו ויעמידו דלתתיו מנעליו ובריחיו ואלף אמה בחומה עד שער השפות: ואת שער האשפות החזיק מלכיה בן רכב שר פלך בית הכרם הוא יבננו ויעמיד דלתתיו מנעליו ובריחיו: ואת שער העין החזיק שלון בן כל חזה שר פלך המצפה הוא יבננו ויטללנו ויעמידו דלתתיו מנעליו ובריחיו ואת חומת ברכת השלח לגן המלך ועד המעלות היורדות מעיר דויד: אחריו החזיק נחמיה בן עזבוק שר חצי פלך בית צור עד נגד קברי דויד ועד הברכה העשויה ועד בית הגברים: אחריו החזיקו הלוים רחום בן בני על ידו החזיק חשביה שר חצי פלך קעילה לפלכו: אחריו החזיקו אחיהם בוי בן חנדד שר חצי פלך קעילה: ויחזק על ידו עזר בן ישוע שר המצפה מדה שנית מנגד עלת הנשק המקצע: אחריו החרה החזיק ברוך בן זבי מדה שנית מן המקצוע עד פתח בית אלישיב הכהן הגדול: אחריו החזיק מרמות בן אוריה בן הקוץ מדה שנית מפתח בית אלישיב ועד תכלית בית אלישיב: ואחריו החזיקו הכהנים אנשי הככר: אחריו החזיק בנימן וחשוב נגד ביתם אחריו החזיק עזריה בן

filius aloes princeps medie partis vici hierusalem ipse & filie eius. Et portam vallis edificauit annū & habitatores zanoe: ipsi edificauerūt eā: & statuerunt valuas eius & seras & vectes: & mille cubitos in muro vsq ad portam sterquilinii. Et portam sterqlinii edificauit melchias filius rechab princeps vici bethacharem. Ipse edificauit eam & statuit valuas eius & seras & vectes. Et portam fontis edificauit sellum filius colozai princeps pagi masphe. Ipse edificauit eam & texit: & statuit valuas eius & seras & vectes & muros piscine syloe in hortum regis: & vsq ad gradus qui descēdūt de ciuitate dauid. Post eum edificauit neemias filius azboch princeps dimidie ptis vici bethsur: vsq cōtra sepulchrū dauid & vsq ad piscinā q grādi opere cōstructa est: & vsq ad domū fortiū. Post eum edificauerūt leuite: reum filius benni. Post eum edificauit asebias princeps dimidie partis vici ceile in vico suo. Post eū edificauerūt fratres eoꝝ bechui filius enebad princeps dimidie partis ceile. Et edificauit iuxta eum azer filius iosue princeps maspha mensuram secundam: cōtra ascensum firmissimi anguli. Post eum in monte edificauit baruch filius zachai mēsuram secundam: ab angulo vsq ad portam domus eliasib sacerdotis magni. Post eum edificauit merimuth filius vrie filii atthus mensuram secundam: a porta domus eliasib donec extenderetur domus eliasib. Et post eum edificauerunt sacerdotes viri de cāpestribus iordanis. Post eos edificauit beniamin & asub cōtra domū suam. Et post eos edificauit azarias filius

filius saloes pnceps dimidii vici hierusalē.
υἱὸς σαλῶης ἄρχων ἡμίσους περιχώρου ἱερουσαλήμ.
ipse τ filie eius portā val-
αὐτὸς καὶ αἱ θυγατέρες αὐτοῦ. τὴν πύλην τῆς φά-
lis tenuerūt. anun τ habitatores zanoe
ραγγος ἐκράτησαν. ἀνοὺν καὶ οἱ κατοικοῦντες ζανώ,
ipsi edificauerūt eā: τ statuerūt valuas eius:
αὐτοὶ ᾠκοδόμησαν αὐτήν, καὶ ἔστησαν θύρας αὐτῆς,
τ seras eius: τ vectes eius: τ mille cu
καὶ κλεῖθρα αὐτῆς, καὶ μοχλοὺς αὐτῆς, καὶ χίλιοι πή-
biti in muro vsq ad portā sterquilinii. τ
χεις ἐν τῷ τείχει ἕως τῆς πύλης τῆς κοπρίας. καὶ
portā sterqlinii tenuit melchias filius re
τὴν πύλην τῆς κοπρίας ἐκράτησε μελχίας υἱὸς ῥε-
chab: pnceps vici bethachcharā ipse τ filii
χάβ, ἄρχων περιχώρου βηθαχχαράμ αὐτὸς καὶ οἱ υἱοὶ
eius. τ cooperuerūt eā: τ statuerūt valuas eius:
αὐτοῦ. καὶ ἐσκέπασαν αὐτήν, καὶ ἔστησαν θύρας αὐτῆς,
τ seras eius: τ vectes eius. at portā
καὶ κλεῖθρα αὐτῆς, καὶ μοχλοὺς αὐτῆς. τὴν δὲ πύλην τῆς
fontis muniuit solon filius chaleze: pnceps par
πηγῆς ἠσφαλίσατο σολὼν υἱὸς χαλεζέ, ἄρχων μέ-
tis maspha: ipse edificauit eā τ te
ρους τῆς μασφά, αὐτὸς ἐξῳκοδόμησεν αὐτὴν καὶ ἐστέ-
xit eā: τ statuit valuas eius τ ve-
γασεν αὐτήν, καὶ ἔστησε τὰς θύρας αὐτῆς καὶ μοχ-
ctes eius. τ murū piscine si-
λοὺς αὐτῆς. καὶ τὸ τεῖχος τῆς κολυμβήθρας τοῦ σι-
loa in hortū regis τ vsq ad gradus
λωὰ εἰς τὸν κῆπον τοῦ βασιλέως καὶ ἕως τῶν βαθμῶν
qui descendūt de ciuitate dauid. post eū
τῶν καταβαινόντων ἀπὸ πόλεως δαυίδ. ὀπίσω αὐτοῦ
tenuit neemias filius ezbuch pnceps dimidii vici
ἐκράτησε νεεμίας υἱὸς ἐζβοὺχ ἄρχων ἡμίσους περιχώρου
bethsur vsq ad hortū sepulchri dauid: τ vsq ad pisci-
βηθσοὺρ ἕως κήπου τάφου δαυίδ, καὶ ἕως τῆς κολυμ-
nā q facta erat τ vsq ad domū fortiū. τ
βήθρας τῆς γεγονυίας καὶ ἕως οἴκου τῶν δυνατῶν. καὶ
post eū tenuerūt leuite: raū filius banea. ad
μετ᾽ αὐτὸν ἐκράτησαν οἱ λευῖται, ῥαοὺμ υἱὸς βανέα. ἐπὶ
manū eius tenuit asabias pnceps dimidii vi-
χεῖρα αὐτοῦ ἐκράτησεν ἀσαβίας ἄρχων ἡμίσους περι-
ci ceela in vico suo. τ post eū te-
χώρου κεηλὰ τῷ περιχώρῳ αὐτοῦ. καὶ μετ᾽ αὐτὸν ἐκρά-
nuerūt fratres eoꝝ babai filius edanad: pnceps di-
τησαν ἀδελφοὶ αὐτῶν βαβαὶ υἱὸς ἠδαναδ, ἄρχων ἡμί-
midii vici ceela. τ tenuit ad manū e-
σους περιχώρου κεηλά. καὶ ἐκράτησεν ἐπὶ χεῖρα αὐ-
ius azur filius iesu pnceps maspha mēsurā secun-
τοῦ ἀζοὺρ υἱὸς ἰησοῦ ἄρχων τοῦ μασφὰ μέτρον δεύτε-
dā ecōtrario ascēsus armoꝝ cōiungētis
ρον ἐξεναντίας ἀναβάσεως τῶν ὅπλων τῆς συναπτούσης
in angulū. post in mōte eius tenuit baruch filius
εἰς τὴν γωνίαν. ὀπίσω εἰς τὸ ὄρος αὐτοῦ ἐκράτησε βαροὺχ υἱ-
us zabu mēsurā secūdā ab angulo vsq ad portā domus
ὸς ζαβοὺ μέτρον δεύτερον ἀπὸ τῆς γωνίας ἕως θύρας οἴκου
eliasub sacerdotis magni. τ post eū
ἐλιασοὺβ τοῦ ἱερέως τοῦ μεγάλου. καὶ μετ᾽ αὐτὸν
tenuit meramoth filius vria filii accos mēsurā se-
ἐκράτησε μεραμὼθ υἱὸς οὐρία υἱοῦ ἀκκὼς μέτρον δεύ-
cundā a porta domus eliasub vsq ad cōsūmationē do-
τερον ἀπὸ θύρας οἴκου ἐλιασοὺβ ἕως συντελείας οἴ-
mus eliasub. τ post eū tenuerūt sacerdotes vi-
κου ἐλιασούβ. καὶ μετ᾽ αὐτὸν ἐκράτησαν οἱ ἱερεῖς ἄν-
ri achechar. τ post eū tenuit beniamin τ
δρες ἀχεχάρ. καὶ μετ᾽ αὐτὸν ἐκράτησε βενιαμὶν καὶ
assub cōtra domū suā. τ post eos te-
ἀσσοὺβ κατέναντι οἴκου αὐτῶν. καὶ μετ᾽ αὐτοὺς ἐκρά-
nuit azarias filius
τησεν ἀζαρίας υἱὸς

maasee filii ananie iuxta domū suā. τ post
μαασσέου υἱοῦ ἀνανίου ἐχόμενα οἴκου αὐτοῦ. καὶ με-
eū tenuit baani filius ennadad mēsurā secū-
τ᾽ αὐτὸν ἐκράτησε βαανὶ υἱὸς ἠναδὰδ μέτρον δεύ-
dā: a domo azarie vsq ad angulū τ
τερον, ἀπὸ τοῦ οἴκου ἀζαρίου ἕως τῆς γωνίας καὶ
vsq ad flexurā phalali filii vzai: cōtra
ἕως τῆς καμπῆς φαλάλι υἱοῦ οὐζαί, ἐξεναντίας τῆς
angulū τ turrim eminētē ex do-
γωνίας καὶ τοῦ πύργου τοῦ ἐξέχοντος ἐκ τοῦ οἴ-
mo regis excelsa atrii carce-
κου τοῦ βασιλέως ἀνώτερος τῆς αὐλῆς τῆς φυλα-
ris. τ post eū phadaia filius phoros. τ na-
κῆς. καὶ μετ᾽ αὐτὸν φαδαΐα υἱὸς φόρος. καὶ οἱ να-
thinei erāt habitantes in ophal vsq ad contra hor-
θιναῖοι ἦσαν οἰκοῦντες ἐν τῷ ὠφὰλ ἕως ἀπέναντι κή-
tū porte aque ad oriente: τ turris
που πύλης τοῦ ὕδατος εἰς ἀνατολάς, καὶ ὁ πύργος ὁ
eminēs. τ post eū tenuerūt thecoim mēsurā
ἐξέχων. καὶ μετ᾽ αὐτὸν ἐκράτησαν οἱ θεκωεὶμ μέτρον
secundā e regione turris magne
δεύτερον ἐξεναντίας τοῦ πύργου τοῦ μεγάλου τοῦ
eminētis: τ vsq ad murū aphla. su-
ἐξέχοντος, καὶ ἕως τοῦ τείχους τοῦ ἀφλά. ἀνώτε-
pra portā equoꝝ tenuerūt sacerdotes: vir cō-
ρον πύλης τῶν ἵππων ἐκράτησαν οἱ ἱερεῖς, ἀνὴρ ἐξε-
tra domū suā. τ post eū tenuit sa-
ναντίας οἴκου ἑαυτοῦ. καὶ μετ᾽ αὐτὸν ἐκράτησε σα-
doc filius emmer cōtra domū suā. τ post
δὼκ υἱὸς ἐμμὴρ ἐξεναντίας οἴκου ἑαυτοῦ. καὶ μετ᾽ αὐ-
eū tenuit samaia filius sechenia custos por-
τὸν ἐκράτησε σαμαΐα υἱὸς σεχενία φύλαξ τῆς πύ-
te orientis. τ post eū tenuit anania
λης τῆς ἀνατολῆς. καὶ μετ᾽ αὐτὸν ἐκράτησεν ἀνανίας
filius sellemia: τ anon filius seleph sextus mēsurā
υἱὸς σελλεμία, καὶ ἀνὼν υἱὸς σελὲφ ὁ ἕκτος μέτρον
secundā. τ post eū tenuit mesollā filius
δεύτερον. καὶ μετ᾽ αὐτὸν ἐκράτησε μεσολλὰμ υἱὸς
barachie cōtra gazophylaciū suū. τ post
βαραχίου ἐξεναντίας γαζοφυλακίου αὐτοῦ. καὶ με-
eū tenuit melchias filius sarephi vsq ad
τ᾽ αὐτὸν ἐκράτησε μελχίας υἱὸς τοῦ σαρεφὶ ἕως
domū nathineoꝝ τ negotiatoꝝ cōtra por-
οἴκου τῶν ναθιναίων καὶ τῶν μεταβόλων ἀπέναντι πύ-
tā cōsiderationis: τ vsq ad ascensum fle-
λης τῆς ἐπισκέψεως, καὶ ἕως ἀναβάσεως τῆς καμ-
xure. τ intra ascensum porte oui-
πῆς. καὶ ἀναμέσον τῆς ἀναβάσεως τῆς πύλης τῆς προβα-
ne tenuerūt fabri τ negociatores.
τικῆς ἐκράτησαν οἱ χαλκεῖς καὶ οἱ μετάβολοι. Ca. 4.
Et factū est quādo audiuit sanabalat q nos
Καὶ ἐγένετο ἡνίκα ἤκουσε σαναβαλὰτ ὅτι ἡμεῖς
edificaremus murū: τ molestū fuit ei: τ ira
οἰκοδομοῦμεν τὸ τεῖχος, καὶ πονηρὸν ἦν αὐτῷ, καὶ ὠρ-
tus est multū: τ subsānabat in iudeos. τ
γίσθη ἐπιπολύ, καὶ ἐξεγέλα ἐπὶ τοῖς ἰουδαίοις. καὶ
dixit corā fratribus suis τ exercitu sa
εἶπεν ἐνώπιον τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ καὶ τῆς δυνάμεως σα-
marie: τ dixit: qd imbecilles isti faciūt
μαρείας, καὶ εἶπεν, τί οἱ ουδαμινοὶ οὗτοι ποιοῦσιν οἱ
iudei? nū dimittemus eos? nūqd sacrificant? nūqd
ἰουδαῖοι; μὴ καταλείψομεν αὐτούς; ἄρα θυσιάζουσιν; ἄρα
poterūt? τ hodie sanabūt lapides postq
δυνήσονται; καὶ σήμερον ἰάσονται τοὺς λίθους μετὰ τὸ
puluis facti sunt cōbusti? τ tobias ammani-
χῶμα γενέσθαι καυθέντας; καὶ τωβίας ὁ ἀμμανί-
tes prope eū: τ dixit ad eos: et
της ἐχόμενα αὐτοῦ; καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, καί γε
isti edificāt: nōne ascēdet vulpes
αὐτοὶ οἰκοδομοῦσιν, οὐχὶ ἀναβήσεται ἀλώπηξ

maasie filii ananie cōtra domū suam. Post eum edificauit bennui filius ennada mensurā secūdam a domo azarie vsq ad flexurā & vsq ad angulū. Post eū edificauit phalel filius ozi cōtra flexuram & turrim q eminet de domo regis excelsa idest in atrio carceris. Post eum phadaia filius feros. Nathinei autem habitabāt in ofel vsq contra portam aquarum ad oriente & turrim que prominebat. Post eos edificauerūt thecueni mensurā secundam e regiōe a turre magna & eminenti vsq ad murū templi. Sursum autē ad portam equorum edificauerūt sacerdotes vnusquisq contra domum suam. Post eos edificauit sedo filius emmer contra domum suam. Et post eum edificauit semeia filius sechenie custos porte orientalis. Post eum edificauerūt anania filius selemie: & anon filius selo sextus: mensurā secundā. Post eum edificauit mesollā filius barachie cōtra gazophylaciū suū. Post eū edificauit melchias filius aurificis vsq ad domum nathineorū & scruta vendentiū contra portā iudicialē & vsq ad cenaculum anguli. Et intra cenaculū anguli in porta gregis edificauerūt aurifices & negociatores.

4.

Factum est aūt cū audisset sanaballath q edificaremus murum: iratus est valde: & motus nimis subsannauit iudeos. & dixit corā fratribus suis & frequētia samaritanorum. Quid iudei faciūt imbecilles? Num dimittēt eos gētes? Nū sacrificabūt & cōplebūt in vna die? Nunqd edificare poterūt lapides de aceruis pulueris qui cōbusti sunt? Sed tobias amanites proximus eius ait. Edificent. Si ascenderit vulpes

מעשיה בן ענניה אצל ביתו: אחריו החזיק בנוי בן חנדד מדה שנית מבית עזריה עד המקצוע ועד הפנה: פלל בן אוזי מנגד המקצוע והמגדל היוצא מבית המלך העליון אשר לחצר המטרה אחריו פדיה בן פרעש: והנתינים היו ישבים בעפל עד נגד שער המים למזרח והמגדל היוצא: אחריו החזיקו התקעים מדה שנית מנגד המגדל הגדול היוצא ועד חומת העפל: מעל שער הסוסים החזיקו הכהנים איש לנגד ביתו: אחריו החזיק צדוק בן אמר נגד ביתו ואחריו החזיק שמעיה בן שכניה שמר שער המזרח: אחריו החזיק חנניה בן שלמיה וחנון בן צלף הששי מדה שנית אחריו החזיק משלם בן ברכיה נגד נשכתו: אחריו החזיק מלכיה בן הצרפי עד בית הנתינים והרכלים נגד שער המפקד ועד עלית הפנה: ובין עלית הפנה לשער הצאן החזיקו הצרפים והרכלים:

Cap. iiij.

ויהי כאשר שמע סנבלט כי אנחנו בונים את החומה ויחר לו ויכעס הרבה וילעג על היהודים: ויאמר לפני אחיו וחיל שמרון ויאמר מה היהודים האמללים עשים היעזבו להם היזבחו היכלו ביום היחיו את האבנים מערמות העפר והמה שרופות: וטוביה העמני אצלו ויאמר גם אשר הם בונים אם יעלה שועל

ופרץ חומת אבניהם : שמע
אלהינו כי היינו בוזה והשב
חרפתם על ראשם ותנם לבזה
בארץ שביה : ואל תכס על
עונם וחטאתם מלפניך אל
תמחה כי הכעיסו לנגד הבונים :
ונבנה את החומה ותקשר
כל החומה עד חציה ויהי לב
לעם לעשות : ויהי כאשר שמע
סנבלט וטוביה והערבים והעמנים
והאשדודים כי עלתה ארוכה
לחמות ירושלם כי החלו
הפרצים להסתם ויחר להם
מאד : ויקשרו כלם יחדו לבוא
להלחם בירושלם ולעשות לו
תועה : ונתפלל אל אלהינו
ונעמיד משמר עליהם יומם
ולילה מפניהם : ויאמר יהודה
כשל כח הסבל והעפר הרבה
ואנחנו לא נוכל לבנות בחומה :
ויאמרו צרינו לא ידעו ולא יראו
עד אשר נבוא אל תוכם והרגנום
והשבתנו את המלאכה : ויהי
כאשר באו היהודים הישבים
אצלם ויאמרו לנו עשר פעמים
מכל המקמות אשר תשובו
עלינו : ואעמיד מתחתיות למקום
מאחרי לחומה בצחחיים ואעמיד
את העם למשפחות עם חרבתיהם
רמחיהם וקשתתיהם : וארא
ואקום ואמר אל החרים ואל
הסגנים ואל יתר העם אל תיראו
מפניהם את אדני הגדול והנורא
זכרו והלחמו על אחיכם בניכם
ובנתיכם נשיכם ובתיכם : ויהי
כאשר שמעו אויבינו כי נודע

transsiliet murum eorū lapideum. Audi deus noster quia facti sumus despectui. Cōuerte opprobriū sup caput eorū: & da eos in despectionē in terra captiuitatis. Ne operias iniquitatē eorū: & pctm eorū corā facie tua non deleatur: quia irriserūt edificantes. Itaq; edificauimus murum & coniunximus totū vsq; ad partē dimidiam: & puocatū est cor populi ad operādū. Factum est aūt cū audisset sanaballath & tobias & arabes & ammonite & azotii q obducta esset cicatrix muri hierusalem: & q cepissent interrupta cōcludi: irati sunt nimis. Et cōgregati sūt oēs pariter vt venirent & pugnarent contra hierusalem & molirentur insidias. Et orauimus deum nostrum: & posuimus custodes super murum die ac nocte contra eos. Dixit autem iudas. Debilitata est fortitudo portātis: & hum⁹ nimia est: & nos non poterim⁹ edificare murum. Et dixerūt hostes nostri. Nesciant & ignorent donec veniamus in medium eorū & iterficiam⁹ eos: & cessare faciamus opus. Factum est autē venientibus iudeis qui habitabant iuxta eos: & dicentibus nobis per decem vices ex omnibus locis quibus venerant ad nos: statui in loco post murū per circuitū populū in ordinem cū gladiis suis & lanceis & arcubus. Et perspexi atq; surrexi: & aio ad optimates & magistratus: & ad reliquā partem vulgi. Nolite timere a facie eorū. Domini magni & terribilis memētote: & pugnate pro frib⁹ vrīs: filiis vrīs & filiab⁹ vrīs: & vxorib⁹ vestris & domib⁹ vrīs. Factum est aūt cū audissent inimici nrī nunciatū esse

τ destruet murū lapidū eoꝝ: audi deus noster
καὶ καθελεῖ τὸ τεῖχος λίθων αὐτῶν; ἄκουσον ὁ θεὸς ἡμῶν
quia facti sumus in subsānationē: τ cōuerte oppro-
ὅτι ἐγενήθημεν εἰς μυκτηρισμόν, καὶ ἐπίστρεψον ὀνειδι-
briū eoꝝ in caput eoꝝ: τ da eos in su
σμὸν αὐτῶν εἰς κεφαλὴν αὐτῶν, καὶ δὸς αὐτοὺς εἰς μυ
bsānationē in terra captiuitatis: τ ne operias in
κτηρισμὸν ἐν γῇ αἰχμαλωσίας, καὶ μὴ καλύψῃς ἐπὶ
iniquitatē eoꝝ: τ peccatū eoꝝ a facie tua
ἀνομίαν αὐτῶν, καὶ ἡ ἁμαρτία αὐτῶν ἐκ προσώπου σου
nō deleat: qm̄ irritauerūt corā edificā
μὴ ἐξαλειφθείη, ὅτι παρώργισαν ἐναντίον τῶν οἰκοδο
tibus. τ edificauimus muꝝ τ cōiūctus ē oīs
μούντων. καὶ ᾠκοδομήσαμεν τὸ τεῖχος καὶ συνήφθη πᾶν
murus vsq; ad medietatē suā: τ factū est cor
τὸ τεῖχος ἕως τοῦ ἡμίσους αὐτοῦ, καὶ ἐγένετο ἡ καρδία
populi vt edificaret. τ factū est cū audisset sa-
τοῦ λαοῦ ὥστε οἰκοδομῆσαι. καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσε σα
nabalat τ tobias τ arabes τ ammanite τ
ναβαλλὰτ καὶ τωβίας καὶ οἱ ἄραβες καὶ οἱ ἀμμανῖται καὶ οἱ
azotij: q ascēdit germē muris hierusalē: qm̄
ἀζώτιοι, ὅτι ἀνέβη ἡ φυὴ τοῖς τείχεσιν ἱερουσαλήμ, ὅτι
inceperūt cicatrices obduci: τ molestū eis
ἤρξαντο αἱ διασφαγαὶ ἀναφράσσεσθαι, καὶ πονηρὸν αὐ
visū fuit valde. τ cōgregati sunt oēs ad idē
τοῖς ἐφάνη σφόδρα. καὶ συνήχθησαν πάντες ἐπὶ τὸ αὐ
vt venirēt τ pcuterēt in hierusalē: τ facerēt
τὸ ἐλθεῖν καὶ παρατάξασθαι ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ ποιῆσαι
eī deceptionē. τ orauimus ad deū nrm
αὐτὴν πλάνησιν. καὶ προσηυξάμεθα πρὸς τὸν θεὸν ἡμῶν
τ statuimus custodes sup eos die τ no-
καὶ ἐστήσαμεν προφύλακας ἐπ᾽ αὐτοὺς ἡμέρας καὶ νυ-
cte a facie eoꝝ. τ dixit iudas: contrita
κτὸς ἀπὸ προσώπου αὐτῶν. καὶ εἶπεν ἰούδας, συνετρί
est fortitudo inimicoꝝ: τ humus multa: τ nos
βη ἡ ἰσχὺς τῶν ἐχθρῶν, καὶ ὁ χοῦς πολύς, καὶ ἡμεῖς
nō poterimus edificare in muro. τ dixerūt
οὐ δυνησόμεθα οἰκοδομεῖν ἐν τῷ τείχῳ. καὶ εἶπον
tribulantes nos: nō cognoscēt τ nō videbūt do-
οἱ θλίβοντες ἡμᾶς, οὐ γνώσονται καὶ οὐκ ὄψονται ἕως
nec veniamus in mediū eoꝝ: τ interficiemus eos
ὅτου ἔλθωμεν εἰς μέσον αὐτῶν, καὶ φονεύσομεν αὐ-
τ sedabimus opus. τ factū est vt vene
τοὺς καὶ καταπαύσομεν τὸ ἔργον. καὶ ἐγένετο ὡς ἦλ-
rūt iudei habitantes prope eos: τ dixerūt
θον οἱ ἰουδαῖοι οἱ οἰκοῦντες ἐχόμενα αὐτῶν, καὶ εἶπον
nobis: ascēdūt ex oībus locis qm̄ cō-
ἡμῖν, ἀναβαίνουσιν ἐκ πάντων τῶν τόπων ὅτι ἐπέ
uertistis sup nos. τ statui in infima
στρέψατε ἐφ᾽ ἡμᾶς. καὶ ἔστησα εἰς τὰ κατώτατα τοῦ
loci post muꝝ in abscōditis:
τόπου κατόπισθεν τοῦ τείχους ἐν τοῖς σκεπεινοῖς,
τ statui populū per pplos cū gladijs su-
καὶ ἔστησα τὸν λαὸν κατὰ δήμους μετὰ ῥομφαιῶν αὐ
is τ lāceis suis τ arcubus suis.
τῶν καὶ τῶν δοράτων αὐτῶν καὶ τῶν τόξων αὐτῶν.
τ pspexi τ surrexi τ dixi ad optimates
καὶ εἶδον καὶ ἀνέστην καὶ εἶπον πρὸς τοὺς ἐντίμους
τ ad duces τ ad reli-
καὶ πρὸς τοὺς στρατηγοὺς καὶ πρὸς τοὺς καταλοί-
quos populi: ne timeatis a facie eo-
πους τοῦ λαοῦ, μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ προσώπου αὐ-
rū. memētote dei nrī magni τ
τῶν. μνήσθητε τοῦ θεοῦ ἡμῶν τοῦ μεγάλου καὶ
terribilis τ pugnate pro fratribus vrīs:
φοβεροῦ καὶ παρατάξασθε περὶ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν,
filijs vrīs: τ filiabus vrīs: τ vxoribus ve
υἱῶν ὑμῶν, καὶ θυγατέρων ὑμῶν, καὶ γυναικῶν ὑ-
stris: τ domibus vrīs: τ factū est quū audissent
μῶν, καὶ οἰκιῶν ὑμῶν, καὶ ἐγένετο ἡνίκα ἤκουσαν
inimici nrī q notū fuit
οἱ ἐχθροὶ ἡμῶν ὅτι ἐγνώσθη

B

C

A

D

nobis: τ dissipauit deus cōsiliū eoꝝ. τ
ἡμῖν, καὶ διεσκέδασεν ὁ θεὸς τὴν βουλὴν αὐτῶν. καὶ
reuersi sumus nos in murū: vir in opus su-
ἐπεστρέψαμεν ἡμεῖς εἰς τεῖχος, ἀνὴρ εἰς τὸ ἔργον αὐ-
um. τ factū est a die illa medietas eoꝝ
τοῦ. καὶ ἐγένετο ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἥμισυ τῶν
q ordinati erant faciebāt opus: τ medietas eoꝝ re-
ἐκτεταγμένων ἐποίουν τὸ ἔργον, καὶ ἥμισυ αὐτῶν ἀν-
sistebāt: τ lācee τ scuta τ arcus τ thoraces:
τείχοντο, καὶ λόγχαι καὶ θυρεοὶ καὶ τόξα καὶ θώρα
ces: τ pricipes post oēm domū iuda
κες, καὶ οἱ ἄρχοντες ὀπίσω παντὸς οἴκου ἰούδα τῶν
edificantiū in muro. τ tollētes in
οἰκοδομούντων ἐν τῷ τείχει. καὶ οἱ αἴροντες ἐν τοῖς
humeris armati. in vna manu faciebat illic o-
ἀρτῆρσιν ἔνοπλοι. ἐν μιᾷ χειρὶ ἐποίει αὐτοῦ τὸ ἔρ-
pus: τ in vna tenebat iaculū. τ edificato
γον, καὶ ἐν μιᾷ ἐκράτει τὴν βολίδα. καὶ οἱ οἰκοδό
res vir gladiū suū accinctus sup lumbū
μοι ἀνὴρ ῥομφαίαν αὐτοῦ ἐζωσμένος ἐπὶ τὴν ὀσφὺν
suū: τ edificabāt. τ buccināns in corne abu
αὐτοῦ, καὶ ᾠκοδόμουν. καὶ ὁ σαλπίζων ἐν τῇ κερατί
cina ppe me. τ dixi ad optimates τ ad
νῃ ἐχόμενά μου. καὶ εἶπα πρὸς τοὺς ἐντίμους καὶ πρὸς
pricipes τ ad reliquos popu
τοὺς ἄρχοντας καὶ πρὸς τοὺς καταλοίπους τοῦ λα
li: opus grāde τ latū: τ nos separamur
οῦ, τὸ ἔργον πολὺ καὶ πλατύ, καὶ ἡμεῖς σκορπιζόμεθα
sup muꝝ procul vir a fratre suo.
ἐπὶ τοῦ τείχους μακρὰν ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐ
τ in loco vbicūq; audieritis vocē
τοῦ. καὶ ἐν τόπῳ οὗ ἂν ἀκούσητε τὴν φωνὴν τῆς
buccine: illuc cōcurrite ad nos: τ deus
κερατίνης, ἐκεῖ συναχθήσεσθε πρὸς ἡμᾶς, καὶ ὁ θεὸς
noster pugnabit pro nobis: τ nos faciebamus
ἡμῶν πολεμήσει ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ ἡμεῖς ἐποιοῦμεν τὸ
opus. τ medietas nrm̄ tenētes lāceas
ἔργον. καὶ τὸ ἥμισυ ἡμῶν κρατοῦντες τὰς λόγχας
ab ascēsu aurore vsq; ad egressū stellaꝝ.
ἀπὸ ἀναβάσεως τοῦ ὄρθρου ἕως ἐξόδου τῶν ἄστρων.
τ in tēpore illo dixi pplo: vnusq̄sq; cum
καὶ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ εἶπα τῷ λαῷ, ἕκαστος μετὰ
iuuene suo castrametabit in medio hierusalē.
νεανίσκου αὐτοῦ αὐλισθήσεται ἐν μέσῳ ἱερουσαλήμ.
τ sit nobis nox custodia: τ dies opus. τ
καὶ ἔστω ἡμῖν ἡ νὺξ προφυλακή, καὶ ἡ ἡμέρα ἔργον. καὶ
erā ego τ fratres mei τ pueri τ vi
ἤμην ἐγὼ καὶ οἱ ἀδελφοί μου καὶ τὰ παιδάρια καὶ οἱ ἄν
ri custodie post me: τ nō fuit ex nobis
δρες τῆς προφυλακῆς ὀπίσω μου, καὶ οὐκ ἦν ἐξ ἡμῶν
denudans vir vestimēta sua. vir τ ar-
ἐκδιδυσκόμενος ἀνὴρ τὰ ἱμάτια ἑαυτοῦ. ἀνὴρ καὶ ὅ-
ma eius ad aquam.
πλον αὐτοῦ εἰς τὸ ὕδωρ.

Ca. 5.

Et factꝰ est clamor ppl̄i τ mulieꝝ
Καὶ ἐγένετο ἡ κραυγὴ τοῦ λαοῦ καὶ γυναικῶν
eoꝝ magnꝰ ad fratres suos
αὐτῶν μεγάλη πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς ἑαυτῶν τοὺς
iudeos. τ erāt aliq̄ dicētes: in filijs no-
ἰουδαίους. καὶ ἦσάν τινες λέγοντες, ἐν υἱοῖς ἡ-
stris τ in filiabꝰ nrīs: nos multi: τ acci
μῶν καὶ ἐν θυγατράσιν ἡμῶν, ἡμεῖς πολλοί, καὶ λη
piemus frumentū τ comedemus τ viuemus. τ sunt
ψόμεθα σῖτον καὶ φαγώμεθα καὶ ζησόμεθα. καὶ εἰ-
aliq̄ dicētes: agri nrī τ vinee nre
σί τινες λέγοντες, ἀγροὶ ἡμῶν καὶ ἀμπελῶνες ἡμῶν
τ domus nre: nos pmittemus τ accipiemus fru
καὶ οἰκίαι ἡμῶν. ἡμεῖς διεγγυῶμεν καὶ ληψόμεθα σῖ
mētuꝫ τ comedemus. τ sunt aliqui dicentes:
τον καὶ φαγώμεθα. καὶ εἰσί τινες λέγοντες,

nobis: dissipauit de⁹ cōsilium eorum. Et reuersi sumus oms ad muros vnusq̄sq; ad opus suum. Et factū est a die illa: media pars iuuenum eorum faciebat opus: & media pars erat ad bellum: & lancee & scuta & arcus & lorice & principes post eos in omni domo iuda edificantium muros & portantium onera & imponentium: vna manu sua faciebat opus: & altera tenebat gladium. Edificantiū enim vnusquisq; gladio erat accinctus renes. Et edificabant & clamabant buccina iuxta me. Et dixi ad optimates & ad magistratus & ad reliquam partem vulgi. Opus grande est & latum: & nos separati sumus in muro procul alter ab altero. In loco quocunq; audieritis clangorem tube: illuc concurrite ad nos. Deus noster pugnabit pro nobis: & nosipsi faciamus opus. Et media pars nostrum teneat lanceas ab ascensu aurore donec egrediantur astra. In tēpore quoq; illo dixi populo. Vnusquisq; cum puero suo maneat in medio hierusalem: & sint nobis vices per noctē & diem ad operandum. Ego autem & fratres mei & pueri mei & custodes qui erant post me: non deponebam⁹ vestimēta nrā. Vnusq̄sq; tm̄ nudabatur ad baptismū.

5.

Et factus est clamor populi & vxorꝝ ei⁹ magn⁹ aduersus frēs suos iudeos. Et erant qui dicerent. Filii nostri & filie nostre multe sunt nimis. Accipiamus p pcio eorꝝ frumentū & comedam⁹ & viuamus. Et erāt qui dicerēt. Agros nrōs & vineas & dom⁹ nrās apponamus: & accipiamus frumentum in fame. Et alii dicebant.

לנו ויפר האלהים את עצתם
ונשוב כלנו אל החומה איש אל
מלאכתו : ויהי מן היום ההוא חצי
נערי עשים במלאכה וחציים
מחזיקים והרמחים המגנים
והקשתות והשריונים והשרים
אחרי כל בית יהודה : הבונים
בחומה והנשאים בסבל עמשים
באחת ידו עשה במלאכה ואחת
מחזקת השלח : והבונים איש
חרבו אסורים על מתניו ובונים
והתוקע בשופר אצלי : ואמר
אל החרים ואל הסגנים ואל
יתר העם המלאכה הרבה
ורחבה ואנחנו נפרדים על
החומה רחוקים איש מאחיו :
במקום אשר תשמעו את קול
השופר שמה תקבצו אלינו
אלהינו ילחם לנו : ואנחנו
עשים במלאכה וחצים מחזיקים
ברמחים מעלות השחר עד
צאת הכוכבים : גם בעת ההיא
אמרתי לעם איש ונערו
ילינו בתוך ירושלם והיו
לנו הלילה משמר והיום מלאכה :
ואין אני ואחי ונערי ואנשי
המשמר אשר אחרי אין אנחנו
פשטים בגדינו איש שלחו
המים :

Cap. v.

ותהי צעקת
העם ונשיהם גדולה אל אחיהם
היהודים : ויש אשר אמרים
בנינו ובנתינו אנחנו רבים
ונקחה דגן ונאכלה ונחיה : ויש
אשר אמרים שדתינו וכרמינו
ובתינו אנחנו ערבים ונקחה
דגן ברעב : ויש אשר אמרים

לוינו כסף למדת המלך שדתינו
וכרמינו׃ ועתה כבשר אחינו
בשרנו כבניהם בנינו והנה
אנחנו כבשים את בנינו ואת
בנתינו לעבדים ויש מבנתינו
נכבשות ואין לאל ידנו ושדתינו
וכרמינו לאחרים׃ ויחר לי מאד
כאשר שמעתי את זעקתם ואת
הדברים האלה׃ וימלך לבי עלי
ואריבה את החרים ואת הסגנים
ואמרה להם משא איש באחיו
אתם נשאים ואתן עליהם
קהלה גדולה׃ ואמרה להם אנחנו
קנינו את אחינו היהודים
הנמכרים לגוים כדי בנו וגם
אתם תמכרו את אחיכם ונמכרו
לנו ויחרישו ולא מצאו דבר׃
ואמר לא טוב הדבר אשר
אתם עשים הלוא ביראת
אלהינו תלכו מחרפת הגוים
אויבינו׃ וגם אני אחי ונערי
נשים בהם כסף ודגן נעזבה
נא את המשא הזה׃ השיבו נא
להם כהיום שדתיהם כרמיהם
זיתיהם ובתיהם ומאת הכסף
והדגן התירוש והיצהר אשר
אתם נשים בהם׃ ויאמרו נשיב
ומהם לא נבקש כן נעשה
כאשר אתה אומר ואקרא את
הכהנים ואשביעם לעשות
כדבר הזה׃ גם חצני נערתי
ואמרה ככה ינער האלהים את
כל האיש אשר לא יקים את
הדבר הזה מביתו ומיגיעו
וככה יהיה נעור ורק ויאמרו
כל הקהל אמן ויהללו את יהוה

Mutuo sumamus pecunias in tributa regis: demusque agros nostros & vineas: & nunc sicut carnes fratrum nostrorum: sic carnes nostre sunt: & sicut filii eorum: ita & filii nostri. Ecce nos subiugamus filios nostros & filias nostras in seruitutem: & de filiabus nostris sunt famule: nec habemus vnde possint redimi: & agros nostros & vineas nostras alii possident. Et iratus sum nimis cum audissem clamorem eorum secundum verba hec: cogitauitque cor meum mecum. Et increpaui optimates & magistratus: & dixi eis. Vsuras ne singuli a fratribus vestris exigitis? Et congregaui aduersum eos contionem magnam: & dixi eis. Nos vt scitis redemimus fratres nostros iudeos qui venditi fuerant gentibus secundum possibilitatem nostram. Et vos igitur vendite fratres vestros: & redimemus eos. Et siluerunt: nec inuenerunt quid responderent. Dixique ad eos. Non est bona res quam facitis. Quare non in timore dei nostri ambulatis: ne exprobretur nobis a gentibus inimicis nostris. Et ego & fratres mei & pueri mei commodauimus plurimis pecuniam & frumentum. Non repetamus in commune istud. Es alienum concedamus: quod debetur nobis. Reddite eis hodie agros suos & vineas suas & oliueta sua & domos suas. Quin potius & centesimam pecunie frumenti vini & olei quam exigere soletis ab eis: date pro illis. Et dixerunt. Reddemus: & ab eis nihil queremus: sicque faciemus vt loqueris. Et vocaui sacerdotes & adiuraui eos vt facerent iuxta quod dixeram. Insuper excussi sinum meum & dixi. Sic excutiat deus omnem virum qui non compleuerit verbum istud: de domo sua & de laboribus suis: sic excutiatur: & vacuus fiat. Et dixit vniuersa multitudo: amen. Et laudauerunt dominum.

mutuo accepimus argentum in tributa regis:
ἐδανεισάμεθα ἀργύριον εἰς φόρους τοῦ βασιλέως,
agri nostri & vinee nostre & domus nostre. &
ἀγροὶ ἡμῶν καὶ ἀμπελῶνες ἡμῶν καὶ οἰκίαι ἡμῶν. καὶ
nunc sicut caro fratrum nostrorum: caro nostra. sicut filii eo=
νῦν ὡς σὰρξ ἀδελφῶν ἡμῶν, σὰρξ ἡμῶν. ὡς υἱοὶ αὐ=
rum: filii nostri. & ecce nos subiugamus
τῶν, υἱοὶ ἡμῶν. καὶ ἰδοὺ ἡμεῖς καταδυναστεύομεν τοὺς
filios nostros & filias nostras in seruos: &
υἱοὺς ἡμῶν καὶ τὰς θυγατέρας ἡμῶν εἰς δούλους, καὶ
sunt de filiabus nostris subiugate: &
εἰσὶν ἀπὸ θυγατέρων ἡμῶν καταδυναστευόμεναι, καὶ
non est potentia manuum nostrarum: & agri nostri & vi
οὐκ ἔστι δύναμις χειρῶν ἡμῶν, καὶ ἀγροὶ ἡμῶν καὶ ἀμ=
nee nostre optimatibus. & tristatus sum val=
πελῶνες ἡμῶν τοῖς ἐντίμοις. καὶ ἐλυπήθην σφό=
de cum audiui clamorem eorum & sermo
δρα καθὼς ἤκουσα τὴν κραυγὴν αὐτῶν καὶ τοὺς λό=
nes istos. & deliberauit cor meum apud
γους τούτους. καὶ ἐβουλεύσατο καρδία μου ἐπ᾽ ἐ=
me. & pugnaui aduersus optimates &
μέ. καὶ ἐμαχησάμην πρὸς τοὺς ἐντίμους καὶ τοὺς
principes & dixi eis: repetitione vos repe=
ἄρχοντας καὶ εἶπον αὐτοῖς, ἀπαιτήσει ὑμεῖς ἀπαι
tetis vir fratrem suum: que vos facitis:
τήσετε ἀνὴρ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἃ ὑμεῖς ποιεῖτε;
& dedi super eos concionem magnam. & dixi
καὶ ἔδωκα ἐπ᾽ αὐτοὺς ἐκκλησίαν μεγάλην. καὶ εἶπον
eis: nos possedimus fratres nostros
αὐτοῖς, ἡμεῖς κεκτήμεθα τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν τοὺς
iudeos venditos gentibus: in volunta
ἰουδαίους τοὺς πωλουμένους τοῖς ἔθνεσιν, ἐν ἑκου=
rio nostro. & vos venditis fratres vestros:
σίῳ ἡμῶν. καὶ ὑμεῖς πωλεῖτε τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν,
& vendent nobis. & siluerunt & non inuenerunt
καὶ πραθήσονται ἡμῖν. καὶ ἡσύχασαν καὶ οὐχ εὗρον
sermonem. & dixi: non bonum verbum quod vos faci=
λόγον. καὶ εἶπον, οὐκ ἀγαθὸς ὁ λόγος ὃν ὑμεῖς ποιεῖ
tis: non sic in timore dei nostri redibitis ab op
τε, οὐχ οὕτως ἐν φόβῳ θεοῦ ἡμῶν ἀπελεύσεσθε ἀπὸ ὀνει
probrio gentium inimicorum nostrorum. etiam ego & fra=
δισμοῦ τῶν ἐθνῶν τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν. καί γε ἐγὼ καὶ οἱ ἀδελ
tres mei & noti mei posuimus eis argentum
φοί μου καὶ οἱ γνωστοί μου ἔθηκαμεν αὐτοῖς ἀργύριον
& frumentum: relinquimus iam repetitionem hanc.
καὶ σῖτον, ἐγκαταλείπομεν δὴ τὴν ἀπαίτησιν ταύ
reddite iam eis vt hodie agros
την. ἐπιστρέψατε δὴ αὐτοῖς ἥμερον ἀγροὺς
suos & vineas suas & oliueta sua &
αὐτῶν καὶ ἀμπελῶνας αὐτῶν καὶ ἐλαιῶνας αὐτῶν καὶ
domos suas: & de argento frumentum &
οἰκίας αὐτῶν, καὶ ἀπὸ τοῦ ἀργυρίου τὸν σῖτον καὶ
vinum & oleum afferte eis. & dixe
τὸν οἶνον καὶ τὸ ἔλαιον ἐξενέγκατε αὐτοῖς. καὶ εἶ=
runt: reddemus: & ab eis non queremus:
πον, ἀποδώσομεν, καὶ παρ᾽ αὐτῶν οὐ ζητήσομεν,
sic faciemus sicut tu dicis. & vocaui
οὕτως ποιήσομεν καθὼς σὺ λέγεις. καὶ ἐκάλεσα
sacerdotes & adiuraui eos vt facerent secundum ver
τοὺς ἱερεῖς καὶ ὥρκισα αὐτοὺς ποιῆσαι ὡς τὸ ῥῆ=
bum hoc. & vestem meam excussi: & di
μα τοῦτο. καὶ τὴν ἀναβολήν μου ἐξετίναξα, καὶ εἶ
xi: sic excutiat deus omnem virum: qui non
πον, οὕτως ἐκτινάξαι ὁ θεὸς πάντα ἄνδρα, ὃς οὐ
statuet verbum istud de domo sua & de
στήσει τὸν λόγον τοῦτον ἐκ τοῦ οἴκου αὐτοῦ καὶ ἐκ
labore suo: & erit sic excussus & va
κόπου αὐτοῦ, καὶ ἔσται οὕτως ἐκτετιναγμένος καὶ κε
nuus. & dixit vniuersa ecclesia: amen: & laudauerunt
νός. καὶ εἶπε πᾶσα ἡ ἐκκλησία, ἀμήν, καὶ ᾔνεσαν
dominum.
τὸν κύριον.

& fecit populus verbum istud. etiam a
καὶ ἐποίησεν ὁ λαὸς τὸ ῥῆμα τοῦτο. καί γε ἀπὸ
die qua preceperat mihi vt esse in principem eo=
τῆς ἡμέρας ἧς ἐνετείλατό μοι εἶναι εἰς ἄρχοντα αὐ
rum in terra iuda ab anno vicesimo & vsque ad annum
τῶν ἐν γῇ ἰούδα ἀπὸ ἔτους εἰκοστοῦ καὶ ἕως ἔτους
tricesimum & secundum arthasastha regi
τριακοστοῦ καὶ δευτέρου τῷ ἀρθασασθὰ τῷ βασιλεῖ
annos duodecim: & ego & fratres mei panem
ἔτη δώδεκα, καὶ ἐγὼ καὶ οἱ ἀδελφοί μου ἄρτον τῆς
principatus mei non comedimus. at duces qui an=
ἡγεμονίας μου οὐκ ἐφάγομεν. οἱ δὲ ἄρχοντες οἱ ἔμ=
te me grauauerunt super populum & acceperunt
προσθέν μου ἐβάρυναν ἐπὶ τὸν λαὸν καὶ ἔλαβον
ab eis in panibus & in vino vltimum argen=
παρ᾽ αὐτῶν ἐν ἄρτοις καὶ ἐν οἴνῳ ἔσχατον ἀργύρι
tum siclos quadraginta. etiam ministri
ον σίκλους τεσσαράκοντα. καί γε τὰ παιδάρια
eorum dominati fuerunt super populum: et ego non fe=
αὐτῶν ἐκυρίευσαν ἐπὶ τὸν λαόν, κἀγὼ οὐκ ἐποί
ci sic a facie timoris domini. &
ησα οὕτως ἀπὸ προσώπου φόβου κυρίου. καὶ
in opere muri istorum tenui: agrum
ἐν ἔργῳ τοῦ τείχους τούτων ἐκράτησα, ἀγρὸν
non possedi: & pueri mei & omnes
οὐκ ἐκτησάμην καὶ τὰ παιδάριά μου καὶ πάντες
congregati ibi propter opus. & iudei &
οἱ συνηγμένοι ἐκεῖ διὰ τὸ ἔργον. καὶ ἰουδαῖοι καὶ
principes centum quinquaginta viri: & venien
οἱ ἄρχοντες ἑκατὸν πεντήκοντα ἄνδρες, καὶ ἐρχό
tes ad nos de gentibus que in circuitu nostro:
μενοι πρὸς ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν τῶν κύκλῳ ἡμῶν,
in mensa mea. & erat quod fiebat in diem
ἐπὶ τράπεζάν μου. καὶ ἦν γινόμενον εἰς ἡμέραν
vnum: vitulus vnus & oues sex electe & hir
μίαν, μόσχος εἷς καὶ πρόβατα ἓξ ἐκλεκτὰ καὶ χί
cus erat mihi. & inter duodecim
μαρος ἐγίνοντό μοι. καὶ ἀναμέσον τῶν δώδεκα
dies in omnibus vinum multitudine. & cum istis
ἡμερῶν ἐν πᾶσιν οἶνος τῷ πλήθει. καὶ σὺν τού=
panem ducatus mei non quesiui: quoniam
τοις ἄρτον τῆς ἡγεμονίας μου οὐκ ἐζήτησα, ὅτι
grauis seruitus super populum istum. memento
βαρεῖα ἡ δουλεία ἐπὶ τὸν λαὸν τοῦτον. μνήσθητί
mei deus in bonum secundum omnia que feci
μου ὁ θεὸς εἰς ἀγαθὸν πάντα ὅσα ἐποίησα τῷ
populo huic.
λαῷ τούτῳ.

Infra. 13. a.

Ca. 6.

Et factum est vt auditum fuit sanabalat
Καὶ ἐγένετο καθὼς ἠκούσθη τῷ σαναβαλὰτ
& tobia & gesam arabi: &
καὶ τῷ τωβίᾳ καὶ τῷ γησὰμ τῷ ἄραβι, καὶ
reliquis inimicorum nostrorum: quia edifi
τοῖς καταλοίποις τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν, ὅτι ᾠκοδό
caui murum: & non relicta fuit in eo inter
μησα τὸ τεῖχος, καὶ οὐ κατελείφθη ἐν αὐτῷ δια
ruptio: etiam vsque ad tempus illud: valuas non
κοπή, καί γε ἕως τοῦ καιροῦ ἐκείνου, θύρας οὐκ
posueram in portis: & misit sana=
ἐπέστησα ἐν ταῖς πύλαις, καὶ ἀπέστειλε σανα=
balat & gesam ad me dicentes: veni &
βαλὰτ καὶ γησὰμ πρός με λέγοντες, δεῦρο καὶ
congregemur pariter in villis in cam=
συναχθῶμεν ἐπιτοαυτὸ ἐν ταῖς κώμαις ἐν πε=
po ono: & ipsi cogitantes mihi vt facerent ma
δίῳ ὠνώ, καὶ αὐτοὶ λογιζόμενοί μοι ποιῆσαι πο
lum. & misi ad eos nuncios di=
νηρίαν. καὶ ἀπέστειλα ἐπ᾽ αὐτοὺς ἀγγέλους λέ=
cens: opus magnum ego facio: & non potero
γων, ἔργον μέγα ἐγὼ ποιῶ, καὶ οὐ δυνήσομαι

Fecit ergo populus sicut erat dictum. A die autem illa qua preceperat rex mihi vt essem dux in terra iuda ab anno vicesimo vsque ad annum tricesimum secundum artaxerxis regis per annos duodecim ego & fratres mei annonas que ducibus debebantur non comedimus. Duces autem primi qui fuerunt ante me grauauerunt populum & acceperunt ab eis in pane & vino & pecunia quotidie siclos quadraginta. Sed & ministri eorum depresserant populum. Ego autem non feci ita propter timorem dei. Quinpotius in opere muri edificaui: & agrum non emi: & omnes pueri mei congregati ad opus erant. Iudei quoque & magistratus centum quinquaginta viri: & qui veniebant ad nos de gentibus que in circuitu nostro sunt: in mensa mea erant. Parabatur autem mihi per dies singulos bos vnus: arietes sex electi: exceptis volatilibus: & inter dies decem vina diuersa: & alia multa tribuebam. Insuper & annonas ducatus mei non quesiui. Valde enim attenuatus erat populus. Memento mei deus meus in bonum secundum omnia que feci populo huic.

6.

Factum est autem cum audisset sanaballath & tobias & gosem arabs & ceteri inimici nostri quod edificassem ego murum & non esset in ipso residua interruptio: vsque ad tempus autem illud valuas non posueram in portis: miserunt sanaballath & gosem arabs ad me dicentes. Veni & percutiamus fedus pariter in vitulis in campo ono. Ipsi autem cogitabant vt facerent mihi malum. Misi ergo ad eos nuncios dicens. Opus grande ego facio: & non possum

ויעש העם כדבר הזה׃ גם מיום
אשר צוה אתי להיות פחם בארץ
יהודה משנת עשרים ועד שנת
שלשים ושתים לארתחשסתא
המלך שנים שתים עשרה
אני ואחי לחם הפחה לא אכלתי׃
והפחות הראשנים אשר לפני
הכבידו על העם ויקחו מהם
בלחם ויין אחר כסף שקלים
ארבעים גם נעריהם שלטו על
העם ואני לא עשיתי כן מפני
יראת אלהים׃ וגם במלאכת
החומה הזאת החזקתי ושדה
לא קנינו וכל נערי קבוצים
שם על המלאכה׃ והיהודים והסגנים
מאה וחמשים איש והבאים
אלינו מן הגוים אשר סביבתינו
על שלחני׃ ואשר היה נעשה
ליום אחד שור אחד צאן שש
ברורות וצפרים נעשו לי ובין
עשרת ימים בכל יין להרבה
ועם זה לחם הפחה לא בקשתי
כי כבדה העבדה על העם הזה׃
זכרה לי אלהי לטובה כל אשר
עשיתי על העם הזה׃

Cap. vi.

ויהי כאשר נשמע
לסנבלט ולטוביה ולגשם הערבי
וליתר איבינו כי בניתי את
החומה ולא נותר בה פרץ גם
עד העת ההיא דלתות לא העמדתי
בשערים׃ וישלח סנבלט וגשם
אלי לאמר לכה ונועדה יחדו
בכפירים בבקעת אונו והמה
חשבים לעשות לי רעה׃ ואשלחה
עליהם מלאכים לאמר מלאכה
גדולה אני עשה ולא אוכל

לרדת למה תשבת המלאכה
כאשר ארפה וירדתי אליכם ׃
וישלחו אלי כדבר הזה ארבע
פעמים ואשיב אותם כדבר הזה ׃
וישלח אלי סנבלט כדבר הזה
פעם חמישית את נערו ואגרת
פתוחה בידו ׃ כתוב בה בגוים
נשמע וגשמו אמר אתה והיהודים
חשבים למרוד על כן אתה בונה
החומה ואתה הוה להם למלך
כדברים האלה ׃ וגם נביאים
העמדת לקרא עליך בירושלם
לאמר מלך ביהודה ועתה ישמע
למלך כדברים האלה ועתה לכה
ונועצה יחדו ׃ ואשלחה אליו
לאמר לא נהיה כדברים האלה
אשר אתה אומר כי מלבך אתה
בודאם ׃ כי כלם מיראים אותנו
לאמר ירפו ידיהם מן המלאכה
ולא תעשה ועתה חזק את ידי ׃
ואני באתי בית שמעיה בן דליה
בן מהיטבאל והוא עצור ויאמר
נועד אל בית האלהים אל תוך
ההיכל ונסגרה דלתות ההיכל
כי באים להרגך ולילה באים
להרגך ׃ ואמרה האיש כמוני
יברח ומי כמוני אשר יבוא אל
ההיכל וחי לא אבוא ׃ ואכירה
והנה לא אלהים שלחו כי
הנבואה דבר עלי וטוביה
וסנבלט שכרו ׃ למען שכור הוא
למען אירא ואעשה כן וחטאתי
והיה להם לשם רע למען
יחרפוני ׃ זכרה אלהי לטוביה
ולסנבלט כמעשיו אלה וגם
לנועדיה הנביאה וליתר הנביאים

descendere: ne forte negligatur cum venero & descendero ad vos. Miserunt autem ad me secundum verbum hoc per quattuor vices: & respondi eis iuxta sermonem priorem. Et misit ad me sanaballath iuxta verbum prius quinta vice puerum suum. & epistolam habebat in manu sua scriptam hoc modo. In gentibus auditum est: & gosem dixit: quod tu & iudei cogitetis rebellare: & propterea edifices murum: & leuare te velis super eos regem: propter quam causam et prophetas posueris qui predicent de te in hierusalem dicentes. Rex in iudea est. Auditurus est rex verba hec. Idcirco nunc veni vt ineamus consilium pariter. Et misi ad eos dicens. Non est factum secundum verba hec que tu loqueris. De corde enim tuo tu componis hec. Omnes enim hi terrebant nos: cogitantes quod cessarent manus nostre ab opere & quiesceremus. Quam ob causam magis confortaui manus meas. Et ingressus sum domum semaie filii dalaie filii methabeel secreto. Qui ait. Tractemus nobiscum in domo dei in medio templi & claudamus portas edis: quia venturi sunt vt interficiant te: & nocte venturi sunt ad occidendum te. Et dixi. Num quisquam similis mei fugit? Et quis vt ego ingredietur templum & viuet? Non ingrediar. Et intellexi quod deus non misisset eum sed quasi vaticinans locutus esset ad me: & tobias & sanaballath conduxissent eum. Acceperat enim precium vt territus facerem & peccarem & haberent malum quod exprobrarent mihi. Memento mei deus pro tobia & sanaballath: iuxta opera eorum talia: sed & noadie prophete & ceterorum prophetarum

descēderet ne forte cesset opus: postquam vtique
καταβῆναι, μήποτε καταπαύσῃ τὸ ἔργον, ὡς ἂν
finiero illud: descēdā ad vos. et
τελειώσω αὐτό, καταβήσομαι πρὸς ὑμᾶς. καὶ
miserūt ad me: s̄m verbū hoc quattuor
ἀπέστειλαν πρός με, ὡς τὸ ῥῆμα τοῦτο τέσσαρ-
vicibus: et misi eis iuxta s̄mo
σι καθόδοις, καὶ ἀπέστειλα αὐτοῖς κατὰ τὸν λό-
nē hūc. et misit ad me sanabalat iux
γον τοῦτον. καὶ ἀπέστειλε πρός με σαναβαλλὰτ κα-
ta s̄monē hūc quintū puer͡ suū
τὰ τὸν λόγον τοῦτον τὸν πέμπτον παῖδα αὐ-
um et epistolā apertā in manu eius.
τοῦ καὶ ἐπιστολὴν ἠνεωγμένην ἐν χειρὶ αὐτοῦ.
et erat scriptū in ea: in gentib⁹ auditū est: et
καὶ ἦν γεγραμμένον ἐν αὐτῇ, ἐν ἔθνεσιν ἠκούσθη, καὶ
gesā dixit: quod tu et iudei cogitatis re-
γησὰμ εἶπεν, ὅτι σὺ καὶ ἰουδαῖοι λογίζεσθε ἀπο-
bellare: ꝓpter hoc tu edificas mur͡: et
στατῆσαι, διὰ τοῦτο σὺ οἰκοδομεῖς τὸ τεῖχος, καὶ
tu fis eis in regē: et ad hec
σὺ γίνῃ αὐτοῖς εἰς βασιλέα, καὶ πρὸς τούτοις
prophetas statuisti tibi ipi vt p̄dicēt de te
προφήτας ἔστησας σεαυτῷ κηρύσσειν περὶ σοῦ
in hierusalē: dicētes: quod regnasti in
ἐν ἱερουσαλήμ, λέγοντας, ὅτι ἐβασίλευσας ἐν
iudea. et nūc nunciabunt regi
τῇ ἰουδαίᾳ. καὶ νῦν ἀπαγγελήσονται τῷ βασιλεῖ
s̄mones isti: et nūc veni cōsulam⁹ pa-
οἱ λόγοι οὗτοι, καὶ νῦν δεῦρο βουλευσώμεθα ἐπὶ
riter. et misi ad eū dicēs: nō fa-
τὸ αὐτό. καὶ ἀπέστειλα πρὸς αὐτὸν λέγων, οὐκ ἐγε-
ctū est vt s̄mones isti quos tu dicis: quoniam a
νήθη ὡς οἱ λόγοι οὗτοι οὓς σὺ λέγεις, ὅτι ἀπὸ
corde tu mētiris eos. quoniam oēs ter-
καρδίας σὺ ψεύδῃ αὐτούς. ὅτι πάντες φοβερί-
rēt nos dicētes: soluent manus eo-
ζουσιν ἡμᾶς λέγοντες, ἐκλυθήσονται αἱ χεῖρες αὐ-
rū ab opere isto: et nō fiet.
τῶν ἀπὸ τοῦ ἔργου τούτου, καὶ οὐ ποιηθήσεται.
et nūc fortificaui man⁹ meas. et ego igress⁹
καὶ νῦν ἐκραταίωσα τὰς χεῖράς μου. κἀγὼ εἰσῆλ-
sū in domū semei filij dalaia filij matabeel:
θον εἰς οἶκον σεμεῒ υἱοῦ δαλαΐα υἱοῦ ματαβεήλ,
et ipe retent⁹ et dixit: cōgregemur in
καὶ αὐτὸς συνεχόμενος καὶ εἶπε, συναχθῶμεν εἰς
domū dei in medio eius: et claudamus
οἶκον τοῦ θεοῦ ἐν μέσῳ αὐτοῦ, καὶ κλείσωμεν τὰς
ianuas eius quoniam veniūt vt interficiāt te: veniūt no-
θύρας αὐτοῦ ὅτι ἔρχονται φονεῦσαί σε, ἔρχονται νυ-
cte ad occidendū te. et dixi: quis est vir qualis
κτὸς φονεῦσαί σε. καὶ εἶπον, τίς ἐστιν ἀνὴρ οἷος
ego: fugiet? vel quis qualis ego qui ingredietur in
ἐγώ, φεύξεται; ἢ τίς οἷος ἐγὼ ὃς εἰσελεύσεται εἰς
domū et viuet? nō ingrediar. et co-
τὸν οἶκον καὶ ζήσεται; οὐκ εἰσελεύσομαι. καὶ ἐπέ-
gnoui et ecce deus nō misit eū: quoniam
γνων καὶ ἰδοὺ ὁ θεὸς οὐκ ἀπέστειλεν αὐτόν, ὅτι ἡ
prophetia s̄mo aduers⁹ me. et tobias et sana-
προφητεία λόγος κατ᾽ ἐμοῦ. καὶ τωβίας καὶ σανα-
balat cōduxerūt eū vt timerē et face-
βαλλὰτ ἐμισθώσαντο αὐτόν, ὅπως φοβηθῶ καὶ ποιή-
rē sic et peccarē: et fierē eis in no-
σω οὕτως καὶ ἁμάρτω, καὶ γένωμαι αὐτοῖς εἰς ὄνο-
mē malū: vt exprobrarēt mihi. memēto deus
μα πονηρόν, ὅπως ὀνειδίσωσί με. μνήσθητι ὁ θεός
meus tobia et sanabalat: s̄m ope-
μου τῷ τωβίᾳ καὶ τῷ σαναβαλλὰτ, ὡς τὰ ποιή-
ra eorū hec: et noadia ꝓphete
ματα αὐτῶν ταῦτα, καὶ τῷ νωαδίᾳ τῷ προφήτῃ
et ceterorū prophetarū:
καὶ τοῖς καταλοίποις τῶν προφητῶν,

B

C

g.5.d.

D

qui erāt terrētes me. et ꝑfectus est mu-
οἳ ἦσαν φοβερίζοντές με. καὶ ἐτελέσθη τὸ τεῖ-
rus quinto et vicesimo elul mēsis in
χος πέμπτῃ καὶ εἰκάδι τοῦ ἐλοὺλ μηνὸς εἰς
quinquaginta duob⁹ dieb⁹. et factū est cū au-
πεντηκονταδύο ἡμέρας. καὶ ἐγένετο ἡνίκα ἤ-
dissent oēs inimici n̄ri: et timue-
κουσαν πάντες οἱ ἐχθροὶ ἡμῶν, καὶ ἐφοβήθη-
rūt oēs gētes que in circuitu n̄ro: et ceci-
σαν πάντα τὰ ἔθνη τὰ κύκλῳ ἡμῶν, καὶ ἐπέπε-
dit timor magnus valde in oculis eo-
σε φόβος μέγας σφόδρα ἐν ὀφθαλμοῖς αὐ-
rū et cognouerūt: quod a deo no-
τῶν καὶ ἔγνωσαν, ὅτι παρὰ τοῦ θεοῦ ἡ-
stro factū est vt ꝑficeret opus hoc. et
μῶν ἐγενήθη τελειωθῆναι τὸ ἔργον τοῦτο. καὶ
in dieb⁹ illis a multis opti-
ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἀπὸ πολλῶν ἐν-
matib⁹ iuda epistole ibāt ad to-
τίμων ἰούδα ἐπιστολαὶ ἐπορεύοντο πρὸς τω-
biā. et que tobia veniebāt ad eos:
βίαν. καὶ αἱ τωβία ἤρχοντο πρὸς αὐτούς,
quoniam multi in iuda habētes iuramētū erāt ei: quia
ὅτι πολλοὶ ἐν ἰούδα ἔνορκοι ἦσαν αὐτῷ, ὅτι
gener erat sechenia filij erai. et io-
γαμβρὸς ἦν τοῦ σεχενία υἱοῦ ἠραΐ. καὶ ἰω-
nā filius eius accepit filiā mesu-
νὰν υἱὸς αὐτοῦ ἔλαβε τὴν θυγατέρα μεσου-
lā filij barachie in vxorē. etiā
λὰμ υἱοῦ βαραχίου εἰς γυναῖκα. καί γε τὰ
vtilia ei dicebat corā me. et
συμφέροντα αὐτῷ ἔλεγεν ἐνώπιόν μου. καὶ
s̄mones meos erāt ꝓferētes ei: et epi-
λόγους μου ἦσαν ἐκφέροντες αὐτῷ, καὶ ἐπι-
stolas misit tobia vt terreret me.
στολὰς ἀπέστειλε τωβία φοβερίσαι με. Ca.7

A

ET factū est quando edificatus est murus:
Καὶ ἐγένετο ἡνίκα ᾠκοδομήθη τὸ τεῖχος,
et posui valuas: et recēsiti sunt
καὶ ἔστησα τὰς θύρας, καὶ ἐπεσκέπησαν οἱ
ianitores et cātores et leuite: et pre-
πυλωροὶ καὶ οἱ ᾄδοντες καὶ οἱ λευῖται, καὶ ἐνε-
cepi anania fratri meo et
τειλάμην τῷ ἀνανίᾳ τῷ ἀδελφῷ μου καὶ τῷ
anania principi bera in hierusalē: quoniam
ἀνανίᾳ ἄρχοντι τῆς βηρὰ ἐν ἱερουσαλήμ, ὅτι
ipe erat quasi vir verax et timēs de-
αὐτὸς ἦν ὡς ἀνὴρ ἀληθὴς καὶ φοβούμενος τὸν θε-
ū sup multos. et dixi eis nō ape-
ὸν ὑπὲρ πολλούς. καὶ εἶπον αὐτοῖς οὐκ ἀνοι-
rient porte hierusalē vsque ad simul cū sole.
γήσονται πύλαι ἱερουσαλὴμ ἕως ἅμα τῷ ἡλίῳ.
et adhuc ipsis vigilātibus: claudantur
καὶ ἔτι αὐτῶν γρηγορούντων, κλειέσθωσαν
porte et munite sint. et pone cu-
αἱ θύραι καὶ ἀσφαλιζέσθωσαν. καὶ στῆσον προ-
stodes habitātiū in hierusalē: vir in
φύλακας οἰκούντων ἐν ἱερουσαλήμ, ἀνὴρ ἐν
custodia sua: et vir cōtra domū
προφυλακῇ ἑαυτοῦ, καὶ ἀνὴρ ἀπέναντι οἰκίας
suā. et ciuitas ampla manibus et ma-
ἑαυτοῦ. καὶ ἡ πόλις πλατεῖα χερσὶ καὶ με-
gna: et ppl's paucus in ea: et nō erant
γάλη, καὶ ὁ λαὸς ὀλίγος ἐν αὐτῇ, καὶ οὐκ ἦσαν
dom⁹ edificate. et dedit deus in
οἰκίαι ᾠκοδομημέναι. καὶ ἔδωκεν ὁ θεὸς εἰς
cor meū: et cōgregaui optimates
τὴν καρδίαν μου, καὶ συνῆξα τοὺς ἐντίμους
et pncipes et ppl'm in comita-
καὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ τὸν λαὸν εἰς συνοδί-
tū. et inueni librū comitat⁹ qui ascēderūt
αν. καὶ εὗρον βιβλίον τῆς συνοδίας οἳ ἀνέβησαν

qui terrebant me. Completus est autem murus vicesimo quinto die mensis elul: quinquaginta duobus diebus. Factum est ergo cum audissent omnes inimici nostri vt timerent vniuerse gentes que erant in circuitu nostro & conciderent intra semetipsos: & scirent quod a deo factum est opus hoc. Sed & in diebus illis multe optimatum iudeorum epistole mittebantur ad tobiam: & a tobia veniebant ad eos. Multi enim erant in iudea habentes iuramentum eius: quia gener erat sechenie filii iorei: & iohannan filius eius acceperat filiam mosollam filii barachie: & laudabant eum coram me: & verba mea nunciabant ei. Et tobias mittebat epistolas vt terreret me.

7.

POstquam autem edificatus est murus: & posui valuas: & recensui ianitores & cantores & leuitas: precepi anani fratri meo & ananie principi domus de hierusalem. Ipse enim quasi vir verax & timens deum plus ceteris videbatur. Et dixi eis. Non aperiantur porte hierusalem vsque ad calorem solis. Cumque adhuc assisterent: clause porte sunt & oppilate. Et posui custodes de habitatoribus hierusalem: singulos per vices suas: & vnumquemque contra domum suam. Ciuitas autem erat lata nimis & grandis & populus paruus in medio eius et non erant domus edificate. Deus autem dedit in corde meo & congregaui optimates & magistratus & vulgus vt recenserem eos. Et inueni librum census eorum qui ascenderant

אשר היו מיראים אותי ׃
ותשלם החומה בעשרים
וחמשה לאלול לחמשים
ושנים יום ׃ ויהי כאשר שמעו
כל אויבינו ויראו כל הגוים
אשר סביבתינו ויפלו מאד
בעיניהם וידעו כי מאת
אלהינו נעשתה המלאכה
הזאת ׃ גם בימים ההם מרבים
חרי יהודה אגרתיהם הולכות
על טוביה ואשר לטוביה
באות אליהם ׃ כי רבים ביהודה
בעלי שבועה לו כי חתן הוא
לשכניה בן ארח ויהוחנן
בנו לקח את בת משלם בן
ברכיה ׃ גם טובתיו היו אמרים
לפני ודברי היו מוציאים לו
אגרות שלח טוביה ליראני ׃

Cap. vii.

ויהי כאשר
נבנתה החומה ואעמיד הדלתות
ויפקדו השוערים והמשררים
והלוים ׃ ואצוה את חנני אחי
ואת חנניה שר הבירה על
ירושלם כי הוא כאיש אמת
וירא את האלהים מרבים ׃
ויאמר להם לא יפתחו שערי
ירושלם עד חם השמש ועד
הם עמדים יגיפו הדלתות
ואחזו והעמיד משמרות ישבי
ירושלם איש במשמרו ואיש
נגד ביתו ׃ והעיר רחבת ידים
וגדולה והעם מעט בתוכה
ואין בתים בנוים ׃ ויתן אלהי אל
לבי ואקבצה את החורים ואת
הסגנים ואת העם להתיחש
ואמצא ספר היחש העולים

בראשנה ואמצא כתוב בו ׃
אלה בני המדינה העלים משבי
הגולה אשר הגלה נבוכדנצר
מלך בבל וישובו לירושלם
וליהודה איש לעירו ׃ הבאים
עם זרבבל ישוע נחמיה עזריה
רעמיה נחמני מרדכי בלשן
מספרת בגוי נחום בענא מספר
אנשי עם ישראל ׃ בני פרעש
אלפים מאה ושבעים ושנים ׃
בני שפטיה שלש מאות
שבעים ושנים ׃ בני ארח שש
מאות חמשים ושנים ׃ בני פחת
מואב לבני ישוע ויואב אלפים
ושמנה מאות שמנה עשר ׃
בני עילם אלף מאתים חמשים
וארבעה ׃ בני זתוא שמנה מאות
ארבעים וחמשה ׃ בני זכי
שבע מאות וששים ׃ בני בנוי
שש מאות ארבעים ושמנה ׃ בני
בבי שש מאות עשרים ושמנה ׃
בני עזגד אלפים שלש מאות
עשרים ושנים ׃ בני אדניקם שש
מאות ששים ושבעה ׃ בני בגוי
אלפים ששים ושבעה ׃ בני עדין
שש מאות חמשים וחמשה ׃ בני
אטר לחזקיה תשעים ושמנה ׃
בני חשם שלש מאות עשרים
ושמנה ׃ בני בצי שלש מאות
עשרים וארבעה ׃ בני חריף
מאה שנים עשר ׃ בני גבעון
תשעים וחמשה ׃ אנשי בית לחם
ונטפה מאה שמנים ושמנה ׃
אנשי ענתות מאה עשרים
ושמנה ׃ אנשי בית עזמות
ארבעים ושנים ׃ אנשי קרית

כתב דין שבה גלה בוא ספר שנה מאה רבע

primum: & inuentum est scriptum in eo. Isti filii prouincie qui ascenderūt de captiuitate migrantiū quos transtulerat nabuchodonosor rex babylōis: & reuersi sunt in hierusalem & in iudeā: vnusquisque in ciuitatē suā. Qui venerāt cum zorobabel: iosue neemias azarias raamias naamin mardocheus belsar mespharat beggoai naum baana. Numerus virorum populi israel. Filii pharos duo milia centū septuaginta duo. Filii saphatia trecenti septuaginta duo. Filii area sexcenti quinquaginta duo. Filii phetmoab filiorum iosue & ioab duo milia octingenti decē & octo. Filii helam: mille ducenti quinquaginta quattuor. Filii zethue octingenti quadraginta quinque. Filii zachai septingenti sexaginta. Filii bennui sexcenti quadraginta octo. Filii bebai sexcenti viginti octo. Filii azgad duo milia trecenti viginti duo. Filii adonicam sexcenti sexaginta septem. Filii beguai duo milia sexaginta septem. Filii adin sexcenti quinquaginta quinque. Filii ather filii ezechie nongenti octo. Filii asem trecenti viginti octo. Filii besai trecēti viginti quattuor. Filii areph centū duodecim. Filii gabaon nonaginta quinque. Viri bethleem & nethupha centum octoginta octo. Viri anathot centum viginti octo. Viri bethamoth quadraginta duo. Viri cariathiarim

in primis: & inuenī scriptū in eo:
ἐν πρώτοις. καὶ εὗρον γεγραμμένον ἐν αὐτῷ,
isti filii prouincie qui ascēderūt de
οὗτοι οἱ υἱοὶ τῆς χώρας οἱ ἀναβάντες ἀπὸ
captiuitate trāsmigratiōis quā trāsmigrare fecit
τῆς αἰχμαλωσίας τῆς ἀποικίας ἧς ἀπῴκισε
nabuchodonosor rex babylonis: &
ναβουχοδονόσορ ὁ βασιλεὺς βαβυλῶνος, καὶ
reuersi sūt in hierusalē & in iudā
ἐπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλὴμ καὶ εἰς ἰούδαν
vir in ciuitatē suā: qui venerūt cū
ἀνὴρ εἰς πόλιν ἑαυτοῦ, οἱ ἐλθόντες μετὰ
zorobabel & iesue & neemia azaria &
ζοροβαβὲλ καὶ ἰησοῦ καὶ νεεμία ἀζαρία καὶ
reemai nemani: mardocheus balsan: ma
ῥεεμαὶ ναιμανί, μαρδοχαῖος βαλσάν, μα
aspharath boguia: naū baana & ma
ασφαράθ βογουία, ναοὺμ βαανὰ καὶ μα
asphar: viri ppli israel. filii phoros
ασφάρ, ἄνδρες λαοῦ ἰσραήλ. υἱοὶ φόρος
duo milia centū septuaginta duo. filii sa
δισχίλιοι ἑκατὸν ἑβδομηκονταδύο. υἱοὶ σα
phatia trecenti septuaginta duo. filii
φατία τριακόσιοι ἑβδομηκονταδύο. υἱοὶ
era sexcēti quinquaginta duo. filii phaath
ἠρὰ ἑξακόσιοι πεντηκονταδύο. υἱοὶ φααθ
moab filiis iesue & ioab duo mi
μωὰβ τοῖς υἱοῖς ἰησοῦ καὶ ἰωὰβ δισχίλι
lia octingēti decē et octo. filii elā mil
οι ὀκτακόσιοι δεκαοκτώ. υἱοὶ ἠλὰμ χίλι
le ducēti quinquaginta quattuor. filii zathua
οι διακόσιοι πεντηκοντατέσσαρες. υἱοὶ ζαθουὰ
octingēti quadraginta quinque. filii zac
ὀκτακόσιοι τεσσαρακονταπέντε. υἱοὶ ζακ
chu septingēti sexaginta. filii banui sex
χοῦ ἑπτακόσιοι ἑξήκοντα. υἱοὶ βανουὶ ἑξα
cēti quadraginta octo. filii bebai se
κόσιοι τεσσαρακονταοκτώ. υἱοὶ βηβαὶ ἑξα
xcēti viginti octo. filii asgad duo milia tre
κόσιοι εἰκοσιοκτώ. υἱοὶ ἀσγὰδ δισχίλιοι τρι
centi viginti duo. filii adonicā sexcēti
ακόσιοι εἰκοσιδύο. υἱοὶ ἀδωνικὰμ ἑξακόσιοι
sexaginta septē. filii bagui duo milia sexagi
ἑξηκονταεπτά. υἱοὶ βαγουὶ δισχίλιοι ἑξήκον
ta septē. filii edā sexcēti quinqua
ταεπτά. υἱοὶ ἠδὰν ἑξακόσιοι πεντη
ginta quinque. filii ater ezecia nonagin
κονταπέντε. υἱοὶ ἀτὴρ τῷ ἐζεκίᾳ ἐνενήκον
ta octo. filii esam trecēti viginti octo.
ταοκτώ. υἱοὶ ἠσὰμ τριακόσιοι εἰκοσιοκτώ.
filii besei trecēti quinquaginta quattuor.
υἱοὶ βεσεὶ τριακόσιοι πεντηκοντατέσσαρες.
filii areb centū duo deci. filii asen du
υἱοὶ ἀρὴβ ἑκατὸν δεκαδύο. υἱοὶ ἀσὲν δια
centi viginti tres. filii gabaō nonaginta
κόσιοι εἰκοσιτρεῖς. υἱοὶ γαβαὼν ἐνενήκον
quinque. filii bethalē & netophathi
ταπέντε. υἱοὶ βαιθαλὲμ καὶ νετωφαθὶ
centū octoginta octo. filii anathoth centū vi
ἑκατὸν ὀγδοηκονταοκτώ. υἱοὶ ἀναθὼθ ἑκατὸν εἰ
ginti octo. filii azamoth viri quadraginta
κοσιοκτώ. υἱοὶ ἀζαμὼθ ἄνδρες τεσσαρα
duo. viri cariathiarim
κονταδύο. ἄνδρες καριαθιαρείμ

caphera & beroth septingēti quadragin
καφηρὰ καὶ βηρὼθ ἑπτακόσιοι τεσσαρακον
ta tres. viri arama & gabaa sexcenti vi
τατρεῖς. ἄνδρες ἀραμὰ καὶ γαβαὰ ἑξακόσιοι εἰ
ginti vnus. viri machemas centū viginti duo.
κοσιεῖς. ἄνδρες μαχεμὰς ἑκατὸν εἰκοσιδύο.
viri bethel & ai centū viginti tres. vi
ἄνδρες βαιθὴλ καὶ αἲ ἑκατὸν εἰκοσιτρεῖς. ἄν
ri nabab alterius quinquaginta duo. filii he
δρες ναβὼβ ἑτέρου πεντηκονταδύο. υἱοὶ αἰ
lā alterius mille ducēti quinquaginta quat
λὰμ ἑτέρου χίλιοι διακόσιοι πεντηκοντατέσσα
tuor. filii erā trecēti viginti. filii hiericho
ρες. υἱοὶ ἠρὰμ τριακόσιοι εἴκοσι. υἱοὶ ἱεριχὼ
trecenti quadraginta quinque. filii lada
τριακόσιοι τεσσαρακονταπέντε. υἱοὶ λαδα
di & ono septingēti viginti vnus. filii senaa
δὶ καὶ ὠνὼ ἑπτακόσιοι εἰκοσιεῖς. υἱοὶ σεναὰ
tria milia nōgenti triginta. sacerdotes filii
τρισχίλιοι ἐννακόσιοι τριάκοντα. οἱ ἱερεῖς υἱοὶ
ioiade in domū iesu nōgenti septuaginta
ἰωιαδὲ εἰς οἶκον ἰησοῦ ἐννακόσιοι ἑβδομήκοντα
tres. filii emmer mille quinquaginta duo.
τρεῖς. υἱοὶ ἐμμὴρ χίλιοι πεντηκονταδύο.
filii phaseur mille ducēti quadraginta se
υἱοὶ φασσοὺρ χίλιοι διακόσιοι τεσσαρακοντα
ptē. filii erā mille decē et septē. leuite
επτά. υἱοὶ ἠρὰμ χίλιοι δεκαεπτά. οἱ λευῖται
filii iesu cadmiel filiis o
υἱοὶ ἰησοῦ τοῦ καδμιὴλ τοῖς υἱοῖς τοῦ ὠ
duia septuaginta quattuor. cātores filii
δουία ἑβδομηκοντατέσσαρες. οἱ ᾄδοντες υἱοὶ
asaph centū quadraginta octo. ianitores
ἀσὰφ ἑκατὸν τεσσαρακονταοκτώ. οἱ πυλωροὶ
filii sellū filii ater filii telmon filii
υἱοὶ σελλοὺμ υἱοὶ ἀτὴρ υἱοὶ τελμὼν υἱοὶ
acub filii atita filii sabi: centū tri
ἀκοὺβ υἱοὶ ἀτιτὰ υἱοὶ σαβί, ἑκατὸν τριά
ginta octo. nathenijm filii sea filii asepha filii
κονταοκτώ. οἱ ναθινιεὶμ υἱοὶ σηὰ υἱοὶ ἀσηφὰ υἱοὶ
tabaoth filii ceras: filii siaia filii phadon filii
ταβαὼθ υἱοὶ κηρὰς, υἱοὶ σιαΐα υἱοὶ φαδὼν υἱοὶ
labana: filii aggaba filii selmei filii anā
λαβανά, υἱοὶ ἀγγαβὲ υἱοὶ σελμεὶ υἱοὶ ἀνὰν
filii gadel filii gaer filii raaia: filii ras
υἱοὶ γαδὴλ υἱοὶ γαὴρ υἱοὶ ῥααΐα, υἱοὶ ῥασ
son filii necoda: filii gazem filii oza filii
σὼν υἱοὶ νεκωδά, υἱοὶ γαζὴμ υἱοὶ ὀζὰ υἱοὶ
phesi filii besi filii meinon: filii nephosai filii
φεσὶ υἱοὶ βησὶ υἱοὶ μεϊνῶν, υἱοὶ νεφωσαὶ υἱοὶ
bacbuc filii achipha filii arur: filii basa
βακβοὺκ υἱοὶ ἀχιφὰ υἱοὶ ἀρούρ, υἱοὶ βασα
loth filii meida filii adasa: filii barcue filii
λὼθ υἱοὶ μεϊδὰ υἱοὶ ἀδασά, υἱοὶ βαρκουὲ υἱοὶ

cephira & beroth septingenti quadraginta tres. Viri rama & nebo sexcenti viginti vnus. Viri machmas centum viginti duo. Viri bethel & hai centū vigīti tres. Viri nebo alterius quinquaginta duo. Viri helan alterius mille ducenti quinquagīta quattuor. Filii arem trecenti viginti. Filii hiericho trecenti quadraginta quinque. Filii lodadin & ono septingenti viginti vnus. Filii senaa tria milia nōgenti triginta. Sacerdotes. Filii idaia in domo iesua nōgenti septuaginta tres. filii emmer mille quinquaginta duo. Filii phessur mille ducenti quadraginta septem. Filii arem mille decem & septem. Leuite. Filii iosue & cedmihel filiorum oduie septuaginta quattuor. Cantores. Filii asaph centum quadraginta octo. Ianitores. Filii sellum: filii ather: filii thelmon: filii accub: filii athita: filii sobai centum triginta octo. Nathinnei. Filii soa: filii asupha: filii thebaoth: filii ceros: filii siaa: filii phadon: filii lebana: filii agaba: filii selmon: filii anan: filii geddel: filii gaer: filii raaia: filii rasin: filii nechoda. filii iezen: filii aza: filii phasea: filii besai: filii munim: filii nephusim: filii bechue: filii acupha. filii azur: filii besluth: filii maida: filii arsa: filii berchos: filii

יערים כפירה ובארות שבע
מאות ארבעים ושלשה ׃ אנשי
הרמה וגבע שש מאות עשרים
ואחד ׃ אנשי מכמס מאה ועשרים
ושנים ׃ אנשי ביתאל והעי
מאה עשרים ושלשה ׃ אנשי
נבו אחר חמשים ושנים ׃
בני עילם אחר אלף מאתים
חמשים וארבעה ׃ בני חרם
שלש מאות ועשרים ׃ בני ירחו
שלש מאות ארבעים וחמשה ׃
בני לד חדיד ואנו שבע מאות
ועשרים ואחד ׃ בני סנאה
שלשת אלפים תשע מאות
ושלשים ׃ הכהנים בני ידעיה
לבית ישוע תשע מאות שבעים
ושלשה ׃ בני אמר אלף חמשים
ושנים ׃ בני פשחור אלף
מאתים ארבעים ושבעה ׃ בני
חרם אלף שבעה עשר ׃ הלוים
בני ישוע לקדמיאל לבני להודוה
שבעים וארבעה ׃ המשררים בני
אסף מאה ארבעים ושמנה ׃
השערים בני שלם בני אטר בני
טלמון בני עקוב בני חטיטא בני
שבי מאה שלשים ושמנה ׃
הנתינים בני צחא בני חשופא בני
טבעות ׃ בני קירס בני סיעה בני
פדון ׃ בני לבנה בני חגבה בני
שלמי ׃ בני חנן בני גדל בני גחר ׃
בני ראיה בני רצין בני נקודא ׃
בני גזם בני עזא בני פסח ׃ בני
בסי בני מעונים בני נפושסים ׃
בני בקבוק בני חקופא בני
חרחור ׃ בני בצלית בני מחידא
בני חרשא ׃ בני ברקוס בני

שנה מאה רבע שיר נתן

סִיסְרָא בְּנֵי תָמַח׃ בְּנֵי נְצִיחַ בְּנֵי חֲטִיפָא׃ בְּנֵי עַבְדֵי שְׁלֹמֹה בְּנֵי סוֹטַי בְּנֵי סֹפֶרֶת בְּנֵי פְרִידָא׃ בְּנֵי יַעְלָא בְנֵי דַרְקוֹן בְּנֵי גִדֵּל׃ בְּנֵי שְׁפַטְיָה בְנֵי חַטִּיל בְּנֵי פֹּכֶרֶת הַצְּבָיִים בְּנֵי אָמוֹן׃ כָּל הַנְּתִינִים וּבְנֵי עַבְדֵי שְׁלֹמֹה שְׁלֹשׁ מֵאוֹת תִּשְׁעִים וּשְׁנָיִם׃ וְאֵלֶּה הָעוֹלִים מִתֵּל מֶלַח תֵּל חַרְשָׁא כְּרוּב אַדּוֹן וְאִמֵּר וְלֹא יָכְלוּ לְהַגִּיד בֵּית אֲבוֹתָם וְזַרְעָם אִם מִיִּשְׂרָאֵל הֵם׃ בְּנֵי דְלָיָה בְנֵי טוֹבִיָּה בְּנֵי נְקוֹדָא שֵׁשׁ מֵאוֹת וְאַרְבָּעִים וּשְׁנָיִם׃ וּמִן הַכֹּהֲנִים בְּנֵי חֳבַיָּה בְּנֵי הַקּוֹץ בְּנֵי בַרְזִלַּי אֲשֶׁר לָקַח מִבְּנוֹת בַּרְזִלַּי הַגִּלְעָדִי אִשָּׁה וַיִּקָּרֵא עַל שְׁמָם׃ אֵלֶּה בִּקְשׁוּ כְתָבָם הַמִּתְיַחְשִׂים וְלֹא נִמְצָא וַיְגֹאֲלוּ מִן הַכְּהֻנָּה׃ וַיֹּאמֶר הַתִּרְשָׁתָא לָהֶם אֲשֶׁר לֹא יֹאכְלוּ מִקֹּדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים עַד עֲמֹד הַכֹּהֵן לְאוּרִים וְתֻמִּים׃ כָּל הַקָּהָל כְּאֶחָד אַרְבַּע רִבּוֹא אַלְפַּיִם שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים׃ מִלְּבַד עַבְדֵיהֶם וְאַמְהֹתֵיהֶם אֵלֶּה שִׁבְעַת אֲלָפִים שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שְׁלֹשִׁים וְשִׁבְעָה וְלָהֶם מְשֹׁרְרִים וּמְשֹׁרְרוֹת מָאתַיִם וְאַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה׃ סוּסֵיהֶם שְׁבַע מֵאוֹת שְׁלֹשִׁים וְשִׁשָּׁה פִּרְדֵיהֶם מָאתַיִם אַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה׃ גְּמַלִּים אַרְבַּע מֵאוֹת שְׁלֹשִׁים וַחֲמִשָּׁה חֲמֹרִים שֵׁשֶׁת אֲלָפִים שְׁבַע מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים׃ וּמִקְצָת רָאשֵׁי הָאָבוֹת נָתְנוּ לַמְּלָאכָה הַתִּרְשָׁתָא נָתַן לָאוֹצָר

zizara: filii thema: filii nasia: filii atupha: filii seruorum salomonis: filii sothai: filii sopherech: filii pheruda. Filii iohala: filii dercon: filii iedel. Filii saphata: filii athil: filii phocereth qui erat ortus ex asbaim filio amon. Omnes nathinei & filii seruorum salomonis trecenti nonaginta duo. Hi sunt autem qui ascenderunt de thelmala: thelarsa: cherub: adon: & emmer: & non potuerunt indicare domum patrum suorum & semen suum: vtrum ex israel essent. Filii dalaia: filii tobia: filii nechoda sexcenti quadraginta duo. Et de sacerdotibus filii hobia: filii accos: filii berzellai qui accepit de filiabus berzellai galaaditidis vxorem: & vocatus est nomine eorum. Hi quesierunt scripturam suam in censu & non inuenerunt: & eiecti sunt de sacerdotio. Dixitque athersatha eis vt non manducarent de sanctis sanctorum: donec staret sacerdos doctus & eruditus. Omnis multitudo quasi vir vnus quadraginta duo milia sexcenti sexaginta: absque seruis & ancillis eorum qui erant septem milia trecenti triginta septem: & inter eos cantores & cantatrices ducente quadraginta et quinque. Equi eorum sexcenti triginta septem: muli eorum ducenti quadraginta quinque: cameli eorum quadringenti triginta quinque: asini sex milia septingenti viginti. Nonnulli autem de principibus familiarum dederunt impensas in opus. Athersatha dedit

asara filii thema: filii nesia filii atipha: filii
σισαρὰ υἱοὶ θημά, υἱοὶ νισιὰ υἱοὶ ἀτιφὰ, υἱοὶ
seruorum salomonis filii sutei filii sapha-
δούλων σολομῶντος υἱοὶ σουτεὶ υἱοὶ σαφα-
rat filii pherida filii iela. filii dorcon filii
ρὰτ υἱοὶ φερειδὰ υἱοὶ ἰελά. υἱοὶ δορκὼν υἱοὶ
gadael: filii saphatia filii atil filii phacha
γαδαὴλ, υἱοὶ σαφατία υἱοὶ ἀτὶλ υἱοὶ φαχα-
rath filii sabain τ filii amon: omnes na-
ρὰθ υἱοὶ σαβαὶμ καὶ υἱοὶ ἀμών, πάντες οἱ να-
thenim τ filii seruorum salomonis trecē-
θινὶμ καὶ οἱ υἱοὶ δούλων σολομῶντος τρια-
ti nonaginta duo. τ isti ascenderunt
κόσιοι ἐνενηκονταδύο. καὶ οὗτοι ἀνέβησαν
de thelmalech thelasar cherub edan τ em
ἀπὸ θελμαλὲχ θελασὰρ χεροὺβ ἠδὰν καὶ ἐμ-
mer. τ nō potuerunt annūciare domos
μήρ. καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν ἀπαγγεῖλαι οἴκους
familiarum suarum τ semē suum: si de
πατριῶν αὐτῶν καὶ σπέρμα αὐτῶν, εἰ ἀπὸ
israel sunt. filii dalaia filii tobia τ fi-
ἰσραήλ εἰσιν. υἱοὶ δαλαία υἱοὶ τωβία καὶ υἱ-
lii necoda sexcēti quadraginta duo. τ
οἱ νεκωδὰ ἑξακόσιοι τεσσαρακονταδύο, καὶ
de sacerdotibus filii ebia filii accos filii ber
ἀπὸ τῶν ἱερέων υἱοὶ ἐβιὰ υἱοὶ ἀκκὼς υἱοὶ βερ-
zelei: qui accepit de filiabus berzelei
ζελεῒ, ὃς ἔλαβεν ἀπὸ θυγατέρων βερζελεῒ
galaaditidis vxorē τ vocatus est in nomi-
τοῦ γαλααδίτου γυναῖκα καὶ ἐκλήθη ἐπ' ὀνό-
ne eorum. hi quesierunt scripturam suā
ματι αὐτῶν. οὗτοι ἐζήτησαν γραφὴν ἑαυτῶν
cōmutatorum τ nō est inuēta: τ eiecti sunt
τῆς συνοδίας καὶ οὐχ εὑρέθη, καὶ ἀπώσθησαν
de sacerdotio. τ dixit arthasastha e-
ἀπὸ τῆς ἱερατείας. καὶ εἶπεν ἀρθασασθὰ αὐ-
is vt nō māducarēt de sctō
τοῖς, ἵνα μὴ φάγωσιν ἀπὸ τοῦ ἁγίου τῶν
sctorum: donec staret sacerdos illuminationibus τ
ἁγίων, ἕως ἀναστῇ ἱερεὺς τοῖς φωτισμοῖς καὶ
initiationibus. τ facta est ois multi-
τοῖς τελείοις. καὶ ἐγένετο πᾶσα ἡ ἐκκλη-
tudo vnanimis: quasi quadraginta milia τ
σία ὁμοθυμαδὸν ὡς τέσσαρες μυριάδες καὶ
duomilia trecēti sexaginta: absque ser-
δισχίλιοι τριακόσιοι ἑξήκοντα, παρὲξ δού-
uis eorum τ ancillis eorum. isti septē
λων αὐτῶν καὶ παιδισκῶν αὐτῶν. οὗτοι ἑπτα-
milia trecēti triginta septē. τ cātores
κισχίλιοι τριακόσιοι τριακονταεπτά. καὶ ᾄδον-
res τ cātatrices ducēti quadraginta quin-
τες καὶ ᾄδουσαι διακόσιοι τεσσαρακονταπέντε·
que. equi septingēti triginta sex. muli
ἵπποι ἑπτακόσιοι τριακονταέξ. ἡμίονοι
ducēti quadraginta quinque. cameli quadrin-
διακόσιοι τεσσαρακονταπέντε. κάμηλοι τετρα-
genti triginta quinque. asini sex milia septin-
κόσιοι τριακονταπέντε. ὄνοι ἑξακισχίλιοι ἑπτακό-
gēti viginti. τ de parte principum
σιοι εἴκοσι. καὶ ἀπὸ μέρους ἀρχηγῶν τῶν
familiarum dederunt in opus arthasastha
πατριῶν ἔδωκαν εἰς τὸ ἔργον τῷ ἀρθασασθᾷ

F

G

in thesaurum auri dragmas mille: phialas quinquaginta: stolas sacerdotum quingentas triginta. τ de principibus familiarum
εἰς θησαυρὸν χρυσίου δραχμὰς χιλίας, φιάλας πεντήκοντα, στολὰς τῶν ἱερέων πεντακοσίας τριάκοντα. καὶ ἀπὸ ἀρχηγῶν τῶν πατριῶν
dederunt in thesauros operis: auri numisma decemilia duo. τ argenti minas duomilia ducē-
ἔδωκαν εἰς θησαυροὺς τοῦ ἔργου, χρυσοῦ νόμισμα μυριάδας δύο, καὶ ἀργυρίου μνᾶς δισχιλίας διακο-
tas. τ dederunt reliqui populi au-
σίας. καὶ ἔδωκαν οἱ κατάλοιποι τοῦ λαοῦ χρυ-
ri dragmas duo decēmilia: argēti minas duomilia τ stolas sacerdotū sexaginta septē. τ se-
σίου δραχμὰς δύο μυριάδας, καὶ ἀργυρίου μνᾶς δισχιλίας καὶ στολὰς τῶν ἱερέων ἑξηκονταεπτά. καὶ ἐκά-
derunt sacerdotes τ leuite τ ianitores
θισαν οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ λευῖται καὶ οἱ πυλωροὶ
τ cātores τ qui de populo: τ na-
καὶ οἱ ᾄδοντες καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ λαοῦ, καὶ οἱ να-
thenim τ ois israel in ciuitatibus suis.
θινὶμ καὶ πᾶς ἰσραὴλ ἐν πόλεσιν αὐτῶν. Ca. 8.

A

Esdr. 3.a.

Et peruenerat mēsis septimus: τ filii
Καὶ ἔφθασεν ὁ μὴν ὁ ἕβδομος, καὶ οἱ υἱοὶ
israel in ciuitatibus suis: τ cōgregati sunt ois
ἰσραὴλ ἐν πόλεσιν αὐτῶν, καὶ συνήχθησαν πᾶς
populus quasi vir vnus ad plateā quē ante por-
ὁ λαὸς ὡς ἀνὴρ εἷς εἰς τὸ πλάτος τὸ ἔμπροσθεν πύ-
tā aque. τ dixerunt esdre
λης τοῦ ὕδατος. καὶ εἶπον τῷ ἔσδρᾳ τῷ
scribe: vt afferret librum legis moysi quā
γραμματεῖ, ἐνέγκαι τὸ βιβλίον νόμου μωυσῆ ὃν
preceperat dns israel. τ attulit es-
ἐνετείλατο κύριος τῷ ἰσραήλ. καὶ ἤνεγκεν ἔσ-
dras sacerdos legē corā multitudine
δρας ὁ ἱερεὺς τὸν νόμον ἐνώπιον τῆς ἐκκλησίας
a viro vsque ad mulierē: τ ois intelligēs
ἀπὸ ἀνδρὸς ἕως γυναικός, καὶ πᾶς ὁ συνίων
ad audiendū in die vna mēsis septimi.
ἀκούειν ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ τοῦ μηνὸς τοῦ ἑβδόμου.
τ legit in eo cōtra plateā quē
καὶ ἀνέγνω ἐν αὐτῷ ἀπέναντι τῆς πλατείας τῆς
ante portā aquarum ab ho-
ἔμπροσθεν τῆς πύλης τοῦ ὕδατος ἀπὸ τῆς ὥ-
ra illuminationis solis vsque ad medietatē
ρας τοῦ διαφωτίσαι τὸν ἥλιον ἕως μεσούσης
diei: in cōspectu virorum τ mulierum:
τῆς ἡμέρας, ἀπέναντι ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν,
τ ipsi intelligētes. τ aures ois
καὶ αὐτοὶ συνιέντες. καὶ ὦτα παντὸς τοῦ
populi in librū legis. τ stetit es-
λαοῦ εἰς τὸ βιβλίον τοῦ νόμου. καὶ ἔστη ἔσ-
dras scriba sup gradū ligneū quē
δρας ὁ γραμματεὺς ἐπὶ βήματος ξυλίνου ὃ
fecerat ad cōcionādū: τ steterunt iu-
ἐποίησεν εἰς τὸ δημηγορῆσαι, καὶ ἔστησαν ἐχό-
xta eū matthathias τ semeias τ ananias
μενα αὐτοῦ ματθαθίας καὶ σαμαίας καὶ ἀνανίας
τ vrias: τ chelcias τ maasias a dextris
καὶ οὐρίας, καὶ χελκίας καὶ μαασίας ἐκ δεξιῶν
eius: τ a sinistris phadaias τ misael
αὐτοῦ, καὶ ἐξ εὐωνύμων φαδαίας καὶ μισαὴλ
τ melchias τ ason τ asabdana τ zacharias
καὶ μελχίας καὶ ἀσὼν καὶ ἀσαβδανὰ καὶ ζαχαρίας
τ mesollā. τ aperuit esdras librū
καὶ μεσολλάμ. καὶ ἤνοιξεν ἔσδρας τὸ βιβλίον
corā omni populo: quia ipse erat supra
ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ, ὅτι αὐτὸς ἦν ἐπάνω

D

in thesaurum auri dragmas mille: phialas quinquaginta: tunicas sacerdotales quingentas triginta. Et de principibus familiarum dederunt in thesaurum operis auri dragmas viginti milia: & argenti minas duo milia ducentas. Et quod dedit reliquus populus: auri dragmas viginti milia: & argenti minas duo milia: & tunicas sacerdotales sexaginta septem. Habitauerunt autem sacerdotes & leuite & ianitores & cantores & reliquum vulgus & nathinnei & omnis israel in ciuitatibus suis.

8.

Et venerat mensis septimus: filii autem israel erant in ciuitatibus suis. Congregatusque est omnis populus quasi vir vnus ad plateam que est ante portam aquarum. & dixerunt esdre scribe vt afferret librum legis moysi quam preceperat dominus israeli. Attulit ergo esdras sacerdos legem coram multitudine virorum & mulierum: cunctisque qui poterant intelligere: in die prima mensis septimi. Et legit in eo aperte in platea que erat ante portam aquarum de mane vsque ad mediam diem in conspectu virorum & mulierum & sapientium. Et aures omnis populi erant erecte ad librum. Stetit autem esdras scriba super gradum ligneum quem fecerat ad loquendum: & steterunt iuxta eum mathathia & semeia & ania & vria & helchia & maasia ad dexteram eius: & ad sinistram phadaia misael & melchia & asum & asephdana zacharia & mosollam. Et aperuit esdras librum coram omni populo. Super vniuersum quippe

לָאוֹצָר זָהָב דַּרְכְּמֹנִים אֶלֶף מִזְרָקוֹת חֲמִשִּׁים כָּתְנוֹת כֹּהֲנִים שְׁלֹשִׁים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃ וּמֵרָאשֵׁי הָאָבוֹת נָתְנוּ לְאוֹצַר הַמְּלָאכָה זָהָב דַּרְכְּמוֹנִים שְׁתֵּי רִבּוֹת וְכֶסֶף מָנִים אַלְפַּיִם וּמָאתָיִם׃ וַאֲשֶׁר נָתְנוּ שְׁאֵרִית הָעָם זָהָב דַּרְכְּמוֹנִים שְׁתֵּי רִבּוֹא וְכֶסֶף מָנִים אַלְפָּיִם וְכָתְנֹת כֹּהֲנִים שִׁשִּׁים וְשִׁבְעָה׃ וַיֵּשְׁבוּ הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם וְהַשּׁוֹעֲרִים וְהַמְשֹׁרְרִים וּמִן הָעָם וְהַנְּתִינִים וְכָל יִשְׂרָאֵל בְּעָרֵיהֶם׃

Cap. viij.

וַיִּגַּע הַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעָרֵיהֶם׃ וַיֵּאָסְפוּ כָל הָעָם כְּאִישׁ אֶחָד אֶל הָרְחוֹב אֲשֶׁר לִפְנֵי שַׁעַר הַמָּיִם וַיֹּאמְרוּ לְעֶזְרָא הַסֹּפֵר לְהָבִיא אֶת סֵפֶר תּוֹרַת מֹשֶׁה אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת יִשְׂרָאֵל׃ וַיָּבִיא עֶזְרָא הַכֹּהֵן אֶת הַתּוֹרָה לִפְנֵי הַקָּהָל מֵאִישׁ וְעַד אִשָּׁה וְכֹל מֵבִין לִשְׁמֹעַ בְּיוֹם אֶחָד לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי׃ וַיִּקְרָא בוֹ לִפְנֵי הָרְחוֹב אֲשֶׁר לִפְנֵי שַׁעַר הַמַּיִם מִן הָאוֹר עַד מַחֲצִית הַיּוֹם נֶגֶד הָאֲנָשִׁים וְהַנָּשִׁים וְהַמְּבִינִים וְאָזְנֵי כָל הָעָם אֶל סֵפֶר הַתּוֹרָה׃ וַיַּעֲמֹד עֶזְרָא הַסֹּפֵר עַל מִגְדַּל עֵץ אֲשֶׁר עָשׂוּ לַדָּבָר וַיַּעֲמֹד אֶצְלוֹ מַתִּתְיָה וְשֶׁמַע וַעֲנָיָה וְאוּרִיָּה וְחִלְקִיָּה וּמַעֲשֵׂיָה עַל יְמִינוֹ וּמִשְּׂמֹאלוֹ פְּדָיָה וּמִישָׁאֵל וּמַלְכִּיָּה וְחָשֻׁם וְחַשְׁבַּדָּנָה זְכַרְיָה מְשֻׁלָּם׃ וַיִּפְתַּח עֶזְרָא הַסֵּפֶר לְעֵינֵי כָל הָעָם כִּי מֵעַל כָּל

העם היה ובפתחו עמדו כל העם׃
ויברך עזרא את יהוה האלהים
הגדול ויענו כל העם אמן אמן במעל
ידיהם ויקדו וישתחוו ליהוה
אפים ארצה׃ וישוע ובני ושרביה
ימין עקוב שבתי הודיה מעשיה
קליטא עזריה יוזבד חנן פלאיה
והלוים מבינים את העם לתורה
והעם על עמדם׃ ויקראו בספר
בתורת האלהים מפרש ושום
שכל ויבינו במקרא׃ ויאמר נחמיה
הוא התרשתא ועזרא הכהן הספר
והלוים המבינים את העם לכל
העם היום קדוש הוא ליהוה
אלהיכם אל תתאבלו ואל תבכו
כי בוכים כל העם כשמעם את
דברי התורה׃ ויאמר להם לכו
אכלו משמנים ושתו ממתקים
ושלחו מנות לאין נכון לו כי קדוש
היום לאדנינו ואל תעצבו כי
חדות יהוה היא מעזכם׃ והלוים
מחשים לכל העם לאמר הסו כי
היום קדש ואל תעצבו׃ וילכו
כל העם לאכל ולשתות ולשלח
מנות ולעשות שמחה גדולה כי
הבינו בדברים אשר הודיעו להם׃
וביום השני נאספו ראשי האבות
לכל העם הכהנים והלוים אל
עזרא הספר ולהשכיל אל דברי
התורה׃ וימצאו כתוב בתורה
אשר צוה יהוה ביד משה אשר
ישבו בני ישראל בסכות בחג
בחדש השביעי׃ ואשר ישמיעו
ויעבירו קול בכל עריהם
ובירושלם לאמר צאו ההר
והביאו עלי זית ועלי עץ שמן

pplm eminebat. Et cū aperuisset eum stetit oīs populus. Et benedixit esdras domino deo magno. Et rñdit oīs populꝰ: amen: amē: eleuās manꝰ suas. Et incuruati sunt & adorauerūt dñm proni in terram. Porro iosue & baani & serabi iamin accub sebthai odia maasia celita azarias iozabet anani phalaia: leuite silentiū faciebāt in pplo ad audiendā legē. Populꝰ āt stabat in gradu suo. et legerūt i libro legis dei distincte & aperte ad intelligendū: & intellexerūt cū legeretur. Dixit autē neemias: ipse est athersatha & esdras sacerdos & scriba & leuite interpretantes vniuerso populo. Dies sanctificatus est domino deo vestro. Nolite lugere & nolite flere. Flebat enim omnis populus cum audiret verba legis. et dixit eis. Ite comedite pinguia & bibite mulsum & mittite partes eis qui non prepauerūt sibi: qa sanctꝰ dies domini est: & nolite contristari. Gaudiū etenim dñi est fortitudo vestra. Leuite aūt silētiū faciebāt in omi pplo dicētes Tacete qa dies sanctus est: & nolite dolere. Abiit itaq; omnis populꝰ vt comederet & biberet & mitteret partes & faceret leticiam magnam: quia intellexerāt verba que docuerat eos. Et in die secūdo cōgregati sunt principes familiarū vniuersi populi sacerdotes & leuite ad esdrā scribam vt interpretaretur eis verba legis. Et inuenerunt scriptum in lege precepisse dominū in manu moysi vt habitent filii israel in tabernaculis in die solēni mense septimo: & vt predicent & diuulgent vocem in vniuersis vrbibus suis & in hierusalē dicentes. Egredimini in montē et afferte frōdes oliue & frōdes ligni pucherrimi

ppl'm. τ factū est cū aperuisset eū: stetit oīs
τοῦ λαοῦ. καὶ ἐγένετο ἡνίκα ἤνοιξεν αὐτό, ἔστη πᾶς
ppl's. τ bñdixit esdras dño deo ma
ὁ λαός. καὶ εὐλόγησεν ἔσδρας κύριον τὸν θεὸν τὸν μέ
gno. τ respōdit oīs popul' τ dixerūt: amē amē:
γαν. καὶ ἀπεκρίθη πᾶς ὁ λαὸς καὶ εἶπον, ἀμὴν ἀμήν,
eleuātes manus suas: īclinauerūt τ adora-
ἐπάραντες τὰς χεῖρας αὐτῶν, ἔκυψαν καὶ προσε-
uerūt dñm in faciē sup terrā τ
κύνησαν τῷ κυρίῳ ἐπὶ πρόσωπον ἐπὶ τὴν γῆν καὶ
iesue τ baneas τ sarabias: τ iamī τ a-
ἰησοῦς καὶ βανέας καὶ σαραβίας, καὶ ἰαμεὶν καὶ ἀ
cub τ sabaththe' τ oduias τ maasias τ
κοὺβ καὶ σαβαθθαῖος καὶ ὠδουίας καὶ μαασίας καὶ
callitas τ asarias τ iosabed τ anan τ
καλλίτας καὶ ἀσαρίας καὶ ἰωσαβὲδ καὶ ἄναν καὶ
phalaias: τ leuite erāt instruētes popu
φαλαΐας, καὶ οἱ λευῖται ἦσαν συνετίζοντες τὸν λα-
lū in legē: τ popul' in statiōe sua. τ
ὸν εἰς τὸν νόμον, καὶ ὁ λαὸς ἐν τῇ στάσει αὐτοῦ. καὶ
legerūt in libro legis dei: τ
ἀνέγνωσαν ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ νόμου τοῦ θεοῦ, καὶ
docuit esdras. τ distinxit in sciētiā dñi.
ἐδίδασκεν ἔσδρας. καὶ διέστελλεν ἐν ἐπιστήμῃ κυρίου.
τ itellexit popul' in lectiōe. τ dixit nee-
καὶ συνῆκεν ὁ λαὸς ἐν τῇ ἀναγνώσει. καὶ εἶπε νεε-
mias q̄ est atarsatha τ esdras sacerdos τ scri
μίας ὅς ἐστιν ἀταρσαθὰ καὶ ἔσδρας ὁ ἱερεὺς καὶ γραμ-
ba τ leuite instruētes populū. τ
ματεὺς καὶ οἱ λευῖται οἱ συνετίζοντες τὸν λαόν. καὶ
dixerūt oī populo: dies sctūs est dño
εἶπον παντὶ τῷ λαῷ, ἡμέρα ἁγία ἐστὶ τῷ κυρίῳ
deo nr̄o: ne lugeatis neq̄ fleatis: qm̄ flebat
θεῷ ἡμῶν, μὴ πενθεῖτε μηδὲ κλαίετε, ὅτι ἔκλαιε
oīs popul' vt audiuit sermones legis. τ
πᾶς ὁ λαὸς ὡς ἤκουσε τοὺς λόγους τοῦ νόμου. καὶ
dixit eis: ite τ comedite pinguia: τ
εἶπεν αὐτοῖς, πορεύεσθε καὶ φάγετε λιπάσματα, καὶ
bibite mulsa: τ mittite partes
πίετε γλυκάσματα, καὶ ἀποστείλατε μερίδας τοῖς
nō habētib'. q2 sctūs est dies dño deo nr̄o.
μὴ ἔχουσιν. ὅτι ἁγία ἐστὶν ἡ ἡμέρα τῷ κυρίῳ θεῷ ἡμῶν.
τ ne cōcidatis q2 gaudiū dñi: hec est fortitudo
καὶ μὴ διαπέσητε ὅτι ἡ χαρὰ κυρίου, αὕτη ἐστὶν ἰσχὺς
nr̄a. τ leuite silere faciebāt oēm populū di
ἡμῶν. καὶ οἱ λευῖται κατεσιώπων πάντα τὸν λαὸν λέ
cētes: tacete: q2 dies sctūs: τ nō decidatis.
γοντες, σιωπᾶτε, ὅτι ἡμέρα ἁγία, καὶ μὴ καταπίπτετε.
τ abijt oīs popul' vt comederet τ biberet τ mit
καὶ ἀπῆλθε πᾶς ὁ λαὸς φαγεῖν καὶ πιεῖν καὶ ἀπο
teret ptes: τ vt faceret leticiā magnā:
στέλλειν μερίδας, καὶ ποιῆσαι εὐφροσύνην μεγάλην,
q2 itellexerāt in ṽbis q̄ docuerāt eos. τ
ὅτι συνῆκαν ἐν τοῖς λόγοις οἷς ἐγνώρισεν αὐτοῖς. καὶ
in die secūdo cōgregati sūt pncipes
ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ δευτέρᾳ συνήχθησαν οἱ ἄρχοντες τῶν
familiaꝝ vniuerso populo sacerdotes τ leuite ad
πατριῶν τῷ παντὶ λαῷ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ λευῖται πρὸς
esdrā scribā: vt statueret ad oēs
ἔσδραν τὸν γραμματέα, ἐπιστῆσαι πρὸς πάντας τοὺς
smones legis. τ iuenerūt scriptū in lege q̄ pre
λόγους τοῦ νόμου. καὶ εὗρον γεγραμμένον ἐν τῷ νόμῳ ᾧ ἐνε-
cepit dñs moysi: vt habitēt filij
τείλατο κύριος τῷ μωυσῇ, ὅπως κατοικήσωσιν οἱ υἱοὶ
israel ī tabnaculis ī solēnitate ī mēse septimo: τ vt
ἰσραὴλ ἐν σκηναῖς ἐν ἑορτῇ ἐν μηνὶ τῷ ἑβδόμῳ, καὶ ὅπως
significēt in tubis in oībus vrbib' suis
σημάνωσιν ἐν σάλπιγξιν ἐν πάσαις ταῖς πόλεσιν αὐτῶν
τ in hierl'm. τ dixit esdras: egredimini in mōtē τ
καὶ ἐν ἱλὴμ. καὶ εἶπεν ἔσδρας, ἐξέλθετε εἰς τὸ ὄρος καὶ
afferte frōdes oliue τ frōdes lignoꝝ cupressinorū
ἐνέγκατε φύλλα ἐλαίας καὶ φύλλα ξύλων κυπαρισσίνων

Leui. 25.g.

C

D

τ frōdes myrti τ frōdes palmaꝝ: τ frō
καὶ φύλλα μυρσίνης καὶ φύλλα φοινίκων, καὶ φύλ
des ligni dēsi: vt faciāt tabnacula sm scri-
λα ξύλου δασέος, ποιῆσαι σκηνὰς κατὰ τὸ γεγραμ
ptū. τ egressꝰ ē ppl's τ attulerūt τ fecerūt
μένον. καὶ ἐξῆλθεν ὁ λαὸς καὶ ἤνεγκαν καὶ ἐποίησαν
sibi tabnacula. vir in domate suo τ in
ἑαυτοῖς σκηνάς. ἀνὴρ ἐπὶ τοῦ δώματος αὐτοῦ καὶ ἐν
atrijs suis τ in atrijs domꝰ dei:
ταῖς αὐλαῖς αὐτῶν καὶ ἐν αὐλαῖς οἴκου τοῦ θεοῦ,
τ in plateis porte aquaꝝ τ in
καὶ ἐν πλατείαις τῆς πύλης τῶν ὑδάτων καὶ ἐν ταῖς
plateis porte ephraim. τ fecerūt oīs
πλατείαις τῆς πύλης ἐφραΐμ. καὶ ἐποίησαν πᾶ-
ecclesia q̄ redierāt de captiuita
σα ἡ ἐκκλησία οἱ ἐπιστρέψαντες ἀπὸ τῆς αἰχμαλω
te tabnacula: τ habitauerūt ī tabnaculis. qm̄ nō fece
σίας σκηνάς, καὶ ἐκάθισαν ἐν σκηναῖς. ὅτι οὐκ ἐποί
rāt a diebus iesue filij naue sic filij isra
ησαν ἀπὸ ἡμερῶν ἰησοῦ υἱοῦ ναυῆ οὕτως οἱ υἱοὶ ἰσρα
el vsq; ad diē illū. τ fuit leticia ma-
ὴλ ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης. καὶ ἐγένετο εὐφροσύνη με-
gna nimis. τ legit in libro legis dei
γάλη σφόδρα. καὶ ἀνέγνω ἐν βιβλίῳ νόμου τοῦ θεοῦ
p singulos dies a die pmo vsq; ad
ἡμέραν ἐν ἡμέρᾳ ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς πρώτης ἕως τῆς
diē nouissimū: τ fecerūt solēnitatē septē dieb'.
ἡμέρας τῆς ἐσχάτης, καὶ ἐποίησαν ἑορτὴν ἑπτὰ ἡμέρας.
τ die octauo exodiū sm iudiciū.
καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ ἐξόδιον κατὰ τὸ κρίμα. Ca. 9.

Et in die vicesimo τ q̄rto mēsis
Καὶ ἐν ἡμέρᾳ εἰκοστῇ καὶ τετάρτῃ τοῦ μηνὸς
huius cōuenerūt filij israel in ieiunio τ in
τούτου συνήχθησαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἐν νηστείᾳ καὶ ἐν
saccis τ pulueribꝰ sup caput eoꝝ. τ sepati
σάκκοις καὶ κόνοις ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν. καὶ ἐχωρί
fuerūt filij israel ab omni filio alieno.
σθησαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἀπὸ παντὸς υἱοῦ ἀλλοτρίου.
τ steterūt τ cōfessi sunt peccata sua:
καὶ ἔστησαν καὶ ἐξηγόρευσαν τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν,
τ iniq̄tates patrū suoꝝ. τ steterūt
καὶ τὰς ἀνομίας τῶν πατέρων αὐτῶν. καὶ ἔστησαν
in statione sua: τ legerūt in libro le-
ἐπὶ τῇ στάσει αὐτῶν, καὶ ἀνέγνωσαν ἐν βιβλίῳ νό-
gis dñi dei sui quater in die. τ
μου κυρίου θεοῦ αὐτῶν τοτέταρτον τῆς ἡμέρας. καὶ
erāt cōfitētes dño quater in di
ἦσαν ἐξαγορεύοντες τῷ κυρίῳ τοτέταρτον τῆς ἡ-
e τ adorātes dñm deū suū. τ
μέρας καὶ προσκυνοῦντες τῷ κυρίῳ θεῷ αὐτῶν. καὶ
stetit sup ascēsū leuitaꝝ iesue: τ filij cad
ἔστη ἐπὶ ἀναβάσει τῶν λευιτῶν ἰησοῦς, καὶ υἱοὶ καδ
miel: sebanias filius sarabia filij chanani. τ cla
μιὴλ, σεχανίας υἱὸς σαραβία υἱοῦ χαναρί. καὶ ἐ
mauerūt voce magna ad dñm deū suū:
βόησαν φωνῇ μεγάλῃ πρὸς κύριον τὸν θεὸν αὐτῶν,
τ dixerūt leuite iesue τ cadmiel bonnias
καὶ εἶπον οἱ λευῖται ἰησοῦς καὶ καδμιὴλ βοννίας
sarabias sobanias oduias sechenias phesias: sur
σαραβίας σοβανίας ὠδουίας σεχενίας φεσίας, ἀνά
gite benedicite dño deo nr̄o ab eter
στητε εὐλογεῖτε τὸν κύριον θεὸν ἡμῶν ἀπὸ τοῦ αἰ
no τ vsq; in eternū. τ benedicēt nomi
ῶνος καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος. καὶ εὐλογήσουσιν ὄνο-
ni glorie tue: τ exaltabūt in omni benedi
μα δόξης σου, καὶ ὑψώσουσιν ἐπὶ πάσῃ εὐλο-
ctione τ laude. τ dixit esdras: tu es ipse
γίᾳ καὶ αἰνέσει. καὶ εἶπεν ἔσδρας, σὺ εἶ αὐτὸς
dñs solus: tu fecisti celū τ ce-
κύριος μόνος, σὺ ἐποίησας τὸν οὐρανὸν καὶ τὸν οὐρα
lū celi: oēs exercitus eoꝝ:
νὸν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ πάντας τὰς δυνάμεις αὐτῶν,

A

& frōdes myrti: & rāos palmaꝝ: & frōdes ligni nemorosi: vt fiāt tabernacula sicut scriptū ē. Et egressus est oīs pplus & attulerūt. Feceruntq; sibi tabernacula vnusquisq; in domate suo: & ī atriis suis: & in atriis domus dei: & in platea porte aquarum: & in platea porte effraim. Fecit ergo vniuersa ecclesia eorū q redierāt de captiuitate tabernacula: & habitauerūt in tabernaculis. Non eni fecerāt a diebꝰ iosue filii nū talia filii israel vsq; ad diē illum. Et fuit leticia magna nimis. Legit aūt in libro legis dei per dies singulos a die primo vsq; ad diem nouissimum. Et fecerunt solemnitatem septem diebus: & in die octauo collectam iuxta ritum.

9.

IN die autē vicesimo quarto mensis huius conuenerunt filii israel in ieiunio & in saccis & humus super eos. Et separatū est semē filiorū israel ab oī filio alienigena. Et steterūt & confitebantur peccata sua & iniquitates patrum suorum. Et surrexerunt ad standum. Et legerunt in volumine legis domini dei sui quater in die: & quater confitebantur: & adorabant dominū deum suum. Surrexerunt autē super gradū leuitarū iosue & bani & cedmihel sabania bani sarebias bani & thanai: & clamauerunt voce magna ad dominum deum suum. Et dixerunt leuite iosue & cedmihel bonni asebia serebia odaia sebna fataia. Surgite: benedicite domino deo vestro ab eterno vsq; in eternum. Et benedicant nomini glorie tue excelso in omni benedictione & laude. Tu ipse domine solus: tu fecisti celū & celum celorum & oēm exercitum eorum:

ועלי הדס ועלי תמרים ועלי עץ
עבת לעשת סכת ככתוב׃ ויצאו
העם ויביאו ויעשו להם סכות
איש על גגו ובחצרתיהם ובחצרות
בית האלהים וברחוב
המים וברחוב שער אפרים׃
ויעשו כל הקהל השבים מן השבי
סכות וישבו בסכות כי לא עשו
מימי ישוע בן נון כן בני ישראל
עד היום ההוא ותהי שמחה
גדולה מאד׃ ויקרא בספר תורת
האלהים יום ביום מן היום
הראשון עד היום האחרון ויעשו
חג שבעת ימים וביום השמיני
עצרת כמשפט׃

Cap. ix.

וביום עשרים וארבעה לחדש
הזה נאספו בני ישראל בצום
ובשקים ואדמה עליהם׃ ויבדלו
זרע ישראל מכל בני נכר ויעמדו
ויתודו על חטאתיהם ועונות
אבתיהם׃ ויקומו על עמדם
ויקראו בספר תורת יהוה אלהיהם
רביעית היום ורביעית מתודים
ומשתחוים ליהוה אלהיהם׃
ויקם על מעלה הלוים ישוע ובני
קדמיאל שבניה בני שרביה
בני כנני ויזעקו בקול גדול אל
יהוה אלהיהם׃ ויאמרו הלוים
ישוע וקדמיאל בני חשבניה
שרביה הודיה שבניה פתחיה
קומו ברכו את יהוה אלהיכם
מן העולם עד העולם ויברכו
שם כבודך ומרומם על כל
ברכה ותהלה׃ אתה הוא יהוה
לבדך את עשית את השמים
שמי השמים וכל צבאם

הארץ וכל אשר עליה הימים
וכל אשר בהם ואתה מחיה את
כלם וצבא השמים לך
משתחוים: אתה הוא יהוה
האלהים אשר בחרת באברם
והוצאתו מאור כשדים ושמת
שמו אברהם: ומצאת את לבבו
נאמן לפניך וכרות עמו הברית
לתת את ארץ הכנעני החתי
האמרי והפרזי והיבוסי והגרגשי
לתת לזרעו ותקם את דבריך
כי צדיק אתה: ותרא את עני
אבתינו במצרים ואת זעקתם
שמעת על ים סוף: ותתן אתת
ומפתים בפרעה ובכל עבדיו ובכל
עם ארצו כי ידעת כי הזידו
עליהם ותעש לך שם כהיום
הזה: והים בקעת לפניהם ויעברו
בתוך הים ביבשה ואת רדפיהם
השלכת במצולת כמו אבן במים
עזים: ובעמוד ענן הנחיתם
יומם ובעמוד אש לילה להאיר
להם את הדרך אשר ילכו בה:
ועל הר סיני ירדת ודבר עמהם
משמים ותתן להם משפטים
ישרים ותורות אמת חקים
ומצות טובים: ואת שבת קדשך
הודעת להם ומצוות וחקים
ותורה צוית להם ביד משה
עבדך: ולחם משמים נתתה
להם לרעבם ומים מסלע
הוצאת להם לצמאם ותאמר
להם לבוא לרשת את הארץ
אשר נשאת את ידך לתת
להם: והם ואבתינו הזידו
ויקשו את ערפם ולא שמעו

חיה · יצא שום · אמן פנה · כרת כרת · נתן · קום · צדק ראה · ענה · נתן אות · יפת · זוד · עשה · בקע עבר · שלך צול · עזז עמד · נחה אור · שפט · ירה · צוה · ידע · נתן · יצא אמר · ירש · נתן · זוד · קשה

terram & vniuersa que in ea sunt: maria & omnia que in eis sunt. Et tu viuificas omnia hec: & exercitus celi te adorat. Tu ipse domine deus qui elegisti abrā & eduxisti eum de igne chaldeorum: & posuisti nomen eius abraam: & inuenisti cor eius fidele coram te & percussisti cum eo fedus vt dares ei terram chananei ethei & amorrei & pherezei et iebusei & gergesei: vt dares semini eius. Et implesti verba tua: quoniam iustus es. Et vidisti afflictionem patrum nostrorū in egypto: clamoremq; eorū audisti super mare rubrum: & dedisti signa atq; portēta in pharaōe & in vniuersis seruis ei⁹: & in oī pplo terre illius. Cognouisti enī qa superbe egerant cōtra eos: & fecisti tibi nomen: sicut & in hac die. Et mare diuisisti āte eos: & trāsierūt p mediū maris in sicco. Persecutores autē eorū proiecisti in profundū quasi lapidem in aquas validas: & in colūna nubis ductor eoꝝ fuisti per diem: & in colūna ignis per noctē: vt appareret eis via per quam ingrediebantur. Ad montē quoq; synai descendisti & locut⁹ es cū eis de celo: & dedisti eis iudicia recta & legem veritatis cerimonias et precepta bona. Et sabbatū sanctificatū tuū ostendisti eis: & mandata & cerimonias & legem precepisti eis in manu moysi serui tui. Panem quoq; de celo dedisti eis in fame eorum: & aquam de petra eduxisti eis sitientibus. Et dixisti eis vt ingrederentur & possiderent terram sup quam leuasti manum tuam vt traderes eis. Ipsi vero & patres nostri superbe egerunt: & indurauerunt ceruices suas: & non audierunt

terrā ꝛ oīa quotquot sūt in ea: maria ꝛ
τὴν γῆν καὶ πάντα ὅσα ἐστὶν ἐν αὐτῇ, τὰς θαλάσσας καὶ
oīa q̄ in eis. ꝛ tu viuificas oīa
πάντα τὰ ἐν αὐταῖς. καὶ σὺ ζωοποιεῖς τὰ πάντα
ꝛ te adorāt exercitus celoꝝ. tu es
καὶ σοὶ προσκυνοῦσιν αἱ στρατιαὶ τῶν οὐρανῶν. σὺ εἶ
dñe de⁹: tu elegisti abrā ꝛ eduxisti eū
κύριε ὁ θεός, σὺ ἐξελέξω ἄβραμ καὶ ἐξήγαγες αὐτὸν
de regione chaldeoꝝ: ꝛ iposuisti ei
ἐκ τῆς χώρας τῶν χαλδαίων, καὶ ἐπέθηκας αὐτῷ
nomē abraā: ꝛ inuenisti cor eius fidele
ὄνομα ἀβραάμ, καὶ εὗρες τὴν καρδίαν αὐτοῦ πιστὴν
corā te. ꝛ disposuisti ad eū fedus: vt dares
ἐνώπιόν σου. καὶ διέθου πρὸς αὐτὸν διαθήκην, δοῦναι
ei terrā chananeoꝝ ꝛ chetteoꝝ ꝛ
αὐτῷ τὴν γῆν τῶν χαναναίων καὶ χετταίων καὶ
amorreoꝝ ꝛ phereseoꝝ ꝛ iebuseoꝝ ꝛ gerge
ἀμμορραίων καὶ φερεζαίων καὶ ἰεβουσαίων καὶ γεργε
seoꝝ: ꝛ vt dares eā semini eius. ꝛ statui
σαίων, καὶ δοῦναι αὐτὴν τῷ σπέρματι αὐτοῦ. καὶ ἔστη
sti verba tua qm̄ iustus tu: ꝛ vidisti hu
σας τοὺς λόγους σου ὅτι δίκαιος σύ, καὶ εἶδες τὴν τα
militatē patrū nroꝝ in egypto: ꝛ
πείνωσιν τῶν πατέρων ἡμῶν ἐν αἰγύπτῳ, καὶ τὴν
clamorē eoꝝ audisti sup mare rubrū. ꝛ
κραυγὴν αὐτῶν ἤκουσας ἐπὶ θάλασσαν ἐρυθράν. καὶ
dedisti signa ꝛ portēta in egypto in pharaōe ꝛ
ἔδωκας σημεῖα καὶ τέρατα ἐν αἰγύπτῳ ἐν φαραὼ καὶ
in oibus suis ei⁹ ꝛ in omni pplo
ἐν πᾶσι τοῖς παισὶν αὐτοῦ καὶ ἐν παντὶ τῷ λαῷ
terre illius: qm̄ cognouisti φ superbierāt sup eos:
τῆς γῆς αὐτοῦ, ὅτι ἔγνως ὅτι ὑπερηφάνησαν ἐπ' αὐ-
ꝛ fecerūt tibi ipi nomē sicut dies hec:
τούς, καὶ ἐποίησας σεαυτῷ ὄνομα ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη.
ꝛ mare diuisisti corā eis: ꝛ trāsie-
καὶ τὴν θάλασσαν διέρρηξας ἐνώπιον αὐτῶν, καὶ παρῆλ-
rūt in medio maris in sicco. ꝛ pse-
θον ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης ἐν ξηρασίᾳ. καὶ τοὺς κα-
quētes eos pіecisti in pfundū: tanq̄ lapidē
ταδιώκοντας αὐτοὺς ἔρριψας εἰς βόθυνον, ὡσεὶ λίθον
in aqua valida. ꝛ in colūna nubis duxisti
ἐν ὕδατι σφοδρῷ. καὶ ἐν στύλῳ νεφέλης ὡδήγησας
eos die: ꝛ in colūna ignis nocte:
αὐτοὺς ἡμέρας, καὶ ἐν στύλῳ πυρὸς τὴν νύκτα,
vt illuminares eis viā: in q̄ ibūt in
τοῦ φωτίσαι αὐτοῖς τὴν ὁδόν, ἐν ᾗ πορεύσονται ἐν
ea. ꝛ sup mōtē sinai descēdisti ꝛ locut⁹ es ad
αὐτῇ. καὶ ἐπὶ ὄρος σινᾶ κατέβης καὶ ἐλάλησας πρὸς
eos de celo: ꝛ dedisti eis iudicia re
αὐτοὺς ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἔδωκας αὐτοῖς κρίματα εὐ
cta ꝛ leges veritatis p̄cepta ꝛ mādata
θέα καὶ νόμους ἀληθείας προστάγματα καὶ ἐντολὰς
bona. ꝛ sabbatū tuū sctūʒ notificasti eis:
ἀγαθάς. καὶ τὸ σάββατόν σου τὸ ἅγιον ἐγνώρισας αὐ
mādata ꝛ p̄cepta ꝛ legē p̄cepisti
τοῖς, ἐντολὰς καὶ προστάγματα καὶ νόμον ἐνετείλω
eis in manu moysi sui tui. ꝛ pa
αὐτοῖς ἐν χειρὶ μωυσῆ τοῦ δούλου σου. καὶ ἄρ
nē de celo dedisti eis in cibū eo-
τον ἐξ οὐρανοῦ ἔδωκας αὐτοῖς εἰς σιτοδοσίαν αὐ-
rū: ꝛ aquā de petra eduxisti eis in si-
τῶν, καὶ ὕδωρ ἐκ πέτρας ἐξήνεγκας αὐτοῖς εἰς δί-
tim eoꝝ. ꝛ dixisti eis vt igrederent ad heredi
ψαν αὐτῶν. καὶ εἶπας αὐτοῖς εἰσελθεῖν κληρονομῆ
tādū terrā in q̄m extēdisti manū tuā: vt dares
σαι τὴν γῆν εἰς ἣν ἐξέτεινας τὴν χεῖρά σου, δοῦναι
eis. ꝛ ipi ꝛ patres nrī superbie
αὐτοῖς. καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν ὑπερηφα-
rūt: ꝛ idurauerūt ceruicē suā:
νεύσαντο, καὶ ἐσκλήρυναν τὸν τράχηλον αὐτῶν,
ꝛ nō audierūt
καὶ οὐκ ἤκουσαν

B
Gen. 11.g.
Exo. 2.b.
Exo. 14.a.
C
Exo. 16.c.

mādata tua. ꝛ renuerūt vt audirēt:
τῶν ἐντολῶν σου. καὶ ἀνένευσαν τοῦ εἰσακοῦσαι,
ꝛ nō recordati sūt mirabiliū tuoꝝ q̄ feceras
καὶ οὐκ ἐμνήσθησαν τῶν θαυμασίων σου ὧν ἐποίη-
in eis. ꝛ indurauerūt ceruicē su-
σας ἐν αὐτοῖς. καὶ ἐσκλήρυναν τὸν τράχηλον ἑαυ-
am: ꝛ dederūt pncipiū vt cōuerterent in suitutē su-
τῶν, καὶ ἔδωκαν ἀρχὴν ἐπιστρέψαι εἰς δουλείαν αὐ-
am in egypto. ꝛ tu deus dimittēs peccata:
τῶν ἐν αἰγύπτῳ. καὶ σὺ ὁ θεὸς ἀφίων ἁμαρτίας,
misericors ꝛ clemēs: lōganimis ꝛ multe misatiōis:
ἐλεήμων καὶ οἰκτίρμων, μακρόθυμος καὶ πολυέλεος,
ꝛ nō dereliqsti eos. adhuc aūt ꝛ fecerūt
καὶ οὐκ ἐγκατέλιπες αὐτούς. ἔτι δὲ καὶ ἐποίησαν
sibi vitulū cōflatilē: ꝛ dixerūt: isti dei
ἑαυτοῖς μόσχον χωνευτόν, καὶ εἶπαν, οὗτοι οἱ θεοὶ
qui eduxerūt nos de egypto. ꝛ fecerūt irri
οἱ ἐξαγαγόντες ἡμᾶς ἐξ αἰγύπτου. καὶ ἐποίησαν πα
tationes magnas. ꝛ tu in misericordijs tuis
ροργισμοὺς μεγάλους. καὶ σὺ ἐν οἰκτιρμοῖς σου τοῖς
magnis nō dereliqsti eos in dserto:
μεγάλοις οὐκ ἐγκατέλιπες αὐτοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ, τὸν
colūnā nubis nō declinasti ab eis die
στύλον τῆς νεφέλης οὐκ ἐξέκλινας ἀπ' αὐτῶν ἡμέρας
vt duceret eos in via. ꝛ colūnā ignis
ὁδηγῆσαι αὐτοὺς ἐν τῇ ὁδῷ. καὶ τὸν στύλον τοῦ πυ
p nocte vt illūinaret eis viā in q̄ ibunt
ρὸς τὴν νύκτα φωτίζειν αὐτοὺς τὴν ὁδὸν ἐν ᾗ πορεύ
in ea. ꝛ spūm tuū bonū dedi-
σονται ἐν αὐτῇ. καὶ τὸ πνεῦμά σου τὸ ἀγαθὸν ἔδω-
sti vt prudētes faceret eos. ꝛ māna tuū nō phi-
κας συνετίσαι αὐτούς. καὶ τὸ μάννα σου οὐ καθυ-
buisti ab ore eoꝝ: ꝛ aquā dedisti
στέρησας ἀπὸ στόματος αὐτῶν, καὶ ὕδωρ ἔδωκας
eis in siti eoꝝ. ꝛ q̄dragīta ānis
αὐτοῖς ἐν τῇ δίψῃ αὐτῶν. καὶ τεσσαράκοντα ἔτη
pauisti eos in deserto: nō defuit eis
διέθρεψας αὐτοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὐχ ὑστέρησεν αὐτοῖς
q̄cq̄. vestimēta eoꝝ nō inueterauerūt: ꝛ cal-
οὐδέν. ἱμάτια αὐτῶν οὐκ ἐπαλαιώθησαν, καὶ ὑπο
ciamēta eoꝝ nō interrupta sūt. ꝛ dedisti eis
δήματα αὐτῶν οὐ διερράγησαν. καὶ ἔδωκας αὐτοῖς
regna: ꝛ pplos ptit⁹ es eis: ꝛ heredi
βασιλείας, καὶ λαοὺς διεμέρισας αὐτοῖς, καὶ ἐκληρο
tauerūt terrā seō regis esebō: ꝛ
νόμησαν τὴν γῆν σηὼν βασιλέως ἐσσεβών, καὶ τὴν
terrā og regis basan. ꝛ filios eoꝝ
γῆν ὢγ βασιλέως τῆς βασάν. καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτῶν
multiplicasti sicut stellas celi. ꝛ addu
ἐπλήθυνας ὡς τοὺς ἀστέρας τοῦ οὐρανοῦ. καὶ εἰσή-
xisti eos in terrā quā dixisti patrib⁹
γαγες αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν ἣν εἶπας τοῖς πατράσιν
eoꝝ vt igrederent ꝛ hereditarēt. ꝛ ingressi
αὐτῶν τοῦ εἰσελθεῖν καὶ κληρονομῆσαι. καὶ εἰσῆλ-
sūt filij eoꝝ: ꝛ hereditauerūt terrā ꝛ cōtriui-
θον υἱοὶ αὐτῶν, καὶ ἐκληρονόμησαν τὴν γῆν καὶ ἐξέτρι-
sti corā eis habitātes terrā
ψας ἐνώπιον αὐτῶν τοὺς κατοικοῦντας τὴν γῆν τῶν
chananeoꝝ: ꝛ dedisti eos in man⁹ eoꝝ: ꝛ
χαναναίων, καὶ ἔδωκας αὐτοὺς εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ
reges eoꝝ ꝛ pplos terre: vt facerēt eis
τοὺς βασιλεῖς αὐτῶν καὶ τοὺς λαοὺς τῆς γῆς, ποιῆσαι αὐ-
vt placitū corā eis. ꝛ ceperūt ciuitates
τοῖς ὡς ἀρεστὸν ἐνώπιον αὐτῶν. καὶ κατελάβοντο πόλεις
excelsas ꝛ humū piguē. ꝛ possederūt domos ple
ὑψηλὰς καὶ γῆν πίονα. καὶ ἐκληρονόμησαν οἰκίας πλή-
nas oibus bonis: cisternas fabricatas: vine-
ρεις πάντων ἀγαθῶν, λάκκους λελατομημένους, ἀμπε
ta: ꝛ oliueta: ꝛ oē lignū fructiferū in multi
λῶνας, καὶ ἐλαιῶνας, καὶ πᾶν ξύλον βρώσιμον εἰς πλῆ-
tudine: ꝛ comederūt ꝛ ipleti sunt. ꝛ ipinguati sunt:
θος, καὶ ἔφαγον καὶ ἐνεπλήσθησαν καὶ ἐλιπάνθησαν,

D
Exo. 13.d.
E

mandata tua: et noluerunt audire: & non sunt recordati mirabilium tuorū que feceras eis. Et indurauerūt ceruices suas: & dederunt caput vt cōuerterētur ad seruitutē suā quasi p contentionē. Tu autē deus ppitius clemēs & misericors lōganimis & multe miseratiōis: nō dereliquisti eos. Et quidē cū fecissent sibi vitulū conflatilē: & dixissent: iste est de⁹ tu⁹ qui eduxit te de egypto: feceruntq; blasphemias magnas: tu autem in misericordiis tuis multis non dimisisti eos in deserto. Columna nubis non recessit ab eis per diem vt duceret eos in via: & colūna ignis per noctem vt ostenderet eis iter p quod ingrederentur. Et spiritum tuum bonū dedisti q doceret eos: & manna tuum non prohibuisti ab ore eorum: & aquam dedisti eis in siti. Quadraginta annis pauisti eos in deserto: nihilq; eis defuit. Vestimenta eorum non inueterauerunt: & pedes eorū nō sunt attriti. Et dedisti eis regna & populos: & partitus es eis sortes. Et possederunt terram seon: & terram regis esebon: & terram og regis basan. Et multiplicasti filios eorū sicut stellas celi: & adduxisti eos ad terrā de qua dixeras patribus eorū vt ingrederētur & possiderēt eā. Et venerūt filii & possederunt terram. Et humiliasti coram eis habitatores terre chananeos: & dedisti eos in manu eorum: & reges eorum & populos terre: vt facerent eis sicut placebat illis. Ceperūt itaq; vrbes munitas & humū pinguem & possederunt domos plenas cunctis bonis: cisternas ab eis fabricatas: vineas & olíueta & ligna pomifera multa. Et comederūt & saturati sunt:

אל מצותיך: וימאנו לשמע ולא
זכרו נפלאתיך אשר עשית
עמהם ויקשו את ערפם ויתנו
ראש לשוב לעבדתם במרים
ואתה אלוה סליחות חנון ורחום
ארך אפים ורב וחסד ולא עזבתם:
אף כי עשו להם עגל מסכה
ויאמרו זה אלהיך אשר העלך
ממצרים ויעשו נאצות גדלות:
ואתה ברחמיך הרבים לא
עזבתם במדבר את עמוד הענן
לא סר מעליהם ביומם להנחתם
בהדרך ואת עמוד האש בלילה
להאיר להם ואת הדרך אשר
ילכו בה: ורוחך הטובה נתת
להשכילם ומנך לא מנעת
מפיהם ומים נתתה להם
לצמאם: וארבעים שנה כלכלתם
במדבר לא חסרו שלמתיהם
לא בלו ורגליהם לא בצקו:
ותתן להם ממלכות ועממים
ותחלקם לפאה ויירשו את
ארץ סיחון ואת ארץ מלך חשבון
ואת ארץ עוג מלך הבשן: ובניהם
הרבית ככוכבי השמים ותביאם
אל הארץ אשר אמרת לאבתיהם
לבוא לרשת: ויבאו הבנים
ויירשו את הארץ ותכנע
לפניהם את ישבי הארץ
הכנענים ותתנם בידם ואת
מלכיהם ואת עממי הארץ
לעשות בהם כרצונם: וילכדו
ערים בצורת ואדמה שמנה
ויירשו בתים מלאים כל טוב
ברות חצובים כרמים וזיתים
ועץ מאכל לרב ויאכלו וישבעו

מאן · פלא עשה · נתן · מרה · סלח חנן · רחם · נסך · עלה · עשה · רבב · דבר עמד · סור נחה · אור · שכל מנה · פה נתן · רבע · בלה · מלך · חלק ירש · רבה · בוא · ירש בוא · כנע · פנה · עשה רצה · לכד עיר · בצר ירש · בית · בור · אכל שבע

Pritiua.heb.Tex.he.Neemie.ix.

וישמינו ויתעדנו בטובך הגדול:
וימרו וימרדו בך וישלכו את
תורתך אחרי גום ואת נביאיך
הרגו אשר העידו בם להשיבם
אליך ויעשו נאצות גדולת:
ותתנם ביד צריהם ויצרו להם
ובעת צרתם יצעקו אליך ואתה
משמים תשמע וכרחמיך הרבים
תתן להם מושיעים ויושיעום
מיד צריהם: וכנוח להם
ישובו לעשות רע לפניך
ותעזבם ביד איביהם וירדו
בהם וישובו ויזעקוך ואתה
משמים תשמע ותצילם כרחמיך
רבות עתים: ותעד בהם להשיבם
אל תורתך והמה הזידו ולא
שמעו למצותיך ובמשפטיך
חטאו בם אשר יעשה אדם
וחיה בהם ויתנו כתף סוררת
וערפם הקשו ולא שמעו: ותמשך
עליהם שנים רבות ותעד בם
ברוחך ביד נביאיך ולא האזינו
ותתנם ביד עמי הארצת:
וברחמיך הרבים לא עשיתם כלה
ולא עזבתם כי אל חנון ורחום
אתה: ועתה אלהינו האל הגדול
הגבור והנורא שומר הברית
והחסד אל ימעט לפניך את
כל התלאה אשר מצאתנו
למלכינו לשרינו ולכהנינו
ולנביאינו ולאבתינו ולכל
עמך מימי מלכי אשור עד
היום הזה: ואתה צדיק על כל
הבא עלינו כי אמת עשית
ואנחנו הרשענו: ואת מלכינו
שרינו כהנינו ואבתינו לא עשו

Trāsla.B.Hie.

et īpinguati sunt: & abū
dauerūt delitiis in bonita
te tua magna. Prouoca
uerūt aūt te ad iracundiā:
& recesserūt a te & piecerūt
legē tuā post terga sua.
Et pphetas tuos occide
rūt q cōtestabātur eos vt
reuerterētur ad te. Fecerūt
q blasphemias grādes.
Et dedisti eos in manu
hostiū suorū: & afflixerūt
eos. Et in tpe tribulatio
nis sue clamauerūt ad te
& tu de celo audisti: &
sm miseratiōes tuas mul
tas dedisti eis saluato
res: qui saluarent eos
de manu hostium suo
rū. Cumq requieuissent
reuersi sunt vt facerent
malū in conspectu tuo:
& dereliqsti eos in manu
inimicorū suorū: & pos
sederūt eos. Conuersiq
sunt & clamauerūt ad te.
Tu aūt de celo exaudisti
& liberasti eos in miseri
cordiis tuis multis tpibus
& cōtestat⁹ es eos vt re
uerterētur ad legē tuā.
Ipsi vero supbe egerūt
& non audierūt mādata tua: & in iudiciis tuis
peccauerunt que faciet
homo & viuet in eis. Et dede
runt humerū recedentē
& ceruicē suā idurauerūt
nec audierūt. Et ptra
xisti sup eos annos mul
tos: & cōtestatus es eos
in spū tuo p manū pro
phetarū tuorū: & nō au
dierunt: & tradidisti eos
in manū pplorū terrarū.
In misericordiis autē tuis
plimis nō fecisti eos in
cōsumptionē nec dereli
quisti eos: qm deus mi
seratiōnū & clemens es
tu. Nūc itaq de⁹ nr̄: ma
gne fortis & terribilis:
custodiens pactum
& misericordiam: ne
auertas a facie tua
omnem laborem qui
inuenit nos
reges nr̄os: principes
nr̄os: & sacerdotes nr̄os:
& prophetas nostros: &
patres nostros: & omnē
populum tuū a diebus
regis assur vsq in
diem hanc. Et tu iustus
es in omnibus
que venerunt super nos
qa veritatē fecisti nobis:
nos autē impie egimus:
reges nostri
pricipes nr̄i: sacerdotes
nr̄i & pr̄es nr̄i nō fecerūt

Trās.Gre.lxx.cū interp.latina.

τ delitiati sunt in bonitate tua magna. τ muta
καὶ ἐτρύφησαν ἐν ἀγαθοσύνῃ σου τῇ μεγάλῃ. καὶ ἤλλα-
uerūt τ recesserūt a te: τ piecerūt legē tuā
ξαν καὶ ἀπέστησαν ἀπὸ σοῦ, καὶ ἔρριψαν τὸν νόμον σου
post corpus suū. τ pphetas tuos occi
ὀπίσω σώματος αὐτῶν. καὶ τοὺς προφήτας σου ἀπέ-
derūt q cōtestabant in eis vt reuerterent ipsi
κτειναν οἳ διεμαρτύραντο ἐν αὐτοῖς ἐπιστρέψαι αὐτοὺς
ad te. τ fecerūt irritationes magnas. τ de
πρὸς σέ. καὶ ἐποίησαν παροργισμοὺς μεγάλους. καὶ ἔ-
disti eos in manu affligentiū eos: τ afflixe
δωκας αὐτοὺς ἐν χειρὶ θλιβόντων αὐτούς, καὶ ἔθλι-
rūt eos. τ clamauerūt ad te in tēpore tribulatiōis
ψαν αὐτούς. καὶ ἀνεβόησαν πρὸς σὲ ἐν καιρῷ θλίψεως
sue. τ tu de celo tuo audisti: τ in misera
αὐτῶν. καὶ σὺ ἐξ οὐρανοῦ σου ἤκουσας, καὶ ἐν οἰκτιρ-
tiōib⁹ tuis magnis dedisti eis saluatores: τ sal
μοῖς σου τοῖς μεγάλοις ἔδωκας αὐτοῖς σωτῆρας, καὶ ἔ-
uasti eos de manu affligentiū eos. τ postq̄ ǳe
σωσας αὐτοὺς ἐκ χειρὸς θλιβόντων αὐτούς. καὶ ὡς ἀνε-
uerūt: reuersi sūt vt facerēt malū corā
παύσαντο, ἐπέστρεψαν ποιῆσαι τὸ πονηρὸν ἐνώπιόν
te. τ dereliquisti eos in manus inimicorū suo
σου. καὶ ἐγκατέλιπες αὐτοὺς εἰς χεῖρας ἐχθρῶν αὐ-
rū: τ dñati sūt in eis. τ rursus clamauerūt ad
τῶν, καὶ κατῆρξαν ἐν αὐτοῖς. καὶ πάλιν ἀνεβόησαν πρὸς
te: τ tu de celo exaudisti τ liberasti eos in
σέ, καὶ σὺ ἐξ οὐρανοῦ εἰσήκουσας καὶ ἐρρύσω αὐτοὺς ἐν
misericordiis tuis multis: τ in tēporib⁹ cōtestatus es
οἰκτιρμοῖς σου πολλοῖς, καὶ ἐν καιροῖς ἐπεμαρτύρω
eos vt cōuerterent ipsi in legē tuā. ipsi vo
αὐτοῖς ἐπιστρέψαι αὐτοὺς εἰς τὸν νόμον σου. αὐτοὶ δὲ
superbierūt τ nō audierūt mādata tua τ
ὑπερηφανεύσαντο καὶ οὐκ ἤκουσαν τῶν ἐντολῶν σου καὶ
in iudiciis tuis peccauerūt: q̄ cū fecerit ea ho-
ἐν τοῖς κρίμασί σου ἥμαρτον, ἃ ποιήσας αὐτὰ ἄνθρω-
mo: viuet in eis. τ dederūt hūerū inobedientē:
πος, ζήσεται ἐν αὐτοῖς. καὶ ἔδωκαν νῶτον ἀπειθοῦντα,
τ ceruicē suā indurauerūt τ nō audierūt. τ
καὶ τράχηλον αὐτῶν ἐσκλήρυναν καὶ οὐκ ἤκουσαν. καὶ
lōganimis fuisti sup eos ānis multis τ ptraxisti
ἐμακροθύμησας ἐπ᾿ αὐτοῖς ἔτη πολλὰ καὶ εἵλκυσας
sup eos ānos multos. τ cōtestatus es eos in spiri-
ἐπ᾿ αὐτοὺς ἔτη πολλά. καὶ ἐπεμαρτύρω αὐτοῖς ἐν πνεύ-
tu tuo in manu pphetarū tuorū: τ nō aurib⁹ pceperūt:
ματί σου ἐν χειρὶ προφητῶν σου, καὶ οὐκ ἐνωτίσαντο.
τ dedisti eos in manu populorū terre. τ tu in mi-
καὶ ἔδωκας αὐτοὺς ἐν χειρὶ λαῶν τῆς γῆς. καὶ σὺ ἐν οἰκτιρ-
sericordiis tuis plurimis: nō fecisti eos in cōsūptio-
μοῖς σου τοῖς πολλοῖς, οὐκ ἐποίησας αὐτοὺς εἰς συντέλει-
nē: τ nō dereliq̄sti eos: qm̄ fortis es τ misericors
αν, καὶ οὐκ ἐγκατέλιπες αὐτούς, ὅτι ἰσχυρὸς εἶ καὶ ἐλεήμων
τ clemēs. τ nūc de⁹ noster fortis magne potēs
καὶ οἰκτίρμων. καὶ νῦν ὁ θεὸς ἡμῶν ὁ ἰσχυρὸς ὁ μέγας ὁ κραταιὸς
τ terribilis: custodiēs pactū tuū τ miaz tuā:
καὶ φοβερός, φυλάσσων τὴν διαθήκην σου καὶ τὸ ἔλεός σου,
ne diminuat corā te oīs labor q̄ inuenit nos: τ
μὴ ὀλιγωθήτω ἐνώπιόν σου πᾶς ὁ μόχθος ὃς εὗρεν ἡμᾶς, καὶ
reges nr̄os: τ pncipes nr̄os: τ sacerdotes
τοὺς βασιλεῖς ἡμῶν, καὶ τοὺς ἄρχοντας ἡμῶν, καὶ τοὺς ἱερεῖς
nr̄os: τ pphetas nr̄os: τ patres nr̄os:
ἡμῶν, καὶ τοὺς προφήτας ἡμῶν, καὶ τοὺς πατέρας ἡμῶν,
τ in omni pplo tuo: a diebus regis assur
καὶ ἐν παντὶ τῷ λαῷ σου, ἀπὸ ἡμερῶν βασιλέως ἀσσοὺρ
τ vsq in diē hāc. τ tu iustus es in oībus
καὶ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ σὺ δίκαιος εἶ ἐπὶ πᾶσι
venientibus sup nos: qr̄ veritatē fecisti: τ nos
τοῖς ἐρχομένοις ἐφ᾿ ἡμᾶς, ὅτι ἀλήθειαν ἐποίησας, καὶ ἡμεῖς
peccauim⁹. τ reges nr̄i τ pncipes nr̄i τ
ἐξημάρτομεν. καὶ οἱ βασιλεῖς ἡμῶν καὶ οἱ ἄρχοντες ἡμῶν καὶ
sacerdotes nr̄i τ patres nr̄i: nō fecerunt
οἱ ἱερεῖς ἡμῶν καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν, οὐκ ἐποίησαν

Trās.Gre.lxx.cū interp.latina.

legē tuā: τ nō attēderūt mādata
τὸν νόμον σου, καὶ οὐ προσέσχον ταῖς ἐντολαῖς
tua τ testimonia tua: q̄ testificat⁹ es eis.
σου καὶ τὰ μαρτύριά σου, ἃ διεμαρτύρω αὐτοῖς.
τ ipsi in regno tuo τ in bonitate tua
καὶ αὐτοὶ ἐν βασιλείᾳ σου καὶ ἐν ἀγαθοσύνῃ σου
multa: quā dedisti eis: τ in terra
τῇ πολλῇ, ᾗ ἔδωκας αὐτοῖς, καὶ ἐν τῇ γῇ τῇ
lata τ pingui: quā dedisti corā eis:
πλατείᾳ καὶ λιπαρᾷ, ᾗ ἔδωκας ἐνώπιον αὐτῶν,
nō fuerūt tibi: τ nō reuersi sunt a
οὐκ ἐδούλευσάν σοι, καὶ οὐκ ἀπέστρεψαν ἀπὸ
studiis suis prauis. ecce
ἐπιτηδευμάτων αὐτῶν τῶν πονηρῶν. ἰδοὺ
sum⁹ hodie serui: τ terra: quā dedi-
ἐσμὲν σήμερον δοῦλοι, καὶ ἡ γῆ, ἣν ἔδω-
sti patrib⁹ nr̄is vt comederēt fructū
κας τοῖς πατράσιν ἡμῶν φαγεῖν τὸν καρπὸν
eius τ bona eius: τ ecce sum⁹ ser-
αὐτῆς καὶ τὰ ἀγαθὰ αὐτῆς, καὶ ἰδοὺ ἐσμὲν δοῦ-
ui in ea: τ fruct⁹ ei⁹ multi
λοι ἐπ᾿ αὐτῆς, καὶ οἱ καρποὶ αὐτῆς οἱ πολλοὶ
facti sūt regib⁹: quos dedisti sup nos
ἐγίνοντο τοῖς βασιλεῦσιν, οὓς ἔδωκας ἐφ᾿ ἡμᾶς
in peccatis nr̄is: τ in corporib⁹ nr̄is
ἐν ἁμαρτίαις ἡμῶν, καὶ ἐπὶ τὰ σώματα ἡμῶν
dominant τ in iumētis nr̄is: vt placitū eis:
ἐξουσιάζουσι καὶ ἐν κτήνεσιν ἡμῶν, ὡς ἀρεστὸν αὐ-
τ in tribulatiōe magna sum⁹. τ in oī-
τοῖς, καὶ ἐν θλίψει μεγάλῃ ἐσμέν. καὶ ἐν πᾶ-
bus istis nos disponimus fidē τ scribi-
σι τούτοις ἡμεῖς διατιθέμεθα πίστιν καὶ γράφο-
mus: τ sigillāt pncipes nr̄i leui-
μεν, καὶ ἐπισφραγίζουσιν ἄρχοντες ἡμῶν λευῖ-
te nr̄i sacerdotes nr̄i.
ται ἡμῶν ἱερεῖς ἡμῶν.

Ca.10.

Et in sigillātibus neemias arta-
Καὶ ἐπὶ τῶν σφραγιζόντων νεεμίας ἀρτα-
sastha fili⁹ achalia: sedecias filius araia: aza
σασθὰ υἱὸς ἀχαλία, σεδεκίας υἱὸς ἀραία, ἀζα-
rias: hieremias: phasur: amarias: melchias: at-
ρίας, ἱερεμίας, φασοὺρ, ἀμαρίας, μελχίας, ἀτ-
tus: sabani: erā: maluch: meramoth: ab
τους, σαβανί, ἠράμ, μαλούχ, μεραμώθ, ἀβ-
dia: daniel: gaannathō: baruch: mesulā:
δία, δανιήλ, γααννάθων, βαρούχ, μεσουλάμ,
abia: miamin: maazias: belgai: τ samaias:
ἀβιά, μιαμίν, μααζίας, βελγαΐ, καὶ σαμαΐας,
hi sacerdotes. τ leuite: iesue filius azanie:
οὗτοι ἱερεῖς. καὶ λευῖται, ἰησοῦς υἱὸς ἀζανίου,
baneas de filiis enadad: cadamiel τ fra
βανέας ἀπὸ υἱῶν ἠναδάδ, καδμιὴλ καὶ οἱ ἀδελ-
tres eius: sabanias: aduias: calitā: phe
φοὶ αὐτοῦ, σαβανίας, ἀδουΐας, καλιτάν, φε-
lia: anan: micharoob: esebias: zacchur: sa-
λιά, ἀνάν, μιχὰ ῥοώβ, ἠσεβίας, ζακχούρ, σα-
rabias: sebanias τ odua. filij banune pn
ραβίας, σεβανίας καὶ ὠδουά. υἱοὶ βανουνὲ ἄρ-
cipes ppli: phoros phaathmoab: elā τ
χοντες τοῦ λαοῦ, φόρος φααθμωάβ, ἠλὰμ καὶ
saththuia. filij baani: asgag: bebai: adoni-
σαθθουΐα. υἱοὶ βαανί, ἀσγάγ, βηβαΐ, ἀδονί-
as: bagoi: adin ater: ezecias: aszur: odu-
ας, βαγοΐ, ἀδὶν ἀτήρ, ἐζεκίας, ἀσζούρ, ὠδου-
ia: assom: besi: ariph: anathoth: nobai: ma
ΐα, ἀσσόμ, βησί, ἀρίφ, ἀναθώθ, νωβαΐ, μα-
gab: mesulā: ezer: mesozebel: saduc:
γάβ, μεσουλάμ, ἠζήρ, μεσοζεβήλ, σαδούκ,
ieddua: phaltias: anā: anaia: osee:
ἰεδδουά, φαλτίας, ἀνάν, ἀναΐα, ὠσηέ,
ananias asub: alloes:
ἀνανίας, ἀσούβ, ἀλλωής,

Trāsla.B.Hie.

legem tuam: & non at-
tenderunt mandata tua:
& testimonia tua que te
stificatus es in eis.
Et ipsi in regnis suis bo-
nis & i bonitate tua mul
ta quā dederas eis & in
terra latissima
& pingui quā tradide-
ras in cōspectu eorū nō
seruierunt tibi: nec re-
uersi sunt a studiis suis
pessimis. Ecce nosipsi
hodie serui sumus:
& terra quā dedisti pa
tribus nostris
vt comederēt panē eius
& que bona sunt ei⁹: &
nosipsi serui sumus in
ea. Et fruges eius
multiplicantur regibus
quos posuisti super nos
ppter peccata nostra: &
corporib⁹ nr̄is dñantur
& iumētis nr̄is sm volū-
tatē suā: & in tribulatione
magna sumus. Sup oī-
bus ergo his nosipsi
percutim⁹ fedus & scri
bimus: &
signāt pricipes nr̄i leuite
nr̄i & sacerdotes nr̄i. 10.

Signatores autem fue
runt: neemias:
ather satha filius ache-
lai & sedechias
saraias azarias hiere-
mias phessur
amarias melchias ac-
cus sebenia
melluc maarem meri-
muth obdias
daniel genthon baruch
mosollam abia
miamin mazia belga
semeia:
hi sacerdotes. Porro le
uite: iosue
filius azarie: bennui de
filiis enadad:
cedmihel & fratres eo-
rum sechenia odeuia
celita phalaia enan mi-
cha roob
assebia zachur serebia
sabania
odia bani baninu. Ca-
pita populi
feros: phetmoab elam
zethu
bani bonni azgad be-
bai adonaia beggoai
adin ather ezechia azur
odeuia
asum besai areth ana-
thot nebai
mechphia mosollā azir
mesizabel
sadoch ieddua felthia
anan anania:
osee anania asub: aloes

Tex.heb.Neemie.x.Pritiua.heb.

תורתך ולא הקשיבו אל מצותיך
ולעדותיך אשר העידת בהם:
והם במלכותם ובטובך הרב אשר
נתת להם ובארץ הרחבה
והשמנה אשר נתת לפניהם לא
עבדוך ולא שבו ממעלליהם
הרעים: הנה אנחנו היום עבדים
והארץ אשר נתתה לאבתינו
לאכל את פריה ואת טובה הנה
אנחנו עבדים עליה: ותבואתה
מרבה למלכים אשר נתתה עלינו
בחטאותינו ועל גויתינו משלים
ובבהמתנו כרצונם ובצרה
גדולה אנחנו: ובכל זאת אנחנו
כרתים אמנה וכתבים ועל
החתום שרינו לוינו כהנינו:

Cap.x.

ועל החתומים נחמיה
התרשתא בן חכליה וצדקיה:
שריה עזריה ירמיה: פשחור
אמריה מלכיה: חטוש שבניה
מלוך: חרם מרמות עבדיה:
דניאל גנתון ברוך: משלם אביה
מימין: מעזיה בלגי שמעיה
אלה הכהנים: והלוים וישוע
בן אזניה בנוי מבני חנדד
קדמיאל: ואחיהם שבניה הודיה
קליטא פלאיה חנן: מיכא רחוב
חשביה: זכור שרביה שבניה:
הודיה בני בנינו: ראשי העם
פרעש פחת מואב עילם זתוא
בני: בני עזגד בבי: אדניה בגוי
עדין: אטר חזקיה עזור: הודיה
חשם בצי: חריף ענתות נובי:
מגפיעש משלם חזיר: משיזבאל
צדוק ידוע: פלטיה חנן ענניה:
הושע חנניה חשוב: הלוחש

פַּלְחָא שׁוֹבֵק׃ רְחוּם חֲשַׁבְנָה מַעֲשֵׂיָה׃ וַאֲחִיָּה חָנָן עָנָן׃ מַלּוּךְ חָרִם בַּעֲנָה׃ וּשְׁאָר הָעָם הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם הַשּׁוֹעֲרִים הַמְשֹׁרְרִים הַנְּתִינִים וְכָל הַנִּבְדָּל מֵעַמֵּי הָאֲרָצוֹת אֶל תּוֹרַת הָאֱלֹהִים נְשֵׁיהֶם בְּנֵיהֶם וּבְנֹתֵיהֶם כֹּל יוֹדֵעַ מֵבִין׃ מַחֲזִיקִים עַל אֲחֵיהֶם אַדִּירֵיהֶם וּבָאִים בְּאָלָה וּבִשְׁבוּעָה לָלֶכֶת בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נִתְּנָה בְּיַד מֹשֶׁה עֶבֶד הָאֱלֹהִים וְלִשְׁמוֹר וְלַעֲשׂוֹת אֶת כָּל מִצְוֹת יְהוָה אֲדֹנֵינוּ וּמִשְׁפָּטָיו וְחֻקָּיו׃ וַאֲשֶׁר לֹא נִתֵּן בְּנֹתֵינוּ לְעַמֵּי הָאָרֶץ וְאֶת בְּנֹתֵיהֶם לֹא נִקַּח לְבָנֵינוּ׃ וְעַמֵּי הָאָרֶץ הַמְבִיאִים אֶת הַמַּקָּחוֹת וְכָל שֶׁבֶר בְּיוֹם הַשַּׁבָּת לִמְכּוֹר לֹא נִקַּח מֵהֶם בַּשַּׁבָּת וּבְיוֹם קֹדֶשׁ וְנִטֹּשׁ אֶת הַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית וּמַשָּׁא כָל יָד׃ וְהֶעֱמַדְנוּ עָלֵינוּ מִצְוֹת לָתֵת עָלֵינוּ שְׁלִשִׁית הַשֶּׁקֶל בַּשָּׁנָה לַעֲבֹדַת בֵּית אֱלֹהֵינוּ׃ לְלֶחֶם הַמַּעֲרֶכֶת וּמִנְחַת הַתָּמִיד וּלְעוֹלַת הַתָּמִיד הַשַּׁבָּתוֹת הֶחֳדָשִׁים לַמּוֹעֲדִים וְלַקֳּדָשִׁים וְלַחַטָּאוֹת לְכַפֵּר עַל יִשְׂרָאֵל וְכֹל מְלֶאכֶת בֵּית אֱלֹהֵינוּ׃ וְהַגּוֹרָלוֹת הִפַּלְנוּ עַל קֻרְבַּן הָעֵצִים הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם וְהָעָם לְהָבִיא לְבֵית אֱלֹהֵינוּ לְבֵית אֲבֹתֵינוּ לְעִתִּים מְזֻמָּנִים שָׁנָה בְשָׁנָה לְבַעֵר עַל מִזְבַּח יְהוָה אֱלֹהֵינוּ כַּכָּתוּב בַּתּוֹרָה׃ וּלְהָבִיא אֶת בִּכּוּרֵי אַדְמָתֵנוּ וּבִכּוּרֵי כָּל פְּרִי כָל עֵץ שָׁנָה בְשָׁנָה לְבֵית יְהוָה׃ וְאֶת בְּכֹרוֹת בָּנֵינוּ וּבְהֶמְתֵּנוּ כַּכָּתוּב בַּתּוֹרָה וְאֶת בְּכוֹרֵי בְקָרֵינוּ

phaleam sobech reum asebna maasia ethaia hannā anan mesluch aram baana & reliq de populo. Sacerdotes leuite ianitores & cantores nathinnei: & oēs qui se separauerūt de populis terrarum ad legem dei: vxores eorū filii eorum: & filie eorum: & omnes qui poterant sapere respondentes pro fratribus suis optimates eorū: et q veniebāt ad pollicēdu3 & iurandū vt ambularent in lege dei quam dederat in manu moysi serui sui vt facerēt & custodirent vniuersa mandata dñi dei nostri & iudicia eius & cerimonias eius. & vt non daremus filias nostras populo terre: & filias eorū nō acciperemus filiis nostris. Populi quoq3 terre qui important venalia & omnia ad vsum per diem sabbati vt vendāt: nō accipiemus ab eis in sabbato & in die sanctificato. Et dimittemus annum septimum & exactionem vniuerse manus. Et statuemus super nos precepta vt demus tertiam partem sicli per annu3 ad opus domus dei nostri ad panes ppositionis: & ad sacrificiu3 sempiternū: & i holocaustū sempiternū: in sabbatis: in Kalendis: in solēnitatibus: & in sanctificatis pro peccato vt exoretur pro israel: & in omnem vsum domus dei nostri. Sortes ergo misimus sup oblationē lignorū inter sacerdotes leuitas & populum vt inferrentur in domum dei nostri per dom9 patrum nostrorū per tpa a tēporibus anni vsq3 ad annum: vt arderent sup altare dñi dei nři: sicut scriptū est in lege moysi. Et vt afferrem9 pmogenita terre nře: & primitiua vniuersi fruct9 oīs ligni: ab āno in annū: in domo dñi. Et primitiua filioꝝ nřoꝝ: & pecoꝝ nřoꝝ sicut scriptū e in lege: & pritiua boū nřoꝝ

φαλαὶ, σωβὴκ, ῥαούμ, ἐσεβανά, μαασίας, ἀιά, ἀινὰν, ἀνάν, μαλούχ, ἀρὴμ, βαανὰ, καὶ οἱ κατάλοιποι τοῦ λαοῦ, ἱερεῖς καὶ λευῖται οἱ πυλωροὶ οἱ ᾄδοντες, οἱ ναθινιμ. καὶ πᾶς ὁ προσπορευόμενος ἀπὸ τῶν λαῶν τῆς γῆς πρὸς τὸν νόμον τοῦ θεοῦ, γυναῖκες αὐτῶν, υἱοὶ αὐτῶν, θυγατέρες αὐτῶν, πᾶς ὁ εἰδὼς καὶ συνιών, ἐνίσχυον ἐπὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν, καὶ κατηράσαντο αὐτούς, καὶ εἰσῆλθον ἐν ἀρᾷ καὶ ἐν ὅρκῳ τοῦ πορεύεσθαι ἐν τῷ νόμῳ τοῦ θεοῦ, ὃς ἐδόθη ἐν χειρὶ μωυσῆ δούλου τοῦ θεοῦ, φυλάσσεσθαι καὶ ποιεῖν πάσας τὰς ἐντολὰς κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν καὶ τὰ κρίματα αὐτοῦ καὶ τὰ προστάγματα αὐτοῦ· καὶ τοῦ μὴ δοῦναι θυγατέρας ἡμῶν τοῖς λαοῖς τῆς γῆς, καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῶν οὐ λημψόμεθα τοῖς υἱοῖς ἡμῶν. καὶ λαοὶ τῆς γῆς οἱ φέροντες τοὺς ἀγορασμοὺς καὶ πᾶσαν πρᾶσιν ἐν ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου ἀποδόσθαι, οὐκ ἀγορῶμεν παρ' αὐτῶν ἐν σαββάτῳ καὶ ἐν ἡμέρᾳ ἁγίᾳ. καὶ ἀφήσομεν τὸ ἔτος τὸ ἕβδομον, καὶ ἀπαίτησιν πάσης χειρός. καὶ στήσομεν ἐφ' ἡμᾶς ἐντολὰς δοῦναι ἐφ' ἡμᾶς τρίτον τοῦ διδράχμου κατ' ἐνιαυτὸν εἰς δουλείαν οἴκου τοῦ θεοῦ ἡμῶν, εἰς ἄρτους τοῦ προσώπου, καὶ θυσίαν τοῦ ἐνδελεχισμοῦ καὶ εἰς ὁλοκαυτώματα διαπαντὸς τῶν σαββάτων, τῶν νουμηνιῶν, εἰς τὰς ἑορτὰς καὶ εἰς τὰ ἅγια, καὶ τὰ περὶ ἁμαρτίας, ἐξιλάσασθαι περὶ ἰσραήλ, καὶ εἰς ἔργα τοῦ οἴκου τοῦ θεοῦ ἡμῶν. καὶ κλήρους ἐβάλομεν περὶ τῆς δωροφορίας τῶν ξυλοφορίας, οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ λευῖται καὶ ὁ λαός, ἐνέγκαι εἰς οἶκον θεοῦ ἡμῶν, εἰς οἴκους πατριῶν ἡμῶν, εἰς καιροὺς ἀπὸ χρόνων, ἐνιαυτὸν κατ' ἐνιαυτόν, ἐκκαῦσαι ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν, ὡς γέγραπται ἐν τῷ νόμῳ, καὶ ἐνέγκαι τὰ πρωτογεννήματα τῆς γῆς ἡμῶν, καὶ πρωτογεννήματα καρποῦ παντὸς ξύλου, ἐνιαυτὸν κατ' ἐνιαυτὸν εἰς οἶκον κυρίου. καὶ τὰ πρωτότοκα υἱῶν ἡμῶν καὶ κτηνῶν ἡμῶν ὡς γέγραπται ἐν τῷ νόμῳ, καὶ τὰ πρωτότοκα τῶν βοῶν ἡμῶν

καὶ ποιμνίων ἡμῶν ἐνέγκαι εἰς οἶκον θεοῦ ἡμῶν, τοῖς ἱερεῦσι τοῖς λειτουργοῦσιν ἐν οἴκῳ θεοῦ ἡμῶν. καὶ τὴν ἀπαρχὴν σίτων ἡμῶν καὶ τὰς ἀπαρχὰς ἡμῶν καὶ καρποῦ παντὸς ξύλου, οἴνου καὶ ἐλαίου, οἴσομεν τοῖς ἱερεῦσιν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον οἴκου τοῦ θεοῦ, καὶ δεκάτας γῆς ἡμῶν τοῖς λευίταις. καὶ αὐτοὶ οἱ λευῖται δεκατοῦντες ἐν πάσαις πόλεσι δουλείας ἡμῶν. καὶ ἔσται ὁ ἱερεὺς υἱὸς ἀαρών, μετὰ τῶν λευιτῶν ἐν τῇ δεκάτῃ τῶν λευιτῶν. καὶ οἱ λευῖται ἀνοίσουσι τὴν δεκάτην τῆς δεκάτης εἰς οἶκον θεοῦ ἡμῶν εἰς γαζοφυλάκιον οἴκου τοῦ θησαυροῦ. ὅτι εἰς τοὺς θησαυροὺς εἰσοίσουσιν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ καὶ οἱ υἱοὶ τοῦ λευὶ τὰς ἀπαρχὰς τοῦ σίτου καὶ τοῦ οἴνου καὶ τοῦ ἐλαίου, καὶ ἐκεῖ σκεύη τὰ ἅγια καὶ οἱ ἱερεῖς οἱ λειτουργοὶ καὶ οἱ πυλωροὶ καὶ οἱ ᾄδοντες, καὶ οὐκ ἐγκαταλείψομεν τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ ἡμῶν.

Ca.11.

Καὶ ἐκάθισαν οἱ ἄρχοντες τοῦ λαοῦ ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ οἱ κατάλοιποι τοῦ λαοῦ ἔβαλον κλήρους ἐνέγκαι ἕνα ἀπὸ τῶν δέκα καθίσαι ἐν ἱερουσαλὴμ τῇ πόλει τῇ ἁγίᾳ, καὶ ἐννέα μέρη ἐν ταῖς πόλεσι. καὶ εὐλόγησεν ὁ λαὸς πάντας τοὺς ἄνδρας τοὺς ἑκουσιαζομένους, καθίσαι ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ οὗτοι οἱ ἄρχοντες τῆς χώρας οἳ ἐκάθισαν ἐν ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν πόλεσιν ἰούδα. ἐκάθισαν ἀνὴρ ἐν κατασχέσει αὐτοῦ ἐν πόλεσιν αὐτῶν ἰσραήλ, οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ λευῖται καὶ οἱ ναθιναῖοι, καὶ υἱοὶ δούλων σολομῶντος. καὶ ἐν ἱερουσαλὴμ ἐκάθισαν ἀπὸ υἱῶν ἰούδα καὶ ἀπὸ υἱῶν βενιαμίν. ἀπὸ υἱῶν ἰούδα ἀθεΐ υἱὸς ὀζία, υἱὸς ζαχαρίας, υἱὸς σαμαρία, υἱὸς σαφατία, υἱὸς μαλελεήλ. καὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν φαρές, μαασία υἱὸς βαρούχ, υἱὸς χαλαζά, υἱὸς ὀζία, υἱὸς ἀδαΐα, υἱὸς ἰωαρίβ, υἱὸς ζαχαρίου, καὶ υἱὸς σηλωνί. πάντες υἱοὶ φαρὲς οἱ καθήμενοι ἐν ἱερουσαλὴμ τετρακόσιοι ἑξήκοντα ὀκτὼ ἄνδρες δυνάμεως. καὶ οὗτοι υἱοὶ βενιαμίν, σηλὼμ υἱὸς μεσολλάμ, υἱὸς ἰωάδ, υἱὸς φαδαΐα, υἱὸς κωλεία, υἱὸς μαασίου, υἱὸς ἐθιήλ, υἱὸς ἰεσσία. καὶ ὀπίσω αὐτοῦ γεβουέ

et ouiū nostrarū vt offerātur in domo dei nostri sacerdotibus qui ministrāt in domo dei nostri. Et primitias ciborū nostroꝝ & libaminū nřoꝝ: & poma oīs ligni: vindemie q3q3 & olei afferemus sacerdotibus ad gazophylacium dei nostri: et decimā partē terre nostre leuitis. Ipsi leuite decimas accipiēt ex oīb9 ciuitatib9 operū nřorū. Erit aūt sacerdos filius aaron cū leuitis in decimis leuitarū: & leuite offerēt decimā ptē decime sue in domo dei nři ad gazophylaciū in domo thesauri. Ad gazophylaciū enī deportabūt filii israel & filii leui primitias frumenti vini & olei: & ibi erunt vasa sanctificata: & sacerdotes & cantores & ianitores & ministri: & non dimittemus domum dei nostri. 11.

Habitauerunt autem principes populi in hierusalē. Reliqua vero plebs misit sortem vt tolleret vnam partem de decem qui habitaturi essent in hierusalē ciuitate sācta: nouē vero ptes in ciuitatibus. Bñdixit aūt pplus oībus viris qui se spōte obtulerant vt habitarēt in hierusalē. Hi sunt ita q3 principes puincie qui hitauerūt in hierusalē & in ciuitatib9 iuda. Habitauit aūt vnusqsq3 in possessione sua in vrbib9 suis israel: sacerdotes: leuite: nathinnei: & filii seruorū salomōis. Et in hierusalē habitauerūt de filiis iuda & de filiis bēiamin. De filiis iuda athaias fili9 aziam: filii zacharie: filii amarie: filii saphatie: filii malalehel. De filiis phares hismaasia: filius baruch: filius coloza: filius azia: filius adaia: filius ioarib: fili9 zacharie: fili9 silonites. Oēs hi filii phares q hitauerūt in hierlm: qdringenti sexaginta octo viri fortes. Hi sunt āt filii bēiamin. Sellū filius mosollā: fili9 ioed: filius phadaia: filius colaia: filius masia: filius etheel: filius esaia. Et post eūm gebbai:

וְצֹאנֵינוּ לְהָבִיא לְבֵית אֱלֹהֵינוּ לַכֹּהֲנִים הַמְשָׁרְתִים בְּבֵית אֱלֹהֵינוּ׃ וְאֶת רֵאשִׁית עֲרִיסֹתֵינוּ וּתְרוּמֹתֵינוּ וּפְרִי כָל עֵץ תִּירוֹשׁ וְיִצְהָר נָבִיא לַכֹּהֲנִים אֶל לִשְׁכוֹת בֵּית אֱלֹהֵינוּ וּמַעְשַׂר אַדְמָתֵנוּ לַלְוִיִּם וְהֵם הַלְוִיִּם הַמְעַשְּׂרִים בְּכֹל עָרֵי עֲבֹדָתֵנוּ׃ וְהָיָה הַכֹּהֵן בֶּן אַהֲרֹן עִם הַלְוִיִּם בַּעְשֵׂר הַלְוִיִּם וְהַלְוִיִּם יַעֲלוּ אֶת מַעֲשַׂר הַמַּעֲשֵׂר לְבֵית אֱלֹהֵינוּ אֶל הַלְּשָׁכוֹת לְבֵית הָאוֹצָר׃ כִּי אֶל הַלְּשָׁכוֹת יָבִיאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי הַלֵּוִי אֶת תְּרוּמַת הַדָּגָן הַתִּירוֹשׁ וְהַיִּצְהָר וְשָׁם כְּלֵי הַמִּקְדָּשׁ וְהַכֹּהֲנִים הַמְשָׁרְתִים וְהַשּׁוֹעֲרִים וְהַמְשֹׁרְרִים וְלֹא נַעֲזֹב אֶת בֵּית אֱלֹהֵינוּ׃

Cap.xi.

וַיֵּשְׁבוּ שָׂרֵי הָעָם בִּירוּשָׁלָ͏ִם וּשְׁאָר הָעָם הִפִּילוּ גוֹרָלוֹת לְהָבִיא אֶחָד מִן הָעֲשָׂרָה לָשֶׁבֶת בִּירוּשָׁלַ͏ִם עִיר הַקֹּדֶשׁ וְתֵשַׁע הַיָּדוֹת בֶּעָרִים׃ וַיְבָרְכוּ הָעָם לְכֹל הָאֲנָשִׁים הַמִּתְנַדְּבִים לָשֶׁבֶת בִּירוּשָׁלָ͏ִם׃ וְאֵלֶּה רָאשֵׁי הַמְּדִינָה אֲשֶׁר יָשְׁבוּ בִּירוּשָׁלָ͏ִם וּבְעָרֵי יְהוּדָה יָשְׁבוּ אִישׁ בַּאֲחֻזָּתוֹ בְּעָרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם וְהַנְּתִינִים וּבְנֵי עַבְדֵי שְׁלֹמֹה׃ וּבִירוּשָׁלַ͏ִם יָשְׁבוּ מִבְּנֵי יְהוּדָה וּמִבְּנֵי בִנְיָמִן מִבְּנֵי יְהוּדָה עֲתָיָה בֶן עֻזִּיָּה בֶּן זְכַרְיָה בֶן אֲמַרְיָה בֶן שְׁפַטְיָה בֶן מַהֲלַלְאֵל מִבְּנֵי פָרֶץ׃ וּמַעֲשֵׂיָה בֶן בָּרוּךְ בֶּן כָּל חֹזֶה בֶּן חֲזָיָה בֶן עֲדָיָה בֶן יוֹיָרִיב בֶּן זְכַרְיָה בֶּן הַשִּׁלֹנִי׃ כָּל בְּנֵי פֶרֶץ הַיֹּשְׁבִים בִּירוּשָׁלָ͏ִם אַרְבַּע מֵאוֹת שִׁשִּׁים וּשְׁמֹנָה אַנְשֵׁי חָיִל׃ וְאֵלֶּה בְּנֵי בִנְיָמִן סַלֻּא בֶּן מְשֻׁלָּם בֶּן יוֹעֵד בֶּן פְּדָיָה בֶן קוֹלָיָה בֶן מַעֲשֵׂיָה בֶּן אִיתִיאֵל בֶּן יְשַׁעְיָה׃ וְאַחֲרָיו גַּבַּי

סלי תשע מאות עשרים ושמנה׃ ויואל בן זכרי פקיד עליהם ויהודה בן הסנואה על העיר משנה׃ מן הכהנים ידעיה בן יויריב יכין׃ שריה בן חלקיה בן משלם בן צדוק בן מריות בן אחיטוב נגד בית האלהים׃ ואחיהם עשה המלאכה לבית שמנה מאות עשרים ושנים ועדיה בן ירחם בן פלליה בן אמצי בן זכריה בן פשחור בן מלכיה׃ ואחיו ראשים לאבות מאתים ארבעים ושנים ועמשסי בן עזראל בן אחזי בן משלמות בן אמר׃ ואחיהם גברי חיל מאה עשרים ושמנה ופקיד עליהם זבדיאל בן הגדולים׃ ומן הלוים שמעיה בן חשוב בן עזריקם בן חשביה בן בוני׃ ושבתי ויוזבד על המלאכה החיצנה לבית האלהים מראשי הלוים׃ ומתניה בן מיכה בן זבדי בן אסף ראש התחלה יהודה לתפלה ובקבקיה משנה מאחיו ועבדא בן שמוע בן גלל בן ידותון׃ כל הלוים בעיר הקדש מאתים שמנים וארבעה׃ והשוערים עקוב טלמון ואחיהם השמרים בשערים מאה שבעים ושנים׃ ושאר ישראל הכהנים הלוים בכל ערי יהודה איש בנחלתו׃ והנתינים ישבים בעפל וציחא וגשפא על הנתינים׃ ופקיד הלוים בירושלם עזי בן בני בן חשביה בן מתניה בן מיכא מבני אסף המשררים לנגד מלאכת בית האלהים׃ כי מצות המלך עליהם ואמנה על המשררים דבר יום ביומו׃ ופתחיה בן משיזבאל מבני

sellai: nongenti viginti octo. Et iohel filius zechri prepositus eorum: et iudas filius sennua super ciuitatem secundus. Et de sacerdotibus idaia filius ioarib: iachin: saraia filius helchie: filius mosollam: filius sadoch: filius meraioth: filius ahitob: princeps domus dei: & fratres eorum facientes opera templi octingenti viginti duo. Et adaia filius ieroam: filius phelleia: filius amsi: filius zacharie: filius phessur: filius melchie. et fratres eius principes patrum: ducenti quadraginta duo. Et amasai filius azrihel: filius azi: filius mosollamoth: filius emmer: & fratres eorum potentes nimis: centum viginti octo: & prepositus eorum zabdihel filius potentium. Et de leuitis zebenia filius asoph: filius azaricam: filius asabia filius bonni: & sabathai & iosabeth super omnia opera que erant forinsecus in domo dei a principibus leuitarum. Et mathania filius micha: filius zebedei: filius asaph princeps ad laudandum & ad confitendum in oratione: & bechecias secundus de fratribus eius: & abda filius samuha: filius galal: filius ydithun. Omnes leuite in ciuitate sancta ducenti octoginta quattuor. Et ianitores: accub: telmon & fratres eorum qui custodiebant ostia centum septuaginta duo. Et reliqui ex israel sacerdotes & leuite in uniuersis ciuitatibus iuda: vnusquisque in possessione sua: & nathinei qui habitabant in ofel et syaha & gaspha de nathinneis. Et episcopus leuitarum in hierusalem azi filius baani: filius asabie: filius mathanie filius miche. De filiis asaph cantores in ministerio domus dei. Preceptum quippe regis super eos erat & ordo in cantoribus per dies singulos & fathaia filius mesezebel de filiis

selecti: nongenti viginti octo. & ioel filius zechri
σηλεί, ἐννακόσιοι εἰκοσιοκτώ. καὶ ἰωὴλ υἱὸς ζεχρὶ
episcopus super eos. & iuda filius asam super
ἐπίσκοπος ἐπ' αὐτούς. καὶ ἰούδα υἱὸς ἀσὰμ ἐπὶ τῆς
ciuitatem secundus. de sacerdotibus & iadia filius io
πόλεως δεύτερος. ἀπὸ τῶν ἱερέων καὶ ἰαδεία υἱὸς ἰω
arib: iachin: sareas filius elchia: filius mesulam:
αρείβ, ἰαχίν, σαρέας υἱὸς ἐλχία, υἱὸς μεσουλάμ,
filius adoc: filius marioth: filius achitob dux do
υἱὸς ἀδώκ, υἱὸς μαριώθ, υἱὸς ἀχιτὼβ ἡγούμενος οἴ
mus dei. & fratres eorum facientes o
κου τοῦ θεοῦ. καὶ ἀδελφοὶ αὐτῶν ποιοῦντες τὸ ἔρ
pus domus: octingenti viginti duo. & adaia fi
γον τοῦ οἴκου, ὀκτακόσιοι εἰκοσιδύο. καὶ ἀδαΐα υἱ
lius hieroam filii phalalia: filii namasi: filii zacha
ὸς ἱεροὰμ υἱοῦ φαλαλία, υἱοῦ ναμασί, υἱοῦ ζαχα
ria: filii phasur: filii melchia: & fratres eius
ρία, υἱοῦ φασούρ, υἱοῦ μελχία, καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ
principes familiarum ducenti quadraginta duo. &
ἄρχοντες πατριῶν διακόσιοι τεσσαρακοντάδύο. καὶ
amasai: filius esriel: filii sacchie: filii masali
ἀμασαί, υἱὸς ἐσριὴλ, υἱοῦ σακχίου, υἱοῦ μασαλι
moth: filii emmer: & fratres eius potentes in
μώθ, υἱοῦ ἐμμήρ, καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ δυνατοὶ παρά
acie centum viginti octo. & speculator super eos
ταξεως ἑκατὸν εἰκοσιοκτώ. καὶ ἐπίσκοπος ἐπ' αὐτοὺς
zechriel filius magnorum. & de leuitis sa
ζεχριὴλ υἱὸς τῶν μεγάλων. καὶ ἀπὸ τῶν λευιτῶν σα
maia: filius asub: filii esricam: filii asabia: filii bon
μαία, υἱὸς ἀσοὺβ, υἱοῦ ἐσρικάμ, υἱοῦ ἀσαβία, υἱοῦ βον
na: & sabbatheus & iosabad super opera
νά, καὶ σαββαθαῖος καὶ ἰωσαβὰδ ἐπὶ τὰ ἔργα τοῦ
domus dei forisecus. & de principibus
οἴκου τοῦ θεοῦ τοῦ ἐξωτάτου. καὶ ἀπὸ τῶν ἀρχόντων
leuitarum & mathanias filius micha: filius zechri:
τῶν λευιτῶν καὶ ματθανίας υἱὸς μιχά, υἱὸς ζεχρεί,
filii asab: princeps ad laudandum: & iudas ad adoran
υἱοῦ ἀσάβ, ἄρχων τοῦ αἴνου, καὶ ἰούδας τῆς προσευ
dum: & bochias secundus de fratribus eius:
χῆς, καὶ βοκχείας δεύτερος ἐκ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ,
& abdias filius samaie: filii galel filii idithun.
καὶ ἀβδίας υἱὸς σαμαίου, υἱοῦ γαλὲλ υἱοῦ ἰδιθοῦν.
omnes leuite in ciuitate sancta ducenti octo
πάντες οἱ λευῖται ἐν τῇ πόλει τῇ ἁγίᾳ διακόσιοι ὀγ
ginta quattuor. & ianitores: acub: tela
δοηκοντατέσσαρες. καὶ οἱ πυλωροί, ἀκοὺβ, τελα
mi: & fratres eorum custodientes in
μίν, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν οἱ φυλάσσοντες ἐν ταῖς
portis centum septuaginta duo. at reliquum
πύλαις ἑκατὸν ἑβδομηκοντάδύο. τὸ δὲ λοιπὸν τοῦ
israel & sacerdotes & leuite in uniuersis
ἰσραὴλ καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ λευῖται ἐν πάσαις ταῖς
ciuitatibus iuda vir in hereditate sua.
πόλεσι τῆς ἰουδαίας ἀνὴρ ἐν τῇ κληρονομίᾳ αὐ
& nathinei qui habitauerunt in ophla &
τοῦ. καὶ οἱ ναθιναῖοι οἱ κατῴκησαν ἐν ὀφλᾷ καὶ
siaa & gesphas de nathineis. & epi
σιαὰ καὶ γεσφὰς ἀπὸ τῶν ναθιναίων. καὶ ἐπί
scopus leuitarum in hierusalem ozei filius bani filii
σκοπος λευιτῶν ἐν ἱερουσαλὴμ ὀζεὶ υἱὸς βανὶ υἱοῦ
sabia: filii mathihanie: filii micha. de filiis asaph
σαβία, υἱοῦ ματθανίου, υἱοῦ μιχά. ἀπὸ υἱῶν ἀσὰφ
cantoribus ante opus domus dei:
τῶν ᾀδόντων ἀπέναντι ἔργου οἴκου τοῦ θεοῦ,
quia preceptum regis super eos. & expe
ὅτι ἐντολὴ τοῦ βασιλέως ἐπ' αὐτούς. καὶ διέ
ctabat in fide in cantoribus: ratio vniuscuiusque
μενεν ἐν πίστει ἐπὶ τοῖς ᾠδοῖς, λόγος ἑκάστης
diei in die sua & phathaia filius mas
ἡμέρας ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτοῦ καὶ φαθαΐα υἱὸς μασ
sizabel. de filiis
σιζαβήλ. ἀπὸ τῶν υἱῶν

B

C

zara filii iuda ad manum regis in omne
ζάρα υἱοῦ ἰούδα πρὸς χεῖρα τοῦ βασιλέως εἰς πάν
verbum populo: & ad suburbia in agro
τα λόγον τῷ λαῷ, καὶ πρὸς τὰς ἐπαύλεις ἐν ἀγρῷ
eorum. & de filiis iuda habitauerunt in cariathar
αὐτῶν. καὶ ἀπὸ υἱῶν ἰούδα ἐκάθισαν ἐν καριαθαρ
bog & in filiabus eius: & in debon &
βὼγ καὶ ἐν ταῖς θυγατράσιν αὐτῆς, καὶ ἐν δαιβὼν καὶ
in filiabus eius: & in cabseel & in
ἐν ταῖς θυγατράσιν αὐτῆς, καὶ ἐν καβσεὴλ καὶ ἐν ταῖς
viculis eius: & in iesue & in molada & in beth
αὐλαῖς αὐτῆς, καὶ ἐν ἰησοῦ καὶ ἐν μωλαδὰ καὶ ἐν βηθ
phalat & in asersoal & in bersabee &
φαλὰτ καὶ ἐν ἀσερσωὰλ καὶ ἐν βηρσαβεὲ καὶ ταῖς
filiabus eius: & in secelag & in mabne & in
θυγατράσιν αὐτῆς, καὶ ἐν σεκελὰγ καὶ ἐν μαβνῆ καὶ ἐν
filiabus eius: & in remaō & in sara &
ταῖς θυγατράσιν αὐτῆς, καὶ ἐν ῥεμαὼν καὶ ἐν σαρὰ καὶ
in hierimuth & in zannoa & odollam & subur
ἐν ἱεριμοὺθ καὶ ἐν ζαννοὰ καὶ ὀδολλὰμ καὶ ταῖς ἐπαύ
biis eorum: & in lachis & agris eius &
λεσιν αὐτῶν, καὶ ἐν λαχεὶς καὶ τοῖς ἀγροῖς αὐτῆς καὶ
in azeca & in filiabus eius. & castrame
ἐν ἀζηκὰ καὶ ἐν ταῖς θυγατράσιν αὐτῆς. καὶ παρενέ
tati sunt in bersabee vsque ad vallem ennom. & filii
βαλον ἐν βερσαβεὲ ἕως φάραγγος ἐννόμ. καὶ υἱοὶ
beniamin a gabaa & magmas etiam & bethel
βενιαμὶν ἀπὸ γαβαὰ καὶ μαγμὰς καί γε καὶ βαιθὴλ
& filiabus eius. & in anathoth nob anania
καὶ τῶν θυγατέρων αὐτῆς. καὶ ἐν ἀναθὼθ νὸβ ἀνία
asor rama geththaim adod sebo: nabalat lyd
ἀσὼρ ῥαμὰ γεθθαΐμ ἀδὼδ σεβωεὶμ ναβαλλὰτ λύδ
da & onogearasim. & ex leuitis par
δα καὶ ὀνωγηαρασείμ. καὶ ἐκ τῶν λευιτῶν με
tes in iuda & beniamin.
ρίδες ἐν τῷ ἰούδα καὶ βενιαμίν.

Ca. 12.

A

Et hi sacerdotes & leuite qui ascende
Καὶ οὗτοι οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ λευῖται οἱ ἀναβάν
runt cum zorobabel filio salathiel & iesue: sa
τες μετὰ ζοροβάβελ υἱοῦ σαλαθιὴλ καὶ ἰησοῦ, σα
raia: hieremias: esdras: amarias: maluch: at
ραΐα, ἱερεμίας, ἔσδρας, ἀμαρίας, μαλούχ, ἁτ
tus sechenias. reum marimoth adaias genathō
τοὺς σεχενίας, ῥεοὺμ μαρειμὼθ ἀδαΐας γεναθὼν
abias: miami: maadias: belgas: semeias: io
ἀβίας, μιαμείν, μααδίας, βελγάς, σεμεΐας, ἰω
iarib: ideias: salu: amuc: chelcias: odui
ιαρείβ, ἰδεΐας, σαλού, ἀμούκ, χελκείας, ὠδουΐ
as. isti principes sacerdotum & fratres eorum
ας. οὗτοι οἱ ἄρχοντες τῶν ἱερέων καὶ ἀδελφοὶ αὐτῶν
in diebus iesue. & leuite iesus: banui: cad
ἐν ἡμέραις ἰησοῦ. καὶ οἱ λευῖται ἰησοῦς, βανουΐ, καδ
miel: sarabias: iodae: & mathanias super con
μιὴλ, σαραβίας, ἰωδαέ, καὶ ματθανίας ἐπὶ τῶν ἐξο
fessiones ipse & fratres eius & bacbacias:
μολογήσεων αὐτὸς καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ βακβακίας,
& anai: fratres eorum ante eos ad
καὶ ἀναΐ, οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν ἀπέναντι αὐτῶν εἰς τὰς
vices. & iesue genuit ioaci: & ioa
ἐφημερίας. καὶ ἰησοῦς ἐγέννησε τὸν ἰωακείμ, καὶ ἰωα
cim genuit eliaseb: & eliaseb genuit io
κεὶμ ἐγέννησε τὸν ἐλιασήβ, καὶ ἐλιασὴβ ἐγέννησε τὸν ἰω
dae: & iodae genuit ionatham: & ionatham ge
δαέ, καὶ ἰωδαὲ ἐγέννησε τὸν ἰωνάθαν, καὶ ἰωνάθαν ἐγέννη
nuit addu. & in diebus ioaci erant sacerdotes &
σε τὸν ἀδδού. καὶ ἐν ἡμέραις ἰωακεὶμ ἦσαν οἱ ἱερεῖς καὶ
principes familiarum, saraia amarias: ieremia
οἱ ἄρχοντες τῶν πατριῶν. τῷ σαραΐᾳ ἀμαρίας, τῷ ἱερεμίᾳ
ananias: esdre mesulam: amaria ionam:
ἀνανίας, τῷ ἔσδρα μεσουλάμ, τῷ ἀμαρίᾳ ἰωνάν, τῷ
amaluch ionatham: sechenia ioseph: areo ednas:
ἀμαλοὺχ ἰωνάθαν, τῷ σεχενίᾳ ἰωσήφ, τῷ ἀρὲς ἐδνάς,

zara filii iuda in manu regis iuxta omne verbum populi: & in domibus per omnes regiones eorum. De filiis iuda habitauerunt in cariathabe & in filiabus eius: & in dybon & in filiabus eius: et in capseel & in viculis eius: & in iesue: & in molada: & in bethphalet: & in asersual: & in bersabee: & in filiabus eius: & in sicelech: et in mochona & in filiabus eius: & in remmon: & in zara & in hierimuth zonoa odollam & in villis earum: lachis & in regionibus eius: azecha & in filiabus eius. Et manserunt in bersabee vsque ad vallem hennon. Filii autem beniamin ageba mechmas & hai & bethel & filiabus eius: anathot nob anania asor rama gethaim madid seboim neballath & ono valle artificum: & de leuitis portiones iude & beniamin.

12.

Hi sunt autem sacerdotes & leuite qui ascenderunt cum zorobabel filio salathiel iosue: saraia: hieremias: esdras: amaria: melluch: acchus: sechenias reum: merimuth: addo genthon abia miniamin madia belga semeia & ioarib & idaia sellum amoch elceia adaia. Isti principes sacerdotum & fratres eorum in diebus iosue. Porro leuite: iesua bennui cedmihel sarabia iuda mathanias: super hymnos ipsi & fratres eorum & becbecia atque ethani & fratres eorum vnusquisque in officio suo. Iosue autem genuit ioachim: & ioachim genuit eliasib: & eliasib genuit ioiada: et ioiada genuit ionathan: et ionatham genuit iedda. In diebus autem ioachim erant sacerdotes & principes familiarum saraie maarie hieremie anānie esdre mosollam amarie iohanan milico ionatham sebenie ioseph aram edna:

זרח בן יהודה ליד המלך לכל דבר לעם׃ ואל החצרים בשדתם מבני יהודה ישבו בקרית הארבע ובנתיה ובדיבן ובנתיה וביקבצאל וחצריה׃ ובישוע ובמלדה ובבית פלט׃ ובחצר שועל ובבאר שבע ובנתיה׃ ובצקלג ובמכנה ובבנתיה׃ ובעין רמון ובצרעה ובירמות׃ זנח עדלם וחצריהם לכיש ושדתיה עזקה ובנתיה ויחנו מבאר שבע עד גיא הנם׃ ובני בנימן מגבע מכמש ועיה וביתאל ובנתיה׃ ענתות נב ענניה׃ חצור רמה גתים׃ חדיד צבעים נבלט׃ לד ואונו גי החרשים׃ ומן הלוים מחלקות יהודה לבנימין׃

Cap. xii.

ואלה הכהנים והלוים אשר עלו עם זרבבל בן שאלתיאל וישוע שריה ירמיה עזרא׃ אמריה מלוך חטוש׃ שכניה רחם מרמת׃ עדוא גנתוי אביה׃ מימין מעדיה בלגה׃ שמעיה ויויריב ידעיה׃ סלוא עמוק חלקיה ידעיה אלה ראשי הכהנים ואחיהם בימי ישוע׃ והלוים ישוע בנוי קדמיאל שרביה יהודה מתניה על הידות הוא ואחיו׃ ובקבקיה וענו אחיהם לנגדם למשמרות׃ וישוע הוליד את יויקים ויויקים הוליד את אלישיב ואלישיב הוליד את יוידע׃ ויוידע הוליד את יונתן ויונתן הוליד את ידוע׃ ובימי יויקים היו כהנים ראשי האבות לשריה מריה לירמיה חנניה׃ לעזרא משלם לאמריה יהוחנן׃ למלוכי יונתן לשבניה יוסף׃ לחרם עדנא

למריות חלקי: לעדוא זכריה לגנתון
משלם: לאביה זכרי: למנימין
למועדיה פלטי: לבלגה שמוע
לשמעיה יהונתן: וליויריב מתני
לידעיה עזי: לסלי קלי: לעמוק
עבר: לחלקיה חשביה: לידעיה
נתנאל: הלוים בימי אלישיב יום
יוידע ויוחנן וידוע כתובים ראשי כתב
אבות והכהנים על מלכות דריוש
הפרסי: בני לוי ראשי האבות
כתובים על ספר דברי הימים ועד
ימי יוחנן בן אלישיב: וראשי
הלוים חשביה שרביה וישוע בן
קדמיאל ואחיהם לנגדם להלל
להודות במצות דויד איש האלהים ידה צוה
משמר לעמת משמר: מתניה שמר
ובקבקיה עבדיה משלם טלמון
עקוב שמרים שוערים משמר
באספי השערים: אלה בימי אסף
יויקם בן ישוע בן יוצדק ובימי
נחמיה הפחה ועזרא הכהן הסופר: ספר
ובחנכת חומת ירושלם בקשו את חנה
הלוים מכל מקומתם להביאם קום בוא
לירושלם לעשת חנכה ושמחה עשה
ובתודות ובשיר מצלתים נבלים ידה שור
ובכנרות: ויאספו בני המשררים ומן צלל אסף
הככר סביבות ירושלם ומן חצרי שור סבב
נטפתי: ומבית הגלגל ומשדות גבע
ועזמות כי חצרים בנו להם בנה
המשררים סביבות ירושלם:
ויטהרו הכהנים והלוים ויטהרו את טהר
העם ואת השערים ואת החומה: חמה
ואעלה את שרי יהודה מעל לחומה עלה שור
ואעמידה שתי תודת גדולת ותהלכת עמד גדל
לימין מעל לחומה לשער האשפת: הלך ימן
וילך אחריהם הושעיה וחצי שרי חצה

maraioth elci adaie zacharie genthon mosollam abie zechri miamin & moadie felthi belge ſāmua: ſemeie ioathan ioarib mathanai iodaie azzi: ſellaie celaia mochober: elchie aſebie idaie nathanahel. Leuite in diebus eliaſib & ioiada & ionan & ied boa ſcripti principes familiarum & ſacerdotes in regno darii perſe. Filii leui principes familiarum ſcripti in libro verborū dierum: & vſq; ad dies ionathan filii eliaſib. Et principes leuitarum aſebia ſerebia & ieſue filius cedmihel & frēs eorū p vices ſuas vt laudarent & confiterentur iuxta preceptum dauid viri dei & obſeruarent eque per ordinem. Mathania et bechetia & obedia mosollam thelmon accub: cuſtodes portarum & veſtibulorum ante portas. Hi in diebus ioiachim filii ioſue filii ioſedech: & in diebus neemie ducis & eſdre ſacerdotis ſcribeq;. In dedicatione autē muri hieruſalem requiſierūt leuitas de omībus locis ſuis vt adducerent eos in hieruſalem & facerēt dedicationem & letitias in actione gratiarū & cātico: & in cymbalis pſalteriis & citharis. Congregati ſunt aūt filii cantorū de campeſtribus circa hieruſalem & de villis netuphati: & de domo galgal: & de regionibus geba & aſmaueth: qm̄ villas edificauerunt ſibi cantores in circuitu hieruſalem. & mundati ſunt ſacerdotes & leuite & mūdauerūt populum & portas & murum. Aſcendere autē feci principes iuda ſup murum: & ſtatui duos choros laudatiū magnos. Et ierunt ad dexterā ſup murum ad portā ſterquilinii. Et iuit poſt eos oſaias & media pars principū

marioth elce τ addai zacharias: ganathon
τῷ μαριὼθ ἐλκὲ καὶ ἀδδαῒ ζαχαρίας, τῷ γαναθὼν
meſolā: abia zechri: miamin maadai phe
μισολάμ, τῷ ἀβιὰ ζεχρί, τῷ μιαμὶν μααδαῒ τῷ φε
leti balgas ſamue: ſemeia ionathā.
λετὶ τῷ βαλγὰς σαμουέ, τῷ σεμεΐα ἰωνάθαν. τῷ
iotarib mathanai: idio ozi: ſalai callai.
ἰωιαρεὶβ ματθαναΐ, τῷ ἰδίω ὀζί, τῷ σαλαῒ καλλαΐ.
amuc abed elcia: aſabia odula
τῷ ἀμοὺκ ἀβέδ τῷ ἑλκία, τῷ ἀσαβία τῷ ὀδουΐα
nathanael. τ leuite in diebus eliaſeb: ioada:
ναθαναήλ. καὶ οἱ λευῖται ἐν ἡμέραις ἐλιασὴβ, ἰωάδα,
τ ioa: τ ioanā: τ idua: ſcripti pnci
καὶ ἰωά, καὶ ἰωανάν, καὶ ἰδουά, γεγραμμένοι ἄρχον
pes familiaꝝ τ ſacerdotes in regno darii
τες πατριῶν καὶ ἱερεῖς ἐν βασιλείᾳ δαρείου τοῦ
perſe. filii aūt leui pncipes familiaꝝ ſcri
πέρσου. υἱοὶ δὲ λευὶ ἄρχοντες τῶν πατριῶν γεγραμ
pti in libro vboꝝ dieꝝ: τ vſq; ad di
μένοι ἐπὶ βιβλίου λόγων τῶν ἡμερῶν, καὶ ἕως ἡμε
eꝝ ionan filii eliaſub. τ pncipes leui
ρῶν ἰωνὰν υἱοῦ ἐλιασούβ. καὶ οἱ ἄρχοντες τῶν λευι
taꝝ aſabias τ ſarabias τ ieſue. τ filii
τῶν ἀσαβίας καὶ σαραβίας καὶ ἰησοῦς. καὶ οἱ υἱοὶ
cadmiel τ fratres coꝝ ante eos vt
καδμιὴλ καὶ ἀδελφοὶ αὐτῶν κατέναντι αὐτῶν εἰς
laudarēt τ cōfiterentur in pcepto dauid re
τὸ αἰνεῖν καὶ ἐξομολογεῖσθαι ἐν ἐντολῇ δαυὶδ βασι
gis hois dei p vices ad vices.
λέως ἀνθρώπου τοῦ θεοῦ ἐφημερία πρὸς ἐφημερίαν.
maththanias τ bacbacias abdias moſolā tel
ματθανίας καὶ βακβακίας ἀβδείας μοσολὰμ τελ
mō accub cuſtodiētes ianitores cuſtodie cū
μῶν ἀκκοὺβ φυλάσσοντες πυλωροὶ φυλακῆς ἐν τῷ
cōgregarē ego ianitores. illi in die
συναγαγεῖν με τοὺς πυλωρούς. οὗτοι ἐν ἡμέ
bus ioacim filii ieſue: filii ioſedec. τ in
ραις ἰωακεὶμ υἱοῦ ἰησοῦ, υἱοῦ ἰωσεδέκ. καὶ ἐν
diebus neemia pncipis τ eſdras
ἡμέραις νεεμία τοῦ ἄρχοντος καὶ ἔσδρας τοῦ
ſacerdotis τ ſcribe τ in dedicationib9 muri
ἱερέως καὶ γραμματέως καὶ ἐν ἐγκαινίοις τείχους
hieruſalē qſierūt leuitas in locis
ἱερουσαλὴμ ἐζήτησαν τοὺς λευίτας ἐν τοῖς τόποις
ſuis vt adducerēt eos in hieruſalē ad faciēdū de
αὐτῶν τοῦ ἐνεγκεῖν αὐτοὺς εἰς ἱερουσαλὴμ ποιῆσαι ἐγ
dicationē τ leticiā τ in laude τ in cāticis pul
καίνια καὶ εὐφροσύνην καὶ ἐν αἰνέσει καὶ ἐν ᾠδαῖς κυμ
ſantes cymbala: τ pſalteria τ in citharis. τ congre
βαλίζοντες, καὶ ψαλτήρια καὶ ἐν κινύραις. καὶ συνήχ
gati ſūt filii cātoꝝ de regione cir
θησαν οἱ υἱοὶ τῶν ᾀδόντων ἀπὸ τῆς περιχώρου κυ
ca hieruſalē: τ de ſuburbiis netopha
κλόθεν ἱερουσαλήμ, καὶ ἀπὸ ἐπαύλεων τοῦ νετωφα
ti τ in bethgalgal τ de agris gabee τ
τὶ καὶ ἐν βαιθγαλγὰλ καὶ ἀπὸ ἀγρῶν γαβέαι καὶ
aſmoth. qm̄ villas edificauerāt ſibi cāto
ἀσμώθ. ὅτι ἐπαύλεις ᾠκοδόμησαν ἑαυτοῖς οἱ ᾄδον
res in circuitu hieruſalē. τ mūdati ſunt
τες περὶ κύκλῳ ἱερουσαλήμ. καὶ ἐκαθαρίσθησαν οἱ
ſacerdotes τ leuite: τ mūdauerūt populū: τ
ἱερεῖς καὶ οἱ λευῖται, καὶ ἐκαθάρισαν τὸν λαόν, καὶ
portas τ muꝝ: τ aſcēdere fecerūt princi
τὰς πύλας καὶ τὸ τεῖχος, καὶ ἀνήνεγκαν τοὺς ἄρχον
pes iuda ſupra murū: τ ſtatuerūt duos de
τας ἰούδα ἐπάνω τοῦ τείχους, καὶ ἔστησαν δύο περὶ
laude magnos. τ ierūt a dextris ſup
αἰνέσεως μεγάλους. καὶ διῆλθον ἐκ δεξιῶν ἐπάνω τοῦ
muꝝ porte ſterqlinii. τ iuit poſt
τείχους τῆς πύλης τῆς κοπρίας. καὶ ἐπορεύθη ὀπί
eos aſaias τ medietas principum
σω αὐτῶν ἀσαίας καὶ ἥμισυ ἀρχόντων

B

C

iuda τ azarias eſdras τ meſulā: iudas
ἰούδα καὶ ἀζαρίας ἔσδρας καὶ μισουλάμ, ἰούδας
τ beniamin τ ſamaias τ hieremias. τ de fi
καὶ βενιαμὶν καὶ σαμαίας καὶ ἱερεμίας. καὶ ἀπὸ τῶν υἱ
liis ſacerdotū in tubis zacharias filius ionathā: fi
ῶν τῶν ἱερέων ἐν σάλπιγξι ζαχαρίας υἱὸς ἰωνάθαν, υἱ
lii ſamaia: filii matthania: filii machaia: filii zac
οῦ σαμαΐα, υἱοῦ ματθανία, υἱοῦ μαχαΐα, υἱοῦ ζακ
chur: filii aſaph. τ fratres eius: ſamaias:
χούρ, υἱοῦ ἀσάφ. καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, σαμαΐας,
τ ezriel: gelolai: maia: nathanael: τ iu
καὶ ἐζριήλ, γελωλαΐ, μαΐα, ναθαναήλ, καὶ ἰού
das τ anani: vt laudaret in vaſis cātus dauid
δας καὶ ἀνανί· τοῦ αἰνεῖν ἐν σκεύεσιν ᾠδῆς δαυὶδ
hois dei. τ eſdras ſcriba an
ἀνθρώπου τοῦ θεοῦ. καὶ ἔσδρας ὁ γραμματεὺς ἔμ
te eos in porta fontis cōtra
προσθεν αὐτῶν ἐπὶ πύλης τῆς πηγῆς κατέναντι
eos: aſcenderūt in gradibus ciuitatis dauid
αὐτῶν, ἀνέβησαν ἐπὶ τοῖς βαθμοῖς πόλεως δαυὶδ
in aſcenſu muri ſuper domū dauid
ἐν ἀναβάσει τοῦ τείχους ἐπάνωθεν τοῦ οἴκου δαυὶδ
τ vſq; ad portā aque ad orientē. τ de
καὶ ἕως πύλης τοῦ ὕδατος κατ' ἀνατολάς. καὶ περὶ
laude ſecundus pcedebat obuiās eis.
αἰνέσεως ἡ δευτέρα ἐξεπορεύετο συναντῶσα αὐ
τ ego poſt eā. medietas
τοῖς. καὶ ἐγὼ ὀπίσω αὐτῆς. καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ
ppli ſup muꝝ ſuper turrim
λαοῦ ἐπάνω τοῦ τείχους ὑπεράνω τοῦ πύργου
furnoꝝ: τ vſq; ad muꝝ latū:
τῶν θαννουρείμ, καὶ ἕως τοῦ τείχους τοῦ πλατέ
τ ſup portā ephrai. τ ſuper portā
ος, καὶ ὑπεράνω τῆς πύλης ἐφραΐμ. καὶ ἐπὶ τὴν πύλην
antiquā: τ ſup portā piſcariā: τ tur
τὴν ἰεσιανά, καὶ ἐπὶ τὴν πύλην τὴν ἰχθυηράν, καὶ πύρ
rim anameel. τ a turri mea τ vſq; ad por
γον ἀναμεὴλ. καὶ ἀπὸ τοῦ πύργου τοῦ μεά καὶ ἕως τῆς πύ
tā gregis: τ ſteterūt ſup portā cuſto
λης τῆς προβατικῆς, καὶ ἔστησαν ἐπὶ πύλην τῆς φυλα
die τ ſteterūt duo laudis in domo dei: τ
κῆς καὶ ἔστησαν αἱ δύο τῆς αἰνέσεως ἐν οἴκῳ τοῦ θεοῦ, καὶ
ego τ dimidia pars magiſtratuū mecū. τ ſacerdotes:
ἐγὼ καὶ τὸ ἥμισυ τῶν στρατηγῶν μετ' ἐμοῦ. καὶ οἱ ἱερεῖς,
eliaci: maaſias: miami: michaias: elionai: zachari
ἐλιακείμ, μαασίας, μιαμίν, μιχαΐας, ἐλιωναΐ, ζαχαρί
as: ananias in tubis: τ maaſias: τ ſemeias:
ας, ἀνανίας ἐν σάλπιγξιν, καὶ μαασίας, καὶ σεμεΐας,
eleazar: ozi: ioanā: melchias: elā: τ iezur. τ
ἐλεάζαρ, ὀζί, ἰωανάν, μελχίας, αἰλάμ, καὶ ἰεζούρ. καὶ
auditi fuerūt cātores τ ieſrias pͦpoſitus. τ ſacri
ἠκούσθησαν οἱ ᾄδοντες καὶ ἰεσρίας ἐπίσκοπος. καὶ ἔθυ
ficauerūt in die illa victimas magnas: τ le
σαν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ θυσιάσματα μεγάλα, καὶ εὐ
tati ſunt qm̄ deus letificauit eos leticia ma
φράνθησαν ὅτι ὁ θεὸς ηὔφρανεν αὐτοὺς εὐφροσύνῃ με
gna: τ vxores eoꝝ τ liberi eoꝝ gaui
γάλῃ, καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν εὐφράν
ſi ſūt. τ audita ē leticia in hieruſalē pcul
θησαν. καὶ ἠκούσθη εὐφροσύνη ἐν ἱερουσαλὴμ μακρόθεν
τ cōſtituerūt in die illa viros ſup ga
καὶ κατέστησαν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἄνδρας ἐπὶ τῶν γα
zophylacia: theſauris: pmiciis: τ
ζοφυλακίων, τοῖς θησαυροῖς, ταῖς ἀπαρχαῖς, καὶ
decimis vt introferrēt in eis ab agris
ταῖς δεκάταις τοῦ συναγαγεῖν ἐν αὐτοῖς ἀπὸ τῶν ἀγρῶν
ciuitatū partes ſacerdotib9 τ leuitis. qr
τῶν πόλεων μερίδας τοῖς ἱερεῦσι καὶ τοῖς λευίταις. ὅτι
leticia erat iuda: τ ſup ſacerdotes τ leuitas
εὐφροσύνη ἦν ἐν ἰούδα, καὶ ἐπὶ τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς λευίτας
ſtātes. τ cuſtodierūt obſuationē dei ſui:
τοὺς ἑστῶτας. καὶ ἐφύλαξαν φυλακὴν τοῦ θεοῦ αὐτῶν,

D

iuda & azarias: eſdra & moſollam: iuda & beniamin & ſemeia & hieremia. Et de filiis ſacerdotum in tubis zacharias filius ionathan: filius ſemeie: filius mathanie: filius michaie: filius zechur: filius aſaph & frēs eius ſemeia & azarel: malalai galalai: maai nathanael & iuda & anani in vaſis cantici dauid viri dei: & eſdras ſcriba ātecos in porta fontis. Et cōtra eos aſcenderunt in gradibus ciuitatis dauid in aſcenſu muri ſuper domum dauid & vſq; ad portam aquarū ad orientē. Et chorus ſecundus gratias referētiū ibat ex aduerſo: & ego poſt eū: & media ps ppli ſup murū & ſup turrim furnorum & vſq; ad murum latiſſimum: & ſuper portam ephraim: & ſup portā antiquā: & ſuper portā piſcium & turrim ananehel: & turrim emath. & vſq; ad portam gregis: & ſteterunt in porta cuſtodie. Steteruntq; duo chori laudantium in domo dei: & ego & dimidia pars magiſtratuū mecum. Et ſacerdotes eliachim: maaſia: miamin: michea: elioenai: zacharia & anania in tubis & maaſia & ſemeia & eleazar & azi & iohannan & melchia & elan & ezer. Et clare cecinerūt cantores: & iezraia prepoſitus. Et imolauerunt in die illa victimas magnas: & letati ſunt. Deus enī letificauerat eos leticia magna. Sed & vxores eorū & liberi gauiſi ſunt: & audita eſt leticia illa hieruſalē procul. Recenſuerunt quoq; in die illa viros ſuper gazophylacia theſauri: ad libamina & ad primitias & ad decimas vt itroferrēt per eos principes ciuitatis in decore gratiarū actiones ſacerdotes & leuitas: qa letificatus eſt iuda in ſacerdotibus & leuitis aſtātib9. Et cuſtodierūt obſeruationem dei ſui.

יהודה: ועזריה עזרא ומשלם:
יהודה ובנימן ושמעיה וירמיה:
ומבני הכהנים בחצצרות זכריה בן חצר
יונתן בן שמעיה בן מתניה בן מיכיה
בן זכור בן אסף: ואחיו שמעיה
ועזראל מללי גללי מעי נתנאל
ויהודה חנני בכלי שיר דויד איש כלה שור
האלהים ועזרא הסופר לפניהם: פנה
ועל שער העין ונגדם עלו על עלה
מעלות עיר דויד במעלה לחומה חמה
מעל לבית דויד ועד שער המים
מזרח: והתודה השנית ההולכת זרח ידה שנה הלך
למואל ואני אחריה וחצי העם מול חצה
מעל להחומה מעל למגדל התנורים גדל תנר
ועד החומה הרחבה: ומעל לשער
אפרים ועל שער הישנה ועל שער
הדגים ומגדל חננאל ומגדל המאה דגה
ועד שער הצאן: ועמדו בשער
המטרה: ותעמדנה שתי התודות נטר עמד
בבית האלהים ואני וחצי הסגנים
עמי: והכהנים אליקים מעשיה
מנימין מיכיה אליועיני זכריה חנניה
בחצצרות: ומעשיה ושמעיה
ואלעזר ועזי ויהוחנן ומלכיה ועילם
ועזר: וישמיעו המשררים ויזרחיה שמע שור
הפקיד: ויזבחו ביום ההוא זבחים פקד זבח
גדולים וישמחו כי האלהים שמחם שמח
שמחה גדולה וגם הנשים והילדים נשה שמע
שמחו ותשמע שמחת ירושלם
מרחוק: ויפקדו ביום ההוא רחק פקד
אנשים על הנשכות לאוצרות אצר
לתרומות לראשית ולמעשרות רום עשר
לכנוס בהם לשדי הערים מנאות כנס שדה
התורה לכהנים וללוים כי שמחת ירה מנה
יהודה על הכהנים ועל הלוים
העמדים: וישמרו משמרת אלהיהם עמד

וישמרו משמרת אלהיהם ומשמרת הטהרה והמשררים והשערים כמצות דויד שלמה בנו׃ כי בימי דויד ואסף מקדם ראשי המשררים ושיר תהלה והדות לאלהים׃ וכל ישראל בימי זרבבל ובימי נחמיה נתנים מניות המשררים והשערים דבר יום ביומו ומקדשים ללוים והלוים מקדשים לבני אהרן׃

Cap. xiij.

ביום ההוא נקרא בספר משה באזני העם ונמצא כתוב בו אשר לא יבוא עמני ומאבי בקהל האלהים עד עולם׃ כי לא קדמו את בני ישראל בלחם ובמים וישכר עליו את בלעם לקללו ויהפך אלהינו הקללה לברכה׃ ויהי כשמעם את התורה ויבדילו כל ערב מישראל׃ ולפני מזה אלישיב הכהן נתון בלשכת בית אלהינו קרוב לטוביה׃ ויעש לו לשכה גדולה ושם היו לפנים נתנים את המנחה הלבונה והכלים ומעשר הדגן התירוש והיצהר מצות הלוים והמשררים והשוערים ותרומת הכהנים׃ ובכל זה לא הייתי בירושלם כי בשנת שלשים ושתים לארתחשסתא מלך בבל באתי אל המלך ולקץ ימים נשאלתי מן המלך׃ ואבוא לירושלם ואבינה ברעה אשר עשה אלישיב לטוביה לעשות לו נשכה בחצרי בית האלהים׃ וירע לי מאד ואשליכה את כל כלי בית טוביה החוץ מן הלשכה׃ ואמרה ויטהרו הלשכות ואשיבה שם כלי בית האלהים את המנחה והלבונה׃ ואדעה כי מניות הלוים לא נתנה

et obſeruationem expiationis: & cantores & ianitores iuxta preceptū dauid & ſalomōis filii eius: qa in dieb⁹ dd & aſaph ab exordio erant pricipes cōſtituti cātorū in carmine laudantiū & cōfitentiū deo. Et oēs iſrael in diebus zorobabel & in diebus neemie dabant partes cantoribus & ianitorib⁹ per dies ſingulos: & ſanctificabāt leuitas: & leuite ſanctificabant filios aaron. 13.

IN die āt illo lectū ē in volumie moyſi audiēte ppl'o. Et iuentū ē ſcriptū in eo: φ nō debeāt itroire āmonites & moabites in eccleſiā dei vſq3 in eternum: eo φ non occurrerint filiis iſrael cum pane & aqua: & cōduxerūt aduerſū3 eos balaā ad maledicēdū eis: & cōuertit deus nr̄ maledictionē in bñdictionē. Factū eſt autē cū audiſſent legē: ſeparauerūt oēm alienigenā ab iſrael: & ſup hoc erat eliaſib ſacerdos q fuerat ppoſitus in gazophylacio dom⁹ dei nr̄i: & pxim⁹ tobie. Fecit ergo ſibi gazophylaciū grande: & ibi erāt āte eum reponentes munera & thus & vaſa & decimam frumenti vini & olei: partes leuitarum & cantorum & ianitorum & primitias ſacerdotales. In oībus aūt his nō fui in hieruſalem: quia in anno triceſimo ſecundo artaxerxis regis babylonis veni ad regem. Et in fine dierum rogaui regem & veni in hieruſalem. Et intellexi malū quod fecerat eliaſib tobie: vt faceret ei theſaurum in veſtibulis domus dei: & malum mihi viſum eſt valde. Et proieci vaſa tobie foras de gazophylacio: pcepiq3 & emūdauerūt gazophylacium. Et retuli ibi vaſa domus dei sacrificium & thus. Et cognoui φ partes leuitarū non fuiſſent date:

καὶ φυλακὰς τοῦ καθαρισμοῦ, καὶ τοὺς ᾄδοντας, καὶ τοὺς πυλωρούς, ὡς ἐντολαὶ Δαυὶδ καὶ Σαλωμὼν υἱοῦ αὐτοῦ. ὅτι ἐν ἡμέραις Δαυὶδ καὶ Ἀσὰφ ἀπ᾽ ἀρχῆς πρῶτος τῶν ᾀδόντων, ἐν ὕμνους καὶ αἴνεσιν τῷ θεῷ. καὶ πᾶς Ἰσραὴλ ἐν ἡμέραις Ζοροβάβελ καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις Νεεμί, διδόντες μερίδας τῶν ᾀδόντων καὶ τῶν πυλωρῶν, λόγον ἡμέρας ἐν ἡμέρᾳ αὐτοῦ, καὶ ἁγιάζοντες τοῖς λευίταις, καὶ οἱ λευῖται ἁγιάζοντες τοῖς υἱοῖς Ἀαρών. Ca. 13.

Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀνεγνώσθη ἐν βιβλίῳ Μωυσῆ ἐν ὠσὶ τοῦ λαοῦ, καὶ εὑρέθη γεγραμμένον ἐν αὐτῷ, ὅπως μὴ εἰσέλθωσιν Ἀμμανῖται καὶ Μωαβῖται ἐν ἐκκλησίᾳ θεοῦ ἕως αἰῶνος, ὅτι οὐ συνήντησαν τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ ἐν ἄρτῳ καὶ ὕδατι, καὶ ἐμισθώσαντο ἐπ᾽ αὐτοὺς τὸν Βαλαὰμ καταράσασθαι αὐτούς, καὶ ἐπέστρεψεν ὁ θεὸς ἡμῶν τὴν κατάραν εἰς εὐλογίαν. καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσαν τὸν νόμον, καὶ ἐχωρίσθησαν πᾶς ἐπίμικτος ἐν Ἰσραήλ. καὶ πρὸ τούτου Ἐλιασὶβ ὁ ἱερεὺς οἰκῶν ἐν γαζοφυλακίῳ οἴκου θεοῦ ἡμῶν ἐγγίων Τωβία. καὶ ἐποίησεν αὐτῷ γαζοφυλάκιον μέγα, καὶ ἐκεῖ ἦσαν πρότερον διδόντες τὴν θυσίαν καὶ τὸν λίβανον καὶ τὰ σκεύη, καὶ τὴν δεκάτην τοῦ σίτου καὶ τοῦ οἴνου καὶ τοῦ ἐλαίου, ἐντολὴν τῶν λευιτῶν καὶ τῶν ᾀδόντων καὶ τῶν πυλωρῶν, καὶ ἀπαρχὰς τῶν ἱερέων. καὶ ἐν παντὶ τούτῳ οὐκ ἤμην ἐν Ἱερουσαλήμ, ὅτι ἐν ἔτει τριακοστῷ καὶ δευτέρῳ τοῦ Ἀρθασασθᾶ βασιλέως Βαβυλῶνος ἦλθον πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ μετὰ τέλος τῶν ἡμερῶν ᾐτησάμην παρὰ τοῦ βασιλέως, καὶ ἦλθον εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ συνῆκα ἐν τῇ πονηρίᾳ ᾗ ἐποίησεν Ἐλιασὶβ τῷ Τωβίᾳ, ποιῆσαι αὐτῷ γαζοφυλάκιον ἐν αὐλῇ οἴκου τοῦ θεοῦ, καὶ πονηρόν μοι ἐφάνη σφόδρα. καὶ ἔρριψα πάντα τὰ σκεύη οἴκου Τωβία ἔξω ἀπὸ τοῦ γαζοφυλακίου. καὶ εἶπα, καὶ ἐκαθάρισαν τὰ γαζοφυλάκια. καὶ ἐπέστρεψα ἐκεῖ σκεύη οἴκου τοῦ θεοῦ, τὴν θυσίαν καὶ τὸν λίβανον. καὶ ἔγνων ὅτι μερίδες τῶν λευιτῶν οὐκ ἐδόθησαν.

καὶ ἔφυγον ἀνὴρ εἰς ἀγρὸν αὐτοῦ, οἱ λευῖται καὶ οἱ ᾄδοντες καὶ ποιοῦντες τὸ ἔργον. καὶ ἐμαχεσάμην τοῖς στρατηγοῖς καὶ εἶπον, διατί ἐγκατελείφθη ὁ οἶκος τοῦ θεοῦ; καὶ συνήγαγον αὐτούς, καὶ ἔστησα αὐτοὺς ἐπὶ τῇ στάσει αὐτῶν. καὶ πᾶς Ἰούδας ἤνεγκαν δεκάτην τοῦ σίτου καὶ τοῦ οἴνου καὶ τοῦ ἐλαίου εἰς τοὺς θησαυρούς, καὶ ἐνετειλάμην ἐπὶ χεῖρα Σελεμία τοῦ ἱερέως, Σαδὼκ τοῦ γραμματέως, καὶ Φαδαΐα ἀπὸ τῶν λευιτῶν, καὶ ἐπὶ χεῖρα αὐτῶν Ἀνὰν υἱὸς Ζακχοὺρ υἱοῦ Ματθανίου, ὅτι πιστοὶ ἐλογίσθησαν ἐπ᾽ αὐτοὺς μερίζειν τοῖς ἀδελφοῖς. μνήσθητί μου ὁ θεὸς ἐν ταύτῃ, καὶ μὴ ἐξαλειφθήτω τὸ ἔλεός μου ὃ ἐποίησα ἐν οἴκῳ κυρίου τοῦ θεοῦ μου καὶ ἐν ταῖς φυλακαῖς αὐτοῦ. ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις εἶδον ἐν Ἰούδᾳ πατοῦντας ληνοὺς ἐν σαββάτῳ, καὶ φέροντας δράγματα καὶ ἐπιγεμίζοντας ἐπὶ τοὺς ὄνους, καὶ οἶνον καὶ σταφυλὴν καὶ σῦκα καὶ πᾶν βάσταγμα, καὶ φέροντας εἰς Ἱερουσαλὴμ ἐν ἡμέρᾳ σαββάτου. καὶ ἐπεμαρτυράμην ἐν ἡμέρᾳ πράσεως αὐτῶν, ὅτι ἐπώλουν ἐπισιτισμόν. καὶ οἱ Τύριοι, καὶ ἐκάθισαν ἐν αὐτῇ φέροντες ἰχθὺν καὶ πᾶσαν πρᾶσιν πωλοῦντες ἐν τῷ σαββάτῳ τοῖς υἱοῖς Ἰούδα καὶ ἐν Ἱερουσαλήμ. καὶ ἐκρίθην μετὰ τῶν ἐλευθέρων Ἰούδα, καὶ εἶπα αὐτοῖς, τίς ὁ λόγος οὗτος ὁ πονηρὸς ὃν ὑμεῖς ποιεῖτε, καὶ βεβηλοῦτε τὴν ἡμέραν τοῦ σαββάτου; οὐχὶ οὕτως ἐποίησαν οἱ πατέρες ὑμῶν, καὶ ἤνεγκεν ἐπ᾽ αὐτοὺς ὁ θεὸς ἡμῶν καὶ ἐφ᾽ ἡμᾶς πάντα τὰ κακὰ ταῦτα, καὶ ἐπὶ τὴν πόλιν ταύτην; καὶ ὑμεῖς προστίθετε ὀργὴν ἐπὶ Ἰσραὴλ βεβηλῶσαι τὸ σάββατον. καὶ ἐγένετο ἡνίκα κατέστησαν πύλαι ἐν Ἱερουσαλὴμ πρὸ τοῦ σαββάτου, καὶ εἶπα, καὶ ἔκλεισαν τὰς πύλας. καὶ εἶπα, ὥστε μὴ ἀνοιγῆναι αὐτάς, ἕως ὀπίσω τοῦ σαββάτου. καὶ ἐκ τῶν παιδαρίων μου ἔστησα ἐπὶ τὰς πύλας, ὥστε μὴ αἴρειν βαστάγματα ἐν ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου. καὶ ηὐλίσθησαν πάντες οἱ μεταβόλοι καὶ ἐποίησαν πρᾶσιν ἔξω Ἱερουσαλὴμ ἅπαξ καὶ δίς. καὶ διεμαρτυράμην

& fugiſſet vnuſquiſq3 in regionē ſuam de leuitis & cantoribus: & de his q miniſtrabāt: & egi cauſā aduerſum magiſtratus & dixi. Quare dereliqmus domum dei? Et cōgregaui eos & feci ſtare in ſtationib⁹ ſuis. Et oīs iuda apportabat decimā frumenti vini & olei in horrea. Et cōſtituimus ſup horrea ſelemiam ſacerdotē et ſadoch ſcribam: & fadaiam de leuitis: & iuxta eos anan filiū zachur: filiū mathanie: qm̄ fideles comprobati ſunt: & ipſis credite ſunt ptes fratrū ſuoꝝ. Memēto mei de⁹ me⁹ pro hoc et ne deleas miſeratōes meas qs feci in domo dei mei & in cerimoniis eius. In diebus illis vidi in iuda calcantes torcularia in ſabbato portantes aceruos & onerantes ſuper aſinos vinum & vuas et ficus & omne opus: & inferentes in hieruſalem die ſabbati. Et cōteſtatus ſum eos vt in die qua vēdere liceret venderēt. Et tyrii hītauerūt in ea: īferētes piſces & oia venalia. Et vendebant in ſabbatis filiis iuda & hieruſalem. et obiurgaui optimates iuda: & dixi eis. Que eſt hec res mala quam vos facitis & prophanatis diem ſabbati? Nunquidnon hec fecerunt patres vr̄i et adduxit deus noſter ſuper nos omne malū hoc & ſuper ciuitatem hanc? Et vos additis iracundiam ſup iſrael: violando ſabbatum. Factum eſt autem cum quieuiſſent porte hieruſalem in die ſabbati: dixi: et clauſerunt ianuas & precepi vt non aperirent eas vſq3 poſt ſabbatum. Et de pueris meis cōſtitui ſup portas vt nullus inferret onus die ſabbati. Et manſerunt negociatores & vendentes vniuerſa venalia foris hieruſalem ſemel & bis: & conteſtatus ſum

ויברחו איש לשדהו הלוים והמשררים עשי המלאכה׃ ואריבה את הסגנים ואמרה מדוע נעזב בית האלהים ואקבצם ואעמדם על עמדם׃ וכל יהודה הביאו מעשר הדגן והתירוש והיצהר לאוצרות׃ ואוצרה על אוצרות שלמיה הכהן וצדוק הסופר ופדיה מן הלוים ועל ידם חנן בן זכור בן מתניה כי נאמנים נחשבו ועליהם לחלק לאחיהם׃ זכרה לי אלהי על זאת ואל תמח חסדי אשר עשיתי בבית אלהי ובמשמריו׃ בימים ההמה ראיתי ביהודה דרכים גתות בשבת ומביאים הערמות ועמסים על החמרים ואף יין ענבים ותאנים וכל משא ומביאים ירושלם ביום השבת ואעיד ביום מכרם ציד׃ והצרים ישבו בה מביאים דאג וכל מכר ומוכרים בשבת לבני יהודה ובירושלם׃ ואריבה את חרי יהודה ואמרה להם מה הדבר הרע הזה אשר אתם עשים ומחללים את יום השבת׃ הלוא כה עשו אבתיכם ויבא אלהינו עלינו את כל הרעה הזאת ועל העיר הזאת ואתם מוסיפים חרון על ישראל לחלל את השבת׃ ויהי כאשר צללו שערי ירושלם לפני השבת ואמרה ויסגרו הדלתות ואמרה אשר לא יפתחום עד אחר השבת ומנערי העמדתי על השערים לא יבוא משא ביום השבת׃ וילינו הרכלים ומכרי כל ממכר מחוץ לירושלם פעם ושתים׃ ואעידה

Pritiua.heb. Tex.he. Neemie.xiij. | Trāsla.B.Hie. | Trāſ.Gre.lxx.cū interp.latina.

בהם ואמרה אליהם מדוע אתם
לנים נגד החומה אם תשנו יד
אשלח בכם מן העת ההיא לא
באו בשבת׃ ואמרה ללוים אשר
יהיו מטהרים ובאים שמרים
השערים לקדש את יום השבת
גם זאת זכרה לי אלהי וחוסה
עלי כרב חסדך׃ גם בימים ההם
ראיתי את היהודים השיבו נשים
אשדודיות עמוניות מואביות׃
ובניהם חצי מדבר אשדודית
ואינם מכירים לדבר יהודית
וכלשון עם ועם׃ ואריב עמם
ואקללם ואכה מהם אנשים
ואמרטם ואשביעם באלהים
אם תתנו בנתיכם לבניהם ואם
תשאו מבנתיהם לבניכם ולכם׃
הלוא על אלה חטא שלמה מלך
ישראל ובגוים הרבים לא היה
מלך כמהו ואהוב לאלהיו היה
ויתנהו אלהים מלך על כל ישראל
גם אותו החטיאו הנשים הנכריות׃
ולכם הנשמע לעשת את כל הרעה
הגדולה הזאת למעל באלהינו
להשיב נשים נכריות׃ ומבני יוידע
בן אלישיב הכהן הגדול חתן
לסנבלט החרני ואבריחהו מעלי׃
זכרה להם אלהי על גאלי הכהנה
וברית הכהנה והלוים׃ וטהרתים
מכל נכר ואעמידה משמרות
לכהנים וללוים איש במלאכתו׃
ולקרבן העצים בעתים מזמנות
ולבכורים זכרה לי אלהי לטובה׃

cos: & dixi eis. Quare manetis ex aduerso muri? Si scdo hoc feceritis manum mittam in vos. Itaq; ex tēpore illo non venerūt in sabbato. Dixiq; leuitis vt mundarentur & venirent ad custodiendas portas: & sanctificandā diem sabbati. Et pro hoc ergo memēto mei deus: & parce mihi fm multitudinē miserationū tuarꝝ. Sed & in diebus illis vidi iudeos ducentes vxores azotidas: ammonitidas & moabitidas. Et filii eorum ex media parte loq̄bantur azotice & nesciebāt loqui iudaice: & loquebantur iuxta linguam populi & popli. Et obiurgaui eos & maledixi. Et cecidi ex eis viros & decalcaui eos: & adiuraui in deo vt non darent filias suas filiis eorum & non acciperēt de filiab⁹ eorū filiis suis & sibimetipsis dicens. Nunqd nō in huiuscemodi re peccauit salomon rex isrl? Et certe in gentibus multis nō erat rex similis ei: & dilectus deo suo erat: & posuit eum deus regem super omnē israel. Et ipm ergo duxerūt ad pctm mulieres alienigene. Nunqd & nos inobedītes faciemus oē malū grade hoc vt preuaricemur in deo nostro: & ducam⁹ vxores peregrinas? De filiis aūt ioiada filii eliasib sacerdotis magni gener erat sanaballath horonitis quem fugaui a me. Recordare dñe de⁹ me⁹ aduersum eos q polluūt sacerdotiū: iusq; sacerdotale & leuiticū. Igitur mūdaui eos ab oib⁹ alienigenis & cōstitui ordies sacerdotū & leuitaꝝ vnūquenq; in ministerio suo & in oblatione lignorū in tēporibus constitutis et in primitiis. Memēto mei deus me⁹ in bonū.

Explicit liber Neemie: qui est Esdre secundus.

[illegible]

Incipit Prologus. B. Hiero. in librum Tobie.

Chromatio & Heliodoro episcopis Hieronymus presbyter in domino Salutem. Mirari non desino exactionis vestrę instantiam. Exigitis enim vt librum chaldęo sermone conscriptum ad latinum stilum traham: librum vtiq; Tobie quem Hebręi de catalogo diuinarū scripturarum secantes: his quę agiographa memorant manciparunt. Feci satis desiderio vestro: non tamen meo studio. Arguunt enim nos hebręorum studia & imputant nobis contra suum canonem latinis auribus ista transferre. Sed melius esse iudicans pharisęorum displicere iudicio: & episcoporum iussionibus deseruire institi vt potui. Et quia vicina est Chaldęorum lingua sermoni Hebraico vtriusq; linguę peritissimum loquacem reperiens vnius diei laborem arripui: & quicquid ille mihi hebraicis verbis expressit: hoc ego accito notario sermonibus latinis exposui. Oratiōibus vestris mercedem huius operis compensabo: cum gratum vobis didicero me quod iubere estis dignati cōplesse. Explicit Prologus.

Incipit liber Tobie. Cap. I.

Trāsla.gre.To.cū iter.lati. | Trāsla.B.Hie. | Trāsla.gre.To.cū iter.la.

Ca. I.

[illegible]

Tobias ex tribu & ciuitate Neptali: que est in superioribus Galilee supra Naason post viā que ducit ad occidentem: in sinistro hñs ciuitatem Sephet: cum captus esset ī diebus salmanasar regis assyriorū: in captiuitate tñ positus viā veritatis non deseruit: ita vt omnia quę habere poterat cotidie cōcaptiuis fratribus: qui erāt ex eius genere impartiret. Cumq; esset iunior oibus in tribu Neptali nihil tñ puerile gessit in opere. Denīq; cū irent oēs ad vitulos aureos quos Hieroboā fecerat rex israel: hic solus fugiebat consortia oīm & pergebat ad Hierusalē ad templū dñi & ibi adorabat dominū deum israel: omnia primitiua sua & decimas suas fideliter offerens: ita vt in tertio anno pselytis & aduenis ministraret oēm decimationē. Hęc & his similia secundū legē dei puerulus obseruabat. Cum vero factus fuisset vir: accepit vxorē Annā de tribu sua genuitq; ex ea filiū nomen suū imponēs ei: quem ab īfantia timere deū docuit: & abstinere ab oī pctō. Igitur dū per captiuitatē deuenisset cū vxore sua & filio in ciuitatem niniuem cum oī tribu sua: & cum oēs ederēt ex cibis gentiliū: iste custodiuit aīā suā: & nunq; cōtaminat⁹ est in escis eoruꝫ. Et qm̄ memor fuit dñi in toto corde suo: dedit illi deus gratiam in cōspectu Salmanasar regis: & dedit illi potestatē quocunq; vellet ire habēs libertateꝫ quęcūq; facere voluisset. Pergebat em̄ per oēs qui erāt in captiuitate: & monita salutis dabat eis. Cuꝫ aūt venisset in Rages ciuitatem medorū & ex his quibus honoratus fuerat a rege habuisset decē talenta argēti: et cū in multa turba gñis sui Gabelū egentē videret qui erat ex tribu ei⁹: sub chirographo dedit illi memoratū pōdus argēti. Post multum vero tpis mortuo salmanasar rege cum regnaret Sennacherib filius eius p eo & filios Israel exosos haberet in conspectu suo: Tobias cotidie pergebat per oēm cognationem suam & cōsolabatur eos diuidebatq; vnicuiq; put poterat de facultatib⁹ suis. Esurientes alebat: nudisq; vestimenta

[illegible]

venit fugiens de iudea: sepeliui eum
ἦλθε φεύγων ἐκ τῆς ἰουδαίας, ἔθαψα αὐτὸν
furatus. multos enim pdidit in fu
κλέπτων. πολλοὺς γὰρ ἀπώλεσεν ἐν τῷ θυ
rore suo. et quesita sunt a rege
μῷ αὐτοῦ. καὶ ἐζητήθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως τὰ
corpora: et nō sunt inuēta. pergens aūt vnus
σώματα, καὶ οὐχ εὑρέθη. πορευθεὶς δὲ εἷς
niniuitarū: manifestauit regi de
τῶν νινευϊτῶν, ὑπέδειξε τῷ βασιλεῖ περὶ
me φ sepeliebam eos. et abscōdit⁹ sū. co
ἐμοῦ ὅτι ἔθαπτον αὐτούς. καὶ ἐκρύβην. ἐπι
gnoscēs aūt φ queror vt morlar: timens
γνοὺς δὲ ὅτι ζητοῦμαι ἀποθανεῖν, φοβηθεὶς
secessi. et direpte sunt oēs substā
ἀνεχώρησα. καὶ διηρπάγη πάντα τὰ ὑπάρ
tie mee: et nō est relictum mihi quicq̄:
χοντά μου, καὶ οὐ κατελείφθη μοι οὐδέν,
preter annam vxorem meā et tobiam
πλὴν ἄννας τῆς γυναικός μου καὶ τωβίου
filiū meū. et nō trāsierūt dies quinquagi
τοῦ υἱοῦ μου. καὶ οὐ διῆλθον ἡμέραι πεντήκον
taquinqꝫ: vsqꝫ quo occiderūt eum duo
τα πέντε, ἕως οὗ ἀπέκτειναν αὐτὸν οἱ δύο
filii eius: et fugerūt in mōtes ararat. et re
υἱοὶ αὐτοῦ, καὶ ἔφυγον εἰς τὰ ὄρη ἀραράτ. καὶ ἐ
gnauit achirdonus filius eius p e
βασίλευσεν ἀχειρδωνὸς υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐ
o. et cōstituit achiacharū anael filiū fra
τοῦ. καὶ ἔταξεν ἀχιάχαρον ἀναὴλ τὸν υἱὸν τοῦ
tris mei sup oēm computationē
ἀδελφοῦ μου ἐπὶ πᾶσαν τὴν ἐκλογιστίαν τοῦ
patris sui: et sup omnem guberna
πατρὸς αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν διοίκη
tionē. et orauit achiacharus pro me: et
σιν. καὶ ἠξίωσεν ἀχιάχαρος περὶ ἐμοῦ, καὶ
veni in niniuē. achiacharus aūt erat picerna
ἦλθον εἰς νινευΐ. ἀχιάχαρος δὲ ἦν οἰνοχόος
et ab annulo et gubernator et cōpu
καὶ ἐπὶ τοῦ δακτυλίου καὶ διοικητὴς καὶ ἐκλο
tator. et cōstituit eum achirdonus
γιστής. καὶ κατέστησεν αὐτὸν ὁ ἀχειρδωνὸς ἐκ
secundo. erat aūt patruelis meus. cum aūt re
δευτέρας. ἦν δὲ ἐξάδελφός μου. ὅτε δὲ κα
dii in domum meā: et restituta ē mihi an
τῆλθον εἰς τὸν οἶκόν μου, καὶ ἀπεδόθη μοι ἄν
na vxor mea: et tobias filius meus.
να ἡ γυνή μου, καὶ τωβίας ὁ υἱός μου. Ca. 2.

In quinquagesimo festo: quod est sanctū
ἐν τῇ πεντηκοστῇ τῇ ἑορτῇ, ἥ ἐστιν ἁγία
septē hebdomadaꝝ: factū ē prādiū bonū mihi.
ἑπτὰ ἑβδομάδων, ἐγενήθη ἄριστον καλόν μοι.
et accubui vt mādūcarē. et vidi cibaria
καὶ ἀνέπεσα τοῦ φαγεῖν. καὶ ἐθεασάμην ὄψα
multa. et dixi filio meo: vade adduc
πολλά. καὶ εἶπα τῷ υἱῷ μου, βάδιζε ἄγαγε
quēcūqꝫ inueneris de fratrib⁹ nostris idigētē: q
ὃν ἐὰν εὕρῃς τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν ἐνδεῆ, ὃς
memor est dñi. et ecce expecto te. et ve
μέμνηται τοῦ κυρίου. καὶ ἰδοὺ μένω σε. καὶ ἐλ
niēs dixit: pater vnus de gñe nostro
θὼν εἶπε, πάτερ εἷς ἐκ τοῦ γένους ἡμῶν ἐ
strāgulatus piectus ē in platea. et ego
στραγγαλωμένος ἔρριπται ἐν τῇ ἀγορᾷ. κἀγὼ
anteqꝫ gustarem ego: exiliens tuli
πρὶν ἢ γεύσασθαί με, ἀναπηδήσας ἀνειλό
eū in quādā domū: quousqꝫ occideret sol.
μην αὐτὸν εἴς τι οἴκημα, ἕως ὅτου ἔδυ ὁ ἥλι
et reuersus lotus sum et mādūcaui
ος. καὶ ἐπιστρέψας ἐλουσάμην καὶ ἤσθιον
panē meū in tristitia. et memor fui pro
τὸν ἄρτον μου ἐν λύπῃ. καὶ ἐμνήσθην τῆς προ

pbebat: & mortuis atqꝫ occisis sepul-
turā sollicit⁹ exhibebat. Deniqꝫ cū re
uersus esset rex sennacherib fugiēs a
iudea plagā quā circa eū fecerat deus
ppt blasphemiā suā: & iratus multos
occideret ex filiis israel tobias sepelie
bat corpa eorū. At vbi nūciatū est re
gi: iussit eū occidi: & tulit oēm substā
tiā eius. Tobias vero cū filio suo & cū
vxore fugiens nudus latuit: qa multi
diligebāt eū. Post dies vero. xlv. occi-
derūt regē filii ipsius. Et reuersus est
tobias in domū suā oisqꝫ facultas eius
restituta est ei. Ca. 2.

Post hec vero cū eēt dies fest⁹ dñi
& factū esset prandiū bonū in do
mo tobie: dixit filio suo. Vade & ad-
duc aliquos de tribu nr̄a timētes deū
vt epulentur nobiscū. Cūqꝫ abisset re
uersus nūciauit ei vnū ex filiis isrl' iu-
gulatū iacere ī platea. Statiqꝫ exiliēs
de accubito suo relinqns prandiū ie-
iunus puenit ad corpus tollēsqꝫ illud
portauit ad domū suā occulte vt dum
sol occubuisset caute sepeliret eū. cū
qꝫ occultasset corp⁹ mādūcauit panē
cū luctu & tremore memorās illū ser
monē quē dixit dñs p amos pphetā.
Dies festi vr̄i cōuertētur in lamētatio
nē & luctū. Cū vero sol occubuisset a
biit & sepeliuit eū: arguebāt aūt eū oēs
pximi eius: dicentes. Iā huius rei cau
sa interfici iussus es: & vix effugisti
mortis imperiū: & iterū sepelis mor-
tuos. Sed tobias plus timēs deū qꝫ re
gē rapiebat corpa occisorū & occul
tabat in domo sua: & mediis noctib⁹
sepeliebat ea. Cōtigit aūt vt qdam die
fatigatus a sepultura veniēs domū ia
ctasset se iuxta parietē & obdormisset
& ex nido hirūdinū dormiēti illi cali
da stercora īciderēt sup oculos eius fi
eretqꝫ cecus. Hāc aūt tētationē ideo p
misit dñs euenire illi: vt posteris dare
tur exemplū patiētie eius sicut & sancti
iob. Nā cū ab infantia sua sp deum ti
muerit & mādata ei⁹ custodierit: nō ē
cōtristatus contra deū φ plaga cecita
tis euenerit ei: sꝫ īmobilis in dei timo
re pmāsit: agēs grās deo oībus dieb⁹
vite sue. Nam sicut beato iob insul-
tabāt reges: ita isti parētes & cognati
ei⁹ irridebāt vitā eius: dicētes. Vbi est
spes tua p q̄ elemosynas & sepulturas
faciebas. Tobias vero īcrepabat eos:
dicēs. Nolite ita loqui qm̄ filii sctōrū
sumus: & vitā illā expectam⁹: quā de⁹
daturus est his q fidem suā nunqꝫ mu
tant ab eo. Anna vero vxor eius ibat
ad opus textrinū cotidie: & de labore
manuū suarū victū quē cōseq potuis
set deferebat. Vñ factū est: vt hedū ca
prarū accipiēs detulisset domi. Cui⁹
cū vocē balātis vir ei⁹ audisset: dixit:
videte ne forte furtiu⁹ sit. Reddite eū
dñis suis: qa nō licet nobis aut edere
ex furto aliqd aut cōtingere. Ad hec
vxor eius irata rñdit. Manifeste vana
facta ē spes tua & elemosyne tue mō
apparuerūt. Atqꝫ his & aliis huiusce
modi verbis exprobrabat ei.

phetie amos sicut dixit: cōuertentur
φητείας ἀμὼς καθὼς εἶπε, στραφήσονται
festiuitates vestre i luctū: et omnes
αἱ ἑορταὶ ὑμῶν εἰς πένθος, καὶ πᾶσαι αἱ
leticie vestre in lamētatione. et fleui
εὐφροσύναι ὑμῶν εἰς θρῆνον. καὶ ἔκλαυσα.
et cum occidit sol: abii: et effodiēs sepe
καὶ ὅτε ἔδυ ὁ ἥλιος, ᾠχόμην, καὶ ὀρύξας ἔθα
liui eum. et ppinqui deridebāt dicen-
ψα αὐτόν. καὶ οἱ πλησίον ἐπεγέλων λέγον
tes: nō adhuc timet hic interfici pro
τες, οὐκέτι φοβεῖται οὗτος φονευθῆναι περὶ
negocio isto: et fugit: et ec
τοῦ πράγματος τούτου, καὶ ἀπέδρα, καὶ ἰ
ce iterum sepelit mortuos. et in ea
δοὺ πάλιν θάπτει τοὺς νεκρούς. καὶ ἐν αὐ
dem nocte dormiui fedatus iuxta
τῇ τῇ νυκτὶ ἐκοιμήθην μεμιασμένος παρὰ
parietem aule. et facies mea
τὸν τοῖχον τῆς αὐλῆς. καὶ τὸ πρόσωπόν μου
discooperta erat. et nō sciebā φ passerculi
ἀνακεκαλυμμένον ἦν. καὶ οὐκ ᾔδειν ὅτι στρουθία
in pariete erāt. et oculis meis ap
ἐν τῷ τοίχῳ ἐστί. καὶ τῶν ὀφθαλμῶν μου ἀνε
tis: imiserūt sterc⁹ passerculi calidū in
ῳγότων, ἀφώδευσαν τὰ στρουθία θερμὸν εἰς
oculos meos. et facte sunt albugi
τοὺς ὀφθαλμούς μου. καὶ ἐγενήθη λευκώματα
nes in oculis meis. et abii
τὰ ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς μου. καὶ ἐπορευόμην
ad medicos: et nō pfuerunt mihi. achia
πρὸς ἰατρούς, καὶ οὐκ ὠφέλησάν με. ἀχιά
charus aūt nutriebat me: quousqꝫ pfectus sū in
χαρος δὲ ἔτρεφέ με, ἕως οὗ ἐπορευόμην εἰς
elymaida. et vxor mea anna seruiebat
τὴν ἐλυμαΐδα. καὶ ἡ γυνή μου ἄννα ἠριθεύετο
in muliebribus: et mittebat domi
ἐν τοῖς γυναικείοις, καὶ ἀπέστελλε τοῖς κυ
nis. et retribuerunt ei et ipsi mer
ρίοις. καὶ ἀπέδωκαν αὐτῇ καὶ αὐτοὶ τὸν μι
cedē: addentes et hedum. cū aūt venisset
σθόν, προσδόντες καὶ ἔριφον. ὅτε δὲ ἦλθε
ad me: cepit balare. et dixi ei: vn
πρός με, ἤρξατο κράζειν. καὶ εἶπον αὐτῇ, πό
de hedulus: nūquid furtiuus est? redde
θεν τὸ ἐρίφιον, μὴ κλεψιμαῖόν ἐστιν; ἀπόδος
illum dñis. nō enim licitum est man
αὐτὸ τοῖς κυρίοις. οὐ γὰρ θεμιτόν ἐστι φα
ducare furtiuum. ipsa aūt dixit: dono datus
γεῖν κλεψιμαῖον. ἡ δὲ εἶπε, δῶρον δέδο
est mihi supra mercedē. et nō credebam
ταί μοι ἐπὶ τῷ μισθῷ. καὶ οὐκ ἐπίστευον
illi. et dicebā reddere illum
αὐτῇ. καὶ ἔλεγον ἀποδιδόναι αὐτὸ τοῖς
dñis. et erubescebā ad eam. illa aūt
κυρίοις. καὶ ἠρυθρίων πρὸς αὐτήν. ἡ δὲ
rñdens mihi dixit: vbi sunt ele-
ἀποκριθεῖσά μοι εἶπε, ποῦ εἰσιν αἱ ἐλε
mosyne tue et iusticie tue?
ημοσύναι σου καὶ αἱ δικαιοσύναι σου;
ecce cognita omnia tecum.
ἰδοὺ γνωστὰ πάντα μετὰ σοῦ. Ca. 3.

Et tristatus fleui. et ora
Καὶ λυπηθεὶς ἔκλαυσα. καὶ προ
ui cum dolore dicēs: iustus es
σηυξάμην μετ' ὀδύνης λέγων, δίκαιος εἶ
dñe et omnia opera tua. et om
κύριε καὶ πάντα τὰ ἔργα σου. καὶ πᾶ
nes vie tue mīa et veritas.
σαι αἱ ὁδοί σου ἐλεημοσύνη καὶ ἀλήθεια.
et iudiciū verum et iustum tu iudicas
καὶ κρίσιν ἀληθινὴν καὶ δικαίαν σὺ κρίνεις

in eternū. memor esto mei et respice
εἰς τὸν αἰῶνα. μνήσθητί μου καὶ ἐπίβλεψον
in me. ne me vlciscaris ob pctā
ἐπ' ἐμέ. μή με ἐκδικήσῃς ταῖς ἁμαρτίαις
mea et ignorantias meas: et pa
μου καὶ τοῖς ἀγνοήμασί μου, καὶ τῶν πατέ
trū meorū q peccauerūt corā te. nō obedie
ρων μου οἳ ἥμαρτον ἐνώπιόν σου. παρήκου
runt. n. pcepta tua. et dedisti nos
σαν γὰρ τῶν ἐντολῶν σου. καὶ ἔδωκας ἡμᾶς
in direptionem et captiuitatē et mor
εἰς διαρπαγὴν καὶ αἰχμαλωσίαν καὶ θάνα
tem et pabolam improperii oībus i qb⁹
τον καὶ παραβολὴν ὀνειδισμοῦ πᾶσιν οἷς
dispersi sumus. et nūc multa iudicia
ἐσκορπίσμεθα. καὶ νῦν πολλαὶ αἱ κρίσεις
tua sunt et vera. de me fac pro
σου εἰσὶ καὶ ἀληθιναί. ἐξ ἐμοῦ ποίησον ὑπὲρ
pctis meis et patrū meorū:
τῶν ἁμαρτιῶν μου καὶ τῶν πατέρων μου,
qm̄ non fecimus pcepta tua. non enī
ὅτι οὐκ ἐποιήσαμεν τὰς ἐντολάς σου. οὐ γὰρ
ambulauim⁹ in veritate corā te. et nūc
ἐπορεύθημεν ἐν ἀληθείᾳ ἐνώπιόν σου. καὶ νῦν
secundū placitū corā te fac me
κατὰ τὸ ἀρεστὸν ἐνώπιόν σου ποίησον μετ' ἐ
cum. pcipe recipere spūm meū:
μοῦ. ἐπίταξον ἀναλαβεῖν τὸ πνεῦμά μου,
vt peream et fiam terra. qm̄ vti
ὅπως ἀπολυθῶ καὶ γένωμαι γῆ. διότι λυσι
le mihi mori qꝫ viuere: qa opprobria
τελές μοι ἀποθανεῖν ἢ ζῆν, ὅτι ὀνειδισμοὺς
mendosa audiui: et tristitia est multa in
ψευδεῖς ἤκουσα, καὶ λύπη ἐστὶ πολλὴ ἐν ἐ
me. pcipe absolui me de necessitate
μοί. ἐπίταξον ἀπολυθῆναί με τῆς ἀνάγκης
iam in eternū locū. ne auertas
ἤδη εἰς τὸν αἰώνιον τόπον. μὴ ἀποστρέψῃς τὸ
faciē tuam a me. in eadem die cō
πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ. ἐν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ συ
tigit filie raguelis sarre in ecbata
νέβη τῇ θυγατρὶ ῥαγουὴλ σάρρᾳ ἐν ἐκβατά
nis medie: et hanc opprobrari ab
νοις τῆς μηδίας, καὶ ταύτην ὀνειδισθῆναι ὑπὸ
ancillis patris sui: qm̄ erat tradita vi
παιδισκῶν τοῦ πατρὸς αὐτῆς, ὅτι ἦν δεδομένη ἀν
ris septem: et asmodeus nequā
δράσιν ἑπτά, καὶ ὁ ἀσμοδαῖος τὸ πονηρὸν
demoniū occidit eos: anteqꝫ essent
δαιμόνιον ἀπέκτεινεν αὐτούς, πρὶν ἢ γενέσθαι
ipsi cū ea vt in mulierib⁹. et dixerūt
αὐτοὺς μετ' αὐτῆς ὡς ἐν γυναιξί. καὶ εἶπον
ei: nō intelligis φ suffocaueris vi
αὐτῇ, οὐ συνίῃς ἀποπνίγουσα τοὺς ἄν
ros tuos? iam septem viros habuisti:
δρας σου; ἤδη ἑπτὰ ἄνδρας ἔσχες,
et vnius eorū nō es noīata. quare nos ver
καὶ ἑνὸς αὐτῶν οὐκ ὠνομάσθης. τί ἡμᾶς μα
beras pro eis? si mortui sunt: vade
στιγοῖς περὶ αὐτῶν; εἰ ἀπέθανον, βάδιζε
cum illis: ne videamus ex te filiū aut fili
μετ' αὐτῶν, μὴ ἴδοιμέν σου υἱὸν ἢ θυγα
am in eternū. hec cū audisset: trista
τέρα εἰς τὸν αἰῶνα. ταῦτα ἀκούσασα, ἐλυ
ta est valde: vt suffocaretur: et di
πήθη σφόδρα, ὥστε ἀπάγξασθαι. καὶ εἶ
xit: vna qdē sum patri meo. si fece
πε, μία μέν εἰμι τῷ πατρί μου. ἐὰν ποιή
ro hoc: improperiū ipsi est: et senectā e
σω τοῦτο, ὄνειδος αὐτῷ ἐστι, καὶ τὸ γῆρας αὐ
ius deducā cū dolore in isernū. et depcata ē
τοῦ κατάξω μετ' ὀδύνης εἰς ᾅδου. καὶ ἐδεήθη

Tvnc Tobias ingemuit & cepit
orare cū lachrymis dicēs. Iust⁹
es dñe: & oīa iudicia tua vera sunt: &
oēs vie tue mīa & veritas & iudiciū.
Et nunc dñe memor esto mei: & ne
vindictā sumas de pctīs meis: neqꝫ
reminiscaris delicta mea vel parētū
meorū. Qm̄ nō obediuim⁹ pceptis
tuis ideo traditi sumus ī direptionē
& captiuitatē & morte & in fabulā &
in īproperiū oībus natiōbus in qui
bus dispsisti nos. et nūc dñe magna
iudicia tua qa nō egimus secundū p
cepta tua: & nō ambulauimus since
riter corā te. Et nūc dñe secūdū vo
lūtatem tuā fac mecū & pcipe in pa
ce recipi spūm meū. Expedit. n. mihi
mori magis qꝫ viuere. Eadeꝫ igitur
die cōtigit vt sara filia raguelis in ra
ges ciuitate medorū: & ipa audiret
improperiū ab vna ex ācillis patris
sui qm̄ tradita fuerat septeꝫ viris: &
demoniū noīe asmodeus occiderat
eos mox vt ingressi fuissent ad eā.
Ergo cū p culpa sua increparet pu
ellā: rñdit ei dicēs. Amplius ex te nō
videam⁹ filiū aut filiā sup trā interfe-
ctrix virorū tuorū. nūqd & occidere
me vis sicut etiā occidisti septē vi-
ros? Ad hāc vocē prexit ī superius cu
biculum domus sue: & tribus dieb⁹
& tribus noctibus nō manducauit
neqꝫ bibit: sed in orōne psistēs cū la
chrymis depcabatur deū vt ab isto
īpropio liberaret eā. Factū est aūt die
tertia dū cōpleret orōnem: bñdicēs
dñm dixit. Bñdictꝫ est nomen tuū
deus prm̄ nr̄orum: q cum iratus fue
ris miaꝫ facies. & in tpe tribulatiōis
pctā dimittis his q inuocant te. Ad
te dñe faciem meam cōuerto: ad te
oculos meos erigo. Peto dñe vt de
vīculo īproperii huius absoluas me
aut certe desup terram eripias me.
Tu scis dñe quia nunqꝫ cōcupiui vi
rum: & mundam seruaui aīam meā
ab oī cōcupiscentia. Nunqꝫ cum lu-
dentibus miscui me: neqꝫ cum his q
in leuitate ambulant participeꝫ me
prebui. Virum autem cum timore
tuo non cum libidine mea consensi
suscipere. Et aut ego indigna fui il-
lis: aut illi forsitan mihi non fuerunt
digni: quia forsitan viro alii conser
uasti me. Non est enī in hoīs potesta-
te cōsilium tuum. Hoc autem p cer
to habet omnis qui colit te: quia vi-
ta eius si in probatione fuerit coro-
nabitur: si autem in tribulatione fu
erit: liberabitur: & si in corruptione
fuerit ad misericordiam tuam veni
re licebit. Non enim delectaris in
perditiōibus nostris: quia post tem
pestatem tranquillum facis: & post
lachrymationem & fletum exulta-
tionem infundis. Sit nomen tu-
um deus Israel benedictum in se-
cula. In illo tempore exaudite sunt
pces amborū in cōspectu glīe sūmi
dei. Et missus est āgelus dñi sctūs ra
phael vt curaret eos ambos qrū vno
tpe sūt orōes ī cōspectu dñi recitate.

ad fenestrā. et dixit: benedictus es dñe
πρὸς τῇ θυρίδι. καὶ εἶπεν, εὐλογητὸς εἶ κύριε
deus meus: et bñdictū nomen glorie
ὁ θεός μου, καὶ εὐλογητὸν τὸ ὄνομα τῆς δόξης
tue sanctū et honorabile i secula. bñdi-
σου τὸ ἅγιον καὶ ἔντιμον εἰς τοὺς αἰῶνας. εὐλο
cant te oīa opera tua in secu
γήσαισάν σε πάντα τὰ ἔργα σου εἰς τὸν αἰῶ
lū. et nūc dñe oculos meos et
να. καὶ νῦν κύριε τοὺς ὀφθαλμούς μου καὶ τὸ
faciem meā in te dedi. dixi vt ab
πρόσωπόν μου εἰς σὲ δέδωκα. εἶπον ἀπο
soluas me de terra. et vt nō audiā ego
λῦσαί με ἀπὸ τῆς γῆς. καὶ μὴ ἀκοῦσαί με
amplius iproperiū. tu cognoscis dñe φ
μηκέτι ὀνειδισμόν. σὺ γινώσκεις κύριε ὅτι
munda sum ab oī pctō viri:
καθαρά εἰμι ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας ἀνδρός,
et nō coinqnaui nomē meū neqꝫ no
καὶ οὐκ ἐμόλυνα τὸ ὄνομά μου οὐδὲ τὸ ὄνο
mē patris mei in terra captiuita
μα τοῦ πατρός μου ἐν τῇ γῇ τῆς αἰχμαλω
tis mee. vnigenita sum patri meo: et
σίας μου. μονογενής εἰμι τῷ πατρί μου. καὶ
non est ei filius q sit he
οὐχ ὑπάρχει αὐτῷ παιδίον ὃ κληρονομή
res ei: neqꝫ frater ppinquus: neqꝫ exi
σει αὐτόν, οὐδὲ ἀδελφὸς ἐγγύς, οὐδὲ ὑπάρ
stens ei filius: vt seruem me e
χων αὐτῷ υἱός, ἵνα συντηρήσω ἐμαυτὴν αὐ
i vxorē. iam perierunt mihi septē. ad qd
τῷ γυναῖκα. ἤδη ἀπώλοντό μοι ἑπτά. ἵνα
mihi reliquū viuere? et nisi videtur tibi inter
τί μοι λοιπὸν ζῆν; καὶ εἰ μὴ δοκεῖ σοι ἀπο
ficere me: pcipe respicere in me
κτεῖναί με, ἐπίταξον ἐπιβλέψαι ἐπ' ἐμέ
et misereri mei: et nō audire me āplius
καὶ ἐλεῆσαί με, καὶ μὴ ἀκοῦσαί με μηκέτι
improperiū. et audita est oratio am
ὀνειδισμόν. καὶ εἰσηκούσθη ἡ προσευχὴ ἀμ
borum in cōspectu glorie summi
φοτέρων ἐνώπιον τῆς δόξης τοῦ μεγάλου
dei. et missus est raphael vt curaret
θεοῦ. καὶ ἀπεστάλη ῥαφαὴλ ἰάσασθαι τοὺς
duos: tobie vt decorticaret albugines: et
δύο, τωβὴτ λεπίσαι τὰ λευκώματα, καὶ
sarram filiā raguel vt daret tobie
σάρραν τὴν τοῦ ῥαγουὴλ δοῦναι τῷ τωβίᾳ
filio tobie vxorē: et ligaret asmo
τῷ υἱῷ τωβὴτ γυναῖκα, καὶ δῆσαι ἀσμο
deum nequā demonium: qm̄ ad to
δαῖον τὸ πονηρὸν δαιμόνιον, διότι τῷ τω
biā attinet hereditare eam. in
βίᾳ ἐπιβάλλει κληρονομῆσαι αὐτήν. ἐν
eodē tpe reuersus tobias: introi
αὐτῷ τῷ καιρῷ ἐπιστρέψας τωβὴτ εἰσῆλ
uit in domū suā. et sarra filia rague
θεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. καὶ σάρρα ἡ τοῦ ῥαγου
lis descēdit de supiori cubiculo suo.
ὴλ κατέβη ἐκ τοῦ ὑπερῴου αὐτῆς. Ca. 4.

In die illa: recordatus ē tobias de
ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ἐμνήσθη τωβὴτ περὶ
argento quod tradidit gabelo in rages.
τοῦ ἀργυρίου οὗ παρέθετο γαβαήλῳ ἐν ῥάγοις
medie. et dixit intra se: ego pe
τῆς μηδίας. καὶ εἶπεν ἐν ἑαυτῷ, ἐγὼ ᾐτησά
tii mortē. cur nō voco tobiā filiū meū
μην θάνατον. τί οὐ καλῶ τωβίαν τὸν υἱόν μου
vt ei ostēdā anteqꝫ moriar. ego et vocāu
ἵνα αὐτῷ δείξω πρὶν ἀποθανεῖν με; καὶ καλέσας
eum dixit: fili si mortuus fuero: sepeli me
αὐτὸν εἶπε, παιδίον ἐὰν ἀποθάνω, θάψον με

מעמי הארץ ומן הנשים הנכריות:
ויענו כל הקהל ויאמרו קול גדול
כן כדבריך עלינו לעשות: אבל
העם רב והעת גשמים ואין כח
לעמוד בחוץ והמלאכה לא ליום
אחד ולא לשנים כי הרבינו לפשע
בדבר הזה: יעמדו נא שרינו לכל
הקהל וכל אשר בערינו ההשיב
נשים נכריות יבא לעתים מזמנים
ועמהם זקני עיר ועיר ושפטיה
עד להשיב חרון אף אלהינו ממנו
עד לדבר הזה: אך יונתן בן עשה
אל ויחזיה בן תקוה עמדו על זאת
ומשלם ושבתי הלוי עזרם: ויעשו
כן בני הגולה ויבדלו עזרא הכהן
אנשים ראשי האבות לבית אבתם
וכלם בשמות וישבו ביום אחד
לחדש העשירי לדריוש הדבר:
ויכלו בכל אנשים ההשבו נשים
נכריות עד יום אחד לחדש
הראשון: וימצא מבני הכהנים
אשר השיבו נשים נכריות מבני
ישוע בן יוצדק ואחיו מעשיה
ואליעזר ויריב וגדליה: ויתנו ידם
להוציא נשיהם ואשמים איל
צאן על אשמתם: ומבני אמר
חנני וזבדיה: ומבני חרם מעשיה
ואליה ושמעיה ויחיאל ועזיה: ומבני
פשחור אליועני מעשיה ישמעאל
נתנאל יוזבד ואלעשה: ומן הלוים
יוזבד ושמעי וקליה הוא קליטה
פתחיה יהודה ואליעזר: ומן
המשררים אלישיב ומן השערים
שלום וטלם ואורי: ומישראל
מבני פרעש רמיה ויזיה ומלכיה
ומימן ואלעזר ומלכיה ובניה:

a populis terre: & ab vxoribus alienigenis. Et rñdit vniuersa multitudo: dixitque voce magna. Iuxta verbū tuū ad nos: sic fiat. Verūtamē quia ppl's multus est & tēpus pluuie: & nō sustinemus stare foris: & opus nō est diei vnius vel duorū: vehementer quippe peccauimus in sermōe isto: cōstituantur principes in vniuersa multitudine: & oēs in ciuitatib9 nr̄is qui duxerūt vxores alienigenas veniant in tpibus statutis: & cū his seniores p ciuitatē in ciuitatē & iudices ei9 donec auertatur ira dei nostri a nobis super peccato hoc. Igitur ionathan fili9 asehel: et iaazia filius thecue steterunt super hoc: & mosollā & sebachi leuites adiuuerūt eos. Fecerūtque sic filii trāsmigrationis. Et abierūt esdras sacerdos & viri pricipes familiarū in domos patrū suorū & oēs per noia sua: & federūt i die prio mensis decimi vt quererent rem. Et cōsummati sunt oēs viri qui duxerūt vxores alienigenas vsque ad diē primam mensis primi: & inuenti sunt de filiis sacerdotum qui duxerunt vxores alienigenas de filiis iosue filii iosedech & fratres eius maasia: & eliezer & iarib & godolia. Et dederūt man9 suas vt eiicerent vxores suas: & pro delicto suo arietem de ouibus offerrent. Et de filiis emmer: annani & zebedia. Et de filiis serim: masia & helia & semeia & iehiel & ozias. Et de filiis phessur: elioenai: maasia: hismael: nathanael: iosabeth: & helesa. Et de filiis leuitarum iosabeth & semei & celaia: ipse est calitha: phathaia: iuda & eliezer. Et de cantoribus eliasub: & de ianitoribus sellum & thelem & vri. Et ex israel de filiis pharos remeia & iezia & melhia: & miamin & eliezer & melchia & banea.

a pplis terre: et ab vxoribus alienis. et respōderūt omnis cōgregatio voce magna: et dixerūt: iuxta sermones tuos quos dixisti sic faciemus: sed popul9 multus: et tēpus hyemale: et nō est potētia stare foris. et opus nō in diē vnū neque duos: qm̄ multiplicauim9 iniuste facere in verbo hoc. cōstituant iā principes nr̄i vniuerse multitudini et oibus qui in ciuitatib9 nostris: q duxit vxores alienas: veniāt in tēporib9 a statutis. et cū eis seniores ciuitatis et ciuitatis iudices vt auertāt irā furoris dei nr̄i a nobis pro verbo hoc. verūtamē ionathā fili9 asael et iazias filius thecue mecū: et messolā et sabathai leuites adiuuerūt eos. et fecerūt sic filii trāsmigrationis. et missi sunt esdras sacerdos et viri principes familiarū domorū et omnes in nominib9. quia reuersi sunt in die vna mēsis decimi vt qrerent verbū. et finierunt in oibus viris q duxerūt vxores alienas: vsque ad diē vnā mēsis primi. et inuēti sunt de filiis sacerdotū q duxerūt vxores alienas: de filiis iesu filii iosedec fratres eius: maasia et eliezer et iarib et gadalias. et dederūt manū suam vt eiicerēt vxores suas et delicti arietē ex ouibus pro delicto suo. et de filiis emmer: anania et zabdia. et de filiis erā: maasia et elia et samaria et ieiel et ozias. et de filiis phasur: elionai maasia ismael et nathanael et iozabad et elasa. et de leuitis: iozabad et semei et colia: ipse colitas: et chetheia et iudas et eliezer. et de cātorib9: eliasab. et de ianitorib9 solē et tellē et vrias. et de israel de filiis phoros: ramia et azia et melchia et meimin et eliazar et melchias et baneas.

ἀπὸ λαῶν τῆς γῆς, καὶ ἀπὸ γυναικῶν τῶν ἀλλοτρίων. καὶ ἀπεκρίθησαν πᾶσα ἡ ἐκκλησία φωνῇ μεγάλῃ, καὶ εἶπον, κατὰ τοὺς λόγους σου οὓς ἔφης οὕτως ποιήσομεν, ἀλλὰ ὁ λαὸς πολύς, καὶ καιρὸς χειμερινός, καὶ οὐκ ἔστι δύναμις στῆναι ἔξω. καὶ τὸ ἔργον οὐκ εἰς ἡμέραν μίαν οὐδὲ δύο, ὅτι ἐπληθύναμεν τοῦ ἀδικῆσαι ἐν τῷ ῥήματι τούτῳ. στήτωσαν δὴ οἱ ἄρχοντες ἡμῶν τῇ πάσῃ ἐκκλησίᾳ καὶ πᾶσι τοῖς ἐν πόλεσιν ἡμῶν, ὃς ἐκάθισεν γυναῖκας ἀλλοτρίας, ἐλθέτωσαν εἰς καιροὺς ἀπὸ συνταγῶν. καὶ μετ᾽ αὐτῶν οἱ πρεσβύτεροι πόλεως καὶ πόλεως κριταὶ τοῦ ἀποστρέψαι ὀργὴν θυμοῦ θεοῦ ἡμῶν ἐξ ἡμῶν περὶ τοῦ ῥήματος τούτου. πλὴν ἰωνάθαν υἱὸς ἀσαὴλ καὶ ἰαζίας υἱὸς θεκουὲ μετ᾽ ἐμοῦ, καὶ μεσολλὰμ καὶ σαβαθαῒ ὁ λευίτης ἀντελάμβανοντο αὐτοῖς. καὶ ἐποίησαν οὕτως οἱ υἱοὶ τῆς ἀποικίας. καὶ διεστάλησαν ἔσδρας ὁ ἱερεὺς καὶ ἄνδρες ἄρχοντες πατριῶν τῶν οἴκων καὶ πάντες ἐν ὀνόμασιν. ὅτι ἐπέστρεψαν ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ τοῦ μηνὸς τοῦ δεκάτου ἐκζητῆσαι τὸ ῥῆμα. καὶ ἐτέλεσαν ἐν πᾶσιν τοῖς ἀνδράσιν οἳ ἐκάθισαν γυναῖκας ἀλλοτρίας, ἕως ἡμέρας μιᾶς τοῦ μηνὸς τοῦ πρώτου. καὶ εὑρέθησαν ἀπὸ υἱῶν τῶν ἱερέων οἳ ἐκάθισαν γυναῖκας ἀλλοτρίας, ἀπὸ υἱῶν ἰησοῦ υἱοῦ ἰωσεδὲκ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, μαασία καὶ ἐλιέζερ καὶ ἰαρὶβ καὶ γαδαλίας. καὶ ἔδωκαν χεῖρα αὐτῶν τοῦ ἐξενέγκαι γυναῖκας ἑαυτῶν καὶ πλημμελείας κριὸν ἐκ προβάτων περὶ πλημμελήσεως αὐτῶν. καὶ ἀπὸ υἱῶν ἐμμήρ, ἀνανία καὶ ζαβδία. καὶ ἀπὸ υἱῶν ἠράμ, μαασία καὶ ἐλία καὶ σαμαρία καὶ ἰεϊὴλ καὶ ὀζίας. καὶ ἀπὸ υἱῶν φασούρ, ἐλιωναὶ μαασία ἰσμαὴλ καὶ ναθαναὴλ καὶ ἰωζαβὰδ καὶ ἠλασά. καὶ ἀπὸ τῶν λευιτῶν, ἰωσαβὰδ καὶ σεμεεὶ καὶ κωλία, αὐτὸς κωλίτας, καὶ χεθεία καὶ ἰούδας καὶ ἐλιέζερ. καὶ ἀπὸ τῶν ᾀδόντων, ἐλιασάβ. καὶ ἀπὸ τῶν θυρωρῶν σολὴν καὶ τελλὴν καὶ οὐρίας. καὶ ἀπὸ ἰσραὴλ ἀπὸ υἱῶν φόρος, ῥαμία καὶ ἀζία καὶ μελχία καὶ μεϊμὶν καὶ ἐλεάζαρ καὶ μελχίας καὶ βανίας.

et de filiis elā: matthanias et zacharias et iaiel et abdias et hierimoth: et elia. et de filiis zathua: elionai elisub matthanai et iarmoth et zabad et oziza. et de filiis babi: ianā et anani et zabu et thali. et de filiis baani: mossolā et maluc et adaias et iasub et saal et ramoth. et de filiis phaath moab edne et chalel et banai et maasias: et matthanias et besseleel et banui et manasses. et de filiis erā: eliezer iesela melchias: samai semeō beniamin meluch et samari. et de filiis asem: matthanai matthatha zabad eliphalet hieremi manasses et semei. et de filiis bani: moodias amrā vel banai badaias chelias vania marimoth: eliasib matthanias et matthani. et fecerūt filii bauni et filii semei et selemias et nathā et adaias: et machnada. et sarua et sesei. et esriel et selemias et samarias: et sellū et amarias et ioseph. de filiis nabu: ieiel matthathias zabad: zebēna iadai ioel et banaias. oēs hi acceperāt vxores alienas: et sūt aūt ex ipsis mulierib9 q genuerūt ex eis filios.

καὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν ἠλάμ, ματθανίας καὶ ζαχαρίας καὶ ἰαϊὴλ καὶ ἀβδίας καὶ ἰεριμώθ, καὶ ἠλία. καὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν ζαθουά, ἐλιωναῒ ἐλισοὺβ ματθαναῒ καὶ ἰαρμὼθ καὶ ζαβὰδ καὶ ὀζιζά. καὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν βαβί, ἰανὰν καὶ ἀνανὶ καὶ ζαβοῦ καὶ θαλί. καὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν βαανί, μοσολλὰμ καὶ μαλοὺκ καὶ ἀδαΐας καὶ ἰασοὺβ καὶ σαὰλ καὶ ῥαμώθ. καὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν φαὰθ μωὰβ ἐδνὲ καὶ χαλὴλ καὶ βαναῒ καὶ μαασίας, καὶ ματθανίας καὶ βεσελεὴλ καὶ βανουῒ καὶ μανασσῆς. καὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν ἠράμ, ἐλιέζερ ἰεσεΐα μελχίας, σαμαῒ σεμεὼν βενιαμὶν μελοὺχ καὶ σαμαρί. καὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν ἀσήμ, ματθαναῒ ματθαθὰ ζαβὲδ ἐλιφαλὲτ ἰερεμὶ μανασσῆς καὶ σεμεΐ. καὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν βανί, μοοδίας ἀμρὰμ οὐὴλ βαναῒ βαδαΐας χελίας οὐανία μαριμὼθ, ἐλιασὶβ ματθανίας καὶ ματθανί. καὶ ἐποίησαν οἱ υἱοὶ βαουνὶ καὶ υἱοὶ σεμεῒ καὶ σελεμίας καὶ νάθαν καὶ ἀδαΐας, καὶ μαχναδά. καὶ σαρουὰ καὶ σεσεΐ. καὶ ἐσριὴλ καὶ σελεμίας. καὶ σαμαρίας, καὶ σελλοὺμ καὶ ἀμαρίας καὶ ἰωσήφ. ἀπὸ υἱῶν ναβού, ἰεϊὴλ ματθαθίας ζαβάδ, ζεβεννὰ ἰαδαῒ ἰωὴλ καὶ βαναίας. πάντες οὗτοι ἔλαβον γυναῖκας ἀλλοτρίας, καὶ εἰσὶ δὲ ἐξ αὐτῶν τῶν γυναικῶν αἳ ἐγέννησαν ἐξ αὐτῶν υἱούς.

Et de filiis helam: mathania: zacharias: & iehihel & abdi & rimoth & helia. Et de filiis zethua: elioenai: eliasib: nathania & hierimuth & zabeth & aziza. Et de filiis bebai: iohannā: anania: zabbai: athalai. Et de filiis beni: mosollā & melluch & adaia: iasub & saal & ramoth: et de filiis phetmoab: edna & chalal: banaias & maasias: mathanias: beselehel: bennui & manasse. Et de filiis erem: eliezer: iesue: melchias: semeias: symeon: beniamin: maloch: samarias. Et de filiis asom: mathanai: mathet: azabeth: elpheleth: iermai: manasses: semei. De filiis bani: maaddi: amram & huel: baneas & badaias: cheliau: bannia. Marimuth: & eliasib: mathanias: mathanai et iasi & bani & bennui: semei & salmias & nathan & adaias: mechnedabai: sysai: sarai: ezrel & selemau & semeria: sellum: amaria: ioseph. De filiis nebui: ahiel: mathathias: zabet: zabina: ieddu & iohel & banai. Omnes hi acceperant vxores alienigenas: & fuerūt ex eis mulieres que pepererāt filios.

Explicit liber Esdre primus.

ומבני עילם מתניה זכריה
ויחיאל ועבדי וירמות ואליה:
ומבני זתוא אליועיני אלישיב
מתניה וירמות וזבד ועזיזה:
ומבני בבי יהוחנן חנניה זבי
עתלי: ומבני בני משלם מלוך
ועדיה ישוב ושאל ורמות: ומבני
פחת מואב עדנא וכלל בניה
מעשיה מתניה בצלאל ובנוי
ומנשה: ובני חרם אליעזר ישיה
מלכיה שמעיה שמעון: בנימן
מלוך שמריה: מבני חשם מתני
מתתה זבד אליפלט ירמי מנשה
שמעי: מבני בני מעדי עמרם
ואואל: בניה בדיה כלוהו: וניה
מרמות אלישיב: מתניה מתני
ויעשי: ובני ובנוי שמעי:
ושלמיה ונתן ועדיה: מכנדבי
ששי שרי: עזראל ושלמיהו
שמריה: שלום אמריה יוסף:
מבני נבו יעיאל מתתיה זבד
זבינא ידי ויואל בניה: כל אלה
נשאו נשים נכריות ויש מהם
נשים וישימו בנים:

Neemias. Νεεμίας.

Ca. I.

Verba neemie filii chalcie. et factū est in mēse chaseleb anni vicesimi: et ego erā in susan castro: et venit anani vn9 de fratribus meis: ipse et viri iuda: et interrogaui eos de iudeis saluatis: q remāserāt de captiuitate et de hierusalē. et dixerūt ad me: quod residui q remāserūt de captiuitate ibi in puincia: in afflictiōe magna et in opprobrio: et muri hierusalē

Λόγοι νεεμίου υἱοῦ χαλκίου. καὶ ἐγένετο ἐν μηνὶ χασελεὺ ἔτους εἰκοστοῦ, καὶ ἐγὼ ἤμην ἐν σουσὰν ἀβιρᾶ, καὶ ἦλθεν ἀνανὶ εἷς ἀπὸ ἀδελφῶν μου, αὐτὸς καὶ ἄνδρες ἰούδα, καὶ ἠρώτησα αὐτοὺς περὶ τῶν ἰουδαίων τῶν διασωθέντων, οἳ κατελείφθησαν ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας καὶ περὶ ἱερουσαλήμ. καὶ εἶπον πρός με, ὅτι οἱ ὑπολελειμμένοι οἱ καταλειφθέντες ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας ἐκεῖ ἐν τῇ χώρᾳ, ἐν πονηρίᾳ μεγάλῃ καὶ ἐν ὀνειδισμῷ, καὶ τὰ τείχη ἱερουσαλὴμ

Incipit liber Neemie.

Cap. I.

Verba Neemie filii helchie. Et factū ē in mense casleu anno vicesimo: & ego eram in susis castro. Et venit anani vnus de fratribus meis: ipse & viri iuda. et interrogaui eos de iudeis qui remanserant & supererant de captiuitate & de hierusalem. Et dixerunt mihi. Qui remanserunt & derelicti sunt de captiuitate ibi in prouincia: in afflictione magna sunt & in opprobrio: & murus hierusalē

Cap. I.

דברי נחמיה בן חכליה ויהי
בחדש כסלו שנת עשרים ואני
הייתי בשושן הבירה: ויבא
חנני אחד מאחי הוא ואנשים
מיהודה ואשאלם על היהודים
הפליטה אשר נשארו מן
השבי ועל ירושלם: ויאמרו
לי הנשארים אשר נשארו
מן השבי שם במדינה ברעה
גדלה ובחרפה וחומת ירושלם

⁊ ne despexeris matrem tuā. honora
καὶ μὴ ὑπερίδῃς τὴν μητέρα σου. τίμα
eam oībus diebus vite tue. ⁊
αὐτὴν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου. καὶ
fac quod placitū ē ei. ⁊ ne tristicia afficias
ποίει τὸ ἀρεστὸν αὐτῇ. καὶ μὴ λυπήσῃς αὐ-
eā. memēto fili: ꝙ multa peri-
τήν. μνήσθητι παιδίον, ὅτι πολλοὺς κινδύ-
cula vidit ꝓpter te in vtero. cū
νους ἑώρακεν ἐπὶ σοὶ ἐν τῇ κοιλίᾳ. ὅταν
mortua fuerit: sepeli eā apud me in vno se-
ἀποθάνῃ, θάψον αὐτὴν παρ' ἐμοὶ ἐν ἑνὶ τά-
pulchro. oībus diebus fili dnī dei
φῳ. πάσας τὰς ἡμέρας παιδίον κῡ τοῦ θεοῦ
nostri memor esto. ⁊ ne velis pecca-
ἡμῶν μνημόνευε. καὶ μὴ θελήσῃς ἁμαρτά-
re ⁊ transgredi precepta eius.
νειν καὶ παραβῆναι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ.
⁊ iusticiā fac oībus diebus
καὶ δικαιοσύνην ποίει πάσας τὰς ἡμέρας
vite tue. ⁊ ne ambules vijs
τῆς ζωῆς σου. καὶ μὴ πορευθῇς ταῖς ὁδοῖς
iniquitatis: quia faciente te verita-
τῆς ἀδικίας, διότι ποιοῦντός σου τὴν ἀλήθει-
tē ꝓsperitates erūt in operibꝰ tuis: ⁊
αν εὐοδίαι ἔσονται ἐν τοῖς ἔργοις σου, καὶ
oībus facientibus iustitiā. de
πᾶσι τοῖς ποιοῦσι τὴν δικαιοσύνην. ἐκ τῶν
facultatibus tuis fac elemosynā: ⁊ ne
ὑπαρχόντων σοι ποίει ἐλεημοσύνην, καὶ μὴ
inuideat tuus oculus in faciēdo e-
φθονησάτω σου ὁ ὀφθαλμὸς ἐν τῷ ποιεῖν ἐ-
lemosynam. ne auertas faciem
λεημοσύνην. μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν
tuā ab omni paupere: ⁊ a te nō
σου ἀπὸ παντὸς πτωχοῦ, καὶ ἀπὸ σοῦ οὐ-
auertētur facies dei. quēadmodū tibi
μὴ ἀποστραφῇ τὸ πρόσωπον τοῦ θεοῦ. ὡς σοὶ
fuerit secūdū multitudinē: fac ex e-
ὑπάρχει κατὰ τὸ πλῆθος, ποίησον ἐξ αὐ-
is elemosynā. si paucū tibi fuerit:
τῶν ἐλεημοσύνην. ἐὰν ὀλίγον σοι ὑπάρχῃ,
iuxta paucū ne timeas facere elemosy-
κατὰ τὸ ὀλίγον μὴ φοβοῦ ποιεῖν ἐλεημοσύ-
nā. premiū.n. bonū thesaurizas tibi in
νην. θέμα γὰρ ἀγαθὸν θησαυρίζεις σεαυτῷ εἰς
diē necessitatis. qm̄ elemosyna a morte
ἡμέραν ἀνάγκης. διότι ἐλεημοσύνη ἐκ θανάτου
liberat: ⁊ nō sinit intrare in tenebras. do
ῥύεται, καὶ οὐκ ἐᾷ εἰσελθεῖν εἰς τὸ σκότος. δῶ-
nū enī bonū est elemosyna oībus
ρον γὰρ ἀγαθόν ἐστιν ἐλεημοσύνη πᾶσι τοῖς
facientibus eā corā altissimo. atten-
ποιοῦσιν αὐτὴν ἐνώπιον τοῦ ὑψίστου. πρόσε-
de tibi fili ab oī fornicatiōe.
χε σεαυτῷ παιδίον ἀπὸ πάσης πορνείας.
⁊ vxorē primū accipe de semi-
καὶ γυναῖκα πρῶτον λάβε ἀπὸ τοῦ σπέρμα-
ne patrū tuoꝝ. ⁊ ne accipias vxo-
τος τῶν πατέρων σου. καὶ μὴ λάβῃς γυναῖ-
rē extraneā: q̄ nō est de tribu
κα ἀλλοτρίαν, ἣ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ
patris tui. qm̄ filii ꝓphetarū sumus: noe
πατρός σου. διότι υἱοὶ προφητῶν ἐσμέν, νῶε
abraam isaac ⁊ iacob: patres no
ἀβραὰμ ἰσαὰκ καὶ ἰακώβ, οἱ πατέρες ἡ-
stri ab eterno: memor esto fili: ꝙ
μῶν ἀπὸ τοῦ αἰῶνος, μνήσθητι παιδίον, ὅτι
oēs isti acceperūt vxores de
πάντες οὗτοι ἔλαβον γυναῖκας ἀπὸ τῶν ἀ-
fratribus suis: ⁊ bñdicti sunt in
δελφῶν αὐτῶν, καὶ εὐλογήθησαν ἐν τοῖς

Capitulum quartum.

Igitur cum Tobias putaret orationem suam exaudiri: vt mori potuisset vocauit ad se Tobiam filium suum: dixitq; ei. Audi fili mi verba oris mei: et ea in corde tuo quasi fundamentum construe. Cum acceperit deus animam meam: corpus meum sepeli: & honorem habebis matri tue omnibus diebus vite eius. Mēor.n. esse debes que & q̄nta picula passa sit ꝓpter te in vtero suo. Cum āt & ipsa cōpleuerit tp̄s vite sue: sepelias eā circa me. Oībus āt diebus vite tue in mente habeto deum: & caue ne aliq̄n pctō consentias & p̄termittas p̄cepta dei nr̄i. Ex substātia tua fac elemosynā: & noli auertere faciem tuaꝫ ab vllo paupe. Ita.n. fiet vt nec a te auertatur facies dñi. quō potueris ita esto misericors. Si multū tibi fuerit: abūdanter tribue. si exiguū tibi fuerit: etiam exiguū libenter impartiri stude. Premium.n. bonū tibi thesaurizas in die necessitatis. qm̄ elemosyna ab oī pctō & morte liberat: & nō patietur aīam ire in tenebras. Fiducia magna erit corā sūmo deo elemosyna omnibus facientibus eam. Attende tibi fili mi ab omni fornicatione: & preter vxorem tuam nū q̄ꝫ patiaris crimen scire. Superbiam nunquam in tuo sensu aut in tuo verbo dominari permittas. In ipsa enim initium sumpsit omnis perditio. Quicunq; tibi aliquid operatus fuerit: statim ei mercedem restitue: & merces mercenarii tui apud te omnino nō remaneat. Quod ab alio oderis fieri tibi: vide ne tu aliquando alteri facias. Panem tuum cū esurientibus et egētibꝰ comede: et de uestimētis tuis nudos tege. Panē tuū & vinū tuum super sepulturā iusti constitue: & noli ex eo manducare & bibere cum peccatoribus. Consilium semper a sapiente perquire. Omni tempore benedic deum & pete ab eo vt vias tuas dirigat: & omnia consilia tua in ipso permaneant. Indico etiam tibi fili mi dedisse me decem talenta argenti dum infantulus esses Gabelo in Rages ciuitate Medorum: & chirographum eius apud me habeo. Et ideo perquire quomodo ad euꝫ peruenias: & recipias ab eo supra memoratum pondus argenti: & restituas ei chirographum suum. Noli timere fili mi. pauperem quidem vitam gerimus: sed multa bona habebimus si timuerimus deum & recesserimus ab omni peccato & fecerimus bene.

Capitulum quintum.

filiis suis. ⁊ semen eorū here-
τέκνοις αὐτῶν. καὶ τὸ σπέρμα αὐτῶν κληρο-
ditabit terrā. ⁊ nūc fili dilige
νομήσει γῆν. καὶ νῦν παιδίον ἀγάπα τοὺς
fratres tuos. ⁊ nō supbias in
ἀδελφούς σου. καὶ μὴ ὑπερηφανεύου ἐν τῇ
corde tuo de fratribus tuis ⁊
καρδίᾳ σου ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν σου καὶ τῶν
filiis ⁊ filiabus populi tui accipere ti
υἱῶν καὶ θυγατέρων τοῦ λαοῦ σου λαβεῖν σε-
bi ex eis vxorē. qm̄ in super
αυτῷ ἐξ αὐτῶν γυναῖκα. διότι ἐν τῇ ὑπερη-
bia perditio ⁊ nō stabilitas mul
φανίᾳ ἀπώλεια καὶ οὐ κατάστασις πολ-
ta. ⁊ in inutilitate diminutio ⁊ in-
λή. καὶ ἐν τῇ ἀχρειότητι ἐλάττωσις καὶ ἔν-
digētia magna. nam inutilitas mater est
δεια μεγάλη. ἡ γὰρ ἀχρειότης μήτηρ ἐστὶ τοῦ
famis. merces oīs hoīs: quicūq; ope
λιμοῦ. μισθὸς παντὸς ἀνθρώπου, ὃς ἐὰν ἐρ-
ratus fuerit tibi: apud te nō remaneat. sed
γάσηταί σοι, παρὰ σοὶ μὴ αὐλισθήτω. ἀλ-
redde ei statim. ⁊ si ser-
λὰ ἀπόδος αὐτῷ παραυτίκα. καὶ ἐὰν δου-
uieris deo reddetur tibi. attende
λεύσῃς τῷ θεῷ ἀποδοθήσεταί σοι. πρόσεχε
tibi fili in oībus opibꝰ tuis.
σεαυτῷ παιδίον ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου.
⁊ esto eruditus in oī cōuersatio
καὶ ἴσθι πεπαιδευμένος ἐν πάσῃ ἀναστρο-
ne tua. ⁊ qđ oderis: nemini facias vinū
φῇ σου. καὶ ὃ μισεῖς, μηδενὶ ποιήσῃς. οἶνον
ad ebrietatē ne bibas. ⁊ ne ambulet tecum
εἰς μέθην μὴ πίῃς. καὶ μὴ πορευθήτω μετὰ
ebrietas ī via tua. de pane tuo da
σοῦ μέθη ἐν τῇ ὁδῷ σου. ἐκ τοῦ ἄρτου σου δίδου
esurienti: ⁊ de vestimētis tuis nu-
πεινῶντι, καὶ ἐκ τῶν ἱματίων σου τοῖς γυμ-
dis. de oī quod supfuerit tibi: fac ele-
νοῖς. πᾶν ὃ ἐὰν περισσεύσῃ σοι, ποίει ἐλεη-
mosynam. ⁊ ne inuideat tuꝰ oculus
μοσύνην. καὶ μὴ φθονησάτω σου ὁ ὀφθαλμὸς
dum feceris elemosynā. effunde pa-
ἐν τῷ ποιεῖν ἐλεημοσύνην. ἔκχεον τοὺς ἄρ-
nes tuos sup sepulturā iustorū: ⁊ ne
τους σου ἐπὶ τὸν τάφον τῶν δικαίων, καὶ μὴ
des pctōribus. cōsilium ab
δῷς τοῖς ἁμαρτωλοῖς. συμβουλίαν παρὰ
omni sapiēte reqre. ⁊ ne despici-
παντὸς φρονίμου ζήτησον. καὶ μὴ καταφρονή-
as omnino cōsilium vtile. ⁊
σῃς ἐπὶ παντὸς συμβουλίας χρησίμης. καὶ
in omni tpe bñdic dñm: ⁊ ab
ἐν παντὶ καιρῷ εὐλόγει τὸν κύριον, καὶ παρ'
eo pete: vt vie tue recte fiant:
αὐτοῦ αἴτησον, ὅπως αἱ ὁδοί σου εὐθεῖαι γένων-
⁊ oēs semite tue ⁊ cōsilia
ται, καὶ πᾶσαι αἱ τρίβοι σου καὶ αἱ βουλαὶ
tua ꝓsperētur. qm̄ oīs gens nō hꝫ cō-
σου εὐοδωθῶσι. διότι πᾶν ἔθνος οὐκ ἔχει βου-
silium: sꝫ ipse dñs dat oīa bo-
λήν, ἀλλ' αὐτὸς ὁ κς δίδωσι πάντα τὰ ἀγα-
na. ⁊ quē vult humiliat: sicut vult.
θά. καὶ ὃν θέλει ταπεινοῖ, καθὼς βούλεται.
⁊ nunc fili memor esto p̄ceptorū meorū.
καὶ νῦν παιδίον μνημόνευε τῶν ἐντολῶν μου.
⁊ ne deleātur de corde tuo.
καὶ μὴ ἐξαλειφθήτωσαν ἐκ τῆς καρδίας σου.
⁊ nūc indico tibi decē talenta
καὶ νῦν ὑποδεικνύω σοι τὰ δέκα τάλαντα
argenti q̄ dedi gabelo fratri
τοῦ ἀργυρίου ἃ παρεθέμην γαβαήλῳ τῷ

gabrie in rages medie. ⁊ ne
τοῦ γαβρία ἐν ῥάγοις τῆς μηδίας. καὶ μὴ
timeas fili: ꝙ mēdici facti sumus. sunt
φοβοῦ παιδίον, ὅτι ἐπτωχεύσαμεν. ὑπάρ-
tibi multa: si timueris deū: ⁊ recesse-
χει σοι πολλά, ἐὰν φοβῇ τὸν θεόν, καὶ ἀπο-
ris ab omni pctō: ⁊ feceris qđ
στῇς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας, καὶ ποιήσῃς τὸ
placitū est corā eo.
ἀρεστὸν ἐνώπιον αὐτοῦ. Ca. 5.
Et rñdens tobias dixit: pa
Καὶ ἀποκριθεὶς τωβίας εἶπε, πά-
ter faciam omnia q̄cūq; p̄cepisti mihi.
τερ ποιήσω πάντα ὅσα ἐντέταλσαί μοι.
sed quō potero accipere pecuniam:
ἀλλὰ πῶς δυνήσομαι λαβεῖν τὸ ἀργύριον,
nō cognoscēs eū? ⁊ dedit ei chi
μὴ γινώσκων αὐτόν; καὶ ἔδωκεν αὐτῷ τὸ χει-
rographum ⁊ dixit ei: inqre tibi
ρόγραφον καὶ εἶπεν αὐτῷ, ζήτησον σεαυτῷ
hoīem q [illegible] tecum: ⁊ da
ἄνθρωπον ὃς συμπορεύσεταί σοι, καὶ δώ-
bo ei mercedē dū viuo. ⁊ recipe va
σω αὐτῷ μισθὸν ἕως ζῶ. καὶ λαβὲ πορευ-
dēs pecuniā. ⁊ iuit ad q̄rendū ho-
θεὶς τὸ ἀργύριον. καὶ ἐπορεύθη ζητῆσαι ἄν-
minē. ⁊ inuenit raphaelē q erat angelus:
θρωπον. καὶ εὗρε τὸν ῥαφαὴλ ὃς ἦν ἄγγελος,
⁊ nō cognouit. ⁊ dixit ei: si potes
καὶ οὐκ ᾔδει. καὶ εἶπεν αὐτῷ, εἰ δύνασαι
ire mecum in rages medie:
πορευθῆναι μετ' ἐμοῦ ἐν ῥάγοις τῆς μηδίας,
⁊ si expertus es locorū? ⁊ dixit e-
καὶ εἰ ἔμπειρος εἶ τῶν τόπων; καὶ εἶπεν αὐ-
i angelus: ibo tecum. ⁊
τῷ ὁ ἄγγελος, πορεύσομαι μετὰ σοῦ. καὶ
apud gabelum fratrē nostrū moratꝰ sū.
παρὰ γαβαὴλ τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν ηὐλίσθην.
et dixit ei tobias: sustine me: ⁊
καὶ εἶπεν αὐτῷ τωβίας, ὑπόμεινόν με, καὶ
dicā patri meo. ⁊ dixit ei: vade
ἐρῶ τῷ πατρί μου. καὶ εἶπεν αὐτῷ, πορεύου
⁊ ne moreris. ⁊ ingressus dixit pa
καὶ μὴ χρονίσῃς. καὶ εἰσελθὼν εἶπε τῷ πα-
tri: ecce inueni q ibit mecū. ille aūt
τρί, ἰδοὺ εὕρηκα ὃς συμπορεύσεταί μοι. ὁ δὲ
dixit: voca eū ad me: vt cognoscā
εἶπε, φώνησον αὐτὸν πρός με, ἵνα ἐπιγνῶ
cuius tribus est: ⁊ si fidelis est ad e
ποίας φυλῆς ἐστι, καὶ εἰ πιστός ἐστι τοῦ πο-
undū tecum. ⁊ vocauit eū: ⁊
ρευθῆναι μετὰ σοῦ. καὶ ἐκάλεσεν αὐτόν, καὶ
īgressus ē: ⁊ salutauerūt se inuicem. et di-
εἰσῆλθε, καὶ ἠσπάσαντο ἀλλήλους. καὶ εἶ-
xit ei tobias: frater de qua tri-
πεν αὐτῷ τωβήτ, ἀδελφὲ ἐκ ποίας φυ-
bu et de qua familia tu es? ostēn
λῆς καὶ ἐκ ποίας πατριᾶς σὺ εἶ; ὑπόδει-
de mihi. et dixit ei: tribum et familiā
ξόν μοι. καὶ εἶπεν αὐτῷ, φυλὴν καὶ πατριὰν
tu reqris: an mercenariū q eat cum
σὺ ζητεῖς, ἢ μίσθιον ὃς συμπορεύσεταί με-
filio tuo? et dixit ei tobias: vo
τὰ τοῦ υἱοῦ σου; καὶ εἶπεν αὐτῷ τωβήτ, βού-
lo frater cognoscere genꝰ tuū et
λομαι ἀδελφὲ ἐπιγνῶναι τὸ γένος σου καὶ
nomen. ille aūt dixit: ego de gñe azarie et
τὸ ὄνομα. ὁ δὲ εἶπεν, ἐγὼ τὸ γένος ἀζαρίου καὶ
ananie magni et fratris tui. et
ἀνανίου τοῦ μεγάλου καὶ ἀδελφοῦ σου. καὶ
dixit tobias: sanus venias frater: ⁊ ne
εἶπε τωβήτ, ὑγιαίνων ἔλθοις ἀδελφέ, καὶ μὴ

Tunc rñdit tobias pr̄i suo: & dixit. oīa q̄cūq; p̄cepisti mihi faciam pr̄. Quō aūt pecuniā hāc reqrā ignoro. Ille me nescit: & ego eū ignoro. qđ signū dabo ei? Sꝫ neq; viā p quā pgatur illuc aliq̄n cognoui. Tūc pr̄ suus rñdit illi & dixit. Chirographū qdeꝫ illius apud me hēo. qđ dū illi ostēderis stati restituet. Sꝫ pge nūc & īquire tibi aliquē fidelē virū qui eat tecū salua mercede sua duꝫ adhuc viuo: vt recipias eā. Tūc egressus tobias īuenit iuuenē splendidū stātem p̄cinctū & q̄si patū ad āmbulādum: Et ignorās ꝙ angelꝰ dei esset salutauit eum & dixit. Vñ te hēmus bone iuuenis? At ille rñdit. Ex filiis isrl̄. Et tobias dixit ei. Nosti viā que ducit ī regiōem medorū? Cui rñdit. noui & oīa itinera eius frequent āmbulaui; & mā̄si apud gabelū fratrem nr̄ꝫ qui moratur ī rages ciuitate medorū que posita est ī mōte egbathanis. Cui tobias ait. Sustine me obsecro donec hec ip̄a nūciem pr̄i meo. Tūc igressus tobias īdicauit vniuersa hec pr̄i suo. Sup que āmiratus pr̄: rogauit vt itroiret ad eū. Ingressus itaq; salutauit eū & dixit. Gaudiū tibi sit sp. Et ait tobias. q̄le gaudiū mihi erit q ī tenebris sedeo & lumē celi nō video? Cui ait iuuenis. Forti aīo esto in ꝓxīo est vt a deo cureris. Dixit itaq; illi tobias. Nūquid poteris pducere filiū meū ad gabelū ī rages ciuitatem medorū? Et cum redieris restituā tibi mercedem tuā. Et dixit ei angelus. Ego ducā & reducā eum ad te. Cui tobias rñdit. rogo te: indica mihi de q̄ domo aut de q̄ tribu es tu. Cui raphael angelꝰ dixit. Genus queris mercenarii an ip̄m mercenarium qui cū filio tuo eat? Sꝫ ne forte sollicitum te reddā: ego sum azarias ananie magni filiꝰ. Et tobias rñdit. Ex magno gñe es tu. sꝫ peto ne irascaris ꝙ voluerī cognoscere genus tuum. Dixit āt illi angelus. Ego sanum ducā & sanum tibi reducā filiū tuum. Rñdens āt tobias ait. Bñ āmbuletis & sit dñs in itinere vr̄o & angelus eius comitetur vobiscum. Tunc patis oībus que erāt ī via portāda: fecit tobias vale pr̄i suo & matri sue: & āmbulauerūt ambo sil̄. Cumq; ꝓfecti essent cepit mat̄ eius flere & dicere. Baculuꝫ senectutis nr̄e tulisti & trāsmisisti a nobis. Nunq̄ꝫ fuisset ip̄a pecunia ꝓ q̄ misisti eum. sufficiebat nobis pauptas nr̄a vt diuitias cōputaremus hoc: ꝙ videbamus filiuꝫ nr̄ꝫ. Dixitq; ei tobias noli flere. saluus ꝑueniet filius nr̄ & saluus reuertetur ad nos & oculi tui videbunt illuꝫ. credo.n. ꝙ āgelus dei bonus comitetur ei: & bñ disponat oīa que circa eum geruntur: ita vt cum gaudio reuertatur ad nos. Ad hanc vocem cessauit mr̄ eius flere & tacuit. Ca. 6.

Profectꝰ ē āt tob. & canis secutꝰ est eū: et mā̄sit pr̄ia mā̄siōe iuxta fluuiū tigris. et exiuit vt lauaret pedes

mihi irascaris: quia q̄siui tribum tuam ⁊
μοι ὀργισθῇς, ὅτι ἐζήτησα τὴν φυλήν σου καὶ
familiā tuā cognoscere. et tu es
τὴν πατριάν σου ἐπιγνῶναι. καὶ σὺ τυγχάνεις
frater meus de honesta ⁊ bona gñatiōe.
ἀδελφός μου ἐκ τῆς καλῆς καὶ ἀγαθῆς γενεᾶς.
cognosco .n. ananiam ⁊ ionathā fi-
ἐπιγινώσκω γὰρ ἀνανίαν καὶ ἰωναθὰν τοὺς υἱ-
lios samie magni. qñ ibimus sī-
οὺς σαμίου τοῦ μεγάλου. ὡς ἐπορευόμεθα κοινῶς
in hierusalē ad adorādū: offerētes primi-
εἰς ἱλῆμ προσκυνεῖν, ἀναφέροντες τὰ πρωτό-
tiua ⁊ decimas fructuum. ⁊ nō
τοκα καὶ τὰς δεκάτας τῶν γενημάτων. καὶ οὐκ
errauerunt errore fratruꝫ nostroꝝ.
ἐπλανήθησαν τῇ πλάνῃ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν.
e radice magna es frater. sed dic ꝙ
ἐκ ῥίζης μεγάλης εἶ ἀδελφέ. ἀλλὰ εἶπόν τί-
tibi ero mercedē daturus: drachmā
να σοι ἔσομαι μισθὸν διδόναι, δραχμὴν τῆς
in die ⁊ necessaria sicut ⁊ filio meo. ⁊
ἡμέρας καὶ τὰ δέοντα ὡς καὶ τῷ υἱῷ μου. καὶ
insup addā tibi supra mercedē: si sa-
ἔτι προσθήσω σοι ἐπὶ τὸν μισθόν, ἐὰν ὑγιαί-
ni reuersi fueritis. ⁊ cōplacuit eis sic.
νοντες ἐπιστρέψητε. καὶ εὐδόκησαν οὕτως.
⁊ dixit ad tobiā: paratus sis in
καὶ εἶπε πρὸς τωβίαν, ἕτοιμος γίνου εἰς τὴν ὁ-
viā ⁊ ꝓsperemini. ⁊ parauit filius eiꝰ
δὸν καὶ εὐοδωθείητε. καὶ ἡτοίμασεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ
q̄ ad viā. ⁊ dixit ei pater eius:
τὰ πρὸς τὴν ὁδόν. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ πατὴρ αὐτοῦ,
vade cū hoīe hoc. ⁊ in ce-
πορεύου μετὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου. ὁ δὲ ἐν τῷ οὐρα-
lo habitans deꝰ ꝓsperet viā vestrā. ⁊
νῷ κατοικῶν θεὸς εὐοδώσει τὴν ὁδὸν ὑμῶν. καὶ ὁ
angelus dei eat vobiscum. ⁊ exie-
ἄγγελος τοῦ θεοῦ συμπορευθήτω ὑμῖν. καὶ ἐξῆλ-
runt ambo vt ꝓficiscerēt: ⁊ canis pue-
θον ἀμφότεροι ἀπελθεῖν, καὶ ὁ κύων τοῦ παι-
ri cum eis. fleuit aūt anna mater
δαρίου μετ' αὐτῶν. ἔκλαυσε δὲ ἄννα ἡ μήτηρ
eius: ⁊ dixit ad tobiam: quid misisti
αὐτοῦ, καὶ εἶπε πρὸς τωβήτ, τί ἐξαπέστειλας
puerulum nostꝝ: nōne baculus manus
τὸ παιδίον ἡμῶν; οὐχὶ ῥάβδος τῆς χειρὸς ἡ-
nostre ē dum ingreditur ipse ⁊ egre-
μῶν ἐστιν ἐν τῷ εἰσπορεύεσθαι αὐτὸν καὶ ἐκπο-
ditur coram nobis? argentum argento
ρεύεσθαι ἐνώπιον ἡμῶν; ἀργύριον τῷ ἀργυρίῳ
vtinā nō p̄cessisset: sꝫ relique filii no-
μὴ φθάσαι, ἀλλὰ περίψημα τοῦ παιδίου ἡ-
stri fiat. sicut.n. datum ē nobis viuere a
μῶν γένοιτο. ὡς γὰρ δέδοται ἡμῖν ζῆν παρὰ τοῦ
dño: hoc sufficiēs nobis est. ⁊ dixit
κυ, τοῦτο ἱκανὸν ἡμῖν ὑπάρχει. καὶ εἶπεν
ei tobias: ne curā hēas soror. saluus
αὐτῇ τωβήτ, μὴ λόγον ἔχε ἀδελφή. ὑγιαίνων
perueniet: ⁊ oculi tui videbunt euꝫ.
ἐλεύσεται, καὶ οἱ ὀφθαλμοί σου ὄψονται αὐτόν.
angelus enī bonus ibit cum eo.
ἄγγελος γὰρ ἀγαθὸς συμπορεύσεται αὐτῷ.
⁊ ꝓsperabitur via eius: ⁊ reuertetur
καὶ εὐοδωθήσεται ἡ ὁδὸς αὐτοῦ, καὶ ὑποστρέψει
saluus. ⁊ cessauit flere.
ὑγιαίνων. καὶ ἐπαύσατο κλαίουσα. Ca. 6.
Illi āt euntes viam: venerunt ve-
Οἱ δὲ πορευόμενοι τὴν ὁδόν, ἦλθον ἑσπέ-
spere ad tigrim fluuiū. ⁊ mā̄serunt
ρας ἐπὶ τὸν τίγρην ποταμόν. καὶ ηὐλίζοντο
ibi. at puer descēdit vt laua
ἐκεῖ. τὸ δὲ παιδάριον κατέβη περικλύσα-

retur et ſaltauit piſcis de
σαθαι. καὶ ἀνεπήδησεν ἰχθὺς ἀπὸ τοῦ
fluuio: ⁊ voluit deuorare pue
ποταμοῦ, καὶ ἐβουλήθη καταπιεῖν τὸ παι
rum. at angelus dixit ei: appre
δάριον. ὁ δὲ ἄγγελος εἶπεν αὐτῷ, ἐπιλα-
hēde piſcem. ⁊ tenuit piſcem
βοῦ τοῦ ἰχθύος. καὶ ἐκράτησε τὸν ἰχθὺν
puer: ⁊ proiecit eum in
τὸ παιδάριον, καὶ ἀνέβαλεν αὐτὸν ἐπὶ
terram. ⁊ dixit ei angelus: inci-
τὴν γῆν. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος, ἀνάτε
de piſcē. ⁊ accipiens cor ⁊
με τὸν ἰχθὺν. καὶ λαβὼν τὴν καρδίαν καὶ τὸ
iecur ⁊ fel: repone ſecure. ⁊ fe
ἧπαρ καὶ τὴν χολήν, θὲς ἀσφαλῶς. καὶ ἐ
cit puer: ſicut dixit ei an-
ποίησε τὸ παιδάριον, ὡς εἶπεν αὐτῷ ὁ ἄγ
gelus. piſcē aūt aſſantes comederūt. ⁊
γελος. τὸν δὲ ἰχθὺν ὀπτήσαντες ἔφαγον. καὶ
pergebāt ambo quouſqȝ appropīquerūt ecba
ὥδευον ἀμφότεροι ἕως οὗ ἤγγισαν ἐκβατά
tanis. ⁊ dixit puer angelo: aza-
νοις. καὶ εἶπε τὸ παιδάριον τῷ ἀγγέλῳ, ἀζα
ria frater: qđ eſt cor ⁊ iecur ⁊
ρία ἀδελφέ τί ἐστιν ἡ καρδία καὶ τὸ ἧπαρ καὶ
fel piſcis? ⁊ dixit ei: cor
ἡ χολὴ τοῦ ἰχθύος; καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἡ καρδία
⁊ iecur ſi aliquē pturbat demoniū aut ſpi
καὶ τὸ ἧπαρ ἐάν τινα ὀχλῇ δαιμόνιον ἢ πνεῦ
rit⁹ neqȝ: fac fumigare hec coram vi-
μα πονηρόν, ταῦτα δεῖ καπνίσαι ἐνώπιον ἀν
ro aut muliere ⁊ non pturbabit̄ amplı⁹. fel
δρὸς ἢ γυναικός καὶ οὐμὴ ὀχληθῇ ἔτι. τὴν χο
le vnge hoīem q̄ habʒ albugi
λὴν ἐγχρῖσαι ἄνθρωπον ὃς ἔχει λευκώμα
nem in oculis: ⁊ ſanabitur. cū aūt ap
τα ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ ἰαθήσεται. ὡς δὲ προ
propinquaſſēt rages: dixit angelus pue
σήγγισαν τῇ ῥαγῇ, εἶπεν ὁ ἄγγελος τῷ παι
ro: frater hodie manebimus a-
δαρίῳ, ἀδελφὲ σήμερον αὐλισθησόμεθα πα
pud raguel: ⁊ ipſe cognatus tuus eſt. ⁊
ρὰ ῥαγουήλ, καὶ αὐτὸς συγγενής σού ἐστι. καὶ
eſt ei filia vnigenita nomine ſar-
ἔστιν αὐτῷ θυγάτηρ μονογενὴς ὀνόματι σάρ
ra. loquar p ea vt detur tibi
ρα. λαλήσω περὶ αὐτῆς τοῦ δοθῆναί σοι
ipſa in vxorē. q̄a ad te attinet
αὐτὴν εἰς γυναῖκα. ὅτι σοὶ ἐπιβάλλει ἡ
hereditas eius. ⁊ tu ſol⁹ es de ge-
κληρονομία αὐτῆς. καὶ σὺ μόνος εἶ ἐκ τοῦ γέ
nere eius. ⁊ puella formoſa ⁊ pru
νους αὐτῆς. καὶ τὸ κοράσιον καλὸν καὶ φρό
dens eſt. ⁊ nunc audi me ⁊ loquar
νιμόν ἐστι. καὶ νῦν ἄκουσόν μου καὶ λαλήσω
patri eius. ⁊ qn̄ reuerſi fuerim⁹
τῷ πατρὶ αὐτῆς. καὶ ὅταν ἐπιστρέψωμεν
de rages: faciemus nuptias. q̄a ſcio
ἐκ ῥαγῶν, ποιήσομεν τὸν γάμον. διότι ἐπί
raguelē: q̄ non dabit eam viro
σταμαι ῥαγουήλ, ὅτι οὐ μὴ δῷ αὐτὴν ἀνδρὶ
alteri ſecundū legē moyſi: vel reus erit
ἑτέρῳ κατὰ τὸν νόμον μωυσῆ, ἢ ὀφειλήσει
mortis. q̄a hereditatem te oportet
θάνατον. ὅτι τὴν κληρονομίαν σοὶ καθήκει
accipere: aut oēm hoīem. tunc dixit
λαβεῖν, ἢ πάντα ἄνθρωπον. τότε εἶπε τὸ
puer angelo: azaria frater
παιδάριον τῷ ἀγγέλῳ, ἀζαρία ἀδελφὲ
audiui ego puellā datā fuiſſe ſeptē
ἀκήκοα ἐγὼ τὸ κοράσιον δεδόσθαι ἑπτὰ

ſuos & ecce piſcis immanis exiuit ad deuorandum eum. Quē expaueſcens tobias clamauit voce magna dicēs. Dn̄e iuadit me. Et dixit ei angelus. Apprehende brāchiam eius: & trahe eum ad te. Quod cū fecisſet: attraxit eum in ſiccū & palpitare cepit ante pedes eius. Tunc dixit ei angelus. Exentera hunc piſcem: & cor eius & fel & iecur repōe tibi. Sunt enim hec neceſſaria ad medicamenta vtiliter. Quod cū feciſſet: aſſauit carnes eius & ſecum ſuſtulerunt in via: cetera ſalierunt que ſuffīcerent eis quouſqȝ puenirent in rages ciuitatem medorum. Tunc iterrogauit Tobias angelum & dixit ei. Obſecro te azaria frater vt dicas mihi quod remedium habebunt iſta que de piſce ſeruare iuſſiſti. Et reſpōdēs angelus dixit ei. Cordis ei⁹ particulam ſi ſuper carbones ponas: fumus eius extricat omne genus demoniorum ſiue a viro ſiue a muliere: ita vt vltra non accedat ad eos. Et fel valet ad vngendos oculos i quibus fuerit albugo: & ſanabūtur. Et dixit ei tobias. Vbi vis vt maneamus? Rn̄dēſqȝ angelus ait. Et hic Raguel noīe vir ppinquus de tribu tua: & hic habet filiā noīe ſarā ſʒ neqȝ maſculū neqȝ feminā vllā hʒ aliā p̄ter eā. Tibi debetur oīs ſubſtātia eius & optʒ eā te accipe cōiugē. Pete ergo eā a pr̄e eius: & dabit tibi eā ī vxorem. Tūc rn̄dit tobias & dixit. Audio quia tradita eſt ſeptē uiris & mortui ſunt: ſed & hoc audiui q̄a demoniū occidit illos. Timeo ergo ne forte & mihi hec eueniant: & cū ſim vnicus pentib⁹ meis deponā ſenectutem illorū cū triſticia ad īferos. Tunc angelus Raphael dixit ei. Audi me: & oſtendam tibi qui ſunt quibus præualere poteſt demonium. Hi nanqȝ qui coniugium ita ſuſcipiunt vt deum a ſe & a ſua mente excutiant: & ſuæ libidini ita vacent ſicut equus & mulus quibus non eſt intellectus: habet ptātem demoniū ſuper eos. Tu aūt cum acceperis eam: ingreſſus cubiculūʒ per tres dies continens eſto ab ea: & nihil aliud niſi orationibus vacabis cum ea. Ipſa autem nocte incenſo iecore piſcis fugabitur demonium. Secunda vero nocte in copulatiōe ſanctorum patriarcharum admitteris. Tertia autem nocte benedictionem conſequeris vt filii ex vobis p creentur incolumes. Tranſacta autem tertia nocte accipies virginem cum timore domini: amore filiorū magis q̄ȝ libidinis ductus: vt in ſemine Abrae benedictionem in filiis conſequaris.

Cap. 7.

Ngreſſi ſunt autem ad Raguelem: & ſuſcepit eos raguel cum gaudio. Intuenſqȝ Tobiam Raguel

viris: ⁊ oēs in cubiculo mor
ἀνδράσι, καὶ πάντας ἐν τῷ νυμφῶνι ἀπο
tuos eſſe. ⁊ nūc ego ſolus ſum pa
λωλότας. καὶ νῦν ἐγὼ μόνος εἰμὶ τῷ πα
tri. ⁊ timeo ne ingreſſus moriar:
τρί. καὶ φοβοῦμαι μὴ εἰσελθὼν ἀποθάνω,
ſicut ⁊ q̄ pri⁹. q̄m̄ demoniū a-
καθὼς καὶ οἱ πρότερον. ὅτι δαιμόνιον φι
mat ipſam: q̄đ nō iuria afficit quēq̄ p̄ter
λεῖ αὐτήν, ὃ οὐκ ἀδικεῖ οὐδένα πλὴν τῶν
accedētes ad eā. ⁊ nūc ego timeo ne
προσαγόντων αὐτῇ. καὶ νῦν ἐγὼ φοβοῦμαι μὴ
moriar: ⁊ deducā vitam patris
ἀποθάνω, καὶ κατάξω τὴν ζωὴν τοῦ πρός
mei ⁊ matris mee cū dolore ſup
μου καὶ τῆς μητρός μου μετ᾽ ὀδύνης ἐπ᾽
me in ſepulchrū eorū. ⁊ filius alius
ἐμοὶ εἰς τὸν τάφον αὐτῶν. καὶ υἱὸς ἕτερος
non eſt eis: q̄ ſepeliat eos.
οὐχ ὑπάρχει αὐτοῖς, ὃς θάψει αὐτούς.
dixitaūt ei angelus: nō es memor
εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ ἄγγελος, οὐ μέμνησαι τῶν
ſermonū quos p̄cepit tibi pater tuus
λόγων ὧν ἐνετείλατό σοι ὁ πατήρ σου
ſuper accipiēda tibi vxore de ge-
ὑπὲρ τοῦ λαβεῖν σε γυναῖκα ἐκ τοῦ γέ
nere tuo? ⁊ nūc audi me frater: q̄a
νους σου; καὶ νῦν ἄκουσόν μου ἀδελφέ, διό
tibi erit in vxorē. ⁊ demo
τι σοὶ ἔσται εἰς γυναῖκα. καὶ τοῦ δαιμο
nii nullā rōnem habe: q̄a nocte hac
νίου μηδένα λόγον ἔχε, ὅτι τὴν νύκτα ταύ
dabitur tibi ipſa in vxorem. ⁊
την δοθήσεταί σοι αὐτὴ εἰς γυναῖκα. καὶ
ſi igreſſus fueris ad cubiculū: ſumes cine
ἐὰν εἰσέλθης εἰς τὸν νυμφῶνα, λήψῃ τέφ-
rē incenſiuum: ⁊ impones de
ραν θυμιαμάτων, καὶ ἐπιθήσεις ἀπὸ τῆς
corde piſcis ⁊ iecore ⁊
καρδίας τοῦ ἰχθύος καὶ τοῦ ἥπατος καὶ
facies fumigare. ⁊ odorabit demoniū
καπνίσεις. καὶ ὀσφρανθήσεται τὸ δαιμόνιον
⁊ fugiet ⁊ nō amplı⁹ redibit in
καὶ φεύξεται καὶ οὐκέτι ἐπανελεύσεται εἰς
ſeculū ſeculi. qñ aūt acceſſeris ad
τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. ὅταν δὲ προσπορεύῃ αὐ
eā: ſurgite ambo ⁊ clamate ad
τῇ, ἐγέρθητε ἀμφότεροι καὶ βοήσατε πρὸς
miſericordē deū: ⁊ ſaluabit vos ⁊ miſe-
τὸν ἐλεήμονα θεόν, καὶ σώσει ὑμᾶς καὶ ἐλεή
rebit̄. ne timeas: q̄m̄ tibi hec parata erat
σει. μὴ φοβοῦ, ὅτι σοὶ αὐτὴ ἡτοιμασμένη ἦν
a ſeculo. ⁊ tu eā ſaluabis. ⁊
ἀπὸ τοῦ αἰῶνος. καὶ σὺ αὐτὴν σώσεις. καὶ
ibit tecum ⁊ exiſti
πορεύσεται μετὰ σοῦ. καὶ ὑπολαμβά-
mo q̄ tibi erunt ex ea filii. ⁊
νω ὅτι σοὶ ἔσται ἐξ αὐτῆς παιδία. καὶ
vt audiuit tobias hec: dilexit e-
ὡς ἤκουσε τωβίας ταῦτα, ἐφίλησεν αὐ-
am: ⁊ aīa eius adheſit ei
τήν, καὶ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἐκεκόλλητο αὐτῇ
valde. ⁊ venerūt in ecbatana.
σφόδρα. καὶ ἦλθον εἰς ἐκβάτανα.

Ca. 7.

Et venerunt in domū ra
Καὶ παρεγένοντο εἰς τὴν οἰκίαν ῥα-
guelis. ſarra vero obuiā exiit eis: ⁊ ſalu-
γουήλ. σάρρα δὲ ὑπήντησεν αὐτοῖς, καὶ ἐχαι
tauit eos: ⁊ ipſi illam. ⁊ intro
ρέτισεν αὐτούς, καὶ αὐτοὶ αὐτήν. καὶ εἰσή
duxit eos in domū. ⁊ dixit ra
γαγεν αὐτοὺς εἰς τὴν οἰκίαν. καὶ εἶπε ῥα

B

C

D

ps. 51.

A

guel edne vxori ſue: q̄ ſimilis
γουὴλ ἔδνᾳ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, ὡς ὅμοιος ὁ
iuuenis tobie cōſobrino meo. ⁊
νεανίσκος τωβὴτ τῷ ἀνεψιῷ μου. καὶ
interrogauit eos raguel: vnde eſtis fra
ἠρώτησεν αὐτοὺς ῥαγουήλ, πόθεν ἐστὲ ἀδελ
tres? ⁊ dixerūt ei: ex filiis nephthalim
φοί; καὶ εἶπον αὐτῷ, ἐκ τῶν υἱῶν νεφθαλεὶμ
captiuis in niniue. ⁊ dixit e-
τῶν αἰχμαλώτων ἐν νινευῇ. καὶ εἶπεν αὐ-
is: noſtis tobiam fratrem noſtrū?
τοῖς, γινώσκετε τωβὴτ τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν;
illi aūt dixerūt: nouimus. ⁊ dixit e-
οἱ δὲ εἶπον, γινώσκομεν. καὶ εἶπεν αὐ-
is: ſanus eſt? illi vero dixerūt: ⁊ viuit ⁊ ſanus
τοῖς, ὑγιαίνει; οἱ δὲ εἶπον, καὶ ζῇ καὶ ὑγιαί
eſt. ⁊ dixit tobias: pater meus eſt. ⁊
νει. καὶ εἶπε τωβίας, πατήρ μου ἐστί. καὶ
exiliit raguel ⁊ oſculatus eſt e-
ἀνεπήδησε ῥαγουὴλ καὶ κατεφίλησεν αὐ-
um ⁊ fleuit. ⁊ benedixit eum ⁊
τὸν καὶ ἔκλαυσε. καὶ εὐλόγησεν αὐτὸν καὶ
dixit ei: honeſti mei ⁊ boni
εἶπεν αὐτῷ, τοῦ καλοῦ μου καὶ ἀγαθοῦ
hoīs filius. ⁊ audiens q̄ tobias
ἀνθρώπου υἱός. καὶ ἀκούσας ὅτι τωβὴτ
perdidit oculos ſuos: cōtriſtat⁹ ē
ἀπώλεσε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ἐλυπήθη
⁊ fleuit. ⁊ edna vxor eius ⁊ ſar-
καὶ ἔκλαυσε. καὶ ἔδνα ἡ γυνὴ αὐτοῦ καὶ σάρ
ra filia eius lachrymate ſūt. ⁊ ſuſce-
ρα ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ ἔκλαυσαν. καὶ ὑπεδέ
perunt eos alacriter. ⁊ occiderūt arietē
ξαντο αὐτοὺς προθύμως. καὶ ἔθυσαν κριὸν
ouium. ⁊ parauerunt cibaria multa. di
προβάτων. καὶ παρέθηκαν ὄψα πολλά. εἶ-
xit aūt tobias raphaeli: azaria frater
πε δὲ τωβίας τῷ ῥαφαήλ, ἀζαρία ἀδελφέ
loquere de iis q̄ dicebas in via: ⁊
λάλησον ὑπὲρ ὧν ἔλεγες ἐν τῇ πορείᾳ, καὶ
pficiatur negociū. ⁊ cōmunicauit
τελεσθήτω τὸ πρᾶγμα. καὶ μετέδωκε τὸν
ſermonem rague[li]. ⁊ dixit raguel ad
λόγον τῷ ῥαγουήλ. καὶ εἶπε ῥαγουὴλ πρὸς
tobiā: māduca ⁊ bibe ⁊ hilaris
τωβίαν, φάγε καὶ πίε καὶ ἡδέως γε-
ſis. te oportet filiam meā accipere.
νοῦ. σοὶ καθήκει τὸ παιδίον μου λαβεῖν.
verūtamē oſtendam tibi veritatem. de
πλὴν ὑποδείξω σοι τὴν ἀλήθειαν. ἔδω-
di filiam meam ſeptem vi-
κα τὸ παιδίον μου ἑπτὰ ἀνδρά-
ris: ⁊ quō ingreſſi ſunt ad
σιν, καὶ ὁπότε ἂν εἰσεπορεύοντο πρὸς
eam: mortui ſunt in nocte. ſed
αὐτήν, ἀπέθνησκον ὑπὸ τὴν νύκτα. ἀλλὰ
in preſentiarū hilaris ſis. ⁊ dixit tobias:
τὸ νῦν ἔχον ἡδέως γίνου. καὶ εἶπε τωβίας,
nō guſtabo q̄cq̄ hic: quouſqȝ ſtetis ⁊
οὐ γεύσομαι οὐδὲν ὧδε, ἕως ἂν στήσητε καὶ
ſtatuatis ante me. ⁊ dixit raguel: curā habe
σταθῆτε πρός με. καὶ εἶπε ῥαγουήλ, κομίζου
eius ex nūc ſecundū iudicium. tu
αὐτὴν ἀπὸ τοῦ νῦν κατὰ τὴν κρίσιν. σὺ
frater es ipſius ⁊ ipſa tui. at miſericors
ἀδελφὸς εἶ αὐτῆς καὶ αὐτὴ σου. ὁ δὲ ἐλεήμων
deus pſperet vobis bona. ⁊ voca
θεὸς εὐοδώσει ὑμῖν τὰ κάλλιστα. καὶ ἐκάλε
uit ſarrā filiam ſuam. ⁊ venit
σε σάρραν τὴν θυγατέρα αὐτοῦ. καὶ ἦλθε
ad patrē ſuum. ⁊ accipiens ma-
πρὸς τὸν πατέρα αὐτῆς. καὶ λαβὼν τῆς χει

B

9.c.

C

D

nu. 39.

dixit anne vxori ſue. Quam ſimilis eſt iuuenis iſte conſobrino meo. Et cū hec dixiſſet: ait. Vnde eſtis iuuenes fratres noſtri? At illi dixerūt. ex tribu neptalim ſumus ex captiuitate niniue. dixitqȝ illis raguel. Noſtis tobiā fratrē meū? Qui dixerūt. Nouimus. Cūqȝ m̄lta bona loqueretur de eo. dixit angelus ad raguelē. tobias de quo interrogas pater iſtius ē. & miſit ſe raguel & cū lachrymis oſculatus eſt eū & plorās ſupra collū eius dixit. Benedictio ſit tibi fili mi q̄a boni & optimi viri fili⁹ es. Et anna vxor eius & ſara ipſorum filia lachrymate ſūt. poſtq̄ȝ aūt locuti ſūt: p̄cepit raguel occidi arietem: & parari cōuiuiū. Cūqȝ hortaretur eos diſcūbere ad prādium tobias dixit. Hic ego hodie nō māducabo neqȝ bibā niſi prius petitionē meā cōfirmes & pmittas mihi dare ſarā filiaʒ tuā. quo audito verbo raguel expauit ſciēs qđ euenerit illis ſeptē viris: qui īgreſſi ſunt ad eā & timere cepit ne forte & huic ſimiliter cōtingeret. Et cū nutaret & nō daret petenti vllū rn̄ſuʒ: dixit ei angelus. Noli timere dare eā illi: q̄m̄ huic timenti deuʒ debetur cōiux filia tua. ppterea alius nō potuit habere illā. Tunc dixit raguel. Nō dubito q̄ deus p̄ces & lachrymas meas ī cōſpectu ſuo admiſerit. Et credo q̄m̄ ideo fecit vos venirē ad me vt & iſta cōiūgeretur cognatiōi ſue ſc̄m legē moyſi. & nunc noli dubiū gerere q̄ tibi eā tradā: & apphēdens dexterā filie ſue: dextere tobie tradidit dicens. Deus abraā & deus iſaac & deus iacob vobiſcū ſit & ipſe cōiūgat vos īpleatqȝ bn̄dictionem ſuā ī vobis. & accepta charta fecerūt cōſcriptiōem cōiugii. Et poſt hec epulati ſūt. bn̄dicētes deū. Vocauitqȝ raguel ad ſe annā vxoreʒ ſuā & p̄cepit ei vt ppararet alterum cubiculū. Et ītroduxit illuc ſarā filiā ſuā & lachrymata eſt. dixitqȝ ei. Forti aīo eſto filia mea. dn̄s celi det tibi gaudiū p tedio qđ ppeſſa es.

Ca. 8

Oſtqȝ vero cenauerūt introduxerūt iuuenem ad eā. Recordatus itaqȝ tobias ſermonū angeli ptulit de caſſidili ſuo pteʒ iecoris poſuitqȝ eā ſup carbōes viuos. Tūc raphael angelus apphēdit demoniū & religauit illud ī deſerto ſupioris egypti. Tūc hortatus eſt virgineʒ tobias dixitqȝ ei. Sara exurge & dep̄cemur deū hodie & cras & ſc̄m cras. q̄a his tribus noctib⁹ deo iūgimur: tertia aūt nocte ī n̄ro erimus cōiugio. Filii quippe ſctōrū ſumus & nō poſſumus ita cōiungi ſicut gentes q̄ ignorant deū. Surgentes aūt pariter īſtāter orabāt ambo ſimul vt ſanitas daretur ei. dixitqȝ tobias. Dn̄e deus patrū noſtrorū bn̄dicāt te celi terre mareqȝ & fontes & flumia & oēs creature tue q̄ in eis ſunt. Tu feciſti adā de limo terre: dediſtiqȝ ei adiutoriū euā. Et nūc dn̄e tu ſcis quia nō luxu

num eius: tradidit eam tobie vxo
ρὸς αὐτῆς, παρέδωκεν αὐτὴν τωβίᾳ γυναῖ
rem. ⁊ dixit: ecce ſecundū legē moyſi
κα. καὶ εἶπεν, ἰδοὺ κατὰ τὸν νόμον μωυσέως
curā habe illi⁹ ⁊ duc ad patrē
κομίζου αὐτὴν καὶ ἄπαγε πρὸς τὸν πατέρα
tuum. ⁊ bn̄dixit eos. ⁊ vocauit ed-
σου. καὶ εὐλόγησεν αὐτούς. καὶ ἐκάλεσεν ἔδ
nam vxorē ſuā. ⁊ accipiēs libel
ναν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. καὶ λαβὼν βιβλί
lum ſcripſit cōſcriptionē ⁊ ſignauit.
ον, ἔγραψε συγγραφὴν καὶ ἐσφραγίσατο.
⁊ ceperūt māducare. ⁊ vocauit raguel
καὶ ἤρξαντο ἐσθίειν. καὶ ἐκάλεσε ῥαγουὴλ
ednā vxorē ſuā: ⁊ dixit ei:
ἔδναν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῇ,
ſoror: ppara alterum cubiculū ⁊
ἀδελφὴ ἑτοίμασον τὸ ἕτερον ταμιεῖον καὶ
introduc eam. ⁊ fecit ſicut dixit: ⁊
εἰσάγαγε αὐτήν. καὶ ἐποίησεν ὡς εἶπε. καὶ
introduxit eam illuc ⁊ lachrymata ē. ⁊ ſuſce
εἰσήγαγεν αὐτὴν ἐκεῖ καὶ ἔκλαυσε. καὶ ἀπε
pit lachrymas filie ſue
δέξατο τὰ δάκρυα τῆς θυγατρὸς αὐτῆς.
⁊ dixit ei: forti aīo eſto filia. dn̄s
καὶ εἶπεν αὐτῇ, θάρσει τέκνον. ὁ κύριος τοῦ
celi ⁊ terre det tibi gaudiū p
οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς δώῃ σοι χαρὰν ἀντὶ τῆς
triſtitia tua hac. forti aīo eſto filia.
λύπης σου ταύτης. θάρσει θύγατερ.

Ca. 8.

Oſtqȝ vero pfecerunt cenare:
Ὅτε δὲ συνετέλεσαν δειπνοῦντες,
introduxerūt tobiā ad eam. ille aūt va
εἰσήγαγον τωβίαν πρὸς αὐτήν. ὁ δὲ πορευό
dens recordat⁹ ē ſermonum raphaelis. ⁊ acce
μενος ἐμνήσθη τῶν λόγων ῥαφαήλ. καὶ ἔλα
pit cinerem incenſiuum: ⁊ impo
βε τὴν τέφραν τῶν θυμιαμάτων, καὶ ἐπέ-
ſuit cor piſcis ⁊ iecur:
θηκε τὴν καρδίαν τοῦ ἰχθύος καὶ τὸ ἧπαρ,
⁊ fecit fumigare. qn̄ aūt olfecit demo
καὶ ἐκάπνισεν. ὅτε δὲ ὠσφράνθη τὸ δαιμό
niū odorē: fugit in ſuperiora
νιον τῆς ὀσμῆς, ἔφυγεν εἰς τὰ ἀνώτατα τῆς
egypti: ⁊ ligauit illud angel⁹. vt aūt
αἰγύπτου, καὶ ἔδησεν αὐτὸ ὁ ἄγγελος. ὡς δὲ
cōcluſi fuerūt ambo: aſcēdit tobias
συνεκλείσθησαν ἀμφότεροι, ἀνέβη τωβίας
ſuper lectum ⁊ dixit: ſurge ſoror
ἐπὶ τῆς κλίνης καὶ εἶπεν, ἀνάστηθι ἀδελφή
⁊ orabimus vt miſereatur noſtri domi
καὶ προσευξώμεθα ἵνα ἐλεήσῃ ἡμᾶς ὁ κύρι-
nus. ⁊ cepit tobias dicere: benedictus es
ος. καὶ ἤρξατο τωβίας λέγειν, εὐλογητὸς εἶ
deus patrū noſtrorū: ⁊ benedictum
θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ εὐλογητὸν τὸ
nomē tuū ſanctū ⁊ glorioſum in ſecu
ὄνομά σου τὸ ἅγιον καὶ ἔνδοξον εἰς τοὺς αἰῶ
cula. bn̄dicant te celi ⁊ om
νας. εὐλογησάτωσάν σε οἱ οὐρανοὶ καὶ πᾶ
nes creature tue. tu feciſti adā ⁊
σαι αἱ κτίσεις σου. σὺ ἐποίησας ἀδὰμ καὶ
dediſti ei adiutoriū euā firmamentū vxo
ἔδωκας αὐτῷ βοηθὸν εὔαν στήριγμα τὴν γυ
rem eius. ex iſtis factū eſt homi
ναῖκα αὐτοῦ. ἐκ τούτων ἐγενήθη τὸ τῶν ἀνθρώ
nū ſemē. tu dixiſti nō bonū eſſe
πων σπέρμα. σὺ εἶπας οὐ καλὸν εἶναι τὸν
hoīem ſolū: faciamus ei adiutoriū
ἄνθρωπον μόνον, ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν ὅ-
ſimile ei. ⁊ nūc dn̄e nō ppter fornica
μοιον αὐτῷ. καὶ νῦν κύριε οὐχὶ διὰ πορνεί

tionē ego accipio sororē meā hanc:
αν ἐγὼ λαμβάνω τὴν ἀδελφήν μου ταύτην,
sed in veritate. pcipe misereri mei et
ἀλλ᾽ ἐπ᾽ ἀληθείας. ἐπίταξον ἐλεῆσαί με καὶ
cū hac senescere. et dixit se=
ταύτῃ συγκαταγηρᾶσαι. καὶ εἶπε μετ᾽ αὐ
cū amen. et dormierunt ambo
τοῦ ἀμήν. καὶ ἐκοιμήθησαν ἀμφότεροι τὴν
nocte. et surgēs raguel abiit et ef=
νύκτα. καὶ ἀναστὰς ῥαγουὴλ ἐπορεύθη καὶ ὤ
fodit sepulchrū dicēs: nū et hic morietur?
ρυξε τάφον λέγων, μὴ καὶ οὗτος ἀποθάνῃ;
et venit raguel in domū suā. et
καὶ ἦλθε ῥαγουὴλ εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ. καὶ
dixit edne vxori sue: mitte
εἶπεν ἔδνᾳ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, ἀπόστειλον
vnā ancillarū et videat si viuit. si
μίαν τῶν παιδισκῶν καὶ ἰδέτω εἰ ζῇ. εἰ
aūt nō: vt sepeliā eū, et nemo sciat.
δὲ μή, ἵνα θάψω αὐτόν. καὶ μηδεὶς γνώτω.
et introiuit ancilla aperiēs ia=
καὶ εἰσῆλθεν ἡ παιδίσκη ἀνοίξασα τὴν θύ
nuā: et inuenit duos dormientes.
ραν, καὶ εὗρε τοὺς δύο καθεύδοντας.
et egressa nunciauit eis φ viueret.
καὶ ἐξελθοῦσα ἀπήγγειλεν αὐτοῖς ὅτι ζῇ.
et benedixit raguel deum dicens:
καὶ εὐλόγησε ῥαγουὴλ τὸν θεὸν λέγων,
benedict⁹ es deus in oī bñdictiōe mūdā
εὐλογητὸς εἶ ὁ θεὸς ἐν πάσῃ εὐλογίᾳ κα=
da et sctā. et bñdicant te
θαρᾷ καὶ ἁγίᾳ. καὶ εὐλογησάτωσάν σε οἱ
sancti tui et oēs creature tue: et
ἅγιοί σου καὶ πᾶσαι αἱ κτίσεις σου, καὶ
oēs angeli tui et electi
πάντες οἱ ἄγγελοί σου καὶ οἱ ἐκλεκτοί
tui bñdicant te in omnia
σου εὐλογησάτωσάν σε εἰς πάντας τοὺς
secula. bñdictus es φ letificasti me. et
αἰῶνας. εὐλογητὸς εἶ ὅτι εὔφρανάς με. καὶ
nō est factū mihi quēadmodū putabā: sed se=
οὐκ ἐγένετό μοι καθὼς ὑπενόουν, ἀλλὰ κα
cūdū magnā miaz tuā fecisti nobiscū.
τὰ τὸ πολὺ ἔλεός σου ἐποίησας μεθ᾽ ἡμῶν.
bñdictus qm misertus es duob⁹ vnigenitis.
εὐλογητὸς ὅτι ἠλέησας δύο μονογενεῖς. ποί
fac eis dñe miam. pfice
ησον αὐτοῖς δέσποτα ἔλεος. συντέλεσον
vitā eorū in sanitate cum letitia
τὴν ζωὴν αὐτῶν ἐν ὑγείᾳ μετ᾽ εὐφροσύνης
et mia. iussit aūt seruis re=
καὶ ἐλέους. ἐκέλευσε δὲ τοῖς οἰκέταις χῶ
plere terra sepulchrū. et fecit eis nupti
σαι τὸν τάφον. καὶ ἐποίησεν αὐτοῖς γά=
as dierū quattuordecim. et dixit e
μον ἡμερῶν δεκατεσσάρων. καὶ εἶπεν αὐ=
i raguel: anteφ̄ cōplerentur di=
τῷ ῥαγουήλ, πρὶν ἢ συντελεσθῆναι τὰς ἡ=
es nuptiarū cū iureiurādo: ne exiret ip
μέρας τοῦ γάμου ἐνόρκως, μὴ ἐξελθεῖν αὐ=
se vsqꝫ quo implerētur quattuordecim
τὸν ἕως ἂν πληρωθῶσιν αἱ δεκατέσσαρες
dies nuptiarū. et tunc accipiēs
ἡμέραι τοῦ γάμου. καὶ τότε λαβόντα τὸ
medietatē substantie sue: vt iret
ἥμισυ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ, πορεύεσθαι
cum salute ad patrem. et reli=
μεθ᾽ ὑγείας πρὸς τὸν πατέρα. καὶ τὰ λοι=
qua: qū moriar et vxor mea.
πά, ὅταν ἀποθάνω καὶ ἡ γυνή μου. Ca. 9.

Et vocauit tobias raphaelē
Καὶ ἐκάλεσε τωβίας τὸν ῥαφαὴλ

rie causa accipio sororem meā cōiugem: sed sola posteritatis dilectiōe: in q̄ bñdicatur nomen tuū ī scla seculorū. Dixit itaqꝫ sara. Miserere dñe miserere nobis: & cōsenescamus ābo pit sani. Et factū est circa pullorū cantum: accersiri iussit raguel serues suos. & abierūt cū eo pit vt foderent sepulchrū. Dicebat.n. ne simō euenerit ei: quod & ceteris aliis septem viris q̄ sunt ingressi ad eā. Cūqꝫ passet fossam: reuersus raguel ad vxorem suaz: dixit ei. Mitte vnā ex ancillis tuis: & videat si mortuus est vt sepeliā eū anteqꝫ illucescat. At illa misit vnā ex āciillis suis. que igressa cubiculū reppit eos saluos & icolumes secū pit dormiētes. Et reuersa nūciauit bonū nunciū. Et bñdixerūt dñm: raguel vidꝫ & anna vxor eius & dixerūt. Bñdicimus te dñe de⁹ isrl̄ qa nō cōtigit nobis q̄admodū putabam⁹. Fecisti.n. nobiscū miaꝫ tuā & exclusisti a nobis īimicū psequētē nos. misertus aūt es duobus vnicis. Fac eos dñe pleni⁹ bñdicere te: & sacrificium laudis tue & sue sanitatis offerre: vt cognoscat vniuersitas gētiū qa tu es deus sol⁹ ī vniuersa t̄ra. Statiqꝫ p̄cepit seruis suis raguel vt ī plerēt t̄ra fossā quā fecerāt priusq̄z elucesceret. Vxori aūt sue dixit vt instrueret cōuiuiū & p̄pararet oīa q̄ in cibos erāt iter agētibus necessaria. Duas quoqꝫ piguesvaccas & q̄ttuor arietes occidi fecit: et parari epulas oibus vicinis suis cunctisqꝫ amicis. Et adiurauit raguel tobiam vt duas hebdomadas moraretur apd̄ eū. De oibus āt q̄ possidebat raguel dimidiā ptē dedit tobie. et fecit hāc scripturā vt ps dimidia q̄ superat: post obitū eorū tobie dñio deueniret. 9.

Tunc vocauit tobias angelū ad se: quē quidē hoiem existiabat dixitqꝫ ei. Azaria fr̄: peto vt auscultes verba mea. Si meipm tradā tibi seruū: nō ero condignus puidentie tue. Tñ obsecro te vt assūas tibi aīalia siue seruitia et vadas ad gabelū ī rages ciuitatez medorū: reddasqꝫ ei chirographū suū et recipies ab eo pecuniam et roges eū venire ad nuptias meas. scis.n. ipe qm nūerat pr̄ meus dies et si tardauero vna die plus cōtristatur aīa eius. Et certe vides quō adiurauit me raguel: cuius adiuramentū spnere nō possū. Tūc raphael assumēs q̄ttuor ex seruis raguelis et duos camelos in rages ciuitatē medorū prexit: et īueniens gabelū dedit ei chirographū suū: et recepit oēꝫ pecuniā. Indicauitqꝫ ei de tobia filio tobie oīa q̄ gesta sunt: fecitqꝫ eū secū venire ad nuptias. Cūqꝫ ingressus esset domū raguelis: inuenit tobiā discūbentem: et exiliēs osculati sunt seīuicez. Et fleuit gabelus: bñdixitqꝫ deū et dixit. Bñdicat te deus isrl̄: quia filius es opti viri & iusti et timētis deū: et elemosynas facietis. Et dicatur bñdictō sup vxorē

et dixit ei: azaria frater accipe te=
καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἀζαρία ἀδελφὲ λαβὲ μετὰ
cum puerum et duos camelos: et va=
σεαυτοῦ παῖδα καὶ δύο καμήλους, καὶ πο
de in rages medie ad gabe
ρεύθητι ἐν ῥάγοις τῆς μηδίας παρὰ γαβα
lum et porta mihi argentum: et eum
ὴλ καὶ κόμισαί μοι τὸ ἀργύριον, καὶ αὐτὸν
adduc ad nuptias: qm̄ iurauit raguel
ἄγε εἰς τὸν γάμον, διότι ὀμώμοκε ῥαγουὴλ
nō exiturū me. et pater meus nūerat
μὴ ἐξελθεῖν με. καὶ ὁ πατήρ μου ἀριθμεῖ
dies. et si tardauero multum:
τὰς ἡμέρας. καὶ ἐὰν χρονίσω μεγάλως,
tristabitur valde. et abiit raphael:
ὀδυνηθήσεται λίαν. καὶ ἐπορεύθη ῥαφαήλ,
et mansit apud gabelum. et dedit
καὶ ηὐλίσθη παρὰ γαβαήλῳ. καὶ ἔδωκεν
ei chirographū. ille aūt obtulit
αὐτῷ τὸ χειρόγραφον. ὁ δὲ προσήνεγκε τὰ
theculas in sigillis et dedit e=
θυλάκια ἐν ταῖς σφραγῖσι καὶ ἔδωκεν αὐ
i. et mane surrexerūt sil': et venerūt ad
τῷ. καὶ ὤρθρισαν κοινῶς, καὶ ἦλθον εἰς τὸν
nuptias. et benedixit tobias vxo
γάμον. καὶ εὐλόγησε τωβίας τὴν γυναῖ=
rem suam.
κα αὐτοῦ. Ca. 10.

Et pater eius tobias cōputa=
Καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ τωβὴτ ἐλογί=
bat vnūquēqꝫ diē. et vt impleti sunt
ζετο ἑκάστης ἡμέρας. καὶ ὡς ἐπληρώθησαν
dies vie: et nō veniebāt:
αἱ ἡμέραι τῆς πορείας, καὶ οὐκ ἤρχοντο,
dixit tobias. nunqd confusi sunt nun=
εἶπε τωβήτ, μήποτε κατῄσχυνται; μήπο=
qd mortuus ē gabel⁹: et nemo ei
τε ἀπέθανε γαβαήλ, καὶ οὐδεὶς αὐτῷ δί
dat pecuniā? et tristabatur valde. dixit
δωσι τὸ ἀργύριον; καὶ ἐλυπεῖτο λίαν. εἶπε
aūt ei vxor: periit puer:
δὲ αὐτῷ ἡ γυνή, ἀπώλετο τὸ παιδίον,
qm̄ moratus est. et cepit flere eum. et
ὅτι κεχρόνικε. καὶ ἤρξατο θρηνεῖν αὐτόν. καὶ
dixit: nō cure est mihi fili qm̄ dimisi te
εἶπεν, οὐ μέλει μοι, τέκνον, ὅτι ἀφῆκά σε
lumē oculorū meorū. et tobias di
τὸ φῶς τῶν ὀφθαλμῶν μου. καὶ τωβὴτ λέ
cit ei: tace ne verbū habeas. sanus est. et
γει αὐτῇ, σίγα μὴ λόγον ἔχε. ὑγιαίνει. καὶ
dicit ei: tace ne seducas me. periit
λέγει αὐτῷ, σίγα μὴ πλάνα με. ἀπώλετο
puer me⁹. et ibat cotidie
τὸ παιδίον μου. καὶ ἐπορεύετο καθ᾽ ἡμέραν
in viam extra: qua pfecti sunt. p dies aūt
εἰς τὴν ὁδὸν ἔξω, οἵας ἀπῆλθον. ἡμέρας δὲ
paneꝫ nō māducabat: at noctes oēs nō ces=
ἄρτον οὐκ ἤσθιε, τὰς δὲ νύκτας ὅλας οὐ διε
sabat flere tobiam filiū suum:
λίμπανε θρηνοῦσα τωβίαν τὸν υἱὸν αὐτῆς,
quousqꝫ cōpleti sunt quattuordecim di
ἕως οὗ διετελέσθησαν αἱ δεκατέσσαρες ἡμέ
es nuptiarū quas iurauit raguel facere
ραι τοῦ γάμου ἃς ὤμοσε ῥαγουὴλ ποιῆσαι
eū ibi. dixit aūt tobias ragueli: di=
αὐτὸν ἐκεῖ. εἶπε δὲ τωβίας τῷ ῥαγουήλ, ἐξα
mitte me. qm̄ pater meus et mater
πόστειλόν με, ὅτι ὁ πατήρ μου καὶ ἡ μήτηρ
mea iā nō sperāt videre me. dixit
μου οὐκέτι ἐλπίζουσιν ὄψεσθαί με. εἶπε
aūt ei socer eius: mane apud me:
δὲ αὐτῷ ὁ πενθερὸς αὐτοῦ, μεῖνον παρ᾽ ἐμοί,

C

D

A

B

C

D

et ego mittā ad patrem tuū: et
κἀγὼ ἀποστελῶ πρὸς τὸν πατέρα σου, καὶ
manifestabūt ei ea q̄ de te. et tobias
δηλώσουσιν αὐτῷ τὰ κατὰ σέ. καὶ τωβίας
dicit: non: sed mitte me ad
λέγει, οὐχί, ἀλλ᾽ ἐξαπόστειλόν με πρὸς τὸν
patrem meū: surgens aūt raguel dedit
πατέρα μου, ἀναστὰς δὲ ῥαγουὴλ ἔδωκεν
ei sarrā vxorē eius et
αὐτῷ σάρραν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὰ
dimidiū bonorum: corpora et
ἥμισυ τῶν ὑπαρχόντων, σώματα καὶ
iumenta et argentū. et bñdicens eos
κτήνη καὶ ἀργύριον. καὶ εὐλογήσας αὐτοὺς
misit dicēs: psperet vos deus fi
ἐξαπέστειλε λέγων, εὐοδώσει ὑμᾶς ὁ θεὸς τέ
lii deus celi antequā ego moriar.
κνα ὁ θεὸς τοῦ οὐρανοῦ πρὸ τοῦ με ἀποθανεῖν.
et dixit filie sue: honora socer
καὶ εἶπε τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ, τίμα τοὺς πεν
ros tuos. ipsi nūc parentes tui sunt. vti=
θερούς σου. αὐτοὶ νῦν γονεῖς σου εἰσίν. ἀ=
nā audiā tuā famā bonā. et osculat⁹ est
κούσαιμί σου ἀκοὴν καλήν. καὶ ἐφίλησεν
eam. et edna dixit ad tobiā: fra
αὐτήν. καὶ ἔδνα εἶπε πρὸς τωβίαν, ἀδελ
ter dilecte restituat te dñs
φὲ ἀγαπητέ, ἀποκαταστήσαι σε ὁ κύριος
celi: et det mihi videre tuos filios e
τοῦ οὐρανοῦ, καὶ δώη μοι ἰδεῖν σου παιδία ἐκ
sarra filia mea: vt letificer co=
σάρρας τῆς θυγατρός μου, ἵνα εὐφρανθῶ ἐνώ
ram dño. et ecce trado tibi
πιον κυρίου. καὶ ἰδοὺ παρατίθεμαί σοι
filiā meā in depositum, et
τὴν θυγατέρα μου ἐν παρακαταθήκῃ. καὶ
ne tristitiā iteras ei. post hec pficisce
μὴ λυπήσῃς αὐτήν. μετὰ ταῦτα ἐπορεύε
batur et tobias bñdicēs deum. et pspera
το καὶ τωβίας εὐλογῶν τὸν θεόν. καὶ εὐώ=
fecit viam eius. et bñdicebat ra=
δωσε τὴν ὁδὸν αὐτοῦ. καὶ κατηυλόγει ῥα=
guelē et ednam vxorē eius.
γουὴλ καὶ ἔδναν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. 11.

Et profect⁹ ē quousqꝫ appropinq̄ret ip
Καὶ ἐπορεύθη μέχρις οὗ ἐγγίσαι αὐτοὺς
si in niniuē. et dixit raphael ad to=
αὐτοὺς εἰς νινευΐ. καὶ εἶπε ῥαφαὴλ πρὸς τω=
biam: cognoscis frater quō reliquisti
βίαν, γινώσκεις ἀδελφέ, πῶς ἀφῆκας τὸν
patrē tuū: precurramus ante
πατέρα σου, προδράμωμεν ἔμπροσθεν τῆς
vxorem tuam et pparemus domū.
γυναικός σου καὶ ἑτοιμάσωμεν τὴν οἰκίαν.
accipe iā ad manum fel pi
λάβε δὴ παρὰ χεῖρα τὴν χολὴν τοῦ ἰχ=
scis. et abierūt. et iuit canis
θύος. καὶ ἐπορεύθησαν. καὶ συνῆλθεν ὁ κύων
post ipsos. et anna sedebat circūspi
ὀπίσω αὐτῶν. καὶ ἄννα ἐκάθητο περιβλε
ciens filiū suum in via:
πομένη τὸν παῖδα αὐτῆς εἰς τὴν ὁδόν,
et precognouit eum venientē. et dixit
καὶ προσενόησεν αὐτὸν ἐρχόμενον. καὶ εἶπε
patri suo: ecce filius tuus ve
τῷ πατρὶ αὐτοῦ, ἰδοὺ ὁ υἱός σου ἔρχε=
nit: et hō q̄ iuit cū illo.
ται, καὶ ὁ ἄνθρωπος ὁ πορευθεὶς μετ᾽ αὐτοῦ.
et raphael dixit: scio ego tobia
καὶ ῥαφαὴλ εἶπεν, ἐπίσταμαι ἐγὼ τωβία
φ aperiet oculos pater tuus.
ὅτι ἀνοίξει τοὺς ὀφθαλμοὺς ὁ πατήρ σου.

tuā & sup pentes vr̄os: & videatis filios vr̄os: & filios filiorū vr̄orū vsqꝫ ī t̄tiā & q̄rtā gn̄ationē et sit semē vr̄m bñdictū a deo isrl̄: q regnat ī scla seculorū. Cūqꝫ oēs dixissent amē: accesserūt ad cōuiuiū. Sꝫ cū timore dñi nuptiarū cōuiuiū exercebant. Ca. 10.

Cum vero moras faceret tobias cā nuptiarū: sollicit⁹ erat pr̄ eius tobias dicēs. Putas q̄re moratur filius meus: aut q̄re detētus ē ibi. putas ne gabelus mortu⁹ est & nemo reddat illi pecuniā? cepit āt cōtristari nimis ipe & anna vxor eius cū eo & ceperūt ambo sil' flere: eo φ die statuto minime reuerteretur filius eorūꝫ ad eos. Flebat igitur mr̄ eius irremediabilibus lachrymis atqꝫ dicebat. heu me fili mi vt qd te misimus pegrinari: lumē oculorū nr̄orū: baculū senectutis nr̄e: solatiū vite nr̄e: spem posteritatis nostre: oīa sil' in te vno hn̄tes te nō debuimus dimittere a nobis. Cui dicebat tobias. Tace & noli turbari: sanus ē filius nr̄: satis fidelis ē vir ille cū quo misimus eū. Illa āt nullo mō cōsolari potat: sed cotidie exiliens circūspiciebat et circuibat vias oēs p q̄s spes remeandi videbatur vt pcul videret eū: si fieri posset venientē. At uero raguel dicebat ad generū suū. Mane hic et ego mittā nunciū salutis de te ad tobiā patreꝫ tuū. Cui tobias ait. Ego noui qa pat̄ meus et mr̄ mea mō dies cōputāt et cruciatur spūs eorū ī ipis. Cūqꝫ verbis multis rogaret raguel tobiā et ille eū nulla ratiōe vellet audire: tradidit ei sarā et dimidiā ptē oīs substantie sue ī pueris ī puellis ī pecudibus ī camelis et in vaccis: et pecunia multa: et saluū atqꝫ gaudentē dimisit eū a se: dicēs. Angelus dñi sctūs sit ī itinere vr̄o: pducatqꝫ vos īcolumes et inueniatis oīa recte circa pētes vr̄os et videāt oculi mei filios vr̄os priusq̄ꝫ moriar. Et apphendētes parētes filiā suā: osculati sunt eā: et dimiserūt ire: monētes eā honorare soceros: diligere maritū: regere familiā: gubernare domū: et seipsam irreprehensibilem exhibere. Cap. 11.

Cumqꝫ reuerterētur puenerūt ad charrā q̄ est in medio itinere cōtra niniuē. xi. die. Dixitqꝫ angel⁹. Tobia fr̄ scis quēadmodū reliquisti patrē tuū. si placet itaqꝫ tibi pcedam⁹: et lento gradu insequātur iter nr̄ꝫ familie sil' cū cōiuge tua et cū aīalibus. Cūqꝫ hoc placuisset vt irēt: dixit raphael ad tobiā. Tolle tecū ex felle piscis: erit.n. necessariū. tulit itaqꝫ tobias ex felle illo et abierūt. Anna āt sedebat secus viā cotidie ī supcilio mōtis vn̄ respicere potat de lōgiquo. Et dū ex eodē loco specularetur aduentū eius vidit a longe: et ilico cognouit uenientē filiū suū currensqꝫ nūciauit uiro suo dicēs. Ecce uenit filius tuus. Dixitqꝫ raphael ad tobiā. At ubi introieris domū tuā: statim adora dñꝫ deū tuū: et gratias agens ei: accede

tu igitur lini fel in ocu
σὺ οὖν ἔγχρισον τὴν χολὴν εἰς τοὺς ὀφ=
los eius. et cōpunctus deteret et
θαλμοὺς αὐτοῦ. καὶ δηχθεὶς διατρίψει καὶ
abiiciet albugines: et videbit te.
ἀποβαλεῖ τὰ λευκώματα, καὶ ὄψεταί σε.
et currens anna cecidit super
καὶ προσδραμοῦσα ἄννα ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν
collum filii sui. et dixit ei:
τράχηλον τοῦ υἱοῦ αὐτῆς. καὶ εἶπεν αὐτῷ,
vidi te fili: abhinc mori=
εἶδόν σε παιδίον, ἀπὸ τοῦ νῦν ἀποθανοῦ
ar: et fleuerunt ambo. et tobias
μαι, καὶ ἔκλαυσαν ἀμφότεροι. καὶ τωβὴτ
erit ad ianuā et offendit.
ἐξήρχετο πρὸς τὴν θύραν καὶ προσέκοπτε.
at filius eius cucurrit ad eum: et app
ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ προσέδραμεν αὐτῷ, καὶ ἐπελά
hēdit patrē suum: et sparsit
βετο τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ προσέπασε
fel sup oculos pa=
τὴν χολὴν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ πα
tris sui, dicēs: cōfide pater. vt
τρὸς αὐτοῦ λέγων, θάρσει ὦ πάτερ. ὡς
aūt cōpuncti sunt: attriuit ocu=
δὲ συνεδήχθησαν, διέτριψε τοὺς ὀφθαλ=
los suos. et decorticate sunt ab angu
μοὺς αὐτοῦ. καὶ ἐλεπίσθη ἀπὸ τῶν κανθῶν
lis oculorū ei⁹ albugines et videns filiū
θῶν αὐτοῦ τὰ λευκώματα. καὶ ἰδὼν τὸν υἱὸν
suum cecidit sup collum eius
αὐτοῦ ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ
et fleuit. et dixit: bñdictus deus et
καὶ ἔκλαυσε. καὶ εἶπεν, εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ
bñdictū nomen tuū in secula.
εὐλογητὸν τὸ ὄνομά σου εἰς τοὺς αἰῶνας.
et bñdicti omnes sancti tui ange
καὶ εὐλογημένοι πάντες οἱ ἅγιοί σου ἄγγε
li: qa flagellasti et misert⁹ es. et ecce
λοι, ὅτι ἐμαστίγωσας καὶ ἠλέησας. καὶ ἰδοὺ
video tobiam filiū meū. et introiuit
βλέπω τωβίαν τὸν υἱόν μου. καὶ εἰσῆλθεν
filius eius gaudens: et annunciauit
ὁ υἱὸς αὐτοῦ χαίρων, καὶ ἀπήγγειλε τῷ
patri suo magnalia q̄ facta fuerant i
πατρὶ αὐτοῦ τὰ μεγαλεῖα τὰ γενόμενα ἐν
media. et exiit tobias in occur=
τῇ μηδίᾳ. καὶ ἐξῆλθε τωβὴτ εἰς συνάντη
sum nurus sue gaudēs et bñdicens
σιν τῆς νύμφης αὐτοῦ χαίρων καὶ εὐλογῶν
deum ad portam niniues. et mirabā
τὸν θεὸν πρὸς τὴν πύλην νινευΐ. καὶ ἐθαύμα
tur videntes ipsū ambulantem: qa
ζον οἱ θεωροῦντες αὐτὸν πορευόμενον, ὅτι
vidit. et tobias cōfitebatur coram
ἔβλεψε. καὶ τωβὴτ ἐξωμολογεῖτο ἐνώπι
eis φ misert⁹ fuisset eius deus. et vt
ον αὐτῶν ὅτι ἠλέησεν αὐτὸν ὁ θεός. καὶ ὡς
appropinquit tobias ad sarrā nurum suā: be
ἤγγισε τωβὴτ σάρρᾳ τῇ νύμφῃ αὐτοῦ, κα
nedixit eam dicens: venias sana
τευλόγησεν αὐτὴν λέγων, ἔλθοις ὑγιαίνουσα
filia. bñdictus deus q̄ duxit te
σα θύγατερ. εὐλογητὸς ὁ θεὸς ὃς ἤγαγέ σε
ad nos: et pater tuus et mater
πρὸς ἡμᾶς, καὶ ὁ πατήρ σου καὶ ἡ μήτηρ
tua. et factū est gaudiū oibus iis q̄ in niniue
σου. καὶ ἐγένετο χαρὰ πᾶσι τοῖς ἐν νινευΐ
fratribus suis. et venit achiacha=
ἀδελφοῖς αὐτοῦ. καὶ παρεγένετο ἀχιάχα
rus et nasbas cōsobrinus eius. et
ρος καὶ νασβᾶς ὁ ἐξάδελφος αὐτοῦ. καὶ

facte ſunt nuptie tobie cum leticia
ἤχθη ὁ γάμος τωβία μετ᾽ εὐφροσύνης
per dies ſepté.
ἡμέρας ἑπτά. Ca.12.

Et vocauit tobias tobiam
Καὶ ἐκάλεσε τωβὴτ τωβίαν τὸν
filium ſuum ꝛ dixit ei: vide ii
υἱὸν αὐτοῦ καὶ εἶπεν αὐτῷ, ὅρα τέ-
li vt des mercedé hoi qui
κνον δώσεις μισθὸν τῷ ἀνθρώπῳ τῷ
venit tecum. ꝛ addere ei
συνελθόντι σοι. καὶ προσθεῖναι αὐτῷ
ops.ꝛ dixit ei tobias: pater
δεῖ. καὶ εἶπεν αὐτῷ τωβίας, πάτερ.
nō ledor dans ei dimidiū
οὐ βλάπτομαι διδοὺς αὐτῷ τὸ ἥμισυ
eorū q attuli: qm me adduxit tibi ſanū:
ὧν ἐνήνοχα, ὅτι με ἀγήοχέ σοι ὑγιῆ,
ꝛ vxoré meā curauit: ꝛ
καὶ τὴν γυναῖκά μου ἐθεράπευσε. καὶ
argentum meū attulit; ꝛ te ſilr
τὸ ἀργύριόν μου ἤνεγκε, καὶ σὲ ὁμοίως
curauit. ꝛ dixit ſenex:
ἐθεράπευσε. καὶ εἶπεν ὁ πρεσβύτης,
iuſte fit ei. ꝛ vocauit ange
δικαιοῦται αὐτῷ. καὶ ἐκάλεσε τὸν ἄγγε-
lum ꝛ dixit ei: accipe dimidiū
λον καὶ εἶπεν αὐτῷ, λάβε τὸ ἥμισυ
oim que attuliſtis. ꝛ abduc ſal
πάντων ὧν ἐνηνόχατε καὶ ὕπαγε ὑγι-
uus. tunc vocans ambos occul
αίνων. τότε καλέσας τοὺς δύο κρυ-
te: dixit eis: bñdicite deū
πτῶς, εἶπεν αὐτοῖς, εὐλογεῖτε τὸν θεὸν
ꝛ ipi cōfitemini: ꝛ magnificē
καὶ αὐτῷ ἐξομολογεῖσθε, καὶ μεγαλω-
tiā date ei. ꝛ cōfitemini
σύνην δίδοτε αὐτῷ. καὶ ἐξομολογεῖσθε
corā oibus viuētibus pro iis q
ἐνώπιον πάντων τῶν ζώντων περὶ ὧν
fecit vobiſcū. bonū bñdicere
ἐποίησε μεθ᾽ ὑμῶν. ἀγαθὸν τὸ εὐλογεῖν
deum ꝛ exaltare nomé eius:
τὸν θεὸν καὶ ὑψοῦν τὸ ὄνομα αὐτοῦ.
ſermones dei honorifice oſten
τοὺς λόγους τοῦ θεοῦ ἐντίμως ὑπο-
dētes. ꝛ ne cunctemini confi
δεικνύοντες. καὶ μὴ ὀκνεῖτε ἐξομολογεῖ-
teri ei. myſteriū.n. regis bo
σθαι αὐτῷ. μυστήριον γὰρ βασιλέως κα-
num abſcōdere: at opera dei re
λὸν κρύψαι, τὰ δὲ ἔργα τοῦ θεοῦ ἀνα-
uelare honorificū.bonū facite ꝛ
καλύπτειν ἔνδοξον. ἀγαθὸν ποιεῖτε καὶ
malum nō inueniet vos. bonū ora
κακὸν οὐχ εὑρήσει ὑμᾶς. ἀγαθὸν προ-
tio cum ieiunio ꝛ elemoſyna
σευχὴ μετὰ νηστείας καὶ ἐλεημοσύνης
ꝛ iuſticia. bonum parum cum
καὶ δικαιοσύνης. ἀγαθὸν τὸ ὀλίγον μετὰ
iuſtitia: q̄ multum cum iniuſticia.
δικαιοσύνης, ἢ τὸ πολὺ μετ᾽ ἀδικίας.
bonum facere elemoſynam: q̄ theſauri
καλὸν ποιῆσαι ἐλεημοσύνην, ἢ θησαυρί-
zare aurū: elemoſyna eni a mor
ζειν χρυσίον. ἐλεημοσύνη γὰρ ἐκ θανά-
te liberat. ꝛ ipſa emundat om
του ῥύεται. καὶ αὐτὴ ἀποκαθαίρει πᾶ-
ne petm̄. facientes elemoſy
σαν ἁμαρτίαν. οἱ ποιοῦντες ἐλεημοσύ-
nas ꝛ iuſtitias replebuntur vita.
νας καὶ δικαιοσύνας πλησθήσονται ζωῆς.

ad pr̄em tuū: & oſculare eū. Statimq; lini ſup̄ oculos eius ex felle iſto piſcis: qd portas tecū. Scias.n. qm̄ mox aperient̄ oculi eius: & videbit pr̄ tuus lumē celi: & i aſpectu tuo gaudebit. Tūc p̄cucurrit cāis q̄ ſil' fuerat in via & q̄ſi nūcius adueniēs blādimēto ſue caude gaudebat. Et exurgens cecus pr̄ cepit offendēs pedibus currere & data manu puero: occurrit i obuiā filio ſuo. Et ſuſcipiēs oſculat⁹ eſt eū cū vxore ſua & cepert flere p̄ gaudio. Cūq; adoraſſent deū & grās egiſſent: cōſederūt. Tūc ſumēs tobias de felle piſcis liniuit oculos pr̄i ſuo: et ſuſtinuit q̄ſi dimidiā fere horā: & cepit albugo ex oculis ei⁹ q̄ſi mēbrana oui egredi. quā app̄hēdēs tobias traxit ab oculis eius: ſtatiq; viſū recepit. Et gl'ificabāt deū ipē vid; & vxor ei⁹: & oēs qui ſciebāt eū. dicebatq; tobias. bñdico te dñe de⁹ iſrl' quia tu caſtigaſti me & tu ſaluaſti me. et ecce ego video tobiā filiū meū. Ingreſſa eſt etiā poſt. vii. dies ſara vxor filii eius: et oīs familia et pecora ſana et cameli et pecūia multa vxoris ſ; et illa pecūia quā receperat a gabelo: et narrauit p̄entibus oīa bñficia dei q̄ feciſſ; circa eū p̄ hoīe; q eū duxerat. Venerūtq; achior & nabath cōſobrini tobie: gaudentes ad tobiā et cōgratulātes ei de oībus bonis q̄ circa illū oñderat deus. Et per ſeptem dies epulantes oms cū gaudio magno gauiſi ſunt. Ca.12.

Tunc vocauit adſe tobias filiū ſuū dixitq; ei. Quid poſſum⁹ dare viro iſti ſctō q venit tecū? Rñdens tobias dixit pr̄i ſuo. Pr̄ quā mercede; dabim⁹ ei: aut q̄d dignū poterit eſſe bñficiis eius? me duxit et reduxit ſanū: pecuniā a gabelo ipē recepit: vxore; ipē me hr̄e fecit: et demoniū ab ea ipē cōpeſcuit: gaudiū p̄entib⁹ eius fecit: meip̄m a deuoratōie piſcis eripuit: te quoq; videre fecit lumen celi: et bonis oīb⁹ p eū repleti ſum⁹. Quid illi adhuc poterim⁹ dignū dare? Sed peto te pr̄ mi: vt roges eū ſi forte dignabitur medietatē de oīb⁹ q̄ allata ſunt ſibi aſſumere. Et vocātes eū pr̄.ſ. et filius: tulerūt eū in ptē et rogare cepert vt dignaretur dimidiā ptē oī; q̄ attulerāt acceptā hr̄e. Tūc dixit eis occulte. Bñdicite deū celi et corā oībus viuētibus cōfitemini ei: q̄a fecit vobiſcū miā; ſuā. Etenī ſacrm̄ regis abſcōdere bonū eſt: opa āt dei reuelare et cōfiteri honorificū eſt. Bona ē orō cū ieiunio & elemoſyna: magiſq; theſauros auri recōdere. qm̄ elemoſyna a morte liberat: et ipā ē q̄ purgat pctā & facit inuenire vitā etnā. Qui āt faciūt pctū & iniq̄tatē hoſtes ſūt aīe ſue. Manifeſto ergo vobis veritatē & nō abſcōdā a vobis occultū ſmonē. Qn̄ orabas cū lachrymis & ſepeliebas mortuos & derelinq̄bas prādiū tuum: & mortuos abſcōdebas p die i domo tua & nocte ſepeliebas eos: ego obtuli orationē tuā dño. et q̄a accept⁹ eras deo: neceſſe fuit ut tentatio p̄baret te. Et nūc miſit me dñs vt curarē te: & ſarā uxorē filii tui a demonio liberarem. Ego.n. ſu; raphael angelus unus ex ſepte; q̄ aſtamus añ dñm. Cūq; hec audiſſent turbati ſūt & trementes ceciderūt ſup t̄ram i faciem ſuā. Dixitq; eis angel⁹. Pax uobis: nolite timere. Etenī cū eſſem uobiſcū p uolūtatē dei erā: ipſum

at peccantes hoſtes ſunt
οἱ δὲ ἁμαρτάνοντες πολέμιοί εἰσι τῆς
ſue vite. non abſcondā a vobis omē
ἑαυτῶν ζωῆς. οὐ μὴ κρύψω ἀφ᾽ ὑμῶν πᾶν
verbū. dixi at myſteriū regis abſcō
ῥῆμα. εἴρηκα δὲ μυστήριον βασιλέως κρύ-
dere bonum: at opera dei reuela
ψαι καλόν, τὰ δὲ ἔργα τοῦ θεοῦ ἀνακα-
re honorificū. ꝛ nunc qn̄ oraſti
λύπτειν ἔνδοξον. καὶ νῦν ὅτε προσηύξω
tu ꝛ nurus tua ſarra: ego in-
σὺ καὶ ἡ νύμφη σου σάῤῥα, ἐγὼ προσή-
duxi memoriā orationis ve
γαγον τὸ μνημόσυνον τῆς προσευχῆς ὑ-
ſtre coram ſancto. ꝛ qn̄ ſepeliebas
μῶν ἐνώπιον τοῦ ἁγίου. καὶ ὅτε ἔθαπτες
mortuos: ſilr aderam
τοὺς νεκρούς, ὡσαύτως συμπαρήμην
tibi. ꝛ qn̄ nō cūctatus fuiſti ſurgere ꝛ
σοι. καὶ ὅτε οὐκ ὤκνησας ἀναστῆναι καὶ
relinquere prandiū tuū vt abi
καταλιπεῖν τὸ ἄριστόν σου ὅπως ἀπελ-
ēs coopertres mortuū: nō latuiſti
θὼν περιστείλῃς τὸν νεκρόν, οὐκ ἔλαθές
me bñfaciens. ſed tecum erā. ꝛ
με ἀγαθοποιῶν. ἀλλὰ σὺν σοὶ ἤμην. καὶ
nunc miſit me deus adſanādū te
νῦν ἀπέστειλέ με ὁ θεὸς ἰάσασθαί σε
ꝛ nurum tuā ſarram. ego ſum
καὶ τὴν νύμφην σου σάῤῥαν. ἐγώ εἰμι
raphael vnus de ſeptē angelis
ῥαφαὴλ εἷς ἐκ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων τῶν
ſctis q offerunt oratio
ἁγίων οἳ προσαναφέρουσι τὰς προσευ-
nes ſctōrum: ꝛ ambulant an-
χὰς τῶν ἁγίων, καὶ ἐκπορεύονται ἐνώπι-
te maieſtatē ſctī. ꝛ turbati
ον τῆς δόξης τοῦ ἁγίου. καὶ ἐταράχθη-
ſunt duo: ꝛ ceciderūt in faciem
σαν οἱ δύο, καὶ ἔπεσαν ἐπὶ πρόσωπον
quia timuerunt. ꝛ dixit eis: ne
ὅτι ἐφοβήθησαν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, μὴ
timeatis: q̄a pax vobis erit. at
φοβεῖσθε, ὅτι εἰρήνη ὑμῖν ἔσται. τὸν δὲ
deum bñdicite: q̄a non mea gratia:
θεὸν εὐλογεῖτε, ὅτι οὐ τῇ ἐμαυτοῦ χάρι-
ſed voluntate dei noſtri ve-
τι, ἀλλὰ τῇ θελήσει τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἦλ-
ni. vn̄ bñdicite eū in ſecu-
θον. ὅθεν εὐλογεῖτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶ-
la. oibus diebus apparebā vo
νας. πάσας τὰς ἡμέρας ὠπτανόμην ὑ-
bis. ꝛ non mādūcaui: neq; bibi. ſed
μῖν. καὶ οὐκ ἔφαγον, οὐδὲ ἔπιον. ἀλλὰ
viſionē vos videtis. ꝛ nūc cōfite
ὅρασιν ὑμεῖς θεωρεῖτε. καὶ νῦν ἐξομο-
mini deo: qm̄ aſcendo ad eū q
λογεῖσθε τῷ θεῷ, ὅτι ἀναβαίνω πρὸς τὸν
miſit me. ꝛ ſcribite oia
ἀποστείλαντά με. καὶ γράψατε πάν-
q̄ cōſumata ſunt in libro. ꝛ
τα τὰ συντελεσθέντα εἰς βιβλίον. καὶ
ſurrexerunt ꝛ nō ampli⁹ viderunt eum. ꝛ
ἀνέστησαν καὶ οὐ ἔτι εἶδον αὐτόν. καὶ
cōfitebātur opa magna ꝛ
ἐξωμολογοῦντο τὰ ἔργα τὰ μεγάλα καὶ
mirabilia dei.
θαυμαστὰ τοῦ θεοῦ. Ca. 13.

Et vt apparuit eis angelus
Καὶ ὡς ὤφθη αὐτοῖς ὁ ἄγγελος
dñi: ꝛ tobias ſcripſit orationem
κυρίου, καὶ τωβὴτ ἔγραψε προσευχὴν

in exultationē: ꝛ dixit: benedictus
εἰς ἀγαλλίασιν, καὶ εἶπεν, εὐλογητὸς ὁ
deus viuēs in ſecula ꝛ re-
θεὸς ὁ ζῶν εἰς τοὺς αἰῶνας καὶ ἡ βασι-
gnum eius: q̄a ipſe flagellat ꝛ mi
λεία αὐτοῦ, ὅτι αὐτὸς μαστιγοῖ καὶ ἐ-
ſeret: deducit ad iferos ꝛ reducit. ꝛ
λεεῖ, κατάγει εἰς ᾅδην καὶ ἀνάγει. καὶ
nō eſt q effugiat manum e-
οὐκ ἔστιν ὃς ἐκφεύξεται τὴν χεῖρα αὐ-
ius. cōfitemini et filii iſrael
τοῦ. ἐξομολογεῖσθε αὐτῷ οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ
in cōſpectu gentiū: qm̄ ipſe diſper-
ἐνώπιον τῶν ἐθνῶν, ὅτι αὐτὸς διέσπει-
ſit nos inter eos. ibi oñdite
ρεν ἡμᾶς ἐν αὐτοῖς. ἐκεῖ ὑποδείξατε
magnificētiā eius. ꝛ exaltate e
τὴν μεγαλωσύνην αὐτοῦ. καὶ ὑψοῦτε αὐ-
um in cōſpectu oīs viuētis: qm̄ ip
τὸν ἐνώπιον παντὸς ζῶντος, καθότι αὐ-
ſe dñs noſter. ꝛ deus ipſe pa
τὸς κύριος ἡμῶν. καὶ ὁ θεὸς αὐτὸς πα-
ter noſter in oīa ſecula. ꝛ
τὴρ ἡμῶν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας. καὶ
flagellabit nos in iniq̄tatib⁹ no
μαστιγώσει ἡμᾶς ἐν ταῖς ἀδικίαις ἡ-
ſtris: ꝛ iterū miſerebit. ꝛ cōgregabit
μῶν, καὶ πάλιν ἐλεήσει. καὶ συνάξει
nos ex oibus gētibus: vbi diſp-
ἡμᾶς ἐκ πάντων τῶν ἐθνῶν, οὗ διέσπει-
ſit nos inter eas. ſi cōuerſi fueritis
ρεν ἡμᾶς ἐν αὐτοῖς. ἐὰν ἐπιστρέψητε
ad eum in toto corde veſtro ꝛ in
πρὸς αὐτὸν ἐν ὅλῃ καρδίᾳ ὑμῶν καὶ ἐν
tota aīa veſtra: vt faciatis ante
ὅλῃ τῇ ψυχῇ ὑμῶν, ποιῆσαι ἐνώπιον
eum veritatem: tunc cōuertetur ad
αὐτοῦ ἀλήθειαν, τότε ἐπιστρέψει πρὸς ὑ-
vos. ꝛ nō abſcōdet faciē ſuam
μᾶς. καὶ οὐ μὴ κρύψῃ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ
a vobis: ꝛ videbitis q̄ faciet vobi
ἀφ᾽ ὑμῶν, καὶ θεάσεσθε ἃ ποιήσει μεθ᾽ ὑ-
ſcum. ꝛ confitemini ei in toto
μῶν. καὶ ἐξομολογήσασθε αὐτῷ ἐν ὅλῳ
ore veſtro. ꝛ bñdicite do
τῷ στόματι ὑμῶν. καὶ εὐλογεῖτε τὸν κύ-
minū ptātis. ꝛ exaltate
ριον τῆς δυνάμεως. καὶ ὑψώσατε τὸν
regem ſeculorū. ego in terra
βασιλέα τῶν αἰώνων. ἐγὼ ἐν τῇ γῇ τῆς
captiuitatis mee cōfiteor il-
αἰχμαλωσίας μου ἐξομολογοῦμαι αὐ-
li: ꝛ oñdo fortitudinē ꝛ ma-
τῷ, καὶ δεικνύω τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν με-
gnificentiā eius genti peccatrici. q̄s
γαλωσύνην αὐτοῦ ἔθνει ἁμαρτωλῶν. τίς
cognoſcit ſi volet vos. ꝛ faciet
γινώσκει εἰ θελήσει ὑμᾶς, καὶ ποιήσει
miam vobis? deū meū exalto: ꝛ
ἐλεημοσύνην ὑμῖν; τὸν θεόν μου ὑψῶ, καὶ
aīa mea regem celi:
ἡ ψυχή μου τὸν βασιλέα τοῦ οὐρανοῦ,
ꝛ exaltabit magnificentiā e-
καὶ ἀγαλλιάσεται τὴν μεγαλωσύνην αὐ-
ius. dicant oēs ꝛ cōfitean-
τοῦ. λεγέτωσαν πάντες καὶ ἐξομολογεί-
tur ei in iuſticia. hier̄l; ciui
σθωσαν αὐτῷ ἐν δικαιοσύνῃ. ἱλ̄ημ πό-
tas ſancta flagellabit te in opibus
λις ἁγία μαστιγώσει σε ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν

benedicite & cantate illi: videbar quidem vobiſcum manducare & bibere. ſed ego cibo inuiſibili & potu q ab hoibus videri nō poteſt: vtor. Tempus eſt ergo vt reuertar ad eum qui me miſit. vos autem benedicite deum: & narrate omnia mirabilia eius. Et cum hec dixiſſet: ab aſpectu eorum ablatus eſt: & vltra eum videre non potuerunt. Tunc proſtrati per horas tres in faciem: benedixerunt deum. Et exurgētes narrauerunt oīa mirabilia eius. Ca.13.

Aperiens autē; tobias ſenior os ſuum benedixit dominū. & dixit. Magnus es dñe in eternum, & in omnia ſecula regnū tuum: qm̄ tu flagellas & ſaluas: deducis ad inferos & reducis: & non eſt qui effugiat manum tuam. Confitemini domino filii iſrael: & in conſpectu gentium laudate eum, quoniā ideo diſperſit vos inter gentes que ignorant eum: vt vos enarretis mirabilia eius & faciatis ſcire eos: quia non eſt alius deus omnipotens preter eū. Ipſe caſtigauit nos p̄pter iniquitates noſtras: & ipſe ſaluabit nos p̄pter miſericordiam ſuam. Aſpicite ergo que fecit nobiſcum: & cum timore & tremore cōfitemini illi: regemq; ſeculorum exaltate in operibus veſtris. Ego autem in terra captiuitatis mee confitebor illi: quoniā oſtendit maieſtatem ſuam in gentem peccatrice;. Conuertimini itaq; peccatores: & facite iuſtitiam coram domino credentes q̄ faciat vobiſcum miſericordiam ſuam. Ego autem & anima mea in eo letabimur. Benedicite domino omnes electi eius: agite dies leticie & confitemini illi. Hieruſalem ciuitas dei caſtigauit te dominus in operibus manuum tuarum. Confitere domino in bonis tuis & benedic deum ſeculorum vt reedificet in te tabernaculu; ſuum & reuocet ad te omnes captiuos & gaudeas in omnia ſecula ſeculorum. Luce ſplendida fulgebis & omēs fines terre adorabūt te. Nationes ex longinquo ad te venient: & munera deferentes adorabunt in te dominum & terram tuam in ſanctificationē habebunt. Nomē enim magnū inuocabūt in te. Maledicti erūt qui cōtempſerint te: & condemnati erunt oēs qui blaſphemauerint te: benedictiq; erunt qui edificauerint te. Tu autē letaberis in filiis tuis: quoniam omnes benedicentur & congregabuntur ad dñm. Beati omnes qui diligūt te: & qui gaudent ſuper pace tua. Anima mea benedic dominum qm̄ liberauit hieruſalem ciuitatem ſuam a cunctis tribulationibus eius dominus deus noſter. Btūs erō ſi fuerint reliquie ſeminis mei ad vidēdam claritatem hieruſalem. Porte hieruſalem ex ſaphyro & ſmaragdo edificabūtur & ex lapide precioſo omnis circuitus murorum eius. Ex lapide candido & mūdo omnes platee eius ſternentur: & per vicos eius alleluia cantabitur. Benedictus dominus qui exaltauit eam: vt ſit regnum eius in ſecula ſeculorum ſuper eā.

A M E N.

filios tuos: ꝛ rurſum miſerabitur filios
υἱῶν σου, καὶ πάλιν ἐλεήσει τοὺς υἱοὺς
iuſtorū. cōfitere dño: qm̄
τῶν δικαίων. ἐξομολογοῦ τῷ κυρίῳ, ὅτι
bonus. ꝛ bñdic regem
ἀγαθός. καὶ εὐλόγει τὸν βασιλέα τῶν
ſeculorū: vt iterum tabernaculū ei⁹ edifi-
αἰώνων, ἵνα πάλιν ἡ σκηνὴ αὐτοῦ οἰκοδο-
cetur in te cum gaudio: ꝛ letificet
μηθῇ ἐν σοὶ μετὰ χαρᾶς, καὶ εὐφράνῃ
in te captiuos tuos: ꝛ dili-
ἐν σοὶ τοὺς αἰχμαλώτους σου, καὶ ἀγα-
gat in te miſeros in
πήσαι ἐν σοὶ τοὺς ταλαιπώρους εἰς
omnes gn̄ationes ſeculi. gētes mul
πάσας τὰς γενεὰς τοῦ αἰῶνος. ἔθνη πολ-
te a longe venient ad nomē dñi
λὰ μακρόθεν ἥξει πρὸς τὸ ὄνομα κυρίου
dei: munera in manibus hñtes: mu-
τοῦ θεοῦ, δῶρα ἐν χερσὶν ἔχοντες, δῶ-
nera regi celi. gn̄atiōes gn̄a
ρα τῷ βασιλεῖ τοῦ οὐρανοῦ. γενεαὶ γενε-
tionū laudabūt te: ꝛ dabunt exul
ῶν αἰνέσουσί σε, καὶ δώσουσιν ἀγαλ-
tationē. maledicti oēs q ode
λίασιν. ἐπικατάρατοι πάντες οἱ μι-
runt te. bñdicti erunt oēs
σοῦντές σε. εὐλογημένοι ἔσονται πάν-
q diligūt te in ſeculū.
τες οἱ ἀγαπῶντές σε εἰς τὸν αἰῶνα.
letare ꝛ exulta in filiis
χάρηθι καὶ ἀγαλλίασαι ἐπὶ τοὺς υἱοὺς
iuſtorum: qm̄ cōgregabuntur ꝛ bñ
τῶν δικαίων, ὅτι συναχθήσονται καὶ εὐ-
dicent dñm iuſtorū. o bea
λογήσουσι τὸν κ̄ν τῶν δικαίων. ὦ μακάρι-
ti q diligunt te. gaudebunt ſuper
οι οἱ ἀγαπῶντές σε. χαρήσονται ἐπὶ τῇ
pace tua. bti qui triſtati fuerūt in
εἰρήνῃ σου. μακάριοι ὅσοι ἐλυπήθησαν ἐπὶ
oibus flagellis tuis: qm̄ in te gau
πάσαις ταῖς μάστιξί σου, ὅτι ἐπὶ σοὶ χα-
debūt videtes oēm gloriam
ρήσονται θεασάμενοι πᾶσαν τὴν δόξαν
tuā: ꝛ letabūtur in eternū.
σου, καὶ εὐφρανθήσονται εἰς τὸν αἰῶνα. ἡ
aīa mea bñdicat deū regem
ψυχή μου εὐλογείτω τὸν θ̄ν τὸν βασιλέα
magnū: q̄a edificabitur hieruſa
τὸν μέγαν, ὅτι οἰκοδομηθήσεται ἱερουσα-
lem ſaphiro ꝛ ſmaragdo ꝛ la-
λὴμ σαπφείρῳ καὶ σμαράγδῳ, καὶ λί-
pide p̄cioſo: muri tui ꝛ turres
θῳ ἐντίμῳ, τὰ τείχη σου καὶ οἱ πύργοι
ꝛ p̄pugnacula in auro mun-
καὶ οἱ προμαχῶνες ἐν χρυσίῳ καθα-
do. ꝛ platee hieruſalem
ρῷ. καὶ αἱ πλατεῖαι ἱερουσαλὴμ
beryllo ꝛ carbūculo ꝛ lapide e
βηρύλλῳ καὶ ἄνθρακι καὶ λίθῳ ἐκ
ſuphir ſternētur. ꝛ di
σουφεὶρ ψηφολογηθήσονται. καὶ ἐροῦ-
cēt omnes vici eius allelu
σι πᾶσαι αἱ ῥῦμαι αὐτῆς ἀλληλού-
ia. ꝛ laudabunt dicentes: bñdi-
ϊα. καὶ αἰνέσουσι λέγοντες, εὐλογη-
ctus deus qui exaltauit omnia
τὸς ὁ θεὸς ὃς ὕψωσε πάντας τοὺς
ſecula.
αἰῶνας. Ca.14.

⁊ cessauit cōfiteri tobias.
Καὶ ἐπαύσατο ἐξομολογούμενος τωβήτ.
⁊ erat annorū ꝗnquagintaocto: qū pdidit
καὶ ἦν ἐτῶν πεντηκονταοκτώ, ὅτε ἀπώλεσε
visum: ⁊ post annos octo respexit. ⁊
τὰς ὄψεις, καὶ μετὰ ἔτη ὀκτὼ ἀνέβλεψε. καὶ
faciebat elemosynas. ⁊ apposuit time
ἐποίει ἐλεημοσύνας. καὶ προσετίθετο φοβεῖ-
re dñm deum ⁊ cōfiteri e-
σθαι κύριον τὸν θεὸν καὶ ἐξομολογεῖσθαι αὐ-
i. maxime āt senuit. ⁊ vocauit fili
τῷ. μεγάλως δὲ ἐγήρασε. καὶ ἐκάλεσε τὸν υἱ-
um suum ⁊ sex filios filii sui. ⁊
ὸν αὐτοῦ καὶ τοὺς ἓξ υἱοὺς τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. καὶ
dixit ei: fili accipe filios tuos.
εἶπεν αὐτῷ, τέκνον λάβε τοὺς υἱούς σου.
ecce senui: ⁊ ad discedendū
ἰδοὺ γεγήρακα, καὶ πρὸς τὸ ἀποτρέχειν ἀ-
a vita sum. vade in mediam fi
πὸ τοῦ ζῆν εἰμί. ἄπελθε εἰς τὴν μηδίαν τέ-
li: q̄a credidi q̄cunq̄ locutus ē ionas
κνον, ὅτι πέπεισμαι ὅσα ἐλάλησεν ἰωνᾶς
ppheta de niniue: q̄ subuerte
ὁ προφήτης περὶ νινευί, ὅτι καταστραφήσε-
tur. in āt media magis erit pax vsq̄ad
ται. ἐν δὲ τῇ μηδίᾳ μᾶλλον ἔσται εἰρήνη ἕως
tps. ⁊ q̄ fratres nostri in terra di-
καιροῦ. καὶ ὅτι οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν ἐν τῇ γῇ σκο-
spergētur a bona terra. ⁊ hieru
ρπισθήσονται ἀπὸ τῆς ἀγαθῆς γῆς. καὶ ἱερο-
salē erit deserta: ⁊ dom⁹ dei in
σόλυμα ἔσται ἔρημος, καὶ ὁ οἶκος τοῦ θεοῦ ἐν
ea cōburetur: ⁊ deserta erit vsq̄ad
αὐτῇ κατακαήσεται, καὶ ἔρημος ἔσται μέχρι
tps. ⁊ iterū miserebitur eorū deus: ⁊
χρόνου. καὶ πάλιν ἐλεήσει αὐτοὺς ὁ θεός, καὶ
cōuertet eos in terrā. ⁊ edifi
ἐπιστρέψει αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν. καὶ οἰκοδομή-
cabūt domū nō q̄lis prior: vsq̄ quo cō
σουσι τὸν οἶκον οὐχ οἷος ὁ πρότερος, ἕως πλη-
pleātur tpa seculi. ⁊ post hec re
ρωθῶσι καιροὶ τοῦ αἰῶνος, καὶ μετὰ ταῦτα ἐπι-
uertētur de captiuitatibus: ⁊ edi
στρέψουσιν ἐκ τῶν αἰχμαλωσιῶν, καὶ οἰκο-
ficabunt hierlm honorifice. ⁊ domus dei
δομήσουσιν ἱερουσαλὴμ ἐντίμως. καὶ ὁ οἶκος τοῦ θεοῦ
in ea edificabitur. ⁊ in omnes
ἐν αὐτῇ οἰκοδομηθήσεται. καὶ εἰς πάσας τὰς
gñatiōes seculi edificatio gloriosa: si-
γενεὰς τοῦ αἰῶνος οἰκοδομὴ ἔνδοξος, κα-
cut locuti sunt de ea pphete ⁊
θὼς ἐλάλησαν περὶ αὐτῆς οἱ προφῆται. καὶ
oēs gētes cōuertētur vere ad ti
πάντα τὰ ἔθνη ἐπιστρέψουσιν ἀληθινῶς φο-
mendū dñm deū: ⁊ cōfodient
βεῖσθαι κύριον τὸν θεόν, καὶ κατορύξουσι τὰ
idola sua. ⁊ bñdicent oēs
εἴδωλα αὐτῶν. καὶ εὐλογήσουσι πάντα τὰ
gētes dñm. ⁊ popul⁹ eius confitebi-
ἔθνη τὸν κύριον. καὶ ὁ λαὸς αὐτοῦ ἐξομολογήσε-
tur deo. ⁊ exaltabit dñs populū suū.
ται τῷ θεῷ. καὶ ὑψώσει κύριος τὸν λαὸν αὐτοῦ.
⁊ gaudebūt oēs q̄ diligunt dñz
καὶ χαρήσονται πάντες οἱ ἀγαπῶντες κύριον
deū in veritate ⁊ iusticia facientes
τὸν θεὸν ἐν ἀληθείᾳ καὶ δικαιοσύνῃ ποιοῦντες

Capitulum quartūdecimū.

Et cōsummati sunt sermōes tobie. Et postq̄ illuminatus est tobias vixit annis q̄dragita duobus: & vidit filios nepotū suoruz. Cōpletis itaq̄ annis centūduobus: sepult⁹ ē honorifice ī niniue. Quinq̄ginta nāq̄ sex annorū lumen oculorū amisit: sexagenarius vero recepit. Reliquū vero vite sue in gaudio fuit: & cū bono pfectu timoris dei prexit in pace. In hora āt mortis sue vocauit ad se tobiā filiū suū & septē iuuenes filios suos nepotes: dixitq̄ eis. Prope erit interitus niniue. Nō.n. excidit verbū dñi: & fratres nr̄i qui dispersi sunt a a t̄ra israel reuertētur ad eā. Ois aūt deserta t̄ra eius replebitur & dom⁹ dei que in ea incēsa est iterū reedificabitur: ibiq̄ reuertētur oēs timentes deū & relinq̄nt gentes idola sua & veniēt in hierlm: & ihabitabūt in ea & gaudebūt in ea oēs reges terre adorantes deū isrl̄. Audite ergo filii mei patrem vestrum. Seruite domino in veritate & inquirite vt faciatis que placita sūt illi: & filiis vestris mandate vt faciāt iusticias & elemosynas vt sint mēores dei & bñdicant eum in oī tpe in veritate & in tota virtute sua. Nunc ergo filii audite me & nolite manere hic: sed quacūq̄ die sepelieritis mr̄em vestram circa me in vno sepulchro: ex eo dirigite gressus vestros: vt exeatis hinc. Video enim quia iniquitas eius finem dabit ei. Factum est autem post obitum matris sue: Tobias abscessit ex niniue cum vxore sua & filiis & filiorum filiis: & reuersus est ad soceros suos: inuenitq̄ eos incolumes in senectute bona: & curam eorum gessit: & ipse clausit oculos eorum: & omnem hereditatem domus raguelis ipse percepit. viditq̄ quintam generationem filiosq̄ filiorum suorum: & completis annis nonaginta & nouem in timore domini cum gaudio sepelierunt eum. Omnis autem cognatio eius & oīs generatio eius in bona vita & in sancta conuersatione permansit: ita vt accepti essent tam deo q̄ hominibus & cunctis habitantibus terram.

Explicit liber Tobie.

misericordiam fratribus nostris. ⁊ nūc fili
ἔλεος τοῖς ἀδελφοῖς ἡμῶν. καὶ νῦν τέκνον ἄ-
abi a niniue: q̄m omnino erūt q̄ locu
πελθε ἀπὸ νινευί, ὅτι πάντως ἔσται ἃ ἐλά-
tus est ppheta ionas. tu āt serua le
λησεν ὁ προφήτης ἰωνᾶς. σὺ δὲ τήρησον τὸν
gem ⁊ pcepta: ⁊ esto amator ele-
νόμον καὶ τὰ προστάγματα, καὶ γίνου φιλελεή-
mosynarū ⁊ iustus: vt tibi bene sit. ⁊ sepeli
μων καὶ δίκαιος, ἵνα σοι καλῶς ᾖ. καὶ θάψον
me bene: ⁊ matrem tuā mecum. ⁊
με καλῶς, καὶ τὴν μητέρα σου μετ᾽ ἐμοῦ. καὶ
nō vltra maneatis in niniue. fili vide q̄d
μηκέτι αὐλισθῆτε εἰς νινευί. τέκνον ἴδε τί
fecit aman achiacharo q̄ nutriuit e-
ἐποίησεν ἀμὰν ἀχιαχάρῳ τῷ θρέψαντι αὐ-
um: vt e luce duxit eū in tene
τόν, ὡς ἐκ τοῦ φωτὸς ἤγαγεν αὐτὸν εἰς τὸ σκό-
bras: ⁊ q̄nta retribuit ei. ⁊ achia
τος, καὶ ὅσα ἀνταπέδωκεν αὐτῷ. καὶ ἀχιά-
charus q̄dē saluat⁹ ē: illi vero retribu
χαρος μὲν ἐσώθη, ἐκείνῳ δὲ τὸ ἀνταπόδο-
tio data est: ⁊ ipse descendit in tene
μα ἀπεδόθη, καὶ αὐτὸς κατέβη εἰς τὸ σκό-
bras. manasses in elemosyna erat: ⁊ saluat⁹ ē
τος. μανασσῆς ἐν ἐλεημοσύνῃ ἦν, καὶ ἐσώθη
de laq̄o mortis quē fixerūt ei. aman
ἐκ παγίδος θανάτου ἧς ἔπηξαν αὐτῷ. ἀμὰν
āt incidit in laqueū: ⁊ peri-
δὲ ἐνέπεσεν εἰς τὴν παγίδα, καὶ ἀπώλε-
it. ⁊ nūc fili vide q̄d elemosyna fa-
το. καὶ νῦν παιδίον ἴδε τί ἐλεημοσύνη ποι-
cit: ⁊ quō iusticia liberat. ⁊ hec ip
εῖ, καὶ πῶς δικαιοσύνη ῥύεται. καὶ ταῦτα αὐ-
so dicente: defecit aīa eius in
τοῦ λέγοντος, ἐξέλιπεν ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἐπὶ τὴν
lecto. erat āt ānorū cētum ꝗnquagintaocto.
κλίνην. ἦν δὲ ἐτῶν ἑκατὸν πεντηκονταοκτώ.
⁊ sepeliuit eum honorifice. ⁊ qñ obi
καὶ ἔθαψεν αὐτὸν ἐνδόξως. καὶ ὅτε ἀπέθα-
it anna mater eius: sepeliuit eā cum
νεν ἄννα ἡ μήτηρ αὐτοῦ, ἔθαψεν αὐτὴν μετὰ
patre suo. abiit āt tobias cum
τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. ἀπῆλθε δὲ τωβίας μετὰ
vxore sua ⁊ filiis in ecbata
τῆς γυναικὸς αὐτοῦ καὶ τῶν υἱῶν εἰς ἐκβάτα-
na ad raguelē socerum suum. ⁊
να πρὸς ῥαγουὴλ τὸν πενθερὸν αὐτοῦ. καὶ
senuit honorifice. ⁊ mortuos so-
ἐγήρασεν ἐντίμως. καὶ θανόντας τοὺς πεν-
ceros suos sepeliuit gloriose. ⁊ hereditate
θεροὺς αὐτοῦ ἔθαψεν ἐνδόξως. καὶ ἐκληρονό-
acq̄siuit substātiā eorū ⁊ tobie
μησε τὴν οὐσίαν αὐτῶν καὶ τωβὴτ τοῦ
patris sui. obiit autē ⁊ ipse an
πατρὸς αὐτοῦ. ἀπέθανε δὲ καὶ αὐτὸς ἐ-
norū centum viginti septē in ecbatanis
τῶν ἑκατὸν εἰκοσιεπτὰ ἐν ἐκβατάνοις τῆς
medie. ⁊ audiuit anteq̄ moreretur ip-
μηδίας. καὶ ἤκουσε πρὶν ἢ ἀποθανεῖν αὐ-
se destructionē niniue q̄ in captiuitatē
τὸν τὴν ἀπώλειαν νινευί, ἣν ᾐχμαλώτευ-
cepit nabuchadonosor ⁊ assuerus. ⁊
σε ναβουχοδονόσωρ καὶ ἀσούηρος. καὶ
gauisus ē anteq̄ moreretur sup niniue.
ἐχάρη πρὸ τοῦ ἀποθανεῖν ἐπὶ νινευί.

Finis Tobie.

Τέλος τοῦ τωβήτ.

Incipit Prologus. B. Hieronymi presbyteri in librum Iudith.

Apud hebreos liber Iudith inter agiographa legitur: cuius autoritas ad roboranda illa que in contentionem veniunt: minus idonea iudicatur. Chaldeo tamen sermone conscriptus inter historias computatur. Sed quia hunc librum synodus nicena in numero sanctarum scripturarum legitur computasse: acquieui postulationi vestre: immo exactioni & sepositis occupationibus quibus vehementer arctabar: huic vnam lucubratiunculam dedi: magis sensum e sensu q̄ ex verbo verbum transferens. Multorum codicum varietatem vitiosissimam amputaui: sola ea que intelligentia integra in verbis chaldeis inuenire potui: latinis expressi. Accipite Iudith viduam castitatis exemplum. & triumphali laude perpetuis eam preconiis declarate. Hanc enim non solum feminis: sed & viris imitabilem dedit qui castitatis eius remunerator virtutem ei talem tribuit vt inuictum omnibus hominibus vinceret: & insuperabilem superaret.

Explicit prologus.

Trās.gre.iudith.cū iter.lat. Trāsla.B.H. Trās.gre.iudith.cū iter.lati.

Anno duodecimo
Ἔτους δωδεκάτου τῆς
regni nabuchodo
βασιλείας ναβουχοδο-
nosor: q̄ regnauit
νόσορ, ὃς ἐβασίλευσεν

Ca. 1.

in niniue ciuitate magna in
ἐν νινευὶ τῇ πόλει τῇ μεγάλῃ ἐν ταῖς
diebus arphaxad q̄ regnauit me
ἡμέραις ἀρφαξὰδ ὃς ἐβασίλευσεν μή-
dis in ecbatanis. ⁊ edificauit in
δων ἐν ἐκβατάνοις. καὶ ᾠκοδόμησεν ἐπ᾽
ecbatanis circūcirca muros ex lapidib⁹ se-
ἐκβατάνων κύκλῳ τείχη ἐκ λίθων λελα-
ctis in latitudinē cubitorū trium: in
ξευμένων εἰς πλάτος πηχῶν τριῶν, εἰς
longitudinē cubitoꝝ sex: ⁊ fecit altitudinē
μῆκος πηχῶν ἕξ, καὶ ἐποίησε τὸ ὕψος
muri cubitoruz septuaginta: ⁊
τοῦ τείχους πηχῶν ἑβδομήκοντα, καὶ τὸ
latitudinē ipsius cubitorū q̄nquaginta.
πλάτος αὐτοῦ πηχῶν πεντήκοντα.
⁊ turres eius statuit sup
καὶ τοὺς πύργους αὐτοῦ ἔστησεν ἐπὶ
portis eius cubitorū centū: ⁊
ταῖς πύλαις αὐτῆς πηχῶν ἑκατόν, καὶ
latitudinē eius fundauit ad cubi
τὸ πλάτος αὐτῆς ἐθεμελίωσεν εἰς πή-
tos sexaginta. ⁊ fecit portas e
χεις ἑξήκοντα. καὶ ἐποίησε τὰς πύλας αὐ-
ius portas sublatas in altitudiez cubitoꝝ
τῆς πύλας διεγειρομένας εἰς ὕψος πηχῶν
septuaginta: ⁊ latitudo ipsarū cubi-
ἑβδομήκοντα, καὶ τὸ πλάτος αὐτῶν πή-
ti quadraginta ad exitus exercitu
χεις τεσσαράκοντα εἰς ἐξόδους δυνάμε-
um potentium eius: ⁊ ad acies
ων δυνατῶν αὐτοῦ, καὶ εἰς διατάξεις τῶν
peditum eius. ⁊ fecit bellum in
πεζῶν αὐτοῦ. καὶ ἐποίησε πόλεμον ἐν
diebus illis rex na
ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ὁ βασιλεὺς να-
buchodonosor cōtra regem arphaxad in
βουχοδονόσορ πρὸς βασιλέα ἀρφαξὰδ ἐν
campo magno. hic est cam
τῷ πεδίῳ τῷ μεγάλῳ. τοῦτό ἐστι πεδί-
pus in terminis ragau. ⁊ occurrerunt
ον ἐν τοῖς ὁρίοις ῥαγαῦ. καὶ συνήντησαν
ad eum oēs hitantes
πρὸς αὐτὸν πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν
montana: ⁊ omnes hitantes eu
ὀρεινήν, καὶ πάντες οἱ κατοικοῦντες τὸν εὐ-
phratem ⁊ tigrim ⁊ hydaspem
φράτην καὶ τὸν τίγρην καὶ τὸν ὑδάσπην

INCIPIT TRANSLATIO beati Hieronymi libri Iudith.

Capitulum primum.

Arphaxat itaq̄ Rex Medorum subiugauerat multas gentes imperio suo: & ipse edificauit ciuitatem potentissimam quam appellauit Egbathanis. Ex lapidibus quadratis & sectis fecit muros eius: in altitudine cubitorum septuaginta & in latitudine cubitorū triginta. Turres vero eius posuit in altitudine cubitorum centum. Per quadrum vero earum latus vtrunq̄ vicenorum pedum spacio tendebatur. Posuitq̄ portas eius in altitudine turrium: & gloriabatur quasi potens in potentia exercitus sui: & in gloria quadrigarum suarum.

Anno igitur duodecimo regni sui: Nabuchodonosor rex Assyriorum: qui regnabat in niniue ciuitate magna: pugnauit cōtra arphaxat: & obtinuit eum in campo magno: qui appellatur Ragau: circa Eufratem & Tigrim & Iadason in campo Erioch regis Elicorum. Tunc exaltatum est regnum nabuchodonosor: & cor eius eleuatum est: & misit ad omnes

⁊ campum arioch regis elymeo
καὶ πεδίον ἀριὼχ τοῦ βασιλέως ἐλυμαί-
rum. ⁊ cōuenerūt gētes multe valde in
ων. καὶ συνῆλθον ἔθνη πολλὰ σφόδρα εἰς
prelium filiorū gelod. ⁊ misit
παράταξιν υἱῶν χελεούδ. καὶ ἀπέστειλε
nabuchodonosor rex assyriorum
ναβουχοδονόσορ ὁ βασιλεὺς ἀσσυρίων
ad omnes habitantes per-
ἐπὶ πάντας τοὺς κατοικοῦντας τὴν περ-
siam: ⁊ ad omnes habitan-
σίδα, καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς κατοικοῦν-
tes versus occidentem: ⁊ habitan
τας πρὸς δυσμαῖς, καὶ τοὺς κατοικοῦν-
tes ciliciam ⁊ damascum ⁊ libanuz
τας κιλικίαν καὶ δαμασκὸν καὶ λίβανον
⁊ antilibanum: ⁊ omnes habitā
καὶ ἀντιλίβανον, καὶ πάντας τοὺς κατοι-
tantes cōtra faciem maritime regiōis:
κοῦντας κατὰ πρόσωπον τῆς παραλίας,
⁊ eos q̄ in gētibus carmeli: ⁊ gala
καὶ τοὺς ἐν τοῖς ἔθνεσι τοῦ καρμήλου, καὶ γαλα-
ad ⁊ supiorē galileam ⁊ magnū cā
ὰδ καὶ τὴν ἄνω γαλιλαίαν καὶ τὸ μέγα πε-
pum esdrelom: ⁊ omnes qui in sa
δίον ἐσδρηλώμ, καὶ πάντας τοὺς ἐν σα-
maria ⁊ ciuitates eius: ⁊ trans
μαρείᾳ καὶ τὰς πόλεις αὐτῆς, καὶ πέραν
iordanem vsq̄ad hierusalem ⁊ beta
τοῦ ἰορδάνου ἕως ἱερουσαλὴμ καὶ βετά-
ne ⁊ chellus ⁊ cades ⁊ flu
νη καὶ χελλοῦς καὶ κάδης καὶ τοῦ ποτα-
men egypti ⁊ taphnē ⁊ ramesse:
μοῦ αἰγύπτου καὶ τάφνας καὶ ῥαμεσσῆ,
⁊ omnem terrā gesem quousq̄ puenitur ad
καὶ πᾶσαν γῆν γεσὲμ ἕως τοῦ ἐλθεῖν ἐπὶ
terga tanis ⁊ memphis: ⁊ oēs
νῶτα τάνεως καὶ μέμφεως, καὶ πάντας
habitantes egyptum: quousq̄
τοὺς κατοικοῦντας τὴν αἴγυπτον, ἕως τοῦ
puenitur ad terminos ethiopie. ⁊ vilipen
ἐλθεῖν ἐπὶ τὰ ὅρια αἰθιοπίας. καὶ ἐφαύλι-
derūt omnes habitantes terram
σαν πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν γῆν τὸ
verbum nabuchodonosor regis assy
ῥῆμα ναβουχοδονόσορ τοῦ βασιλέως ἀσσυ-
riorum: ⁊ nō cōuenerunt illi in bellum:
ρίων, καὶ οὐ συνῆλθον αὐτῷ εἰς τὸν πόλεμον,
q̄m nō timuerunt eum: sed erat coram
ὅτι οὐκ ἐφοβήθησαν αὐτόν, ἀλλ᾽ ἦν ἐναντίον αὐ-
ipsis tanq̄ vir vnus. ⁊ remiserunt nuncios
τῶν ὡς ἀνὴρ εἷς. καὶ ἀπέστρεψαν τοὺς ἀγγέλους
eius vacuos in ignominia a facie ipsorum.
αὐτοῦ κενοὺς ἐν ἀτιμίᾳ ἀπὸ προσώπου αὐτῶν.

τ idignatus ē nabuchodonoſor cōtra oēm
καὶ ἐθυμώθη ναβουχοδονόσορ ἐπὶ πᾶσαν
terrā hanc valde. τ iurauit per
τὴν γῆν ταύτην σφόδρα. καὶ ὤμοσε κα-
thronū τ regnum ſu
τὰ τοῦ θρόνου καὶ τῆς βασιλείας αὐ-
um nimirū vlturum ſe omnes
τοῦ ἦ μὴν ἐκδικήσειν αὐτὸν πάντα τὰ
terminos cilicie τ damaſci τ ſy-
ὅρια τῆς κιλικίας καὶ δαμασκοῦ καὶ συ-
rie: τ iterēpturū gladio ſuo om
ρίας, καὶ ἀνελεῖν τῇ ῥομφαίᾳ αὐτοῦ πάν-
nes habitantes in terra moab τ
τας τοὺς κατοικοῦντας ἐν γῇ μωὰβ καὶ
filios ammon τ omnem iu-
τοὺς υἱοὺς ἀμμὼν καὶ πᾶσαν τὴν ἰου-
deam τ omnes q̄ in egypto: donec
δαίαν καὶ πάντας τοὺς ἐν αἰγύπτῳ, ἕως
pueniat ad terminos duplicis ma
τοῦ ἐλθεῖν ἐπὶ ὅρια τῶν δύο θαλασ-
ris. τ aciē inſtruxit in potentia ſua
σῶν. καὶ παρετάξατο ἐπὶ δυνάμει αὐτοῦ
cōtra arphaxad regem in anno ſe
πρὸς ἀρφαξὰδ βασιλέα ἐν τῷ ἔτει τῷ ἑ-
ptimo decimo. τ cōfortatus ē in bel
πτακαιδεκάτῳ. καὶ ἐκραταιώθη ἐν τῷ πολέ-
lo ſuo: τ oēs currus ſui.
μῳ αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ ἅρματα αὐτοῦ.
τ dn̄atus eſt ciuitatibus eius. τ pue-
καὶ ἐκυρίευσε τῶν πόλεων αὐτοῦ. καὶ ἀφί-
nit vſq; ad ecbatana: τ obtinuit
κετο ἕως ἐκβατάνων, καὶ ἐκράτησε τῶν
turres: τ deſtruxit plate-
πύργων, καὶ προενόμευσε τὰς πλατεί-
as eius: τ ornatū eius dedit
ας αὐτῆς, καὶ τὸν κόσμον αὐτῆς ἔδωκεν
in opprobriū eius. τ cepit arpha-
εἰς ὄνειδος αὐτῆς. καὶ ἔλαβε τὸν ἀρφα-
xad in mōtib⁹ ragau: τ iaculatus
ξὰδ ἐν τοῖς ὄρεσι ῥαγαῦ, καὶ κατηκόντι-
eſt eum in iaculis ſuis. τ
σεν αὐτὸν ἐν ταῖς ζιβύναις αὐτοῦ. καὶ
diſperdit eum vſq; ad diem il
ἐξωλόθρευσεν αὐτὸν ἕως τῆς ἡμέρας ἐκεί-
lam: τ reuerſus ē poſt eum in niniue-
νης, καὶ ἀνέστρεψε μετ' αὐτὸν εἰς νινευὶ
ipſe τ oīs cōmixtus eius: mul
αὐτὸς καὶ πᾶς ὁ σύμμικτος αὐτοῦ, πλῆ-
titudo viro⁊ bellatorum magna valde.
θος ἀνδρῶν πολεμιστῶν πολὺ σφόδρα.
τ erat ibi torpens τ cōuiuia faciēs ip-
καὶ ἦν ἐκεῖ ῥαθυμῶν καὶ εὐωχούμενος αὐ-
ſe τ exercitus eius p̄ dies cen
τὸς καὶ ἡ δύναμις αὐτοῦ ἐφ' ἡμέρας ἑκα-
tum viginti.
τὸν εἴκοσι.

Ca. 2.

Et in anno octauo τ decimo
Καὶ ἐν ἔτει τῷ ὀγδόῳ καὶ δεκάτῳ
ſecunda τ vigeſima primi mēſis
δευτέρᾳ καὶ εἰκάδι τοῦ πρώτου μηνὸς
factū ē verbum in domo nabuchodonoſor
ἐγένετο λόγος ἐν οἴκῳ ναβουχοδονόσορ
regis aſſyriorum vt vlciſceretur omnē
βασιλέως ἀσσυρίων ἐκδικῆσαι πᾶσαν
terrā ſicut locutus ē. τ cōuoca
τὴν γῆν καθὼς ἐλάλησε. καὶ συνεκάλε-
uit omnes ſeruos ſuos τ
σε πάντας τοὺς θεράποντας αὐτοῦ καὶ
omnes magnates ſuos: τ poſuit
πάντας τοὺς μεγιστᾶνας αὐτοῦ, καὶ ἔθετο
cum eis myſteriū conſilii ſui.
μετ' αὐτῶν τὸ μυστήριον τῆς βουλῆς αὐτοῦ.

qui habitabant in cilicia & damaſco & libano: & ad gentes que ſunt in carmelo & cedar & inhabitantes galileam: in campo magno eſdrelon & ad omnes qui erant in ſamaria: & trans flumen iordanem vſq; ad hieruſalem: & omnem terram ieſſe: quouſq; perueniatur ad montes ethiopie. Ad hos omnes miſit nuncios Nabuchodonoſor rex Aſſyriorum: qui omnes vno animo contradixerunt: & remiſerunt eos vacuos: ac ſine honore abiecerunt. Tunc indignatus Nabuchodonoſor rex ad omnem terram illam: iurauit per thronum & regnum ſuum: φ defenderet ſe de omnibus regionibus his.

Capitulum ſecundum.

Anno tertiodecimo Nabuchodonoſor regis: viceſima & ſecunda die menſis primi: factum eſt verbum in domo Nabuchodonoſor regis aſſyriorum: vt defenderet ſe. Vocauitq; omnes maiores natu: omneſq; duces bellatores ſuos: & habuit cum eis myſterium conſilii ſui. Dixitq; cogitationem ſuam in eo eſſe: vt omnem terram ſuo ſubiugaret imperio. Quod dictum cum placuiſſet omnibus: vocauit Nabuchodonoſor rex Holofernem principem militie ſue: & dixit ei. Egredere aduerſum omne regnum occidentis: & contra eos precipue: qui cōtempſerunt imperium meum. Non parcet oculus tuus vlli regno: omnemq; vrbem munitam ſubiugabis mihi.

τ cōuocauit oēm malitiā
καὶ συνεκάλεσε πᾶσαν τὴν κακίαν τῆς
terre ab ore ſuo. τ ipſi decre
γῆς ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ. καὶ αὐτοὶ ἔκρι-
uerūt exterminare oēm carnem q̄ nō
ναν ὀλοθρεῦσαι πᾶσαν σάρκα οἳ οὐκ
ſecuti ſunt verbū oris e
ἠκολούθησαν τῷ λόγῳ τοῦ στόματος αὐ-
ius. τ factū eſt vt cōſumauit cōſi-
τοῦ. καὶ ἐγένετο ὡς συνετέλεσε τὴν βου-
lium ſuum: vocauit nabuchodonoſor
λὴν αὐτοῦ, ἐκάλεσε ναβουχοδονόσορ βα-
rex aſſyriorum holofernē princi
σιλεὺς ἀσσυρίων τὸν ὀλοφέρνην ἀρχιστράτη-
pem militie ſue: ſecūdū exiſtentem
γον τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, δεύτερον ὄντα
poſt ipſum. τ dixit ad eum: hec di
μετ' αὐτόν. καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν, τάδε λέ-
cit rex magn⁹ dn̄s vniuerſe tre.
γει ὁ βασιλεὺς ὁ μέγας ὁ κ̄ς πάσης γῆς.
ecce tu egredieris a facie mea: τ ſu
ἰδοὺ σὺ ἐξελεύσῃ ἐκ προσώπου μου, καὶ λή-
mes tecum viros cōfidētes i fortitudie
ψῃ μετὰ σοῦ ἄνδρας πεποιθότας ἐν ἰσχύϊ
ſua: peditū in milliaria centum vigin
αὐτῶν, πεζῶν εἰς χιλιάδας ἑκατὸν εἴκο-
ti: τ multitudinē equorū cū aſcēſoribus: mi
σι. καὶ πλῆθος ἵππων σὺν ἀναβάταις, χι-
liaria duodecim: τ exibis in occur
λιάδας δώδεκα, καὶ ἐξελεύσῃ εἰς συνάν-
ſum vniuerſe terre ad occidentē: quia
τησιν πάσῃ τῇ γῇ εἰς δυσμάς, ὅτι
inobedientes fuerūt verbo meo: τ
ἠπείθησαν ἐν τῷ ῥήματί μου, καὶ
nunciabis eis vt pparēt mihi
ἀπαγγελεῖς αὐτοῖς ἑτοιμάζειν μοι
terrā τ aquā; quia exibo in fu
γῆν καὶ ὕδωρ, ὅτι ἐξελεύσομαι ἐν θυ-
rore meo in eos: τ cooperiā oēm
μῷ μου ἐπ' αὐτοὺς, καὶ καλύψω πᾶν τὸ
faciem terre in pedib⁹ exer-
πρόσωπον τῆς γῆς ἐν τοῖς ποσὶ τῆς δυ-
citus mei: τ dabo eos in rapi
νάμεώς μου, καὶ δώσω αὐτοὺς εἰς διαρ-
nam illis. τ vulnerati eo-
παγὴν αὐτοῖς. καὶ οἱ τραυματίαι αὐ-
rum replebunt valles eorum
τῶν πληρώσουσι τὰς φάραγγας αὐτῶν
τ [illegible] torrētes. τ flumē in-
καὶ τοὺς χειμάρρους. καὶ ποταμὸς ἐπι-
undans mortuis eorum implebi
κλύζων τοῖς νεκροῖς αὐτῶν πληρωθήσε-
tur. τ ducā captiuitatem eorum
ται. καὶ ἄξω τὴν αἰχμαλωσίαν αὐτῶν
in ſummitates vniuerſe terre. tu aūt
ἐπὶ τὰ ἄκρα πάσης τῆς γῆς. σὺ δὲ
exiens poccupabis mihi oēs terminū eo
ἐξελθὼν προκαταλήψῃ μοι πᾶν ὅριον αὐ-
rum: τ dedent tibi ſeipſos. τ
τῶν, καὶ ἐκδώσουσί σοι ἑαυτούς. καὶ
ſeruabis mihi eos in diem redar-
διατηρήσεις ἐμοὶ αὐτοὺς εἰς ἡμέραν ἐλε-
gutiōis eo⁊. aduerſū āt inobedientes
γμοῦ αὐτῶν. ἐπὶ δὲ τοὺς ἀπειθοῦντας
nō parcet oculus tuus: da
οὐ φείσεται ὁ ὀφθαλμός σου, τοῦ δοῦ-
re eos in cedem τ rapinam in
ναι αὐτοὺς εἰς φόνον καὶ ἁρπαγὴν ἐν
omni terra tua: quia viuēs ego τ
πάσῃ τῇ γῇ σου, ὅτι ζῶν ἐγὼ καὶ τὸ
poteſtas regni mei:
κράτος τῆς βασιλείας μου,

quecunq; locutus ſum τ faciam hec
ὅσα ἐλάλησα καὶ ποιήσω ταῦτα
in manu mea. tu autē nō trāſgredieris vnū
ἐν χειρί μου. σὺ δὲ οὐ παραβήσῃ ἕν
quippiam verborum domini tui.
τι τῶν ῥημάτων τοῦ κυρίου σου.
ſed conſumans conſumabis ſicut impe
ἀλλ' ἐπιτελῶν ἐπιτελέσεις καθότι προσ-
raui tibi. τ nō tardabis face-
τέταχά σοι. καὶ οὐ μακρυνεῖς τοῦ ποιῆ-
re ipſa. τ exiit holofernes a
σαι αὐτά. καὶ ἐξῆλθεν ὁ ὀλοφέρνης ἀπὸ
facie dn̄i ſui: τ voca-
προσώπου τοῦ κυρίου αὐτοῦ, καὶ ἐκάλε-
uit omnes magnates τ du
σε πάντας τοὺς δυνάστας καὶ τοὺς στρα-
ces τ pfectos virtutis aſſy
τηγοὺς καὶ ἐπιστάτας τῆς δυνάμεως ασσ-
riorum: τ numerauit electos viros
σούρ, καὶ ἠρίθμησεν ἐπιλέκτους ἄνδρας
in prelium ſicut precepit ei
εἰς παράταξιν καθότι προσέταξεν αὐτῷ
dn̄s ſuus ad centū viginti millia:
ὁ κύριος αὐτοῦ εἰς μυριάδας δεκαδύο,
τ equites ſagittarios duodecim mille.
καὶ ἱππεῖς τοξότας μυρίους δισχιλίους.
τ ordinauit eos queadmodū pre-
καὶ διέταξεν αὐτοὺς ὃν τρόπον πολέ-
lii multitudo ordinatur. τ aſſumpſit ca
μου πλῆθος συντάσσεται. καὶ ἔλαβε κα-
melos τ aſinos ad ſarcinas eo-
μήλους καὶ ὄνους εἰς τὴν ἀπαρτίαν αὐ-
ru⁊ multitudinē multā valde: τ oues
τῶν πλῆθος πολὺ σφόδρα, καὶ πρόβα-
τ boues τ capras ad pparationē
τα καὶ βόας καὶ αἶγας εἰς παρασκευὴν
eorum: quorū nō erat nūerus: τ frumētaceū
αὐτῶν, ὧν οὐκ ἦν ἀριθμός, καὶ ἐπισιτι-
victū omni viro ad multitudinē: τ au-
σμὸν παντὶ ἀνδρὶ εἰς πλῆθος, καὶ χρυ-
rum τ argentum de domo regis mul-
σίον καὶ ἀργύριον ἐξ οἴκου βασιλέως πο-
tum nimis τ egreſſus ē ipſe τ om
λὺ σφόδρα. καὶ ἐξῆλθεν αὐτὸς καὶ πᾶ-
nis exercitus eius in viam vt pre
σα ἡ δύναμις αὐτοῦ εἰς πορείαν τοῦ προ-
cederēt regem nabuchodonoſor τ
ελθεῖν βασιλέως ναβουχοδονόσορ, καὶ
cooperirēt oēm faciem terre
καλύψαι πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς
ad occidens in curribus τ equitibus τ
πρὸς δυσμαῖς ἐν ἅρμασι καὶ ἱππεῦσι καὶ
peditibus electis eorum: τ multi
πεζοῖς ἐπιλέκτοις αὐτῶν. καὶ πολὺς ὁ
mixti ſicut locuſta venerunt cum eis: τ
ἐπίμικτος ὡς ἀκρὶς συνῆλθον αὐτοῖς, καὶ
ſicut arena terre, nō. n. erat numerus p̄
ὡς ἄμμος τῆς γῆς. οὐ γὰρ ἦν ἀριθμὸς ἀπὸ
multitudine eo⁊. τ exierunt e niniue viam
πλήθους αὐτῶν. καὶ ἐξῆλθον ἐκ νινευὶ ὁδὸν
trium dierum ſuper faciem cam
τριῶν ἡμερῶν ἐπὶ πρόσωπον τοῦ πε-
pi bectileth. τ caſtrametatus eſt
δίου βεκτιλέθ. καὶ ἐπεστρατοπέδευσεν
a bectileth: prope mōtem q̄
ἀπὸ βεκτιλέθ, πλησίον τοῦ ὄρους τοῦ
ad ſiniſtram ſuperioris cilicie. τ cepit
ἐπ' ἀριστερᾷ τῆς ἄνω κιλικίας. καὶ ἔλαβε
omnem poteſtatem eius: pedites
πᾶσαν τὴν δύναμιν αὐτοῦ, τοὺς πεζοὺς
τ equites τ currus eius.
καὶ τοὺς ἱππεῖς καὶ τὰ ἅρματα αὐτοῦ.

Tunc holofernes vocauit duces & magiſtratus virtutis aſſyriorum: & dinumerauit viros in expeditiōe ſicut precepit ei rex centum viginti milia peditum pugnatorum: & equites ſagittarios duodecim milia. Omnemq; expeditionem ſuam fecit preire in multitudine innumerabilium camelorum: cum his que exercitibus ſufficerent copioſe: boum quoq; armenta gregeſq; ouium: quorum non erat numerus. Frumentum ex omni ſyria in tranſitu ſuo parari conſtituit. Aurum vero & argentum de domo regis aſſum pſit multum nimis. Et profect⁹ eſt ipſe & omnis exercitus cum quadrigis & equitibus & ſagittariis: qui cooperuerunt faciem terre ſicut locuſte. Cumq; pertranſiſſet fines aſſyriorum: venit ad magnos mōtes ange qui ſunt a ſiniſtro cilicie: aſcenditq; omnia caſtella eorum: & obtinuit omnem munitionem. Effregit autem ciuitatem opinatiſſimam melothi: predauitq; omnes filios tharſis & filios iſmael: qui erant contra faciem deſerti: & ad auſtrum terre celeon. Et tranſiuit eufratem & venit in meſopotamiam: & fregit omnes ciuitates excelſas: que erant ibi a torrente mambre vſq; quo peruenjatur ad mare: & occupauit terminos eius a cilicia vſq; ad fines iaphet qui ſunt ad auſtrum. Adduxitq; omnes filios madian: & predauit omnem locupletationem eorum: omneſq; reſiſtentes ſibi occidit in ore gladii. Et poſt hec deſcēdit in campos damaſci in diebus meſſis: & ſuccendit omnia ſata: omneſq; arbores & vineas fecit incidi: & cecidit timor illius ſuper omnes inhabitantes terram.

Capitulum tertium.

Tunc miſerunt legatos ſuos vniuerſarum vrbium ac prouinciarum reges ac principes: ſyrie ſcilicet & meſopotamie: & ſyrie ſobal & lybie atq; cilicie: qui venientes ad Holofernem dixerunt. Dēſinat indignatio tua circa nos. Melius eſt enim vt viuentes ſeruiamus nabuchodonoſor regi magno: & ſubditi ſimus tibi: φ morientes cum interitu noſtro: ipſi ſeruitutis noſtre damna patiamur.

τ abiit inde in mōtana.
καὶ ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν εἰς τὴν ὀρεινήν.
τ incidit phud τ lud τ
καὶ διέκοψε τὸ φοὺδ καὶ τὸ λούδ. καὶ
predatus eſt filios omnes raſes τ
προενόμευσεν υἱοὺς πάντας ῥασσὶς καὶ
filios iſmael eos q̄ cōtra faciem
υἱοὺς ἰσμαὴλ τοὺς κατὰ πρόσωπον τῆς
deſerti ad auſtrū chellon. τ
ἐρήμου πρὸς νότον τῆς χελλαιῶν. καὶ
tranſiuit euphratem: τ tranſiuit
παρῆλθε τὸν εὐφράτην, καὶ διῆλθε
meſopotamiam. τ fregit
τὴν μεσοποταμίαν. καὶ κατέσκαψε
omnes ciuitates excelſas q̄
πάσας τὰς πόλεις τὰς ὑψηλὰς τὰς ἐ-
in torrente arbonai quouſq; p-
πὶ τοῦ χειμάρρου ἀρβωναὶ ἕως τοῦ ἐλ-
ueniatur ad mare. τ occupauit
θεῖν ἐπὶ θάλασσαν. καὶ κατελάβετο τὰ
terminos cilicie. τ incidit om-
ὅρια τῆς κιλικίας. καὶ κατέκοψε πάν-
nes reſiſtentes ei. τ venit vſq; ad
τας τοὺς ἀντιστάντας αὐτῷ. καὶ ἦλθεν ἕως
fines iapheth q̄ ad auſtrū τ faci
ὁρίων ἰάφεθ τὰ πρὸς νότον καὶ πρόσω-
em arabie. τ circūdedit om
πον τῆς ἀραβίας. καὶ ἐκύκλωσε πάν-
nes filios madiā: τ ſuccendit
τας τοὺς υἱοὺς μαδιὰμ, καὶ ἐνέπρησε τὰ
tabernacula eorū. τ predatus eſt
σκηνώματα αὐτῶν. καὶ προενόμευσε τὰς
cubilia eorum. τ deſcendit in cam
μάνδρας αὐτῶν. καὶ κατέβη εἰς πεδί-
pū damaſci in diebus meſſis triti
ον δαμασκοῦ ἐν ἡμέραις θερισμοῦ πυ-
ci: τ ſuccendit omnes agros
ρῶν, καὶ ἐνέπρησε πάντας τοὺς ἀγροὺς
eorum: τ greges τ armenta
αὐτῶν, καὶ τὰ ποίμνια καὶ τὰ βουκόλια
dedit in deletionem. τ ciuitates
ἔδωκεν εἰς ἀφανισμόν. καὶ τὰς πόλεις
eorum ſpoliauit: τ campos eorum
αὐτῶν ἐσκύλευσε, καὶ τὰ πεδία αὐτῶν
ventilauit. τ pcuſſit omnes
ἐξελίκμησε. καὶ ἐπάταξε πάντας τοὺς
iuuenes eorū in ore gladii.
νεανίσκους αὐτῶν ἐν στόματι ῥομφαίας.
τ cecidit timor τ tremor eius
καὶ ἔπεσεν ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος αὐτοῦ
ſuper inhabitātes regionē maritimā:
ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας τὴν παραλίαν,
qui erant in ſidone τ in tyro: τ
τοὺς ὄντας ἐν σιδῶνι καὶ ἐν τύρῳ, καὶ
habitantes ſur τ ocina: τ
τοὺς κατοικοῦντας σοὺρ καὶ ὀκεινά, καὶ
omnes habitantes iemnaan: τ
πάντας τοὺς κατοικοῦντας ἰεμνάαν, καὶ
hitantes in azoto τ aſcalone:
οἱ κατοικοῦντες ἐν ἀζώτῳ καὶ ἀσκάλωνι,
timuerunt eum valde.
ἐφοβήθησαν αὐτὸν σφόδρα.

Ca. 3.

Et miſerunt ad eum le-
Καὶ ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν ἀγ-
gatos verbis pacificis dicentes.
γέλους λόγοις εἰρηνικοῖς λέγοντες.
ecce nos famuli nabuchodo
ἰδοὺ ἡμεῖς οἱ παῖδες ναβουχοδο-
noſor regis magni:
νόσορ βασιλέως μεγάλου,

aſtamus in cōſpectu tuo: vtere nobis
παρακείμεθα ἐνώπιόν σου, χρῆσαι ἡμῖν
quēadmodū placitū ē faciei tue. ecce
καθὼς ἀρεστόν ἐστι τῷ προσώπῳ σου. ἰδοὺ
ſuburbia noſtra ⁊ omnis locus
αἱ ἐπαύλεις ἡμῶν καὶ πᾶς τόπος ἡ-
noſter. ⁊ oīs campus tritici. ⁊ gre-
μῶν. καὶ πᾶν πεδίον πυρῶν. καὶ τὰ ποί-
ges ⁊ armenta. ⁊ oēs man
μνια καὶ τὰ βουκόλια. καὶ πᾶσαι αἱ μάν-
dre tabernaculorū noſtrorū aſtant
δραι τῶν σκηνωμάτων ἡμῶν παράκειν-
an̄ faciem tuam: vtere quēadmodū
ται πρὸ προσώπου σου, χρῆσαι καθὼς
placuerit tibi. ecce et ciuitates noſtre
ἂν ἀρέσκῃ σοι. ἰδοὺ καὶ αἱ πόλεις ἡμῶν
⁊ habitātes in eis: ſerui
καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐν αὐταῖς, δοῦλοί
tui ſunt. veniens obuia eis
σου εἰσίν. ἐλθὼν ἀπάντησον αὐταῖς
vt eſt bonū in oculis tuis. ⁊
ὡς ἐστιν ἀγαθὸν ἐν ὀφθαλμοῖς σου. καὶ
venerunt viri ad holofernē: ⁊
παρεγένοντο οἱ ἄνδρες πρὸς ὀλοφέρνην, καὶ
ānuntiauerunt ei iuxta verba
ἀπήγγειλαν αὐτῷ κατὰ τὰ ῥήματα
hec. ⁊ deſcendit in regionē maritimā
ταῦτα. καὶ κατέβη ἐπὶ τὴν παραλίαν
ipſe ⁊ exercitus. ⁊ cuſtodiuit
αὐτὸς καὶ ἡ δύναμις. καὶ ἐφρούρησε τὰς
ciuitates excelſas. ⁊ acceperūt ex e
πόλεις τὰς ὑψηλάς. καὶ ἔλαβον ἐξ αὐ-
is in auxilium viros ele
τῶν εἰς συμμαχίαν ἄνδρας ἐπιλέ-
ctos. ⁊ ſuſceperūt eū ipſi ⁊ om
κτους. καὶ ἐδέξαντο αὐτὸν αὐτοὶ καὶ πᾶ-
nis regio eorum: cum coronis
σα ἡ περίχωρος αὐτῶν, μετὰ στεφάνων
⁊ choris ⁊ tympanis. ⁊ demolit⁹
καὶ χορῶν καὶ τυμπάνων. καὶ κατέσκα-
eſt omnes fines eorū. ⁊ lucos
ψε πάντα τὰ ὅρια αὐτῶν. καὶ τὰ ἄλση
eorum excidit. ⁊ erat decretum ei
αὐτῶν ἐξέκοψε. καὶ ἦν δεδογμένον αὐτῷ
exterminare omnes deos terre:
ἐξολοθρεῦσαι πάντας τοὺς θεοὺς τῆς γῆς,
vt ipſi ſoli nabuchodonoſor
ὅπως αὐτῷ μόνῳ τῷ ναβουχοδονόσορ
ſeruirent omnes gētes: ⁊ omnes
λατρεύσωσι πάντα τὰ ἔθνη, καὶ πᾶσαι
lingue ⁊ tribus eorū inuo
αἱ γλῶσσαι καὶ αἱ φυλαὶ αὐτῶν ἐπικα-
carent ipm deū. ⁊ venit cōtra faci
λέσωνται αὐτὸν θεόν. καὶ ἦλθε κατὰ πρόσω-
em eſdraelon prope doteam:
πον ἐσδρηλὼν πλησίον τῆς δωταίας,
q̄ eſt contra ſerrā magnā
ἥ ἐστιν ἀπέναντι τοῦ πρίονος τοῦ μεγά-
iudee. ⁊ caſtrametatus
λου τῆς ἰουδαίας. καὶ κατεστρατοπέδευ-
eſt inter gaba ⁊ ſcytharū ciuitatem.
σεν ἀναμέσον γαβᾶ καὶ σκυθῶν πόλεως.
⁊ fuit ibi menſem dierum vt cōgrega
καὶ ἦν ἐκεῖ μῆνα ἡμερῶν εἰς τὸ συλλέ-
ret omnem ſarcinam exerci
ξαι πᾶσαν τὴν ἀπαρτίαν τῆς δυνάμε-
tus ſui.
ως αὐτοῦ. Ca.4.

Et audierunt filii iſrael qui ha-
Καὶ ἤκουσαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ οἱ κα-

Omnis ciuitas noſtra: omniſq̄ poſſeſſio omnes montes & colles & campi & armenta boum gregeſq̄ ouium & caprarum: equorumq̄ & camelorum: & vniuerſe facultates noſtre atq̄ familie in cōſpectu tuo ſunt. Sint oīa ſub lege tua. Nos etiam & filii noſtri ſerui tui ſumus. Veni nobis pacificus dominus: & vtere ſeruitio noſtro ſicut placuerit tibi. Tunc deſcendit de montibus cum equitibus in virtute magna: & obtinuit omnē ciuitatem: & omnem inhabitantē terram. De vniuerſis autem vrbibus aſſumpſit ſibi auxiliarios viros fortes & electos ad bellum. Tantuſq̄ metus prouintiis illis incubuit: vt vniuerſarum vrbium habitatores: principes & honorati ſimul cum populis exirent in obuiam venienti: excipientes eum cū coronis & lāpadibus ducētes choros in tympanis & tibiis. Nec iſta tamen facientes: ferocitatem eius pectoris mitigare potuerunt. Nā & ciuitates eorum deſtruxit: & lucos eorum excidit. Preceperat enī illi nabuchodonoſor rex: vt oēs deos terre exterminaret: videlicet vt ipſe ſolus diceretur deus ab his nationibus: que potuiſſent holofernis potentia ſubiugari. Pertranſiens autem ſyriam ſobal: & omnē appamiam: omnemq̄ meſopotamiam: venit ad idumeos in terra gabaa: accepitq̄ ciuitates eorum: & ſedit ibi per triginta dies: in quibus diebus adunari precepit vniuerſum exercitum virtutis ſue.

Capitulum quartum.

Tunc audientes hec filii iſrael: qui habitabant terram iuda: timuerunt valde a facie eius. Tremor etiam & horror inuaſit ſenſus eorum: ne hoc faceret hieruſalem & templo domini: quod fecerat ceteris ciuitatibus & templis earum. Et miſerunt in omnem ſamariam per circuitum vſq̄ hiericho: & preoccupauerunt omnes vertices montium. Et muris circundederunt vicos ſuos: & congregauerunt frumenta in preparationem pugne. Sacerdos etiam eliachim ſcripſit ad vniuerſos qui erant contra eſdrelon: que eſt contra faciem campi magni iuxta dothaim: & vniuerſis per quos vie tranſitus eſſe poterat: vt obtinerent aſcenſus montium per quos via eſſe poterat ad hieruſalem: & illic cuſtodirent vbi anguſtum iter eſſe poterat inter montes. Et fecerunt filii iſrael: ſecundum q̄ conſtituerat eis ſacerdos dn̄i eliachim.

bitabāt in iudea: omnia q̄
τοικοῦντες ἐν τῇ ἰουδαίᾳ, πάντα ὅσα
fecit holofernes gētibus prīceps
ἐποίησεν ὀλοφέρνης τοῖς ἔθνεσιν ὁ ἀρχι-
exercitus nabuchodonoſor re-
στράτηγος ναβουχοδονόσορ τοῦ βασιλέ-
gis aſſyriorum. ⁊ quēadmodum ſpoliauit
ως ἀσσυρίων. καὶ ὃν τρόπον ἐσκύλευσε
omnia tēpla eorum. ⁊ dedit ea
πάντα τὰ ἱερὰ αὐτῶν. καὶ ἔδωκεν αὐτὰ
in deletionem. ⁊ timuerunt valde
εἰς ἀφανισμόν. καὶ ἐφοβήθησαν σφόδρα
a facie eius. et p̄ hieru
ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ. καὶ περὶ ἱερου-
ſalem ⁊ tēplo dn̄i dei ſui
σαλὴμ καὶ τοῦ ναοῦ κυρίου θεοῦ αὐτῶν
turbati ſunt. quia recenter fuerant
ἐταράχθησαν. ὅτι προσφάτως ἦσαν
aſcendētes de captiuitate: ⁊
ἀναβεβηκότες ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας, καὶ
nuper oīs popul⁹ cōgregatus fuerat ex
νεωστὶ πᾶς ὁ λαὸς συνελέλεκτο ἐκ τῆς
iudea. ⁊ vaſa ⁊ alta-
ἰουδαίας. καὶ τὰ σκεύη καὶ τὸ θυσιαστήρι-
re ⁊ dom⁹ a p̄phanatione ſctificā-
ον καὶ ὁ οἶκος ἐκ βεβηλώσεως ἡγιασμέ-
ta erant. ⁊ miſerunt ad oēm terminū ſa
να ἦν. καὶ ἀπέστειλαν εἰς πᾶν ὅριον σα-
marie. ⁊ vicos. ⁊ bethoro. ⁊
μαρείας. καὶ κώμας. καὶ βεθωρώ. καὶ
belmen. ⁊ hiericho. ⁊ ad choba. ⁊
βελμέν. καὶ ἱεριχώ. καὶ εἰς χωβά. καὶ
eſora. ⁊ vallem ſalem. ⁊ pre-
ἐσωρά. καὶ τὸν αὐλῶνα σαλήμ. καὶ προ-
occupauerunt oēs vertices
κατελάβοντο πάσας τὰς κορυφὰς τῶν
montiū excelſorū. ⁊ muris circūdederūt q̄
ὀρέων τῶν ὑψηλῶν. καὶ ἐτείχισαν τὰς
in eis vicos: ⁊ appoſuerūt in fru
ἐν αὐταῖς κώμας, καὶ παρέθεντο εἰς ἐπι-
mētatiōem in p̄parationem pugne. q̄m
σιτισμὸν εἰς παρασκευὴν πολέμου. ὅτι
recenter erāt campi eorum de
προσφάτως ἦν τὰ πεδία αὐτῶν τε-
meſſi. ⁊ ſcripſit ioachim ſacerdos
θερισμένα. καὶ ἔγραψεν ἰωακεὶμ ὁ ἱερεὺς
magnus q̄ erat in diebus illis
ὁ μέγας ὃς ἦν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις
in hieruſalem: iis q̄ habitabāt betu
ἐν ἱερουσαλήμ, τοῖς κατοικοῦσι βετυ-
lia ⁊ betemeſtham q̄ eſt cōtra
λοὺα καὶ βετομεσθαὶμ ἥ ἐστιν ἀπέναντι
eſdraelon cōtra faciem cāpi
ἐσδρηλὼν κατὰ πρόσωπον τοῦ πεδίου
qui p̄pe dothaim: dicens: vt obtine
τοῦ πλησίον δωθαείμ, λέγων, διακατα-
rent aſcenſus mōtanor⁊: q̄a p̄
σχεῖν τὰς ἀναβάσεις τῆς ὀρεινῆς. ὅτι δι'
illos erat introitus ad iudeam.
αὐτῶν ἦν ἡ εἴσοδος εἰς τὴν ἰουδαίαν.
⁊ erat facile p̄hibere eos adue
καὶ ἦν εὐχερῶς διακωλῦσαι αὐτοὺς προ-
nientes: cū anguſtus tranſitus eſ-
σβαίνοντας, στενῆς τῆς διαβάσεως οὔ-
ſet: ad viros ad ſūmū duos. ⁊
σης, ἐπ' ἄνδρας τοὺς πάντας δύο. καὶ
fecerunt filii iſrael ſicut conſtitu
ἐποίησαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ καθὰ συνέτα-
it eis ioachim ſacerdos magnus ⁊
ξεν αὐτοῖς ἰωακεὶμ ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας καὶ
ſenatus vniuerſi populi iſrael.
ἡ γερουσία παντὸς δήμου ἰσραήλ.

qui ſedebant in hieruſalem. ⁊ clama
οἱ ἐκάθηντο ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ ἀνεβόη-
uerūt oīs vir iſrael ad deū in
σαν πᾶς ἀνὴρ ἰσραὴλ πρὸς τὸν θεὸν ἐν
inſtantia magna. ⁊ humiliauerūt
ἐκτενείᾳ μεγάλῃ. καὶ ἐταπείνωσαν τὰς
aīas ſuas in inſtantia magna ip
ψυχὰς αὐτῶν ἐν ἐκτενείᾳ μεγάλῃ αὐ-
ſi ⁊ mulieres eorum. ⁊ īfantes
τοὶ καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν. καὶ τὰ νήπια
eorum: ⁊ iumēta eorū: ⁊ oīs adue
αὐτῶν, καὶ τὰ κτήνη αὐτῶν, καὶ πᾶς πάρ-
na ⁊ mercēnari⁹ ⁊ ſeruus eorū:
οικος καὶ μισθωτὸς καὶ ἀργυρώνητος αὐτῶν,
impoſuerūt cilitia ſuper lumbos ſuos.
ἐπέθεντο σάκκους ἐπὶ τὰς ὀσφύας αὐτῶν.
⁊ oīs vir ⁊ mulier ⁊ pueri ⁊
καὶ πᾶς ἀνὴρ καὶ γυνὴ καὶ τὰ παιδία καὶ
hītantes hieruſalem, ceciderūt cō-
οἱ κατοικοῦντες ἱερουσαλὴμ ἔπεσαν κα-
tra faciem tēpli: ⁊ cinere cōſpſerūt
τὰ πρόσωπον τοῦ ναοῦ, καὶ ἐσποδώσαντο
capita ſua: ⁊ extenderunt
τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ ἐξέτειναν τοὺς
cilitia ſua cōtra faciem dn̄i.
σάκκους αὐτῶν κατὰ πρόσωπον κυρίου.
⁊ altare cilitio operuerunt.
καὶ τὸ θυσιαστήριον σάκκῳ περιέβαλον.
⁊ clamauerūt ad deum iſrael vna-
καὶ ἐβόησαν πρὸς τὸν θεὸν ἰσραὴλ ὁμοθυ-
nimiter aſſidue: ne daret i p̄e
μαδὸν ἐκτενῶς, τοῦ μὴ δοῦναι εἰς διαρ-
dam infantes eorum: ⁊ vxo-
παγὴν τὰ νήπια αὐτῶν, καὶ τὰς γυναῖ-
res in diuiſionē: ⁊ ciuitates he-
κας εἰς προνομήν, καὶ τὰς πόλεις τῆς κλη-
reditatis eorū in interitum: ⁊
ρονομίας αὐτῶν εἰς ἀφανισμόν, καὶ τὰ
ſancta in pollutionem ⁊ opprobriū: deri
ἅγια εἰς βεβήλωσιν καὶ ὀνειδισμόν, ἐπί-
ſionem gētibus. ⁊ exaudiuit de
χαρμα τοῖς ἔθνεσι. καὶ εἰσήκουσεν ὁ θε-
us deprecationē eorū. ⁊ de tribulatio
ὸς τῆς δεήσεως αὐτῶν. καὶ ἐκ τῆς θλίψε-
ne eorum liberauit eos. ⁊ erat popul⁹
ως αὐτῶν ἔσωσεν αὐτούς. καὶ ἦν ὁ λαὸς
ieiunans diebus multis in vniuerſa iu-
νηστεύων ἡμέρας πλείους ἐν πάσῃ τῇ ἰου-
dea ⁊ hieruſalem ante faciem
δαίᾳ καὶ ἱερουσαλὴμ κατὰ πρόσωπον
ſctōrū dn̄i oīpotentis. ⁊ io
τῶν ἁγίων κυρίου παντοκράτορος. καὶ ἰω-
achim ſacerdos magn⁹: ⁊ oēs q̄ a-
ακεὶμ ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας, καὶ πάντες οἱ πα-
ſtabant corā dn̄o ſacerdotes: ⁊ q̄ mi
ρεστηκότες ἐνώπιον κυρίου ἱερεῖς, καὶ οἱ λει-
niſtrabant dn̄o cilitiis p̄cincti
τουργοῦντες κυρίῳ σάκκους περιεζωσμέ-
lumbos ſuos: offerebant
νοι τὰς ὀσφύας αὐτῶν, προσέφερον τὴν
holocauſtum cōſueti ſacrificii ⁊
ὁλοκαύτωσιν τοῦ ἐνδελεχισμοῦ καὶ τὰς
orōnes ⁊ voluntaria dona populi.
εὐχὰς καὶ τὰ ἑκούσια δόματα τοῦ λαοῦ.
⁊ erat cinis ſup mitras eorū.
καὶ ἦν σποδὸς ἐπὶ τὰς κιδάρεις αὐτῶν.
⁊ clamabant ad dn̄m ex oī virtu
καὶ ἐβόων πρὸς κύριον ἐκ πάσης δυνά-
te: in bonū vt viſitaret oēm
μεως, εἰς ἀγαθὸν ἐπισκέψασθαι πάντα
domū iſrael.
οἶκον ἱερουσαλήμ. Ca.5.

Et clamauit oīs populus ad dn̄m inſtantia magna: & humiliauerūt aīas ſuas ī ieiuniis & orōnib⁹ ipi & mulieres eorū. Et induerūt ſe ſacerdotes cilitiis: infantes p̄ſtrauerunt cōtra faciē templi dn̄i & altare dn̄i operuerūt cilitio. Et clamauerunt ad dn̄m deum iſrael vnanimiter: ne darentur in predā infantes eorum & vxores eorum in diuiſionem: & ciuitates eorum in exterminiū: & ſancta eorū in pollutionē & fierent in opprobrium gentibus. Tunc eliachim ſacerdos domini magnus circuiuit oēm iſrael: allocutuſq̄ eſt eos dicens. Scitote q̄m exaudiet dominus preces veſtras: ſi manentes permanſeritis in ieiuniis & orationibus in conſpectu dn̄i. Memores eſtote moyſi ſerui domini: qui amelech cōfidentem in virtute ſua & in exercitu ſuo: & in clypeis ſuis: & in curribus ſuis: & in equitibus ſuis: non ferro pugnando: ſed precibus ſanctis orando deiecit. Sic erunt vniuerſi hoſtes iſrael: ſi perſeueraueritis in hoc opere quod cepiſtis. Ad hāc igitur exhortationem eius dep̄cantes dn̄m p̄manebant in conſpectu dn̄i: ita vt etiam hi qui offerebant dn̄o holocauſta p̄cincti cilitiis offerrēt ſacrificia dn̄o: & erat cinis ſupra capita eorū. Et ex toto corde ſuo omnes orabant deum vt viſitaret populum ſuum iſrael.

Capitulum quintum.

Nunciatumq̄ eſt holoferni principi militie aſſyriorum q̄ filii iſrael p̄pararent ſe ad reſiſtendum: ac montium itinera cōcluſiſſent: & furore nimio exarſit in iracundia magna. Vocauitq̄ omnes principes moab: & duces ammon: & dixit eis. Dicite mihi quis ſit populus iſte qui montana obſidet: aut que & quales et quante ſint ciuitates eorū: q̄ etiā ſit virt⁹ eorū: aut q̄ ſit multitudo eorū: vel q̄s rex militie illorū: & q̄re p̄ oībus qui habitant in oriente iſti contempſerunt nos: & nō exierunt in obuiam nobis: vt ſuſciperent nos cum pace. Tunc achior dux omnium filiorum ammon reſpondens ait. Si digneris audire domine dicam veritatem in conſpectu tuo de populo iſto qui in montanis habitat: & non egredietur verbum falſum ex ore meo. Populus iſte ex progenie chaldeorum eſt: hic primū in meſopotamia habitauit: quoniam noluerunt ſequi deos patrum ſuorum qui erant in terra chaldeorum. Deſerentes itaq̄ cerimonias patrum ſuorum: que in multitudine deorum erant vnum deum celi coluerunt: qui & precepit eis vt exirent inde & habita-

Et nuntiatū eſt holoferni princi
Καὶ ἀνηγγέλη ὀλοφέρνῃ ἀρχιστρα-
pi militie aſſyriorū: q̄ filii iſra
τήγῳ δυνάμεως ἀσσούρ, διότι οἱ υἱοὶ ἰσρα-
el p̄parati eſſent ad p̄lium. ⁊
ὴλ παρεσκευάσαντο εἰς πόλεμον. καὶ
itinera montanorū cōcluſiſſent: ⁊
τὰς διόδους τῆς ὀρεινῆς συνέκλεισαν, καὶ
muniuiſſent oēs verticem mōtis excel
ἐτειχίσαντο πᾶσαν κορυφὴν ὄρους ὑψη-
ſi: ⁊ poſuiſſent in campis ſcanda
λοῦ, καὶ ἔθηκαν ἐν τοῖς πεδίοις σκάνδα-
la. ⁊ iratus ē furore nimis. ⁊ voca
λα. καὶ ὠργίσθη θυμῷ σφόδρα. καὶ ἐκά-
uit oēs principes moab: ⁊
λεσε πάντας τοὺς ἄρχοντας μωάβ, καὶ
duces ammon: ⁊ omnes
τοὺς στρατηγοὺς ἀμμών, καὶ πάντας τοὺς
ſatrapas regiōis maritime. ⁊ dixit
σατράπας τῆς παραλίας. καὶ εἶπεν
eis: nunciate iam mihi filii chanaan
αὐτοῖς, ἀπαγγείλατε δή μοι υἱοὶ χαναάν
quis populus iſte qui ſedet in mōta
τίς ὁ λαὸς οὗτος ὁ καθήμενος ἐν τῇ ὀρει-
nis: ⁊ que q̄s habitant ciuitates: ⁊
νῇ, καὶ τίνες ἃς κατοικοῦσι πόλεις, καὶ
que multitudo exercitus eorū: ⁊
τί τὸ πλῆθος τῆς δυνάμεως αὐτῶν, καὶ
in quo robur eorum ⁊ fortitudo eo-
ἐν τίνι τὸ κράτος αὐτῶν καὶ ἡ ἰσχὺς αὐ-
rum: ⁊ quis inſurrexit in eis rex
τῶν, καὶ τίς ἀνέστηκεν ἐπ' αὐτῶν βασι-
aut dux exercitus eorum: ⁊
λεὺς ἢ ἡγούμενος στρατιγίας αὐτῶν, καὶ
quare decreuerunt vt non venirent in
διατί κατεγνώσαντο τοῦ μὴ ἐλθεῖν εἰς
occurſum meum p̄e omnibus habi
ἀπάντησίν μου παρὰ πάντας τοὺς κα-
tantibus in occidenti. ⁊ dixit ad
τοικοῦντας ἐν δυσμαῖς. καὶ εἶπε πρὸς
eum achior dux oīm filior⁊
αὐτὸν ἀχιὼρ ὁ ἡγούμενος πάντων υἱῶν
ammon: audiat iā dominus me⁹ verbū
ἀμμών, ἀκουσάτω δὴ ὁ κύριός μου λόγον
de ore ſerui tui. ⁊ annūtiabo
ἐκ στόματος τοῦ δούλου σου. καὶ ἀναγγελῶ
tibi veritatē de populo iſto:
σοι τὴν ἀλήθειαν περὶ τοῦ λαοῦ τούτου,
qui habitat montana hec: prope
ὃς κατοικεῖ τὴν ὀρεινὴν ταύτην, πλησίον
te habitante. ⁊ nō egredietur mēda
σου οἰκοῦντος. καὶ οὐκ ἐξελεύσεται ψεῦ-
tium de ore ſerui tui.
δος ἐκ τοῦ στόματος τοῦ δούλου σου. ὁ
populus iſte eſt ex p̄genie chaldeorū:
λαὸς οὗτός εἰσιν ἀπόγονοι χαλδαίων.
⁊ habitauerunt prius in meſo
καὶ παρῴκησαν τὸ πρότερον ἐν τῇ μεσο-
potamia: quia nō voluerunt ſe-
ποταμίᾳ, ὅτι οὐκ ἠβουλήθησαν ἀκολου-
qui deos patrum ſuorū
θῆσαι τοῖς θεοῖς τῶν πατέρων αὐτῶν
qui fuerunt in terra chaldeorum: ⁊ exie
οἳ ἐγένοντο ἐν γῇ χαλδαίων, καὶ ἐξέ-
runt ex via gnationum ſuarūm.
βησαν ἐξ ὁδοῦ τῶν γενεῶν αὐτῶν.
⁊ adorauerunt deum ce-
καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ τοῦ οὐρα-
li: deū quē cognouerant: ⁊ proiece
νοῦ, θεῷ ᾧ ἐπέγνωσαν. καὶ ἐξέβα-
runt eos a facie
λον αὐτοὺς ἀπὸ προσώπου

deorum suorū: et fugerūt in mesopotamiam. et habitauerunt ibi diebus multis.
τῶν θεῶν αὐτῶν, καὶ ἔφυγον εἰς μεσοποταμίαν. καὶ παρῴκησαν ἐκεῖ ἡμέρας πολλάς.
et dixit deus eorum recedere de habitatione sua: et irent in terrā chanaā. et habitauerūt ibi:
καὶ εἶπεν ὁ θεὸς αὐτῶν ἐξελθεῖν ἐκ τῆς παροικίας αὐτῶν, καὶ πορευθῆναι εἰς γῆν χαναάν. καὶ κατῴκησαν ἐκεῖ,
et repleti sunt auro et argento et iumentis multis nimis. et descenderūt in egyptū. cooperuit .n.
καὶ ἐπληθύνθησαν χρυσίῳ καὶ ἀργυρίῳ καὶ ἐν κτήνεσι πολλοῖς σφόδρα. καὶ κατέβησαν εἰς αἴγυπτον. ἐκάλυψε γὰρ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς χαναὰν λιμός.
faciem terre chanaan fames. et habitauerunt ibi vsquequo reuersi sunt.
καὶ παρῴκησαν ἐκεῖ μέχρις οὗ διετράφησαν.
et facti sunt ibi in multitudinē magnā. et nō erat numerus generis eorum. et insurrexit eis rex egypti: et versutia vsus est in eos.
καὶ ἐγένοντο ἐκεῖ εἰς πλῆθος πολύ. καὶ οὐκ ἦν ἀριθμὸς τοῦ γένους αὐτῶν. καὶ ἐπανέστη αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς αἰγύπτου, καὶ κατεσοφίσατο αὐτούς, καὶ ἐν πόνῳ καὶ ἐν πλίνθῳ ἐταπείνωσαν αὐτούς, καὶ ἔθεντο αὐτοὺς εἰς δούλους.
et in labore et in latere humiliauerunt eos: et posuerunt eos in seruos. et clamauerunt ad deū suum. et percussit omnem terrā egypti plagis in quibus nō erat sanitas.
καὶ ἀνεβόησαν πρὸς τὸν θεὸν αὐτῶν. καὶ ἐπάταξε πᾶσαν τὴν γῆν αἰγύπτου πληγαῖς ἐν αἷς οὐκ ἦν ἴασις.
et eiecerunt eos egyptii a facie sua. et exiccauit deus rubrum mare ante eos. et duxit eos in mōtes sina et cades barne. et eiecit omnes habitātes in deserto. et habitauerūt in terra amorreorū. et omnes esebonitas disperderunt in fortitudine eorū. et trāseuntes iordanem: sortiti sunt omnia montana. et eiecerunt a facie sua chananeum et pherezeum et iebuseum et sychem et omnes gergeseos. et habitauerunt in eis diebus multis.
καὶ ἐξέβαλον αὐτοὺς οἱ αἰγύπτιοι ἀπὸ προσώπου αὐτῶν. καὶ κατεξήρανεν ὁ θεὸς τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν ἔμπροσθεν αὐτῶν. καὶ ἤγαγεν αὐτοὺς εἰς τὸ ὄρος τὸ σινᾶ καὶ κάδης βαρνή. καὶ ἐξέβαλε πάντας τοὺς κατοικοῦντας ἐν τῇ ἐρήμῳ. καὶ ᾤκησαν ἐν γῇ ἀμορραίων. καὶ πάντας τοὺς ἐσεβὼν ἐξωλόθρευσαν ἐν τῇ ἰσχύι αὐτῶν. καὶ διαβάντες τὸν ἰορδάνην, ἐκληρονόμησαν πᾶσαν τὴν ὀρεινήν. καὶ ἐξέβαλον ἀπὸ προσώπου αὐτῶν τὸν χαναναῖον καὶ τὸν φερεζαῖον καὶ τὸν ἰεβουσαῖον καὶ τὸν συχὲμ καὶ πάντας τοὺς γεργεσαίους. καὶ κατῴκησαν ἐν αὐτῇ ἡμέρας πολλάς.
et dum nō peccauerūt corā deo suo: erāt cum eis bona. quia deus qui odit iniquitatē cum eis est. quādo aūt recesserunt a via quā posuit eis:
ἕως οὐχ ἥμαρτον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ αὐτῶν, ἦν μετ᾽ αὐτῶν τὰ ἀγαθά. ὅτι ὁ θεὸς μισῶν ἀδικίαν μετ᾽ αὐτῶν ἐστιν. ὅτε δὲ ἀπέστησαν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ ἧς διέθετο αὐτοῖς,

rent in charrā. Cūq; opperuisset oēm terrā fames: descenderūt in egyptum: illicq; p quadringētos annos sic multiplicati sunt: vt dinumerari eorū nō posset exercitus. Cūq; grauasset eos rex egypti: atq; in edificationibus vrbiū suarum in luto & latere subiugasset eos clamauerūt ad dn̄m suū: & percussit totam terrā egypti plagis variis. Cūq; eiecissēt eos egyptii a se & cessasset plaga ab eis: & iterū eos vellēt capere & ad suū seruitiū reuocare: fugientibus his deus celi mare aperuit: ita vt hinc inde aque quasi murus solidarētur: & isti pede sicco fundū maris perambulādo transirent. In quo loco dū innumerabilis exercitus egyptiorū eos psequeretur: ita aquis coopertus est vt nō remaneret vel vnus q factū posteris nūciaret. Egressi etiā mare rubrū deserta syna montis occuparūt: in quibus nūq; hō habitare potuit vel filius hoīs requieuit. Illic fontes amari obdulcati sunt eis ad bibendū: & per annos quadraginta annonam de celo cōsecuti sunt. Vbicūq; ingressi sunt sine arcu & sagitta: & absq; scuto & gladio: deus eorū pugnauit pro eis & vicit. Et nō fuit qui insultaret populo isti: nisi quā recessit a cultu dn̄i dei sui. Quotienscūq; āt preter ipsum deum suum alterum coluerunt: dati sunt in predam & in gladium & in opprobrium. Quotienscūq; autem penituerūt se recessisse a cultura dei sui: dedit eis deus celi virtutē resistendi. Denicq; chananeū regē & iebuseū & pherezeū & etheū & eueū & amorreū: & oēs potētes in esebon pstrauerūt & terras eorū & ciuitates eorū ipsi possederūt: & vsq; dū nō peccarēt i cōspectu dei sui: erāt cū illis bona. Deus.n. illorū odit iniquitatē. Nā & ante hos annos cū recessissent a via quā dederat illis deus vt ambularēt in ea: exterminati sunt pliis a multis natiōibus: & plurimi eorū captiui abducti sunt i terrā nō suā. Nuper āt reuersi ad dn̄m deū suū ex dispsiōe q dispsi fuerāt: adunati sunt & ascēderūt mōtana hec oīa: & iterū possidēt hierl'm vbi sunt sctā sctōrū. Nūc ergo mi dn̄e pq̄re si est aliq iniquitas eorū in cōspectu dei eorū: ascēdam? ad illos: quā trādes tradet illos deus eorū tibi: & subiugati erūt sub iugo potētie tue. Si vero nō est offensio populi huius corā deo suo nō poterim? resistere illis quā deus eorum defendet illos: & erimus i opprobriū vniuerse terre. Et factū ē cū cessasset loq achior verba hec: irati sūt oēs magnates holofernis & cogitabāt interficere eū: dicētes ad alterutrū. Quis est iste q filios isrl' posse dicat resistere regi nabuchodonosor & exercitib? ei?: hoīes inermes & sine virtute: & sine peritia artis pugne? Vt ergo agnoscat achior quā fallit nos: ascēdam? i mōtana & cū capti fuerit potētes eorū: tūc cū eis dem gladio trāsuerberabitur: vt sciat ois gēs quā nabuchodonosor deus terre est: & pter ipsū alius nō est. Ca.6.

Factū est āt cū cessassent loqui: indignatus holofernes vehemēt

exterminati sunt in multis preliis valde nimis. et captiui ducti sunt in terrā nō propriā. et templū dei eorum factū est in pauimentū. et ciuitates eorum capte sunt ab aduersariis. et nunc conuersi ad deum suum: ascenderūt de dispersiōe qua dispersi erant illic. et possederūt hierusalem: vbi sanctuariū eorum: et habitauerunt in mōtanis qa erāt deserta. et nūc dn̄ator dn̄e si est ignorātia in populo isto: et peccāt cōtra deū suū: et cōsideremus quia est inter eos scādalū hoc: et ascendamus et debellemus eos. si vero nō est iniquitas in gēte eorū: pereat tam dn̄s meus: ne forte defendat dn̄s eos: et deus eorum pro eis. et erimus in opprobriū in cōspectu vniuerse terre.
ἐξωλοθρεύθησαν ἐν πολλοῖς πολέμοις ἐπὶ πολὺ σφόδρα. καὶ ᾐχμαλωτεύθησαν εἰς γῆν οὐκ ἰδίαν. καὶ ὁ ναὸς τοῦ θεοῦ αὐτῶν ἐγενήθη εἰς ἔδαφος. καὶ αἱ πόλεις αὐτῶν ἐκρατήθησαν ὑπὸ τῶν ὑπεναντίων. καὶ νῦν ἐπιστρέψαντες ἐπὶ τὸν θεὸν αὐτῶν, ἀνέβησαν ἐκ τῆς διασπορᾶς οὗ διεσπάρησαν ἐκεῖ. καὶ κατέσχον τὴν ἱερουσαλήμ, οὗ τὸ ἁγίασμα αὐτῶν, καὶ κατῳκίσθησαν ἐν τῇ ὀρεινῇ ὅτι ἦν ἔρημος. καὶ νῦν δέσποτα κύριε εἰ μὲν ἔστιν ἀγνόημα ἐν τῷ λαῷ τούτῳ, καὶ ἁμαρτάνουσιν εἰς τὸν θεὸν αὐτῶν, καὶ ἐπισκεψόμεθα ὅτι ἐστὶν ἐν αὐτοῖς σκάνδαλον τοῦτο, καὶ ἀναβησόμεθα καὶ ἐκπολεμήσομεν αὐτούς. εἰ δ᾽ οὐκ ἔστιν ἀνομία ἐν τῷ ἔθνει αὐτῶν, παρελθέτω δὴ ὁ κύριός μου, μήποτε ὑπερασπίσῃ ὁ κύριος αὐτῶν, καὶ ὁ θεὸς αὐτῶν ὑπὲρ αὐτῶν. καὶ ἐσόμεθα εἰς ὀνειδισμὸν ἐναντίον πάσης τῆς γῆς.
et factū est vt cessauit achior loquens verba hec: murmurauit ōis populus qui in circuitu tabernaculi stabat. et dixerūt magnates holofernis et oēs qui habitabāt terrā maritimā et moabitē: vt interficerētcum nō enī timebimus a facie filiorū israel. ecce enī populus in quo nō est potentia neq; robur ad aciem fortem. ideo et ascendemus: et erunt in cibum vniuerso exercitui tuo dn̄e holoferne.
καὶ ἐγένετο ὡς ἐπαύσατο ἀχιὼρ λαλῶν τοὺς λόγους τούτους, ἐγόγγυσε πᾶς ὁ λαὸς ὁ κύκλῳ τῆς σκηνῆς περιεστώς. καὶ εἶπον οἱ μεγιστᾶνες ὀλοφέρνου καὶ πάντες οἱ κατοικοῦντες γῆν παραλίαν καὶ τὴν μωάβ, συγκόψαι αὐτόν. οὐ γὰρ φοβηθησόμεθα ἀπὸ προσώπου υἱῶν ἰσραήλ. ἰδοὺ γὰρ λαὸς ἐν ᾧ οὐκ ἔστι δύναμις οὐδὲ κράτος εἰς παράταξιν ἰσχυράν. διὸ δὴ ἀναβησόμεθα, καὶ ἔσονται εἰς κατάβρωσιν πάσῃ τῇ στρατιᾷ σου δέσποτα ὀλοφέρνη. .6.

Et vt cessauit tumultus virorum qui in circuitu cōsilii: et dixit holofernes dux exercitus assyriorū ad achior coram omni populo alienigenarum: et ad
Καὶ ὡς κατέπαυσεν ὁ θόρυβος τῶν ἀνδρῶν τῶν κύκλῳ τῆς συνεδρίας, καὶ εἶπεν ὀλοφέρνης ἀρχιστράτηγος δυνάμεως ἀσσοὺρ πρὸς ἀχιὼρ ἐναντίον παντὸς τοῦ δήμου ἀλλοφύλων, καὶ τῆς ἐναντίον παντὸς τοῦ δήμου ἀλλοφύλων, καὶ

ad oēs filios moab: et mercenarios ephraim: quia prophetasti inter nos sicut hodie: et dixisti genus hierusalem non debellare: quia deus eorum proteget eos? et qs deus nisi nabuchodonosor? hic mittet potentias suam: et disperdet eos a facie terre: et nō liberabit eos deus eorum: sed nos serui eius exterminabimus eos velut hoīem vnū. et non sustinebit potentiā equorum nostrorum. concūlcabimus enī eos in ea. et mōtes eorū inebriabūtur in sanguine eorum: et campi eorum replebuntur mortuis eorū. et nō resistet vestigiū pedum ipsorum con tra faciem nostrā: sed perditione peribunt dicit rex nabuchodonosor dn̄s vniuerse terre. dixit enī nō vana erunt verba sermonū meorū. tu aūt achior mercenarie ammon qui locutus es verba hec in die iniquitatis tue: nō videbis amplius faciē meā a die hac: quousq; vlciscar genus eorū qui ex egypto. et tūc ptransibit ferrum militie mee et ppls seruorum meorū latera tua. et cades iter vulneratos eorum quā reuersus fuero. et restituēt te serui mei in mōtana: et statuent te in vna de ciuitatibus ascensū. et nō peribis donec exterminer eis cum illis. et siquidem spe in corde tuo quod nō cōprehendentur: ne cōcidat tuus vultus. locut? sum et nihil cadet de verbis meis. et precepit holofernes ser
πρὸς πάντας υἱοὺς μωάβ, καὶ οἱ μισθωτοὶ τοῦ ἐφραίμ, ὅτι προεφήτευσας ἐν ἡμῖν καθὼς σήμερον, καὶ εἶπας τὸ γένος ἰσραὴλ μὴ πολεμῆσαι, ὅτι ὁ θεὸς αὐτῶν ὑπερασπιεῖ αὐτῶν; καὶ τίς θεὸς εἰμὴ ναβουχοδονόσορ; οὗτος ἀποστελεῖ τὸ κράτος αὐτοῦ, καὶ ἐξολοθρεύσει αὐτοὺς ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, καὶ οὐ ῥύσεται αὐτοὺς ὁ θεὸς αὐτῶν. ἀλλ᾽ ἡμεῖς οἱ δοῦλοι αὐτοῦ πατάξομεν αὐτοὺς ὡς ἄνθρωπον ἕνα. καὶ οὐχ ὑποστήσονται τὸ κράτος τῶν ἵππων ἡμῶν. κατακαύσομεν γὰρ αὐτοὺς ἐν αὐτοῖς. καὶ τὰ ὄρη αὐτῶν μεθυσθήσονται ἐν τῷ αἵματι αὐτῶν, καὶ τὰ πεδία αὐτῶν πλησθήσονται τῶν νεκρῶν αὐτῶν. καὶ οὐκ ἀντιστήσεται τὸ ἴχνος τῶν ποδῶν αὐτῶν κατὰ πρόσωπον ἡμῶν, ἀλλὰ ἀπωλείᾳ ἀπολοῦνται λέγει ὁ βασιλεὺς ναβουχοδονόσορ ὁ κύριος πάσης τῆς γῆς. εἶπε γὰρ οὐ ματαιωθήσονται τὰ ῥήματα τῶν λόγων μου. σὺ δὲ ἀχιὼρ μισθωτὲ τοῦ ἀμμὼν ὃς ἐλάλησας τοὺς λόγους τούτους ἐν ἡμέρᾳ ἀδικίας σου, οὐκ ὄψει ἔτι τὸ πρόσωπόν μου ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταύτης ἕως οὗ ἐκδικήσω τὸ γένος τῶν ἐξ αἰγύπτου. καὶ τότε διελεύσεται ὁ σίδηρος τῆς στρατιᾶς μου καὶ ὁ λαὸς τῶν θεραπόντων μου τὰς πλευράς σου. καὶ πεσῇ ἐν τοῖς τραυματίαις αὐτῶν ὅταν ἐπιστρέψω. καὶ ἀποκαταστήσουσί σε οἱ δοῦλοί μου εἰς τὴν ὀρεινήν, καὶ θήσουσί σε ἐν μιᾷ τῶν πόλεων τῶν ἀναβάσεων. καὶ οὐκ ἀπολῇ ἕως οὗ ἐξολοθρευθῇς μετ᾽ αὐτῶν. καὶ εἴπερ ἐλπίζεις τῇ καρδίᾳ σου ὅτι οὐ συλληφθήσονται, μὴ συμπεσέτω σου τὸ πρόσωπον. ἐλάλησα καὶ οὐδὲν διαπεσεῖται τῶν ῥημάτων μου. καὶ προσέταξεν ὀλοφέρνης τοῖς δούλοις

dixit ad achior. quā pphetasti nobis dicens quod gēs isrl' defendatur a deo suo vt ostendam tibi quā nō est deus nisi nabuchodonosor: cū; percusserimus eos oēs sicut hoiem vnū: tūc & ipse cū illis assyriorū gladio interibis & oīs isrl' tecū pditōe dispiet: & pbabis quā nabuchodonosor dn̄s sit vniuerse terre. tūc q; gladi? militie mee trāsiet p latera tua & cōfixus cades inter vulneratos isrl': & nō respirabis vltra donec extermineris cū illis. Porro āt si pphetiā tuā verā existimas: nō cōcidat vult? tuus & pallor q faciē tuā obtinet abscedat a te: si verba mea hec putas iplere nō posse. Vt āt noueris q simul cū illis hec expieris: ecce ex hac hora illorū ppl'o sociaberis: vt du; dignas mei gladii penas exceperint: ipse simul vltiōi subiaceas. Tunc holofernes pcepit seruis suis vt cōprehenderent achior & ducerent eum in Bethuliā & traderent eum in manus filiorum israel. Et accipientes eum serui holofernis: pfecti sunt per campestria: sed cū appropinquassent ad montana: exierunt contra eos fundibularii. Illi autem diuertentes a latere montis ligauerunt achior ad arborem manibus & pedibus: & sic vinctū de restibus dimiserunt eum: & reuersi sunt ad dominum suum. Porro filii israel descendentes de bethulia: venerunt ad eum. Quem soluentes duxerunt ad bethuliam: atq; in medium populi illum statuentes percontati sūt quid rerum esset quod illum vinctum assyrii reliquissent. In dieb? illis erant illic pricipes: ozias fili? micha de tribu symeon: & charmi qui & gothoniel. In medio itaq; seniorum: & in cōspectu omnium: achior dixit omnia que locutus fuerat: ab holoferne interrogatus: & qualiter populus holofernis voluisset propter hoc verbum interficere eum: & quemadmodum ipse holofernes iratus iussisset eum israelitis hac de causa tradi: vt dum vinceret filios israel: tunc & ipsum achior diuersis iubeat interire suppliciis: propter hoc quod dixisset deus celi defēsor eorum est. Cumq; achior vniuersa hec exposuisset: omnis populus cecidit in faciem adorantes dominum: & communi lamentatione & fletu vnanimes preces suas domino effuderūt dicentes. Domine deus celi & terre intuere superbiam eorum: & respice ad nr̄am humilitatē: & faciem sanctorū tuorū attende: & ostende quā non derelinquis presumentes de te: & presumentes de se & de sua virtute glorian tes humilias. Finito itaq; fletu: & per totam diem oratione populorum cōpleta: consolati sunt achior dicentes. Deus patrum nostrorum cuius tu virtutem predicasti ipse tibi hanc dabit vicissitudinem: vt eorum magis tu interitum videas. Cum vero dominus deus noster dederit hanc libertatem seruis suis: sit & tecum deus in medio nostri: vt sicut placuerit tibi ita cum

nis suis qui erāt assistentes tabernaculo suo: vt cōprehenderēt achior: et restituerent eum in betuliā. et tradere rent in manus filiorū israel. et acceperunt eum serui eius et duxerūt eum extra castra in campum. et pfecti sunt de medio cāpestrium in mōtana. et appropinquauerūt ad fontes qui erant sub betulia. et vt viderūt eos viri ciuitatis in vertice mōtis: et ōis vir fundibularius detinuit ascensum eorum. et iaculauerūt in lapidibus sup eos. et ingressi subtus montē: ligauerunt achior: et dimiserunt proiectum sub radice mōtis. et abierunt ad dn̄m suum. descendentes āt filii israel de ciuitate sua: steterunt sup eum: et soluentes eum adduxerunt ad betuliam. et statuerunt eū inter principes ciuitatis eorū: qui erant in diebus illis: ozias filius micha de tribu symeon: et chabris filius gothoniel: et charmis filius melchiel. et cōuocaverunt oēs seniores ciuitatis. et cōcurrerunt oēs iuuenes eorum et mulieres ad cōgregationē. et statuerunt achior in medio vniuersi populi. et interrogauit eum ozias quod cōtigerat. et rñdens nunciauit eis verba cōsessus holofernis: et oīa verba que locutus fuit in medio principum assyriorum: et que superbe locutus fuit holofernes cōtra domū israel. et pcidentes populus adorauerunt deum: et clamauerūt deo dicentes
λαις αὐτοῦ οἳ ἦσαν παρεστηκότες ἐν τῇ σκηνῇ αὐτοῦ, συλλαβεῖν τὸν ἀχιώρ, καὶ ἀποκαταστῆσαι αὐτὸν εἰς βετυλουά, καὶ παραδοῦναι εἰς χεῖρας υἱῶν ἰσραήλ. καὶ συνέλαβον αὐτὸν οἱ δοῦλοι αὐτοῦ καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἔξω τῆς παρεμβολῆς εἰς τὸ πεδίον. καὶ ἀπῆραν ἐκ μέσου τῆς πεδινῆς εἰς τὴν ὀρεινήν, καὶ παρεγένοντο ἐπὶ τὰς πηγὰς αἳ ἦσαν ὑποκάτω βετυλουά. καὶ ὡς εἶδον αὐτοὺς οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως ἐπὶ τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους, καὶ πᾶς ἀνὴρ σφενδονιστὴς διεκράτησε τὴν ἀνάβασιν αὐτῶν. καὶ ἔβαλον ἐν λίθοις ἐπ᾽ αὐτούς. καὶ ὑποδύσαντες ὑποκάτω τοῦ ὄρους, ἔδησαν τὸν ἀχιώρ, καὶ ἀφῆκαν ἐρριμμένον ὑπὸ τὴν ῥίζαν τοῦ ὄρους. καὶ ἀπῴχοντο πρὸς τὸν κύριον αὐτῶν. καταβάντες δὲ οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἐκ τῆς πόλεως αὐτῶν, ἐπέστησαν ἐπ᾽ αὐτόν, καὶ λύσαντες αὐτὸν ἀπήγαγον εἰς βετυλουά, καὶ κατέστησαν αὐτὸν ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας τῆς πόλεως αὐτῶν, οἳ ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ὀζίας ὁ τοῦ μιχὰ ἐκ τῆς φυλῆς συμεών, καὶ χαβρὶς ὁ τοῦ γοθονιήλ, καὶ χαρμὶς ὁ τοῦ μελχιήλ. καὶ συνεκάλεσαν πάντας τοὺς πρεσβυτέρους τῆς πόλεως. καὶ συνέδραμον πᾶς νεανίσκος αὐτῶν καὶ αἱ γυναῖκες εἰς τὴν ἐκκλησίαν. καὶ ἔστησαν τὸν ἀχιὼρ ἐν μέσῳ παντὸς τοῦ λαοῦ αὐτῶν. καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὀζίας τὸ συμβεβηκός. καὶ ἀποκριθεὶς ἀπήγγειλεν αὐτοῖς τὰ ῥήματα τῆς συνεδρίας ὀλοφέρνου, καὶ πάντα τὰ ῥήματα ὅσα ἐλάλησεν ἐν μέσῳ τῶν ἀρχόντων ἀσσούρ, καὶ ὅσα ἐμεγαλορρημόνησεν ὀλοφέρνης εἰς τὸν οἶκον ἰσραήλ. καὶ πεσόντες ὁ λαὸς προσεκύνησαν τῷ θεῷ, καὶ ἐβόησαν τῷ θεῷ λέγοντες

dñe deus celi respice in
κύριε ὁ θεὸς τοῦ οὐρανοῦ κάτιδε ἐπὶ τὰς
superbias eorum: τ miserere humi
ὑπερηφανίας αὐτῶν, καὶ ἐλέησον τὴν τα-
litatis generis nostri: τ respice
πείνωσιν τοῦ γένους ἡμῶν, καὶ ἐπίβλεψον
super faciem sctificatorū tibi in
ἐπὶ τὸ πρόσωπον τῶν ἡγιασμένων σοι ἐν
die hac. τ vocauerunt
τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ. καὶ παρεκάλεσαν τὸν
achior: τ laudauerūt eum valde. τ
ἀχιώρ, καὶ ἐπῄνεσαν αὐτὸν σφόδρα. καὶ
assumpsit eum ozias de cōgregatiōe
παρέλαβεν αὐτὸν ὀζίας ἐκ τῆς ἐκκλησίας
in domū suā: τ fecit cōuiuium
εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε πότον τοῖς
senioribus. τ inuocauerunt
πρεσβυτέροις. καὶ ἐπεκαλέσαντο τὸν
deum israel in auxilium ꝑ totā noctē
θεὸν ἰσραὴλ εἰς βοήθειαν ὅλην τὴν νύκτα
illam.
ἐκείνην.

Ca. 7.

Et postridie nunciauit holo
Τῇ δὲ ἐπαύριον παρήγγειλεν ὀλο
fernes omni exercitui suo τ omni
φέρνης πάσῃ τῇ στρατιᾷ αὐτοῦ καὶ παντὶ
populo suo: qui venerunt in
τῷ λαῷ αὐτοῦ, οἳ παρεγένοντο ἐπὶ τὴν
auxilium eius: vt mouerēt castra cōtra be
συμμαχίαν αὐτοῦ, ἀναζευγνύειν ἐπὶ βε
tuliam: τ ascensus montanorū
τουλούα, καὶ τὰς ἀναβάσεις τῆς ὀρεινῆς
preoccuparent: τ facerēt preli-
προκαταλαμβάνεσθαι, καὶ ποιεῖν πόλε-
um contra filios israel. τ mouit castra
μον πρὸς τοὺς υἱοὺς ἰσραήλ. καὶ ἀνέζευξεν
in die illa omnis vir potens eo-
ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ πᾶς ἀνὴρ δυνατὸς αὐ
rum. τ exercitus suorum virorum bella-
τῶν. καὶ ἡ δύναμις αὐτῶν ἀνδρῶν πολε
torum milia peditum septuaginta τ
μιστῶν χιλιάδες πεζῶν ἑβδομήκοντα καὶ
centum: τ equitum milia duodecim: pre
ἑκατόν, καὶ ἱππέων χιλιάδες δεκαδύο, χω
ter ꝑparationes τ viros q erant
ρὶς τῆς ἀποσκευῆς καὶ τῶν ἀνδρῶν οἳ ἦσαν
pedites iter eos magna multitudo nimis. τ
πεζοὶ ἐν αὐτοῖς πολὺ πλῆθος σφόδρα. καὶ
castrametati sūt in valle prope betu
παρενέβαλον ἐν τῷ αὐλῶνι πλησίον βετου
liam supra fontē. τ extenderūt in
λούα ἐπὶ τῆς πηγῆς. καὶ παρέτειναν εἰς
latitudinē sup dothaim vsqꝫ belmaim: τ in
εὖρος ἐπὶ δωθαεὶμ ἕως βελμαΐμ, καὶ εἰς
lōgitudinē a betulia vsqꝫ ad cyamonem q̄
μῆκος ἀπὸ βετουλούα ἕως κυάμωνος ἥ
est contra esdraelom. at filii is-
ἐστιν ἀπέναντι ἐσδρηλώμ. οἱ δὲ υἱοὶ ἰσ
rael vt viderunt eorū multitudinē: turbati
ραὴλ ὡς εἶδον αὐτῶν τὸ πλῆθος, ἐταράχθη
sunt valde. τ dixit vnusquisqꝫ ad
σαν σφόδρα. καὶ εἶπεν ἕκαστος πρὸς τὸν
proximum suum: nunc occupabunt isti
πλησίον αὐτοῦ, νῦν ἐκλείσουσιν οὗτοι τὸ
faciem terre vniuerse: τ neqꝫ
πρόσωπον τῆς γῆς πάσης, καὶ οὔτε τὰ
mōtes excelsi: neqꝫ valles: neqꝫ
ὄρη τὰ ὑψηλά, οὔτε αἱ φάραγγες, οὔτε οἱ
colles sustinebunt grauitatē eorum: τ
βουνοὶ ὑποστήσονται τὸ βάρος αὐτῶν, καὶ
assumentes vnusquisqꝫ arma bel-
ἀναλαβόντες ἕκαστος τὴν σκευὴν τὰ πολε

tuis omnibus conuersaris nobiscum. Tunc ozias finito cōsilio suscepit eū in domum suam: & fecit cenam magnam. Et vocatis omnibus presbyteris: simul expleto ieiunio refecerunt. Postea vero cōuocatus omnis populus per totam noctem intra ecclesiā: orauerunt petentes auxilium a deo israel.

Capitulum. 7.

Holofernes autem altera die ꝑcepit exercitibus suis: vt ascēderēt cōtra bethuliā. Erant autem pedites bellatorum centum viginti milia: & equites viginti duo milia: preter preparationes virorum illorum quos occupauerat captiuitas: & abducti fuerant de prouinciis & vrbibus vniuerse iuuentutis. Omnes parauerunt se pariter ad pugnam cōtra filios israel: & venerunt per crepidinem montis vsqꝫ ad apicem qui respicit super dothaim: a loco qui dicitur belma vsqꝫ ad chelmon qui est contra esdrelon. Filii autem israel vt viderunt multitudinē illorū: prostrauerunt se sup terrā mittentes cinerem sup capita sua: vnanimes orantes: vt deus israel misericordiam suam ostēderet super populū suum. Et assumentes arma sua bellica: sederūt per loca q̄ angusti itineris tramitem dirigunt inter mōtosa: & erāt custodientes ea tota die & nocte. Porro holofernes dum circuit per gyrū: repperit q̄ fons qui influebat aqueductum illorum a parte australi extra ciuitatē dirigeret: & incidi ꝑcepit aq̄ductum illorum. Erant tn̄ non longe a muris fontes: ex quibus furtim videbantur haurire aquam ad refocillandum potius q̄ ad potandum. Sed filii ammon & moab accesserunt ad holofernem dicentes. Filii israel non in lancea nec in sagitta confidunt: sed montes defendunt illos: & muniunt illos colles in precipitio cōstituti. Vt ergo sine congressione pugne possis superare eos: pone custodes fontiū vt non hauriant aquam ex eis: & sine gladio interficies eos: vel certe fatigati: tradent ciuitatem suam quam putant in montibus positā superari nō posse. Et placuerunt verba hec coram holoferne: & coram satellitibus eius & constituit per gyrum centenarios per singulos fontes. Cumqꝫ ista custodia per dies viginti fuisset expleta: defecerūt cisterne & collectiones aquarum omnibus inhabitantibus bethuliam: ita vt non esset in ciuitate vnde satiarentur vel vna die: qm̄ ad mensurā dabatur populis aqua cottidie. Tunc ad oziā congregati om̄es viri femineqꝫ iuuenes & paruuli omnes si[illegible], vna voce dixerunt. Iudicet deus inter nos & te: quoniam fecisti in nos mala: nolēs loqui pacifice cū assyriis: & propter hoc vendidit nos deus in manibus eorum. Et ideo non est qui adiuuet: cū prosternamur ante oculos eorum i[n] si[t]i & in perditione magna. Et nunc cōgregate vniuersos qui in ciuitate sūt:

lica sua: τ incēdentes ignem sup
μικὰ αὐτῶν, καὶ ἀνάψαντες πυρὰν ἐπὶ
turribus suis: māserunt custodientes
τοὺς πύργους αὐτῶν, ἔμενον φυλάσσοντες
tota nocte illa. at die se
ὅλην τὴν νύκτα ἐκείνην. τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ δευ
cunda eduxit holofernes oēm equi-
τέρᾳ ἐξήγαγεν ὁλοφέρνης πᾶσαν τὴν ἵπ
tatū suum versus cōspectum filiorū is-
πον αὐτοῦ κατὰ πρόσωπον τῶν υἱῶν ἰσ
rael q erant in betulia. τ cōsidera
ραὴλ οἳ ἦσαν ἐν βετουλούᾳ. καὶ ἐπεσκέ-
uit ascensus ciuitatis eorū.
ψατο τὰς ἀναβάσεις τῆς πόλεως αὐτῶν,
τ fontes aquarum eorum aggres-
καὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων αὐτῶν ἐφώ-
sus est: τ ꝑoccupauit eos. τ ipo-
δευσε, καὶ προκατελάβετο αὐτάς. καὶ ἐπέ
suit eis castra virorum bel-
στησεν αὐτοῖς παρεμβολὰς ἀνδρῶν πο
latorum. τ ipse trāstulit castra in populū
λεμιστῶν. καὶ αὐτὸς ἀνέζευξεν εἰς τὸν λαὸν
suum. τ accedentes et omnes
αὐτοῦ. καὶ προσελθόντες αὐτῷ πάντες οἱ
principes filiorum esau: τ omnes
ἄρχοντες τῶν υἱῶν ἠσαῦ, καὶ πάντες οἱ
duces populi moab: τ duces
ἡγούμενοι τοῦ λαοῦ μωάβ, καὶ οἱ στρατηγοὶ
regiōis maritie: dixerūt: audiat iam ver-
τῆς παραλίας, εἶπον, ἀκουσάτω δὴ λό-
bum dominus noster: vt non sit fractio
γον ὁ δεσπότης ἡμῶν, ἵνα μὴ γένηται θραῦσις
in exercitu tuo. nā populus iste
ἐν τῇ δυνάμει σου. ὁ γὰρ λαὸς οὗτος τῶν
filiorū israel: non confidunt in lan
υἱῶν ἰσραὴλ, οὐ πεποίθασιν ἐπὶ τοῖς δό
ceis suis: sed in sublimitatib⁹ mō
ρασιν αὐτῶν, ἀλλ᾽ ἐπὶ τοῖς ὕψεσι τῶν ὀρέ
tiū in q̄bus ipsi habitant in eis. nō
ων ἐν οἷς αὐτοὶ κατοικοῦσιν ἐν αὐτοῖς. οὐ
enim est facile ꝑcedere ꝑ vertices
γάρ ἐστιν εὐχερὲς προβῆναι ταῖς κορυφαῖς
montiū eorum. τ nunc domine ne pre-
τῶν ὀρέων αὐτῶν. καὶ νῦν δέσποτα μὴ πο
liū ineas aduersus eos sicut fit preli
λέμει πρὸς αὐτοὺς καθὼς γίνεται πόλε-
um aciei: τ non cadet de
μος παρατάξεως, καὶ οὐ πεσεῖται ἐκ τοῦ
populo tuo vt vir vnus. mane in
λαοῦ σου ὡς ἀνὴρ εἷς. ἀνάμεινον ἐπὶ τῆς
castris tuis custodiens omnem vi-
παρεμβολῆς σου διαφυλάσσων πάντα ἄν
rum ex exercitu tuo. τ obtine
δρα ἐκ τῆς δυνάμεώς σου. καὶ ἐπικρατησά-
ant serui tui fontem aque:
τωσαν οἱ παῖδές σου τῆς πηγῆς τοῦ ὕδα-
qui erit de radice montis. quia
τος, ἣ ἐκπορεύεται ἐκ τῆς ῥίζης τοῦ ὄρους. διό
inde aquantur omnes habitan-
τι ἐκεῖθεν ὑδρεύονται πάντες οἱ κατοικοῦν
tes betulia. τ interimet eos si-
τες βετουλούα. καὶ ἀνελεῖ αὐτοὺς ἡ δί-
tis: τ tradent ciuitatem suam. τ
ψα, καὶ ἐκδώσουσι τὴν πόλιν ἑαυτῶν. καὶ
nos τ populus noster ascendemus sup
ἡμεῖς καὶ ὁ λαὸς ἡμῶν ἀναβησόμεθα ἐπὶ
primas altitudies montiū: τ ca
τὰς πλησίον κορυφὰς τῶν ὀρέων, καὶ πα
strametabimur super eas in custodi-
ρεμβαλοῦμεν ἐπ᾽ αὐταῖς εἰς προφυλα-
am. ne exeat de ciuitate vir
κήν. τοῦ μὴ ἐξελθεῖν ἐκ τῆς πόλεως ἄνδρα

vnus. ⁊ contabescēt in fame ipsi: ⁊
ἕνα. καὶ τακήσονται ἐν τῷ λιμῷ αὐτοί, καὶ
vxores eorum: ⁊ filii eorum:
αἱ γυναῖκες αὐτῶν, καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν.
⁊ anteq̄ veniat gladius sup eos:
καὶ πρὶν ἐλθεῖν τὴν ῥομφαίαν ἐπ᾽ αὐτούς,
subuertentur in plateis
καταστραφήσονται ἐν ταῖς πλατείαις
habitatiōis eorum. ⁊ retribues
τῆς οἰκήσεως αὐτῶν. καὶ ἀνταποδώσεις
eis retributionem malam: eo q̄ re
αὐτοῖς ἀνταπόδομα πονηρόν, ἀνθ᾽ ὧν ἐστα
bellauerūt ⁊ nō obedierunt faci=
σίασαν καὶ οὐχ ὑπήκουσαν τῷ προσώ
ei tue in pace. ⁊ placuerunt verba eo
πῳ σου ἐν εἰρήνῃ. καὶ ἤρεσαν οἱ λόγοι αὐ
rum coram holoferne: ⁊ coram omni
τῶν ἐνώπιον ὀλοφέρνου, καὶ ἐνώπιον πάν
bus satellitibus eius. ⁊ constituti
των τῶν θεραπόντων αὐτοῦ. καὶ συνέταξε
facere sicut locuti fuerūt. ⁊ recesserunt ca
ποιεῖν καθὰ ἐλάλησαν. καὶ ἀπῆραν πα
stra filiorū ammon: ⁊ cum eis mi
ρεμβολὴ υἱῶν ἀμμών, καὶ μετ᾽ αὐτῶν χι
lia quinq̄ filiorū assur. ⁊ castrame
λιάδες πέντε υἱῶν ἀσούρ. καὶ παρενέ=
tati sunt in valle. ⁊ preoccupauerunt
βαλον ἐν τῷ αὐλῶνι. καὶ προκατελάβοντο
aquas ⁊ fontes aquarum
τὰ ὕδατα καὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων
filiorū israel. ⁊ ascenderūt filii esau
τῶν υἱῶν ἰσραήλ. καὶ ἀνέβησαν υἱοὶ ἠσαῦ
⁊ filii ammon: ⁊ castrametati sunt in
καὶ υἱοὶ ἀμμών, καὶ παρενέβαλον ἐν τῇ
mōtanis contra dothaim. ⁊ mise=
ὀρεινῇ ἀπέναντι δωθαείμ. καὶ ἀπέστει
runt ex eis ad austrū ⁊ subsolanum
λαν ἐξ αὐτῶν πρὸς νότον καὶ ἀπηλιώτην
contra ecrebel: q̄ est ppe chu
ἀπέναντι ἐκρεβήλ, ἥ ἐστιν πλησίον χου
si: q̄ est super torrentem mochmur.
σί, ἥ ἐστιν ἐπὶ τοῦ χειμάρρου μοχμούρ.
⁊ reliqu⁹ exercitus assyriorū castra
καὶ ἡ λοιπὴ στρατιὰ τῶν ἀσυρίων παρε
metati sūt in campo: ⁊ cooperuerūt oēm
νέβαλον ἐν τῷ πεδίῳ, καὶ ἐκάλυψαν πᾶν
faciem terre. ⁊ tabernacula ⁊
τὸ πρόσωπον τῆς γῆς. καὶ αἱ σκηναὶ καὶ
sarcine eorū castra fece
αἱ ἀπαρτίαι αὐτῶν κατεστρατοπέδευ=
runt in multitudie multa valde. ⁊
σαν εἰς πλῆθος πολὺ σφόδρα. καὶ οἱ
filii israel clamauerunt ad dnm deū
υἱοὶ ἰσραὴλ ἀνεβόησαν πρὸς κύριον θεὸν
eorum: qm̄ defecit aīo spūs eo
αὐτῶν, ὅτι ὠλιγοψύχησε τὸ πνεῦμα αὐ
rum: qm̄ i circuitu erāt omnes inimici eo
τῶν, ὅτι ἐκύκλωσαν πάντες οἱ ἐχθροὶ αὐ
rum: ⁊ nō poterāt fugere de medio eorum.
τῶν, καὶ οὐκ ἦν διαφυγεῖν ἐκ μέσου αὐτῶν.
⁊ manserūt i circuitu eorū omnis cōgrega
καὶ ἔμεινον κύκλῳ αὐτῶν πᾶσα συναγω
tio assyriorū: pedites ⁊ currus ⁊
γὴ ἀσούρ, οἱ πεζοὶ καὶ τὰ ἅρματα καὶ οἱ
equites eorum diebus trigintaquattu=
ἱππεῖς αὐτῶν ἡμέρας τριακοντατέσσα=
or. ⁊ deficiebant oībus habitanti=
ρας. καὶ ἐξέλειπον πάντας τοὺς κατοικοῦν
bus betulua oīa receptacula sua
τας βετυλουὰ πάντα τὰ ἀγγεῖα αὐτῶν
aquarum. ⁊ lacus euacuabātur
τῶν ὑδάτων. καὶ οἱ λάκκοι ἐξεκενοῦντο.

vt sponte tradamus nos popu
lo holofernis. Melius est enim
vt captiui benedicamus domi=
num viuentes: q̄ moriamur &
simus opprobrium omni car=
ni: cum videamus vxores no=
stras & infantes nostros mori
ante oculos nostros. Contesta=
mur hodie celum & terram &
deum patrum nostrorum: qui
vlciscitur nos secundum pecca
ta nostra: vt iam tradatis ciuita
tem in manu militie holofer=
nis: vt sit finis noster breuis in
ore gladii: qui longior efficitur
in ariditate sitis. Et cum hec di=
xissent factus est fletus & vlula
tus magnus in ecclesia omni=
bus: & per multas horas vna
voce clamauerunt ad deum di=
centes. Peccauimus cum patri
bus nostris: iniuste egimus: ini=
quitatem fecimus. Tu quia pi⁹
es miserere nostri: & in tuo fla=
gello vindica iniquitates no=
stras: & noli tradere confiten=
tes te populo qui ignorat te:
vt non dicant inter gentes: vbi
est deus eorum. Et cum fatiga=
ti his clamoribus: & his fleti=
bus lassati siluissent: exurgens
ozias infusus lachrymis dixit.
Equo animo estote fratres: &
hos quinq̄ dies expectemus a
domino misericordiam. Forsi=
tan enim indignationem su=
am abscindet: & dabit gloriam
nomini suo. Si autem transa=
ctis quinq̄ diebus non vene=
rit adiutorium: faciemus hec
verba que locuti estis.

Capitulum octauum.

ET factum est cum audisset hec verba iudith vidua que erat filia merari: filii idox: filii ioseph: filii ozie: filii elai: filii iamnor: filii iedeon: filii rapho=im filii achitob: filii melchie: fi=lii enan: filii nathanie: filii sala=thiel: filii symeon: filii ruben: & vir eius fuit manasses: qui mor tuus est in diebus messis hor=deacee: instabat enim super al=ligantes manipulos in campo: & venit estus super caput eius: & mortuus est in bethulia ciui=tate sua: & sepultus est cum pa=tribus suis. Erat autem iudith

⁊ non hēbāt ad bibēdū ad satietatem aquā
καὶ οὐκ εἶχον πιεῖν εἰς πλησμονὴν ὕδωρ
die vna: qm̄ in mēsura dabant e=
ἡμέραν μίαν, ὅτι ἐν μέτρῳ ἐδίδουν αὐ=
is ad bibēdū. ⁊ cōsternati sūt infantes eorū:
τοῖς πιεῖν. καὶ ἠθύμησαν τὰ νήπια αὐτῶν,
⁊ vxores ⁊ iuuenes defecerūt
καὶ αἱ γυναῖκες καὶ οἱ νεανίσκοι ἐξέλιπον
a siti. ⁊ cadebant in
ἀπὸ τῆς δίψης. καὶ ἔπιπτον ἐν ταῖς
plateis ciuitatis: ⁊ in trāsi=
πλατείαις τῆς πόλεως, καὶ ἐν ταῖς διό
tibus portarū. ⁊ non erat vigor
δοις τῶν πυλῶν. καὶ οὐκ ἦν κραταίωσις
ampli⁹ in eis. ⁊ cōgregatus est vniuersus
ἔτι ἐν αὐτοῖς. καὶ ἐπισυνήχθησαν πᾶς ὁ
pp̄ls ad oziam ⁊ principes ciui
λαὸς ἐπὶ ὀζίαν καὶ τοὺς ἄρχοντας τῆς πό
tatis: iuuenes ⁊ mulieres ⁊
λεως, οἱ νεανίσκοι καὶ αἱ γυναῖκες καὶ τὰ
pueri. ⁊ clamauerunt voce magna:
παιδία. καὶ ἀνεβόησαν φωνῇ μεγάλῃ,
⁊ dixerūt coram oībus seniori
καὶ εἶπον ἐναντίον πάντων τῶν πρεσβυ
bus: iudicet deus inter nos ⁊
τέρων, κρίναι ὁ θεὸς ἀναμέσον ἡμῶν καὶ ὑ
vos: qm̄ fecistis in nobis iniusticiā ma
μῶν, ὅτι ἐποιήσατε ἐν ἡμῖν ἀδικίαν με=
gnam nō loquētes pacifica cum
γάλην οὐ λαλήσαντες εἰρηνικὰ μετὰ τῶν
filiis assyriorū. ⁊ nūc non est auxiliator nr̄:
υἱῶν ἀσούρ. καὶ νῦν οὐκ ἔστι βοηθὸς ἡμῶν,
sed vendidit nos deus in mani
ἀλλὰ πέπρακεν ἡμᾶς ὁ θεὸς εἰς τὰς χεῖ
bus eorum: vt psternamur ante e
ρας αὐτῶν, τοῦ καταστρωθῆναι ἐναντίον αὐ
os in siti ⁊ pditiōe magna. ⁊
τῶν ἐν δίψῃ καὶ ἀπωλείᾳ μεγάλῃ. καὶ
nunc cōuocate eos: ⁊ tradite
νῦν ἐπικαλέσασθε αὐτούς, καὶ ἔκδοτε τὴν
ciuitatē oēm i direptionē populo holofer
πόλιν πᾶσαν εἰς προνομὴν λαῷ ὀλοφέρ
nis ⁊ vniuerso exercitui eius. qm̄ meli
νου καὶ πάσῃ τῇ δυνάμει αὐτοῦ. ὅτι κρεῖ
us nos fieri eis in rapi=
ττον ἡμᾶς γενηθῆναι αὐτοῖς εἰς διαρπα=
nam: q̄ mori in siti. erimus em̄ in
γήν, ἢ ἀποθανεῖν ἐν δίψῃ. ἐσόμεθα γὰρ εἰς
seruos: ⁊ viuet aīa nostra. ⁊
δούλους, καὶ ζήσεται ἡ ψυχὴ ἡμῶν. καὶ
non videbimus mortem infantium no
οὐκ ὀψόμεθα τὸν θάνατον τῶν νηπίων ἡ=
strorū in oculis nostris: ⁊ vxo
μῶν ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, καὶ τὰς γυναῖ=
res ⁊ filios nostros deficientes
κας καὶ τὰ τέκνα ἡμῶν ἐκλειπούσας
aīas ipsoꝝ. cōtestamur vobis
τὰς ψυχὰς αὐτῶν. μαρτυρόμεθα ὑμῖν τὸν
celum ⁊ terrā ⁊ deum nostrū ⁊
οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὸν θεὸν ἡμῶν καὶ
dnm patrum nostrorū: q̄ vlciscitur
κύριον τῶν πατέρων ἡμῶν, ὃς ἐκδικεῖ ἡ=
nos secundū peccata nostra: ⁊
μᾶς κατὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ τὰ
peccata patrum nostroꝝ: vt nō
ἁμαρτήματα τῶν πατέρων ἡμῶν, ἵνα μὴ
faciat secundū verba hec in di
ποιήσῃ κατὰ τὰ ῥήματα ταῦτα ἐν τῇ ἡμέ
e hodierna. ⁊ factus fuit planctus ma
ρᾳ τῇ σήμερον. καὶ ἐγένετο κλαυθμὸς με=
gnus in medio cōgregatiōis oīm
γας ἐν μέσῳ τῆς ἐκκλησίας πάντων

vnanimiter. τ clamauerunt ad dn̄m
ὁμοθυμαδόν· καὶ ἐβόησαν πρὸς τὸν κύριον
deum voce magna. τ dixit ad eos
θεὸν φωνῇ μεγάλῃ. καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς
ozias: cōfidite fratres. expectemus
ὀζίας, θαρσεῖτε ἀδελφοί. διακαρτερήσω-
adhuc q̄nq; dies: in q̄bus cōuertet
μεν ἔτι πέντε ἡμέρας, ἐν αἷς ἐπιστρέψει
dn̄s deus noster miam ſuam ſuper nos.
κς ὁ θεὸς ἡμῶν τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἐφ᾽ ἡμᾶς.
nō.n.derelinquet nos in finē. ſi
οὐ γὰρ ἐγκαταλείψει ἡμᾶς εἰς τέλος. ἐὰν
aūt trāſierint iſti: τ nō venerit ſup nos
δὲ διέλθωσιν αὗται, καὶ μὴ ἔλθῃ ἐφ᾽ ἡμᾶς
adiutoriū: faciam iuxta verbū veſtrū. τ
βοήθεια, ποιήσω κατὰ τὸ ῥῆμα ὑμῶν. καὶ
diſperſit populū in ſua ca-
ἐσκόρπισε τὸν λαὸν εἰς τὴν ἑαυτοῦ παρεμ-
ſtra. τ ad muros τ turres
βολήν. καὶ ἐπὶ τὰ τείχη καὶ τοὺς πύργους
ciuitatis ſue abierūt: τ vxo
τῆς πόλεως αὐτῶν ἀπῆλθον, καὶ τὰς γυ-
res τ filios in domos ſuas
ναῖκας καὶ τὰ τέκνα εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν
miſerunt. τ erant in humilitate mul-
ἀπέστειλαν. καὶ ἦσαν ἐν ταπεινώσει πολ-
ta in ciuitate.
λῇ ἐν τῇ πόλει.

Ca.8.

Et audiuit in illis die
Καὶ ἤκουσεν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέ-
bus iudith filia merari: filii ox filii io-
ραις ἰουδεὶθ θυγάτηρ μεραρί, υἱοῦ ὢξ υἱοῦ ἰω-
ſeph filii oziel: filii helcie filii ananie filii
σὴφ υἱοῦ ὀζιήλ, υἱοῦ ἐλκία υἱοῦ ἀνανίου υἱοῦ
gedeon: filii raphain filii acitho filii eliu:
γεδεών, υἱοῦ ῥαφαῒν υἱοῦ ἀκιθὼ υἱοῦ ἠλιού,
filii eliab filii nathanael: filii ſamaliel
υἱοῦ ἐλιὰβ υἱοῦ ναθαναὴλ, υἱοῦ σαμαλιὴλ
filii ſaladai filii iſrael: τ vir e-
υἱοῦ σαλαδαῒ υἱοῦ ἰσραήλ, καὶ ὁ ἀνὴρ αὐ-
ius manaſſes de tribu eius τ de fa-
τῆς μανασσῆς τῆς φυλῆς αὐτῆς καὶ τῆς πα-
milia eius. τ mortuus eſt i diebus meſ-
τριᾶς αὐτῆς. καὶ ἀπέθανεν ἐν ἡμέραις θερι-
ſis ordei. iſtabat.n.ſup alligan
σμοῦ κριθῶν. ἐπέστη γὰρ ἐπὶ τοὺς δεσμεύον-
tes manipulos in campo: τ
τας τὰ δράγματα ἐν τῷ πεδίῳ, καὶ ὁ
eſtus venit ſup caput eius: τ
καύσων ἦλθεν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ
cecidit in lectum ſuum. τ ſepelierūt
ἔπεσεν ἐπὶ τὴν κλίνην αὐτοῦ. καὶ ἔθαψαν
eum cum patribus ſuis in a
αὐτὸν μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ ἐν τῷ ἀ-
gro q̄ inter dothaim τ balamo.
γρῷ τῷ ἀναμέσον δωθαεὶμ καὶ βαλαμώ.
τ erat iudith in domo ſua vidua
καὶ ἦν ἰουδεὶθ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῆς χηρεύουσα
annis trib⁹ τ mēſibus q̄ttuor. τ fe
ἔτη τρία καὶ μῆνας τέσσαρας. καὶ ἐποίη-
cit ſibi tabernaculū in pte ſupiori
σεν ἑαυτῇ σκηνὴν ἐπὶ τοῦ δώματος τοῦ
domus ſue: τ impoſuit ſup lumbus
οἴκου αὐτῆς, καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τὴν ὀσφὺν
ſuūʒ cilicium: τ erāt ſup eam veſtes
αὐτῆς σάκκον, καὶ ἦν ἐπ᾽ αὐτῆς τὰ ἱμάτια
viduitatis ſue. τ ieiunauit om
τῆς χηρεύσεως αὐτῆς. καὶ ἐνήστευσε πά-
nibus diebus viduitatis ſue:
σας τὰς ἡμέρας τῆς χηρεύσεως αὐτῆς,
pter anteſabbata τ ſabbata τ
χωρὶς προσαββάτων καὶ σαββάτων καὶ

relicta eius vidua iam annis tri-
bus & menſibus ſex. Et in ſupe
rioribus domus ſue fecit ſibi ſe
cretum cubiculum: in quo cum
puellis ſuis clauſa morabatur:
& habens ſuper lumbos ſuos ci
litium ieiunabat omnibus die-
bus vite ſue: preter ſabbata &
neomenias & feſta domus iſra-
el. Erat autem eleganti aſpectu
nimis: cui vir ſuus reliquerat di-
uitias multas & familiam copio
ſam: ac poſſeſſiones armentis
boum ac gregibus ouium ple
nas. Et erat hec i om̄ibus famo
ſiſſima: quoniam timebat do
minum valde: nec erat qui lo-
queretur de illa verbum malū.
Hec itaq; cum audiſſet quoni-
am ozias promiſiſſet: q̄ tranſa
cto quinto die traderet ciuita-
tem: miſit ad preſbyteros cha-
bri & charmi. Et venerunt ad
illam: & dixit illis. Quod ē hoc
verbuʒ in quo conſenſit ozias:
vt tradat ciuitatem aſſyriis: ſi in
tra quinq; dies non venerit vo-
bis adiutorium? Et qui eſtis vos
qui temptatis dominum? Non
eſt iſte ſermo qui miſericordiaʒ
prouocet: ſed potius qui iram
excitet: & furorem accendat.
Poſuiſtis vos tempus miſeratio
nis domini: & in arbitrium ve-
ſtrum diem conſtituiſtis ei. Sed
quia patiens dominus eſt: i hoc
ipſo peniteamus: & indulgen-
tiam eius fuſis lachrymis po-
ſtulemus. Non enim quaſi ho-
mo deus ſic comminabitur:
neq; ſicut filius hominis ad ira-
cundiam inflāmabitur. Et ideo
humiliem⁹ illi animas noſtras:
& in ſpiritu conſtituti humilia-
to ſeruientes illi: dicamus flētes
domino: vt ſecundum volunta-
tem ſuam ſic faciat nobiſcum ci
to miſericordiam ſuam: vt ſicut
conturbatum eſt cor noſtrum
in ſuperbia eorum: ita etiam de
noſtra humilitate glorìemur:
quoniam non ſumus ſecuti pec
cata patrum noſtrorum: qui de
reliquerunt deum ſuum: & ado
rauerunt deos alienos. pro quo
ſcelere dati ſunt in gladium & i
rapinam & in confuſionem ini-
micis ſuis. Nos autem alterum
deum neſcimus preter ipſum.
Expectemus humiles conſola-
tionem eius: & exquiret ſangui
nem noſtrum de afflictionibus
inimicorum noſtrorum: & hu-
miliabit omnes gentes quecun
q; inſurgunt contra nos: & faci
et illas ſine honore dominus de
us noſter. Et nunc fratres quo-
niam vos qui eſtis preſbyteri in
populo dei: & ex vobis pendet

anteneomenias τ feſta τ ſolēnitates
προνουμηνιῶν καὶ ἑορτῶν καὶ χαρμοσυνῶν
domus iſrael. τ erat ſpecioſa forma.
οἴκου ἰσραήλ. καὶ ἦν καλὴ τῷ εἴδει,
τ elegans aſpectu nimis. τ reliquerat
καὶ ὡραία τῇ ὄψει σφόδρα. καὶ ὑπελεί-
rat ei manaſſes vir eius au-
πετο αὐτῇ μανασσῆς ὁ ἀνὴρ αὐτῆς χρυσί-
rū τ argentum τ famulos τ ancil-
ον καὶ ἀργύριον καὶ παῖδας καὶ παιδίσ-
las τ pecora τ agros: τ manebat in e
κας καὶ κτήνη καὶ ἀγρούς, καὶ ἔμενεν ἐπ᾽ αὐ-
is. τ nō erat q̄ inferret in eā ver
τῶν. καὶ οὐκ ἦν ὃς ἐπήνεγκεν ἐπ᾽ αὐτὴν ῥῆ-
bum maluʒ: q̄m timebat deum valde.
μα πονηρόν, ὅτι ἐφοβεῖτο τὸν θεὸν σφόδρα.
τ audiuit verba populi mala
καὶ ἤκουσε τὰ ῥήματα τοῦ λαοῦ τὰ πονηρὰ
contra principem: q̄m cōſternati ſunt in
ἐπὶ τὸν ἄρχοντα, ὅτι ὠλιγοψύχησαν ἐν
paucitate aq̄rum. τ audiuit om-
τῇ σπάνει τῶν ὑδάτων. καὶ ἤκουσε πάν-
nia verba iudith que locut⁹ fuit ad
τας τοὺς λόγους ἰουδεὶθ οὓς ἐλάλησε πρὸς
eos ozias: quō iurauit eis q̄ tra
αὐτοὺς ὀζίας, ὡς ὤμοσεν αὐτοῖς παραδώ-
deret ciuitatē poſt dies quinq;
σειν τὴν πόλιν μετὰ ἡμέρας πέντε τοῖς
aſſyriis. τ cū miſiſſet ancillam ſu
ἀσσυρίοις. καὶ ἀποστείλασα τὴν ἅβραν αὐ-
am q̄ preerat oībus facultatibus
τῆς τὴν ἐφεστῶσαν πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν
ſuis: vocauit oziā τ chabrin τ char
αὐτῇ, ἐκάλεσεν ὀζίαν καὶ χαβρὶν καὶ χαρ-
min preſbyteros ciuitatis ſu
μὶν τοὺς πρεσβυτέρους τῆς πόλεως αὐ-
e: τ venerūt ad eam. τ dixit ad
τῆς, καὶ ἦλθον πρὸς αὐτήν. καὶ εἶπε πρὸς
eos: audite iā me principes
αὐτούς, ἀκούσατε δή μου ἄρχοντες τῶν
habitantium betulua: q̄m nō rectū
κατοικούντων βετυλούα, ὅτι οὐκ εὐθὺς ὁ
verbū veſtrū quod locuti eſtis coram
λόγος ὑμῶν ὃν ἐλαλήσατε ἐναντίον τοῦ
populo in die hac: τ conſtituiſtis
λαοῦ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ, καὶ ἐστήσατε τὸν
iuſiurādū hoc quod locuti eſtis: inter
ὅρκον τοῦτον ὃν ἐλαλήσατε ἀναμέσον τοῦ
deum τ nos: τ dixiſtis tradituros eſſe
θεοῦ καὶ ἡμῶν, καὶ εἴπατε ἐκδώσειν τὴν
ciuitatem inimicis noſtris: niſi in illis
πόλιν τοῖς ἐχθροῖς ἡμῶν, ἐὰν μὴ ἐν αὐταῖς
cōuerſus fuerit dn̄s ad adiuuādū nos. τ nūc q̄
ἐπιστρέψῃ κύριος βοηθῆσαι ἡμῖν. καὶ νῦν τί-
eſtis vos q̄ tētaſtis deū in
νες ἐστὲ ὑμεῖς οἱ ἐπειράσατε τὸν θεὸν ἐν τῇ
die hodierna: τ ſtatuitis p
ἡμέρᾳ τῇ σήμερον, καὶ ἵστασθε ὑπὲρ τοῦ
deo in medio filiorū hoim: τ nūc domi
θεοῦ ἐν μέσῳ υἱῶν ἀνθρώπων; καὶ νῦν κύρι-
nū oīpotentem exq̄ritis: τ nihil co
ον παντοκράτορα ἐξετάζετε, καὶ οὐθὲν ἐπι-
gnoſcetis vſq; i ſeculū. q̄a pfundū cor
γνώσεσθε ἕως τοῦ αἰῶνος. ὅτι βάθος καρδί-
dis hoīs nō inuenietis: τ verba
ας ἀνθρώπου οὐχ εὑρήσετε, καὶ λόγους τῆς
cogitatiōis eius nō pcipietis: τ quomodo
διανοίας αὐτοῦ οὐ διαλήψεσθε, καὶ πῶς τὸν
deuʒ q̄ fecit oīa hec ſcrutabimini:
θεὸν ὃς ἐποίησε πάντα ταῦτα ἐρευνήσετε,
τ mentē eius cognoſcetis: τ
καὶ τὸν νοῦν αὐτοῦ ἐπιγνώσεσθε, καὶ τὸν

cogitationē eius dignoſcetis? nequaq̄
λογισμὸν αὐτοῦ κατανοήσετε; μηδαμῶς
fratres. ne ad irā excitetis dn̄m deum
ἀδελφοί. μὴ παροργίζετε κύριον τὸν θεὸν
nrm: q̄m ſi noluerit in q̄nq;
ἡμῶν, ὅτι ἐὰν μὴ βούληται ἐν ταῖς πέντε
diebus adiuuare nos: ipſe habet
ἡμέραις βοηθῆσαι ἡμῖν, αὐτὸς ἔχει τὴν
ptātem in q̄bus voluerit defendere τ om̄i
ἐξουσίαν ἐν αἷς θέλει σκεπάσαι καὶ πά-
bus diebus: aut eciā exterminare nos
σαις ἡμέραις, ἢ καὶ ὀλοθρεῦσαι ἡμᾶς
ante faciem inimicorū nroꝝ. vos
πρὸ προσώπου τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν. ὑμεῖς
aūt ne alienetis cōſilia dn̄i
δὲ μὴ ἐνεχυριάζετε τὰς βουλὰς κυρίου
dei noſtri: q̄m nō q̄ſi homo de
τοῦ θεοῦ ἡμῶν, ὅτι οὐχ ὡς ἄνθρωπος ὁ θε-
us vt minis afficiatur: neq; ſicut fili⁹ hoīs vt
ὸς ἀπειληθῆναι, οὐδ᾽ ὡς υἱὸς ἀνθρώπου δι-
iudicetur. ideoq; expectātes q̄ ab
αιτηθῆναι. διόπερ ἀναμένοντες τὴν παρ᾽
eo ſalutem: inuocemus eum
αὐτοῦ σωτηρίαν, ἐπικαλεσώμεθα αὐτὸν
in adiutoriū noſtrū. τ exaudiet
εἰς βοήθειαν ἡμῶν. καὶ εἰσακούσεται τῆς
vocē noſtrā: ſi fuerit ei placitū. q̄m nō
φωνῆς ἡμῶν, ἐὰν ᾖ αὐτῷ ἀρεστόν. ὅτι οὐκ
ſurrexit in gn̄atiōib⁹ nrīs: neq; eſt in
ἀνέστη ἐν ταῖς γενεαῖς ἡμῶν, οὐδὲ ἔστιν ἐν
die hodierna: neq; tribus: neq;
τῇ ἡμέρᾳ τῇ σήμερον, οὔτε φυλή, οὔτε
familia: neq; populus: neq; ciuitas ex no
πατριά, οὔτε δῆμος, οὔτε πόλις ἐξ ἡ-
bis: q̄ adorent deos manufactos:
μῶν, οἳ προσκυνοῦσι θεοῖς χειροποιήτοις,
ſicut fuit in prioribus die
καθάπερ ἐγένετο ἐν ταῖς πρότερον ἡμέ-
bus: quoꝝ gr̄a dati ſunt in gladium
ραις, ὧν χάριν ἐδόθησαν εἰς ῥομφαίαν
τ rapinam patres noſtri: τ ceci
καὶ διαρπαγὴν οἱ πατέρες ἡμῶν, καὶ ἔπε-
derūt ruina magna i cōſpectu iimicoꝝ
σον πτῶμα μέγα ἐνώπιον τῶν ἐχθρῶν
nroꝝ. nos aūt alterū deū nō cognouim⁹.
ἡμῶν. ἡμεῖς δὲ ἕτερον θεὸν οὐκ ἔγνωμεν.
vnde ſperamus q̄ nō deſpiciet
ὅθεν ἐλπίζομεν ὅτι οὐχ ὑπερόψεται ἡ-
nos: neq; de gn̄e nrō: neq; cū
μᾶς, οὔτε ἀπὸ τοῦ γένους ἡμῶν, οὔτε ἐν
capti fuerimus nos? ſic vocabitur
τῷ ληφθῆναι ἡμᾶς, οὕτως κληθήσεται ἡ
iudea. τ diripientur ſancta no
ἰουδαία. καὶ προνομευθήσεται τὰ ἅγια ἡ-
ſtra: τ exq̄ret pfanationē eius
μῶν, καὶ ἐκζητήσει τὴν βεβήλωσιν αὐτοῦ
de ore nrō: τ timorē ocu
ἐκ τοῦ στόματος ἡμῶν, καὶ τὸν φόβον τῶν ὀφ-
lorum nroꝝ τ captiuitatē
θαλμῶν ἡμῶν καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τῆς
terre τ deſolationē hereditatis noſtre
γῆς καὶ τὴν ἐρήμωσιν τῆς κληρονομίας ἡμῶν
cōuertet in caput noſtrū in gēti-
ἐπιστρέψει εἰς κεφαλὴν ἡμῶν ἐν τοῖς ἔθνε-
bus: vbicūq; ſeruierimus illic. τ erimus
σιν, οὗ ἐὰν δουλεύσωμεν ἐκεῖ. καὶ ἐσόμε-
in offenſionē τ in vituperiū i con-
θα εἰς πρόσκομμα καὶ εἰς ὄνειδος ἐναντί-
ſpectu poſſidētiū nos: q̄m nō dirige
ον τῶν κτωμένων ἡμᾶς, ὅτι οὐ κατευθυν-
tur ſeruitus noſtra in gratiam: ſed
θήσεται ἡ δουλεία ἡμῶν εἰς χάριν, ἀλλ᾽

anima illorum: ad eloquium
veſtrum corda eorum erigite:
vt memores ſint quia tempta
ti ſunt patres noſtri: vt pro-
barentur ſi vere colerent de-
um ſuum. Memores eſſe de-
bent: quomodo pater noſter
Abraam temptatus eſt: & per
multas tribulationes proba-
tus: dei amicus effectus eſt.
Sic Iſaac: ſic Iacob: ſic mo-
yſes: & omnes qui placue-
runt deo: per multas tribu-
lationes tranſierunt fideles.
Illi autem qui temptationes
non ſuſceperunt cum timore
domini: & impatientia.ṁ ſu-
am: & improperium murmu
rationis ſue contra dominum
protulerunt: exterminati ſunt
ab exterminatore: & a ſerpen
tibus perierunt. Et nos er-
go non vlciſcamur nos pro
his que patimur: ſed repu-
tantes peccatis noſtris hec ip
ſa ſupplicia minora eſſe: fla-
gella domini quaſi ſerui qui
corripimur ad emendationem
& non ad perditionem no-
ſtram eueniſſe credamus. Et
dixerunt illi ozias & preſby-
teri. Omnia que locuta es
vera ſunt: & non eſt in ſer-
monibus tuis vlla reprehen-
ſio. Nunc ergo ora pro no-
bis: quoniam mulier ſancta
es: & timens deum. Et di-
xit illis iudith. Sicut qd̄ potui
loqui dei eſſe cognoſcitis: ita
quod facere diſpoſui proba-
tę ſi ex deo eſt: & orate vt
firmum faciat deus conſilium
meum. Stabitis vos ad portam
nocte iſta: & ego exeam cum
abra mea: & orate vt ſicut di
xiſtis in diebus quinq; reſpi-
ciat dominus populum ſuum
iſrael. Vos autem nolo vt
ſcrutemini actum meum: &
vſq; dum renunciem vobis
nihil aliud fiat: niſi oratio pro
me ad dominum deum no-
ſtrum. Et dixit ad eam ozias
princeps iude. Vade in pace:
& dominus ſit tecum in vltionē

in dedecus ponet eam dn̄s deus
εἰς ἀτιμίαν θήσει αὐτὴν κύριος ὁ θεὸς
noſter. τ nunc fratres oſ̄ndamus
ἡμῶν. καὶ νῦν ἀδελφοὶ ἐπιδειξώμεθα τοῖς
fratribus noſtris: q̄ a nobis pendet
ἀδελφοῖς ἡμῶν, ὅτι ἐξ ἡμῶν ἐκκρέμαται ἡ
anima eorum: τ ſctā τ domus τ
ψυχὴ αὐτῶν, καὶ τὰ ἅγια καὶ ὁ οἶκος καὶ τὸ
altare firmata ſunt in nobiʒ. preter
θυσιαστήριον ἐπεστήρικται ἐφ᾽ ἡμῖν. παρὰ
oīa hec agamus grās dn̄o
πάντα ταῦτα εὐχαριστήσωμεν κυρίῳ τῷ
deo noſtro: q̄ tēptat nos ſicut τ
θεῷ ἡμῶν, ὃς πειράζει ἡμᾶς καθὼς καὶ τοὺς
patres noſtros. memores eſtote q̄ fecit
πατέρας ἡμῶν. μνήσθητε ὅσα ἐποίησε
cum abraam: τ q̄bus tēptauit iſa
μετὰ ἀβραάμ, καὶ ὅσα ἐπείρασε τὸν ἰσα-
ac: τ q̄ facta ſunt iacob in meſopo-
άκ, καὶ ὅσα ἐγένετο τῷ ἰακὼβ ἐν μεσοπο-
tamia ſyrie paſcenti o-
ταμίᾳ τῆς συρίας ποιμαίνοντι τὰ πρό-
ues laban fratris matris
βατα λάβαν τοῦ ἀδελφοῦ τῆς μητρὸς
ſue. q̄m nō ſicut illos examiauit
αὐτοῦ. ὅτι οὐ καθὼς ἐκείνους ἐπύρωσεν
in examen cordis eorum? τ nos
εἰς ἐτασμὸν καρδίας αὐτῶν, καὶ ἡμᾶς
non vltus eſt: ſed ad monitionē flagel
οὐκ ἐξεδίκησεν, ἀλλ᾽ εἰς νουθεσίαν μαστι-
lat dn̄s appropinq̄ntes ſibi. τ dixit
γοῖ κύριος τοὺς ἐγγίζοντας αὐτῷ. καὶ εἶπε
ad eam ozias: oīa q̄cūq; dixiſti in
πρὸς αὐτὴν ὀζίας, πάντα ὅσα εἶπας ἐν
bono corde locuta es. τ nō eſt q̄
ἀγαθῇ καρδίᾳ ἐλάλησας. καὶ οὐκ ἔστιν ὃς
rēſiſtat verbis tuis. q̄m non in
ἀντιστήσεται τοῖς λόγοις σου. ὅτι οὐκ ἐν
hodierno die ſapiā tua manifeſta eſt:
τῇ σήμερον ἡ σοφία σου πρόδηλός ἐστιν,
ſed a pncipio dierum tuorū cognouit oīs
ἀλλὰ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἡμερῶν σου ἔγνω πᾶς ὁ
populus prudētiam tuā: q̄m bona eſt
λαὸς τὴν σύνεσίν σου, καθότι ἀγαθόν ἐστι
formatio cordis tui. ſed popu
τὸ πλάσμα τῆς καρδίας σου. ἀλλ᾽ ὁ λα-
lus ſitiuit valde: τ coegerunt
ὸς δεδίψηκε σφόδρα, καὶ ἠνάγκασαν ἡ-
nos ſicut locuti ſumus facere eis:
μᾶς καθὰ ἐλαλήσαμεν ποιῆσαι αὐτοῖς,
τ inducere iuramētū ſup nos: qd̄ nō trāſ
καὶ ἐπαγαγεῖν ὅρκον ἐφ᾽ ἡμᾶς, ὃν οὐ παρα-
grediemur. τ nūc ora tu p nobis:
βησόμεθα. καὶ νῦν δεήθητι σὺ περὶ ἡμῶν,
q̄m mulier religioſa es. τ mittet domi
ὅτι γυνὴ εὐσεβὴς εἶ. καὶ ἀποστελεῖ κύρι-
nus pluuiā ad repletionē lacuum
ος τὸν ὑετὸν εἰς πλήρωσιν τῶν λάκκων
noſtroꝝ: τ nō deficiemus ālplius. τ dixit
ἡμῶν, καὶ οὐκ ἐκλείψομεν ἔτι. καὶ εἶπε
ad eos iudith: audite me: τ
πρὸς αὐτοὺς ἰουδεὶθ, ἀκούσατέ μου, καὶ
faciam negociuʒ quod pueniet in gn̄atiōes
ποιήσω πρᾶγμα ὃ ἀφίξεται εἰς γενεὰς
gn̄ationū filiis gn̄is noſtri. vos ſtabi
γενεῶν υἱοῖς τοῦ γένους ἡμῶν. ὑμεῖς στήσε-
tis in porta nocte hac: τ
σθε ἐπὶ τῆς πύλης τὴν νύκτα ταύτην, καὶ
exibo ego cū ancilla mea.
ἐξελεύσομαι ἐγὼ μετὰ τῆς ἅβρας μου.
τ in diebus poſt q̄s dixiſtis
καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις μεθ᾽ ἃς εἴπατε

traditūros ciuitatem inimicis no
παραδώσειν τὴν πόλιν τοῖς ἐχθροῖς ἡ-
ſtris: reſpiciet dn̄s iſrael in ma
μῶν, ἐπισκέψεται κύριος τὸν ἰσραὴλ ἐν χει-
nu mea. vos aūt nō ſcrutabimini a
ρί μου. ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐξερευνήσετε τὴν πρᾶ-
ctū meū. nō.n. annuntiabo vobis vſqʒ dū pfi
ξίν μου. οὐ γὰρ ἀπαγγελῶ ὑμῖν ἕως τοῦ τε-
ciantur q̄ ego facio. ⁊ dixit ozias ⁊
λεσθῆναι ἃ ἐγὼ ποιῶ. καὶ εἶπεν ὀζίας καὶ
principes ad eam: vade in pa
οἱ ἄρχοντες πρὸς αὐτήν, πορεύου εἰς εἰρή-
ce: ⁊ dn̄s deus ante te in
νην, καὶ κύριος ὁ θεὸς ἔμπροσθέν σου εἰς
vltionem inimicorū nroꝝ. ⁊ reuertē
ἐκδίκησιν τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν. καὶ ἀποστρέ-
tes de tabernaculo: abierūt ad
ψαντες ἐκ τῆς σκηνῆς, ἐπορεύθησαν ἐπὶ
acies ſuas.
τὰς διατάξεις αὐτῶν. Ca. 9.

Judith vero cecidit in faciem:
Ἰουδεὶθ δὲ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον,
⁊ impoſuit cinerem ſup caput ſu
καὶ ἐπέθετο σποδὸν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐ-
um: ⁊ exuit quo induta erat cili
τῆς, καὶ ἐγύμνωσεν ὃν ἐνεδιδύσκετο σάκ-
tium. ⁊ erat nuper oblatū in hieruſa
κον. καὶ ἦν ἄρτι προσφερόμενον εἰς ἱερουσαλὴμ
in domū dn̄i incenſum veſpere illi
εἰς τὸν οἶκον κυρίου τὸ θυμίαμα τῆς ἑσπέρας ἐκεί-
us. ⁊ clamauit voce magna iudith ⁊
νης. καὶ ἐβόησε φωνῇ μεγάλῃ ἰουδεὶθ καὶ
dixit: dn̄e deus patris mei ſymeō cui
εἶπε, κύριε ὁ θεὸς τοῦ πατρός μου συμεὼν ᾧ
dediſti gladium in vltionem alienige
ἔδωκας ῥομφαίαν εἰς ἐκδίκησιν ἀλλογε-
narū: q̄ ſoluerūt vuluā virginis in coinq
νῶν, οἳ ἔλυσαν μήτραν παρθένου εἰς μία-
natione: ⁊ nudauerūt femur in cōfuſionē: ⁊
σμα, καὶ ἐγύμνωσαν μηρὸν εἰς αἰσχύνην, καὶ
pphanauerūt virginitatē in opprobriū. di
ἐβεβήλωσαν παρθενίαν εἰς ὄνειδος. εἶ-
xiſti eī nō ſic erit. ⁊ fecerunt
πας γὰρ οὐχ οὕτως ἔσται. καὶ ἐποίησαν.
ꝓ qbus dediſti pricipes eorū in cedes.
ἀνθ᾽ ὧν ἔδωκας ἄρχοντας αὐτῶν εἰς φόνον.
⁊ ſtratum eorum irrigauit de
καὶ τὴν στρωμνὴν αὐτῶν ἣ ᾐδέσατο τὴν ἀ-
ceptum in ſanguine. ⁊ pcuſſiſti ſer
πατηθεῖσαν εἰς αἷμα. καὶ ἐπάταξας δού-
uos in potētibus: ⁊ potentes in thro
λους ἐπὶ δυνάσταις, καὶ δυνάστας ἐπὶ θρό-
nis ſuis. ⁊ dediſti mulieres eorum
νους αὐτῶν. καὶ ἔδωκας γυναῖκας αὐτῶν
in predam: ⁊ filias eorum in cap-
εἰς προνομήν, καὶ θυγατέρας αὐτῶν εἰς αἰχ-
tiuitatē: ⁊ omnia ſpolia eorum
μαλωσίαν, καὶ πάντα τὰ σκῦλα αὐτῶν
in diuiſionē filiorū dilectorū a te: q
εἰς διαίρεσιν υἱῶν ἠγαπημένων ὑπὸ σοῦ, οἳ
et zelauerunt zelum tuum: ⁊ abomina
καὶ ἐζήλωσαν τὸν ζῆλόν σου, καὶ ἐβδελύ-
ti ſunt coinquinationē ſanguinis ſui: ⁊ inuoca-
ξαντο μίασμα αἵματος αὐτῶν, καὶ ἐπεκα-
uerunt te i auxiliatorē. de⁹ deus me⁹ ex
λέσαντό σε εἰς βοηθόν. ὁ θεὸς ὁ θεὸς ὁ ἐμός, ἐπα-
audi me viduam. tu eīm feciſti
κουσόν μου τῆς χήρας. σὺ γὰρ ἐποίησας τὰ
priora illorū ⁊ illa ⁊ poſterio
πρότερον ἐκείνων καὶ ἐκεῖνα καὶ τὰ μετέπει-
ra ⁊ pn̄tia: ⁊ ſuꝑuenientia cogitaſti:
τα καὶ τὰ νῦν, καὶ τὰ ἐπερχόμενα διενοήθης,

inimicorum noſtrorum: & reuertentes abierunt. Cap. 9.

Quibus aſcendentibus: iudith ingreſſa eſt oratorium ſuum: & induens ſe cilitio poſuit cinerem ſuper caput ſuum: & proſternens ſe domino clamabat ad dominū dicens. Domine deus patris mei ſymeon: qui dediſti illi gladium in defenſionem alienigenarum: qui violatores extiterunt in coinquinatione ſua: & denudauerunt femur virginis in confuſionem & dediſti mulieres illorum in predam: & filias illorum in captiuitatem: & omnem predam in diuiſionem ſeruis tuis qui zelauerunt zelum tuum: ſubueni queſo te domine deus meus mihi vidue. Tu enim feciſti priora: & illa poſt illa cogitaſti: & hoc factum eſt quod ipſe voluiſti. Omnes enim vie tue parate ſunt: & tua iudicia in tua ꝓuidentia poſuiſti. Reſpice caſtra aſſyriorum: nunc ſicut tunc caſtra egyptiorum videre dignatus es: quando poſt ſeruos tuos armati currebant confidentes in quadrigis & in equitatu ſuo & in multitudine bellatorum. Sed aſpexiſti ſuper caſtra eorum & tenebre fatigauerunt eos. Tenuit pedes eorum abyſſus: & aque operuerunt eos. Sic fiant & iſti domine: qui confidunt in multitudine ſua: & in curribus ſuis & in contis & in ſagittis ſuis: & in lanceis gloriantur: & neſciunt quia tu ipſe es deus noſter q conteris bella ab initio: & dominus nomen eſt tibi. Erige brachium tuum ſicut ab initio: & allide virtutem eorum in virtute tua: cadat virtus eorum in iracundia tua qui promittunt ſe violare ſancta tua: & polluere tabernaculum nominis tui: & deiicere gladio ſuo cornu altaris tui. Fac domine vt gladio proprio eius ſuperbia amputetur. Capiatur laqueo oculorum ſuorum in me: & percuties eum ex labiis charitatis mee. Da mihi in animo conſtantiam: vt contemnā illum & virtutem vt euertam illū. Erit.n. hoc memoriale nominis tui: cū manus feminę deiecerit eum. Nō enim in multitudine eſt virtus tua dn̄e: neqʒ in equorū viribus voluntas tua. Nec ſuperbi ab initio placuerunt tibi: ſed humilium & manſuetorum ſꝑ tibi placuit deprecatio. Deus celorum creator aquarum: & dominus totius creature: exaudi me miſeram deꝓcantem: & de tua miſericordia ꝓſumentē. memento dn̄e teſtamēti tui: & da verbum in ore meo: & in corde meo conſiliū corrobora: vt domus tua in ſanctificatione ꝑmaneat: & oēs gētes agnoſcāt q̄ tu es deus: & nō eſt alius preter te.

Capitulum decimū.

⁊ adfuerunt q̄ decreuiſti ⁊ dixerūt:
καὶ παρέστησαν ἃ ἐβουλεύσω καὶ εἶπον,
ecce adſumus. oēs .n. vie tue para
ἰδοὺ πάρεσμεν. πᾶσαι γὰρ αἱ ὁδοί σου ἕτοι-
te: ⁊ iudicia tua in ꝓuidentia. ecce eīm
μοι, καὶ αἱ κρίσεις σου ἐν προγνώσει. ἰδοὺ γὰρ
aſſyrii multiplicati ſunt in potētia ſua:
ἀσσύριοι ἐπληθύνθησαν ἐν δυνάμει αὐτῶν,
exaltati ſunt in equo ⁊ aſcenſore: gloriati
ὑψώθησαν ἐφ᾽ ἵππῳ καὶ ἀναβάτῃ, ἐγαυρία-
ſunt in brachio peditū: ſperauerūt i clypeo
σαν ἐν βραχίονι πεζῶν, ἤλπισαν ἐν ἀσπίδι
⁊ arcu ⁊ funda: ⁊ nō cognouerūt q
καὶ τόξῳ καὶ σφενδόνῃ, καὶ οὐκ ἔγνωσαν ὅτι
tu es dn̄s cōterens bella. dn̄s nomē
σὺ εἶ κύριος συντρίβων πολέμους. κύριος ὄνομα
tibi. tu rumpe eoꝝ fortitudinē i virtute tua:
σοι. σὺ ῥῆξον αὐτῶν τὴν ἰσχὺν ἐν δυνάμει σου,
⁊ cōfringe robur eorum in iracūdia tua
καὶ κάταξον τὸ κράτος αὐτῶν ἐν τῷ θυμῷ σου.
deliberauerūt eīm ꝓfanare ſancta
ἐβουλεύσαντο γὰρ βεβηλῶσαι τὰ ἅγιά
tua: polluere tabernaculum quietis
σου, μιᾶναι τὸ σκήνωμα τῆς καταπαύσεως
nominis glorie tue: ⁊ deiicere
τοῦ ὀνόματος τῆς δόξης σου, καὶ καταβαλεῖν
ferro cornu altaris tui. reſpice in
σιδήρῳ κέρας θυσιαστηρίου σου. βλέψον εἰς
ſupbiam eorum. mitte iram
ὑπερηφανίαν αὐτῶν. ἀπόστειλον τὴν ὀργήν
tuam in capita eorū. da in manu mea
σου εἰς κεφαλὰς αὐτῶν. δὸς ἐν χειρί μου
vidue quod cogitaui robur. pcute ſer
τῆς χήρας ὃ διενοήθην κράτος. πάταξον δοῦ-
uum ex labiis deceptiōis mee ſup principē:
λον ἐκ χειλέων ἀπάτης μου ἐπ᾽ ἄρχοντι,
⁊ principē ſup ſeruū ſuū. frāge
καὶ ἄρχοντα ἐπὶ θεράποντι αὐτοῦ. θραῦσον
eorum celſitudinē in manu femine. nō. n.
αὐτῶν τὸ ἀνάστημα ἐν χειρὶ θηλείας. οὐ γὰρ
in multitudine robur tuū: neqʒ potentia
ἐν πλήθει τὸ κράτος σου, οὐδὲ ἡ δυναστεία
tua in fortibus: ſed humiliū es domi
σου ἐν ἰσχύουσιν, ἀλλὰ ταπεινῶν εἶ κύρι-
nus: ⁊ minorū es adiutor: defenſor
ος, καὶ ἐλαττόνων εἶ βοηθός, ἀντιλήπτωρ
impotentiū: deſperantiū ꝓtector: ſpē
ἀσθενούντων, ἀπεγνωσμένων σκεπαστής, ἀ-
carentium ſaluator. vtiqʒ vtiqʒ: deus pa
πηλπισμένων σωτήρ. ναὶ ναί, ὁ θεὸς τοῦ πα-
tris mei ⁊ deus hereditatis iſrael: dn̄a
τρός μου καὶ θεὸς κληρονομίας ἰσραήλ, δέσπο-
tor celorū ⁊ terre: creator aqua
τα τῶν οὐρανῶν καὶ τῆς γῆς, κτίστα τῶν ὑδά-
rum: rex vniuerſe creature tue: tu
των, βασιλεῦ πάσης κτίσεώς σου, σὺ
exaudi deꝓcationē meā: ⁊ da verbū
εἰσάκουσον τῆς δεήσεώς μου, καὶ δὸς λόγον
meū ⁊ deceptionē ⁊ vulnus ⁊ cicatricem
μου καὶ ἀπάτην καὶ τραῦμα καὶ μώλωπα
eis: q̄ aduerſus teſtamentū tuū: ⁊ domū
αὐτοῖς, οἳ κατὰ τῆς διαθήκης σου, καὶ οἴκου
ſanctificatā tuā: ⁊ verticē ſion: ⁊ domū
ἡγιασμένου σου, καὶ κορυφῆς σιών, καὶ οἴκου
poſſeſſiōis filiorū tuorū: decreuerunt du
κατασχέσεως υἱῶν σου, ἐβουλεύσαντο σκλη-
ra. ⁊ fac ſup oēm gentē tuā ⁊
ρά. καὶ ποίησον ἐπὶ παντὸς ἔθνους σου καὶ
oēm potētiā ⁊ fortitudinē: qm̄ nō ē
πάσης δυνάμεως καὶ κράτους, ὅτι οὐκ ἔστιν
alius defenſor gentis iſrael: niſi tu.
ἄλλος ὑπερασπίζων τοῦ ἔθνους ἰσραήλ, εἰ μὴ σύ.

C.10. Et factū ē vt ceſſauit clamare ad
Καὶ ἐγένετο ὡς ἐπαύσατο βοῶσα πρὸς
deum iſrael: ⁊ cōſūmauit omnia
τὸν θεὸν ἰσραήλ, καὶ συνετέλεσε πάντα τὰ
verba hec: ⁊ ſurrexit de ruina:
ῥήματα ταῦτα, καὶ ἀνέστη ἀπὸ τῆς πτώσεως,
⁊ vocauit ancillam ſuam. ⁊ deſcēdit
καὶ ἐκάλεσε τὴν ἅβραν αὐτῆς. καὶ κατέβη
in domum: in q̄ morabatur in ea in
εἰς τὸν οἶκον, ἐν ᾧ διέτριβεν ἐν αὐτῷ ἐν ταῖς
diebus ſabbatorum ⁊ in feſtiuitatibus
ἡμέραις τῶν σαββάτων καὶ ἐν ταῖς ἑορταῖς
ſuis. ⁊ euoluit cilitium quo induta
αὐτῆς. καὶ περιείλετο τὸν σάκκον ὃν ἐνεδιδύ-
erat: ⁊ exuit ſe veſtimētis viduita
σκετο, καὶ ἐξεδύσατο τὰ ἱμάτια τῆς χηρεύσε-
tis ſue. ⁊ lauit os aqua:
ως αὐτῆς. καὶ περιεκλύσατο τὸ σῶμα ὕδατι,
⁊ vnxit vnguēto pingui. ⁊ diſcriminauit
καὶ ἐχρίσατο μύρῳ παχεῖ. καὶ διέταξε τὰς
crines capitis ſui: ⁊ impoſuit mi
τρίχας τῆς κεφαλῆς αὐτῆς, καὶ ἐπέθετο μί-
tram ſup ipſum. ⁊ induta eſt veſtimētis
τραν ἐπ᾽ αὐτῆς. καὶ ἐνεδύσατο τὰ ἱμάτια
iocūditatis ſue: in q̄bus ornabaꝫ in
τῆς εὐφροσύνης αὐτῆς, ἐν οἷς ἐστολίζετο ἐν ταῖς
diebus vite viri ſui manaſſe.
ἡμέραις τῆς ζωῆς τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς μανασσῆ.
⁊ aſſūpſit ſandalia in pedibus ſuis.
καὶ ἔλαβε σανδάλια εἰς τοὺς πόδας αὐτῆς.
⁊ induit brachioꝝ ornamēta ⁊ dextrariola
καὶ περιέθετο τοὺς χλιδῶνας καὶ τὰ ψέλλια
⁊ anulos ⁊ inaures: ⁊ oīe
καὶ τοὺς δακτυλίους καὶ τὰ ἐνώτια, καὶ πάν-
ornamētū ſuū. ⁊ ornata eſt
τα τὸν κόσμον αὐτῆς. καὶ ἐκαλλωπίσατο
valde in deceptionē oculorum virorum
σφόδρα εἰς ἀπάτησιν ὀφθαλμῶν ἀνδρῶν
q̄cūqʒ vidiſſent eam. ⁊ dedit ācille ſue
ὅσοι ἂν ἴδωσιν αὐτήν. καὶ ἔδωκε τῇ ἅβρᾳ αὐ-
aſcopam vini ⁊ vas olei:
τῆς ἀσκοπυτίνην οἴνου καὶ καμψάκην ἐλαίου,
⁊ peram impleuit farina ⁊ palatha
καὶ πήραν ἐπλήρωσεν ἀλφίτων καὶ παλά-
⁊ panibus mūdis. ⁊ duplicauit
θης καὶ ἄρτων καθαρῶν. καὶ περιεδίπλωσε
omnia vaſa ſua: ⁊ impoſuit in ea.
πάντα τὰ ἀγγεῖα αὐτῆς, καὶ ἐπέθηκεν ἐν αὐ-
⁊ exierunt ſimul ad portam ciuita
τῇ. καὶ ἐξῆλθον ὁμοῦ ἐπὶ τὴν πύλην τῆς πόλε-
tis betulue: ⁊ inueneꝛūt ꝓfectos ſup eam
ως βετουλούα, καὶ εὗρον ἐφεστῶτας ἐπ᾽ αὐτῇ
oziam ⁊ preſbyteros ciuitatis cha
ὀζίαν καὶ τοὺς πρεσβυτέρους τῆς πόλεως χα-
brin ⁊ charmin. vt aūt vidēꝛūt eam: ⁊ erat
βρὶν καὶ χαρμίν. ὡς δὲ εἶδον αὐτήν, καὶ ἦν
mutata facies eius: ⁊ ve-
ἠλλοιωμένον τὸ πρόσωπον αὐτῆς, καὶ τὴν στο-
ſtem mutatam eius: mirati ſunt
λὴν μεταβεβληκυῖαν αὐτῆς, ἐθαύμασαν
in pulchritudiē eius valde nimis. ⁊
ἐπὶ τῷ κάλλει αὐτῆς ἐπὶ πολὺ σφόδρα. καὶ
dixerūt ei: deus deus patrum nroꝝ det
εἶπον αὐτῇ, ὁ θεὸς ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν δώη
te in grām ⁊ ꝑficiat ſtudia
σε εἰς χάριν καὶ τελειώσαι τὰ ἐπιτηδεύμα-
tua ad gloriam filioꝝ iſrl: ⁊ exaltatiōeꝫ
τά σου εἰς γαυρίαμα υἱῶν ἰσραήλ, καὶ ὕψωμα
hieruſ. ⁊ adorauerunt deū. ⁊ dixit
ἱερουσαλήμ. καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ. καὶ εἶπε
ad eos: precipite aperire mihi
πρὸς αὐτούς, ἐπιτάξατε ἀνοῖξαί μοι τὴν

Factum eſt autem cum ceſſaſſet clamare ad dominum: ſurrexit de loco in quo iacuerat ꝓſtrata ad dominū. Vocauitqʒ abrā ſuam: & deſcendens in domum ſuam abſtulit a ſe cilitium: & exuit ſe veſtimentis viduitatis ſue. Et lauit corpus ſuum. & vnxit ſe myrto optimo. & diſcriminauit crinem capitis ſui: & impoſuit mitram ſup caput ſuum. & induit ſe veſtimentis iocunditatis ſue. Induitqʒ ſandalia pedibus ſuis. aſſumpſitqʒ dextrariola & lilia & inaures & annulos: & omnibus ornamentis ſuis ornauit ſe. Cui etiam dominus cōtulit ſplendorem: quoniam omnis iſta compoſitio nō ex libidine ſed ex virtute pendebat. & ideo dominus hanc in illam pulchritudinem ampliauit: vt incōparabili decore omniū oculis appareret. Impoſuit itaqʒ abre ſue aſcopam vini & vas olei & polentam & lapates & panes & caſeum & profecta eſt. Cumqʒ veniſſent ad portas ciuitatis inuenerunt expectantem oziam & preſbyteros ciuitatis. Qui cum vidiſſent eam: ſtupentes mirati ſunt nimis pulchritudinem eius. Nihil tamen interrogātes eam: dimiſerūt trāſire dicētes: Deus patrū noſtrorum det tibi gratiam: & omne conſilium tui cordis ſua virtute corroboret: & glorietur ſuper te hieruſalem & ſit nomen tuum in numero ſanctorum & iuſtorum. Et dixerunt hi qui illic erant omnes vna voce. fiat fiat. Iudith vero orans dominum: tranſiuit per portas ipſa & abra eius. Factum eſt autem cum deſcenderet montem circa ortum diei: occurrerunt ei exploratores aſſyriorum: & tenuerunt eam dicentes. Vnde venis aut quo vadis? que reſpondit. Filia ſum hebreorum. Ideo ego fugi a facie eorum: quoniam futurum agnoui qꝫ dentur vobis in depredationem pro eo qꝫ cōtemnentes vos noluerunt tradere ſeipſos: vt inuenirent miſericordiam in conſpectu veſtro. Hac de cauſa cogitaui mecum dicens. Vadam ad faciem principis holofernis vt indicem illi ſecreta illorum: & oſtendam illi quo aditu poſſit obtinere eos: ita vt non cadat vir vnus de exercitu eius. Et cum audiſſent viri illi verba eius: conſiderabant faciem eius & erat in oculis eorum ſtupor: quoniam pulchritudinem eius mirabantur nimis. Et dixerunt ad eam. Conſeruaſti animam tuam eo qꝫ tale reppeꝛiſti conſilium vt deſcenderes ad dominum noſtrum. Hoc autem ſcias

portam ciuitatis: ⁊ exibo in cō
πύλην τῆς πόλεως, καὶ ἐξελεύσομαι εἰς τε-
ſūmatiōeꝫ verboꝝ q̄ locuti eſtis mecum.
λείωσιν τῶν λόγων ὧν ἐλαλήσατε μετ᾽ ἐμοῦ.
⁊ ꝑceperunt iuuenibus aperire ei
καὶ συνέταξαν τοῖς νεανίσκοις ἀνοῖξαι αὐτῇ
ſicut locuta eſt. ⁊ fecerunt ſic. ⁊ ex
καθότι ἐλάλησε. καὶ ἐποίησαν οὕτως. καὶ ἐξ-
iuit iudith ipſa ⁊ ancilla eius cum
ῆλθεν ἰουδεὶθ αὐτὴ καὶ ἡ παιδίσκη αὐτῆς μετ᾽
ea. ſpeculabātur autem eam viri
αὐτῆς. ἀπεσκόπευον δὲ αὐτὴν οἱ ἄνδρες τῆς
ciuitatis: quouſqʒ deſcēdit mōtem: ⁊ quouſqʒ
πόλεως, ἕως οὗ κατέβη τὸ ὄρος, καὶ ἕως οὗ
ꝑtranſiuit vallem. ⁊ nō ā̄plius viderunt
διῆλθε τὸν αὐλῶνα. καὶ οὐκέτι ἐθεώρησαν
eam. ⁊ abierunt in valle in
αὐτήν. καὶ ἐπορεύοντο ἐν τῷ αὐλῶνι εἰς
rectum. ⁊ obuiauit ei vigilia
εὐθεῖαν. καὶ συνήντησεν αὐτῇ προφυλακὴ
aſſyrioꝝ: ⁊ tenuerunt eam:
τῶν ἀσσυρίων. καὶ συνελάβοντο αὐτήν,
⁊ interrogauerūt eam: quoꝝ es ⁊
καὶ ἐπηρώτησαν αὐτήν, τίνων εἶ καὶ
vnde venis? ⁊ dixit filia ſum he
πόθεν ἔρχῃ; καὶ εἶπε θυγάτηρ εἰμὶ τῶν ἑ-
breoꝝ: ⁊ fugio a facie
βραίων, καὶ ἀποδιδράσκω ἀπὸ προσώπου
eorum: qm̄ futuꝝ eſt vt dētur vobis in de
αὐτῶν, ὅτι μέλλουσι δίδοσθαι ὑμῖν εἰς κα-
predationē. ⁊ ego venio ad faciem
τάβρωμα. κἀγὼ ἔρχομαι εἰς τὸ πρόσωπον
holofernis principis exercitus vr̄i:
ὁλοφέρνου ἀρχιστρατήγου δυνάμεως ὑμῶν,
vt annunciem verba veritatis. ⁊ oſtē
τοῦ ἀπαγγεῖλαι ῥήματα ἀληθείας, καὶ δεί-
dā ante faciem eius viam ꝑ quam ibit
ξω πρὸ προσώπου αὐτοῦ ὁδὸν καθ᾽ ἣν πο-
⁊ dn̄abitur omnium mōta-
ρεύσεται καὶ κυριεύσει πάσης τῆς ὀρει-
noꝝ. ⁊ nō interibit viroꝝ eius
νῆς. καὶ οὐ διαφωνήσει τῶν ἀνδρῶν αὐτοῦ
caro vna: neqʒ ſpūs vite. ⁊ cū autē
σὰρξ μία, οὐδὲ πνεῦμα ζωῆς. ὡς δὲ
audiſſent viri verba ei': cō
ἤκουσαν οἱ ἄνδρες τὰ ῥήματα αὐτῆς, κα-
ſiderauerūt faciem eius: ⁊ erat co-
τενόησαν τὸ πρόσωπον αὐτῆς, καὶ ἦν ἐναν-
ram eis mirabilis pulchritudie nimis.
τίον αὐτῶν θαυμάσιον τῷ κάλλει σφόδρα.
⁊ dixerūt ad eam: cōſeruaſti ani-
καὶ εἶπον πρὸς αὐτήν, σέσωκας τὴν ψυ-
mā tuam feſtinans deſcendere ad faci-
χήν σου σπεύσασα καταβῆναι εἰς πρόσ-
em dn̄i noſtri. ⁊ nūc accede
ωπον τοῦ κυρίου ἡμῶν. καὶ νῦν πρόσελ-
ad tabernaculū eius: ⁊ de nobis co-
θε ἐπὶ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ, καὶ ἀφ᾽ ἡμῶν προ-
mitabūtur te donec cōmēdent te in
πέμψουσί σε ἕως παραδώσουσί σε εἰς
manus eius. ſi autē ſteteris coraꝫ
τὰς χεῖρας αὐτοῦ. ἐὰν δὲ στῇς ἐναντίον
eo: ne timeas in corde tuo: ſed
αὐτοῦ, μὴ φοβηθῇς τῇ καρδίᾳ σου, ἀλλὰ
annuntia iuxta verba tua: ⁊ bn̄
ἀνάγγειλον κατὰ τὰ ῥήματά σου, καὶ εὖ
tibi faciet. ⁊ elegerunt ex eis vi
σοι ποιήσει. καὶ ἐπέλεξαν ἐξ αὐτῶν ἄν-
roſ centum: ⁊ currū iunxerunt ei ⁊ an-
δρας ἑκατόν, καὶ παρέζευξαν αὐτῇ καὶ τῇ
cille eius: ⁊ duxerūt eam ad tabernaculū
ἅβρᾳ αὐτῆς, καὶ ἤγαγον αὐτὴν ἐπὶ τὴν σκηνὴν

holofernis. ꝛ fact᷒ eſt cōcurſus in oībus
ὀλοφέρνου. καὶ ἐγένετο συνδρομὴ ἐν πάσῃ
caſtris: diſſonuit eñ in tabernacu
τῇ παρεμβολῇ, διεβοήθη γὰρ εἰς τὰ σκηνώματα
lis aduentus eius. ꝛ venientes circūdabāt
ἡ παρουσία αὐτῆς. καὶ ἐλθόντες ἐκύκλουν
eam: q̄ſ ſtabat extra tabernaculū holofernis:
αὐτήν, ὡς εἱστήκει ἔξω τῆς σκηνῆς ὀλοφέρνου,
quouſq; ānūtiauerūt ei de ipa. ꝛ mira
ἕως προσήγγειλαν αὐτῷ περὶ αὐτῆς. καὶ ἐθαύ
bātur in pulchritudīe eius: ꝛ mirabā
μαζον ἐπὶ τῷ κάλλει αὐτῆς, καὶ ἐθαύμα-
tur filios iſrael. ꝛ dixit vnuſq̄ſq; ad
ζον τοὺς υἱοὺς ἰσραήλ. καὶ εἶπεν ἕκαστος πρὸς
primū ſuū: q̄s cōtemnet popu
τὸν πλησίον αὐτ̃, τίς καταφρονήσει τοῦ λα
lū hunc: q̄ habet in ſeipſo mulieres ta-
οῦ τούτου, ὃς ἔχει ἐν ἑαυτῷ γυναῖκας τοιαύ-
les: q̄m nō bonū eſt relinqui ex e-
τας; ὅτι οὐ καλόν ἐστιν ὑπολείπεσθαι ἐξ αὐ-
is virū vnū: q̄ dimiſſi poterunt de
τῶν ἄνδρα ἕνα, οἳ ἀφεθέντες δυνήσονται κα
cipere oēm terrā. ꝛ exierūt
τασοφίσασθαι πᾶσαν τὴν γῆν. καὶ ἐξῆλθον
qui dormiebant apud holofernē ꝛ oēs
οἱ παρακαθεύδοντες ὀλοφέρνῃ καὶ πάντες
famuli eius: ꝛ introduxerūt eā in
οἱ θεράποντες αὐτ̃, καὶ εἰσήγαγον αὐτὴν εἰς
tabernaculū. ꝛ erat holofernes requieſcēs
τὴν σκηνήν. καὶ ἦν ὀλοφέρνης ἀναπαυόμενος
ſup lectū ſuū in conopeo: qḋ erat ex
ἐπὶ τῆς κλίνης αὐτοῦ ἐν τῷ κωνωπίῳ, ὃ ἦν ἐκ
purpura ꝛ auro ꝛ ſmaragdo ꝛ
πορφύρας καὶ χρυσίου καὶ σμαράγδου καὶ
lapidibus p̄cioſis intextum. ꝛ annū-
λίθων πολυτελῶν καθυφασμένον. καὶ ἀνήγ
tiauerunt ei de ea. ꝛ exijt in
γειλαν αὐτῷ περὶ αὐτῆς. καὶ ἐξῆλθεν εἰς τὸ
p̄ſcenium: ꝛ lampades argētee p̄ceden
προσκήνιον, καὶ λαμπάδες ἀργυραῖ προάγου
tes eum: vt āt venit ante faciem eius
σαι αὐτοῦ. ὡς δὲ ἦλθε κατὰ πρόσωπον αὐτ̃
iudith ꝛ ſeruorum eius: obſtupue
ἰουδὶθ καὶ τῶν θεραπόντων αὐτοῦ, ἐθαύμα-
runt oēs in pulchritudīe faciei
σαν ἅπαντες ἐπὶ τῷ κάλλει τ̃ προσώπου
eius. ꝛ cadēs ſup faciem: adora-
αὐτῆς. καὶ πεσοῦσα ἐπὶ πρόσωπον, προσε
uit eum. ꝛ eleuauerūt eā ſer
κύνησεν αὐτῷ. καὶ ἤγειραν αὐτὴν οἱ δοῦ-
ui eius.
λοι αὐτοῦ.

Ca.11

Et dixit ad eam holofernes: confi
Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὴν ὀλοφέρνης, θάρση
de mulier. ne paueas in corde tuo: q̄m
σον γύναι. μὴ φοβηθῇς τῇ καρδίᾳ σου, ὅτι
ego nō nocui hoī: qui elegit
ἐγὼ οὐκ ἐκάκωσα ἄνθρωπον, ὅστις ᾑρέτικε
ſeruire nabuchodonoſor regi
δουλεύειν ναβουχοδονόσορ τῷ βασιλεῖ
vniuerſe terre. ꝛ nūc popul᷒ tu᷒ qui habi
πάσης τῆς γῆς. καὶ νῦν ὁ λαός σου ὁ κατοι
tat mōtana: ſi nō cōtēpſiſſet me: nō ele
κῶν τὴν ὀρεινήν, εἰ μὴ ἐφαύλισάν με, οὐκ ἂν
uaſſem lanceā meā ſup eos: ſed ipſi ſi-
ἦρα τὸ δόρυ μου ἐπ᾽ αὐτούς, ἀλλ᾽ αὐτοὶ ἑαυ-
bi fecerunt hec. ꝛ nūc dic mihi cui᷒
τοῖς ἐποίησαν ταῦτα. καὶ νῦν λέγε μοι τίνος
cauſa fugiſti ab eis: ꝛ veniſti ad
ἕνεκα ἀπέδρας ἀπ᾽ αὐτῶν, καὶ ἦλθες πρὸς
nos. venis.n. ad ſalutem: confide. in
ἡμᾶς. ἥκεις γὰρ εἰς σωτηρίαν, θάρσει. ἐν τῇ

quoniam cum ſteteris in conſpectu eius bene tibi faciet & eris gratiſſima in corde eius. Duxeruntq; illam ad tabernaculum holofernis nunciantes eam. Cūq; intraſſet ante faciem eius: ſtatim captus eſt in ſuis oculis holofernes. Dixeruntq; ad eum ſatellites eius. Quis cōtemnat populum hebreorum qui tam decoras mulieres habent: vt nō ꝓ his merito pugnare contra eos debeamus? Videns itaq; iudith holofernem ſedentem in conopeo quod erat ex purpura & auro & ſmaragdo & lapidibus preciosis intextus: & cum in faciem eius intendiſſet adorauit eū proſternens ſe ſuper terram: & eleuauerūt eam ſerui holofernis iubente domino ſuo.

Capitulum vndecimū

Tunc Holofernes dixit ei. Equo animo eſto & noli pauere in corde tuo quoniam ego nūq̄ nocui uirum qui voluit ſeruire nabuchodonoſor regi. Populus autem tuus ſi non contēpſiſſet me: nō alleuaſſem lanceā meam ſuper eum. Nunc autem dic mihi qua ex cauſa receſſiſti ab illis: & placuit tibi vt venires ad nos. Et dixit illi iudith. Sume verba ancille tue. q̄m ſi ſecutus fueris verba ancille tue: perfectā rem faciet dominus tecū. Viuit enim nabuchodonoſor rex terre: & viuit virt᷒ eius que eſt in te ad correptionem omnium animarum errātium: quoniam nō ſolum homines ſeruient illi per te: ſed & beſtie agri obtemperāt illi. Nunciatur enim animi tui induſtria vniuerſis gentibus: & indicatum eſt omni ſeculo quoniam tu ſolus bonus & potens es in omni regno eius: & diſciplina tua omnibus prouinciis predicatur. Nec hoc latet quod locutus eſt achior: nec illud ignoratur quod eis iuſſeris euenire. Conſtat enim deuz noſtrum ſic peccatis offenſum vt mandauerit per prophetas ſuos ad populum q̄ tradet eum pro peccatis ſuis. Et quoniam ſciunt ſe offendiſſe deum ſuum filii iſrael: tremor tuus ſuper ipſos eſt.

nocte hac viues ꝛ in reliquū. nō eñ
νυκτὶ ταύτῃ ζήσῃ καὶ εἰς τὸ λοιπόν. οὐ γάρ
eſt q̄ iniuria afficiat te: ſed bñ tibi faciet ſi-
ἐστιν ὃς ἀδικήσει σε, ἀλλ᾽ εὖ σοι ποιήσει κα-
cut fit ſeruis dñi mei nabu
θὰ γίνεται τοῖς δούλοις τ̃ κυρίου μου ναβου
chodonoſor regis. ꝛ dixit ad e-
χοδονόσορ τ̃ βασιλέως. καὶ εἶπε πρὸς αὐ
um iudith: accipe verba famule tue:
τὸν ἰουδὶθ, δέξαι τὰ ῥήματα τῆς δούλης σου,
ꝛ loq̄tur ancilla tua ante faci
καὶ λαλησάτω ἡ παιδίσκη σου κατὰ πρόσω
em tuā, ꝛ nō annuntiabo mēdaciū domi
πόν σου. καὶ οὐκ ἀναγγελῶ ψεῦδος τῷ κυρί
no meo in nocte hac. ꝛ ſi ſecut᷒ fu-
ῳ μου ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ. καὶ ἐὰν κατακολου
eris verba ancille tue: pfe
θήσῃς τοῖς λόγοις τῆς παιδίσκης σου, τελεί
cte rem faciet tecum deus: ꝛ non
ως πρᾶγμα ποιήσει μετὰ σοῦ ὁ θεός, καὶ οὐκ
cadet dñs meus a ſtudi
ἀποπεσεῖται ὁ κύριός μου τῶν ἐπιτηδευμά
is ſuis. viuit.n. rex nabuchodono
των αὐτ̃. ζῇ γὰρ ὁ βασιλεὺς ναβουχοδονό-
ſor vniuerſe terre: ꝛ viuit virtus eius: q̄
σορ πάσης τῆς γῆς, καὶ ζῇ τὸ κράτος αὐτ̃, ὃς
miſit te ad correctionē oīs ani
ἀπέστειλέ σε εἰς κατόρθωσιν πάσης ψυ-
me: q̄m nō ſolū hoīes ꝑ te ſerui
χῆς, ὅτι οὐ μόνον ἄνθρωποι διὰ σοῦ δουλεύ
unt ei: ſed ꝛ beſtie agri ꝛ
ουσιν αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ τὰ θηρία τ̃ ἀγροῦ καὶ
iumēta ꝛ volatilia celi ꝑpter
τὰ κτήνη καὶ τὰ πετεινὰ τ̃ οὐρανοῦ διὰ τῆς
fortitudinē tuā viuent in nabuchodonoſor ꝛ
ἰσχύος σου ζήσονται ἐπὶ ναβουχοδονόσορ καὶ
omnem domū eius. audiuimus.n. ſapiē
πάντα τὸν οἶκον αὐτ̃. ἠκούσαμεν γὰρ τὴν σοφί
tiā tuā ꝛ induſtrias aīe tue
αν σου καὶ τὰ πανουργεύματα τῆς ψυχῆς σου
ꝛ ānūciatū ē vniuerſe terre: q̄ tu ſolus bo
καὶ ἀνηγγέλη πάσῃ τῇ γῇ, ὅτι σὺ μόνος ἀγα
nus in omni regno: ꝛ potens in ſciē
θὸς ἐν πάσῃ τῇ βασιλείᾳ, καὶ δυνατὸς ἐν ἐπι
tia: ꝛ mirabilis in exercitu belli.
στήμῃ, καὶ θαυμαστὸς ἐν στρατεύματι πολέμου,
ꝛ nūc verbū qḋ locutus eſt achior in cō
καὶ νῦν ὁ λόγος ὃν ἐλάλησεν ἀχιὼρ ἐν τῇ συ-
ſeſſu tuo audiuimus verba eius: q̄m
νεδρίᾳ σου ἠκούσαμεν τὰ ῥήματα αὐτ̃, ὅτι
ceperunt eū viri betulue:
περιεποίησαντο αὐτὸν οἱ ἄνδρες βετουλούα,
ꝛ nuntiauit eis oīa q̄ locutus
καὶ ἀνήγγειλεν αὐτοῖς πάντα ὅσα ἐξελάλη
eſt ipſe apud te. ideo dñator dñe ne trāſ
σεν αὐτὸς παρὰ σοί. διὸ δέσποτα κε μὴ πα
grediaris verbū eius: ſed pone ipm
ρέλθῃς τὸν λόγον αὐτ̃, ἀλλὰ κατάθου αὐτὸν
in corde tuo: q̄m verū eſt. nō.n. ſumiē
ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ὅτι ἀληθής ἐστιν. οὐ γὰρ ἐκδί
vindicta de gēte noſtro: nō.n. ꝑualet gladi᷒
κεῖται τὸ γένος ἡμῶν, οὐ γὰρ ἰσχύει ῥομφαία
cōtra eos: niſi peccauerit cōtra deū
ἐπ᾽ αὐτούς, εἰ μὴ ἁμάρτωσιν εἰς τὸν θεὸν
ſuum. ꝛ nūc vt nō ſit dñs me᷒ expul
αὐτῶν. καὶ νῦν ἵνα μὴ γένηται ὁ κς μου ἔκβο
ſus ꝛ re īfecta deſtitēs: ꝛ cecidit mors ſup
λος καὶ ἄπρακτος, καὶ ἐπέπεσε θάνατος ἐπὶ
faciē eoꝝ: ꝛ dep̄hēdit eos pec
πρόσωπον αὐτῶν, καὶ κατέλαβε τὸ αὐτοὺς ἁ
catum: in quo irritabunt deū ſuū
μάρτημα, ἐν ᾧ παροργιοῦσι τὸν θεὸν αὐτῶν

q̄ſcunq; fecerint abſurditatē. q̄m
ὁπηνίκα ἐὰν ποιήσωσιν ἀτοπίαν. ἐπεὶ
defecerunt eis cibaria ſu
παρεξέλιπεν αὐτοῖς τὰ βρώματα αὐ-
a: ꝛ diminuta ē oīs aqua. ꝛ ordinaue
τῶν, καὶ ἐσπανίσθη πᾶν ὕδωρ. καὶ ἐβουλεύ
runt initere manū pecoribus ſuis:
σαντο ἐπιβαλεῖν τοῖς κτήνεσιν αὐτῶν,
ꝛ omnia q̄ diſtinxit eis deus in
καὶ πάντα ὅσα διεστείλατο αὐτοῖς ὁ θεὸς ἐν
legibus ſuis ne māducarēt: decreuerūt im
τοῖς νόμοις αὐτ̃ μὴ φαγεῖν, διέγνωσαν δα
pendere. ꝛ primitias frumēti
πανῆσαι. καὶ τὰς ἀπαρχὰς τοῦ σίτου
ꝛ decimas vini ꝛ olei: q̄
καὶ τὰς δεκάτας τοῦ οἴνου καὶ τοῦ ἐλαίου, ἃ
ſeruauerūt ſanctificantes ſacerdotibus
ἐφύλαξαν ἁγιάσαντες τοῖς ἱερεῦσι τοῖς
aſtantibus in hieruſalem ante
παρεστηκόσιν ἐν ἱερουσαλὴμ ἀπέναντι τ̃
faciem dei noſtri: decreuerūt
προσώπου τοῦ θεοῦ ἡμῶν, κεκρίκασιν
conſumere: q̄ neq; manibus cōueniebat
ἐξαναλῶσαι. ὧν οὐδὲ ταῖς χερσὶν καθῆκεν
contingere quēq̄; eoꝝ q̄ de populo. ꝛ miſe-
ἅψασθαι οὐδένα τῶν ἐκ τοῦ λαοῦ. καὶ ἀπέ
runt in hieruſalem: q̄m et
σταλκασιν εἰς ἱερουσαλήμ, ὅτι καὶ οἱ
ibi habitantes fecerunt hec ūs
ἐκεῖ κατοικοῦντες ἐποίησαν ταῦτα τοῖς
q̄ tranſtulerunt ipſis remiſſionē ſa
μετακομίσασιν αὐτοῖς τὴν ἄφεσιν παρὰ
ſenatu. ꝛ erunt quouſq; renūciet
τῆς γερουσίας. καὶ ἔσονται ἕως ἀναγγείλῃ
ipſis ꝛ facient: dabunt tibi in
αὐτοῖς καὶ ποιήσουσι, δοθήσονταί σοι εἰς
ꝑditionē, in die illa. vnde ego ancilla
ὄλεθρον ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. ὅθεν ἐγὼ ἡ δούλη
tua cognoſcens oīa hec: fugi
σου ἐπιγνοῦσα πάντα ταῦτα, ἀπέδρων
a facie eorum. ꝛ miſit me
ἀπὸ προσώπου αὐτῶν. καὶ ἀπέστειλέ με ὁ
deus ad faciēdū tecum rem: i q̄bus obſtu-
θεὸς ποιῆσαι μετὰ σοῦ πρᾶγμα, ἐφ᾽ οἷς ἐκστή
pebit omnis terra q̄cunq; audierint hec.
σεται πᾶσα ἡ γῆ ὅσοι ἂν ἀκούσωσιν αὐτά.
q̄m ancilla tua religioſa eſt ꝛ colens
ὅτι ἡ δούλη σου θεοσεβής ἐστι καὶ θεραπεύ
nocte ꝛ die deum celi.
ουσα νυκτὸς καὶ ἡμέρας τὸν θεὸν τ̃ οὐρανοῦ.
ꝛ nunc manebo apud te dñe mi: ꝛ exi-
καὶ νῦν μενῶ παρὰ σοὶ κύριέ μου, καὶ ἐξε-
bit ancilla tua in nocte in
λεύσεται ἡ δούλη σου κατὰ νύκτα εἰς τὴν
vallem: ꝛ orabo ad deum. ꝛ
φάραγγα, καὶ προσεύξομαι πρὸς τὸν θεόν. καὶ
annunciabit mihi q̄n fecerunt pecca
ἀναγγελεῖ μοι πότε ἐποίησαν τὰ ἁμαρτή
ta eorum. ꝛ veniēs referam tibi.
ματα αὐτῶν. καὶ ἐλθοῦσα προσανοίσω σοι.
ꝛ exibis cum oī exercitu tuo: ꝛ
καὶ ἐξελεύσῃ σὺν πάσῃ δυνάμει σου, καὶ
non eſt q̄ reſiſtat tibi ex eis. ꝛ ad
οὐκ ἔστιν ὃς ἀντιστήσηταί σοι ἐξ αὐτῶν. καὶ ἄ
ducā te ꝑ mediū iudee: quouſq; venias
ξω σε διὰ μέσου τῆς ἰουδαίας, ἕως τ̃ ἐλθεῖν
ante hierlm. ꝛ ponā ſedem tuā in
ἀπέναντι ἱλη̃μ. καὶ θήσω τὸν δίφρον σου ἐν
medio eius: ꝛ ages eos ſicut oues q̄b᷒
μέσῳ αὐτῆς, καὶ ἄξεις αὐτ̃ς ὡς πρόβατα οἷς
nō eſt paſtor, ꝛ nō latrabit canis lingua
οὐκ ἔστι ποιμήν. καὶ οὐ γρύξει κύων τῇ γλώσσῃ

Inſuper etiam fames inuaſit eos: & ab ariditate aque iam inter mortuos computantur. Deniq; hoc ordinant vt interficiant pecora ſua: & bibant ſanguinem eorum: & ſancta domini ſui que precepit deus non contingi: in frumento vino & oleo hec cogitauerunt impendere. & volunt conſumere q̄ nec manibus deberēt cōtingere. Ergo quoniam hec faciunt certum ē q̄ in perditionem dabuntur. Quod ego ancilla tua cognoſcens fugi ab illis: & miſit me dominus hec ipſa nunciare tibi. Ego enim ancilla tua deum colo etiam nunc apud te. & exiet ancilla tua & orabo deum: & dicet mihi: quando eis reddat peccatum ſuum: & veniens nunciabo tibi: ita vt ego adducam te per mediū hieruſalem. Et habebis omnem populum iſrael ſicut oues quibus non eſt paſtor: & non latrabit vel vnus canis contra te: quoniam hec mihi dicta ſunt per prouidētiam dei. Et quoniam iratus eſt illis deus: hec ipſa miſſa ſum nūciare tibi. Placuerunt āt oīa verba hec corā Holoferne & coram pueris eius: & mirabantur ad ſapientiam eius: & dicebāt alter ad alterum. Non eſt talis mulier ſuper terram in aſpectu in pulchritudine & in ſenſu verborum. Et dixit ad illam holofernes. Bene fecit deus qui miſit te ante populum: vt des illum tu in manibus noſtris. Et quoniam bona eſt promiſſio tua: ſi fecerit mihi hoc deus tuus: erit & deus meus: & tu in domo Nabuchodonoſor magna eris: & nomen tuum nominabitur in vniuerſa terra.

Capitulum duodecimum.

Tunc iuſſit eam introire vbi repoſiti erant theſauri eius: & iuſſit illic manere eam: & conſtituit quid daretur illi de conuiuio ſuo. Cui reſpondit iudith: & dixit. Nunc non potero manducare ex his que mihi precipis tribui: ne veniat ſupra me offenſio. Ex his autem que mihi detuli manducabo. Cui Holofernes ait. Si defecerint tibi iſta que tecum detuliſti: quid faciemus tibi? Et dixit iudith. Viuit anima tua domine meus: quoniam non expendet omnia hec ancilla tua: donec faciat deus in manu mea hec que cogitaui. Et induxerunt illam ſerui eius in tabernaculum quo preceperat:

ſua coraz te: q̄m mihi hec dicta
αὐτοῦ ἀπέναντί σου, ὅτι μοι ταῦτα ἐλα-
ſunt ꝑ p̄uidentiā meā ꝛ ānūtiata ſūt mihi:
λήθη κατὰ πρόγνωσίν μου καὶ ἀνηγγέλη μοι,
ꝛ miſſa ſum nuntiare tibi. ꝛ placuerūt
καὶ ἀπεστάλην ἀπαγγεῖλαί σοι. καὶ ἤρεσαν
verba eius coram holoferne: ꝛ co
οἱ λόγοι αὐτῆς ἐναντίον ὀλοφέρνου, καὶ ἐναν
ram oībus pueris eius. ꝛ
τίον πάντων τῶν θεραπόντων αὐτοῦ. καὶ
mirati ſunt in ſapīa eius ꝛ dixerūt:
ἐθαύμασαν ἐπὶ τῇ σοφίᾳ αὐτῆς καὶ εἶπον,
non eſt talis mulier a ſummo vſq; ad ſūmū
οὐκ ἔστι τοιαύτη γυνὴ ἀπ᾽ ἄκρου ἕως ἄκρου
terre in pulchritudīe faciei ꝛ prudētia
τῆς γῆς ἐν κάλλει προσώπου καὶ συνέσει
verborū. ꝛ dixit ad eam holofernes: bñ
λόγων. καὶ εἶπε πρὸς αὐτὴν ὀλοφέρνης, εὖ
fecit deus q̄ miſit te ante
ἐποίησεν ὁ θεὸς ἀποστείλας σε ἔμπροσθεν τ̃
populū vt eſſet in manibus nr̄is fortitudo: i
λαοῦ τ̃ γενηθῆναι ἐν χερσὶν ἡμῶν κράτος, ἐν
āt cōtemnētibus dñm meū pditio.
δὲ τοῖς φαυλίσασι τὸν κν̄ μου ἀπώλειαν.
ꝛ nunc venuſta es tu in aſpectu tuo: ꝛ bo
καὶ νῦν ἀστεία εἶ σὺ ἐν τῷ εἴδει σου, καὶ ἀγα
na in ſermōibus tuis. q̄ ſi feceris ſicut
θὴ ἐν τοῖς λόγοις σου. ὅτι ἐὰν ποιήσῃς καθὰ
locuta es: deus tuus erit mihi deus: ꝛ tu in
ἐλάλησας, ὁ θεός σου ἔσται μοι θεός, καὶ σὺ ἐν
domo regis nabuchodonoſor ſedebis:
οἴκῳ βασιλέως ναβουχοδονόσορ καθήσῃ,
ꝛ eris noīata in vniuerſa terra.
καὶ ἔσῃ ὀνομαστὴ παρὰ πᾶσαν τὴν γῆν. 12.

Et iuſſit introducere eam vbi
Καὶ ἐκέλευσεν εἰσαγαγεῖν αὐτὴν οὗ
repoſiti erāt theſauri eius. ꝛ iuſſit
ἐτίθετο τὰ ἀργυρώματα αὐτ̃. καὶ συνέταξε
menſam parari ei e cibari
καταστρωθῆναι αὐτῇ ἀπὸ τῶν ὀψοποιημά-
is ſuis ꝛ vino ſuo ad bibēdū. ꝛ dixit
των αὐτ̃ καὶ τ̃ οἴνου αὐτ̃ πιεῖν. καὶ εἶπεν
iudith: nō māducabo ex eis vt nō fi
ἰουδείθ, οὐ φάγομαι ἐξ αὐτῶν ἵνα μὴ γένη
at ſcandalum: ſed de iis q̄ ſecuta ſunt
ται σκάνδαλον, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν ἠκολουθηκότων
me fiet expenſa. ꝛ dixit ad eam holo
μοι χορηγηθήσεται. καὶ εἶπε πρὸς αὐτὴν ὀλο
fernes: ſi āt defecerint q̄ ſunt tecum:
φέρνης, ἐὰν δὲ ἐκλίπῃ τὰ ὄντα μετὰ σοῦ,
vnde poterimus tibi dare ſimīa eoꝝ: nō.n.
πόθεν ἐξόμεθά σοι δοῦναι ὅμοια αὐτῶν; οὐ γάρ
eſt nobiſcum de gēte tuo. ꝛ dixit
ἐστι μεθ᾽ ἡμῶν ἐκ τοῦ γένους σου. καὶ εἶπεν
iudith ad eum: viuit aīa tua dñe mi:
ἰουδεὶθ πρὸς αὐτόν, ζῇ ἡ ψυχή σου κε μου,
q̄m nō expendet ancilla tua q̄ ſunt
ὅτι οὐ δαπανήσει ἡ δούλη σου τὰ ὄντα
mecum: donec faciat dñs in manu
μετ᾽ ἐμοῦ, ἕως ἂν ποιήσῃ κύριος ἐν χειρί
mea q̄ decreuit. ꝛ induxerūt illā
μου ἃ ἐβουλεύσατο. καὶ ἤγαγον αὐτὴν οἱ
ſerui holofernis in tabernaculū. ꝛ
θεράποντες ὀλοφέρνου εἰς τὴν σκηνήν. καὶ
dormiuit vſq; ad mediā noctem: ꝛ
ὕπνωσε μέχρι μεσούσης τῆς νυκτός, καὶ
ſurrexit ad matutinā cuſtodiā: ꝛ mi
ἀνέστη πρὸς τὴν ἑωθινὴν φυλακήν, καὶ ἀπέ
ſit ad holofernem dicens: iube-
στειλε πρὸς ὀλοφέρνην λέγουσα, ἐπιταξά
at iam dñs meus dimittere ancillā
τω δὴ ὁ κύριός μου ἐᾶσαι τὴν δούλην

tuam ad orationem exire. τ iuſſit
σου ἐπὶ προσευχὴν ἐξελθεῖν· καὶ ἐπέταξε
ſit holofernes ſatellitibus ne p
ξεν ὀλοφέρνης τοῖς σωματοφύλαξι μὴ διακωλύειν
hiberent eam. τ manſit in
κωλύειν αὐτήν. καὶ παρέμεινεν ἐν τῇ
caſtris diebus tribus. τ exibat
παρεμβολῇ ἡμέρας τρεῖς. καὶ ἐξεπορεύετο
p noctem in vallem betu
τὸ κατὰ νύκτα εἰς τὴν φάραγγα βετου
lua: τ baptiſabatur in fonte
λούα, καὶ ἐβαπτίζετο ἐπὶ τῆς πηγῆς τοῦ
aque in caſtris. τ vt aſcēdebat:
ὕδατος ἐν τῇ παρεμβολῇ. καὶ ὡς ἀνέβη,
orabat dñm deū iſrael: vt dirigeret
ἐδέετο τοῦ κυρίου θεοῦ ἰσραήλ, κατευθῦναι τὴν
viam eius ad exaltationē filiox populi
ὁδὸν αὐτῆς εἰς ἀνάστημα τῶν υἱῶν τοῦ λαοῦ
ſui. τ introiens munda mane
αὐτῆς. καὶ εἰσπορευομένη καθαρὰ παρέ-
bat in tabernaculo vſq; dū tuliſſet
μενεν ἐν τῇ σκηνῇ μέχρις οὗ προσηνέγκατο
eſcam ſuam ad veſperā. τ factū eſt
τὴν τροφὴν αὐτῆς εἰς ἑσπέραν. καὶ ἐγένετο
in die quarto: fecit holofer
ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ τετάρτῃ, ἐποίησεν ὀλοφέρ-
nes cōuiuium ſeruis ſuis ſolis: τ
νης πότον τοῖς δούλοις αὐτοῦ μόνοις, καὶ
nō vocauit ad inuitatiōnē quenq̄ eox q̄
οὐκ ἐκάλεσεν εἰς τὴν κλῆσιν οὐδένα τῶν
ad viſus. τ dixit bagoe
πρὸς ταῖς χρείαις. καὶ εἶπε βαγώᾳ τῷ
eunucho: q̄ erat pfectus ſup oia q̄
εὐνούχῳ, ὃς ἦν ἐφεστηκὼς ἐπὶ πάντων τῶν
eius: ſuade nūc vadēs mulierē
αὐτοῦ. πεῖσον δὴ πορευθεὶς τὴν γυναῖκα
hebreā q̄ eſt apud te: vt veniat
τὴν ἑβραίαν ἥ ἐστι παρὰ σοί, τοῦ ἐλθεῖν
ad nos τ māducet τ bibat nobiſcum.
πρὸς ἡμᾶς καὶ φαγεῖν καὶ πιεῖν μεθ' ἡμῶν.
ecce eīm fedum cōſpectui noſtro:ſi ſe
ἰδοὺ γὰρ αἰσχρὸν τῷ προσώπῳ ἡμῶν, εἰ γυ-
minā talem dimiſerimus nō communican
ναῖκα τοιαύτην παρήσομεν οὐχ ὁμιλήσαν-
tes cū ea.q̄ niſi eā attraxerimus
τες αὐτῇ. ὅτι ἐὰν μὴ αὐτὴν ἐπισπασώμεθα
irridebit nos. τ exiit bagoas
καταγελάσεται ἡμῶν. καὶ ἐξῆλθε βαγώας
a facie holofernis: τ introiuit
ἀπὸ προσώπου ὀλοφέρνου, καὶ εἰσῆλθε
ad eam τ dixit: ne grauetur an
πρὸς αὐτὴν καὶ εἶπε, μὴ ὀκνησάτω ἡ παι-
cilla bona hec veniens ad domi
δίσκη καλὴ αὕτη ἐλθοῦσα πρὸς τὸν κύρι-
nū meū honorificari ante faciem eius:
όν μου δοξασθῆναι κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ,
τ bibere nobiſcū ad iocunditatē vinū:
καὶ πιεῖν μεθ' ἡμῶν εἰς εὐφροσύνην οἶνον,
τ fieri in die hac vt vna fi
καὶ γενηθῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ ὡς μία θυ-
lia filiox aſſyriox: q̄ aſſiſterunt in
γάτηρ τῶν υἱῶν ἀσσοὺρ, αἳ παρεστήκασιν ἐν
domo nabuchodonoſor. τ dixit ad eum
οἴκῳ ναβουχοδονόσορ. καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν
iudith: τ q̄ ſum ego vt cōtradicam
ἰουδείθ, καὶ τίς εἰμι ἐγὼ ἀντεροῦσα τῷ
dño meo:q̄m oē quod erit in ocu
κυρίῳ μου; ὅτι πᾶν ὃ ἔσται ἐν τοῖς ὀφθαλ-
lis eius placitū feſtinans faciā:
μοῖς αὐτοῦ ἀρεστὸν σπεύσασα ποιήσω,
τ erit mihi hoc ad exultationē vſq̄ad
καὶ ἔσται μοι τοῦτο εἰς ἀγαλλίαμα ἕως

& petiit dum introiret vt daretur ei copia nocte & ante lucem egrediendi foras ad orationem:& deprecandi dominum:& precepit cubiculariis ſuis vt ſicut placeret illi exiret & introiret ad adorandum deum ſuum per triduum. Et exibat noctibus in vallem bethulie:& baptizabat ſe in fonte aq̄: & vt aſcendebat orabat ad dominum deum iſrael: vt dirigeret viam eius ad liberationem populi ſui: & introiens munda manebat in tabernaculo: vſq; dum acciperet eſcam ſuam in veſperum.& factum eſt quarto die Holofernes fecit cenam ſeruis ſuis: & dixit ad Vagao eunuchum. Vade & ſuade hebream illam: vt ſponte conſentiat habitare mecum. Fedum eſt enim apud Aſſyrios ſi femina irrideat virum agendo: vt immunis ab eo tranſeat. Tunc introiuit Vagao ad Iudith:& dixit. Non vereatur bona puella introire ad dominum meum: vt honorificetur ante faciem eius:& manducet cum eo: & bibat vinum in iocunditate. Cui Iudith reſpondit. Que ego ſum vt contradicam domino meo? Omne quod erit ante oculos eius bonum & optimum faciam. Quicquid autem illi placuerit: hoc mihi erit optimum omnibus diebus vite mee. Et ſurrexit & ornauit ſe veſtimento ſuo: & ingreſſa ſtetit ante faciem eius. Cor autem Holofernis concuſſum eſt:erat enim ardens in concupiſcentia eius: & dixit ad eam holofernes. Bibe nunc & accumbe in iocunditate: quoniam inueniſti gratiam coram me. Et dixit Iudith. Bibam domine: quoniam magnificata eſt anima mea hodie pre omnibus diebus meis: & accepit & manducauit & bibit coram ipſo: ea que parauerat illi ancilla eius: & iocundus factus eſt holofernes ad eam: bibitq; vinum multum nimis quantum nunq̄ biberat in vita ſua.

Capitulum tertiumdecimū.

Vt autem ſero factum eſt feſtinauerunt ſerui illius ad hoſpitia ſua.& concluſit Vagao oſtia cubiculi:& abiit. Erant autem omnes fatigati a vino. Porro Holofernes iacebat in lecto nimia ebrietate ſopitus. Dixitq; Iudith puelle ſue: vt ſtaret foris ante cubiculum:& obſeruaret. Stetitq; iudith ante lectū orans cū lachrymis & labiorū motu in ſilentio dicens. Confirma me domine deus iſrael:& reſpice in hac hora ad opa manuum mearum: vt ſicut promiſiſti hieruſalem ciuitatē tuā erigas:& hoc q̄ credens per te poſſe fieri cogitaui perficiam. Et cū hec dixiſſet: acceſſit ad columnam que erat ad caput lectuli eius:& pugionem eius qui in ea ligatus pēdebat exoluit. Cūq; euaginaſſet illum apprehendit comā capitis eius & ait. Confirma me domine deus in

diem mortis mee. τ ſurgens orna
ἡμέρας θανάτου μου. καὶ ἀναστᾶσα ἐκο-
ta eſt veſtimēto τ oi or
σμήθη τῷ ἱματισμῷ καὶ παντὶ τῷ κό-
natu muliebri. τ introiuit ancil
σμῳ τῷ γυναικείῳ. καὶ προσῆλθεν ἡ δού-
la eius: τ ſtrauit ei ante ho
λη αὐτῆς, καὶ ἔστρωσεν αὐτῇ κατέναντι ὀ-
lofernem in terra pelles q̄s accepat a
λοφέρνου χαμαὶ τὰ κώδια ἃ ἔλαβε παρὰ
bagoa ad cottidianū vſum vite
βαγώου εἰς τὴν καθημερινὴν δίαιταν
ſue vt māducaret reclinata ſup
αὐτῆς εἰς τὸ ἐσθίειν κατακλινομένην ἐπ'
eas. τ ingreſſa accubuit iudith. τ
αὐτῶν. καὶ εἰσελθοῦσα ἀνέπεσεν ἰουδείθ. καὶ
obſtupuit cor holofernis in ea: τ
ἐξέστη ἡ καρδία ὀλοφέρνου ἐπ' αὐτῇ, καὶ
cōcuſſa fuit aia eius: τ erat cupi
ἐσαλεύθη ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, καὶ ἦν κατεπί-
dus valde coeundi cum e
θυμος σφόδρα τοῦ συγγενέσθαι μετ' αὐ-
a. τ obſeruabat tpe vt deciperet
τῆς. καὶ ἐτήρει καιρὸν τοῦ ἀπατῆσαι
eam: ex q̄ die vidit eam. τ di
αὐτήν, ἀφ' ἧς ἡμέρας εἶδεν αὐτήν. καὶ εἶ-
xit ad eam holofernes: bibe iam τ ſie
πε πρὸς αὐτὴν ὀλοφέρνης, πίε δὴ καὶ γενήθη-
nobiſcum in iocunditate. τ dixit iu
τι μεθ' ἡμῶν εἰς εὐφροσύνην. καὶ εἶπεν ἰου-
dith: bibam iā dñe: q̄m magnificata ē
δείθ, πίομαι δή, κύριε, ὅτι ἐμεγαλύνθη
viuere meū in me hodie p̄ oibus
ζῆν μου ἐν ἐμοὶ σήμερον παρὰ πάσας τὰς
diebus generationis mee. τ accipiēs mādu
ἡμέρας τῆς γενέσεώς μου. καὶ λαβοῦσα ἔφα-
cauit τ bibit coram ipſo: que parauerat
γε καὶ ἔπιε κατέναντι αὐτοῦ, ἃ ἡτοίμασεν
ancilla eius. τ iocūdꝰ factꝰ ē holofernes in
ἡ δούλη αὐτῆς. καὶ εὐφράνθη ὀλοφέρνης ἐπ'
ea: τ bibit vinū multū nimis q̄tū non
αὐτῇ, καὶ ἔπιεν οἶνον πολὺν σφόδρα ὅσον οὐκ
biberat vnq̄ in die vna ex q̄ natus fuit.
ἔπιε πώποτε ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ ἀφ' οὗ ἐγεννήθη.

Vt aūt veſpera factā eſt: feſtinauerunt
Ὡς δὲ ὀψία ἐγένετο, ἐσπούδασαν οἱ
ſerui eius diuertere. τ bagoas cōclu
δοῦλοι αὐτοῦ ἀναλύειν. καὶ βαγώας συνέ-
ſit tabernaculū eiꝰ foris: τ dimi
κλεισε τὴν σκηνὴν αὐτοῦ ἔξωθεν, καὶ ἀπέλυ-
ſit aſtantes a facie domini
σε τοὺς παρεστῶτας ἐκ προσώπου τοῦ κυρίου
ſui. τ abierunt ad cubilia ſu
αὐτοῦ. καὶ ἀπῴχοντο εἰς τὰς κοίτας αὐ-
a. erant.n. omnes fatigati q̄a
τῶν. ἦσαν γὰρ πάντες κεκοπωμένοι διὰ τὸ
diu factū fuit cōuiuiū. relicta
ἐπὶ πλεῖον γεγονέναι τὸν πότον. ὑπελείφ-
eſt aūt iudith ſola i tabernaculo: τ holofernes
θη δὲ ἰουδεὶθ μόνη ἐν τῇ σκηνῇ, καὶ ὀλοφέρνης
pcumbens ſup lectū ſuū. erat.n.
προπεπτωκὼς ἐπὶ τὴν κλίνην αὐτοῦ. ἦν γὰρ
pfuſum ipſi vinū. τ dixit iu
περικεχυμένος αὐτῷ ὁ οἶνος. καὶ εἶπεν ἰου-
dith ancille ſue: vt ſtaret extra cubicu
δεὶθ τῇ δούλῃ αὐτῆς, στῆναι ἔξω τοῦ κοιτῶ-
lum eius: τ obſeruaret exitum eius
νος αὐτῆς, καὶ ἐπιτηρεῖν τὴν ἔξοδον αὐτῆς
ſicut cottidie. ſe exituram eīn dixit
καθάπερ καθ' ἡμέραν. ἐξελεύσεσθαι γὰρ ἔφη
ad orationē ſuā. τ bagoe
ἐπὶ τὴν προσευχὴν αὐτῆς. καὶ τῷ βαγώᾳ

Ca.13

locuta eſt iuxta verba hec. τ a
ἐλάλησε κατὰ τὰ ῥήματα ταῦτα. καὶ ἀ-
bierūt oēs a facie ipſius: τ
πῆλθον πάντες ἐκ προσώπου αὐτῆς, καὶ
nemo relictus eſt in cubiculo a par
οὐδεὶς κατελείφθη ἐν τῷ κοιτῶνι ἀπὸ μι-
uo vſq; ad magnū. τ ſtans iudith ſup
κροῦ ἕως μεγάλου. καὶ στᾶσα ἰουδεὶθ ἐπὶ τὴν
lectum illius: dixit in corde ſuo: do
κλίνην αὐτοῦ, εἶπεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς, κύ-
mine deus vniuerſe potētie reſpice in
ριε ὁ θεὸς πάσης δυνάμεως ἐπίβλεψον ἐν
hora hac ad opera manuū mearū
τῇ ὥρᾳ ταύτῃ ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν μου
ad exaltationē hierlm. q̄m nunc tempꝰ ad
εἰς ὕψωμα ἱερουσαλήμ. ὅτι νῦν καιρὸς ἀν-
aſſumēdū hereditatem tuā: τ ad facī
τιλαβέσθαι τῆς κληρονομίας σου, καὶ ποιῆ-
endū ſtudia mea in fractionē ini
σαι τὰ ἐπιτηδεύματά μου εἰς θραῦμα ἐχ-
micorū q̄ inſurrexerūt nobis. τ accedens
θρῶν οἳ ἐπανέστησαν ἡμῖν. καὶ προσελθοῦσα
regule lectuli q̄ erat ad caput ho
τῷ κανόνι τῆς κλίνης ὃς ἦν πρὸς κεφαλῆς ὀ-
lofernis: demiſit gladium ipſe ab ea.
λοφέρνου, καθεῖλε τὸν ἀκινάκην αὐτοῦ ἀπ' αὐτοῦ.
τ appropinq̄ns lectulo apphendit comā
καὶ ἐγγίσασα τῇ κλίνῃ ἐδράξατο τῆς κόμης
capitis eius τ ait: confirma
τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ καὶ εἶπε, κραταίωσόν
me dñe deus in die hac. τ pcuſ
με κύριε ὁ θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ. καὶ ἐπά-
ſit in ceruicem eius bis i fortitudie
ταξεν εἰς τὸν τράχηλον αὐτοῦ δὶς ἐν τῇ ἰσχύϊ
ſua: τ abſtulit caput eius ab
αὐτῆς, καὶ ἀφεῖλε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀπ'
eo: τ euoluit corpus eius de
αὐτοῦ, καὶ ἀπεκύλισε τὸ σῶμα αὐτοῦ ἀπὸ
lecto: τ abſtulit conopeum a
τῆς στρωμνῆς, καὶ ἀφεῖλε τὸ κωνωπεῖον ἀπὸ
columnis. τ poſt puſillū exiuit: τ tradi
τῶν στύλων. καὶ μετ' ὀλίγον ἐξῆλθε, καὶ παρέ-
dit ancille ſue caput holofer
δωκε τῇ ἅβρᾳ αὐτῆς τὴν κεφαλὴν ὀλοφέρ-
nis: τ miſit illud in peram
νου, καὶ ἐνέβαλεν αὐτὴν εἰς τὴν πήραν τῶν
cibariorū ſuorum. τ exierunt due ſimul
βρωμάτων αὐτῆς. καὶ ἐξῆλθον αἱ δύο ἅμα
ſecundū cōſuetudinē ſuā ad oratio:
κατὰ τὸν ἐθισμὸν αὐτῶν ἐπὶ τὴν προσευ-
nem. τ tranſeuntes caſtra: circui
χήν. καὶ διελθοῦσαι τὴν παρεμβολήν, ἐκύ-
erunt vallem illam: τ aſcende
κλωσαν τὴν φάραγγα ἐκείνην, καὶ προσανέ-
runt montē betulua: τ venerūt ad
βησαν τὸ ὄρος βετυλούα, καὶ ἦλθον πρὸς
portas eius. τ dixit iudith a lon
τὰς πύλας αὐτῆς. καὶ εἶπεν ἰουδεὶθ μακρό-
ge cuſtodientibus in portis: ape
θεν τοῖς φυλάσσουσιν ἐπὶ τῶν πυλῶν, ἀνοί-
rite aperite iam portam: nobiſcum
ξατε ἀνοίξατε δὴ τὴν πύλην, μεθ' ἡμῶν ὁ
deus deus noſter: vt faceret adhuc virtutē i iſrl
θεὸς ὁ θεὸς ἡμῶν ποιῆσαι ἔτι ἰσχὺν ἐν ἰηλ
τ potentiā aduerſus inimicos: ſicut τ ho
καὶ κράτος κατὰ τῶν ἐχθρῶν, καθὰ καὶ σή-
die fecit. τ factū eſt cū audiſſent
μερον ἐποίησε. καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσαν οἱ
viri ciuitatis ipſius vocem e
ἄνδρες τῆς πόλεως αὐτῆς τὴν φωνὴν αὐ-
ius: feſtinauerunt deſcendere ad
τῆς, ἐσπούδασαν τοῦ καταβῆναι εἰς τὴν

hac hora: & pcuſſit bis in ceruicē eiꝰ: & abſcidit caput eius:& abſtulit conopeum eius a columnis: & euoluit corpus eius truncū. Et poſt puſillū exiuit & tradidit caput holofernis ācille ſue: & iuſſit vt mitteret illud in peram ſuam: & exierunt due ſecundum conſuetudinem ſuam: quaſi ad orationem: & tranſierunt caſtra & gyrantes vallem venerunt ad portam ciuitatis: & dixit Iudith a longe cuſtodibus murorum. Aperite portas qm̄ nobiſcum eſt deus: qui fecit virtutem in iſrael. Et factum eſt cum audiſſent viri vocem eius: vocauerunt preſbyteros ciuitatis. Et occurrerunt ad eam omnes a minimo vſq; ad maximum: quoniam ſperauerunt eam iam non eſſe venturā. Et accendentes luminaria congyrauerunt circa eam vniuerſi: illa autem aſcendens in eminentiorem locum: iuſſit fieri ſilentium. Cunq; omnes tacuiſſent dixit iudith. Laudate dominum deum noſtrum: qui non deſeruit ſperantes in ſe: & in me ancillam ſuam adimpleuit miſericordiam ſuam: quam promiſit domui iſrael: et interfecit in manu mea hoſtem populi ſui in hac nocte: & proferens de pera caput holofernis: oſtendit illis dicēs. Ecce caput Holofernis principis militie Aſſyriorum. Et ecce conopeum illius in quo recumbebat in ebrietate ſua: vbi & per manum femine percuſſit illum dominus deus noſter. Viuit autem ipſe dominus: quoniam cuſtodiuit me angelus eius:& hinc euntem: & ibi cōmorantem & inde huc reuertentem: & non permiſit me dominus ancillā ſuam coinquinari: ſed ſine pollutione peccati reuocauit me vobis gaudentem in victoria ſua: in euaſione mea: in liberatione veſtra. Confitemini illi omnes quoniam bonus: quoniam in ſeculum miſericordia eius. Vniuerſi autem adorantes dominum dixerūt ad eam. Benedixit te dominus in virtute ſua: quia per te ad nihilum redegit inimicos noſtros. Porro ozias prīceps populi iſrael dixit ad eam. Benedicta es tu filia a domino deo excelſo: pre omnibus mulieribus ſuper terrā. Benedictus dominus qui creauit celum & terram: qui te direxit in vulnera capitis pricipis inimicorum noſtrorum: quia hodie nomen tuum ita magnificauit: vt non recedat laus tua de ore hoim̄ q memores fuerint virtutis dñi in eternum: p quibus nō pepciſti aie tue pp̄ter anguſtias & tribulatiōes gn̄is tui: ſed ſubueniſti ruine ante conſpectum dei noſtri. Et dixit ois populus. fiat fiat. Porro achior vocatus venit. et dixit ei iudith. Deus iſrael cui tu teſtimoniū dediſti q̄ vlciſcatur ſe de inimicis ſuis: ipſe caput oīū incredulorū incidit ī hac nocte in manu mea. Et vt probes quia ita eſt: ecce caput holofernis qui in contēptu ſupbie ſue deū iſrael cōtempſit: & tibi iteritū minabatur

portam ciuitatis ſue. τ cōuoca
πύλην τῆς πόλεως αὐτῶν. καὶ συνεκά-
uerunt preſbyteros ciuita
λεσαν τοὺς πρεσβυτέρους τῆς πόλε-
tis. τ cōcurrerūt omnes a paruo
ως. καὶ συνέδραμον πάντες ἀπὸ μικροῦ
vſq; ad magnū: quia p̄ter opinionē erat eis vt
ἕως μεγάλου, ὅτι παράδοξον ἦν αὐτοῖς τὸ
veniret ipſa. τ aperuerunt portam τ
ἐλθεῖν αὐτήν. καὶ ἤνοιξαν τὴν πύλην καὶ
ſuſceperūt eas. τ accendentes igné ad
ὑπεδέξαντο αὐτάς. καὶ ἅψαντες πῦρ εἰς
flammā: circūdederunt eas. illa aūt dixit
φαῦσιν, περιεκύκλωσαν αὐτάς. ἡ δὲ εἶπε
ad eos voce magna: laudate deum
πρὸς αὐτοὺς φωνῇ μεγάλῃ, αἰνεῖτε τὸν θεὸν
laudate: laudate deum: q̄m nō amouit
αἰνεῖτε, αἰνεῖτε τὸν θεόν, ὅτι οὐκ ἀπέστησε
miām ſuam a domo iſrael: ſed cō
τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ οἴκου ἰσραήλ, ἀλλ' ἔ-
fregit hoſtes noſtros p manū meā
θραυσε τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν διὰ χειρός μου
in nocte hac. τ pferens ca
ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ. καὶ προελοῦσα τὴν κεφα-
put de pera oſtdit τ dixit eis:
λὴν ἐκ τῆς πήρας ἔδειξε καὶ εἶπεν αὐτοῖς,
ecce caput holofernis principis mili
ἰδοὺ ἡ κεφαλὴ ὀλοφέρνου ἀρχιστρατήγου δυνά-
tie aſſyriorum: τ ecce conopeum in q̄
μεως ἀσσούρ, καὶ ἰδοὺ τὸ κωνωπεῖον ἐν ᾧ
recūbebat in ebrietatibus ſuis: τ pcuſ
κατέκειτο ἐν ταῖς μέθαις αὐτοῦ, καὶ ἐπάταξεν
ſit illum dñs in manu femine. τ viuit do
αὐτὸν κύριος ἐν χειρὶ θηλείας. καὶ ζῇ κύ-
minus q̄ cuſtodiuit me in via mea q̄ abii:
ριος ὃς διεφύλαξέ με ἐν τῇ ὁδῷ μου ᾗ ἐπορεύθην,
laut: q̄m decepit eum facies
ὅτι ἠπάτησεν αὐτὸν τὸ πρόσωπόν
mea in pditionem eius: τ nō fecit
μου εἰς ἀπώλειαν αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐποίησεν
pctm̄ mecum in pollutionē τ cōfu
ἁμάρτημα μετ' ἐμοῦ εἰς μίασμα καὶ αἰσχύ-
ſionē. τ obſtupuit ois pp̄ls nimis. τ inclinā
νην. καὶ ἐξέστη πᾶς ὁ λαὸς σφόδρα καὶ κύψαν-
tes adorauerunt deū τ dixerūt vnani
τες προσεκύνησαν τῷ θεῷ καὶ εἶπον ὁμοθυ-
miter: bñdictus es deus noſter q̄ ad nihilū
μαδόν, εὐλογητὸς εἶ ὁ θεὸς ἡμῶν ὁ ἐξουδενώσας
redegiſti in die hodierna inimicos
ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ σήμερον τοὺς ἐχθροὺς τοῦ
populi tui. τ dixit ei ozias: bñdicta tu
λαοῦ σου. καὶ εἶπεν αὐτῇ ὀζίας, εὐλογητὴ σύ,
es filia a deo excelſo p̄ oibus
θύγατερ, τῷ θεῷ τῷ ὑψίστῳ παρὰ πάσας
mulieribus q̄ ſup terrā: τ bñdi
τὰς γυναῖκας τὰς ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ εὐλογη-
ctus dñs deus q̄ creauit celos
μένος κύριος ὁ θεὸς ὃς ἔκτισε τοὺς οὐρανοὺς
τ terram: q̄ direxit te in vulnus
καὶ τὴν γῆν, ὃς κατεύθυνέ σε εἰς τραῦμα
capitis principis inimicorū noſtrorū. q̄a non
κεφαλῆς ἄρχοντος ἐχθρῶν ἡμῶν. ὅτι οὐκ
recedet ſpes tua a corde ho
ἀποστήσεται ἡ ἐλπίς σου ἀπὸ καρδίας ἀν-
minum q̄ memores fuerit virtutis dei vſq; i ſecu
θρώπων μνημονευόντων ἰσχὺν θεοῦ ἕως αἰῶ-
lū. τ faciat tibi hec deus i exaltatiōes
νος. καὶ ποιῆσαί σοι αὐτὰ ὁ θεὸς εἰς ὕψος
ſempiternā: vt viſitet te in bonis: p
αἰώνιον, τοῦ ἐπισκέψασθαί σε ἐν ἀγαθοῖς, ἀνθ'
q̄bus nō pepercīſti anime tue pp̄ter
ὧν οὐκ ἐφείσω τῆς ψυχῆς σου διὰ τὴν

humilitatē gñis noſtri: ſed ſubueniſti
ταπείνωσιν τοῦ γένους ἡμῶν, ἀλλ᾽ ἐπεξῆλθες
ruine noſtre in rectū vadens
τῷ πτώματι ἡμῶν ἐπ᾽ εὐθεῖαν πορευθεῖσα
ante cōſpectū dei nr̄i. ⁊ dixit oīs popu
ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἡμῶν. καὶ εἶπον πᾶς ὁ λα-
lus: fiat fiat.
ός, γένοιτο γένοιτο. Ca.14.

Et dixit ad eos iudith: audi-
Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς ἰουδείθ, ἀκού-
te iā me fratres: ⁊ accipiētes ca-
σατε δή μου ἀδελφοί, καὶ λαβόντες τὴν κε-
put hoc: ſuſpēdite illud ſup
φαλὴν ταύτην, κρεμάσατε αὐτὴν ἐπὶ τῆς
pinaculum muri nr̄i. ⁊ erit quum
ἐπάλξεως τοῦ τείχους ἡμῶν. καὶ ἔσται ἡνίκα
illuxerit diluculū ⁊ exierit ſol ſup
ἂν διαφαύσῃ ὁ ὄρθρος καὶ ἐξέλθῃ ὁ ἥλιος ἐπὶ
terrā: recipietis vnuſqſq; arma bel
τὴν γῆν, ἀναλήψεσθε ἕκαστος τὰ σκεύη τὰ πο-
lica veſtra: ⁊ exibit omnis vir
λεμικὰ ὑμῶν, καὶ ἐξελεύσεται πᾶς ἀνὴρ
fortis extra ciuitatem. ⁊ dabitis princi
ἰσχύων ἔξω τῆς πόλεως. καὶ δώσετε ἀρχη-
pem ſup eos ꝗſi deſcēdentes in cam
γὸν ἐπ᾽ αὐτοὺς ὡς καταβαίνοντες εἰς τὸ πε-
pum ad vigiliam filiorū aſſyrioꝝ: ⁊ nō
δίον εἰς τὴν προφυλακὴν υἱῶν ἀσσοὺρ, καὶ οὐ
deſcendetis. ⁊ cū accepint iſti
καταβήσεσθε. καὶ ἀναλαβόντες οὗτοι τὰς
armaturas ſuas: ibunt in ca
πανοπλίας αὐτῶν, πορεύσονται εἰς τὰς πα-
ſtra ſua: ⁊ excitabunt princi
ρεμβολὰς αὐτῶν, καὶ ἐγεροῦσι τοὺς στρατη-
pes exercitus aſſyriorū: ⁊ current
γοὺς τῆς δυνάμεως ἀσσοὺρ, καὶ δραμοῦνται
ad tabernaculū holofernis: ⁊ nō inuenient
ἐπὶ τὴν σκηνὴν ὀλοφέρνου, καὶ οὐχ εὑρήσου-
ent eum. ⁊ decidet ſup eos ti-
σιν αὐτόν. καὶ ἐπιπεσεῖται ἐπ᾽ αὐτοὺς φό-
mor: ⁊ fugient a facie noſtra. ⁊
βος, καὶ φεύξονται ἀπὸ προσώπου ἡμῶν. καὶ
inſequentes vos ⁊ oēs ha
ἐπακολουθήσαντες ὑμεῖς καὶ πάντες οἱ κα-
bitantes oēm terminū iſrael: pſtrate
τοικοῦντες πᾶν ὅριον ἰη͞λ, καταστρώσατε
eos in viis ſuis. ante āt ꝙ faci-
αὐτοὺς ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν. πρὸ δὲ τοῦ ποιῆ-
atis hec: vocate mihi achior am-
σαι ταῦτα, καλέσατέ μοι ἀχιὼρ τὸν ἀμ-
manitē: vt vidēs cognoſcat vilipenden
μανίτην, ἵνα ἰδὼν ἐπιγνῷ τὸν ἐκφαυλίσαν-
tem domū iſrael: ⁊ ipm in mortē miſ
τα τὸν οἶκον ἰη͞λ, καὶ αὐτὸν εἰς θάνατον ἀπο-
ſentem ad nos. ⁊ vocauerunt achior
στείλαντα εἰς ἡμᾶς. καὶ ἐκάλεσαν τὸν ἀχιὼρ
de domo ozia. vt aūt venit ⁊ vidit ca
ἐκ τοῦ οἴκου ὀζία. ὡς δὲ ἦλθε καὶ εἶδε τὴν κεφα-
put holofernis in manu viri vnius in con
λὴν ὀλοφέρνου ἐν χειρὶ ἀνδρὸς ἑνὸς ἐν τῇ ἐκ-
gregatione populi: cecidit in faciem ⁊
κλησίᾳ τοῦ λαοῦ, ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον καὶ
defecit ſpūs eius. vt āt recreauerūt il
ἐξελύθη τὸ πνεῦμα αὐτοῦ. ὡς δὲ ἀνέλαβον αὐ-
lum: cecidit ad pedes iudith: ⁊ ado
τὸν, προσέπεσε τοῖς ποσὶν ἰουδείθ, καὶ προ-
rauit faciem eius ⁊ dixit: bñ-
σεκύνησε τῷ προσώπῳ αὐτοῦ καὶ εἶπεν, εὐ-
dicta tu in oī tabernaculo iuda ⁊
λογημένη σὺ ἐν παντὶ σκηνώματι ἰούδα καὶ
in oī gente: qcūq; audiētes no
ἐν παντὶ ἔθνει, οἵτινες ἀκούσαντες τὸ ὄνο-

dicens. Cum captus fuerit populus Iſrael: gladio perforari precipiam la tera tua. Videns autem Achior caput holofernis: anguſtiatus pre pauore: cecidit in faciem ſuam ſuper terram: & eſtuauit anima eius. Poſtea vero ꝙ reſumpto ſpiritu recreatus eſt: procidit ad pedes eius: & adorauit eam: & dixit. Benedicta tu a deo tuo in omni tabernaculo iacob: quoniam in omni gente: que audierit nomen tuum: magnificabitur ſuper te deus iſrael.

Capitulum quartumdecimū.

Dixit autem iudith ad omnem populum. Audite me fratres. Suſpendite caput hoc ſuper muros noſtros & erit cum exierit ſol: accipiat vnuſquiſq; arma ſua: & exite cum impetu non vt deſcendatis deorſum: ſed quaſi impetum facientes. Tunc exploratores neceſſe erit: vt fugiant ad principem ſuum excitandum ad pugnam. Cumq; duces eorum concurrerint ad tabernaculum holofernis: & inuenerint eum truncum in ſuo ſanguine volutatum: decidet ſuper eos timor. Cumq; cognoueritis fugere eos: ite poſt illos ſecuri: quoniam dominus conteret eos ſub pedibus veſtris. Tunc achior videns virtutem quam fecit deus iſrael: relicto gentilitatis ritu: credidit deo: & circuncidit carnem preputii ſui: & appoſitus eſt ad populum iſrael: & omnis ſucceſſio generis eius vſq; in hodiernum diem. Mox autem vt ortus eſt dies ſuſpenderunt ſuper muros caput holofernis: accepitq; vnuſquiſq; vir arma ſua: & egreſſi ſunt cum grandi ſtrepitu & vlulatu. Quod videntes exploratores ad tabernaculum holofernis cucurrerunt. Porro hi qui in tabernaculo erant venientes: & ante ingreſſum cubiculi perſtrepentes excitandi gratia: inquietudinem arte moliebantur: vt non ab excitantibus: ſed a ſonantibus holofernes euigilaret. Nullus enim audebat cubiculum virtutis aſſyriorū pulſando aut intrādo aperire. Sed cum veniſſent eius duces ac tribuni & vniuerſi maiores exercitus aſſyriorum: dixerūt cubicularis. Intrate & excitate illū: qm̄ egreſſi mures de cauernis ſuis auſi ſunt prouocare nos ad p̄lium. Tunc ingreſſus vagao cubiculum eius ſtetit ante cortinam & plauſum fecit manibus ſuis. ſuſpicabatur enim illum cu; iudith dormire. Sed cū nullū motū iacentis ſenſu auriū caperet acceſſit proximās ad cortinam: & eleuans eā videnſq; cadauer abſq; capite holofernis ī ſuo ſanguie tabefactū iacere ſuper terrā: exclamauit voce magna cu; fletu & ſcidit veſtimenta ſua. Et ingreſſus tabernaculu; iudith nō inuenit eā. Et exiliuit foras ad populum & dixit. Vna mulier hebrea fecit cōfuſionem in domo regis

mentum turbabūtur. ⁊ nunc nuncia
μά σου ταραχθήσονται. καὶ νῦν ἀνάγγειλόν
mihi q̄ feciſti in diebus iſtis.
μοι ὅσα ἐποίησας ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις.
⁊ annūtiauit ei iudith in medio popu
καὶ ἀνήγγειλεν αὐτῷ ἰουδείθ ἐν μέσῳ τοῦ λα-
li oīa q̄ fecerat a q̄ di-
οῦ πάντα ὅσα ἦν πεποιηκυῖα ἀφ᾽ ἧς ἡμέ-
e exiuit: vſq; quo locuta ē eis. vt āt ceſ-
ρας ἐξῆλθεν, ἕως οὗ ἐλάλει αὐτοῖς. ὡς δὲ ἐ-
ſauit loq̄: voce magna exultauit
παύσατο λαλοῦσα, φωνῇ μεγάλῃ ἠλάλαξεν
populus: ⁊ dederūt vocem iocundā in
ὁ λαός, καὶ ἔδωκαν φωνὴν εὐφρόσυνον ἐν τῇ
ciuitate ſua. videns āt achior oīa q̄
πόλει αὐτῶν. ἰδὼν δὲ ὁ ἀχιὼρ πάντα ὅσα
fecit deus iſrael: credidit deo val
ἐποίησεν ὁ θεὸς τοῦ ἰη͞λ, ἐπίστευσε τῷ θεῷ σφό-
de: ⁊ circūcidit carnē p̄pu
δρα, καὶ περιετέμετο τὴν σάρκα τῆς ἀκρο-
tii ſui: ⁊ appoſitus ē ad domū iſrl̄
βυστίας αὐτοῦ. καὶ προσετέθη εἰς τὸν οἶκον ἰη͞λ
vſq; in diem hāc. cū āt diluculū aſcē
ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. ἡνίκα δὲ ὄρθρος ἀνέ-
dit: ſuſpenderūt caput holofernis de
βη, ἐκρέμασαν τὴν κεφαλὴν ὀλοφέρνου ἐκ τοῦ
muro. ⁊ accepit oīs vir arma ſu
τείχους. καὶ ἀνέλαβε πᾶς ἀνὴρ τὰ ὅπλα αὐ-
a: ⁊ exierūt in circulum ad aſcen
τοῦ, καὶ ἐξῆλθον κατὰ σπεῖραν ἐπὶ τὰς ἀναβά-
ſus mōtis. at filii aſſyrioꝝ vt viderūt e
σεις τοῦ ὄρους. οἱ δὲ υἱοὶ ἀσσοὺρ ὡς εἶδον αὐ-
os: miſerunt ad duces ſuos.
τούς, διέπεμψαν ἐπὶ τοὺς ἡγουμένους αὐτῶν.
illi āt venerūt ad duces ⁊ tribu
οἱ δὲ ἦλθον ἐπὶ τοὺς στρατηγοὺς καὶ χιλιάρ-
nos ⁊ ad oēm principem ſuum. ⁊
χους καὶ ἐπὶ πάντα ἄρχοντα αὐτῶν. καὶ
venerunt ad tabernaculū holofernis: ⁊
παρεγένοντο ἐπὶ τὴν σκηνὴν ὀλοφέρνου, καὶ
dixerunt ei q̄ erat ſup oīa eius: excita
εἶπον τῷ ὄντι ἐπὶ πάντων τῶν αὐτοῦ, ἔγειρον
iam dñm noſtrū: qm̄ auſi ſunt ſerui deſ
δὴ τὸν κύριον ἡμῶν, ὅτι ἐτόλμησαν οἱ δοῦλοι κα-
cendere ſup nos ad bellum: vt diſper
ταβαίνειν ἐφ᾽ ἡμᾶς εἰς πόλεμον, ἵνα ἐξολο-
dantur in finem. ⁊ ingreſſus ē bagoas:
θρευθῶσιν εἰς τέλος. καὶ εἰσῆλθε βαγώας,
⁊ pulſauit aulā tabernaculi: ſuſpicabaṫ.n.
καὶ ἔκρουσε τὴν αὐλὴν τῆς σκηνῆς, ὑπενόει γὰρ
dormire ipm cum iudith. vt āt nemo
καθεύδειν αὐτὸν μετὰ ἰουδείθ. ὡς δὲ οὐδεὶς
audiuit: aperiēs introiuit in cubicu
ὑπήκουσε, διαστείλας εἰσῆλθεν εἰς τὸν κοιτῶ-
lum: ⁊ inuenit eū ſup ſtratū pie
να, καὶ εὗρεν αὐτὸν ἐπὶ τῆς χελωνίδος ἐρριμ-
ctum mortuū: ⁊ caput eius ablatū erat ab
μένον νεκρόν, καὶ ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἀφῄρητο ἀπ᾽
eo. ⁊ exclamauit voce magna cum fle-
αὐτοῦ. καὶ ἐβόησε φωνῇ μεγάλῃ μετὰ κλαυθ-
tu ⁊ gemitu ⁊ clamore valido: ⁊ ſci-
μοῦ καὶ στεναγμοῦ καὶ βοῆς ἰσχυρᾶς, καὶ διέρ-
dit veſtimēta ſua. ⁊ ingreſſus ē in taber
ρηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ. καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν σκη-
naculū vbi erat iudith diuertēs: ⁊ non inuenit
νὴν οὗ ἦν ἰουδείθ καταλύουσα, καὶ οὐχ εὗρεν
eam. ⁊ exiliit ad populū ⁊ clama
αὐτήν. καὶ ἐξεπήδησεν εἰς τὸν λαὸν καὶ ἐβόη-
uit: p̄uaricati ſunt ſerui. fecit cōfuſionē
σεν, ἠθετήκασιν οἱ δοῦλοι. ἐποίησεν αἰσχύνην
vna mulier hebreorū in domū regis
μία γυνὴ τῶν ἑβραίων εἰς τὸν οἶκον τοῦ βασιλέως

nabuchodonoſor: qm̄ ecce holofernes ī terra:
ναβουχοδονόσορ, ὅτι ἰδοὺ ὀλοφέρνης χαμαί,
⁊ caput eius non ē in ipſo. cū āt audiſ
καὶ ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ. ὡς δὲ ἤκου-
ſent hec verba pricipes vir-
σαν ταῦτα τὰ ῥήματα οἱ ἄρχοντες τῆς δυ-
tutis aſſyrioꝝ: ſciderūt ſtatī veſtimēta
νάμεως ἀσσοὺρ, διέρρηξαν εὐθὺς τοὺς χιτῶνας
ſua: ⁊ turbata ē aīa eorū valde:
αὐτῶν, καὶ ἐταράχθη ἡ ψυχὴ αὐτῶν σφόδρα
⁊ factus ē eorū clamor ⁊ vociferatio magna
καὶ ἐγένετο αὐτῶν κραυγὴ καὶ βοὴ μεγάλη
nimis in medio caſtrorum.
σφόδρα ἐν μέσῳ τῆς παρεμβολῆς. 15.

Et cū audiſſent q̄ in tabernaculis
Καὶ ὡς ἤκουσαν οἱ ἐν τοῖς σκηνώμασιν
erant: obſtupuerunt ſup factū: ⁊ cecidit
ὄντες, ἐξέστησαν ἐπὶ τὸ γεγονός, καὶ ἔπεσεν
ſup eos timor ⁊ tremor. ⁊ nō fuit ho-
ἐπ᾽ αὐτοὺς φόβος καὶ τρόμος. καὶ οὐκ ἦν ἄνθρω-
mo manēs ante faciem amplius p̄ximi
πος μένων κατὰ πρόσωπον ἔτι τοῦ πλησίον
ſui: ſed diffuſi vnanimiter fugerūt
αὐτοῦ, ἀλλ᾽ ἐκχυθέντες ὁμοθυμαδὸν ἔφυγον
ad oēm viā campi ⁊ mōtanoꝝ.
ἐπὶ πᾶσαν ὁδὸν τοῦ πεδίου καὶ τῆς ὀρεινῆς.
⁊ q̄ caſtrametati erant in mōtib⁹ ī circuitu
καὶ οἱ παρεμβεβληκότες ἐν τῇ ὀρεινῇ κύκλῳ
betulue cōuerſi ſunt in fugā. ⁊ tūc
βετυλουὰ ἐτράπησαν εἰς φυγήν. καὶ τότε
filii iſrael oīs vir p̄liator ex eis
οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ πᾶς ἀνὴρ πολεμιστὴς ἐξ αὐτῶν
effuſi ſunt ſup eos. ⁊ miſit ozi-
ἐξεχύθησαν ἐπ᾽ αὐτούς. καὶ ἐξαπέστειλεν ὀζί-
as in betomaſthem ⁊ bebe ⁊ chobe
ας εἰς βετομασθὲμ καὶ βηβαὶ καὶ χωβαὶ
⁊ cola: ⁊ in oēm terminū iſrl̄ q̄ annū-
καὶ κωλά, καὶ εἰς πᾶν ὅριον ἰη͞λ τοὺς ἀπαγ-
tiarent ſup iis q̄ cōſumata ſunt: ⁊
γέλλοντας ὑπὲρ τῶν συντετελεσμένων, καὶ
vt oēs diffunderētur ſup inimicos
ἵνα πάντες ἐπεκχυθῶσι τοῖς πολεμίοις
in interitū eorū. vt āt audierūt filii
εἰς τὴν ἀναίρεσιν αὐτῶν. ὡς δὲ ἤκουσαν οἱ υἱ-
iſrael: oēs vnanimiter ceciderūt ſup
οὶ ἰσραὴλ, πάντες ὁμοθυμαδὸν ἐπέπεσον ἐπ᾽
eos vſq; ad chobe. ſimiliter āt ⁊ q̄ ex hie
αὐτοὺς ἕως χωβαί. ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ἐξ ἱε-
ruſalem aduenerunt: ⁊ ex oībus
ρουσαλὴμ παρεγενήθησαν, καὶ ἐκ πάσης τῆς
mōtanis: annūtiauerāt.n. eis q̄ facta fuerāt
ὀρεινῆς, ἀνήγγειλαν γὰρ αὐτοῖς τὰ γενόμενα
caſtris inimicoꝝ ſuoꝝ: ⁊ q̄ in
τῇ παρεμβολῇ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν, καὶ οἱ ἐν
galaad ⁊ q̄ in galilea diſſipauerūt
τῇ γαλαὰδ καὶ οἱ ἐν τῇ γαλιλαίᾳ ὑπερεκέρα-
eos plaga magna: vſq; quo p̄terie-
σαν αὐτοὺς πληγῇ μεγάλῃ, ἕως οὗ παρῆλ-
runt damaſcū ⁊ fines eius. at reli
θον τὴν δαμασκὸν καὶ τὰ ὅρια αὐτῆς. οἱ δὲ λοι-
qui habitātes betuluam irruerūt
ποὶ οἱ κατοικοῦντες βετυλουὰ ἐπέπεσον τῇ
caſtris aſſyriorū ⁊ p̄dati ſunt e-
παρεμβολῇ ἀσσοὺρ καὶ προενόμευσαν αὐ-
os: ⁊ ditati ſunt valde. at filii iſrl̄
τούς, καὶ ἐπλούτισαν σφόδρα. οἱ δὲ υἱοὶ ἰη͞λ
reuerſi ab occiſiōe: dñati ſunt
ἀναστρέψαντες ἀπὸ τῆς κοπῆς, ἐκυρίευσαν
reliquorū. ⁊ ville ⁊ ciuitates q̄
τῶν λοιπῶν. καὶ αἱ κῶμαι καὶ αἱ πόλεις αἱ
in mōtanis ⁊ cāpeſtrib⁹ obtinuerūt multa
ἐν τῇ ὀρεινῇ καὶ πεδινῇ ἐκράτησαν πολλῶν

Nabuchodonoſor. Ecce enim holofernes iacet in terra: & caput eius non eſt in illo. Quod cum audiſſent principes virtutis aſſyriorum ſciderunt omnes veſtimenta ſua: & intolerabilis timor & tremor cecidit ſup eos & turbati ſunt animi eorū valde. Et factꝰ ē clamor incōparabilis in medio caſtrorum eorū. Capitulū.15.

Ovnq; oīs exercitus decollatū holofernē audiſſet: fugit mēs & conſiliū ab eis & ſolo tremore & metu agitati: fuge p̄ſidium ſumūt: ita vt nullus loqueretur cū p̄ximo ſuo: ſed inclinato capite relictis oībus euadere feſtinabant hebreos: quos armatos ſup ſe venire audierant fugientes p vias cāporū & ſemitas colliū. Vidētes itaq; filii iſrl̄ fugiētes ſecuti ſūt illos. Deſcēderuntq; clangentes tubis & vlulantes poſt ipſos. Et qm̄ aſſyrii nō adunati: in fugam ibant p̄cipites: filii aūt iſrael vno agmine pſequentes debilitabant oēs quos inuenire potuiſſent. Miſitq; ozias nuncios per oēs ciuitates & regiōes iſrael. Omnis itaq; regio oiſq; vrbs electā iuuentutē armatā miſit poſt eos & p ſecuti ſunt eos in ore gladii quouſq; p̄uenirent ad extremitatē finium ſuorum. Reliqui aūt qui erāt in bethulia: ingreſſi ſunt caſtra aſſyriorum: & predam quam fugientes aſſyrii reliq̄rant abſtulerunt & onuſtati ſūt valde. Hi vero qui victores reuerſi ſūt ad bethuliā oīa q̄ erāt illorum abſtulerūt ſecū: ita vt nō eſſet numerus in pecoribus in iumētis & vniuerſis mobilibꝰ eorū: vt a minimo vſq; ad magnū oēs diuites fierēt de p̄dationibꝰ eorū. Ioachim aūt ſummus pōtifex de hieruſalem venit in bethuliā cu; vniuerſis p̄ſbyteris ſuis vt videret iudith Que cū exiſſet ad illū: bñdixerunt illam oēs vna voce dicētes. Tu gloria hieruſalē: tu letitia iſrael: tu honorificētia populi nr̄i: quia feciſti viriliter & cōfortatū eſt cor tuū: eoq; caſtitatē amaueris: & poſt virū tuū alterū neſcieris: ideo & manus dñi cōfortauit te: & ideo eris bñdicta ī eternū. Et dixit oīs populus: fiat fiat. Per dies āt triginta vix collecta ſunt ſpolia aſſyriorū a populo iſrl̄. Porro āt vniuerſa q̄ holofernis peculiaria fuiſſe p̄bata ſunt dederūt iudith in auro & argēto & veſtibus & gēmis & oī ſupellectili & tradita ſunt omnia illi a populo. Et oēs populi gaudebāt cū mulieribus & virginibus & iuuenibus in organis & cytharis. Cap̄.16.

Tvnc cantauit cāticum hoc domino iudith: dicens. Incipite domino in tympanis: cantate domino in cymbalis: modulamini illi pſalmum nouum: exultate & inuocate nomē eiꝰ. Dñs cōterēs bella

ſpolia: erat.n. multitudo magna nimis. ⁊
λαφύρων, ἦν γὰρ πλῆθος πολὺ σφόδρα. καὶ
ioachim ſacerdos magn⁹ ⁊ ſenatus
ἰωακεὶμ ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας καὶ ἡ γερουσία τῶν
filioꝝ iſrl̄ q̄ hītabant in hieruſalē venerūt vt
υἱῶν ἰη͞λ οἱ κατοικοῦντες ἐν ἰλη͞μ ἦλθον τοῦ
fundarēt bona q̄ fecit deus
θεμελιῶσαι τὰ ἀγαθὰ ἃ ἐποίησεν ὁ θεὸς τῷ
iſrael: ⁊ vt viderēt iudith ⁊ loq̄rentur cū
ἰη͞λ, καὶ τοῦ ἰδεῖν ἰουδείθ καὶ λαλῆσαι μετ᾽
ea pacē. vt āt introierūt ad eam: bñ-
αὐτῆς εἰρήνην. ὡς δὲ εἰσῆλθον πρὸς αὐτήν, εὐ-
dixerunt eā vnanimiter: ⁊ dixerūt ad
λόγησαν αὐτὴν ὁμοθυμαδόν, καὶ εἶπον πρὸς
eam: tu exaltatio hieruſalē: tu gloria magna
αὐτήν, σὺ ὕψωμα ἰλη͞μ, σὺ γαυρίαμα μέγα
iſrael: tu honorificētia magna gñis noſtri:
τοῦ ἰσραήλ, σὺ καύχημα μέγα τοῦ γένους ἡμῶν,
q̄a feciſti hec oīa in manu tua.
ὅτι ἐποίησας ταῦτα πάντα ἐν χειρί σου.
feciſti bona cum iſrael: ⁊ complacuit
ἐποίησας ἀγαθὰ μετὰ ἰη͞λ, καὶ εὐδόκησεν
ſup eos de⁹. bñdicta ſis ab
ἐπ᾽ αὐτοὺς ὁ θεός. εὐλογημένη γίνου παρὰ τῷ
oīpotenti dño in eternū tp̄s.
παντοκράτορι κυρίῳ εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον.
⁊ dixit oīs popul⁹: fiat. ⁊ expolia
καὶ εἶπε πᾶς ὁ λαός, γένοιτο. καὶ ἐλαφύρη-
uit popul⁹ caſtra p dies tri
σεν ὁ λαὸς τὴν παρεμβολὴν ἐφ᾽ ἡμέρας τρι-
ginta: ⁊ dederūt iudith tabernaculū holo
άκοντα, καὶ ἔδωκαν τῇ ἰουδείθ τὴν σκηνὴν ὀλο-
fernis ⁊ oīa argentaria ⁊
φέρνου καὶ πάντα τὰ ἀργυρώματα, καὶ τὰς
lectulos ⁊ ſtateras ⁊ oīa ſupellectilia
κλίνας καὶ τὰ ὅλκια καὶ πάντα τὰ σκευάσματα
eius. ⁊ accipiens ipa: impoſuit ſup
αὐτοῦ. καὶ λαβοῦσα αὐτή, ἐπέθηκεν ἐπὶ
mulā ſuā: ⁊ cōiunxit currus ſu
τὴν ἡμίονον αὐτῆς, καὶ ἔζευξε τὰς ἁμάξας αὐ-
os: ⁊ accumulauit ea ſup illos. ⁊ cōcur
τῆς, καὶ ἐσώρευσεν αὐτὰ ἐπ᾽ αὐτῶν. καὶ συνέ-
rit oīs mulier iſrael ad vidēdū eā: ⁊ bñ
δραμε πᾶσα γυνὴ ἰη͞λ τοῦ ἰδεῖν αὐτήν, καὶ εὐ-
dixerūt eā: ⁊ fecerūt ei chorū
λόγησαν αὐτήν, καὶ ἐποίησαν αὐτῇ χορὸν
ex eis. ⁊ accepit thyrſos in manib⁹
ἐξ αὐτῶν. καὶ ἔλαβε θύρσους ἐν ταῖς χερσὶν
ſuis: ⁊ dedit et mulierib⁹ q̄ cū
αὐτῆς, καὶ ἔδωκε καὶ ταῖς γυναιξὶ ταῖς μετ᾽
ea. ⁊ coronauerūt oliua ipſam ⁊
αὐτῆς. καὶ ἐστεφανώσαντο τὴν ἐλαίαν αὐτὴ καὶ
eā q̄ cū ipſa: ⁊ p̄ceſſit ante om
αἱ μετ᾽ αὐτῆς, καὶ προῆλθεν ἔμπροσθεν παν-
nē populū in chorea ducēs oēs
τὸς τοῦ λαοῦ ἐν χορείᾳ ἡγουμένη πασῶν τῶν
mulieres. ⁊ ſeq̄batur oīs vir iſrael
γυναικῶν. καὶ ἠκολούθει πᾶς ἀνὴρ ἰσραὴλ
armatus: cum coronis ⁊ hymnis ī
ἐνωπλισμένος, μετὰ στεφάνων καὶ ὕμνων ἐν
ore eoꝝ:
τῷ στόματι αὐτῶν, Ca.16.

Et cepit cātare iudith cōfeſſionē hāc
Καὶ ἐξῆρχεν ἰουδείθ τὴν ἐξομολόγησιν ταύ-
in omni iſrael: ⁊ oīs popul⁹ canta-
την ἐν παντὶ ἰη͞λ, καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὑπερεφώ-
bat cāticū hoc. ⁊ dixit iudith in-
νει τὴν αἴνεσιν ταύτην. καὶ εἶπεν ἰουδείθ ἐξ-
cipite deo meo in tympanis: modulamī
άρχετε τῷ θεῷ μου ἐν τυμπάνοις, ἐναρμόσα-
ni ei pſalmos ⁊ laudē: exaltate ⁊
τε αὐτῷ ψαλμοὺς καὶ αἶνον, ὑψοῦτε καὶ

inuocate nomē eius: q̄ꝛ deus cō-
ἐπικαλέσατε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ὅτι ὁ θεὸς συν
terens bella: q̄ꝛ in castris in
τρίβων πολέμους, ὅτι εἰς παρεμβολὰς ἐν
medio ppl'i eripuit me de manu perse-
μέσῳ λαοῦ ἐξείλετό με ἐκ χειρὸς τῶν καταδι
quētiū me. venit assur ex mōtib⁹ ab aquilone:
ωκόντων με. ἦλθεν ἀσσοὺρ ἐξ ὀρέων ἀπὸ βορρᾶ,
venit in milib⁹ exercitus sui: quorū multitudo
ἦλθεν ἐν μυριάσι δυνάμεως αὐτοῦ, ὧν τὸ πλῆθος
eorum obturauit torrentes: ⁊ equitatus eo-
αὐτῶν ἔφραξε χειμάρρους, καὶ ἡ ἵππος αὐ-
rū cooperuit colles. dixit se incensurū
τῶν ἐκάλυψε βουνούς. εἶπεν ἐμπρήσειν τὰ
fines meos: ⁊ iuuenes meos occisurū in
ὅριά μου, καὶ τοὺς νεανίσκους μου ἀνελεῖν ἐν
gladio: ⁊ lactātes positurū i pauimētū:
ῥομφαίᾳ, καὶ τὰ θηλάζοντα θήσειν εἰς ἔδαφος,
⁊ infātes meos daturū in predam: ⁊
καὶ τὰ νήπιά μου δώσειν εἰς προνομήν, καὶ τὰς
virgines meas predaturū ⁊ dñs omni-
παρθένους μου σκυλεῦσαι. κύριος παντο
potens quassauit eos in manu femine. nō.n.
κράτωρ ἠθέτησεν αὐτοὺς ἐν χειρὶ θηλείας. οὐ γὰρ
cecidit potens a iuuenibus: neq; filii ti
ὑπέπεσεν ὁ δυνατὸς αὐτῶν ὑπὸ νεανίσκων, οὐδὲ υἱοὶ τι
tanū percusserunt eum: neq; excelsi gigantes
τάνων ἐπάταξαν αὐτόν, οὐδὲ ὑψηλοὶ γίγαντες
ipo sueſt se illi: sed iudith filia merari
ἐπέθεντο αὐτῷ, ἀλλὰ ἰουδὶθ θυγάτηρ μεραρὶ
in specie faciei sue dissoluit eum.
ἐν κάλλει προσώπου αὐτῆς παρέλυσεν αὐτόν.
exuit n. vestimētū viduitatis sue in ex
ἐξέδυσατο γὰρ στολὴν χηρεύσεως αὐτῆς εἰς ὕ-
altatiōes laborantiū isrl': vnxit faciem
ψος τῶν πονούντων ἰσραὴλ, ἠλείψατο τὸ πρόσω-
suam in vnguento: ⁊ colligauit cincinos
πον αὐτῆς ἐν μυρισμῷ, καὶ ἐδήσατο τὰς τρίχας
suos in mitra: ⁊ accepit vestē lineā ad dece-
αὐτῆς ἐν μίτρᾳ, καὶ ἔλαβε στολὴν λινῆν εἰς ἀπάτην
ptiōē ei⁹. sandalium eius rapuit oculū
αὐτοῦ. τὸ σανδάλιον αὐτῆς ἥρπασεν ὀφθαλ-
eius: ⁊ pulchritudo eius captiuā fecit
μὸν αὐτοῦ, καὶ τὸ κάλλος αὐτῆς ᾐχμαλώτευσεν
aīam eius. ptrāsiuit pugio ceruicem
ψυχὴν αὐτοῦ. διῆλθεν ὁ ἀκινάκης τὸν τράχηλον
eius. horruerūt perse audaciam eius: ⁊
αὐτοῦ. ἔφριξαν πέρσαι τὴν τόλμαν αὐτῆς, καὶ
medi cōsidētiā eius turbati sunt. tunc
μῆδοι τὸ θάρσος αὐτῆς ἐταράχθησαν. τότε ἠ
vlulauerūt humiles mei: ⁊ clamauerūt infirmi
λάλαξαν οἱ ταπεινοί μου, καὶ ἐβόησαν οἱ ἀσθε
mei ⁊ timuerunt: exaltauerūt vocem
νοῦντές μου καὶ ἐπτοήθησαν, ὕψωσαν τὴν φωνὴν
suam: ⁊ conuersi sunt. filii puellarum cōpū
αὐτῶν, καὶ ἀνετράπησαν. υἱοὶ κορασίων κατε
xerunt eos: ⁊ sicut pueros fugienti-
κέντησαν αὐτούς, καὶ ὡς παῖδας αὐτομολούν
um vulnerauerūt eos. perierunt de prelio
των ἐτίτρωσκον αὐτούς. ἀπώλοντο ἐκ παρα-
dñi dei mei. cātabo dño hymnū no-
τάξεως κυρίου θεοῦ μου. ὑμνήσω τῷ κυρίῳ ὕμνον καινόν.
uū. dñe magnus es ⁊ pclarus mirabilis in virtute
κύριε, μέγας εἶ καὶ ἔνδοξος, θαυμαστὸς ἐν ἰσχύϊ
⁊ insuperabilis. tibi seruiat omnis
καὶ ἀνυπέρβλητος. σοὶ δουλευσάτω πᾶσα ἡ
creatura tua: q̄ꝛ dixisti ⁊ facta sunt. misisti
κτίσις σου, ὅτι εἶπας καὶ ἐγενήθησαν. ἀπέστειλας
spiritū tuū ⁊ edificauit: ⁊ nō est
τὸ πνεῦμά σου καὶ ᾠκοδόμησε, καὶ οὐκ ἔστιν
q resistat voci tue. mōtes.n.a fūdamē
ὃς ἀντιστήσεται τῇ φωνῇ σου. ὄρη γὰρ ἐκ θεμελί

dñs nomen ē illi. Qui posuit castra sua ī medio ppl'i sui vt eriperet nos de manu oīū īimicoꝝ nroꝝ. venit assur ex mōtib⁹ ab aquilone ī mltitudie fortitudīs sue. Cui⁹ multitudo obturauit torrētes: & eq coruꝫ cooperuerūt valles. Dixit se īcēsurū fines meos & iuuenes meos occisurū gladio: īfātes meos dare ī p̄dā: & virgies ī captiuitatē. Dñs aūt ops nocuit eū & tradidit eū in manu femie: & cōfudit eū. Nō.n. cecidit potēs eorū a iuuenib⁹: nec filii titā p̄cusserūt eū: nec excelsi gigātes īposuerūt se illi: sꝫ iudith filia merari in specie faciei sue dissoluit eū. Exuit em̄ se vestimēto viduitatis: & īduit se vestimēto leticie ī exultatiōe filiorū isrl'. Vnxit faciē suā vnguēto: colligauit cicīnos suos mitra ad decipiēdū illū. Sādalia ei⁹ rapuerūt oculos ei⁹: pulchitudo ei⁹ captiuā fecit aīaꝫ ei⁹. āputauit pugione ceruicē ei⁹. Horruerūt p̄se cōstātiā eius & medi audaciā ei⁹. Tūc vlulauerunt castra assyriorū: qn̄ apparuerūt humiles mei arescētes ī siti. Filii puellarū cōpunxerūt eos: & sicut pueros fugiētes occiderūt eos. pierūt ī p̄lio a facie dñi dei mei. Hymnū cātemus dño: hymnū nouū cātem⁹ deo nr̄o Adonai dñe magn⁹ es tu & p̄clar⁹ i virtute: & quē supare nēo pōt. Tibi ſuiat oīs creatura tua: q̄a dixisti & facta sunt: misisti spm̄ tuū & creata sunt: & nō ē q̄ resistat voci tue. Mōtes a fūdamētis mouebūtur cū aq̄s petre sicut cera liq̄scēt an̄ faciē tuā. Qui aūt timēt te magni erūt apud te p oīa. Ve gēti īsurgēti sup genus meū. Dñs.n. ops vīdicabit ī eis: ī die iudicii visitabit illos. Dabit.n. ignē & vermes ī carnes eorū: vt vrātur & sētiāt vsq; ī sēpitnū. Et factū ē p⁹ h⁹: oīs ppl's p⁹ victoriā vēit ī hierl'm adorare dñm: & mox vt purificati sūt obtulerūt oēs holocausta & vota & repromissiōes suas. Porro iudith vniuersa vasa bellica holofernis q̄ dedit illi ppl's & conopeū quod ip̄a sustulerat obtulit in anathēa obliuiōis. Erat aūt ppl's iocūdus ſm faciē sctōrū: & p tres mēses gaudiū hui⁹ victorie celebratū ē cū iudith. Post dies autē illos vnusq̄sq; rediit ī sua: & iudith magna facta ē in bethulia & p̄clarior erat vniuerse terre isrl'. Erat etiā virtuti castitas adiūcta: ita vt nō cognosceret virū oīb⁹ dieb⁹ vite sue ex quo defūct⁹ est manasses vir ei⁹. Erat āt dieb⁹ festis p̄cedēs cū magna glīa. Māsit āt in domo viri sui ānos cētū quiq;: & dimisit abrā suā liberā: & defūcta est ac sepulta cū viro suo ī bethulia: luxitq; illā oīs ppl's dieb⁹ septē. In oī āt spatio vite ei⁹ nō fuit q̄ p̄turbaret isrl'. & post mortē ei⁹ ānis multis. Dies āt victorie hui⁹ festiuitatis ab hebreis ī numero sctōrū dierū accipitur & colitur a iudeis ex illo tp̄e vsq; ad p̄ntem diem. Finis.

tis cum aquis mouebūtur. petre vero a
ων σὺν ὕδασι σαλευθήσονται, πέτραι δὲ ἀπὸ
facie tua vt cera liquescent. in aūt
προσώπου σου ὡς κηρὸς τακήσονται. ἔτι δὲ τοῖς
timentibus te tu propiciaberis eis: q̄ꝛ
φοβουμένοις σε σὺ εὐιλατεύεις αὐτοῖς, ὅτι
parū tibi omne sacrificiū in odorē suauitatis: ⁊
μικρὸν σοι πᾶσα θυσία εἰς ὀσμὴν εὐωδίας, καὶ
minimū omnis adeps in holocaustum tuū. at
ἐλάχιστον πᾶν στέαρ εἰς ὁλοκαύτωμά σου. ὁ δὲ
qui timet dñm magnus semper. ve gēti
φοβούμενος τὸν κύριον μέγας διαπαντός. οὐαὶ ἔθνε
bus insurgentibus generi meo. dñs omnipo-
σιν ἐπανισταμένοις τῷ γένει μου. κύριος παντοκρά
tēs vindicabit eos in die iudicii: vt det
τωρ ἐκδικήσει αὐτοὺς ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, δοῦναι
ignē ⁊ vermes in carnes eorū: ⁊ fle-
πῦρ καὶ σκώληκας εἰς σάρκας αὐτῶν, καὶ κλαύ
bunt in sensu vsq; in seculū. vt aūt introie-
σονται ἐν αἰσθήσει ἕως αἰῶνος. ὡς δὲ εἰσῆλθον
in hierl'm: adorauerunt dñm. ⁊ mox vt pu-
εἰς ἱερουσαλήμ, προσεκύνησαν τῷ θεῷ. καὶ ἡνίκα ἐκα-
rificatus ē ppl's: obtulerunt holocausta
θαρίσθη ὁ λαός, ἀνήνεγκαν τὰ ὁλοκαυτώματα
sua ⁊ vota sua ⁊ dona.
αὐτῶν καὶ τὰ ἑκούσια αὐτῶν καὶ τὰ δόματα.
⁊ obtulit iudith omnia vasa holofernis
καὶ ἀνέθηκεν ἰουδὶθ πάντα τὰ σκεύη ὀλοφέρνου
que dedit ppl's ei: ⁊ conopeū qd' acce
ὅσα ἔδωκεν ὁ λαὸς αὐτῇ, καὶ τὸ κωνωπεῖον ὃ ἔλα
pit a cubiculo eius in oblationē dño
βεν αὐτὴ ἐκ τοῦ κοιτῶνος αὐτοῦ εἰς ἀνάθημα τῷ κυρίῳ
dedit. ⁊ erat ppl's iocundus in hierl'm sm
ἔδωκε. καὶ ἦν ὁ λαὸς εὐφραινόμενος εἰς ἱερουσαλὴμ κατὰ
faciem sctōꝝ per mēses tres: ⁊
τὰ πρόσωπα τῶν ἁγίων ἐπὶ μῆνας τρεῖς, καὶ
iudith cum eis mansit. post aūt di-
ἰουδὶθ μετ' αὐτῶν κατέμεινε. μετὰ δὲ τὰς ἡμέ
es hos: rediit vnusquisq; in hereditatē
ρας ταύτας, ἀνέζευξεν ἕκαστος εἰς τὴν κληρονομί
suā. ⁊ iudith abiit in bethuliā: ⁊
αν αὐτοῦ, καὶ ἰουδὶθ ἀπῆλθεν εἰς βετυλούα, καὶ
pmāsit in substantia sua. ⁊ erat
κατέμεινεν ἐπὶ τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς. καὶ ἐγένε
in tpe suo gloriosa in omni ter
το κατὰ τὸν καιρὸν αὐτῆς ἔνδοξος ἐν πάσῃ τῇ
ra. ⁊ multi cupierunt eam. ⁊ nō cognouit vir
γῇ. καὶ πολλοὶ ἐπεθύμησαν αὐτήν. καὶ οὐκ ἔγνω ἀνὴρ
eam oibus diebus vite sue: ex qua hora
αὐτὴν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτῆς, ἀφ' ἧς ὥρας
defūctus ē manasses vir eius: ⁊ apposuit ē ad
ἀπέθανε μανασσῆς ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, καὶ προσετέθη πρὸς
ppl'm suum. ⁊ pcedens erat magna valde.
τὸν λαὸν αὐτοῦ. καὶ προβαίνουσα ἦν μεγάλη σφόδρα.
⁊ senuit in domo viri sui centū quinq;
καὶ ἐγήρασεν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἑκατὸν πέντε
ānis: ⁊ dimisit ancillā suam liberam. ⁊ defūcta
ἔτη, καὶ ἀφῆκε τὴν ἄβραν αὐτῆς ἐλευθέραν. καὶ ἀπέθα
est in betulua: ⁊ sepelierunt eā in spelūca
νεν εἰς βετυλούα, καὶ ἔθαψαν αὐτὴν ἐν τῷ σπηλαίῳ τοῦ
viri sui manasse. ⁊ luxit eam domus isrl'
ἀνδρὸς αὐτῆς μανασσῆ, καὶ ἐπένθησεν αὐτὴν οἶκος ἰσραὴλ
diebus septem. diuisit aūt substantias suas ōib⁹ pro-
ἡμέρας ἑπτά. διεῖλε δὲ τὰ ὑπάρχοντα αὐτῆς πρὸ τοῦ ἀπο
reretur ipsa oibus pinquis manasse viri sui
θανεῖν αὐτὴν πᾶσι τοῖς ἔγγιστα μανασσῆ τοῦ ἀνδρὸς αὐ-
⁊ pinquis generis sui. ⁊ nō erat aplius q̄ terre-
τῆς καὶ τοῖς ἔγγιστα τοῦ γένους αὐτῆς. καὶ οὐκ ἦν ἔτι ὁ ἐκφο
reret filios isrl' in diebus iudith: ⁊ post
βῶν τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ ἐν ταῖς ἡμέραις ἰουδὶθ, καὶ μετὰ τὸ
mortem eius diebus multis. Finis iudith.
ἀποθανεῖν αὐτὴν ἡμέρας πολλάς. Τέλος ἰουδίθ.

Incipit prologus beati Hieronymi presbyteri in librum Hester.

Librum hester variis translatoribus constat esse vitiatū: quē ego de archiuis hebreorū reuelās verbum e verbo expressius transtuli. Quem librū editio vulgata laciniosis hinc inde verborū funibus trahit: addens ea que ex tēpore dici poterant: & audiri: sicut solitū est scholaribus disciplinis sumpto themate excogitare qbus verbis vti potuit qui iniuriam passus est: vel ille qui iniuriā fecit. Vos aūt o paula & eustochium qm̄ & bibliothecas hebreorū studuistis intrare: & interpretū certamina cōprobastis: tenentes hester hebraicum librum: per singula verba nostram translationē aspicite: vt possitis agnoscere: me nihil etiam augmentasse addendo: sed fideli testimonio simpliciter sicut in hebreo habetur: historiā hebraicā latine lingue tradidisse. Nec affectamus laudes hominū nec vituperationes expauescimus: deo enim placere curantes minas hominū penitus non timemus: quoniā deus dissipat ossa eorum qui hominibus placere desiderant. & ſm apostolū qui eiusmodi sunt: serui christi esse non possunt. Rursum in libro hester alphabetum ex minio vsq; ad theta litterā fecimus diuersis in locis: volentes. s. septuaginta interpretū ordinem per hoc insinuare studioso lectori. Nos enim iuxta morem hebraicū ordinē prosequi etiā in septuaginta editione maluimus.

Explicit prologus.

Trāſ. Gre.lxx.cū interp̄.latina. Trāſla.B.Hie. Tex.he.hester.i. P̄mitiua.heb.

ESTHER.
ΕΣΘΗΡ. Ca.i.

A

Et factū est in diebus artaxerxis: hic
Ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις ἀρταξέρξου, οὗ
artaxerxes ab india centū
τος ὁ ἀρταξέρξης ἀπὸ τῆς ἰνδικῆς ἑκατὸν
viginti septē puīnas imperauit. in ašt illis die-
εἰκοσιεπτὰ χωρῶν ἐκράτησεν. ἐν δὲ ταύταις ταῖς ἡμέ-
bus qn̄ sedit in solio rex artaxerxes in susis
ραις ὅτε ἐθρονίσθη βασιλεὺς ἀρταξέρξης ἐν σούσοις τῇ
ciuitate: in tertio āno regnāte ipo: puiuiū fe
πόλει, ἐν τῷ τρίτῳ ἔτει βασιλεύοντος αὐτοῦ, δοχὴν ἐ-
cit amicis ⁊ reliquis gentib⁹ ⁊
ποίησε τοῖς φίλοις καὶ τοῖς λοιποῖς ἔθνεσι καὶ τοῖς
psaꝝ ⁊ medoꝝ inclytis: ⁊ pncipib⁹ sa
περσῶν καὶ μήδων ἐνδόξοις, καὶ τοῖς ἄρχουσι τῶν σα
trapaꝝ. ⁊ post hec postq̄ ostēdit eis
τραπῶν. καὶ μετὰ ταῦτα μετὰ τὸ δεῖξαι αὐτοῖς τὸν
diuitias regni sui ⁊ gliam le
πλοῦτον τῆς βασιλείας αὐτοῦ καὶ τὴν δόξαν τῆς εὐ
titie sue in dieb⁹ centū octoginta: qn̄
φροσύνης αὐτοῦ ἐπὶ ἡμέρας ἑκατὸν ὀγδοήκοντα, ὅ-
ašt impleti sunt dies nuptiaꝝ: fecit
τε δὲ ἀνεπληρώθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ γάμου, ἐποίησε
rex potiū gentib⁹ inuetis in
ὁ βασιλεὺς πότον τοῖς ἔθνεσι τοῖς εὑρεθεῖσιν εἰς τὴν
ciuitate in dieb⁹ sex: in aula domꝰ regis
πόλιν ἐπὶ ἡμέρας ἕξ, ἐν αὐλῇ τοῦ οἴκου τοῦ βασιλέ-
ornata byssinis ⁊ carpasinis exten-
ως κεκοσμημένῃ βυσσίνοις καὶ καρπασίνοις τεταμέ-
sis sup funiculos byssinos ⁊ purpureis in tari
νοις ἐπὶ σχοινίοις βυσσίνοις καὶ πορφυροῖς ἐπὶ κύ-
lis aureis ⁊ argēteis: in columnis pariis ⁊
βοις χρυσοῖς καὶ ἀργυροῖς, ἐπὶ στύλοις παρίνοις καὶ
lapideis. lectuli aurei ⁊ argētei sup pauimen
λιθίνοις. κλῖναι χρυσαῖ καὶ ἀργυραῖ ἐπὶ λιθοστρώ-
to smaragdini lapidis ⁊ parii ⁊ la
του σμαραγδίτου λίθου καὶ πιννίνου καὶ παρίνου λί
pidis: ⁊ strati diaphani varie floribus ornati: po
θου, καὶ στρωμναὶ διαφανεῖς ποικίλως διηνθισμέναι, πο
cula aurea ⁊ argētea: vinū multū ⁊ suaue: qd'
τήρια χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, οἶνος πολὺς καὶ ἡδύς, ὃν
ipe rex bibebat. at pot⁹ hic nō ſm
αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ἔπινεν. ὁ δὲ πότος οὗτος οὐ κατὰ
ppositā legē fuit. sic aūt voluit rex:
προκείμενον νόμον ἐγένετο. οὕτως δὲ ἠθέλησεν ὁ βα-
⁊ pcepit dispēsatorib⁹ facere volūta-
σιλεύς, καὶ ἐπέταξε τοῖς οἰκονόμοις ποιῆσαι τὸ θέλη-
tē eius ⁊ hoim. ⁊ astin regina fe-
μα αὐτοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων. καὶ ἀστὶν ἡ βασίλισσα ἐποί
cit potiū mulierib⁹ in regiis: vbi
ησε πότον ταῖς γυναιξὶν ἐν τοῖς βασιλείοις, ὅπου ὁ
rex artaxerxes. in aūt die septimo hilaris
βασιλεὺς ἀρταξέρξης. ἐν δὲ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἡδέως
factus rex: dixit amā ⁊ bazatha ⁊ char
γενόμενος ὁ βασιλεύς, εἶπε τῷ ἀμὰν καὶ βαζαθὰ καὶ χαρ
bona bagatha ⁊ abagatha ⁊ zethar ⁊ charabas
βωνὰ βαγαθὰ καὶ ἀβαγαθὰ καὶ ζηθὰρ καὶ χαραβὰς
septē eunuchis
τοῖς ἑπτὰ εὐνούχοις

B

Incipit liber Hester.

In^b dieb⁹^c assueri^f qui regnauit^g ab īdia^h vsq; ^iethiopiā sup^m cētū^l vigīti ^kseptē^n pūinas: ^qqn̄ sedit ^ri ^usolio^t regni sui ^ysusa^z ciuitas regni ei⁹ exordiū fuit. ^cTertio igitur^b anno^o imperii sui ^efecerat grande ^fcōuiuiū^g cunctis^h p̄ncipibus: ^i& pueris suis^k fortissimis ^lp̄sarū^m & medorū^n inclytis^o & p̄fectis^p p̄uinciarū^q corā se: ^rvt ostēderet ^sdiuitias^u glorie^t regni sui: ^xac^b magnitudinem atq; ^ziactantiam potentie sue ^omulto^c tp̄e^f centū videlicet &^c octoginta^g diebus. ^hCumq; implerētur^i dies cōuiuii: ^linuitauit^n omnē ^opplm^p qui inuētus est^q in susis^s a maximo^t vsq; ad ^uminimū: & iussit ^yseptē ^zdieb⁹^x cōuiuiū preparari^a in vestibulo^b horti & ^cnemoris qd^o regio cultu & manu cōsitū erat. Et pēdebāt ex omī p̄te tentoria ^eaerei coloris &^f carbasini^g ac hyacinthini^h sustētata ^ifunib⁹^k bissinis^l atq; purpureis: qui eburneis^n circulis inserti erant^p & colūnis^q marmoreis fulciebātur. ^rLectuli q̄q;^s aurei ^t& argētei: ^usup ^xpauimētū ^ysmaragdino ^z& pario stratū lapide dispositi erāt: qd mira varietate pictura decorabat. ^cBibebāt aūt q īuitati erāt ^caureis^o poculis: ^f&^h aliis atq; aliis ^kvasis cibi īferebātur. ^lVinū q̄q;^m vt magnificentia^n regis dignū erat ^labūdans & p̄cipuū ponebatur. ^qNec erat q nolētes ^rcogeret^o ad bibēdū sed ^ssicut ^trex^u statuerat: p̄ponēs mēsis singulos de^z p̄ncipibus suis^c vt sumeret ^cvnusq̄sq;^o qd vellet. ^bVasthi^g q̄q; ^lregia^k fecit ^lcōuiuiū^m feminaꝝ in^n palatio^p vbi^q rex ^rassuer⁹ manere cōsueuerat. Itaq;^s die^t septimo^u cum ^yrex esset^u hilarior: & post nimiā potionē īcaluisset ^zmero: ^ap̄cepit^b maumā & ^cbazatha &^o arbona & ^cbagatha & abgatha & zarath & charchas ^lseptē ^keunuchis ^lq^m in^n cōspectu ei⁹ ministrabāt

וַיְהִי בִּימֵי אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ הוּא אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ הַמֹּלֵךְ מֵהֹדּוּ וְעַד כּוּשׁ שֶׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה׃ בַּיָּמִים הָהֵם כְּשֶׁבֶת הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ עַל כִּסֵּא מַלְכוּתוֹ אֲשֶׁר בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה׃ בִּשְׁנַת שָׁלוֹשׁ לְמָלְכוֹ עָשָׂה מִשְׁתֶּה לְכָל שָׂרָיו וַעֲבָדָיו חֵיל פָּרַס וּמָדַי הַפַּרְתְּמִים וְשָׂרֵי הַמְּדִינוֹת לְפָנָיו׃ בְּהַרְאֹתוֹ אֶת עֹשֶׁר כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ וְאֶת יְקָר תִּפְאֶרֶת גְּדוּלָּתוֹ יָמִים רַבִּים שְׁמוֹנִים וּמְאַת יוֹם׃ וּבִמְלוֹאת הַיָּמִים הָאֵלֶּה עָשָׂה הַמֶּלֶךְ לְכָל הָעָם הַנִּמְצְאִים בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה לְמִגָּדוֹל וְעַד קָטָן מִשְׁתֶּה שִׁבְעַת יָמִים בַּחֲצַר גִּנַּת בִּיתַן הַמֶּלֶךְ׃ חוּר כַּרְפַּס וּתְכֵלֶת אָחוּז בְּחַבְלֵי בוּץ וְאַרְגָּמָן עַל גְּלִילֵי כֶסֶף וְעַמּוּדֵי שֵׁשׁ מִטּוֹת זָהָב וָכֶסֶף עַל רִצְפַת בַּהַט וָשֵׁשׁ וְדַר וְסֹחָרֶת׃ וְהַשְׁקוֹת בִּכְלֵי זָהָב וְכֵלִים מִכֵּלִים שׁוֹנִים וְיֵין מַלְכוּת רָב כְּיַד הַמֶּלֶךְ׃ וְהַשְּׁתִיָּה כַדָּת אֵין אֹנֵס כִּי כֵן יִסַּד הַמֶּלֶךְ עַל כָּל רַב בֵּיתוֹ לַעֲשׂוֹת כִּרְצוֹן אִישׁ וָאִישׁ׃ גַּם וַשְׁתִּי הַמַּלְכָּה עָשְׂתָה מִשְׁתֵּה נָשִׁים בֵּית הַמַּלְכוּת אֲשֶׁר לַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ׃ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי כְּטוֹב לֵב הַמֶּלֶךְ בַּיָּיִן אָמַר לִמְהוּמָן בִּזְּתָא חַרְבוֹנָא בִּגְתָא וַאֲבַגְתָא זֵתַר וְכַרְכַּס שִׁבְעַת הַסָּרִיסִים הַמְשָׁרְתִים אֶת פְּנֵי

Cap.i.

הָיָה יוֹם מָדַן יָשַׁב שָׁנָה שָׁתָה שׂוּר בִּין רָאָה כָּבַד יָקַר גָּדַל רָבַב מֵאָה מָלֵא מָצָא גָּדַל אָחַז גָּלַל עָמַד נָטָה שָׁקָה כָּלָה שָׁנָה שָׁתָה עָשָׂה רָצָה שָׁבַע סָרַס שָׁרַת פָּנָה

המלך אחשורוש להביא את
ושתי המלכה לפני המלך בכתר
מלכות להראות העמים והשרים
את יפיה כי טובת מראה היא:
ותמאן המלכה ושתי לבוא בדבר
המלך אשר ביד הסריסים
ויקצף המלך מאד וחמתו בערה
בו: ויאמר המלך לחכמים ידעי
העתים כי כן דבר המלך לפני
כל ידעי דת ודין: והקרב אליו
כרשנא שתר אדמתא תרשיש
מרס מרסנא ממוכן שבעת שרי
פרס ומדי ראי פני המלך הישבים
ראשנה במלכות: כדת מה לעשות
במלכה ושתי על אשר לא עשתה
את מאמר המלך אחשורוש ביד
הסריסים: ויאמר מומכן לפני המלך
והשרים לא על המלך לבדו עותה
ושתי המלכה כי על כל השרים
ועל כל העמים אשר בכל מדינות
המלך אחשורוש: כי יצא דבר
המלכה על כל הנשים להבזות
בעליהן בעיניהן באמרם המלך
אחשורוש אמר להביא את ושתי
המלכה לפניו ולא באה: והיום הזה
תאמרנה שרות פרס ומדי אשר
שמעו את דבר המלכה לכל שרי
המלך וכדי בזיון וקצף: אם על
המלך טוב יצא דבר מלכות מלפניו
ויכתב בדתי פרס ומדי ולא יעבור
אשר לא תבוא ושתי לפני המלך
אחשורוש ומלכותה יתן המלך
לרעותה הטובה ממנה: ונשמע
פתגם המלך אשר יעשה בכל
מלכותו כי רבה היא וכל הנשים
יתנו יקר לבעליהן למגדול ועד

vt introducerent reginā vasthi corā rege: posito sup caput eius diademate: vt ostenderet cunctis populis & principibus eius pulchritudinē. Erat enim pulchra valde. Que renuit: & ad regis imperiū qd per eunuchos mādauerat: venire contēpsit. Vnde iratus rex & nimio furore succensus: iterrogauit sapientes q ex more regio semp ei aderant: & illorum faciebat cuncta cōsilio: scientiū leges ac iura maiorum: erant aūt primi & pximi charsena & zethar & admatha & tharsis & mares & marsana & mamucha: septē duces persarū atq medorū q videbant faciē regis: & primi post eum residere soliti erant: cui sententie vasthi regina subiaceret: que imperium assueri regis quod per eunuchos mandauerat: facere noluisset. Rñditq mamucha audiēte rege atq principib. Non solū regem lesit regina vasthi: sed & oēs pplos & principes qui sunt in cunctis prouintiis regis assueri. Egredietur enim sermo regine ad omnes mulieres: vt contemnant viros suos: & dicāt. Rex assuerus iussit vt regina vasthi intraret ad eū: & illa noluit: atq hoc exēplo oēs principū cōiuges persarū atq medorū paruipendēt imperia maritorum. Vnde regis iusta est indignatio. Si tibi placet egrediatur edictū a facie tua & scribatur iuxta legem psarū atq medorū quā pteriri illicitū est: vt nequaq vltra vasthi ingrediatur ad regem: sed regnum illius altera que melior est illa accipiat. Et hoc in omne (quod latissimū est) puinciarum tuarū diuulgetur imperiū: & cuncte vxores tam maiorum quā

regis artaxerxis: vt introducerēt reginā ad eū vt regnare faceret ipsam & circūponeret ei diadema: & mōstraret eā cūctis principib⁹ & gētib⁹ pulchritudinē ei⁹: quia pulchra erat. & nō obediuit ei asti regina vt veniret cū eunuchis. & ɔtristat⁹ est rex & irat⁹ est: & dixit amicis suis: secūdū hec locuta est asti. facite ergo circa hoc legē & iudiciū. & accessit ad eū carsena & sethar & admatha & tharsis & meres & marsena & memuchā septē principes psarū & medorū q̄ ppe regē primi assidentes regi. & nunciauerūt ei fm leges vt oportet facere asti regine: quia nō fecit q̄ a rege mādata fuerāt p eunuchos. & dixit memuchā ad regē & ad pncipes: nō regē solū lesit asti regina: sed & oēs pncipes & duces regis. & enim narrauit eis v̄ba regine: & quō ɔtradixit regi. sicut ergo ɔtradixit regi artaxerxi: sic hodie regna reliqua pncipū psarū & medorū cū audierit ea q̄ regi dicta sunt ab ea: audebunt similiter inhonorare viros suos. si ergo videt regi: pcipiat edictū regiū & scribat iuxta leges medorū & persarū: & ne aliter vtat: neq ingrediat vltra regina ad eū: & regnū eius det rex mulieri meliori ea. & audiat lex q̄ a rege: quācūq fecerit in regno suo. & sic oēs mulieres deferēt honorē viris suis a paupe vsq ad

τοῦ βασιλέως ἀρταξέρξου, εἰσαγαγεῖν τὴν βασίλισσαν πρὸς αὐτὸν βασιλεύειν αὐτὴν καὶ περιθεῖναι αὐτῇ τὸ διάδημα, καὶ δεῖξαι αὐτὴν πᾶσι τοῖς ἄρχουσι καὶ τοῖς ἔθνεσι τὸ κάλλος αὐτῆς, ὅτι καλὴ ἦν. καὶ οὐκ εἰσήκουσεν αὐτοῦ ἀστὶ ἡ βασίλισσα ἐλθεῖν μετὰ τῶν εὐνούχων. καὶ ἐλυπήθη ὁ βασιλεὺς καὶ ὠργίσθη, καὶ εἶπε τοῖς φίλοις αὐτοῦ, κατὰ ταῦτα ἐλάλησεν ἀστί· ποιήσατε οὖν περὶ τούτου νόμον καὶ κρίσιν. καὶ προσῆλθεν αὐτῷ καρσενὰ καὶ σηθὰρ καὶ ἀδμαθὰ καὶ θαρσὶς καὶ μέρες καὶ μαρσενὰ καὶ μεμουχὰν οἱ ἑπτὰ ἄρχοντες περσῶν καὶ μήδων οἱ ἐγγὺς τοῦ βασιλέως οἱ πρῶτοι παρακαθήμενοι τῷ βασιλεῖ. καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ κατὰ τοὺς νόμους ὡς δεῖ ποιῆσαι ἀστὶ τῇ βασιλίσσῃ, ὅτι οὐκ ἐποίησε τὰ ὑπὸ τοῦ βασιλέως προσταχθέντα διὰ τῶν εὐνούχων. καὶ εἶπεν ὁ μεμουχὰν πρὸς τὸν βασιλέα καὶ πρὸς τοὺς ἄρχοντας, οὐ τὸν βασιλέα μόνον ἠδίκησεν ἀστὶ ἡ βασίλισσα, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἄρχοντας καὶ τοὺς ἡγουμένους τοῦ βασιλέως. καὶ γὰρ ἐπιδιηγήσατο αὐτοῖς τὰ ῥήματα τῆς βασιλίσσης, καὶ ὡς ἀντεῖπε τῷ βασιλεῖ. ὡς οὖν ἀντεῖπε τῷ βασιλεῖ ἀρταξέρξῃ, οὕτως σήμερον αἱ τυραννίδες αἱ λοιπαὶ τῶν ἀρχόντων περσῶν καὶ μήδων ἀκούσασαι τὰ τῷ βασιλεῖ λεχθέντα ὑπ' αὐτῆς, τολμήσουσιν ὁμοίως ἀτιμάσαι τοὺς ἄνδρας αὐτῶν. εἰ οὖν δοκεῖ τῷ βασιλεῖ, προσταξάτω βασιλικὸν καὶ γραφήτω κατὰ τοὺς νόμους μήδων καὶ περσῶν, καὶ μὴ ἄλλως χρησάσθω, μηδὲ εἰσελθέτω ἔτι ἡ βασίλισσα πρὸς αὐτόν, καὶ τὴν βασιλείαν αὐτῆς δότω ὁ βασιλεὺς γυναικὶ κρείττονι αὐτῆς. καὶ ἀκουσθήτω ὁ νόμος ὁ ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ὃν ἂν ποιῇ ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ. καὶ οὕτως πᾶσαι αἱ γυναῖκες περιθήσουσι τιμὴν τοῖς ἀνδράσιν ἑαυτῶν ἀπὸ πτωχοῦ ἕως

C

D

diuite. & placuit verbū regi & principib⁹. & fecit rex sicut locutus est memucha. & misit in omne regnū per regionē: iuxta loquelā eorū: itaq fuit timor eis in domib⁹ suis.

πλουσίου. καὶ ἤρεσεν ὁ λόγος τῷ βασιλεῖ καὶ τοῖς ἄρχουσι. καὶ ἐποίησεν ὁ βασιλεὺς καθὰ ἐλάλησεν ὁ μεμουχά. καὶ ἀπέστειλεν εἰς πᾶσαν τὴν βασιλείαν κατὰ χώραν, κατὰ τὴν λέξιν αὐτῶν, ὥστε εἶναι φόβον αὐτοῖς ἐν ταῖς οἰκίαις αὐτῶν.

Ca. 2.

A

Et post sermones hos: cessauit rex ab indignatiōe: & memor fuit asti: reminiscēs que locuta fuit & quomō cōdēnauit eā. & dixerūt ministri regis: q̄rant regi puelle icorrupte pulchre specie. & statuet rex regionū pncipes in vniuersis puinciis regni sui: & eligant puellas virgines pulchras specie in susan ciuitatē in domū feminarū: & tradant eunucho regis custodi mulierū: & dent vnguēta & reliq̄ cura. & mulier q̄cūq placuerit regi: regnabit pro asti. & placuit regi res: & fecit sic. homo erat iudeus in susis ciuitate: & nomē ei mardoche⁹ filius iairi filij semei filij cisei de tribu beniamin: q̄ fuerat captiu⁹ ex hierusalē: quā captiuauit nabuchodonosor rex babylonis. & erat huic puella nutrita filia fratris patris sui: & nomē ei esther. cū aūt trāsmigrasset ei⁹ parētes: erudiuit eā sibi in vxorē. & erat puella pulchra specie. & qñ auditū est regis imperiū cōgregate sunt multe puelle in susan ciuitatē sub manu agai. & ducta fuit esther ad gai custodē mulierū. & placuit ei puella: & inuenit gratiam coram eo.

Καὶ μετὰ τοὺς λόγους τούτους, ἐκόπασεν ὁ βασιλεὺς τοῦ θυμοῦ, καὶ ἐμνήσθη τῆς ἀστί, μνημονεύων ὅσα ἐλάλησε καὶ ὡς κατέκρινεν αὐτήν. καὶ εἶπον οἱ διάκονοι τοῦ βασιλέως, ζητηθήτω τῷ βασιλεῖ κοράσια ἄφθορα καλὰ τῷ εἴδει. καὶ καταστήσει ὁ βασιλεὺς κωμάρχας ἐν πάσαις ταῖς χώραις τῆς βασιλείας αὐτοῦ, καὶ ἐπιλεξάτωσαν κοράσια παρθενικὰ καλὰ τῷ εἴδει εἰς σοῦσαν τὴν πόλιν εἰς τὸν γυναικῶνα, καὶ παραδοθήτωσαν τῷ εὐνούχῳ τοῦ βασιλέως τῷ φύλακι τῶν γυναικῶν, καὶ δοθήτω σμῆγμα καὶ ἡ λοιπὴ ἐπιμέλεια. καὶ ἡ γυνὴ ἣ ἂν ἀρέσῃ τῷ βασιλεῖ, βασιλεύσει ἀντὶ ἀστί. καὶ ἤρεσε τῷ βασιλεῖ τὸ πρᾶγμα, καὶ ἐποίησεν οὕτως. καὶ ἄνθρωπος ἦν ἰουδαῖος ἐν σούσοις τῇ πόλει, καὶ ὄνομα αὐτῷ μαρδοχαῖος ὁ τοῦ ἰαείρου τοῦ σεμεῒ τοῦ κισαίου ἐκ φυλῆς βενιαμίν, ὃς ἦν αἰχμάλωτος ἐξ ἱερουσαλήμ, ἣν ᾐχμαλώτευσε ναβουχοδονόσορ ὁ βασιλεὺς βαβυλῶνος. καὶ ἦν τούτῳ παῖς θρεπτὴ θυγάτηρ ἀδελφοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ ὄνομα αὐτῇ ἐσθήρ. ἐν δὲ τῷ μεταλλάξαι αὐτῆς τοὺς γονεῖς, ἐπαίδευσεν αὐτὴν ἑαυτῷ εἰς γυναῖκα. καὶ ἦν τὸ κοράσιον καλὸν τῷ εἴδει. καὶ ὅτε ἠκούσθη τὸ τοῦ βασιλέως πρόσταγμα συνήχθησαν πολλὰ κοράσια εἰς σοῦσαν τὴν πόλιν ὑπὸ χεῖρα γαΐ. καὶ ἤχθη ἐσθὴρ πρὸς γαῒ τὸν φύλακα τῶν γυναικῶν. καὶ ἤρεσεν αὐτῷ τὸ κοράσιον, καὶ εὗρε χάριν ἐνώπιον αὐτοῦ.

4. Re. 24. f.

B

minorū deferāt maritis suis honorē. Placuit cōsiliū eius regi & principibus: fecitq iuxta cōsiliū mamucha: & misit epistolas ad vniuersas prouincias regni sui: vt queq gens audire & legere poterat diuersis linguis & lr̄is: esse viros principes ac maiores in domibus suis: & hoc cūctos pplos diuulgari.

2.

His itaq gestis: postq regis asueri indignatio deferbuerat: recordatus est vasthi q̄ fecisset vel que passa esset. Dixeruntq pueri regis ac ministri eius. Querantur regi puelle virgines ac speciose: & mittantur qui considerent per vniuersas prouintias puellas speciosas & virgines: & adducāt eas ad ciuitatē susan & tradant eas in domū feminarum sub manu egei eunuchi qui est ppositus & custos mulierū regiarū: & accipiant mundū muliebrē & cetera ad vsus necessaria. Et quecunq inter oēs oculis regis placuerit: ipsa regnet p vasthi. Placuit sermo regi: & ita vt suggesserāt iussit fieri. Erat vir iudeus in susis ciuitate: vocabulo madoche⁹ filius iair: filii semei: filii cis: de stirpe gemini. qui translatus fuerat de hierusalem tempore quo iechoniam regem iuda nabuchodonosor rex babylonis transtulerat: qui fuit nutritius filie fratris sui edisse: q altero noie vocabatur hester: & vtrūq parentem amiserat: pulchra nimis & decora facie. Mortuisq patre eius ac matre: mardocheus sibi eā adoptauit in filiā. Cūq percrebruisset regis imperiū: & iuxta mādatū illius multe pulchre virgines adducerentur susan: & egeo traderentur eunucho: hester quoq inter ceteras puellas ei tradita ē: vt seruaretur in numero feminarū. que placuit ei & inuenit gratiam in cōspectu illius

קטן: וייטב הדבר בעיני המלך
והשרים ויעש המלך כדבר
ממוכן: וישלח ספרים אל כל
מדינות המלך אל מדינה
ומדינה ככתבה ואל עם ועם
כלשונו להיות כל איש שרר
בביתו ומדבר כלשון עמו:

Cap. ij.

אחר הדברים האלה
כשך חמת המלך אחשורוש
זכר את ושתי ואת אשר עשתה
ואת אשר נגזר עליה: ויאמרו
נערי המלך משרתיו יבקשו
למלך נערות בתולות טובות מראה:
ויפקד המלך פקידים בכל
מדינות מלכותו ויקבצו את כל
נערה בתולה טובת מראה אל
שושן הבירה אל בית הנשים אל
יד הגא סריס המלך שמר הנשים
ונתון תמרוקיהן: והנערה אשר
תיטב בעיני המלך תמלך תחת
ושתי וייטב הדבר בעיני המלך
ויעש כן: איש יהודי היה בשושן
הבירה ושמו מרדכי בן יאיר בן
שמעי בן קיש איש ימיני: אשר
הגלה מירושלים עם הגלה אשר
הגלתה עם יכניה מלך יהודה אשר
הגלה נבוכדנצר מלך בבל: ויהי אמן
את הדסה היא אסתר בת דדו כי
אין לה אב ואם והנערה יפת תאר
וטובת מראה ובמות אביה ואמה
לקחה מרדכי לו לבת: ויהי בהשמע
דבר המלך ודתו ובהקבץ נערות
רבות אל שושן הבירה אל יד
הגי ותלקח אסתר אל בית המלך
אל יד הגי שמר הנשים: ותיטב
הנערה בעיניו ותשא חסד לפניו

ויבהל את תמרוקיה ואת מנותיה לתת לה ואת שבע הנערות הראיות לתת לה מבית המלך וישנה ואת נערותיה לטוב בית הנשים: לא הגידה אסתר את עמה ואת מולדתה כי מרדכי צוה עליה אשר לא תגיד: ובכל יום ויום מרדכי מתהלך לפני חצר בית הנשים לדעת את שלום אסתר ומה יעשה בה: ובהגיע תר נערה ונערה לבוא אל המלך אחשורוש מקץ היות לה כדת הנשים שנים עשר חדש כי כן ימלאו ימי מרוקיהן ששה חדשים בשמן המור וששה חדשים בבשמים ובתמרוקי הנשים: ובזה הנערה באה אל המלך את כל אשר תאמר ינתן לה לבוא עמה מבית הנשים עד בית המלך: בערב היא באה ובבקר היא שבה אל בית הנשים שני אל יד שעשגז סריס המלך שמר הפילגשים לא תבוא עוד אל המלך כי אם חפץ בה המלך ונקראה בשם: ובהגיע תר אסתר בת אביחיל דד מרדכי אשר לקח לו לבת לבוא אל המלך לא בקשה דבר כי אם את אשר יאמר הגי סריס המלך שמר הנשים ותהי אסתר נשאת חן בעיני כל ראיה: ותלקח אסתר אל המלך אחשורוש אל בית מלכותו בחדש העשירי הוא חדש טבת בשנת שבע למלכותו: ויאהב המלך את אסתר מכל הנשים ותשא חן וחסד לפניו מכל הבתולות וישם כתר מלכות

Et precepit eunucho vt acceleraret mundū muliebrē & traderet ei ptes suas: & septē puellas speciosissimas de domo regis: & tam ipsam quā pedissequas eius ornaret atq; excoleret. Que noluit indicare ei populū & patriā suam. Mardocheus enī preceperat ei vt de hac re oīno reticeret: qui deambulabat quotidie ante vestibulum domus in qua electe virgines seruabantur: curam agens salutis hester: & scire volēs quid ei accideret. Cū aūt venisset tps singularū p ordinē puellarū vt intrarēt ad regē expletis oībus q̄ ad cultū muliebrē ptinebāt: mēsis duodecimus vertebatur: ita dumtaxat vt sex mensibus oleo vngerētur myrrhino: & aliis sex quibusdā pigmentis & aromatibus vterentur. Ingrediētesq; ad regē: quicquid postulassent ad ornatū pertinēs accipiebāt: & vt eis placuerat composite: de triclinio feminarū ad regis cubiculū transibāt. Et que itrauerat vespe egrediebatur mane: atq; inde in secūdas edes deducebātur q̄ sub manu sasagazi eunuchi erant: q concubinis regis presidebat: nec hēbat ptatem ad regē vltra redeūdi: nisi voluisset rex & eā venire iussisset ex noīe: euoluto aūt tpe p ordinē: instabat dies q̄ hester filia abiahil fris mardochei quā sibi adoptauerat in filiā deberet intrare ad regem. Que nō q̄siuit muliebrē cultū: sed q̄cunq; voluit egeus eunuchus custos virginū hec ei ad ornatū dedit. Erat enī formosa valde: & icredibili pulchritudine oīm oculis gratiosa & amabilis videbatur. Ducta ē itaq; ad cubiculū regis asueri mēse decimo q vocabatur thebeth: septio anno regni eius: & adamauit eam rex plusquam omnes mulieres: habuitq; gratiam & miam coram eo super oēs mulieres: & posuit diadema regni

καὶ ἔσπευσε δοῦναι αὐτῇ τὸ σμῆγμα καὶ τὴν μερίδα, καὶ τὰ ἑπτὰ κοράσια τὰ ἀποδεδειγμένα αὐτῇ ἐκ βασιλικοῦ. καὶ ἐχρήσατο αὐτῇ καλῶς καὶ ταῖς ἅβραις αὐτῆς ἐν τῷ γυναικῶνι. καὶ οὐχ ὑπέδειξεν ἐσθὴρ τὸ γένος αὐτῆς οὐδὲ τὴν πατρίδα. ὁ γὰρ μαρδοχαῖος ἐνετείλατο αὐτῇ μὴ ἀπαγγεῖλαι. καθ᾽ ἑκάστην δὲ ἡμέραν περιεπάτει ὁ μαρδοχαῖος κατὰ τὴν αὐλὴν τὴν γυναικείαν, ἐπισκοπῶν τί ἐσθὴρ συμβήσεται. οὗτος γὰρ ἦν καιρὸς κορασίου εἰσελθεῖν πρὸς τὸν βασιλέα ὅταν ἀναπληρώσῃ μῆνας δεκαδύο. οὕτως γὰρ ἀναπληροῦνται αἱ ἡμέραι τῆς θεραπείας, μῆνας ἓξ ἐν τοῖς ἀρώμασι καὶ ἐν τοῖς σμήγμασι τῶν γυναικῶν, καὶ μῆνας ἓξ ἀλει[illegible] σμυρνίνῳ ἐλαίῳ, καὶ τότε εἰσπορεύονται πρὸς τὸν βασιλέα. καὶ ᾧ ἂν εἴπῃ παραδώσει αὐτὴν συνεισέρχεσθαι αὐτῷ ἀπὸ τοῦ γυναικῶνος ἕως τῶν βασιλείων, δείλης εἰσπορεύεται, καὶ πρὸς ἡμέραν ἀποτρέχει εἰς τὸν γυναικῶνα τὸν δεύτερον, οὗ γαὶ ὁ εὐνοῦχος τοῦ βασιλέως ὁ φύλαξ τῶν γυναικῶν, καὶ οὐκέτι εἰσπορεύεται πρὸς τὸν βασιλέα, ἐὰν μὴ κληθῇ ὀνόματι. ἐν δὲ τῷ ἀναπληροῦσθαι τὸν χρόνον ἐσθὴρ τῆς θυγατρὸς ἀβιχαΐλ ἀδελφοῦ πατρὸς μαρδοχαίου εἰσελθεῖν εἰς τὸν βασιλέα, οὐδὲν ἠθέτησεν ὧν ἐνετείλατο αὐτῇ ὁ εὐνοῦχος ὁ φύλαξ τῶν γυναικῶν. ἦν γὰρ ἐσθὴρ εὑρίσκουσα χάριν παρὰ πάντων τῶν βλεπόντων αὐτήν. καὶ εἰσῆλθεν ἐσθὴρ πρὸς ἀρταξέρξην τὸν βασιλέα τῷ δεκάτῳ μηνὶ ὅς ἐστι τηβὴθ, τῷ ἑβδόμῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ. καὶ ἠράσθη ὁ βασιλεὺς ἐσθήρ, καὶ εὗρε χάριν παρὰ πάσας τὰς παρθένους. καὶ ἐπέθηκεν αὐτῇ τὸ διάδημα

τὸ γυναικεῖον. καὶ ἐποίησεν ὁ βασιλεὺς πότον πᾶσι τοῖς φίλοις αὐτοῦ καὶ ταῖς δυνάμεσιν ἐπὶ ἡμέρας ἑπτά, καὶ ὕψωσε τοὺς γάμους ἐσθήρ, καὶ ἄφεσιν ἐποίησε τοῖς ὑπὸ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ. ὁ δὲ μαρδοχαῖος ἐθεράπευεν ἐν τῇ αὐλῇ. ἡ δὲ ἐσθὴρ οὐχ ὑπέδειξε τὴν πατρίδα αὐτῆς, οὕτως γὰρ ἐνετείλατο αὐτῇ μαρδοχαῖος, φοβεῖσθαι τὸν θεὸν καὶ ποιεῖν τὰ προστάγματα αὐτοῦ καθὼς ἦν μετ᾽ αὐτοῦ. καὶ ἐσθὴρ οὐ μετήλλαξε τὴν ἀγωγὴν αὐτῆς. καὶ ἐλυπήθησαν οἱ δύο εὐνοῦχοι τοῦ βασιλέως καὶ οἱ ἀρχισωματοφύλακες, ὅτι προήχθη μαρδοχαῖος, καὶ ἐζήτουν ἀποκτεῖναι ἀρταξέρξην τὸν βασιλέα. καὶ ἐδηλώθη μαρδοχαίῳ ὁ λόγος, καὶ ἐσήμανεν αὐτὸν τῇ ἐσθήρ, καὶ αὐτὴ ἐνεφάνισε τῷ βασιλεῖ τὰ τῆς ἐπιβουλῆς. ὁ δὲ βασιλεὺς ἤτασε τοὺς δύο εὐνούχους καὶ ἐκρέμασεν αὐτούς. καὶ ἐπέταξεν ὁ βασιλεὺς καταγράψαι εἰς μνημόσυνον ἐν τῇ βασιλικῇ βιβλιοθήκῃ ὑπὲρ τῆς εὐνοίας μαρδοχαίου ἐν ἐγκωμίῳ.

Infra. 6.a. & infra. 12. a.

Ca. 3.

Μετὰ ταῦτα ἐδόξασεν ὁ βασιλεὺς ἀρταξέρξης ἀμὰν τὸν ἀμαδάθου βουγαῖον, καὶ ὕψωσεν αὐτόν, καὶ ἐπρωτοβάθρει πάντων τῶν φίλων αὐτοῦ. καὶ πάντες οἱ ἐν τῇ αὐλῇ προσεκύνουν αὐτῷ, οὕτως γὰρ προσέταξεν ὁ βασιλεὺς ποιῆσαι. ὁ δὲ μαρδοχαῖος οὐ προσεκύνει αὐτῷ. καὶ ἐλάλησαν οἱ ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ βασιλέως μαρδοχαίῳ, μαρδοχαῖε τί παρακούεις τὰ ὑπὸ τοῦ βασιλέως λεγόμενα; καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν ἐλάλουν αὐτῷ, καὶ οὐχ ὑπήκουσεν αὐτοῖς. καὶ ὑπέδειξαν τῷ ἀμὰν μαρδοχαῖον τοῖς τοῦ βασιλέως λόγοις ἀντιτασσόμενον, καὶ ὑπέδειξεν αὐτοῖς μαρδοχαῖος ὅτι ἰουδαῖός ἐστιν. καὶ ἐπιγνοὺς ἀμὰν ὅτι οὐ προσκυνεῖ αὐτῷ μαρδοχαῖος, ἐθυμώθη σφόδρα,

in capite eius: fecitq; eā regnare in loco vasthi. Et iussit cōuiuiū preparari pmagnificū cūctis principibus & suis suis & p cōiunctione & nuptiis hester. Et dedit requiē vniuersis prouintiis: ac dona largitus est iuxta magnificentiā pricipalē. Cūq; & scđo qrerentur virgies & cōgregarētur mardocheus manebat ad ianuā regis: necdū pdiderat hester patriā & populū suū: iuxta mādatū eius. Quicquid enim ille precipiebat: obseruabat hester: & ita cūcta faciebat: vt eo tpe solita erat quo eā paruulā nutriebat. Eo igitur tēpore quo mardocheus ad regis ianuā morabatur: irati sunt bagathā & thares duo eunuchi regis q ianitores erant & in primo palatii limine residebāt: volueruntq; insurgere in regē & occidere eū. Qđ mardocheū non latuit Statimq; nūciauit regine hester: & illa regi ex nomine mardochei q ad se rem detulerat. Quesitū est & iuentū & appēsus ē vterq; eorū in patibulo. Mandatūq; ē historiis: & ānalibus traditū corā rege.

Post hec 3. rex assuerus exaltauit aman filiū amadathi qui erat de stirpe agag: & posuit solium eius super oms principes quos habebat. Cunctiq; serui regis qui in foribus palatii versabātur flectebant genua: & adorabāt aman. Sic enī preceperat eis īperator. Solus mardocheus nō flectebat genu: neq; adorabat eū. Cui dixerunt pueri regis q ad fores palatii residebant. Cur p̄ter ceteros non obseruas mandatum regis? Cūq; hoc crebrius dicerent: & ille nollet audire: nūciauerunt aman: scire cupientes vtrū pseueraret in snia. Dixerat enim eis se esse iudeū. Quod cū audisset aman & expimēto pbasset q mardocheus nō sibi flecteret genu: nec se adoraret: iratus est valde: & p nihilo duxit in vnū

בראשה וימליכה תחת ושתי: ויעש המלך משתה גדול לכל שריו ועבדיו את משתה אסתר והנחה למדינות עשה ויתן משאת כיד המלך: ובהקבץ בתולות שנית ומרדכי ישב בשער המלך: אין אסתר מגדת מולדתה ואת עמה כאשר צוה עליה מרדכי ואת מאמר מרדכי אסתר עשה כאשר היתה באמנה אתו: בימים ההם ומרדכי ישב בשער המלך קצף בגתן ותרש שני סריסי המלך משמרי הסף ויבקשו לשלח יד במלך אחשורש: ויודע הדבר למרדכי ויגד לאסתר המלכה ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי: ויבקש הדבר וימצא ויתלו שניהם על עץ ויכתב בספר דברי הימים לפני המלך:

Cap. iij.

אחר הדברים האלה גדל המלך אחשורוש את המן בן המדתא האגגי וינשאהו וישם את כסאו מעל כל השרים אשר אתו: וכל עבדי המלך אשר בשער המלך כרעים ומשתחוים להמן כי כן צוה לו המלך ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה: ויאמרו עבדי המלך אשר בשער המלך למרדכי מדוע אתה עובר את מצות המלך: ויהי באמרם אליו יום ויום ולא שמע אליהם ויגידו להמן לראות היעמדו דברי מרדכי כי הגיד להם אשר הוא יהודי: וירא המן כי אין מרדכי כרע ומשתחוה לו וימלא המן חמה: ויבז בעיניו לשלח יד

בְּמָרְדֳּכַי לְבַדּוֹ כִּי הִגִּידוּ לוֹ אֶת עַם
מָרְדֳּכָי וַיְבַקֵּשׁ הָמָן לְהַשְׁמִיד אֶת
כָּל הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל מַלְכוּת
אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ עַם מָרְדֳּכָי׃ בַּחֹדֶשׁ
הָרִאשׁוֹן הוּא חֹדֶשׁ נִיסָן בִּשְׁנַת
שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה לַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ
הִפִּיל פּוּר הוּא הַגּוֹרָל לִפְנֵי הָמָן
מִיּוֹם לְיוֹם וּמֵחֹדֶשׁ לְחֹדֶשׁ שְׁנֵים
עָשָׂר הוּא חֹדֶשׁ אֲדָר׃ וַיֹּאמֶר הָמָן
לַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ יֶשְׁנוֹ עַם אֶחָד
מְפֻזָּר וּמְפֹרָד בֵּין הָעַמִּים בְּכֹל
מְדִינוֹת מַלְכוּתֶךָ וְדָתֵיהֶם שֹׁנוֹת
מִכָּל עָם וְאֶת דָּתֵי הַמֶּלֶךְ אֵינָם
עֹשִׂים וְלַמֶּלֶךְ אֵין שֹׁוֶה לְהַנִּיחָם׃
אִם עַל הַמֶּלֶךְ טוֹב יִכָּתֵב לְאַבְּדָם
וַעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים כִּכַּר כֶּסֶף אֶשְׁקוֹל
עַל יְדֵי עֹשֵׂי הַמְּלָאכָה לְהָבִיא אֶל
גִּנְזֵי הַמֶּלֶךְ׃ וַיָּסַר הַמֶּלֶךְ אֶת טַבַּעְתּוֹ
מֵעַל יָדוֹ וַיִּתְּנָהּ לְהָמָן בֶּן הַמְּדָתָא
הָאֲגָגִי צֹרֵר הַיְּהוּדִים׃ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ
לְהָמָן הַכֶּסֶף נָתוּן לָךְ וְהָעָם לַעֲשׂוֹת
בּוֹ כַּטּוֹב בְּעֵינֶיךָ׃ וַיִּקָּרְאוּ סֹפְרֵי
הַמֶּלֶךְ בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בִּשְׁלוֹשָׁה
עָשָׂר יוֹם בּוֹ וַיִּכָּתֵב כְּכָל אֲשֶׁר צִוָּה
הָמָן אֶל אֲחַשְׁדַּרְפְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְאֶל
הַפַּחוֹת אֲשֶׁר עַל מְדִינָה וּמְדִינָה
וְאֶל שָׂרֵי עַם וָעָם מְדִינָה וּמְדִינָה
כִּכְתָבָהּ וְעַם וָעָם כִּלְשׁוֹנוֹ בְּשֵׁם
הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרֹשׁ נִכְתָּב וְנֶחְתָּם
בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ׃ וְנִשְׁלוֹחַ סְפָרִים בְּיַד
הָרָצִים אֶל כָּל מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ
לְהַשְׁמִיד לַהֲרֹג וּלְאַבֵּד אֶת כָּל
הַיְּהוּדִים מִנַּעַר וְעַד זָקֵן טַף וְנָשִׁים
בְּיוֹם אֶחָד בִּשְׁלוֹשָׁה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ
שְׁנֵים עָשָׂר הוּא חֹדֶשׁ אֲדָר וּשְׁלָלָם
לָבוֹז׃ פַּתְשֶׁגֶן הַכְּתָב לְהִנָּתֵן דָּת

בזה · בקש שמד · נפל · מנה · אמר · ישה · פזר פרד · מדן שנה · נוח · כתב · שקל · עשה לאך · בוא סור · נתן · צור ידה · נתן · עשה · קרא · צוה · פחה · שור · כתב חתם · שלח · רוץ · שמד · נשה · נתן

mardocheū mittere manus ſuas: audierat enī q̄ eſſet gentis iudee: magiſq̄ voluit omnem iudeorum qui erant in regno aſſueri perdere nationem. Menſe primo cuius vocabulū eſt niſan anno duodecimo regni aſſueri: miſſa eſt ſors in vrnā q̄ hebraice dicitur phur coram aman q̄ die & q̄ mēſe gens iudeorū deberet interfici: & exiuit menſis duodecimus qui vocatur adar. Dixitq̄ amā regi aſſuero. Eſt ppl's p oēs puincias regni tui diſperſus & a ſe mutuo ſeparatus: nouis vtens legibus & cerimoniis: & inſup regis ſcita contēnens. Et optime noſti q̄ non expediat regno tuo vt inſoleſcat per licentiā. Si tibi placet decerne vt pareat: & decem milia talentorum appendam arcariis gaze tue. Tulit ergo rex anulū q̄ vtebatur de manu ſua: & dedit eū amā filio amadathai de progenie agag hoſti iudeorum: dixitq̄ ad eum. Argentū qd̄ tu polliceris tuū ſit: d' pplo age quod tibi placet. Vocatiq̄ ſunt ſcribe regis menſe primo niſan: tertiadecima die eiuſdem menſis & ſcriptum eſt vt iuſſerat aman ad omnes ſatrapas regis & iudices puinciarū diuerſarūq̄ gentiū: vt queq̄ gens legere poterat & audire pvarietate linguarū ex nomine regis aſſueri & littere ſignate ipſius anullo miſſe ſunt per curſores regis ad vniuerſas puīcias: vt occiderent atq̄ delerent omēs iudeos a puero vſq̄ ad ſenē puulos & mulieres vno die: hoc eſt tertiodecimo menſis duodecimi qui vocatur adar: & bona eorum diriperent. Summa aūt epiſtolarum hec fuit: vt

ꝛ decreuit delere oēs q̄ ſub
καὶ ἐβουλεύσατο ἀφανίσαι πάντας τοὺς ὑπὸ τὴν
artaxerxis regno iudeos. ꝛ fecit decre-
ἀρταξέρξου βασιλείαν ἰουδαίους. καὶ ἐποίησε ψήφι-
tū in anno duodecimo regni artaxerxis:
σμα ἐν ἔτει δωδεκάτω τῆς βασιλείας ἀρταξέρξου,
ꝛ miſit ſortes dies ex die: ꝛ mēſes ex mē
καὶ ἔβαλε κλήρους ἡμέραν ἐξ ἡμέρας, καὶ μῆνα ἐκ μη-
ſe: vt pderet in vna die gen' mardo-
νός, ὥστε ἀπολέσαι ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ τὸ γένος μαρδο-
chei. ꝛ cecidit ſors in quartadeci-
χαίου. καὶ ἔπεσεν ὁ κλῆρος εἰς τὴν τεσσαρεσκαιδε-
ma menſis q̄ eſt adar. ꝛ locut' eſt ad
κάτην τοῦ μηνὸς ὅς ἐστιν ἀδάρ. καὶ ἐλάλησε πρὸς τὸν
regē artaxerxē dicēs: eſt gens ſper-
βασιλέα ἀρταξέρξην λέγων, ὑπάρχει ἔθνος διεσπαρ-
ſa inē gētes in omni regno tuo. at
μένον ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἐν πάσῃ τῇ βασιλείᾳ σου. οἱ δὲ
leges eoꝝ extrāee prer oēs gētes. at
νόμοι αὐτῶν ἔξαλλοι παρὰ πάντα τὰ ἔθνη. τῶν δὲ
legi regis nō obediūt: ꝛ nō expedit
νόμων τοῦ βασιλέως παρακούουσι, καὶ οὐ συμφέρει
regi dimittere eos: ſi placet regi
τῷ βασιλεῖ ἐᾶσαι αὐτούς, εἰ δοκεῖ τῷ βασιλεῖ
decernat perdere eos. et ego deſcribā
δογματισάτω ἀπολέσαι αὐτούς. κἀγὼ διαγράψω
in gazophylaciū regis argenti talēto-
εἰς τὸ γαζοφυλάκιον τοῦ βασιλέως ἀργυρίου ταλάν-
rū decē milia. ꝛ tollēs rex anu
τα μύρια. καὶ περιελόμενος ὁ βασιλεὺς τὸν δακτύ-
lū: dedit in man' aman vt ſigillaret in-
λιον, ἔδωκεν εἰς χεῖρας τῷ ἀμὰν σφραγίσαι κα-
xta ſcripta cōtra iudeos. ꝛ di-
τὰ τὰ γεγραμμένα κατὰ τῶν ἰουδαίων. καὶ εἶ-
xit rex aman: eūdē argentū habe:
πεν ὁ βασιλεὺς τῷ ἀμάν, τὸ μὲν ἀργύριον ἔχε, τῷ
at gēte vtere vt volueris. ꝛ vocati ſunt ſcri-
δὲ ἔθνει χρῶ ὡς θέλεις. καὶ ἐκλήθησαν οἱ γραμ-
be regis mēſe primo tertia
ματεῖς τοῦ βασιλέως μηνὶ πρώτῳ τῇ τρισκαι-
decima: ꝛ ſcripſerūt vt iuſſerat amā
δεκάτῃ, καὶ ἔγραψαν ὡς ἐπέταξεν ἀμὰν τοῖς
ducibus ꝛ pncipib' per oēm regio
στρατηγοῖς καὶ τοῖς ἄρχουσι κατὰ πᾶσαν χώ-
nē ab india vſq̄ ad ethiopiā cen-
ραν ἀπὸ ἰνδικῆς ἕως τῆς αἰθιοπίας ταῖς ἑκα-
tū viginti regionib': et pncipib'
τὸν εἰκοσιεπτὰ χώραις, τοῖς τε ἄρχουσι τῶν
gentiū iuxta eoꝝ dictionē p artaxerxē
ἐθνῶν κατὰ τὴν αὐτῶν λέξιν διὰ ἀρταξέρξου τοῦ
regē. ꝛ miſſum eſt p ſcriptores in
βασιλέως. καὶ ἀπεστάλη διὰ βιβλιογράφων εἰς
artaxerxis regnū: vt delerēt gen'
τὴν ἀρταξέρξου βασιλείαν, ἀφανίσαι τὸ γένος
iudeoꝝ in die vna mēſis duodecimi:
τῶν ἰουδαίων ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ μηνὸς δωδεκάτου,
q̄ eſt adar ꝛ diriperēt bona eo
ὅς ἐστιν ἀδάρ καὶ διαρπάσαι τὰ ὑπάρχοντα αὐ-
rū. at exēplaria epiſtolaꝝ dducta fuerūt
τῶν. τὰ δὲ ἀντίγραφα τῶν ἐπιστολῶν ἐξετίθετο

Infra. 9.c. — C — Infra. 13.b. — D

per regiones: ꝛ imperatū fuit oībus patos eſſe
κατὰ χώραν, καὶ προσετάγη πᾶσιν ἑτοίμους εἶναι
ad diē hūc. pperabat aūt res ꝛ
εἰς τὴν ἡμέραν ταύτην. ἐσπεύδετο δὲ τὸ πρᾶγμα καὶ
in ſuſas: at rex ꝛ amā epulabant:
εἰς σοῦσαν, ὁ δὲ βασιλεὺς καὶ ἀμὰν ἐκωθωνίζοντο,
turbabat aūt ciuitas.
ἐταράσσετο δὲ ἡ πόλις. Ca. 4.

Infra. 8.d.

A

Et mardocheus cognoſcēs qd̄ cōſūmatū fuerat:
Ὁ δὲ μαρδοχαῖος ἐπιγνοὺς τὸ συντελούμενον,
ſcidit veſtimēta ſua ꝛ indutus eſt ſacco ꝛ
διέρρηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ ἐνεδύσατο σάκκον καὶ
cōſperſus fuit cinere ꝛ ſaliēs p pla-
κατεπάσατο σποδὸν καὶ ἐκπηδήσας διὰ τῆς πλα-
teā ciuitas: clamabat voce magna: tollit gēs
τείας τῆς πόλεως, ἐβόα φωνῇ μεγάλῃ, αἴρεται ἔθνος
q̄ nihil iniuſte egit. ꝛ venit vſq̄ ad ianuā re-
μηδὲν ἠδικηκός. καὶ ἦλθεν ἕως τῆς πύλης τοῦ βα-
gis ꝛ ſtetit. nō eni erat ei licitū ingredi in
σιλέως καὶ ἔστη. οὐ γὰρ ἦν αὐτῷ ἐξὸν εἰσελθεῖν εἰς τὴν
aulā ſaccū habēti ꝛ cinerē. ꝛ in omni regio
αὐλὴν σάκκον ἔχοντι καὶ σποδόν. καὶ ἐν πάσῃ χώ-
ne vbi expoſite fuerāt littere: clamor ꝛ plan-
ρᾳ οὗ ἐξετίθετο τὰ γράμματα, κραυγὴ καὶ κοπε-
ct' ꝛ luct' magn' iudeis: ꝛ ſaccū
τὸς καὶ πένθος μέγα τοῖς ἰουδαίοις, καὶ σάκκον
ꝛ cinerē ſtrauerūt ſibi. ꝛ ingreſſe ſūt
καὶ σποδὸν ἔστρωσαν ἑαυτοῖς. καὶ εἰσῆλθον αἱ
ancille ꝛ eunuchi regine: ꝛ annūtiaue
ἅβραι καὶ οἱ εὐνοῦχοι τῆς βασιλίσσης, καὶ ἀνήγγει-
rūt ei: ꝛ turbata fuit cū audiuit qd̄ factū fuerat:
λαν αὐτῇ. καὶ ἐταράχθη ἀκούσασα τὸ γεγονός,

B

ꝛ miſit ornare mardocheū: ꝛ auferre
καὶ ἀπέστειλε στολίσαι τὸν μαρδοχαῖον, καὶ ἀφελέσθαι
eius ſaccū. ille aūt nō pſuaſus ē. at eſther vo-
αὐτοῦ τὸν σάκκον. ὁ δὲ οὐκ ἐπείσθη. ἡ δὲ ἐσθὴρ προσ-
cauit athach eunuchū ſuū q̄ aſſta
εκαλέσατο ἀθὰχ τὸν εὐνοῦχον αὐτῆς ὃς παρειστή-
bat ei: ꝛ miſit vt ſciret ipſa a mar
κει αὐτῇ, καὶ ἀπέστειλε μαθεῖν αὐτῇ παρὰ τοῦ μαρ-
docheo rē diligēt. at mardocheus indicauit ei
δοχαίου τὸ ἀκριβές. ὁ δὲ μαρδοχαῖος ὑπέδειξεν αὐ-
qd̄ factū fuerat ꝛ pmiſſionē quā pmiſit
τῷ τὸ γεγονὸς καὶ τὴν ἐπαγγελίαν ἣν ἐπηγγείλατο
amā regi in theſauꝛ talentoꝝ decē milia:
ἀμὰν τῷ βασιλεῖ εἰς τὴν γάζαν ταλάντων μυρίων,
vt pderet iudeos: ꝛ exēplar qd̄
ἵνα ἀπολέσῃ τοὺς ἰουδαίους. καὶ τὸ ἀντίγραφον τὸ
in ſuſis expoſitū vt pderēt eos:
ἐν σούσοις ἐκτεθὲν ὑπὲρ τοῦ ἀπολέσθαι αὐτούς,
dedit ei vt indicaret eſther. ꝛ dixit ei: vt preci-
ἔδωκεν αὐτῷ δεῖξαι τῇ ἐσθήρ. καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἐντεί-
peret ei ingrediēti petere a re
λασθαι αὐτῇ εἰσελθούσῃ παραιτήσασθαι τὸν βα-
ge: ꝛ deprecari eū pro pplo memo-
σιλέα, καὶ ἀξιῶσαι αὐτὸν περὶ τοῦ λαοῦ μνησθεῖ-
dieꝝ humilitatis tue: vt nutrita fuiſti in ma
σα ἡμερῶν ταπεινώσεώς σου, ὡς ἐτράφης ἐν χει-
nu mea: q2 amā ſecundus a rege: lo-
ρί μου, διότι ἀμὰν ὁ δευτερεύων τῷ βασιλεῖ, ἐλά-
cut' ē cōtra nos in mortē: inuoca dn̄m:
λησε καθ' ἡμῶν εἰς θάνατον, ἐπικάλεσαι τὸν κύριον,
ꝛ loquere regi pro nobis. ꝛ libera nos
καὶ λάλησον τῷ βασιλεῖ περὶ ἡμῶν. καὶ ῥῦσαι ἡμᾶς

C

a morte. ingreſſus aūt athach: locut' fuit eſther
ἐκ θανάτου. εἰσελθὼν δὲ ὁ ἀθάχ, ἐλάλησεν ἐσθὴρ
omnia verba hec. dixit aūt eſther ad
πάντας τοὺς λόγους τούτους. εἶπε δὲ ἐσθὴρ πρὸς
athach: vade ad mardocheū: ꝛ dic:
ἀθάχ, πορεύθητι πρὸς μαρδοχαῖον, καὶ εἶπον,
q̄ gētes oēs regni
ὅτι τὰ ἔθνη πάντα τῆς βασιλείας

oēs prouintie ſcirent & pararent ſe ad predictā diem. Feſtinabant curſores qui miſſi erant regis imperiū explere. Statimq̄ in ſuſis pependit edictum: rege & aman celebrāte cōuiuiū: & cūctis iudeis q in vrbe erāt flentibus. 4.

Que cū audiſſet mardocheus ſcidit veſtimenta ſua & indut' eſt ſacco ſpargēs cinerē capiti: & in platea medie ciuitatis voce magna clamabat: oſtendēs amaritudinē animi ſui: & hoc eiulatu vſq̄ ad fores palatii gradiēs. Non ei erat licitū indutū ſacco aulā regis intrare. In oībus q̄q̄ puītiis oppidis ac locis ad q̄ crudele regis dogma puenerat: planctus ingens erat apud iudeos: ieiuniū: vlulat' & fletus: ſacco & cinere multis p ſtratu vtentib'. Igreſſe autē ſunt puelle heſter & eunuchi: nūciaueruntq̄ ei. Quod audiēs conſternata eſt: & veſtē miſit vt ablato ſacco indueret ea: quā accipere noluit. Accitoq̄ athach eunucho quē rex miniſtrum ei dederat: precepit vt iret ad mardocheum & diſceret ab eo cur hoc faceret. Egreſſuſq̄ athach iuit ad mardocheum: & inuenit eū ſtantē in platea ciuitatis ante oſtiū palatii. q̄ īdicauit ei omnia que acciderāt: quomodo aman promiſiſſet vt in theſauros regis pro iudeorum nece inferret argentum. Exēplar quoq̄ edicti quod pendebat in ſuſis dedit ei vt regine oſtenderet: & moneret eam vt intraret ad regem & deprecaretur eum pro populo ſuo. Regreſſus athach nūciauit heſter omīa que mardocheus dixerat. Que reſpōdit ei: & iuſſit vt diceret mardocheo. Omnes ſerui regis & cuncte que ſubditione eius ſunt

בְּכָל מְדִינָה וּמְדִינָה גָּלוּי לְכָל
הָעַמִּים לִהְיוֹת עֲתִדִים לַיּוֹם הַזֶּה׃
הָרָצִים יָצְאוּ דְחוּפִים בִּדְבַר הַמֶּלֶךְ
וְהַדָּת נִתְּנָה בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה וְהַמֶּלֶךְ
וְהָמָן יָשְׁבוּ לִשְׁתּוֹת וְהָעִיר שׁוּשָׁן
נָבוֹכָה׃ וּמָרְדֳּכַי יָדַע
אֶת כָּל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה וַיִּקְרַע מָרְדֳּכַי
אֶת בְּגָדָיו וַיִּלְבַּשׁ שַׂק וָאֵפֶר וַיֵּצֵא
בְּתוֹךְ הָעִיר וַיִּזְעַק זְעָקָה גְדֹלָה
וּמָרָה׃ וַיָּבוֹא עַד לִפְנֵי שַׁעַר הַמֶּלֶךְ
כִּי אֵין לָבוֹא אֶל שַׁעַר הַמֶּלֶךְ בִּלְבוּשׁ
שָׂק׃ וּבְכָל מְדִינָה וּמְדִינָה מְקוֹם
אֲשֶׁר דְּבַר הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ מַגִּיעַ אֵבֶל
גָּדוֹל לַיְּהוּדִים וְצוֹם וּבְכִי וּמִסְפֵּד
שַׂק וָאֵפֶר יֻצַּע לָרַבִּים׃ וַתָּבוֹאינָה
נַעֲרוֹת אֶסְתֵּר וְסָרִיסֶיהָ וַיַּגִּידוּ לָהּ
וַתִּתְחַלְחַל הַמַּלְכָּה מְאֹד וַתִּשְׁלַח
בְּגָדִים לְהַלְבִּישׁ אֶת מָרְדֳּכַי וּלְהָסִיר
שַׂקּוֹ מֵעָלָיו וְלֹא קִבֵּל׃ וַתִּקְרָא
אֶסְתֵּר לַהֲתָךְ מִסָּרִיסֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר
הֶעֱמִיד לְפָנֶיהָ וַתְּצַוֵּהוּ עַל מָרְדֳּכַי
לָדַעַת מַה זֶּה וְעַל מַה זֶּה׃ וַיֵּצֵא
הֲתָךְ אֶל מָרְדֳּכַי אֶל רְחוֹב הָעִיר
אֲשֶׁר לִפְנֵי שַׁעַר הַמֶּלֶךְ׃ וַיַּגֶּד לוֹ
מָרְדֳּכַי אֵת כָּל אֲשֶׁר קָרָהוּ וְאֵת
פָּרָשַׁת הַכֶּסֶף אֲשֶׁר אָמַר הָמָן
לִשְׁקוֹל עַל גִּנְזֵי הַמֶּלֶךְ בַּיְּהוּדִיים
לְאַבְּדָם׃ וְאֶת פַּתְשֶׁגֶן כְּתָב הַדָּת
אֲשֶׁר נִתַּן בְּשׁוּשָׁן לְהַשְׁמִידָם נָתַן
לוֹ לְהַרְאוֹת אֶת אֶסְתֵּר וּלְהַגִּיד
לָהּ וּלְצַוּוֹת עָלֶיהָ לָבוֹא אֶל הַמֶּלֶךְ
לְהִתְחַנֶּן לוֹ וּלְבַקֵּשׁ מִלְּפָנָיו עַל
עַמָּהּ׃ וַיָּבוֹא הֲתָךְ וַיַּגֵּד לְאֶסְתֵּר אֵת
דִּבְרֵי מָרְדֳּכָי׃ וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר
לַהֲתָךְ וַתְּצַוֵּהוּ אֶל מָרְדֳּכָי׃ כָּל
עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ וְעַם מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ

Cap.iiij.

גלה · היה עתד · דחף · שתה בוך · ידע · עשה קרע · לבש · זעק גדל · מרר בוא · כנה · מדן קום · נגע · אבל ספד · רבב בוא · סרס נגד · חול שלח · לבש סור · קרא · עמד פנה · צוה ידע · רחב · ידה · שמר · ראה נגד · צוה · חנן פנה · בוא · אמר · ידע

ידעים אשר כל איש ואשה אשר
יבוא אל המלך אל החצר הפנימית
אשר לא יקרא אחת דתו להמית
לבד מאשר יושיט לו המלך את
שרביט הזהב וחיה ואני לא
נקראתי לבוא אל המלך זה
שלושים יום: ויגידו למרדכי את
דברי אסתר: ויאמר מרדכי להשיב
אל אסתר אל תדמי בנפשך
להמלט בית המלך מכל היהודים:
כי אם החרש תחרישי בעת הזאת
רוח והצלה יעמוד ליהודים ממקום
אחר ואת ובית אביך תאבדו ומי
יודע אם לעת כזאת הגעת למלכות:
ותאמר אסתר להשיב אל מרדכי:
לך כנוס את כל היהודים הנמצאים
בשושן וצומו עלי ואל תאכלו ואל
תשתו שלשת ימים לילה ויום
גם אני ונערתי אצום כן ובכן
אבוא אל המלך אשר לא כדת
וכאשר אבדתי אבדתי: ויעבר
מרדכי ויעש ככל אשר צותה
עליו אסתר:

Cap. v.

ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר
מלכות ותעמד בחצר בית המלך
הפנימית נכח בית המלך והמלך
יושב על כסא מלכותו בבית המלכות
נכח פתח הבית: ויהי כראות המלך
את אסתר המלכה עמדת בחצר
נשאה חן בעיניו ויושט המלך
לאסתר את שרביט הזהב אשר
בידו ותקרב אסתר ותגע בראש
השרביט: ויאמר לה המלך מה לך
אסתר המלכה ומה בקשתך עד
חצי המלכות וינתן לך: ותאמר
אסתר אם על המלך טוב יבוא

איש · פנה · קרא מות · בדד ישט · שוב · דמה · מלט · חרש · נצל עמד · קום אבד · ידע נגע · הלך כנס · מצא אכל · שתה יום · צום · בוא · עבר · עשה צוה · היה שלש · לבש · פנה · ישב · ראה · ישט · קרב נגע · חצה נתן · אמר בוא

norunt prouintie: q sine vir siue mulier non vocatus: interius atrium regis intrauerit: absq; vlla cūctatione statim interficietur: nisi forte rex aureā virgā ad eum tetenderit p signo clementie: atq; ita possit viuere. Ego igitur quō ad regē itrare potero: q̄ triginta iam diebus non sum vocata ad eū. Quod cū audisset mardocheus rursum mādauit hester: dicens. Ne putes q animā tuā tantum liberes: qa in domo regis es: sed pre cunctis iudeis. Si enim nunc silueris: per aliam occasionem liberabuntur iudei: tu & domus patris tui peribitis. Et quis nouit vtrum idcirco ad regnum veneris: vt in tali tpe parereris? Rursumq; hester hec mardocheo verba mandauit. Vade & cōgrega oēs iudeos q̄s in susis repereris: & orate pro me. Nō comedetis & non bibetis tribus diebus & tribus noctib9: & ego cū ancillis meis similiter ieiunabo: & tunc ingrediar ad regē contra legē faciens non vocata: tradensq; me morti & periculo. Iuit itaq; mardocheus & fecit omnia que hester preceperat. 5.

Die autem tertio induta est hester regalibus vestimētis: & stetit in atrio domus regie qđ erat interius contra basilicam regis. At ille sedebat super soliū suū in consistorio palatii contra ostium domus. Cumq; vidisset hester reginam stantem placuit oculis eius: & extendit contra eam virgam auream quam tenebat manu. Que accedens osculata est summitatē virge eius: dixitq; ad eā rex. Quid vis Hester regina? Que est petitio tua? Etiam si dimidiam partem regni petieris dabitur tibi? At illa respondit. Si regi placet obsecro vt venias

cognoscit: q ois homo aut mulier q ingressus fuerit
γινώσκει, ὅτι πᾶς ἄνθρωπος ἢ γυνὴ ὃς εἰσελεύσεται
ad regē in aulā interiorē nō vo
πρὸς τὸν βασιλέα εἰς τὴν αὐλὴν τὴν ἐσωτέραν ἄκλη
catus: nō est ei salus. nisi cui extenderit
τος, οὐκ ἔστιν αὐτῷ σωτηρία. πλὴν ᾧ ἐὰν ἐκτείνῃ ὁ
rex aureā virgā: hic saluabit.
βασιλεὺς τὴν χρυσῆν ῥάβδον, οὗτος σωθήσεται.
et ego nō sū vocata ingredi ad regē sunt
κἀγὼ οὐ κέκλημαι εἰσελθεῖν πρὸς τὸν βασιλέα εἰσὶν
hi dies triginta. & nūtiauit athach
αὗται ἡμέραι τριάκοντα. καὶ ἐπήγγειλεν ἀθὰχ τῷ
mardocheo oīa verba esther. & dixit
μαρδοχαίῳ πάντας τοὺς λόγους ἐσθήρ. καὶ εἶπε
mardocheus ad athach: vade & dic ipsi:
μαρδοχαῖος πρὸς ἀθάχ, πορεύθητι καὶ εἶπον αὐτῇ,
esther ne dicas tibi ipsi: q saluaberis sola in re
ἐσθὴρ μὴ εἴπῃς σεαυτῇ, ὅτι σωθήσῃ μόνη ἐν τῇ βα
gno pre cūctis iudeis. qr si ob
σιλείᾳ παρὰ πάντας τοὺς ἰουδαίους. ὡς ὅτι ἐὰν πα
audieris in hoc tēpore: aliūde auxiliū
ρακούσῃς ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ, ἀλλαχόθεν βοήθεια
& ptectio erit iudeis: tu aūt & dom9
καὶ σκέπη ἔσται τοῖς ἰουδαίοις, σὺ δὲ καὶ ὁ οἶκος τοῦ
patris tui peribitis. & quis nouit si ad tē
πατρός σου ἀπολεῖσθε. καὶ τίς οἶδεν εἰ εἰς τὸν και
pus illud regnasti? & misit esther
ρὸν τοῦτον ἐβασίλευσας; καὶ ἐξαπέστειλεν ἐσθὴρ τὸν
venientē ad eā ad mardocheū dicēs: va
ἥκοντα πρὸς αὐτὴν πρὸς μαρδοχαῖον λέγουσα, βαδί
dēs cōgrega iudeos q in susis:
σας ἐκκλησίασον τοὺς ἰουδαίους τοὺς ἐν σούσοις,
& ieiunate pro me: & ne comedatis neq; bibatis
καὶ νηστεύσατε ἐπ' ἐμοί, καὶ μὴ φάγητε μηδὲ πίητε
in dieb9 tribus nocte & die. et ego aūt &
ἐπὶ ἡμέρας τρεῖς νύκτα καὶ ἡμέραν. κἀγὼ δὲ καὶ αἱ
ancille mee nō māducabim9: & tūc ingrediar
ἅβραι μου ἀσιτήσομεν, καὶ τότε εἰσελεύσομαι
ad regē ↄtra legē: & si perire
πρὸς τὸν βασιλέα παρὰ τὸν νόμον, ἐὰν καὶ ἀπολέ
me ↄueniat. & pergens mardocheus: fecit
σθαι με δέῃ. καὶ βαδίσας μαρδοχαῖος, ἐποίησεν
que mandauit ei esther:
ὅσα ἐνετείλατο αὐτῷ ἐσθήρ. Ca. 5.

Et factū est in die tertio induta est
Καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ ἐνεδύσατο
esther regalibus: & stetit in atrio dom9 re
ἡ ἐσθὴρ βασιλικοῖς, καὶ ἔστη ἐν αὐλῇ τοῦ οἴκου βα
gis interiore cōtra basilicā
σιλέως τῇ ἐσωτέρᾳ ἐξεναντίας τῆς βασιλικῆς τοῦ
regis. at rex sedebat in solio sui
βασιλέως. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐκάθητο ἐν θρόνῳ τῆς ἑαυ
regni in domo regali contra
τοῦ βασιλείας ἐν τῷ οἴκῳ τῷ βασιλικῷ ἐξεναντί
hostiū dom9. cū aūt vidisset rex esther
ας τῆς θύρας τοῦ οἴκου. ὡς δὲ εἶδεν ὁ βασιλεὺς ἐσθὴρ
reginā stantē in atrio: iuenit aūt grām
τὴν βασίλισσαν ἱσταμένην ἐν τῇ αὐλῇ, εὗρε δὲ χάριν
in oculis eius: & extendēs rex esther
ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, καὶ ἐκτείνας ὁ βασιλεὺς τῇ ἐσθὴρ
virgā aureā que in manu sua: & ac
τὴν ῥάβδον τὴν χρυσῆν τὴν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ προ
cessit esther: & tetigit sūmitatē virge. &
σῆλθεν ἡ ἐσθὴρ, καὶ ἥψατο τῆς ἄκρας τῆς ῥάβδου. καὶ
dixit rex: qd vis esther? & q̄ tua
εἶπεν ὁ βασιλεύς, τί θέλεις ἐσθήρ; καὶ τί σού
est petitio? vsq; ad dimidiū regni mei
ἐστὶ τὸ ἀξίωμα; ἕως ἡμίσους τῆς βασιλείας μου
erit tibi. dixit aūt esther: dies mea insignis
ἔσται σοι. εἶπε δὲ ἐσθήρ, ἡμέρα μου ἐπίσημος
hodie est. si igit placet
σήμερόν ἐστι. εἰ οὖν δοκεῖ τῷ

regi: veniat & rex & amā ad
βασιλεῖ, ἐλθέτω καὶ ὁ βασιλεὺς καὶ ἀμὰν εἰς
cōuiuiū qđ faciā hodie. & dixit
τὴν δοχὴν ἣν ποιήσω σήμερον. καὶ εἶπεν ὁ
rex: solicitate amā vt faciamus verbū esther. & venerūt am
βασιλεύς, κατασπεύσατε ἀμὰν ὅπως ποιήσω
μεν τὸν λόγον ἐσθήρ. καὶ παραγίνονται ἀμφό
bo ad ↄuiuiū qđ fecit esther. in ↄuiuio dixit rex ad esther: qđ
τεροι εἰς τὴν δοχὴν ἣν ἐποίησεν ἐσθήρ. ἐν δὲ
τῷ πότῳ εἶπεν ὁ βασιλεὺς πρὸς ἐσθήρ, τί
est tibi regina esther? & erūt tibi q̄cūq;
ἐστί σοι βασίλισσα ἐσθήρ; καὶ ἔσται σοι ὅσα
petieris. & dixit petitio mea & postulatio mea: si inueni grām in cōspectu regis:
ἀξιοῖς. καὶ εἶπε τὸ αἴτημά μου καὶ τὸ ἀξίω
μά μου, εἰ εὗρον χάριν ἐνώπιον τοῦ βασιλέ
veniat rex & amā in
ως, ἐλθέτω ὁ βασιλεὺς καὶ ἀμὰν ἐπὶ τὴν
crastinū ad ↄuiuiū qđ faciā eis: &
αὔριον εἰς τὴν δοχὴν ἣν ποιήσω αὐτοῖς, καὶ
cras faciā eadē. & exijt amā a
αὔριον ποιήσω τὰ αὐτά. καὶ ἐξῆλθεν ἀμὰν ἀπὸ
rege alacer & letus:
τοῦ βασιλέως ὑπέρχαρις καὶ εὐφραινόμενος,
cū aūt vidisset amā mardocheū iudeū
ἐν δὲ τῷ ἰδεῖν ἀμὰν μαρδοχαῖον τὸν ἰουδαῖον
in aula: irat9 est valde. & ingressus
ἐν τῇ αὐλῇ, ἐθυμώθη σφόδρα. καὶ εἰσελθὼν
in ppria: vocauit amicos & zosaram
εἰς τὰ ἴδια, ἐκάλεσε τοὺς φίλους καὶ ζωσά
ran vxorē suā: & ostendit eis
ραν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ὑπέδειξεν αὐ
diuitias suas: & gliam q̄
τοῖς τὸν πλοῦτον αὐτοῦ, καὶ τὴν δόξαν ἣν
rex ei apposuit. & q fecit
ὁ βασιλεὺς αὐτῷ περιέθηκε. καὶ ὡς ἐποίησεν
eū pncipatū habere & gubernare regnū.
αὐτὸν πρωτεύειν καὶ ἡγεῖσθαι τῆς βασιλείας.
& dixit amā: nō vocauit regina cū
καὶ εἶπεν ἀμάν, οὐ κέκληκεν ἡ βασίλισσα μετὰ
rege quemq̄ ad ↄuiuiū:
τοῦ βασιλέως οὐδένα εἰς τὴν δοχήν,
nisi me: & in crastinū vocauit me. &
ἀλλ' ἢ ἐμέ, καὶ εἰς τὴν αὔριον κέκληκέ με. καὶ
hec mihi nō placent: q̄diu videro mardocheū iudeū in aula. & dixit ad
ταῦτά μοι οὐκ ἀρέσκει, ὅταν ἴδω μαρδο
χαῖον τὸν ἰουδαῖον ἐν τῇ αὐλῇ. καὶ εἶπε πρὸς
eū zosara vxor eius & amici: incidatur tibi lignū cubitorū quinquaginta. mane
αὐτὸν ζωσάρα ἡ γυνὴ αὐτοῦ καὶ οἱ φίλοι, κο
πήτω σοι ξύλον πηχῶν πεντήκοντα. ὄρθρου
ꝯo dic regi & suspendat mar
δὲ εἶπον τῷ βασιλεῖ καὶ κρεμασθήτω μαρ
docheus sup lignū: tu ꝯo ingredere ad
δοχαῖος ἐπὶ τοῦ ξύλου, σὺ δὲ εἴσελθε εἰς
ↄuiuiū cū rege & letare. &
τὴν δοχὴν σὺν τῷ βασιλεῖ καὶ εὐφραίνου. καὶ
placuit verbū amā: & parauit lignū.
ἤρεσε τὸ ῥῆμα τῷ ἀμάν, καὶ ἡτοίμασε τὸ ξύλον.

Et dn̄s abstulit sōnū a
Ὁ δὲ κύριος ἀπέστησε τὸν ὕπνον ἀπὸ τοῦ
rege nocte illa. & dixit ministro suo afferre litteras memoriales
βασιλέως τὴν νύκτα ἐκείνην. καὶ εἶπε τῷ διακό
νῳ αὐτοῦ εἰσφέρειν γράμματα μνημόσυνα

ad me hodie & aman tecum ad conuiuium quodq; paraui. Statimq; rex: vocate inquid cito amā vt hester obediat voluntati. Venerūt itaq; rex & aman ad conuiuium quod eis regina parauerat. Dixitq; ei rex postq; vinū biberat abūdanter. Quid petis vt detur tibi: & p qua re postulas? Etiam si dimidiam partē regni mei petieris: īpetrabis. Cui respōdit hester. Petitio mea & p̄ces sunt iste. Si inueni in cōspectu regis gratiā & si regi placet vt det mihi qđ postulo: & meam impleat petitionem: veniat rex & aman ad conuiuium qđ paraui eis: & cras aperiā regi volūtatem meam. Egressus ē itaq; illo die amā letus & alacer. Cū q; vidisset mardocheum sedentē ante fores palatii: & nō solū nō assurrexisset sibi: sed nec motū qdē de loco sessionis sue: indignatus est valde: & dissimulata ira reuersus in domū suā cōuocauit ad se amicos suos: & zares vxorem suā: & exposuit illis magnitudinē diuitiarum suarū filiorūq; turbā: & quāta eū gl'ia super oēs principes & seruos suos rex eleuasset. Et post hec ait. Regina quoq; hester nullū aliū vocauit ad conuiuium cum rege preter me: apud quam etiam cras cū rege pransurus sum: Et cum hec oīa habeā: nihil me hebere puto: quandiu videro mardocheū iudeū sedētem ante fores regias. Rūderuntq; ei zares vxor eius & ceteri amici. Iube parari excelsam trabē habentē altitudinis quīquaginta cubitos: & dic mane regi vt appendatur sup eam mardocheus. & sic ibis cum rege letus ad cōuiuiū. Placuitq; ei cōsiliū: & iussit excelsam preparari crucem. 6.

Noctem illam duxit rex insomnem: iussitq; sibi afferri historias: & annales priorum

המלך והמן היום אל המשתה אשר
עשיתי לו: ויאמר המלך מהרו את
המן לעשות את דבר אסתר ויבא
המלך והמן אל המשתה אשר
עשתה אסתר: ויאמר המלך
לאסתר במשתה היין מה שאלתך
וינתן לך ומה בקשתך עד חצי
המלכות ותעש: ותען אסתר ותאמר
שאלתי ובקשתי: אם מצאתי חן
בעיני המלך ואם על המלך טוב לתת
את שאלתי ולעשות את בקשתי
יבוא המלך והמן אל המשתה אשר
אעשה להם ומחר אעשה כדבר
המלך: ויצא המן ביום ההוא שמח
וטוב לב וכראות המן את מרדכי
בשער המלך ולא קם ולא זע
ממנו וימלא המן על מרדכי חמה:
ויתאפק המן ויבוא אל ביתו וישלח
ויבא את אהביו ואת זרש אשתו:
ויספר להם המן את כבוד עשרו
ורב בניו ואת כל אשר גדלו המלך
ואת אשר נשאו על השרים ועבדי
המלך: ויאמר המן אף לא הביאה
אסתר המלכה עם המלך אל המשתה
אשר עשתה כי אם אותי וגם למחר
אני קרוא לה עם המלך: וכל זה
איננו שוה לי בכל עת אשר אני
ראה את מרדכי היהודי יושב בשער
המלך: ותאמר לו זרש אשתו וכל
אהביו יעשו עץ גבה חמשים
אמה ובבקר אמר למלך ויתלו את
מרדכי עליו ובא עם המלך אל
המשתה שמח וייטב הדבר לפני
המן ויעש העץ:

Cap. vi.

בלילה ההוא נדדה שנת המלך
ויאמר להביא את ספר הזכרנות

שתה · עשה · עשה ענה · נתן · ראה · קום זוע · מלא · אפק בוא · שלח · איש · ספר כבד · שור · אמר בוא · עשה את · קרא · ראה ישב · אמר · תלה · בוא · שתה יטב · פנה · שנה אמר · בוא

דברי הימים ויהיו נקראים לפני המלך: וימצא כתוב אשר הגיד מרדכי על בגתנא ותרש שני סריסי המלך משמרי הסף אשר בקשו לשלח יד במלך אחשורוש: ויאמר המלך מה נעשה יקר וגדולה למרדכי על זה ויאמרו נערי המלך משרתיו לא נעשה עמו דבר: ויאמר המלך מי בחצר והמן בא לחצר בית המלך החיצונה לאמר למלך לתלות את מרדכי על העץ אשר הכין לו: ויאמרו נערי המלך אליו הנה המן עמד בחצר ויאמר המלך יבוא: ויבוא המן ויאמר לו המלך מה לעשות באיש אשר המלך חפץ ביקרו ויאמר המן בלבו למי יחפץ המלך לעשות יקר יותר ממני: ויאמר המן אל המלך איש אשר המלך חפץ ביקרו: יביאו לבוש מלכות אשר לבש בו המלך וסוס אשר רכב עליו המלך ואשר נתן כתר מלכות בראשו: ונתון הלבוש והסוס על יד איש משרי המלך הפרתמים והלבישו את האיש אשר המלך חפץ ביקרו והרכיבהו על הסוס ברחוב העיר וקראו לפניו ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו: ויאמר המלך להמן מהר קח את הלבוש ואת הסוס כאשר דברת ועשה כן למרדכי היהודי היושב בשער המלך אל תפל דבר מכל אשר דברת: ויקח המן את הלבוש ואת הסוס וילבש את מרדכי וירכיבהו ברחוב העיר ויקרא לפניו ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו:

temporum. Que cum illo presente legerentur ventū est ad illū locū vbi scriptū erat quō nūciasset mardocheus insidias bagathā & thares eunuchorum: regem assuerū iugulare cupientiū. Quod cū audisset rex: ait. Quid pro hac fide honoris ac premii mardocheus cōsecutus est? Dixerūt ei serui illius ac ministri. Nihil omnino mercedis accepit. Statimq; rex. Quis est inquit in atrio? Amā quippe interius atriū domus regie intrauerat: vt suggereret regi & iuberet mardocheum affigi patibulo quod ei fuerat preparatum. Rñderunt pueri. Aman stat in atrio. Dixitq; rex: ingrediatur. Cumq; esset igressus: ait illi. Quid debet fieri viro quē rex honorare desiderat? Cogitās aūt in corde suo aman: & reputans q nullum alium rex nisi se vellet honorare. respondit. Homo quem rex honorare cupit: debet indui vestibus regiis & imponi super equū qui de sella regis est: & accipere regium diadema sup caput suū: & primus de regiis principibus ac tyrannis teneat equum eius: & per plateam ciuitatis incedens clamet: & dicat. Sic honorabitur quēcunq; voluerit rex honorare. Dixitq; ei rex. Festina & sumpta stola & equo fac vt locutus es mardocheo iudeo qui sedet ante fores palatii. Caue ne quicq̄ de his q̄ locutus es ptermittas. Tulit itaq; aman stolā & equum: indutumq; mardocheū in platea ciuitatis & impositū equo pcedebat atq; clamabat. Hoc honore cōdignus est quēcūq; rex voluerit honorare.

τῶν ἡμερῶν ἀναγινώσκειν αὐτῷ. εὗρε δὲ γράμματα τὰ γραφέντα περὶ μαρδοχαίου, ὡς ὑπήγγειλε τῷ βασιλεῖ περὶ τῶν δύο εὐνούχων τοῦ βασιλέως ἐν τῷ φυλάσσειν αὐτούς, καὶ ζητῆσαι ἐπιβαλεῖν τὰς χεῖρας ἀρταξέρξῃ. εἶπε δὲ ὁ βασιλεύς, τίνα δόξαν ἢ χάριν ἐποιήσαμεν τῷ μαρδοχαίῳ; καὶ εἶπον οἱ διάκονοι τοῦ βασιλέως, οὐκ ἐποίησας αὐτῷ οὐδέν. ἐν δὲ τῷ πυνθάνεσθαι τὸν βασιλέα περὶ τῆς εὐνοίας μαρδοχαίου, ἰδοὺ ἀμὰν ἐν τῇ αὐλῇ. εἶπε δὲ ὁ βασιλεύς, τίς ἐν τῇ αὐλῇ; ὁ δὲ εἰσῆλθεν εἰπεῖν τῷ βασιλεῖ, κρεμάσαι τὸν μαρδοχαῖον ἐν τῷ ξύλῳ ᾧ ἡτοίμασε. καὶ εἶπον οἱ διάκονοι τοῦ βασιλέως, ἰδοὺ ἀμὰν ἕστηκεν ἐν τῇ αὐλῇ. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεύς, καλέσατε αὐτόν. εἶπε δὲ ὁ βασιλεὺς τῷ ἀμάν, τί ποιήσω τῷ ἀνθρώπῳ ὃν ἐγὼ θέλω δοξάσαι; εἶπε δὲ ἐν ἑαυτῷ ἀμάν, τίνα θέλει ὁ βασιλεὺς δοξάσαι εἰ μὴ ἐμέ; εἶπε δὲ πρὸς τὸν βασιλέα, ἄνθρωπον ὃν ὁ βασιλεὺς θέλει δοξάσαι, ἐνεγκάτωσαν οἱ παῖδες τοῦ βασιλέως στολὴν βυσσίνην ἣν ὁ βασιλεὺς περιβάλλεται, καὶ ἵππον ἐφ' ὃν ὁ βασιλεὺς ἐπιβαίνει, καὶ δότω ἑνὶ τῶν φίλων τοῦ βασιλέως τῶν ἐνδόξων, καὶ στολισάτω τὸν ἄνθρωπον ὃν ὁ βασιλεὺς ἀγαπᾷ, καὶ ἀναβιβασάτω αὐτὸν ἐπὶ τὸν ἵππον, καὶ κηρυσσέτω διὰ τῆς πλατείας τῆς πόλεως λέγων, οὕτως ἔσται παντὶ ἀνθρώπῳ ὃν ὁ βασιλεὺς δοξάζει. εἶπε δὲ ὁ βασιλεὺς τῷ ἀμάν, καλῶς ἐλάλησας, οὕτως ποίησον τῷ μαρδοχαίῳ τῷ ἰουδαίῳ τῷ θεραπεύοντι ἐν τῇ αὐλῇ, καὶ μὴ παραπεσέτω σου λόγος ὃν ἐλάλησας. ἔλαβε δὲ ἀμὰν τὴν στολὴν καὶ τὸν ἵππον καὶ ἐστόλισε τὸν μαρδοχαῖον καὶ ἀνεβίβασεν αὐτὸν ἐπὶ τὸν ἵππον, καὶ διῆλθε διὰ τῆς πλατείας τῆς πόλεως καὶ ἐκήρυσσε λέγων, οὕτως ἔσται παντὶ ἀνθρώπῳ ὃν ὁ βασιλεὺς θέλει δοξάσαι.

ἐπέστρεψε δὲ μαρδοχαῖος εἰς τὴν αὐλήν, ἀμὰν δὲ ὑπέστρεψεν εἰς τὰ ἴδια λυπούμενος κατὰ κεφαλῆς. καὶ διηγήσατο ἀμὰν τὰ συμβεβηκότα αὐτῷ ζωσάρᾳ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ καὶ τοῖς φίλοις. καὶ εἶπον πρὸς αὐτὸν οἱ φίλοι καὶ ἡ γυνή, εἰ ἐκ γένους ἰουδαίων μαρδοχαῖος, καὶ ἦρξω ταπεινοῦσθαι ἔμπροσθεν αὐτοῦ, πεσὼν πεσῇ. οὐ μὴ δύνῃ αὐτὸν ἀμύνασθαι, ὅτι θεὸς ζῶν μετ' αὐτοῦ. ἔτι αὐτῶν λαλούντων, παραγίνονται οἱ εὐνοῦχοι ἐπισπεύδοντες τὸν ἀμὰν ἐπὶ τὸν πότον ὃν ἡτοίμασεν ἐσθήρ.

Ca. 7.

Εἰσῆλθε δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ ἀμὰν συμπιεῖν τῇ βασιλίσσῃ. εἶπε δὲ ὁ βασιλεὺς τῇ ἐσθὴρ τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ ἐν τῷ πότῳ, τί ἐστιν ἐσθὴρ βασίλισσα, καὶ τί τὸ αἴτημά σου; καὶ τί τὸ ἀξίωμά σου; καὶ ἔσται σοι ἕως ἡμίσους τῆς βασιλείας μου. καὶ ἀποκριθεῖσα εἶπεν, εἰ εὗρον χάριν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, δοθήτω ἡ ψυχὴ τῷ αἰτήματί μου, καὶ ὁ λαός μου τῷ ἀξιώματί μου, ἐπράθημεν γὰρ ἐγώ τε καὶ ὁ λαός μου ἐς ἀπώλειαν καὶ διαρπαγὴν καὶ δουλείαν, ἡμεῖς τε καὶ τὰ τέκνα ἡμῶν εἰς παῖδας καὶ παιδίσκας, καὶ παρήκουσα, οὐ γὰρ ἄξιος ὁ διάβολος τῆς αὐλῆς τοῦ βασιλέως. εἶπε δὲ ὁ βασιλεύς, τίς οὗτος ὅς ἐτόλμησε ποιῆσαι τὸ πρᾶγμα τοῦτο; εἶπε δὲ ἐσθήρ, ἄνθρωπος ἐχθρὸς ἀμὰν ὁ πονηρὸς οὗτος. ἀμὰν δὲ ἐταράχθη ἀπὸ τοῦ βασιλέως καὶ τῆς βασιλίσσης. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐξανέστη ἐκ τοῦ συμποσίου εἰς τὸν κῆπον, ὁ δὲ ἀμὰν παρεκάλει καὶ ᾐτεῖτο τὴν βασίλισσαν, ἑώρα γὰρ ἑαυτὸν ἐν κακοῖς ὄντα. ἐπέστρεψε δὲ ὁ βασιλεὺς ἐκ τοῦ κήπου. ἀμὰν δὲ ἐπεπτώκει ἐπὶ τὴν κλίνην ἀξιῶν τὴν βασίλισσαν. εἶπε δὲ ὁ βασιλεύς, ὥστε καὶ τὴν γυναῖκα βιάζῃ ἐν τῇ οἰκίᾳ μου;

Reuersusq; est mardocheus ad ianuā palatii & aman festinauit ire in domū suā lugēs & operto capite: narrauitq; zares vxori sue & amicis omnia que euenissent sibi. Cui rñderūt sapiētes q̄s habebat i cōsilio & vxor eius. Si de semine iudeorum est mardocheus ante quē cadere cepisti: nō poteris ei resistere: sed cades i cōspectu eius. Adhuc illis loqntibus: venerūt eunuchi regis: & cito eum ad conuiuiū quod regina parauerat pergere compulerunt.

7.

Intrauit itaq; rex & aman: vt biberent cum regina. Dixitq; ei rex etiam secūdo die postq̄ vino incaluerat. Que est petitio tua hester vt detur tibi? & quid vis fieri? Etiā si dimidiā partē regni mei petieris: impetrabis. Ad quē illa respondit. Si inueni gratiam in oculis tuis o rex: & si placet: dona mihi aīam meā pro qua rogo: & populū meū pro quo obsecro. Traditi enī sumus ego & ppl's meus vt cōteramur iugulemur & pereamus. Atq; vtinā in seruos & famulas venderemur eēt tollerabile malū & gemēs tacerē: nūc aūt hostis nī est cuius crudelitas redūdat in regē. Rñdensq; rex asuerus: ait. Quis est iste & cuius potentie: vt hec audeat facere? Dixitq; hester. Hostis & inimicus noster pessimus iste est aman. Qd ille audiēs ilico obstupuit: vultū regis ac regine ferre non sustinēs. Rex aūt iratus surrexit: & de loco cōuiuii itrauit in hortū arboribus cōsitū. Aman quoq; surrexit vt rogaret hester reginā pro aīa sua: intellexit enī a rege sibi paratū malū. Qui cum reuersus esset de horto nemoribus cōsito: & itrasset cōuiuii locū repit amā sup lectū corruisse in q̄ iacebat hester & ait. Etiā reginā vult opprimere me psente in

וישב מרדכי אל שער המלך והמן נדחף אל ביתו אבל וחפוי ראש: ויספר המן לזרש אשתו ולכל אהביו את כל אשר קרהו ויאמרו לו חכמיו וזרש אשתו אם מזרע היהודים מרדכי אשר החלות לנפל לפניו לא תוכל לו כי נפול תפול לפניו: עודם מדברים עמו וסריסי המלך הגיעו ויבהלו להביא את המן אל המשתה אשר עשתה אסתר:

Cap. vij.

ויבא המלך והמן לשתות עם אסתר המלכה: ויאמר המלך לאסתר גם ביום השני במשתה היין מה שאלתך אסתר המלכה ותנתן לך ומה בקשתך עד חצי המלכות ותעש: ותען אסתר המלכה ותאמר אם מצאתי חן בעיניך המלך ואם על המלך טוב תנתן לי נפשי בשאלתי ועמי בבקשתי: כי נמכרנו אני ועמי להשמיד להרוג ולאבד ואלו לעבדים ולשפחות נמכרנו החרשתי כי אין הצר שוה בנזק המלך: ויאמר המלך אחשורוש ויאמר לאסתר המלכה מי הוא זה ואי זה הוא אשר מלאו לבו לעשות כן: ותאמר אסתר איש צר ואויב המן הרע הזה והמן נבעת מלפני המלך והמלכה: והמלך קם בחמתו ממשתה היין אל גנת הביתן והמן עמד לבקש על נפשו מאסתר המלכה כי ראה כי כלתה אליו הרעה מאת המלך: והמלך שב מגנת הביתן אל בית משתה היין והמן נפל על המטה אשר אסתר עליה ויאמר המלך הגם לכבוש את המלכה עמי בבית

הדבר יצא מפי המלך ופני המן
חפו ׃ ויאמר חרבונה אחד מן
הסריסים לפני המלך גם הנה
העץ אשר עשה המן למרדכי אשר
דבר טוב על המלך עמד בבית המן
גבה חמשים אמה ויאמר המלך
תלהו עליו ׃ ויתלו את המן על העץ
אשר הכין למרדכי וחמת המלך
שככה ׃ ביום ההוא נתן

Cap.viij.

המלך אחשורוש לאסתר המלכה
את בית המן צרר היהודים ומרדכי
בא לפני המלך כי הגידה אסתר
מה הוא לה ׃ ויסר המלך את טבעתו
אשר העביר מהמן ויתנה למרדכי
ותשם אסתר את מרדכי על בית
המן ׃ ותוסף אסתר ותדבר לפני
המלך ותפל לפני רגליו ותבך
ותתחנן לו להעביר את רעת המן
האגגי ואת מחשבתו אשר חשב
על היהודים ׃ ויושט המלך לאסתר
את שרבט הזהב ותקם אסתר
ותעמד לפני המלך ׃ ותאמר אם
על המלך טוב ואם מצאתי חן
לפניו וכשר הדבר לפני המלך
וטובה אני בעיניו יכתב להשיב
את הספרים מחשבת המן בן המדתא
האגגי אשר כתב לאבד את
היהודים אשר בכל מדינות המלך ׃
כי איככה אוכל וראיתי ברעה אשר
ימצא את עמי ואיככה אוכל
וראיתי באבדן מולדתי ׃ ויאמר
המלך אחשורש לאסתר המלכה
ולמרדכי היהודי הנה בית המן
נתתי לאסתר ואתו תלו על העץ
על אשר שלח ידו ביהודים ׃ ואתם
כתבו על היהודים כטוב בעיניכם

פנה · חפה · סרס · אמר · תלה · כון · שכך · צור · בוא · נגד · סור · עבר · נתן · שום · יסף · דבר · נפל · בכה · חנן · רעע · חשב · ידה · ישט · קום · עמד · אמר · כתב · שוב · מלך · ראה · מצא · ילד · נתן · תלה

domo mea. Necdū verbū de ore regis exierat: & ſtatim operuerūt faciē ei9. Dixitq; arbona vnus de eunuchis qui ſtabant in miniſterio regis. En lignū quod parauerat mardocheo qui locut9 eſt pro rege: ſtat in domo aman: habens altitudinis quinquaginta cubitos. Cui dixit rex. Appēdite eū in eo. Suſpēſus ē itaq; aman in patibulo quod parauerat mardocheo: & regis ira quieuit. 8.

Die illo dedit rex aſſuerus heſter regine domū aman aduerſarii iudeorū: & mardoche9 ingreſſus ē ante faciē regis. Cōfeſſa eſt enī ei heſter q eſſet patru9 ſuus. Tulitq; rex anulum quē ab amā recipi iuſſerat: & tradidit mardocheo. Heſter aūt cōſtituit mardocheū ſup domū ſuam. Nec his contenta pcidit ad pedes regis. fleuitq; & locuta ad eū orauit vt maliciā amā agagite & machinationes ei9 peſſimas q̄s excogitauerat contra iudeos iuberet irritas fieri. At ille ex more ſceptrū aureū ptendit manu: quo ſignū clemētie mōſtrabatur. Illaq; cōſurgēs ſtetit ante eū & ait. Si placet regi: & ſi inueni gratiā in oculis eius & deprecatio mea non ei videtur eſſe contraria: obſecro vt nouis epiſtolis veteres aman littere iſidiatoris & hoſtis iudeorū: quibus eos in cunctis regis prouintiis perire preceperat corrigantur. Quomodo enī potero ſuſtinere necem & interfectionem populi mei? Reſponditq; rex aſſuerus heſter regine & mardocheo iudeo. Domum aman conceſſi heſter regine & ipſum iuſſi affigi cruci: quia auſus eſt manū mittere in iudeos. Scribite ergo iudeis ſicut vobis placet

amā vo audiens erubuit facie. dixit
ἀμὰν δὲ ἀκούσας διετράπη τῷ προσώπῳ. εἶπε
aūt charbona vn9 de eunuchis: iſte aūt cogno
δὲ ὁ χαρβωνὰ εἷς τῶν εὐνούχων, οὗτος δὲ ἐγνώ
uerat illud lignū cū vidiſſet crucis in domo
κει τοῦτο τὸ ξύλον ἰδὼν τοῦ σαυροῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ
amā: qñ vocauerat eū ad cenā
τοῦ ἀμάν, ὅτε ἐκάλει αὐτὸν ἐπὶ τὸν δεῖπνον
regū: τ de illo interrogās: co
τῶν βασιλέων, καὶ περὶ τούτου πυθόμενος, ἔγ
gnouit ab vno puerorū qđ pabat.
νω παρ' ἑνὸς τῶν παίδων τὸ κατασκευαζόμενον.
τ dixit ad regē: ecce τ lignū pa
καὶ εἶπε πρὸς τὸν βασιλέα, ἰδοὺ καὶ ξύλον ἡτοί
uit amā mardocheo q locut9 fuit de
μασεν ἀμὰν μαρδοχαίῳ τῷ λαλήσαντι περὶ τοῦ
rege: τ erectū ē in domo amā cubitorū
βασιλέως, καὶ ὤρθωται ἐν τοῖς ἀμὰν πηχῶν
quinquaginta. dixit aūt rex: appēdat
πεντήκοντα. εἶπε δὲ ὁ βασιλεύς, σαυρωθήτω
in eo. τ ſuſpēſus ē amā ſup lignū qđ
ἐπ' αὐτῷ. καὶ ἐκρεμάσθη ἀμὰν ἐπὶ τοῦ ξύλου ὃ
pauit mardocheo. τ tūc ceſſauit rex
ἡτοίμασε μαρδοχαίῳ. καὶ τότε ἐκόπασεν ὁ βα
ab ira.
σιλεὺς ἀπὸ τοῦ θυμοῦ. Ca. 8.

Et in illo die donauit rex
Καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ ἐδωρήσατο ὁ βασι
artaxerxes eſther q̄cūq; erāt amā calū
λεὺς ἀρταξέρξης τῇ ἐσθὴρ ὅσα ὑπῆρχεν ἀμὰν τῷ δια
niatori: τ mardoche9 vocat9 eſt a re
βόλῳ, καὶ μαρδοχαῖος προσεκλήθη παρὰ τοῦ βα
ge. oſtēderat enī eſther: q ppinqu9 erat ſibi.
σιλέως. ὑπέδειξε γὰρ ἐσθήρ, ὅτι ἐνῳκείωται αὐτῇ.
tulit aūt rex anulū quē abſtulerat ab
ἔλαβε δὲ ὁ βασιλεὺς τὸν δακτύλιον ὃν ἀφείλετο ἀ
amā: τ dedit mardocheo. τ cōſtituit
μάν, καὶ ἔδωκε τῷ μαρδοχαίῳ. καὶ κατέστησεν
eſther mardocheū ſup oīa q amā: τ
ἐσθὴρ μαρδοχαῖον ἐπὶ πάντων τῶν τοῦ ἀμάν, καὶ
addens locuta fuit ad regē: τ cecidit
προσθεῖσα ἐλάλησε πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ προσέπε
ad pedes ei9: τ orauit irritā facere
σεν ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ἠξίου ἀφελεῖν τὴν
amā malitiā: τ q̄ fecit iudeis. extē
ἀμὰν κακίαν, καὶ ὅσα ἐποίησε τοῖς ἰουδαίοις. ἐξέ
dit aūt rex eſther virgā au
τεινε δὲ ὁ βασιλεὺς τῇ ἐσθὴρ τὴν ῥάβδον τὴν χρυ
reā τ ſurrexit eſther vt aſtaret regi.
σῆν καὶ ἐξηγέρθη ἐσθὴρ παρεστηκέναι τῷ βασιλεῖ.
τ dixit eſther: ſi videt tibi τ inueni grām: mit
καὶ εἶπεν ἐσθήρ, εἰ δοκεῖ σοι καὶ εὗρον χάριν, πεμφ
tāt vt reuertant littere miſſe
θήτω ἀποστραφῆναι τὰ γράμματα τὰ ἀπεσταλμένα
ab amā: q̄ ſcripte fuerāt ad pdendū iude
ἀπὸ ἀμάν, τὰ γραφέντα ἀπολέσθαι τοὺς ἰουδαί
os q ſunt in regno tuo. quomō enī pote
ους οἵ εἰσιν ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. πῶς γὰρ δυνήσο
ro videre afflictionē ppli mei? τ quomō pote
μαι ἰδεῖν τὴν κάκωσιν τοῦ λαοῦ μου; καὶ πῶς δυνήσο
ro ſaluari in pditione patrie mee? τ
μαι σωθῆναι ἐν τῇ ἀπωλείᾳ τῆς πατρίδος μου; καὶ
dixit rex ad eſther: ſi oīa bona
εἶπεν ὁ βασιλεὺς πρὸς ἐσθήρ, εἰ πάντα τὰ ὑπάρχον
amā dedi τ donaui tibi: τ illū ſu
τα ἀμὰν ἔδωκα καὶ ἐχαρισάμην σοι, καὶ αὐτὸν ἐκρέ
ſpēdi in ligno: q2 man9 intulit
μασα ἐπὶ ξύλου, ὅτι τὰς χεῖρας ἐπήνεγκε τοῖς
iudeis. qđ ampli9 q̄ris? ſcribite τ vos
ἰουδαίοις. τί ἔτι ἐπιζητεῖς; γράψατε καὶ ὑμεῖς
ex noīe meo vt videt vobis:
ἐκ τοῦ ὀνόματός μου ὡς δοκεῖ ὑμῖν,

A B

τ ſigillate anulo meo. q̄cūq;
καὶ σφραγίσατε τῷ δακτυλίῳ μου. ὅσα
enī ſcribunt rege iubēte
γὰρ γράφεται τοῦ βασιλέως ἐπιτάξαντος
τ ſignata ſūt anulo meo: nō eſt
καὶ σφραγισθῇ τῷ δακτυλίῳ μου, οὐκ ἔστιν
eis ɔtradicere. vocati ſunt aūt ſcri
αὐτοῖς ἀντειπεῖν. ἐκλήθησαν δὲ οἱ γραμμα
be in pmo mēſe: q eſt niſā
τεῖς ἐν τῷ πρώτῳ μηνί, ὅς ἐστι νισὰν τῇ
tertia τ viceſima eiuſdē anni. τ
τρίτῃ καὶ εἰκάδι τοῦ αὐτοῦ ἔτους. καὶ
ſcripta ſūt iudeis q̄cūq; iuſſit
ἐγράφη τοῖς ἰουδαίοις ὅσα ἐνετείλατο
pcuratorib9 τ pncipib9 ſa
τοῖς οἰκονόμοις καὶ τοῖς ἄρχουσι τῶν σα
traparū: ab india vſq; ad ethio
τραπῶν, ἀπὸ τῆς ἰνδικῆς ἕως τῆς αἰθιο
piā: centū viginti ſeptē ſatrapiis p
πίας, ἑκατὸν εἰκοσιεπτὰ σατράπαις κα
regionē τ regionē ſm eorū lo
τὰ χώραν καὶ χώραν κατὰ τὴν αὐτῶν λέ
cutionē. ſcripte ſūt aūt p regē τ ſigil
ξιν. ἐγράφη δὲ διὰ τοῦ βασιλέως καὶ ἐσ
late ſunt anulo ei9. τ mi
φραγίσθη τῷ δακτυλίῳ αὐτοῦ. καὶ ἐξα
ſerūt litteras per vereda
πέστειλαν τὰ γράμματα διὰ βιβλιοφό
rios ſicut pcepit eis vt vterent
ρων ὡς ἐπέταξεν αὐτοῖς χρήσασθαι τοῖς
legib9 ſuis in omni ciuitate iuuarēt
νόμοις αὐτῶν ἐν πάσῃ πόλει βοηθῆσαί
q; illos τ vt vterent inimi
τε αὐτοῖς καὶ χρήσασθαι τοῖς ἀντιδί
cis ſuis τ oppoſitis eis:
κοις αὐτῶν καὶ τοῖς ἀντικειμένοις αὐτοῖς,
vt voluiſſent in die vna in omni re
ὡς βούλονται ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ ἐν πάσῃ τῇ βα
gno artaxerxis: tertiadecima
σιλείᾳ ἀρταξέρξου, τῇ τρισκαιδεκάτῃ τοῦ
duodecimi mēſis q eſt adar. at
δωδεκάτου μηνὸς ὅς ἐστιν ἀδάρ. τὰ δὲ
exēplaria apponant viſibilit
ἀντίγραφα ἐκτιθέσθωσαν ὀφθαλμοφανῶς
in omni regno. parati q; ſint
ἐν πάσῃ τῇ βασιλείᾳ. ἑτοίμους τε εἶναι
oēs iudei in hāc
πάντας τοὺς ἰουδαίους εἰς ταύτην τὴν
diē ad debellandū ſuos hoſtes.
ἡμέραν πολεμῆσαι αὐτῶν τοὺς ὑπεναντί
ipi qdē igit equites exierūt feſtinan
ους. οἱ μὲν οὖν ἱππεῖς ἐξῆλθον σπεύδον
tes ad eaq̄ a rege dicta erāt pficie
τες τὰ ὑπὸ τοῦ βασιλέως λεγόμενα ἐπι
endū. appoſitū fuit āt pceptū et in
τελεῖν. ἐξετέθη δὲ τὸ πρόσταγμα καὶ ἐν
ſuſis. at mardoche9 exijt ornā
σούσοις. ὁ δὲ μαρδοχαῖος ἐξῆλθεν ἐστολι
tus regio ornatu τ coronā
σμένος τὴν βασιλικὴν στολὴν καὶ στέφανον
habēs aureā τ diadema byſſinū pur
ἔχων χρυσοῦν καὶ διάδημα βύσσινον πορ
pureū. vidētes aūt q in ſuſis: gauiſi
φυροῦν. ἰδόντες δὲ οἱ ἐν σούσοις, ἐχάρη
ſunt. at iudeis fuit lumē
σαν. τοῖς δὲ ἰουδαίοις ἐγένετο φῶς

C D

ex regis noīe: ſignātes lrās anulo meo. Hec enī cōſuetudo erat vt epl̄is q̄ ex regis noīe mittebātur: & illi9 anulo ſignate erant: nemo auderet cōtradicere. Accitiſq; ſcribis & librariis regis: erat aūt tēps tertii mēſis q appellatur ſiban: viceſima & tertia illius die: ſcripte ſunt epiſtole vt mardocheus voluerat ad iudeos & ad principes procuratoreſq; & iudices q centū viginti ſeptē puintiis ab india vſq; ethiopiam preſidebant: prouintie atq; prouintie: populo & populo iuxta linguas & lrās ſuas: & iudeis prout legere poterāt & audire. Ipſeq; eplē que ex regis nomine mittebātur anulo illius obſignate ſunt & miſſe per veredarios: qui per oēs puintias diſcurrētes: veteres litteras nouis nunciis preuenirent. Quibus imperauit rex: vt coueniret iudeos per ſingulas ciuitates: & in vnū preciperēt cōgregari: vt ſtarent pro animabus ſuis & omnes inimicos ſuos cum cōiugibus ac liberis & vniuerſis domibus interficerēt atq; delerēt. Et cōſtituta eſt per oēs puintias vna vltiōis dies: ideſt tertiadecima die menſis duodecimi adar. Summa epiſtole hec fuit. Vt in omnibus terris ac pplis q regis aſſueri ſubiacebāt imperio: notū fieret paratos eſſe iudeos ad capiendā vindictā de hoſtibus ſuis. Egreſſiq; ſunt veredarii celeres nūcia pferentes: & edictum regis pependit in ſuſis. Mardoche9 aūt de palatio & de cōſpectu regis egrediēs fulgebat veſtibus regiis hyacinthinis videlicet & aerinis corona aureā portās in capite: & amictus ſerico pallio atq; purpureo. Omniſq; ciuitas exultauit atq; letata eſt. Iudeis autē noua lux oriri viſa eſt

בשם המלך וחתמו בטבעת המלך
כי כתב אשר נכתב בשם המלך
ונחתום בטבעת המלך אין להשיב ׃
ויקראו ספרי המלך בעת ההיא
בחדש השלישי הוא חדש סיון
בשלושה ועשרים בו ויכתב ככל
אשר צוה מרדכי אל היהודים
ואל האחשדרפנים והפחות
ושרי המדינות אשר מהדו ועד
כוש שבע ועשרים ומאה מדינה
מדינה ומדינה ככתבה ועם
ועם כלשנו ואל היהודים ככתבם
וכלשונם ׃ ויכתב בשם המלך
אחשורש ויחתם בטבעת
המלך וישלח ספרים ביד
הרצים בסוסים רכבי הרכש
האחשתרנים בני הרמכים ׃ אשר
נתן המלך ליהודים אשר בכל עיר
ועיר להקהל ולעמד על נפשם
להשמיד ולהרג ולאבד את כל
חיל עם ומדינה הצרים אתם
טף ונשים ושללם לבוז ׃ ביום
אחד בכל מדינות המלך אחשורוש
בשלושה עשר לחדש שנים
עשר הוא חדש אדר ׃ פתשגן
הכתב להנתן דת בכל מדינה
ומדינה גלוי לכל העמים
ולהיות היהודים עתודים ליום
הזה להנקם מאיביהם ׃ הרצים
רכבי הרכש האחשתרנים יצאו
מבהלים ודחופים בדבר המלך
והדת נתנה בשושן הבירה ׃ ומרדכי
יצא מלפני המלך בלבוש מלכות
תכלת וחור ועטרת זהב גדולה ותכריך
בוץ וארגמן והעיר שושן צהלה
ושמחה ׃ ליהודים היתה אורה

חתם · שוב · קרא · שלש · פחה · שור · מדן · לשן · כתב · שלח · רוץ · קהל · שמד · צור · נשה · בזז · נתן · גלה · היה · ידה · עתד · נקם · בהל · דחף · פנה · גדל · כבד · היה

ושמחה וששון ויקר׃ ובכל מדינה ומדינה ובכל עיר ועיר מקום אשר דבר המלך ודתו מגיע שמחה וששון ליהודים משתה ויום טוב ורבים מעמי הארץ מתיהדים כי נפל פחד היהודים עליהם׃

שוש דון · קום · נגע · שתה · רבב יהד

Cap. ix.

ובשנים עשר חדש הוא חדש אדר בשלושה עשר יום בו אשר הגיע דבר המלך ודתו להעשות ביום אשר שברו איבי היהודים לשלט בהם ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשנאיהם׃ נקהלו היהודים בעריהם בכל מדינות המלך אחשורוש לשלח יד במבקשי רעתם ואיש לא עמד לפניהם כי נפל פחדם על כל העמים׃ וכל שרי המדינות והאחשדרפנים והפחות ועשי המלאכה אשר למלך מנשאים את היהודים כי נפל פחד מרדכי עליהם׃ כי גדול מרדכי בבית המלך ושמעו הולך בכל המדינות כי האיש מרדכי הולך וגדול׃ ויכו היהודים בכל איביהם מכת חרב והרג ואבדן ויעשו בשנאיהם כרצונם׃ ובשושן הבירה הרגו היהודים ואבד חמש מאות איש׃ ואת פרשנדתא ואת דלפון ואת אספתא׃ ואת פורתא ואת אדליא ואת ארידתא׃ ואת פרמשתא ואת אריסי ואת ארידי ואת ויזתא׃ עשרת בני המן בן המדתא צרר היהודים הרגו ובבזה לא שלחו את ידם׃ ביום ההוא בא מספר ההרוגים בשושן הבירה לפני

שנה · עשה · הפך שלט · קהל · עיר · בקש רוע · בנה · שור · פחה עשה · לאך נשא · גדל · הלך · נכה · רצה · ידה מאה · צור · בזז · בוא ספר · רבב פנה

gaudiū honor & tripudiū. Apud oẽs populos vrbes atq; prouincias quocunq; regis precepta veniebant mira exultatio epule atq; conuiuia & festus dies: intantum vt plures alterius gētis & secte eorū religioni & cerimoniis iūgeretur. Grādis enī cunctos iudaici nois terror inuaserat. 9.

Igitur duodecimi mensis quē adar vocari ante iā diximus: tertiadecima die quando cūctis iudeis interfectio parabatur & hostes eorum inhiabant sanguini: versa vice superiores iudei esse ceperūt & se de aduersariis vindicare. Cōgregatiq; sunt p singulas ciuitates & oppida & loca: vt extenderent manum cōtra inimicos & psecutores suos. Nullusq; ausus est resistere: eo q oẽs populos magnitudinis eorū formido penetraret. Nam & prouintiarū iudices duces & pcuratores: oīsq; dignitas: q singulis locis ac operibus preerat extollebant iudeos timore mardochei quē principē esse palatii & plurimū posse cognouerant. Fama quoq; nois eius crescebat quotidie: & per cūctorū ora volitabat. Itaq; pcusserunt iudeis inimicos suos plaga magna: & occiderunt eos: reddētes eis qđ sibi parauerāt facere: intātum vt etiam in susis quingentos viros interficerent: extra decē filios amā agagite hostis iudeorum. Quorū ista sunt noīa. Parsādatha & delphon & esphata & phorata & adalia & aridatha & ephermestha & arisai & aridai & vaisatha. Quos cum occidissent predas de substātiis eorū agere noluerunt. Statimq; numerus eorum qui occisi erant in susis ad

τ leticia per ciuitatē τ regionē: vbi
καὶ εὐφροσύνη κατὰ πόλιν καὶ χώραν, οὗ
cūque posita fuit exēplar: gaudiū τ leticia
ἂν ἐξετέθη τὸ ἔκθεμα, χαρὰ καὶ εὐφροσύ
iudeis cōuiuiū τ festiuitas. τ
νη τοῖς ἰουδαίοις κώθων καὶ εὐφροσύνη. καὶ
multi gētiliū circūcidebant τ iu
πολλοὶ τῶν ἐθνῶν περιετέμοντο καὶ ἰου
daizabāt ppt metum iudeoꝝ.
δάϊζον διὰ τὸν φόβον τῶν ἰουδαίων. Ca. 9.

In eni duodecimo mēse tertia
Ἐν γὰρ τῷ δωδεκάτῳ μηνὶ τῇ τρισ
decima mēsis q̄ est adar: aderāt
καιδεκάτῃ τοῦ μηνός ὅς ἐστιν ἀδάρ, παρῆν
littere q̄ scripte fuerāt a
τὰ γράμματα τὰ γραφέντα παρὰ τοῦ
rege. τ in ea die pierunt
βασιλέως. καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ ἀπώλοντο
q oppositi erāt iudeis. nullus .n.
οἱ ἀντικείμενοι τοῖς ἰουδαίοις. οὐδεὶς γὰρ
isurrexit timēs eos. nā pncipes
ἀντέστη φοβούμενος αὐτούς. οἱ γὰρ ἄρχοντες
satrapaꝝ τ tyrāni τ
τῶν σατραπῶν καὶ οἱ τύραννοι καὶ οἱ
regij scribe honorabāt iu
βασιλικοὶ γραμματεῖς ἐτίμων τοὺς ἰου
deos: qm timor mardochei incubuerat
δαίους, ὅτι ὁ φόβος μαρδοχαίου ἐπέκειτο
sup eos. cōtingit eni pceptū
αὐτοῖς. προσέπεσε γὰρ τὸ πρόσταγμα τοῦ
regis nominatū fuisse i omni re
βασιλέως ὀνομασθῆναι ἐν πάσῃ τῇ βασι
gno. τ in susis ciuitate occide
λείᾳ. καὶ ἐν σούσοις τῇ πόλει ἀπέκτει
rūt iudei viros qngentos:
ναν οἱ ἰουδαῖοι ἄνδρας πεντακοσίους, τόν
et pharsandatha τ delphō τ aspha
τε φαρσανδαθὰ καὶ δελφὼν καὶ ἀσφα
tha: τ phoradatha τ adalia τ aridatha
θά, καὶ φοραδαθὰ καὶ ἀδαλία καὶ ἀριδαθὰ
τ pharmastha τ arisai τ aridai τ
καὶ φαρμασθὰ καὶ ἀρισαῖ καὶ ἀριδαῖ καὶ
baizatha: τ decē filios amā ama
βαιζαθά, καὶ τοὺς δέκα υἱοὺς ἀμὰν ἀμα
dathu bugei inimici iude
δαθοῦ βουγαίου τοῦ ἐχθροῦ τῶν ἰουδαί
oꝝ: τ nō diripuerūt in eadē die.
ων, καὶ οὐ διήρπασαν ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ.
traditꝰ est aūt nūerus regi eoꝝ q
ἐπεδόθη δὲ ὁ ἀριθμὸς τῷ βασιλεῖ τῶν
perierāt in susis.
ἀπολωλότων ἐν σούσοις.

A

B

dixit aūt rex ad esther: interfecerūt
εἶπε δὲ ὁ βασιλεὺς πρὸς ἐσθήρ, ἀπώλεσαν οἱ
iudei in susis viros qngentos in
ἰουδαῖοι ἐν σούσοις ἄνδρας πεντακοσίους ἐν
ciuitate. in aūt regione quomō existimas q
τῇ πόλει. ἐν δὲ τῇ περιχώρῳ πῶς οἴει ὅτι
exercuerūt? qd igit petis āpli9: τ erit tibi?
ἐχρήσαντο; τί οὖν ἀξιοῖς ἔτι, καὶ ἔσται σοι;
τ dixit esther regi: detur
καὶ εἶπεν ἐσθὴρ τῷ βασιλεῖ, δοθήτω τοῖς
iudeis vti simlit cras: ita
ἰουδαίοις χρῆσθαι ὡσαύτως τὴν αὔριον, ὥς
q decē filios amā suspendāt. τ per
τε τοὺς δέκα υἱοὺς ἀμὰν κρεμάσαι. καὶ ἐπέ
misit rex sic fieri: τ pmi
τρεψεν ὁ βασιλεὺς οὕτως γενέσθαι, καὶ ἐξέθη
sit iudeos ciuitatis corpo
κε τοὺς ἰουδαίους τῆς πόλεως τὰ σώμα
ra filioꝝ amā suspendere. τ ɔgregati
τα τῶν υἱῶν ἀμὰν κρεμάσαι. καὶ συνήχθη
sūt iudei in susis quattuorde
σαν οἱ ἰουδαῖοι ἐν σούσοις τῇ τεσσαρεσκαι
cima adar: τ occiderūt viros
δεκάτῃ τοῦ ἀδάρ, καὶ ἀπέκτειναν ἄνδρας
trecentos τ nihil rapuerūt. at re
τριακοσίους καὶ οὐδὲν διήρπασαν. οἱ δὲ λοι
liqui iudeoꝝ q in regno ɔgrega
ποὶ τῶν ἰουδαίων τῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ συνήχ
ti fuerāt τ se adiuuabāt: τ cessauerūt
θησαν καὶ ἑαυτοῖς ἐβοήθουν, καὶ ἀνεπαύσαντο
a bellis. pdiderūt .n. de ipsis
ἀπὸ τῶν πολεμίων. ἀπώλεσαν γὰρ αὐτῶν
decē milia septies quiq; milia tertiade
μυριάδας ἑπτὰ πεντακισχιλίους τῇ τρισκαι
cima adar: τ nihil rapuerūt. τ
δεκάτῃ τοῦ ἀδάρ, καὶ οὐδὲν διήρπασαν. καὶ
cessauerūt quartadecima
ἀνεπαύσαντο τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ τοῦ
eiusdē mēsis. τ egerūt eādē diē requi
αὐτοῦ μηνός. καὶ ἦγον αὐτὴν ἡμέραν ἀναπαύ
eti gaudio τ leticia. at iu
σεως μετὰ χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης. οἱ δὲ ἰου
dei in susis ciuitate ɔuenerūt: τ
δαῖοι ἐν σούσοις τῇ πόλει συνήχθησαν, καὶ τῇ
quartadecima cessauerūt. egerūt aūt τ
τεσσαρεσκαιδεκάτῃ ἀνεπαύσαντο. ἦγον δὲ καὶ
quintādecimā cū gaudio τ leti
τὴν πεντεκαιδεκάτην μετὰ χαρᾶς καὶ εὐφρο
tia. ppt hoc igit iudei dispsi
σύνης. διὰ τοῦτο οὖν οἱ ἰουδαῖοι διεσπαρμένοι
in omni regiōe extranea: agūt quartā
ἐν πάσῃ χώρᾳ τῇ ἔξω, ἄγουσι τὴν τεσσαρε
decimā adar diē bonā cū
σκαιδεκάτην τοῦ ἀδὰρ ἡμέραν ἀγαθὴν μετ᾽ εὐ
leticia: mittentes ptes qlibet
φροσύνης, ἀποστέλλοντες μερίδας ἕκαστος τῷ
proximo. q vo habitant in metro
πλησίον. οἱ δὲ κατοικοῦντες ἐν ταῖς μητρο
polibus: τ qntādecimā diē
πόλεσι, καὶ τὴν πεντεκαιδεκάτην ἡμέραν
adar in leticia ducūt: mitten
τοῦ ἀδὰρ ἐν εὐφροσύνῃ ἄγουσιν, ἐξαποστέλ
tes ptes pximis. scripsit aūt
λοντες μερίδας τοῖς πλησίον. ἔγραψε δὲ
mardocheꝰ vba hec in li
μαρδοχαῖος τοὺς λόγους τούτους εἰς βι
bro τ misit iudeis: qui
βλίον καὶ ἐξαπέστειλε τοῖς ἰουδαίοις, ὅσοι
erant in artaxerxis regno iis q ppro
ἦσαν ἐν τῇ ἀρταξέρξου βασιλείᾳ τοῖς ἐγ
pe τ iis q longe:
γὺς καὶ τοῖς μακράν,

C

D

E

regem relatus est. Qui dixit regine. In vrbe susis interfecerunt iudei quingētos viros: & alios decē filios amā. Quantā putas eos exercere cedē in vniuersis prouintiis? Quid vltra postulas: & quid vis vt fieri iubeam? Cui illa respondit. Si regi placet detur potestas iudeis: vt sicut fecerūt hodie in susis: sic & cras faciant & decem filii aman in patibulis suspendantur. Precepitq; rex vt ita fieret. Statimq; i susis pependit edictum & decē filii aman suspensi sunt. Congregatis iudeis quartadecima die mensis adar: interfecti sunt in susis trecenti viri: nec eorum ab illis direpta substātia est: sed & per oẽs prouintias q ditōi regis subiacebāt p aīabus suis steterunt iudei: interfectis hostibꝰ ac psecutoribus suis: in tantū vt septuaginta quinq; milia occisoꝝ iplerētur: & nullus de substātiis eorū qcq; cōtingeret. Dies autē tertiusdecimus mensis adar vnꝰ apud oẽs interfectiōis fuit: & qrtadecima die cedere desierunt. Quē cōstituerūt esse solemnē: vt in eo oī tpe deinceps vacarent epulis gaudio atq; conuiuiis. At hi qui in vrbe susis cedē exercuerant tertio decimo & qrtodecio die eiusdē mēsis in cede versati sunt: qntodecimo aūt die pcutere desierūt. Et idcirco eundē diē cōstituerūt solēnem epularū atq; leticie. Hi vero iudei q in oppidis nō muratis ac villis morabātur: qrtūdecimū diē mēsis adar cōuiuiorū & gaudii decreuerūt: ita vt exultēt in eo: & mittāt sibi mutuo partes eplarū & ciborū. Scripsit itaq; mardocheus oīa hec: & lrīs cōprehensa misit ad iudeos q in oibus regis pūintiis morabantur: tam in vicino positis q procul

המלך׃ ויאמר המלך לאסתר המלכה בשושן הבירה הרגו היהודים ואבד חמש מאות איש ואת עשרת בני המן בשאר מדינות המלך מה עשו ומה שאלתך וינתן לך ומה בקשתך עוד ותעש׃ ותאמר אסתר אם על המלך טוב ינתן גם מחר ליהודים אשר בשושן לעשות כדת היום ואת עשרת בני המן יתלו על העץ׃ ויאמר המלך להעשות כן ותנתן דת בשושן ואת עשרת בני המן תלו׃ ויקהלו היהודיים אשר בשושן גם ביום ארבעה עשר לחדש אדר ויהרגו בשושן שלש מאות איש ובבזה לא שלחו את ידם׃ ושאר היהודים אשר במדינות המלך נקהלו ועמד על נפשם ונוח מאיביהם והרג בשנאיהם חמשה ושבעים אלף ובבזה לא שלחו את ידם׃ ביום שלשה עשר לחדש אדר ונוח בארבעה עשר בו ועשה אתו יום משתה ושמחה׃ והיהודיים אשר בשושן נקהלו בשלשה עשר בו ובארבעה עשר בו ונוח בחמשה עשר בו ועשה אתו יום משתה ושמחה׃ על כן היהודים הפרוזים הישבים בערי הפרזות עשים את יום ארבעה עשר לחדש אדר שמחה ומשתה ויום טוב ומשלח מנות איש לרעהו׃ ויכתב מרדכי את הדברים האלה וישלח ספרים אל כל היהודים אשר בכל מדינות המלך אחשורוש הקרובים והרחוקים׃

מדן עשה · נתן · תלה · קהל ידה · רבע · הרג · שתה · פרז עיר · עשה · כתב · שלח · מדן · קרב רחק

לקים עליהם להיות עשים את יום ארבעה עשר לחדש אדר ואת
יום חמשה עשר בו בכל שנה ושנה:
כימים אשר נחו בהם היהודים
מאיביהם והחדש אשר נהפך להם
מיגון לשמחה ומאבל ליום טוב
לעשות אותם ימי משתה ושמחה
ומשלח מנות איש לרעהו ומתנות
לאביונים: וקבל היהודים את
אשר החלו לעשות ואת אשר כתב
מרדכי אליהם: כי המן בן המדתא
האגגי צרר כל היהודים חשב על
היהודים לאבדם והפל פור הוא
הגורל להמם ולאבדם: ובבאה
לפני המלך אמר עם הספר ישוב
מחשבתו הרעה אשר חשב על
היהודים על ראשו ותלו אתו ואת
בניו על העץ: על כן קראו לימים
האלה פורים על שם הפור על כן
על כל דברי האגרת הזאת ומה
ראו על ככה ומה הגיע אליהם:
קימו וקבל היהודים עליהם ועל
זרעם ועל כל הנלוים עליהם ולא
יעבור להיות עשים את שני הימים
האלה ככתבם וכזמנם בכל שנה
ושנה: והימים האלה נזכרים
ונעשים בכל דור ודור משפחה
ומשפחה מדינה ומדינה ועיר ועיר
וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך
היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם:
ותכתב אסתר המלכה בת אביחיל
ומרדכי היהודי את כל תקף לקים
את אגרת הפורים הזאת השנית:
וישלח ספרים אל כל היהודים אל
שבע ועשרים ומאה מדינה מלכות
אחשורוש דברי שלום ואמת: לקים את

vt ꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯ quartādecimā & quintamdecimam ꝯꝯꝯꝯꝯꝯ diē mensis adar ꝓ festis susciperent: & reuertēte semp anno solēni celebrarēt honore: qa in ipis diebus se vlti sunt iudei de inimicis suis: ꝯꝯꝯꝯꝯꝯ & luctus atq; tristicia in hilaritatē gaudiūq; cōuersi sunt: essentq; dies isti epularum atq; leticie: & mitterent sibiinuicē ciborum partes: & ꝯꝯ paupib⁹ munuscula largirētur. Susceperūtq; iudei in solēnem ritū cūcta q̄ eo tpe facere ceperāt: & q̄ mardocheus lrīs facienda mādauerat. Amā eni filius amadathi stirpis agag hostis & aduersarius iudeorum cogitauit cōtra eos malū: vt occideret illos atq; deleret: & misit phur qd nr̄a lingua vertitur in sortē: & postea ingressa est hester ad regē: obsecrās vt conatus eius lrīs regis irriti fierent: & malū qd contra iudeos cogitauerat: reuerteretur in caput ei⁹. Denique & ipm & filios ei⁹ affixerūt cruci atq; ex illo tpe dies isti appellati sunt phurim .i. sortiū: eo q̄ phur .i. sors in vrnā missa fuerit. Et cuncta q̄ gesta sunt eplē .i. libri hui⁹ volumine cōtinētur: queq; sustinuerūt: & q̄ deinceps immutata sunt: susceperūt iudei sup se & semē suū & sup cūctos q religioni eorū voluerūt copulari: vt nulli liceat duos hos dies absq; solēnitate trāsigere q̄s scriptura testatur: & cetera expetūt tpa annis sibi iugiter succedentib⁹. Isti sunt dies q̄s nulla vnq̄ delebit obliuio: & p singulas gn̄ationes cūcte in toto orbe ꝓuintie celebrabūt: nec ē vlla ciuitas in q̄ dies phurim .i. sortiū nō obseruētur a iudeis: & ab eorū ꝓgenie q̄ his cerimoniis obligata ē. Scripserūtq; hester regina filia abiahil & mardoche⁹ iude⁹ etiā scd̄am eplām: vt oī studio dies ista solēnis sāciretur in posterū. Et miserūt ad oēs iudeos q in cētū vigīti septē ꝓuītiis regis assueri versabātur: vt haberēt pacē & susciperēt veritatē obsuātes

vt ꝯstituerēt dies hos bonos: agerēt q̄
στῆσαι τὰς ἡμέρας ταύτας ἀγαθὰς, ἄγειν τε
quartadecimā & quintadecimā adar. in eis his diebus
τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην καὶ τὴν πεντεκαιδεκάτην τοῦ ἀδάρ. ἐν γὰρ ταύταις ταῖς ἡμέραις
deuerūt iudei ab inimicis suis.
ἀνεπαύσαντο οἱ ἰουδαῖοι ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν.
& mēses in quo ꝯuers⁹ ē eis q erat adar a luctu in gaudiū: & a tristicia in bonā diē: agerēt totū in bonos
καὶ τὸν μῆνα ἐν ᾧ ἐστράφη αὐτοῖς ὅς ἦν ἀδάρ ἀπὸ πένθους εἰς χαράν, καὶ ἀπὸ ὀδύνης εἰς ἀγαθὴν ἡμέραν, ἄγειν ὅλον εἰς ἀγαθὰς
dies nuptiaꝝ & leticie: mittētes partes amicis & pauperib⁹.
ἡμέρας γάμων καὶ εὐφροσύνης, ἐξαποστέλλοντες μερίδας τοῖς φίλοις καὶ τοῖς πτωχοῖς.
& susceperūt iudei sicut scripsit eis mardoche⁹. q̄liter amā amadathi macedo bellabat ꝯtra eos: sicut posuit sententiā & sortē vt deleret eos: &
καὶ προσεδέξαντο οἱ ἰουδαῖοι καθὼς ἔγραψεν αὐτοῖς ὁ μαρδοχαῖος. πῶς ἀμὰν ἀμαδάθου ὁ μακεδὼν ἐπολέμει αὐτούς, καθὼς ἔθετο ψήφισμα καὶ κλῆρον ἀφανίσαι αὐτούς, καὶ
quomō itrosuit ad regē dicēs vt suspēderet mardocheū. q̄cūq; aūt conat⁹ est inducere ꝯtra iudeos mala: sup ipm facta sūt. & suspēsus ē ipe & filii sui.
ὡς εἰσῆλθε πρὸς τὸν βασιλέα λέγων κρεμάσαι τὸν μαρδοχαῖον. ὅσα δὲ ἐπεχείρησεν ἐπάξαι ἐπὶ τοὺς ἰουδαίους κακά, ἐπ᾽ αὐτὸν ἐγένοντο. καὶ ἐκρεμάσθη αὐτὸς καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ.
ꝓpt hoc appellati sunt dies illi phuri ꝓpt sortes. q: lingua eoꝝ vocant phuri: ꝓpt verba epistole hui⁹. & q̄cūq; passi sunt ꝓpt eā: & q̄cūq; eis facta sūt & statuit. & susceperūt iudei sup se ipsos & sup semē suū: & sup appositos sup eos: neq; q̄dē alit vtent. at dies hi ducent in oē tēpus: & memoriale eoꝝ nō deficiet vsq; ad gn̄ationes. & scripsit esther regina filia abichail: et mardoche⁹ iude⁹: q̄nta fecerūt: et firmamentū epistole phuri.
διὰ τοῦτο ἐπεκλήθησαν αἱ ἡμέραι αὗται φουρίμ διὰ τοὺς κλήρους. ὅτι τῇ διαλέκτῳ αὐτῶν καλοῦνται φουρίμ, διὰ τοὺς λόγους τῆς ἐπιστολῆς ταύτης. καὶ ὅσα πεπόνθασιν διὰ ταύτην, καὶ ὅσα αὐτοῖς ἐγένετο καὶ ἔστησε. καὶ προσεδέχοντο οἱ ἰουδαῖοι ἐφ᾽ ἑαυτοῖς καὶ ἐπὶ τῷ σπέρματι αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τοῖς προστεθειμένοις ἐπ᾽ αὐτῶν, οὐδὲ μὴν ἄλλως χρήσονται. αἱ δὲ ἡμέραι αὗται ἀχθήσονται εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον, καὶ τὸ μνημόσυνον αὐτῶν οὐ μὴ ἐκλείπῃ ἕως γενεῶν. καὶ ἔγραψεν ἐσθὴρ ἡ βασίλισσα θυγάτηρ ἀβιχαὶλ, καὶ μαρδοχαῖος ὁ ἰουδαῖος, ὅσα ἐποίησαν, τό, τε στερέωμα τῆς ἐπιστολῆς τῶν φουρίμ. ꝯꝯ

ꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯ

ꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯ

ꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯ

ꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯ

ꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯꝯ

& mardoche⁹ & esther regina statuerūt sibi sm se. & tūc statuētes sm ieiuniū eoꝝ & ꝯsiliū ipsoꝝ: & esther vbo statuit in eternū: & scriptū ē in memoriali.
καὶ μαρδοχαῖος καὶ ἐσθὴρ ἡ βασίλισσα ἔστησαν ἑαυτοῖς καθ᾽ ἑαυτῶν. καὶ τότε στήσαντες κατὰ τὴν νηστείαν αὐτῶν καὶ τὴν βουλὴν αὐτῶν, καὶ ἐσθὴρ λόγῳ ἔστησεν εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ἐγράφη εἰς μνημόσυνον. Ca. 10.

A Scripsit aūt rex ad regnū et terre & maris: & vim suā & fortitudinē diuitias q̄ & gl'iam regni sui: ecce scripta sunt in libro psaꝝ & medoꝝ in memoriā. et mardoche⁹ secund⁹ erat a rege artaxerxe. & magn⁹ erat in regno & honorat⁹ a iudeis: & amat⁹ narrauit educationē omni genti sue.
Ἔγραψε δὲ ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὴν βασιλείαν τῆς τε γῆς καὶ τῆς θαλάσσης, καὶ τὴν ἰσχὺν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀνδραγαθίαν πλοῦτόν τε καὶ δόξαν τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ἰδοὺ γέγραπται ἐν βιβλίῳ περσῶν καὶ μήδων εἰς μνημόσυνον. ὅ, τε μαρδοχαῖος διεδέχετο τὸν βασιλέα ἀρταξέρξην. καὶ μέγας ἦν ἐν τῇ βασιλείᾳ καὶ δεδοξασμένος ὑπὸ τῶν ἰουδαίων, καὶ φιλούμενος διηγεῖτο τὴν ἀγωγὴν παντὶ τῷ ἔθνει αὐτῶν. ꝯꝯꝯꝯꝯꝯ

B & dixit mardoche⁹: a deo facta sūt ista. recordat⁹ sū eñi de somnio: q̄d videram de vbis his. neq; eñi preteriit ab eis vbū. paru⁹ fons factus est fluui⁹: & erat lux & sol & aqua multa. esther est fluui⁹: q̄ duxit rex & fecit reginā.
καὶ εἶπε μαρδοχαῖος, παρὰ τοῦ θεοῦ ἐγένετο ταῦτα. ἐμνήσθην γὰρ περὶ τοῦ ἐνυπνίου, οὗ εἶδον περὶ τῶν λόγων τούτων. οὐδὲ γὰρ παρῆλθεν ἀπ᾽ αὐτῶν λόγος. ἡ μικρὰ πηγὴ ἐγένετο ποταμός, καὶ ἦν φῶς καὶ ἥλιος καὶ ὕδωρ πολύ. ἐσθήρ ἐστιν ὁ ποταμός, ἣν ἐγάμησεν ὁ βασιλεὺς καὶ ἐποίησε βασίλισσαν.

C at duo dracones ego sū & amā. at gētes q̄ cōuenerāt vt pderēt nomē iudeoꝝ. at gens mea hic est israel q clamauerūt ad deū & saluati sunt: & saluauit dñs ppl'm suū: & liberauit dñs nos ab oibus malis istis: & fecit de⁹ signa & portēta magna q̄ nō facta fuerāt iter gentes. ꝓpt hec fecit sortes duas: vnā pplo dei: & vnā cūctis gentib⁹.
οἱ δὲ δύο δράκοντες ἐγώ εἰμι καὶ ἀμάν. τὰ δὲ ἔθνη τὰ ἐπισυναχθέντα ἀπολέσαι τὸ ὄνομα τῶν ἰουδαίων. τὸ δὲ ἔθνος τὸ ἐμὸν οὗτός ἐστιν ὁ ἰσραὴλ οἱ βοήσαντες πρὸς τὸν θεὸν καὶ σωθέντες, καὶ ἔσωσε κύριος τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ ἐρρύσατο κύριος ἡμᾶς ἐκ πάντων τῶν κακῶν τούτων, καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὰ σημεῖα καὶ τὰ τέρατα τὰ μεγάλα ἃ οὐ γέγονεν ἐν τοῖς ἔθνεσι. διὰ τοῦτο ἐποίησε κλήρους δύο, ἕνα τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ, καὶ ἕνα πᾶσι τοῖς ἔθνεσι.

D & venerūt due sortes iste in horā & tpus & diē iudiciij corā deo in oib⁹ gētib⁹. & recordat⁹ ē de⁹ populi sui: & iustificauit hereditatē suā: & erūt eis dies isti in mēse adar q̄rtadecima
καὶ ἦλθον οἱ δύο κλῆροι οὗτοι εἰς ὥραν καὶ καιρὸν καὶ ἡμέραν κρίσεως ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσι. καὶ ἐμνήσθη ὁ θεὸς τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, καὶ ἐδικαίωσε τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ, καὶ ἔσονται αὐτοῖς αἱ ἡμέραι αὗται ἐν μηνὶ ἀδὰρ τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ
& q̄ntadecima eiusdē mēsis: cū cetu & gaudio & leticia incōspectu dei sm gn̄ationē in eternū in pplo suo.
καὶ τῇ πεντεκαιδεκάτῃ τοῦ αὐτοῦ μηνός, μετὰ συναγωγῆς καὶ χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης ἐνώπιον τοῦ θεοῦ κατὰ γενεὰς εἰς τὸν αἰῶνα ἐν τῷ λαῷ αὐτοῦ. Ca. 11.

Anno q̄rto regnāte ptolemeo & cleopatra: attulit dosithe⁹ q dicebat esse sacerdos & leuites & ptoleme⁹ fili⁹ ei⁹ ꝓpositā epistolā phuri: quā dixerūt esse & interpretasse lisimachū ptolomei q in hierusalē.
Ἔτους τετάρτου βασιλεύοντος πτολεμαίου καὶ κλεοπάτρας, εἰσήνεγκε δοσίθεος ὅς ἔφη εἶναι ἱερεὺς καὶ λευίτης καὶ πτολεμαῖος ὁ υἱὸς αὐτοῦ τὴν προκειμένην ἐπιστολὴν τῶν φουρίμ, ἣν ἔφασαν εἶναι καὶ ἑρμηνευκέναι λυσίμαχον πτολεμαίου τὸν ἐν ἱερουσαλήμ.
āno secūdo regnante artaxerxe magno vna nisan somnium vidit mardoche⁹ fili⁹ iari filij semei filij cisei ex tribu beniami: homo iudeus habitās in susis ciuitate: homo magn⁹: minister existēs in aula regis. erat aūt ex
ἔτους δευτέρου βασιλεύοντος ἀρταξέρξου τοῦ μεγάλου τῇ μιᾷ τοῦ νισὰν ἐνύπνιον εἶδε μαρδοχαῖος ὁ τοῦ ἰαείρου τοῦ σεμεῒ τοῦ κισαίου ἐκ φυλῆς βενιαμίν, ἄνθρωπος ἰουδαῖος οἰκῶν ἐν σούσοις τῇ πόλει, ἄνθρωπος μέγας, θεραπεύων ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ βασιλέως. ἦν δὲ ἐκ τῆς ꝯꝯꝯ

dies sortiū: & suo tēpore cum gaudio celebrarēt sicut constituerāt mardocheus ꝯꝯꝯꝯꝯꝯ & hester. Et illi obseruāda susceperunt a ꝯꝯꝯ se & a semine suo ieiunia ꝯꝯꝯꝯꝯꝯ atq; clamores & sortiū dies: & omnia que ꝯꝯ libri huius q vocatur hester historia cōtinentur.

Rex vero assuerus omnem ꝯꝯꝯ terrā & cūctas maris insulas fecit tributarias: 10. cui⁹ fortitudo & īperiū: & dignitas atq; sublimitas qua exaltauit mardocheum: ꝯꝯꝯꝯꝯ scripta sunt in libris ꝯ medorū atq; psarum: & quō mardoche⁹ iudaici generis secundus a rege assuero fuerit: & magn⁹ apud iudeos: & acceptabilis plebi fratrū suoꝝ: querēs bona ppl'o suo: & loq̄ns ea q̄ ad pacē seminis sui pertinerent.

Que hētur ī hebreo plena fide expssi. hec aūt q̄ sequūtur scripta reperi in editione vulgata q̄ grecorū lingua & lrīs cōtinētur: & interim post finē libri hoc capl'm ferebatur: qd iuxta cōsuetudinē nr̄a ÷ obelo .i. veru p̄notauim⁹. Dixitq; mardocheus. A deo facta sunt ista. Recordatus sum sōnii qd viderā. hec eadē significātis: nec eoꝝ q̄cq̄ irritū fuit. Paruulus fons q creuit in fluuiū & in lucē solēq; cōuersus est: & in aq̄s plīmas redūdauit hester ē. quā rex accepit vxorē & voluit esse reginam. Duo aūt dracones: ego sum & aman. Gentes q̄ cōuenerāt: hi sunt q conati sunt delere nomē iudeorū. Gens aūt mea isrl' est q̄ clamauit ad dñm: & saluū fecit ppl'm suū. liberauitq; nos ab oībus malis: & fecit signa atq; portēta inter gentes: & duas sortes esse p̄cepit vnā ppl'i dei: & alterā cunctaꝝ gentiū. Venitq; vtraq; sors in statutū ex illo iā tpe corā deo vniuersis gentib⁹: & recordat⁹ est dñs ppl'i sui: ac misert⁹ hereditatis sue. Et obsuabūtur dies isti in mense adar quartadecima & quintadecima die eiusdē mēsis cum omni studio & gaudio in vnū cetum populi cōgregati in cunctas deinceps generationes populi israel. 11.

Anno q̄rto regnātibus ptolomeo & cleopatra: attulerūt dosithe⁹ qui se sacerdotē & leuitici gn̄is ferebat & ptolomeus filius eius hanc epistolā phurim: quā dixerūt interp̄tatam esse lysimacū ptolomei filiū in hierusalē. Hoc quoq; principiū erat in editione vulgata qd nec in hebreo: nec apud vllum fertur interpretū. Anno secundo regnante artaxerxe maximo prima die mensis nisan vidit somnium mardocheus filius iaheri: filii semei filii cis de tribu beniamin: homo iudeus qui habitabat in vrbe susis vir magnus & inter primos aule regie. Erat autem de eo numero

את ימי הפורים האלה בזמניהם
כאשר קים עליהם מרדכי היהודי
ואסתר המלכה וכאשר קימו על
נפשם ועל זרעם דברי הצומות
וזעקתם: ומאמר אסתר קים דברי
הפורים האלה ונכתב בספר:

Cap. x.

וישם המלך אחשורוש
מס על הארץ ואיי הים: וכל מעשה
תקפו וגבורתו ופרשת גדלת
מרדכי אשר גדלו המלך הלא הם
כתובים על ספר דברי הימים למלכי
מדי ופרס: כי מרדכי היהודי
משנה למלך אחשורוש וגדול
ליהודים ורצוי לרב אחיו דרש
טוב לעמו ודבר שלום לכל זרעו:

captiuitate quā captiuauit nabuchodonoſor rex babylonis de hieruſalē
αἰχμαλωσίας ἧς ᾐχμαλώτευσε ναβουχοδονόσορ ὁ βασιλεὺς βαβυλῶνος ἐξ ἱερουσαλὴμ
cū iechonia rege iudee. τ hoc
μετὰ ἰεχονίου βασιλέως τῆς ἰουδαίας. καὶ τὸ
ei⁹ ſomniū. τ ecce vox tumult⁹
τοῦτο τὸ ἐνύπνιον. καὶ ἰδοὺ φωνὴ θορύβου
tonitrua τ terremot⁹ τ cōturbatio ſup
βρονταὶ καὶ σεισμὸς καὶ τάραχος ἐπὶ τῆς
terrā: τ ecce duo dracones para
γῆς, καὶ ἰδοὺ δύο δράκοντες μεγάλοι ἕτοι-
ti pceſſerūt vtriq̄ pliari. τ facta
μοι προῆλθον ἀμφότεροι παλαίειν. καὶ ἐγένε-
eſt eoꝝ vox magna: τ voce eoꝝ
το αὐτῶν φωνὴ μεγάλη, καὶ τῇ φωνῇ αὐτῶν ἡ-
parata eſt oīs gens ad pliū: vt expu-
τοιμάσθη πᾶν ἔθνος εἰς πόλεμον, ὥστε πολε-
gnarēt iuſtoꝝ gentē. τ ecce dies tenebraꝝ
μῆσαι δικαίων ἔθνος. καὶ ἰδοὺ ἡμέρα σκότους
τ caliginis: tribulatio τ anguſtia: afflictio τ
καὶ γνόφου, θλῖψις καὶ στενοχωρία, κάκωσις καὶ
turbatio magna ſup terrā. τ cōturbatā ē
τάραχος μέγας ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ἐταράχθη
oīs gēs iuſta timētes ſua mala:
πᾶν ἔθνος δίκαιον φοβούμενοι τὰ ἑαυτῶν κακά,
τ parati ſunt perire: τ clamauerūt
καὶ ἡτοιμάσθησαν ἀπολέσθαι, καὶ ἐβόησαν
ad deū. ab aūt clamore eoꝝ: factū ē
πρὸς τὸν θεόν. ἀπὸ δὲ τῆς βοῆς αὐτῶν, ἐγένετο
ſicut a paruo fonte fluui⁹ magn⁹:
ὡσανεὶ ἀπὸ μικρᾶς πηγῆς ποταμὸς μέγας,
aqua multa: τ lux τ ſol ortꝰ eſt:
ὕδωρ πολύ. καὶ φῶς καὶ ὁ ἥλιος ἀνέτειλε, καὶ
humiles exaltati ſūt τ deuorauerūt in
οἱ ταπεινοὶ ὑψώθησαν καὶ κατέφαγον τοὺς ἐν-
clytos. τ cū ſurrexiſſet mardoche⁹ q̄ vidit
δόξους. καὶ διεγερθεὶς μαρδοχαῖος ὁ ἑωρακὼς
ſomniū hoc: τ qd de⁹ deliberat
τὸ ἐνύπνιον τοῦτο, καὶ τί ὁ θεὸς βεβούλευται
facere: habuit inſomniū hoc in corde:
ποιῆσαι, εἶχε τὸ ἐνύπνιον τοῦτο ἐν τῇ καρδίᾳ,
τ in omni v̄bo voluit cognoſcere hoc
καὶ ἐν παντὶ λόγῳ ἤθελησεν ἐπιγνῶναι αὐ-
vſq̄ ad noctem.
τὸ ἕως τῆς νυκτός. Ca. 12.

Et dormiuit mardoche⁹ in aula
Καὶ ἡσύχασε μαρδοχαῖος ἐν τῇ αὐλῇ
cū gabatha τ tharra duob⁹ eunuchis
μετὰ γαβαθὰ καὶ θάρρα τῶν δύο εὐνούχων τοῦ
regis cuſtodientib⁹ aulā. au
βασιλέως τῶν φυλασσόντων τὴν αὐλήν. ἤ-
diuitq̄ eoꝝ cogitatiōes: τ cu
κουσέ τε αὐτῶν τοὺς λογισμούς, καὶ τὰς με-
ras eoꝝ ſcrutat⁹ eſt: τ didicit q̄ pa-
ρίμνας αὐτῶν ἐξηρεύνησε, καὶ ἔμαθεν ὅτι ἑτοι-
rāt man⁹ iniicere artaxerxi
μάζουσι τὰς χεῖρας ἐπιβαλεῖν ἀρταξέρξῃ τῷ
regi: τ demōſtrauit regi de eis.
βασιλεῖ, καὶ ὑπέδειξε τῷ βασιλεῖ περὶ αὐ-
τ q̄ſiuit rex duos eunu
τῶν. καὶ ἐξήτασεν ὁ βασιλεὺς τοὺς δύο εὐνού-
chos ſuos: τ cōfitentes appēſi ſunt.
χους αὐτοῦ, καὶ ὁμολογήσαντες ἀπήχθησαν.
τ ſcripſit rex ſermones hos
καὶ ἔγραψεν ὁ βασιλεὺς τοὺς λόγους τούτους
in cōmentariis. τ mardoche⁹ ſcripſit de
εἰς μνημόσυνον. καὶ μαρδοχαῖος ἔγραψε περὶ
v̄bis. τ pcepit rex mardo
τῶν λόγων. καὶ ἐπέταξεν ὁ βασιλεὺς μαρδο-
cheo deſeruire in aula: τ dedit ei
χαίῳ θεραπεύειν ἐν τῇ αὐλῇ, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ

captiuorum quos tranſtulerat nabuchodonoſor rex babylonis de hieruſalem cū iechonia rege iuda: & hoc ei⁹ ſomnium fuit. Apparuerūt voces & tumultus tonitrua & terremot⁹ & cōturbatio ſup terrā: & ecce duo dracones magni paratiq̄ cōtra ſe in preliū. Ad quorū clamorem cuncte cōcitate ſunt nationes: vt pugnarēt cōtra gentē iuſtorū. Fuitq̄ dies illa tenebrarū & diſcriminis tribulationis & anguſtie: & ingēs formido ſup terrā. Conturbataq̄ ē gens iuſtoꝝ timentiū mala ſua: et prepata ad mortē. Clamaueruntq̄ ad deū: & illis vociferātibus fons paruus creuit in fluuiū maximū: & in aq̄s plurimas redūdauit. Lux & ſol ortus eſt: & hūiles exaltati ſunt: & deuorauerūt īclytos. Quod cū vidiſſet mardoche⁹ & ſurrexiſſet de ſtratu: cogitabat quid deus facere vellet: & fixū hēbat in aīo: ſcire cupiēs qd ſignificaret ſōniū. 12.

Morabatur autē eo tēpore in aula regis cum bagatha & thara eunuchis regis: qui ianitores erant palatii. Cūq̄ intellexiſſet cogitationes eorū & curas diligēti⁹ puidiſſet: didicit q̄ conarētur in regē artaxerxē manus mittere: & nunciauit ſup eo regi. Qui de vtroq̄ habita q̄ſtione: confeſſos iuſſit duci ad mortē. Rex aūt qd geſtū erat ſcripſit in cōmentariis. Sed & mardocheus rei memoriā litteris tradidit. Precepitq̄ ei rex vt in aula palatii moraretur: datis ei pro delatione muneribus. Aman vero filius amadathi bugeus erat glorioſiſſimus corā rege & voluit nocere mardocheo & populo ei⁹ pro duobus eunuchis regis qui fuerāt īterfecti. Hucuſq̄ proemiū. Que ſequūtur in eo loco poſita erant vbi ſcriptum eſt in volumine. Et diripuerunt bona vel ſubſtantias eorū. Que in ſola vulgata editione r̄eperimus. Epiſtole autem hoc exemplar fuit. 13.

Rex maxim⁹ artaxerxes ab india vſq̄ ethiopiā cētū vigīti ſeptē puinciarū pricipib⁹ & ducib⁹ q eius īperio ſubiecti ſunt ſalutē. Cū plīmis gētib⁹ īperarē: & vniuerſum orbē meę ditiōī ſubiugaſſē: volui neq̄q̄ abuti potētie magnitudine: ſed clemētia & lenitate gubernare ſubiectos: vt abſq̄ vllo terrore vitā ſilētio tranſigētes: optata cūctis mortalib⁹ pace fruerētur. Querēte aūt me a cōſiliariis meis quō poſſet hoc īpleri: vnus q ſapiā & fide ceteros pcellebat. & erat poſt regē ſcds aman noīe indicauit mihi in toto orbē terrarū pplm eſſe diſpſū: q nouis vteretur legib⁹: & cōtra oīm gētiū cōſuetudinē faciēs regū iuſſa cōtēneret: & vniuerſarū cōcordiā nationū ſua diſſenſione violaret. Quod cū didiciſſem⁹ vidētes vnā gentē rebellē aduerſus oē hoīm genus puerſis vti legib⁹: nr̄iſq̄ iuſſionib⁹ cōtraire: & turbare ſubiectaꝝ nobis puinciarū pacē atq̄ cōcordiā: iuſſimus vt q̄ſcunq̄ amā q oibus puintiis prepoſit⁹ eſt: & ſecūdus a rege: & quē patris loco colimus monſtrauerit: cū cōiugib⁹ ac liberis deleātur ab inimicis

dona ppt̄ hoc. τ erat amā amadathi
δόματα περὶ τούτου. καὶ ἦν ἀμὰν ἀμαδάθου
bugeus inclyt⁹ corā rege: τ q̄ſi
βουγαῖος ἔνδοξος ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, καὶ ἐζή-
uit affligere mardocheū τ
τησε κακοποιῆσαι τὸν μαρδοχαῖον καὶ τὸν
pplm ei⁹ ppt̄ duos eunuchos re-
λαὸν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν δύο εὐνούχων τοῦ βασι-
gis. at epiſtole eſt exēplar hoc.
λέως. τῆς δὲ ἐπιστολῆς ἐστὶ τὸ ἀντίγραφον τόδε. Ca. 13.

Rex magn⁹ artaxerxes his q̄ ab
Βασιλεὺς μέγας ἀρταξέρξης τοῖς ἀπὸ
india vſq̄ ad ethiopiā centū viginti
τῆς ἰνδικῆς ἕως τῆς αἰθιοπίας ἑκατὸν εἰκοσι-
ſeptē puinciaꝝ pncipes τ locoꝝ pſides ordina
επτὰ χωρῶν ἄρχουσι καὶ τοπάρχαις ὑποτε-
ti ſunt: hec ſcribit. cū multis iperaſſem
ταγμένοις, τάδε γράφει. πολλῶν ἐπάρξας
gētib⁹ τ vniuerſi dñarer orbis terre:
ἐθνῶν καὶ πάσης ἐπικρατήσας οἰκουμένης, ἐ-
volui nō temeritate potētie eleua-
βουλήθην μὴ τῷ θράσει τῆς ἐξουσίας ἐπαιρό-
t⁹: mitī aūt τ cū dete ſp
μενος, ἐπιεικέστερον δὲ καὶ μετὰ ἠπιότητος ἀεὶ
gubernās ſubiectos trāquil
διεξάγων τοὺς τῶν ὑποτεταγμένων ἀκυμά-
los ſemp ſtatuere vita: et re
τους διὰ παντὸς καταστῆσαι βίους, τήν τε βα-
gnū quietū τ puiū vſq̄ ad fines
σιλείαν ἥμερον καὶ πορευτὴν μέχρι περά-
pbens: renouare q̄ deſi
των παρεξόμενος, ἀνανεώσασθαί τε τὴν πο-
deratā cūctis hoib⁹ pacē. que
θουμένην τοῖς πᾶσιν ἀνθρώποις εἰρήνην. πυ-
rente aūt me a cōſiliariis quomō duce-
θομένου δέ μου τῶν συμβούλων πῶς ἂν ἀχ-
ret hoc ad finē: q ſapiētia apud
θείη τοῦτο ἐπὶ πέρας, ὁ σωφροσύνῃ παρ' ἡ-
nos pcedebat: τ in beneuolētia immabi
μῖν διενέγκας, καὶ ἐν τῇ εὐνοίᾳ ἀπαραλλά-
li τ firma fide app̄obat⁹ eſt:
κτως καὶ βεβαίᾳ πίστει ἀποδεδειγμένος, καὶ
ſecūdo regis dono pcede-
δεύτερον τῶν βασιλειῶν γέρας ἀπενηνεγ-
bāt amā: indicauit nobis in omnib⁹
μένος ἀμάν, ἀπέδειξεν ἡμῖν ἐν πάσαις ταῖς
per orbē terre trib⁹ cōmixtū eſſe ini
κατὰ τὴν οἰκουμένην φυλαῖς ἀναμεμῖχθαι δυ-
micū pplm quēdā: legib⁹ cōtrariū ad
σμενῆ λαόν τινα, τοῖς νόμοις ἀντίθετον πρὸς
oēm gentē: et regis pcepta
πᾶν ἔθνος, τά τε τῶν βασιλέων παραπέμ-
tentes aſſidue edicta: vt nō
ποντας διηνεκῶς διατάγματα, πρὸς τὸ μὴ
deducat qui a nobis dirigit
κατατίθεσθαι τὴν ὑφ' ἡμῶν κατευθυνομένην
ſine defectu pncipat⁹. cū didiciſſem⁹ q̄ hec
ἀμέμπτως συναρχίαν. διειληφότες οὖν τὸ
gens ſola in rebellione
δε τὸ ἔθνος μονώτατον ἐν ἀντιπαραγωγῇ
omni ſemp homini poſita ēē: vt
παντὶ διὰ παντὸς ἀνθρώπῳ κείμενον, διαγω-
tā legū peregrinā pmutās:
γὴν νόμων ξενίζουσαν παραλλάσσον καὶ δυσ-
tiēs nr̄is reb⁹: peſſima q̄
νοοῦν τοῖς ἡμετέροις πράγμασι, τὰ χείριστα
cōſūmās mala: τ vt nō regnū
συντελοῦν κακά, καὶ πρὸς τὸ μὴ τὴν βασιλεί-
cōſtantiā cōſequeret. pcepim⁹ igit
αν εὐσταθείας τυγχάνειν. προστετάχαμεν οὖν
eos q̄ ſignificant vobis ī ſcriptis
τοὺς σημαινομένους ὑμῖν ἐν τοῖς γεγραμμένοις

ab amā pposito in reb⁹
ὑπὸ ἀμὰν τοῦ τεταγμένου ἐπὶ τῶν πραγμάτων
τ ſecūdo a nobis oēs cū mulierib⁹ τ
καὶ δευτέρου πατρὸς ἡμῶν πάντας σὺν γυναιξὶ καὶ
filiis pdi radicit⁹ inimicoꝝ
τέκνοις ἀπολέσθαι ὁλορριζεὶ ταῖς τῶν ἐχθρῶν
gladiis ſine omni mia τ parcitate:
μαχαίραις, ἄνευ παντὸς οἴκτου καὶ φειδοῦς, τῇ
q̄rtadecima duodecimi mēſis adar
τεσσαρεσκαιδεκάτῃ τοῦ δωδεκάτου μηνὸς ἀδὰρ
pſentis anni. vt q olim τ nūc ini
τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους. ὅπως οἱ πάλαι καὶ νῦν δυσ-
mici in die vna violēter in īfernū de
μενεῖς, ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ βιαίως εἰς τὸν ᾅδην κα-
ſcendētes: in poſterum tpa detas
τελθόντες, εἰς τὸν μετέπειτα χρόνον εὐσταθῆ
τ trāquillas pbeant nobis pfecte
καὶ ἀτάραχα παρέχωσιν ἡμῖν διὰ τέλους
res. τ depcat⁹ ē dñm: memoꝝ
τὰ πράγματα. καὶ ἐδεήθη κυρίου, μνημονεύων
oīum opum dñi. τ dixit: dñe do
πάντα τὰ ἔργα κυρίου. καὶ εἶπε, κύριε κύ-
mine rex oipotens: q in ptāte
ριε βασιλεῦ παντοκράτωρ, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ
tua cūcta ſunt: τ nō eſt q reſiſtat tibi
σου τὰ πάντα ἐστί, καὶ οὐκ ἔστιν ὁ ἀντιδοξῶν σοι
cum volueris tu ſaluare iſrael. q tu
ἐν τῷ θέλειν σε σῶσαι τὸν ἰσραήλ. ὅτι σὺ
feciſti celum τ terrā: τ oēne
ἐποίησας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ πᾶν
mirabile in ſub celo: τ dñs es
θαυμαζόμενον ἐν τῇ ὑπ' οὐρανόν, καὶ κύριος εἶ
omniū: τ nō eſt q reſiſtat tibi
πάντων, καὶ οὐκ ἔστιν ὃς ἀντιτάξεταί σοι τῷ
dño. tu omnia noſti: tu ſcis dñe:
κυρίῳ. σὺ πάντα γινώσκεις, σὺ οἶδας κύριε,
q̄ nō in cōtumelia neq̄ in ſupbia neq̄
ὅτι οὐκ ἐν ὕβρει οὐδὲ ἐν ὑπερηφανίᾳ οὐδὲ
in glie cupiditate feci hoc vt nō adorā
ἐν φιλοδοξίᾳ ἐποίησα τοῦτο τὸ μὴ προσκυ-
rē ſupbū amā: q̄ cōplacebā
νεῖν τὸν ὑπερήφανον ἀμάν, ὅτι εὐδόκουν
deoſculari veſtigia pedum eius ad ſa-
φιλεῖν πέλματα ποδῶν αὐτοῦ πρὸς σω-
lutē iſrael: ſed feci hoc: vt nō
τηρίαν ἰσραήλ, ἀλλ' ἐποίησα τοῦτο, ἵνα μὴ
ponerē gliā hoīs ſuper gloriam dei:
θῶ δόξαν ἀνθρώπου ὑπεράνω δόξης θεοῦ,
τ nō adorabo quēq̄ pter te dñe:
καὶ οὐ προσκυνήσω οὐδένα πλὴν σοῦ κύριε,
τ nō faciā hoc in ſupbia. τ nūc
καὶ οὐ ποιήσω αὐτὰ ἐν ὑπερηφανίᾳ. καὶ νῦν
dñe deus rex: parce populo
κύριε ὁ θεὸς ὁ βασιλεύς, φεῖσαι τοῦ λαοῦ
tuo: q̄ reſpiciunt nos in pditio-
σου, ὅτι ἐπιβλέπουσιν ἡμῖν εἰς καταφθο-
nē: τ deſiderauerūt pdere eā q a
ράν, καὶ ἐπεθύμησαν ἀπολέσαι τὴν ἐξ
pncipio hereditatē tuā. ne deſpicias
ἀρχῆς κληρονομίαν σου. μὴ ὑπερίδῃς τὴν
ptem tuā: quā tibi redemiſti de terra
μερίδα σου, ἣν σεαυτῷ ἐλυτρώσω ἐκ γῆς
egypti. exaudi depcatiōnē meā τ
αἰγύπτου. ἐπάκουσον τῆς δεήσεώς μου καὶ
ppicius eſto ſorti tue: τ cōuerte lu-
ἱλάσθητι τῷ κλήρῳ σου, καὶ στρέψον τὸ πέν-
ctū nr̄m in gaudium: vt viuētes laude-
θος ἡμῶν εἰς εὐωχίαν, ἵνα ζῶντες ὑμνῶμεν
m⁹ tuū nomē dñe: τ ne perdas
τὸ ὄνομά σου κύριε, καὶ μὴ ἀφανίσῃς
os laudātiū te dñe: τ ois iſrael
στόμα αἰνούντων σε κύριε. καὶ πᾶς ἰσραὴλ

ſuis. Nulluſq̄ eorū miſereatur q̄rtadecima die duodecimi menſis adar anni pſentis vt nepharii hoīes vno die ad inferos deſcendētes: reddāt īperio nr̄o pacē quā turbauerāt. Hucuſq̄ exemplar ep̄le. Que ſequūtur poſt eū locū ſcripta reperi: vbi legitur. Pergenſq̄ mardocheus fecit oīa q̄ ei mādauerat heſter. Nec tñ habetur in hebraico: & apud nullū penitus ferūtur interptū. Mardoche⁹ aūt depcatus eſt dñm: memor oīm operū eius: & dixit. Dñe dñe rex oīps: in ditione em̄ tua cūcta ſunt poſita: & nō eſt qui poſſit tue reſiſtere volūtati: ſi decreueris ſaluare iſrael. Tu feciſti celū & terrā: & quicqd celi ambitu cōtinetur. dñs oīm es: nec ē q reſiſtat maieſtati tue. Cuncta noſti & ſcis: qa nō pro ſupbia & cōtumelia: & aliq̄ glorie cupiditate feceri hoc: vt nō adorarē aman ſupbiſſimū: libēter eī pro ſalute iſrael: et veſtigia pedū ei⁹ deoſculari parat⁹ eſſē. ſed timui ne honorē dei mei trāſferrē ad hoīē: & ne quē q̄ adorarē: excepto deo meo. Et nunc dñe rex de⁹ abraā miſere ppl̄i tui: quia volūt nos inimici nr̄i pdere: & hereditatē tuā delere. Ne deſpicias partē maquā redemiſti de egypto. Exaudi depcationē meā: & ppitius eſto ſorti & funiculo tuo: & cōuerte luctum nr̄m in gaudiū. vt viuētes laudem⁹ nomē tuū. dñe: & ne claudas ora te canentiū. Oīs quoq̄ iſrael pari mente & obſecratione clamauit ad dominū: eo q̄ eis certa mors impenderet. 14.

Heſter q̄q̄ regina cōfugit ad dñm pauēs piculū qd īminēbat. Cūq̄ depoſuiſſet veſtes regias: fletib⁹ & luctui apta indumēta ſuſcepit: & pro vnguentis variis cinere & ſtercore iplēuit caput: & corpus ſuū humiliauit ieiuniis: oīaq̄ loca in q̄bus antea letari cōſueuerat: criniū laceratione cōpleuit. Et deprecabatur dñm deū iſrael: dicēs. Dñe mi q rex nr̄ es ſolus: adiuua me ſolitariā: & qa preter te nullus eſt auxiliator alius. Periculū meū in manib⁹ meis eſt. Audiui a patre meo q̄ tu dñe tuliſſes iſrael de cūctis gentib⁹: & patres nr̄os ex oībus retro maioribus ſuis: vt poſſideres hereditatē ſempiternā: feciſtiq̄ eis ſicut locutus es. Peccauim⁹ in cōſpectu tuo: & idcirco tradidiſti nos in manus inimicorū nr̄orū. Coluim⁹ em̄ deos eoꝝ. Iuſtus es dñe. Et nunc non eis ſufficit q̄ duriſſima nos opprimūt ſeruitute: ſed robur manuū ſuarū idolorū potētie deputātes: volunt tua mutare promiſſa: & delere hereditatē tuam: & claudere ora laudātiū te: atq̄ extinguere gloriā templi et altaris tui: vt aperiant ora gentiū & laudent idolorū fortitudinē: & predicent carnalē regē in ſempiternū. Ne tradas dñe ſceptrū tuū his qui nō ſunt ne rideant ad ruinam noſtram: ſed cōuertere conſilium eorum ſuper eos: & eū qui in nos cepit ſeuire diſperde.

clamauerūt ex fortitudie ſua: q̄m mors eoꝝ
ἐκέκραξαν ἐξ ἰσχύος αὐτῶν, ὅτι θάνατος αὐ-
rū in oculis eoꝝ.
τῶν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτῶν. Ca. 14.

Et eſther regina cōfugit
Καὶ ἐσθὴρ ἡ βασίλισσα κατέφυγεν
ad dñm: in agone mortis cōpre
ἐπὶ τὸν κύριον, ἐν ἀγῶνι θανάτου κατει-
henſa. τ deponēs veſtes glo
λημμένη. καὶ ἀφελομένη τὰ ἱμάτια τῆς δό-
rie ſue: induta eſt indumētis anguſtie
ξης αὐτῆς, ἐνεδύσατο ἱμάτια στενοχωρίας
τ luctus. τ pro ſuperbis vn
καὶ πένθους. καὶ ἀντὶ τῶν ὑπερηφάνων ἡ-
guētis: cinere τ ſtercore impleuit
δυσμάτων, σποδοῦ καὶ κοπριῶν ἔπλησε
caput ſuū: τ corp⁹ ſuum
τὴν κεφαλὴν αὐτῆς, καὶ τὸ σῶμα αὐτῆς
humiliauit valde. τ omnē locū
ἐταπείνωσε σφόδρα. καὶ πάντα τόπον
exultationis ſue impleuit laceratis cri
ἀγαλλιάματος αὐτῆς ἔπλησε στρεπτῶν τρι-
nib⁹ ſuis. τ depcabat dñm deū iſrael
χῶν αὐτῆς. καὶ ἐδεῖτο κυρίου θεοῦ ἰσραὴλ
τ dixit: dñe mi rex nr̄ tu
καὶ εἶπε, κύριέ μου ὁ βασιλεὺς ἡμῶν σὺ
es ſolus: adiuua me ſolitariā τ nō hābē
εἶ μόνος, βοήθησόν μοι τῇ μόνῃ καὶ μὴ ἐχού-
tē adiutorē niſi te: qm̄ piculum meū in ma
σῃ βοηθὸν εἰμὴ σέ, ὅτι κίνδυνός μου ἐν χει-
nu mea. ego audiui a natiuitate mea i tribu
ρί μου. ἐγὼ ἤκουον ἐκ γενετῆς μου ἐν φυλῇ
familie me: q̄ tu dñe tuliſti
πατριᾶς μου, ὅτι σὺ κύριε ἔλαβες τὸν
iſrael de oibus gentib⁹: τ pa-
ἰσραὴλ ἐκ πάντων τῶν ἐθνῶν, καὶ τοὺς πα-
tres nros de oibus maiorib⁹ ſuis
τέρας ἡμῶν ἐκ πάντων τῶν προγόνων αὐτῶν
in hereditatē ſempiternā: τ feciſti es
εἰς κληρονομίαν αἰώνιον, καὶ ἐποίησας αὐ-
is q̄ locutus es: τ nūc peccauim⁹ i cō-
τοῖς ὅσα ἐλάλησας. καὶ νῦν ἡμάρτομεν ἐνώ-
ſpectu tuo: τ tradidiſti nos in ma-
πιόν σου, καὶ παρέδωκας ἡμᾶς εἰς χεῖ-
nus inimicoꝝ nroꝝ: eoꝝ glorificauim⁹
ρας τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν, ἀνθ' ὧν ἐδοξάσαμεν
deos eoꝝ: iuſtus es dñe. τ nūc
τοὺς θεοὺς αὐτῶν. δίκαιος εἶ κύριε. καὶ νῦν
non eis ſufficit in amaritudie ſeruitutis
οὐχ ἱκανώθησαν ἐν πικρασμῷ δουλείας
nře: ſed poſuiſt manus eoꝝ ſup
ἡμῶν, ἀλλ' ἔθηκαν τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ
manus idoloꝝ ſuoꝝ: vt extollerēt
τὰς χεῖρας τῶν εἰδώλων αὐτῶν, ἐξᾶραι
diffinitiōes oris tui τ delerent heredi
ὁρισμὸν στόματός σου, καὶ ἀφανίσαι κληρο-
tatem tuā: τ obturarēt os laudātiū
νομίαν σου, καὶ ἐμφράξαι στόμα αἰνούντων
te: τ extinguerēt gliaꝝ dom⁹ tue τ al-
σε, καὶ σβέσαι δόξαν οἴκου σου καὶ θυσι-
taris tui: τ aperirēt os gentiū ad vir-
αστηρίου σου, καὶ ἀνοῖξαι στόμα ἐθνῶν εἰς ἀρε-
tutes ſtultoꝝ: τ magnificaretur rex
τὰς ματαίων, καὶ θαυμασθῆναι βασιλέα
carnalis in ſeptenū. ne tradas dñe
σάρκινον εἰς αἰῶνα. μὴ παραδῷς κύριε τὸ
ſceptrū tuum his q nō ſunt: τ ne derī
σκῆπτρόν σου τοῖς μὴ οὖσι, καὶ μὴ κατα-
deant in caſu nřo: ſed
γελάτωσαν ἐν τῇ πτώσει ἡμῶν, ἀλλὰ
cōuerte cōſiliū eoꝝ ſup eos.
στρέψον τὴν βουλὴν αὐτῶν ἐπ' αὐτούς. τὸν

at q incepit sup nos disperde.
δὲ ἀρξάμενον ἐφ' ἡμᾶς παραδειγμάτισον.
memẽto dñe notus te fac in tpe tribulatio
μνήσθητι κύριε· γνώσθητι ἐν καιρῷ θλίψε
nis nre: τ da mihi fiduciã rex
ως ἡμῶν, καὶ ἐμὲ θάρσυνον βασιλεῦ τῶν
gẽtiũ τ oĩs pncipat⁹ dñator: tribue
ἐθνῶν καὶ πάσης ἀρχῆς ἐπικρατῶν, δὸς
fmonẽ cõpositũ in ore meo in cõspectu
λόγον εὔρυθμον εἰς τὸ στόμα μου ἐνώπιον
leonis: τ transfer cor il
τοῦ λέοντος, καὶ μετάθες τὴν καρδίαν αὐ
lius in odiũ oppugnãtis nos in
τοῦ εἰς μῖσος τοῦ πολεμοῦντος ἡμᾶς εἰς
pditionẽ eius τ eoꝝ q cõsentiunt
συντέλειαν αὐτοῦ καὶ τῶν ὁμονοούντων
ei. nos aũt libera in manu tua: τ adiu
αὐτῷ. ἡμᾶς δὲ ῥῦσαι ἐν χειρί σου, καὶ βοή
ua me solitariã: τ nõ hñtẽ alium
θησόν μοι τῇ μόνῃ, καὶ μὴ ἐχούσῃ ἕτερον
adiutorẽ nisi te. dñe oĩm sciam
βοηθὸν εἰμὴ σέ. κύριε πάντων γνῶσιν
hẽs: τ nosti q oderim gl'iam ini
ἔχεις, καὶ οἶδας ὅτι ἐμίσησα δόξαν ἀνό
quoꝝ: τ detester cubile incircũciso=
μων, καὶ βδελύσσομαι κοίτην ἀπεριτμή=
rũ τ omnis alienigene. tu scis
των καὶ παντὸς ἀλλοτρίου. σὺ οἶδας τὴν
necessitatẽ meã: q abominer signum
ἀνάγκην μου, ὅτι βδελύσσομαι τὸ σημεῖον
superbie mee qd est sup ca=
τῆς ὑπερηφανίας μου ὅ ἐστιν ἐπὶ τῆς κεφα
put meũ in diebus ostentatõis mee: de=
λῆς μου ἐν ἡμέραις ὀπτασίας μου, βδε
tester illud q̃si pãnũ menstruoꝝ: τ
λύσσομαι αὐτὸ ὡς ῥάκος καταμηνίων, καὶ
nõ portẽ illud in diebus silentij mei: τ
οὐ φορῶ αὐτὸ ἐν ἡμέραις ἡσυχίας μου, καὶ
nõ comederit ancilla tua in mensa aman:
οὐκ ἔφαγεν ἡ δούλη σου τράπεζαν ἀμάν,
τ nõ magnificaueri cõuiuiũ regis:
καὶ οὐκ ἐδόξασα συμπόσιον βασιλέως,
neq̃ biberi vinũ libaminũ: τ non le=
οὐδὲ ἔπιον οἶνον σπονδῶν, καὶ οὐκ εὐφ
tata sit ancilla tua a die translatio
ράνθη ἡ δούλη σου ἀφ' ἡμέρας μεταβο
nis mee vsq̃ nunc. nisi in te
λῆς μου μέχρι τοῦ νῦν. πλὴν ἐπὶ σοί
dñe deus abraam de⁹ fortis sup om=
κύριε ὁ θεὸς ἀβραάμ. ὁ θεὸς ὁ ἰσχύων ἐπὶ πάν
nes: exaudi vocẽ desperantiũ:
τας, εἰσάκουσον φωνῆς ἀπηλπισμένων,
τ libera nos de manu malignã=
καὶ ῥῦσαι ἡμᾶς ἐκ χειρὸς τῶν πονηρευο=
tiũ: τ libera me a timore meo.
μένων, καὶ ῥῦσαί με ἐκ τοῦ φόβου μου. C. 15.

ET factũ ẽ in die tertia vt
Καὶ ἐγενήθη ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ ὡς
cessauit orans: deposuit
ἐπαύσατο προσευχομένη, ἐξεδύσατο τὰ
vestimẽta luctus τ induta ẽ glo
ἱμάτια τοῦ πένθους καὶ περιεβάλετο δό
ria sua. τ facta splendens: cũ in=
ξαν αὐτῆς. καὶ γενηθεῖσα ἐπιφανής, ἐπικα
uocasset omnium spectatorẽ τ saluato
λεσαμένη τὸν πάντων ἐπόπτην καὶ σωτῆ
rẽ: assumpsit duas famulas. τ q̃dem
ρα, παρέλαβε τὰς δύο ἅβρας. καὶ τῇ μὲν
sup vnã innitebat: q̃si delicata: at alte
μιᾷ ἐπηρείδετο, ὡς τρυφερευομένη, ἡ δὲ ἑτέ
ra seq̃batur leuans indumẽtũ
ρα ἐπηκολούθει κουφίζουσα τὴν ἔνδυσιν

Memento dñe & oñde te nobis in tpe tribulatiõis nre: & da mihi fiduciã dñe rex deorum & vniuerse ptãtis: tribue fmonẽ cõpositũ in ore meo in cõspectu leonis: & trãsfer cor illi⁹ in odiũ hostis nri: vt & ipse pereat: & ceteri qui ei cõsentiũt. Nos aũt libera in mãu tua: & adiuua me nullũ aliud auxiliũ habẽtẽ: nisi te dñe q habes oĩm scientiã: & nosti qa oderim gloriã iniq̃rũ: & detester cubile incircũcisorũ & oĩs alienigene. Tu scis necessitatẽ meã q abominer signũ supbie & glorie mee qd est sup caput meũ in dieb⁹ oñtationis mee: & detester illud q̃si pãnũ mẽstruate: & nõ portẽ in dieb⁹ silentii mei: & q nõ comederĩ in mensa amã: nec mihi placuerit cõuiuiũ regis: & nõ biberim vinũ libãminũ: & nũq̃ letata sit ancilla tua ex q̃ huc trãslata sum vsq̃ in presentẽ diẽ: nisi in te dñe de⁹ abraã. Deus fortis sup oẽs: exaudi vocẽ eoꝝ q nullã aliã spem hñt: & libera nos de manu iniq̃rũ: & erue me a timore meo. Hec q̃q̃ addita repi in editiõe vulgata. 15.

ET mãdauit ei haud dubiũ qn hester mardoche⁹ vt ingrederetur ad regẽ: & rogaret p pplo suo & p pria sua. Memorare inqt dierũ humilitatis tue: quõ nutrita sis in manu mea: qa aman scds a rege locut⁹ est cõtra nos in mortẽ: & tu inuoca dñm & loq̃re regi p nobis: & libera nos de morte. Nec non & ista q̃ subdita sunt: in editione vulgata reperi. Die aũt tertio deposuit vestimẽta ornat⁹ sui: & circũdata ẽ gloria sua. Cũq̃ regio fulgeret habitu: & inuocasset oĩm rectorem & saluatorẽ deũ: assũpsit duas famulas: & sup vnã qdẽ innitebatur q̃si pre deliciis & nimia teneritudine corpus suũ ferre nõ sustinẽs: altera aũt famulaꝝ seq̃batur dñaꝝ defluẽtia in humũ indumẽta sustẽtãs. Ipsa aũt roseo colore vultũ perfusa: & gratis ac nitentib⁹ oculis tristẽ celabat animũ & nimio timore contractũ. Ingressa igitur cũcta p ordinẽ ostia: stetit contra regẽ vbi residebat sup soliũ regni sui: indutus vestib⁹ regiis auroq̃ fulgẽs & p̃ciosis lapidib⁹. Eratq̃ terribilis aspectu. Cũq̃ eleuasset faciem & ardentib⁹ oculis furorẽ pectoris indicasset: regina corruit: & in pallorẽ colore mutato: lassum sup ancillulã reclinauit caput. Cõuertitq̃ de⁹ spm̃ regis in mãsuetudinẽ: & festinus ac metuẽs exiliuit de solio: & sustentãs eã vlnis suis donec rediret ad se his verbis blãdiebatur. Quid habes hester. Ego sum frt⁹: noli metuere. Nõ morieris: nõ eñi pro te sed p oĩbus hec lex cõstituta ẽ. Accede igitur & tange sceptrũ. Cunq̃ illa reticeret: tulit aureã virgã: & posuit sup collũ eius: & osculãtus est eã: & ait. Cur mihi nõ loq̃ris? Que r̃ndit. Vidi te dñe q̃si ãgelũ dei: & cõturbatũ ẽ cor meũ pre timore gl'ie tue. Valde eñi mirabilis es dñe: & facies tua plena ẽ grãrũ. Cũq̃ loq̃retur: rursus corruit & pene exanimata est. Rex aũt turbabatur: & oẽs ministri ei⁹ cõsolabãtur eã. 16.

REx magnus artaxerxes ab india

eius. τ ipa rubefacta vigore pulchritudis
αὐτῆς, καὶ αὐτὴ ἐρυθριῶσα ἀκμῇ κάλλους
sue: τ vultus eius hilaris q̃si
αὐτῆς, καὶ τὸ πρόσωπον αὐτῆς ἱλαρὸν ὡς
amabilis: at cor eius arctatũ
προσφιλές, ἡ δὲ καρδία αὐτῆς ἀπεστενωμένη
pre timore. τ ingressa oẽs
ἀπὸ τοῦ φόβου. καὶ εἰσελθοῦσα πάσας
portas: stetit coram rege.
τὰς θύρας, κατέστη ἐνώπιον τοῦ βασιλέ
τ ipse sedebat sup soliũ
ως. καὶ αὐτὸς ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς
regni sui. τ omnem stolã
βασιλείας αὐτοῦ. καὶ πᾶσαν στολὴν τῆς
splendoris sui idut⁹ erat: totus in
ἐπιφανείας αὐτοῦ ἐνεδεδύκει, ὅλος διὰ
auro τ lapidib⁹ p̃ciosis: τ erat ter
χρυσοῦ καὶ λίθων πολυτελῶν, καὶ ἦν φο
ribilis nimis. τ eleuãs faciem su=
βερὸς σφόδρα. καὶ ἄρας τὸ πρόσωπον αὐ
am incensam gl'ia: in acie furoris cõspe
τοῦ πεπυρωμένον δόξῃ, ἐν ἀκμῇ θυμοῦ ἔβλε
xit. τ corruit regina τ muta=
ψε. καὶ ἔπεσεν ἡ βασίλισσα καὶ μετέβα
uit colorẽ suum in dissolutione: τ recli
λε τὸ χρῶμα αὐτῆς ἐν ἐκλύσει, καὶ κατέ
nauit se sup caput ãcille pre=
κυψεν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τῆς ἅβρας τῆς προ
cedentis. τ conuertit deus spirĩ=
πορευομένης. καὶ μετέβαλεν ὁ θεὸς τὸ πνεῦ
tũ regis in mãsuetudinẽ. τ festi
μα τοῦ βασιλέως εἰς πραΰτητα. καὶ ἀγω
nans exiliuit de solio: τ
νιάσας, ἀνεπήδησεν ἀπὸ τοῦ θρόνου, καὶ
assumpsit eam, in vlnis suis
ἀνέλαβεν αὐτὴν ἐπὶ τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ
donec rediret: τ cõsolabatur eã
μέχρις οὗ κατέστη, καὶ παρεκάλει αὐτὴν
verbis pacificis. τ dixit ei: quid est
λόγοις εἰρηνικοῖς. καὶ εἶπεν αὐτῇ, τί ἐστιν
esther: ego frater tuus: cõfide nõ
ἐσθήρ; ἐγὼ ὁ ἀδελφός σου, θάρσει οὐ μὴ
morieris: qm cõmune p̃ceptum nrm
ἀποθάνῃς, ὅτι κοινὸν τὸ πρόσταγμα ἡμῶν
est: accede. τ tollens auream vir
ἐστι. πρόσελθε. καὶ ἄρας τὴν χρυσῆν ῥάβ
gam: iposuit sup collum eius. τ
δον, ἐπέθηκεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτῆς. καὶ
ãplexat⁹ ẽ eam τ dixit: loq̃re mihi.
ἠσπάσατο αὐτὴν καὶ εἶπεν, λάλησόν μοι.
τ dixit ei: vidi te dñe q̃si an=
καὶ εἶπεν αὐτῷ, εἶδόν σε κύριε ὡς ἄγ
gelum dei: τ turbatũ est cor meũ
γελον θεοῦ, καὶ ἐταράχθη ἡ καρδία μου
pre timore glorie tue: qm
ἀπὸ τοῦ φόβου τῆς δόξης σου, ὅτι
mirabilis es dñe: τ facies tua
θαυμαστὸς εἶ κύριε, καὶ τὸ πρόσωπόν σου
gr̃arum plena. cũ aũt loqueretur
χαρίτων μεστόν. ἐν δὲ τῷ διαλέγεσθαι
ipa: corruit pre dissolutiõe sua:
αὐτήν, ἔπεσεν ἀπὸ ἐκλύσεως αὐτῆς,
τ rex turbabatur τ om=
καὶ ὁ βασιλεὺς ἐταράσσετο καὶ πᾶ
nis famulat⁹ eius consolabatur
σα ἡ θεραπεία αὐτοῦ παρεκάλει
eam.
αὐτήν. Ca. 16.

REx magn⁹ artaxerxes his
Βασιλεὺς μέγας ἀρταξέρξης τοῖς
q ab india vsq̃ ad ethiopiam
ἀπὸ τῆς ἰνδικῆς ἕως τῆς αἰθιοπίας

centũ viginti septẽ satrapis regionũ
ἑκατὸν εἰκοσιεπτὰ σατράπαις χωρῶν
pncipes sũt τ his q nr̃a sapiũt:
ἄρχουσι καὶ τοῖς τὰ ἡμέτερα φρονοῦσι,
valere. multi plurima coꝝ q be
χαίρειν. πολλοὶ τῇ πλείστῃ τῶν εὐερ
nefaciũt bonitate frequẽti⁹ hono
γετούντων χρηστότητι πυκνότερον τιμω
rati: magis superbierũt τ nõ solũ
μένοι, μεῖζον ἐφρόνησαν καὶ οὐ μόνον τοὺς
subiectos nobis querũt affligere
ὑποτεταγμένους ἡμῖν ζητοῦσι κακοποι
re: et vbertatẽ nõ potẽtes ferre: τ
εῖν, τόν τε κόρον οὐ δυνάμενοι φέρειν, καὶ
in suos benefactores conant machi
τοῖς ἑαυτῶν εὐεργέταις ἐπιχειροῦσι μηχα
nari: τ gratitudinẽ nõ solũ ab
νᾶσθαι, καὶ τὴν εὐχαριστίαν οὐ μόνον ἐκ τῶν
hominib⁹ auferentes: sed τ
ἀνθρώπων ἀνταναιροῦντες, ἀλλὰ καὶ τοῖς
iexperientia bonoꝝ elationib⁹ eleuati:
τῶν ἀπειραγάθων κόμποις ἐπαρθέντες,
ei⁹ q oĩa cernit semp dei
τοῦ τὰ πάντα κατοπτεύοντος ἀεὶ θεοῦ τὴν
odiosã arbitrant fugere posse
μισοπόνηρον ὑπολαμβάνουσιν ἐκφεύξεσθαι
iuiam. sepe aũt τ multos ex his q in po
δίκην. πολλάκις δὲ καὶ πολλοὺς τῶν ἐπ' ἐξ
testatib⁹ cõstituti sunt q crediti sunt guber
ουσίαις τεταγμένων τῶν πιστευθέντων χει
nare amicoꝝ res solatiũ pti
ρίζειν φίλων τὰ πράγματα παραμυθία με
cipes sanguine inocẽtũ cõstituẽs: in=
τόχους αἱμάτων ἀθῴων καταστήσασα, περι
duit calamitatib⁹ imedicabilib⁹: prauĩ
έβαλε συμφοραῖς ἀνηκέστοις, τῷ τῆς κακοη
tatis mẽdatio fraude decipien
θείας ψευδεῖ παραλογισμῷ παραλογισα
tiũ: coꝝ q dñantur simplicẽ be
μένων, τὴν τῶν ἐπικρατούντων ἀκέραιον εὐ
neuolẽtiã. ɔsiderare aũt licet nõ tm̃
γνωμοσύνην. σκοπεῖν δὲ ἔξεστιν οὐ τοσοῦτον
ex veterib⁹ vt tradidim⁹ histo
ἐκ τῶν παλαιοτέρων ὡς παρεδώκαμεν ἱστο
riis: q̃ sũt prope vos queren
ριῶν, ὅσα ἐστὶ παρὰ πόδας ὑμᾶς ἐκζητοῦν
tes inique cõsummata: coꝝ q in
τας ἀνοσίως συντετελεσμένα, τῇ τῶν ἀνα
digne dominant peste: τ attẽde
ξίως δυναστευόντων λοιμότητι, καὶ προσέ=
re ad ea q̃ post hec: ita vt re=
χειν εἰς τὰ μετὰ ταῦτα, ὥστε τὴν βασι=
gnũ sine turbatione oĩb⁹ hoĩb⁹ cũ
λείαν ἀτάραχον τοῖς πᾶσιν ἀνθρώποις μετ'
pace pbeam⁹: vtentes q̃ mutatio
εἰρήνης παρεξόμεθα, χρώμενοι τε μεταβο
nib⁹: ea aũt q̃ ad ɔspectũ veniũt discer
λαῖς, τὰ δὲ ὑπὸ τὴν ὄψιν ἐρχόμενα διακρί
nẽtes semp cũ mansueta obuiatione.
νοντες ἀεὶ μετ' ἐπιεικεστέρας ἀπαντήσε
ως. ὡς γὰρ ἀμὰν ἀμαδάθου μακεδών, ταῖς
vt .n. amã amadathi macedo:
ãtatib⁹ alien⁹ de psaꝝ sangui
ἀληθείαις ἀλλότριος τοῦ τῶν περσῶν αἵμα
ne: τ multũ distans a nr̃a beni
τος, καὶ πολὺ διεστηκὼς τῆς ἡμετέρας χρη
gnitate: τ hospitat⁹ a nobis: ɔsecut⁹ ẽ q̃ habe
στότητος, καὶ ξενωθεὶς ἡμῖν, ἔτυχεν ἧς ἔχο=
m⁹ ad oẽm gentẽ humanitatẽ in tan
μεν πρὸς πᾶν ἔθνος φιλανθρωπίας ἐπὶ το=
tũ: vt vocaret nr̃ pater
σοῦτον, ὥστε ἀγορεύεσθαι ἡμῶν πατέρα

vsq̃ ethiopiam centũ viginti septem prouinciarũ ducibus ac principibus qui nre iussioni obediũt salutẽ dicit. Multi bonitate principũ & honore q in eos collatus est: abusi sunt in superbiã: & nõ solũ subiectos regibus nituntur opprimere: sed datã sibi gloriã nõ ferentes: in ipsos qui dederũt moliuntur insidias. Nec cõtenti sunt grãs nõ agere bñficiis: & humanitatis in se iura violare: sed dei quoq̃ cũcta cernentis arbitrãtur se posse fugere sentẽtiã. Et intantũ vesanie pruperunt vt eos qui credita sibi officia diligẽter obseruant: & cuncta agunt vt oĩum laude digni sint mendaciorũ cuniculis conẽtur subuertere: dum aures principũ simplices ex sua natura alios estimãtes callida fraude decipiũt. Que res & ex veteribus pbatur historiis: & ex his q̃ gerũtur quotidie: quõ malis quorundam suggestionib⁹ regũ studia deprauentur. Vnde pũdendũ est paci oĩm prouinciarũ. Nec putare debetis si diuersa iubeamus ex animi nri venire leuitate: sed p q̃litate & necessitate tẽporum vt rei publice possit vtilitas ferre sententiã. Et vt manifesti⁹ qd dicimus intelligatis. Aman filius amadathi & aĩo & gente macedo alienusq̃ a psarũ sanguine & pietatẽ nrãm sua crudelitate cõmaculãs: pegrin⁹ a nobis susceptus est: & tantã in se exptus humanitate vt pater nr̃ vocaretur: & adoraretur ab oĩbus post regẽ scds. qui in tantũ arrogãtie tumorem sublatus est vt regno priuare nos niteretur & spiritu. Nam mardocheũ cuius fide & beneficiis viuimus: & cõsortem regni nostri hester: cum oĩn gente sua: nouis quibusdã atq̃ inauditis machinis expetiuit in mortem: hoc cogitans vt illis interfectis isidiaretur nostre solitudini: & regnũ persarũ transferret in macedonas. Nos aũt a pessimo mortalium iudeos neci destinatos: in nulla penit⁹ culpa reperimus: sed econtrario iustis vtẽtes legibus & filios altissimi & maximi sempq̃ viuentis dei cuius beneficio & patribus nris & uobis regnum est traditum & vsq̃ hodie custoditur. Vnde eas litteras quas sub noĩe nr̃o ille direxerat sciatis esse irritas. Pro quo scelere ante portas hui⁹ vrbis .i. susis & ipse qui machinatus est: & oĩs cognatio eius pendet in patibulis: non nobis: sed deo reddente ei qd meruit. Hoc aũt edictum qd nunc mittimus: in cunctis vrbibus proponatur: vt liceat iudeis vti legibus suis. Quibus debetis esse ãminiculo: vt eos qui se ad necem eorum parauerãt: possint interficere tertiadecima die mẽsis duodecimi qui vocatur adar. Hanc enim diem deus oĩpotens meroris & luctus eis vertit in gaudiũ. Vnde & vos inter ceteros festos dies hanc habetote diẽ & celebrate eam cum omni leticia.

τ adoraretur ab omnibus: secun=
καὶ προσκυνούμενον ὑπὸ πάντων, τὸ δεύτε
dũ regij throni psonã ge
ρον τοῦ βασιλικοῦ θρόνου πρόσωπον διατε
rens. nõ ferens aũt superbiam: nixus
λεῖν. οὐκ ἐνέγκας δὲ τὴν ὑπερηφανίαν, ἐπε
est pncipatu puare nos τ
τήδευσε τῆς ἀρχῆς στερῆσαι ἡμᾶς καὶ τοῦ
spiritu. τ nrm saluatorẽ τ
πνεύματος. τόν τε ἡμέτερον σωτῆρα καὶ
in omnibus bñfactorẽ mardocheũ: τ
διὰ πάντων εὐεργέτην μαρδοχαῖον, καὶ τὴν
irrephẽsibilẽ regni cõsortẽ esther:
ἄμεμπτον τῆς βασιλείας κοινωνὸν ἐσθήρ,
cũ omni hoꝝ gente: multiplicibus
σὺν παντὶ τῷ τούτων ἔθνει, πολυπλόκοις
viarum deceptionibus expetens in
μεθόδων παραλογισμοῖς αἰτησάμενος εἰς
pditionem. per .n. modos istos existia
ἀπώλειαν. διὰ γὰρ τῶν τρόπων τούτων ᾠή
uit accipiẽs nos desertos psarum
θη λαβὼν ἡμᾶς ἐρήμους, τὴν τῶν περσῶν
dominium in macedonas transfer=
ἐπικράτησιν εἰς τοὺς μακεδόνας μετατά
re. nos vero ab excidiali
ξαι. ἡμεῖς δὲ τοὺς ὑπὸ τοῦ τρισαλιτηρίου πα
traditos in necem iudeos: re
ραδεδομένους εἰς ἀφανισμὸν ἰουδαίους, εὑ
perimus nõ malefactores existẽtes: iustissimis
ρίσκομεν οὐ κακούργους ὄντας, δικαιοτάτοις
vero degentes legibus: existẽtes aũt filios
δὲ πολιτευομένους νόμοις, ὄντας δὲ υἱοὺς τοῦ
altissimi maximi viuẽtis dei: q dirigit
ὑψίστου μεγίστου ζῶντος θεοῦ, τοῦ κατευθύνον
nobis q̃ τ pmogenitorib⁹ nr̃is re
τος ἡμῖν τε καὶ τοῖς προγόνοις ἡμῶν τὴν βα
gnum in optima dispositiõe. bene ergo
σιλείαν ἐν τῇ καλλίστῃ διαθέσει. καλῶς οὖν
facite non vtentes his q̃ ab a=
ποιεῖτε μὴ προσχρησάμενοι τοῖς ὑπὸ ἀ=
mã amadathi missis fuerunt litteris:
μὰν ἀμαδάθου ἀποσταλεῖσι γράμμασι,
ppterea qd hic q hec operatus est:
διὰ τὸ αὐτὸν τὸν ταῦτα ἐξεργασάμενον,
ante susaꝝ portas appẽsus est
πρὸς ταῖς σούσων πύλαις ἐσταυρῶσθαι
cũ omni familia: dignã eo q oĩum
σὺν τῇ πανοικίᾳ, τὴν καταξίαν τοῦ τὰ πάντα
dñator deo velociter reddẽte
ἐπικρατοῦντος θεοῦ διὰ τάχους ἀποδόντος
ei iudiciũ. at exemplar epl
αὐτῷ κρίσιν. τὸ δὲ ἀντίγραφον τῆς ἐπι
stole huius pponẽtes in omni lo=
στολῆς ταύτης ἐκθέντες ἐν παντὶ τό=
co: cũ libertate dimittatis iu=
πῳ, μετὰ παρρησίας ἐᾶν τοὺς ἰου=
deos vti suis legibus:
δαίους χρῆσθαι τοῖς ἑαυτῶν νόμοις,
τ adiuuetis eos. vt eos q in tem
καὶ συνεπισχύειν αὐτοῖς. ὅπως τοὺς ἐν και
pus tribulatiõis iposti erant eis: vlciscã=
ρῷ θλίψεως ἐπιθεμένους αὐτοῖς, ἀμύνων
tur tertiadecima duodecimi mẽ
ται τῇ τρισκαιδεκάτῃ τοῦ δωδεκάτου μη
sis adar eadẽ die. hanc .n.
νὸς ἀδὰρ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ. ταύτην γὰρ ὁ
oĩum dñator deus p pditione
πάντα δυναστεύων θεὸς ἀντ' ὀλεθρίας τοῦ
electi generis fecit eis gaudi
ἐκλεκτοῦ γένους ἐποίησεν αὐτοῖς εὐφρο=
um. τ vos ergo in insignibus
σύνην. καὶ ὑμεῖς οὖν ἐν ταῖς ἐπωνύμοις

ceris festiuitatib⁹ insignē die & omnes
ὑμῶν ἑορταῖς ἐπίσημον ἡμέραν μετὰ πά-
ni letitia ducite. ut et nūc τ
σης εὐωχίας ἄγετε, ὅπως καὶ νῦν καὶ
post hec sal⁹ nobis τ be-
μετὰ ταῦτα σωτηρία ἡμῖν καὶ τοῖς εὐ-
neuolis psis: his h̄o q̄ nobis insidiant:
νοοῦσι πέρσαις, τοῖς δὲ ἡμῖν ἐπιβουλεύου-
memoriale pditionis. ois aūt
σι, μνημόσυνον τῆς ἀπωλείας. πᾶσα δὲ

vt & in posterum cognoscantur: omnes qui fideliter persis obediunt dignā pro fide recipere mercedem. qui autē insidiantur regno eorum: perire pro scelere. Omnis autem prouintia & ciuitas que noluerit solemnitatis huius esse particeps: gladio & ignē pereat: & sic deleatur vt non solum hominibus: sed etiā inuia bestiis fit in sempiternū pro exēplo contēptus & inobediētię.

ciuitas vel regio omnino q̄ iuxta hec
πόλις ἢ χώρα τὸ σύνολον ἥτις κατὰ ταῦ-
nō fecerit: lācea τ igni cōsume
τα μὴ ποιήσῃ, δόρατι καὶ πυρὶ καταναλω-
tur cū ira. τ nō solū hoibus
θήσεται μετ᾽ ὀργῆς. οὐ μόνον ἀνθρώποις
inuia: sed τ bestiis τ volatilib⁹ in
ἄβατος, ἀλλὰ καὶ θηρίοις καὶ πετεινοῖς εἰς τὸν
omne tp̄s inimicissimaq̄ constituetur.
ἅπαντα χρόνον ἔχθιστος τι καταςαθήσεται.

Explicit liber Hester.

Incipit prologus primus in Job scd̄m trāslationē. lxx.

COgor per singlos scripturæ diuinæ libros: aduersariorū respōdere maledictis: qui interprætationē meā repræhensionem septuaginta interpretū criminantur quasi nō & apud græcos aquila symmachus & theodotion: vel verbum e verbo: vel sensu e sensu: vel ex vtroq̄ cōmixtum & mediæ tēperatū genus trāslationis expresserint: & omnia veteris instrumenti volumina origenes obelis astericisq̄ distinxerit: quos vel additos vel de theodotione sumptos traslationi antiquæ inseruit: pbans defuisse quod additum est. Discant igitur obtrectatores mei recipere in toto qd̄ in partibus susceperūt aut interptationē meā cum astericis suis radere. Neq̄ em̄ fieri potest vt quos plura intermisisse susceperint: nō eosdem etiam in quibusdam errasse fateātur præcipue ī iob. cui si ea quæ sub astericis addita sunt subtraxeris: pars maxima detruncabitur. Et hoc dūtaxat apud græcos. Cæterum apud latinos ante eā translationē quā sub astericis & obelis nuper edidimus: septingenti ferme aut octingenti versus desunt: vt decurtatus & laceratus corrosusq̄ liber: fœditatē sui publice legentibus præbeat. Hæc autē translatio nullū de veterib⁹ sequitur interpretē: sed ex ipso hebraico arabicoq̄ sermone. & interdum syro: nunc verba: nunc sensus: nunc simul vtrūq̄ resonabit. Obliqu⁹ em̄ ēt apud hebræos totus liber fertur & lubric⁹: & qd̄ græci rhetores vocant schematismenos: dum qui aliud loquitur: aliud agit. Vt si velis anguillam vel murenulam strictis tenere manibus quanto fortius presseris: tanto citius elabitur. Memini me ob intelligentiā huius voluminis lyddeum quendā pceptorē qui apud hebræos primus haberi putabatur: nō paruis redemisse nūmis: cuius doctrina an aliquid pfecerim: nescio. Hoc vnū scio nō potuisse me interpretari: nisi qd̄ ante intellexerā. A principio itaq̄ voluminis usq̄ ad uerba iob apud hebræos prosa oro est. Porro a uerbis iob in quibus ait: pereat dies in qua natus sum & nox in qua dictū est cōceptus est homo: usq̄ ad eū locū ubi ante finē uoluminis scriptū est: idcirco ipe me rephendo & ago penitentiā in fauilla & cinere: hexametri uersus sunt: dactylo spondeoq̄ currentes: & pter linguæ idioma crebro recipientes & alios pedes: nō earūdē syllabarū: sed eorūdē temporū. Interdū quoq̄ rhythmus ipse dulcis & tinnulus fertur numeris pedū solutis: qd̄ metrici magis q̄ simplex lector intelligūt. A supradicto aūt uersu usq̄ ad finem libri: paruū cōma quod remanet prosa oratione cōtexitur. Quod si cui uidetur incredulum: metra sc; eē apd̄ hebræos: & in morē nostri flacci græciq̄ pindari & alcei & saphoc: uel psalterium uel lamentationes hieremiæ: uel omnia ferme scripturarū cantica cōprǽhendi: legat philonē: iosephū: origenē: cesariensem eusebiū: & eorū testimonio me uerū dicere cōprobabit. Audiāt quapropter canes mei: idcirco me in hoc uolumine laborasse: nō ut interpretationem antiquā reprǽhenderē: sed ut ea quæ in illa aut obscura sunt: aut omissa: aut certe scriptorum uitio deprauata: manifestiora nostra interptatione fierent: qui & hebræum sermonem ex parte didicimus: & in latino pene ab ipsis cunabulis inter grāmaticos & rhetores & philosophos detriti sumus. Qd̄ si apud græcos post septuaginta editionē iam christi euangelio coruscante iudeus aquila & symmachus ac theodotion iudaizantes heretici sunt recepti: qui multa mysteria saluatoris subdola interpretatione celarunt: & tamen in exapleis habentur apud ecclesias & explanantur ab ecclesiasticis uiris: quanto magis ego christianus & de parentibus christianis natus: & uexillum crucis in mea fronte portans: cuius studium fuit omissa repetere: deprauata corrigere: & sacramenta ecclesiæ puro & fideli aperire sermone: uel a fastidiosis uel a malignis lectoribus nō debeo reprobari. Habeāt q̄ uolūt ueteres libros uel in mēbranis purpureis auro argentoq̄ descriptos: uel uncialibus (ut uulgo aiunt) litteris onera magis exarata q̄ codices: dūmodo mihi meisq̄ pmittant pauperes habere scedulas: & non tam pulchros codices q̄ emendatos. Vtraq̄ autem editio: & septuaginta iuxta græcos: & mea iuxta hebræos in latinum meo labore translata est. Eligat unusquisq̄ qd̄ uult: & studiosum me magis q̄ maliuolum probet.

Explicit primus prologus in librū Iob.

Incipit secundus prologus in Iob secundū hebraicum.

SI ficellam iunco texerē: aut palmarū folia cōplicarem ut in sudore uultus mei comederem panem & uentris opus sollicita mente pertractarē: nullus morderet nemo reprehenderet. Nūc aūt quia iuxta sententiam saluatoris uolo operari cibum qui non perit: & antiquam diuinorum uoluminum uiam sentibus uirgultisq̄ purgare: error mihi geminus infligitur: corrector uitiorum falsarius uocor: & errores non auferre: sed serere. Tanta est enim uetustatis consuetudo: ut etiam confessa plærisq̄ uitia placeant: dum magis pulchros habere uolunt codices q̄ emendatos. Quapropter o fratres dilectissimi: unicum nobilitatis & humilitatis exemplar: pro flabello calathis sportellisq̄ munusculis monachorum spiritalia hæc & mansura dona suscipite: ac beatum iob qui adhuc apud latinos iacebat in stercore: & uermibus scatebat errorū: integrū imaculatūq̄ gaudete. Quomodo enim post probationē atq̄ uictoriam duplicia sunt ei uniuersa reddita: ita ego in lingua nostra (ut audacter loquar) feci eū habere quæ amiserat. Igitur & uos & unūquēq̄ lectorem solita prefatiōe cōmoneo & in principiis librorum eadē semp annectens rogo: ut ubicunq̄ semper pcedentes uirgulas uideritis: sciatis ea quæ subiecta sunt in hebraicis uoluminibus non haberi. Porro ubi stellæ imago præfulserit: ex hebræo in sermone nostro addita sunt. Necnon & illa quæ haberi uidebantur & ita corrupta erant ut sensum legentibus tollerēt orantibus uobis magno labore correxi: magis utile quid ex odio meo ecclesiis christi uenturum ratus: q̄ ex aliorum negocio.

Explicit prologus secūdus in librū Iob.

Incipit argumentum in librū Iob.

IN terra quidē habitasse Iob utisidi in finibus idumeæ & arabiæ fertur: & erat ei ante nomē iobab. Et accepit uxorem arabissam: & genuit filiū quē uocauit ennon. Erat aūt ipse filius quidem zareth de esau filiis filius: de matre uero Bosra: ita ut sit quintus ab abraam. Et hi sunt reges qui regnauerunt in edom: in qua & ipse regnauit. Sed primus in ea regnauit balach filius beor & nomen eiusdem ciuitatis denaba. Post hunc autem barich. Post eum iobab qui uocatur Iob. Post iob autem hussan: qui erat dux ex themanorum regiōe. Et post illum regnauit adar filius bedath: qui excidit madiam in campo moab: & nomen ciuitatis eius auith.

Explicit argumentum.

Trās. gre. lxx. cū iter. lati.

IOB.

IΩB. Ca. I.

A Homo q̄dā fuit i terra vs iob nomē
Ἄνθρωπός τις ἦν ἐν χώρᾳ τῇ αὐσίτιδι, ᾧ ὄνομα
ei: τ erat homo ille verax imaculatus
αὐτῷ ἰώβ· καὶ ἦν ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ἀληθινός, ἄμω-
μος
Infra. 2. a. Infra. 42. b. iust⁹ simplex τ rect⁹ τ timēs
δίκαιος, θεοσεβής, ἀπεχόμενος ἀπὸ παντὸς πονηροῦ πράγματος.
deū: abstinēs ab omni mala re.
fuerūt aūt ei filij septē: τ filie tres. τ
καὶ ἐγένοντο αὐτῷ υἱοὶ ἑπτά, καὶ θυγατέρες τρεῖς. καὶ
fuerūt pecora eius oues septē mille: cameloꝝ tria
ἦν τὰ κτήνη αὐτοῦ πρόβατα ἑπτακισχίλια, κάμηλοι τρι-
milia: iuga boū quingēta: τ asine femine q̄ pascebant quingēte:
σχίλιαι, ζεύγη βοῶν πεντακόσια, ὄνοι θήλειαι νομάδες πεντακόσιαι,
τ famulat⁹ mult⁹ nimis: τ
καὶ ὑπηρεσία πολλὴ σφόδρα, καὶ
opera magna erāt ei in terra: τ erat homo ille magn⁹
ἔργα μεγάλα ἦν αὐτῷ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἦν ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος εὐγενὴς
gn⁹ eoꝝ q̄ a solis ortu. cōuenientes aūt filij ei⁹
τῶν ἀφ᾽ ἡλίου ἀνατολῶν. συμπορευόμενοι δὲ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ
ad inuicē faciebāt cōuiuiū vnusq̄sq̄ sua die
πρὸς ἀλλήλους ἐποιοῦντο πότον καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν,
assumentes simul τ tres sorores suas
συμπαραλαμβάνοντες ἅμα καὶ τὰς τρεῖς ἀδελφὰς αὐτῶν,
vt comederēt τ biberēt cū eis. τ cū cōsumati essent dies
ἐσθίειν καὶ πίνειν μετ᾽ αὐτῶν. καὶ ὡς ἂν συνετελέσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ πότου,
potuū: mittebat iob τ purificabat
ἀπέστελλεν ἰὼβ καὶ ἐκαθάριζεν
eos ɔsurgens diluculo: τ offerebat pro eis sacrificia
αὐτούς, ἀνιστάμενος τὸ πρωΐ, καὶ προσέφερεν περὶ αὐτῶν θυσίας
B Infra. 2. a. fm̄ numeꝝ eoꝝ. dicebat. n. iob: nequādo peccauerit
κατὰ τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν. ἔλεγε γὰρ ἰώβ, μήποτε ἥμαρτον
τ bñdixerint deū in corde suo filij mei. sic
οἱ υἱοί μου, καὶ ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτῶν κακὰ ἐνενόησαν πρὸς θεόν. οὕτως
igit faciebat iob cūctis diebꝰ. τ fuit sicut dies hec:
οὖν ἐποίει ἰὼβ πάσας τὰς ἡμέρας. καὶ ἐγένετο ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη,
τ ecce venerūt filij dei vt assisterēt corā dño:
καὶ ἰδοὺ ἦλθον οἱ υἱοὶ τοῦ θεοῦ παραστῆναι ἐνώπιον τοῦ κυρίου,
τ diabol⁹ venit in medio eoꝝ. τ dixit dñs diabolo: vnde venis?
καὶ ὁ διάβολος ἦλθε ἐν μέσῳ αὐτῶν. καὶ εἶπεν ὁ κύριος τῷ διαβόλῳ, πόθεν παραγέγονας;
τ respōdēs diabol⁹ dño dixit:
καὶ ἀποκριθεὶς ὁ διάβολος τῷ κυρίῳ εἶπεν,
postq̄ circuiui terrā τ deābulaui eā q̄ sub celo est adsum. τ
περιελθὼν τὴν γῆν καὶ ἐμπεριπατήσας τὴν ὑπ᾽ οὐρανὸν πάρειμι. καὶ
dixit ei dñs: ɔsiderasti igit mēte tua ɔtra seruū
εἶπεν αὐτῷ ὁ κύριος, προσέσχες οὖν τῇ διανοίᾳ σου κατὰ τοῦ θεράποντός
meū iob? qm̄ nō est ei similis ex his q̄ sūt i terra: homo
μου ἰώβ; ὅτι οὐκ ἔστιν αὐτῷ ὅμοιος τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, ἄνθρωπος
sine defectu verax simplex τ rectus τ timēs deū cōtinens
ἄμεμπτος ἀληθινὸς θεοσεβής, ἀπεχόμενος ἀπὸ
ab omni mala re? respōdit aūt diabol⁹
παντὸς πονηροῦ πράγματος; ἀπεκρίθη δὲ ὁ διάβολος

Trāsla. B. Hie.

Incipit liber Iob. Ca. I.

VIr erat in terra hus nomine iob. Et erat vir ille simplex & rectus ac timens deū: & recedēs a malo. Natiq̄ sunt ei septem filii: & tres filię. Et fuit possessio eius septem millia ouium: & tria milia camelorum: quingenta quoq̄ iuga boum: & quingente asine: ac familia multa nimis. Eratq̄ vir ille magnus inter omnes orientales. Et ibant filii ei⁹: & faciebāt cōuiuia p domos: vnusq̄sq̄ in die suo. Et mittētes vocabāt tres sorores suas vt comederent & biberēt cū eis. Cūq̄ in orbē transissent dies cōuiuii: mittebat ad eos iob: & sctificabat illos: cōsurgēsq̄ diluculo offerebat holocausta p singlos. Dicebat ei. Ne forte peccauerint filii mei & bñdixerint deo in cordibus suis. Sic faciebat iob cunctis dieb⁹. Quadam autem die cū venissent filii dei vt assisterent corā dño affuit inter eos etiā sathan. Cui dixit domin⁹. Vnde venis? Qui respondens ait. Circuiui terram: & perambulaui eā. Dixitq̄ dñs ad eū. Nunquid considerasti seruum meū iob q̄ non sit ei similis in terra: homo simplex & rectus ac timens deū & recedēs a malo. Cui respodens sathan:

Tex. heb. Job. i.

איש היה בארץ עוץ איוב שמו
והיה האיש ההוא תם וישר וירא
אלהים וסר מרע: ויולדו לו שבעה
בנים ושלוש בנות: ויהי מקנהו
שבעת אלפי צאן ושלשת אלפי
גמלים וחמש מאות צמד בקר וחמש
מאות אתונות ועבדה רבה מאד
ויהי האיש ההוא גדול מכל בני
קדם: והלכו בניו ועשו משתה בית
איש יומו ושלחו וקראו לשלשת
אחיתיהם לאכל ולשתות עמהם:
ויהי כי הקיפו ימי המשתה וישלח
איוב ויקדשם והשכים בבקר
והעלה עלות מספר כלם כי אמר
איוב אולי חטאו בני וברכו אלהים
בלבבם ככה יעשה איוב כל הימים:
ויהי היום ויבאו בני האלהים
להתיצב על יהוה ויבוא גם השטן
בתוכם: ויאמר יהוה אל השטן
מאין תבא ויען השטן את יהוה
ויאמר משוט בארץ ומהתהלך
בה: ויאמר יהוה אל השטן השמת
לבך על עבדי איוב כי אין כמהו
בארץ איש תם וישר ירא
אלהים וסר מרע: ויען השטן את

Pritiua. heb.

תמם
סור רעע
ילד היה
קנה
מאה
רבב
גדל
עשה שתה
אח שתה
נקף יום
שלח קדש
שכם עלה
ספר
בוא
יצב
בוא ענה
אמר הלך
שוט
כמו

ait. Nũquid frustra iob timet deum? Nonne tu vallasti eum ac domũ eius vniuersamq; substantiã eius p circuitũ? Operib9 manuũ ei9 bñdixisti: & possessio ei9 creuit in terra? Sed extẽde paululũ manũ tuã: & tange cuncta que possidet: nisi in faciem bñdixerit tibi. Dixit ergo dñs ad sathan. Ecce vniuersa q̃ habet in manu tua sunt: tm̃ in eũ ne extẽdas manum tuam. Egressusq; est sathã a facie dñi. Cum autẽ quadam die filii & filie eius comederent & biberent vinũ in domo fratris sui primogeniti: nuncius venit ad iob qui diceret. Boues arabant & asine pascebantur iuxta eos: & irruerũt sabei tuleruntq; omnia & pueros percusserunt gladio: & euasi ego solus vt nunciarem tibi. Cumq; adhuc ille loqueretur venit alter: & dixit. Ignis dei cecidit e celo: & tactas oues puerosq; consumpsit: & effugi ego solus vt nũciarem tibi. Sed & adhuc illo loquẽte: venit ali9: & dixit. Chaldei fecerunt tres turmas: & inuaserunt camelos & tulerũt eos: necnõ & pueros pcusserũt gladio & ego fugi solus vt nũciarem tibi. Adhuc loq̃batur ille: & ecce ali9 intrauit: & dixit. Filiis tuis & filiab9 vescẽtibus & bibẽtib9 vinũ in domo fr̃is sui primogeniti: repẽte ventus vehemẽs irruit a regione deserti: & concussit q̃ttuor angulos dom9: que corruens oppressit liberos tuos & mortui sunt: & effugi ego solus vt nunciarem tibi. Tunc surrexit iob: & scidit vestimẽta sua: & tonso capite corruens in terram: adorauit & dixit. Nudus egressus sũ de vtero matris mee: & nudus reuertar illuc. Dñs dedit: dominus abstulit: sit nomen domini benedictũ. In oibus his non peccauit

Iob neq; stultũ quid cõtra deũ locutus est.

2.

Factũ est aũt cũ quadã die venissent filii dei: & starẽt corã dño: venisset quoq; sathan inter eos: & staret in cõspectu eius: vt diceret dñs ad sathan. Vnde venis? Qui respondens ait. Circuiui terram: & perãbulaui eam. Et dixit dominus ad sathan. Nunquid cõsiderasti seruum meũ iob q nõ sit ei similis in terra vir simplex & rect9 ac timens deum & recedens a malo & adhuc retinẽs innocentiã. Tu aũt cõmouisti me aduersus eũ vt affligerẽ eũ frustra. Cui rñdens sathan ait. Pellem pro pelle & cuncta que habet homo dabit pro anima sua: alioquin mitte manũ tuã: & tange os eius & carnẽ: & tũc videbis q in faciẽ benedicat tibi: dixit ergo domin9 ad sathan. Ecce in manu tua est: verumtamen animam illius serua. Egressus igitur sathã a facie domini: percussit iob vlcere pessimo a planta pedis vsq; ad verticẽ eius. Qui testa saniem radebat: sedens in sterquilinio. Dixit autẽ illi vxor sua. Adhuc tu pmanes in simplicitate tua? Bñdic deo & morere. Qui ait ad illã. Quasi vna de stultis mulierib9 locuta es. Si bona suscepimus de manu dei: mala quare non sustineamus? In oĩbus his nõ peccauit iob labiis suis. Igitur audientes tres amici iob omne malum quod accidisset ei: venerunt singuli de loco suo: eliphaz themanites & baldath suites: & sophar naamathites. Cõdixerãt enĩ vt pariter venientes visitarẽt eum & cõsolarentur. Cumq; eleuassent procul oculos suos: nõ cognouerunt eum. Et exclamantes plorauerunt: scissisq; vestibus sparserunt puluerem super caput suũ

השמימה ויזרקו עפר... וישבו אתו לארץ שבעת
ימים ושבעת לילות ואין דבר
אליו דבר כי ראו כי גדל הכאב
מאד

Cap. iij.

אחרי כן פתח
איוב את פיהו ויקלל את יומו ויען
איוב ויאמר יאבד יום אולד בו
והלילה אמר הרה גבר היום ההוא
יהי חשך אל ידרשהו אלוה ממעל
ואל תופע עליו נהרה יגאלהו
חשך וצלמות תשכן עליו עננה
יבעתהו כמרירי יום הלילה ההוא
יקחהו אפל אל יחד בימי שנה
במספר ירחים אל יבא הנה
הלילה ההוא יהי גלמוד אל תבוא
רננה בו יקבהו אררי יום
העתידים עורר לויתן יחשכו כוכבי
נשפו יקו לאור ואין ואל יראה
בעפעפי שחר כי לא סגר דלתי
בטני ויסתר עמל מעיני למה לא
מרחם אמות מבטן יצאתי ואגוע
מדוע קדמוני ברכים ומה שדים
כי אינק כי עתה שכבתי ואשקוט
ישנתי אז ינוח לי עם מלכים
ויעצי ארץ הבנים חרבות למו
או עם שרים זהב להם הממלאים
בתיהם כסף או כנפל טמון
לא אהיה כעוללים לא
ראו אור שם רשעים חדלו
רגז ושם ינוחו יגיעי כח
יחד אסירים שאננו לא שמעו
קול נגש קטן וגדול שם הוא
ועבד חפשי מאדניו למה
יתן לעמל אור וחיים למרי
נפש המחכים למות ואיננו
ויחפרהו ממטמונים השמחים
אלי גיל ישישו כי ימצאו קבר

in celum. Et sederunt cum eo in terra septem diebus & septem noctibus: & nemo loq̄batur ei verbū. Videbant enī dolorem esse vehementem. 3.

Post hec aperuit iob os suū: & maledixit diei sue & locutus est. Pereat dies in qua natus sum: & nox in qua dictū est: cōcept⁹ est hō. Dies illa vertatur ī tenebras. Nō requirat eū de⁹ desup: & non illustretur lumine. Obscurent eum tenebre & vmbra mortis: occupet eum caligo & īuoluatur amaritudīe. Nocte illam tenebrosus turbo possideat. Nō cōputetur in diebus anni: nec numeretur in mensibus. Sit nox illa solitaria: nec laude digna. Maledicāt ei qui maledicunt diei: qui parati sunt suscitare leuiathan. Obtenebrētur stelle caligine ei⁹. Expectet lucem & nō videat: nec ortū surgētis aurore. Quia non cōclusit ostia ventris q portauit me: nec abstulit mala ab oculis meis. Quare nō in vulua mortuus sum: egressus ex vtero nō statim perii? Quare excep⁹tus genib⁹: cur lactat⁹ vberib⁹? Nunc enī dormiēs silerē: & sōno meo reqescerē cum regibus & cōsulibus terre: qui edificāt sibi solitudines: aut cum principib⁹ qui possidēt aurū: & replent domos suas argento. Aut sicut abortiuū absconditum non subsisterē: vel qui concepti non viderunt lucem. Ibi impii cessauerunt a tumultu: & ibi requieuerūt fessi robore: & qn̄dam vincti pariter sine molestia. Non audierūt vocem exactoris. Paruus & magnus ibi sunt & seruus liber a domino suo. Quare misero data est lux & vita his q in amaritudine anime sunt? Qui expectant mortē & nō venit: quasi effodientes thesaurū: gaudentq̄ vehementer cum inuenerint sepulchrum.

assederūt iuxta eū septē dies ⁊ septē noctes: ⁊
παρεκάθησαν αὐτῷ ἑπτὰ ἡμέρας καὶ ἑπτὰ νύκτας, καὶ
nemo illorū locut⁹ est ad eū verbū: videbāt enī
οὐδεὶς αὐτῶν ἐλάλησε πρὸς αὐτὸν λόγον, ἑώρων γὰρ τὴν
plagā graue existētē ⁊ magnā valde.
πληγὴν δεινὴν οὖσαν καὶ μεγάλην σφόδρα. Ca. 3.
Et post hoc apuit iob os suū ⁊
Καὶ μετὰ τοῦτο ἤνοιξεν ὁ ἰὼβ τὸ στόμα αὐτοῦ καὶ
maledixit diei suo dicēs: pereat di-
κατηράσατο τὴν ἡμέραν αὐτοῦ λέγων, ἀπόλοιτο ἡμέ-
es in q̄ nat⁹ sum: ⁊ nox in q̄ dixerūt: ecce mascul⁹.
ρα ἐν ᾗ ἐγεννήθην, καὶ ἡ νὺξ ἐν ᾗ εἶπαν, ἰδοὺ ἄρσεν. ἡ
nox illa sit tenebre: ⁊ nō requirat eā do-
νὺξ ἐκείνη εἴη σκότος, καὶ μὴ ἀναζητήσαι αὐτὴν ὁ κύ-
min⁹ desup: neq̄ veniat in eā lumē. capiāt
ριος ἄνωθεν, μηδὲ ἔλθοι εἰς αὐτὴν φέγγος. ἐκλάβοι
aūt eā tenebre ⁊ vmbra mortis: supueniat in eā
δὲ αὐτὴν σκότος καὶ σκιὰ θανάτου, ἐπέλθοι ἐπ' αὐτὴν
caligo. ⁊ turbet dies illa ⁊ nox il-
γνόφος. καὶ ταραχθείη ἡ ἡμέρα ἐκείνη καὶ ἡ νὺξ ἐκεί-
la: auferāt eā tenebre, nō sit inf dies an-
νη, ἀπενέγκαιτο αὐτὴν σκότος. μὴ εἴη εἰς ἡμέρας ἐνι-
ni: neq̄ numeret inf dies mēsiū. sed nox
αυτοῦ, μὴ δὲ ἀριθμηθείη εἰς ἡμέρας μηνῶν. ἀλλὰ ἡ νὺξ
illa sit dolor: ⁊ nō veniat sup eā letitia
ἐκείνη εἴη ὀδύνη, καὶ μὴ ἔλθοι ἐπ' αὐτὴν εὐφροσύνη
neq̄ gaudiū. sed maledicat ei q̄ male-
μηδὲ χαρμονή. ἀλλὰ καταράσαιτο αὐτὴν ὁ κατα-
dicit diei illi q̄ futuri sūt suscitare
ρώμενος τὴν ἡμέραν ἐκείνην οἱ μέλλοντες διεγείρειν τὸν
lebiathā. obtenebrent stelle noctis illi⁹ ⁊
λεβιαθάν. σκοτωθείη τὰ ἄστρα τῆς νυκτὸς ἐκείνης καὶ
nō maneāt: ⁊ in illūinatione nō veniāt. ⁊
μὴ ὑπομείναι, καὶ εἰς φωτισμὸν μὴ ἔλθοι. καὶ
nō videat luciferū orientē: q̄r nō cōclusit
μὴ ἴδοι ἑωσφόρον ἀνατέλλοντα, ὅτι οὐ συνέκλεισε
hostia vētris matris mee: abstulit enī laborē ab
πύλας γαστρὸς μητρός μου, ἀπήλλαξε γὰρ πόνον ἀπὸ
oculis meis. q̄re enī in vētre nō mortu⁹
ὀφθαλμῶν μου. διατί γὰρ ἐν κοιλίᾳ οὐκ ἐτελεύτη-
sū: ex vtero aūt egress⁹ sū: ⁊ nō statī pe-
σα, ἐκ γαστρὸς δὲ ἐξῆλθον, καὶ οὐκ εὐθὺς ἀπωλό-
rii? q̄re aūt obuiauerūt mihi genua: cur aūt vbe-
μην; ἱνατί δὲ συνήντησάν μοι γόνατα, ἱνατί δὲ μα-
ra suxi? nūc vtiq̄ dormiēs silerē: somni-
στοὺς ἐθήλασα; νῦν ἂν κοιμηθεὶς ἡσύχασα, ὑπνώ-
ans aūt q̄escerē cū regib⁹ cōsiliarijs terre:
σας δὲ ἀνεπαυσάμην μετὰ βασιλέων βουλευτῶν γῆς,
q̄ gloriabant in gladijs: aut cū principib⁹: q̄r mul-
οἳ ἐγαυριῶντο ἐπὶ ξίφεσιν, ἢ μετὰ ἀρχόντων, ὧν πο-
tū aur: q̄ repleuerūt dom⁹ suas argē-
λὺς ὁ χρυσός, οἳ ἔπλησαν τοὺς οἴκους αὐτῶν ἀργυ-
to: aut sicut abortiū exiens de matrice ma-
ρίου, ἢ ὥσπερ ἔκτρωμα ἐκπορευόμενον ἐκ μήτρας μη-
tris: aut sicut īfantes q̄ nō viderūt lucē. illic impij
τρός, ἢ ὥσπερ νήπιοι οἳ οὐκ εἶδον φῶς. ἐκεῖ ἀσεβεῖς
sedauerūt furorē ire: illic q̄euerūt defessi
ἔπαυσαν θυμὸν ὀργῆς, ἐκεῖ ἀνεπαύσαντο κατάκοποι
corpore: vnanimiter aūt vincti nō audie-
τῷ σώματι, ὁμοθυμαδὸν δὲ οἱ δεδεμένοι οὐκ ἤκου-
rūt vocē exactoris. paru⁹ ⁊ magn⁹ illic est: ⁊
σαν φωνὴν φορολόγου. μικρὸς καὶ μέγας ἐκεῖ ἐστι, καὶ
seruus nō timēs dñm suū. quare enī
θεράπων οὐ δεδοικὼς τὸν κύριον αὐτοῦ. ἱνατί γὰρ
data est his q̄ sūt ī amaritudie lux: vita aūt q̄ sunt in dolorib⁹
δέδοται τοῖς ἐν πικρίᾳ φῶς; ζωὴ δὲ ταῖς ἐν ὀδύναις
aīabus. q̄ desiderāt mortē: ⁊ nō cōsecun-
ψυχαῖς. οἳ ἱμείρονται τοῦ θανάτου, καὶ οὐ τυγχά-
tur effodientes q̄si thesauros. gaudētes aūt
νουσιν ἀνορύσσοντες ὥσπερ θησαυρούς. περιχαρεῖς δὲ
fuerūt si repererint: mors
ἐγένοντο ἐὰν κατατύχωσι, θάνατος

A — Hiere. 20.d. — B — Infra 10.b. Hiere. 20.d. — C — D

viro requies: cui⁹ via abscōdita est: cōclusit enī
ἀνδρὶ ἀνάπαυσις, οὗ ἡ ὁδὸς ἀπεκρύβη, συνέκλεισε γὰρ ὁ
de⁹ cōtra eū. ante enī cibos meos suspiriū venit mihi
θεὸς κατ' αὐτοῦ. πρὸ γὰρ τῶν σίτων μου στεναγμὸς ἥκει μοι
⁊ fundent q̄si aque rugit⁹: timor enī quē cogi-
καὶ χυθήσεται ὡς ὕδατα βρυχήματα, φόβος γὰρ ὃν ἐφρόν-
taui venit mihi. ⁊ quē timuerā occurrit mihi. neq̄ pacē
τισα ἦλθέ μοι, καὶ ὃν ἐδεδοίκειν συνήντησέ μοι. οὔτε εἰρήνευ-
egi: neq̄ silui: neq̄ quieui: venit āt mihi idignatio.
σα, οὔτε ἡσύχασα, οὔτε ἀνεπαυσάμην, ἦλθε δέ μοι ὀργή.

Ca. 4

Respōdens aūt eliphaz themanites dicit: si cepe-
Ὑπολαβὼν δὲ ἐλιφὰζ ὁ θαιμανίτης λέγει, εἰ ληψό-
rim⁹ loqui ad te: moleste accipies? vi āt verborū tuorū
μεθα λαλῆσαι πρὸς σέ, κοπιάσεις; ἰσχὺν δὲ ῥημάτων σου
q̄s feret? si enī tu admonuisti multos ⁊ man⁹
τίς ὑποίσει; εἰ γὰρ σὺ ἐνουθέτησας πολλοὺς καὶ χεῖρας
debiles cōsolat⁹ es: languētes q̄ erexisti ver-
ἀσθενοῦς παρεκάλεσας, ἀσθενοῦντάς τε ἐξανέστησας ῥή-
bis: genib⁹ q̄ impotentib⁹ fiduciā circūposuisti. nūc āt
μασι, γόνασί τε ἀδυνατοῦσι θάρσος περιέθηκας. νυνὶ δὲ
venit sup te dolor: ⁊ tetigit te: tu aūt accelerasti. nūqd
ἥκει ἐπὶ σὲ πόνος καὶ ἥψατό σου, σὺ δὲ ἐσπούδασας. πότε-
non timor tu⁹ est in stultitia ⁊ spes tua ⁊
ρον οὐχ ὁ φόβος σου ἐστὶν ἐν ἀφροσύνῃ καὶ ἡ ἐλπίς σου καὶ
malitia vie tue? recordare igit: q̄s ex his mund⁹ pe-
ἡ κακία τῆς ὁδοῦ σου; μνήσθητι οὖν, τίς ὢν καθαρὸς ἀ-
riit: aut q̄n veraces radicit⁹ perierūt: quēadmodū
πώλετο, ἢ πότε ἀληθινοὶ ὁλόρριζοι ἀπώλοντο, καθ' ὃν τρό-
dū vidi arantes absurda: q̄ āt seminauerūt
πον εἶδον τοὺς ἀροτριῶντας τὰ ἄτοπα, οἱ δὲ σπείραντες
ea: dolores metēt sibi. a p̄cepto do-
αὐτά, ὀδύνας θεριοῦσιν ἑαυτοῖς. ἀπὸ προστάγματος κυ-
mini peribūt: ab aūt spū ire ei⁹ dele-
ρίου ἀπολοῦνται, ἀπὸ δὲ πνεύματος ὀργῆς αὐτοῦ ἀφανι-
bunt. rugit⁹ leonis: vox aūt leene: superbia
σθήσονται. σθένος λέοντος, φωνὴ δὲ λεαίνης, γαυρίαμα
aūt draconū extincta ē. myrmicoleo perijt eo q̄ nō
δὲ δρακόντων ἐσβέσθη. μυρμηκολέων ὤλετο παρὰ τὸ μὴ
haberet p̄dā. catuli leonū deserverūt adinuicē: ad me
ἔχειν βορὰν. σκύμνοι λεόντων ἔλιπον ἀλλήλους, πρὸς ἐμὲ
āt dictū ē abscōdite in furto. vtiq̄ nō suscipiet mea
δὲ ἐλαλήθη λαθραίως ἐν κλοπῇ. πότερον οὐ δέξεταί μου τὸ
auris indecētia ab eo? in horrore ab visione mea no-
οὖς ἐξαίσια παρ' αὐτοῦ; ἐν ἐκπλήξει ἀπὸ ὁράματός μου νυκτε-
cturna incidens timor sup hoīes: horror āt mihi oc-
ρινοῦ ἐπιπίπτων φόβος ἐπ' ἀνθρώπους, φρίκη δέ μοι συ-
currit ⁊ tremor ⁊ valde mea ossa p̄cussit:
νήντησε καὶ τρόμος καὶ μεγάλως μου τὰ ὀστᾶ συνέσεισε,
⁊ spūs in faciē meā irruit: horruerūt āt mei
καὶ πνεῦμα ἐπὶ πρόσωπόν μου ἐπῆλθεν, ἔφριξαν δέ μου
pili ⁊ carnes: surrexi ⁊ nō cognoui: vidi ⁊ nō erat
τρίχες καὶ σάρκες, ἀνέστην καὶ οὐκ ἐπέγνων, εἶδον καὶ οὐκ ἦν
forma ante oculos meos: sed aurā ⁊ vocē audiui.
μορφὴ πρὸ ὀφθαλμῶν μου, ἀλλ' ἢ αὔραν καὶ φωνὴν ἤκουον.
q̄d enī: nūqd mūd⁹ erit mortalis corā dño? aut ab
τί γάρ, μὴ καθαρὸς ἔσται βροτὸς ἐναντίον τοῦ κυρίου; ἢ ἀπὸ
opib⁹ suis iculpabilis vir? si cōtra pueros suos nō cre-
τῶν ἔργων αὐτοῦ ἄμεμπτος ἀνήρ; εἰ κατὰ παίδων αὐτοῦ οὐ πι-
dit: cōtra aūt angelos suos obliquū q̄d excogitauit. eos aūt
στεύει, κατὰ δὲ ἀγγέλων αὐτοῦ σκολιόν τι ἐπενόησε. τοὺς δὲ
q̄ habitāt domos luteas ex q̄b⁹ ⁊ ipi ex eodē
κατοικοῦντας οἰκίας πηλίνας ἐξ ὧν καὶ αὐτοὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ
luto sumus: pcussit eos tinee in modū: ⁊ a ma-
πηλοῦ ἐσμέν, ἔπαισεν αὐτοὺς σητὸς τρόπον, καὶ ἀπὸ πρωΐ-
ne vsq̄ ad vesp̄a nō ápli⁹ sūt: eo q̄d nō potuerūt ipi
θεν ἕως ἑσπέρας οὐκ ἔτι εἰσί, παρὰ τὸ μὴ δύνασθαι αὐτοὺς
se adiuuare perierūt. abstulit reliquū eo-
ἑαυτοῖς βοηθῆσαι ἀπώλοντο. συνεξῆρε τὸ ὑπόλειμμα αὐ-
rū in eis: perierūt eo q̄ nō habuerūt eis sapiam.
τῶν ἐν αὐτοῖς, ἀπώλοντο παρὰ τὸ μὴ ἔχειν αὐτοὺς σοφίαν. Ca. 5.
Voca aūt si q̄s p̄lā te audiet: aut si aliquē āgelorū
Ἐπικάλεσαι δὲ εἴ τις σοι ὑπακούσεται, ἢ εἴ τινα ἀγγέλων

A — B — C — Infra 15.b. — D

Viro cui⁹ abscondita est via: & circumdedit eum deus tenebris. Anteq̄̄ comedo suspiro: & quasi inūdātes aque sic rugit⁹ me⁹: q̄a timor quē timebā euenit mihi: & q̄d verebar accidit. Nonne dissimulaui? nōne silui? nonne quieui? Et venit sup me indignatio. 4.

Respondēs āt eliphaz themanites: dixit. Si cepim⁹ loq̄ tibi forsitā moleste accipies. Sed cōceptū ſmonē tenere q̄s poterit? Ecce docuisti multos: & man⁹ lassas roborasti: vacillātes cōfirmauerūt ſmones tui: & genua trementia cōfortasti. Nūc aūt venit sup te plaga: & defecisti: tetigit te & conturbatus es. Vbi ē timor tu⁹: fortitudo tua: & pacietia tua: & pfectio viarū tuarū? Recordare obsecro te: quis vnq̄ inocēs piit: aut qn̄ recti deleti sunt? Quin potius vidi eos q operātur iniqtatē: & seminānt dolores: & metūt eos: flante deo perisse & spū ire eius esse cōsumptos. Rugit⁹ leonis & vox leene: & dentes catulorū leonū cōtriti sūt. Tigris periit eo q̄ nō haberet predā & catuli leonis dissipati sunt. Porro ad me dictū est verbū abscōditum: & q̄si furtiue suscepit auris mea venas susurrii eius. In horrore visionis nocturne q̄n̄ solet sopor occupare hoīes: pauor tenuit me & tremor: & oīa ossa mea pterrita sūt. Et cū spūs me p̄nte trāsiret: inhorruerunt pili carnis mee. Stetit quidā cui⁹ nō agnoscebā vultum: imago corā oculis meis: & vocē q̄si aure lenis audiui. Nūqd hō dei cōparatiōe iustificabitur aut a factore suo purior erit vir? Ecce q̄ seruiūt ei nō sunt stabiles: & in angelis suis repit prauitatē. Quāto magis hi q hītāt domos luteas: q terrenū hn̄t fūdamentū cōsumētur velut a tinea: de māe vsq̄ ad vespa succidētur & q̄a null⁹ itelligit ī etnū pibūt. Qui aūt reliq̄ fuerint auferētur ex eis: morietur & nō in sapia. 5.

Voca ergo si ē q̄ tibi rn̄deat: & ad aliquē

לגבר אשר דרכו נסתרה ויסך
אלוה בעדו כי לפני לחמי אנחתי
תבא ויתכו כמים שאגתי כי פחד
פחדתי ויאתיני ואשר יגרתי יבא
לי לא שלותי ולא שקטתי ולא
נחתי ויבא רגז

Cap. iiij.

ויען אליפז התימני ויאמר הנסה
דבר אליך תלאה ועצר במלין
מי יוכל הנה יסרת רבים וידים
רפות תחזק כושל יקימון מליך
וברכים כרעות תאמץ כי עתה
תבוא אליך ותלא תגע עדיך
ותבהל הלא יראתך כסלתך
תקותך ותם דרכיך זכר נא מי
הוא נקי אבד ואיפה ישרים
נכחדו כאשר ראיתי חרשי
און וזרעי עמל יקצרהו מנשמת
אלוה יאבדו ומרוח אפו יכלו
שאגת אריה וקול שחל ושני
כפירים נתעו ליש אבד מבלי
טרף ובני לביא יתפרדו ואלי
דבר יגנב ותקח אזני שמץ מנהו
בשעפים מחזינות לילה בנפל
תרדמה על אנשים פחד קראני
ורעדה ורב עצמותי הפחיד ורוח
על פני יחלף תסמר שערת בשרי
יעמד ולא אכיר מראהו תמונה
לנגד עיני דממה וקול אשמע
האנוש מאלוה יצדק אם
מעשהו יטהר גבר הן בעבדיו לא
יאמין ובמלאכיו ישים תהלה אף
שכני בתי חמר אשר בעפר יסודם
ידכאום לפני עש מבקר לערב יכתו
מבלי משים לנצח יאבדו הלא נסע
יתרם בם ימותו ולא בחכמה

Cap. v.

קרא נא היש עונך ואל מי

מקדשים תפנה: כי לאויל יהרג כעש ופתה תמית קנאה: אני ראיתי אויל משריש ואקוב נוהו פתאם: ירחקו בניו מישע וידכאו בשער ואין מציל: אשר קצירו רעב יאכל ואל מצנים יקחהו ושאף צמים חילם: כי לא יצא מעפר און ומאדמה לא יצמח עמל: כי אדם לעמל יולד ובני רשף יגביהו עוף: אולם אני אדרש אל אל ואל אלהים אשים דברתי: עשה גדלות ואין חקר נפלאות עד אין מספר: הנתן מטר על פני ארץ ושלח מים על פני חוצות: לשום שפלים למרום וקדרים שגבו ישע: מפר מחשבות ערומים ולא תעשינה ידיהם תושיה: לכד חכמים בערמם ועצת נפתלים נמהרה: יומם יפגשו חשך וכלילה ימששו בצהרים: וישע מחרב מפיהם ומיד חזק אביון: ותהי לדל תקוה ועלתה קפצה פיה: הנה אשרי אנוש יוכחנו אלוה ומוסר שדי אל תמאס: כי הוא יכאיב ויחבש ימחץ וידו תרפינה: בשש צרות יצילך ובשבע לא יגע בך רע: ברעב פדך ממות ובמלחמה מידי חרב: בשוט לשון תחבא ולא תירא משד כי יבוא: לשד ולכפן תשחק ומחית הארץ אל תירא: כי עם אבני השדה בריתך וחית השדה השלמה לך: וידעת כי שלום אהלך ופקדת נוך ולא תחטא: וידעת כי רב זרעך וצאצאיך כעשב הארץ: תבוא בכלח אלי קבר כעלות גדיש בעתו: הנה זאת חקרנוה כן היא שמענה ואתה דע לך:

ſctorū cōuertere. Vere ſtultū īterficit iracūdia: & paruulū occidit inuidia. Ego vidi ſtultum firma radice: & maledixi pulchritudini ei9 ſtatim. Lōge fiēt filii ei9 a ſalute & cōterētur in porta: & nō erit q eruat. cui9 meſſem famelic9 comedet & ipm rapiet armat9: & bibēt ſitiētes diuitias eius. Nihil in t̄ra ſine cā fit: & de humo nō egredietur dolor. Hō naſcitur ad laborē: & auis ad volatū. Quāobrē ego deprecabor deum: & ad deū ponā eloquiū meū: Qui facit magna & īſcrutabilia: & mirabilia abſq3 nūero. Qui dat pluuia ſup faciē terre & irrigat aqs vniuerſa. Qui ponit hūiles ī ſublime & merētes erigit ſoſpitate. Qui diſſipat cogitatiōes malignorū ne poſſint iplere man9 eorū qd cepant. Qui apprehēdit ſapiētes in aſtutia eorū: & cōſiliū prauorū diſſipat. Per diē icurrēt tenebras: & quaſi in nocte ſic palpabūt in meridie. Porro ſaluū faciet egenū a gladio oris eorū: & de manu violenti pauperē. Et erit egeno ſpes: iniqtas aūt cōtrahet os ſuū. Beat9 homo qui corripitur a deo. Increpationē ergo dñi ne reprobes: qa ipſe vulnerat & medetur: pcutit & manus eius ſanabūt. In ſex tribulationib9 liberabit te: & in ſeptima nō tanget te malū. In fame eruet te de morte: & in bello de manu gladii. A flagello lingue abſconderis: & non timebis calamitatē cū venerit. In vaſtitate & fame ridebis: & beſtias terre non formidabis. Sed cū lapidib9 regionū pactum tuū: & beſtie terre pacifice erunt tibi. Et ſcies q pacem habeat tabernaculū tuū: & viſitās ſpeciē tuam non peccabis. Et ſcies qm multiplex erit ſemen tuū: & progenies tua quaſi herba terre. Ingredieris in abūdantia ſepulchrū: ſicut infertur aceruus tritici in tēpore ſuo. Ecce hoc vt inueſtigauimus ita eſt: quod auditū mēte pertracta. 6.

ἁγίων ὄψει. καὶ γὰρ ἄφρονα ἀναιρεῖ ὀργή, πεπλανημένον δὲ θανατοῖ ζῆλος. ἐγὼ δὲ ἑώρακα ἄφρονας ῥίζας βάλλοντας, καὶ κατηρασάμην τὴν εὐπρέπειαν αὐτῶν παραχρῆμα. πόρρω γένοιντο οἱ υἱοὶ αὐτῶν ἀπὸ σωτηρίας, καὶ ἐπιτριβήσονται ἐπὶ θύραις ἡσσόνων, καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἐξαιρούμενος. ἃ γὰρ ἐκεῖνοι ἐθέρισαν, πεινῶντες φάγονται, αὐτοὶ δὲ πρὸς ἐνόπλων ἀρθήσονται. ἐκσιφωνισθείη αὐτῶν ἡ ἰσχύς. οὐ γὰρ μὴ ἐξέλθῃ ἐκ τῆς γῆς κόπος, οὐδὲ ἐξ ὀρέων ἀναβλαστήσει πόνος. ἀλλὰ ἄνθρωπος γεννᾶται κόπῳ, νεοσσοὶ δὲ ἀετῶν τὰ ὑψηλὰ πέτανται. οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ἐγὼ δεηθήσομαι κυρίου, κύριον δὲ τὸν πάντων δεσπότην ἐπικαλέσομαι, τὸν ποιοῦντα μεγάλα καὶ ἀνεξιχνίαστα, ἔνδοξά τε καὶ ἐξαίσια ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμός. τὸν διδόντα ὑετὸν ἐπὶ τὴν γῆν, ἀποστέλλοντα ὕδωρ ἐπὶ τὴν ὑπ' οὐρανόν. τὸν ποιοῦντα ταπεινοὺς εἰς ὕψος, καὶ ἀπολωλότας ἐξεγείροντα. διασκεδάζοντα βουλὰς πανούργων, καὶ οὐ μὴ ποιήσωσιν αἱ χεῖρες αὐτῶν ἀληθές. ὁ καταλαμβάνων σοφοὺς ἐν τῇ φρονήσει, βουλὴν δὲ πολυπλόκων ἐξέστησεν. ἡμέρας συναντήσεται αὐτοῖς σκότος, τὸ δὲ μεσημβρινὸν ψηλαφήσαισαν ἴσα νυκτί. ἀπόλοιντο δὲ ἐν πολέμῳ, ἀδύνατος δὲ ἐξέλθοι ἐκ χειρὸς δυνάστου. εἴη δὲ ἀδυνάτῳ ἐλπίς, ἀδίκου δὲ στόμα ἐμφραχθείη. μακάριος δὲ ἄνθρωπος ὃν ἤλεγξεν ὁ κύριος, νουθέτημα δὲ παντοκράτορος μὴ ἀπαναίνου. αὐτὸς γὰρ ἀλγεῖν ποιεῖ καὶ πάλιν ἀποκαθίστησιν, ἔπαισε καὶ αἱ χεῖρες αὐτοῦ ἰάσαντο. ἑξάκις ἐξ ἀναγκῶν σε ἐξελεῖται, ἐν δὲ τῷ ἑβδόμῳ οὐ μὴ ἅψηταί σου κακόν. ἐν λιμῷ ῥύσεταί σε ἐκ θανάτου, ἐν πολέμῳ δὲ ἐκ χειρὸς σιδήρου λύσει σε. ἀπὸ μάστιγος γλώσσης σε κρύψει, καὶ οὐ μὴ φοβηθήσῃ ἀπὸ κακῶν ἐρχομένων. ἀδίκων καὶ ἀνόμων καταγελάσῃ, ἀπὸ δὲ θηρίων ἀγρίων οὐ φοβηθήσῃ. θῆρες γὰρ ἄγριοι εἰρηνεύσουσί σοι, εἶτα γνώσῃ ὅτι εἰρηνεύσει σου ὁ οἶκος, καὶ ἐπισκέψει ὡραιότητά σου καὶ οὐ μὴ ἁμαρτήσῃ. γνώσῃ δὲ ὅτι πολὺ τὸ σπέρμα σου, τὰ δὲ ἔκγονά σου ἔσται ὥσπερ τὸ παμβότανον τοῦ ἀγροῦ. ἐλεύσῃ δὲ ἐν τάφῳ ὥσπερ σῖτος ὥριμος κατὰ καιρὸν θεριζόμενος, ἢ ὥσπερ θημωνία ἅλωνος καθ' ὥραν συγκομισθεῖσα. ἰδοὺ ταῦτα οὕτως ἐξιχνιάσαμεν, ταῦτά ἐστιν ἃ ἀκηκόαμεν· σὺ δὲ γνῶθι σεαυτῷ, εἴ τι ἔπραξας. Ca.6.

ſctorū videbis: et enī ſtultū interficit iracūdia: deceptū aūt occidit liuidia. ego aūt vidi ſtultos radices iacientes et maledixi pulchritudini eorū ſtatim. longe fiāt filij eorū a ſalute et cōterent in portis minorū: et nō erit q eruat. q enim illi meſſuerūt: famescēs comedet: ipſi aūt ab armatis tollent. abſorbeat eorū fortitudo: nō enī egredieē de terra labor: neq3 de mōtib9 germinabit dolor. ſed homo naſcit labori: pulli aūt aqlarū ſublimia volāt. verūtñ aūt et ego deprecabor dñm: dñm aūt oium innocabo: qui facit magna et inueſtigabilia glioſaq3 et mirabilia quorū nō eſt numerus. qui dat pluuiā ſup terrā: qui mittit aquā ſup eā q ſub celo. q facit humiles in ſublime: et pditos erigit. qui diſſipat cōſilia callidorū: et nō faciēt man9 eorū veritatē. qui apprehendit ſapiētes in prudētia: cōſiliū aūt peruerſorū abſtulit. p diē occurrent eis tenebre: at in meridie palpēt quaſi ī nocte. pereāt aūt in bello: impotēs aūt egrediat de manu potētis. ſit aūt pauperi ſpes: iniuſti aūt os obturet. beat9 aūt homo quē corripuit dñs: increpationē aūt oipotētis ne renuas. ipſe enī dolere facit et rurſus reſtituit: pcuſſit et man9 ei9 ſanauerūt. ſexies de neceſſitatib9 te eruet: in aūt ſeptima nō tāget te malū. in fame eruet te de morte: in bello aūt de manu ferri ſoluet te. a flagello lingue te abſcōdet: et nō timebis a malis venientib9. iniuſtos et iniquos deridebis: ab aūt beſtijs feris nō timebis. beſtie enī fere pacifice erūt tibi: poſtea ſcies q pacifica erit tua dom9. et viſitabis ſpeciē tuā et nō peccabis: ſcies aūt qm̄ multū ſemē tuū: at genimina tua erūt tanq̄ ois herba agri. īgredieris aūt ī ſepulchrū ſicut triticū maturū in tpore meſſis: aut ſicut aceru9 aree ad tps cōportat9. ecce hec ſic inueſtigauim9: hec ſunt q audiuim9. tu aūt cognoſce tibi: ſi qd feciſti.

Cap. vi.

ויען איוב ויאמר: לו שקול ישקל כעשי והיתי במאזנים ישאו יחד: כי עתה מחול ימים יכבד על כן דברי לעו: כי חצי שדי עמדי אשר חמתם שתה רוחי בעותי אלוה יערכוני: הינהק פרא עלי דשא אם יגעה שור על בלילו: היאכל תפל מבלי מלח אם יש טעם בריר חלמות: מאנה לנגוע נפשי המה כדוי לחמי: מי יתן תבוא שאלתי ותקותי יתן אלוה: ויאל אלוה וידכאני יתר ידו ויבצעני: ותהי עוד נחמתי ואסלדה בחילה לא יחמול כי לא כחדתי אמרי קדוש: מה כחי כי איחל ומה קצי כי אאריך נפשי: אם כח אבנים כחי אם בשרי נחוש: האם אין עזרתי בי ותשיה נדחה ממני: למס מרעהו חסד ויראת שדי יעזוב: אחי בגדו כמו נחל כאפיק נחלים יעברו: הקדרים מני קרח עלימו יתעלם שלג: בעת יזרבו נצמתו בחמו נדעכו ממקומם: ילפתו ארחות דרכם יעלו בתהו ויאבדו: הביטו ארחות תמא הליכת שבא קוו למו: בשו כי בטח באו עדיה ויחפרו: כי עתה הייתם לא תראו חתת ותיראו: הכי אמרתי הבו לי ומכחכם שחדו בעדי: ומלטוני מיד צר ומיד עריצים תפדוני: הורוני ואני אחריש ומה שגיתי הבינו לי: מה נמרצו אמרי ישר ומה יוכיח הוכח מכם: הלהוכח מלים תחשבו ולרוח אמרי נואש: אף על יתום תפילו ותכרו על

Reſpondens autē iob dixit. Vtinam appenderētur pctā mea qbus irā merui: & calamitas quā patior in ſtatera: q̄ſi arena maris hec grauior appareret. Vñ & verba mea dolore ſunt plena: qa ſagitte dñi in me ſunt: quarū indignatio ebibit ſpiritū meū: & terrores dei militāt contra me. Nūqd rugiet onager cū habuerit herbā: aut mugiet bos cū āte pſepe plenū ſteterit? Aut poterit comedi iſulſū: qd nō eſt ſale cōditū? Aut pōt aliqs guſtare: qd guſtatū affert mortē? Que prius nolebat tāgere aīa mea nūc p anguſtia cibi mei ſunt. Quis det vt veniat petitio mea & qd expecto tribuat mihi deus: & q cepit ipſe me cōterat: ſoluat manū ſuā: & ſuccidat me: & hec mihi ſit cōſolatio vt affligēs me dolore nō pcat: nec cōtradicā ſmonib9 ſcti. Que eſt eni fortitudo mea vt ſuſtineā: aut qs finis me9 vt patiēter agā. Nec fortitudo lapidum fortitudo mea: nec caro mea enea eſt. Ecce nō ē auxiliū mihi i me: & neceſſarii qq3 mei receſſerūt a me. Qui tollit ab amico ſuo miaz: timorē dñi dereliqt. Frēs mei pterierunt me: ſicut torrēs q raptī tranſit in cōuallib9. Qui timēt pruinā irruet ſup eos nix. Tpe q fuerint diſſipati pibūt: & vt incaluerit ſoluētur de loco ſuo. Inuolute ſunt ſemite greſſuū eorū: ābulabūt ī vacuū & pibunt. Cōſiderate ſemitas themā: itinera ſabbata & expectate pauliſp. Confuſi ſunt: qa ſpaui. Venerūt qq3 vſq3 ad me & pudore coopti ſunt. Nūc veniſtis: & mō videtes plagā meā timetis: Nūqd dixi. afferte mihi: & de ſubſtātia vra donate mihi: vel liberate me de manu hoſtis: & de māu robuſtorū eruite me? Docete me: & ego tacebo: & ſi quid forte ignoraui inſtruite me. Q̄re detraxiſtis ſermōib9 veritatis: cū e vobis null9 ſit q poſſit arguere me. Ad icrepandū tm̄ eloqa cōcinnatis: & in ventū verba pfertis. Super pupillum irruitis & ſubuertere nitimini

ὙΠΟΛΑΒΩΝ δὲ Ἰὼβ λέγει, εἰ γάρ τις ἱστῶν στήσαι μου τὴν ὀργήν, τὰς δὲ ὀδύνας μου ἄραι ἐν ζυγῷ ὁμοθυμαδόν. καὶ δὴ ἄμμου παραλίας βαρυτέρα ἔσται, ἐπὶ τούτῳ τὰ ῥήματά μου κατεπατήθησαν. βέλη γὰρ τοῦ ἱκανοῦ ἐν τῷ σώματί μου ἐστίν, ὧν ὁ θυμὸς αὐτῶν ἐκπίνει μου τὸ αἷμα, ὅταν ἄρξωμαι λαλεῖν κεντοῦσί με. τί γάρ; μὴ διὰ κενῆς κεκράξεται ὄνος ἄγριος, ἀλλ' ἢ τὰ σῖτα ζητῶν; εἰ δὲ καὶ ῥήξει φωνὴν βοῦς ἐπὶ φάτνης ἔχων τὰ βρώματα; εἰ βρωθήσεται ἄρτος ἄνευ ἁλός; εἰ δὲ καὶ ἔστι γεῦμα ἐν ῥήμασι κενοῖς; οὐ δύναται γάρ μου παύσασθαι ἡ ψυχή. βρόμον γὰρ ὁρῶ τὰ σῖτά μου ὥσπερ ὀσμὴν λέοντος. εἰ γὰρ δοίη καὶ ἔλθοι μου ἡ αἴτησις, καὶ τὴν ἐλπίδα μου δῴη ὁ κύριος. ἀρξάμενος ὁ κύριος τρωσάτω, εἰς τέλος δὲ μή με ἀνελέτω. εἴη δέ μου πόλις τάφος, ἐφ' ἧς ἐπὶ τειχέων ἡλλόμην ἐπ' αὐτῆς, οὐ μὴ φείσωμαι. οὐ γὰρ ἐψευσάμην ῥήματα ἅγια θεοῦ μου. τίς γάρ μου ἡ ἰσχύς, ὅτι ὑπομένω; ἢ τίς μου ὁ χρόνος, ὅτι ἀνέχεταί μου ἡ ψυχή; μὴ ἰσχὺς λίθων ἡ ἰσχύς μου; ἢ αἱ σάρκες μου εἰσὶ χάλκειαι; ἢ οὐκ ἐπ' αὐτῷ ἐπεποίθειν; βοήθεια δὲ ἀπ' ἐμοῦ ἄπεστιν. ἀπείπατό με ἔλεος, ἐπισκοπὴ δὲ κυρίου ὑπερεῖδέ με. οὐ προσεῖδόν με οἱ ἀδελφοί μου ὥσπερ χειμάρρους ἐκλείπων, ἢ ὥσπερ κῦμα παρῆλθόν με. οἵτινές με διευλαβοῦντο, νῦν ἐπιπεπτώκασί μου ὥσπερ χιὼν ἢ κρύσταλλος πεπηγώς. καθὼς τακεῖσα θέρμης γενομένης, οὐκ ἐπεγνώσθη ὅπου ἦν, οὕτως κἀγὼ κατελείφθην ὑπὸ πάντων. ἀπωλόμην δὲ καὶ ἔξοικος ἐγενόμην. ἴδετε ὁδοὺς Θαιμανῶν, ἀτραποὺς Σαβῶν οἱ διορῶντες, καὶ αἰσχύνην ὀφειλήσουσιν οἱ ἐπὶ πόλεσι καὶ χρήμασι πεποιθότες. ἀτὰρ δὲ καὶ ὑμεῖς ἐπέβητέ μοι ἀνελεημόνως, ὥστε ἰδόντες τὸ ἐμὸν τραῦμα φοβήθητε. τί γάρ; μή τι ὑμᾶς ᾔτησα, ἢ τῆς παρ' ὑμῶν ἰσχύος ἐπιδέομαι, ὥστε σῶσαί με ἐξ ἐχθρῶν, ἢ ἐκ χειρὸς δυναστῶν ῥύσασθαί με; διδάξατέ με, ἐγὼ δὲ κωφεύσω, εἴ τι πεπλάνημαι φράσατέ μοι. ἀλλ' ὡς ἔοικε φαῦλα ἀληθινοῦ ῥήματα, οὐ γὰρ παρ' ὑμῶν ἰσχὺν αἰτοῦμαι, οὐδὲ ὁ ἔλεγχος ὑμῶν ῥήμασί με παύσει. οὐδὲ γὰρ ὑμῶν φθέγμα ῥήματος ἀνέξομαι, πλὴν ὅτι ἐπ' ὀρφανῷ ἐπιπίπτετε, ἐνάλλεσθε δὲ ἐπὶ

Reſpōdēs aūt iob dicit: vtinā qdē qſpiā appēdēs appēderet meā irā: at dolores meos tolleret ī ſtatera vnanimit. et iā arena marina grauior erit: in hoc verba mea cōculcata ſunt. ſagitte enī oipotētis in corpore meo ſunt: quarū idignatio ipſarū ebibit meū ſāguinē: cū incepero loqui pungūt me: qd enī: nōne fruſtra rudet aſinus agreſtis: ſed cibos q̄rens? ſi aūt et rūpet vocē bos in pſepi habēs eſcā? ſi comedet panis ſine ſale? ſi aūt et eſt guſt9 in verbis vanis? nō poteſt enī mea deſcere aīa. fetorē enī video cibaria mea ſicut odorē leonis. vtinā enī det et veniat mea petitio: et ſpē meā det dñs. cū iceperit dñs vulneret: in finē aūt ne me tollat. ſit aūt mea ciuitas ſepulchrū: in q ſup muros ſaltabā in ea nō abſtinebā. nō enī fefelli verba ſctā dei mei. que enī mea fortitudo: q ſuſtinebo? aut qd meū tps: q tollerat mea aīa? nūqd fortitudo lapidū fortitudo mea? aut carnes mee ſūt enee? nūqd nō in ipſo cōfidi? auxiliū aūt a me receſſit: negauit me mīa: ſpeculatio aūt dñi deſpexit me. nō aſpexerūt me frēs mei ſicut torrēs deficiēs: aut ſicut fluct9 pterierūt me. q me verebant: nūc irruerūt in me ſicut nix aut gelu cōcretū. quēadmodū liqfactū calore exiſtente: nō cognitū eſt vbi erat: ſic et ego derelict9 ſū ab oībus. perij aūt et exul fact9 ſū. videte vias themanorū: ſemitas ſabeorū q deſpiciūt et cōfuſionē debebūt: q in ciuitatib9 et pecūijs cōfidebāt. ceterū aūt et vos veniſtis ad me imiſericordit. itaq3 vidētes meū vulnus timete: qd enī: nūqd aliqd vos poſtulaui: aut a vobis fortitudie egeo: vt ſaluetis me de inimicis: aut de manu potentū liberetis me? docete me: ego aūt obmuteſcā: ſi qd errauī dicite mihi. ſed vt videt inania verba veracis: nō enī a vobis fortitudinē peto: neq3 icrepatio vrā verbis me ſedabit. neq3 enī vrm ſmonē verbi ferā: niſi q in pupillū irruitis: inſultatio aūt in

Amos 5.8. 1.Cor. 3.b.

et colūne ei⁹ cōcutiūtur. Qui precipit soli: & nō oritur: & stellas claudit q̄ſi ſub ſignaculo. Qui ex tendit celos ſolus: & gra ditur ſup fluctus maris. Qui facit arcturū & ori ona & hyadas: & interio ra auſtri. Qui facit ma gna & incōprehenſibilia & mirabilia: quorū non eſt numer⁹. Si venerit ad me nō videbo eū: ſi abierit nō intelligā. Si repēte iterroget: quis rñdebit ei? Vel quis dicere pōt: cur ita facis? Deus cui⁹ ire ne mo reſiſtere pōt: & ſub quo curuātur qui portāt orbē. Quātus ergo ſum ego vt rñdeā ei: & loquar verbis meis cū eo? Qui etiā ſi habuero quippiā iuſtū nō rñdebo: ſed meū iudicē depcabor. Et cum inuo cantē me exaudierit: nō credo q̄ audierit vocē meam. In turbine enim cō teret me & multiplicabit vulnera mea: etiā ſine cau ſa. Non cōcedit requieſce re ſpm̄ meū: & iplet me amaritudinib⁹. Si fortitudo q̄ritur: robuſtiſſi mus eſt. Si equitas iudicii: nēo audet p me teſtimo niū dicere. Si iuſtificare me voluero: os meū cō dēnabit me. Si inocentē oñdero: prauū me cōpro babit. Etiā ſi ſimplex fue ro: hoc ipſum ignorabit aīa mea & tedebit me vi te mee. Vnū ē quod locut⁹ ſum: & inocentē & ipiū ipſe cōſumit. Si flagellat occidat ſemel: & nō de penis innocentiū rideat. terra data ē in man⁹ ipii vultū iudicū eius opit. Quod ſi nō ille eſt: quis ergo eſt? Dies mei velociores fuerūt curſore: fugerūt & nō viderūt bonū. Per trāſierūt q̄ſi naues poma portātes: ſicut aquila volās ad eſcā. Cū dixero nequāq̄ ita loquar: cōmuto faciē meā: & dolore torq̄or. Verebar oīa opera mea ſciēs q̄ nō pceres delin quēti. Si aūt & ſic ipi⁹ ſū: quare fruſtra laboraui? ſi lot⁹ fuero q̄ſi aquis niuis: & fulſerit velut mūdiſſi me man⁹ mee: tñ ſordi bus intinges me & abo minabūtur me veſtimēta mea. Neq̄ ei viro q̄ ſimilis mei ē rñdebo: nec qui me cū in iudicio ex equo poſſit audiri. Nō ē q̄ vtrūq̄ va leat arguere: & ponere

manū ſuā in ambob⁹. Auferat a me virgā ſuā: & pauor ei⁹ nō me ter reat. Loquar: & non time bo eū. Nec enim poſſum metuens rñdere. 10.

Tedet aīam meā vite mee: dimittā aduer ſum me eloquiū meū. Lo quar in amaritudiē aīe mee. Dicā deo: noli me cōdē nare. Indica mihi: cur me ita iudices. Nūquid bonū tibi videtur ſi ca lūnieris me & opprimas me op⁹ manuū tuarū: & cōſiliū ipiorū adiuues? Nūquid oculi carnei tibi ſunt? aut ſicut videt hō: & tu videbis? Nūquid ſicut dies hois dies tui: & āni tui ſicut hūana ſunt tpa: vt quēras iniquitatē meā & peccatū meū ſcruteris? Et ſcias q̄a nihil impiū fecerim: cū ſit nemo qui de manu tua poſſit crue re. Man⁹ tue fecerūt me: & plaſmauerūt me totū in circuitu: & ſic repēte pcipitas me. Memento quēſo q̄ ſicut lutū feceris me: & in puluerē reduces me. Nōne ſicut lac mul ſiſti me: & ſicut caſeū me coagulaſti? Pelle & carni bus veſtiſti me: oſſib⁹ & neruis cōpegiſti me. Vi tā & miām tribuiſti mi hi: & viſitatio tua cuſtodi uit ſpm̄ meū. Licet hec celes in corde tuo: tñ ſcio q̄a vniuerſorū memineris. Si peccaui & ad horā pe pciſti mihi: cur ab iniqui tate mea mundū me eſſe nō pateris? Et ſi impi⁹ fue ro ve mihi eſt: & ſi iuſtus nō leuabo caput: ſatu rat⁹ afflictiōe & miſeria. Et ppter ſupbiā q̄ſi leenā capies me: reuerſuſq̄ mirabiliter me crucias. Inſtauras teſtes tuos cō tra me & multiplicas irā tuā aduerſū me: & pene militāt in me. Quare de vulua eduxiſti me: qui vtinā cōſumpt⁹ eſſem ne ocul⁹ me videret. Fuiſſē quaſi non eſſem de vtero tranſlat⁹ ad tumulū. Nū quid nō paucitas dierū meorū finietur breui? Di mitte ergo me vt plangā paululū dolorē meū āte q̄ vadam & nō reuertar ad terrā tenebroſam & opertā mortis caligine: ter rā miſerie & tenebrarū: vbi vmbra mortis & nul lus ordo: ſed ſempitern⁹ horror inhabitat. 11.

Cap.xi.

Reſpondēs āt ſophar naamathites dixit. Nunqd qui multa loquitur non audiet: aut vir verboſus iuſtificabitur? Tibi ſoli tacebūt homines? & cū ceteros irriſeris a nullo cōfutaberis. Dixiſti ei. Pur⁹ eſt ſmo meus: & mūdus ſum in cōſpectu tuo. Atq; vtinā deus loqueretur tecum: & aperiret labia ſua tibi vt oſtēderet tibi ſecreta ſapiētie & φ multiplex eſſet lex ei⁹: & itelligeres φ multo minora exigaris ab eo φ̄ meretur iniqtas tua. Forſitan veſtigia dei cōprehēdes? & vſq; ad pfectū oīpotentē reperies? Excelſior celo ē: et qd facies? Profūdior inferno: & vnde cognoſces? Longior terra menſura eius: latior mari. Si ſubuertit oīa vel in vnū coartauerit: qs cōtradicet ei? Ipſe enī nouit hominū vanitatē & videns iniquitatē: nōne cōſiderat? Vir vanus in ſupbiā erigitur: & tanq̄ pullum onagri ſe liberū natū putat. Tu aūt firmaſti cor tuū: & expandiſti ad eū manus tuas. Si iniqtatē q̄ eſt in manu tua abſtuleris a te: & nō māſerit in tabernaculo tuo iniuſtitia: tunc leuare poteris faciē tuā abſq; macula: & eris ſtabilis: & nō timebis. Miſerie q̄q; obliuiſceris: & q̄ſi aquarū q̄ pterierūt recordaberis: & q̄ſi meridianus fulgor cōſurget tibi ad veſperā. Et cū te cōſumptū putaueris orieris vt lucifer: & habebis fiduciā ppoſita tibi ſpe: & defoſſus ſecur⁹ dormies. Requieſces: & nō erit q te exterreat. Et depcabūtur faciē tuā plurimi. Oculi āt ipſorū deficiēt: & effugiū peribit ab eis: & ſpes illoꝝ abominatio aīe. 12.

Cap.xij.

Rñdens āt iob: dixit. Ergo vos eſtis ſoli hoīes: & vobiſcū morietur ſapia? Et mihi ē cor ſicut vobis: nec iferior vrī ſū. Quis ei hec q̄ noſtis ignorat? Qui deridetur ab aico ſuo ſicut ego: inuocabit deū: & exaudiet eū. Deridetur enī iuſti ſimplicitas: lāpas cōtēpta apud cogitatiōes diuitū pata ad tps ſtatutū. Abundant tabernacula predonū & audacter puocant deum: cum ipſe dederit oīa in manus eorum. Nimirū interroga iumēta: & docebūt te: & volatilia celi & indicabūt tibi. Loquere terre & reſpōdebit tibi: & narrabūt piſces maris. Quis ignorat φ oīa hec manus dñi fecerit? In cuius manu anima oīs viuentis: & ſpūs vniuerſe carnis hominis. Nōne auris verba diiudicat & fauces comedētis ſaporem? In antiqs eſt ſapiētia: & in multo tpe prudentia. Apud ipm eſt ſapiētia & fortitudo: & ipſe habet conſiliū & intelligentiā. Si deſtruxerit: nemo eſt qui edificet: ſi incluſerit hoiem nullus ē qui aperiat. Si cōtinuerit aqs: oīa ſiccabūtur: ſi emiſerit eas: ſubuertent terrā. Apud ipm eſt fortitudo & ſapiētia. Ipſe nouit & decipientē: & eū qui decipitur. Adducit cōſiliarios in ſtultū finē: & iudices in ſtuporē. Balteū regū diſſoluit: & precingit fune renes eorū. Ducit ſacerdotes iglorios: & optimates ſupplātat. cōmutans labium veracium: & doctrinā ſenum auferens. Effundit deſpectionē ſup principes: & eos q oppreſſi fuerāt releuās. Qui reuelat pfunda de tenebris: & producit in lucem vmbrā mortis. Qui multiplicat gentes & perdit eas: & ſubuerſas in itegrū reſtituit. Qui immutat cor principū populi terre: & decipit eos vt fruſtra incedāt per inuiū. Palpabūt quaſi in tenebris: & nō in luce: & errare eos faciet quaſi ebrios. 13.

Cap.xiij.

Ecce omnia hec vidit oculus me⁹: & audiuit auris mea: & itellexi ſingula. Scđm ſciētiam veſtrā & ego noui: nec inferior vrī ſum. Sed tñ ad oīpotētē loquar: & diſputare cū deo cupio: prius vos oſtēdens fabricatores mendatii: & cultores pueſorū dogmatū. Atq; vtinā taceretis. vt putaremini eſſe ſapiētes. Audite ergo correctiones meas: & iudiciū labiorum meorum

attendite. Nūquid deus indiget vestro mēdatio: vt p illo loqmini dolos? Nunqd faciē ei accipitis & p deo iudicare nitimini? Aut placebit ei quē celare nihil pōt: aut decipietur vt hō vřis fraudulentiis? Ipse vos arguet: quoniam in abscondito faciē ei accipitis. Statim vt se cōmouerit turbabit vos: & terror ei irruet super vos. Memoria vřa cōpabitur cineri: & redigētur in lutū ceruices vestre. Tacete paulisper: vt loquar quodcunq mihi mens suggesserit: qre lacero carnes meas dētib meis: & aīam meā porto in manib meis? Etiam si occiderit me in ipso sperabo. Veruntn̄ vias meas in conspectu ei arguā: & ipse erit saluator me. Nō eni veniet in cōspectu ei ōis hypocrita. Audite sermonē meū: & enigmata pcipite aurib vřis. Si fuero iudicat: scio qꝙ iust inueniar. Quis ē q iudicetur mecum? Veniat. Quare tacens cōsumor? Duo tantum ne facias mihi & tunc a facie tua non abscondar. Manū tuā longe fac a me & formido tua non me terreat. voca me & ego rñdebo tibi: aut certe loqr: & tu rñde mihi. Quātas hēo iniqtates & pcā: scelera mea & delicta mea ōnde mihi. Cur faciē tuā abscondis & arbitraris me inimicū tuū? Cōtra foliū qd vento rapitur ōndis potentiā tuā: & stipulam siccā persēqris. Scribis eni cōtra me amaritudines: & cōsumere me vis pctis adolescentie mee. Posuisti in neruo pedē meū: & obseruasti oēs semitas meas: & vestigia pedū meor cōsiderasti. Qui qsi putredo cōsumēdus sū & qsi vestimētū qd comeditur a tinea. 14.

Homo nat de muliere: breui viuēs tpe repletur multis miseriis. Qui qsi flos egreditur & cōteritur: & fugit velut vmbra: & nunq in eodē statu pmanet. Et dignū duci sup huiuscemodi apire oculos tuos: & adducere eū tecū in iudiciū? Quis pōt facere mūdū de imūdo cōceptū se-

Cap.xiiij.

Ca.14.

mine? Nōne tu q sol es? breues dies hoīs sunt: nūerus mēsiū eius apud te ē. Cōstituisti termios eius: q pterīri nō poterīt. Recede paululū ab eo: vt qescat donec optata veniāt: & sicut mercenarii dies eius. Lignū hēt spē: si pcisū fuerit: rursum virescat: & rami eius pullulant. Si senuerit in terra radix ei: & in puluere emortuus fuerit truncus illi: ad odorē aq germinabit: & faciet comā qsi cū primū plātatū est. Hō vero cū mortu fuerit: & nudatus atq cōsūptus: vbi qso ē? Quō si recedāt aq de mari: & fluui vacuefactus arescat: sic hō cū dormierit nō resurget. Donec atteratur celū non euigilabit: nec cōsurget de somno suo. Quis mihi hoc tribuat vt in iferno ptegas me: & abscondas me donec ptrāseat furor tu: & cōstituas mihi tps in q recorderis mei. Putasne mortu hō rursū viuet? Cūctis dieb qbus nūc milito expecto dōec veniat imutatio mea. Vocabis me: & ego rñdebo tibi: opeři manuū tuarū porriges dexterā. Tu qdē gressus meos dinumerasti: sed pce pctis meis. Signasti qsi ī sacculo delicta mea: sed curasti iniqtatē meā. Mons cadēs defluit: & saxū transfertur de loco suo. Lapides excauāt aq: & alluuione paulatī tra cōsumitur: & hoēs ergo siľr pdes. Roborasti eū paululū vt in ppetuū trāsiret: imutabis faciē ei & emittes eū. siue nobiles fuerit filii eius siue ignobiles: non itelliget. Attñ caro eius dū viuet dolebit: & aīa illi sr̄ semetipo lugebit.

Rñdens āt eliphaz 15. themanites: dixit. Nūqd sapiēs rñdebit qsi in vētū loqns: & iplebit ardore stomachū suū? Arguis verbis eū q nō est eqlis tibi & loqris qd tibi nō expedit. Quātū in te ē euacuasti timorē: & abstulisti preces corā deo. Docuit eni iniqtas tua os tuū: & imitaris lingua blasphemātiū. Condēnabit te os tuū: & nō ego: & labia tua rñdebūt tibi. Nūqd prim hō tu nat es: & ān oēs colles

Ca.15.

Cap.xv.

תוחללת: הבסוד אלוה תשמע ותגרע אליך חכמה: מה ידעת ולא נדע תבין ולא עמנו הוא: גם שב גם ישיש בנו כביר מאביך ימים: המעט ממך תנחמות אל ודבר לאט עמך: מה יקחך לבך ומה ירזמון עיניך: כי תשיב אל אל רוחך והצאת מפיך מלין: מה אנוש כי יזכה וכי יצדק ילוד אשה: הן בקדשיו לא יאמין ושמים לא זכו בעיניו: אף כי נתעב ונאלח איש שתה כמים עולה: אחוך שמע לי וזה חזיתי ואספרה: אשר חכמים יגידו ולא כחדו מאבותם: להם לבדם נתנה הארץ ולא עבר זר בתוכם: כל ימי רשע הוא מתחולל ומספר שנים נצפנו לעריץ: קול פחדים באזניו בשלום שודד יבואנו: לא יאמין שוב מני חשך וצפוי הוא אלי חרב: נדד הוא ללחם איה ידע כי נכון בידו יום חשך: יבעתהו צר ומצוקה תתקפהו כמלך עתיד לכידור: כי נטה אל אל ידו ואל שדי יתגבר: ירוץ אליו בצואר בעבי גבי מגניו: כי כסה פניו בחלבו ויעש פימה עלי כסל: וישכון ערים נכחדות בתים לא ישבו למו אשר התעתדו לגלים: לא יעשר ולא יקום חילו ולא יטה לארץ מנלם: לא יסור מני חשך ינקתו תיבש שלהבת ויסור ברוח פיו: אל יאמן בשו נתעה כי שוא תהיה תמורתו: בלא יומו תמלא וכפתו לא רעננה: יחמס כגפן בסרו וישלך כזית נצתו:

formatus? Nunquid consilium dei audisti: & inferior te erit eius sapientia? Quid nosti quod ignoremus: quid intelligis quod nesciamus? Et senes & antiqui sunt in nobis multo vetustiores quam patres tui. Nunquid grande est vt consoletur te deus? sed verba tua praua hoc prohibent. Quid te eleuat cor tuum: & quasi magna cogitans: attonitos habes oculos? Quid tumet contra deum spiritus tuus vt proferas de ore tuo huiuscemodi sermones? Quid est homo vt immaculatus sit: & vt iustus appareat natus de muliere? Ecce inter sanctos eius nemo immutabilis: & celi non sunt mundi in conspectu eius. Quanto magis abominabilis & inutilis homo: qui bibit quasi aquam iniquitatem. Ostendam tibi audi me: quod vidi narrabo tibi. Sapientes confitentur: & non abscondunt patres suos. Quibus solis data est terra: & non transiuit alienus per eos. Cunctis diebus suis ipius superbit: & numerus annorum incertus est tyrannidis eius. Sonitus terroris semper in auribus illius: & cum pax sit, ille semper insidias suspicatur. Non credit quod reuerti possit de tenebris: circumspectans vndique gladium. Cum se mouerit ad querendum panem: nouit quod paratus sit in manu eius tenebrarum dies. Terrebit eum tribulatio: & angustia vallabit eum sicut regem qui preparatur ad prelium. Tetendit enim aduersus deum manum suam & contra omnipotentem roboratus est. Cucurrit aduersus eum erecto collo: & pingui ceruice armatus est. Operuit faciem eius crassitudo: & de lateribus eius aruina dependet. Habitauit in ciuitatibus desolatis: & in domibus desertis que in tumulos sunt redacte. Non ditabitur nec perseuerabit substantia eius: nec mittet in terra radicem suam. Non recedet de tenebris: ramos eius arefaciet flamma: & auferetur spiritu oris eius. Non credet frustra errore deceptus: quod aliquo precio redimendus sit. Antequam dies eius impleantur peribit: & manus eius arescet. Ledetur quasi vinea in primo flore botrus eius: & quasi oliua proiciens florem suum.

inducet eo ordine domini audisti: in autem te venit
ἐπάγης; σύνταγμα κυρίου ἀκήκοας, εἰς δέ σε ἀφίκετο
sapia? quid enim nosti: quod non nouimus? aut quid itelligens: quod
σοφία; τί γὰρ οἶδας, ὃ οὐκ οἴδαμεν; ἢ τί συνιεῖς, ὃ οὐ
non et nos? et senex et antiquus in no
χὶ καὶ ἡμεῖς; καί γε πρεσβύτης καί γε παλαιὸς ἐν ἡ
bis: grauior patre tuo diebus. pauca que pec
μῖν, βαρύτερος τοῦ πατέρος σου ἡμέραις. ὀλίγα ὧν ἡ
casti verberatus es: valde supra modum lo
μάρτηκας μεμαστίγωσαι, μεγάλως ὑπερβαλλόντως λε
cutus es. quid ausum est cor tuum aut quid tulerunt
λάληκας. τί ἐτόλμησεν ἡ καρδία σου; ἢ τί ἐπήνεγκαν οἱ
oculi tui? quoniam iram rupisti coram domino.
ὀφθαλμοί σου; ὅτι θυμὸν ἔρρηξας ἐναντίον τοῦ κυρίου.
protulisti autem ore verba talia. quis enim existens
ἐξήγαγες δὲ ἐκ στόματος ῥήματα τοιαῦτα. τίς γὰρ ὢν
homo: quoniam erit irreprehensibilis? aut vt futurus iustus na
βροτός, ὅτι ἔσται ἄμεμπτος; ἢ ὡς ἐσόμενος δίκαιος γεννη
tus de muliere? si in sanctis non credit: celum autem non
τὸς γυναικός; εἰ κατὰ ἁγίων οὐ πιστεύει, οὐρανὸς δὲ οὐ
mundum coram eo. sine autem abominatus et impu
καθαρὸς ἐναντίον αὐτοῦ. ἔα δὲ ἐβδελυγμένος καὶ ἀκά
rus vir bibens iniustitiam quasi potionem. renunciabo autem
θαρτος ἀνὴρ πίνων ἀδικίας ἴσα ποτῷ. ἀναγγελῶ δέ
tibi: audi me: que vtique vidi renunciabo tibi: que sapientes
σοι, ἄκουέ μου, ἃ δὴ ἑώρακα ἀναγγελῶ σοι, ἃ σοφοὶ
dicent: et non absconderunt patres eorum. ipsis autem so
ἐροῦσι, καὶ οὐκ ἔκρυψαν πατέρες αὐτῶν. αὐτοῖς δὲ μό
lis data est terra: et non venit alienus in eos. omnis
νοις ἐδόθη ἡ γῆ, καὶ οὐκ ἦλθεν ἀλλογενὴς ἐπ᾽ αὐτούς. πᾶς
vita impii in cura: anni autem numerabiles dati po
ὁ βίος ἀσεβοῦς ἐν φροντίδι, ἔτη δὲ ἀριθμητὰ δεδομένα δυ
tenti. at timor ipsius in auribus ipsius cum iam videtur pacem agere:
νάστῃ. ὁ δὲ φόβος αὐτοῦ ἐν ὠσὶν αὐτοῦ ὅταν δοκῇ ἤδη εἰρηνεύειν,
veniet eius subuersio. non credat auerti se
ἥξει αὐτοῦ ἡ καταστροφή. μὴ πιστευέτω ἀποστραφῆναι
a tenebris: destinatus est enim iam in manus ferri: or
ἀπὸ σκότους. ἐντέταλται γὰρ ἤδη εἰς χεῖρας σιδήρου, κα
dinatus est autem in cibos vulturibus. nouit autem in se quod ma
τατέτακται δὲ εἰς σῖτα γυψίν. οἶδε δὲ ἐν ἑαυτῷ ὅτι μέ
net in ruinam. dies autem tenebrosa ipsum versabit: necessi
νει εἰς πτῶμα. ἡμέρα δὲ σκοτεινὴ αὐτὸν στροβήσει, ἀνάγ
tas autem et tribulatio ipsum comprehendet: sicut dux pre
κη δὲ καὶ θλίψις αὐτὸν καθέξει, ὥσπερ στρατηγὸς πρω
fectus cadens: quoniam sustulit manus coram domino. contra
τοστάτης πίπτων, ὅτι ἦρε χεῖρας ἐναντίον κυρίου. ἐναν
autem omnipotentem ceruicem indurauit. cucurrit autem con
τι δὲ παντοκράτορος ἐτραχηλίασεν. ἔδραμε δὲ ἐναν
tra eum in iniuria in crassitudine tergi scuti eius: quoniam
τίον αὐτοῦ ὕβρει ἐν πάχει νώτου ἀσπίδος αὐτοῦ, ὅτι
abscondit vultum suum in adipe suo. et fe
ἐκάλυψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐν στέατι αὐτοῦ. καὶ ἐποί
cit femorale in cruribus. habitet autem ciuitates de
ησε περιστόμιον ἐπὶ τῶν μηρίων. αὐλισθείη δὲ πόλεις ἐρή
sertas: ingrediatur autem domos inhabitatas. que autem illi preparaue
μους, εἰσέλθοι δὲ οἴκους ἀοικήτους. ἃ δὲ ἐκεῖνοι ἡτοίμα
runt: alii auferent. neque ditetur: neque ma
σαν ἄλλοι ἀποίσονται. οὔτε μὴ πλουτισθῇ, οὔτε μὴ μεί
neant eius facultates. non mittat in terra vmbram: ne
νῃ αὐτοῦ τὰ ὑπάρχοντα. οὐ μὴ βάλῃ ἐπὶ γῆς σκιάν, οὐ
que fugiat tenebras: germen eius marcefaciat ven
δὲ μὴ ἐκφύγῃ τὸ σκότος, τὸν βλαστὸν αὐτοῦ μαράναι ἄνε
tus: decidat autem eius flos: non credat quod perma
μος, ἐκπέσοι δὲ αὐτοῦ τὸ ἄνθος, μὴ πιστευέτω ὅτι ὑπο
nebit: inania enim euadent ei. scissio eius ante
μενεῖ, κενὰ γὰρ ἀποβήσεται αὐτῷ. ἡ τομὴ αὐτοῦ πρὸ
tempus corrumpetur: et ramus eius non flore
ὥρας φθαρήσεται, καὶ ὁ ῥάδαμνος αὐτοῦ οὐ μὴ πυκάσῃ.
at: comedatur autem tanquam acresta ante tempus: decidat autem
τρυγηθείη δὲ ὥσπερ ὄμφαξ πρὸ ὥρας, ἐκπέσοι δὲ
sicut flos oliue.
ὡς ἄνθος ἐλαίας.

testimonium enim impii mors. ignis autem comburet domos
μαρτύριον γὰρ ἀσεβοῦς θάνατος. πῦρ δὲ καύσει οἴκους
munera accipientium. in ventre autem capiet dolores: eueniet autem
δωροδεκτῶν. ἐν γαστρὶ δὲ λήψεται ὀδύνας, ἀποβήσεται δὲ
ei vana: at venter eius feret dolum.
αὐτῷ κενά, ἡ δὲ κοιλία αὐτοῦ ὑποίσει δόλον. Ca.16.

Respondens autem iob dicit; audiui talia mul
Ὑπολαβὼν δὲ Ἰὼβ λέγει, ἀκήκοα τοιαῦτα πολ
ta: consolatores malorum omnes. quid enim numquid ordo est
λά, παρακλήτορες κακῶν πάντες. τί γὰρ μὴ τάξις ἐστὶ
verbis venti: aut quid molestum erit tibi quoniam respon
ῥήμασι πνεύματος, ἢ τί παρενοχλήσει σοι ὅτι ἀποκρί
des? et ego secundum vos loquar. vtinam supponeretur anima vestra
νῃ; κἀγὼ καθ᾽ ὑμᾶς λαλήσω. εἰ ὑπέκειτό γε ἡ ψυχὴ ὑμῶν
pro mea: postea insultabo vobis verbis. et mouissem
ἀντὶ τῆς ἐμῆς, εἶτ᾽ ἐναλοῦμαι ὑμῖν ῥήμασι. καὶ ἐκίνησα
vtique super vos cum planctu caput meum. sit autem fortitudo in
ἂν ἐφ᾽ ὑμῶν σὺν πένθει τὴν κεφαλήν μου. εἴη δὲ ἰσχὺς ἐν
ore meo: motum autem labiorum non parcam. si
τῷ στόματί μου, κίνησιν δὲ χειλέων οὐ φείσομαι. ἐὰν
enim loquar non dolebo vulnus. si autem et tacuero
γὰρ λαλήσω οὐκ ἀλγήσω τὸ τραῦμα. ἐὰν δὲ καὶ σιωπήσω
quid minus vulnerabor? nunc autem laceratum me fecit
τί ἔλαττον τρωθήσομαι; νῦν δὲ κατάκοπόν με πεποίηκε
fatuum putridum: et adhesit mihi: in testimonium fa
μωρὸν σεσηπότα, καὶ ἐπελάβετό μου, εἰς μαρτύριον ἐγε
ctus sum: et surrexit in me mendacium meum: secundum faciem
νήθη, καὶ ἀνέστη ἐν ἐμοὶ τὸ ψεῦδός μου, κατὰ πρόσωπόν
meam respondit. ira vsus deiecit me: fre
μου ἀνταπεκρίθη. ὀργῇ χρησάμενος κατέβαλέ με, ἔ
muit in me dentibus: sagitte piratarum eius
βρυξεν ἐπ᾽ ἐμὲ τοὺς ὀδόντας, βέλη πειρατῶν αὐτοῦ
in me inciderunt. telis oculorum insultauit acuto
ἐπ᾽ ἐμοὶ ἔπεσαν. ἀκίσιν ὀφθαλμῶν ἐνήλατο. ὀξεῖ
percussit me in genibus. vnanimiter autem occurrerunt
ἔπαισέ με ἐπὶ τὰ γόνατα. ὁμοθυμαδὸν δὲ κατέδραμον
in me. tradidit enim me dominus in manus iniu
ἐπ᾽ ἐμοί. παρέδωκε γάρ με ὁ κύριος εἰς χεῖρας ἀδί
storum in autem impiis proiecit me. pacificum disper
κων, ἐπὶ δὲ ἀσεβέσιν ἔρριψέ με. εἰρηνεύοντα διεσκέ
sit me. accipiens me capillis euulsit: constituit me
δασέ με. λαβών με τῆς κόμης διέτιλε, κατέστησέ με
tanquam signum: circumdederunt me lanceis percutientes
ὥσπερ σκοπόν. ἐκύκλωσάν με λόγχαις βάλλοντες
in renes meos: non parcentes effuderunt in terram
εἰς νεφρούς μου, οὐ φειδόμενοι ἐξέχεαν εἰς γῆν τὴν
bilem meam. iniecerunt mihi ruinam super ruinam: cu
χολήν μου. κατέβαλόν μοι πτῶμα ἐπὶ πτώματι, ἔ
currerunt ad me potentes. saccum consuerunt super cu
δραμον πρός ἐμὲ δυνάμενοι. σάκκον ἔρραψαν ἐπὶ βύρ
tem meam. at robur meum in terra extinctum est. venter meus
σῃ μου, τὸ δὲ σθένος μου ἐν γῇ ἐσβέσθη. ἡ γαστήρ μου
combustus est a fletu: in autem palpebris meis
συγκέκαυται ἀπὸ κλαυθμοῦ, ἐπὶ δὲ βλεφάροις μου
vmbra mortis. iniustum autem nihil fuit in manibus meis: ora
σκιὰ θανάτου. ἄδικον δὲ οὐδὲν ἦν ἐν χερσί μου, εὐ
tio autem mea munda. terra ne operiat in sanguine
χὴ δέ μου καθαρά. γῆ μὴ ἐπικαλύψαι ἐφ᾽ αἵματι τῆς
carnis mee: neque sit locus clamori meo. et nunc
σαρκός μου, μὴ δὲ εἴη τόπος τῇ κραυγῇ μου. καὶ νῦν
ecce in celis testis meus: at conscius meus in excelsis:
ἰδοὺ ἐν οὐρανοῖς ὁ μάρτυς μου, ὁ δὲ συνίστωρ μου ἐν ὑψίστοις.
veniat mea oratio ad dominum: coram autem eo
ἀφίκοιτό μου ἡ δέησις πρὸς κύριον, ἔναντι δὲ αὐτοῦ
stillet meus oculus. sit autem redargutio viro coram
στάξοι μου ὁ ὀφθαλμός. εἴη δὲ ἔλεγχος ἀνδρὶ ἔναντι
domino: et filio hominis proximo suo.
κυρίου, καὶ υἱῷ ἀνθρώπου τῷ πλησίον αὐτοῦ.
anni autem numerabiles venerunt: via autem per quam non reuer
ἔτη δὲ ἀριθμητὰ ἥκασιν, ὁδῷ δὲ ᾗ οὐκ ἐπαναστρα
tar ambulo.
φήσομαι πορεύσομαι. Ca.17.

Congregatio enim hypocrite sterilis: & ignis deuorabit tabernacula eorum qui munera libenter accipiunt. Concepit dolorem: & peperit iniquitatem: & vterus eius preparat dolos. 16.

Respondens autem iob: dixit. Audiui frequenter talia: consolatores onerosi omnes vos estis. Nunquid habebunt finem verba ventosa? aut aliquid tibi molestum est si loquaris? Poteram & ego similia vestri loqui. Atque vtinam esset anima vestra pro anima mea: consolarer & ego vos sermonibus: & mouerem caput meum super vos. Roborarem vos ore meo: & mouerem labia mea quasi parcens vobis. Sed quid agam? Si locutus fuero: non quiescit dolor meus: & si tacuero non recedet a me. Nunc autem oppressit me dolor meus: & in nihilum redacti sunt omnes artus mei. Ruge mee testimonium dicunt contra me: & suscitatur falsiloquus aduersus faciem meam contradicens mihi. Collegit furorem suum in me: & comminans mihi infremuit contra me dentibus suis. Hostis meus terribilibus oculis me intuitus est. Aperuerunt super me ora sua: & exprobrantes percusserunt maxillam meam: satiati sunt penis meis. Conclusit me deus apud iniquum: & manibus impiorum me tradidit. Ego ille quondam opulentus repente contritus sum: tenuit ceruicem meam: confregit me: & posuit me sibi quasi in signum. Circumdedit me lanceis suis: conuulnerauit lumbos meos. Non pepercit: & effudit in terra viscera mea. Conscidit me vulnere super vulnus: irruit in me quasi gigas. Saccum consui super cutem meam: & operui cinere carnem meam. Facies mea intumuit a fletu: & palpebre mee caligauerunt. Hec passus sum absque iniquitate manus mee: cum haberem mundas ad deum preces. Terra ne operias sanguinem meum neque inueniat in te locum latendi clamor meus. Ecce enim in celo testis meus: & conscius meus in excelsis. Verbosi amici mei: ad deum stillat oculus meus. Atque vtinam sic iudicaretur vir cum deo: quomodo iudicatur filius hominis cum collega suo. Ecce enim breues anni transeunt: & semitam per quam non reuertar ambulo. 17.

כי עדת חנף גלמוד ואש אכלה אהלי שחד: הרה עמל וילד און ובטנם תכין מרמה:

ויען איוב ויאמר: שמעתי כאלה רבות מנחמי עמל כלכם: הקץ לדברי רוח או מה ימריצך כי תענה: גם אנכי ככם אדברה לו יש נפשכם תחת נפשי אחבירה עליכם במלים ואניעה עליכם במו ראשי: אאמצכם במו פי וניד שפתי יחשך: אם אדברה לא יחשך כאבי ואחדלה מה מני יהלך: אך עתה הלאני השמות כל עדתי: ותקמטני לעד היה ויקם בי כחשי בפני יענה: אפו טרף וישטמני חרק עלי בשניו צרי ילטוש עיניו לי: פערו עלי בפיהם בחרפה הכו לחיי יחד עלי יתמלאון: יסגירני אל אל עויל ועל ידי רשעים ירטני: שלו הייתי ויפרפרני ואחז בערפי ויפצפצני ויקימני לו למטרה: יסבו עלי רביו יפלח כליותי ולא יחמל ישפך לארץ מררתי: יפרצני פרץ על פני פרץ ירץ עלי כגבור: שק תפרתי עלי גלדי ועללתי בעפר קרני: פני חמרמרה מני בכי ועל עפעפי צלמות: על לא חמס בכפי ותפלתי זכה: ארץ אל תכסי דמי ואל יהי מקום לזעקתי: גם עתה הנה בשמים עדי ושהדי במרומים: מליצי רעי אל אלוה דלפה עיני: ויוכח לגבר עם אלוה ובן אדם לרעהו: כי שנות מספר יאתיו וארח לא אשוב אהלך:

Cap.xvij.

רוחי חבלה ימי נזעכו קברים לי:
אם לא התלים עמדי ובהמרותם
תלן עיני: שימה נא ערבני עמך
מי הוא לידי יתקע: כי לבם
צפנת משכל על כן לא תרמם:
לחלק יגיד רעים ועיני בניו
תכלנה: והציגני למשל עמים
ותפת לפנים אהיה: ותכה מכעש
עיני ויצרי כצל כלם: ישמו
ישרים על זאת ונקי על חנף
יתעורר: ויאחז צדיק דרכו וטהר
ידים יסיף אמץ: ואולם כלם תשבו
ובאו נא ולא אמצא בכם חכם:
ימי עברו זמתי נתקו מורשי
לבבי: לילה ליום ישימו אור
קרוב מפני חשך: אם אקוה שאול
ביתי בחשך רפדתי יצועי: לשחת
קראתי אבי אתה אמי ואחתי
לרמה: ואיה אפו תקותי ותקותי
מי ישורנה: בדי שאל תרדנה
אם יחד על עפר נחת:

Cap.xviij.

ויען בלדד השחי ויאמר: עד אנה
תשימון קנצי למלין תבינו ואחר
נדבר: מדוע נחשבנו כבהמה
נטמינו בעיניכם: טרף נפשו באפו
הלמענך תעזב ארץ ויעתק צור
ממקמו: גם אור רשעים ידעך
ולא יגה שביב אשו: אור חשך
באהלו ונרו עליו ידעך: יצרו צעדי
אונו ותשליכהו עצתו: כי שלח
ברשת ברגליו ועל שבכה יתהלך:
יאחז בעקב פח יחזק עליו צמים:
טמון בארץ חבלו ומלכדתו עלי
נתיב: סביב בעתהו בלהות והפיצהו
לרגליו: יהי רעב אנו ואיד נכון
לצלעו: יאכל בדי עורו יאכל בדיו

Spiritꝰ meꝰ attenuabitur: dies mei breuiabūtur: & solū mihi superest sepulchrū. Nō peccaui: & in amaritudinibꝰ moratur ocľs meꝰ. Libera me & pone me iuxta te: & cuiꝰ visꝰ manꝰ pugnet cōtra me. Cor eorꝫ lōge fecisti a disciplina: ꝑpterea nō exaltabūtur. Predam pollicetur sociis: & oculi filiorū eiꝰ deficiēt. Posuit me q̄si in puerbiū vulgi: & exēplū sū corā eis. Caligauit ad indignationē oculꝰ meus: & mebra mea q̄si in nihilū redacta sunt. Stupebunt iusti sup hoc: & inocēs cōtra hypocritā suscitabitur. Et tenebit iustus viā suā: & mūdis manibus addet fortitudinē. Igitur oēs vos cōuertimini & venite: & nō inueniā in vobis vllū sapiētē. Dies mei transierūt: cogitationes mee dissipate sunt: torq̄ntes cor meū. Noctē verterūt in diē: & rursū post tenebras spero lucē. Si sustinuero: infernꝰ domꝰ mea est: & in tenebris straui lectulū meū. Putredini dixi: pr̄ meꝰ es: mr̄ mea & soror mea vermibꝰ. Vbi ē ergo nūc p̄stolatio mea: & patiāꝫ meā q̄s ꝯsiderat. In p̄fūdissimū īfernū descēdēt oīa mea. Putas ne saltē ibi erit reqes mihi.

Rñdēs aūt baldath 18. suites: dixit. Vsqꝫ ad quē finē verba iactabitis. Intelligite prius: & sic loq̄mur. Quare reputati sumꝰ vt iumenta: & sorduimꝰ corā vobis? Quid pdis aīam tuā in furore tuo? Nūqd ꝑpter te derelinq̄tur terra: & trāsferētur rupes de loco suo? Nōne lux ipiꝰ extinguetur: nec splēdebit flāma ignis eiꝰ. Lux obtenebrescet in tabernacľo illiꝰ: & lucerna q̄ sup eū ē extiguetur. Arctabūtur gressus virtutis eius: & p̄cipitabit eū cōsiliū suū. Immisit ei in rete pedes suos: & in maculis eiꝰ ambulat. Tenebitur plāta illiꝰ laq̄o: & exardescet cōtra eum sitis. Abscōdita ē in terra pedica eiꝰ & decipula illius sup semitā. Vndiqꝫ terebūt eū formidines: & iuoluēt pedes eius. Attenuetur fame robur eius & inedia īuadat costas illius. Deuoret pulchritudinē cutis eius: & cōsumat brachia illius

Pereo spū latus: egeo aūt sepulchro:
Ὀλέκομαι πνεύματι φερόμενος, δέομαι δὲ ταφῆς,
& nō assequor. supplico laborās: & qd faciā? furati
καὶ οὐ τυγχάνω. λίσσομαι κάμνων, καὶ τί ποιήσω; ἔκλεψαν
sunt aūt meas facultates alieni. qs est hic:
δέ μου τὰ ὑπάρχοντα ἀλλότριοι. τίς ἐστιν οὗτος; τῇ
manu mea liget? qm̄ cor eoꝝ abscōderūt a
χειρί μου συνδεθήτω; ὅτι καρδίαν αὐτῶν ἔκρυψας ἀπὸ
prudētia: ꝑpt hoc non exaltabis eos. parti nun-
φρονήσεως, διὰ τοῦτο οὐ μὴ ὑψώσῃς αὐτούς. τῇ μερίδι ἀναγ-
ciabit mala: oculi aūt mei in filijs cōtabuerūt. posuisti
γελεῖ κακίας, ὀφθαλμοὶ δέ μου ἐφ' υἱοῖς ἐτάκησαν. ἔθου
aūt me fabulā in gētibus: risus aūt eis euasi. ceci fa-
δέ με θρύλημα ἐν ἔθνεσι, γέλως δὲ αὐτοῖς ἀπέβην. πεπώ-
cti sunt eni ab ira oculi mei: obsessus sū val-
ρωνται γὰρ ἀπὸ ὀργῆς οἱ ὀφθαλμοί μου, πεπολιόρκημαι μεγάλως
de ab oibus: stupor tenuit veraces sup hio:
ὑπὸ πάντων. θαῦμα ἔσχεν ἀληθινοὺς ἐπὶ τούτοις,
iustus aūt sup iniquū suscitet. teneat aūt fidelis
δίκαιος δὲ ἐπὶ παρανόμῳ ἐπαναστάιη. σχοίη δὲ πιστὸς τὴν
suā viā: mūdus aūt manibus recipiat audaciā. quinimo
ἑαυτοῦ ὁδόν, καθαρὸς δὲ χεῖρας ἀναλάβοι θάρσος. οὐ μὴν δὲ
oēs nitimini & venite iā: nō eni inuenio in
ἀλλὰ πάντες ἐρείδετε καὶ δεῦτε δή, οὐ γὰρ εὑρίσκω ἐν
vobis verū. dies mei trāsierūt in strepitu: rupti sūt aūt
ὑμῖν ἀληθές. αἱ ἡμέραι μου παρῆλθον ἐν βρόμῳ, ἐῤῥάγη δὲ
articuli cordis mei. noctē in diē posui: lumē ꝑpe
τὰ ἄρθρα τῆς καρδίας μου. νύκτα εἰς ἡμέραν ἔθηκα, φῶς ἐγγὺς
a facie tenebraꝝ. si eni sustinuero: īfernꝰ mea
ἀπὸ προσώπου σκότους. ἐὰν γὰρ ὑπομείνω, ᾅδης μου ὁ
domꝰ: in aūt caligine stratꝰ ē meꝰ lectꝰ. mortē in-
οἶκος, ἐν δὲ γνόφῳ ἔστρωταί μου ἡ στρωμνή. θάνατον ἐπε-
uocaui patrē meū esse: matrē aūt meā esse &
καλεσάμην πατέρα μου εἶναι, μητέρα δέ μου εἶναι καὶ
sororē putredinē. vbi igit mea est spes: aut bona
ἀδελφὴν σαπρίαν. ποῦ οὖν μου ἐστὶν ἡ ἐλπίς, ἢ τὰ ἀγα-
mea videbo? aut mecū in īfernū descendēt? aut vna
θά μου ὄψομαι; ἢ μετ' ἐμοῦ εἰς ᾅδην καταβήσεται; ἢ ὁμο-
nimit in sepulchrū descēdemus?
θυμαδὸν ἐπὶ χώματος καταβησόμεθα;

Ca.18.

Respōdens aūt baldad sauchites dicit: vsqꝫ
Ὑπολαβὼν δὲ Βαλδὰδ ὁ σαυχίτης λέγει, μέ-
quo nō cessabis? mane: vt & ipi loquamur.
χρι τίνος οὐ παύσῃ; ἐπίσχες, ἵνα καὶ αὐτοὶ λαλήσωμεν.
quare vt q̄drupedes tacuimꝰ corā te? in-
διατί ὥσπερ τετράποδα σεσιωπήκαμεν ἐνώπιόν σου; κέ-
terfecit te ira. qd eni si tu mortuꝰ fueris: īhabitabilis q̄
χρηταί σε ὀργή. τί γὰρ ἐὰν σὺ ἀποθάνῃς, ἀοίκητος ἡ ὑπ'
sub celo? aut subuertent mōtes a fundamētis? & lumē
οὐρανόν; ἢ καταστραφήσεται ὄρη ἐκ θεμελίων; καὶ φῶς
impioꝝ extinguet? & nō eueniet eoꝝ flāma.
ἀσεβῶν σβεσθήσεται; καὶ οὐκ ἀποβήσεται αὐτῶν ἡ φλόξ.
lumē eis tenebre in tabnaculo: at lucerna in eo
τὸ φῶς αὐτοῖς σκότος ἐν διαίτῃ, ὁ δὲ λύχνος ἐπ' αὐτῷ
extinguet. venent minimi facultates eiꝰ
σβεσθήσεται. θηρεύσαισαν ἐλάχιστοι τὰ ὑπάρχοντα αὐ-
erret aūt eiꝰ cōsiliū. imittat aūt pes
τοῦ. σφάλαι δὲ αὐτοῦ ἡ βουλή. ἐμβληθείη δὲ ὁ πούς
eiꝰ in laqueo: in rete inuoluat. veniāt aūt sup
αὐτοῦ ἐν παγίδι, ἐν δικτύῳ ἑλιχθείη. ἔλθοισαν δὲ ἐπ'
eū laquei: roborabit in eū sitiētes. abscōdi-
αὐτὸν παγίδες, κατισχύσει ἐπ' αὐτὸν διψῶντας. κέκρυ-
tꝰ est aūt in terra funiculꝰ eiꝰ: & decipula il-
πται δὲ ἐν τῇ γῇ σχοινίον αὐτοῦ, καὶ ἡ σύλληψις αὐ-
lius in semitis. icircuitu pdant eū dolores:
τοῦ ἐπὶ τρίβων. κύκλῳ ὀλέσαισαν αὐτὸν ὀδύναι,
multi aūt circū pedē eiꝰ veniāt in fame an-
πολλοὶ δὲ περὶ πόδα αὐτοῦ ἔλθοισαν ἐν λιμῷ στε-
gusta: ruina aūt ei pparata est indecēs. comedant
νῷ, πτῶμα δὲ αὐτῷ ἡτοίμασται ἐξαίσιον. βρωθείησαν
aūt eiꝰ rami pedū: comedat aūt eius
δὲ αὐτοῦ κλῶνες ποδῶν, κατέδεται δὲ αὐτοῦ ∞∞∞

pulchra mors. scindat aūt de tabnaculo eiꝰ sanitas:
τὰ ὡραῖα θάνατος. ἐκραγείη δὲ ἐκ διαίτης αὐτοῦ ἴασις,
teneat aūt eū necessitas accusatiōe regia. habitabit in
σχοίη δὲ αὐτὸν ἀνάγκη αἰτίᾳ βασιλικῇ. κατασκηνώσει ἐν τῇ
habitaculo eiꝰ ī nocte eiꝰ: dispergent dece-
σκηνῇ αὐτοῦ ἐν νυκτὶ αὐτοῦ, κατασπαρήσονται τὰ εὐπρέ-
ria eiꝰ in sulfure. deorsū radices eiꝰ siccabunt:
πη αὐτοῦ ἐν θείῳ. ὑποκάτωθεν αἱ ῥίζαι αὐτοῦ ξηρανθήσονται,
& sursū corruet messis eiꝰ. memoria
καὶ ἐπάνωθεν ἐπιπεσεῖται θερισμὸς αὐτοῦ. τὸ μνημόσυνον
eiꝰ pereat de terra: & erit nomē ei in fa-
αὐτοῦ ἀπόλοιτο ἐκ γῆς, καὶ ὑπάρξει ὄνομα αὐτῷ ἐπὶ πρό-
cie extraneo. expellat eū de luce in tenebras: &
σωπον ἐξωτέρω. ἀπώσειεν αὐτὸν ἐκ φωτὸς εἰς σκότος, καὶ
ab orbe terrarū trāstulerūt eū. nō erit nō-
ἀπὸ τῆς οἰκουμένης μετοίκισαν αὐτόν. οὐκ ἔσται ἐπίγνωστος
in pplo eiꝰ: neqꝫ saluatꝰ in subceleſti domꝰ eiꝰ.
ἐν λαῷ αὐτοῦ, οὐδὲ σεσωσμένος ἐν τῇ ὑπ' οὐρανὸν ὁ οἶκος αὐτοῦ.
sed in rebꝰ eiꝰ viuēt alij: sup eū gemuerūt vltimi:
ἀλλ' ἐν τοῖς αὐτοῦ ζήσονται ἕτεροι, ἐπ' αὐτῷ ἐστέναξαν ἔσχατοι,
primos aūt tenuit stupor. he sunt domꝰ iniustoꝝ: hic aūt
πρώτους δὲ ἔσχε θαῦμα. οὗτοί εἰσιν οἶκοι ἀδίκων, οὗτος δὲ
locus ignorantiū dnm.
ὁ τόπος τῶν μὴ εἰδότων τὸν κύριον.

Ca.19.

Respōdens iob dicit: vsqꝫ quo afflictū facie-
Ὑπολαβὼν ἰὼβ λέγει, ἕως τίνος ἔγκοπον ποιήσε-
tis aīam meā: & occidetis me s̄monibꝰ: cognoscite solū
τε τὴν ψυχήν μου, καὶ καθαιρεῖτέ με λόγοις; γνῶτε μόνον
q dn̄s fecit me sic: loquimini ɔtra me: nō re-
ὅτι ὁ κύριος ἐποίησέ με οὕτως, καταλαλεῖτέ μου, οὐκ αἰ-
uerētes me incūbitis mihi: nēpe iā in v̄itate ego erra-
σχυνόμενοί με ἐπίκεισθέ μοι, ναὶ δὴ ἐπ' ἀληθείας ἐγὼ ἐπλα-
ui: apud me aūt habitat error. locutū esse v̄bū qd nō
νήθην, παρ' ἐμοὶ δὲ αὐλίζεται πλάνος. λαλῆσαι ῥῆμα ὃ οὐκ
oportebat: at verba mea errāt & nō in tpore. sine
ἔδει, τὰ δὲ ῥήματά μου πλανᾶται καὶ οὐκ ἐπὶ καιροῦ. ἐα
aūt qm̄ i me magnificamini: insultatis aūt mihi opprobrio. cogno-
δὲ ὅτι ἐπ' ἐμοὶ μεγαλύνεσθε, ἐνάλλεσθε δέ μοι ὀνείδει. γνῶ-
scite igit q dn̄s est q turbauit: munitionē aūt eiꝰ in me exal-
τε οὖν ὅτι ὁ κύριός ἐστιν ὁ ταράξας, ὀχύρωμα δὲ αὐτοῦ ἐπ' ἐμὲ ὕ-
tauit. ecce rideo opprobrio: & nō loquar: clamabo:
ψωσεν. ἰδοὺ γελῶ ὀνείδει, καὶ οὐ λαλήσω, κεκράξομαι, καὶ
neqꝫ iudiciū icircuitu circūedificatꝰ sū: & nō trāsibo:
οὐδαμοῦ κρίμα κύκλῳ περιῳκοδόμημαι, καὶ οὐ μὴ διαβῶ,
in facie mea tenebras posuit. at gloriā meā a me
ἐπὶ προσώπου μου σκότος ἔθετο. τὴν δὲ δόξαν μου ἀπ' ἐ-
exuit: abstulit aūt coronā de capite meo. dilania-
μοῦ ἐξέδυσεν, ἀφεῖλε δὲ στέφανον ἀπὸ κεφαλῆς μου. διέσπα-
uit aūt me icircuitu & abiui: excidit aūt sicut arborē
σέ με κύκλῳ καὶ ᾠχόμην, ἐξέκοψε δὲ ὥσπερ δένδρον
spē meā. grauit aūt mihi ira vsus est: reputauit
τὴν ἐλπίδα μου. δεινῶς δέ μοι ὀργῇ ἐχρήσατο, ἡγήσατο
aūt me sicut inimicū. simul aūt eiꝰ venerūt tēpta-
δέ με ὥσπερ ἐχθρόν. ὁμοθυμαδὸν δὲ αὐτοῦ ἦλθον τὰ πειρα-
tiones in me: vijs meis circūdederūt me insidiatores.
τήρια ἐπ' ἐμοί, ταῖς ὁδοῖς μου ἐκύκλωσάν με ἐγκάθετοι.
a me aūt fratres mei recesserūt: cognouerūt alienos plꝰ q̄ me. ami-
ἀπ' ἐμοῦ δὲ ἀδελφοί μου ἀπέστησαν, ἔγνωσαν ἀλλοτρίους ἢ ἐμέ. φί-
ci aūt mei imisericordes facti sunt: neqꝫ adiūxerūt me pxi-
λοι δέ μου ἀνελεήμονες γεγόνασιν, οὐδὲ προσεποιήσαντό με οἱ ἐγ-
mi mei. & q nouerūt meū nomē obliti sunt mei. vici-
γύτατοί μου. καὶ οἱ εἰδότες μου τὸ ὄνομα ἐπελάθοντό μου. γείτο-
ni domꝰ: ancille qꝫ mee: alienꝰ fui corā eis. ser-
νες οἰκίας, θεράπαιναί τέ μου, ἀλλογενὴς ἤμην ἐναντίον αὐτῶν. θερά-
uū meū vocaui: & nō obediuit. os aūt meū deprecabat: &
ποντά μου ἐκάλεσα, καὶ οὐχ ὑπήκουσε. στόμα δέ μου ἐδέετο, καὶ
supplicabā vxori mee: aduocabā aūt adulās filios
ἱκέτευον τὴν γυναῖκά μου, προσεκαλούμην δὲ κολακεύων υἱοὺς
cōcubinarū meaꝝ. ipi aūt in seculū me auersati sunt: qñ
παλλακίδων μου. οἱ δὲ εἰς τὸν αἰῶνά με ἀπεποιήσαντο, ὅταν
resurgo: ɔtra me loquunt. abominati sunt aūt me
ἀναστῶ, κατ' ἐμοῦ λαλοῦσι. ἐβδελύξαντο δέ με ∞∞∞

priogenita mors. Auellatur de tabernaculo suo fiducia eiꝰ: & calcet sup eū q̄si rex interitꝰ. Habitēt in tabernaculo illiꝰ socii eiꝰ q nō est: aspgatur in tabernaculo eius sulfur. Deorsūꝫ radices eiꝰ siccētur: sursum aūt atteratur messis eiꝰ. Memoria illiꝰ pereat de terra: & nō celebretur nomē eius in plateis. Expellet eū de luce in tenebras: & de vrbe trāsferet eū. Nō erit semē eius neqꝫ pgenies in pplo suo: nec vlle reliqe in regionibꝰ eius. In die eiꝰ stupebūt nouissimi: & primos inuadet horror. Hec sūt ergo tabernacula iniqui: & iste locus eius qui ignorat deum.

19. Respondēs aūt iob: dixit. Vsqꝫ quo affligitis aīam meā: & atteritis me s̄monibꝰ? En decies cōfunditis me: & nō erubescitis opprimētes me. Nempe & si ignoraui: mecum erit ignorantia mea. at vos cōtra me erigimini: & arguitis me opprobriis meis. Saltem nūc itelligite qa deꝰ nō eq iudicio afflixerit me: & flagellis suis me cīxerit. Ecce clamabo vim patiēs: & nemo audiet. Vociferabor: & nō ē qui iudicet. Semitā meā circūsepsit & trāsire nō possum: & in calle meo tenebras posuit. Spoliauit me gl'ia mea: & abstulit coronā de capite meo. Destruxit me vndiqꝫ & pereo: & q̄si euulse arbori abstulit spē meā. Iratꝰ est cōtra me furor eiꝰ: & sic me habuit q̄si hostem suū. Simul venerūt latrones eiꝰ: & fecerūt sibi viā per me: & obsederūt in gyro tabernaculū meū. Frēs meos longe fecit a me: & noti mei q̄si alieni recesserūt a me. Dereliq̄rūt me ꝑpinq mei: & q me nouerāt obliti sūt mei. Inq̄lini domꝰ mee & ācille mee sic alienū hūerūt me: & q̄si pegrinꝰ fui in oclis eorū. Seruū meū vocaui & nō rn̄dit: ore ꝑprio deprecabar illū. Halitū meum exhorruit vxor mea: & orabā filios vteri mei. Stulti q̄qꝫ despiciebāt me: & cū ab eis recessissem detrahebāt mihi. Abominati sunt me ∞

בכור מות: ינתק מאהלו מבטחו
ותצעדהו למלך בלהות: תשכון
באהלו מבלי לו יזרה על נוהו
גפרית: מתחת שרשיו יבשו
וממעל ימל קצירו: זכרו אבד
מני ארץ ולא שם לו על פני חוץ:
יהדפהו מאור אל חשך ומתבל
ינדהו: לא נין לו ולא נכד בעמו
ואין שריד במגוריו: על יומו
נשמו אחרנים וקדמנים אחזו
שער: אך אלה משכנות עול וזה
מקום לא ידע אל:

Cap.xix.

ויען איוב ויאמר: עד
אנה תוגיון נפשי ותדכאונני במלים:
זה עשר פעמים תכלימוני לא
תבשו תהכרו לי: ואף אמנם
שגיתי אתי תלין משוגתי: אם
אמנם עלי תגדילו ותוכיחו עלי
חרפתי: דעו אפו כי אלוה עותני
ומצודו עלי הקיף: הן אצעק חמס
ולא אענה אשוע ואין משפט:
ארחי גדר ולא אעבור ועל
נתיבותי חשך ישים: כבודי מעלי
הפשיט ויסר עטרת ראשי: יתצני
סביב ואלך ויסע כעץ תקותי:
ויחר עלי אפו ויחשבני לו כצריו:
יחד יבאו גדודיו ויסלו עלי
דרכם ויחנו סביב לאהלי: אחי
מעלי הרחיק וידעי אך זרו ממני:
חדלו קרובי ומידעי שכחוני:
גרי ביתי ואמהתי לזר תחשבני
נכרי הייתי בעיניהם: לעבדי
קראתי ולא יענה במו פי אתחנן
לו: רוחי זרה לאשתי וחנתי
לבני בטני: גם עוילים מאסו בי
אקומה וידברו בי: תעבוני כל

Prĩtiua.heb. Tex.he.Job.xx. Trãſla.B.Hie. Trãſ.Gre.lxx.cũ interp.latina.

quodã conſiliarũ mei: & quẽ maxime diligebam auerſat⁹ ẽ me. Pelli mee cõſumptis carnib⁹ adheſit os meũ: & derelicta ſũt tãtũmodo labia circa dentes meos. Miſeremini mei miſeremini mei ſaltẽ vos amici mei: qa man⁹ dñi tetigit me. Quare pſeqmini me ſicut deus: & carnib⁹ meis ſaturamini. Quis mihi tribuat vt ſcribãtur ſmões mei? Quis mihi det vt exarẽtur in libro ſtilo ferreo & plũbi lamina: vel certe ſculpãtur in ſilice. Scio ei q redẽptor me⁹ viuit: & in nouiſſimo die de terra ſurrectur⁹ ſum. Et rurſum circũdabor pelle mea: & ĩ carne mea videbo deũ. Quẽ viſur⁹ ſũ ego ipſe & oculi mei cõſpecturi ſunt: & nõ ali⁹. Repoſita eſt hec ſpes mea in ſinu meo. Quare ergo nũc dicitis: pſeqmur eũ: & radicẽ verbi inueniam⁹ cõtra eum? Fugite ergo a facie gladii: qm vltor iniquitatũ gladi⁹ eſt: & ſcitote eſſe iudicium. 20.

Reſpõdẽs aũt ſophar naamathites dixit. Idcirco cogitatiões mee varie ſuccedunt ſibi: & mens in diuerſa rapitur. Doctrinã q me arguis audiã: & ſpũs itelligẽtie mee rñdebit mihi. Hoc ſcio a pricipio ex q po ſit⁹ ẽ hõ ſup terrã: q laus ĩpiorũ breuis ſit & gaudium hypocrite ad inſtar pũcti. Si aſcẽderit vſq; ad celũ ſupbia ei⁹: & caput ei⁹ nubes tetigerit: q̃ſi ſterqlniũ ĩ fine pdetur & q eũ viderãt: dicẽt: vbi eſt? Velut ſõniũ auolans nõ inuenietur: trãſiet ſicut viſio nocturna. Oculus qui eum viderat nõ videbit: neq; vltra intuebitur eũ locus ſu⁹. Filii ei⁹ atterẽtur egeſtate: & man⁹ illi⁹ reddẽt ei dolorẽ ſuũ. Oſſa eius ĩplebũtur vitiis adoleſcẽtie eius: & cũ eo ĩn puluere dormiẽt. Cũ ei dulce fuerit in ore ei⁹ malũ: abſcondit illud ſub lingua ſua. Parcet illi & nõ derelinqt illud: & celabit in gutture ſuo. Panis ei⁹ in vtero illi⁹ vertetur ĩ fel aſpidũ intrĩſec⁹. Diuitias quas deuorauit euomet: & de vẽtre illi⁹

Ca. 20.

Trãſla.gre.lxx.cũ iter.latina. Trãſla.B.Hie. Tex.heb.Job.xxi. Prĩtiua.heb.

extrahet cas deus. Caput aſpidum ſuget: & occidet eum lingua vipere. Non videat rimulos fluminis torrẽtis mellis & butyri. Luet q̃ fecit oĩa: nec tñ cõſumetur. Juxta multitudinẽ adinuẽtionũ ſuarũ ſic & ſuſtinebit: qm cõfringẽs nudauit paupes: domũ rapuit & nõ edificauit eã: nec eſt ſatiatus vẽter ei⁹. Et cũ habuerit q̃ cõcupierat: poſſidere nõ poterit. Non remãſit de cibo ei⁹: & ppterea nihil permanebit de bonis ei⁹. Cũ ſatiat⁹ fuerit arctabitur: eſtuabit: & oĩs dolor irruet ſup eũ. Vtinã ĩpleatur vẽter ei⁹: vt emittat in eũ irã furoris ſui: & pluat ſup illum bellũ ſuũ. Fugiet arma ferrea: & irruet in arcũ ereũ: gladi⁹ deductus & egrediẽs de vagina ſua & fulgurãs in amaritudine ſua. Vadẽt & venẽt ſup eũ horribiles: oẽs tenebre abſcõdite ſunt in occultis eius. Deuorabit eũ ignis q nõ ſuccẽditur: affligetur relictus in tabernaculo ſuo. Reuelabũt celi iniqtatẽ ei⁹ & terra cõſurget aduerſus eũ. Apertũ erit germẽ domus illi⁹: detrahetur ĩ die furoris dei. Hec eſt ps hoĩs ĩpii a deo & hereditas verbor̃ ei⁹ a deo. 21.

Rñdens aũt iob: dixit. Audite queſo ſermones meos: & agite penitentiam. Suſtinete me vt ego loquar: & poſt mea ſi videbitur verba ridete. Nunqd cõtra hoĩem diſputatio mea ẽ vt merito nõ debeã cõtriſtari? Attendite me & obſtupeſcite: & ſuperponite digitũ ori veſtro. Et ego quando recordatus fuero ptimeſco: & cõcutit carnẽ meã tremor. Quare ergo ĩpii viuunt ſubleuati ſunt cõfortatiq; diuitiis? Semẽ cor̃ pmanet corã eis: ppinquorũ turba & nepotũ in cõſpectu cor̃. Domus cor̃ ſecure ſunt & pacate: & nõ eſt virga dei ſuper illos. Bos eorum concepit & nõ abortiuit: vacca peperit & nõ ẽ priuata fetu ſuo. Egrediũtur quaſi greges puuli eorũ: & ĩfãtes eor̃

Ca. 21.

Cap. xx.

Cap. xxi.

Ggg iiij

ירקדון׃ ישאו בתף וכנור
וישמחו לקול עוגב׃ יכלו בטוב
ימיהם וברגע שאול יחתו׃
ויאמרו לאל סור ממנו ודעת
דרכיך לא חפצנו׃ מה שדי
כי נעבדנו ומה נועיל כי נפגע
בו׃ הן לא בידם טובם עצת
רשעים רחקה מני׃ כמה נר
רשעים ידעך ויבא עלימו אידם
חבלים יחלק באפו׃ יהיו כתבן
לפני רוח וכמץ גנבתו סופה׃
אלוה יצפן לבניו אונו ישלם
אליו וידע׃ יראו עיניו כידו
ומחמת שדי ישתה׃ כי מה
חפצו בביתו אחריו ומספר
חדשיו חצצו׃ הלאל ילמד דעת
והוא רמים ישפוט׃ זה ימות
בעצם תמו כלו שלאנן ושליו׃
עטיניו מלאו חלב ומח עצמותיו
ישקה׃ וזה ימות בנפש מרה
ולא אכל בטובה׃ יחד על עפר
ישכבו ורמה תכסה עליהם׃
הן ידעתי מחשבותיכם ומזמות
עלי תחמסו׃ כי תאמרו איה
בית נדיב ואיה אהל משכנות
רשעים׃ הלא שאלתם עוברי
דרך ואתתם לא תנכרו׃ כי
ליום איד יחשך רע ליום
עברות יובלו׃ מי יגיד על פניו
דרכו והוא עשה מי ישלם לו׃
והוא לקברות יובל ועל גדיש
ישקוד׃ מתקו לו רגבי נחל
ואחריו כל אדם ימשוך ולפניו
אין מספר׃ ואיך תנחמוני הבל
ותשובתיכם נשאר מעל׃

Cap. xxij. ויען אליפז התמני ויאמר׃ הלאל

exultant lusibus. Tenēt tympanū & citharam: & gaudent ad sonitū organi. Ducunt in bonis dies suos: & in pūcto ad infernū descendūt. Qui dixerunt deo: recede a nobis: & scientiam viarum tuarum nolumus. Quis est omnipotens vt fuiam? ei? Et qd nobis pdest: si orauerimus illū? Verūtñ qa nō sunt in manu eorū bona sua: cōsiliū ipiorū longe sit a me. Quoties lucerna ipiorū extinguetur: & supueniet eis inūdatio: & dolores diuidet furoris sui. Erunt sicut palee añ faciē venti: & sicut fauilla quā turbo disp̄git. Deus fuabit filiis illius dolorē pris: & cū reddiderit tunc sciet. Videbūt oculi eius interfectionē suā: & de furore oīpotentis bibet. Quid eni ad eum pertinet de domo sua post se? et si numerus mensiū eius dimidietur. Nunqd deū docebit quispiam: qui excelsos iudicat? Iste moritur robustus, & sanus dives & felix: viscera eius plena sūt adipe: & medullis ossa illius irrigātur. Alius vero moritur in amaritudine aīe sue absq3 vllis opibus: & tamen simul in puluere dormiēt: & vermes operient eos. Certe noui cogitationes vestras & sententias contra me iniquas. Dicitis enim. Vbi est domus principis? & vbi tabernacula impiorū? Interrogate quenlibet de viatoribus: & hec eadem illū intelligere cognoscetis. Quia in diem perditiōis seruatur malus & ad diem furoris ducetur. Quis arguet coram eo viam eius? & que fecit quis reddet illi? Ipse ad sepulchra ducetur: & in cōgerie mortuorum vigilabit. Dulcis fuit glareis cocyti: & post se omnē hominē trahet: & ante se inumerabiles. Quō igitur consolamini me frustra cū rñsio vr̄a repugnare ostensa sit veritati? 22.

Respondens autē eliphaz themanites: dixit. Nunquid deo

ἀναλαβόντες ψαλτήριον καὶ κιθάραν, καὶ εὐφραίνονται φωνῇ ψαλμοῦ. συνετέλεσαν δὲ ἐν ἀγαθοῖς τὸν βίον αὐτῶν, ἐν δὲ ἀναπαύσει ᾅδου ἐκοιμήθησαν. λέγει δὲ κυρίῳ, ἀπόστα ἀπ᾽ ἐμοῦ, ὁδούς σου εἰδέναι οὐ βούλομαι. τί ἱκανός, ὅτι δουλεύσομεν αὐτῷ; καὶ τίς ὠφέλεια, ὅτι ἀπαντήσομεν αὐτῷ; ἐν χερσὶ γὰρ οὐκ ἦν αὐτῶν τὰ ἀγαθά, ἔργα δὲ ἀσεβῶν οὐκ ἐφορᾷ. οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ἀσεβῶν λύχνος σβεσθήσεται, ἐπελεύσεται δὲ αὐτοῖς ἡ καταστροφή, ὠδῖνες δὲ αὐτοὺς ἕξουσιν ἀπὸ ὀργῆς. ἔσονται δὲ ὥσπερ ἄχυρα πρὸ ἀνέμου, ἢ ὥσπερ κονιορτὸς ὃν ὑφείλετο λαῖλαψ. ἐκλίποι υἱοὺς ὑπάρχοντα αὐτοῦ, ἀνταποδώσει πρὸς αὐτὸν καὶ γνώσεται. ἴδοισαν δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ τὴν αὐτοῦ σφαγήν, ἀπὸ δὲ κυρίου μὴ διασωθείη. ὅτι τὸ θέλημα αὐτοῦ ἐν οἴκῳ αὐτοῦ μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ ἀριθμοὶ μηνῶν αὐτοῦ διῃρέθησαν. πότερον οὐχ ὁ κύριός ἐστιν ὁ διδάσκων σύνεσιν καὶ ἐπιστήμην, αὐτὸς δὲ φόνους διακρινεῖ; οὗτος δὲ ἀποθανεῖται ἐν κράτει ἁφροσύνης αὐτοῦ, ὅλος δὲ εὐπαθῶν καὶ εὐθηνῶν· τὰ δὲ ἔγκατα αὐτοῦ πλήρη στέατος, μυελὸς δὲ αὐτοῦ διαχεῖται. ὁ δὲ τελευτᾷ ὑπὸ πικρίας ψυχῆς, οὐ φαγὼν οὐδὲν ἀγαθόν. ὁμοθυμαδὸν δὲ ἐπὶ γῆς κοιμῶνται, σαπρία δὲ αὐτοὺς ἐκάλυψεν. ὥστε οἶδα ὑμᾶς, ὅτι τόλμῃ ἐπίκεισθέ μοι. ὅτι ἐρεῖτε, ποῦ ἐστιν οἶκος ἄρχοντος, καὶ ποῦ ἐστιν ἡ σκέπη τῶν σκηνωμάτων τῶν ἀσεβῶν; ἐρωτήσατε παραπορευομένους ὁδόν, καὶ τὰ σημεῖα αὐτῶν οὐκ ἀπαλλοτριώσετε. ὅτι εἰς ἡμέραν ἀπωλείας κουφίζεται ὁ πονηρός, εἰς ἡμέραν ὀργῆς αὐτοῦ ἀπαχθήσονται. τίς ἀπαγγελεῖ ἐπὶ προσώπου αὐτοῦ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ; καὶ αὐτὸς ἐποίησε, τίς ἀνταποδώσει αὐτῷ; καὶ αὐτὸς εἰς τάφους ἀπηνέχθη, καὶ ἐπὶ σωρῷ ἠγρύπνησεν. ἐγλυκάνθησαν αὐτῷ χάλικες χειμάρρου, καὶ ὀπίσω αὐτοῦ πᾶς ἄνθρωπος ἀπελεύσεται, καὶ ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἀναρίθμητοι. πῶς δέ με παρακαλεῖτε κενά; τὸ δ᾽ ἐμὲ καταπαύσασθαι ἀφ᾽ ὑμῶν οὐδέν. Ca. 22.

Ὑπολαβὼν δὲ ἐλιφὰζ ὁ θαιμανίτης λέγει, πότερον οὐχὶ ὁ κύριος

Prou. 14. c.

ἐστιν ὁ διδάσκων σύνεσιν καὶ ἐπιστήμην; τί γὰρ μέλει τῷ κυρίῳ, ἐὰν σὺ ἦσθα τοῖς ἔργοις ἄμεμπτος; ἢ ὠφέλεια ὅτι ἁπλώσεις τὴν ὁδόν σου; ἢ λόγον σου ποιούμενος ἐλέγξει σε, καὶ συνεισελεύσεταί σοι εἰς κρίσιν; πότερον οὐχ ἡ κακία σου ἐστὶ πολλή, ἀναρίθμητοι δέ σου εἰσὶν αἱ ἁμαρτίαι; ἠνεχύραζες δὲ τοὺς ἀδελφούς σου διακενῆς, ἀμφίασιν δὲ γυμνῶν ἀφείλου, οὐδὲ ὕδωρ διψῶντας ἐπότισας, ἀλλὰ πεινώντων ἐστέρησας ψωμόν. ἐθαύμασας δὲ τινῶν πρόσωπα, ᾤκισας δὲ τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς. χήρας δὲ ἐξαπέστειλας κενάς, ὀρφανοὺς δὲ ἐκάκωσας. τοιγαροῦν ἐκύκλωσάν σε παγίδες, καὶ ἐσπούδασέ σε πόλεμος ἐξαίσιος. τὸ φῶς σοι σκότος ἀπέβη, κοιμηθέντα δὲ ὕδωρ σε ἐκάλυψε. μὴ οὐχὶ ὁ τὰ ὑψηλὰ ναίων ἐφορᾷ, τοὺς δὲ ὕβρει φερομένους ἐταπείνωσε; καὶ εἶπας, τί ἔγνω ὁ ἰσχυρός; ἢ κατὰ τοῦ γνόφου κρινεῖ; νεφέλη ἀποκρυφὴ αὐτοῦ, καὶ οὐχ ὁραθήσεται, καὶ γῦρον οὐρανοῦ διαπορεύσεται. μὴ τρίβον αἰώνιον φυλάξεις, ἣν ἐπάτησαν ἄνδρες ἄδικοι, οἳ συνελήφθησαν ἄωροι; ποταμὸς ἐπιρρέων οἱ θεμέλιοι αὐτῶν. οἱ λέγοντες, κύριος τί ποιήσει ἡμῖν, ἢ τί ἐπάξεται ἡμῖν ὁ παντοκράτωρ; ὃς δὲ ἐνέπλησε τοὺς οἴκους αὐτῶν ἀγαθῶν, βουλὴ δὲ ἀσεβῶν πόρρω αὐτοῦ. ἰδόντες δίκαιοι ἐγέλασαν, ἄμεμπτος δὲ ἐμυκτήρισεν αὐτούς. εἰ μὴ ἠφανίσθη ἡ ὑπόστασις αὐτῶν, καὶ τὸ κατάλειμμα αὐτῶν καταφάγεται πῦρ. γενοῦ δὲ σκληρός, ἐὰν ὑπομείνῃς, εἶτα ὁ καρπός σου ἔσται ἐν ἀγαθοῖς. ἔκλαβε δὲ ἐκ στόματος αὐτοῦ ἐξηγορίαν, καὶ ἀνάλαβε τὰ ῥήματα αὐτοῦ ἐν καρδίᾳ σου. ἐὰν δὲ ἐπιστραφῇς καὶ ταπεινώσῃς σεαυτὸν ἔναντι κυρίου, πόρρω ἐποίησας ἀπὸ διαίτης σου τὸ ἄδικον. θήσῃ ἐπὶ χώματι ἐν πέτρᾳ, καὶ ὡς πέτρα χειμάρρου ὠφείρ. ἔσται οὖν σου ὁ παντοκράτωρ βοηθὸς ἀπὸ ἐχθρῶν, καθαρὸν δὲ ἀποδώσει σε ὥσπερ ἀργύριον πεπυρωμένον. εἶτα παρρησιασθήσῃ ἔναντι κυρίου, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν ἱλαρῶς. εὐξαμένου δέ σου

Esa. 106.

cōparari potest hō: etiā cū pfecte fuerit sciētie? Quid pdest deo si iustus fueris: aut quid ei cōfers si imaculata fuerit via tua? Nunqd timēs arguet te: & veniet tecū in iudicium? & non propter maliciam tuā plurimā & infinitas iniqtates tuas? Abstulisti enī pignus fratrū tuorum sine causa & nudos spoliasti vestibus. Aquā lasso non dedisti & esurienti subtraxisti panē. In fortitudine brachii tui possidebas terrā: & potentissimus obtinebas eam. Viduas dimisisti vacuas & lacertos pupillorum cōminuisti. Propterea circundatus es laqueis & conturbat te formido subita. Et putabas te tenebras nō visurū: & ipetu aquarū inūdantiū nō oppressū iri. An cogitas qd deus excelsior celo sit: & sup stellarū verticem sublimetur. Et dicis. Quid enī nouit deus? Et quasi per caliginē iudicat. Nubes latibulū eius: nec nr̄a considerat: & circa cardines celi pambulat. Nunqd semitā seculorū custodire cupis quā calcauerunt viri iniqui? qui sublati sunt ante tēpus suum: & fluuius subuertit fundamētum eorū. Qui dicebāt deo: recede a nobis: & qsi nihil possit facere oips: estimabāt eū: cū ille iplesset domos eorum bonis. Quorū sentētia procul sit a me. Videbunt iusti & letabuntur: & innocens subsannabit eos. Nōne succisa ē erectio eorum & reliquias eorum deuorauit ignis? Acqesce igitur ei: & hēto pacē & per hec hēbis fructus optios. Suscipe ex ore illius legē: & pone sermones eius in corde tuo. Si reuersus fueris ad oīpotentē edificaberis: & lōge facies iniqtatē a tabernaculo tuo. Dabit p terra silicem: & pro silice torrentes aureos. Eritq3 oīpotēs cōtra hostes tuos: & argentū coacervabitur tibi. Tūc super oīpotentē delitiis afflues: & eleuabis ad deū faciem tuam. Rogabis

יסכן גבר כי יסכן עלימו משכיל׃
החפץ לשדי כי תצדק ואם
בצע כי תתם דרכיך׃ המיראתך
יכחך יבוא עמך במשפט׃
הלא רעתך רבה ואין קץ
לעונתיך׃ כי תחבל אחיך חנם
ובגדי ערומים תפשיט׃ לא
מים עיף תשקה ומרעב תמנע
לחם׃ ואיש זרוע לו הארץ
ונשוא פנים ישב בה׃ אלמנות
שלחת ריקם וזרעות יתומים
ידכא׃ על כן סביבותיך פחים
ויבהלך פחד פתאם׃ או חשך
לא תראה ושפעת מים תכסך׃
הלא אלוה גבה שמים וראה
ראש כוכבים כי רמו׃ ואמרת
מה ידע אל הבעד ערפל ישפוט׃
עבים סתר לו ולא יראה וחוג
שמים יתהלך׃ הארח עולם
תשמור אשר דרכו מתי און׃
אשר קמטו ולא עת נהר
יוצק יסודם׃ האמרים לאל
סור ממנו ומה יפעל שדי
למו׃ והוא מלא בתיהם טוב
ועצת רשעים רחקה מני׃ יראו
צדיקים וישמחו ונקי ילעג
למו׃ אם לא נכחד קימנו ויתרם
אכלה אש׃ הסכן נא עמו ושלם
בהם תבואתך טובה׃ קח נא מפיו
תורה ושים אמריו בלבבך׃ אם
תשוב עד שדי תבנה תרחיק
עולה מאהלך׃ ושית על עפר
בצר ובצור נחלים אופיר׃
והיה שדי בצריך וכסף תועפות
לך׃ כי אז על שדי תתענג
ותשא אל אלוה פניך׃ תעתיר

אליו וישמעך ונדריך תשלם:
ותגזר אמר ויקם לך ועל דרכיך
נגה אור: כי השפילו ותאמר
גוה ושח עינים יושע: ימלט
אי נקי ונמלט בבר כפיך:

Cap. xxiij. ויען איוב ויאמר:
גם היום מרי שחי ידי כבדה על
אנחתי: מי יתן ידעתי ואמצאהו
אבוא עד תכונתו: אערכה לפניו
משפט ופי אמלא תוכחות: אדעה
מלים יענני ואבינה מה יאמר
לי: הברב כח יריב עמדי לא
אך הוא ישם בי: שם ישר נוכח
עמו ואפלטה לנצח משפטי:
הן קדם אהלך ואיננו ואחור
ולא אבין לו: שמאול בעשתו
ולא אחז יעטף ימין ולא אראה:
כי ידע דרך עמדי בחנני כזהב
אצא: באשורו אחזה רגלי
דרכו שמרתי ולא אט: מצות
שפתיו ולא אמיש מחקי צפנתי
אמרי פיו: והוא באחד ומי
ישיבנו ונפשו אותה ויעש: כי
ישלים חקי וכהנה רבות עמו:
על כן מפניו אבהל אתבונן
ואפחד ממנו: ואל הרך לבי
ושדי הבהילני: כי לא נצמתי
מפני חשך ומפני כסה אפל:

Ca. xxiiij. מדוע משדי לא
נצפנו עתים וידעו לא חזו ימיו:
גבולות ישיגו עדר גזלו וירעו:
חמור יתומים ינהגו יחבלו שור
אלמנה: יטו אביונים מדרך
יחד חבאו עניי ארץ: הן פראים
במדבר יצאו בפעלם משחרי
לטרף ערבה לו לחם לנערים:

eum & exaudiet te: & vota tua reddes. Decernes rem & veniet tibi: & in vijs tuis splendebit lumē. Qui enī humiliat⁹ fuerit: erit in gloria: & q inclinauerit oculos suos ipse saluabitur. Saluabitur innocēs: saluabitur autem mūdicia manuū suarum. 23.

Respondens autē iob: ait. Nunc quoq; in amaritudine ē sermo me⁹: & manus plage mee aggrauata est super gemitū meum. Quis mihi tribuat vt cognoscā & inueniā illū: & veniā vsq; ad soliū eius? Ponā corā eo iudiciū: & os meū replebo increpationib⁹: vt sciā verba que mihi rūdeat & intelligā qd loquatur mihi. Nolo multa fortitudie cōtēdat mecū: nec magnitudis sue mole me pmat. Proponat equitatē cōtra me: & puenict ad victoriā iudiciū meū. Si ad orientē iero nō apparet: si ad occidentē nō intelligā eū. Si ad sinistrā: qd agā? Non apphendā eū. Si me vertā ad dexterā: nō videbo illū. Ipse vero scit viam meā: & probauit me quasi aurū qd p ignē trāsit. Vestigia ei⁹ secut⁹ ē pes me⁹: viā eius custodiui: & nō declinaui ex ea. A mādatis labiorū ei⁹ nō recessi: & in sinu meo abscondi verba oris ei⁹. Ipse ei solus ē: & nemo auertere pōt cogitationē eius: & aīa ei⁹ qdcūq; voluit hoc fecit. Cum explecuerit in me volūtatē suā: & alia multa similia psto sunt ei. Et idcirco a facie ei⁹ turbat⁹ sum: & cōsiderās eū timore sollicitor. De⁹ molliuit cor meū: & ops cōturbauit me. Nō enī perii ppter immiñētes tenebras: nec faciē meam operuit caligo. 24.

Ab omnipotēte nō sunt abscōdita tpa: q aūt nouerūt eū ignorāt dies illius. Alij termios trāstulerūt: diripuerūt greges & pauerūt eos. Asinū pupillorū abegerūt: & abstulerūt p pignore bouē viduc. Subuerterūt pauperū viā: & oppsserūt pariter māsuetos terre. Alii quasi onagri in deserto egrediūtur ad opus suū: vigilantesq; ad predam preparāt panē liberis,

ad eū exaudiet te: dabit āt tibi redπρὸς αὐτὸν εἰσακούσεταί σου, δώσει δέ σοι ἀποdere vota. restituet āt tibi tabnaculū
δοῦναι τὰς εὐχάς. ἀποκαταστήσει δέ σοι δίαιταν
iustitie: in āt vijs tuis erit lux. qm̄ humiδικαιοσύνης, ἐπὶ δὲ ὁδοῖς σου ἔσται φέγγος. ὅτι ἐταliauit seipm: τ dices superbiuit: τ lesπείνωσεν ἑαυτόν, καὶ ἐρεῖς ὑπερηφανεύσατο, καὶ κύnatū oculis saluabit. saluabit inocētē: τ
φοντα τοῖς ὀφθαλμοῖς σώσει. ῥύσεται ἀθῷον, καὶ
saluꝰ esto in mūdis manibꝰ tuis:
διασώθητι ἐν καθαραῖς χερσί σου. Ca. 23

Respōdens āt iob ait: τ iā noui φ ex
Ὑπολαβὼν δὲ ἰὼβ λέγει, καὶ δὴ οἶδα ὅτι ἐκ
manu mea redargutio mea ē: τ manꝰ eiꝰ grauis
χειρός μου ἡ ἔλεγξίς μου ἐστί, καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ βαρεῖα
facta est sup meū gemitū. qs igit nouerit: φ inueγέγονεν ἐπ᾽ ἐμῷ στεναγμῷ. τίς δ᾽ ἄρα γνοίη, ὅτι εὕροι
nirē illū: τ veniā in terminū? dicā āt meū
μι αὐτόν, καὶ ἔλθοιμι εἰς τέλος; εἴποιμι δὲ ἐμαυτοῦ
iudiciū: at os meū replebo redargutionibꝰ. sciā āt
κρίμα, τὸ δὲ στόμα μου ἐμπλήσω ἐλέγχων. γνοίην δὲ
sanitatē: q̄ mihi dicet: sentiā āt: q̄ mihi renūciaἴαμα, ἅ μοι ἐρεῖ, αἰσθοίμην δέ, τίνα μοι ἀπαγγεbit. τ si in multa fortitudie supueniet mihi: postea in
λεῖ. καὶ εἰ ἐν πολλῇ ἰσχύϊ ἐπελεύσεταί μοι, εἶτα ἐν
minis me vtet. veritas enī τ redargutio ab
ἀπειλῇ μοι χρήσεται. ἀλήθεια γὰρ καὶ ἔλεγχος παρ᾽
eo: educat āt in finē meū iudiciū: in enī priαὐτοῦ, ἐξάγοι δὲ εἰς τέλος μου τὸ κρίμα, εἰς γὰρ πρῶma ambulabo. τ nō āpliꝰ sum: q̄ āūt in nouissimis:
τα πορεύσομαι. καὶ οὐκέτι εἰμί, τὰ δὲ ἐπ᾽ ἐσχάτοις,
qd noui? sinistra q fecit ipsiꝰ nō restiti: circū
τί οἶδα; ἀριστερὰ ποιήσαντος αὐτοῦ οὐκ ἀντέσχον, περιfaciet dextera τ nō videbo. nouit enī iā viā meā:
βαλεῖ δεξιὰ καὶ οὐκ ὄψομαι. οἶδε γὰρ ἤδη ὁδόν μου,
pbauit āt me sicut aurū: egrediar āt in pceδιέκρινε δ᾽ ἐμὲ ὥσπερ τὸ χρυσίον; ἐξελεύσομαι δὲ ἐν ἐνταλptis eiꝰ: vias enī eiꝰ custodiui? τ nō deμασιν αὐτοῦ, ὁδοὺς γὰρ αὐτοῦ ἐφύλαξα; καὶ οὐ μὴ ἐκclino a pceptis eiꝰ: τ nō pterea:
κλίνω ἀπὸ ἐνταλμάτων αὐτοῦ, καὶ οὐ μὴ παρέλθω,
in āt sinu meo abscōdi verba eiꝰ. si āt τ
ἐν δὲ κόλπῳ μου ἔκρυψα τὰ ῥήματα αὐτοῦ. εἰ δὲ καὶ
ipse iudicauit sic: qs est resistēs eiꝰ?
αὐτὸς ἔκρινεν οὕτως, τίς ἐστιν ἀντιππίπτων αὐτῷ; ὃ
nā ipse voluit τ fecit: ppt hoc sup eū
γὰρ αὐτὸς ἠθέλησε καὶ ἐποίησε, διὰ τοῦτο ἐπ᾽ αὐτῷ
studui. admonēs āt curā habui eiꝰ sup hoc:
ἐσπούδακα. νουθετούμενος δὲ ἐφρόντισα αὐτοῦ ἐπὶ τούa facie eiꝰ celer ero: cōsiderabo
τῳ, ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ κατασπουδασθῶ, κατανοήσω
τ pterritꝰ ero ex eo. dñs āt emolliuit cor meū:
καὶ πτοηθήσομαι ἐξ αὐτοῦ. κς δὲ ἐμαλάκυνε τὴν καρδίαν μου.
at oīpotēs visit me. nō enī nouerā qd supueὁ δὲ παντοκράτωρ ἐσπούδασέ με. οὐ γὰρ ᾔδειν ὅτι ἐπελεύniēt mihi tenebre: āte faciē āt meā operuit caligo.
σεταί μοι σκότος, πρὸ προσώπου δέ μου ἐκάλυψε γνόφος.

Cur āt dñm nō latuerūt hore: impij āt terminū C.24
Διατί δὲ κύριον οὐκ ἔλαθον ὧραι, ἀσεβεῖς δὲ ὅριον
trāsgressi sunt gregē cū pastore rapiētes. subiuὑπερέβησαν ποίμνιον σὺν ποιμένι ἁρπάσαντες. ὑποζύgale āt pupillorū abegerūt: τ bouē vidue tulerūt
γιον δὲ ὀρφανῶν ἀπήγαγον, καὶ βοῦν χήρας ἠνεχύρασ
ppignore. declīauerūt ipotētes de via iusta: pariσαν. ἐξέκλιναν ἀδυνάτους ἐξ ὁδοῦ δικαίας, ὁμοθυμαter abscōditi sūt māsueti terre. euaserūt āt sicut asini
δὸν ἐκρύβησαν πραεῖς γῆς. ἀπέβησαν δὲ ὥσπερ ὄνοι
in agro: sup me egressi suā actionē.
ἐν ἀγρῷ, ὑπὲρ ἐμοῦ ἐξελθόντες τὴν ἑαυτῶν πρᾶξιν.
dulcis fuit eorū panis in iuniores.
ἡδύνθη αὐτῶν ἄρτος εἰς νεωτέρους.

agrū āte tps: nō sui exīstes messuerūt impotētes āt
ἀγρὸν πρὸ ὥρας, οὐκ αὐτῶν ὄντα ἐθέρισαν. ἀδύνατοι δὲ
vineas impiorū absq; mercede τ absq; cibo opati sūt: nuἀμπελῶνας ἀσεβῶν ἀμισθὶ καὶ ἀσιτὶ εἰργάσαντο. γυdos multos sopierūt sine vestibꝰ: idumētū āt
μνοὺς πολλοὺς ἐκοίμισαν ἄνευ ἱματίων, ἀμφίασιν δὲ
aie eorū abstulerūt. a guttis mōtiū madefiūt
ψυχῆς αὐτῶν ἀφείλοντο. ἀπὸ ψεκάδων ὀρέων ὑγραίνον
ppt nō habere sibi opimentū: petrā amplexται, παρὰ τὸ μὴ ἔχειν αὐτοῖς σκέπην, πέτραν περιεati sūt. rapuerūt pupillū ab vbere: eū q cecidit
βάλοντο. ἥρπασαν ὀρφανὸν ἀπὸ μαστοῦ, ἐκπεπτωκότα
āt humiliauerūt. nudos āt sopierūt iniuste: esurientiū
δὲ ἐταπείνωσαν. γυμνοὺς δὲ ἐκοίμισαν ἀδίκως, πειtiū āt frustū panis abstulerūt. in tenebrosis iniuste
νώντων δὲ τὸν ψωμὸν ἀφείλοντο. ἐν σκοτεινοῖς ἀδίκως
insidiati sūt: viā āt iustā nō nouerūt: q de ciuitate
ἐνήδρευσαν, ὁδὸν δὲ δικαίαν οὐκ ᾔδεισαν, οἳ ἐκ πόλεως
τ domibꝰ ppriis eiecerūt. aīa āt puerorū gemuit valκαὶ οἴκων ἰδίων ἐξεβάλοντο. ψυχὴ δὲ νηπίων ἐστέναξε μεde: ipse āt cur horū speculationē nō fecit?
γα, αὐτὸς δὲ διατί τούτων ἐπισκοπὴν οὐ πεποίηται.
sup terra cūtibꝰ illis. τ nō cognouerūt: viā āt iustiἐπὶ γῆς ὄντων αὐτῶν καὶ οὐκ ἐπέγνωσαν, ὁδὸν δὲ δικαιtie nō nouerūt. neq; semitas eiꝰ ambulauerūt.
οσύνης οὐκ ᾔδεισαν, οὐδὲ ἀτραποὺς αὐτῆς ἐπορεύθησαν;
cū cognouit āt eorū opa: tradidit eos in teneγνοὺς δὲ αὐτῶν τὰ ἔργα, παρέδωκεν αὐτοὺς εἰς σκόbras: τ nocte erit sicut fur. τ oculꝰ adulteτος, καὶ νυκτὸς ἔσται ὡς κλέπτης. καὶ ὀφθαλμὸς μοιχοῦ
obseruauit tenebras dicēs: nō pſiderabit me oculꝰ: τ
ἐφύλαξε σκότος λέγων, οὐ προνοήσει με ὀφθαλμός, καὶ
opimentū vultꝰ posuit. pfodit in tenebris domos:
ἀποκρυβὴν προσώπου ἔθετο. διώρυξεν ἐν σκότει οἰκίας,
interdiu sigillauerūt seipos: nō cognouerūt lucē: qm̄
ἡμέρας ἐσφράγισαν ἑαυτούς, οὐκ ἐπέγνωσαν φῶς. ὅτι
simul eis in aurora vmbra mortis: qm̄ cognoὁμοθυμαδὸν αὐτοῖς τὸ πρωῒ σκιὰ θανάτου, ὅτι ἐπιγνώscet tumultꝰ vmbre mortis. leuis est sup faσεται ταραχὰς σκιᾶς θανάτου. ἐλαφρός ἐστιν ἐπὶ πρόσciē aque: maledicta sit pars eorū sup terrā: apσωπον ὕδατος, καταραθείη ἡ μερὶς αὐτῶν ἐπὶ γῆς, ἀναparcāt āt plāte eorū in terra aride. vlnā enī
φανείη δὲ τὰ φυτὰ αὐτῶν ἐπὶ γῆς ξηρά. ἀγκαλίδα γὰρ
pupillorū rapuerūt: postea admemoriā ductū ē eorū petm̄ siὀρφανῶν ἥρπασαν, εἶτ᾽ ἀνεμνήσθη αὐτῶν ἡ ἁμαρτία. ὥσcut āt nebula roris nō apparēs fact ē: reddant āt ei
περ δὲ ὀμίχλη δρόσου ἀφανὴς ἐγένετο, ἀποδοθείη δὲ αὐq̄ fecit: cōterat āt ois iniustꝰ sicut lignū insaτῷ ἃ ἔπραξεν, συντριβείη δὲ πᾶς ἄδικος ἴσα ξύλῳ ἀνιάdicabile. sterili.n. nō benefecit: τ mulieris nō miserꝰ
τῳ. στεῖραν γὰρ οὐκ εὖ ἐποίησε, καὶ γύναιον οὐκ ἠλέηest: furore āt subuertit impotētes: cū steterit igit:
σε, θυμῷ δὲ κατέστρεψεν ἀδυνάτους, ἀναστὰς τοιγαροῦν,
non credat in. suā vitā. debilitatꝰ āt
οὐ μὴ πιστεύσῃ κατὰ τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς. μαλακισθεὶς δὲ
nō speret sanū esse: sed cadet morbo. mulμὴ ἐλπιζέτω ὑγιασθῆναι, ἀλλὰ πεσεῖται νόσῳ. πολtis enī nocuit sublimitas eiꝰ: marcuit āt sicut
λοὺς γὰρ ἐκάκωσε τὸ ὕψωμα αὐτοῦ, ἐμαράνθη δὲ ὥσπερ
malua in ardore: aut sicut spica a calamo spōte
μολόχη ἐν καύματι, ἢ ὥσπερ στάχυς ἀπὸ καλάμης αὐτόματος ἀποπεσών. εἰ δὲ μή, τίς ἐστιν ὁ φάμενος ψευδῆ με λέ
decidēs. si āt nō: qs est q dicit mēdacia me dicere: τ ponet in nihil verba mea?
γειν, καὶ θήσει εἰς οὐθὲν τὰ ῥήματά μου; Ca. 25.

Respōdens āt baldad sauchites ait: qd
Ὑπολαβὼν δὲ βαλδὰδ ὁ σαυχίτης λέγει, τί
enī pemiū aut timor ab eo q facit vniuersum
γὰρ προοίμιον ἢ φόβος παρ᾽ αὐτοῦ ὁ ποιῶν τὴν σύμπασαν
in altissimo? nō enī aliqs putet φ est dilatio
ἐν ὑψίστῳ; μὴ γάρ τις ὑπολάβοι ὅτι ἐστὶ παρέλκυσις

Agrū nō suū demetūt: & vineā ei⁹ quē vi oppsserāt vindemiāt. Nudos dimittūt hoīes indumenta tollētes: qbus nō est opimentū in frigore: quos imbres montiū rigāt: & nō habētes velamē āplexantur lapides. Vim fecerūt depdantes pupillos: & vulgū pauperē spoliauerūt. Nudis incedētibus absq; vestitu & esurientibus tulerūt spicas. Inter aceruos eorū meridiati sunt: q calcatis torcularibus sitiūt. De ciuitatibus fecerūt viros gemere: & aīa vulneratorū clamauit & deus inultū abire nō patitur. Ipsi fuerūt rebelles lumini: nescierūt vias ei⁹: nec reuersi sunt per semitas eius. Mane primo consurgit homicida: iterficit egenū & pauperē: p noctē vero erit quasi fur. Ocul⁹ adulteri obseruat caliginem dicens: non me videbit ocul⁹: & operiet vultum suum. Perfodit in tenebris domos: sicut in die condixerant sibi: & ignorauerunt lucem. Si subito apparuerit aurora: arbitrātur vmbram mortis: & sic in tenebris quasi in luce ambulant. Leuis est sup faciē aque: maledicta sit pars eius in terra nec ambulet per viā vinearum. Ad nimium calorē transiet ab aquis niuiū: & vsq; ad inferos peccatū illi⁹. Obliuiscatur ei⁹ mīa: dulcedo illius vermis. Non sit in recordatiōe: sed cōteratur sicut lignū ifructuosum. Pauit enī sterilē & q nō parit: & vidue bene nō fecit. Detraxit fortes in fortitudie sua: & cū steterit non credet vite sue. Dedit ei de⁹ locum pnie: & ille abutitur eo in supbia: oculi aūt ei⁹ sunt in vijs illi⁹. Eleuati sunt ad modicū: & non subsistent: & humiliabūtur sicut oīa & auferētur & sicut summitates spicarū cōterētur. Qd si nō est ita: qs me pōt arguere esse mentitū: & ponere āte deū verba mea? 25.

Respondens āt baldath suites: dixit. Ptās & terror apud eū est qui facit cōcordiā in sublimibus suis. Nunqd ē numerus

בשדה בלילו יקצירו וכרם רשע
ילקשו: ערום ילינו מבלי לבוש
ואין כסות בקרה: מזרם הרים
ירטבו ומבלי מחסה חבקו צור:
יגזלו משד יתום ועל עני יחבלו:
ערום הלכו בלי לבוש ורעבים
נשאו עמר: בין שורתם יצהירו
יקבים דרכו ויצמאו: מעיר
מתים ינאקו ונפש חללים
תשוע ואלוה לא ישים תפלה:
המה היו במרדי אור לא הכירו
דרכיו ולא ישבו בנתיבתיו:
לאור יקום רוצח יקטל עני
ואביון ובלילה יהי כגנב: ועין
נאף שמרה נשף לאמר לא
תשורני עין וסתר פנים
ישים: חתר בחשך בתים יומם
חתמו למו לא ידעו אור: כי
יחדו בקר למו צלמות כי
יכיר בלהות צלמות: קל הוא על
פני מים תקלל חלקתם בארץ
לא יפנה דרך כרמים: ציה
גם חם יגזלו מימי שלג שאול
חטאו: ישכחהו רחם מתקו
רמה עוד לא יזכר ותשבר
כעץ עולה: רעה עקרה לא
תלד ואלמנה לא ייטיב: ומשך
אבירים בכחו יקום ולא יאמין
בחיין: יתן לו לבטח וישען
ועיניהו על דרכיהם: רומו
מעט ואיננו והמכו ככל יקפצון
וכראש שבלת ימלו: ואם לא
אפו מי יכזיבני וישם לאל מלתי:

Cap. xxv. ויען בלדד השחי
ויאמר: המשל ופחד עמו עשה
שלום במרומיו: היש מספר

לגדודיו ועל מי לא יקום אורהו׃ ומה יצדק אנוש עם אל ומה יזכה ילוד אשה׃ הן עד ירח ולא יאהיל וכוכבים לא זכו בעיניו׃ אף כי אנוש רמה ובן אדם תולעה׃

Cap.xxvi

ויען איוב ויאמר׃ מה עזרת ללא כח הושעת זרוע לא עז׃ מה יעצת ללא חכמה ותושיה לרב הודעת׃ את מי הגדת מלין ונשמת מי יצאה ממך׃ הרפאים יחוללו מתחת מים ושכניהם׃ ערום שאול נגדו ואין כסות לאבדון׃ נטה צפון על תהו תלה ארץ על בלימה׃ צרר מים בעביו ולא נבקע ענן תחתם׃ מאחז פני כסה פרשז עליו עננו׃ חק חג על פני מים עד תכלית אור עם חשך׃ עמודי שמים ירופפו ויתמהו מגערתו׃ בכחו רגע הים ובתובנתו מחץ רהב׃ ברוחו שמים שפרה חללה ידו נחש ברח׃ הן אלה קצות דרכו ומה שמץ דבר נשמע בו ורעם גבורתו מי יתבונן׃

Ca.xxvij

ויסף איוב שאת משלו ויאמר׃ חי אל הסיר משפטי ושדי המר נפשי׃ כי כל עוד נשמתי בי ורוח אלוה באפי׃ אם תדברנה שפתי עולה ולשוני אם יהגה רמיה׃ חלילה לי אם אצדיק אתכם עד אגוע לא אסיר תמתי ממני׃ בצדקתי החזקתי ולא ארפה לא יחרף לבבי מימי׃ יהי כרשע איבי ומתקוממי כעול׃

militū illius? Et sup quē non surget lumē illius? Nunqd iustificari potest homo cōparatus deo: aut apparere mūdus natus de muliere? Ecce luna etiā non splendet: & stelle non sunt mundę in cōspectu eius: quāto magis homo putredo: & filius hois vermis. 26.

Rñdens āt iob: dixit. Cuius adiutor es: nūqd imbecillis? Et sustētas brachiū eius qd nō est fortis? Cui dedisti consiliū? forsitā illi qui nō habet sapientiā: & prudentiā tuā ostēdisti plurimā. Quē docere voluisti: nōne eū qui fecit spiramentum? Ecce gigantes gemunt sub aquis: & qui habitant cum eis. Nudus est infernus corā illo: & nullū est operimentū perditioni. Qui extēdit aquilonē sup vacuū: & appendit terrā sup nihilū. Qui ligat aqs in nubibus suis: vt non erumpant pariter deorsum. Qui tenet vultū solii sui: & expandit sup illud nebulā suā. Terminū circūdedit aquis: vsq dū finiatur lux & tenebre. Colūne celi cōtremiscūt: & pauent ad nutū eius. In fortitudine illius repēte maria cōgregata sunt: & prudētia eius percussit superbū. Spiritus eius ornauit celos: & obstetricāte manu eius eductꝰ est coluber tortuosus. Ecce hec ex parte dicta sunt viarū eius: & cū vix paruā stillā sermonis eius audierimus: qs poterit tonitruū magnitudinis illius intueri? 27.

Addidit quoq iob assumens parabolā suā: & dixit. Viuit deus qui abstulit iudiciū meū & omnipotēs qui ad amaritudinē adduxit aiam meā: qa donec supest halitus in me & spūs dei in naribus meis: nō loquētur labia mea iniquitatē: nec lingua mea meditabitur mendaciū. Absit a me vt iustos vos esse iudicē. Donec deficiā: nō recedā ab innocētia mea. Iustificationē meā quā cepi tenere: nō deseram. Neq eni reprehendit me cor meū in omni vita mea. Sit vt impius inimicꝰ meus: & aduersarius meus quasi iniquus.

πειραταῖς, ἐπὶ τίνας δὲ οὐκ ἐπελεύσεται ἔνεδρα παρ' αὐτοῦ; πῶς γὰρ ἔσται δίκαιος βροτὸς ἔναντι κυρίου; ἢ τίς ἂν ἀποκαθαρίσαι αὑτὸν γεννητὸς γυναικός; εἰ σελήνῃ συντάσσει, καὶ οὐκ ἐπιφαύσκει, ἄστρα δὲ οὐ καθαρὰ ἐναντίον αὐτοῦ. ἔα δέ, ἄνθρωπος σαπρία, καὶ υἱὸς ἀνθρώπου σκώληξ. Ca. 26.

Ὑπολαβὼν δὲ Ἰὼβ λέγει, τίνι πρόσκεισαι, ἢ τίνι μέλλεις βοηθεῖν; πότερον οὐχ ᾧ πολλὴ ἰσχύς, καὶ ᾧ βραχίων κραταιός ἐστι; τίνι συμβεβούλευσαι; οὐχ ᾧ πᾶσα σοφία; ἢ τίνι ἐπακολουθήσεις; οὐχ ᾧ μεγίστη δύναμις; τίνι ἀνήγγειλας ῥήματα; πνοὴ δὲ τίνος ἐστὶν ἡ ἐξελθοῦσα ἐκ σοῦ; μὴ γίγαντες μαιωθήσονται ὑποκάτωθεν ὕδατος καὶ τῶν γειτόνων αὐτοῦ; γυμνὸς ὁ ᾅδης ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔστι περιβόλαιον τῇ ἀπωλείᾳ. ἐκτείνων βορέαν ἐπ' οὐδέν, κρεμάζων γῆν ἐπὶ μηδενός. δεσμεύων ὕδωρ ἐν νεφέλαις αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐρράγη νέφος ὑποκάτω αὐτοῦ. ὁ κρατῶν πρόσωπον θρόνου, ἐκπετάζων ἐπ' αὐτὸν νέφος αὐτοῦ. πρόσταγμα ἐγύρωσεν ἐπὶ πρόσωπον ὕδατος, μέχρι συντελείας φωτὸς μετὰ σκότους. στῦλοι οὐρανοῦ ἐπετάσθησαν, καὶ ἐξέστησαν ἀπὸ τῆς ἐπιτιμήσεως αὐτοῦ. ἰσχύϊ κατέπαυσε τὴν θάλασσαν, ἐπιστήμῃ δὲ ἔτρωσε τὸ κῆτος. κλεῖθρα δὲ οὐρανοῦ δεδοίκασιν αὐτόν, προστάγματι δὲ αὐτοῦ ἐθανάτωσε δράκοντα ἀποστάτην. ἰδοὺ ταῦτα μέρη ὁδοῦ αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ ἰκμάδα λόγου ἀκουσόμεθα ἐν αὐτῷ, σθένος δὲ βροντῆς αὐτοῦ, τίς οἶδεν ὁπότε ποιήσει; Ca. 27.

Ἔτι δὲ προσθεὶς Ἰὼβ εἶπε τῷ προοιμίῳ, ζῇ κύριος ὃς οὕτω με κέκρικε, καὶ ὁ παντοκράτωρ ὁ πικράνας μου τὴν ψυχήν. εἰ μὴν ἔτι τῆς πνοῆς μου ἐνούσης, πνεῦμα δὲ θεῖον τὸ περιὸν μοι ἐν ῥινί, μὴ λαλήσει τὰ χείλη μου ἄνομα, οὐδὲ ἡ ψυχή μου μελετήσει ἄδικα. μή μοι εἴη δικαίους ὑμᾶς ἀποφῆναι, ἕως ἂν ἀποθάνω, οὐ γὰρ ἀπαλλάξω τὴν ἀκακίαν μου. δικαιοσύνῃ δὲ προσέχων οὐ μὴ πρόωμαι, οὐ γὰρ σύνοιδα ἐμαυτῷ ἄτοπα πράξας. οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ εἴησαν οἱ ἐχθροί μου, ὥσπερ ἡ καταστροφὴ τῶν ἀσεβῶν, καὶ οἱ ἐπ' ἐμὲ ἐπανιστάμενοι, ὥσπερ ἡ ἀπώλεια τῶν παρανόμων.

καὶ τίς γάρ ἐστιν ἐλπὶς ἀσεβεῖ, ὅτι ἐπέχει; πεποιθὼς ἐπὶ κύριον ἆρα σωθήσεται; ἢ τὴν δέησιν αὐτοῦ εἰσακούσεται ὁ κύριος; ἢ ἐπελθούσης αὐτῷ ἀνάγκης μὴ ἔχει τινὰ παρρησίαν ἔναντι αὐτοῦ; ἢ ὡς ἐπικαλεσαμένου αὐτοῦ εἰσακούσεται αὐτοῦ; ἀλλὰ δὴ ἀναγγελῶ ὑμῖν τί ἐστιν ἐν χειρὶ κυρίου, ἅ ἐστι παρὰ παντοκράτορι, οὐ ψεύσομαι. ἰδοὺ δὴ πάντες οἴδατε, ὅτι κενὰ κενοῖς ἐπιβάλλετε. αὕτη ἡ μερὶς ἀνθρώπου ἀσεβοῦς παρὰ κυρίου, κτῆμα δὲ δυναστῶν ἐπελεύσεται παρὰ παντοκράτορος ἐπ' αὐτούς. ἐὰν δὲ πολλοὶ γένωνται οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, εἰς σφαγὴν ἔσονται, ἐὰν δὲ καὶ ἀνδρωθῶσι προσαιτήσουσιν. οἱ δὲ περιόντες αὐτοῦ θανάτῳ τελευτήσουσι, χήρας δὲ αὐτῶν οὐδεὶς ἐλεήσει. ἐὰν συναγάγῃ ὥσπερ γῆν ἀργύριον, ἴσα δὲ πηλῷ ἑτοιμάσῃ χρυσίον, ταῦτα πάντα δίκαιοι περιποιήσονται, τὰ δὲ χρήματα αὐτοῦ ἀληθινοὶ καθέξουσιν. ἀπέβη δὲ ὁ οἶκος αὐτοῦ ὥσπερ σῆτες, καὶ ὥσπερ ἀράχνη. πλούσιος κοιμηθήσεται καὶ οὐ προσθήσει, ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ διήνοιξε, καὶ οὐκ ἔστι. συνήντησαν αὐτῷ ὥσπερ ὕδωρ αἱ ὀδύναι, νυκτὶ δὲ ἀφείλετο αὐτὸν γνόφος. ἀναλήψεται αὐτὸν καύσων, καὶ ἀπελεύσεται, καὶ λικμήσει αὐτὸν ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ. καὶ ἐπιρρίψει ἐπ' αὐτὸν καὶ οὐ φείσεται, ἐκ χειρὸς αὐτοῦ φυγῇ φεύξεται. κροτήσει ἐπ' αὐτοὺς χεῖρας αὐτοῦ, καὶ συριεῖ αὐτὸν ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ. Ca. 28.

Ἔστι γὰρ ἀργυρίῳ τόπος ὅθεν γίνεται, τόπος δὲ χρυσίῳ ὅθεν διηθεῖται. σίδηρος μὲν γὰρ ἐκ γῆς γίνεται, χαλκὸς δὲ ἴσα λίθῳ λατομεῖται. τάξιν ἔθετο σκότει, καὶ πᾶν πέρας αὐτὸς ἐξακριβάζεται, λίθος σκοτία καὶ σκιὰ θανάτου. διακοπὴ χειμάρρου ἀπὸ κονίας, οἱ δὲ ἐπιλανθανόμενοι ὁδὸν δικαίαν ἠσθένησαν ἐκ βροτῶν. γῆ, ἐξ αὐτῆς ἐξελεύσεται ἄρτος, ὑποκάτω αὐτῆς ἐστράφη ὡσεὶ πῦρ. τόπος σαπφείρου οἱ λίθοι αὐτῆς, καὶ χῶμα χρυσίον αὐτῷ. τρίβος, οὐκ ἔγνω αὐτὴν πετεινόν, καὶ οὐ παρέβλεψεν αὐτὴν ὀφθαλμὸς γυπός. οὐκ ἐπάτησαν αὐτὴν υἱοὶ ἀλαζόνων, οὐ παρῆλθεν ἐπ' αὐτῆς λέων. ἐν ἀκροτόμῳ ἐξέτεινε χεῖρα αὐτοῦ, κατέστρεψε δὲ ἐκ ῥιζῶν ὄρη.

Que eni spes hypocrite si auare rapiat: & nō liberet deus aiam eius? Nūqd deus audiet clamorē eius cū venerit sup eum angustia? Aut poterit in oipotēte delectari & inuocare deū oi tpe? Docebo vos per manum dei que oipotens habeat: nec abscondam. Ecce vos omnes nostis: & quid sine causa vana loquimini? Hec est pars hois impii apud deū: & hereditas violētorū quā ab oipotēte suscipient. Si multiplicati fuerint filii eius: in gladio erūt: & nepotes eius nō saturabūtur pane. Qui reliq fuerint ex eo: sepelientur in interitu: & vidue illius nō plorabūt. Si cōportauerit qsi terrā argentū: & sicut lutū preparauerit vestimēta: pparabit qdē: sed iustus vestietur illis: & argentū innocēs diuidet. Edificauit sicut tinea domū suam: & sicut custos fecit vmbraculū. Diues cū dormierit: nihil secū auferet: aperiet oculos suos: & nihil inueniet. Apprehēdet eū qsi aqua inopia: nocte opprimet eū tēpestas. Tollet eū ventus vrēs & auferet: & velut turbo rapiet eū de loco suo. Emittet sup eū & nō parcet: de manu eius fugiēs fugiet. Stringet super eū manꝰ suas: & sibilabit sup illū intuēs locū eius. 28

Habet argentū venarū suarū principia: & auro locus ē in quo cōflatur. Ferrū de terra tollitur: & lapis solutus calore in es vertitur. Tps posuit tenebris: & vniuersorū finē ipse cōsiderat. Lapidē quoq caliginis & vmbrē mortis diuidit torrens a ppło peregrināte: eos qs oblitꝰ est pes egētis hois & inuios. Terra de qua oriebatur panis: in loco suo igni subuersa est. Locus sapphiri lapides eius: & glebe illius aurū. Semitam ignorauit auis: nec intuitus est oculus vulturis. Non calcauerunt eam filii institorū: nec pertransiuit per eā leena. Ad silicem extendit manū suā: subuertit a radicibus mōtes.

כי מה תקות חנף כי יבצע כי ישל אלוה נפשו׃ הצעקתו ישמע אל כי תבוא עליו צרה׃ אם על שדי יתענג יקרא אלוה בכל עת׃ אורה אתכם ביד אל אשר עם שדי לא אכחד׃ הן אתם כלכם חזיתם ולמה זה הבל תהבלו׃ זה חלק אדם רשע עם אל ונחלת עריצים משדי יקחו׃ אם ירבו בניו למו חרב וצאצאיו לא ישבעו לחם׃ שרידו במות יקברו ואלמנתיו לא תבכינה׃ אם יצבר כעפר כסף וכחמר יכין מלבוש׃ יכין וצדיק ילבש וכסף נקי יחלק׃ בנה כעש ביתו וכסכה עשה נצר׃ עשיר ישכב ולא יאסף עיניו פקח ואיננו׃ תשיגהו כמים בלהות לילה גנבתו סופה׃ ישאהו קדים וילך וישערהו ממקמו׃ וישלך עליו ולא יחמל מידו ברוח יברח׃ ישפק עלימו כפימו וישרק עליו ממקמו׃

C.xxviij

כי יש לכסף מוצא ומקום לזהב יזקו׃ ברזל מעפר יקח ואבן יצוק נחושה׃ קץ שם לחשך ולכל תכלית הוא חוקר אבן אפל וצלמות׃ פרץ נחל מעם גר הנשכחים מני רגל דלו מאנוש נעו׃ ארץ ממנה יצא לחם ותחתיה נהפך כמו אש׃ מקום ספיר אבניה ועפרת זהב לו׃ נתיב לא ידעו עיט ולא שזפתו עין איה׃ לא הדריכהו בני שחץ לא עדה עליו שחל׃ בחלמיש שלח ידו הפך משרש הרים׃

בצורות יארים בקע וכל יקר
ראתה עינו: מבכי נהרות חבש
ותעלמה יצא אור: והחכמה מאין
תמצא ואי זה מקום בינה: לא
ידע אנוש ערכה ולא תמצא בארץ
החיים: תהום אמר לא בי היא
וים אמר אין עמדי: לא יתן סגור
תחתיה ולא ישקל כסף מחירה:
לא תסלה בכתם אופיר בשהם
יקר וספיר: לא יערכנה זהב
וזכוכית ותמורתה כלי פז:
ראמות וגביש לא יזכר ומשך
חכמה מפנינים: לא יערכנה
פטדת כוש בכתם טהור לא תסלה:
והחכמה מאין תבוא ואי זה
מקום בינה: ונעלמה מעיני כל
חי ומעוף השמים נסתרה: אבדון
ומות אמרו באזנינו שמענו
שמעה: אלהים הבין דרכה והוא
ידע את מקומה: כי הוא לקצות
הארץ יביט תחת כל השמים
יראה: לעשות לרוח משקל
ומים תכן במדה: בעשתו למטר
חק ודרך לחזיז קלות: אז ראה
ויספרה הכינה וגם חקרה:
ויאמר לאדם הן יראת אדני היא
חכמה וסור מרע בינה:

Cap. xxix.

ויסף איוב שאת
משלו ויאמר: מי יתנני כירחי
קדם כימי אלוה ישמרני: בהלו
נרו עלי ראשי לאורו אלך חשך:
כאשר הייתי בימי חרפי בסוד
אלוה עלי אהלי: בעוד שדי
עמדי סביבותי נערי: ברחץ הליכי
בחמה וצור יצוק עמדי פלגי
שמן: בצאתי שער עלי קרת

In petris rivos excidit: & omne preciosum vidit oculus eius. Profunda quoque fluuiorū ſcrutatus eſt: & abſcondita pduxit in lucē. Sapiētia vero vbi inuenitur? & quis eſt locus intelligentie? Neſcit homo preciū eius: nec inuenitur in terra ſuauiter viuentium. Abyſſus dicit: non eſt in me: & mare loquitur nō eſt mecū. Nō dabitur aurū obrizum p ea: nec appēdetur argentū in cōmutatiōe eius. Nō cōferetur tinctis indie coloribus: nec lapidi ſardōico pcioſiſſimo vel ſaphiro. Nō adeq̃bitur ei aurū vel vitrū: nec cōmutabūtur p ea vaſa auri: excelſa & eminētia nō cōmemorabūtur cōparatione eius. Trahitur autē ſapiētia de occultis. Nō adeq̃bitur ei topazius de ethiopia: nec tincture mūdiſſime cōponētur. Vnde ergo ſapiētia venit? & q̃s eſt locus intelligētie? Abſcōdita eſt ab oculis oīm viuētiū: volucres quoque celi latet. Perditio & mors dixerūt: auribus noſtris audiuimus famam eius. Deus intelligit viam eius: & ipſe nouit locum illius. Ipſe enim fines mundi intuetur: & oīa que ſub celo ſunt reſpicit. Qui fecit ventis pondus: & aquas appendit in menſura. Quū ponebat pluuiis legē: & viā pcellis ſonātibus: tūc vidit illā & enarrauit: & preparauit & inueſtigauit: & dixit homini. Ecce timor domini ipſe eſt ſapientia: & recedere a malo intelligentia. 29.

Ddidit quoque iob aſſumens parabolā ſuam: & dixit. Quis mihi tribuat vt ſim iuxta mēſes priſtinos: ſecundum dies quibus deus cuſtodiebat me. Quū ſplendebat lucerna eius ſuper caput meū: & ad lumē eius ābulabā in tenebris. Sicut fui in diebus adoleſcētie mee: quū ſecreto deus erat in tabernaculo meo. Quū erat omnipotēs mecū: & in circuitu meo pueri mei. Quū lauabā pedes meos butyro: & petra fundebat mihi riuos olei. Quādo pcedebā ad portā ciuitatis:

ripas āt fluuiorū excidit: oē āt p̃cioſū vidit meus
δίνας δὲ ποταμῶν ἔῤῥηξε, πᾶν δὲ τίμιον εἶδέ μου ὁ
ocul⁹. pfunda āt fluuiorū reuelauit: oſtēdit āt
ὀφθαλμός. βάθη δὲ ποταμῶν ἀνεκάλυψεν, ἔδειξεν δὲ
ſuā potētiā in lucē. at ſapia vnde inuēta eſt? qualis āt loc⁹ eſt ſciētie? nō nouit homo viā eius:
αὐτοῦ δύναμιν εἰς φῶς. ἡ δὲ σοφία πόθεν εὑρέθη; ποῖος δὲ τόπος ἐστὶ τῆς ἐπιστήμης; οὐκ οἶδε βροτὸς ὁδὸν αὐτῆς,
neque inuenief in hoib⁹. abyſſus dixit nō eſt in me: τ mare dixit nō eſt mecū. nō
οὐδὲ μὴ εὑρεθῇ ἐν ἀνθρώποις. ἄβυσσος εἶπεν οὐκ ἔστιν ἐν ἐμοί, καὶ θάλασσα εἶπεν οὐκ ἔστι μετ᾽ ἐμοῦ. οὐ
dabit pcluſum aurū pro ea: τ nō appēdet argētū cōmutatio ei⁹.
δώσει συγκλεισμὸν ἀντ᾽ αὐτῆς, καὶ οὐ σταθήσεται ἀργύριον ἀντάλλαγμα αὐτῆς.
τ nō cōportabiť auro ophir in onyche p̃cioſo τ ſapphiro. nō adequabiť ei aurū τ vitrū. τ pmutatio eius
καὶ οὐ συμβασταχθήσεται χρυσίῳ ὠφεὶρ ἐν ὄνυχι τιμίῳ καὶ σαπφείρῳ. οὐκ ἰσωθήσεται αὐτῇ χρυσίον καὶ ὕαλος. καὶ τὸ ἄλλαγμα αὐτῆς
ſupellectilia aurea. excelſa τ ſublimia nō pmemorabunť: τ trahe ſapiam ſup intima. nō adequabiť ei topaziū ethiopie: auro puro nō
σκεύη χρυσᾶ. μετέωρα καὶ γαβεὶς οὐ μνησθήσεται, καὶ ἕλκυσον σοφίαν ὑπὲρ τὰ ἐσώτατα. οὐκ ἰσωθήσεται αὐτῇ τοπάζιον αἰθιοπίας, χρυσίῳ καθαρῷ οὐ
cōportabitur. at ſapia vnde inuēta e? qlis āt locus eſt intellect⁹? latuit oēm hoiem:
συμβασταχθήσεται. ἡ δὲ σοφία πόθεν εὑρέθη; ποῖος δὲ τόπος ἐστὶ τῆς συνέσεως, λέληθε πάντα ἄνθρωπον,
τ a volatilib⁹ celi abſcōdita ē. pditio τ mors dixerūt: audiuim⁹ ei⁹ gl'iam. dn̄s
καὶ ἀπὸ πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ ἐκρύβη. ἡ ἀπώλεια καὶ ὁ θάνατος εἶπαν, ἀκηκόαμεν αὐτῆς τὸ κλέος. ὁ κύριος
bn̄ cōſtituit ei⁹ viā: ipe āt nouit locū ei⁹. ipe eni q̃ ſub celum totā intueť: vidēs
εὖ συνέστησεν αὐτῆς τὴν ὁδόν, αὐτὸς δὲ οἶδε τὸν τόπον αὐτῆς. αὐτὸς γὰρ τὴν ὑπ᾽ οὐρανὸν πᾶσαν ἐφορᾷ, εἰδὼς
q̃ in terra: oia q̃ q̃ fecit: ventorū pōdus: aque q̃ mēſuras qn̄ fecit. hic vidēs nūc
τὰ ἐν τῇ γῇ, πάντα τε ἃ ἐποίησεν, ἀνέμων σταθμόν, ὕδατός τε μέτρα ὅτε ἐποίησεν. οὕτως ἰδὼν ἠρίθμησε,
rauit: τ viā in cōcuſſione vocis. tūc vidit illā: enarrauit eā: cū pparaſſet inueſtigauit. dixit āt hoi:
καὶ ὁδὸν ἐν τινάγματι φωνῆς. τότε εἶδεν αὐτήν, ἐξηγήσατο αὐτήν, ἑτοιμάσας ἐξιχνίασεν. εἶπε δὲ ἀνθρώπῳ,
ecce pietas eſt ſapia: at abſtinere a malis eſt ſcientia.
ἰδοὺ ἡ θεοσέβειά ἐστι σοφία, τὸ δὲ ἀπέχεσθαι ἀπὸ κακῶν ἐστὶν ἐπιστήμη.

Ca. 29.

Adhuc āt addēs iob dixit pemio: quis me ponat iuxta mēſes ante dierū: qb⁹ me deus
ΕΤι δὲ προσθεὶς ἰὼβ εἶπε τῷ προοιμίῳ, τίς ἄν με θείη κατὰ μῆνα ἔμπροσθεν ἡμερῶν, ὧν με ὁ θεὸς
cuſtodiuit? vt qn̄ ſplēdebat lucerna ei⁹ ſup caput meū: qn̄ lūine ei⁹ ambulabā in tenebris.
ἐφύλαξεν; ὡς ὅτε ηὔγει ὁ λύχνος αὐτοῦ ὑπὲρ κεφαλῆς μου, ὅτε τῷ φωτὶ αὐτοῦ ἐπορευόμην ἐν σκότει.
qn̄ fui in dieb⁹ iuuētutis mee: qn̄ dn̄s ſpeculationē faciebat dom⁹ mee. qn̄ fui diſſueus valde: in circuitu āt mei pueri mei. qn̄ fluebāt
ὅτε ἤμην ἐν ἡμέραις νεότητός μου, ὅτε ὁ κύριος ἐπισκοπὴν ἐποιεῖτο τοῦ οἴκου μου. ὅτε ἤμην ὑλώδης λίαν, κύκλῳ δέ μου οἱ παῖδές μου. ὅτε ἐχέοντό
mee vie butyro: at mōtes mei fluebāt lacte qn̄ exibā dilūculo in ciuitatē:
μου αἱ ὁδοὶ βουτύρῳ, τὰ δὲ ὄρη μου ἐχέοντο γάλακτι. ὅτε ἐξεπορευόμην ὄρθριος ἐν πόλει,

in āt plateis ponebať mea cathedra. vi dētes me iuuenes abſcōſi ſunt: ſenes āt oēs ſteterūt. adulti āt
ἐν δὲ πλατείαις ἐτίθετό μου ὁ δίφρος. ἰδόντες με νεανίσκοι ἐκρύβησαν, πρεσβῦται δὲ πάντες ἔστησαν. ἁδροὶ δὲ
ceſſauerūt loquētes: digitū iponētes ſup os. at q̃ audierūt beatū dixerūt me: τ lingua eorū
ἐπαύσαντο λαλοῦντες, δάκτυλον ἐπιθέντες ἐπὶ στόμα. οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐμακάρισάν με, καὶ γλῶσσα αὐτῶν
gutturi ſuo adheſit. qm̄ auris audiuit τ beatū dixit me: ocul⁹ āt vidēs me declinauit. liberaui em̄ pauperem de manu potētis: τ pupillo: cui nō erat adiutor auxiliatus ſū.
τῷ λάρυγγι αὐτῶν ἐκολλήθη. ὅτι οὖς ἤκουσε καὶ ἐμακάρισέ με, ὀφθαλμὸς δὲ ἰδών με ἐξέκλινε. διέσωσα γὰρ πτωχὸν ἐκ χειρὸς δυνάστου, καὶ ὀρφανῷ, ᾧ οὐκ ἦν βοηθὸς ἐβοήθησα.
benedictio peuntis ſup me veniat: os āt vidue mihi būdixit. iuſtitiā indut⁹ ſū: veſtit⁹ ſū āt iudiciū ſicut diploidē. ocul⁹ fui cecorū:
εὐλογία ἀπολλυμένου ἐπ᾽ ἐμὲ ἔλθοι, στόμα δὲ χήρας με εὐλόγησε. δικαιοσύνην ἐνδεδύκειν, ἠμφιεσάμην δὲ κρίμα ἴσα διπλοΐδι. ὀφθαλμὸς ἤμην τυφλῶν,
pes āt claudorū: ego fui pater impotentiū: cauſā āt quā nō ſciebā inueſtigaui. cōtriui āt molas iniquorū: de āt medijs dentib⁹ eorū predā euulſi.
πούς δὲ χωλῶν, ἐγὼ ἤμην πατὴρ ἀδυνάτων, δίκην δὲ ἣν οὐκ ᾔδειν ἐξιχνίασα. συνέτριψα δὲ μύλας ἀδίκων, ἐκ δὲ μέσου τῶν ὀδόντων αὐτῶν ἅρπαγμα ἐξέσπασα.
dixi āt etas mea ſeneſcet ſicut truncus palme: multū tēpus viuā. radix mea apta eſt in aqua: τ ros
εἶπα δὲ ἡ ἡλικία μου γηράσει ὥσπερ στέλεχος φοίνικος, πολὺν χρόνον βιώσω. ἡ ῥίζα μου διήνοικται ἐπὶ ὕδατος, καὶ ἡ δρόσος
morabiť in meſſione mea. gl'ia mea noua mecū: τ arc⁹ me⁹ in manu ei⁹ ābulabit. q̃ me audierūt attēdebāt: tacuerūt āt in meo cōſilio.
αὐλισθήσεται ἐν τῷ θερισμῷ μου. δόξα μου καινὴ μετ᾽ ἐμοῦ, καὶ τὸ τόξον μου ἐν χειρὶ αὐτοῦ πορεύσεται. ἐμοῦ ἀκούσαντες προσέσχον, ἐσιώπησαν δὲ ἐπὶ τῇ ἐμῇ βουλῇ.
ſup āt meū verbū nō addiderūt: leti āt erāt qn̄ illis loquebar. ſicut terra ſitiēs ſuſcipiēs imbrē: ſic iſti meū ſmonē. ſi riſerā ad eos nō crediderāt: τ lux vultus mei nō cadebat.
ἐπὶ δὲ τῷ ἐμῷ ῥήματι οὐ προσέθεντο, περιχαρεῖς δὲ ἐγίνοντο ὁπόταν αὐτοῖς ἐλάλουν. ὥσπερ γῆ διψῶσα προσδεχομένη τὸν ὑετόν, οὕτως οὗτοι τὴν ἐμὴν λαλιάν. ἐὰν γελάσω πρὸς αὐτούς, οὐ μὴ πιστεύσωσι, καὶ φῶς τοῦ προσώπου μου οὐκ ἀπέπιπτεν.
elegi viā eorū: τ ſedi imperās: τ in tabnaculo erā ſicut rex in ſatellitib⁹. quēadmodū paſſionib⁹ affectos pſolabar.
ἐξελεξάμην ὁδὸν αὐτῶν, καὶ ἐκάθισα ἄρχων, καὶ κατεσκήνουν ὡσεὶ βασιλεὺς ἐν μονοζώνοις, ὃν τρόπον παθεινοὺς παρεκάλουν.

Ca. 30.

Nūc āt deriſerūt me minimi: nūc hortant me in pte. quorū pténebā patres eorū: quos nō putaui eſſe dignos canib⁹ meorū gregū. et fortitudo
ΝΥνὶ δὲ κατεγέλασάν μου ἐλάχιστοι, νῦν νουθετοῦσί με ἐν μέρει. ὧν ἐξουδένουν πατέρας αὐτῶν, οὓς οὐχ ἡγησάμην εἶναι ἀξίους κυνῶν τῶν ἐμῶν νομάδων. καί γε ἰσχὺς
manuū ipoꝝ ad qd mihi? ſup ipos periit pſūmatio: in egeſtate τ fame ſterilis: fugiētes inaquoſam heri pſſurā τ miſeriā.
χειρῶν αὐτῶν ἵνα τί μοι; ἐπ᾽ αὐτοὺς ἀπώλετο συντέλεια, ἐν ἐνδείᾳ καὶ λιμῷ ἄγονος, οἱ φεύγοντες ἄνυδρον ἐχθὲς συνοχὴν καὶ ταλαιπωρίαν.
frāgentes aurone in ſonāte: qui auro erāt eorū cibaria. inhonorati āt τ viles habiti indigētes oīs boni: τ q radices
οἱ περικλῶντες ἅλιμα ἐπὶ ἠχοῦντι, οἵτινες ἅλιμα ἦν αὐτῶν τὰ σῖτα. ἄτιμοι δὲ καὶ πεφαυλισμένοι ἐνδεεῖς παντὸς ἀγαθοῦ, καὶ οἱ ῥίζας
lignorū mādebāt pre fame magna inſurrexerūt mihi fures. quorū dom⁹ eorū erāt foramina petrarū
ξύλων ἐμασῶντο ὑπὸ λιμοῦ μεγάλου ἐπανέστησάν μοι κλέπται. ὧν οἱ οἶκοι αὐτῶν ἦσαν τρῶγλαι πετρῶν

& in platea parabāt cathedrā mihi. Videbāt me iuuenes & abſcondebātur: & ſenes aſſurgētes ſtabant. Principes ceſſabāt loqui: & digitum ſupponebāt ori ſuo. Vocem ſuā cohibebant duces: & lingua eorū gutturi ſuo adherebat. Auris audiēs btificabat me & oculus vidēs teſtioniū reddebat mihi: eo q liberaſſē pauperē vociferantē & pupillum cui nō eſſet adiutor. Bñdictio pituri ſup me veniebat: & cor vidue cōſolatus ſū. Iuſticiā indutus ſum: & veſtiui me ſicut veſtimēto & diademate iudicio meo. Oculus fui ceco: & pes claudo. Pater eram pauperum: & cauſam quā neſciebā diligētiſſime inueſtigabā. Conterebā molas iniqui: & de dētibus illius auferebā predā. Dicebāque in nidulo meo moriar & ſicut palma mltiplicabo dies. Radix mea apta ē ſecus aquas: & ros morabitur i meſſiōe mea. Gl'ia mea ſemp innouabitur: & arcus meus in manu mea inſtaurabitur. Qui me audiebāt: expectabāt ſentētiā: & intenti tacebāt ad cōſiliū meū. Verbis meis addere nihil audebāt: & ſup illos ſtillabat eloquiū meū. Expectabant me ſic pluuiā: & os ſuū apiebāt q̃ſi ad ibrē ſerotinū. Si qn̄ ridebā ad eos nō credebāt & lux vultus mei nō cadebat i ťra. Si voluiſſē ire ad eos: ſedebā pmus. Cūque ſederē q̃ſi rex circūſtāte exercitu: erā tn̄ merētiū cōſolator.

Nūc āt deridēt me 30. iuniores tpe: quorū nō dignabar pres ponere cū canibus gregis mei. Quorū virtus manuū mihi erat pro nihilo: & vita ipſa putabātur indigni. Egeſtate & fame ſteriles: q rodebāt in ſolitudie ſqualletes calamitate & miſia. Et mādebāt herbas & arborꝝ cortices: & radix iuniporū erat cibus eorū. Qui de cōuallibus iſta rapiētes: cū ſingla repiſſent: ad ea cū clamore currebāt. In deſertis habitabāt torrētiū: & in cauernis terre vel ſup glareā. Qui inter huiuſcemodi letabantur: & eſſe ſub

ברחוב אכין מושבי: ראוני נערים
ונחבאו וישישים קמו עמדו:
שרים עצרו במלים וכף ישימו
לפיהם: קול נגידים נחבאו
ולשונם לחכם דבקה: כי אזן שמעה
ותאשרני ועין ראתה ותעידני:
כי אמלט עני משוע ויתום ולא
עזר לו: ברכת אבד עלי תבוא
ולב אלמנה ארנן: צדק לבשתי
וילבשני כמעיל וצניף משפטי:
עינים הייתי לעור ורגלים
לפסח אני: אב אנכי לאביונים
ורב לא ידעתי אחקרהו: ואשברה
מתלעות עול ומשניו אשליך טרף:
ואמר עם קני אגוע וכחול ארבה
ימים: שרשי פתוח אלי מים
וטל ילין בקצירי: כבודי חדש עמדי
וקשתי בידי תחליף: לי שמעו
ויחלו וידמו למו עצתי: אחרי
דברי לא ישנו ועלימו תטף מלתי:
ויחלו כמטר לי ופיהם פערו
למלקוש: אשחק אליהם לא
יאמינו ואור פני לא יפילון: אבחר
דרכם ואשב ראש ואשכון כמלך
בגדוד כאשר אבלים ינחם:

Cap. xxx.

ועתה שחקו עלי
צעירים ממני לימים אשר
מאסתי אבותם לשית עם כלבי
צאני: גם כח ידיהם למה לי
עלימו אבד כלח: בחסר ובכפן
גלמוד הערקים ציה אמש
שואה ומשאה: הקטפים מלוח
עלי שיח ושרש רתמים לחמם:
מן גו יגרשו יריעו עלימו כגנב:
בערוץ נחלים לשכן חרי עפר
וכפים: בין שיחים ינהקו תחת

Pro. 3.b. ibidē. 8.b. — Sa. 7. a. — ps. 11. Pro. 10. a.

חרול יספחו׃ בני נבל גם בני
בלי שם נכאו מן הארץ׃ ועתה
נגינתם הייתי ואהי להם למלה׃
תעבוני רחקו מני ומפני לא חשכו
רק׃ כי יתרו פתח ויענני ורסן
מפני שלחו׃ על ימין פרחח
יקומו רגלי שלחו ויסלו עלי
ארחות אידם׃ נתסו נתיבתי להותי
יעילו לא עזר למו׃ כפרץ רחב
יאתיו תחת שאה התגלגלו׃
ההפך עלי בלהות תרדף כרוח
נדבתי וכעב עברה ישעתי׃ ועתה
עלי תשתפך נפשי יאחזוני ימי
עני׃ לילה עצמי נקר מעלי וערקי
לא ישכבון׃ ברב כח יתחפש
לבושי כפי כתנתי יאזרני׃
הרני לחמר ואתמשל כעפר
ואפר׃ אשוע אליך ולא תענני
עמדתי ותתבנן בי׃ תהפך לאכזר
לי בעצם ידך תשטמני׃ תשאני
אל רוח תרכיבני ותמגגני תשיה׃
כי ידעתי מות תשיבני ובית
מועד לכל חי׃ אך לא בעי ישלח
יד אם בפידו להן שוע׃ אם
לא בכיתי לקשה יום עגמה נפשי
לאביון׃ כי טוב קויתי ויבא רע
ואיחלה לאור ויבא אפל׃ מעי
רתחו ולא דמו קדמני ימי
עני׃ קדר הלכתי בלא חמה
קמתי בקהל אשוע׃ אח הייתי
לתנים ורע לבנות יענה׃ עורי
שחר מעלי ועצמי חרה מני
חרב׃ ויהי לאבל כנרי
ועגבי לקול בכים׃

Cap. xxxi

ברית כרתי לעיני
ומה אתבונן על בתולה׃

sentibus delitias compu tabant. Filii stultorũ & ignobiliũ & in terra pe nitus nõ parẽtes. Nunc in eorũ cãticũ versus sũ: & fact⁹ sum eis in pverbiũ. Abominãtur me & lon ge fugiunt a me: & faciẽ meã cõspuere non verẽ tur. Pharetrã ei suã apuit & afflixit me & frenũ po suit in os meũ. Ad dexte ram orientis calamitatis mee ilico surrexerũt: pe des meos subuerterunt: oppresserũt q̃si fluctib⁹ semitis suis. Dissipauerũt itinera mea: isidiati sunt mihi & pualuerũt: & nõ fuit qui ferret auxilium. Quasi rupto muro & ap ta ianua irruerũt sup me: & ad meas miserias de uoluti sunt. Redact⁹ sũ in nihilũ. Abstulit q̃si vẽt⁹ desideriũ meum & velut nubes ptrãsiit salus mea. Nũc aũt in memetipso marcescit aĩa mea & pos sidẽt me dies afflictionis. Nocte os meũ pforatur doloribus: & q me come dunt non dormiũt. In multitudine eoꝝ cõsumi tur vestimentũ meũ: q̃si capitio tunice succixerũt me. Cõpatus sũ luto: & assimilat⁹ sũ fauille & ci neri. Clamo ad te & nõ exaudies me: sto & respi cis me. Mutat⁹ es mihi in crudelẽ & ĩ duritia ma nus tue aduersaris mihi. Eleuasti me: & q̃si sr vẽ tũ ponẽs elisisti me vali de. Scio qa morti trades me: vbi cõstituta ẽ dom⁹ oĩ viuẽti. Verũtñ nõ ad cõsumptionẽ eorũ emit tis manũ tuã: & si corru erint ipse saluabis. Flebã quõdã sup eo q afflictus erat: & cõpatiebatur aĩa mea paupi. Expectabã bona & venerũt mihi ma la: pstolabar lucẽ & eru perũt tenebre. Interiora mea efferbuerũt absq; vlla reqe: pueñerũt me dies afflictiõis. Merens icedebã sine furore: cõ surgẽs: ĩ turba clamabã. Fr̃ fui draconũ: & soci⁹ struthionũ. Cutis mea de nigrata ẽ sup me: & ossa mea aruerũt p caumate. Versa ẽ in luctũ cithara mea: & organũ meũ in vocẽ flentium. 31.

Depigi fedus cũ ocu lis meis: vt ne cogi tarem quidẽ de virgine.

Quã eni parte hẽret in me de⁹ desup: & heredi tatẽ ops de excelsis? Nũ qd nõ perditio ẽ iniquo & alienatio operãtibus iniusticiã? Nõne ipse cõ siderat vias meas: & cũ ctos gressus meos dinu merat? Si ãbulaui in va nitate & festinauit ĩ dolo pes me⁹: appendat me in statera iusta: & sciat de⁹ simplicitatẽ meã. Si declinauit gressus meus de via: & si secutus est oculus me⁹ cor meum: & si in manibus meis ad hesit macula: seram & alius comedat: & pgenies mea erradicetur. Si deceptũ est cor meũ super muliere: & si ad ostiũ amici mei insidiat⁹ sum: scortũ alterius sit vxor mea: & super illam incuruentur alii. Hoc enim nefas est & ini quitas maxima: ignis vsq; ad perditio nem deuorans & oĩa erradicãs genimi na. Si contempsi subire iudiciũ cũ seruo meo & ancilla mea: cũ discepta rẽt aduersũ me. Quid eĩ faciã cũ surrexerit ad iu dicãdũ de⁹? & cũ q̃sierit: qd rñdebo illi? Nũquid nõ in vtero fecit me q & illũ opatus ẽ: & formauit me ĩ vulua vnus? Si ne gaui qd volebãt paupib⁹ & oculos vidue expecta re feci. Si comedi bucellã meã sol⁹: & nõ comedit pupillus ex ea: qa ab in fantia mea creuit mecũ miseratio: & de vtero ma tris mee egressa ẽ mecũ. Si despexi ptereuntẽ eo q nõ habuerit idumentũ: & absq; opimento pau perẽ. Si nõ bñdixerunt mihi latera eius: & de vel leribus ouiũ mearũ calefa ctus ẽ. Si leuaui sup pu pillũ manũ meã: ẽt cũ vi derẽ me in porta supio rẽ: hũerus me⁹ a iũctura sua cadat: & brachiũ me um cũ suis ossib⁹ cõfrin gatur. Semp eĩ q̃si tumẽ tes sup me fluctus timui deũ: & põdus ei⁹ ferre nõ potui. Si putaui au rũ robur meũ & obrizo dixi fiducia mea. Si leta tus sum super multis diuitiis meis: & qa pluri ma repit man⁹ mea. Si vidi solem cũ fulgeret: & lunã incedentẽ clare:

ומה חלק אלוה ממעל ונחלת
שדי ממרומים׃ הלא איד לעול
ונכר לפעלי און׃ הלא הוא יראה
דרכי וכל צעדי יספור׃ אם הלכתי
עם שוא ותחש על מרמה רגלי׃
ישקלני במאזני צדק וידע
אלוה תמתי׃ אם תטה אשרי
מני הדרך ואחר עיני הלך
לבי ובכפי דבק מאום׃ אזרעה
ואחר יאכל וצאצאי ישרשו׃ ועל
אם נפתה לבי על אשה ועל
פתח רעי ארבתי׃ תטחן לאחר
אשתי ועליה יכרעון אחרין׃
כי הוא זמה והוא עון פלילים׃
כי אש היא עד אבדון תאכל
ובכל תבואתי תשרש׃ אם אמאס
משפט עבדי ואמתי ברבם עמדי׃
ומה אעשה כי יקום אל וכי
יפקד מה אשיבנו׃ הלא בבטן
עשני עשהו ויכננו ברחם אחד׃
אם אמנע מחפץ דלים ועיני אלמנה
אכלה׃ ואכל פתי לבדי ולא
אכל יתום ממנה׃ כי מנעורי גדלני
כאב ומבטן אמי אנחנה׃ אם
אראה אובד מבלי לבוש ואין
כסות לאביון׃ אם לא ברכוני
חלצו ומגז כבשי יתחמם׃ אם
הניפותי על יתום ידי כי
אראה בשער עזרתי׃ כתפי
משכמה תפול ואזרעי מקנה
תשבר׃ כי פחד אלי איד אל
ומשאתו לא אוכל׃ אם שמתי
זהב כסלי ולכתם אמרתי
מבטחי׃ אם אשמח כי רב
חילי וכי כביר מצאה ידי׃ אם
אראה אור כי יהל וירח יקר הלך׃

et letatū ē in abſcōdito cor meū: & oſculatus ſū manū meā ore meo: q̄ ē iniqtas maxia: & negatio cōtra deū altiſſimū. Si gauiſus ſum ad ruinā eius qui me oderat: & exultaui q̄ inueniſſet eum malū. Nō eī dedi ad peccandū guttur meū: vt expeterē maledicens aīam eius. Si non dixerunt viri tabernaculi mei: qs det de carnibus eius vt ſaturemur? Foris non māſit peregrinus: oſtiū meū viatori patuit. Si abſcondi quaſi homo pctm meū: & celaui in ſinu meo iniqtatē meā. Si expaui ad multitudinē nimiā: & deſpectio ppinquorū terruit me: & non magis tacui: nec egreſſus ſum oſtiū. Quis mihi tribuat auditorē: vt deſideriū meū audiat oīps: & librū ſcribat ipſe q iudicat: vt in humero meo portē illum & circundē illū q̄ſi coronā mihi. Per ſinglos grad meos pronunciabo illū: & q̄ſi principi offerā eū. Si aduerſum me terra mea clamat: & cum ipſa ſulci eī deflent. Si fructus eius comedi absq; pecunia: & animā agricolarū eius afflixi: p frumēto oriatur mihi tribulus & p hordeo ſpina. Finita ſunt verba iob.

32.

OMiſerunt autē tres viri iſti reſpondere iob: eo q̄ iuſtus ſibi videretur. Et iratus indignatuſq; eſt heliu filius barachel buzites de cognatiōe ram. Iratus eſt aūt aduerſus iob: eo q̄ iuſtum ſe eſſe diceret coram deo. Porro aduerſū amicos eius indignatus eſt: eo q̄ nō inueniſſent rñſionē rōnabilē: ſed tantūmodo condēnaſſent iob. Igitur heliu expectauit iob loquentem: eo q̄ ſeniores eſſent qui loqbantur. Cum autem vidiſſet q̄ tres reſpondere non potuiſſent: iratus eſt vehementer. Reſpondēſq; heliu filius barachel buzites: dixit. Iunior ſum

Ca.32.

Cap.xxxij.

tempore: vos autem antiquiores. Idcirco demiſſo capite verit ſū vobis indicare meā ſententiā. Sperabā eī q̄ etas plixior loqretur: & annorū multitudo doceret ſapiētiam. Sed vt video ſpūs eſt in hoibus: & inſpiratio oīpotētis dat intelligētiā. Non ſunt longeui ſapiētes: nec ſenes intelligunt iudicium. Ideo dicam audite me: oſtēdam vobis etiā ego meam ſapientiam. Expectaui enim ſermones veſtros: audiui prudentiā vrām. Donec diſceptaremini ſmonibus vris: & donec putabā vos aliqd dicere: cōſiderabā. Sed vt video nō eſt q poſſit arguere iob: & rñdere ex vobis ſmonibus eius. Ne forte dicatis: inuenim ſapiam: deus picit eū nō hō. Nihil locutus eſt mihi: & ego non ſm ſmōes vros rñdebo illi. Extimuerūt: nec rñderūt vltra: abſtulerūtq; a ſe eloquia. Qm̄ igitur expectaui: & nō ſunt locuti: ſteterūt: nec rñderunt vltra: rñdebo & ego ptē meā: & oſtendā ſciētiā meā. Plenus ſuz eī ſermonibus: & coarctat me ſpūs vteri mei. En venter meus quaſi muſtū abſq; ſpiraculo qd lagūculas nouas dirūpit. Loquar & reſpirabo paululum: aperiam labia mea & reſpondebo. Non accipiam perſonā viri: & deum homini non equabo. Neſcio eni quā diu ſubſiſtā: & ſi poſt modicum tollat me factor meus.

33.

HVdi igitur iob eloquia mea: & omnes ſermones meos auſculta. Ecce aperui os meū: loqtur lingua mea i faucib mels. Simplici corde meo ſmones mei: & ſciam labia mea puram loquētur. Spūs dei fecit me: & ſpiraculū oīpotētis viuificauit me. Si potes reſpōde mihi & aduerſus faciē meā conſiſte. Ecce & me ſicut & te fecit deus: & de eodem luto ego q̄q; formatus ſum. Verūtm̄ miraculū meū nō te terreat: & eloquētia mea non ſit tibi grauis. Dixiſti ergo

Ca.33.

Cap.xxxiij.

באזני וקול מלין אשמע: זך אני בלי פשע חף אנכי ולא עון לי: הן תנואות עלי ימצא יחשבני לאויב לו: ישם בסד רגלי ישמר כל ארחתי: הן זאת לא צדקת אענך כי ירבה אלוה מאנוש: מדוע אליו ריבות כי כל דבריו לא יענה: כי באחת ידבר אל ובשתים לא ישורנה: בחלום חזיון לילה בנפל תרדמה על אנשים בתנומות עלי משכב: אז יגלה אזן אנשים ובמסרם יחתם: להסיר אדם מעשה וגוה מגבר יכסה: יחשך נפשו מני שחת וחיתו מעבר בשלח: והוכח במכאוב על משכבו וריב עצמיו איתן: וזהמתו חיתו לחם ונפשו מאכל תאוה: יכל בשרו מראי ושפו עצמתיו לא ראו: ותקרב לשחת נפשו וחיתו לממתים: אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף להגיד לאדם ישרו: ויחננו ויאמר פדעהו מרדת שחת מצאתי כפר: רטפש בשרו מנער ישוב לימי עלומיו: יעתר אל אלוה וירצהו וירא פניו בתרועה וישב לאנוש צדקתו: ישר על אנשים ויאמר חטאתי וישר העויתי ולא שוה לי: פדה נפשו מעבר בשחת וחיתו באור תראה: הן כל אלה יפעל אל פעמים שלוש עם גבר: להשיב נפשו מני שחת לאור באור החיים: הקשב איוב שמע לי החרש ואנכי אדבר: אם יש מלין השיבני דבר כי חפצתי

in auribus meis: & vocẽ verborũ tuorũ audiui. Mũdus sũ ego & absq; delicto imaculat⁹: & nõ est iniq̃tas in me. Quia q̃relas in me rẽpit: ideo arbitratus est me inimicũ sibi. Posuit in neruo pedes meos: custodiuit oẽs semitas meas. Hoc est ergo in quo nõ es iustificat⁹. Rñdebo tibi: q̃a maior sit de⁹ hoĩe. Aduersus eum cõtendis: q̃ non ad omĩa verba responderit tibi. Semel loquitur deus: & secundo idipsum non repetit. Per sõnũ in visione nocturna: q̃n irruit sopor super homines: & dormiunt in lectulo. Tunc aperit aures virorum: & erudiens eos instruit disciplina: vt auertat hominẽ ab his q̃ fecit: & liberet eũ de supbia: eruẽs aĩam eius a corruptiõe: & vitã illius vt nõ trãseat in gladiũ. Increpat q̃q; per dolorem in lectulo: & oĩa ossa ei⁹ marcescere facit. Aboĩabilis ei fit in vita sua panis & aĩe illi⁹ cibus ante desiderabilis. Tabescet caro eius: & ossa q̃ tecta fuerãt nudabũtur. Appropinquabit corruptioni aĩa eius: & vita illius mortiferis. Si fuerit pro eo angelus loquẽs vnus de milib⁹: vt annunciet hominis equitatẽ: miserebitur ei⁹: & dicet. Libera eum vt nõ descẽdat in corruptionẽ: inueni in quo ei propitier. Cõsumpta ẽ caro eius a suppliciis: reuertatur ad dies adolescentie sue. Depcabitur deũ & placabilis ei erit: & videbit faciẽ eius in iubilo: & reddet hoĩ iusticiã suam. Respiciet hoĩes: & dicet. Peccaui & vere deliqui: & vt eram dign⁹ nõ recepi. Liberauit animã suã ne pgeret in interitũ: sed viuẽs lucem videret. Ecce hec oĩa operatur deus tribus vicibus per singulos: vt reuocet animas eorum a corruptione & illuminet luce viuẽtium. Attende iob & audi me: tace dum ego loquor. Si autẽ habes qd loq̃ris: responde mihi. Loquere: volo enim

in aurib⁹ meis. vocẽ verbo⁊ tuo⁊ audiui. q̃m dicis mũdus sũ cũ nõ peccauerim: imaculat⁹ enĩ sum: nõ enĩ iniq̃tatẽ feci: accusationẽ aũt ɔtra me inuenit. arbitrat⁹ ẽ aũt me sicut aduersariũ. posuit aũt in ligno meũ pedẽ: custodiuit aũt vias meas oẽs. q̃mõ enĩ dicis iust⁹ sũ: ⁊ nõ exaudiuit me? etern⁹ enĩ est supior hoĩb⁹. dicis aũt cur iustitie mee nõ exaudiuit oẽ verbũ? in enĩ semel locutũ eẽ dñs: in aũt secũdo isomniũ aut i meditatiõe nocturna: aut sicut cũ incidat grauis timor sup hoĩes. in dormitationib⁹ in cubili: tũc reuelat mentẽ hoĩm in speciẽb⁹ timoris talib⁹ illis exterruit. auertat hoiẽs de iniustitia: at corp⁹ ei⁹ a ruina liberauit. pepercit aũt aĩe ei⁹ a morte: ⁊ nõ cadere ipm in bello. rursus aũt icrepauit illũ in mollicie in cubili: ⁊ multitudinẽ ossiũ ei⁹ dbilitauit. oẽ aũt comestibile frumẽti nõ possit accipere: ⁊ aĩa ei⁹ cibũ desiderabit. quousq; putrescãt ei⁹ carnes: ⁊ ostẽdat ossa ei⁹ vacua. appropinq̃uit aũt i mortẽ ei⁹ aĩa: at vita ei⁹ in iferno. si fuerit mille angeli mortiferi: vn⁹ eo⁊ nõ vulnerabit eũ. si cogitauerit corde reuerti ad dñm: renũciet aũt hoĩ suã accusationẽ at iniq̃tatẽ ei⁹ oñdat: resistet vt nõ cadat ipe in mortẽ. reiuuenescere faciet aũt ei⁹ corp⁹: sicut vnctionẽ in pariete: at ossa ei⁹ implebit medulla. mollificabit ei⁹ carnes sicut puuli: restituet aũt eũ virũ factũ in hoĩb⁹. depcat⁹ aũt dñs ⁊ accepta ei erũt: ingrediet aũt vultu puro cũ enarratione. reddet aũt hoĩb⁹ iustitiã: postea tũc accusabit homo ipe seipm dicẽs: q̃lia ɔficiebã: ⁊ nõ digna scrutat⁹ ẽ me q̃ peccaui: libera aĩam meã ne pgat in interitũ: ⁊ vita mea lucẽ videbit. ecce hec oĩa opatur fortis vias tres cũ viro. sed liberauit aĩam meã de morte: vt vita mea in luce laudet eũ. aurib⁹ pcipe iob ⁊ audi me. obmutesce: ⁊ ego sũ loquar. si est tibi s̃mo respõde mihi: loquere: volo enĩ

ἐν ὠσίν μου. φωνὴν ῥημάτων σου ἀκήκοα. διότι λέγεις καθαρός εἰμι οὐχ ἁμαρτών, ἄμεμπτος γάρ εἰμι, οὐ γὰρ ἠνόμησα, μέμψιν δὲ κατ᾽ ἐμοῦ εὗρεν. ἥγηται δέ με ὥσπερ ὑπεναντίον. ἔθετο δὲ ἐν ξύλῳ μου τὸν πόδα, ἐφύλαξε δὲ τὰς ὁδούς μου πάσας. πῶς γὰρ λέγεις δίκαιός εἰμι, καὶ οὐκ ἐπακήκοέ μου; αἰώνιος γάρ ἐστιν ὁ ἐπάνω βροτῶν. λέγεις δὲ διατί τῆς δικαιοσύνης μου οὐκ ἐπακήκοε πᾶν ῥῆμα; ἐν γὰρ τῷ ἅπαξ λαλῆσαι ὁ κύριος, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ ἐνύπνιον ἢ ἐν μελέτῃ νυκτερινῇ, ἢ ὡς ὅταν ἐπιπίπτῃ δεινὸς φόβος ἐπ᾽ ἀνθρώπους. ἐπὶ νυσταγμάτων ἐπὶ κοίτης, τότε ἀνακαλύπτει νοῦν ἀνθρώπων ἐν εἴδεσι φόβου τοιούτοις αὐτοὺς ἐξεφόβησεν. ἀποστρέψαι ἄνθρωπον ἐξ ἀδικίας, τὸ δὲ σῶμα αὐτοῦ ἀπὸ πτώματος ἐρρύσατο. ἐφείσατο δὲ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἀπὸ θανάτου, καὶ μὴ πεσεῖν αὐτὸν ἐν πολέμῳ. πάλιν δὲ ἤλεγξεν αὐτὸν ἐν μαλακίᾳ ἐπὶ κοίτης, καὶ πλῆθος ὀστῶν αὐτοῦ ἐνάρκησε. πᾶν δὲ βρωτὸν σίτου οὐ μὴ δύνηται προσδέξασθαι, καὶ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ βρῶσιν ἐπιθυμήσει. ἕως ἂν σαπῶσιν αὐτοῦ αἱ σάρκες, καὶ ἀποδείξῃ τὰ ὀστᾶ αὐτοῦ κενά. ἤγγισε δὲ εἰς θάνατον αὐτοῦ ἡ ψυχή, ἡ δὲ ζωὴ αὐτοῦ ἐν ᾅδῃ. ἐὰν ὦσι χίλιοι ἄγγελοι θανατηφόροι, εἷς αὐτῶν οὐ μὴ τρώσει αὐτόν. ἐὰν νοήσῃ τῇ καρδίᾳ ἐπιστραφῆναι πρὸς κύριον, ἀναγγείλῃ δὲ ἀνθρώπῳ τὴν ἑαυτοῦ μέμψιν, τὴν δὲ ἀνομίαν αὐτοῦ δείξῃ, ἀνθέξεται τοῦ μὴ πεσεῖν αὐτὸν εἰς θάνατον. ἀνανεώσει δὲ αὐτοῦ τὸ σῶμα, ὥσπερ ἀλοιφὴν ἐπὶ τοίχου, τὰ δὲ ὀστᾶ αὐτοῦ ἐμπλήσει μυελοῦ. ἁπαλυνεῖ αὐτοῦ τὰς σάρκας ὥσπερ νηπίου, ἀποκαταστήσει δὲ αὐτὸν ἀνδρωθέντα ἐν ἀνθρώποις. εὐξάμενος δὲ πρὸς κύριον καὶ δεκτὰ αὐτῷ ἔσται, εἰσελεύσεται δὲ προσώπῳ καθαρῷ σὺν ἐξηγορίᾳ. ἀποδώσει δὲ ἀνθρώποις δικαιοσύνην, εἶτα τότε ἀπομέμψεται ἄνθρωπος αὐτὸς ἑαυτῷ λέγων, οἷα συνετέλουν, καὶ οὐκ ἄξια ἤτασέ με ὧν ἥμαρτον, σῶσον ψυχήν μου τοῦ μὴ ἐλθεῖν εἰς διαφθοράν, καὶ ἡ ζωή μου φῶς ὄψεται. ἰδοὺ ταῦτα πάντα ἐργᾶται ὁ ἰσχυρὸς ὁδοὺς τρεῖς μετὰ ἀνδρός. ἀλλ᾽ ἐρρύσατο τὴν ψυχήν μου ἐκ θανάτου, ἵνα ἡ ζωή μου ἐν φωτὶ αἰνῇ αὐτόν. ἐνωτίζου ἰὼβ καὶ ἄκουέ μου. κώφευσον, καὶ ἐγώ εἰμι λαλήσω. εἰ εἰσί σοι λόγοι ἀποκρίθητί μοι, λάλησον, θέλω γὰρ

צדקך: אם אין אתה שמע לי החרש ואאלפך חכמה:

Ca.xxxiiij

ויען אליהוא ויאמר: שמעו חכמים מלי וידעים האזינו לי: כי אזן מלין תבחן וחך יטעם לאכל: משפט נבחרה לנו נדעה בינינו מה טוב: כי אמר איוב צדקתי ואל הסיר משפטי: על משפטי אכזב אנוש חצי בלי פשע: מי גבר כאיוב ישתה לעג כמים: וארח לחברה עם פעלי און וללכת עם אנשי רשע: כי אמר לא יסכן גבר ברצתו עם אלהים: לכן אנשי לבב שמעו לי חללה לאל מרשע ושדי מעול: כי פעל אדם ישלם לו וכארח איש ימצאנו: אף אמנם אל לא ירשיע ושדי לא יעות משפט: מי פקד עליו ארצה ומי שם תבל כלה: אם ישים אליו לבו רוחו ונשמתו אליו יאסף: יגוע כל בשר יחד ואדם על עפר ישוב: ואם בינה שמעה זאת האזינה לקול מלי: האף שונא משפט יחבוש ואם צדיק כביר תרשיע: האמר למלך בליעל רשע אל נדיבים: אשר לא נשא פני שרים ולא נכר שוע לפני דל כי מעשה ידיו כלם: רגע ימתו וחצות לילה יגעשו עם ויעברו ויסירו אביר לא ביד: כי עיניו על דרכי איש וכל צעדיו יראה: אין חשך ואין צלמות להסתר שם פעלי און: כי לא על איש ישים עוד להלך אל אל

te apparere iustũ. Quod si nõ habes: audi me: tace & docebo te sapiẽtiam.

34.

PRonũcians itaq; heliu etiã hec locut⁹ est. Audite sapientes verba mea: & eruditi auscultate me. Auris enim verba pbat: & guttur escas gustu diiudicat. Iudiciũ eligamus nobis: & inter nos videamus qd sit melius: quia dixit iob iustus sum: & deus subuertit iudiciũ meũ. In iudicãdo eni me mẽdaciũ est: violẽta sagitta mea absq; vllo peccato. Quis est vir vt est iob q bibit subsannationem quasi aquã: qui graditur cum operãtibus iniquitatẽ: & ambulat cũ viris impiis. Dixit enĩ. Non placebit vir deo: etiam si cucurrerit cum eo. Ideo viri cordati audite me. Absit a deo impietas: & ab oĩpotente iniq̃tas. Opus enim hominis reddet ei: & iuxta vias singulorum restituet eis. Vere enim deus non condẽnabit frustra: nec oĩpotẽs subuertet iudiciũ. Quẽ cõstituit alium sup trã: aut quẽ posuit sup orbẽ quẽ fabricat⁹ ẽ? Si direxerit ad eum cor suũ: spm̃ illi⁹ & flatũ ad se trahet: deficiet oĩs caro simul: & hõ in cinerẽ reuertetur. Si hẽs ergo intellectũ: audi qd dicitur: & ausculta vocem eloquii mei. Nunqd q non amat iudiciũ sanari põt? Et quõ tu eũ q iust⁹ est in tm̃ cõdẽnas? Qui dicit regi apostata: qui vocat duces impios. Qui non accipit personas principum: nec cognouit tyrannũ cũ disceptaret cõtra pauperẽ. Opus ẽ ei manuũ ei⁹ sunt vniuersi. Subito morientur: & in media nocte turbabũtur ppli & ptrãsibũt: & auferẽt violẽtũ absq; manu. Oculi enĩ eius sup vias hoĩum: & oẽs gressus eorũ cõsiderat. Nõ sunt tenebre & nõ est vmbra mortis: vt abscõdãtur ibi q opãtur iniq̃tatẽ. Neq; enĩ vltra in hominis potestate ẽ: vt veniat ad deum

iustũ esse te. si aũt nõ: tu audi me: obmutesce: ⁊ docebo te sapiam.

Ca.34.

REspõdens aũt eliu ait: audite me sapiẽtes: eruditi aurib⁹ pcipite bonũ. q̃m auris s̃mones pro bat: ⁊ guttur gustat escã. iudiciũ elegim⁹ ipis: cognoscam⁹ in medio ipo⁊: qd̃ bonũ q̃m dixit iob iust⁹ sum. dñs amouit meũ iudiciũ. mẽtit⁹ est aũt iudicio meo: violẽta sagitta mea sine iniustitia. q̃s vir vt iob. bibẽs subsãnationẽ sicut aquã. q̃ nõ peccauit neq; impi⁹ fuit: neq; oĩno cõmunicauit cũ faciẽtib⁹ iniqua vt ambularet cũ impiis. nõ enĩ dicas q̃m nõ erit speculatio viri: ⁊ speculatio ipi a dño ideo prudẽtes corde audite me: ne mihi sit corã dño impiũ esse: ⁊ corã oĩpotente turbasse iustitiã. sed reddat hoĩ s̃m qd̃ facit vnusq̃sq; eo⁊: ⁊ in semita viri inueniet eũ. putas aũt dñm absurda factu⁊: aut oĩps ɔturbabit iudiciũ q̃ fecit terrã: q̃s aũt est faciẽs subceleste ⁊ q̃ insũt oĩa. si enĩ voluerit cõtinere ⁊ spm̃ apud eũ detinere: finiet oĩs caro simul. oĩs enĩ homo in terrã redibit. vnde ⁊ format⁹ est. si aũt nõ admonit⁹ es: audi hec: aurib⁹ pcipe vocẽ verbo⁊. vide tu faciẽtẽ iniqua: ⁊ pdẽtẽ malos: exĩtẽ eternũ iustũ impiũ facis: dicẽs regi iniquus es: impiissim⁹ pncipib⁹. q̃ nõ verit⁹ est personã honorabilis: neq; nouit honorẽ ponere adultis: mirari psonas eo⁊: vana aũt ipis eueniẽt clamasse ⁊ orasse vi⁊: vsus est enĩ inique. exclusis impotentib⁹: ipe enĩ cõspector est ope⁊ hoĩum: latuit aũt illũ nihil eo⁊ q̃ faciũt. neq; est loc⁹ vt abscõdant facientes iniqua: q̃m nõ in vi⁊ ponet adhuc. nã dñs

δικαιωθῆναί σε. εἰ δὲ μή, σὺ ἄκουσόν μου, κώφευσον, καὶ διδάξω σε σοφίαν.

ΥΠολαβὼν δὲ ἐλιοὺ λέγει, ἀκούσατέ μου σοφοί, ἐπιστάμενοι ἐνωτίζεσθε τὸ καλόν. ὅτι οὖς λόγους δοκιμάζει, καὶ λάρυγξ γεύεται βρῶσιν. κρίσιν ἑλώμεθα ἑαυτοῖς, γνῶμεν ἀναμέσον ἑαυτῶν, ὅτι καλόν. ὅτι εἴρηκεν ἰὼβ δίκαιός εἰμι. ὁ κύριος ἀπήλλαξέ μου τὸ κρῖμα. ἐψεύσατο δὲ τῷ κρίματί μου, βίαιον τὸ βέλος μου ἄνευ ἀδικίας. τίς ἀνὴρ ὥσπερ ἰώβ, πίνων μυκτηρισμὸν ὥσπερ ὕδωρ. οὐχ ἁμαρτὼν οὐδὲ ἀσεβήσας, οὐδ᾽ ὅλως κοινωνήσας μετὰ ποιούντων τὰ ἄνομα τοῦ πορευθῆναι μετὰ ἀσεβῶν. μὴ γὰρ εἴπῃς ὅτι οὐκ ἔσται ἐπισκοπὴ ἀνδρός, καὶ ἐπισκοπὴ αὐτῷ παρὰ κυρίου. διὸ συνετοὶ καρδίας ἀκούσατέ μου, μή μοι εἴη ἔναντι κυρίου ἀσεβῆσαι, καὶ ἔναντι παντοκράτορος ταράξαι τὸ δίκαιον. ἀλλὰ ἀποδιδοῖ ἀνθρώπῳ καθὰ ποιεῖ ἕκαστος αὐτῶν, καὶ ἐν τρίβῳ ἀνδρὸς εὑρήσει αὐτόν. οἴει δὲ τὸν κύριον ἄτοπα ποιήσειν, ἢ ὁ παντοκράτωρ ταράξει κρίσιν ὃς ἐποίησε τὴν γῆν, τίς δέ ἐστιν ὁ ποιῶν τὴν ὑπ᾽ οὐρανὸν καὶ τὰ ἐνόντα πάντα. εἰ γὰρ βούλοιτο συνέχειν καὶ τὸ πνεῦμα παρ᾽ αὐτῷ κατασχεῖν, τελευτήσει πᾶσα σὰρξ ὁμοθυμαδόν. πᾶς γὰρ βροτὸς εἰς γῆν ἀπελεύσεται ὅθεν καὶ ἐπλάσθη. εἰ δὲ μὴ νουθετῇ, ἄκουε ταῦτα, ἐνωτίζου φωνὴν ῥημάτων. ἴδε σὺ τὸν ποιοῦντα ἄνομα, καὶ τὸν ὀλλύντα τοὺς πονηρούς, ὄντα αἰώνιον δίκαιον ἀσεβεῖς; λέγων βασιλεῖ παρανομεῖς, ἀσεβέστατος τοῖς ἄρχουσιν. ὃς οὐκ ἐπῃσχύνθη πρόσωπον ἐντίμου, οὐδὲ οἶδε τιμὴν θέσθαι ἁδροῖς, θαυμασθῆναι πρόσωπα αὐτῶν, κενὰ δὲ αὐτοῖς ἀποβήσεται, τὸ κεκραγέναι καὶ δεῖσθαι ἀνδρός, ἐχρήσατο γὰρ παρανόμως, ἐκκλειομένων ἀδυνάτων, αὐτὸς γὰρ ὁρατής ἐστιν ἔργων ἀνθρώπων, λέληθε δὲ αὐτὸν οὐδὲν ὧν πράσσουσιν. οὐδέ ἐστι τόπος τοῦ κρυβῆναι τοὺς ποιοῦντας τὰ ἄνομα, ὅτι οὐκ ἐπ᾽ ἄνδρα θήσει ἔτι. ὁ γὰρ κύριος

במשפט ׃ ירע כבירים לא חקר ׃
ויעמד אחרים תחתם ׃ לכן
יכיר מעבדיהם והפך לילה
וידכאו ׃ תחת רשעים ספקם
במקום ראים ׃ אשר על כן
סרו מאחריו וכל דרכיו לא
השכילו ׃ להביא עליו צעקת
דל וצעקת עניים ישמע ׃ והוא
ישקט ומי ירשע ויסתר פנים
ומי ישורנו ועל גוי ועל אדם
יחד ׃ ממלך אדם חנף ממקשי
עם ׃ כי אל אל האמר נשאתי
לא אחבל ׃ בלעדי אחזה אתה
הרני אם און פעלתי לא אסיף ׃
המעמך ישלמנה כי מאסת כי
אתה תבחר ולא אני ומה ידעת
דבר ׃ אנשי לבב יאמרו לי
וגבר חכם שמע לי ׃ איוב לא
בדעת ידבר ודבריו לא בהשכיל ׃
אבי יבחן איוב עד נצח על
תשבת באנשי און ׃ כי יסיף
על חטאתו פשע בינינו ישפוק
וירב אמריו לאל ׃

Ca.xxxv. ויען אליהוא ויאמר ׃
הזאת חשבת למשפט אמרת
צדקי מאל ׃ כי תאמר מה
יסכן לך מה אועיל מחטאתי ׃
אני אשיבך מלין ואת רעיך
עמך ׃ הבט שמים וראה ושור
שחקים גבהו ממך ׃ אם חטאת
מה תפעל בו ורבו פשעיך
מה תעשה לו ׃ אם צדקת מה
תתן לו או מה מידך יקח ׃
לאיש כמוך רשעך ולבן
אדם צדקתך ׃ מרב עשוקים
יזעיקו ישועו מזרוע רבים ׃

שפט רעע · כבר עמד · נכר עבד · דכא · קום ראה · סור · שכל בוא · ענה שמע · שקט רשע · סתר פנה · שור יקש · אמר חבל · חזה · ירה יסף · שלם · בחר · ידע שכל · בחן · שוב יסף · שפק · רבה · ענה אמר · שפט · סכן יעל · שוב מלל · ראה נבט · מן · פעל רבה · עשה · נתן לקח · עשק · זעק שוע · זרע רבב

in iudicium. Conteret multos & innūerabiles: & stare faciet alios pro eis. Nouit eni opera eorū: & idcirco inducet noctē: & conterentur. Quasi impios percussit eos in loco videntium. Qui quasi de industria recesserūt ab eo: & oēs vias eius intelligere noluerūt. Vt puenire facerēt ad eū clamorem egeni: & audiret vocē pauperū. Ipso eīn cōcedēte pacē: qs est q cōdēnet? Ex q abscōderit vultū: qs ē q cōtēpletur eū? & sup gentes & sup oēs homies. Qui regnare facit hoiem hypocritā: ppter pctā populi. Quia ergo ego locutus sum ad deū: te quoq nō prohibebo. Si erraui: tu doce me. Si iniqtatē locutus sū: vltra nō addā. Nunqda te deus expetit eam quia displicuit tibi? Tu eī cepisti loq: & nō ego. Qd si qd nosti melius: loquere. Viri intelligentes loquātur mihi: & vir sapiēs audiat me. Iob autem stulte locutus est: & verba illi non sonant disciplinā. Pater mi: pbetur iob vsq ad finem. Ne desinas ab homine iniquitatis: qui addidit sup pctā sua blasphemiā. Inter nos interim cōstringatur: & tūc ad iudiciū puocet sermonib suis deū.

Igitur heliu hec 35. rursum locutus est. Nūqd equa videtur tibi tua cogitatio: vt diceres iustior deo sum? Dixisti enim. Non tibi placet qd rectū ē: vel qd tibi pderit si ego peccauero? Itaq ego rndebo sermonib tuis: & amicis tuis tecū. Suspice celū & intuere: & cōtēplare ethera: q altior te sit. Si peccaueris: qd ei nocebis? et si multiplicate fuerit iniqtates tue: qd facies cōtra eū? Porro si iuste egeris qd donabis ei: aut quid de manu tua accipiet? Homini q similis tui ē nocebit ipietas tua: & filiū hois adiuuabit iustitia tua. Propter mltitudinē calūniatorū clamabūt: & eiulabūt pp vis brachii tyrānorū.

oēs inspicit: q cōprehēdit ininuestigabilia: gl'iosa q
πάντας ἐφορᾷ, ὁ καταλαμβάνων ἀνεξιχνίαστα, ἔνδοξά τε
τ excellētia: quoꝝ nō est numer'. cognoscēs eoꝝ
καὶ ἐξαίσια, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμός. ὁ γνωρίζων αὐτῶν
opa: τ vertet noctē τ humiliabunt. ex
τὰ ἔργα, καὶ στρέψει νύκτα καὶ ταπεινωθήσονται. ἔσ
tinxit āt impios: cōspicui āt corā eo. q
βεσεν δὲ ἀσεβεῖς, ὁρατοὶ δὲ ἐναντίον αὐτοῦ. ὅτι
declinauerūt a lege dei. iustificationes ei' nō cogno
ἐξέκλιναν ἐκ νόμου θεοῦ. δικαιώματα αὐτοῦ οὐκ ἐπέ
uerūt. vt adducerēt ad eū clamorē paupe
γνωσαν, τοῦ ἐπαγαγεῖν ἐπ' αὐτὸν κραυγὴν πένη
ris: τ clamorē egenoꝝ exaudiet. τ ipe
τος, καὶ κραυγὴν πτωχῶν εἰσακούσεται. καὶ αὐτὸς
silentiū pbebit: τ qs condēnabit: τ abscō
ἡσυχίαν παρέξεται, καὶ τίς καταδικάσεται, καὶ κρύ
det faciē? τ qs videbit eū? τ sup gē
ψει πρόσωπον; καὶ τίς ὄψεται αὐτόν; καὶ κατὰ ἔθ
tē: τ sup hoiem simul: q regnare facit homi
νους, καὶ κατὰ ἀνθρώπου ὁμοῦ, βασιλεύων ἄνθρω
nē hypocritā ob difficultatē ppl'i. qm ad
πον ὑποκριτὴν ἀπὸ δυσκολίας λαοῦ. ὅτι πρὸς τὸν
fortē dicēs: accepi: nō alienabo: sine meipso
ἰσχυρὸν ὁ λέγων, εἴληφα, οὐκ ἐνεχυράσω, ἄνευ ἐμαυ
videbo. tu ostēde mihi: si iniustitiā opat' sū:
τοῦ ὄψομαι. σὺ δεῖξόν μοι, εἰ ἀδικίαν εἰργασάμην,
nō addā: nūqd a te soluet eā: qm
οὐ μὴ προσθήσω, μὴ παρὰ σοῦ ἀποτίσει αὐτήν. ὅτι
tu expulisti: qm tu eliges: τ nō ego: τ qd nosti lo
σὺ ἀπώσω, ὅτι σὺ ἐκλέξῃ, καὶ οὐκ ἐγώ, καὶ τί ἔγνως λά
quere? ideo prudētes corde dicēt hec: vir āt sa
λησον; διὸ συνετοὶ καρδίας ἐροῦσι ταῦτα, ἀνὴρ δὲ σο
piēs audiuit meū verbū. iob āt nō in intellectu locut'
φὸς ἀκήκοέ μου τὸ ῥῆμα. ἰὼβ δὲ οὐκ ἐν συνέσει ἐλάλη
est: at verba ei' nō in sciētia. verūtñ
σε, τὰ δὲ ῥήματα αὐτοῦ οὐκ ἐν ἐπιστήμῃ. οὐ μὴν δὲ ἀλ
disce iob: ne dederis āpli' respōsionē: q̄madmodū
λὰ μάθε ἰώβ, μὴ δῷς ἔτι ἀνταπόκρισιν, ὥσπερ οἱ
stulti. ne addam' sup peccatis nr̄is: ini
ἄφρονες. ἵνα μὴ προσθῶμεν ἐφ' ἁμαρτίαις ἡμῶν, ἀνο
q̄tas āt in nobis cōputet multa loquentib' verba
μία δὲ ἐφ' ἡμῖν λογισθείη πολλὰ λαλούντων ῥήματα
corā domino.
ἐναντίον κυρίου.

Ca. 35.

Respōdens āt eliu ait: qd hoc putasti
Ὑπολαβὼν δὲ ἐλιοὺ λέγει, τί τοῦτο ἡγήσω
in iudicio. tu qs es? qm dixisti iust' sū co
ἐν κρίσει. σὺ τίς εἶ; ὅτι εἶπας δίκαιός εἰμι ἐναν
rā dn̄o. qm dices qd faciā cū peccauerim? ego āt
τίον κυρίου. ὅτι ἐρεῖς τί ποιήσω ἁμαρτών; ἐγὼ δέ
tibi dabo respōsum τ trib' amicis. suspi
σοι δώσω ἀπόκρισιν καὶ τοῖς τρισὶ φίλοις. ἀνά
ce in celū τ vide: cōtēplare nebulas: q
βλεψον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἴδε, κατάμαθε νέφη, ὡς
alte a te. si peccasti qd facies? si āt τ
ὑψηλὰ ἀπὸ σοῦ. εἰ ἥμαρτες τί πράξεις; εἰ δὲ καὶ
multa deliqsti: qd potes facere? qm igit iu
πολλὰ ἠνόμησας, τί δύνασαι ποιῆσαι; ἐπεὶ οὖν δί
st' es: qd dabis ei: aut qd de manu tua acci
καιος εἶ, τί δώσεις αὐτῷ, ἢ τί ἐκ χειρός σου λή
piet? viro simili tui ipietas tua: τ filio
ψεται; ἀνδρὶ τῷ ὁμοίῳ σου ἡ ἀσέβειά σου, καὶ υἱῷ
hois iusticia tua. a multitudie calūnia
ἀνθρώπου ἡ δικαιοσύνη σου. ἀπὸ πλήθους συκοφαν
ti clamabūt: vociferabunt a brachio
τούμενοι κεκράξονται, βοήσονται ἀπὸ βραχίονος
multorum.
πολλῶν.

τ nō dixit: vbi est deus q fecit me: ordi
καὶ οὐκ εἶπε, ποῦ ἐστιν ὁ θεὸς ὁ ποιήσας με, ὁ κατατάσ
nās custodias nocturnas. diuidens me a q̄drupedi
σων φυλακὰς νυκτερινάς. ὁ διορίζων με ἀπὸ τετραπό
bus terre: ab āt volucrib' celi. illic clamabūt τ
δων γῆς, ἀπὸ δὲ πετεινῶν οὐρανοῦ. ἐκεῖ κεκράξονται καὶ
nō exaudiet: τ ab iniuria maloꝝ. indecētia eñi
οὐ μὴ εἰσακούσῃ, καὶ ἀπὸ ὕβρεως πονηρῶν. ἄτοπα γὰρ
videre nō vult dñs: ipe eñi ops
ἰδεῖν οὐ βούλεται ὁ κύριος, αὐτὸς γὰρ ὁ παντοκράτωρ
cōspector est pficientiū iniqua: τ salua
ὁρατής ἐστι τῶν συντελούντων τὰ ἄνομα, καὶ σώ
bit me. iudicare āt corā eo: si potes laudare
σει με. κρίθητι δὲ ἐναντίον αὐτοῦ, εἰ δύνασαι αἰνέσαι
eū vt est. τ nūc qm nō est q cōsideret irā
αὐτὸν ὥς ἐστι. καὶ νῦν ὅτι οὐκ ἔστιν ἐπισκεπτόμενος ὀργὴν
ei': τ nō nouit in delicto valde. τ iob fru
αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔγνω παραπτώματι σφόδρα. καὶ ἰὼβ μα
stra aperit os suū: in ignorātia vba pōderat.
ταίως ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ, ἐν ἀγνωσίᾳ ῥήματα βαρύνει.
Addens āt eliu adhuc ait: expecta me paulū āpli'.
Προσθεὶς δὲ ἐλιοὺ ἔτι λέγει, μεῖνόν με μικρὸν ἔτι.
vt doceā te: adhuc.n. in me est smo: repetēs sciē
ἵνα διδάξω σε, ἔτι γὰρ ἐν ἐμοί ἐστι λέξις, ἀναλαβὼν τὴν ἐπι
tiā meā longā: operib' āt meis iusta dicā in verita
στήμην μου μακράν, ἔργοις δέ μου δίκαια ἐρῶ ἐπ' ἀληθεί
te: τ nō iniusta verba iniuste intelligēs. cognosce āt
ας, καὶ οὐκ ἄδικα ῥήματα ἀδίκως συνιείς. γίνωσκε δὲ
qm dñs nō repellet innocentē. potēs
ὅτι ὁ κύριος οὐ μὴ ἀποποιήσηται τὸν ἄκακον. δυνατὸς
fortitudie cor impioꝝ nō viuificabit: τ pecunias mēdi
ἰσχύϊ καρδίαν ἀσεβῶν οὐ μὴ ζωοποιήσῃ, καὶ χρήματα πτω
coꝝ dabit: nō auferet a iusto oculos suos: τ
χῶν δώσει. οὐκ ἀφελεῖ ἀπὸ δικαίου ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ
cū regib' in solio collocabit eos in victoriā τ exalta
μετὰ βασιλέων εἰς θρόνον καθιεῖ αὐτοὺς εἰς νῖκος καὶ ὑψω
bunt. τ victi in manicis cōprehēdent
θήσονται. καὶ οἱ πεπεδημένοι ἐν χειροπέδαις συσχεθήσον
in fune paupertatis. τ renūciabit eis opa eoꝝ
ται ἐν σχοινίῳ πενίας. καὶ ἀναγγελεῖ αὐτοῖς τὰ ἔργα αὐτῶν
τ delicta eoꝝ: qm fortes erūt. sed
καὶ τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ὅτι ἰσχύσουσιν. ἀλλὰ τοῦ
iusti exaudiet: τ dixit qm reuertent ex
δικαίου εἰσακούσεται, καὶ εἶπεν ὅτι ἐπιστραφήσονται ἐξ
iniq̄tate. si audierint τ seruierint: cōplebūt
ἀδικίας. ἐὰν ἀκούσωσι καὶ δουλεύσωσι, συντελέσουσι
dies suos in bonis: τ ānos suos in gau
τὰς ἡμέρας αὐτῶν ἐν ἀγαθοῖς, καὶ τὰ ἔτη αὐτῶν ἐν εὐπρε
diis. impios āt nō saluat ppē nō velle
πείαις. ἀσεβεῖς δὲ οὐ διασώζει παρὰ τὸ μὴ βούλεσθαι
ipos scire dñm: τ qm admoniti inaudiētes
αὐτοὺς εἰδέναι τὸν κύριον, καὶ διότι νουθετούμενοι ἀνήκοοι
fuerūt. τ hypocrite corde ordinabūt furorē: nō clama
ἦσαν. καὶ ὑποκριταὶ καρδίᾳ τάξουσι θυμόν, οὐ βοήσον
būt qm ligauit eos. moriat igit in iuuētute aīa
ται ὅτι ἔδησεν αὐτούς. ἀποθάνοι τοίνυν ἐν νεότητι ἡ ψυ
eoꝝ: at vita eoꝝ vulnerata ab angelis.
χὴ αὐτῶν, ἡ δὲ ζωὴ αὐτῶν τιτρωσκομένη ὑπὸ ἀγγέλων.
eo q cōpresserūt debilē τ impotentē: iudiciū āt māsuetoꝝ ex
ἀνθ' ὧν ἔθλιψαν ἀσθενῆ καὶ ἀδύνατον, κρίμα δὲ πραέων ἐκ
ponet. τ pterea qm decepit ex ore inimici: im
θήσει. καὶ πρὸς ἐπεὶ ἠπάτησεν ἐκ στόματος ἐχθροῦ, ἄ
mēsa cōfusio sub ea: τ descēdit mē
βυσσος κατάχυσις ὑποκάτω αὐτῆς, καὶ κατέβη τρά
sa tua plena pinguedine. nō deficiet āt a iu
πεζά σου πλήρης πιότητος. οὐχ ὑστερήσει δὲ ἀπὸ δι
stis iudiciū: furor āt in impios erit: ppē ipietatē
καίων κρίμα, θυμὸς δὲ ἐπ' ἀσεβεῖς ἔσται, δι' ἀσεβείας
donoꝝ q suscepērūt in iniustitiis: ne te declinet volūtaria
δώρων, ὧν ἐδέχοντο ἐπ' ἀδικίαις, μή σε ἐκκλινάτω ἑκὼν
mēs: depcatiōis in necessitate existiū ipotentiū τ oēs
ὁ νοῦς, δεήσεως ἐν ἀνάγκῃ ὄντων ἀδυνάτων, καὶ πάντας

Et nō dixit vbi est deus qui fecit me: qui dedit carmina in nocte. Qui docet nos super iumenta terre: & super volucres celi erudit nos. Ibi clamabūt & nō exaudiet ppter supbiā malorū. Nō ergo frustra audiet deus: & ops causas singulorū intuebitur. Etiā cū dixeris non cōsiderat: iudicare coram illo & expecta eum. Nunc enī non infert furorem suū: nec vlciscitur scelus valde. Ergo iob frustra aperit os suum: & absq scientia verba multiplicat. 36.

Addens quoq heliu hec locutus est. Sustine me paululū: & indicabo tibi. Adhuc enī habeo qd p deo loquar. Repetā sciam meā a principio: & opatorē meū pbabo iustū. Vere eī absq mēdacio smones mei: & pfecta scia pbabitur tibi. Deus potētes nō abiicit: cū & ipe sit potēs. Sed nō saluat ipios: & iudicium paupibus tribuit. Nō auferet a iusto oculos suos: & reges in solio collocat in perpetuum: & illi erigūtur. Et si fuerint in catenis: & vinciantur funibus paupertatis: indicabit eis opera eorum & scelera eorū qa violēti fuerūt. Reuelabit q aurē eorū vt corripiat: & loqtur vt reuertantur ab iniqtate. Si audierint & obseruauerint: cōplebūt dies suos in bono: & annos suos in gloria. Si aūt nō audierint: transibūt p gladiū: & cōsumētur in stulticia. Simulatores & callidi puocāt irā dei: neq clamabunt cū vincti fuerit. Morietur in tēpestate aīa eorū: & vita eorū inter effemiatos. Eripiet de angustia sua paupē: & reuelabit in tribulatiōe aurē ei. Igitur saluabit te de ore angusto latissime & non hntē fūdamētū subter se: requies aūt mense tue erit plena pinguedie. Causa tua q̄si ipii iudicata ē: causam iudiciūq recipies. Nō te ergo supet ira vt aliquē opprimas: nec mltitudo donorū iclinet te. Depone magnitudinē tuam absq tribulatione: & oēs

ולא אמר איה אלוה עשי נתן
זמרות בלילה ׃ מלפנו מבהמות
ארץ ומעוף השמים יחכמנו ׃ שם
יצעקו ולא יענה מפני גאון רעים ׃
אך שוא לא ישמע אל ושדי לא
ישורנה ׃ אף כי תאמר לא תשורנו
דין לפניו ותחולל לו ׃ ועתה כי
אין פקד אפו ולא ידע בפש
מאד ׃ ואיוב הבל יפצה פיהו
בבלי דעת מלין יכבר ׃

C.xxxvj. ויסף אליהוא ויאמר ׃
כתר לי זעיר ואחוך כי עוד לאלוה
מלים ׃ אשא דעי למרחוק ולפעלי
אתן צדק ׃ כי אמנם לא שקר מלי
תמים דעות עמך ׃ הן אל כביר
ולא ימאס כביר כח לב ׃ לא יחיה
רשע ומשפט עניים יתן ׃ לא
יגרע מצדיק עיניו ואת מלכים
לכסא וישיבם לנצח ויגבהו ׃
ואם אסורים בזקים ילכדון
בחבלי עני ׃ ויגד להם פעלם
ופשעיהם כי יתגברו ׃ ויגל אזנם
למוסר ויאמר כי ישובון מאון ׃
אם ישמעו ויעבדו יכלו ימיהם
בטוב ושניהם בנעימים ׃ ואם לא
ישמעו בשלח יעברו ויגועו בבלי
דעת ׃ וחנפי לב ישימו אף לא
ישועו כי אסרם ׃ תמת בנער נפשם
וחיתם בקדשים ׃ יחלץ עני בעניו
ויגל בלחץ אזנם ׃ ואף הסיתך
מפי צר רחב לא מוצק תחתיה
ונחת שלחנך מלא דשן ׃ ודין
רשע מלאת דין ומשפט
יתמכו ׃ כי חמה פן יסיתך
בספק ורב כפר אל יטך ׃
היערך שועך לא בצר וכל

עשה · אלף · חכם · צעק פנה · גאה רעע · שמע שור · דון חול · פוש · פצה פה · ידע מלל · כבר · אמר · זער חוה · נשא ידע · רחק נתן · מלל תמם · מאס כוח · חיה שפט · ענה גרע · צדק · ישב גבה · אסר זקק · לכד ענה · נגד גבר · גלה · אמר שוב · שמע עבד · כלה יום · שנה נעם · עבר גוע · בל ידע · שום שוע · מות חיה · חלץ ענה · סות פה · צור צוק · דון · שפט · תמך · נטה ערך

robuſtos fortitudine. Ne protrahas noctem: vt aſcendant populi pro eis. Caue ne declines ad iniqtatē: hanc enim cepiſti ſequi poſt miſeriā. Ecce deus excelſus i fortitudie ſua: & nullus ei ſilis in legiſlatoribus. Quis poterit ſcrutari vias eius? aut qs audet ei dicere: opat9 es iniquitatē? Memēto q ignores opus ei9: de q cecinerūt viri. Oēs homines vidēt eū: vnuſqſq intuetur pcul. Ecce deus magn9 vincēs ſciētiā nrām: numerus ānorū ei9 ineſtimabilis. Qui aufert ſtillas pluuie: & effundit ībres ad inſtar gurgitū: qui de nubib9 fluūt q̄ pretexūt cūcta deſup. Si voluerit extēdere nubes quaſi tentorium ſuum: & fulgurare lumine ſuo deſup: cardines q̄q maris operiet. Per hec eīm iudicat populos: & dat eſcas multis mortalib9. In manibus abſcōdit lucē: & pcipit ei vt rurſus adueniat. Annunciat de ea amico ſuo q poſſeſſio eius ſit: & ad eam poſſit aſcēdere. 37.

Super hoc expauit cor meū: & emotū eſt de loco ſuo. Audiet auditionē in terrorē vocis ei9 & ſonū de ore illi9 pcedentē. Subter oēs celos ipſe cōſiderat: & lumen illi9 ſup terminos terre. Poſt eum rugiet ſonitus: tonabit voce magnitudinis ſue: & nō iueſtigabitur cū audita fuerit vox eius. Tonabit deus in voce ſua mirabiliter: qui facit magna & iſcrutabilia. Qui precipit niui vt deſcendat in terrā: & hiemis pluuiis & imbri fortitudinis ſue. Qui in manu oīm hoīm ſignat: vt noucrint ſinguli opa ſua. Ingredietur beſtia latibulū ſuū: & in antro ſuo morabitur. Ab interiorib9 egredietur tēpeſtas: & ab arcturo frigus. Flante deo cōcreſcit gelu: & rurſum latiſſime fundūtur aque. Frumētū deſiderat nubes: & nubes ſpargunt lumē ſuū. Que luſtrant cūcta p circuitū: quocūq eas volūtas gubernantis

duxerit ad omne quod precepit illis ſuper faciem orbis terrarum: ſiue in vna tribu ſiue in terra ſua: ſiue in q̄cunq loco mīe ſue eas iuſſerit iueniri. Auſcūlta hec iob: ſta & cōſidera mirabilia dei. Nunqd ſcis quando precepit deus pluuiis: vt oſtenderent lucem nubiū eius? Nunquid noſti ſemitas nubium magnas & pfectas ſcientias? Nōne veſtimēta tua calida ſūt: cum perflata fuerit terra auſtro? Tu forſitan cum eo fabricatus es celos: qui ſolidiſſimi q̄ſi ere fuſi ſunt. Oſtēde nobis qd dicam9 illi: nos qppe inuoluimur tenebris. Quis narrabit ei que loquor? etiam ſi locutus fuerit hō: deuorabitur: ac nunc non vident lucem. Subito aer cogetur in nubes: & ventus trāſiens fugabit eas: Ab aquilone aurum venit: & a deo formidoloſa laudatio. Digne eū inuenire nō poſſumus. Magnus fortitudine & iudicio & iuſtitia: & enarrari nō poteſt. Ideo timebunt eū viri: & non audebūt contēplari oēs q ſibi vidētur eſſe ſapiētes. 38.

Reſpondens autē dominus iob de turbine: dixit. Quis eſt iſte inuoluens ſentētias ſermonibus imperitis? Accinge ſicut vir lumbos tuos: iterrogabo te: & rñde mihi. Vbi eras qñ ponebā fundamenta terre? Indica mihi ſi habes intelligentiam. Quis poſuit menſuras eius ſi noſti: vel quis tetendit ſup eam lineā? Super quo baſes illius ſolidate ſunt? Aut qs demiſit lapidē āgularē ei9? cum me laudarēt ſimul aſtra matutina: & iubilarent omnes filii dei. Quis concluſit oſtiis mare: qñ erūpebat q̄ſi de vulua pcedens: cū ponerē nubē veſtimentū eius: & caligine illud q̄ſi pānis infantie obuoluerē. Circūdedi illud termīs meis: & poſui vectem & oſtia & dixi. Vſq huc venies & nō pcedes ampli9: & hic cōfringes tumentes fluctus tuos.

הַמִיָּמֶיךָ צִוִּיתָ בֹּקֶר יִדַּעְתָּה הַשַּׁחַר מְקֹמוֹ: לֶאֱחֹז בְּכַנְפוֹת הָאָרֶץ וְיִנָּעֲרוּ רְשָׁעִים מִמֶּנָּה: תִּתְהַפֵּךְ כְּחֹמֶר חוֹתָם וְיִתְיַצְּבוּ כְּמוֹ לְבוּשׁ: וְיִמָּנַע מֵרְשָׁעִים אוֹרָם וּזְרוֹעַ רָמָה תִּשָּׁבֵר: הֲבָאתָ עַד נִבְכֵי יָם וּבְחֵקֶר תְּהוֹם הִתְהַלָּכְתָּ: הֲנִגְלוּ לְךָ שַׁעֲרֵי מָוֶת וְשַׁעֲרֵי צַלְמָוֶת תִּרְאֶה: הִתְבֹּנַנְתָּ עַד רַחֲבֵי אָרֶץ הַגֵּד אִם יָדַעְתָּ כֻלָּהּ: אֵי זֶה הַדֶּרֶךְ יִשְׁכָּן אוֹר וְחֹשֶׁךְ אֵי זֶה מְקֹמוֹ: כִּי תִקָּחֶנּוּ אֶל גְּבוּלוֹ וְכִי תָבִין נְתִיבוֹת בֵּיתוֹ: יָדַעְתָּ כִּי אָז תִּוָּלֵד וּמִסְפַּר יָמֶיךָ רַבִּים: הֲבָאתָ אֶל אֹצְרוֹת שָׁלֶג וְאוֹצְרוֹת בָּרָד תִּרְאֶה: אֲשֶׁר חָשַׂכְתִּי לְעֶת צָר לְיוֹם קְרָב וּמִלְחָמָה: אֵי זֶה הַדֶּרֶךְ יֵחָלֶק אוֹר יָפֵץ קָדִים עֲלֵי אָרֶץ: מִי פִלַּג לַשֶּׁטֶף תְּעָלָה וְדֶרֶךְ לַחֲזִיז קֹלוֹת: לְהַמְטִיר עַל אֶרֶץ לֹא אִישׁ מִדְבָּר לֹא אָדָם בּוֹ: לְהַשְׂבִּיעַ שֹׁאָה וּמְשֹׁאָה וּלְהַצְמִיחַ מֹצָא דֶשֶׁא: הֲיֵשׁ לַמָּטָר אָב אוֹ מִי הוֹלִיד אֶגְלֵי טָל: מִבֶּטֶן מִי יָצָא הַקָּרַח וּכְפֹר שָׁמַיִם מִי יְלָדוֹ: כָּאֶבֶן מַיִם יִתְחַבָּאוּ וּפְנֵי תְהוֹם יִתְלַכָּדוּ: הַתְקַשֵּׁר מַעֲדַנּוֹת כִּימָה אוֹ מֹשְׁכוֹת כְּסִיל תְּפַתֵּחַ: הֲתֹצִיא מַזָּרוֹת בְּעִתּוֹ וְעַיִשׁ עַל בָּנֶיהָ תַנְחֵם: הֲיָדַעְתָּ חֻקּוֹת שָׁמָיִם אִם תָּשִׂים מִשְׁטָרוֹ בָאָרֶץ: הֲתָרִים לָעָב קוֹלֶךָ וְשִׁפְעַת מַיִם תְּכַסֶּךָּ: הַתְשַׁלַּח בְּרָקִים וְיֵלֵכוּ וְיֹאמְרוּ לְךָ הִנֵּנוּ: מִי שָׁת בַּטֻּחוֹת חָכְמָה אוֹ מִי נָתַן לַשֶּׂכְוִי בִינָה:

יום צוה · קום · נער הפך · חתם יצב · לבש מנע · זרע שבר · בוא בכה · תהם הלך · גלה · ראה בין · נגד · שכן לקח · בין נתב · ילד ספר · יום רבב · ראה · צור · לחם חלק · פוץ קדם · עלה חזז · קול מטר · דבר שבע · שואה צמח · יצא ילד · חבא פנה · תהם לכד · קשר עדן · כסל פתח · יצא עוש · נחם חקק · שום שטר · רום כסה · שלח אמר · שות טוח · שכה

Nunqd post ortū tuū pcepisti diluculo & ostēdisti aurore locum suū: & tenuisti cōcutiens extrema terre? & excussisti impios ex ea? Restituetur vt lutum signaculū: & stabit sicut vestimētum. Auferetur ab impiis lux sua: & brachium excelsum confringetur. Nunqd ingressus es profundū maris: & in nouissimis abyssi deambulasti? Nunquid aperte sunt tibi porte mortis: & ostia tenebrosa vidisti? Nunqd cōsiderasti latitudinē terre? Indica mihi si nosti omnia. In qua via lux habitet & tenebrarum quis locus sit: vt ducas vnumquodq; ad terminos suos: & intelligas semitas domus eius. Sciebas tunc qꝫ nasciturus esses: & nūerū dierū tuorū noueras? Nunqd ingressus es thesauros niuis: aut thesauros grādinis aspexisti? que preparaui in tēpus hostis: in diem pugne & belli. Per quam viam spargitur lux: diuiditur estus sup terrā? Quis dedit vehemētissimo imbri cursum: & viam sonantis tonitrui: vt plueret sup terrā absq; hoīe in deserto vbi nullꝰ mortaliū cōmoratur: vt impleret inuiam & desolatam: & produceret herbas virētes. Quis ē pluuie pr̄: vel qs genuit stillas roris? De cuius vtero egressa est glacies: & gelu de celo qs genuit? In similitudinē lapidis aque durantur: & supficies abyssi cōstringitur. Nunqd cōiungere valebis micantes stellas pliades: aut gyrum arcturi poteris dissipare? Nūqd pducis luciferum in tpe suo? & vesperū sup fines terre consurgere facis? Nūqd nosti ordinē celi: & pones rationē eiꝰ in terra? Nunquid eleuabis in nebula vocem tuā? & ipetꝰ aquarū opiet te. Nūqd mittes fulgura & ibūt: & reuertētia dicēt tibi adsum? Quis posuit in visceribus hoīs sapientiam: vel quis dedit gallo intelligentiam?

autem te ordinaui lucem matutinā: lucifer aūt sci
ἢ ἐπὶ σοῦ συντέταχα φέγγος πρωϊνόν, ἑωσφόρος δὲ εἶδε
uit suum ordinē? apphendere alas terre: excutere impios ex ea. Et accipiēs terre lutū: formasti animal: et loquētē ipm posuisti sup terrā. abstulisti aūt ab impiis lumē: brachiū aūt superbor contregisti. venisti in terrā maris: in aūt vestigiis abyssi deambulasti? apiūtur aūt tibi timore ianue mortis: ianitores aūt inferni videntes te stupuerūt? admonitus fuisti aūt latitudinē subcelestis? nuncia ergo mihi quāta est: qua aūt terra habitat lux: tenebrarū aūt qlis locus? si duxeris me in finios eaꝝ: si aūt et scis semitas eoꝝ? noui igit quia tunc natus es: numerus aūt annoꝝ tuoꝝ multus. venisti aūt in thesauros niuis: thesauros aūt grādinis vidisti? repositi est aūt tibi in horā inimicoꝝ in diem belli et pugne. vnde aūt egreditur pruina: aut dispgit auster in subcelestem? quis aūt pparauit pluuie impetuose fluxū: viam aūt tumultui? vt plueret sup terrā vbi non vir: desertū vbi nō est homo in ea. vt saturaret inuiam et inhabitabilem: et vt pduceret exitū herbe viretis. quis est pluuie pater? quis aūt est qui genuit guttas roris? ex vētre autē cuius egreditur gelu? glaciem aūt in celo quis peperit? q̄ descēdit sicut aqua fluens: vultū aūt abyssi quis tabefecit? cōposuisti aūt vinculū pliadis: et septū orionis aperuisti? aut aperies mazuroth in tpe suo: et vespeꝝ cū coma suo ducens eum? scis aūt versiones celi: aut q sub celū simul facta? vocabis aūt nebulā voce: et tremore aque ipetuose obediet tibi? mittes aūt fulmina et ibunt: dicēt aūt tibi: qd est? quis aūt dedit mulieribꝰ texture sapiam: aut variegatiuā scientiam? quis aūt

ult suum ... τὴν ἑαυτοῦ τάξιν; ἐπιλαβέσθαι πτερύγων γῆς, ἐκτινάξαι ἀσεβεῖς ἐξ αὐτῆς. ἢ σὺ λαβὼν γῆς πηλόν, ἔπλασας ζῷον, καὶ λαλητὸν αὐτὸν ἔθου ἐπὶ γῆς; ἀφεῖλες δὲ ἀπὸ ἀσεβῶν τὸ φῶς, βραχίονα δὲ ὑπερηφάνων συνέτριψας. ἦλθες δὲ ἐπὶ πηγὴν θαλάσσης, ἐν δὲ ἴχνεσιν ἀβύσσου περιεπάτησας; ἀνοίγονται δέ σοι φόβῳ πύλαι θανάτου· πυλωροὶ δὲ ᾅδου ἰδόντες σε ἔπτηξαν; νενουθέτησαι δὲ τὸ εὖρος τῆς ὑπ᾽ οὐρανόν, ἀνάγγειλον δή μοι πόση τίς ἐστι; ποίᾳ δὲ γῇ αὐλίζεται τὸ φῶς, σκότους δὲ ποῖος ὁ τόπος; εἰ ἀγάγοις με εἰς ὅρια αὐτῶν, εἰ δὲ καὶ ἐπίστασαι τρίβους αὐτῶν; οἶδα ἄρα ὅτι τότε γεγέννησαι, ἀριθμὸς δὲ ἐτῶν σου πολύς. ἦλθες δὲ ἐπὶ θησαυροὺς χιόνος, θησαυροὺς δὲ χαλάζης ἑώρακας; ἀπόκειται δέ σοι εἰς ὥραν ἐχθρῶν εἰς ἡμέραν πολέμου καὶ μάχης. πόθεν δὲ ἐκπορεύεται πάχνη, ἢ διασκεδάννυται νότος εἰς τὴν ὑπ᾽ οὐρανόν; τίς δὲ ἡτοίμασεν ὑετῷ λάβρῳ ῥύσιν, ὁδὸν δὲ κυδοιμῶν; τοῦ ὑετίσαι ἐπὶ γῆν οὗ οὐκ ἀνήρ, ἔρημον οὗ οὐχ ὑπάρχει ἄνθρωπος ἐν αὐτῇ. τοῦ χορτάσαι ἄβατον καὶ ἀοίκητον, καὶ τοῦ ἐκβλαστῆσαι ἔξοδον χλόης. τίς ἐστιν ὑετοῦ πατήρ; τίς δέ ἐστιν ὁ τετοκὼς βώλους δρόσου; ἐκ γαστρὸς δὲ τίνος ἐκπορεύεται ὁ κρύσταλλος; πάχνην δὲ ἐν οὐρανῷ τίς τέτοκεν; ἣ καταβαίνει ὥσπερ ὕδωρ ῥέον, πρόσωπον δὲ ἀβύσσου τίς ἔπηξε; συνῆκας δὲ δεσμὸν πλειάδος, καὶ φραγμὸν ὠρίωνος ἤνοιξας; ἢ διανοίξεις μαζουρὼθ ἐν καιρῷ αὐτοῦ, καὶ ἕσπερον ἐπὶ κόμης αὐτοῦ ἄξεις αὐτόν; ἐπίστασαι δὲ τροπὰς οὐρανοῦ, ἢ τὰ ὑπ᾽ οὐρανὸν ὁμοθυμαδὸν γινόμενα; καλέσεις δὲ νέφος φωνῇ, καὶ τρόμῳ ὕδατος λάβρου ὑπακούσεταί σοι; ἀποστελεῖς δὲ κεραυνοὺς καὶ πορεύσονται, ἐροῦσι δέ σοι, τί ἐστι; τίς δὲ ἔδωκε γυναιξὶν ὑφάσματος σοφίαν; ἢ ποικιλτικὴν ἐπιστήμην; τίς δὲ

q̄ numerat nebulas sapia: celū aūt in terrā declinauit. fusum est aūt sicut terra puluis: cōglutinaui aūt ipm sicut lapide cubū? capies aūt leonibꝰ cibum: aīas aūt draconum implebis? timuerūt n. in cubilibꝰ suis. sedent aūt in syluis insidiantes? quis aūt pparauit coruo escam: pulli n. eoꝝ ad dūm clamauerūt. vagantes cibos querentes?

ὁ ἀριθμῶν νέφη σοφίᾳ, οὐρανὸν δὲ εἰς γῆν ἔκλινε; κέχυται δὲ ὥσπερ γῆ κονία, κεκόλληκα δὲ αὐτὸν ὥσπερ λίθῳ κύβον; θηρεύσεις δὲ λέουσι βοράν, ψυχὰς δὲ δρακόντων ἐμπλήσεις; δεδοίκασι γὰρ ἐν κοίταις αὐτῶν, κάθηνται δὲ ἐν ὕλαις ἐνεδρεύοντες; τίς δὲ ἡτοίμασε κόρακι βοράν, νεοσσοὶ γὰρ αὐτοῦ πρὸς κύριον κεκράγασι πλανώμενοι τὰ σῖτα ζητοῦντες; Ca.39.

Si scis tps partus capre siluestris ī petra? obseruasti aūt dolores partꝰ ceruaꝝ? numerasti aūt mēses earū plenos partus: dolores aūt eaꝝ soluisti? enutristi aūt eaꝝ fetus extra timorē: dolores aūt eaꝝ emittes? abrumpent filij eaꝝ: implebuntur in genimine: egredientur et non reflectent ipsis. quis aūt est q̄ dimisit asinū agrestē liberum: vincula aūt eius quis soluit? posui aūt habitacula eius desertū: et tabernacula eius terrā salsam. deridens tumultum ciuitatis: accusationē aūt exactoris nō audiens. cōsiderabit mōtes pascua sua: et post omne viride querit. volet aūt tibi vnicornis seruire: aut dormire in psepi tuo? ligabis aūt in loris iugū eius: aut trahet tuos sulcos in agro? fidutiā habuisti aūt in illo: quia multa fortitudo eiꝰ? derelinques aūt ei opa tua? credes aūt q̄ reddet tibi semen: inducet aūt tibi aream? ala cōgaudentiū delectata gloriosa: si cōcipiet herodius et strutio. quia relinquet in terra oua sua: et in puluere calefaciet. et oblita est quia pes sparget: et bestie agri conculcabunt. indurauit filios suos vt nō se. in vanū laborauit sine timore. quia tacuit ei deꝰ sapiam: et non diuisit ei in intellectu. scdm tps in altitudie extollet: deridet equum et ascēsorem eius. aut tu circūposuisti equo potētiam: induisti aūt collū eius timore? circūposuisti aūt ei

Εἰ ἔγνως καιρὸν τοκετοῦ τραγελάφων πέτρας; ἐφύλαξας δὲ ὠδῖνας ἐλάφων; ἠρίθμησας δὲ μῆνας αὐτῶν πλήρεις τοκετοῦ; ὠδῖνας δὲ αὐτῶν ἔλυσας; ἐξέθρεψας δὲ αὐτῶν τὰ παιδία ἔξω φόβου, ὠδῖνας δὲ αὐτῶν ἐξαποστελεῖς; ἀπορρήξουσι τὰ τέκνα αὐτῶν, πληθυνθήσονται ἐν γεννήματι, ἐξελεύσονται καὶ οὐ μὴ ἀνακάμψωσιν αὐτοῖς. τίς δέ ἐστιν ὁ ἀφεὶς ὄνον ἄγριον ἐλεύθερον, δεσμοὺς δὲ αὐτοῦ τίς ἔλυσεν; ἐθέμην δὲ τὴν δίαιταν αὐτοῦ ἔρημον, καὶ τὰ σκηνώματα αὐτοῦ ἁλμυρίδα. καταγελῶν πολυοχλίας πόλεως, μέμψιν δὲ φορολόγου οὐκ ἀκούων. κατασκέψεται ὄρη νομὴν αὐτοῦ· καὶ ὀπίσω παντὸς χλωροῦ ζητεῖ. βουλήσεται δέ σοι μονόκερως δουλεῦσαι, ἢ κοιμηθῆναι ἐπὶ φάτνης σου; δήσεις δὲ ἐν ἱμᾶσι ζυγὸν αὐτοῦ, ἢ ἑλκύσει σου αὔλακας ἐν πεδίῳ; πέποιθας δὲ ἐπ᾽ αὐτῷ, ὅτι πολλὴ ἰσχὺς αὐτοῦ, ἐπαφήσεις δὲ αὐτῷ τὰ ἔργα σου; πιστεύσεις δὲ ὅτι ἀποδώσει σοι τὸν σπόρον, εἰσοίσει δέ σοι τὸν ἅλωνα; πτέρυξ τερπομένων νεελάσσα, ἐὰν συλλάβῃ ἀσίδα καὶ νέσσα; ὅτι ἀφήσει εἰς γῆν τὰ ᾠὰ αὐτῆς, καὶ ἐπὶ χοῦν θάλψει. καὶ ἐπελάθετο ὅτι ποὺς σκορπιεῖ, καὶ θηρία ἀγροῦ καταπατήσει. ἀπεσκλήρυνε τὰ τέκνα αὐτῆς ὥστε μὴ ἑαυτῇ· εἰς κενὸν ἐκοπίασεν ἄνευ φόβου. ὅτι κατεσιώπησεν αὐτῇ ὁ θεὸς σοφίαν, καὶ οὐκ ἐμέρισεν αὐτῇ ἐν τῇ συνέσει. κατὰ καιρὸν ἐν ὕψει ὑψώσει, καταγελάσεται ἵππου καὶ τοῦ ἐπιβάτου αὐτοῦ. ἢ σὺ περιέθηκας ἵππῳ δύναμιν, ἐνέδυσας δὲ τραχήλῳ αὐτοῦ φόβον; περιέθηκας δὲ αὐτῷ

Quis enarrabit celorū rationē: & concentum celi quis dormire faciet? Qn̄ fundabatur puluis in terra & glebe cōpingebantur. Nunqd capies leene predam: & animā catulorū eius implebis? quando cubant in antris: & in specubus insidiantur. Quis preparat coruo escam suā? quando pulli eius clamant ad deum vagantes eo qꝫ non habeant cibos. 39.

Nunquid nosti tempus partus ibicū in petris? vel parturientes ceruas obseruasti? Dinumerasti menses cōceptus earū: & scisti tempus partus earum? Incuruātur ad fetum & pariunt: & rugitus emittūt. Separātur filii earum: & pergunt ad pastum: egrediūtur & nō reuertētur ad eas. Quis dimisit onagrum liberū: & vincula eius qs soluit? Cui dedi in solitudine domū: & tabernacula eius in terra salsuginis. Contēnit multitudinē ciuitatis: clamorem exactoris nō audit. Circunspicit mōtes pascue sue: & virētia queq; perqrit. Nūqd volet rhinoceros seruire tibi: aut morabitur ad p̄sepe tuū? Nūqd alligabis rhinocerota ad arandū loro tuo? aut confringet glebas vallium post te? Nunqd fiduciā habebis in magna fortitudie eiꝰ: & derelinqs ei labores tuos? Nūqd credes illi qm̄ semente reddat tibi? & areā tuā cōgreget? Pēna struthiōis similis est pēnis herodii & accipitris. Quādo derelinqt oua sua in terra: tu forsitan in puluere calefacies ea? Obliuiscitur qꝫ pes conculcet ea: aut bestia agri cōterat. Duratur ad filios suos qsi nō sint sui: frustra laborauit nullo timore cogente. Priuauit ei eā deꝰ sapiētia nec dedit illi intelligētiā. Cū tps fuerit in altū alas erigit: deridet equū & ascensorē eiꝰ. Nunqd pbebis eqꝫ fortitudinē: aut circūdabis collo eiꝰ hinitū? nūqd suscitabis eū

מִי יְסַפֵּר שְׁחָקִים בְּחָכְמָה וְנִבְלֵי שָׁמַיִם מִי יַשְׁכִּיב: בְּצֶקֶת עָפָר לַמּוּצָק וּרְגָבִים יְדֻבָּקוּ: הֲתָצוּד לְלָבִיא טָרֶף וְחַיַּת כְּפִירִים תְּמַלֵּא: כִּי יָשֹׁחוּ בַמְּעוֹנוֹת יֵשְׁבוּ בַסֻּכָּה לְמוֹ אָרֶב: מִי יָכִין לָעֹרֵב צֵידוֹ כִּי יְלָדָו אֶל אֵל יְשַׁוֵּעוּ יִתְעוּ לִבְלִי אֹכֶל:

Ca.xxxix

הֲיָדַעְתָּ עֵת לֶדֶת יַעֲלֵי סָלַע חֹלֵל אַיָּלוֹת תִּשְׁמֹר: תִּסְפֹּר יְרָחִים תְּמַלֶּאנָה וְיָדַעְתָּ עֵת לִדְתָּנָה: תִּכְרַעְנָה יַלְדֵיהֶן תְּפַלַּחְנָה חֶבְלֵיהֶם תְּשַׁלַּחְנָה: יַחְלְמוּ בְנֵיהֶם יִרְבּוּ בַבָּר יָצְאוּ וְלֹא שָׁבוּ לָמוֹ: מִי שִׁלַּח פֶּרֶא חָפְשִׁי וּמֹסְרוֹת עָרוֹד מִי פִתֵּחַ: אֲשֶׁר שַׂמְתִּי עֲרָבָה בֵיתוֹ וּמִשְׁכְּנוֹתָיו מְלֵחָה: יִשְׂחַק לַהֲמוֹן קִרְיָה תְּשֻׁאוֹת נוֹגֵשׂ לֹא יִשְׁמָע: יְתוּר הָרִים מִרְעֵהוּ וְאַחַר כָּל יָרוֹק יִדְרוֹשׁ: הֲיֹאבֶה רֵים עָבְדֶךָ אִם יָלִין עַל אֲבוּסֶךָ: הֲתִקְשָׁר רֵים בְּתֶלֶם עֲבֹתוֹ אִם יְשַׂדֵּד עֲמָקִים אַחֲרֶיךָ: הֲתִבְטַח בּוֹ כִּי רַב כֹּחוֹ וְתַעֲזֹב אֵלָיו יְגִיעֶךָ: הֲתַאֲמִין בּוֹ כִּי יָשִׁיב זַרְעֶךָ וְגָרְנְךָ יֶאֱסֹף: כְּנַף רְנָנִים נֶעֱלָסָה אִם אֶבְרָה חֲסִידָה וְנֹצָה: כִּי תַעֲזֹב לָאָרֶץ בֵּצֶיהָ וְעַל עָפָר תְּחַמֵּם: וַתִּשְׁכַּח כִּי רֶגֶל תְּזוּרֶהָ וְחַיַּת הַשָּׂדֶה תְּדוּשֶׁהָ: הִקְשִׁיחַ בָּנֶיהָ לְּלֹא לָהּ לְרִיק יְגִיעָהּ בְּלִי פָחַד: כִּי הִשָּׁהּ אֱלוֹהַּ חָכְמָה וְלֹא חָלַק לָהּ בַּבִּינָה: כָּעֵת בַּמָּרוֹם תַּמְרִיא תִּשְׂחַק לַסּוּס וּלְרֹכְבוֹ: הֲתִתֵּן לַסּוּס גְּבוּרָה הֲתַלְבִּישׁ צַוָּארוֹ רַעְמָה: הַתַרְעִישֶׁנּוּ

ספר · שכב יצק · דבק צוד · לבא חיה · כפר מלא · שוח עון · סכך כון · צוד שוע · ילד חול · שמר ספר · כרע · פלח · שלח חלם · רבה שוב · אסר · ערד שום · שכן שחק · המן קרה · שמע · שעה יתר · ראה ירק · דרש אבה · ראם לון · אבס תער · שדד בטח · כוח עזב · יגע אמן · שוב אסף · עלס חסד · בצה חמם · שכח זור · חיה דוש · קשח · נשה · רום מרא · שחק נתן · גבר לבש · צור רעש

כארבה הוד נחרו אימה: יחפרו
בעמק וישיש בכח יצא לקראת
נשק: ישחק לפחד ולא יחת ולא
ישוב מפני חרב: עליו תרנה אשפה
להב חנית וכידון: ברעש ורגז יגמא
ארץ ולא יאמין כי קול שופר:
בדי שפר יאמר האח ומרחוק
יריח מלחמה רעם שרים ותרועה:
המבינתך יאבר נץ יפרש כנפו
לתימן: אם על פיך יגביה נשר
וכי ירים קנו: סלע ישכן ויתלנן
על שן סלע ומצודה: משם חפר
אכל למרחוק עיניו יביטו:
ואפרחו יעלעו דם ובאשר
חללים שם הוא: ויען יהוה
את איוב ויאמר: הרב עם שדי
יסור מוכיח אלוה יעננה: ויען
איוב את יהוה ויאמר: הן קלתי
מה אשיבך ידי שמתי למו פי:
אחת דברתי ולא אענה ושתים
ולא אוסיף:

Cap. xl.

ויען יהוה את איוב מנסערה
ויאמר: אזר נא כגבר חלציך
אשאלך והודיעני: האף תפר
משפטי תרשיעני למען תצדק:
ואם זרוע כאל לך ובקול כמהו
תרעם: עדה נא גאון וגבה והוד
והדר תלבש: הפץ עברות אפך
וראה כל גאה והשפילהו: ראה
כל גאה הכניעהו והדך רשעים
תחתם: טמנם בעפר יחד פניהם
חבש בטמון: וגם אני אודך כי
תושיע לך ימינך: הנה נא בהמות
אשר עשיתי עמך חציר כבקר
יאכל: הנה נא כחו במתניו ואונו
בשרירי בטנו: יחפץ זנבו כמו

quaſi locuſtas? Gloria naríū ei⁹ terror: terrā vngula fodit. Exultat audacter: in occurſum pergit armatis. Contemnit pauorem: nec cedit gladio. Super ipſum ſonabit pharetra: vibrabit haſta & clype⁹. Feruēs & fremēs ſorbet terram: nec reputat tube ſonare clangorem. Vbi audierit buccinā: dicit vah: pcul odoratur bellū exhortationē ducum & vlulatū exercitus. Nūqd p ſapiētiā tuā plumeſcit accipiter expandens alas ſuas ad auſtrū? Nunqd ad pceptū tuū eleuabitur aquila & ī arduis ponet nidū ſuū? In petris manet: ī pruptis ſilicib⁹ cōmoratur atqȝ in iacceſſis rupib⁹. Inde cōtēplatur eſcā: & de lōge oculi eius pſpiciunt. Pulli ei⁹ lābūt ſanguinē: & vbicūqȝ cadauer fuerit ſtatim adeſt. Et adiecit dñs: & locut⁹ eſt ad iob. Nunqd q cōtendit cū deo tam facile cōqeſcit? Vtiqȝ qui arguit deū: debet rñdere ei. Rñdens āt iob dño: dixit. Qui leuiter locut⁹ ſum: rñdere qd poſſum? Manū meā ponā ſup os meū. Vnū locut⁹ ſum: qd vtinā nō dixiſſem: & alterū qbus vltra nō addam. 40.

Reſpondēs aūt dominus iob de turbine: dixit. Accinge ſicut vir lumbos tuos: interrogabo te & indica mihi. Nūqd irritū facies iudiciū meū: & condemnabis me vt iuſtificeris? Et ſi habes brachiū ſicut deus & voce ſimili tonas: circūda tibi decorē & ī ſublime erigere: & eſto gl'ioſus: & ſpecioſis iduere veſtib⁹. Diſperge ſupbos in furore tuo: & cōfunde eos: & reſpiciēs oēm arrogantē hūilia. Reſpice cūctos ſupbos: & cōfunde eos: & cōtere ipios in loco ſuo. Abſcōde eos in puluere ſimul: & facies eoꝝ demerge in foueā: & ego cōfitebor q ſaluare te poſſit dextera tua. ecce behemoth quē feci tecū: fenū qſi bos comedet. Fortitudo ei⁹ in lūbis ei⁹: & virtus illi⁹ in vmbilico vētris ei⁹. Stringit caudā ſuā quaſi

ארז גידי פחדו ישרגו: עצמיו
אפיקי נחשה גרמיו כמטיל ברזל:
הוא ראשית דרכי אל העשו יגש
חרבו: כי בול הרים ישאו לו וכל
חית השדה ישחקו שם: תחת
צאלים ישכב בסתר קנה ובצה:
יסכהו צאלים צללו יסבוהו ערבי
נחל: הן יעשק נהר לא יחפז
יבטח כי יגיח ירדן אל פיהו: בעיניו
יקחנו במוקשים ינקב אף: תמשך
לויתן בחכה ובחבל תשקיע
לשנו: התשים אגמן באפו ובחוח
תקב לחיו: הירבה אליך תחנונים
אם ידבר אליך רכות: היכרת
ברית עמך תקחנו לעבד עולם:
התשחק בו כצפור ותקשרנו
לנערותיך: יכרו עליו חברים
יחצוהו בין כנענים: התמלא
בשכות עורו ובצלצל דגים ראשו:
שים עליו כפך זכר מלחמה אל
תוסף: הן תחלתו נכזבה הגם
אל מראיו יטל:
לא אכזר כי יעורנו

Cap. xli.

ומי הוא לפני יתיצב: מי הקדימני
ואשלם תחת כל השמים לי
הוא: לא אחריש בדיו ודבר
גבורות וחין ערכו: מי גלה
פני לבושו בכפל רסנו מי
יבוא: דלתי פניו מי פתח
סביבות שניו אימה: גאוה
אפיקי מגנים סגור חותם צר:
אחד באחד יגשו ורוח לא
יבא ביניהם: איש באחיהו
ידבקו יתלכדו ולא יתפרדו:
עטישתיו תהל אור ועיניו
כעפעפי שחר: מפיו לפידים

cedrū: nerui teſticulorū ei⁹ pplexi ſunt. Oſſa ei⁹ velut fiſtule eris: cartilago illi⁹ qſi lamine ferree. Ipſe ē pricipiū viarū dei: qui fecit eū applicabit gladiū ei⁹. Huic mōtes herbas ferūt: omnes beſtie agri ludent ibi. Sub vmbra dormit in ſecreto calami in locis humētibus. Protegūt vmbre vmbrā eius: circūdabūt eū ſalices torrētis. Ecce abſorbebit fluuiū & nō mirabitur: & hēt fiduciā q influat iordanis in os ei⁹. In ocłis ei⁹ qſi hamo capiet eū: in ſudib⁹ pforabit nares ei⁹. An extrahere poteris leuiathā hamo: & fune ligabis liguā ei⁹? Nūqd pones circulū in narib⁹ ei⁹: aut armilla pforabis maxillā eius? Nunqd multiplicabit ad te pces: aut loqtur tibi mollia? Nunqd feriet tecū pactū: & accipies eū ſeruū ſempiternū? Nūqd illudes ei qſi aui: aut ligabis eum ancillis tuis? Concidēt eum amici: diuident illū negociatores? Nunquid implebis ſagenas pelle ei⁹: & gurguſtiū piſciū capite illi⁹? Pones ſup eū manū tuā. Memēto belli. Nec vltra addas loq. Ecce ſpes eius fruſtrabitur eū: & videntibus cunctis precipitabitur. 41.

Non quaſi crudelis ſuſcitabo eum. Quis eni reſiſtere pōt vultui meo? & qs ante dedit mihi vt reddā ei? Oīa que ſub celo ſunt mea ſunt. Non parcā ei verbis potentibus: & ad deprecandū compoſitis. Quis reuelabit faciē indumenti eius? & in medium oris eius qs intrabit? Portas vultus eius quis aperiet? Per gyrū dentiū eius formido: corpus illi⁹ qſi ſcuta fuſilia compactū ſquamis ſe prementibus. Vna vni cōiūgitur: & ne ſpiraculum quidem incedit per eas. Vna alteri adherebūt: & tenētes ſe nequaqȝ ſeparabuntur. Sternutatio eius ſplendor ignis: & oculi eius vt palpebre diluculi. De ore eius lampades

procedunt ſicut tede ignis accenſe: de naribus eius pcedit fumus: ſicut olle ſuccenſe atq; feruentis. Halitus eius prunas ardere facit: & flāma de ore eius egreditur. In collo eius commorabitur fortitudo: & faciē eius precedit egeſtas. Mēbra carniū eius coherētia ſibi. Mittet cōtra eū fulmina: & ad locū aliū nō ferētur. Cor eius indurabitur tanq̃ lapis: & ſtringetur q̃ſi mallea toris incus. Cū ſublatus fuerit: timebūt angeli: & territi purgabuntur. Cū apphenderit eū gladius: ſubſiſtere nō poterit: neq; haſta neq; thorax. Reputabit ei q̃ſi paleas ferrū: & quaſi lignū putridū es. Nō fugabit eū vir ſagittarius: in ſtipulā verſi ſūt ei lapides fūde. Quaſi ſtipulā eſtimabit malleū: & deridebit vibrantē haſtā. Sub ipſo erunt radii ſolis: & ſternet ſibi aurum quaſi lutum. Feruefcere faciet q̃ſi ollā pfundū maris: & ponet q̃ſi cū vnguēta bulliūt. Poſt eū lucebit ſemita: eſtimabit abyſſum q̃ſi ſeneſcentem. Non eſt ſup terra poteſtas q̃ cōparetur ei: q factus eſt vt nullū timeret. Omne ſublime videt: ipſe eſt rex ſup vniuerſos filios ſuperbie. 42.

Reſpondens autē Iob domino: dixit. Scio quia omnia potes: & nulla te latet cogitatio. Quis eſt iſte qui celat cōſilium abſq; ſcientia? Ideo inſipienter locutus ſum: & que vltra modū excederēt ſcientiam meam. Audi & ego loquar: interrogabo te & reſponde mihi. Auditu auris audiui te: nunc autem oculus meus videt te. Idcirco ipſe me reprehēdo: & ago penitētiam in fauilla & cinere. Poſtq̃ autem locutus eſt dominus verba hec ad iob: dixit ad eliphaz themanitē. Iratus eſt furor meus in te & in duos amicos tuos: q̃ nō eſtis locuti

accenſe: & iaciuntur craticule ignis: de naribus
καιόμεναι, καὶ διαῤῥιπτοῦνται ἐσχάραι πυρός, ἐκ μυκτήρων
eius procedit fumus camini accenſi igne
αὐτοῦ ἐκπορεύεται καπνὸς καμίνου καιομένης πυρὶ
carbonū. aia eius carbones: flāma āt de ore
ἀνθράκων. ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἄνθρακες, φλὸξ δὲ ἐκ στόματος
eius procedit. in āt collo eius habitat
αὐτοῦ ἐκπορεύεται. ἐν δὲ τραχήλῳ αὐτοῦ αὐλίζεται
potētia: ante eum currit perditio. carnes
δύναμις, ἔμπροσθεν αὐτοῦ τρέχει ἀπώλεια. σάρκες
āt corporis eius coherētes ſūt: effundit in eū
δὲ σώματος αὐτοῦ κεκόλληνται, καταχέει ἐπ' αὐτόν
& nō cõmouebit. cor eius īduratū eſt vt
καὶ οὐ σαλευθήσεται. ἡ καρδία αὐτοῦ πέπηγεν ὥσπερ
lapis: ſtetit āūt ſicut incus īpulſata. cū āūt ſe verterit
λίθος, ἕστηκε δὲ ὥσπερ ἄκμων ἀνήλατος. στραφέντος δὲ
ipſe timor beſtiis q̃drupedib' in terra ſaltātib'.
αὐτοῦ φόβος θηρίοις τετράποσιν ἐπὶ γῆς ἁλλομένοις.
ſi occurrerint ei lancee: non timebunt
ἐὰν συναντήσωσιν αὐτῷ λόγχαι, οὐθὲν μὴ ποιήσωσι
haſtā ſublatam & thoracē. reputauit quidē.n. ferrū pale
δόρυ ἐπηρμένον καὶ θώρακα. ἥγηται μὲν γὰρ σίδηρον ἄχυ-
as: es āt vt lignū putridū. reputauit aptum
ρα, χαλκὸν δὲ ὥσπερ ξύλον σαθρόν. ἥγηται πετροβό-
quidē fenū: non vulnerabit eū arcus eneus.
λον μὲν χόρτον, οὐ μὴ τρώσῃ αὐτὸν τόξον χαλκεῖον.
vt calamū reputatū ſūt mallei: deridet āt cōcuſſio
ὡς καλάμη ἐλογίσθησαν σφῦραι, καταγελᾷ δὲ σεισμοῦ
nē igniferam. lecti eius obeliſci acuti: omne
πυρφόρου. ἡ στρωμνὴ αὐτοῦ ὀβελίσκοι ὀξεῖς, πᾶς
āt aurum maris in illum ſicut lutum. indiſſolubilis
δὲ χρυσὸς θαλάσσης ἐπ' αὐτῷ ὥσπερ πηλὸς ἀμύθητος.
feruere facit abyſſū ſicut officina ferrarii. reputauit āt ma-
ἀναζεῖ τὴν ἄβυσσον ὥσπερ χαλκεῖον. ἥγηται δὲ τὴν θάλασ-
re tanq̃ ſpogiam: āt tartarum a-
σαν ὥσπερ ἐξάλειπτρον, τὸν δὲ τάρταρον τῆς ἀ-
byſſi ſicut captiuum: eſtimauit abyſſum
βύσσου ὥσπερ αἰχμάλωτον, ἐλογίσατο ἄβυσσον
in deābulatiōem. nō eſt q̃cq̃ in terra ſimile il-
εἰς περίπατον. οὐκ ἔστιν οὐδὲν ἐπὶ τῆς γῆς ὅμοιον αὐ-
li factum: vt illudatur ab angelis
τῷ πεποιημένον, ἐγκαταπαίζεσθαι ὑπὸ τῶν ἀγγέλων
meis. omne ſublime vidit: ipſe āt rex omnium q
μου. πᾶν ὑψηλὸν ὁρᾷ, αὐτὸς δὲ βασιλεὺς πάντων τῶν
in aquis.
ἐν τοῖς ὕδασιν.

Ca. 42.

Reſpondens aūt iob dño ait: noui q
Ὑπολαβὼν δὲ ἰὼβ τῷ κυρίῳ λέγει, οἶδα ὅτι
omnia potes: impoſſibile āt tibi nihil. q̃s n. eſt
πάντα δύνασαι, ἀδυνατεῖ δέ σοι οὐδέν. τίς γάρ ἐστιν
q celat a te cōſiliū? parcens āt verbis: & te
ὁ κρύπτων σε βουλήν; φειδόμενος δὲ ῥημάτων, καὶ σὲ
putat abſcondere. q̃s āt renũciabit mihi q̃ nō noueră: ma-
οἴεται κρύπτειν. τίς δὲ ἀναγγελεῖ μοι ἃ οὐκ ᾔδειν; με-
gna & mirabilia q̃ nō noram: audi āt me
γάλα καὶ θαυμαστὰ ἃ οὐκ ἐπιστάμην; ἄκουσον δέ μου
dñe: vt & ego loquar. interrogabo āt te: tu āt
κύριε, ἵνα κἀγὼ λαλήσω. ἐρωτήσω δέ σε, σὺ δέ
me doce: auditionē q̃dē auris audiui tue pri-
με δίδαξον. ἀκοὴν μὲν ὠτὸς ἤκουόν σου τὸ πρότε-
us: nūc āt oculus me' vidit te. iccirco viliпen-
ρον, νῦν δὲ ὁ ὀφθαλμός μου ἑώρακέ σε. διὸ ἐφαύλι-
di meipſm & liq̃factꝰ ſū: reputaui āt meipſm terrā &
σα ἐμαυτὸν καὶ ἐτάκην, ἥγημαι δὲ ἐμαυτὸν γῆν καὶ
cinerem. factū ē āt poſtq̃ locutus ē dñs om-
σποδόν. ἐγένετο δὲ μετὰ τὸ λαλῆσαι τὸν κύριον πάν-
nia verba hec iob: dixit dñs eli-
τα τὰ ῥήματα ταῦτα τῷ ἰώβ, εἶπεν ὁ κύριος ἐλι-
phaz themanite: peccaſti tu & duo amici
φὰζ τῷ θαιμανίτῃ, ἥμαρτες σὺ καὶ οἱ δύο φίλοι
tui: nō.n. locuti eſtis
σου, οὐ γὰρ ἐλαλήσατε

coram me verum nullū: ſicut ſeruus me' iob.
ἐνώπιόν μου ἀληθὲς οὐδέν, ὥσπερ ὁ θεράπων μου ἰώβ.
nūc āt accipite ſeptē vitulos & ſeptē arietes: & i-
νῦν δὲ λάβετε ἑπτὰ μόσχους καὶ ἑπτὰ κριούς, καὶ πο-
te ad ſeruum meū iob: & facient
ρεύθητε πρὸς τὸν θεράποντά μου ἰώβ, καὶ ποιήσει
libationem p vobis: qm̄ ſi nō faciem eius ac-
κάρπωσιν περὶ ὑμῶν, ὅτι εἰ μὴ πρόσωπον αὐτοῦ λή-
ciperem: ſi nō .n. ppt eū pdidiſſē vtiq; vos. nō .n.
ψομαι, εἰ μὴ γὰρ δι' αὐτὸν ἀπώλεσα ἂν ὑμᾶς. οὐ γὰρ
locuti eſtis verū cōtra ſeruum meū iob: &
ἐλαλήσατε ἀληθὲς κατὰ τοῦ θεράποντός μου ἰώβ. ἐπο-
biit āt eliphas themanites: & baldad ſauchites
ρεύθη δὲ ἐλιφὰζ ὁ θαιμανίτης, καὶ βαλδὰδ ὁ σαυχίτης,
& ſophar meneus: & fecerunt ſicut pcepit ei
καὶ σωφὰρ ὁ μιναῖος, καὶ ἐποίησαν καθὼς συνέταξεν αὐ-
ts dñs: & ſoluit peccatū eis ppt iob.
τοῖς ὁ κύριος, καὶ ἔλυσε τὴν ἁμαρτίαν αὐτοῖς διὰ ἰώβ.
at dñs auxit iob: cū oraſſet āt ipſe & pro
ὁ δὲ κύριος ηὔξησε τὸν ἰώβ, εὐξαμένου δὲ αὐτοῦ καὶ περὶ
amicis ſuis: dimiſit illis peccatū. de-
τῶν φίλων αὐτοῦ, ἀφῆκεν αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν. ἔδω-
dit āt dñs dupla q̃cūq; erāt prius iob in dupli-
κε δὲ ὁ κύριος διπλᾶ ὅσα ἦν ἔμπροσθεν ἰὼβ εἰς διπλα-
cationē. audierūt āt omnes fratres eius &
σιασμόν. ἤκουσαν δὲ πάντες οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ
ſorores eius oia q̃ acciderūt ei:
αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ πάντα τὰ συμβεβηκότα αὐτῷ,
& venerūt ad eū. & omnes q̃cūq; viderāt ea
καὶ ἦλθον πρὸς αὐτόν. καὶ πάντες ὅσοι ᾔδεισαν αὐ-
um a primo. cū cōcediſſent & bibiſſent apd eū
τὸν ἐκ πρώτου. φαγόντες δὲ καὶ πιόντες παρ' αὐτῷ
cōſolati ſūt eū: & mirati ſunt in oībus q̃
παρεκάλεσαν αὐτόν, καὶ ἐθαύμασαν ἐπὶ πᾶσιν οἷς
induxit in eū dñs. & dedit ei vnuſ-
ἐπήγαγεν ἐπ' αὐτῷ ὁ κύριος. ἔδωκεν δὲ αὐτῷ ἕκα-
q̃ſq; agnā vnā & q̃driđrachmū aureum ſine ſigno.
στος ἀμνάδα μίαν καὶ τετράδραχμον χρυσοῦν ἄσημον.
at dñs bñdixit nouiſſia iob magis q̃ priora.
ὁ δὲ κύριος εὐλόγησε τὰ ἔσχατα ἰὼβ ἢ τὰ ἔμπροσθεν.
fuerūt āt pecora eius oues decē & q̃ttuor mil-
ἦν δὲ τὰ κτήνη αὐτοῦ πρόβατα μύρια τετρακισχί-
lia: cameli ſexmille: iuga boum mille: aſine femine
λια, κάμηλοι ἑξακισχίλιαι, ζεύγη βοῶν χίλια, ὄνοι θήλειαι
paſcētes mille. naſcunt āt ei filii ſeptē & filie
νομάδες χίλιαι. γεννῶνται δὲ αὐτῷ υἱοὶ ἑπτὰ καὶ θυγατέρες
tres: & vocauit q̃dē priam diem: at ſecū
τρεῖς, καὶ ἐκάλεσε τὴν μὲν πρώτην ἡμέραν, τὴν δὲ δευτέ-
dā caſſiam: at tertiā amalthee cornu: &
ραν κασίαν, τὴν δὲ τρίτην ἀμαλθείας κέρας. καὶ
non inuētē ſūt ſcdm̄ filias iob meliores
οὐχ εὑρέθησαν κατὰ τὰς θυγατέρας ἰὼβ βελτίους
eis in ſub celeſti. dedit aūt eis pater
αὐτῶν ἐν τῇ ὑπ' οὐρανόν. ἔδωκε δὲ αὐταῖς ὁ πατὴρ
hereditatē int̄ fratres. vixit aūt iob poſt
κληρονομίαν ἐν τοῖς ἀδελφοῖς. ἔζησε δὲ ἰὼβ μετὰ
plagam ānos centū q̃draginta. & vidit iob
τὴν πληγὴν ἔτη ἑκατὸν τεσσαράκοντα. καὶ εἶδεν ἰὼβ
filios ſuos & filios filior ſuor:
τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ καὶ τοὺς υἱοὺς τῶν υἱῶν αὐτοῦ,
quartā gñatonē. & mortuus eſt iob ſenior
τετάρτην γενεάν. καὶ ἐτελεύτησεν ἰὼβ πρεσβύτε-
& plenus dierū.
ρος καὶ πλήρης ἡμερῶν.

Explicit liber Job.

coram me rectum ſicut ſeruus meus iob. Sumite ergo vobis ſeptem tauros & ſeptem arietes: & ite ad ſeruū meum iob: & offerte holocauſtum pro vobis. Iob autem ſeruus meus orabit pro vobis: faciem eius ſuſcipiam: vt non vobis imputetur ſtulticia. Neq; enim locuti eſtis corā me rectū ſicut ſeruus meus iob. Abierunt ergo eliphaz themanites & baldath ſuites & ſophar naamathites: & fecerunt ſicut locutus fuerat dominus ad eos. Et ſuſcepit dominus faciem iob. Dñs quoq; cōuerſus eſt ad penitētiā iob: cum oraret ille p amicis ſuis. Et addidit dominus oia quecunq; fuerant iob duplicia. Venerunt aūt ad eū oēs fratres ſui: & vniuerſe ſorores ſue: & cuncti q nouerāt eū prius: & comederūt cū eo panē in domo eius. Et mouerūt ſup eū caput: & cōſolati ſunt eum ſup omni malo qd intulerat dñs ſup eum: & dederūt ei vnuſquiſq; ouē vnā & inaurem auream vnā. Dominus autem benedixit nouiſſimis iob magis q̃ principio eius. Et facta ſunt ei quattuordecim milia ouium: & ſex milia camelorum: & mille iuga boum: & mille aſine. Et fuerunt ei ſeptem filii: & tres filie. Et vocauit nomē vnius diem: & nomen ſecūde caſſia: & nomen tertie cornu ſtibii. Non ſunt autem inuente mulieres ſpecioſe ſicut filie iob in vniuerſa terra. Deditq; eis pater ſuus hereditatem inter fratres earum. Vixit autē iob poſt flagella hec centū quadraginta annis: & vidit filios ſuos: & filios filiorum ſuorū vſq; ad quartā generationē: & mortuus eſt ſenex & plenꝰ dierū.

Explicit liber Iob.

Incipit prologus beati Hieronymi presbyteri in psalterium.lxx.

SALTERIVM ROMAE dudum positus emendaram: & iuxta septuaginta interpretes (licet cursim) magna tamen ex parte correxeram. Quod quia rursum videtis o paula & eustochium scriptorum vitio deprauatuꝫ: plusqꝫ antiquum errorem q̄ꝫ nouam emendationem valere: me cogitis vt veluti quodam nouali scissum iam aruum exerceam: & obliquis sulcis renascētes spinas erradicem: æquū esse dicentes: vt quod crebro male pullulat crebrius succidatur. Vnde consueta prefatione commoneo tam vos quibus forte labor iste desudat: q̄ꝫ eos qui exemplaria istiusmodi habere voluerint: vt que diligenter emendaui: cū cura & diligentia transcribantur. Notet sibi vnusquisqꝫ vel iacentem lineam: vel radiantia signa .i. obelos vel asteriscos: & vbicūqꝫ viderit virgulam p̄cedentem: ab ea vsqꝫ ad duo puncta que impressimus: sciat in septuaginta trāslatoribus plus haberi: ubi autem perspexerit stelle similitudinem: de hebreis uoluminibus additum nouerit eque usqꝫ ad duo puncta iuxta theodotionis dumtaxat editionem: qui simplicitate sermonis a septuagīta interp̄tibus non discordat. Hec ergo & uobis & studioso cuiqꝫ fecisse me sciens: non ambigo multos fore qui uel inuidia uel supercilio malint contemnere uideri p̄clara q̄ꝫ discere: & de turbulento magis riuo q̄ꝫ de purissimo fonte potare.

Explicit ꝓlogus beati Hieronymi.

Incipit ꝓlogus B. Hieronymi p̄sbyteri in psalterium quod transtulit in latinū iuxta Hebraicam ueritatem.

VSEBIVS HIERonymus Sophronio suo salutē dicit. Scio quosdam putare psalterium in quinqꝫ libros esse diuisum: ut ubicunqꝫ apud septuaginta interp̄tes scriptū est, γένοιτο γένοιτο .i. fiat fiat: finis librorum sit: p quo in hebreo legitur Amen amen. Nos autem Hebreorum auctoritatem sequuti: & maxime apostolorum qui semper in nouo testamento psalmorum librum nomināt: unum uolumen asserimus. Psalmos quoqꝫ omnes eorum testamur auctorum qui ponuntur in titulis: Dauid scilicet & Asaph: idithun: filiorum chore: heman ezraite: moysi: & Salomonis: & reliquorum quos esdras uno uolumine comprehendit. Si enim amen .i. fideliter p quo Aquila transtulit πεπιστωμένως: in fine tātum librorum ponitur: & nō interdū aut in exordio aut in calce sermonis siue sententie: nunq̄ꝫ saluatori euāgelio loq̄retur: amen amen dico uobis: nec pauli epistole in medio illud opere continerent. Moyses quoqꝫ & Hieremias & ceteri in hunc modū multos haberent libros: qui in medio uoluminibus suis amen frequenter inserunt. Sed & numerus .xxii. hebraicorum librorum & mysterium eiusdem numeri commutabitur. Nam & titulus ipse hebraicus sefer tehilim: quod interp̄tatur uolumen hymnorum Apostolicé auctoritati congruens: non plures libros sed unum uolumen ostendit. Quia igitur cum hebreo nuper disputans: quedam p dño saluatore de psalmis testimonia ꝓtulisti: uolensqꝫ ille te illudere p sermones pene singulos asserebat non ita haberi in hebreo ut tu de .lxx. interp̄tibus opponebas: studiosissime postulasti ut post aquilam symmachum & theodotionem nouam editionem latino sermone transferrem. Aiebas enim te magis interp̄tum uarietate turbari: & amore quo laberis: uel translatione uel iudicio meo esse contentum: unde impulsus a te: cui & que possum debeo: & que non possum: rursum me obtrectatorum latratibus tradidi: maluiqꝫ te uires potius meas q̄ꝫ uoluntatem in amicitia querere. Certe confidenter dicam & multos huius operis testes citabo: me nihil dumtaxat scientem de hebraica ueritate mutasse. Sicubi ergo editio mea a ueteribus discrepauerit: interroga quemlibet hebreorum: & liquido ꝓuidebis me ab emulis frustra lacerari: qui malunt contemnere uideri p̄clara q̄ꝫ discere peruersissimi homines. Nam cum semp nouas expetāt uoluptates: & gule eorum uicina maria non sufficiant: cur in solo studio scripturarum ueteri sapore contenti sunt? Nec hoc dico quo p̄cessores meos mordeam: aut quicq̄ꝫ de his arbitrer detrahendum quorum translationem diligentissime emendatam olim lingue mee hominibus dederim: sed quod aliud sit in ecclesiis christo credentium psalmos legere: aliud iudeis calumniātibus p singula uerba respōdere. Quod opusculum meum si in grecum ut polliceris transtuleris: & impitie mee doctissimos quosqꝫ testes facere uolueris: dicā tibi illud Horatianū in syluā ne ligna feras: nisi q hoc habebo solamen: si in labore communi intelligam mihi uel laudem uel uitupationem tecum esse cōmunem. Valere te cupio in dño Iesu: & meminisse mei.

Explicit prologus. B. Hieronymi.

PSALTERIVM.
ΨΑΛΤΗΡΙΟΝ.

Psalm⁹ dauid: sine titulo apud hebreos. 1.
Ψαλμὸς τῷ Δαυίδ, ἀνεπίγραφος παρ' Ἑβραίοις. α.

Beatus vir q nō abijt in cōsilio ipioꝝ:
Μακάριος ἀνὴρ ὃς οὐκ ἐπορεύθη ἐν βουλῇ ἀσεβῶν,
et in via petoꝝ nō stetit: ⁊ in cathedra
καὶ ἐν ὁδῷ ἁμαρτωλῶν οὐκ ἔστη, καὶ ἐπὶ καθέδρα
pestilētie nō sedit. Sed in lege dñi volū
λοιμῶν οὐκ ἐκάθισεν. Ἀλλ' ἢ ἐν τῷ νόμῳ κυρίου τὸ θέλη
tas eius: ⁊ in lege ei⁹ meditabit die ac nocte.
μα αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ μελετήσει ἡμέρας καὶ νυκτός.
Et erit tanq̄ lignū qd plātatū est secus decursus
Καὶ ἔσται ὡς τὸ ξύλον τὸ πεφυτευμένον παρὰ τὰς διεξόδους
aquaꝝ. qd fructū suū dabit in tpe suo:
τῶν ὑδάτων, ὃ τὸν καρπὸν αὐτοῦ δώσει ἐν καιρῷ αὐτοῦ,
Et foliū eius nō defluet: ⁊ oīa q̄cunqꝫ
Καὶ τὸ φύλλον αὐτοῦ οὐκ ἀποῤῥυήσεται, καὶ πάντα ὅσα ἂν
faciet: ꝓsperabūtur. Non sic ipij nō sic
ποιῇ, κατευοδωθήσεται. Οὐχ οὕτως οἱ ἀσεβεῖς οὐχ οὕ-
sed tanq̄ puluis quē ꝓijcit vētus a facie
τως, ἀλλ' ἢ ὡσεὶ χνοῦς ὃν ἐκρίπτει ὁ ἄνεμος ἀπὸ προσώπου
terre. Ideo nō resurgēt ipij in iudicio:
τῆς γῆς. Διὰ τοῦτο οὐκ ἀναστήσονται ἀσεβεῖς ἐν κρίσει,
neqꝫ petōres in cōsilio iustoꝝ. Qm̄ nouit dn̄s viā iu
οὐδὲ ἁμαρτωλοὶ ἐν βουλῇ δικαίων. Ὅτι γινώσκει κύριος ὁδὸν δι
stoꝝ: ⁊ iter ipioꝝ peribit. Psalmus dauid. 2.
καίων, καὶ ὁδὸς ἀσεβῶν ἀπολεῖται. Ψαλμὸς τῷ Δαυίδ. β.

Quare fremuerūt gētes ⁊ ppłi: meditati sūt inania?
Ἱνατί ἐφρύαξαν ἔθνη καὶ λαοί, ἐμελέτησαν κενά;
Astiterūt reges terre: ⁊ pncipes cōuene
Παρέστησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ οἱ ἄρχοντες συνήχθη
rūt in vnū: aduersus dñm ⁊ aduersus xp̄m
σαν ἐπὶ τὸ αὐτό, κατὰ τοῦ κυρίου καὶ κατὰ τοῦ χριστοῦ
eius. Dirūpamus vincula eoꝝ: ⁊ ꝓijciamus
αὐτοῦ. Διαῤῥήξωμεν τοὺς δεσμοὺς αὐτῶν, καὶ ἀποῤῥίψω
a nobis iugū ipsoꝝ. Qui habitat in celis irride
μεν ἀφ' ἡμῶν τὸν ζυγὸν αὐτῶν. Ὁ κατοικῶν ἐν οὐρανοῖς ἐκγελά
bit eos: ⁊ dn̄s subsānabit eos. Tūc lo
σεται αὐτούς, καὶ ὁ κύριος ἐκμυκτηριεῖ αὐτούς. Τότε λα
q̄tur ad eos in ira sua: ⁊ in furore suo cō
λήσει πρὸς αὐτοὺς ἐν ὀργῇ αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ θυμῷ αὐτοῦ τα
turbabit eos. Ego aūt cōstitut⁹ sū rex ab eo sup
ράξει αὐτούς. Ἐγὼ δὲ κατεστάθην βασιλεὺς ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ
siō montē sanctū ei⁹: p̄dicās p̄ceptū dñi. Dn̄s
Σιὼν ὄρος τὸ ἅγιον αὐτοῦ, διαγγέλλων τὸ πρόσταγμα κυρίου. Κύριος
dixit ad me: filiꝰ meꝰ es tu: ego hodie genui te. Po
εἶπε πρός με, υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. Αἴ
stula a me: et dabo tibi gētes hereditatē tuā: ⁊
τησαι παρ' ἐμοῦ, καὶ δώσω σοι ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου, καὶ
possessionē tuā terminos terre. Reges eos in
τὴν κατάσχεσίν σου τὰ πέρατα τῆς γῆς. Ποιμανεῖς αὐτοὺς ἐν
virga ferrea: tanq̄ vasa figuli cōfringes eos. Et
ῥάβδῳ σιδηρᾷ, ὡς σκεύη κεραμέως συντρίψεις αὐτούς. Καὶ
nūc reges itelligite: erudimini oēs q iudicatis
νῦν βασιλεῖς σύνετε, παιδεύθητε πάντες οἱ κρίνοντες τὴν
terrā. Seruite dño in timore: ⁊ exultate ei
γῆν. Δουλεύσατε τῷ κυρίῳ ἐν φόβῳ, καὶ ἀγαλλιᾶσθε αὐτῷ
in tremore. Apphēdite disciplinā: nequādo irascat dn̄s: ⁊ pe
ἐν τρόμῳ. Δράξασθε παιδείας, μήποτε ὀργισθῇ κύριος, καὶ ἀπο
reatis de via iusta. Cum exarserit in breui ira e
λεῖσθε ἐξ ὁδοῦ δικαίας. Ὅταν ἐκκαυθῇ ἐν τάχει ὁ θυμὸς αὐ
ius: beati oēs q cōfidūt in eo.
τοῦ, μακάριοι πάντες οἱ πεποιθότες ἐπ' αὐτῷ.

Psalmus dauid: cū fugeret a fa
Ψαλμὸς τῷ Δαυίδ, ὁπότε ἀπεδίδρασκεν ἀπὸ προ
cie absalom filij sui. 3.
σώπου Ἀβεσσαλὼμ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. γ.

Domine qd multiplicati sūt q tribulāt me? multi
Κύριε τί ἐπληθύνθησαν οἱ θλίβοντές με; πολλοὶ
insurgūt aduersū me: multi dicūt aie mee: nō
ἐπανίστανται ἐπ' ἐμέ, πολλοὶ λέγουσι τῇ ψυχῇ μου, οὐκ
est salus ipsi in deo eius. dp.
ἔστι σωτηρία αὐτῷ ἐν τῷ θεῷ αὐτοῦ. Διάψαλμα.

Pꝛere. 17.b.
Actuū 4.c.
Heb. 1.b.
Actu. 13.c.
Apo. 2.g. 1.19 c.

Incipit liber psalmorum. 1.

Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum: & in via peccatorum non stetit: & in cathedra derisorū non sedit. Sed in lege domini voluntas eius: & in lege eius meditabitur die ac nocte. Et erit tanq̄ lignum transplātatum iuxta riuos aq̄rum: quod fructū suū dabit in tpe suo: & folium eius non defluet: & omne quod fecerit prosperabitur. Nō sic impii: sed tanquā puluis quem proiicit ventus. Propterea non resurgent impii in iudicio: neqꝫ peccatores in cōgregatione iustorum. Quoniam noscit dn̄s viam iustorum: & iter ipiorum peribit. 2.

Quare congregauerunt gentes: & tribus meditabuntur inania. Consurgent reges terre: & principes tractabūt pariter: aduersus dñm & aduersus xp̄m eius. Dirumpamus vincula eorum: & proiiciamus a nobis laqueos eorum. Habitans in celis irridebit: dominus subsannabit eos. Tūc loquetur ad eos in ira sua: & ī furorē suo cōturbabit eos. Ego autem ordinaui regē meum: super sion montē sctm̄ meū. Annunciabo dei preceptū: dn̄s dixit ad me filius meus es tu: ego hodie genui te. Postula a me & dabo gentes hereditatem tuam: & possessionem tuam terminos terre. Franges eos in virga ferrea: vt vas figuli conteres eos. Et nunc reges intelligite: erudimini iudices tre. Seruite dño in timore: & exultate ī tremore. Adorate pure: ne forte irascatur & pereatis de via: cum exarserit post paululū furor eius: bti oēs q sperant ī eū.

Psalm⁹ dd cū fugeret a facie absalō filii sui. 3.

Domine q̄re multiplicati sunt hostes mei: mlti cōsurgūt aduersum me. Multi dicunt anime mee: nō est salus huic in deo. Sp.

אשרי האיש אשר לא הלך
בעצת רשעים ובדרך חטאים לא — יעץ
עמד ובמושב לצים לא ישב: — ישב לוץ
כי אם בתורת יהוה חפצו — ירה
ובתורתו יהגה יומם ולילה: והיה — יהגה
כעץ שתול על פלגי מים אשר — שתל פרה
פריו יתן בעתו ועלהו לא יבול — נתן עשה
וכל אשר יעשה יצליח: לא כן — נבל צלח
הרשעים כי אם כמץ אשר — מוץ
תדפנו רוח: על כן לא יקמו — נדף קום
רשעים במשפט וחטאים בעדת — שפט יעד
צדיקים: כי יודע יהוה דרך — צדק ידע
צדיקים ודרך רשעים תאבד: — אבד

ii. למה רגשו גוים ולאמים
יהגו ריק: יתיצבו מלכי — הגה רצב
ארץ ורוזנים נוסדו יחד על יהוה — יסד
ועל משיחו: ננתקה את יי — משח נתק
מוסרותימו ונשליכה ממנו — יסר שלך
עבתימו: יושב בשמים ישחק — ישב שחק
אדני ילעג למו: אז ידבר אלימו — לעג דבר
באפו ובחרונו יבהלמו: ואני — חרה בהל
נסכתי מלכי על ציון הר קדשי:
אספרה אל חק יהוה אמר אלי — ספר חקק
בני אתה אני היום ילדתיך: — בנה
שאל ממני ואתנה גוים נחלתך — נתן
ואחזתך אפסי ארץ: תרעם — רוע
בשבט ברזל ככלי יוצר תנפצם: — כלה יצר
ועתה מלכים השכילו הוסרו — נפץ שכל
שפטי ארץ: עבדו את יהוה — יסר
ביראה וגילו ברעדה: נשקו בר — ברר
פן יאנף ותאבדו דרך כי יבער — אנף אבד
כמעט אפו אשרי כל חוסי בו: — בער חסה

iii. מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום — זמר פנה
בנו: יהוה מה רבו צרי רבים — פנה רבה
קמים עלי: רבים אמרים לנפשי — צור רבב
אין ישועתה לו באלהים סלה: — קום
ישע

Tu aūt dñe clypeus circa me: gl'ia mea & exaltās caput meum. Voce mea ad dñm clamabo: & exaudiet me de monte scto suo. Sp. Ego dormiui & soporatus sū: euigilaui quia dñs sustētabit me. Non timebo milia ppl'i: q̄ circūdederūt me. Exurge dñe saluum me fac deus meus: quia pcussisti oīm inimicorū meorū maxillā: dētes impiorū cōfregisti. Dño salus: super populum tuum bñdictio tua. Semper.

Victori in canticis ps dauid. 4.

Inuocante me exaudi me deus iusticie mee: i tribulatiōe dilatasti mihi: miserere mei & exaudi orōnē meā. Filii viri vsq; quo inclyti mei ignominiose diligitis vanitatē: q̄rentes mēdaciū. Semp. Et cognoscite q̄m mirabilē reddidit dñs sctm̄ suū: dñs exaudiet cū clamauero ad eū. Irascimini & nolite peccare: loq̄mini i cordibus vr̄is sup cubilia vr̄a. & tacete. Sp. Sacrificate sacrificium iusticie: & cōfidite i dño. Multi dicūt quis ondet nobis bonū: leua sup nos lumē vult9 tui dñe. Dedisti leticiā i corde meo in tpe frumētū cor9 & vini corū m'tiplicata sūt. In pace sil' reqescā & dormiā: quia tu dñe sp̄aľr secu rū habitare fecisti me.

Victori pro hereditatibus ps dauid. 5.

Uerba mea exaudi dñe: itellige rugitū meū. Aduerte ad voce clamoris mei rex meus & de9 meus: quia te depcor. Dñe mãe audies vocē meā: mane p̄pabor ad te & cōtēplabor. Q̄m nō deus volēs iniquitatē tu: nec hītabit iuxta te malignus. Nō stabūt iniqui i cōspectu oc'lor9 tuorū: odisti oēs qui opantur iniquitatē. Perdes loq̄ntes mēdaciū: virū sanguinū & dolosū aboiabitur dñs. Ego aūt i mľ titudie mie tue itroibo in domū tuā: adorabo ad tēplū sctm̄ tuū i tiore tuo. Dñe deduc me

in iusticia tua pp isidiatores meos: dirige añ faciē meā viā tuā. Nō ē ei in ore corū rectū: iteriora corū insidie: sepulchrū patens gūttur eorū: linguā suā lenificant. Cōdēna eos deus excidāt a consiliis suis: iuxta multitudinē scelerū corū expelle eos: quoniā puocauerūt te. Et letētur oēs qui sperat in te: in ppetuū laudabunt: & pteges eos: & letabūtur i te qui diligūt nomē tuū. Quoniā tu benedices iusto: dñe vt scuto placabilitatis coronabis eū.

Victori in psalmis sup octauā psalm9 dd̄. 6.

Domine ne in furore tuo arguas me: neq; in ira tua corripias me. Misereř mei dñe quoniā ifirmus sū: sana me dñe quoniā conturbata sunt ossa mea. Et aīa mea turbata est valde: & tu dñe vsque quo? Cōuertere dñe erue aiam meam: salua me pp miam tuā. Quoniā nō in morte recordatio tui: i iferno quis cōfitebitur tibi? Laboraui in gemitu meo: natare faciā tota nocte lectū meū: lachrimis meis stratū meū rigabo. Caligauit pre amaritudine oculus meus: consumptus sum ab vniuersis hostibus meis. Recedite a me oēs qui opami iniquitatē: quia audiuit dñs vocem fletus mei. Audiuit dñs depcationē meā: dñs orōnē meā suscipiet. Cōfūdātur & cōturbētur vehementer oēs inimici mei: reuertantur & cōfundantur subito.

Pro ignoratiōe dd̄: q ceccinit dño sup verba ethiopis filii iemini. 7.

Domie de9 me9 in te spaui: salua me ab oībus psequētibus me & libera me. Ne forte rapiat vt leo animā meā: laceret & nō sit q eripiat. Dñe deus meus si feci istud: si ē iniquitas in māibus meis: Si reddidi retribuētibus mihi mala: & dimisi hostes meos vacuos. psequtur iimic9 aiam meā & apphēdat: & cōculcet

לָאָרֶץ חַיָּי וּכְבוֹדִי לֶעָפָר יַשְׁכֵּן
סֶלָה׃ קוּמָה יְהוָה בְּאַפֶּךָ הִנָּשֵׂא
בְּעַבְרוֹת צוֹרְרָי וְעוּרָה אֵלַי
מִשְׁפָּט צִוִּיתָ׃ וַעֲדַת לְאֻמִּים
תְּסוֹבְבֶךָּ וְעָלֶיהָ לַמָּרוֹם שׁוּבָה׃
יְהוָה יָדִין עַמִּים שָׁפְטֵנִי יְהוָה
כְּצִדְקִי וּכְתֻמִּי עָלָי׃ יִגְמָר נָא רַע
רְשָׁעִים וּתְכוֹנֵן צַדִּיק וּבֹחֵן לִבּוֹת
וּכְלָיוֹת אֱלֹהִים צַדִּיק׃ מָגִנִּי עַל
אֱלֹהִים מוֹשִׁיעַ יִשְׁרֵי לֵב׃ אֱלֹהִים
שׁוֹפֵט צַדִּיק וְאֵל זֹעֵם בְּכָל יוֹם׃
אִם לֹא יָשׁוּב חַרְבּוֹ יִלְטוֹשׁ
קַשְׁתּוֹ דָרַךְ וַיְכוֹנְנֶהָ׃ וְלוֹ הֵכִין כְּלֵי
מָוֶת חִצָּיו לְדֹלְקִים יִפְעָל׃ הִנֵּה יְחַבֶּל
אָוֶן וְהָרָה עָמָל וְיָלַד שָׁקֶר׃ בּוֹר
כָּרָה וַיַּחְפְּרֵהוּ וַיִּפֹּל בְּשַׁחַת יִפְעָל׃
יָשׁוּב עֲמָלוֹ בְרֹאשׁוֹ וְעַל קָדְקֳדוֹ
חֲמָסוֹ יֵרֵד׃ אוֹדֶה יְהוָה כְּצִדְקוֹ
וַאֲזַמְּרָה שֵׁם יְהוָה עֶלְיוֹן׃ viii
לַמְנַצֵּחַ עַל הַגִּתִּית מִזְמוֹר לְדָוִד׃
יְהוָה אֲדֹנֵינוּ מָה אַדִּיר שִׁמְךָ בְּכָל
הָאָרֶץ אֲשֶׁר תְּנָה הוֹדְךָ עַל
הַשָּׁמָיִם׃ מִפִּי עוֹלְלִים וְיֹנְקִים
יִסַּדְתָּ עֹז לְמַעַן צוֹרְרֶיךָ לְהַשְׁבִּית
אוֹיֵב וּמִתְנַקֵּם׃ כִּי אֶרְאֶה שָׁמֶיךָ
מַעֲשֵׂה אֶצְבְּעֹתֶיךָ יָרֵחַ וְכוֹכָבִים
אֲשֶׁר כּוֹנָנְתָּה׃ מָה אֱנוֹשׁ כִּי
תִזְכְּרֶנּוּ וּבֶן אָדָם כִּי תִפְקְדֶנּוּ׃
וַתְּחַסְּרֵהוּ מְּעַט מֵאֱלֹהִים וְכָבוֹד וְהָדָר
תְּעַטְּרֵהוּ׃ תַּמְשִׁילֵהוּ בְּמַעֲשֵׂי
יָדֶיךָ כֹּל שַׁתָּה תַחַת רַגְלָיו׃ צֹנֶה
וַאֲלָפִים כֻּלָּם וְגַם בַּהֲמוֹת שָׂדָי׃
צִפּוֹר שָׁמַיִם וּדְגֵי הַיָּם עֹבֵר
אָרְחוֹת יַמִּים׃ יְהוָה אֲדֹנֵינוּ מָה
אַדִּיר שִׁמְךָ בְּכָל הָאָרֶץ׃ ix.
לַמְנַצֵּחַ עַל מוּת לַבֵּן מִזְמוֹר לְדָוִד׃

חָיָה שָׁכַן נָשָׂא שָׁפַט צָוָה עָדַד סָבַב רוּם דִּין תָּמַם גָּמַר רָעַע כּוּן צָדַק כָּלָה יָשַׁע שָׁפַט שׁוּב לָטַשׁ כּוּן כּוּן כָּלָה פָּעַל חָבַל חָפַר נָפַל שׁוּב קָדַד יָרַד יָדָה זָמַר עָלָה נָצַח זָמַר אָדַר נָתַן פָּה עָלַל עָזַז שָׁבַת אָיַב נָקַם רָאָה עָשָׂה צָבַע כָּכַב אָנַשׁ זָכַר פָּקַד חָסַר כָּבַד עָטַר מָשַׁל עָשָׂה שׁוּת צָנַן כָּלַל שָׂדָה צָפַר דָּגָה נָצַח זָמַר

ᵃi terraᵇvitā meā: ᶜ& gloriā meā ᵒi puluerem ᶜcollocet. ᶠSēp. ᵍSurge ᵇdñe ⁱin furore tuo: ʰ eleuare ˡindignās super ᵐ hoſtes meos: ⁿ & conſurge ᵒ ad meᵖiudicio quodᵍmādaſti. ʳEt congregatioˢ tribuumᵗcircūdet te: ᵘ& ꝑ hacˣin altumʳreuertere. ʸDomin⁹ᶻiudicabitᵇ populos: ᶜiudica me ᵒ domine ᶜſecūdm iuſticiā meā: ᶠ& ſecūdm ſimplicitatē meā q̄ eſtᵍin me. ʰConſumetur ⁱnūcᵏmalū ˡiniquorum: ᵐ& cōfirmeturⁿiuſt⁹: ᵒ ꝑbatorᵖcordis ᵍ & renum ʳdeusˢiuſt⁹. ᵗClype⁹ meusᵘinˣdeo: ʳqui ſaluatˢ rectosᵃcorde. ᵇDe⁹ ᶜiudex ᵒiuſtus: ᶻ& fortis ᶠ cōminās ᵍtotaᵇdie. ᵏNōˡcōuertentiᵐgladiū ſuū ⁿacuet ᵒarcū ſuūᵖtetēditᵍ& parauit illū. ʳEt in ipſoˢ preparauitᵗ vaſaᵘmortis: ˣſagittas ſuasʸad cōburēdū ᶻopatus ē. ᵃ Ecceᵇ pturit ᶜiniqtatēᵒ& cōcepitᶜdolorē: ᶠ& pepitᵍmēdaciū. ᵇLacū ⁱ apuitᵏ & effodit eū: ˡ& icidit ᵐ in interitū quēⁿopat⁹ ē. ᵒ Reuertetur ᵖdolor ſu⁹ᵍ i caput eius: ʳ& ſup ᵘ verticē eius ˢiniqtas ſua ᵘ deſcendet. ˣConfitebor ʸdñoᶻſcdm iuſticiam ei⁹: ᵃ & cātabo ᵇnoīᶜdñīᵒaltiſſimi.

ᵃ Victori ᵇproᶜtorcularibus ᵒpſalmus ᶜdauid. 8.

Omine ᶠ dñator nr̄ ᵇq̄: ⁱgrāde ēᵏnomen tuūˡi vniuerſa ᵐ terra: ⁿq ᵒpoſuiſtiᵖgloriā tuā ᵍſup ʳcelos. ˢEx oreᵗifantium ᵘ& lactentiūˣpfeciſtiʸ laudēᶻpp ᵃaduerſarios tuos ᵇvt qeſcatᶜinimic⁹ᵒ& vltor. ᶜ Qm̄ ᶠvideboᵍcelos tuosʰopaⁱdigitorū tuorū: ᵏlunāˡ& ſtellas ᵐ q̄ⁿfūdaſti. ᵒQuid eſt ᵖhō ᵍqm̄ ʳrecordaris eius? ˢvel filiusᵗhominisᵘquoniāˣviſitas eū? ʸ Et minuiſti eū ᶻpaulomin⁹ ᵃa deo: ᵇgloria ᶜ& decore ᵒ coronaſti eū. ᶜDediſti ei ptātē ᶠ ſup opaᵍmanuū tuarū: ʰcunctaⁱpoſuiſtiᵏſub ˡpedib⁹ eius. ᵐOuesⁿ& armenta ᵒoīa: ᵖiſup &ᵍaīaliaʳagri. ᵃAuesᶜceliᵘ& piſces ˣmaris: ʳqui tranſeunt ꝏꝏꝏ ʸſemitasᵃponti. ᵇDomie ᶜdominator noſterᵒquā ᶜgrande eſtᶠnomē tuū ᵍi vniuerſaʰterra.

ᵃ Victoriᵇſuperᶜmortem ᵒfiliiᶜpſalmusᶠdauid. 9.

in terra vitā meā: et gloriā meā in puluere collo-
εἰς γῆν τὴν ζωήν μου, καὶ τὴν δόξαν μου εἰς χοῦν κατασκη-
cet. exurge dñe in ira tua: exaltare in finibus
νώσαι. Ἀνάστηθι κύριε ἐν ὀργῇ σου, ὑψώθητι ἐν τοῖς πέρα-
inimicorum meorum. Et exurge dñe deus meus in pre
σι τῶν ἐχθρῶν σου. Καὶ ἐξεγέρθητι κύριε ὁ θεός μου ἐν προ-
cepto qd mādasti. et synagoga pplorum circūdabit te.
στάγματι ᾧ ἐνετείλω, καὶ συναγωγὴ λαῶν κυκλώσει σε.
Et pp hanc in altū regredere: dñs iudicabit pplos.
Καὶ ὑπὲρ ταύτης εἰς ὕψος ἐπίστρεψον, κύριος κρινεῖ λαούς.
Iudica me dñe fm iustitiā meā: et fm
Κρῖνόν με κύριε κατὰ τὴν δικαιοσύνην μου, καὶ κατὰ τὴν
innocētiā meā sup me. Cōsumetur iā nequitia petōꝝ:
ἀκακίαν μου ἐπ᾽ ἐμοί. Συντελεσθήτω δὴ πονηρία ἁμαρτω-
et diriges iustū: scrutās corda et renes
λῶν, καὶ κατευθυνεῖς δίκαιον, ἐτάζων καρδίας καὶ νεφροὺς
deus iuste. adiutoriū meū a deo qui sal-
ὁ θεὸς δίκαιος. Ἡ βοήθειά μου παρὰ τοῦ θεοῦ τοῦ σώζον-
uos facit rectos corde. Deus iudex iustus et for-
τος τοὺς εὐθεῖς τῇ καρδίᾳ. Ὁ θεὸς κριτὴς δίκαιος καὶ ἰσχυ-
tis et patiēs: et nūqd irascit p singulos
ρὸς καὶ μακρόθυμος, καὶ μὴ ὀργὴν ἐπάγων καθ᾽ ἑκάστην
dies? Nisi cōuersi fueritis: gladiū suū vibra-
ἡμέραν; Ἐὰν μὴ ἐπιστραφῆτε, τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ στιλ-
bit: arcū suū tetēdit: et parauit illū.
βώσει, τὸ τόξον αὐτοῦ ἐνέτεινε, καὶ ἡτοίμασεν αὐτό.
Et in eo parauit vasa mortis: sagittas suas
Καὶ ἐν αὐτῷ ἡτοίμασε σκεύη θανάτου, τὰ βέλη αὐτοῦ
ardētibus effecit. Ecce pturit iniustitiā:
τοῖς καιομένοις ἐξειργάσατο. Ἰδοὺ ὠδίνησεν ἀδικίαν,
cōcepit dolorē et pepit iniqtatē. Lacū apuit et effo-
συνέλαβε πόνον καὶ ἔτεκεν ἀνομίαν. Λάκκον ὤρυξε, καὶ ἀνέ-
dit eū: et incidet in foueā quā fecit.
σκαψεν αὐτόν, καὶ ἐμπεσεῖται εἰς βόθρον ὃν εἰργάσατο.
Cōuertetur dolor eius in caput eius: et in ver-
Ἐπιστρέψει ὁ πόνος αὐτοῦ εἰς κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ κορυ-
ticē ipius iniquitas eius descēdet. Cōfitebor
φὴν αὐτοῦ ἡ ἀδικία αὐτοῦ καταβήσεται. Ἐξομολογήσο-
dño fm iustitiā eius: et psallā
μαι τῷ κυρίῳ κατὰ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ψαλῶ
nomini dñi altissimi.
τῷ ὀνόματι κυρίου τοῦ ὑψίστου.

in finē pro torcularibus psalm⁹ dd. 8.
Εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ τῶν ληνῶν ψαλμὸς τῷ δαυΐδ.

Dñe dñs nr̄ q̄ admirabile nomē tuū in vniuersa tra.
Κύριε ὁ κύριος ἡμῶν ὡς θαυμαστὸν τὸ ὄνομά σου ἐν πάσῃ τῇ γῇ.
Qm̄ eleuata ē magnificētia tua sup celos. Ex
Ὅτι ἐπήρθη ἡ μεγαλοπρέπειά σου ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν. Ἐκ
ore infantiū et lactētiū pfecisti laudē: ppt
στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον, ἕνεκα τῶν
inimicos tuos vt destruas inimicū et vltorē. Qm̄ videbo
ἐχθρῶν σου τοῦ καταλῦσαι ἐχθρὸν καὶ ἐκδικητήν. Ὅτι ὄψομαι
celos: opa digitoꝝ tuoꝝ: lunā et stellas: q̄
τοὺς οὐρανούς, ἔργα τῶν δακτύλων σου, σελήνην καὶ ἀστέρας, ἃ
tu fundasti. Quid est hō: qd memores ei⁹? aut
σὺ ἐθεμελίωσας. Τί ἐστιν ἄνθρωπος, ὅτι μιμνήσκῃ αὐτοῦ; ἢ
filius hōis: qm̄ visitas eū? Minuisti eū pau-
υἱὸς ἀνθρώπου, ὅτι ἐπισκέπτῃ αὐτόν; Ἠλάττωσας αὐτὸν βρα-
lominus ab angelis: glīa et honore coronasti eū: et
χύ τι παρ᾽ ἀγγέλους, δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφάνωσας αὐτόν, καὶ
cōstituisti eū sup opa manuū tuarū. Oīa subie-
κατέστησας αὐτὸν ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου. Πάντα ὑπέ-
cisti sub pedibus eius: oues et boues vniuer-
ταξας ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ, πρόβατα καὶ βόας ἁπά-
sas: insup et pecora cāpi. Volucres celi:
σας, ἔτι δὲ καὶ τὰ κτήνη τοῦ πεδίου. Τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ,
et pisces maris: q̄ pambulant semitas ma-
καὶ τοὺς ἰχθύας τῆς θαλάσσης, τὰ διαπορευόμενα τρίβους θα-
ris. Dñe dñs nr̄ q̄ admirabile nomē tuū in vniuersa tra.
λασσῶν. Κύριε ὁ κύριος ἡμῶν ὡς θαυμαστὸν τὸ ὄνομά σου ἐν πάσῃ τῇ γῇ.

in finē pro occultis filii psalmus dd. 9.
Εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ τῶν κρυφίων τοῦ υἱοῦ ψαλμὸς τῷ δαυΐδ.

Confitebor tibi dñe in toto corde meo: narrabo
Ἐξομολογήσομαί σοι κύριε ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου, διηγήσο-
oīa mirabilia tua. Letabor et exulta-
μαι πάντα τὰ θαυμάσιά σου. Εὐφρανθήσομαι καὶ ἀγαλλιά-
bo in te: psallā nomini tuo altissime. In cōuer-
σομαι ἐν σοί, ψαλῶ τῷ ὀνόματί σου ὕψιστε. Ἐν τῷ ἀποστρα-
tēdo inimicū meū retrorsū: infirmabūtur et peribūt
φῆναι τὸν ἐχθρόν μου εἰς τὰ ὀπίσω, ἀσθενήσουσι καὶ ἀπολοῦν-
a facie tua. Qm̄ fecisti iudiciū meū
ται ἀπὸ προσώπου σου. Ὅτι ἐποίησας τὴν κρίσιν μου
et causā meā: sedisti sup thronū q̄ iudicas iusti-
καὶ τὴν δίκην μου, ἐκάθισας ἐπὶ θρόνου ὁ κρίνων δικαιο-
tiā. Increpasti gētes et periit impius: no-
σύνην. Ἐπετίμησας ἔθνεσι καὶ ἀπώλετο ὁ ἀσεβής, τὸ ὄνο-
mē eius delesti in eternū: et in seculū seculi.
μα αὐτοῦ ἐξήλειψας εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος.
Inimici defecerūt framee in finē: et ciuitates
Τοῦ ἐχθροῦ ἐξέλιπον αἱ ῥομφαῖαι εἰς τέλος, καὶ πόλεις
destruxisti. Periit memoria eius cū sonitu: et
καθεῖλες. Ἀπώλετο τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ μετ᾽ ἤχου, καὶ ὁ
dñs in eternū pmanet. Parauit in iudicio thronū
κύριος εἰς τὸν αἰῶνα μένει. Ἡτοίμασεν ἐν κρίσει τὸν θρόνον
suū: et ipe iudicabit orbē terre in eqtate: iudicabit
αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς κρινεῖ τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ, κρινεῖ
populos in iustitia. et factus ē dñs refugiū paupi:
λαοὺς ἐν εὐθύτητι. Καὶ ἐγένετο κύριος καταφυγὴ τῷ πένητι,
adiutor in opportunitatib⁹ in tribulatione. Et sperent in
βοηθὸς ἐν εὐκαιρίαις ἐν θλίψεσι. Καὶ ἐλπισάτωσαν ἐπὶ
te q̄ cognoscūt nomē tuū: qa nō dereliquisti
σοὶ οἱ γινώσκοντες τὸ ὄνομά σου, ὅτι οὐκ ἐγκατέλιπες
querētes te dñe. Psallite dño qui hītat
τοὺς ἐκζητοῦντάς σε κύριε. Ψάλατε τῷ κυρίῳ τῷ κατοι-
in sion: annūciate inter gētes studia
κοῦντι ἐν σιών, ἀναγγείλατε ἐν τοῖς ἔθνεσι τὰ ἐπιτηδεύ-
eius. Qm̄ reqrēs sanguinē eoꝝ recordat⁹ ē:
ματα αὐτοῦ. Ὅτι ὁ ἐκζητῶν τὰ αἵματα αὐτῶν ἐμνήσθη,
nō oblit⁹ clamorē paupꝝ. Miserere mei dñe:
οὐκ ἐπελάθετο τῆς κραυγῆς τῶν πενήτων. Ἐλέησόν με κύ-
vide humilitatē meā de inimicis meis. Qui exaltas
ριε, ἴδε τὴν ταπείνωσίν μου ἐκ τῶν ἐχθρῶν μου. Ὁ ὑψῶν
me de portis mortis: vt annūciē om-
με ἐκ τῶν πυλῶν τοῦ θανάτου, ὅπως ἂν ἐξαγγείλω πά-
nes laudatiōes tuas in portis filie
σας τὰς αἰνέσεις σου ἐν ταῖς πύλαις τῆς θυγατρὸς
siō. Exultabimus in salutari tuo. Infixe
σιών. Ἀγαλλιασόμεθα ἐπὶ τῷ σωτηρίῳ σου, ἐνεπά-
sūt gētes in interitu quē fecerūt. In laqo isto quē abscō
γησαν ἔθνη ἐν διαφθορᾷ ἧ ἐποίησαν. Ἐν παγίδι ταύτῃ ἣ ἔκρυ-
derūt cōphēsus ē pes eoꝝ. Cognoscitur dñs iudicia
ψαν, συνελήφθη ὁ πους αὐτῶν. Γινώσκεται κύριος κρίματα
faciēs: in opibus manuū suaꝝ cōphēsus ē pec-
ποιῶν, ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτοῦ συνελήφθη ὁ ἁ-
cator. Cōuertātur peccatores in infernū:
μαρτωλός. Ἀποστραφήτωσαν οἱ ἁμαρτωλοὶ εἰς τὸν ᾅδην,
oēs gētes q̄ obliuiscūtur deū. Qm̄ nō in fi-
πάντα τὰ ἔθνη τὰ ἐπιλανθανόμενα τοῦ θεοῦ. Ὅτι οὐκ εἰς τέ-
nē obliuio erit paupis: patiētia paupꝝ
λος ἐπιλησθήσεται ὁ πτωχός, ἡ ὑπομονὴ τῶν πενήτων
nō peribit in finē. Exurge dñe nō cōfortet hō:
οὐκ ἀπολεῖται εἰς τέλος. Ἀνάστηθι κύριε μὴ κραταιούσθω ἄνθρωπος,
iudicētur gētes in cōspectu tuo. Cōstitue dñe legis
κριθήτωσαν ἔθνη ἐνώπιόν σου. Κατάστησον κύριε νομοθέ-
latorē sup eos: sciāt gētes q̄ hoīes sūt. Ut qd
την ἐπ᾽ αὐτούς, γνώτωσαν ἔθνη ὅτι ἄνθρωποί εἰσιν. Ἵνα τί
dñe recessisti lōge despicis in opportunitatib⁹ in tri-
κύριε ἀφέστηκας μακρόθεν ὑπερορᾷς ἐν εὐκαιρίαις ἐν θλί-
bulatiōib⁹. Dū supbit impius incēdit
ψεσιν. Ἐν τῷ ὑπερηφανεύεσθαι τὸν ἀσεβῆ ἐμπυρίζεται
paup: cōphēdūtur in cōsiliis q̄b⁹ cogitāt.
ὁ πτωχός, συλλαμβάνονται ἐν διαβουλίοις οἷς διαλογίζον-
Qm̄ laudat peccator in
ται. Ὅτι ἐπαινεῖται ὁ ἁμαρτωλὸς ἐν ταῖς

Confitebor tibiᵇdomineⁱin totoᵘcorde meo: ˡnarraboᵐoīaⁿmirabilia tua. ᵒLetaborᵖ & gaudeboᵍi te: ʳcanā ˢnoi tuoᵗaltiſſime. ᵘ Cū ceciderītˣinimici meiʸretrorſum: &ᶻcorruerītᵃ& pierintᵇa facie tua. ᵒ Feciſti ᶜeiᶜiudiciū meū ᶠ & cām meā: ᵍſediſtiʰ ſuper ſoliū ⁱiudexᵏiuſticie. ˡIncrepaſtiᵐgētes ⁿpdidiſti ᵒipiū: ᵖnomen eorum ᵍ deleſti ʳin ſēpiternūˢ& iugiter. ᵗInimiciᵘcōplete ſūtˣſolitudinesʸin finē: ᶻ& ciuitatesᵃſubuertiſti: ᵇ periit ᶜmemoria eorū cūᵒipſis. ᶜDñs āt ᶠin ſēpiternūᵍſedebit: ʰſtabiliuitⁱad iudicandūᵏſoliū ſuū. ˡEt ipſe ᵐiudicatⁿorbem ᵒin iuſticia: ᵖiudicatᵍpopulos ʳin equitatibus. ˢEt eritᵗdominusᵘeleuatioˣoppſſo: ʸeleuatioᶻopportuna ᵃin anguſtia. ᵇEt cōfidēt ᶜ in teᵒq nouerūt ᶜnomē tuum: ᶠquoniāᵍnōʰdereliqſtiⁱqrētes teᵏdñe. ˡCantateᵐdñoⁿhabitatori ᵒſiō: ᵖānūciateᵍin populisʳcogitatiōes eius. ˢQuoniā ᵗquerēsᵘſanguinē ˣeorū ʸrecordatus eſt: ᶻnōᵃē oblitus ᵇclamoris ᶜ pauperū. ᵒMiſerere mei ᶜ dñe: ᶠvideᵍafflictionē meam ʰex inimicis meis: ⁱexaltās meᵏ d̄ portisˡmortis. ᵐ Utⁿnarrēᵒoēsᵖ laudes tuasᵍin portisʳfilieˢ ſiō: ᵗexultaboᵘi ſalutari tuo. ˣDemerſe ſuntʸgētes ᶻin interitu quēᵃfecerūt: ᵇin reteᶜiſto qdᵒabſcōderūt ᶜcapt⁹ ēᶠpes eorū. ᵍ Agnit⁹ eſtʰdñsⁱiudiciūᵏfaciēs ˡin opeᵐmanuū ſuarum ⁿcorruitᵒipius. ᵖmeditatioᵍſp. ʳCōuertāturˢ ipii ᵗin infernū: ᵘoēs ˣgentes ʸq̄ oblite ſuntᶻdei. ᵃQuoniāᵇnōᶜin eternū ᵒ obliuiōi eritᶜpaup: ᶠexpectatioᵍpauperūʰnōᵇpibitⁱ i ppetuū. ᵏSurgeˡdñeᵐnō ⁿcōfortetur ᵒhō: ᵖiudicēturᵍgētēsʳanteˢfaciē tuam. ᵗPoneᵘdñe ˣ terrorē ʸeis: ᶻſciantᵃ gentes ꝏ ᵇhomines ᶜ eſſe. ᵒSemp.

p̄s. 10.

Vare ᵇdomine ᶜſtas ᵒa longe: ꝏꝏꝏꝏ ᶜdeſpicis ᶠin tpibus ᵍ anguſtie. ʰIn ſuperbia ꝏ ⁱimpiiᵏardetˡpaup: ᵐcapiantur ⁿ in ſceleribus ᵒq̄ᵖcogitauerūt. ᵍ Quia ʳlaudauitˢipi⁹ᵘdeſideriū

אוֹדֶה יְהוָה בְּכָל לִבִּי אֲסַפְּרָה כָּל
נִפְלְאוֹתֶיךָ׃ אֶשְׂמְחָה וְאֶעֶלְצָה
בָךְ אֲזַמְּרָה שִׁמְךָ עֶלְיוֹן׃ בְּשׁוּב
אוֹיְבַי אָחוֹר יִכָּשְׁלוּ וְיֹאבְדוּ
מִפָּנֶיךָ׃ כִּי עָשִׂיתָ מִשְׁפָּטִי וְדִינִי
יָשַׁבְתָּ לְכִסֵּא שׁוֹפֵט צֶדֶק׃ גָּעַרְתָּ
גוֹיִם אִבַּדְתָּ רָשָׁע שְׁמָם מָחִיתָ
לְעוֹלָם וָעֶד׃ הָאוֹיֵב תַּמּוּ חֳרָבוֹת
לָנֶצַח וְעָרִים נָתַשְׁתָּ אָבַד זִכְרָם
הֵמָּה׃ וַיהוָה לְעוֹלָם יֵשֵׁב כּוֹנֵן
לַמִּשְׁפָּט כִּסְאוֹ׃ וְהוּא יִשְׁפֹּט תֵּבֵל
בְּצֶדֶק יָדִין לְאֻמִּים בְּמֵישָׁרִים׃
וִיהִי יְהוָה מִשְׂגָּב לַדָּךְ מִשְׂגָּב
לְעִתּוֹת בַּצָּרָה׃ וְיִבְטְחוּ בְךָ יוֹדְעֵי
שְׁמֶךָ כִּי לֹא עָזַבְתָּ דֹרְשֶׁיךָ יְהוָה׃
זַמְּרוּ לַיהוָה יֹשֵׁב צִיּוֹן הַגִּידוּ
בָעַמִּים עֲלִילוֹתָיו׃ כִּי דֹרֵשׁ דָּמִים
אוֹתָם זָכָר לֹא שָׁכַח צַעֲקַת עֲנָוִים׃
חָנְנֵנִי יְהוָה רְאֵה עָנְיִי מִשֹּׂנְאָי
מְרוֹמְמִי מִשַּׁעֲרֵי מָוֶת׃ לְמַעַן
אֲסַפְּרָה כָּל תְּהִלָּתֶיךָ בְּשַׁעֲרֵי בַת
צִיּוֹן אָגִילָה בִּישׁוּעָתֶךָ׃ טָבְעוּ
גוֹיִם בְּשַׁחַת עָשׂוּ בְּרֶשֶׁת זוּ טָמָנוּ
נִלְכְּדָה רַגְלָם׃ נוֹדַע יְהוָה מִשְׁפָּט
עָשָׂה בְּפֹעַל כַּפָּיו נוֹקֵשׁ רָשָׁע
הִגָּיוֹן סֶלָה׃ יָשׁוּבוּ רְשָׁעִים
לִשְׁאוֹלָה כָּל גּוֹיִם שְׁכֵחֵי אֱלֹהִים׃
כִּי לֹא לָנֶצַח יִשָּׁכַח אֶבְיוֹן תִּקְוַת
עֲנִיִּים תֹּאבַד לָעַד׃ קוּמָה יְהוָה אַל
יָעֹז אֱנוֹשׁ יִשָּׁפְטוּ גוֹיִם עַל פָּנֶיךָ׃
שִׁיתָה יְהוָה מוֹרָה לָהֶם יֵדְעוּ
גוֹיִם אֱנוֹשׁ הֵמָּה סֶלָה׃ x
לָמָה יְהוָה תַּעֲמֹד בְּרָחוֹק
תַּעְלִים לְעִתּוֹת בַּצָּרָה׃ בְּגַאֲוַת
רָשָׁע יִדְלַק עָנִי יִתָּפְשׂוּ בִּמְזִמּוֹת
זוּ חָשָׁבוּ׃ כִּי הִלֵּל רָשָׁע עַל תַּאֲוַת

יָדָה סָפַר פָּלָא שָׂמַח עָלָה זָמַר עָלַץ אָיַב אָחַר כָּשַׁל אָבַד פָּנָה עָשָׂה שָׁפַט דִּין מָחָה עָלַם אָיַב תָּמַם עִיר דִּין יָשַׁר הָיָה שָׂגַב דָּכָה צָרַר בָּטַח יָדַע דָּרַשׁ זָמַר נָגַד עָלַל עָנָה רוּם סָפַר הָלַל גִּיל יָשַׁע עָשָׂה לָכַד יָדַע שָׁפַט נָקַשׁ הָגָה שׁוּב שָׁאַל שָׁכַח אָבָה קָוָה עָנָה אָבַד עָזַז אָנַשׁ שָׁפַט פָּנָה שׁוּת יָרָא יָדַע עָמַד רָחַק צוּר גָּאָה דָּלַק עָנָה תָּפַשׂ זָמַם חָשַׁב הָלַל אָוָה

aīe sue: & auar⁹ applaudens sibi blasphemauit dn̄m. Impius sc̄dm altitudinē furoris sui non reqret: nec deus in oībus cogitatiōibus eius. Parturiūt vie eius in omni tpe: lōge sunt iudicia tua a facie ei⁹: oēs inimicos suos despicit. Loquitur in corde suo nō mouebor: in gn̄atiōe & gn̄atiōe ero sine malo. Maledictiōe os eius plenū est & dolis & auaricia: sub lingua ei⁹ dolor & iniqtas. Sedet insidiās iuxta vestibula in abscōditis vt interficiat inocētē: oculi eius robustos tuos circūspiciūt. Insidiatur i abscōdito q̄si leo in cubili suo: insidiatur vt rapiat pauperem: rapiet pauperē cū attraxerit eū ad rete suū. Et cōfractū subiiciet eū & irruet viribus suis valēter. Dixit in corde suo oblitus est deus: abscōdit faciē suā: nō respiciet in ppetuū. Surge dn̄e deus leua manū tuā: noli oblivisci pauperū. Quare blasphemat impius deū: dicēs i corde suo q̄ nō requiras. Vides q̄a tu laborē & furorē respicis vt detur in māu tua: tibi derelinquūtur fortes tui pupillo tu es adiutor. Contere brachiū impii & maligni: q̄res impietatem eius & nō inuenies. Domin⁹ rex seculi & eternitatis: perierunt gentes de terra ei⁹. Desideriū pauperū audisti dn̄e: preparasti cor eorum: audiat auris tua. Vt iudices pupillū & opp̄ssum: & nequaq̄ vltra supbiat homo de terra.

Victori dauid. 11.

IN domino speraui: quomodo dicitis aīe mee: trāsuola i mōtem vt auis. Quia ecce impii tetenderūt arcum: posuerunt sagittā suā sup neruū: vt sagittent in abscōdito rectos corde. Quia leges dissipate sunt: iustus quid operatus ē. Dominus in templo sancto suo: dn̄s in celo thron⁹ ei⁹: oculi ei⁹ vident: palpebre eius probant filios hoīm.

Dn̄s iustū probat: ipium autē & diligentem iniquitatem odit aīa eius. Pluet super peccatores laqueos: ignis & sulphur & sp̄us tēpestatū pars calicis eorum. Quoniā iustus dn̄s iusticias dilexit: rectum videbūt facies eius.

Victori super octauā ps dauid. 12.

SAlua domine quoniam defecit sctūs: quoniā imminuti sūt fideles a filiis hominū. Frustra loquuntur vnusquisq̄ proximo suo: labium subdolum in corde & corde locuti sunt. Disperdat dominus omnia labia dolosa: linguam magniloquam. Qui dixerunt linguā nostram roboremus: labia nr̄a nobiscū sūt: quis nr̄ dn̄s est? Propter vastitatē inopū & gemitū pauperū: nūc consurgam dicit dominus: ponam in salutari auxiliū eorū. Eloquia domini eloquia munda: argētū igne probatū separatum a terra colatū septuplū. Tu dn̄e custodies ea: seruabis nos a gn̄atōe hac in eternum. In circuitu impii ambulant: cū exaltati fuerit vilissimi filiorum hominum.

Victori psalm⁹ dauid. 13.

VSq̄quo dn̄e oblivisceris mei penitus: vsq̄quo abscondes faciem tuam a me? Vsq̄quo ponā cōsilia in anima mea: dolorē in corde meo per diē: vsq̄quo exaltabitur inimicus meus sup me? Cōuertere exaudi me dn̄e deus meus: illumina oculos meos: ne vnq̄ obdormiā i morte. Nequādo dicat inimicus meus pualui aduersus eum: hostes mei exultabunt cū motus fuero. Ego āt i mīa tua cōfisus: exultabit cor meum in salutari tuo: cātabo dn̄o qui meruit sup me.

Victori dd. 14.

DIxit stultus i corde suo nō ē deus: corrupti sunt & abomiabiles facti sunt studiose: nō ē qui faciat bonū. Dn̄s

השקיף על בני אדם לראות היש
משכיל דרש את אלהים: הכל
סר יחדו נאלחו אין עשה טוב
אין גם אחד: הלא ידעו כל
פעלי און אכלי עמי אכלו לחם
יהוה לא קראו: שם פחדו פחד
כי אלהים בדור צדיק: עצת עני
תבישו כי יהוה מחסהו: מי יתן
מציון ישועת ישראל בשוב יהוה
שבות עמו יגל יעקב ישמח
ישראל: טו. מזמור לדוד
יהוה מי יגור באהלך מי
ישכן בהר קדשך: הולך תמים
ופעל צדק ודבר אמת בלבבו:
לא רגל על לשונו לא עשה
לרעהו רעה וחרפה לא נשא על
קרבו: נבזה בעיניו נמאס ואת
יראי יהוה יכבד נשבע להרע
ולא ימר: כספו לא נתן בנשך
ושחד על נקי לא לקח עשה אלה
לא ימוט לעולם: טז. מכתם
לדוד שמרני אל כי חסיתי
בך: אמרת ליהוה אדני אתה
טובתי בל עליך: לקדושים
אשר בארץ המה ואדירי כל
חפצי בם: ירבו עצבותם אחר
מהרו בל אסיך נסכיהם מדם
ובל אשא את שמותם על שפתי:
יהוה מנת חלקי וכוסי אתה
תומיך גורלי: חבלים נפלו לי
בנעמים אף נחלת שפרה עלי:
אברך את יהוה אשר יעצני אף
לילות יסרוני כליותי: שויתי
יהוה לנגדי תמיד כי מימיני בל
אמוט: לכן שמח לבי ויגל כבודי
אף בשרי ישכן לבטח: כי לא

de celo pspexit sup filios hoīm: vt videret si ē intelligēs requirēs deum. Omnes recesserūt simul cōglutinati sunt: nō est qui faciat bonū: nō ē vsq ad vnū. Nōne cognoscēt oēs qui opantur iniqtatē: qui deuorāt populū meū vt cibū panis: dñm nō inuocauerunt. Ibi timebūt formidine: qm̄ deus ī gñatiōe iusta ē. Cōsiliū paupis cōfudistis: qm̄ dñs spes eius est. Quis dabit de siō salutem isrl? qn̄ reduxerit dñs captiuitatem ppli sui: exultabit iacob: letabitur israel.

Psalmus dauid. 15.

Domine qs pegrinabitur in tētorio tuo: qs hītabit in mōte sctō tuo? Qui ingreditur sine macula & opatur iusticiā: & loquitur veritatē in corde suo. Nō est facilis in lingua sua: nec fecit amico suo malū: & opprobriū non sustinuit super propinquo suo. Despicitur oculis eius ĩprobus: timētes āt dñm glificat: iurat vt se affligat & non mutat. Pecuniā suā nō dedit ad vsurā: & mūera aduersum ĩnoxiū nō accepit: qui facit hec nō cōmouebitur ĩ etnū.

Humilis & simplicis dauid. 16.

Custodi me deus: qm̄ speraui ĩ te. Dicēs dño: dñs meꝰ es tu: bn̄ mihi nō est sine te. Sanctis qui in terra sūt & magnificis: oīs volūtas mea ĩ eis. Multiplicabūtur idola eorū post tergū sequētiū: nō libabo libamĩa eorū de sanguine: neq̧ assumā nomina eorū in labiis meis. Dñs pars hereditatis mee & calicis mei: tu possessor fortis mee. Linee ceciderūt mihi ĩ pulcherrimis: & hereditas speciosissima mea ē. Benedicā dñm qui dedit mihi cōsiliū: insup & noctibus erudierunt me renes mei. Proposui dñm ĩ cōspectu meo sp: quia a dextris meis ē ne cōmouear. Propterea letatū ē cor meū & exultauit glia mea: & caro mea hītabit cōfidē

pspexit sup filios hominū: vt videat si est intel
διέκυψεν ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων, τοῦ ἰδεῖν εἰ ἔστι συν-
ligēs: aut requirēs deū. Oēs declinauerūt simul inutiles facti sūt:
ιῶν, ἢ ἐκζητῶν τὸν θεόν. Πάντες ἐξέκλιναν ἅμα ἠχρειώθησαν,
nō est q faciat bonū: nō est vsq ad vnū. Nōne cognoscēt
οὐκ ἔστι ποιῶν χρηστότητα, οὐκ ἔστιν ἕως ἑνός. Οὐχὶ γνώσον-
tur oēs q opant iniqtatē: deuorāt plebē
ται πάντες οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν, οἱ ἐσθίοντες τὸν λαόν
meā in esca panis. Dominū nō inuocauerūt: illic
μου ἐν βρώσει ἄρτου. Τὸν κύριον οὐκ ἐπεκαλέσαντο, ἐκεῖ
trepidauerūt timore: vbi nō erat timor. Qm dns i generatiōe
ἐδειλίασαν φόβον, οὗ οὐκ ἦν φόβος. Ὅτι κύριος ἐν γενεᾷ
iustoꝝ: cōsiliū inopis cōfudistis: qr dns spes eius
δικαίων, βουλὴν πτωχοῦ κατῃσχύνατε, ὁ δὲ κύριος ἐλπὶς αὐ-
est. Quis dabit ex sion salutare israel? cū
τοῦ ἐστι. Τίς δώσει ἐκ σιὼν τὸ σωτήριον τοῦ ἰσραήλ; ἐν τῷ
auerterit dns captiuitatē plebis sue: ex-
ἐπιστρέψαι κύριον τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, ἀ-
ultabit iacob: τ letabitur israel.
γαλλιάσεται ἰακὼβ καὶ εὐφρανθήσεται ἰσραήλ.

In finē psalmꝰ dauid. 14
Εἰς τὸ τέλος ψαλμὸς τῷ δαυίδ. ιδ'.

Domine qs habitabit in tabernaculo tuo: aut qs
Κύριε τίς παροικήσει ἐν τῷ σκηνώματί σου, ἢ τίς
requiescet in mōte sctō tuo? Qui ingredit sine macula: τ
κατασκηνώσει ἐν ὄρει ἁγίῳ σου; Πορευόμενος ἄμωμος, καὶ
operatur iusticiā. Qui loqtur veritatē i corde suo:
ἐργαζόμενος δικαιοσύνην. Λαλῶν ἀλήθειαν ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ,
q nō egit dolū in lingua sua: Nec fecit pxi
ὃς οὐκ ἐδόλωσεν ἐν γλώσσῃ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐποίησε τῷ πλη-
mo suo malū: τ opprobriū nō accepit aduersus pxi-
σίον αὐτοῦ κακόν, καὶ ὀνειδισμὸν οὐκ ἔλαβεν ἐπὶ τοῖς ἔγγι-
mos suos. Ad nihilū deductꝰ ē i cōspectu eiꝰ malignꝰ:
στα αὐτοῦ. Ἐξουδένωται ἐνώπιον αὐτοῦ πονηρευόμενος, τοὺς
timētes āt dnm glificat. Qui iurat pximo suo
δὲ φοβουμένους τὸν κύριον δοξάζει. Ὁ ὀμνύων τῷ πλησίον αὐ-
τ nō decipit: q pecuniā suā nō dedit ad vsurā:
τοῦ καὶ οὐκ ἀθετῶν, τὸ ἀργύριον αὐτοῦ οὐκ ἔδωκεν ἐπὶ τόκῳ,
τ munera sup inocētes nō accepit. Qui facit hec: nō mouebi
καὶ δῶρα ἐπ' ἀθώοις οὐκ ἔλαβεν. Ὁ ποιῶν ταῦτα, οὐ σαλευ-
tur in eternū. Tituli inscriptio ipi dauid. 15.
θήσεται εἰς τὸν αἰῶνα. Στηλογραφία τῷ δαυίδ. ιε'.

Conserua me dne: qm in te speraui. Dixi dno:
Φύλαξόν με κύριε, ὅτι ἐπὶ σοὶ ἤλπισα. Εἶπα τῷ κυρίῳ,
dns meꝰ es tu: qm bonoꝝ meoꝝ nō eges. Sā
κύριός μου εἶ σύ, ὅτι τῶν ἀγαθῶν μου οὐ χρείαν ἔχεις. Τοῖς ἁ-
ctis q i tra eiꝰ mirificauit dns oēs vo
γίοις τοῖς ἐν τῇ γῇ αὐτοῦ ἐθαυμάστωσε ὁ κύριος πάντα τὰ θε-
luntates suas in eis. multiplicate sūt infirmitates eoꝝ:
λήματα αὐτοῦ ἐν αὐτοῖς. Ἐπληθύνθησαν αἱ ἀσθένειαι αὐτῶν,
postea accelerauerūt. Nō cōgregabo cōuēticula
μετὰ ταῦτα ἐτάχυναν. Οὐ μὴ συναγάγω τὰς συναγωγὰς
eoꝝ de sanguinibꝰ: nec memor ero nominū eoꝝ p
αὐτῶν ἐξ αἱμάτων, οὐδ' οὐ μὴ μνησθῶ τῶν ὀνομάτων αὐτῶν διὰ
labia mea. Dns pars hereditatis mee τ cali-
τῶν χειλέων μου. Κύριος μερὶς τῆς κληρονομίας μου καὶ τοῦ ποτη-
cis mei: tu es q restitues hereditatē meā mihi. Fu-
ρίου μου, σὺ εἶ ὁ ἀποκαθιστῶν τὴν κληρονομίαν μου ἐμοί. Σχοι-
nes ceciderūt mihi in preclaris meis: τ hereditas
νία ἔπεσέ μοι ἐν τοῖς κρατίστοις μου, καὶ γὰρ ἡ κληρονομία
mea preclara mihi est. Bñdicā dnm q tribuit i
μου κρατίστη μοί ἐστι. Εὐλογήσω τὸν κύριον τὸν συνετί-
tellectū mihi: insup τ vsq ad noctē increpuerūt me re-
σαντά με, ἔτι δὲ καὶ ἕως νυκτὸς ἐπαίδευσάν με οἱ νε-
nes mei. Preuidebā dns in cōspectu meo semp:
φροί μου. Προωρώμην τὸν κύριον ἐνώπιόν μου διαπαντός,
qm a dextris meis est: ne cōmouear. Propt hoc letatū
ὅτι ἐκ δεξιῶν μού ἐστιν, ἵνα μὴ σαλευθῶ. Διὰ τοῦτο ηὐφράν-
est cor meū: τ exultauit lingua mea: insup
θη ἡ καρδία μου, καὶ ἠγαλλιάσατο ἡ γλῶσσά μου, ἔτι δὲ
τ caro mea requiescet in spe. Qm nō
καὶ ἡ σάρξ μου κατασκηνώσει ἐπ' ἐλπίδι. Ὅτι οὐκ

Ro. 3. b — Actu. 2. d

derelinques aiam meā in inferno: neq dabis sctm
ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχήν μου εἰς ᾅδην, οὐδὲ δώσεις τὸν ὅσι-
tuū videre corruptionē. Notas fecisti mihi vias vite: adiple-
όν σου ἰδεῖν διαφθοράν. Ἐγνώρισάς μοι ὁδοὺς ζωῆς, πληρώ-
bis me leticia cū vultu tuo: delectatiōe τ
σεις με εὐφροσύνης μετὰ τοῦ προσώπου σου, τερπνότης
in dextera tua i finē.
ἐν τῇ δεξιᾷ σου εἰς τέλος.

Oratio dauid. 16.
Προσευχὴ τῷ δαυίδ. ιϛ'.

Exaudi dne iusticiā meā: intende depcatiōē
Εἰσάκουσον κύριε δικαιοσύνης μου, πρόσχες τῇ δεήσει
meā. Auribꝰ pcipe orōnē meā nō in labijs dolosis.
μου. Ἐνώτισαι τὴν προσευχήν μου οὐκ ἐν χείλεσι δολίοις.
De vultu tuo iudiciū meū pdeat: oculi mei vi
Ἐκ προσώπου σου τὸ κρίμα μου ἐξέλθοι, οἱ ὀφθαλμοί μου ἰ-
deāt equitatē. Probasti cor meū: vi
δέτωσαν εὐθύτητας. Ἐδοκίμασας τὴν καρδίαν μου, ἐ-
sitasti nocte: igne examinasti me τ nō ē inuēta in me ini-
πεσκέψω νυκτός, ἐπύρωσάς με καὶ οὐχ εὑρέθη ἐν ἐμοὶ ἀδι-
quitas. Ut nō loquat os meū opa ho-
κία. Ὅπως ἂν μὴ λαλήσῃ τὸ στόμα μου τὰ ἔργα τῶν ἀν-
minū: ppt verba labioꝝ tuoꝝ ego custodiui
θρώπων, διὰ τοὺς λόγους τῶν χειλέων σου ἐγὼ ἐφύλαξα
vias duras. pfice gressꝰ meos in
ὁδοὺς σκληράς. Κατάρτισαι τὰ διαβήματά μου ἐν ταῖς
semitis tuis: vt nō moueātur vestigia mea. Ego
τρίβοις σου, ἵνα μὴ σαλευθῶσι τὰ διαβήματά μου. Ἐγὼ
clamaui: qm exaudisti me deꝰ: inclina aurē tuā mihi:
ἐκέκραξα, ὅτι ἐπήκουσάς μου ὁ θεός, κλῖνον τὸ οὖς σου ἐμοί,
τ exaudi vba mea. Mirifica mias tuas
καὶ εἰσάκουσον τῶν ῥημάτων μου. Θαυμάστωσον τὰ ἐλέη σου
q saluos facis sperātes in te. A resistētibꝰ dextere
ὁ σώζων τοὺς ἐλπίζοντας ἐπὶ σέ. Ἐκ τῶν ἀνθεστηκότων τῇ δεξιᾷ
tue: custodi me vt pupillā oculi. Sub vmbra ala
σου, φύλαξόν με κύριε ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ. Ἐν σκέπῃ τῶν πτε-
rū tuaꝝ ptege me: a facie impioꝝ qui afflixe
ρύγων σου σκεπάσεις με, ἀπὸ προσώπου ἀσεβῶν τῶν ταλαι-
rūt me. Inimici mei aiam meā circūdederūt:
πωρησάντων με. Οἱ ἐχθροί μου τὴν ψυχήν μου περιέσχον,
adipē suū cōcluserūt: os eoꝝ locutū ē super
τὸ στέαρ αὐτῶν συνέκλεισαν, τὸ στόμα αὐτῶν ἐλάλησεν ὑπε-
biam. Proiicientes me nūc circūdederūt me:
ρηφανίαν. Ἐκβάλλοντές με νυνὶ περιεκύκλωσάν με, τοὺς
oculos suos statuerūt declinare in trā. Susceperūt
ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἔθεντο ἐκκλῖναι ἐν τῇ γῇ. Ὑπέλαβόν
me sicut leo paratꝰ ad predā: τ sicut catulꝰ leonis habitās i
με ὡσεὶ λέων ἕτοιμος εἰς θήραν, καὶ ὡσεὶ σκύμνος οἰκῶν ἐν
abditis. Exurge dne pueni eos: τ sup-
ἀποκρύφοις. Ἀνάστηθι κύριε πρόφθασον αὐτούς, καὶ ὑπο-
planta eos: eripe aiam meā ab impio: fra-
σκέλισον αὐτούς, ῥῦσαι τὴν ψυχήν μου ἀπὸ ἀσεβοῦς, ῥομ-
meā tuā ab inimicis manꝰ tue. Dne a paucis
φαίαν σου ἀπὸ ἐχθρῶν τῆς χειρός σου. Κύριε ἀπὸ ὀλίγων
de tra diuide eos in vita eoꝝ: τ de abscon-
ἀπὸ γῆς διαμέρισον αὐτοὺς ἐν τῇ ζωῇ αὐτῶν καὶ τῶν κεκρυμ-
ditis tuis adimpletꝰ ē venter eoꝝ. Saturati sūt filijs: τ
μένων σου ἐπλήσθη ἡ γαστὴρ αὐτῶν. Ἐχορτάσθησαν υἱῶν, καὶ
dimiserūt reliquias paruulis suis. Ego aūt i iu
ἀφῆκαν τὰ κατάλοιπα τοῖς νηπίοις αὐτῶν. Ἐγὼ δὲ ἐν δι-
sticia apparebo cōspectui tuo. Satiabor
καιοσύνῃ ὀφθήσομαι τῷ προσώπῳ σου. Χορτασθήσομαι
cū apparuerit mihi gloria tua.
ἐν τῷ ὀφθῆναί μοι τὴν δόξαν σου.

In finē puero dni dauid: q locutꝰ ē
Εἰς τὸ τέλος τῷ παιδὶ κυρίου τῷ δαυίδ, ἃ ἐλάλησε
dno vba cātici huiꝰ: in die q
τῷ κυρίῳ τοὺς λόγους τῆς ᾠδῆς ταύτης, ἐν ἡμέρᾳ ᾗ
eripuit eū dns de manu oīm inimicoꝝ
ἐρρύσατο αὐτὸν ὁ κύριος ἐκ χειρὸς πάντων τῶν ἐχθρῶν
eiꝰ τ de manu saul: τ dixit. 17.
αὐτοῦ καὶ ἐκ χειρὸς σαούλ, καὶ εἶπε. ιζ'.

Actu. 2. c. — Actu. 2. d.

ter. Non enim derelinqs aīam meā in īferno: nec dabis sctūm tuum videre corruptionem. Ondisti mihi semitam vite: plēitudinē leticiarū ā vultū tuū: decores ī dextera tua etnos.

Oratio dauid. 17.

Audi dñe iusticiā: itēde depcationem meā: auribus pcipe orōnē meā absq̧ labiis mēdacibus. De vultu tuo iudiciū meū pdeat: oculi tui videāt eqtates. Probasti cor meū visitasti nocte: conflasti me & non inuenisti cogitationes meas non transire os meum. In opere hominum propter verbum labiorum tuorū: ego obseruaui vias latronis. Sustēta gressus meos in callibus tuis: & non labentur vestigia mea. Ego inuocaui te quia exaudies me deꝰ: inclina aurē tuā mihi: audi eloquiū meū. Mirabilē fac miām tuā saluator sperantiū: a resistentibus dextere tue: Custodi me qsi pupillā filiā oculi: in vmbra alarum tuarum protege me. A facie impiorum vastantium me: inimici mei aīam meā circūdederūt. Adipe suo cōcluserunt: ore locuti sunt superbe. Incedentes aduersum me nunc circūdederūt me: oculos suos posuerūt declinare ī terrā. Silitudo eius qsi leōis desiderātis pdā: & qsi catuli leonis sedentis in absconditis. Surge dñe pueni faciē eius incurua eū: salua animā meā ab impio qui est gladius tuus. A viris manus tue dñe q mortui sunt in pfūdo: quorū ps in vita: & quorū de absconditis tuis replesti vētrē: qui saturabūtur filiis & dimittent reliquias suas paruulis eorū. Ego ī iusticia videbo faciē tuā: iplebor cū vigilauero silitudine tua.

Victori seruo dñi dauid: qui locutus est dño verba cātici huius in die qua liberauit eum dominus de manu omnium inimicorū suorum & de manu saul: & dixit. 18.

תעזב נפשי לשאול לא תתן
חסידך לראות שחת: תודיעני
ארח חיים שבע שמחות את פניך
נעמות בימינך נצח: יז.
תפלה לדוד שמעה יהוה
צדק הקשיבה רנתי האזינה
תפלתי בלא שפתי מרמה:
מלפניך משפטי יצא עיניך
תחזינה מישרים: בחנת לבי
פקדת לילה צרפתני בל תמצא
זמתי בל יעבר פי: לפעלות
אדם בדבר שפתיך אני שמרתי
ארחות פריץ: תמך אשורי
במעגלותיך בל נמוטו פעמי: אני
קראתיך כי תענני אל הט אזנך
לי שמע אמרתי: הפלה חסדיך
מושיע חוסים ממתקוממים
בימינך: שמרני כאישון בת
עין בצל כנפיך תסתירני: מפני
רשעים זו שדוני איבי בנפש
יקיפו עלי: חלבמו סגרו פימו
דברו בגאות: אשרנו עתה
סבבונו עיניהם ישיתו לנטות
בארץ: דמינו כאריה יכסוף
לטרף וככפיר ישב במסתרים:
קומה יהוה קדמה פניו הכריעהו
פלטה נפשי מרשע חרבך:
ממתים ידך יהוה ממתים מחלד
חלקם בחיים וצפינך תמלא בטנם
ישבעו בנים והניחו יתרם
לעולליהם: אני בצדק אחזה
פניך אשבעה בהקיץ תמונתך:
יח. למנצח לעבד יהוה לדוד
אשר דבר ליהוה את דברי השירה
הזאת ביום הציל יהוה אותו מכף
כל איביו ומיד שאול ויאמר

רחם חזק סלע צוד פלט חסה ישע שגב הלל קרא ישע חבל נחל בל בעת שאל סבב קדם צור קרא שוע שמע היכל בוא געש רעש יסד רגז חרה אכל נטה רכב כרב עוף דאה שות סבב סכך רעם עלה נתן קול שלח פוץ המם ראה אפק גלה יסד שלח רום לקח משה רבב נצל עזז קדם היה שען יצא רחב חלץ גמל בור שוב שמר שפט חקק סור

ארחמך יהוה חזקי׃ יהוה
סלעי ומצודתי ומפלטי אלי
צורי אחסה בו מגני וקרן ישעי
משגבי׃ מהלל אקרא יהוה ומן
איבי אושע׃ אפפוני חבלי מות
ונחלי בליעל יבעתוני׃ חבלי
שאול סבבוני קדמוני מוקשי
מות׃ בצר לי אקרא יהוה ואל
אלהי אשוע ישמע מהיכלו קולי
ושועתי לפניו תבוא באזניו׃
ותגעש ותרעש הארץ ומוסדי
הרים ירגזו ויתגעשו כי חרה
לו׃ עלה עשן באפו ואש מפיו
תאכל גחלים בערו ממנו׃ ויט
שמים וירד וערפל תחת רגליו׃
וירכב על כרוב ויעף וידא על
כנפי רוח׃ ישת חשך סתרו
סביבותיו סכתו חשכת מים עבי
שחקים׃ מנגה נגדו עביו עברו
ברד וגחלי אש׃ וירעם בשמים
יהוה ועליון יתן קלו ברד וגחלי
אש׃ וישלח חציו ויפיצם
וברקים רב ויהמם׃ ויראו אפיקי
מים ויגלו מוסדות תבל מגערתך
יהוה מנשמת רוח אפך׃ ישלח
ממרום יקחני ימשני ממים
רבים׃ יצילני מאיבי עז
ומשנאי כי אמצו ממני׃
יקדמוני ביום אידי ויהי יהוה
למשען לי׃ ויוציאני למרחב
יחלצני כי חפץ בי׃ יגמלני יהוה
כצדקי כבר ידי ישיב לי׃
כי שמרתי דרכי יהוה ולא רשעתי
מאלהי׃ כי כל משפטיו לנגדי
וחקתיו לא אסיר מני׃ ואהי

Diligā te dñe fortitudo mea. Domine petra mea & robur meum & saluator meus: deus meus fortis meus & sperabo in eū: scutū meū & cornu salutis mee susceptor meus. Laudatū inuocabo dñm: & ab inimicis meis saluus ero. Circūdederūt me funes mortis: & torrētes iniquitatis terruerunt me. Funes inferni circūdederūt me: preuenerūt me laquei mortis. In tribulatione mea inuocabo: dominū: & ad deū meum clamabo: & exaudiet de tēplo suo vocē meā: & clamor meus ante faciē eius veniet in aures eius. Cōmota ē & cōtremuit terra: & fundamēta montium cōcussa sunt & conquassata sunt: quoniam iratus est. Ascendit fumus in furore eius: & ignis ex ore eius deuorās: carbones incensi sūt ab eo. Inclinauit celos & descēdit: & caligo sub pedibus eius. Et ascendit super cherub & volauit: & trāsuolauit super pennas venti. Posuit tenebras latibulū suū: in circuitu eius tabernaculū eius: tenebrosa aq̄ in nubibus etheris. Pre fulgore in cōspectu eius nubes trāsierūt: grādo & carbōes ignis. Et intonuit de celo dñs: & altissimus dedit vocem suā grādinē & carbones ignis. Et misit sagittas suas & dissipauit eos: & fulgura multiplicauit & cōsumpsit eos. Et apparuerūt effusiōes aquarum: & reuelata sunt fūdamēta orbis: ab increpatōe tua dñe ab inspiratiōe spūs furoris tui. Misit de alto accepit me: extraxit me de aquis multis. Liberauit me de inimicis meis potētissimis: & de his qui oderūt me: quoniam robustiores me erant. Preuenerūt me in die afflictiōis mee: & factus ē dñs firmamētū meū. Et eduxit me in latitudinem: liberauit me quia placuit ei. Retribuit mihi dñs secundum iusticiā meam: & secundum mūdiciam manuū mearū reddidit mihi. Quia custodiui vias dñi: & nō egi im-

Diligam te domine fortitudo mea: dominus firmamentum meum: et
Ἀγαπήσω σε κύριε ἡ ἰσχύς μου, κύριος στερέωμά μου, καὶ
refugium meum et liberator meus. Deus meus adiutor meus: et spe
καταφυγή μου καὶ ῥύστης μου. Ὁ θεός μου βοηθός μου, καὶ ἐλ-
rabo in eum. Protector meus et cornu salutis meae:
πιῶ ἐπ᾽ αὐτόν. Ὑπερασπιστής μου καὶ κέρας σωτηρίας μου,
et susceptor meus. Laudans inuocabo dominum: et ab
καὶ ἀντιλήπτωρ μου. Αἰνῶν ἐπικαλέσομαι τὸν κύριον, καὶ ἐκ
inimicis meis saluus ero. Circumdederunt me dolores mortis: et
τῶν ἐχθρῶν μου σωθήσομαι. Περιέσχον με ὠδῖνες θανάτου, καὶ
torrentes iniquitatis conturbauerunt me. Dolores inferni circumde-
χείμαρροι ἀνομίας ἐξετάραξάν με. Ὠδῖνες ᾅδου περιεκύ-
derunt me: preoccupauerunt me laquei mortis. Et in
κλωσάν με, προέφθασάν με παγίδες θανάτου. Καὶ ἐν τῷ
tribulatione mea inuocaui dominum: et ad deum meum
θλίβεσθαί με ἐπεκαλεσάμην τὸν κύριον, καὶ πρὸς τὸν θεόν μου
clamaui. Exaudiuit de templo sancto suo vocem meam: et clamor
ἐκέκραξα. Ἤκουσεν ἐκ ναοῦ ἁγίου αὐτοῦ φωνῆς μου, καὶ ἡ κραυ-
meus in conspectu eius introibit in aures eius. Et com-
γή μου ἐνώπιον αὐτοῦ εἰσελεύσεται εἰς τὰ ὦτα αὐτοῦ. Καὶ ἐσα-
mota est et contremuit terra: et fundamenta montium con-
λεύθη καὶ ἔντρομος ἐγενήθη ἡ γῆ, καὶ τὰ θεμέλια τῶν ὀρέων ἐτα-
turbata sunt et commota sunt: quoniam iratus est eis deus. Ascendit
ράχθησαν καὶ ἐσαλεύθησαν, ὅτι ὠργίσθη αὐτοῖς ὁ θεός. Ἀνέβη
fumus in ira eius: et ignis a facie eius exarde-
καπνὸς ἐν ὀργῇ αὐτοῦ, καὶ πῦρ ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ κατεφλέ-
scet: carbones succensi sunt ab eo. Et inclinauit celos et
γησεν, ἄνθρακες ἀνήφθησαν ἀπ᾽ αὐτοῦ. Καὶ ἔκλινεν οὐρανοὺς καὶ
descendit: et caligo sub pedibus eius. Et ascendit super
κατέβη, καὶ γνόφος ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. Καὶ ἐπέβη ἐπὶ
cherubim et volauit: volauit super pennas ventorum. Et
χερουβὶμ καὶ ἐπετάσθη, ἐπετάσθη ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων. Καὶ
posuit tenebras latibulum suum: in circuitu eius tabernaculum eius: te-
ἔθετο σκότος ἀποκρυφὴν αὐτοῦ κύκλῳ αὐτοῦ, ἡ σκηνὴ αὐτοῦ, σκο-
nebrosa aqua in nubibus aeris. Pre fulgore in con-
τεινὸν ὕδωρ ἐν νεφέλαις ἀέρων. Ἀπὸ τῆς τηλαυγήσεως ἐνώ-
spectu eius nubes transierunt: grando et carbones ignis.
πιον αὐτοῦ αἱ νεφέλαι διῆλθον, χάλαζα καὶ ἄνθρακες πυρός.
Et intonuit de celo dominus: et altissimus dedit vo-
Καὶ ἐβρόντησεν ἐξ οὐρανοῦ ὁ κύριος, καὶ ὁ ὕψιστος ἔδωκε φω-
cem suam. Misit sagittas et dissipauit eos: et
νὴν αὐτοῦ. Ἐξαπέστειλε βέλη καὶ ἐσκόρπισεν αὐτούς, καὶ
fulgura multiplicauit: et conturbauit eos. Et apparuerunt
ἀστραπὰς ἐπλήθυνε, καὶ συνετάραξεν αὐτούς. Καὶ ὤφθησαν
fontes aquarum: et reuelata sunt fundamenta orbis
αἱ πηγαὶ τῶν ὑδάτων, καὶ ἀνεκαλύφθη τὰ θεμέλια τῆς οἰκουμέ-
terre. Ab increpatione tua domine: ab inspiratione spiri-
νης. Ἀπὸ ἐπιτιμήσεώς σου κύριε, ἀπὸ ἐμπνεύσεως πνεύ-
tus ire tue. Misit de summo et accepit me: assum-
ματος ὀργῆς σου. Ἐξαπέστειλεν ἐξ ὕψους καὶ ἔλαβέ με, προσ-
psit me de aquis multis. Eripiet me de inimicis
ελάβετό με ἐξ ὑδάτων πολλῶν. Ῥύσεταί με ἐξ ἐχθρῶν
meis fortissimis: et ab his qui oderunt me: quoniam confortati sunt super
μου δυνατῶν, καὶ ἐκ τῶν μισούντων με, ὅτι ἐστερεώθησαν ὑπὲρ
me. Preuenerunt me in die afflictionis mee: et factus est do-
ἐμέ. Προέφθασάν με ἐν ἡμέρᾳ κακώσεώς μου, καὶ ἐγένετο κύ-
minus protector meus. Et eduxit me in latitudinem: saluum
ριος ἀντιστήριγμά μου. Καὶ ἐξήγαγέ με εἰς πλατυσμόν, ῥύ-
faciet me: quoniam voluit me. Et retribuet mihi dominus se-
σεταί με, ὅτι ἠθέλησέ με. Καὶ ἀνταποδώσει μοι κύριος κα-
cundum iusticiam meam: et secundum puritatem manuum
τὰ τὴν δικαιοσύνην μου, καὶ κατὰ τὴν καθαριότητα τῶν χει-
mearum retribuet mihi. Quia custodiui vias do-
ρῶν μου ἀνταποδώσει μοι. Ὅτι ἐφύλαξα τὰς ὁδοὺς κυ-
mini: et non impie gessi a deo meo. Quoniam omnia
ρίου, καὶ οὐκ ἠσέβησα ἀπὸ τοῦ θεοῦ μου. Ὅτι πάντα
iudicia eius in conspectu meo: et iusticias
τὰ κρίματα αὐτοῦ ἐνώπιόν μου, καὶ τὰ δικαιώματα
eius non repuli a me. Et ero
αὐτοῦ οὐκ ἀπέστησα ἀπ᾽ ἐμοῦ. Καὶ ἔσομαι

immaculatus cum eo. et obseruabo me ab iniquitate mea.
ἄμωμος μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ φυλάξομαι ἀπὸ τῆς ἀνομίας μου.
Et retribuet mihi dominus secundum iusticiam meam:
Καὶ ἀνταποδώσει μοι κύριος κατὰ τὴν δικαιοσύνην μου,
et secundum puritatem manuum mearum in conspectu
καὶ κατὰ τὴν καθαριότητα τῶν χειρῶν μου, ἐνώπιον τῶν
oculorum eius. Cum sancto sanctus eris: et cum vi-
ὀφθαλμῶν αὐτοῦ. Μετὰ ὁσίου ὅσιος ἔσῃ, καὶ μετὰ ἀν-
ro innocente innocens eris: et cum electo electus eris:
δρὸς ἀθῴου ἀθῷος ἔσῃ, καὶ μετὰ ἐκλεκτοῦ ἐκλεκτὸς ἔσῃ,
et cum peruerso peruerteris. Quia tu populum humi-
καὶ μετὰ στρεβλοῦ διαστρέψεις. Ὅτι σὺ λαὸν ταπει-
lem saluum facies: et oculos superborum humiliabis.
νὸν σώσεις, καὶ ὀφθαλμοὺς ὑπερηφάνων ταπεινώσεις.
Quoniam tu illuminabis lucernam meam domine deus meus: illuminabis
Ὅτι σὺ φωτιεῖς λύχνον μου κύριε ὁ θεός μου, φωτιεῖς
tenebras meas. Quoniam in te eripiar a tentatio-
τὸ σκότος μου. Ὅτι ἐν σοὶ ῥυσθήσομαι ἀπὸ πειρατη-
ne: et in deo meo transgrediar murum. Deus
ρίου, καὶ ἐν τῷ θεῷ μου ὑπερβήσομαι τεῖχος. Ὁ θεός
meus impolluta via eius: eloquia domini igne exami-
μου ἄμωμος ἡ ὁδὸς αὐτοῦ, τὰ λόγια κυρίου πεπυρωμέ-
nata: protector est omnium sperantium in se.
να, ὑπερασπιστής ἐστι πάντων τῶν ἐλπιζόντων ἐπ᾽ αὐτόν.
Quoniam quis deus preter dominum: aut quis deus preter deum
Ὅτι τίς θεὸς πλὴν τοῦ κυρίου, ἢ τίς θεὸς πλὴν τοῦ θεοῦ
nostrum? Deus qui precingit me virtute: et posuit imma-
ἡμῶν; Ὁ θεὸς ὁ περιζωννύων με δύναμιν, καὶ ἔθετο ἄμω-
culatam viam meam. Qui perficit pedes meos tanquam
μον τὴν ὁδόν μου. Καταρτιζόμενος τοὺς πόδας μου ὡσεὶ
ceruorum: et super excelsa statuens me. Qui docet manus
ἐλάφου, καὶ ἐπὶ τὰ ὑψηλὰ ἱστῶν με. Διδάσκων χεῖράς
meas ad prelium: et posuisti arcum ereum brachia
μου εἰς πόλεμον, καὶ ἔθου τόξον χαλκοῦν τοὺς βραχίο-
mea. Et dedisti mihi protectionem salutis: et
νάς μου. Καὶ ἔδωκάς μοι ὑπερασπισμὸν σωτηρίας, καὶ
dextera tua suscepit me. Et disciplina tua corre-
ἡ δεξιά σου ἀντελάβετό μου. Καὶ ἡ παιδεία σου ἀνώρ-
xit me in finem: et disciplina tua ipsa me docebit.
θωσέ με εἰς τέλος, καὶ ἡ παιδεία σου αὐτή με διδάξει.
Dilatasti gressus meos subtus me: et
Ἐπλάτυνας τὰ διαβήματά μου ὑποκάτω μου, καὶ
non sunt infirmata vestigia mea. Persequar inimicos meos
οὐκ ἠσθένησε τὰ ἴχνη μου. Καταδιώξω τοὺς ἐχθρούς μου
et comprehendam illos: et non conuertar donec
καὶ καταλήψομαι αὐτούς, καὶ οὐκ ἀποστραφήσομαι ἕως ἂν
deficiant. Confringam illos nec poterunt sta-
ἐκλίπωσι. Ἐκθλίψω αὐτούς, καὶ οὐ μὴ δύνωνται στῆ-
re: cadent subtus pedes meos. Et precinxisti
ναι, πεσοῦνται ὑπὸ τοὺς πόδας μου. Καὶ περιέζωσάς
me virtute ad bellum: supplantasti omnes
με δύναμιν εἰς πόλεμον, συνεπόδισας πάντας
insurgentes in me subtus me. Et
τοὺς ἐπανισταμένους ἐπ᾽ ἐμὲ ὑποκάτω μου. Καὶ τοὺς
inimicos meos dedisti mihi dorsum: et odientes me
ἐχθρούς μου ἔδωκάς μοι νῶτον, καὶ τοὺς μισοῦντάς με
disperdidisti. Clamauerunt nec erat qui saluos faceret ad dominum:
ἐξωλόθρευσας. Ἐκέκραξαν καὶ οὐκ ἦν ὁ σώζων πρὸς κύριον,
et non exaudiuit eos. Et comminuam eos vt puluerem
καὶ οὐκ εἰσήκουσεν αὐτῶν. Καὶ λεπτυνῶ αὐτοὺς ὡσεὶ χοῦν
ante faciem venti: vt lutum platearum delebo e-
κατὰ πρόσωπον ἀνέμου, ὡς πηλὸν πλατειῶν λεανῶ αὐ-
os. Eripies me de contradictionibus populi: constitues me in
τούς. Ῥύσαι με ἐξ ἀντιλογίας λαοῦ, καταστήσεις με εἰς
caput gentium. Populus quem non cognoui: seruiuit mihi:
κεφαλὴν ἐθνῶν. Λαὸς ὃν οὐκ ἔγνων, ἐδούλευσέ μοι,
in auditu auris obediuit mihi. Filii alieni menti-
εἰς ἀκοὴν ὠτίου ὑπήκουσέ μου. Υἱοὶ ἀλλότριοι ἐψεύ-
ti sunt mihi: filii alieni inueterati sunt: et claudi-
σαντό μοι, υἱοὶ ἀλλότριοι ἐπαλαιώθησαν, καὶ ἐχώ-
cauerunt a semitis suis.
λαναν ἀπὸ τῶν τρίβων αὐτῶν.

pie a deo meo. Oīa enī iudicia eius in cōspectu meo: & precepta eius nō amoui a me. Et fui immaculatus cū eo: & custodiui me ab iniquitate mea. Et restituit mihi dñs secundum iusticiā meā: & secundum manuū mearum mūdiciā in cōspectu oculorū eius. Cū sancto sanctus eris: & cū viro innocēte innocēter ages. Et cū electo electus eris: & cū peruerso peruerteris. Quoniam populum pauperē saluabis: & oculos excelsos humiliabis. Quia tu illuminas lucernā meā: dñe deus meus illuminabis tenebras meas. In te enim curram accinctus: & in deo meo trāsiliā murū. Deus immaculata via eius: eloquium dñi igne examinatū: scutū est omnium sperantiū in se. Quis est deus preter dominum? & quis fortis preter deū nostrum? Deus qui accingit me fortitudine & posuit immaculatam viam meam. Coequans pedes meos ceruis: & super excelsa mea statuens me. Docens manus meas ad preliū: & componens quasi arcum ereum brachia mea. Dedisti mihi clypeum salutis tue: & dextera tua cōfortabit me: & mansuetudo tua multiplicabit me. Dilatabis gressus meos subter me: & nō deficiēt tali mei. Persequar inimicos meos & apprehēdam eos: & non reuertar donec consumam eos. Cedā eos & non poterunt surgere: cadent sub pedibus meis. Accinxisti me fortitudine ad preliū: incuruasti resistentes mihi sub me. Et inimicorum meorū dedisti mihi dorsum: & odiētes me dispersidisti. Clamabunt & non erit qui saluet: ad dominum & non exaudiet eos. Et delebo eos vt puluerem ante faciem venti: vt lutū platearum proiiciam eos. Saluabis me a contradictionibus populi: pones me in caput gentium: populus quem ignoraui seruiet mihi. Auditiōe auris obediet mihi: filii alieni mentiti sunt mihi. Filii alieni defluent: & contrahentur in angustiis suis.

תמים עמו ואשתמר מעוני׃
וישב יהוה לי כצדקי כבר
ידי לנגד עיניו׃ עם חסיד
תתחסד עם גבר תמים תתמם׃
עם נבר תתברר ועם עקש
תתפתל׃ כי אתה עם עני
תושיע ועינים רמות תשפיל׃
כי אתה תאיר נרי יהוה אלהי
יגיה חשכי׃ כי בך ארץ
גדוד ובאלהי אדלג שור׃
האל תמים דרכו אמרת יהוה
צרופה מגן הוא לכל החוסים
בו׃ כי מי אלוה מבלעדי יהוה
ומי צור זולתי אלהינו׃ האל
המאזרני חיל ויתן תמים
דרכי׃ משוה רגלי כאילות
ועל במתי יעמידני׃ מלמד
ידי למלחמה ונחתה קשת
נחושה זרועתי׃ ותתן לי מגן
ישעך וימינך תסעדני וענותך
תרבני׃ תרחיב צעדי תחתי
ולא מעדו קרסלי׃ ארדוף אויבי
ואשיגם ולא אשוב עד
כלותם׃ אמחצם ולא יכלו
קום יפלו תחת רגלי׃ ותאזרני
חיל למלחמה תכריע קמי
תחתי׃ ואיבי נתתה לי ערף
ומשנאי אצמיתם׃ ישועו
ואין מושיע על יהוה ולא
ענם׃ ואשחקם כעפר על
פני רוח כטיט חוצות אריקם׃
תפלטני מריבי עם תשימני
לראש גוים עם לא ידעתי
יעבדוני׃ לשמע אזן ישמעו
לי בני נכר יכחשו לי׃ בני
נכר יבלו ויחרגו ממסגרותיהם׃

תמם שמר שוב חסד ברר עקש פתל ענה רום שפל אור נגה רוץ גדד דלג שור תמם צרף חסה בלע זלת אזר נתן שוה במה עמד למד לחם נחת נחש סעד ענה רבה רחב מעד קרסל רדף נשג שוב כלה מחץ יכל קום נפל כרע קום נתן שנא צמת ישע שוע ענה שחק פנה חוץ ריב שום ראש עבד שמע כחש נכר בלה חרג סגר

Pritiua.he.	Ter.heb. ps.xix.	Trāſla.B.Hie.	Trāſ.Gre.lxx.cū interp.latina.

Ter.heb. ps.xix.

חַי יְהוָה וּבָרוּךְ צוּרִי וְיָרוּם
אֱלוֹהֵי יִשְׁעִי: הָאֵל הַנּוֹתֵן
נְקָמוֹת לִי וַיַּדְבֵּר עַמִּים תַּחְתָּי:
מְפַלְּטִי מֵאֹיְבָי אַף מִן קָמַי
תְּרוֹמְמֵנִי מֵאִישׁ חָמָס תַּצִּילֵנִי:
עַל כֵּן אוֹדְךָ בַגּוֹיִם יְהוָה וּלְשִׁמְךָ
אֲזַמֵּרָה: מַגְדִּיל יְשׁוּעוֹת מַלְכּוֹ
וְעֹשֶׂה חֶסֶד לִמְשִׁיחוֹ לְדָוִד
וּלְזַרְעוֹ עַד עוֹלָם:

xix.

לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד:
הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים כְּבוֹד אֵל
וּמַעֲשֵׂה יָדָיו מַגִּיד הָרָקִיעַ:
יוֹם לְיוֹם יַבִּיעַ אֹמֶר וְלַיְלָה
לְּלַיְלָה יְחַוֶּה דָּעַת: אֵין אֹמֶר
וְאֵין דְּבָרִים בְּלִי נִשְׁמָע קוֹלָם:
בְּכָל הָאָרֶץ יָצָא קַוָּם וּבִקְצֵה
תֵבֵל מִלֵּיהֶם לַשֶּׁמֶשׁ שָׂם אֹהֶל
בָּהֶם: וְהוּא כְּחָתָן יֹצֵא מֵחֻפָּתוֹ
יָשִׂישׂ כְּגִבּוֹר לָרוּץ אֹרַח: מִקְצֵה
הַשָּׁמַיִם מוֹצָאוֹ וּתְקוּפָתוֹ עַל
קְצוֹתָם וְאֵין נִסְתָּר מֵחַמָּתוֹ:
תּוֹרַת יְהוָה תְּמִימָה מְשִׁיבַת נָפֶשׁ
עֵדוּת יְהוָה נֶאֱמָנָה מַחְכִּימַת פֶּתִי:
פִּקּוּדֵי יְהוָה יְשָׁרִים מְשַׂמְּחֵי לֵב
מִצְוַת יְהוָה בָּרָה מְאִירַת עֵינָיִם:
יִרְאַת יְהוָה טְהוֹרָה עוֹמֶדֶת לָעַד
מִשְׁפְּטֵי יְהוָה אֱמֶת צָדְקוּ יַחְדָּו:
הַנֶּחֱמָדִים מִזָּהָב וּמִפַּז רָב
וּמְתוּקִים מִדְּבַשׁ וְנֹפֶת צוּפִים:
גַּם עַבְדְּךָ נִזְהָר בָּהֶם בְּשָׁמְרָם
עֵקֶב רָב: שְׁגִיאוֹת מִי יָבִין
מִנִּסְתָּרוֹת נַקֵּנִי: גַּם מִזֵּדִים
חֲשֹׂךְ עַבְדֶּךָ אַל יִמְשְׁלוּ בִי אָז
אֵיתָם וְנִקֵּיתִי מִפֶּשַׁע רָב: יִהְיוּ
לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי
לְפָנֶיךָ יְהוָה צוּרִי וְגוֹאֲלִי:

Pritiua.he. ברך רום · נתן · דבר · פלט קום · רמם נצל · ידה · זמר גדל · ישע משח · עלם · נצח זמר · ספר כבד · עשה נגד · רקע נבע · חוה · ידע בלה · שמע · קוה · מלל שום · חפף · שוש גבר · יצא תקף · קצה סתר · חמם ברה · תמם שוב · עוד אמן · חכם פתה · פקד שמח · צוה ברר · אור עמד · חמד רבב · מתק נוף · זהר · שנה בין · סתר נקה · זוד משל · תמם נקה · היה רצה · פנה גאל

Trāſla.B.Hie.

Viuit dñs & benedictus deus meus: & exaltetur deus ſalutis mee. Deus qui das vindictas mihi: & ſubdiſti populos ſub me. Qui ſeruas me ab inimicis meis: & a reſiſtētibus mihi eleuas me: a viro iniquo libera me. Propterea cōfitebor tibi in gētibus dñe: & nomini tuo cantabo. Magnificanti ſalutes regis ſui: & faciēti miſericordiam chriſto ſuo dauid: & ſemini eius vſq; in ſeculū.

Victori pſalmus dauid. 19.

Celi enarrant gloriā dei: & opus manuū eius annunciat firmamentum. Dies diei eructat verbum: & nox nocti indicat ſcientiam. Non eſt ſermo & non ſunt verba: quibus nō audiatur vox eorum. In omnem terram exiuit ſonus eorū: & ī fines orbis verba eorum: ſoli poſuit tabernaculū in eis. Et ipſe quaſi ſpōſus procedēs de thalamo ſuo: exultabit vt fortis ad currendā viā. A ſummitate celi egreſſus eius: & curſus eius vſq; ad ſummitatē illius: nec eſt qui ſe abſcōdat a calore eius. Lex dñi immaculata conuertens animas: teſtimoniū dñi fidele ſapientiam preſtans paruulis. Precepta domini recta letificantia cor: mandatum domini lucidum illuminans oculos. Timor domini mundus perſeuerans in ſecula: iudicia domini vera iuſtificata in ſemetipſa. Deſiderabilia ſuper aurum & obrizum p̄cioſum multū: & dulciora ſuper mel & fauum redundātē. Vnde ſeruus tuus docebit ea: in cuſtodiendis eis fructus multus. Errores quis intelliget: ab occultis meis munda me. A ſuperbis quoq; libera ſeruū tuū: ſi non fuerit dñati mei tūc īmaculatus ero: & emūdabor a delicto maximo. Sit placētes ſermones oris mei: & meditatio cordis mei in cōſpectu tuo: dñs fortis meus & redēptor meus.

Trāſ.Gre.lxx.cū interp.latina.

Viuit dñs: & bñdictus deus: & exaltetur deus
Ζῇ κύριος καὶ εὐλογητὸς ὁ θεός, καὶ ὑψωθήτω ὁ θεὸς τῆς
ſalutis mee. Deus qui das vindictas mihi: & ſubdis
σωτηρίας μου. Ὁ θεὸς ὁ διδοὺς ἐκδικήσεις ἐμοί, καὶ ὑποτάξας
pplos ſub me: liberator meus de inimicis meis iracūdis.
λαοὺς ὑπ' ἐμέ, ὁ ῥύστης μου ἐξ ἐχθρῶν μου ὀργίλων.
Ab insurgentibus in me exaltabis me: a viro iniquo eripies me.
Ἀπὸ τῶν ἐπανισταμένων ἐπ' ἐμὲ ὑψώσεις με, ἀπὸ ἀνδρὸς ἀδίκου ῥύσῃ με.
Propterea cōfitebor tibi in nationibus dñe: & nomini tuo pſalmū dicā. Magnificās
Διὰ τοῦτο ἐξομολογήσομαί σοι ἐν ἔθνεσι κύριε, καὶ τῷ ὀνόματί σου ψαλῶ. Μεγαλύνων
ſalutes regis: & faciēs miaz chriſto ſuo dauid: & ſemini eius vſq; in ſeculū.
τὰς σωτηρίας τοῦ βασιλέως, καὶ ποιῶν ἔλεος τῷ χριστῷ αὐτοῦ τῷ δαυίδ, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ ἕως αἰῶνος.

1.Re. 22.b. ro.15.d

In finē pſalmus dauid. 18.
Εἰς τὸ τέλος ψαλμὸς τῷ δαυίδ. ιη.

Celi enarrāt gloriā dei: opa aūt manuū eius ānūciat firmamētū. Dies diei eru
Οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν θεοῦ, ποίησιν δὲ χειρῶν αὐτοῦ ἀναγγέλλει τὸ στερέωμα. Ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ ἐρεύ
ctat vbū: & nox nocti indicat ſciētiā. Nō ſunt
γεται ῥῆμα, καὶ νὺξ νυκτὶ ἀναγγέλλει γνῶσιν. Οὐκ εἰσὶ
loq̄le neq; ſermones: quoꝝ nō audiātur voces eoꝝ.
λαλιαὶ οὐδὲ λόγοι, ὧν οὐχὶ ἀκούονται αἱ φωναὶ αὐτῶν.
In oēm terrā exiuit ſonus eoꝝ: & in
Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν, καὶ εἰς

Ro.10.d.

fines orbis terre verba eoꝝ. In
τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν. Ἐν τῷ
ſole poſuit tabernaculū ſuū: & ipe tanq̄ ſponſus
ἡλίῳ ἔθετο τὸ σκήνωμα αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ὡς νυμφίος
p̄cedēs de thalamo ſuo. Exultabit
ἐκπορευόμενος ἐκ παστοῦ αὐτοῦ. Ἀγαλλιάσεται
vt gigas adcurrēdā viā: a ſūmo celo egreſſio eius.
ὡς γίγας δραμεῖν ὁδόν, ἀπ' ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ ἡ ἔξοδος αὐτοῦ.
Et occurſus eius vſq; ad ſūmū celi: nec eſt q ſe abſcondat a calore eius.
Καὶ τὸ κατάντημα αὐτοῦ ἕως ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ, καὶ οὐκ ἔστιν ὃς ἀποκρυβήσεται τῆς θέρμης αὐτοῦ.
Lex dñi imaculata cōuertēs animas: teſtimoniū dñi fidele ſapiētiā p̄ſtās puulis.
Ὁ νόμος κυρίου ἄμωμος ἐπιστρέφων ψυχάς, ἡ μαρτυρία κυρίου πιστὴ σοφίζουσα νήπια.
Iuſticie dñi recte letificantes cor: p̄ceptū dñi lucidū illuminās oculos.
Τὰ δικαιώματα κυρίου εὐθέα εὐφραίνοντα καρδίαν, ἡ ἐντολὴ κυρίου τηλαυγὴς φωτίζουσα ὀφθαλμούς.
Timor dñi ſctūs p̄manēs in ſeculū ſeculi. iudicia
Ὁ φόβος κυρίου ἁγνός, διαμένων εἰς αἰῶνα αἰῶνος. τὰ κρίματα
dñi vera: iuſtificata in ſemetipa. Deſiderabilia
κυρίου ἀληθινά, δεδικαιωμένα ἐπὶ τὸ αὐτό. Ἐπιθυμητὰ
ſup aurū & lapidē p̄cioſū multū: & dulciora ſup mel & fauū.
ὑπὲρ χρυσίον καὶ λίθον τίμιον πολύν, καὶ γλυκύτερα ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον.
Et .n. ſeru⁹ tu⁹ cuſtodit ea: in cuſtodiēdis illis retributio multa.
Καὶ γὰρ ὁ δοῦλός σου φυλάσσει αὐτά, ἐν τῷ φυλάσσειν αὐτὰ ἀνταπόδοσις πολλή.
Delicta q̄s intelliget: ab occultis meis mūda me: & ab alienis parce ſeruo tuo.
Παραπτώματα τίς συνήσει; ἐκ τῶν κρυφίων μου καθάρισόν με, καὶ ἀπὸ ἀλλοτρίων φεῖσαι τοῦ δούλου σου.
Si mei nō fuerint dominati: tunc imaculatus ero: & mundabor a delicto maximo.
Ἐὰν μή μου κατακυριεύσωσι, τότε ἄμωμος ἔσομαι, καὶ καθαρισθήσομαι ἀπὸ ἁμαρτίας μεγάλης.
Et erūt vt cōplaceāt eloq̄a oris mei: & meditatio cordis mei in cōſpectu tuo ſemp.
Καὶ ἔσονται εἰς εὐδοκίαν τὰ λόγια τοῦ στόματός μου, καὶ ἡ μελέτη τῆς καρδίας μου ἐνώπιόν σου διαπαντός.
Dñe adiutor me⁹ & redēptor me⁹.
Κύριε βοηθέ μου καὶ λυτρωτά μου.

Trāſ.Gre.lxx.cū interp.latina.	Trāſla.B.Hie.	Ter.heb.ps.xx.xxi.	Pritiua.he.

Trāſ.Gre.lxx.cū interp.latina.

In finē pſalmus dauid. 19.
Εἰς τὸ τέλος ψαλμὸς τῷ δαδ'. ιθ'.

Exaudiat te dñs in die tribulatiōis: ptegat te nomē dei iacob. Mittat tibi auxiliū de ſctō: & de ſiō tueatur te. Memor ſit oīs
Ἐπακούσαι σου κύριος ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως, ὑπερασπίσαι σου τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ ἰακώβ. Ἐξαποστείλαι σοι βοήθειαν ἐξ ἁγίου, καὶ ἐκ σιὼν ἀντιλάβοιτό σου. Μνησθείη πάσης
ſacrificij tui: & holocauſtū tuū pigue fiat. Tribuat tibi dominus ſm cor tuū: & oē cōſiliū tuū im
θυσίας σου, καὶ τὸ ὁλοκαύτωμά σου πιανάτω. Δώη σοι κύριος κατὰ τὴν καρδίαν σου, καὶ πᾶσαν τὴν βουλήν σου πληρώσαι.
pleat. Letabimur in ſalutari tuo: & in noīe dñi dei nr̄i magnificabimur. Impleat dñs omnes petitiōes tuas: nūc cognoui qm̄ ſaluū fecit dñs chriſtū ſuū.
Ἀγαλλιασώμεθα ἐπὶ τῷ σωτηρίῳ σου, καὶ ἐν ὀνόματι κυρίου θεοῦ ἡμῶν μεγαλυνθησόμεθα. Πληρώσαι κύριος πάντα τὰ αἰτήματά σου· νῦν ἔγνων ὅτι ἔσωσε κύριος τὸν χριστὸν αὐτοῦ.
Exaudiet illū de celo ſctō ſuo: in potētatibus ſalus dextere eius. Hi in curribus
Ἐπακούσεται αὐτοῦ ἐξ οὐρανοῦ ἁγίου αὐτοῦ, ἐν δυναστείαις ἡ σωτηρία τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ. Οὗτοι ἐν ἅρμασι
& hi in equis: nos aūt in noīe dñi dei nr̄i inuocabimus.
καὶ οὗτοι ἐν ἵπποις, ἡμεῖς δὲ ἐν ὀνόματι κυρίου θεοῦ ἡμῶν ἐπικαλεσόμεθα.
Ipſi obligati ſunt & ceciderūt: nos aūt ſurreximus & erecti ſumus.
Αὐτοὶ συνεποδίσθησαν καὶ ἔπεσον, ἡμεῖς δὲ ἀνέστημεν καὶ ἀνωρθώθημεν.
Dñe ſaluū fac regē & exaudi nos: in qua die inuocauerim⁹ te.
Κύριε σῶσον τὸν βασιλέα καὶ ἐπάκουσον ἡμῶν, ἐν ᾗ ἂν ἡμέρᾳ ἐπικαλεσώμεθά σε.

Pſalmus dauid. 20.
Ψαλμὸς τῷ δαυίδ. κ'.

Domine in virtute tua letabitur rex: & ſup ſalutare tuū exultabit vehemēter. Deſiderium
Κύριε ἐν τῇ δυνάμει σου εὐφρανθήσεται ὁ βασιλεύς, καὶ ἐπὶ τῷ σωτηρίῳ σου ἀγαλλιάσεται σφόδρα. Τὴν ἐπιθυμίαν
cordis eius tribuiſti ei: & volūtate labioꝝ eius nō fraudaſti eū. Qm̄ p̄ueniſti eū
τῆς καρδίας αὐτοῦ ἔδωκας αὐτῷ, καὶ τὴν θέλησιν τῶν χειλέων αὐτοῦ οὐκ ἐστέρησας αὐτόν. Ὅτι προέφθασας αὐτὸν
in bñdictiōibus dulcedinis: poſuiſti in capite eius coronā de lapide p̄cioſo.
ἐν εὐλογίαις χρηστότητος, ἔθηκας ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ στέφανον ἐκ λίθου τιμίου.
Vitā petiit a te: & tribuiſti ei lōgitudinē dierū in ſeculū ſeculi.
Ζωὴν ᾐτήσατό σε, καὶ ἔδωκας αὐτῷ μακρότητα ἡμερῶν εἰς αἰῶνα αἰῶνος.
Magna eſt gl̄ia eius in ſalutari tuo: gl̄iaz & magnū decorē imponēs ſup eū.
Μεγάλη ἡ δόξα αὐτοῦ ἐν τῷ σωτηρίῳ σου, δόξαν καὶ μεγαλοπρέπειαν ἐπιθήσεις ἐπ' αὐτόν.
Qm̄ dabis ei bñdictiōez ī ſeculū ſeculi: letificabis eū in gaudio cū vultu tuo.
Ὅτι δώσεις αὐτῷ εὐλογίαν εἰς αἰῶνα αἰῶνος, εὐφρανεῖς αὐτὸν ἐν χαρᾷ μετὰ τοῦ προσώπου σου.
Qm̄ rex ſperat in dño: & in mīa altiſſimi nō cōmouebit.
Ὅτι ὁ βασιλεὺς ἐλπίζει ἐπὶ κύριον, καὶ ἐν τῷ ἐλέει τοῦ ὑψίστου οὐ μὴ σαλευθῇ.
Inueniat manus tua oīb⁹ inimicis tuis: dextera tua iueniat oēs q oderūt te.
Εὑρεθείη ἡ χείρ σου πᾶσι τοῖς ἐχθροῖς σου, ἡ δεξιά σου εὕροι πάντας τοὺς μισοῦντάς σε.
Qm̄ pones eos vt clibanū ignis in tp̄e vultus tui: dñs in ira ſua cōturbabit eos: & deuorabit eos ignis.
Ὅτι θήσεις αὐτοὺς ὡς κλίβανον πυρὸς εἰς καιρὸν τοῦ προσώπου σου, κύριος ἐν ὀργῇ αὐτοῦ συνταράξει αὐτούς, καὶ καταφάγεται αὐτοὺς πῦρ.
Fructum eoꝝ de terra perdes: & ſemē eoꝝ a filijs hoīuz.
Τὸν καρπὸν αὐτῶν ἀπὸ τῆς γῆς ἀπολεῖς, καὶ τὸ σπέρμα αὐτῶν ἀπὸ υἱῶν ἀνθρώπων.
Qm̄ declinauerūt in te mala: cogitauerūt cōſilia q̄ nō potuerūt ſtabilire.
Ὅτι ἔκλιναν εἰς σὲ κακά, διελογίσαντο βουλὰς αἷς οὐ μὴ δύνωνται στῆναι.
Qm̄ pones eos dorſum
Ὅτι θήσεις αὐτοὺς νῶτον

Trāſla.B.Hie.

Victori pſ dd. 20.

Exaudiat te dñs in die tribulatiōis: ptegat te nomen dei iacob. Mittat auxiliū tibi de ſancto: & de ſion tueatur te. Memor ſit omnis ſacrificij tui: & holocauſtū tuū pingue fiat. Sp. Det tibi ſecundum cor tuum: & omē cōſiliū tuū ipleat. Laudabimur in ſalutari tuo: & in noīe dei nr̄i ducemus choros: ipleat dominus oēs petitiōes tuas. Nūc ſcio qm̄ ſaluauit dñs xp̄m ſuum: exaudiet eum de celis ſanctuarij ſui: in fortitudinibus ſalus dextere ſue. Hi in curribus & hi in equis: & nos in nomine domini dei noſtri recordabimur. Ipſi incuruati ſūt & ceciderūt: nos vero ſurreximus & erecti ſumus. Dñe ſalua: rex exaudi nos in die inuocationis noſtre.

Victori p̄s dd. 21.

Domine in fortitudine tua letabitur rex: & ſup ſalutari tuo exultabit vehementer. Deſideriū cordis eius dediſti ei: & voluntate labiorū eius nō fraudaſti eū. Sp. Qm̄ p̄ueniſti eū in bñdictionibus bonitatis: pones in capite eius coronā de obrizo. Vitam petiit a te dediſti ei lōgitudinem dierū in ſeculū & in eternū. Magna gloria eius in ſalutari tuo: gloriā & decorē pones ſup eū. Pones ei eū ī bñdictionē ſempiternā: exhilarabis eum leticia apud vultū tuū. Quoniam rex confidet in domino: & in miſericordia excelſi non decipietur. Inueniet manus tua omnes inimicos tuos: dextera tua inueniet omnes odientes te. Pones eos vt clibanum ignis in tempore vultus tui: dñs in furore ſuo precipitabit eos: & deuorabit eos ignis. Fructum eorū de terra pdes: & ſemē eorū de filiis hoīm. Qm̄ declinauerunt ſup te malū: cogitauerūt ſcelus qd non potuerunt. Qm̄ pones eos humerum:

Ter.heb.ps.xx.xxi.

לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד: **xx.**
יַעַנְךָ יְהוָה בְּיוֹם צָרָה יְשַׂגֶּבְךָ שֵׁם
אֱלֹהֵי יַעֲקֹב: יִשְׁלַח עֶזְרְךָ מִקֹּדֶשׁ
וּמִצִּיּוֹן יִסְעָדֶךָּ: יִזְכֹּר כָּל מִנְחֹתֶךָ
וְעוֹלָתְךָ יְדַשְּׁנֶה סֶלָה: יִתֶּן לְךָ
כִלְבָבֶךָ וְכָל עֲצָתְךָ יְמַלֵּא: נְרַנְּנָה
בִּישׁוּעָתֶךָ וּבְשֵׁם אֱלֹהֵינוּ נִדְגֹּל
יְמַלֵּא יְהוָה כָּל מִשְׁאֲלוֹתֶיךָ:
עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי הוֹשִׁיעַ יְהוָה
מְשִׁיחוֹ יַעֲנֵהוּ מִשְּׁמֵי קָדְשׁוֹ
בִּגְבֻרוֹת יֵשַׁע יְמִינוֹ: אֵלֶּה בָרֶכֶב
וְאֵלֶּה בַסּוּסִים וַאֲנַחְנוּ בְּשֵׁם יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ נַזְכִּיר: הֵמָּה כָּרְעוּ
וְנָפָלוּ וַאֲנַחְנוּ קַמְנוּ וַנִּתְעוֹדָד:
יְהוָה הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְיוֹם
קָרְאֵנוּ: **xxi.** לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר
לְדָוִד: יְהוָה בְּעָזְּךָ יִשְׂמַח
מֶלֶךְ וּבִישׁוּעָתְךָ מַה יָּגֶל מְאֹד:
תַּאֲוַת לִבּוֹ נָתַתָּה לּוֹ וַאֲרֶשֶׁת
שְׂפָתָיו בַּל מָנַעְתָּ סֶּלָה: כִּי
תְקַדְּמֶנּוּ בִּרְכוֹת טוֹב תָּשִׁית
לְרֹאשׁוֹ עֲטֶרֶת פָּז: חַיִּים שָׁאַל
מִמְּךָ נָתַתָּה לוֹ אֹרֶךְ יָמִים עוֹלָם
וָעֶד: גָּדוֹל כְּבוֹדוֹ בִּישׁוּעָתֶךָ הוֹד
וְהָדָר תְּשַׁוֶּה עָלָיו: כִּי תְשִׁיתֵהוּ
בְרָכוֹת לָעַד תְּחַדֵּהוּ בְשִׂמְחָה
אֶת פָּנֶיךָ: כִּי הַמֶּלֶךְ בֹּטֵחַ
בַּיהוָה וּבְחֶסֶד עֶלְיוֹן בַּל
יִמּוֹט: תִּמְצָא יָדְךָ לְכָל
אֹיְבֶיךָ יְמִינְךָ תִּמְצָא שֹׂנְאֶיךָ:
תְּשִׁיתֵמוֹ כְּתַנּוּר אֵשׁ לְעֵת
פָּנֶיךָ יְהוָה בְּאַפּוֹ יְבַלְּעֵם
וְתֹאכְלֵם אֵשׁ: פִּרְיָמוֹ מֵאֶרֶץ
תְּאַבֵּד וְזַרְעָם מִבְּנֵי אָדָם:
כִּי נָטוּ עָלֶיךָ רָעָה חָשְׁבוּ מְזִמָּה
בַּל יוּכָלוּ: כִּי תְּשִׁיתֵמוֹ שֶׁכֶם

Pritiua.he. נצח זמר · ענה צור · שגב שלח · עזר קדש · סעד זכר · נחה עלה דשן · נתן לבב · עצה מלא · רנן · ישע דגל · שאל · ישע · משח ענה · גבר · ימן · זכר · קום עדד · כרע · נצח זמר · עזז שמח · ישע גיל · אוה נתן · ארש · שפה · קדם שית · עטר · חיה · נתן יום · עלם גדל · כבד שוה · שות · חדה · בטח · עלה · מוט מצא · ימן · שות תנר · פנה בלע · אכל פרה · אבד · נטה רוע · זמם יכל

fũes tuos firmabis cõtra facies eorum. Exaltare dñe in virtute tua: cantabimus & psallemus fortitudines tuas.

Victori p cerua matutina ps dauid. zz.

Deus meus deus meus qre dereliquisti me? longe a salute mea verba rugit9 mei. Deus meus clamabo p die & nõ exaudies: & nocte nec est silētiũ mihi. Et tu habitator sancte laus israel. In te cõfisi sunt patres nostri: confisi sunt & liberasti eos. Ad te clamauerũt & salui facti sunt: in te cõfisi sunt & nõ sũt cõfusi. Ego at sũ vermis & nõ homo: opprobrium hominũ & abiectio plebis. Oẽs videntes me subsannãt me: demittũt labiũ mouẽt caput. Cõfugit ad dñm saluet eũ: liberet eum qm vult eũ. Tu autẽ ppugnator me9 ex vtero: fiducia mea ab vberibus matris mee. In te proiectus sum ex vulua: de ventre mris mee deus meus es tu. Ne longe fias a me qm tribulatio proxima ẽ: quoniã nõ est adiutor. Circũdederunt me vituli multi tauri basan vallauerũt me. Aperuerũt super me os suum: quasi leo rapiẽs & rugiens. Sicut aq effusus sũ & sepata sunt oĩa ossa mea: factũ ẽ cor meum tanqȝ cera liquefacta ĩ medio ventris mei. Aruit velut testa fortitudo mea: & lĩgua mea adhesit palato meo: & in puluerẽ mortis detraxisti me. Qm circundederunt me canes: cõciliũ pessimorum vallauit me: foderunt manus meas & pedes meos. Numeraui oĩa ossa mea: ipsi respiciẽtes viderunt in me. Diuiserunt vestimenta mea sibi: & sup vestimẽtũ meũ miserunt sortẽ. Tu autem dñe ne longe fias: fortitudo mea in auxiliũ meũ festina. Erue a gladio animã meã: de manu canis solitariam meam. Salua me ex ore leõis

& de cornibus vnicorniũ exaudi me. Narrabo nomẽ tuũ frib9 meis: ĩ medio eccl'ie laudabo te. Qui timetis dominũ laudate eũ: oẽ semẽ iacob glrificate eũ: & metuat eũ vniuersũ semẽ isrl. Qm nõ despexit neqȝ contempsit modestiã pauperis: & nõ abscondit faciẽ suam ab eo: & cũ clamauerit ad eũ exaudiet. Apud te laus mea in ecclesia multa: vota mea reddã ĩ cõspectu timẽtiũ eũ. Comedẽt mites & saturabuntur: laudabunt dñm q̃rẽtes eũ: viuet cor eorũ in sempiternũ. Recordabũtur & cõuertẽtur ad dñm oẽs fines terre: & adorabũt corã eo vniuerse cognationes gẽtium. Quia dñi regnũ & dñatur gẽtibus. Comederunt & adorauerũt oẽs pingues terre: an faciẽ eius curuabũt genu vniuersi q descẽdũt in puluerẽ: & aĩa eius ipi viuit. Semẽ seruiet ei: narrabitur dño in gñatiõe. Venient & annunciabunt iusticiam eius: populo q nascetur quem fecit.

Psalmus dauid. 23.

Dominus pastor meus nihil mihi derit. In loco viridi accubauit me: sup aquas refectiõis enutriuit me. Animã meã refecit: deduxit me sup semitas iusticie pp nomen suũ. Sed & si ambulauero in valle vmbre mortis: nõ timebo malũ qm tu mecũ es: virga tua & baculus tuus ipsa me cõsolabũtur. Pones corã me mẽsã ex aduerso hostium meorũ: ĩpĩguasti in oleo caput meũ: calix meus inebrians. Sed & benignitas & mĩa subseq̃ntur me oĩb9 dieb9 vite mee: & hĩtabo ĩ domo dñi ĩ lõgitudinẽ dierum.

Psalmus dd. 24.

Domino tra & plenitudo eius: orbis & hitatores ei9. Quia ipe sup maria fũdauit eũ: & sup flumĩa stabiliuit illũ. Quis ascẽdet ĩ mõtẽ domini: aut quis stabit in loco sancto eius? Innocens manibus & mundo corde qui

לא נשא לשוא נפשי ולא
נשבע למרמה׃ ישא ברכה
מאת יהוה וצדקה מאלהי ישעו׃
זה דור דרשו מבקשי פניך יעקב
סלה׃ שאו שערים ראשיכם
והנשאו פתחי עולם ויבוא מלך
הכבוד׃ מי זה מלך הכבוד יהוה
עזוז וגבור יהוה גבור מלחמה׃
שאו שערים ראשיכם ושאו
פתחי עולם ויבא מלך הכבוד׃
מי הוא זה מלך הכבוד יהוה
צבאות הוא מלך הכבוד סלה׃

xxv. לדוד אליך יהוה
נפשי אשא׃ אלהי בך בטחתי
אל אבושה אל יעלצו אויבי לי׃
גם כל קויך לא יבושו יבושו
הבוגדים ריקם׃ דרכיך יהוה
הודיעני ארחותיך למדני׃
הדריכני באמתך ולמדני כי
אתה אלהי ישעי אותך קויתי
כל היום׃ זכר רחמיך יהוה
וחסדיך כי מעולם המה׃ חטאת
נעורי ופשעי אל תזכר כחסדך
זכר לי אתה למען טובך יהוה׃
טוב וישר יהוה על כן יורה
חטאים בדרך׃ ידרך ענוים במשפט
וילמד ענוים דרכו׃ כל ארחות
יהוה חסד ואמת לנצרי בריתו
ועדתיו׃ למען שמך יהוה וסלחת
לעוני כי רב הוא׃ מי זה האיש
ירא יהוה יורנו בדרך יבחר׃
נפשו בטוב תלין וזרעו יירש
ארץ׃ סוד יהוה ליראיו ובריתו
להודיעם׃ עיני תמיד אל יהוה
כי הוא יוציא מרשת רגלי׃ פנה
אלי וחנני כי יחיד ועני אני׃

שבע רמה · נשא · בקש פנה · נשא · עלם בוא · כבד · עזז גבר · לחם · בוש עלץ · איב קוה · בוש · ידע · דבר · קוה · עלם · נער זכר · ירה · ענה שפט · למד · ברת · עוד · בחר · לון ירש · ידע תמד · יצא · יחד ענה

non exaltauit frustra animam suam: & non iurauit dolose. Accipiet benedictionem a domino: & iusticiam a deo salutis sue. Hec generatio querentium eum: querentium faciem tuam iacob. Semper. Leuate porte capita vestra: & eleuamini ianue sempiterne: & ingredietur rex glorie. Quis iste rex glorie? dominus fortis & potens: dominus potens in prelio. Leuate porte capita vestra: & erigite ianue sempiterne: & ingredietur rex glorie. Quis ipse iste rex glorie? dominus exercituum ipse rex glorie. Semper.

David. 25.

Ad te domine animam meam leuabo. Deus meus in te confisus sum non erubescam: neque letabuntur inimici mei mihi. Etiam vniuersi qui sperant in te non erubescent: erubescent qui inique egerunt frustra. Vias tuas domine ostende mihi: & semitas tuas doce me. Deduc me in veritate tua & doce me: quia tu deus salutis mee: te expectaui tota die. Recordare miserationum tuarum domine & misericordiarum tuarum: quia a sempiterno sunt. Peccatorum adolescentie mee & scelerum meorum ne memineris: secundum misericordiam tuam recordare mei tu propter bonitatem tuam domine. Bonus & rectus dominus: propterea docebit peccatores in via. Ducet mansuetos in iudicio: & docebit modestos viam suam. Omnes semite domini misericordia & veritas: his qui custodiunt pactum eius & testificationes eius. Propter nomen tuum domine propiciare iniquitati mee: quoniam grandis est. Quis est iste vir timens dominum? quem docebit in via quam elegerit. Anima eius in bonis commorabitur: & semen eius hereditabit terram. Secretum domini timentibus eum: & pactum suum ostendit eis. Oculi mei semper ad dominum: quoniam ipse educet de rete pedes meos. Respice in me & miserere mei: quoniam solus & pauper sum ego.

non accepit in vano animam suam: et non iurauit in dolo proximo suo. Hic accipiet benedictionem a domino: et misericordiam a deo salutari suo. Hec generatio querentium dominum: querentium faciem dei iacob. Attollite portas principes vestras: et eleuamini porte eternales: et introibit rex glorie. Quis est iste rex glorie? dominus fortis et potens: dominus potens in prelio. Attollite portas principes vestras: et eleuamini porte eternales: et introibit rex glorie. Quis est iste rex glorie? dominus virtutum ipse est rex glorie.

οὐκ ἔλαβεν ἐπὶ ματαίῳ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ οὐκ ὤμοσεν ἐπὶ δόλῳ τῷ πλησίον αὐτοῦ. Οὗτος λήψεται εὐλογίαν παρὰ κυρίου, καὶ ἐλεημοσύνην παρὰ θεοῦ σωτῆρος αὐτοῦ. Αὕτη ἡ γενεὰ ζητούντων τὸν κύριον, ζητούντων τὸ πρόσωπον τοῦ θεοῦ ἰακώβ. Ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν, καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης. Τίς ἐστιν οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης; κύριος κραταιὸς καὶ δυνατός, κύριος δυνατὸς ἐν πολέμῳ. Ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν, καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης. Τίς ἐστιν οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης; κύριος τῶν δυνάμεων αὐτός ἐστιν ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης.

Psalmus dauid. 24.
Ψαλμὸς τῷ δαυίδ. κδ΄.

Ad te domine leuaui animam meam: deus meus in te confido: non erubescam in eternum. Neque irrideant me inimici mei: et enim vniuersi qui sustinent te: non confundentur. Confundantur iniqua agentes supervacue. Vias tuas domine demonstra mihi: et semitas tuas edoce me. Dirige me in veritate tua: et doce me: quia tu es deus saluator meus: et te sustinui tota die. Reminiscere miserationum tuarum domine: et misericordiarum tuarum: quia a seculo sunt. Delicta iuuentutis mee et ignorantias meas ne memineris. Secundum misericordiam tuam memento mei tu: propter bonitatem tuam domine. Dulcis et rectus dominus: propter hoc legem dabit delinquentibus in via. Diriget mansuetos in iudicio: docebit mites vias suas. Vniuerse vie domini misericordia et veritas: requirentibus testamentum eius et testimonia eius. Propter nomen tuum domine: et propitiabere peccato meo: multum enim est. Quis est homo qui timet dominum? legem statuet ei in via quam elegit. Anima eius in bonis demorabitur: et semen eius hereditabit terram. Firmamentum dominus timentibus eum: et testamentum ipsius manifestabit illis. Oculi mei semper ad dominum: quoniam ipse euellet de laqueo pedes meos. Respice in me et miserere mei: quia vnicus et pauper sum ego.

Πρὸς σὲ κύριε ἦρα τὴν ψυχήν μου, ὁ θεός μου ἐπὶ σοὶ πέποιθα, μὴ καταισχυνθείην εἰς τὸν αἰῶνα. Μὴ δὲ καταγελάτωσάν με οἱ ἐχθροί μου, καὶ γὰρ πάντες οἱ ὑπομένοντές σε, οὐ μὴ καταισχυνθῶσιν. Αἰσχυνθήτωσαν οἱ ἀνομοῦντες διακενῆς. Τὰς ὁδούς σου κύριε γνώρισόν μοι, καὶ τὰς τρίβους σου δίδαξόν με. Ὁδήγησόν με ἐπὶ τὴν ἀλήθειάν σου, καὶ δίδαξόν με, ὅτι σὺ εἶ ὁ θεὸς ὁ σωτήρ μου, καὶ σὲ ὑπέμεινα ὅλην τὴν ἡμέραν. Μνήσθητι τῶν οἰκτιρμῶν σου κύριε, καὶ τὰ ἐλέη σου, ὅτι ἀπὸ τοῦ αἰῶνός εἰσιν. Ἁμαρτίας νεότητός μου καὶ ἀγνοίας μου μὴ μνησθῇς. Κατὰ τὸ ἔλεός σου μνήσθητί μου σύ, ἕνεκεν τῆς χρηστότητός σου κύριε. Χρηστὸς καὶ εὐθὺς ὁ κύριος, διὰ τοῦτο νομοθετήσει ἁμαρτάνοντας ἐν ὁδῷ. Ὁδηγήσει πραεῖς ἐν κρίσει, διδάξει πραεῖς ὁδοὺς αὐτοῦ. Πᾶσαι αἱ ὁδοὶ κυρίου ἔλεος καὶ ἀλήθεια, τοῖς ἐκζητοῦσι τὴν διαθήκην αὐτοῦ καὶ τὰ μαρτύρια αὐτοῦ. Ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός σου κύριε, καὶ ἱλάσθητι τῇ ἁμαρτίᾳ μου, πολλὴ γάρ ἐστι. Τίς ἐστιν ἄνθρωπος ὁ φοβούμενος τὸν κύριον; νομοθετήσει αὐτῷ ἐν ὁδῷ, ᾗ ᾑρετίσατο. Ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἐν ἀγαθοῖς αὐλισθήσεται, καὶ τὸ σπέρμα αὐτοῦ κληρονομήσει γῆν. Κραταίωμα κύριος τῶν φοβουμένων αὐτόν, καὶ ἡ διαθήκη αὐτοῦ δηλώσει αὐτοῖς. Οἱ ὀφθαλμοί μου διαπαντὸς πρὸς τὸν κύριον, ὅτι αὐτὸς ἐκσπάσει ἐκ παγίδος τοὺς πόδας μου. Ἐπίβλεψον ἐπ᾽ ἐμὲ καὶ ἐλέησόν με, ὅτι μονογενὴς καὶ πτωχός εἰμι ἐγώ.

Infra. 85.

Tribulationes cordis mei multiplicate sunt: de necessitatibus meis erue me. Vide humilitatem meam et laborem meum: et dimitte vniuersa delicta mea. Respice inimicos meos: quoniam multiplicati sunt: et odio iniquo oderunt me. Custodi animam meam: et erue me: non erubescam: quoniam speraui in te. Innocentes et recti adheserunt mihi: quia sustinui te domine. Libera deus israel ex omnibus tribulationibus suis.

Αἱ θλίψεις τῆς καρδίας μου ἐπληθύνθησαν, ἐκ τῶν ἀναγκῶν μου ἐξάγαγέ με. Ἴδε τὴν ταπείνωσίν μου καὶ τὸν κόπον μου, καὶ ἄφες πάσας τὰς ἁμαρτίας μου. Ἴδε τοὺς ἐχθρούς μου, ὅτι ἐπληθύνθησαν, καὶ μῖσος ἄδικον ἐμίσησάν με. Φύλαξον τὴν ψυχήν μου, καὶ ῥῦσαί με, μὴ καταισχυνθείην, ὅτι ἤλπισα ἐπὶ σέ. Ἄκακοι καὶ εὐθεῖς ἐκολλῶντό μοι, ὅτι ὑπέμεινά σε κύριε. Λύτρωσαι ὁ θεὸς τὸν ἰσραὴλ ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων αὐτοῦ.

Psalmus dauid. 25.
Ψαλμὸς τῷ δαυίδ. κε΄.

Iudica me domine: quoniam ego in innocentia mea ingressus sum: et in domino sperans non infirmabor. Proba me domine et tenta me: vre renes meos et cor meum. Quoniam misericordia tua ante oculos meos est: et complacui in veritate tua. Non sedi cum concilio vanitatis: et cum iniqua gerentibus non introibo. Odiui ecclesiam malignantium: et cum impiis non sedebo. Lauabo inter innocentes manus meas: et circundabo altare tuum domine. Vt audiam vocem laudis tue: et enarrem vniuersa mirabilia tua. Domine dilexi decorem domus tue: et locum habitationis glorie tue. Ne perdas cum impiis animam meam: et cum viris sanguinum vitam meam. Quorum in manibus iniquitates: dextera eorum repleta est muneribus. Ego autem in innocentia mea ingressus sum: redime me domine et miserere mei. Pes meus stetit in directo: in ecclesiis benedicam te domine.

Κρῖνόν μοι κύριε, ὅτι ἐγὼ ἐν ἀκακίᾳ μου ἐπορεύθην, καὶ ἐπὶ τῷ κυρίῳ ἐλπίζων οὐ μὴ ἀσθενήσω. Δοκίμασόν με κύριε καὶ πείρασόν με, πύρωσον τοὺς νεφρούς μου καὶ τὴν καρδίαν μου. Ὅτι τὸ ἔλεός σου κατέναντι τῶν ὀφθαλμῶν μου ἐστί, καὶ εὐηρέστησα ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου. Οὐκ ἐκάθισα μετὰ συνεδρίου ματαιότητος, καὶ μετὰ παρανομούντων οὐ μὴ εἰσέλθω. Ἐμίσησα ἐκκλησίαν πονηρευομένων, καὶ μετὰ ἀσεβῶν οὐ μὴ καθίσω. Νίψομαι ἐν ἀθώοις τὰς χεῖράς μου, καὶ κυκλώσω τὸ θυσιαστήριόν σου κύριε. Τοῦ ἀκοῦσαί με φωνῆς αἰνέσεώς σου, καὶ διηγήσασθαι πάντα τὰ θαυμάσιά σου. Κύριε ἠγάπησα εὐπρέπειαν οἴκου σου, καὶ τόπον σκηνώματος δόξης σου. Μὴ συναπολέσῃς μετὰ ἀσεβῶν τὴν ψυχήν μου, καὶ μετὰ ἀνδρῶν αἱμάτων τὴν ζωήν μου. Ὧν ἐν χερσὶν αἱ ἀνομίαι, ἡ δεξιὰ αὐτῶν ἐπλήσθη δώρων. Ἐγὼ δὲ ἐν ἀκακίᾳ μου ἐπορεύθην, λύτρωσαί με κύριε καὶ ἐλέησόν με. Ὁ πούς μου ἔστη ἐν εὐθύτητι, ἐν ἐκκλησίαις εὐλογήσω σε κύριε.

Psalmus dauid: antequam liniretur. 26.
Ψαλμὸς τῷ δαυίδ, πρὸ τοῦ χρισθῆναι. κϛ΄.

Dominus illuminatio mea et salus mea: quem timebo? Dominus protector vite mee: a quo trepidabo? Dum appropiant super me nocentes: vt edant carnes meas. Qui tribulant me et inimici mei: ipsi infirmati sunt et ceciderunt. Si consistant aduersum me castra: non timebit cor meum. Si exurgat aduersum me prelium: in hoc ego sperabo. Vnam petii a domino: hanc requiram: vt inhabitem in domo domini omnibus diebus vite mee: Vt videam

Κύριος φωτισμός μου καὶ σωτήρ μου, τίνα φοβηθήσομαι; Κύριος ὑπερασπιστὴς τῆς ζωῆς μου, ἀπὸ τίνος δειλιάσω; Ἐν τῷ ἐγγίζειν ἐπ᾽ ἐμὲ κακοῦντας, τοῦ φαγεῖν τὰς σάρκας μου. Οἱ θλίβοντές με καὶ οἱ ἐχθροί μου, αὐτοὶ ἠσθένησαν καὶ ἔπεσον. Ἐὰν παρατάξηται ἐπ᾽ ἐμὲ παρεμβολή, οὐ φοβηθήσεται ἡ καρδία μου. Ἐὰν ἐπαναστῇ ἐπ᾽ ἐμὲ πόλεμος, ἐν ταύτῃ ἐγὼ ἐλπίζω. Μίαν ᾐτησάμην παρὰ κυρίου, ταύτην ζητήσω, τὸ κατοικεῖν με ἐν οἴκῳ κυρίου πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μου, Τοῦ θεωρεῖν

Tribulationes cordis mei multiplicate sunt: de angustiis meis educ me. Vide humilitatem meam & laborem meum: & porta omnia peccata mea. Vide inimicos meos quoniam multiplicati sunt: & odio iniquo oderunt me. Custodi animam meam & libera me: non confundar quoniam speraui in te. Simplicitas & equitas seruabunt me: quia expectaui te. Redime deus israel ex omnibus angustiis suis.

David. 26.

Iudica me domine quia ego in simplicitate mea ambulaui: & in domino confidens non deficiam. Proba me domine & tenta me: confla renes meos & cor meum. Quoniam misericordia tua in conspectu oculorum meorum: & ambulabo in veritate tua. Non sedi cum viris vanitatis: & cum superbis non ingrediar. Odiui ecclesiam pessimorum: & cum iniquis non sedebo. Lauabo in innocentia manus meas: & circuibo altare tuum domine. Vt audiam vocem laudis: & enarrem omnia mirabilia tua. Domine dilexi habitaculum domus tue: & locum tabernaculi glorie tue. Ne auferas cum peccatoribus animam meam: & cum viris sanguinum vitam meam. In quorum manibus scelus: & dextera eorum repleta est muneribus. Ego autem in simplicitate mea gradiar: redime me & miserere mei. Pes meus stetit in recto: in ecclesiis benedicam dominum.

David. 27.

Dominus lux mea & salus mea quem timebo? dominus fortitudo vite mee quem formidabo? Dum appropinquarent super me maligni vt comederent carnem meam: hostes mei & inimici mei ipsi impegerunt & ceciderunt. Si steterit aduersum me castra non timebit cor meum: si surrexerit contra me bellum in hoc ego confidam. Vnam petii a domino hanc requiram: vt inhabitem in domo domini omnibus diebus vite mee: vt videam

צרות לבבי הרחיבו ממצוקותי
הוציאני׃ ראה עניי ועמלי
ושא לכל חטאתי׃ ראה אויבי
כי רבו ושנאת חמס שנאוני׃
שמרה נפשי והצילני אל
אבוש כי חסיתי בך׃ תם וישר
יצרוני כי קויתיך׃ פדה
אלהים את ישראל מכל צרותיו׃

xxvi. לדוד שפטני יהוה
כי אני בתמי הלכתי וביהוה
בטחתי לא אמעד׃ בחנני יהוה
ונסני צרפה כליותי ולבי׃ כי
חסדך לנגד עיני והתהלכתי
באמתך׃ לא ישבתי עם מתי
שוא ועם נעלמים לא אבוא׃
שנאתי קהל מרעים ועם
רשעים לא אשב׃ ארחץ
בנקיון כפי ואסבבה את מזבחך
יהוה׃ לשמע בקול תודה
ולספר כל נפלאותיך׃ יהוה
אהבתי מעון ביתך ומקום משכן
כבודך׃ אל תאסף עם חטאים
נפשי ועם אנשי דמים חיי׃
אשר בידיהם זמה וימינם
מלאה שחד׃ ואני בתמי אלך
פדני וחנני׃ רגלי עמדה במישור
במקהלים אברך יהוה׃

xxvii. לדוד יהוה אורי וישעי ממי
אירא יהוה מעוז חיי ממי אפחד׃
בקרב עלי מרעים לאכל את בשרי
צרי ואיבי לי המה כשלו ונפלו׃
אם תחנה עלי מחנה לא ירא לבי
אם תקום עלי מלחמה בזאת
אני בוטח׃ אחת שאלתי מאת
יהוה אותה אבקש שבתי בבית
יהוה כל ימי חיי לחזות

צור רחב · צוק יצא · ענה נשא · רבה · נצל · בוש חסה · תמם נצר · קוה · צור · תמם · מעד · נסה · כלה הלך · מתה · עלם בוא · רוע · ישב רחץ · נקה סבב · זבח ידה · פלא · עון קום · שכן כבד · אסף חיה · זמם ימן · תמם ילך · פדה ישר · קהל ברך · ירא עזז · חיה פחד · רוע צור · חנה ירא · קום לחם · את בקש · ישב יום · חזה

בנעם יהוה ולבקר בהיכלו׃ כי יצפנני בסכה ביום רעה יסתרני בסתר אהלו בצור ירוממני׃ ועתה ירום ראשי על איבי סביבותי ואזבחה באהלו זבחי תרועה אשירה ואזמרה ליהוה׃ שמע יהוה קולי אקרא וחנני וענני׃ לך אמר לבי בקשו פני את פניך יהוה אבקש׃ אל תסתר פניך ממני אל תט באף עבדך עזרתי היית אל תטשני ואל תעזבני אלהי ישעי׃ כי אבי ואמי עזבוני ויהוה יאספני׃ הורני יהוה דרכך ונחני בארח מישור למען שוררי׃ אל תתנני בנפש צרי כי קמו בי עדי שקר ויפח חמס׃ לולא האמנתי לראות בטוב יהוה בארץ חיים׃ קוה אל יהוה חזק ויאמץ לבך וקוה אל יהוה׃

xxviii. לדוד אליך יהוה אקרא צורי אל תחרש ממני פן תחשה ממני ונמשלתי עם יורדי בור׃ שמע קול תחנוני בשועי אליך בנשאי ידי אל דביר קדשך׃ אל תמשכני עם רשעים ועם פעלי און דברי שלום עם רעיהם ורעה בלבבם׃ תן להם כפעלם וכרע מעלליהם כמעשה ידיהם תן להם השב גמולם להם׃ כי לא יבינו אל פעלת יהוה ואל מעשה ידיו יהרסם ולא יבנם׃ ברוך יהוה כי שמע קול תחנוני׃ יהוה עזי ומגני בו בטח לבי ונעזרתי ויעלז לבי ומשירי אהודנו׃ יהוה עז

pulchritudinē dñi & attēdā tēplū eius. Abſcondit enim me in vmbra ſua in die peſſimo: abſcondit me in ſecreto tabernaculi ſui: in petra exaltauit me. Nūc quoq̧ exaltauit caput meum ſup inimicos meos q ſūt ī circuitu meo: & īmolabo ī tabernaculo eius hoſtias iubili: cantabo & pſallā dño. Audi dñe vocem meam inuocantis: miſerere mei & exaudi me. Tibi dixit cor meū quęſiuit vultus me?: faciem tuam domine requiram. Ne abſcōdas faciem tuam a me: ne declines in furore a ſeruo tuo: auxiliū meum fuiſti: ne derelinq̄s me & ne dimittas me deus ſalutis meę. Pater enim meus & mater mea dereliquerūt me: dñs aūt collegit me. Oñde mihi dñe viā tuā: & deduc me ī ſemitā rectā pp̄ īſidiatores meos. Ne tradas me aīe tribulātiū me: qm̄ inſurrexerunt cōtra me teſtes falſi & apertum mendacium. Credo vt videam bona domini in terra viuentium. Expecta dñm: confortare & roboretur cor tuū: & ſuſtine dñm.

David. 28.

Ad te domine clamabo: fortis meus ne obſurdeſcas mihi: ne forte tacente te mihi comparer his qui deſcendunt in lacum. Audi domine vocē depcatiōis meę cū clamauero ad te: cum leuauero manus meas ad oraculum ſanctum tuū. Ne trahas me cum impiis & cum operantibus iniquitatem: qui loquūtur pacem cū amicis ſuis & eſt malū in corde eorū. Da eis ſcdm opus ſuum & ſcdm malū adinuētionū ſuarū: iuxta opus manuū ſuarū da eis: redde retributionē ſuā illis. Qm̄ non intellexerunt opera domini & opus manuū ei?: deſtruet eos & nō ędificabit. Bñdict? dñs qm̄ exaudiuit vocē depcatōis meę. Dñs fortitudo mea & ſcutū meū: in ipſo cōfiſū eſt cor meum & habui adiutoriū: & gauiſū eſt cor meū: & in cātico meo confitebor illi. Dominus fortitudo

με τὴν τερπνότητα κυρίου, καὶ ἐπισκέπτεσθαι τὸν ναὸν τὸν ἅγιον αὐτοῦ. Ὅτι ἔκρυψέ με ἐν σκηνῇ αὐτοῦ, ἐν ἡμέρᾳ κακῶν μου ἐσκέπασέ με ἐν ἀποκρύφῳ τῆς σκηνῆς αὐτοῦ. Ἐν πέτρᾳ ὕψωσέ με, καὶ νῦν ἰδοὺ ὕψωσε κεφαλήν μου ἐπ᾽ ἐχθρούς μου. Ἐκύκλωσα καὶ ἔθυσα ἐν τῇ σκηνῇ αὐτοῦ θυσίαν αἰνέσεως καὶ ἀλαλαγμοῦ, ᾄσω καὶ ψαλῶ τῷ κυρίῳ. Εἰσάκουσον κύριε τῆς φωνῆς μου, ἧς ἐκέκραξα· ἐλέησόν με καὶ εἰσάκουσόν μου. Σοὶ εἶπεν ἡ καρδία μου, κύριον ζητήσω· ἐξεζήτησέ σε τὸ πρόσωπόν μου, τὸ πρόσωπόν σου κύριε ζητήσω. Μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπ᾽ ἐμοῦ, καὶ μὴ ἐκκλίνῃς ἐν ὀργῇ ἀπὸ τοῦ δούλου σου· βοηθός μου γενοῦ, μὴ ἀποσκορακίσῃς με, καὶ μὴ ἐγκαταλίπῃς με ὁ θεὸς ὁ σωτήρ μου. Ὅτι ὁ πατήρ μου καὶ ἡ μήτηρ μου ἐγκατέλιπόν με, ὁ δὲ κύριος προσελάβετό με. Νομοθέτησόν με κύριε ἐν τῇ ὁδῷ σου, καὶ ὁδήγησόν με ἐν τρίβῳ εὐθείᾳ ἕνεκα τῶν ἐχθρῶν μου. Μὴ παραδῷς με εἰς ψυχὰς θλιβόντων με, ὅτι ἐπανέστησάν μοι μάρτυρες ἄδικοι, καὶ ἐψεύσατο ἡ ἀδικία ἑαυτῇ. Πιστεύω τοῦ ἰδεῖν τὰ ἀγαθὰ κυρίου ἐν γῇ ζώντων. Ὑπόμεινον τὸν κύριον, ἀνδρίζου, καὶ κραταιούσθω ἡ καρδία σου, καὶ ὑπόμεινον τὸν κύριον.

Pſalmus dd. 27.
Ψαλμὸς τῷ Δαυίδ. κζ'.

Πρὸς σὲ κύριε κεκράξομαι, ὁ θεός μου μὴ παρασιωπήσῃς ἀπ᾽ ἐμοῦ, μή ποτε παρασιωπήσῃς ἀπ᾽ ἐμοῦ καὶ ὁμοιωθήσομαι τοῖς καταβαίνουσιν εἰς λάκκον. Εἰσάκουσον τῆς φωνῆς τῆς δεήσεώς μου, ἐν τῷ δέεσθαί με πρὸς σέ, ἐν τῷ αἴρειν με χεῖράς μου πρὸς ναὸν τὸν ἅγιόν σου. Μὴ συνελκύσῃς με μετὰ ἁμαρτωλῶν, καὶ μετὰ ἐργαζομένων ἀδικίαν μὴ συναπολέσῃς με, τῶν λαλούντων εἰρήνην μετὰ τῶν πλησίον αὐτῶν, κακὰ δὲ ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν. Δὸς αὐτοῖς κύριε κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν, καὶ κατὰ τὴν πονηρίαν τῶν ἐπιτηδευμάτων αὐτῶν. Κατὰ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτῶν δὸς αὐτοῖς, ἀπόδος τὸ ἀνταπόδομα αὐτῶν αὐτοῖς. Ὅτι οὐ συνῆκαν εἰς τὰ ἔργα κυρίου, καὶ εἰς τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ· καθελεῖς αὐτούς, καὶ οὐ μὴ οἰκοδομήσεις αὐτούς. Εὐλογητὸς κύριος, ὅτι εἰσήκουσε τῆς φωνῆς τῆς δεήσεώς μου. Κύριος βοηθός μου καὶ ὑπερασπιστής μου, ἐπ᾽ αὐτῷ ἤλπισεν ἡ καρδία μου, καὶ ἐβοηθήθην. Καὶ ἀνέθαλεν ἡ σάρξ μου, καὶ ἐκ θελήματός μου ἐξομολογήσομαι αὐτῷ. Κύριος κραταίωμα τοῦ

λαοῦ αὐτοῦ, καὶ ὑπερασπιστὴς τῶν σωτηρίων τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ ἐστι. Σῶσον τὸν λαόν σου, καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου, καὶ ποίμανον αὐτούς, καὶ ἔπαρον αὐτοὺς ἕως τοῦ αἰῶνος.

Pſalmus dd. In cōſumatiōe tabnaculi. 28.
Ψαλμὸς τῷ Δαυίδ, ἐξοδίου σκηνῆς. κη'.

Ἐνέγκατε τῷ κυρίῳ υἱοὶ θεοῦ, ἐνέγκατε τῷ κυρίῳ υἱοὺς κριῶν. Ἐνέγκατε τῷ κυρίῳ δόξαν καὶ τιμήν, ἐνέγκατε τῷ κυρίῳ δόξαν ὀνόματι αὐτοῦ, προσκυνήσατε τῷ κυρίῳ ἐν αὐλῇ ἁγίᾳ αὐτοῦ. Φωνὴ κυρίου ἐπὶ τῶν ὑδάτων, ὁ θεὸς τῆς δόξης ἐβρόντησε, κύριος ἐπὶ ὑδάτων πολλῶν. Φωνὴ κυρίου ἐν ἰσχύϊ, φωνὴ κυρίου ἐν μεγαλοπρεπείᾳ. Φωνὴ κυρίου συντρίβοντος κέδρους, καὶ συντρίψει κύριος τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου. Καὶ λεπτυνεῖ αὐτὰς ὡς τὸν μόσχον τὸν Λίβανον, καὶ ὁ ἠγαπημένος ὡς υἱὸς μονοκερώτων. Φωνὴ κυρίου διακόπτοντος φλόγα πυρός, φωνὴ κυρίου συσσείοντος ἔρημον, καὶ συσσείσει κύριος τὴν ἔρημον Καδής. Φωνὴ κυρίου καταρτιζομένου ἐλάφους, καὶ ἀποκαλύψει δρυμούς, καὶ ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ πᾶς τις λέγει δόξαν. Κύριος τὸν κατακλυσμὸν κατοικιεῖ, καὶ καθιεῖται κύριος βασιλεὺς εἰς τὸν αἰῶνα. Κύριος ἰσχὺν τῷ λαῷ αὐτοῦ δώσει, κύριος εὐλογήσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἐν εἰρήνῃ.

Pſalmus cātici in dedicatiōe domus dd. 29.
Ψαλμὸς ᾠδῆς τοῦ ἐγκαινισμοῦ τοῦ οἴκου Δαυίδ. κθ'.

Ὑψώσω σε κύριε, ὅτι ὑπέλαβές με, καὶ οὐκ εὔφρανας τοὺς ἐχθρούς μου ἐπ᾽ ἐμέ. Κύριε ὁ θεός μου, ἐκέκραξα πρὸς σέ, καὶ ἰάσω με. Κύριε ἀνήγαγες ἐξ ᾅδου τὴν ψυχήν μου, ἔσωσάς με ἀπὸ τῶν καταβαινόντων εἰς λάκκον. Ψάλατε τῷ κυρίῳ οἱ ὅσιοι αὐτοῦ, καὶ ἐξομολογεῖσθε τῇ μνήμῃ τῆς ἁγιωσύνης αὐτοῦ. Ὅτι ὀργὴ ἐν τῷ θυμῷ αὐτοῦ, καὶ ζωὴ ἐν τῷ θελήματι αὐτοῦ. Τὸ ἑσπέρας αὐλισθήσεται κλαυθμός, καὶ εἰς τὸ πρωῒ ἀγαλλίασις. Ἐγὼ δὲ εἶπα ἐν τῇ εὐθηνίᾳ μου, οὐ μὴ σαλευθῶ εἰς τὸν αἰῶνα. Κύριε ἐν τῷ θελήματί σου παρέσχου τῷ κάλλει μου δύναμιν. Ἀπέστρεψας τὸ πρόσωπόν σου, καὶ ἐγενήθην τεταραγμένος. Πρὸς σὲ κύριε κεκράξομαι, καὶ πρὸς τὸν θεόν μου δεηθήσομαι. Τίς ὠφέλεια ἐν τῷ αἵματί μου, ἐν τῷ καταβαίνειν με εἰς διαφθοράν;

meæ: & robur ſalutariū chriſti ſui eſt. Salua populū tuū & bñdic hereditati tuę: & paſce eos & ſubleua eos vſq̧ in eternum.

Pſalmus dauid. 29.

Afferte domino filii dei: afferte dño gloriam & imperium. Afferte domino gloriam nomini eius: adorate dominum in decore ſancto. Vox domini ſuper aquas: deus glorię intonuit: dominus ſuper aq̄s multas. Vox domini in fortitudine: vox domini in decore. Vox domini confringentis cedros: & confringet dominus cedros libani. Et diſperget eas quaſi vitulus libani & ſarion: quaſi filius rhinocerotis. Vox domini diuidens flammas ignis. Vox dñi parturire faciens deſertū: parturire faciens dominus deſertum cades. Vox domini obſtetricans ceruis & reuelans ſaltus: & in tēplo eius oīs loq̄tur gloriam. Dominus diluuium inhabitat: & ſedebit dominus rex in eternū. Dñs fortitudinem populo ſuo dabit: dominus benedicet populo ſuo in pace.

Pſalmus cantici pro dedicatiōe dom? dd. 30.

Exaltabo te domine quoniam ſaluaſti me: & non delectaſti inimicos meos ſup me. Domine deus meus clamaui ad te: & ſanaſti me. Domine eduxiſti ex īferno animam meā: viuificaſti me ne deſcēderem in lacū. Cātate dño ſcti eius: & cōfitemī memorię ſctītatis eius. Qm̄ ad momētū ē ira eius: & vita in repropiciatiōe eius: ad veſperū cōmorabitur flet?: & in matutio laus. Ego āt dixi ī abundātia mea nō mouebor ī ſēpiternū. Dñe in volūtate tua ſtatuiſti mōti meo fortitudinē: abſcōdiſti faciē tuā & fctūs ſū cōturbatus. Ad te dñe clamabo: & dñz depcabor. Que vtilitas ē ī ſāguie meo dū deſcēdero ī corruptionē?

למו ומעוז ישועות משיחו הוא׃ הושיעה את עמך וברך את נחלתך ורעם ונשאם עד העולם׃

xxix. מזמור לדוד הבו ליהוה בני אלים הבו ליהוה כבוד ועז׃ הבו ליהוה כבוד שמו השתחוו ליהוה בהדרת קדש׃ קול יהוה על המים אל הכבוד הרעים יהוה על מים רבים׃ קול יהוה בכח קול יהוה בהדר׃ קול יהוה שבר ארזים וישבר יהוה את ארזי הלבנון׃ וירקידם כמו עגל לבנון ושרין כמו בן ראמים׃ קול יהוה חצב להבות אש׃ קול יהוה יחיל מדבר יחיל יהוה מדבר קדש׃ קול יהוה יחולל אילות ויחשף יערות ובהיכלו כלו אמר כבוד׃ יהוה למבול ישב וישב יהוה מלך לעולם׃ יהוה עז לעמו יתן יהוה יברך את עמו בשלום׃

xxx. מזמור שיר חנכת הבית לדוד׃ ארוממך יהוה כי דליתני ולא שמחת איבי לי׃ יהוה אלהי שועתי אליך ותרפאני׃ יהוה העלית מן שאול נפשי חייתני מיורדי בור׃ זמרו ליהוה חסידיו והודו לזכר קדשו׃ כי רגע באפו חיים ברצונו בערב ילין בכי ולבקר רנה׃ ואני אמרתי בשלוי בל אמוט לעולם׃ יהוה ברצונך העמדתה להררי עז הסתרת פניך הייתי נבהל׃ אליך יהוה אקרא ואל אדני אתחנן׃ מה בצע בדמי ברדתי אל שחת

הֲיוֹדְךָ עָפָר הֲיַגִּיד אֲמִתֶּךָ׃
שְׁמַע יְהוָה וְחָנֵּנִי יְהוָה הֱיֵה
עֹזֵר לִי׃ הָפַכְתָּ מִסְפְּדִי לְמָחוֹל
לִי פִּתַּחְתָּ שַׂקִּי וַתְּאַזְּרֵנִי שִׂמְחָה׃
לְמַעַן יְזַמֶּרְךָ כָבוֹד וְלֹא יִדֹּם
יְהוָה אֱלֹהַי לְעוֹלָם אוֹדֶךָּ׃
לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד׃ xxxi.
בְּךָ יְהוָה חָסִיתִי אַל אֵבוֹשָׁה
לְעוֹלָם בְּצִדְקָתְךָ פַלְּטֵנִי׃ הַטֵּה
אֵלַי אָזְנְךָ מְהֵרָה הַצִּילֵנִי הֱיֵה
לִי לְצוּר מָעוֹז לְבֵית מְצוּדוֹת
לְהוֹשִׁיעֵנִי׃ כִּי סַלְעִי וּמְצוּדָתִי
אָתָּה וּלְמַעַן שִׁמְךָ תַּנְחֵנִי
וּתְנַהֲלֵנִי׃ תּוֹצִיאֵנִי מֵרֶשֶׁת זוּ
טָמְנוּ לִי כִּי אַתָּה מָעוּזִּי׃ בְּיָדְךָ
אַפְקִיד רוּחִי פָּדִיתָה אוֹתִי
יְהוָה אֵל אֱמֶת׃ שָׂנֵאתִי הַשֹּׁמְרִים
הַבְלֵי שָׁוְא וַאֲנִי אֶל יְהוָה
בָּטָחְתִּי׃ אָגִילָה וְאֶשְׂמְחָה
בְּחַסְדֶּךָ אֲשֶׁר רָאִיתָ אֶת עָנְיִי
יָדַעְתָּ בְּצָרוֹת נַפְשִׁי׃ וְלֹא
הִסְגַּרְתַּנִי בְּיַד אוֹיֵב הֶעֱמַדְתָּ
בַמֶּרְחָב רַגְלָי׃ חָנֵּנִי יְהוָה כִּי
צַר לִי עָשְׁשָׁה בְכַעַס עֵינִי
נַפְשִׁי וּבִטְנִי׃ כִּי כָלוּ בְיָגוֹן
חַיַּי וּשְׁנוֹתַי בַּאֲנָחָה כָּשַׁל
בַּעֲוֹנִי כֹחִי וַעֲצָמַי עָשֵׁשׁוּ׃
מִכָּל צֹרְרַי הָיִיתִי חֶרְפָּה וְלִשְׁכֵנַי
מְאֹד וּפַחַד לִמְיֻדָּעָי רֹאַי בַּחוּץ
נָדְדוּ מִמֶּנִּי׃ נִשְׁכַּחְתִּי כְּמֵת
מִלֵּב הָיִיתִי כִּכְלִי אֹבֵד׃ כִּי
שָׁמַעְתִּי דִּבַּת רַבִּים מָגוֹר מִסָּבִיב
בְּהִוָּסְדָם יַחַד עָלַי לָקַחַת נַפְשִׁי
זָמָמוּ׃ וַאֲנִי עָלֶיךָ בָטַחְתִּי יְהוָה
אָמַרְתִּי אֱלֹהַי אָתָּה׃ בְּיָדְךָ
עִתֹּתָי הַצִּילֵנִי מִיַּד אוֹיְבַי

numquid confitebitur tibi pulvis aut annunciabit veritatem tuam? Audi domine & miserere mei: domine esto adiutorium meum. Convertisti planctum meum in chorum mihi: solvisti saccum meum & accinxisti me leticia. Ut laudet te gloria & non taceat: domine deus meus in sempiternum confitebor tibi.

Victori psalmus david. 31.

In te domine speravi non confundar in eternum: in iusticia tua salva me. Inclina ad me aurem tuam velociter libera me: esto mihi in lapidem fortissimum & in domum munitam ut salves me. Quia petra mea & munitio mea tu es: & propter nomen tuum dux meus eris & enutries me. Educes me de reti quod absconderunt mihi: quia tu fortitudo mea es. In manu tua commendo spiritum meum: redemisti me domine deus veritatis. Odisti custodientes vanitates frustra: ego autem in domino confisus sum. Exultabo & letabor in misericordia tua: quoniam vidisti afflictionem meam: cognovisti tribulationem anime mee. Et non conclusisti me in manu inimici: statuisti in latitudine pedes meos. Miserere mei domine quoniam tribulor: caligavit in furore oculus meus anima mea & venter meus. Quia consumpte sunt in merore vite mee & anni mei in gemitu: infirmata est in iniquitate virtus mea: & ossa mea contabuerunt. Apud omnes hostes meos factus sum opprobrium & vicinis meis nimis & timor notis meis: qui videbant me in plateis fugiebant a me. Oblivioni traditus sum quasi mortuus a corde: factus sum quasi vas perditum. Audivi enim opprobrium multorum congregationem in circuitu: cum inirent consilium adversum me: ut auferrent animam meam cogitaverunt. Ego autem in te speravi domine: dixi deus meus es tu. In manu tua tempora mea: libera me de manu inimicorum meorum

Numquid confitebitur tibi pulvis? aut annunciabit veritatem
Μὴ ἐξομολογήσεταί σοι χοῦς; ἢ ἀναγγελεῖ τὴν ἀλήθειάν
tuam? Audivit dominus & misertus est mei: dominus factus est adiutor
σου; Ἤκουσε κύριος καὶ ἠλέησέ με, κύριος ἐγενήθη βοηθός
meus. Convertisti planctum meum in gaudium mihi: conscidisti
μου. Ἔστρεψας τὸν κοπετόν μου εἰς χαρὰν ἐμοί, διέρρηξας
saccum meum: & circumdedisti me leticia. Ut
τὸν σάκκον μου, καὶ περιέζωσάς με εὐφροσύνην. Ὅπως
cantet tibi gloria mea: & non compungar: domine deus
ἂν ψάλῃ σοι ἡ δόξα μου, καὶ οὐ μὴ κατανυγῶ, κύριε ὁ θεός
meus in eternum confitebor tibi.
μου εἰς τὸν αἰῶνα ἐξομολογήσομαί σοι.

In finem psalmus david. pro extasi. 30.
Εἰς τὸ τέλος ψαλμὸς τῷ δαδ, ἐκστάσεως. λ΄.

In te domine speravi non confundar in eter
Ἐπὶ σοὶ κύριε ἤλπισα μὴ καταισχυνθείην εἰς τὸν αἰῶ
num: in iustitia tua libera me & eripe me. Inclina
να, ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σου ῥῦσαί με καὶ ἐξελοῦ με. Κλῖνον
ad me aurem tuam: accelera ut eruas me. Esto
πρός με τὸ οὖς σου, τάχυνον τοῦ ἐξελέσθαί με. Γενοῦ
mihi in deum protectorem: & in domum refugii
μοι εἰς θεὸν ὑπερασπιστήν, καὶ εἰς οἶκον καταφυγῆς τοῦ
ut salvum me facias. Quoniam fortitudo mea & refugium meum
σῶσαί με. Ὅτι κραταίωμά μου καὶ καταφυγή μου
es tu: & propter nomen tuum deduces me & enu
εἶ σύ, καὶ ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός σου ὁδηγήσεις με καὶ δια
tries me. Educes me de laqueo hoc quem absconderunt
θρέψεις με. Ἐξάξεις με ἐκ παγίδος ταύτης ἧς ἔκρυψάν
mihi: quoniam tu es protector meus domine. In manus
μοι, ὅτι σὺ εἶ ὁ ὑπερασπιστής μου κύριε, εἰς χεῖράς
tuas commendabo spiritum meum. Redemisti me do
σου παραθήσομαι τὸ πνεῦμά μου. Ἐλυτρώσω με κύ
mine deus veritatis. Odisti observantes
ριε ὁ θεὸς τῆς ἀληθείας. Ἐμίσησας τοὺς διαφυλάσσοντας
vanitates supervacue. Ego autem in domino speravi:
ματαιότητας διακενῆς. Ἐγὼ δὲ ἐπὶ τῷ κυρίῳ ἤλπισα,
exultabo & letabor in misericordia tua. Quoniam
ἀγαλλιάσομαι καὶ εὐφρανθήσομαι ἐπὶ τῷ ἐλέει σου. Ὅτι
respexisti in humilitatem meam: salvasti de necessi
ἐπεῖδες ἐπὶ τὴν ταπείνωσίν μου, ἔσωσας ἐκ τῶν ἀναγ
tatibus animam meam. Et non conclusisti me in manus
κῶν τὴν ψυχήν μου. Καὶ οὐ συνέκλεισάς με εἰς χεῖρας
inimicorum: statuisti in loco spatioso pedes meos. Miserere
ἐχθρῶν, ἔστησας ἐν εὐρυχώρῳ τοὺς πόδας μου. Ἐλέησόν
mei domine: quoniam tribulor. conturbatus est in ira oculus
με κύριε, ὅτι θλίβομαι. ἐταράχθη ἐν θυμῷ ὁ ὀφθαλμός
meus: anima mea & venter meus. Quoniam defecit in do
μου, ἡ ψυχή μου καὶ ἡ γαστήρ μου. Ὅτι ἐξέλιπεν ἐν ὀδύ
lore vita mea: & anni mei in gemitibus. Infirmata est
νῃ ἡ ζωή μου, καὶ τὰ ἔτη μου ἐν στεναγμοῖς. Ἠσθένησεν
in paupertate virtus mea: & ossa mea conturbata sunt.
ἐν πτωχείᾳ ἡ ἰσχύς μου, καὶ τὰ ὀστᾶ μου ἐταράχθησαν.
Super omnes inimicos meos factus sum opprobrium: &
Παρὰ πάντας τοὺς ἐχθρούς μου ἐγενήθην ὄνειδος, καὶ
vicinis meis valde: & timor notis
τοῖς γείτοσί μου σφόδρα, καὶ φόβος τοῖς γνωστοῖς
meis. Qui videbant me foras fugerunt a me: oblivioni
μου. Οἱ θεωροῦντές με ἔξω ἔφυγον ἀπ' ἐμοῦ, ἐπελή
datus sum tamquam mortuus a corde. Factus sum tamquam vas
σθην ὡσεὶ νεκρὸς ἀπὸ καρδίας. Ἐγενήθην ὡσεὶ σκεῦος
perditum: quoniam audivi vituperationem multorum commorantium
ἀπολωλός, ὅτι ἤκουσα ψόγον πολλῶν παροικούντων
in circuitu. In eo dum convenirent ipsi simul adversum me:
κυκλόθεν. Ἐν τῷ ἐπισυναχθῆναι αὐτοὺς ἅμα ἐπ' ἐμέ,
accipere animam meam consiliati sunt. Ego autem
τοῦ λαβεῖν τὴν ψυχήν μου ἐβουλεύσαντο. Ἐγὼ δὲ
in te domine speravi. dixi: tu es deus meus: in
ἐπὶ σοὶ κύριε ἤλπισα. εἶπα, σὺ εἶ ὁ θεός μου, ἐν ταῖς
manibus tuis sortes mee. Eripe me de manu inimicorum meorum:
χερσί σου οἱ κλῆροί μου. Ῥῦσαί με ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν μου,

Luce. 23.f.

Hiere. 21.

& a persequentibus me. Illustra faciem
καὶ ἐκ τῶν καταδιωκόντων με. Ἐπίφανον τὸ πρόσωπόν
tuam super servum tuum. salvum fac me in misericordia tua: do
σου ἐπὶ τὸν δοῦλόν σου. σῶσόν με ἐν τῷ ἐλέει σου, κύ
mine non confundar quoniam invocavi te. Erubescant
ριε μὴ καταισχυνθείην ὅτι ἐπεκαλεσάμην σε. Αἰσχυνθείησαν
impii & deducantur in infernum. Muta fiant
ἀσεβεῖς καὶ καταχθείησαν εἰς ᾅδου. Ἄλαλα γενηθήτω τὰ
labia dolosa: que loquuntur adversum iustum iniquitatem in
χείλη τὰ δόλια, τὰ λαλοῦντα κατὰ τοῦ δικαίου ἀνομίαν ἐν
superbia & contemptu. Quam magna multitudo
ὑπερηφανίᾳ καὶ ἐξουδενώσει. Ὡς πολὺ τὸ πλῆθος τῆς
dulcedinis tue domine: quam abscondisti timentibus te.
χρηστότητός σου κύριε, ἧς ἔκρυψας τοῖς φοβουμένοις σε.
Perfecisti eis qui sperant in te: in conspectu filiorum
Ἐξειργάσω τοῖς ἐλπίζουσιν ἐπὶ σέ, ἐναντίον τῶν υἱῶν
hominum. Abscondes eos in abscondito
τῶν ἀνθρώπων. Κατακρύψεις αὐτοὺς ἐν ἀποκρύφῳ τοῦ
faciei tue a conturbatione hominum. Proteges
προσώπου σου ἀπὸ ταραχῆς ἀνθρώπων. Σκεπάσεις
eos in tabernaculo a contradictione linguarum. Benedictus domi
αὐτοὺς ἐν σκηνῇ ἀπὸ ἀντιλογίας γλωσσῶν. Εὐλογητὸς κύρι
nus: quoniam mirificavit misericordiam suam in civitate munita.
ος, ὅτι ἐθαυμάστωσε τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἐν πόλει περιοχῆς.
Ego autem dixi in excessu mentis mee: proiectus sum a fa
Ἐγὼ δὲ εἶπα ἐν τῇ ἐκστάσει μου, ἀπέρριμμαι ἀπὸ προσώ
cie oculorum tuorum. Propter hoc exaudisti vo
που τῶν ὀφθαλμῶν σου. Διὰ τοῦτο εἰσήκουσας τῆς φω
cem orationis mee dum clamarem ad te. Dili
νῆς τῆς δεήσεώς μου ἐν τῷ κεκραγέναι με πρὸς σέ. Ἀγα
gite dominum omnes sancti eius: quoniam veritates
πήσατε τὸν κύριον πάντες οἱ ὅσιοι αὐτοῦ, ὅτι ἀληθείας
requirit dominus: & retribuit abundanter facien
ἐκζητεῖ κύριος, καὶ ἀνταποδίδωσι τοῖς περισσῶς ποιοῦ
tibus superbiam. Viriliter agite & confortetur cor
σιν ὑπερηφανίαν. Ἀνδρίζεσθε καὶ κραταιούσθω ἡ καρδία
vestrum omnes qui speratis in domino.
ὑμῶν πάντες οἱ ἐλπίζοντες ἐπὶ κύριον.

Psalmus david intellectus. 31.
Ψαλμὸς τῷ δαδ συνέσεως. λα΄.

Beati quorum remisse sunt iniquitates: & quorum tecta
Μακάριοι ὧν ἀφείθησαν αἱ ἀνομίαι, καὶ ὧν ἐπεκαλύφ
sunt peccata. Beatus vir: cui non imputabit dominus
θησαν αἱ ἁμαρτίαι. Μακάριος ἀνήρ, ᾧ οὐ μὴ λογίσηται κύριος
peccatum: neque est in ore eius dolus. Quoniam ta
ἁμαρτίαν, οὐδὲ ἔστιν ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ δόλος. Ὅτι ἐσί
cui: inveteraverunt ossa mea: dum clamarem tota
γησα, ἐπαλαιώθη τὰ ὀστᾶ μου, ἀπὸ τοῦ κράζειν με ὅλην
die. Quoniam die ac nocte gravata est super me manus
τὴν ἡμέραν. Ὅτι ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐβαρύνθη ἐπ' ἐμὲ ἡ χείρ
tua: conversus sum in erumna: dum configitur mihi
σου, ἐστράφην εἰς ταλαιπωρίαν, ἐν τῷ ἐμπαγῆναί μοι ἄ
spina. Delictum meum cognitum feci: & iniustitiam
κανθαν. Τὴν ἀνομίαν μου ἐγνώρισα, καὶ τὴν ἁμαρτίαν
meam non abscondi. Dixi confitebor adversum me iniu
μου οὐκ ἐκάλυψα. Εἶπα ἐξαγορεύσω κατ' ἐμοῦ τὴν ἀνο
stitiam meam domino: & tu remisisti impietatem
μίαν μου τῷ κυρίῳ, καὶ σὺ ἀφῆκας τὴν ἀσέβειαν τῆς
cordis mei. Pro hac orabit ad te omnis san
καρδίας μου. Ὑπὲρ ταύτης προσεύξεται πρὸς σὲ πᾶς ὅ
ctus in tempore opportuno. Verumtamen in diluvio aquarum
σιος ἐν καιρῷ εὐθέτῳ. Πλὴν ἐν κατακλυσμῷ ὑδάτων
multarum ad eum non approximabunt. Tu meum es refugium a
πολλῶν πρὸς αὐτὸν οὐκ ἐγγιοῦσι. Σύ μου εἶ καταφυγὴ ἀπὸ
tribulatione que circumdedit me: exultatio mea er
θλίψεως τῆς περιεχούσης με, τὸ ἀγαλλίαμά μου λύ
ue me a circumdantibus me. Intellectum tibi dabo
τρωσαί με ἀπὸ τῶν κυκλωσάντων με. Συνετιῶ σε
& instruam te in via hac qua gradieris: firmabo
καὶ συμβιβῶ σε ἐν ὁδῷ ταύτῃ ᾗ πορεύσῃ, ἐπιστηριῶ
super te oculos meos. Nolite
ἐπὶ σὲ τοὺς ὀφθαλμούς μου. Μὴ

& persequentium me. Ostende faciem tuam super servum tuum: salva me in misericordia tua. Domine ne confundar quia invocavi te: confundantur impii taceant in inferno. Muta fiant labia mendacii: que loquuntur contra iustum dura in superbia & despectione. Quam multa est bonitas tua quam abscondisti timentibus te: operatus es sperantibus in te in conspectu filiorum hominum. Abscondes eos in protectione vultus tui a duricia viri: abscondes eos in umbra a contradictione linguarum. Benedictus dominus qui mirabilem fecit misericordiam suam mihi in civitate munita. Ego dixi in stupore meo proiectus sum a conspectu oculorum tuorum: ergo ne audisti vocem deprecationis mee dum clamarem ad te. Diligite dominum omnes sancti eius: fideles servat dominus: & retribuet his qui satis operantur superbiam. Confortamini & roboretur cor vestrum: omnes qui expectatis dominum.

Eruditio david. 32.

Beatus cui dimissa est iniquitas: & absconditum est peccatum. Beatus homo cui non imputabit dominus iniquitatem: nec est in spiritu eius dolus. Quoniam tacui attrita sunt ossa mea in rugitu meo tota die. Die enim ac nocte gravatur super me manus tua: versatus sum in miseria mea cum exardescerit estas. Semper. Peccatum meum notum faciam tibi: & iniquitatem meam non abscondi: dixi confitebor scelus meum domino: & tu dimisisti iniquitatem peccati mei. Semper. Pro hac orabit omnis misericors ad te tempus inveniens: ut cum inundaverint aque multe ad illum non accedant. Tu es protectio mea ab hoste custodies me: laus mea salvans circumdabis me. Semper. Docebo te & monstrabo tibi viam per quam ambules: cogitabo de te oculo meo. Nolite

וּמֵרֹדְפָי׃ הָאִירָה פָנֶיךָ עַל עַבְדֶּךָ
הוֹשִׁיעֵנִי בְחַסְדֶּךָ׃ יְהוָה אַל
אֵבוֹשָׁה כִּי קְרָאתִיךָ יֵבֹשׁוּ
רְשָׁעִים יִדְּמוּ לִשְׁאוֹל׃ תֵּאָלַמְנָה
שִׂפְתֵי שָׁקֶר הַדֹּבְרוֹת עַל צַדִּיק
עָתָק בְּגַאֲוָה וָבוּז׃ מָה רַב טוּבְךָ
אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִּירֵאֶיךָ פָּעַלְתָּ
לַחֹסִים בָּךְ נֶגֶד בְּנֵי אָדָם׃
תַּסְתִּירֵם בְּסֵתֶר פָּנֶיךָ מֵרֻכְסֵי
אִישׁ תִּצְפְּנֵם בְּסֻכָּה מֵרִיב
לְשֹׁנוֹת׃ בָּרוּךְ יְהוָה כִּי הִפְלִיא
חַסְדּוֹ לִי בְּעִיר מָצוֹר׃ וַאֲנִי
אָמַרְתִּי בְחָפְזִי נִגְרַזְתִּי מִנֶּגֶד
עֵינֶיךָ אָכֵן שָׁמַעְתָּ קוֹל תַּחֲנוּנַי
בְּשַׁוְּעִי אֵלֶיךָ׃ אֶהֱבוּ אֶת יְהוָה
כָּל חֲסִידָיו אֱמוּנִים נֹצֵר יְהוָה
וּמְשַׁלֵּם עַל יֶתֶר עֹשֵׂה גַאֲוָה׃
חִזְקוּ וְיַאֲמֵץ לְבַבְכֶם כָּל הַמְיַחֲלִים
לַיהוָה׃ לְדָוִד מַשְׂכִּיל xxxii.
אַשְׁרֵי נְשׂוּי פֶּשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה׃
אַשְׁרֵי אָדָם לֹא יַחְשֹׁב יְהוָה
לוֹ עָוֹן וְאֵין בְּרוּחוֹ רְמִיָּה׃ כִּי
הֶחֱרַשְׁתִּי בָּלוּ עֲצָמָי בְּשַׁאֲגָתִי כָּל
הַיּוֹם׃ כִּי יוֹמָם וָלַיְלָה תִּכְבַּד
עָלַי יָדֶךָ נֶהְפַּךְ לְשַׁדִּי בְּחַרְבֹנֵי
קַיִץ סֶלָה׃ חַטָּאתִי אוֹדִיעֲךָ
וַעֲוֹנִי לֹא כִסִּיתִי אָמַרְתִּי אוֹדֶה
עֲלֵי פְשָׁעַי לַיהוָה וְאַתָּה נָשָׂאתָ
עֲוֹן חַטָּאתִי סֶלָה׃ עַל
זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל חָסִיד אֵלֶיךָ
לְעֵת מְצֹא רַק לְשֵׁטֶף מַיִם
רַבִּים אֵלָיו לֹא יַגִּיעוּ׃ אַתָּה
סֵתֶר לִי מִצַּר תִּצְּרֵנִי רָנֵּי
פַלֵּט תְּסוֹבְבֵנִי סֶלָה׃ אַשְׂכִּילְךָ
וְאוֹרְךָ בְּדֶרֶךְ זוּ תֵלֵךְ
אִיעֲצָה עָלֶיךָ עֵינִי אַל

אל תהיו כסוס כפרד אין הבין
במתג ורסן עדיו לבלום בל קרב
אליך׃ רבים מכאובים לרשע
והבוטח ביהוה חסד יסובבנו׃
שמחו ביהוה וגילו צדיקים
והרנינו כל ישרי לב׃ xxxiii.
רננו צדיקים ביהוה לישרים
נאוה תהלה׃ הודו ליהוה בכנור
בנבל עשור זמרו לו׃ שירו לו
שיר חדש היטיבו נגן בתרועה׃
כי ישר דבר יהוה וכל מעשהו
באמונה׃ אהב צדקה ומשפט
חסד יהוה מלאה הארץ׃ בדבר
יהוה שמים נעשו וברוח פיו כל
צבאם׃ כנס כנד מי הים נתן
באוצרות תהומות׃ ייראו מיהוה
כל הארץ ממנו יגורו כל ישבי
תבל׃ כי הוא אמר ויהי הוא
צוה ויעמד׃ יהוה הפיר עצת
גוים הניא מחשבות עמים׃
עצת יהוה לעולם תעמד מחשבות
לבו לדר ודר׃ אשרי הגוי
אשר יהוה אלהיו העם בחר
לנחלה לו׃ משמים הביט יהוה
ראה את כל בני האדם׃ ממכון
שבתו השגיח אל כל ישבי הארץ׃
היוצר יחד לבם המבין אל כל
מעשיהם׃ אין המלך נושע ברב
חיל גבור לא ינצל ברב כח׃
שקר הסוס לתשועה וברב חילו
לא ימלט׃ הנה עין יהוה אל
יראיו למיחלים לחסדו׃ להציל
ממות נפשם ולחיותם ברעב׃
נפשנו חכתה ליהוה עזרנו ומגננו
הוא׃ כי בו ישמח לבנו כי בשם
קדשו בטחנו׃ יהי חסדך יהוה

fieri sicut equus & mulus quibus non est intellectus: in camo & freno maxillas eorum constringe qui non accedunt ad te. Multi dolores impii: confidentem autem in domino misericordia circundabit. Letamini in domino & exultate iusti: & laudate eum omnes recti corde. 33.

Laudate iusti dominum: rectos decet laudatio. Confitemini domino in cithara: in psalterio decachordo cantate ei. Cantate ei canticum nouum: diligenter psallite ei in iubilo. Quoniam rectum est verbum domini: & omne opus eius in fide. Diligit iusticiam & iudicium: misericordia domini plena est terra. Verbo domini celi firmati sunt: & spiritu oris eius omnis ornatus eorum. Congregans quasi in utre aquas maris: ponens in thesauris abyssos. Timeat dominum omnis terra: ipsum formident vniuersi habitatores orbis. Quia ipse dixit & factus est: ipso precipiente stetit. Dominus absoluit consilia gentium: irritas facit cogitationes populorum. Consilium autem domini stabit in eternum: cogitationes cordis eius in generatione & generationem. Beata gens cuius est dominus deus eius: populus quem elegit in hereditatem sibi. De celo respexit dominus: vidit omnes filios adam. De firmissimo solio suo prospexit vniuersos habitatores terre. Fingens pariter corda eorum: intelligens omnia opera eorum. Non saluatur rex in multitudine exercitus: nec fortis liberabitur in multitudine virtutis. Fallax equus ad salutem: & in multitudine roboris sui non saluabitur. Ecce oculi domini super timentes eum: & expectantes misericordiam eius. Vt eruat de morte animas eorum: & viuificet eos in fame. Anima nostra expectauit dominum: auxilium nostrum & clypeus noster est. In ipso enim letabitur cor nostrum: quia in nomine sancto eius sperauimus. Sit misericordia tua domine

fieri sicut equus et mulus: quibus non est intellectus. In camo et
γίνεσθε ὡς ἵππος καὶ ἡμίονος, οἷς οὐκ ἔστι σύνεσις. Ἐν κημῷ καὶ
freno maxillas eorum constringe: qui non appropinquant ad
χαλινῷ τὰς σιαγόνας αὐτῶν ἄγξαις, τῶν μὴ ἐγγιζόντων πρὸς
te. Multa flagella peccatoris: sperantem autem
σέ. Πολλαὶ αἱ μάστιγες τοῦ ἁμαρτωλοῦ, τὸν δὲ ἐλπίζοντα
in domino misericordia circundabit. Letamini in domino et exultate
ἐπὶ κύριον ἔλεος κυκλώσει. Εὐφράνθητε ἐπὶ κύριον καὶ ἀγαλλιᾶσθε
iusti: et gloriamini omnes recti corde.
δίκαιοι, καὶ καυχᾶσθε πάντες οἱ εὐθεῖς τῇ καρδίᾳ.
Psalmus dauid: sine titulo apud hebreos. 32.
Ψαλμὸς τῷ Δαυΐδ, ἀνεπίγραφος παρ' Ἑβραίοις. λβ'.
Exultate iusti in domino: rectos decet collaudatio. Confitemini domino in cithara: in psalterio decem chordarum psallite illi.
Ἀγαλλιᾶσθε δίκαιοι ἐν κυρίῳ, τοῖς εὐθέσι πρέπει αἴνεσις. Ἐξομολογεῖσθε τῷ κυρίῳ ἐν κιθάρᾳ, ἐν ψαλτηρίῳ δεκαχόρδῳ ψάλατε αὐτῷ.
Cantate ei canticum nouum: bene psallite ei in vociferatione. Quia rectus verbum domini: et omnia opera eius in fide.
Ἄσατε αὐτῷ ᾆσμα καινόν, καλῶς ψάλατε αὐτῷ ἐν ἀλαλαγμῷ. Ὅτι εὐθὺς ὁ λόγος τοῦ κυρίου, καὶ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν πίστει.
Diligit misericordiam et iudicium dominus: misericordia domini plena terra.
Ἀγαπᾷ ἐλεημοσύνην καὶ κρίσιν ὁ κύριος, τοῦ ἐλέους κυρίου πλήρης ἡ γῆ.
Verbo domini celi firmati sunt: et spiritu oris eius omnis virtus eorum.
Τῷ λόγῳ κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, καὶ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν.
Congregans sicut utrem aquas maris: ponens in thesauris abyssos.
Συνάγων ὡσεὶ ἀσκὸν ὕδατα θαλάσσης, τιθεὶς ἐν θησαυροῖς ἀβύσσους.
Timeat dominum omnis terra: ab eo autem commoueantur omnes habitantes orbem.
Φοβηθήτω τὸν κύριον πᾶσα ἡ γῆ, ἀπ' αὐτοῦ δὲ σαλευθήτωσαν πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν οἰκουμένην.
Quia ipse dixit et facta sunt: ipse mandauit et creata sunt.
Ὅτι αὐτὸς εἶπε καὶ ἐγενήθησαν, αὐτὸς ἐνετείλατο καὶ ἐκτίσθησαν.
Dominus dissipat consilia gentium: reprobat autem cogitationes populorum: et reprobat consilia principum.
Κύριος διασκεδάζει βουλὰς ἐθνῶν, ἀθετεῖ δὲ λογισμοὺς λαῶν, καὶ ἀθετεῖ βουλὰς ἀρχόντων.
Consilium autem domini in eternum manet: cogitationes cordis eius in generatione et generationem.
Ἡ δὲ βουλὴ τοῦ κυρίου εἰς τὸν αἰῶνα μένει, λογισμοὶ τῆς καρδίας αὐτοῦ εἰς γενεὰν καὶ γενεάν.
Beata gens cuius est dominus deus eius: populus quem elegit in hereditatem sibi.
Μακάριον τὸ ἔθνος οὗ ἐστι κύριος ὁ θεὸς αὐτοῦ, λαὸς ὃν ἐξελέξατο εἰς κληρονομίαν ἑαυτῷ.
De celo respexit dominus: vidit omnes filios hominum.
Ἐξ οὐρανοῦ ἐπέβλεψεν ὁ κύριος, εἶδε πάντας τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων.
De preparato habitaculo suo respexit super omnes qui habitant terram.
Ἐξ ἑτοίμου κατοικητηρίου αὐτοῦ ἐπέβλεψεν ἐπὶ πάντας τοὺς κατοικοῦντας τὴν γῆν.
Qui finxit singillatim corda eorum: qui intelligit omnia opera eorum.
Ὁ πλάσας κατὰ μόνας τὰς καρδίας αὐτῶν, ὁ συνιεὶς εἰς πάντα τὰ ἔργα αὐτῶν.
Non saluatur rex per multam virtutem: et gigas non saluabitur in multitudine virtutis sue.
Οὐ σώζεται βασιλεὺς διὰ πολλὴν δύναμιν, καὶ γίγας οὐ σωθήσεται ἐν πλήθει ἰσχύος αὐτοῦ.
Fallax equus ad salutem: in abundantia autem virtutis sue non saluabitur.
Ψευδὴς ἵππος εἰς σωτηρίαν, ἐν δὲ πλήθει δυνάμεως αὐτοῦ οὐ σωθήσεται.
Ecce oculi domini super metuentes eum: sperantes super misericordia eius.
Ἰδοὺ οἱ ὀφθαλμοὶ κυρίου ἐπὶ τοὺς φοβουμένους αὐτόν, τοὺς ἐλπίζοντας ἐπὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ.
Eruere a morte animas eorum: et alere eos in fame.
Ῥύσασθαι ἐκ θανάτου τὰς ψυχὰς αὐτῶν, καὶ διαθρέψαι αὐτοὺς ἐν λιμῷ.
Anima autem nostra sustinebit dominum: quoniam adiutor et protector noster est.
Ἡ δὲ ψυχὴ ἡμῶν ὑπομενεῖ τῷ κυρίῳ, ὅτι βοηθὸς καὶ ὑπερασπιστὴς ἡμῶν ἐστιν.
Quia in eo letabitur cor nostrum: et in nomine sancto eius sperauimus. Fiat
Ὅτι ἐν αὐτῷ εὐφρανθήσεται ἡ καρδία ἡμῶν, καὶ ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἁγίῳ αὐτοῦ ἠλπίσαμεν. Γένοιτο

Intra 1.c. Iudit. 16.

domine misericordia tua super nos: quemadmodum sperauimus in te.
κύριε τὸ ἔλεός σου ἐφ' ἡμᾶς, καθάπερ ἠλπίσαμεν ἐπὶ σέ.
Psalmus dauid: cum mutauit os suum coram abimelech: et dimisit eum et abiit. 33.
Ψαλμὸς τῷ Δαυΐδ, ὅτε ἠλλοίωσε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐναντίον Ἀβιμέλεχ, καὶ ἀπέλυσεν αὐτόν, καὶ ἀπῆλθε. λγ'.
Benedicam dominum in omni tempore: semper laus eius in ore meo. In domino laudabitur anima mea: audiant mansueti et letentur.
Εὐλογήσω τὸν κύριον ἐν παντὶ καιρῷ, διαπαντὸς ἡ αἴνεσις αὐτοῦ ἐν τῷ στόματί μου. Ἐν τῷ κυρίῳ ἐπαινεθήσεται ἡ ψυχή μου, ἀκουσάτωσαν πρᾳεῖς καὶ εὐφρανθήτωσαν.
Magnificate dominum mecum: et exaltemus nomen eius in idipsum.
Μεγαλύνατε τὸν κύριον σὺν ἐμοί, καὶ ὑψώσωμεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ τὸ αὐτό.
Exquisiui dominum et exaudiuit me: et ex omnibus tribulationibus meis eripuit me.
Ἐξεζήτησα τὸν κύριον, καὶ ἐπήκουσέ μου, καὶ ἐκ πασῶν τῶν θλίψεών μου ἐρρύσατό με.
Accedite ad eum et illuminamini: et facies vestre non confundentur.
Προσέλθατε πρὸς αὐτὸν καὶ φωτίσθητε, καὶ τὰ πρόσωπα ὑμῶν οὐ μὴ καταισχυνθῇ.
Iste pauper clamauit: et dominus exaudiuit eum: et ex omnibus tribulationibus eius saluauit eum.
Οὗτος ὁ πτωχὸς ἐκέκραξε, καὶ ὁ κύριος εἰσήκουσεν αὐτοῦ, καὶ ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων αὐτοῦ ἔσωσεν αὐτόν.
Castrametabitur angelus domini in circuitu timentium eum: et eripiet eos.
Παρεμβαλεῖ ἄγγελος κυρίου κύκλῳ τῶν φοβουμένων αὐτόν, καὶ ῥύσεται αὐτούς.
Gustate et videte: quoniam suauis dominus. beatus vir qui sperat in eo.
Γεύσασθε καὶ ἴδετε, ὅτι χρηστὸς ὁ κύριος· μακάριος ἀνήρ, ὃς ἐλπίζει ἐπ' αὐτόν.
Timete dominum omnes sancti eius: quoniam non est inopia timentibus eum.
Φοβήθητε τὸν κύριον πάντες οἱ ἅγιοι αὐτοῦ, ὅτι οὐκ ἔστιν ὑστέρημα τοῖς φοβουμένοις αὐτόν.
Diuites eguerunt et esurierunt: inquirentes autem dominum non minuentur omni bono.
Πλούσιοι ἐπτώχευσαν καὶ ἐπείνασαν, οἱ δὲ ἐκζητοῦντες τὸν κύριον οὐκ ἐλαττωθήσονται παντὸς ἀγαθοῦ.
Venite filii audite me: timorem domini docebo vos.
Δεῦτε τέκνα ἀκούσατέ μου, φόβον κυρίου διδάξω ὑμᾶς.
Quis est homo qui vult vitam: diligit dies videre bonos?
Τίς ἐστιν ἄνθρωπος ὁ θέλων ζωήν, ἀγαπῶν ἡμέρας ἰδεῖν ἀγαθάς;
Prohibe linguam tuam a malo: et labia tua ne loquantur dolum.
Παῦσον τὴν γλῶσσάν σου ἀπὸ κακοῦ, καὶ χείλη σου τοῦ μὴ λαλῆσαι δόλον.
Diuerte a malo: et fac bonum: inquire pacem et persequere eam.
Ἔκκλινον ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποίησον ἀγαθόν, ζήτησον εἰρήνην καὶ δίωξον αὐτήν.
Oculi domini super iustos: et aures eius in preces eorum.
Ὀφθαλμοὶ κυρίου ἐπὶ δικαίους, καὶ ὦτα αὐτοῦ εἰς δέησιν αὐτῶν.
Vultus autem domini super facientes mala: vt perdat de terra memoriam eorum.
Πρόσωπον δὲ κυρίου ἐπὶ ποιοῦντας κακά, τοῦ ἐξολοθρεῦσαι ἐκ γῆς τὸ μνημόσυνον αὐτῶν.
Clamauerunt iusti: et dominus exaudiuit eos: et ex omnibus tribulationibus eorum liberauit eos.
Ἐκέκραξαν οἱ δίκαιοι, καὶ ὁ κύριος εἰσήκουσεν αὐτῶν, καὶ ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων αὐτῶν ἐρρύσατο αὐτούς.
Iuxta est dominus his qui tribulato sunt corde: et humiles spiritu saluabit.
Ἐγγὺς κύριος τοῖς συντετριμμένοις τὴν καρδίαν, καὶ τοὺς ταπεινοὺς τῷ πνεύματι σώσει.
Multe tribulationes iustorum: et de omnibus his liberabit eos dominus.
Πολλαὶ αἱ θλίψεις τῶν δικαίων, καὶ ἐκ πασῶν αὐτῶν ῥύσεται αὐτοὺς ὁ κύριος.
Custodit dominus omnia ossa eorum: vnum ex his non conteretur.
Φυλάσσει κύριος πάντα τὰ ὀστᾶ αὐτῶν, ἓν ἐξ αὐτῶν οὐ συντριβήσεται.
Mors peccatorum pessima: et qui oderunt iustum delinquent.
Θάνατος ἁμαρτωλῶν πονηρός, καὶ οἱ μισοῦντες τὸν δίκαιον πλημμελήσουσι.
Redimet dominus animas seruorum suorum: et non delinquent omnes qui sperant in eo. Psalmus dauid. 34.
Λυτρώσεται κύριος ψυχὰς δούλων αὐτοῦ, καὶ οὐ μὴ πλημμελήσουσι πάντες οἱ ἐλπίζοντες ἐπ' αὐτόν. Ψαλμὸς τῷ Δαυΐδ. λδ'.
Iudica domine nocentes me: expugna
Δίκασον κύριε τοὺς ἀδικοῦντάς με, πολέμησον τοὺς

1. Pet. 3.

Intra. 6.

Heb. 4.b.

super nos: sicut expectauimus in te.
Dauid: quando mutauit os suum coram abimelech & eiecit eum & abiit. 34.

Benedicam dominum in omni tempore: semper laus eius in ore meo. In domino laudabitur anima mea: audiant mites & letabuntur. Magnificate dominum mecum: & exaltabimus nomen eius pariter. Quesiui dominum & exaudiuit me: & de omnibus angustiis meis liberauit me. Respicite ad eum & confluite: & vultus vestri non erubescent. Hic pauper clamauit: & dominus exaudiuit: & de omnibus tribulationibus eius saluauit eum. Circundat angelus domini in gyro timentes eum: & eruet eos. Gustate & videte quoniam bonus dominus: beatus vir qui sperat in eo. Timete dominum sancti eius: quoniam non est inopia timentibus eum. Leones indiguerunt & esurierunt: querentibus autem dominum non deerit omne bonum. Venite filii audite me: timorem domini docebo vos. Quis est vir qui vult vitam: diligens dies videre bonos? Custodi linguam tuam a malo: & labia tua ne loquantur dolum. Recede a malo & fac bonum: quere pacem & persequere eam. Oculi domini ad iustos: & aures eius ad clamores eorum. Vultus autem domini super facientes mala: vt perdat de terra memoriam eorum. Clamauerunt & dominus exaudiuit: & ex omnibus tribulationibus eorum liberauit eos. Iuxta est dominus contritis corde: & confractos spiritu saluabit. Multe tribulationes iusti: & ex omnibus illis liberabit eum dominus. Custodit dominus omnia ossa eius: vnum ex eis non confringetur. Interficiet impium malitia: & odientes iustum culpabuntur. Redimet dominus animas seruorum suorum: & non peccabunt omnes sperantes in eo.

Dauid. 35.

Iudica domine aduersarios meos: pugna

עלינו כאשר יחלנו לך׃ xxxiiii.
לדוד בשנותו את טעמו
לפני אבימלך ויגרשהו וילך׃
אברכה את יהוה בכל עת תמיד
תהלתו בפי׃ ביהוה תתהלל נפשי
ישמעו ענוים וישמחו׃ גדלו
ליהוה אתי ונרוממה שמו יחדו׃
דרשתי את יהוה וענני ומכל
מגורותי הצילני׃ הביטו אליו
ונהרו ופניהם אל יחפרו׃ זה
עני קרא ויהוה שמע ומכל
צרותיו הושיעו׃ חנה מלאך
יהוה סביב ליראיו ויחלצם׃
טעמו וראו כי טוב יהוה אשרי
הגבר יחסה בו׃ יראו את יהוה
קדשיו כי אין מחסור ליראיו׃
כפירים רשו ורעבו ודרשי יהוה
לא יחסרו כל טוב׃ לכו בנים
שמעו לי יראת יהוה אלמדכם׃
מי האיש החפץ חיים אהב ימים
לראות טוב׃ נצר לשונך מרע
ושפתיך מדבר מרמה׃ סור מרע
ועשה טוב בקש שלום ורדפהו׃
עיני יהוה אל צדיקים ואזניו
אל שועתם׃ פני יהוה בעשי רע
להכרית מארץ זכרם׃ צעקו
ויהוה שמע ומכל צרותם
הצילם׃ קרוב יהוה לנשברי לב
ואת דכאי רוח יושיע׃ רבות
רעות צדיק ומכלם יצילנו יהוה׃
שמר כל עצמותיו אחת מהנה לא
נשברה׃ תמותת רשע רעה
ושנאי צדיק יאשמו׃ פדה יהוה
נפש עבדיו ולא יאשמו כל
החסים בו׃ xxxv. לדוד
ריבה יהוה את יריבי לחם את

Prītiua.he. Tēr.heb. ps.xxxv. | Trāſla.B.Hie. | Trāſ.Gre.lxx.cū interp.latina

לַחֲמַי׃ הַחֲזֵק מָגֵן וְצִנָּה וְקוּמָה בְּעֶזְרָתִי׃ וְהָרֵק חֲנִית וּסְגֹר לִקְרַאת רֹדְפָי אֱמֹר לְנַפְשִׁי יְשֻׁעָתֵךְ אָנִי׃ יֵבֹשׁוּ וְיִכָּלְמוּ מְבַקְשֵׁי נַפְשִׁי יִסֹּגוּ אָחוֹר וְיַחְפְּרוּ חֹשְׁבֵי רָעָתִי׃ יִהְיוּ כְּמֹץ לִפְנֵי רוּחַ וּמַלְאַךְ יְהוָה דּוֹחֶה׃ יְהִי דַרְכָּם חֹשֶׁךְ וַחֲלַקְלַקּוֹת וּמַלְאַךְ יְהוָה רֹדְפָם׃ כִּי חִנָּם טָמְנוּ לִי שַׁחַת רִשְׁתָּם חִנָּם חָפְרוּ לְנַפְשִׁי׃ תְּבוֹאֵהוּ שׁוֹאָה לֹא יֵדָע וְרִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר טָמַן תִּלְכְּדוֹ בְּשׁוֹאָה יִפָּל בָּהּ׃ וְנַפְשִׁי תָּגִיל בַּיהוָה תָּשִׂישׂ בִּישׁוּעָתוֹ׃ כָּל עַצְמֹתַי תֹּאמַרְנָה יְהוָה מִי כָמוֹךָ מַצִּיל עָנִי מֵחָזָק מִמֶּנּוּ וְעָנִי וְאֶבְיוֹן מִגֹּזְלוֹ׃ יְקוּמוּן עֵדֵי חָמָס אֲשֶׁר לֹא יָדַעְתִּי יִשְׁאָלוּנִי׃ יְשַׁלְּמוּנִי רָעָה תַּחַת טוֹבָה שְׁכוֹל לְנַפְשִׁי׃ וַאֲנִי בַּחֲלוֹתָם לְבוּשִׁי שָׂק עִנֵּיתִי בַצּוֹם נַפְשִׁי וּתְפִלָּתִי עַל חֵיקִי תָשׁוּב׃ כְּרֵעַ כְּאָח לִי הִתְהַלָּכְתִּי כַּאֲבֶל אֵם קֹדֵר שַׁחוֹתִי׃ וּבְצַלְעִי שָׂמְחוּ וְנֶאֱסָפוּ נֶאֶסְפוּ עָלַי נֵכִים וְלֹא יָדַעְתִּי קָרְעוּ וְלֹא דָמּוּ׃ בְּחַנְפֵי לַעֲגֵי מָעוֹג חָרֹק עָלַי שִׁנֵּימוֹ׃ אֲדֹנָי כַּמָּה תִּרְאֶה הָשִׁיבָה נַפְשִׁי מִשֹּׁאֵיהֶם מִכְּפִירִים יְחִידָתִי׃ אוֹדְךָ בְּקָהָל רָב בְּעַם עָצוּם אֲהַלְלֶךָּ׃ אַל יִשְׂמְחוּ לִי אֹיְבַי שֶׁקֶר שֹׂנְאַי חִנָּם יִקְרְצוּ עָיִן׃ כִּי לֹא שָׁלוֹם יְדַבֵּרוּ וְעַל רִגְעֵי אֶרֶץ דִּבְרֵי מִרְמוֹת יַחֲשֹׁבוּן׃ וַיַּרְחִיבוּ עָלַי פִּיהֶם אָמְרוּ הֶאָח הֶאָח רָאֲתָה עֵינֵנוּ׃ רָאִיתָה יְהוָה אַל תֶּחֱרַשׁ אֲדֹנָי

חזק׳ צנן ריק׳ חנה ישע׳ בוש׳ כלם׳ בקש׳ סוג׳ אחר׳ חפר׳ רוע׳ היה׳ מוץ׳ פנה׳ לאך׳ בוא׳ שאה׳ לכד׳ נפל׳ גיל׳ שוש׳ עצם׳ אמר׳ נצל׳ ענה׳ אבה׳ קום׳ עוד׳ שאל׳ רוע׳ שלם׳ חלה׳ לבש׳ ענה׳ צום׳ פלל׳ רעה׳ הלך׳ קדר׳ שחה׳ צלע׳ נכה׳ דמם׳ רָאָה׳ שוב׳ שאת׳ כפר׳ יחד׳ ידה׳ עצם׳ הלל׳ שמח׳ קרץ׳ שלם׳ דבר׳ רגע׳ חשב׳ רחב׳ אח׳ ראה׳ חרש׳

ᵃcōtra ᵇipugnantes me. ᶜApphēde ᵈscutū ᵉ& hastā: ᵐ& cōsurge ⁿin adiutoriū meū. ᵒEuagina gladiū ᵖ& occupa ᑫex aduerso ʳpsequentes me: ˢdic ᵗanime mee ᵘsal? tua ˣego sū. ʸCōfundātur ᶻ& reuereātur ᵃq querunt ᶜaīmā meā: ᵈcōuertantur ᵉretrorsum: ᶠ& cōfundātur ᵍqui cogitant ʰmihi mala. ⁱFiant ᵏsicut puluis ˡante faciē ᵐventi: ⁿ& angelus ᵒdñi ᵖimpellat. ᑫSit ʳvia eorū ˢtenebre ᵗ& lubricū: ᵘ& āgelus ˣdñi ʸpsequēs eos. ᶻQuia ᵃfrustra ᵇabscōderūt ᶜmihi ᵈin fidias ᵉretis sui: ᶠsine cā ᵍfoderūt ʰaie mee. ⁱVeniat ei ᵏcalamitas quā ignorat: ˡ& rete suū ᵐqd ⁿabscōdit ᵒcōphendat eū: ᵖ& ᑫcadat ʳi laqueū. ˢAia āt mea ᵗexultabit ᵘi dño: ˣletabitur ʸin salute sua. ᶻOīa ᵃossa mea ᵇdicent ᶜdñe ᵈqs ᵉsimilis tui? ᶠeruens inopem ʰa validiore ⁱeo ᵐ& pauperē ⁿ& mendicū ᵒa violento. ᵖSurgētes ᑫtestes iniqui: ʳque ˢnesciebam ⁴ ᵗinterrogabāt me. ᵘReddebant mihi mala ᶻpro ᵃbono: ᵇsterilitatem ᶜaie mee. ᵈEgo autem ᵉcū ifirmarer ab eis ᵍinduebar ʰcilicio: ⁱhumilabā ᵏin ieiunio ˡaiam meā ᵐ& oratio mea ⁿin ᵒsinū meum ᵖcōuertebatur. ᑫQuasi ad amicū ʳq̄si ad frēm ˢmeū sic ᵗābulabā: ᵘq̄si lugēs ˣmr̄ ʸtristis sic ᶻcurnabar. ᵃEt i ifirmitate mea ᵇletabātur ᶜ& cōgregabātur: ᵈcollecti sūt ᵉaduersū me ᶠpcutientes ᵍ& nesciebā: ʰscidētes ⁱ& nō tacētes. ᵏIn simulatiōe ˡverborū fictorum: ⁿfrēdebāt ᵒcōtra me ᵖdētibus suis. ᑫDñe qū ʳaspicies: ˢcōuerte ᵗaiam meā a calamitatibus suis ᵘa leōibus ˣsolitaria meā. ʸCōfitebor tibi ᶻi ecclia ᵃgrādi: ᵇi pplo ᶜforti ᵈlaudabo te. ᵉNō ᶠletētur ᵍsup me ʰinimici mei ⁱmēdaces: ᵏodiētes me ˡfrustra ᵐcōniuētes ⁿoclo. ᵒNō ᵖei ᑫpacē ʳloquūtur: ˢsed ᵗi rapina ᵘterre ˣverba ʸfraudulēta ᶻcōcināt. ᵃEt dilatauerunt ᵇsup me ᶜos suum: ᵈdixerunt ᵉvah ᶠvah ᵍvidit ʰoculus nr̄. ⁱVidisti ᵏdomine ˡne ᵐtaceas: ⁿdomine

impugnātes me. Apphēde arma ⁊ scutū: ⁊ exurge
πολεμοῦντάς με. Ἐπιλαβοῦ ὅπλου καὶ θυρεοῦ, καὶ ἀνάστηθι
in adiutoriū meū. Effunde frameā: ⁊ cōclude ad
εἰς τὴν βοήθειάν μου. Ἔκχεον ῥομφαίαν, καὶ σύγκλεισον ἐξ
uersus eos q̄ psequūtur me: dic aīe mee sa
ναντίας τῶν καταδιωκόντων με, εἶπον τῇ ψυχῇ μου σωτη
lus tua sū ego. Cōfundātur ⁊ reuereātur q̄
ρία σου εἰμὶ ἐγώ. Αἰσχυνθήτωσαν καὶ ἐντραπήτωσαν οἱ ζη
rētes aīaʒ meā. Auertantur retrorsū:
τοῦντες τὴν ψυχήν μου. Ἀποστραφήτωσαν εἰς τὰ ὀπίσω,
⁊ cōfundātur cogitātes mihi mala. Fi
καὶ καταισχυνθήτωσαν οἱ λογιζόμενοί μοι κακά. Γενηθήτω
ant tāq̄ pulnis ante faciē vēti: ⁊ angelus dñi
σαν ὡσεὶ χνοῦς κατὰ πρόσωπον ἀνέμου, καὶ ἄγγελος κυρίου
coartās eos. Fiat via eoꝝ tenebre ⁊ lu
ἐκθλίβων αὐτούς. Γενηθήτω ἡ ὁδὸς αὐτῶν σκότος καὶ ὀλί
brica: ⁊ angelus dñi psequēs eos. Qm̄ gra
σθημα, καὶ ἄγγελος κυρίου καταδιώκων αὐτούς. Ὅτι δωρε
tis abscōderūt mihi interitū laquei sui: supuacue exprobrauerūt
ὰν ἔκρυψάν μοι διαφθορὰν παγίδος αὐτῶν, μάτην ὠνείδισαν
aīam meā. Ueniat illi laqueꝰ: quē ignorat. ⁊
τὴν ψυχήν μου. Ἐλθέτω αὐτῷ παγίς, ἣν οὐ γινώσκει· καὶ ἡ
captio q̄ abscōdit: apprehēdat eū. ⁊ in laqueū ca
θήρα ἣν ἔκρυψε, συλλαβέτω αὐτόν· καὶ ἐν τῇ παγίδι πεσεῖ
dat in idipsū. Anima āt mea exultabit in dño: dele
ται ἐν αὐτῇ. Ἡ δὲ ψυχή μου ἀγαλλιάσεται ἐπὶ τῷ κυρίῳ, τερ
ctabit sup salutari suo. Omnia ossa mea dicēt:
φθήσεται ἐπὶ τῷ σωτηρίῳ αὐτοῦ. Πάντα τὰ ὀστᾶ μου ἐροῦσι,
dñe dñe quis similis tibi? Eripiēs inopē de manu for
κύριε κύριε τίς ὅμοιός σοι; Ῥυόμενος πτωχὸν ἐκ χειρὸς στερεω
tioꝝ eius: ⁊ egenū ⁊ paupē a diripiē
τέρων αὐτοῦ, καὶ πτωχὸν καὶ πένητα ἀπὸ τῶν διαρπαζόν
tibꝰ eū. Surgētes mihi testes iniqui que ignorabā
των αὐτόν. Ἀναστάντες μοι μάρτυρες ἄδικοι ἃ οὐκ ἐγίνωσκον
interrogabāt me. Retribuebāt mihi mala p bonis: ⁊
ἠρώτων με. Ἀνταπεδίδοσάν μοι πονηρὰ ἀντὶ ἀγαθῶν, καὶ
sterilitatē aīe mee. Ego āt cū ipi molesti essent
ἀτεκνίαν τῇ ψυχῇ μου. Ἐγὼ δὲ ἐν τῷ αὐτούς παρενοχλεῖν
mihi: induebar cilicio. Et humiliabā in ieiunio aīam
μοι, ἐνεδυόμην σάκκον. Καὶ ἐταπείνουν ἐν νηστείᾳ τὴν ψυχήν
meā: ⁊ oro mea in sinu meo cōuerteť.
μου, καὶ ἡ προσευχή μου εἰς κόλπον μου ἀποστραφήσεται.
Quasi pximo q̄si frī nr̄o sic cōplacebā: q̄si lu
Ὡς πλησίον ὡς ἀδελφῷ ἡμετέρῳ οὕτως εὐηρέστουν, ὡς πεν
gēs ⁊ cōtristatus sic humiliabar. Et aduersū me
θῶν καὶ σκυθρωπάζων οὕτως ἐταπεινούμην. Καὶ κατ᾽ ἐμοῦ
letati sunt ⁊ cōuenerūt: cōgregata sūt sup me flagella
εὐφράνθησαν καὶ συνήχθησαν, συνήχθησαν ἐπ᾽ ἐμὲ μάστιγες
⁊ ignoraui. Dissipati sūt nec cōpuncti: tenta
καὶ οὐκ ἔγνων. Διεσχίσθησαν καὶ οὐ κατενύγησαν, ἐπείρα
uerūt me subsānauerūt me subsānatiōe frēduerūt sup me
σάν με ἐξεμυκτήρισάν με μυκτηρισμῷ, ἔβρυξαν ἐπ᾽ ἐμὲ
dētibus suis. Dñe qñ respicies: restitue
τοὺς ὀδόντας αὐτῶν. Κύριε πότε ἐπόψῃ, ἀποκατάστησον τὴν
aīam meā a malignitate eoꝝ: a leonibus
ψυχήν μου ἀπὸ τῆς κακουργίας αὐτῶν, ἀπὸ λεόντων τὴν
vnicā meā. Cōfitebor tibi in ecclesia ma
μονογενῆ μου. Ἐξομολογήσομαί σοι ἐν ἐκκλησίᾳ πολ
gna: in pplo graui laudabo te. Nō supgaudeāt mihi q̄
λῇ, ἐν λαῷ βαρεῖ αἰνέσω σε. Μὴ ἐπιχαρείησάν μοι οἱ
aduersantur mihi inique: qui oderūt me gratis: ⁊
ἐχθραίνοντές μοι ἀδίκως, οἱ μισοῦντές με δωρεάν, καὶ
annuūt oculis. Qm̄ mihi quidē pacifice loq̄bātur:
διανεύοντες ὀφθαλμοῖς. Ὅτι ἐμοὶ μὲν εἰρηνικὰ ἐλάλουν,
⁊ in iracūdia dolos cogitabāt. Dilatauerūt sup me
καὶ ἐπ᾽ ὀργὴν δόλους διελογίζοντο. Ἐπλάτυναν ἐπ᾽ ἐμὲ τὸ
os suū: dixerūt euge euge: viderūt oculi nr̄i.
στόμα αὐτῶν, εἶπον εὖγε εὖγε, εἶδον οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν.
Uidisti dñe ne sileas: dñe
Εἶδες κύριε, μὴ παρασιωπήσῃς, κύριε

Infra. 39.c. 69.

1. Joh. 3.d.

Trāſ.Gre.lxx.cū interp.latina. | Trāſla.B.Hie. | Tēr.heb.ps.xxxvi. Prītiua.he.

ne discedas a me. Exurge dñe ⁊ intēde iudicio meo.
μὴ ἀποστῇς ἀπ᾽ ἐμοῦ. Ἐξεγέρθητι κύριε καὶ πρόσχες τῇ κρίσει μου,
deus meus ⁊ dñs meus in causā meā. Judica me dñe fm iu
ὁ θεός μου καὶ ὁ κύριός μου εἰς τὴν δίκην μου. Κρῖνόν με κύριε κατὰ τὴν δι
stitiā tuā dñe deꝰ meus: ⁊ nō supgaudeāt mihi. Nō di
καιοσύνην σου κύριε ὁ θεός μου, καὶ μὴ ἐπιχαρείησάν μοι. Μὴ εἴποι
cāt in cordibꝰ suis: Euge euge aīe nr̄e: nec di
σαν ἐν καρδίαις αὐτῶν, Εὖγε εὖγε τῇ ψυχῇ ἡμῶν, μὴ δὲ εἴποι
cāt deuorauimus eū. Erubescāt ⁊ reuereātur simul
εν κατεπίομεν αὐτόν. Αἰσχυνθείησαν καὶ ἐντραπείησαν ἅμα
qui gratulātur malis meis. Induantur cōfusiōe
οἱ ἐπιχαίροντες τοῖς κακοῖς μου. Ἐνδυσάσθωσαν αἰσχύνην
⁊ reuerētia q̄ magna loquūtur sup me. Exul
καὶ ἐντροπὴν οἱ μεγαλορρημονοῦντες ἐπ᾽ ἐμέ. Ἀγαλλιά
tent ⁊ letentur q̄ volūt iustitiā meā.
σθωσαν καὶ εὐφρανθήτωσαν οἱ θέλοντες τὴν δικαιοσύνην μου.
Et dicant semp magnificeť dñs q̄ volūt
Καὶ εἰπάτωσαν διαπαντὸς μεγαλυνθήτω ὁ κύριος οἱ θέλοντες
pacē serui eius. Et lingua mea meditabiť
τὴν εἰρήνην τοῦ δούλου αὐτοῦ. Καὶ ἡ γλῶσσά μου μελετήσει
iustitiā tuā: tota die laudē tuā.
τὴν δικαιοσύνην σου, ὅλην τὴν ἡμέραν τὸν ἔπαινόν σου.

In finē seruo dñi dauid. 35.
Εἰς τὸ τέλος τῷ παιδὶ κυρίου τῷ δαυίδ. λε.

Dixit iniustus vt delinquat in semetipso: nō est
Φησὶν ὁ παράνομος τοῦ ἁμαρτάνειν ἐν ἑαυτῷ, οὐκ ἔστι
timor dei āň oculos eius. Qm̄ dolose egit in
φόβος θεοῦ ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ. Ὅτι ἐδόλωσεν ἐ
cōspectu eius: vt inueniret iniqtatē suā ⁊ odiret.
νώπιον αὐτοῦ, τοῦ εὑρεῖν τὴν ἀνομίαν αὐτοῦ καὶ μισῆσαι.
Uerba oris eius iniqtas ⁊ dolus: no
Τὰ ῥήματα τοῦ στόματος αὐτοῦ ἀνομία καὶ δόλος, οὐκ ἐβουλή
luit intelligere vt bñ ageret. Iniqtatē meditatus est in cu
θη συνιέναι τοῦ ἀγαθῦναι. Ἀνομίαν διελογίσατο ἐπὶ τῆς κοί
bili suo: astitit oi vie nō bone: malitiā āt nō o
της αὐτοῦ, παρέστη πάσῃ ὁδῷ οὐκ ἀγαθῇ, κακίᾳ δὲ οὐ προσ
diuit. Dñe in celo mīa tua: ⁊ vitas
ώχθισε. Κύριε ἐν τῷ οὐρανῷ τὸ ἔλεός σου, καὶ ἡ ἀλήθειά
tua vsq̄ ad nubes. Justitia tua sicut mōtes dei:
σου ἕως τῶν νεφελῶν. Ἡ δικαιοσύνη σου ὡς ὄρη θεοῦ, τὰ
iudicia tua abyssus multa. Hoies ⁊ iumēta sal
κρίματά σου ἄβυσσος πολλή. Ἀνθρώπους καὶ κτήνη σώ
uabis dñe: quēadmodū multiplicasti mīaʒ tuā deꝰ. Filij āt
σεις κύριε, ὡς ἐπλήθυνας τὸ ἔλεός σου ὁ θεός. Οἱ δὲ υἱοὶ τῶν
hoium in tegmine alaꝝ tuaꝝ sperabūt. Inebria
ἀνθρώπων ἐν σκέπῃ τῶν πτερύγων σου ἐλπιοῦσι. Μεθυσθή
būtur ab vbertate domꝰ tue: ⁊ torrēte volu
σονται ἀπὸ πιότητος οἴκου σου, καὶ τὸν χειμάρρουν τῆς τρυ
ptatis tue potabis eos. Qm̄ apud te fons vite: in
φῆς σου ποτιεῖς αὐτούς. Ὅτι παρὰ σοὶ πηγὴ ζωῆς, ἐν
lumine tuo videbimus lumē. Pretēde mīam tuā
τῷ φωτί σου ὀψόμεθα φῶς. Παράτεινον τὸ ἔλεός σου
scientibus te. ⁊ iustitiā tuā his q̄ recto sūt
τοῖς γινώσκουσί σε. καὶ τὴν δικαιοσύνην σου τοῖς εὐθέσι τῇ
corde. Nō veniat mihi pes supbie: ⁊ manꝰ pec
καρδίᾳ. Μὴ ἐλθέτω μοι πούς ὑπερηφανίας, καὶ χεὶρ ἁμαρ
catoris nō moueat me. Ibi ceciderūt oēs q̄ opā
τωλοῦ μὴ σαλεύσαι με. Ἐκεῖ ἔπεσον πάντες οἱ ἐργα
tur iniqtatē: expulsi sūt nec potuerūt stare.
ζόμενοι τὴν ἀνομίαν, ἐξώσθησαν καὶ οὐ μὴ δύνωνται στῆναι.

Psalmus dauid. 36.
Ψαλμὸς τῷ δαυίδ. λϛ.

Noli emulari in malignātibꝰ: neq̄ zelaueris
Μὴ παραζήλου ἐν πονηρευομένοις, μὴ δὲ ζήλου τοὺς
faciētes iniqtatē. Qm̄ tāq̄ fenū velociť are
ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν. Ὅτι ὡσεὶ χόρτος ταχὺ ἀποξηραν
scent: ⁊ quēadmodū olera herbaꝝ cito decidēt. Spe
θήσονται, καὶ ὡσεὶ λάχανα χλόης ταχὺ ἀποπεσοῦνται. Ἔλ
ra in dño: ⁊ fac bonitatē: ⁊ inhabita
πισον ἐπὶ κύριον, καὶ ποίει χρηστότητα, καὶ κατασκήνου
terraʒ: ⁊ pasceris in diuitijs eius.
τὴν γῆν, καὶ ποιμανθήσῃ ἐπὶ τῷ πλούτῳ αὐτῆς.

ᵃne elōgeris ᵇa me. ᶜCōsurge ᵈ& vigila ᵉin iudicium meū: ᶠdeus meus ᵍ& dñs meus ʰin cām meā. ⁱIudica me ᵏfcdm iustitiam meā ˡdñe ᵐdeus me? ⁿ& ne insultēt ᵒmihi. ᵖNe ᵐdicāt ⁿi corde suo ᵒvah ᵖaie nr̄e: ᑫne dicāt ʳobsorbuimus eū. ˢCōfundantur ᵗ& reuereantur ᵘpiter ᵛqui letantur ˣin afflictione mea: ʸinduātur ᶻcōfusione ᵃ& verecūdia ᵇqui magnificātur ᶜsuper me. ᵈGaudeāt ᵉ& letētur ᶠqui volūt ᵍiustiťiā meā: ʰ& dicāt ⁱsp ᵐmagnificetur ⁿdo minus ᵒqui vult ᵖpacem ᑫserui eius. ʳEt ligua mea ˢmeditabitur ᵗiustitiā tuam: ᵘtota ˣdie ʸlaude tuā.
ᵃvictori ᵇsuo ᶜdñi ᵈdd. 36
Dixit ᶠscelus ᵍimpii ʰi medio ⁱcordis eius: ᵏnō est ˡtimor ᵐdei ⁿante ᵒoculos eius. ᵖQm̄ ᑫdolose agit ʳaduersū eū ˢin oculis suis: ᵗvt inueniret ᵘiniqtate eius ˣad odiendū. ʸVerba ᶻoris eius ᵃini quitas ᵇ& dolus: ᶜcessauit ᵈcogitare ᵉbñfacere. ᶠIniquitatē ᵍcogitat ʰin ⁱcubili suo: ᵏstabit ˡin ᵐvia ⁿnō ᵒbona: ᵖmalū ᑫnō ʳabiiciet. ˢDomine ᵗin celo ᵘmisericordia tua: ˣfides tua ʸvsq̄ ad ᶻnubes. ᵃIustitia tua ᵇquasi montes ᶜdei: ᵈiudicia tua ᵉabyssus ᶠmulta: ᵍhomines ʰ& iumenta ⁱsaluos facies ᵏdomine. ˡQuam ᵐpreciosa est ⁿmisericordia tua ᵒdeus: ᵖ& filii ᑫadam ʳin vmbra ˢalarum tuarum ᵗsperabunt. ᵘInebriabuntur ˣde pinguedine ʸdomus tue: ᶻ& torrēte ᵃdelitiarū tuarū ᵇpotabis eos. ᶜQm̄ ᵈtecū est ᵉfōs ᶠvite: ᵍi lumine tuo ʰvidebimꝰ ⁱlume. ᵏAttrahe ˡmiam tuā ᵐscietibus te: ⁿ& iustitiam tuā ᵒrectis ᵖcorde. ᑫNon ʳveniat mihi ˢpes ᵗsuperbie: ᵘ& manꝰ ˣipiorū ʸnon me cōmoueat. ᶻIbi ᵃceciderūt ᵇopantes ᶜiniquitatem: ᵈexpulsi sunt ᵉ& nō ᶠpotuerunt ᵍsurgere.
ᵃDauid. 37.
Noli ᵇcōtēdere ᶜcum ᵈmalignis: ᵉnec ᶠemuleris ᵍfacientes ʰiniquitatē ⁱQm̄ ᵏsicut herba ˡvelociter ᵐconteretur: ⁿ& sicut ᵒholus ᵖviride ᑫmarcescet. ʳSpera ˢin domino ᵗ& fac ᵘbonum: ˣperegrinare ʸi terra ᶻ& pasce ᵃfide.

אַל תַּרְחַק מִמֶּנִּי׃ הָעִירָה וְהָקִיצָה לְמִשְׁפָּטִי אֱלֹהַי וַאדֹנָי לְרִיבִי׃ שָׁפְטֵנִי כְצִדְקְךָ יְהוָה אֱלֹהָי וְאַל יִשְׂמְחוּ לִי׃ אַל יֹאמְרוּ בְלִבָּם הֶאָח נַפְשֵׁנוּ אַל יֹאמְרוּ בִּלַּעֲנוּהוּ׃ יֵבֹשׁוּ וְיַחְפְּרוּ יַחְדָּו שְׂמֵחֵי רָעָתִי יִלְבְּשׁוּ בֹשֶׁת וּכְלִמָּה הַמַּגְדִּילִים עָלָי׃ יָרֹנּוּ וְיִשְׂמְחוּ חֲפֵצֵי צִדְקִי וְיֹאמְרוּ תָמִיד יִגְדַּל יְהוָה הֶחָפֵץ שְׁלוֹם עַבְדּוֹ׃ וּלְשׁוֹנִי תֶּהְגֶּה צִדְקֶךָ כָּל הַיּוֹם תְּהִלָּתֶךָ׃

XXXVI.

לַמְנַצֵּחַ לְעֶבֶד יְהוָה לְדָוִד׃ נְאֻם פֶּשַׁע לָרָשָׁע בְּקֶרֶב לִבִּי אֵין פַּחַד אֱלֹהִים לְנֶגֶד עֵינָיו׃ כִּי הֶחֱלִיק אֵלָיו בְּעֵינָיו לִמְצֹא עֲוֹנוֹ לִשְׂנֹא׃ דִּבְרֵי פִיו אָוֶן וּמִרְמָה חָדַל לְהַשְׂכִּיל לְהֵיטִיב׃ אָוֶן יַחְשֹׁב עַל מִשְׁכָּבוֹ יִתְיַצֵּב עַל דֶּרֶךְ לֹא טוֹב רָע לֹא יִמְאָס׃ יְהוָה בְּהַשָּׁמַיִם חַסְדֶּךָ אֱמוּנָתְךָ עַד שְׁחָקִים׃ צִדְקָתְךָ כְּהַרְרֵי אֵל מִשְׁפָּטֶיךָ תְּהוֹם רַבָּה אָדָם וּבְהֵמָה תוֹשִׁיעַ יְהוָה׃ מַה יָּקָר חַסְדְּךָ אֱלֹהִים וּבְנֵי אָדָם בְּצֵל כְּנָפֶיךָ יֶחֱסָיוּן׃ יִרְוְיֻן מִדֶּשֶׁן בֵּיתֶךָ וְנַחַל עֲדָנֶיךָ תַשְׁקֵם׃ כִּי עִמְּךָ מְקוֹר חַיִּים בְּאוֹרְךָ נִרְאֶה אוֹר׃ מְשֹׁךְ חַסְדְּךָ לְיֹדְעֶיךָ וְצִדְקָתְךָ לְיִשְׁרֵי לֵב׃ אַל תְּבוֹאֵנִי רֶגֶל גַּאֲוָה וְיַד רְשָׁעִים אַל תְּנִדֵנִי׃ שָׁם נָפְלוּ פֹּעֲלֵי אָוֶן דֹּחוּ וְלֹא יָכְלוּ קוּם׃

XXXVII.

לְדָוִד אַל תִּתְחַר בַּמְּרֵעִים אַל תְּקַנֵּא בְּעֹשֵׂי עַוְלָה׃ כִּי כֶחָצִיר מְהֵרָה יִמָּלוּ וּכְיֶרֶק דֶּשֶׁא יִבּוֹלוּן׃ בְּטַח בַּיהוָה וַעֲשֵׂה טוֹב שְׁכָן אֶרֶץ וּרְעֵה אֱמוּנָה׃

רחק׳ עור׳ קוץ׳ שפט׳ ריב׳ אמר׳ בוש׳ חפר׳ רוע׳ לבש׳ גדל׳ רנן׳ תמד׳ לשן׳ הגה׳ הלל׳ נצח׳ חלק׳ פה׳ רפה׳ שכל׳ יטב׳ חשב׳ שכב׳ יצב׳ רוע׳ מאס׳ אמן׳ שחק׳ רבב׳ ישע׳ חסה׳ רוה׳ שקה׳ קור׳ חיה׳ ראה׳ בוא׳ נוד׳ דחה׳ חרה׳ רוע׳ קנא׳ עשה׳ חצר׳ נבל׳ אמן׳

c

וְהִתְעַנַּג עַל יְהוָה וְיִתֶּן לְךָ
מִשְׁאֲלֹת לִבֶּךָ: גּוֹל עַל יְהוָה
דַּרְכֶּךָ וּבְטַח עָלָיו וְהוּא יַעֲשֶׂה
וְהוֹצִיא כָאוֹר צִדְקֶךָ וּמִשְׁפָּטֶךָ
כַּצָּהֳרָיִם: דּוֹם לַיהוָה וְהִתְחוֹלֵל
לוֹ אַל תִּתְחַר בְּמַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ
בְּאִישׁ עֹשֶׂה מְזִמּוֹת: הֶרֶף מֵאַף
וַעֲזֹב חֵמָה אַל תִּתְחַר אַךְ לְהָרֵעַ:
כִּי מְרֵעִים יִכָּרֵתוּן וְקֹוֵי יְהוָה הֵמָּה
יִירְשׁוּ אָרֶץ: וְעוֹד מְעַט וְאֵין
רָשָׁע וְהִתְבּוֹנַנְתָּ עַל מְקוֹמוֹ
וְאֵינֶנּוּ: וַעֲנָוִים יִירְשׁוּ אָרֶץ
וְהִתְעַנְּגוּ עַל רֹב שָׁלוֹם: זֹמֵם
רָשָׁע לַצַּדִּיק וְחֹרֵק עָלָיו שִׁנָּיו:
אֲדֹנָי יִשְׂחַק לוֹ כִּי רָאָה כִּי יָבֹא
יוֹמוֹ: חֶרֶב פָּתְחוּ רְשָׁעִים וְדָרְכוּ
קַשְׁתָּם לְהַפִּיל עָנִי וְאֶבְיוֹן
לִטְבוֹחַ יִשְׁרֵי דָרֶךְ: חַרְבָּם תָּבוֹא
בְלִבָּם וְקַשְּׁתוֹתָם תִּשָּׁבַרְנָה:
טוֹב מְעַט לַצַּדִּיק מֵהֲמוֹן רְשָׁעִים
רַבִּים: כִּי זְרוֹעוֹת רְשָׁעִים תִּשָּׁבַרְנָה
וְסוֹמֵךְ צַדִּיקִים יְהוָה: יוֹדֵעַ יְהוָה
יְמֵי תְמִימִם וְנַחֲלָתָם לְעוֹלָם תִּהְיֶה:
לֹא יֵבֹשׁוּ בְּעֵת רָעָה וּבִימֵי רְעָבוֹן
יִשְׂבָּעוּ: כִּי רְשָׁעִים יֹאבֵדוּ וְאֹיְבֵי
יְהוָה כִּיקַר כָּרִים כָּלוּ בֶעָשָׁן כָּלוּ:
לֹוֶה רָשָׁע וְלֹא יְשַׁלֵּם וְצַדִּיק
חוֹנֵן וְנוֹתֵן: כִּי מְבֹרָכָיו
יִירְשׁוּ אָרֶץ וּמְקֻלָּלָיו יִכָּרֵתוּ:
מֵיְהוָה מִצְעֲדֵי גֶבֶר כּוֹנָנוּ וְדַרְכּוֹ
יֶחְפָּץ: כִּי יִפֹּל לֹא יוּטָל
כִּי יְהוָה סוֹמֵךְ יָדוֹ: נַעַר הָיִיתִי
גַּם זָקַנְתִּי וְלֹא רָאִיתִי צַדִּיק
נֶעֱזָב וְזַרְעוֹ מְבַקֶּשׁ לָחֶם: כָּל
הַיּוֹם חוֹנֵן וּמַלְוֶה וְזַרְעוֹ לִבְרָכָה:
סוּר מֵרָע וַעֲשֵׂה טוֹב וּשְׁכֹן

Et delectare in dño: & dabit tibi petitiões cordis tui. Volue super dominum viam tuam: & confide in eo & ipse faciet. Et educet sicut lumen iusticiam tuam: & iudicium tuũ sicut meridiem. Tace domino & expecta eum: noli contendere aduersus eum qui proficit in via sua: aduersus virum qui facit que cogitat. Dimitte irã & relinq̃ furorẽ. noli cõtẽdere vt male facias. Q̃m̃ qui male faciũt interibũt: expectã tes ãt dñm ipsi hereditabũt terrã. Adhuc enĩ modicũ & nõ erit ipsius: & cogitabis de loco eius & nõ subsistet. Mites aũt hereditabũt terrã: & delectabuntur in multitudine pacis. Cogitat ĩpius de iusto: & frẽdet aduersus eũ dentibus suis. Dñs deridebit eũ: videt q̃ veniet dies eius. Gladiũ euaginauerũt impii & tetẽderũt arcũ suũ: vt percutiant egenũ & pauperẽ & interficiãt rectos ĩ via. Gladius eorũ ĩgrediatur in cor eorũ: & arcus eorũ cõfringantur. Melius est parũ iusto: quam diuitie ĩpiorum multe. Q̃m̃ brachia ĩpiorũ confringentur: subleuat aũt iustos dominus. Nouit dñs dies immaculatorũ: & hereditas eorũ eterna erit. Non cõfundẽtur in tpe malo: & ĩ diebus famis saturabũtur. Quia impii peribunt: & inimici dñi gloriãtes vt monocerotes cõsumẽtur vt fumꝰ cõsumẽtur. Fenꝰ accipit ĩpius & nõ reddit: iustus aũt donat & tribuit. Quia q bñdicti fuerit ab eo hereditabũt terrã: & q maledicti interibũt. A dño gressus viri firmãtur: & viã eiꝰ volet. Cum ceciderit non allidetur: quia dñs sustentat manũ eius. Puer fui siquidem senui: & non vidi iustum derelictũ: nec semẽ eiꝰ querens panem. Tota die donat & cõmodat: & semẽ eius ĩ bñdictione erit. Recede a malo & fac bonũ: & habita

Κατατρύφησον τοῦ κυρίου, καὶ δώσοι σοι τὰ αἰτήματα τῆς καρδίας σου. Ἀποκάλυψον πρὸς κύριον τὴν ὁδόν σου, καὶ ἔλπισον ἐπ' αὐτόν, καὶ αὐτὸς ποιήσει. Καὶ ἐξοίσει ὡς φῶς τὴν δικαιοσύνην σου, καὶ τὸ κρίμα σου ὡς μεσημβρίαν. Ὑποτάγηθι τῷ κυρίῳ, καὶ ἱκέτευσον αὐτόν. Μὴ παραζήλου ἐν τῷ κατευοδουμένῳ ἐν τῇ ὁδῷ αὐτοῦ, ἐν ἀνθρώπῳ ποιοῦντι παρανομίαν. Παῦσαι ἀπὸ ὀργῆς, καὶ ἐγκατάλιπε θυμόν· μὴ παραζήλου, ὥστε πονηρεύεσθαι. Ὅτι οἱ πονηρευόμενοι ἐξολοθρευθήσονται, οἱ δὲ ὑπομένοντες τὸν κύριον, αὐτοὶ κληρονομήσουσι γῆν. Καὶ ἔτι ὀλίγον καὶ οὐ μὴ ὑπάρξῃ ὁ ἁμαρτωλός· καὶ ζητήσεις τὸν τόπον αὐτοῦ, καὶ οὐ μὴ εὕρῃς. Οἱ δὲ πραεῖς κληρονομήσουσι γῆν, καὶ κατατρυφήσουσιν ἐπὶ πλήθει εἰρήνης. Παρατηρήσεται ὁ ἁμαρτωλὸς τὸν δίκαιον, καὶ βρύξει ἐπ' αὐτὸν τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ. Ὁ δὲ κύριος ἐκγελάσεται αὐτόν, ὅτι προβλέπει ὅτι ἥξει ἡ ἡμέρα αὐτοῦ. Ῥομφαίαν ἐσπάσαντο οἱ ἁμαρτωλοί, ἐνέτειναν τόξον αὐτῶν, τοῦ καταβαλεῖν πτωχὸν καὶ πένητα, τοῦ σφάξαι τοὺς εὐθεῖς τῇ καρδίᾳ. Ἡ ῥομφαία αὐτῶν εἰσέλθοι εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν, καὶ τὰ τόξα αὐτῶν συντριβείη. Κρεῖσσον ὀλίγον τῷ δικαίῳ ὑπὲρ πλοῦτον ἁμαρτωλῶν πολύν. Ὅτι βραχίονες ἁμαρτωλῶν συντριβήσονται, ὑποστηρίζει δὲ τοὺς δικαίους ὁ κύριος. Γινώσκει κύριος τὰς ὁδοὺς τῶν ἀμώμων, καὶ ἡ κληρονομία αὐτῶν εἰς τὸν αἰῶνα ἔσται. Οὐ καταισχυνθήσονται ἐν καιρῷ πονηρῷ, καὶ ἐν ἡμέραις λιμοῦ χορτασθήσονται, ὅτι οἱ ἁμαρτωλοὶ ἀπολοῦνται. Οἱ δὲ ἐχθροὶ τοῦ κυρίου ἅμα τῷ δοξασθῆναι αὐτοὺς καὶ ὑψωθῆναι, ἐκλείποντες ὡσεὶ καπνὸς ἐξέλιπον. Δανείζεται ὁ ἁμαρτωλός, καὶ οὐκ ἀποτίσει· ὁ δὲ δίκαιος οἰκτείρει, καὶ δίδωσιν. Ὅτι οἱ εὐλογοῦντες αὐτὸν κληρονομήσουσι γῆν, οἱ δὲ καταρώμενοι αὐτὸν ἐξολοθρευθήσονται. Παρὰ κυρίου τὰ διαβήματα ἀνθρώπου κατευθύνεται, καὶ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ θελήσει σφόδρα. Ὅταν πέσῃ, οὐ καταραχθήσεται, ὅτι κύριος ἀντιστηρίζει χεῖρα αὐτοῦ. Νεώτερος ἐγενόμην, καὶ γὰρ ἐγήρασα, καὶ οὐκ εἶδον δίκαιον ἐγκαταλελειμμένον, οὐδὲ τὸ σπέρμα αὐτοῦ ζητοῦν ἄρτους. Ὅλην τὴν ἡμέραν ἐλεεῖ καὶ δανείζει ὁ δίκαιος, καὶ τὸ σπέρμα αὐτοῦ εἰς εὐλογίαν ἔσται. Ἔκκλινον ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποίησον ἀγαθόν, καὶ κατασκήνου

εἰς αἰῶνα αἰῶνος. Ὅτι κύριος ἀγαπᾷ κρίσιν, καὶ οὐκ ἐγκαταλείψει τοὺς ὁσίους αὐτοῦ, εἰς τὸν αἰῶνα φυλαχθήσονται. Ἄμωμοι δὲ ἐκδικηθήσονται, καὶ σπέρμα ἀσεβῶν ἐξολοθρευθήσεται. Δίκαιοι δὲ κληρονομήσουσι γῆν, καὶ κατασκηνώσουσιν εἰς αἰῶνα αἰῶνος ἐπ' αὐτῆς. Στόμα δικαίου μελετήσει σοφίαν, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ λαλήσει κρίσιν. Ὁ νόμος τοῦ θεοῦ αὐτοῦ ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ, καὶ οὐχ ὑποσκελισθήσεται τὰ διαβήματα αὐτοῦ. Κατανοεῖ ὁ ἁμαρτωλὸς τὸν δίκαιον, καὶ ζητεῖ τοῦ θανατῶσαι αὐτόν. Ὁ δὲ κύριος οὐ μὴ ἐγκαταλίπῃ αὐτὸν εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ, οὐδ' οὐ μὴ καταδικάσηται αὐτόν, ὅταν κρίνηται αὐτῷ. Ὑπόμεινον τὸν κύριον, καὶ φύλαξον τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, καὶ ὑψώσει σε τοῦ κατακληρονομῆσαι γῆν, ἐν τῷ ἐξολοθρεύεσθαι ἁμαρτωλοὺς ὄψει. Εἶδον τὸν ἀσεβῆ ὑπερυψούμενον, καὶ ἐπαιρόμενον ὡς τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου. Καὶ παρῆλθον, καὶ ἰδοὺ οὐκ ἦν, καὶ ἐζήτησα αὐτόν, καὶ οὐχ εὑρέθη ὁ τόπος αὐτοῦ. Φύλασσε ἀκακίαν, καὶ ἴδε εὐθύτητα, ὅτι ἔστιν ἐγκατάλειμμα ἀνθρώπῳ εἰρηνικῷ. Οἱ δὲ παράνομοι ἐξολοθρευθήσονται ἐπὶ τὸ αὐτό, τὰ ἐγκαταλείμματα τῶν ἀσεβῶν ἐξολοθρευθήσεται. Σωτηρία δὲ τῶν δικαίων παρὰ κυρίου, καὶ ὑπερασπιστὴς αὐτῶν ἐστιν ἐν καιρῷ θλίψεως. Καὶ βοηθήσει αὐτοῖς κύριος, καὶ ῥύσεται αὐτούς, καὶ ἐξελεῖται αὐτοὺς ἐξ ἁμαρτωλῶν, καὶ σώσει αὐτούς, ὅτι ἤλπισαν ἐπ' αὐτόν.

Ψαλμὸς τῷ Δαυὶδ εἰς ἀνάμνησιν περὶ σαββάτου. λζ.

Κύριε, μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξῃς με, μηδὲ τῇ ὀργῇ σου παιδεύσῃς με. Ὅτι τὰ βέλη σου ἐνεπάγησάν μοι, καὶ ἐπεστήρισας ἐπ' ἐμὲ τὴν χεῖρά σου. Οὐκ ἔστιν ἴασις ἐν τῇ σαρκί μου ἀπὸ προσώπου τῆς ὀργῆς σου, οὐκ ἔστιν εἰρήνη ἐν τοῖς ὀστέοις μου ἀπὸ προσώπου τῶν ἁμαρτιῶν μου. Ὅτι αἱ ἀνομίαι μου ὑπερῆραν τὴν κεφαλήν μου, ὡσεὶ φορτίον βαρὺ ἐβαρύνθη ἐπ' ἐμέ. Προσώζεσαν καὶ ἐσάπησαν οἱ μώλωπές μου ἀπὸ προσώπου τῆς ἀφροσύνης μου. Ἐταλαιπώρησα καὶ κατεκάμφθην ἕως τέλους, ὅλην τὴν ἡμέραν σκυθρωπάζων ἐπορευόμην. Ὅτι αἱ ψόαι μου ἐπλήσθησαν ἐμπαιγμάτων, καὶ οὐκ ἔστιν ἴασις ἐν τῇ σαρκί μου. Ἐκακώθην καὶ ἐταπεινώθην ἕως σφόδρα, ὠρυόμην ἀπὸ στεναγμοῦ τῆς καρδίας μου. Κύριε, ἐναντίον σου πᾶσα ἡ ἐπιθυμία μου, καὶ ὁ στεναγμός μου οὐκ ἀπεκρύβη ἀπὸ σοῦ.

in sempiternũ. Quia dominus diligit iudicium: & non dereliquet sanctos suos in eternũ custoditi sunt: & semẽ impiorum pibit. Iusti hereditabunt terram: & inhabitabũt in seculũ sup eã. Os iusti meditabitur sapientiam: & lingua eius loquetur iudicium. Lex dei eius in corde eius: non deficient gressus eius. Considerat impius iustum: & querit vt occidat eũ. Dñs nõ dereliquet eum in manu eius: & nõ condẽnabit eum cũ iudicatur. Expecta dominũ & custodi viam eius: & exaltabit te vt possideas terrã: cũ interibunt impii videbis. Vidi impium robustum & fortissimum sicut indigenam virentem. Et transiui & ecce non erat: & quesiui eum & non est inuentus. Custodi simplicitatem & vide rectũ: quia erit ad extremum viro pax. Preuaricatores ãt delebũtur pariter: nouissimum impiorum peribit. Salus ãt iustorũ a dño: fortitudo eorũ in tpe tribulatiõis. Et auxiliabitur eĩs dñs & liberabit eos: eripiet eos ab ĩpiis & saluabit eos quia sperauerũt ĩ eo.

Psalmus dauid in commemoratione. 38.

Domine ne ĩ ira tua arguas me: neq̃ ĩ furorẽ tuo corripias me. Q̃m̃ sagitte tue infixe sũt mihi: & tetigit me manus tua. Nõ ẽ sanitas in carne mea a facie indignatiõis tue: nõ ẽ pax ossibꝰ meis a facie pctĩ mei. Q̃m̃ iniq̃tates mee trãsierũt caput meũ: q̃ si onꝰ graue aggrauate sunt sup me. Cõputruerũt & tabuerũt cicatrices mee a facie ĩsipiẽtie mee. Afflictꝰ sũ & ĩcuruatꝰ sũ nimis: tota die merens ãbulabã. Q̃m̃ lũbi mei repleti sunt ĩgnominia: & nõ ẽ sanitas ĩ carne mea. Euigilaui & afflictus sũ nimis: rugiebã a gemitu cordis mei. Dñe ĩ cõspectu tuo oẽ desideriũ meũ: & gemitus meus a te non est absconditus.

לְעוֹלָם: כִּי יְהוָה אֹהֵב מִשְׁפָּט
וְלֹא יַעֲזֹב אֶת חֲסִידָיו לְעוֹלָם
נִשְׁמָרוּ וְזֶרַע רְשָׁעִים נִכְרָת:
צַדִּיקִים יִירְשׁוּ אָרֶץ וְיִשְׁכְּנוּ לָעַד
עָלֶיהָ: פִּי צַדִּיק יֶהְגֶּה חָכְמָה
וּלְשׁוֹנוֹ תְּדַבֵּר מִשְׁפָּט: תּוֹרַת
אֱלֹהָיו בְּלִבּוֹ לֹא תִמְעַד אֲשֻׁרָיו:
צוֹפֶה רָשָׁע לַצַּדִּיק וּמְבַקֵּשׁ
לַהֲמִיתוֹ: יְהוָה לֹא יַעַזְבֶנּוּ בְיָדוֹ
וְלֹא יַרְשִׁיעֶנּוּ בְּהִשָּׁפְטוֹ: קַוֵּה
אֶל יְהוָה וּשְׁמֹר דַּרְכּוֹ וִירוֹמִמְךָ
לָרֶשֶׁת אָרֶץ בְּהִכָּרֵת רְשָׁעִים
תִּרְאֶה: רָאִיתִי רָשָׁע עָרִיץ
וּמִתְעָרֶה כְּאֶזְרָח רַעֲנָן: וַיַּעֲבֹר
וְהִנֵּה אֵינֶנּוּ וָאֲבַקְשֵׁהוּ וְלֹא
נִמְצָא: שְׁמָר תָּם וּרְאֵה יָשָׁר כִּי
אַחֲרִית לְאִישׁ שָׁלוֹם: וּפֹשְׁעִים
נִשְׁמְדוּ יַחְדָּו אַחֲרִית רְשָׁעִים
נִכְרָתָה: וּתְשׁוּעַת צַדִּיקִים
מֵיְהוָה מָעוּזָּם בְּעֵת צָרָה: וַיַּעְזְרֵם
יְהוָה וַיְפַלְּטֵם יְפַלְּטֵם מֵרְשָׁעִים
xxxviii. וְיוֹשִׁיעֵם כִּי חָסוּ בוֹ:
מִזְמוֹר לְדָוִד לְהַזְכִּיר: יְהוָה
אַל בְּקֶצְפְּךָ תוֹכִיחֵנִי וּבַחֲמָתְךָ
תְיַסְּרֵנִי: כִּי חִצֶּיךָ נִחֲתוּ בִי
וַתִּנְחַת עָלַי יָדֶךָ: אֵין מְתֹם בִּבְשָׂרִי
מִפְּנֵי זַעְמֶךָ אֵין שָׁלוֹם בַּעֲצָמַי מִפְּנֵי
חַטָּאתִי: כִּי עֲוֹנֹתַי עָבְרוּ רֹאשִׁי
כְּמַשָּׂא כָבֵד יִכְבְּדוּ מִמֶּנִּי: הִבְאִישׁוּ
נָמַקּוּ חַבּוּרֹתָי מִפְּנֵי אִוַּלְתִּי:
נַעֲוֵיתִי שַׁחֹתִי עַד מְאֹד כָּל הַיּוֹם
קֹדֵר הִלָּכְתִּי: כִּי כְסָלַי מָלְאוּ
נִקְלֶה וְאֵין מְתֹם בִּבְשָׂרִי: נְפוּגוֹתִי
וְנִדְכֵּיתִי עַד מְאֹד שָׁאַגְתִּי מִנַּהֲמַת
לִבִּי: אֲדֹנָי נֶגְדְּךָ כָל תַּאֲוָתִי
וְאַנְחָתִי מִמְּךָ לֹא נִסְתָּרָה:

Cor meū fluctuabat: dereliquit me fortitudo mea: & lux oculorū meorū & ipſa nō ē mecū. Cari mei & proximi mei q̄ſi cōtra leprā meā ſteterunt: & vicini mei lōge ſteterūt. Et irruebāt q̄rētes aīam meam: & īueſtigātes mala mihi loq̄bātur inſidias: & dolos tota die meditabātur. Et ego tanq̄ surdus nō audiebā: & ſi cut mutus nō apiēs os ſuū. Et fui ſicut hō qui non audit: nec in ore ſuo redargutiones. Te eni dn̄e expectabā: tu exaudies dn̄e deus meus. Quia dixi ne forte inſultēt mihi: & cū vacillauerit pedes mei ſuper me magnificentur. Quia ego ad plagas paratus ſum: & dolor meus cōtra me ſemper. Quia iniquitatē meā annūcio: ſollicitus ero ꝑ pctō meo. Inimici āt mei viuētes confortati ſunt: & multiplicati ſūt odiētes me mēdaciter. Et qui reddūt malū ꝓ bono aduerſabātur mihi: q̄m ſeq̄bar bonum. Ne derelinquas me dn̄e deus meus: ne elongeris a me. Feſtina ī auxiliū meū: dn̄e ſaluti mee.

Victori pro idithun ps dauid. 39.

DIxi custodiam vias meas ne peccē in lingua mea: custodiam os meū ſilētio: dōec ē impius cōtra me. Obmutui ſilētio tacui de bono: & dolor me⁹ cōturbatus ē. Incaluit cor meum ī medio mei: in meditatiōe mea incēſus ſū igni: locut⁹ ſū lingua mea. Oſtēde mihi dn̄e finē meū: & mēſurā dierꝫ meorꝫ q̄ ſit: vt ſciā qd mihi deeſt. Ecce breues poſuiſti dies meos: & vita mea q̄ſi nō ſit in cōſpectu tuo: oīa ei vanitas oīs hō ſubſiſtens. Sp. Tātū ī imagīe ābulat hō: tm̄ fruſtra cōturbatur: cōgregat & ignorat cui dimittat ea. Nūc ergo qd expecto? dn̄e ꝓſtolatio mea tu es. Ab oībus iniquitatib⁹ meis libera me: opprobriū ſtulto ne ꝓōas me. Obmutui nō apui os meū: quia tu feciſti

Tolle a me plagas tuas: a cōtētiōe manus tue ego cōſūptus ſum. In increpatiōibus pro iniquitate corripuiſti virū: & poſuiſti quaſi tineā deſiderabilia eius: verūtn̄ vāitas oīs hō. Sp. Audi orōnē meā dn̄e: & clamorē meum exaudi: ad lachrymam meam ne obſurdeſcas: quia aduena ego ſum apud te & ꝑegrinus ſicut oēs pr̄es mei. Parce mihi vt rideā: anteq̄ vadam & non ſubſiſtā.

Victori dauid. ps. 40.

EXpectās expectaui dn̄m & inclinatus eſt ad me: & exaudiuit clamorē meū. Et eduxit me de lacu ſonitus de luto ceni: & ſtatuit ſup petrā pedes meos: ſtabiliuit greſſus meos. Et dedit in ore meo cāticū nouū laudē deo noſtro: videbūt multi & timebūt & ſpabūt ī dn̄o. Beatus vir qui poſuit dominū cōfidētiā ſuā: & nō eſt auerſus ad ſuperbias pōpaſq̄ mēdacii. Multa feciſti tu dn̄e de⁹ me⁹ mirabilia tua: & cogitatōes tuas ꝓ nobis: nō inuenio ordinē corā te. Si narrare voluero & nūerare: plura ſunt quā vt narrari que ant. Victimā & oblationē noluiſti: aures fodiſti mihi: holocauſtum & pro pctō nō petiſti. Tūc dixi ecce venio: ī volumīe libri ſcriptum eſt de me. Vt facerē placitū tibi deus meus volui: & legē tuā ī medio vētris mei. Annūciaui iuſtitiā in eccleſia multa: ecce labia mea non prohibebo: dn̄e tu noſti. Iuſtitiam tuam non abſcōdi in medio cordis mei: fidem tuā & ſalutare tuum dixi: non abſcōdi miſericordiam tuam & veritatem tuam in eccleſia multa. Tu dn̄e nō prohibebis mīas tuas a me: miſericordia tua & veritas tua iugiter ſeruabūt me. Circūdederūt ei me mala quorū nō eſt nūerus: cōphēderūt me iniquitates mee & non potui videre: plures facte ſunt quā capilli capitis mei:

& cor meū dereliqt me. Placeat tibi dñe vt liberes me: dñe ad adiuuādū me festina. Confundantur & reuereātur simul querētes aiam meā vt auferāt eā: cōuertātur retrorsum & cōfundātur q volūt mihi mala. Pereāt post cōfusionē suā: qui dicunt mihi vah vah. Gaudeāt & letentur in te qui querūt te: dicant iugiter magnificetur dominꝰ qui diligunt salutare tuum. Ego āt sum egenus & pauper: dñs sollicitus erit p me: auxiliū meū & salutare meū tu es: deus meꝰ ne moreris.

Pro victoria ps dd. 41

Beatus qui intelligit super pauperem: in die mala liberabit eum dominus. Dñs custodiet eū & viuificabit eū & btūs erit in terra: & non tradet eū aie inimicorū suorū. Dñs cōfortabit eū in lecto īfirmitatis: totū stratū eius vertisti in egrotatione sua. Ego dixi dñe miserere mei: sana aīmā meā quia peccaui tibi. Inimici mei loquuntur malū mihi: qñ morietur & pibit nomen eius. Et si venerit vt visitet vana loqtur: cor eius cōgregabit iniquitatē sibi: egrediēs foras detrahet. Simul aduersum me murmurabant oēs odientes me: contra me cogitabāt malū mihi. Verbū īpietatis infundebant sibi: qui dormiuit non addet vt resurgat. Sed & homo pacificus meus in quo habui fiduciā, q mādūcabat panē meum leuauit contra me plātā. Sed tu dñe miserere mei: & leua me vt reddā eis. In hoc cognoui q velis me: qa nō īsultabit inimicꝰ meus mihi. Ego āt in simplicitate mea adiutꝰ sū a te: & statues me an faciē tuā in ppetuū. Bñdictus dñs deus israel a seculo & vsq in seculum amen & amen.

Pro victoria doctissimi filiorū core. 42.

Sicut ceruus desiderat ad fontes aquarum: sic anima mea

In finē psalmus dauid. 40.

Εἰς τὸ τέλος ψαλμὸς τῷ Δαυίδ. μ΄.

Psalmus dauid sine titulo apd hebreos. 42.

Ψαλμὸς τῷ Δαυὶδ ἀνεπίγραφος παρ᾽ ἑβραίοις. μβ΄.

In finē in intellectū filijs core. 41.

Εἰς τὸ τέλος εἰς σύνεσιν τοῖς υἱοῖς κορέ. μα΄.

desiderat ad te deus. Sitiuit anima mea ad deum fortem viuum: quando veniam & videbo faciem dei. Fuerūt mihi lachrime mee panis die ac nocte: cū diceretur mihi tota die vbi est deus tuus? Horum recordatus sum & effudi in me animā meam: quia veniam ad vmbraculum tacebo vsq ad domum dei: in voce laudis & confessiōis multitudinis festa celebrantis. Quare incuruaris anima mea: & qre conturbas me? expecta deum quia adhuc cōfitebor ei salutaribus vultus eius. Deus meus i meipso aīa mea incuruatur: pptera recordabor tui d tra iordanis & hermōiī de mōte minimo. Abyssus abyssum vocat in voce cataractarū tuarū: oēs gurgites tui & fluctus tui sup me transierunt. Per diē mandabit dñs miām suā: & nocte cāticū eius mecū: oratio deo vite mee. Dicam deo petra mea qre oblitus es mei: quare tristis incedo affligente inimico. Cū me interficerēt in ossibus meis: exprobrauerūt mihi hostes mei: dicentes mihi tota die vbi est deus tuus? Quare icuruaris aīa mea: & quare cōturbas me? expecta deū qm adhuc cōfitebor ei salutaribus vultus mei & deo meo. 43.

Iudica me deus & discerne cām meam de gēte nō scā: a viro iniquo & doloso salua me. Tu enim deus fortitudinis mee: qre pieciisti me? quare tristis incedo affligēte inimico? Mitte lucē tuā & veritatē tuā: ipsa ducēt me & i[...]ducent in mōtē sanctū tuum & in tabernacula tua. Et introibo ad altare dei: ad deū letitiā exultatiōis mee: & cōfitebor tibi i cithara deus deus meꝰ. Quare incuruaris anima mea: & qre conturbas sup me? expecta deū quoniā adhuc cōfitebor ei salutaribus

פני ואלהי׃ **xliiii.** למנצח
לבני קרח משכיל׃ אלהים
באזנינו שמענו אבותינו ספרו
לנו פעל פעלת בימיהם בימי
קדם׃ אתה ידך גוים הורשת
ותטעם תרע לאמים ותשלחם׃
כי לא בחרבם ירשו ארץ
וזרועם לא הושיעה למו כי ימינך
וזרועך ואור פניך כי רציתם׃
אתה הוא מלכי אלהים צוה
ישועות יעקב׃ בך צרינו ננגח
בשמך נבוס קמינו׃ כי לא
בקשתי אבטח וחרבי לא
תושיעני׃ כי הושעתנו מצרינו
ומשנאינו הבישות׃ באלהים
הללנו כל היום ושמך לעולם
נודה סלה׃ אף זנחת ותכלימנו
ולא תצא בצבאותינו׃ תשיבנו
אחור מני צר ומשנאינו שסו
למו׃ תתננו כצאן מאכל ובגוים
זריתנו׃ תמכר עמך בלא הון
ולא רבית במחיריהם׃ תשימנו
חרפה לשכנינו לעג וקלס
לסביבותינו׃ תשימנו משל
בגוים מנוד ראש בלאומים׃
כל היום כלמתי נגדי ובשת פני
כסתני׃ מקול מחרף ומגדף מפני
אויב ומתנקם׃ כל זאת באתנו
ולא שכחנוך ולא שקרנו
בבריתך׃ לא נסוג אחור לבנו
ותט אשרינו מני ארחך׃ כי
דכיתנו במקום תנים ותכס
עלינו בצלמות׃ אם שכחנו שם
אלהינו ונפרש כפינו לאל זר׃
הלא אלהים יחקר זאת כי הוא
ידע תעלמות לב׃ כי עליך הרגנו

vultus mei & deus meus.

Victori filiorū core eruditio. 44.

Deus auribus nostris audiuimus: patres nostri narrauerūt nobis opus quod operatus es in diebus eorū in diebus antiquis. Tu manu tua gentes delesti & plantasti eos: afflixisti populos & emisisti eos. Non enim in gladio suo possederūt terrā: nec brachiū eorū saluauit eos: sed dextera tua & brachiū tuū & lux vultus tui: quoniam complacuisti eis. Tu es ipse rex meus deus: precipe pro salutaribus iacob. In te hostes nostros ventilabimus cornu: & in nomine tuo conculcabimus aduersarios nostros. Non enim in arcu meo confidā: nec gladius meus saluabit me. Quia saluasti nos de hostibus nostris: & eos qui oderūt nos cōfudisti. In deo gaudebimus tota die: & nomē tuū in eternū confitebimur. Sp. Verū tu proiecisti & confudisti nos: & nō egrederis in exercitibus nostris. Vertisti terga nostra hostibus: & qui oderunt nos diripuerūt sibi. Dedisti nos quasi gregē ad vorandū: & in gentibus dispersisti nos. Vendidisti populū tuū sine precio: nec grandis fuit commutatio eorū. Posuisti nos opprobriū vicinis nostris: subsannationē & irrisum his qui erāt in circuitu nostro. Posuisti nos in similitudinē gentibus: cōmotionē capitis in tribubus. Tota die confusio mea contra me: & ignominia faciei mee cooperuit me. A voce exprobrantis & blasphemantis: a facie inimici & vltoris. Omnia hec venerūt super nos & obliti nō sumus tui: nec mentiti sumus in pacto tuo. Non est cōuersum retro cor nostrū: nec declinauerunt gressus nostri a semita tua. Quoniam deiecisti nos in loco draconū: & operuisti nos vmbra mortis. Si obliti sumus nominis dei nostri: & si expandimus manus nostras ad deū alienū. Nunquid nō deus inuestigabit istud: ipse enim no-

vultus mei & deus meus.
προσώπου μου καὶ ὁ θεός μου.
In finē filiis core ad intellectū. 43.
Εἰς τὸ τέλος τοῖς υἱοῖς κορὲ εἰς σύνεσιν. μγ΄.
Deus in auribus nostris audiuimus: & patres
Ὁ θεὸς ἐν τοῖς ὠσὶν ἡμῶν ἠκούσαμεν, καὶ οἱ πατέρες
nostri annūtiauerūt nobis: Opus: quod operatus es in diebus eo-
ἡμῶν ἀνήγγειλαν ἡμῖν, Ἔργον, ὃ εἰργάσω ἐν ταῖς ἡμέραις αὐ-
rum: in diebus antiquis. Manus tua gentes disperdidit: &
τῶν, ἐν ἡμέραις ἀρχαίαις. Ἡ χείρ σου ἔθνη ἐξωλόθρευσε, καὶ
plantasti eos: afflixisti populos: & expulisti e-
κατεφύτευσας αὐτούς, ἐκάκωσας λαούς, καὶ ἐξέβαλες αὐ-
os. Nec enim in gladio suo possederūt terrā: &
τούς. Οὐ γὰρ ἐν τῇ ῥομφαίᾳ αὐτῶν ἐκληρονόμησαν γῆν, καὶ
brachiū eorū nō saluauit eos: Sed dextera tua &
ὁ βραχίων αὐτῶν οὐκ ἔσωσεν αὐτούς, Ἀλλ᾽ ἡ δεξιά σου καὶ
brachiū tuū & illuminatio vultus tui: quia compla-
ὁ βραχίων σου καὶ ὁ φωτισμὸς τοῦ προσώπου σου, ὅτι εὐδό-
cuisti in eis. Tu es ipse rex meus & deus meus:
κησας ἐν αὐτοῖς. Σὺ εἶ αὐτὸς ὁ βασιλεύς μου καὶ ὁ θεός μου,
qui mandas salutes iacob. In te inimicos
ὁ ἐντελλόμενος τὰς σωτηρίας ἰακώβ. Ἐν σοὶ τοὺς ἐχθροὺς
nostros ventilabimus cornu: & in nomine tuo spernemus
ἡμῶν κερατιοῦμεν, καὶ ἐν τῷ ὀνόματί σου ἐξουδενώσομεν
insurgentes nobis. Non enim in arcu meo sperabo.
τοὺς ἐπανισταμένους ἡμῖν. Οὐ γὰρ ἐπὶ τῷ τόξῳ μου ἐλπιῶ,
& gladius meus nō saluabit me. Saluasti enim nos de
καὶ ἡ ῥομφαία μου οὐ σώσει με. Ἔσωσας γὰρ ἡμᾶς ἐκ τῶν
affligentibus nos: & odientes nos cōfudisti. In
θλιβόντων ἡμᾶς, καὶ τοὺς μισοῦντας ἡμᾶς κατῄσχυνας. Ἐν
deo laudabimur tota die: & in nomine
τῷ θεῷ ἐπαινεσθησόμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν, καὶ ἐν τῷ ὀνόματί
tuo cōfitebimur in seculū. Nunc autem repulisti & cō-
σου ἐξομολογησόμεθα εἰς τὸν αἰῶνα. Νυνὶ δὲ ἀπώσω καὶ κα-
fudisti nos: & nō egredieris deus in virtutibus
τῄσχυνας ἡμᾶς, καὶ οὐκ ἐξελεύσῃ ὁ θεὸς ἐν ταῖς δυνάμεσιν ἡ-
nostris. Auertisti nos retrorsum post inimicos
μῶν. Ἀπέστρεψας ἡμᾶς εἰς τὰ ὀπίσω παρὰ τοὺς ἐχθροὺς ἡ-
nostros: & qui oderūt nos diripiebāt sibi. Dedisti nos
μῶν, καὶ οἱ μισοῦντες ἡμᾶς διήρπαζον ἑαυτοῖς. Ἔδωκας ἡμᾶς
tanquam oues escarū: & in gentibus dispersisti nos.
ὡς πρόβατα βρώσεως, καὶ ἐν τοῖς ἔθνεσι διέσπειρας ἡμᾶς.
Vendidisti populū tuū sine precio: & nō fuit multitudo in
Ἀπέδου τὸν λαόν σου ἄνευ τιμῆς, καὶ οὐκ ἦν πλῆθος ἐν τοῖς
cōmutationibus nostris. Posuisti nos opprobriū vicinis nostris:
ἀλλάγμασιν ἡμῶν. Ἔθου ἡμᾶς ὄνειδος τοῖς γείτοσιν ἡμῶν,
subsannationē & derisū his qui in circuitu nostro. Posuisti nos in
μυκτηρισμὸν καὶ χλευασμὸν τοῖς κύκλῳ ἡμῶν. Ἔθου ἡμᾶς εἰς
similitudinē in gentibus: cōmotionē capitis in populis.
παραβολὴν ἐν τοῖς ἔθνεσι, κίνησιν κεφαλῆς ἐν τοῖς λαοῖς.
Tota die verecundia mea cōtra me est: & cō-
Ὅλην τὴν ἡμέραν ἡ ἐντροπή μου κατεναντίον μού ἐστι, καὶ ἡ αἰ-
fusio faciei mee cooperuit me. A voce exprobran-
σχύνη τοῦ προσώπου μου ἐκάλυψέ με. Ἀπὸ φωνῆς ὀνειδίζον-
tis & obloquentis: a facie inimici & persequen-
τος καὶ καταλαλοῦντος, ἀπὸ προσώπου ἐχθροῦ καὶ ἐκδιώκον-
tis. Hec omnia venerūt super nos: nec obliti sumus te:
τος. Ταῦτα πάντα ἦλθεν ἐφ᾽ ἡμᾶς, καὶ οὐκ ἐπελαθόμεθά σου,
& inique nō egimus in testamēto tuo. Et nō recessit re-
καὶ οὐκ ἠδικήσαμεν ἐν τῇ διαθήκῃ σου. Καὶ οὐκ ἀπέστη εἰς τὰ ὀ-
tro cor nostrum: & declinasti semitas nostras a
πίσω ἡ καρδία ἡμῶν, καὶ ἐξέκλινας τὰς τρίβους ἡμῶν ἀπὸ τῆς
via tua. Quoniam humiliasti nos in loco afflictionis: &
ὁδοῦ σου. Ὅτι ἐταπείνωσας ἡμᾶς ἐν τόπῳ κακώσεως, καὶ
cooperuit nos vmbra mortis. Si obliti sumus nomē
ἐπεκάλυψεν ἡμᾶς σκιὰ θανάτου. Εἰ ἐπελαθόμεθα τοῦ ὀνόματος
dei nostri: & si expandimus manus nostras ad deū alie-
τοῦ θεοῦ ἡμῶν, καὶ εἰ διεπετάσαμεν χεῖρας ἡμῶν πρὸς θεὸν ἀλλό-
num: Nonne deus requiret ista? ipse enim nouit
τριον, Οὐχὶ ὁ θεὸς ἐκζητήσει ταῦτα; αὐτὸς γὰρ γινώσκει τὰ
abscondita cordis. Quoniam propter te mortificamur
κρύφια τῆς καρδίας. Ὅτι ἕνεκά σου θανατούμεθα ro.8.c

tota die: estimati sumus sicut oues occisionis. Exur-
ὅλην τὴν ἡμέραν, ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς. Ἐξεγέρ-
ge: quare obdormis domine? exurge & ne repellas in finē.
θητι, ἵνα τί ὑπνοῖς κύριε; ἀνάστηθι καὶ μὴ ἀπώσῃ εἰς τέλος.
Quare faciē tuā auertis? obliuisceris ino-
Ἵνα τί τὸ πρόσωπόν σου ἀποστρέφεις; ἐπιλανθάνῃ τῆς πτω-
pie nostre & tribulationis nostre? Quoniam humiliata est in
χείας ἡμῶν καὶ τῆς θλίψεως ἡμῶν; Ὅτι ἐταπεινώθη εἰς
puluere anima nostra: cōglutinatus est in terra venter noster. Exurge domine
χοῦν ἡ ψυχὴ ἡμῶν, ἐκολλήθη εἰς γῆν ἡ γαστὴρ ἡμῶν. Ἀνάστα κύριε,
adiuua nos: & redime nos propter nomē tuū.
βοήθησον ἡμῖν, καὶ λύτρωσαι ἡμᾶς ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός σου.
In finē pro his qui cōmutabuntur filiis
Εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ τῶν ἀλλοιωθησομένων τοῖς υἱοῖς
core ad intellectū: canticū pro dilecto. 44.
κορὲ εἰς σύνεσιν, ᾠδὴ ὑπὲρ τοῦ ἀγαπητοῦ. μδ΄.
Eructauit cor meū verbū bonū: dico ego
Ἐξηρεύξατο ἡ καρδία μου λόγον ἀγαθόν, λέγω ἐγὼ
opera mea regi. Lingua mea calamus scri-
τὰ ἔργα μου τῷ βασιλεῖ. Ἡ γλῶσσά μου κάλαμος γραμ-
be velociter scribentis. Speciosus forma pre filiis
ματέως ὀξυγράφου. Ὡραῖος κάλλει παρὰ τοὺς υἱοὺς
hominū. diffusa est gratia in labiis tuis, propterea bene-
τῶν ἀνθρώπων, ἐξεχύθη χάρις ἐν χείλεσί σου, διὰ τοῦτο εὐλό-
dixit te deus in eternū. Accingere gladio tuo super
γησέ σε ὁ θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα. Περίζωσαι τὴν ῥομφαίαν σου ἐπὶ
femur tuū potentissime. Specie tua & pulchritudine
τὸν μηρόν σου δυνατέ. Τῇ ὡραιότητί σου καὶ τῷ κάλλει
tua & intende & prospere procede & regna. Propter veri-
σου καὶ ἔντεινε καὶ κατευοδοῦ καὶ βασίλευε. Ἕνεκεν ἀλη-
tatē & mansuetudinē & iustitiā: & deducet te mira-
θείας καὶ πραότητος καὶ δικαιοσύνης καὶ ὁδηγήσει σε θαυ-
biliter dextera tua. Sagitte tue acute potentissime: populi
μαστῶς ἡ δεξιά σου. Τὰ βέλη σου ἠκονημένα δυνατέ, λαοὶ
sub te cadent in corde inimicorum re-
ὑποκάτω σου πεσοῦνται ἐν καρδίᾳ τῶν ἐχθρῶν τοῦ βα-
gis. Sedes tua deus in seculū seculi: vir-
Heb.1. σιλέως. Ὁ θρόνος σου ὁ θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος, ῥάβ-
ga directionis virga regni tui. Dilexisti
δος εὐθύτητος ἡ ῥάβδος τῆς βασιλείας σου. Ἠγάπησας
iustitiā: & odisti iniquitatē: propterea vnxit te de-
δικαιοσύνην, καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν, διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ θε-
us deus tuus oleo letitie pre consortibus
ὸς ὁ θεός σου ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους
tuis. Myrrha & gutta & casia a vestimentis tuis:
σου. Σμύρνα καὶ στακτὴ καὶ κασία ἀπὸ τῶν ἱματίων σου,
a domibus eburneis: ex quibus delectauerunt te filie
ἀπὸ βάρεων ἐλεφαντίνων, ἐξ ὧν εὔφρανάν σε θυγατέρες
regū in honore tuo. Astitit regina a dextris
βασιλέων ἐν τῇ τιμῇ σου. Παρέστη ἡ βασίλισσα ἐκ δεξιῶν
tuis: in vestitu deaurato circundata varieta-
σου, ἐν ἱματισμῷ διαχρύσῳ περιβεβλημένη πεποικιλμέ-
te. Audi filia & vide & inclina aurē tuā: & obli-
νη. Ἄκουσον θύγατερ καὶ ἴδε καὶ κλῖνον τὸ οὖς σου, καὶ ἐπι-
uiscere populum tuū: & domū patris tui. Et
λάθου τοῦ λαοῦ σου, καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου. Καὶ
concupiscet rex decorē tuū: quoniam ipse est dominus
ἐπιθυμήσει ὁ βασιλεὺς τοῦ κάλλους σου, ὅτι αὐτός ἐστι κύρι-
tuus: & adorabis eū. Et filia tyri in muneribus:
ός σου, καὶ προσκυνήσεις αὐτῷ. Καὶ θυγάτηρ τύρου ἐν δώροις, τὸ
vultū tuū deprecabuntur diuites plebis. Omnis
πρόσωπόν σου λιτανεύσουσιν οἱ πλούσιοι τοῦ λαοῦ. Πᾶσα ἡ
gloria filie regis abintus: in fimbriis au-
δόξα τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως ἔσωθεν, ἐν κροσσωτοῖς χρυ-
reis circumamicta varietatibus. Adducentur
σοῖς περιβεβλημένη πεποικιλμένη. Ἀπενεχθήσονται τῷ βα-
regi virgines post eā: proxime eius afferen-
σιλεῖ παρθένοι ὀπίσω αὐτῆς, αἱ πλησίον αὐτῆς ἀπενεχθήσον-
tur tibi. Afferentur in letitia & exultatione: addu-
ταί σοι. Ἀπενεχθήσονται ἐν εὐφροσύνῃ καὶ ἀγαλλιάσει, ἀχ-
centur in templū regis. Pro patribus tuis
θήσονται εἰς ναὸν βασιλέως. Ἀντὶ τῶν πατέρων σου

-nit cogitationes cordis. Quoniam propter te mortificati sumus tota die: reputati sumus vt grex occisionis. Consurge quare dormitas domine: euigila quare proiicis in sempiternum? Quare faciē tuā abscondis? obliuisceris afflictionis & angustie nostre. Quoniam incuruata est in puluere anima nostra: adhesit terre venter noster. Surge auxiliare nobis: & redime nos propter misericordiam tuam.

Victori pro liliis filiorū core eruditionis canticum amantissimi. 45.

Eructauit cor meū verbū bonū: dico ego opera mea regi: lingua mea stilus scribe velocis. Decore pulchrior es filiis hominū: effusa est gratia in labiis tuis: propterea benedixit te deus in eternū. Accingere gladio tuo super femur fortissime: gloria tua & decore tuo. Et decore tuo prospere ascende propter verbū veritatis & mansuetudinē iusticie: & docebit te terribilia dextera tua. Sagitte tue acute: populi sub te cadent in corde inimicorū regis. Thronus tuus deus in seculū & in eternū: sceptrū equitatis sceptrū regni tui. Dilexisti iusticiā & odisti iniquitatē: propterea vnxit te deus deus tuus oleo exultationis pre participibus tuis. Myrrha & stacte & casia in cunctis vestimentis tuis: de domibus eburneis quibus letificauerūt te. Filie regum in honore tuo: stetit coniunx in dextera tua in diademate auro. Audi filia & vide & inclina aurē tuam: & obliuiscere populi tui & domus patris tui. Et concupiscet rex decorē tuū: quia ipse est dominus tuus & adora eū. Et filia fortis in muneribus faciē tuā deprecabuntur diuites plebis. Omnis gloria filie regis intrinsecus: fasciis aureis vestita est. In scutulatis ducetur ad regem: virgines sequentur eā: amice eius ducentur illuc. Ducentur in letitiis & exultatione: ingredientur in thalamū regis. Pro patribus tuis

כל היום נחשבנו כצאן טבחה׃
עורה למה תישן אדני הקיצה
אל תזנח לנצח׃ למה פניך
תסתיר תשכח עניינו ולחצנו׃
כי שחה לעפר נפשנו דבקה
לארץ בטננו׃ קומה עזרתה לנו
ופדנו למען חסדך׃ **xlv.**
למנצח על ששנים לבני קרח
משכיל שיר ידידת׃ רחש
לבי דבר טוב אמר אני מעשי
למלך לשוני עט סופר מהיר׃
יפיפית מבני אדם הוצק חן
בשפתותיך על כן ברכך אלהים
לעולם׃ חגור חרבך על ירך גבור
הודך והדרך׃ והדרך צלח רכב
על דבר אמת וענוה צדק ותורך
נוראות ימינך׃ חציך שנונים
עמים תחתיך יפלו בלב אויבי
המלך׃ כסאך אלהים עולם ועד
שבט מישר שבט מלכותך׃
אהבת צדק ותשנא רשע על כן
משחך אלהים אלהיך שמן ששון
מחבריך׃ מר ואהלות קציעות
כל בגדותיך מן היכלי שן מני
שמחוך׃ בנות מלכים ביקרותיך
נצבה שגל לימינך בכתם אופיר׃
שמעי בת וראי והטי אזנך
ושכחי עמך ובית אביך׃ ויתאו
המלך יפיך כי הוא אדניך
והשתחוי לו׃ ובת צר במנחה
פניך יחלו עשירי עם׃ כל כבודה
בת מלך פנימה ממשבצות זהב
לבושה׃ לרקמות תובל למלך
בתולות אחריה רעותיה מובאות
לך׃ תובלנה בשמחות וגיל
תבאינה בהיכל מלך׃ תחת אבתיך

יהיו בניך תשיתמו לשרים בכל
הארץ: אזכירה שמך בכל דר
ודר על כן עמים יהודוך לעלם
ועד: למנצח לבני **xlvi.**
קרח על עלמות שיר:
אלהים לנו מחסה ועז עזרה
בצרות נמצא מאד: על כן לא
נירא בהמיר ארץ ובמוט הרים
בלב ימים: יהמו יחמרו מימיו
ירעשו הרים בגאותו סלה: נהר
פלגיו ישמחו עיר אלהים קדש
משכני עליון: אלהים בקרבה
בל תמוט יעזרה אלהים לפנות
בקר: המו גוים מטו ממלכות
נתן בקולו תמוג ארץ: יהוה
צבאות עמנו משגב לנו אלהי
יעקב סלה: לכו חזו מפעלות
יהוה אשר שם שמות בארץ:
משבית מלחמות עד קצה הארץ
קשת ישבר וקצץ חנית עגלות
ישרף באש: הרפו ודעו כי
אנכי אלהים ארום בגוים ארום
בארץ: יהוה צבאות עמנו משגב
לנו אלהי יעקב סלה: **xlvii.**
למנצח לבני קרח מזמור:
כל העמים תקעו כף הריעו
לאלהים בקול רנה: כי יהוה
עליון נורא מלך גדול על כל
הארץ: ידבר עמים תחתינו
ולאמים תחת רגלינו: יבחר לנו
את נחלתנו את גאון יעקב אשר
אהב סלה: עלה אלהים בתרועה
יהוה בקול שופר: זמרו אלהים
זמרו זמרו למלכנו זמרו: כי מלך
כל הארץ אלהים זמרו משכיל:
מלך אלהים על גוים אלהים

erūt tibi filii: pōes eos principes in vniuerſa terra. Recordabor nominis tui in oī gñatiōe & gñatiōe: ppterea populi cōfitebūtur tibi in ſeculū & in eternū.

Victori filiorū core p iuuētutibus cāticū. 46.

Deus noſtra ſpes & fortitudo: auxiliū in tribulationibus inuentus eſt validum. Ideo non timebimus cum fuerit tranſlata terra: & concuſſi montes in corde maris. Sonātibus & intumeſcentibus gurgitibus eius: & agitatis montibus ī potētia eius. Sp. Fluminis diuiſiones letificāt ciuitatē dei: ſctm̄ tabernaculū altiſſimi. Deus in medio eiꝰ nō cōmouebitur: auxiliabitur ei deus in ortu matutino. Cōturbate ſunt gētes cōcuſſa ſunt regna: dedit vocē ſuā proſtrata ē terra. Dñs exercituū nobiſcū: protector nr̄ deus iacob. Sp. Venite & videte opera domini: quantas poſuerit ſolitudines in terra. Conpeſcet bella vſq; ad extremum terre: arcum confringet & concidet haſtam: plauſtra comburet igni. Ceſſate & cognoſcite quoniam ego ſum deus: exaltabor in gentibus exaltabor ī terra. Dominus exercituum nobiſcū: fortitudo noſtra deus iacob. Semper.

Victori filiorum core pſalmus. 47.

Omnes populi plaudite manibus: iubilate deo in voce laudis. Quoniam dominus altiſſimus terribilis: rex magnus ſup oēm terrā. Cōgregauit populos ſubtus nos: & tribus ſub pedibus noſtris. Elegit nobis hereditatem noſtram: gloriam iacob quam dilexit. Semper. Aſcēdit deus in iubilo: dominus in voce buccine. Canite deo canite: canite regi noſtro canite. Quia rex vniuerſe terre deus: canite erudite. Regnauit deus ſuper gentes: deus

nati ſunt filii tui: cōſtitues eos principes ſup
ἐγεννήθησαν οἱ υἱοί σου, καταστήσεις αὐτοὺς ἄρχοντας ἐπὶ
oēm terrā. Memor ero nominis tui in om
πᾶσαν τὴν γῆν. Μνησθήσομαι τοῦ ὀνόματός σου ἐν πά
ni gñatiōe ꝛ gñatiōe. Propterea ppli cōfitebūtur tibi
σῃ γενεᾷ καὶ γενεᾷ. Διὰ τοῦτο λαοὶ ἐξομολογήσονταί σοι
in eternū: ꝛ in ſeculū ſeculi.
εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος.

In finē pro filiis core pro arcanis pſalmus. 45.
Εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ τῶν υἱῶν κορὲ ὑπὲρ τῶν κρυφίων ψαλμός. μέ.

Deus nr̄ refugiū ꝛ virtus: adiutor in tribulationibus q̄ inuenerūt nos nimis. Propterea nō timebimus dū turbabitur terra: ꝛ trāſferētur mōtes in cor maris. Sonuerūt ꝛ turbate ſūt aque eoꝝ: cōturbati ſūt mōtes in fortitudine eius. Fluminis impetus letificāt ciuitatē dei: ſctificauit tabnaculū ſuū altiſſimus. Deus in medio eius: ꝛ nō cōmouebit. adiuuabit eā deus mane diluculo. Cōturbate ſūt gētes: inclinata ſūt regna: dedit vocē ſuā altiſſimus: mota eſt terra. Dñs virtutū nobiſcū: ſuſceptor nr̄ deus iacob. Venite ꝛ videte opa dei: q̄ poſuit prodigia ſup terraꝫ: auferēs bella vſq; ad fines terre. Arcū cōteret ꝛ cōfringet arma: ꝛ ſcuta cōburet in igne. Vacate ꝛ cognoſcite: qm̄ ego ſū deus: exaltabor in gētibus: exaltabor in terra. Dñs virtutū nobiſcū: ſuſceptor nr̄ deus iacob.

Ὁ θεὸς ἡμῶν καταφυγὴ καὶ δύναμις, βοηθὸς ἐν θλίψεσι ταῖς εὑρούσαις ἡμᾶς σφόδρα. Διὰ τοῦτο οὐ φοβηθησόμεθα ἐν τῷ ταράσσεσθαι τὴν γῆν, καὶ μετατίθεσθαι ὄρη ἐν καρδίαις θαλασσῶν. Ἤχησαν καὶ ἐταράχθησαν τὰ ὕδατα αὐτῶν, ἐταράχθησαν τὰ ὄρη ἐν τῇ κραταιότητι αὐτοῦ. Τοῦ ποταμοῦ τὰ ὁρμήματα εὐφραίνουσι τὴν πόλιν τοῦ θεοῦ, ἡγίασε τὸ σκήνωμα αὐτοῦ ὁ ὕψιστος. Ὁ θεὸς ἐν μέσῳ αὐτῆς, καὶ οὐ σαλευθήσεται. Βοηθήσει αὐτῇ ὁ θεὸς τὸ πρὸς πρωὶ πρωί. Ἐταράχθησαν ἔθνη, ἔκλιναν βασιλεῖαι, ἔδωκε φωνὴν αὐτοῦ ὁ ὕψιστος, ἐσαλεύθη ἡ γῆ. Κύριος τῶν δυνάμεων μεθ᾽ ἡμῶν, ἀντιλήπτωρ ἡμῶν ὁ θεὸς Ἰακώβ. Δεῦτε καὶ ἴδετε τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ, ἃ ἔθετο τέρατα ἐπὶ τῆς γῆς, ἀνταναιρῶν πολέμους μέχρι τῶν περάτων τῆς γῆς. Τόξον συντρίψει καὶ συνθλάσει ὅπλον, καὶ θυρεοὺς κατακαύσει ἐν πυρί. Σχολάσατε καὶ γνῶτε, ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ θεός, ὑψωθήσομαι ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὑψωθήσομαι ἐν τῇ γῇ. Κύριος τῶν δυνάμεων μεθ᾽ ἡμῶν, ἀντιλήπτωρ ἡμῶν ὁ θεὸς Ἰακώβ.

In finē pro filiis core pſalmus. 46.
Εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ τῶν υἱῶν κορὲ ψαλμός. μς´.

Omnes gētes plaudite manibꝰ: iubilate deo in voce exultatiōis. Qm̄ dñs excelſus: terribilis: rex magnus ſup oēꝫ terrā. Subiecit pplos nobis: ꝛ gētes ſub pedibus nr̄is. Elegit nobis hereditatē ſibi: ſpēm iacob: q̄ dilexit. Aſcēdit deus in iubilo: dñs in voce tube. Pſallite deo nr̄o pſallite: pſallite regi nr̄o pſallite. Qm̄ rex oīs terre deus: pſallite ſapiēter. Regnauit deus ſup gētes: deus

Πάντα τὰ ἔθνη κροτήσατε χεῖρας, ἀλαλάξατε τῷ θεῷ ἐν φωνῇ ἀγαλλιάσεως. Ὅτι κύριος ὕψιστος, φοβερός, βασιλεὺς μέγας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν. Ὑπέταξε λαοὺς ἡμῖν, καὶ ἔθνη ὑπὸ τοὺς πόδας ἡμῶν. Ἐξελέξατο ἡμῖν τὴν κληρονομίαν ἑαυτῷ, τὴν καλλονὴν Ἰακώβ, ἣν ἠγάπησεν. Ἀνέβη ὁ θεὸς ἐν ἀλαλαγμῷ, κύριος ἐν φωνῇ σάλπιγγος. Ψάλατε τῷ θεῷ ἡμῶν ψάλατε, ψάλατε τῷ βασιλεῖ ἡμῶν ψάλατε. Ὅτι βασιλεὺς πάσης τῆς γῆς ὁ θεός, ψάλατε συνετῶς. Ἐβασίλευσεν ὁ θεὸς ἐπὶ τὰ ἔθνη, ὁ θεὸς

ſedet ſup ſedē ſctā ſuā. Pricipes pplorū cōgregati ſūt cū deo abraaꝫ: qm̄ dei fortes terre vehemēter eleuati ſūt.

κάθηται ἐπὶ θρόνου ἁγίου αὐτοῦ. Ἄρχοντες λαῶν συνήχθησαν μετὰ τοῦ θεοῦ Ἀβραάμ, ὅτι τοῦ θεοῦ οἱ κραταιοὶ τῆς γῆς σφόδρα ἐπήρθησαν.

Pſalmus cātici filiis core ſcda ſabbati. 47.
Ψαλμὸς ᾠδῆς τοῖς υἱοῖς κορὲ δευτέρᾳ σαββάτου. μζ´.

Magnus dñs ꝛ laudabilis nimis: in ciuitate dei nr̄i in mōte ſctō eius: Bn̄ fūdata exultatiōe vniuerſe terre: mōtes ſiō latera aqlōis: ciuitas regis magni. Deus in domibus eius cognoſcit: cū ſuſcipiet eā. Qm̄ ecce reges terre cōgregati ſūt cōuenerūt in vnuꝫ. Ipſi vidētes ſic admirati ſūt: cōturbati ſunt: cōmoti ſunt: tremor apphēdit eos. Ibi dolores vt parturiētis: in ſpū vehemēti cōteres naues tharſis. Sicut audiuimus: ſic ꝛ vidimꝰ. in ciuitate dñi virtutū: in ciuitate dei nr̄i. Deus fundauit eā in eternū. Suſcepimus deꝰ miaꝫ tuā in medio ppli tui. Sedꝫ nomē tuū deus: ſic ꝛ laus tua in fines terre: iuſtitia plena dextera tua. Letetur mōs ſion: ꝛ exultent filie iude pp iudicia tua dñe. Circūdate ſiō: ꝛ cōplectimini eā: narrate in turribus eius. Ponite corda vr̄a in virtute eius: ꝛ diſtribuite domus eius: vt enarretis in progenie altera. Qm̄ hic eſt deus nr̄ in eternū ꝛ in ſeculū ſeculi. ipſe reget nos in ſecula.

Μέγας κύριος καὶ αἰνετὸς σφόδρα, ἐν πόλει τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἐν ὄρει ἁγίῳ αὐτοῦ, Εὐρίζῳ ἀγαλλιάματι πάσης τῆς γῆς, ὄρη σιὼν τὰ πλευρὰ τοῦ βορρᾶ, ἡ πόλις τοῦ βασιλέως τοῦ μεγάλου. Ὁ θεὸς ἐν ταῖς βάρεσιν αὐτῆς γινώσκεται, ὅταν ἀντιλαμβάνηται αὐτῆς. Ὅτι ἰδοὺ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς συνήχθησαν, διῆλθοσαν ἐπιτοαυτό. Αὐτοὶ ἰδόντες οὕτως ἐθαύμασαν, ἐταράχθησαν, ἐσαλεύθησαν, τρόμος ἐπελάβετο αὐτῶν. Ἐκεῖ ὠδῖνες ὡς τικτούσης, ἐν πνεύματι βιαίῳ συντρίψεις πλοῖα θαρσεῖς. Καθάπερ ἠκούσαμεν, οὕτως καὶ εἴδομεν, ἐν πόλει κυρίου τῶν δυνάμεων, ἐν πόλει τοῦ θεοῦ ἡμῶν. Ὁ θεὸς ἐθεμελίωσεν αὐτὴν εἰς τὸν αἰῶνα. Ὑπελάβομεν ὁ θεὸς τὸ ἔλεός σου ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ σου. Κατὰ τὸ ὄνομά σου ὁ θεός, οὕτως καὶ ἡ αἴνεσίς σου ἐπὶ τὰ πέρατα τῆς γῆς, δικαιοσύνης πλήρης ἡ δεξιά σου. Εὐφρανθήτω ὄρος σιών, καὶ ἀγαλλιάσθωσαν αἱ θυγατέρες τῆς ἰουδαίας ἕνεκεν τῶν κριμάτων σου κύριε. Κυκλώσατε σιών, καὶ περιλάβετε αὐτήν, διηγήσασθε ἐν τοῖς πύργοις αὐτῆς. Θέσθε τὰς καρδίας ὑμῶν εἰς τὴν δύναμιν αὐτῆς, καὶ καταδιέλεσθε τὰς βάρεις αὐτῆς, ὅπως ἂν διηγήσησθε εἰς γενεὰν ἑτέραν. Ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ θεὸς ἡμῶν εἰς τὸν αἰῶνα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος· αὐτὸς ποιμανεῖ ἡμᾶς εἰς τοὺς αἰῶνας.

In finē filiis core pſalmus. 48.
Εἰς τὸ τέλος τοῖς υἱοῖς κορὲ ψαλμός. μή.

Audite hec oēs gētes: auribꝰ pcipite oēs q̄ habitatis orbē. Quiq; terrigene ꝛ filii hoīuꝫ: ſimul in vnū diues ꝛ paup. Os meum loq̄tur ſapiāꝫ: ꝛ meditatio cordis mei prudētiā. Inclinabo in parabolā aurē meā: apiam in pſalterio propoſitionē meā. Cur timeo in die mala: iniq̄tas calcanei mei circūdabit me. Qui cōfidūt in virtute ſua: ꝛ in multitudine diuitiaꝝ ſuaꝝ gloriātur. Frater nō redimit: redimet hō: nō dabit

Ἀκούσατε ταῦτα πάντα τὰ ἔθνη, ἐνωτίσασθε πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν οἰκουμένην, Οἵ τε γηγενεῖς καὶ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων, ἐπιτοαυτὸ πλούσιος καὶ πένης. Τὸ στόμα μου λαλήσει σοφίαν, καὶ ἡ μελέτη τῆς καρδίας μου σύνεσιν. Κλινῶ εἰς παραβολὴν τὸ οὖς μου, ἀνοίξω ἐν ψαλτηρίῳ τὸ πρόβλημά μου. Ἱνατί φοβοῦμαι ἐν ἡμέρᾳ πονηρᾷ; ἡ ἀνομία τῆς πτέρνης μου κυκλώσει με. Οἱ πεποιθότες ἐπὶ τῇ δυνάμει αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τῷ πλήθει τοῦ πλούτου αὐτῶν καυχώμενοι. Ἀδελφὸς οὐ λυτροῦται, λυτρώσεται ἄνθρωπος, οὐ δώσει

ſedet ſup thronū ſctm̄ ſuū. Principes pplorū cōgregati ſūt ppl's dei abraam: quoniam deo ſcuta terre: vehementer eleuatus eſt.

Canticum pſalmi filiis core. 48.

Magnus dñs & laudabilis nimis: ī ciuitate dei nr̄i in monte ſctō eiꝰ. Specioſo germine gaudio vniuerſe terre: mōte ſion lateribus aquilonis: ciuitatula regis magni. Deus in domibus eius agnitus ē ī auxiliādo. Quia ecce reges congregati ſunt: venerunt ſimul. Ipſi vidētes ſic obſtupuerunt: cōturbati ſūt admirati ſunt. Horror poſſedit eos: ibi dolor qſi parturiētis. In vēto vrēdinis cōfriges naues tharſis. Sicut audiuimus ita vidimus in ciuitate domini exercituū in ciuitate dei nr̄i: deus fundauit eā vſq; in eternū. Sp. Eſtimauimus deus miam tuam ī medio tēpli tui. Secūdum nomen tuum deus ſic laꝰ tua vſq; ad extremum terre: iuſtitia repleta ē dextera tua. Letetur mons ſion: exultēt filie iude ppter iudicia tua. Circundate ſion & circuite eam: numerate turres eius. Ponite cor vr̄m in menibus: ſeparate palatia eius: vt enarretis in gñatiōe nouiſſima. Quia iſte ē deus deus nr̄ in ſeculū & in perpetuum: ipſe erit dux noſter ī morte.

Victori filiorum core ps. 49.

Audite hec omnes populi: auribus pcipite vniuerſi habitatores orbis. Tam filii adam quam filii viri: ſimul diues & pauper. Os meum loquetur ſapientias: & meditatio cordis mei prudentias. Inclinabo ad parabolā aurē meā: apiā in cithara enigma meum. Quare timebo ī diebꝰ malis: iniqtas calcanei mei circundabit me. Qui fiduciā hn̄t ī fortitudīe ſua: & ī multitudīe diuitiaꝝ ſuarū ſupbiūt. Frem nō redimēs redi

ישב על כסא קדשו: נדיבי עמים
נאספו עם אלהי אברהם כי
לאלהים מגני ארץ מאד נעלה:
שיר מזמור לבני קרח **xlviii.**
גדול יהוה ומהלל מאד בעיר
אלהינו הר קדשו: יפה נוף
משוש כל הארץ הר ציון ירכתי
צפון קרית מלך רב: אלהים
בארמנותיה נודע למשגב: כי
הנה המלכים נועדו עברו יחדו:
המה ראו כן תמהו נבהלו נחפזו:
רעדה אחזתם שם חיל כיולדה:
ברוח קדים תשבר אניות
תרשיש: כאשר שמענו כן
ראינו בעיר יהוה צבאות בעיר
אלהינו אלהים יכוננה עד עולם
סלה: דמינו אלהים חסדך בקרב
היכלך: כשמך אלהים כן תהלתך
על קצוי ארץ צדק מלאה ימינך:
ישמח הר ציון תגלנה בנות
יהודה למען משפטיך: סבו ציון
והקיפוה ספרו מגדליה: שיתו
לבכם לחילה פסגו ארמנותיה
למען תספרו לדור אחרון: כי זה
אלהים אלהינו עולם ועד הוא
ינהגנו עלמות: **xlix.**
למנצח לבני קרח מזמור:
שמעו זאת כל העמים האזינו
כל ישבי חלד: גם בני אדם גם
בני איש יחד עשיר ואביון: פי
ידבר חכמות והגות לבי תבונות:
אטה למשל אזני אפתח בכנור
חידתי: למה אירא בימי רע
עון עקבי יסובני: הבטחים על
חילם וברב עשרם יתהללו:
אח לא פדה יפדה איש לא יתן

met vir: nec dabit deo ppiciationē pro eo. Et preciū redēptionis aīme eorū: & quiescet in secula. Et viuet vltra in sempiternū: non videbit interitū. Cū viderit sapiētes morientes: simul insipiens & indoctus peribūt: & derelinquent alienis diuitias suas: Interiora sua domus suas in seculo: tabernacula sua in gnatione & gnatiōe: vocauerūt nominibus suis terras suas. Et homo in honore nō cōmorabitur: simulatus est iumētis & exequatus est. Hec via insipiētie eorū: & post eos iuxta os eorū currēt. Sp. Quasi grex in inferno positi sunt: mors depascet eos: & subiicient eos recti in matutino: & figura eorū cōteretur in inferno post habitaculū suū. Verūtñ deus redimet aīam meā de manu inferni: cū asumpserit me. Sp. Noli timere cū ditatus fuerit vir: cū multiplicata fuerit gloria domus eius. Nec enim moriens tollet oīa: nec descēdet post eū gloria eius. Quia aīe sue in vita sua bñdicet: & laudabit te cū bñfeceris tibi. Introibit vsq ad gnatione patrū suorū: vsq ad finē nō videbunt lumen. Homo cū in honore esset & non intellexit: comparatus est iumentis & silebit.

Psalmus asaph. 50.

Fortis deus dñs locutus est & vocauit terrā: ab ortu solis vsq ad occasū eius. De sion pfecto decore deus appuit. Veniet deus no ster & nō tacebit: ignis corā eo vorabit: & in circuitu eius tēpestas valida. Vocabit celū desursū: & terram vt iudicet ppłm suū. Cōgregate mihi sctos meos: q ferirūt pactū meū in sacrificio. Et annūciabūt celi iustitiā eius: quia deus iudex est. Sp. Audi popule meus & loquar: israel & testificabor in te: deus deus tuus ego sū. Nō propter victimas tuas arguā te: & holocausta tua coram me sunt sp.

Non accipiā de domo tua vitulū: neq de gregibus tuis hircos. Mea sunt enim oīa aīalia sylua rū: pecudes in mōtibus milium. Scio omnes aues mōtiū: & vniuersitas agri mecū est. Si esuriero nō dicā tibi: meus est enim orbis & plenitudo eius. Nun qd comedā carnē tauro rum: aut sanguinē hircorum bibam? Immola deo laudem: & redde altissimo vota tua. Et inuoca me in die tribulationis: liberabo te & glorificabis me. Impio autem dixit deus qd tibi ē cū narratiōe pceptorū meorū: vt assumas pactū meū in ore tuo? Qui odisti disciplinā: & proiecisti verba mea post te. Si videbas furem cōsentiebas ei: & cum adulteris erat pars tua. Os tuum dimisisti in malitiam: & lingua tua concinnauit dolum. Sedens aduersus fratrē tuū loquebaris: & aduersus filium matris tue fabricabas opprobriū. Hec fecisti & tacui: existimasti me futurū simile tui: arguam te & pponā te ante oculos tuos. Intelligite hoc qui obliuiscimini deū: ne forte capiā & nō sit q liberet. Qui immolat cōfessionē glorificat me: & qui ordinat viam ostēdā ei salutare dei.

Victori psalmus dauid: cū venisset ad eum nathan propheta qn ingressus est ad bersabee. 51.

Miserere mei deus fcūdum miam tuā: iuxta mltitudinē misationū tuarū dele iniquitates meas. Multū laua me ab iniquitate mea: & a pctō meo mūda me. Quō iniquitates meas ego cognoui: & peccatū meū cōtra me ēst sp. Tibi soli peccaui & malū coram te feci: vt iustificeris in sermonibus tuis: & vincas dū iudicaris. Ecce in iniquitate cōcept sū: & in pctō pepit me mater mea. Ecce ei veritatē dilīgis: absconditā & arcanum sapiētie manifestasti mihi. Asperges me hyssopo & mundabor:

Psalmus asaph. 49.

Ψαλμὸς τῷ ἀσάφ. μθ.

In finē psalmus dd: cū ingrederet ad ipm nathā propheta: qn intrauit ad bersabee vxorē vrie. 50.

Εἰς τὸ τέλος ψαλμὸς τῷ δαβὶδ, ἐν τῷ εἰσελθεῖν πρὸς αὐτὸν νάθαν τὸν προφήτην, ἡνίκα εἰσῆλθε πρὸς Βηρσαβεὲ τὴν γυναῖκα οὐρίου. ν.

[n]lauabis me[o]& super ni=ue[r]dealbabor. [q]Auditū mihi facies[r]gaudiū[s]& le titiam:vt[t]exultēt[u]ossa q̄ [x]cōfregisti.[y]Abscōde[z]fa=ciē tuā[a]a pctis meis:[b]& oēs[c]iniquitates meas[d]d le.[e]Cor[f]mūdū[g]crea[h]mi=hi[i]deus:[k]& spūm[l]stabilē [m]renoua[n]in visceribus meis.[o]Ne[p]pijcias me[q]a facie tua:[r]& spiritum [s]sanctum tuum[t]ne[u]aufe ras[x]a me.[y]Redde [z]mihi[a]letitiā[b]iesu tui:[c]& spiritu[d]potenti [e]confirma me.[f]Docebo [g]iniquos[h]vias tuas: [i]& peccatores[k]ad te[l] re=uertentur. [m]Libera me [n]de sanguinibus[o] deus [p]deus[q]salutis mee: [r]laudabit[s]lingua mea[t]iu stitiam tuam. [u]Domine [x]labia mea[y]apies:[z]& os meū[a]annūciabit[b] laudē tuā.[c]Nō[d]ei[e]vis[g]vt[f]victi=mā[g]feriā:[h]nec[h]holocau=stū tibi[k]placet.[l]Sacrifici um[m]dei[n]spiritus [o]contribulatus:[p]cor[q]cō tritū[r]& humiliatū[s] deus [t]nō[u]despicies.[x]Benigne fac[y]in voluntate tua [a]sion:vt[b]edificētur[c]mu=ri[d]hierusalem.[e]Tunc [f]suscipies[g]sacrificiū[h]iusti tie[i]oblatiōes[k]& holocau sta:[l]tunc[m]imponent[n]su=per[o]altare tuū[p] vitulos.

[a]Victori[b]itellect⁹[c] da uid[d]cum venisset[e]doec [f]idumeus[g]& annūciasset [h]sauli[i]dicens[k]ei:[l]venit [m]dauid[n]i[o]domum[p]achi=melech. 52.

QVid[r]gloriaris[s] i ma litia[t]potēs:[u]mia [x]dei[y]tota[z]die. [a]Insidias [b]cogitat[c]lingua tua:[d]q̄si nouacula[e]acuta[f]faciens [g]dolum.[h]Dilexisti[i]malū [k]magis quam bonum: [l]mendaciū[m] magis quā loqui[n]iustitiam.[o]Semp. [p]Dilexisti[q]oīa[r] verba ad [s]deuorādū:[t]līguā[u]dolo=sā:[x]Sed[y]deus[z]destruet te [a]in sepiternū:[b] terrebit te[c]& euellet[d]de taberna culo tuo:[e]& erradicabit te[f] de tra[g] viuētiū.[h]Sp. [i]Videbunt[k]iusti[l]& time=būt:[m]& super eum [n]ridebūt.[o]Ecce[p] vir qui [q]nō[r]posuit[s]deū[t]fortitu=dinē suā:[u]sed sperauit[x] i multitudinē[y]diuitiarum suarum:[z]confortatus est [a]in isidiis suis.[b]Ego autē [c]sicut oliua[d]virēs[e]in do=mo[f]dei:[g]sperauī[h]in mīa

[i]dei in[k]seculū[l]& in eter=nū.[m]Cōfitebor tibi[n] i se culū[o]qm̄[p]fecisti:[q]& ex=pectabo[r]nomē tuū[s]qm̄ [t]bonum[u]in cōspectu[x]sā ctorum tuorum.

[a]Victori[b]per[c]chorū[d]eru ditio[e]dauid. 53.

DIxit[g]stultus[h]in cor de suo[i]nō est[k]deus: [l]corrupti sūt[m]abomiabi les facti sunt in[n]iniquita te:[o]nō ē[p]qui faciat[q] bo=nū.[r]Deus[s]de celo[t]pspe xit[u]sup[x]filios[y]hoim:[z]vt videret[a]si est[b]intelligens [c]requirēs[e]deū.[f] Oēs[g]a=uersi sunt:[h]piter[i]adhese rūt:[k]non est[l] qui faciat [m]bonū:[n]nō est vsq; ad[o] v nū.[q]Nūquid nō[r]cognoue=rūt[s]q operantur[t]iniqui tatē:[u]qui comedūt[x] po=pulū meū[y]vt cibū[z] pāis: [a]deū[b]nō[c]inuocauerunt. [d]Ibi[e]timuerūt[f]timore v bi[g]non[h]erat[i]timor:[k]qm̄ [l]deus[m]dispsit[n]ossa[o]circū dātū te:[p]cōfunderis[q]qa [r]deus[s]piecit eos.[t]Quis [u]dabit[x]ex siō[y]salutare[z]is rael?[a]cū reduxerit[b]deus [c]captiuitatē[d]ppli sui:[e]ex=ultabit[f]iacob[g]letabitur [h]israel. [a]Victori[b]in orgāis[c]eruditio[d] dauid: [e]qn̄ venerunt[f]ziphei[g]& dixerunt[h]sauli:[i]nonne [k]dauid[l]absconditus est [m]apud nos? 54.

DEus[o]in nomine tuo [p]salua me:[q]& in for titudie tua[r]vlciscere me. [s]Deus[t]exaudi[u]orationē meam:[x]auribus percipe [y]verba[z]oris mei.[a]Quia [b]alieni[c]insurrexerūt[d] ad uersum me:[e]& fortes[f]q̄ sierūt[g]aīam meā:[h]& non [i]proposuerūt[k] deum[l] in conspectu suo.[m]Sp.[n]Ec ce[o]deus[p]auxiliatur[q] mi=hi:[r]dn̄s[s]sustentās[t]animā meā.[u]Redde[x]malū[y]insi=diatoribus meis:[z]in veri tate tua[a] disperde illos. [b]Volūtarie[c]sacrificabo [d]tibi:[e]cōfitebor[f]noī tuo [g]dn̄e[h]qm̄[i]bonum.[k]Qm̄ [l]ex oī[m]tribulatiōe[n]libe=rauit me:[o]& inimicos meos[p]despexit[q]oculus meus. [a]Victori[b]in psal mis[c]eruditio[d]dd. 55.

EXaudi[f]de⁹[g] orōnem meā:[h]& ne[i]despici=as[k]depcationē meā.[l] At tēde[m]mihi[n]& exaudi me [o]hūiliatus sū[p]in medita tiōe mea[q]et cōturbat⁹[r] A voce[s]inimici[t]a facie[u]pse=q̄ntis[x]ipij:[y]qm̄[z]piecerūt

sup me iniquitatē & in furore aduerſabāt mihi. Cor meū doluit in vitalibus meis: & terrores mortis ceciderūt ſuper me. Timor & tremor venit ſup me: & opuit me caligo. Et dixi quis dabit mihi pēnas colūbe: vt volē & requieſcā. Vt pcul abeā: & cōmorer in deſerto. Sp. Feſtinabo vt ſaluer a ſpiritu tēpeſtatis & turbinis. Precipita domine diuide linguas eorū: qm̄ vidi iniquitatē & cōtradictiōem in ciuitate. Die ac nocte circūeuntes muros eius: ſcelus & dolor in medio eius. Inſidie in vitalibus eius: & nō recedit de plateis eius dānū & fraudulētia. Nō ei inimicus exp̄brauit mihi vt ſuſtineā: nec is q me oderat ſup me magnificatus eſt vt abſcōdar ab eo. Sed tu hō vnanimis me⁹: dux meus & notus meus. Qui ſil habuimus dulce ſecretū: ī domo dei ābulauimus in terrore. Veniat mors ſup eos: deſcēdāt in infernū viuētes: quoniā nequitie in cōgregatiōe eorū ī medio eorū. Ego ad dm̄ clamabo: & dn̄s ſaluabit me. Veſpere & mane & meridie loquar & reſonabo: & exaudiet vocem meam. Redimet in pace animā meā ab appīqntibus mihi: multi enim fuerūt aduerſū me. Exaudiet deus & hūiliabit eos: q iudex ē ab initio. Sp: nō ei mutātur nec timent deum. Extendit manū ſuam ad pacifica ſua: cōtaminauit pactū ſuū. Nitidius butyro os eius: pugnat āt cor illius mollīores ſermōes eius oleo: cū ſint lācee. Proiice ſup dn̄m charitatē tuā & ipſe enutriet te: nō dabit in eternū fluctuatiōem iuſto. Tu autem deus deduces eos in puteum iteritus: viri ſanguinū & doloſi nō dimidiabunt dies ſuos: ego aūt fiduciam habeo tui.

Victori pro columba

muta eo q pcul abierit dāuid humilis & ſimplex qn̄ retinuerūt eum philiſtim in geth. 56.

Miſerere mei deus qm̄ cōculcauit me hō: tota die pugnans tribulauit me. Cōculcauerunt me inſidiatores mei tota die: multi enī qui pugnāt contra me altiſſime. Quacunq̧ die territus fuero: ego in te cōfidā. In do laudabo verbū eius: in do ſpaui nō timebo quid faciat caro mihi. Tota die ſermonibus me affligebāt: contra me oēs cogitatiōes eorū ī malū. Cōgregabuntur abſcōdite: plātas meas obſeruabūt expectantes aīam meam. Quia nullus eſt ſaluus in eis: in furore pp̄los detrahes de⁹. Secretiora mea nūeraſti: pone lachrymā meā in cōſpectu tuo ſed nō in narratiōe tua: Tūc couertētur inimici mei retrorſū in q̄cūq̧ die inuocauero: hoc ſcio quia deus me⁹ es. In deo laudabo verbū in domino predicabo ſermonem. In deo ſperabo: non timebo quid faciat mihi homo. In me ſūt deus vota tua: reddā gratiarum actiōes tibi. Quia eripuiſti animā meā de morte: & pedes meos de lapſu: vt ambulem coram deo in lumine viuentium.

Victori vt nō diſpdas dauid humilem & ſimplicem: quando fugit a facie ſaul in ſpelunca. 57.

Miſerere mei de⁹ miſerere mei: qm̄ ī te ſperat aīa mea: & in vmbra alarū tuarū ſpabo: donec trāſeant inſidie. Inuocabo deum altiſſimum: deū vltorē meum. Mittet de celo & ſaluabit me: exprobrabit conculcātibus me Sp: mittet dus miam ſuā & veritatē ſuā. Anima mea in medio leonum dormiuit ferocietiū: filii hominum dentes eorū lācee & ſagitte & lingua eorum gladius acutus. Exaltare ſuper celos deus: in

omni terra gloria tua. Rete parauerunt gressib9 meis ad incuruādā aiam meā: foderūt āte me foueā: ceciderūt ī mediū eius. Sēp. Paratū cor meū deus: paratū cor meū: cantabo & psalā. Surge gloria mea: surge psalterium & cithara: surgam mane. Confitebor tibi in populis dñe: cantabo tibi in gentibus. Quia magna vsq3 ad celos mīa tua: & vsq3 ad nubes veritas tua. Exaltare super celos deus: ī omī terra gloria tua.

Victori vt non disperdas dauid humilē & simplicem. 58.

Si vere vtiq3 iustitiā loquimini: recta iudicate filii hominum. Etenim in corde iniquitates operamini: in terra iniquitates manuum vestrarū appendite. Alienati sunt peccatores a vulua: errauerunt ab vtero loquentes mendacium. Furor eorum sicut furor serpentis: sicut reguli surdi obturantis aurem suam. Vt nō audiat vocem murmurantium: nec incantatoris incantationes callidas. Deus excute dentes eorum ex ore eorum: molares leonum confringe domine. Dissoluantur quasi aque que defluūt: intēdit arcum suum donec conterantur. Quasi vermis tabefactus ptrāseant: q̄si abortiuū mulieris qd non vidit solē. Anteq3 crescant spine vre in rhānū: q̄si viuētes quasi ira tēpestas rapiet eos. Letabitur iustus cū viderit vltionē: pedes suos lauabit ī sanguie impii. Et dicet homo vere fructus est iusto: vere est deus iudicans in terra.

Victori vt nō disperdas dauid humilem & simplicem: quando misit saul vt custodiret domum vt occiderent eū. 59.

Erue me de inimicis meis deus me9: a resistentibus mihi ptege me. Libera me ab operariis iniquitatis: & a viris sāguinum salua me. Quia ecce insidiati sunt anime mee: cōgregantur aduersus me fortissimi: absq3 iniquitate mea & absq3 peccato meo dñe. Nō egi inique & illi currūt & ɔparātur: surge ex aduerso ꝑ me & respice. Et tu dñe deus exercituū deus israel euigila vt visites oēs gentes: nō miserearis vniuersis qui operātur iniquitatē. Sp. Reuertātur ad vesperā & latrēt vt cāis: & circueāt ciuitatē. Ecce loquūtur in ore suo: gladii in labiis eorū: q̄si nemo audiat. Et tu domine deridebis eos: subsannabis omnes gentes. Fortitudinem meā ad te seruabo: q̄m tu deus eleuator meus. De9 meā misericordia ꝑueniet me: deus ostēdat mihi ī insidiatoribus meis. Ne occidas eos ne forte obliuiscantur ppli mei: dispge eos ī fortitudie tua: & destrue eos ꝑtector nr̄ dñe. In pctō oris sui ī sermone labiorū suorū & capiātur in supbia sua: maledictionē & mendacium narrātes. Cōsume ī furore: cōsume vt nō subsistāt: & sciēt q̄m deus dñator iacob ī finibus terre. Sp. Et cōuertantur ad vesperā & latrent vt canis: & circueāt ciuitatē. Ipsi vagabūtur vt comedāt: & cū saturati nō fuerit murmurabūt. Ego āt cātabo ī ꝑiū tuū & laudabo māe miam tuā: q̄m factus es fortitudo mea & refugiū ī die tribulatiōis mee. Virtutē meā tibi cātabo: q̄m deus adiutor me9 de9 mīa mea.

Victori ꝑ liliis testimoniū humilis & perfecti dd̄ ad docendū: q̄n pugnauit aduersus syriam mesopotamie & syriā soba: & reuersus est ioab & ꝑcussit edō in valle salinaꝝ duodecim milia. 60.

Deus proiecisti nos scidisti nos: iratus es cōuertisti nos. Commouisti terram distripuisti eā: sana contritiōes ei9 q̄m mota ē.

Pritiua.he. Tex.heb.ps.lxi.lxij. | Trãsla.B.Hie. | Trãs.Gre.lxx.cũ interp.latina

ᵖOstendisti ᑫpopulo tuo ʳduritiam: ˢ potasti nos ᵗvino ᵘcõsopiẽte. ˣDedisti ʸmetuẽtibus te ᶻsignũ: ᵃvt fugerent ᵇa facie ᶜarcus. ᴰSemper. ∞∞∞∞∞ ᶜVt ᶠliberetur ᵍamici tu: ʰsalua ∞∞∞∞∞∞∞ ⁱdexteram tuam ᵏ& exaudi me. ˡDeus ᵐlocutus est ⁿin sanctuario suo: ᵒletabor &, ᵖdiuidam ᑫsichimam ʳ& vallem ˢsocoth ᵗdimetiar. ᵘMeus est ˣgalaad ʸ& meus est ᶻmanasses: ᵃ& ephraim ᵇfortitudo ᶜcapitis mei: ᴰiuda ᵉlegifer me⁹. ᶠMoab ᵍolla ʰlauacri mei: ⁱsup ᵏidumeã ˡicedã ᵐcalciamento meo: ⁿmihi ᵒpalestina ᵖfederata ẽ. ᑫQuis ʳdeducet me ad ˢciuitatẽ ᵗmunitã: ᵘquis ˣdeducet me ʸvsq₃ ad ᶻidumeã? ᵃNõne ᵇtu ᶜdeus q̃ ᴰpiecisti nos: ᵉ& nõ ᶠegredieris ᵍdeus ʰi exercitibus nr̃is? ⁱDa ᵏnobis ˡauxiliũ ᵐin tribulatiõe: ⁿvana est ei ᵒsalus ab ᵖhomine. ᑫIn deo ʳfaciemus ˢvirtutẽ: ᵗ& ipse ᵘconculcabit ˣtribulãtes nos.

ᵃVictori ᵇsup ᶜorganũ: ᴰdauid. 61.

Exaudi ᶠdeus ᵍlaudationẽ meã: ʰintẽde ⁱoratiõi mee. ᵏDe nouissimo ˡterre ᵐad te ⁿclamabo ᵒcũ triste fuerit ᵖcor meũ: ᑫcũ fortis ʳeleuabitur ˢaduersũ me tu ᵗeris ductor meus. ˣFuisti ʸspes ᶻmea: ᵃturris ᵇmunitissima ᶜa facie ᴰinimici. ᵉHitabo ᶠin tabernaculo tuo ᵍiugiter: ʰspabo ⁱi protectõe ᵏalar̃ tuar̃. ˡSp. ᵐTu ⁿenim ᵒdeus ᵖexaudisti ᑫorõnem meam: ʳdedisti ˢhereditatẽ ᵗtimentibus ᵘnomẽ tuũ: ˣDies ʸsuper ᶻdies ᵃregis ᵇadiicies: ᶜannos eius ᴰdonec ᵉgñatio ᶠ& gñatio. ᵍSedebit ʰip̃ ⁱi conspectu ᵏdei: ∞∞∞ ˡmia ᵐ& veritas ⁿseruabunt eum. ᵖSic ᑫcanam ʳnoĩ tuo ˢiugiter: ᵗreddẽs ᵘvota mea p̃ sing̃los ˣdies.

ᵃVictori ᵇpro ᶜidithun ᴰp̃s ᵉdauid. 62.

Attamen ᵍad ʰdeum ⁱsilebit ∞∞∞∞∞ ᵏaĩa mea: q̃a ˡex eo ᵐsalus mea. ⁿAttamen ᵒipse ∞ ᵖscutũ meum ᑫ& sal⁹ mea ʳfortitudo mea ˢnon ∞∞ ᵗcõmouebor ᵘamplius. ˣVsq₃quo ʸinsidiamini ᶻcontra ᵃvirum: ᵇinterficitis ᶜomnes: ∞∞∞∞∞∞

Ostendisti pp̃lo tuo dura: potasti nos vino cõpũ
Ἔδειξας τῷ λαῷ σου σκληρά, ἐπότισας ἡμᾶς οἶνον κατα
ctionis. Dedisti metuẽtibus te significatione:
νύξεως. Ἔδωκας τοῖς φοβουμένοις σε σημείωσιν, τοῦ
vt fugiãt a facie arcus. Dp̃. Ut libe
φυγεῖν ἀπὸ προσώπου τόξου. Διάψαλμα. Ὅπως ἂν ῥυ
rẽtur dilecti tui: saluũ fac dextera tua ꝛ exau
σθῶσιν οἱ ἀγαπητοί σου, σῶσον τῇ δεξιᾷ σου καὶ ἐπάκου
di me. Deus locutus ẽ in sctõ suo: leta
σόν μου. Ὁ θεὸς ἐλάλησεν ἐν τῷ ἁγίῳ αὐτοῦ, ἀγαλλιά
bor ꝛ ptibor sichimã: ꝛ cõuallẽ tabnaculor̃ me
σομαι καὶ διαμεριῶ σίκιμα, καὶ τὴν κοιλάδα τῶν σκηνῶν δια
tibor. Meus est galaad: ꝛ meus est manasses: ꝛ
μετρήσω. Ἐμός ἐστι γαλαάδ, καὶ ἐμός ἐστι μανασσῆς, καὶ
ephraim fortitudo capitis mei: Juda rex
ἐφραΐμ κραταίωσις τῆς κεφαλῆς μου, Ἰούδας βασιλεύς
meus: moab olla spei mee. In idu
μου, μωὰβ λέβης τῆς ἐλπίδος μου. Ἐπὶ τὴν ἰδουμαί
meã extẽdã calciamẽtũ meũ: mihi alienigene subdi
αν ἐκτενῶ τὸ ὑπόδημά μου, ἐμοὶ ἀλλόφυλοι ὑπετά
ti sũt. Quis deducet me in ciuitatẽ munitã: aut q̃s dedu
γησαν. Τίς ἀπάξει με εἰς πόλιν περιοχῆς, ἢ τίς ὁδηγή
cet me vsq₃ in idumeã? Nõne tu deus q̃ repuli
σει με ἕως τῆς ἰδουμαίας; Οὐχὶ σὺ ὁ θεὸς ὁ ἀπωσάμε
sti nos: ꝛ nõ egredieris de⁹ in ꝟtutibus nr̃is.
νος ἡμᾶς, καὶ οὐκ ἐξελεύσῃ ὁ θεὸς ἐν ταῖς δυνάμεσιν ἡμῶν;
Da nobis auxiliũ de tribulatiõe: ꝛ vana salus ho
Δὸς ἡμῖν βοήθειαν ἐκ θλίψεως, καὶ ματαία σωτηρία ἀν
minis. In deo faciemus ꝟtutẽ: ꝛ ip̃e ad
θρώπου. Ἐν τῷ θεῷ ποιήσομεν δύναμιν, καὶ αὐτὸς ἐξουδε
nihiliũ deducet tribulãtes nos.
νώσει τοὺς θλίβοντας ἡμᾶς.

In fine in hymnis dd psalmus. 60.
Εἰς τὸ τέλος ἐν ὕμνοις τῷ δαδ ψαλμός. ξ΄.

Exaudi deus depcatonẽ meã: intẽde ora
Εἰσάκουσον ὁ θεὸς τῆς δεήσεώς μου, πρόσχες τῇ προ
tioni mee. A finibus trẽ ad te cla
σευχῇ μου. Ἀπὸ τῶν περάτων τῆς γῆς πρὸς σὲ ἐκέ
maui: dũ anxiaretur cor meũ: in petra
κραξα, ἐν τῷ ἀκηδιάσαι τὴν καρδίαν μου, ἐν πέτρᾳ
exaltasti me. Deduxisti me: q̃ factus es spes mea:
ὕψωσάς με. Ὡδήγησάς με, ὅτι ἐγενήθης ἐλπίς μου,
turris fortitudinis a facie inimici. Inhabitabo in
πύργος ἰσχύος ἀπὸ προσώπου ἐχθροῦ. Παροικήσω ἐν
tabnaculo tuo in secula: protegar in
τῷ σκηνώματί σου εἰς τοὺς αἰῶνας, σκεπασθήσομαι ἐν
velamẽto alar̃ tuar̃. Q̃m tu deus exaudisti
τῇ σκέπῃ τῶν πτερύγων σου. Ὅτι σὺ ὁ θεὸς εἰσήκουσας
orõnẽ meã: dedisti hereditatẽ timẽtibus
τῶν εὐχῶν μου, ἔδωκας κληρονομίαν τοῖς φοβουμένοις τὸ
nomẽ tuũ. Dies sup dies regis adiicies:
ὄνομά σου. Ἡμέρας ἐφ' ἡμέρας τοῦ βασιλέως προσθήσεις,
ãnos eius vsq₃ in diẽ gñatiõis ꝛ gñatiõis. Perma
τὰ ἔτη αὐτοῦ ἕως ἡμέρας γενεᾶς καὶ γενεᾶς. Διαμε
nebit in eternũ in cõspectu dei: mĩaꝫ ꝛ ꝟitatẽ
νεῖ εἰς τὸν αἰῶνα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, ἔλεος καὶ ἀλήθειαν
eius q̃s requiret? Sic psalmũ dicã noĩ
αὐτοῦ τίς ἐκζητήσει; Οὕτως ψαλῶ τῷ ὀνόματί
tuo in secula: vt reddã vota
σου εἰς τοὺς αἰῶνας, τοῦ ἀποδοῦναί με τὰς εὐχάς
mea diẽ de die.
μου ἡμέραν ἐξ ἡμέρας.

In finẽ pro idithũ psalmus dd. 61.
Εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ ἰδιθοὺμ ψαλμὸς τῷ δαδ. ξα΄.

Nõnne deo subiecta erit aĩa mea? ab ip̃o
Οὐχὶ τῷ θεῷ ὑποταγήσεται ἡ ψυχή μου; παρ' αὐτῷ
eñ salutare meũ. Nã ꝛ ip̃e deus me⁹ ꝛ salutaris me⁹:
γὰρ τὸ σωτήριόν μου. Καὶ γὰρ αὐτὸς θεός μου καὶ σωτήρ μου,
susceptor me⁹ nõ mouebor amplius. Quousq₃
ἀντιλήπτωρ μου οὐ μὴ σαλευθῶ ἐπιπλεῖον. Ἕως πότε
irruitis in hoĩes: interficitis vniuersi
ἐπιτίθεσθε ἐπ' ἄνθρωπον, φονεύετε πάντες ∞∞∞

Trãs.Gre.lxx.cũ interpre.latina. | Trãsla.B.Hie. | Tex.heb. ps.lxiij. Pritiua.heb.

vos: tãq₃ parieti inclinato ꝛ macerie depulse? Uerũtñ
ὑμεῖς, ὡς τοίχῳ κεκλιμένῳ καὶ φραγμῷ ὠσμένῳ; Πλὴν
p̃ciũ meũ cogitauerũt repellere: cucurri in si
τὴν τιμήν μου ἐβουλεύσαντο ἀπώσασθαι, ἔδραμον ἐν δί
ti. Ore suo bñdicebãt: ꝛ corde suo ma
ψῃ. Τῷ στόματι αὐτῶν εὐλόγουν, καὶ τῇ καρδίᾳ αὐτῶν κα
ledicebãt. Uerũtñ deo subiecta esto aĩa mea: q̃m ab
τηρῶντο. Πλὴν τῷ θεῷ ὑποτάγηθι ἡ ψυχή μου, ὅτι παρ'
ip̃o patiẽtia mea. Quia ip̃e deus meus ꝛ saluator
αὐτῷ ἡ ὑπομονή μου. Ὅτι αὐτὸς θεός μου καὶ σωτήρ
meus. adiutor meus nõ emigrabo: in deo
μου, ἀντιλήπτωρ μου οὐ μὴ μεταναστεύσω, ἐπὶ τῷ θεῷ
salutare meũ ꝛ gl̃ia mea. Deus auxi
τὸ σωτήριόν μου καὶ ἡ δόξα μου. Ὁ θεὸς τῆς βοηθεί
lii mei ꝛ spes mea in deo: spate in
ας μου καὶ ἡ ἐλπίς μου ἐπὶ τῷ θεῷ, ἐλπίσατε ἐπ' αὐ
eo ois cõgregatio ppl̃i. Effundite corã illo
τὸν πᾶσα συναγωγὴ λαοῦ. Ἐκχέατε ἐνώπιον αὐτοῦ
corda vr̃a: q̃ deus adiutor nr̃. Uerũtñ va
τὰς καρδίας ὑμῶν, ὅτι ὁ θεὸς βοηθὸς ἡμῶν. Πλὴν μά
ni filii hoĩuꝫ: mẽdaces filii homi
ταιοι οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων, ψευδεῖς οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώ
nũ in stateris vt decipiãt: ip̃i de vanitate in
πων ἐν ζυγοῖς τοῦ ἀδικῆσαι, αὐτοὶ ἐκ ματαιότητος ἐπὶ
idip̃m. Nolite spare i iniq̃tate: ꝛ in rapinis
τὸ αὐτό. Μὴ ἐλπίζετε ἐπ' ἀδικίαν, καὶ ἐπὶ ἅρπαγμα
nolite cõcupiscere: diuitie si affluãt: nolite apponere cor
μὴ ἐπιποθεῖτε, πλοῦτος ἐὰν ῥέῃ, μὴ προστίθεσθε καρ
Semel locutus est deus: duo hec audiui: q̃
δίαν. Ἅπαξ ἐλάλησεν ὁ θεός, δύο ταῦτα ἤκουσα, ὅτι
potestas dei ꝛ tua dñe mĩa: Quia tu
τὸ κράτος τοῦ θεοῦ καὶ σοῦ κύριε τὸ ἔλεος, Ὅτι σὺ
reddes vnicuiq₃ iuxta opa sua.
ἀποδώσεις ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

Psalmus dauid cũ eẽt ip̃e in dese
Ψαλμὸς τῷ δαδ ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν τῇ ἐρή
to iudee. 62.
μῳ τῆς ἰουδαίας. ξβ΄.

Deus deus meus ad te de luce vigilo: sitiuit te ani
Ὁ θεὸς ὁ θεός μου πρὸς σὲ ὀρθρίζω, ἐδίψησέ σε ἡ ψυ
ma mea: q̃ multipliciter tibi caro mea. In tra deserta ꝛ in
χή μου, ποσαπλῶς σοι ἡ σάρξ μου. Ἐν γῇ ἐρήμῳ καὶ ἀ
uia ꝛ inaquosa sic in sctõ appui tibi: vt viderẽ
βάτῳ καὶ ἀνύδρῳ οὕτως ἐν τῷ ἁγίῳ ὤφθην σοι, τοῦ ἰδεῖν
ꝟtutẽ tuã ꝛ gl̃iaꝫ tuã. Q̃m melior
τὴν δύναμίν σου καὶ τὴν δόξαν σου. Ὅτι κρεῖσσον τὸ
mĩa tua sup vitas: labia mea laudabũt te.
ἔλεός σου ὑπὲρ ζωάς, τὰ χείλη μου ἐπαινέσουσί σε.
Sic bñdicã te in vita mea: in noĩe tuo
Οὕτως εὐλογήσω σε ἐν τῇ ζωῇ μου, ἐν τῷ ὀνόματί σου
leuabo manus meas. Sicut de adipe ꝛ pinguedie re
ἀρῶ τὰς χεῖράς μου. Ὡς ἐκ στέατος καὶ πιότητος ἐμ
pleatur aĩa mea: ꝛ labiis exultatiõis laudabit
πλησθείη ἡ ψυχή μου, καὶ χείλη ἀγαλλιάσεως αἰνέσει
os meũ. Si memor fui tui sup stratũ
τὸ στόμα μου. Εἰ ἐμνημόνευόν σου ἐπὶ τῆς στρωμνῆς
meũ in matutinis meditabar in te. Quia fuisti
μου ἐν τοῖς ὄρθροις ἐμελέτων εἰς σέ. Ὅτι ἐγενήθης
adiutor meus: ꝛ in velamẽto alar̃ tuar̃ exul
βοηθός μου, καὶ ἐν τῇ σκέπῃ τῶν πτερύγων σου ἀγαλ
tabo. Adhesit aĩa mea post te: me aũt
λιάσομαι. Ἐκολλήθη ἡ ψυχή μου ὀπίσω σου, ἐμοῦ δὲ
suscepit dextera tua. Ip̃i ꝟo in vanũ q̃sierũt
ἀντελάβετο ἡ δεξιά σου. Αὐτοὶ δὲ εἰς μάτην ἐζήτησαν
aĩaꝫ meã: introibũt in inferiora
τὴν ψυχήν μου, εἰσελεύσονται εἰς τὰ κατώτατα τῆς
terre. Tradẽtur in manus gladii: ptes
γῆς. Παραδοθήσονται εἰς χεῖρας ῥομφαίας, μερίδες
vulpiũ erũt. Rex ꝟo letabitur
ἀλωπέκων ἔσονται. Ὁ δὲ βασιλεὺς εὐφρανθήσεται
in deo: laudabiẽ ois q̃ iurãt in eo. Quia
ἐπὶ τῷ θεῷ, ἐπαινεθήσεται πᾶς ὁ ὀμνύων ἐν αὐτῷ. Ὅτι

ᵉquasi murus ᶠinclinatus & ᵍmaceria ʰcorruens. ᵏPartẽ ˡei ᵏeius ˡcogitauerũt ᵐexpellere: ⁿplacuerunt sibi in ᵒmẽdacio: ᵖore suo singuli ᑫbñdicunt: ʳ& corde suo ˢmaledicũt. ᵗSp. ᵘVerũtñ ˣdeo ʸtace ᶻaĩa mea: ᵃquia ᵇab ip̃o ᶜspes mea. ᴰSed ᵉipse ᶠfortis meus ᵍ& salus mea: ʰaltitudo mea ⁱnon ᵏmouebor. ˡIn ᵐdeo ⁿsalutare meũ ᵒ& gloria mea: ᵖrobur ᑫfortitudinis mee & ʳspes mea ˢin deo. ᵗSpate ᵘin eo ˣoĩ ʸtpe: ᶻpopuli ᵃeffũdite ᵇcorã eo ᶜcor vestrũ: ᴰdeus ᵉspes ᶠnr̃a. ᵍSp ʰVeruntamen ⁱvanitas ᵏfilii ˡadam ᵐmendaciũ ⁿfilii ᵒviri: ᵖin stateris ∞∞ ᑫdolosis ʳfraudulenter agunt ˢsimul. ᵘNolite ∞∞ ˣconfidere ʸin calumnia: ᶻ& in rapina ᵃne ᵇfrustremini: ᶜdiuitie ᴰsi ᵉaffluxerit ᶠne ᵍapponatis ʰcor. ∞∞ ⁱVnum ᵏlocutus est ˡde⁹: ᵐduo ⁿhec ∞∞∞∞∞∞ ᵒaudiui ᵖquia ᑫimperium ʳdei est. ˢEt tibi ᵗdomine ᵘmisericordia: ˣquia ʸtu ᶻreddes ᵃvnicuiq₃ ∞∞∞∞ ᵇsecundum opus suum.

ᵃPsalmus ᵇdauid ᶜcũ eẽt ᴰin deserto ᵉiudee. 63.

Deus ᵍfortitudo mea ʰtu es ⁱde luce cõsurgã ad te: ᵏsitiuit ˡad te ∞ ᵐaĩa mea: ⁿdesiderauit ᵒad te ᵖcaro mea ᑫin terra ʳinuia ˢ& cõsitiente ᵗsine ᵘaqua. ˣSic ʸin sancto ᶻapparui tibi: ᵃvt videam ᵇfortitudinẽ tuã ᶜ& gloriã tuã. ᶜMelior ᴰenim est ᶠmĩa tua ᵍq̃₃ vite: ʰlabia mea ⁱlaudabunt te. ᵏSic ˡbñdicã tibi ᵐin vita mea ⁿin noĩe tuo ᵒleuabo ᵖmanus meas. ᑫQuasi ʳadipe ˢ& pĩguedie ᵗĩplebitur ᵘanima mea: ˣ& labiis ʸlaudãtibus ᶻcanet ᵃos meũ. ᶜRecordãs ᴰtui ᵉin ᶠcubili meo: ᶠp singulas ᶠvigilias ᵍmeditabor ʰtibi. ⁱQuia ᵏfuisti ˡauxiliũ ᵐmeũ. ⁿ& in vmbra ᵒalarũ tuarum ᵖlaudabo. ᑫAdhesit ʳaĩa mea ˢpost te: ᵗme ᵘsuscepit ˣdextera tua. ʸIpsi vero ᶻinterficere ᵃquerunt ᵇanimã meã: ᶜingredian tur ᴰin extrema ᵉterre. ᶠCõgregẽtur ᵍin ʰmanus ⁱgladii: ᵏpars ˡvulpium ᵐerunt. ⁿRex aũt ᵒletabitur ᵖin deo: ∞∞∞∞∞ ᑫlaudabitur ʳoĩs ˢqui iurat ᵗin eo: ᵘquia ∞∞∞∞∞

obſtructur os loquentium mendacium.

Victori ps̄ dd. 64.

Audi deus vocē meā loquentis: a timore inimici ſerua vitā meā. Abſconde me a conſilio malignorū: a tumultu opantiū iniquitatem. Quia exacuerūt quaſi gladiū liguā ſuā: tetēderūt ſagittā ſuā verbū amariſſimū. Vt ſagittarēt in abſcōditis ſimplicē: ſubito ſagittabūt eū & nō timebūt. Cōfortauerūt ſibi ſmonē peſſimū: narrauerūt vt abſcōderēt laqos: dixerūt qs videbit eos. Scrutati ſūt iniquitates: defecerūt ſcrutātes ſcrutinium: cogitatiōibus ſingulorū & corde pfūdo. Sagittabit ergo eos deus iaculo repētino: iīferētur plage eorum. Et corruēt in ſemetipſos līguis ſuis: fugiēt omnes qui viderit eos. Et timebūt oēs hoīes & annūciabunt opus dei: & opa eius itelligēt. Letabitur iuſtus in dn̄o & ſperabit in eo: & exultabunt oēs recti corde.

Victori pſalmus dauid cantici. 65.

Tibi ſiletiū laus deus in ſion: & tibi reddetur votum. Exaudi orationem: donec ad te ois caro veniat. Verba iniquitatū pualuerūt aduerſus me: ſceleribus nr̄is tu propiciaberis. Btūs quē elegeris & ſuſcepis: hītabit ī atriis tuis: replebimur in bonis domus tue ſātificatione templi tui. Terribilis ī iuſtitia exaudi nos deus ſaluator nr̄: cōfidentia omnium finium terre & maris lōginqui. Preparās mōtes in virtute tua: accinctus fortitudine. Cōpeſcēs ſonitū maris fremitū fluctuū eius & multitudinem gentiū. Et timebunt qui habitant in extremis a ſignis tuis: egreſſus matutini & veſperi laudantes facies. Viſitaſti terrā & irrigaſti eā: vbertate ditaſti eā. Riuus dei plenus aq̄: preparabis frumētū eoꝝ qa ſic fūdaſti eā.

Sulcos eius inebria: multiplica fruges eius: pluuiis irriga eā: & germinī eius bn̄dic. Voluetur annꝰ ī bonitate tua: & veſtigia tua rorabuntur pīguedine. Pinguēſcēt paſcua deſerti: & exultatioe colles accīgētur. Veſtientur agnis greges: & valles plene frumento coequabuntur & canent.

Victori canticum pſalmi. 66.

Iubilate deo oīs terra. Cantate gloriā nominī eius: date gloriam laudi eius. Dicite deo quam terribile opus tuum: in multitudine fortitudinis tue mētietur tibi inimici tui. Ois terra adoret te & cantet tibi: cantet noī tuo. Semper. Venite & videte opera dei: terribilia cōſilia ſuper filiis adam. Conuertet mare in aridā: in flumine pertranſibūt pede: ibi letabimur in eo. Qui dn̄atur in fortitudine ſua in ſeculū: oculi eius gentes aſpiciunt: q increduli ſunt non exaltētur in ſemetipſis. Sp. Benedicite populi deo noſtro: & auditā facite vocē laudis eius. Qui poſuit aīam nr̄am ad vitam: & non dedit in cōmotionem pedes nr̄os. Probaſti enī nos deus: igne nos cōflaſti ſicut cōflatur argentū. Introduxiſti nos ī obſidione: poſuiſti ſtridorē ī dorſo nr̄o. Poſuiſti hoīes ſup capita nr̄a: trāſiuimus p ignem & aquā: & eduxiſti nos in refrigeriū. Ingrediar domū tuā in holocauſtis: reddam tibi vota mea. Que pmiſerūt labia mea: & locutū ē os meū cū tribularer. Holocauſta medullata offerā tibi cū icēſo arietū: faciā boues cū hircis. Semper. Venite audite & narrabo oēs qui timetis deū: quanta fecerit anime mee. Ipſum ore meo inuocaui: & exaltaui in lingua mea. Iniquitatem ſi vidi in corde meo: nō exaudiet dominus.

אכן שמע אלהים הקשיב בקול
תפלתי: ברוך אלהים אשר
לא הסיר תפלתי וחסדו מאתי:
למנצח בנגינת מזמור lxvii.
שיר: אלהים יחננו ויברכנו
יאר פניו אתנו סלה: לדעת
בארץ דרכך בכל גוים ישועתך:
יודוך עמים אלהים יודוך עמים
כלם: ישמחו וירננו לאמים כי
תשפט עמים מישור ולאמים
בארץ תנחם סלה: יודוך עמים
אלהים יודוך עמים כלם: ארץ
נתנה יבולה יברכנו אלהים
אלהינו: יברכנו אלהים וייראו
אותו כל אפסי ארץ: lxviii.
למנצח לדוד מזמור שיר:
יקום אלהים יפוצו אויביו
וינוסו משנאיו מפניו: כהנדף
עשן תנדף כהמס דונג מפני אש
יאבדו רשעים מפני אלהים:
וצדיקים ישמחו יעלצו לפני
אלהים וישישו בשמחה: שירו
לאלהים זמרו שמו סלו לרכב
בערבות ביה שמו ועלזו לפניו:
אבי יתומים ודין אלמנות אלהים
במעון קדשו: אלהים מושיב
יחידים ביתה מוציא אסירים
בכושרות אך סוררים שכנו
צחיחה: אלהים בצאתך לפני
עמך בצעדך בישימון סלה: ארץ
רעשה אף שמים נטפו מפני
אלהים זה סיני מפני אלהים
אלהי ישראל: גשם נדבות תניף
אלהים נחלתך ונלאה אתה
כוננתה: חיתך ישבו בה תכין
בטובתך לעני אלהים: יהוה יתן

Ideo exaudiuit deus: attendit vocem deprecationis mee. Benedictus deus: qui non abstulit orationem meam & misericordiam suam a me.

Victori in psalmis canticum carminis. 67.

Deus misereatur nostri & benedicat nobis: illustret faciem suam super nos. Sp. Vt nota fiat in terra via tua: in vniuersis gentibus salus tua. Confiteantur tibi populi deus: confiteantur tibi populi omnes. Letentur & laudent gentes: quoniam iudicas populos in equitate: & gentium que in terra sunt ductor es sempiternus. Sp. Confiteantur tibi populi deus: confiteantur tibi populi omnes. Terra dedit germen suum: benedicat nobis deus deus noster. Benedicat nobis deus: & timeant eum omnes fines terre.

Victori dauid psalmus cantici. 68.

Exurgat deus & dissipentur inimici eius: & fugiant qui oderunt eum a facie eius. Sicut deficit fumus deficiant: sicut tabescit cera a facie ignis sic pereant impii a facie dei. Iusti autem letentur & exultent in conspectu dei: & gaudeant in letitia. Cantate deo canite nomini eius: preparate viam ascendenti per deserta: in domino nomen eius: & exultate coram eo. Patre pupillorum & defensore viduarum: deus in habitaculo sancto suo. Deus inhabitare facit solitarios in domo: educit vinctos in fortitudine: increduli autem habitauerunt in siccitatibus. Deus cum egredereris ante populum tuum: & ambulares per desertum. Sp. Terra commota est: & celi distillauerunt a facie dei: hoc est sinai a facie dei dei israel. Pluuiam voluntariam eleuasti deus: hereditatem tuam laborantem tu confortasti. Animalia tua habitauerunt in ea: preparasti in bonitate tua pauperi deus. Dominus dabit

Propterea exaudiuit me deus: attendit voci deprecationis mee. Benedictus deus: qui non amouit orationem meam: & misericordiam suam a me.
Διὰ τοῦτο εἰσήκουσέ μου ὁ θεός, προσέσχε τῇ φωνῇ τῆς δεήσεώς μου. Εὐλογητὸς ὁ θεός, ὃς οὐκ ἀπέστησε τὴν προσευχήν μου, καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἀπ᾿ ἐμοῦ.

In finem in hymnis psalmus cantici dd. 66.
Εἰς τὸ τέλος ἐν ὕμνοις ψαλμὸς ᾠδῆς τῷ δαδ. ξϛʹ.

Deus misereatur nostri: et benedicat nobis: illuminet vultum suum super nos: et misereatur nostri. Ut cognoscamus in terra viam tuam: in omnibus gentibus salutare tuum: Confiteantur tibi populi deus: confiteantur tibi populi omnes. Letentur et exultent gentes: quoniam iudicabis populos in equitate: et gentes in terra diriges. Confiteantur tibi populi deus: confiteantur tibi populi omnes: terra dedit fructum suum. Benedicat nos deus deus noster: benedicat nos deus. Et metuant eum omnes fines terre.
Ὁ θεὸς οἰκτειρήσαι ἡμᾶς, καὶ εὐλογήσαι ἡμᾶς, ἐπιφάναι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐφ᾿ ἡμᾶς, καὶ ἐλεήσαι ἡμᾶς. Τοῦ γνῶναι ἐν τῇ γῇ τὴν ὁδόν σου, ἐν πᾶσιν ἔθνεσι τὸ σωτήριόν σου. Ἐξομολογησάσθωσάν σοι λαοὶ ὁ θεός, ἐξομολογησάσθωσάν σοι λαοὶ πάντες. Εὐφρανθήτωσαν καὶ ἀγαλλιάσθωσαν ἔθνη, ὅτι κρινεῖς λαοὺς ἐν εὐθύτητι, καὶ ἔθνη ἐν τῇ γῇ ὁδηγήσεις. Ἐξομολογησάσθωσάν σοι λαοὶ ὁ θεός, ἐξομολογησάσθωσάν σοι λαοὶ πάντες, γῆ ἔδωκε τὸν καρπὸν αὐτῆς. Εὐλογήσαι ἡμᾶς ὁ θεὸς ὁ θεὸς ἡμῶν, εὐλογήσαι ἡμᾶς ὁ θεός. Καὶ φοβηθήτωσαν αὐτὸν πάντα τὰ πέρατα τῆς γῆς.

In finem cantici psalmus dd. 67.
Εἰς τὸ τέλος ᾠδῆς ψαλμὸς τῷ δαδ. ξζʹ.

Exurgat deus et dissipentur inimici eius: et fugiant a facie eius qui oderunt eum. Sicut deficit fumus deficiant: sicut fluit cera a facie ignis: Sic pereant peccatores a facie dei: et iusti letentur. Exultent in conspectu dei: delectentur in leticia. Cantate deo: psalmum dicite nomini eius: iter facite ei qui ascendit super occasum: Dominus nomen illi: et exultate in conspectu eius. Turbentur a facie eius patris orphanorum et iudicis viduarum: deus in loco sancto suo. Deus inhabitare facit vnius moris in domo: qui educit vinctos in fortitudine: Similiter eos qui exasperant qui habitant in sepulchris. Deus cum egredereris in conspectu populi tui: cum pertransires in deserto: Terra mota est: et enim celi distillauerunt a facie dei sinai: a facie dei israel. Pluuiam voluntariam segregabis deus hereditati tue: et infirmata est: tu vero perfecisti eam. Animalia tua habitant in ea: parasti in dulcedine tua pauperi deus. Dominus dabit
Ἀναστήτω ὁ θεὸς καὶ διασκορπισθήτωσαν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ, καὶ φυγέτωσαν ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ οἱ μισοῦντες αὐτόν. Ὡς ἐκλείπει καπνὸς ἐκλιπέτωσαν, ὡς τήκεται κηρὸς ἀπὸ προσώπου πυρός, Οὕτως ἀπολοῦνται οἱ ἁμαρτωλοὶ ἀπὸ προσώπου τοῦ θεοῦ, καὶ οἱ δίκαιοι εὐφρανθήτωσαν. Ἀγαλλιάσθωσαν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, τερφθήτωσαν ἐν εὐφροσύνῃ. Ἄσατε τῷ θεῷ, ψάλατε τῷ ὀνόματι αὐτοῦ, ὁδοποιήσατε τῷ ἐπιβεβηκότι ἐπὶ δυσμῶν, Κύριος ὄνομα αὐτῷ, καὶ ἀγαλλιᾶσθε ἐνώπιον αὐτοῦ. Ταραχθήτωσαν ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ τοῦ πατρὸς τῶν ὀρφανῶν καὶ κριτοῦ τῶν χηρῶν, ὁ θεὸς ἐν τόπῳ ἁγίῳ αὐτοῦ. Ὁ θεὸς κατοικίζει μονοτρόπους ἐν οἴκῳ, ἐξάγων πεπεδημένους ἐν ἀνδρείᾳ, Ὁμοίως τοὺς παραπικραίνοντας τοὺς κατοικοῦντας ἐν τάφοις. Ὁ θεὸς ἐν τῷ ἐκπορεύεσθαί σε ἐνώπιον τοῦ λαοῦ σου, ἐν τῷ διαβαίνειν σε ἐν τῇ ἐρήμῳ, Γῆ ἐσείσθη, καὶ γὰρ οἱ οὐρανοὶ ἔσταξαν ἀπὸ προσώπου τοῦ θεοῦ τοῦ σινά, ἀπὸ προσώπου τοῦ θεοῦ ἰσραήλ. Βροχὴν ἑκούσιον ἀφοριεῖς ὁ θεὸς τῇ κληρονομίᾳ σου, καὶ ἠσθένησε, σὺ δὲ κατηρτίσω αὐτήν. Τὰ ζῷά σου κατοικοῦσιν ἐν αὐτῇ, ἡτοίμασας ἐν τῇ χρηστότητί σου τῷ πτωχῷ ὁ θεός. Κύριος δώσει

verbum euangelizantibus virtute multa: rex virtutum dilecti: speciei domus diuidere spolia. Si dormiatis inter medios cleros: penne columbe deargentate: et posteriora dorsi eius in pallore auri. Dum discernit celestis reges super eam: niue dealbabuntur in selmon. Mons dei mons pinguis: mons coagulatus: mons pinguis. Ut quid suspicamini montes coagulatos? mons in quo beneplacitum est deo habitare in eo. Et enim dominus habitabit in finem: currus dei decem milibus multiplex: milia abundantium. Dominus in eis in sinai in sancto: ascendisti in altum: cepisti captiuitatem. Accepisti dona in hominibus: et enim non credentes inhabitare. Dominus deus benedictus: benedictus dominus die quotidie. Prosperum iter faciet nobis deus salutarium nostrorum: deus noster: deus saluos faciendi: et domini domini exitus mortis: Uerumtamen deus confringet capita inimicorum suorum: verticem capilli perambulantium in delictis suis. Dixit dominus: ex basan conuertam: conuertam in profundis maris: Ut intingatur pes tuus in sanguine: lingua canum tuorum ex inimicis ab ipso. Uisi sunt ingressus tui deus: ingressus dei mei regis qui in sancto. Preuenerunt principes coniuncti psallentibus: in medio iuuencularum tympanistriarum. In ecclesiis benedicite deo domino de fontibus israel. Ibi beniamin adolescentulus in mentis excessu: principes iuda duces eorum: principes zabulon: principes nephthalim. Manda deus virtuti tue: confirma deus hoc: quod operatus es in nobis: a templo tuo in hierusalem. Tibi offerent reges munera: increpa feras arundinis. Congregatio taurorum in vaccis populorum: vt excludant eos qui probati sunt argento. Dissipa gentes que bella volunt: venient legati
ῥῆμα τοῖς εὐαγγελιζομένοις δυνάμει πολλῇ, ὁ βασιλεὺς τῶν δυνάμεων τοῦ ἀγαπητοῦ, τῇ ὡραιότητι τοῦ οἴκου διελέσθαι σκῦλα. Ἐὰν κοιμηθῆτε ἀνὰ μέσον τῶν κλήρων, πτέρυγες περιστερᾶς περιηργυρωμέναι, καὶ τὰ μετάφρενα αὐτῆς ἐν χλωρότητι χρυσίου. Ἐν τῷ διαστέλλειν τὸν ἐπουράνιον βασιλεῖς ἐπ᾿ αὐτῆς, χιονωθήσονται ἐν σελμών. Ὄρος τοῦ θεοῦ ὄρος πῖον, ὄρος τετυρωμένον, ὄρος πῖον. Ἵνα τί ὑπολαμβάνετε ὄρη τετυρωμένα; τὸ ὄρος ὃ εὐδόκησεν ὁ θεὸς κατοικεῖν ἐν αὐτῷ. Καὶ γὰρ ὁ κύριος κατασκηνώσει εἰς τέλος, τὸ ἅρμα τοῦ θεοῦ μυριοπλάσιον, χιλιάδες εὐθηνούντων. Κύριος ἐν αὐτοῖς ἐν σινᾶ ἐν τῷ ἁγίῳ, ἀνέβης εἰς ὕψος, ᾐχμαλώτευσας αἰχμαλωσίαν. Ἔλαβες δόματα ἐν ἀνθρώποις, καὶ γὰρ ἀπειθοῦντας τοῦ κατασκηνῶσαι. Κύριος ὁ θεὸς εὐλογητός, εὐλογητὸς κύριος ἡμέραν καθ᾿ ἡμέραν. Κατευοδώσαι ἡμῖν ὁ θεὸς τῶν σωτηρίων ἡμῶν, ὁ θεὸς ἡμῶν, ὁ θεὸς τοῦ σώζειν, καὶ τοῦ κυρίου κυρίου αἱ διέξοδοι τοῦ θανάτου, Πλὴν ὁ θεὸς συνθλάσει κεφαλὰς ἐχθρῶν αὐτοῦ, κορυφὴν τριχὸς διαπορευομένων ἐν πλημμελείαις αὐτῶν. Εἶπε κύριος, ἐκ βασὰν ἐπιστρέψω, ἐπιστρέψω ἐν βυθοῖς θαλάσσης, Ὅπως ἂν βαφῇ ὁ πούς σου ἐν αἵματι, ἡ γλῶσσα τῶν κυνῶν σου ἐξ ἐχθρῶν παρ᾿ αὐτοῦ. Ἐθεωρήθησαν αἱ πορεῖαί σου ὁ θεός, αἱ πορεῖαι τοῦ θεοῦ μου τοῦ βασιλέως τοῦ ἐν τῷ ἁγίῳ. Προέφθασαν ἄρχοντες ἐχόμενα ψαλλόντων, ἐν μέσῳ νεανίδων τυμπανιστριῶν. Ἐν ἐκκλησίαις εὐλογεῖτε τὸν θεὸν κύριον ἐκ πηγῶν ἰσραήλ. Ἐκεῖ βενιαμὶν νεώτερος ἐν ἐκστάσει, ἄρχοντες ἰούδα ἡγεμόνες αὐτῶν, ἄρχοντες ζαβουλών, ἄρχοντες νεφθαλίμ. Ἔντειλαι ὁ θεὸς τῇ δυνάμει σου, δυνάμωσον ὁ θεὸς τοῦτο, ὃ κατειργάσω ἐν ἡμῖν, ἀπὸ τοῦ ναοῦ σου ἐπὶ ἱερουσαλήμ. Σοὶ οἴσουσι βασιλεῖς δῶρα, ἐπιτίμησον τοῖς θηρίοις τοῦ καλάμου. Ἡ συναγωγὴ τῶν ταύρων ἐν ταῖς δαμάλεσι τῶν λαῶν, τοῦ ἐκκλεισθῆναι τοὺς δεδοκιμασμένους τῷ ἀργυρίῳ. Διασκόρπισον ἔθνη τὰ τοὺς πολέμους θέλοντα, ἥξουσι πρέσβεις

Ephe. 4. b.

sermonem annunciatricibus fortitudinis plurime. Reges exercituum federabuntur federabuntur: & pulchritudo domus diuidet spolia. Si dormieritis inter medios terminos: penne columbe deargentate & posteriora eius in virore auri. Dum divideret robustissimus reges in ea: niue dealbata est in selmon. Mons dei mons pinguis: mons excelsus mons pinguis. Quare contenditis montes excelsi aduersus montem quem dilexit deus vt habitaret in eo: etenim dominus habitabit semper. Currus dei innumerabilis: milia abundantium dominus in eis in sinai in sancto. Ascendisti in excelsum: captiuam duxisti captiuitatem: accepisti dona in hominibus: insuper & non credentes habitare dominum deum. Benedictus dominus per singulos dies: portabit nos deus salutis nostre. Semper. Deus noster deus salutis: & dei domini mortis egressus. Verumtamen deus confringet capita inimicorum suorum: verticem crinis ambulantium in delictis suis. Dixit dominus de basan conuertam: conuertam de profundis maris. Vt calcet pes tuus in sanguine: lingua canum tuorum ex inimicis a temetipso. Viderunt itinera tua deus: itinera dei mei regis mei in sancto. Precesserunt cantores eos qui post tergum psallebant: in medio puellarum timpanistriarum. In ecclesiis benedicite deo domino de fontibus israel. Ibi beniamin paruulus continens eos: principes iuda in purpura sua: principes zabulon principes neptali. Precepit deus tuus de fortitudine tua: conforta deus hoc quod operatus es in nobis. De templo tuo quod est in hierusalem: tibi offerent reges munera. Increpa bestiam calami: congregatio fortium in vitulis populorum calcitrantium contra rotas argenteas: disperge populos qui bella volunt. Offerant velociter

אמר המבשרות צבא רב: מלכי
צבאות ידדון ידדון ונות בית
תחלק שלל: אם תשכבון בין שפתים
כנפי יונה נחפה בכסף ואברותיה
בירקרק חרוץ: בפרש שדי
מלכים בה תשלג בצלמון: הר
אלהים הר בשן הר גבננים
הר בשן: למה תרצדון הרים
גבננים ההר חמד אלהים לשבתו
אף יהוה ישכן לנצח: רכב
אלהים רבתים אלפי שנאן
אדני בם סיני בקדש: עלית
למרום שבית שבי לקחת מתנות
באדם ואף סוררים לשכן יה
אלהים: ברוך אדני יום יום
יעמס לנו האל ישועתנו סלה:
האל לנו אל למושעות וליהוה
אדני למות תוצאות: אך אלהים
ימחץ ראש איביו קדקד שער
מתהלך באשמיו: אמר אדני
מבשן אשיב אשיב ממצלות
ים: למען תמחץ רגלך בדם
לשון כלביך מאיבים מנהו:
ראו הליכותיך אלהים הליכות
אלי מלכי בקדש: קדמו שרים
אחר נגנים בתוך עלמות
תופפות: במקהלות ברכו אלהים
אדני ממקור ישראל: שם
בנימן צעיר רדם שרי יהודה
רגמתם שרי זבלון שרי נפתלי:
צוה אלהיך עזך עוזה אלהים זו
פעלת לנו: מהיכלך על ירושלם
לך יובילו מלכים שי: גער חית קנה
עדת אבירים בעגלי עמים
מתרפס ברצי כסף בזר עמים
קרבות יחפצו: יאתיו חשמנים

מִנִּי מִצְרָיִם כּוּשׁ תָּרִיץ יָדָיו
לֵאלֹהִים׃ מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ שִׁירוּ
לֵאלֹהִים זַמְּרוּ אֲדֹנָי סֶלָה׃ לָרֹכֵב
בִּשְׁמֵי שְׁמֵי קֶדֶם הֵן יִתֵּן בְּקוֹלוֹ
קוֹל עֹז׃ תְּנוּ עֹז לֵאלֹהִים עַל
יִשְׂרָאֵל גַּאֲוָתוֹ וְעֻזּוֹ בַּשְּׁחָקִים׃
נוֹרָא אֱלֹהִים מִמִּקְדָּשֶׁיךָ אֵל
יִשְׂרָאֵל הוּא נֹתֵן עֹז וְתַעֲצֻמוֹת
לָעָם בָּרוּךְ אֱלֹהִים׃

lxix.

לַמְנַצֵּחַ עַל שׁוֹשַׁנִּים לְדָוִד׃
הוֹשִׁיעֵנִי אֱלֹהִים כִּי בָאוּ מַיִם
עַד נָפֶשׁ׃ טָבַעְתִּי בִּיוֵן מְצוּלָה
וְאֵין מָעֳמָד בָּאתִי בְמַעֲמַקֵּי מַיִם
וְשִׁבֹּלֶת שְׁטָפָתְנִי׃ יָגַעְתִּי בְקָרְאִי
נִחַר גְּרוֹנִי כָּלוּ עֵינַי מְיַחֵל לֵאלֹהָי׃
רַבּוּ מִשַּׂעֲרוֹת רֹאשִׁי שֹׂנְאַי חִנָּם
עָצְמוּ מַצְמִיתַי אֹיְבַי שֶׁקֶר אֲשֶׁר
לֹא גָזַלְתִּי אָז אָשִׁיב׃ אֱלֹהִים
אַתָּה יָדַעְתָּ לְאִוַּלְתִּי וְאַשְׁמוֹתַי
מִמְּךָ לֹא נִכְחָדוּ׃ אַל יֵבֹשׁוּ בִי
קֹוֶיךָ אֲדֹנָי יְהוִה צְבָאוֹת אַל
יִכָּלְמוּ בִי מְבַקְשֶׁיךָ אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל׃ כִּי עָלֶיךָ נָשָׂאתִי חֶרְפָּה
כִּסְּתָה כְלִמָּה פָנָי׃ מוּזָר הָיִיתִי
לְאֶחָי וְנָכְרִי לִבְנֵי אִמִּי׃ כִּי קִנְאַת
בֵּיתְךָ אֲכָלָתְנִי וְחֶרְפּוֹת חוֹרְפֶיךָ
נָפְלוּ עָלָי׃ וָאֶבְכֶּה בַצּוֹם נַפְשִׁי
וַתְּהִי לַחֲרָפוֹת לִי׃ וָאֶתְּנָה
לְבוּשִׁי שָׂק וָאֱהִי לָהֶם לְמָשָׁל׃
יָשִׂיחוּ בִי יֹשְׁבֵי שַׁעַר וּנְגִינוֹת
שׁוֹתֵי שֵׁכָר׃ וַאֲנִי תְפִלָּתִי לְךָ
יְהוָה עֵת רָצוֹן אֱלֹהִים בְּרָב
חַסְדֶּךָ עֲנֵנִי בֶּאֱמֶת יִשְׁעֶךָ׃
הַצִּילֵנִי מִטִּיט וְאַל אֶטְבָּעָה
אִנָּצְלָה מִשֹּׂנְאַי וּמִמַּעֲמַקֵּי מָיִם׃
אַל תִּשְׁטְפֵנִי שִׁבֹּלֶת מַיִם וְאַל

רוץ ידה · מלך שיר · רכב · נתן · עזז נתן · גאה · ירא קדש · עצם · ברך · נצח שׁשׁן · ישׁע בוא · צול · עמד בוא · עמק · חרר כלה · יחל רבה · צמת · שׁוב · כן · כחד בושׁ · קוה · כלם בקשׁ · כסה פנה · זור · קנא · בכה · היה נתן · לבשׁ שׂוח · נגן · שׁתה פלל · רצה · ענה · נצל טבע · עמק · שׁטף

ex egypto: ethiopia festinet dare manus deo. Regna terre cantate deo: canite domino. Semper. Qui ascendit super celū celi a principio: ecce dabit voci sue vocē fortitudinis. Date gloriā deo: super isrl magnificētia eius: & fortitudo eius in celis. Terribilis deus de sanctuario suo: deus israel ipse dabit fortitudinem & robur populo: benedictus deus.

Victori p lilijs dd 69.

Salua me deus: quoniā venerūt aque vsq ad animam. Infixus sum in limo profundi & non possum cōsistere: veni in profundū aquarū & flumē operuit me. Laboraui clamans exasperatū est guttur meū: defecerūt oculi mei expectātes deū meum. Multiplicati sūt super capillos capitis mei qui oderūt me gratis: cōfortati sūt qui persequebantur me inimici mei iniuste: que nō rapuerā tūc reddebā. Deus tu scis stultitiā meā: & pctā mea a te nō sunt abscōdita. Nō cōfundātur in me qui expectant te domine deus exercituū: nō reuereantur in me qui querunt te deus israel. Quia propter te portaui opprobrium: operuit confusio faciem meā. Alienus factūs sum fratribus meis: & peregrinus filijs matris mee. Quia zelus domus tue comedit me: & opprobriū exprobrātiū tibi cecidit super me. Et fleui in ieiunio aīam meā: & factū est in opprobriū mihi. Et posui vestimentū meū saccū: & factūs sum eis in parabolā. Cōtra me loquebātur qui sedebāt in porta: & cātabāt bibentes vinū. Mea autē orō ad te dne: tps reconciliatiōis est: deus in multitudine mie tue exaudi me in veritate salutis tue. Erue me de luto & non infigar: libera me ab his qui oderunt me & de profundis aquis. Ne opiat me fluctus aque: & ne

ex egypto: ethiopia preueniet manū eius deo. Re
ἐξ αἰγύπτου, αἰθιοπία προφθάσει χεῖρα αὐτῆς τῷ θεῷ. Αἱ
gna terre cātate deo: psallite dno.
βασιλεῖαι τῆς γῆς ᾄσατε τῷ θεῷ, ψάλατε τῷ κυρίῳ.
Dp. Qui ascēdit super celū ce
Διάψαλμα. Τῷ ἐπιβεβηκότι ἐπὶ τὸν οὐρανὸν τοῦ οὐρα
li ad oriētē. Ecce dabit voci sue vocē vir
νοῦ κατὰ ἀνατολάς. Ἰδοὺ δώσει τῇ φωνῇ αὐτοῦ φωνὴν δυ
tutis: date gliā deo. Super israel magni
νάμεως, δότε δόξαν τῷ θεῷ. Ἐπὶ τὸν ἰσραὴλ ἡ μεγαλο
ficētia eius: et virtus eius in nubibus.
πρέπεια αὐτοῦ, καὶ ἡ δύναμις αὐτοῦ ἐν ταῖς νεφέλαις.
Mirabilis deus in sctis suis: deus israel. Ipse da
Θαυμαστὸς ὁ θεὸς ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, ὁ θεὸς ἰσραήλ. Αὐτὸς δώ
bit virtutē et fortitudinē plebi sue: bñs deus.
σει δύναμιν καὶ κραταίωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ, εὐλογητὸς ὁ θεός.

In finē pro hiis qui cōmutabūtur
Εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ τῶν ἀλλοιωθησομένων
psalmus dauid. 68.
ψαλμὸς τῷ δαυίδ. ξη.

Saluū me fac deus: qm̄ intrauerūt aque vsq ad aiam
Σῶσόν με ὁ θεός, ὅτι εἰσήλθοσαν ὕδατα ἕως ψυχῆς
meā. Infixus sū in limo pfundi: et nō est substa:
μου. Ἐνεπάγην εἰς ἰλὺν βυθοῦ, καὶ οὐκ ἔστιν ὑπόστασις,
veni in altitudinē maris: et tēpestas demer
ἦλθον εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης, καὶ καταιγὶς κατεπόν
sit me. Laboraui clamās: rauce facte sūt fauces mee.
τισέ με. Ἐκοπίασα κράζων, ἐβραγχίασεν ὁ λάρυγξ μου.
Defecerūt oculi mei dū spero in
Ἐξέλιπον οἱ ὀφθαλμοί μου ἀπὸ τοῦ ἐλπίζειν με ἐπὶ
deū meū. Multiplicati sunt super capillos ca
τὸν θεόν μου. Ἐπληθύνθησαν ὑπὲρ τὰς τρίχας τῆς κε
pitis mei qui oderūt me gratis. Cōfortati sunt
φαλῆς μου οἱ μισοῦντές με δωρεάν. Ἐκραταιώθησαν οἱ
inimici mei: qui psecuti sūt me iniuste. Que nō rapui:
ἐχθροί μου, οἱ ἐκδιώκοντές με ἀδίκως. Ἃ οὐχ ἥρπαζον,
tūc exoluebā. Deus tu scis insipiētiā meā
τότε ἀπετίννυον. Ὁ θεὸς σὺ ἔγνως τὴν ἀφροσύνην μου
et delicta mea a te nō sūt abscōdita. Nō eru
καὶ αἱ πλημμέλειαί μου ἀπὸ σοῦ οὐκ ἀπεκρύβησαν. Μὴ αἰ
bescāt in me qui expectāt te dne: dne virtutū:
σχυνθείησαν ἐπ' ἐμὲ οἱ ὑπομένοντές σε κύριε, κύριε τῶν δυνάμεων,
neq confundantur super me qui querūt te deus
μὴ δὲ ἐντραπείησαν ἐπ' ἐμὲ οἱ ζητοῦντές σε ὁ θεὸς τοῦ
israel. Qm̄ pp te sustinui opprobriū: operuit
ἰσραήλ. Ὅτι ἕνεκά σου ὑπήνεγκα ὀνειδισμόν, ἐκάλυψεν
cōfusio faciē meā. Extraneus factus sū
ἐντροπὴ τὸ πρόσωπόν μου. Ἀπηλλοτριωμένος ἐγενήθην
fratribus meis: et pegrinus filijs mris mee.
τοῖς ἀδελφοῖς μου, καὶ ξένος τοῖς υἱοῖς τῆς μητρός μου.
Qm̄ zelus domus tue comedit me: et opprobria
Ὅτι ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου κατέφαγέ με, καὶ οἱ ὀνειδισμοὶ
exprobrātiū tibi ceciderūt super me. Et ope
τῶν ὀνειδιζόντων σε ἐπέπεσον ἐπ' ἐμέ. Καὶ συνεκάλυ
rui in ieiunio aiam meā: et factū ē in opprobriū
ψα ἐν νηστείᾳ τὴν ψυχήν μου, καὶ ἐγενήθη εἰς ὀνειδισμοὺς
mihi. Et posui vestimētū meū ciliciū: et factus sū
ἐμοί. Καὶ ἐθέμην τὸ ἔνδυμά μου σάκκον, καὶ ἐγενόμην
illis in parabolā. Aduersū me loquebātur qui sede
αὐτοῖς εἰς παραβολήν. Κατ' ἐμοῦ ἠδολέσχουν οἱ καθήμε
bāt in portis: et in me psallebāt qui bibebāt vinū. Ego vo
νοι ἐν πύλαις, καὶ εἰς ἐμὲ ἔψαλλον οἱ πίνοντες οἶνον. Ἐγὼ δὲ
orone meā ad te dne: tps beneplaciti. Deus in
τῇ προσευχῇ μου πρὸς σὲ κύριε, καιρὸς εὐδοκίας. Ὁ θεὸς ἐν τῷ
multitudine mie tue exaudi me in veritate sa
πλήθει τοῦ ἐλέους σου ἐπάκουσόν μου, ἐν ἀληθείᾳ τῆς σω
lutis tue eripe me de luto: vt nō infigar.
τηρίας σου σῶσόν με ἀπὸ πηλοῦ, ἵνα μὴ ἐμπαγῶ.
Libera me ab ijs qui oderūt me: et de pfundis
Ῥυσθείην ἐκ τῶν μισούντων με, καὶ ἐκ τῶν βαθέων τῶν
aquarū. Nō me demergat tēpestas aque: neq
ὑδάτων. Μή με καταποντισάτω καταιγὶς ὕδατος, μὴ δὲ

b.11. · d.39. · Jo.2.c ro.15.a

absorbeat me pfūdū: neq vrgeat super me puteus os
καταπιέτω με βυθός, μὴ δὲ συσχέτω ἐπ' ἐμὲ φρέαρ τὸ στόμα
suū: Exaudi me dne: qm̄ benigna mia tua: sm̄
αὐτοῦ. Εἰσάκουσόν μου κύριε, ὅτι χρηστὸν τὸ ἔλεός σου, κατὰ
multitudinē miseratiōnū tuarū respice in me. Ne auer
τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρμῶν σου ἐπίβλεψον ἐπ' ἐμέ. Μὴ ἀπο
tas faciē tuā a puero tuo: qm̄ tribu
στρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ τοῦ παιδός σου, ὅτι θλίβο
lor: velociter exaudi me: intēde aīe mee: et libe
μαι, ταχὺ ἐπάκουσόν μου, πρόσχες τῇ ψυχῇ μου, καὶ λύτρω
ra eā. Propter inimicos meos: eripe me: tu enī scis
σαι αὐτήν. Ἕνεκα τῶν ἐχθρῶν μου, ῥῦσαί με, σὺ γὰρ γινώ
impperiū meū: et cōfusionē meā: et reuerētiā
σκεις τὸν ὀνειδισμόν μου, καὶ τὴν αἰσχύνην μου, καὶ τὴν ἐντροπήν
meā. In cōspectu tuo oēs qui tribulāt me: impperiū ex
μου. Ἐναντίον σου πάντες οἱ θλίβοντές με, ὀνειδισμὸν προσ
pectauit aīa mea et miseriā. Et sustinui
εδόκησεν ἡ ψυχή μου καὶ ταλαιπωρίαν. Καὶ ὑπέμεινα
qui simul cōtristaretur: et nō fuit. et qui cōsolaretur: et
συλλυπούμενον, καὶ οὐχ ὑπῆρξε. καὶ παρακαλοῦντας, καὶ
nō inueni. Et dederūt in escā meā fel: et in
οὐχ εὗρον. Καὶ ἔδωκαν εἰς τὸ βρῶμά μου χολήν, καὶ εἰς τὴν
siti mea potauerūt me aceto. Fiat mēsa eorū
δίψαν μου ἐπότισάν με ὄξος. Γενηθήτω ἡ τράπεζα αὐτῶν
corā ipsis in laqueū: et in retributionē et in scan
ἐνώπιον αὐτῶν εἰς παγίδα, καὶ εἰς ἀνταπόδοσιν καὶ εἰς σκάν
dalū. Obscurētur oculi eorū ne videāt:
δαλον. Σκοτισθήτωσαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν τοῦ μὴ βλέπειν,
et dorsū eorū semper incurua. Effunde super eos
καὶ τὸν νῶτον αὐτῶν διαπαντὸς σύγκαμψον. Ἔκχεον ἐπ' αὐτοὺς
irā tuā: et furor ire tue cōprehēdat eos.
τὴν ὀργήν σου, καὶ ὁ θυμὸς τῆς ὀργῆς σου καταλάβοι αὐτούς.
Fiat habitatio eorū deserta: et in tabernacu
Γενηθήτω ἡ ἔπαυλις αὐτῶν ἠρημωμένη, καὶ ἐν τοῖς σκηνώμα
lis eorū ne sit qui inhitet. Qm̄ quē tu pcussisti: ipsi
σιν αὐτῶν μὴ ἔστω ὁ κατοικῶν. Ὅτι ὃν σὺ ἐπάταξας, αὐτοὶ
persecuti sūt: et super dolorē vulnerū meorū addi
κατεδίωξαν, καὶ ἐπὶ τὸ ἄλγος τῶν τραυμάτων μου προσέ
derūt. Appone iniqtatē super iniqtatē eorū: et ne in
θηκαν. Πρόσθες ἀνομίαν ἐπὶ τῇ ἀνομίᾳ αὐτῶν, καὶ μὴ εἰσελ
trēt in iustitia tua. Deleātur de libro
θέτωσαν ἐν δικαιοσύνῃ σου. Ἐξαλειφθήτωσαν ἐκ βίβλου
viuētiū: et cū iustis nō scribātur. Paup et
ζώντων, καὶ μετὰ δικαίων μὴ γραφήτωσαν. Πτωχὸς καὶ
dolēs sū ego: salus tua deus suscipiat me. Lau
ἀλγῶν εἰμὶ ἐγώ, ἡ σωτηρία σου ὁ θεὸς ἀντιλάβοιτό μου. Αἰνέ
dabo nomē dei mei cū cātico: magnificabo eū in
σω τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ μου μετ' ᾠδῆς, μεγαλυνῶ αὐτὸν ἐν
laude: et placebit deo super vitulū nouellū: cornua pducē
αἰνέσει, καὶ ἀρέσει τῷ θεῷ ὑπὲρ μόσχον νέον, κέρατα ἐκφέρον
tē et vngulas. Videāt paupes et letētur: que
τα καὶ ὁπλάς. Ἰδέτωσαν πτωχοὶ καὶ εὐφρανθήτωσαν, ἐκζη
rite deū: et viuet aīa vrā. Qm̄ exaudiuit
τήσατε τὸν θεὸν καὶ ζήσεται ἡ ψυχὴ ὑμῶν. Ὅτι εἰσήκουσε τῶν
paupes dns: et vinctos suos nō despe
πενήτων ὁ κύριος, καὶ τοὺς πεπεδημένους αὐτοῦ οὐκ ἐξουδέ
xit. Laudēt illū celi et terra: mare et
νωσε. Αἰνεσάτωσαν αὐτὸν οἱ οὐρανοὶ καὶ ἡ γῆ, θάλασσα καὶ
oīa reptilia in eo. Qm̄ deus saluū faciet sion:
πάντα τὰ ἕρποντα ἐν αὐτῇ. Ὅτι ὁ θεὸς σώσει τὴν σιών,
et edificabūtur ciuitates iude. Et inhabi
καὶ οἰκοδομηθήσονται αἱ πόλεις τῆς ἰουδαίας. Καὶ κατοική
tabūt ibi: et hereditate acqrēt eā: et semē
σουσιν ἐκεῖ, καὶ κληρονομήσουσιν αὐτήν, καὶ τὸ σπέρμα τῶν
seruorū tuorū possidebit eā. Et qui diligūt nomē
δούλων σου καθέξουσιν αὐτήν. Καὶ οἱ ἀγαπῶντες τὸ ὄνομά
tuū habitabūt in ea.
σου κατασκηνώσουσιν ἐν αὐτῇ.

In finē dd i rememorationē: qd saluū me fecit dns. 69.
Εἰς τὸ τέλος τῷ δαδ' εἰς ἀνάμνησιν, εἰς τὸ σῶσαί με κν'. ξθ'
Deus in adiutoriū meū intēde: dne
Ὁ θεὸς εἰς τὴν βοήθειάν μου πρόσχες, κύριε

Math. 17.d. · Actuū 1.b.

absorbeat me profundū: & ne coronet super me puteus os suū. Exaudi me dne quoniā bona ē mia tua: secundū multitudinē miseratiōnū tuarū respice ad me. Et ne abscōdas faciē tuā a seruo tuo: quoniā tribulor cito exaudi me. Accede ad aīam meā redime eam: propter inimicos meos libera me. Tu scis opprobriū meū & confusionē meā & verecundiā meā: corā te sunt oēs hostes mei. Opprobrio cōtritū ē cor meū & desperatus sū: & expectaui qui cōtristaretur & nō fuit & qui cōsolarētur & nō inueni. Et dederūt in escā meā fel: & in siti mea potauerūt me aceto. Sit mēsa eorū corā eis in laqueum: & in retributiōes ad corruēdū. Tenebrētur oculi eorū ne videant: & dorsum eorū semper incurua. Effunde super eos indignatiōem tuā: & ira furoris tui cōprehēdat eos. Fiat cōmoratio eorū deserta: in tabernaculis eorū non sit qui habitet. Quoniā quē tu percussisti persecuti sūt: & vt affligerent vulneratos tuos narrabāt. Da iniquitatē super iniquitatē eorū: & nō veniāt in iustitia tua. Deleantur de libro viuentiū: & cū iustis nō scribātur. Ego autē pauper & dolēs: salus tua deus suscipiat me. Laudabo nomē dei in cātico: & magnificabo eū in cōfessiōe. Et placebit dño super vitulū nouellū cornua efferentē & vngulas. Videntes mansueti letabuntur: qui quęritis deū viuet anima vrā. Quoniā exaudiuit pauperes dns: & vinctos suos non despexit. Laudent eum celi & terra: mare & omnia que mouentur in eis. Quoniā deus saluabit siō & edificabit ciuitates iuda: & habitabunt ibi & possidebunt eam. Et semē seruorum eius possidebit eam: & qui diligunt nomē eius habitabunt in ea.

Victori dauid ad recordandum. 70.

Deus vt liberes me: domine

תִּבְלָעֵנִי מְצוּלָה וְאַל תֶּאְטַר עָלַי
בְּאֵר פִּיהָ׃ עֲנֵנִי יְהוָה כִּי טוֹב
חַסְדֶּךָ כְּרֹב רַחֲמֶיךָ פְּנֵה אֵלָי׃
וְאַל תַּסְתֵּר פָּנֶיךָ מֵעַבְדֶּךָ כִּי צַר
לִי מַהֵר עֲנֵנִי׃ קָרְבָה אֶל נַפְשִׁי
גְּאָלָהּ לְמַעַן אֹיְבַי פְּדֵנִי׃ אַתָּה
יָדַעְתָּ חֶרְפָּתִי וּבָשְׁתִּי וּכְלִמָּתִי
נֶגְדְּךָ כָּל צוֹרְרָי׃ חֶרְפָּה שָׁבְרָה
לִבִּי וָאָנוּשָׁה וָאֲקַוֶּה לָנוּד וָאַיִן
וְלַמְנַחֲמִים וְלֹא מָצָאתִי׃ וַיִּתְּנוּ בְּבָרוּתִי
רֹאשׁ וְלִצְמָאִי יַשְׁקוּנִי חֹמֶץ׃ יְהִי
שֻׁלְחָנָם לִפְנֵיהֶם לְפָח וְלִשְׁלוֹמִים
לְמוֹקֵשׁ׃ תֶּחְשַׁכְנָה עֵינֵיהֶם
מֵרְאוֹת וּמָתְנֵיהֶם תָּמִיד הַמְעַד׃
שְׁפָךְ עֲלֵיהֶם זַעְמֶךָ וַחֲרוֹן אַפְּךָ
יַשִּׂיגֵם׃ תְּהִי טִירָתָם נְשַׁמָּה
בְּאָהֳלֵיהֶם אַל יְהִי יֹשֵׁב׃ כִּי אַתָּה
אֲשֶׁר הִכִּיתָ רָדָפוּ וְאֶל מַכְאוֹב
חֲלָלֶיךָ יְסַפֵּרוּ׃ תְּנָה עָוֺן עַל עֲוֺנָם
וְאַל יָבֹאוּ בְּצִדְקָתֶךָ׃ יִמָּחוּ מִסֵּפֶר
חַיִּים וְעִם צַדִּיקִים אַל יִכָּתֵבוּ׃
וַאֲנִי עָנִי וְכוֹאֵב יְשׁוּעָתְךָ אֱלֹהִים
תְּשַׂגְּבֵנִי׃ אֲהַלְלָה שֵׁם אֱלֹהִים
בְּשִׁיר וַאֲגַדְּלֶנּוּ בְתוֹדָה׃ וְתִיטַב
לַיהוָה מִשּׁוֹר פָּר מַקְרִן מַפְרִיס׃
רָאוּ עֲנָוִים יִשְׂמָחוּ דֹּרְשֵׁי אֱלֹהִים
וִיחִי לְבַבְכֶם׃ כִּי שֹׁמֵעַ אֶל
אֶבְיוֹנִים יְהוָה וְאֶת אֲסִירָיו
לֹא בָזָה׃ יְהַלְלוּהוּ שָׁמַיִם
וָאָרֶץ יַמִּים וְכָל רֹמֵשׂ בָּם׃
כִּי אֱלֹהִים יוֹשִׁיעַ צִיּוֹן וְיִבְנֶה עָרֵי
יְהוּדָה וְיָשְׁבוּ שָׁם וִירֵשׁוּהָ׃
וְזֶרַע עֲבָדָיו יִנְחָלוּהָ וְאֹהֲבֵי שְׁמוֹ
יִשְׁכְּנוּ בָהּ׃

lxx.

לַמְנַצֵּחַ לְדָוִד לְהַזְכִּיר׃
אֱלֹהִים לְהַצִּילֵנִי יְהוָה

בלע צול · אטר פה · ענה · סתר פנה · צור · פדה · בושׁ כלם · אנשׁ קוה · נחם נתן · ברה שׁקה · היה · פנה פחח · שׁלם יקשׁ · חשׁך ראה · תמד מעד · חרה נשׂג · היה שׁמם · ישׁב · נכה כאב · ספר נתן · בוא מחה · צדק כתב · ענה ישׁע · שׂגב הלל · שׁור גדל · ידה יטב · קרן פרס · ראה ענה · שׁמח חיה · אבה אסר · הלל · ישׁע בנה · עיר · נחל · שׁכן · נצח זכר · נצל

vt auxilieris mihi festina. Confundantur & erubescant querentes animam meā: conuertantur retrorsum & erubescant qui volunt mihi malum. Reuertātur ad vestigiū cōfusiōis sue: q dicunt mihi vah vah. Gaudeant & letētur in te oēs querentes te: & dicant semper magnificetur dñs qui diligunt salutare tuū. Ego autē egenus & pauper: deus festina pro me: auxiliū meū & saluator meus tu: dñe ne moreris.

71.

In te dñe speraui: non confundar in eternū. In iustitia tua erue me & libera me: inclina ad me aurē tuā & salua me. Esto mihi robustū hītaculū vt ingrediar iugiter: precepisti vt saluares me: quia petra mea & fortitudo mea es tu. Deus meus salua me de manu ipii: de manu iniqui & nocentis. Qm̄ tu es expectatio mea: dñe deus fiducia mea ab adolescētia mea. A te sustētatus sū ex vtero: d vētre matris mee tu es protector meus: in te laus mea sp. Quasi portētū factus sum multis: & tu spes mea fortissima. Impleatur os meū laude tua: tota die magnitudine tua. Ne piicias me in tpe senectutis: cū defecerit fortitudo mea ne derelinqs me. Quia dixerūt inimici mei mihi: & qui obseruabāt aīam meā cōsiliū inierūt pariter. Dicentes deus dereliquit eū: psequimini & cōprehendite eū quia non ē qui eruat. Deus ne elōgeris a me: deus meus in auxiliū mihi festina. Cōfūdātur & consumātur aduersarii anime mee: operiātur opprobrio & cōfusiōe qui querūt malū mihi. Ego aūt iugiter expectabo: & adiiciā super oēs laudationes tuas. Os meum narrabit iustitiam tuā: tota die salutare tuum: quoniam non cognoui litteraturas. Ingrediar in fortitudine domini dei: recordabor

iustitie tue solius. Deus docuisti me ab adolescētia mea: & vsq nūc annūciabo mirabilia tua. Insuper & vsq in senectutē & canos deus ne derelinqs me: donec annunciem brachiū tuū gnationi: cūctisq qui venturi sūt fortitudīes tuas. Et iustitiā tuā deus vsq i excelsū: quāta fecisti magnalia deus qs silis tibi? Qui ostēdisti mihi tribulationes plurimas & malas: cōuersus viuificabis nos: & de abyssis terre rursū educes nos. Multiplicabis magnitudinē meā: & cōuersus consolaberis me. Ego quoq cōfitebor tibi in vasis psalterii: veritatē tuam deus meus: cātabo tibi in cithara scte israel. Laudabunt labia mea cū cātauero tibi: & aīa mea quā redemisti. Insup & ligua mea tota die meditabitur iustitiam tuā: quia cōfusi sūt & dehonestati querentes malum mihi.

Salomoni. **72.**

Deus iudicium tuū regi da: & iustitiā tuā filio regis. Iudicabit populū tuū in iustitia: & pauperes tuos in iudicio. Assumēt mōtes pacē populo: & colles iustitiam. Iudicabit paupes populi: saluabit filios pauperū: & cōfringet calūniatorem. Et timebunt te quādiu erit sol: & vltra lunā in gnatione gnationū. Descēdet vt pluuia super vellus: vt stille irrorātes terrā. Germinabit in diebus eius iustus: & multitudo pacis donec nō sit luna. Et dñabitur a mari vsq ad mare: & a flumine vsq ad terminos terre. Corā illo pcidēt ethiopes: & inimici eius puluerē ligent. Reges tharsis & insule munera offerēt: reges arabie & saba tributū cōferēt. Et adorabunt eū omnes reges: vniuerse natiōes seruiēt ei. quia eruet pauperem a potente: & inopē cui non ē adiutor. Parcet

pauperi & inopi: & animas pauperum ſaluabit. Ab vſura & iniquitate redimet aias eorū: & pcioſus erit ſanguis eorꝝ corā oculis ei⁹. Et viuet & dabitur ei de auro ſabba: & orabunt de eo iugiter: tota die bñdicēt ei. Erit memorabile triticū in terra in capite mōtiū: eleuabitur ſicut libani fructus eius: & florebunt de ciuitate ſicut fenū terre. Erit nomē eius in eternū: vltra ſolē pſeuerabit nomē ei⁹: & bñdicētur in eo oēs gētes & btificabūt eū. Benedictus dominus deus iſrael: qui facit mirabilia ſolus. Et bñdictū nomen glorie ei⁹ in eternū: & implebitur gloria eius vniuerſa terra: amen amen.

Complete ſunt orationes dauid filii ieſſe.

canticum aſaph. 73.

Attamen bonus iſrael deus: his q mūdo ſunt corde. Mei aūt pene vacillauerūt pedes: pene effuſi ſunt greſſus mei. Quia emulatus ſum contra iniquos: pacē īpiorum videns. Quia non cogitauerūt de morte ſua: & firma ſunt veſtibula eorum. In labore hominum nō ſūt: & cū hominibus non flagellabuntur. Ideo nutriti ſunt ad ſupbiā: circūdederūt iniquitatem ſibi. Proceſſerūt a piguedine oculi eorū: trāſierūt cogitatiōes cordis. Irriſerunt & locuti ſunt in malicia: calumniam de excelſo loquentes. Poſuerunt in celū os ſuum: & lingua eorum deābulauit ī t̃ra. Propterea cōuertetur ppl's eius huc: & qs plenus īuenietur ī eis? Et dixerūt quō nouit deus: & ſi ē ſciētia in excelſo. Ecce iſti impii: & abūdātes ī ſeculo multiplicauerūt diuitias. Ergo ne fruſtra mundaui cor meū: & laui ī innocētia manus meas. Et fui flagellatus tota die: & increpatio mea in matutinis. Dixi ſi narrauero ſic: ecce generationem

filiorꝝ tuorꝝ reliqui. Et cogitaui vt itelligerē iſtud. labor eſt in oculis meis. Donec veniam ad ſctūariū dei: intelligā in nouiſſimo eorum. Verūtñ in lubrico poſuiſti eos: deieciſti eos ad interitū. Quō vaſtati ſunt? ſubito defecerūt: cōſūpti ſūt quaſi non ſint. Quaſi ſōniū euigilātis dñe in ciuitate imagines eorū ad nihilum rediges. Quia cōtractū eſt cor meū: & lūbi mei velut ignis fumigās. Et ego īſipiēs & neſcius: qſi iumētū factus ſum apd te. Et erā ſp tecū: tenebas manū dexterā meam. In cōſiliū tuū deduces me: & poſtea in gloria ſuſcipies me. Quid mihi ē in celo: & tecū nolui ī terra? Cōſumata ē caro mea & cor meum: robur cordis mei & ps mea deus in eternū. Quia ecce qui elōgāt ſe a te pibūt: pdidiſti oēm fornicātē a te. Mihi āt appropinquare deo bonū eſt: poſui in dño deo ſpem meā: vt narrem omnes annunciationes tuas.

Eruditio aſaph. 74.

Ut quid deus repuliſti in finē: fumabit furor tuus in grege paſcue tue? Recordare cōgregationis tue quā poſſediſti ab initio: redemiſti virgā hereditatis tue mōtē ſion ī quo habitaſti. Sublimitas pedū tuorū diſſipata ē vſq; in finē: oīa mala egit inimicus in ſctūario. Fremuerūt hoſtes tui in medio pacti tui: poſuerūt ſigna ſua in tropheum. Manifeſta in introitu deſuper: in ſaltu lignorum ſecures. Et nunc ſculpturas eius pariter bipenni & dolatoriis deraſerunt. Miſerunt ignem in ſanctuarium tuū: in terra cōtamīauerūt tabernaculū nois tui. Dixerūt ī cordib⁹ ſuis poſteri eorꝝ ſil: īcēderūt oēs ſolēnitates dei ī terra. Signa noſtra non vidimus: nō eſt vltra propheta: & non eſt nobiſcum

ידע עד מה׃ עד מתי אלהים יחרף צר ינאץ אויב שמך לנצח׃ למה תשיב ידך וימינך מקרב חיקך כלה׃ ואלהים מלכי מקדם פעל ישועות בקרב הארץ׃ אתה פוררת בעזך ים שברת ראשי תנינים על המים׃ אתה רצצת ראשי לויתן תתננו מאכל לעם לציים׃ אתה בקעת מעין ונחל אתה הובשת נהרות איתן׃ לך יום אף לך לילה אתה הכינות מאור ושמש׃ אתה הצבת כל גבולות ארץ קיץ וחרף אתה יצרתם׃ זכר זאת אויב חרף יהוה ועם נבל נאצו שמך׃ אל תתן לחית נפש תורך חית ענייך אל תשכח לנצח׃ הבט לברית כי מלאו מחשכי ארץ נאות חמס׃ אל ישב דך נכלם עני ואביון יהללו שמך׃ קומה אלהים ריבה ריבך זכר חרפתך מני נבל כל היום׃ אל תשכח קול צורריך שאון קמיך עלה תמיד׃

lxxv. למנצח אל תשחת מזמור לאסף שיר׃ הודינו לך אלהים הודינו וקרוב שמך ספרו נפלאותיך׃ כי אקח מועד אני מישרים אשפט׃ נמגים ארץ וכל ישביה אנכי תכנתי עמודיה סלה׃ אמרתי להוללים אל תהלו ולרשעים אל תרימו קרן׃ אל תרימו למרום קרנכם תדברו בצואר עתק׃ כי לא ממוצא וממערב ולא ממדבר הרים׃ כי אלהים שפט זה ישפיל וזה ירים׃ כי כוס ביד

qui ſciat vſqȝ quo. Vſqȝ quo deus exprobrabit aduerſarius: blaſphemabit inimicus nomen tuū in finē? Quare cōuertis manū tuā & dexterā tuam: ad mediū ſinū tuū cōſumēs? Deus aūt rex meus ab initio: opatur ſalutes in medio terre. Tu diſſipaſti in fortitudine tua mare: cōtriuiſti capita draconū in aquis. Tu cōfregiſti capita leuiathan: dediſti eum in eſcam poplo ethiopū. Tu diſrupiſti fontē & torrētē: tu exſiccaſti flumina fortia. Tuus eſt dies & tua eſt nox: tu ordinaſti luminare & ſolem. Tu ſtatuiſti oēs terminos terre: eſtatē & hyemē tu plaſmaſti. Memento huius: inimicus exp̄brauit dn̄o: & populus inſipiēs blaſphemauit nomē tuum. Ne tradas beſtiis aīaȝ erudità ī lege tua: vite pauperū tuorū ne obliuiſcaris in p̄petuū. Reſpice ad pactū: qa replete ſt tenebris terre hītationes inique. Ne reuertatur cōfractus confuſus: egenus & paup laudabit nomē tuum. Surge deus iudica cām tuam: memēto opprobrii tui ab inſipiente tota die. Ne obliuiſcaris vocis hoſtiū tuorū: ſonitus aduerſarioꝝ tuoꝝ aſcēdit iugiter. Victori vt nō diſp̄das: pſalmus aſaph canticū. 75.

Confeſſi ſumus tibi deus confeſſi ſum⁹ & iuxta nomē tuū narrabūt mirabilia tua. Cū accepo tp̄s: ego recta iudicabo. Diſſoluetur terra cum omnibus habitatorib⁹ ſuis: ego appendi colūnas ei⁹. Sp. Dixi iniquc agentibus nolite inique agere: & impiis nolite exaltare cornu. Nolite extollere in excelſū cornu veſtrū: loquētes in ceruice veteri. Quia neqȝ ab oriente neqȝ ab occidente: neqȝ a ſolitudine montium. Sed deus iudex hunc humiliabit: & hūc exaltabit. Quia calix ī manu

nō cognoſcet āpli⁹. Uſqȝ quo deus īp̄ropabit inimicus: irritabit aduerſarius nomē tuū in finē? Ut qd auertis manū tuā & dexterā tuā de medio ſinu tuo in finē? Deus aūt rex nr̄ ante ſecula opatus ē ſalutē in medio terre. Tu cōfirmaſti in v̄tute tua mare: tu cōtriuiſti capita draconū in aqua. Tu cōfregiſti caput draconis: dediſti eū eſcā p̄plis ethiopū. Tu diſrupiſti fontes & torrētes: tu ſiccaſti fluuios ethā. Tuus ē dies: & tua eſt nox: tu fabricatus es aurorā & ſolē. Tu feciſti oēs terminos terre: eſtatē & ver tu plaſmaſti ea: memor eſto huius. Inimic⁹ īp̄ropauit dnō: & pp̄ls inſipiēs incitauit nomē tuū. Ne tradas beſtiis aīaȝ cōfitētē tibi: aīmas paupum tuoȝ ne obliuiſcaris in finē. Reſpice in teſtamētū tuū: qr repleti ſūt q̄ obſcurati ſūt terre domib⁹ iniq̄tatū. Ne auertatur humilis factus cōfuſus: paup & inops laudabūt nomē tuū. Exurge deus iudica cauſā tuā: memor eſto imp̄pioꝝ tuoꝝ: q̄ ab inſipiēte tota die. Ne obliuiſcaris vocē ſeruoꝝ tuoꝝ: ſup bia eoꝝ q̄ oderūt te aſcēdit ſemp.

ου γνώσεται ἔτι. Εως πότε ὁ θεὸς ὀνειδιεῖ ὁ ἐχθρός, παροξυνεῖ ὁ ὑπεναντίος τὸ ὄνομά σου εἰς τέλος; Ινατί ἀποστρέφεις τὴν χεῖρά σου καὶ τὴν δεξιάν σου ἐκ μέσου τοῦ κόλπου σου εἰς τέλος; Ο δὲ θεὸς βασιλεὺς ἡμῶν πρὸ αἰῶνος εἰργάσατο σωτηρίαν ἐν μέσῳ τῆς γῆς. Σὺ ἐκραταίωσας ἐν τῇ δυνάμει σου τὴν θάλασσαν, σὺ συνέτριψας τὰς κεφαλὰς τῶν δρακόντων ἐπὶ τοῦ ὕδατος. Σὺ συνέθλασας τὴν κεφαλὴν τοῦ δράκοντος, ἔδωκας αὐτὸν βρῶμα λαοῖς τοῖς αἰθίοψι. Σὺ διέρρηξας πηγὰς καὶ χειμάρρους, σὺ ἐξήρανας ποταμοὺς ἠθάμ. Σή ἐστιν ἡ ἡμέρα, καὶ σή ἐστιν ἡ νύξ, σὺ κατηρτίσω φαῦσιν καὶ ἥλιον. Σὺ ἐποίησας πάντα τὰ ὅρια τῆς γῆς, θέρος καὶ ἔαρ σὺ ἔπλασας αὐτά, μνήσθητι ταύτης. Εχθρὸς ὠνείδισε τὸν κύριον, καὶ λαὸς ἄφρων παρώξυνε τὸ ὄνομά σου. Μὴ παραδῷς τοῖς θηρίοις ψυχὴν ἐξομολογουμένην σοι, τῶν ψυχῶν τῶν πενήτων σου μὴ ἐπιλάθῃ εἰς τέλος. Επίβλεψον εἰς τὴν διαθήκην σου, ὅτι ἐπληρώθησαν οἱ ἐσκοτισμένοι τῆς γῆς οἴκων ἀνομιῶν. Μὴ ἀποστραφήτω τεταπεινωμένος κατῃσχυμμένος, πτωχὸς καὶ πένης αἰνέσουσι τὸ ὄνομά σου. Ανάστα ὁ θεὸς δίκασον τὴν δίκην σου, μνήσθητι τοῦ ὀνειδισμοῦ σου, τοῦ ὑπὸ ἄφρονος ὅλην τὴν ἡμέραν. Μὴ ἐπιλάθῃ τῆς φωνῆς τῶν ἱκετῶν σου, ἡ ὑπερηφανία τῶν μισούντων σε ἀνέβη διαπαντός.

In finē ne corrūpas pſalmus cātici aſaph. 74.

Εἰς τὸ τέλος μὴ διαφθείρῃς ψαλμὸς ᾠδῆς τῷ ἀσάφ. οδʹ.

Confitebimur tibi deus: cōfitebimur tibi: & inuocabimus nomē tuū. Narrabo omnia mirabilia tua: cū accepo tp̄s: ego iuſtitias iudicabo. Liq̄facta ē tra & oēs q̄ hitāt in ea. Dp̄. Ego cōfirmaui colūnas eius. Dixi iniquis: nolite iniq̄ agere: & delinquētib⁹ nolite exaltare cornu. Nolite extollere ī altū cornu vr̄ȝ. & nolite loqui aduerſus deum iniq̄tatē. Quia neqȝ ab oriēte: neqȝ ab occidēte: neqȝ a deſertis mōtibus: qm̄ deus iudex eſt. Hūc humiliat & hūc exaltat: qr calix in manu

Ἐξομολογησόμεθά σοι ὁ θεός, ἐξομολογησόμεθά σοι, καὶ ἐπικαλεσόμεθα τὸ ὄνομά σου. Διηγήσομαι πάντα τὰ θαυμάσιά σου, ὅταν λάβω καιρόν, ἐγὼ εὐθύτητας κρινῶ. Ετάκη ἡ γῆ καὶ πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐν αὐτῇ. Διάψαλμα. Εγὼ ἐστερέωσα τοὺς στύλους αὐτῆς. Εἶπα τοῖς παρανομοῦσι, μὴ παρανομεῖτε, καὶ τοῖς ἁμαρτάνουσι μὴ ὑψοῦτε κέρας. Μὴ ἐπαίρετε εἰς ὕψος τὸ κέρας ὑμῶν. καὶ μὴ λαλεῖτε κατὰ τοῦ θεοῦ ἀδικίαν. Οτι οὔτε ἐξ ἐξόδων, οὔτε ἀπὸ δυσμῶν, οὔτε ἀπὸ ἐρήμων ὀρέων, ὅτι ὁ θεὸς κριτής ἐστι. Τοῦτον ταπεινοῖ καὶ τοῦτον ὑψοῖ, ὅτι ποτήριον ἐν χειρὶ

dn̄i eſt: vini meri plenus mixto. Et inclinauit ex hoc in hoc: verūtn̄ fex eius nō eſt exinanita. Bibēt oēs peccatores terre: ego aūt gaudebo in ſeculū: cātabo deo iacob. Et oīa cornua peccatoꝝ cōfringā: & exaltabit cornu iuſti.

κυρίου οἴνου ἀκράτου πλῆρες κεράσματος. Καὶ ἔκλινεν ἐκ τούτου εἰς τοῦτο, πλὴν ὁ τρυγίας αὐτοῦ οὐκ ἐξεκενώθη. Πίονται πάντες οἱ ἁμαρτωλοὶ τῆς γῆς, ἐγὼ δὲ ἀγαλλιάσομαι εἰς τὸν αἰῶνα, ψαλῶ τῷ θεῷ ἰακώβ. Καὶ πάντα τὰ κέρατα τῶν ἁμαρτωλῶν συνθλάσω, καὶ ὑψωθήσεται τὸ κέρας τοῦ δικαίου.

In finē in laudib⁹ pſalmus aſaph: cāticū ad aſſyriū. 75.

Εἰς τὸ τέλος ἐν ὕμνοις ψαλμὸς τῷ ἀσάφ, ᾠδὴ πρὸς τὸν ἀσσύριον. οεʹ.

Notus in iudea de⁹: in iſrael magnū nomē eius. Et factus ē in pace locus eius: & habitatio eius in ſion. Ibi cōfregit potētias arcuū: ſcutū & gladiū & bellū. Illuminas tu mirabiliter a mōtibus eternis: turbati ſūt oēs inſipiētes corde. Dormierūt ſōnū ſuū: & nihil īuenerūt oēs viri diuitiaꝝ in manib⁹ ſuis. Ab increpatiōe tua deus iacob: dormitauerūt q̄ aſcēderūt equos. Tu terribilis es: & q̄s reſiſtet tibi? ex tūc ira tua: de celo auditū feciſti iudiciū. Terra tremuit & quieuit: cū reſurgeret in iudiciū deus: vt ſaluos faceret oēs māſuetos terre. Dp̄. Qm̄ cogitatio hoīs cōfitebit tibi: & reliq̄e cogitatiōis diē feſtū agēt tibi. Uouete & reddite dn̄o deo vr̄o: oēs q̄ in circuitu eius afferēt munera. Terribili & ei qui aufert ſpūm principū: terribili apud reges terre.

Γνωστὸς ἐν τῇ ἰουδαίᾳ ὁ θεός, ἐν τῷ ἰσραὴλ μέγα τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Καὶ ἐγενήθη ἐν εἰρήνῃ ὁ τόπος αὐτοῦ, καὶ τὸ κατοικητήριον αὐτοῦ ἐν σιών. Εκεῖ συνέτριψε τὰ κράτη τῶν τόξων, ὅπλον καὶ ῥομφαίαν καὶ πόλεμον. Φωτίζεις σὺ θαυμαστῶς ἀπὸ ὀρέων αἰωνίων, ἐταράχθησαν πάντες οἱ ἀσύνετοι τῇ καρδίᾳ. Υπνωσαν ὕπνον αὐτῶν, καὶ οὐχ εὗρον οὐδὲν πάντες οἱ ἄνδρες τοῦ πλούτου ταῖς χερσὶν αὐτῶν. Απὸ ἐπιτιμήσεώς σου ὁ θεὸς ἰακώβ, ἐνύσταξαν οἱ ἐπιβεβηκότες τοῖς ἵπποις. Σὺ φοβερὸς εἶ, καὶ τίς ἀντιστήσεταί σοι; ἀπὸ τότε ἡ ὀργή σου, ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἠκούτισας κρίσιν. Γῆ ἐφοβήθη καὶ ἡσύχασεν, ἐν τῷ ἀναστῆναι εἰς κρίσιν τὸν θεόν, τοῦ σῶσαι πάντας τοὺς πραεῖς τῆς γῆς. Διάψαλμα. Οτι ἐνθύμιον ἀνθρώπου ἐξομολογήσεταί σοι, καὶ ἐγκατάλειμμα ἐνθυμίου ἑορτάσει σοι. Εὔξασθε καὶ ἀπόδοτε κυρίῳ τῷ θεῷ ὑμῶν, πάντες οἱ κύκλῳ αὐτοῦ οἴσουσι δῶρα. Τῷ φοβερῷ καὶ ἀφαιρουμένῳ πνεύματα ἀρχόντων, φοβερῷ παρὰ τοῖς βασιλεῦσι τῆς γῆς.

In finē pro idithū pſalmus aſaph. 76.

Εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ ἰδιθοὺμ ψαλμὸς τῷ ἀσάφ. οϛʹ.

Infra. 143.

Voce mea ad dn̄ȝ clamaui: voce mea ad deū: & intēdit mihi. In die tribulatiōis mee deū exquiſiui manibus meis: nocte corā eo & nō ſū deceptus. Renuit cōſolari aīa mea: memor fui dei & delectat⁹ ſū. Exercitat⁹ ſū & defecit ſpūs meus. Dp̄. Anticipauerūt vigilias oculi mei. Turbat⁹ ſū & nō ſū locutus: cogitaui dies antiquos: & ānos eternos in mēte habui & meditat⁹ ſū. Nocte cū corde meo exercitabar: & ſcopebat ſpūs meus. Nūqd in eternū proiiciet dn̄s: & nō apponet vt cōplacitior ſit

Φωνῇ μου πρὸς κύριον ἐκέκραξα, φωνῇ μου πρὸς τὸν θεόν, καὶ προσέσχε μοι. Εν ἡμέρᾳ θλίψεώς μου τὸν θεὸν ἐξεζήτησα ταῖς χερσί μου, νυκτὸς ἐναντίον αὐτοῦ καὶ οὐκ ἠπατήθην. Απηνήνατο παρακληθῆναι ἡ ψυχή μου, ἐμνήσθην τοῦ θεοῦ καὶ εὐφράνθην. Ηδολέσχησα καὶ ὠλιγοψύχησε τὸ πνεῦμά μου. Διάψαλμα. Προκατελάβοντο φυλακὰς οἱ ὀφθαλμοί μου. Εταράχθην καὶ οὐκ ἐλάλησα, διελογισάμην ἡμέρας ἀρχαίας, καὶ ἔτη αἰώνια ἐμνήσθην καὶ ἐμελέτησα. Νυκτὸς μετὰ τῆς καρδίας μου ἠδολέσχουν, καὶ ἔσκαλλε τὸ πνεῦμά μου. Μὴ εἰς τοὺς αἰῶνας ἀπώσεται κύριος, καὶ οὐ προσθήσει τοῦ εὐδοκῆσαι

dn̄i eſt: vino merato vſqȝ ad plenū mixtus: & p̄pinabit ex eo: verūtn̄ feces eius epotabūt bibētes oēs impii terre. Ego aūt annūciabo ī ſēpiternū: cātabo deo iacob. Et oīa cornua impiorū confringam: exaltabuntur cornua iuſti.

Victori in carminibus pſ. aſaph cantici. 76.

Cognoſcitur in iudea deus: in iſrael magnū nomē eius. Et factū ē in ſalē tabernaculū ei⁹: & hītaculū eius in ſion. Ibi cōfregit volatilia arcus: ſcutū & gladiū & bellū. Sp. Lumen tu es magnifice: a mōtibus captiuitatis. Spoliati ſūt ſupbi corde: dormitauerūt ſōnium ſuū: & nō inuenerunt oēs viri exercit⁹ man⁹ ſuas. Ab īcrepatione tua deus iacob: cōſopitus eſt & currus & equus. Tu terribilis es: & quis ſtabit aduerſum te ex tunc ira tua. De celo annūciaſti iudiciū: tra timēs tacebit. Cū ſurrexerit ad iudicādū deus: vt ſaluos faciat oēs mites terre. Sp. Quia ira hominis confitebitur tibi: reliquiis ire accigeris. Vouete & reddite dn̄o deo veſtro: oēs qui ī circuitu eius ſunt offerēt dona terribili. Auferenti ſpiritum ducum: terribili regibus terre.

Victori ſuper idithum: aſaph pſalmus. 77.

Voce mea ad deum clamabo: voce mea ad deū & exaudiuit me. In die tribulatiōis mee dn̄m exquiſiui: manus mea nocte extēditur & nō qeſcit: noluit ſe cōſolari aīa mea. Recordās dī cōturbabar: loq̄bar in me ip̄o & dficiebat ſpūs meus. Sp. Prohibebā ſuſpectū oculorū meorū: ſtupebā & non loq̄bar. Recogitabam dies antiquos: ānos ſecloꝝ. Recordabar pſalmorū meoꝝ: ī nocte cū cordē meo loq̄bar: & ſcopebā ſpm̄ meū. Ergo ne ī eternū proiiciet dominus & non propiciabitur

יהוה ויין חמר מלא מסך ויגר מזה אך שמריה ימצו ישתו כל רשעי ארץ׃ ואני אגיד לעולם אזמרה לאלהי יעקב׃ וכל קרני רשעים אגדע תרוממנה קרנות צדיק׃

lxxvi. למנצח בנגינות מזמור לאסף שיר׃ נודע ביהודה אלהים בישראל גדול שמו׃ ויהי בשלם סוכו ומעונתו בציון׃ שמה שבר רשפי קשת מגן וחרב ומלחמה סלה׃ נאור אתה אדיר מהררי טרף׃ אשתוללו אבירי לב נמו שנתם ולא מצאו כל אנשי חיל ידיהם׃ מגערתך אלהי יעקב נרדם ורכב וסוס׃ אתה נורא אתה ומי יעמד לפניך מאז אפך׃ משמים השמעת דין ארץ יראה ושקטה׃ בקום למשפט אלהים להושיע כל ענוי ארץ סלה׃ כי חמת אדם תודך שארית חמת תחגר׃ נדרו ושלמו ליהוה אלהיכם כל סביביו יובילו שי למורא׃ יבצר רוח נגידים נורא למלכי ארץ׃

lxxvii. למנצח על ידותון לאסף מזמור׃ קולי אל אלהים ואצעקה קולי אל אלהים והאזין אלי׃ ביום צרתי אדני דרשתי ידי לילה נגרה ולא תפוג מאנה הנחם נפשי׃ אזכרה אלהים ואהמיה אשיחה ותתעטף רוחי סלה׃ אחזת שמרות עיני נפעמתי ולא אדבר׃ חשבתי ימים מקדם שנות עולמים׃ אזכרה נגינתי בלילה עם לבבי אשיחה ויחפש רוחי׃ הלעולמים יזנח אדני ולא יוסיף לרצות

עוד האפס לנצח חסדו גמר אמר — דור
לדר ודר: השכח חנות אל אם — חנה
קפץ באף רחמיו סלה: ואמר חלותי — חלל
היא שנות ימין עליון: אזכור — שנה ימן
מעללי יה כי אזכרה מקדם — עלה זכר
פלאך: והגיתי בכל פעלך — עלל הגה
ובעלילותיך אשיחה: אלהים — שוח
בקדש דרכך מי אל גדול — גדל
כאלהים: אתה האל עשה פלא
הודעת בעמים עזך: גאלת — ידע עזז
בזרוע עמך בני יעקב ויוסף סלה: — זרע
ראוך מים אלהים ראוך מים — ראה
יחילו אף ירגזו תהמות: זרמו — חול רגז
מים עבות קול נתנו שחקים — עבב
אף חצציך יתהלכו: קול רעמך — הלך
בגלגל האירו ברקים תבל רגזה — אור
ותרעש הארץ: בים דרכך — רעש
ושביליך במים רבים ועקבותיך — שבל רבב
לא נודעו: נחית כצאן עמך — ידע נחה
ביד משה ואהרן: — צון

lxxviij.

משכיל לאסף האזינה עמי — שכל אזן
תורתי הטו אזנכם לאמרי פי: — ירה נטה
אפתחה במשל פי אביעה חידות — פה פתח
מני קדם: אשר שמענו ונדעם — נבע חוד
ואבותינו ספרו לנו: לא נכחד — ידע כחד
מבניהם לדור אחרון מספרים — ספר
תהלות יהוה ועזוזו ונפלאותיו — הלל עזז
אשר עשה: ויקם עדות ביעקב — פלא קום
ותורה שם בישראל אשר צוה — עוד שום
את אבותינו להודיעם לבניהם: — ידע
למען ידעו דור אחרון בנים יולדו — ילד
יקמו ויספרו לבניהם: וישימו — קום ספר
באלהים כסלם ולא ישכחו — שום שכח
מעללי אל ומצותיו ינצרו — עלל צוה
ולא יהיו כאבותם דור סורר — נצר היה
ומרה דור לא הכין לבו ולא — סרר כון

vltra? Ergo necōplebit vsq; i finē miam suam? cōsumabitur verbū de gñatiōe in gñationem. Nūqd oblitus ē misereri deus: aut cōplebit i furore mias suas? Sp. Et dixi ibecillitas mea est: hec cōmutatio dextere excelsi. Recordabor cogitationū dñi: quia reminiscar antiq̄ mirabilia tua. Et meditabor in oī ope tuo: & adiuētiōes tuas loq̄r. Deus i scō via tua: qs de⁹ magnus vt deus? Tu es deus facies mirabilia: ostēdens in populis potētiā tuā. Redemisti i brachio populū tuū: filios iacob & ioseph. Sp. Vidētes te aq̄ de⁹: videntes te aque parturierunt: & cōmote sunt abyssi. Excusserūt aq̄s nubila: vocem dederunt nubes: & sagitte tue discurrebāt. Vox tonitrui tui in rota: apparuerūt fulgura orbi: concussa est & cōmota est terra. In mari via tua & semite tue in aquis multis: & vestigia tua nō sunt agnita. Deduxisti quasi gregē populum tuū: in manu moysi & aaron.

Eruditio asaph. 78.

Ausculta pple meus legē meā: iclinate aurē vestram ad verba oris mei. Apiā in pabolas os meū: loq̄r enigmata antiq̄. Que audiuimus & cognouimus: & pres nr̄i narrauerūt nobis. Nō sūt abscōdita a filiis eorū a gñatiōe sequēti: narrantes laudes dñi & potestatē eius & mirabilia eius que fecit. Statuit contestationem iacob & legem posuit in israel: que mandauit patribus nostris vt docerent filios suos. Vt cognosceret generatio subseq̄ns: filii nascituri surgēt & narrabūt filiis suis. Vt ponāt in deo spem suā: & nō obliuiscantur cogitationū dei: & mādata eius custodiant. Et nō sint sicut pres eorū generatio declinans & puocās: gñatio q̄ nō pparauit cor suū: & nō

adhuc? aut in finē miam suā abscidet? Cōsummauit
ἔτι; ἢ εἰς τέλος τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἀποκόψει; Συνετέλεσε
verbū a gñatione in gñationē: Nūquid obliuiscet mise-
ῥῆμα ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν; Μὴ ἐπιλήσεται τοῦ οἰκτειρῆ-
reri deus? Aut cōtinebit in ira sua mias su-
σαι ὁ θεός; Ἢ συνέξει ἐν τῇ ὀργῇ αὐτοῦ τοὺς οἰκτιρμοὺς αὐ-
as? Dp. Et dixi nūc cepi: Hec cō-
τοῦ; Διάψαλμα. Καὶ εἶπα νῦν ἠρξάμην, Αὕτη ἡ ἀλ-
mutatio dextere excelsi: memor fui opū dñi.
λοίωσις τῆς δεξιᾶς τοῦ ὑψίστου, ἐμνήσθην τῶν ἔργων κυρίου.
Quī memor ero ab initio mirabiliū tuorū:
Ὅτι μνησθήσομαι ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῶν θαυμασίων σου,
⁊ meditabor in oibus opibus tuis. Et in ad-
καὶ μελετήσω ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου. Καὶ ἐν τοῖς ἐπι-
inuētiōibus tuis exercebor: deus in scō via tua.
τηδεύμασί σου ἀδολεσχήσω, ὁ θεὸς ἐν τῷ ἁγίῳ ἡ ὁδός σου.
Quis de⁹ magn⁹ sicut deus nr̄? tu es deus q facis mirabilia.
Τίς θεὸς μέγας ὡς ὁ θεὸς ἡμῶν; σὺ εἶ ὁ θεὸς ὁ ποιῶν θαυμάσια.
Notā fecisti in pplis ꝟtutē tuā redemisti in
Ἐγνώρισας ἐν τοῖς λαοῖς τὴν δύναμίν σου, ἐλυτρώσω ἐν τῷ
brachio tuo pplm tuū: filios iacob ⁊ ioseph.
βραχίονί σου τὸν λαόν σου, τοὺς υἱοὺς Ἰακὼβ καὶ Ἰωσήφ.
Uiderūt te aque deus: viderūt te aque: ⁊ timue-
Εἴδοσάν σε ὕδατα ὁ θεός, εἴδοσάν σε ὕδατα, καὶ ἐφοβή-
rūt. Turbati sūt abyssi: multitudo sonit⁹ aquarū:
θησαν. Ἐταράχθησαν ἄβυσσοι, πλῆθος ἤχους ὑδάτων,
vocē dederūt nubes. Et eni sagitte tue trā-
φωνὴν ἔδωκαν αἱ νεφέλαι. Καὶ γὰρ τὰ βέλη σου διαπορεύ-
seūt: vox tonitrui tui in rota. Illuxerūt
ονται, φωνὴ τῆς βροντῆς σου ἐν τῷ τροχῷ. Ἔφαναν αἱ
coruscatiōes tue orbi tre: cōmota ē ⁊ cōtre-
ἀστραπαί σου τῇ οἰκουμένῃ, ἐσαλεύθη καὶ ἔντρομος ἐγε-
muit tra. In mari vie tue ⁊ semite tue
νήθη ἡ γῆ. Ἐν τῇ θαλάσσῃ αἱ ὁδοί σου καὶ αἱ τρίβοι σου
in aquis multis: ⁊ vestigia tua nō cognoscētur.
ἐν ὕδασι πολλοῖς, καὶ τὰ ἴχνη σου οὐ γνωσθήσονται.
Deduxisti sicut oues pplm tuū in manu moysi
Ὡδήγησας ὡς πρόβατα τὸν λαόν σου ἐν χειρὶ Μωσῆ
⁊ aaron. Intellectus asaph. 77.
καὶ Ἀαρών. Συνέσεως τῷ Ἀσάφ. οζ΄.

Attēdite pple meus legē meā: inclinate aurē
Προσέχετε λαός μου τῷ νόμῳ μου, κλίνατε τὸ οὖς
vrā in ꝟba oris mei. Apiā in para-
ὑμῶν εἰς τὰ ῥήματα τοῦ στόματός μου. Ἀνοίξω ἐν παρα-
bolis os meū: loquar ppositiōes ab initio.
βολαῖς τὸ στόμα μου, φθέγξομαι προβλήματα ἀπ' ἀρχῆς.
Quāta audiuim⁹ ⁊ cognouim⁹ ea: ⁊ pres
Ὅσα ἠκούσαμεν καὶ ἔγνωμεν αὐτά, καὶ οἱ πατέρες ἡ-
nri narrauerūt nobis. Nō sūt occultata a filijs
μῶν διηγήσαντο ἡμῖν. Οὐκ ἐκρύβη ἀπὸ τῶν τέκνων
eorū in gñatiōe altera narrātes laudes
αὐτῶν εἰς γενεὰν ἑτέραν, ἀπαγγέλλοντες τὰς αἰνέσεις
dñi ⁊ ꝟtutes eius: Et mirabi-
τοῦ κυρίου καὶ τὰς δυναστείας αὐτοῦ, Καὶ τὰ θαυμά-
lia eius q̄ fecit: ⁊ suscitauit testimoniū in iacob:
σια αὐτοῦ ἃ ἐποίησε, καὶ ἀνέστησε μαρτύριον ἐν Ἰακώβ,
⁊ legē posuit in israel. Quāta mādauit patri-
καὶ νόμον ἔθετο ἐν Ἰσραήλ. Ὅσα ἐνετείλατο τοῖς πα-
bus nris vt nota faceret ea filijs suis. Ut
τράσιν ἡμῶν τοῦ γνωρίσαι αὐτὰ τοῖς υἱοῖς αὐτῶν. Ὅπως
cognoscat gñatio altera filij qui nascētur: ⁊ exurgēt ⁊
ἂν γνῷ γενεὰ ἑτέρα υἱοὶ τεχθησόμενοι, καὶ ἀναστήσονται καὶ
narrabūt ea filijs suis. Ut ponāt in
ἀπαγγελοῦσιν αὐτὰ τοῖς υἱοῖς αὐτῶν. Ἵνα θῶνται ἐπὶ τὸν
deo spem suā: ⁊ nō obliuiscātur opum dei.
θεὸν τὴν ἐλπίδα αὐτῶν, καὶ μὴ ἐπιλάθωνται τῶν ἔργων τοῦ θεοῦ.
Et mādata eius exquirāt: ne fiāt sicut
Καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ ἐκζητήσωσιν, ἵνα μὴ γένωνται ὡς οἱ
pres eorū: gñatio praua ⁊ exasperās. Gñatio
πατέρες αὐτῶν, γενεὰ σκολιὰ καὶ παραπικραίνουσα. Γενεὰ
que nō direxit cor suū: ⁊ nō
ἥτις οὐ κατεύθυνε τὴν καρδίαν ἑαυτῆς, καὶ οὐκ

Math. 13.c.

est credit⁹ cū deo spūs eius. Filij ephrē in-
ἐπιστώθη μετὰ τοῦ θεοῦ τὸ πνεῦμα αὐτῆς. Υἱοὶ Ἐφραὶμ ἐν-
tēdētes ⁊ mittētes arcū: cōuersi sūt in die bel-
τείνοντες καὶ βάλλοντες τόξοις, ἐστράφησαν ἐν ἡμέρᾳ πο-
li. Nō custodierūt testamētū dei ⁊ in le-
λέμου. Οὐκ ἐφύλαξαν τὴν διαθήκην τοῦ θεοῦ καὶ ἐν τῷ νό-
ge eius noluerūt ambulare. Et obliti
μῳ αὐτοῦ οὐκ ἠβουλήθησαν πορεύεσθαι. Καὶ ἐπελάθον-
sūt bñfactorū eius ⁊ mirabiliū eius: q̄
το τῶν εὐεργεσιῶν αὐτοῦ καὶ τῶν θαυμασίων αὐτοῦ, ὧν
ostendit eis. Corā prībus eorū q̄ fe-
ἔδειξεν αὐτοῖς. Ἐναντίον τῶν πατέρων αὐτῶν ἃ ἐποίη-
cit mirabilia: in tra egypti in cāpo taneos. Interrupit
σε θαυμάσια, ἐν γῇ Αἰγύπτῳ ἐν πεδίῳ Τάνεως. Διέρρηξε
mare: ⁊ pduxit eos: statuit aquas q̄si
θάλασσαν, καὶ διήγαγεν αὐτούς, παρέστησεν ὕδατα ὡσεὶ
vtrem. Et eduxit eos in nube diei: ⁊ tota
ἀσκόν. Καὶ ὡδήγησεν αὐτοὺς ἐν νεφέλῃ ἡμέρας, καὶ ὅλην
nocte in illuminatiōe ignis. Interrupit petrā i eremo:
τὴν νύκτα ἐν φωτισμῷ πυρός. Διέρρηξε πέτραν ἐν ἐρήμῳ,
⁊ adaquauit eos veluti abysso multa. Et eduxit
καὶ ἐπότισεν αὐτοὺς ὡς ἐν ἀβύσσῳ πολλῇ. Καὶ ἐξήγαγεν
aquā de petra: ⁊ eduxit tāq̄ flumina aquas.
ὕδωρ ἐκ πέτρας, καὶ κατήγαγεν ὡς ποταμοὺς ὕδατα.
⁊ apposuerūt adhuc peccare ei. In irā excitaue-
καὶ προσέθεντο ἔτι τοῦ ἁμαρτάνειν αὐτῷ. Παρεπίκρα-
rūt excelsū in inaquoso: ⁊ tētauerūt deū in
ναν τὸν ὕψιστον ἐν ἀνύδρῳ, καὶ ἐξεπείρασαν τὸν θεὸν ἐν ταῖς
cordibus suis: Ut peterēt escas aiabus su-
καρδίαις αὐτῶν, Τοῦ αἰτῆσαι βρώματα ταῖς ψυχαῖς αὐ-
is. Et male locuti sūt de deo: ⁊ dixerūt: Nūqd poterit
τῶν. Καὶ κατελάλησαν τοῦ θεοῦ, καὶ εἶπον, Μὴ δυνήσεται
deus parare mēsā in deserto? qm̄ pcussit petrā:
ὁ θεὸς ἑτοιμάσαι τράπεζαν ἐν ἐρήμῳ; ἐπεὶ ἐπάταξε πέτραν,
⁊ fluxerūt aque: ⁊ torrētes inundauerūt. Nūqd
καὶ ἐρρύησαν ὕδατα, καὶ χείμαρροι κατεκλύσθησαν. Μὴ
⁊ panē poterit dare: aut pare mēsam ppło
καὶ ἄρτον δύναται δοῦναι, ἢ ἑτοιμάσαι τράπεζαν τῷ λαῷ
suo? Ideo audiuit dñs ⁊ distulit: ⁊ ignis
αὐτοῦ; Διὰ τοῦτο ἤκουσε κύριος καὶ ἀνεβάλετο, καὶ πῦρ
accēsus ē in iacob: ⁊ ira ascēdit in israel. Quia nō
ἀνήφθη ἐν Ἰακώβ, καὶ ὀργὴ ἀνέβη ἐπὶ τὸν Ἰσραήλ. Ὅτι οὐκ
crediderūt in deo: neq; sperauerūt in salutari e-
ἐπίστευσαν ἐν τῷ θεῷ, οὐδὲ ἤλπισαν ἐπὶ τὸ σωτήριον αὐ-
ius. Et mādauit nubibus desup: ⁊ ianuas ce-
τοῦ. Καὶ ἐνετείλατο νεφέλαις ὑπεράνωθεν, καὶ θύρας οὐ-
li apuit. Et pluit illis mānā ad mādu cādū: ⁊ panē ce-
ρανοῦ ἀνέῳξε. Καὶ ἔβρεξεν αὐτοῖς μάννα φαγεῖν, καὶ ἄρτον οὐ-
li dedit eis. Panē angelorū mādu cauit hō:
ρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς. Ἄρτον ἀγγέλων ἔφαγεν ἄνθρωπος,
cibaria misit eis in abūdātiā. Abstulit au-
ἐπισιτισμὸν ἀπέστειλεν αὐτοῖς εἰς πλησμονήν. Ἀπῆρεν νό-
strū de celo: ⁊ induxit in ꝟtute sua africū.
τον ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἐπήγαγεν ἐν τῇ δυνάμει αὐτοῦ λίβα.
Et pluit sup eos sicut puluerē carnes: Et sicut are-
Καὶ ἔβρεξεν ἐπ' αὐτοὺς ὡσεὶ χνοῦν σάρκας, Καὶ ὡσεὶ ἄμ-
nā maris volatilia pēnata. Et ceciderūt in medio
μον θαλασσῶν πετεινὰ πτερωτά. Καὶ ἐπέπεσον ἐν μέσῳ τῆς
castrorū eorū: circa tabnacula eorū. Et māduca-
παρεμβολῆς αὐτῶν, κύκλῳ τῶν σκηνωμάτων αὐτῶν. Καὶ ἔφα-
uerūt ⁊ saturati sūt nimis: ⁊ desideriū eorū attu-
γον καὶ ἐνεπλήσθησαν σφόδρα, καὶ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῶν ἤνεγ-
lit eis: nō sūt fraudati a desiderio suo. Adhuc
κεν αὐτοῖς, οὐκ ἐστερήθησαν ἀπὸ τῆς ἐπιθυμίας αὐτῶν. Ἔτι
esca erat in ore ipsorū: ⁊ ira dei
τῆς βρώσεως οὔσης ἐν τῷ στόματι αὐτῶν, καὶ ὀργὴ τοῦ θεοῦ
ascēdit sup eos. Et occidit plurimos eo-
ἀνέβη ἐπ' αὐτούς. Καὶ ἀπέκτεινεν ἐν τοῖς πλείοσιν αὐ-
rū: ⁊ electos israel impediuit.
τῶν, καὶ τοὺς ἐκλεκτοὺς τοῦ Ἰσραὴλ συνεπόδισεν.
In oib⁹ his peccauerūt adhuc:
Ἐν πᾶσι τούτοις ἥμαρτον ἔτι,

Exo. 7. Exo. 14.d. in eo. Exo. 17.b. Math. 13.c. Exo. 16.d. Sapiē 16.c. Joh. 6 d. Nu. 11. g.

credidit deo spūs eius. Filii ephraim intendētes & mittentes arcum: terga verterunt in die belli. Nō custodierunt pactum dei: & in lege eius noluerūt ingredi. Et obliti sunt cōmutationū eius: & mirabiliū eius q̄ ośdit eis. Corā patribus eorū fecit mirabilia: in terra egypti in regiōe taneos. Diuisit mare & traduxit eos: & stare fecit aq̄s q̄si aceruū. Et duxit eos ī nube p diem: & tota nocte in lumine ignis. Scidit petrā in deserto: & potū dedit q̄si de abyssis magnis. Et eduxit riuos de petra: & elicuit quasi flumina aq̄s. Et addiderunt vltra peccare ei: vt prouocarent excelsum in inuio. Et tētauerūt deū i cordibus suis: petētes cibū aīe sue. Et loquētes cōtra deū dicebant: nunquid poterit deus pōere mensam in solitudie? Ecce pcussit petrā & fluxerunt aq̄ & torrētes inūdauerūt: nunquid & panem poterit dare aut pparare carnē populo suo? Ideo audiuit dñs & distulit: & ignis accensus est in iacob: & furor ascendit in israel. Quia nō crediderunt in deo: nec habuerunt fiduciam in salutari eius. Et precepit nubibus desuper: & portas celi apuit. Et pluit super eos māna vt comederent: & triticum celi dedit eis. Panem fortiū comedit vir: cibaria misit eis in saturitatem. Abstulit eurum de celo: & induxit in fortitudine sua africum. Et pluit super eos quasi puluerē carnes: & q̄si arenam maris volatilia pennata. Et ceciderūt i medio castrorū ei⁹: circuitu tabernaculorū eius. Et comederunt & saturati sunt nimis: & desideriū eorū attulit eis. Nō idiguerūt ā cupiditate sua: cū adhuc cibus eēt i ore eorū. Furor ergo dei ascēdit sup eos: & occidit pigues eorum & electos israel incuruauit. In oibus his peccauerunt vltra:

נאמנה את אל רוחו: בני אפרים — אמן
נושקי רומי קשת הפכו ביום קרב: — רמה
לא שמרו ברית אלהים ובתורתו — ברת ירה
מאנו ללכת: וישכחו עלילותיו — הלך שכח
ונפלאותיו אשר הראם: נגד — עלל פלא
אבותם עשה פלא בארץ מצרים — ראה
שדה צען: בקע ים ויעבירם — עבר
ויצב מים כמו נד: וינחם בענן — נחה
יומם וכל הלילה באור אש:
יבקע צרים במדבר וישק כתהמות — בקע צור
רבה: ויוצא נוזלים מסלע — דבר שקה
ויורד כנהרות מים: ויוסיפו — רבב יצא
עוד לחטא לו למרות עליון בציה: — נזל ירד
וינסו אל בלבבם לשאל אכל — יסף מרה
לנפשם: וידברו באלהים אמרו — צלה נסה
היוכל אל לערך שלחן במדבר: — דבר
הן הכה צור ויזובו מים ונחלים — יכל
ישטפו הגם לחם יוכל תת אם — נכה זוב
יכין שאר לעמו: לכן שמע יהוה — שטף נתן
ויתעבר ואש נשקה ביעקב — כון
וגם אף עלה בישראל: כי לא — עבר
האמינו באלהים ולא בטחו
בישועתו: ויצו שחקים ממעל — אמן
ודלתי שמים פתח: וימטר עליהם — ישע
מן לאכל ודגן שמים נתן למו: — עלה מטר
לחם אבירים אכל איש צדה — מנה
שלח להם לשבע: יסע קדים — אבר צוד
בשמים וינהג בעזו תימן: וימטר — נסע קדם
עליהם כעפר שאר וכחול ימים — נהג עזז
עוף כנף: ויפל בקרב מחנהו — ימן
סביב למשכנותיו: ויאכלו — נפל חנה
וישבעו מאד ותאותם יבא להם: — סבב שכן
לא זרו מתאותם עוד אכלם — אכל שבע
בפיהם: ואף אלהים עלה בהם — אוה בוא
ויהרג במשמניהם ובחורי ישראל — זור פה
הכריע: בכל זאת חטאו עוד — הרג שמן בחר כרע

ולא האמינו בנפלאותיו׃ ויכל
בהבל ימיהם ושנותם בבהלה׃
אם הרגם ודרשוהו ושבו ושחרו
אל׃ ויזכרו כי אלהים צורם
ואל עליון גאלם׃ ויפתוהו
בפיהם ובלשונם יכזבו לו׃
ולבם לא נכון עמו ולא נאמנו
בבריתו׃ והוא רחום יכפר עון
ולא ישחית והרבה להשיב אפו
ולא יעיר כל חמתו׃ ויזכר כי
בשר המה רוח הולך ולא ישוב׃
כמה ימרוהו במדבר יעציבוהו
בישימון׃ וישובו וינסו אל
וקדוש ישראל התוו׃ לא זכרו
את ידו יום אשר פדם מני צר׃
אשר שם במצרים אותותיו
ומופתיו בשדה צען׃ ויהפך
לדם יאוריהם ונזליהם בל
ישתיון׃ ישלח בהם ערוב
ויאכלם וצפרדע ותשחיתם׃
ויתן לחסיל יבולם ויגיעם
לארבה׃ יהרג בברד גפנם
ושקמותם בחנמל׃ ויסגר לברד
בעירם ומקניהם לרשפים׃
ישלח בם חרון אפו עברה וזעם
וצרה משלחת מלאכי רעים׃
יפלס נתיב לאפו לא חשך ממות
נפשם וחיתם לדבר הסגיר׃
ויך כל בכור במצרים ראשית
אונים באהלי חם׃ ויסע כצאן
עמו וינהגם כעדר במדבר׃ וינחם
לבטח ולא פחדו ואת אויביהם
כסה הים׃ ויביאם אל גבול
קדשו הר זה קנתה ימינו׃
ויגרש מפניהם גוים ויפילם
בחבל נחלה וישכן באהליהם

פלא כלא · יום כלה · שוב שנה · עלה זכר · פתה גאל · לשון פה · כון כזב · ברית אמן · כפר רחם · שחת עוה · שוב רבה · יחם עור · הלך זכר · מרה שוב · עצב דבר · נסה שוב · תוה קדש · צור פדה · שום · הפך יפת · נזל יאר דם · שלח שתה · אכל ערב · שחת · חסל נתן · יגע בול · הרג ארבה · גפן ברד · סגר · בער · קנה · חרה שלח · זעם צור שלח · רעע לאך · נתב פלס · סגר חיה · בכר נכה · צאן נסע · עדר נהג · פחד בטח · גבל בוא כסה · ימן קנה · נפל גרש · שכן חבל

ᵃ& nõ ᵇcrediderũt ᶜmirabilibus suis. ᵈEt consumpsit ᵉin vanitate ᶠdies eorũ: ᵍ& annos eorũ ʰvelociter. ⁱSi ᵏoccidebat eos tũc ˡreqrebãt eũ: ᵐ& conuertebãtur ⁿ& diluculo cõsurgebãt ad ᵒdeũ. ᵖEt recordabãtur ᑫquia ʳdeus ˢfortitudo eorũ: ᵗ& deus ᵘexcelsus ˣredẽptor eorũ est. ʸEt lactauerũt eũ ᶻ i ore suo: ᵃ& lĩgua sua ᵇmẽtiti sunt ᶜei. ᵈCor aũt eorũ ᵉnõ erat ᶠfirmũ, ᵍcum eo: ʰnec ⁱpmãserũt ᵏin pacto eius. ˡIpse vero ᵐmisericors ⁿ ppiciabitur ᵒiniqtati ᵖ& nõ ᑫdispdet: ʳmultũqʒ ˢauertit ᵗirã suã ᵘ& nõ ˣsuscitabit ʸtotũ ᶻfurorẽ suũ. ᵃSed recordatus est ᵇqᵃ ᶜcaro ᵈeẽnt: ᵉspũs ᶠvadens ᵍ& non ʰreuertens. ⁱQuoties ᵏ puocauerũt eũ ˡin deserto: ᵐafflixerũt eũ ⁿi solitudie. ᵒEt cõuersi sunt ᵖ& tẽtauerũt ᑫdeũ: ʳ& sctm̃ ˢisrl̃ ᵗcõcitauerũt. ᵘNõ ˣsunt recordati ʸmanus ei⁹: ᵃdie ᵇq̃ ᶜredemit eos ᵈa ᵉtribulãte. ᶠQui ᵍfecit ʰin egypto ⁱsigna sua: ᵏ& ostenta sua ˡi regione ᵐtaneos. Qui ⁿconuertit ᵒi sãguinẽ ᵖfluuios eorũ: ᑫ& riuos eorũ vt ʳnõ ˢbiberẽt. Qui ᵗimisit ᵘeis oẽ ˣgenus muscarũ ʸ vt comederent eos: ᶻ& ranas ᵃvt dispderẽt eos. Qui ᵇdedit ᶜbrucho ᵈ germen eorũ: ᵉ& laborẽ eorũ ᶠlocuste. Qui ᵍoccidit ʰin grãdine ⁱvineas eorũ: ᵏ& sycomoros eorũ ˡi frigore. Qui ᵐtradidit ⁿgrandini ᵒpascua eorũ: ᵖ& iumẽta eorũ ᑫvolucribus. Qui ʳmisit ˢin eos ᵗirã ᵘfuroris sui: ˣidignationẽ ʸ& comminationẽ ᶻ& angustiã: ᵃimissionẽ ᵇãgelorũ ᶜmalorũ. ᵈMuniuit ᵉ semitam ᶠfurori suo: ᵍnõ ʰ pepcit ⁱa morte ᵏaĩe eorũ: ˡ& aĩmãtia eorũ ᵐpesti ⁿtradidit. ᵒEt pcussit ᵖoẽ ᑫprimogenitũ ʳi egypto: ˢpricipiũ ᵗptus ᵘin tabernaculis ˣchã. ʸEt tulit ᶻvelut oues ᵃppl̃m suũ: ᵇ& mĩauit eos ᶜsicut gregẽ ᵈ i deserto. ᵉEt eduxit eos ᶠcũ fiducia ᵍ& absqʒ ʰtimore: ᵏi nimicos ˡãt ᵏ eorũ ˡ opuit ᵐmare. ⁿ Et eduxit eos ᵒad ᵖterminũ ᑫsctificatũ suũ: ʳmõtẽ ˢhũc quẽ ᵗpossidet ᵘdextera eius. ˣEt eiecit ʸa facie eorũ ᶻgentes: ᵃ& possidere eos fecit ᵇin

τ nõ crediderũt in mirabilibus eius. Et defecerũt
καὶ οὐκ ἐπίστευσαν ἐν τοῖς θαυμασίοις αὐτοῦ. Καὶ ἐξέλιπον
in vanitate dies eorũ: τ ãni eorũ cũ festina
ἐν ματαιότητι αἱ ἡμέραι αὐτῶν, καὶ τὰ ἔτη αὐτῶν μετὰ σπουδῆς.
tiõe. Cũ occideret eos: tũc qrebãt eũ: τ
Ὅταν ἀπέκτεινεν αὐτούς, τότε ἐξεζήτουν αὐτόν, καὶ
reuertebãtur τ diluculo veniebãt ad deũ. Et rememorati sũt: q:
ἐπέστρεφον καὶ ὤρθριζον πρὸς τὸν θεόν. Καὶ ἐμνήσθησαν, ὅτι
deus adiutor eorũ est: τ deus excelsus redẽptor eorũ
ὁ θεὸς βοηθὸς αὐτῶν ἐστι, καὶ ὁ θεὸς ὁ ὕψιστος λυτρωτὴς αὐτῶν
est. Et dilexerũt eũ in ore suo: τ lin
ἐστί. Καὶ ἠγάπησαν αὐτὸν ἐν τῷ στόματι αὐτῶν, καὶ τῇ γλώσ-
gua sua mẽtiti sũt ei. Cor ãt eorũ nõ
σῃ αὐτῶν ἐψεύσαντο αὐτῷ. Ἡ δὲ καρδία αὐτῶν οὐκ
rectũ cũ eo: nec fideles habiti sũt in testamẽto eius.
εὐθεῖα μετ' αὐτοῦ, οὐδὲ ἐπιστώθησαν ἐν τῇ διαθήκῃ αὐτοῦ.
Ipse ãt est misericors τ ppitius fiet pctis eo
Αὐτὸς δέ ἐστιν οἰκτίρμων καὶ ἱλάσεται ταῖς ἁμαρτίαις αὐ-
rũ: τ nõ dispdet. Et abũdabit vt auerteret irã
τῶν, καὶ οὐ διαφθερεῖ. Καὶ πληθυνεῖ τοῦ ἀποστρέψαι τὸν θυμὸν
suã: τ nõ accẽdet oẽʒ irã suã. Et recor
αὐτοῦ, καὶ οὐχὶ ἐκκαύσει πᾶσαν τὴν ὀργὴν αὐτοῦ. Καὶ ἐμνή-
dat⁹ ẽ q: caro sũt: sps vadẽs τ nõ rediẽs.
σθη ὅτι σάρξ εἰσι, πνεῦμα πορευόμενον καὶ οὐκ ἐπιστρέφον.
Quotiẽs exacerbauerũt eũ in deserto: i irã pcitauerũt
Ποσάκις παρεπίκραναν αὐτὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ, παρώργισαν
eũ in tra iaquosa. Et cõuersi sũt τ tẽtauerũt deũ:
αὐτὸν ἐν γῇ ἀνύδρῳ. Καὶ ἐπέστρεψαν καὶ ἐπείρασαν τὸν θεόν,
τ sctm̃ israel exacerbauerũt. Et nõ recordati sũt
καὶ τὸν ἅγιον τοῦ Ἰσραὴλ παρώξυναν. Καὶ οὐκ ἐμνήσθησαν τῆς
manus eius: die qua redemit eos de manu tribulã
χειρὸς αὐτοῦ, ἡμέρας ἧς ἐλυτρώσατο αὐτοὺς ἐκ χειρὸς θλίβον-
tis. Sicut posuit in egypto signa sua: τ pdigia
τος. Ὡς ἔθετο ἐν Αἰγύπτῳ τὰ σημεῖα αὐτοῦ, καὶ τὰ τέρατα
sua in cãpo taneos. Et cõuertit in sãguinẽ flu
αὐτοῦ ἐν πεδίῳ Τάνεως. Καὶ μετέστρεψεν εἰς αἷμα τοὺς πο-
mina eorũ: τ hymbres eorũ ne biberẽt.
ταμοὺς αὐτῶν, καὶ τὰ ὀμβρήματα αὐτῶν ὅπως μὴ πίωσιν.
Misit in eos cynomyaʒ: τ comedit eos:
Ἐξαπέστειλεν εἰς αὐτοὺς κυνόμυιαν, καὶ κατέφαγεν αὐτούς,
τ ranã τ dispdidit eos. Et dedit erugini
καὶ βάτραχον καὶ διέφθειρεν αὐτούς. Καὶ ἔδωκε τῇ ἐρυσίβῃ
fructus eorũ: τ labores eorũ locuste. Occi
τοὺς καρποὺς αὐτῶν, καὶ τοὺς πόνους αὐτῶν τῇ ἀκρίδι. Ἀπέ-
dit in grãdine vineas eorũ: τ moros
κτεινεν ἐν χαλάζῃ τὴν ἄμπελον αὐτῶν, καὶ τὰς συκαμίνους
eorũ in pruina. Et tradidit grãdini iumẽta eo
αὐτῶν ἐν τῇ πάχνῃ. Καὶ παρέδωκεν εἰς χάλαζαν τὰ κτήνη αὐ-
rũ: τ possessionẽ eorũ igni. Misit in eos i
τῶν, καὶ τὴν ὕπαρξιν αὐτῶν τῷ πυρί. Ἐξαπέστειλεν εἰς αὐτοὺς ὀρ-
rã idignatiõis sue: idignationẽ τ irã τ tribulatiõeʒ: imissionẽ p an
γὴν θυμοῦ αὐτοῦ, θυμὸν καὶ ὀργὴν καὶ θλῖψιν, ἀποστολὴν δι' ἀγγέ-
gelos malos. Viã fecit semite ire sue: τ nõ pep
λων πονηρῶν. Ὡδοποίησε τρίβον τῇ ὀργῇ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐφείσα-
cit a morte aiarũ eorũ. Et iumẽta eorũ i mor
το ἀπὸ θανάτου τῶν ψυχῶν αὐτῶν. Καὶ τὰ κτήνη αὐτῶν εἰς θά-
te cõclusit. Et pcussit oẽ pmogenitũ in tra egy
νατον συνέκλεισε. Καὶ ἐπάταξε πᾶν πρωτότοκον ἐν γῇ Αἰγύ-
pti pmitias oĩs laboris eorũ in tabnaculis chã.
πτῳ, ἀπαρχὴν παντὸς πόνου αὐτῶν ἐν τοῖς σκηνώμασι Χάμ.
Et abstulit sicut oues pplm̃ suũ: τ pduxit eos tanq̃
Καὶ ἀπῆρεν ὡς πρόβατα τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ ἀνήγαγεν αὐτοὺς ὡσεὶ
gregẽ in deserto. Et eduxit eos in spe: τ nõ ti
ποίμνιον ἐν ἐρήμῳ. Καὶ ὡδήγησεν αὐτοὺς ἐπ' ἐλπίδι, καὶ οὐκ ἐδει-
muerũt: τ inimicos eorũ operuit mare. Et indu
λίασαν, καὶ τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν ἐκάλυψε θάλασσα. Καὶ εἰσήγα-
xit eos in mõtẽ sctificatiõis sue: mõtẽ hũc quẽ acqsiuit dex
γεν αὐτοὺς εἰς ὄρος ἁγιάσματος αὐτοῦ, ὄρος τοῦτο ὃ ἐκτήσατο ἡ δε-
tera ei⁹. Et eiecit a facie eorũ gẽtes: τ sorte
ξιὰ αὐτοῦ. Καὶ ἐξέβαλεν ἀπὸ προσώπου αὐτῶν ἔθνη, καὶ ἐκληρο-
diuisit eis in funiculo distributiõis: τ hitare fecit in
δότησεν αὐτοὺς ἐν σχοινίῳ κληροδοσίας, καὶ κατεσκήνωσεν ἐν ταῖς

Exo. 7. d. Infra. 104.
Exo. 12. d. Infra. 134. 135.
Exo. 14. d.

tabernaculis eorũ tribus israel. Et tẽtauerũt
σκηνώμασιν αὐτῶν τὰς φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ. Καὶ ἐπείρασαν
τ exacerbauerũt deũ excelsũ: τ testimonia e
καὶ παρεπίκραναν τὸν θεὸν τὸν ὕψιστον, καὶ τὰ μαρτύρια αὐ-
ius nõ custodierũt. Et auerterũt se τ nõ suauerũt pactũ: quẽadmodũ
τοῦ οὐκ ἐφυλάξαντο. Καὶ ἀπέστρεψαν καὶ ἠθέτησαν, καθὼς
τ pres eorũ cõuersi sunt in arcũ prauũ. Et
καὶ οἱ πατέρες αὐτῶν μετεστράφησαν εἰς τόξον στρεβλόν. Καὶ
in irã cõcitauerũt eũ in collibus suis: τ in sculptili
παρώργισαν αὐτὸν ἐν τοῖς βουνοῖς αὐτῶν, καὶ ἐν τοῖς γλυ-
bus suis ad emulationẽ pūocauerũt eũ. Audiuit deus τ spre
πτοῖς αὐτῶν παρεζήλωσαν αὐτόν. Ἤκουσεν ὁ θεὸς καὶ ὑπε-
uit: τ ad nihilũ redegit valde israel. Et repulit
ρεῖδε, καὶ ἐξουδένωσε σφόδρα τὸν Ἰσραήλ. Καὶ ἀπώσατο
tabnaculũ silo: tabnaculũ qđ hitauit in hoibus.
τὴν σκηνὴν Σιλώμ, σκήνωμα ὃ κατεσκήνωσεν ἐν ἀνθρώποις.
Et tradidit in captiuitatẽ ṽtutẽ eorũ: τ
Καὶ παρέδωκεν εἰς αἰχμαλωσίαν τὴν ἰσχὺν αὐτῶν, καὶ τὴν
pulchritudinẽ eorũ: in manus inimicorũ. Et cõclusit in
καλλονὴν αὐτῶν, εἰς χεῖρας ἐχθρῶν. Καὶ συνέκλεισεν ἐν
gladio ppl̃m suũ: τ hereditatẽ suã spre
ῥομφαίᾳ τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ ὑπε-
uit. Iuuenes eorũ comedit ignis: τ virgi
ρεῖδε. Τοὺς νεανίσκους αὐτῶν κατέφαγε πῦρ, καὶ αἱ παρθέ-
nes eorũ nõ sũt lamẽtate. Sacerdotes eorũ in gladio cecĩ
νοι αὐτῶν οὐκ ἐπενθήθησαν. Οἱ ἱερεῖς αὐτῶν ἐν ῥομφαίᾳ ἔπε-
derũt: τ vidue eorũ nõ plorabũtur. Et excitat⁹ ẽ tãq̃ dor
σον, καὶ αἱ χῆραι αὐτῶν οὐ κλαυθήσονται. Καὶ ἐξηγέρθη ὡς ὁ ὑπ-
miẽs dñs: tãq̃ potẽs τ crapulatus a vino. Et
νῶν κύριος, ὡς δυνατὸς καὶ κεκραιπαληκὼς ἐξ οἴνου. Καὶ
percussit inimicos suos in posteriora: opprobriũ sẽpi
ἐπάταξε τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ εἰς τὰ ὀπίσω, ὄνειδος αἰώνι-
ternũ dedit illis. Et repulit tabnaculũ ioseph: τ
ον ἔδωκεν αὐτοῖς. Καὶ ἀπώσατο τὸ σκήνωμα Ἰωσήφ, καὶ
tribũ ephraim nõ elegit. Et elegit tri
τὴν φυλὴν Ἐφραὶμ οὐκ ἐξελέξατο. Καὶ ἐξελέξατο τὴν φυ-
bũ iuda: mõtẽ sion quẽ dilexit. Et edificauit
λὴν Ἰούδα, τὸ ὄρος τὸ Σιὼν ὃ ἠγάπησε. Καὶ ᾠκοδόμησεν
sicut vnicornis sãctificiũ suũ in tra: fundauit
ὡς μονοκέρωτος τὸ ἁγίασμα αὐτοῦ ἐν τῇ γῇ, ἐθεμελίωσεν
eã in seculũ. Et elegit dauid seruũ suũ:
αὐτὴν εἰς τὸν αἰῶνα. Καὶ ἐξελέξατο Δαυὶδ τὸν δοῦλον αὐτοῦ,
τ sustulit eũ de gregibus ouiũ. De
καὶ ἀνέλαβεν αὐτὸν ἐκ τῶν ποιμνίων τῶν προβάτων. Ἐξόπι-
post fetãtes accepit eũ: pascere iacob
σθεν τῶν λοχευομένων ἔλαβεν αὐτόν, ποιμαίνειν Ἰακὼβ τὸν
seruũ suũ: τ israel hereditatẽ suã: Et pa
δοῦλον αὐτοῦ, καὶ Ἰσραὴλ τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ. Καὶ ἐποί-
uit eos in inocẽtia cordis sui. τ in
μανεν αὐτοὺς ἐν τῇ ἀκακίᾳ τῆς καρδίας αὐτοῦ, καὶ ἐν ταῖς
intellectibus manuũ suarũ deduxit eos.
συνέσεσι τῶν χειρῶν αὐτοῦ ὡδήγησεν αὐτούς.

Psalmus asaph: 78.
Ψαλμὸς τῷ Ἀσάφ, οη.

Deus venerũt gẽtes in hereditatẽ tuã: pol
Ὁ θεὸς ἤλθοσαν ἔθνη εἰς τὴν κληρονομίαν σου, ἐμία-
luerũt tẽpl̃ũ sctm̃ tuũ. Posuerũt hierusalẽ velut pomo
ναν τὸν ναὸν τὸν ἅγιόν σου. Ἔθεντο Ἱερουσαλὴμ ὡς ὀπωρο-
rũ custodiã: posuerũt morticinia seruorũ tuorũ escas
φυλάκιον, ἔθεντο τὰ θνησιμαῖα τῶν δούλων σου βρώματα
volatilibus celi. Carnes sctõrũ tuorũ be
τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ. Τὰς σάρκας τῶν ὁσίων σου τοῖς θη-
stijs tre. Effuderũt sãguinẽ ipsorũ tãq̃ aquã i circuitu hieru
ρίοις τῆς γῆς. Ἐξέχεαν τὸ αἷμα αὐτῶν ὡσεὶ ὕδωρ, κύκλῳ Ἱερου-
salẽ: τ nõ erat q sepeliret. Facti sum⁹ opprobriũ vicinis
σαλήμ, καὶ οὐκ ἦν ὁ θάπτων. Ἐγενήθημεν ὄνειδος τοῖς γείτοσιν
nr̃is: subsãnatio τ illusio ijs q i circuitu nr̃o. Usqʒ
ἡμῶν, μυκτηρισμὸς καὶ χλευασμὸς τοῖς κύκλῳ ἡμῶν. Ἕως πό-
quo dñe irasceris in finẽ: accẽdetur velut ignis zelus tu⁹?
τε κύριε ὀργισθήσῃ εἰς τέλος, ἐκκαυθήσεται ὡς πῦρ ὁ ζῆλός σου;
Effunde irã tuã in gẽtes q̃ nõ nouerũt te: τ in
Ἔκχεον τὴν ὀργήν σου ἐπὶ τὰ ἔθνη τὰ μὴ γινώσκοντά σε, καὶ ἐπὶ

1. Re. 4. d. · 1. Re. 16. c. · 1. Ma. 7. c. · Iere. 10. d.

fũiculo ᶜhereditatẽ: ᵈ& collocauit ᵉin tabernaculis eorũ ᶠtribus ᵍisrael. ʰ Et tentauerũt ⁱ& pūocauerũt ᵏdeũ ᵐexcelsum: ⁿ& testimonia eius ᵒnõ ᵖcustodierũt. ᑫAuersi sunt ʳ& puaricati sũt ˢvt patres eorũ: ᵗincuruati sunt ᵘq̃si arcus ˣinutilis. ʸEt pūocauerũt eũ ᶻin excelsis suis: ᵃ& in sculptilibus suis ᵇad emulãdũ cõcitauerũt eũ. ᶜAudiuit ᵈdeus ᵉ& distulit: ᶠ& piecit ᵍ vehementer ʰisrl̃. ⁱEt reliquit ᵏtabernaculũ ˡsilo: ᵐ tẽtoriũ quod ⁿcollocauit ᵒinter homĩes. ᵖ Tradidit ᑫ in captiuitatẽ ʳvirtutẽ suã: ˢ& decorẽ suum ᵗin manu ᵘhostis. ˣEt cõclusit ʸin gladio ᶻpopulũ suũ: ᵃ& hereditatẽ suã ᵇdistulit. ᶜIuuenes ei⁹ ᵈdeuorauit ᵉignis: ᶠ& virgĩes eius ᵍnemo ʰluxit. ⁱSacerdotes eius ᵏgladio ˡceciderũt: ᵐ& vidue eius ⁿnõ ᵒ sunt flete. ᵖEuigilauit ᑫ q̃si dormiens ʳdñs: ˢq̃si fortis ᵗ post crapulã ᵘvini. ˣEt pcussit ʸ hostes suos ᶻretrorsũ: ᵃopprobriũ ᵇsẽpiternũ ᶜdedit ᵈeis. ᵉEt piecit ᶠ tabernaculum ᵍioseph: ʰ& tribũ ⁱephraim ᵏnõ ˡelegit. ᵐSed elegit ᵒtribũ ᵖiuda: ʳmõtẽ ˢ sion ᵗ quẽ ᵘdilexit. ˣEt edificauit ʸi similitudĩe ᶻmonocerotis ᵃsanctuariũ suũ: ᵇq̃si terrã ᶜfundauit illud ᵈin seculũ. ᵉEt elegit ᶠdd̃ ᵍseruũ suũ: ʰ& tulit eũ ⁱde gregibus ᵏouiũ. ˡSequẽtẽ ᵐ fetas ⁿadduxit eũ: ᵒvt pasceret ᵖin iacob ᑫppl̃m eius ʳ& in isrl̃ ˢhereditatẽ suã. Qui ᵗpauit eos ᵘi simplicitate ˣcordis sui: ʸ& in prudẽtia ᶻmanuũ suarũ ᵃdux eorũ fuit.

ᵃCanticum ᵇasaph. 79.

Deus ᵇvenerũt ᶜ gẽtes ᵈin hereditatem tuã: ᵍpolluerunt ʰtemplũ ᵏsanctum tuum: ˡposuerunt ⁿhierusalẽ ᵉin acervos lapidum. ᶠDederunt
ʳcadauera ˢseruorũ tuorũ ᵗescã ᵘauibus ˣceli:
ʸcarnes ᶻsanctorũ tuorum ᵃbestiis ᵇterre. ᶜEffuderunt ᵈsanguinẽ eorũ ᵉ q̃si aquã ᶠin circuitu ᵍhierusalem: ʰ& nõ erat ⁱq sepeliret. ᵏFacti sumus ˡopprobriũ ᵐ vicinis nr̃is: ⁿsubsãnatio ᵒ& derisio ᵖhis qui in circuitu nr̃o sunt. ᑫVsqʒquo ᵉdñe ˢi rasceris ᵘi finẽ: ˣardebit ʸq̃si ᶻignis ᵃzelus tuus. ᵇEffunde ᶜfurorem tuum ᵈ super ᵉgentes ᶠque ᵍnon ʰcognouerunt te: ⁱ& super

שבטי ישראל׃ וינסו וימרו את
אלהים עליון ועדותיו לא שמרו׃
ויסגו ויבגדו כאבותם נהפכו
כקשת רמיה׃ ויכעיסוהו בבמותם
ובפסיליהם יקניאוהו׃ שמע
אלהים ויתעבר וימאס מאד
בישראל׃ ויטש משכן שלו אהל
שכן באדם׃ ויתן לשבי עזו
ותפארתו ביד צר׃ ויסגר לחרב
עמו ובנחלתו התעבר׃ בחוריו
אכלה אש ובתולתיו לא הוללו׃
כהניו בחרב נפלו ואלמנתיו
לא תבכינה׃ ויקץ כישן אדני
כגבור מתרונן מיין׃ ויך צריו
אחור חרפת עולם נתן למו׃ וימאס
באהל יוסף ובשבט אפרים לא
בחר׃ ויבחר את שבט יהודה את
הר ציון אשר אהב׃ ויבן כמו
רמים מקדשו כארץ יסדה לעולם׃
ויבחר בדוד עבדו ויקחהו
ממכלאות צאן׃ מאחר עלות
הביאו לרעות ביעקב עמו
ובישראל נחלתו׃ וירעם כתם
לבבו ובתבונות כפיו ינחם׃

מזמור לאסף lxxix.

אלהים באו גוים בנחלתך
טמאו את היכל קדשך שמו את
ירושלם לעיים׃ נתנו את
נבלת עבדיך מאכל לעוף השמים
בשר חסידיך לחיתו ארץ׃ שפכו
דמם כמים סביבות ירושלם
ואין קובר׃ היינו חרפה לשכנינו
לעג וקלס לסביבותינו׃ עד מה
יהוה תאנף לנצח תבער כמו
אש קנאתך׃ שפך חמתך אל
הגוים אשר לא ידעוך ועל

נסה מרה · עלה עוד · נסג בגד · הפך רמה · כעס במה · פסל קנא · עבר מאס · נטש שכן · שילה נתן · שבה עזז · פאר צור · סגר עבר · בחר · אכל בתל · כהן · גבר רנן · נכה צור · אחר עלם · מאס · בחר · הרר בנה · רום קדש · לקח · כלא · עלה בוא · רעה רעה · תמם בין · נחה · זמר · בוא · היכל שום · עיה · אכל · חסד חיה · סבב · קבר היה · צנף נער

מִמְלָכוֹת אֲשֶׁר בְּשִׁמְךָ לֹא קָרָאוּ׃ כִּי אָכַל אֶת יַעֲקֹב וְאֶת נָוֵהוּ הֵשַׁמּוּ׃ אַל תִּזְכָּר לָנוּ עֲוֹנֹת רִאשֹׁנִים מַהֵר יְקַדְּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ כִּי דַלּוֹנוּ מְאֹד׃ עָזְרֵנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ עַל דְּבַר כְּבוֹד שְׁמֶךָ וְהַצִּילֵנוּ וְכַפֵּר עַל חַטֹּאתֵינוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ׃ לָמָּה יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם אַיֵּה אֱלֹהֵיהֶם יִוָּדַע בַּגּוֹיִם לְעֵינֵינוּ נִקְמַת דַּם עֲבָדֶיךָ הַשָּׁפוּךְ׃ תָּבוֹא לְפָנֶיךָ אֶנְקַת אָסִיר כְּגֹדֶל זְרוֹעֲךָ הוֹתֵר בְּנֵי תְמוּתָה׃ וְהָשֵׁב לִשְׁכֵנֵינוּ שִׁבְעָתַיִם אֶל חֵיקָם חֶרְפָּתָם אֲשֶׁר חֵרְפוּךָ אֲדֹנָי׃ וַאֲנַחְנוּ עַמְּךָ וְצֹאן מַרְעִיתֶךָ נוֹדֶה לְּךָ לְעוֹלָם לְדֹר וָדֹר נְסַפֵּר תְּהִלָּתֶךָ׃

lxxx.

לַמְנַצֵּחַ אֶל שֹׁשַׁנִּים עֵדוּת לְאָסָף מִזְמוֹר׃ רֹעֵה יִשְׂרָאֵל הַאֲזִינָה נֹהֵג כַּצֹּאן יוֹסֵף יֹשֵׁב הַכְּרוּבִים הוֹפִיעָה׃ לִפְנֵי אֶפְרַיִם וּבִנְיָמִן וּמְנַשֶּׁה עוֹרְרָה אֶת גְּבוּרָתֶךָ וּלְכָה לִישֻׁעָתָה לָּנוּ׃ אֱלֹהִים הֲשִׁיבֵנוּ וְהָאֵר פָּנֶיךָ וְנִוָּשֵׁעָה׃ יְהוָה אֱלֹהִים צְבָאוֹת עַד מָתַי עָשַׁנְתָּ בִּתְפִלַּת עַמֶּךָ׃ הֶאֱכַלְתָּם לֶחֶם דִּמְעָה וַתַּשְׁקֵמוֹ בִּדְמָעוֹת שָׁלִישׁ׃ תְּשִׂימֵנוּ מָדוֹן לִשְׁכֵנֵינוּ וְאֹיְבֵינוּ יִלְעֲגוּ לָמוֹ׃ אֱלֹהִים צְבָאוֹת הֲשִׁיבֵנוּ וְהָאֵר פָּנֶיךָ וְנִוָּשֵׁעָה׃ גֶּפֶן מִמִּצְרַיִם תַּסִּיעַ תְּגָרֵשׁ גּוֹיִם וַתִּטָּעֶהָ׃ פִּנִּיתָ לְפָנֶיהָ וַתַּשְׁרֵשׁ שָׁרָשֶׁיהָ וַתְּמַלֵּא אָרֶץ׃ כָּסּוּ הָרִים צִלָּהּ וַעֲנָפֶיהָ אַרְזֵי אֵל׃ תְּשַׁלַּח קְצִירֶהָ עַד יָם וְאֶל נָהָר יוֹנְקוֹתֶיהָ׃ לָמָּה פָּרַצְתָּ גְּדֵרֶיהָ וְאָרוּהָ כָּל עֹבְרֵי דָרֶךְ׃ יְכַרְסְמֶנָּה

regna que nomen tuū non inuocauerunt. Quia comederunt iacob: & decorem eius desolauerūt. Ne recorderis iniquitatū nrarū veterum: cito occupēt nos misericordie tue quia attenuati sum9 nimis. Auxiliare nobis deus salutis nostre ꝓpter gloriam nominis tui: & libera nos & ꝓpitiare peccatis nrīs propter nomē tuū. Quare dicunt gentes vbi est deus eoꝝ: nota fiat in gētibus añ oculos nrōs vltio sanguinis seruoꝝ tuorū q effusus est. Ingrediatur corā te gemitus victorū: ī magnitudine brachii tui relinq̄ filios interitus. Et redde vicinis nrīs septuplū ī sinu eorū: opꝓbriū suū qđ exprobrauerūt tibi dñe. Nos eī populus tuus & grex pascue tue: cōfitebimur tibi ī sempitnū: in gñatione & gñatiōe narrabimus laudes tuas. Victori pro liliis testimonii: asaph canticum. 80.

Pastor israel ausculta: qui ducis quasi gregē ioseph: q sedes sup cherubim ostendere. Ante ephraim & beniamin & manasse suscita fortitudinē tuā: & veni vt saluos facias nos. Deus conuerte nos: & ostende faciē tuā & salui erim9. Dñe deus exercituū vsq3 quo fumabis ad orationem populi tui? Cibasti nos pane flebili: & potasti nos in lachrymis triplr. Posuisti nos ī cōtētionē vicinis nostris: & inimici nrī subsannauerūt nos. Deus exercituū cōuerte nos: & ostende faciē tuam & salui erimus. Vineam de egypto tulisti: eiecisti gentes & plātasti eā. Preparasti añ faciē ei9: & stabilisti radices eius: & repleuit terrā. Opti sūt mōtes vmbra ei9: & rami illi9 cedri dī. Expādit comas suas vsq3 ad mare: & vsq3 ad flumīa germīa sua. Quare dissipasti maceriā eius: & vindemiāt eā oēs qui trāseūt per viā. Vastauit eam

regna: q̄ nomē tuū nō inuocauerūt. Quia come
βασιλείας, αἳ τὸ ὄνομά σου οὐκ ἐπεκαλέσαντο. Ὅτι κατέ
derūt iacob: τ locū ei9 desolauerūt. Ne memineris
φαγον τὸν ἰακώβ, καὶ τὸν τόπον αὐτοῦ ἠρήμωσαν. Μὴ μνησθῇς
nraꝝ iniqtatū antiquaꝝ. Cito anticipēt nos
ἡμῶν ἀνομιῶν ἀρχαίων. Ταχὺ προκαταλαβέτωσαν ἡμᾶς
mie tue dñe: Qm paupes facti sum9 nimis. Ad
οἱ οἰκτιρμοί σου κύριε, Ὅτι ἐπτωχεύσαμεν σφόδρα. Βοή
iuua nos deus salutaris nr: pp gliā nois
θησον ἡμῖν ὁ θεὸς ὁ σωτὴρ ἡμῶν, ἕνεκεν τῆς δόξης τοῦ ὀνόματός
tui dñe libera nos. Et ꝓpicius esto pctīs nrīs
σου κύριε ῥῦσαι ἡμᾶς. Καὶ ἱλάσθητι ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν
propter nomē tuū. Ne qñ dicāt gētes: vbi
ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός σου. Μή ποτε εἴπωσι τὰ ἔθνη, ποῦ
est deus eoꝝ: τ innotescat in natiōibus corā
ἐστιν ὁ θεὸς αὐτῶν, καὶ γνωσθήτω ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἐνώπιον τῶν
oculis nrīs vltio sāguinis seruoꝝ
ὀφθαλμῶν ἡμῶν ἡ ἐκδίκησις τοῦ αἵματος τῶν δούλων
tuoꝝ q effusus ē. Introeat in cōspectu tuo gemitus
σου τοῦ ἐκκεχυμένου. Εἰσελθέτω ἐνώπιόν σου ὁ στεναγμὸς
cōpeditoꝝ. Scdm magnitudinē bra
τῶν πεπεδημένων. Κατὰ τὴν μεγαλωσύνην τοῦ βραχίο
chij tui: posside filios mortificatoꝝ. Red
νός σου, περιποίησαι τοὺς υἱοὺς τῶν τεθανατωμένων. Ἀπό
de vicinis nrīs septuplū in sinu eoꝝ:
δος τοῖς γείτοσιν ἡμῶν ἑπταπλασίονα εἰς τὸν κόλπον αὐτῶν
imꝓperiū ipoꝝ qđ exꝓbrauerūt tibi dñe. Nos aūt pplʾs tuus
τὸν ὀνειδισμὸν αὐτῶν ὃν ὠνείδισάν σε κύριε. Ἡμεῖς δὲ λαός σου
τ oues pascue tue: Cōfitebimur tibi deus in
καὶ πρόβατα νομῆς σου, Ἀνθομολογησόμεθά σοι ὁ θεὸς εἰς τὸν
seculū: i gñatiōe τ gñatione annūtiabimus laudē tuā.
αἰῶνα, εἰς γενεὰν καὶ γενεὰν ἐξαγγελοῦμεν τὴν αἴνεσίν σου.

In fine pro iis qui cōmutabūtur testi
Εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ τῶν ἀλλοιωθησομένων μαρ
moniū asaph psalmus. 79.
τύριον τῷ ἀσὰφ ψαλμός. οθʹ.

Qui regis israel intēde: q deducis velut ouē
Ὁ ποιμαίνων τὸν ἰσραὴλ πρόσχες, ὁ ὁδηγῶν ὡσεὶ πρόβα
ioseph. Qui sedes sup cherubim manifestare:
τον τὸν ἰωσήφ. Ὁ καθήμενος ἐπὶ τῶν χερουβὶμ ἐμφάνηθι, ἐ
corā ephraim τ beniamin τ manasse. Excita po
ναντίον ἐφραὶμ καὶ βενιαμὶν καὶ μανασσῆ. Ἐξέγειρον τὴν δυ
tētiā tuā τ veni: vt saluos facias nos. Deus cōuerte
ναστείαν σου καὶ ἐλθέ, εἰς τὸ σῶσαι ἡμᾶς. Ὁ θεὸς ἐπίστρεψον ἡ
nos: τ ostēde faciē tuā: τ salui erimus. Dñe
μᾶς, καὶ ἐπίφανον τὸ πρόσωπόν σου, καὶ σωθησόμεθα. Κύριε
deus virtutū vsq3quo irasceris sup orōnē
ὁ θεὸς τῶν δυνάμεων ἕως πότε ὀργίζῃ ἐπὶ τὴν προσευχὴν τῶν
seruoꝝ tuoꝝ? Cibabis nos pane lachrymaꝝ: τ potū dabis nob
δούλων σου; Ψωμιεῖς ἡμᾶς ἄρτον δακρύων, καὶ ποτιεῖς ἡμᾶς
in lachrymis in mēsura. Posuisti nos in cōtradictionē vici
ἐν δάκρυσιν ἐν μέτρῳ. Ἔθου ἡμᾶς εἰς ἀντιλογίαν τοῖς γείτο
nis nrīs: τ inimici nrī subsānauerūt nos. Dñe deus
σιν ἡμῶν, καὶ οἱ ἐχθροὶ ἡμῶν ἐμυκτήρισαν ἡμᾶς. Κύριε ὁ θεὸς τῶν
virtutū cōuerte nos: τ ostēde faciē tuā:
δυνάμεων ἐπίστρεψον ἡμᾶς, καὶ ἐπίφανον τὸ πρόσωπόν σου,
τ salui erimus. Vineā de egypto trāstulisti: eiecisti
καὶ σωθησόμεθα. Ἄμπελον ἐξ αἰγύπτου μετῆρας, ἐξέβαλες
gētes τ plātasti eā. Dux itineris fuisti i cōspectu e
ἔθνη καὶ κατεφύτευσας αὐτήν. Ὡδοποίησας ἔμπροσθεν αὐ
ius: τ plātasti radices eius: τ impleuit
τῆς, καὶ κατεφύτευσας τὰς ῥίζας αὐτῆς, καὶ ἐπλήρωσε τὴν
terrā. Opuit mōtes vmbra eius: τ arbusta eius
γῆν. Ἐκάλυψεν ὄρη ἡ σκιὰ αὐτῆς, καὶ αἱ ἀναδενδράδες αὐτῆς
cedros dei. Extēdit palmites suos vsq3 ad ma
τὰς κέδρους τοῦ θεοῦ. Ἐξέτεινε τὰ κλήματα αὐτῆς ἕως θα
re: τ vsq3 ad flumina propagines eius.
λάσσης, καὶ ἕως ποταμῶν τὰς παραφυάδας αὐτῆς.
Ut qd destruxisti maceriā eius: τ vindemiāt e
Ἱνατί καθεῖλες τὸν φραγμὸν αὐτῆς, καὶ τρυγῶσιν αὐ
am oēs qui pretergrediūtur viā?
τὴν πάντες οἱ παραπορευόμενοι τὴν ὁδόν;

Esaie. d.64.

Deu. 41.

Exo. 20.

Exterminauit eā aper de sylua: τ singularis ferus depa
Ἐλυμήνατο αὐτὴν ὗς ἐκ δρυμοῦ, καὶ μονιὸς ἄγριος κατενε
stus est eā. Deus virtutū cōuertere iā: τ
μήσατο αὐτήν. Ὁ θεὸς τῶν δυνάμεων ἐπίστρεψον δή, καὶ
respice de celo τ vide. Et visita vi
ἐπίβλεψον ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἴδε. Καὶ ἐπίσκεψαι τὴν ἄμπε
neā istā: τ ꝑfice eā: q̄ plātauit dextera
λον ταύτην, καὶ κατάρτισαι αὐτήν, ἣν ἐφύτευσεν ἡ δεξιά
tua. Et sup filiū hoīs: quē cōfirmasti tibi. In
σου. Καὶ ἐπὶ υἱὸν ἀνθρώπου, ὃν ἐκραταίωσας σεαυτῷ. Ἐμ
cēsa igni τ suffossa: ab increpatiōe
πεπυρισμένη πυρὶ καὶ ἀνεσκαμμένη, ἀπὸ ἐπιτιμήσεως τοῦ
vultus tui peribūt. Fiat manus tua sup virū
προσώπου σου ἀπολοῦνται. Γενηθήτω ἡ χείρ σου ἐπ' ἄνδρα
dextere tue: τ sup filiū hoīs: quē cōfirmasti ti
δεξιᾶς σου, καὶ ἐπὶ υἱὸν ἀνθρώπου, ὃν ἐκραταίωσας σεαυ
bi. Et nō discedim9 a te: viuificabis nos: τ
τῷ. Καὶ οὐ μὴ ἀποστῶμεν ἀπὸ σοῦ, ζωώσεις ἡμᾶς, καὶ τὸ
nomē tuū inuocabimus. Dñe deus virtutū cō
ὄνομά σου ἐπικαλεσόμεθα. Κύριε ὁ θεὸς τῶν δυνάμεων ἐπί
uerte nos: τ ostēde faciē tuā: τ sal
στρεψον ἡμᾶς, καὶ ἐπίφανον τὸ πρόσωπόν σου, καὶ σω
ui erimus.
θησόμεθα.

In finē pro torcularibus psalmus asaph. 80.
Εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ τῶν ληνῶν ψαλμὸς τῷ ἀσάφ. πʹ.

Exultate deo adiutori nrō: iubilate
Ἀγαλλιᾶσθε τῷ θεῷ τῷ βοηθῷ ἡμῶν, ἀλαλάξατε τῷ
deo iacob. Sumite psalmū τ date tympanū: psal
θεῷ ἰακώβ. Λάβετε ψαλμὸν καὶ δότε τύμπανον, ψαλ
teriū iocūdū cū cithara. Buccinate i neomenia
τήριον τερπνὸν μετὰ κιθάρας. Σαλπίσατε ἐν νεομηνίᾳ
tuba: in insigni die solēnitatis vrē. Quia ꝑceptū
σάλπιγγι, ἐν εὐσήμῳ ἡμέρᾳ ἑορτῆς ὑμῶν. Ὅτι πρόσταγμα
in israel est: τ iudiciū deo iacob. Testimoniū in
τῷ ἰσραὴλ ἐστί, καὶ κρίμα τῷ θεῷ ἰακώβ. Μαρτύριον ἐν
ioseph posuit illud: cū exiret ipe de terra egypti.
τῷ ἰωσὴφ ἔθετο αὐτόν, ἐν τῷ ἐξελθεῖν αὐτὸν ἐκ γῆς αἰγύπτου.
Linguā q̄ nō nouerat audiuit: diuertit ab onerib9
Γλῶσσαν ἣν οὐκ ἔγνω ἤκουσεν, ἀπέστησεν ἀπὸ ἄρσεων τὸν
dorsū eius. Manus eius in cophino seruierūt: in
νῶτον αὐτοῦ. Αἱ χεῖρες αὐτοῦ ἐν τῷ κοφίνῳ ἐδούλευσαν, ἐν
tribulatiōe inuocasti me τ liberaui te. Exaudiui te
θλίψει ἐπεκαλέσω με καὶ ἐρρυσάμην σε. Ἐπήκουσά σου
in abscōdito tēpestatis. Dp. Probaui te apd
ἐν ἀποκρύφῳ καταιγίδος. Διάψαλμα. Ἐδοκίμασά σε ἐπὶ
aquā ɔtradictiōis. Audi pplʾs me9 τ cōtestor
ὕδατος ἀντιλογίας. Ἄκουσον λαός μου καὶ διαμαρτύρομαί
te. Israel si audieris me: nō erit in te deus re
σοι. Ἰσραὴλ ἐὰν ἀκούσῃς μου, οὐκ ἔσται ἐν σοὶ θεὸς πρόσφα
cēs: neq3 adorabis deū alienū. Ego eīm sū do
τος, οὐδὲ προσκυνήσεις θεῷ ἀλλοτρίῳ. Ἐγὼ γάρ εἰμι κύ
minus deus tu9: q eduxi te de terra egypti. Dila
ριος ὁ θεός σου, ὁ ἀναγαγών σε ἐκ γῆς αἰγύπτου. Πλάτυ
ta os tuū τ implebo illud. Et nō audiuit pplʾs
νον τὸ στόμα σου καὶ πληρώσω αὐτό. Καὶ οὐκ ἤκουσεν ὁ λαός
meus vocē meā: τ israel nō intēdit mihi. Et dimi
μου τῆς φωνῆς μου, καὶ ἰσραὴλ οὐ προσέσχε μοι. Καὶ ἐξαπέ
si eos fm studia cordis eoꝝ:
στειλα αὐτοὺς κατὰ τὰ ἐπιτηδεύματα τῶν καρδιῶν αὐτῶν,
ibunt in adinuētiōibus suis. Si pplʾs me9
πορεύσονται ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν αὐτῶν. Εἰ ὁ λαός μου
audisset me: israel i viis meis si ambulasset: pro nihilo
ἤκουσέ μου, ἰσραὴλ ταῖς ὁδοῖς μου εἰ ἐπορεύθη, ἐν τῷ μηδὲ
forsitā inimicos eoꝝ humiliassē. Et sup tribu
νὶ ἂν τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν ἐταπείνωσα. Καὶ ἐπὶ τοὺς θλί
lātes eos misissē manū meā. Inimi
βοντας αὐτοὺς ἐπέβαλον ἂν τὴν χεῖρά μου. Οἱ ἐχ
ci dñi mētiti sūt ei: τ erit tpʾs eoꝝ
θροὶ κυρίου ἐψεύσαντο αὐτῷ, καὶ ἔσται ὁ καιρὸς αὐτῶν
in seculū. Et cibauit eos
εἰς τὸν αἰῶνα. Καὶ ἐψώμισεν αὐτούς

aper de sylua: & oēs bestie agri depaste sūt eā. Deus exercituū reuertere obsecro: respice de celo & vide & visita vineam hanc. Et radicē quā plātauit dextera tua: & sup filium quē confirmasti tibi. Succensa igni & diruta: ab increpatiōe faciei tue pereant. Fiat manus tua sup virū dextere tue: & sup filiū hoīs quē cōfirmasti tibi. Et non recedemus a te: viuificabis nos & in noīe tuo vocabimus. Dñe deus exercituū cōuerte nos: & ostende faciem tuam & salui erimus.

Victori pro torcularibus: asaph. 81.

Laudate deū fortitudinē nrām: iubilate deo iacob. Assumite carmen & date tympanū: citharā decorā cū psalterio. Clangite in neomenia buccina: ī medio mēse diei solēnitatis vrē. Quia legitimū israel est: & iudiciū deo iacob. Testimonium in ioseph posuit eū cū egrederetur de terra egypti: labiū quod nesciebam audiui. Amoui ab onere hūerum eius: manus eius a cophino recesserunt. In tribulatione inuocasti & erui te: exaudiui te in abscōdito tonitrui: ꝓbaui te sup aquā cōtradictiōis. Sp. Audi populе meus & contestor te israel si audieris me. Nō sit in te deus alienus: & nō adores deū peregrinū. Ego dñs deus tuus qui eduxi te de terra egypti: apí os tuū & iplebo illud. Et non audiuit ppl's meus vocē meā: & israel nō credidit mihi. Et dimisi eū ī prauitate cordis sui: ambulabūt in cōsiliis suis. Vtinā populus meus audisset me: isrl in viis meis ābulasset. Quasi nihilū inimicos ei9 humiliassem: & sup hostes eorū vertissē manū meam. Qui oderūt dñm negabunt eū: & erit tp̄s eorū ī seclo. Et cibauit eos

חזיר מיער וזיז שדי ירענה׃ אלהים צבאות שוב נא הבט משמים וראה ופקד גפן זאת׃ וכנה אשר נטעה ימינך ועל בן אמצתה לך׃ שרופה באש כסוחה מגערת פניך יאבדו׃ תהי ידך על איש ימינך על בן אדם אמצת לך׃ ולא נסוג ממך תחינו ובשמך נקרא׃ יהוה אלהים צבאות השיבנו האר פניך ונושעה׃

lxxxi.

למנצח על הגתית לאסף׃ הרנינו לאלהים עוזנו הריעו לאלהי יעקב׃ שאו זמרה ותנו תף כנור נעים עם נבל׃ תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו׃ כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב׃ עדות ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרים שפת לא ידעתי אשמע׃ הסירותי מסבל שכמו כפיו מדוד תעברנה׃ בצרה קראת ואחלצך אענך בסתר רעם אבחנך על מי מריבה סלה׃ שמע עמי ואעידה בך ישראל אם תשמע לי׃ לא יהיה בך אל זר ולא תשתחוה לאל נכר׃ אנכי יהוה אלהיך המעלך מארץ מצרים הרחב פיך ואמלאהו׃ ולא שמע עמי לקולי וישראל לא אבה לי׃ ואשלחהו בשרירות לבם ילכו במועצותיהם׃ לו עמי שמע לי ישראל בדרכי יהלכו׃ כמעט אויביהם אכניע ועל צריהם אשיב ידי׃ משנאי יהוה יכחשו לו ויהי עתם לעולם׃ ויאכלהו

ex adipe frumēti: & de petra melle ſaturauit eos.

Pſalmus aſaph. 82.

Deus ſtetit in cetu dei: in medio deos diiudicat. Vſq; quo iudicatis iniquitatē: & facies impiorum ſuſcipitis? Sēp. Iudicate pauperi & pupillo: egenum & inopē iuſtificate. Saluate inopē & pauperē: de māu impiorū liberate. Non cognoſcunt neq; intelligunt: in tenebris ambulāt: mouebūtur omnia fundamēta terre. Ego dixi dii eſtis: & filii excelſi omnes vos. Ergo q̄ſi adā morīemini: & q̄ſi vnus de pricipibus cadetis. Surge deus iudica terram: qm̄ tu hereditabis omnes gentes.

Canticū pſalmi aſaph. 83.

Deus non ſilētium tibi: ne ſileas & non quieſcas deus. Quia ecce inimici tui tumultuati ſunt: & qui oderūt te eleuauerūt caput. Cōtra populū tuū nequiter tractauerunt: inierūt cōſiliū aduerſus arcanū tuū. Dixerīt venite & cōteramus eos de gēte: & nō ſit memoria nois iſrael vltra. Q̄m tractauerūt corde pariter: cōtra te fedus pepigerūt. Tabernacula idumee & iſmaelitarū moab & agareni. Gebal & āmon & amalec: paleſtina cum habitatorib9 tyri. Sed & aſſur venit cū eis: facti ſunt brachium filiorū loth. Sp. Fac illis ſicut madiā & ſiſare: ſicut iabin in torrente ciſſon. Cōtriti ſunt in endor: fuerūt q̄ſi ſterq̄liniū terre. Pone duces eorum ſicut oreb & ſicut zeb: & ſicut zebee & ſalmanah oēs pricipes eorū. Qui dixerūt poſſideamus nobis pulchritudinē dei. Deus meus pōe eos vt rotā: quaſi ſtipulā añ faciē vēti. Quō ignis cōburit ſyluā: & ſicut flāma d̄uorat mōtes: Sic pſeq̄re eos in tēpeſtate tua: & ī turbie tuo

cōturbabis eos. Imple facies eorū ignominia: & q̄rēt nomen tuū domine. Confundātur & conturbētur vſq; in ſeculū: & erubeſcant & pereant. Et ſciant quia nomē tuū eſt dñs: ſol9 tu excelſus ſuper omnem terram.

Victori pro torcularibus: filiorū core ps. 84

Quam dilecta tabernacula tua domine exercituum. Deſiderat & deficit anima mea in atria domini: cor meum & caro mea laudabūt deū viuētem. Siquidem paſſer inuenit domum: & auis nidum ſibi vbi ponat pullos ſuos: altaria tua dñe exercituū rex meus & deus meus. Beati qui habitant in domo tua: adhuc laudabūt te. Sp. Btūs hō cuius in te eſt fortitudo: ſemite in corde ſuo. Trāſeuntes in vallem fletus fontē ponēt eā: benedictiōe quoq; amicietur doctor. Ibunt de fortitudīe ī fortitudinē: apparebūt apud deū in ſion. Domine deus exercituū exaudi orationem meam: auſculta deus iacob. Semper. Clypeus noſter vide deus: & attende faciē xp̄i tui. Q̄m melior ē dies in atriis tuis ſuper milia: elegi abiectus eē in domo dei mei magis quā hītare ī tabernaculis impietatis. Quia ſol & ſcutū dñs deus: grām & gloriā dabit dñs: nec phibebit bonū ab his q ābulāt in pfectiōe. Dñe exercituū btūs hō qui cōfidit ī te

Victori filiorū core ps 85.

Placat9 es dñe terre tue: reduxiſti captiuitatē iacob. Dimiſiſti iniquitatē ppl̄o tuo: opuiſti oīa pctā eorū. Sp. Cōtinuiſti oēm idignationē tuā: cōuerſus es ab ira furoris tui. Cōuerte nos de9 ieſus nr̄: & ſolue irā tuā aduerſum nos. Noli ī eternū iraſci nobis: extendēs irā tuā in gn̄atiōe & generationem. Nonne tu reuertens viuificabis nos: & ppl̄s tuus

ישמחו בך: הראנו יהוה חסדך
וישעך תתן לנו: אשמעה מה
ידבר האל יהוה כי ידבר שלום
אל עמו ואל חסידיו ואל ישובו
לכסלה: אך קרוב ליראיו ישעו
לשכן כבוד בארצנו: חסד ואמת
נפגשו צדק ושלום נשקו: אמת
מארץ תצמח וצדק משמים
נשקף: גם יהוה יתן הטוב וארצנו
תתן יבולה: צדק לפניו יהלך
וישם לדרך פעמיו:

lxxxvi.

תפלה לדוד הטה יהוה אזנך
ענני כי עני ואביון אני: שמרה
נפשי כי חסיד אני הושע עבדך
אתה אלהי הבוטח אליך: חנני
אדני כי אליך אקרא כל היום:
שמח נפש עבדך כי אליך אדני
נפשי אשא: כי אתה אדני
טוב וסלח ורב חסד לכל קראיך:
האזינה יהוה תפלתי והקשיבה
בקול תחנונותי: ביום צרתי
אקראך כי תענני: אין כמוך
באלהים אדני ואין כמעשיך: כל
גוים אשר עשית יבואו וישתחוו
לפניך אדני ויכבדו לשמך:
כי גדול אתה ועשה נפלאות
אתה אלהים לבדך: הורני
יהוה דרכך אהלך באמתך
יחד לבבי ליראה שמך: אודך
אדני אלהי בכל לבבי ואכבדה
שמך לעולם: כי חסדך גדול
עלי והצלת נפשי משאול
תחתיה: אלהים זדים קמו עלי
ועדת עריצים בקשו נפשי ולא
שמוך לנגדם: ואתה אדני אל
רחום וחנון ארך אפים ורב חסד

letabitur in te. Ostende nobis dñe misericordiam tuam: & salutare tuū da nobis. Audiā qd loqtur deus dñs: loqtur enī pacē ad pplm suū & ad scōs suos: vt nō cōuertātur ad stultitiā. Verūtamē pe est his qui timent eū salutare eius: vt inhabitet gl'ia in terra nr̃a. Mīa & veritas occurrerūt sibi: iustitia & pax deosculate sunt. Veritas de terra orta ē: & iustitia de celo prospexit. Sed & dñs dabit bonū: & terra nr̃a dabit germē suū. Iustitia añ eū ibit: & ponet in via gressus suos.

Oratio dauid. 86.

Inclina dñe aurē tuam & exaudi me: quia egenus & pauper sum ego. Custodi animā meā qm̃ scūs sum: salua seruū tuum deus meus qui confidit in te. Miserere mei dñe: qm̃ ad te clamabo tota die. Letifica aīam serui tui: quia ad te dñe animā meā leuo. Tu enī es dñe bonus & ppicia bilis: & multus mīa oībus qui īuocāt te. Exaudi dñe orōnē meā: & ausculta vocē depcationū mearū. In die tribulatiōis mee inuocabo te: quia exaudies me. Nō est similis tui in diis dñe: & non est iuxta opera tua. Oēs gentes quas fecisti venient & adorabunt coram te dñe: & glorificabūt nomē tuū. Quia magnus es tu & faciens mirabilia: tu es deus solus. Doce me domine viam tuam: vt ambulem in veritate tua: vnicum fac cor meum vt timeat nomē tuum. Confitebor tibi domine deus meus in toto corde meo: & glorificabo nomē tuū ī eternū. Quia mīa tua magna est super me: & eruisti animam de inferno extremo. Deus supbi surrexerunt aduersus me: & cetus robustorum quesierunt animā meam & non posuerunt te in conspectu suo. Tu autem dñe deus misericors & clemens: patiēs & multe misericordie

εὐφρανθήσεται ἐπὶ σοί. Δεῖξον ἡμῖν κύριε τὸ ἔλεός σου, καὶ τὸ σωτήριόν σου δῴης ἡμῖν. Ἀκούσομαι τί λαλήσει ἐν ἐμοὶ κύριος ὁ θεός. Ὅτι λαλήσει εἰρήνην ἐπὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τοὺς ὁσίους αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τοὺς ἐπιστρέφοντας καρδίαν ἐπ' αὐτόν. Πλὴν ἐγγὺς τῶν φοβουμένων αὐτὸν τὸ σωτήριον αὐτοῦ, τοῦ κατασκηνῶσαι δόξαν ἐν τῇ γῇ ἡμῶν. Ἔλεος καὶ ἀλήθεια συνήντησαν, δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη κατεφίλησαν. Ἀλήθεια ἐκ τῆς γῆς ἀνέτειλε, καὶ δικαιοσύνη ἐκ τοῦ οὐρανοῦ διέκυψε. Καὶ γὰρ ὁ κύριος δώσει χρηστότητα, καὶ ἡ γῆ ἡμῶν δώσει τὸν καρπὸν αὐτῆς. Δικαιοσύνη ἐνώπιον αὐτοῦ προπορεύσεται, καὶ θήσει εἰς ὁδὸν τὰ διαβήματα αὐτοῦ.

Oratio dauid. 85.
Προσευχὴ τῷ Δαυίδ. πε'.

Κλῖνον κύριε τὸ οὖς σου καὶ ἐπάκουσόν μου, ὅτι πτωχὸς καὶ πένης εἰμὶ ἐγώ. Φύλαξον τὴν ψυχήν μου, ὅτι ὅσιός εἰμι, σῶσον τὸν δοῦλόν σου ὁ θεός μου, τὸν ἐλπίζοντα ἐπὶ σέ. Ἐλέησόν με κύριε ὅτι πρὸς σὲ κεκράξομαι ὅλην τὴν ἡμέραν. Εὔφρανον τὴν ψυχὴν τοῦ δούλου σου, ὅτι πρὸς σὲ ἦρα τὴν ψυχήν μου. Ὅτι σὺ κύριε χρηστὸς καὶ ἐπιεικὴς, καὶ πολυέλεος πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις σε. Ἐνώτισαι κύριε τὴν προσευχήν μου, καὶ πρόσχες τῇ φωνῇ τῆς δεήσεώς μου. Ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς μου ἐκέκραξα πρὸς σέ, ὅτι ἐπήκουσάς μου. Οὐκ ἔστιν ὅμοιός σοι ἐν θεοῖς κύριε, καὶ οὐκ ἔστι κατὰ τὰ ἔργα σου. Πάντα τὰ ἔθνη ὅσα ἐποίησας, ἥξουσι καὶ προσκυνήσουσιν ἐνώπιόν σου κύριε. Καὶ δοξάσουσι τὸ ὄνομά σου, ὅτι μέγας εἶ σύ, καὶ ποιῶν θαυμάσια, σὺ εἶ θεὸς μόνος. Ὁδήγησόν με κύριε ἐν τῇ ὁδῷ σου, καὶ πορεύσομαι ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου. Εὐφρανθήτω ἡ καρδία μου τοῦ φοβεῖσθαι τὸ ὄνομά σου. Ἐξομολογήσομαί σοι κύριε ὁ θεός μου ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου, καὶ δοξάσω τὸ ὄνομά σου εἰς τὸν αἰῶνα. Ὅτι τὸ ἔλεός σου μέγα ἐπ' ἐμέ, καὶ ἐρρύσω τὴν ψυχήν μου ἐξ ᾅδου κατωτάτου. Ὁ θεὸς παράνομοι ἐπανέστησαν ἐπ' ἐμέ, καὶ συναγωγὴ κραταιῶν ἐζήτησαν τὴν ψυχήν μου, καὶ οὐ προέθεντό σε ἐνώπιον αὐτῶν. Καὶ σὺ κύριε ὁ θεός μου οἰκτίρμων καὶ ἐλεήμων, μακρόθυμος καὶ πολυέλεος καὶ

ἀληθινός. Ἐπίβλεψον ἐπ' ἐμὲ καὶ ἐλέησόν με, δὸς τὸ κράτος σου τῷ παιδί σου καὶ σῶσον τὸν υἱὸν τῆς παιδίσκης σου. Ποίησον μετ' ἐμοῦ σημεῖον εἰς ἀγαθόν, καὶ ἰδέτωσαν οἱ μισοῦντές με, καὶ αἰσχυνθήτωσαν. Ὅτι σὺ κύριε ἐβοήθησάς μοι καὶ παρεκάλεσάς με.

Filiis core psalmus cātici. 86.
Τοῖς υἱοῖς Κορὲ ψαλμὸς ᾠδῆς. πς'.

Οἱ θεμέλιοι αὐτοῦ ἐν τοῖς ὄρεσι τοῖς ἁγίοις. Ἀγαπᾷ κύριος τὰς πύλας Σιών, ὑπὲρ πάντα τὰ σκηνώματα Ἰακώβ. Δεδοξασμένα ἐλαλήθη περὶ σοῦ ἡ πόλις τοῦ θεοῦ. Μνησθήσομαι Ῥαὰβ καὶ Βαβυλῶνος τοῖς γινώσκουσί με. Καὶ ἰδοὺ ἀλλόφυλοι καὶ Τύρος καὶ λαὸς τῶν Αἰθιόπων, οὗτοι ἐγενήθησαν ἐκεῖ. Μήτηρ Σιὼν ἐρεῖ ἄνθρωπος, καὶ ἄνθρωπος ἐγενήθη ἐν αὐτῇ, καὶ αὐτὸς ἐθεμελίωσεν αὐτὴν ὁ ὕψιστος. Κύριος διηγήσεται ἐν γραφῇ λαῶν, καὶ ἀρχόντων τούτων τῶν γεγενημένων ἐν αὐτῇ. Ὡς εὐφραινομένων πάντων ἡ κατοικία ἐν σοί.

Cāticū psalmi filiis core: in finē pro maeleth ad respōdēdū: intellectus eman israelite. 87.
Ψαλμὸς ᾠδῆς τοῖς υἱοῖς Κορέ, εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ μαελὲθ τοῦ ἀποκριθῆναι, συνέσεως Αἰμὰν τῷ Ἰσραηλίτῃ. πζ'.

Κύριε ὁ θεὸς τῆς σωτηρίας μου, ἡμέρας ἐκέκραξα καὶ ἐν νυκτὶ ἐναντίον σου. Εἰσελθέτω ἐνώπιόν σου ἡ προσευχή μου, κλῖνον τὸ οὖς σου εἰς τὴν δέησίν μου, ὅτι ἐπλήσθη κακῶν ἡ ψυχή μου, καὶ ἡ ζωή μου τῷ ᾅδῃ ἤγγισε. Προσελογίσθην μετὰ τῶν καταβαινόντων εἰς λάκκον. Ἐγενήθην ὡσεὶ ἄνθρωπος ἀβοήθητος, ἐν νεκροῖς ἐλεύθερος. Ὡσεὶ τραυματίαι καθεύδοντες ἐν τάφῳ, ὧν οὐκ ἐμνήσθης ἔτι, καὶ αὐτοὶ ἐκ τῆς χειρός σου ἀπώσθησαν. Ἔθεντό με ἐν λάκκῳ κατωτάτῳ, ἐν σκοτεινοῖς καὶ ἐν σκιᾷ θανάτου. Ἐπ' ἐμὲ ἐπεστηρίχθη ὁ θυμός σου, καὶ πάντας τοὺς μετεωρισμούς σου ἐπήγαγες ἐπ' ἐμέ. Διάψαλμα. Ἐμάκρυνας τοὺς γνωστούς μου ἀπ' ἐμοῦ, ἔθεντό με βδέλυγμα ἑαυτοῖς. Παρεδόθην καὶ οὐκ ἐξεπορευόμην, οἱ ὀφθαλμοί μου ἠσθένησαν ἀπὸ πτωχείας. Ἐκέκραξα πρὸς σὲ κύριε ὅλην τὴν ἡμέραν, διεπέτασα πρὸς σὲ τὰς χεῖράς μου. Μὴ τοῖς νεκροῖς ποιήσεις θαυμάσια, ἢ ἰατροὶ ἀναστήσουσι καὶ ἐξομολογήσονταί σοι; Μὴ διηγήσεταί τις ἐν τῷ τάφῳ τὸ ἔλεός σου, καὶ τὴν ἀλήθειάν σου ἐν τῇ ἀπωλείᾳ; Μὴ γνωσθήσεται ἐν τῷ σκότει

& verax. Respice ad me & miserere mei: da fortitudinem tuā seruo tuo: & salua filiū ancille tue. Fac mecū signū in bonitate: & videant qui oderunt me & confundantur: quia tu domine auxiliatus es mihi & consolatus es me.

Filiorum core psalmus cantici. 87.

Fundamētū eius in mōtibus sāctuarii. Diligit dñs portas siō: sup oīa tabernacula iacob. Gloriosa dicta sūt ī te ciuitas dei. Sēper. Cōmemorabor supbie & babylōis sciētib9 me: ecce palestina & tyrus cū ethiopia iste natus est ibi. Ad siō autē dicetur: vir & vir natus est in ea: & ipse fundauit eā excelsus. Dñs narrabit scribēs pplos: iste natus est ibi. Semper. Et cātores quasi in choris: oēs fōtes mei ī te.

Cāticū carminis filiorū core: victori super chorū ad pcinēdū: eruditio hemā ezraite. 88.

Domine deus salutis mee per diē clamaui: in nocte corā te. Ingrediatur ante te oratio mea: inclina aurē tuā ad laudationē meā. Quia repleta est malis anima mea: & vita mea ad infernū descendit. Reputatus sum cū descēdentibus in lacū: factus sum quasi hō inualidus. Inter mortuos liber: sicut interfecti dormiētes ī sepulchro quorū nō recordaris amplius: & q a manu tua abscisi sunt. Posuisti me in lacu nouissimo: in tenebris & in pfundo. Sup me cōfirmatus ē furor tuus: & cūctis fluctibus tuis afflixisti me. Sp. Lōge fecisti notos meos a me: posuisti me aboīationē eis: clausū & nō prodeūtē. Oculus meus infirmatus est ab afflictiōe: inuocaui te dñe tota die: expandi ad te palmas meas. Nunqd mortuis facies mirabilia: aut gigātes resurgēt & cōfitebūtur tibi? Sp. Nūqd narrabitur ī sepulchro mīa tua: & veritas tua ī pditiōe? Nūqd cognoscentur in

ואמת: פנה אלי וחנני תנה
עזך לעבדך והושיעה לבן אמתך:
עשה עמי אות לטובה ויראו
שנאי ויבשו כי אתה יהוה
עזרתני ונחמתני:

lxxxvii.

לבני קרח מזמור שיר
יסודתו בהררי קדש: אהב יהוה
שערי ציון מכל משכנות יעקב:
נכבדות מדבר בך עיר האלהים
סלה: אזכיר רהב ובבל לידעי
הנה פלשת וצור עם כוש זה ילד
שם: ולציון יאמר איש ואיש
ילד בה והוא יכוננה עליון: יהוה
יספר בכתוב עמים זה ילד שם
סלה: ושרים כחללים כל מעיני
בך:

lxxxviii.

שיר מזמור
לבני קרח למנצח על מחלת לענות
משכיל להימן האזרחי:
יהוה אלהי ישועתי יום צעקתי
בלילה נגדך: תבוא לפניך תפלתי
הטה אזנך לרנתי: כי שבעה
ברעות נפשי וחיי לשאול הגיעו:
נחשבתי עם יורדי בור הייתי
כגבר אין איל: במתים חפשי
כמו חללים שכבי קבר אשר לא
זכרתם עוד והמה מידך נגזרו:
שתני בבור תחתיות במחשכים
במצלות: עלי סמכה חמתך וכל
משבריך עניתי סלה: הרחקת
מידעי ממני שתני תועבות למו
כלא ולא אצא: עיני דאבה
מני עני קראתיך יהוה בכל יום
שטחתי אליך כפי: הלמתים
תעשה פלא אם רפאים יקומו
יודוך סלה: היספר בקבר חסדך
אמונתך באבדון: היודע בחשך

tenebris mirabilia tua: & iustitia tua in terra q̃ obliuiõi tradita ẽ? Ego aũt ad te dñe clamaui: & mãe oratio mea p̃ueniet te. Quare dñe abiicis aĩam meã: abscõdis faciẽ tuã a me? Pauper ego sum & erũnosus ab adolescẽtia mea: portaui furorẽ tuũ & cõturbatus sum. Per me transierũt ire tue: terrores tui opp̃sserũt me. Circundederũt me quasi aq̃ tota die: vallauerunt me pariter. Lõge fecisti a me amicũ & sodalẽ: notos meos abstulisti.

Eruditio ethã ezraite. 89.

Misericordias dñi in eternũ cãtabo: in gñatiõe & gñationẽ annũciabo veritatẽ tuã in ore meo. Q̃m̃ dixi sẽpiterna mĩa edificabitur: celos fundabis veritas tua in eis. Percussi fedus cum electo meo: iuraui dauid suo meo. Vsq; in eternũ stabiliã semen tuum: & edificabo in gñatiõe & gñationẽ thronum tuũ. Sp. Cõfitebũtur celi mirabilia tua dñe: & veritatẽ tuã in ecclesia sctõꝝ. Quis eĩ i nubibus eq̃bitur dño: assimilabitur domino in filiis dei? Deus inclitus in archano sanctorum nimio: & terribilis in cunctis q̃ circa eũ sunt. Domine deus exercituũ qs sĩlis tui? fortissime domine: & veritas tua in circuitu tuo. Tu dominaris superbie maris: elationes gurgitũ eius tu comprimis. Tu cõfregisti q̃si vulneratũ sup̃bũ: in brachio forti tuo disp̃sisti inimicos tuos. Tui sunt celi & tua ẽ terra: orbẽ & plenitudinem eius tu fundasti. Aquilonem & dexterum tu creasti: thabor & hermon nomẽ tuũ laudabũt. Tuũ brachiũ cũ fortitudie: roboretur manus tua exaltetur dextera tua. Iustitia & iudiciũ firmamentũ throni tui: mĩa & veritas p̃cedẽt faciẽ tuã. Btũs pp̃ls q nouit iubilũ: dñe in lumine vult⁹ tui ãbulabũt. In noie tuo exltabũt tota

die: & in iustitia tua exaltabuntur. Quia gloria fortitudinis corũ tu es: & in voluntate tua eleuabis cornu nostrũ. Quia a dño est protectio nostra: & a sctõ isrẽl rege nr̃o. Tunc locutus es per visionẽ sãctis tuis: & dixisti posui adiutoriũ super robustũ: exaltaui electũ de pp̃lo. Inueni dauid seruũ meũ: oleo sctõ meo vnxi eũ. Cũ quo manus mea firma erit: & brachium meum roborauit eum. Non decipiet inimicus eum: & filius iniquitatis non affliget eũ. Sed cõcidã ante faciem eius hostes illi⁹: & qui eũ oderũt p̃cutiã. Veritas ãt mea & mĩa mea erit cũ eo: & in nomine meo exaltabitur cornu eius. Et ponã in mari manũ eius: & ĩ fluminibus dexterã eius. Ipẽ inuocabit me pater meus es tu: de⁹ me⁹ & fortitudo salutis mee. Ego aũt primogenitũ ponã eũ: excelsũ regibus terre. In et̃nũ custodiã ei mĩam meã: & pactũ meũ fidele erit ei. Et ponã in p̃petuũ semẽ eius: & thronũ eius sicut dies celi. Sĩ ãt dereliq̃rint filii eius legem meã: & in iudiciis meis nõ ambulauerit. Si cerimõias meas p̃phanauerit: & p̃cepta mea nõ custodierit. Visitabo ĩ virga scelera eorũ: & in plagis iniquitates eorũ. Mĩam aũt meã nõ auferã ab eo: nec mentiar in veritate mea. Nõ violabo pactũ meum: & q̃d egressũ est de labiis meis nõ mutabo. Semel iuraui in sancto meo: ne dauid mẽtiar. Semẽ eius in sempiternũ erit: & thrõus eius sicut sol in conspectu meo. Sicut luna stabilietur in sẽpiternũ: & testis in celo fidelis. Sẽp. Tu ãt repulisti & p̃iecisti: iratus es aduersus xp̃m tuũ. Attenuasti pactũ serui tui: p̃phanasti i terra diadema eius. Dissipasti oẽs macerias eius: posuisti munitiões eius pauorẽ. Diripuerũt eũ oẽs qui trãseunt p viã: sctũs ẽ op

probriũ vicinis suis. Eleuasti dexterã hostium eius: letificasti oẽs inimicos illius. Auertisti robur gladii eius: & nõ sublevasti eũ in prelio. Quiescere fecisti munditiã eius: & thronũ illius in terra detraxisti. Abbreuiasti dies adolescẽtie eius: opuisti eũ ignominia. Sp. Vsq3 quo dñe abscõderis in finẽ: succẽditur quasi ignis idignatio tua? Memẽto mei de pfundo: alioqn qre frustra creasti filios hoĩm? Quis est vir qui viuat & nõ videat mortẽ: saluãs aĩaʒ suã de manu inferi? Sp. Vbi sunt mĩe tue antique dñe: q̃s iurasti dd in veritate tua. Recordare dñe opprobrii seruorũ tuorũ: quia portaui in sinu meo oẽs iniqtates ppulorũ. Quibus exprobrauerũt inimici tui dñe: qbus exprobrauerunt vestigia xp̃i tui. Bñdictus dñs ĩ sempiternũ: amen & amẽ.

Oratio moysi viri dei. 90.

DOmĩe hĩtaculũ tu fctũs es nobis: ĩ gñatiõe & gñatõe. Añq3 mõtes nasce[rentur] & pturiretur terra & orbis: a seculo & vsq3 ĩ seculũ tu es deus. Cõuertẽs hoĩem vsq3 ad cõtritionẽ: & dicẽs reuertimĩ filii adã. Quia mille ãni in oculis tuis sicut dies hesterna q̃ ptrãsiit & vigilia in nocte. Percutiẽte te eos vt sõniũ erunt: mane q̃si herba ptrãsiẽs. Mane floruit & abiit: ad vespeꝝ conteretur atq3 siccabitur. Cõsũpti eĩ sum⁹ in furore tuo. & ĩ indignatiõe tua cõturbati sum⁹. Posuisti iniquitates nr̃as corã te: negligẽtias nr̃as ĩ luce vultus tui. Oẽs eĩ dies nr̃i trãsierũt ĩ furore tuo: cõsumpsimus ãnos nr̃os q̃si sermonẽ loqñs. Dies ãnorũ nr̃oꝝ in ipsis septuagĩta ãnis: si ãt multũ ẽ octogĩta ãni: & q̃ ãpli us est labor & dolor: q̃m̃ trãsiuimus cito & aduolauimus. Quis nouit fortitudinẽ ire tue: & scd̃m timorẽ tuũ idignationẽ tuã? Vt nume

rẽtur dies nr̃i sic oñde: & veniemus corde sapiẽti. Reuertere dñe vsq3 quo: & exorabilis esto sup seruos tuos. Imple nos matutino mĩa tua: & laudabimus & letabimur in cũctis dieb⁹ nr̃is. Letifica nos p diebus qbus afflixisti nos: & ãnis quibus vidim⁹ mala. Appeat apd̃ seruos tuos opus tuum: & glĩa tua sup filios eorũ. Et sit decor dñi dei nr̃i sup nos: & opus manuum nr̃aꝝ cõfirma super nos: & opus manuum nostrarũ confirma. 91.

QVi hĩtat ĩ abscondito excelsi: ĩ vmbraculo oĩpotẽtis cõmorabitur. Dicens dño spes mea & fortitudo mea: deus meus cõfidã ĩ eo. Q̃m̃ ipe liberabit te d laqueo venãtiũ: d morte ĩsidiaꝝ. In scapulis suis obũbrabit tibi & sub alis eius spabis: scutũ & ptectio veritas eius. Nõ timebis a timore nocturno: a sagitta volãte p diẽ. A peste ĩ tenebris ãbulãte: a morsu ĩsanĩẽtis meridie. Cadẽt a latere tuo mille & decẽ milia a dx̃ris tuis: ad te ãt nõ appropinq̃bit. Verũtñ oculis tuis videbis: & visionẽ ĩpiorũ cernes. Tu enim es dñe spes mea. excelsũ posuisti hĩtaculũ tuũ. Nõ accedet ad te malũ & lepra nõ appiquabit tabernaculo tuo. Quia angelis suis mãdabit de te: vt custodiãt te ĩn oĩbus viis tuis. In manibus portabũt te: ne forte offẽdas ad lapidẽ pedẽ tuũ. Sup aspidẽ & basiliscũ calcabis conculcabis leonem & draconẽ. Q̃m̃ mihi adhesit & liberabo eũ: exaltabo eũ q̃m̃ cognouit nomẽ meũ. Inuocabit me & exaudiã eũ: cũ ipso ero in tribulatiõe: eruã eũ & glĩficabo eũ. Lõgitudĩe dierũ ĩplebo eũ: & oñdã illi salutare meũ.

Psalmus cãtici ĩ die sabbati. 92.

BOnũ ẽ cõfiteri dño & psallere noĩ tuo altissime. Ad annũciãdũ mane mĩam tuã: & fidẽ tuã ĩ noctibus. In decachordo & psalte-

río: i cātico & cithara. Quoniam letificasti me dñe in ope tuo: in factura manuū tuarū laudabo. Quā magnificata sunt opa tua dñe: nimis profunde facte sunt cogitatiões tue. Vir insipiens nō cognoscet: & stultus nō intelliget istud. Germinauerūt ipii quasi fenū: & floruerūt oēs qui opantur iniquitatē vt cōterātur vsq3 in sempiternū. Tu autē excelsus in eternū dñe. Ecce inimici tui dñe: ecce inimici tui peribūt: dissipabuntur oēs qui operantur iniquitatem. Et exaltabitur quasi monocerotis cornu meū: & senecta mea in oleo vberi. Et respiciet ocl's meus eos q insidiātur mihi: & de his qui cōsurgūt aduersū me malignātib9 audiet auris mea. Iust9 vt palma florebit: vt cedrus in libano multiplicabitur. Trāsplātati in domo dñi: i atriis dei nři germiabūt. Adhuc fructificabūt in senectute: pingues & frōdentes erūt. Annūciātes quia rectus dñs fortitudo mea: & nō ē iniquitas i eo.

Dominus regnauit Ceo. 95. Dominus regnauit gl'ia īdutus ē: īdutus ē dñs fortitudine & accīctus est: īsup appēdit orbem qui nō commouebitur. Firmū solīū tuū ex tunc: ab eterno tu es. Leuauerūt flumia dñe: leuauerūt flumia vocē suā: leuauerūt flumia gurgites suos. A vocib9 aquarū multarū grādes fluctus maris: grandis in excelso dominus. Testimōia tua fidelia fctā sūt nimis: domum tuam decet sanctitas domine in longitudine dierū.

94.

Deus vltiōum dñe: deus vltionum ostendere. Eleuare qui iudicas terram: redde vicissitudinē supbis. Vsq3quo impii domine: vsq3quo impii exultabunt. Fluent loquentes antiquum: garriēt oēs qui opantur iniquitatē. Populū tuū dñe cōterēt: & hereditatē tuā affligēt. Vidu

am & aduenā interficient: & pupillos occidēt. Et dixerūt nō videbit dñs: & non intelliget deus iacob. Intelligite stulti in populo: & insipiētes aliqn̄ discite. Qui plantauit aurem non audiet: aut qui finxit oculū nō videbit? Qui erudit gentes non arguet? qui docet hoīem scientiā? Dominus nouit cogitatiões hominum: quia vane sunt. Beatus vir quem erudieris domine: & de lege tua docueris eum. Vt quiescat a diebus afflictiōis: donec fodiatur impio interitus. Nō enim derelinquet dñs populū suū: & hereditatē suam nō deseret. Quoadusq3 ad iustitiā reuertetur iudiciū: & sequētur illud oēs recti corde. Quis stabit p me aduersum malos? quis stabit p me aduersus operarios iniquitatis? Nisi quia dñs auxiliator meus: paulo minus hītasset ī iferno aīa mea. Si dicebam motus ē pes me9: mīa tua dñe sustētabat me. In multitudie cogitationū meaꝝ que sunt ī me intrīsecus: cōsolationes tue delectabāt aīam meā. Nūquid pticeps erit tui thron9 insidiarū: figēs laborē ī pcepto? Copulabūtur aduersū aīaꝫ iusti: & sāguinē īnocētē cōdēnabūt. Erit āt dñs mihi ī refugium & de9 me9 quasi petra spei mee. Et restituet sup eos iniquitatē suā: & ī malitia sua pdet eos: pdet illos dñs de9 nř.

Venite laudem9 95. dñm: iubilemus petre iesu nřo. Preueniamus vultū eius ī actione grāꝝ: ī cāticis iubilemus ei. Quoniam fortis & magnus dñs: & rex magnus sup oēs deos. In cuius māu fūdamenta terre: & excelsa mōtiū ipsius sunt. Cuius ē mare: ipse eī fecit illud: & siccā māus eius plasmauerūt. Venite adoremus & curuemur: flectamus genua añ faciē dñi factoris nři. Quia ipse est deus noster

& nos ppl's pascue eius & grex manus eius: hodie si vocē eius audieritis. Nolite indurare corda vestra sicut in cōtradictione: sicut in die tētatiōis ī deserto. Vbi tētauerunt me pres vrī: pbauerūt me & viderūt opus meum. Quadragīta annis displicuit mihi gñatio illa: & dixi ppl's errās ī corde est: & ipsi nō cognouerūt vias meas. & iuraui in furorē meo: si venient in requiē meā.

96\.

Cantate dño cāticum nouum: canite domino omnis terra. Canite domino benedicite noī eius: annunciate de die in diē salutare eius. Narrate in gētibus gloriā eius: in vniuersis populis mirabilia eius. Quia magnus dñs & laudabilis nimis: terribilis ipse sup omnes deos. Omnes enim dii populorum sculptilia: dominus autem celos fecit. Gloria & decor añ vultū eius: fortitudo & exultatio in sctūario eius. Afferte dño familie ppl'orū: afferte domino gloriā & fortitudinem. Afferte dño gloriam nomini eius: leuate munera & introite in atria eius. Adorate dominum in decore sāctuarii: paueat a facie eius omnis terra. Dicite in gētibus dñs regnauit: siquidem appendit orbem immobilem: iudicabit populos in equitate. Letamini celi & exulta terra: tonet mare & plēitudo eius. Gaudeat ager & oīa q̄ in eo sunt: tūc laudabūt vniuersa ligna saltus. Añ faciē dñi qm̄ venit: qm̄ venit iudicare terram: iudicabit orbem in iustitia & populos in fide sua.

97\.

Dñs regnauit exultabit terra: letabuntur insule multe. Nubes & caligo in circuitu ei9: iustitia & iudicium firmamentum solii eius. Ignis ante faciē eius ibit: & exuret p circuitū

hostes eius. Appuerūt fulgura eius orbi: vidit & cōtremuit terra. Mōtes sicut cera tabefacti sunt a facie dñi: a facie dominatoris omnis terre. Annūciauerūt celi iustitiā eius: & viderūt oēs populi gloriā eius. Confundantur vniuersi qui seruiunt sculptili: qui gloriātur in idolis: adorate eum oēs dii. Audiuit & letata est siō: & exultauerunt filie iude propter iudicia tua domine. Tu enim dñs excelsus sup omnem terram: vehementer eleuatus es sup oēs deos. Qui diligitis dominum odite malū: custodit animas sanctorū suorū: de manu impiorum eruet eos. Lux orta est iusto & rectis corde letitia. Letamini iusti in dño: & confitemini memorie scē ei9.

98\.

Psalmus.

Cantate domino cāticū nouum quia mirabilia fecit: saluauit sibi dextera eius & brachiū sctūm eius. Notum fecit dominus salutare suū: in cōspectu gētiū reuelauit iustitiā suā. Recordatus est mīe sue & veritatis sue domui israel: viderunt oēs fines terre salutare dei nostri. Iubilate domino omnis terra vociferamini & laudate & canite. Cātate domino in cithara: in cithara & voce carminis. In tubis & clangore buccine iubilate coram rege dño. Tonet mare & plēitudo eius: orbis & hitatores eius. Flumina plaudēt manu: simul mōtes laudabunt. Ante dñm quia venit iudicare terram: iudicabit orbem in iustitia & populos in equitatibus.

99\.

Dominus regnauit commoueantur populi: sessor cherubim concutiatur terra. Dominus in sion magnus: & excelsus ē super omnes

הָעַמִּים: יוֹדוּ שִׁמְךָ גָּדוֹל וְנוֹרָא
קָדוֹשׁ הוּא: וְעֹז מֶלֶךְ מִשְׁפָּט אָהֵב
אַתָּה כּוֹנַנְתָּ מֵישָׁרִים מִשְׁפָּט
וּצְדָקָה בְּיַעֲקֹב אַתָּה עָשִׂיתָ:
רוֹמְמוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ
לַהֲדֹם רַגְלָיו קָדוֹשׁ הוּא: מֹשֶׁה
וְאַהֲרֹן בְּכֹהֲנָיו וּשְׁמוּאֵל בְּקֹרְאֵי
שְׁמוֹ קֹרְאִים אֶל יְהוָה וְהוּא
יַעֲנֵם: בְּעַמּוּד עָנָן יְדַבֵּר אֲלֵיהֶם
שָׁמְרוּ עֵדֹתָיו וְחֹק נָתַן לָמוֹ:
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אַתָּה עֲנִיתָם אֵל
נֹשֵׂא הָיִיתָ לָהֶם וְנֹקֵם עַל
עֲלִילוֹתָם: רוֹמְמוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
וְהִשְׁתַּחֲווּ לְהַר קָדְשׁוֹ כִּי קָדוֹשׁ
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ: C. מִזְמוֹר
לְתוֹדָה הָרִיעוּ לַיהוָה כָּל
הָאָרֶץ: עִבְדוּ אֶת יְהוָה בְּשִׂמְחָה
בֹּאוּ לְפָנָיו בִּרְנָנָה: דְּעוּ כִּי יְהוָה
הוּא אֱלֹהִים הוּא עָשָׂנוּ וְלוֹ
אֲנַחְנוּ עַמּוֹ וְצֹאן מַרְעִיתוֹ:
בֹּאוּ שְׁעָרָיו בְּתוֹדָה חֲצֵרֹתָיו
בִּתְהִלָּה הוֹדוּ לוֹ בָּרְכוּ שְׁמוֹ:
כִּי טוֹב יְהוָה לְעוֹלָם חַסְדּוֹ
וְעַד דֹּר וָדֹר אֱמוּנָתוֹ: CI.
לְדָוִד מִזְמוֹר
חֶסֶד וּמִשְׁפָּט אָשִׁירָה לְךָ יְהוָה
אֲזַמֵּרָה: אַשְׂכִּילָה בְּדֶרֶךְ תָּמִים
מָתַי תָּבוֹא אֵלָי אֶתְהַלֵּךְ בְּתָם
לְבָבִי בְּקֶרֶב בֵּיתִי: לֹא אָשִׁית
לְנֶגֶד עֵינַי דְּבַר בְּלִיָּעַל עֲשֹׂה
סֵטִים שָׂנֵאתִי לֹא יִדְבַּק בִּי:
לֵבָב עִקֵּשׁ יָסוּר מִמֶּנִּי רָע לֹא
אֵדָע: מְלָשְׁנִי בַסֵּתֶר רֵעֵהוּ
אוֹתוֹ אַצְמִית גְּבַהּ עֵינַיִם וּרְחַב לֵבָב
אֹתוֹ לֹא אוּכָל: עֵינַי בְּנֶאֶמְנֵי
אֶרֶץ לָשֶׁבֶת עִמָּדִי הֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ

יָדָה יָרֵא · קָדַשׁ עָזַז · שָׁפַט יָשַׁר · עָשָׂה · שָׁחָה · הָדַם · עָנָה עָמַד · דָּבַר עָדָה · נָשָׂא · נָקַם · עָלַל · קָדַשׁ · זָמַר · יָדָה רוּעַ · בּוֹא פָּנָה · רָנַן יָדַע עָשָׂה · צוּן רָעָה · בּוֹא · הָלַל יָדָה · אָמַן · זָמַר · שָׁפַט שִׁיר · שָׂכַל תָּמַם · בּוֹא הָלַךְ · שִׁית · עָשָׂה · שָׂטָה דָּבַק · סוּר רוּעַ · יָדַע לָשַׁן · צָמַת · יָכֹל אָמַן · יָשַׁב הָלַךְ

populos. Cõfiteantur nomini tuo magno & terribili: sctõ. Et imperium regis iudicium diligit: tu fundasti equitates: iudicium & iustitiam in iacob tu fecisti. Exaltate dñm deũ nostrũ: & adorate scabellũ pedũ eius quia sctus est ipse. Moyses & aaron in sacerdotibus suis: & samuel in his q inuocãt nomẽ eius: inuocabant dñm: & ipse exaudiebat eos. In colũna nubis loquebatur ad eos: custodierũt testimonia eius & pceptum qđ dedit illis. Dñe deus nr tu exaudisti eos: deus propitius fuisti eis & vltor super cõmutationibus eorũ. Exaltate dñm deũ nostrũ: & adorate in mõte sancto eius: qa sanctus dominus deus nr.

Psalmus p cõfessiõe. 100.

Iubilate domino omnis terra. Seruite domino in letitia: ingredimini coram eo in laude. Scitote quoniã dominus ipse est deus: ipse fecit nos & ipsius sumus: populus eius & grex pascue eius. Ingredimini portas eius in gratiarum actione: atria eius in laude: confitemini ei: benedicite nomini eius. Quia bonus dominus: in sempiternum misericordia eius: & vsq ad generationẽ & generationem fides eius.

Dauid psalmus. 101.

Misericordiã & iudiciũ cãtabo: tibi domine psallam. Erudiar in via perfecta: quando venies ad me? Ambulabo in simplicitate cordis mei in medio domus mee. Non pponã coram oculis meis verbũ belial: facientem declinationes odiui: nec adhesit mihi. Cor prauũ recedet a me: malum nesciam. Loquẽtẽ in abscõdito contra proximũ suum hunc interficiã: supbum oculis & latum corde cũ hoc esse nõ potero. Oculi mei ad fideles terre vt habitẽt mecũ: ambulans in via

populos. Confiteantur nomini tuo magno: quia terribile et sanctum est: et honor regis iudicium diligit. Tu parasti directiones: iudicium et iustitiam in iacob tu fecisti. Exaltate dominum deum nostrum: et adorate scabellum pedum eius: quia sanctus est. Moyses et aaron in sacerdotibus eius: et samuel inter eos qui inuocant nomen eius. Inuocabant dominum: et ipse exaudiebat eos: in columna nubis loquebatur ad eos. Quia custodiebant testimonia eius: et precepta eius que dedit illis. Domine deus noster tu exaudiebas eos: deus tu propitius fuisti eis: et vlciscens in omnes adinuentiones eorum. Exaltate dominum deum nostrum: et adorate in monte sancto eius: quia sanctus dominus deus noster.

τοὺς λαούς. Ἐξομολογησάσθωσαν τῷ ὀνόματί σου τῷ μεγάλῳ, ὅτι φοβερὸν καὶ ἅγιόν ἐστι, καὶ τιμὴ βασιλέως κρίσιν ἀγαπᾷ. Σὺ ἡτοίμασας εὐθύτητας, κρίσιν καὶ δικαιοσύνην ἐν Ἰακὼβ σὺ ἐποίησας. Ὑψοῦτε κύριον τὸν θεὸν ἡμῶν, καὶ προσκυνεῖτε τῷ ὑποποδίῳ τῶν ποδῶν αὐτοῦ, ὅτι ἅγιός ἐστι. Μωυσῆς καὶ Ἀαρὼν ἐν τοῖς ἱερεῦσιν αὐτοῦ, καὶ Σαμουὴλ ἐν τοῖς ἐπικαλουμένοις τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Ἐπεκαλοῦντο τὸν κύριον, καὶ αὐτὸς εἰσήκουεν αὐτῶν, ἐν στύλῳ νεφέλης ἐλάλει πρὸς αὐτούς. Ὅτι ἐφύλασσον τὰ μαρτύρια αὐτοῦ, καὶ τὰ προστάγματα αὐτοῦ ἃ ἔδωκεν αὐτοῖς. Κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν σὺ ἐπήκουες αὐτῶν, ὁ θεὸς σὺ εὐίλατος ἐγίνου αὐτοῖς, καὶ ἐκδικῶν ἐπὶ πάντα τὰ ἐπιτηδεύματα αὐτῶν. Ὑψοῦτε κύριον τὸν θεὸν ἡμῶν, καὶ προσκυνεῖτε εἰς ὄρος ἅγιον αὐτοῦ, ὅτι ἅγιος κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν.

Psalmus dauid in confessione. 99.
Ψαλμὸς τῷ Δαυὶδ εἰς ἐξομολόγησιν. ϙθ.

Iubilate deo omnis terra: seruite domino in letitia: introite in conspectu eius in exultatione. Scitote quoniam dominus ipse est deus noster. Ipse fecit nos: et non nos: nos autem populus eius et oues pascue eius. Introite in portas eius in confessione: in atria eius in hymnis. Confitemini illi: laudate nomen eius: quoniam suauis dominus: in eternum misericordia eius: et vsque in generationem et generationem veritas eius.

Ἀλαλάξατε τῷ θεῷ πᾶσα ἡ γῆ, δουλεύσατε τῷ κυρίῳ ἐν εὐφροσύνῃ. Εἰσέλθετε ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν ἀγαλλιάσει. Γνῶτε ὅτι κύριος αὐτός ἐστιν ὁ θεὸς ἡμῶν. Αὐτὸς ἐποίησεν ἡμᾶς, καὶ οὐχ ἡμεῖς. ἡμεῖς δὲ λαὸς αὐτοῦ καὶ πρόβατα νομῆς αὐτοῦ. Εἰσέλθετε εἰς τὰς πύλας αὐτοῦ ἐν ἐξομολογήσει, εἰς τὰς αὐλὰς αὐτοῦ ἐν ὕμνοις. Ἐξομολογεῖσθε αὐτῷ, αἰνεῖτε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ὅτι χρηστὸς κύριος, εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Καὶ ἕως γενεᾶς καὶ γενεᾶς ἡ ἀλήθεια αὐτοῦ.

Psalmus dauid. 100.
Ψαλμὸς τῷ Δαυίδ. ρ.

Misericordiam et iudicium cantabo tibi domine: psallam et intelligam in via immaculata: quando venies ad me? Perambulabam in innocentia cordis mei in medio domus mee. Non proponebam ante oculos meos rem iniustam: facientes preuaricationes odiui. Non adhesit mihi cor prauum: declinantem a me malignum non cognoscebam. Detrahentem secreto proximo suo: hunc persequebar. Superbo oculo et insatiabili corde: cum hoc non edebam. Oculi mei ad fideles terre: vt sedeant mecum. Ambulans in via

Ἔλεος καὶ κρίσιν ᾄσομαί σοι κύριε, ψαλῶ καὶ συνήσω ἐν ὁδῷ ἀμώμῳ, πότε ἥξεις πρός με; Διεπορευόμην ἐν ἀκακίᾳ καρδίας μου ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου μου. Οὐ προετιθέμην πρὸ ὀφθαλμῶν μου πρᾶγμα παράνομον, ποιοῦντας παραβάσεις ἐμίσησα. Οὐκ ἐκολλήθη μοι καρδία σκαμβή, ἐκκλίνοντος ἀπ' ἐμοῦ τοῦ πονηροῦ οὐκ ἐγίνωσκον. Τὸν καταλαλοῦντα λάθρα τοῦ πλησίον αὐτοῦ, τοῦτον ἐξεδίωκον. Ὑπερηφάνῳ ὀφθαλμῷ καὶ ἀπλήστῳ καρδίᾳ, τούτῳ οὐ συνήσθιον. Οἱ ὀφθαλμοί μου ἐπὶ τοὺς πιστοὺς τῆς γῆς, τοῦ συγκαθῆσθαι αὐτοὺς μετ' ἐμοῦ. Πορευόμενος ἐν ὁδῷ

immaculata: hic mihi ministrabat. Non habitabat in medio domus mee qui facit superbiam. Qui loquitur iniqua non dirigebatur in conspectu oculorum meorum. In matutino interficiebam omnes peccatores terre: vt disperderem de ciuitate domini omnes operantes iniquitatem.

ἀμώμῳ, οὗτός μοι ἐλειτούργει. Οὐ κατῴκει ἐν μέσῳ τῆς οἰκίας μου ποιῶν ὑπερηφανίαν. Λαλῶν ἄδικα οὐ κατεύθυνεν ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν μου. Εἰς τὰς πρωΐας ἀπέκτεινον πάντας τοὺς ἁμαρτωλοὺς τῆς γῆς, τοῦ ἐξολοθρεῦσαι ἐκ πόλεως κυρίου πάντας τοὺς ἐργαζομένους τὴν ἀνομίαν.

Oratio pauperi cum anxius fuerit: et coram domino effuderit precem suam. 101.
Προσευχὴ τῷ πτωχῷ, ὅταν ἀκηδιάσῃ, καὶ ἐναντίον κυρίου ἐκχέῃ τὴν δέησιν αὐτοῦ. ρα.

Infra. 141.

Domine exaudi orationes meas: et clamor meus ad te veniat. Non auertas faciem tuam a me: in quacunque die tribulor: inclina ad me aurem tuam. In quacunque die inuocauero te: velociter exaudi me. Quia defecerunt sicut fumus dies mei: et ossa mea sicut cremium aruerunt. Percussus sum vt fenum et aruit cor meum: quia oblitus sum comedere panem meum. A voce gemitus mei adhesit os meum carni mee. Similis factus sum pellicano solitudinis: factus sum sicut nycticorax in domicilio. Vigilaui: et factus sum sicut passer solitarius in tecto. Tota die exprobrabant mihi inimici mei: et qui laudabant me aduersum me iurabant. Quia cinerem tanquam panem manducabam: et poculum meum cum fletu miscebam. A facie ire et indignationis tue: quia eleuans allisisti me. Dies mei sicut vmbra declinauerunt: et ego sicut fenum arui. Tu autem domine in eternum permanes: et memoriale tuum in generationem et generationem. Tu exurgens misereberis sion: quia tempus miserendi eius: quia venit tempus. Quoniam placuerunt seruis tuis lapides eius: et terre eius miserebuntur. Et timebunt gentes nomen domini: et omnes reges terre gloriam tuam. Quia edificabit dominus sion: et videbitur in gloria sua. Respexit in orationes humilium: et non spreuit precem eorum. Scribantur hec in generatione altera: et populus qui creatur laudabit dominum. Quia prospexit de excelso sancto suo: dominus de

Infra. 157.

Κύριε εἰσάκουσον τῆς προσευχῆς μου, καὶ ἡ κραυγή μου πρὸς σὲ ἐλθέτω. Μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ. Ἐν ᾗ ἂν ἡμέρᾳ θλίβωμαι, κλῖνον πρός με τὸ οὖς σου, ἐν ᾗ ἂν ἡμέρᾳ ἐπικαλέσωμαί σε, ταχὺ ἐπάκουσόν μου. Ὅτι ἐξέλιπον ὡσεὶ καπνὸς αἱ ἡμέραι μου, καὶ τὰ ὀστᾶ μου ὡσεὶ φρύγιον συνεφρύγησαν. Ἐπλήγην ὡσεὶ χόρτος, καὶ ἐξηράνθη ἡ καρδία μου, ὅτι ἐπελαθόμην τοῦ φαγεῖν τὸν ἄρτον μου. Ἀπὸ φωνῆς τοῦ στεναγμοῦ μου ἐκολλήθη τὸ ὀστοῦν μου τῇ σαρκί μου. Ὡμοιώθην πελεκᾶνι ἐρημικῷ, ἐγενήθην ὡσεὶ νυκτικόραξ ἐν οἰκοπέδῳ. Ἠγρύπνησα καὶ ἐγενόμην ὡσεὶ στρουθίον μονάζον ἐπὶ δώματος. Ὅλην τὴν ἡμέραν ὠνείδιζόν με οἱ ἐχθροί μου, καὶ οἱ ἐπαινοῦντές με κατ' ἐμοῦ ὤμνυον. Ὅτι σποδὸν ὡσεὶ ἄρτον ἔφαγον, καὶ τὸ πόμα μου μετὰ κλαυθμοῦ ἐκίρνων. Ἀπὸ προσώπου τῆς ὀργῆς σου καὶ τοῦ θυμοῦ σου, ὅτι ἐπάρας κατέῤῥαξάς με. Αἱ ἡμέραι μου ὡσεὶ σκιὰ ἐκλίθησαν, κἀγὼ ὡσεὶ χόρτος ἐξηράνθην. Σὺ δὲ κύριε εἰς τὸν αἰῶνα μένεις, καὶ τὸ μνημόσυνόν σου εἰς γενεὰν καὶ γενεάν. Σὺ ἀναστὰς οἰκτειρήσεις τὴν Σιών, ὅτι καιρὸς τοῦ οἰκτειρῆσαι αὐτήν, ὅτι ἥκει καιρός. Ὅτι εὐδόκησαν οἱ δοῦλοί σου τοὺς λίθους αὐτῆς, καὶ τὸν χοῦν αὐτῆς οἰκτειρήσουσι. Καὶ φοβηθήσονται τὰ ἔθνη τὸ ὄνομα κυρίου, καὶ πάντες οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς τὴν δόξαν σου. Ὅτι οἰκοδομήσει κύριος τὴν Σιών, καὶ ὀφθήσεται ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ. Ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν προσευχὴν τῶν ταπεινῶν, καὶ οὐκ ἐξουδένωσε τὴν δέησιν αὐτῶν. Γραφήτω αὕτη εἰς γενεὰν ἑτέραν, καὶ λαὸς ὁ κτιζόμενος αἰνέσει τὸν κύριον. Ὅτι ἐξέκυψεν ἐξ ὕψους ἁγίου αὐτοῦ, κύριος ἐξ

simpliciter: hic ministrabit mihi. Non habitabit in medio domus mee faciens dolum: loquens mẽdacia nõ placebit in cõspectu oculorũ meorũ. Mane pdã omnes impios terre: vt interficiã de ciuitate dñi vniuersos qui operantur iniquitatẽ.

Oro pauperi cũ anxius fuerit & coram domino fuderit eloquium suum. 102.

Domine exaudi orationẽ meã: & clamor meus ad te veniat. Nõ abscõdas faciẽ tuam a me in die tribulationis mee: inclina ad me aurẽ tuã: in quacunq die inuocauero te velociter exaudi me. Quia cõsũpti sunt sicut fumus dies mei: & ossa mea quasi frixa cõtabuerunt. Percussum est quasi fenũ & arefactũ est cor meum: quia oblitus sũ comedere panẽ meũ. A voce gemitus mei adhesit os meũ carni mee. Assimilatus sum pellicano deserti: factus sum quasi bubo solitudinũ. Vigilaui & fui sicut auis solitaria super tecto. Tota die exprobrabãt mihi inimici mei: exultantes per me iurabant. Quia cinerẽ sicut panẽ comedi: & potũ meũ cũ fletu miscui. A facie indignationis & ire tue: quia eleuasti me & allisisti me. Dies mei quasi vmbra inclinati sunt: & ego quasi fenũ arui. Tu autẽ domine in eternũ pmanes: & memoriale tuũ in generatione & generatione. Tu suscitãs misereberis sion: quia tps est vt miserearis eius: quia venit tps. Quia placitos fecerunt serui tui lapides eius: & pulueré eius miserabile. Et timebũt gentes nomen dñi: & vniuersi reges terre gloriã tuam. Quia edificabit dominus sion: apparebit in gloria sua. Respexit ad orationem vacui: & nõ despexit orationẽ eorũ. Scribatur hec in generatione nouissima: & populus qui creabitur laudabit dominum. Quoniam prospexit de excelso sancto suo: dominus

תְּמִים הוּא יְשָׁרְתֵנִי: לֹא יֵשֵׁב
בְּקֶרֶב בֵּיתִי עֹשֵׂה רְמִיָּה דֹּבֵר
שְׁקָרִים לֹא יִכּוֹן לְנֶגֶד עֵינָי:
לַבְּקָרִים אַצְמִית כָּל רִשְׁעֵי אָרֶץ
לְהַכְרִית מֵעִיר יְהוָה כָּל פֹּעֲלֵי אָוֶן:
תְּפִלָּה לְעָנִי כִּי CII.
יַעֲטֹף וְלִפְנֵי יְהוָה יִשְׁפֹּךְ שִׂיחוֹ:
יְהוָה שִׁמְעָה תְפִלָּתִי
וְשַׁוְעָתִי אֵלֶיךָ תָבוֹא: אַל
תַּסְתֵּר פָּנֶיךָ מִמֶּנִּי בְּיוֹם צַר לִי
הַטֵּה אֵלַי אָזְנֶךָ בְּיוֹם אֶקְרָא מַהֵר
עֲנֵנִי: כִּי כָלוּ בְעָשָׁן יָמָי וְעַצְמוֹתַי
כְּמוֹ קֵד נִחָרוּ: הוּכָּה כָעֵשֶׂב וַיִּבַשׁ
לִבִּי כִּי שָׁכַחְתִּי מֵאֲכֹל לַחְמִי:
מִקּוֹל אַנְחָתִי דָּבְקָה עַצְמִי לִבְשָׂרִי:
דָּמִיתִי לִקְאַת מִדְבָּר הָיִיתִי כְּכוֹס
חֳרָבוֹת: שָׁקַדְתִּי וָאֶהְיֶה כְּצִפּוֹר
בּוֹדֵד עַל גָּג: כָּל הַיּוֹם חֵרְפוּנִי
אוֹיְבָי מְהוֹלָלַי בִּי נִשְׁבָּעוּ:
כִּי אֵפֶר כַּלֶּחֶם אָכָלְתִּי וְשִׁקֻּוַי
בִּבְכִי מָסָכְתִּי: מִפְּנֵי זַעַמְךָ
וְקִצְפֶּךָ כִּי נְשָׂאתַנִי וַתַּשְׁלִיכֵנִי:
יָמַי כְּצֵל נָטוּי וַאֲנִי כָּעֵשֶׂב
אִיבָשׁ: וְאַתָּה יְהוָה לְעוֹלָם
תֵּשֵׁב וְזִכְרְךָ לְדֹר וָדֹר: אַתָּה
תָקוּם תְּרַחֵם צִיּוֹן כִּי עֵת לְחֶנְנָהּ
כִּי בָא מוֹעֵד: כִּי רָצוּ עֲבָדֶיךָ
אֶת אֲבָנֶיהָ וְאֶת עֲפָרָהּ יְחֹנֵנוּ:
וְיִירְאוּ גוֹיִם אֶת שֵׁם יְהוָה
וְכָל מַלְכֵי הָאָרֶץ אֶת כְּבוֹדֶךָ:
כִּי בָנָה יְהוָה צִיּוֹן נִרְאָה בִּכְבוֹדוֹ:
פָּנָה אֶל תְּפִלַּת הָעַרְעָר וְלֹא בָזָה
אֶת תְּפִלָּתָם: תִּכָּתֶב זֹאת לְדוֹר
אַחֲרוֹן וְעַם נִבְרָא יְהַלֶּל יָהּ:
כִּי הִשְׁקִיף מִמְּרוֹם קָדְשׁוֹ יְהוָה

תָּמַם שָׁרַת · רָמָה · כּוּן · צָמַת · כָּרַת · פָּעַל עָנָה · עָטַף פָּנָה · שָׁפַךְ שִׂיחַ · בּוֹא · סָתַר פָּנָה · צוּר נָטָה · קָרָא עָנָה · כָּלָה יוֹם · יָקַד חָרַר · נָכָה · דָּמָה דָּבַר · הָיָה · צָפַר בָּדַד · אִין הָלַל · שָׁבַע · שָׁקָה · בָּכָה פָּנָה · שָׁלַךְ · יוֹם נָטָה · כָּבֵשׁ צָלַם · יָשַׁב · קוּם רָחַם · בּוֹא יָעַד · רָצָה חָנַן · יָרֵא · כָּבֵד · רָאָה · פָּלַל עוּר · כָּתַב · בָּרָא הָלַל · שָׁקַף רוּם

מִשָּׁמַיִם אֶל אֶרֶץ הִבִּיט׃ לִשְׁמֹעַ
אֶנְקַת אָסִיר לְפַתֵּחַ בְּנֵי תְמוּתָה׃
לְסַפֵּר בְּצִיּוֹן שֵׁם יְהוָה וּתְהִלָּתוֹ
בִּירוּשָׁלָ͏ִם׃ בְּהִקָּבֵץ עַמִּים יַחְדָּו
וּמַמְלָכוֹת לַעֲבֹד אֶת יְהוָה׃ עִנָּה
בַדֶּרֶךְ כֹּחִי קִצַּר יָמָי׃ אֹמַר אֵלִי
אַל תַּעֲלֵנִי בַּחֲצִי יָמָי בְּדוֹר דּוֹרִים
שְׁנוֹתֶיךָ׃ לְפָנִים הָאָרֶץ יָסַדְתָּ
וּמַעֲשֵׂה יָדֶיךָ שָׁמָיִם׃ הֵמָּה יֹאבֵדוּ
וְאַתָּה תַעֲמֹד וְכֻלָּם כַּבֶּגֶד יִבְלוּ
כַּלְּבוּשׁ תַּחֲלִיפֵם וְיַחֲלֹפוּ׃ וְאַתָּה
הוּא וּשְׁנוֹתֶיךָ לֹא יִתָּמּוּ׃ בְּנֵי
עֲבָדֶיךָ יִשְׁכּוֹנוּ וְזַרְעָם לְפָנֶיךָ
יִכּוֹן׃ לְדָוִד בָּרְכִי נַפְשִׁי ciii.
אֶת יְהוָה וְכָל קְרָבַי אֶת שֵׁם
קָדְשׁוֹ׃ בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת יְהוָה
וְאַל תִּשְׁכְּחִי כָּל גְּמוּלָיו׃ הַסֹּלֵחַ
לְכָל עֲוֹנֵכִי הָרֹפֵא לְכָל תַּחֲלוּאָיְכִי׃
הַגּוֹאֵל מִשַּׁחַת חַיָּיְכִי הַמְעַטְּרֵכִי
חֶסֶד וְרַחֲמִים׃ הַמַּשְׂבִּיעַ בַּטּוֹב
עֶדְיֵךְ תִּתְחַדֵּשׁ כַּנֶּשֶׁר נְעוּרָיְכִי׃
עֹשֵׂה צְדָקוֹת יְהוָה וּמִשְׁפָּטִים
לְכָל עֲשׁוּקִים׃ יוֹדִיעַ דְּרָכָיו
לְמֹשֶׁה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲלִילוֹתָיו׃
רַחוּם וְחַנּוּן יְהוָה אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב
חָסֶד׃ לֹא לָנֶצַח יָרִיב וְלֹא
לְעוֹלָם יִטּוֹר׃ לֹא כַחֲטָאֵינוּ
עָשָׂה לָנוּ וְלֹא כַעֲוֹנֹתֵינוּ גָּמַל
עָלֵינוּ׃ כִּי כִגְבֹהַּ שָׁמַיִם עַל
הָאָרֶץ גָּבַר חַסְדּוֹ עַל יְרֵאָיו׃
כִּרְחֹק מִזְרָח מִמַּעֲרָב הִרְחִיק
מִמֶּנּוּ אֶת פְּשָׁעֵינוּ׃ כְּרַחֵם
אָב עַל בָּנִים רִחַם יְהוָה
עַל יְרֵאָיו׃ כִּי הוּא יָדַע
יִצְרֵנוּ זָכוּר כִּי עָפָר אֲנָחְנוּ׃
אֱנוֹשׁ כֶּחָצִיר יָמָיו כְּצִיץ

de celo terram contēplatus eſt. Vt audiret gemitum vincti: vt ſolueret filios mortis. Vt narretur in ſiō nomē dn̄i: & laudatio eius in hieruſalē. Cū cōgregati fuerīt populi ſimul: & regna vt ſeruiāt domino. Afflixit in via fortitudinē meā: abbreuiauit dies meos. Dicā deus meus ne rapias me in medio dierū meorū: in gn̄atiōe gn̄ationū anni tui. A principio terrā fundaſti: & opus manuū tuarū ſunt celi. Ipſi peribunt tu aūt ſtabis: & oēs quaſi veſtimentū atterentur: quaſi pallium mutabis eos & mutabūtur. Tu aūt ipſe es: & anni tui nō deficiēt. Filii ſeruorum tuorū habitabūt: & ſemē eorū añ faciē tuā pſeuerabit. David. 103.

Benedic aīa mea domino: & oīa viſcera mea nomī ſctō eius. Bn̄dic aīa mea domino: & noli obliuiſci omnium retributionū eius. Qui ꝓpiciatur cunctis iniqtatib⁹ tuis: q ſanat oēs infirmitates tuas. Qui redimit de corruptiōe vitā tuā: & corōat te mīa & miſeratiōibus. Qui replet bōis ornamētū tuū: innouabitur ſicut aqle iuuētus tua. Faciēs iuſtitias dn̄s: & iudicia cūctis qui calūnias ſuſtinēt. Notas fecit vias ſuas moyſi: filiis iſrael cogitatiōes ſuas. Miſericors & clemens dn̄s: patiēs & multe miſeratiōis. Non in ſēpiternū iudicabit: neq; in eternū iraſcetur. Non ſcđm pctā noſtra fecit nobis: neq; ſecūdū iniquitates nr̄as retribuit nobis. Quātū eni excelſius eſt celum a terra: tm̄ confortata eſt mīa eius ſup timentes eū. Quātū lōge ē oriēs ab occidēte: tm̄ lōge fecit a nobis ſcelera nr̄a. Sicut miſeretur pater filiorum: miſertus eſt dominus timentibus ſe. Ipſe enim nouit plaſmationē nr̄am: recordatus ē q̄a puluis ſumus. Hō quaſi herba: dies eius ſicut flos

celo in trā aſpexit. Vt audiret gemitū
οὐρανοῦ ἐπὶ τὴν γῆν ἐπέβλεψε. Τοῦ ἀκοῦσαι τοῦ στεναγμοῦ
cōpeditoꝝ: vt ſolueret filios interēptorū.
τῶν πεπεδημένων, τοῦ λῦσαι τοὺς υἱοὺς τῶν τεθανατωμένων.
Vt annūciēt in ſion nomē dn̄i: ꝛ laudē eius in hieruſalē.
Τοῦ ἀναγγεῖλαι ἐν σιὼν τὸ ὄνομα κυρίου, καὶ τὴν αἴνεσιν αὐτοῦ ἐν ἱερουσαλήμ.
In cōueniēdo ꝑplos in vnū: ꝛ reges vt ſeruiāt dn̄o. Reſpōdit ei
Ἐν τῷ ἐπισυναχθῆναι λαοὺς ἐπὶ τὸ αὐτὸ, καὶ βασιλεῖς τοῦ δουλεύειν τῷ κυρίῳ. Ἀπεκρίθη αὐτῷ
in via ꝟtutis ſue: paucitatē dieꝝ meoꝝ nūciā mihi. Ne reuoces me in dimidio dieꝝ meoꝝ: i gn̄atiōe
ἐν ὁδῷ ἰσχύος αὐτοῦ, τὴν ὀλιγότητα τῶν ἡμερῶν μου ἀνάγγειλόν μοι. Μὴ ἀναγάγῃς με ἐν ἡμίσει ἡμερῶν μου, ἐν γενεᾷ
gn̄ationū āni tui. Initio tu dn̄e trā fūdaſti: ꝛ opa manuū tuaꝝ ſūt celi. Ipſi
γενεῶν τὰ ἔτη σου. Κατ᾽ ἀρχὰς σὺ κύριε τὴν γῆν ἐθεμελίωσας, καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σου εἰσὶν οἱ οὐρανοί. Αὐτοὶ
peribūt: tu aūt pmanes. Et oēs ſicut veſtimētū veteraſcēt: ꝛ ſicut opertoriū vertes eos: ꝛ
ἀπολοῦνται, σὺ δὲ διαμένεις. Καὶ πάντες ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται, καὶ ὡσεὶ περιβόλαιον ἑλίξεις αὐτοὺς, καὶ
mutabūtur. Tu aūt idē ipſe es: ꝛ āni tui nō deficiēt.
ἀλλαγήσονται. Σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσιν.
Filii ſeruoꝝ tuoꝝ hītabūt: ꝛ ſemē eoꝝ in ſeculū dirigetur.
Οἱ υἱοὶ τῶν δούλων σου κατασκηνώσουσι, καὶ τὸ σπέρμα αὐτῶν εἰς τὸν αἰῶνα κατευθυνθήσεται.

Hebre. i.d.

Ibidē

Pſalmus dauid. 102.
Ψαλμὸς τῷ δαυίδ. ρβ.

Benedic aīa mea dn̄o: ꝛ oīa q̄ intus me ſūt nōi ſctō eius. Benedic aīa mea dn̄o: ꝛ noli obliuiſci oēs retributiōes eius.
Εὐλόγει ἡ ψυχή μου τὸν κύριον, καὶ πάντα τὰ ἐντός μου τὸ ὄνομα τὸ ἅγιον αὐτοῦ. Εὐλόγει ἡ ψυχή μου τὸν κύριον, καὶ μὴ ἐπιλανθάνου πάσας τὰς ἀνταποδόσεις αὐτοῦ.
Qui propitiatur oībus iniqtatib⁹ tuis: q̄ ſanat oēs infirmitates tuas. Qui redimit de interitu vitā tuā: qui coronat te in mīa ꝛ miſeratiōib⁹. Qui
Τὸν εὐιλατεύοντα πάσας τὰς ἀνομίας σου, τὸν ἰώμενον πάσας τὰς νόσους σου. Τὸν λυτρούμενον ἐκ φθορᾶς τὴν ζωήν σου, τὸν στεφανοῦντά σε ἐν ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς. Τὸν
replet in bonis deſideriū tuū: renouabitur vt aquile iuuēt⁹ tua. Faciēs miās dn̄s
ἐμπιπλῶντα ἐν ἀγαθοῖς τὴν ἐπιθυμίαν σου, ἀνακαινισθήσεται ὡς ἀετοῦ ἡ νεότης σου. Ποιῶν ἐλεημοσύνας ὁ κύριος
ꝛ iudiciū oīb⁹ iniuriā patiētib⁹. Notas fecit vias ſuas moyſi: filiis iſrael volūtates ſuas.
καὶ κρίμα πᾶσι τοῖς ἀδικουμένοις. Ἐγνώρισε τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ τῷ μωυσῇ, τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ τὰ θελήματα αὐτοῦ.
Miſerator ꝛ miſericors dn̄s: lōganimis ꝛ multū miſericors. Nō in finē iraſcetur: neq; in eternū cōminabitur: nō ſcđm iniqtates nr̄as fecit nobis: neq;
Οἰκτίρμων καὶ ἐλεήμων ὁ κύριος, μακρόθυμος καὶ πολυέλεος. Οὐκ εἰς τέλος ὀργισθήσεται, οὐδὲ εἰς τὸν αἰῶνα μηνιεῖ, οὐ κατὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν ἐποίησεν ἡμῖν, οὐδὲ
ſcđm pctā nr̄a retribuit nobis. Qm̄ ſcđm altitudinē celi a trā corroborauit dn̄s mīam
κατὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἀνταπέδωκεν ἡμῖν. Ὅτι κατὰ τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τῆς γῆς ἐκραταίωσε κύριος τὸ ἔλεος
ſuā ſup timētes ſe. Quātū diſtat ortus ab occidēte: lōge fecit a nobis iniqtates nr̄as.
αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς φοβουμένους αὐτόν. Καθόσον ἀπέχουσιν ἀνατολαὶ ἀπὸ δυσμῶν, ἐμάκρυνεν ἀφ᾽ ἡμῶν τὰς ἀνομίας ἡμῶν.
Sicut miſeretur pr̄ filioꝝ: miſertus ē dn̄s timētib⁹ ſe. Qm̄ ipe cognouit figmētū nr̄m: recordatus ē q̄m puluis ſumus. Homo
Καθὼς οἰκτείρει πατὴρ υἱούς, ᾠκτείρησε κύριος τοὺς φοβουμένους αὐτόν. Ὅτι αὐτὸς ἔγνω τὸ πλάσμα ἡμῶν, ἐμνήσθη ὅτι χοῦς ἐσμέν. Ἄνθρωπος
ſicut fenū: dies eius tanq̄ flos
ὡσεὶ χόρτος, αἱ ἡμέραι αὐτοῦ ὡσεὶ ἄνθος

agri ſic efflorebit. Qm̄ ſpūs ptrāſiuit in illo: ꝛ nō ſubſiſtet: ꝛ nō cognoſcet āplius locū ſuum.
τοῦ ἀγροῦ οὕτως ἐξανθήσει. Ὅτι πνεῦμα διῆλθεν ἐν αὐτῷ, καὶ οὐχ ὑπάρξει, καὶ οὐκ ἐπιγνώσεται ἔτι τὸν τόπον αὐτοῦ.
Miā aūt dn̄i ab eterno ꝛ vſq; in eternū ſup timētes eū. Et iuſtitia illius in filios filioꝝ: his qui ſeruāt teſtamētū eius: ꝛ memores ſūt
Τὸ δὲ ἔλεος τοῦ κυρίου ἀπὸ τοῦ αἰῶνος καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος ἐπὶ τοὺς φοβουμένους αὐτόν. Καὶ ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ ἐπὶ υἱοῖς υἱῶν, τοῖς φυλάσσουσι τὴν διαθήκην αὐτοῦ, καὶ μεμνημένοις
mādatoꝝ ipi⁹ ad faciēdū ea. Dn̄s in celo parauit ſedē ſuā: ꝛ regnū ipſius
τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ τοῦ ποιῆσαι αὐτάς. Κύριος ἐν τῷ οὐρανῷ ἡτοίμασε τὸν θρόνον αὐτοῦ, καὶ ἡ βασιλεία αὐτοῦ
oībus dn̄atur. Bn̄dicite dn̄o oēs angeli eius: potētes ꝟtute facientes ꝟbū illi⁹: ad audiendū vocē ſermonū eius. Bn̄dicite dn̄o
πάντων δεσπόζει. Εὐλογεῖτε τὸν κύριον πάντες ἄγγελοι αὐτοῦ, δυνατοὶ ἰσχύϊ ποιοῦντες τὸν λόγον αὐτοῦ, τοῦ ἀκοῦσαι τῆς φωνῆς τῶν λόγων αὐτοῦ. Εὐλογεῖτε τὸν κύριον
oēs ꝟtutes eius: miniſtri eius q̄ facitis volūtatē eius. Bn̄dicite dn̄o oīa opa eius: in oī loco dn̄atiōis eius bn̄dic aīa mea dn̄o.
πᾶσαι αἱ δυνάμεις αὐτοῦ, λειτουργοὶ αὐτοῦ ποιοῦντες τὸ θέλημα αὐτοῦ. Εὐλογεῖτε τὸν κύριον πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἐν παντὶ τόπῳ τῆς δεσποτείας αὐτοῦ· εὐλόγει ἡ ψυχή μου τὸν κύριον.

Pſalmus dd̄ pro mūdi cōmēdatiōe. 103.
Ψαλμὸς τῷ δαυὶδ ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου συστάσεως. ργ.

Benedic aīa mea dn̄o: dn̄e deus meus magnificatus es vehemēter. Cōfeſſionē ꝛ decorē induiſti. Amictus lumine ſicut veſtimēto: extēdēs celū ſicut pellē. Qui tegit i aquis ſupiora eius: qui ponit nubes aſcēſum ſuū. Qui āmbulat ſup pēnas vētoꝝ: q̄ facit angelos ſuos ſpūs: ꝛ miniſtros ſuos ignis flāmā. Qui fundat trā ſup ſtabilitatē ſuā: nō inclinabitur in ſeculū ſeculi. Abyſſus ſicut veſtimētū amictus eius: ſup mōtes ſtabūt aque. Ab increpatiōe tua fugiēt: a voce tōitrui tui formidabūt. Aſcēdūt mōtes: ꝛ deſcēdūt cāpi in locū quē fūdaſti eis. Terminū poſuiſti quē nō trāſgrediētur: neq; cōuertētur operire trā. Qui emittis fontes in cōuallib⁹: inter mediū mōtiū ptrāſibūt aque. Potabūt oēs beſtie agri: expectabūt onagri in ſiti ſua. Sup ea volucres celi habitabūt: de medio petraꝝ dabūt vocē. Rigās mōtes de ſupiorib⁹ ſuis: de fructu operū tuoꝝ ſatiabitur trā. Producēs fenū iumētis: ꝛ herbā ſeruituti hoīum. Vt educas panē de terra: ꝛ vinū letificat cor hoīs. Vt exhilaret
Εὐλόγει ἡ ψυχή μου τὸν κύριον, κύριε ὁ θεός μου ἐμεγαλύνθης σφόδρα. Ἐξομολόγησιν καὶ μεγαλοπρέπειαν ἐνεδύσω. Ἀναβαλλόμενος φῶς ὡς ἱμάτιον, ἐκτείνων τὸν οὐρανὸν ὡσεὶ δέῤῥιν. Ὁ στεγάζων ἐν ὕδασι τὰ ὑπερῷα αὐτοῦ, ὁ τιθεὶς νέφη τὴν ἐπίβασιν αὐτοῦ. Ὁ περιπατῶν ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων, ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα. Ὁ θεμελιῶν τὴν γῆν ἐπὶ τὴν ἀσφάλειαν αὐτῆς, οὐ κλιθήσεται εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. Ἄβυσσος ὡς ἱμάτιον τὸ περιβόλαιον αὐτοῦ, ἐπὶ τῶν ὀρέων στήσονται ὕδατα. Ἀπὸ ἐπιτιμήσεώς σου φεύξονται, ἀπὸ φωνῆς βροντῆς σου δειλιάσουσιν. Ἀναβαίνουσιν ὄρη, καὶ καταβαίνουσι πεδία εἰς τὸν τόπον ὃν ἐθεμελίωσας αὐτά. Ὅριον ἔθου ὃ οὐ παρελεύσονται, οὐδὲ ἐπιστρέψουσι καλύψαι τὴν γῆν. Ὁ ἐξαποστέλλων πηγὰς ἐν φάραγξιν, ἀνὰ μέσον τῶν ὀρέων διελεύσονται ὕδατα. Ποτιοῦσι πάντα τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ, προσδέξονται ὄναγροι εἰς δίψαν αὐτῶν. Ἐπ᾽ αὐτὰ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσει, ἐκ μέσου τῶν πετρῶν δώσουσι φωνήν. Ποτίζων ὄρη ἐκ τῶν ὑπερῴων αὐτοῦ, ἀπὸ καρποῦ τῶν ἔργων σου χορτασθήσεται ἡ γῆ. Ὁ ἐξανατέλλων χόρτον τοῖς κτήνεσι, καὶ χλόην τῇ δουλείᾳ τῶν ἀνθρώπων. Τοῦ ἐξαγαγεῖν ἄρτον ἐκ τῆς γῆς, καὶ οἶνος εὐφραίνει καρδίαν ἀνθρώπου. Τοῦ ἱλαρῦναι

agri ſic florebit. Quia ſpiritus pertrāſiuit eū & nō ſubſiſtet: & nō cognoſcet eū vltra locus eius. Mīa āt dn̄i ab eterno & vſq; in eternū ſup timentes eum: & iuſtitia eius in filiis filiorū. His qui cuſtodiunt pactū eius: & recordantur pceptorū eius ad faciēda ea. Dn̄s in celo ſtabiliuit thronū ſuū: & regnū illius oībus dn̄abitur. Bn̄dicite dn̄o āgeli eius: fortes robore facietes verbū eius: obedētes voci ſermōis ei⁹. Bn̄dicite dn̄o oēs exercitus eius: miniſtri eius: qui facitis placitum illius. Benedicite dn̄o vniuerſa opera eius in oībus locis poteſtatis eius: bn̄dic aīa mea domino. 104.

Benedic aīa mea domino: dn̄e de⁹ me⁹ magnificatus es nimis: gloria & decore īdutus es. Amictus luce q̄ſi veſtimento: extēdēs celos vt pellē. Qui tegit aquis cenacula eius: q pōit nubes currū ſuum qui āmbulat ſup pennas vēti. Qui facit āgelos ſuos ſpūs: miniſtros ſuos ignē vrētē. Qui fundauit terrā ſup baſem ſuam: nō cōmouebitur i ſeculū & ī ſeculū. Abyſſo q̄ſi veſtimēto opuiſti eā: ſup mōtes ſtabūt aque. Ab increpatiōe tua fugiēt: a voce tonitrui tui formidabūt. Aſcendūt mōtes & deſcēdūt campi: ad locū quem fundaſti eis. Terminū poſuiſti quem nō ptrāſibūt: nec reuertentur vt operiāt terrā. Qui immittis fōtes in cōuallibus: vt iter medios mōtes fluāt. Vt bibant oīa animalia regionum: & reficiat onager ſitim ſuam. Super ea volucres celi morabūtur: de medio nemorū dabūt vocem. Qui irrigas mōtes de cenaculis tuis: de fructu opum tuoꝝ ſatiabitur terra. Germinans herbam iumentis & fenum ſeruituti hoīum: vt educat panem de terra. Et vinum letificat cor hoīs ad exhilarandam

הַשָּׂדֶה כֵּן יָצִיץ׃ כִּי רוּחַ עָבְרָה בּוֹ
וְאֵינֶנּוּ וְלֹא יַכִּירֶנּוּ עוֹד מְקוֹמוֹ׃
וְחֶסֶד יְהוָה מֵעוֹלָם וְעַד עוֹלָם עַל
יְרֵאָיו וְצִדְקָתוֹ לִבְנֵי בָנִים׃
לְשֹׁמְרֵי בְרִיתוֹ וּלְזֹכְרֵי פִקֻּדָיו
לַעֲשׂוֹתָם׃ יְהוָה בַּשָּׁמַיִם הֵכִין
כִּסְאוֹ וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה׃
בָּרְכוּ יְהוָה מַלְאָכָיו גִּבֹּרֵי כֹחַ עֹשֵׂי
דְבָרוֹ לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ׃ בָּרְכוּ
יְהוָה כָּל צְבָאָיו מְשָׁרְתָיו עֹשֵׂי
רְצוֹנוֹ׃ בָּרְכוּ יְהוָה כָּל מַעֲשָׂיו
בְּכָל מְקֹמוֹת מֶמְשַׁלְתּוֹ בָּרְכִי נַפְשִׁי
אֶת יְהוָה׃ ciiii. בָּרְכִי נַפְשִׁי
אֶת יְהוָה יְהוָה אֱלֹהַי גָּדַלְתָּ מְּאֹד
הוֹד וְהָדָר לָבָשְׁתָּ׃ עֹטֶה אוֹר
כַּשַּׂלְמָה נוֹטֶה שָׁמַיִם כַּיְרִיעָה׃
הַמְקָרֶה בַמַּיִם עֲלִיּוֹתָיו הַשָּׂם
עָבִים רְכוּבוֹ הַמְהַלֵּךְ עַל כַּנְפֵי רוּחַ׃
עֹשֶׂה מַלְאָכָיו רוּחוֹת מְשָׁרְתָיו אֵשׁ
לֹהֵט׃ יָסַד אֶרֶץ עַל מְכוֹנֶיהָ בַּל
תִּמּוֹט עוֹלָם וָעֶד׃ תְּהוֹם כַּלְּבוּשׁ
כִּסִּיתוֹ עַל הָרִים יַעַמְדוּ מָיִם׃
מִן גַּעֲרָתְךָ יְנוּסוּן מִן קוֹל רַעַמְךָ
יֵחָפֵזוּן׃ יַעֲלוּ הָרִים יֵרְדוּ בְקָעוֹת
אֶל מְקוֹם זֶה יָסַדְתָּ לָהֶם׃ גְּבוּל
שַׂמְתָּ בַּל יַעֲבֹרוּן בַּל יְשׁוּבוּן לְכַסּוֹת
הָאָרֶץ׃ הַמְשַׁלֵּחַ מַעְיָנִים בַּנְּחָלִים
בֵּין הָרִים יְהַלֵּכוּן׃ יַשְׁקוּ כָּל
חַיְתוֹ שָׂדָי יִשְׁבְּרוּ פְרָאִים
צְמָאָם׃ עֲלֵיהֶם עוֹף הַשָּׁמַיִם
יִשְׁכּוֹן מִבֵּין עֳפָאיִם יִתְּנוּ קוֹל׃
מַשְׁקֶה הָרִים מֵעֲלִיּוֹתָיו מִפְּרִי
מַעֲשֶׂיךָ תִּשְׂבַּע הָאָרֶץ׃ מַצְמִיחַ
חָצִיר לַבְּהֵמָה וְעֵשֶׂב לַעֲבֹדַת
הָאָדָם לְהוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ׃
וְיַיִן יְשַׂמַּח לְבַב אֱנוֹשׁ לְהַצְהִיל

"faciem" oleo: "panis autem" cor" hominis "roborat. "Saturabūtur "ligna "domini: "cedri "libani" quas" plantauit. "Ibi "aues" nidificabūt: "miluo "abietes "domus eius. "Montes "excelsi" ceruis: "petre" refugium" erinacis. "Fecit "lunā" p tpa: "sol" cognouit" occubitum suum. "Posuisti" tenebras" & facta est" nox: "in ipsa" mouebūtur" oēs" bestie" sylue. "Leones" rugientes "ad predam: "& querētes "a deo" escam sibi. "Oriente" sole "recedēt: "& in "speluncis suis" cubabūt. "Egredietur" homo "ad opus suū: "& ad seruitutē suā" vsqz ad" vesperū. "Quā" magnificata sūt" opa tua" dñe: "oia" in sapientia" fecisti: "impleta ē "terra" possessione tua. "Hoc" mare" magnū" & latum" manibus: "ibi "reptilia" innumerabilia "animalia" parua" cum "grandibus. "Ibi" naues "pertransfeunt: "leuiathā "istum" plasmasti" vt illuderes" ei. "Omnia" in te "sperant: "vt des" cibū" is" in tpe suo. "Dante "illis" colligent: "aperiēte "manū tuā" replebuntur" bono. "Abscondes "vultū tuū" & turbabuntur: "auferes" spm corū "& deficiēt: "& i puluerē suū" reuertentur. "Emittes" spm tuū" & creabuntur: "& instaurabis" faciē "tre. "Sit" glia" dñi" i sempiternū: "letabitur" dñs" i opibus suis. "Qui respicit" terrā" & tremet: "tangit" mōtes" & fumabūt. "Cantabo" domino" in vita mea: "psallam "deo meo" quādiu sum. "Placeat" ei" eloquiū meum: "ego aūt" letabor" in domino. "Deficiant "peccatores" de terra" & impii" vltra "non sint: "benedic" anima mea" domino. "Aleluia. 105.

Confitemini" dño "inuocate" nomen eius: "notas facite" in populis" cogitationes eius. "Cātate" ei" & psallite" ei: "loqmini" i vniuersis "mirabilib9 eius. "Exultate

"in no" mine" scto eius: "letetur" cor "querentium "dñm. "Querite" dñm" & virtutem eius: "querite "faciē eius" iugiter. "Recordamini" mirabiliū ei9 "q" fecit" signorū" & iudiciorū" oris eius. "Semen "abraam" serui eius: "filii "iacob" electi eius. "Ipse" dñs" deus noster: "in vniuersa" terra "iudicia eius. "Recordatus est" in eternū" pacti eius: "verbi qđ" pcepit" in mille" gñatiões. "Quod "pepigit" cū abraā: "& iuramenti sui" cum isaac. "Et firmauit illud" cū iacob" in legē: "& israel in "pactū" sempiternū. "Dices" tibi" dabo "terrā" chanaā: "funiculū "hereditatis vre. "Cū essent" viri" pauci: "modici "& aduene" in ea. "Et trāsierūt" de gēte" in "gētem: "& de regno "ad populū" alterū. "Nō "dimisit" hominem "vt noceret eis: "& corripuit" pro eis" reges. "Nolite" tangere" xpos meos: "& pphetas meos "nolite" affligere. "Et vocauit" famē "sup" terrā: "oēm" virgā" panis" cōtriuit. "Misit" ante faciē eorū" virū: "in seruū" venūdatus est" ioseph. "Afflixerūt" in cōpedibus" pedes eius: "in" ferrū" venit "aia ei9. "Vsqz ad" tps donec" veniret" sermo eius: "eloquiū" dñi" pbauit eum. "Misit" rex" & soluit eū: "princeps" populorū "& dimisit illū. "Posuit eum" dñm" domui sue: "& pricipem" in omni" possessiōe sua. "Vt erudiret "principes eius" fm voluntatē suā: "& senes ei9" sapientiam doceret. "Et ingressus ē" isrl" in egyptū: "& iacob" aduena fuit" in terra" chā. "Et crescere fecit" ppl̄m suū" nimis: "& roborauit eū" sup hostes eius. "Cōuertit" cor eorū "vt odio haberent" pplm eius: "vt dolose agerent "cōtra suos illius. "Misit "moysē" fuū suū: "aaron "quē" elegit. "Posuit" eis "verba" signorū suorū: "& portētorū suorū" in terra "chā. "Misit" tenebras" & cōtenebrauit: "& nō" fuerūt icreduli" verbis eius. "Cōmutauit" aqs eorū" in sanguinē: "& occidit" pisces eorū. "Ebulliuit" tra

corū ranas: i cubilibus regū ipſorū: Dixit & venit muſca oīmoda: ſcinifes in vniuerſo ter mino corū. Dedit plu uías corū grandinē: i gnē flāmātē in terra ip ſorū. Et pcuſſit vineā corū & ficū corū: & cō fregit lignum finiū coꝝ. Dixit & venit locuſta: & bruchus cuius non e rat numerus. Et come dit oēm fenū terre co rū: & deuorauit fructū terre corū. Et pcuſſit oē primogenitum in terra corū: primitias v niuerſi partus corū. Et eduxit eos cū argēto & auro: & nō erat in tribu bus corū infirmus. Le tata eſt egyptus cum e grederētur: qm̄ irrue rat terror coꝝ ſup eos. Expādit nubē in tēto riū: & ignem vt luceret nocte. Petierūt & ad duxit ortygometrā: & pane celi ſaturauit eos. Apuit petram & fluxe rūt aq̄: cucurrerūt in a ridis flumina. Quia re cordatus eſt verbi ſcti ſui cū abraā ſeruo ſuo. Et eduxit populū ſuū ī exultatiōe: ī laude ele ctos ſuos. Et dedit eis t ras gētiū: & labores tri buū poſſederūt. Vt cu ſtodirent cerimōias ei9: & leges eius ſeruarent. Aleluia Aleluia.106.

Confitemi dño qm̄ bon9: qm̄ in etnū mīa eius. Quis loq̄tur fortitudīes dñi: audi tas faciet oēs laudes ei9. Bti q cuſtodiūt iudici um: & faciūt iuſtitiā ī oī tpe. Recordar̄ mei dñe ī re.ppiciatiōe ppli tui: viſita me ī ſalutari tuo. Vt videā bona electoꝝ tuoꝝ: & leter ī letitia gē tis tue: & exultē cū he reditate tua. Peccauim9 cū prībus nrīs: iniq̄ fe cimus & ipie egim9. Pa tres nrī in egypto nō in tellexerūt mirabilia tua nō ſunt recordati mul titudinis mīe tue: & ad iracūdiā puocauerūt ſu p marei in mari rubro. Et ſaluauit eos pp no mē ſuū: vt oñderet for titudinē ſuā. Et cōmina tus ē mari rubro & aru it: & traduxit eos p abyſ ſos q̄ſi in deſerto. Et ſal uauit eos de manu odi

entis: & redemit eos de manu inimici. Et opuit aqua hoſtes corū: vn9 ex ipſis non ſuperfuit. Et crediderunt verbis eius: cecinerūt q̄ laudē eius. Cito obliti ſunt o perū illius: nec expecta uerūt volūtatē eius. Et deſiderauerūt deſideriū in deſerto: & tētauerūt deū in ſolitudie. Et de dit eis petitiōnē ipſorū: & miſit tenuitatē in a nimam corū. Et zelati ſunt moyſen in caſtris: aarō ſctm̄ dñi. Apta ē terra & deuorauit da thā: & opuit ſynagogā abiron. Et ſucceſus ē ignis in ſynagoga eo rum: flamma exuſſit ī pios. Fecerunt vitulū ī oreb: & adorauerūt cō flatile. Et mutauerunt gloriā ſuā in ſimilitudi nem bouis comedētis fenum. Obliti ſunt dei ſaluatoris ſui: qui fecit magnalia in egypto. Mirabilia in terra chā: terribilia ſuper mari rubro. Dixit ergo vt cōtereret eos: niſi moy ſes electus eius ſtetiſſet medius contra faciem illius: vt conuerteret in dignationem eius vt nō interficeret. Et deſpexe runt terrā deſiderabilē: nec crediderūt ſermo ni eius. Et murmurauc runt in tabernaculis ſu is: nō exaudierūt vocē dñi. Et eleuauit manū ſuā ſup eos: vt deiice ret eos ī deſerto. Et vt deiiceret ſemen corū in gētibus: & diſpgeret e os in terris. Et cōſecra ti ſunt beelphegor: & comederunt victimas mortuorū. Et cōcitaue rūt eū in ſtudiis ſuis: & pcuſſit eos plaga. Ste tit āt finees & diiudica uit: & reſtēta ē pcuſſio. Et reputatū eſt ei ad iu ſtitiā: in gn̄atiōe & gn̄a tiōe vſq̄ in eternū. Et puocauerunt ſup aquā cōtradictōis: & afflict9 ē moyſes pp eos. Quia puocauerūt ſpm̄ eius: & precepit labiis ſuis. Nō exterminauerunt populos quos dixit dominus illis. Et cōmixti ſūt gē tibus: & didicerunt opera eorū. Et ſeruie rūt ſculptilibus eorum:

ויהיו להם למוקש׃ ויזבחו את בניהם ואת בנותיהם לשדים׃ וישפכו דם נקי דם בניהם ובנותיהם אשר זבחו לעצבי כנען ותחנף הארץ בדמים׃ ויטמאו במעשיהם ויזנו במעלליהם׃ ויחר אף יהוה בעמו ויתעב את נחלתו׃ ויתנם ביד גוים וימשלו בהם שנאיהם׃ וילחצום אויביהם ויכנעו תחת ידם׃ פעמים רבות יצילם והמה ימרו בעצתם וימכו בעונם׃ וירא בצר להם בשמעו את רנתם׃ ויזכר להם בריתו וינחם כרב חסדו׃ ויתן אותם לרחמים לפני כל שוביהם׃ הושיענו יהוה אלהינו וקבצנו מן הגוים להודות לשם קדשך להשתבח בתהלתך׃ ברוך יהוה אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ואמר כל העם אמן הללויה׃

cvii.

הדו ליהוה כי טוב כי לעולם חסדו׃ יאמרו גאולי יהוה אשר גאלם מיד צר׃ ומארצות קבצם ממזרח וממערב מצפון ומים׃ תעו במדבר בישימון דרך עיר מושב לא מצאו׃ רעבים גם צמאים נפשם בהם תתעטף׃ ויצעקו אל יהוה בצר להם ממצוקותיהם יצילם׃ וידריכם בדרך ישרה ללכת אל עיר מושב׃ יודו ליהוה חסדו ונפלאותיו לבני אדם׃ כי השביע נפש שקקה ונפש רעבה מלא טוב׃ ישבי חשך וצלמות אסירי עני וברזל׃ כי המרו אמרי אל ועצת עליון

& factū est eis in scādalū. Et immolauerunt filios suos & filias suas demonibus. Et effuderūt sanguinē innocētē: sanguinē filiorū suorū & filiarū suarū: quos immolauerūt sculptilibus chanaā: & polluta est terra in sanguinibus. Et coinquinati sunt in opibus suis: & fornicati sunt in studiis suis. Iratus est itaq; furor dñi in populū suū: & aboīatus est hereditatē suā. Et dedit eos in manū gētiū: & dñati sūt eorū qui oderūt eos. Et afflixerunt eos inimici sui: & hūiliati sunt sub manu eorū. Multis vicibus liberauit eos ipsi vero puocauerūt ī cōsiliis suis: & humiliati sunt ppter iniqtates suas. Et vidit tribulationes eorū: cū exaudiret eos rogātes. Et recordatus est pacti sui cū eis & penituit eū scd̄m mltitudinē mīe sue. Et dedit eos miserabiles corā oībus q cepant eos. Salua nos dñe deus nr̄ & cōgrega nos de gētibus: vt cōfiteamur nomini scto tuo: & canamus laudem tuā. Bñdictus dñs deus israel ab eterno & vsq; in etnū: & dicet oīs populus amen. Aleluia. 107.

Confitemini dño qm̄ bonus: qm̄ in etnū mīa eius. Dicant q redēpti sūt a dño: quos redemit de manu hostis. Et de terris cōgregauit eos: ab oriente & occidēte ab aqlōe & mari. Errauerunt in solitudine in deserta via: ciuitatē que hītaretur non repierūt. Esuriētes & sitiētes: aīa eorū in ipis deficiebat. Et clamauerūt ad dñm in tribulatiōe sua: de afflictōe eorū eripuit eos. Et duxit illos p viā rectā: vt venirēt in ciuitatē hītabilē. Cōfiteātur dño mīam eius: & mirabilia eius ī filios hoīm. Quia saturauit animam vacuam: & aīam esurientē ipleuit bois. Habitantes in tenebris & in vmbra mortis alligatos inopia & ferro. Quia puocauerūt sermones dei: &

καὶ ἐγενήθη αὐτοῖς εἰς σκάνδαλον. Καὶ ἔθυσαν τοὺς υἱοὺς αὐτῶν, καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῶν τοῖς δαιμονίοις. Καὶ ἐξέχεαν αἷμα ἀθῶον, αἷμα υἱῶν αὐτῶν καὶ θυγατέρων, ὧν ἔθυσαν τοῖς γλυπτοῖς χαναάν. Καὶ ἐφονοκτονήθη ἡ γῆ ἐν τοῖς αἵμασι, καὶ ἐμιάνθη ἐν τοῖς ἔργοις αὐτῶν, καὶ ἐπόρνευσαν ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν αὐτῶν. Καὶ ὠργίσθη θυμῷ κύριος ἐπὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ ἐβδελύξατο τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ. Καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς εἰς χεῖρας ἐχθρῶν, καὶ ἐκυρίευσαν αὐτῶν οἱ μισοῦντες αὐτούς. Καὶ ἔθλιψαν αὐτοὺς οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν, καὶ ἐταπεινώθησαν ὑπὸ τὰς χεῖρας αὐτῶν. Πλεονάκις ἐρρύσατο αὐτούς, αὐτοὶ δὲ παρεπίκραναν αὐτὸν ἐν τῇ βουλῇ αὐτῶν. Καὶ ἐταπεινώθησαν ἐν ταῖς ἀνομίαις αὐτῶν. Καὶ εἶδε κύριος ἐν τῷ θλίβεσθαι αὐτούς, ἐν τῷ αὐτὸν εἰσακοῦσαι τῆς δεήσεως αὐτῶν. Καὶ ἐμνήσθη τῆς διαθήκης αὐτοῦ, καὶ μετεμελήθη κατὰ τὸ πλῆθος τοῦ ἐλέους αὐτοῦ. Καὶ ἔδωκεν αὐτοὺς εἰς οἰκτιρμοὺς ἐναντίον πάντων τῶν αἰχμαλωτευσάντων αὐτούς. Σῶσον ἡμᾶς κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν, καὶ ἐπισυνάγαγε ἡμᾶς ἐκ τῶν ἐθνῶν. Τοῦ ἐξομολογήσασθαι τῷ ὀνόματί σου τῷ ἁγίῳ, τοῦ ἐγκαυχᾶσθαι ἐν τῇ αἰνέσει σου. Εὐλογητὸς κύριος ὁ θεὸς ἰσραὴλ ἀπὸ τοῦ αἰῶνος καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος, καὶ ἐρεῖ πᾶς ὁ λαὸς γένοιτο γένοιτο.

et factū est illis in scandalū. Et immolauerunt filios suos et filias suas demonijs. Et effuderunt sanguinē innocentē: sanguinē filiorū suorū et filiarū: quas sacrificauerunt sculptilibus chanaā. Et infecta est terra in sanguinibus: et contaminata est in operibus eorum. Et fornicati sunt in adinuentionibus suis. Et iratus est furore dominus in populū suū: et abominatus est hereditatem suā. Et tradidit eos in manus inimicorū: et dominati sunt eorū qui oderunt eos. Et tribulauerunt eos inimici eorū: et humiliati sunt sub manibus eorum. Sepe liberauit eos: ipsi autem exacerbauerunt eum in consilio suo. Et humiliati sunt in iniquitatibus suis. Et vidit dominus cum tribularent ipsi: cum ipse exaudiret orationes eorum. Et memor fuit testamenti sui: et penituit eum secundum multitudinem misericordie sue. Et dedit eos in miserationes in conspectu omnium qui ceperant eos. Saluos fac nos domine deus noster: et congrega nos de nationibus. Ut confiteamur nomini sancto tuo: vt gloriemur in laude tua. Benedictus dominus deus israel a seculo et vsque in seculum: et dicet omnis populus fiat fiat. Alleluia. 106.

Ἀλληλούϊα. Ἐξομολογεῖσθε τῷ κυρίῳ ὅτι χρηστός, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Εἰπάτωσαν οἱ λελυτρωμένοι ὑπὸ κυρίου, οὓς ἐλυτρώσατο ἐκ χειρὸς ἐχθροῦ, καὶ ἐκ τῶν χωρῶν συνήγαγεν αὐτούς. Ἀπὸ ἀνατολῶν, καὶ δυσμῶν, καὶ βορρᾶ, καὶ θαλάσσης. Ἐπλανήθησαν ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐν ἀνύδρῳ. Ὁδὸν πόλεως κατοικητηρίου οὐχ εὗρον. Πεινῶντες καὶ διψῶντες, ἡ ψυχὴ αὐτῶν ἐν αὐτοῖς ἐξέλιπεν. Καὶ ἐκέκραξαν πρὸς κύριον ἐν τῷ θλίβεσθαι αὐτούς, καὶ ἐκ τῶν ἀναγκῶν αὐτῶν ἐρρύσατο αὐτούς. Καὶ ὡδήγησεν αὐτοὺς εἰς ὁδὸν εὐθεῖαν, τοῦ πορευθῆναι εἰς πόλιν κατοικητηρίου. Ἐξομολογησάσθωσαν τῷ κυρίῳ τὰ ἐλέη αὐτοῦ, καὶ τὰ θαυμάσια αὐτοῦ τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων. Ὅτι ἐχόρτασε ψυχὴν κενήν, καὶ ψυχὴν πεινῶσαν ἐνέπλησεν ἀγαθῶν. Καθημένους ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου, πεπεδημένους ἐν πτωχείᾳ καὶ σιδήρῳ. Ὅτι παρεπίκραναν τὰ λόγια τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν βουλὴν τοῦ ὑψίστου

Alleluia. Confitemini domino quoniam bonus: quoniam in seculum misericordia eius. Dicant qui redempti sunt a domino: quos redemit de manu inimici: et de regionibus congregauit eos. Ab oriente: et occidente: et aquilone: et mari. Errauerunt in solitudine in siccitate: viam ciuitatis habitaculi non inuenerunt. Esurientes et sitientes: anima eorum in ipsis defecit. Et clamauerunt ad dominum cum tribularent ipsi: et de necessitatibus eorum eripuit eos. Et deduxit eos in viam rectam: vt irent in ciuitatem habitationis. Confiteantur domino misericordie eius: et mirabilia eius filijs hominum. Quia satiauit animam inanem: et animam esurientem satiauit bonis. Sedentes in tenebris et vmbra mortis: vinctos in mendicitate et ferro. Quia exacerbauerunt eloquia dei: et consilium altissimi

Judith 13.c. Infra 117. Infra co.

παρώξυναν. Καὶ ἐταπεινώθη ἐν κόποις ἡ καρδία αὐτῶν, ἠσθένησαν, καὶ οὐκ ἦν ὁ βοηθῶν. Καὶ ἐκέκραξαν πρὸς κύριον ἐν τῷ θλίβεσθαι αὐτούς, καὶ ἐκ τῶν ἀναγκῶν αὐτῶν ἔσωσεν αὐτούς. Καὶ ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἐκ σκότους καὶ σκιᾶς θανάτου, καὶ τοὺς δεσμοὺς αὐτῶν διέρρηξεν. Ἐξομολογησάσθωσαν τῷ κυρίῳ τὰ ἐλέη αὐτοῦ, καὶ τὰ θαυμάσια αὐτοῦ τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων. Ὅτι συνέτριψε πύλας χαλκᾶς, καὶ μοχλοὺς σιδηροὺς συνέκλασεν. Ἀντελάβετο αὐτῶν ἐξ ὁδοῦ ἀνομίας αὐτῶν, διὰ γὰρ τὰς ἀνομίας αὐτῶν ἐταπεινώθησαν. Πᾶν βρῶμα ἐβδελύξατο ἡ ψυχὴ αὐτῶν, καὶ ἤγγισαν ἕως τῶν πυλῶν τοῦ θανάτου. Καὶ ἐκέκραξαν πρὸς κύριον ἐν τῷ θλίβεσθαι αὐτούς, καὶ ἐκ τῶν ἀναγκῶν αὐτῶν ἔσωσεν αὐτούς. Ἀπέστειλε τὸν λόγον αὐτοῦ, καὶ ἰάσατο αὐτούς, καὶ ἐρρύσατο αὐτοὺς ἐκ τῶν διαφθορῶν αὐτῶν. Ἐξομολογησάσθωσαν τῷ κυρίῳ τὰ ἐλέη αὐτοῦ, καὶ τὰ θαυμάσια αὐτοῦ τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων. Καὶ θυσάτωσαν αὐτῷ θυσίαν αἰνέσεως, καὶ ἐξαγγειλάτωσαν τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν ἀγαλλιάσει. Οἱ καταβαίνοντες εἰς θάλασσαν ἐν πλοίοις, ποιοῦντες ἐργασίαν ἐν ὕδασι πολλοῖς, αὐτοὶ εἶδον τὰ ἔργα κυρίου, καὶ τὰ θαυμάσια αὐτοῦ ἐν τῷ βυθῷ. Εἶπε, καὶ ἔστη πνεῦμα καταιγίδος, καὶ ὑψώθη τὰ κύματα αὐτῆς. Ἀναβαίνουσιν ἕως τῶν οὐρανῶν, καὶ καταβαίνουσιν ἕως τῶν ἀβύσσων. Ἡ ψυχὴ αὐτῶν ἐν κακοῖς ἐτήκετο, ἐταράχθησαν, ἐσαλεύθησαν ὡς ὁ μεθύων, καὶ πᾶσα ἡ σοφία αὐτῶν κατεπόθη. Καὶ ἐκέκραξαν πρὸς κύριον ἐν τῷ θλίβεσθαι αὐτούς, καὶ ἐκ τῶν ἀναγκῶν αὐτῶν ἐξήγαγεν αὐτούς. Καὶ ἐπέταξε τῇ καταιγίδι, καὶ ἔστη εἰς αὔραν, καὶ ἐσίγησαν τὰ κύματα αὐτῆς. Καὶ εὐφράνθησαν, ὅτι ἡσύχασαν, καὶ ὡδήγησεν αὐτοὺς ἐπὶ λιμένα θελήματος αὐτῶν. Ἐξομολογησάσθωσαν τῷ κυρίῳ τὰ ἐλέη αὐτοῦ, καὶ τὰ θαυμάσια αὐτοῦ τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων. Ὑψωσάτωσαν αὐτὸν ἐν ἐκκλησίᾳ λαοῦ, καὶ ἐν καθέδρᾳ πρεσβυτέρων αἰνεσάτωσαν αὐτόν. Ἔθετο ποταμοὺς εἰς ἔρημον, καὶ διεξόδους ὑδάτων εἰς δίψαν. Γῆν καρποφόρον εἰς ἅλμην, ἀπὸ κακίας τῶν κατοικούντων ἐν αὐτῇ. Ἔθετο ἔρημον εἰς λίμνας ὑδάτων, καὶ γῆν ἄνυδρον εἰς διεξόδους ὑδάτων. Καὶ κατῴκισεν ἐκεῖ πεινῶντας, καὶ συνεστήσαντο πόλεις κατοικεσίας. Καὶ ἔσπειραν ἀγρούς,

irritauerunt. Et humiliatum est in laboribus cor eorum: infirmati sunt et non fuit qui adiuuaret. Et clamauerunt ad dominum cum tribularentur ipsi: et de necessitatibus eorum liberauit eos. Et eduxit eos de tenebris et vmbra mortis: et vincula eorum disrupit. Confiteantur domino misericordie eius: et mirabilia eius filijs hominum. Quia contriuit portas ereas: et vectes ferreos confregit. Suscepit eos de via iniquitatis eorum: propter enim iniustitias suas humiliati sunt. Omnem escam abominata est anima eorum: et appropinquauerunt vsque ad portas mortis. Et clamauerunt ad dominum cum tribularent ipsi: et de necessitatibus eorum liberauit eos. Misit verbum suum: et sanauit eos: et eripuit eos de interitionibus eorum. Confiteantur domino misericordie eius: et mirabilia eius filijs hominum. Et sacrificent ei sacrificium laudis: et annuncient opera eius in exultatione. Qui descendunt in mare in nauibus: facientes operationem in aquis multis. Ipsi viderunt opera domini: et mirabilia eius in profundo. Dixit et stetit spiritus procelle: et exaltati sunt fluctus eius. Ascendunt vsque ad celos: et descendunt vsque ad abyssos. Anima eorum in malis tabescebat: turbati sunt: moti sunt sicut ebrius: et omnis sapientia eorum deuorata est. Et clamauerunt ad dominum cum tribularent ipsi: et de necessitatibus eorum eduxit eos. Et statuit procellam: et stetit in auram: et siluerunt fluctus eius. Et letati sunt quia siluerunt: et deduxit eos in portum voluntatis eorum. Confiteantur domino misericordie eius: et mirabilia eius filijs hominum. Exaltent eum in ecclesia plebis: et in cathedra seniorum laudent eum. Posuit flumina in desertum: et exitus aquarum in sitim. Terram fructiferam in salsuginem: a malitia inhabitantium in ea. Posuit desertum in stagna aquarum: et terram sine aqua in exitus aquarum. Et collocauit illic esurientes: et constituerunt ciuitates habitationis. Et seminauerunt agros:

Infra co. 8.co.

cōsiliū excelsi blasphemauerūt. Et hūiliauit ī labore cor eorū: ceciderunt & nō erat qui adiuuaret. Et clamauerunt ad dñm ī tribulatione sua: de angustiis eorū saluauit eos. Et eduxit eos de tenebris & vmbra mortis: & vīcula eorū disrupit. Cōfiteātur dño mīam eius: & mirabilia eius in filios hominū. Quia contriuit portas ereas: & vectes ferreos cōfregit. Stulti pp viā sceleris eorū: & pp iniquitates afflicti. Oēm cibū aboīata est aīa eorū: & accesserūt ad portas mortis. Et clamauerūt ad dñm ī tribulatiōe sua: de angustiis eorū saluauit eos. Misit verbū suum & sanauit eos: & saluauit de īteritu eorū. Confiteātur dño mīam eius: & mirabilia eius in filios hoīm. Et īmolēt hostias grārū: & narrent opa eius in laude. Qui descēdūt mare in nauibus: facientes opus in aquis multis: Ipsi viderunt opa dñi: & mirabilia eius in pfūdo. Dixit & surrexit ventus tempestatis: & eleuauit gurgites eius. Ascēdūt in celū & descēdūt in abyssos: anima eorum in afflictiōe cōsumitur. Obstupuerūt & intremuerūt q̄si ebrius: & vniuersa sapiētia eorū absorpta ē. Clamauerūt āt ad dñm ī tribulatione sua: & de angustia eorū educet eos. Statuit turbinē in trāquillitatē: & silebūt fluctus eius. Et letabuntur qm̄ quieuerūt: & deducet eos ad portū quē voluerunt. Cōfiteātur dño mīam eius: & mirabilia eius ī filios hoīm. Et exaltēt eū in ecclesia populi: & in cathedra seniorū laudēt eū. Pōet flumina in desertū: & fōtes aq̄rum in sitim. Terrā fructiferā in salsuginem: pre malitia hītatorum eius. Ponet desertum in paludes aquarū: & terrā inuiā in fontes aquarū. Et collocabit ibi esurientes: & formabunt vrbem ad habitādum. Et ferent agros

נאצו׃ ויכנע בעמל לבם כשלו ואין עזר׃ ויזעקו אל יהוה בצר להם ממצקותיהם יושיעם׃ יוציאם מחשך וצלמות ומוסרותיהם ינתק׃ יודו ליהוה חסדו ונפלאותיו לבני אדם׃ כי שבר דלתות נחשת ובריחי ברזל גדע׃ אולים מדרך פשעם ומעונתיהם יתענו׃ כל אכל תתעב נפשם ויגיעו עד שערי מות׃ ויזעקו אל יהוה בצר להם ממצקותיהם יושיעם׃ ישלח דברו וירפאם וימלט משחיתותם׃ יודו ליהוה חסדו ונפלאותיו לבני אדם׃ ויזבחו זבחי תודה ויספרו מעשיו ברנה׃ יורדי הים באניות עשי מלאכה במים רבים׃ המה ראו מעשי יהוה ונפלאותיו במצולה׃ ויאמר ויעמד רוח סערה ותרומם גליו׃ יעלו שמים ירדו תהומות נפשם ברעה תתמוגג׃ יחוגו וינועו כשכור וכל חכמתם תתבלע׃ ויצעקו אל יהוה בצר להם וממצוקתיהם יוציאם׃ יקם סערה לדממה ויחשו גליהם׃ וישמחו כי ישתקו וינחם אל מחוז חפצם׃ יודו ליהוה חסדו ונפלאותיו לבני אדם׃ וירוממוהו בקהל עם ובמושב זקנים יהללוהו׃ ישם נהרות למדבר ומצאי מים לצמאון׃ ארץ פרי למלחה מרעת יושבי בה׃ ישם מדבר לאגם מים וארץ ציה למוצאי מים׃ ויושב שם רעבים ויכוננו עיר מושב׃ ויזרעו שדות

& plantabunt vineas: & facient fruges germina. Et bñdicet eis & multiplicabūtur nimis: & pecora eorū nō minuet. Imminuta sunt āt & afflicta pp āgustiā mali & doloris. Effundet despectionē sup principes: & errare eos faciet i solitudine devia. Et sublevauit pauperē de iopia: & pōct quasi gregē familias. Videbūt recti & letabuntur: & oīs iniquitas contrahet os suum. Quis sapiēs & custodiet hec: & intelligēt misericordias dñi!

Cāticū psalmi dd. 108.

PAratum cor meū deus: cantabo & psallā sed & gloria mea. Cōsurge psalteriū & cithara: cōsurgā mane. Cōfitebor tibi in populis dñe: & cātabo te in natiōibus. Qm magna sup celos mia tua: & vsq; ad ethera veritas tua. Exaltare sup celos deus: & super omnem terram gloria tua. Vt liberentur dilecti tui: salua dextera tua & exaudi me. Deus locutus est in sanctuario suo: gaudebo diuidā sichem & vallē socoth dimetiar. Meus ē galaad & meus est manasse: & ephraim virtus capitis mei: iuda dux meus. Moab lebes peluis mee: sup idumeā piiciā calciamētū meū: cū philistiim federabor. Quis deducet me in ciuitatē munitā: quis deducet me vsq; i idumeā? Nōne tu deus qui proieceras nos: & nō exieras deus i exercitibus nřis? Da nobis auxiliū in tribulatione: vana est eī salus ab homine. In deo erimus fortes: & ipse conculcabit hostes nostros.

Victori dd ps. 109.

DEus laudis mee ne taceas. Quia os impii & dolosi contra me apertum est: locuti sunt de me lingua mendacii. Et verbis odii circūdederūt me: & expugnauerunt me frustra. Pro eo quod eos diligebā aduersabantur mihi: ego aūt orabā. Et posuerunt cōtra me malū

pro bono: & odiū p dilectione mea. Cōstitue sup eū ipiū: & sathan stet a dextris eius. Cū fuerit iudicatus exeat cōdemnatus: & orō eius sit in pctm. Fiāt dies eius pauci: & episcopatum eius accipiat alter. Sint filii eius pupilli: & vxor eius vidua. Instabiles vagētur filii eius & mēdicēt: & q̄rātur in parietinis suis. Scrutetur exactor vniuersa q̄ habet: & diripiant alieni labores eius. Nō sit qui eius misereatur: nec qui clemēs sit pupillis eius. Fiat nouissimū eius iteritꝰ: in gñatiōe altera deleatur nomē eius. Redeat in memoriā iniqtas patrū eius apd dñm: & iniquitas matris eiꝰ nō deleatur. Sit cōtra dominū sp: & intereat de tra memoria eoꝝ. Eo q̄d nō ē recordatus facere miam: & psecutus est virū inopē & pauperē: & cōpūctū corde vt interficeret. Et dilexit maledictionē & vēiet ei: & noluit bñdictionem & elongabitur ab eo. Et idutus ē maledictione q̄si vestimēto suo: & igredietur q̄si aq̄ i viscera eius & q̄si oleū i ossa eiꝰ. Sit ei q̄si palliū quo circūdatur: & q̄si cīgulū quo sp accīgit. Hec ē retributio his q aduersātur mihi a dño: & qui loquūtur malū cōtra animā meā. Tu āt dñe deus fac mecū pp nomē tuū: qm bōa ē mia tua libera me. Qm egenꝰ & paup sū: & cor meū vulneratū ē intrīsecus. Quasi vmbra cū inclinatur abductus sū: excussus sum q̄si locusta. Genua mea vacillauerūt a ieiūio: & caro mea imutata ē absq; oleo. Et ego fctūs sū opꝓbrium illis: vidētes me mouerūt caput suū. Adiuua me dñe deus meus: salua me ſm miam tuā. Et sciāt qm manus tua hec: tu dñe fecisti eā. Maledicēt illi: & tu bñdices: restiterūt & cōfūdātur: seruus āt tuus letabitur. Induantur aduersarii mei cōfusiōe: & opiātur quasi vestimēto

בשטנם אודה יהוה מאד בפי ובתוך רבים אהללנו: כי יעמד לימין אביון להושיע משפטי נפשו:

cx לדוד מזמור נאם יהוה לאדני שב לימיני עד אשית איביך הדם לרגליך: מטה עזך ישלח יהוה מציון רדה בקרב איביך: עמך נדבות ביום חילך בהדרי קדש מרחם משחר לך טל ילדתיך: נשבע יהוה ולא ינחם אתה כהן לעולם על דברתי מלכי צדק: אדני על ימינך מחץ ביום אפו מלכים: ידין בגוים מלא גויות מחץ ראש על ארץ רבה: מנחל בדרך ישתה על כן ירים ראש:

cxi הללויה אודה יהוה בכל לבב בסוד ישרים ועדה: גדלים מעשי יהוה דרושים לכל חפציהם: הוד והדר פעלו וצדקתו עמדת לעד: זכר עשה לנפלאותיו חנון ורחום יהוה: טרף נתן ליראיו יזכר לעולם בריתו: כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים: מעשי ידיו אמת ומשפט נאמנים כל פקודיו: סמוכים לעד לעולם עשוים באמת וישר: פדות שלח לעמו צוה לעולם בריתו קדוש ונורא שמו: ראשית חכמה יראת יהוה שכל טוב לכל עשיהם תהלתו עמדת לעד:

cxii הללויה אשרי איש ירא את יהוה במצותיו חפץ מאד: גבור בארץ יהיה זרעו דור ישרים יברך: הון ועשר בביתו וצדקתו עמדת לעד: זרח בחשך אור לישרים חנון ורחום וצדיק:

confusione sua. Confitebor domino vehementer in ore meo: et in medio populorum laudabo eum. Quoniam stabit a dextris pauperis: vt saluet a iudicibus animam eius. Dd ps. 110.

Dixit dominus domino meo: sede a dextris meis. Donec ponam inimicos tuos: scabellum pedibus tuis. Virgam fortitudinis tue emittet dominus ex sion: dominare in medio inimicorum tuorum. Populi tui duces spontanei in die fortitudinis tue: in montibus sanctis de vulua orietur tibi ros adolescentie tue. Iurauit dominus et non penitebit eum: tu es sacerdos in eternum secundum ordinem melchisedech. Dominus a dextera tua percussit in die furoris sui reges. Iudicabit in gentibus implebit valles: percussit caput in terra multa. De torrente in via bibet: propterea exaltabit caput.

Alleluia. 111.

Confitebor domino in toto corde: in consilio iustorum et congregatione. Magna opera domini: exquirenda in cunctis voluntatibus suis. Gloria et decor opus eius: et iustitia eius perseuerans in eternum. Memoriam fecit mirabilium suorum: clemens et misericors dominus. Escam dedit timentibus se: memor erit in sempiternum pacti sui. Fortitudinem operum suorum annunciauit populo suo: vt det illis hereditatem gentium. Opera manuum eius veritas et iudicium: fidelia omnia precepta eius. Firmata iugiter in sempiternum: facta in veritate et equitate. Redemptionem misit populo suo: mandauit in eternum pactum suum: sanctum et terribile nomen eius. Initium sapientie timor domini: doctrina bona cunctis qui faciunt ea: laus eius perseuerat iugiter.

Alleluia. 112.

Beatus vir qui timet dominum: in mandatis eius volet nimis. Potens in terra erit semen eius: generatio iustorum benedicetur. Substantia et diuitie in domo eius: et iustitia eius perseuerans semper. Ortum est in tenebris lumen iustis: clemens et misericors et iustus.

confusione sua. Confitebor domino nimis in ore meo: et in medio multorum laudabo eum. Quia astitit a dextris pauperis vt saluum faceret a persequentibus animam meam. Psalmus dauid. 109.

αἰσχύνην αὐτῶν. Ἐξομολογήσομαι τῷ κυρίῳ σφόδρα ἐν τῷ στόματί μου, καὶ ἐν μέσῳ πολλῶν αἰνέσω αὐτόν. Ὅτι παρέστη ἐκ δεξιῶν πένητος τοῦ σῶσαι ἐκ τῶν καταδιωκόντων τὴν ψυχήν μου. Ψαλμὸς τῷ δαυίδ.

Math. 22.d. Heb. 10.c. 1.Cor. 15.c.

Dixit dominus domino meo: sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Virgam virtutis emittet tibi dominus ex sion: et dominare in medio inimicorum tuorum. Tecum principium in die virtutis tue: in splendoribus sanctorum tuorum. Ex vtero ante luciferum genui te. Iurauit dominus et non penitebit eum. Tu sacerdos in eternum secundum ordinem melchisedech. Dominus a dextris tuis confregit in die ire sue reges. Iudicabit in nationibus: implebit ruinas: conquassabit capita in terra multorum. De torrente in via bibet: propterea exaltabit caput.

Εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. Ῥάβδον δυνάμεως ἐξαποστελεῖ σοι κύριος ἐκ σιών, καὶ κατακυρίευε ἐν μέσῳ τῶν ἐχθρῶν σου. Μετὰ σοῦ ἡ ἀρχὴ ἐν ἡμέρᾳ τῆς δυνάμεώς σου, ἐν ταῖς λαμπρότησι τῶν ἁγίων σου. Ἐκ γαστρὸς πρὸ ἑωσφόρου ἐγέννησά σε, ὤμοσε κύριος καὶ οὐ μεταμεληθήσεται. Σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα, κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδέκ. Κύριος ἐκ δεξιῶν σου συνέθλασεν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς αὐτοῦ βασιλεῖς. Κρινεῖ ἐν τοῖς ἔθνεσι, πληρώσει πτώματα, συνθλάσει κεφαλὰς ἐπὶ γῆς πολλῶν. Ἐκ χειμάρρου ἐν ὁδῷ πίεται, διὰ τοῦτο ὑψώσει κεφαλήν.

Heb. 7.c.

Alleluia. 110. Ἀλληλούϊα. ρί.

Confitebor tibi domine in toto corde meo: in consilio iustorum et congregatione. Magna opera domini: exquisita in omnes voluntates eius. Confessio et magnificentia opus eius: et iustitia eius manet in seculum seculi. Memoriam fecit mirabilium suorum misericors et miserator dominus: escam dedit timentibus se. Memor erit in seculum testamenti sui. Virtutem operum suorum annunciauit populo suo. Ut det illis hereditatem gentium: opera manuum eius: veritas et iudicium. Fidelia omnia mandata eius: confirmata in seculum seculi: facta in veritate et equitate. Redemptionem misit populo suo. Mandauit in eternum testamentum suum: sanctum et terribile nomen eius. Initium sapientie timor domini: intellectus autem bonus omnibus facientibus eum. Laudatio eius manet in seculum seculi.

Ἐξομολογήσομαί σοι κύριε ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου, ἐν βουλῇ εὐθέων καὶ συναγωγῇ. Μεγάλα τὰ ἔργα κυρίου, ἐξεζητημένα εἰς πάντα τὰ θελήματα αὐτοῦ. Ἐξομολόγησις καὶ μεγαλοπρέπεια τὸ ἔργον αὐτοῦ, καὶ ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. Μνείαν ἐποιήσατο τῶν θαυμασίων αὐτοῦ. Ἐλεήμων καὶ οἰκτίρμων ὁ κύριος, τροφὴν ἔδωκε τοῖς φοβουμένοις αὐτόν. Μνησθήσεται εἰς τὸν αἰῶνα διαθήκης αὐτοῦ, ἰσχὺν ἔργων αὐτοῦ ἀνήγγειλε τῷ λαῷ αὐτοῦ. Τοῦ δοῦναι αὐτοῖς κληρονομίαν ἐθνῶν, ἔργα χειρῶν αὐτοῦ, ἀλήθεια καὶ κρίσις. Πιστὰ πᾶσαι αἱ ἐντολαὶ αὐτοῦ, ἐστηριγμέναι εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος, πεποιημέναι ἐν ἀληθείᾳ καὶ εὐθύτητι. Λύτρωσιν ἀπέστειλε τῷ λαῷ αὐτοῦ. Ἐνετείλατο εἰς τὸν αἰῶνα διαθήκην αὐτοῦ, ἅγιον καὶ φοβερὸν τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Ἀρχὴ σοφίας φόβος κυρίου, σύνεσις δὲ ἀγαθὴ πᾶσι τοῖς ποιοῦσιν αὐτήν. Ἡ αἴνεσις αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος.

Infra. 137.

Iob. 28. d. Pro. 1. a. 9. b.

Alleluia. 111. Ἀλληλούϊα. ριά.

Beatus vir qui timet dominum: in mandatis eius volet nimis. Potens in terra erit semen eius: generatio rectorum benedicetur. Gloria et diuitie in domo eius: et iustitia eius manet in seculum seculi. Exortum est in tenebris lumen rectis: misericors et miserator et iustus:

Μακάριος ἀνὴρ ὁ φοβούμενος τὸν κύριον, ἐν ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ θελήσει σφόδρα. Δυνατὸν ἐν τῇ γῇ ἔσται τὸ σπέρμα αὐτοῦ, γενεὰ εὐθέων εὐλογηθήσεται. Δόξα καὶ πλοῦτος ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. Ἐξανέτειλεν ἐν σκότει φῶς τοῖς εὐθέσιν, ἐλεήμων καὶ οἰκτίρμων καὶ δίκαιος.

Iocundus vir qui miseretur et commodat: disponet sermones suos in iudicio: quia in eternum non commouebitur. In memoria eterna erit iustus: ab auditione mala non timebit. Paratum cor eius sperare in domino. Confirmatum est cor eius: non timebit donec despiciat inimicos suos. Dispersit dedit pauperibus: iustitia eius manet in seculum seculi: cornu eius exaltabitur in gloria. Peccator videbit et irascetur: dentibus suis fremet et tabescet: desiderium peccatorum peribit.

Χρηστὸς ἀνὴρ ὁ οἰκτείρων καὶ κιχρῶν, οἰκονομήσει τοὺς λόγους αὐτοῦ ἐν κρίσει, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα οὐ σαλευθήσεται. Εἰς μνημόσυνον αἰώνιον ἔσται δίκαιος, ἀπὸ ἀκοῆς πονηρᾶς οὐ φοβηθήσεται. Ἑτοίμη ἡ καρδία αὐτοῦ ἐλπίζειν ἐπὶ κύριον, ἐστήρικται ἡ καρδία αὐτοῦ, οὐ μὴ φοβηθῇ ἕως οὗ ἐπίδῃ ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ. Ἐσκόρπισεν ἔδωκε τοῖς πένησιν, ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. Τὸ κέρας αὐτοῦ ὑψωθήσεται ἐν δόξῃ. Ἁμαρτωλὸς ὄψεται καὶ ὀργισθήσεται, τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ βρύξει καὶ τακήσεται. Ἐπιθυμία ἁμαρτωλῶν ἀπολεῖται.

1.Cor. 9.c.

Alleluia. 112. Ἀλληλούϊα. ριβ.

Laudate pueri dominum: laudate nomen domini. Sit nomen domini benedictum: et hoc nunc et vsque in seculum. Ab ortu solis vsque ad occasum: laudabile nomen domini. Excelsus super omnes gentes dominus: super celos gloria eius. Quis sicut dominus deus noster: qui in altis habitat: et humilia respicit in celo et in terra: suscitans a terra inopem: et de stercore erigens pauperem. Ut collocet eum cum principibus: cum principibus populi sui. Qui habitare facit sterilem in domo: matrem super filios letantem.

Αἰνεῖτε παῖδες κύριον, αἰνεῖτε τὸ ὄνομα κυρίου. Εἴη τὸ ὄνομα κυρίου εὐλογημένον ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος. Ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου μέχρι δυσμῶν, αἰνετὸν τὸ ὄνομα κυρίου. Ὑψηλὸς ἐπὶ πάντα τὰ ἔθνη ὁ κύριος, ἐπὶ τοὺς οὐρανοὺς ἡ δόξα αὐτοῦ. Τίς ὡς κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐν ὑψηλοῖς κατοικῶν καὶ τὰ ταπεινὰ ἐφορῶν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ, ὁ ἐγείρων ἀπὸ γῆς πτωχόν, καὶ ἀπὸ κοπρίας ἀνυψῶν πένητα. Τοῦ καθίσαι αὐτὸν μετὰ ἀρχόντων, μετὰ ἀρχόντων λαοῦ αὐτοῦ. Ὁ κατοικίζων στεῖραν ἐν οἴκῳ, μητέρα ἐπὶ τέκνοις εὐφραινομένην.

Infra. 134. Iob. 1. d.

1.Re. 2.b.

Alleluia. 113. Ἀλληλούϊα. ριγ.

In exitu israel de egypto: domus iacob de populo barbaro. Facta est iudea sanctificatio eius: israel potestas eius. Mare vidit et fugit: iordanis conuersus est retrorsum. Montes exultauerunt vt arietes: et colles sicut agni ouium. Quid tibi est mare quod fugisti: et tu iordanis quia conuersus es retrorsum? Montes exultastis sicut arietes: et colles sicut agni ouium? A facie domini mota est terra: a facie dei iacob. Qui conuertit petram in stagna aquarum: et rupem in fontes aquarum. Non nobis domine non nobis: sed nomini tuo da gloriam. Super misericordia tua et veritate tua: nequando dicant gentes: vbi est deus eorum? Deus autem noster

Ἐν ἐξόδῳ ἰσραὴλ ἐξ αἰγύπτου, οἴκου ἰακὼβ ἐκ λαοῦ βαρβάρου, ἐγενήθη ἰουδαία ἁγίασμα αὐτοῦ, ἰσραὴλ ἐξουσία αὐτοῦ. Ἡ θάλασσα εἶδε καὶ ἔφυγεν, ὁ ἰορδάνης ἐστράφη εἰς τὰ ὀπίσω. Τὰ ὄρη ἐσκίρτησαν ὡσεὶ κριοί, καὶ οἱ βουνοὶ ὡς ἀρνία προβάτων. Τί σοί ἐστι θάλασσα ὅτι ἔφυγες, καὶ σὺ ἰορδάνη ὅτι ἐστράφης εἰς τὰ ὀπίσω; Τὰ ὄρη ἐσκιρτήσατε ὡσεὶ κριοί, καὶ οἱ βουνοὶ ὡς ἀρνία προβάτων; Ἀπὸ προσώπου κυρίου ἐσαλεύθη ἡ γῆ, ἀπὸ προσώπου τοῦ θεοῦ ἰακώβ. Τοῦ στρέψαντος τὴν πέτραν εἰς λίμνας ὑδάτων, καὶ τὴν ἀκρότομον εἰς πηγὰς ὑδάτων. Μὴ ἡμῖν κύριε μὴ ἡμῖν, ἀλλ' ἢ τῷ ὀνόματί σου δὸς δόξαν. Ἐπὶ τῷ ἐλέει σου καὶ τῇ ἀληθείᾳ σου, μήποτε εἴπωσι τὰ ἔθνη, ποῦ ἐστιν ὁ θεὸς αὐτῶν; Ὁ δὲ θεὸς ἡμῶν

Exo. 13.a.

Infra. 137.

Bonus vir clemens et fenerans: dispensabit verba sua in iudicio. Quia in eternum non commouebitur: in memoria sempiterna erit iustus. Ab auditu malo non timebit: paratum cor eius confidens in domino. Firmatum cor eius non timebit: donec aspiciat in hostibus suis. Dispersit dedit pauperibus: iustitia eius permanet in eternum: cornu eius exaltabitur in gloria. Impius videbit et irascetur: dentibus suis frendet et tabescet: desiderium impiorum peribit. Alleluia. 113.

Laudate serui domini: laudate nomen domini. Sit nomen domini benedictum amodo et vsque in eternum. Ab ortu solis vsque ad occasum eius laudabile nomen domini. Excelsus super omnes gentes dominus: super celos gloria eius. Quis vt dominus deus noster qui in excelsis habitans: humilia respicit in celo et in terra? Suscitans de puluere inopem: de stercoribus eleuabit pauperem. Vt sedere faciat eum cum principibus: cum principibus populi sui. Qui collocat sterilem in domo matrem filiorum letantem. Alleluia. 114.

Cum egrederetur israel de egypto: domus iacob de populo barbaro. Factus est iudas in sanctificatione eius: israel potestas eius. Mare vidit et fugit: iordanis conuersus est retrorsum. Montes subsilierunt vt arietes: colles quasi filii gregis. Quid est tibi mare quod fugisti: iordanis quia conuersus es retrorsum? Montes subsaltastis vt arietes: colles quasi filii gregis. A facie domini contremisce terra: a facie dei iacob. Qui conuertit petram in paludes aquarum: silicem in fontes aquarum. 115.

Non nobis domine non nobis: sed nomini tuo da gloriam propter misericordiam tuam et veritatem tuam. Ne dicant gentes: vbi est deus eorum? Deus autem noster

טוב איש חונן ומלוה יכלכל דבריו במשפט: כי לעולם לא ימוט לזכר עולם יהיה צדיק: משמועה רעה לא יירא נכון לבו בטח ביהוה: סמוך לבו לא יירא עד אשר יראה בצריו: פזר נתן לאביונים צדקתו עמדת לעד קרנו תרום בכבוד: רשע יראה וכעס שניו יחרק ונמס תאות רשעים תאבד:

cxiii. הללויה הללו עבדי יהוה הללו את שם יהוה: יהי שם יהוה מברך מעתה ועד עולם: ממזרח שמש עד מבואו מהלל שם יהוה: רם על כל גוים יהוה על השמים כבודו: מי כיהוה אלהינו המגביהי לשבת: המשפילי לראות בשמים ובארץ: מקימי מעפר דל מאשפת ירים אביון: להושיבי עם נדיבים עם נדיבי עמו: מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה הללויה:

cxiiii. בצאת ישראל ממצרים בית יעקב מעם לעז: היתה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו: הים ראה וינס הירדן יסב לאחור: ההרים רקדו כאילים גבעות כבני צאן: מה לך הים כי תנוס הירדן תסב לאחור: ההרים תרקדו כאילים גבעות כבני צאן: מלפני אדון חולי ארץ מלפני אלוה יעקב: ההפכי הצור אגם מים חלמיש למעינו מים:

cxv. לא לנו יהוה לא לנו כי לשמך תן כבוד על חסדך על אמתך: למה יאמרו הגוים איה נא אלהיהם: ואלהינו

בַּשָּׁמַיִם כֹּל אֲשֶׁר חָפֵץ עָשָׂה׃
עֲצַבֵּיהֶם כֶּסֶף וְזָהָב מַעֲשֵׂה יְדֵי
אָדָם׃ פֶּה לָהֶם וְלֹא יְדַבֵּרוּ
עֵינַיִם לָהֶם וְלֹא יִרְאוּ׃ אָזְנַיִם
לָהֶם וְלֹא יִשְׁמָעוּ אַף לָהֶם וְלֹא
יְרִיחוּן׃ יְדֵיהֶם וְלֹא יְמִישׁוּן
רַגְלֵיהֶם וְלֹא יְהַלֵּכוּ לֹא יֶהְגּוּ
בִּגְרוֹנָם׃ כְּמוֹהֶם יִהְיוּ עֹשֵׂיהֶם
כֹּל אֲשֶׁר בֹּטֵחַ בָּהֶם׃ יִשְׂרָאֵל
בְּטַח בַּיהוָה עֶזְרָם וּמָגִנָּם הוּא׃
בֵּית אַהֲרֹן בִּטְחוּ בַיהוָה עֶזְרָם
וּמָגִנָּם הוּא׃ יִרְאֵי יְהוָה בִּטְחוּ
בַיהוָה עֶזְרָם וּמָגִנָּם הוּא׃ יְהוָה
זְכָרָנוּ יְבָרֵךְ יְבָרֵךְ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל
יְבָרֵךְ אֶת בֵּית אַהֲרֹן׃ יְבָרֵךְ יִרְאֵי
יְהוָה הַקְּטַנִּים עִם הַגְּדֹלִים׃ יֹסֵף
יְהוָה עֲלֵיכֶם עֲלֵיכֶם וְעַל בְּנֵיכֶם׃
בְּרוּכִים אַתֶּם לַיהוָה עֹשֵׂה שָׁמַיִם
וָאָרֶץ׃ הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַיהוָה
וְהָאָרֶץ נָתַן לִבְנֵי אָדָם׃ לֹא
הַמֵּתִים יְהַלְלוּ יָהּ וְלֹא כָּל יֹרְדֵי
דוּמָה׃ וַאֲנַחְנוּ נְבָרֵךְ יָהּ מֵעַתָּה
וְעַד עוֹלָם הַלְלוּיָהּ׃

CXVI.

אָהַבְתִּי כִּי יִשְׁמַע
יְהוָה אֶת קוֹלִי תַּחֲנוּנָי׃ כִּי
הִטָּה אָזְנוֹ לִי וּבְיָמַי אֶקְרָא׃
אֲפָפוּנִי חֶבְלֵי מָוֶת וּמְצָרֵי
שְׁאוֹל מְצָאוּנִי צָרָה וְיָגוֹן אֶמְצָא׃
וּבְשֵׁם יְהוָה אֶקְרָא אָנָּה יְהוָה
מַלְּטָה נַפְשִׁי׃ חַנּוּן יְהוָה וְצַדִּיק
וֵאלֹהֵינוּ מְרַחֵם׃ שֹׁמֵר פְּתָאִים
יְהוָה דַּלּוֹתִי וְלִי יְהוֹשִׁיעַ׃ שׁוּבִי
נַפְשִׁי לִמְנוּחָיְכִי כִּי יְהוָה
גָּמַל עָלָיְכִי׃ כִּי חִלַּצְתָּ נַפְשִׁי
מִמָּוֶת אֶת עֵינִי מִן דִּמְעָה אֶת
רַגְלִי מִדֶּחִי׃ אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי יְהוָה

(Margin: עשה · דבר · ראה · שמע · ריח מוש · הלך רגה · היה עשה · ברך · ברך · מות הלל · עלם · שמע · חנן · נטה יום · קרא צור · שאל צור · ינה מצא · חנן צדק · רחם פתה · דלל ישע · נוח · חיה הלך · בנה)

in celo: vniuerſa q̄ vo luit fecit. Idola gentiū argentū & aurū: opus manuū hoīm. Os habent & non loquentur: oculos habent & non videbunt. Aures hn̄t & nō audiēt: naſū habent & non odorabunt. Manus habent & non palpabūt: pedes habent & nō ambulabunt: & non ſonabūt in gutture ſuo. Similes illis fiāt qui faciunt ea: & oēs qui confidūt in eis. Iſrael confidit ī dn̄o: auxiliator eorū & protector eorū ipſe. Domus aaron cōfidit in domino: auxiliator eorū & ꝓtector eorū ipſe. Timētes dn̄m cōfidūt in dn̄o: auxiliator eorū & protector eorū ipſe. Dn̄s recordatus nr̄i bn̄dicet: bn̄dicet domui iſrael: bn̄dicet domui aaron. Bn̄dicet timētibus dn̄m ꝑuis cū magnis. Addat dn̄s ſup vos: ſup vos & ſuper filios veſtros. Benedicti vos a domino: qui fecit celos & terrā. Celū celorum domino: terram autem dedit filiis hominum. Non mortui laudabunt dominum: nec omnes qui deſcēdūt in ſilentium. Sed nos benedicemus domino: a modo & vſq in eternum. Aleluia.

116. Dilexi qm̄ exaudiet dn̄s vocē deprecatiōis mee. Inclinauit ei aurē ſuā mihi: & ī diebus meis inuocabo. Circūdederūt me fūes mortis: & munitiones īferni īuenerūt me: anguſtiā & dolorē rēperi. Et nomen dn̄i inuocabo: obſecro domine libera aīam meā. Clemens dominus & iuſt⁹: & deus nr̄ miſericors. Cuſtodit paruulos dominus: attenuatus ſum & me ſaluabit. Reuertere aīa mea in requiem tuam: quia domin⁹ reddidit tibi. Quia eruit animam meam de morte: oculos meos a lachrymis: pedes meos ab offenſa. Deambulabo coram domino.

in celo ꝛ in terra: oīa q̄cūq̄ voluit fecit.
ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ, πάντα ὅσα ἠθέλησεν ἐποίησε.
Simulacra gētiū: argentū ꝛ aurū: opa manuū
Τὰ εἴδωλα τῶν ἐθνῶν, ἀργύριον καὶ χρυσίον, ἔργα χειρῶν
hoim: Os habēt: ꝛ nō loquūtur. oculos
ἀνθρώπων, Στόμα ἔχουσι, καὶ οὐ λαλήσουσιν. ὀφθαλ-
habēt: ꝛ nō videbūt. Aures hn̄t: ꝛ nō
μοὺς ἔχουσι, καὶ οὐκ ὄψονται. Ὦτα ἔχουσι, καὶ οὐκ ἀ-
audiēt. nares hn̄t: ꝛ nō odorabūt. Ma
κούσονται. ῥῖνας ἔχουσι, καὶ οὐκ ὀσφρανθήσονται. Χεῖ-
nus hn̄t: ꝛ nō palpabūt. pedes hn̄t: ꝛ nō
ρας ἔχουσι, καὶ οὐ ψηλαφήσουσι. πόδας ἔχουσι, καὶ οὐ
ambulabūt: nō ſonabūt in gutture ſuo.
περιπατήσουσιν, οὐ φωνήσουσιν ἐν τῷ λάρυγγι αὐτῶν.
Siles illis fiāt q̄ faciūt ea: ꝛ oēs
Ὅμοιοι αὐτοῖς γένοιντο οἱ ποιοῦντες αὐτά, καὶ πάντες
q̄ cōfidūt in eis. Domus iſrael ſperauit in
οἱ πεποιθότες ἐπ᾽ αὐτοῖς. Οἶκος ἰσραὴλ ἤλπισεν ἐπὶ
dn̄o: adiutor ꝛ ꝓtector eoꝝ eſt. Domus aarō
κύριον, βοηθὸς καὶ ὑπερασπιστὴς αὐτῶν ἐστιν. Οἶκος ἀαρὼν
ſperauit in dn̄o: adiutor ꝛ ꝓtector eoꝝ eſt.
ἤλπισεν ἐπὶ κύριον, βοηθὸς καὶ ὑπερασπιστὴς αὐτῶν ἐστιν.
Qui timēt dn̄m ſperauerūt in dn̄o: adiutor ꝛ
Οἱ φοβούμενοι τὸν κύριον ἤλπισαν ἐπὶ κύριον, βοηθὸς καὶ
ꝓtector eoꝝ eſt. Dn̄s memor eriſtēs nr̄i bn̄dixit
ὑπερασπιστὴς αὐτῶν ἐστιν. Κύριος μνησθεὶς ἡμῶν εὐλόγησεν
nobis: bn̄dixit domui iſrael: bn̄dixit domui aaron.
ἡμᾶς, εὐλόγησε τὸν οἶκον ἰσραήλ, εὐλόγησε τὸν οἶκον ἀαρών.
Bn̄dixit timētibus dn̄m: puſillis cū
Εὐλόγησε τοὺς φοβουμένους τὸν κύριον, τοὺς μικροὺς μετὰ
magnis. Adijciat dn̄s ſup vos: ſup vos ꝛ ſup
τῶν μεγάλων. Προσθείη κύριος ἐφ᾽ ὑμᾶς, ἐφ᾽ ὑμᾶς καὶ ἐπὶ
filios vr̄os. Bn̄dicti vos a dn̄o: q̄ fecit
τοὺς υἱοὺς ὑμῶν. Εὐλογημένοι ὑμεῖς τῷ κυρίῳ, τῷ ποιήσαντι
celū ꝛ terrā. Celū celi do-
τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. Ὁ οὐρανὸς τοῦ οὐρανοῦ τῷ κυ-
mino: terrā aūt dedit filijs hoim. Nō
ρίῳ, τὴν δὲ γῆν ἔδωκε τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων. Οὐχ
mortui laudabūt te dn̄e: neq̄ oēs q̄ deſcendūt
οἱ νεκροὶ αἰνέσουσί σε κύριε, οὐδὲ πάντες οἱ καταβαίνον-
in ifernū: Sed nos q̄ viuim⁹ bn̄dicemus dn̄o
τες εἰς ᾅδου, Ἀλλ᾽ ἡμεῖς οἱ ζῶντες εὐλογήσομεν τὸν κύριον,
ex hoc nūc ꝛ vſq̄ in ſeculū.
ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος.

Alleluia. 114.
Ἀλληλούϊα. ριδʹ.

Dilexi: qm̄ exaudiet dn̄s vocē
Ἠγάπησα, ὅτι εἰσακούσεται κύριος τῆς φωνῆς τῆς
orationis mee. Quia iclinauit aurē ſuā mihi: ꝛ in
δεήσεώς μου. Ὅτι ἔκλινε τὸ οὖς αὐτοῦ ἐμοί, καὶ ἐν ταῖς
dieb⁹ meis inuocabo. Circūdederūt me dolores mor-
ἡμέραις μου ἐπικαλέσομαι. Περιέσχον με ὠδῖνες θανά-
tis: pericula iferni iuenerūt me. Tribulationē ꝛ dolorē in-
του, κίνδυνοι ᾅδου εὕροσάν με. Θλῖψιν καὶ ὀδύνην εὗ-
ueni: ꝛ nomē dn̄i inuocaui: o dn̄e libe
ρον, καὶ τὸ ὄνομα κυρίου ἐπεκαλεσάμην, ὦ κύριε ῥῦ-
ra aīam meā. Miſericors dn̄s ꝛ iuſtus:
σαι τὴν ψυχήν μου. Ἐλεήμων ὁ κύριος καὶ δίκαιος,
et de⁹ nr̄ miſeret: cuſtodiēs puulos dn̄s:
καὶ ὁ θεὸς ἡμῶν ἐλεεῖ, φυλάσσων τὰ νήπια ὁ κύριος,
hūiliatus ſum ꝛ liberauit me. Cōuertere aīa mea
ἐταπεινώθην καὶ ἔσωσέ με. Ἐπίστρεψον ψυχή μου
in requiē tuā: q̄ dn̄s bn̄fecit tibi.
εἰς τὴν ἀνάπαυσίν σου, ὅτι κύριος εὐηργέτησέ σε.
Quia eripuit aiam meā de morte: ocu-
Ὅτι ἐξείλετο τὴν ψυχήν μου ἐκ θανάτου, τοὺς ὀφ-
los meos a lachrymis: ꝛ pedes meos
θαλμούς μου ἀπὸ δακρύων, καὶ τοὺς πόδας μου
a lapſu. Placebo in cōſpectu dn̄i
ἀπὸ ὀλισθήματος. Εὐαρεστήσω ἐνώπιον κυρίου

(Margin: Infra. 154. · ē.17.)

in regione viuētiū. Alleluia. 115.
ἐν χώρᾳ ζώντων. Ἀλληλούϊα. ριεʹ.
Credidi ꝓpter q̄d locut⁹ ſū: ego aūt hūiliatus ſū ni-
Ἐπίστευσα διὸ ἐλάλησα, ἐγὼ δὲ ἐταπεινώθην σφό-
mis. Ego aūt dixi in exceſſu meo: oīs hō mē-
δρα. Ἐγὼ δὲ εἶπα ἐν τῇ ἐκστάσει μου, πᾶς ἄνθρωπος ψεύ-
dax. Quid retribuā dn̄o pro oībus q̄ retribuit
στης. Τί ἀνταποδώσω τῷ κυρίῳ περὶ πάντων ὧν ἀνταπέ-
mihi? Calicē ſalutaris accipiā: ꝛ nomē do
δωκέ μοι; Ποτήριον σωτηρίου λήψομαι, καὶ τὸ ὄνομα κυ-
mini inuocabo. Vota mea dn̄o reddā:
ρίου ἐπικαλέσομαι. Τὰς εὐχάς μου τῷ κυρίῳ ἀποδώσω,
corā oī ppl'o eius. Precioſa in cōſpectu
ἐναντίον παντὸς τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. Τίμιος ἐναντίον κυ-
dn̄i mors ſctōꝝ eius. O dn̄e ego ſeruus
ρίου ὁ θάνατος τῶν ὁσίων αὐτοῦ. Ὦ κύριε ἐγὼ δοῦλος
tu⁹: ego ſeruus tu⁹: ꝛ filius ancille tue: dirupi-
σός, ἐγὼ δοῦλος σός, καὶ υἱὸς τῆς παιδίσκης σου, διέῤῥη-
ſti vincula mea. Tibi ſacrificabo hoſtiā laudis: ꝛ in
ξας τοὺς δεσμούς μου. Σοὶ θύσω θυσίαν αἰνέσεως, καὶ ἐν
noīe dn̄i inuocabo. Vota mea dn̄o
ὀνόματι κυρίου ἐπικαλέσομαι. Τὰς εὐχάς μου τῷ κυρίῳ
reddā: in cōſpectu oīs ppl'i eius. In atrijs
ἀποδώσω, ἐναντίον παντὸς τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. Ἐν αὐλαῖς
dom⁹ dn̄i in medio tui hieruſalē.
οἴκου κυρίου ἐν μέσῳ σου ἱερουσαλήμ.

Alleluia. 116.
Ἀλληλούϊα. ριςʹ.
Laudate dn̄m oēs gētes: laudate eū
Αἰνεῖτε τὸν κύριον πάντα τὰ ἔθνη, ἐπαινέσατε αὐτὸν
oēs ppl'i. Qm̄ cōfirmata eſt mia eius ſup nos: ꝛ
πάντες οἱ λαοί. Ὅτι ἐκραταιώθη τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἐφ᾽ ἡμᾶς, καὶ
veritas dn̄i manet in eternū.
ἡ ἀλήθεια τοῦ κυρίου μένει εἰς τὸν αἰῶνα.

Alleluia. 117.
Ἀλληλούϊα. ριζʹ.
Confitemini dn̄o qm̄ bonus: qm̄ in ſeculū
Ἐξομολογεῖσθε τῷ κυρίῳ ὅτι ἀγαθός, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ
mia eius. Dicat nūc dom⁹ iſrael: qm̄ bonus: qm̄ in
ἔλεος αὐτοῦ. Εἰπάτω δὴ οἶκος ἰσραήλ, ὅτι ἀγαθός, ὅτι εἰς
ſeculū mia eius. Dicat nūc dom⁹ aaron: qm̄
τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Εἰπάτω δὴ οἶκος ἀαρών, ὅτι
bon⁹: qm̄ in ſeculū mia eius. Dicāt nūc
ἀγαθός, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Εἰπάτωσαν δὴ
oēs q̄ timēt dn̄m: qm̄ bonus: qm̄ in ſeculū
πάντες οἱ φοβούμενοι τὸν κύριον, ὅτι ἀγαθός, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα
mia eius. De tribulatōe inuocaui dn̄m: ꝛ
τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Ἐκ θλίψεως ἐπεκαλεσάμην τὸν κύριον, καὶ
exaudiuit me in latitudine. Dn̄s mihi adiutor: ꝛ nō ti-
ἐπήκουσέ μου εἰς πλατυσμόν. Κύριος ἐμοὶ βοηθός, καὶ οὐ φο-
mebo q̄d faciet mihi hō. Dn̄s mihi adiutor:
βηθήσομαι τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος. Κύριος ἐμοὶ βοηθός,
ꝛ ego deſpiciā inimicos meos. Bonū ē cōfidere in do-
κἀγὼ ἐπόψομαι τοὺς ἐχθρούς μου. Ἀγαθὸν πεποιθέναι ἐπὶ κύ-
mino: q̄ cōfidere in hoīe. Bonū ē ſperare in
ριον, ἢ πεποιθέναι ἐπ᾽ ἄνθρωπον. Ἀγαθὸν ἐλπίζειν ἐπὶ
dn̄o: q̄ ſpare in ꝑncipibus. Oēs gētes circuierūt
κύριον, ἢ ἐλπίζειν ἐπ᾽ ἄρχουσι. Πάντα τὰ ἔθνη ἐκύκλωσάν
me: ꝛ noīe dn̄i vlt⁹ ſum in eos. Circūdan-
με, καὶ τῷ ὀνόματι κυρίου ἠμυνάμην αὐτούς. Κυκλώσαν-
tes circūdederūt me: ꝛ noīe dn̄i vltus ſum in
τες ἐκύκλωσάν με, καὶ τῷ ὀνόματι κυρίου ἠμυνάμην αὐ-
eos. Circūdederūt me ſicͭ apes fauū: ꝛ exarſerūt
τούς. Ἐκύκλωσάν με ὡσεὶ μέλισσαι κηρίον, καὶ ἐξεκαύθη-
ſicͭ ignis in ſpinis: ꝛ noīe dn̄i vlt⁹ ſū in
σαν ὡς πῦρ ἐν ἀκάνθαις, καὶ τῷ ὀνόματι κυρίου ἠμυνάμην
eos. Impulſus euerſus ſū vt caderē: ꝛ dn̄s ſu-
αὐτούς. Ὠσθεὶς ἀνετράπην τοῦ πεσεῖν, καὶ ὁ κύριος ἀν-
ſcepit me. Fortitudo mea ꝛ laus mea dn̄s: ꝛ
τελάβετό μου. Ἰσχύς μου καὶ ὕμνησίς μου ὁ κύριος, καὶ
factus ē mihi in ſalutē. Vox exultationis
ἐγένετό μοι εἰς σωτηρίαν. Φωνὴ ἀγαλλιάσεως

(Margin: 20. 4.c. · ro.3.a. · ſup.9.a. · ſu.104. 105. 106. ꝑalib. 13.c. · ē.6.3. · Ero. 15.a. Eſaie. 12.a.)

in terris viuorū. Credidi propter quod locutus ſum: ego autē afflictus ſum nimis. Ego dixi in ſtupore meo: oīs homo mēdacium. Quid reddā dn̄o: ꝓ oībus que retribuit mihi. Calicē ſalutaris accipiā: & in nomine dn̄i inuocabo. Vota mea domino reddam nūc corā oī populo eius. Glorioſa ī cōſpectu dn̄i mors ſctōrū eius. Obſecro domine quia ego ſeruus tuus: ego ſeruus tuus filius ancille tue: diſſoluiſti vincula mea. Tibi immolabo hoſtiā laudis: & in noīe dn̄i inuocabo. Vota mea dn̄o reddā nunc in conſpectu oīs populi eius. In atriis domus domini: in medio tui ieruſalem. Aleluia.

117. Laudate dominum omnes gentes: collaudate eū vniuerſi populi. Quia confortata eſt ſup nos mia eius: & veritas domini in eternū. Aleluia.

118. Confitemini dn̄o qm̄ bonus: qm̄ ī eternū mia eius. Dicat nunc iſrael: quoniam in eternū mia ei⁹. Dicat nunc domus aaron: qm̄ in eternum mia eius. Dicant nunc qui timēt dn̄m: qm̄ in eternū mia eius. De tribulatiōe inuocaui dn̄m: exaudiuit me in latitudine dn̄s. Dn̄s mecum nō timebo quid faciat mihi hō. Dn̄s mihi auxiliator: & ego deſpiciā odientes me. Melius eſt ſperare in dn̄o: quā ſperare ī homine. Melius eſt ſpare in dn̄o: quā ſpare ī principibus. Omnes gētes circūdederūt me in noīe domini quia vltus ſum eas. Circūdederūt me & obſederunt me: ī noīe dn̄i quia vltus ſū eas. Circūdederūt me qſi apes: extīcte ſunt qſi ignis ſpinarū: in noīe dn̄i quia vltus ſū eas. Impulſus īpellebar vt caderē: & dn̄s ſuſtentauit me. Fortitudo mea & laudatio dn̄s: & factus ē mihi ad ſalutē.

בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים׃ הֶאֱמַנְתִּי כִּי
אֲדַבֵּר אֲנִי עָנִיתִי מְאֹד׃ אֲנִי
אָמַרְתִּי בְחָפְזִי כָּל הָאָדָם כֹּזֵב׃
מָה אָשִׁיב לַיהוָה כָּל תַּגְמוּלוֹהִי
עָלָי׃ כּוֹס יְשׁוּעוֹת אֶשָּׂא וּבְשֵׁם
יְהוָה אֶקְרָא׃ נְדָרַי לַיהוָה אֲשַׁלֵּם
נֶגְדָה נָּא לְכָל עַמּוֹ׃ יָקָר בְּעֵינֵי
יְהוָה הַמָּוְתָה לַחֲסִידָיו׃ אָנָּה יְהוָה
כִּי אֲנִי עַבְדֶּךָ אֲנִי עַבְדְּךָ בֶּן
אֲמָתֶךָ פִּתַּחְתָּ לְמוֹסֵרָי׃ לְךָ אֶזְבַּח
זֶבַח תּוֹדָה וּבְשֵׁם יְהוָה אֶקְרָא׃
נְדָרַי לַיהוָה אֲשַׁלֵּם נֶגְדָה נָּא
לְכָל עַמּוֹ׃ בְּחַצְרוֹת בֵּית יְהוָה
בְּתוֹכֵכִי יְרוּשָׁלִָם הַלְלוּיָהּ׃

CXVII.

הַלְלוּ אֶת יְהוָה כָּל
גּוֹיִם שַׁבְּחוּהוּ כָּל הָאֻמִּים׃ כִּי
גָבַר עָלֵינוּ חַסְדּוֹ וֶאֱמֶת יְהוָה
לְעוֹלָם הַלְלוּיָהּ׃

CXVIII.

הוֹדוּ לַיהוָה כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם
חַסְדּוֹ׃ יֹאמַר נָא יִשְׂרָאֵל כִּי
לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ יֹאמְרוּ נָא בֵית
אַהֲרֹן כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ יֹאמְרוּ נָא
יִרְאֵי יְהוָה כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ מִן
הַמֵּצַר קָרָאתִי יָּהּ עָנָנִי בַמֶּרְחָב יָהּ׃
יְהוָה לִי לֹא אִירָא מַה יַּעֲשֶׂה
לִי אָדָם׃ יְהוָה לִי בְּעֹזְרָי וַאֲנִי
אֶרְאֶה בְשֹׂנְאָי׃ טוֹב לַחֲסוֹת
בַּיהוָה מִבְּטֹחַ בָּאָדָם׃ טוֹב לַחֲסוֹת
בַּיהוָה מִבְּטֹחַ בִּנְדִיבִים׃ כָּל
גּוֹיִם סְבָבוּנִי בְּשֵׁם יְהוָה כִּי
אֲמִילַם׃ סַבּוּנִי גַם סְבָבוּנִי בְּשֵׁם
יְהוָה כִּי אֲמִילַם׃ סַבּוּנִי כִדְבוֹרִים
דֹּעֲכוּ כְּאֵשׁ קוֹצִים בְּשֵׁם יְהוָה כִּי
אֲמִילַם׃ דַּחֹה דְחִיתַנִי לִנְפֹּל
וַיהוָה עֲזָרָנִי׃ עָזִּי וְזִמְרָת יָהּ
וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה׃ קוֹל רִנָּה

(Margin: אמן · דבר ענה · שוב גמל · ישע נשא · קרא שלם · חסד · אמה אסר · זבח ידה · עלם · ידה · אמר · צור ענה · רחב ירא · ראה חסה · נדב · מול סבב · דבר · עזז היה · ישע רנן)

וִישׁוּעָה בְּאָהֳלֵי צַדִּיקִים יְמִין
יְהוָה עֹשָׂה חָיִל: יְמִין יְהוָה רוֹמֵמָה
יְמִין יְהוָה עֹשָׂה חָיִל: לֹא אָמוּת
כִּי אֶחְיֶה וַאֲסַפֵּר מַעֲשֵׂי יָהּ: יַסֹּר
יִסְּרַנִּי יָּהּ וְלַמָּוֶת לֹא נְתָנָנִי: פִּתְחוּ
לִי שַׁעֲרֵי צֶדֶק אָבֹא בָם אוֹדֶה
יָהּ: זֶה הַשַּׁעַר לַיהוָה צַדִּיקִים
יָבֹאוּ בוֹ: אוֹדְךָ כִּי עֲנִיתָנִי וַתְּהִי
לִי לִישׁוּעָה: אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים
הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה: מֵאֵת יְהוָה
הָיְתָה זֹּאת הִיא נִפְלָאת בְּעֵינֵינוּ:
זֶה הַיּוֹם עָשָׂה יְהוָה נָגִילָה
וְנִשְׂמְחָה בוֹ: אָנָּא יְהוָה הוֹשִׁיעָה
נָּא אָנָּא יְהוָה הַצְלִיחָה נָּא: בָּרוּךְ
הַבָּא בְּשֵׁם יְהוָה בֵּרַכְנוּכֶם מִבֵּית
יְהוָה: אֵל יְהוָה וַיָּאֶר לָנוּ אִסְרוּ
חַג בַּעֲבֹתִים עַד קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ: אֵלִי
אַתָּה וְאוֹדֶךָּ אֱלֹהַי אֲרוֹמְמֶךָּ:
הוֹדוּ לַיהוָה כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם
חַסְדּוֹ: cxix. אַשְׁרֵי
תְמִימֵי דָרֶךְ הַהֹלְכִים בְּתוֹרַת
יְהוָה: אַשְׁרֵי נֹצְרֵי עֵדֹתָיו בְּכָל
לֵב יִדְרְשׁוּהוּ: אַף לֹא פָעֲלוּ
עַוְלָה בִּדְרָכָיו הָלָכוּ: אַתָּה צִוִּיתָה
פִקֻּדֶיךָ לִשְׁמֹר מְאֹד: אַחֲלַי
יִכֹּנוּ דְרָכַי לִשְׁמֹר חֻקֶּיךָ: אָז לֹא
אֵבוֹשׁ בְּהַבִּיטִי אֶל כָּל מִצְוֹתֶיךָ:
אוֹדְךָ בְּיֹשֶׁר לֵבָב בְּלָמְדִי מִשְׁפְּטֵי
צִדְקֶךָ: אֶת חֻקֶּיךָ אֶשְׁמֹר אַל
תַּעַזְבֵנִי עַד מְאֹד:
בַּמֶּה יְזַכֶּה נַּעַר אֶת אָרְחוֹ לִשְׁמֹר
כִּדְבָרֶךָ: בְּכָל לִבִּי דְרַשְׁתִּיךָ
אַל תַּשְׁגֵּנִי מִמִּצְוֹתֶיךָ: בְּלִבִּי
צָפַנְתִּי אִמְרָתֶךָ לְמַעַן לֹא
אֶחֱטָא לָךְ: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה
לַמְּדֵנִי חֻקֶּיךָ: בִּשְׂפָתַי סִפַּרְתִּי

Vox laudis & salutis i tabernaculis iustorum: dextera dñi fecit fortitudinē. Dextera dñi excelsa: dextera dñi fecit virtutem. Nō moriar sed viuā: & narrabo opa domini. Corripiens corripuit me dñs: & morti nō tradidit me. Apite mihi portas iustitie: igressus in eas cōfitebor dño. Hec porta dño: iusti ꝏꝏꝏꝏ itrabūt in eam. Cōfitebor tibi qm̄ exaudisti me: & fctūs es mihi ad salutē. Lapis quē repbauerūt edificātes: fa ctus est in caput anguli. A dño factū est istud: hoc est mirabile ī oculis nr̄is. Hec dies quam fecit dñs: exultemus & letemur i ea. Obsecro domine salua ꝏꝏꝏ obsecro: obsecro dñe psperare obsecro. Bn̄dictus qui venit in noīe dñi: bn̄diximus vobis de domo dñi. Deus dñs & apparuit nobis: freqntate solēnitatē in frōdosis vsq3 ad cornua altaris. Deus meus es tu & cōfitebor tibi: deus meus exaltabo te. Cōfitemini dño qm̄ bōus: qm̄ i eternū mīa eius.

Aleph. 119.

Beati imaculati vie: qui ābulant in lege dñi. Beati qui custodiunt testimōia eius: i toto corde requirunt eū. Nec enim qui opantur iniquitate in viis eius ambulauerunt. Tu mādasti p̄cepta tua custodiri nimis. Vtinam dirigātur vie mee: ad custodiēda p̄cepta tua. Tūc nō confundar: cū respexero ad oīa mandata tua. Cōfitebor tibi in directiōe cordis: cū didicero iudicia iustitie tue. Precepta tua custodiam: ne derelinqs me vsq3 nimis.

Beth.

In quo corriget iuuenis semitam suā? cū custodierit verba tua. In toto corde meo exquisiui te: ne errar̄ me facias a mandatis tuis. In corde meo abscōdi eloquia tua: vt non peccem tibi. Benedictus tu domine: ꝏꝏꝏ doce me precepta tua. In labiis meis narraui:

et salutis in tabnaculis iustoꝝ. Dextera dn̄i fecit vir
καὶ σωτηρίας ἐν σκηναῖς δικαίων. Δεξιὰ κυρίου ἐποίησε δύ
tutē: dextera dn̄i exaltauit me. Dextera dn̄i fecit virtu
ναμιν, δεξιὰ κυρίου ὕψωσέ με. Δεξιὰ κυρίου ἐποίησε δύνα
tē: nō moriar: sꝫ viuā: τ narrabo
μιν, οὐκ ἀποθανοῦμαι, ἀλλὰ ζήσομαι, καὶ διηγήσομαι τὰ
opa dn̄i. Castigās castigauit me dn̄s: τ mor
ἔργα κυρίου. Παιδεύων ἐπαίδευσέ με ὁ κύριος, καὶ τῷ θα
ti nō tradidit me. Aperite mihi portas iustitie:
νάτῳ οὐ παρέδωκέ με. Ἀνοίξατέ μοι πύλας δικαιοσύ
ingressus in eas cōfitebor dn̄o. Hec
νης, εἰσελθὼν ἐν αὐταῖς ἐξομολογήσομαι τῷ κυρίῳ. Αὕτη
porta dn̄i: iusti intrabūt in eā. Cōfi
ἡ πύλη τοῦ κυρίου, δίκαιοι εἰσελεύσονται ἐν αὐτῇ. Ἐξομο
tebor tibi qm̄ exaudisti me: τ fact° ē mihi in salu
λογήσομαί σοι ὅτι ἐπήκουσάς μου, καὶ ἐγένου μοι εἰς σωτη
tem. Lapidē quē reprobauerūt edificātes: hic
ρίαν. Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος
factus ē in caput anguli. A dn̄o factū est illud:
ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας. Παρὰ κυρίου ἐγένετο αὕτη,
et est mirabile in oculis nr̄is. Hec dies q̄ fe
καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν. Αὕτη ἡ ἡμέρα ἣν ἐ
cit dn̄s: exultemus τ letemur in ea.
ποίησεν ὁ κύριος, ἀγαλλιασώμεθα καὶ εὐφρανθῶμεν ἐν αὐτῇ.
O dn̄e saluū me fac tū: o dn̄e bn̄ prosperare iā. Bn̄dictus
Ὦ κύριε σῶσον δή, ὦ κύριε εὐόδωσον δή. Εὐλογημένος
q̄ venit in noīe dn̄i. Bn̄diximus vobis de domo
ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου. Εὐλογήκαμεν ὑμᾶς ἐξ οἴκου
dn̄i. Deus dn̄s. τ illuxit nobis. Cōstituite diē so
κυρίου. Θεὸς κύριος καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν. Συστήσασθε ἑορ
lēnē in cōdensis: vsq3 ad cornua altaris.
τὴν ἐν τοῖς πυκάζουσιν, ἕως τῶν κεράτων τοῦ θυσιαστηρίου.
Deus me° es tu τ cōfitebor tibi: deus me° es tu τ
Θεός μου εἶ σὺ καὶ ἐξομολογήσομαί σοι, θεός μου εἶ σὺ καὶ
exaltabo te. Cōfitebor tibi: qm̄ exaudisti me: τ fa
ὑψώσω σε. Ἐξομολογήσομαί σοι, ὅτι ἐπήκουσάς μου, καὶ ἐγέ
ctus es mihi in salutē. Cōfitemini dn̄o: qm̄ bonus:
νου μοι εἰς σωτηρίαν. Ἐξομολογεῖσθε τῷ κυρίῳ, ὅτι ἀγαθός,
qm̄ in seculū mīa eius.
ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ.

Math. 21.d.

Math. 21.d.

Alleluia. 118.

Ἀλληλούϊα. ριη.

Beati imaculati in via: q̄ ambulāt in lege dn̄i.
Μακάριοι ἄμωμοι ἐν ὁδῷ, οἱ πορευόμενοι ἐν νόμῳ κυρίου.
Beati q̄ scrutātur testimonia eius: in toto corde ex
Μακάριοι οἱ ἐξερευνῶντες τὰ μαρτύρια αὐτοῦ, ἐν ὅλῃ καρδίᾳ ἐκ
q̄rent eū. Nō eni q̄ operātur iniq̄tatē: in
ζητήσουσιν αὐτόν. Οὐ γὰρ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν, ἐν ταῖς
viis eius ambulauerūt. Tu mādasti mādata tua cu
ὁδοῖς αὐτοῦ ἐπορεύθησαν. Σὺ ἐνετείλω τὰς ἐντολάς σου τοῦ φυ
stodiri nimis. Vtinā dirigātur vie mee
λάξασθαι σφόδρα. Ὄφελον κατευθυνθείησαν αἱ ὁδοί μου τοῦ
ad custodiēdas iustificatiōes tuas. Tūc nō cōfundar: cū
φυλάξασθαι τὰ δικαιώματά σου. Τότε οὐ μὴ αἰσχυνθῶ, ἐν τῷ
p̄spexero in oībus mādatis tuis. Cōfitebor
με ἐπιβλέπειν ἐπὶ πάσας τὰς ἐντολάς σου. Ἐξομολογήσο
tibi in directiōe cordis: in eo q̄ didici iudi
μαί σοι ἐν εὐθύτητι καρδίας, ἐν τῷ μεμαθηκέναι με τὰ κρί
cia iustitie tue. Iustificatiōes tuas custodiā: nō
ματα τῆς δικαιοσύνης σου. Τὰ δικαιώματά σου φυλάξω, μή
me derelinq̄s vsq3 q̄q3. In q̄ corriget
με ἐγκαταλίπῃς ἕως σφόδρα. Ἐν τίνι κατορθώσει
adolescētior viā suā? in custodiēdo sermōes tuos.
νεώτερος τὴν ὁδὸν αὐτοῦ; ἐν τῷ φυλάξασθαι τοὺς λόγους σου.
In toto corde meo exq̄siui te: ne repellas me a māda
Ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου ἐξεζήτησά σε, μὴ ἀπώσῃ με ἀπὸ τῶν ἐντο
tis tuis. In corde meo abscōdi eloquia tua: vt nō
λῶν σου. Ἐν τῇ καρδίᾳ μου ἔκρυψα τὰ λόγιά σου, ὅπως ἂν μὴ
peccē tibi. Bn̄dictus es dn̄e: doce me iustifica
ἁμάρτω σοι. Εὐλογητὸς εἶ κύριε, δίδαξόν με τὰ δικαιώμα
tiōes tuas. In labiis meis p̄nuntiaui
τά σου. Ἐν τοῖς χείλεσί μου ἐξήγγειλα ꝏꝏꝏꝏ

ois iudicia oris tui: in via testi
πάντα τὰ κρίματα τοῦ στόματός σου, ἐν τῇ ὁδῷ τῶν μαρ
moniorū tuorū delectat° sū: sicut in oībus diuitiis. In mā
τυρίων σου ἐτέρφθην, ὡς ἐπὶ παντὶ πλούτῳ. Ἐν ταῖς ἐν
datis tuis exercebor: τ cōsiderabo vias tuas. In
τολαῖς σου ἀδολεσχήσω, καὶ κατανοήσω τὰς ὁδούς σου. Ἐν
iustificatiōib° tuis meditabor: nō obliuiscar ser
τοῖς δικαιώμασί σου μελετήσω, οὐκ ἐπιλήσομαι τῶν λό
mones tuos. Retribue seruo tuo: viuifica me: τ cu
γων σου. Ἀνταπόδος τῷ δούλῳ σου, ζῆσόν με, καὶ φυ
stodiā sermones tuos. Reuela oculos meos:
λάξω τοὺς λόγους σου. Ἀποκάλυψον τοὺς ὀφθαλμούς μου,
et cōsiderabo mirabilia de lege tua. In
καὶ κατανοήσω τὰ θαυμάσια ἐκ τοῦ νόμου σου. Πά
cola ego sum in terra: nō abscōdas a me mā
ροικος ἐγώ εἰμι ἐν τῇ γῇ, μὴ ἀποκρύψῃς ἀπ' ἐμοῦ τὰς ἐντο
data tua. Cōcupiuit aīa mea desiderare
λάς σου. Ἐπεπόθησεν ἡ ψυχή μου τοῦ ἐπιθυμῆσαι τὰ
iudicia tua in oī tpe. Increpasti supbos:
κρίματά σου ἐν παντὶ καιρῷ. Ἐπετίμησας ὑπερηφάνοις,
maledicti q̄ declinant a mādatis tuis. Au
ἐπικατάρατοι οἱ ἐκκλίνοντες ἀπὸ τῶν ἐντολῶν σου. Πε
fer a me opprobriū τ cōtemptū: q2 testimonia
ρίελε ἀπ' ἐμοῦ ὄνειδος καὶ ἐξουδένωσιν, ὅτι τὰ μαρτύριά
tua exq̄siui. Et eni sederūt p̄ncipes: τ aduersū
σου ἐξεζήτησα. Καὶ γὰρ ἐκάθισαν ἄρχοντες, καὶ κατ' ἐ
me loq̄bant: seru° aūt tuus exercebat in iustifica
μοῦ κατελάλουν, ὁ δὲ δοῦλός σου ἠδολέσχει ἐν τοῖς δικαιώ
tionib° tuis. Et eni testimonia tua meditatio mea est. τ
μασί σου. Καὶ γὰρ τὰ μαρτύριά σου μελέτη μου ἐστί, καὶ
cōsilia mea iustificatiōes tue. Adhesit
αἱ συμβουλίαι μου τὰ δικαιώματά σου. Ἐκολλήθη τῷ
pauimēto aīa mea: viuifica me sm̄ verbū tuū.
ἐδάφει ἡ ψυχή μου, ζῆσόν με κατὰ τὸν λόγον σου. Τὰς
Vias meas enūtiaui τ exaudisti me: doce me iu
ὁδούς μου ἐξήγγειλα καὶ ἐπήκουσάς μου, δίδαξόν με τὰ δι
stificatiōes tuas. Viā iustificationū tuaꝝ instrue me: τ
καιώματά σου. Ὁδὸν δικαιωμάτων σου συνέτισόν με, καὶ
exercebor in mirabilib° tuis. Dormitauit aīa mea
ἀδολεσχήσω ἐν τοῖς θαυμασίοις σου. Ἐνύσταξεν ἡ ψυχή μου
pre tedio: cōfirma me in verbis tuis. Viā
ἀπὸ ἀκηδίας, βεβαίωσόν με ἐν τοῖς λόγοις σου. Ὁδὸν ἀ
iniq̄tatis amoue a me: τ lege tua miserere
δικίας ἀπόστησον ἀπ' ἐμοῦ, καὶ τῷ νόμῳ σου ἐλέησόν
mei. Viā veritatis elegi: iudicia tua nō
με. Ὁδὸν ἀληθείας ᾑρετισάμην, τὰ κρίματά σου οὐκ
sum oblitus. Adhesi testimoniis tuis dn̄e: noli me
ἐπελαθόμην. Ἐκολλήθην τοῖς μαρτυρίοις σου κύριε, μή με
cōfundere. Viā mādatoꝝ tuoꝝ cucurri: cū dilata
καταισχύνῃς. Ὁδὸν ἐντολῶν σου ἔδραμον, ὅταν ἐπλά
sti cor meū. Legē pone mihi dn̄e
τυνας τὴν καρδίαν μου. Νομοθέτησόν με κύριε τὴν
viā iustificationū tuaꝝ: τ exq̄ram eā semp.
ὁδὸν τῶν δικαιωμάτων σου, καὶ ἐκζητήσω αὐτὴν διαπαν
Da mihi intellectū: τ scrutabor legē tuā: τ
τός. Συνέτισόν με, καὶ ἐξερευνήσω τὸν νόμον σου, καὶ
custodiā illā in toto corde meo. Deduc me in
φυλάξω αὐτὸν ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου. Ὁδήγησόν με ἐν τῇ
semitā mādatoꝝ tuoꝝ: q2 ipsam volui. Inclina
τρίβῳ τῶν ἐντολῶν σου, ὅτι αὐτὴν ἠθέλησα. Κλῖνον τὴν
cor meū in testimonia tua: τ nō in auaritiā.
καρδίαν μου εἰς τὰ μαρτύριά σου, καὶ μὴ εἰς πλεονεξί
Auerte oculos meos ne videāt va
αν. Ἀπόστρεψον τοὺς ὀφθαλμούς μου τοῦ μὴ ἰδεῖν μα
nitatē: in via tua viuifica me. Statue ser
ταιότητα, ἐν τῇ ὁδῷ σου ζῆσόν με. Στῆσον τῷ δού
uo tuo eloquiū tuū in timore tuo. Amputa
λῳ σου τὸ λόγιόν σου εἰς τὸν φόβον σου. Περίελε
opprobriū meū q̄d suspicat° sum: q2 iudicia
τὸν ὀνειδισμόν μου ὃν ὑπώπτευσα, ὅτι τὰ κρίματά
tua iocūda. Ecce cōcupiui mādata tua:
σου χρηστά. Ἰδοὺ ἐπεθύμησα τὰς ἐντολάς σου ꝏꝏꝏ

oīa iudicia oris tui. In via testimoniorū tuorū delectatus sum: quasi ī oībus diuitiis. In preceptis tuis meditabor: & cōtēplabor semitas tuas. In iustitiis tuis delectabor: nō obliuiscar verba tua.

Gimel.

Retribue seruo tuo: viuam & custodiā verba tua. Reuela oculos meos: & videbo mirabilia de lege tua. Aduena ego sum in terra: ne abscōdas a me mādata tua. Desiderauit ꝏ aīa mea desiderare iudicia tua in omni ꝏꝏ tempore. Increpasti superbos: maledicti ꝏ qui recedunt a mādatis tuis. Aufer a me ꝏꝏꝏ opprobriū & cōtēptū: qm̄ testimōia tua custodiui. Et ei sederunt pricipes aduersū me lo qbātur: seruus āt tuus meditabatur precepta tua. Sed & testimonia tua voluptas mea: quasi viri amicissimi mei.

Deleth.

Adhesit pulueri aīa mea: viuifica me iuxta verbū tuū. Vias meas exposui & exaudisti me: doce me iustitiā tuā. Viā p̄ceptoꝝ tuoꝝ fac me itelligere: & loqr in mirabilibus tuis. Distillauit aīa mea pre stultitia: serua me iuxta eloquiū tuū. Viā mēdacii aufer a me: & legē tuam dōa mihi. Viā fidei elegi: iudicia tua ppōebā. Adhesi testimōiis tuis dñe: ne cōfūdas me. Viā mādatorū tuorum currā: qm̄ dilatasti cor meum.

He.

Ostēde mihi dñe viā p̄ceptorū tuoꝝ: & custodiā eā p vestigiū. Doce me & obseruabo legē tuā: & custodiā eā in toto corde. Deduc me in semita mādatoꝝ tuorū: quia ipsam volui. Inclina cor meum ad testimōia tua: & nō ad auaritiā. Auerte oculos meos ne videant vanitatē: in via tua viuifica me. Suscita puo tuo eloquiū tuū i timore tuo. Auerte opprobrium meū qd̄ reueritus sum: quia iudicia tua ꝏ bōa. Ecce cōcupiui p̄

כֹּל מִשְׁפְּטֵי פִיךָ: בְּדֶרֶךְ עֵדְוֹתֶיךָ
שַׂשְׂתִּי כְּעַל כָּל הוֹן: בְּפִקּוּדֶיךָ
אָשִׂיחָה וְאַבִּיטָה אֹרְחֹתֶיךָ:
בְּחֻקֹּתֶיךָ אֶשְׁתַּעֲשָׁע לֹא אֶשְׁכַּח
דְּבָרֶךָ:
גְּמֹל עַל עַבְדְּךָ אֶחְיֶה וְאֶשְׁמְרָה
דְבָרֶךָ: גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלָאוֹת
מִתּוֹרָתֶךָ: גֵּר אָנֹכִי בָאָרֶץ אַל
תַּסְתֵּר מִמֶּנִּי מִצְוֹתֶיךָ: גָּרְסָה
נַפְשִׁי לְתַאֲבָה אֶל מִשְׁפָּטֶיךָ בְכָל
עֵת: גָּעַרְתָּ זֵדִים אֲרוּרִים
הַשֹּׁגִים מִמִּצְוֹתֶיךָ: גַּל מֵעָלַי
חֶרְפָּה וָבוּז כִּי עֵדֹתֶיךָ נָצָרְתִּי:
גַּם יָשְׁבוּ שָׂרִים בִּי נִדְבָּרוּ עַבְדְּךָ
יָשִׂיחַ בְּחֻקֶּיךָ: גַּם עֵדֹתֶיךָ שַׁעֲשֻׁעָי
אַנְשֵׁי עֲצָתִי:
דָּבְקָה לֶעָפָר נַפְשִׁי חַיֵּנִי כִּדְבָרֶךָ:
דְּרָכַי סִפַּרְתִּי וַתַּעֲנֵנִי לַמְּדֵנִי חֻקֶּיךָ:
דֶּרֶךְ פִּקּוּדֶיךָ הֲבִינֵנִי וְאָשִׂיחָה
בְּנִפְלְאוֹתֶיךָ: דָּלְפָה נַפְשִׁי מִתּוּגָה
קַיְּמֵנִי כִּדְבָרֶךָ: דֶּרֶךְ שֶׁקֶר הָסֵר
מִמֶּנִּי וְתוֹרָתְךָ חָנֵּנִי: דֶּרֶךְ אֱמוּנָה
בָחָרְתִּי מִשְׁפָּטֶיךָ שִׁוִּיתִי: דָּבַקְתִּי
בְעֵדְוֹתֶיךָ יְהוָה אַל תְּבִישֵׁנִי:
דֶּרֶךְ מִצְוֹתֶיךָ אָרוּץ כִּי
תַרְחִיב לִבִּי:
הוֹרֵנִי יְהוָה דֶּרֶךְ חֻקֶּיךָ וְאֶצְּרֶנָּה
עֵקֶב: הֲבִינֵנִי וְאֶצְּרָה תוֹרָתֶךָ
וְאֶשְׁמְרֶנָּה בְכָל לֵב: הַדְרִיכֵנִי
בִּנְתִיב מִצְוֹתֶיךָ כִּי בוֹ חָפָצְתִּי:
הַט לִבִּי אֶל עֵדְוֹתֶיךָ וְאַל אֶל בָּצַע:
הַעֲבֵר עֵינַי מֵרְאוֹת שָׁוְא בִּדְרָכֶךָ
חַיֵּנִי: הָקֵם לְעַבְדְּךָ אִמְרָתֶךָ
אֲשֶׁר לְיִרְאָתֶךָ: הַעֲבֵר חֶרְפָּתִי
אֲשֶׁר יָגֹרְתִּי כִּי מִשְׁפָּטֶיךָ טוֹבִים:
הִנֵּה תָּאַבְתִּי לְפִקֻּדֶיךָ ײ

cepta tua: in iuſtitia tua viuifica me. Vau.

Et veniāt mihi mīe tue dn̄e: & ſal9 tua iuxta eloquiū tuū. Et rn̄debo exꝓbrantibus mihi ſermonē: qa ſpaui in ſermōe tuo. Et ne auferas d ore meo verbū veritatis vſqꝫ nimis qm̄ iudicia tua expectaui. Et cuſtodiā legē tuā iugit ī ſempitnū & vltra. Et ābulabo ī ſpacioſo: quia ꝑcepta tua exquiſiui. Et loquar ī teſtimōiis tuis coram regibus: & nō cōfundar. Et delectabor ī mādatis tuis que dilexi. Et leuabo māus meas ad mandata tua q̄ dilexi: & loq̄r in preceptis tuis. zain.

Memento ſermonis ſeruo tuo: quem me ſpare feciſti. Hec eſt cōſolatio mea ī afflictiōe mea: quia eloquiū tuū viuificat me. Superbi deridebāt me nimis: a lege tua non declinaui. Recordatus ſum iudiciorū tuorū a ſeculo dn̄e: & cōſolatus ſum. Horror obtinuit me ab impiis: qui dereliquerunt legē tuā. Carmina erāt mihi ꝑcepta tua in domo pegrinatiōis mee. Recordatus ſum in nocte nomīs tui dn̄e: & cuſtodiui legē tuam. Hoc factum eſt mihi: quia ꝑcepta tua cuſtodiui. Heth.

Pars mea dn̄e: dixi vt cuſtodiam verbū tuū. Depcatus ſum vltū tuū ī toto corde meo: miſerere mei ſm̄ eloquiū tuū. Recogitaui vias meas: & cōuerti pedes meos ad teſtimonia tua. Feſtinaui & non neglexi cuſtodire mādata tua. Funes ipiorū iplicauerunt me: legē tuā nō ſum oblitus. Medio noctis ſurgam ad confitendū tibi: ſuper iudicia iuſtitie tue. Particeps ego ſum oīm timentiū te: & cuſtodientiū precepta tua. Mia tua dn̄e plena eſt terra: precepta tua doce me. Teth.

Bene feciſti cum ſeruo tuo domine: ſecūdū verbū tuū. Bonū ſermonem & ſcientiam doce me: quia mandatis tuis credidi. Anteqꝫ audirē ego ignoraui: nūc āt eloquiū tuū cuſtodiui. Bonus es tu & beneficus: doce me precepta tua. Applicabāt mihi mendaciū ſupbi: ego āt ī toto corde ſeruabā ꝑcepta tua. Incraſſatū ē velut adeps cor eoꝵ: ego in lege tua delectabar. Bonū mihi quia afflictus ſū: vt diſcerē ꝑcepta tua. Melior eſt mihi lex oris tui: ſup milia auri & argenti. Iod.

Manus tue fecerunt me & firmauerunt me: doce me & diſcā mādata tua. Qui timent te videbūt me & letabuntur: quia ſermonē tuū expectaui. Scio dn̄e quia iuſtū iudiciū tuū: & vere afflixiſti me. Sit obſecro mīa tua in cōſolatiōe mea: ſicut locutus es ſuo tuo. Veniant mihi mīe tue & viuā: quia lex tua delectatio mea. Cōfūdātur ſuperbi qm̄ iniq̄ cōtriuerunt me: ego āt loq̄r ī ꝑceptis tuis. Reuertantur ad me qui timēt te: & qui ſciūt teſtimoniū tuū. Fiat cor meū pfectū in ꝑceptis tuis: vt nō cōfundar. Caph.

Defecit ī ſalutare tuum aīa mea: verbū tuū expectaui. Cōlupti ſunt oculi mei in verbū tuū dicētes qn̄ cōſolaberis me? Cū eēm quaſi vter ī pruīa: ꝑcepta tua non ſū oblitus. Quot ſūt dies ſerui tui: qn̄ facies ī pſequētib9 me iudiciū. Foderūt mihi ſupbi foucas: q̄ non erāt iuxta legē tuā. Oīa mādata tua vera: falſo pſecuti ſūt me: auxiliare mihi. Paulominus cōſūpſerūt me ī terra: ego autē nō dimiſi ꝑcepta tua. Secundū miam tuam viuifica me: & cuſtodiā teſtimōia oris tui.

Lamed.

In eternū dn̄e verbū tuū ſtat in celo. In gn̄atiōe & gn̄atiōe fides tua: fundaſti terram & ſtat. Iudicio tuo ſtant vſqꝫ hodie: quia oīa ſeruiūt tibi. Niſi qd̄ lex tua delectatio mea: forte piiſſem ī preſſura

לעולם לא אשכח פקודיך כי — שכח פקד
בם חייתני׃ לך אני הושיעני — חיה ישע
כי פקודיך דרשתי׃ לי קוו — קוה
רשעים לאבדני עדתיך
אתבונן׃ לכל תכלה ראיתי קץ — בין כלה
רחבה מצותך מאד׃ — ראה צוה

מה אהבתי תורתך כל היום היא — ירה
שיחתי׃ מאיבי תחכמני מצותיך — שוח חכם
כי לעולם היא לי׃ מכל מלמדי — עלם למד
השכלתי כי עדותיך שיחה לי׃ — שכל עוד
מזקנים אתבונן כי פקודיך
נצרתי׃ מכל ארח רע כלאתי — רוע
רגלי למען אשמר דברך׃ — שמר
ממשפטיך לא סרתי כי אתה — שפט סור
הורתני׃ מה נמלצו לחכי אמרתך — ירה לוץ
מדבש לפי׃ מפקודיך אתבונן — חיך פה
על כן שנאתי כל ארח שקר׃

נ
נר לרגלי דברך ואור לנתיבתי׃ — נור נתב
נשבעתי ואקימה לשמר משפטי — שבע קום
צדקך׃ נעניתי עד מאד יהוה — ענה
חיני כדברך׃ נדבות פי רצה נא — חיה
יהוה ומשפטיך למדני׃ נפשי
בכפי תמיד ותורתך לא שכחתי׃ — תמד ירה
נתנו רשעים פח לי ומפקודיך — פוח פקד
לא תעיתי׃ נחלתי עדותיך — תעה עוד
לעולם כי ששון לבי המה׃ — עלם שוש
נטיתי לבי לעשות חקיך לעולם — נטה עשה
עקב׃ סעפים שנאתי
ותורתך אהבתי׃ סתרי ומגני אתה
לדברך יחלתי׃ סורו ממני מרעים — רוע
ואצרה מצות אלהי׃ סמכני — נצר צוה
כאמרתך ואחיה ואל תבישני — חיה בוש
משברי׃ סעדני ואושעה ואשעה — ישע שעה
בחקיך תמיד׃ סלית כל שוגים — חקק תמד
מחקיך כי שקר תרמיתם׃ סגים — סלה שגה
השבת כל רשעי ארץ לכן — רמה
שבת

mea. In ſepiternū non obliuiſcar pceptoꝝ tuorū: quia per ipſa viuificaſti me. Tuus ſū ego ſalua me: qm̄ pcepta tua queſiui. Me expectauerūt ipii vt pderēt me: teſtimonium tuum cōſiderabo. Oīs cōſumationis vidi finē: latū preceptum tuū nimis.

Mem.

QVā dilexi legē tuā: tota die hec meditatio mea. Sup inimicos meos iſtruiſme mādato tuo: qa ī ſepiternū hoc eſt mihi. Sup oēs qui docebant me eruditus ſū: quia teſtimonia tua meditatio mea eſt. Sup ſenes ītellexi: quia precepta tua ſeruaui. Ab oī ſemita mala phibui pedes meos: vt cuſtodirē verba tua. A iudiciis tuis nō receſſi: quia tu illuminaſti me. Quam dulce gutturi meo eloquiū tuum: ſup mel ori meo. Precepta tua cōſiderabā: ppea odiui oēm ſemitā mēdacii.

Nū.

LVcerna pedi meo verbū tuū: & lux ſemite mee. Iuraui & pſeuerabo: vt cuſtodiā iudicia iuſtitie tue. Afflictus ſum vſqꝫ nimis: dñe viuifica me iuxta verbū tuū. Volūtaria oris mei cōplaceant tibi dñe: & ſcd̄m iudicia tua doce me. Aīa mea in manu mea ſp: & legis tue nō ſum oblitus. Poſuerūt ipii laqueū mihi & a pceptis tuis nō aberraui. Hereditas mea teſtimōia tua in ſepiternū: quia gaudiū cordis mei ſūt. Inclinaui cor meū vt facerē iuſtitias tuas: pp eternā retributionem.

Samech.

TVmultuoſos odiui: & legē tuā dilexi. Protectio mea & ſcutū meū tu es: verbū tuū expectaui. Recedite a me maligni: & cuſtodiā mādata dī mei. Cōfirma me ſm verbū tuū & viuā: & noli me confundere ab expectatiōe mea. Auxiliare mihi & ſaluꝰ ero: & delectabor in pceptis tuis iugiter. Abieciſti oēs qui ignorāt pcepta tua: quia mēdax cogitatio eoꝝ. Quaſi ſcoriā cōputaſti oms

In eternū nō obliuiſcar iuſtificatiōes tuas: qm̄
Εἰς τὸν αἰῶνα οὐ μὴ ἐπιλάθωμαι τῶν δικαιωμάτων σου, ὅτι
in ipſis viuificaſti me. Tuus ſum ego ſaluū fac me: qm̄ iuſtifica
ἐν αὐτοῖς ἔζησάς με. Σός εἰμι ἐγὼ σῶσόν με, ὅτι τὰ δικαιώμα
tiōes tuas exquiſiui. Me expectauerūt pctōres vt pderēt
τά σου ἐξεζήτησα. Ἐμὲ ὑπέμειναν ἁμαρτωλοὶ τοῦ ἀπολέσαι
me: teſtimōia tua intellexi. Oīs cōſumatiōis vidi fi
με, τὰ μαρτύριά σου συνῆκα. Πάσης συντελείας εἶδον πέ
nē: latū mādatū tuū nimis. Quā dilexi
ρας, πλατεῖα ἡ ἐντολή σου σφόδρα. Ὡς ἠγάπησα
legē tuā dñe: tota die meditatio mea eſt. Sup
τὸν νόμον σου κύριε, ὅλην τὴν ἡμέραν μελέτη μου ἐστί. Ὑπὲρ
inimicos meos prudētē me feciſti mādato tuo: q: in
τοὺς ἐχθρούς μου ἐσόφισάς με τὴν ἐντολήν σου, ὅτι εἰς τὸν
eternū mihi eſt. Sup oēs docētes me intel
αἰῶνα ἐμοί ἐστιν. Ὑπὲρ πάντας τοὺς διδάσκοντάς με συνῆ
lexi: q: teſtimōia tua meditatio mea eſt. Sup ſe
κα, ὅτι τὰ μαρτύριά σου μελέτη μου ἐστίν. Ὑπὲρ πρεσ
nes intellexi: q: mādata tua queſiui. Ab om
βυτέρους συνῆκα, ὅτι τὰς ἐντολάς σου ἐξεζήτησα. Ἐκ πά
ni via mala phibui pedes meos: vt cu
σης ὁδοῦ πονηρᾶς ἐκώλυσα τοὺς πόδας μου, ὅπως ἂν φυ
ſtodiā verba tua. A iudiciis tuis nō decli
λάξω τοὺς λόγους σου. Ἀπὸ τῶν κριμάτων σου οὐκ ἐξέκλι
naui: q: tu legē poſuiſti mihi. Quā dulcia faucibꝰ meis
να, ὅτι σὺ ἐνομοθέτησάς με. Ὡς γλυκέα τῷ λάρυγγί μου τὰ
eloqa tua ſup mel ori meo. A mādatis tuis
λόγιά σου ὑπὲρ μέλι τῷ στόματί μου. Ἀπὸ τῶν ἐντολῶν σου
intellexi: ppea odiui oēm viā iniqtatis:
συνῆκα, διὰ τοῦτο ἐμίσησα πᾶσαν ὁδὸν ἀδικίας,
Lucerna pedibꝰ meis lex tua: τ lumē ſemi
Λύχνος τοῖς ποσί μου ὁ νόμος σου, καὶ φῶς ταῖς τρί
tis meis. Iuraui τ ſtatui cuſtodire iudicia
βοις μου. Ὤμοσα καὶ ἔστησα τοῦ φυλάξασθαι τὰ κρίματα
iuſtitie tue. Humiliatus ſu3 vſqꝫ quaqꝫ dñe: vi
τῆς δικαιοσύνης σου. Ἐταπεινώθην ἕως σφόδρα κύριε, ζή
uifica me ſm xbū tuū. Volūtaria oris mei:
σόν με κατὰ τὸν λόγον σου. Τὰ ἑκούσια τοῦ στόματός μου,
bñplacita facīa dñe: τ iudicia tua doce me. Ani
εὐδόκησον δὴ κύριε, καὶ τὰ κρίματά σου δίδαξόν με. Ἡ ψυ
ma mea in manibꝰ tuis ſemp: τ legē tuā
χή μου ἐν ταῖς χερσί σου διαπαντός, καὶ τοῦ νόμου σου
nō ſum oblitus. Poſuerūt pctōres laqueū mihi: τ de
οὐκ ἐπελαθόμην. Ἔθεντο ἁμαρτωλοὶ παγίδα μοι, καὶ ἐκ τῶν
mādatis tuis nō erraui. Hereditate acqſiui teſtimōia tua
ἐντολῶν σου οὐκ ἐπλανήθην. Ἐκληρονόμησα τὰ μαρτύριά σου
in eternū: q: exultatio cordis mei ſunt. Incli
εἰς τὸν αἰῶνα, ὅτι ἀγαλλίαμα τῆς καρδίας μου εἰσίν. Ἔκλι
naui cor meū ad faciēdas iuſtificatiōes tuas in
να τὴν καρδίαν μου τοῦ ποιῆσαι τὰ δικαιώματά σου εἰς τὸν
eternū pp retributionē. Iniquos odio habui: at legē
αἰῶνα δι' ἀντάμειψιν. Παρανόμους ἐμίσησα, τὸν δὲ νόμον
tuā dilexi. Adiutor meus τ ſuſceptor meus es tu: in
σου ἠγάπησα. Βοηθός μου καὶ ἀντιλήπτωρ μου εἶ σύ, εἰς
verba tua ſupſpaui. Declinate a me ma
τοὺς λόγους σου ἐπήλπισα. Ἐκκλίνατε ἀπ' ἐμοῦ πονηρευό
ligni: τ ſcrutabor mādata dei mei. Suſcipe
μενοι, καὶ ἐξερευνήσω τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ μου. Ἀντιλαβοῦ
me ſm eloquiū tuū τ viuifica me: τ nō cōfundas me
μου κατὰ τὸ λόγιόν σου καὶ ζῆσόν με, καὶ μὴ καταισχύνῃς με
ab expectatiōe mea. Adiuua me: τ ſaluꝰ ero:
ἀπὸ τῆς προσδοκίας μου. Βοήθησόν μοι, καὶ σωθήσομαι,
τ meditabor in iuſtificatiōibus tuis ſemp. Sp
καὶ μελετήσω ἐν τοῖς δικαιώμασί σου διαπαντός. Ἐ
niſti oēs diſcedētes a iu
ξουδένωσας πάντας τοὺς ἀποστατοῦντας ἀπὸ τῶν δι
ſtificatiōibꝰ tuis: q: iniuſta cogitatio eoꝝ. Preuari
καιωμάτων σου, ὅτι ἄδικον τὸ ἐνθύμημα αὐτῶν. Παραβαί
cātes reputaui oēs pctōres tre: ideo
νοντας ἐλογισάμην πάντας τοὺς ἁμαρτωλοὺς τῆς γῆς, διὰ

dilexi teſtimonia tua. Cōfige a ti
τοῦτο ἠγάπησα τὰ μαρτύριά σου. Καθήλωσον ἐκ τοῦ φό
more tuo carnes meas: ab [illegible] iudiciis tuis ti
βου σου τὰς σάρκας μου, ἀπὸ [illegible] τῶν κριμάτων σου ἐφο
mui. Feci iudiciū τ iuſtitiā: nō tra
βήθην. Ἐποίησα κρίμα καὶ δικαιοσύνην, μὴ πα
das me calūniātibus me. Suſcipe ſeruū tuū in
ραδῷς με τοῖς ἀδικοῦσί με. Ἔκδεξαι τὸν δοῦλόν σου εἰς
bonū: nō calūniētur [illegible] ſuperbi. Ocu
ἀγαθόν, μὴ συκοφαντησάτωσάν με ὑπερήφανοι. Οἱ ὀφ
li mei defecerūt in ſalutare [illegible] τ in eloquiū
θαλμοί μου ἐξέλιπον εἰς τὸ σωτήριόν σου καὶ εἰς τὸ λόγιον
iuſtitie tue. Fac cū ſeruo tuo ſm
τῆς δικαιοσύνης σου. Ποίησον μετὰ τοῦ δούλου σου κατὰ
miā tuā: τ iuſtificatiōes tuas doce me. Ser
τὸ ἔλεός σου, καὶ τὰ δικαιώματά σου δίδαξόν με. Δοῦ
uus tuus ſum ego: da intellectū mihi τ ſciam teſtimo
λός σου εἰμὶ ἐγώ, συνέτισόν με καὶ γνώσομαι τὰ μαρτύ
nia tua. Tps faciēdi dño: diſſipauerūt
ριά σου. Καιρὸς τοῦ ποιῆσαι τῷ κυρίῳ, διεσκέδασαν τὸν
legem tuam. Ideo dilexi mādata tua ſup
νόμον σου. Διὰ τοῦτο ἠγάπησα τὰς ἐντολάς σου ὑπὲρ
aurum τ topazion. Propterea ad oia māda
χρυσίον καὶ τοπάζιον. Διὰ τοῦτο πρὸς πάσας τὰς ἐντο
ta tua dirigebar: oēm viā iniquā odio habui.
λάς σου κατωρθούμην, πᾶσαν ὁδὸν ἄδικον ἐμίσησα.
Mirabilia teſtimonia tua: ideo ſcrutata eſt
Θαυμαστὰ τὰ μαρτύριά σου, διὰ τοῦτο ἐξηρεύνησεν
ea aīa mea. Declaratio ſermonū tuoꝝ illuminabit τ
αὐτὰ ἡ ψυχή μου. Ἡ δήλωσις τῶν λόγων σου φωτιεῖ καὶ
intellectū dabit puulis. Os meū aperui: τ attraxi ſpiri
συνετιεῖ νηπίους. Τὸ στόμα μου ἤνοιξα, καὶ εἵλκυσα πνεῦ
tū: q: mādata tua deſiderabā. Aſpice
μα, ὅτι τὰς ἐντολάς σου ἐπεπόθουν. Ἐπίβλεψον
in me τ miſerere mei: ſm iudiciū diligētiū
ἐπ' ἐμὲ καὶ ἐλέησόν με, κατὰ τὸ κρίμα τῶν ἀγαπώντων
nomē tuū. Greſſus meos dirige ſm
τὸ ὄνομά σου. Τὰ διαβήματά μου κατεύθυνον κατὰ τὸ
eloquiū tuū: τ nō dominetur mei oīs iniuſtitia.
λόγιόν σου, καὶ μὴ κατακυριευσάτω μου πᾶσα ἀνομία.
Redime me a calūniis hoīu3: τ cuſtodiā
Λύτρωσαί με ἀπὸ συκοφαντίας ἀνθρώπων, καὶ φυλάξω
mādata tua. Faciē tuā illumina ſup ſer
τὰς ἐντολάς σου. Τὸ πρόσωπόν σου ἐπίφανον ἐπὶ τὸν δοῦ
uum tuū: τ doce me iuſtificatiōes tuas. Exitus aqua
λόν σου, καὶ δίδαξόν με τὰ δικαιώματά σου. Διεξόδους ὑδά
rū deduxerūt oculi mei: q: nō cuſtodiui le
των κατέδυσαν οἱ ὀφθαλμοί μου, ἐπεὶ οὐκ ἐφύλαξα τὸν νό
gē tuā. Iuſtus es dñe: τ recta iudicia tua.
μον σου. Δίκαιος εἶ κύριε, καὶ εὐθεῖς αἱ κρίσεις σου.
Mādaſti iuſtitiā teſtimonia tua: τ xitatē ni
Ἐνετείλω δικαιοσύνην τὰ μαρτύριά σου, καὶ ἀλήθειαν σφό
mis. Tabeſcere me fecit zelus tuus: q: obliti ſūt xba tua
δρα. Ἐξέτηξέ με ὁ ζῆλός σου, ὅτι ἐπελάθοντο τῶν λόγων σου
inimici mei. Ignitū eloqu3 tuū vehemēter: τ
οἱ ἐχθροί μου. Πεπυρωμένον τὸ λόγιόν σου σφόδρα, καὶ
ſeruus tuus dilexit illud. Adoleſcētulus ego ſum τ cō
ὁ δοῦλός σου ἠγάπησεν αὐτό. Νεώτερος ἐγώ εἰμι καὶ ἐξου
tēptus: iuſtificatiōes tuas nō ſum oblitus. Iu
δενωμένος, τὰ δικαιώματά σου οὐκ ἐπελαθόμην. Ἡ δι
ſtitia tua iuſtitia in eternū: τ lex tua xi
καιοσύνη σου δικαιοσύνη εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ὁ νόμος σου ἀλή
tas. Tribulatiōes τ anguſtie inuenerūt me: mādata tua
θεια. Θλίψεις καὶ ἀνάγκαι εὕροσάν με, αἱ ἐντολαί σου
meditatio mea. Equitas teſtimōia tua in eternū:
μελέτη μου. Δικαιοσύνη τὰ μαρτύριά σου εἰς τὸν αἰῶνα,
intellectū da mihi: τ viuā. Clamaui in toto corde
συνέτισόν με, καὶ ζήσομαι. Ἐκέκραξα ἐν ὅλῃ καρδίᾳ
meo exaudi me dñe: iuſtificatiōes tuas requi
μου ἐπάκουσόν μου κύριε, τὰ δικαιώματά σου ἐκζητή
ram. Clamaui ad te ſaluū me fac: τ cuſtodiā
σω. Ἐκέκραξά σοι σῶσόν με, καὶ φυλάξω

īpios tre: ppterea dilexi teſtimoīa tua. Horripilauit a timore tuo caro mea. & iudicia tua timui.

Hain.

FEci iudiciū & iuſtitiam: ne dereliquas me his q calūniātur me. Sponde p ſeruo tuo in bonū: ne calūniētur me ſupbi. Oculi mei defecerūt in ſalutare tuū: & ī eloquiū iuſtitie tue. Fac cū ſeruo tuo iuxta miam tuā: & pcepta tua doce me. Seruus tuus ego inſtrue me: & cognoſcā teſtimonia tua. Tps ē vt facias dñe: p̄uaricati ſūt legem tuā. Propt̄a dilexi mādata tua: ſup aurū & topazion. Propterea ī vniuerſa pcepta direxi: oēm ſemitam mendacii odio habui.

Phe.

MIrabilia teſtimonia tua: idcirco cuſtodiuit ea aīa mea. Oſtiū ſmonū tuoꝝ lucidū: docet puulos. Os meū apui & reſpiraui: qa mādata tua deſiderabā. Reſpice ad me & miſerere mei: iuxta iudiciū diligētiū nomē tuū. Greſſus meos firma in ſmone tuo: & nō des ptātē in me vniuerſe iniquitati. Redime me a calūnia hoīm: & cuſtodiam pcepta tua. Vultū tuū oſtēde ſuo tuo: & doce me pcepta tua. Riuli aqrum fluebant de oculis meis: quia non cuſtodierūt legē tuā.

Sade.

IVſtus tu dñe: & rectū iudiciū tuū. Mādaſti iuſtitiam teſtimōii tui: & veritatem nimis. Cōſūpſit me zelus meus: quia obliti ſunt verborū tuorū hoſtes mei. Probatus ſermo tuus nimis: & ſeruus tuꝰ dilexit illū. Paruulus ego ſum & cōtēptibilis: ſed pcepta tua nō ſū oblitus. Iuſtitia tua iuſtitia ſempiterna: & lex tua veritas. Tribulatio & āguſtia inuenerunt me: mandata tua voluptas mea. Iuſta teſtimonia tua ſemper: doce me & viuam.

Coph.

CLamaui ī toto corde exaudi me dñe: precepta tua cuſtodiā. Inuocaui te ſaluū me fac: & cuſtodiam

אהבתי עדתיך׃ סמר מפחדך — עוד
בשרי וממשפטיך יראתי׃ — שפט

עשיתי משפט וצדק בל תניחני — עשה נוח
לעשקי׃ ערב עבדך לטוב אל
יעשקני זדים׃ עיני כלו — עשק זוד
לישועתך ולאמרת צדקך׃ עשה — כלה ישע
עם עבדך כחסדך וחקיך למדני׃
עבדך אני הבינני ואדעה עדתיך׃ — בין ידע
עת לעשות ליהוה הפרו תורתך׃ — עשה
על כן אהבתי מצותיך מזהב — פור ירה
ומפז׃ על כן כל פקודי כל ישרתי — צוה
כל ארח שקר שנאתי׃ — פקד

פלאות עדותיך על כן נצרתם
נפשי׃ פתח דבריך יאיר מבין — אור בין
פתיים׃ פי פערתי ואשאפה — פתה פה
כי למצותיך יאבתי׃ פנה אלי — שאף
וחנני כמשפט לאהבי שמך׃ — יאב
פעמי הכן באמרתך ואל תשלט — שפט
בי כל און׃ פדני מעשק אדם — כון שלט
ואשמרה פקודיך׃ פניך האר — פדה
בעבדך ולמדני את חקיך׃ פלגי — שמר פנה
מים ירדו עיני על לא שמרו — אור
תורתך׃

צדיק אתה יהוה וישר משפטיך׃ — צדק
צוית צדק עדתיך ואמונה — צוה עוד
מאד׃ צמתתני קנאתי כי — אמן
שכחו דבריך צרי׃ צרופה — צמת צרף
אמרתך מאד ועבדך אהבה׃
צעיר אנכי ונבזה פקדיך לא — צער בזה
שכחתי׃ צדקתך צדק לעולם — עלם
ותורתך אמת׃ צר ומצוק — ירה צור
מצאוני מצותיך שעשעי׃ — צוק
צדק עדותיך לעולם הבינני — בין חיה
ואחיה׃ קראתי בכל
לב ענני יהוה חקיך אצרה׃ — ענה חקק
קראתיך הושיעני ואשמרה — נצר ישע
שמר

עדותיך: קדמתי בנשף ואשועה
לדברך יחלתי: קדמו עיני
אשמרות לשיח באמרתך: קולי
שמעה כחסדך יהוה כמשפטך
חיני: קרבו רדפי זמה מתורתך
רחקו: קרוב אתה יהוה וכל
מצותיך אמת: קדם ידעתי
מעדתיך כי לעולם יסדתם:
ראה עניי וחלצני כי תורתך לא
שכחתי: ריבה ריבי וגאלני
לאמרתך חיני: רחוק מרשעים
ישועה כי חקיך לא דרשו:
רחמיך רבים יהוה כמשפטיך
חיני: רבים רדפי וצרי מעדותיך
לא נטיתי: ראיתי בגדים
ואתקוטטה אשר אמרתך לא
שמרו: ראה כי פקודיך אהבתי
יהוה כחסדך חיני: ראש דברך
אמת ולעולם כל משפט צדקך:
שרים רדפוני חנם ומדברך
פחד לבי: שש אנכי על אמרתך
כמוצא שלל רב: שקר שנאתי
ואתעבה תורתך אהבתי: שבע
ביום הללתיך על משפטי צדקך:
שלום רב לאהבי תורתך ואין
למו מכשול: שברתי לישועתך
יהוה ומצותיך עשיתי: שמרה
נפשי עדתיך ואהבם מאד: שמרתי
פקודיך ועדתיך כי כל דרכי נגדך:
תקרב רנתי לפניך
יהוה כדברך הבינני: תבוא
תחנתי לפניך כאמרתך הצילני:
תבענה שפתי תהלה כי
תלמדני חקיך: תען לשוני
אמרתך כי כל מצותיך צדק:
תהי ידך לעזרני כי פקודיך

testimonia tua. Surgebā adhuc ī tenebris & clamabā: verbū tuū expectās. Preueniebāt oculi mei vigilias: vt meditarer ī sermōibus tuis. Vocē meā audi iuxta miam tuā dñe: ſm iudiciū tuū viuifica me. Appropinquauerūt pſecutores mei ſceleri: & a lege tua pcul facti ſūt. Prope es tu dñe: & omnia mādata tua veritas. A principio noui de teſtimonijs tuis: quia in eternū fundaueris ea. Res.

Vide afflictionē meā & eripe me: qa legē tuā nō ſū oblitus. Iudica cām meā & redime me: ī ſermōe tuo viuifica me. Lōge ab impiis ſalus: quia pcepta tua nō queſierūt. Mie tue multe dñe: iuxta iudicia tua viuifica me. Mlti q pſequūtur me & affligūt me: a teſtimoniis tuis nō declinaui. Vidi puaricantes & merebā: quia verbū tuū nō cuſtodierunt. Vide qm̄ pcepta tua dilexi dñe: iuxta miam tuam viuifica me. Caput verbor̄ tuorū veritas & ī ſempiternum omne iudiciū iuſtitie tue. Sin.

Principes pſecuti ſūt me ſine cā: verba aūt tua timuit cor meū. Gaudēs ego ī eloquio tuo. ſicut q iuēit ſpolia mlta. Mendaciū odio habui & dteſtat⁹ ſū: legē tuā dilexi. Septies ī dīe laudaui te: ſup iudiciis iuſtitie tue. Pax mlta diligētibus legē tuā: & nō ē illis ſcādalū. Expectaui ſalutar̄ tuū dñe: & mādata tua feci. Cuſtodiuit aīa mea teſtimonia tua: & dilexit ea nimis. Cuſtodiui pcepta tua & teſtimonia tua: quia omnes vie mee ī conſpectu tuo. Thau.

Ingrediatur la⁹ mea corā te dñe: ſm verbū tuū doce me. Vēiat depcatio mea īn vultū tuū: ſcd̄m eloquiū tuū libera me. Fūdēt labia mea hymnū. docebis eni me pcepta tua. Loquetur lingua mea ꝏꝏ ſermonē tuū: quia oīa mādata tua iuſta. ꝏꝏꝏ Sit manus tua auxiliatrix mea: qa pcepta tua

teſtimonia tua. Preueni in imaturitate: ⁊ clamaui:
τὰ μαρτύριά σου. Προέφθασα ἐν ἀωρίᾳ, καὶ ἐκέκραξα,
in verba tua ſupſperaui. Preuenerūt oculi
εἰς τοὺς λόγους σου ἐπήλπισα, Προέφθασαν οἱ ὀφθαλμοί
mei ad diluculū vt meditarer eloq̄a tua: vocem
μου πρὸς ὄρθρον τοῦ μελετᾶν τὰ λόγιά σου, Τῆς φωνῆς
meā audi dñe ſm miaꝫ tuā: ſm iudiciū tuū vi
μου ἄκουσον κύριε κατὰ τὸ ἔλεός σου, κατὰ τὸ κρίμα σου ζή-
uifica me. Appꝓiquerūt pſeq̄ntes me iniq̄tati: a
σόν με. Προσήγγισαν οἱ καταδιώκοντές με ἀνομίᾳ, ἀπὸ
lege autem tua lōge facti ſunt. Prope es tu dñe: ⁊
δὲ τοῦ νόμου σου ἐμακρύνθησαν. Ἐγγὺς εἶ σὺ κύριε, καὶ
oēs vie tue vitas. Initio cognoui de teſti
πᾶσαι αἱ ὁδοί σου ἀλήθεια. Κατ᾽ ἀρχὰς ἔγνων ἐκ τῶν μαρ-
monijs tuis: q₂ in eternū fundaſti ea.
τυρίων σου, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα ἐθεμελίωσας αὐτά.
Uide humilitatē meā ⁊ eripe me: q₂ le-
Ἴδε τὴν ταπείνωσίν μου καὶ ἐξελοῦ με, ὅτι τοῦ νό-
gem tuā nō ſum oblitus. Judica iudiciū meū ⁊ redi
μου σου οὐκ ἐπελαθόμην. Κρῖνον τὴν κρίσιν μου καὶ λύτρω-
me me: pp eloq̄uꝫ tuū viuifica me. Lōge a pecca-
σαί με, διὰ τὸν λόγον σου ζῆσόν με. Μακρὰν ἀπὸ ἁμαρ-
toribus ſalus: q₂ iuſtificatiōes tuas nō erq̄ſierūt.
τωλῶν σωτηρία, ὅτι τὰ δικαιώματά σου οὐκ ἐξεζήτησαν.
Miſericordie tue multe dñe: ſcd̄m iudiciū tuū viuifica
Οἱ οἰκτιρμοί σου πολλοὶ κύριε, κατὰ τὸ κρίμα σου ζῆσόν
me. Multi q̄ perſequuntur me ⁊ tribulāt me: a
με. Πολλοὶ οἱ ἐκδιώκοντές με καὶ θλίβοντές με, ἐκ τῶν
teſtimonijs tuis nō declinaui. Uidi pꝛeuaricātes ⁊ ta-
μαρτυρίων σου οὐκ ἐξέκλινα. Εἶδον ἀσυνετοῦντας καὶ ἐξε-
beſcebā: q₂ eloq̄a tua nō cuſtodierūt. Uide qm̄
τηκόμην, ὅτι τὰ λόγιά σου οὐκ ἐφυλάξαντο. Ἴδε ὅτι τὰς
mādata tua dilexi dñe: in mia tua viuifica me.
ἐντολάς σου ἠγάπησα κύριε, ἐν τῷ ἐλέει σου ζῆσόν με.
Principiū vboꝝ tuoꝝ vitas ⁊ in eternū oīa
Ἀρχὴ τῶν λόγων σου ἀλήθεια καὶ εἰς τὸν αἰῶνα πάντα τὰ
iudicia iuſtitie tue. Pꝛicipes pſecuti
κρίματα τῆς δικαιοσύνης σου. Ἄρχοντες κατεδίω-
ſunt me gratis: ⁊ a vbis tuis formidauit cor
ξάν με δωρεάν, καὶ ἀπὸ τῶν λόγων σου ἐδειλίασεν ἡ καρδία
meū. Letabor ego ſup eloq̄a tua: ſicut q̄ inue-
μου. Ἀγαλλιάσομαι ἐγὼ ἐπὶ τὰ λόγιά σου, ὡς ὁ εὑρί-
nit ſpolia multa. Iniq̄tatē odio habui ⁊ abomiatus ſum:
σκων σκῦλα πολλά. Ἀδικίαν ἐμίσησα καὶ ἐβδελυξάμην,
legem autem tuā dilexi. Septies ī die laudē dixi tibi:
τὸν δὲ νόμον σου ἠγάπησα. Ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ᾔνεσά σε,
ſup iudicia iuſtitie tue. Par multa
ἐπὶ τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης σου. Εἰρήνη πολλὴ τοῖς
diligētibus legē tuā: ⁊ nō eſt illis ſcādalū.
ἀγαπῶσι τὸν νόμον σου, καὶ οὐκ ἔστιν αὐτοῖς σκάνδαλον.
Expectabā ſalutare tuū dñe: ⁊ mādata
Προσεδόκων τὸ σωτήριόν σου κύριε, καὶ τὰς ἐντολάς
tua dilexi. Cuſtodiuit aīa mea teſtimōia tua:
σου ἠγάπησα. Ἐφύλαξεν ἡ ψυχή μου τὰ μαρτύριά σου,
⁊ dilexit ea vehemēter. Seruaui mādata tua
καὶ ἠγάπησεν αὐτὰ σφόδρα. Ἐφύλαξα τὰς ἐντολάς σου
⁊ teſtimōia tua: q₂ oēs vie mee ī cōſpectu tuo
καὶ τὰ μαρτύριά σου, ὅτι πᾶσαι αἱ ὁδοί μου ἐναντίον σου
dñe. Appꝓiquet depcatio mea in cōſpectu tuo dñe:
κύριε. Ἐγγισάτω ἡ δέησίς μου ἐνώπιόν σου κύριε,
iuxta eloquiū tuū da mihi intellectū. Intret poſtulatio
κατὰ τὸ λόγιόν σου συνέτισόν με. Εἰσέλθοι τὸ ἀξίωμα
mea in cōſpectu tuo dñe: ſm eloq̄uꝫ tuū eripe me.
μου ἐνώπιόν σου κύριε, κατὰ τὸ λόγιόν σου ῥῦσαί με.
Eructent labia mea hymnū: cū docueris me iu-
Ἐξερεύξαιντο τὰ χείλη μου ὕμνον, ὅταν διδάξῃς με τὰ δι-
ſtificatiōes tuas. Pronūtiet lingua mea eloq̄a tua:
καιώματά σου. Φθέγξαιτο ἡ γλῶσσά μου τὰ λόγιά σου,
q₂ oīa mādata tua eq̄tas. Fiat man⁹
ὅτι πᾶσαι αἱ ἐντολαί σου δικαιοσύνη. Γενέσθω χείρ
tua vt ſaluet me: q̄m mādata tua
σου τοῦ σῶσαί με, ὅτι τὰς ἐντολάς σου ꝏꝏꝏꝏ

elegi. Cōcupiui ſalutare tuū dñe: ⁊ lex
ᾑρετισάμην. Ἐπεπόθησα τὸ σωτήριόν σου κύριε, καὶ ὁ νό-
tua meditatio mea eſt. Uiuet aīa mea ⁊ lau
μος σου μελέτη μου ἐστί. Ζήσεται ἡ ψυχή μου καὶ αἰνέ-
dabit te: ⁊ iudicia tua adiuuabūt me. Erraui ſicut o-
σει σε, καὶ τὰ κρίματά σου βοηθήσει μοι. Ἐπλανήθην ὡς πρό-
uis q̄ periit: quere ſeruū tuū: q₂ mā
βατον ἀπολωλός, ζήτησον τὸν δοῦλόν σου, ὅτι τὰς ἐντο-
data tua nō ſum oblitus.
λάς σου οὐκ ἐπελαθόμην.

Cāticū gradiū. 119.
Ὠδὴ τῶν ἀναβαθμῶν. ριθ′.

Ad dñm cū tribularer clamaui: ⁊ exaudi-
Πρὸς κύριον ἐν τῷ θλίβεσθαί με ἐκέκραξα, καὶ εἰσήκου-
uit me. Dñe libera aīaꝫ meā a labijs iniquis
σέ μου. Κύριε ῥῦσαι τὴν ψυχήν μου ἀπὸ χειλέων ἀδίκων
⁊ a lingua doloſa. Quid detur tibi ⁊ q̄d appona
καὶ ἀπὸ γλώσσης δολίας. Τί δοθείη σοι καὶ τί προστε-
tur tibi ad linguā doloſaꝫ? Sagitte potētis a-
θείη σοι πρὸς γλῶσσαν δολίαν; Τὰ βέλη τοῦ δυνατοῦ ἠ-
cute cū carbonibus deſolatorijs. Hei mihi q₂
κονημένα σὺν τοῖς ἄνθραξι τοῖς ἐρημικοῖς. Οἴμοι ὅτι ἡ
incolatus meus plōgat⁹ ē: habitaui cū tabna-
παροικία μου ἐμακρύνθη, κατεσκήνωσα μετὰ τῶν σκηνω-
culis cedar: multū incola fuit aīa mea. Cū
μάτων κηδάρ, πολλὰ παρῴκησεν ἡ ψυχή μου. Μετὰ
his q̄ oderūt pacē erā pacificus. Cū loq̄bar
τῶν μισούντων τὴν εἰρήνην ἤμην εἰρηνικός. Ὅταν ἐλάλουν
illis: impugnabāt me gratis.
αὐτοῖς, ἐπολέμουν με δωρεάν.

Cāticū gradiū. 120.
Ὠδὴ τῶν ἀναβαθμῶν. ρκ′.

Leuaui oculos meos in mōtes: vn̄ veniet auxiliū
Ἦρα τοὺς ὀφθαλμούς μου εἰς τὰ ὄρη, ὅθεν ἥξει ἡ βοήθειά
meū. Auxiliū meū a dño qui fecit ce
μου. Ἡ βοήθειά μου παρὰ κυρίου τοῦ ποιήσαντος τὸν οὐ-
lum ⁊ trā. Nō det in cōmotionē pedē tuū: ne
ρανὸν καὶ τὴν γῆν. Μὴ δώῃς εἰς σάλον τὸν πόδα σου, μὴ
q̄ꝫ dormitet qui cuſtodit te. Ecce nō dormitabit neq̄ꝫ dormiet
δὲ νυστάξῃ ὁ φυλάσσων σε. Ἰδοὺ οὐ νυστάξει οὐδὲ ὑπνώσει
qui cuſtodit iſrael. Dñs cuſtodiat te: dñs ꝓtectio
ὁ φυλάσσων τὸν ἰσραήλ. Κύριος φυλάξει σε, κύριος σκέπη
tua ſup manū dexterā tuā. Per diē ſol nō vret
σου ἐπὶ χεῖρα δεξιάν σου. Ἡμέρας ὁ ἥλιος οὐ συγκαύσει
te: neq̄ꝫ luna per noctē. Dñs cuſtodiat te ab om
σε, οὐδὲ ἡ σελήνη τὴν νύκτα. Κύριος φυλάξει σε ἀπὸ παν-
ni malo: cuſtodiat aīaꝫ tuā dñs. Dñs cu
τὸς κακοῦ, φυλάξει τὴν ψυχήν σου ὁ κύριος. Κύριος φυ-
ſtodiat introitū tuū ⁊ exitū tuū: ex hoc
λάξει τὴν εἴσοδόν σου καὶ τὴν ἔξοδόν σου, ἀπὸ τοῦ
nūc ⁊ vſq̄ꝫ in ſeculū.
νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος.

Cāticū graduū. 121.
Ὠδὴ τῶν ἀναβαθμῶν. ρκα′.

Letatus ſum in his q̄ dicta ſūt mihi: in domū dñi ibi
Εὐφράνθην ἐπὶ τοῖς εἰρηκόσι μοι, εἰς οἶκον κυρίου πο-
mus. Stātes erāt pedes nri in atrijs
ρευσόμεθα. Ἑστῶτες ἦσαν οἱ πόδες ἡμῶν ἐν ταῖς αὐλαῖς
tuis hieruſalē. Hieruſalē q̄ edificat vt ciuitas: cui⁹
σου ἰερουσαλήμ. Ἰερουσαλὴμ οἰκοδομουμένη ὡς πόλις, ἧς
participatio eius in idipm. Illuc eīm aſcēderūt tri
ἡ μετοχὴ αὐτῆς ἐπὶ τὸ αὐτό. Ἐκεῖ γὰρ ἀνέβησαν αἱ φυ-
bus: tribus dñi teſtimoniū iſrael: Ad cō
λαί, φυλαὶ κυρίου μαρτύριον τοῦ ἰσραήλ, Τοῦ ἐξο-
fitendū noī dñi. Quia illic ſederūt
μολογήσασθαι τῷ ὀνόματι κυρίου, Ὅτι ἐκεῖ ἐκάθισαν
ſedes in iuditio: ſedes ſup domū dauid. Roga
θρόνοι εἰς κρίσιν, θρόνοι ἐπὶ οἶκον δαυίδ. Ἐρωτήσα-
te iā que ad pacē hieruſalē: ⁊ abūdātia
τε δὴ τὰ εἰς εἰρήνην τὴν ἰερουσαλήμ, καὶ εὐθηνία ꝏ

elegi. Deſideraui ſalutare tuum domine: ꝏꝏ & lex tua voluptas ꝏ mea. Viuet aīa mea & laudabit te: & iudicia tua auxiliabuntur mihi. Erraui ſīcut ouis pdita: q̄re ſeruū tuū: quia mādatorum tuorum non ſum oblitus.

Canticum graduum. 120.

Ad dñm in tribulatiōe mea clamaui: & exaudiuit me. Dñe libera animam meam a labio mēdacii: a lingua doloſa. Quid ꝏꝏ dabitur tibi: aut quid appōetur tibi a lingua doloſa? Sagitte potentis acute: cū carbōibus iuniporum. Heu mihi quia pegrinatio mea p lōgata eſt: habitaui cū tabernaculis cedar. ꝏ Multū habitauit in ea aīa mea cū odiēte pacē. Ego pax: & cū loq̄bar: illi ad bellum.

Canticum graduum. 121.

Leuabo oculos meos ad montes: vnde veniet auxiliū mihi. Auxilium meum a domino factore celi ꝏꝏ & terre. Nō det in cōmotionē pedē tuū: nec dormitet qui cuſtodit te. Ecce non dormitabit neq̄ꝫ dormiet: qui cuſtodit iſrael. Dñs cuſtodit te: dñs protectio tua ſuper manū dexterā tuā. Per diē ſol non pcutiet te: neq̄ꝫ luna p noctē. Dñs cuſtodiet te ab oī malo: cuſtodiat aīam tuā. Dñs cuſtodiat exitū tuū & introitū tuum: a modo & vſq̄ꝫ in eternum.

Canticum graduum dauid. 122.

Letatus ſum eo q̄d dixerūt mihi: in domū dñi ibimus. Stātes erāt pedes nri ī portis tuis ieruſalem. Ieruſalē que edificatur: vt ciuitas cuius pticipatio ei⁹ ſimul. Quia illuc aſcēderūt tribus trib⁹ dñi: teſtimonium iſrael ꝏꝏ ad confitendum nomi domini. Quia ibi ſederunt ſedes in iudicio: ſedes domui dauid. Rogate pacem ieruſalem: ſit bene ꝏꝏꝏꝏ

בחרתי: תאבתי לישועתך יהוה
ותורתך שעשעי: תחי נפשי
ותהללך ומשפטך יעזרני: תעיתי
כשה אבד בקש עבדך כי מצותיך
לא שכחתי:

cxx.

שיר המעלות
אל יהוה בצרתה לי קראתי
ויענני: יהוה הצילה נפשי
משפת שקר מלשון רמיה: מה
יתן לך ומה יסיף לך לשון רמיה:
חצי גבור שנונים עם גחלי
רתמים: אויה לי כי גרתי משך
שכנתי עם אהלי קדר: רבת
שכנה לה נפשי עם שונא שלום:
אני שלום וכי אדבר המה
למלחמה:

cxxi.

שיר למעלות אשא עיני
אל ההרים מאין יבא עזרי:
עזרי מעם יהוה עשה שמים
וארץ: אל יתן למוט רגלך אל
ינום שמרך: הנה לא ינום ולא
יישן שומר ישראל: יהוה שמרך
יהוה צלך על יד ימינך: יומם
השמש לא יככה וירח בלילה:
יהוה ישמרך מכל רע ישמר את
נפשך: יהוה ישמר צאתך ובואך
מעתה ועד עולם:

cxxii.

שיר המעלות לדוד שמחתי
באמרים לי בית יהוה נלך:
עמדות היו רגלינו בשעריך
ירושלם: ירושלם הבנויה כעיר
שחברה לה יחדו: ששם עלו
שבטים שבטי יה עדות לישראל
להודות לשם יהוה: כי שמה ישבו
כסאות למשפט כסאות לבית דוד:
שאלו שלום ירושלם ישליו

ארבך: יהי שלום בחילך שלוה בארמנותיך: למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך: למען בית יהוה אלהינו אבקשה טוב לך:

שיר המעלות . cxxiii.

אליך נשאתי את עיני הישבי בשמים: הנה כעיני עבדים אל יד אדניהם כעיני שפחה אל יד גברתה כן עינינו אל יהוה אלהינו עד שיחננו: חננו יהוה חננו כי רב שבענו בוז: רבת שבעה לה נפשנו הלעג השאננים הבוז לגאיונים:

שיר cxxiiii. המעלות לדוד

לולי יהוה שהיה לנו יאמר נא ישראל: לולי יהוה שהיה לנו בקום עלינו אדם: אזי חיים בלעונו בחרות אפם בנו: אזי המים שטפונו נחלה עבר על נפשנו: אזי עבר על נפשנו המים הזדונים: ברוך יהוה שלא נתננו טרף לשניהם: נפשנו כצפור נמלטה מפח יוקשים הפח נשבר ואנחנו נמלטנו: עזרנו בשם יהוה עשה שמים וארץ:

שיר cxxv. המעלות

הבטחים ביהוה כהר ציון לא ימוט לעולם ישב: ירושלם הרים סביב לה ויהוה סביב לעמו מעתה ועד עולם: כי לא ינוח שבט הרשע על גורל הצדיקים למען לא ישלחו הצדיקים בעולתה ידיהם: היטיבה יהוה לטובים ולישרים בלבותם: והמטים עקלקלותם יוליכם יהוה את פעלי האון שלום על ישראל:

cxxvi. שיר המעלות בשוב יהוה את

היה · אח רעה · דבר · בקש · שור עלה · חנן · רבב · נאה · היה · אמר · אז · חרה אף · זוד נגד · לא שן · צפר מלט · פוח יקש · שבר · מוט עלם · סבב · ינח גרל · צדק שלח · יטב · לבב נטה · ילך · שלם

his qui diligunt te. Sit pax in muris tuis: abundantia in domibus tuis. Propter fratres meos & amicos meos loquar pacem tibi. Propter domum domini dei nostri quesivi bona tibi.

Canticum graduum. 123.

Ad te levavi oculos meos: qui habitas in celis. Ecce sicut oculi servorum ad manum dominorum suorum: sicut oculi ancille ad manum domine sue: sic oculi nostri ad dominum deum nostrum donec misereatur nostri. Miserere nostri domine miserere nostri: quia multum repleti sumus despectione. Multum repleta est anima nostra opprobrio abundantium & despectione superborum.

Canticum graduum david. 124.

Nisi dominus fuisset in nobis: dicat nunc israel. Nisi dominus fuisset in nobis: cum exurgerent homines super nos. Forsitan vivos absorbuissent nos: cum irasceretur furor eorum super nos. Forsitan aqua circumdedisset nos torrens transisset super animam nostram. Forsitan transissent super animam nostram aque superbie. Benedictus dominus: qui non dedit nos in predam dentibus eorum. Anima nostra sicut avis erepta est de laqueo venantium: laqueus contritus est & nos liberati sumus. Auxilium nostrum in nomine domini: qui fecit celum & terram.

Canticum graduum. 125.

Qui confidunt in domino quasi mons sion immobilis: in eternum habitabit. Ierusalem montes in circuitu eius: & dominus in circuitu populi sui a modo & usque in eternum. Quia non requiescet virga impietatis super sortem iustorum: ut non mittant iusti ad iniquitatem manus suas. Benefac domine bonis & rectis corde. Quia autem declinant ad pravitates suas: deducet dominus eos cum his qui operantur iniquitatem: pax super israel.

Canticum graduum. 126.

Cum converteret dominus

diligentibus te. Fiat pax in virtute tua: et
τοῖς ἀγαπῶσί σε. Γενέσθω εἰρήνη ἐν τῇ δυνάμει σου, καὶ
abundantia in turribus tuis. Propter fratres
εὐθηνία ἐν ταῖς πυργοβάρεσί σου. Ἕνεκα τῶν ἀδελφῶν
meos et proximos meos: loquebar in pace de te.
μου καὶ τῶν πλησίον μου, ἐλάλουν δὴ εἰρήνην περὶ σοῦ.
Propter domum domini dei nostri quesivi bona tibi.
Ἕνεκα τοῦ οἴκου κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἐξεζήτησα ἀγαθά σοι.

Canticum graduum. 122.
Ὠιδὴ τῶν ἀναβαθμῶν. ρκβ΄.

Ad te levavi oculos meos: qui habitas in
Πρὸς σὲ ἦρα τοὺς ὀφθαλμούς μου τὸν κατοικοῦντα ἐν τῷ
celo: Ecce sicut oculi servorum in manibus dominorum
οὐρανῷ. Ἰδοὺ ὡς ὀφθαλμοὶ δούλων εἰς χεῖρας τῶν κυρίων
suorum: sicut oculi ancille in manibus domine sue:
αὐτῶν, ὡς ὀφθαλμοὶ παιδίσκης εἰς χεῖρας τῆς κυρίας αὐ-
ita oculi nostri ad dominum deum nostrum: donec
τῆς, οὕτως οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν πρὸς κύριον τὸν θεὸν ἡμῶν, ἕως
misereatur nostri. Miserere nostri domine miserere nostri:
οὗ οἰκτειρῆσαι ἡμᾶς. Ἐλέησον ἡμᾶς κύριε ἐλέησον ἡμᾶς,
quia multum repleti sumus despectione. Multum re-
ὅτι ἐπὶ πολὺ ἐπλήσθημεν ἐξουδενώσεως. Ἐπὶ πλεῖον ἐ-
pleta est anima nostra: opprobrium abundantibus et des-
πλήσθη ἡ ψυχὴ ἡμῶν, τὸ ὄνειδος τοῖς εὐθηνοῦσι καὶ ἡ ἐξου-
pectio superbis.
δένωσις τοῖς ὑπερηφάνοις.

Canticum graduum. 123.
Ὠιδὴ τῶν ἀναβαθμῶν. ρκγ΄.

Nisi quia dominus erat in nobis: dicat nunc israel:
Εἰ μὴ ὅτι κύριος ἦν ἐν ἡμῖν, εἰπάτω δὴ ἰσραήλ,
Nisi quia dominus erat in nobis: cum exurgerent homines
Εἰ μὴ ὅτι κύριος ἦν ἐν ἡμῖν, ἐν τῷ ἐπαναστῆναι ἀνθρώπους
in nos. Forte vivos deglutissent nos: cum irasceretur
ἐφ᾽ ἡμᾶς. Ἄρα ζῶντας ἂν κατέπιον ἡμᾶς, ἐν τῷ ὀργισθῆ-
tur furor eius in nos. Forsitan aqua absorbuisset
ναι τὸν θυμὸν αὐτοῦ ἐφ᾽ ἡμᾶς. Ἄρα τὸ ὕδωρ ἂν κατεπόν-
nos: Torrentem pertransisset anima nostra. Forsitan pertrans-
τισεν ἡμᾶς, Χείμαῤῥον διῆλθεν ἡ ψυχὴ ἡμῶν. Ἄρα διῆλ-
isset anima nostra aquam intolerabilem. Benedictus domi-
θεν ἡ ψυχὴ ἡμῶν τὸ ὕδωρ τὸ ἀνυπόστατον. Εὐλογητὸς κύρι-
nus: qui non dedit nos in captionem dentibus eorum.
ος, ὃς οὐκ ἔδωκεν ἡμᾶς εἰς θήραν τοῖς ὀδοῦσιν αὐτῶν.
Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venan-
Ἡ ψυχὴ ἡμῶν ὡς στρουθίον ἐῤῥύσθη ἐκ τῆς παγίδος τῶν θηρευ-
tium. Laqueus contritus est: et nos liberati sumus. Ad-
όντων. Ἡ παγὶς συνετρίβη, καὶ ἡμεῖς ἐῤῥύσθημεν. Ἡ
iutorium nostrum in nomine domini: qui fecit ce-
βοήθεια ἡμῶν ἐν ὀνόματι κυρίου, τοῦ ποιήσαντος τὸν οὐ-
lum et terram.
ρανὸν καὶ τὴν γῆν.

Canticum graduum. 124.
Ὠιδὴ τῶν ἀναβαθμῶν. ρκδ΄.

Qui confidunt in domino sicut mons sion: non commovebi-
Οἱ πεποιθότες ἐπὶ κύριον ὡς ὄρος σιών, οὐ σαλευθήσε-
tur in eternum: qui habitat hierusalem. Montes in circuitu ei-
ται εἰς τὸν αἰῶνα, ὁ κατοικῶν ἱερουσαλήμ. Ὄρη κύκλῳ αὐτῆς
et dominus in circuitu populi sui: ex hoc nunc et usque
καὶ ὁ κύριος κύκλῳ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τοῦ
in seculum. Quia non relinquet dominus virgam peccato-
αἰῶνος. Ὅτι οὐκ ἀφήσει κύριος τὴν ῥάβδον τῶν ἁμαρτω-
rum super sortem iustorum. Ut non extendant iu-
λῶν ἐπὶ τὸν κλῆρον τῶν δικαίων. Ὅπως ἂν μὴ ἐκτείνωσιν οἱ δί-
sti ad iniquitatem manus suas. Benefac domine bo-
καιοι ἐν ἀνομίαις χεῖρας αὐτῶν. Ἀγάθυνον κύριε τοῖς ἀγα-
nis et rectis corde. Declinantes autem in
θοῖς καὶ τοῖς εὐθέσι τῇ καρδίᾳ. Τοὺς δὲ ἐκκλίνοντας εἰς τὰς
obligationes: adducet dominus cum operantibus iniqui-
στραγγαλιάς, ἀπάξει κύριος μετὰ τῶν ἐργαζομένων τὴν ἀνο-
tatem. Pax super israel.
μίαν. Εἰρήνη ἐπὶ τὸν ἰσραήλ.

Canticum graduum. 125.
Ὠιδὴ τῶν ἀναβαθμῶν. ρκε΄.

In convertendo dominus
Ἐν τῷ ἐπιστρέψαι κύριον

captivitatem sion: facti sumus sicut consolati.
τὴν αἰχμαλωσίαν σιών, ἐγενήθημεν ὡσεὶ παρακεκλημένοι.
Tunc repletum est gaudio os nostrum: et lingua nostra
Τότε ἐπλήσθη χαρᾶς τὸ στόμα ἡμῶν, καὶ ἡ γλῶσσα ἡμῶν
exultatione. Tunc dicent inter gentes: magnificavit
ἀγαλλιάσεως. Τότε ἐροῦσιν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ἐμεγάλυνε
dominus facere cum eis: magnificavit dominus
κύριος τοῦ ποιῆσαι μετ᾽ αὐτῶν, ἐμεγάλυνε κύριος τοῦ
facere nobiscum: facti sumus letantes. Converte
ποιῆσαι μεθ᾽ ἡμῶν, ἐγενήθημεν εὐφραινόμενοι. Ἐπίστρεψον
domine captivitatem nostram sicut torrens in austro.
κύριε τὴν αἰχμαλωσίαν ἡμῶν ὡς χειμάῤῥους ἐν τῷ νότῳ.
Qui seminant in lachrymis: in exultatione metent. Eun-
Οἱ σπείροντες ἐν δάκρυσιν, ἐν ἀγαλλιάσει θεριοῦσι. Πο-
tes ibant: et flebant mittentes se-
ρευόμενοι ἐπορεύοντο, καὶ ἔκλαιον βάλλοντες τὰ σπέρ-
mina sua. Venientes autem venient in exultatione portan-
ματα αὐτῶν. Ἐρχόμενοι δὲ ἥξουσιν ἐν ἀγαλλιάσει αἴρον-
tes manipulos suos.
τες τὰ δράγματα αὐτῶν.

Canticum graduum. 126.
Ὠιδὴ τῶν ἀναβαθμῶν. ρκς΄.

Nisi dominus edificaverit domum: in vanum labora-
Ἐὰν μὴ κύριος οἰκοδομήσῃ οἶκον, εἰς μάτην ἐκοπία-
verunt qui edificant. Nisi dominus custodierit civitatem:
σαν οἱ οἰκοδομοῦντες. Ἐὰν μὴ κύριος φυλάξῃ πόλιν, εἰς
frustra vigilavit qui custodit. Vanum vobis est
μάτην ἠγρύπνησεν ὁ φυλάσσων. Εἰς μάτην ὑμῖν ἐστὶ τὸ
ante lucem surgere. Surgite postquam sederitis: qui manducatis panem
ὀρθρίζειν. Ἐγείρεσθε μετὰ τὸ καθῆσθαι, οἱ ἐσθίοντες ἄρτον
doloris: cum dederit dilectis suis somnum. Ecce
ὀδύνης, ὅταν δῷ τοῖς ἀγαπητοῖς αὐτοῦ ὕπνον. Ἰδοὺ
hereditas domini filii merces fructus ventris.
ἡ κληρονομία κυρίου υἱοί ὁ μισθὸς τοῦ καρποῦ τῆς γαστρός.
Sicut sagitte in manu potentis: ita filii excu-
Ὡσεὶ βέλη ἐν χειρὶ δυνατοῦ, οὕτως οἱ υἱοὶ τῶν ἐκτε-
ssorum. Beatus qui implebit desiderium su-
τιναγμένων. Μακάριος ὃς πληρώσει τὴν ἐπιθυμίαν αὐ-
um ex ipsis. Non confundetur: cum loquitur
τοῦ ἐξ αὐτῶν. Οὐ καταισχυνθήσονται, ὅταν λαλῶσι τοῖς
inimicis suis in portis.
ἐχθροῖς αὐτοῦ ἐν πύλαις.

Canticum graduum. 127.
Ὠιδὴ τῶν ἀναβαθμῶν. ρκζ΄.

Beati omnes qui timent dominum: qui ambu-
Μακάριοι πάντες οἱ φοβούμενοι τὸν κύριον, οἱ πορευό-
lant in viis eius. Labores fructuum tuorum man-
μενοι ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ. Τοὺς πόνους τῶν καρπῶν σου φά-
ducabis. Beatus es et bene tibi erit: uxor tua sicut vi-
γεσαι. Μακάριος εἶ καὶ καλῶς σοι ἔσται, ἡ γυνή σου ὡς ἄμπε-
tis abundans in lateribus domus tue. Filii
λος εὐθηνοῦσα ἐν ταῖς κλίτεσι τῆς οἰκίας σου. Οἱ υἱοί
tui sicut novelle olivarum in circuitu mense tue. Ecce sic
σου ὡς νεόφυτα ἐλαιῶν κύκλῳ τῆς τραπέζης σου. Ἰδοὺ οὕ-
benedicetur homo qui timet dominum. Benedi-
τως εὐλογηθήσεται ἄνθρωπος ὁ φοβούμενος τὸν κύριον. Εὐλο-
cat tibi dominus ex sion. Et videas bona hierusalem omnibus
γήσαι σε κύριος ἐκ σιών. Καὶ ἴδοις τὰ ἀγαθὰ ἱερουσαλὴμ πάσας
diebus vite tue. Et videas filios filiorum tuorum: pax
τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου. Καὶ ἴδοις υἱοὺς τῶν υἱῶν σου, εἰρή-
super israel.
νη ἐπὶ τὸν ἰσραήλ.

Canticum graduum. 128.
Ὠιδὴ τῶν ἀναβαθμῶν. ρκη.

Sepe expugnaverunt me a iuventute mea: dicat nunc
Πλεονάκις ἐπολέμησάν με ἐκ νεότητός μου, εἰπάτω δὴ
israel. Sepe expugnaverunt me a iuventute mea: et
ἰσραήλ. Πλεονάκις ἐπολέμησάν με ἐκ νεότητός μου, καὶ
enim non potuerunt mihi. Supra dorsum meum fabricave-
γὰρ οὐκ ἠδυνήθησάν μοι. Ἐπὶ τὸν νῶτόν μου ἐτέκταιν-
runt peccatores: prolongaverunt iniquitatem suam. Do-
ον οἱ ἁμαρτωλοί, ἐμάκρυναν τὴν ἀνομίαν αὐτῶν. Κύ-
minus iustus concidit cervices
ριος δίκαιος συνέκοψεν αὐχένας

captivitatem sion: facti sumus sicut somniantes. Tunc implebitur risu os nostrum: & lingua nostra laude: tunc dicent in gentibus magnificavit dominus facere cum illis. Magnificavit dominus facere nobiscum: facti sumus letantes. Converte domine captivitatem nostram: sicut rivos in austro. Qui seminant in lachrymis: in exultatione metent. Qui ambulans ibat & flebat portans ad seminandum semente: veniens veniet in exultatione portans manipulos suos.

Canticum graduum salomonis. 127.

Nisi dominus edificaverit domum in vanum laborant qui edificant eam: nisi dominus custodierit civitatem: frustra vigilat qui custodit. Frustra vobis est de mane surgere postquam sederitis: qui manducatis panem doloris: sic dabit diligentibus se somnum. Ecce hereditas domini filii merces fructus ventris. Sicut sagitte in manu potentis: ita filii iuventutis. Beatus vir qui implevit pharetram suam ex ipsis: non confundetur cum loquetur inimicis suis in porta.

Canticum graduum. 128.

Beatus omnis qui timet dominum: qui ambulat in viis eius. Laborem manuum tuarum cum comederis: beatus tu & bonum tibi erit. Uxor tua sicut vitis fructifera in penetralibus domus tue: filii tui sicut germina olivarum in circuitu mense tue. Ecce sic benedicetur vir: qui timet dominum. Benedicat tibi dominus ex sion: & videas bona hierusalem omnibus diebus vite tue. Et videas filios filiorum tuorum: pacem super israel.

Canticum graduum. 129.

Sepe expugnaverunt me ab adolescentia mea: dicat nunc israel. Sepe expugnaverunt me ab adolescentia mea: sed non potuerunt mihi. Super cervicem meam araverunt arantes: prolongaverunt sulcum suum. Dominus iustus concidit laqueos

שיבת ציון היינו כחלמים: אז ימלא שחוק פינו ולשוננו רנה אז יאמרו בגוים הגדיל יהוה לעשות עם אלה: הגדיל יהוה לעשות עמנו היינו שמחים: שובה יהוה את שבותנו כאפיקים בנגב: הזרעים בדמעה ברנה יקצרו: הלוך ילך ובכה נשא משך הזרע בא יבא ברנה נשא אלמתיו:

שיר המעלות cxxvii. לשלמה

אם יהוה לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו אם יהוה לא ישמר עיר שוא שקד שומר: שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת אכלי לחם העצבים כן יתן לידידו שנא: הנה נחלת יהוה בנים שכר פרי הבטן: כחצים ביד גבור כן בני הנעורים: אשרי הגבר אשר מלא את אשפתו מהם לא יבשו כי ידברו את אויבים בשער:

שיר המעלות cxxviii.

אשרי כל ירא יהוה ההלך בדרכיו: יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך: אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך בניך כשתלי זיתים סביב לשלחנך: הנה כי כן יברך גבר ירא יהוה: יברכך יהוה מציון וראה בטוב ירושלם כל ימי חייך: וראה בנים לבניך שלום על ישראל:

שיר cxxix. המעלות

רבת צררוני מנעורי יאמר נא ישראל: רבת צררוני מנעורי גם לא יכלו לי: על גבי חרשו חרשים האריכו למעניתם: יהוה צדיק קצץ עבות

שבה היה · מלא שחק · רנה לשון · רנן אמר · גדל עשה · שבה אפק · קצר · שור עלה · בנה · שמר · שכם · אחר ישב · נתן ידד · ישן פרה · גבר · נער · בוש · דבר · יגע · כף אכל · איש פרה · שתל זית · סבב ברך · יום · חיה שלם · רבב צור · נער אמר · גב אבר · ענה צדק · עבת

רשעים ׃ יבשו ויסגו אחור כל — בוש סוג
שנאי ציון ׃ יהיו כחציר גגות — אחר היה
שקדמת שלף יבש ׃ שלא מלא — חצר גג
כפו קוצר ׃ וחצנו מעמר ׃ ולא — קדם לא
אמרו העברים ברכת יהוה אליכם — כף קצר
ברכנו אתכם בשם יהוה ׃ — עמר
שיר המעלות ׃ cxxx.
ממעמקים קראתיך יהוה ׃ אדני — עמק
שמעה בקולי תהיינה אזניך — היה
קשבות לקול תחנוני ׃ אם — קשב חנן
עונות תשמר יה אדני מי יעמד ׃ — שמר עמד
כי עמך הסליחה למען תורא ׃ — סלח ירא
קויתי יהוה קותה נפשי ולדברו — קוה
הוחלתי ׃ נפשי לאדני משמרים — יחל
לבקר שמרים לבקר ׃ יחל
ישראל אל יהוה כי עם יהוה
החסד והרבה עמו פדות ׃ והוא — רבה פדה
יפדה את ישראל מכל עונתיו ׃
שיר המעלות לדוד cxxxi. — שור עלה
יהוה לא גבה לבי ולא רמו עיני — רום
ולא הלכתי בגדלות ובנפלאות — פלא
ממני ׃ אם לא שויתי ודוממתי — שוה
נפשי כגמל עלי אמו כגמול — גמל
עלי נפשי ׃ יחל ישראל אל יהוה
מעתה ועד עולם ׃ cxxxii. — עלם
שיר המעלות
זכור יהוה לדוד את כל ענותו ׃ — זכר ענה
אשר נשבע ליהוה נדר — שבע
לאביר יעקב ׃ אם אבא — אבר בוא
באהל ביתי אם אעלה על — עלה
ערש יצועי ׃ אם אתן שנת — יצע נתן
לעיני לעפעפי תנומה ׃ עד — ישן נום
אמצא מקום ליהוה משכנות — מצא קום
לאביר יעקב ׃ הנה שמענוה — שכן
באפרתה מצאנוה בשדי יער ׃ — שדה
נבואה למשכנותיו נשתחוה — בוא שכן שחה

sipiorum. Cōfundātur & couertātur retrorsū oēs qui oderūt sion. Fiāt sicut fenū tectorum: qd̄ stati vt viruerit arescit. De quo nō impleuit manū suā messor: & sinū suū manipulos faciens. De quo nō dixerūt trāseūtes bn̄dictio dn̄i super vos: benedixiumus vobis in nomine dn̄i.

Canticum graduum. 130.

De profundis clamaui ad te dn̄e. Domine exaudi vocē meā: fiant aures tue intēdētes ad vocē dep̄catiōis mee. Si iniqtates obseruaueris dn̄e: dn̄e quis sustinebit? Quia tecū ꝓpiciatio: cum terribilis sis. Sustinui dn̄m sustinuit anima mea: & verbum eius expectaui. Anima mea ad dn̄m: a vigilia matutina vsq; ad vigiliā matutinā. Expectet israel dominū: quia apud dominum mia & multa apud eū redēptio. Et ipse redimet israel: ex omnibus iniquitatib⁹ eius.

Canticum graduū dauid. 131.

Domie non est exaltatū cor meū nec elati sunt oculi mei: & nō ambulaui i magnis & i mirabilib⁹ sup me. Si non ꝓposui & silere feci aiam meā sicut ablactatus ad matrē suā: ita ablactata ad me anima mea. Expectet isrl̄ dominum a modo & vsq; in eternum.

Canticū graduū. 132.

Memēto dn̄e dauid: & oīs afflictionis eius. Qui iurauit dn̄o: votū vouit deo iacob. Si introiero in tabernaculū domus mee: si ascēdero in lectū strati mei. Si dedero somnum oculis meis: palpebris meis dormitationem. Donec inueniā locum dn̄o: tabernaculum deo iacob. Ecce audiuimus illum in ephrata: inuenimus illum in regione saltus. Introibimus ad tabernacula eius: adorabim⁹

peccatorum. Cōfundātur & cōuertātur retrorsum
ἁμαρτωλῶν. Αἰσχυνθήτωσαν καὶ ἀποστραφήτωσαν εἰς τὰ ὀ-
sum oēs qui oderūt sion. Fiant sicut fe-
πίσω πάντες οἱ μισοῦντες σιών. Γενηθήτωσαν ὡσεὶ χόρ-
nū tectorū: qd̄ p̄usq̄ euellatur exaruit. De quo nō
τος δωμάτων, ὃς πρὸ τοῦ ἐκσπασθῆναι ἐξηράνθη. Οὗ οὐκ
impleuit manū suā qui metit: & sinū suū
ἐπλήρωσε τὴν χεῖρα αὐτοῦ ὁ θερίζων, καὶ τὸν κόλπον αὐ-
qui manipulos colligit. Et nō dixerūt q̄ p̄terib.
τοῦ ὁ τὰ δράγματα συλλέγων. Καὶ οὐκ εἶπαν οἱ παρά-
ribāt: bn̄dictio dn̄i sup vos: bn̄diximus vobis in nomine dn̄i.
γοντες, εὐλογία κυρίου ἐφ᾽ ὑμᾶς, εὐλογήκαμεν ὑμᾶς ἐν ὀνό-
ματι κυρίου.

Cātictū graduū. 129.
Ωιδὴ τῶν ἀναβαθμῶν. ρκθ΄.

De profundis clamaui ad te dn̄e: dn̄e exaudi
Ἐκ βαθέων ἐκέκραξά σοι κύριε, κύριε εἰσάκουσον τῆς
vocē meā. Fiant aures tue intēdētes in vocē
φωνῆς μου. Γενηθήτω τὰ ὦτά σου προσέχοντα εἰς τὴν φω-
deprecatiōis mee. Si iniq̄tates obseruaueris dn̄e:
νὴν τῆς δεήσεώς μου. Ἐὰν ἀνομίας παρατηρήσῃς κύριε,
dn̄e quis sustinebit? q: apud te ꝓpiciatio est. Pro-
κύριε τίς ὑποστήσεται; ὅτι παρὰ σοὶ ὁ ἱλασμός ἐστιν. Ἕνε-
pter nomē tuū sustinui te dn̄e: sustinuit
κεν τοῦ ὀνόματός σου ὑπέμεινά σε κύριε, ὑπέμεινεν ἡ
aīa mea in v̄bū tuū: sperauit aīa mea in
ψυχή μου εἰς τὸν λόγον σου, ἤλπισεν ἡ ψυχή μου ἐπὶ τὸν
dn̄o. A custodia matutina vsq; ad noctē: a custo-
κύριον. Ἀπὸ φυλακῆς πρωΐας μέχρι νυκτός, ἀπὸ φυ-
dia matutina speret israel in dn̄o. Quia a-
λακῆς πρωΐας ἐλπισάτω ἰσραὴλ ἐπὶ τὸν κύριον. Ὅτι πα-
pud dn̄m mia: & copiosa apd̄ eū redēptio: &
ρὰ τῷ κυρίῳ τὸ ἔλεος, καὶ πολλὴ παρ᾽ αὐτῷ λύτρωσις, καὶ
ipse redimet israel ex oibus iniq̄tatib⁹ eius.
αὐτὸς λυτρώσεται τὸν ἰσραὴλ ἐκ πασῶν τῶν ἀνομιῶν αὐτοῦ.

Cātictū graduū. 130.
Ωιδὴ τῶν ἀναβαθμῶν. ρλ΄.

Domine nō est exaltatū cor meū: neq; elati sunt
Κύριε οὐχ ὑψώθη ἡ καρδία μου, οὐδὲ ἐμετεωρίσθησαν
oculi mei. Neq; ambulaui in magnis: neq; in
οἱ ὀφθαλμοί μου. Οὐδὲ ἐπορεύθην ἐν μεγάλοις, οὐδὲ ἐν
mirabilibus sup me. Si nō humiliter sentiebā: sed exal-
θαυμασίοις ὑπὲρ ἐμέ. Εἰ μὴ ἐταπεινοφρόνουν, ἀλλὰ ὕψω-
taui aīam meā. Sicut ablactatus sup
σα τὴν ψυχήν μου. Ὡς τὸ ἀπογεγαλακτισμένον ἐπὶ τὴν
mrēm suā: ita retribues in aīa mea.
μητέρα αὐτοῦ, ὡς ἀνταποδώσεις ἐπὶ τὴν ψυχήν μου.
Speret israel in dn̄o ex hoc nūc &
Ἐλπισάτω ἰσραὴλ ἐπὶ τὸν κύριον ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ
vsq; in seculū.
ἕως τοῦ αἰῶνος.

Cātictū graduū. 131.
Ωιδὴ τῶν ἀναβαθμῶν. ρλα΄.

Memēto dn̄e dauid: & oīs mansue-
Μνήσθητι κύριε τοῦ δαυίδ, καὶ πάσης τῆς πραό-
tudinis eius. Sicut iurauit dn̄o: votū vouit deo ia-
τητος αὐτοῦ. Ὡς ὤμοσε τῷ κυρίῳ, ηὔξατο τῷ θεῷ ἰα-
cob. Si introiero in tabnaculū dom⁹ mee: si ascē-
κώβ. Εἰ εἰσελεύσομαι εἰς σκήνωμα οἴκου μου, εἰ ἀναβή-
dero in lectū strati mei: Si dedero somnū
σομαι ἐπὶ κλίνης στρωμνῆς μου, Εἰ δώσω ὕπνον τοῖς
oculis meis: & palpebris meis dormitationē: &
ὀφθαλμοῖς μου, καὶ τοῖς βλεφάροις μου νυσταγμόν, καὶ
requiē tpōrib⁹ meis: Donec inueniā locū do-
ἀνάπαυσιν τοῖς κροτάφοις μου, Ἕως οὗ εὕρω τόπον τῷ κυ-
mino: tabnaculū deo iacob. Ecce audiuimus eā in e-
ρίῳ, σκήνωμα τῷ θεῷ ἰακώβ. Ἰδοὺ ἠκούσαμεν αὐτὴν ἐν εὐ-
phrata: inuēimus eā in cāpis sylue. Intre-
φραθᾷ, εὕρομεν αὐτὴν ἐν τοῖς πεδίοις τοῦ δρυμοῦ. Εἰσελευ-
mus in tabnacula eius. Adorēmus
σόμεθα εἰς τὰ σκηνώματα αὐτοῦ. Προσκυνήσωμεν

1.Pa. 6.g. in loco vbi steterūt pedes eius. Surge dn̄e
εἰς τὸν τόπον οὗ ἔστησαν οἱ πόδες αὐτοῦ. Ἀνάστηθι κύριε
in requiē tuā: tu & arca sanctifica-
εἰς τὴν ἀνάπαυσίν σου, σὺ καὶ ἡ κιβωτὸς τοῦ ἁγιάσμα-
tiōis tue. Sacerdotes tui induētur iustitia: &
τός σου. Οἱ ἱερεῖς σου ἐνδύσονται δικαιοσύνην, καὶ οἱ
sc̄ti tui exultabūt. Propter dauid seruū
ὅσιοί σου ἀγαλλιάσονται. Ἕνεκεν δαυίδ τοῦ δούλου
tuū nō auertas faciē xp̄i tui: Iura-
σου μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπον τοῦ χριστοῦ σου. Ὤμο-
uit dn̄s dauid v̄itatē: & nō frustrabit eā.
σε κύριος τῷ δαυίδ ἀλήθειαν, καὶ οὐ μὴ ἀθετήσει αὐτήν.
De fructu vētris tui ponā sup sedē tuā.
Ἐκ καρποῦ τῆς κοιλίας σου θήσομαι ἐπὶ τοῦ θρόνου σου.
Si custodierint filii tui testamētū meū: & testi-
Ἐὰν φυλάξωνται οἱ υἱοί σου τὴν διαθήκην μου, καὶ τὰ μαρ-
mōia mea hec q̄ docebo eos: Et filij eorū
τύριά μου ταῦτα ἃ διδάξω αὐτούς, Καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν
vsq; in seculū sedebūt sup sedē tuā. Quā
ἕως τοῦ αἰῶνος καθιοῦνται ἐπὶ τοῦ θρόνου σου. Ὅτι
elegit dn̄s sion: elegit eā in hītatio-
ἐξελέξατο κύριος τὴν σιών, ᾑρετίσατο αὐτὴν εἰς κατοική-
nem sibi. Hec requies mea in seculū seculi: hic
αν ἑαυτῷ. Αὕτη ἡ κατάπαυσίς μου εἰς αἰῶνα αἰῶνος, ὧ-
habitabo qm̄ elegi eā. Uenationē eius bn̄-
δε κατοικήσω ὅτι ᾑρετισάμην αὐτήν. Τὴν θήραν αὐτῆς εὐ-
dicēs bn̄dicā: paupes eius saturabo panib⁹.
λογῶν εὐλογήσω, τοὺς πτωχοὺς αὐτῆς χορτάσω ἄρτων.
Sacerdotes eius induam salutare: & sc̄ti e-
Τοὺς ἱερεῖς αὐτῆς ἐνδύσω σωτηρίαν, καὶ οἱ ὅσιοι αὐ-
ius exultatiōe exultabūt. Illic producā cornu
τῆς ἀγαλλιάσει ἀγαλλιάσονται. Ἐκεῖ ἐξανατελῶ κέρας τῷ
dauid: paraui lucernā xp̄o meo. Inimicos eius in-
δαυίδ, ἡτοίμασα λύχνον τῷ χριστῷ μου. Τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ ἐν-
duam cōfusione: sup ip̄m aūt efflorebit sc̄tificatio mea.
δύσω αἰσχύνην, ἐπὶ δὲ αὐτὸν ἐξανθήσει τὸ ἁγίασμά μου.

Cātictū graduū. 132.
Ωιδὴ τῶν ἀναβαθμῶν. ρλβ΄.

Ecce iā q̄d bonū: aut q̄d iocūdū? nisi habitare
Ἰδοὺ δὴ τί καλόν, ἢ τί τερπνόν; ἀλλ᾽ ἢ τὸ κατοικεῖν
frēs in vnū. Sicut vnguētū in capite q̄d descē-
ἀδελφοὺς ἐπὶ τὸ αὐτό. Ὡς μῦρον ἐπὶ κεφαλῆς τὸ κατα-
dit in barbā: barbā aarō. Quod descē-
βαῖνον ἐπὶ πώγωνα, τὸν πώγωνα τὸν ἀαρών. Τὸ κατα-
dit in orām vestimēti eius. Sicut ros
βαῖνον ἐπὶ τὴν ὤαν τοῦ ἐνδύματος αὐτοῦ. Ὡς δρόσος
hermō q̄ descēdit in mōtes siō: Quā illic
ἀερμὼν ἡ καταβαίνουσα ἐπὶ τὰ ὄρη σιών. Ὅτι ἐκεῖ
mādauit dn̄s bn̄dictionē: vitā vsq; in seculū.
ἐνετείλατο κύριος τὴν εὐλογίαν, ζωὴν ἕως τοῦ αἰῶνος.

Cātictū graduū. 133.
Ωιδὴ τῶν ἀναβαθμῶν. ρλγ΄.

Infra. 134.a. ē.124. Ecce nūc bn̄dicite dn̄o oēs serui
Ἰδοὺ δὴ εὐλογεῖτε τὸν κύριον πάντες οἱ δοῦλοι
dn̄i. Qui statis in domo dn̄i: in atrijs domus dei no-
κυρίου. Οἱ ἑστῶτες ἐν οἴκῳ κυρίου, ἐν αὐλαῖς οἴκου θεοῦ ἡ-
stri. In noctibus extollite manus vr̄as in
μῶν. Ἐν ταῖς νυξὶν ἐπάρατε τὰς χεῖρας ὑμῶν εἰς τὰ
sc̄tā: & benedicite dn̄m. Benedicat te dn̄s
ἅγια, καὶ εὐλογεῖτε τὸν κύριον. Εὐλογήσαι σε κύριος
ex sion: q̄ fecit celū & terrā.
ἐκ σιών, ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.

Alleluia. 134.
Ἀλληλούϊα. ρλδ΄.

ē.112. ē.133.d Laudate nomē dn̄i: laudate serui dn̄m. Qui
Αἰνεῖτε τὸ ὄνομα κυρίου, αἰνεῖτε δοῦλοι κύριον. Οἱ
statis in domo dn̄i: in atrijs domus dei nr̄i. Laudate
ἑστῶτες ἐν οἴκῳ κυρίου, ἐν αὐλαῖς οἴκου θεοῦ ἡμῶν. Αἰνεῖτε τὸν
dn̄m q: bonus dn̄s: psallite noi eius qm̄ sua-
κύριον ὅτι ἀγαθὸς κύριος, ψάλλατε τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ὅτι κα-
ue. Quā iacob elegit sibi dn̄s: israel
λόν. Ὅτι τὸν ἰακὼβ ἐξελέξατο ἑαυτῷ ὁ κύριος, ἰσραὴλ

scabellū pedū ei⁹. Surge dn̄e in requiē tuā: tu & arca fortitudinis tue. Sacerdotes tui induantur iustitiā: & sc̄ti tui laudēt. Propter dd̄ suū tuū nō auertas faciem christi tui. Iurauit dn̄s dauid veritatem & nō auertetur ab ea: de fructu ventris tui ponā sup sedē tuā. Si custodierint filii tui pactum meū & testificationem meā quā docuero eos: & filii eorū vsq; in eternū sedebūt sup thronū tuū. Quia elegit dn̄s sion: desiderauit eā in hītaculū sibi. Hec ē requies mea in sempiternū: hic hītabo quia d̄ siderauí eam. Venationem eius benedicens benedicam: pauperes eius saturabo pane. Sacerdotes eius induā salutare: & sancti eius laudabunt laude. Ibi oriri faciā cornu dauid paraui lucernā xp̄o meo. Inimicos eius induā cōfusione: sup ipsum autē florebit diadema eius.

Canticum graduum dauid. 133.

Ecce q̄ bonū & q̄ decorū hītare fratres in vnū. Sicut vnguētū optimū in capite: qd̄ descēdit in barbā barbā aarō: qd̄ descēdit sup orā vestimētorum eius. Sicut ros hermon qui descēdit sup mōtana sion: qm̄ ibi mandauit dn̄s benedictionē vitam vsq; in eternū.

Canticum graduum. 134.

Ecce bn̄dicite dominum omnes serui domini: qui statis in domo domini in noctibus. Leuate manus vestras ad sc̄tm̄ & benedicite dominū. Benedicat te dominus ex sion: factor celi & terre.

Aleluia. 135.

Laudate nomē dn̄i: laudate serui domini: Qui statis in domo domini: in atriis domus dī nostri. Laudate dominum quoniā bonus dn̄s: cātate noī eius quoniam decens. Quoniam iacob elegit sibi dominus: israel

להדום רגליו ׃ קומה יהוה — הדם
למנוחתך אתה וארון עזך ׃ כהניך — נוח ארן
ילבשו צדק וחסידיך ירננו ׃ — עזז לבש
בעבור דוד עבדך אל תשב פני — חסד רנן
משיחך ׃ נשבע יהוה לדוד אמת — עבר שוב
לא ישוב ממנה מפרי בטנך — פנה משח
אשית לכסא לך ׃ אם ישמרו בניך — שבע שוב
בריתי ועדתי זו אלמדם גם — פרה שית
בניהם עדי עד ישבו לכסא לך ׃ — שמר ברת עוד למד
כי בחר יהוה בציון אוה למושב — ישב
לו ׃ זאת מנוחתי עדי עד פה — נוח
אשב כי איתיה ׃ צידה ברך — ישב אוה
אברך אביוניה אשביע לחם ׃ — צוד אבה
וכהניה אלביש ישע וחסידיה — שבע לבש
רנן ירננו ׃ שם אצמיח קרן — צמח
לדוד ערכתי נר למשיחי ׃ אויביו — נור משח
אלביש בשת ועליו יציץ נזרו ׃ — איב לבש בוש ציץ
שיר המעלות לדוד cxxxiii. — שור עלה
הנה מה טוב ומה נעים שבת — נעם ישב
אחים גם יחד ׃ כשמן הטוב על — אח
הראש ירד על הזקן זקן אהרן — ירד
שירד על פי מדותיו ׃ כטל חרמון — מדד
שירד על הררי ציון כי שם צוה — צוה
יהוה את הברכה חיים עד העולם ׃ — עלם
שיר המעלות cxxxiiii.
הנה ברכו את יהוה כל עבדי
יהוה העמדים בבית יהוה
בלילות ׃ שאו ידיכם קדש — נשא
וברכו את יהוה ׃ יברכך יהוה — ברך
מציון עשה שמים וארץ ׃
הללויה הללו את cxxxv.
שם יהוה הללו עבדי יהוה ׃
שעמדים בבית יהוה בחצרות — עמד
בית אלהינו ׃ הללויה כי
טוב יהוה זמרו לשמו כי נעים ׃ — נעם
כי יעקב בחר לו יה ישראל

לִסְגֻלָּתוֹ׃ כִּי אֲנִי יָדַעְתִּי כִּי גָדוֹל יְהוָה וַאֲדֹנֵינוּ מִכָּל אֱלֹהִים׃ כֹּל אֲשֶׁר חָפֵץ יְהוָה עָשָׂה בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ בַּיַּמִּים וְכָל תְּהוֹמוֹת׃ מַעֲלֶה נְשִׂאִים מִקְצֵה הָאָרֶץ בְּרָקִים לַמָּטָר עָשָׂה מוֹצֵא רוּחַ מֵאוֹצְרוֹתָיו׃ שֶׁהִכָּה בְּכוֹרֵי מִצְרָיִם מֵאָדָם עַד בְּהֵמָה׃ שָׁלַח אוֹתֹת וּמֹפְתִים בְּתוֹכֵכִי מִצְרָיִם בְּפַרְעֹה וּבְכָל עֲבָדָיו׃ שֶׁהִכָּה גּוֹיִם רַבִּים וְהָרַג מְלָכִים עֲצוּמִים׃ לְסִיחוֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי וּלְעוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן וּלְכֹל מַמְלְכוֹת כְּנָעַן׃ וְנָתַן אַרְצָם נַחֲלָה נַחֲלָה לְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ׃ יְהוָה שִׁמְךָ לְעוֹלָם יְהוָה זִכְרְךָ לְדֹר וָדֹר׃ כִּי יָדִין יְהוָה עַמּוֹ וְעַל עֲבָדָיו יִתְנֶחָם׃ עֲצַבֵּי הַגּוֹיִם כֶּסֶף וְזָהָב מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם׃ פֶּה לָהֶם וְלֹא יְדַבֵּרוּ עֵינַיִם לָהֶם וְלֹא יִרְאוּ׃ אָזְנַיִם לָהֶם וְלֹא יַאֲזִינוּ אַף אֵין יֶשׁ רוּחַ בְּפִיהֶם׃ כְּמוֹהֶם יִהְיוּ עֹשֵׂיהֶם כֹּל אֲשֶׁר בֹּטֵחַ בָּהֶם׃ בֵּית יִשְׂרָאֵל בָּרְכוּ אֶת יְהוָה בֵּית אַהֲרֹן בָּרְכוּ אֶת יְהוָה׃ בֵּית הַלֵּוִי בָּרְכוּ אֶת יְהוָה יִרְאֵי יְהוָה בָּרְכוּ אֶת יְהוָה׃ בָּרוּךְ יְהוָה מִצִּיּוֹן שֹׁכֵן יְרוּשָׁלִָם הַלְלוּיָהּ׃

cxxxvi.

הוֹדוּ לַיהוָה כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ הוֹדוּ לֵאלֹהֵי הָאֱלֹהִים כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ הוֹדוּ לַאֲדֹנֵי הָאֲדֹנִים כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ לְעֹשֵׂה נִפְלָאוֹת גְּדֹלוֹת לְבַדּוֹ כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ לְעֹשֵׂה הַשָּׁמַיִם בִּתְבוּנָה כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ לְרֹקַע הָאָרֶץ עַל הַמָּיִם כִּי

in peculiū suū. Quia ego ſcio φ magnus dñs: & dñator nr̄ pre oibus diis. Oia que voluit dominus fecit in celo & ī terra: in mari & in oibus abyſſis. Leuans nubes de ſummitatib9 terre: fulgura in pluuiā fecit: educēs vētos de theſaurisſuis. Qui pcuſſit primitiua egypti: ab homie vſq̧ ad pecus. Emiſit ſigna & portenta ī medio tui egypte: in pharaonem & in cūctos ſeruos eius. Qui pcuſſit gentes multas: & occidit reges fortes. Seon regem amorreorū & og regem baſan: & oia regna chanaan. Et dedit terram eorum hereditatē: hereditatē iſrael populo ſuo. Dñe nomē tuū in eternum: dñe memoriale tuū in gñatiōe & gñationem. Quia iudicabit dñs populū ſuū: & ī ſuos ſuos erit placabilis. Idola gētiū argētū & aurū: opa manuū hoīm. Os habēt & nō loqn̄tur: oculos habent & nō videbūt. Aures habent & non audiēt: ſed nec ē ſpūs in ore ipſorum. Similes illis fiāt qui faciunt ea: oīs qui cōfidit in eis. Domus iſrael benedicite domino: domus aarō benedicite domino. Domus leui benedicite domino: timentes dominum benedicite dño. Benedictus dñs ex ſion: qui habitat in ieruſalem.

Aleluia. 136.

Confitemini domino qm̄ bonus: qm̄ in eternū mia eius. Cōfitemini deo deorum: quoniam in eternum mia eius. Cōfitemini domino dominorum: quoniā in. Qui fecit mirabilia magna ſolus: quoniā. Qui fecit celos in ſapientia: quoniam. qui firmauit terram ſuper aquas: quoniam.

in poſſeſſionē ſibi. Quia ego cognoui: φ magnus dñs: τ dñs nr̄ pre oibus diis.
εἰς περιουσιασμὸν ἑαυτῷ. Ὅτι ἐγὼ ἔγνωκα, ὅτι μέγας ὁ κύριος, καὶ ὁ κύριος ἡμῶν παρὰ πάντας τοὺς θεούς.
Oia q̄cūq̧ voluit dñs fecit in celo τ in fra: In mari τ in oibus abyſſis.
Πάντα ὅσα ἠθέλησεν ὁ κύριος ἐποίησεν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ, ἐν ταῖς θαλάσσαις καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἀβύσσοις.
Educēs nubes ab extremo fre: ful gura in pluuiā fecit. Qui pducit vētos de theſauris ſuis.
Ἀνάγων νεφέλας ἐξ ἐσχάτου τῆς γῆς, ἀστραπὰς εἰς ὑετὸν ἐποίησε. Ὁ ἐξάγων ἀνέμους ἐκ θησαυρῶν αὐτοῦ.
Qui pcuſſit priogenita egypti ab hoie vſq̧ ad pecus. Miſit ſigna τ pdigia in medio tui egypte: In pharaonē τ in oēs ſeruos eius.
Ὃς ἐπάταξε τὰ πρωτότοκα αἰγύπτου ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους. Ἐξαπέστειλε σημεῖα καὶ τέρατα ἐν μέσῳ σου αἴγυπτε, ἐν φαραὼ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς δούλοις αὐτοῦ.
Qui pcuſſit gētes multas: τ occidit reges fortes. Seon regē amorreoꝝ: Et og regē baſan: τ oia regna chanaā.
Ὃς ἐπάταξεν ἔθνη πολλά, καὶ ἀπέκτεινε βασιλεῖς κραταιούς. Τὸν σηὼν βασιλέα τῶν ἀμορραίων, καὶ τὸν ὢγ βασιλέα τῆς βασάν, καὶ πάσας τὰς βασιλείας χαναάν.
Et dedit frā coꝝ hereditatē: hereditatē iſrael pplo ſuo. Dñe nomē tuū in eternū: τ memoriale tuū ī gñatione τ gñatione.
Καὶ ἔδωκε τὴν γῆν αὐτῶν κληρονομίαν, κληρονομίαν ἰσραὴλ λαῷ αὐτοῦ. Κύριε τὸ ὄνομά σου εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ τὸ μνημόσυνόν σου εἰς γενεὰν καὶ γενεάν.
Quia iudicabit dñs pplꝫ ſuū: τ in ſeruis ſuis deprecabitur.
Ὅτι κρινεῖ κύριος τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τοῖς δούλοις αὐτοῦ παρακληθήσεται.
Simulachra gētiū argētū τ aurū opa manuū hoium. Os hñt τ nō loquntur: oculos hñt τ nō videbūt.
Τὰ εἴδωλα τῶν ἐθνῶν ἀργύριον καὶ χρυσίον ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων. Στόμα ἔχουσι καὶ οὐ λαλήσουσιν, ὀφθαλμοὺς ἔχουσι καὶ οὐκ ὄψονται.
Aures hñt τ nō audiēt: neq̧ eñi eſt ſpūs in ore ipoꝝ. Similes illis fiant q̄ faciūt ea: τ oēs qui cōfidūt in eis.
Ὦτα ἔχουσι καὶ οὐκ ἐνωτισθήσονται, οὐδὲ γάρ ἐστι πνεῦμα ἐν τῷ στόματι αὐτῶν. Ὅμοιοι αὐτοῖς γένοιντο οἱ ποιοῦντες αὐτά, καὶ πάντες οἱ πεποιθότες ἐπ᾽ αὐτοῖς.
Domus iſrael bñdicite dño. Dom9 aarō bñdicite dño. Dom9 leui bñdicite dño.
Οἶκος ἰσραὴλ εὐλογήσατε τὸν κύριον. Οἶκος ἀαρὼν εὐλογήσατε τὸν κύριον. Οἶκος λευὶ εὐλογήσατε τὸν κύριον.
Qui timetis dñm bñdicite dño. Bñdictus dñs ex ſion qui habitat hieruſalē.
Οἱ φοβούμενοι τὸν κύριον εὐλογήσατε τὸν κύριον. Εὐλογητὸς κύριος ἐκ σιὼν ὁ κατοικῶν ἱερουσαλήμ.

Alleluia. 135.
Ἀλληλούϊα. ρλε´.

Confitemini dño qm̄ bonus: qm̄ in ſeculū mia eius. Cōfitemini deo deoꝝ: qm̄ in ſeculū mia eius.
Ἐξομολογεῖσθε τῷ κυρίῳ ὅτι ἀγαθός, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Ἐξομολογεῖσθε τῷ θεῷ τῶν θεῶν, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ.
Cōfitemini dño dñoꝝ: qm̄ in ſeculū mia eius. Qui fecit mirabilia magna ſolus: qm̄ in ſeculū mia eius.
Ἐξομολογεῖσθε τῷ κυρίῳ τῶν κυρίων, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Τῷ ποιήσαντι θαυμάσια μεγάλα μόνῳ, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ.
Qui fecit celos in intellectu: qm̄ in ſeculū mia eius. Qui firmauit frā ſup aquas: qm̄
Τῷ ποιήσαντι τοὺς οὐρανοὺς ἐν συνέσει, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Τῷ στερεώσαντι τὴν γῆν ἐπὶ τῶν ὑδάτων, ὅτι

Hiere. 10. c. & 77. Ezo. 11. d. — ß. 115. Sapie 15. — ß. 115. — ß. 104 τ 105. τ 106. — Geñ. 1. a. Iheo.

in ſeculū mia eius. Qui fecit lūmaria magna ſolus: qm̄ in ſeculū mia eius: Solē in poteſtatē diei: qm̄ in ſeculū mia eius.
εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Τῷ ποιήσαντι φῶτα μεγάλα μόνῳ, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ, Τὸν ἥλιον εἰς ἐξουσίαν τῆς ἡμέρας, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ.
Lunam τ ſtellas in poteſtatē noctis: qm̄ in ſeculū mia eius. Qui percuſſit egyptū cū priogenitis eoꝝ: qm̄ in ſeculū mia eius.
Τὴν σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρας εἰς ἐξουσίαν τῆς νυκτός, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Τῷ πατάξαντι αἴγυπτον σὺν τοῖς πρωτοτόκοις αὐτῶν, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ.
Et eduxit iſrael de medio eoꝝ: qm̄ in ſeculū mia eius. In manū potēti τ in brachio excelſo: qm̄ in ſeculū mia eius.
Καὶ ἐξαγαγόντι τὸν ἰσραὴλ ἐκ μέσου αὐτῶν, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Ἐν χειρὶ κραταιᾷ καὶ ἐν βραχίονι ὑψηλῷ, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ.
Qui diuiſit rubrū mare in diuiſiōes: qm̄ in ſeculū mia eius. Et eduxit iſrael per mediū eius: qm̄ in ſeculū mia eius.
Τῷ καταδιελόντι τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν εἰς διαιρέσεις, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Καὶ διαγαγόντι τὸν ἰσραὴλ διὰ μέσου αὐτῆς, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ.
Et excuſſit pharaonē τ exercitū eius in mari rubro: qm̄ in ſeculū mia eius. Qui traduxit pplm̄ ſuū per deſertū: qm̄ in ſeculū mia eius.
Καὶ ἐκτινάξαντι φαραὼ καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ εἰς θάλασσαν ἐρυθράν, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Τῷ διαγαγόντι τὸν λαὸν αὐτοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ.
Qui pcuſſit reges magnos: qm̄ in ſeculū mia eius. Et occidit reges fortes: qm̄ in ſeculū mia eius.
Τῷ πατάξαντι βασιλεῖς μεγάλους, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Καὶ ἀποκτείναντι βασιλεῖς κραταιούς, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ.
Seon regē amorreoꝝ: qm̄ in ſeculū mia eius. Et og regē baſan: qm̄ in ſeculū mia eius.
Τὸν σηὼν βασιλέα τῶν ἀμορραίων, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Καὶ τὸν ὢγ βασιλέα τῆς βασάν, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ.
Et dedit frā coꝝ hereditatē: qm̄ in ſeculū mia eius. Hereditatē iſrael ſeruo ſuo: qm̄ in ſeculū mia eius.
Καὶ δόντι τὴν γῆν αὐτῶν κληρονομίαν, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Κληρονομίαν ἰσραὴλ δούλῳ αὐτοῦ, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ.
Quia in humilitate nr̄a memor fuit nr̄i dñs: qm̄ in ſeculū mia eius. Et redimit nos ab inimicis nr̄is: qm̄ in ſeculū mia eius.
Ὅτι ἐν τῇ ταπεινώσει ἡμῶν ἐμνήσθη ἡμῶν ὁ κύριος, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Καὶ ἐλυτρώσατο ἡμᾶς ἐκ τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ.
Qui dat eſcā oīni carni: qm̄ in ſeculū mia eius. Cōfitemini deo celi: qm̄ in ſeculū mia eius.
Ὁ διδοὺς τροφὴν πάσῃ σαρκί, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Ἐξομολογεῖσθε τῷ θεῷ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ.

David per hieremiā. 136.
Τῷ δαυὶδ διὰ ἱερεμίου. ρλς´.

Super flumina babylonis illic ſedimus: τ fleuimus dū recordaremur nos ſion. In ſalicibus in medio eius ſuſpēdimus organa nr̄a.
Ἐπὶ τῶν ποταμῶν βαβυλῶνος ἐκεῖ ἐκαθίσαμεν, καὶ ἐκλαύσαμεν ἐν τῷ μνησθῆναι ἡμᾶς τῆς σιών. Ἐπὶ ταῖς ἰτέαις ἐν μέσῳ αὐτῆς ἐκρεμάσαμεν τὰ ὄργανα ἡμῶν.
Quia illic interrogauerūt nos qui captiuos duxerūt nos: Vba cātionū: τ qui abduxerūt nos hymnū.
Ὅτι ἐκεῖ ἐπηρώτησαν ἡμᾶς οἱ αἰχμαλωτεύσαντες ἡμᾶς, λόγους ᾠδῶν, καὶ οἱ ἀπαγαγόντες ἡμᾶς ὕμνον.
Cātate nobis de cāticis ſion: quō cātabimus cāticū dñi in fra aliena? Si oblit9 fuero tui
Ἄσατε ἡμῖν ἐκ τῶν ᾠδῶν σιών. Πῶς ᾄσομεν τὴν ᾠδὴν κυρίου ἐπὶ γῆς ἀλλοτρίας; Ἐὰν ἐπιλάθωμαί σου

Qui fecit luminaria magna: quoniam. Solem in poteſtatem diei: quoniam. Lunam & ſtellas in poteſtatem noctis: quoniam. Qui percuſſit egyptū cum primitiuis eorum: quoniam. Et eduxit iſrael de medio eorum: quoniam. In manu valida & in brachio extento: quoniam. Qui diuiſit mare rubrum in diuiſiones: quoniam. Et adduxit iſrael in medio eius: quoniam. Et conuoluit pharaonē & exercitū eius in mari rubro: qm̄. Qui duxit populū ſuū p deſertum: quoniam. Qui percuſſit reges magnos: quoniā. Et occidit reges magnificos: quoniam. Seon regem amorreorum: quoniam. Et og regem baſan: Quoniam. Et dedit terram eorum hereditatem: quoniā. Hereditatem iſrael ſeruo ſuo: quoniam. Quia in humilitate noſtra memor fuit noſtri: quoniā. Et eripuit nos de hoſtibus noſtris: quoniam. Qui dat panem omni carni: quoniam. Confitemini deo celi: quoniam in eternum miſericordia eius.

137.

Super flumina babylonis illic ſedimus & fleuimus: dum recordaremur ſion. Super ſalices in medio eius ſuſpendimus citharas nr̄as. Q̄m ibi interrogauerūt nos qui captiuos duxerūt nos verba carminis: & qui affligebāt nos leti: canite nobis de cāticis ſiō. Quō cantabimus canticum domini in terra aliēa. Si oblitus fuero tui

לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ לְעֹשֵׂה אוֹרִים גְּדֹלִים כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ אֶת הַשֶּׁמֶשׁ לְמֶמְשֶׁלֶת בַּיּוֹם כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ אֶת הַיָּרֵחַ וְכוֹכָבִים לְמֶמְשְׁלוֹת בַּלָּיְלָה כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ לְמַכֵּה מִצְרַיִם בִּבְכוֹרֵיהֶם כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ וַיּוֹצֵא יִשְׂרָאֵל מִתּוֹכָם כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ לְגֹזֵר יַם סוּף לִגְזָרִים כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ וְהֶעֱבִיר יִשְׂרָאֵל בְּתוֹכוֹ כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ וְנִעֵר פַּרְעֹה וְחֵילוֹ בְיַם סוּף כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ לְמוֹלִיךְ עַמּוֹ בַּמִּדְבָּר כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ לְמַכֵּה מְלָכִים גְּדֹלִים כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ וַיַּהֲרֹג מְלָכִים אַדִּירִים כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ לְסִיחוֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ וּלְעוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ וְנָתַן אַרְצָם לְנַחֲלָה כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ נַחֲלָה לְיִשְׂרָאֵל עַבְדּוֹ כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ שֶׁבְּשִׁפְלֵנוּ זָכַר לָנוּ כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ וַיִּפְרְקֵנוּ מִצָּרֵינוּ כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ נֹתֵן לֶחֶם לְכָל בָּשָׂר כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ הוֹדוּ לְאֵל הַשָּׁמָיִם כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃

cxxxvii.

עַל נַהֲרוֹת בָּבֶל שָׁם יָשַׁבְנוּ גַּם בָּכִינוּ בְּזָכְרֵנוּ אֶת צִיּוֹן׃ עַל עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ תָּלִינוּ כִּנֹּרוֹתֵינוּ׃ כִּי שָׁם שְׁאֵלוּנוּ שׁוֹבֵינוּ דִּבְרֵי שִׁיר וְתוֹלָלֵינוּ שִׂמְחָה שִׁירוּ לָנוּ מִשִּׁיר צִיּוֹן׃ אֵיךְ נָשִׁיר אֶת שִׁיר יְהוָה עַל אַדְמַת נֵכָר׃ אִם אֶשְׁכָּחֵךְ

ירושלם תשכח ימיני: תדבק
לשוני לחכי אם לא אזכרכי אם
לא אעלה את ירושלם על ראש
שמחתי: זכור יהוה לבני אדום
את יום ירושלם האמרים ערו
ערו עד היסוד בה: בת בבל
השדודה אשרי שישלם לך את
גמולך שגמלת לנו: אשרי שיאחז
ונפץ את עלליך אל הסלע:

לדוד **cxxxviii.**

אודך בכל לבי נגד אלהים
אזמרך: אשתחוה אל היכל
קדשך ואודה את שמך על
חסדך ועל אמתך כי הגדלת על
כל שמך אמרתך: ביום קראתי
ותענני תרהבני בנפשי עז:
יודוך יהוה כל מלכי ארץ כי
שמעו אמרי פיך: וישירו בדרכי
יהוה כי גדול כבוד יהוה: כי רם
יהוה ושפל יראה וגבה ממרחק
יידע: אם אלך בקרב צרה
תחייני על אף איבי תשלח ידך
ותושיעני ימינך: יהוה יגמר
בעדי יהוה חסדך לעולם מעשי
ידיך אל תרף:

למנצח לדוד **cxxxix.**

מזמור: יהוה חקרתני
ותדע: אתה ידעת שבתי וקומי
בנתה לרעי מרחוק: ארחי
ורבעי זרית וכל דרכי הסכנתה:
כי אין מלה בלשוני הן יהוה
ידעת כלה: אחור וקדם צרתני
ותשת עלי כפכה: פליאה
דעת ממני נשגבה לא אוכל
לה: אנה אלך מרוחך ואנה
מפניך אברח: אם אסק

---

hierusalē: in obliuione sit dextera mea. Adhereat lingua mea gutturi meo: si nō recordatus fuero tui: si nō pposuero ierusalē in principio letitie mee. Memento domine filiorū edom in die ierusalem: dicētium euacuate euacuate vsq̄ ad fūdamētū eius. Filia babylonis vastata: beatus qui retribuet tibi vicissitudinē tuā quā retribuisti nobis. Btūs q tenebit & allidet paruulos tuos ad petram.

David. 138.

Confitebor tibi dñe i toto corde meo: in cōspectu deorū cātabo tibi. Adorabo ad tēplū sctm̄ tuū: & confitebor nomi tuo super mīa tua & veritate tua: qm̄ magnificasti super omē nomē tuū eloquiū tuū. In die inuocabo & exaudies me: dilatabis aīe mee fortitudinē. Cōfiteātur tibi dñe oēs reges terre: qm̄ audierūt eloquia oris tui. Et cantēt in viis dñi: qm̄ magna glīa dñi. Quoniā excelsus dñs & hūilia respicit: & excelsa de longe cognoscit. Si ambulauero in medio tribulatiōis viuificabis me: sup furorē inimicoꝝ meorū mittes manū tuā: & saluabit me dxtera tua. Dñs opabitur pro me: dñe mīa tua in eternū: opera manuum tuarū ne dimittas.

Victori dauid psalmus. 139.

Domine inuestigasti me: & cognouisti. Tu cognouisti sessionē meam & resurrectionē meā: itellexisti malū meū de lōge. Semitā meā & accubationē meā vētilasti: & oēs vias meas itellexisti: Quia nō ē eloquium in lingua mea: ecce dñe oia nosti. Retrorsū & añ formasti me: & posuisti sup me manum tuā. Mirabilior ē sciētia me: excellētior ē nō potero ad eā. quo ibo a spiritu tuo: & quo a facie tua fugiam. Si ascendero in

---

hierusalē: obliuioni detur dextera mea. Adhereat lingua
ἱερουσαλήμ, ἐπιλησθείη ἡ δεξιά μου. Κολληθείη ἡ γλῶσσά
mea faucib⁹ meis: si nō tui meminero. Si nō pro
μου τῷ λάρυγγί μου, ἐὰν μή σου μνησθῶ. Ἐὰν μὴ προα-
posuero hierusalē sicut in pricipio letitie mee.
τάξωμαι τὴν ἱερουσαλὴμ ὡς ἐν ἀρχῇ τῆς εὐφροσύνης μου.
Memor esto dñe filioꝝ edom in die hierusalē.
Μνήσθητι κύριε τῶν υἱῶν ἐδὼμ τὴν ἡμέραν ἱερουσαλήμ.
Qui dicūt exinanite exinanite: vsq̄ ad fundamētū e-
Τῶν λεγόντων ἐκκενοῦτε ἐκκενοῦτε, ἕως τῶν θεμελίων αὐ-
ius. Filia babylonis misera. Btūs qui
τῆς. Θυγάτηρ βαβυλῶνος ἡ ταλαίπωρος. Μακάριος ὃς
retribuet tibi retributionē tuā: q̄ retribuisti
ἀνταποδώσει σοι τὸ ἀνταπόδομά σου ὃ ἀνταπέδωκας
nobis. Btūs q tenebit: & allidet paruulos tuos
ἡμῖν. Μακάριος ὃς κρατήσει καὶ ἐδαφιεῖ τὰ νήπιά σου
ad petrā.
πρὸς τὴν πέτραν.

Psalmus dauid aggei & zacharie. 137.
Ψαλμὸς τῷ δαυὶδ ἀγγαίου καὶ ζαχαρίου. ρλζʹ.

Confitebor tibi dñe in toto corde meo: & in
Ἐξομολογήσομαί σοι κύριε ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου, καὶ ἐ-
cōspectu āgeloꝝ psallā tibi. Qm̄ audisti oīa ver
ναντίον ἀγγέλων ψαλῶ σοι. Ὅτι ἤκουσας πάντα τὰ ῥή-
ba oris mei. Adorabo ad tēplū sctm̄ tuū:
ματα τοῦ στόματός μου. Προσκυνήσω πρὸς ναὸν ἅγιόν σου,
& cōfitebor noī tuo: sup mīa tua
καὶ ἐξομολογήσομαι τῷ ὀνόματί σου, ἐπὶ τῷ ἐλέει σου
& vitate tua. Qm̄ magnificasti sup oīe nomē
καὶ τῇ ἀληθείᾳ σου. Ὅτι ἐμεγάλυνας ἐπὶ πᾶν τὸ ὄνομα
sctm̄ tuū: in q̄cūq̄ die inuocauero te: velociter exa
τὸ ἅγιόν σου, ἐν ᾗ ἂν ἡμέρᾳ ἐπικαλέσωμαί σε, ταχὺ ἐπά-
udi me. Multiplicabis me in aīa mea vtute tua.
κουσόν μου. Πολυωρήσεις με ἐν ψυχῇ μου δυνάμει σου.
Cōfiteātur tibi dñe oēs reges
Ἐξομολογησάσθωσάν σοι κύριε πάντες οἱ βασιλεῖς τῆς
terre: q2 audierūt oīa vba oris tui.
γῆς, ὅτι ἤκουσαν πάντα τὰ ῥήματα τοῦ στόματός σου.
Et cantent in viis dñi: qm̄ magna glīa
Καὶ ᾀσάτωσαν ἐν ταῖς ὁδοῖς κυρίου, ὅτι μεγάλη ἡ δόξα
dñi: Qm̄ excelsus dñs: & humilia respicit: & al
κυρίου, Ὅτι ὑψηλὸς κύριος, καὶ τὰ ταπεινὰ ἐφορᾷ, καὶ τὰ ὑψη-
ta a lōge cognoscit. Si ābulauero i medio tribulatōis: vi
λὰ ἀπὸ μακρόθεν γινώσκει. Ἐὰν πορευθῶ ἐν μέσῳ θλίψεως, ζή-
uificabis me. Sup irā inimicoꝝ meoꝝ extēdisti man⁹ tuas: & saluū
σεις με. Ἐπ' ὀργὴν ἐχθρῶν μου ἐξέτεινας χεῖράς σου, καὶ ἔσω-
fecit me dextera tua. Dñs retribuet pro me. Dñe
σέ με ἡ δεξιά σου. Κύριος ἀνταποδώσει ὑπὲρ ἐμοῦ. Κύριε τὸ
mīa tua in seculū: opa manuū tuaꝝ ne despicias.
ἔλεός σου εἰς τὸν αἰῶνα, τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου μὴ παρίδῃς.
In finē dauid psalmus zacharie in dispsiōe. 138.
Εἰς τὸ τέλος τῷ δαδ ψαλμὸς ζαχαρίου ἐν τῇ διασπορᾷ. ρλη.

Domine pbasti me: & cognouisti me. Tu cognouisti se
Κύριε ἐδοκίμασάς με, καὶ ἔγνως με. Σὺ ἔγνως τὴν κα-
ssionē meā & resurrectionē meā. Tu intellexisti cogitatio
θέδραν μου καὶ τὴν ἔγερσίν μου. Σὺ συνῆκας τοὺς διαλογισ-
nes meas de lōge. Semitam meā & funiculū meū
μούς μου ἀπὸ μακρόθεν. Τὴν τρίβον μου καὶ τὴν σχοῖνόν μου
tu inuestigasti. Et oēs vias meas puidisti: q2 nō
σὺ ἐξιχνίασας. Καὶ πάσας τὰς ὁδούς μου προεῖδες, ὅτι οὐκ
est dolus in lingua mea. Ecce dñe tu cognouisti oīa noui
ἔστι δόλος ἐν γλώσσῃ μου. Ἰδοὺ κύριε σὺ ἔγνως πάντα τὰ ἔσχα-
ssima & antiqua. Tu formasti me & posuisti sup me
τα καὶ τὰ ἀρχαῖα. Σὺ ἔπλασάς με καὶ ἔθηκας ἐπ' ἐμὲ τὴν
manū tuā. Mirabilis facta est sciā tua ex me: cōfortata ē:
χεῖρά σου. Ἐθαυμαστώθη ἡ γνῶσίς σου ἐξ ἐμοῦ, ἐκραταιώθη,
non potero ad eā. Quo ibo a spū
οὐ μὴ δύνωμαι πρὸς αὐτήν. Ποῦ πορευθῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός
tuo: & a facie tua quo fugiā: Si ascēdero
σου, καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου σου ποῦ φύγω; Ἐὰν ἀναβῶ

in celū: tu illic es. si descēdero in infernū: a-
εἰς τὸν οὐρανόν, σὺ ἐκεῖ εἶ. ἐὰν καταβῶ εἰς τὸν ᾅδην, πά-
des. Si sumpsero pēnas meas diluculo: &
ρει. Ἐὰν ἀναλάβοιμι τὰς πτέρυγάς μου κατ' ὄρθρον, καὶ
habitauero in extremis maris: Et eni illic
κατασκηνώσω εἰς τὰ ἔσχατα τῆς θαλάσσης, Καὶ γὰρ ἐκεῖ
manus tua deducet me: & tenebit me dextera tua. Et
ἡ χείρ σου ὁδηγήσει με, καὶ καθέξει με ἡ δεξιά σου. Καὶ
dixi forsitā tenebre cōculcabūt me: & nox illumīatio
εἶπα ἄρα σκότος καταπατήσει με, καὶ νὺξ φωτισμὸς
in delitiis meis. Quia tenebre nō obscurabūtur a
ἐν τῇ τρυφῇ μου. Ὅτι σκότος οὐ σκοτισθήσεται ἀπὸ
te: & nox sicut dies illuminabit. Sicut tenebre e-
σοῦ, καὶ νὺξ ὡς ἡμέρα φωτισθήσεται. Ὡς τὸ σκότος αὐ-
ius: ita & lumē eius. Quia tu possedisti
τῆς, οὕτως καὶ τὸ φῶς αὐτῆς. Ὅτι σὺ ἐκτήσω τοὺς
renes meos: suscepisti me de vtero mris mee. Cō
νεφρούς μου, ἀντελάβου μου ἐκ γαστρὸς μητρός μου. Ἐξο-
fitebor tibi q2 terribiliter mirificatus es. Mirabilia
μολογήσομαί σοι ὅτι φοβερῶς ἐθαυμαστώθης. Θαυμάσια
opa tua: & aīa mea cognoscit nimis: Nō
τὰ ἔργα σου, καὶ ἡ ψυχή μου γινώσκει σφόδρα. Οὐκ
est occultatū os meū a te q͛ fecisti in occulto: &
ἐκρύβη τὸ ὀστοῦν μου ἀπὸ σοῦ ὃ ἐποίησας ἐν κρυφῇ, καὶ
substātia mea in inferioribus tre. Imperfe
ἡ ὑπόστασίς μου ἐν τοῖς κατωτάτοις τῆς γῆς. Τὸ ἀκατέρ-
ctū meū viderūt oculi tui: & in libro tuo
γαστόν μου εἴδον οἱ ὀφθαλμοί σου, καὶ ἐπὶ τὸ βιβλίον σου
oēs scribētur. Dies formabūtur: & nemo
πάντες γραφήσονται. Ἡμέραι πλασθήσονται, καὶ οὐθεὶς
in eis. Mihi aūt nimis honorificati sūt amici tui de⁹:
ἐν αὐτοῖς. Ἐμοὶ δὲ λίαν ἐτιμήθησαν οἱ φίλοι σου ὁ θεός,
nimis cōfortati sunt pricipatus eoꝝ. Dinumerabo e-
λίαν ἐκραταιώθησαν αἱ ἀρχαὶ αὐτῶν. Ἐξαριθμήσομαι αὐ-
os & sup arenā multiplicabūtur. Exurrexi: & adhuc
τοὺς καὶ ὑπὲρ ἄμμον πληθυνθήσονται. Ἐξεγέρθην, καὶ ἔτι
sum tecum: si occideris pctōres deus. Vi
εἰμὶ μετὰ σοῦ, ἐὰν ἀποκτείνῃς ἁμαρτωλοὺς ὁ θεός. Ἄν-
ri sanguinū declinate a me: q2 litigiosi estis in
δρες αἱμάτων ἐκκλίνατε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἐρισταί ἐστε εἰς
cogitatiōibus. Accipiēt in vanitate ciuitates
διαλογισμούς. Λήψονται εἰς ματαιότητα τὰς πόλεις
tuas. Nōne q oderūt te dñe oderā: &
σου. Οὐχὶ τοὺς μισοῦντάς σε κύριε ἐμίσησα, καὶ
sup inimicos tuos tabescebā? Perfecto odio ode
ἐπὶ τοὺς ἐχθρούς σου ἐξετηκόμην; Τέλειον μῖσος ἐμί-
ram illos: ini inimicos facti sūt mihi. Proba me
σουν αὐτούς, εἰς ἐχθροὺς ἐγένοντό μοι. Δοκίμασόν με
deus: & scito cor meū. Interroga me: & cognosce
ὁ θεός, καὶ γνῶθι τὴν καρδίαν μου. Ἔτασόν με, καὶ γνῶθι
semitas meas. Et vide si via iniqtatis in me: &
τὰς τρίβους μου. Καὶ ἴδε εἰ ὁδὸς ἀνομίας ἐν ἐμοί, καὶ
deduc me in via eterna.
ὁδήγησόν με ἐν ὁδῷ αἰωνίᾳ.

In finē psalmus dauid. 139.
Εἰς τὸ τέλος ψαλμὸς τῷ δαυίδ. ρλθʹ.

Eripe me dñe ab hoīe malo: a viro
Ἐξελοῦ με κύριε ἐξ ἀνθρώπου πονηροῦ, ἀπὸ ἀνδρὸς
iniquo eripe me. Qui cogitauerūt iniqtatē in cor
ἀδίκου ῥῦσαί με. Οἵτινες ἐλογίσαντο ἀδικίαν ἐν καρ-
de: tota die cōstituebāt prelia: Acue
δίᾳ, ὅλην τὴν ἡμέραν παρετάσσοντο πολέμους, Ἠκό-
rūt linguā suā sicut serpētis: venenū aspidū sub
νησαν γλῶσσαν αὐτῶν ὡσεὶ ὄφεως, ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ
labiis eoꝝ. Dp̄. Custodi me dñe de
τὰ χείλη αὐτῶν. Διάψαλμα. Φύλαξόν με κύριε ἐκ
manu pctōris: ab hoibus iniqs eripe me.
χειρὸς ἁμαρτωλοῦ, ἀπὸ ἀνθρώπων ἀδίκων ἐξελοῦ με.
Qui cogitauerūt supplātare gres
Οἵτινες διελογίσαντο τοῦ ὑποσκελίσαι τὰ διαβήμα-
sus meos: absconderūt supbi
τά μου, ἔκρυψαν ὑπερήφανοι ꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏ

---

celum ibi es tu: si iacuero in inferno ꝏꝏꝏ ades tu. Si sumpsero pēnas meas diluculo: habitauero in extremo ꝏ maris. Etiā ibi manus tua deducet me: & tenebit me dextera tua. Si dixero forte tenebre operient me: nox quoq̄ lux erit corā me. Nec tenebre hn̄t tenebras apud te: & nox q̄si dies lucet: sic̄ es sūt tenebre & lux. Quia tu possedisti renes meos: orsus q̄s es me i vtero matris mee. Cōfitebor tibi qm̄ terribiliter magnificasti me: mirabilia opera tua: & aīa mea nouit nimis. Nō sunt opta ossa mea a te quibus fctūs sum in abscōdito: imaginat⁹ sū in nouissimis terre. Informē adhuc me viderūt oculi tui: & in libro tuo oēs scribētur: dies formati sūt & nō est vna in eis. Mihi aūt quā honorabiles fcti sunt amici tui deus: q̄s fortes paupes eorum. Dinumerabo eos & arena plures erūt: euigilaui & adhuc sum tecū. Si occideris deus impium: viri sanguinū declinate a me. Qui contradicent tibi scelerate: eleuati sunt frustra aduersarii tui. Nōne odiētes te dñe odiui: & contra aduersarios tuos distabui? Perfecto odio oderā illos: inimici ꝏꝏ fcti sunt mihi. Scrutare deus me & cognosce cor meū: proba me & scito cogitatiōes meas. Et vide si via doli in me ē: & deduc me i via eterna.

Victori ps dd. 140.

Eripe me dñe ab homine ꝏꝏꝏꝏ malo a viris iniquis serua me. ꝏꝏꝏꝏ Qui cogitauerūt malicias in corde: tota ꝏꝏ die versati sunt in preliis. Exacuerunt ꝏꝏꝏ linguam suam quasi serpens: venenum ꝏꝏꝏ aspidum sub labiis eorum. Semper. ꝏꝏꝏꝏ Custodi me dñe de manu impii: a viro ꝏꝏꝏ iniquitatum serua me: qui cogitauerunt ꝏꝏ supplātare gressus meos. Absconderunt supbi

---

שמים שם אתה ואציעה שאול
הנך: אשא כנפי שחר אשכנה
באחרית ים: גם שם ידך תנחני
ותאחזני ימינך: ואמר אך חשך
ישופני ולילה אור בעדני: גם
חשך לא יחשיך ממך ולילה כיום
יאיר כחשיכה כאורה: כי אתה
קנית כליתי תסכני בבטן אמי:
אודך על כי נוראות נפליתי
נפלאים מעשיך ונפשי ידעת
מאד: לא נכחד עצמי ממך
אשר עשיתי בסתר רקמתי
בתחתיות ארץ: גלמי ראו עיניך
ועל ספרך כלם יכתבו ימים יצרו
ולא אחד בהם: ולי מה יקרו
רעיך אל מה עצמו ראשיהם:
אספרם מחול ירבון הקיצתי
ועודי עמך: אם תקטל אלוה
רשע ואנשי דמים סורו מני:
אשר ימרוך למזמה נשוא לשוא
עריך: הלא משנאיך יהוה
אשנא ובתקוממיך אתקוטט:
תכלית שנאה שנאתים לאויבים
היו לי: חקרני אל ודע לבבי
בחנני ודע שרעפי: וראה אם
דרך עצב בי ונחני בדרך עולם:

למנצח מזמור **cxl.**

לדוד: חלצני יהוה מאדם
רע מאיש חמסים תנצרני:
אשר חשבו רעות בלב כל
יום יגורו מלחמות: שננו
לשונם כמו נחש חמת
עכשוב תחת שפתימו סלה:
שמרני יהוה מידי רשע מאיש
חמסים תנצרני אשר חשבו
לדחות פעמי: טמנו גאים

פח לי וחבלים פרשו רשת ליד
מעגל מוקשים שתו לי סלה׃
אמרתי ליהוה אלי אתה האזינה
יהוה קול תחנוני׃ יהוה אדני
עז ישועתי סכתה לראשי
ביום נשק׃ אל תתן יהוה מאויי
רשע זממו אל תפק ירומו סלה׃
ראש מסבי עמל שפתימו
יכסמו׃ ימיטו עליהם גחלים
באש יפלם במהמרות בל יקומו׃
איש לשון בל יכון בארץ איש
חמס רע יצודנו למדחפות׃ ידעתי
כי יעשה יהוה דין עני משפט
אבינים׃ אך צדיקים יודו
לשמך ישבו ישרים את פניך׃

מזמור לדוד **cxlj.**

יהוה קראתיך חושה לי
האזינה קולי בקראי לך׃ תכון
תפלתי קטרת לפניך משאת
כפי מנחת ערב׃ שיתה יהוה
שמרה לפי נצרה על דל שפתי׃
אל תט לבי לדבר רע להתעולל
עלילות ברשע את אישים פעלי
און ובל אלחם במנעמיהם׃
יהלמני צדיק חסד ויוכיחני
שמן ראש אל יני ראשי כי
עוד ותפלתי ברעותיהם׃ נשמטו
בידי סלע שפטיהם ושמעו
אמרי כי נעמו׃ כמו פלח ובקע
בארץ נפזרו עצמינו לפי שאול׃
כי אליך יהוה אדני עיני בך
חסיתי אל תער נפשי׃ שמרני
מידי פח יקשו לי ומקשות פעלי
און׃ יפלו במכמריו רשעים יחד
אנכי עד אעבור׃

משכיל לדוד **cxlii.**

פוח · ענל יקש · שות און · חנן · עזז ישע · סכך נתן · אוה פוק · רום · סבב שפה · כסה מוט · נפל המר · קום לשן · כון רוע · צוד דחף · עשה ענה · שפט אבה · צדק ידה · פנה זמר · און כון · פלל נשא · כף שות · פה טבה · נטה רוע · עלל · נעם · הלם צדק · נחה נוא · שמט · פזר שאל · חסה ערה · פוח יקש · נפל כמר · עבר · שכל

laqueū mihi: & funib9 extenderūt rete: iuxta semitā offendiculū po suerunt mihi. Semper. Dixi domino deus me us es tu: exaudi dñe vocē deprecatio nis mee. Deus domine fortitudo salutis mee: protexiſti caput meum in die belli. Ne des do mine deſideria impii: ſcelera eius ne effundātur & eleuētur. Sp. Amaritudo conui uarū meorū labor labio rū eorū opiet eos. Ca dēt ſuper eos carbōes: in ignē deiicies eos: in foueā vt nō conſurgāt. Vir linguoſus nō diri getur in terra: virum iniquū mala capiēt in interitu. Scio qd faciet dñs cām in opis: iudicia pauperū. Attamē iuſti confitebuntur noī tuo: hitabunt recti cum vultu tuo.

Pſalmus dauid. 141.

Omie clamaui ad te: feſtina mihi: exaudi vocem meā cla mantis ad te. Dirigatur orō mea ſicut incenſū in cōſpectu tuo: eleua tio manuū mearū ſacri ficiū veſptinū. Pōe do mine cuſtodiā ori meo: ſerua pauptatē labiorū meorū. Ne declies cor meū in verbū malū: vo lucre cogitatiōes ipſas: cū viris operantibus iniquitatē: neq; come dere in deliciis eorum. Corripiat me iuſtus in mia & arguat me: oleū amaritudinis nō ipinguet caput meum: quia adhuc orō mea p maliciis eorū. Sublati ſt iuxta petram iudices eorum: & audient verba mea qm decora ta ſunt. Sicut agricola cū ſcindit terrā: ſic diſſi pata ſunt oſſa nr̄a in ore iferni. Quia ad te dñe deus oculi mei: in te ſperaui: ne euacues ani mam meā. Cuſtodi me de manibus laqi quem poſuerunt mihi: & de offēdiculis operantium iniquitatē. Incidēt in rete eius impii ſimul: e go autem tranſibo.

Eruditio dauid

laqueū mihi. Dp̄. Et funib9 extēderūt la
παγίδα μοι. Διάψαλμα. Καὶ χοινίοις διέτειναν παγί
queū pedibus meis: iuxta iter ſcādala poſuerūt mihi.
δα τοῖς ποσί μου, ἐχόμενα τρίβου σκάνδαλα ἔθεντό μοι.
Dixi dño: deus meus es tu: exaudi dñe vo
Εἶπα τῷ κυρίῳ, θεός μου εἶ σύ, ἐνώτισαι κύριε τὴν φω
cē depcatiōis mee. Dñe dñe virtus ſalutis
νὴν τῆς δεήσεώς μου. Κύριε κύριε δύναμις τῆς σωτηρίας
mee: obūbraſti ſup caput meū in die bel
μου, ἐπεσκίασας ἐπὶ τὴν κεφαλήν μου ἐν ἡμέρᾳ πολέ
li. Ne tradas me dñe a deſiderio meo pec
μου. Μὴ παραδῷς με κύριε ἀπὸ τῆς ἐπιθυμίας μου ἁ
catori. Cogitauerūt cōtra me: ne derelinquas me:
μαρτωλῷ. Διελογίσαντο κατ᾽ ἐμοῦ, μὴ ἐγκαταλίπῃς με,
ne forte exaltētur. Dp̄. Caput circui
μή ποτε ὑψωθῶσιν. Διάψαλμα. Ἡ κεφαλὴ τοῦ κυκλώ
tus eorū: labor labiorū ipsorū: operiet eos.
ματος αὐτῶν, κόπος τῶν χειλέων αὐτῶν καλύψει αὐτούς.
Cadēt ſup eos carbones in ignē: deiicies e
Πεσοῦνται ἐπ᾽ αὐτοὺς ἄνθρακες ἐν πυρί, καταβαλεῖς αὐ
os in miſeriis: τ nō ſubſiſtāt. Uir lin
τοὺς ἐν ταλαιπωρίαις, καὶ οὐ μὴ ὑποστῶσιν. Ἀνὴρ γλωσ
guoſus nō diriget in fra. Uirū iniuſtū ma
σώδης οὐ κατευθυνθήσεται ἐπὶ τῆς γῆς. Ἄνδρα ἄδικον κα
la capiēt in interitu. Cognoui q: faciet dñs
κὰ θηρεύσει εἰς διαφθοράν. Ἔγνων ὅτι ποιήσει κύριος τὴν
iudiciū inopū τ vidictā pauperū. Uerūtñ iuſti
κρίσιν τῶν πτωχῶν καὶ τὴν δίκην τῶν πενήτων. Πλὴν δίκαιοι
cōfitebūtur noī tuo: τ habitabūt recti
ἐξομολογήσονται τῷ ὀνόματί σου, καὶ κατοικήσουσιν εὐθεῖς
cū vultu tuo. Pſalmus dauid. 140.
σὺν τῷ προσώπῳ σου. Ψαλμὸς τῷ δαυίδ. ρμ΄.

Omine clamaui ad te exaudi me: itēde vo
Κύριε ἐκέκραξα πρὸς σὲ εἰσάκουσόν μου, πρόσχες τῇ φω
ci depcatiōis mee: cū clamauero ad te. Di
νῇ τῆς δεήσεώς μου, ἐν τῷ κεκραγέναι με πρὸς σέ. Κα
rigatur orō mea ſicut incēſuꝫ in cōſpectu tuo.
τευθυνθήτω ἡ προσευχή μου ὡς θυμίαμα ἐνώπιόν σου.
Eleuatio manuū meaꝝ ſacrificiū veſptinū. Pone dñe
Ἔπαρσις τῶν χειρῶν μου θυσία ἑσπερινή. Θοῦ κύριε
cuſtodiā ori meo: τ oſtiū circūſtātie circū
φυλακὴν τῷ στόματί μου, καὶ θύραν περιοχῆς περὶ τὰ
labia mea. Nō declines cor meū in vba ma
χείλη μου. Μὴ ἐκκλίνῃς τὴν καρδίαν μου εἰς λόγους πονη
litie: ad excuſandas excuſatiōes in pctīs. Cū
ρίας τοῦ προφασίζεσθαι προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις. Σὺν
hoibus opantibus iniqtatē: τ nō cōmunicabo
ἀνθρώποις ἐργαζομένοις τὴν ἀνομίαν, καὶ οὐ μὴ συνδυάσω
cum electis eoꝝ. Corripiet me iuſtus in mīa
μετὰ τῶν ἐκλεκτῶν αὐτῶν. Παιδεύσει με δίκαιος ἐν ἐλέει
τ icrepabit me: oleū āt pctōris nō impinguet
καὶ ἐλέγξει με, ἔλαιον δὲ ἁμαρτωλοῦ μὴ λιπανάτω τὴν
caput meū. Qm̄ adhuc τ orō mea in bene
κεφαλήν μου. Ὅτι ἔτι καὶ ἡ προσευχή μου ἐν ταῖς εὐδο
placitis eoꝝ: abſorpti ſunt iuncti petre iudices eo
κίαις αὐτῶν, κατεπόθησαν ἐχόμενα πέτρας οἱ κριταὶ αὐ
rū. Audient verba mea: qm̄ ſuauia ſūt: ſicut
τῶν. Ἀκούσονται τὰ ῥήματά μου, ὅτι ἡδύνθησαν, ὡσεὶ
craſſitudo fre erupta eſt ſup fra: diſſipata ſunt oſſa eo
πάχος γῆς ἐρράγη ἐπὶ τῆς γῆς, διεσκορπίσθη τὰ ὀστᾶ αὐ
rū ſecus infernū. Quia ad te dñe dñe oculi mei: in
τῶν παρὰ τὸν ᾅδην. Ὅτι πρὸς σὲ κύριε κύριε οἱ ὀφθαλμοί μου, ἐπὶ
te ſperaui: nō auferas aiam meā. Cuſtodi me a
σοὶ ἤλπισα, μὴ ἀντανέλῃς τὴν ψυχήν μου. Φύλαξόν με ἀπὸ
laqueo quē ſtatuerūt mihi: τ a ſcandalis ope
παγίδος ἧς συνεστήσαντό μοι, καὶ ἀπὸ σκανδάλων τῶν ἐργα
rātium iniqtatē. Cadēt in retiaculo eoꝝ pecca
ζομένων τὴν ἀνομίαν. Πεσοῦνται ἐν ἀμφιβλήστρῳ αὐτῶν οἱ ἁμαρ
tores: ſingulariter ſum ego donec trāſeam.
τωλοί, καταμόνας εἰμὶ ἐγὼ ἕως ἂν παρέλθω.
Intellectus dauid
Συνέσεως τῷ δαυίδ

Eccle. 22.a.

cū eſſet ipſe in ſpelūca oratio. 141.
ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν τῷ σπηλαίῳ προσευχόμενον. ρμα΄.
Uoce mea ad dñm clamaui: voce mea ad dñz
Φωνῇ μου πρὸς κύριον ἐκέκραξα, φωνῇ μου πρὸς κύριον
depcatus ſū. Effundā in cōſpectu eius orōnē meā: tribu
ἐδεήθην. Ἐκχεῶ ἐνώπιον αὐτοῦ τὴν δέησίν μου, τὴν θλί
latiōnē meā ante ipm pnūciabo. In deficiēdo
ψιν μου ἐνώπιον αὐτοῦ ἀπαγγελῶ. Ἐν τῷ ἐκλείπειν
ex me ſpūm meū: τ tu cognouiſti ſemitas meas.
ἐξ ἐμοῦ τὸ πνεῦμά μου, καὶ σὺ ἔγνως τὰς τρίβους μου.
In via hac qua ambulabā: abſcōderūt laqueū mihi. Cō
Ἐν ὁδῷ ταύτῃ ᾗ ἐπορευόμην, ἔκρυψαν παγίδα μοι. Κα
ſiderabā ad dexterā τ videbā: τ nō erat q̄ cognoſ
τενόουν εἰς τὰ δεξιὰ καὶ ἐπέβλεπον, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐπιγι
ceret me. Periit fuga a me: τ nō eſt q̄ re
νώσκων με. Ἀπώλετο φυγὴ ἀπ᾽ ἐμοῦ, καὶ οὐκ ἔστιν ὁ ἐκ
quirat aiam meā. Clamaui ad te dñe: dixi:
ζητῶν τὴν ψυχήν μου. Ἐκέκραξα πρὸς σὲ κύριε, εἶπα,
tu es ſpes mea: portio mea es in fra viuētiū. Intēde
σὺ εἶ ἡ ἐλπίς μου, μερίς μου εἶ ἐν γῇ ζώντων. Πρόσχες
ad depcatiōnē meā: q: humiliat9 ſuꝫ nimis. Libera
πρὸς τὴν δέησίν μου, ὅτι ἐταπεινώθην σφόδρα. Ῥῦσαί
me a pſequētibus me: q: cōfortati ſunt ſup
με ἐκ τῶν καταδιωκόντων με, ὅτι ἐκραταιώθησαν ὑπὲρ
me. Educ de cuſtodia aiam meā: ad cō
ἐμέ. Ἐξάγαγε ἐκ φυλακῆς τὴν ψυχήν μου, τοῦ ἐξομολο
fitēdū noī tuo. Me expectabūt iuſti donec
γήσασθαι τῷ ὀνόματί σου. Ἐμὲ ὑπομενοῦσι δίκαιοι ἕως
retribuas mihi.
οὗ ἀνταποδῷς μοι.
Pſalmus dauid quādo pſeqbatur eū
Ψαλμὸς τῷ δαυίδ ὁπότε κατεδίωκεν αὐτὸν
abſalom filius eius. 142.
ἀβεσσαλὼμ ὁ υἱὸς αὐτοῦ. ρμβ΄.

Omine exaudi orōnē meā: aurib9 pcipe
Κύριε εἰσάκουσον τῆς προσευχῆς μου, ἐνώτισαι τὴν
obſecratiōnē meā in vitate tua. Exaudi me in iuſti
δέησίν μου ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου. Εἰσάκουσόν μου ἐν τῇ δικαιο
tia tua: τ nō intres in iudiciū cū ſeruo
σύνῃ σου, καὶ μὴ εἰσέλθῃς εἰς κρίσιν μετὰ τοῦ δούλου
tuo: Quia nō iuſtificabitur in cōſpectu tuo ois viuēs.
σου, Ὅτι οὐ δικαιωθήσεται ἐνώπιόν σου πᾶς ζῶν.
Quia pſecutus ē inimicus aiaꝫ meā: humilia
Ὅτι κατεδίωξεν ὁ ἐχθρὸς τὴν ψυχήν μου, ἐταπείνω
uit in fra vitā meā. Collocauit me in obſcuris ſicut
σεν εἰς γῆν τὴν ζωήν μου. Ἐκάθισέ με ἐν σκοτεινοῖς ὡς
mortuos ſeculi: τ anxiatus ē ſup me ſpūs meus.
νεκροὺς αἰῶνος, καὶ ἠκηδίασεν ἐπ᾽ ἐμὲ τὸ πνεῦμά μου.
In me turbatū eſt cor meū: memor fui dieꝝ an
Ἐν ἐμοὶ ἐταράχθη ἡ καρδία μου, ἐμνήσθην ἡμερῶν ἀρ
tiquoꝝ. Meditatus ſū in oib9 opib9 tuis: in fa
χαίων. Ἐμελέτησα ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου, ἐν ποι
ctis manuū tuaꝝ meditabar. Expandi ad te
ήμασι τῶν χειρῶν σου ἐμελέτων. Διεπέτασα πρὸς σὲ
manus meas: aia mea ſicut fra ſine aqua tibi. Ue
τὰς χεῖράς μου, ἡ ψυχή μου ὡς γῆ ἄνυδρός σοι. Τα
lociter exaudi me dñe: defecit ſpūs meus. Nō
χὺ εἰσάκουσόν μου κύριε, ἐξέλιπε τὸ πνεῦμά μου. Μὴ
auertas faciē tuā a me: τ ſimilis ero
ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπ᾽ ἐμοῦ, καὶ ὁμοιωθήσο
deſcēdētib9 in lacū. Auditā fac
μαι τοῖς καταβαίνουσιν εἰς λάκκον. Ἀκουστὸν ποίησόν
mihi mane miam tuā: q: in te ſpaui. Notā
μοι τὸ πρωῒ τὸ ἔλεός σου, ὅτι ἐπὶ σοὶ ἤλπισα. Γνώρι
fac mihi dñe viā: in qua ambulē: q: ad te leuaui
σόν μοι κύριε ὁδόν, ἐν ᾗ πορεύσομαι, ὅτι πρὸς σὲ ἦρα
aiaꝫ meā. Eripe me de inimicis meis: dñe ad
τὴν ψυχήν μου. Ἐξελοῦ με ἐκ τῶν ἐχθρῶν μου, κύριε πρὸς
te cōfugi: doce me vt faciā volūtatē tuā.
σὲ κατέφυγον, δίδαξόν με τοῦ ποιεῖν τὸ θέλημά σου.
Quia tu es deus meus: ſpūs tuus bonus
Ὅτι σὺ εἶ ὁ θεός μου, τὸ πνεῦμά σου τὸ ἀγαθὸν

cū eſſet in ſpelūca: Oratio. 142.

Uoce mea ad dñm clamabo: voce me a ad dñm depcatus ſū. Effundā in cōſpectu e ius eloquiū meū: tribu latiōnē meā corā illo an nūciabo. Cū anxius in me fuerit ſpūs meus: tu enī noſti ſemitā meā: i via hac q̄ ambulabo ab ſcōderūt laqueū mihi. Reſpice ad dexterā & vide quia nō ſit qui co gnoſcat me: piit fuga a me & non eſt qui re quirat aiam meā. Cla maui ad te dñe dixi tu es ſpes mea: pars mea in terra viuē tium. Auſculta depcationē meā qm̄ in firmatus ſum nimis: libera me a pſecutori bus meis qm̄ cōfortati ſunt ſuper me. Educ de carcere aiam meā: vt cō fiteatur noī tuo: in me coronabuntur iuſti cum retribueris mihi.

Pſalmus dauid. 143.

Omine exaudi o rationē meā: auſcul ta deprecationē meā: i veritate tua exaudi me in iuſtitia tua. Et non venias in iudicio cum ſeruo tuo: quia non iuſtificabitur ī cō ſpectū tuo ois viuens: Quia pſecutus ē inimi cus aiam meā: cōfregit in terra vitā meā: poſu it me ī tenebris ſicut mortuos antiquos. Et anxius fuit in me ſpūs meus: ī medio mei ſolli citū fuit cor meum: Re cordabar dierū ātiquo rū: meditabar oia opa tua: fctā manuū tuarū loq̄bar. Expādi man9 meas ad te: aia mea q̄ſi terra ſitiēs ad te. Semp Cito exaudi me dñe defecit ſpūs meus: ne abſcondas faciē tuā a me & cōparabor deſcē dētibus in lacū. Fac me audire mane miam tuā qm̄ in te cōfido: notā fac mihi viā in q̄ ambu lē quoniam ad te leua ui aiam meam. Libera me de inimicis meis do mine: a te ptectus ſū. Doce me vt faciā volū tatē tuā: quia tu de9 me us: ſpūs tuus bonus

בהיותו במערה תפלה׃ קולי
אל יהוה אזעק קולי אל יהוה
אתחנן׃ אשפך לפניו שיחי
צרתי לפניו אגיד׃ בהתעטף
עלי רוחי ואתה ידעת נתיבתי
בארח זו אהלך טמנו פח
לי׃ הבט ימין וראה ואין
לי מכיר אבד מנוס ממני
אין דורש לנפשי׃ זעקתי
אליך יהוה אמרתי אתה מחסי
חלקי בארץ החיים׃ הקשיבה
אל רנתי כי דלותי מאד
הצילני מרדפי כי אמצו ממני׃
הוציאה ממסגר נפשי להודות
את שמך בי יכתירו צדיקים
כי תגמל עלי׃ **cxliij.**

מזמור לדוד

יהוה שמע תפלתי האזינה אל
תחנוני באמונתך ענני
בצדקתך׃ ואל תבא במשפט
את עבדך כי לא יצדק לפניך
כל חי׃ כי רדף אויב נפשי דכא
לארץ חיתי הושיבני במחשכים
כמתי עולם׃ ותתעטף עלי רוחי
בתוכי ישתומם לבי׃ זכרתי
ימים מקדם הגיתי בכל פעלך
במעשה ידיך אשוחח׃ פרשתי
ידי אליך נפשי כארץ עיפה לך
סלה׃ מהר ענני יהוה כלתה
רוחי אל תסתר פניך ממני
ונמשלתי עם יורדי בור׃ השמיעני
בבקר חסדך כי בך בטחתי הודיעני
דרך זו אלך כי אליך נשאתי
נפשי׃ הצילני מאיבי יהוה
אליך כסתי׃ למדני לעשות רצונך
כי אתה אלוהי רוחך טובה

היה פלל · זעק · חנן שפך · פנה שיח · צור נגד · עטף נתב · הלך פוח · נבט ימן · נכר נוס · חסה · קשב · רנן דלל · נצל · יצא סגר · ידה כתר · צדק גמל · זמר · פלל אזן · חנן ענה · בוא שפט · צדק פנה · איב · חיה ישב · חשך מות · עלם עטף · שמם · יום הגה · עשה · שוח · ענה · כלה סתר · פנה משל · ירד שמע · ידע · הלך · נצל · כסה עשה

תנחני בארץ מישור ׃ למען — נחה ישר
שמך יהוה תחיני בצדקתך תוציא — חיה יצא
מצרה נפשי ׃ ובחסדך תצמית — צור צמת
איבי והאבדת כל צררי נפשי — אבד צור
כי אני עבדך ׃

cxliiij.

לדוד ברוך יהוה צורי — ברך
המלמד ידי לקרב אצבעותי — למד צבע
למלחמה ׃ חסדי ומצודתי משגבי — לחם צוד
ומפלטי לי מגני ובו חסיתי — שגב פלט
הרודד עמי תחתי ׃ יהוה מה — גנן חסה רדד
אדם ותדעהו בן אנוש ותחשבהו ׃ — ידע אנש
אדם להבל דמה ימיו כצל עובר ׃ — חשב יום
יהוה הט שמיך ותרד גע בהרים — עבר נטה
ויעשנו ׃ ברוק ברק ותפיצם — ירד נגע
שלח חציך ותהמם ׃ שלח ידיך — עשן ברק
ממרום פצני והצילני ממים — פוץ המם
רבים מיד בני נכר ׃ אשר פיהם — רום פצה
דבר שוא וימינם ימין שקר ׃ — נצל רבב
אלהים שיר חדש אשירה לך — כה ימן
בנבל עשור אזמרה לך ׃ הנותן — שור
תשועה למלכים הפוצה את דוד — עשר זמר
עבדו מחרב רעה ׃ פצני והצילני — נתן ישע
מיד בני נכר אשר פיהם דבר — רוע
שוא וימינם ימין שקר ׃
אשר בנינו כנטעים מגדלים — נטע גדל
בנעוריהם בנותינו כזויות — נער בנה
מחטבות תבנית היכל ׃ מזוינו — זוה
מלאים מפיקים מזן אל זן — חטב בנה
צאוננו מאליפות מרבבות ׳׳ — הכל זוה
בחוצותינו ׃ אלופינו מסבלים — פוק זון
אין פרץ ואין יוצאת ואין צוחה — צון אלף
ברחבתינו ׃ אשרי העם שככה — רבב חוץ
לו אשרי העם שיהוה אלהיו ׃ — אלף סבל — יצא כה

תהלה לדוד — cxlv. — הלל
ארוממך אלוהי המלך — רמם
ואברכה שמך לעולם ועד ׃ — ברך עלם

deducet me in terram rectam. Propter nomē tuū dñe viuificabis me: in iustitia tua educes de angustia aīam meā. Et in mīa tua dissipabis inimicos meos: & pdes oēs ligantes animā meā: ego enim sum seruus tuus.

Dauid. 144.

Benedictus dñs fortis meus: qui docet manus meas ad preliū digitos meos ad bellū. Mīa mea & fortitudo mea auxiliator me9 & saluator me9 mihi: scutū meū & in ipso speraui: qui subiecit pp̄los mihi. Dñe quid ē hō q̄ agnoscis eū: filius hois quia cōputas eū? Hō vanitati assimilatus est: dies eius q̄si vmbra ptrāsiens. Dñe īclina celos tuos & descēde: tange mōtes & fumigabūt. Mica fulgure & dissipa eos: mitte sagittā tuam & interfice illos. Extende manū tuā de excelso: libera me & erue me de aquis multis de manu filiorū alienorū. Quorū os locutū est vanitatē: & dextera eorū dxtera mēdacii. Deus cāticū nouū cātabo tibi: in psalterio decachordo psallā tibi. Qui das salutē regibus: qui eruis dauid seruū tuū d gladio pessimo. Libera me & erue me de manu filiorū alienorum: quorū os locutū est vanitatē: & dextera eorū dextera mendacii. Vt sint filii nr̄i q̄si plātatio crescēs in adolescentia sua: filie nostre q̄si āguli ornati ad silitudinē tēpli. Prōptuaria nostra plena: & supfundentia ex hoc in illud: pecora nr̄a in milibus & innumerabilia in cōpitis nostris. Tauri nr̄i pingues: nō est iterruptio & nō est egressus: & nō ē vlulatus in plateis nostris. Beatus populus cuius talia sunt: btūs populus cuius dñs de9 suus.

Laudatio dauid. 145.

Exaltabo te de9 meus rex: & bñdicam noī tuo in eternum & vltra.

deducet me in terrā rectā. Propter nomē tuū dñe
ὁδηγήσει με ἐν γῇ εὐθείᾳ. Ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός σου κύριε
viuificabis me. In equitate tua educes de tribulatiōe
ζήσεις με. Ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σου ἐξάξεις ἐκ θλίψεως τὴν
aīaȝ meā. Et in mīa tua disperdes ini=
ψυχήν μου. Καὶ ἐν τῷ ἐλέει σου ἐξολοθρεύσεις τοὺς ἐχ=
micos meos. Et perdes oēs qui tribulāt ani
θρούς μου. Καὶ ἀπολεῖς πάντας τοὺς θλίβοντας τὴν ψυ
mā meā: qm̄ ego seruus tuus sum.
χήν μου, ὅτι ἐγὼ δοῦλός σου εἰμί.

Psalmus dauid ad goliath. 143.
Ψαλμὸς τῷ δαυὶδ πρὸς τὸν γολιάθ. ρμγ΄.

Benedictus dñs deus me9. Qui docet ma=
Εὐλογητὸς κύριος ὁ θεός μου. Ὁ διδάσκων τὰς χεῖ
nus meas ad preliū: digitos meos ad bel
ράς μου εἰς παράταξιν, τοὺς δακτύλους μου εἰς πόλε=
lum. Mīa mea & refugiū meū: susceptor meus &
μον. Ἔλεός μου καὶ καταφυγή μου, ἀντιλήπτωρ μου καὶ
liberator me9: protector me9: & in ipo speraui. Qui
ῥύστης μου, ὑπερασπιστής μου, καὶ ἐπ᾽ αὐτῷ ἤλπισα. Ὁ
subdit pplm meū sub me. Dñe qd est hō:
ὑποτάσσων τὸν λαόν μου ὑπ᾽ ἐμέ. Κύριε τί ἐστιν ἄνθρωπος,
qr innotuisti ei: aut filius hoīs: qr reputas eū?
ὅτι ἐγνώσθης αὐτῷ, ἢ υἱὸς ἀνθρώπου, ὅτι λογίζῃ αὐτῷ;
Homo vanitati similis fact9 ē: dies eius sicut vmbra
Ἄνθρωπος ματαιότητι ὡμοιώθη, αἱ ἡμέραι αὐτοῦ ὡσεὶ σκιὰ
pretereūt. Dñe inclina celos & descēde: tāge
παράγουσι. Κύριε κλῖνον οὐρανούς καὶ κατάβηθι, ἅψαι
mōtes & fumigabūt. Fulgura coruscatione &
τῶν ὀρέων καὶ καπνισθήσονται. Ἄστραψον ἀστραπὴν καὶ
dissipabis eos: emitte sagittas tuas & cō
σκορπιεῖς αὐτούς, ἐξαπόστειλον τὰ βέλη σου καὶ συν
turbabis eos. Emitte manū tuā de alto:
ταράξεις αὐτούς. Ἐξαπόστειλον τὴν χεῖρά σου ἐξ ὕψους,
eripe me & libera me de aquis multis: de manu
ἐξελοῦ με καὶ ῥῦσαί με ἐξ ὑδάτων πολλῶν, ἐκ χειρὸς
filioꝝ alienoꝝ. Quoꝝ os locutū ē vanitatē: & dex
υἱῶν ἀλλοτρίων. Ὧν τὸ στόμα ἐλάλησε ματαιότητα, καὶ ἡ δε
tera eoꝝ: dextera iniqtatis. Deus cāticū nouū cātabo
ξιὰ αὐτῶν, δεξιὰ ἀδικίας. Ὁ θεὸς ᾠδὴν καινὴν ᾄσομαί
tibi: in psalterio decachordo psallā tibi. Qui das
σοι, ἐν ψαλτηρίῳ δεκαχόρδῳ ψαλῶ σοι. Τῷ διδόντι
salutē regibus: qui redemisti dauid
τὴν σωτηρίαν τοῖς βασιλεῦσι, τῷ λυτρουμένῳ δαυὶδ
seruū tuū de gladio maligno. Eripe me &
τὸν δοῦλον αὐτοῦ ἐκ ῥομφαίας πονηρᾶς. Ῥῦσαί με καὶ
erue me de manu filioꝝ alienoꝝ. Quoꝝ os locu=
ἐξελοῦ με ἐκ χειρὸς υἱῶν ἀλλοτρίων. Ὧν τὸ στόμα ἐλά=
tū ē vanitatē: & dextera eoꝝ dextera iniqtati. Quoꝝ
λησε ματαιότητα, καὶ ἡ δεξιὰ αὐτῶν δεξιὰ ἀδικίας. Ὧν
filij eoꝝ sicut nouelle plātate in iuuētute sua.
οἱ υἱοὶ αὐτῶν ὡς νεόφυτα ἱδρυμένα ἐν τῇ νεότητι αὐτῶν.
Filie eoꝝ cōposite: circūornata
Αἱ θυγατέρες αὐτῶν κεκαλλωπισμέναι, περικεκοσμημέ
te vt similitudo tēpli. Promptuaria eoꝝ plena: eru
ναι ὡς ὁμοίωμα ναοῦ. Τὰ ταμιεῖα αὐτῶν πλήρη, ἐξε=
ctātia ex hoc in illud. Oues eoꝝ fe=
ρευγόμενα ἐκ τούτου εἰς τοῦτο. Τὰ πρόβατα αὐτῶν πο
tose abūdātes in gressibus suis. Boues eo
λυτόκα πληθύνοντα ἐν ταῖς ἐξόδοις αὐτῶν. Οἱ βόες αὐ
rū crasse. Nō est ruina macerie: neqȝ trā=
τῶν παχεῖς. Οὐκ ἔστι κατάπτωμα φραγμοῦ, οὐδὲ δι=
situs: neqȝ clamor in plateis eoꝝ. Btm̄ di
έξοδος, οὐδὲ κραυγὴ ἐν ταῖς πλατείαις αὐτῶν. Ἐμακά=
xerūt pplm cui hec sunt: btūs pplus cuius dñs
ρισαν τὸν λαὸν ᾧ ταῦτά ἐστι, μακάριος ὁ λαὸς οὗ κύριος
deus eius. Laudatio dauid. 144.
ὁ θεὸς αὐτοῦ. Αἴνεσις τῷ δαυίδ. ρμδ΄.

Exaltabo te deus meus rex meus: & bene
Ὑψώσω σε ὁ θεός μου ὁ βασιλεύς μου, καὶ εὐλο
dicā noī tuo in seculū:
γήσω τὸ ὄνομά σου εἰς τὸν αἰῶνα,

& in seculū seculi. Per singulos dies bñdicā
καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. Καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν εὐλογήσω
tibi: & laudabo nomē tuū in seculū & in seculū
σε, καὶ αἰνέσω τὸ ὄνομά σου εἰς τὸν αἰῶνα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ
seculi. Magnus dñs & laudabilis nimis: & magnitudi=
αἰῶνος. Μέγας κύριος καὶ αἰνετὸς σφόδρα, καὶ τῆς μεγαλωσύ
nis eius nō est finis. Gñatio & gñatio laudabūt ope
νης αὐτοῦ οὐκ ἔστι πέρας. Γενεὰ καὶ γενεὰ ἐπαινέσει τὰ ἔρ=
ra tua: & potētiā tuā pronūtiabit. Magnificen
γα σου, καὶ τὴν δύναμίν σου ἀπαγγελοῦσι. Τὴν μεγαλοπρέ
tiā glorie sctitatis tue loquētur: & mi=
πειαν τῆς δόξης τῆς ἁγιωσύνης σου λαλήσουσι, καὶ τὰ θαυ=
rabilia tua narrabūt. Et vtutē terribiliū tuoꝝ
μάσιά σου διηγήσονται. Καὶ τὴν δύναμιν τῶν φοβερῶν σου
dicēt: & magnitudinē tuā narrabūt. Memoriā
ἐροῦσι, καὶ τὴν μεγαλωσύνην σου διηγήσονται. Μνήμην τοῦ
abūdātie suauitatis tue eructabūt: & iustitia
πλήθους τῆς χρηστότητός σου ἐξερεύξονται, καὶ τῇ δικαιοσύνῃ
tua exultabūt. Miserator & misericors dñs: pa=
σου ἀγαλλιάσονται. Οἰκτίρμων καὶ ἐλεήμων ὁ κύριος, μα=
tiēs & multū misericors. Suauis dñs vniuersis:
κρόθυμος καὶ πολυέλεος. Χρηστὸς κύριος τοῖς σύμπασι,
& miseratiōes eius sup oīa opa eius. Cōfi
καὶ οἱ οἰκτιρμοὶ αὐτοῦ ἐπὶ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ. Ἐξομο=
teantur tibi dñe oīa opa tua: & scti
λογησάσθωσάν σοι κύριε πάντα τὰ ἔργα σου, καὶ οἱ ὅσιοί
tui benedicāt tibi. Gloriā regni tui dicēt:
σου εὐλογησάτωσάν σε. Δόξαν τῆς βασιλείας σου ἐροῦσι,
& potētiā tuā loquētur. Ut notā faciāt fi
καὶ τὴν δυναστείαν σου λαλήσουσι. Τοῦ γνωρίσαι τοῖς υἱ=
lijs hoīum potētiā tuā: & gloriā magni
οῖς τῶν ἀνθρώπων τὴν δυναστείαν σου, καὶ τὴν δόξαν τῆς μεγα
ficētie regni tui. Regnū tuū regnū
λοπρεπείας τῆς βασιλείας σου. Ἡ βασιλεία σου βασιλεία
oīum seculoꝝ: & dominatio tua in oīni gñatiōe &
πάντων τῶν αἰώνων, καὶ ἡ δεσποτεία σου ἐν πάσῃ γενεᾷ καὶ
gñatiōe. Fidelis dñs in oīb9 vbis suis: & sctūs in
γενεᾷ. Πιστὸς κύριος ἐν πᾶσι τοῖς λόγοις αὐτοῦ, καὶ ὅσιος ἐν
oībus opibus suis. Sustētat dñs oēs qui
πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτοῦ. Ὑποστηρίζει κύριος πάντας τοὺς
corruunt: & erigit oēs elisos.
καταπίπτοντας, καὶ ἀνορθοῖ πάντας τοὺς κατερραγμένους.
Oculi oīum in te sperant: & tu das
Οἱ ὀφθαλμοὶ πάντων εἰς σὲ ἐλπίζουσι, καὶ σὺ δίδως τὴν
escā illoꝝ in tpe oportūo. Apis tu manū tuā: &
τροφὴν αὐτῶν ἐν εὐκαιρίᾳ. Ἀνοίγεις σὺ τὴν χεῖρά σου, καὶ
imples oē aīal refectiōe. Iustus dñs in oībus
ἐμπιπλᾷς πᾶν ζῶον εὐδοκίας. Δίκαιος κύριος ἐν πάσαις
vijs suis: & sctūs in oībus opib9 suis. Prope
ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ, καὶ ὅσιος ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτοῦ. Ἐγγὺς
dñs oībus inuocātibus eū: oībus inuo=
κύριος πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτόν, πᾶσι τοῖς ἐπικα
cātibus eū in vitate. Volūtatē timētiū se
λουμένοις αὐτὸν ἐν ἀληθείᾳ. Θέλημα τῶν φοβουμένων αὐτὸν
faciet: & depcationē eoꝝ exaudiet: & saluos faciet e=
ποιήσει, καὶ τῆς δεήσεως αὐτῶν εἰσακούσεται, καὶ σώσει αὐ
os. Custodit dñs oēs diligētes se: &
τούς. Φυλάσσει κύριος πάντας τοὺς ἀγαπῶντας αὐτόν, καὶ
oēs pctōres disperdet. Laudationē dñi lo=
πάντας τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἐξολοθρεύσει. Αἴνεσιν κυρίου λα
quet os meū: & bñdicat oīs caro noī
λήσει τὸ στόμα μου, καὶ εὐλογείτω πᾶσα σὰρξ τὸ ὄνομα τὸ
sctō eius: in seculū & in seculū seculi.
ἅγιον αὐτοῦ, εἰς τὸν αἰῶνα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος.

Alleluia aggei & zacharie. 145.
Ἀλληλούϊα ἀγγαίου καὶ ζαχαρίου. ρμε΄.

Lauda aīa mea dñm: laudabo dñm in vita mea:
Αἴνει ἡ ψυχή μου τὸν κύριον, αἰνέσω κύριον ἐν τῇ ζωῇ μου,
psallā deo meo quādiu sum. Nolite cōfidere in principi
ψαλῶ τῷ θεῷ μου ἕως ὑπάρχω. Μὴ πεποίθατε ἐπ᾽ ἄρχον=
bus in filijs hoīum qbus nō est salus. Exibit
τας ἐπὶ υἱοὺς ἀνθρώπων οἷς οὐκ ἔστι σωτηρία. Ἐξελεύσεται

& vltra. In oī die benedicam tibi: & laudabo nomē tuū in sempiternum & iugiter. Magn9 dñs & laudabilis nimis: & magnificētie ei9 nō est inuentio. Generatio ad gñationē laudabit opa tua: & fortitudines tuas annunciabunt. Decorem glorie magnitudinis tue & verba mirabiliū tuorū loqr. Et fortitudinē horribiliū tuorū dicēt: & magnitudines tuas narrabunt. Memoriā multe bonitatis tue loquentur: & iustitias tuas laudabunt. Clemēs & misericors dñs: patiens & multe miſatiōis. Bonus dñs oībus: & mie eius in vniuersa opa ei9. Confiteantur tibi dñe oīa opa tua: & misericordes tui bñdicāt tibi. Gloriā regni tui dicēt: & fortitudines tuas loquētur. Vt ostēdāt filiis hoīm fortitudines ei9 & gl'iam decoris regni eius. Regnū tuū regnū oīm seculorū: & potestas tua in oī gñatiōe & gñatione. Sustentat dñs oēs corruētes: & erigit omnes iacētes. Oculi oīm ad te sperant: & tu das eis escā suā in tempore suo. Aperis manus tuas: & imples omne animal refectiōe. Iustus dominus in oībus viis suis: & misericors in oībus opibus suis. Iuxta est dñs oībus qui inuocant illū: oībus qui inuocāt illū in veritate. Placitū timentium se faciet: & clamorē eorū exaudiet & saluabit eos. Custodit dñs oēs diligentes se: & vniuersos impios conteret. Laudationē dñi loquetur os meū: & bñdicet oīs caro noī scō eius in eternum & iugiter.

Aleluia. 146.

Lauda aīa mea dominum. Laudabo dñm in vita mea: cātabo deo meo qdiu sum. Nolite cōfidere in principibus: in filio homis cui nō est salus. Egredietur

ועד ׃ בכל יום אברכך ואהללה — הלל
שמך לעולם ועד ׃ גדול — גדל
יהוה ומהלל מאד ולגדלתו
אין חקר ׃ דור לדור ישבח — שבח
מעשיך וגבורתיך יגידו ׃ — עשה נגד
הדר כבוד הודך ודברי — כבד
נפלאתיך אשיחה ׃ ועזוז נוראתיך — פלא שוח
יאמרו וגדלותך אספרנה ׃ זכר — עזז ירא
רב טובך יביעו וצדקתך ירננו ׃ — אמר ספר
חנון ורחום יהוה ארך אפים — נבע רנן
וגדל חסד ׃ טוב יהוה לכל ורחמיו — חנן רחם
על כל מעשיו ׃ יודוך יהוה כל
מעשיך וחסידיך יברכוכה ׃ כבוד — ידה
מלכותך יאמרו וגבורתך ידברו ׃ — חסד
להודיע לבני האדם גבורתיו — גבר דבר
וכבוד הדר מלכותו ׃ מלכותך — ידע
מלכות כל עולמים וממשלתך — עלם משל
בכל דור ודור ׃ סומך יהוה — סמך
לכל הנפלים וזוקף לכל ׳׳ — זקף
הכפופים ׃ עיני כל אליך ישברו — כפף שבר
ואתה נותן להם את אכלם בעתו ׃ — נתן
פותח את ידיך ומשביע לכל חי — פתח שבע
רצון ׃ צדיק יהוה בכל דרכיו — רצה צדק
וחסיד בכל מעשיו ׃ קרוב יהוה — עשה קרב
לכל קראיו לכל אשר יקראהו — קרא
באמת ׃ רצון יראיו יעשה ואת
שועתם ישמע ויושיעם ׃ — שמע ישע
שומר יהוה את כל אהביו — שמר
ואת כל הרשעים ישמיד ׃ — שמד
תהלת יהוה ידבר פי ויברך כל — הלל דבר
בשר שם קדשו לעולם ועד ׃ — פה ברך

הללויה — cxlvj. — עלם

הללי נפשי את יהוה ׃ אהללה — הלל
יהוה בחיי אזמרה לאלהי בעודי ׃ — חיה זמר
אל תבטחו בנדיבים בבן אדם — בטח נדב
שאין לו תשועה ׃ תצא ׳׳ — אין ישע — יצא

רוחו ישוב לאדמתו ביום ההוא אבדו עשתנתיו: אשרי שאל יעקב בעזרו שברו על יהוה אלהיו: עשה שמים וארץ את הים ואת כל אשר בם השמר אמת לעולם: עשה משפט לעשוקים נתן לחם לרעבים יהוה מתיר אסורים: יהוה פקח עורים יהוה זקף כפופים יהוה אהב צדיקים: יהוה שמר את גרים יתום ואלמנה יעודד ודרך רשעים יעות: ימלך יהוה לעולם אלהיך ציון לדר ודר הללויה:

cxlvii.

הללויה כי טוב זמרה אלהינו כי נעים נאוה תהלה: בונה ירושלם יהוה נדחי ישראל יכנס: הרופא לשבורי לב ומחבש לעצבותם: מונה מספר לכוכבים לכלם שמות יקרא: גדול אדונינו ורב כח לתבונתו אין מספר: מעודד ענוים יהוה משפיל רשעים עדי ארץ: ענו ליהוה בתודה זמרו לאלהינו בכנור: המכסה שמים בעבים המכין לארץ מטר המצמיח הרים חציר: נותן לבהמה לחמה לבני ערב אשר יקראו: לא בגבורת הסוס יחפץ לא בשוקי האיש ירצה: רוצה יהוה את יראיו את המיחלים לחסדו: שבחי ירושלם את יהוה הללי אלהיך ציון: כי חזק בריחי שעריך ברך בניך בקרבך: השם גבולך שלום חלב חטים ישביעך:

spũs eius & reuertetur in humũ suã: in die illa peribunt cogitationes eius. Btũs cuius deus iacob auxiliator ei⁹: spes eius in domino deo suo. Qui fecit celos & terram: mare & omnia que in eis sunt: qui custodit veritatẽ in sempiternũ. Qui facit iudiciũ calũniã sustinentibus: & dat panem esurientibus: dñs soluit vinctos. Dominus illuminat cecos: dominus erigit elisos: dominus diligit iustos. Dominus custodit aduenas: pupillum & viduam eriget: & viã impiorũ conteret. Regnabit dominus ĩ eternũ: deus tuus siõ in gñationẽ & gñationẽ. Aleluia. 147.

Laudate dominum quoniam bonum est canticum: dei nostri quoniam decorum est: pulchra laudatio. Edificabit hierusalem dominus: eiectos israel congregabit. Qui sanat contritos corde: & alligat plagas eorũ. Qui nũerat multitudinẽ stellarũ: & oẽs noĩe vocat. Magnus dominus noster: & multus fortitudĩe: & prudẽtie eius nõ ẽ numerus. Suscipiẽs mansuetos dñs: humilians impios vsq; ad terrã. Cantate domino in cõfessione: cãite dño nostro in cithara. Qui operit celos nubibus & prebet terre pluuiã: & oriri facit in mõtibus germen. Qui dat iumẽtis panẽ suum: filiis corui clamantibus. Non est in fortitudine equi voluntas eius: neq; in tibiis viri placetur ei. Placetur dño in his q timent eum: & expectãt misericordiã eius. Lauda ierusãlem dominum: lauda deum tuum sion. Qm̃ confortauit vectes portarũ tuarũ: benedixit filiis tuis in medio tui. Qui posuit terminũ tuum pacem: adipe frumenti saturauit te.

τὸ πνεῦμα αὐτοῦ, καὶ ἐπιστρέψει εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ. Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἀπολοῦνται πάντες οἱ διαλογισμοὶ αὐτοῦ. Μακάριος οὗ ὁ θεὸς ἰακὼβ βοηθὸς αὐτοῦ, ἡ ἐλπὶς αὐτοῦ ἐπὶ κύριον τὸν θεὸν αὐτοῦ. Τὸν ποιήσαντα τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, τὴν θάλασσαν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς. Τὸν φυλάσσοντα ἀλήθειαν εἰς τὸν αἰῶνα, ποιοῦντα κρίμα τοῖς ἀδικουμένοις, διδόντα τροφὴν τοῖς πεινῶσι. Κύριος λύει πεπεδημένους, κύριος σοφοῖ τυφλοὺς, κύριος ἀνορθοῖ κατερραγμένους, κύριος ἀγαπᾷ δικαίους, κύριος φυλάσσει τοὺς προσηλύτους. Ὀρφανὸν καὶ χήραν ἀναλήψεται, καὶ ὁδὸν ἁμαρτωλῶν ἀφανιεῖ. Βασιλεύσει κύριος εἰς τὸν αἰῶνα, ὁ θεός σου σιὼν εἰς γενεὰν καὶ γενεάν.

Alleluia. 146.

Ἀλληλούια. ρμϛ´.

Αἰνεῖτε τὸν κύριον ὅτι ἀγαθὸς ψαλμός, τῷ θεῷ ἡμῶν ἡδυνθείη αἴνεσις, οἰκοδομῶν ἱερουσαλὴμ ὁ κύριος, τὰς διασπορὰς τοῦ ἰσραὴλ ἐπισυνάξει. Ὁ ἰώμενος τοὺς συντετριμμένους τὴν καρδίαν, καὶ δεσμεύων τὰ συντρίμματα αὐτῶν. Ὁ ἀριθμῶν πλήθη ἄστρων, καὶ πᾶσιν αὐτοῖς ὀνόματα καλῶν. Μέγας ὁ κύριος ἡμῶν, καὶ μεγάλη ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ, καὶ τῆς συνέσεως αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἀριθμός. Ἀναλαμβάνων πραεῖς ὁ κύριος, ταπεινῶν δὲ ἁμαρτωλοὺς ἕως τῆς γῆς. Ἐξάρξατε τῷ κυρίῳ ἐν ἐξομολογήσει, ψάλατε τῷ θεῷ ἡμῶν ἐν κιθάρᾳ. Τῷ περιβάλλοντι τὸν οὐρανὸν ἐν νεφέλαις, τῷ ἑτοιμάζοντι τῇ γῇ ὑετόν. Τῷ ἐξανατέλλοντι ἐν ὄρεσι χόρτον, καὶ χλόην τῇ δουλείᾳ τῶν ἀνθρώπων. Διδόντι τοῖς κτήνεσι τροφὴν αὐτῶν, καὶ τοῖς νεοσσοῖς τῶν κοράκων τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτόν. Οὐκ ἐν τῇ δυναστείᾳ τοῦ ἵππου θελήσει, οὐδὲ ἐν ταῖς κνήμαις τοῦ ἀνδρὸς εὐδοκεῖ. Εὐδοκεῖ κύριος ἐν τοῖς φοβουμένοις αὐτόν, καὶ ἐν τοῖς ἐλπίζουσιν ἐπὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ.

Alleluia aggei et zacharie. 147.

Ἀλληλούια ἀγγαίου καὶ ζαχαρίου. ρμζ´.

Ἐπαίνει ἱερουσαλὴμ τὸν κύριον, αἴνει τὸν θεόν σου σιών. Ὅτι ἐνίσχυσε τοὺς μοχλοὺς τῶν πυλῶν σου, εὐλόγησε τοὺς υἱούς σου ἐν σοί. Ὁ τιθεὶς τὰ ὅριά σου εἰρήνην, καὶ στέαρ πυροῦ ἐμπιπλῶν σε.

Ὁ ἀποστέλλων τὸ λόγιον αὐτοῦ τῇ γῇ, ἕως τάχους δραμεῖται ὁ λόγος αὐτοῦ. Διδόντος χιόνα αὐτοῦ ὡσεὶ ἔριον, ὁμίχλην ὡσεὶ σποδὸν πάσσοντος. Βάλλοντος κρύσταλλον αὐτοῦ ὡσεὶ ψωμούς, κατὰ πρόσωπον ψύχους αὐτοῦ τίς ὑποστήσεται; Ἐξαποστελεῖ τὸν λόγον αὐτοῦ, καὶ τήξει αὐτά, πνεύσει τὸ πνεῦμα αὐτοῦ, καὶ ῥυήσεται ὕδατα. Ὁ ἀπαγγέλλων τὸν λόγον αὐτοῦ τῷ ἰακώβ, δικαιώματα καὶ κρίματα αὐτοῦ τῷ ἰσραήλ. Οὐκ ἐποίησεν οὕτως παντὶ ἔθνει, καὶ τὰ κρίματα αὐτοῦ οὐκ ἐδήλωσεν αὐτοῖς.

Alleluia aggei et zacharie. 148.

Ἀλληλούια ἀγγαίου καὶ ζαχαρίου. ρμη´.

Αἰνεῖτε τὸν κύριον ἐκ τῶν οὐρανῶν, αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν τοῖς ὑψίστοις. Αἰνεῖτε αὐτὸν πάντες οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ, αἰνεῖτε αὐτὸν πᾶσαι αἱ δυνάμεις αὐτοῦ. Αἰνεῖτε αὐτὸν ἥλιος καὶ σελήνη, αἰνεῖτε αὐτὸν πάντα τὰ ἄστρα καὶ τὸ φῶς. Αἰνεῖτε αὐτὸν οἱ οὐρανοὶ τῶν οὐρανῶν, καὶ τὸ ὕδωρ τὸ ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν, αἰνεσάτωσαν τὸ ὄνομα κυρίου. Ὅτι αὐτὸς εἶπε καὶ ἐγενήθησαν, αὐτὸς ἐνετείλατο καὶ ἐκτίσθησαν. Ἔστησεν αὐτὰ εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος, πρόσταγμα ἔθετο καὶ οὐ παρελεύσεται. Αἰνεῖτε τὸν κύριον ἐκ τῆς γῆς, δράκοντες καὶ πᾶσαι ἄβυσσοι. Πῦρ χάλαζα χιὼν κρύσταλλος, πνεῦμα καταιγίδος, τὰ ποιοῦντα τὸν λόγον αὐτοῦ. Τὰ ὄρη καὶ πάντες οἱ βουνοί, ξύλα καρποφόρα καὶ πᾶσαι κέδροι. Τὰ θηρία καὶ πάντα τὰ κτήνη, ἑρπετὰ καὶ πετεινὰ πτερωτά. Βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ πάντες λαοί, ἄρχοντες καὶ πάντες κριταὶ γῆς. Νεανίσκοι καὶ παρθένοι, πρεσβύτεροι μετὰ νεωτέρων, αἰνεσάτωσαν τὸ ὄνομα κυρίου, ὅτι ὑψώθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ μόνου. Ἐξομολόγησις αὐτοῦ ἐπὶ γῆς καὶ οὐρανοῦ, καὶ ὑψώσει κέρας λαοῦ αὐτοῦ. Ὕμνος πᾶσι τοῖς ὁσίοις αὐτοῦ, τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, λαῷ ἐγγίζοντι αὐτῷ.

Alleluia. 149.

Ἀλληλούια. ρμθ´.

Ἄσατε τῷ κυρίῳ ᾆσμα καινόν, ἡ αἴνεσις αὐτοῦ ἐν ἐκκλησίᾳ ὁσίων. Εὐφρανθήτω ἰσραὴλ ἐπὶ τῷ ποιήσαντι αὐτόν, καὶ υἱοὶ σιὼν ἀγαλλιάσθωσαν ἐπὶ τῷ βασιλεῖ αὐτῶν. Αἰνεσάτωσαν τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν χορῷ,

Qui emittit eloquium suum terre: velociter currit verbũ ei⁹. Qui dat niuem quasi lanã: pruinas quasi cinerem spargit. Proiicit glaciem suam quasi bucellas ante faciem frigoris eius quis stabit? Mittet verbũ suũ & soluet illa: spirabit spũ suo & fluent aque. Qui annũciat verbũ suũ iacob: p̃cepta sua & iudicia sua israel. Non fecit similiter omni genti: & iudicia sua non cognoscẽt. Aleluia.

Aleluia. 148.

Laudate dominum de celis: laudate eũ in excelsis. Laudate eum omnes angeli eius: laudate eum oẽs exercitus eius. Laudate eũ sol & luna: laudate eum omnes stelle luminis. Laudate eum celi celorum: & aque que super celos sunt: Laudent nomẽ domini: quoniam ipse mandauit & creata sũt. Et statuit ea ĩ eternũ & in seclm: preceptũ dedit & non preteribit. Laudate dominum de terra: dracones & omnes abyssi. Ignis grando nix glacies: ventus turbo q̃ facitis sermonẽ ei⁹. Montes & oẽs colles: lignũ fructiferũ & vniuerse cedri. Bestie & oĩa iumenta: reptilia & aues volantes. Reges terre & omnes populi: principes & vniuersi iudices terre. Iuuenes & virgĩes: senes cum pueris: Laudẽt nomẽ dñi: qm̃ sublime nomen eius soli⁹: gloria eius in celo & in terra. Et exaltauit cornu populi sui: laus omnibus sanctis eius: filiis israel populo appropinquanti sibi. Aleluia.

Aleluia. 149.

Cantate domino canticum nouum: laus eius in cõgregatione sanctorum. Letetur israel in factore suo: filii sion exultent ĩ rege suo. Laudẽt nomen eius in choro:

השלח אמרתו ארץ עד מהרה ירוץ דברו: הנתן שלג כצמר כפור כאפר יפזר: משליך קרחו כפתים לפני קרתו מי יעמד: ישלח דברו וימסם ישב רוחו יזלו מים: מגיד דברו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל: לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום הללויה:

cxlviii.

הללויה הללו את יהוה מן השמים הללוהו במרומים: הללוהו כל מלאכיו הללוהו כל צבאו: הללוהו שמש וירח הללוהו כל כוכבי אור: הללוהו שמי השמים והמים אשר מעל השמים: יהללו את שם יהוה כי הוא צוה ונבראו: ויעמידם לעד לעולם חק נתן ולא יעבור: הללו את יהוה מן הארץ תנינים וכל תהמות: אש וברד שלג וקיטור רוח סערה עשה דברו: ההרים וכל גבעות עץ פרי וכל ארזים: החיה וכל בהמה רמש וצפור כנף: מלכי ארץ וכל לאמים שרים וכל שפטי ארץ: בחורים וגם בתולות זקנים עם נערים: יהללו את שם יהוה כי נשגב שמו לבדו הודו על ארץ ושמים: וירם קרן לעמו תהלה לכל חסידיו לבני ישראל עם קרבו הללויה:

cxlix.

הללויה שירו ליהוה שיר חדש תהלתו בקהל חסידים: ישמח ישראל בעשיו בני ציון יגילו במלכם: יהללו שמו במחול

Pritiua.he. Tex.heb. ps.cl. Trāsla.B.Hie. Trās.Gre. lxx.cū interp.latina.

בתף וכנור יזמרו לו׃ כי רוצה יהוה בעמו יפאר ענוים בישועה׃ יעלזו חסידים בכבוד ירננו על משכבותם׃ רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם׃ לעשות נקמה בגוים תוכחות בלאמים׃ לאסר מלכיהם בזקים ונכבדיהם בכבלי ברזל׃ לעשות בהם משפט כתוב הדר הוא לכל חסידיו הללויה׃

תפף כנר זמר רצה פאר ענה ישע עלז כבד רנן שכב גרן פה עשה יכח לאם זקק כבד עשה שפט כתב חסד

cl.

הללויה הללו אל בקדשו הללוהו ברקיע עזו׃ הללוהו בגבורתיו הללוהו כרב גדלו׃ הללוהו בתקע שופר הללוהו בנבל וכנור׃ הללוהו בתף ומחול הללוהו במנים ועגב׃ הללוהו בצלצלי שמע הללוהו בצלצלי תרועה׃ כל הנשמה תהלל יה הללויה׃

רקע עזז שפר כנר תפף חלל מן רוע הלל

in tympano & cithara cātēt ei. Quia complacet sibi dñs in pplo suo: exaltabit māsuetos in iesu. Exultabūt sancti in gloria: laudabunt in cubilibus suis. Exaltatiões dei in gutture eorū: & gladii ancipites in māibus eorū. Ad faciēdā vindictā in gentibus: increpatiões ī populis. Vt alligēt reges eorū in catenis: & inclytos eorum ī cōpedibus ferreis. Vt faciant in eis iudicium scriptum: decor est oībus sanctis eius. Aleluia.

Aleluia. 150.

Laudate deum ī sctō eius: laudate eū in fortitudine potētie eius. Laudate eū in fortitudinibus eius: laudate eū iuxta multitudinem magnificētie sue. Laudate eū in clāgore buccine: laudate eū in psalterio & cithara. Laudate eum in tympano & choro: laudate eum ī cordis & orgāo. Laudate eū ī cymbalis sonātibus: laudate eū ī cymbalis tinnientibus. Omne qđ spirat laudet dominū. Aleluia.

in tympano τ psalterio psallant ei. Qui bñplacitū ē dño in pplo suo: τ exaltabit māsuetos in salute.
ἐν τυμπάνω καὶ ψαλτηρίω ψαλάτωσαν αὐτῶ. Ὅτι εὐδοκεῖ κυρίος ἐν τῶ λαῶ αὐτοῦ, καὶ ὑψώσει πραεῖς ἐν σωτηρία.
Exultabūt sctī in glīa: τ letabūtur in cubilibus suis. Exultatiões dei in gutture eoꝝ: τ
Καυχήσονται ὅσιοι ἐν δόξη, καὶ ἀγαλλιάσονται ἐπὶ τῶν κοιτῶν αὐτῶν. Αἱ ὑψώσεις τοῦ θεοῦ ἐν τῶ λάρυγγι αὐτῶν, καὶ
gladij ancipites in manibus eoꝝ. Ad faciēdā vindictā in natiōibus: icrepatiões in pplis. Ad alligādos
ῥομφαῖαι δίσομοι ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν. Τοῦ ποιῆσαι ἐκδίκησιν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ἐλεγμοὺς ἐν τοῖς λαοῖς. Τοῦ δῆσαι τοὺς
reges eoꝝ in cōpedibus: τ nobiles eoꝝ in manicis ferreis. Ut faciāt in eis iudiciū cōscriptū: glīa hec erit oībus sctīs eius.
βασιλεῖς αὐτῶν ἐν πέδαις, καὶ τοὺς ἐνδόξους αὐτῶν ἐν χειροπέδαις σιδηραῖς. Τοῦ ποιῆσαι ἐν αὐτοῖς κρίμα ἔγγραπτον, δόξα αὕτη ἔσαι πᾶσι τοῖς ὁσίοις αὐτοῦ.

Alleluia. 150.
Ἀλληλούϊα. ρν.

Laudate deū in sctīs eius: laudate eū in firmamēto ꝟtutis eius. Laudate eū in virtutibus eius: laudate eū scdm multitudinē magnitudinis eius. Laudate eū in sono tube: laudate eū in psalterio τ cithara. Laudate eū in tympano τ choro: laudate eū in chordis τ organo. Laudate eū in cymbalis bñsonātibus: laudate eū in cymbalis iubilationis. Oīs spūs laudet dñm.
Αἰνεῖτε τὸν θεὸν ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν στερεώματι δυνάμεως αὐτοῦ. Αἰνεῖτε αὐτὸν ἐπὶ ταῖς δυναστείαις αὐτοῦ, αἰνεῖτε αὐτὸν κατὰ τὸ πλῆθος τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ. Αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν ἤχω σάλπιγγος, αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν ψαλτηρίω καὶ κιθάρα. Αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν τυμπάνω καὶ χορῶ, αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν χορδαῖς καὶ ὀργάνω. Αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν κυμβάλοις εὐήχοις, αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν κυμβάλοις ἀλαλαγμοῦ. Πᾶσα πνοὴ αἰνεσάτω τὸν κύριον.

Explicit psalterium.

EPISTOLA sancti Hieronymi presbyteri ad Chromacium & Heliodorum Episcopos de libris Salomonis.

VNGAT EPISTOLA quos iungit sacerdotium: immo charta non diuidat quos Christi nectit amor. Cōmentarios ī Osee amos & Zachariā: malachiā quoq; poscatis. Scripsissem si licuisset pre valitudine. Mittitis solatia sumptuum: notarios nostros & librarios sustentatis vt vobis potissimum nostrum desudet ingenium. Et ecce ex latere frequens turba diuersa poscentiū quasi aut equum sit me vobis esurientibus & aliis laborare: aut in ratione dati & accepti: cuiq; preter vos obnoxius sim. Itaq; longa egrotatione fractus: ne penitus hoc anno reticerem: & apud vos mutus essem: tridui opus nomini vestro consecraui interpretationem videlicet trium Salomonis uoluminum: masloth quod Hebrei parabolas: vulgata autem editio prouerbia vocat: coheleth quē grece ecclesiasten: latine contionatorem possumus dicere: sirasirim quod in lingua nostra vertitur canticū canticorum. Fertur & panaretos Iesu filii sirach liber: & alius pseudographus qui sapientia Salomonis inscribitur. Quorum priorem hebraicum repperi: non ecclesiasticum vt apud latinos: sed parabolas prenotatum. Cui iuncti erant ecclesiastes & canticum canticorum: vt similitudinem Salomonis non solum numero librorum: sed etiam materiarū genere coequaret. Secundus apud hebreos nusq; est: quia & ipse stilus grecam eloquentiam redolet: & nonnulli scriptorum veterum hunc esse iudei Philonis affirmant. Sicut ergo iudith & tobie & machabeorum libros legit quidē eos ecclesia: sed inter canonicas scripturas nō recipit: sic & hec duo volumina legat ad edificationem plebis: non ad autoritatem ecclesiasticorum dogmatum confirmandam. Si cui sane septuaginta interpretum magis editio placet: habet eam a nobis olim emendatam. Neq; enim noua sic cudimus vt vetera destruamus. Et tamen cum diligentissime legerit: sciat magis nostra scripta intelligi: que non in tertiū vas transfusa coacuerint: sed statim de prelo purissime commendata teste: suum saporem seruauerint.

Explicit epistola sancti Hieronymi.

Incipit prologus in libros eosdem.

RIBVS nominibus vocatū fuisse Salomonē scripture manifestissime docent. Pacificū idest Salomonē: & idida. hoc est dilectum domini: & quod nūc dicitur coheleth idē ecclesiasten. Ecclesiastes autem greco sermōe est appellatus: quia cœtum .i. ecclesiam congreget quem nos nuncupare possumus contionatorem: eo q loquatur ad populum: & sermo eius nō specialiter ad vnum sed ad vniuersos dirigatur generaliter. Porro pacificus & dilectus domini ab eo q regno eius pax fuerit: & cum dominus dilexerit appellatus est. Nam & psal. xliiii. & .lxxi. dilecti & pacifici titulo prenotātur. Qui tamē & si ad prophetiam christi ecclesieq; pertinentes: felicitatem & vires Salomonis excedunt: tamen secundum historiam super Salomonem scripti sunt. Itaq; iuxta numerum vocabulorū tria volumina edidit. prouerbia: ecclesiasten: canticum canticorum. In prouerbiis paruulum docens: & quasi de officiis per sententias erudiens. Vnde & ad filiū sermo crebro repetitur. In ecclesiasten vero mature virum etatis instituens: ne quicq; in mundi rebus putet esse perpetuū: sed caduca & breuia vniuersa que cernimus. Ad extremum iam consumatum virum & calcato seculo preparatum: in canticis canticorum sponse iungit amplexibus. Nisi enim prius reliquerimus vitia: & pōpis seculi renunciantes expeditos nos ad aduentum preparauerimus: non possumus cantare canticum canticorum. Sed & hoc diligentius attendendum: tres libros autore diuerso esse intitulatos. In prouerbiis enim notātur prouerbia Salomonis filii Dauid regis Israel. In ecclesiasten vero verba ecclesiastes filii dauid regis hierusalem. Superfluum quippe est israel hic: quod male in grecis & latinis codicibus inuenitur. In cantico autem canticorum nec filius dauid nec rex israel siue hierusalem prescribitur: sed tantum canticum canticorum Salomonis. Sicut enim prouerbia & rudis institutio ad duodecim tribus & ad totum pertinet Israel. & quomodo contemptus mundi nō nisi metropolitis conuenit: hoc est habitatoribus in hierusalem: ita canticum canticorum ad eos proprie pertinet qui tātum supna desiderant. Ad incipientes & proficientes & paterna dignitas & regni proprii merito vendicatur auctoritas. Ad perfectos vero vbi non timore eruditur sed amore: proprium nomen sufficit: & equalis magister est & nescit esse se regem. Que omnia referuntur ad Christum.

Incipit alius Prologus.

RES libros Salomonis .i. prouerbia: ecclesiasten: canticum cāticorum: veteri .lxx. interp̄tum autoritati reddidi vel antepositis lineis superflua queq; designans: vel stellis titulo prenotatis: ea que minus habebantur interserens. vt plenius paula & eustochium cognoscatis quid in libris nostris minus sit: quidve redundet. Nec non etiā illa que imperiti trāslatores male in linguam nostram de greco sermone verterant oblitterans & antiquans: curiosissima veritate correxi. Et vbi prepostero ordine atq; peruerso sententiarum fuerat lumen ereptum: suis locis restituēs feci itelligi quod latebat. Porro in eo libro qui a plerisq; sapientia Salomonis inscribitur: & in ecclesiastico quem esse Iesu filii syrach nullus ignorat: calamum temperaui: tantummodo canonicas scripturas vobis emendare desiderans: & studium meū certis magis q̄ dubiis commendare. Ideo greco & hebreo prefatiuncula vtraq; in libro premissa est: quia nonnulla de greco hoc ad illuminationem sensus & legentis edificationem vel inserta hebraice translationi: vel extrinsecus iūcta sunt. Et idcirco q legis semp peregrina memento.

Explicit prologus. B. Hieronymi.

מִשְׁלֵי שְׁלֹמֹה בֶן דָּוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל׃ לָדַעַת חָכְמָה וּמוּסָר לְהָבִין אִמְרֵי בִינָה׃ לָקַחַת מוּסַר הַשְׂכֵּל צֶדֶק וּמִשְׁפָּט וּמֵשָׁרִים׃ לָתֵת לִפְתָאיִם עָרְמָה לְנַעַר דַּעַת וּמְזִמָּה׃ יִשְׁמַע חָכָם וְיוֹסֶף לֶקַח וְנָבוֹן תַּחְבֻּלוֹת יִקְנֶה׃ לְהָבִין מָשָׁל וּמְלִיצָה דִּבְרֵי חֲכָמִים וְחִידֹתָם׃ יִרְאַת יְהוָה רֵאשִׁית דָּעַת חָכְמָה וּמוּסָר אֱוִילִים בָּזוּ׃ שְׁמַע בְּנִי מוּסַר אָבִיךָ וְאַל תִּטֹּשׁ תּוֹרַת אִמֶּךָ׃ כִּי לִוְיַת חֵן הֵם לְרֹאשֶׁךָ וַעֲנָקִים לְגַרְגְּרֹתֶךָ׃ בְּנִי אִם יְפַתּוּךָ חַטָּאִים אַל תֹּבֵא׃ אִם יֹאמְרוּ לְכָה אִתָּנוּ נֶאֶרְבָה לְדָם נִצְפְּנָה לְנָקִי חִנָּם׃ נִבְלָעֵם כִּשְׁאוֹל חַיִּים וּתְמִימִים כְּיוֹרְדֵי בוֹר׃ כָּל הוֹן יָקָר נִמְצָא נְמַלֵּא בָתֵּינוּ שָׁלָל׃ גּוֹרָלְךָ תַּפִּיל בְּתוֹכֵנוּ כִּיס אֶחָד יִהְיֶה לְכֻלָּנוּ׃ בְּנִי אַל תֵּלֵךְ בְּדֶרֶךְ אִתָּם מְנַע רַגְלְךָ מִנְּתִיבָתָם׃ כִּי רַגְלֵיהֶם לָרַע יָרוּצוּ וִימַהֲרוּ לִשְׁפָּךְ דָּם׃ כִּי חִנָּם מְזֹרָה הָרָשֶׁת בְּעֵינֵי כָּל בַּעַל כָּנָף׃ וְהֵם לְדָמָם יֶאֱרֹבוּ יִצְפְּנוּ לְנַפְשֹׁתָם׃ כֵּן אָרְחוֹת כָּל בֹּצֵעַ בָּצַע אֶת נֶפֶשׁ בְּעָלָיו יִקָּח׃ חָכְמוֹת בַּחוּץ תָּרֹנָּה בָּרְחֹבוֹת תִּתֵּן קוֹלָהּ׃ בְּרֹאשׁ הֹמִיּוֹת תִּקְרָא בְּפִתְחֵי שְׁעָרִים בָּעִיר אֲמָרֶיהָ תֹאמֵר׃ עַד מָתַי פְּתָיִם תְּאֵהֲבוּ פֶתִי וְלֵצִים לָצוֹן חָמְדוּ לָהֶם וּכְסִילִים יִשְׂנְאוּ דָעַת׃ תָּשׁוּבוּ לְתוֹכַחְתִּי הִנֵּה אַבִּיעָה לָכֶם רוּחִי אוֹדִיעָה דְבָרַי אֶתְכֶם׃ יַעַן קָרָאתִי וַתְּמָאֵנוּ נָטִיתִי יָדִי וְאֵין מַקְשִׁיב׃ וַתִּפְרְעוּ כָל עֲצָתִי

Incipit liber prouerbiorū.

Parabole salomonis filii dauid regis israel: ad sciendā sapientiā & disciplinā. Ad intelligenda verba prudentie. & suscipiēdā eruditionē doctrine iustitiā & iudiciū & equitatē. Vt detur paruulis astutia: & adolescenti scientia & intellectus. Audiens sapiēs sapientior erit: & intelligēs gubernacula possidebit. Animaduertet parabolā & interp̄tationē verba sapientum & enigmata eorū. Timor dn̄i initiū sapiē: sapiētiā atqȝ doctrinam stulti despiciūt. Audi fili mi disciplinam patris tui: & ne dimittas legē m̄ris tue. Vt addatur gratia capiti tuo & torques collo tuo. Fili mi si te lactauerint peccatores ne acqescas eis. Si dixerint veni nobiscum: insidiemur sanguini: abscondamus tendiculas cōtra insontē frustra. Deglutiamus eū sicut infernus viuentē & integrū q̄si descendētem in lacū. Oēm preciosā substātiā reperiem⁹: implebim⁹ domos n̄ras spoliis. Sortē mitte nobiscū marsupiū sit vnū oīum nostrū. Fili mi ne ambules cū eis: phibe pedem tuū a semitis eoꝝ. Pedes enī illorū ad malū currunt: & festināt vt effundāt sanguinē. Frustra āt iacitur rete ante oculos pennatorum. Ipsi quoqȝ cōtra sanguinē suū insidiātur: & moliūtur fraudes cōtra aīas suas. Sic semite oīs auari: animas possidentiū rapiūt. Sapientia foris predicat: in plateis dat vocem suam. In capite turbarum clamitat in foribus portarum vrbis profert verba sua dicēs. Vsqueq paruuli diligitis infantiam: & stulti ea que sibi sunt noxia cupient: & imprudentes odibunt scientiā? Conuertimini ad correptionē meā. En pferā vobis spūm meū: oñdā vobis verba mea. Quia vocaui & renuistis: extēdi manū meā & nō fuit qui aspiceret. Despexistis oē cōsiliū meū:

PARABOLE SALOMONIS.
ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ ΣΟΛΟΜΩΝΤΟΣ.

Parabole salomonis filij dauid: qui regnauit in israel: ad sciendū sapiam & disciplinā: ad itelligēdū qȝ v̄ba prudētie:
Παροιμίαι σολομῶντος υἱοῦ δαυίδ, ὃς ἐβασίλευσεν ἐν ἰσραὴλ, γνῶναι σοφίαν καὶ παιδείαν, νοῆσαί τε λόγους φρονήσεως,
ad suscipiēdas qȝ īuolutiões ſmonū & solutiões enigmatū: ad itelligēdā qȝ iustitiā verā: & iudiciū dirigendū: vt det simplicib⁹ astutiā: puero āt nouo sensū qȝ & cogitatione.
δέξασθαί τε στροφὰς λόγων καὶ λύσεις αἰνιγμάτων, νοῆσαί τε δικαιοσύνην ἀληθῆ, καὶ κρίμα κατευθύνειν, ἵνα δῷ ἀκάκοις πανουργίαν, παιδὶ δὲ νέῳ αἴσθησίν τε καὶ ἔννοιαν.
hec enī audiēs sapiēs sapiētior erit. at itelligēs gubernatione possidebit. aīaduertet qȝ pabolā & tenebrosū ſmonē: v̄ba qȝ sapientū & enigmata. Initiū sapie timor dñi: itellect⁹ āt bon⁹ oībus facientib⁹ eū. pietas āt in deū initiū sensus: sapiam āt & disciplinā impij despiciēt.
τῶνδε γὰρ ἀκούσας σοφὸς σοφώτερος ἔσται· ὁ δὲ νοήμων κυβέρνησιν κτήσεται· νοήσει τε παραβολὴν καὶ σκοτεινὸν λόγον, ῥήσεις τε σοφῶν καὶ αἰνίγματα. Ἀρχὴ σοφίας φόβος κῦ, σύνεσις δὲ ἀγαθὴ πᾶσι τοῖς ποιοῦσιν αὐτήν· εὐσέβεια δὲ εἰς θεὸν ἀρχὴ αἰσθήσεως, σοφίαν δὲ καὶ παιδείαν ἀσεβεῖς ἐξουθενήσουσιν.
audi fili leges patris tui: & ne repellas statuta matris tue. coronā enī gratiaꝝ suscipies tuo v̄tici: & torquē aureū circa tuū collū. Fili ne te deceperint viri impij: neqȝ volueris. si aduocauerint te: dicētes: veni nobiscū comūica sanguinis: abscōdam⁹ āt in terrā viꝝ iustū frustra: deglutiam⁹ āt eū sicut ifern⁹ viuentē: & tollam⁹ ei⁹ memoriā d̄ terra: possessionē eius p̄ciosam recipiam⁹: impleam⁹ āt domos nostras spolijs: at tuā sortē mitte in nobis & marsupiū vnū sit nobis. Ne ambules vias cū eis: declina pedē tuū a semitis eoꝝ. nā pedes illoꝝ ad malitiā currūt. & festinātes sūt ad effundēdū sāguinē. nō enī frustra extēdunt retia pēnatis: ipi enī mortis pticipātes thesaurizāt sibi ip̄s mala: iste vie sūt oīum pficientiū iniq̄. nā impietate suā aīam auferūt. sapia in egressib⁹ laudat: in āt plateis audaciā ſmonis habēt. In sūmis āt muris p̄dicat: in āt portis ciuitatis cōfidēs dicit. Quāto tpe inocētes iherebūt iustitie nō cōfundent. at stulti iniurie existēs desideratores: impij facti odio habuerūt sensū & obnoxij facti sūt redargutionib⁹. ecce pferam vobis mei spūs verbū. docebo āt vos meū ſmonē. qm̄ vocabā: & nō audistis. & extendebā ſmones: & nō attēdebatis. sed irrita faciebatis mea cōsilia.
δέξῃ στεφάνους χαρίτων ... Ἄκουε υἱὲ νόμους πατρός σου, καὶ μὴ ἀπώσῃ θεσμοὺς μρός σου. στέφανον γὰρ χαρίτων δέξῃ σῇ κορυφῇ, καὶ κλοιὸν χρύσεον περὶ σῷ τραχήλῳ. Υἱὲ μή σε πλανήσωσιν ἄνδρες ἀσεβεῖς, μηδὲ βουληθῇς· ἐὰν παρακαλέσωσί σε, λέγοντες, ἐλθὲ μεθ᾽ ἡμῶν κοινώνησον αἵματος, κρύψωμεν δὲ εἰς γῆν ἄνδρα δίκαιον ἀδίκως, καταπίωμεν δὲ αὐτὸν ὥσπερ ᾅδης ζῶντα, καὶ ἄρωμεν αὐτοῦ τὴν μνήμην ἐκ γῆς, τὴν κτῆσιν αὐτοῦ τὴν πολυτελῆ καταλαβώμεθα, πλήσωμεν δὲ οἴκους ἡμετέρους σκύλων, τὸν δὲ σὸν κλῆρον βάλε ἐν ἡμῖν, καὶ μαρσίππιον ἓν γενηθήτω ἡμῖν. Μὴ πορευθῇς ὁδοὺς μετ᾽ αὐτῶν, ἔκκλινον τὸν πόδα σου ἐκ τῶν τρίβων αὐτῶν. οἱ γὰρ πόδες αὐτῶν εἰς κακίαν τρέχουσι· καὶ ταχινοί εἰσι τοῦ ἐκχέαι αἷμα. οὐ γὰρ ἀδίκως ἐκτείνονται δίκτυα πτερωτοῖς, αὐτοὶ γὰρ οἱ φόνου μετέχοντες θησαυρίζουσιν ἑαυτοῖς κακά, αὗται αἱ ὁδοί εἰσι πάντων τῶν συντελούντων τὰ ἄνομα· τῇ γὰρ ἀσεβείᾳ τὴν ἑαυτῶν ψυχὴν ἀφαιροῦνται. σοφία ἐν ἐξόδοις ὑμνεῖται, ἐν δὲ πλατείαις παρρησίαν ἄγει. Ἐπ᾽ ἄκρων δὲ τειχέων κηρύσσεται, ἐπὶ δὲ πύλαις πόλεως θαρροῦσα λέγει· ὅσον ἂν χρόνον ἄκακοι ἔχωνται τῆς δικαιοσύνης οὐκ αἰσχυνθήσονται· οἱ δὲ ἄφρονες τῆς ὕβρεως ὄντες ἐπιθυμηταί, ἀσεβεῖς γενόμενοι ἐμίσησαν αἴσθησιν καὶ ὑπεύθυνοι ἐγένοντο ἐλέγχοις. ἰδοὺ προήσομαι ὑμῖν ἐμῆς πνοῆς ῥῆσιν. διδάξω δὲ ὑμᾶς τὸν ἐμὸν λόγον. ἐπειδὴ ἐκάλουν, καὶ οὐχ ὑπηκούσατε· καὶ ἐξέτεινον λόγους, καὶ οὐ προσείχετε· ἀλλὰ ἀκύρους ἐποιεῖτε ἐμὰς βουλάς·

at meis redargutiōib⁹ nō itēdebatis. Igitur & ego in vestro interitu irridebo. ɔtra gaudebo aūt qñ aduenerit vobis pnities. & qū aduenerit vobis subito tumult⁹: et subuersio tanq̄ tēpestas affuerit: aut qñ venerit vobis tribulatio & obsessio. erit .n. qñ inuocabitis me: ego āt nō exaudiam vos. q̄rent me mali: & nō inuenient. odio hūerūt .n. sapiam: at timorē dñi nō receperūt: neqȝ voluerūt meis attēdere consilijs. subsānauerūt āt meas redargutiōes. igit̄ cōedent sue vie fruct⁹: & sue ipietatis implebunt. qm̄ .n. iniuriā fecerūt puulis: interficient: & inq̄sitio ipios pdet. at me audiēs habitabit in spe: & q̄escet absqȝ terrore ab omni malo.
τοῖς δὲ ἐμοῖς ἐλέγχοις οὐ προσείχετε. Τοιγαροῦν κἀγὼ τῇ ὑμετέρᾳ ἀπωλείᾳ ἐπιγελάσομαι· καταχαροῦμαι δὲ ἡνίκα ἂν ἐπέρχηται ὑμῖν ὄλεθρος· καὶ ὡς ἂν ἀφίκηται ὑμῖν ἄφνω θόρυβος, ἡ δὲ καταστροφὴ ὁμοίως καταιγίδι παρῇ, ἢ ὅταν ἔρχηται ὑμῖν θλῖψις καὶ πολιορκία. ἔσται γὰρ ὅταν ἐπικαλέσησθέ με, ἐγὼ δὲ οὐκ εἰσακούσομαι ὑμῶν. ζητήσουσί με κακοί, καὶ οὐχ εὑρήσουσιν. ἐμίσησαν γὰρ σοφίαν, τὸν δὲ φόβον κυρίου οὐ προείλοντο, οὐδὲ ἤθελον ἐμαῖς προσέχειν βουλαῖς. ἐμυκτήριζον δὲ ἐμοὺς ἐλέγχους. Τοιγαροῦν ἔδονται τῆς ἑαυτῶν ὁδοῦ τοὺς καρπούς, καὶ τῆς ἑαυτῶν ἀσεβείας πλησθήσονται. ἀνθ᾽ ὧν γὰρ ἠδίκουν νηπίους, φονευθήσονται, καὶ ἐξετασμὸς ἀσεβεῖς ὀλεῖ. ὁ δὲ ἐμοῦ ἀκούων κατασκηνώσει ἐπ᾽ ἐλπίδι, καὶ ἡσυχάσει ἀφόβως ἀπὸ παντὸς κακοῦ. Ca.2

Fili si suscipiēs ſmonē mei p̄cepti abscōderis penes teipm: audiet sapiam auris tua: & adijcies cor tuū in intellectū: adijcies aūt ipm in admonitione filio tuo. si .n. sapiam inuocaueris: & intellectui dederis vocē tuā: at sensum q̄sieris magna voce: & si q̄sieris eam q̄si argētū & sicut thesauros scrutat⁹ fueris illam: tūc intelliges timorē dñi: & scientiā dei inuenies. qr dñs dat sapiam: & ex facie ei⁹ cognitio & itellectus: & thesaurizat dirigētib⁹ salutē. proteget āt viam eoꝝ: ad seruādū vias iustificationū & viam eoꝝ q̄ reuerēt eū custodiet. tūc intelliges iustitiam & iudiciū: & diriges omnes semitas bonas. Si .n. venerit sapia in tuā mentē: at sensus tue aie pulcher esse uidebit: cōsiliū bonū custodiet te: cogitatio āt scta ſuabit te: vt eruat te a via mala & a viro loquente nihil fidele. ve q̄ relinquūt vias rectas vt ambulēt in vijs tenebraꝝ. ve q̄ letantur in malis & gaudent in subuersione mala: quoꝝ semite pu͂erse & curue: orbite eoꝝ: ad longe te faciendū a via recta: & alienum iuste sententie. Fili ne te ɔp̄hēdat malū cōsiliū: qd̄ reliquit
Υἱὲ ἐὰν δεξάμενος ῥῆσιν ἐμῆς ἐντολῆς κρύψῃς παρὰ σεαυτῷ, ὑπακούσεται σοφίας τὸ οὖς σου, καὶ παραβαλεῖς καρδίαν σου εἰς σύνεσιν, παραβαλεῖς δὲ αὐτὴν ἐπὶ νουθέτησιν τῷ υἱῷ σου. ἐὰν γὰρ τὴν σοφίαν ἐπικαλέσῃ, καὶ τῇ συνέσει δῷς φωνήν σου, τὴν δὲ αἴσθησιν ζητήσῃς μεγάλῃ τῇ φωνῇ, καὶ ἐὰν ζητήσῃς αὐτὴν ὡς ἀργύριον καὶ ὡς θησαυροὺς ἐξερευνήσῃς αὐτήν, τότε συνήσεις φόβον κυρίου, καὶ ἐπίγνωσιν θεοῦ εὑρήσεις. ὅτι κύριος δίδωσι σοφίαν, καὶ ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ γνῶσις καὶ σύνεσις, καὶ θησαυρίζει τοῖς κατορθοῦσι σωτηρίαν. ὑπερασπιεῖ δὲ τὴν πορείαν αὐτῶν, τοῦ φυλάξαι ὁδὸν δικαιωμάτων, καὶ ὁδὸν εὐλαβουμένων αὐτὸν διαφυλάξει. τότε συνήσεις δικαιοσύνην καὶ κρίμα, καὶ κατορθώσεις πάντας ἄξονας ἀγαθούς. Ἐὰν γὰρ ἔλθῃ ἡ σοφία εἰς σὴν διάνοιαν, ἡ δὲ αἴσθησις τῇ σῇ ψυχῇ καλὴ εἶναι δόξῃ, βουλὴ καλὴ φυλάξει σε, ἔννοια δὲ ὁσία τηρήσει σε, ἵνα ῥύσηταί σε ἀπὸ ὁδοῦ κακῆς καὶ ἀπὸ ἀνδρὸς λαλοῦντος μηδὲν πιστόν. ὦ οἱ ἐγκαταλείποντες ὁδοὺς εὐθείας τοῦ πορεύεσθαι ἐν ὁδοῖς σκότους. ὦ οἱ εὐφραινόμενοι ἐπὶ κακοῖς καὶ χαίροντες ἐπὶ καταστροφῇ κακῇ, ὧν αἱ τρίβοι σκολιαὶ καὶ καμπύλαι αἱ τροχιαὶ αὐτῶν, τοῦ μακράν σε ποιῆσαι ἀπὸ ὁδοῦ εὐθείας, καὶ ἀλλότριον τῆς δικαίας γνώμης. Υἱὲ μή σε καταλάβῃ κακὴ βουλή, ἡ ἀπολιποῦσα

& increpatiōes meas neglexistis. Ego quoqȝ in interitu v̄ro ridebo: & subsānabo cū vobis id qd̄ timebatis aduenerit. Cum irruerit repentina calamitas: & interit⁹ q̄si tēpestas ingruerit: qñ venerit sup vos tribulatio & angustia. Tunc inuocabūt me: & nō exaudiā: mane cōsurgēt: & non inueniēt me. Eo q̄ exosam habuerint disciplinam: & timorē domini nō susceperint: nec acquieuerint cōsilio meo: & detraxerint vniuerse correptioni mee. Comedēt igitur fruct⁹ vie sue: suisqȝ consiliis saturabuntur. Auersio paruulorum interficiet eos: prosperitas stultoꝝ pdet eos. Qui āt me audierit absqȝ terrore requiescet: & abūdātia pfruetur timore malorū sublato.

Fili mi si susceperis sermones meos: & mandata mea absconderis penes te: vt audiat sapiām auris tua: iclina cor tuū ad cognoscēdā prudentiā. Si enim sapientiam inuocaueris: & iclinaueris cor tuū prudentie: si q̄sieris eam q̄si pecuniam & sicut thesauros effoderis illā: tūc intelliges timorem dn̄i: & scientiam dei inuenies. Quia dn̄s dat sapientiā: & ex ore eius scietia & prudentia. Custodiet rectorum salutem: & proteget gradiētes simpliciter. Seruās semitas iustitie: & viam sanctorum custodiens. Tunc intelliges iusticiā & iudicium & equitatē: & oēm semitam bonam. Si intrauerit sapientia cor tuū: & scientia anime tue placuerit: consilium custodiet te: & prudentia seruabit te. Vt eruaris a via mala: & ab homine qui peruersa loquitur. Qui relinquūt iter rectum: & ambulant per vias tenebrosas. Qui letantur cū male fecerint: & exultāt in rebus pessimis. Quorum vie peruerse sunt: & infames gressus eorum. Vt eruaris a muliere aliena & ab extranea q̄ mollit sermones suos: & relinquit

וְתוֹכַחְתִּי לֹא אֲבִיתֶם׃ גַּם אֲנִי בְּאֵידְכֶם אֶשְׂחָק אֶלְעַג בְּבֹא פַחְדְּכֶם׃ בְּבֹא כְשׁוֹאָה פַּחְדְּכֶם וְאֵידְכֶם כְּסוּפָה יֶאֱתֶה בְּבֹא עֲלֵיכֶם צָרָה וְצוּקָה׃ אָז יִקְרָאֻנְנִי וְלֹא אֶעֱנֶה יְשַׁחֲרֻנְנִי וְלֹא יִמְצָאֻנְנִי׃ תַּחַת כִּי שָׂנְאוּ דָעַת וְיִרְאַת יְהוָה לֹא בָחָרוּ׃ לֹא אָבוּ לַעֲצָתִי נָאֲצוּ כָּל תּוֹכַחְתִּי׃ וְיֹאכְלוּ מִפְּרִי דַרְכָּם וּמִמֹּעֲצֹתֵיהֶם יִשְׂבָּעוּ׃ כִּי מְשׁוּבַת פְּתָיִם תַּהַרְגֵם וְשַׁלְוַת כְּסִילִים תְּאַבְּדֵם׃ וְשֹׁמֵעַ לִי יִשְׁכָּן בֶּטַח וְשַׁאֲנַן מִפַּחַד רָעָה׃

Cap.ij.

בְּנִי אִם תִּקַּח אֲמָרָי וּמִצְוֺתַי תִּצְפֹּן אִתָּךְ׃ לְהַקְשִׁיב לַחָכְמָה אָזְנֶךָ תַּטֶּה לִבְּךָ לַתְּבוּנָה׃ כִּי אִם לַבִּינָה תִקְרָא לַתְּבוּנָה תִּתֵּן קוֹלֶךָ׃ אִם תְּבַקְשֶׁנָּה כַכָּסֶף וְכַמַּטְמוֹנִים תַּחְפְּשֶׂנָּה׃ אָז תָּבִין יִרְאַת יְהוָה וְדַעַת אֱלֹהִים תִּמְצָא׃ כִּי יְהוָה יִתֵּן חָכְמָה מִפִּיו דַּעַת וּתְבוּנָה׃ יִצְפֹּן לַיְשָׁרִים תּוּשִׁיָּה מָגֵן לְהֹלְכֵי תֹם׃ לִנְצֹר אָרְחוֹת מִשְׁפָּט וְדֶרֶךְ חֲסִידָיו יִשְׁמֹר׃ אָז תָּבִין צֶדֶק וּמִשְׁפָּט וּמֵישָׁרִים כָּל מַעְגַּל טוֹב׃ כִּי תָבוֹא חָכְמָה בְלִבֶּךָ וְדַעַת לְנַפְשְׁךָ יִנְעָם׃ מְזִמָּה תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ תְּבוּנָה תִנְצְרֶכָּה׃ לְהַצִּילְךָ מִדֶּרֶךְ רָע מֵאִישׁ מְדַבֵּר תַּהְפֻּכוֹת׃ הַעֹזְבִים אָרְחוֹת יֹשֶׁר לָלֶכֶת בְּדַרְכֵי חֹשֶׁךְ׃ הַשְּׂמֵחִים לַעֲשׂוֹת רָע יָגִילוּ בְּתַהְפֻּכוֹת רָע׃ אֲשֶׁר אָרְחֹתֵיהֶם עִקְּשִׁים וּנְלוֹזִים בְּמַעְגְּלוֹתָם׃ לְהַצִּילְךָ מֵאִשָּׁה זָרָה מִנָּכְרִיָּה אֲמָרֶיהָ הֶחֱלִיקָה׃ הַעֹזֶבֶת

אלוף נעוריה ואת ברית אלהיה שכחה׃ כי שחה אל מות ביתה ואל רפאים מעגלתיה׃ כל באיה לא ישובון ולא ישיגו ארחות חיים׃ למען תלך בדרך טובים וארחות צדיקים תשמר׃ כי ישרים ישכנו ארץ ותמימים יותרו בה׃ ורשעים מארץ יכרתו ובוגדים יסחו ממנה׃

Cap. iij.

בני תורתי אל תשכח ומצותי יצר לבך׃ כי ארך ימים ושנות חיים ושלום יוסיפו לך׃ חסד ואמת אל יעזבך קשרם על גרגרותיך כתבם על לוח לבך׃ ומצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם׃ בטח אל יהוה בכל לבך ואל בינתך אל תשען׃ בכל דרכיך דעהו והוא יישר ארחתיך׃ אל תהי חכם בעיניך ירא את יהוה וסור מרע׃ רפאות תהי לשרך ושקוי לעצמותיך׃ כבד את יהוה מהונך ומראשית כל תבואתך׃ וימלאו אסמיך שבע ותירוש יקביך יפרצו׃ מוסר יהוה בני אל תמאס ואל תקץ בתוכחתו׃ כי את אשר יאהב יהוה יוכיח וכאב את בן ירצה׃ אשרי אדם מצא חכמה ואדם יפיק תבונה׃ כי טוב סחרה מסחר כסף ומחרוץ תבואתה׃ יקרה היא מפנינים וכל חפציך לא ישוו בה׃ ארך ימים בימינה בשמאולה עשר וכבוד׃ דרכיה דרכי נעם וכל נתיבתיה שלום׃ עץ חיים היא למחזיקים בה ותמכיה מאשר׃ יהוה בחכמה יסד ארץ

ducem pubertatis sue: & pacti dei sui oblita est. Inclinata est enim ad mortem domus eius: & ad inferos semite ipsius. Oēs qui ingrediuntur ad eā nō reuertētur: nec apprehendent semitas vite. Ut ambules in via bona: & calles iustorū custodias. Qui enim recti sunt habitabūt ī terra: & simplices permanebunt in ea. Impii vero de terra perdentur: & qui inique agunt auferētur ex ea. 3.

Fili mi ne obliuiscaris legis mee: & p̄cepta mea cor tuū custodiat. Longitudinē enī dierū & annos vite & pacē apponent tibi. Misericordia & veritas te nō deserāt. Circūda eas gutturi tuo: & describe in tabulis cordis tui: & inuenies gratiā & disciplinā bonā corā deo & hoībus. Habe fiduciā in dño ex toto corde tuo: & ne innitaris prudentie tue. In oībus viis tuis cogita illum: & ipse diriget gressus tuos. Ne sis sapiens apud temetipsum: time dominum: & recede a malo. Sanitas quippe erit vmbilico tuo: & irrigatio ossium tuorū. Honora dominū de tua substātia & de primitiis oīm frugū tuarū: & iplebūtur horrea tua saturitate: & vino torcularia redūdabūt. Disciplinā dñi fili mi ne abiicias: nec deficias cū ab eo corriperis. Quē enim diligit dñs corripit: & quasi pr̄ in filio cōplacet sibi. Beatus hō qui inuenit sapiētiā: & qui affluit prudentia. Melior acquisitio eius negotiatione argenti & auro primo fructus eius. Preciosior est cūctis opibus sapiā: & oīa q̄ desiderātur huic nō valet cōparari. Longitudo dierū in dextera eius: & in sinistra illius diuitie & gloria. Vie eius vie pulchre: & oēs semite eius pacifice. Lignū vite est his qui apprehēderīt eā: & qui tenuerit eam beati. Dominus sapientia fundauit terram:

doctrinā adolescētie: & testamētū diuinū oblita.
διδασκαλίαν νεότητος, καὶ διαθήκην θείαν ἐπιλελησμένη.
posuit.n. apud morte domū ei⁹: & apud infer-
ἔθετο γὰρ παρὰ τῷ θανάτῳ τὸν οἶκον αὐτῆς, καὶ παρὰ τῷ ἅ-
nū cū trigenis semitas ei⁹. omnes ambu-
δῃ μετὰ τῶν γηγενῶν τοὺς ἄξονας αὐτῆς. πάντες οἱ πορευ-
lantes in ea nō reuertētur: neq; apphendent
όμενοι ἐν αὐτῇ οὐκ ἀναστρέψουσιν, οὐδὲ μὴ καταλάβω-
semitas rectas: nō.n. cōphenduntur ab annis
σι τρίβους εὐθείας. οὐ γὰρ καταλαμβάνονται ὑπὸ ἐνιαυτῶν
vite. si.n. ābulauissēt semitas bonas: īuenissēt vtiq; semitas
ζωῆς. εἰ γὰρ ἐπορεύοντο τρίβους ἀγαθάς, εὕροσαν ἂν τρίβους
iusticie leues. Utiles erūt hitatores tre: & īnocētes āt
δικαιοσύνης λείους. χρηστοὶ ἔσονται οἰκήτορες γῆς, ἄκακοι δὲ
relinquentur in ea. qm̄ recti habitabunt trā &
ὑπολειφθήσονται ἐν αὐτῇ. ὅτι εὐθεῖς κατασκηνώσουσι γῆν καὶ
sancti relinquēt in ea. vie āt ipsoꝝ e trā pden
ὅσιοι ὑπολειφθήσονται ἐν αὐτῇ. ὁδοὶ δὲ ἀσεβῶν ἐκ γῆς ὀλοῦν-
tur at iniqui expellent ab ea.
ται, οἱ δὲ παράνομοι ἐξωσθήσονται ἀπ' αὐτῆς. Ca. 3.

Fili meas leges ne obliuiscaris: at verba mea
Υἱὲ ἐμῶν νόμων μὴ ἐπιλανθάνου, τὰ δὲ ῥήματά μου
custodiat tuū cor. lōgitudinē.n. vite & ānos vite. & pa-
τηρείτω σὴ καρδία. μῆκος γὰρ βίου καὶ ἔτη ζωῆς. καὶ εἰ-
cem apponēt tibi. mie & fides ne desint
ρήνην προσθήσουσί σοι. ἐλεημοσύναι καὶ πίστεις μὴ ἐκλειπέ-
tibi. liga āt eas in tuo collo: scribe
τωσάν σοι. ἄφαψαι δὲ αὐτὰς ἐπὶ σῷ τραχήλῳ, γράψον
eas in tabula cordis tui & inuenies grām.
αὐτὰς ἐπὶ πλακὸς τῆς καρδίας σου καὶ εὑρήσεις χάριν.
& puide bona coram dño & hominibus. esto con-
καὶ προνοοῦ καλὰ ἐνώπιον κυρίου καὶ ἀνθρώπων. ἴσθι πε-
fidēs in toto corde in deo: in āt tua sapia ne extolla-
ποιθὼς ἐν ὅλῃ καρδίᾳ ἐπὶ θεῷ, ἐπὶ δὲ σῇ σοφίᾳ μὴ ἐπαί-
ris. in omnib⁹ vijs tuis cognosce illā. vt dirigat
ρου. ἐν πάσαις ὁδοῖς σου γνώριζε αὐτήν. ἵνα ὀρθοτομῇ τὰς
vias tuas. ne sis prudēs apud temetipsū: time āt deū
ὁδούς σου. μὴ ἴσθι φρόνιμος παρὰ σεαυτῷ, φοβοῦ δὲ τὸν θεὸν
& declina ab omni malo. tūc sanitas erit corpori
καὶ ἔκκλινε ἀπὸ παντὸς κακοῦ. τότε ἴασις ἔσται τῷ σώματί
tuo: & curatio ossibus tuis. honora dūz de tuis
σου, καὶ ἐπιμέλεια τοῖς ὀστέοις σου. τίμα τὸν κν̄ ἀπὸ σῶν
iustis laborib⁹: & p̄mitias da ei de tuis fructib⁹ iusti-
δικαίων πόνων, καὶ ἀπάρχου αὐτῷ ἀπὸ σῶν καρπῶν δικαιο-
cie. vt impleant horrea tua saturitate frumēti.
σύνης. ἵνα πιμπλῶνται τὰ ταμιεῖα σου πλησμονῆς σίτου.
vino āt torcularia tua redūdēt. Fili ne puipēdas disciplinā
οἴνῳ δὲ αἱ ληνοί σου ἐκβλύζωσιν. Υἱὲ μὴ ὀλιγώρει παιδείας
dñi: neq; deficias ab ipo correptus. quē.n. diligit dñs. corri-
κῡ, μηδὲ ἐκλύου ὑπ' αὐτοῦ ἐλεγχόμενος. ὃν γὰρ ἀγαπᾷ κς̄ παι-
pit. verberat āt omnē filiū quē suscipit. Beatus
δεύει. μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱὸν ὃν παραδέχεται. Μακάριος
homo q̄ inuenit sapiam: & mortal' q̄ nouit prudētiā. melius
ἄνθρωπος ὃς εὗρε σοφίαν, καὶ θνητὸς ὃς εἶδε φρόνησιν. κρεῖσσον
.n. eā mercari: q̄ auri & argenti thesauros:
γὰρ αὐτὴν ἐμπορεύεσθαι, ἢ χρυσίου καὶ ἀργυρίου θησαυρούς.
p̄ciosior āt est lapidib⁹ p̄ciosis. omne āt p̄ciosū nō
τιμιωτέρα δέ ἐστι λίθων πολυτελῶν. πᾶν δὲ τίμιον οὐκ
dignū illa est: lōgitudo.n. vite & anni vite in dextera e-
ἄξιον αὐτῆς ἐστι. μῆκος γὰρ βίου καὶ ἔτη ζωῆς ἐν τῇ δεξιᾷ αὐ-
ius: in āt sinistra illi⁹ diuitie & glia: ex o-
τῆς, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ αὐτῆς πλοῦτος καὶ δόξα, ἐκ τοῦ στόμα-
re eius pcedit iusticia legem āt & miam in
τος αὐτοῦ ἐκπορεύεται δικαιοσύνη νόμον δὲ καὶ ἔλεον ἐπὶ
lingua fert. vie eius vie pulchre. & oēs
γλώσσης φέρει. αἱ ὁδοὶ αὐτῆς ὁδοὶ καλαί. καὶ πᾶσαι αἱ
semite ei⁹ in pace. lignū vite est oīb⁹ apphendē-
τρίβοι αὐτῆς ἐν εἰρήνῃ. ξύλον ζωῆς ἐστι πᾶσι τοῖς ἀντεχο-
tibus eā: & firmatis in eā vt in do-
μένοις αὐτῆς, καὶ τοῖς ἐπερειδομένοις ἐπ' αὐτὴν ὡς ἐπὶ κυ-
minū secura. De⁹ sapia fundauit terrā:
ρίον ἀσφαλής. Ὁ θεὸς τῇ σοφίᾳ ἐθεμελίωσε τὴν γῆν,

parauit āt celos in prudētia. In sensu ei⁹ abyssi
ἡτοίμασε δὲ οὐρανοὺς ἐν φρονήσει. Ἐν αἰσθήσει αὐτοῦ ἄβυσσοι
scissi sunt: nubes āt distillarūt rores. Fili ne effluas:
ἐρράγησαν, νέφη δὲ ἐρρύησαν δρόσους. Υἱὲ μὴ παραρρυῇς,
custodi āt meū ꝯsiliū & sentētiā: vt viuat aīa tua:
τήρησον δὲ ἐμὴν βουλὴν καὶ ἔννοιαν, ἵνα ζήσῃ ἡ ψυχή σου,
& gratia sit circū tuū collum. Erit āt sanitas carnib⁹
καὶ χάρις ᾖ περὶ σῷ τραχήλῳ. Ἔσται δὲ ἴασις ταῖς σαρξί
tuis: & cura tuis ossib⁹: vt ābules confi-
σου, καὶ ἐπιμέλεια τοῖς σοῖς ὀστέοις, ἵνα πορεύῃ πεποι-
sus in pace omnes vias tuas: at pes tu⁹ nō of-
θὼς ἐν εἰρήνῃ πάσας τὰς ὁδούς σου, ὁ δὲ πούς σου οὐ μὴ προ-
fendat. Si eni sederis: itrepid⁹ eris. Si āt dormieris sua-
σκόψῃ. Ἐὰν γὰρ κάθῃ, ἄφοβος ἔσῃ. Ἐὰν δὲ καθεύδῃς ἡ-
uiter somnabis. Et nō pauesces terrorē superuenientem:
δέως ὑπνώσεις. Καὶ οὐ φοβηθήσῃ πτόησιν ἐπελθοῦσαν,
neq; ipet⁹ ipsoꝝ irruentes. Nā dñs erit in
οὐδὲ ὁρμὰς ἀσεβῶν ἐπερχομένας. Ὁ γὰρ κύριος ἔσται ἐπὶ
oibus vijs tuis: & firmabit tuū pedē vt nō quatiaris.
πασῶν ὁδῶν σου, καὶ ἐρείσει σὸν πόδα ἵνα μὴ σαλευθῇς.
Ne abstineas bñ facere idigēti: qū vtiq; possit man⁹ tua auxilia-
Μὴ ἀπόσχῃ εὖ ποιεῖν ἐνδεῆ, ἡνίκα ἂν ἔχῃ ἡ χείρ σου βοη-
ri. ne dicas reuertens redi: & cras dabo: potente
θεῖν. μὴ εἴπῃς ἐπανελθὼν ἐπάνηκε, καὶ αὔριον δώσω, δυνατοῦ
te exīte bñ facere. Nō.n. nosti qd pariet dies sequēs.
σου ὄντος εὖ ποιεῖν. Οὐ γὰρ οἶδας τί τέξεται ἡ ἐπιοῦσα.
Ne moliaris in tuū amicū mala: p̄pe habitātē & con-
Μὴ τεκταίνε ἐπὶ σὸν φίλον κακά, παροικοῦντα καὶ πε-
fidētē in te. Ne diligas inimicitias ꝯtra hoiem fru-
ποιθότα ἐπὶ σοί. Μὴ φιλεχθρήσῃς πρὸς ἄνθρωπον μά-
stra: ne in te faciat malū. Ne acqras maloꝝ
την, ἵνα μὴ εἰς σὲ ἐργάσηται κακόν. Μὴ κτήσῃ κακῶν
viroꝝ opprobria. Neq; emuleris vias eoꝝ. Impu-
ἀνδρῶν ὀνείδη. Μηδὲ ζηλώσῃς τὰς ὁδοὺς αὐτῶν. Ἀκάθαρ-
rus .n. corā dño. ois iniquus. In āt iustis
τος γὰρ ἔναντι κυρίου πᾶς παράνομος. Ἐν δὲ δικαίοις
nō ꝯsiliū facit. execratio dei in domib⁹ ipsoꝝ: domos
οὐ συνεδριάζει. κατάρα κυρίου ἐν οἴκοις ἀσεβῶν, ἐπαύ-
āt iustoꝝ bñdicitur. Dñs superbis resi-
λεις δὲ δικαίων εὐλογοῦνται. Κύριος ὑπερηφάνοις ἀντι-
stit: humilibus āt dat grām. Glīaꝫ sapiētes
τάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν. Δόξαν σοφοὶ
hereditabūt: at impij exaltāt ignominiā.
κληρονομήσουσιν, οἱ δὲ ἀσεβεῖς ὕψωσαν ἀτιμίαν. Ca. 4

Audite filij disciplinā patris: & attē-
Ἀκούσατε παῖδες παιδείαν πατρός, καὶ προ-
dite ad sciēdū cogitationē. Donū eni bonū tribuā vo-
σέχετε γνῶναι ἔννοιαν. Δῶρον γὰρ ἀγαθὸν δωροῦμαι ὑ-
bis: meū s̄monē ne derelinquatis. Fili⁹.n. fui
μῖν, τὸν ἐμὸν λόγον μὴ ἐγκαταλίπητε. Υἱὸς γὰρ ἐγε-
& ego patri obediēs: & dilectus in fa-
νόμην κἀγὼ πατρὶ ὑπήκοος, καὶ ἀγαπώμενος ἐν προ-
cie matris. Qui dicebāt & docebant me: firme-
σώπῳ μητρός. Οἳ ἔλεγον καὶ ἐδίδασκόν με, ἐρειδέ-
tur noster sermo in tuū cor. Custodi p̄cep-
τω ὁ ἡμέτερος λόγος εἰς σὴν καρδίαν. Φύλασσε ἐντο-
ta: ne obliuiscaris. Posside sapiam posside itellectū: ne
λάς, μὴ ἐπιλάθῃ. Κτῆσαι σοφίαν κτῆσαι σύνεσιν, μὴ
obliuiscaris: neq; cōtemnas eloqūm mei oris: neq;
ἐπιλάθῃ, μηδὲ παρίδῃς ῥῆσιν ἐμοῦ στόματος, μηδὲ
declines a verbis oris mei. Ne relinquas
ἐκκλίνῃς ἀπὸ ῥημάτων στόματός μου. Μὴ ἐγκαταλί-
eam & inherebit tibi. dilige eā & custo-
πῃς αὐτὴν καὶ ἀνθέξεταί σου. ἐράσθητι αὐτῆς καὶ τηρή-
diet te. Pricipiū sapie: posside sapiam & in omni
σει σε. Ἀρχὴ σοφίας, κτῆσαι σοφίαν καὶ ἐν πάσῃ
possessiōe tua acqre intellectū. Aggerib⁹ circūda illam:
κτήσει σου κτῆσαι σύνεσιν. Περιχαράκωσον αὐτήν,
& exaltabit te: honora eam: vt te āplectatur. Ut
καὶ ὑψώσει σε, τίμησον αὐτήν, ἵνα σε περιλάβῃ. Ἵνα
det tuo capiti coronam grarum:
δῷ τῇ σῇ κεφαλῇ στέφανον χαρίτων,

stabiliuit celos prudētia. Sapientia illius eruperunt abyssi & nubes rore concrescunt. Fili mi ne effluāt hec ab oculis tuis. Custodi legem meā & consilium meū: & erit vita aie tue: & grā faucib⁹ tuis. Tūc ambulabis fiducialiter in via tua: & pes tuus non impinget. Si dormieris nō timebis: quiesces & suauis erit somnus tuus. Ne paueas repentino terrore: & irruentes tibi ruinas impiorum. Dñs enim erit in latere tuo & custodiet pedē tuū ne capiaris. Noli phibere benefacere eū qui pōt. Si vales & ipse benefac. Ne dicas amico tuo vade & reuertere & cras dabo tibi: cū statim possis dare. Ne moliaris amico tuo malum: cū ille in te habeat fiduciā. Nō cōtendas aduersus hominē frustra cū ipse tibi nihil mali fecerit. Ne emuleris hominē iniustum nec imiteris vias ei⁹: qa abominatio est dñi ois illusor: & cū simplicib⁹ sermocinatio ei⁹. Egestas a dño in domo ipii: habitacula aūt iustorum benedicētur. Ipse deludet illusores: & mansuetis dabit gratiā. Gloriā sapientes possidebunt: stultorum exaltatio ignominia. 4.

Audite filii disciplinā patris & attēdite vt sciatis prudentiā. Donū bonū tribuā vobis: legem meā ne derelinqtis. Nā & ego filius fui patris mei: tenellus & vnigenitus corā matre mea & docebat me atq; dicebat. Suscipiat vba mea cor tuū: & custodi p̄cepta mea & viues. Posside sapientiā: posside prudentiā. Ne obliuiscaris: neq; declines a verbis oris mei. Ne dimittas eā & custodiet te: dilige eā & cōseruabit te. Principiū sapiētie posside sapiam: & in oi possessione tua acquire prudētiā. Arripe illā & exaltabit te: & glificaberis ab ea cū eā fueris amplexatus. Dabit capiti tuo augmenta gratiarū:

כונן שמים בתבונה׃ בדעתו תהומות נבקעו ושחקים ירעפו טל׃ בני אל ילזו מעיניך נצר תשיה ומזמה׃ ויהיו חיים לנפשך וחן לגרגרתיך׃ אז תלך לבטח דרכך ורגלך לא תגוף׃ אם תשכב לא תפחד ושכבת וערבה שנתך׃ אל תירא מפחד פתאם ומשאת רשעים כי תבא׃ כי יהוה יהיה בכסלך ושמר רגלך מלכד׃ אל תמנע טוב מבעליו בהיות לאל ידיך לעשות׃ אל תאמר לרעיך לך ושוב ומחר אתן ויש אתך׃ אל תחרש על רעך רעה והוא יושב לבטח אתך׃ אל תרוב עם אדם חנם אם לא גמלך רעה׃ אל תקנא באיש חמס ואל תבחר בכל דרכיו׃ כי תועבת יהוה נלוז ואת ישרים סודו׃ מארת יהוה בבית רשע ונוה צדיקים יברך׃ אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן׃ כבוד חכמים ינחלו וכסילים מרים קלון׃

Cap. iiij.

שמעו בנים מוסר אב והקשיבו לדעת בינה׃ כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו׃ כי בן הייתי לאבי רך ויחיד לפני אמי׃ וירני ויאמר לי יתמך דברי לבך שמר מצותי וחיה׃ קנה חכמה קנה בינה אל תשכח ואל תט מאמרי פי׃ אל תעזבה ותשמרך אהבה ותצרך׃ ראשית חכמה קנה חכמה ובכל קנינך קנה בינה׃ סלסלה ותרוממך תכבדך כי תחבקנה׃ תתן לראשך לוית חן

עֲטֶרֶת תִּפְאֶרֶת תְּמַגְּנֶךָּ׃ שְׁמַע בְּנִי וְקַח אֲמָרָי וְיִרְבּוּ לְךָ שְׁנוֹת חַיִּים׃ בְּדֶרֶךְ חָכְמָה הֹרֵיתִיךָ הִדְרַכְתִּיךָ בְּמַעְגְּלֵי יֹשֶׁר׃ בְּלֶכְתְּךָ לֹא יֵצַר צַעֲדֶךָ וְאִם תָּרוּץ לֹא תִכָּשֵׁל׃ הַחֲזֵק בַּמּוּסָר אַל תֶּרֶף נִצְּרֶהָ כִּי הִיא חַיֶּיךָ׃ בְּאֹרַח רְשָׁעִים אַל תָּבֹא וְאַל תְּאַשֵּׁר בְּדֶרֶךְ רָעִים׃ פְּרָעֵהוּ אַל תַּעֲבָר בּוֹ שְׂטֵה מֵעָלָיו וַעֲבוֹר׃ כִּי לֹא יִשְׁנוּ אִם לֹא יָרֵעוּ וְנִגְזְלָה שְׁנָתָם אִם לֹא יַכְשִׁילוּ׃ כִּי לָחֲמוּ לֶחֶם רֶשַׁע וְיֵין חֲמָסִים יִשְׁתּוּ׃ וְאֹרַח צַדִּיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ הוֹלֵךְ וָאוֹר עַד נְכוֹן הַיּוֹם׃ דֶּרֶךְ רְשָׁעִים כָּאֲפֵלָה לֹא יָדְעוּ בַּמֶּה יִכָּשֵׁלוּ׃ בְּנִי לִדְבָרַי הַקְשִׁיבָה לַאֲמָרַי הַט אָזְנֶךָ׃ אַל יַלִּיזוּ מֵעֵינֶיךָ שָׁמְרֵם בְּתוֹךְ לְבָבֶךָ׃ כִּי חַיִּים הֵם לְמֹצְאֵיהֶם וּלְכָל בְּשָׂרוֹ מַרְפֵּא׃ מִכָּל מִשְׁמָר נְצֹר לִבֶּךָ כִּי מִמֶּנּוּ תּוֹצְאוֹת חַיִּים׃ הָסֵר מִמְּךָ עִקְּשׁוּת פֶּה וּלְזוּת שְׂפָתַיִם הַרְחֵק מִמֶּךָּ׃ עֵינֶיךָ לְנֹכַח יַבִּיטוּ וְעַפְעַפֶּיךָ יַיְשִׁרוּ נֶגְדֶּךָ׃ פַּלֵּס מַעְגַּל רַגְלֶךָ וְכָל דְּרָכֶיךָ יִכֹּנוּ׃ אַל תֵּט יָמִין וּשְׂמֹאול הָסֵר רַגְלְךָ מֵרָע׃

Cap. v.

בְּנִי לְחָכְמָתִי הַקְשִׁיבָה לִתְבוּנָתִי הַט אָזְנֶךָ׃ לִשְׁמֹר מְזִמּוֹת וְדַעַת שְׂפָתֶיךָ יִנְצֹרוּ׃ כִּי נֹפֶת תִּטֹּפְנָה שִׂפְתֵי זָרָה וְחָלָק מִשֶּׁמֶן חִכָּהּ׃ וְאַחֲרִיתָהּ מָרָה כַלַּעֲנָה חַדָּה כְּחֶרֶב פִּיּוֹת׃ רַגְלֶיהָ יֹרְדוֹת מָוֶת שְׁאוֹל צְעָדֶיהָ יִתְמֹכוּ׃ אֹרַח חַיִּים פֶּן תְּפַלֵּס נָעוּ מַעְגְּלֹתֶיהָ לֹא תֵדְעוּ׃ וְעַתָּה בָנִים שִׁמְעוּ לִי וְאַל

(margin: שמע אמר · לקח רבה · שנה ירה · דרך עגל · ילך · רוץ כשל · חזק יסר · רפה חיה · בוא אשר · רוע עבר · רוע · גזל ישן · כשל · שתה צדק · כון · קשב · נטה לוז · יצא · רפא שמר נצר · יצא · סור לוז · שפה רחק · נבט ישר · נגד לכן · נטה שמאל · סור רוע · קשב בין · נטה · זמם ידע · שפה נצר · נוף נטף · מרר חדד · פה · שאל תמך · פלס נוע · עלז)

&'corona* inclyta protege te. Audi fili mi ꝏꝏ & ſuſcipe verba mea: vt multiplicentur tibi anni vite. Viam ſapiētie mōſtrabo tibi: & ducam ꝏ p ſemitas eqtatis. quas cū ingreſſus fueris non arctabūtur greſſ9 tui & currēs nō hēbis offendiculū. Tene diſciplinā: ne dimittas eā. Cuſtodi illā: quia illa eſt vita tua. Ne delecteris in viis īpiorū nec tibi placeat malorū via. ꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏ Fuge ab ea nec trāſeas per illam: declina ꝏꝏ & deſere eam. Non enī dormiūt niſi cū malefecerit: & nō capitur ſomnus ab eis niſi ſupplātauerit. Comedūt panem īpietatis & vinū iniqtatis bibunt. Iuſtorū autē ſemita quaſi lux ꝏꝏ ſplendēs: procedit & creſcit vſqȝ ad pfectā diē. Via impiorum tenebroſa: neſciunt ꝏꝏꝏꝏꝏ vbi corruāt. Fili mi auſculta ſermones meos: & ad eloquia mea inclina aurē tuā. Ne recedant ab oculis tuis: cuſtodi ea in medio cordis tui. Vita enim ſunt inuenientibus ea & vniuerſe ꝏꝏ carni ſanitas. Omni cuſtodia ſerua ꝏꝏꝏ cor tuum: quia ex ipſo vita procedit. ꝏꝏꝏ Remoue a te os prauum: & detrahentia ꝏꝏ labia ſint procul a te. Oculi tui ꝏꝏꝏꝏꝏ recta videant: & palpebre tue precedāt greſſus tuos. Dirige ſemitas pedibus tuis: & omnes ꝏ vie tue ſtabilientur. Ne declines ad dexterā: neqȝ ad ſiniſtrā. Auerte pedem tuū a malo. 5.

Fili mi attende ad ſapientiam meam: & prudentie mee inclina aurē tuā: vt cuſtodias cogitationes: & diſciplinā labia tua cōſeruēt. Fau9 enī diſtillans labia meretricis: & nitidius oleo guttur eius. Nouiſſima aūt illi9 amara qſi abſinthiū: & lingua eius acuta qſi gladi9 biceps. Pedes ei9 deſcēdūt in mortē: & ad inferos greſſus ei9 penetrāt. Per ſemitā vite nō ābulāt: vagi ſūt greſſus ei9 & inueſtigabiles. Nūc ergo fili mi audi me & ne

corona āt deliciaꝝ ptegat te. Audi fili τ ſuſcipe
ϛεφάνῳ δὲ τρυφῆς ὑπερασπίσῃ σε. Ἄκουε υἱὲ καὶ δέξαι
mea verba et multiplicabunt tibi āni vite tue. Ut
ἐμοὺς λόγους καὶ πληθυνθήσεταί σοι ἔτη ζωῆς σου. Ἵνα
tibi fiant multe vie vite. Uias .n. ſapie mon
σοι γένωνται πολλαὶ ὁδοὶ βίου. Ὁδοὺς γὰρ σοφίας διδά
ſtro tibi: induco āt te orbitis rectis. Si n. ābulaueri
σκω σε, ἐμβιβάζω δέ σε τροχιαῖς ὀρθαῖς. Ἐὰν γὰρ πορεύῃ
nō arctabūtur tui greſſus: ſi āt cucurreris nō
οὐ συγκλεισθήσεταί σου τὰ διαβήματα, ἐὰν δὲ τρέχῃς οὐ
laborabis. Tene meā diſciplinā: ne dimittas: ſed
κοπιάσεις. Ἐπιλαβοῦ ἐμῆς παιδείας, μὴ ἀφῇς, ἀλλὰ
cuſtodi eam tibiipſi in vitā tuā. vias impioꝝ ne
φύλαξον αὐτὴν σεαυτῷ εἰς ζωήν σου. Ὁδοὺς ἀσεβῶν μὴ
igrediaris: neqȝ emuleris vias iniquoꝝ. In qcūqȝ lo
ἐπέλθῃς, μηδὲ ζηλώσεις ὁδοὺς παρανόμων. Ἐν ᾧ ἂν τό
co caſtrametati fuerit: ne igrediaris illuc. declina ab e
πῳ στρατοπεδεύσωσι, μὴ ἐπέλθῃς ἐκεῖ. ἔκκλινον ἀπ᾽ αὐ
is τ recede. Neqȝ.n. dormient: ſi nō
τῶν καὶ παράλλαξον. Οὐ γὰρ μὴ ὑπνώσωσιν, ἐὰν μὴ
malefecerit: tollitur ſomn9 ab eis τ nō dormiſūt.
κακοποιήσωσιν, ἀφῄρηται ὕπνος ἀπ᾽ αὐτῶν καὶ οὐ κοιμῶνται.
Hi .n. comedūt panes īpietatis: vino āt iniquo
Οἱ δὲ γὰρ σιτοῦνται σῖτα ἀσεβείας, οἴνῳ δὲ παρανόμῳ
inebriantur. at vie iuſtoꝝ tanqȝ lux ſplen
μεθύσκονται. Αἱ δὲ ὁδοὶ τῶν δικαίων ὁμοίως φωτὶ λάμπου
dēt: pcedūt τ lucent: vſqȝ dū dirigat
σι, προπορεύονται καὶ φωτίζουσιν, ἕως ἂν κατορθώσῃ ἡ
dies. At vie impioꝝ tenebroſe. non ſciunt
ἡμέρα. Αἱ δὲ ὁδοὶ τῶν ἀσεβῶν σκοτειναί. οὐκ οἴδασι
in quo offendūt. Fili meo verbo attende:
ἐν τίνι πῶς προσκόπτουσιν. Υἱὲ ἐμῇ ῥήσει πρόσεχε,
at meis ſmōib9 adijce tuam aurē. Ne
τοῖς δὲ ἐμοῖς λόγοις παράβαλλε σὸν οὖς. Ὅπως μὴ
relinqant te fontes tui. Cuſtodi eos in tuo cor
ἐκλίπωσί σε αἱ πηγαί σου. Φύλασσε αὐτὰς ἐν σῇ καρ
de. Uita .n. eſt oibus inuenientib9 eos: τ vni
δίᾳ. Ζωὴ γάρ ἐστι πᾶσι τοῖς εὑρίσκουσιν αὐτάς, καὶ πά
uerſe carni ſanitas. Oi cuſtodia ſerua tuū cor. ex
σῃ σαρκὶ ἴασις. Πάσῃ φυλακῇ τήρει σὴν καρδίαν, ἐκ
nāqȝ his exit9 vite. Remoue a teipſo puerſū os:
γὰρ τούτων ἔξοδοι ζωῆς. Περίελε σεαυτοῦ σκολιὸν στόμα,
τ iniuſta labia longe a te repelle. Oculi
καὶ ἄδικα χείλη μακρὰν ἀπὸ σοῦ ἄπωσαι. Οἱ ὀφθαλ
tui recta videant: at palpebre tue ānuant
μοί σου ὀρθὰ βλεπέτωσαν, τὰ δὲ βλέφαρά σου νευέτω
iuſta. Rectas ſemitas fac tuis pedib9: τ vias
δίκαια. Ὀρθὰς τροχιὰς ποίει σοῖς ποσί, καὶ τὰς ὁδούς
tuas dirige. Ne declines ad dexterā: neqȝ ad ſiniſtrā
σου κατεύθυνε. Μὴ ἐκκλίνῃς εἰς τὰ δεξιά, μηδὲ εἰς τὰ ἀριστερά,
auerte āt tuū pedē a via mala. Uias .n. q̄ a dextris
ἀπόστρεψον δὲ σὸν πόδα ἀπὸ ὁδοῦ κακῆς. Ὁδοὺς γὰρ τὰς ἐκ δεξιῶν
nouit deus: puerſe āt ſunt q̄ a ſiniſtris. Ipſe āt rectas fa
οἶδεν ὁ θεός, διεστραμμέναι δέ εἰσιν αἱ ἐξ ἀριστερῶν. Αὐτὸς δὲ ὀρθὰς ποι
ciet ſemitas tuas: at itinera tua in pace pducet.
ήσει τὰς τροχιάς σου, τὰς δὲ πορείας σου ἐν εἰρήνῃ προάξει. Ca. 5.

Fili mee ſapie attende: meis āt ſmōib9 adijce tuā aurē.
Υἱὲ ἐμῇ σοφίᾳ πρόσεχε, ἐμοῖς δὲ λόγοις παράβαλλε σὸν οὖς.
Ut cuſtodias cogitatiōeȝ bonā: ſenſū āt meoꝝ labioꝝ pcipio
Ἵνα φυλάξῃς ἔννοιαν ἀγαθήν, αἴσθησιν δὲ ἐμῶν χειλέων ἐντέλλομαί
tibi. Ne attendas praue mulieri: mel .n. diſtillat a labijs
σοι. Μὴ πρόσεχε φαύλῃ γυναικί, μέλι γὰρ ἀποστάζει ἀπὸ χειλέων
mulieris meretricis: q̄ ad tp̄s ipinguat tuū guttur. poſtea to
γυναικὸς πόρνης, ἣ πρὸς καιρὸν λιπαίνει σὸν φάρυγγα. Ὕστερον μέν
men amarius felle inuenies: τ acutum pluſqȝ enſem
τοι πικρότερον χολῆς εὑρήσεις, καὶ ἠκονημένον μᾶλλον μαχαίρας
ancipitē. Nā inſipientie pedes deducunt vtentes e
διστόμου. Τῆς γὰρ ἀφροσύνης οἱ πόδες κατάγουσι τοὺς χρωμένους αὐ
a cū morte in īfernū. At plāte eius nō firmātur: peru
τῇ μετὰ θανάτου εἰς τὸν ᾅδην. Τὰ δὲ ἴχνη αὐτῆς οὐκ ἐρείδεται, σφαλε
culoſe āt ſemite eius τ nō cognoſcibiles. Nūc igit fili audi me τ ne
ραὶ δὲ αἱ τροχιαὶ αὐτῆς καὶ οὐκ εὔγνωστοι. Νῦν οὖν υἱὲ ἄκουέ μου καὶ μὴ

C

D

---

irritos facias meos ſmōes. Longe fac ab e
ἀκύρους ποιήσῃς ἐμοὺς λόγους. Μακρὰν ποίησον ἀπ᾽ αὐ
a tuā viam: ne appropiqs ad fores domoꝝ eius. Ne
τῆς σὴν ὁδόν, μὴ ἐγγίσῃς πρὸς θύραις οἴκων αὐτῆς. Ἵνα μὴ
p̄iciat alijs vitā tuā: τ tuā vitā crudelib9. Ne
πρόῃ ἄλλοις ζωήν σου, καὶ σὸν βίον ἀνελεήμοσι. Ἵνα μὴ
ipleantur extranei tuis virib9: at tui labores i domos
πλησθῶσιν ἀλλότριοι σῆς ἰσχύος, οἱ δὲ σοὶ πόνοι εἰς οἴκους
alienas ingrediant. Et peniteas i nouiſſimis:
ἀλλοτρίους εἰσέλθωσι. Καὶ μεταμεληθήσῃ ἐπ᾽ ἐσχάτων, ἡ
quādo cōterant carnes corporis tui. Et dices quō
νίκα ἂν κατατριβῶσι σάρκες σώματός σου. Καὶ ἐρεῖς πῶς
odio habui diſciplinā: τ icrepatiōes declinauit cor meū.
ἐμίσησα παιδείαν, καὶ ἐλέγχους ἐξέκλινεν ἡ καρδία μου.
Non audiui vocē corripiētis me τ docentis me:
Οὐκ ἤκουον φωνὴν παιδεύοντός με καὶ διδάσκοντός με,
neqȝ adieci aurē meā. Pene fui in om
οὐδὲ παρέβαλλον τὸ οὖς μου. Παρ᾽ ὀλίγον ἐγενόμην ἐν παν
ni malo: in medio eccleſie τ ſynagoge. Fili bibe a
τὶ κακῷ, ἐν μέσῳ ἐκκλησίας καὶ συναγωγῆς. Υἱὲ πῖνε ὕ
quas de tuis vaſis: τ de tuis puteis fontis.
δατα ἀπὸ σῶν ἀγγείων, καὶ ἀπὸ σῶν φρεάτων πηγῆς.
Effundant tibi aque ex tuo fonte: in āt tuas
Ὑπερεκχείσθω σοι τὰ ὕδατα ἐκ τῆς σῆς πηγῆς, εἰς δὲ σὰς
plateas trāſeant tue aque. Sint tibi ſoli
πλατείας διαπορευέσθω τὰ σὰ ὕδατα. Ἔστω σοι μόνῳ
exiſtentis: τ null9 alienus pticeps ſit tui. Fons
ὑπάρχοντα, καὶ μηδεὶς ἀλλότριος μετασχέτω σοι. Ἡ πη
tua aque ſit tibi ppri9: τ ɔletare cū
γή σου τοῦ ὕδατος ἔστω σοι ἰδία, καὶ συνευφραίνου μετὰ
muliere q̄ ab adoleſcentia tua. Cerua amicitie τ pull9 ei
γυναικὸς τῆς ἐκ νεότητός σου. Ἔλαφος φιλίας καὶ πῶλος
tu9 gratiarū cōuerſet tecū: at ppria pcedat te τ ſi
σῶν χαρίτων ὁμιλείτω σοι, ἡ δὲ ἰδία ἡγείσθω σου καὶ συ
mul ſit tibi i omni tp̄e: in .n. eius āmicitia circum
νέστω σοι ἐν παντὶ καιρῷ, ἐν γὰρ τῇ ταύτης φιλίᾳ συμπεριφερόμενος
duc9 mltiplicabilis eris. Ne mult9 ſis in alie
πολλοστὸς ἔσῃ. Μὴ πολὺς ἴσθι πρὸς ἀλλοτρί
nā: neqȝ cōtinearis vlnis nō pprie. coram .n. ſūt
αν, μηδὲ συνέχου ἀγκάλαις τῆς μὴ ἰδίας. ἐνώπιον γάρ εἰσι
dei oculis vie hoīs: in āt oēs or
τῶν τοῦ θεοῦ ὀφθαλμῶν ὁδοὶ ἀνδρός, εἰς δὲ πάσας τὰς τρο
bitas eius ſpeculatur. Iniqtates virū capiunt: cate
χιὰς αὐτοῦ σκοπεύει. Παρανομίαι ἄνδρα ἀγρεύουσι, σει
nis āt ſuoꝝ ipi9 petōꝝ vnuſqſqȝ ɔſtrīgit. Ille mo
ραῖς δὲ τῶν ἑαυτοῦ ἁμαρτιῶν ἕκαστος σφίγγεται. Οὗτος τε
ritur cum iperitis: ex āt mltitudie ſue vio
λευτᾷ μετὰ ἀπαιδεύτων, ἐκ δὲ πλήθους τῆς ἑαυτοῦ βιό
lētie deiect9 ē: τ periit ppt iſipientiā.
τητος ἐξερρίφη, καὶ ἀπώλετο δι᾽ ἀφροσύνην. Ca. 6.

Fili ſi ſpopōderis p tuo amico: trades tuā manū
Υἱὲ ἐὰν ἐγγυήσῃ σὸν φίλον, παραδώσεις σὴν χεῖρα
inimico. Laqus .n. fortis viro ppa labia: τ capi
ἐχθρῷ. Παγὶς γὰρ ἰσχυρὰ ἀνδρὶ τὰ ἴδια χείλη, καὶ ἁλίσκε
tur verbis pprij oris. Fac fili q̄ ego tibi precipio:
ται ῥήμασιν ἰδίου στόματος. Ποίει υἱὲ ἃ ἐγώ σοι ἐντέλλομαι,
τ liberare. venis .n. in man9 maloꝝ ppt tuū amicū: ſis non
καὶ σώζου. ἥκεις γὰρ εἰς χεῖρας κακῶν διὰ σὸν φίλον, ἴσθι μὴ
deficiens: incita āt τ amicū tuū p quo ſpopōdiſti.
ἐκλυόμενος, παρόξυνε δὲ καὶ τὸν φίλον σου ὃν ἐνεγγυήσω.
Ne dederis ſōnū tuis oculis: neqȝ dormites tuis palpe
Μὴ δῷς ὕπνον σοῖς ὄμμασι, μηδὲ ἐπινυστάξῃς σοῖς βλεφά
bris vt ſalueris tāqȝ damula ex laqis: τ tanqȝ auis ex re
ροις ἵνα σώζῃ ὥσπερ δορκὰς ἐκ βρόχων, καὶ ὥσπερ ὄρνεον ἐκ πα
ti. Uade ad formicā o piger: τ imitare vidēs
γίδος. Ἴθι πρὸς τὸν μύρμηκα ὦ ὀκνηρέ, καὶ ζήλωσον ἰδὼν
vias eius: τ ſis illa ſapiētior. Illa enī a
τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ, καὶ γενοῦ ἐκείνου σοφώτερος. Ἐκεῖνος γὰρ γε
gricolatiōe nō exiſte. ipi: neqȝ cogentem habēs:
ωργίου μὴ ὑπάρχοντος αὐτῷ, μηδὲ τὸν ἀναγκάζοντα ἔχων,
neqȝ ſub dūo exiſs: parat meſſe cibum mul
μηδὲ ὑπὸ δεσπότην ὤν, ἑτοιμάζεται θέρους τὴν τροφὴν πολ

'recedas a verbis oris mei. Longe fac ab ea ꝏ viā tuā: & ne appropinques foribus domus ei9. Ne des alienis honorē tuum: & annos tuos ꝏ crudeli. Ne forte ipleantur extranei virib9 tuis: & labores tui ſint in domo aliena. Et gemas ꝏ in nouiſſimis: qn̄ cōſumpſeris carnes tuas & corpus tuū. & dicas. Cur deteſtatus ſum diſciplinā & increpationib9 nō acqeuit cor meū? Nec audiui vocē docētium me: & magiſtris nō iclinaui aurem meā. Pene fui in oī malo: in medio eccleſie et ſynagoge. Bibe aquā de ciſterna tua: & fluēta putei tui. Deriuētur fontes tui ꝏꝏꝏꝏꝏꝏ foras: & i plateis aquas tuas diuide. Habeto eas ſol9: nec ſint alieni participes tui. Sit ꝏꝏꝏꝏ vena tua benedicta: & letare cum muliere ꝏꝏ adoleſcentie tue. Cerua chariſſima & ꝏꝏꝏꝏꝏ gratiſſimus hinnulus. Vbera ei9 inebriēt te in omī tpe: & in amore ei9 delectare iugiter. Quare ſeduceris fili mi ab aliena: & foueris in ſinu alterius? Reſpicit dn̄s viā hoīs & oēs greſſus eius conſiderat. Iniquitates ſue capiunt impium: ꝏ & funib9 pctōꝝ ſuorū cōſtrīgitur. Ipſe morietur: qa nō habuit diſciplinā & in multitudine ſtultitie ſue decipietur. 6.

Fili mi ſi ſpopōderis p amico tuo: defixiſti apud extraneū manū tuā. Illaqatus es verbis oris tui & captus ppiis ſmonib9. Fac ergo qđ dico fili mi & temetipm libera: qa icidiſti in manū pximi tui. Diſcurre: feſtia: ſuſcita amicū tuū. Ne dederis ſōnū oculis tuis: nec dormitēt palpebre tue. Eruere qſi damula de manu: & qſi auis de manu aucupis. Vade ad formicā o piger: & cōſidera vias ei9 & diſce ſapiētiā. Que cū nō habeat ducē nec pceptorē nec pricipē: parat i eſtate cibū ſibi: & cōgregat in meſſe qđ comedat. Vſquequo piger dormies? Qn̄ conſurges de ſōno tuo? Paululū dormies

תָּסוּרוּ מֵאִמְרֵי פִי׃ הַרְחֵק מֵעָלֶיהָ דַרְכֶּךָ וְאַל תִּקְרַב אֶל פֶּתַח בֵּיתָהּ׃ פֶּן תִּתֵּן לַאֲחֵרִים הוֹדֶךָ וּשְׁנֹתֶיךָ לְאַכְזָרִי׃ פֶּן יִשְׂבְּעוּ זָרִים כֹּחֶךָ וַעֲצָבֶיךָ בְּבֵית נָכְרִי׃ וְנָהַמְתָּ בְאַחֲרִיתֶךָ בִּכְלוֹת בְּשָׂרְךָ וּשְׁאֵרֶךָ׃ וְאָמַרְתָּ אֵיךְ שָׂנֵאתִי מוּסָר וְתוֹכַחַת נָאַץ לִבִּי׃ וְלֹא שָׁמַעְתִּי בְּקוֹל מוֹרָי וְלִמְלַמְּדַי לֹא הִטִּיתִי אָזְנִי׃ כִּמְעַט הָיִיתִי בְכָל רָע בְּתוֹךְ קָהָל וְעֵדָה׃ שְׁתֵה מַיִם מִבּוֹרֶךָ וְנֹזְלִים מִתּוֹךְ בְּאֵרֶךָ׃ יָפוּצוּ מַעְיְנֹתֶיךָ חוּצָה בָּרְחֹבוֹת פַּלְגֵי מָיִם׃ יִהְיוּ לְךָ לְבַדֶּךָ וְאֵין לְזָרִים אִתָּךְ׃ יְהִי מְקוֹרְךָ בָרוּךְ וּשְׂמַח מֵאֵשֶׁת נְעוּרֶךָ׃ אַיֶּלֶת אֲהָבִים וְיַעֲלַת חֵן דַּדֶּיהָ יְרַוֻּךָ בְכָל עֵת בְּאַהֲבָתָהּ תִּשְׁגֶּה תָמִיד׃ וְלָמָּה תִשְׁגֶּה בְנִי בְזָרָה וּתְחַבֵּק חֵק נָכְרִיָּה׃ כִּי נֹכַח עֵינֵי יְהוָה דַּרְכֵי אִישׁ וְכָל מַעְגְּלֹתָיו מְפַלֵּס׃ עֲוֺנוֹתָיו יִלְכְּדֻנוֹ אֶת הָרָשָׁע וּבְחַבְלֵי חַטָּאתוֹ יִתָּמֵךְ׃ הוּא יָמוּת בְּאֵין מוּסָר וּבְרֹב אִוַּלְתּוֹ יִשְׁגֶּה׃

Cap. vi.

בְּנִי אִם עָרַבְתָּ לְרֵעֶךָ תָּקַעְתָּ לַזָּר כַּפֶּיךָ׃ נוֹקַשְׁתָּ בְאִמְרֵי פִיךָ נִלְכַּדְתָּ בְּאִמְרֵי פִיךָ׃ עֲשֵׂה זֹאת אֵפוֹא בְּנִי וְהִנָּצֵל כִּי בָאתָ בְכַף רֵעֶךָ לֵךְ הִתְרַפֵּס וּרְהַב רֵעֶיךָ׃ אַל תִּתֵּן שֵׁנָה לְעֵינֶיךָ וּתְנוּמָה לְעַפְעַפֶּיךָ׃ הִנָּצֵל כִּצְבִי מִיָּד וּכְצִפּוֹר מִיַּד יָקוּשׁ׃ לֵךְ אֶל נְמָלָה עָצֵל רְאֵה דְרָכֶיהָ וַחֲכָם׃ אֲשֶׁר אֵין לָהּ קָצִין שֹׁטֵר וּמֹשֵׁל׃ תָּכִין בַּקַּיִץ לַחְמָהּ אָגְרָה בַקָּצִיר מַאֲכָלָהּ׃ עַד מָתַי עָצֵל תִּשְׁכָּב מָתַי תָּקוּם מִשְּׁנָתֶךָ׃ מְעַט שֵׁנוֹת

(margin: סור רחק · קרב · נתן שנה · כזר שבע · כוח · כלה · יסר יכח · ירה למד · נטה היה · רוע עוד · נזל · פוץ עין · היה · בדד · קור ברך · איש נער · דד רוה · שגה תמד · חבק · עגל · פלס לכד · חטא מות · יסר · רעה ישע · פה · בוא · ילך רפס · נתן ישן · נום עפף · נצל · צבי · צפר יקש · קצן שטר · משל כון · קוץ קצר · אכל שכב · קום)

מעט תנומות מעט חבק ידים לשכב: ובא כמהלך ראשך ומחסרך כאיש מגן: אדם בליעל איש און הולך עקשות פה: קרץ בעינו מלל ברגלו מרה באצבעתיו: תהפכות בלבו חרש רע בכל עת מדנים ישלח: על כן פתאם יבוא אידו פתע ישבר ואין מרפא: שש הנה שנא יהוה ושבע תועבות נפשו: עינים רמות לשון שקר וידים שפכות דם נקי: לב חרש מחשבות און רגלים ממהרות לרוץ לרעה: יפיח כזבים עד שקר ומשלח מדנים בין אחים: נצר בני מצות אביך ואל תטש תורת אמך: קשרם על לבך תמיד ענדם על גרגרתך: בהתהלכך תנחה אתך בשכבך תשמר עליך והקיצות היא תשיחך: כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר: לשמרך מאשת רע מחלקת לשון נכריה: אל תחמד יפיה בלבבך ואל תקחך בעפעפיה: כי בעד אשה זונה עד ככר לחם ואשת איש נפש יקרה תצוד: היחתה איש אש בחיקו ובגדיו לא תשרפנה: אם יהלך איש על הגחלים ורגליו לא תכוינה: כן הבא אל אשת רעהו לא ינקה כל הנגע בה: לא יבוזו לגנב כי יגנוב למלא נפשו כי ירעב: ונמצא ישלם שבעתים את כל הון ביתו יתן: נאף אשה חסר לב משחית נפשו הוא יעשנה: נגע וקלון ימצא וחרפתו לא תמחה:

paululũ dormitabis paululũ cõseres manus tuas vt dormias: & veniet tibi quasi viator egestas: & paupies quasi vir armatus. Homo apostata vir inutilis graditur ore peruerso: annuit oculis: terit pede: digito loquitur: prauo corde machinatur malum: & omni tempore iurgia seminat. Huic extemplo veniet pditio sua & subito conteretur nec habebit vltra medicinã. Sex sũt q̃ odit dñs & septimũ detestatur aĩa eius. Oculos sublimes: linguam mendacẽ: manus effundentes innoxiũ sanguinẽ: cor machinãs cogitationes pessimas pedes veloces ad currendũ in malum: pferentẽ mẽdacia testẽ fallacẽ: & eũ qui seminat inter fratres discordias. Cõserua fili mi pcepta patris tui & ne dimittas legem matris tue. Liga ea iugiter in corde tuo: & circunda gutturi tuo. Cũ ambulaueris gradiãtur tecũ: cũ dormieris custodiant te: & euigilans loq̃re cũ eis. Quia mandatum lucerna est & lex lux: & via vite increpatio discipline vt custodiant te a muliere mala & a blanda lingua extranee. Non cõcupiscat pulchritudinem eius cor tuũ: ne capiaris nutibus illius. Precium enĩ scorti vix est vnius panis: mulier autem viri preciosam animam capit. Nunqd potest hõ abscõdere ignẽ in sinu suo vt vestimẽta illi' nõ ardeãt: aut ambulare super prunas vt non plante comburantur eius? Sic qui igreditur ad mulierẽ pximi sui nõ erit mũdus cũ tetigerit eam. Nõ grandis est culpa cũ qs furat' fuerit: furatur enĩ vt esurientẽ ipleat aĩam. Deprehẽsus quoq; reddet septuplum & omnẽ substãtiã dom' sue tradet Qui aũt adulter ẽ ppter inopiã cordis pdet aĩa; suã. Turpitudinẽ & ignominiã cõgregat sibi & opprobriũ illi' nõ delebitur.

ἀλλ’… Ἕως τίνος ὀκνηρὲ κατάκεισαι; πότε δὲ ἐξ ὕπνου ἐγερθήσῃ; ὀλίγον μὲν ὑπνοῖς, ὀλίγον δὲ κάθησαι, μικρὸν δὲ νυστάζεις, ὀλίγον δὲ ἐναγκαλίζῃ χερσὶ στήθη. Εἶτ’ ἐμπαραγίνεταί σοι ὥσπερ κακὸς ὁδοιπόρος ἡ πενία, καὶ ἡ ἔνδεια ὥσπερ ἀγαθὸς δρομεύς. Ἀνὴρ ἄφρων καὶ παράνομος πορεύεται ὁδοὺς οὐκ ἀγαθάς. Ὁ δ’ αὐτὸς ἐννεύει ὀφθαλμῷ, σημαίνει δὲ ποδί, διδάσκει δὲ νεύμασι δακτύλων. Διεστραμμένῃ δὲ καρδίᾳ τεκταίνεται κακά, ἐν παντὶ καιρῷ ὁ τοιοῦτος ταραχὰς συνίστησι πόλει. Διὰ τοῦτο ἐξάπινης ἔρχεται ἡ ἀπώλεια αὐτοῦ, διακοπὴ καὶ συντριβὴ ἀνίατος. Ὅτι χαίρει πᾶσιν οἷς μισεῖ ὁ κύριος, συντρίβεται δὲ δι’ ἀκαθαρσίαν ψυχῆς. Ὀφθαλμὸς ὑβριστοῦ, γλῶσσα ἄδικος, χεῖρες ἐκχέουσαι αἷμα δικαίου, καὶ καρδία τεκταινομένη λογισμοὺς κακούς, καὶ πόδες ἐπισπεύδοντες κακοποιεῖν. Ἐκκαίει ψευδῆ μάρτυς ἄδικος, καὶ ἐπιπέμπει κρίσεις ἀνὰ μέσον ἀδελφῶν. Υἱέ, φύλασσε νόμους πρὸς σου καὶ μὴ ἀπώσῃ θεσμοὺς μητρός σου. Ἄφαψαι δὲ αὐτοὺς ἐπὶ σῇ ψυχῇ διαπαντός, καὶ ἐγκλοίωσαι περὶ σῷ τραχήλῳ. Ἡνίκα ἂν περιπατῇς, ἐπάγου αὐτήν, καὶ μετὰ σοῦ ἔστω· ὡς δ’ ἂν καθεύδῃς, φυλασσέτω σε, ἵνα ἐγειρομένῳ συλλαλῇ σοι. Ὅτι λύχνος ἐντολὴ νόμου καὶ φῶς, καὶ ὁδὸς ζωῆς καὶ ἔλεγχος καὶ παιδεία, τοῦ διαφυλάσσειν σε ἀπὸ γυναικὸς ὑπάνδρου, καὶ ἀπὸ διαβολῆς γλώσσης ἀλλοτρίας. Υἱέ, μή σε νικήσῃ κάλλους ἐπιθυμία, μηδὲ ἀγρευθῇς σοῖς ὀφθαλμοῖς, μηδὲ συναρπασθῇς ἀπὸ τῶν αὐτῆς βλεφάρων. Τιμὴ γὰρ πόρνης ὅση καὶ ἑνὸς ἄρτου, γυνὴ δὲ ἀνδρῶν τιμίας ψυχὰς ἀγρεύει. Ἀποδήσει τις πῦρ ἐν κόλπῳ, τὰ δὲ ἱμάτια οὐ κατακαύσει; Ἢ περιπατήσει τις ἐπ’ ἀνθράκων πυρός, τοὺς δὲ πόδας οὐ κατακαύσει; Οὕτως ὁ εἰσελθὼν πρὸς γυναῖκα ὕπανδρον, οὐκ ἀθωωθήσεται, οὐδὲ πᾶς ὁ ἁπτόμενος αὐτῆς. Οὐ θαυμαστὸν ἐὰν ἁλῷ τις κλέπτων, κλέπτει γὰρ ἵνα ἐμπλήσῃ ψυχὴν πεινῶσαν. Ἐὰν δὲ ἁλῷ, ἀποτίσει ἑπταπλάσια, καὶ πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ δοὺς ῥύσεται ἑαυτόν. Ὁ δὲ μοιχὸς δι’ ἔνδειαν φρενῶν ἀπώλειαν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ περιποιεῖται. Ὀδύνας τε καὶ ἀτιμίας ὑποφέρει, τὸ δὲ ὄνειδος αὐτοῦ οὐκ ἐξαλειφθήσεται.

Μεστὸς γὰρ ζήλου θυμὸς ἀνδρὸς αὐτῆς, οὐ φείσεται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως. Οὐκ ἀνταλλάξεται οὐδενὸς λύτρου τὴν ἔχθραν, οὐδὲ μὴ διαλυθῇ πολλῶν δώρων.

Ca.7.

Υἱέ, φύλασσε ἐμοὺς λόγους, τὰς δὲ ἐμὰς ἐντολὰς κρύψον παρὰ σεαυτῷ. Υἱέ, τίμα τὸν κύριον, καὶ ἰσχύσεις, πλὴν δὲ αὐτοῦ μὴ φοβοῦ ἄλλον. Φύλαξον ἐμὰς ἐντολάς, καὶ βιώσεις, τοὺς δὲ ἐμοὺς λόγους ὥσπερ κόρας ὀμμάτων. Περίθου δὲ αὐτοὺς σοῖς δακτύλοις, ἐπίγραψον δὲ ἐπὶ τὸ πλάτος τῆς καρδίας σου. Εἶπον τὴν σοφίαν σὴν ἀδελφὴν εἶναι, τὴν δὲ φρόνησιν γνώριμον περιποίησαι σεαυτῷ. Ἵνα σε τηρήσῃ ἀπὸ γυναικὸς ἀλλοτρίας καὶ πονηρᾶς, ἐάν σε λόγοις τοῖς πρὸς χάριν ἐμβάληται. Ἀπὸ γὰρ θυρίδος ἐκ τοῦ οἴκου αὐτῆς εἰς τὰς πλατείας παρακύπτουσα, ὃν ἂν ἴδῃ τῶν ἀφρόνων τέκνων νεανίαν ἐνδεῆ φρενῶν, παραπορευόμενον παρὰ γωνίαν ἐν διόδοις οἴκων αὐτῆς, καὶ λαλοῦντα ἐν σκότει ἑσπερινῷ, ἡνίκα ἂν ἡσυχία νυκτερινὴ ᾖ καὶ γνοφώδης. Ἡ δὲ γυνὴ συναντᾷ αὐτῷ, εἶδος ἔχουσα πορνικόν, ἣ ποιεῖ νέων ἐξίπτασθαι καρδίας. Ἀνεπτερωμένη δέ ἐστι καὶ ἄσωτος, ἐν οἴκῳ δὲ οὐχ ἡσυχάζουσιν οἱ πόδες αὐτῆς. Χρόνον γάρ τινα ἔξω ῥέμβεται, χρόνον δὲ ἐν πλατείαις παρὰ πᾶσαν γωνίαν ἐνεδρεύει. Εἶτα ἐπιλαβομένη ἐφίλησεν αὐτόν, ἀναιδεῖ δὲ προσώπῳ προσεῖπεν αὐτῷ· Θυσία εἰρηνική μοί ἐστι, σήμερον ἀποδίδωμι τὰς εὐχάς μου. Ἕνεκα τούτου ἐξῆλθον εἰς συνάντησίν σου, ποθοῦσα τὸ σὸν πρόσωπον, εὕρηκά σε. Κειρίαις τέτακα τὴν κλίνην μου, ἀμφιτάποις ἔστρωκα τοῖς ἀπ’ Αἰγύπτου. Διέρραγκα τὴν κοίτην μου κρόκῳ, τὸν δὲ οἶκόν μου κινναμώμῳ. Ἐλθὲ καὶ ἀπολαύσωμεν φιλίας ἕως ὄρθρου, δεῦρο καὶ ἐγκυλισθῶμεν ἔρωτι. Οὐ γὰρ πάρεστιν ὁ ἀνήρ μου ἐν οἴκῳ, πεπόρευται δὲ ὁδὸν μακράν, ἔνδεσμον ἀργυρίου λαβὼν ἐν χειρὶ αὐτοῦ, δι’ ἡμερῶν πολλῶν ἐπανήξει εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. Ἀπεπλάνησε δὲ αὐτὸν πολλῇ ὁμιλίᾳ, βρόχοις τε τοῖς ἀπὸ χειλέων ἐξώκειλεν αὐτόν. Ὁ δὲ ἐπηκολούθησεν αὐτῇ κεπφωθείς.

Quia zelus & furor viri non parcet in die vindicte: nec acquiescet cuiusq̃ precibus: nec suscipiet pro redemptione dona plurima. 7.

Fili mi custodi sermones meos: & precepta mea reconde tibi. Serua mãdata mea & viues: & legem meã quasi pupillã oculi tui. Liga eam in digitis tuis: scribe illam in tabulis cordis tui. Dic sapientie soror mea es tu: & prudentiam voca amicã tuã. Vt custodiat te a muliere extranea: & ab aliena que verba sua dulcia facit. De fenestra enim domus mee per cancellos prospexi: & video paruulos. Considero vecordem iuuenem qui transit per plateas iuxta angulum: & prope viã dom' illius graditur in obscuro aduesperascente die in noctis tenebris & caligine. Et ecce occurrit illi mulier ornatu meretricio preparata ad decipiẽdas animas. Garrula & vaga quietis impatiens: nec valens in domo cõsistere pedibus suis. Nũc foris nunc in plateis: nũc iuxta angulos insidians. Apprehensũq; deosculatur iuuenẽ: & procaci vultu blanditur dicens. Victimas pro salute deuoui: hodie reddidi vota mea. Idcirco egressa sum in occursum tuũ: desiderans te videre & repperi. Intexui funibus lectulũ meũ: straui tapetib' pictis ex egypto. Aspersi cubile meũ myrrha & aloe & cinãmomo. Veni inebriemur vberibus: & fruamur cupitis amplexib' donec illucescat dies. Nõ est enim vir in domo sua: abiit via lõgissima sacculũ pecunie secũ tulit: in die plene lune reuersurus est in domũ suã. Irretiuit eũ multis sermonib' & blanditiis labiorũ ptraxit illũ. Statim eam sequitur

כי קנאה חמת גבר ולא יחמול ביום נקם: לא ישא פני כל כפר ולא יאבה כי תרבה שחד:

Cap.vij.

בני שמר אמרי ומצותי תצפן אתך: שמר מצותי וחיה ותורתי כאישון עיניך: קשרם על אצבעתיך כתבם על לוח לבך: אמר לחכמה אחתי את ומדע לבינה תקרא: לשמרך מאשה זרה מנכריה אמריה החליקה: כי בחלון ביתי בעד אשנבי נשקפתי: וארא בפתאים אבינה בבנים נער חסר לב: עבר בשוק אצל פנה ודרך ביתה יצעד: בנשף בערב יום באישון לילה ואפלה: והנה אשה לקראתו שית זונה ונצרת לב: המיה היא וסררת בביתה לא ישכנו רגליה: פעם בחוץ פעם ברחבות ואצל כל פנה תארב: והחזיקה בו ונשקה לו העזה פניה ותאמר לו: זבחי שלמים עלי היום שלמתי נדרי: על כן יצאתי לקראתך לשחר פניך ואמצאך: מרבדים רבדתי ערשי חטבות אטון מצרים: נפתי משכבי מר אהלים וקנמון: לכה נרוה דדים עד הבקר נתעלסה באהבים: כי אין האיש בביתו הלך בדרך מרחוק: צרור הכסף לקח בידו ליום הכסא יבא ביתו: הטתו ברב לקחה בחלק שפתיה תדיחנו: הולך אחריה

פתאם כשור אל טבח יבא
וכעכס אל מוסר אויל : עד
יפלח חץ כבדו כמהר צפור אל
פח ולא ידע כי בנפשו הוא :
ועתה בנים שמעו לי והקשיבו
לאמרי פי : אל ישט אל דרכיה
לבך אל תתע בנתיבותיה : כי
רבים חללים הפילה ועצמים
כל הרגיה : דרכי שאול ביתה
ירדות אל חדרי מות :

Cap. viij.

הלא חכמה תקרא
ותבונה תתן קולה : בראש
מרומים עלי דרך בית נתיבות
נצבה : ליד שערים לפי קרת
מבוא פתחים תרנה : אליכם
אישים אקרא וקולי אל בני
אדם : הבינו פתאים ערמה
וכסילים הבינו לב : שמעו כי
נגידים אדבר ומפתח שפתי
מישרים : כי אמת יהגה חכי
ותועבת שפתי רשע : בצדק
כל אמרי פי אין בהם נפתל
ועקש : כלם נכחים למבין
וישרים למצאי דעת : קחו
מוסרי ואל כסף ודעת מחרוץ
נבחר : כי טובה חכמה מפנינים
וכל חפצים לא ישוו בה : אני
חכמה שכנתי ערמה ודעת
מזמות אמצא : יראת יהוה שנאת
רע גאה וגאון ודרך רע ופי
תהפכות שנאתי : לי עצה ותושיה
אני בינה לי גבורה : בי מלכים
ימלכו ורזנים יחקקו צדק : בי
שרים ישרו ונדיבים כל
שפטי ארץ : אני אהביה אהב
ומשחרי ימצאנני : עשר וכבוד

quasi bos ductus ad victimam ∞∞∞∞∞∞∞ & q̃si agnus lasciuiens: & nescit q̇ ad vincula stult⁹ trahatur: donec transfigat sagitta iecur ei⁹: velut si auis festinet ad laqueum & nescit q̇ de p̃iculo aie illi⁹ agitur. Nūc ergo fili mi audi me: & attende verbis oris mei. Ne abstrahatur in viis illi⁹ mens tua: nec decipiaris semitis eius. ∞∞∞∞ Multos enī vulneratos deiecit: & fortissimi ∞∞ quiq̃ interfecti sunt ab ea. Vie inferi domus ei⁹ penetrantes interiora mortis.

8.

Nunquid non sapientia clamitat: ∞∞∞ & prudentia dat vocem suam? In summis ∞∞∞ excelsisq̃ verticibus supra viā in mediis semitis stans iuxta portas ciuitatis in ipsis ∞∞∞∞∞∞ foribus loquitur: dicēs. O viri ad vos ∞∞∞∞∞ clamito: & vox mea ad filios ∞∞∞∞∞∞∞∞ hominum. Intelligite paruuli astuciam: ∞∞∞ & insipiētes animaduertite. Audite quoniam de rebus magnis locutura sum: & aperientur labia mea vt recta p̃dicēt: veritatē meditabitur guttur meū: & labia mea detestabūtur ipiū. Iusti sunt oēs sermones mei: nō est in eis prauum quid neq̃ peruersum. Recti sunt intelligentibus: ∞∞ & equi inuenientibus scientiam. Accipite ∞∞ disciplinā meā & nō pecuniā: doctrinā magisq̃ aurū accipite. Melior est enī sapia cūctis p̃ciosissimis: & omē desiderabile nō pōt ei cōparari. Ego sapientia habito in cōsilio: & eruditis intersum cogitationibus. Timor dñi odit ∞∞∞∞∞ malū: arrogantiā & superbiam & viam prauā & os bilingue detestor. Meū est consilium & equitas: mea est prudētia: mea ē fortitudo. Per me reges regnāt: & legum cōditores iusta decernunt. Per me principes imperant: & potentes ∞∞∞ decernunt iusticiā. Ego diligentes me diligo: & qui mane vigilauerint ad me: inuenient me.

Tanq̄ at bos ad victimā ducitur: ⁊ tanq̄ canis ad
Ὥσπερ δὲ βοῦς ἐπὶ σφαγὴν ἄγεται, καὶ ὥσπερ κύων ἐπὶ
vincula: ⁊ tanq̄ ceruus sagittatiōe percussus in
δεσμούς, καὶ ὡς ἔλαφος τοξεύματι πεπληγὼς εἰς τὸ
iecur: festinat at velut auis ad laqueū: nō sciens
ἧπαρ, σπεύδει δὲ ὥσπερ ὄρνεον εἰς παγίδα, οὐκ εἰδὼς
q̇ pro aīa currit. Nūc igit fili audi me: ⁊ atte
ὅτι περὶ ψυχῆς τρέχει. Νῦν οὖν υἱὲ ἄκουέ μου, καὶ πρό-
de verbis oris mei. Ne declinet in vias
σεχε ῥήμασι στόματός μου. Μὴ ἐκκλινάτω εἰς τὰς ὁδοὺς
illius cor tuū: ⁊ nō decipiaris in viis e-
αὐτῆς ἡ καρδία σου, καὶ μὴ πλανηθῇς ἐν ἀτραποῖς αὐ-
ius. Multos .n. vulnerās deiecit: ⁊ innūerabiles
τῆς. Πολλοὺς γὰρ τρώσασα καταβέβληκε, καὶ ἀναρίθμητοί
sunt quos interfecit. Vie īferni dom⁹ ei⁹ deducen-
εἰσιν οὓς πεφόνευκεν. Ὁδοὶ ᾅδου ὁ οἶκος αὐτῆς κατάγου-
tes in p̃mptuaria mortis.
σαι εἰς τὰ ταμιεῖα τοῦ θανάτου.

Ca. 8.

Tu sapiam p̃dicabis: vt prudentia tibi obedi-
Σὺ τὴν σοφίαν κηρύξεις, ἵνα φρόνησίς σοι ὑπα-
at. In .n. excelsis verticib⁹ est: in medio at
κούσῃ. Ἐπὶ γὰρ τῶν ὑψηλῶν ἄκρων ἐστίν, ἀναμέσον δὲ
semitaꝝ stetit. Iuxta .n. portas potentū assi-
τῶν τρίβων ἔστηκε. Παρὰ γὰρ πύλαις δυναστῶν παρε-
det: in at introitib⁹ laudat. Vos o hoies ad-
δρεύει, ἐν δὲ εἰσόδοις ὑμνεῖται. Ὑμᾶς ὦ ἄνθρωποι πα-
uoco: ⁊ p̄mitto meā vocē filiis hominū. Intel-
ρακαλῶ, καὶ προΐεμαι ἐμὴν φωνὴν υἱοῖς ἀνθρώπων. Νοή-
ligite inocētes astutiam: at insipiētes apponite cor.
σατε ἄκακοι πανουργίαν, οἱ δὲ ἀπαίδευτοι ἔνθεσθε καρ-
Exaudite me: grauia .n. dicā: ⁊ referā
δίαν. Εἰσακούσατέ μου, σεμνὰ γὰρ ἐρῶ, καὶ ἀνοίσω
a labiis recta. Qm̄ veritatē meditabit guttur
ἀπὸ χειλέων ὀρθά. Ὅτι ἀλήθειαν μελετήσει ὁ λάρυγξ
meū: abominabilia at coram me labia mēdacia. Cū
μου, ἐβδελυγμένα δὲ ἐναντίον ἐμοῦ χείλη ψευδῆ. Με-
iusticia omnia verba oris mei:
τὰ δικαιοσύνης πάντα τὰ ῥήματα τοῦ στόματός μου,
nihil in eis puersū neq̃ tortuosum. Omnia
οὐδὲν ἐν αὐτοῖς σκολιὸν οὐδὲ στραγγαλιῶδες. Πάντα
p̄sentia intelligētib⁹: ⁊ recta inueniētib⁹ sciētiā.
ἐνώπια τοῖς συνιοῦσι, καὶ ὀρθὰ τοῖς εὑρίσκουσι γνῶσιν.
Accipite disciplinā ⁊ nō argentū: ⁊ cognitionē su-
Λάβετε παιδείαν καὶ μὴ ἀργύριον, καὶ γνῶσιν ὑ-
per aurum approbatum. Eligite poti⁹ at sen-
πὲρ χρυσίον δεδοκιμασμένον. Ἀνθαιρεῖσθε δὲ αἰσθη-
sus ꝙ auꝝ purū. Melior .n. sapia lapidib⁹ p̄-
σεις χρυσίου καθαροῦ. Κρείσσων γὰρ σοφία λίθων πο-
ciosis: omne at p̄ciosū nō dignū ea est. Ego
λυτελῶν, πᾶν δὲ τίμιον οὐκ ἄξιον αὐτῆς ἐστιν. Ἐγὼ
sapia habitaui cōsiliū ⁊ cognitionē ⁊ cogitationē
ἡ σοφία κατεσκήνωσα βουλὴν καὶ γνῶσιν καὶ ἔννοιαν
ego inuocaui. Timor dñi odit iniusticiā: ꝯtu-
ἐγὼ ἐπεκαλεσάμην. Φόβος κυρίου μισεῖ ἀδικίαν, ὕ-
meliāq̃ ⁊ supbiam ⁊ vias prauoꝝ: odi-
βριν τε καὶ ὑπερηφανίαν καὶ ὁδοὺς πονηρῶν, μεμί-
ui at ego peruersas vias maloꝝ. Meū ꝯsiliū
σηκα δὲ ἐγὼ διεστραμμένας ὁδοὺς κακῶν. Ἐμὴ βουλὴ
⁊ securitas: mea prudentia: mea at fortitudo. Per me
καὶ ἀσφάλεια, ἐμὴ φρόνησις, ἐμὴ δὲ ἰσχύς. Δι᾽ ἐμοῦ
reges regnant: ⁊ potentes scribunt iusti-
βασιλεῖς βασιλεύουσι, καὶ οἱ δυνάσται γράφουσι δικαιο-
ciam. Per me magnates magnificant: ⁊ re-
σύνην. Δι᾽ ἐμοῦ μεγιστᾶνες μεγαλύνονται, καὶ τύραν-
ges p me dn̄antur tre. Ego me diligentes dili-
νοι δι᾽ ἐμοῦ κρατοῦσι γῆς. Ἐγὼ τοὺς ἐμὲ φιλοῦντας ἀγα-
go: at me q̄rentes inuenient grām. Diui-
πῶ, οἱ δὲ ἐμὲ ζητοῦντες εὑρήσουσι χάριν. Πλοῦ-
tie ⁊ glia
τος καὶ δόξα ∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞

∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞

mihi est: ⁊ possessio multoꝝ et iusticia. Melius
ἐμοὶ ὑπάρχει, καὶ κτῆσις πολλῶν καὶ δικαιοσύνη. Βέλτιον
me reddit⁹ habere sup auꝝ ⁊ lapide p̄ciosū: at mea ge-
ἐμὲ καρπίζεσθαι ὑπὲρ χρυσίον καὶ λίθον τίμιον, τὰ δὲ ἐμὰ γεν-
nimina meli⁹ argēto electo. In viis iusticie am-
νήματα κρείσσον ἀργυρίου ἐκλεκτοῦ. Ἐν ὁδοῖς δικαιοσύνης περι-
bulo: ⁊ in medio semitaꝝ iusticie versor. Vt
πατῶ, καὶ ἀναμέσον τρίβων δικαιοσύνης ἀναστρέφομαι. Ἵνα
diuidā me diligentib⁹ substātiā: ⁊ thesauros
μερίσω τοῖς ἐμὲ ἀγαπῶσιν ὕπαρξιν, καὶ τοὺς θησαυροὺς
eoꝝ repleā bonis. Si annūciauero vobis que quoti-
αὐτῶν ἐμπλήσω ἀγαθῶν. Ἐὰν ἀναγγείλω ὑμῖν τὰ καθημέ-
die fiūt: memor ero q̄ ex seculo nūerare. Domi-
ραν γινόμενα, μνημονεύσω τὰ ἐξ αἰῶνος ἀριθμῆσαι. Κύρι-
nus ꝯdidit me initiū viaꝝ suaꝝ in opa sua: ante secu-
ος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ, πρὸ τοῦ αἰῶ-
la fundauit me: in initio anteq̄ terrā faceret. Et ante
νος ἐθεμελίωσέ με, ἐν ἀρχῇ πρὸ τοῦ τὴν γῆν ποιῆσαι. Καὶ πρὸ
q̄ abyssos faceret: anteq̄ p̄cederēt fontes aqua-
τοῦ τὰς ἀβύσσους ποιῆσαι, πρὸ τοῦ προελθεῖν τὰς πηγὰς τῶν ὑδά-
rū: Anteq̄ mōtes facti essent: ante at oēs colles gignit me.
των, πρὸ τοῦ ὄρη ἑδρασθῆναι, πρὸ δὲ πάντων βουνῶν γεννᾷ με.
Dn̄s fecit regiones ⁊ ihabitabilia: ⁊ sūma q̄ habitant ei⁹ q̄
Κύριος ἐποίησε χώρας καὶ ἀοικήτους, καὶ ἄκρα οἰκουμένα τῆς
sub celo. Qn̄ p̄parabat celū: simul aderā ipsi
ὑπ᾽ οὐρανόν. Ἡνίκα ἡτοίμαζε τὸν οὐρανόν, συμπαρήμην αὐ-
⁊ qn̄ secernebat suā sedē sup vētos. Qn̄ for-
τῷ, καὶ ὅτε ἀφώριζε τὸν ἑαυτοῦ θρόνον ἐπ᾽ ἀνέμων. Ἡνίκα ἰσχυ-
tes faciebat q̄ supra nubes: ⁊ qn̄ securos ponebat fontes ei⁹ q̄
ρὰ ἐποίει τὰ ἄνω νέφη, καὶ ὡς ἀσφαλεῖς ἐτίθει πηγὰς τῆς
sub celo. In ponēdo mari terminū ei⁹:
ὑπ᾽ οὐρανόν. Ἐν τῷ τιθέναι τῇ θαλάσσῃ ἀκριβασμὸν αὐτοῦ,
⁊ aque nō trāsibūt os ei⁹: ⁊ fortia faciebat
καὶ ὕδατα οὐ παρελεύσονται στόματος αὐτοῦ, καὶ ἰσχυρὰ ἐποίει
fundamēta terre. Erā apud eū cōponens ego erā: cui
τὰ θεμέλια τῆς γῆς. Ἤμην παρ᾽ αὐτῷ ἁρμόζουσα ἐγὼ ἤμην, ᾗ
adgaudebat. Per singulos dies at delectabar ī facie ei⁹
προσέχαιρε. Καθ᾽ ἡμέραν δὲ εὐφραινόμην ἐν προσώπῳ αὐτοῦ
in oī tp̄e. Qn̄ letabat habitabilē p̄fectō p̄fe-
ἐν παντὶ καιρῷ. Ὅτε εὐφραίνετο τὴν οἰκουμένην συντελέ-
cit: ⁊ delectabat in filiis hoim. Nūc ergo fili audi
σας, καὶ ἐνευφραίνετο ἐν υἱοῖς ἀνθρώπων. Νῦν οὖν υἱὲ ἄκουέ
me ⁊ beati vias meas custodiētes. Audite sa-
μου καὶ μακάριοι οἳ ὁδούς μου φυλάσσοντες. Ἀκούσατε σο-
pia ⁊ sapiētes estote: ⁊ ne obturamini. Beat⁹ vir q̄
φίαν καὶ σοφίσθητε, καὶ μὴ ἀποφραγῆτε. Μακάριος ἀνὴρ ὃς
exaudiet me: ⁊ homo q̄ meas vias custodiet:
εἰσακούσεταί μου, καὶ ἄνθρωπος ὃς τὰς ἐμὰς ὁδοὺς φυλάξει,
vigilās ad meas fores quotidie: seruās terminos meoꝝ
ἀγρυπνῶν ἐπ᾽ ἐμαῖς θύραις καθημέραν, τηρῶν σταθμοὺς ἐμῶν
ingressuū. Nā exit⁹ mei exit⁹ vite: ⁊ parat
εἰσόδων. Αἱ γὰρ ἔξοδοί μου ἔξοδοι ζωῆς, καὶ ἑτοιμάζεται
volūtas a dn̄o. At in me peccātes impi-
θέλησις παρὰ κυρίου. Οἱ δὲ εἰς ἐμὲ ἁμαρτάνοντες ἀσε-
ūt in suas aīas: ⁊ q̄ oderūt me dili-
βοῦσιν εἰς τὰς ἑαυτῶν ψυχάς, καὶ οἱ μισοῦντές με ἀγα-
gunt mortem.
πῶσι θάνατον.

Ca. 9.

Sapiētia edificauit sibi domū: ⁊ substulit colūnas
Ἡ σοφία ᾠκοδόμησεν ἑαυτῇ οἶκον, καὶ ὑπήρεισε στύλους
septē. Mactauit suas victimas: miscuit in craterē
ἑπτά. Ἔσφαξε τὰ ἑαυτῆς θύματα, ἐκέρασεν εἰς κρατῆρα
suū vinū: ⁊ parauit suā mēsam.
τὸν ἑαυτῆς οἶνον, καὶ ἡτοιμάσατο τὴν ἑαυτῆς τράπεζαν.
Misit suos seruos: cōuocans cū excel-
Ἀπέστειλε τοὺς ἑαυτῆς δούλους, συγκαλοῦσα μετὰ ὑψη-
sa p̄dicatione. Ad craterē dicēs: q̄ est isipiēs de-
λοῦ κηρύγματος. Ἐπὶ κρατῆρα λέγουσα, ὅς ἐστιν ἄφρων ἐκ-
clinet ad me. ⁊ idigētib⁹ mente dixit: veni-
κλινάτω πρός με. καὶ τοῖς ἐνδεέσι φρενῶν εἶπεν, ἔλθε-
te comedite ex meis panib⁹:
τε φάγετε τῶν ἐμῶν ἄρτων, ∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞

Mecū sunt diuitie & gloria opes supne & iustitia. Melior ē fructus meus auro & lapide precioso: & genimina mea argēto electo. In viis iusticie ambulabo in medio semitarum iudicii: vt ditē diligentes me: & thesauros eorum replcam. ∞ Dñs possedit me in initio viarū suaꝝ: anteq̃ q̄c quā faceret a principio. Ab eterno ordinata sū: & ex antiq̃s anteq̃ terra fieret. Nondum erant ∞ abyssi: & ego iam cōcepta erā. Necdum fontes aquarū eruperant: nec dum montes graui mole constiterant. Ante oēs colles ego parturiebar. Adhuc terā nō fecerat: & flumina & cardines orbis terre. Quando preparabat celos ∞∞∞ aderam: quando certa lege & gyro vallabat ∞ abyssos. Quādo ethera firmabat sursum: & ∞ librabat fontes aquarū. Quando circūdabat mari terminū suū: & legē ponebat aq̄s ne trāsirent fines suos. Qn̄ appendebat fundamēta terre: cū eo erā cūcta cōpones. Et delectabar p singulos dies ludens corā eo omni tempore: & ∞ ludens in orbe terrarū: & delicie mee esse ∞∞∞ cum filiis hominum. Nunc ergo filii ∞∞∞ audite me: beati qui custodiunt vias meas. ∞∞ Audite disciplinā & estote sapiētes: & nolite abiicere eam. Beatus homo q audit me: & q vigilat ad fores meas quottidie & obseruat ad ∞∞∞∞ postes ostii mei. Qui me inuenerit inueniet vitā: & hauriet salutē a dño. Qui āt in me peccauerit: ledet aiam suā: oēs qui me oderunt diligūt mortem.

9.

Sapientia edificauit sibi domū: excidit columnas septem. ∞∞ Immolauit victimas suas: miscuit vinum: ∞∞ proposuit mēsam suā. Misit ancillas suas vt ∞ vocarēt ad arcem & ad menia ciuitatis. ∞∞∞∞ Siquis ē paruul⁹ veniat ad me: & insipientibus locuta est. Venite comedite panem meum: ∞∞

אתי הון עתק וצדקה : טוב פריי
מחרוץ ומפז ותבואתי מכסף
נבחר : בארח צדקה אהלך
בתוך נתיבות משפט : להנחיל
אהבי יש ואצרתיהם אמלא :
יהוה קנני ראשית דרכו קדם
מפעליו מאז : מעולם נסכתי
מראש מקדמי ארץ : באין
תהמות חוללתי באין מעינות
נכבדי מים : בטרם הרים
הטבעו לפני גבעות חוללתי :
עד לא עשה ארץ וחוצות וראש
עפרות תבל : בהכינו שמים
שם אני בחוקו חוג על פני
תהום : באמצו שחקים ממעל
בעזוז עינות תהום : בשומו
לים חקו ומים לא יעברו פיו
בחוקו מוסדי ארץ : ואהיה אצלו
אמון ואהיה שעשעים יום
יום משחקת לפניו בכל עת :
משחקת בתבל ארצו ושעשעי
את בני אדם : ועתה בנים
שמעו לי ואשרי דרכי ישמרו :
שמעו מוסר וחכמו ואל תפרעו :
אשרי אדם שמע לי לשקד
על דלתתי יום יום לשמר
מזוזת פתחי : כי מצאי מצאי
חיים ויפק רצון מיהוה : וחטאי
חמס נפשו כל משנאי אהבו מות :

Cap. ix.

חכמות בנתה
ביתה חצבה עמודיה שבעה :
טבחה טבחה מסכה יינה אף
ערכה שלחנה : שלחה נערתיה
תקרא על גפי מרמי קרת :
מי פתי יסר הנה חסר לב
אמרה לו : לכו לחמו בלחמי

Et bibite vinũ qd miscui vobis. Relinqte infantiã & viuite: & ambulate p vias prudentie. Qui erudit derisorẽ: ipse iniuriã sibi facit: & qui arguit impiũ sibi maculã generat. Noli arguere derisorẽ ne oderit te: argue sapientem & diliget te. Da sapiẽti occasionẽ: & addetur ei sapiẽtia. Doce iustũ: & festinabit accipere. Principiũ sapiẽtie timor dñi: & sciẽtia sanctorum prudentia. Per me enim multiplicabuntur dies tui: & addẽtur tibi anni vite. Si sapiens fueris tibimetipsi eris: si autẽ illusor solus portabis malum. Mulier stulta & clamosa pleaq; illecebris & nihil oino sciens: sedet in foribus domus sue super sellam in excelso vrbis loco: vt vocaret transeuntes per viam & pergẽtes in itinere suo. Quis est paruulus: declinet ad me. Et vecordi locuta est: aque furtiue dulciores sunt: & panis absconditus suauior. Et ignorauit quia ibi sint gigantes: & in profundis inferni conuiue eius. 10.

Parabole salomonis. Filius sapiẽs letificat patrẽ: filius vero stultus mesticia est matris sue. Nil proderũt thesauri impietatis: iustitia vero liberabit a morte. Non affliget dominus fame animam iusti: & insidias impiorum subuertet. Egestatẽ operata est manus remissa: manus aũt fortium diuitias parat. Qui cõgregat in messe filius sapiens est: q aũt stertit estate: filius cõfusionis. Benedictio super caput iusti: os aũt impiorum operit iniquitatẽ. Memoria iusti cum laudib: & nomen impiorũ putrescet. Sapiẽs corde pcepta suscipiet: stultus ceditur labiis. Qui ambulat simpliciter: ambulat cõfiděter: qui autẽ deprauat vias suas manifestus erit. Qui annuit oculo dabit dolorẽ: & stultus labiis verberabitur. Vena vite os iusti: & os impiorum

καὶ πίετε οἶνον, ὃν ἐκέρασα ὑμῖν. Ἀπολείπετε ἀφροσύνην καὶ ζήσεσθε, καὶ ζητήσατε φρόνησιν, ἵνα βιώσητε. Καὶ κατορθώσατε ἐν γνώσει σύνεσιν. Ὁ παιδεύων κακοὺς λήψεται ἑαυτῷ ἀτιμίαν. Ἐλέγχων δὲ τὸν ἀσεβῆ, μωμήσεται ἑαυτόν. Μὴ ἔλεγχε κακούς, ἵνα μὴ μισήσωσί σε, ἔλεγχε σοφόν, καὶ ἀγαπήσει σε. Δίδου σοφῷ ἀφορμήν, καὶ σοφώτερος ἔσται, γνώριζε δικαίῳ καὶ προσθήσει τοῦ δέχεσθαι. Ἀρχὴ σοφίας φόβος κυρίου, καὶ βουλὴ ἁγίων σύνεσις. Τὸ γὰρ γνῶναι νόμον διανοίας ἐστὶν ἀγαθῆς. Τούτῳ γὰρ τῷ τρόπῳ πολὺν ζήσεις χρόνον, καὶ προστεθήσεταί σοι ἔτη ζωῆς. Υἱέ, ἐὰν σοφὸς γένῃ σαυτῷ σοφὸς ἔσῃ, ἐὰν δὲ κακὸς ἀποβῇς, μόνος ἀντλήσεις κακά. Γυνὴ ἄφρων καὶ θρασεῖα ἐνδεὴς ψωμοῦ γίνεται, ἣ οὐκ ἐπίσταται αἰσχύνην, ἐκάθισεν ἐπὶ θύραις τοῦ ἑαυτῆς οἴκου ἐπὶ δίφρου ἐμφανῶς ἐν πλατείαις, προσκαλουμένη τοὺς παριόντας ὁδὸν, καὶ κατευθύνοντας ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν. Ὅς ἐστιν ὑμῶν ἀφρονέστατος, ἐκκλινάτω πρός με, καὶ τοῖς ἐνδεέσι δὲ φρονήσεως παρακελεύομαι λέγουσα. Ἄρτων κρυφίων ἡδέως ἅψασθε, καὶ ὕδατος κλοπῆς γλυκεροῦ πίετε. Ὁ δὲ οὐκ οἶδεν ὅτι γηγενεῖς παρ' αὐτῇ ὄλλυνται, καὶ ἐπὶ πέτευρον ᾅδου συναντᾷ. Ca.10.

Υἱὸς σοφὸς εὐφραίνει πατέρα, υἱὸς δὲ ἄφρων λύπη τῇ μητρί. Οὐκ ὠφελήσουσι θησαυροὶ ἀνόμους, δικαιοσύνη δὲ ῥύσεται ἐκ θανάτου. Οὐ λιμοκτονήσει κύριος ψυχὴν δικαίαν, ζωὴν δὲ ἀσεβῶν ἀνατρέψει. Πενία ἄνδρα ταπεινοῖ, χεῖρες δὲ ἀνδρείων πλουτίζουσιν. Υἱὸς πεπαιδευμένος σοφὸς ἔσται, τῷ δὲ ἄφρονι διακόνῳ χρήσεται. Διεσώθη ἀπὸ καύματος υἱὸς νοήμων, ἀνεμόφθορος δὲ γίνεται ἐν ἀμήτῳ υἱὸς παράνομος. Εὐλογία κυρίου ἐπὶ κεφαλὴν δικαίου, στόμα δὲ ἀσεβῶν καλύψει πένθος ἄωρον. Μνήμη δικαίων μετ' ἐγκωμίων, ὄνομα δὲ ἀσεβοῦς σβέννυται. Σοφὸς καρδίᾳ δέξεται ἐντολάς, ὁ δὲ ἄστεγος χείλεσι σκολιάζων ὑποσκελισθήσεται. Ὃς πορεύεται ἁπλῶς πορεύεται πεποιθώς, ὁ δὲ διαστρέφων τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ, γνωσθήσεται. Ὁ ἐννεύων ὀφθαλμοῖς μετὰ δόλου συνάγει ἀνδράσι λύπας, ὁ δὲ ἐλέγχων μετὰ παρρησίας εἰρηνοποιεῖ. Πηγὴ ζωῆς ἐν χειρὶ δικαίου, στόμα δὲ ἀσεβοῦς

Cap.x.

מִשְׁלֵי שְׁלֹמֹה בֵּן חָכָם יְשַׂמַּח אָב וּבֵן כְּסִיל תּוּגַת אִמּוֹ׃ לֹא יוֹעִילוּ אוֹצְרוֹת רֶשַׁע וּצְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת׃ לֹא יַרְעִיב יְהוָה נֶפֶשׁ צַדִּיק וְהַוַּת רְשָׁעִים יֶהְדֹּף׃ רָאשׁ עֹשֶׂה כַף רְמִיָּה וְיַד חָרוּצִים תַּעֲשִׁיר׃ אֹגֵר בַּקַּיִץ בֵּן מַשְׂכִּיל נִרְדָּם בַּקָּצִיר בֵּן מֵבִישׁ׃ בְּרָכוֹת לְרֹאשׁ צַדִּיק וּפִי רְשָׁעִים יְכַסֶּה חָמָס׃ זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה וְשֵׁם רְשָׁעִים יִרְקָב׃ חֲכַם לֵב יִקַּח מִצְוֹת וֶאֱוִיל שְׂפָתַיִם יִלָּבֵט׃ הוֹלֵךְ בַּתֹּם יֵלֶךְ בֶּטַח וּמְעַקֵּשׁ דְּרָכָיו יִוָּדֵעַ׃ קֹרֵץ עַיִן יִתֵּן עַצָּבֶת וֶאֱוִיל שְׂפָתַיִם יִלָּבֵט׃ מְקוֹר חַיִּים פִּי צַדִּיק וּפִי רְשָׁעִים

καλύψει ἀπώλεια. Μῖσος ἐγείρει νεῖκος, πάντας δὲ τοὺς μὴ φιλονεικοῦντας καλύπτει φιλία. Ὃς ἐκ χειλέων προφέρει σοφίαν, ῥάβδῳ τύπτει ἄνδρα ἀκάρδιον. Σοφοὶ κρύψουσιν αἴσθησιν, στόμα δὲ προπετοῦς ἐγγίζει συντριβῇ. Κτῆσις πλουσίων πόλις ὀχυρά, συντριβὴ δὲ ἀσεβῶν πενία. Ἔργα δικαίων ζωὴν ποιεῖ, καρποὶ δὲ ἀσεβῶν ἁμαρτίας. Ὁδοὺς ζωῆς φυλάσσει παιδεία, παιδεία δὲ ἀνεξέλεγκτος πλανᾶται. Καλύπτουσιν ἔχθραν χείλη δίκαια, οἱ δὲ ἐκφέροντες λοιδορίας ἀφρονέστατοί εἰσιν. Ἐκ πολυλογίας οὐκ ἐκφεύξῃ ἁμαρτίαν, φειδόμενος δὲ χειλέων νοήμων ἔσῃ. Ἄργυρος πεπυρωμένος γλῶσσα δικαίου, καρδία δὲ ἀσεβοῦς ἐκλείψει. Χείλη δικαίων ἐπίσταται ὑψηλά, οἱ δὲ ἄφρονες ἐν ἐνδείᾳ τελευτῶσιν. Εὐλογία κυρίου ἐπὶ κεφαλὴν δικαίου, αὕτη πλουτίζει, καὶ οὐ μὴ προστεθῇ αὐτῇ λύπη ἐν καρδίᾳ. Ἐν γέλωτι ἄφρων πράσσει κακά, ἡ δὲ σοφία ἀνδρὶ τίκτει φρόνησιν. Ἐν ἀπωλείᾳ ἀσεβὴς περιφέρεται, ἐπιθυμία δὲ δικαίου δεκτή. Παραπορευομένης καταιγίδος ἀφανίζεται ἀσεβής, δίκαιος δὲ ἐκκλίνας σώζεται εἰς τὸν αἰῶνα. Ὥσπερ ὄμφαξ ὀδοῦσι βλαβερὸν καὶ καπνὸς ὄμμασιν, οὕτως παρανομία τοῖς χρωμένοις αὐτήν. Φόβος κυρίου προστίθησιν ἡμέρας, ἔτη δὲ ἀσεβῶν ὀλιγωθήσεται. Ἐγχρονίζει δικαίοις εὐφροσύνη, ἐλπὶς δὲ ἀσεβῶν ὄλλυται. Ὀχύρωμα ὁσίου φόβος κυρίου, συντριβὴ δὲ τοῖς ἐργαζομένοις κακά. Δίκαιος εἰς τὸν αἰῶνα οὐκ ἐνδώσει, ἀσεβεῖς δὲ οὐκ οἰκήσουσι γῆν. Στόμα δικαίου ἀποστάζει σοφίαν, γλῶσσα δὲ ἀδίκου ἐξολεῖται. Χείλη ἀνδρῶν δικαίων ἀποστάζει χάριτας, στόμα δὲ ἀσεβῶν ἀποστρέφεται. Ca.11.

Ζυγοὶ δόλιοι βδέλυγμα ἐνώπιον κυρίου, στάθμιον δὲ δίκαιον δεκτὸν αὐτῷ. Οὗ ἐὰν εἰσέλθῃ ὕβρις ἐκεῖ καὶ ἀτιμία, στόμα δὲ ταπεινῶν μελετᾷ σοφίαν.

operit iniquitatẽ. Odium suscitat rixas: & vniuersa delicta operit charitas. In labiis sapientis inuenitur sapientia: & virga in dorso eius qui indiget corde. Sapiẽtes abscõdunt sciẽtiã: & os stulti cõfusioni proximũ est. Substãtia diuitis vrbs fortitudinis ei: pauor pauperũ egestas eorũ. Opus iusti ad vitam: fructus autem impii ad peccatum. Via vite custodienti disciplinã: q aũt increpatiões relinqt errat. Abscondũt odiũ labia mendacia: qui profert contumeliã insipiens est. In multiloquio nõ deerit peccatũ: q aũt moderatur labia sua prudentissimus ẽ. Argentũ electũ lingua iusti: cor aũt impiorũ pro nihilo. Labia iusti erudiũt plurimos: qui autem indocti sunt: in cordis egestate morientur. Benedictio dñi diuites facit: nec sociabitur ei afflictio. Quasi per risum stultus operatur scelus: sapiẽtia aũt est viro prudentia. Quod timet impius veniet sup eum: desideriũ suũ iustis dabitur. Quasi tẽpestas transiens nõ erit impius: iustus aũt quasi fundamentũ sempiternũ. Sicut acetũ dentib & fumus oculis: sic piger his qui miserunt eum. Timor domini apponet dies: & anni impiorũ breuiabuntur. Expectatio iustorum leticia: spes autem impiorum peribit. Fortitudo simplicis via domini: & pauor his qui operatur malũ. Iustus in eternum non cõmouebitur: impii autẽ non habitabunt super terram. Os iusti parturiet sapientiam: lingua prauorum peribit. Labia iusti considerant placita: & os impiorum peruersa. 11.

Statera dolosa abominatio ẽ apud dñz: & pondus equũ voluntas eius. Vbi fuerit supbia: ibi erit & cõtumelia: vbi aũt ẽ humilitas: ibi & sapiẽtia.

יְכַסֶּה חָמָס׃ שִׂנְאָה תְּעֹרֵר מְדָנִים וְעַל כָּל פְּשָׁעִים תְּכַסֶּה אַהֲבָה׃ בְּשִׂפְתֵי נָבוֹן תִּמָּצֵא חָכְמָה וְשֵׁבֶט לְגֵו חֲסַר לֵב׃ חֲכָמִים יִצְפְּנוּ דָעַת וּפִי אֱוִיל מְחִתָּה קְרֹבָה׃ הוֹן עָשִׁיר קִרְיַת עֻזּוֹ מְחִתַּת דַּלִּים רֵישָׁם׃ פְּעֻלַּת צַדִּיק לְחַיִּים תְּבוּאַת רָשָׁע לְחַטָּאת׃ אֹרַח לְחַיִּים שׁוֹמֵר מוּסָר וְעוֹזֵב תּוֹכַחַת מַתְעֶה׃ מְכַסֶּה שִׂנְאָה שִׂפְתֵי שָׁקֶר וּמוֹצִא דִבָּה הוּא כְסִיל׃ בְּרֹב דְּבָרִים לֹא יֶחְדַּל פָּשַׁע וְחֹשֵׂךְ שְׂפָתָיו מַשְׂכִּיל׃ כֶּסֶף נִבְחָר לְשׁוֹן צַדִּיק לֵב רְשָׁעִים כִּמְעָט׃ שִׂפְתֵי צַדִּיק יִרְעוּ רַבִּים וֶאֱוִילִים בַּחֲסַר לֵב יָמוּתוּ׃ בִּרְכַּת יְהוָה הִיא תַעֲשִׁיר וְלֹא יוֹסִף עֶצֶב עִמָּהּ׃ כִּשְׂחוֹק לִכְסִיל עֲשׂוֹת זִמָּה וְחָכְמָה לְאִישׁ תְּבוּנָה׃ מְגוֹרַת רָשָׁע הִיא תְבוֹאֶנּוּ וְתַאֲוַת צַדִּיקִים יִתֵּן׃ כַּעֲבוֹר סוּפָה וְאֵין רָשָׁע וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם׃ כַּחֹמֶץ לַשִּׁנַּיִם וְכֶעָשָׁן לָעֵינָיִם כֵּן הֶעָצֵל לְשֹׁלְחָיו׃ יִרְאַת יְהוָה תּוֹסִיף יָמִים וּשְׁנוֹת רְשָׁעִים תִּקְצֹרְנָה׃ תּוֹחֶלֶת צַדִּיקִים שִׂמְחָה וְתִקְוַת רְשָׁעִים תֹּאבֵד׃ מָעוֹז לַתֹּם דֶּרֶךְ יְהוָה וּמְחִתָּה לְפֹעֲלֵי אָוֶן׃ צַדִּיק לְעוֹלָם בַּל יִמּוֹט וּרְשָׁעִים לֹא יִשְׁכְּנוּ אָרֶץ׃ פִּי צַדִּיק יָנוּב חָכְמָה וּלְשׁוֹן תַּהְפֻּכוֹת תִּכָּרֵת׃ שִׂפְתֵי צַדִּיק יֵדְעוּן רָצוֹן וּפִי רְשָׁעִים תַּהְפֻּכוֹת׃

Cap.xi.

מֹאזְנֵי מִרְמָה תּוֹעֲבַת יְהוָה וְאֶבֶן שְׁלֵמָה רְצוֹנוֹ׃ בָּא זָדוֹן וַיָּבֹא קָלוֹן וְאֶת צְנוּעִים חָכְמָה׃

תמת ישרים תנחם וסלף בגדים · תמם נחה
ישדם: לא יועיל הון ביום עברה · שדד יעל
וצדקה תציל ממות: צדקת · נצל
תמים תישר דרכו וברשעתו · תמם ישר
יפל רשע: צדקת ישרים תצילם · נפל
ובהות בגדים ילכדו: במות אדם · הוה לכד
רשע תאבד תקוה ותוחלת אונים · אבד קוה
אבדה: צדיק מצרה נחלץ · יחל צור
ויבא רשע תחתיו: בפה חנף · חלץ בוא
ישחית רעהו ובדעת צדיקים · שחת ידע
יחלצו: בטוב צדיקים תעלץ · עלץ
קריה ובאבד רשעים רנה: בברכת · קרה רנן
ישרים תרום קרת ובפי רשעים · רום קרה
תהרס: בז לרעהו חסר לב · פה הרס
ואיש תבונות יחריש: הולך רכיל · בין חרש
מגלה סוד ונאמן רוח מכסה · רכל גלה
דבר: באין תחבלות יפל עם · אמן כסה חבל נפל
ותשועה ברב יועץ: רע ירוע · ישע יעץ
כי ערב זר ושנא תקעים בוטח · רוע
אשת חן תתמך כבוד ועריצים · איש חנן
יתמכו עשר: גמל נפשו איש · כבד ערץ
חסד ועכר שארו אכזרי: רשע · כזר
עשה פעלת שקר וזרע צדקה
שכר אמת: כן צדקה לחיים
ומרדף רעה למותו: תועבת יהוה · רדף רוע
עקשי לב ורצונו תמימי דרך: · תעב רצה
יד ליד לא ינקה רע וזרע צדיקים · תמם נקה צדק
נמלט: נזם זהב באף חזיר אשה · מלט חזר
יפה וסרת טעם: תאות צדיקים · איש סור
אך טוב תקות רשעים עברה: · אוה קוה
יש מפזר ונוסף עוד וחשך · פזר יסף
מישר אך למחסור: נפש · חשך חסר
ברכה תדשן ומרוה גם הוא · דשן רוה
יורא: מנע בר יקבהו לאום · ירה מנע
וברכה לראש משביר: שחר טוב · ראש שבר
יבקש רצון ודרש רעה תבואנו: · בקש רצה בוא

Simplicitas iustorū diriget eos: & supplātatio puersorum vastabit illos. Non pderūt diuitie ī die vltionis: iustitia autē liberabit a morte. Iustitia simplicis diriget viā ei⁹: & in impietate sua corruet impius. Iustitia rectorum liberabit eos: & in insidiis suis capientur iniqui. Mortuo hoīe ipio nulla erit vltra spes: & expectatio sollicitorū peribit. Iustus de angustia liberatus est: & tradetur impius pro eo. Simulator ore decipit amicum suum: iusti autem liberabūtur sciētia. In bonis iustorū exultabit ciuitas: & in pditiōe impiorū erit laudatio. Bñdictione iustorū exaltabitur ciuitas: & ore ipiorꝝ subuertetur. Qui despicit amicū suū indigēs corde est: vir aūt prudēs tacebit. Qui ambulat fraudulenter reuelat archana: qui aūt fidelis est celat amici cōmissum. Vbi nō est gubernator ppl's corruet: salus aūt vbi multa cōsilia. Affligetur malo qui fidē facit p extraneo: q aūt cauet laqos: securus erit. Mulier gratiosa inueniet gloriā: & robusti habebūt diuitias. Benefacit anime sue vir misericors: q aūt crudelis est etiā ppinqs abiicit. Impius facit opus instabile: semināti aūt iustitiā merces fidelis. Clemētia preparat vitam: & sectatio malorū mortē. Abomiabile dño cor prauū: & volūtas ei⁹ in his q simpliciter āmbulāt. Man⁹ in manu nō erit innocēs malus: semē aūt iustorū saluabitur. Circulus aure⁹ in narib⁹ suis: mulier pulchra & fatua. Desiderium iustorū omne bonum est: prestolatio impiorū furor. Alii diuidūt ppria: & ditiores fiunt: alii rapiunt nō sua & semp in egestate sunt. Aia que benedicit impīgabitur: & qui inebriat ipse quoqꝫ inebriabitur. Qui abscōdit frumēta maledicetur in populis: bñdictio āt sup caput vēdentiū. Bñ cōsurgit diluculo q q̄rit bona: q aūt inuestigator malorū ē: opprimetur ab eis.

Perfectio rectorꝝ deducet eos: & supplātatio ꝯtēnētiū pdabitur eos. Nō pderit substātia
τελειότης εὐθειῶν ὁδηγήσει αὐτούς, καὶ ὑποσκελισμὸς ἀθετούντων προνομεύσει αὐτούς. Οὐκ ὠφελήσει ὑπάρχοντα
in die ire: & iusticia liberabit a morte. Mo
ἐν ἡμέρᾳ θυμοῦ, καὶ δικαιοσύνη ῥύσεται ἀπὸ θανάτου. Ἀπο
riēs iust⁹ reliquit penitētiā: facilis āt fit & iu
θανὼν δίκαιος ἔλιπε μετάμελον, πρόχειρος δὲ γίνεται καὶ ἐπί
cūda impiorꝝ pditio. Iusticia imaculati dirigit
χαρτος ἀσεβῶν ἀπώλεια. Δικαιοσύνη ἀμώμου ὀρθοτομεῖ
vias: impietas āt incidit in iniusticiā. iusticiā virorꝝ re
ὁδούς, ἀσέβεια δὲ περιπίπτει ἀδικίᾳ. δικαιοσύνη ἀνδρῶν ὀρ
ctorꝝ liberabit eos: at temeritate capiunt iniqui. Mor
θῶν ῥύσεται αὐτούς, τῇ δὲ ἀβουλίᾳ ἁλίσκονται παράνομοι. Τε
tuo viro iusto: nō perit spes: at glo
λευτήσαντος ἀνδρὸς δικαίου, οὐκ ὄλλυται ἐλπίς, τὸ δὲ καύ
ria impiorꝝ perit. Iust⁹ ex captiōe liberat: pro
χημα τῶν ἀσεβῶν ὄλλυται. Δίκαιος ἐκ θήρας ἐκδύνει, ἀντ'
eo āt traditur impius. In ore impiorꝝ la
αὐτοῦ δὲ παραδίδοται ὁ ἀσεβής. Ἐν στόματι ἀσεβῶν πα
que⁹ ciuibus: sensus āt iustorꝝ psper. In bonis iusto
γὶς πολίταις, αἴσθησις δὲ δικαίων εὔοδος. Ἐν ἀγαθοῖς δικαί
rū recta fecit ciuitas: & in perditione impiorꝝ exultatio.
ων κατώρθωσε πόλις, καὶ ἐν ἀπωλείᾳ ἀσεβῶν ἀγαλλίαμα.
In bñdictiōe rectorꝝ exaltabit ciuitas: ore āt impiorꝝ sub
Ἐν εὐλογίᾳ εὐθέων ὑψωθήσεται πόλις, στόμασι δὲ ἀσεβῶν κα
uertetur. Subsānat ciues indigēs mēte: vir āt
τασκαφήσεται. Μυκτηρίζει πολίτας ἐνδεὴς φρενῶν, ἀνὴρ δὲ
prudēs silentiū agit. Vir bilinguis reuelat cōsi
φρόνιμος ἡσυχίαν ἄγει. Ἀνὴρ δίγλωσσος ἀποκαλύπτει βου
lia in cōcilio: fidelis āt spū celat res. Quib⁹ nō
λὰς ἐν συνεδρίῳ, πιστὸς δὲ πνοῇ κρύπτει πράγματα. Οἷς μὴ
est gubernatio: cadūt vt folia: sa
ὑπάρχει κυβέρνησις, πίπτουσιν ὥσπερ φύλλα, σωτη
lus āt est in multo ꝯsilio. mal⁹ malefacit cū
ρία δὲ ὑπάρχει ἐν πολλῇ βουλῇ. πονηρὸς κακοποιεῖ ὅταν
mixt⁹ fuerit iusto: odio hēt āt sonū securitatis. Mulier grōsa
συμμίξῃ δικαίῳ, μισεῖ δὲ ἦχον ἀσφαλείας. Γυνὴ εὐχάριστος
suscitat viro gl'iam: sedes āt ignominie mulier odio hēns iusta.
ἐγείρει ἀνδρὶ δόξαν, θρόνος δὲ ἀτιμίας γυνὴ μισοῦσα δίκαια.
Diuitiarꝝ pigri idigētes sunt: at robusti innitunt
Πλούτου ὀκνηροὶ ἐνδεεῖς γίνονται, οἱ δὲ ἀνδρεῖοι ἐρείδονται
diuitiis. aie sue bonū facit vir misericors per
πλούτῳ. τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ἀγαθὸν ποιεῖ ἀνὴρ ἐλεήμων ἐξολ
dit āt suū corp⁹ imisericors. Impi⁹ facit opa iniusta:
λύει δὲ αὐτοῦ σῶμα ὁ ἀνελεήμων. ἀσεβὴς ποιεῖ ἔργα ἄδικα,
semē āt iustorꝝ merces veritatis. Fili⁹ iust⁹ gignit
σπέρμα δὲ δικαίων μισθὸς ἀληθείας. Υἱὸς δίκαιος γεννᾶται
in vitā: psecutio āt impii in mortē. Abominatio do
εἰς ζωήν, διωγμὸς δὲ ἀσεβοῦς εἰς θάνατον. Βδέλυγμα κυ
mino puerse vie: acceptabiles āt ei oēs irrepre
ρίῳ διεστραμμέναι ὁδοί, προσδεκτοὶ δὲ αὐτῷ πάντες ἄμω
hēsibiles i via. Manui man⁹ iniiciēs iniuste nō impunis
μοι ἐν ὁδῷ. Χειρὶ χεῖρας ἐμβαλὼν ἀδίκως οὐκ ἀτιμώρητος
erit malorꝝ: at seminās iusticiā accipiet mercedē fide
ἔσται κακῶν, ὁ δὲ σπείρων δικαιοσύνην λήψεται μισθὸν πι
liū. Tanq̄ inauris aurea in nare suis: sic mulieri
στόν. Ὥσπερ ἐνώτιον χρυσοῦν ἐν ῥινὶ ὑός, οὕτω γυναικὶ
stulte pulchritudo. desideriū iustorꝝ totū bonū: spes
κακόφρονι κάλλος. ἐπιθυμία δικαίων πᾶσα ἀγαθή, ἐλπὶς
āt impiorꝝ peribit. Sunt q̄ ppria seminantes plu
δὲ ἀσεβῶν ἀπολεῖται. Εἰσὶν οἳ τὰ ἴδια σπείροντες πλείο
ra faciūt: sunt āt & q̄ ꝯgregātes minuunt. Anima
να ποιοῦσιν, εἰσὶ δὲ καὶ οἱ συνάγοντες ἐλαττονοῦνται. Ψυχὴ
benedicta ois simplex. Vir āt iracund⁹ nō formosus.
εὐλογουμένη πᾶσα ἁπλῆ, ἀνὴρ δὲ θυμώδης οὐκ εὐσχήμων. Ὁ
cōtinēs triticū relinquat ipm gentib⁹: bñdictio
συνέχων σῖτον ὑπολείποιτο αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν, εὐλογία
āt in caput distribuētis. [illegible] fabricat bona q̄rit
δὲ εἰς κεφαλὴν τοῦ μεταδιδόντος. τεκταινόμενος ἀγαθὰ ζητεῖ
grām bonā: exquirentē āt mala cōprehēdent eū.
χάριν ἀγαθήν, ἐκζητοῦντα δὲ κακὰ καταλήψεται αὐτόν.

qui cōfidit in diuitiis suis hic corruet: at
ὁ πεποιθὼς ἐπὶ πλούτῳ ἑαυτοῦ οὗτος πεσεῖται, ὁ δὲ ἀν
qui inheret iustis oriet. Qui nō presto est
τιλαμβανόμενος δικαίων ἀνατελεῖ. Ὁ μὴ συμπεριφερόμε
sue domui possidebit vētos: seruiet āt stultus
νος τῷ ἑαυτοῦ οἴκῳ κληρονομήσει ἀνέμους, δουλεύσει δὲ ἄφρων
prudēti. De fructu iusticie nascit arbor vite: au
φρονίμῳ. Ἐκ καρποῦ δικαιοσύνης φύεται δένδρον ζωῆς, ἀφαι
ferunt āt intēpestiue aīe iniquorꝝ. Si q̄dē iustus vix
ροῦνται δὲ ἄωροι ψυχαὶ παρανόμων. Εἰ ὁ μὲν δίκαιος μόλις
saluatur: impi⁹ & peccator vbi apparebit?
σώζεται, ὁ ἀσεβὴς καὶ ἁμαρτωλὸς ποῦ φανεῖται; Ca.12.
Diligēs disciplinā diligit sensū: at q odit incre
Ὁ ἀγαπῶν παιδείαν ἀγαπᾷ αἴσθησιν, ὁ δὲ μισῶν ἐλέγ
pationes isipiēs. Melius q inuenit grām apud dñm: vir āt
χους ἄφρων. Κρείσσων ὁ εὑρὼν χάριν παρὰ κυρίῳ, ἀνὴρ δὲ
iniqu⁹ tacebitur. Nō diriget ho
παράνομος παρασιωπηθήσεται. Οὐ κατορθώσει ἄνθρω
mo ex iniquo: at radices iustorꝝ nō auferent. mulier
πος ἐξ ἀνόμου, αἱ δὲ ῥίζαι τῶν δικαίων οὐκ ἐξαρθήσονται. γυνὴ
virilis corona viro suo: quēadmodū āt in ligno vermis:
ἀνδρεία στέφανος τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς, ὥσπερ δὲ ἐν ξύλῳ σκώληξ,
sic virū perdit mulier mala. Cogitatiōes iusto
οὕτως ἄνδρα ἀπόλλυσι γυνὴ κακοποιός. Λογισμοὶ δικαί
rū iudicia: gubernāt āt impii dolos. sermōes impiorꝝ
ων κρίματα, κυβερνῶσι δὲ ἀσεβεῖς δόλους. λόγοι ἀσεβῶν
dolosi in sāguinē: os āt rectorꝝ liberabit eos. Vbicūqꝫ verta
δόλιοι εἰς αἷμα, στόμα δὲ ὀρθῶν ῥύσεται αὐτούς. Οὗ ἐὰν στρα
tur impius delet: dom⁹ āt iustorꝝ pmanebūt: Os
φῇ ὁ ἀσεβὴς ἀφανίζεται, οἶκοι δὲ δικαίων παραμένουσι. Στό
prudētis laudat a viro: piger corde āt sub
μα συνετοῦ ἐγκωμιάζεται ὑπὸ ἀνδρός, νωθροκάρδιος δὲ μυ
sannat. Meli⁹ vir in inhonoratione seruiēs sibi: q̄ ho
κτηρίζεται. Κρείσσων ἀνὴρ ἐν ἀτιμίᾳ δουλεύων ἑαυτῷ, ἢ τι
norē sibi circūponēs & indigēs pane. Miserat
μὴν ἑαυτῷ περιτιθεὶς καὶ προσδεόμενος ἄρτου. Οἰκτείρει
iustus aias iumētorꝝ suorꝝ: at viscera impiorꝝ
δίκαιος ψυχὰς κτηνῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ σπλάγχνα τῶν ἀσεβῶν
crudelia. Qui operat suā terrā implebi
ἀνελεήμονα. Ὁ ἐργαζόμενος τὴν ἑαυτοῦ γῆν ἐμπλησθήσε
tur panib⁹: at sectantes vana indigētes mente. Qui
ται ἄρτων, οἱ δὲ διώκοντες μάταια ἐνδεεῖς φρενῶν. Ὅς
est suauis in vinorꝝ immorationib⁹: in suis munitionī
ἐστιν ἡδὺς ἐν οἴνων διατριβαῖς, ἐν τοῖς ἑαυτοῦ ὀχυρώμα
bus relinquet ignominiā. Desideria impiorꝝ mala:
σι καταλείψει ἀτιμίαν. Ἐπιθυμίαι ἀσεβῶν κακαί, αἱ
at radices piorꝝ in munitionib⁹. ppt peccatū labio
δὲ ῥίζαι τῶν εὐσεβῶν ἐν ὀχυρώμασι. Διὰ ἁμαρτίαν χει
rū incidet in laqueos peccator: effugit āt
λέων ἐμπεσεῖται εἰς παγίδας ἁμαρτωλός, ἐκφεύγει δὲ
ex eis iust⁹. De fructib⁹ oris viri aia
ἐξ αὐτῶν δίκαιος. Ἀπὸ καρπῶν στόματος ἀνδρὸς ψυχὴ
repleblt bonis: retributio aūt labiorꝝ suorꝝ
πλησθήσεται ἀγαθῶν, ἀνταπόδομα δὲ χειλέων αὐτοῦ
tribuetur ei. Vie stultorꝝ recte corā eis
ἀποδοθήσεται αὐτῷ. Ὁδοὶ ἀφρόνων ὀρθαὶ ἐνώπιον αὐτῶν
exaudit āt cōsilia sapiēs. fatu⁹ ipo die indi
εἰσακούει δὲ συμβουλίας σοφός. ἄφρων αὐθήμερον ἐξαγ
cat irā suā: celat āt suā ignominiā cal
γέλλει ὀργὴν αὐτοῦ, κρύπτει δὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀτιμίαν πα
lidus. Demōstratā fidē annūciat iust⁹:
νοῦργος. Ἐπιδεικνυμένην πίστιν ἀπαγγέλλει δίκαιος, ὁ
at testis iniustorꝝ dolosus. Sūt q dicētes vulne
δὲ μάρτυς τῶν ἀδίκων δόλιος. Εἰσὶν οἳ λέγοντες τιτρώ
rant q̄si ensis: lingue āt sapientū sanāt. Labia
σκουσιν ὡς μάχαιρα, γλῶσσαι δὲ σοφῶν ἰῶνται. Χείλη
vera dirigūt testimoniū: testis āt repētin⁹ linguā
ἀληθινὰ κατορθοῖ μαρτυρίαν, μάρτυς δὲ ταχὺς γλῶσσαν
hēt iniustā. Dolus in corde fabricātis mala: at
ἔχει ἄδικον. Δόλος ἐν καρδίᾳ τεκταινομένου κακά, οἱ δὲ
volētes pacē gaudebūt. non
βουλόμενοι εἰρήνην εὐφρανθήσονται. Οὐκ

Qui confidit in diuitiis suis corruet: iusti aūt q̄si virens foliū germinabūt. Qui cōturbat domū suā possidebit ventos: & qui stultus est seruiet sapiēti. Fructus iusti lignū vite: & q suscipit animas sapiens est. Si iustus in terra recipit: quātomagis impius & peccator. 12.

Qui diligit disciplinā: diligit sciētiā: qui aūt odit increpatiōes insipiēs ē. Qui bon⁹ est hauriet sibi gratiā a dño: qui aūt cōfidit in cogitationib⁹ suis impie agit. Non roborabitur hō ex ipietate: & radix iustorū nō cōmouebitur. Mulier diligēs corona ē viro suo: & putredo in ossibus eius q̄ cōfusione res dignas gerit. Cogitatiōes iustorū iudicia: & cōsilia impiorū fraudulenta. Verba impiorꝝ isidiātur sanguini: os iustorꝝ liberabit eos. Verte impios & nō erunt: domus aūt iustorum permanebit. Doctrina sua noscitur vir: q aūt van⁹ & excors est patebit cōtemptui. Melior est paup & sufficiēs sibi: q̄ gloriosus & indigēs pane. Nouit iustus iumētorꝝ suorꝝ aias: viscera aūt ipiorū crudelia. Qui opatur terrā suā satiabitur panib⁹: q aūt sectatur ociū stultissim⁹ est. Desideriū ipii moni mentū est ipiorū: radix autem iustorū proficiet. Propter pctā labiorꝝ ruina proximat malo: effugiet aūt iust⁹ de angustia. De fructu oris sui vnusqsqꝫ replebitur bonis: & iuxta opa manuū suarū retribuetur ei. Via stulti recta in oculis ei⁹: q aūt sapiens est audit cōsilia. Fatuus statim indicat irā suā: q aūt dissimulat iniuriā callidus ē. Qui qđ nouit loquitur iudex iusticie est: qui aūt mētitur testis ē fraudulētus. [illegible] q pmittit & q̄si gladio pūgitur cōsciētie: lingua aūt sapiētū sanitas. Labiū veritatis firmū erit ī ppetuū: q aūt testis est repētinus: cōcinat linguā mēdacii. Dol⁹ ī corde cogitātiū mala: q aūt pacis ineunt cōsilia: sequtur eos gaudium. Non

בוטח בעשרו הוא יפול ועלה · נפל
צדיקים יפרחו: עוכר ביתו · צדק פרח
ינחל רוח ועבד אויל לחכם · נחל אול
לב: פרי צדיק עץ חיים ולקח · פרה
נפשות חכם: הן צדיק בארץ
ישלם אף כי רשע וחוטא: · שלם חטא

Cap. xij.

אהב מוסר אהב · יסר
דעת ושנא תוכחת בער: טוב · ידע נכח
יפיק רצון מיהוה ואיש · פוק
מזמות ירשיע: לא יכון אדם · זמם רשע
ברשע ושרש צדיק בל ימוט: · כון מוט
אשת חיל עטרת בעלה וכרקב · איש
בעצמותיו מבישה: מחשבות · בוש חשב
צדיקים משפט תחבלות רשעים · שפט חבל
מרמה: דברי רשעים ארב דם · רמה
ופי ישרים יצילם: הפוך רשעים · פה נצל
ואינם ובית צדיקים יעמד: לפי · עמד
שכלו יהלל איש ונעוה לב יהיה · הלל עוה היה
לבוז: טוב נקלה ועבד לו ממתכבד · קלה כבד
וחסר לחם: יודע צדיק נפש · צדק
בהמתו ורחמי רשעים אכזרי: · כזר
עבד אדמתו ישבע לחם ומרדף · שבע רדף
ריקים חסר לב: חמד רשע מצוד · ריק צוד
רעים ושרש צדיקים יתן: · רוע נתן
בפשע שפתים מוקש רע ויצא · שפה יקש
מצרה צדיק: מפרי פי איש · צור פרה
ישבע טוב וגמול ידי אדם ישוב · פה גמל
לו: דרך אויל ישר בעיניו · שוב אול
ושמע לעצה חכם: אויל ביום · ישר
יודע כעסו וכסה קלון ערום: יפיח · ידע קלה
אמונה יגיד צדק ועד שקרים · עדם יפח
מרמה: יש בוטה כמדקרות חרב · אמן נגד
ולשון חכמים מרפא: שפת · עוד רמה
אמת תכון לעד ועד ארגיעה · לשן רפא
לשון שקר: מרמה בלב חרשי · כון רגע
רע וליעצי שלום שמחה: לא · שלם

וְאַנֶּה לַצַּדִּיק כָּל אָוֶן וּרְשָׁעִים מָלְאוּ רָע׃ תּוֹעֲבַת יְהוָה שִׂפְתֵי שָׁקֶר וְעֹשֵׂי אֱמוּנָה רְצוֹנוֹ׃ אָדָם עָרוּם כֹּסֶה דָּעַת וְלֵב כְּסִילִים יִקְרָא אִוֶּלֶת׃ יַד חָרוּצִים תִּמְשׁוֹל וּרְמִיָּה תִּהְיֶה לָמַס׃ דְּאָגָה בְלֶב אִישׁ יַשְׁחֶנָּה וְדָבָר טוֹב יְשַׂמְּחֶנָּה׃ יָתֵר מֵרֵעֵהוּ צַדִּיק וְדֶרֶךְ רְשָׁעִים תַּתְעֵם׃ לֹא יַחֲרֹךְ רְמִיָּה צֵידוֹ וְהוֹן אָדָם יָקָר חָרוּץ׃ בְּאֹרַח צְדָקָה חַיִּים וְדֶרֶךְ נְתִיבָה אַל מָוֶת׃

אָנָה · תָּעַב · עָשָׂה · יָדַע · כָּסַל · קָרָא · חָרַץ · מָשַׁל · רָמָה · הָיָה · שׁוּחַ · שָׂמַח · צָדַק · תָּעָה · חָרַךְ · צוּד · נָתַב

contriſtabit iuſtum quicquid ei acciderit: impii autē replebūtur malo. Abominatio eſt domino labia mendacia: qui autē fideliter agunt placent ei. Homo verſutus celat ſcientiā: & cor inſipientium prouocat ſtulticiā. Manus fortium dn̄abitur: q̄ autē remiſſa eſt tributis ſeruiet. Meror in corde viri humiliabit illum: & ſermone bono letificabitur. Qui negligit dānum ꝓpter amicū iuſtus eſt: iter autē impiorū decipiet eos. Non inueniet fraudulētus lucrū: & ſubſtātia hominis erit auri preciū. In ſemita iuſticie vita: iter autem deuium ducit ad mortem. 13.

placebit iuſto nihil iniuſtū: at impii replebunt
ἀρέσει τῷ δικαίῳ οὐδὲν ἄδικον, οἱ δὲ ἀσεβεῖς πλησθήσονται
malis. abominatio dn̄o labia mēdacia: at faciēs fides
κακῶν. Βδέλυγμα κυρίῳ χείλη ψευδῆ, ὁ δὲ ποιῶν πίστεις
acceptabilis apud eū. Uir prudēs thronus ſenſus: cor
δεκτὸς παρ' αὐτῷ. Ἀνὴρ συνετὸς θρόνος αἰσθήσεως, καρδία
āt inſipiētiū obuiabit execrationibus. Manus electorū dn̄abit
δὲ ἀφρόνων συναντήσεται ἀραῖς. Χεὶρ ἐκλεκτῶν κρατήσει
facile: doloſi āt erūt in direptionē. Terribilis ſmo
εὐχερῶς, δόλιοι δὲ ἔσονται εἰς προνομήν. Φοβερὸς λόγος
cor turbat viri: ānunciatio āt bona letificat il=
καρδίαν ταράσσει ἀνδρός, ἀγγελία δὲ ἀγαθὴ εὐφραίνει αὐ=
lū. Sapiēs iuſtus ſui ipſius amicus erit: at via
τόν. Ἐπιγνώμων δίκαιος ἑαυτοῦ φίλος ἔσται, ἡ δὲ ὁδὸς τῶν
impiorū decipiet eos. nō fabricabit doloſus captiōes
ἀσεβῶν πλανήσει αὐτούς. Οὐκ ἐπιτεύξεται δόλιος θήρας
Poſſeſſio āt preciofa vir purus. In vijs iuſticie vita.
Κτῆμα δὲ τίμιον ἀνὴρ καθαρός. Ἐν ὁδοῖς δικαιοσύνης ζωή.
vie āt eorū q recordāt iniuriarū in mortē.
ὁδοὶ δὲ μνησικάκων εἰς θάνατον. Ca.13.

Cap. xiij.

בֵּן חָכָם מוּסַר אָב וְלֵץ לֹא שָׁמַע גְּעָרָה׃ מִפְּרִי פִי אִישׁ יֹאכַל טוֹב וְנֶפֶשׁ בֹּגְדִים חָמָס׃ נֹצֵר פִּיו שֹׁמֵר נַפְשׁוֹ פֹּשֵׂק שְׂפָתָיו מְחִתָּה לוֹ׃ מִתְאַוָּה וָאַיִן נַפְשׁוֹ עָצֵל וְנֶפֶשׁ חָרֻצִים תְּדֻשָּׁן׃ דְּבַר שֶׁקֶר יִשְׂנָא צַדִּיק וְרָשָׁע יַבְאִישׁ וְיַחְפִּיר׃ צְדָקָה תִּצֹּר תָּם דָּרֶךְ וְרִשְׁעָה תְּסַלֵּף חַטָּאת׃ יֵשׁ מִתְעַשֵּׁר וְאֵין כֹּל מִתְרוֹשֵׁשׁ וְהוֹן רָב׃ כֹּפֶר נֶפֶשׁ אִישׁ עָשְׁרוֹ וְרָשׁ לֹא שָׁמַע גְּעָרָה׃ אוֹר צַדִּיקִים יִשְׂמָח וְנֵר רְשָׁעִים יִדְעָךְ׃ רַק בְּזָדוֹן יִתֵּן מַצָּה וְאֶת נוֹעָצִים חָכְמָה׃ הוֹן מֵהֶבֶל יִמְעָט וְקֹבֵץ עַל יָד יַרְבֶּה׃ תּוֹחֶלֶת מְמֻשָּׁכָה מַחֲלָה לֵב וְעֵץ חַיִּים תַּאֲוָה בָאָה׃ בָּז לְדָבָר יֵחָבֶל לוֹ וִירֵא מִצְוָה הוּא יְשֻׁלָּם׃ תּוֹרַת חָכָם מְקוֹר חַיִּים לָסוּר מִמֹּקְשֵׁי מָוֶת׃ שֵׂכֶל טוֹב יִתֶּן חֵן וְדֶרֶךְ בֹּגְדִים אֵיתָן׃ כָּל עָרוּם יַעֲשֶׂה בְדָעַת וּכְסִיל יִפְרֹשׂ אִוֶּלֶת׃ מַלְאָךְ רָשָׁע יִפֹּל בְּרָע וְצִיר אֱמוּנִים מַרְפֵּא׃ רֵישׁ וְקָלוֹן פּוֹרֵעַ

יָסַר · לוּץ · פָּרָה · פֶּה · אָכַל · שָׂפָה · חָתַת · אָוָה · דָּשֵׁן · שָׂנֵא · בָּאַשׁ · חָפֵר · נָצַר · תָּמַם · סָלַף · עָשַׁר · רוּשׁ · נוּר · דָּעַךְ · זוּד · נָתַן · נָצָה · יָעַץ · מָעַט · רָבָה · יָחַל · מָשַׁךְ · חָלָה · אָוָה · חָבַל · צָוָה · שָׁלַם · יָרָה · קוּר · יָקַשׁ · נָתַן · עָרַם · עָשָׂה · יָדַע · כָּסַל · פָּרַשׂ · לָאַךְ · נָפַל · רוּעַ · אָמַן · רָפָא · רוּשׁ · קָלָה

Filius ſapiens doctrina patris: qui autem illuſor eſt non audit cū arguitur. De fructu oris ſui homo ſatiabitur bonis: anima autē impiorū iniquā. Qui cuſtodit os ſuū cuſtodit animā ſuā: q autē inconſideratus eſt ad loquendū ſentiet mala. Vult & nō vult piger: aīa autē operātiū impinguabitur. Verbū mendax iuſtus deteſtabitur: impius autē cōfundit & cōfundetur. Iuſtitia cuſtodit innocētis viam: impietas autē peccatorē ſupplātat. Eſt quaſi diues cū nihil habeat: & eſt q̄ſi paup cū in multis diuitiis ſit. Redēptio aīe viri diuitie ſue: q autē paup eſt increpationē nō ſuſtinet. Lux iuſtorum letificat: lucerna autē impiorū extinguetur. Int ſupbos ſp iurgia ſūt: q āt agūt oia cū cōſilio: reguntur ſapiā. Subſtātia feſtinata minuetur: q̄ autē paulatī colligitur manu mltiplicabitur. Spes q̄ differtur affligit aīam: lignū vite deſideriū veniēs. Qui detrahit alicui rei: ipſe ſe in futurū obligat: q autē timet ꝓceptū in pace verſabitur. Lex ſapiētis fons vite vt declinet a ruina mortis. Doctrina bona dabit gratiā: in itinere cōtemptorū vorago. Aſtutus oia agit cū cōſilio: q autē fatuus ē apit ſtulticiā. Nūcius impii cadet in malū: legatus fidelis ſanitas. Egeſtas & ignomia ei q deſit

Filius aſtutus obediēs patri: filius āt iobediēs i pdi=
Υἱὸς πανοῦργος ὑπήκοος πατρί, υἱὸς δὲ ἀνήκοος ἐν ἀπω=
tione. De fructibus iuſticie comedet bonus: anime āt
λείᾳ. Ἀπὸ καρπῶν δικαιοσύνης φάγεται ἀγαθός, ψυχαὶ δὲ
impiorū peribūt intēpeſtiue. Qui cuſtodit ſuū os
παρανόμων ὀλοῦνται ἄωροι. Ὃς φυλάσσει τὸ ἑαυτοῦ στόμα
cuſtodit ſuā aīam: at temerarius labijs metu afficiet
τηρεῖ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν, ὁ δὲ προπετὴς χείλεσι πτοήσει
ſeipſū: In deſiderijs eſt ois piger: manus āt virilū
ἑαυτόν. Ἐν ἐπιθυμίαις ἐστὶ πᾶς ἀεργός, χεῖρες δὲ ἀνδρείων
in diligētia. Sermonē iniuſtū deteſtat iuſtus: impius āt confū
ἐν ἐπιμελείᾳ. Λόγον ἄδικον μισεῖ δίκαιος, ἀσεβὴς δὲ αἰσχύ
dit. ꝛ nō hēbit audaciā loquēdi. Iuſticia cuſtodit inno=
νεται, καὶ οὐχ ἕξει παρρησίαν. Δικαιοσύνη φυλάσσει ἀκα=
cētes via: at impios malos facit peccatū. Sunt
κους ὁδῷ, τοὺς δὲ ἀσεβεῖς φαύλους ποιεῖ ἁμαρτία. Εἰσὶν
ditantes ſeipſos nihil hētes: ꝛ ſunt humiliā
οἱ πλουτίζοντες ἑαυτοὺς μηδὲν ἔχοντες, καὶ εἰσὶν οἱ ταπει=
tes ſeipſos in multis diuitijs. Redēptio viri aie
νοῦντες ἑαυτοὺς ἐν πολλῷ πλούτῳ. Λύτρον ἀνδρὸς ψυχῆς
proprie diuitie: mēdicus āt nō ſuſtinet minas.
ὁ ἴδιος πλοῦτος, πτωχὸς δὲ οὐχ ὑφίσταται ἀπειλήν.
lux iuſtis ſemp: lux impiorū extinguit. Ma
Φῶς δικαίοις διαπαντός, φῶς ἀσεβῶν σβέννυται. Κα=
lus cū iniuria facit mala: at ipſorū cognitores
κὸς μεθ' ὕβρεως πράσσει κακά, οἱ δὲ αὐτῶν ἐπιγνώμονες
ſapiētes. Subſtātia feſtinata cū iniq̄tate: minor
σοφοί. Ὕπαρξις ἐπισπουδαζομένη μετὰ ἀνομίας, ἐλάσσων
fit: at congregās ſibi cū pietate implebi
γίνεται, ὁ δὲ συνάγων ἑαυτῷ μετ' εὐσεβείας πληθυνθήσε=
tur. iuſtus miſeret ꝛ cōmodat: arbor eni vite de
ται. Δίκαιος οἰκτείρει καὶ κιχρᾷ, δένδρον γὰρ ζωῆς ἐπι=
ſideriū bonū. Qui deſpicit rem deſpicie
θυμία ἀγαθή. Ὃς καταφρονεῖ πράγματος καταφρονηθή=
tur ex ea: at timēs ꝓceptū hic ſanus eſt.
σεται ἐξ αὐτοῦ, ὁ δὲ φοβούμενος ἐντολὴν οὗτος ὑγιαίνει.
Filio doloſo nullū erit bonū famulo aūt ſapiēti pſpere erūt
Υἱῷ δολίῳ οὐδὲν ἔσται ἀγαθόν, οἰκέτῃ δὲ σοφῷ εὔοδοι ἔσον=
operationes ꝛ dirigeť via eius. Lex
ται πράξεις, καὶ κατευθυνθήσεται ἡ ὁδὸς αὐτοῦ. Νόμος
ſapiētis fons vite: at demēs captus a laqueo morie
σοφοῦ πηγὴ ζωῆς, ὁ δὲ ἄνους ἁλοὺς ὑπὸ παγίδος θανεῖ=
tur. Intellectus bonus dat grām: at cognoſcere legē: cognitio
ται. Σύνεσις ἀγαθὴ δίδωσι χάριν, τὸ δὲ γνῶναι νόμον, διανοί=
nis eſt bone: vie āt deſpicientiū in pditione. Ois
ας ἐστὶν ἀγαθῆς, ὁδοὶ δὲ καταφρονούντων ἐν ἀπωλείᾳ. Πᾶς
aſtutus agit cū cognitione: at fatuus pandit
πανοῦργος πράσσει μετὰ γνώσεως, ὁ δὲ ἄφρων ἐξεπέτασεν
ſuā maliciā: Rex temerarius cadet in mala: lega
αὐτοῦ κακίαν. Βασιλεὺς θρασὺς πεσεῖται εἰς κακά, ἄγγε=
tus aūt ſapiēs liberabit eū. Egeſtatē ꝛ ignominiā aufert
λος δὲ σοφὸς ῥύσεται αὐτόν. Πενίαν καὶ ἀτιμίαν ἀφαιρεῖται

disciplina: at custodiēs redargutiões gloificabit. Desīde
παιδείαν, ὁ δὲ φυλάσσων ἐλέγχους δοξασθήσεται. Ἐπιθυ
ria impiorum delectant aīam: opa āt impiorum lōge a
μίαι ἀσεβῶν ἡδύνουσι ψυχήν, ἔργα δὲ ἀσεβῶν μακρὰν ἀπὸ
cognitione. Qui circūfert ſimul cū ſapiētib⁹ ſapiēs erit:
γνώσεως. Ὁ συμπεριφερόμενος σοφοῖς σοφισθήσεται,
q āt circūuertit ſimul cū ſtultis agnoſcet. Peccantes
ὁ δὲ συμπεριφερόμενος ἄφροσιν γνωσθήσεται. Ἁμαρτάνοντας
pſequent mala: at iuſtos apprehēdēt bo
καταδιώξεται κακά, τοὺς δὲ δικαίους καταλήψεται ἀγα
na. bon⁹ vir relinquet heredes filios filiorum: theſauri
θά. Ἀγαθὸς ἀνὴρ κληρονομήσει υἱοὺς υἱῶν, θησαυρί
zant āt iuſtis diuitie impiorum. Iuſti facient in
ζεται δὲ δικαίοις πλοῦτος ἀσεβῶν. Δίκαιοι ποιήσουσιν ἐν
diuitijs annos multos: iniuſti āo peribūt breuiter.
πλούτῳ ἔτη πολλά, ἄδικοι δὲ ἀπολοῦνται συντόμως.
Qui parcit virge odit filiū ſuū: at dili
Ὃς φείδεται τῆς βακτηρίας μισεῖ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ὁ δὲ ἀγα
gēs inſtāter erudit. iuſt⁹ comedēs replet
πῶν ἐπιμελῶς παιδεύει. Δίκαιος ἔσθων ἐμπιπλᾶται τὴν
aīam ſuā: anime āt impiorum idigētes.
ψυχὴν αὐτοῦ, ψυχαὶ δὲ ἀσεβῶν ἐνδεεῖς.

Ca.14.

Sapiētes mulieres edificarūt domos: at īſipiēs euer
Σοφαὶ γυναῖκες ᾠκοδόμησαν οἴκους, ἡ δὲ ἄφρων κα
tit manib⁹ ſuis. Ambulās recte timet
τέσκαψε ταῖς χερσὶν αὐτῆς. Ὁ πορευόμενος ὀρθῶς φοβεῖ
dn̄s: at q̄ tortuoſe incedit vijs ſuis inhonora
ται τὸν κύριον, ὁ δὲ σκολιάζων ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ ἀτιμασθήσε
bit. Ex ore ſtultorum virga iniurie: labia āt ſa
ται. Ἐκ στόματος ἀφρόνων βακτηρία ὕβρεως, χείλη δὲ σο
pientū cuſtodiūt eos. Ubi nō ſunt boues pſepia mun
φῶν φυλάσσει αὐτούς. Οὗ μὴ εἰσὶ βόες φάτναι καθα
da: vbi āt multa genimina manifeſta bouis fortitudo. Te
ραί, οὗ δὲ πολλὰ γεννήματα φανερὰ βοὸς ἰσχύς. Μάρ
ſtis fidelis nō mētit: accēdit āt mētiēte teſtis iniuſt⁹.
τυς πιστὸς οὐ ψεύδεται, ἐκκαίει δὲ ψευδῆ μάρτυς ἄδικος.
Queres ſapiaz apud malos & nō inuenies: ſen
Ζητήσεις σοφίαν παρὰ κακοῖς καὶ οὐχ εὑρήσεις, αἴσθη
ſus āt apud prudentes facilis. Oia cōtraria vi
σις δὲ παρὰ φρονίμοις εὐχερής. Πάντα ἐναντία ἀν
ro ſtulto: arma āt ſenſus labia ſapiā. Sapia aſtu
δρὶ ἄφρονι, ὅπλα δὲ αἰσθήσεως χείλη σοφά. Σοφία πα
torum cognoſcet vias eorum: amētia āt ſtulto
νούργων ἐπιγνώσεται τὰς ὁδοὺς αὐτῶν, ἄνοια δὲ ἀφρό
rū in deceptiōe. Dom⁹ iniquorum debebūt purifica
νων ἐν πλάνῃ. Οἰκίαι παρανόμων ὀφειλήσουσι καθαρι
tione: dom⁹ āt iuſtorum acceptabiles. Cor viri ſenſi
σμόν, οἰκίαι δὲ δικαίων δεκταί. Καρδία ἀνδρὸς αἰσθη
tiuū meſta aīa ei⁹: q̄n āt letet nō mi
τικὴ λυπηρὰ ψυχὴ αὐτοῦ, ὅταν δὲ εὐφραίνηται οὐκ ἐπι
ſcet iniuria. Dom⁹ impiorum delebunt: tabnacula
μίγνυται ὕβρει. Οἰκίαι ἀσεβῶν ἀφανισθήσονται, σκηναὶ
āt rectorum ſtabūt. Eſt via q̄ videt recta eſſe
δὲ κατορθούντων στήσονται. Ἔστιν ὁδὸς ἣ δοκεῖ ὀρθὴ εἶναι
apud hoīes: at nouiſſima eius vadūt ad
παρὰ ἀνθρώποις, τὰ δὲ τελευταῖα αὐτῆς ἔρχεται εἰς
fundū iferni. In letitijs nō miſcet meror:
πυθμένα ᾅδου. Ἐν εὐφροσύναις οὐ προσμίγνυται λύπη,
extrema āt gaudij in luctū vadūt. Suis
τελευταῖα δὲ χαρᾶς εἰς πένθος ἔρχεται. Τῶν ἑαυτοῦ
vijs replebit q eſt audacia cordis: ab āt cogitatio
ὁδῶν πλησθήσεται θρασυκάρδιος, ἀπὸ δὲ τῶν διανοημά
nib⁹ eius vir bonus. Innocēs credit omni verbo:
των αὐτοῦ ἀνὴρ ἀγαθός. Ἄκακος πιστεύει παντὶ λόγῳ,
aſtutus āt vadit in penitentiā. Sapiēs timens
πανοῦργος δὲ ἔρχεται εἰς μετάνοιαν. Σοφὸς φοβηθεὶς
declinauit a malo: at ſtultus ſibi cōfidens mi
ἐξέκλινεν ἀπὸ κακοῦ, ὁ δὲ ἄφρων ἑαυτῷ πεποιθὼς μί
ſcetur iniquo.
γνυται ἀνόμῳ.

---

disciplinā: qui aūt acq̄ſcit argueti glificabitur. Deſideriū ſi cōpleatur delectat animam: deteſtātur ſtulti eos qui fugiunt mala. Qui cū ſapiētibus graditur ſapiēs erit: amicus ſtultorum ſimilis efficietur. Peccatores pſeqtur malum: & iuſtis retribuentur bona. Bon⁹ relinquit heredes filios & nepotes: & cuſtoditur iuſto ſubſtantia peccatoris. Multi cibi in noualibus patrū: & alijs cōgregātur abſq̄ iudicio. Qui parcit virge odit filium ſuum: qui aūte diligit illum diligenter erudit. Iuſtus comedit & replet aīam ſuam: venter autem impiorum inſaturabilis.

14.

Sapiens mulier edificat domū ſuā: inſipiens extructa quoq̄ manib⁹ deſtruet. Ambulans recto itinere & timens dn̄m: deſpicitur ab eo qui infami graditur via. In ore ſtulti virga ſupbie: labia aūt ſapientū cuſtodiūt eos. Vbi nō ſunt boues pſepe vacuū eſt: vbi aūt apparet plurime ſegetes: ibi manifeſta ē fortitudo bouis. Teſtis fidelis nō mētietur: profert aūt mēdaciū doloſus teſtis. Querit deriſor ſapiētiā & nō inuenit: doctrina prudētū facilis. Vade cōtra virū ſtultū: & neſcit labia prudētie. Sapia callidi ē intelligere viam ſuā: & prudētia ſtultorum errans. Stultis illudet peccatū: & inter iuſtos morabitur gratia. Cor quod nouit amaritudine anime ſue: in gaudio eius nō miſcebitur extraneus. Dom⁹ impiorum delebitur: tabernacula iuſtorum germinabūt. Eſt via q̄ videtur homini iuſta: nouiſſima aūt ei⁹ deducunt ad mortem. Riſus dolore miſcebitur: & extrema gaudij luct⁹ occupat. Vijs ſuis replebitur ſtultus: & ſup eum erit vir bonus. Innocens credit omni verbo: aſtutus conſiderat greſſus ſuos. Sapiens timet & declinat a malo: ſtultus tranſilit & confidit.

מוסר ושמר תוכחת יכבד: תאוה נהיה תערב לנפש ותועבת כסילים סור מרע: הלוך את חכמים יחכם ורעה כסילים ירוע: חטאים תרדף רעה ואת צדיקים ישלם טוב: טוב ינחיל בני בנים וצפון לצדיק חיל חוטא: רב אכל ניר ראשים ויש נספה בלא משפט: חושך שבטו שונא בנו ואהבו שחרו מוסר: צדיק אכל לשבע נפשו ובטן רשעים תחסר:

Cap.xiiij.

חכמות נשים בנתה ביתה ואולת בידיה תהרסנו: הולך בישרו ירא יהוה ונלוז דרכיו בוזהו: בפי אויל חטר גאוה ושפתי חכמים תשמורם: באין אלפים אבוס בר ורב תבואות בכח שור: עד אמונים לא יכזב ויפיח כזבים עד שקר: בקש לץ חכמה ואין ודעת לנבון נקל: לך מנגד לאיש כסיל ובל ידעת שפתי דעת: חכמת ערום הבין דרכו ואולת כסילים מרמה: אולים יליץ אשם ובין ישרים רצון: לב יודע מרת נפשו ובשמחתו לא יתערב זר: בית רשעים ישמד ואהל ישרים יפריח: יש דרך ישר לפני איש ואחריתה דרכי מות: גם בשחק יכאב לב ואחריתה שמחה תוגה: מדרכיו ישבע סוג לב ומעליו איש טוב: פתי יאמין לכל דבר וערום יבין לאשורו: חכם ירא וסר מרע וכסיל מתעבר ובוטח:

יסר יכח כבד היה ערב תעב הלך חכם רוע רדף רוע צדק שלם נחל צפן צדק חטא ספה שפט [illegible]

נשה בנה הרס הלך לוז פה גאה שפה שמר בוא עוד אמן כזב יפח לוץ ידע בין קלל הלך כסל ערם בין רמה רצה מרר ערב שמד פרח פנה כאב תוג שבע פתה אמן בין סור רוע עבר

קצר אפים יעשה אולת ואיש
מזמות ישנא ׃ נחלו פתאים
אולת וערומים יכתרו דעת ׃
שחו רעים לפני טובים ורשעים
על שערי צדיק ׃ גם לרעהו
ישנא רש ואהבי עשיר
רבים ׃ בז לרעהו חוטא ומחונן
ענוים אשריו ׃ הלא יתעו
חרשי רע וחסד ואמת חרשי
טוב ׃ בכל עצב יהיה מותר
ודבר שפתים אך למחסור ׃
עטרת חכמים עשרם אולת
כסילים אולת ׃ מציל נפשות
עד אמת ויפח כזבים מרמה ׃
ביראת יהוה מבטח עז ולבניו
יהיה מחסה ׃ יראת יהוה מקור
חיים לסור ממקשי מות ׃ ברב
עם הדרת מלך ובאפס לאם
מחתת רזון ׃ ארך אפים רב
תבונה וקצר רוח מרים אולת ׃
חיי בשרים לב מרפא ורקב
עצמות קנאה ׃ עשק דל חרף
עשהו ומכבדו חנן אביון ׃ ברעתו
ידחה רשע וחסה במותו צדיק ׃
בלב נבון תנוח חכמה ובקרב
כסילים תודע ׃ צדקה תרומם
גוי וחסד לאמים חטאת ׃ רצון
מלך לעבד משכיל ועברתו
תהיה מביש ׃

Cap. xv.

מענה רך ישיב חמה
ודבר עצב יעלה אף ׃ לשון
חכמים תיטיב דעת ופי כסילים
יביע אולת ׃ בכל מקום עיני
יהוה צפות רעים וטובים ׃
מרפא לשון עץ חיים וסלף בה
שבר ברוח ׃ אויל ינאץ מוסר

Impatiens operabitur stulticiam: & vir versutus odiosus est. Possidebunt paruuli stulticiam: & expectabunt astuti scientiam. Iacebunt mali ante bonos: & impii ante portas iustorum. Etiā pximo suo pauper odiosus est: amici vero diuitum multi. Qui despicit pximū suū peccat: q aūt miseretur pauperis beatus erit. Errant qui operantur malum: mia & veritas preparāt bona. In oi opere erit abundantia: vbi aūt sunt verba plurima: ibi frequenter egestas. Corona sapientū diuitie eorum: fatuitas stultorum imprudentia. Liberat animas testis fidelis: & profert mendacia versipellis. In timore dñi fiducia fortitudinis: & filiis eius erit spes. Timor domini fons vite: vt declinet a ruina mortis. In multitudine populi dignitas regis: & in paucitate plebis ignominia principis. Qui patiēs est multa gubernatur sapia: q aūt impatiēs ē exaltat stulticiā. Vita carniū sanitas cordis: putredo ossiū inuidia. Qui calūniatur egentē exprobrat factori ei⁹: honorat aūt eū q miseretur paupis. In malicia sua repelletur impius: sperat aūt iustus in morte sua. In corde prudētis reqescit sapia & indoctos quosq͡ erudiet. Iusticia eleuat gentē: miseros aūt facit pplos pctm. Accept⁹ ē regi minister intelligens: iracundiam eius inutilis sustinebit. 15.

Responsio mollis frāgit iram: sermo durus suscitat furorem. Lingua sapientum ornat scientiam: os stultorum ebullit stulticiā. In omī loco oculi domini contemplantur bonos & malos. Ligua placabilis lignum vite: que autē immoderata est conteret spiritum. Stultus irridet disciplinam

Impatiēs operat cū temeritate: vir āt prudēs multa suffert.
Ὀξύθυμος πράσσει μετὰ ἀβουλίας, ἀνὴρ δὲ φρόνιμος πολλὰ ὑποφέρει.
diuidēt stulti maliciā: at astuti obtinebūt sensus.
Μεριοῦνται ἄφρονες κακίαν, οἱ δὲ πανοῦργοι κρατήσουσιν αἰσθήσεως.
Labent mali ante bonos: & impii colēt portas iustoꝝ.
Ὀλισθήσουσι κακοὶ ἔναντι ἀγαθῶν, καὶ ἀσεβεῖς θεραπεύσουσι θύρας δικαίων.
Amici odibūt amicos mēdicos: amici āt diuitū multi.
Φίλοι μισήσουσι φίλους πτωχούς, φίλοι δὲ πλουσίων πολλοί.
Qui inhonorat pauperes peccat: q miseraẗ āt mēdicos beat⁹.
Ὁ ἀτιμάζων πένητας ἁμαρτάνει, ἐλεῶν δὲ πτωχοὺς μακαριστός.
Errantes fabricāt mala: miam āt & veritatē operant boni.
Πλανώμενοι τεκταίνουσι κακά, ἔλεον δὲ καὶ ἀλήθειαν τεκταίνουσιν ἀγαθοί.
Non sciunt miam & fidē fabricatores maloꝝ: elemosyne āt & fides apud fabricatores bonos.
Οὐκ ἐπίστανται ἔλεον καὶ πίστιν τέκτονες κακῶν, ἐλεημοσύναι δὲ καὶ πίστεις παρὰ τέκτοσιν ἀγαθοῖς.
In omni sollicito inest abundātia: at dulcis & carēs dolore in egestate erit.
Ἐν παντὶ μεριμνῶντι ἔνεστι περισσόν, ὁ δὲ ἡδὺς καὶ ἀνάλγητος ἐν ἐνδείᾳ ἔσται.
Corona sapiētū diuitie eoꝝ: At puersatio stultorū mala.
Στέφανος σοφῶν πλοῦτος αὐτῶν, ἡ δὲ διατριβὴ ἀφρόνων κακή.
liberabit maloꝝ aīam testis fidelis: accēdit āt mēdacē dolosus.
Ῥύσεται κακῶν ψυχὴν μάρτυς πιστός, ἐκκαίει δὲ ψευδῆ δόλιος.
In timore dñi spes fortitudinis: filijs āt ei⁹ relinquet firmamētū.
Ἐν φόβῳ κυρίου ἐλπὶς ἰσχύος, τοῖς δὲ τέκνοις αὐτοῦ καταλείψει ἔρεισμα.
Preceptū domini fons vite: facit āt declinare a laqueo mortis.
Πρόσταγμα κυρίου πηγὴ ζωῆς, ποιεῖ δὲ ἐκκλίνειν ἐκ παγίδος θανάτου.
In multa gēte gloria regis: in āt defectu plebis cōtritio principis.
Ἐν πολλῷ ἔθνει δόξα βασιλέως, ἐν δὲ ἐκλείψει λαοῦ συντριβὴ δυνάστου.
patiēs vir multus in prudentia: at impatiēs fortis stult⁹.
Μακρόθυμος ἀνὴρ πολὺς ἐν φρονήσει, ὁ δὲ ὀλιγόψυχος ἰσχυρὸς ἄφρων.
Māsuet⁹ vir cordis medic⁹: tinea āt ossiū cor sensitiuū.
Πραΰθυμος ἀνὴρ καρδίας ἰατρός, σὴς δὲ ὀστέων καρδία αἰσθητική.
Qui calūniat egentē irritat illū q fecit eū: at honorās illū miseret mēdici.
Ὁ συκοφαντῶν πένητα παροξύνει τὸν ποιήσαντα αὐτόν, ὁ δὲ τιμῶν αὐτὸν ἐλεεῖ πτωχόν.
In malitia sua expellet impi⁹. Confidens sue sanctitati iust⁹.
Ἐν κακίᾳ αὐτοῦ ἀπωσθήσεται ἀσεβής. Ὁ πεποιθὼς τῇ ἑαυτοῦ ὁσιότητι δίκαιος.
In corde bono viri requiescet sapiētia: in āt corde stultoꝝ nō agnoscit.
Ἐν καρδίᾳ ἀγαθῇ ἀνδρὸς ἀναπαύσεται σοφία, ἐν δὲ καρδίᾳ ἀφρόνων οὐ διαγινώσκεται.
Iusticia eleuat gentē: diminuūt āt tribus peccata.
Δικαιοσύνη ὑψοῖ ἔθνος, ἐλασσονοῦσι δὲ φυλὰς ἁμαρτίαι.
Accept⁹ regi minister intelligēs: at sua agilitate tollit ignominiā: ira pdit & prudentes.
Δεκτὸς βασιλεῖ ὑπηρέτης νοήμων, τῇ δὲ ἑαυτοῦ εὐστροφίᾳ ἀφαιρεῖται ἀτιμίαν, ὀργὴ ἀπόλλυσι καὶ φρονίμους.

Ca. 15.

Responsio āt submissa auertit iram: sermo āt tristis suscitat iras.
Ἀπόκρισις δὲ ὑποπίπτουσα ἀποστρέφει θυμόν, λόγος δὲ λυπηρὸς ἐγείρει ὀργάς.
Lingua sapientū bona scit: os āt stultoꝝ nūciat mala.
Γλῶσσα σοφῶν καλὰ ἐπίσταται, στόμα δὲ ἀφρόνων ἀναγγέλλει κακά.
in omni loco oculi dñi: contēplant malos qз & bonos.
Ἐν παντὶ τόπῳ ὀφθαλμοὶ κυρίου, σκοπεύουσι κακούς τε καὶ ἀγαθούς.
Sanitas lingue arbor vite: at custodiēs eā replebit spū.
Ἴασις γλώσσης δένδρον ζωῆς, ὁ δὲ συντηρῶν αὐτὴν πλησθήσεται πνεύματος.
Stult⁹ deridet disciplinā
Ἄφρων μυκτηρίζει παιδείαν

patris: q aūt custodit pcepta: astutior.
πατρός, ὁ δὲ φυλάσσων ἐντολὰς, πανουργότερος.
In abūdanti iusticia fortitudo multa: at impii radicit⁹ de terra pibunt.
Ἐν πλεοναζούσῃ δικαιοσύνῃ ἰσχὺς πολλή, οἱ δὲ ἀσεβεῖς ὁλόρριζοι ἐκ γῆς ὀλοῦνται.
Domib⁹ iustoꝝ fortitudo multa: fructus āt impioꝝ peribūt.
Οἴκοις δικαίων ἰσχὺς πολλή, καρποὶ δὲ ἀσεβῶν ἀπολοῦνται.
Labia sapiētū ligata sūt sensu: corda āt stultoꝝ nō secura.
Χείλη σοφῶν δέδεται αἰσθήσει, καρδίαι δὲ ἀφρόνων οὐκ ἀσφαλεῖς.
victime impioꝝ abominatio dño: vota āt recte agētū acceptabilia apud eū.
Θυσίαι ἀσεβῶν βδέλυγμα κυρίῳ, εὐχαὶ δὲ κατευθυνόντων δεκταὶ παρ' αὐτῷ.
Abominatio dño vie impii. sequētes iusticiā diligit.
Βδέλυγμα κυρίῳ ὁδοὶ ἀσεβοῦς. διώκοντας δικαιοσύνην ἀγαπᾷ.
Disciplina inocētis cognoscit a trāseuntib⁹: q āt odiūt increpatiōes moriunt turpiter.
Παιδεία ἀκάκου γνωρίζεται ὑπὸ τῶν παριόντων, οἱ δὲ μισοῦντες ἐλέγχους τελευτῶσιν αἰσχρῶς.
Infern⁹ & pditio manifesta apud dñm. q̄mō nō & corda hoīm?
Ἅδης καὶ ἀπώλεια φανερὰ παρὰ τῷ κυρίῳ. πῶς οὐχὶ καὶ αἱ καρδίαι τῶν ἀνθρώπων;
Nō amabit indoct⁹ corripiētes se: cū āt sapiētib⁹ nō pueršabit.
Οὐκ ἀγαπήσει ἀπαίδευτος τοὺς ἐλέγχοντας αὐτόν, μετὰ δὲ σοφῶν οὐχ ὁμιλήσει.
Corde gaudente facies viret: in āt merorib⁹ existe tristis incedit.
Καρδίας εὐφραινομένης πρόσωπον θάλλει, ἐν δὲ λύπαις οὔσης σκυθρωπάζει.
Cor rectū querit sensum: os āt ineruditoꝝ cognoscet mala.
Καρδία ὀρθὴ ζητεῖ αἴσθησιν, στόμα δὲ ἀπαιδεύτων γνώσεται κακά.
Omni tpe oculi maloꝝ suscipiūt mala: at boni quiescunt semp.
Πάντα τὸν χρόνον οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν κακῶν προσδέχονται κακά, οἱ δὲ ἀγαθοὶ ἡσυχάζουσι διαπαντός.
Melius parua pars cū timore dñi: q̄ thesauri magni cū itrepiditate.
Κρεῖσσον μικρὰ μερὶς μετὰ φόβου κυρίου, ἢ θησαυροὶ μεγάλοι μετὰ ἀφοβίας.
Melior vocatio ad cōuiuiū oleꝝ ad amicitiā & grām: q̄ appositio vituloꝝ cū inimicitia.
Κρείσσων ξενισμὸς λαχάνων πρὸς φιλίαν καὶ χάριν, ἢ παράθεσις μόσχων μετὰ ἔχθρας.
Vir iracund⁹ pparat rixas: patiēs āt & futurā mitigat.
Ἀνὴρ θυμώδης παρασκευάζει μάχας, μακρόθυμος δὲ καὶ τὴν μέλλουσαν καταπραΰνει.
Patiens vir extinguet iudicia: at impi⁹ suscitat magis.
Μακρόθυμος ἀνὴρ κατασβέσει κρίσεις, ὁ δὲ ἀσεβὴς ἐγείρει μᾶλλον.
Vie pigroꝝ strate spinis: at viriliū trite.
Ὁδοὶ ἀεργῶν ἐστρωμέναι ἀκάνθαις, αἱ δὲ τῶν ἀνδρείων τετριμμέναι.
Filius sapiēs letificat patrē: fili⁹ āt stult⁹ subsānat matrē suā.
Υἱὸς σοφὸς εὐφραίνει πατέρα, υἱὸς δὲ ἄφρων μυκτηρίζει μητέρα αὐτοῦ.
Amētis semite indigētes mēte: vir āt prudēs dirigēs ambulat.
Ἀνοήτου τρίβοι ἐνδεεῖς φρενῶν, ἀνὴρ δὲ φρόνιμος κατευθύνων πορεύεται.
Differūt cogitatiōes nō honorātes cōcilia: in āt cordib⁹ cōsiliantiū manebit cōsiliū.
Ὑπερτίθενται λογισμοὶ οἱ μὴ τιμῶντες συνέδρια, ἐν δὲ καρδίαις βουλευομένων μενεῖ βουλή.
Nō obediet mal⁹ illi: neque dicet opportunū qd & bonū cōmuni.
Οὐ μὴ ὑπακούσῃ ὁ κακὸς αὐτῇ, οὐδὲ μὴ εἴπῃ καίριόν τι καὶ καλὸν τῷ κοινῷ.
Vie vite cogitationes prudentis: vt cū declinauerit ex iferno salu⁹ fit.
Ὁδοὶ ζωῆς διανοήματα συνετοῦ, ἵνα ἐκκλίνας ἐκ τοῦ ᾅδου σωθῇ.
Domos iniuriosoꝝ demolit dñs: firmauit āt terminū vidue.
Οἴκους ὑβριστῶν κατασπᾷ κύριος, ἐστήρισε δὲ ὅριον χήρας.
abominatio dño cogitatio iniusta: castoꝝ āt verba casta.
Βδέλυγμα κυρίῳ λογισμὸς ἄδικος, ἁγνῶν δὲ ῥήσεις σεμναί.
Perdit seipm mūeꝝ acceptor: at odiēs dōnoꝝ captiōes saluat.
Ἐξόλλυσιν ἑαυτὸν ὁ δωρολήπτης, ὁ δὲ μισῶν δώρων λήψεις σώζεται.
elemosynis & fide purgant peccata: at timore dñi declinat oīs a malo.
Ἐλεημοσύναις καὶ πίστεσιν ἀποκαθαίρονται ἁμαρτίαι, τῷ δὲ φόβῳ κυρίου ἐκκλίνει πᾶς ἀπὸ κακοῦ.
Corda iustoꝝ meditant fidem
Καρδίαι δικαίων μελετῶσι πίστεις

patris sui: qui autem custodit increpatiōes: astutior fiet. Dom⁹ iusti plurima fortitudo: & in fructibus impii cōturbatio. Labia sapientum disseminabūt scientiam: cor stultorum dissimile erit. Victime impiorum abominabiles dño: vota iustorū placabilia. Abominatio est domino via impii: qui sequitur iusticiam diligitur ab eo. Doctrina mala deserentium viam: qui increpationes odit morietur. Infern⁹ & pditio corā dño: quantomagis corda filiorū hominū. Non amat pestilēs eum qui se corripit: nec ad sapientes graditur. Cor gaudens exhilarat faciem: in merore animi deiicitur spiritus. Cor sapiens querit doctrinam: & os stultorū pascitur imperitia. Oēs dies pauperis mali: secura mens quasi iuge conuiuium. Melius est parū cum timore dñi: q̄ thesauri magni & insatiabiles. Melius est vocari ad olera cuз charitate: q̄ ad vitulum saginatum cum odio. Vir iracundus prouocat rixas: qui patiens est mitigat suscitatas. Iter pigrorum quasi sepes spinarum: via iustorū absq͡ offendiculo. Filius sapiēs letificat patrē: & stultus homo despicit matrem suam. Stulticia gaudium stulto: & vir prudens dirigit gressus suos. Dissipātur cogitationes absq͡ cōsilio: vbi vo sunt plures cōsiliarii: cōfirmantur. Letatur hō in sententia oris sui: & sermo opportun⁹ est optimus. Semita vite super eruditum: vt declinet de inferno nouissimo. Domū supborū demolietur dñs: & firmos faciet terminos vidue. Abominatio domini cogitationes male: & purus sermo pulcherrimus. Conturbat domū suā q sectatur auariciā: qui aūt odit mūera viuet. Mens iusti meditabitur sapientiam:

אביו ושמר תוכחת יערם ׃
בית צדיק חסן רב ובתבואת
רשע נעכרת ׃ שפתי חכמים
יזרו דעת ולב כסילים לא כן ׃
זבח רשעים תועבת יהוה ותפלת
ישרים רצונו ׃ תועבת יהוה
דרך רשע ומרדף צדקה יאהב ׃
מוסר רע לעזב ארח שונא
תוכחת ימות ׃ שאול ואבדון
נגד יהוה אף כי לבות בני אדם ׃
לא יאהב לץ הוכח לו אל
חכמים לא ילך ׃ לב שמח ייטב
פנים ובעצבת לב רוח נכאה ׃
לב נבון יבקש דעת ופני כסילים
ירעה אולת ׃ כל ימי עני רעים
וטוב לב משתה תמיד ׃ טוב
מעט ביראת יהוה מאוצר
רב ומהומה בו ׃ טוב ארחת
ירק ואהבה שם משור אבוס
ושנאה בו ׃ איש חמה יגרה
מדון וארך אפים ישקיט ריב ׃
דרך עצל כמשכת חדק וארח
ישרים סללה ׃ בן חכם ישמח
אב וכסיל אדם בוזה אמו ׃
אולת שמחה לחסר לב ואיש
תבונה יישר לכת ׃ הפר מחשבות
באין סוד וברב יועצים תקום ׃
שמחה לאיש במענה פיו
ודבר בעתו מה טוב ׃ ארח
חיים למעלה למשכיל למען
סור משאול מטה ׃ בית גאים
יסח יהוה ויצב גבול אלמנה ׃
תועבת יהוה מחשבות רע
וטהורים אמרי נעם ׃ עכר
ביתו בוצע בצע ושנא מתנת
יחיה ׃ לב צדיק יהגה לענות

ופי רשעים יביע רעות ׃ רחוק
יהוה מרשעים ותפלת צדיקים
ישמע ׃ מאור עינים ישמח
לב שמועה טובה תדשן עצם ׃
אזן שמעת תוכחת חיים בקרב
חכמים תלין ׃ פורע מוסר מואס
נפשו ושומע תוכחת קונה
לב ׃ יראת יהוה מוסר חכמה
ולפני כבוד ענוה׃

Cap. xvj.

לאדם מערכי לב
ומיהוה מענה לשון ׃ כל דרכי
איש זך בעיניו ותכן רוחות
יהוה ׃ גל אל יהוה מעשיך
ויכנו מחשבתיך ׃ כל פעל יהוה
למענהו וגם רשע ליום רעה ׃
תועבת יהוה כל גבה לב יד
ליד לא ינקה ׃ בחסד ואמת
יכפר עון וביראת יהוה סור
מרע׃ ברצות יהוה דרכי איש
גם אויביו ישלם אתו ׃ טוב
מעט בצדקה מרב תבואות
בלא משפט׃ לב אדם יחשב
דרכו ויהוה יכין צעדו׃ קסם
על שפתי מלך במשפט לא
ימעל פיו׃ פלס ומאזני משפט
ליהוה מעשהו כל אבני כיס ׃
תועבת מלכים עשות רשע כי
בצדקה יכון כסא׃ רצון מלכים
שפתי צדק ודבר ישרים
יאהב׃ חמת מלך מלאכי מות
ואיש חכם יכפרנה ׃ באור
פני מלך חיים ורצונו כעב
מלקוש׃ קנה חכמה מה טוב
מחרוץ וקנות בינה נבחר מכסף׃
מסלת ישרים סור מרע שמר
נפשו נצר דרכו׃ לפני שבר

נבע רחם · חלל · שמע · אור · דשן · יכח · לון · פרע · יסר · מאס · קנה · פנה · כבד · ענה · ערך · ענה · לשון · זכך · גלל · עשה · כון · חשב · רוע · נקה · כפר · רצה · איב · שלם · בוא · שפט · חשב · כון · שפה · שפט · מעל · פה · אזן · עשה · עשה · רצה · אהב · ירם · לאך · כבר · פנה · לקש · חרץ · קנה · בחר · סלל · רוץ

os impiorum redundat malis. Longe est dominus ab impiis: & orationes iustorum exaudiet. Lux oculorū letificat animā: fama bona impinguat ossa. Auris que audit increpationes vite: in medio sapientū cōmorabitur. Qui abiicit disciplinā: despicit aīam suā: q aūt acqescit increpationibus possessor est cordis. Timor dn̄i disciplina sapiētie: & gloriam precedit humilitas. 16.

HOminis est animū preparare: & dn̄i gubernare linguam. Omnes vie hoīs patent oculis eius: spirituū ponderator est dominus. Reuela domino opera tua: & dirigentur cogitationes tue. Vniuersa ꝓpter semetipm̄ opat⁹ est dn̄s: ipiū quoqꝫ ad diē malū. Abominatio domini est oīs arrogās: etiā si man⁹ ad manū fuerit nō est innocēs. Misericordia & veritate redimitur iniquitas: & in timore dn̄i declinatur a malo. Cuꝫ placuerit dn̄o vie hoīs: inimicos quoqꝫ eius cōuertet ad pacem. Melius est parum cum iustitia: qꝫ multi fructus cum iniquitate. Cor hominis disponit viam suā: sed dn̄i est dirigere gressus eius. Diuinatio in labiis regis: in iudicio non errabit os eius. Pondus & statera iudicia domini sunt: & opera ei⁹ omnes lapides sacculi. Abominabiles regi qui agunt impie: quoniā iusticia firmabitur solium. Voluntas regum labia iusta: qui recta loquitur diligetur. Indignatio regis nuncii mortis: & vir sapiens placabit eum. In hilaritate vultus regis vita: & clementia eius quasi imber serotinus. Posside sapiētiam: quia auro melior ē: & acqre prudentiā: qa ꝓciosior ē argento. Semita iustorū declinat mala: custos aīe sue seruat viam suā. Contritionem precedit

os āt impioꝝ respōdet mala. Acceptabiles apud do
σόμα δὲ ἀσεβῶν ἀποκρίνεται κακά. Δεκταὶ παρὰ κυ
minū vie viroꝝ iustoꝝ: per āt eos ⁊ inimici
ρίῳ ὁδοὶ ἀνδρῶν δικαίων, διὰ δὲ αὐτῶν καὶ οἱ ἐχθροὶ
amici fiūt. Longe abest deus ab impijs:
φίλοι γίνονται. Μακρὰν ἀπέχει ὁ θεὸς ἀπὸ ἀσεβῶν,
orōnes āt iustoꝝ audit. Melior pauca acceptio cū
εὐχαῖς δὲ δικαίων ὑπακούει. Κρείσσων ὀλίγη λῆψις μετὰ
iusticia q̄ multa germina cū iniusticia. Cor
δικαιοσύνης ἢ πολλὰ γεννήματα μετὰ ἀδικίας. Καρ
viri cogitet iusta: vt a deo dirigā
δία ἀνδρὸς λογιζέσθω δίκαια, ἵνα ὑπὸ τοῦ θεοῦ διορθῶ
tur gressus eius. Contēplās oculus bona leti
θῇ τὰ διαβήματα αὐτοῦ. Θεωρῶν ὀφθαλμὸς καλὰ εὐ
ficat cor: fama āt bona īpinguat ossa. Qui expel
φραίνει καρδίαν, φήμη δὲ ἀγαθὴ πιαίνει ὀστᾶ. Ὃς ἀπω
lit disciplinā odit seipm: at seruās icrepatiōes dili
θεῖται παιδείαν μισεῖ ἑαυτόν, ὁ δὲ τηρῶν ἐλέγχους ἀγα
git aiam suā. Timor dn̄i disciplina ⁊ sapia:
πᾷ ψυχὴν αὐτοῦ. Φόβος κυρίου παιδεία καὶ σοφία,
⁊ ꝑncipiū glīe respōdebit ei: ꝑcedit āt
καὶ ἀρχὴ δόξης ἀποκριθήσεται αὐτῇ, προπορεύεται δὲ
humiles gloria.
ταπεινοῖς δόξα. Ca.16.

Omnia opa humilis manifesta apud
ΟΠάντα τὰ ἔργα τοῦ ταπεινοῦ φανερὰ παρὰ τῷ
deū. at impij in die mala peribūt: impurus
θεῷ. οἱ δὲ ἀσεβεῖς ἐν ἡμέρᾳ κακῇ ὀλοῦνται, ἀκάθαρτος
apud deū ois excelsi cordis. Manui man⁹ iniiciens
παρὰ θεῷ πᾶς ὑψηλοκάρδιος. Χειρὶ χεῖρας ἐμβαλὼν
iniuste nō erit innocēs: initiū vie bone facere
ἀδίκως οὐκ ἀθωωθήσεται, ἀρχὴ ὁδοῦ ἀγαθῆς τὸ ποιεῖν τὰ
iusta: acceptabilia āt apud deū pot⁹ q̄ mactare victimas. Que
δίκαια, δεκτὰ δὲ παρὰ θεῷ μᾶλλον ἢ θύειν θυσίας. Ὁ ζη
rēs dn̄m inueniet cognitionē cū iusticia: at re
τῶν τὸν κύριον εὑρήσει γνῶσιν μετὰ δικαιοσύνης, οἱ δὲ ὀρ
cte querentes eū inuenient pacē. Omnia opa
θῶς ζητοῦντες αὐτὸν εὑρήσουσιν εἰρήνην. Πάντα τὰ ἔργα
dn̄i cū iusticia: seruat āt impi⁹ in di
κυρίου μετὰ δικαιοσύνης, φυλάσσεται δὲ ὁ ἀσεβὴς εἰς ἡμέ
em malū. Diuinatio in labijs regis: in āt iudi
ραν κακήν. Μαντεῖον ἐπὶ χείλεσι βασιλέως, ἐν δὲ κρί
cio nō errabit os eius. Momētū statere iusti
σει οὐ μὴ πλανηθῇ τὸ στόμα αὐτοῦ. Ῥοπὴ ζυγοῦ δικαιο
cia apud deū: at opa eius statere iuste. Abo
σύνη παρὰ θεῷ, τὰ δὲ ἔργα αὐτοῦ στάθμια δίκαια. Βδέ
minatio regi faciēs mala: cū eni iusticia ꝑpa
λυγμα βασιλεῖ ὁ ποιῶν κακά, μετὰ γὰρ δικαιοσύνης ἑτοι
ratur soliū ꝑncipat⁹. Acceptabilia regi labia iusta: smo
μάζεται θρόνος ἀρχῆς. Δεκτὰ βασιλεῖ χείλη δίκαια, λό
nes āt rectos diligit dn̄s. Indignatio regis nun
γους δὲ ὀρθοὺς ἀγαπᾷ ὁ κύριος. Θυμὸς βασιλέως ἄγγε
ci⁹ mortis: vir āt sapiēs placabit eū. In lu
λος θανάτου, ἀνὴρ δὲ σοφὸς ἐξιλάσεται αὐτόν. Ἐν φω
ce vite fili⁹ regis: at accepti ei quasi nu
τὶ ζωῆς υἱὸς βασιλέως, οἱ δὲ προσδεκτοὶ αὐτῷ ὥσπερ νέ
biū serotinū. Nidi sapiētie eligibiliores auro:
φος ὄψιμον. Νοσσιαὶ σοφίας αἱρετώτεραι χρυσίου,
nidi āt prudentie eligibiliores sup argentū. Semi
νοσσιαὶ δὲ φρονήσεως αἱρετώτεραι ὑπὲρ ἀργύριον. Τρί
te vite declināt a malis: lōgitudo āt vite
βοι ζωῆς ἐκκλίνουσιν ἀπὸ κακῶν, μῆκος δὲ βίου ὁ
vie iusticie. Suscipiens disciplinā in bonis
δοὶ δικαιοσύνης. Ὁ δεχόμενος παιδείαν ἐν ἀγαθοῖς
erit: at custodiēs increpatiōes sapiēs erit. Qui cu
ἔσται, ὁ δὲ φυλάσσων ἐλέγχους σοφισθήσεται. Ὃς φυ
stodit suas vias seruat suā aiam:
λάσσει τὰς ἑαυτοῦ ὁδοὺς τηρεῖ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν,
diligēs āt vitā suā parcet ori suo. Ante
ἀγαπῶν δὲ ζωὴν αὐτοῦ φείσεται στόματος αὐτοῦ. Πρὸ
cōtritionē precedit
συντριβῆς ἡγεῖται

supbiāte āt ruinā immodestia. melior māsuet⁹ corde
ὕβρις, πρὸ δὲ πτώματος κακοφροσύνη. Κρείσσων πραΰθυμος
cū hūilitate: ꝙ ꝗ diuidit spolia cū iniuriātib⁹.
μετὰ ταπεινώσεως, ἢ ὃς διαιρεῖται σκῦλα μετὰ ὑβριστῶν.
Prudēs in rebus inuētor bonoꝝ: cōfisus āt in do
Συνετὸς ἐν πράγμασιν εὑρετὴς ἀγαθῶν, πεποιθὼς δὲ ἐπὶ κυ
mino beat⁹. Sapiētes ꝗ̄ prudētes malos appel
ρίῳ μακαριστός. Τοὺς σοφοὺς καὶ συνετοὺς φαύλους καλοῦ=
lāt: at dulces in s̄mone plura audiēt. fons vite
σιν, οἱ δὲ γλυκεῖς ἐν λόγῳ πλεῖστα ἀκούσονται. πηγὴ ζωῆς
cogitatio possidentib⁹: disciplina āt stultoꝝ mala. Cor
ἔννοια τοῖς κεκτημένοις, παιδεία δὲ ἀφρόνων κακή. Καρδία
sapiētis ɔsiderabit ꝗ a ꝓprio ore: in āt labijs
σοφοῦ νοήσει τὰ ἀπὸ τοῦ ἰδίου στόματος, ἐπὶ δὲ χείλεσι
feret prudentiā. Faui mellis s̄mones boni: dul
φορέσει ἐπιγνωμοσύνην. Κηρία μέλιτος λόγοι καλοί, γλύ
cedo āt eoꝝ sanitas aīe. sunt vie ꝗ vident recte
κασμα δὲ αὐτῶν ἴασις ψυχῆς. εἰσὶν ὁδοὶ δοκοῦσαι ὀρθαὶ
esse viro: tamē nouissima eaꝝ respiciūt in ꝓfun
εἶναι ἀνδρί, τὰ μέντοι τελευταῖα αὐτῶν βλέπει εἰς πυθ=
dū inferni. Uir in laborib⁹ laborat sibi ꝛ vim facit sue
μένα ᾅδου. Ἀνὴρ ἐν πόνοις πονεῖ ἑαυτῷ καὶ ἐκβιάζεται αὐτ̄
pditioni. At puersus: in suo ore fert
τὴν ἀπώλειαν. Ὁ μέντοι σκολιός, ἐπὶ τῷ ἑαυτ̄ στόματι φο
pditionē. Uir insipiēs fodit sibi mala: in āt
ρεῖ τὴν ἀπώλειαν. Ἀνὴρ ἄφρων ὀρύσσει ἑαυτῷ κακά, ἐπὶ δὲ
suis labijs thesaurizat ignē. Homo puersus immit
τῶν ἑαυτ̄ χειλέων θησαυρίζει πῦρ. Ἀνὴρ σκολιὸς διαπέμ=
tit mala: ꝛ lucernā ardētē doli accēdet malis: ꝛ
πεται κακά, καὶ λαμπτῆρα δόλου πυρσεύσει κακοῖς, καὶ
diuidit amicos. Uir iniqu⁹ tēptat amicos:
διαχωρίζει φίλους. Ἀνὴρ παράνομος ἀποπειρᾶται φίλων,
ꝛ ducit eos p uias nō bonas. Firmās oculos
καὶ ἀπάγει αὐτοὺς ὁδοὺς οὐκ ἀγαθάς. Στηρίζων ὀφθαλμοὺς
suos cogitat puersa: diffinit āt labijs suis om=
αὐτ̄ λογίζεται διεστραμμένα, ὁρίζει δὲ τοῖς χείλεσιν αὐτ̄ πάν
nia mala: hic fornax est malitie: Corona exulta
τα τὰ κακά, οὗτος κάμινός ἐστι κακίας, Στέφανος καυχή=
tionis senect⁹: iñ vijs iustitie reperit. Melior vir
σεως γῆρας, ἐν δὲ ὁδοῖς δικαιοσύνης εὑρίσκεται. Κρείσσων ἀνὴρ
patiēs forti: ꝛ vir prudētiā hēns agricola ma
μακρόθυμος ἰσχυροῦ, καὶ ἀνὴρ φρόνησιν ἔχων γεωργίου μεγά
gno: at ꝗ dn̄atur ire melior ɔprehendente ciuitatē.
λου, ὁ δὲ κρατῶν ὀργῆς κρείσσων καταλαμβανομένου πόλιν.
In sinus venit oīa iustis ab āt do
Εἰς κόλπους ἐπέρχεται πάντα τοῖς δικαίοις παρὰ δὲ κυ
mino oīa iusta.
ρίου πάντα τὰ δίκαια.

Ca.17.

Melior bucella cū voluptate in pace. ꝙ dom⁹ plena
Κρείσσων ψωμὸς μεθ' ἡδονῆς ἐν εἰρήνῃ. ἢ οἶκος πλήρης
multis bonis ꝛ iniustis victimis cū iurgio. Seruus
πολλῶν ἀγαθῶν καὶ ἀδίκων θυμάτων μετὰ μάχης. Οἰκέτης
intelligēs dn̄abit dn̄oꝝ stultoꝝ: in āt fratrib⁹ diuidet
νοήμων κρατήσει δεσποτῶν ἀφρόνων, ἐν δὲ ἀδελφοῖς διελεῖ
ptes. Sicut ꝓbatur in camino argētū ꝛ auꝝ:
ται μέρη. Ὥσπερ δοκιμάζεται ἐν καμίνῳ ἄργυρος καὶ χρυσός,
sic electa corda apud dn̄m. Mal⁹ obedit
οὕτως ἐκλεκταὶ καρδίαι παρὰ κυρίῳ. Κακὸς ὑπακούει
linguis iniquoꝝ: iniust⁹ āt attēdit labijs mēda
γλώσσαις παρανόμων, ἄδικος δὲ προσέχει χείλεσι ψευδέ
cib⁹. Fidelis tot⁹ ornat⁹ pecuniaꝝ: at
σιν. Τοῦ πιστοῦ ὅλος ὁ κόσμος τῶν χρημάτων, τοῦ δὲ
infidelis neqꝫ obol⁹. Qui deridet pauperē irri
ἀπίστου οὐδὲ ὀβολός. Ὁ καταγελῶν πτωχοῦ παροξύ=
tat eū ꝗ fecit illū: at ꝗ letaꝛ perdito
νει τὸν ποιήσαντα αὐτόν, ὁ δὲ ἐπιχαίρων ἀπολλυμέ=
nō erit innocēs: at ꝗ misereꝛ misericordiā
νῳ οὐκ ἀθῳωθήσεται, ὁ δὲ ἐπισπλαγχνιζόμενος ἐλεηθήσε=
ɔsequeꝛ. Corona senū filij filioꝝ: gl̄ia āt
ται. Στέφανος γερόντων τέκνα τέκνων, καύχημα δὲ
filioꝝ patres eoꝝ.
τέκνων πατέρες αὐτῶν.

superbia: & ante ruinā exaltabitur spiritus. Melius humiliari cum mitibus: ꝙ̄ diuidere spolia cum superbis. Eruditus in verbo repiet bona: qui sperat in domino beatus est. Qui sapiens est corde appellabitur prudēs: & qui dulcis eloqo maiora reperiet. Fons vite eruditio possidētis: doctrina stultorum fatuitas. Cor sapiētis erudiet os eius: & labiis eius addet gratiam. Fauus mellis composita verba: dulcedo anime & sanitas ossium. Est via que videtur homini recta: & nouissima eius ducūt ad mortem. Anima laborantis laborat sibi: quia compulit eum os suum. Vir insipiens fodit malum: & in labiis eius ignis ardescit. Homo peruersus suscitat lites: & verbosus separat principes. Vir iniquus lactat amicū suū: & ducit eum per viam non bonam. Qui attonitis oculis cogitat praua: mordens labia sua perficiet malum. Corona dignitatis senectus: que in viis iusticie reperietur. Melior est patiens viro forti: & qui dn̄atur animo suo expugnatore vrbium. Sortes mittūtur in sinu sed a domino temperantur.

17.

Melior est bucella sicca cum gaudio: ꝙ̄ domus plena victimis cum iurgio. Seruus sapiens dominabitur stultis filiis: & inter fratres hereditatem diuidet. Sicut igne ꝓbatur argentū & aurum camino: ita corda ꝓbat ~~dominus~~. Malus obedit lingue inique: & fallax obtēperat labiis mendacibus. Qui despicit pauperem exprobrat factori ei⁹: & q̄ in ruina letatur alteri⁹: nō erit īpunitus. Corona senū filii filiorum: & gloria filiorū pr̄es eorū.

לִפְנֵי־שֶׁבֶר גָּאוֹן וְלִפְנֵי כִשָּׁלוֹן גֹּבַהּ רוּחַ׃
טוֹב שְׁפַל־רוּחַ אֶת־עֲנָוִים מֵחַלֵּק שָׁלָל אֶת־גֵּאִים׃ מַשְׂכִּיל
עַל־דָּבָר יִמְצָא־טוֹב וּבוֹטֵחַ
בַּיהוָה אַשְׁרָיו׃ לַחֲכַם־לֵב
יִקָּרֵא נָבוֹן וּמֶתֶק שְׂפָתַיִם יֹסִיף
לֶקַח׃ מְקוֹר חַיִּים שֵׂכֶל בְּעָלָיו
וּמוּסַר אֱוִלִים אִוֶּלֶת׃ לֵב
חָכָם יַשְׂכִּיל פִּיהוּ וְעַל־שְׂפָתָיו
יֹסִיף לֶקַח׃ צוּף־דְּבַשׁ אִמְרֵי־
נֹעַם מָתוֹק לַנֶּפֶשׁ וּמַרְפֵּא
לָעָצֶם׃ יֵשׁ דֶּרֶךְ יָשָׁר לִפְנֵי־
אִישׁ וְאַחֲרִיתָהּ דַּרְכֵי־מָוֶת׃ נֶפֶשׁ
עָמֵל עָמְלָה לּוֹ כִּי־אָכַף עָלָיו
פִּיהוּ׃ אִישׁ בְּלִיַּעַל כֹּרֶה רָעָה
וְעַל־שְׂפָתָיו כְּאֵשׁ צָרָבֶת׃ אִישׁ
תַּהְפֻּכוֹת יְשַׁלַּח מָדוֹן וְנִרְגָּן
מַפְרִיד אַלּוּף׃ אִישׁ חָמָס יְפַתֶּה
רֵעֵהוּ וְהוֹלִיכוֹ בְּדֶרֶךְ לֹא־טוֹב׃
עֹצֶה עֵינָיו לַחְשֹׁב תַּהְפֻּכוֹת
קֹרֵץ שְׂפָתָיו כִּלָּה רָעָה׃ עֲטֶרֶת
תִּפְאֶרֶת שֵׂיבָה בְּדֶרֶךְ צְדָקָה
תִּמָּצֵא׃ טוֹב אֶרֶךְ אַפַּיִם מִגִּבּוֹר
וּמֹשֵׁל בְּרוּחוֹ מִלֹּכֵד עִיר׃ בַּחֵיק
יוּטַל אֶת־הַגּוֹרָל וּמֵיְהוָה כָּל־
מִשְׁפָּטוֹ׃

Cap. xvij.

טוֹב פַּת חֲרֵבָה וְשַׁלְוָה־בָהּ
מִבַּיִת מָלֵא זִבְחֵי־רִיב׃ עֶבֶד־
מַשְׂכִּיל יִמְשֹׁל בְּבֵן מֵבִישׁ
וּבְתוֹךְ אַחִים יַחֲלֹק נַחֲלָה׃ מַצְרֵף
לַכֶּסֶף וְכוּר לַזָּהָב וּבֹחֵן לִבּוֹת
יְהוָה׃ מֵרַע מַקְשִׁיב עַל־שְׂפַת־
אָוֶן שֶׁקֶר מֵזִין עַל־לְשׁוֹן הַוֺּת׃
לֹעֵג לָרָשׁ חֵרֵף עֹשֵׂהוּ שָׂמֵחַ
לְאֵיד לֹא יִנָּקֶה׃ עֲטֶרֶת זְקֵנִים
בְּנֵי בָנִים וְתִפְאֶרֶת בָּנִים אֲבוֹתָם׃

גָּאָה
עָנָה
שָׁלַל
מָצָא
קָרָא בִּין
שָׂפָה יָסַף
קוּר
יָסַר
פֶּה
יָסַף
מָתַק רָפָא
רוּעַ
הָפַךְ שָׁלַח
דּוּן רָגַן
פָּרַד אָלַף
פָּתָה הָלַךְ
פָּאַר שׁוּב
מָצָא גָּבַר
טוּל גָּרַל
שָׁפַט
פָּתַת שָׁלָה
רוּב
שָׂכַל מָשַׁל
בּוּשׁ חָלַק
צָרַף
לָבַב
רוּעַ קָשַׁב
זוּן לָשַׁן
הָוָה רוּשׁ
נָקָה
פָּאַר

לא נאוה לנבל שפת יתר אף כי לנדיב שפת שקר: אבן חן השחד בעיני בעליו אל כל אשר יפנה ישכיל: מכסה פשע מבקש אהבה ושנה בדבר מפריד אלוף: תחת גערה במבין מהכות כסיל מאה: אך מרי יבקש רע ומלאך אכזרי ישלח בו: פגוש דב שכול באיש ואל כסיל באולתו: משיב רעה תחת טובה לא תמוש רעה מביתו: פוטר מים ראשית מדון ולפני התגלע הריב נטוש: מצדיק רשע ומרשיע צדיק תועבת יהוה גם שניהם: למה זה מחיר ביד כסיל לקנות חכמה ולב אין: בכל עת אהב הרע ואח לצרה יולד: אדם חסר לב תוקע כף ערב ערבה לפני רעהו: אהב פשע אהב מצה מגביה פתחו מבקש שבר: עקש לב לא ימצא טוב ונהפך בלשונו יפול ברעה: ילד כסיל לתוגה לו ולא ישמח אבי נבל: לב שמח ייטיב גהה ורוח נכאה תיבש גרם: שחד מחיק רשע יקח להטות ארחות משפט: את פני מבין חכמה ועיני כסיל בקצה ארץ: כעס לאביו בן כסיל וממר ליולדתו: גם ענוש לצדיק לא טוב להכות נדיבים על ישר: חושך אמריו יודע דעת יקר רוח איש תבונה: גם אויל מחריש חכם יחשב אטם שפתיו נבון:

Non decẽt stultum verba composita: nec principem labium mentiens. Gemma gratissima expectatio p̃stolantis: quocunq; se vertit prudenter intelligit. Qui celat delictum querit amicitias: qui altero sermone repetit separat federatos. Plus proficit correctio apud prudentẽ: q̃̃ centũ plage apud stultũ. Semper iurgia querit malus: angel⁹ aũt crudelis mittetur cõtra eũ. Expedit magis vrse occurrere raptis fetibus: q̃̃ fatuo cõfidenti sibi in stulticia sua. Qui reddit mala pro bonis: non recedet malum de domo eius. Qui dimittit aquã caput ẽ iurgiorũ: & anteq̃̃ patiatur cõtumeliam iudiciũ deserit. Qui iustificat impium & qui condẽnat iustum: abominabilis est vterq; apud dñm. Quid prodest stulto habere diuitias: cũ sapiẽtiã emere non possit? Omĩ tẽpore diligit q amicus est: & frater in angustiis cõprobatur. Stultus homo plaudet manib⁹ suis: cũ spoponderit p̃ amico suo. Qui meditatur discordias diligit rixas: & q exaltat ostiũ suũ q̃rit ruinã. Qui peruersi cordis est non inuenit bonum: & qui vertit linguam incidet in malũ. Natus est stultus in ignominiã suã: sed nec pater in fatuo letabitur. Animus gaudens etatem floridã facit: spiritus tristis exsiccat ossa. Munera de sinu impius accipit: vt peruertat semitas iudicii. In facie prudentis lucet sapientia: oculi stultorum in finibus terre. Ira patris filius stultus: & dolor matris que genuit eum. Non est bonũ dãnũ inferre iusto: nec percutere principẽ q recta iudicat. Qui moderatur sermones suos doct⁹ & prudẽs est: & preciosi spũs vir eruditus. Stultus quoq; si tacuerit sapiens reputabitur: & si cõpresserit labia sua intelligens. 18.

[illegible]

Ca.18.

[illegible]

Occasiones q̃rit qui vult recedere ab amico: omni tp̃e erit exprobrabil'. Nõ recipit stult⁹ verba prudẽtie: nisi ea dixeris que versantur in corde ei⁹. Impius cũ in p̃fundũ venerit pctõrũ cõtemnit: sed sequitur eũ ignomĩa & opprobriũ. Aqua p̃funda verba ex ore viri: & torrẽs redũdãs fons sapiẽ. Accipe p̃sonã ipii ĩ iudicio nõ ẽ bonũ: vt declines a veritatẽ iudicii. Labia stulti miscent se rixis: & os eius iurgia prouocat. Os stulti contritio eius: & labia ipsius ruina anime eius. Verba bilinguis quasi simplicia: & ipsa perueniunt vsq; ad interiora ventris. Qui mollis & dissolutus est in ope suo: frẽ est sua opera dissipãtis. Turris fortissima nomen domini: ad ipsam curit iustus & exaltabitur. Substantia diuitis vrbs roboris ei⁹: & q̃si mur⁹ validus circundans eũ. Anteq̃̃ conteratur exaltatur cor hominis: & anteq̃̃ glorificetur humiliatur. Qui prius respondet q̃̃ audiat: stultũ se esse demonstrat & cõfusione dignũ. Spũs viri sustentat ĩbecillitatẽ suã: spm̃ vero ad irascẽdũ facilẽ qs poterit sustinere? Cor prudẽtis possidebit sciẽtiã: & auris sapiẽtũ q̃rit doctrinã. Donum hois dilatat viam ei⁹: & ante principes spacium ei facit. Iustus prior est accusator sui: venit amicus ei⁹ & inuestigabit eũ. Cõtradictões cõprimit sors: & iter potẽtes q̃q; diiudicat. Frater q adiuuatur a fratre q̃si ciuitas firma: & iudicia quasi vectes vrbium. De fructu oris viri replebitur venter eius: & genimina labiorũ ipsius saturabunt eum. Mors & vita in manibus lingue: qui diligũt eã comedẽt fruct⁹ eius. Qui inuenit mulierẽ inuenit bonũ: & hauriet iucunditatẽ a dño. Cũ obsecrationib⁹ loquitur paup: & diues effabitur rigide.

Cap.xviij

לתאוה יבקש נפרד בכל תושיה יתגלע: לא יחפץ כסיל בתבונה כי אם בהתגלות לבו: בבוא רשע בא גם בוז ועם קלון חרפה: מים עמקים דברי פי איש נחל נבע מקור חכמה: שאת פני רשע לא טוב להטות צדיק במשפט: שפתי כסיל יבאו בריב ופיו למהלמות יקרא: פי כסיל מחתה לו ושפתיו מוקש נפשו: דברי נרגן כמתלהמים והם ירדו חדרי בטן: גם מתרפה במלאכתו אח הוא לבעל משחית: מגדל עז שם יהוה בו ירוץ צדיק ונשגב: הון עשיר קרית עזו וכחומה נשגבה במשכיתו: לפני שבר יגבה לב איש ולפני כבוד ענוה: משיב דבר בטרם ישמע אולת היא לו וכלמה: רוח איש יכלכל מחלהו ורוח נכאה מי ישאנה: לב נבון יקנה דעת ואזן חכמים תבקש דעת: מתן אדם ירחיב לו ולפני גדלים ינחנו: צדיק הראשון בריבו ובא רעהו וחקרו: מדינים ישבית הגורל ובין עצומים יפריד: אח נפשע מקרית עז ומדינים כבריח ארמון: מפרי פי איש תשבע בטנו תבואת שפתיו ישבע: מות וחיים ביד לשון ואהביה יאכל פריה: מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מיהוה: תחנונים ידבר רש ועשיר יענה עזות:

איש רעים להתרעע ויש אהב דבק מאח׃

Cap. xix.

טוב רש הולך בתמו מעקש שפתיו והוא כסיל׃ גם בלא דעת נפש לא טוב ואץ ברגלים חוטא׃ אולת אדם תסלף דרכו ועל יהוה יזעף לבו׃ הון יסיף רעים רבים ודל מרעהו יפרד׃ עד שקרים לא ינקה ויפיח כזבים לא ימלט׃ רבים יחלו פני נדיב וכל הרע לאיש מתן׃ כל אחי רש שנאהו אף כי מרעהו רחקו ממנו מרדף אמרים לא המה׃ קנה לב אהב נפשו שמר תבונה למצא טוב׃ עד שקרים לא ינקה ויפיח כזבים יאבד׃ לא נאוה לכסיל תענוג אף כי לעבד משל בשרים׃ שכל אדם האריך אפו ותפארתו עבר על פשע׃ נהם ככפיר זעף מלך וכטל על עשב רצונו׃ הות לאביו בן כסיל ודלף טרד מדיני אשה׃ בית והון נחלת אבות ומיהוה אשה משכלת׃ עצלה תפיל תרדמה ונפש רמיה תרעב׃ שמר מצוה שמר נפשו בוזה דרכיו יומת׃ מלוה יהוה חונן דל וגמלו ישלם לו׃ יסר בנך כי יש תקוה ואל המיתו אל תשא נפשך׃ גדל חמה נשא ענש כי אם תציל ועוד תוסיף׃ שמע עצה וקבל מוסר למען תחכם באחריתך׃ רבות מחשבות בלב איש ועצת יהוה היא תקום׃ תאות אדם חסדו וטוב

(margin: הלך תמם · כסל · חטא סלף · זעף יסף · רבב פרד · עוד נקה · יפח מלט · חלה · פנה רעה · נתן · רדף · בין · אבד נוה · ענג · שור ארך · באר · כפר · רצה הוה · טרד דון · איש · שכל · נפל רדם · רמה רעב · צוה · מות לוה · חנן גמל · שלם קוה · מות נשא · נצל יסף · יעץ יסר · חכם רבב · חשב · קום אוה)

Vir amicabilis ad societatem: magis amicus erit quam frater. 19.

Melior est pauper qui ambulat in simplicitate sua: quam torquens labia sua & insipiens. Ubi non est scientia anime non est bonum: & qui festinus est pedibus offendet. Stulticia hominis supplantat gressus eius: & contra dominum feruet animo suo. Diuitie addunt amicos plurimos: a paupere autem & hi quos habuit separantur. Testis falsus non erit impunitus: & qui mendacia loquitur non effugiet. Multi colunt personam potentis: & amici sunt dona tribuentis. Fratres hominis pauperis oderunt eum: insuper & amici procul recesserunt ab eo. Qui tantum verba sectatur nihil habebit: qui autem possessor est mentis diligit animam suam: & custos prudentie inueniet bona. Falsus testis non erit impunitus: & qui loquitur mendacia peribit. Non decent stultum delitie: nec seruum dominari principibus. Doctrina viri per patientiam noscitur: & gloria eius est iniqua pretergredi. Sicut fremitus leonis ita & regis ira: & sicut ros super herbam ita & hilaritas eius. Dolor patris filius stultus: & tecta iugiter perstillantia litigiosa mulier. Domus & diuitie dantur a parentibus: a domino autem proprie vxor prudens. Pigredo immittit soporem: & anima dissoluta esuriet. Qui custodit mandatum custodit animam suam: qui autem negligit viam suam mortificabitur. Feneratur domino qui miseretur pauperis: & vicissitudinem suam reddet ei. Erudi filium tuum: ne desperes: ad interfectionem autem eius ne ponas animam tuam. Qui enim impatiens est sustinebit damnum: & cum rapuerit aliud apponet. Audi consilium & suscipe disciplinam ut sis sapiens in nouissimis tuis. Multe cogitationes in corde viri: voluntas autem domini in eternum permanebit. Homo indigens misericors est: & melior est

Vir amicorum ad amicitiam: & est amicus adherens super fratrem.
Ἀνὴρ ἑταίρων πρὸς ἑταιρίαν, καὶ ἔστι φίλος προσκολλη-
θεὶς ὑπὲρ ἀδελφόν.

Ca. 19.

Melior est mendicus ambulans in simplicitate sua
Κρείσσων ἐστὶ πτωχὸς πορευόμενος ἐν ἁπλότητι αὐ-
quam peruersus labiis suis: & ipse stultus.
τοῦ ἢ στρεβλὸς τοῖς χείλεσιν αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ἀνόητος.
Et absque scientia anima non bona: & festinans
Καί γε χωρὶς ἐπιστήμης ψυχὴ οὐκ ἀγαθή, καὶ ὁ σπεύδων
pedibus peccat. Stultitia viri vastat
τοῖς ποσὶν ἁμαρτάνει. Ἀφροσύνη ἀνδρὸς λυμαίνεται τὰς
vias eius: at deum accusat corde suo. Diui-
ὁδοὺς αὐτοῦ, τὸν δὲ θεὸν αἰτιᾶται τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. Πλοῦ-
tie addunt amicos multos: at pauper & ab
τος προστίθησι φίλους πολλούς, ὁ δὲ πτωχὸς καὶ ἀπὸ τοῦ
existente amico relinquitur. Testis falsus non impu-
ὑπάρχοντος φίλου λείπεται. Μάρτυς ψευδὴς οὐκ ἀτι-
nitus erit: qui autem accusat iniuste non effugiet. Mul-
μώρητος ἔσται, ὁ δὲ ἐγκαλῶν ἀδίκως οὐ διαφεύξεται. Πολ-
ti colunt personas regis: omnis autem malus fit
λοὶ θεραπεύουσι πρόσωπα βασιλέως, πᾶς δὲ ὁ κακὸς γίνε-
opprobrium viro. Omnis qui fratrem mendicum odit &
ται ὄνειδος ἀνδρί. Πᾶς ὃς ἀδελφὸν πτωχὸν μισεῖ καὶ
ab amicitia longe erit: cogitatio bona scientibus eam appro-
φιλίας μακρὰν ἔσται, ἔννοια ἀγαθὴ τοῖς εἰδόσιν αὐτὴν ἐγγι-
pinquabit: vir autem prudens inueniet eam. Multa malefa-
εῖ, ἀνὴρ δὲ φρόνιμος εὑρήσει αὐτήν. Ὁ πολλὰ κακοποι-
ciens perficit malicias: qui autem irritat sermonibus non saluabi-
ῶν τελεσιουργεῖ κακίας, ὃς δὲ ἐρεθίζει λόγοις οὐ σωθήσε-
tur. Qui possidet prudentiam diligit se: qui autem custodit
ται. Ὁ κτώμενος φρόνησιν ἀγαπᾷ ἑαυτόν, ὃς δὲ φυλάσσει
prudentiam inueniet bona. Testis falsus non impuni-
φρόνησιν εὑρήσει ἀγαθά. Μάρτυς ψευδὴς οὐκ ἀτιμώρη-
tus erit: qui autem incendet malitiam peribit ab illa.
τος ἔσται, ὃς δ᾽ ἂν ἐκκαύσει κακίαν ἀπολεῖται ὑπ᾽ αὐτῆς.
Non confert stulto delitie: & si seruus inceperit cum
Οὐ συμφέρει ἄφρονι τρυφή, καὶ ἐὰν οἰκέτης ἄρξηται μεθ᾽
superbia dominari. Misericors vir patiens est: at glo-
ὕβρεως δυναστεύειν. Ἐλεήμων ἀνὴρ μακροθυμεῖ, τὸ δὲ καύ-
ria eius instat iniustis. Regis mine
χημα αὐτοῦ ἐπέρχεται παρανόμοις. Βασιλέως ἀπειλὴ
similes fremitui leonis: sicut autem ros super herbam sic
ὁμοία βρυγμῷ λέοντος, ὥσπερ δὲ δρόσος ἐπὶ χόρτῳ οὕτως
hilaritas eius. Verecundia patri filius stultus: & non casta
τὸ ἱλαρὸν αὐτοῦ. Αἰσχύνη πατρὶ υἱὸς ἄφρων, καὶ οὐχ ἁγναὶ
vota de mercede meretricis. Domum & substantiam diui-
εὐχαὶ ἀπὸ μισθώματος ἑταίρας. Οἶκον καὶ ὕπαρξιν μερί-
dunt patres filiis: ab autem domino aptatur mulier viro.
ζουσι πατέρες παισί, παρὰ δὲ κυρίου ἁρμόζεται γυνὴ ἀνδρί.
Timiditas detinet effeminatum: anima autem pigri esuriet.
Δειλία κατέχει ἀνδρόγυνον, ψυχὴ δὲ ἀεργοῦ πεινάσει.
Qui custodit mandatum custodit suam animam: qui autem negli-
Ὃς φυλάσσει ἐντολὴν τηρεῖ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν, ὁ δὲ κατα-
git suas vias: peribit. Fenerat deo qui mi-
φρονῶν τῶν ἑαυτοῦ ὁδῶν, ἀπολεῖται. Δανείζει θεῷ ὁ ἐλε-
seretur pauperis: secundum autem donum eius retribuet ei.
ῶν πτωχόν, κατὰ δὲ τὸ δόμα αὐτοῦ ἀνταποδώσει αὐ-
Erudi filium tuum: sic enim erit bone spei: in autem
τῷ. Παίδευε υἱόν σου, οὕτω γὰρ ἔσται εὔελπις, εἰς δὲ
iniuriam ne extollaris anima. Iniquus vir multis mul-
ὕβριν μὴ ἐπαίρου τῇ ψυχῇ. Κακόφρων ἀνὴρ πολλὰ ζη-
ctabitur: si autem vastauerit & animam suam ad-
μιωθήσεται, ἐὰν δὲ λυμαίνηται καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ προσ-
det. Audi fili disciplinam patris tui: vt sa-
θήσει. Ἄκουε υἱὲ παιδείαν πατρός σου, ἵνα σο-
piens sis in nouissimis tuis. Multe cogitationes in corde
φὸς γένῃ ἐπ᾽ ἐσχάτων σου. Πολλοὶ λογισμοὶ ἐν καρδίᾳ
viri: at consilium domini in seculum manebit. Fru-
ἀνδρός, ἡ δὲ βουλὴ τοῦ κυρίου εἰς τὸν αἰῶνα μενεῖ. Καρ-
ctus viro misericordia: melior autem
πὸς ἀνδρὶ ἐλεημοσύνη, κρείσσων δὲ

mendicus iustus quam diues mendax. Timor domini in
πτωχὸς δίκαιος ἢ πλούσιος ψεύστης. Φόβος κυρίου εἰς
vitam viro: at intrepidus morabitur in locis: vbi non
ζωὴν ἀνδρί, ὁ δὲ ἄφοβος αὐλισθήσεται ἐν τόποις, οὗ οὐκ
consideratur cognitio. Abscondens in sinum su-
ἐπισκοπεῖται γνῶσις. Ὁ ἐγκρύπτων εἰς τὸν κόλπον αὐ-
um manus iniuste: neque ori applicabit eas.
τοῦ χεῖρας ἀδίκως, οὐδὲ τῷ στόματι οὐ μὴ προσαγάγῃ αὐ-
Pestilente flagellato stultus astutior erit:
τάς. Λοιμοῦ μαστιγουμένου ἄφρων πανουργότερος ἔσται,
si autem corripueris virum prudentem intelliget sensum. Qui in-
ἐὰν δὲ ἐλέγχῃς ἄνδρα φρόνιμον νοήσει αἴσθησιν. Ὁ ἀτι-
honorat patrem & expellens matrem suam: confun-
μάζων πατέρα καὶ ἀπωθούμενος μητέρα αὐτοῦ, καταισχυν-
detur & exprobrabilis erit. Filius relinquens custo-
θήσεται καὶ ἐπονείδιστος ἔσται. Υἱὸς ἀπολειπόμενος φυ-
dire disciplinam patris: meditabitur sermones malos. spon-
λάξαι παιδείαν πατρός, μελετήσει ῥήσεις κακάς. Ἐγ-
dens pro puero stulto iniuria afficiet iusticiam: os autem im-
γυώμενος παῖς ἄφρων καθυβρίσει δικαίωμα, στόμα δὲ ἀ-
piorum deuorabit iudicia. Parantur luxuriosis flagel-
σεβῶν καταπίεται κρίσεις. Ἑτοιμάζονται ἀκολάστοις μάστι-
la: & supplitia similiter stultis.
γες, καὶ τιμωρίαι ὁμοίως ἄφροσιν.

Ca. 20.

Luxuriosa res vinum & iniuriosa ebrietas: omnis autem deua-
Ἀκόλαστον οἶνος καὶ ὑβριστικὸν μέθη, πᾶς δὲ ὁ λυμαι-
stans non erit sapiens. Non differunt mine re-
νόμενος οὐκ ἔσται σοφός. Οὐ διαφέρει ἀπειλὴ βασιλέ-
gis ab ira leonis: qui autem prouocat eum & immiscens
ως θυμοῦ λέοντος, ὁ δὲ παροξύνων αὐτὸν καὶ ἐπιμιγνύμενος
peccat in suam animam. Gloria viro auer-
ἁμαρτάνει εἰς τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν. Δόξα ἀνδρὶ ἀποστρέ-
ti a contumelia: omnis autem stultus his implicatur.
φεσθαι λοιδορίας, πᾶς δὲ ἄφρων τοιούτοις συμπλέκε-
Exprobratus piger non erubescit: similiter & qui
ται. Ὀνειδιζόμενος ὀκνηρὸς οὐκ αἰσχύνεται, ὡσαύτως καὶ ὁ
feneratur triticum in tempore messis. Aqua profunda consilium in cor-
δανειζόμενος σῖτον ἐν ἀμητῷ. Ὕδωρ βαθὺ βουλὴ ἐν καρ-
de viri: vir autem prudens exhauriet illud. Ma-
δίᾳ ἀνδρός, ἀνὴρ δὲ φρόνιμος ἐξαντλήσει αὐτήν. Μέ-
gnum homo & preciosum vir misericors: virum autem fidelem
γα ἄνθρωπος καὶ τίμιον ἀνὴρ ἐλεήμων, ἄνδρα δὲ πιστὸν
opus inuenire. Qui reuertitur irreprehensibilis in iusticia
ἔργον εὑρεῖν. Ὃς ἀναστρέφεται ἄμωμος ἐν δικαιοσύνῃ
beatos filios suos relinquet. Cum
μακαρίους τοὺς παῖδας αὐτοῦ καταλείψει. Ὅταν
rex iustus sederit in solio: non aduersatur

1. Joh. 1. d.

βασιλεὺς δίκαιος καθίσῃ ἐπὶ θρόνου, οὐκ ἐναντιοῦται
in oculis eius omne malum. Quis gloriabitur mun-
ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ πᾶν πονηρόν. Τίς καυχήσεται ἁγ-
dum habere cor? aut quis libere dicet purum
νὴν ἔχειν τὴν καρδίαν; ἢ τίς παρρησιάσεται καθαρὸς
esse a peccatis? Statera magna & parua &
εἶναι ἀπὸ ἁμαρτιῶν; Στάθμιον μέγα καὶ μικρὸν καὶ
mensure duplices immunda coram domino & vtraque:
μέτρα δισσὰ ἀκάθαρτα ἐνώπιον κυρίου καὶ ἀμφότερα,
& qui facit ea. In studiis suis im-
καὶ ὁ ποιῶν αὐτά. Ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν αὐτοῦ συμ-
pedietur adolescens cum sancto: & recta via eius.
ποδισθήσεται νεανίσκος μετὰ ὁσίου, καὶ εὐθεῖα ἡ ὁδὸς αὐτοῦ.
Auris audit & oculus videt: domini opera & vtraque.
Οὖς ἀκούει καὶ ὀφθαλμὸς ὁρᾷ, κυρίου ἔργα καὶ ἀμφότερα.
Ne diligas detrahere: ne pereas. Aperi autem
Μὴ ἀγάπα καταλαλεῖν, ἵνα μὴ ἐξαρθῇς. Διάνοιξον δὲ τοὺς
oculos tuos & saturare panibus. Malum malum di-
ὀφθαλμούς σου καὶ ἐμπλήσθητι ἄρτων. Κακὸν κακὸν λέ-
cit qui emit: & postquam recesserit tunc gloriabitur. Est aurum
γει ὁ ἀγοράζων, καὶ ὡς ἀπέλθῃ τότε καυχήσεται. Ἔστι χρυσὸς
& multitudo lapidum preciosorum: & vasa preciosa labia intel-
καὶ πλῆθος λίθων πολυτελῶν, καὶ σκεύη ἔντιμα χείλη αἰσ-
lectus. Tolle vestimentum spondentis pro alieno:

Infra. 27. d.

θήσεως. Ἀφελοῦ τὸ ἱμάτιον τοῦ ἐγγυῶντος ἀντὶ ἀλλοτρίου,

pauper quam vir mendax. Timor domini ad vitam: & in plenitudine commorabitur absque visitatione pessimi. Abscondit piger manum suam sub ascella: nec ad os suum applicat eam. Pestilente flagellato stultus sapientior erit: si autem corripueris sapientem: intelliget sapientiam. Qui affligit patrem & fugit matrem: ignominiosus erit & infelix. Non cesses audire fili doctrinam: nec ignores sermones scientie. Testis iniquus deridet iudicium: & os impiorum deuorat iniquitatem. Parata sunt derisoribus iudicia: & mallei percutientes stultorum corporibus. 20.

Luxuriosa res vinum: & tumultuosa ebrietas. Quicunque his delectatur: non erit sapiens. Sicut rugitus leonis ita & terror regis: qui prouocat eum peccat in animam suam. Honor est homini qui separat se a contentionibus: omnes autem stulti miscentur contumeliis. Propter frigus piger arare noluit: mendicabit ergo estate & non dabitur illi. Sicut aqua profunda sic consilium in corde viri: sed homo sapiens exhauriet illud. Multi homines misericordes vocantur: virum autem fidelem quis inueniet? Iustus qui ambulat in simplicitate sua: beatos post se filios relinquit. Rex qui sedet in solio iudicii: dissipat omne malum intuitu suo. Quis potest dicere mundum est cor meum: purus sum a peccato? Pondus & pondus: mensura & mensura: vtrunque abominabile est apud dominum. Ex studiis suis intelligitur puer: si munda & recta sint opera eius. Aurem audientem & oculum videntem dominus fecit vtrunque. Noli diligere somnum: ne te egestas opprimat. Aperi oculos tuos: & saturare panibus. Malum est: malum est: dicit omnis emptor: et cum recesserit tunc gloriabitur. Est aurum & multitudo gemmarum: vas autem preciosum labia scientie. Tolle vestimentum eius qui fideiussor extitit alieni:

רש מאיש כזב׃ יראת יהוה לחיים ושבע ילין בל יפקד רע׃ טמן עצל ידו בצלחת גם אל פיהו לא ישיבנה׃ לץ תכה ופתי יערם והוכיח לנבון יבין דעת׃ משדד אב יבריח אם בן מביש ומחפיר׃ חדל בני לשמע מוסר לשגות מאמרי דעת׃ עד בליעל יליץ משפט ופי רשעים יבלע און׃ נכונו ללצים שפטים ומהלמות לגו כסילים׃

Cap. xx.

לץ היין המה שכר וכל שגה בו לא יחכם׃ נהם ככפיר אימת מלך מתעברו חוטא נפשו׃ כבוד לאיש שבת מריב וכל אויל יתגלע׃ מחרף עצל לא יחרש ושאל בקציר ואין׃ מים עמקים עצה בלב איש ואיש תבונה ידלנה׃ רב אדם יקרא איש חסדו ואיש אמונים מי ימצא׃ מתהלך בתמו צדיק אשרי בניו אחריו׃ מלך יושב על כסא דין מזרה בעיניו כל רע׃ מי יאמר זכיתי לבי טהרתי מחטאתי׃ אבן ואבן איפה ואיפה תועבת יהוה גם שניהם׃ גם במעלליו יתנכר נער אם זך ואם ישר פעלו׃ אזן שמעת ועין ראה יהוה עשה גם שניהם׃ אל תאהב שנה פן תורש פקח עיניך שבע לחם׃ רע רע יאמר הקונה ואזל לו אז יתהלל׃ יש זהב ורב פנינים וכלי יקר שפתי דעת׃ לקח בגדו כי ערב זר

(margin: רוש · לון פקד · רוץ · פה שוב · לון נכה · פתה ערם · יכח בין · ידע שדד · ברח בוש · חפר · שגה בלל · שפט כה · בלע כון · הלם כסל · חכם · כפר · עבר חטא · כבד רוב · אויל גלע · חרש קצר · יעץ בין · דלה קרא · אמן מצא · הלך תמם · צדק ישב · דון זרה · רוע אמר · זכה · תעב שנה · עלל נכר · זכך · אהב ישן · ירש · קנה הלל · פנה כלה · שפה ידע)

וּבְעַד נָכְרִיָּה חַבְלֵהוּ ׃ עָרֵב לָאִישׁ
לֶחֶם שָׁקֶר וְאַחַר יִמָּלֵא פִיהוּ
חָצָץ ׃ מַחֲשָׁבוֹת בְּעֵצָה תִכּוֹן
וּבְתַחְבֻּלוֹת עֲשֵׂה מִלְחָמָה ׃
גּוֹלֶה סּוֹד הוֹלֵךְ רָכִיל וּלְפֹתֶה
שְׂפָתָיו לֹא תִתְעָרָב ׃ מְקַלֵּל
אָבִיו וְאִמּוֹ יִדְעַךְ נֵרוֹ בֶּאֱישׁוֹן
חֹשֶׁךְ ׃ נַחֲלָה מְבֹהֶלֶת בָּרִאשֹׁנָה
וְאַחֲרִיתָהּ לֹא תְבֹרָךְ ׃ אַל תֹּאמַר
אֲשַׁלְּמָה רָע קַוֵּה לַיהוָה
וְיֹשַׁע לָךְ ׃ תּוֹעֲבַת יְהוָה אֶבֶן
וָאָבֶן וּמֹאזְנֵי מִרְמָה לֹא טוֹב ׃
מֵיְהוָה מִצְעֲדֵי גָבֶר וְאָדָם
מַה יָּבִין דַּרְכּוֹ ׃ מוֹקֵשׁ אָדָם יָלַע
קֹדֶשׁ וְאַחַר נְדָרִים לְבַקֵּר ׃ מְזָרֶה
רְשָׁעִים מֶלֶךְ חָכָם וַיָּשֶׁב עֲלֵיהֶם
אוֹפָן ׃ נֵר יְהוָה נִשְׁמַת אָדָם חֹפֵשׂ
כָּל חַדְרֵי בָטֶן ׃ חֶסֶד וֶאֱמֶת
יִצְּרוּ מֶלֶךְ וְסָעַד בַּחֶסֶד כִּסְאוֹ ׃
תִּפְאֶרֶת בַּחוּרִים כֹּחָם וַהֲדַר
זְקֵנִים שֵׂיבָה ׃ חַבֻּרוֹת פֶּצַע תַּמְרוּק
בְּרָע וּמַכּוֹת חַדְרֵי בָטֶן ׃

Cap. xxi.

פַּלְגֵי מַיִם לֶב
מֶלֶךְ בְּיַד יְהוָה עַל כָּל אֲשֶׁר
יַחְפֹּץ יַטֶּנּוּ ׃ כָּל דֶּרֶךְ אִישׁ יָשָׁר
בְּעֵינָיו וְתֹכֵן לִבּוֹת יְהוָה ׃
עֲשֹׂה צְדָקָה וּמִשְׁפָּט נִבְחָר
לַיהוָה מִזָּבַח ׃ רוּם עֵינַיִם
וּרְחַב לֵב נִר רְשָׁעִים חַטָּאת ׃
מַחְשְׁבוֹת חָרוּץ אַךְ לְמוֹתָר
וְכָל אָץ אַךְ לְמַחְסוֹר ׃ פֹּעַל
אֹצָרוֹת בִּלְשׁוֹן שָׁקֶר הֶבֶל נִדָּף
מְבַקְשֵׁי מָוֶת ׃ שֹׁד רְשָׁעִים
יְגוֹרֵם כִּי מֵאֲנוּ לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט ׃
הֲפַכְפַּךְ דֶּרֶךְ אִישׁ וָזָר וְזַךְ יָשָׁר
פָּעֳלוֹ ׃ טוֹב לָשֶׁבֶת עַל פִּנַּת גָּג

עלא פה · חשב יעץ · כון חבל · לחם גלה · הלך רכל · ערב · קלל דעך · נחל בהל · ברך אמר · שלם רוע · אין רמה · צעד · בין יקש · לוע זרה · אפן נור · נצר · פאר בחר · שוב מרק · רוע נכה · חפץ נטה · תכן · שפט בחר · חשב חרץ · יתר חסר · בקש שדד · גרר עשה · זכר · פנה

et pro extraneis aufer pignus ab eo. Suauis est homini panis mendacii: & postea implebitur os eius calculo. Cogitationes consiliis roborantur: & gubernaculis tractanda sunt bella. Ei qui reuelat mysteria: & ambulat fraudulenter: & dilatat labia sua: ne commiscearis. Qui maledicit patri suo & matri: extinguetur lumen eius in mediis tenebris. Hereditas ad quam festinatur in principio: in nouissimo benedictione carebit. Ne dicas reddam malum pro malo: expecta dominum & liberabit te. Abominatio est apud dominum pondus & pondus: statera dolosa non est bona. A domino diriguntur gressus viri: quis autem hominum intelligere potest viam suam? Ruina est homini deuorare sanctos: & post vota retractare. Dissipat impios rex sapiens: & incuruat super eos fornicem. Lucerna domini spiraculum hominis: quae inuestigat omnia secreta ventris. Misericordia & veritas custodiunt regem: & roboratur clementia thronus eius. Exultatio iuuenum fortitudo eorum: & dignitas senum canicies. Liuor vulneris absterget mala: & plage in secretioribus ventris. 21.

Sicut diuisiones aquarum: ita cor regis in manu domini: quocunque voluerit inclinabit illud. Omnis via viri recta sibi videtur: appendit autem corda dominus. Facere iusticiam & iudicium: magis placet domino quam victime. Exaltatio oculorum & dilatatio cordis: lucerna impiorum peccatum. Cogitationes robusti semper in abundantia: omnis autem piger in egestate est. Qui congregat thesauros lingua mendacii: vanus & excors est: & impingetur ad laqueos mortis. Rapine impiorum detrahent eos: quia noluerunt facere iudicium. Peruersa via viri aliena est: qui autem mundus est: rectum opus eius. Melius est sedere in angulo domatis:

τ pro aliena accipe pign⁹ ab eo. Dulcis
καὶ ἀντὶ ἀλλοτρίας λάβε ἐνέχυρον παρ᾽ αὐτοῦ. Ἡδὺς
hoi panis mēdacij: τ postea implebit
ἀνθρώπῳ ἄρτος ψεύδους, καὶ ἔπειτα ἐμπλησθήσεται τὸ
os ei⁹ silicib⁹. Cogitationes in cōsilio firmant:
στόμα αὐτοῦ χαλίκων. Διαλογισμοὶ ἐν βουλῇ στηρίζονται,
gubernationib⁹ āt fit bellū. Reuelās cōsi=
κυβερνήσεσι δὲ γίνεται πόλεμος. Ὁ ἀνακαλύπτων βου
lia in cōsessu: vadit duplex ligua: τ cū extendēte
λὰς ἐν συνεδρίῳ, πορεύεται δίγλωσσος, καὶ μετὰ πλατύνον
sua ne miscere labia. Maledicētis pa
τος τὰ ἑαυτοῦ μὴ μίχθητι χείλη. Κακολογοῦντος πα
trē matrē extinguet lucerna: at pupille
τέρα ἢ μητέρα σβεσθήσεται λαμπτήρ, αἱ δὲ κόραι τῶν
oculoꝝ ei⁹ videbūt tenebras. Pars festinata
ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ὄψονται σκότος. Μερὶς ἐπισπουδαζο
ta in pmis: in vltimis nō bñdicet.
μένη ἐν πρώτοις, ἐν τοῖς τελευταίοις οὐκ εὐλογηθήσεται.
Ne dicas vlciscar inimicū: sed expecta do=
Μὴ εἴπῃς τίσομαι τὸν ἐχθρόν, ἀλλὰ ὑπόμεινον τὸν κύ
minū: vt tibi auxiliet. Abominatio dño duplex statera:
ριον, ἵνα σοι βοηθήσῃ. Βδέλυγμα κυρίῳ δίσσον στάθμιον,
τ iugū dolosuꝫ nō bonū corā eo. A dño
καὶ ζυγὸς δόλιος οὐ καλὸν ἐνώπιον αὐτοῦ. Παρὰ κυρίου
dirigunt gressus viro: mortalis āt quō intel
εὐθύνεται τὰ διαβήματα ἀνδρί, θνητὸς δὲ πῶς ἂν νοή
ligere poterit vias suas? Laque⁹ viro celerit q̄ppiā pro
σαι τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ; Παγὶς ἀνδρὶ ταχύ τι τῶν ἰδί
prioꝝ sctificare: pōst eñi votū fecisse penitere cōtingit.
ων ἁγιάσαι, μετὰ γὰρ τὸ εὔξασθαι μετανοεῖν γίνεται.
Dissipator impioꝝ rex sapiēs: τ inijciet sup e=
Λικμήτωρ ἀσεβῶν βασιλεὺς σοφός, καὶ ἐπιβαλεῖ αὐ
os rotā. Lux dñi spūs hoīum: aut lucerna
τοῖς τροχόν. Φῶς κυρίου πνοὴ ἀνθρώπων, ἢ λύχνος
q̄ scrutat recessus vētris. Mia τ veritas
ὃς ἐρευνᾷ ταμιεῖα κοιλίας. Ἐλεημοσύνη καὶ ἀλήθεια
custodia regi: τ circūdabūt in iusticia
φυλακὴ βασιλεῖ, καὶ περικυκλώσουσιν ἐν δικαιοσύνῃ
thronū ei⁹. Ornat⁹ iuuenib⁹ sapia: glīa āt
τὸν θρόνον αὐτοῦ. Κόσμος νεανίαις σοφία, δόξα δὲ
senū cani. Liuores τ cōtritiones occur
πρεσβυτέρων πολιαί. Ὑπώπια καὶ συντρίμματα συ
rūt malis: plage āt in ꝓmptuaria vētris.
ναντᾷ κακοῖς, πληγαὶ δὲ εἰς ταμιεῖα κοιλίας. Ca. 21.

Sicut īpet⁹ aque: ita cor regis
Ὥσπερ ὁρμὴ ὕδατος, οὕτως καρδία βασιλέως
in manu dei: q̄cūq̄ vtiq̄ volens ānuerit illuc iclinauit illud.
ἐν χειρὶ θεοῦ, οὗ ἂν θέλων νεύσῃ ἐκεῖ ἔκλινεν αὐτήν.
Ois vir videt sibi iust⁹: dirigit āt cor
Πᾶς ἀνὴρ φαίνεται ἑαυτῷ δίκαιος, κατευθύνει δὲ καρ
da dñs. Facere iusta τ vera loqui placita
δίας κύριος. Ποιεῖν δίκαια καὶ ἀληθεύειν ἀρεστὰ
apud deū poti⁹: q̄ victimaꝝ sāguis. Magnanim⁹ in
παρὰ θεῷ μᾶλλον, ἢ θυσιῶν αἷμα. Μεγαλόφρων ἐφ᾽
iniuria audax: fax āt impioꝝ peccata.
ὕβρει θρασυκάρδιος, λαμπτὴρ δὲ ἀσεβῶν ἁμαρτία.
Cogitationes fortis: in facietatē. τ ois festi=
Διαλογισμοὶ ἀνδρείου εἰς πλησμονήν, καὶ πᾶς ὁ σπεύ
nās in minore. Qui operat thesauros lingua mēda
δων εἰς ἐλάσσονι. Ὁ ἐνεργῶν θησαυρίσματα γλώσσῃ ψευ
ci: vana sequit τ vadit in rete mortis.
δεῖ, μάταια διώκει καὶ ἔρχεται ἐπὶ παγίδος θανάτου.
pnicies impijs hospitabilis erit: nō eñi volūt face=
Ὄλεθρος ἀσεβέσιν ἐπιξενωθήσεται, οὐ γὰρ βούλονται πράσ
re iusta. Ad ꝑuersos ꝑuersas vias mit
σειν τὰ δίκαια. Πρὸς τοὺς σκολιοὺς σκολιὰς ὁδοὺς ἀποστέ
tit deus mūda eñi τ recta opa ei⁹.
λλει ὁ θεός, ἁγνὰ γὰρ καὶ ὀρθὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.
Meli⁹ habitare in āgulo nō tecto
Κρεῖσσον οἰκεῖν ἐπὶ γωνίας ὑπαίθρου

Infra. 28.b. — Exo. 21.b. — Leui. 20.b. — ro.11.b — C — 1.Re. 15.c. — A — Infra. 25 a.

q̄ pictis domib⁹ cū in iusticia τ in domo cōmūi. Aia im=
ἢ ἐγκεκονιαμένοις μετὰ ἀδικίας καὶ ἐν οἴκῳ κοινῷ. Ψυχὴ ἀσε
pij optat mala: nō cōsequtur miam ab ullo ho
βοῦς ἐπιθυμεῖ κακῶν, οὐκ ἐλεηθήσεται ὑπ᾽ οὐδενὸς τῶν ἀν
minū. Mulctato intēperāte astutior fit
θρώπων. Ζημιουμένου ἀκολάστου πανουργότερος γίνε
innocēs: intelligēs āt sapiēs suscipiet cognitionē. Intelliget
ται ὁ ἄκακος, συνιῶν δὲ σοφὸς δέξεται γνῶσιν. Συνιεῖ
iust⁹ corda impioꝝ: τ vilipēdit impios in ma
δίκαιος καρδίας ἀσεβῶν, καὶ φαυλίζει ἀσεβεῖς ἐν κα
lis. Qui obturat aures suas ne audiat infir
κοῖς. Ὃς φράσσει τὰ ὦτα αὐτοῦ τοῦ μὴ ἀκοῦσαι ἀσθε
mū: τ ipse inuocabit τ nō erit q̄ exaudiat.
νοῦς, καὶ αὐτὸς ἐπικαλέσεται καὶ οὐκ ἔσται ὁ εἰσακούων.
Munus absconditū auertit iras: a donis āt q̄ abstinet
Δόσις λαθραῖος ἀνατρέπει ὀργάς, δώρων δὲ ὁ φειδόμενος
idignationē suscitat fortē. Gaudiū iustoꝝ facere iudi=
θυμὸν ἐγείρει ἰσχυρόν. Εὐφροσύνη δικαίων ποιεῖν κρίμα
ciū: sctūs āt imūdus apud maleficos. Uir q̄ er=
τα, ὅσιος δὲ ἀκάθαρτος παρὰ κακούργοις. Ἀνὴρ πλανώ
rat a via iusticie: in cetu gigantū requie=
μενος ἐξ ὁδοῦ δικαιοσύνης, ἐν συναγωγῇ γιγάντων ἀνα
scet. Uir indigēs diligit gaudiū: amās vinū
παύσεται. Ἀνὴρ ἐνδεὴς ἀγαπᾷ εὐφροσύνην, φιλῶν οἶνον
τ oleū in diuitias. Purgatio āt iusti iniqu⁹
καὶ ἔλαιον εἰς πλοῦτον. Περικάθαρμα δὲ δικαίου ἄνομος
τ pro rectis iniqu⁹. Melius habitare i terra de
καὶ ἀντὶ εὐθέων παράνομος. Κρεῖσσον οἰκεῖν ἐν γῇ ἐρή
serta: q̄ cū muliere rixosa τ linguace τ ira=
μῳ, ἢ μετὰ γυναικὸς μαχίμου καὶ γλωσσώδους καὶ ὀξ
cunda. Thesaur⁹ desiderabilis requiescet in ore
γόλου. Θησαυρὸς ἐπιθυμητὸς ἀναπαύσεται ἐπὶ στόμα
sapiētis: stulti āt viri deuorāt illū.
τος σοφοῦ, ἄφρονες δὲ ἄνδρες καταπίονται αὐτόν.
Uia iusticie τ mie inueniet vitā τ glo
Ὁδὸς δικαιοσύνης καὶ ἐλεημοσύνης εὑρήσει ζωὴν καὶ δό
riā. Ciuitates munitas ascēdit sapiēs: destruxit munitio
ξαν. Πόλεις ὀχυρὰς ἐπέβη σοφός, καθεῖλε τὸ ὀχύρω
nē in qua cōfiderāt impij. Qui custodit
μα ἐφ᾽ ᾧ ἐπεποίθεισαν οἱ ἀσεβεῖς. Ὃς φυλάσσει τὸ
os suū τ linguā: seruat a tribulatiōe
στόμα αὐτοῦ καὶ τὴν γλῶσσαν, διατηρεῖ ἐκ θλίψεως τὴν
aīam suā. Temerari⁹ τ arrogās τ superb⁹ pestis
ψυχὴν αὐτοῦ. Θρασὺς καὶ αὐθάδης καὶ ἀλαζὼν λοιμὸς
vocat: q̄ āt reminiscit iniuriaꝝ iniqu⁹. Desideria pi
καλεῖται, ὃς δὲ μνησικακεῖ παράνομος. Ἐπιθυμίαι ὀ
grū occidēt: nō eñi eligūt man⁹ eius
κνηρὸν ἀποκτείνουσιν, οὐ γὰρ προαιροῦνται αἱ χεῖρες αὐτοῦ
facere q̄cq̄. Impi⁹ desiderat tota die deſi
ποιεῖν τι. Ἀσεβὴς ἐπιθυμεῖ ὅλην τὴν ἡμέραν ἐπιθυ
deria mala: at iustus miseret τ miserat icessanter.
μίας κακάς, ὁ δὲ δίκαιος ἐλεεῖ καὶ οἰκτείρει ἀφειδῶς.
Hostie impioꝝ abominatio dño: τ eñi ini
Θυσίαι ἀσεβῶν βδέλυγμα κυρίῳ, καὶ γὰρ παρανό
que offerūt eas. Testis mēdax peri
μως προσφέρουσιν αὐτάς. Μάρτυς ψευδὴς ἀπολεῖ
bit: vir obediēs seruatur⁹ loquet. Impius vir
ται, ἀνὴρ ὑπήκοος φυλασσόμενος λαλήσει. Ἀσεβὴς ἀνὴρ
ꝓcaciter obfirmat vultū: at rect⁹ ipe itelliget
ἀναιδῶς ὑφίσταται προσώπῳ, ὁ δὲ εὐθὺς αὐτὸς συνιεῖ
vias suas. Nō est sapia nō est fortitudo:
τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ. Οὐκ ἔστι σοφία οὐκ ἔστιν ἀνδρεία,
nō est cōsiliū cōtra impiū. equ⁹ parat ad
οὐκ ἔστι βουλὴ πρὸς τὸν ἀσεβῆ. Ἵππος ἑτοιμάζεται εἰς
diē belli: ab āt dño auxiliatio.
ἡμέραν πολέμου, παρὰ δὲ κυρίου ἡ βοήθεια. Ca. 22.

Eligibili⁹ nomē bonū q̄ diuitie multe:
Αἱρετώτερον ὄνομα καλὸν ἢ πλοῦτος πολύς,
sup āt argentū τ auꝝ gra bona.
ὑπὲρ δὲ ἀργύριον καὶ χρυσίον χάρις ἀγαθή.

Ecc. 25.c. — S.13.a. — S.15.b. — C — D — A — A

quam cum muliere litigiosa & in domo communi. Anima impii desiderat malum: non miserebitur proximo suo. Mulctato pestilente sapientior erit paruulus: & si sectetur sapientem sumet scientiam. Excogitat iustus de domo impii: vt detrahat impios a malo. Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis: & ipse clamabit & non exaudietur. Munus absconditum extinguit iras: & donum in sinu indignationem maximam. Gaudium iusto est facere iudicium: & pauor operantibus iniquitatem. Vir qui errauerit in via doctrine: in cetu gigantum commorabitur. Qui diligit epulas in egestate erit: qui amat vinum & pinguia non ditabitur. Pro iusto dabitur impius: & pro recto iniquus. Melius est habitare in terra deserta: quam cum muliere rixosa & iracunda. Thesaurus desiderabilis & oleum in habitaculo iusti: & imprudens homo dissipabit illud. Qui sequitur iustitiam & misericordiam: inueniet vitam iustitiam & gloriam. Ciuitatem fortium ascendit sapiens: detraxitque robur fiducie eius. Qui custodit os suum & linguam suam: custodit ab angustiis animam suam. Superbus & arrogans vocatur indoctus: qui in ira operatur superbiam. Desideria occidunt pigrum: noluerunt enim quicquam manus eius operari. Tota die concupiscit & desiderat: qui autem iustus est tribuet & non cessabit. Hostie impiorum abominabiles: que offeruntur ex scelere. Testis mendax peribit: vir obediens loquitur victoriam. Vir impius procaciter obfirmat vultum suum: qui autem rectus est corrigit viam suam. Non est sapientia: non est prudentia: non est consilium contra dominum. Equus paratur ad diem belli: dominus autem salutem tribuit. 22.

Melius est nomen bonum quam diuitie multe: super argentum enim & aurum gratia bona

מֵאֵשֶׁת מִדְיָנִים וּבֵית חָבֶר ׃ נֶפֶשׁ
רָשָׁע אִוְּתָה רָע לֹא יֻחַן בְּעֵינָיו
רֵעֵהוּ ׃ בַּעְנָשׁ לֵץ יֶחְכַּם פֶּתִי
וּבְהַשְׂכִּיל לְחָכָם יִקַּח דָּעַת ׃
מַשְׂכִּיל צַדִּיק לְבֵית רָשָׁע
מְסַלֵּף רְשָׁעִים לָרָע ׃ אֹטֵם
אָזְנוֹ מִזַּעֲקַת דָּל גַּם הוּא יִקְרָא
וְלֹא יֵעָנֶה ׃ מַתָּן בַּסֵּתֶר יִכְפֶּה
אָף וְשֹׁחַד בַּחֵק חֵמָה עַזָּה ׃
שִׂמְחָה לַצַּדִּיק עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט
וּמְחִתָּה לְפֹעֲלֵי אָוֶן ׃ אָדָם תּוֹעֶה
מִדֶּרֶךְ הַשְׂכֵּל בִּקְהַל רְפָאִים
יָנוּחַ ׃ אִישׁ מַחְסוֹר אֹהֵב שִׂמְחָה
אֹהֵב יַיִן וָשֶׁמֶן לֹא יַעֲשִׁיר ׃
כֹּפֶר לַצַּדִּיק רָשָׁע וְתַחַת יְשָׁרִים
בּוֹגֵד ׃ טוֹב שֶׁבֶת בְּאֶרֶץ מִדְבָּר
מֵאֵשֶׁת מִדְיָנִים וָכָעַס ׃ אוֹצָר
נֶחְמָד וָשֶׁמֶן בִּנְוֵה חָכָם וּכְסִיל
אָדָם יְבַלְּעֶנּוּ ׃ רֹדֵף צְדָקָה וָחָסֶד
יִמְצָא חַיִּים צְדָקָה וְכָבוֹד ׃ עִיר
גִּבֹּרִים עָלָה חָכָם וַיֹּרֶד עֹז
מִבְטֶחָה ׃ שֹׁמֵר פִּיו וּלְשׁוֹנוֹ
שֹׁמֵר מִצָּרוֹת נַפְשׁוֹ ׃ זֵד יָהִיר
לֵץ שְׁמוֹ עוֹשֶׂה בְּעֶבְרַת זָדוֹן ׃
תַּאֲוַת עָצֵל תְּמִיתֶנּוּ כִּי מֵאֲנוּ
יָדָיו לַעֲשׂוֹת ׃ כָּל הַיּוֹם הִתְאַוָּה
תַאֲוָה וְצַדִּיק יִתֵּן וְלֹא יַחְשֹׂךְ ׃ זֶבַח
רְשָׁעִים תּוֹעֵבָה אַף כִּי בְזִמָּה
יְבִיאֶנּוּ ׃ עֵד כְּזָבִים יֹאבֵד וְאִישׁ
שׁוֹמֵעַ לָנֶצַח יְדַבֵּר ׃ הֵעֵז אִישׁ
רָשָׁע בְּפָנָיו וְיָשָׁר הוּא יָכִין דַּרְכּוֹ ׃
אֵין חָכְמָה וְאֵין תְּבוּנָה וְאֵין
עֵצָה לְנֶגֶד יְהוָה ׃ סוּס מוּכָן לְיוֹם
מִלְחָמָה וְלַיהוָה הַתְּשׁוּעָה ׃
נִבְחָר שֵׁם מֵעֹשֶׁר
רָב מִכֶּסֶף וּמִזָּהָב חֵן טוֹב ׃

איש דון · אוה רוע · חנן לוץ · חכם פתה · שכל לקח · ידע צדק · סלף · קרא · ענה נתן · כפה עזז · חתת תעה · שכל · נוח · עשר · בגד ישב · דבר איש · אצר חמד · כסל · בלע · מצא כבד · גבר · עזז בטח · פה לשן · צור זוד · יהר לוץ · עשה אוה · מות · נתן חשך · תעב זמם · בוא עוד · אבד דבר · עזז פנה · כון · בין · יעץ כון · לחם ישע · Cap. xxij. · בחר

עשיר ורש נפגשו עשה כלם
יהוה: ערום ראה רעה ונסתר
ופתיים עברו ונענשו: עקב
ענוה יראת יהוה עשר וכבוד
וחיים: צנים פחים בדרך
עקש שומר נפשו ירחק מהם:
חנך לנער על פי דרכו גם
כי יזקין לא יסור ממנה: עשיר
ברשים ימשול ועבד לוה
לאיש מלוה: זורע עולה
יקצור און ושבט עברתו יכלה:
טוב עין הוא יבורך כי נתן
מלחמו לדל: גרש לץ ויצא
מדון וישבת דין וקלון: אהב
טהור לב חן שפתיו רעהו
מלך: עיני יהוה נצרו דעת
ויסלף דברי בגד: אמר עצל
ארי בחוץ בתוך רחבות ארצח:
שוחה עמקה פי זרות זעום
יהוה יפול שם: אולת קשורה
בלב נער שבט מוסר ירחיקנה
ממנו: עשק דל להרבות לו
נתן לעשיר אך למחסור: הט
אזנך ושמע דברי חכמים
ולבך תשית לדעתי: כי נעים
כי תשמרם בבטנך יכונו
יחדו על שפתיך: להיות ביהוה
מבטחך הודעתיך היום אף
אתה: הלא כתבתי לך שלשום
במועצות ודעת: להודיעך
קשט אמרי אמת להשיב
אמרים אמת לשלחיך: אל תגזל
דל כי דל הוא ואל תדכא
עני בשער: כי יהוה יריב
ריבם וקבע את קבעיהם
נפש: אל תתרע את בעל אף

עשר רוש · פגש ערם · סתר פתה · ענש · ענה כבד · צנן פוח · רחק · פה · זקן סור · רוש משל · לוה זרע · קצר כלה · ברך · לוץ · דין שבת · דון קלה · שפה ידע · סלף · ארה רצח · פה זרה · זעם נפל · קשר יסר · רחק רבה · נתן חסר · נטה · שות ידע · נעם שמר · כון שפה · היה · בטח · יעץ ידע · שוב · גזל · דכא · ענה ריב · רעה

Diues & paup obuiauerunt sibi: vtriusq; opator est dñs. Callidus vidit malũ & abscondit se: innocens pertransiit & afflictus est damno. Finis modestie timor dñi: diuitie & gloria ∞∞∞∞ & vita. Arma & gladii in via ∞∞∞∞ supbi: custos aũt aie sue longe recedit ab eis. Prouerbium est: adolescens iuxta viã suã: etiã cum senuerit non recedet ab ea. Diues ∞∞∞ pauperibus imperat: & qui accipit mutuũ seru⁹ est fenerantis. Qui seminat iniquitatem ∞∞∞ metet mala: & virga ire sue consumabitur. Qui pnus est ad misericordiam benedicetur: ∞ de panib⁹ enĩ suis dedit paupi. Eiice derisorẽ & exibit cũ eo iurgiũ: cessabũtq; cause & cõtumelie. Qui diligit cordis mũdiciam ppter gratiã labiorũ suorũ: habebit amicũ regẽ. Oculi dñi custodiũt sciẽtiã: & supplantãtur verba iniq. Dicit piger: leo est foris: in medio plateaũ occidendus sum. Fouea pfunda os aliene: cui iratus est domin⁹ incidet in eam. Stulticia colligata est ∞ in corde pueri: & virga discipline fugabit eam. Qui calũniatur pauperẽ vt augeat diuitias suas: dabit ipsi ditiori & egebit. Inclina ∞∞∞∞ aurem tuã: & audi verba sapientiũ. Appone autẽ cor ad doctrinam meã: q̃ pulchra erit tibi cum seruaueris eãm in ventre tuo. Et redũdabit in labiis tuis: vt sit in domino ∞∞∞∞ fiducia tua. Vnde & ostẽdam eam ∞∞∞∞ tibi hodie. Ecce descripsi eam tibi tripliciter ∞ in cogitationibus & sciẽtia: vt ostenderem tibi firmitatẽ & eloquia veritatis: respondere ex eis illis qui miserũt te. Non facias violentiam ∞∞∞ pauperi: quia paup est: neq; conteras ∞∞∞ egenum in porta: quia iudicabit dominus ∞∞ causam eius: & configet eos qui confixerunt ∞ animam eius. Noli esse amicus homini iracũdo:

dives τ pauper obuiauerũt sibi: vtros
πλούσιος καὶ πτωχὸς συνήντησαν ἀλλήλοις, ἀμφοτέ-
q3 aũt dñs fecit. Callid⁹ videns malũ crucia
ρους δὲ ὁ κύριος ἐποίησε. Πανοῦργος ἰδὼν πονηρὸν τιμω-
tũ fortiter ipse erudit: at stulti ptrãseũ
ρούμενον κραταιῶς αὐτὸς παιδεύεται, οἱ δὲ ἄφρονες παρελ-
tes affecti sũt dãno. Generatio sapie timor dñi τ diuitie
θόντες ἐζημιώθησαν. Γενεὰ σοφίας φόβος κυρίου καὶ πλοῦτος
τ gl'a τ vita. tribuli τ laquei in viis tortuosis
καὶ δόξα καὶ ζωή. Τρίβολοι καὶ παγίδες ἐν ὁδοῖς σκολιαῖς.
at custodiẽs suã aĩam abstinebit ab eis. dedi
ὁ δὲ φυλάσσων τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἀφέξεται αὐτῶν. Ἐγκαίνι-
ca puer᷑ iuxta viã eius: τ quãdo senuerit: nõ
σον γὰρ παιδίον κατὰ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, καί γε ἐὰν γηράσῃ, οὐκ
discedet ab ea. diuites pauperib⁹ iperabũt: τ ser
ἀποστήσεται ἀπ' αὐτῆς. Πλούσιοι πτωχῶν ἄρξουσι, καὶ οἰκέ-
ui ppriis dominis fenerabũt. Qui seminat mala metet
ται ἰδίοις δεσπόταις δανειοῦσιν. Ὁ σπείρων φαῦλα θερίσει
mala: plagã aũt oper᷑ ei⁹ ɔsumabit. Uir᷑ iocũdũ τ
κακά, πληγὴν δὲ ἔργων αὐτοῦ συντελέσει. Ἄνδρα ἱλαρὸν καὶ
datorẽ diligit deus: vanitatẽ aũt oper᷑ ei⁹ cõsuma-
δότην ἀγαπᾷ ὁ θεός, ματαιότητα δὲ ἔργων αὐτοῦ συντελέ-
bit. Qui miseret paupis ipse nutriet: nã de
σει. Ὁ ἐλεῶν πτωχὸν αὐτὸς διατραφήσεται, τῶν γὰρ ἑαυ-
suis panib⁹ dedit pauperi. Uictoriã τ honorẽ acquirit
τοῦ ἄρτων δέδωκε τῷ πτωχῷ. Νίκην καὶ τιμὴν περιποι-
munera dãs: tñ aĩam aufert possidẽ-
εῖται ὁ δῶρα δούς, τὴν μέντοι ψυχὴν ἀφαιρεῖται τῶν κεκτη-
tiũ. eiice de cõcilio pestilẽtẽ: τ exibit simul cũ eo
μένων. Ἔκβαλε ἐκ συνεδρίου λοιμόν, καὶ συνεξελεύσεται αὐ-
iurgiũ: cũ enim sederit in cõcilio oẽs inhonorat.
τῷ νεῖκος, ὅταν γὰρ καθίσῃ ἐν συνεδρίῳ πάντας ἀτιμάζει.
diligit dñs sancta corda: accepti aũt ei oẽs irrepre-
Ἀγαπᾷ κύριος ὁσίας καρδίας, δεκτοὶ δὲ αὐτῷ πάντες ἄμω-
hẽsibiles i viis suis: labiis pascit rex.
μοι ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν. Χείλεσι ποιμαίνει βασιλεύς. Οἱ
At oculi dñi custodiũt sensũ: vilipẽdit aũt sermões ini-
δὲ ὀφθαλμοὶ κυρίου τηροῦσιν αἴσθησιν, φαυλίζει δὲ λόγους πα-
qui. Excusat τ dicit piger leo in viis:
ράνομος. Προφασίζεται καὶ λέγει ὀκνηρὸς λέων ἐν ταῖς ὁδοῖς,
in aũt plateis homicide. fouea pfunda os ini-
ἐν δὲ ταῖς πλατείαις φονευταί. Βόθρος βαθὺς στόμα παρα-
qui: aũt q odio hẽt᷑ a dño incidet in eã. Stulticia
νόμου, ὁ δὲ μισηθεὶς ὑπὸ κυρίου ἐμπεσεῖται εἰς αὐτόν. Ἄνοια
suspẽsa ẽ in corde iuuenis: virga aũt τ disciplina lõge ab eo.
ἐξῆπται καρδίας νέου, ῥάβδος δὲ καὶ παιδεία μακρὰν ἀπ' αὐ-
Qui calũniat᷑ pauperẽ multa facit sua mala:
τοῦ. Ὁ συκοφαντῶν πένητα πολλὰ ποιεῖ τὰ ἑαυτοῦ κακά,
dat aũt diuiti in minori. Sermõib⁹ sapiẽtũ appo-
δίδωσι δὲ πλουσίῳ ἐπ' ἐλάσσονι. Λόγοις σοφῶν παράβαλ-
ne aurẽ tuã: τ audi meos sermões. At tuũ cor
λε τὸ οὖς σου, καὶ ἄκουε ἐμῶν λόγων. Τὴν δὲ σὴν καρδίαν
firma vt cognoscas q boni sunt. Et si imiseris eos
ἐπίστησον ἵνα γνῷς ὅτι καλοί εἰσι. Καὶ ἐὰν ἐμβάλῃς αὐτοὺς
in cor tuũ: letificabũt te simul in tuis labiis.
εἰς τὴν καρδίαν σου, εὐφρανοῦσί σε ἅμα ἐπὶ σοῖς χείλε-
Et tua sit in dñm spes: τ cognoscere faciat tibi
σιν. Ἵνα σου γένηται ἐπὶ κύριον ἡ ἐλπίς, καὶ γνωρίσῃ σοι τὴν
viã ei⁹. Et tu aũt excribe ea tibi ipsi tripl'r:
ὁδὸν αὐτοῦ. Καὶ σὺ δὲ ἀπόγραψαι αὐτὰ σεαυτῷ τρισσῶς,
in cõsiliũ τ cogitationẽ: doceo igit᷑ te vey᷑ sermonẽ τ cogni-
εἰς βουλὴν καὶ γνῶσιν, διδάσκω οὖν σε ἀληθῆ λόγον καὶ γνῶ-
tionẽ bonã audire vt respõdeas tu sermones veri-
σιν ἀγαθὴν ὑπακούειν τοῦ ἀποκρίνεσθαί σε λόγους ἀλη-
tatis ppositis tibi. Nõ facias violẽtiã pau-
θείας τοῖς προβαλλομένοις σοι. Μὴ ἀποβιάζου πένη-
peri: paup᷑ enĩ est: τ neq; ihonores fragilẽ in portis.
τα, πτωχὸς γάρ ἐστι, καὶ μὴ ἀτιμάσῃς ἀσθενῆ ἐν πύλαις.
nã dñs iudicabit ei⁹ causã: τ liberabis tuã inocẽtẽ
ὁ γὰρ κύριος κρινεῖ αὐτοῦ τὴν δίκην, καὶ ῥύσῃ σὴν ἄσυλον
aĩam: Ne sis amicus homini iracũdo:
ψυχήν. Μὴ ἴσθι ἑταῖρος ἀνδρὶ θυμώδει, ∞∞∞∞

Eccl. 7. a. · B · Infra. 23. c. · C · D

cũ amico aũt furioso ne cohabites. Ne forte discas
φίλῳ δὲ ὀργίλῳ μὴ συναυλίζου. Μήποτε μάθῃς τῶν
vias ei⁹ τ sumas laqueos tue aie. Ne
ὁδῶν αὐτοῦ καὶ λάβῃς βρόχους τῇ σῇ ψυχῇ. Μὴ
des teipsum in spõsorẽ erubescẽs vultũ:
δίδου σεαυτὸν εἰς ἐγγύην αἰσχυνόμενος πρόσωπον,
si enĩ nõ habueris vnde soluas accipiẽt le-
ἐὰν γὰρ μὴ ἔχῃς πόθεν ἀποτίσῃς λήψονται τὸ στρῶ-
ctũ q sub lateri⁹ tuis. Ne trãsgrediaris terminos
μα τὸ ὑπὸ τὰς πλευράς σου. Μὴ μέταιρε ὅρια αἰ-
eternos: qs statuerũt patres tui. Intelligẽtẽ vir᷑
ώνια, ἃ ἔστησαν οἱ πατέρες σου. Ὁρατικὸν ἄνδρα
τ acutũ in operib⁹ suis regib⁹ oportet assi-
καὶ ὀξὺν ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ βασιλεῦσι δεῖ παρ-
stere τ nõ assistere viris segnib⁹. τ
εστάναι καὶ μὴ παρεστάναι ἀνδράσι νωθροῖς. Ca. 23.
Si sederis vt cenes in mẽsa pncipis:
Ἐὰν καθίσῃς δειπνῆσαι ἐπὶ τραπέζης δυνάστου,
attẽte ɔsidera apposita tibi. Et inijce
νοητῶς νόει τὰ παρατιθέμενά σοι. Καὶ ἐπίβαλλε
manũ tuã: sciẽs qm talia te oportet para-
τὴν χεῖρά σου, εἰδὼς ὅτι τοιαῦτά σε δεῖ παρα-
re. si aũt insatiabilior es: ne desideres
σκευάσαι. Εἰ δὲ ἀπληστότερος εἶ, μὴ ἐπιθύμει τῶν
cibos eius: illi enĩ inherẽt vite mẽdacis.
ἐδεσμάτων αὐτοῦ, ταῦτα γὰρ ἔχεται ζωῆς ψευδοῦς.
Ne cõtendas pauper exĩs cũ diuite: at tua pru-
Μὴ παρεκτείνου πένης ὢν πλουσίῳ, τῇ δὲ σῇ ἐν-
dẽtia abstine. Si apposueris tuũ oculũ ad eũ
νοίᾳ ἀπόσχου. Ἐὰν ἐπιστήσῃς τὸ σὸν ὄμμα πρὸς αὐ-
nusquã apparebit: parate sunt enĩ ei ale
τὸν, οὐδαμοῦ φανεῖται, κατεσκεύασται γὰρ αὐτῷ πτέ-
tanq̃ aqle: τ reuertit᷑ in domũ
ρυγες ὥσπερ ἀετοῦ, καὶ ὑποστρέφει εἰς τὸν οἶκον τοῦ
pfecti sibi. ne cenes cũ viro inuido:
προεστηκότος αὐτοῦ. Μὴ συνδείπνει ἀνδρὶ βασκάνῳ,
neque desideres cibos eius. Quẽadmodũ
μηδὲ ἐπιθύμει τῶν βρωμάτων αὐτοῦ. Ὃν τρόπον
enĩ si qs absorbeat pilũ: sic comedit τ bibit:
γὰρ εἴ τις καταπίοι τρίχα, οὕτως ἐσθίει καὶ πίνει,
neq; ad te adducas eũ. Et comedas fru-
μηδὲ πρὸς σὲ εἰσαγάγῃς αὐτόν. Καὶ φάγῃς τὸν ψω-
stũ panis tui cũ eo: euomet enĩ illud τ disper-
μόν σου μετ' αὐτοῦ, ἐξεμέσει γὰρ αὐτόν, καὶ λυμανεῖ-
det sermones tuos bonos. In aures insi-
ται τοὺς λόγους σου τοὺς καλούς. Εἰς ὦτα ἄφρο-
pientis nihil dicas: ne forte subsãnet prudẽtes
νος μηδὲν λέγε, μήποτε μυκτηρίσῃ τοὺς συνετοὺς
tuos sermones. Ne trãsmutes terminos eternos: i aũt possessionẽ
σου λόγους. Μὴ μεταθῇς ὅρια αἰώνια, εἰς δὲ κτῆμα
orphanorũ ne igrediaris. nã redimẽs illos do-
ὀρφανῶν μὴ εἰσέλθῃς. Ὁ γὰρ λυτρούμενος αὐτοὺς κύ-
minus: fortis est: τ iudicabit iudiciũ illorũ te-
ριος, κραταιός ἐστι, καὶ κρινεῖ τὴν κρίσιν αὐτῶν με-
cũ. Da in disciplinã cor tuũ:
τὰ σοῦ. Δὸς εἰς παιδείαν τὴν καρδίαν σου, τὰ
at aures tuas para sermonib⁹ sensus. Ne absti-
δὲ ὦτά σου ἑτοίμασον λόγοις αἰσθήσεως. Μὴ ἀπό-
neas puulũ erudire: qm si pcusseris eũ vir-
σχῃ νήπιον παιδεύειν, ὅτι ἐὰν πατάξῃς αὐτὸν ῥάβ-
ga: nõ morietur. Tu quidẽ enĩ percuties eũ vir-
δῳ, οὐ μὴ ἀποθάνῃ. Σὺ μὲν γὰρ πατάξεις αὐτὸν ῥάβ-
ga: at aĩam eius de morte liberabis. Fili
δῳ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ἐκ θανάτου ῥύσῃ. Υἱέ,
si sapiẽs fuerit tuũ cor: letificabis τ
ἐὰν σοφὴ γένηταί σου ἡ καρδία, εὐφρανεῖς καὶ τὴν
meũ cor. Et imorabunt᷑ sermonib⁹ tua labia
ἐμὴν καρδίαν. Καὶ ἐνδιατρίψει λόγοις τὰ σὰ χείλη
erga mea labia si recta fuerit.
πρὸς τὰ ἐμὰ χείλη ἐὰν ὀρθὰ ὦσι. ∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞

Deut. ·c. · 15. d. Eccl. ·a.

neq; ambules cum viro furioso: ∞∞∞∞∞∞ ne forte discas semitas eius: & sumas ∞∞∞∞ scandalum anime tue. Noli esse ∞∞∞∞∞∞ cũ his q defigũt manus suas: & q vades se offerũt pro debitis. Si ei nõ habes vñ restituas: qd causẽ est vt tollat opimentũ de cubili tuo? Ne transgrediaris terminos antiquos: qs posuerũt pres tui. Vidisti virũ velocem in opere suo ∞∞∞∞ coram regibus stabit: nec erit ∞∞∞∞∞∞ ante ignobiles. 23.

Qvando sederis vt comedas ∞∞∞∞ cum principe: diligẽter attende q sunt apposita ante faciẽ tuã: & statue cultrũ in gutture tuo: si tamen habes in potestate animam tuam. Ne desideres de cibis eius: in quo est panis ∞∞∞ mendacii. Noli laborare vt diteris: sed ∞∞∞ prudentie tue pone modum. Ne erigas oculos tuos ad opes quas non potes habere: qa faciẽt sibi pẽnas quasi aquile: & volabunt in celum. Ne comedas cum homine inuido: ∞∞∞∞ & ne desideres cibos ei⁹: quoniam ∞∞∞∞∞ in similitudinẽ arioli & cõiectoris estimat qd ignorat: comede & bibe dicet tibi: & mens ei⁹ nõ est tecũ. Cibos qs comederas euomes: & perdes pulchros sermões tuos. In auribus insipientium ne loquaris: quia despiciẽt doctrinã eloquii tui. Ne attingas paruulorũ terminos: & agrum ∞ pupillorũ ne introeas. Propinquus enĩ illorũ fortis ẽ: & ipse iudicabit cõtra te causam illorũ. Ingrediatur ad doctrinã cor tuũ: & aures tue ad verba sciẽtie. Noli subtrahere a puero disciplinam: si enĩ pcusseris eũ virga non morietur. Tu virga percuties eũ: & animam eius ∞∞∞∞ de inferno liberabis. Fili mi si sapiens fuerit ∞∞∞ anim⁹ tuus: gaudebit tecum cor meũ. Et exultabũt renes mei: cũ locuta fuerint recta labia tua.

ואת איש חמות לא תבוא:
פן תאלף ארחתו ולקחת
מוקש לנפשך: אל תהי
בתקעי כף בערבים משאות:
אם אין לך לשלם למה
יקח משכבך מתחתיך: אל תסג
גבול עולם אשר עשו אבותיך:
חזית איש מהיר במלאכתו
לפני מלכים יתיצב בל יתיצב
לפני חשכים:

Cap. xxiij

כי תשב ללחום
את מושל בין תבין את אשר
לפניך: ושמת שכין בלעך
אם בעל נפש אתה: אל
תתאו למטעמותיו והוא לחם
כזבים: אל תיגע להעשיר
מבינתך חדל: התעוף עיניך
בו ואיננו כי עשה יעשה
לו כנפים כנשר יעוף השמים:
אל תלחם את לחם רע עין
ואל תתאו למטעמתיו: כי
כמו שער בנפשו כן הוא אכל
ושתה יאמר לך ולבו בל עמך:
פתך אכלת תקיאנה ושחת
דבריך הנעימים: באזני כסיל
אל תדבר כי יבוז לשכל מליך:
אל תסג גבול עולם ובשדי
יתומים אל תבא: כי גאלם חזק
הוא יריב את ריבם אתך: הביאה
למוסר לבך ואזנך לאמרי
דעת: אל תמנע מנער מוסר
כי תכנו בשבט לא ימות:
אתה בשבט תכנו ונפשו
משאול תציל: בני אם חכם
לבך ישמח לבי גם אני: ותעלזנה
כליותי בדבר שפתיך מישרים:

יחם בוא · אלף יקש · היה · נשה · לקח שכב · נסג גבל · עלם עשה · חזה מהר · יצב · פנה · ישב לחם · משל שום · שכן · אוה טעם · יגע עשר · עוף · לחם רוע · אמר · פתת קוא · נעם כסל · דבר בוז · מלל שדה · בוא · ריב בוא · יסר · ידע מנע · נכה מות · שאל נצל · שמח עלז · כלה שפה · ישר

אל יקנא לבך בחטאים כי אם ביראת יהוה כל היום׃ כי אם יש אחרית ותקותך לא תכרת׃ שמע אתה בני וחכם ואשר בדרך לבך׃ אל תהי בסבאי יין בזללי בשר למו׃ כי סבא וזולל יורש וקרעים תלביש נומה׃ שמע לאביך זה ילדך ואל תבוז כי זקנה אמך׃ אמת קנה ואל תמכר חכמה ומוסר ובינה׃ גול יגול אבי צדיק יולד חכם ישמח בו׃ ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך׃ תנה בני לבך לי ועיניך דרכי תצרנה׃ כי שוחה עמקה זונה ובאר צרה נכריה׃ אף היא כחתף תארב ובוגדים באדם תוסף׃ למי אוי למי אבוי למי מדינים למי שיח למי פצעים חנם למי חכללות עינים׃ למאחרים על היין לבאים לחקר ממסך׃ אל תרא יין כי יתאדם כי יתן בכיס עינו יתהלך במישרים׃ אחריתו כנחש ישך וכצפעני יפרש׃ עיניך יראו זרות ולבך ידבר תהפכות׃ והיית כשכב בלב ים וכשכב בראש חבל׃ הכוני בל חליתי הלמוני בל ידעתי מתי אקיץ אוסיף אבקשנו עוד׃

Ca. xxiiij.

אל תקנא באנשי רעה ואל תתאו להיות אתם׃ כי שד יהגה לבם ועמל שפתיהם תדברנה׃ בחכמה יבנה בית ובתבונה יתכונן׃ ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר ונעים׃

Non emuletur cor tuũ peccatores: sed in timore domini esto tota die: qa habebis spem in nouissimo: & ꝑstolatio tua nõ auferetur. Audi fili mi & esto sapiens: & dirige in via animum tuum. Noli esse in cõuiuiis potatorũ: nec in comessationib9 eorũ: qui carnes ad vescendũ cõferũt: qa vacãtes potibus & dãtes symbola cõsumẽtur: & vestietur pãnis dormitatio. Audi patrẽ tuũ q genuit te: & nõ cõtẽnas cũ senuerit mr̃ tua. Veritatẽ eme: & noli vẽdere sapiaʒ & doctrinã & intelligẽtiã. Exultat gaudio pr̃ iusti: q sapiẽtẽ genuit letabitur ĩ eo. Gaudeat pr̃ tuus & mr̃ tua: & exultet q̃ genuit te. Prebe fili mi cor tuũ mihi: & oculi tui vias meas custodiant. Fouea eni ꝓfunda ẽ meretrix: & puteus angustus aliena. Insidiatur in via quasi latro: & quos incautos inuenerit interficiet. Cui ve: cuius patri ve: cui rixe: cui fouee: cui sine causa vulnera: cui suffossio oculorum? Nonne his qui cõmorantur in vino & studẽt calicib9 epotãdis? Ne intuearis vinuʒ qñ flauescit: cum splẽduerit in vitro color ei9: Ingreditur blande: & in nouissimo mordebit vt coluber: & sicut regulus venena diffũdet. Oculi tui videbunt extraneas: & cor tuũ loq̃tur puersa. Et eris sicut dormiẽs in medio mari: & q̃si sopit9 gubernator amisso clauo: & dices. Verberauerũt me sed nõ dolui: traxerũt me & ego non sensi. Qñ euigilabo: & rursus vina reperiam. 24.

NE emuleris viros malos: nec desideres esse cum eis: quia rapinas meditatur mẽs eorũ: & fraudes labia eorum loquũtur. Sapientia edificabitur domus: & prudẽtia roborabitur. In doctrina replebũtur cellaria vniuersa substãtia ꝓciosa & pulcherrima. Vir

Nõ emulet cor tuũ peccatores: sed in timore domini esto tota die: Si eñi custodieris illa: erũt
Μὴ ζηλούτω ἡ καρδία σου ἁμαρτωλούς, ἀλλ' ἐν φόβῳ κυρίου ἴσθι ὅλην τὴν ἡμέραν. Ἐὰν γὰρ τηρήσῃς αὐτά, ἔσται
tibi nepotes: at spes tua nõ deficiet. Audi fili
σοι ἔκγονα· ἡ δὲ ἐλπίς σου οὐκ ἀποστήσεται. Ἄκουε υἱὲ
& sapiẽs esto: & dirige cogitatiões tui cordis. Ne
καὶ σοφὸς γίνου, καὶ κατεύθυνε ἐννοίας σῆς καρδίας. Μὴ
sis bibax vini: neqꝫ extẽdaris symbolis: carniũqꝫ emptio
ἴσθι οἰνοπότης, μηδὲ ἐκτείνου συμβολαῖς, κρεῶν τε ἀγορασ-
nib9. Ois eñi ebrius & leno mẽdicabit:
μοῖς. Πᾶς γὰρ μέθυσος καὶ πορνοκόπος πτωχεύσει,
& vestiet ruptis vestib9 & laceris ois somnolent9.
καὶ ἐνδύσεται διερρηγμένα καὶ ῥακώδη πᾶς ὑπνώδης.
audi fili patrẽ q genuit te: & ne cõtemnas
Ἄκουε υἱὲ πατρὸς τοῦ γεννήσαντός σε, καὶ μὴ καταφρόνει
qm̃ senuit tua mater. Veritatẽ acq̃re: & ne repel
ὅτι γεγήρακέ σου ἡ μήτηρ. Ἀλήθειαν κτῆσαι, καὶ μὴ ἀπώ-
las sapiam & disciplinã & itellectũ. Recte educat
σῃ σοφίαν καὶ παιδείαν καὶ σύνεσιν. Καλῶς ἐκτρέφει
pater iust9: in ãt filio sapiẽte letat aia ei9.
πατὴρ δίκαιος, ἐπὶ δὲ υἱῷ σοφῷ εὐφραίνεται ἡ ψυχὴ αὐτοῦ.
Letet pater & mater in te. & gaudeat
Εὐφραινέσθω ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ ἐπὶ σοί, καὶ χαιρέτω ἡ
q̃ peperit te. Prebe mihi fili tuũ cor: at tui ocu
τεκοῦσά σε. Δός μοι υἱὲ σὴν καρδίαν, οἱ δὲ σοὶ ὀφθαλ-
li meas vias custodiãt. Doliũ eñi fractũ est
μοὶ ἐμὰς ὁδοὺς τηρείτωσαν. Πίθος γὰρ τετρημένος ἐστὶν
aliena dom9: & puteus ãgust9 alien9. Hic
ἀλλότριος οἶκος, καὶ φρέαρ στενὸν ἀλλότριον. Οὗτος
eñi breui peribit: & ois iniqu9 consu
γὰρ συντόμως ἀπολεῖται, καὶ πᾶς παράνομος ἀναλω-
met. Cui ve cui tumult9 cui iudicia cui tristitie &
θήσεται. Τίνι οὐαί, τίνι θόρυβος, τίνι κρίσεις, τίνι ἀηδίαι καὶ
inepte: cui cõtritiões supuacue: cuius nigri ocu
λέσχαι, τίνι συντρίμματα διακενῆς, τίνος πελιδνοὶ οἱ ὀφ-
li? nõ immorantiũ in vinis: nõ inestigãtiũ
θαλμοί; οὐ τῶν ἐγχρονιζόντων ἐν οἴνοις; οὐ τῶν ἰχνευόντων
vbi cõuiuia fiũt? Ne inebriemini vino: sed ꝯuersamini
ποῦ πότοι γίνονται; Μὴ μεθύσκεσθε οἴνῳ, ἀλλὰ ὁμιλεῖτε
hoibus iustis & ꝯuersamini in deãbulatioib9. Si eñi
ἀνθρώποις δικαίοις καὶ ὁμιλεῖτε ἐν περιπάτοις. Ἐὰν γὰρ
in phialas & vasa dederis oculos tuos:
εἰς τὰς φιάλας καὶ τὰ ποτήρια δῷς τοὺς ὀφθαλμούς σου,
postea ãbulabis nudior pistillo. At nouis-
ὕστερον περιπατήσεις γυμνότερος ὑπέρου. Τὸ δὲ ἔσχα-
sime tanq̃ a serpẽte vulnerat9 extẽdit: & tanq̃
τον ὥσπερ ὑπὸ ὄφεως πεπληγὼς ἐκτείνεται, καὶ ὥσπερ
a ceraste difundit eius venenũ. Oculi tui
ὑπὸ κεράστου διαχεῖται αὐτοῦ ὁ ἰός. Οἱ ὀφθαλμοί σου
cum viderint alienã os tuũ tũc loquet
ὅταν ἴδωσιν ἀλλοτρίαν τὸ στόμα σου τότε λαλήσει
puersa. Et iacebis sicut in corde maris &
σκολιά. Καὶ κατακείσῃ ὥσπερ ἐν καρδίᾳ θαλάσσης καὶ
sicut gubernator in multa tẽpestate. Dices ãt Verbe
ὥσπερ κυβερνήτης ἐν πολλῷ κλύδωνι. Ἐρεῖς δὲ τύ-
rauerũt me & nõ laboraui: & illuserũt me: ego ãt nõ
πτουσί με καὶ οὐκ ἐπόνεσα, καὶ ἐνέπαιξάν μοι, ἐγὼ δὲ οὐκ
viderã qñ diluculũ erit: vt veniẽs q̃ram cũ qb9 con
ᾔδειν πότε ὄρθρος ἔσται, ἵνα ἐλθὼν ζητήσω μεθ' ὧν συν-
ueniam.
ελεύσομαι.

Ca. 24.

Fili ne emuleris malos viros: neqꝫ desideres
ΥΙὲ μὴ ζηλώσῃς κακοὺς ἄνδρας, μηδὲ ἐπιθυμήσῃς
esse cũ eis. Mẽdacia eñi meditat cor eoꝝ & la-
εἶναι μετ' αὐτῶν. Ψευδῆ γὰρ μελετᾷ ἡ καρδία αὐτῶν καὶ πό-
bores labia eoꝝ loquunt. Cũ sapia edificat
νους τὰ χείλη αὐτῶν λαλεῖ. Μετὰ σοφίας οἰκοδομεῖται οἶ-
dom9: & cũ intellectu erigit. Cũ sensu replẽ-
κος, καὶ μετὰ συνέσεως ἀνορθοῦται. Μετὰ αἰσθήσεως ἐμπίμ-
tur cellaria oibus diuitijs ꝓciosis & pulchris.
πλαται τὰ ταμιεῖα παντὸς πλούτου τιμίου καὶ καλοῦ.

Melior sapiẽs forti: & vir prudentiã hẽns agricola
Κρείσσων σοφὸς ἰσχυροῦ, καὶ ἀνὴρ φρόνησιν ἔχων γεωργίου
magno. Cũ gubernatione fit bellũ: auxiliũ
μεγάλου. Μετὰ κυβερνήσεως γίνεται πόλεμος, βοήθεια
ãt cũ corde ꝯsiliũ hẽnte. Sapia & cogitatio bona
δὲ μετὰ καρδίας βουλευτικῆς. Σοφία καὶ ἔννοια ἀγαθὴ
in portis sapientũ: sapiẽtes nõ declinãt a lege dñi:
ἐν πύλαις σοφῶν, σοφοὶ οὐκ ἐκκλίνουσιν ἐκ νόμου κυρίου,
sed ꝯsiderant in cõcilijs: indoctis occurrit
ἀλλὰ λογίζονται ἐν συνεδρίοις, ἀπαιδεύτοις συναντᾷ θά-
mors. Morit ãt stultus in peccatis: immunditia
νατος. Ἀποθνήσκει δὲ ἄφρων ἐν ἁμαρτίαις, ἀκαθαρσία
viro pestilẽti inquinabit. In die mala & in die
ἀνδρὶ λοιμῷ ἐμμολυνθήσεται. Ἐν ἡμέρᾳ κακῇ καὶ ἐν ἡμέ-
tribulatiõis donec deficiat: erue eos q ducunt ad mor
ρᾳ θλίψεως ἕως ἂν ἐκλείπῃ, ῥῦσαι ἀγομένους εἰς θάνα-
tẽ. & redime occisos nõ parcas: si ãt dixeris nõ
τον, καὶ ἐκπρίου κτεινομένους μὴ φείσῃ, ἐὰν δὲ εἴπῃς οὐκ
noui hũc: cognosce q dñs corda oium cogno
οἶδα τοῦτον, γίνωσκε ὅτι κύριος καρδίας πάντων γινώ-
scit: & q formauit ãhelitũ oibus ipse nouit oia:
σκει, καὶ ὁ πλάσας πνοὴν πᾶσιν αὐτὸς οἶδε πάντα,
q reddit vnicuiqꝫ fm opa sua. Comede mel
ὃς ἀποδίδωσιν ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Φάγε μέ-
fili: bon9 eñi fau9: vt dulcescat tuũ guttur.
λι υἱέ, ἀγαθὸν γὰρ κηρίον, ἵνα γλυκανθῇ σου ὁ φάρυγξ.
Sic eñi senties sapiam tua aia. Si eñi iue
Οὕτως γὰρ αἰσθήσῃ σοφίαν τῇ σῇ ψυχῇ. Ἐὰν γὰρ εὕ-
neris erit bon9 finis tu9: & spes te nõ dese
ρῃς, ἔσται καλὴ ἡ τελευτή σου, καὶ ἐλπίς σε οὐκ ἐγκαταλεί-
ret. Ne adducas impiũ pabulo iustoꝝ: neqꝫ deci
ψει. Μὴ προσαγάγῃς ἀσεβῆ νομῇ δικαίων, μηδὲ ἀπα-
pias pabulo vẽtris. Septies eñi cadet iu-
τηθῇς χορτασίᾳ κοιλίας. Ἑπτάκις γὰρ πεσεῖται ὁ δί-
stus & resurget: at impij infirmabunt in ma-
καιος καὶ ἀναστήσεται, οἱ δὲ ἀσεβεῖς ἀσθενήσουσιν ἐν κα-
lis. Si ceciderit inimic9 tu9: ne gaudeas cõtra eũ: in
κοῖς. Ἐὰν πέσῃ ὁ ἐχθρός σου, μὴ ἐπιχαρῇς αὐτῷ, ἐν
ãt supplãtatione eius ne extollaris. Qm̃ videbit
δὲ τῷ ὑποσκελίσματι αὐτοῦ μὴ ἐπαίρου. Ὅτι ὄψεται
dñs & nõ placebit ei: & auertet irã suã
κύριος καὶ οὐκ ἀρέσει αὐτῷ, καὶ ἀποστρέψει τὸν θυμὸν αὐτοῦ
ab eo. Ne gaudeas in malefactorib9: neqꝫ emuleris pec
ἀπ' αὐτοῦ. Μὴ χαῖρε ἐπὶ κακοποιοῖς, μηδὲ ζήλου ἁμαρ-
catores. Nõ eñi erũt posteri maloꝝ: lãpas
τωλούς. Οὐ γὰρ μὴ γένηται ἔκγονα πονηρῶν, λαμπτὴρ
ãt impioꝝ extinguet. Time deũ fili & re-
δὲ ἀσεβῶν σβεσθήσεται. Φοβοῦ τὸν θεὸν υἱὲ καὶ βασι-
gẽ: & nec alteri eoꝝ inobediẽs sis. Repente
λέα, καὶ μηδὲ ἑτέρῳ αὐτῶν ἀπειθήσῃς. Ἐξαίφνης
eñi vlciscent impios. at supplicia vtriusqꝫ
γὰρ τίσονται τοὺς ἀσεβεῖς. τὰς δὲ τιμωρίας ἀμφο-
quis cognoscet? hec ãt dico vobis sapiẽ
τέρων τίς γνώσεται; ταῦτα δὲ λέγω ὑμῖν τοῖς σο-
tib9 cognoscere: reuereri faciẽ in iudicio nõ
φοῖς ἐπιγινώσκειν, αἰδεῖσθαι πρόσωπον ἐν κρίσει οὐ
bonũ. Dicẽs impio iust9 es: maledi
καλόν. Ὁ εἰπὼν τὸν ἀσεβῆ δίκαιός ἐστιν, ἐπικατά-
ctus populis erit & odiosus in gẽtes. At redarguẽtes
ρατος λαοῖς ἔσται καὶ μισητὸς εἰς ἔθνη. Οἱ δὲ ἐλέγχοντες
meliores apparebũt: sup eos ãt veniet bñdictio
βελτίους φανοῦνται, ἐπ' αὐτοὺς δὲ ἥξει εὐλογία
bona. Labia ãt deosculabũt respõdentia smões
ἀγαθή. Χείλη δὲ φιλήσουσιν ἀποκρινόμενα λόγους
bonos: pa in exitũ opa tua:
ἀγαθούς, ἑτοίμαζε εἰς τὴν ἔξοδον τὰ ἔργα σου, καὶ

sapiens fortis est: & vir doctus robustus & validus: quia cum dispositione initur bellum: & erit salus vbi multa consilia sunt. Excelsa stulto sapiẽtia: in porta nõ aperiet os suũ. Qui cogitat mala facere: stultus vocabitur. Cogitatio stulti peccatum est: & abominatio hominum detractor. Si desperaueris lapsus ĩ die angustie: ĩminuetur fortitudo tua: Erue eos q ducũtur ad mortẽ: & q trahũtur ad interitũ liberare ne cesses. Si dixeris vires nõ suppetũt: qui inspector est cordis ipse intelligit & seruatorem anĩe tue nihil fallit: reddetqꝫ homini iuxta opa sua. Comede fili mi mel qa bonũ est: & fauum dulcissimum gutturi tuo. Sic & doctrina sapiẽ aie tue: quã cũ ĩueneris hẽbis in nouissimis spem: & spes tua non peribit. Ne insidieris & q̃ras impietatẽ in domo iusti: neqꝫ vastes requiẽ eius. Septies enim cadet iustus & resurget: impij autem corruent in malũ. Cum ceciderit inimic9 tu9 ne gaudeas: & in ruina eius ne exultet cor tuũ: ne forte videat dominus & displiceat ei: & auferat ab eo iram suã. Ne contendas cum pessimis: nec emuleris impios: quoniã non habent futuroꝝ spem mali: & lucerna impiorum extinguetur. Time dominum fili mi & regem: & cum detractoribus non cõmiscearis. Qm̃ repente consurget perditio eoꝝ: & ruinam vtriusqꝫ quis nouit? Hec quoqꝫ sapiẽtibus: cognoscere personam in iudicio nõ est bonum. Qui dicunt impio iustus es: maledicent eis populi: & detestabũtur eos tribus. Qui arguunt eum laudabuntur: & sup eos veniet benedictio. Labia deosculabitur: q recta verba respondet. Prepara foris opus tuũ

חכם בעוז ואיש דעת מאמץ כח׃ כי בתחבלות תעשה לך מלחמה ותשועה ברב יועץ׃ ראמות לאויל חכמות בשער לא יפתח פיהו׃ מחשב להרע לו בעל מזמות יקראו׃ זמת אולת חטאת ותועבת לאדם לץ׃ התרפית ביום צרה צר כחכה׃ הצל לקחים למות ומטים להרג אם תחשוך׃ כי תאמר הן לא ידענו זה הלא תכן לבות הוא יבין ונצר נפשך הוא ידע והשיב לאדם כפעלו׃ אכל בני דבש כי טוב ונפת מתוק על חכך׃ כן דעה חכמה לנפשך אם מצאת ויש אחרית ותקותך לא תכרת׃ אל תארב רשע לנוה צדיק אל תשדד רבצו׃ כי שבע יפול צדיק וקם ורשעים יכשלו ברעה׃ בנפל אויביך אל תשמח ובכשלו אל יגל לבך׃ פן יראה יהוה ורע בעיניו והשיב מעליו אפו׃ אל תתחר במרעים אל תקנא ברשעים׃ כי לא תהיה אחרית לרע נר רשעים ידעך׃ ירא את יהוה בני ומלך עם שונים אל תתערב׃ כי פתאם יקום אידם ופיד שניהם מי יודע׃ גם אלה לחכמים הכר פנים במשפט בל טוב׃ אמר לרשע צדיק אתה יקבהו עמים יזעמוהו לאמים׃ ולמוכיחים ינעם ועליהם תבוא ברכת טוב׃ שפתים ישק משיב דברים נכחים׃ הכן בחוץ מלאכתך

ועתדה בשדה לך אחר ובנית
ביתך: אל תהי עד חנם ברעך
והפתית בשפתיך: אל תאמר
כאשר עשה לי כן אעשה לו
אשיב לאיש כפעלו: על שדה
איש עצל עברתי ועל כרם
אדם חסר לב: והנה עלה כלו
קמשנים כסו פניו חרלים
וגדר אבניו נהרסה: ואחזה
אנכי אשית לבי ראיתי לקחתי
מוסר: מעט שנות מעט תנומות
מעט חבק ידים לשכב: ובא
מתהלך רישך ומחסריך כאיש
מגן:

Cap.xxv.

גם אלה משלי שלמה אשר
העתיקו אנשי חזקיה מלך יהודה:
כבוד אלהים הסתר דבר
וכבוד מלכים חקר דבר: שמים
לרום וארץ לעמק ולב מלכים
אין חקר: הגו סיגים מכסף
ויצא לצרף כלי: הגו רשע
לפני מלך ויכון בצדק כסאו:
אל תתהדר לפני מלך ובמקום
גדלים אל תעמד: כי טוב
אמר לך עלה הנה מהשפילך
לפני נדיב אשר ראו עיניך:
אל תצא לרב מהר פן מה
תעשה באחריתה בהכלים
אתך רעך: ריבך ריב את רעך
וסוד אחר אל תגל: פן יחסדך
שמע ודבתך לא תשוב:
תפוחי זהב במשכיות כסף
דבר דבר על אפניו: נזם זהב
וחלי כתם מוכיח חכם על אזן
שמעת: כצנת שלג ביום
קציר ציר נאמן לשלחיו ונפש

et diligēter exerce agrū tuum: & postea edifices domū tuā. Ne sis testis frustra cōtra pximū tuū: nec lactes quemq̄ labiis tuis. Ne dicas: quomodo fecit mihi sic faciam ei: & reddam vnicuiq̄ secundum opus suū. Per agrū pigri transiui: & per vineam viri stulti. Et ecce totū repleuerant vrtice: & operuerant superficiem eius spine: & maceria lapidum destructa erat. Quod cū vidissem posui in corde meo: & exemplo didici disciplinā. Parū inquam dormies: modicū dormitabis: pau[illu]m manꝰ cōseres vt quiescas. Et veniet tibi quasi cursor egestas tua: & mendicitas quasi vir armatus.

25.

Hec quoq̄ parabole salomonis: quas transtulerunt viri ezechie regis iuda. Gloria dei ē celare verbum: & gloria regum inuestigare sermonem. Celum sursum & terra deorsū: & cor regum inscrutabile. Aufer rubiginem de argento: & egredietur vas purissimū. Aufer impietatem de vultu regis: & firmabitur iustitia thronꝰ eiꝰ. Ne gloriosus appareas coram rege: & in loco magnorum ne steteris. Melius est enim vt dicatur tibi ascēde huc: q̄ vt humilieris coram principe. Que viderunt oculi tui ne proferas in iurgio cito: ne postea emendare nō possis cum dehonestaueris amicū tuū. Causam tuā tracta cum amico tuo: & secretum extraneo ne reueles: ne forte insultet tibi cum audierit: & exprobrare non cesset. Mala aurea in lectis argenteis: qui loquitur verbum in tēpore suo. Inauris aurea & margarita fulgens: q arguit sapientē & aurē obediētem. Sicut frigus niuis in die messis: ita legatꝰ fidelis ei q̄ miserit eum: animam ipsius

τ preparare in agrū: τ vade post
καὶ παρασκευάζου εἰς τὸν ἀγρόν, καὶ πορεύου κατόπι-
me τ redificabis domū tuā. Ne sis
σθέν μου καὶ ἀνοικοδομήσεις τὸν οἶκόν σου. Μὴ ἴσθι
falsus testis in tuū ciuē: neque dilateris tuis
ψευδὴς μάρτυς ἐπὶ σὸν πολίτην, μηδὲ πλατύνου σοῖς
labijs. Ne dicas quēadmodū vsus est me: vtar
χείλεσι. Μὴ εἴπῃς ὃν τρόπον ἐχρήσατό μοι, χρήσο-
eo: reddā aūt ei ea i qbꝰ mihi iniuriatꝰ ē sicut agri
μαι αὐτῷ, τίσομαι δὲ αὐτὸν ἅ με ἠδίκησεν ὥσπερ γεώρ-
colatione vir stultꝰ: τ tanq̄ vinea. homo idi-
γιον ἀνὴρ ἄφρων, καὶ ὥσπερ ἀμπελὼν ἄνθρωπος ἐνδ-
gēs mēte si dimiseris eū horridꝰ fiet τ syluescet
ἐὴς φρενῶν ἐὰν ἀφῇς αὐτὸν χερσωθήσεται καὶ χορτομανή-
totus: τ fit relictus: at macerie
σει ὅλος, καὶ γίνεται ἐκλελειμμένος, οἱ δὲ φραγμοὶ τῶν
lapidū eius defodiunt. postea ego penitētiā egi: aspe-
λίθων αὐτοῦ κατασκάπτονται. ὕστερον ἐγὼ μετενόησα, ἐπέ-
xi ad eligendā disciplinā. pau dormito:
βλεψα τοῦ ἐκλέξασθαι παιδείαν. Ὀλίγον νυστάζω,
parū aūt dormio: pau aūt amplector manibꝰ pe-
ὀλίγον δὲ καθεύδω, ὀλίγον δὲ ἐναγκαλίζομαι χερσὶ στή-
ctora. Si aūt hoc feceris: veniet pcedens pauptas
θη. Ἐὰν δὲ τοῦτο ποιῇς, ἥξει προπορευομένη ἡ πενία
tua: τ egestas quasi bonꝰ cursor.
σου, καὶ ἡ ἔνδεια ὥσπερ ἀγαθὸς δρομεύς.

Ca.25.

He pabole salomonis: indistincte
Αὗται αἱ παροιμίαι Σολομῶντος, αἱ ἀδιάκριτοι
quas exscripserūt amici ezecie regis
ἃς ἐξεγράψαντο οἱ φίλοι Ἐζεκίου τοῦ βασιλέως τῆς
iudee. Glia dei celat fmonē: glia aūt re-
Ἰουδαίας. Δόξα θεοῦ κρύπτει λόγον, δόξα δὲ βασι-
gis honorat res. Celū excelsū: terra aūt
λέως τιμᾷ πράγματα. Οὐρανὸς ὑψηλός, γῆ δὲ
pfunda: cor aūt regis inscrutabile. pcute ipro-
βαθεῖα, καρδία δὲ βασιλέως ἀνεξέλεγκτος. Τύπτε ἀδό-
batū argentū: τ purificabit pur omne.
κιμον ἀργύριον, καὶ καθαρισθήσεται καθαρὸν ἅπαν.
Interfice impios a facie regis τ diri-
Κτεῖνε ἀσεβεῖς ἐκ προσώπου βασιλέως καὶ κατορ-
get in iusticia thronꝰ eiꝰ. Ne superbias
θώσει ἐν δικαιοσύνῃ ὁ θρόνος αὐτοῦ. Μὴ ἀλαζονεύου
corā rege: neq̄ in locis principū stete-
ἐνώπιον βασιλέως, μηδὲ ἐν τόποις δυναστῶν ὑφίστα-
ris. Meliꝰ enī vt dicat tibi ascēde ad meip-
σο. Κρεῖσσον γὰρ τὸ ῥηθῆναί σοι ἀνάβαινε πρός με ἢ
humiliare te in facie pncipis: q̄ viderūt ocu-
ταπεινῶσαί σε ἐν προσώπῳ δυνάστου, ἃ εἶδον οἱ ὀφ-
li tui dic. Ne incidas in iurgiū cito:
θαλμοί σου λέγε. Μὴ πρόσπιπτε εἰς μάχην ταχέως,
ne peniteas in nouissimis. Quādo vtiq̄ tibi exprobra-
ἵνα μὴ μεταμεληθῇς ἐπ' ἐσχάτων. Ἡνίκα δ' ἄν σε ὀνειδί-
uerit amicꝰ recede retro. Ne despicias:
σῃ ὁ φίλος ἀναχώρει εἰς τὰ ὀπίσω. Μὴ καταφρόνει,
ne tibi exprobret q̄dē amicus. At iurgiū tuū τ inimicitia
μή σε ὀνειδίσῃ μὲν ὁ φίλος. Ἡ δὲ μάχη σου καὶ ἡ ἔχθρα
nō aberit sed erit tibi eq̄lis morti. Gra τ ami-
οὐκ ἀπέσται ἀλλ' ἔσται σοι ἴση θανάτου. Χάρις καὶ φι-
citia liberat: q̄s serua tibi: ne exprobrabi-
λία ἐλευθεροῖ, ἃς τήρησον σεαυτῷ, ἵνα μὴ ἐπονείδι-
lis fias: sed custodi vias tuas liberali-
στος γένῃ, ἀλλὰ φύλαξον τὰς ὁδούς σου εὐσυναλλά-
ter. malū aureū monili sardij sic dicere
κτως. μῆλον χρυσοῦν ἐν ὁρμίσκῳ σαρδίου οὕτως εἰπεῖν
fmonē. In inaure aureā sardiū ptiosū liga-
λόγον. Εἰς ἐνώτιον χρυσοῦν σάρδιον πολυτελὲς δέ-
tū est. sermo sapiēs in obedietē aurē: sicut exitus ni-
δεται. λόγος σοφὸς εἰς εὐήκοον οὖς, ὥσπερ ἔξοδος χιό-
uis in tpe messis eius prodest: sic legatꝰ fide-
νος ἐν ἀμήτῳ κατὰ καῦμα ὠφελεῖ, οὕτως ἄγγελος πι-
lis mittētibꝰ eū: aiabꝰ enī
στὸς τοὺς ἀποστείλαντας αὐτόν, ψυχὰς γὰρ

eo vtentiū pdest. Sicut venti τ nubes
τῶν αὐτῷ χρωμένων ὠφελεῖ. Ὥσπερ ἄνεμοι καὶ νέφη
τ pluuie clarissime: sic q gloriant in do-
καὶ ὑετοὶ ἐπιφανέστατοι, οὕτως οἱ καυχώμενοι ἐπὶ δό-
no mēdaci. In patientia psperitas regibꝰ:
σει ψευδεῖ. Ἐν μακροθυμίᾳ εὐοδία βασιλεῦσιν,
lingua aūt mollis cōfringit ossa. Mel inueniēs comede
γλῶσσα δὲ μαλακὴ συντρίβει ὀστᾶ. Μέλι εὑρὼν φάγε
qd̄ sufficit: ne forte repletꝰ euomas. rar induc
τὸ ἱκανόν, μή ποτε πλησθεὶς ἐξεμέσῃς. σπάνιον εἴσαγε
tuū pedē ad tuū amicū: neq̄ faciatꝰ
σὸν πόδα πρὸς τὸν σεαυτοῦ φίλον, μή ποτε πλησθείς
te oderit te. claua τ gladiꝰ τ sagittatio spicula-
σου μισήσῃ σε. ῥόπαλον καὶ μάχαιρα καὶ τόξευμα ἀκιδω-
ta: sic τ vir q testificat cōtra amicū suū
τόν, οὕτως καὶ ἀνὴρ ὁ καταμαρτυρῶν τοῦ φίλου αὐτοῦ
testimoniū falsū. Dens mali τ pes iniqui
μαρτυρίαν ψευδῆ. Ὀδοὺς κακοῦ καὶ πούς παρανόμου
peribit in die mala. Sicut acetū trahit inutile:
ὀλεῖται ἐν ἡμέρᾳ κακῇ. Ὥσπερ ὄξος ἕλκει ἀσύμφορον,
sic incidēs passio in corpore cor irritat.
οὕτως προσπεσὸν πάθος ἐν σώματι καρδίαν λυπεῖ.
Sicut tinea vestimēto τ vermis ligno: sic tristitia
Ὥσπερ σὴς ἱματίῳ καὶ σκώληξ ξύλῳ, οὕτως λύπη
viri nocet cordi. si esurit inimicꝰ tuꝰ:
ἀνδρὸς βλάπτει καρδίαν. ἐὰν πεινᾷ ὁ ἐχθρός σου,
ciba illū. si sitit dabibere ei. Hoc enī
τρέφε αὐτόν. ἐὰν διψᾷ πότιζε αὐτόν. Τοῦτο γὰρ
faciēs carbones ignis accumulabis sup caput eiꝰ
ποιῶν ἄνθρακας πυρὸς σωρεύσεις ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐ-
at dns retribuet tibi bona. vētus boreas suscι-
τοῦ, ὁ δὲ κύριος ἀνταποδώσει σοι ἀγαθά. ἄνεμος βορέας ἐξε-
tat nubes: facies aūt inuerecūda linguā irritat.
γείρει νέφη, πρόσωπον δὲ ἀναιδὲς γλῶσσαν ἐρεθίζει.
Meliꝰ habitare in angulo domꝰ: q̄ cū muliere
Κρεῖσσον οἰκεῖν ἐπὶ γωνίας δώματος, ἢ μετὰ γυναι-
re cōtētiosa in domo cōmuni. Sicut aqua frigida
κὸς λοιδόρου ἐν οἰκίᾳ κοινῇ. Ὥσπερ ὕδωρ ψυχρὸν
aie sitienti blāda: sic nūtiꝰ bonꝰ de terra
ψυχῇ διψώσῃ προσηνές, οὕτως ἀγγελία ἀγαθὴ ἐκ γῆς
lōginqua. Sicut si quis fontē obturet τ aque
μακρόθεν. Ὥσπερ εἴ τις πηγὴν φράσσοι καὶ ὕδατος
exitū disperdat: sic indecēs iustū cecidis-
ἔξοδον λυμαίνοιτο, οὕτως ἄκοσμον δίκαιον πεπτωκέ-
se corā impio. Comedere mel multū nō bonū:
ναι ἐνώπιον ἀσεβοῦς. Ἐσθίειν μέλι πολὺ οὐ καλόν,
in ptio hēre aūt oportet fmōes gl̄iosos. Sicut vrbs
τιμᾶν δὲ χρὴ λόγους ἐνδόξους. Ὥσπερ πόλις τὰ
muros disiectos hēns τ immurata: sic vir q
τείχη καταβεβλημένη καὶ ἀτείχιστος, οὕτως ἀνὴρ ὃς
nō cū ɔsilio aliqd facit.
οὐ μετὰ βουλῆς τι πράσσει.

Ca.26.

Sicut ros in tpe messis τ sicut pluuia in
Ὥσπερ δρόσος ἐν ἀμήτῳ καὶ ὥσπερ ὑετὸς ἐν
vere: sic nō est stulto glia. Sicut aues vo-
θέρει, οὕτως οὐκ ἔστιν ἄφρονι τιμή. Ὥσπερ ὄρνεα πέ-
lāt τ passeres: sic maledictio inanis nō superue-
ταται καὶ στρουθοί, οὕτως ἀρὰ ματαία οὐκ ἐπελεύ-
niet villi. Sicut flagellū equo τ stimulꝰ asino:
σεται οὐδενί. Ὥσπερ μάστιξ ἵππῳ καὶ κέντρον ὄνῳ,
sic virga genti inique. Ne respōdeas stul-
οὕτως ῥάβδος ἔθνει παρανόμῳ. Μὴ ἀποκρίνου ἄφρο-
to iuxta eiꝰ stultitiā: ne similis fias ei
νι κατὰ τὴν ἐκείνου ἀφροσύνην, ἵνα μὴ ὅμοιος γένῃ αὐ-
sed respōde stulto ad eiꝰ stulti-
τῷ. Ἀλλὰ ἀποκρίνου ἄφρονι πρὸς τὴν ἐκείνου ἀφρο-
tiā: ne videat sapiēs apud setpm. Ex
σύνην, ἵνα μὴ φαίνηται σοφὸς παρ' ἑαυτῷ. Ἐκ τῶν
suis vijs opprobriū
ἑαυτοῦ ὁδῶν ὄνειδος

requiescere facit. Nubes & ventus & pluuie nō sequētes: vir gloriosus & pmissa nō cōplens. Patiētia lenietur princeps: & lingua mollis confringet duriciam. Mel inuenisti: comede quod sufficit tibi: ne forte satiatus euomas illud. Subtrahe pedē tuū de domo proximi tui: neq̄ satiatus oderit te. Iaculum & gladius & sagitta acuta: homo qui loquitur cōtra pximū suū falsum testimoniū. Dens putridus & pes lassus: qui sperat super infideli in die angustie: & amittit pallium in die frigoris. Acetum in nitro: qui cantat carmina cordi pessimo. Si esurierit inimicus tuus ciba illum: si sitit da ei aquam bibere. Prunas enim cōgregabis super caput eiꝰ: & dñs reddet tibi. Ventus aquilo dissipat pluuias: & facies tristis linguā detrahentē. Melius est sedere in angulo domatis: q̄ cū muliere litigiosa & in domo cōmuni. Aqua frigida anime sitienti: & nuncius bonus de terra longinqua. Fons turbatus pede & vena corrupta: iustus cadens corā impio. Sicut qui mel multū comedit nō ē ei bonū: sic q scrutator est maiestatis opprimetur a gloria. Sicut vrbs patens & absq̄ muroꝝ ambitu: ita vir q nō potest in loquēdo cohibere spiritum suum.

26.

Quomodo nix i estate: & pluuie i messe: sic indecēs est stulto gloria. Sicut auis ad alta transuolans: & passer quolibet vadēs sic maledictū frustra platū in quēpiā supueniet. Flagellū equo & chamus asino & virga in dorso iprudētiū. Ne respōdeas stulto iuxta stulticiā suā ne efficiaris ei similis. Responde stulto iuxta stulticiā suā: ne sibi sapiens esse videatur. Claudus pedibꝰ & iniquitatem

אדניו ישיב: נשיאים ורוח וגשם
אין איש מתהלל במתת שקר:
בארך אפים יפתה קצין
ולשון רכה תשבר גרם: דבש
מצאת אכל דיך פן תשבענו
והקאתו: הקר רגלך מבית
רעך פן ישבעך ושנאך: מפיץ
וחרב וחץ שנון איש ענה
ברעהו עד שקר: שן רעה
ורגל מועדת מבטח בוגד ביום
צרה: מעדה בגד ביום קרה
חמץ על נתר ושר בשרים
על לב רע: אם רעב שנאך
האכלהו לחם ואם צמא השקהו
מים: כי גחלים אתה חתה על
ראשו ויהוה ישלם לך: רוח
צפון תחולל גשם ופנים נזעמים
לשון סתר: טוב שבת על פנת
גג מאשת מדינים ובית חבר:
מים קרים על נפש עיפה
ושמועה טובה מארץ מרחק:
מעין נרפש ומקור משחת
צדיק מט לפני רשע: אכל
דבש הרבות לא טוב וחקר
כבודם כבוד: עיר פרוצה אין
חומה איש אשר אין מעצר
לרוחו:

Cap.xxvi.

כשלג בקיץ וכמטר בקציר
כן לא נאוה לכסיל כבוד:
כצפור לנוד כדרור לעוף כן
קללת חנם לא תבוא: שוט
לסוס מתג לחמור ושבט לגו
כסילים: אל תען כסיל כאולתו
פן תשוה לו גם אתה: ענה
כסיל כאולתו פן יהיה חכם
בעיניו: מקצה רגלים חמס

שֹׁתֶה שֹׁלֵחַ דְּבָרִים בְּיַד כְּסִיל׃
דַּלְיוּ שֹׁקַיִם מִפִּסֵּחַ וּמָשָׁל
בְּפִי כְּסִילִים׃ כִּצְרוֹר אֶבֶן
בְּמַרְגֵּמָה כֵּן נוֹתֵן לִכְסִיל כָּבוֹד׃
חוֹחַ עָלָה בְיַד שִׁכּוֹר וּמָשָׁל
בְּפִי כְסִילִים׃ רַב מְחוֹלֵל כֹּל
וְשֹׂכֵר כְּסִיל וְשֹׂכֵר עֹבְרִים׃ כְּכֶלֶב
שָׁב עַל קֵאוֹ כְּסִיל שׁוֹנֶה
בְאִוַּלְתּוֹ׃ רָאִיתָ אִישׁ חָכָם
בְּעֵינָיו תִּקְוָה לִכְסִיל מִמֶּנּוּ׃
אָמַר עָצֵל שַׁחַל בַּדָּרֶךְ אֲרִי
בֵּין הָרְחֹבוֹת׃ הַדֶּלֶת תִּסּוֹב עַל
צִירָהּ וְעָצֵל עַל מִטָּתוֹ׃ טָמַן
עָצֵל יָדוֹ בַּצַּלָּחַת נִלְאָה לַהֲשִׁיבָהּ
אֶל פִּיו׃ חָכָם עָצֵל בְּעֵינָיו
מִשִּׁבְעָה מְשִׁיבֵי טָעַם׃ מַחֲזִיק
בְּאָזְנֵי כָלֶב עֹבֵר מִתְעַבֵּר עַל
רִיב לֹא לוֹ׃ כְּמִתְלַהְלֵהַּ הַיֹּרֶה
זִקִּים חִצִּים וָמָוֶת׃ כֵּן אִישׁ
רִמָּה אֶת רֵעֵהוּ וְאָמַר הֲלֹא
מְשַׂחֵק אָנִי׃ בְּאֶפֶס עֵצִים תִּכְבֶּה
אֵשׁ וּבְאֵין נִרְגָּן יִשְׁתֹּק מָדוֹן׃
פֶּחָם לְגֶחָלִים וְעֵצִים לְאֵשׁ
וְאִישׁ מִדְיָנִים לְחַרְחַר רִיב׃
דִּבְרֵי נִרְגָּן כְּמִתְלַהֲמִים וְהֵם
יָרְדוּ חַדְרֵי בָטֶן׃ כֶּסֶף סִיגִים
מְצֻפֶּה עַל חָרֶשׂ שְׂפָתַיִם דֹּלְקִים
וְלֶב רָע׃ בִּשְׂפָתָיו יִנָּכֵר שׂוֹנֵא
וּבְקִרְבּוֹ יָשִׁית מִרְמָה׃ כִּי
יְחַנֵּן קוֹלוֹ אַל תַּאֲמֶן בּוֹ
כִּי שֶׁבַע תּוֹעֵבוֹת בְּלִבּוֹ׃ תִּכַּסֶּה
שִׂנְאָה בְּמַשָּׁאוֹן תִּגָּלֶה רָעָתוֹ
בְקָהָל׃ כֹּרֶה שַׁחַת בָּהּ יִפֹּל
וְגֹלֵל אֶבֶן אֵלָיו תָּשׁוּב׃ לְשׁוֹן
שֶׁקֶר יִשְׂנָא דַכָּיו וּפֶה חָלָק
יַעֲשֶׂה מִדְחֶה׃

דלה שוק · פה כסל · רגם נתן · כבד שכר · חיל · שוב קוא · שנה ראה · קוה · ארה · סבב · צור נטה · לאה שוב · חזק · עבר · רוב להה · זקק · שחק כבה · רגן שתק · דין · חרר · להם · צפה שפה · רעע נכר · שות רמה · חנן אמן · תעב כסה · נשא גלה · נפל · גלל שוב · לשן שנא · דכא · עשה דחה

bibēs: q mittit verba p nunciū stultū. Quō pulchras frustra habet claudꝰ tibias: sic indecēs est in ore stultorū parabola. Sicut qui mittit lapidē in aceruū mercurij: ita qui tribuit insipiēti honorem. Quō si spina nascatur in manu temulēti: sic pabola in ore stultorū. Iudiciū determinat causas: & q iposuit stulto silentiū iras mitigat. Sicut canis q reuertitur ad vomitū suū: sic iprudēs qui iterat stulticiā suam. Vidisti hoīem sapientē sibi videri: magis illo spem habebit insipiēs. Dicit piger leo ē in via: & leena in itineribꝰ. Sicut ostiū vertitur in cardine suo: ita piger in lectulo suo. Abscondit piger manus sub ascella sua: & laborat si ad os suū eas cōuerterit. Sapiētior sibi stultus videtur: septē viris loquētibus sententias. Sicut q apprehēdit auribus canē: sic qui trāsit & ipatiēs cōmiscetur rixe alterius. Sicut noxius est qui mittit sagittas & lāceas in mortem: ita vir qui fraudulēter nocet amico suo: & cū fuerit deprehensus dicet: ludēs feci. Cum defecerit ligna extinguetur ignis: & susurrone subtracto iurgia cōquiescūt. Sicut carbones ad prunas & ligna ad ignem: sic homo iracundus suscitat rixas. Verba susurronis quasi simplicia: & ipsa perueniūt ad intima cordis. Quō si argēto sordido ornare velis vas fictile: sic labia tumentia cum pessimo corde sociata. Labiis suis intelligitur inimicus: cum in corde tractauerit dolos. Quando submiserit vocem suā ne credideris ei: quoniā septem nequitie sunt in corde illius. Qui operit odium fraudulēter: reuelabitur malicia eius in concilio. Qui fodit foueā incidet in eam: & qui voluit lapidē reuertetur ad eū. Lingua fallax non amat veritatem: & os lubricum operatur ruinas. 27.

facit: q mittit p nunciū stultū ſmonē. Au-
ποιεῖται, ὁ ἀποστείλας δι' ἀγγέλου ἄφρονος λόγον. Ἀφε-
fer facultatē cruꝝ: ꝛ ꝓuerbia ex ore stultoꝝ:
λοῦ πορείαν σκελῶν, καὶ παροιμίας ἐκ στόματος ἀφρόνων.
Qui ligat lapidē in funda: similis est tri-
Ὃς ἀποδεσμεύει λίθον ἐν σφενδόνῃ, ὅμοιός ἐστι τῷ δι-
buēti stulto gloriā. Spine nascunt in manu te-
δόντι ἄφρονι δόξαν. Ἄκανθαι φύονται ἐν χειρὶ τοῦ με-
mulēti: seruitus āt in manu stultoꝝ. Multū erra-
θύσου, δουλεία δὲ ἐν χειρὶ τῶν ἀφρόνων. Πολλὰ χει-
at ois caro stultoꝝ: cōterit eni stu-
μάζεται πᾶσα σὰρξ ἀφρόνων, συντρίβεται γὰρ ἡ ἔκστα-
por eoꝝ. Sicut canis cū reuertit ad suū
σις αὐτῶν. Ὥσπερ κύων ὅταν ἐπέλθῃ ἐπὶ τὸν ἑαυτοῦ
vomitū ꝛ abominabilis fit: sic stult9 sua ma-
ἔμετον καὶ μισητὸς γένηται, οὕτως ἄφρων τῇ ἑαυτοῦ κα-
litia reuertēs ad suū peccatū. Uidi vi-
κίᾳ ἀναστρέψας ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ ἁμαρτίαν. Εἶδον ἄν-
rū q videt apud seipm sapiēs esse: spē ta-
δρα δόξαντα παρ' ἑαυτῷ σοφὸν εἶναι, ἐλπίδα μέν-
mē habuit magis stult9 q ipe. Dicit piger mis-
τοι ἔσχεν μᾶλλον ἄφρων αὐτοῦ. Λέγει ὀκνηρὸς ἀποστελ-
sus ad viā: leo in vijs: in āt pla-
λόμενος εἰς ὁδόν, λέων ἐν ταῖς ὁδοῖς, ἐν δὲ ταῖς πλα-
teis occisores. Sicut hostiū vertit in car-
τείαις φονευταί. Ὥσπερ θύρα στρέφεται ἐπὶ τοῦ στρόφιγ-
dine: ita piger in lectulo suo. Abscōdēs pi-
γος, οὕτως ὀκνηρὸς ἐπὶ τῆς κλίνης αὐτοῦ. Κρύψας ὀκνη-
ger manū in sinu suo: nō potest in-
ρὸς τὴν χεῖρα ἐν τῷ κόλπῳ αὐτοῦ, οὐ δύναται ἐπε-
ferre ad os. Sapiētior piger sibi vide-
νεγκεῖν εἰς τὸ στόμα. Σοφώτερος ὀκνηρὸς ἑαυτῷ φαίνε-
tur: eo q in sacietate affert nuntiū. Si-
ται, τοῦ ἐν πλησμονῇ ἀποκομίζοντος ἀγγελίαν. Ὥ-
cut q tenet caudā canis: sic q pŕsidet alieno
σπερ ὁ κρατῶν κέρκου κυνός, οὕτως ὁ προεστὼς ἀλλοτρίας
iudicio. Sicut q curāt ꝓijciūt ſmones in ho-
κρίσεως. Ὥσπερ οἱ ἰώμενοι προβάλλουσι λόγους εἰς ἀν-
mines: at q occurrit ſmoni pmus: supplātabi-
θρώπους, ὁ δὲ ἀπαντήσας τῷ λόγῳ πρῶτος, ὑποσκελισθή-
tur: sic oēs q insidiant suis ami-
σεται, οὕτως πάντες οἱ ἐνεδρεύοντες τοὺς ἑαυτῶν φί-
cis. Cū āt dpzehēsi fuerit: dicūt q ludēs fe-
λους. Ὅταν δὲ φωραθῶσι, λέγουσιν ὅτι παίζων ἔ-
ci. In multis lignis germinat ignis: vbi āt nō est
πραξα. Ἐν πολλοῖς ξύλοις θάλλει πῦρ, ὅπου δὲ οὐκ ἔστι
fures q[illegible] iurgiū. Focus carbonib9 ꝛ ligna igni:
δίθυμος ἡσυχάζει μάχη. Ἐσχάρα ἄνθραξι καὶ ξύλα πυρί,
vir āt cōuitiator ad turbationē rixe. Sermōes astutoꝝ
ἀνὴρ δὲ λοίδορος εἰς ταραχὴν μάχης. Λόγοι κερκώπων
molles: ipi āt feriūt in penetralia viscerꝝ.
μαλακοί, οὗτοι δὲ τύπτουσιν εἰς ταμιεῖα σπλάγχνων.
Argentū datū cū dolo: sicut testa reputādū:
Ἀργύριον διδόμενον μετὰ δόλου, ὥσπερ ὄστρακον ἡγητέ-
labia leuia cor celāt triste. Labijs
ον, χείλη λεῖα καρδίαν καλύπτει λυπηράν. Χείλεσι
oia innuit plorās inimic9: in āt cor-
πάντα ἐπινεύει ἀποκλαιόμενος ἐχθρός, ἐν δὲ τῇ καρ-
de machinat dolos. Si te rogauerit inimic9 ma-
δίᾳ τεκταίνεται δόλους. Ἐάν σου δέηται ὁ ἐχθρὸς με-
gna voce ne credideris ei: septē eni sunt nequitie in
γάλῃ τῇ φωνῇ μὴ πεισθῇς αὐτῷ, ἑπτὰ γάρ εἰσι πονηρίαι ἐν
corde illi9. Qui operit inimicitiā cōponit dolū: re-
τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. Ὁ κρύπτων ἔχθραν συνίστησι δόλον, ἐκκα-
lat āt sua peccata notabilis in cōcilio. Qui
λύπτει δὲ τὰς ἑαυτοῦ ἁμαρτίας εὔγνωστος ἐν συνεδρίῳ. Ὁ
fodit foueā pximo incidet in eā: at q
ὀρύσσων βόθρον τῷ πλησίον ἐμπεσεῖται εἰς αὐτόν, ὁ δὲ κυ-
voluit lapidē: sup se voluit. Lingua mēdax odit veri-
λίων λίθον, ἐφ' ἑαυτὸν κυλίει. Γλῶσσα ψευδὴς μισεῖ ἀλή-
tatē: os āt patēs facit icōstantiā.
θειαν, στόμα δὲ ἄστεγον ποιεῖ ἀκαταστασίας. Ca.27.

B · 2.Pe.2.c. · C · s.19.d · D · Eccl.10.b. Eccli.27.d.

NE glorieris ob futura i crastinū: nō eni nosti qd pa-
Μὴ καυχῶ τὰ εἰς αὔριον, οὐ γὰρ γινώσκεις τί τέ-
riet supuētura dies. Laudet te vicinus ꝛ nō tuū
ξεται ἡ ἐπιοῦσα. Ἐγκωμιαζέτω σε ὁ πέλας καὶ μὴ τὸ σὸν
os: extrane9 ꝛ nō tua labia. Graue saxū ꝛ
στόμα, ἀλλότριος καὶ μὴ τὰ σὰ χείλη. Βαρὺ λίθος καὶ
onerosa arena: ira āt stulti grauior vtro-
δυσβάστακτον ἄμμος, ὀργὴ δὲ ἄφρονος βαρυτέρα ἀμφο-
que. Immisericors furor ꝛ acuta ira: sed nihil su-
τέρων. Ἀνελεήμων θυμὸς καὶ ὀξεῖα ὀργή, ἀλλ' οὐδὲν ὑ-
stinet zel9. Meliores redargutiōes manifeste
φίσταται ζῆλος. Κρείσσους ἔλεγχοι ἀποκαλυπτόμενοι
abscōdita amicitia: fideliora vulnera amici: q
κρυπτομένης φιλίας, ἀξιοπιστότερα τραύματα φίλου, ἢ
volūtaria oscula inimici. aia in saturitate [illegible] fa-
ἑκούσια φιλήματα ἐχθροῦ. Ψυχὴ ἐν πλησμονῇ οὖσα κη-
uis ludit: aie āt esurienti ꝛ amara dulcia
ρίοις ἐμπαίζει, ψυχῇ δὲ ἐνδεεῖ καὶ τὰ πικρὰ γλυκέα
vident. Sicut auis cū deuolauerit a pro-
φαίνεται. Ὥσπερ ὄρνεον ὅταν καταπετασθῇ ἐκ τῆς ἰδί-
prio nido: sic homo in seruitutē ducit qñ exulaue-
ας νοσσιᾶς, οὕτως ἄνθρωπος δουλοῦται ὅταν ἀποξενω-
rit a ꝓprijs locis. Unguētis ꝛ vinis ꝛ odo-
θῇ ἐκ τῶν ἰδίων τόπων. Μύροις καὶ οἴνοις καὶ θυμιά-
rib9 delectat cor: disrumpit āt ab acciden-
μασι τέρπεται καρδία, καταρρήγνυται δὲ ὑπὸ συμπτω-
tib9 aia. Amicū tuū aut amicū paternū ne dimit-
μάτων ψυχή. Φίλον σὸν ἢ φίλον πατρῷον μὴ ἐγκα-
tas: in āt domū fratris tui ne igredia-
ταλίπῃς, εἰς δὲ τὸν οἶκον τοῦ ἀδελφοῦ σου μὴ εἰσέλ-
ris i infortunio erūs. Melior amic9 ꝓpe: q frater lōge
θῃς ἀτυχῶν. Κρείσσων φίλος ἐγγύς, ἢ ἀδελφὸς μακρὰν
habitās. Sapiēs esto fili: vt letet meū cor:
οἰκῶν. Σοφὸς γίνου υἱέ, ἵνα εὐφραίνηταί μου ἡ καρ-
ꝛ auerte a te exprobrātes ſmones.
δία, καὶ ἀπόστρεψον ἀπὸ σοῦ ἐπονειδίστους λόγους.
Astut9 malis superuenientib9 abscōdit9 est: stulti āt
Πανοῦργος κακῶν ἐπερχομένων ἀπεκρύβη, ἄφρονες δὲ
aggrediētes penā soluēt. Tolle vestimētū e-
ἐπελθόντες ζημίαν τίσουσιν. Ἀφελοῦ τὸ ἱμάτιον αὐ-
ius: aduenit eni iniuriator: q aliena disper-
τοῦ, παρῆλθε γὰρ ὑβριστής, ὅστις τὰ ἀλλότρια λυμαίνε-
dit. Qui vtiqꝫ bñdicit amico mane: a maledicēte nihil
ται. Ὃς ἂν εὐλογῇ φίλον τὸ πρωΐ, καταρωμένου οὐδὲν
differre videbit. Gutte eijciūt hoiem in
διαφέρειν δόξει. Σταγόνες ἐκβάλλουσιν ἄνθρωπον ἐν ἡ-
die hyemali de domo sua: sic ꝛ mu-
μέρᾳ χειμερινῇ ἐκ τοῦ οἴκου αὐτοῦ, ὡσαύτως καὶ γυ-
lier cōuitiatrix de ꝓpria domo. Boreas asper vē-
νὴ λοίδορος ἐκ τοῦ ἰδίου οἴκου. Βορέας σκληρὸς ἄνε-
tus: nomine āt dexter vocat. Ferrū fer-
μος, ὀνόματι δὲ ἐπιδέξιος καλεῖται. Σίδηρος σίδη-
rū acuit: vir āt acuit faciē amici. Qui
ρον ὀξύνει, ἀνὴρ δὲ παροξύνει πρόσωπον ἑταίρου. Ὃς
plātat ficū comedet fruct9 ei9: q āt cu-
φυτεύει συκῆν φάγεται τοὺς καρποὺς αὐτῆς, ὃς δὲ φυ-
stodit suū dñm honorificabit. Sicut nō similes
λάσσει ἑαυτοῦ κύριον τιμηθήσεται. Ὥσπερ οὐχ ὅμοια
facies faciēb9: sic neqꝫ corda ho-
πρόσωπα προσώποις, οὕτως οὐδὲ αἱ καρδίαι τῶν ἀν-
minū similia. Infern9 ꝛ pditio nō implent:
θρώπων ὅμοιαι. Ἅδης καὶ ἀπώλεια οὐκ ἐμπίμπλανται,
similit ꝛ oculi hoim insatiabiles. Abo-
ὡσαύτως καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν ἀνθρώπων ἄπληστοι. Βδέ-
minatio dño q firmat oculū ꝛ indocti intēpe-
λυγμα κυρίῳ στηρίζων ὀφθαλμόν, καὶ οἱ ἀπαίδευτοι ἀκρα-
rātes lingua. Probatio argēto ꝛ auro ignitio:
τεῖς γλώσσῃ. Δοκίμιον ἀργυρίῳ καὶ χρυσίῳ πύρωσις,
vir āt probat per os laudantiū eū.
ἀνὴρ δὲ δοκιμάζεται διὰ στόματος ἐγκωμιαζόντων αὐτόν.
Si verberaueris stultū in medio cōcilio
Ἐὰν μαστιγοῖς τὸν ἄφρονα ἐν μέσῳ συνεδρίῳ

A · B · Eccl.12.b. · Job.6.d. · B · C · s.10.c · s.16.b · D · Infra.10.c. Eccl.1.b. · D

NE glorieris in crastinum: ignorans quid superuentura pariat dies. Laudet te alienus & non os tuum: extraneus & non labia tua. Graue est saxum & onerosa arena: sed ira stulti vtroqꝫ grauior. Ira nō habet misericordiam nec erumpens furor: & impetum concitati spūs ferre quis poterit? Melior est manifesta correctio qꝫ amor absconditus. Meliora sūt vulnera diligētis: qꝫ fraudulenta oscula odientis. Anima saturata calcabit fauum: & anima esuriens etiā amarū pro dulci sumet. Sicut auis trāsmigrās de nido suo: sic vir qui derelinquit locum suum. Vnguēto & variis odoribꝰ delectatur cor: & bonis amici cōsiliis aīa dulcoratur. Amicum tuū & amicū patris tui ne dimiseris: & domum fratris tui ne ingrediaris in die afflictionis tue. Melior est vicinus iuxta qꝫ frater pcul. Stude sapiē fili mi & letifica cor meum vt possis exprobrāti rñdere sermonē. Astutꝰ vidēs malū absconditus ē: paruuli transeuntes sustinuerunt dispendia. Tolle vestimētū eiꝰ qui spopondit p extraneo: & pro alienis aufer ei pignus. Qui bñdicit pximo suo voce grandi de nocte cōsurgēs: maledicēti similis erit. Tecta perstillantia in die frigoris & litigiosa mulier cōparātur. Qui retinet eam qsi qui ventū teneat: & oleum dextre sue vocat. Ferrum ferro exacuitur: & homo exacuit faciē amici sui. Qui seruat ficū comedet fructus eiꝰ: & qui custos est dñi sui glorificabitur. Quō in aquis resplendēt vultus pspicientiū: sic corda hoīm manifesta sunt prudētibus. Infernus & perditio nunqꝫ iplentur: similiter & oculi hoīm isatiabiles. Quō pbatur in cōflatorio argentū & in fornace aurū: sic probatur hō ore laudantis. Si cōtuderis stultū in pila quasi ptisanas: feriente desuper

Ca.xxvij.

אַל תִּתְהַלֵּל בְּיוֹם מָחָר כִּי לֹא
תֵדַע מַה יֵּלֶד יוֹם׃ יְהַלֶּלְךָ זָר
וְלֹא פִיךָ נָכְרִי וְאַל שְׂפָתֶיךָ׃
כֹּבֶד אֶבֶן וְנֵטֶל הַחוֹל וְכַעַס
אֱוִיל כָּבֵד מִשְּׁנֵיהֶם׃ אַכְזְרִיּוּת
חֵמָה וְשֶׁטֶף אָף וּמִי יַעֲמֹד לִפְנֵי
קִנְאָה׃ טוֹבָה תּוֹכַחַת מְגֻלָּה
מֵאַהֲבָה מְסֻתָּרֶת׃ נֶאֱמָנִים פִּצְעֵי
אוֹהֵב וְנַעְתָּרוֹת נְשִׁיקוֹת שׂוֹנֵא׃
נֶפֶשׁ שְׂבֵעָה תָּבוּס נֹפֶת וְנֶפֶשׁ
רְעֵבָה כָּל מַר מָתוֹק׃ כְּצִפּוֹר
נוֹדֶדֶת מִן קִנָּהּ כֵּן אִישׁ נוֹדֵד
מִמְּקוֹמוֹ׃ שֶׁמֶן וּקְטֹרֶת יְשַׂמַּח
לֵב וּמֶתֶק רֵעֵהוּ מֵעֲצַת נָפֶשׁ׃
רֵעֲךָ וְרֵעַ אָבִיךָ אַל תַּעֲזֹב
וּבֵית אָחִיךָ אַל תָּבוֹא בְּיוֹם
אֵידֶךָ טוֹב שָׁכֵן קָרוֹב מֵאָח
רָחוֹק׃ חֲכַם בְּנִי וְשַׂמַּח לִבִּי
וְאָשִׁיבָה חֹרְפִי דָבָר׃ עָרוּם רָאָה
רָעָה נִסְתָּר פְּתָאיִם עָבְרוּ
נֶעֱנָשׁוּ׃ קַח בִּגְדוֹ כִּי עָרַב זָר
וּבְעַד נָכְרִיָּה חַבְלֵהוּ׃ מְבָרֵךְ
רֵעֵהוּ בְּקוֹל גָּדוֹל בַּבֹּקֶר הַשְׁכֵּים
קְלָלָה תֵּחָשֶׁב לוֹ׃ דֶּלֶף טֹרֵד
בְּיוֹם סַגְרִיר וְאֵשֶׁת מִדְיָנִים
נִשְׁתָּוָה׃ צֹפְנֶיהָ צָפַן רוּחַ
וְשֶׁמֶן יְמִינוֹ יִקְרָא׃ בַּרְזֶל
בְּבַרְזֶל יָחַד וְאִישׁ יַחַד פְּנֵי רֵעֵהוּ׃
נֹצֵר תְּאֵנָה יֹאכַל פִּרְיָהּ וְשֹׁמֵר
אֲדֹנָיו יְכֻבָּד׃ כַּמַּיִם הַפָּנִים
לַפָּנִים כֵּן לֵב הָאָדָם לָאָדָם׃
שְׁאוֹל וַאֲבַדּוֹ לֹא תִשְׂבַּעְנָה
וְעֵינֵי הָאָדָם לֹא תִשְׂבַּעְנָה׃
מַצְרֵף לַכֶּסֶף וְכוּר לַזָּהָב וְאִישׁ
לְפִי מַהֲלָלוֹ׃ אִם תִּכְתּוֹשׁ אֶת
הָאֱוִיל בַּמַּכְתֵּשׁ בְּתוֹךְ הָרִיפוֹת

הלל ידע · פה · אול שנה · עמד · פנה · גלה · סתר אמן · אהב עתר · נשק בוס · נוף מתק · צפר נדד · קום שמח · יעץ · רעה עזב · בוא · קרב · רחק · שוב ערם · סתר פתה · ענש לקח · ערב · גדל שכם · חשב · איש רון · שוה · ימן קרא · פנה · אכל פרה · כבד · שאל שבע · צרף · פה הלל · כתש אול · רוף

בעלי לא תסור מעליו אולתו ׃ — עלה סור
ידע תדע פני צאנך שית — ידע שות
לבך לעדרים ׃ כי לא לעולם — עלם
חסן ואם נזר לדור ודור ׃ גלה
חציר ונראה דשא ונאספו — חצר ראה
עשבות הרים ׃ כבשים ללבושך — אסף לבש
ומחיר שדה עתודים ׃ ודי חלב — מחר עתד
עזים ללחמך ללחם ביתך
וחיים לנערתיך ׃

C.xxviij. נסו ואין רדף — נוס
רשע וצדיקים ככפיר יבטח ׃ — צדק כפר
בפשע ארץ רבים שריה — בטח רבב
ובאדם מבין ידע כן יאריך ׃ — שור בין
גבר רש ועשק דלים מטר — ידע ארך
סחף ואין לחם ׃ עזבי תורה — רוש ירה
יהללו רשע ושמרי תורה יתגרו — הלל גרה
בם ׃ אנשי רע לא יבינו משפט — רעע שפט
ומבקשי יהוה יבינו כל ׃ טוב — בקש
רש הולך בתמו מעקש — הלך תמם
דרכים והוא עשיר ׃ נוצר — עשר נצר
תורה בן מבין ורעה זוללים — זלל
יכלים אביו ׃ מרבה הונו בנשך — רבה
ובתרבית לחונן דלים יקבצנו ׃ — רבה חנן
מסיר אזנו משמע תורה גם — קבץ סור
תפלתו תועבה ׃ משגה ישרים — פלל תעב
בדרך רע בשחותו הוא יפול — שגה רעע
ותמימים ינחלו טוב ׃ חכם — שחה נפל
בעיניו איש עשיר ודל מבין — תמם נחל
יחקרנו ׃ בעלץ צדיקים רבה — חקר צדק
תפארת ובקום רשעים יחפש — רבב פאר
אדם ׃ מכסה פשעיו לא יצליח — חפש כסה
ומודה ועזב ירחם ׃ אשרי — צלח ידה
אדם מפחד תמיד ומקשה — רחם פחד
לבו יפול ברעה ׃ ארי נהם ודב — תמד קשה
שקק מושל רשע על עם דל ׃ — נפל רוע
נגיד חסר תבונות ורב מעשקות — משל
נגד בין
עשק

pilo non auferetur ab eo ſtulticia eius. Diligēter agnoſce vultū pecoris tui: tuoſq; greges cōſidera. Non enim habebis iugiter poteſtatē: ſed corona tribuetur tibi in generatione & ḡnatione. Aperta ſunt prata & apparuerūt herbe virētes: & collecta ſunt fena de mōtibus. Agni ſunt ad veſtimentū tuū: & hedi ad agri pcium. Sufficiat tibi lac caprarū in cibos tuos: & in neceſſaria domus tue & ad victū ancillis tuis. 28.

Fugit impius nemine perſequente: iuſtus aūt quaſi leo confidens abſq; terrore erit. Propter peccata terre multi principes eius: & ppter hoīs ſapiam & horū ſcientiā q̄ dicūtur: vita ducis lōgior erit. Vir paup calūnians paupes ſilis eſt imbri vehemēti in q̄ paratur fames. Qui derelinquūt legē laudāt impiū: q custodiūt: ſuccēdūtur cōtra eū. Viri mali non cogitāt iudiciū: q aūt inquirūt dnm̄ animaduertūt oīa. Melior eſt paup ambulās in ſimplicitate ſua: q̄ꝫ dives in prauis itineribus. Qui cuſtodit legē filius ſapiēs ē: q aūt comeſſatores paſcit cōfūdit patrē ſuū. Qui coaceruat diuitias vſuris & fenore liberali: in paupores congregat eas. Qui declinat aures ſuas ne audiat legem: oratio eius erit execrabilis. Qui decipit iuſtos in via mala in interitu ſuo corruet: & ſimplices poſſidebunt bona. Sapiens ſibi videtur vir diues: pauper autem prudens ſcrutabitur eū. In exultatione iuſtorum multa gloria eſt: regnantibus impiis ruine hominū. Qui abſcōdit ſcelera ſua nō dirigetur: q aūt cōfeſſus fuerit & reliqrit ea miam cōſeqtur. Beatus homo qui ſemper ē pauidus: qui vero mētis eſt dure corruet in malū. Leo rugiēs & vrſus eſuriēs pṙiceps impius ſup populū pauperē. Dux indigēs prudētia: mltos oppmet p calūniā

inhonorās: nō tolles ſtulticiā eius. Aperte
ἀτιμάζων, οὐ μὴ περιέλῃς τὴν ἀφροσύνην αὐτοῦ. Γνω-
te cognoſces aīas gregis tui: ꝛ applicabis
στῶς ἐπιγνώσῃ ψυχὰς ποιμνίου σου, καὶ ἐπιστήσῃς
cor tuū tuis armētis. Qm̄ nō in ſeculū
καρδίαν σου σαῖς ἀγέλαις. Ότι οὐκ εἰς τὸν αἰῶνα
viro robur ꝛ fortitudo: neq; tradit a ḡnatiōe in
ἀνδρὶ κράτος καὶ ἰσχὺς, οὐδὲ παραδίδωσιν ἐκ γενεᾶς εἰς
ḡnatiōes. Curā habe eoꝝ q̄ in agro viridiū: ꝛ tō
γενεάν. Ἐπιμελοῦ τῶν ἐν τῷ πεδίῳ χλωρῶν, καὶ κε-
debis herbā: ꝛ cōgrega fenū mōtanū. Ut hēas
ρεῖς πόαν, καὶ συνάγαγε χόρτον ὀρεινόν. Ἵνα ἔχῃς
oues ad veſtimentū: honora agrū: vt ſint tibi a-
πρόβατα εἰς ἱματισμόν, τίμα πεδίον, ἵνα ὦσί σοι ἄρ-
gni. Fili a me habes verba fortia ad vitā
νες. Υἱὲ παρ᾽ ἐμοῦ ἔχεις ῥήσεις ἰσχυρὰς εἰς τὴν ζωὴν
tuā: ꝛ ad vitā famuloꝝ.
σου, καὶ εἰς τὴν ζωὴν τῶν θεραπόντων. Ca.28.

Fugit impius nemine pſequēte: iuſtus aūt tā-
Φεύγει ἀσεβὴς μηδενὸς διώκοντος, δίκαιος δὲ ὥσ-
q̄ leo cōfidit. ppter pctā impioꝝ grauatiōes
περ λέων πέποιθε. Διαμαρτίας ἀσεβῶν βρίσεις
ſuſcitanť: vir aūt aſtutus extinguet eas.
ἐγείρονται, ἀνὴρ δὲ πανοῦργος κατασβέσει αὐτάς.
Virilis in impietatibus calūniať pauperes: ſicut
Ἀνδρεῖος ἐν ἀσεβείαις συκοφαντεῖ πτωχούς, ὥσπερ
hiber vehemēs ꝛ inutilis. Sic relinquētes
ὑετὸς λάβρος καὶ ἀνωφελής. Οὕτως οἱ ἐγκαταλιπόν-
legē laudāt impietatē: at q̄ dili-
τες τὸν νόμον ἐγκωμιάζουσιν ἀσέβειαν, οἱ δὲ ἀγαπῶν-
gūt legē circūdāt ſibi murū. Vi-
τες τὸν νόμον περιβάλλουσιν ἑαυτοῖς τεῖχος. Ἄν-
ri mali nō intelligēt iudiciū: at q̄ inquirūt dñz
δρες κακοὶ οὐ νοήσουσι κρίσιν, οἱ δὲ ζητοῦντες τὸν κύριον
intelligēt in oī. Melior paup ambu-
συνήσουσιν ἐν παντί. Κρείσσων πτωχὸς πορευόμε-
lās in veritate: diuite mēdaci. Cuſtodit legē
νος ἐν ἀληθείᾳ, πλουσίου ψευδοῦς. Φυλάσσει νόμον
filius intelligēs: q̄ aūt paſcit luxuriā inhonorat pa-
υἱὸς συνετός, ὃς δὲ ποιμαίνει ἀσωτίαν ἀτιμάζει πα-
trē ſuū. Qui multiplicat diuitias ſuas cū
τέρα αὐτοῦ. Ὁ πληθύνων τὸν πλοῦτον αὐτοῦ μετὰ
vſuris ꝛ abūdātijs: ei q̄ miſeret pauperꝫ cō-
τόκων καὶ πλεονασμῶν, τῷ ἐλεοῦντι πτωχοὺς συ-
gregat eas. Qui declinat aurē ſuā ne au-
νάγει αὐτόν. Ὁ ἐκκλίνων τὸ οὖς αὐτοῦ τοῦ μὴ ἀ-
diat legē: ꝛ ipe orationē ſuā abo-
κοῦσαι νόμου, καὶ αὐτὸς τὴν προσευχὴν αὐτοῦ ἐβδε-
minatus ē. Qui decipit rectos in via mala in corru-
λυκται. Ὃς πλανᾷ εὐθεῖς ἐν ὁδῷ κακῇ εἰς διαφ-
ptionē ipe incidet: at iniqui pteribūt
θορὰν αὐτὸς ἐμπεσεῖται, οἱ δὲ ἄνομοι διελεύσονται
bona: ꝛ nō ingredienť ad ea. Sapiēs apud ſe-
ἀγαθά, καὶ οὐκ εἰσελεύσονται εἰς αὐτά. Σοφὸς παρ᾽ ἑαυ-
ipm vir diues: paup aūt intelligēs dānabit
τῷ ἀνὴρ πλούσιος, πένης δὲ νοήμων καταγνώσεται
eū. Propť auxiliū iuſtoꝝ multa fit gloria: in
αὐτοῦ. Διὰ βοήθειαν δικαίων πολλὴ γίνεται δόξα, ἐν
aūt locis impioꝝ capiunť hoīes. Qui abſcon-
δὲ τόποις ἀσεβῶν ἁλίσκονται ἄνθρωποι. Ὁ ἐπικαλύ-
dit impietatē ſuā nō pſperabiť: q̄ aūt narrat
πτων ἀσέβειαν αὐτοῦ οὐκ εὐοδωθήσεται, ὁ δὲ ἐξηγούμενος
ꝛ redarguit diligeť. Beatus vir q̄ ti-
καὶ ἐλέγχων ἀγαπηθήσεται. Μακάριος ἀνὴρ ὃς κατα-
met oīa ob cautelā: at durus corde
πλήσσει πάντα δι᾽ εὐλάβειαν, ὁ δὲ σκληρὸς τὴν καρδί-
incidet in mala. Leo eſuriēs ꝛ lupus ſi-
αν ἐμπεσεῖται κακοῖς. Λέων πεινῶν καὶ λύκος δι-
tiēs q̄ tyrānizat paup exiſ gētis pauperis: rex
ψῶν ὃς τυραννεῖ πτωχὸς ὢν ἔθνους πενιχροῦ, βα-
indigēs puentuū magnus calūniator:
σιλεὺς ἐνδεὴς προσόδων μέγας συκοφάντης,

A B C D

li.10.d
li.11.b
D
A
Luc. 11.
B

qui at odit iniustitiā longū tps viuet. Pro viro q
ὁ δὲ μισῶν ἀδικίαν μακρὸν χρόνον ζήσεται. Ἄνδρα τὸν
in causa cedis spōdens exul erit ⁊ nō in securi
ἐν αἰτίᾳ φόνου ὁ ἐγγυώμενος φυγὰς ἔσται καὶ οὐκ ἐν ἀσφα
tate. Qui ambulat iuste adiut⁹ est: at puersis
λείᾳ. Ὁ πορευόμενος δικαίως βεβοήθηται, ὁ δὲ σκολιαῖς
vijs ambulās implicabit. Qui operat
ὁδοῖς πορευόμενος ἐμπλακήσεται. Ὁ ἐργαζόμενος τὴν
suā terrā replebit panib⁹: q at sectat ociū
ἑαυτοῦ γῆν πλησθήσεται ἄρτων, ὁ δὲ διώκων σχολὴν
replebit egestate. Vir fidelis multū bndice-
πλησθήσεται πενίας. Ἀνὴρ ἀξιόπιστος πολλὰ εὐλογηθή-
tur: at mal⁹ nō impunit⁹ erit. Qui nō reue
σεται, ὁ δὲ κακὸς οὐκ ἀτιμώρητος ἔσται. Ὃς οὐκ αἰσχύ-
ret facies iustoꝝ nō bon⁹: talis bucella
νεται πρόσωπα δικαίων οὐκ ἀγαθός, ὁ τοιοῦτος ψωμοῦ
panis vēdet virū. Festinat ditari vir
ἄρτου ἀποδώσεται ἄνδρα. Σπεύδει πλουτεῖν ἀνὴρ
inuid⁹: ⁊ nō scit ꝙ misericors dñabit ei⁹.
βάσκανος, καὶ οὐκ οἶδεν ὅτι ἐλεήμων κρατήσει αὐτοῦ.
Qui corripit hoīs vias: grās hēbit magis
Ὁ ἐλέγχων ἀνθρώπου ὁδούς, χάριτας ἕξει μᾶλλον
ꝙ q lingua blandit. Qui violat patrē
τοῦ γλωσσοχαριτοῦντος. Ὃς ἀποβιάζεται πατέρα
aut matrē ⁊ videt nō peccare: hic pticeps
ἢ μητέρα καὶ δοκεῖ μὴ ἁμαρτάνειν, οὗτος κοινωνός
est viri impij. Insaciabilis vir iudicabit temere: q
ἐστιν ἀνδρὸς ἀσεβοῦς. Ἄπληστος ἀνὴρ κρινεῖ εἰκῇ, ὃς
at cōfidit in dño in cura erit. Qui cōfi-
δὲ πέποιθεν ἐπὶ κύριον ἐν ἐπιμελείᾳ ἔσται. Ὃς πέποι-
dit in audaci corde talis stultus: q at ambu-
θε θρασείᾳ καρδίᾳ ὁ τοιοῦτος ἄφρων, ὃς δὲ πορεύε-
lat in sapia saluabit. Qui dat mēdico: sine idigētia
ται σοφίᾳ σωθήσεται. Ὁ διδοὺς πτωχῷ, ἀνενδεὴς
erit: q āt auertit oculū suū in multa
ἔσται, ὃς δὲ ἀποστρέφει τὸν ὀφθαλμὸν αὐτοῦ ἐν πολλῇ
egestate erit. In locis impioꝝ gemūt iusti:
ἀπορίᾳ ἔσται. Ἐν τόποις ἀσεβῶν στένουσι δίκαιοι,
in āt illoꝝ pditione multiplicabunt iusti.
ἐν δὲ τῇ ἐκείνων ἀπωλείᾳ πληθυνθήσονται δίκαιοι. C.29

Melior vir corripiēs viro dure ceruicis:
ΜΚρείσσων ἀνὴρ ἐλέγχων ἀνδρὸς σκληροτραχήλου,
repēte eni cōbusto eo nō est sanitas. Cū
ἐξαπίνης γὰρ φλεγομένου αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἴασις. Ἐγ-
laudant iusti letabunt ppli: imperātib⁹
κωμιαζομένων δικαίων εὐφρανθήσονται λαοί, ἀρχόντων
at impijs gemūt viri. Viri q amat sapiē-
δὲ ἀσεβῶν στένουσιν ἄνδρες. Ἀνδρὸς φιλοῦντος σο-
tiā letat pater: q āt pascit scorta
φίαν εὐφραίνεται ὁ πατήρ, ὃς δὲ ποιμαίνει πόρνας
pdet diuitias. Rex iust⁹ erigit regionē:
ἀπολεῖ πλοῦτον. Βασιλεὺς δίκαιος ἀνίστησι χώραν,
vir āt iniquus defodit. Qui ppara-
ἀνὴρ δὲ παράνομος κατασκάπτει. Ὃς παρασκευ-
tur ad vultū sui amici: rete
άζεται ἐπὶ πρόσωπον τοῦ ἑαυτοῦ φίλου, δίκτυον
circūijciet eis suis pedib⁹. Peccāti vi
περιβαλεῖ αὐτῷ τοῖς ἑαυτοῦ ποσίν. Ἁμαρτάνοντι ἀν-
ro magn⁹ laque⁹: iustus āt in gaudio ⁊ in leti-
δρὶ μεγάλη παγίς, δίκαιος δὲ ἐν χαρᾷ καὶ ἐν εὐφρο-
tia erit. Nouit iustus iudicare pauperib⁹: at
σύνῃ ἔσται. Ἐπίσταται δίκαιος κρίνειν πενιχροῖς, ὁ δὲ
impius nō intelliget iudiciū: ⁊ pauperi nō inest
ἀσεβὴς οὐ συνήσει δίκην, καὶ πτωχῷ οὐχ ὑπάρχει
mēs cognoscēs. Viri pestilētes exusserūt ciuitatē:
νοῦς ἐπιγνώμων. Ἄνδρες λοιμοὶ ἐξέκαυσαν πόλιν,
sapiētes āt auerterūt irā. Vir sapiēs iudicat gētes:
σοφοὶ δὲ ἀπέστρεψαν ὀργήν. Ἀνὴρ σοφὸς κρινεῖ ἔθνη,
vir āt malus iratus deridet ⁊ nō ter-
ἀνὴρ δὲ φαῦλος ὀργιζόμενος καταγελᾶται καὶ οὐ κα-
ret.
ταπτήσσει.

f.10.d — f.11.b. — D — A — f.9.a. — B — A — Luce. 15. — B — C

qui aūt odit auariciā lōgi fiet dies ei⁹. Hoīem q calūniatur aīe sāguine: si vsq ad lacum fugerit nemo sustinet. Qui ambulat simplr saluus erit: qui peruersis graditur viis concidet semel. Qui opatur terrā suā satiabitur panib⁹: q aūt sectatur ociū replebitur egestate. Vir fidelis multū laudabitur: qui autē festinat ditari non erit inocēs. Qui cognoscit ī iudicio faciē nō bene facit: iste ꝓ bucella panis deserit veritatem. Vir qui festinat ditari & aliis inuidet: ignorat ꝙ egestas superueniet ei. Qui corripit hoīez: gratiā postea inueniet apd eū: magis ꝙ ille qui ꝑ lingue blādimēta decipit. Qui subtrahit aliqd a pr̄e suo vel a mr̄e & dicit hoc nō esse pctm̄: particeps homicide est. Qui se iactat & dilatat iurgia cōcitat: q vero sperat in dño saluabitur. Qui confidit in corde suo stult⁹ est: q aūt graditur sapienter ipse saluabitur. Qui dat pauperi non indigebit: qui despicit deprecantē sustinebit penuriam. Cum surrexerint impii abscondētur homines: cum illi perierint multiplicabūtur iusti. 29.

Viro qui corripientē dura ceruice contēnit: repētinus ei supueniet interit⁹ & eū sanitas nō seqtur. In multiplicatiōe iustoꝝ letabitur vulg⁹: cū ipii sūpserint principatū gemet ppl̄s. Vir q amat sapiētiā letificat patrē suū: qui aūt nutrit scortū ꝑdet substātiā. Rex iustus erigit terrā: vir auarus destruet eā. Hō qui blandis fictisq ſmonibus loqtur amico suo: rete expandit gressibus eius. Peccantē virum iniquū inuoluet laqus: & iustus laudabitur atq gaudebit. Nouit iust⁹ causam pauperū: impius ignorat sciam. Hoīes pestilētes dissipant ciuitatem: sapientes vero auertunt furorem. Vir sapiens si cum stulto contenderit siue irascitur siue rideat: non inueniet requiē.

שנאי בצע יאריך ימים׃ אדם — ארך יום
עשק בדם נפש עד בור ינוס — נוס
אל יתמכו בו׃ הולך תמים יושע — תמך הלך
ונעקש דרכים יפול באחת׃ — ישע עקש
עבד אדמתו ישבע לחם ומרדף — שבע רדף
רקים ישבע ריש׃ איש אמונות — ריק רוש
רב ברכות ואץ להעשיר לא — אמן עשר
ינקה׃ הכר פנים לא טוב ועל — נקה נכר
פת לחם יפשע גבר׃ נבהל להון — פנה פתת
איש רע עין ולא ידע כי חסר — פשע בהל
יבאנו׃ מוכיח אדם אחרי חן — בוא יכח
ימצא ממחליק לשון׃ גוזל — מצא חלק
אביו ואמו ואמר אין פשע — לשן גזל
חבר הוא לאיש משחית׃ — שחת
רחב נפש יגרה מדון ובוטח — גרה דון
על יהוה ידשן׃ בוטח בלבו הוא — דשן
כסיל והולך בחכמה הוא — כסל הלך
ימלט׃ נותן לרש אין מחסור — מלט נתן
ומעלים עיניו רב מארות׃ — רוש חסר
בקום רשעים יסתר אדם — עלם ארר
ובאבדם ירבו צדיקים׃ — סתר — רבה צדק

Ca. xxix.

איש תוכחות מקשה — יכח קשה
ערף פתע ישבר ואין מרפא׃ — שבר רפא
ברבות צדיקים ישמח העם — שמח
ובמשל רשע יאנח עם׃ איש — אנח
אהב חכמה ישמח אביו ורעה
זונות יאבד הון׃ מלך במשפט — זנה אבד
יעמיד ארץ ואיש תרומות — שפט עמד
יהרסנה׃ גבר מחליק על — רום הרס
רעהו רשת פורש על פעמיו׃ — חלק
בפשע איש רע מוקש וצדיק — רוע יקש
ירון ושמח׃ ידע צדיק דין דלים — רנן דון
רשע לא יבין דעת׃ אנשי לצון — בין ידע
יפיחו קריה וחכמים ישיבו — לוץ פוח
אף׃ איש חכם נשפט את איש — קרה שוב
אויל ורגז ושחק ואין נחת׃ — אול נוח

אנשי דמים ישנאו תם וישרים | שנא תמם
יבקשו נפשו: כל רוחו יוציא | בקש יצא
כסיל וחכם באחור ישבחנה: | כסל אחר
מושל מקשיב על דבר שקר כל | שבח משל
משרתיו רשעים: רש ואיש | קשב שרת
תככים נפגשו מאיר עיני שניהם: | רוש אור
יהוה: מלך שופט באמת דלים | שנה
כסאו לעד יכון: שבט ותוכחת יתן | שפט
חכמה ונער משלח מביש אמו: | כון יכח
ברבות רשעים ירבה פשע | נתן שלח
וצדיקים במפלתם יראו: יסר בנך | בוש רבה
ויניחך ויתן מעדנים לנפשך: | צדק נפל
באין חזון יפרע עם ושמר תורה | ראה נוח
אשרהו: בדברים לא יוסר עבד | עדן חזה
כי יבין ואין מענה: חזית איש | פרע ירה
אץ בדבריו תקוה לכסיל ממנו: | יסר
מפנק מנער עבדו ואחריתו | בין ענה
יהיה מנון: איש אף יגרה מדון | קוה כסל
ובעל חמה רב פשע: גאות | פנק
אדם תשפילנו ושפל רוח יתמך | היה נין
כבוד: חולק עם גנב שונא נפשו | גרה דון
אלה ישמע ולא יגיד: חרדת | גאה שפל
אדם יתן מוקש ובוטח ביהוה | תמך כבד
ישגב: רבים מבקשים פני | חלק
מושל ומיהוה משפט איש: | שמע נגד
תועבת צדיקים איש עול ותועבת | נתן יקש
רשע ישר דרך: | שגב רבב
| בקש פנה
| משל שפט
| תעב צדק

Cap.xxx. דברי אגור בן | אגר
יקה המשא נאם הגבר לאיתיאל | קוא נשא
לאיתיאל ואכל: כי בער אנכי | את יכל
מאיש ולא בינת אדם לי:
ולא למדתי חכמה ודעת קדשים | ידע
אדע: מי עלה שמים וירד מי
אסף רוח בחפניו מי צרר מים
בשמלה מי הקים כל אפסי | קום
ארץ מה שמו ומה שם בנו כי

Viri sanguinū oderunt simplicem: iusti autem querunt animā eius. Totum spiritū suū profert stultus: sapiens differt & reseruat in posterum. Princeps q libēter audit verba mēdacii: omēs ministros habet impios. Pauper & creditor obuiauerunt sibi: vtriusq illuminator est dominus. Rex qui iudicat ī veritate pauperes: thronus eius in eternū firmabitur. Virga atq correctio tribuit sapiam: puer aūt q dimittitur volūtati sue cōfūdit matrē suā. In multiplicatōe impiorū multiplicabuntur scelera: & iusti ruinas eorū videbūt. Erudi filiū tuū & refrigerabit te & dabit delitias anime tue. Cum pphetia defecerit dissipabitur pplus: qui vero custodit legē btūs ē. Seruus verbis non pōt erudiri: qa qd dicis ītelligit: & rn̄dere cōtemnit. Vidisti hoiem velocē ad loquēdū: stulticia magis sperāda est q̄ illi correctio. Qui delicate a puericia sua nutrit seruū suū postea sentiet eū contumacē. Vir iracūdus puocat rixas & q ad indignādū facilis ē erit ad peccādū pclíuior. Supbū seqtur hūilitas: & hūilē spū suscipiet glia. Qui cū fure participat odit animā suā: adiurantē audit & nō idicat. Qui timet hominē cito corruet: q sperat in dn̄o subleuabitur. Multi reqrunt faciē pricipis & iudiciū a dn̄o egreditur singulorum. Abominātur iusti virū impium: & abominantur impii eos qui in recta sunt via. 30.

Verba cōgregātis filii vomētis. Visio quā locut⁹ ē vir cū quo ē de⁹ & q deo secū morāte cōfortat⁹ ait. Stultiss[illegible]mus sum virorū: & sapientia hoim non est mecū. Non didici sapientiā & noui scientiā sanctorū. Quis ascendit in celum atq descēdit? Quis cōtinuit spm̄ in manib⁹ suis? Quis colligauit aq̄s q̄si in vestimēto? Quis suscitauit oēs terminos terre? Quod nomē est ei⁹: & qd nomē filii ei⁹ si

viri sanguinū pticipātes odio hēbunt sctm: at recti
ἄνδρες αἱμάτων μέτοχοι μισήσουσιν ὅσιον, οἱ δὲ εὐθεῖς
exquirēt aīam eius. Totū animū suū pfert
ἐκζητήσουσι ψυχὴν αὐτοῦ. Ὅλον τὸν θυμὸν αὐτοῦ ἐκφέρει
stult⁹: sapiēs āt reseruat per ptem. Rege
ὁ ἄφρων, σοφὸς δὲ ταμιεύεται κατὰ μέρος. Βασιλέως
audiēte smonē iniustū: oēs subditi ini-
ὑπακούοντος λόγον ἄδικον, πάντες οἱ ὑπ' αὐτὸν παράνο-
qui. Feneratore ꝛ debitore adinuicē ꝯuenienti
μοι. Δανειστοῦ καὶ χρεωφειλέτου ἀλλήλοις συνελθόν-
bus: inspectionē facit vtriusq dn̄s. Re
των, ἐπισκοπὴν ποιεῖται ἀμφοτέρων ὁ κύριος. Βασιλέ-
gis in veritate iudicātis pauperes thron⁹ ei⁹ in testi
ως ἐν ἀληθείᾳ κρίνοντος πτωχοὺς ὁ θρόνος αὐτοῦ εἰς μαρ-
moniū ꝯstituetur. plage ꝛ correptiōes dant
τύριον κατασταθήσεται. πληγαὶ καὶ ἔλεγχοι διδόασι
sapiam: puer āt q errat ꝯfundit parētes suos.
σοφίαν, παῖς δὲ πλανώμενος αἰσχύνει γονεῖς αὐτοῦ.
Multis exn̄tib⁹ impiis multa sunt peccata:
Πολλῶν ὄντων ἀσεβῶν πολλαὶ γίνονται ἁμαρτίαι, οἱ
at iusti illis cadentib⁹ trepidi fiūt. Eru
δὲ δίκαιοι ἐκείνων πιπτόντων κατάφοβοι γίνονται. Παί-
di filiū tuū ꝛ requiē dabit tibi: ꝛ dabit ornatū
δευε υἱόν σου καὶ ἀναπαύσει σε, καὶ δώσει κόσμον τῇ
aie tue. Nō erit enarrator gēti inique:
ψυχῇ σου. Οὐ μὴ ὑπάρξει ἐξηγητὴς ἔθνει παρανόμῳ,
at q custodit legē beatus. Sermōib⁹ nō erudie
ὁ δὲ φυλάσσων τὸν νόμον μακαριστός. Λόγοις οὐ παιδευθή-
tur suus durus: licet eīm ꝛ itelligat nō obe-
σεται οἰκέτης σκληρός, ἐὰν γὰρ καὶ νοήσῃ οὐχ ὑπακού-
diet. Si videris vir velocē in smonib⁹: cognosce q
σεται. Ἐὰν ἴδῃς ἄνδρα ταχὺν ἐν λόγοις, γίνωσκε ὅτι
spē hēt magis stult⁹ eo. Qui delitiat
ἐλπίδα ἔχει μᾶλλον ἄφρων αὐτοῦ. Ὃς κατασπαταλᾷ
a puero suus erit: nouissime āt dolēbit sup
ἐκ παιδὸς οἰκέτης ἔσται, ἔσχατον δὲ ὀδυνηθήσεται ἐφ'
se. Vir furiosus effodit ꝯtētionē: vir āt iracūdus
ἑαυτῷ. Ἀνὴρ θυμώδης ὀρύσσει νεῖκος, ἀνὴρ δὲ ὀργίλος
effodit pctā. Iniuria vir humiliat: at
ἐξώρυξεν ἁμαρτίας. Ὕβρις ἄνδρα ταπεινοῖ, τοὺς δὲ
hūiles spū firmat glīa dn̄s: Qui pticipat cū fu
ταπεινόφρονας ἐρείδει δόξῃ κύριος. Ὃς μερίζεται κλέ-
re odit suā aiam: si āt iuramētū ppositū
πτῃ μισεῖ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν, ἐὰν δὲ ὅρκου προτεθέντος
audiētes nō renūciauerint q timent ꝛ q reuerent
ἀκούσαντες μὴ ἀναγγείλωσι φοβηθέντες καὶ αἰσχυνθέντες
hoies supplātabunt. at cōfidēs in dn̄o
ἀνθρώπους ὑποσκελισθήσονται. ὁ δὲ πεποιθὼς ἐπὶ κυρίῳ
letabit. Impietas viro dat errorē: at cō-
εὐφρανθήσεται. Ἀσέβεια ἀνδρὶ δίδωσι σφάλμα, ὁ δὲ πε-
fidens in dn̄o saluabit. Multi colunt
ποιθὼς ἐπὶ τῷ δεσπότῃ σωθήσεται. Πολλοὶ θεραπεύουσι
facies ducū: ab āt dn̄o est iusticia
πρόσωπα ἡγουμένων, παρὰ δὲ κυρίου γίνεται τὸ δίκαιον
viro. Abominatio iust⁹ vir viro iniusto: abo
ἀνδρί. Βδέλυγμα δίκαιος ἀνὴρ ἀνδρὶ ἀδίκῳ, βδέ-
minatio āt iniquo dirigens via.
λυγμα δὲ ἀνόμῳ κατευθύνουσα ὁδός. Ca.30.

Hec dicit vir credentib⁹ deo ꝛ quie-
Τάδε λέγει ὁ ἀνὴρ τοῖς πιστεύουσι θεῷ καὶ παύο-
sco: stultissim⁹ eīm sum oīm hoim. Et pru
μαι, ἀφρονέστατος γάρ εἰμι πάντων ἀνθρώπων. Καὶ φρό-
dētia hois nō est in me. Deus docuit me
νησις ἀνθρώπου οὐκ ἔστιν ἐν ἐμοί. Ὁ θεὸς δεδίδαχέ με
sapiam ꝛ cognitionē sctōꝝ cognoui. Quis ascēdit in celū ꝛ
σοφίαν καὶ γνῶσιν ἁγίων ἔγνωκα. Τίς ἀνέβη εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ
descēdit? qs cōgregauit vētos in sinu. Quis cōuertit
κατέβη; τίς συνήγαγεν ἀνέμους ἐν κόλπῳ. Τίς συνέστρεψεν
aquā in veste. Quis dn̄at⁹ est oīm finitatū
ὕδωρ ἐν ἱματίῳ. Τίς ἐκράτησε πάντων τῶν ἄκρων τῆς
terre: qd nomē ei⁹: aut qd nomē filiis ei⁹: vt
γῆς; τί ὄνομα αὐτῷ; ἢ τί ὄνομα τοῖς τέκνοις αὐτοῦ; ἵνα

C

D

Job.x d.

A

Trāſla.gre.lxx.cū inter.lati.

cognoſcas. Protegit āt ipſe eos q̄ reuerent eū.
γιῶς. Υπερασπίζει δὲ αὐτὸς τῶν εὐλαβουμένων αὐτόν.
Ne addas ſmōib⁹ ei⁹: ne redarguat te: ꝛ
Μὴ προσθῇς τοῖς λόγοις αὐτοῦ, ἵνα μὴ ἐλέγξῃ σε, καὶ
mēdax fias. Duo peto a te: ne tollas
ψευδὴς γένῃ. Δύο αἰτοῦμαι παρὰ σοῦ, μὴ ἀφέλῃς
a me grām anteq̄ moriar ego. Inanē ſmonē ꝛ
μου χάριν πρὸ τοῦ ἀποθανεῖν με. Μάταιον λόγον καὶ
mendacē lōge a me fac: diuitias āt ꝛ paupta tē ne
ψευδῆ μακράν μου ποίησον, πλοῦτον δὲ καὶ πενίαν μή
mihi dederis. Cōſtitue āt mihi neceſſaria ꝛ ſufficiētia: ne
μοι δῷς. Σύνταξον δέ μοι τὰ δέοντα καὶ τὰ αὐτάρκη, ἵνα
replet⁹ mendax fiā: ꝛ dicā: q̄s me videt: aut
μὴ πλησθεὶς ψευδὴς γένωμαι, καὶ εἴπω, τίς με ὁρᾷ; ἢ
paupfact⁹ furer: ꝛ iurē nomē dei. Ne
πενωθεὶς κλέψω, καὶ ὀμόσω τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ. Μὴ
tradideris ſeruū in man⁹ dn̄i: ne forte ma=
παραδῷς δοῦλον εἰς χεῖρας δεσπότου, μήποτε κα=
ledicat tibi ꝛ delearis. Fili⁹ mal⁹ patri
ταράσηταί σε καὶ ἀφανισθῇς. Εκγονον κακὸν πατέρα
maledicit: at matri nō bn̄dicit. fili⁹ mal⁹
καταρᾶται, τὴν δὲ μητέρα οὐκ εὐλογεῖ. ἔκγονον κακὸν
iuſtū ſe iudicat: at exitū ei⁹ nō lauit.
δίκαιον ἑαυτὸν κρίνει, τὴν δὲ ἔξοδον αὐτοῦ οὐκ ἀπένιψεν.
Fili⁹ mal⁹ excelſos oculos hēt: at palpe
Εκγονον κακὸν ὑψηλοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχει, τοῖς δὲ βλε=
bris ſuis extollit. Fili⁹ mal⁹ gladios den=
φάροις αὐτοῦ ἐπαίρεται. Εκγονον κακὸν μαχαίρας ὀδόν=
tes hēt: ꝛ molares forcipes: vt cōſumat
τας ἔχει, καὶ τὰς μύλας, τομίδας, ὥστε ἀναλίσκειν τοὺς
ībecilles a terra: ꝛ pauperes eoꝝ ex hoibus.
ἀσθενεῖς ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ τοὺς πένητας αὐτῶν ἐξ ἀνθρώπων.
Sāguiſuge tres filie fuerūt dilectione dile
Τῇ βδέλλῃ τρεῖς θυγατέρες ἦσαν ἀγαπήσει ἀγαπώ=
cte: ꝛ tres iſte nō repleuerūt eā: ꝛ
μεναι, αἱ τρεῖς αὗται οὐκ ἐνεπίμπλασαν αὐτήν, καὶ
quarta nō cōtēta eſt dicere ſatis. Infern⁹ ꝛ amor
ἡ τετάρτη οὐκ ἠρκέσθη εἰπεῖν ἱκανόν. Αδης καὶ ἔρως
mulieris ꝛ terra nō repleta aqua: ꝛ aqua
γυναικὸς καὶ γῆ οὐκ ἐμπιμπλαμένη ὕδατος, καὶ ὕδωρ
ꝛ ignis nō dicēt ſufficit. Oculū q̄ deridet
καὶ πῦρ οὐ μὴ εἴπωσιν ἀρκεῖ. Οφθαλμὸν καταγελῶν=
patrē: ꝛ q̄ inhonorat ſenectutē matris eruāt
τα πατρός, καὶ ἀτιμάζοντα γῆρας μητρὸς ἐκκόψαισαν
eū corui de cōuallib⁹: ꝛ comedāt eū
αὐτὸν κόρακες ἐκ τῶν φαράγγων, καὶ καταφάγοισαν αὐ=
pulli aqlaꝝ. Tria āt ſunt īpoſſibilia mihi ītelligere.
τὸν νεοσσοὶ ἀετῶν. Τρία δέ ἐστιν ἀδύνατά μοι νοῆσαι,
ꝛ quartū nō cognoſco. Veſtigia aqle volan
καὶ τὸ τέταρτον οὐκ ἐπιγινώσκω. Ιχνη ἀετοῦ πετομέ=
tis: ꝛ vias colubri ſup petrā: ꝛ ſemitas nauis
νου, καὶ ὁδοὺς ὄφεως ἐπὶ πέτρας, καὶ τρίβους νεὼς
nauigātis: ꝛ vias viri in adoleſcētia. Ta
ποντοπορούσης, καὶ ὁδοὺς ἀνδρὸς ἐν νεότητι. Τοι=
lis via mulieris adultere: q̄ cū fecerit
αύτη ὁδὸς γυναικὸς μοιχαλίδος, ἣ ὅταν πράξῃ
lota nihil dicit feciſſe abſurdū. Per
ἀπονιψαμένη οὐδέν φησι πεπραχέναι ἄτοπον. Διὰ
tria mouet terra: at quartū nō poteſt fer=
τριῶν σείεται ἡ γῆ, τὸ δὲ τέταρτον οὐ δύναται φέ=
re. Si ſuus regnauerit: ꝛ ſtult⁹ replet⁹ fuerit
ρειν. Εὰν οἰκέτης βασιλεύσῃ, καὶ ἄφρων πλησθῇ
cibo: ꝛ ſerua ſi eiecerit ſuā dn̄am:
σιτίων, καὶ οἰκέτις ἐὰν ἐκβάλῃ τὴν ἑαυτῆς κυρίαν,
ꝛ odioſa mulier ſi ſortita fuerit viꝝ bonū. Quattuor
καὶ μισητὴ γυνὴ ἐὰν τύχῃ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ. Τέσσαρα
āt ſunt minima in terra:
δέ ἐστιν ἐλάχιστα ἐπὶ τῆς γῆς,

Trāſla.B.Hie.

noſti. Omīs ſermo dei ignitus: clypeus eſt oībus ſperātibus in ſe. Ne addas q̄cq̄ verbis illi⁹ & arguaris inueniariſq̄ mendax. Duo rogaui te ne denegeſ mihi anteq̄ moriar. Vanitatem & verba mēdacii longe fac a me. Mendicitatē & diuitias ne dederis mihi. Tribue tantum victui meo neceſſaria: ne forte ſatiatus illiciar ad negandū & dicā: q̄s eſt dn̄s? aut egeſtate cōpulſus furer & periurem nomen dei mei. Ne accuſes ſeruū ad dn̄m ſuū: ne forte maledicat tibi & corruas. Generatio q̄ patri ſuo maledicit: & que matri ſue nō benedicit. Gn̄atio que ſibi mūda videtur & tn̄ nō eſt lota a ſordibus ſuis. Generatio cuius excelſi ſunt oculi: & palpebre eius in alta ſurrecte. Generatio q̄ pro dētib⁹ gladios habet & cōmandit molarib⁹ ſuis vt cōedat inopes de terra & pauperes ex hoibus. Sanguiſuge due ſunt filie dicentes: affer affer. Tria ſūt inſaturabilia: & quartū quod nunq̄ dicit ſufficit. Infernus & os vulue & terra que nō ſatiatur aqua: ignis vero nunq̄ dicit ſufficit. Oculū qui ſubſannat patrē & qui deſpicit partū matris ſue: ſuffodiāt eū corui de torrētibus & comedāt eum filii aquile. Tria ſunt difficilia mihi & quartum penitus ignoro. Viā aquile in celo: viā colubri ſuper petram: viam nauis in medio mari: & viā viri in adoleſcentia. Talis eſt & via mulieris adultere que comedēs & tergens os ſuum dicit. Non ſum operata malum. Per tria mouetur terra: & quartum nō pōt ſuſtinere. Per ſeruū cū regnauerit: per ſtultū cum ſaturatus fuerit cibo: & p odioſā mulierē cū matrimonio fuerit aſſūpta: & p ancillā cū fuerit heres domīe ſue. Quattuor ſūt minia tre

Tex.he.

תדעו כל אמרת אלוה צרופה
מגן הוא לחסים בו: אל תוסף
על דבריו פן יוכיח בך ונכזבת:
שתים שאלתי מאתך אל תמנע
ממני בטרם אמות: שוא ודבר
כזב הרחק ממני ראש ועשר
אל תתן לי הטריפני לחם
חקי: פן אשבע וכחשתי ואמרתי
מי יהוה ופן אורש וגנבתי
ותפשתי שם אלהי: אל
תלשן עבד אל אדנו פן יקללך
ואשמת: דור אביו יקלל
ואת אמו לא יברך: דור טהור
בעיניו ומצאתו לא רחץ:
דור מה רמו עיניו ועפעפיו
ינשאו: דור חרבות שניו
ומאכלות מתלעתיו לאכל עניים
מארץ ואביונים מאדם: לעלוקה
שתי בנות הב הב שלש הנה
לא תשבענה ארבע לא אמרו
הון: שאול ועצר רחם ארץ
לא שבעה מים ואש לא אמרה
הון: עין תלעג לאב ותבז
ליקהת אם יקרוה ערבי נחל
ויאכלוה בני נשר: שלשה המה
נפלאו ממני וארבע לא ידעתים:
דרך הנשר בשמים דרך נחש
עלי צור דרך אניה בלב ים ודרך
גבר בעלמה: כן דרך אשה
מנאפת אכלה ומחתה פיה
ואמרה לא פעלתי און: תחת
שלוש רגזה ארץ תחת ארבע
לא תוכל שאת: תחת עבד כי ימלך
ונבל כי ישבע לחם: תחת שנואה
כי תבעל ושפחה כי תירש
גברתה: ארבעה הם קטני ארץ

Pritiua.heb.

ידע צרף
חסה יסף
יכח כזב
מנע
מות
רחק רוש
נתן טרף
שבע
ירש
לשן קלל
ברך טהר
צוא
רום
נשא שן
אכל לתע
ענה אבה
בנה יהב
רבע
שאל
לעג בוז
יקה נקר
אכל
פלא
אנה
איש
נאף חתה
פה
שלש
יכל נשא
מלך שבע
שנא
בעל ירש

וְהֵמָּה חֲכָמִים מְחֻכָּמִים׃ הַנְּמָלִים
עַם לֹא עָז וַיָּכִינוּ בַקַּיִץ לַחְמָם׃
שְׁפַנִּים עַם לֹא עָצוּם וַיָּשִׂימוּ
בַסֶּלַע בֵּיתָם׃ מֶלֶךְ אֵין לָאַרְבֶּה
וַיֵּצֵא חֹצֵץ כֻּלּוֹ׃ שְׂמָמִית בְּיָדַיִם
תְּתַפֵּשׂ וְהִיא בְּהֵיכְלֵי מֶלֶךְ׃ שְׁלֹשָׁה
הֵמָּה מֵיטִיבֵי צָעַד וְאַרְבָּעָה מֵיטִבֵי
לָכֶת׃ לַיִשׁ גִּבּוֹר בַּבְּהֵמָה וְלֹא
יָשׁוּב מִפְּנֵי כֹל׃ זַרְזִיר מָתְנַיִם
אוֹ תָיִשׁ וּמֶלֶךְ אַלְקוּם עִמּוֹ׃ אִם
נָבַלְתָּ בְהִתְנַשֵּׂא וְאִם זַמּוֹתָ יָד
לְפֶה׃ כִּי מִיץ חָלָב יוֹצִיא חֶמְאָה
וּמִיץ אַף יוֹצִיא דָם וּמִיץ אַפַּיִם
יוֹצִיא רִיב׃

Ca.xxxi.

דִּבְרֵי לְמוּאֵל מֶלֶךְ
מַשָּׂא אֲשֶׁר יִסְּרַתּוּ אִמּוֹ׃ מַה
בְּרִי וּמַה בַּר בִּטְנִי וּמֶה בַּר
נְדָרָי׃ אַל תִּתֵּן לַנָּשִׁים חֵילֶךָ
וּדְרָכֶיךָ לַמְחוֹת מְלָכִין׃ אַל
לַמְלָכִים לְמוֹאֵל אַל לַמְלָכִים שְׁתוֹ
יָיִן וּלְרוֹזְנִים אֵו שֵׁכָר׃ פֶּן יִשְׁתֶּה
וְיִשְׁכַּח מְחֻקָּק וִישַׁנֶּה דִּין כָּל בְּנֵי
עֹנִי׃ תְּנוּ שֵׁכָר לְאוֹבֵד וְיַיִן לְמָרֵי
נָפֶשׁ׃ יִשְׁתֶּה וְיִשְׁכַּח רִישׁוֹ
וַעֲמָלוֹ לֹא יִזְכָּר עוֹד׃ פְּתַח פִּיךָ
לְאִלֵּם אֶל דִּין כָּל בְּנֵי חֲלוֹף׃
פְּתַח פִּיךָ שְׁפָט צֶדֶק וְדִין
עָנִי וְאֶבְיוֹן׃ אֵשֶׁת חַיִל מִי
יִמְצָא וְרָחֹק מִפְּנִינִים מִכְרָהּ׃
בָּטַח בָּהּ לֵב בַּעְלָהּ וְשָׁלָל לֹא
יֶחְסָר׃ גְּמָלַתְהוּ טוֹב וְלֹא רָע
כֹּל יְמֵי חַיֶּיהָ׃ דָּרְשָׁה צֶמֶר
וּפִשְׁתִּים וַתַּעַשׂ בְּחֵפֶץ כַּפֶּיהָ׃
הָיְתָה כָּאֳנִיּוֹת סוֹחֵר מִמֶּרְחָק תָּבִיא
לַחְמָהּ׃ וַתָּקָם בְּעוֹד לַיְלָה
וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ וְחֹק לְנַעֲרֹתֶיהָ׃

חכם · עזז כון · קוץ עצם · שום · רבה · יצא · תפש היכל · יטב · ילך גבר · שוב פנה · קום · נשא זמם · יצא · רוב · נשא · ברר · נתן נשה · מחה · שתה · שכח חקק · שנה דון · ענה נתן · מרר רוש · זכר פה · דון · אבה איש · מצא פנה · חסר רוע · יום חיה · עשה כפף · היה אנה · רחק בוא · קום נתן

& ipsa sunt sapientiora sapientibus. Formice populus infirmus qui preparat in messe cibum suū. Lepusculus plebs inualida qui collocat in petra cubile suū. Regem locusta non habet & egreditur vniuersa per turmas suas. Stellio manibus nititur & moratur in edibus regis. Tria sunt que bene gradiuntur: & quartum quod incedit feliciter. Leo fortissimus bestiarū ad nullius pauebit occursū. Gallus succinctus lūbos suos & aries: nec est rex qui resistat ei: & qui stultus apparuerit postquam eleuatus est in sublime. Si enim intellexisset: ori suo imposuisset manū. Qui autē fortiter premit vbera ad eliciendū lac: exprimit butyrū: & qui vehemēter emungit elicit sanguinem: & qui prouocat iras producit discordias. 31.

Verba lamuelis regis. Visio qua erudiuit eū mater sua. Quid dilecte mi: quid dilecte vteri mei: quid dilecte votorū meorū. Ne dederis mulieribus substātiā tuā: & vias tuas ad delēdos reges. Noli regibus o lamuel: noli regibus dare vinū: quia nullū secretū est vbi regnat ebrietas. Ne forte bibāt & obliuiscantur iudiciorū & mutent causam filiorū pauperis. Date siceram merētibus: & vinū his qui amaro sūt animo. Bibant & obliuiscātur egestatis sue & doloris sui nō recordētur amplius. Aperi os tuū muto: & causis omnium filiorum qui pertrāseunt. Aperi os tuū: decerne quod iustū est: & vindica inopē & pauperē.

Aleph. Mulierē fortē quis inueniet: procul & de vltimis finibus preciū eius. Beth. Cōfidit in ea cor viri sui & spoliis non indigebit. Gimel. Reddet ei bonum & non malū omnibus diebus vite sue. Daleth. Quesiuit lanam & linū: & operata est cōsilio manuū suarum. He. Facta est quasi nauis institoris de longe portans panem suum. Vau. De nocte surrexit deditque predam domesticis suis & cibaria ancillis suis.

hec autē sūt sapiētiora sapiētibus. Formice quibus
ταῦτα δέ ἐστι σοφώτερα τῶν σοφῶν. Οἱ μύρμηκες οἷς
nō est fortitudo: et preparāt vere cibū. Et
μή ἐστιν ἰσχύς, καὶ ἑτοιμάζονται θέρους τὴν τροφήν. Καὶ
cherogrylli gēs nō valida: qui fecerūt in pe
οἱ χοιρογρύλλιοι ἔθνος οὐκ ἰσχυρόν, οἳ ἐποιήσαντο ἐν πέ-
tris suas domos. Absque rege est locusta.
τραις τοὺς ἑαυτῶν οἴκους. Ἀβασίλευτόν ἐστιν ἡ ἀκρίς.
et egredit tamq̄ acies ab vna iussione ordinate. Et ca
καὶ ἐκστρατεύει ἀφ' ἑνὸς κελεύσματος εὐτάκτως. Καὶ κα
lamotes piscis manibus innitēs et captu facilis existēs: habitat
λαμώτης χερσὶν ἐρειδόμενος καὶ εὐάλωτος ὤν, κατοικεῖ
in munitionibus regis. Tria autē sunt que prospere gradiū
ἐν ὀχυρώμασι βασιλέως. Τρία δέ ἐστιν ἃ εὐόδως πορεύ
tur: et quartū quod bene incedit. Catu
εται, καὶ τὸ τέταρτον ὃ καλῶς διαβαίνει. Σκύμ
lus leonis fortior bestiis. qui nō auertit: ne
νος λέοντος ἰσχυρότερος κτηνῶν. ὃς οὐκ ἀποστρέφεται, οὐ
que horret bestiā. Et gallus cōscendēs fe
δὲ καταπτήσσει κτῆνος. Καὶ ἀλέκτωρ ἐμπεριπατῶν θη
minas clemēter: et hircus precedens gregē: et rex
λείαις εὐψύχως, καὶ τράγος ἡγούμενος αἰπολίου, καὶ βα
cōcionās in gēte. Si imiseris te in leti
σιλεὺς δημηγορῶν ἐν ἔθνει. Ἐὰν πρόῃ σεαυτὸν εἰς εὐφρο
tiā: et extēderis manū tuā cū pugna inhono
σύνην, καὶ ἐκτείνῃς τὴν χεῖρά σου μετὰ μάχης ἀτιμα
raberis. Mulge lac et erit butyrū: si autē expresseris
σθήσῃ. Ἄμελγε γάλα καὶ ἔσται βούτυρον, ἐὰν δὲ ἐκπιέζῃς
nares: exibit sanguis. Si autē extraxeris sermōes:
μυκτῆρας, ἐξελεύσεται αἷμα. Ἐὰν δὲ ἐξέλκῃς λόγους,
exibūt iudicia et pugne.
ἐξελεύσονται κρίσεις καὶ μάχαι. Ca.31.

Mei sermōes dicti sunt a deo rege respō
Οἱ ἐμοὶ λόγοι εἴρηνται ὑπὸ θεοῦ βασιλέως χρημα
sum: quod docuit mater eius. Quid fili custo
τισμός, ὃν ἐπαίδευσεν ἡ μήτηρ αὐτοῦ. Τί τέκνον τηρή
dies quid? sermōes dei: primogenite tibi dico fili quid fi
σεις τί; ῥήσεις θεοῦ, πρωτογενὲς σοὶ λέγω υἱέ τί τέκ
li mei vteri? quid fili meorū votorū: ne dederis mulie
νον ἐμῆς κοιλίας; τί τέκνον ἐμῶν εὐχῶν; μὴ δῷς γυναι
ribus tuas diuitias et tuā mētē et vitā in peniten
ξὶ σὸν πλοῦτον καὶ τὸν σὸν νοῦν καὶ βίον εἰς ὑστεροβουλί
tiā. Cū consilio oīa fac: cū consilio bibe vi
αν. Μετὰ βουλῆς πάντα ποίει, μετὰ βουλῆς οἰνοπό
nū: principes iracūdi sunt. Vinū ne bibāt
τει, οἱ δυνάσται θυμώδεις εἰσίν. Οἶνον μὴ πινέτω
ne cūbiberint obliuiscant sapiae et recta iudi
σαν. ἵνα μὴ πιόντες ἐπιλάθωνται τῆς σοφίας καὶ ὀρθὰ κρῖ
care: ne obruāt debiles. Date mex his qui sūt
ναι οὐ μὴ δύνωνται τοὺς ἀσθενεῖς. Δότε μέθην τοῖς ἐν
in meroribus: et vinū bibere his qui sūt in doloribus. Ut obliuis
λύπαις, καὶ οἶνον πίνειν τοῖς ἐν ὀδύναις. Ἵνα ἐπιλά
cant egestatis et labor nō recordent amplius. Fili
θωνται τῆς πενίας καὶ τῶν πόνων μὴ μνησθῶσιν ἔτι. Υἱὲ
aperi tuū os verbo dei: et iudica oēs sane.
ἄνοιγε σὸν στόμα λόγῳ θεοῦ, καὶ κρῖνε πάντας ὑγιῶς.
Aperi tuū os. et iudica iuste: diiudica autē paupes
Ἄνοιγε σὸν στόμα. καὶ κρῖνε δικαίως, διάκρινε δὲ πένητα
et ibecillē. Mulierē fortē quis inueniet? preciosior
καὶ ἀσθενῆ. Γυναῖκα ἀνδρείαν τίς εὑρήσει; τιμιωτέρα
autē est lapidibus preciosis huiusmodi. Cōfidit in ea cor
δέ ἐστι λίθων πολυτελῶν ἡ τοιαύτη. Θαρσεῖ ἐπ' αὐτῇ ἡ καρδία
viri sui: talis bonis spoliis nō idigebit. operatur enim
τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, ἡ τοιαύτη καλῶν σκύλων οὐκ ἀπορήσει. ἐνεργεῖ γὰρ
viro bonū et nō malū tota vita. Filās lanas et
τῷ ἀνδρὶ ἀγαθὸν καὶ οὐ κακὸν πάντα τὸν βίον. Μηρυομένη ἔρια καὶ
linū fecit vtilia manibus suis. Facta est quasi nauis mer
λίνον ἐποίησεν εὔχρηστα ταῖς χερσὶν αὐτῆς. Ἐγένετο ὡσεὶ ναῦς ἐμπο
caturā exercēs: de lōge congregat suas diuitias. Et surgit de no
ρευομένη, μακρόθεν συνάγει αὐτῆς τὸν πλοῦτον. Καὶ ἀνίσταται ἐκ νυκ
ctibus et dedit cibaria domo et opa ancillis:
τῶν καὶ ἔδωκε βρώματα τῷ οἴκῳ καὶ ἔργα ταῖς θεραπαίναις.

Cōsiderans agrū emit: ab autē fructibus ma
Θεωρήσασα γεώργιον ἐπρίατο, ἀπὸ δὲ καρπῶν χει-
nuū suarū plātauit possessionē. Accincta fortiter
ρῶν αὐτῆς κατεφύτευσε κτῆμα. Ἀναζωσαμένη ἰσχυρῶς
lūbū suū: firmauit brachia sua ad o
τὴν ὀσφὺν αὐτῆς, ἤρεισε τοὺς βραχίονας αὐτῆς εἰς ἔρ-
pus. Gustauit quod bonū est operari: et nō
γον. Ἐγεύσατο ὅτι καλόν ἐστι τὸ ἐργάζεσθαι, καὶ οὐκ
extinguit tota nocte lucerna eius. Cu
ἀποσβέννυται ὅλην τὴν νύκτα ὁ λύχνος αὐτῆς. Τοὺς πή
bitos suos extēdit ad vtilia: at manus
χεις αὐτῆς ἐκτείνει ἐπὶ τὰ συμφέροντα, τὰς δὲ χεῖρας
suas firmat ad fusū. Manus autē suas aperuit pau
αὐτῆς ἐρείδει εἰς ἄτρακτον. Χεῖρας δὲ αὐτῆς διήνοιξε πέ
peri: fructū autē extēdit mēdico. Nō hēt curā cor
νητι, καρπὸν δὲ ἐξέτεινε πτωχῷ. Οὐ φροντίζει τῶν
qui sunt in domo vir eius cū alicubi moratur. Oēs enim qui
ἐν οἴκῳ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ὅταν που χρονίζῃ. Πάντες γὰρ οἱ
ab ea induti sunt: duplices vestes fecit
παρ' αὐτῆς ἐνδεδυμένοι εἰσί, δισσὰς χλαίνας ἐποίησε
viro suo: ex autē bysso et purpura sibi indu
τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς, ἐκ δὲ βύσσου καὶ πορφύρας ἑαυτῇ ἐνδύ
mēta. Circūspectus autē fit in portis vir eius:
ματα. Περίβλεπτος δὲ γίνεται ἐν πύλαις ὁ ἀνὴρ αὐτῆς,
quā vtique sederit in cōcilio cū senibus terre. Sin
ἡνίκα ἂν καθίσῃ ἐν συνεδρίῳ μετὰ τῶν γερόντων τῆς γῆς. Σιν
dones fecit et vēdidit: cingula autē chana
δόνας ἐποίησε καὶ ἀπέδοτο, περιζώματα δὲ τοῖς χαναν-
neis. Fortitudinē et honestatē induit: et letata est in
αίοις. Ἰσχὺν καὶ εὐπρέπειαν ἐνεδύσατο, καὶ εὐφράνθη ἐν
diebus vltimis. Os autē suū aperit sapiēter et lega
ἡμέραις ἐσχάταις. Στόμα δὲ αὐτῆς ἀνοίγει σοφῶς καὶ νομο
liter: at elemosyna eius in lingua eius. Angu
θέσμως, ἡ δὲ ἐλεημοσύνη αὐτῆς ἐν τῇ γλώσσῃ αὐτῆς. Στεγ
ste semite domus eius: cibos autē ociosa nō comedit. Sur
ναὶ διατριβαὶ οἴκων αὐτῆς, σῖτα δὲ ὀκνηρὰ οὐκ ἔφαγε. Ἀνέ
rexerūt filii eius et diuites facti sūt: et vir eius
στησαν τὰ τέκνα αὐτῆς καὶ ἐπλούτησαν, καὶ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς
laudauit eā. Multe filie acquisierāt diuitias:
ᾔνεσεν αὐτήν. Πολλαὶ θυγατέρες ἐκτήσαντο πλοῦτον.
multe fecerūt potētiā: excellis et supgressa es
πολλαὶ ἐποίησαν δύναμιν, ὑπέρκεισαι καὶ ὑπερῆρας
vniuersas. Mēdaces gratie et vana pulchritudo nō est
πάσας. Ψευδεῖς ἀρέσκειαι καὶ μάταιον κάλλος οὐκ ἔστιν
in te: mulier enim prudēs benedicitur: timorē autē dñi ista
ἐν σοί, γυνὴ γὰρ συνετὴ εὐλογεῖται, φόβον δὲ κυρίου αὕτη
laudet. Date ei de fructibus manuū eius: et
αἰνείτω. Δότε αὐτῇ ἀπὸ καρπῶν χειρῶν αὐτῆς, καὶ
laudet in portis vir eius.
αἰνείσθω ἐν πύλαις ὁ ἀνὴρ αὐτῆς.

Zai. Considerauit agrū & emit eum: de fructu manuū suarū plātauit vineā. Heth. Accinxit fortitudine lūbos suos: & roborauit brachiū suum. Teth. Gustauit quoniam bona est negociatio eius: non extinguetur in nocte lucerna eius. Ioth. Manū suā misit ad fortia: & digiti eius apprehēderūt fusum. Caph. Manū suā aperuit inopi: & palmas suas extēdit ad pauperes. Lamech. Non timebit domui sue a frigoribus niuis: omnes enim domestici eius vestiti sunt duplicibus. Mem. Stragulatam vestē fecit sibi: byssus & purpura indumentū eius. Nun. Nobilis in portis vir eius: quando sederit cum senatoribus terre. Samech. Sindon fecit & vēdidit: & cingulū tradidit chananeo. Ain. Fortitudo & decor indumentū eius: & ridebit in die nouissimo. Phe. Os suum aperuit sapientie: & lex clementie in lingua eius. Sade. Considerauit semitas domus sue: & panem ociosa nō cōedit. Coph. Surrexerūt filii eius & beatissimā predicauerūt: vir eius laudauit eā. Res. Multe filie cōgregauerunt diuitias: tu supergressa es vniuersas. Sin. Fallax gratia & vana est pulchritudo: mulier timens dominum ipsa laudabitur. Thau. Date ei de fructu manuum suarum & laudent eam in portis opera eius.

Expliciunt prouerbia Salomonis.

זָמְמָה שָׂדֶה וַתִּקָּחֵהוּ מִפְּרִי
כַפֶּיהָ נָטְעָה כָּרֶם׃ חָגְרָה בְעוֹז
מָתְנֶיהָ וַתְּאַמֵּץ זְרוֹעֹתֶיהָ׃
טָעֲמָה כִּי טוֹב סַחְרָהּ לֹא
יִכְבֶּה בַלַּיְלָ נֵרָהּ׃ יָדֶיהָ שִׁלְּחָה
בַכִּישׁוֹר וְכַפֶּיהָ תָּמְכוּ פָלֶךְ׃
כַּפָּהּ פָּרְשָׂה לֶעָנִי וְיָדֶיהָ שִׁלְּחָה
לָאֶבְיוֹן׃ לֹא תִירָא לְבֵיתָהּ
מִשָּׁלֶג כִּי כָל בֵּיתָהּ לָבֻשׁ
שָׁנִים׃ מַרְבַדִּים עָשְׂתָה לָּהּ
שֵׁשׁ וְאַרְגָּמָן לְבוּשָׁהּ׃ נוֹדָע
בַּשְּׁעָרִים בַּעְלָהּ בְּשִׁבְתּוֹ עִם
זִקְנֵי אָרֶץ׃ סָדִין עָשְׂתָה וַתִּמְכֹּר
וַחֲגוֹר נָתְנָה לַכְּנַעֲנִי׃ עֹז וְהָדָר
לְבוּשָׁהּ וַתִּשְׂחַק לְיוֹם אַחֲרוֹן׃
פִּיהָ פָּתְחָה בְחָכְמָה וְתוֹרַת
חֶסֶד עַל לְשׁוֹנָהּ׃ צוֹפִיָּה הֲלִיכוֹת
בֵּיתָהּ וְלֶחֶם עַצְלוּת לֹא תֹאכֵל׃
קָמוּ בָנֶיהָ וַיְאַשְּׁרוּהָ בַּעְלָהּ
וַיְהַלְלָהּ׃ רַבּוֹת בָּנוֹת עָשׂוּ
חָיִל וְאַתְּ עָלִית עַל כֻּלָּנָה׃
שֶׁקֶר הַחֵן וְהֶבֶל הַיֹּפִי אִשָּׁה
יִרְאַת יְהוָה הִיא תִתְהַלָּל׃ תְּנוּ
לָהּ מִפְּרִי יָדֶיהָ וִיהַלְלוּהָ
בַשְּׁעָרִים מַעֲשֶׂיהָ׃

זמם לקח פרה · עזז · אמץ זרע · כבה נור · כשר · ענה · אבה ירא · שנה רבד · עשה לבש · ידע ישב · סדן מכר · חגר · לבש שחק · פה ירה · לשן צפה · הלך אכל · קום אשר · הלל רבב · בנה עשה · עלה יפה · איש · הלל נתן · פרה

Incipit prologus beati hieronymi in librum Ecclesiasten.

Memini me ante hoc ferme quinquennium cum adhuc Rome essem & Ecclesiasten sancte Blesille legerem vt eam ad contemptum mundi huius prouocarem: & omne quod in mundo cerneret putaret esse pro nihilo: rogatum ab ea: vt in morem commentarioli: obscura queque dissererem: vt absque me posset intelligere que legebat. Itaque quoniam in procinctu nostri operis subita morte subtracta est & vbi non meruimus o paula & eustochium talem vite nostre habere consortem: tantoque vulnere tunc percussus obmutui: nunc in bethleem positus: angustiore videlicet ciuitate: & illius memorie & vobis reddo quod debeo. Hoc breuiter ammonens quod nullius autoritatem secutus sum sed de Hebreo transferens maxime septuaginta interpretum consuetudini me coaptaui. in his dumtaxat que non multum ab hebraicis discrepant. Interdum aquile quoque & symmachi & theodotionis recordatus sum: vt nec nouitate nimia lectoris studium deterrerem: nec rursum contra conscientiam meam fonte veritatis omisso: opinionum riuulos consectarer.

Explicit prologus sancti Hieronymi.

Cap. j.

דברי קהלת בן דוד מלך בירושלם׃ הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל׃ מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמל תחת השמש׃ דור הולך ודור בא והארץ לעולם עמדת׃ וזרח השמש ובא השמש ואל מקומו שואף זורח הוא שם׃ הולך אל דרום וסובב אל צפון סובב סבב הולך הרוח ועל סביבתיו שב הרוח׃ כל הנחלים הלכים אל הים והים איננו מלא אל מקום שהנחלים הלכים שם הם שבים ללכת׃ כל הדברים יגעים לא יוכל איש לדבר לא תשבע עין לראות ולא תמלא אזן משמע׃ מה שהיה הוא שיהיה ומה שנעשה הוא שיעשה ואין כל חדש תחת השמש׃ יש דבר שיאמר ראה זה חדש הוא כבר היה לעלמים אשר היה מלפננו׃ אין זכרון לראשנים וגם לאחרנים שיהיו לא יהיה להם זכרון עם שיהיו לאחרנה׃ אני קהלת הייתי מלך על ישראל בירושלם׃ ונתתי את לבי לדרוש ולתור בחכמה על כל אשר נעשה תחת השמים הוא ענין רע נתן אלהים לבני האדם לענות בו׃ ראיתי את כל המעשים שנעשו תחת השמש והנה הכל הבל ורעות רוח׃ מעות לא יוכל לתקן וחסרון לא יוכל להמנות׃ דברתי אני עם לבי לאמר אני הנה

Incipit liber Ecclesiastes Capitulum. 1.

Verba ecclesiastes filii dauid regis hierusalem. Vanitas vanitatum dixit ecclesiastes: vanitas vanitatū & omnia vanitas. Quid habet amplius hō de vniuerso labore suo quo laborat sub sole? Generatio preterit, & generatio aduenit: terra aūt in eternū stat. Oritur sol & occidit & ad locum suū reuertitur: ibiq; renascens gyrat per meridiē & flectitur ad aquilonē. Lustrans vniuersa in circuitu pergit spiritus: & in circulos suos reuertitur. Omnia flumina intrant in mare: & mare non redundat. Ad locum vnde exeunt flumina reuertuntur: vt iterum fluant. Cuncte res difficiles: nō potest eas homo explicare sermone. Nō saturatur oculus visu nec auris auditu impletur. Quid est qd̄ fuit? Ipm̄ qd̄ futurū est. Quid est qd̄ factū ē? Ipsum qd̄ faciendū est. Nihil sub sole nouum: nec valet quisq̄ dicere: ecce hoc recens est. Iam enī precessit in seculis que fuerunt ante nos. Non est priorū memoria: sed nec eorū qdē q̄ postea futura sunt erit recordatio apud eos qui futuri sunt in nouissimo. Ego ecclesiastes fui rex israel in hierusalem & proposui in animo meo querere et inuestigare sapienter de omnibus que fiunt sub sole. Hanc occupationē pessimam dedit deus filiis hoīum vt occuparētur in ea. Vidi que fiunt cuncta sub sole: & ecce vniuersa vanitas & afflictio spiritus. Peruersi difficile corriguntur: & stultorū infinitus est numerus. Locutus sum in corde meo dicens. Ecce

ECCLESIASTES.
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΗΣ.

Verba ecclesiastes filii dauid regis israel in hierusalē. vanitas vanitatū dixit ecclesiastes: vanitas vanitatū oīa vanitas. q̄ abūdantia homini in oī labore suo quo laborat sub sole? gñatio vadit & gñatio venit: & terra in seculū stetit. & orit sol: & occidit sol & in locū suū trahit: oriēs ipse illic vadit ad notū & circuit ad boreā: circuit circuēs vadit spūs: & ad circulos suos cōuertit spūs. oēs torrentes eūt ad mare: & mare nō est repletū. ad locū quo torrētes vadūt: illuc ipi conuertunt ad eundū. oēs fmōes iplicati: nō poterit vir ad loquēdū: & nō replebit oculus visu. & nō replebit auris ab auditu. q̄d qḋ fuit? ipm qḋ futurū est: & q̄d qḋ factū est? ipm faciendū. & nō est oē recēs sub sole. q̄ loquet & dicet: ecce hoc nouū est: iā fuerūt in seculis q̄ fuerūt ab ante nos. nō est memoria p̄mis et saltē vltimis factis nō est eis memoria cū futuris in nouissimo. Ego ecclesiastes fui rex sup israel in hierusalē. & dedi cor meū ad exquirēdū & ad cōsiderandū in sapīa de oīb⁹ que fiūt sub celo. qm̄ occupationē malā dedit deus filiis hoīm vt occuparent in ea. vidi oīa opa q̄ facta sunt sub sole. & ecce oīa vanitas & electio spūs. puersum nō poterit vt ornatū: posteritas nō poterit vt nūerata sit. locutꝰ sum ego in corde meo vt dicā: ego ecce

Ῥήματα ἐκκλησιαστοῦ υἱοῦ δαυὶδ βασιλέως ἰσραὴλ ἐν ἱερουσαλήμ. ματαιότης ματαιοτήτων εἶπεν ὁ ἐκκλησιαστής, ματαιότης ματαιοτήτων τὰ πάντα ματαιότης. τίς περίσσεια τῷ ἀνθρώπῳ ἐν παντὶ μόχθῳ αὐτοῦ ᾧ μοχθεῖ ὑπὸ τὸν ἥλιον; γενεὰ πορεύεται καὶ γενεὰ ἔρχεται, καὶ ἡ γῆ εἰς τὸν αἰῶνα ἕστηκε. καὶ ἀνατέλλει ὁ ἥλιος, καὶ δύνει ὁ ἥλιος καὶ εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ ἕλκει, ἀνατέλλων αὐτὸς ἐκεῖ πορεύεται πρὸς νότον καὶ κυκλοῖ πρὸς βορρᾶν, κυκλοῖ κυκλῶν πορεύεται πνεῦμα, καὶ ἐπὶ κύκλους αὐτοῦ ἐπιστρέφει τὸ πνεῦμα. πάντες οἱ χείμαρροι πορεύονται εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἡ θάλασσα οὐκ ἔστιν ἐμπιπλαμένη. εἰς τὸν τόπον οὗ οἱ χείμαρροι πορεύονται, ἐκεῖ αὐτοὶ ἐπιστρέφουσι τοῦ πορευθῆναι. πάντες οἱ λόγοι ἔγκοποι, οὐ δυνήσεται ἀνὴρ τοῦ λαλεῖν, καὶ οὐκ ἐμπλησθήσεται ὀφθαλμὸς τοῦ ὁρᾶν. καὶ οὐ πληρωθήσεται οὖς ἀπὸ ἀκροάσεως. τί τὸ γεγονός; αὐτὸ τὸ γενησόμενον, καὶ τί τὸ πεποιημένον; αὐτὸ τὸ ποιηθησόμενον. καὶ οὐκ ἔστι πᾶν πρόσφατον ὑπὸ τὸν ἥλιον. ὃς λαλήσει καὶ ἐρεῖ, ἴδε τοῦτο καινόν ἐστιν, ἤδη γέγονεν ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς γενομένοις ἀπὸ ἔμπροσθεν ἡμῶν. οὐκ ἔστι μνήμη τοῖς πρώτοις καί γε τοῖς ἐσχάτοις γενομένοις οὐκ ἔστι αὐτοῖς μνήμη μετὰ τῶν γενησομένων εἰς τὴν ἐσχάτην. Ἐγὼ ἐκκλησιαστὴς ἐγενόμην βασιλεὺς ἐπὶ ἰσραὴλ ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ ἔδωκα τὴν καρδίαν μου τοῦ ἐκζητῆσαι καὶ τοῦ κατασκέψασθαι ἐν τῇ σοφίᾳ περὶ πάντων τῶν γενομένων ὑπὸ τὸν οὐρανόν. ὅτι περισπασμὸν πονηρὸν ἔδωκεν ὁ θεὸς τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων τοῦ περισπᾶσθαι ἐν αὐτῷ. εἶδον σύμπαντα τὰ ποιήματα τὰ πεποιημένα ὑπὸ τὸν ἥλιον. καὶ ἰδοὺ τὰ πάντα ματαιότης καὶ προαίρεσις πνεύματος. διεστραμμένον οὐ δυνήσεται τοῦ ἐπικοσμηθῆναι, καὶ ὑστέρημα οὐ δυνήσεται τοῦ ἀριθμηθῆναι. ἐλάλησα ἐγὼ ἐν τῇ καρδίᾳ μου τοῦ λέγειν, ἐγὼ ἰδοὺ

Pro. 27.c. Eccli. 14.c.

magnꝰ effectꝰ sū & addidi sapiām sup oēs q̄ fuerūt ante me in hierlm. & cor meū vidit multa: sapiām & cognitionē pabolas & scientiā: noui q̄ et hoc est electio spūs. Eo q̄ in multitudīe sapīe multitudo cognitiōis & q̄ addit cognitionē: addet dolorem.

ἐμεγαλύνθην καὶ προσέθηκα σοφίαν ἐπὶ πᾶσιν οἳ ἐγένοντο ἔμπροσθέν μου ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ καρδία μου εἶδε πολλά, σοφίαν καὶ γνῶσιν παραβολὰς καὶ ἐπιστήμην, ἔγνων ὅτι καί γε τοῦτό ἐστι προαίρεσις πνεύματος. Ὅτι ἐν πλήθει σοφίας πλῆθος γνώσεως καὶ ὁ προστιθεὶς γνῶσιν, προσθήσει ἄλγημα.

Ca. 2.

Dixi ego in corde meo: veni iā experiar te in letitia: & ecce in bono & ecce et hoc vanitas. risui dixi circulationē: & gaudio q̄d hoc facis? & cōsideraui si cor meū trahet vt vinū carnē meā: & cor meū duxit me in sapīa & vt dn̄arer in letitia: donec viderē qḋ bonū filiis hoīm: qḋ faciēt sub sole: nūerū dierū vite eorū. magnificaui opus meū: edificaui mihi domos: plātaui mihi vineas: feci mihi hortos: & paradisos: & plātaui in eis lignū oē fructꝰ. feci mihi piscinas aquarū vt rigarē ab eis siluā pducentē ligna: possedi seruos & ancillas: & verne nati sunt mihi: et possessio armētū boū & gregis ouiū multa fuit mihi sup oēs q̄ fuerūt ante me in hierusalē. pgregaui mihi et argētū et aurū: & possessiones regū & puinciarū. feci mihi cātores & cātatrices: & delitias filiorū hoīs pincernā & ācillas picernas. magnificatꝰ sū & addidi vltra oēs q̄ fuerūt ante me in hierlm: et sapīa mea stetit mihi. & oē qḋ petierūt oculi mei nō abstuli ab eis. nō phibui cor meū ab omni letitia: qm̄ cor meū letatū est in omni labore meo: & hoc fuit pars mea ab oī labore meo. & aspexi ego in omnibꝰ operibꝰ meis q̄ fecerūt manꝰ mee & in labore

Εἶπον ἐγὼ ἐν καρδίᾳ μου, δεῦρο δὴ πειράσω σε ἐν εὐφροσύνῃ, καὶ ἴδε ἐν ἀγαθῷ καὶ ἰδοὺ καί γε τοῦτο ματαιότης. τῷ γέλωτι εἶπα περιφοράν, καὶ τῇ εὐφροσύνῃ τί τοῦτο ποιεῖς; καὶ κατεσκεψάμην εἰ ἡ καρδία μου ἑλκύσει ὡς οἶνον τὴν σάρκα μου, καὶ καρδία μου ὡδήγησέ με ἐν σοφίᾳ καὶ τοῦ κρατῆσαι ἐπ' εὐφροσύνῃ, ἕως οὗ ἴδω ποῖον τὸ ἀγαθὸν τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, ὃ ποιήσουσιν ὑπὸ τὸν ἥλιον, ἀριθμὸν ἡμερῶν ζωῆς αὐτῶν. ἐμεγάλυνα ποίημά μου, ᾠκοδόμησά μοι οἴκους, ἐφύτευσά μοι ἀμπελῶνας, ἐποίησά μοι κήπους, καὶ παραδείσους, καὶ ἐφύτευσα ἐν αὐτοῖς ξύλον πᾶν καρποῦ. ἐποίησά μοι κολυμβήθρας ὑδάτων τοῦ ποτίσαι ἀπ' αὐτῶν δρυμὸν βλαστῶντα ξύλα. ἐκτησάμην δούλους καὶ παιδίσκας, καὶ οἰκογενεῖς ἐγένοντό μοι, καί γε κτῆσις βουκολίου καὶ ποιμνίου πολλὴ ἐγένετό μοι ὑπὲρ πάντας τοὺς γενομένους ἔμπροσθέν μου ἐν ἱερουσαλήμ. συνήγαγόν μοι καί γε ἀργύριον καί γε χρυσίον, καὶ περιουσιασμοὺς βασιλέων καὶ τῶν χωρῶν. ἐποίησά μοι ᾄδοντας καὶ ᾀδούσας, καὶ ἐντρυφήματα υἱῶν τοῦ ἀνθρώπου οἰνοχόον καὶ οἰνοχόας. ἐμεγαλύνθην καὶ προσέθηκα παρὰ πάντας τοὺς γενομένους ἔμπροσθέν μου ἐν ἱερουσαλήμ, καί γε σοφία μου ἐστάθη μοι. καὶ πᾶν ὃ ᾔτησαν οἱ ὀφθαλμοί μου οὐχ ὑφεῖλον ἀπ' αὐτῶν. οὐκ ἀπεκώλυσα τὴν καρδίαν μου ἀπὸ πάσης εὐφροσύνης, ὅτι καρδία μου εὐφράνθη ἐν παντὶ μόχθῳ μου, καὶ τοῦτο ἐγένετο μερίς μου ἀπὸ παντὸς μόχθου μου. καὶ ἐπέβλεψα ἐγὼ ἐν πᾶσι ποιήμασί μου οἷς ἐποίησαν αἱ χεῖρές μου καὶ ἐν μόχθῳ

magnus effectus sum & precessi omnes sapiētia qui fuerunt ante me in hierusalem: & mens mea cōtēplata ē multa sapiēter & didici. Dediq; cor meū vt scirē prudētiā atq; doctrinā: erroresq; & stultitiam. Et agnoui q̄ in his quoq; esset labor & afflictio spūs: eo q̄ in multa sapientia multa sit indignatio: & qui addit scientiam addit & dolorem. 2.

Dixi ego in corde meo. Vadā & affluā delitiis: & fruar bonis. Et vidi q̄ hoc quoq; esset vanitas. Risum reputaui errorē: & gaudio dixi. Quid frustra deciperis? Cogitaui in corde meo abstrahere a vino carnem meam: vt animū meū trāsferrē ad sapientiā: deuitarēq; stultitiā donec viderem quid esset vtile filiis hoīm quo facto opus est sub sole numero dierū vite sue. Magnificaui opa mea. Edificaui mihi domos & plantaui vineas: feci hortos & pomaria & cōseui ea cuncti generis arboribus. Et extruxi mihi piscinas aquarum vt irrigarem siluam lignorū germinantiū. Possedi seruos & ancillas: multamq; familiam habui. Armenta quoq; & magnos ouium greges vltra omnes qui fuerūt ante me in hierusalem. Coaceruaui mihi argētum & aurū & substātias regum & prouinciarū. Feci mihi cantores & cātatrices & delitias filiorū hominū: scyphos & vrceolos in ministerio ad vina fundēda: & supergressus sum opibus oēs qui ante me fuerunt in hierusalē. Sapiā quoq; pseuerauit mecū: & omnia q̄ desiderauerūt oculi mei nō negaui eis: nec phibui cor meū quin oī voluptate frueretur: & oblectaret se in his q̄ ppauerā. Et hanc ratꝰ sū ptē meā: si vterer labore meo. Cūq; me cōuertissē ad vniuersa opa q̄ fecerā manꝰ mee & ad labores i

הגדלתי והוספתי חכמה על כל אשר היה לפני על ירושלם ולבי ראה הרבה חכמה ודעת׃ ואתנה לבי לדעת חכמה ודעת הוללות ושכלות ידעתי שגם זה הוא רעיון רוח׃ כי ברב חכמה רב כעס ויוסיף דעת יוסיף מכאוב׃

Cap. ij.

אמרתי אני בלבי לכה נא אנסכה בשמחה וראה בטוב והנה גם הוא הבל׃ לשחוק אמרתי מהולל ולשמחה מה זה עשה׃ תרתי בלבי למשוך ביין את בשרי ולבי נהג בחכמה ולאחז בסכלות עד אשר אראה אי זה טוב לבני האדם אשר יעשו תחת השמים מספר ימי חייהם׃ הגדלתי מעשי בניתי לי בתים נטעתי לי כרמים׃ עשיתי לי גנות ופרדסים ונטעתי בהם עץ כל פרי׃ עשיתי לי ברכות מים להשקות מהם יער צומח עצים׃ קניתי עבדים ושפחות ובני בית היה לי גם מקנה בקר וצאן הרבה היה לי מכל שהיו לפני בירושלם׃ כנסתי לי גם כסף וזהב וסגלת מלכים והמדינות עשיתי לי שרים ושרות ותענגות בני האדם שדה ושדות׃ וגדלתי והוספתי מכל שהיו לפני בירושלם אף חכמתי עמדה לי׃ וכל אשר שאלו עיני לא אצלתי מהם לא מנעתי את לבי מכל שמחה כי לבי שמח מכל עמלי וזה היה חלקי מכל עמלי׃ ופניתי אני בכל מעשי שעשו ידי ובעמל

שעמלתי לעשות והנה הכל הבל ורעות רוח ואין יתרון תחת השמש: ופניתי אני לראות חכמה והוללות וסכלות כי מה האדם שיבוא אחרי המלך את אשר כבר עשוהו: וראיתי אני שיש יתרון לחכמה מן הסכלות כיתרון האור מן החשך: החכם עיניו בראשו והכסיל בחשך הולך וידעתי גם אני שמקרה אחד יקרה את כלם: ואמרתי אני בלבי כמקרה הכסיל גם אני יקרני ולמה חכמתי אני אז יותר ודברתי בלבי שגם זה הבל: כי אין זכרון לחכם עם הכסיל לעולם בשכבר הימים הבאים הכל נשכח ואיך ימות החכם עם הכסיל: ושנאתי את החיים כי רע עלי המעשה שנעשה תחת השמש כי הכל הבל ורעות רוח: ושנאתי אני את כל עמלי שאני עמל תחת השמש שאניחנו לאדם שיהיה אחרי: ומי יודע החכם יהיה או סכל וישלט בכל עמלי שעמלתי ושחכמתי תחת השמש גם זה הבל: וסבותי אני ליאש את לבי על כל העמל שעמלתי תחת השמש: כי יש אדם שעמלו בחכמה ובדעת ובכשרון ולאדם שלא עמל בו יתננו חלקו גם זה הבל ורעה רבה: כי מה הוה לאדם בכל עמלו וברעיון לבו שהוא עמל תחת השמש: כי כל ימיו מכאבים וכעס ענינו גם בלילה לא שכב לבו גם זה הבל הוא: אין טוב

quibus frustra sudaueram: vidi in omnibus vanitatem & afflictionem animi: & nihil permanere sub sole. Transiui ad contemplandam sapientiam: erroresque & stulticiam. Quid est inquam homo vt sequi possit regem factorem suum? Et vidi quod tantum precederet sapientia stulticiam: quantum differt lux a tenebris. Sapientis oculi in capite eius: stultus in tenebris ambulat. Et didici quod vnus vtriusque esset interitus. Et dixi in corde meo. Si vnus & stulti & meus occasus erit: quid mihi prodest quod maiorem sapientie dedi operam? Locutusque cum mente mea animaduerti quod hoc quoque esset vanitas. Non enim erit memoria sapientis similiter vt stulti in perpetuum: & futura tempora obliuione cuncta pariter operient. Moritur doctus similiter vt indoctus: & idcirco taeduit me vite mee videntem mala vniuersa esse sub sole: & cuncta vanitatem & afflictionem spiritus. Rursus detestatus sum omnem industriam meam qua sub sole studiosissime laboraui: habiturus heredem post me quem ignoro vtrum sapiens an stultus futurus sit: & dominabitur in laboribus meis quibus desudaui & sollicitus fui. Et est quicquam tam vanum? Vnde cessaui: renunciauitque cor meum vltra laborare sub sole. Nam cum alius laboret in sapientia & doctrina & sollicitudine: homini ocioso quesita dimittit. Et hoc ergo vanitas & magnum malum. Quid enim proderit homini de vniuerso labore suo & afflictione spiritus qua sub sole cruciatus est? Cuncti dies eius doloribus & erumnis pleni sunt: nec per noctem mente requiescit. Et hoc nonne vanitas est? Nonne melius est

ᾧ ἐμόχθησα τοῦ ποιεῖν· καὶ ἰδοὺ τὰ πάντα ματαιότης καὶ προαίρεσις πνεύματος, καὶ οὐκ ἔστι περισσεία ὑπὸ τὸν ἥλιον. καὶ ἐπέβλεψα ἐγὼ τοῦ ἰδεῖν σοφίαν καὶ παραφορὰν καὶ ἀφροσύνην· ὅτι τίς ἄνθρωπος ὃς ἐλεύσεται ὀπίσω τῆς βουλῆς, σὺν τὰ ὅσα ἐποίησαν αὐτήν. καὶ εἶδον ἐγὼ ὅτι ἐστὶ περισσεία τῇ σοφίᾳ ὑπὲρ τὴν ἀφροσύνην, ὡς περισσεία τοῦ φωτὸς ὑπὲρ τὸ σκότος. Τοῦ σοφοῦ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἐν κεφαλῇ αὐτοῦ, καὶ ὁ ἄφρων ἐν σκότει πορεύεται, καὶ ἔγνων καί γε ἐγὼ ὅτι συνάντημα ἓν συναντήσεται τοῖς πᾶσιν αὐτοῖς. καὶ εἶπον ἐγὼ ἐν καρδίᾳ μου, ὡς συνάντημα τοῦ ἄφρονος καί γε ἐμοὶ συναντήσεταί μοι, καὶ ἱνατί ἐσοφισάμην ἐγώ; τότε περισσὸν ἐλάλησα ἐν καρδίᾳ μου, διότι ἄφρων ἐκ περισσεύματος λαλεῖ, ὅτι καί γε τοῦτο ματαιότης. ὅτι οὐκ ἔστι μνήμη τοῦ σοφοῦ μετὰ τοῦ ἄφρονος εἰς αἰῶνα, καθότι ἤδη ταῖς ἡμέραις ταῖς ἐρχομέναις τὰ πάντα ἐπελήσθη. καὶ πῶς ἀποθανεῖται ὁ σοφὸς μετὰ τοῦ ἄφρονος; καὶ ἐμίσησα σὺν τὴν ζωήν· ὅτι πονηρὸν ἐπ' ἐμὲ τὸ ποίημα τὸ πεποιημένον ὑπὸ τὸν ἥλιον, ὅτι τὰ πάντα ματαιότης καὶ προαίρεσις πνεύματος. καὶ ἐμίσησα ἐγὼ σύμπαντα μόχθον μου ὃν ἐγὼ μοχθῶ ὑπὸ τὸν ἥλιον, ὅτι ἀφίω αὐτὸν τῷ ἀνθρώπῳ τῷ γινομένῳ μετ' ἐμέ. καὶ τίς οἶδεν εἰ σοφὸς ἔσται ἢ ἄφρων; καὶ ἐξουσιάσεται ἐν παντὶ μόχθῳ μου, ᾧ ἐμόχθησα καὶ ᾧ ἐσοφισάμην ὑπὸ τὸν ἥλιον· καί γε τοῦτο ματαιότης. καὶ ἐπέστρεψα ἐγὼ τοῦ ἀποτάξασθαι τῇ καρδίᾳ μου ἐπὶ παντὶ μόχθῳ ᾧ ἐμόχθησα ὑπὸ τὸν ἥλιον, ὅτι ἔστιν ἄνθρωπος ὅτι μόχθος αὐτοῦ ἐν σοφίᾳ καὶ ἐν γνώσει καὶ ἐν ἀνδρείᾳ· καὶ ἄνθρωπος ᾧ οὐκ ἐμόχθησεν ἐν αὐτῷ δώσει αὐτῷ μερίδα αὐτοῦ, καί γε τοῦτο ματαιότης καὶ πονηρία μεγάλη γίνεται τῷ ἀνθρώπῳ ἐν παντὶ μόχθῳ αὐτοῦ καὶ ἐν προαιρέσει καρδίας αὐτοῦ ᾧ αὐτὸς μοχθεῖ ὑπὸ τὸν ἥλιον· ὅτι πᾶσαι αἱ ἡμέραι αὐτοῦ ἀλγημάτων καὶ θυμοῦ περισπασμὸς αὐτοῦ, καί γε ἐν νυκτὶ οὐ κοιμᾶται ἡ καρδία αὐτοῦ· καί γε τοῦτο ματαιότης ἐστί. οὐκ ἔστιν ἀγαθὸν

ἀνθρώπῳ, εἰ μὴ ὃ φάγεται καὶ ὃ πίεται καὶ ὃ δείξει τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ἀγαθὸν ἐν μόχθῳ αὐτοῦ· καί γε τοῦτο εἶδον ἐγὼ ὅτι ἀπὸ χειρὸς τοῦ θεοῦ ἐστί· ὅτι τίς φάγεται καὶ τίς πίεται παρεξ αὐτοῦ; ὅτι τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ἀγαθῷ πρὸ προσώπου αὐτοῦ ἔδωκε σοφίαν καὶ γνῶσιν καὶ εὐφροσύνην, καὶ τῷ ἁμαρτάνοντι ἔδωκε περισπασμὸν τοῦ προσθεῖναι καὶ τοῦ συναγαγεῖν· τοῦ δοῦναι τῷ ἀγαθῷ πρὸ προσώπου τοῦ θεοῦ· ὅτι καί γε τοῦτο ματαιότης καὶ προαίρεσις πνεύματος.

Ca. 3.

Τοῖς πᾶσι ὁ χρόνος καὶ καιρὸς τῷ παντὶ πράγματι ὑπὸ τὸν οὐρανόν. καιρὸς τοῦ τεκεῖν καὶ καιρὸς τοῦ ἀποθανεῖν, καιρὸς τοῦ φυτεῦσαι, καὶ καιρὸς τοῦ ἐκτίλαι τὸ πεφυτευμένον. καιρὸς τοῦ ἀποκτεῖναι καὶ καιρὸς τοῦ ἰάσασθαι, καιρὸς τοῦ καθελεῖν, καὶ καιρὸς τοῦ οἰκοδομῆσαι, καιρὸς τοῦ κλαῦσαι καὶ καιρὸς τοῦ γελάσαι, καιρὸς τοῦ κόψασθαι καὶ καιρὸς τοῦ ὀρχήσασθαι. καιρὸς τοῦ βαλεῖν λίθους καὶ καιρὸς τοῦ συναγαγεῖν λίθους, καιρὸς τοῦ περιλαβεῖν καὶ καιρὸς τοῦ μακρυνθῆναι ἀπὸ περιλήμματος. καιρὸς τοῦ ζητῆσαι καὶ καιρὸς τοῦ ἀπολέσαι, καιρὸς τοῦ φυλάξαι καὶ καιρὸς τοῦ ἐκβαλεῖν. καιρὸς τοῦ ῥῆξαι καὶ καιρὸς τοῦ ῥάψαι, καιρὸς τοῦ σιγᾶν καὶ καιρὸς τοῦ λαλεῖν. καιρὸς τοῦ φιλῆσαι καὶ καιρὸς τοῦ μισῆσαι, καιρὸς πολέμου καὶ καιρὸς εἰρήνης. τίς περισσεία τοῦ ποιοῦντος ἐν οἷς αὐτὸς μοχθεῖ; εἶδον σὺν τὸν περισπασμὸν ὃν ἔδωκεν ὁ θεὸς τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων τοῦ περισπᾶσθαι ἐν αὐτῷ. σύμπαντα ἃ ἐποίησε καλὰ ἐν καιρῷ αὐτοῦ· καί γε σὺν τὸν αἰῶνα ἔδωκεν ἐν καρδίᾳ αὐτῶν, ὅπως μὴ εὕρῃ ὁ ἄνθρωπος τὸ ποίημα ὃ ἐποίησεν ὁ θεὸς ἀπ' ἀρχῆς καὶ μέχρι τέλους. ἔγνων ὅτι οὐκ ἔστιν ἀγαθὸν ἐν αὐτοῖς, εἰ μὴ τοῦ εὐφρανθῆναι καὶ τοῦ ποιεῖν ἀγαθὸν ἐν ζωῇ αὐτοῦ. καί γε πᾶς ἄνθρωπος ὃς φάγεται καὶ πίεται καὶ ἴδῃ ἀγαθὸν ἐν παντὶ μόχθῳ αὐτοῦ, δόμα θεοῦ ἐστι. ἔγνων ὅτι πάντα ὅσα ἐποίησεν ὁ θεὸς αὐτὰ ἔσται εἰς τὸν αἰῶνα, ἐπ' αὐτῷ οὐκ ἔστι προσθεῖναι, καὶ ἀπ' αὐτοῦ

comedere & bibere & ostendere anime sue bona de laboribus suis? Et hoc de manu dei est. Quis ita deuorabit & deliciis affluet vt ego? Homini bono in conspectu suo dedit deus sapientiam & scientiam & leticiam: peccatori autem dedit afflictionem & curam superfluam: vt addat & congreget & tradat ei qui placuit deo. Sed & hoc vanitas est & cassa sollicitudo mentis.

3.

Omnia tempus habent: & suis spaciis transeunt vniuersa sub celo. Tempus nascendi & tempus moriendi. Tempus plantandi & tempus euellendi quod plantatum est. Tempus occidendi & tempus sanandi. Tempus destruendi & tempus edificandi. Tempus flendi & tempus ridendi. Tempus plangendi & tempus saltandi. Tempus spargendi lapides: & tempus colligendi. Tempus amplexandi & tempus longe fieri ab amplexibus. Tempus acquirendi & tempus perdendi. Tempus custodiendi & tempus abiiciendi. Tempus scindendi & tempus consuendi. Tempus tacendi & tempus loquendi. Tempus dilectionis & tempus odii. Tempus belli & tempus pacis. Quid habet amplius homo de labore suo? Vidi afflictionem quam dedit deus filiis hominum vt distendantur in ea. Cuncta fecit bona in tempore suo & mundum tradidit disputationi eorum: vt non inueniat homo opus quod operatus est deus ab initio vsque ad finem. Et cognoui quod non esset melius nisi letari & facere bene in vita sua. Omnis enim homo qui comedit & bibit: & videt bonum de labore suo. Hoc donum dei est. Didici quod omnia opera que fecit deus perseuerent in perpetuum. Non possumus eis quicquam addere

באדם שיאכל ושתה והראה את נפשו טוב בעמלו גם זה ראיתי אני כי מיד האלהים היא: כי מי יאכל ומי יחוש חוץ ממני: כי לאדם שטוב לפניו נתן חכמה ודעת ושמחה ולחוטא נתן ענין לאסף ולכנוס לתת לטוב לפני האלהים גם זה הבל ורעות רוח:

Cap. iii.

לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים: עת ללדת ועת למות עת לטעת ועת לעקור נטוע: עת להרוג ועת לרפוא עת לפרוץ ועת לבנות: עת לבכות ועת לשחוק עת ספוד ועת רקוד: עת להשליך אבנים ועת כנוס אבנים עת לחבוק ועת לרחק מחבק: עת לבקש ועת לאבד עת לשמור ועת להשליך: עת לקרוע ועת לתפור עת לחשות ועת לדבר: עת לאהב ועת לשנא עת מלחמה ועת שלום: מה יתרון העושה באשר הוא עמל: ראיתי את הענין אשר נתן אלהים לבני האדם לענות בו: את הכל עשה יפה בעתו גם את העלם נתן בלבם מבלי אשר לא ימצא האדם את המעשה אשר עשה האלהים מראש ועד סוף: ידעתי כי אין טוב בם כי אם לשמוח ולעשות טוב בחייו: וגם כל האדם שיאכל ושתה וראה טוב בכל עמלו מתת אלהים היא: ידעתי כי כל אשר יעשה האלהים הוא יהיה לעולם עליו אין להוסיף וממנו

nec auferre: q̄ fecit deus vt timeatur. Quod factum est ipsum permanet. Que futura sunt iam fuerunt & deus instaurat quod abiit. Vidi sub sole in loco iudicii impietatem: & in loco iustitie iniquitatem. Et dixi in corde meo. Iustū & impium iudicabit deus: & tēpus omnis rei tunc erit. Dixi in corde meo de filiis hominum vt probaret eos deus & ostenderet similes esse bestiis. Idcirco vnus interitus est hominis & iumentorum & equa vtriusq; conditio. Sicut moritur homo: sic & illa moriūtur. Similr spirāt oīa & nihil habet homo iumēto amplius. Cūcta subiacēt vanitati: & omnia pergūt ad vnū locum. De terra facta sunt: & in terram pariter reuertuntur. Quis nouit si spiritus filiorum adam ascendat sursum: & si spiritus iumentorum descendat deorsum? Et deprehēdi nihil esse melius q̄ letari hoīem in opere suo: & hanc esse partem illius. Quis enim eum adducet vt post se futura cognoscat? 4.

Verti me ad alia & vidi calumnias que sub sole geruntur: & lachrymas innocentium & neminē consolatorē: nec posse resistere eorū violētie: cūctorū auxilio destitutos. Et laudaui magis mortuos q̄ viuentes: & feliciorem vtroq; iudicaui qui nec dum natus est: nec vidit mala que sub sole fiūt.

Rursum contēplatus sum oēs labores hoim: & industrias animaduerti patere inuidie pximi. Et in hoc ergo vanitas: & cura supflua est. Stultus cōplicat manus suas & comedit carnes suas dicēs. Melius est pugillus cū requie: q̄ plena vtraq; manus cum labore & afflictiōe animi. Considerās repperi & aliam vanitatē sub sole. Vnus est & secundum nō habet: nō filiū nō fratrem: & tn̄ laborare non cessat: nec satiantur oculi eius diuitiis: nec recogitat dicens. Cui laboro: & fraudo animā meā bonis. In hoc quoq; vanitas est & afflictio pessima. Melius est ergo duos esse simul q̄ vnū: habent enī emolumentum societatis sue. Si vnus ceciderit: ab altero fulcietur. Ve soli quia cum ceciderit nō habet subleuantē se. Et si dormierint duo: fouebuntur mutuo. Vnus q̄modo calefiet? Et si quispiā preualuerit contra vnum: duo resistent ei. Funiculus triplex difficile rumpitur. Melior est puer pauper & sapiens rege sene & stulto: qui nescit preuidere in posterum: quod de carcere cathenisq; interdū q̄s egrediatur ad regnū: & alius natus in regno inopia consumatur. Vidi cunctos viuentes qui ambulant sub sole cum adolescente secundo qui consurget pro eo. Infinitus numerus est populi omnium qui fuerunt ante eum: & qui postea futuri sunt non letabuntur in eo. Sed & hoc vanitas & afflictio spiritus. Custodi pedem tuum ingrediens domum dei: & appropinqua vt audias. Multo enī melior est obediētia q̄ stultorum victime: qui nesciunt quid faciunt mali.

5.

Ne temere qd loq̄ris: neq; cor tuū sit velox ad pferendū sermonem coram deo. Deus enim

בשמים ואתה על הארץ על כן
יהיו דבריך מעטים: כי בא החלום
ברב ענין וקול כסיל ברב
דברים: כאשר תדר נדר לאלהים
אל תאחר לשלמו כי אין חפץ
בכסילים את אשר תדר שלם:
טוב אשר לא תדר משתדור ולא
תשלם: אל תתן את פיך לחטיא
את בשרך ואל תאמר לפני
המלאך כי שגגה היא למה יקצף
האלהים על קולך וחבל את
מעשה ידיך: כי ברב חלמות
והבלים ודברים הרבה כי את
האלהים ירא: אם עשק רש וגזל
משפט וצדק תראה במדינה אל
תתמה על החפץ כי גבה מעל
גבה שמר וגבהים עליהם: ויתרון
ארץ בכל הוא מלך לשדה נעבד:
אהב כסף לא ישבע כסף ומי
אהב בהמון לא תבואה גם זה
הבל: ברבות הטובה רבו אוכליה
ומה כשרון לבעליה כי אם ראות
עיניו: מתוקה שנת העבד אם
מעט ואם הרבה יאכל והשבע
לעשיר איננו מניח לו לישון:
יש רעה חולה ראיתי תחת
השמש עשר שמור לבעליו
לרעתו: ואבד העשר ההוא בענין
רע והוליד בן ואין בידו מאומה:
כאשר יצא מבטן אמו ערום
ישוב ללכת כשבא ומאומה לא
ישא בעמלו שילך בידו: וגם זה
רעה חולה כל עמת שבא כן ילך
ומה יתרון לו שיעמל לרוח: גם
כל ימיו בחשך יאכל וכעס הרבה
וחליו וקצף: הנה אשר ראיתי

in celo & tu super terram: idcirco sint pauci sermones tui. Multas curas sequũtur somnia: & in multis sermonibus inuenietur stulticia. Si quid vouisti deo: ne moreris reddere. Displicet enĩ deo infidelis & stulta pmissio. Sz quẽcunq voueris redde. Multoq melius est nõ vouere: quã post votũ pmissa nõ reddere. Ne dederis os tuũ vt peccare facias carnem tuam: neq dicas coram angelo non est prouidẽtia: ne forte iratus deus contra sermones tuos dissipet cuncta opa manuũ tuarũ. Vbi multa sunt sõnia: plurime sunt vanitates & sermões innumeri. Tu vero deũ time. Si videris calũnias egenorũ & violenta iudicia & subuerti iustitiã in prouincia: non mireris super hoc negocio: quia excelso excelsior est alius: & sup hos quoq eminẽtiores sunt alii: & insup vniuerse terre rex imperat seruienti. Auarus non implebitur pecunia: & qui amat diuitias fructũ nõ capiet ex eis. Et hoc ergo vanitas. Vbi multe sunt opes: multi qui comedunt eas. Et qd pdest possessori nisi q cernit diuitias oculis suis. Dulcis ẽ somnus operãti siue parum siue multũ comedat: saturitas autem diuitis non sinit eum dormire. Est & alia infirmitas pessima quam vidi sub sole. Diuitie cõseruate in malũ domini sui. Pereunt enim in afflictione pessima. Generauit filiũ q in summa egestate erit. Sicut egressus ẽ nudus de vtero matris sue: sic reuertetur: & nihil auferet secum de labore suo. Miserabilis prorsus infirmitas. Quõ venit sic reuertetur. Quid ergo pdest ei qd laborauit in vẽtũ? Cũctis dieb vite sue cõedit in tenebris & in curis multis & in erũna atq tristicia. Hoc itaq visũ ẽ

in celo sursum: et tu sup terrã: idcirco sint
ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, καὶ σὺ ἐπὶ τῆς γῆς, ἐπὶ τούτῳ ἔστω-
σαν οἱ λόγοι σου ὀλίγοι. Ὅτι παραγίνεται ἐνύπνιον ἐν
πλήθει πειρασμοῦ, καὶ φωνὴ ἄφρονος ἐν πλήθει λό-
γων. καθὼς ἂν εὔξῃ εὐχὴν τῷ θεῷ, μὴ χρονίσῃς τοῦ ἀπο-
δοῦναι αὐτήν, ὅτι οὐκ ἔστι θέλημα ἐν ἄφροσι, σὺ οὖν
ὅσα ἐὰν εὔξῃ ἀπόδος. ἀγαθὸν τὸ μὴ εὔξασθαί σε ἢ τὸ εὔξασ-
θαί σε καὶ μὴ ἀποδοῦναι. μὴ δῷς τὸ στόμα σου τοῦ
ἐξαμαρτῆσαι τὴν σάρκα σου καὶ μὴ εἴπῃς πρὸ προσώ-
που τοῦ θεοῦ, ὅτι ἄγνοιά ἐστιν, ἵνα μὴ ὀργισθῇ ὁ θεὸς
ἐπὶ φωνῇ σου, καὶ διαφθείρῃ τὰ ποιήματα χειρῶν σου.
ὅτι ἐν πλήθει ἐνυπνίων καὶ ματαιοτήτων καὶ λόγων
πολλῶν, ὅτι σὺ τὸν θεὸν φοβοῦ. ἐὰν συκοφαντίαν πέ-
νητος καὶ ἁρπαγὴν κρίματος καὶ δικαιοσύνης ἴδῃς ἐν
χώρᾳ, μὴ θαυμάσῃς ἐπὶ τῷ πράγματι. ὅτι ὑψηλὸς ἐ-
πάνω ὑψηλοῦ φυλάξει καὶ ὑψηλοὶ ἐπ' αὐτοῖς, καὶ περισ-
σεία γῆς ἐπὶ παντί ἐστι βασιλεὺς τοῦ ἀγροῦ εἰργασ-
μένου. ἀγαπῶν ἀργύριον οὐ πλησθήσεται ἀργυρίου. καὶ
τίς ἠγάπησεν ἐν πλήθει αὐτῶν γένημα; καί γε τοῦτο
ματαιότης. ἐν πλήθει τῆς ἀγαθωσύνης ἐπληθύνθησαν οἱ
ἔσθοντες αὐτήν. καὶ τίς ἀνδρεία τῷ παρ' αὐτῆς; ὅτι
ἀρχὴ τοῦ ὁρᾶν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ. γλυκὺς ὕπνος τοῦ
δούλου εἰ ὀλίγον καὶ εἰ πολὺ φάγεται, καὶ τῷ ἐμπλησ-
θέντι τοῦ πλουτῆσαι οὐκ ἔστιν ἀφίων αὐτὸν τοῦ ὑπνῶσ-
αι. ἔστιν ἀρρωστία ἣν εἶδον ὑπὸ τὸν ἥλιον, πλοῦτον φυ-
λασσόμενον τῷ παρ' αὐτοῦ εἰς κακίαν αὐτῷ. καὶ ἀπολεῖ-
ται ὁ πλοῦτος αὐτοῦ, ἐκεῖνος ἐν περισπασμῷ πονηρῷ,
καὶ ἐγέννησεν υἱόν, καὶ οὐκ ἔστιν ἐν χειρὶ αὐτοῦ οὐδέν.
καθὼς ἐξῆλθεν ἀπὸ γαστρὸς μητρὸς αὐτοῦ γυμνός, ἐπι-
στρέψει τοῦ πορευθῆναι ὡς ἥκει, καὶ οὐδὲν λήψεται ἐν
μόχθῳ αὐτοῦ, ἵνα πορευθῇ ἐν χειρὶ αὐτοῦ. καί γε τοῦ-
το πονηρὰ ἀρρωστία. ὥσπερ γὰρ παρεγένετο, οὕτως καὶ
ἀπελεύσεται. καὶ τίς ἡ περισσεία αὐτοῦ ἣ μοχθεῖ εἰς
ἄνεμον; καί γε πᾶσαι αἱ ἡμέραι αὐτοῦ ἐν σκότει καὶ
ἐν πένθει καὶ θυμῷ πολλῷ καὶ ἀρρωστίᾳ καὶ χόλῳ.
ecce quod vidi
ἰδοὺ ὃ εἶδον

Eccl.5. Iob.20.d. Iob.1.d. 1.Ti.6.

ego bonũ: quod est bonũ comedere et bibere
ἐγὼ ἀγαθόν, ὅ ἐστι καλὸν τοῦ φαγεῖν καὶ τοῦ πιεῖν
καὶ τοῦ ἰδεῖν ἀγαθωσύνην ἐν παντὶ μόχθῳ αὐτοῦ
ᾧ ἂν μοχθῇ ὑπὸ τὸν ἥλιον ἀριθμὸν ἡμερῶν ζωῆς αὐ-
τοῦ ὧν ἔδωκεν αὐτῷ ὁ θεός, ὅτι αὐτὸ μερὶς αὐτοῦ.
καί γε πᾶς ἄνθρωπος ᾧ ἔδωκεν αὐτῷ ὁ θεὸς πλοῦ-
τον καὶ ὑπάρχοντα, καὶ ἐξουσίασεν αὐτὸν τοῦ φα-
γεῖν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ λαβεῖν τὸ μέρος αὐτοῦ καὶ τοῦ
εὐφρανθῆναι ἐν μόχθῳ αὐτοῦ. τοῦτο δόμα θεοῦ ἐστιν,
ὅτι οὐ πολλὰ μνησθήσεται τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐ-
τοῦ, ὅτι ὁ θεὸς περισπᾷ αὐτὸν ἐν εὐφροσύνῃ καρδί-
ας αὐτοῦ.

Ca. 6.

Est malitia quã vidi sub sole. et multa est
Ἔστι πονηρία ἣν εἶδον ὑπὸ τὸν ἥλιον, καὶ πολλή ἐστιν
παρὰ τοῖς ἀνθρώποις. ἀνὴρ ᾧ δώσει αὐτῷ ὁ θεὸς πλοῦτον
καὶ ὑπάρχοντα καὶ δόξαν, καὶ οὐκ ἔστιν ὑστερῶν τῇ
ψυχῇ αὐτοῦ ἀπὸ πάντων ὧν ἐπιθυμήσει. καὶ οὐκ ἐξου-
σιάσει αὐτῷ ὁ θεὸς τοῦ φαγεῖν ἀπ' αὐτοῦ. ὅτι ἀνὴρ
ξένος φάγεται αὐτόν, καί γε τοῦτο ματαιότης καὶ ἀρ-
ρωστία πονηρά ἐστιν. ἐὰν γεννήσῃ ἀνὴρ ἑκατόν, καὶ
ἔτη πολλὰ ζήσεται, καὶ πλῆθος ὅτι ἔσονται ἡμέ-
ραι ἐτῶν αὐτοῦ, καὶ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ οὐ πλησθήσεται ἀπὸ
τῆς ἀγαθωσύνης, καί γε ταφὴ οὐκ ἐγένετο αὐτῷ, εἶπα
ἀγαθὸν ὑπὲρ αὐτὸν τὸ ἔκτρωμα. ὅτι ἐν ματαιότητι
ἦλθε καὶ ἐν σκότει πορεύεται καὶ ἐν σκότει ὄνομα αὐ-
τοῦ καλυφθήσεται, καί γε ἥλιον οὐκ εἶδε καὶ οὐκ ἔγνω
ἀναπαύσεις τούτῳ ὑπὲρ τοῦτον. καὶ εἰ ἔζησε χι-
λίων ἐτῶν καθόδους, καὶ ἀγαθωσύνην οὐκ εἶδε. μὴ
οὐκ εἰς τόπον ἕνα τὰ πάντα πορεύεται; πᾶς μόχ-
θος τοῦ ἀνθρώπου εἰς στόμα αὐτοῦ, καί γε ἡ ψυχὴ οὐ πλη-
ρωθήσεται. ὅτι τίς περισσεία τῷ σοφῷ ὑπὲρ τὸν ἄφρονα;
διότι ὁ πένης οἶδε πορευθῆναι κατέναντι τῆς ζωῆς.
ἀγαθὸν ὅραμα ὀφθαλμῶν ὑπὲρ πορευόμενον ψυχῇ. καί
γε τοῦτο ματαιότης καὶ προαίρεσις πνεύματος. εἴ τι
ἐγένετο ἤδη κέκληται ὄνομα αὐτοῦ. καὶ ἐγνώσθη τί
ἐστιν ἄνθρωπος, καὶ οὐ δυνήσεται τοῦ κριθῆναι μετὰ
τοῦ ἰσχυροῦ ὑπὲρ αὐτόν. ὅτι εἰσὶ

mihi bonum vt comedat quis & bibat & fruatur leticia ex labore suo quo laborauit ipse sub sole numero dierum vite sue quos dedit ei deus: & hec est pars illius. Et omni homini cui dedit deus diuitias atq substantiam potestatẽq ei tribuit vt comedat ex eis & fruatur parte sua & letetur de labore suo: hoc ẽ donũ dei. Non enim satis recordabitur dierum vite sue: eo q deus occupet delitiis cor eius. 6.

Est & aliud malum quod vidi sub sole & quidem frequens apud homines. Vir cui dedit deus diuitias & substantiam & honorem & nihil deest anime sue ex omnibus que desiderat: nec tribuit ei potestatem deus vt comedat ex eo: sed homo extraneus vorabit illud. Hoc vanitas & magna miseria ẽ. Si genuerit quispiã centũ liberos & vixerit multos ãnos & plures dies etatis habuerit: & anima illius nõ vtatur bonis substantie sue: sepulturaq careat: de hoc ego pronuncio q melior illo sit abortiuus. Frustra enim venit & pergit ad tenebras: & obliuione delebitur nomen eius. Non vidit solẽ neq cognouit distantiã boni & mali: etiam si duobus milibus annis vixerit & non fuerit pfruitus bonis. Nõne ad vnũ locũ properãt oia? Ois labor hois in ore eius: sed anima eius nõ implebitur. Quid habet amplius sapiens a stulto: & quid pauper nisi vt pgat illuc vbi est vita. Melius ẽ videre qd cupias: q desiderare qd nescias. Sed & hoc vanitas est: & psumptio spũs. Qui futurus est iã vocatũ est nomẽ eius: & scitur q homo sit: & non possit contra fortiorem se in iudicio cõtendere.

אני טוב אשר יפה לאכול ולשתות
ולראות טובה בכל עמלו שיעמל
תחת השמש מספר ימי חיו
אשר נתן לו האלהים כי
הוא חלקו: גם כל האדם אשר
נתן לו האלהים עשר ונכסים
והשליטו לאכל ממנו ולשאת את
חלקו ולשמח בעמלו זה מתת
אלהים היא: כי לא הרבה יזכר
את ימי חייו כי האלהים מענה
בשמחת לבו:

Cap. vi.

יש רעה אשר
ראיתי תחת השמש ורבה היא
על האדם: איש אשר יתן לו
האלהים עשר ונכסים וכבוד
ואיננו חסר לנפשו מכל אשר
יתאוה ולא ישליטנו האלהים
לאכל ממנו כי איש נכרי יאכלנו
זה הבל וחלי רע הוא: אם יוליד
איש מאה ושנים רבות יחיה
ורב שיהיו ימי שניו ונפשו לא
תשבע מן הטובה וגם קבורה לא
היתה לו אמרתי טוב ממנו
הנפל: כי בהבל בא ובחשך ילך
ובחשך שמו יכסה: גם שמש לא
ראה ולא ידע נחת לזה מזה:
ואלו חיה אלף שנים פעמים וטובה
לא ראה הלא אל מקום אחד הכל
הולך: כל עמל האדם לפיהו וגם
הנפש לא תמלא: כי מה יותר
לחכם מן הכסיל מה לעני
יודע להלך נגד החיים: טוב מראה
עינים מהלך נפש גם זה הבל
ורעות רוח: מה שהיה כבר נקרא
שמו ונודע אשר הוא אדם ולא
יוכל לדין עם שהתקיף ממנו: כי יש

דברים הרבה מרבים הבל
מה יותר לאדם׃

Cap. vij.

כי מי יודע מה טוב לאדם
בחיים מספר ימי חיי הבלו ויעשם
כצל אשר מי יגיד לאדם מה
יהיה אחריו תחת השמש׃ טוב
שם משמן טוב ויום המות
מיום הולדו׃ טוב ללכת אל בית
אבל מלכת אל בית משתה
באשר הוא סוף כל האדם והחי
יתן אל לבו׃ טוב כעס משחוק
כי ברע פנים ייטב לב׃ לב חכמים
בבית אבל ולב כסילים בבית
שמחה׃ טוב לשמע גערת חכם
מאיש שמע שיר כסילים׃ כי
כקול הסירים תחת הסיר כן שחוק
הכסיל וגם זה הבל׃ כי העשק
יהולל חכם ויאבד את לב מתנה׃
טוב אחרית דבר מראשיתו טוב
ארך רוח מגבה רוח׃ אל תבהל
ברוחך לכעוס כי כעס בחיק
כסילים ינוח׃ אל תאמר מה היה
שהימים הראשנים היו טובים
מאלה כי לא מחכמה שאלת
על זה׃ טובה חכמה עם נחלה
ויתר לראי השמש׃ כי בצל
החכמה בצל הכסף ויתרון דעת
החכמה תחיה בעליה׃ ראה את
מעשה האלהים כי מי יוכל לתקן
את אשר עותו׃ ביום טובה היה
בטוב וביום רעה ראה גם את זה
לעמת זה עשה האלהים על
דברת שלא ימצא האדם אחריו
מאומה׃ את הכל ראיתי בימי הבלי
יש צדיק אבד בצדקו ויש רשע
מאריך ברעתו׃ אל תהי צדיק הרבה

Verba sunt plurima: multamque in disputando habentia vanitatem. 7.

Quid necesse est homini maiora se quaerere cum ignorat quid conducat sibi in vita sua numero dierum peregrinationis suae: & tempore quod velut umbra praeterit. Aut quis ei poterit indicare quid post eum futurum sub sole sit. Melius est nomen bonum quam unguenta pretiosa: & dies mortis die nativitatis. Melius est ire ad domum luctus quam ad domum convivii. In illa enim finis cunctorum ammonetur hominum: & vivens hoc cogitat quod futurum sit. Melior est ira risu: quia per tristiciam vultus corrigitur animus delinquentis. Cor sapientium ubi tristitia est: & cor stultorum ubi letitia. Melius est a sapiente corripi: quam stultorum adulatione decipi: quia sicut sonitus spinarum ardentium sub olla: sic risus stulti. Sed & hoc vanitas. Calumnia conturbat sapientem & perdet robur cordis eius. Melior est finis orationis quam principium. Melior est patiens arrogante. Ne sis velox ad irascendum: quia ira in sinu stulti requiescit. Ne dicas: quid putas causae est quod priora tempora meliora fuere quam nunc sunt? Stulta enim est huiuscemodi interrogatio. Utilior est sapientia cum divitiis & magis prodest videntibus solem. Sicut enim protegit sapientia sic protegit pecunia. Hoc autem plus habet eruditio & sapientia quod vitam tribuunt possessori suo. Considera opera dei quod nemo possit corrigere quem ille despexerit. In die bona fruere bonis: & malam diem precave. Sicut enim hanc sic & illam fecit deus: ut non inveniat homo contra eum iustas querimonias. Hec quoque vidi in diebus vanitatis mee. Iustus perit in iusticia sua: & impius multo vivit tempore in malicia sua. Noli esse iustus multum

smones multi implentes vanitatem.
λόγοι πολλοὶ πληθύνοντες ματαιότητα. Ca. 7.

Quid abundans homini: quis enim novit quid bo-
Τί περισσὸν τῷ ἀνθρώπῳ, ὅτι τίς οἶδε τί ἀγαθ-
num homini in vita eius: numerum dierum vite
ὸν τῷ ἀνθρώπῳ ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ, ἀριθμὸν ἡμερῶν ζωῆς
vanitatis eorum? et fecit eas in umbra: quia
ματαιότητος αὐτοῦ; καὶ ἐποίησεν αὐτὰς ἐν σκιᾷ, ὅτι
quis nunciabit homini: quid erit post eum sub
τίς ἀγγελεῖ τῷ ἀνθρώπῳ, τί ἔσται ὀπίσω αὐτοῦ ὑπὸ
sole? bonum nomen super oleum bonum: et dies
τὸν ἥλιον; ἀγαθὸν ὄνομα ὑπὲρ ἔλαιον ἀγαθόν, καὶ ἡμέρα
mortis super diem generationis eius. bonum ire
τοῦ θανάτου ὑπὲρ ἡμέραν γενέσεως αὐτοῦ. ἀγαθὸν πο-
in domum luctus quam ire in domum
ρευθῆναι εἰς οἶκον πένθους ἢ ὅτι πορευθῆναι εἰς οἶκον
convivii. quia hic finis omnis hominis:
πότου. καθότι τοῦτο τέλος παντὸς τοῦ ἀνθρώπου,
et vivens dabit bonum in cor eius. Bonum
καὶ ὁ ζῶν δώσει ἀγαθὸν εἰς καρδίαν αὐτοῦ. Ἀγαθὸν
ira super risum: quia in malitia vultus boni-
θυμὸς ὑπὲρ γέλωτα, ὅτι ἐν κακίᾳ προσώπου ἀγαθυν-
ficabitur cor. cor sapientum in domo luctus: et cor
θήσεται καρδία. καρδία σοφῶν ἐν οἴκῳ πένθους, καὶ καρ-
stultorum in domo letitie. bonum audire
δία ἀφρόνων ἐν οἴκῳ εὐφροσύνης. ἀγαθὸν τοῦ ἀκοῦσαι
correptionem sapientis super virum audientem canticum stulto-
ἐπιτίμησιν σοφοῦ ὑπὲρ ἄνδρα ἀκούοντα ᾆσμα ἀφρό-
rum. quia sicut sonitus spinarum sub lebete: sic
νων. ὅτι ὡς φωνὴ τῶν ἀκανθῶν ὑπὸ τὸν λέβητα, οὕ-
risus stultorum: et hoc vanitas.
τως ὁ γέλως ὁ τῶν ἀφρόνων, καί γε τοῦτο ματαιότης.
quia calumnia circumfert sapientem: et perdit
ὅτι ἡ συκοφαντία περιφέρει σοφόν, καὶ ἀπολλύει τὴν
cor generositatis eius. bonus finis sermonum super prin-
καρδίαν εὐγενείας αὐτοῦ. ἀγαθὴ ἐσχάτη λόγων ὑπὲρ ἀρ-
cipium eius. bonum patiens super excelsum spiri-
χὴν αὐτοῦ. ἀγαθὸν μακρόθυμος ὑπὲρ ὑψηλὸν πνεύμα-
tu. ne sis velox in spiritu tuo ad irascendum. quia
τι. μὴ σπεύσῃς ἐν πνεύματί σου τοῦ θυμοῦσθαι. ὅτι
ira in sinu stultorum requiescet. ne dicas quid fu-
θυμὸς ἐν κόλπῳ ἀφρόνων ἀναπαύσεται. μὴ εἴπῃς τί ἐγέ-
it. quia dies priores fuerunt bone super has.
νετο. ὅτι ἡμέραι αἱ πρότεραι ἦσαν ἀγαθαὶ ὑπὲρ ταύ-
quia non in sapientia interrogasti de hoc. bo-
τας. ὅτι οὐκ ἐν σοφίᾳ ἐπηρώτησας περὶ τούτου. ἀγα-
na sapientia cum distributione et abundantia contemplanti-
θὴ σοφία μετὰ κληροδοσίας καὶ περίσσεια τοῖς θεωροῦ-
bus solem. quia in umbra eius sapientia sicut umbra pe-
σι τὸν ἥλιον. ὅτι ἐν σκιᾷ αὐτῆς ἡ σοφία ὡς σκιὰ τοῦ ἀρ-
cunie. et abundantia cognitionis sapientie vivere faciet
γυρίου. καὶ περίσσεια γνώσεως τῆς σοφίας ζωοποιήσει
eum qui ab ea. vide opera dei. quis quem
τὸν παρ' αὐτῆς. ἴδε τὰ ποιήματα τοῦ θεοῦ. ὅτι τίς
poterit ut ornet quem utique deus perverterit eum.
δυνήσεται τοῦ κοσμῆσαι ὃν ἂν ὁ θεὸς διαστρέψῃ αὐτόν.
in die bonitatis vive in bono et vide in die
ἐν ἡμέρᾳ ἀγαθωσύνης ζῆθι ἐν ἀγαθῷ καὶ ἴδε ἐν ἡμέρᾳ
malitie. vide et hoc consonans huic fecit
κακίας. ἴδε καί γε τοῦτο σύμφωνον τούτῳ ἐποίησεν
deus de locutione. ne inveniat homo post eum
ὁ θεὸς περὶ λαλιᾶς. ἵνα μὴ εὕρῃ ὁ ἄνθρωπος ὀπίσω αὐ-
quicquam. omnia vidi in diebus vanitatis
τοῦ μηδέν. σύμπαντα εἶδον ἐν ἡμέραις ματαιότητός
mee. Est iustus qui perit in iusticia sua: et est
μου. Ἔστι δίκαιος ἀπολλύμενος ἐν δικαίῳ αὐτοῦ, καὶ ἔστιν
impius permanens in malitia sua. ne sis iustus
ἀσεβὴς μένων ἐν κακίᾳ αὐτοῦ. μὴ γίνου δίκαιος
multum
πολύ

Pro. 11.a.

et ne sapias superflua: nequando obstupescas. ne impie
καὶ μὴ σοφίζου περισσά, μήποτε ἐκπλαγῇς. μὴ ἀσε-
agas multum: et ne sis durus: ne moriaris in
βήσῃς πολύ, καὶ μὴ γίνου σκληρός, ἵνα μὴ ἀποθάνῃς ἐν
non tempore tuo. bonum inherere te in hoc. et
οὐ καιρῷ σου. ἀγαθὸν τὸ ἀντέχεσθαί σε ἐν τούτῳ. καί
ab hoc ne contamines manum tuam: quia timenti-
γε ἀπὸ τούτου μὴ μιάνῃς τὴν χεῖρά σου, ὅτι φοβου-
bus deum exibunt omnia. sapientia adiuva-
μένοις τὸν θεὸν ἐξελεύσεται τὰ πάντα. ἡ σοφία βοηθή-
bit sapientem super decem potentes existentes in
σει τῷ σοφῷ ὑπὲρ δέκα ἐξουσιάζοντας τοὺς ὄντας ἐν
civitate. quia homo non est iustus in terra: qui
τῇ πόλει. ὅτι ἄνθρωπος οὐκ ἔστι δίκαιος ἐν τῇ γῇ, ὃς
faciet bonum et non peccabit. et in om-
ποιήσει ἀγαθὸν καὶ οὐχ ἁμαρτήσεται. καί γε εἰς πάν-
nes sermones quos loquentur: ne posueris cor tuum:
τας λόγους οὓς λαλήσουσι, μὴ θῇς τὴν καρδίαν σου,
ut non audias servum tuum maledicentem tibi.
ὅπως μὴ ἀκούσῃς τοῦ δούλου σου καταρωμένου σε.
quia multoties malignatur in te et modis multis
ὅτι πλειστάκις πονηρεύεταί σε καὶ καθόδους πολλάς
male afficiet cor tuum: quia ut et tu maledixisti
κακώσει καρδίαν σου, ὅτι ὡς καί γε σὺ κατηράσω
aliis: omnia hec tentavi in sapientia. di-
ἑτέρους, πάντα ταῦτα ἐπείρασα ἐν τῇ σοφίᾳ. εἶ-
xi: sapiens efficiar. et ipsa elongata est a me lon-
πα, σοφισθήσομαι. καὶ αὐτὴ ἐμακρύνθη ἀπ' ἐμοῦ μα-
ge super quod erat: et profunda profunditas: quis inveniet eam:
κρὰν ὑπὲρ ὃ ἦν, καὶ βαθὺ βάθος, τίς εὑρήσει αὐτό.
Lustravi ego et cor meum ut cognoscerem et
Ἐκύκλωσα ἐγὼ καὶ ἡ καρδία μου τοῦ γνῶναι καὶ
ut considerarem et ut quererem sapientiam et ratio-
τοῦ κατασκέψασθαι καὶ τοῦ ζητῆσαι σοφίαν καὶ ψῆ-
nem et ut cognoscerem impii stultitiam et turbulen-
φον καὶ τοῦ γνῶναι ἀσεβοῦς ἀφροσύνην καὶ ὀχληρί-
tiam et circulationem. et invenio ego eam amario-
αν καὶ περιφοράν. καὶ εὑρίσκω ἐγὼ αὐτὴν πικρότε-
rem super mortem. simul mulierem que est laquei
ραν ὑπὲρ θάνατον. σὺν τὴν γυναῖκα ἥτις ἐστὶ θηρεύ-
venatorum: et sagene cor eius: vincula in manus
ματα, καὶ σαγῆναι καρδία αὐτῆς, δεσμὸς εἰς χεῖρας
illius. bonus ante faciem dei auferetur ab
αὐτῆς. ἀγαθὸς πρὸ προσώπου τοῦ θεοῦ ἐξαιρεθήσεται ἀπ'
ea: et peccans comprehendetur in ea. ecce
αὐτῆς, καὶ ἁμαρτάνων συλληφθήσεται ἐν αὐτῇ. ἴδε
hoc inveni dixit ecclesiastes. una una ut invenirem
τοῦτο εὗρον εἶπεν ὁ ἐκκλησιαστής. μία τῇ μιᾷ εὑρεῖν
rationem: quam quesivit anima mea. et non inveni:
λογισμόν, ὃν ἐπεζήτησεν ἡ ψυχή μου. καὶ οὐχ εὗρον,
et hominem unum de mille repperi. et mulierem in
καὶ ἄνθρωπον ἕνα ἀπὸ χιλίων εὗρον. καὶ γυναῖκα ἐν
omnibus his non inveni. sed ecce hoc inveni quod
πᾶσι τούτοις οὐχ εὗρον. πλὴν ἴδε τοῦτο εὗρον ὃ
fecit deus simul hominem rectum. et ipsi quesi-
ἐποίησεν ὁ θεὸς σὺν τὸν ἄνθρωπον εὐθῆ. καὶ αὐτοὶ ἐζή-
erunt considerationes multas. quis novit sapientes et quis
τησαν λογισμοὺς πολλούς. τίς οἶδε σοφοὺς καὶ τίς
novit solutionem verbi.
οἶδε λύσιν ῥήματος. C.8.

Sapientia hominis illuminabit vultum eius: et
Σοφία ἀνθρώπου φωτιεῖ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ
inverecundus facie sua odio habebitur: os regis
ἀναιδὴς προσώπῳ αὐτοῦ μισηθήσεται. στόμα βασιλέ-
observa: et de sermone iuramenti dei ne festi-
ως φύλαξον, καὶ περὶ λόγου ὅρκου θεοῦ μὴ σπουδά-
nes a facie eius ambulaveris: ne
σῃς ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ πορεύσῃ, μὴ

1.Re. 8.c. 1.Pa. 6.g.

Pro. 17.d.

neque plus sapias quam necesse est: ne obstupescas. Ne impie agas multum & noli esse stultus: ne moriaris in tempore non tuo. Bonum est te sustentare iustum: sed ab illo ne subtrahas manum tuam: quia qui timet deum nihil negligit. Sapientia confortavit sapientem super decem principes civitatis. Non est enim homo iustus in terra qui faciat bonum & non peccet. Sed & cunctis sermonibus qui dicuntur ne accomodes cor tuum: ne forte audias servum maledicentem tibi. Scit enim conscientia tua: quia & tu crebro maledixisti aliis. Cuncta tentavi in sapientia. Dixi: sapiens efficiar: & ipsa longius recessit a me multo magis quam erat. Et alta profunditas: quis inveniet eam? Lustravi universa animo meo ut scirem & considerarem & quererem sapientiam & rationem: & ut cognoscerem impietatem stulti & errorem imprudentium. Et inveni amariorem morte mulierem: que laqueus venatorum est: & sagena cor eius. Vincula sunt manus illius. Qui placet deo: effugiet illam: qui autem peccator est capietur ab illa. Ecce hoc inveni dixit ecclesiastes: unum & alterum ut invenirem rationem: quam adhuc querit anima mea & non inveni. Virum de mille unum reperi: mulierem ex omnibus non inveni. Solummodo hoc inveni quod fecerit deus hominem rectum: & ipse se infinitis miscuerit questionibus. Quis talis ut sapiens est? Et quis cognovit solutionem verbi? 8.

Sapientia hominis lucet in vultu eius: & potentissimus faciem illius commutabit. Ego os regis observo: & precepta iuramenti dei: ne festines recedere a facie eius: neque

ואל תתחכם יותר למה תשומם׃
אל תרשע הרבה ואל תהי סכל
למה תמות בלא עתך׃ טוב אשר
תאחז בזה וגם מזה אל תנח את
ידך כי ירא אלהים יצא את
כלם׃ החכמה תעז לחכם מעשרה
שליטים אשר היו בעיר׃ כי אדם
אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב
ולא יחטא׃ גם לכל הדברים אשר
ידברו אל תתן לבך אשר לא
תשמע את עבדך מקללך׃ כי גם
פעמים רבות ידע לבך אשר גם
את קללת אחרים׃ כל זה נסיתי
בחכמה אמרתי אחכמה והיא
רחוקה ממני׃ רחוק מה שהיה
ועמק עמק מי ימצאנו׃ סבותי
אני ולבי לדעת ולתור ובקש
חכמה וחשבון ולדעת רשע כסל
והסכלות הוללות׃ ומוצא אני
מר ממות את האשה אשר היא
מצודים וחרמים לבה אסורים
ידיה טוב לפני האלהים ימלט
ממנה וחוטא ילכד בה׃ ראה
זה מצאתי אמרה קהלת אחת
לאחת למצא חשבון׃ אשר עוד
בקשה נפשי ולא מצאתי אדם
אחד מאלף מצאתי ואשה בכל
אלה לא מצאתי׃ לבד ראה זה
מצאתי אשר עשה האלהים
את האדם ישר והמה בקשו
חשבנות רבים׃ מי כהחכם ומי
יודע פשר דבר׃

Ca. viij.

חכמת אדם תאיר
פניו ועז פניו ישנא׃ אני פי
מלך שמור ועל דברת שבועת
אלהים׃ אל תבהל מפניו תלך אל

תַּעֲמֹד בְּדָבָר רָע כִּי כָּל אֲשֶׁר
יַחְפֹּץ יַעֲשֶׂה׃ בַּאֲשֶׁר דְּבַר מֶלֶךְ
שִׁלְטוֹן וּמִי יֹאמַר לוֹ מַה תַּעֲשֶׂה׃
שׁוֹמֵר מִצְוָה לֹא יֵדַע דָּבָר רָע
וְעֵת וּמִשְׁפָּט יֵדַע לֵב חָכָם׃ כִּי
לְכָל חֵפֶץ יֵשׁ עֵת וּמִשְׁפָּט כִּי
רָעַת הָאָדָם רַבָּה עָלָיו׃ כִּי אֵינֶנּוּ
יֹדֵעַ מַה שֶּׁיִּהְיֶה כִּי כַּאֲשֶׁר יִהְיֶה
מִי יַגִּיד לוֹ׃ אֵין אָדָם שַׁלִּיט
בָּרוּחַ לִכְלוֹא אֶת הָרוּחַ וְאֵין
שִׁלְטוֹן בְּיוֹם הַמָּוֶת וְאֵין מִשְׁלַחַת
בַּמִּלְחָמָה וְלֹא יְמַלֵּט רֶשַׁע אֶת
בְּעָלָיו׃ אֶת כָּל זֶה רָאִיתִי וְנָתוֹן
אֶת לִבִּי לְכָל מַעֲשֶׂה אֲשֶׁר נַעֲשָׂה
תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ עֵת אֲשֶׁר שָׁלַט
הָאָדָם בְּאָדָם לְרַע לוֹ׃ וּבְכֵן
רָאִיתִי רְשָׁעִים קְבֻרִים וָבָאוּ
וּמִמְּקוֹם קָדוֹשׁ יְהַלֵּכוּ וְיִשְׁתַּכְּחוּ
בָעִיר אֲשֶׁר כֵּן עָשׂוּ גַּם זֶה הָבֶל׃
אֲשֶׁר אֵין נַעֲשָׂה פִתְגָם מַעֲשֵׂה
הָרָעָה מְהֵרָה עַל כֵּן מָלֵא לֵב
בְּנֵי הָאָדָם בָּהֶם לַעֲשׂוֹת רָע׃
אֲשֶׁר חֹטֶא עֹשֶׂה רָע מְאַת וּמַאֲרִיךְ
לוֹ כִּי גַּם יוֹדֵעַ אָנִי אֲשֶׁר יִהְיֶה
טּוֹב לְיִרְאֵי הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר יִירְאוּ
מִלְּפָנָיו׃ וְטוֹב לֹא יִהְיֶה לָרָשָׁע
וְלֹא יַאֲרִיךְ יָמִים כַּצֵּל אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ
יָרֵא מִלִּפְנֵי אֱלֹהִים׃ יֶשׁ הֶבֶל
אֲשֶׁר נַעֲשָׂה עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יֵשׁ
צַדִּיקִים אֲשֶׁר מַגִּיעַ אֲלֵהֶם כְּמַעֲשֵׂה
הָרְשָׁעִים וְיֵשׁ רְשָׁעִים שֶׁמַּגִּיעַ
אֲלֵהֶם כְּמַעֲשֵׂה הַצַּדִּיקִים אָמַרְתִּי
שֶׁגַּם זֶה הָבֶל׃ וְשִׁבַּחְתִּי אֲנִי אֶת
הַשִּׂמְחָה אֲשֶׁר אֵין טוֹב לָאָדָם
תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ כִּי אִם לֶאֱכֹל
וְלִשְׁתּוֹת וְלִשְׂמוֹחַ וְהוּא יִלְוֶנּוּ

עמד רוע · חפץ עשה · אמר · שמר צוה · שפט · היה · נגד שלט · כלא · שלח · לחם מלט · ראה נתן · עשה · רוע · בוא · קום קדש · הלך שכח · פתג · מלא · אנה ארך · ידע היה · ירא · יום · פנה · צדק נגע · נגע · שבח · שמח שתה · לוה

pmaneas in opere malo: quia omne quod voluerit faciet: & sermo illius potestate plenus est: nec dicere ei quisq̄ pōt: q̄re ita facis? Qui custodit p̄ceptū non experietur quicq̄ mali. Tēpus & rn̄sionē cor sapiētis intelligit. Omi negocio tp̄s est: & opportunitas & multa homis afflictio: quia ignorat preterita: & futura nullo scire pōt nuncio. Non est in hois potestate prohibere spiritum: nec habet ptātē in die mortis: nec sinitur qescere ingruēte bello: neq̄ saluabit impietas impiū. Omnia hec cōsideraui: & dedi cor meū in cunctis operibus que fiunt sub sole. Interdū dominatur homo homini in malū suum. Vidi impios sepultos q etiam cum adhuc viuerēt in loco sancto erant: & laudabantur in ciuitate quasi iustorū operū. Sed & hoc vanitas est. Etenim quia non profertur cito contra malos sententia: absq̄ timore vllo filij hominū perpetrant mala. Attamen peccator ex eo q̄ cēties facit malū & p patientiā sustentatur: ego cognoui q̄ erit bonum timentibus deū qui verentur faciem eius. Non sit bonum impio: nec plongētur dies eius sed q̄si vmbra transeāt: q non timet faciem dei. Et est alia vanitas que fit super terram. Sunt iusti quibus mala pueniūt quasi opera egerint impiorum: & sunt impij qui ita securi sunt quasi iustorum facta habeant. Sed & hoc vanissimum iudico. Laudaui igitur leticiam q̄ nō esset homini bonum sub sole nisi q̄ comederet & biberet: atq̄ gauderet & hoc solū secū auferret

fleteris in xbo malo. quia quod voluerit faciet. Et
στῆς ἐν λόγῳ πονηρῷ, ὅτι ὃ ἂν θελήσῃ ποιήσει. Κα-
cut rex potes[tatē habens] dicet ei quid fa-
θὼς βασιλεὺς ἐξουσιάζων, καὶ τίς ἐρεῖ αὐτῷ τί ποι-
cis? Qui custodit preceptū: nō cognoscet xbum ma-
εῖς; Ὁ φυλάσσων ἐντολὴν, οὐ γνώσεται ῥῆμα πονη-
lū: et tps iudicij cognoscit cor eius. Quia
ρόν, καὶ καιρὸν κρίσεως γινώσκει καρδία σοφοῦ. Ὅτι
omni negocio est tps et iudiciū: quia cognitio
παντὶ πράγματι ἔστι καιρὸς καὶ κρίσις, ὅτι γνῶσις
hois multa in eū. qz nō est cogno[scēs]
τοῦ ἀνθρώπου πολλὴ ἐπ' αὐτόν. Ὅτι οὐκ ἔστι γινώ-
scēs quid futur[ū]: quia sicut erit quis annūciabit
σκων τί τὸ ἐσόμενον, ὅτι καθὼς ἔσται τίς ἀναγγελεῖ
ei. Nō est homo potestatē hēns in spū.
αὐτῷ. Οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος ἐξουσιάζων ἐν πνεύματι.
vt phibeat simul spūm. et nō est potestatē
τοῦ κωλῦσαι σὺν τὸ πνεῦμα. καὶ οὐκ ἔστιν ἐξουσιάζων
hēns in die mortis: et nō est missio in
ἐν ἡμέρᾳ θανάτου, καὶ οὐκ ἔστιν ἀποστολὴ ἐν
die belli. Et nō saluabit impietas eū q est ab
ἡμέρᾳ πολέμου. Καὶ οὐ διασώσει ἀσέβεια τὸν παρ'
ea. et oē hoc vidi: et dedi cor
αὐτῆς. καὶ σύμπαν τοῦτο εἶδον, καὶ ἔδωκα τὴν καρ-
meū in oē opus. qd factū est sub
δίαν μου εἰς πᾶν ποίημα, ὃ πεποίηται ὑπὸ τὸν
sole. in quibuscūq̄ potestatē habuit homo in hoie ad
ἥλιον. τὰ ὅσα ἐξουσιάσατο ὁ ἄνθρωπος ἐν ἀνθρώπῳ τοῦ
malefaciēdū ei. Et tūc vidi impios in sepulchra
κακῶσαι αὐτόν. Καὶ τότε εἶδον ἀσεβεῖς εἰς τάφους
introductos: et ex sancto. et fuerūt
εἰσαχθέντας, καὶ ἐκ τοῦ ἁγίου. καὶ ἐπορεύθησαν καὶ
laudati sunt in ciuitate. quia sic fecerūt. et
ἐπῃνέθησαν ἐν τῇ πόλει, ὅτι οὕτως ἐποίησαν. καί γε
hoc vanitas. Quia nō est facta contradictio.
τοῦτο ματαιότης. Ὅτι οὐκ ἔστι γινομένη ἀντίρρησις,
ab illis malū velox: ppt hoc
ἀπὸ τῶν ποιούντων τὸ πονηρὸν ταχύ, διὰ τοῦτο
fiduciā habuit cor filior hoim in eis
ἐπληροφορήθη καρδία υἱῶν τοῦ ἀνθρώπου ἐν αὐτοῖς
ad faciendū malū. q peccauit fecit
τοῦ ποιῆσαι τὸ πονηρόν. Ὃς ἥμαρτεν ἐποίησε τὸ
malū ex tūc. et a lōgitudine eor. quia
πονηρὸν ἀπὸ τότε καὶ ἀπὸ μακρότητος αὐτῶν. ὅτι
et cognosco ego: q est bonū timēti-
καί γε γινώσκω ἐγώ, ὅτι ἔσται ἀγαθὸν τοῖς φοβουμέ-
bus deū. vt timeāt a facie e-
νοις τὸν θεόν, ὅπως φοβῶνται ἀπὸ προσώπου αὐ-
ius. Et bonū nō erit impio. et nō pro-
τοῦ. Καὶ ἀγαθὸν οὐκ ἔσται τῷ ἀσεβεῖ, καὶ οὐ μα-
lōgabit dies in vmbra: q nō est timēs a
κρυνεῖ ἡμέρας ἐν σκιᾷ, ὃς οὐκ ἔστι φοβούμενος ἀπὸ
facie dei. Est vanitas q facta est sup
προσώπου τοῦ θεοῦ. Ἔστι ματαιότης ἣ πεποίηται ἐπὶ
terram: quia sunt iusti q puenit ad eos: vt
τῆς γῆς, ὅτι εἰσὶ δίκαιοι ὅτι φθάνει πρὸς αὐτούς, ὡς
opus impior et sunt impij q puenit
ποίημα τῶν ἀσεβῶν καὶ εἰσὶν ἀσεβεῖς ὅτι φθάνει
ad eos vt opus iustor. dixi q et
πρὸς αὐτοὺς ὡς ποίημα τῶν δικαίων. Εἶπα ὅτι καί
hoc vanitas: et laudaui ego simul leti-
γε τοῦτο ματαιότης, καὶ ἐπῄνεσα ἐγὼ σὺν τὴν εὐφρο-
tiā: quia nō est bonū homini sub
σύνην, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀγαθὸν τῷ ἀνθρώπῳ ὑπὸ τὸν
sole. quia nisi comedere et bibere et le-
ἥλιον. ὅτι εἰ μὴ τοῦ φαγεῖν καὶ τοῦ πιεῖν καὶ τοῦ εὐ-
tari. et hoc comitabit eū
φρανθῆναι. καὶ αὐτὸ συμπροσέσται αὐτῷ

Job. 9

in labore suo dieb9 vite sue: q dedit ei
ἐν μόχθῳ αὐτοῦ ἡμέρας ζωῆς αὐτοῦ, ὡς ἔδωκεν αὐ-
deus sub sole. in q9 dedi cor
τῷ ὁ θεὸς ὑπὸ τὸν ἥλιον. Ἐν οἷς ἔδωκα τὴν καρδίαν
meū vt cognoscerē sapiam: et videre occu-
μου τοῦ γνῶναι τὴν σοφίαν, καὶ τοῦ ἰδεῖν τὸν περι-
pationē q facta est in terra: quia et in
σπασμὸν τὸν πεποιημένον ἐπὶ τῆς γῆς, ὅτι καὶ ἐν
die et in nocte somnū in oculis suis nō est
ἡμέρᾳ καὶ ἐν νυκτὶ ὕπνον ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ οὐκ ἔστι
videns. et vidi oia opa dei:
βλέπων. καὶ εἶδον σύμπαντα τὰ ποιήματα τοῦ θεοῦ,
quia nō poterit homo vt inueniat simul opus
ὅτι οὐ δυνήσεται ἄνθρωπος τοῦ εὑρεῖν σὺν τὸ ποίη-
qd factū est sub sole. quācūq̄ laborauerit
μα τὸ πεποιημένον ὑπὸ τὸν ἥλιον. ὅσα ἂν μοχθήσῃ ὁ
homo vt querat et nō inueniet. et quācūq̄
ἄνθρωπος τοῦ ζητῆσαι καὶ οὐχ εὑρήσει. καί γε ὅσα
vtiq̄ dixerit sapiēs vt cognosceret nō poterit inue-
ἂν εἴπῃ ὁ σοφὸς τοῦ γνῶναι οὐ δυνήσεται τοῦ εὑ-
nire: quia oē hoc dedi in cor meū:
ρεῖν, ὅτι σύμπαν τοῦτο ἔδωκα εἰς καρδίαν μου,
et cor meū oē vidit hoc.
καὶ καρδία μου σύμπαν εἶδε τοῦτο. Ca. 9.
Quonia iusti et sapiētes et opa
Ὅτι οἱ δίκαιοι καὶ οἱ σοφοὶ καὶ αἱ ἐργασίαι
eor in manu dei. et amorē et odi-
αὐτῶν ἐν χειρὶ τοῦ θεοῦ. καί γε ἀγάπην καί γε μῖ-
um nō est sciēs homo: oīa āte fa-
σος οὐκ ἔστιν εἰδὼς ὁ ἄνθρωπος. τὰ πάντα πρὸ προσώ-
ciē eor vanitas in oibus. Occursus
που αὐτῶν ματαιότης ἐν τοῖς πᾶσιν. Συνάντημα
vn9 iusto et impio. bono et
ἓν τῷ δικαίῳ καὶ τῷ ἀσεβεῖ, τῷ ἀγαθῷ καὶ τῷ
malo: et mūdo et immūdo: et
κακῷ, καὶ τῷ καθαρῷ καὶ τῷ ἀκαθάρτῳ, καὶ τῷ
immolāti et nō immolāti. sicut bon9: sic q
θυσιάζοντι καὶ τῷ μὴ θυσιάζοντι. ὡς ὁ ἀγαθός, ὡς ὁ
peccat. sicut iurās: sic q iuramētū ti-
ἁμαρτάνων. ὡς ὁ ὀμνύων, καθὼς ὁ τὸν ὅρκον φοβού-
met. hoc malū in oī qd factū est sub so-
μενος. τοῦτο πονηρὸν ἐν παντὶ πεποιημένῳ ὑπὸ τὸν ἥ-
le: q occursus vn9 oib9. et cor filio-
λιον, ὅτι συνάντημα ἓν τοῖς πᾶσι. καί γε καρδία υἱ-
rū hois īpletū est malo. et circūferentia
ῶν τοῦ ἀνθρώπου ἐπληρώθη πονηροῦ. καὶ περιφέρεια
in corde eor in vita eor et post eos ad
ἐν καρδίᾳ αὐτῶν ἐν ζωῇ αὐτῶν καὶ ὀπίσω αὐτῶν πρὸς
mortuos. quia qs q pticipat ad oēs
τοὺς νεκρούς. ὅτι τίς ὃς κοινωνεῖ πρὸς πάντας τοὺς
viuētes? est spes quia canis viuēs ipse bon9 sup
ζῶντας; ἔστιν ἐλπίς ὅτι ὁ κύων ὁ ζῶν αὐτὸς ἀγαθὸς ὑπὲρ
leonē mortuū. Quia viuētes cognoscēt q
τὸν λέοντα τὸν νεκρόν. Ὅτι οἱ ζῶντες γνώσονται ὅτι
morientur: et mortui nō sunt cognoscētes q-
ἀποθανοῦνται, καὶ οἱ νεκροὶ οὐκ εἰσὶ γινώσκοντες οὐ-
q. et nō est eis vltra merces qz obliuioni tradita ē
δέν. καὶ οὐκ ἔστιν αὐτοῖς ἔτι μισθός, ὅτι ἐπελήσθη ἡ
memoria eor. et dilectio eor et odiū eo-
μνήμη αὐτῶν. καί γε ἀγάπη αὐτῶν καί γε μῖσος αὐ-
rū et zelus eor iā periit. et pars
τῶν καί γε ζῆλος αὐτῶν ἤδη ἀπώλετο. καὶ μερίς
nō est eis āplius in seculū in omni qd fa-
οὐκ ἔστιν αὐτοῖς ἔτι εἰς τὸν αἰῶνα ἐν παντὶ τῷ πεποιη-
ctū est sub sole. vade comede in letitia pa-
μένῳ ὑπὸ τὸν ἥλιον. δεῦρο φάγε ἐν εὐφροσύνῃ τὸν ἄρ-
nē tuū. et bibe in corde bono vinū tuū. qz
τον σου, καὶ πίε ἐν καρδίᾳ ἀγαθῇ οἶνόν σου. ὅτι
iā approbauit
ἤδη εὐδόκησεν

de labore suo oibus diebus vite sue: q̄s dedit ei deus sub sole. Et apposui cor meū vt scirem sapiētiā & intelligerem distensionē que versatur in terra. Est homo qui diebus & noctibus somnum nō capit oculis. Et intellexi q̄ omniū operum dei nullam possit homo inuenire rationem eorū que fiunt sub sole: & quanto plus laborauerit ad querēdum tanto minus inueniat. Etiam si dixerit sapiēs se nosse: non poterit reperire. Omnia hec tractaui in corde meo vt curiose intelligerem. 9.

Sunt iusti atq̄ sapiētes: & opera eorum in manu dei. Et tñ nescit hō vtrum amore an odio dign9 sit: sed oia in futurū seruātur incerta: eo q̄ vniuersa eque eueniat iusto & impio bono & malo: mūdo & imūdo: imolāti victimas & sacrificia contēnenti. Sicut bonus sic & peccator: vt piurus ita qui verum deierat. Hoc est pessimum inter omnia que sub sole sunt: quia eadē cunctis eueniūt. Vnde & corda filiorum hominū implentur malicia & contemptu in vita sua: & post hec ad inferos deducentur. Nemo est qui semper viuat: & qui hui9 rei habeat fiduciam. Melior est canis viuus leone mortuo. Viuentes enim sciunt se esse morituros: mortui vero nihil nouerunt amplius: nec habent vltra mercedem: quia obliuioni tradita est memoria eorū. Amor q̄q̄ et odium & inuidie simul perierūt: nec habēt partem in hoc seculo & in opere quod sub sole geritur. Vade ergo & comede in leticia panē tuum: & bibe cum gaudio vinum tuū: quia

בַּעֲמָלוֹ יְמֵי חַיָּיו אֲשֶׁר נָתַן לוֹ
הָאֱלֹהִים תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ׃ כַּאֲשֶׁר
נָתַתִּי אֶת לִבִּי לָדַעַת חָכְמָה וְלִרְאוֹת
אֶת הָעִנְיָן אֲשֶׁר נַעֲשָׂה עַל הָאָרֶץ
כִּי גַם בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה שֵׁנָה בְּעֵינָיו
אֵינֶנּוּ רֹאֶה׃ וְרָאִיתִי אֶת כָּל מַעֲשֵׂה
הָאֱלֹהִים כִּי לֹא יוּכַל הָאָדָם
לִמְצוֹא אֶת הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר נַעֲשָׂה
תַחַת הַשֶּׁמֶשׁ בְּשֶׁל אֲשֶׁר יַעֲמֹל
הָאָדָם לְבַקֵּשׁ וְלֹא יִמְצָא וְגַם
אִם יֹאמַר הֶחָכָם לָדַעַת לֹא יוּכַל
לִמְצֹא׃ כִּי אֶת כָּל זֶה נָתַתִּי אֶל
לִבִּי וְלָבוּר אֶת כָּל זֶה

Cap. ix.

אֲשֶׁר הַצַּדִּיקִים
וְהַחֲכָמִים וַעֲבָדֵיהֶם בְּיַד הָאֱלֹהִים
גַּם אַהֲבָה גַם שִׂנְאָה אֵין יוֹדֵעַ
הָאָדָם הַכֹּל לִפְנֵיהֶם׃ הַכֹּל כַּאֲשֶׁר
לַכֹּל מִקְרֶה אֶחָד לַצַּדִּיק וְלָרָשָׁע
לַטּוֹב וְלַטָּהוֹר וְלַטָּמֵא וְלַזֹּבֵחַ
וְלַאֲשֶׁר אֵינֶנּוּ זֹבֵחַ כַּטּוֹב כַּחֹטֶא
הַנִּשְׁבָּע כַּאֲשֶׁר שְׁבוּעָה יָרֵא׃ זֶה
רָע בְּכֹל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ
כִּי מִקְרֶה אֶחָד לַכֹּל וְגַם לֵב בְּנֵי
הָאָדָם מָלֵא רָע וְהוֹלֵלוֹת בִּלְבָבָם
בְּחַיֵּיהֶם וְאַחֲרָיו אֶל הַמֵּתִים׃ כִּי
מִי אֲשֶׁר יְחֻבַּר אֶל כָּל הַחַיִּים יֵשׁ
בִּטָּחוֹן כִּי לְכֶלֶב חַי הוּא טוֹב מִן
הָאַרְיֵה הַמֵּת׃ כִּי הַחַיִּים יוֹדְעִים
שֶׁיָּמֻתוּ וְהַמֵּתִים אֵינָם יוֹדְעִים
מְאוּמָה וְאֵין עוֹד לָהֶם שָׂכָר כִּי
נִשְׁכַּח זִכְרָם׃ גַּם אַהֲבָתָם גַּם
שִׂנְאָתָם גַּם קִנְאָתָם כְּבָר אָבָדָה
וְחֵלֶק אֵין לָהֶם עוֹד לְעוֹלָם בְּכֹל
אֲשֶׁר נַעֲשָׂה תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ׃ לֵךְ
אֱכֹל בְּשִׂמְחָה לַחְמֶךָ וּשְׁתֵה
בְלֶב טוֹב יֵינֶךָ כִּי כְבָר רָצָה

יום חיה · נתן ידע · ראה ענה · עשה ישן · כלל · עמל · מצא · אמר ידע · נתן · ברר · צדק · ידע · פנה · קרה · טהר · שבע · רוע עשה · הלל · חיה מות · חבר · אבה · מאם · שכח · עלם · הלך

האלהים את מעשיך: בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך אל יחסר: ראה חיים עם אשה אשר אהבת כל ימי חיי הבלך אשר נתן לך תחת השמש כל ימי הבלך כי הוא חלקך בחיים ובעמלך אשר אתה עמל תחת השמש: כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול אשר אתה הלך שמה: שבתי וראה תחת השמש כי לא לקלים המרוץ ולא לגבורים המלחמה וגם לא לחכמים לחם וגם לא לנבנים עשר וגם לא לידעים חן כי עת ופגע יקרה את כלם: כי גם לא ידע האדם את עתו כדגים שנאחזים במצודה רעה וכצפרים האחזות בפח כהם יוקשים בני האדם לעת רעה כשתפול עליהם פתאם: גם זה ראיתי חכמה תחת השמש וגדולה היא אלי: עיר קטנה ואנשים בה מעט ובא אליה מלך גדול וסבב אתה ובנה עליה מצודים גדולים: ומצא בה איש מסכן חכם ומלט הוא את העיר בחכמתו ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא: ואמרתי אני טובה חכמה מגבורה וחכמת המסכן בזויה ודבריו אינם נשמעים: דברי חכמים בנחת נשמעים מזעקת מושל בכסילים: טובה חכמה מכלי קרב וחוטא אחד יאבד טובה הרבה:

Cap. x.

זבובי מות יבאיש יביע שמן רוקח יקר מחכמה מכבוד סכלות מעט: לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו: וגם בדרך כשהסכל הלך לבו חסר ואמר לכל סכל הוא: אם רוח המושל תעלה עליך מקומך אל תנח כי מרפא יניח חטאים גדולים: יש רעה ראיתי תחת השמש כשגגה שיצא מלפני השליט: נתן הסכל במרומים רבים ועשירים בשפל ישבו: ראיתי עבדים על סוסים ושרים הלכים כעבדים על הארץ: חפר גומץ בו יפול ופרץ גדר ישכנו נחש: מסיע אבנים יעצב בהם בוקע עצים יסכן בם: אם קהה הברזל והוא לא פנים קלקל וחילים יגבר ויתרון הכשר חכמה: אם ישך הנחש בלוא לחש ואין יתרון לבעל הלשון: דברי פי חכם חן ושפתות כסיל תבלענו: תחלת דברי פיהו סכלות ואחרית פיהו הוללות רעה: והסכל ירבה דברים לא ידע האדם מה שיהיה ואשר יהיה מאחריו מי יגיד לו: עמל הכסילים תיגענו אשר לא ידע ללכת אל עיר: אי לך ארץ שמלכך נער ושריך בבקר יאכלו: אשריך ארץ שמלכך בן חורים ושריך בעת יאכלו בגבורה ולא בשתי: בעצלתים ימך המקרה ובשפלות ידים ידלף הבית: לשחוק עשים לחם ויין ישמח חיים והכסף יענה את הכל: גם במדעך מלך אל תקלל ובחדרי משכבך אל תקלל עשיר כי עוף השמים יוליך את הקול ובעל הכנפים יגיד דבר:

---

deo placent opera tua. Omni tempore ſint veſtimenta tua candida: & oleum de capite tuo non deficiat. Perfruere vita cum vxore quam diligis cūctis dieb9 vite inſtabilitatis tue q datī ſunt tibi ſub ſole omni tempore vanitatis tue. Hec eſt enī pars in vita & in labore tuo quo laboras ſub ſole. Quodcunq; facere poteſt manus tua inſtanter operare: quia nec opus nec ratio nec ſapiā nec ſciētia erūt apud inferos: quo tu properas. Verti me ad aliud & vidi ſub ſole nec velociū eſſe curſum nec fortium bellum nec ſapientium panem nec doctorum diuitias nec artificum gratiam: ſed tempus caſumq; in omnibus. Neſcit homo finem ſuum: ſed ſicut piſces capiūtur hamo & aues laqueo comprehenduntur: ſic capiuntur homines in tempore malo cum eis extemplo ſuperuenerit. Hanc quoq; ſub ſole vidi ſapientiā: & p̄baui maximam. Ciuitas parua & pauci in ea viri. Venit contra eam rex magnus & vallauit eam: extruxitq; munitiões p̄ gyrū & p̄fecta eſt obſidio. Inuētuſq; eſt in ea vir pauper & ſapiens & liberauit vrbem p̄ ſapiētiā ſuā: & nullus deinceps recordatus eſt hoīs illius pauperis. Et dicebā ego meliorē eſſe ſapientiam fortitudine. Quō ergo ſapiētia pauperis contēpta eſt & verba eius non ſunt audita. Verba ſapientum audiūtur in ſilentio: plus q̄ clamor principis inter ſtultos. Melior eſt ſapientia q̄ arma bellica: & qui in vno peccauerit multa bona perdet. 10.

Muſce morientes perdunt ſuauitatem vnguenti. Precioſior eſt ſapientia

parua q; gloria ad tēpus ſtultitia. Cor ſapientis in dextera ei9 & cor ſtulti in ſiniſtra illius. Sed & in via ſtultus ambulans cum ipſe inſipiens ſit omnes ſtultos eſtimat. Si ſpiritus poteſtatē habentis aſcēderit ſup te: locū tuū ne dimiſeris: qa curatio faciet ceſſare peccata maxima. Eſt malū quod vidi ſub ſole: quaſi per errorem egrediens a facie principis. Poſitum ſtultum in dignitate ſublimi & diuites ſedere deorſum. Vidi ſeruos in equis: & principes ambulātes ſup terram quaſi ſeruos. Qui fodit foueā incidet in eā. & qui diſſipat ſepē mordebit eum coluber. Qui transfert lapides affligetur in eis: & q ſcindit ligna vulnerabitur ab eis. Si retuſum fuerit ferrū: & hoc nō vt pri9 ſed hebetatū fuerit multo labore exacuetur: & poſt induſtriā ſeq̄tur ſapiā. Si mordeat ſerpēs in ſilētio: nihil eo min9 habet q occulte detrahit. Verba oris ſapiētis gr̄a: & labia inſipiētis p̄cipitabūt eum. Initiū verborū eius ſtulticia: & nouiſſimū oris illi9 error peſſimus. Stultus verba multiplicat. Ignorat homo quid ante ſe fuerit: & qd poſt ſe futurum ſit: quis ei poterit indicare? Labor ſtultorū affliget eos: qui neſciunt in vrbem pergere. Ve tibi terra cuius rex eſt puer & cui9 prīcipes mane comedūnt. Beata terra cuius rex nobilis eſt: & cuius principes veſcūtur in tp̄e ſuo ad reficiendū & non ad luxuriam. In pigriciis humiliabitur cōtignatio & in infirmitate manuū p̄ſtillabit dom9. In riſu faciunt panē & vinū: vt epulentur bibentes. Et pecunie obediunt oia. In cogitatione tua regi nō detrahas: & ī ſecreto cubiculi tui nō maledixeris diuiti: quia & aues celi portabunt vocem tuam: & qui habent pennas annunciabunt ſententiam. 11.

---

deus opera tua. in oī tēpore ſint veſtimēta tua cādida: τ oleū ſup caput tuū ne deficiat. τ vide vitā cū muliere quā dilexiſti oibus dieb9 vite vanitatis tue: q̄ dati ſunt tibi ſub ſole oib9 dieb9 vanitatis tue: qm̄ hoc pars tua in vita tua. τ in labore tuo quo tu laboras ſub ſole. omnia q̄cūq; inuenerit man9 tua vt faciat. ſm̄ potētiā tuā fac: qm̄ nō eſt opus τ ratio τ cognitio τ ſapiā in iferno: quo tu vadis illuc. verti τ vidi ſub ſole q̄ nō velocib9 curſus. Et nō potētib9 bellū: et nō ſapiētib9 panis: et nō itelligētib9 diuitie: et nō cognoſcētib9 gr̄a: qm̄ tp̄s τ occurſus occurret oibus his. et nō nouit homo tp̄s ſuum: ſicut piſces capti in rete malo τ ſicut aues capte in laqueo. ſicut tp̄e illaqueant filij hoīs in tp̄s malū: cū inciderit in eos extēplo: et hoc vidi ſapiām ſub ſole: τ magna eſt ad me ciuitas p̄ua τ viri in ea pauci: τ veneriτ ad eā rex magn9 τ circūdabit eā τ edificabit in eā aggeres magnos: τ inuenerit ī ea virū pauperē ſapiētē. τ ſaluabit ip̄e ciuitatē in ſapiā ſua. τ homo nō recordat9 ē ſimul viri pauperis illi9. τ dixi ego bona ſapiā ſup potētiā. τ ſapiā pauperis contēpta: τ ſmōes eius nō ſunt auditi. Sermōes ſapiētū ī quiete audiunt ſuper clamorē potentiū in ſtultitijs. bona ſapiētia ſup vaſa belli. τ peccans vn9 perdet bonitatē multam.

ὁ θεὸς τὰ ποιήματά σου. ἐν παντὶ καιρῷ ἔστωσαν ἱμάτιά σου λευκά, καὶ ἔλαιον ἐπὶ κεφαλῆς σου μὴ ὑστερησάτω. καὶ ἴδε ζωὴν μετὰ γυναικὸς ἧς ἠγάπησας πάσας ἡμέρας ζωῆς ματαιότητός σου, τὰς δοθείσας σοι ὑπὸ τὸν ἥλιον πάσας τὰς ἡμέρας ματαιότητός σου, ὅτι αὐτὸ μερίς σου ἐν τῇ ζωῇ σου. καὶ ἐν τῷ μόχθῳ σου ᾧ σὺ μοχθεῖς ὑπὸ τὸν ἥλιον. πάντα ὅσα ἂν εὕρῃ ἡ χείρ σου τοῦ ποιῆσαι. ὡς ἡ δύναμίς σου ποίησον, ὅτι οὐκ ἔστι ποίημα καὶ λογισμὸς καὶ γνῶσις καὶ σοφία ἐν ᾅδῃ, ὅπου σὺ πορεύῃ ἐκεῖ. ἐπέστρεψα καὶ εἶδον ὑπὸ τὸν ἥλιον ὅτι οὐ τοῖς κούφοις ὁ δρόμος, Καὶ οὐ τοῖς δυνατοῖς ὁ πόλεμος, καί γε οὐ τοῖς σοφοῖς ὁ ἄρτος, καί γε οὐ τοῖς συνετοῖς ὁ πλοῦτος, καί γε οὐ τοῖς γινώσκουσι χάρις, ὅτι καιρὸς καὶ ἀπάντημα συναντήσεται τοῖς πᾶσιν αὐτοῖς. καί γε οὐκ ἔγνω ὁ ἄνθρωπος τὸν καιρὸν αὐτοῦ, ὡς οἱ ἰχθύες οἱ θηρευόμενοι ἐν ἀμφιβλήστρῳ κακῷ καὶ ὡς ὄρνεα τὰ θηρευόμενα ἐν παγίδι. ὡς αὐτὰ παγιδεύονται οἱ υἱοὶ τοῦ ἀνθρώπου εἰς καιρὸν πονηρόν, ὅταν ἐπιπέσῃ ἐπ᾽ αὐτοὺς ἄφνω, καί γε τοῦτο εἶδον σοφίαν ὑπὸ τὸν ἥλιον, καὶ μεγάλη ἐστὶ πρός με πόλις μικρὰ καὶ ἄνδρες ἐν αὐτῇ ὀλίγοι, καὶ ἔλθῃ ἐπ᾽ αὐτὴν βασιλεὺς μέγας καὶ κυκλώσει αὐτήν, καὶ οἰκοδομήσει ἐπ᾽ αὐτὴν χάρακας μεγάλους, καὶ εὕρῃ ἐν αὐτῇ ἄνδρα πένητα σοφόν. καὶ διασώσει αὐτὸς τὴν πόλιν ἐν τῇ σοφίᾳ αὐτοῦ. καὶ ἄνθρωπος οὐκ ἐμνήσθη σὺν τοῦ ἀνδρὸς τοῦ πένητος ἐκείνου. καὶ εἶπα ἐγὼ ἀγαθὴ σοφία ὑπὲρ δύναμιν. καὶ σοφία τοῦ πένητος ἐξουδενωμένη, καὶ λόγοι αὐτοῦ οὐκ εἰσὶν ἀκουόμενοι. Λόγοι σοφῶν ἐν ἀναπαύσει ἀκούονται ὑπὲρ κραυγὴν ἐξουσιαζόντων ἐν ἀφροσύναις. ἀγαθὴ σοφία ὑπὲρ σκεύη πολέμου. καὶ ἁμαρτάνων εἷς ἀπολέσει ἀγαθωσύνην πολλήν.

Ca. 10.

Muſce mortue corrūpūt cōdimentū olei dulcedinis. p̄cioſus paucū ſapiē ſup gl̄iam ſtultitie magne. cor ſapiētis in dextrū ei9: τ cor ſtulti in ſiniſtrū illi9. et in via cū ſtult9 ābulauerit cor eius poſteri9 erit. τ q̄ cogitabit oia ſtultitia ſunt. ſi ſp̄us poteſtatē hn̄tis aſcēderit in te: locū tuū ne dimiſeris: q2 curatio faciet ceſſare pctā magna. eſt malū qd̄ vidi ſub ſole tāq̄ inuitū qd̄ exiuit a facie poteſtatē hn̄tis. dat9 ē ſtult9 in ſublimitatib9 magnis τ diuites in humili ſedebūt. vidi ſeruos in equis τ p̄ncipes ambulātes vt ſeruos ſup terrā. q̄ fodit foueā: in eā incidet: τ diſſipantē ſepē mordebit eū coluber: q̄ tollit lapides labore torquebit in eis. Qui ſcidit ligna periclitabit in eis: ſi ceciderit ferrū: τ ip̄e faciē turbauit. τ potētias cōfirmabit: τ abundātia viro cui9 ſapiā. ſi momorderit coluber in nō murmure: τ nō eſt aliqd ām̄pli9 incātāti. ſmōes oris ſapiētis gr̄a: τ labia ſtulti p̄cipitabunt eū. initiū oris ei9 ſtultitia: τ nouiſſime oris illi9 ꝯbages male. τ ſtult9 multiplicabit x̄ba. nō nouit homo qd̄ qd̄ factū eſt τ qd̄ qd̄ futurū eſt: qm̄ poſt eū q̄s nunciabit ei. labor ſtultorū affliget eos: q̄ nō nouit p̄gere in ciuitatē. ve tibi ciuitas: cui9 rex iu9 iunior: τ principes tui in hora matutina comedūt. beata tu terra: cui9 rex tu9 fili9 liberi: τ p̄ncipes tui ad tp̄s veſcent in potētia: τ nō cōfundent. in pigritijs humiliabit cōtignatio: τ in ſegnicie manuū p̄ſtillabit dom9. in riſu faciūt panē τ vinū letificat viuētes: τ argēto obediēt ſimul oia. et tu in conſciētia tua regi nō detrahas: τ in receſſib9 cubiculi tui ne maledixeris diuiti. q2 volatile celi portabit vocē tuā τ q̄ hēt pennas annūciabit ſmonē tuū.

Μυῖαι θανοῦσαι σαπριοῦσι σκευασίαν ἐλαίου ἡδύσματος. τίμιον ὀλίγον σοφίας ὑπὲρ δόξαν ἀφροσύνης μεγάλης. καρδία σοφοῦ εἰς δεξιὸν αὐτοῦ, καὶ καρδία ἄφρονος εἰς ἀριστερὸν αὐτοῦ. καί γε ἐν ὁδῷ ὅταν ἄφρων πορεύηται καρδία αὐτοῦ ὑστερήσει. καὶ ἃ λογιεῖται πάντα ἀφροσύνη ἐστίν. ἐὰν πνεῦμα τοῦ ἐξουσιάζοντος ἀναβῇ ἐπὶ σέ, τόπον σου μὴ ἀφῇς, ὅτι ἴαμα καταπαύσει ἁμαρτίας μεγάλας. ἔστι πονηρία ἣν εἶδον ὑπὸ τὸν ἥλιον ὡς ἀκούσιον ὃ ἐξῆλθεν ἀπὸ προσώπου τοῦ ἐξουσιάζοντος. ἐδόθη ὁ ἄφρων ἐν ὕψεσι μεγάλοις καὶ πλούσιοι ἐν ταπεινῷ καθήσονται. εἶδον δούλους ἐφ᾽ ἵππους καὶ ἄρχοντας πορευομένους ὡς δούλους ἐπὶ τῆς γῆς. ὁ ὀρύσσων βόθρον, ἐν αὐτῷ ἐμπεσεῖται, καὶ καθαιροῦντα φραγμὸν δήξεται αὐτὸν ὄφις, ἐξαίρων λίθους διαπονηθήσεται ἐν αὐτοῖς. Σχίζων ξύλα κινδυνεύσει ἐν αὐτοῖς, ἐὰν ἐκπέσῃ τὸ σιδήριον, καὶ αὐτὸς πρόσωπον ἐτάραξε. καὶ δυνάμεις δυναμώσει, καὶ περισσεία τῷ ἀνδρὶ οὐ σοφία. ἐὰν δάκῃ ὁ ὄφις ἐν οὐ ψιθυρισμῷ, καὶ οὐκ ἔστι περισσεία τῷ ἐπᾴδοντι. λόγοι στόματος σοφοῦ χάρις, καὶ χείλη ἄφρονος καταποντιοῦσιν αὐτόν. ἀρχὴ στόματος αὐτοῦ ἀφροσύνη, καὶ ἐσχάτη στόματος αὐτοῦ περιφέρεια πονηρά. καὶ ὁ ἄφρων πληθυνεῖ λόγους. οὐκ ἔγνω ὁ ἄνθρωπος τί τὸ γενόμενον καὶ τί τὸ ἐσόμενον, ὅτι ὀπίσω αὐτοῦ τίς ἀπαγγελεῖ αὐτῷ. μόχθος τῶν ἀφρόνων κοπώσει αὐτούς, ὃς οὐκ ἔγνω τοῦ πορευθῆναι εἰς πόλιν. οὐαί σοι πόλις, ἧς ὁ βασιλεύς σου νεώτερος, καὶ οἱ ἄρχοντές σου ἐν πρωΐᾳ ἐσθίουσι. μακαρία σὺ γῆ, ἧς ὁ βασιλεύς σου υἱὸς ἐλευθέρου, καὶ οἱ ἄρχοντές σου πρὸς καιρὸν φάγονται ἐν δυνάμει, καὶ οὐκ αἰσχυνθήσονται. ἐν ὀκνηρίαις ταπεινωθήσεται ἡ δόκωσις, καὶ ἐν ἀργίᾳ χειρῶν στάξει ἡ οἰκία. εἰς γέλωτα ποιοῦσιν ἄρτον καὶ οἶνος εὐφραίνει ζῶντας, καὶ τοῦ ἀργυρίου ὑπακούσεται σὺν τὰ πάντα. καί γε σὺ ἐν συνειδήσει σου βασιλέα μὴ καταράσῃ, καὶ ἐν ταμιείοις κοιτῶνός σου μὴ καταράσῃ πλούσιον. ὅτι πετεινὸν τοῦ οὐρανοῦ ἀποίσει τὴν φωνήν σου καὶ ὁ ἔχων πτέρυγας ἀπαγγελεῖ λόγον σου.

Ca. 11.

Pro. 26. Eccl. 27. d.

Cap.xi.

שלח לחמך על פני המים כי ברב הימים תמצאנו׃ תן חלק לשבעה וגם לשמונה כי לא תדע מה יהיה רעה על הארץ׃ אם ימלאו העבים גשם על הארץ יריקו ואם יפול עץ בדרום ואם בצפון מקום שיפול העץ שם יהוא׃ שמר רוח לא יזרע וראה בעבים לא יקצור׃ כאשר אינך יודע מה דרך הרוח כעצמים בבטן המלאה ככה לא תדע את מעשה האלהים אשר יעשה את הכל׃ בבקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך כי אינך יודע אי זה יכשר הזה או זה ואם שניהם כאחד טובים׃ ומתוק האור וטוב לעינים לראות את השמש׃ כי אם שנים הרבה יחיה האדם בכלם ישמח ויזכר את ימי החשך כי הרבה יהיו כל שבא הבל׃ שמח בחור בילדותיך ויטיבך לבך בימי בחורותיך והלך בדרכי לבך ובמראי עיניך ודע כי על כל אלה יביאך האלהים במשפט׃

Cap.xij.

והסר כעס מלבך והעבר רעה מבשרך כי הילדות והשחרות הבל׃ וזכר את בוראיך בימי בחורתיך עד אשר לא יבאו ימי הרעה והגיעו שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ׃ עד אשר לא תחשך השמש והאור והירח והכוכבים ושבו העבים אחר הגשם׃ ביום שיזעו שמרי הבית והתעותו אנשי החיל ובטלו הטחנות כי מעטו וחשכו הראות בארבות׃ וסגרו דלתים בשוק בשפל קול הטחנה ויקום לקול הצפור

Mitte panem tuũ sup trãseuntes aq̃s: quia post tp̃a multa iuenies illũ. Da partem septem necnõ & octo: q̃a ignoras quid futurum sit mali super terram. Si replete fuerint nubes: imbrẽ sup terrã effundent. Si ceciderit lignũ ad austrũ aut ad aquilonẽ: in quocũq; loco ceciderit ibi erit. Qui obseruat ventũ nõ seminat & qui considerat nubes nunq̃ metet. Quomõ ignoras q̃ sit via spũs & qua rõne cõpingãtur ossa in ventre pregnantis: sic nescis opera dei qui fabricator est omniũ. Mane semina semen tuum & vespere ne cesset manus tua: q̃a nescis quid magis oriatur hoc aut illud: & si vtrumq; simul melius erit. Dulce lumen: & delectabile est oculis videre solem. Si annis multis vixerit homo & in his omnibus letus fuerit: meminisse debet tenebrosi tẽpis & dierũ multorũ q cũ venerint: vanitatis arguẽtur p̃terita. Letare ergo iuuenis i adolescẽtia tua: & in bono sit cor tuũ in dieb⁹ iuuẽtutis tue & ambula i viis cordis tui: & in intuitu oculoꝝ tuorũ: & scito q͛ pro oĩb⁹ his ad ducet te deus in iudiciũ.

Aufer irã a corde 12. tuo: & amoue maliciam a carne tua. Adolescentia eñi & voluptas vane sunt. Memento creatoris tui in diebus iuuẽtutis tue: anteq̃ veniat tempus afflictionis tue: & appropinquẽt anni de qbus dicas non mihi placent. Anteq̃ tenebrescant sol & lumen & stelle & luna: & reuertantur nubes post pluuiam. Q̃n cõmouebũtur custodes dom⁹: & nutabũt viri fortissimi: & ociose erunt molentes in minuto numero: & tenebrescẽt videtes p foramina: & claudẽt ostia in platea in humilitate vocis molentis: & consurgẽt ad vocem volucris

Ἀπόστειλον τὸν ἄρτον σου ἐπὶ πρόσωπον τοῦ ὕδατος, ὅτι ἐν πλήθει τῶν ἡμερῶν εὑρήσεις αὐτόν. δὸς μερίδα τοῖς ἑπτά, καί γε τοῖς ὀκτώ, ὅτι οὐ γινώσκεις τί ἔσται πονηρὸν ἐπὶ τὴν γῆν. ἐὰν πληρωθῶσι τὰ νέφη ὑετοῦ ἐπὶ τὴν γῆν ἐκχέουσι. Καὶ ἐὰν πέσῃ ξύλον ἐν τῷ νότῳ, καὶ ἐὰν ἐν τῷ βορρᾷ, τόπῳ οὗ πεσεῖται τὸ ξύλον ἐκεῖ ἔσται. τηρῶν ἄνεμον οὐ σπερεῖ, καὶ βλέπων ἐν ταῖς νεφέλαις οὐ θερίσει. ἐν οἷς οὐκ ἔστι γινώσκων τίς ἡ ὁδὸς τοῦ πνεύματος, ὡς ὀστᾶ ἐν γαστρὶ τῆς κυοφορούσης, οὕτως οὐ γνώσῃ τὰ ποιήματα τοῦ θεοῦ, ὅσα ποιήσει τὰ σύμπαντα. ἐν πρωΐᾳ σπεῖρε τὸ σπέρμα σου, καὶ ἐν ἑσπέρᾳ μὴ ἀφιέτω ἡ χείρ σου· ὅτι οὐ γινώσκεις ποῖον στοιχήσει ἢ τοῦτο ἢ τοῦτο, καὶ ἐὰν τὰ δύο ἐπὶ τὸ αὐτό, ἀγαθά. καὶ γλυκὺ τὸ φῶς, καὶ ἀγαθὸν τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῦ βλέπειν σὺν τὸν ἥλιον· ὅτι καὶ ἐὰν ἔτη πολλὰ ζήσεται ὁ ἄνθρωπος ἐν πᾶσιν αὐτοῖς εὐφρανθήσεται, καὶ μνησθήσεται τὰς ἡμέρας τοῦ σκότους, ὅτι πολλαὶ ἔσονται, πᾶν τὸ ἐρχόμενον ματαιότης. Εὐφραίνου νεανίσκε ἐν νεότητί σου, καὶ ἀγαθυνάτω σε ἡ καρδία σου ἐν ἡμέραις νεότητός σου· καὶ περιπάτει ἐν ὁδοῖς καρδίας σου ἄμωμος, καὶ ἐν ὁράσει ὀφθαλμῶν σου· καὶ γνῶθι ὅτι ἐπὶ πᾶσι τούτοις ἄξει σε ὁ θεὸς ἐν κρίσει. C.12

Καὶ ἀπόστησον θυμὸν ἀπὸ καρδίας σου, καὶ παράγαγε πονηρίαν ἀπὸ σαρκός σου, ὅτι ἡ νεότης καὶ ἡ ἄνοια ματαιότης. καὶ μνήσθητι τοῦ κτίσαντός σε ἐν ἡμέραις νεότητός σου· ἕως ὅτου μὴ ἔλθωσιν ἡμέραι τῆς κακίας, καὶ φθάσωσιν ἔτη ἐν οἷς ἐρεῖς, οὐκ ἔστι μοι ἐν αὐτοῖς θέλημα· ἕως οὗ μὴ σκοτισθῇ ὁ ἥλιος καὶ τὸ φῶς καὶ ἡ σελήνη καὶ οἱ ἀστέρες· καὶ ἐπιστρέψωσι τὰ νέφη ὀπίσω τοῦ ὑετοῦ. ἐν ἡμέρᾳ ᾗ ἂν σαλευθῶσι φύλακες τῆς οἰκίας, καὶ διαστραφῶσιν ἄνδρες τῆς δυνάμεως, καὶ ἤργησαν αἱ ἀλήθουσαι ὅτι ὠλιγώθησαν, καὶ σκοτάσουσιν αἱ βλέπουσαι ἐν ταῖς ὀπαῖς, καὶ κλείσουσι θύρας ἐν ἀγορᾷ ἐν ἀσθενείᾳ φωνῆς τῆς ἀληθούσης· καὶ ἀναστήσεται εἰς φωνὴν τοῦ στρουθίου

καὶ ταπεινωθήσονται πᾶσαι αἱ θυγατέρες τοῦ ᾄσματος. καί γε ἀπὸ ὕψους ὄψονται, καὶ θάμβοι ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ἀνθήσῃ τὸ ἀμύγδαλον, καὶ παχυνθῇ ἡ ἀκρίς, καὶ διασκεδασθῇ ἡ κάππαρις, ὅτι ἐπορεύθη ὁ ἄνθρωπος εἰς οἶκον αἰῶνος αὐτοῦ, καὶ ἐκύκλωσαν ἐν ἀγορᾷ οἱ κοπτόμενοι. ἕως οὗ μὴ ἀνατραπῇ σχοινίον τοῦ ἀργυρίου, καὶ συνθλιβῇ ἀνθέμιον τοῦ χρυσίου, καὶ συντριβῇ ὑδρία ἐπὶ τὴν πηγήν, καὶ συντροχάσῃ ὁ τροχὸς ἐπὶ τὸν λάκκον, καὶ ἐπιστρέψῃ ὁ χοῦς ἐπὶ τὴν γῆν ὡς ἦν, καὶ τὸ πνεῦμα ἐπιστρέψῃ πρὸς τὸν θεὸν ὃς ἔδωκεν αὐτό. Ματαιότης ματαιοτήτων εἶπεν ὁ ἐκκλησιαστής, τὰ πάντα ματαιότης. καὶ περισσὸν ὅτι ἐγένετο ἐκκλησιαστὴς σοφός, καὶ ἐδίδαξε γνῶσιν τὸν λαόν· καὶ οὖς ἐξιχνιάσεται κόσμιον παραβολῶν. πολλὰ ἐζήτησεν ἐκκλησιαστὴς τοῦ εὑρεῖν λόγους θελήματος, καὶ γεγραμμένον εὐθύτητος λόγους ἀληθείας. λόγοι σοφῶν ὡς τὰ βούκεντρα, καὶ ὡς ἧλοι πεφυτευμένοι, οἳ παρὰ τῶν συνθεμάτων ἐδόθησαν ἐκ ποιμένος ἑνός. καὶ περισσὸν ἐξ αὐτῶν, υἱέ μου, φύλαξαι τοῦ ποιῆσαι βιβλία πολλά, οὐκ ἔστι περασμός· καὶ μελέτη πολλὴ κόπωσις σαρκός. Τέλος λόγου, τὸ πᾶν ἄκουε, τὸν θεὸν φοβοῦ, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ φύλασσε· ὅτι τοῦτο πᾶς ἄνθρωπος. ὅτι σύμπαν τὸ ποίημα ἄξει ὁ θεὸς ἐν κρίσει, ἐν παντὶ παρεωραμένῳ, ἐὰν ἀγαθὸν καὶ ἐὰν πονηρόν.

et obsurdescent oẽs filie carminis. Excelsa q̃q; timebũt & formidabũt in via: florebit amygdalus: ĩpinguabitur locusta & dissipabitur capparis. Q̃ñ ibit hõ in domũ eternitatis sue: & circuibunt in platea plangentes. Antequam rũpatur funiculus argẽteꝰ & r̃currat vitta aurea & cõteratur hydria sup fontẽ: & cõfrigatur rota sup cisternã: & reuertatur puluis in terrã suam vnde erat: & spiritus redeat ad deum qui dedit illũ. Vanitas vanitatum dixit ecclesiastes: & oĩa vanitas. Cunq; esset sapiẽtissim⁹ ecclesiastes docuit ppl̃m & enarrauit q̃ fecerat: & ĩuestigãs cõposuit parabolas multas: que fuit verba vtilia & cõscripsit ſmones rectissimos ac veritate plenos. Verba sapientiũ sicut stimuli & q̃si claui in altũ defixi: q̃ p magistrorũ cõsiliũ data sunt a pastore vno. His amplí⁹ fili mi ne reqras. Faciendi plures libros null⁹ est finis: frequensq; meditatio: carnis afflictio ẽ. Finẽ loquẽdi pariter omnes audiamus. Deũ time & mandata eius obserua. Hoc est omnis homo. Cuncta que fiũt adducet deus in iudiciũ pro omni abscondito siue bonũ siue malum sit.

Explicit liber ecclesiastes.

כשהיה והרות תשוב אל האלהים אשר נתנה׃ הבל הבלים אמר הקוהלת הכל הבל׃ ויתר שהיה קהלת חכם עוד למד דעת את העם ואזן וחקר תקן משלים הרבה׃ בקש קהלת למצא דברי חפץ וכתוב ישר דברי אמת׃ דברי חכמים כדרבנות וכמשמרות נטועים בעלי אספות נתנו מרעה אחד׃ ויתר מהמה בני הזהר עשות ספרים הרבה אין קץ ולהג הרבה יגעת בשר׃ סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם׃ כי את כל מעשה האלהים יבא במשפט על כל נעלם אם טוב ואם רע׃

CANTICVM CANTICORVM.
ΑΣΜΑ ΑΣΜΑΤΩΝ.

ᾎσμα ᾀσμάτων, ὅ ἐστι τῷ Σαλωμών. φιλησάτω με ἀπὸ φιλημάτων στόματος αὐτοῦ. ὅτι ἀγαθοὶ μαστοί σου ὑπὲρ οἶνον. καὶ ὀσμὴ μύρων σου ὑπὲρ πάντα τὰ ἀρώματα. μύρον ἐκκενωθὲν ὄνομά σου. διὰ τοῦτο νεάνιδες ἠγάπησάν σε, εἵλκυσάν σε. ὀπίσω σου εἰς ὀσμὴν μύρων σου δραμοῦμεν. εἰσήνεγκέ με ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ ταμιεῖον αὐτοῦ. ἀγαλλιασώμεθα καὶ εὐφρανθῶμεν ἐν σοί. ἀγαπήσομεν μαστούς σου ὑπὲρ οἶνον. εὐθύτης ἠγάπησέ σε. μέλαινα εἰμὶ καὶ καλὴ θυγατέρες Ἱερουσαλήμ. ὡς σκηνώματα Κηδάρ.

Incipit canticum canticorum

Osculetur me ab osculis oris sui: quia meliora sunt vbera tua vino fragrãtia vnguẽtis optimis. Oleũ effusum nomen tuũ: ideo adolescentule dilexerũt te. Trahe me post te: curremus. Introduxit me rex ĩ cellaria sua. Exultabim⁹ & letabimur in te: memores vberũ tuoꝝ sup vinũ. Recti diligũt te. Nigra sum sed formosa filie hierusalem sicut tabernacula cedar:

Cap.j.

שיר השירים אשר לשלמה׃ ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דדיך מיין׃ לריח שמניך טובים שמן תורק שמך על כן עלמות אהבוך׃ משכני אחריך נרוצה הביאני המלך חדריו נגילה ונשמחה בך נזכירה דדיך מיין מישרים אהבוך׃ שחורה אני ונאוה בנות ירושלם כאהלי קדר

sicut pelles salomonis. Nolite me considerare quod fusca sim: quia decolorauit me sol. Filii matris mee pugnauerūt cōtra me: posuerunt me custodem in vineis. Vineam meam non custodiui. Indica mihi quem diligit anima mea: vbi pascas: vbi cubes in meridie: ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum. Si ignoras te o pulcherrima inter mulieres egredere & abi post vestigia gregū tuorum & pasce hedos tuos iuxta tabernacula pastorum. Equitatui meo in curribus pharaonis assimilaui te amica mea. Pulchre sunt gene tue sicut turturis: collū tuū sicut monilia. Murenulas aureas faciemus tibi: vermiculatas argento. Dum esset rex in accubitu suo nardus mea dedit odorem suū. Fasciculus myrrhe dilectus meus mihi: inter vbera mea cōmorabitur. Botrus cypri dilectus meus mihi: in vineis engaddi. Ecce tu pulchra es amica mea: ecce tu pulchra: ocli tui colūbarum. Ecce tu pulcher es dilecte mi & decorus. Lectulus noster floridus: tigna domorū nostrarum cedrina: laquearia nostra cupressina. 2.

Cap. ij.

Ego flos campi & lilium conuallium. Sicut lilium inter spinas sic amica mea inter filias. Sicut malus inter ligna syluarū: sic dilectus meus inter filios. Sub vmbra illius quē desideraueram sedi: & fructus eius dulcis gutturi meo. Introduxit me in cellā vinariā: ordinauit in me charitatē. Fulcite me floribus: stipate me malis: quia amore langueo. Leua eius sub capite meo: & dextera illius amplexabitur me. Adiuro vos filie hierusalem per capreas ceruosq̄ camporū: ne suscitetis neq̄ euigilare faciatis dilectam quousq̄ ipsa velit. Vox dilecti mei: ecce iste venit saliens in montibus

transilīēs colles. Similis est dilectus meus capree hinnuloq̄ ceruorum. En ipse stat post parietem nostrum respiciens per fenestras: prospiciens per cancellos. En dilectus meus loquitur mihi. Surge & propera amica mea formosa mea & veni. Iam enim hyems transiit imber abiit & recessit. Flores apparuerunt in terra: tempus putatiōis aduenit. Vox turturis audita est in terra nostra. Ficus protulit grossos suos. Vinee florentes dederunt odorem. Surge propera amica mea speciosa mea & veni: columba mea in foraminibus petre in cauerna macerie. Ostende mihi faciem tuam: sonet vox tua in auribus meis. Vox enim tua dulcis: & facies tua decora. Capite nobis vulpes paruulas q̄ demoliūtur vineas. Nam vinea nostra floruit. Dilectus meus mihi: & ego illi qui pascitur īter lilia: donec aspiret dies: & inclinētur vmbre. Reuertere: similis esto dilecte mi capree hinnuloq̄ ceruorum super montes bethel. 3.

Cap. iij.

In lectulo meo per noctem quesiui quem diligit anima mea. Quesiui illum & non inueni. Surgam & circuibo ciuitatē: per vicos & plateas queram quē diligit anima mea. Quesiui illum & non inueni. Inuenerunt me vigiles qui custodiūt ciuitatem. Num quem diligit anima mea vidistis? Paululum cum pertransissem eos: inueni quē diligit anima mea. Tenui eum nec dimittā: donec introducā illum in domū matris mee: & in cubiculum genitricis mee. Adiuro vos filie hierusalem per capreas ceruosq̄ camporū ne suscitetis neq̄ euigilare faciatis

את האהבה עד שתחפץ: מי זאת עלה מן המדבר כתימרות עשן מקטרת מר ולבונה מכל אבקת רוכל: הנה מטתו שלשלמה ששים גברים סביב לה מגברי ישראל: כלם אחזי חרב מלמדי מלחמה איש חרבו על ירכו מפחד בלילות: אפריון עשה לו המלך שלמה מעצי הלבנון: עמודיו עשה כסף רפידתו זהב מרכבו ארגמן תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלם: צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתנתו וביום שמחת לבו:

Cap. iiij. הנך יפה רעיתי הנך יפה עיניך יונים מבעד לצמתך שערך כעדר העזים שגלשו מהר גלעד: שניך כעדר הקצובות שעלו מן הרחצה שכלם מתאימות ושכלה אין בהם: כחוט השני שפתתיך ומדברך נאוה כפלח הרמון רקתך מבעד לצמתך: כמגדל דויד צוארך בנוי לתלפיות אלף המגן תלוי עליו כל שלטי הגבורים: שני שדיך כשני עפרים תאומי צביה הרועים בשושנים: עד שיפוח היום ונסו הצללים אלך לי אל הר המור ואל גבעת הלבונה: כלך יפה רעיתי ומום אין בך: אתי מלבנון כלה אתי מלבנון תבואי תשורי מראש אמנה מראש שניר וחרמון ממענות אריות מהררי נמרים: לבבתני אחתי כלה לבבתני באחת מעיניך באחד

dilectam donec ipsa velit. Que est ista que ascendit per desertū sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhe & thuris & vniuersi pulueris pigmētarii. En lectulū salomonis sexaginta fortes ambiūt ex fortissimis israel: omnes tenētes gladios & ad bella doctissimi. Vniuscuiusq; ensis sup femur suū ppter timores nocturnos. Ferculū fecit sibi rex salomon de lignis libani. Colūnas eius fecit argenteas: reclinatoriū aureū: ascēsum purpureum: media charitate cōstrauit: propter filias hierusalem. Egredimini filie sion & videte regem salomonē in diademate quo coronauit illū mr̄ sua in die despōsationis illius: & in die leticie cordis eius. 4.

QVas pulchra es amica mea: q̄ȝ pulchra es. Oculi tui colūbarū: absq; eo qd intrinsecus latet. Capilli tui sicut greges caprarū q̄ ascēderūt de mōte galaad. Dentes tui sicut greges tonsar̄: q̄ ascēderūt de lauacro. Omnes gemellis fetibus: & sterilis non est inter eas. Sicut vitta coccinea labia tua: & eloquiū tuū dulce. Sicut fragmen mali punici: ita gene tue absq; eo qd intrinsec⁹ latet. Sicut turris dauid collū tuū q̄ edificata ē cū ppugnaculis. Mille clypei pendēt ex ea: omnis armatura fortiū. Duo vbera tua sicut duo hinnuli capree gemelli qui pascuntur in liliis: donec aspiret dies & inclinentur vmbre. Vadā ad montem myrrhe: & ad collem thuris. Tota puchra es amica mea & macula nō est in te. Veni de libano spōsa mea: veni de libano: veni coronaberis de capite amana: de vertice sanyr & hermon: de cubilib⁹ leonū de montibus pardorū. Vulnerasti cor meū soror mea sponsa: vulnerasti cor meū ī vno oculorū tuor̄: & in vno

τὴν ἀγάπην ἕως ἂν θελήσῃ. τίς αὕτη ἡ ἀναβαίνουσα ἀπὸ τῆς ἐρήμου, ὡς στελέχη καπνοῦ τεθυμιαμένη σμύρναν καὶ λίβανον ἀπὸ πάντων κονιορτῶν μυρεψοῦ. ἰδοὺ ἡ κλίνη τοῦ σολομῶντος, ἑξήκοντα δυνατοὶ κύκλῳ αὐτῆς ἀπὸ δυνατῶν ἰσραήλ, πάντες κατέχοντες ῥομφαίαν, δεδιδαγμένοι πόλεμον. ἀνὴρ ῥομφαία αὐτοῦ ἐπὶ μηρὸν αὐτοῦ ἀπὸ θάμβους ἐν νυξί. φορεῖον ἐποίησεν ἑαυτῷ ὁ βασιλεὺς σολομὼν ἀπὸ ξύλων τοῦ λιβάνου. στύλους αὐτοῦ ἐποίησεν ἀργύριον, καὶ ἀνάκλιτον αὐτοῦ χρύσεον. ἐπίβασις αὐτοῦ πορφύρα. ἐντὸς αὐτοῦ λιθόστρωτον ἀγάπην ἀπὸ θυγατέρων ἱερουσαλήμ. ἐξέλθετε καὶ ἴδετε θυγατέρες σιὼν ἐν τῷ βασιλεῖ σολομῶντι ἐν τῷ στεφάνῳ ᾧ ἐστεφάνωσεν αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἐν ἡμέρᾳ νυμφεύσεως αὐτοῦ, καὶ ἐν ἡμέρᾳ εὐφροσύνης καρδίας αὐτοῦ.

Ca. 4.

ἸΔοὺ εἶ καλὴ ἡ πλησίον μου, ἰδοὺ εἶ καλή. ὀφθαλμοί σου περιστεραὶ ἐκτὸς τῆς σιωπήσεώς σου. τρίχωμά σου ὡς ἀγέλαι τῶν αἰγῶν, αἳ ἀπεκαλύφθησαν ἀπὸ τοῦ γαλαάδ. ὀδόντες σου ὡς ἀγέλαι τῶν κεκαρμένων, αἳ ἀνέβησαν ἀπὸ τοῦ λουτροῦ, αἱ πᾶσαι διδυμεύουσαι, καὶ ἀτεκνοῦσα οὐκ ἔστιν ἐν αὐταῖς. ὡς σπαρτίον κόκκινον χείλη σου, καὶ ἡ λαλιά σου ὡραία. ὡς λέπυρον τῆς ῥοᾶς, μῆλόν σου ἐκτὸς τῆς σιωπήσεώς σου. ὡς πύργος δαυὶδ τράχηλός σου, ὁ ᾠκοδομημένος εἰς θαλπιώθ. χίλιοι θυρεοὶ κρέμανται ἐπ' αὐτόν, πᾶσαι βολίδες τῶν δυνατῶν. δύο μαστοί σου ὡς δύο νεβροὶ δίδυμοι δορκάδος οἱ νεμόμενοι ἐν κρίνοις. ἕως οὗ διαπνεύσῃ ἡ ἡμέρα καὶ κινηθῶσιν αἱ σκιαί. πορεύσομαι ἐμαυτῷ πρὸς τὸ ὄρος τῆς σμύρνης καὶ πρὸς τὸν βουνὸν τοῦ λιβάνου. ὅλη καλὴ εἶ ἡ πλησίον μου, καὶ μῶμος οὐκ ἔστιν ἐν σοί. δεῦρο ἀπὸ λιβάνου νύμφη, δεῦρο ἀπὸ λιβάνου. ἐλεύσῃ καὶ διελεύσῃ ἀπὸ ἀρχῆς πίστεως, ἀπὸ κεφαλῆς σανὶρ καὶ ἀερμών, ἀπὸ μανδρῶν λεόντων, ἀπὸ ὀρέων παρδάλεων. ἐκαρδίωσας ἡμᾶς ἀδελφή μου, νύμφη. ἐκαρδίωσας ἡμᾶς ἑνὶ ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου. ἐν μιᾷ

ἐν ἑνὶ ἐνθέματι τραχήλου σου. τί ἐκαλλιώθησαν μαστοί σου ἀδελφή μου, νύμφη. τί ἐκαλλιώθησαν μαστοί σου ἀπὸ οἴνου. καὶ ὀσμὴ ἱματίων σου ὑπὲρ πάντα τὰ ἀρώματα. κηρίον ἀποστάζουσι χείλη σου νύμφη. μέλι καὶ γάλα ὑπὸ τὴν γλῶσσάν σου. καὶ ὀσμὴ ἱματίων σου ὡς ὀσμὴ λιβάνου. κῆπος κεκλεισμένος ἀδελφή μου, νύμφη. κῆπος κεκλεισμένος, πηγὴ ἐσφραγισμένη. ἀποστολαί σου παράδεισος ῥοῶν μετὰ καρποῦ ἀκροδρύων. κύπροι μετὰ νάρδων. νάρδος καὶ κρόκος, κάλαμος καὶ κιννάμωμον μετὰ πάντων τῶν ξύλων τοῦ λιβάνου, σμύρνα ἀλὼθ μετὰ πάντων τῶν πρώτων μύρων. πηγὴ κήπων. φρέαρ ὕδατος ζῶντος καὶ ῥοιζοῦντος ἀπὸ τοῦ λιβάνου. ἐξεγέρθητι βορρᾶ, καὶ ἔρχου νότε, διάπνευσον κῆπόν μου, καὶ ῥευσάτωσαν ἀρώματά μου.

Ca. 5.

ΚΑταβήτω ἀδελφιδός μου εἰς κῆπον αὐτοῦ, καὶ φαγέτω καρπὸν ἀκροδρύων αὐτοῦ. εἰσῆλθον εἰς κῆπόν μου ἀδελφή μου νύμφη. ἐτρύγησα σμύρναν μου μετὰ ἀρωμάτων μου. ἔφαγον ἄρτον μου μετὰ μέλιτός μου. ἔπιον οἶνόν μου μετὰ γάλακτός μου. φάγετε οἱ πλησίον καὶ πίετε καὶ μεθύσθητε ἀδελφοί. ἐγὼ καθεύδω, καὶ ἡ καρδία μου ἀγρυπνεῖ. φωνὴ ἀδελφιδοῦ μου κρούει ἐπὶ τὴν θύραν. ἄνοιξόν μοι ἀδελφή μου ἡ πλησίον μου. περιστερά μου τελεία μου. ὅτι ἡ κεφαλή μου ἐπλήσθη δρόσου, καὶ οἱ βόστρυχοί μου ψεκάδων νυκτός. ἐξεδυσάμην τὸν χιτῶνά μου, πῶς ἐνδύσομαι αὐτόν; ἐνιψάμην τοὺς πόδας μου, πῶς μολυνῶ αὐτούς; ἀδελφιδός μου ἀπέστειλε χεῖρα αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὀπῆς, καὶ ἡ κοιλία μου ἐθροήθη ἐπ' αὐτόν. ἀνέστην ἐγὼ ἀνοῖξαι τῷ ἀδελφιδῷ μου. χεῖρές μου ἔσταξαν σμύρναν. δάκτυλοί μου σμύρνης πλήρεις ἐπὶ χεῖρας τοῦ κλείθρου. ἤνοιξα ἐγὼ τῷ ἀδελφιδῷ μου. ἀδελφιδός μου παρῆλθε. ψυχή μου ἐξῆλθεν ἐν λόγῳ αὐτοῦ. ἐζήτησα αὐτὸν καὶ οὐχ εὗρον αὐτόν. ἐκάλεσα αὐτὸν καὶ οὐχ ὑπήκουσέ μου. εὕροσάν με οἱ φύλακες οἱ κυκλοῦντες ἐν τῇ πόλει. ἐπάταξάν με, ἐτραυμάτισάν με. ἦραν τὸ θέριστρον ἀπ' ἐμοῦ φύλακες τῶν τειχέων. ὥρκισα

crine colli tui. Quā pulchre sunt mamme tue soror mea sponsa. Pulchriora sunt vbera tua vino: & odor vnguētorū tuorū sup oīa aromata. Fauus distillās labia tua sponsa: mel & lac sub lingua tua & odor vestimentorū tuor̄ sicut odor thuris. Hortus conclusus soror mea sponsa: hort⁹ cōclusus fons signat⁹. Emissiōes tue paradisus malor̄ punicorū cum pomor̄ fructibus. Cypri cum nardo: nardus & crocus fistula & cinamomū cū vniuersis lignis libani myrrha & aloe cum oībus primis vnguentis. Fons hortorū puteus aquarum viuentium que fluunt impetu de libano. Surge aquilo & veni auster pfla hortum meum & fluent aromata illius: 5.

VEniat dilectus me⁹ in hortū suū vt comedat fructū pomorū suorū. Veni ī hortū meū soror mea spōsa: messui myrrhā meā cū aromatib⁹ meis. Comedi fauū cum melle meo: & bibi vinū meū cū lacte meo. Comedite amici & bibite: & inebriamini charissimi. Ego dormio & cor meū vigilat. Vox dilecti mei pulsantis. Aperi mihi soror mea: amica mea columba mea immaculata mea: qa caput meū plenū ē rore: & cincīni mei guttis noctiū. Expoliaui me tūica mea: quō induar illa? Laui pedes meos: quō inquinabo illos? Dilect⁹ me⁹ misit manū suā per foramē: & vēter me⁹ intremuit ad tactū eius. Surrexi vt aperirē dilecto meo. Man⁹ mee stillauerūt myrrhā: & digiti mei pleni myrrha pbatissima. Pessulū ostii mei apui dilecto meo: at ille declinauerat atq; trāsierat. Aīa mea liq̄facta est vt dilect⁹ locut⁹ ē. Quesiui & nō inueni illū: vocaui & nō respōdit mihi. Inuenerūt me custodes qui circuierūt ciuitatē. Percusserūt me & vulnerauerūt me: tulerūt pallium meū custodes murorum. Adiuro

ענק מצורניך: מה יפו דדיך אחתי כלה מה טבו דדיך מיין וריח שמניך מכל בשמים: נפת תטפנה שפתותיך כלה דבש וחלב תחת לשונך וריח שלמתיך כריח לבנון: גן נעול אחתי כלה גל נעול מעין חתום: שלחיך פרדס רמונים עם פרי מגדים כפרים עם נרדים: נרד וכרכם קנה וקנמון עם כל עצי לבנה מר ואהלות עם כל ראשי בשמים: מעין גנים באר מים חיים ונזלים מן לבנון: עורי צפון ובואי תימן הפיחי גני יזלו בשמיו

Cap. v. יבא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו: באתי לגני אחתי כלה אריתי מורי עם בשמי אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי אכלו רעים שתו ושכרו דודים: אני ישנה ולבי ער קול דודי דופק פתחי לי אחתי רעיתי יונתי תמתי שראשי נמלא טל קוצותי רסיסי לילה: פשטתי את כתנתי איככה אלבשנה רחצתי את רגלי איככה אטנפם: דודי שלח ידו מן החר ומעי המו עליו: קמתי אני לפתח לדודי וידי נטפו מור ואצבעתי מור עבר על כפות המנעול: פתחתי אני לדודי ודודי חמק עבר נפשי יצאה בדברו בקשתיהו ולא מצאתיהו קראתיו ולא ענני: מצאני השמרים הסבבים בעיר הכוני פצעוני נשאו את רדידי מעלי שמרי החמות: השבעתי

אתכם בנות ירושלם אם תמצאו
את דודי מה תגידו לו שחולת
אהבה אני: מה דודך מדוד היפה
בנשים מה דודך מדוד שככה
השבעתנו: דודי צח ואדום דגול
מרבבה: ראשו כתם פז קוצותיו
תלתלים שחרות כעורב: עיניו
כיונים על אפיקי מים רחצות
בחלב ישבות על מלאת: לחיו
כערוגת הבשם מגדלות מרקחים
שפתותיו שושנים נטפות מור
עבר: ידיו גלילי זהב ממלאים
בתרשיש מעיו עשת שן מעלפת
ספירים: שוקיו עמודי שש
מיסדים על אדני פז מראהו כלבנון
בחור כארזים: חכו ממתקים וכלו
מחמדים זה דודי וזה רעי בנות
ירושלם: אנה הלך דודך היפה
בנשים אנה פנה דודך ונבקשנו
עמך:

Cap. vj.

דודי ירד לגנו
לערוגות הבשם לרעות בגנים
וללקט שושנים: אני לדודי ודודי
לי הרעה בשושנים: יפה את
רעיתי כתרצה נאוה כירושלם
אימה כנדגלות: הסבי עיניך מנגדי
שהם הרהיבני שערך כעדר
העזים שגלשו מן הגלעד: שניך
כעדר הרחלים שעלו מן הרחצה
שכלם מתאימות ושכלה אין בהם:
כפלח הרמון רקתך מבעד לצמתך:
ששים המה מלכות ושמנים
פילגשים ועלמות אין מספר: אחת
היא יונתי תמתי אחת היא לאמה
ברה היא ליולדתה ראוה בנות
ויאשרוה מלכות ופילגשים
ויהללוה: מי זאת הנשקפה כמו

vos filie hieruſalem ſi inueneritis dilectum meum vt nunctietis ei: quia amore lãgueo. Qualis ẽ dilectus tuꝰ ex dilecto: o pulcherrima mulierum? Qualis eſt dilectꝰ tuꝰ ex dilecto: qa ſic adiuraſti nos? Dilectus meꝰ candidus & rubicũdus: electꝰ ex milibꝰ. Caput eiꝰ aurũ optimũ. Come eius ſicut elate palmarũ: nigre q̃ſi coruus. Oculi eiꝰ ſicut columbe ſup riuulos aqrũ q̃ lacte ſunt lote: & reſidẽt iuxta fluẽta pleniſſima. Gene illius ſicut areole aromatũ cõſite a pigmẽtariis. Labia eius lilia diſtillãtia myrrham primam. Manus illius tornatiles auree: plene hyacinthis. Venter eius eburneus: diſtinctus ſapphiris. Crura illiꝰ columne marmoree: que fundate ſunt ſup baſes aureas. Species eiꝰ vt libani: electꝰ vt cedri. Guttur illiꝰ ſuauiſſimũ: & totus deſiderabilis. Talis ẽ dilectꝰ meꝰ & ipſe ẽ amicus meus filie hieruſalẽ. Quo abiit dilectus tuꝰ o pulcherrima mulierũ? q̃ declinauit dilectus tuus. Et q̃remus eũ tecũ. 6.

Dilectus meꝰ deſcẽdit ĩ hortũ ſuũ ad areolã aromatũ: vt ibi paſcatur in hortis & lilia colligat. Ego dilecto meo & dilectꝰ meꝰ mihi q paſcitur ĩter lilia. Pulchra es amica mea: ſuauis & decora ſicut hieruſalem: terribilis vt caſtrorũ acies ordinata. Auerte oculos tuos a me q̃a ipi me auolare fecerũt. Capilli tui ſicut grex caprarũ q̃ apparuerũt de galaad. Dẽtes tui ſicut greges ouiũ q̃ aſcenderũt de lauacro. Oẽs gemellis fetibus: & ſterilis non eſt in eis. Sicut cortex mali punici ſic gene tue: abſq; occultis tuis. Sexaginta ſunt regine & octoginta cõcubine & adoleſcentularũ nõ eſt numerꝰ. Vna eſt colũba mea pfecta mea: vna eſt matri ſue: electa genitrici ſue. Viderunt eam filie & beatiſſimã predicauerunt: regine & cõcubine laudauerunt eã. Que eſt iſta que progreditur q̃ſi

vos filie hierl̃m: in potẽtijs τ in
ὑμᾶς θυγατέρες ἱερουσαλήμ, ἐν ταῖς δυνάμεσι καὶ ἐν ταῖς
fortitudinibꝰ agri. ſi iuueneritis nepotẽ meũ qd nũcia-
ἰσχύσεσι τοῦ ἀγροῦ. ἐὰν εὕρητε τὸν ἀδελφιδόν μου τί ἀπαγ-
ueritis ei. q̃ vulnerata amore ſum ego. qd ne
γείλητε αὐτῷ. ὅτι τετρωμένη ἀγάπης εἰμὶ ἐγώ. τί ἀδελ
pos tuꝰ a nepote pulchra in mulieribꝰ? qd ne
φιδός σου ἀπὸ ἀδελφιδοῦ ἡ καλὴ ἐν γυναιξί; τί ἀδελφι
pos tuꝰ a nepote: q̃ ſic adiuraſti nos? ne
δός σου ἀπὸ ἀδελφιδοῦ, ὅτι οὕτως ὥρκισας ἡμᾶς; ἀδελ
pos meꝰ cãdidꝰ τ fuluꝰ electus ex decẽ milli
φιδός μου λευκὸς καὶ πυῤῥὸς ἐκλελοχισμένος ἀπὸ μυριά
bus. Caput eiꝰ aurũ cephaz: come eiꝰ ductiles nigre ſicut coruꝰ. oculi eiꝰ ſicut colũbe ſup
δων. Κεφαλὴ αὐτοῦ χρυσίον κεφάζ, βόστρυχοι αὐτοῦ ἐλάται μέλανες ὡς κόραξ. ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς περιστεραὶ ἐπὶ
plenitudines aquaꝝ lote in lacte: ſedẽtes
πληρώματα ὑδάτων λελουσμέναι ἐν γάλακτι, καθήμεναι
ſup plenitudinẽ. gene illiꝰ ſicut phiale aromatis
ἐπὶ πληρώματι. σιαγόνες αὐτοῦ ὡς φιάλαι τοῦ ἀρώματος
pducẽtes pigmẽtaria. labia eiꝰ lilia ſtillãtia myrrhã ple
φύουσαι μυρεψικά. χείλη αὐτοῦ κρίνα στάζοντα σμύρναν πλή
nã. manꝰ eiꝰ tornatiles auree plene tharſis.
ρη. χεῖρες αὐτοῦ τορευταὶ χρυσαῖ πεπληρωμέναι θαρσεῖς.
vẽter eiꝰ pixidicula eburnea in lapide ſapphiro.
κοιλία αὐτοῦ πυξίον ἐλεφάντινον ἐπὶ λίθου σαπφείρου.
tibie eiꝰ colũne marmoree fundate ſup baſes aureas. ſpecies eiꝰ vt libanꝰ electꝰ vt cedri
κνῆμαι αὐτοῦ στῦλοι μαρμάρινοι τεθεμελιωμένοι ἐπὶ βάσεις χρυσᾶς. εἶδος αὐτοῦ ὡς λίβανος ἐκλεκτὸς ὡς κέδροι
guttur illiꝰ ſuauitates τ totꝰ deſideriũ. hic
φάρυγξ αὐτοῦ γλυκασμοὶ καὶ ὅλος ἐπιθυμία. οὗτος
nepos meꝰ τ hic amicꝰ meꝰ filie hieruſalẽ. quo abijt nepos tuus pulchra in mulieribꝰ?
ἀδελφιδός μου καὶ οὗτος πλησίον μου θυγατέρες ἱερουσαλήμ. ποῦ ἀπῆλθεν ὁ ἀδελφιδός σου ἡ καλὴ ἐν γυναιξί;
quo reſpexit nepos tuꝰ? τ queremꝰ eũ tecum.
ποῦ ἀπέβλεψεν ὁ ἀδελφιδός σου; καὶ ζητήσομεν αὐτὸν μετὰ σοῦ.

Ca.6.

Nepos meꝰ deſcẽdit in hortũ ſuum ad phialas aromatis vt paſcat in hortis: τ vt colligat lilia.
Ἀδελφιδός μου κατέβη εἰς κῆπον αὐτοῦ εἰς φιάλας τοῦ ἀρώματος ποιμαίνειν ἐν κήποις, καὶ συλλέγειν κρίνα.
ego nepoti meo: τ nepos meꝰ mihi: q paſcit in lilijs. Pulchra es amica mea: vt beneplacitũ. decora ſicut hierl̃m. pauor vt ordinate acies. auerte oculos tuos de cõtra me: q̃ ipi auolare fecerũt me.
ἐγὼ τῷ ἀδελφιδῷ μου, καὶ ὁ ἀδελφιδός μου ἐμοί, ὁ ποιμαίνων ἐν τοῖς κρίνοις. Καλὴ εἶ ἡ πλησίον μου, ὡς εὐδοκία. ὡραία ὡς ἱερουσαλήμ. θάμβος ὡς τεταγμέναι. ἀπόστρεψον ὀφθαλμούς σου ἀπεναντίον μου, ὅτι αὐτοὶ ἀνεπτέρωσάν με.
ceſaries tua ſicut greges capraꝝ q̃ aſcẽderũt de galaad. dẽtes tui ſicut greges tonſaꝝ q̃ aſcenderũt de lauacro. oẽs gemellis fetibꝰ:
τρίχωμά σου ὡς ἀγέλαι τῶν αἰγῶν αἳ ἀνεβησαν ἀπὸ τοῦ γαλαάδ. ὀδόντες σου ὡς ἀγέλαι τῶν κεκαρμένων αἳ ἀνέβησαν ἀπὸ τοῦ λουτροῦ. αἱ πᾶσαι διδυμεύουσαι,
τ ſterilis nõ eſt in eis. ſicut funiculꝰ coccineꝰ labia tua τ eloquiũ tuũ decoꝝ. ſicut cortex malipunici
καὶ ἀτεκνοῦσα οὐκ ἔστιν ἐν αὐταῖς. ὡς σπαρτίον κόκκινον χείλη σου καὶ ἡ λαλιά σου ὡραία. ὡς λέπυρον τῆς ῥοιᾶς
gene tue extra ſilentiũ tuũ. ſexaginta ſunt regine τ octoginta cõcubine: τ adoleſcẽtule q̃ꝝ nõ ẽ numerꝰ.
μῆλόν σου ἐκτὸς τῆς σιωπήσεώς σου. ἑξήκοντά εἰσι βασίλισσαι καὶ ὀγδοήκοντα παλλακαί, καὶ νεάνιδες ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμός.
vna eſt colũba mea pfecta mea. vna eſt matri ſue: electa eſt genitrici ſue. viderũt eã filie τ beatã pdicabũt eã. Regine τ cõcubine laudabũt eã. q̃ iſta q̃ inclinat
μία ἐστὶ περιστερά μου τελεία μου. μία ἐστὶ τῇ μητρὶ αὐτῆς, ἐκλεκτή ἐστι τῇ τεκούσῃ αὐτήν. εἴδοσαν αὐτὴν θυγατέρες καὶ μακαριοῦσιν αὐτήν. βασίλισσαι καὶ παλλακαὶ αἰνέσουσιν αὐτήν. τίς αὕτη ἡ ἐκκύπτουσα

quaſi aurora. pulchra vt luna. electa vt ſol. pauor vt ordinate. in hortũ nucis deſcẽdi vt viderẽ ĩ genimine torrẽtis: vt viderẽ ſi floruit vinea ſi floruerũt mala punica. nõ nouit aĩa mea. poſuit me currꝰ aminadab. reuertere reuertere ſulamitis. reuertere reuertere τ intuebimur in te.
ὡσεὶ ὄρθρος. καλὴ ὡς σελήνη. ἐκλεκτὴ ὡς ἥλιος. θάμβος ὡς τεταγμέναι. εἰς κῆπον καρύας κατέβην ἰδεῖν ἐν γεννήματι τοῦ χειμάῤῥου, ἰδεῖν εἰ ἤνθησεν ἡ ἄμπελος εἰ ἤνθησαν αἱ ῥοαί. οὐκ ἔγνω ἡ ψυχή μου. ἔθετό με ἅρματα ἀμιναδάβ. ἐπίστρεφε ἐπίστρεφε ἡ σουλαμίτις. ἐπίστρεφε ἐπίστρεφε καὶ ὀψόμεθα ἐν σοί.

Ca.7.

Quid videbitis in ſulamitide q̃ vadit vt choros caſtroꝝ. qd pulchri facti ſunt greſſus tui in calciamẽtis filia nadab. apritudines femoꝝ tuoꝝ ſimiles monilibꝰ opeꝝ manuũ artificis. vmbilicus tuꝰ crater tornatilis: nõ indigẽs mixtione. Vẽter tuꝰ cumulꝰ tritici vallatꝰ in lilijs. duo vbera tua ſicut duo hinuli gemelli capree. collum tuũ ſicut turris eburnea. oculi tui vt piſcine in aſebõ: in portis filie multoꝝ. naſus tuꝰ ſicut turris libani q̃ reſpicit faciẽ damaſci. caput tuũ ſup te vt carmeli: τ ceſaries capitis tui ſicut purpura. rex ligatꝰ in trãſcurſibꝰ. qd pulchra facta es τ qd ſuauis facta es dilectio. i. delitijs tuis hec magnitudo tua. ſimilis facta es palme: τ vbera tua botris. dixi aſcendã in palma. apprehẽdã cacumina eiꝰ. τ erũt qdẽ vbera tua ſicut botri vinee. τ odor naris tue ſicut mala. τ guttur tuũ ſicut vinũ bonũ. Vadens nepoti meo in rectitudinẽ ſufficiẽs in labijs meis τ dẽtibus. ego nepoti meo. τ ad me cõuerſio eiꝰ. veni nepos mi egrediamur in agrũ. cõmoremur in villis. mane ſurgamꝰ ad vineas. videamꝰ ſi floruit vinea. floruit germinatio. floruerũt mala punica. illic dabo vbera mea tibi. mandragore dederũt odorẽ. τ in portis nr̃is omnia poma noua ad vetera nepos mi ſeruaui tibi.
Τί ὄψεσθε ἐν τῇ σουλαμίτιδι ἡ ἐρχομένη ὡς χοροὶ τῶν παρεμβολῶν. τί ὡραιώθησαν διαβήματά σου ἐν ὑποδήμασι θύγατερ ναδάβ. ῥυθμοὶ μηρῶν σου ὅμοιοι ὁρμίσκοις ἔργων χειρῶν τεχνίτου. ὀμφαλός σου κρατὴρ τορευτός, μὴ ὑστερούμενος κρᾶμα. Κοιλία σου θημωνία σίτου πεφραγμένη ἐν κρίνοις. δύο μαστοί σου ὡς δύο νεβροὶ δίδυμοι δορκάδος. τράχηλός σου ὡς πύργος ἐλεφάντινος. ὀφθαλμοί σου ὡς λίμναι ἐν ἀσεβών, ἐν πύλαις θυγατρὸς πολλῶν. μυκτήρ σου ὡς πύργος τοῦ λιβάνου σκοπεύων πρόσωπον δαμασκοῦ. κεφαλή σου ἐπὶ σὲ ὡς καρμήλου, καὶ πλόκιον κεφαλῆς σου ὡς πορφύρα. βασιλεὺς δεδεμένος ἐν παραδρομαῖς. τί ὡραιώθης καὶ τί ἡδύνθης ἀγάπη. ἐν τρυφαῖς σου τοῦτο μέγεθός σου. ὡμοιώθης τῷ φοίνικι, καὶ οἱ μαστοί σου τοῖς βότρυσιν. εἶπα ἀναβήσομαι ἐν τῷ φοίνικι. κρατήσω τῶν ὑψέων αὐτοῦ. καὶ ἔσονται δὴ μαστοί σου ὡς βότρυες τῆς ἀμπέλου. καὶ ὀσμὴ ῥινός σου ὡς μῆλα. καὶ λάρυγξ σου ὡς οἶνος ἀγαθός. Πορευόμενος τῷ ἀδελφιδῷ μου εἰς εὐθύτητα ἱκανούμενος ἐν χείλεσί μου καὶ ὀδοῦσιν. ἐγὼ τῷ ἀδελφιδῷ μου. καὶ ἐπ᾽ ἐμὲ ἡ ἐπιστροφὴ αὐτοῦ. ἐλθὲ ἀδελφιδέ μου ἐξέλθωμεν εἰς ἀγρόν. αὐλισθῶμεν ἐν κώμαις. ὀρθρίσωμεν εἰς ἀμπελῶνας. ἴδωμεν εἰ ἤνθησεν ἡ ἄμπελος. ἤνθησεν ὁ κυπρισμός. ἤνθησαν αἱ ῥοαί. ἐκεῖ δώσω τοὺς μαστούς μου σοί. οἱ μανδραγόραι ἔδωκαν ὀσμήν. καὶ ἐπὶ θύραις ἡμῶν πάντα τὰ ἀκρόδρυα νέα πρὸς παλαιὰ ἀδελφιδέ μου ἐτήρησά σοι.

Ca.8.

aurora conſurgens pulchra vt luna electa vt ſol terribilis vt caſtrorũ acies ordinata. Deſcendi in ortũ nucũ vt viderẽ poma cõuallíũ & ĩſpicerẽ ſi floruiſſet vinea & germinaſſẽt malapunica. Neſciui. Aĩa mea cõturbauit me ppter quadrigas aminadab. Reuertere reuertere ſunamitis: reuertere reuertere vt intueamur te. 7.

Quid videbis in ſunamite niſi choros caſtrorum? Quã pulchri ſũt greſſꝰ tui in calciamentis filia principis. Iũcture femorũ tuoꝝ ſicut monilia q̃ fabricata ſunt manu artificis. Vmbilicus tuꝰ crater tornatilis: nunq̃ indigens poculis. Venter tuꝰ ſicut aceruus tritici vallatus liliis. Duo vbera tua ſicut duo hinuli gemelli capree. Collũ tuũ ſicut turris eburnea. Oculi tui ſicut piſcine in eſebon q̃ ſunt in porta filie multitudinis. Naſus tuꝰ ſicut turris libani qui reſpicit contra damaſcũ. Caput tuum vt carmelus: & come capitis tui ſicut purpura regis iuncta canalibꝰ. Quam pulchra es & q̃ decora chariſſima in delitiis. Statura tua aſſimilata eſt palme & vbera tua botris. Dixi. Aſcendã in palmam & apprehendã fructus eiꝰ. Et erunt vbera tua ſicut botri vinee: & odor oris tui ſicut odor malorũ. Guttur tuũ ſicut vinũ optimũ: dignũ dilecto meo ad potandum: labiiſq; & dentibꝰ illiꝰ ad ruminandũ. Ego dilecto meo: & ad me cõuerſio eiꝰ. Veni dilecte mi egrediamur in agrũ: cõmoremur in villis. Mane ſurgamꝰ ad vineas: videamus ſi floruit vinea ſi flores fructꝰ pturiũt: ſi floruerũt malapunica. Ibi dabo tibi vbera mea. Mandragore dederunt odorẽ in portis noſtris. Omnia poma noua & vetera dilecte mi ſeruaui tibi. 8

שחר יפה כלבנה ברה כחמה איומה
כנדגלות: אל גנת אגוז ירדתי
לראות באבי הנחל לראות
הפרחה הגפן הנצו הרמנים: לא
ידעתי נפשי שמתני מרכבות
עמי נדיב: שובי שובי השולמית
שובי שובי ונחזה בך
מה תחזו בשולמית

Cap. vij.

כמחלת המחנים: מה יפו פעמיך
בנעלים בת נדיב חמוקי ירכיך
כמו חלאים מעשה ידי אמן
שררך אגן הסהר אל יחסר המזג
בטנך ערמת חטים סוגה בשושנים:
שני שדיך כשני עפרים תאמי
צביה: צוארך כמגדל השן
עיניך ברכות בחשבון על שער
בת רבים אפך כמגדל הלבנון
צופה פני דמשק: ראשך עליך
ככרמל ודלת ראשך כארגמן
מלך אסור ברהטים: מה יפית
ומה נעמת אהבה בתענוגים:
זאת קומתך דמתה לתמר ושדיך
לאשכלות: אמרתי אעלה בתמר
אחזה בסנסניו ויהיו נא שדיך
כאשכלות הגפן וריח אפך
כתפוחים: וחכך כיין הטוב הולך
לדודי למישרים דובב שפתי
ישנים: אני לדודי ועלי תשוקתו:
לכה דודי נצא השדה נלינה
בכפרים: נשכימה לכרמים
נראה אם פרחה הגפן פתח
הסמדר הנצו הרמונים שם
אתן את דדי לך: הדודאים
נתנו ריח ועל פתחינו כל
מגדים חדשים גם ישנים דודי
צפנתי לך:

Cap. viij.

מִי יִתֶּנְךָ כְּאָח לִי יוֹנֵק שְׁדֵי אִמִּי אֶמְצָאֲךָ בַחוּץ אֶשָּׁקְךָ גַּם לֹא יָבוּזוּ לִי׃ אֶנְהָגֲךָ אֲבִיאֲךָ אֶל בֵּית אִמִּי תְּלַמְּדֵנִי אַשְׁקְךָ מִיַּיִן הָרֶקַח מֵעֲסִיס רִמֹּנִי׃ שְׂמֹאלוֹ תַּחַת רֹאשִׁי וִימִינוֹ תְּחַבְּקֵנִי׃ הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלִָם מַה תָּעִירוּ וּמַה תְּעֹרְרוּ אֶת הָאַהֲבָה עַד שֶׁתֶּחְפָּץ׃ מִי זֹאת עֹלָה מִן הַמִּדְבָּר מִתְרַפֶּקֶת עַל דּוֹדָהּ תַּחַת הַתַּפּוּחַ עוֹרַרְתִּיךָ שָׁמָּה חִבְּלַתְךָ אִמֶּךָ שָׁמָּה חִבְּלָה יְלָדַתְךָ׃ שִׂימֵנִי כַחוֹתָם עַל לִבֶּךָ כַּחוֹתָם עַל זְרוֹעֶךָ כִּי עַזָּה כַמָּוֶת אַהֲבָה קָשָׁה כִשְׁאוֹל קִנְאָה רְשָׁפֶיהָ רִשְׁפֵּי אֵשׁ שַׁלְהֶבֶתְיָה׃ מַיִם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת הָאַהֲבָה וּנְהָרוֹת לֹא יִשְׁטְפוּהָ אִם יִתֵּן אִישׁ אֶת כָּל הוֹן בֵּיתוֹ בָּאַהֲבָה בּוֹז יָבוּזוּ לוֹ׃ אָחוֹת לָנוּ קְטַנָּה וְשָׁדַיִם אֵין לָהּ מַה נַּעֲשֶׂה לַאֲחֹתֵנוּ בַּיּוֹם שֶׁיְּדֻבַּר בָּהּ׃ אִם חוֹמָה הִיא נִבְנֶה עָלֶיהָ טִירַת כָּסֶף וְאִם דֶּלֶת הִיא נָצוּר עָלֶיהָ לוּחַ אָרֶז׃ אֲנִי חוֹמָה וְשָׁדַי כַּמִּגְדָּלוֹת אָז הָיִיתִי בְעֵינָיו כְּמוֹצְאֵת שָׁלוֹם׃ כֶּרֶם הָיָה לִשְׁלֹמֹה בְּבַעַל הָמוֹן נָתַן אֶת הַכֶּרֶם לַנֹּטְרִים אִישׁ יָבִא בְּפִרְיוֹ אֶלֶף כָּסֶף׃ כַּרְמִי שֶׁלִּי לְפָנָי הָאֶלֶף לְךָ שְׁלֹמֹה וּמָאתַיִם לְנֹטְרִים אֶת פִּרְיוֹ׃ הַיּוֹשֶׁבֶת בַּגַּנִּים חֲבֵרִים מַקְשִׁיבִים לְקוֹלֵךְ הַשְׁמִיעִנִי׃ בְּרַח דּוֹדִי וּדְמֵה לְךָ לִצְבִי אוֹ לְעֹפֶר הָאַיָּלִים עַל הָרֵי בְשָׂמִים׃

Quis mihi det te fratrem meū sugentē vbera mrīs mee vt inuenīā te foris: & deosculer: & iam me nemo despiciat. Apprehendam te & ducam in domū matris mee. Ibi me docebis & dabo tibi poculū ex vino cōdito: & mustū malorū granatorū meorū. Leua eius sub capite meo & dextera illius āplexabitur me. Adiuro vos filie hierusalē: ne suscitetis neqꝫ euigilare faciatis dilectam donec ipsa velit. Que est ista que ascendit de deserto: delitiis affluens innixa sup dilectū suū? Sub arbore malo suscitaui te. Ibi corrupta est mater tua: ibi violata est genitrix tua. Pone me vt signaculū sup cor tuū vt signaculū sup brachiū tuū: qa fortis est vt mors dilectio: dura sicut īfernus emulatio. Lampades eius vt lāpades ignis atqꝫ flammarū. Aque multe non potuerunt extinguere charitatem: nec flumina obruent illam. Si dederit homo omnē substantiam domus sue pro dilectiōe: q̄si nihilū despiciēt eū. Soror nr̄a parua & vbera non habet. Quid faciemus sorori nostre in die quādo alloquenda est? Si murus ē: edificemus sup eū ꝓpugnacula argētea. Si ostium est: compingamus illud tabulis cedrinis. Ego murus & vbera mea sicut turris: ex quo facta sum corā eo quasi pacem repiens. Vinea fuit pacifico: in ea que habet populos. Tradidit eam custodibus: vir affert pro fructu eius mille argenteos. Vinea mea coram me est. Mille tui pacifice & ducenti his qui custodiunt fructus eius. Que habitas in hortis: amici auscultant: fac me audire vocem tuam. Fuge dilecte mi & assimilare capree hinnuloqꝫ ceruorum super montes aromatum.

Expliciunt cantica canticorum.

Τίς δώσει σε ἀδελφιδόν μου θηλάζοντα μασοὺς μητρός μου; εὑροῦσά σε ἔξω φιλήσω σε, καί γε οὐκ ἐξουδενώσουσί με. παραλήμψομαί σε, εἰσάξω σε εἰς οἶκον μητρός μου καὶ εἰς ταμιεῖον τῆς συλλαβούσης με· ποτιῶ σε ἀπὸ οἴνου τοῦ μυρεψικοῦ, ἀπὸ νάματος ῥοῶν μου. εὐώνυμος αὐτοῦ ὑπὸ τὴν κεφαλήν μου, καὶ ἡ δεξιὰ αὐτοῦ περιλήψεταί με. ὥρκισα ὑμᾶς θυγατέρες Ἱερουσαλὴμ ἐν ταῖς δυνάμεσι καὶ ἐν ταῖς ἰσχύσεσι τοῦ ἀγροῦ· τί ἐγείρητε καὶ τί ἐξεγείρητε τὴν ἀγάπην, ἕως ἂν θελήσῃ. Τίς αὕτη ἡ ἀναβαίνουσα ἀπὸ ἐρήμου ἐπιστηριζομένη ἐπὶ τὸν ἀδελφιδὸν αὐτῆς; ὑπὸ μῆλον ἐξήγειρά σε· ἐκεῖ ὠδίνησέ σε ἡ μήτηρ σου, ἐκεῖ ὠδίνησέ σε ἡ τεκοῦσά σε. θές με ὡς σφραγῖδα ἐπὶ τὴν καρδίαν σου, ὡς σφραγῖδα ἐπὶ τὸν βραχίονά σου· ὅτι κραταιὰ ὡς θάνατος ἀγάπη, σκληρὸς ὡς ᾅδης ζῆλος. περίπτερα αὐτῆς περίπτερα πυρὸς φλόγες αὐτῆς. ὕδωρ πολὺ οὐ δυνήσεται σβέσαι τὴν ἀγάπην, καὶ ποταμοὶ οὐ συγκλύσουσιν αὐτήν· ἐὰν δῷ ἀνὴρ πάντα τὸν βίον αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἐξουδενώσει ἐξουδενώσουσιν αὐτόν. Ἀδελφὴ ἡμῶν μικρὰ καὶ μασοὺς οὐκ ἔχει. τί ποιήσωμεν τῇ ἀδελφῇ ἡμῶν ἐν ἡμέρᾳ ᾗ ἂν λαλήσῃ ἐν αὐτῇ; εἰ τεῖχός ἐστιν, οἰκοδομήσωμεν ἐπ' αὐτὴν ἐπάλξεις ἀργυρᾶς· καὶ εἰ θύρα ἐστί, διαγράψωμεν ἐπ' αὐτὴν σανίδα κεδρίνην. ἐγὼ τεῖχος καὶ μασοί μου ὡς πύργοι· ἐγὼ ἤμην ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ὡς εὑρίσκουσα εἰρήνην. ἀμπελὼν ἐγενήθη τῷ Σολομῶντι ἐν Βεελαμών· ἔδωκε τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ τοῖς τηροῦσιν· ἀνὴρ οἴσει ἐν καρπῷ αὐτοῦ χιλίους ἀργυρίους. ἀμπελών μου ἐμὸς ἐνώπιόν μου· οἱ χίλιοι Σολομῶντι, καὶ οἱ διακόσιοι τοῖς τηροῦσι τὸν καρπὸν αὐτοῦ. Ὁ καθήμενος ἐν κήποις, ἑταῖροι προσέχοντες τῇ φωνῇ σου· ἀκούτισόν με. φύγε ἀδελφιδέ μου καὶ ὁμοιώθητι τῇ δορκάδι ἢ τῷ νεβρῷ τῶν ἐλάφων ἐπὶ ὄρη ἀρωμάτων.

Sapientia salomonis.

ΣΟΦΙΑ ΣΟΛΟΜΩΝΤΟΣ.

Ἀγαπήσατε δικαιοσύνην οἱ κρίνοντες τὴν γῆν, φρονήσατε περὶ τοῦ κυρίου ἐν ἀγαθότητι, καὶ ἐν ἁπλότητι καρδίας ζητήσατε αὐτόν· ὅτι εὑρίσκεται τοῖς μὴ πειράζουσιν αὐτόν, ἐμφανίζεται δὲ τοῖς μὴ ἀπιστοῦσιν αὐτῷ. σκολιοὶ γὰρ λογισμοὶ χωρίζουσιν ἀπὸ θεοῦ, δοκιμαζομένη δὲ ἡ δύναμις ἐλέγχει τοὺς ἄφρονας. ὅτι εἰς κακότεχνον ψυχὴν οὐκ εἰσελεύσεται σοφία, οὐδὲ κατοικήσει ἐν σώματι καταχρέῳ ἁμαρτίας. ἅγιον γὰρ πνεῦμα παιδείας φεύξεται δόλον, καὶ ἀπαναστήσεται ἀπὸ λογισμῶν ἀσυνέτων, καὶ ἐλεγχθήσεται ἐπελθούσης ἀνομίας. φιλάνθρωπον γὰρ πνεῦμα σοφία, καὶ οὐκ ἀθῳώσει βλάσφημον ἀπὸ χειλέων αὐτοῦ· ὅτι τῶν νεφρῶν αὐτοῦ μάρτυς ὁ θεός, καὶ τῆς καρδίας αὐτοῦ ἐπίσκοπος ἀληθής, καὶ τῆς γλώσσης ἀκουστής. ὅτι πνεῦμα κυρίου πεπλήρωκε τὴν οἰκουμένην, καὶ τὸ συνέχον τὰ πάντα γνῶσιν ἔχει φωνῆς. διὰ τοῦτο φθεγγόμενος ἄδικα οὐδεὶς μὴ λάθῃ, οὐδὲ μὴ παροδεύσῃ αὐτὸν ἐλέγχουσα ἡ δίκη. ἐν γὰρ διαβουλίοις ἀσεβοῦς ἐξέτασις ἔσται, λόγων δὲ αὐτοῦ ἀκοὴ πρὸς κύριον ἥξει εἰς ἔλεγχον ἀνομημάτων αὐτοῦ. ὅτι οὖς ζηλώσεως ἀκροᾶται τὰ πάντα, καὶ θροῦς γογγυσμῶν οὐκ ἀποκρύπτεται. φυλάξασθε τοίνυν γογγυσμὸν ἀνωφελῆ, καὶ ἀπὸ καταλαλιᾶς φείσασθε γλώσσης· ὅτι φθέγμα λαθραῖον κενὸν οὐ πορεύσεται, στόμα δὲ καταψευδόμενον ἀναιρεῖ ψυχήν. μὴ ζηλοῦτε θάνατον ἐν πλάνῃ ζωῆς ὑμῶν, μηδὲ ἐπισπᾶσθε ὄλεθρον ἐν ἔργοις χειρῶν ὑμῶν· ὅτι ὁ θεὸς θάνατον οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ τέρπεται ἐπ' ἀπωλείᾳ ζώντων. ἔκτισε γὰρ εἰς τὸ εἶναι τὰ πάντα, καὶ σωτήριοι αἱ γενέσεις τοῦ

Incipit prologus in librū Sapientie.

Liber sapie apud Hebreos nusqꝫ est. Vnde & ipe stilus grecam magis eloquētiā redolet. Hūc iudei Philōis esse affirmāt. Qui ꝑinde sapientie nominatur: qa in eo xp̄i aduētus q̄ ē sapiā prīs: & passio ei9 euident expm̄itur.

Incipit liber Sapientie Ca.I.

Diligite iusticiā q iudicatis terrā. Sentite de dn̄o ī bonitate & ī simplicitate cordis q̄rite illū: qm̄ inuenitur ab his q nō tēptāt illū: apparet āt eis q̄ fidē hn̄t in illū. Peruerse.n. cogitationes separant a deo: ꝓbata āt virtus corripit insipientes. Qm̄ in maliuolā aīam nō ītroibit sapiā: nec hītabit in corpe subdito pctīs. Spūs .n. sctūs discipline effugiet fictū & auferet se a cogitationib9 q̄ sūt sine intellectu & corripietur a supueniēte iniqtate. Benign9 est.n. spūs sapientie: & nō liberabit maledictū a labiis suis: qm̄ renū illius testis est de9 & cordis illi9 scrutator ē ver9: & lingue ei9 auditor. Qm̄ spūs dn̄i repleuit orbē terrarū: & hoc quod cōtinet oīa sciaꝫ hēt vocis. Propt̄ hoc q loqtur iniq̄ nō pōt latere: nec p̄teriet illū corripiens iudiciū. In cogitationib9.n. ipii interrogatio erit: s̄monū āt illi9 auditio ad deū veniet: ad correptionem iniqtatū illius. Qm̄ auris zeli audit oīa: & tumult9 murmurationū nō abscōdetur. Custodite ergo vos a murmuratōe q̄ nihil ꝓdest: & a detractione pcte lingue. Qm̄ s̄mo obscurus in vacuū nō ibit: os aūt quod mētitur occidit aīam. Nolite zelarē morteꝫ in errore vite vr̄e: neqꝫ acqratis pditionē in opibus manuū vr̄arū. Qm̄ de9 mortē nō fecit: nec letatur ī pditiōe viuorū. Creauit.n. vt essent oīa & sanabiles fecit nationes orbis terrarū: & nō est in illis medicamētū exterminii: nec inferorū regnū in terra. Iusticia.n. ꝑpetua est & īmortalis: iniusticia aūt mortis acqsitio. Impii autē manib9 & verbis accersierūt illā: & estimātes illā amicā: defluxerūt: & spōsiones posuerūt ad illā qm̄ morte digni sūt qui sunt ex parte illius. Capitulum.2.

Dixerunt.n. ipii cogitātes apud se nō recte. Exiguū & cū tedio est tēp9 vite nr̄e & non est refrigeriū in fine hois & non est q agnitus sit reuersus ab inferis. Quia ex nihilo nati sum9: & post hoc erimus tāqꝫ nō fuerim9. Qm̄ fumus afflat9 est ī narib9 nr̄is: & s̄mo scītille ad cōmouendū cor nr̄m. Quia extīctus cinis erit corp9 nr̄m: & spūs diffundetur tāqꝫ mollis aer. Et trāsibit vita nr̄a tāqꝫ vestigium nubis: & sicut nebula dissoluet q̄ fugata ē a radiis solis & a calore illi9 aggrauata. Et nomē nr̄ꝫ obliuionē accipiet p tp̄s: & nemo mēoriā hēbit opꝝ nr̄orū. Vmbre .n. trāsitus est tp̄s nr̄m: & nō est reuersio finis nr̄i: qm̄ cōsignata ē & nemo reuertitur: Venite ergo & fruamur bonis q̄ sūt & vtamur creatura tāqꝫ ī iuuētute celeriter. vino p̄cioso & vnguētis nos ipleam9: & nō p̄tereat nos flos tp̄is. Coronemus nos rosis anq̄ꝫ marcescāt: nullū pratū sit qd̄ nō ptrāseat luxuria nr̄a. Nēo vr̄m exors sit luxurie nr̄e. Vbiqꝫ reliqm9 signa leticie: qm̄ hec ē ps nr̄a & hec ē sors nr̄a. opprimam9 paupē iustū: & nō pcam9 vidue nec vetano: nec reuereamur canos multi

κόσμου, καὶ οὐκ ἔστιν ἐν αὐταῖς φάρμακον ὀλέθρου, οὐδὲ ᾅδου βασίλειον ἐπὶ γῆς. δικαιοσύνη γὰρ ἀθάνατός ἐστιν, ἀσεβεῖς δὲ ταῖς χερσὶ καὶ τοῖς λόγοις προσεκαλέσαντο αὐτόν, φίλον ἡγησάμενοι αὐτὸν ἐτάκησαν, καὶ συνθήκην ἔθεντο πρὸς αὐτόν, ὅτι ἄξιοί εἰσι τῆς ἐκείνου μερίδος εἶναι. Ca.2.

Εἶπον γὰρ ἐν ἑαυτοῖς λογισάμενοι οὐκ ὀρθῶς, ὀλίγος καὶ λυπηρός ἐστιν ὁ βίος ἡμῶν, καὶ οὐκ ἔστιν ἴασις ἐν τελευτῇ ἀνθρώπου, καὶ οὐκ ἐγνώσθη ὁ ἀναλύσας ἐξ ᾅδου. ὅτι αὐτοσχεδίως ἐγεννήθημεν, καὶ μετὰ τοῦτο ἐσόμεθα ὡς οὐχ ὑπάρξαντες· ὅτι καπνὸς ἡ πνοὴ ἐν ῥισὶν ἡμῶν, καὶ ὁ λόγος σπινθὴρ ἐν κινήσει καρδίας ἡμῶν, οὗ σβεσθέντος τέφρα ἀποβήσεται τὸ σῶμα, καὶ τὸ πνεῦμα διαχυθήσεται ὡς χαῦνος ἀήρ. καὶ τὸ ὄνομα ἡμῶν ἐπιλησθήσεται ἐν χρόνῳ, καὶ οὐδεὶς μνημονεύσει τῶν ἔργων ἡμῶν· καὶ παρελεύσεται ὁ βίος ἡμῶν ὡς ἴχνη νεφέλης, καὶ ὡς ὁμίχλη διασκεδασθήσεται διωχθεῖσα ὑπὸ ἀκτίνων ἡλίου καὶ ὑπὸ θερμότητος αὐτοῦ βαρυνθεῖσα. σκιᾶς γὰρ πάροδος ὁ καιρὸς ἡμῶν, καὶ οὐκ ἔστιν ἀναποδισμὸς τῆς τελευτῆς ἡμῶν, ὅτι κατεσφραγίσθη, καὶ οὐδεὶς ἀναστρέφει. δεῦτε οὖν καὶ ἀπολαύσωμεν τῶν ὄντων ἀγαθῶν, καὶ χρησώμεθα τῇ κτίσει ὡς ἐν νεότητι σπουδαίως. οἴνου πολυτελοῦς καὶ μύρων πλησθῶμεν, καὶ μὴ παροδευσάτω ἡμᾶς ἄνθος ἀέρος. στεψώμεθα ῥόδων κάλυξι πρὶν ἢ μαρανθῆναι. μηδεὶς ἡμῶν ἄμοιρος ἔστω τῆς ἡμετέρας ἀγερωχίας, πανταχῇ καταλείψωμεν σύμβολα τῆς εὐφροσύνης, ὅτι αὕτη ἡ μερὶς ἡμῶν καὶ ὁ κλῆρος οὗτος. καταδυναστεύσωμεν πένητα δίκαιον, μὴ φεισώμεθα χήρας, μηδὲ πρεσβύτου ἐντραπῶμεν πολιὰς πολυχρο

A.

tp̄is. Sit autẽ fortitudo nr̄a lex iniusticie. Quod.n.infi rmũ ẽ:inutile inuenitur. Circũueniam⁹ ergo iustũ:qm̄ inutilis est nobis & cõtrari⁹ est opib⁹ nr̄is:& iproperat nobis pctā legis:& diffamat in nos pctā discipline nr̄e. Promittit se scientiam dei habere:& filiũ dei se nominat. Fact⁹ est nobis in traductionẽ cogitationũ nr̄ar. Grauis est nobis etiā ad videndũ.qm̄ dissimilis est aliis vita illius: & imutate sunt vie eius. Tanq̄ nugaces estimati sum⁹ ab illo:& abstinet se a viis nr̄is tanq̄ ab imũdiciis:& p̄fert nouissima iustor:& gloriatur patrẽ se habere deũ. Videamus ergo si sermones illius veri sint & tẽptemus q̄ vẽtura sũt illi:& sciem⁹ q̄ erũt nouissima illius. Si.n.ẽ ver⁹ fili⁹ dei:suscipiet illũ & liberabit illũ de manibus cõtrarior. Cõtumelia & tormẽto introgem⁹ eũ: vt sciam⁹ reuerẽtiā eius:& pbem⁹ patiẽtiā illi⁹. Morte turpissima cõdẽnem⁹ eũ. Erit.n. ei respect⁹ ex s̄mõibus illi⁹. Hec cogitauert & errauert:excecauit.n.illos malitia cor. Et nescierũt sacramẽta dei: neq̄ mercedẽ sperauerũt iusticie:nec iudicauerũt honorẽ aiar sanctarũ. Qm̄ deus creauit hoiem inexterminabilẽ:& ad imaginẽ similitudinis sue fecit illũ. Inuidia autẽ diaboli mors introiuit i orbem terrarum. imitãtur ãt illũ q sunt ex pte illius. Ca.3.

Iustor aũt aĩe in manu dei sũt:& nõ tanget illos tormẽtum mortis. Visi sunt oculis insipientiũ mori:& estimata est afflictio illor. Et ab itinere iusto abierũt i extminiũ:& quod a nobis ẽ iter extminii:illi aũt sunt in pace. Et si corã hominib⁹ tormẽta passi sunt:spes illorũ immortalitate plena est. In paucis vexati:i multis bene disponẽtur:qm̄ de⁹ tẽptauit eos:& inuenit illos dignos se. Tanq̄ aurũ in fornace probauit illos:& quasi holocausti hostiā accepit illos:& in tp̄e erit respect⁹ illor. Fulgebũt iusti & tanq̄ scintille i arũdineto discurrẽt. Iudicabũt natiões & dñabũtur pplis:& regnabit dñs illorũ i perpetuũ. q cõfidũt i illo itelligẽt veritatẽ:& fideles in dilectiõe acqescent illi:qm̄ donũ & pax est electis eius. Impii ãt s̄m q̄ cogitauert correptionẽ hẽbũt:q neglexert iustũ & a dño recessert. Sapiã enĩ & disciplinã q abiicit infelix est:& vacua ẽ spes illor:& labores sine fructu:& inutilia opa cor. Mulieres corũ isensate sũt & neqssimi filii illor. Maledicta creatura eorũ.qm̄ felix est sterilis & incoinqnata:q̄ nesciuit torũ in delicto.hẽbit fructũ in respectiõe aiarũ sctãrũ. Et spado q nõ opat⁹ est p man⁹ suas iniqtatem: nec cogitauit aduersus deum nequissima. Dabitur enĩ illi fidei donũ electũ & sors in templo dei acceptissima. Bonorũ enĩ laborũ gloriosus est fructus:& que non concidit radix sapientie. Filii autem adulterorũ in consũmatione erunt:& ab iniquo toro semen exterminabitur. Et si qdem longe vite erũt:in nihilũ computabuntur:& sine honore erit nouissima senect⁹ illorum. Et si celerius defuncti fuerint:non habebunt spem nec in die agnitionis allocutionem. Nationes enim iniq que dire sunt cõsũmationis. Ca.4.

O q̄ pulchra ẽ casta gñatio cũ claritate. Immortalis est.n. memoria illius: qm̄ & apud deũ nota ẽ & apud hoies. Cũ p̄ns ẽ imitãtur illã & desiderãt eã cũ se eduxerit:& i ppetuũ coronata triumphat icoĩqnator certaminũ p̄miũ vĩcẽs. multigena ãt ipior multitudo ñ erit vtilis:& spuria vitulamĩa nõ dabũt radices altas:nec stabile firmamẽtũ collocabũt. Et si i ramis in tp̄e germiauerit ĩfirmiter posita a vẽto cõmouebũtur:& a nimietate vẽtor eradicabuntur. Cõfringẽtur.n.rami incõsũmati:& fructus illor inutiles & acerbi ad mãducandũ:& ad nihilũ apti. Ex iniqs.n. oẽs filii q nascũtur testes sũt neqtie aduersus parẽtes i interrogatiõe sua. Iust⁹ ãt si morte p̄occupatus fuerit:i refrigerio erit. Senect⁹.n. venerabilis est: nõ diuturna:neq̄ annor numero cõputata. Cani ãt sũt sensus hoĩs:& etas senectutis vita ĩmaculata. Placẽs deo factus dilect⁹ & viuẽs iter pctõres trãslatus est. Rapt⁹ est:ne malicia mutaret ĩtellectũ ei⁹:aut ne fictio deciperet aĩa illius. Fascinatio.n. nugacitatis obscurat bona:& icõstãtia cõcupiscẽtie trãsuertit sensũ sine malicia. Cõsũmatus in breui expleuit tp̄a multa. Placita.n erat deo aĩa illius: ppter hoc pperauit educere illũ de medio ĩiqtatũ. Populi ãt videntes & nõ ĩtelligẽtes nec ponẽtes in p̄cordiis talia.qm̄ gr̄a dei & mĩa ẽ i sctõs ei⁹ & respect⁹ sup electos illi⁹. cõdẽnat ãt iust⁹ mortu⁹ viuos ĩpios:& iuuẽt⁹ celeri⁹ cõsũmata lõgã vitã iniusti. videbũt.n. finẽ sapiẽtis & nõ ĩtelligẽt qd cogitauerit de illo de⁹:& quare muniuerit illũ dñs. Videbũt.n. & cõtẽnẽt eũ:illos ãt de⁹ irridebit. Et erunt post hec decidẽtes sine honore:& in cõtumelia int mortuos i ppetuũ. Qm̄ disrũpet illos inflatos sine voce:& cõmouebit illos a fũdamẽtis & vsq̄ ad sup̄mũ desolabũtur. Et erũt gementes:& memoria illor periet. Veniẽt in cogitatiõe pctõr suorũ timidi:& traducẽt illos ex aduerso iniqtates ipor. C.5.

Tunc stabũt iusti in magna cõstancia aduersus eos q se angustiauerũt:& q abstulert labores eor. Videntes turbabũtur tiore horribili:& mirabũtur in subitatiõe isperate salutis gemẽtes p̄ angustia sp̄us:dicẽtes ĩtra se. pniam agẽtes & p̄ angustia sp̄us gemẽtes. hi sũt quos habuim⁹ aliqñ i derisũ & in silitudinẽ iproperii. nos isensati vitã illor estiabam⁹ isaniã & finẽ illor sine honore. Ecce quõ cõputati sunt inter filios dei:& inter sctõs sors illorũ est. Ergo errauim⁹ a via veritatis & iusticie lumen nõ luxit nobis:& sol intelligẽtie nõ est ortus nobis. Lassati sumus in via iniqtatis & pditiõis & ambulauimus vias difficiles: viam autem dñi ignorauimus. Quid nobis profuit superbia:aut diuitiarum iactantia quid contulit nobis? Trãsierũt omnia illa tanq̄ vmbra & tanq̄ nũcius pcurrẽs. Et tanq̄ nauis q̄ ptransit fluctuantem aquam:cuius cum preterierit non est vestigium inuenire:neq̄ ...

Math. 27.c

Ge.1.d 2.5.a. Eccl. 17.a

Math. 13.f.

Lu.23. b.

Hebre. 11.b.

femitam itineris illius in fluctib⁹. aut
ἀτραπὸν πορείας αὐτῆς ἐν κύμασιν. ἢ
velutiauis trāsuolātis acrē nullū inuenitur
ὡς ὀρνέου διαπτάντος ἀέρα οὐδὲν εὑρίσκεται
argumentū itineris. ictus āt alap ver
τεκμήριον πορείας. πληγῇ δὲ ταρσῶν μα
berath ventū leuem τ scissum
στιζόμενον πνεῦμα κοῦφον καὶ σχιζόμενον
vi stridoris: cōmotis alis ptrāsiit.
βίᾳ ῥοίζου, κινουμένων πτερύγων διωδεύθη
τ post hoc non inuentū ē signum
καὶ μετὰ τοῦτο οὐχ εὑρέθη σημεῖον
pcessus in eo. aut tāq̄ sagitta missa
ἐπιβάσεως ἐν αὐτῷ. ἢ ὡς βέλους βληθέν-
in scopum: diuisus aer cōtinuo
τος ἐπὶ σκοπόν, τμηθεὶς ὁ ἀὴρ εὐθέως
in se resolut⁹ est: vt ignoretur trāsi-
εἰς ἑαυτὸν ἀνελύθη, ὡς ἀγνοῆσαι τὴν δίο
tus illius. sic τ nos nati
δον αὐτοῦ. οὕτως καὶ ἡμεῖς γεννηθέντες
defecimus: τ virtutis qdē signum
ἐξελίπομεν, καὶ ἀρετῆς μὲν σημεῖον
nullū valuim⁹ ondere. i āt malignitate nr̄a
οὐδὲν ἔσχομεν δεῖξαι. ἐν δὲ τῇ κακίᾳ ἡμῶν
cōsumpti sumus. qm̄ spes impij
κατεδαπανήθημεν. ὅτι ἐλπὶς ἀσεβοῦς
tāq̄ q̄ tollitur lanugo a vento: τ tāq̄
ὡς φερόμενος χνοῦς ὑπὸ ἀνέμου, καὶ ὡς
spuma a pcella impulsa gracilis:
πάχνη ὑπὸ λαίλαπος διωχθεῖσα λεπτή,
τ tāq̄ fumus a vento diffusus ē: τ
καὶ ὡς καπνὸς ὑπὸ ἀνέμου διελύθη, ἢ καὶ
tāq̄ meōia hospitis vnius diei pteri-
ὡς μνεία καταλύτου μονοημέρου παρώ-
it. iusti āt in sēm viuunt: τ
δευσε. δίκαιοι δὲ εἰς τὸν αἰῶνα ζῶσι, καὶ
in dn̄o merces eo⁊: τ cogitatio
ἐν κυρίῳ ὁ μισθὸς αὐτῶν, καὶ ἡ φρόντισις
ipsorum apud altissimū. ideirco accipient
αὐτῶν παρὰ ὑψίστῳ. διὰ τοῦτο λήψονται
regnum decoris τ dia
τὸ βασίλειον τῆς εὐπρεπείας καὶ τὸ διά-
dema speciei de manu dn̄i. qm̄
δημα τοῦ κάλλους ἐκ χειρὸς κυρίου. ὅτι
dextera sua ptceget eos: τ
τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ σκεπάσει αὐτούς, καὶ τῷ
brachio defendet illos. accipiet
βραχίονι ὑπερασπιεῖ αὐτῶν. λήψεται
armaturam zelum illius: τ arma-
πανοπλίαν τὸν ζῆλον αὐτοῦ, καὶ ὁπλο-
bit creaturā ad vltionē inimico⁊.
ποιήσει τὴν κτίσιν εἰς ἄμυναν ἐχθρῶν.
induet thoracē iusticiam: τ circūpo
ἐνδύσεται θώρακα δικαιοσύνην, καὶ περιθή-
net galeam iudiciū simpler. sumet
σεται κόρυθα κρίσιν ἀνυπόκριτον. λήψεται
scutum inexpugnabile equitatem: acuet
ἀσπίδα ἀκαταμάχητον ὁσιότητα, ὀξυνεῖ
āt duram irā in gladium. pugna
δὲ ἀπότομον ὀργὴν εἰς ῥομφαίαν. συνεκπο-
bit vero cū illo mundus cōtra insul
λεμήσει δὲ αὐτῷ ὁ κόσμος ἐπὶ τοὺς παρά-
tos. ibunt directe emissiōes ful-
φρονας. πορεύσονται εὔστοχοι βολίδες ἀστρα-
gu⁊: τ tanq̄ a bene curuato arcu nu-
πῶν, καὶ ὡς ἀπὸ εὐκύκλου τόξου τῶν νε-
biū ad scopū insilient: τ a petrosa iaci
φῶν ἐπὶ σκοπὸν ἁλοῦνται, καὶ ἐκ πετροβό-
ēte ira plene mittentur grandines.
λου θυμοῦ πλήρεις ῥιφήσονται χάλαζαι.
excandescet in illos aqua maris:
ἀγανακτήσει κατ' αὐτῶν ὕδωρ θαλάσσης,

semitā carine illi⁹ ī fluctib⁹. Aut auis q̄ trāsuolat iaere: cui⁹ nullū inuenitur argumētū itineris illi⁹: sed tm̄ sonit⁹ alarū verberās leuē ventū: & scidens p vi itineris aerē: cōmotis alis trāsuolauit. & post hoc nullū signū inuenitur itineris illi⁹. Aut tāq̄ sagitta emissa in locū destinatū: diuisus aer cōtinuo ī se reclusus ē: vt ignoretur trāsit⁹ illi⁹. Sic & nos nati cōtinuo desiuim⁹ eē: & virtutis q̄dē nullū signū valuim⁹ ondere: ī malignitate āt nr̄a cōsūpti sum⁹. Talia dixerūt inferno hi q̄ peccauerūt: qm̄ spes impii tāq̄ lanugo ē q̄ a vento tollitur: & tāq̄ spuma gracilis q̄ a pcella dispgitur: & tāq̄ fum⁹ q a vēto diffusus est: & tāq̄ meōria hospitis vni⁹ diei ptereuntis. Iusti āt ī ppetuū viuent: & apud dn̄m ē merces eo⁊: & cogitatio illorū apd̄ altissimū. Ideo accipiēt regnū decoris & diadema speciei de manu dn̄i qm̄ dextera sua teget eos: & ī brachio scō suo defendet illos. Et accipiet armaturā zelus illius & armabit creaturā ad ultionē īimico⁊. Induet p thorace iusticiā & accipiet p galea iudiciū certū. Sumet scutū iexpugnabile equitatē: acuet āt dirā irā ī lāceā. & pugnabit cū illo orbis tra⁊ cōtra insēsatos. Ibūt directe emissiōes fulgu⁊ & tāq̄ a bn̄ curuato arcu nubiū exterminabūtur: & ad certū locū isilient. Et a petrosa ira plene mittentur grādines: & scādescet in illos aqua maris: & flumina cōcurrent durit. Cōtra illos stabit spūs virtutis: & tanq̄ turbo vēti diuidet illos: & ad eremū pducet oēs tra⁊ iniquitatis illo⁊. & malignitas euertet sedes potentium. Capitu. 6.

Melior est sapiā q̄ vires: & vir prudens q̄ fortis. Audite ergo reges & ītelligite: discite iudices finiū tre. Prebete aures vos q̄ cōtinetis multitudines & placetis vobis ī turbis nationū: qm̄ data est a dn̄o ptās vobis & virtus ab altissimo: q īterrogabit opa vr̄a & cogitatiōes scrutabitur. qm̄ cū essetis ministri regni illi⁹: nō recte iudicastis nec custodistis lege⁊ iusticie: neq̄ fm volūtatē dei ābulastis. horrēde & cito apparebit vobis: qm̄ iudiciū durissimū ī his q p̄sūt: fiet. Exiguo. n. cōceditur mia: potētes āt potēter tormenta patiētur. Nō. n. subtrahet psonā cuiusq̄ de⁹ q est oīm dn̄ator: nec verebitur magnitudīe⁊ cuiusq̄: qm̄ pusillū & magnū ipe fecit: & eq̄lit̄ est illi cura de oībus. Fortiorib⁹ āt fortior instat cruciatio. Ad vos ergo reges sūt hi s̄mones mei: vt discatis sapiām & ne excidatis. Qui. n. custodierit iusticiā iuste iudicabūtur: & q didicerit iusta inueniēt qd rn̄deāt. Cōcupiscite ergo s̄mones meos & diligite illos: & hēbitis disciplinam. Clara est & q̄ nunq̄ marcescit sapientia: & facile videtur ab his qui diligūt eam: et inuenitur ab his qui querunt illam: Preoccupat qui se concupiscūt. vt illis se prior ostendat. Qui de luce vigilauerit ad illam non laborabit: assidētē enim illā forib⁹ suis inueniet. Cogitare ergo de illa sēs⁹ ē cōsūmat⁹.

flumina vero inundabūt duriter.
ποταμοὶ δὲ συγκλύσουσιν ἀποτόμως.
stabit cōtra illos spūs virtutis:
ἀντιστήσεται αὐτοῖς πνεῦμα δυνάμεως,
τ tāq̄ turbo vēti vētilabit illos. τ de
καὶ ὡς λαῖλαψ ἐκλικμήσει αὐτούς. καὶ ἐρη-
solabit omnē terrā iniq̄tas: τ mali-
μώσει πᾶσαν τὴν γῆν ἀνομία, καὶ ἡ κακο-
gnitas euertet sedes potētū.
πραγία περιτρέψει θρόνους δυναστῶν. c. 6.

Audite ergo reges τ itelligite.
Ἀκούσατε οὖν βασιλεῖς καὶ σύνετε,
discite iudices finium terre: pbete aures
μάθετε δικασταὶ περάτων γῆς, ἐνωτίσασθε
qui cōtinetis multitudinem τ superbitis
οἱ κρατοῦντες πλήθους καὶ γεγαυρωμένοι
in turbis nationū. qm̄ data ē a dn̄o po-
ἐπὶ ὄχλοις ἐθνῶν. ὅτι ἐδόθη παρὰ κυρίου ἡ κρά-
testas vobis: τ virtus ab altissimo:
τησις ὑμῖν, καὶ ἡ δυναστεία παρὰ ὑψίστου,
q̄ exquiret vestra opa: τ cogitatiōes
ὃς ἐξετάσει ὑμῶν τὰ ἔργα, καὶ τὰς βουλὰς
scrutabitur. qm̄ ministri existētes eius
διερευνήσει. ὅτι ὑπηρέται ὄντες τῆς αὐτοῦ
regni nō iudicastis recte: neq̄ custo
βασιλείας οὐκ ἐκρίνατε ὀρθῶς, οὐδὲ ἐφυ-
distis legem: neq̄ fm̄ voluntatem
λάξατε νόμον, οὐδὲ κατὰ τὴν βουλὴν τοῦ
dei ambulastis. horrende τ cito
θεοῦ ἐπορεύθητε. φρικτῶς καὶ ταχέως
instabit vobis: qm̄ iudiciū durum in
ἐπιστήσεται ὑμῖν, ὅτι κρίσις ἀπότομος ἐν
his q̄ psunt fit. nā minimus
τοῖς ὑπερέχουσι γίνεται. ὁ γὰρ ἐλάχιστος
dignus est mia: potētes āt potēter
συγγνωστός ἐστιν ἐλέους. δυνατοὶ δὲ δυνατῶς
tormēta patiēt. nō ei subtrahet psonam
ἐτασθήσονται. οὐ γὰρ ὑποστελεῖ πρόσωπον
omnium dn̄ator: nec verebitur ma
ὁ πάντων δεσπότης, οὐδὲ ἐντραπήσεται μέ-
gnitudīe. qm̄ pusi τ magnū ipe fecit:
γεθος. ὅτι μικρὸν καὶ μέγαν αὐτὸς ἐποίη-
equaliterq̄ curā gerit de omnibus.
σεν, ὁμοίως τε προνοεῖ περὶ πάντων.
at fortibus fortis instat scrutatio.
τοῖς δὲ κραταιοῖς ἰσχυρὰ ἐφίσταται ἔρευνα.
ad vos ergo reges sermones mei: vt
πρὸς ὑμᾶς οὖν ὦ τύραννοι οἱ λόγοι μου, ἵνα
discatis sapiam τ ne excidatis. q̄
μάθητε σοφίαν καὶ μὴ παραπέσητε. οἱ
n. custodierint iuste iusta iuste iudica
γὰρ φυλάξαντες ὁσίως τὰ ὅσια ὁσιωθήσον-
būt: τ q̄ edocti fuerint ea inuenient
ται, καὶ οἱ διδαχθέντες αὐτὰ εὑρήσουσιν
rn̄sionem. cōcupiscite ergo s̄mones
ἀπολογίαν. ἐπιθυμήσατε οὖν τῶν λόγων
meos: optate τ erudiemini. clara
μου, ποθήσατε καὶ παιδευθήσεσθε. λαμ-
τ q̄ nūq̄ marcescēs ē sapia: τ facile
πρὰ καὶ ἀμάραντός ἐστιν ἡ σοφία, καὶ εὐχε-
videtur ab his q̄ diligunt eā:
ρῶς θεωρεῖται ὑπὸ τῶν ἀγαπώντων αὐ-
τ inuenitur ab his q̄ querunt il-
τήν, καὶ εὑρίσκεται ὑπὸ τῶν ζητούντων αὐ-
lam. poccupat cupientes vt pnosca
τήν. φθάνει τοὺς ἐπιθυμοῦντας προγνω-
tur. q̄ mane surrerit ad illam nō labora
σθῆναι. ὁ ὀρθρίσας πρὸς αὐτὴν οὐ κοπιά-
bit: assidentem enim inueniet
σει, πάρεδρον γὰρ εὑρήσει τῶν
foribus suis. nam cogitare de
πυλῶν αὐτοῦ. τὸ γὰρ ἐνθυμηθῆναι περὶ

illa scientie cōsummatio. τ q̄ vigilaue
αὐτῆς φρονήσεως τελειότης. καὶ ὁ ἀγρυπ-
rit pter eā cito securus erit:
νήσας δι' αὐτὴν ταχέως ἀμέριμνος ἔσται,
qm̄ dignos se ipsa circuit
ὅτι τοὺς ἀξίους αὐτῆς αὐτὴ περιέρχεται
querens: τ in viis apparet
ζητοῦσα, καὶ ἐν ταῖς τρίβοις φαντάζεται
illis hilariter: τ in omni excogitatiōe
αὐτοῖς εὐμενῶς, καὶ ἐν πάσῃ ἐπινοίᾳ ἀ-
occurrit illis. initiū enim illius verissi
παντᾷ αὐτοῖς. ἀρχὴ γὰρ αὐτῆς ἡ ἀληθε-
ma discipline cōcupiscētia. cura āt disci
στάτη παιδείας ἐπιθυμία. φροντὶς δὲ παι-
pline dilectio: dilectio āūt custodia legum
δείας ἀγάπη, ἀγάπη δὲ τήρησις νόμων
illius. attentio āūt legum confirmatio in-
αὐτῆς. προσοχὴ δὲ νόμων βεβαίωσις ἀφ-
corruptiōis. incorruptio āt ppe esse facit
θαρσίας. ἀφθαρσία δὲ ἐγγὺς εἶναι ποιεῖ
deum. cōcupiscētia enī igitur sapiētie deducit
θεοῦ. ἐπιθυμία γὰρ ἄρα σοφίας ἀνάγει
ad regnum. si ergo delectamini ī sedib⁹
ἐπὶ βασιλείαν. εἰ οὖν ἥδεσθε ἐπὶ θρόνοις
τ sceptris reges pplo⁊: honorate sapi
καὶ σκήπτροις τύραννοι λαῶν, τιμήσατε σο-
entiā: vt in seculum regnetis.
φίαν, ἵνα εἰς τὸν αἰῶνα βασιλεύσητε.
qd̄ āt est sapiētia τ quēadmodū facta sit: refe
τί δέ ἐστι σοφία καὶ πῶς ἐγένετο, ἀπαγγε-
rā: τ non abscondam vobis mysteria: sed
λῶ, καὶ οὐκ ἀποκρύψω ὑμῖν μυστήρια, ἀλ-
ab initio natiuitatis inuestigabo: τ po
λ' ἀπ' ἀρχῆς γενέσεως ἐξιχνιάσω, καὶ θή-
nā in pspicuū scientiam eius. τ nō
σω εἰς τὸ ἐμφανὲς τὴν γνῶσιν αὐτῆς. καὶ οὐ
pteribo veritatem: neq̄ q̄dē
μὴ παροδεύσω τὴν ἀλήθειαν, οὔτε μὴν
cū inuidia tabescente iter habebo: qm̄ iste nō
φθόνῳ τετηκότι συνοδεύσω, ὅτι οὗτος οὐ
erit pticeps sapiētie. multitudo āt sapiētū sa-
κοινωνήσει σοφίᾳ. πλῆθος δὲ σοφῶν σω-
lus mundi: τ rex sapiens sta
τηρία κόσμου, καὶ βασιλεὺς φρόνιμος εὐ-
bilimētū ppli. quāobrē accipite disciplinā ver-
στάθεια δήμου. ὥστε παιδεύεσθε τοῖς ῥήμα-
bis meis: τ vtilitatē habebitis.
σί μου, καὶ ὠφεληθήσεσθε. Ca. 7.

Sum q̄dē τ ego mortalis homo equalis
εἰμὶ μὲν κἀγὼ θνητὸς ἄνθρωπος ἴσος
omnibus: τ terrigene a genere primo facti:
ἅπασι, καὶ γηγενοῦς ἀπόγονος πρωτοπλάστου,
τ in ventre mr̄is figurat⁹ sū caro decē mensiū
καὶ ἐν κοιλίᾳ μητρὸς ἐγλύφην σὰρξ δεκαμηνιαίῳ
tempore: coagulat⁹ in sanguine de semine
χρόνῳ, παγεὶς ἐν αἵματι ἐκ σπέρματος
viri τ delectamēto somni conueniente. τ
ἀνδρὸς καὶ ἡδονῆς ὕπνῳ συνελθούσης. καὶ
ego aūt natus traxi coēm nobis ae
ἐγὼ δὲ γενόμενος ἔσπασα τὸν κοινὸν ἡμῖν ἀέ-
rē: τ in similiter passā decidi terrā.
ρα, καὶ ἐπὶ τὴν ὁμοιοπαθῆ κατέπεσα γῆν.
primā vocem similem oibus emisi plo-
πρώτην φωνὴν τὴν ὁμοίαν πᾶσιν ἴσα κλαί-
rans. in inuolumētis nutritus sum τ curis:
ων. ἐν σπαργάνοις ἀνετράφην καὶ ἐν φροντίσιν.
nullus enī rex aliud habuit na
οὐδεὶς γὰρ βασιλεὺς ἑτέραν ἔσχε γε-
tiuitatis initiū. vnus āt omnib⁹ introitus ad
νέσεως ἀρχήν. μία δὲ πάντων εἴσοδος εἰς
vitā: exitusq̄ eqlis. pter hoc opta
τὸν βίον, ἔξοδός τε ἴση. διὰ τοῦτο ηὐξά-

& q vigilauerit ppt̄ illā: cito erit securus. Qm̄ dignos se circuit ipā q̄rens: & in viis suis ondet se illis hilarit̄: & in oī puidentia occurret illis. Initiū. n. illius verissima ē disciplīe cōcupiscētia. Cura ergo disciplīe dilectio est: & dilectio custodia legū illi⁹ ē. Custoditio āt legū cōsūmatio incorruptōis est: īcorruptio āt facit eē pximū deo. Cōcupiscentia itaq̄ sapīe deducit ad regnū ppetuū. Si ergo delectamī sedib⁹ & sceptris o reges ppl'i: diligite sapīam vt ī ppetuū regnetis. Diligite lumen sapīe oēs q p̄estis ppl'is. Quid est āt sapīa: & quēadmodū facta sit referā: & nō abscōdā vobis sacramēta dei: sed ab initio natiuitatis īuestigabo: & ponā in lucē sciam illi⁹: & nō pteribo veritatē: neq̄ cū īuidia tabescēte iter hēbo: qm̄ talis hō nō erit pticeps sapīe. multitudo āt sapiētiū: sanitas est orbis t̄rarū. Et rex sapiēs: ppl'i stabilimētū est. Ergo accipite disciplinā per sermones meos: & proderit vobis. Ca. 7.

Sum q̄dē & ego mortalis hō similis oīb⁹: & ex gn̄e terreno illi⁹ q prior fact⁹ est: & in vētre mr̄is figuratus sū caro: decē mensiū tp̄e coagulat⁹ sū in sāguīe: ex semīe hoīs & delectamēto sōni cōueniēte. Et ego nat⁹ accepi cōem acrē: & in simr̄ factā decidi t̄rā: & primā vocē silem oīb⁹ emisi plorās. In inuolumētis nutrit⁹ sū: & magnis curis. nemo. n. ex regib⁹ aliud habuit natiuitatis initiū. Vn⁹ ergo ītroitus ē oībus ad vitā & similis exitus. Propt̄ hoc optaui & datus est mihi sensus: & īuocaui: & venit in me spūs sapīe. Et p̄posui illā regnis & sedibus: & diuitias nihil esse dixi in cōpatiōe illi⁹. Nec cōpaui illi lapidē p̄ciosū: qm̄ oē aurū in cōpatiōe illius arena est exigua: & tanq̄ lutū estimabitur argentū in cōspectu illius. Sup salutē & spēm dilexi illā: & pposui p luce hr̄e illā: qm̄ inextinguibile est lumē illi⁹. Venerūt āt mihi oīa bona pit̄er cū illa: & īnumerabilis honestas p manus illius: & letatus sū ī oībus: qm̄ antecedebat me ista sapīa & ignorabā qm̄ bonorū omniū mr̄ est. Quā sie fictiōe didici: & sine inuidia cōmunico: & honestatē illius nō abscōdo. Infinitus. n. thesaurus est hoībus: quo q vsi sūt: pticipes facti sunt amicitie dei: ppt̄ disciplīe dona cōmēdati. Mihi āt dedit de⁹ dicere ex sentētia & p̄sumere digna horū q̄ mihi dātur qm̄ ipe sapīe dux est & sapiētū emēdator. In manu. n. illius & nos & s̄mōes nr̄i: & oīs sapīa: & operū sciētie disciplina. Ipe. n. dedit mihi horū q̄ sūt sciam verā: vt sciā dispōem orbis t̄rarū & virtutes elemētorū: īitiū & cōsūmationem & medietatē tp̄m: vicissitudinū pmutatiōes: & cōsūmatiōes tp̄m: & mo⁊ mutatiōes: diuisiōes tp̄m: āni curs⁹ & stella⁊ dispositiōes: naturas aīaliū: & iras bestia⁊: vi vēto⁊: & cogitatiōes hoīm differētias virgulto⁊: & virtutes radicū: & q̄cūq̄ sūt abscōsa & īpuisa didici oīm. n. artifex docuit me sapīa. Est. n. ī illa spūs ītelligētia scūs: vnic⁹: mltiplex:

μην, τ scietia data ē mihi: inuocaui
καὶ φρόνησις ἐδόθη μοι, ἐπεκαλεσά-
μην, τ venit mihi spūs sapiētie: pposui
μην καὶ ἦλθέ μοι πνεῦμα σοφίας. προέκρι-
illam sceptris τ thronis: τ diuiti
να αὐτὴν σκήπτρων καὶ θρόνων, καὶ πλοῦ-
as nihil estimaui in cōpatione illius.
τον οὐδὲν ἡγησάμην ἐν συγκρίσει αὐτῆς.
neq̄ cōparaui illi lapidē p̄ciosū: qm̄ oīe
οὐδὲ ὡμοίωσα αὐτῇ λίθον τίμιον, ὅτι ὁ πᾶς
aurum in cōspectu ipsius arena exigua: τ
χρυσὸς ἐν ὄψει αὐτῆς ψάμμος ὀλίγη, καὶ
tāq̄ lutū estimabitur argentū cōspectu
ὡς πηλὸς λογισθήσεται ἄργυρος ἐναντίον
illius. sup salutem τ speciem dilexi
αὐτῆς. ὑπὲρ ὑγίειαν καὶ εὐμορφίαν ἠγάπη-
illam: τ pposui illam pro lu-
σα αὐτήν, καὶ προειλάμην αὐτὴν ἀντὶ φω-
ce hēre: qm̄ inextinctū qd̄ ex hac lumē.
τὸς ἔχειν, ὅτι ἀκοίμητον τὸ ἐκ ταύτης φέγ-
venerūt āt mihi bona pit̄er omnia
γος. ἦλθε δέ μοι τὰ ἀγαθὰ ὁμοῦ πάντα
cum illa: τ innumerabiles diuitie
μετ' αὐτῆς, καὶ ἀναρίθμητος πλοῦτος ἐν χερ-
manibus eius. letatusq̄ sum in omnibus: qm̄
σὶν αὐτῆς. εὐφράνθην δὲ ἐπὶ πᾶσιν, ὅτι
eos duxit sapia. ignorabā āt ipsam ma
αὐτῶν ἡγεῖται σοφία. ἠγνόουν δὲ αὐτὴν γε-
trē eē ho⁊. sine dolo q̄dē didici: sine
νέτιν εἶναι τούτων. ἀδόλως τε ἔμαθον, ἀφθό-
inuidiaq̄ cōico: diuitias eius
νως τε μεταδίδωμι, τὸν πλοῦτον αὐτῆς
nō abscondo. indeficiens thesaur⁹
οὐκ ἀποκρύπτομαι. ἀνεκλιπὴς γὰρ θησαυρὸς
est hominibus: quo q̄ usi sunt ad deū
ἐστιν ἀνθρώποις, ὃν οἱ χρησάμενοι πρὸς θεὸν
sepofuerūt amicitiā pter q̄ ex disciplina do-
ἐστείλαντο φιλίαν, διὰ τὰς ἐκ παιδείας δω-
na cōmendati. mihi āt dedit deus di
ρεὰς συσταθέντες. ἐμοὶ δὲ δῴη ὁ θεὸς εἰ-
cere ex sentētia: τ cogitare digne
πεῖν κατὰ γνώμην, καὶ ἐνθυμηθῆναι ἀξίως
dedatis: qm̄ ipe τ sapiētie
τῶν δεδομένων, ὅτι αὐτὸς καὶ τῆς σοφίας ὁ-
dux est τ sapientū emendator. in eius
δηγός ἐστι καὶ τῶν σοφῶν διορθωτής. ἐν γὰρ
manu illius τ nos τ sermōes nr̄i. om
χειρὶ αὐτοῦ καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ λόγοι ἡμῶν, πᾶ-
nisq̄ sapientia τ opificiō⁊ scientia. ipe
σά τε φρόνησις καὶ ἐργατιῶν ἐπιστήμη. αὐ-
n. mihi dedit eo⁊ q̄ sunt scientiā verā:
τὸς γάρ μοι ἔδωκε τῶν ὄντων γνῶσιν ἀψευ-
vt scire cōpositionē orbis tra⁊ τ opationē
δῆ, εἰδέναι σύστασιν κόσμου καὶ ἐνέργειαν
elemēto⁊: pncipiū τ cōsūmatiōē⁊ τ medietatē
στοιχείων, ἀρχὴν καὶ τέλος καὶ μεσότητα
tp̄u: morum mutatiōes τ pmutationes
χρόνων, τροπῶν ἀλλαγὰς καὶ μεταβολὰς
tp̄u: anni circulos τ stella⁊ dispōnes:
καιρῶν, ἐνιαυτοῦ κύκλους καὶ ἀστέρων θέσεις,
naturas aīaliū τ iras bestia⁊: ventorum
φύσεις ζῴων καὶ θυμοὺς θηρίων, πνευμάτων
vires τ cogitatiōes hominū: differētias
βίας καὶ διαλογισμοὺς ἀνθρώπων, διαφορὰς
planta⁊ τ virtutes radicū: q̄cūq̄ sūt abscōsa
φυτῶν καὶ δυνάμεις ῥιζῶν, ὅσα τέ ἐστι κρυπτὰ
τ pspicua noui. nam omniū artifex
καὶ ἐμφανῆ ἔγνων. ἡ γὰρ πάντων τεχνῖτις
docuit me sapia. est. n. in ea spūs
ἐδίδαξέ με σοφία. ἔστι γὰρ ἐν αὐτῇ πνεῦμα
itelligēs: scūs: vnigenitus: multiplex: subtilis
νοερόν, ἅγιον, μονογενές, πολυμερές, λεπτόν,

subtilis: disertus: mobilis incoinquinat9: certus: suauis: amās bonū acut9: qui nihil vetat bñfacere: humanus: benign9: stabilis: certus: securus oēs hñs virtutē: omnia pspiciens: & qui capiat oēs spūs intelligibiles: mundus: subtilis. Omnibus enim mobilibus mobilior est sapientia. Attingit aūt vbiq̃ ppter suā mūdiciā. Vapor est eni virtutis dei & emanatio quedā est claritatis oipotētis dei sicera: & ideo nihil inq̄natū in eā incurrit. Cādor est ei lucis eterne & speculū sine macula dei magestatis: & imago bonitatis illius. Et cū sit vna: oia pōt. & in se pmanēs: oia innouat: & p natiōes in aīas sanctas se trāsfert. Amicos dei & pphetas cōstituit. Neminem eni diligit deus nisi eū qui cū sapiētia inhabitat. Est ei hec speciosior sole: & sup oēm dispositionē stellarū: luci cōpata inuenitur prior. illi succedit nox: sapiā āt nō vicit malitia.

Attingit ergo a fine vsq; C.8. ad finē fortiter: & disponit oia suauiter. Hāc amaui & exq̄siui a iuuētute mea: & q̄siui i spōsam mihi eā assumere: & amator factus sū formę illi9. Generositatē illi9 glificat cōtuberniū hñs dei: sed & oim dñs dilexit illā. Doctrix ei ē disciplie dei & electrix opū illi9. Et si diuitie appetūtur i vita: qd sapiā locupletius q̄ opatur oia? Si āt sens9 opatur: qs hoꝝ q̄ sūt magis q̄ illa ē artifex? Et si iusticiā qs diligit: labores h9 magnas hñt virtutes. Sobrietatē ei & prudētiā docet & iusticiā & virtutē: qbus vtilius nihil est i vita hoibus. & si multitudinē sciē desiderat qs: scit preterita & de futuris estimat: scit versutias smonū & dissolutiones argumētoꝝ: signa & mōstra scit añq̄ fiāt: & euēt9 tpū & sclorꝝ. Proposui ergo hanc adducere mihi ad cōuiuādū: sciēs qm mecū cōicabit de bonis: & erit allocutio cogitatiōis & tedii mei. Hēbo ppt hāc claritatē ad turbas: & honorē apud seniores. Iuuenis & acut9 inueniar in iuditio & cōspectu potētiū amirabilis ero: & facies pncipū mirabūtur me. Tacētē me sustinebūt: loqūtē me respicięt: & sermocināte me plura: man9 ori suo iponēt. Preterea hēbo p hāc imortalitatē: & memoriā eternā his q post me futuri sunt relinquā. Dispona ppłos: & natiōes mihi erūt subdite. Timebūt me audiētes reges horredi: & i multitudie videbor bon9 & i bello fortis. Intrās i domū meā cōqesca cū illa. Nō.n. habet amaritudinē conuersatio illi9 nec tediū cōuict9 illi9: sed leticiā & gaudiū. Hec cogitans apud me: & cōmeorās i corde meo qm imortalitas ē i cogitatiōe sapientie: & i amicitia illi9 delectatio bona & i opib9 manuū illi9 honestas sine defectiōe: & i certamie loqle illius sapiā: & pclaritas i cōicatiōe smonū

ipi9: circuibā q̄rēs vt mihi illā assumere. Puer aūt erā igeniosus: & sortitus sū aiam bonā. Et cū esse magis bonus veni ad corp9 icoiqnatū. Et vt sciui qm̄ alr nō posse esse cōtinēs nisi de9 det: & hoc ipm erat sūma sapia scire cuius eēt hoc donū: adii dñm & depcat9 sū illū & dixi ex totis pcordiis meis. C.9

Deus pm meoꝝ & dñe mię q fecisti oia verbo tuo: & sapia tua cōstituisti hoiem vt dñaretur creature q a te facta ē: vt disponat orbē terraꝝ in eqtate & iusticia & i directione cordis iudiciū iudicet, da mihi sediū tuaꝝ assistricē sapiam: & noli me reprobare a pueris tuis: qm̄ su9 tuus sū ego: & filius ācille tue: hō isirmus & exiguī tpis & mior ad itellectū iudicii & legū. Et si qs erit cōsūmat9 iter filios hoim: si ab fuerit ab illo sapia tua: i nihilū cōputabitur. Tu āt elegisti me regē ppło tuo & iudicē filioꝝ tuoꝝ & filiaꝝ. Et dixisti me edificare tēplū i mōte scō tuo & i ciuitate hitatiōis tue altare: similitudinē tabernaculi scti tui quod pparasti ab itio: & tecū sapia tua q̄ nouit opa tua q & affuit tūc cū orbē traꝝ faceres: & sciebāt qd esset placitū ocłis tuis: & qd directū i pceptis tuis. Mitte illā de celis scis tuis. & a sede magnitudis tue vt mecum sit & mecum laboret: vt sciam quid acceptum sit apud te. Scit enim illa omnia & intelligit: & deducet me in opibus meis sobrie: et custodiet me i sua potentia. & erūt accepta opa mea: & disponā ppłm tuū iuste & ero dign9 sediū pris mei. quis em̄ hoīm poterit scire cōsiliū dei? Aut qs poterit cogitare qd velit de9? Cogitatiōnes em̄ mortaliū timide & icerte puidētie nre. Corp9 em̄ quod corrūpitur aggrauat aiam: & terrena inhitatio deprimit sensū multa cogitātē. Et difficile estimam9 q̄ i tra sūt: & q̄ i cōspectu sūt inuenimus cū labore. Que in celis sūt āt: qs inuestigabit? Sensū āt tuū qs sciet: nisi tu dederis sapiam: & miseris spm̄ scm̄ tuū de altissimis & si correcte sīt semite eoꝝ q sūt in tris: & q̄ tibi placēt didicerūt hoies? Nā p sapiam sanati sūt q̄cūq; placuerūt tibi a pricipio. C.10

Hec illū q prim9 format9 ē a deo pr orbis traꝝ cū solus esset creatus custodiuit: & eduxit illū a delicto suo. Et eduxit illū de limo terre: & dedit illi virtutē cōtinedi oia. Ab hac vt recessit iniustus i ira sua: p irā hōicidii fratris deperiit. Propt quod cū aq̄ deleret terrā: sanauit iterū sapia: p cōtēptibile lignū iustū gubernās. Hec & i cōsensu supbie cū se natiōes extulissent sciuit iustū: & cōseruauit sine q̄re a deo: & i filiis miam fortē custodiuit Hec iustū a pereūtibus ipiis liberauit fugiētē descēdentē ignē i pentapoli: q bus i testimoniū neqtie fumigabūda cōstat deserta terra: & i certo tpe fruct9 hñtes arbores & icredibilis aie mēoria stās figmentū salis. Sapiam em̄ ptereūtes ñ tm̄ i hoc lapsi sūt vt ignorarēt bona: sed & insipiētie sue reliqrūt hoibus mēoriā: vt i his q̄ peccauerūt: nec

sapia ãt venerantes illam a do-
σοφία δὲ τοὺς θεραπεύοντας αὐτὴν ἐκ πό-
loribus liberauit. hec pfugum ire fratris
νων ἐρρύσατο. αὕτη φυγάδα ὀργῆς ἀδελ-
iustũ deduxit i semitis rectis:
φοῦ δίκαιον ὡδήγησεν ἐν τρίβοις εὐθείαις,
ostendit illi regnũ dei: et dedit
ἔδειξεν αὐτῷ βασιλείαν θεοῦ, καὶ ἔδωκεν
illi sciam sctõr: locupletauit illũ in
αὐτῷ γνῶσιν ἁγίων, εὐπόρισεν αὐτὸν ἐν
laboribus: multiplicauit labores illius.
μόχθοις καὶ ἐπλήθυνε τοὺς πόνους αὐτοῦ.
in supioritate inualescẽtiũ i eũ affuit:
ἐν πλεονεξίᾳ κατισχυόντων αὐτὸν παρέστη,
et ditauit illum. custodiuit illũ
καὶ ἐπλούτισεν αὐτόν. διεφύλαξεν αὐτὸν
ab inimicis: et ab insidiatoribus tuta-
ἀπὸ ἐχθρῶν, καὶ ἀπὸ ἐνεδρευόντων ἠσφα-
uit. et certamẽ forte vicere dedit illi:
λίσατο. καὶ ἀγῶνα ἰσχυρὸν ἐβράβευσεν αὐτῷ
vt sciret: qm̃ omniũ potentior est
ἵνα γνῷ, ὅτι πάντων δυνατωτέρα ἐστὶν
religio. hec venditũ iustũ nõ de-
ἡ εὐσέβεια. αὕτη πραθέντα δίκαιον οὐκ ἐγ-
reliquit: sed a peccato liberauit
κατέλιπεν, ἀλλ᾽ ἐξ ἁμαρτίας ἐρρύσατο
illum. descẽdit cum illo in lacum: et in
αὐτόν. συγκατέβη αὐτῷ εἰς λάκκον, καὶ ἐν
vinculis nõ dimisit illum: donec attulit illi
δεσμοῖς οὐκ ἀφῆκεν αὐτόν, ἕως ἤνεγκεν αὐτῷ
sceptra regni et potentiã ipe-
σκῆπτρα βασιλείας καὶ ἐξουσίαν τυ-
rantiũ eũ. mendaces ãt ondit eos
ραννούντων αὐτοῦ. ψευδεῖς δὲ ἔδειξε τοὺς
q vituperauerũtillũ: et dedit illi gl̃iaz
μωμησαμένους αὐτόν, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ δόξαν
eternã. hec ppl̃m iustũ et semẽ sine
αἰώνιον. αὕτη λαὸν ὅσιον καὶ σπέρμα ἄ-
defectu liberauit a natiõe pmentium.
μεμπτον ἐρρύσατο ἐξ ἔθνους θλιβόντων.
intrauit in animã serui dñi:
εἰσῆλθεν εἰς ψυχὴν θεράποντος κυρίου,
et stetit cõtra reges horrẽdos portẽtis
καὶ ἀντέστη βασιλεῦσι φοβεροῖς ἐν τέρασι
et signis. reddidit iustis mercedẽ pie
καὶ σημείοις. ἀπέδωκεν ὁσίοις μισθὸν κόπων
tatis labor suorum. deduxit eos in via
αὐτῶν, ὡδήγησεν αὐτοὺς ἐν ὁδῷ
mirabili: et fuit illis in velamẽto
θαυμαστῇ, καὶ ἐγένετο αὐτοῖς εἰς σκέπην ἡ-
die: et in flãmã stellar nocte. trãs
μέρας, καὶ εἰς φλόγα ἄστρων τὴν νύκτα. διε-
stulit illos p mare rubrũ: et trãs
βίβασεν αὐτοὺς θάλασσαν ἐρυθρὰν καὶ διή-
uexit illos p aquam nimiam. at
γαγεν αὐτοὺς δι᾽ ὕδατος πολλοῦ. τοὺς δὲ
inimicos illor demersit: et a pfũditate
ἐχθροὺς αὐτῶν κατέκλυσε, καὶ ἐκ βάθους
abyssi eduxit illos. ideo iu-
ἀβύσσου ἀνέβρασεν αὐτούς. διὰ τοῦτο δί-
sti expoliauerũt ipios: et decantauert
καιοι ἐσκύλευσαν ἀσεβεῖς, καὶ ὕμνησαν
dñe nomẽ sctm tuum: et victri-
κύριε τὸ ὄνομα τὸ ἅγιόν σου, τήν τε ὑπέρ-
cem tuam manũ laudauerũt pariter:
μαχόν σου χεῖρα ᾔνεσαν ὁμοθυμαδόν,
qm̃ sapia apuit os mutor et linguas
ὅτι ἡ σοφία ἤνοιξε στόμα κωφῶν καὶ γλώσ-
infantiũ posuit disertas.
σας νηπίων ἔθηκε τρανάς. Ca.11.

Dirrexit opa eor in manu
Εὐώδωσε τὰ ἔργα αὐτῶν ἐν χειρὶ
pphete sancti. iter fecerũt p desertũ qd nõ
προφήτου ἁγίου. διώδευσαν ἔρημον ἀοίκη-
hitat: et i locis iaccessibilib' fixerũt tabernacula. stete
τον, καὶ ἐν ἀβάτοις ἔπηξαν σκηνάς. ἀντέ-
runt cõtra hostes: et inimicos vlti sunt.
στησαν πολεμίοις, καὶ ἐχθροὺς ἠμύναντο.
sitierunt et inuocauerũt te: et data
ἐδίψησαν καὶ ἐπεκαλέσαντό σε, καὶ ἐδόθη
est illis de petra abrupta aqua: et
αὐτοῖς ἐκ πέτρας ἀκροτόμου ὕδωρ, καὶ
sanitas sitis de lapide duro. p que enĩ cruciati
ἴαμα δίψης ἐκ λίθου σκληροῦ. δι᾽ ὧν γὰρ ἐκο-
sunt inimici illorum: p hec ip
λάσθησαν οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν, διὰ τούτων αὐ-
si indigentes bñficium acceperũt. p dẽ
τοὶ ἀποροῦντες εὐεργετήθησαν. ἀντὶ μὲν
fonte sempiterni fluminis sanguine cruento
πηγῆς ἀενάου ποταμοῦ αἵματι λυθρώ-
turbati in coreptionẽ iñsatiũ occi
δει ταραχθέντες εἰς ἔλεγχον νηπιοκτό-
sorie pcepti: dedisti illis abũdã
νου διατάγματος, ἔδωκας αὐτοῖς ἄφθονον
tem aquã insperate: ondẽs p sitim q̃ tũc fu
ὕδωρ ἀνελπίστως, δείξας διὰ τοῦ τότε
it sitim quẽadmodũ aduersarios puni
δίψους πῶς τοὺς ὑπεναντίους ἐκό-
sti. cũ .n. teptati sunt: quis in
λασας. ὅτε γὰρ ἐπειράσθησαν, καίπερ ἐν
mia disciplinã accipiẽtes: scierũt quẽadmodũ
ἐλέει παιδευόμενοι, ἔγνωσαν πῶς ἐν ὀρ-
ira iudicati ipij tormenta patiebãt.
γῇ κρινόμενοι ἀσεβεῖς ἐβασανίζοντο.
hos quidẽ tãq pater monens pba-
τούτους μὲν γὰρ ὡς πατὴρ νουθετῶν ἐδο-
sti: illos ãt tãq durus rex
κίμασας, ἐκείνους δὲ ὡς ἀπότομος βασι-
cõdemnãs examinasti. et absẽtes
λεὺς καταδικάζων ἐξήτασας. καὶ ἀπόντες
autem et psentes similiter torquebãtur:
δὲ καὶ παρόντες ὁμοίως ἐτρύχοντο,
duplex .n. illos acceperat tediũ et gemi
διπλῆ γὰρ αὐτοὺς ἔλαβε λύπη καὶ στεναγ-
tus memoriar pteritorum. cũ .n.
μὸς μνημῶν τῶν παρελθόντων. ὅτε γὰρ
audierũt p ppria tormenta bñficio
ἤκουσαν διὰ τῶν ἰδίων κολάσεων εὐεργε-
affectos se: senserunt dñm. quẽ
τουμένους αὐτούς, ᾔσθοντο τοῦ κυρίου. ὃν
.n. in expositiõe quõdã pieci abnegauert
γὰρ ἐν ἐκθέσει πάλαι ῥιφέντα ἀπεῖπον
subsannãtes: in fine euentorum
χλευάζοντες, ἐπὶ τέλει τῶν ἐκβάσεων
mirati sunt: nõ similia iustis sitientes.
ἐθαύμασαν, οὐχ ὅμοια δικαίοις διψήσαν-
p ãt cogitatiõib' sine itellectu iniqtatis
τες. ἀντὶ δὲ λογισμῶν ἀσυνέτων ἀδικίας
eor, i qbus errantes colebant
αὐτῶν, ἐν οἷς πλανηθέντες ἐθρήσκευον
irrõnalia reptilia: et bestias viles.
ἄλογα ἑρπετά, καὶ κνώδαλα εὐτελῆ,
immisisti illis multitudinẽ irrõnaliũ
ἐπαπέστειλας αὐτοῖς πλῆθος ἀλόγων
aialiũ in vindictam vt scirent: q p que
ζώων εἰς ἐκδίκησιν ἵνα γνῶσιν, ὅτι δι᾽ ὧν
qs peccat p hec torqtur. nõ .n.
τις ἁμαρτάνει, διὰ τούτων κολάζεται. οὐ γὰρ
ipotẽs erat oipotens tua manus: et
ἠπόρει ἡ παντοδύναμός σου χείρ, καὶ
q creauit mũdum ex informi materia:
κτίσασα τὸν κόσμον ἐξ ἀμόρφου ὕλης,
immittere illis multitudĩe vrsor:
ἐπιπέμψαι αὐτοῖς πλῆθος ἄρκων,

latere potuissent. Sapia ãt hos q se ob
suãt a doloribus liberabit. Hec ãt pfu
gũ ire fratris iustũ deduxit p vias re-
ctas: & ondit illi regnũ dei: & dedit illi
sciaz scõr: honestauit illũ in laborib'
& cõpleuit labores illius. In fraude cir
cũuenientiũ illum affuit illi: & hone-
stũ fecit illũ. Custodiuit illũ ab inimi-
cis: & a seductoribus tutauit illuz. Et
certamen forte dedit illi vt vinceret:
& sciret qm̃ oim potẽtior ẽ sapia. Hec
venditũ iustũ nõ dereliqt: sed a pctõri
bus liberauit eũ: descenditq cũ illo in
foueã: & in vinclis nõ dereliqt illũ do
nec afferret illi sceptrũ regni: & potẽ
tiã aduers' eos q eũ depmebãt: & mẽ-
daces ondit q maculauert illũ: & dedit
illi claritatẽ eternã. Hec pplm iustũ &
semen sine q̃rella liberauit a natiõib'
q illũ deprimebãt. Intrauit in aiaz fui
dei: & stetit cõtra reges horrendos in
portentis & signis. Et reddidit iustis
mercedẽ labor suor: & deduxit illos i
via mirabili: & fuit illis in velamento
diei & in luce stellar p noctẽ. Et trans
tulit illos p mare rubrũ: & trãsuexit
illos p aquã nimiã. Inimicos ãt illoruz
demersit in mare: & ab altitudine infe
ror eduxit illos. Ideo iusti tulert spo
lia ipior: & decãtauert dñe nomẽ san
ctũ tuũ: & victricẽ manũ tuã laudaue
rũt pariter: Qm̃ sapia apuit os mutorũ
& linguas ifantiũ fecit disertas. Ca.11.

Direxit opa eorũ i manib' pphe
te scti. Iter fecerũt p deserta q nõ
hitãtur: & in locis desertis fecert casas.
Steterunt cõtra hostes: & de inimicis
se vindicauert. Sitierũt & inuocauert
te & data ẽ illis aq de petra altissima: &
reqes sitis de lapide duro. Per q.n. pe-
nas passi sũt inimici illorũ a defectiõe
pot' sui in eis cũ abũdarẽt filii isrl' leta
ti sũt. Per hec cũ illis deessent bñ cũ il
lis actũ est. Nã p fõte quidẽ sẽpiterni
fluminis hũanũ sãguinẽ dedisti iniustis.
Qui cũ minuerẽtur in traductõe infã
tiũ occisor: dedisti illis abũdãtẽ aquã i
spatẽ: ondẽs p siti q tũc fuit quẽadmo
dũ tuos exaltares: & aduersarios illor
necares. Cũ.n. tẽptati sũt: & quidẽ cũ
mia disciplinã accipientes: sciert: quẽ-
admodũ cũ ira iudicati ipii tormenta
paterẽtur. Hos quidẽ tãq pr̃ monens
pbasti: illos ãt tãq dur' rex iterrogãs
cõdẽnasti. Abñtes.n. & psñtes silr torq̃
bãtur. Duplex.n. illos accepat tediuz
& gemitus cũ mẽoria pteritor. Cũ.n.
audirent p sua tormẽta bñ secũ agi: cõ
memorati sunt dñm admirãtes in fine
exitus. Quẽ.n. in expõne praua pie-
ctũ derisert: in finẽ euent' mirati sunt
Nõ silr iustis faciens: p cogitationibus
ãt insensatis iniquitates illor. Quod
quidam errantes colebant mutos serpentes
& bestias superuacuas: inmisisti illis multitudinẽ mutorum aialiũ
in vindictam: vt scirent: quia per que
peccat quis: per hec & torquetur. Nõ
enim impossibilis erat omnipotens
manus tua que creauit orbem terra-
rum ex materia inuisa: immitere illis
multitudinem vrsorum

Bene. 28.b.

C Bene. 37.f.

D Exo. 1.c.

Exo. 14.f.

A Exo. 17.c.

B

C

aut audaces leones: aut noui create ire
ἢ θρασεῖς λέοντας, ἢ νεοκτίστους θυμοῦ
plenas bestias ignotas: aut ignifluũ
πλήρεις θῆρας ἀγνώστους, ἤτοι πυρπνόον
spirantes halitus: aut fumũ vẽtilati
φυσῶντας ἆσθμα, ἢ βρόμον λικμωμέ-
fumi: aut horrẽdas ab oculis scitil
νου καπνοῦ, ἢ δεινοὺς ἀπ᾽ ὀμμάτων σπινθῆρας
las more fulgur emittẽtes q̃ nõ solũ lesura
ἀστράπτοντας, ὧν οὐ μόνον ἡ βλάβη
poterat exterminare illos: sed et
ἠδύνατο συνεκτρῖψαι αὐτούς, ἀλλὰ καὶ ἡ
aspect' timore icutiens pdere. et sine ãt
ὄψις ἐκφοβήσασα διολέσαι. καὶ χωρὶς δὲ
his vno spiritu cadere pote-
τούτων, ἑνὶ πνεύματι πεσεῖν ἠδύ-
rant a pena psecutiões passi: et
ναντο ὑπὸ τῆς δίκης διωχθέντες, καὶ
dispersi ab spiritu virtutis
λικμηθέντες ὑπὸ πνεύματος δυνάμεώς
tue. sed omnia mẽsura et nũero et
σου. ἀλλὰ πάντα μέτρῳ καὶ ἀριθμῷ καὶ
pondere disposuisti. nã multum valere
σταθμῷ διέταξας. τὸ γὰρ μεγάλως ἰσχύειν
tibi adest semper: et robori brachii
σοὶ πάρεστι πάντοτε, καὶ κράτει βραχί-
tui quis resistet: qm̃ tãq momẽtũ
ονός σου τίς ἀντιστήσεται; ὅτι ὡς ῥοπὴ
ex stateris totus mundus ante
ἐκ πλαστίγγων ὅλος ὁ κόσμος ἐναντίον
te: et tãq gutta roris matutina q desce
σου, καὶ ὡς ῥανὶς δρόσου ὀρθρινὴ κατελ-
dit in terrã. misereris ãt omniũ q:
θοῦσα ἐπὶ τὴν γῆν. ἐλεεῖς δὲ πάντας ὅτι
omnia potes: et dissimulas pecca
πάντα δύνασαι, καὶ παρορᾷς ἁμαρτή-
ta hominum ad pniam. dili-
ματα ἀνθρώπων εἰς μετάνοιαν. ἀγα-
gis .n. q sunt omnia: et nihil abhoi-
πᾷς γὰρ τὰ ὄντα πάντα, καὶ οὐδὲν βδε-
naris eor q fecisti: neqꝫ .n. odiens aliqd
λύσσῃ ὧν ἐποίησας, οὐδὲ γὰρ ἂν μισῶν τι
constituisti. quõ autẽ pmãsisset aliqd
κατεσκεύασας. πῶς δὲ ἔμεινεν ἄν τι
nisi tu voluisses: aut nõ vocatũ a
εἰ μὴ σὺ ἠθέλησας; ἢ τὸ μὴ κληθὲν ὑπὸ
te cõseruaretur: pcis ãt omnibus: qm̃ tua
σοῦ διετηρήθη; φείδῃ δὲ πάντων, ὅτι σά
sunt dñe aiaꝫ amator.
ἐστι δέσποτα φιλόψυχε. Ca.12.

Tum icorruptibil tu' spũs est
Τὸ γὰρ ἄφθαρτόν σου πνεῦμά ἐστιν
in oibus. ideo eos q aberrãt paula-
ἐν πᾶσι. διὸ τοὺς παραπίπτοντας κατ᾽
tim corripis: et in qb' peccauerint
ὀλίγον ἐλέγχεις, καὶ ἐν οἷς ἁμαρτάνουσιν
i memoriã reducẽs admones: vt liberati
ὑπομιμνήσκων νουθετεῖς, ἵνα ἀπαλλαγέν-
a malitia credant in te dñe. et
τες τῆς κακίας πιστεύσωσιν ἐπὶ σέ, κύριε. καὶ
eni antiquos hitatores sancte tue
γὰρ τοὺς παλαιοὺς οἰκήτορας τῆς ἁγίας σου
terre odio hñs eo q odibilia facerent
γῆς μισήσας ἐπὶ τῷ ἔχθιστα πράσσειν
opera medicamẽtor: et sacrificia nõ sancta:
ἔργα φαρμακειῶν, καὶ τελετὰς ἀνοσίους,
filiorumqꝫ necatores immisericordes: et viscerũ
τέκνων τε φονέας ἀνελεήμονας, καὶ σπλαγ-
comestores hũanarũ carniũ: et devo
χνοφάγους ἀνθρωπίνων σαρκῶν, καὶ θοί-
ratores sãguinis [e medio sacramẽti diuini tui:]
νας αἵματος [ἐκ μέσου μύστας θιάσου σου,]

aut audaces leões: aut noui generis ira
plenas & ignotas bestias: aut vaporez
igneũ spirãtes: aut fumi odorẽ pferen
tes: aut horrendas ab oculis scintillas
emittentes: quar nõ solũ lesura pote
rat illos exterminare: sed & aspectus p
timorẽ occidere. Nam & sine his vno
spũ poterãt occidi psecutionem passi
ab ipis factis suis & dispsi p spm virtu
tis tue: sed oia in mensura & nũero &
pondere disposuisti. Multũ.n. valere
tibi soli supat semp: & virtuti brachii
tui qs resistet? Qm̃ tanq̃ momentum
statere: sic est añ te orbis terrar: & tan
q̃ gutta roris antelucani q descendit
in terrã. Et misereris oim: quia oia po
tes: & dissimulas peccata hoim pter
pniam. Diligis.n. oia q̃ sunt: & nihil eo
rũ odisti q̃ fecisti: nec.n. odiẽs aliqd cõ
stituisti: aut fecisti. Quõ aũt posset ali-
qd pmanere nisi tu voluisses? aut quod
a te vocatũ nõ esset: cõseruaretur? Par
cis aũt oib': qm̃ tua sunt dñe q amas
animas. Capitu.12.

O q̃ bonus & suauis est dñe, spũs
tuus in oibus. Ideoqꝫ hos q exer
rãt ptibus corripis: & de qbus peccãt
ãmones & alloq̃ris: vt relicta malitia
c edãt in te dñe. Illos enim antiquos
inhabitatores terre sctẽ tue quos ex-
horruisti: qm̃ odibilia opera tibi facie
bant per medicamina & sacrificia in-
iusta: & filiorũ suor necatores sine mi
sericordia: & cõestores viscerum hoiz
& deuoratores sanguinis: & auctores
parentes aiar inauxiliatarũ: pdere vo
luisti a medio sacramento tuo p man'
parẽtũ nostrorũ: vt dignã pciperent
peregrinationẽ puerorũ dei: que tibi
omnium carior est terra. Sed & his tã
q̃ hominibus pepercisti & misisti an-
tecessores exercitus tui vespas: vt il-
los paulatim exterminarent. Non qa
impotens eras in bello subiicere impi
os iustis: aut bestiis seuis: aut verbo
duro simul exterminare: sed par-
tibus iudicans dabas locum peniten-
tie: non ignorans quoniam nequam
est natio eorum: & naturalis malitia
ipsorum: & quoniam non poterat mu-
tari cogitatio eorum in perpetuum.
Semen enim erat maledictum ab ini-
tio. Nec timens aliquẽ: veniam dabas
peccatis illorum. Quis enim dicet ti-
bi: quid fecisti? aut quis stabit contra
iuditium tuum? Aut quis in cõspectu
tuo veniet vindex iniquorum homi-
num? Aut quis tibi imputabit: si perie
rint nationes quas fecisti? Non est eni
ali' de' q̃ tu: cui cura ẽ de oib' vt on-
das qm̃ nõ iniuste iudicas iudiciũ. Neqꝫ
rex neqꝫ tyrãn' i cõspectu tuo iqrent
de his quos pdidisti. Cũ ergo sis iust'
iuste oia disponis: ipm quoqꝫ q nõ de
bet puniri cõdẽnas & exter estimas a
tua virtute. Virt'.n. tua iusticie initiũ ẽ:
& ob hoc q oiz dñs es: oib' te pcere fa
cis. Virtutẽ.n. ondis tu: q nõ crederis
eẽ i virtute cõfirmat': & hos q te nesci
ũt i audacia traducis. Tu ãt dñator vir
tutis: cum tranquillitate iudicas; &

D

A

B

C

et principes parẽtes aiarum iauxiliatar:
καὶ αὐθέντας γονεῖς ψυχῶν ἀβοηθήτων,
voluisti perdere per manus pñm
ἐβουλήθης ἀπολέσαι διὰ χειρῶν πατέ-
nror: vt dignã pegrinationẽ reciperet dei
ρων ἡμῶν, ἵνα ἀξίαν ἀποικίαν δέξηται θεοῦ
puerorũ apud te omnium carissima
παίδων ἡ παρὰ σοὶ πασῶν τιμιωτάτη
terra. sed et his tãq̃ hominibus
γῆ. ἀλλὰ καὶ τούτων ὡς ἀνθρώπων
pepcisti: misisti q̃ antecursores
ἐφείσω, ἀπέστειλάς τε προδρόμους τοῦ
exercitus tui vespas: vt eos pau
στρατοπέδου σου σφῆκας, ἵνα αὐτοὺς κα-
latim exterminarent. non ipotens
τὰ βραχὺ ἐξολοθρεύσωσιν. οὐκ ἀδυνατῶν
in acie impios iustis subdi-
ἐν παρατάξει ἀσεβεῖς δικαίοις ὑποχει-
tos dare: aut bestiis seuis: aut verbo
ρίους δοῦναι, ἢ θηρίοις δεινοῖς, ἢ λόγῳ
duro simul exterminare. iudicãs ãt pau
ἀποτόμῳ ὑφ᾽ ἓν ἐκτρῖψαι. κρίνων δὲ κα-
latim dabas locum pnie: nõ
τὰ βραχὺ ἐδίδους τόπον μετανοίας, οὐκ
ignorans: q nequã gñatio illor et
ἀγνοῶν, ὅτι πονηρὰ ἡ γένεσις αὐτῶν καὶ
natiua malitia eor: et q nõ mu
ἔμφυτος ἡ κακία αὐτῶν, καὶ ὅτι οὐ μὴ ἀλ-
taretur cogitatio illor in ppetuũ.
λαγῇ ὁ λογισμὸς αὐτῶν εἰς τὸν αἰῶνα.
semen eni erat maledictũ ab initio:
σπέρμα γὰρ ἦν κατηραμένον ἀπ᾽ ἀρχῆς.
neqꝫ veritus aliquẽ in qbus peccaue
οὐδὲ εὐλαβούμενός τινα ἐφ᾽ οἷς ἡμάρτα-
runt: veniã dabas. qs .n. dicet: qd fe
νον, ἄδειαν ἐδίδους. τίς γὰρ ἐρεῖ, τί ἐ-
cisti: aut qs resistet iudicio
ποίησας; ἢ τίς ἀντιστήσεται τῷ κρίματί
tuo: qs ãt accusabit te de natiõib'
σου; τίς δὲ ἐγκαλέσει σοι κατὰ ἐθνῶν
q perierunt: quas tu fecisti: aut qs in cõ
ἀπολωλότων, ἃ σὺ ἐποίησας; ἢ τίς εἰς κα-
spectũ tuũ veniet vindex cõtra ini-
τάστασίν σοι ἐλεύσεται ἔκδικος κατὰ ἀδί-
quos homines: neqꝫ .n. deus est pter
κων ἀνθρώπων; οὔτε γὰρ θεός ἐστι πλὴν
te: cui cura est de omnibus: vt osta
σοῦ, ᾧ μέλει περὶ πάντων, ἵνα δείξῃς
qm̃ nõ iniuste iudicasti. neqꝫ rex
ὅτι οὐκ ἀδίκως ἔκρινας, οὔτε βασιλεὺς
aut tyrannus resistere poterit
ἢ τύραννος ἀντοφθαλμῆσαι δυνήσεταί
tibi de qbus torsisti. iustus ãt ens in
σοι περὶ ὧν ἐκόλασας. δίκαιος δὲ ὢν δι-
ste omnia disponis: ipsum qui
καίως τὰ πάντα διέπεις, αὐτὸν τὸν μὴ
nõ debet puniri condemnare exte
ὀφείλοντα κολασθῆναι καταδικάσαι ἀλ-
rũ estimãs a tua virtute. nã
λότριον ἡγούμενος τῆς σῆς δυνάμεως. ἡ γὰρ
vis tua iusticie initiũ: et omnĩ
ἰσχύς σου δικαιοσύνης ἀρχή, καὶ τὸ πάν-
um te dñari omnibus parcere te
των σε δεσπόζειν πάντων φείδεσθαί σε
facit. robur.n. ostendis q nõ crede-
ποιεῖ. ἰσχὺν γὰρ ἐνδείκνυσαι ἀπιστούμε-
ris in virtutis cõsũmatione: et in
νος ἐπὶ δυνάμεως τελειότητι, καὶ ἐν τοῖς
scientibus audaciã arguis. tu ãt via
εἰδόσι τὸ θάρσος ἐξελέγχεις. σὺ δὲ δε-
tor virtutis in eqtate iudicas: et
σπόζων ἰσχύος ἐν ἐπιεικείᾳ κρίνεις, καὶ

cum multa parcitate gubernas nos.
μετὰ πολλῆς φειδοῦς διοικεῖς ἡμᾶς.
adeſt .n. tibi cum volueris poſſe.
πάρεστι γάρ σοι ὅταν θέλῃς τὸ δύνασθαι.
docuiſti autẽ tuũ pp̃lm p
ἐδίδαξας δέ σου τὸν λαὸν διὰ τῶν
talia opera: qm̃ oportet iuſtum eſſe
τοιούτων ἔργων, ὅτι δεῖ τὸν δίκαιον εἶναι
humanum. τ bone ſpei feciſti
φιλάνθρωπον· καὶ εὐέλπιδας ἐποίησας
filios tuos: qm̃ das in peccatis
τοὺς υἱούς σου, ὅτι δίδως ἐπὶ ἁμαρτήμασι
pniam. ſi .n. inimicos ſeruorũ
μετάνοιαν. εἰ γὰρ ἐχθροὺς παίδων
tuor τ debitos morti cum tan
σου καὶ ὀφειλομένους θανάτῳ μετὰ τοσαύτης
ta cruciaſti attentione: dans tem
ἐτιμωρήσω προσοχῆς, δοὺς χρόνους
pus τ modũ per q̃ mutarentur a
καὶ τόπον δι᾽ ὧν ἀπαλλαγῶσι τῆς
malitia: cum quãta diligentia iudicaſti
κακίας, μετὰ πόσης ἀκριβείας ἔκρινας
filios tuos: q̃r parentibus iuramẽta τ
τοὺς υἱούς σου, ὧν τοῖς πατράσιν ὅρκους καὶ
cõuẽtiões dediſti bonar pmiſſionũ.
συνθήκας ἔδωκας ἀγαθῶν ὑποσχέσεων.
nos ergo inſtruens: inimicos nros
ἡμᾶς οὖν παιδεύων, τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν
in multitudine flagellas: vt tuã bo
ἐν μυριότητι μαστιγοῖς, ἵνα σου τὴν ἀγα
nitate cureinus iudicantes: iudicati
θότητα μεριμνῶμεν κρίνοντες, κρινόμενοι
ãt ſperemus miam. vnde τ eos q̃ in
δὲ προσδοκῶμεν ἔλεος. ὅθεν καὶ τοὺς ἐν
ſtultitia vite vixerunt iniuſte: per
ἀφροσύνῃ ζωῆς βιώσαντας ἀδίκως, διὰ
pprias cruciaſti abominatiões.
τῶν ἰδίων ἐβασάνισας βδελυγμάτων.
τ .n. erroris vijs longius
καὶ γὰρ τῶν πλάνης ὁδῶν μακρότερον
errauerũt: deos eſtimantes que
ἐπλανήθησαν, θεοὺς ὑπολαμβάνοντες τὰ
τ in aĩalibus inimicoꝝ vilia: iſantiũ
καὶ ἐν ζώοις τῶν ἐχθρῶν ἄτιμα, νηπίων
more ſtultoꝝ decepti. pꝑter hoc
δίκην ἀφρόνων ψευσθέντες. διὰ τοῦτο
tanq̃ pueris ſine rõne iudiciũ in lu
ὡς παισὶν ἀλογίστοις τὴν κρίσιν εἰς ἐμ
dibrium miſiſti. illi autẽ ludibrijs icre
παιγμὸν ἔπεμψας. οἱ δὲ παιγνίοις ἐπι
pationis nõ correcti: dignũ dei iu
τιμήσεως μὴ νουθετηθέντες, ἀξίαν θεοῦ κρί
diciũ experientur. in q̃bus .n. ipſi patiẽ
σιν πειράσουσιν. ἐφ᾽ οἷς γὰρ αὐτοὶ πά
tes indignabantur: in his quos pu
σχοντες ἠγανάκτουν, ἐπὶ τούτοις οὓς ἐ
tabãt deos: in ipſis puniti videntes
δόκουν θεούς, ἐν αὐτοῖς κολαζόμενοι ἰδόν
quẽ olim negabant noſſe: deũ agno
τες ὃν πάλαι ἠρνοῦντο εἰδέναι, θεὸν ἐπέ
uerunt verum. pp̃terea τ finis cõdẽ
γνωσαν ἀληθῆ. διὸ καὶ τὸ τέρμα τῆς κα
nationis in illos ſupuenit.
ταδίκης ἐπ᾽ αὐτοὺς ἐπῆλθε. Ca. 13.

Vani quidem omnes hoĩes
Μάταιοι μὲν γὰρ πάντες ἄνθρωποι
natura: q̃b⁹ adeſt dei ignorãtia: τ de
φύσει, οἷς παρῆν θεοῦ ἀγνωσία, καὶ ἐκ
his q̃ videtur bona: nõ potuerũt intelli
τῶν ὁρωμένων ἀγαθῶν οὐκ ἴσχυσαν εἰδέ
gere eũ q̃ eſt: neq; opibus attendẽ
ναι τὸν ὄντα, οὔτε τοῖς ἔργοις προσέχον

cum magna reuerentia diſponis nos. Subeſt eni tibi cũ volueris poſſe. Docuiſti.n. populũ tuũ p talia opera: qm̃ oportet iuſtũ eſſe et humanum. & bone ſpei feciſti filios tuos: qm̃ iudicans das locũ in peccatis pnie. Si.n. inimicos ſeruorũ tuoꝝ & debitos morti cũ tanta cruciaſti attentione & liberaſti: dãs tẽpus & locũ p q̃ poſſent mutari a malitia: cũ q̃nta diligẽtia iudicaſti filios tuos: quoꝝ parentibus iuramẽta & conuẽtiones dediſti bonarũ pmiſſionũ. Cũ ergo das nobis diſciplinam: inimicos nr̃os multipliciter flagellas: vt bonitatẽ tuã cogitem⁹ iudicantes: & cũ de bonis iudicatur: ſperem⁹ miãz tuã. Vnde & illis q in vita ſua inſẽſate & iniuſte vixerũt: p hec q̃ coluerũt dediſti ſũma tormẽta. Etenĩ ĩ erroris via diutius errauerũt: deos eſtimãtes hec q̃ in aĩabus ſunt ſupuacua: infantiũ inſenſatorũ more viuẽtes. Propter hoc tanq̃ pueris inſenſatis iudiciũ in deriſum dediſti. Qui aũt ludibriis & increpationibus nõ ſũt correcti: dignũ dei iudiciũ expti ſunt. In his.n. q̃ patiebãtur moleſte ferebãt: in q̃bus impatientes indignabantur. Per hec quos putabant deos in ipſis cum exterminarentur videntes illum quẽ olim negabant ſe noſſe: verũ deũ agnouerunt. Propter quod & finis condemnationis eorum veniet ſuper illos.

Capitulum. 13.

Vani ſunt autez omnes homines in quibus non ſubeſt ſcientia dei: & de his que non videntur bona non potuerunt intelligere eũ qui eſt: neq; operibus attendentes agnouerunt qs eſſet artifex: ſed aut ignem aut ſpiritũ aut citatuz aerẽ: aut gyrum ſtellarum aut nimiam aquã: aut ſolem & lunam rectores orbis terrarum deos putauerũt. Quorum & ſi ſpecie delectati deos putauerunt: ſciant quanto his dominator eorum ſpecioſior eſt. Speciei enim generator hec omnia cõſtituit. aut ſi virtutem & opera eorum mirati ſunt: intelligant ab illis: quoniam q hec fecit fortior eſt illis. A magnitudie eĩ ſpẽi & creature cõgnoſcibilit̃ poterit creator horũ videri. Sed tñ adhuc in his minor ẽ q̃rela. Et hi.n. fortaſſe errant deum q̃rentes & volẽtes inuenire. Et eĩ cũ in opibus illius cõuerſetur: iq̃rũt & pſuaſũ hñt: qm̃ bona ſũt q̃ videtur. Iteꝝ ãt nec his debet ignoſci. Si.n. tñ potuiſſent ſcire vt poſſent eſtimare ſclm: quõ h⁹ dñm nõ facilius inuenerũt? Infelices ãt ſũt & int̃ mortuos ſpes illoꝝ eſt: q appellauerũt deos opa manuũ hoĩm: aurũ & argẽtũ: artis inũtione & ſilitudies aĩaliũ: aut lapidẽ inutilẽ opus man⁹ antiq̃. Aut ſi qs artifex faber de ſilua lignũ rectũ ſecuerit: & hui⁹ docte eradat oẽz corticẽ: & arte ſua vſus diligent̃ fabricet vas ĩ utile in cõuerſatione vite: reliq̃s ãt ei⁹ opis ad ppationẽ eſce abutatur: & reliquũ horũ quod ad nullos vſus facit: lignũ curuũ & verticib⁹ plenũ ſculpat

tes agnouerũt artificem: ſz aut
τες ἐπέγνωσαν τὸν τεχνίτην, ἀλλ᾽ ἢ
ignẽ: aut ſpm: aut celerem aerẽ: aut gyrũ
πῦρ, ἢ πνεῦμα, ἢ ταχινὸν ἀέρα, ἢ κύκλον
ſtellar: aut violentã aquã: aut luminaria ce
ἄστρων, ἢ βίαιον ὕδωρ, ἢ φωστῆρας οὐρανοῦ
li: rectores mũdi deos putauerũt.
πρυτάνεις κόσμου θεοὺς ἐνόμισαν.
quoꝝ ſi q̃dẽ ſpecie delectati: hec
ὧν εἰ μὲν τῇ καλλονῇ τερπόμενοι, ταῦτα
deos putauerunt: ſciant q̃nto
θεοὺς ὑπελάμβανον, γνώτωσαν πόσῳ
his dñs eſt melior: nã
τούτων ὁ δεσπότης ἐστὶ βελτίων, ὁ γὰρ
ſpeciei pꝛincip⁹ gñator: creauit hec.
τοῦ κάλλους γενεσιάρχης ἔκτισεν αὐτά.
ſi ãt virtute τ opatione mirati:
εἰ δὲ δύναμιν καὶ ἐνέργειαν ἐκπλαγέντες,
intelligant ab illis quanto q̃ cõſtituit
νοησάτωσαν ἀπ᾽ αὐτῶν πόσῳ ὁ κατασκευάσας
it ipſa potentior eſt. ab .n.
αὐτὰ δυνατώτερός ἐστιν. ἐκ γὰρ
magnitudie τ ſpẽi creaturar
μεγέθους καὶ καλλονῆς κτισμάτων
analogiam gñator illoꝝ cõſpici
ἀναλόγως ὁ γενεσιουργὸς αὐτῶν θεωρεῖ
tur. ſed tamẽ in his q̃rela eſt
ται. ἀλλ᾽ ὅμως ἐπὶ τούτοις μέμψις ἐστὶν
parua. τ .n. illi forte errant
ὀλίγη. καὶ γὰρ αὐτοὶ τάχα πλανῶνται
deũ q̃rentes τ volentes inuenire. i.n.
θεὸν ζητοῦντες καὶ θέλοντες εὑρεῖν. ἐν γὰρ
opibus illius cõuerſantes ſcrutan
τοῖς ἔργοις αὐτοῦ ἀναστρεφόμενοι διερευνῶ
tur: τ pſuaſũ hñt aſpectu: qꝛ bona
σι, καὶ πείθονται τῇ ὄψει, ὅτι καλὰ τὰ
q̃ videntur. iteꝝ ãt neq; illi venia
βλεπόμενα. πάλιν δὲ οὐδ᾽ αὐτοὶ συγγνω
digni. ſi.n. tantum potuerunt ſcire:
στοί. εἰ γὰρ τοσοῦτον ἴσχυσαν εἰδέναι,
vt poſſent eſtimare ſeculũ:
ἵνα δύνωνται στοχάσασθαι τὸν αἰῶνα, τὸν
hoꝝ dñm quõ citius nõ iuenerũt:
τούτων δεσπότην πῶς τάχιον οὐχ εὗρον;
infelices ãt τ iter mortuos ſpes
ταλαίπωροι δὲ καὶ ἐν νεκροῖς αἱ ἐλπίδες
eorum: q̃ appellauerũt deos opa ma
αὐτῶν, οἵτινες ἐκάλεσαν θεοὺς ἔργα χει
nuũ hoim: aurũ τ argentũ artis
ρῶν ἀνθρώπων, χρυσὸν καὶ ἄργυρον τέχνης
meditationes τ ſilitudines aialiũ: aut la
ἐμμελέτημα καὶ ἀπεικάσματα ζώων, ἢ λί
pidẽ inutilẽ manus opus antiq̃. ſi ãt
θον ἄχρηστον χειρὸς ἔργον ἀρχαίας. εἰ δέ
τ aliq̃s lignator faber rectã arborẽ
καί τις ὑλοτόμος τέκτων εὐκίνητον φυτὸν
cũ ſecuerit: circũraſit docte omnem
ἐκπρίσας, περιέξεσεν εὐμαθῶς πάντα τὸν
corticẽ eius: τ arte vſus decore
φλοιὸν αὐτοῦ, καὶ τεχνησάμενος εὐπρεπῶς
preparauit vtile vas in mi
κατεσκεύασε χρήσιμον σκεῦος εἰς ὑπη
niſterium vite: at reliquias ope
ρεσίαν ζωῆς, τὰ δὲ ἀποβλήματα τῆς ἐρ
ris in ppãratione eſce expen
γασίας εἰς ἑτοιμασίαν τροφῆς ἀναλώ
dẽs ſatiatus eſt: q̃d ãt ex illis abijcitur
σας ἐνεπλήσθη, τὸ δὲ ἐξ αὐτῶν ἀπόβλημα
ad nihil vtile lignũ curuum:
εἰς οὐδὲν εὔχρηστον ξύλον σκολιὸν, καὶ
ramis natura plenũ: accipiens ſculpſit in
ὄζοις συμπεφυκός, λαβὼν ἔγλυψεν ἐν

D

A
Exo. 14. c.

B
Eſai. 44. b.

C

diligentia ocii ſui: τ experientia
ἐπιμελείᾳ ἀργίας αὐτοῦ, καὶ ἐμπειρίᾳ
intellectus figurauit illud: aſſimilauit
συνέσεως ἐτύπωσεν αὐτό, ἀπείκασεν
illud imagini hoĩs: aut aĩali cuipiã vili
αὐτὸ εἰκόνι ἀνθρώπου, ἢ ζώῳ τινὶ εὐτελεῖ
ſimile fecit illud: deliniens rubrica τ
ὡμοίωσεν αὐτό, καταχρίσας μίλτῳ καὶ
fuco rubricũ faciẽs colorẽ illi⁹: τ omnem
φύκει ἐρυθήνας χρόαν αὐτοῦ, καὶ πᾶσαν
maculã q̃ in eo pliniens: τ
κηλῖδα τὴν ἐν αὐτῷ καταχρίσας, καὶ
cũ fecerit ei ipſo dignã hitationẽ: i pa
ποιήσας αὐτῷ αὐτοῦ ἄξιον οἴκημα, ἐν τοί
riete poſuit illud confirmans fer
χῳ ἔθηκεν αὐτὸ ἀσφαλισάμενος σιδήρῳ.
ro: vt q̃dem nõ decideret puidit
ἵνα μὲν οὖν μὴ καταπέσῃ προενόη
illi: ſciens q̃ nõ poteſt ſe
σεν αὐτοῦ, εἰδὼς ὅτι ἀδυνατεῖ ἑαυτῷ
adiuuare. τ .n. eſt imago τ neceſſitatẽ
βοηθῆσαι. καὶ γάρ ἐστιν εἰκὼν καὶ χρείαν
hẽt adiutorij. p ãt poſſeſſioib⁹ τ
ἔχει βοηθείας. περὶ δὲ κτημάτων καὶ
nuptijs ſuis τ filijs orãs:
γάμων αὐτοῦ καὶ τέκνων προσευχόμενος,
nõ erubeſcit inaiato alloqui.
οὐκ αἰσχύνεται τῷ ἀψύχῳ προσλαλῶν.
τ pro q̃dẽ ſanitate infirmũ inuo
καὶ περὶ μὲν ὑγιείας τὸ ἀσθενὲς ἐπικα
cat: p ãt vita mortuũ rogat: p
λεῖται, περὶ δὲ ζωῆς τὸ νεκρὸν ἀξιοῖ, περὶ
ãt auxilio iexptiſſimũ ſupplicat:
δὲ ἐπικουρίας τὸ ἀπειρότατον ἱκετεύει,
pro ãt itinere: neq; greſſu
περὶ δὲ ὁδοιπορίας, τὸ μηδὲ βάσει
vti potenti: pro ãt acquiſitiõe
χρῆσθαι δυνάμενον, περὶ δὲ πορισμοῦ
τ operatione τ manuũ euentu:
καὶ ἐργασίας καὶ χειρῶν ἐπιτυχίας,
ab ignauiſſimo manibus donũ euẽ
τὸ ἀδρανέστατον ταῖς χερσὶν εὐρανεῖ[?]
tũ petit. Ca. 14.
αἰτεῖται.

Ad nauigã ãliũ diſponẽs iter para⁹: τ
Πλοῦν τις πάλιν στελλόμενος, καὶ
feros ptranſiturus fluctus: ĩ ſfe
ἄγρια μέλλων διοδεύειν κύματα, τοῦ φέ
rente ſe naue putridius lignũ
ροντος αὐτὸν πλοίου σαθρότερον ξύλον
inuocat. illud q̃dẽ .n. cupiditas lucro
ἐπιβοᾶται. ἐκεῖνο μὲν γὰρ ὄρεξις πορι
rum excogitauit: artifex ãt ſapia fa
σμῶν ἐπενόησε, τεχνῖτις δὲ σοφία κα
bricauit. at tua pater gubernat
τεσκεύασεν. ἡ δὲ σή, πάτερ, διακυβερνᾷ
puidẽtia: qꝛ dediſti τ in mari viam
πρόνοια, ὅτι ἔδωκας καὶ ἐν θαλάσσῃ ὁδὸν
τ in fluctibus ſemitã ſecurã: oñdens
καὶ ἐν κύμασι τρίβον ἀσφαλῆ, δεικνὺς
q̃ potes ex omni ſaluare: vt τ ſi
ὅτι δύνασαι ἐκ παντὸς σώζειν, ἵνα κἂν
ſine arte aliquis aſcẽdat. vt ãt nõ ocio
ἄνευ τέχνης τις ἐπιβῇ. θέλεις δὲ μὴ ἀρ
ſa eſſe ſapie tue opa. ppt
γὰ εἶναι τὰ τῆς σοφίας σου ἔργα. διὰ
hoc τ minimo ligno credunt ho
τοῦτο καὶ ἐλαχίστῳ ξύλῳ πιστεύουσιν ἄν
mines aĩas: τ trãſierunt tẽpeſtatez
θρωποι ψυχάς, καὶ διελθόντες κλύδωνα
rate liberati ſũt. τ ĩ initio .n. cũ pe
σχεδίᾳ διεσώθησαν. καὶ ἀρχῆς γὰρ ἀπολ

diligẽter p vacuitatẽ ſuã: & p ſciam ſuã artis figuret illud: & aſſimilet illud imagini hoĩs: aut alicui ex aĩalibus illud cõpet: pliniẽs rubrica & rubicundũ faciẽs fuco colorẽ illi⁹ & oẽz maculã q̃ in illo ẽ pliniẽs: & faciat ei dignã hitationẽ & ĩ pariete ponẽs illud: & cõfirmãs ferro ne forte cadat pſpiciẽs illi: ſciẽs qm̃ nõ põt adiuuare ſe. Imago enĩ ẽ: & op⁹ eſt illi adiutoriũ. Et de ſubſtãtia ſua & de filiis ſuis & de nuptiis votũ faciẽs inq̃rit. Nõ erubeſcit loq cũ illo q ſine aĩa eſt: & p ſanitate q̃dẽ ĩfirmũ depcatur: & p vita rogat mortuũ & in adiutoriũ inutilẽ inuocat: & p itinere petit ab eo q ãbulare nõ põt: & de acq̃rendo & de opando: & de oĩz rerũ euentu petit ab eõ qui in omnibus eſt inutilis.

Capitulum. 14.

Iteꝝ alius nauigare cogitãs & p feros fluct⁹ iter facere: incipiens ligno portãte ſe: fragilius lignũ inuocat. Illud.n. cupiditas acq̃rẽdi excogitauit: & artifex ſapiã fabricauit ſua. Tua ãt pr̃ puidentia ab initio cũcta gubernat: qm̃ dediſti ĩ mari viã: & ĩter fluct⁹ ſemitã firmiſſimã oñdens: qm̃ potens es ex oĩbus ſanare: etiã ſi ſine rate aliq̃s adeat mare. Sed vt non eẽt vacua ſapie tue opa: ppr̃ hoc etiã & exiguo ligno credunt hoĩes aĩas ſuas: & trãſeũtes mare p ratẽ liberati ſũt. Sed & ab initio cũ perirent ſupbi gigantes: ſpes orbis traꝝ ad ratẽ cõfugiens: remiſit ſclõ ſemẽ natiuitatis q̃ manu tua erat gubernata. bñdictũ ẽ.n. lignũ p quod fit iuſtitia. Per manus ãt quod fit idolũ maledictũ eſt & ĩpm: & qui fecit illud: quia ille q̃dem opatus eſt: illud autem quuz eſſet fragile: deus cognominatus eſt. Silr̃ ãt odio ſunt deo ĩpius & ĩpietas eius. Et.n. quod factũ eſt cum illo: q fecit tormẽta patietur. Propter hoc & in idolis nationũ non erit reſpectus: qm̃ creature dei ĩ odiũ facte ſunt: & in tẽptationẽ aĩe hoĩm & in muſcipulã pedib⁹ inſipiẽtiũ. Initiũ enĩ fornicatiõis eſt exq̃ſitio idoloꝝ: & adinuentio illoruz corruptio vite eſt. Neq;.n. erãt ab initio: neq; erũt in perpetuũ. Supuacuitas .n. hoĩm nec adinuenit in orbem terrarũ. & ideo breuis illoꝝ finis eſt ĩuent⁹. Acerbo.n. luctu dolens pr̃ rapti cito ſibi filii: fecit imaginẽ. & illũ q tũc q̃ſi hõ mortu⁹ fuerat: nũc tanq̃ deũ colere cepit: & cõſtituit ĩter ſeruos ſuos ſacra & ſacrificia. Dei de interueniẽte tp̃e: cõualeſcente antiqua cõſuetudine: hic error tanq̃ lex cuſtodit⁹ eſt: & tyrannorũ ĩpio colebãtur figmẽta. & hos quos in palã hoĩes honorare nõ poterãt: pp̃ter hoc q̃ lõge eſſent: a longinquo figura eorũ allata euidentẽ imaginẽ regis que honorare volebãt: fecerunt vt illũ q aberat tanq̃ p̃ſitem colerẽt ſua ſolicitudie. Prouexit autẽ ad horũ culturã: & hos qui ignorabant: artificis eximia diligẽtia. Ille.n. volens plus placere illi qui ſe

rirent ſuperbi gigantes: ſpes
λυμένων ὑπερηφάνων γιγάντων, ἡ ἐλπὶς
mũdi ad ratem confugiens:
τοῦ κόσμου ἐπὶ σχεδίας καταφυγοῦσα,
reliquit ſeculo ſemen natiuitatis tua
ἀπέλιπεν αἰῶνι σπέρμα γενέσεως, τῇ σῇ
gubernata manu. bñdictũ eſt.n. lignũ
κυβερνηθεῖσα χειρί. εὐλόγηται γὰρ ξύλον
p quod fit iuſticia. at manu fac
δι᾽ οὗ γίνεται δικαιοσύνη. τὸ δὲ χειροποί
tũ maledictum illud: τ q̃ fecit
ητον ἐπικατάρατον αὐτὸ καὶ ὁ ποιήσας
illud. qꝛ hic q̃dem opar⁹ ẽ: illõ ãt corruptibile
αὐτό· ὅτι ὁ μὲν εἰργάζετο, τὸ δὲ φθαρτὸν
de⁹ nominatũ eſt. ſilr̃ odioſa deo τ
θεὸς ὠνομάσθη. ἐν ἴσῳ μισητὰ θεῷ καὶ ὁ
impius τ impietas eius. etenim
ἀσεβῶν καὶ ἡ ἀσέβεια αὐτοῦ. καὶ γὰρ
q̃d factũ ẽ cũ eo q̃ fecit tormẽta
τὸ πραχθὲν σὺν τῷ δράσαντι κολασθή
patief. ppꝛ hoc τ in idolis nationũ
σεται. διὰ τοῦτο καὶ ἐν εἰδώλοις ἐθνῶν
viſitatio erit: qm̃ in creatura dei in
ἐπισκοπὴ ἔσται, ὅτι ἐν κτίσματι θεοῦ εἰς
abominatione facti ſunt τ in ſcandalum
βδέλυγμα ἐγενήθησαν καὶ εἰς σκάνδαλα
aĩabus hominũ τ in laqueũ pedi
ψυχαῖς ἀνθρώπων καὶ εἰς παγίδα πο
bus inſipientiũ. initiũ .n. fornicatiõis [illegible]
σὶν ἀφρόνων. ἀρχὴ γὰρ πορνείας ἐπίνοια
idoloꝝ: inuẽtio ãt illoꝝ corruptio vite.
εἰδώλων, εὕρεσις δὲ αὐτῶν φθορὰ ζωῆς.
neq; .n. erãt ab initio neq; in ppetu
οὔτε γὰρ ἦν ἀπ᾽ ἀρχῆς οὔτε εἰς τὸν αἰῶ
ũ erũt. vanaglia .n. hoim ingreſſa
να ἔσται. κενοδοξίᾳ γὰρ ἀνθρώπων εἰσῆλ
eſt in mundũ: τ ideo breuis
θεν εἰς τὸν κόσμον, καὶ διὰ τοῦτο σύντομον
illorum finis excogitat⁹ ẽ. iẽpeſtiuo.n. lu
αὐτῶν τὸ τέλος ἐπενοήθη. ἀώρῳ γὰρ πέν
ctu vexatus pater cito rap
θει τρυχόμενος πατὴρ τοῦ ταχέως ἀφαι
ti filij: imaginẽ faciens
ρεθέντος τέκνου, εἰκόνα ποιήσας, τὸν
tunc mortuũ hoiem: nũc vt deum colu
τότε νεκρὸν ἄνθρωπον, νῦν ὡς θεὸν ἐτί
it: τ tradidit ſubditis
μησε, καὶ παρέδωκε τοῖς ὑποχειρίοις
myſteria τ ſacrificia. deĩde i tpe q̃m
μυστήρια καὶ τελετάς. εἶτ᾽ ἐν χρόνῳ κρα
ualuerat ipia cõſuetudo tãq̃ lex cuſtodi
τυνθὲν τὸ ἀσεβὲς ἔθος ὡς νόμος ἐφυλάχ
ta eſt: τ tyrãnorum imperijs colebãtur
θη, καὶ τυράννων ἐπιταγαῖς ἐθρησκεύετο
ſculpta. quos i cõſpectu nõ potentes
τὰ γλυπτά. οὓς ἐν ὄψει μὴ δυνάμενοι
hõrare hoies eo q̃ longe hitarẽt:
τιμᾶν ἄνθρωποι διὰ τὸ μακρὰν οἰκεῖν,
a longe cõſpectũ figurantes
τὴν πόρρωθεν ὄψιν ἀνατυπωσάμενοι
manifeſtã imaginẽ honorati regis
ἐμφανῆ εἰκόνα τοῦ τιμωμένου βασιλέως
fecerunt: vt abſenti tanq̃ preſen
ἐποίησαν, ἵνα τὸν ἀπόντα ὡς παρόν
ti aſſentarent p ſolicitudinẽ. Ertenſio
τα κολακεύωσι διὰ τῆς σπουδῆς. εἰς ἐπί
nem ãt cultus τ ignorantes
τασιν δὲ θρησκείας καὶ τοὺς ἀγνοοῦντας ἡ
artificis adhortata eſt ambitio.
τοῦ τεχνίτου προετρέψατο φιλοτιμία.
ille .n. forte dñanti volẽs
ὁ μὲν γὰρ τάχα τῷ κρατοῦντι βουλόμενος

placere: elaborauit arte similitu
ἀρέσαι, ἐξεβιάσατο τῇ τέχνῃ τὴν ὁμοιό
dinē in melius. at multitudo attra
τητα ἐπὶ τὸ κάλλιον. τὸ δὲ πλῆθος ἐφελκό
cta per speciem operis eū
μενον διὰ τὸ εὔχαρι τῆς ἐργασίας τὸν
q̄ pauloante honoratus fuerat hō: nūc nu
πρὸ ὀλίγου τιμηθέντα ἄνθρωπον, νῦν σέ
men estimauerūt. et hoc fuit
βασμα ἐλογίσαντο. καὶ τοῦτο ἐγένετο τῷ
vite in insidias. qm̄ aut calamitati aut ty=
βίῳ εἰς ἔνεδρον. ὅτι ἢ συμφορᾷ ἢ τυ=
rānidi seruientes hoies icōi
ραννίδι δουλεύσαντες ἄνθρωποι τὸ ἀκοι
cabile nomē lapidib⁹ et lignis iposue=
νώνητον ὄνομα λίθοις καὶ ξύλοις περιέθη
rūt. postea nō sufficerat errasse circa
καν. εἶτ᾽ οὐκ ἤρκεσε τὸ πλανᾶσθαι περὶ
dei sciētiā: sed et in ma=
τὴν τοῦ θεοῦ γνῶσιν, ἀλλὰ καὶ ἐν μεγά
gno viuētes inscicie bello: tanta
λῳ ζῶντες ἀγνοίας πολέμῳ, τὰ τοσαῦ
mala pacem appellāt. aut.n.
τα κακὰ εἰρήνην προσαγορεύουσιν. ἢ γὰρ
filiorū occisiua sacrificia: aut occulta mysteria:
τεκνοφόνους τελετάς, ἢ κρύφια μυστήρια,
aut isanas ex alijs legibus cōmessatiōes
ἢ ἐμμανεῖς ἐξ ἄλλων θεσμῶν κώμους
agentes: neq̄ vitas neq̄ nuptias āplius
ἄγοντες, οὔτε βίους οὔτε γάμους ἔτι κα
mūdas custodiunt. alter aūt alterū aut
θαροὺς φυλάσσουσιν. ἕτερος δὲ ἕτερον ἢ
insidiis occidit: aut adulterās cōtristat. oia
λοχῶν ἀναιρεῖ, ἢ νοθεύων ὀδυνᾷ. πάντα
aūt mixte hēt sanguis et cedes: furtū
δ᾽ ἐπίμιξ ἔχει αἷμα καὶ φόνος, κλοπὴ
et dolus: corruptio: ifidelitas: turbatio: p=
καὶ δόλος, φθορά, ἀπιστία, τάραχος, ἐπι
iuriū: tumult⁹ bonorū: [illegible] imēoratio:
ορκία, θόρυβος ἀγαθῶν, [illegible] ἀμνηστία,
aiarū inquinatio: natiuitatis inutatio: nup=
ψυχῶν μιασμός, γενέσεως ἐναλλαγή, γα
tiarū iordinatio: moechia et ipudicitia. nam
μῶν ἀταξία, μοιχεία καὶ ἀσέλγεια. ἡ γὰρ
inolatorū idolorū cultura om
τῶν ἀνωνύμων εἰδώλων θρησκεία παν
nis initiū mali et causa et finis
τὸς ἀρχὴ κακοῦ καὶ αἰτία καὶ πέρας
est. aut.n. dū letantur insaniunt: aut
ἐστίν. ἢ γὰρ εὐφραινόμενοι μεμήνασιν, ἢ
vaticinantur falsa: aut viuūt iniuste:
προφητεύουσι ψευδῆ, ἢ ζῶσιν ἀδίκως,
aut peierant cito. inanimatis.n. cō=
ἢ ἐπιορκοῦσι ταχέως. ἀψύχοις γὰρ πε
fidentes idolis male iurantes: le
ποιθότες εἰδώλοις κακῶς ὀμόσαντες, ἀδι
di nō expectant. vtraq̄ aūt
κηθῆναι οὐ προσδέχονται. ἀμφότερα δὲ
eos cōplectentur iusta. qm̄ ma=
αὐτοὺς μετελεύσεται τὰ δίκαια. ὅτι κα
le senserūt de deo attendentes
κῶς ἐφρόνησαν περὶ θεοῦ προσέχοντες
idolis: et iniuste iurauerūt in dolo
εἰδώλοις, καὶ ἀδίκως ὤμοσαν ἐν δόλῳ
contemnentes iusticiam. nō .n.
καταφρονήσαντες ὁσιότητος. οὐ γὰρ ἡ τῶν
iurantium virtus: sed peccanti
ὀμνυομένων δύναμις, ἀλλ᾽ ἡ τῶν ἁμαρτα
um pena pambulat semp intu=
νόντων δίκη ἐπεξέρχεται ἀεὶ τὴν τῶν ἀδί
storū trāsgressionē.
κων παράβασιν. Ca. 15.

assumpsit elaborauit arte sua vt similitu dinē in melius figuraret. multitudo aūt hoim abducta p spēm opis: eū q ante tps tāq̄ hō honoratus fuerat: nūc deum estimauerūt. Et hec fuit vite hūane deceptio: qm̄ aut affectui aut regibus deseruientes hoies: incoicabile nomē lapidibus & lignis iposuerunt. Et n̄ sufficerat errasse eos circa dei sciam: sed & in magno viuētes inscietie bello: tot & tā magna mala pacē appellāt. Aut.n. filios suos sacrificātes: aut obscura sacrificia facientes: aut isanie plenas vigilias hūtes: neq̄ vitā neq̄ nuptias mūdas iā custodiūt: sed & ali⁹ aliū p inuidiā occidit: aut adulterās cōtristat. & oia cōmixta sūt sāguis. homicidiū. furtū & fictio. corruptio & ifidelitas. turbatio & piuriū. tumultus. bonorū dei imemoratio. aiarūinq natio. natiuitatis imutatio. nuptiarū incōstātia. inordinatio mechie & ipudicicie: Infandorū.n. idolorū cultura oīs mali causa est & initiū & finis. Aut.n. dū letātur insaniūt: aut certe vaticinātur falsa: aut viuūt iniuste: aut piurāt cito. Dū.n. cōfidūt in idolis q̄ sunt sine aīa male iurātes noceri se nō sperāt. Vtraq̄ ergo illis eueniēt digne: qm̄ male senserūt de deo attēdentes idolis: & iurauerūt iniuste i idolo cōtenētes iusticiā. Nō.n. iurātiū ē virtus: sed peccātiū pena perambulat semper in iustorū preuaricationem.

Capitulum. 15.

Tu aūt deus nr̄ suauis & verus es: patiēs & i mīa disponēs oia. Et ei si peccauerimus tui sumus: sciētes magnitudinē tuā. & si nō peccauerimus: scim⁹ qm̄ apd̄ te sumus cōputati. Nosse.n. te cōsūmata iusticia est: & scire iusticiā & virtutē tuā radix ē imortalitatis. Nō.n. i errore iduxit nos hoim male artis excogitatio: nec vmbra picture: labor sine fructu: effigies sculpta p varios colores. cuius aspectus dat isensato cōcupiscentiā: & diligit mortue imaginis effigiem sine aīa. Malorū amatores digni sūt morte q spem hūt in talibus: & q faciūt illos & q diligūt et q colūt. Sed et figulus mollem terrā pmens laboriose fingit ad vsus nros vnū quodq̄ vas. et de eodem luto fingit q̄ mūda sunt in vsum vasa: et similir q̄ his sunt cōtraria. Horū aūt vasorū qs sit vsus: iudex est figulus. Et cū labore vano deū fingit de eodē luto: ille q pauloante de terra factus fuerat: et post pusillū reducit se vnde accept⁹ est: repetitus aīe debitum quem habebat. Sed cura est illi nō quia laboraturus est: nec qm̄ breuis illi vita est: sed concertatur aurificibus et argētariis: sed et erarios imitatur: et gloriā prefert: quoniam res supernacuas fingit. Cinis est enim cor eius et terra super uacua spes illius & luto villor vita eius: quoniam ignorauit qui se finxit et q inspirauit illi animam que operatur: et qui insufflauit ei spiritum vitalem.

Tu aūt deus nr̄ vtilis et ve=
Σὺ δὲ ὁ θεὸς ἡμῶν χρηστὸς καὶ ἀλη
rus: patiens et in mīa disponēs
θής, μακρόθυμος καὶ ἐν ἐλέει διοικῶν τὰ
omnia. et .n. si peccauerim⁹: tui sum⁹
πάντα. καὶ γὰρ ἐὰν ἁμάρτωμεν, σοί ἐσμεν
scientes tuā potētiā. non peccabi
εἰδότες σου τὸ κράτος. οὐχ ἁμαρτησό=
mus aūt: scientes qm̄ apd̄ te cōputati sum⁹.
μεθα δέ, εἰδότες ὅτι σοὶ λελογίσμεθα.
nā scire te: cōsūmata iusti
τὸ γὰρ ἐπίστασθαί σε, ὁλόκληρος δικαιο
cia: et nosse tuā virtutē radix im
σύνη, καὶ εἰδέναι σου τὸ κράτος ῥίζα ἀθα
mortalitatis. neq̄.n. decepit nos ho=
νασίας. οὔτε γὰρ ἐπλάνησεν ἡμᾶς ἀν=
minū male artis excogitatio: neq̄ ūbra
θρώπων κακότεχνος ἐπίνοια, οὔτε σκιὰ
picturarū: labor sine fructu: species maculata
γραφῶν, πόνος ἄκαρπος, εἶδος σπιλωθὲν
coloribus varijs: quorū aspect⁹ stul
χρώμασι διηλλαγμένοις, ὧν ὄψις ἄφρο
tis in cōcupiscētiā venit: desideratq̄ mortue
σιν εἰς ὄρεξιν ἔρχεται, ποθεῖ τε νεκρᾶς
imaginis formā sine aīa. malorū amatores di
εἰκόνος εἶδος ἄπνουν. κακῶν ἐρασταὶ ἄξι
gniq̄ taliū expectationū: et facientes et
οί τε τοιούτων ἐλπίδων, καὶ οἱ δρῶντες καὶ
desiderantes et colentes. et .n. fi
οἱ ποθοῦντες καὶ οἱ σεβόμενοι. καὶ γὰρ κε
gulus mollem terrā pmens laboriose
ραμεὺς ἁπαλὴν γῆν θλίβων ἐπίμοχθον
fingit ad ministeriū nrm̄ vnūquod
πλάσσει πρὸς ὑπηρεσίαν ἡμῶν ἓν ἕκα=
q̄: sed de eodē luto finxit
στον, ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ αὐτοῦ πηλοῦ ἀνεπλά
et mundis operibus suiētia
σατο τά τε τῶν καθαρῶν ἔργων δοῦλα
vasa: et contraria omnia sim̄. ho=
σκεύη, τά τε ἐναντία πάντα ὁμοίως. τού
rū aūt vtriusq̄ qs cuiusq̄ est vsus:
των δὲ ἑκατέρου τίς ἑκάστου ἐστὶν ἡ χρῆ
iudex figulus. et male laborās
σις, κριτὴς ὁ πηλουργός. καὶ κακόμοχθος
deū vanum ex eodem fingit lu=
θεὸν μάταιον ἐκ τοῦ αὐτοῦ πλάσσει πη
to: q paulo ante de terra genitus paulo
λοῦ, ὃς πρὸ μικροῦ ἐκ γῆς γενηθεὶς μετ᾽
post abibit ex q̄ sūptus ē:
ὀλίγον πορεύσεται ἐξ ἧς ἐλήφθη, τὸ τῆς
aie repetitus debitū. sed est ei
ψυχῆς ἀπαιτηθεὶς χρέος. ἀλλ᾽ ἔστιν αὐτῷ
cura nō qr laboraturus est: nec qr
φροντὶς οὐχ ὅτι μέλλει κάμνειν, οὐδ᾽ ὅτι
breuem vitā hēt: sed certat
βραχυτελῆ βίον ἔχει, ἀλλ᾽ ἀντερείδεται
quidē cū aurificibus et argentarijs: era=
μὲν χρυσουργοῖς καὶ ἀργυροχόοις, χαλκο
rios q̄ imitatur: et gliam reputat
πλάστας τε μιμεῖται, καὶ δόξαν ἡγεῖται
qm̄ adulteria fingit. cinis cor
ὅτι κίβδηλα πλάσσει. σποδὸς ἡ καρδία
eius et terra villor spes illo
αὐτοῦ καὶ γῆς εὐτελεστέρα ἡ ἐλπὶς αὐ
rū: luto q̄ villor vita eius.
τῶν, πηλοῦ τε ἀτιμότερος ὁ βίος αὐτοῦ.
qm̄ ignorauit q finxit se: et
ὅτι ἠγνόησε τὸν πλάσαντα αὐτόν, καὶ
qui inspirauit illi aīam q opa
τὸν ἐμπνεύσαντα αὐτῷ ψυχὴν ἐνεργοῦ=
tur: q insufflauit spm̄ vitalem.
σαν, καὶ ἐμφυσήσαντα πνεῦμα ζωτικόν.

D

A

Ex.8.e. B

Ro.9.

C

sed estimauerūt lusum esse
ἀλλ᾽ ἐλογίσαντο παίγνιον εἶναι τὴν
vitā nram: et viuēdi modū querfationē
ζωὴν ἡμῶν, καὶ τὸν βίον πανηγυρι=
vite q̄stuosam. oportere.n. dicūt vnde=
σμὸν ἐπικερδῆ. δεῖν γὰρ φασὶν ὅθεν
cūq̄ ēt ex malo acq̄rere. hic eni
δὴ καὶ ἐκ κακοῦ πορίζειν. οὗτος γὰρ
p̄ter oēs nouit q peccat:
παρὰ πάντας οἶδεν ὅτι ἁμαρτάνει,
materie terree fragilia vasa et
ὕλης γεώδους εὔθραυστα σκεύη καὶ
sculptilia fabricans. omnes aūt isipi
γλυπτὰ δημιουργῶν. πάντες δὲ ἀφρο
entissimi et infelices sup aias in
νέστατοι καὶ τάλανες ὑπὲρ ψυχὰς νη
fantiū: inimici ppli tui impe=
πίων, οἱ ἐχθροὶ τοῦ λαοῦ σου καταδυ
rantes illi. qm̄ oia idola
ναστεύοντες αὐτόν. ὅτι πάντα τὰ εἴδω
gētiū estimauerūt deos: qb⁹ ne
λα τῶν ἐθνῶν ἐλογίσαντο θεούς, οἷς οὔ
q̄ oculorū visus ad visionē: neq̄
τε ὀμμάτων χρῆσις εἰς ὅρασιν, οὔτε
nares ad attractionē aeris: neq̄ aures
ῥῖνες εἰς συνολκὴν ἀέρος, οὔτε ὦτα
ad audiēdū: neq̄ digiti manuū ad
ἀκούειν, οὔτε δάκτυλοι χειρῶν εἰς
cōtrectationē: et pedes eorū pigri
ψηλάφησιν, καὶ οἱ πόδες αὐτῶν ἀργοὶ
ad igressum. homo eni fecit
πρὸς ἐπίβασιν. ἄνθρωπος γὰρ ἐποίησεν
illos: et spiritum mutuatus
αὐτούς, καὶ τὸ πνεῦμα δεδανεισμένος
finxit eos. null⁹ eni illorū simi=
ἔπλασεν αὐτούς. οὐδεὶς γὰρ αὐτῶν ὅμοι
lē hō virtute figere poterit deū. mortal
ον ἄνθρωπος ἰσχύει πλάσαι θεόν. θνητὸς
aūt exns mortuū opatur manib⁹ iniquis.
δὲ ὢν νεκρὸν ἐργάζεται χερσὶν ἀνόμοις.
melior eni est culturis
κρείσσων γάρ ἐστιν τῶν σεβασμάτων
suis: quorū ipe q̄dē vixit: illa aūt
αὐτοῦ, ὧν αὐτὸς μὲν ἔζησεν, ἐκεῖνα δὲ
nunq̄. et aialia aūt miserrima
οὐδέποτε. καὶ τὰ ζῷα δὲ τὰ ἔχθιστα
colunt. demētia eni cōparata
σέβονται. ἀνοίᾳ γὰρ συγκρινόμενα τῶν
alijs sūt deteriora: neq̄ quātū desidera
ἄλλων ἐστὶ χείρονα, οὐδ᾽ ὅσον ἐπιποθῆ
re q in aialiū cōspectu bona sunt.
σαι ὡς ἐν ζῴων ὄψει καλὰ τυγχάνει.
effugerunt aūt et dei laudem
ἐκπέφευγε δὲ καὶ τὸν τοῦ θεοῦ ἔπαινον
et benedictionē eius.
καὶ τὴν εὐλογίαν αὐτοῦ. Ca. 16.

Propt̄ hoc p similia puniti sunt
Διὰ τοῦτο δι᾽ ὁμοίων ἐκολάσθησαν
digne: et per multitudinē bestiarū cru=
ἀξίως, καὶ διὰ πλήθους κνωδάλων ἐβα
ciati sunt. p quo tormento bñficio
σανίσθησαν. ἀνθ᾽ ἧς κολάσεως εὐεργε=
affecisti pplm̄ tuū: qb⁹ in cōcupiscē
τήσας τὸν λαόν σου, οἷς εἰς ἐπιθυμί
tiā appetit⁹ nouū gustū: escā ppa
αν ὀρέξεως ξένην γεῦσιν, τροφὴν ἡτοί
rasti ortygometrā. vt illi q̄dē
μασας ὀρτυγομήτραν. ἵνα ἐκεῖνοι μὲν
cōcupiscentes escam: pp̄ter osten=
ἐπιθυμοῦντες τροφῆς, διὰ τὴν δειχθεῖ
sum imissorū et necess
σαν τῶν ἐπαπεσταλμένων καὶ τὴν ἀναγ

Ps̄ .115. Ps̄ .314. D

A

Nu.11. b.

B

Ex.8.f.

Are.2.g 10.13.a

C

Exo.9. b.

Sed & estimauerūt lusū esse vitam nram: & conuer ationem vite cōpositā ad lucrum: & oportere vndecūq̄ etiā ex malo acquirere. Hic.n. scit se sup oēs delinq̄re: q ex terre materia fragilia vasa & sculptilia fingit. Oēs.n. insipiētes & infelices supra modū aīe sue superbi sunt inimici populi tui: & iperantes illi. Qm̄ oia idola nationū deos estimauerūt: quibus neq̄ oculorū visus est ad videndū: neq̄ nares ad pcipiendum spm̄: neq̄ aures ad audiendū: neq̄ digiti manuū ad tractandū: sed & pedes eorū pigri ad ābulandū. Homo eniz fecit illos: & qui spm̄ mutuat⁹ ē: is finxit illos. Nemo enim sibi similem homo poterit deum fingere. Cū.n. sit mortalis: mortuū fingit manibus iniqs. Melior .n. est ipē his quos colit. quia ipē quidē vixit cum eēt mortalis: illi āt nūq̄. Sed & aialia miserrima colūt. Insensata.n. comparata his: illis sunt deteriora. Sed nec aspectu aliquis ex his aialib⁹ bona pōt cōspicere. Effugerunt autem dei laudem & benedictionem eius.

Capitulum. 16.

Propter hec & his similia passi sunt digne tormenta: & p multitudinem bestiarū exterminati sunt. Pro quibus tormentis bñ disposuisti pplm tuū: quibus dedisti concupiscentiā delectamenti sui nouū saporē escam parans eis ortygometrā: vt illi quidē concupiscentes escam pp̄ter ea q̄ illis osa & missa sūt: etiā a necessaria concupiscentia auerterentur. Hi aūt in breui inopes facti: nouam gustauerunt escā. Oportebat enī illis sine excusatiōe quidē superuenire interitū exercentib⁹ tyrānidē. his aūt tm̄ ondere quēadmodū inimici eorū exterminabātur. Et.n. cū illis superuenit seua bestiarū ira: morsib⁹ puersorū colubrorū exterminabātur. Sed nō iperpetuū tua ira pmansit: sed ad correptionē in breui turbati sunt: signū hñtes salutis ad cōmemorationē mandati legis tue. Qui.n. cōuersus est: nō p hoc qd̄ videbat sanabatur: sed p te oium saluatorē. In hoc aūt ondisti iimicis tuis: qa tu es qui liberas ab oī malo. Illos.n. locustarū & muscarum occiderunt morsus: & non est inuenta sanitas anime illorū: qa digni erāt ab huiusmodi exterminari. Filios aūt tuos nec draconū nec venenatorū vicerūt dentes. Mia.n. tua adueniens sanabat illos. In memoria.n. sermonū tuorū exterminabāt: & velocit̄ sanabātur: ne in altam incidentes obliuionem non possent tuo vti adiutorio. Et enim neq̄ herba neq̄ malagma sanauit eos: sed tuus domine sermo qui sanat omnia. Tu es dñe qui vite & mortis habes potestatem: & deducis vsq̄ ad portas mortis: & reducis. Homo autem occidit quidem per malitiām aīam suam: & cum exierit spiritus nō reuertetur: nec reuocabit animā que recepta est: sed tuam manū effugere impossibile est. Negantes.n. posse te ipii: p fortitudinē brachii tui flagellati sūt: nouis aquis & grādinibus & pluuiis persecutionem passi

sariā appetitū: auerterent. hi aūt in bre
καίαν ὄρεξιν, ἀποστρέφωνται, οὗτοι δὲ ἐπ᾽ ὀλί
ui inopes facti et nouū participent
γῳ ἐνδεεῖς γενόμενοι καὶ ξένης μετάσχωσι
gustus. oportebat.n. illis q̄dez iexcusabi=
γεύσεως. ἔδει γὰρ ἐκείνοις μὲν ἀπαραίτη
lē iopiā superuenire exercētib⁹ tyrānidē: his aūt
τον ἔνδειαν ἐπελθεῖν τυραννοῦσι, τούτοις δὲ
solū ostendi quēadmodū iimici illorū crucia
μόνον δειχθῆναι πῶς οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν ἐβασα
bāt. et eni cū illis seua superuenit bestia
νίζοντο. καὶ γὰρ ὅτε αὐτοῖς δεινὸς ἐπῆλθε θηρί
rū ira morsibus q̄ puersorū corrūpebant
ων θυμὸς δήγμασί τε σκολιῶν διεφθείροντο
colubrorū: nō vsq̄ in finē pmansit ira tua.
ὄφεων, οὐ μέχρι τέλους ἔμεινεν ἡ ὀργή σου.
in hortationē aūt ad breue turbati sunt:
εἰς νουθεσίαν δὲ πρὸς ὀλίγον ἐταράχθησαν,
signum hñtes salutis: ad cōmēoratio
σύμβουλον ἔχοντες σωτηρίας, εἰς ἀνάμνη
nē mandati legis tue. nā q cōuers⁹ est nō,
σιν ἐντολῆς νόμου σου. ὁ γὰρ ἐπιστραφεὶς οὐ
p id qd̄ videbat saluabat: sed p te
διὰ τὸ θεωρούμενον ἐσῴζετο, ἀλλὰ διὰ σὲ
omniū saluatorē. et in hoc aūt psua=
τὸν πάντων σωτῆρα. καὶ ἐν τούτῳ δὲ ἔπει
sisti inimicis nris: q tu es q liberas
σας τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν, ὅτι σὺ εἶ ὁ ῥυόμενος
ab omni malo. quos eni locustarū et
ἐκ παντὸς κακοῦ. οὓς μὲν γὰρ ἀκρίδων καὶ
muscarū occidebāt morsꝰ: et nō iuuē
μυιῶν ἀπέκτεινε δήγματα, καὶ οὐχ εὑρέ=
ta ē sanitas aīe illorū. qr digni erāt ab
θη ἴαμα τῇ ψυχῇ αὐτῶν. ὅτι ἄξιοι ἦσαν ὑπὸ
huiusmōi cruciari. at filios tuos neq̄
τοιούτων κολασθῆναι. τοὺς δὲ υἱούς σου οὐδὲ
venenatorū draconū vicerūt dentes.
ἰοβόλων δρακόντων ἐνίκησαν ὀδόντες. τὸ
mīa eni tua venit i auxiliū et sanauit il=
ἔλεος γὰρ σου ἀντιπαρῆλθε καὶ ἰάσατο αὐ
los. in eni memoriā sermonū tuorū ise
τούς. εἰς γὰρ ὑπόμνησιν τῶν λογίων σου ἐνε
rebantur: et velocit̄ saluabant. vt nō in
κεντρίζοντο, καὶ ὀξέως διεσῴζοντο. ἵνα μὴ εἰς
altam incidentes obliuiōe: imobiles
βαθεῖαν ἐμπεσόντες λήθην, ἀπερίσπαστοι
fierent tui beneficij. et eni neq̄
γίνωνται τῆς σῆς εὐεργεσίας. καὶ γὰρ οὔτε
herba neq̄ malagma sanauit e=
βοτάνη οὔτε μάλαγμα ἐθεράπευσεν αὐ
os: sed tuus dñe sermo oia sa
τούς, ἀλλ᾽ ὁ σός, κύριε, λόγος ὁ πάντα ἰώμε
nās. tu eni vite et mortis ptātem hēs:
νος. σὺ γὰρ ζωῆς καὶ θανάτου ἐξουσίαν ἔχεις,
et deducis ad portas iferni et redu
καὶ κατάγεις εἰς πύλας ᾅδου καὶ ἀνά=
cis. homo aūt occidit q̄dem ma
γεις. ἄνθρωπος δὲ ἀποκτείνει μὲν τῇ κα
litia sua: cū exierit aūt spūs nō reuer
κίᾳ αὐτοῦ, ἐξελθὸν δὲ πνεῦμα οὐκ ἀνα=
tetur: nec resoluit aiam assum
στρέφει, οὐδὲ ἀναλύει ψυχὴν παρα=
ptam. at tuā manū effugere
ληφθεῖσαν. τὴν δὲ σὴν χεῖρα φυγεῖν
ipossibile est. negantes eni te nosse
ἀδύνατόν ἐστιν. ἀρνούμενοι γάρ σε εἰδέναι
impij: in fortitudie brachij tui flagellati
ἀσεβεῖς, ἐν ἰσχύι βραχίονός σου ἐμαστιγώθη
sunt: nouis pluuijs et grādinibus et
σαν, ξένοις ὑετοῖς καὶ χαλάζαις καὶ
hymbrib⁹ psecutiōes passi iexcusabilit
ὄμβροις διωκόμενοι ἀπαραιτήτως oooo

τ igne consumpti. nā
κὰι πυρὶ καταναλισκόμενοι. τὸ γὰρ
res mirabilissima in omnia extin=
παραδοξότατον ἐν τῷ πάντα σβεν
guēti aqua plus operabatur ignis:
νύντι ὕδατι πλεῖον ἐνήργει τὸ πῦρ,
vindex .n. mūdus est iustoꝝ.
ὑπέρμαχος γὰρ ὁ κόσμος ἐςὶ δικαίων.
aliqñ qdē .n. māsuetabat flāma: vt nō
ποτὲ μὲν γὰρ ἡμεροῦτο φλὸξ, ἵνα μὴ
cōbureret ad impios missa
καταφλέξῃ τὰ ἐπ᾽ ἀσεβεῖς ἀπεςαλ
aialia: sed ipi videntes sci=
μένα ζῶα, ἀλλ᾽ αὐτοὶ βλέποντες ἴδω
ant: qm̄ iudicio dei psecutiōe𝔷 patiūt. ali
σιν, ὅτι κρίσει θεοῦ ἐλαύνονται. πο
qñ āt τ inter aquam sup
τὲ δὲ καὶ μεταξὺ ὕδατος ὑπὲρ τὴν
ignis virtutē ardet: vt inique
πυρὸς δύναμιν φλέγει, ἵνα ἀδίκου
tre genimina corrumperet. ꝑ qbus ange
γῆς γεννήματα διαφθείρῃ. ἀνθ᾽ ὧν ἀγγέ
loꝝ esca cibasti ppłm tuū:
λων τροφὴν ἐψώμισας τὸν λαόν σου,
τ paratū panē a celo missi=
καὶ ἕτοιμον ἄρτον ἀπ᾽ οὐρανοῦ ἔπεμ=
sti illis sine labore: ad omnem
ψας αὐτοῖς ἀκοπιάτως, πρὸς πᾶσαν
voluptatē valētē τ ad omnem cō
ἡδονὴν ἰσχύοντα καὶ πρὸς πᾶσαν ἁρ
gruū gustum. τ .n. hypostasis
μόνιον γεῦσιν. ἡ μὲν γὰρ ὑπόστασίς
tua tuā in filios ostendebat dul
σου τὴν σὴν πρὸς τέκνα ἐνεφάνιζε γλυ
cedinē. at oblati desi=
κύτητα. τῇ δὲ τοῦ προσφερομένου ἐπι
derio subseruiens ad qđ qsqз volebat
θυμίᾳ ὑπηρετῶν πρὸς ὅτις ἐβούλετο
conuertebat. nix āt τ glacies
μετεκιρνᾶτο. χιὼν δὲ καὶ κρύσταλλος
sustinebāt ignē τ nō tabescebāt: vt
ὑπέμεινε πῦρ καὶ οὐκ ἐτήκετο, ἵνα
scirent: qm̄ inimicoꝝ fructus
γνῶσιν, ὅτι τοὺς τῶν ἐχθρῶν καρποὺς
corrupit ignis ardens in grā
κατέφθειρε πῦρ φλεγόμενον ἐν τῇ χα
dine: τ in pluuijs coruscans.
λάζῃ, καὶ ἐν τοῖς ὑετοῖς διαστράπτον.
hoc āt iteꝝ vt nutrirent iusti:
τοῦτο δὲ πάλιν ἵνα τραφῶσι δίκαι
τ ppẑie oblitus est virtu
οι, καὶ τῆς ἰδίας ἐπιλέλησαι δυνάμε
tis. nā creatura tibi q fecisti
ως. ἡ γὰρ κτίσις σοὶ τῷ ποιήσαντι
omnia deseruiens: intenditur
τὰ πάντα ὑπηρετοῦσα, ἐπιτείνεται
in tormentū cōtra iniustos: τ remit
εἰς κόλασιν κατὰ τῶν ἀδίκων, καὶ ἀνί
tit in beneficiū: ꝑ his q in te
εται εἰς εὐεργεσίαν, ὑπὲρ τῶν ἐπὶ σοὶ
confidunt. ppter hoc τ tunc in
πεποιθότων. διὰ τοῦτο καὶ τότε εἰς
omnia transformata oīa nutri
πάντα μεταλλευομένη τῇ παντοτρό
enti tuo dono deſuit: ad
φῳ σου δωρεᾷ ὑπηρέτει, πρὸς τὴν τῶν
egentium voluntatē: vt discant filij
δεομένων θέλησιν, ἵνα μάθωσιν οἱ υἱοί
tui: quos dilexisti dñe: qm̄ nō
σου, οὓς ἠγάπησας κύριε, ὅτι οὐχ
natiuitates fructuū pascunt ho
αἱ γενέσεις τῶν καρπῶν τρέφουσιν ἄν

& per ignē consummati. Quod enim mirabile erat: in aqua q̄ omnia extinguit: plꝰ ignis valebat. Vindex est enim orbis iustoꝝ. Quodam enim tempore mansuetabatur ignis: ne cōburerentur q̄ ad impios missa erant aīalia. sed vt ipi videntes scirent: qm̄ dei iudicio patiūtur persecutionem. Et quodam tempore in aqua supra virtutem ignis exardescebat vndiqз: vt iniquā terre nationem exterminaret. Pro quibus angelorū esca nutriuisti populum tuum: & paratū panem de celo p̄stitisti illis sine labore: oīne delectamentum in se habentem: & omnis saporis suauitatē. Substantiam enim tuā & dulcedinem tuam quam in filios habes ostendebas: & deseruiens vniuscuiusqз voluntati. Ad quod quisqз volebat: conuertebatur. Nix autē𝔷 & glacies sustinebant uī ignis: & nō tabescebant: vt scirent qm̄ fructus inimicorū exterminabat ignis ardens in grandine & pluuia coruscans. Hoc aūt iteꝝ vt nutrirentur iusti: ignis etiam sue virtutis oblitus est. Creatura enim tibi factori deseruiens: exardescit in tormentū aduersus iniustos: & lenior fit ad benefaciendum ꝑ his qui in te confidunt. Propt hoc et tunc omnia transfigurata: omniū nutrici gratie tue deseruiebant: ad volunṫate𝔷 eorum qui a te desiderati sunt. vt scirent filii tui quos dilexisti domine: quoniam non natiuitatis fructus pascunt homines: sed sermo tuus hos qui in te crediderint conseruat. Quod enim ab igne non poterat exterminari: statim ab exiguo radio solis calefactum tabescebat. vt notum omnibus esset: quoniam oportet preuenire solem ad benedictionem tuā: & ad ortum lucis te adorare. Ingrati enī spes tanq̄ꝫ hibernalis glacies tabescet: & disperiet tanq̄ꝫ aqua superuacua.

Capitulum.17.

Magna sūt.n. iuditia tua domine: & inenarrabilia verba tua. propter hoc ĩi disciplinate anime errauerunt. Dum enī persuasum habent iniqui posse dominari nationi sancte: vinculis tenebrarum & longe noctis compediti inclusi sub tectis fugitiui: perpetue prouidentie iacuerūt. & dum putant se latere in obscuris peccatis: tenebroso obliuionis velamento dispersi sunt: pauentes horrēde & cum ammiratione nimia perturbati. Neqз enim que continebat illos spelunca sine timore custodiebat: quoniam sonitus descendēs perturbabat illos: & persōe tristes illis apparentes: pauorem illis p̄stabāt. Et ignis quidem nulla vis poterat illis lumen prebere: nec siderum limpide flamme illuminare poterant illam noctem horrenda𝔷. Apparebat autem illis subitaneus ignis timore plenus: & timore percussi illius que non videbatur faciei: estimabāt deteriora esse que videbantur. & magice artis appositi erant derisus & sapientie gloria correptio cum contumelia. Illi enim qui promittebant timores & perturbationes expellere se ab anima languēte:

minem: sed verbū tuū tibi
θρώπον, ἀλλὰ τὸ ῥῆμά σου τοὺς σοὶ
credentes conseruat. nam ab ig
πιςεύοντας διατηρεῖ. τὸ γὰρ ὑπὸ πυ
ne nō corruptū simplicit a bre
ρὸς μὴ φθειρόμενον ἁπλῶς ὑπὸ βρα
ui radio solis calefactum
χείας ἀκτῖνος ἡλίου θερμαινόμενον
tabescebat: vt notū esset: qm̄ opз
ἐτήκετο, ὅπως γνωςὸν ᾖ, ὅτι δεῖ
p̄uenire solem in gr̄a tua:
φθάνειν τὸν ἥλιον ἐπ᾽ εὐχαριςίαν σου,
τ ad ortum lucis occurre
καὶ πρὸς ἀνατολὴν φωτὸς ἐντυγχά
re tibi. ingrati .n. spes tāq̄ hye
νειν σοι. ἀχαρίςου γὰρ ἐλπὶς ὡς χει
malis glacies tabescet: τ fu
μέριος πάχνη τακήσεται, καὶ ῥυήσε
et tāq̄ aqua inutilis.
ται ὡς ὕδωρ ἄχρηςον. Ca.17.

Magna enim tua iudicia
Μεγάλαι γάρ σου αἱ κρίσεις
τ inenarrabilia. ppt hoc idisciplinare
καὶ δυσδιήγητοι. διὰ τοῦτο ἀπαίδευτοι
aīe errauerūt. opinantes
ψυχαὶ ἐπλανήθησαν: ὑπειληφότες
enī dn̄ari natiōi sctē ini
γὰρ καταδυναςεύειν ἔθνος ἅγιον ἄνο=
qui: victi tenebraꝝ τ longe cō
μοι, δέσμιοι σκότους καὶ μακρᾶς πε
pediti noctis inclusi te
δῆται νυκτὸς κατακλεισθέντες ὀρο=
ctis: fugitiui ppetue ꝓuidētie
φοῖς, φυγάδες τῆς αἰωνίου προνοίας
iacuerūt. latere enī putantes
ἔκειντο. λανθάνειν γὰρ νομίζοντες
occultis pctis: tenebro
ἐπικρυφαίοις ἁμαρτήμασιν, ἀφεγ=
so obliuionis velamento dispersi
γεῖ λήθης παρακαλύμματι ἐσκορπί
sunt: pauentes horrende τ simula
σθησαν, θαμβούμενοι δεινῶς καὶ ἰνδάλ
chris pturbati. neqз enī q cō=
μασιν ἐκταρασσόμενοι. οὐδὲ γὰρ ὁ κα
tinebat illos spelūca itrepidos cu
τέχων αὐτοὺς μυχὸς ἀφόβους δι=
stodiebat. sonitus aūt perturbantes
φύλασσεν. ἦχοι δὲ καταράσσοντες
eos circunstrepebant: τ visio
αὐτοὺς περιεκόμπουν, καὶ φάσματα
nes tristibus meste vultibus
τὰ ἀμειδήτοις κατηφῆ προσώποις
apparebāt. τ ignis qdem nulla
ἐνεφανίζετο. καὶ πυρὸς μὲν οὐδεμία
vis poterat lucere: neqз stellaꝝ
βία κατίσχυεν φωτίζειν, οὔτε ἄςρων
nitide flāme illuminare sustine
ἔκλαμπροι φλόγες καταυγάζειν ὑπέ
bant tristem illam noctē. ap
μενον τὴν ςυγνὴν ἐκείνην νύκτα. διε=
parebat āt illis solum spontanea pyra
φαίνετο δ᾽ αὐτοῖς μόνον αὐτομάτη πυρὰ
timore plena. territi āt a
φόβου πλήρης. ἐκδειματούμενοι δὲ τῆς
nō visa illa visione: estimabāt
μὴ θεωρουμένης ἐκείνης ὄψεως, ἡγοῦντο
deteriora q videbātur. magice āt appo
χείρω τὰ βλεπόμενα. μαγικῆς δὲ κατέ
sita erāt ludibria artis: τ in
κειντο ἐμπαίγματα τέχνης, καὶ τῆς ἐπὶ
prudentia iactātie correptio cōtumeliosa.
φρονήσει ἀλαζονίας ἔλεγχος ἐφύβριςος.

Exo.17 d Io.16. d. Ps. 77.

D

A

Exo. 10.f.

B

nã p̃mittentes timores ꝛ tur=
οἱ γὰρ ὑπισχνούμενοι δείματα καὶ τα
batiões expellere ab aĩa languẽte:
ραχὰς ἀπελαύνειν ψυχῆς νοσούσης,
hi ridiculo timore lãgue
οὗτοι καταγέλαστον εὐλάβειαν ἐνό=
bant. ꝛ .n. si nihil eos turbu
σουν. καὶ γὰρ εἰ μηδὲν αὐτοὺς ταρα
lentũ terrebat: bestiaꝝ transitibus
χῶδες ἐφόβει, κνωδάλων παρόδοις
ꝛ serpentiũ sibilis cõmoti:
καὶ ἑρπετῶν συρισμοῖς ἐκσεσοβημέ
peribant tremebũdi: ꝛ nul=
νοι, διώλλυντο ἔντρομοι, καὶ τὸν μη=
la ex p̃te fugiendũ aerẽ aspicere ne
δαμόθεν φευκτὸν ἀέρα προσιδεῖν ἀρ
gãtes. timida res.n. p̃p̃o malitia
νούμενοι. δειλὸν γὰρ ἰδίῳ πονηρία
teste condemnata. sẽp ãt p̃oc
μάρτυρι καταδικαζομένη. ἀεὶ δὲ προ
cupauit seua contenta
σείληφε τὰ χαλεπὰ συνεχομένη τῇ
cõscientia. nihil eñi est timor: ni
συνειδήσει. οὐδὲν γάρ ἐστι φόβος, εἰ
si p̃ditio eoꝝ q̃ a cogitatione au=
μὴ προδοσία τῶν ἀπὸ λογισμοῦ βοη
xilioꝝ. ab intro ãt existẽs minor expe
θημάτων. ἔνδοθεν δὲ οὖσα ἥττων ἡ προσ
ctatio maiorẽ putat ignoran
δοκία πλείονα λογίζεται τὴν ἄγνοι=
tiam prebente tormentũ cau
αν τῆς παρεχούσης τὴν βάσανον αἰ
sa. at ipotentẽ vere noct.ꝫ
τίας. οἱ δὲ τὴν ἀδύνατον ὄντως νύκτα
ꝛ ex ipotentis inferni specũcis sup̃ue
καὶ ἐξ ἀδυνάτου ᾅδου μυχῶν ἐπελ
nientẽ: eodẽ somno dormientes:
θοῦσαν, τὸν αὐτὸν ὕπνον κοιμώμενοι,
aliqñ q̃dẽ monstris agitabanẽ phantasma
τὰ μὲν τέρασιν ἠλαύνοντο φαντασμά
tum: aliqñ ãt anime dissoluebanẽ
των, τὰ δὲ τῆς ψυχῆς παρελύοντο
traditione. subitane⁹ .n. illis ꝛ
προδοσία. αἰφνίδιος γὰρ αὐτοῖς καὶ
insperatus timor sup̃uenit. deide
ἀπροσδόκητος φόβος ἐπῆλθεν. εἶτ᾽ οὖ
sic: quicũq; igiẽ erat illic decι=
τως, ὃς δήποτ᾽ οὖν ἦν ἐκεῖ καταπί=
dens: custodiebaẽ in inferratum car=
πτων, ἐφρουρεῖτο εἰς τὴν ἀσίδηρον εἱρ
cerẽ inclusus. siue .n. agricola
κτὴν κατακλεισθείς. εἴτε γὰρ γεωργὸς
erat q̃s aut pastor: aut eoꝝ q̃ in deserto
ἦν τις ἢ ποιμήν, ἢ τῶν κατ᾽ ἐρημίαν
operarius laborũ: p̃occupatus ine
ἐργάτης μόχθων, προληφθεὶς τὴν δυ
uitabilem sustinebat necessitatẽ. vna .n.
σάλυκτον ἔμενεν ἀνάγκην. μιᾷ γὰρ
catena tenebraꝝ omnes ligati erãt. si=
ἁλύσει σκότους πάντες ἐδέθησαν. εἴ
ue spiritus sibilans: aut circũ den
τε πνεῦμα συρίζον, ἢ περὶ ἀμφιλα
sos ramos auium soniť suauis:
φεῖς κλάδους ὀρνέων ἦχος εὐμελής,
aut cõcent⁹ aque cuntis vi: aut
ἢ ῥυθμὸς ὕδατος πορευομένου βίᾳ, ἢ
sonus validus p̃cipitaꝝ petra
κτύπος ἀπηνὴς καταρριπτομένων πε
rũ: aut lasciuiẽtiũ aĩaliũ cursus inui=
τρῶν, ἢ σκιρτώντων ζώων δρόμος ἀθεώ
sus: aut vlulantiũ seuarum bestia
ρητος, ἢ ὠρυομένων ἀπηνεστάτων θηρί=

A Exo. 10.f.

B Exo.1.c Ex.2.b. Exo.14 f.

hi cum derisu: pleni timore languebant. Nam & si nihil eos ex monstris perturbabat: transitu animalium & serpentium sibilatiõe commoti: tremebundi peribãt: & aerem quem nulla ratione quis effugere posset: negantes se videre. Frequenter enim preoccupant pessima: redarguente conscientia. Cum sit enim timida nequitia: data ẽ i omniũ cõdemnationem: Semper enim presumit seua perturbata conscientia. Nihil enim est timor nisi presumptionis adiutorium: proditio cogitatiõis auxiliorũ. Et dum ab intro minor est expectatio: maiorem putat potentiã eius cause de qua tormentum prestat. Illi autem qui in potentem venere noctes: & ab infimis & ab altissimis superuenientem eundem somnũ dormientes: aliquãdo monstrorum exagitabantur timore: aliquãdo anime deficiebant traductiõe. Subitaneus enim illis & insperat⁹ timor superuenerat. Deinde si quisq̃ ex illis decidisset: custodiebatur in carcere sine ferro reclusus. Si eniꝫ rusticus quis erat aut pastor aut agri laborum operarius preoccupatus esset: ineffugibilem sustinebat necessitatem. Vna enim catena tenebrarũ omnes erant colligati. Siue spiritus sibilans: aut inter spissos arborum ramos auium sonus suauis: aut vis aque decurrentis nimium: aut sonus validus precipitarum petrarum: aut ludentium animalium cursus inuisus: aut mugientium valida bestiarum vox: aut resonans de altissimis montibus echo: deficientes faciebat illos pre timore. Omnis enim orbis terrarum limpido illuminabatur lumine: & non impeditis operibus continebatur. Solis autem illis superposita erat grauis imago tenebraꝝ q̃ superuẽtura illis erat. Ipsi ergo sibi erant grauiores tenebre.

Capitulum.18.

SAnctis autem tuis maxima erat lux: & horum quidem vocem inimici audiebant: sed figuram non videbãt. Et quia non & ipsi eadem passi erant magnificabãt te: & qui ante lesi erant: quia non ledebantur: gratias agebant tibi: & vt esset differentia te deum petebant. Propter quod ignis ardentem columnam ducem habuerunt ignote vie: & solem sine lesura boni hospitii prestitisti. Digni quidem illi carere luce: & pati carcerem tenebraruꝫ: qui inclusos custodiebant filios tuos: per quos incipiebat incorruptum legis lumen seculo dari. Cum cogitarent iustorum occidere infantes: & vno exposito filio: sed liberato in traductionem illorũ multitudinem filiorum abstulisti. & pariter illos perdidisti in aqua valida. Illa enĩ nox ante cognita est a patribus nostris: vt vere scientes quibus iuramentis crediderunt animequiores essent. Suscepta est autem a populo tuo sanitas quidem iustorum: iniustorum autem exterminatio. Sicut .n. lesisti aduersaros n̄ros: sic &

rũ vox: aut repercussa de con
ων φωνή, ἢ ἀντανακλωμένη ἐκ κοι
cauitate mõtiũ echo: dissoluebant illos
λότητος ὀρέων ἠχώ, παρέλυεν αὐτοὺς
deterrentia. totus .n. mundus niti=
ἐκφοβοῦντα. ὅλος γὰρ ὁ κόσμος λαμ
do illuminabatur lumine: ꝛ non
πρῷ κατελάμπετο φωτί, καὶ ἀνεμ
ipeditis cõtinebatur opibus. solis ãt
ποδίστοις συνείχετο ἔργοις. μόνοις δὲ
illis supposita erat grauis nox: ima
ἐκείνοις ἐπετέτατο βαρεῖα νύξ, εἰ=
go q̃ debebãt eis succe
κὼν τοῦ μέλλοντος αὐτοὺς διαδέχε
dere tenebraꝝ. sibi ãt erant grauio
σθαι σκότους. ἑαυτοῖς δὲ ἦσαν βαρύ
res tenebris.
τεροι σκότους.

Ca.18.

Scẽ tuis maxima erat
ΤΟῖς δὲ ὁσίοις σου μέγιστον ἦν
lux. quoꝝ vocem q̃dẽ audientes: figu=
φῶς. ὧν φωνὴν μὲν ἀκούοντες, μορ=
ram ãt nõ videntes: q̃ñ q̃dẽ nõ et
φὴν δ᾽ οὐχ ὁρῶντες, ὅτι μὲν οὐ κα
ipi passi erant: btãm p̃dicabãt:
κεῖνοι ἐπεπόνθεισαν, ἐμακάριζον,
q̃ñ ãt nõ nocent ab iniuria affecti:
ὅτι δὲ οὐ βλάπτουσι προηδικημένοι,
grãs agebant: ꝛ differendi gra=
ηὐχαρίστουν, καὶ τοῦ διενεχθῆναι χά=
tia orabant. p̃p̃t q̃ ignis ardẽtis colũnã:
ριν ἐδέοντο. ἀνθ᾽ ὧν πυριφλεγῆ στῦλον,
ducẽ q̃dẽ ignoti itineris: so=
ὁδηγὸν μὲν ἀγνώστου ὁδοιπορίας, ἥλι=
lẽ ãt nõ ledentẽ honorifici hospicii
ον δὲ ἀβλαβῆ φιλοτίμου ξενιτείας
prestitisti. digni q̃dẽ .n. illi p̃ua
παρέσχες. ἄξιοι μὲν γὰρ ἐκεῖνοι στερη
ri luce ꝛ custodiri in tene
θῆναι φωτὸς καὶ φυλακισθῆναι ἐν σκό
bris: q̃ inclusos custodiebant
τει, οἱ κατακλείστους φυλάξαντες
filios tuos: p̃ quos debebat icor
τοὺς υἱούς σου, δι᾽ ὧν ἤμελλε τὸ ἄφ
ruptũ legis lumẽ seculo da
θαρτον νόμου φῶς τῷ αἰῶνι δίδο=
ri. cogitantes ãt ipos
σθαι. βουλευσαμένους δ᾽ αὐτοὺς τὰ
iustoꝝ occidere infãtes: ꝛ
τῶν ὁσίων ἀποκτεῖναι νήπια, καὶ
vno exposito filio ꝛ liberato:
ἑνὸς ἐκτεθέντος τέκνου καὶ σωθέντος,
in correptiõeꝫ illoꝝ abstulisti multitu
εἰς ἔλεγχον τὸ αὐτῶν ἀφείλου πλῆ
dinẽ filioꝝ: ꝛ pariter perdidi
θος τέκνων, καὶ ὁμοθυμαδὸν ἀπώλε=
sti in aqua vehemẽti. illa
σας ἐν ὕδατι σφοδρῷ. ἐκείνη ἡ
nox precognita ẽ a patribus n̄ris. vt
νὺξ προεγνώσθη πατράσιν ἡμῶν. ἵνα
secure scientes q̃bus crediderunt
ἀσφαλῶς εἰδότες οἷς ἐπίστευσαν
iuramẽtis: letarẽtur. suscepta est aũt
ὅρκοις, ἐπευθυμήσωσι. προσεδέχθη δὲ
a p̃p̃lo tuo salus q̃dẽ iusto=
ὑπὸ λαοῦ σου σωτηρία μὲν δικαί
rũ: inimicoꝝ ãt perditio. quõ .n. cru=
ων, ἐχθρῶν δὲ ἀπώλεια. ὡς γὰρ ἐτι
ciasti aduersarios: hoc
μωρήσω τοὺς ὑπεναντίους, τού
nos prouocans
τῳ ἡμᾶς προσκαλεσάμενος

magnificasti.abscõse.n. sacrificabãt sci pue
ἐδόξασας. κρυφῆ γὰρ ἐθυσίαζον ὅσιοι παῖ
ri bonoꝝ: ꝛ diuinitatis legẽ
δες ἀγαθῶν, καὶ τὸν τῆς θειότητος νόμον
in cõcordia disposuerũt: ipoꝝ similiter
ἐν ὁμονοίᾳ διέθεντο, τῶν αὐτῶν ὁμοίως
ꝛ bonoꝝ ꝛ ꝑiculoꝝ ꝑticipatu=
καὶ ἀγαθῶν καὶ κινδύνων μεταλήψε=
ros iustos: patrũ iã ꝑcinẽ
σθαι τοὺς ἁγίους, πατέρων ἤδη προανα=
tes laudes. resonabat ãt incõso
μέλποντες αἴνους. ἀντήχει δὲ ἀσύμ
nans inimicoꝝ clamor: ꝛ misabilis fereba
φωνος ἐχθρῶν βοή, καὶ οἰκτρὰ διεφέρε
tur vox ploratoꝝ infãtiũ. simili ãt
το φωνὴ θρηνουμένων παίδων. ὁμοίᾳ δὲ
pena ꝑuus simul cũ dño punitus:
δίκῃ δοῦλος ἅμα δεσπότῃ κολασθείς,
ꝛ popularis cũ rege eadem patiens.
καὶ δημότης βασιλεῖ τὰ αὐτὰ πάσχων.
pariter aũt omes in vno nomine
ὁμοθυμαδὸν δὲ πάντες ἐν ἑνὶ ὀνόματι
mortis mortuos hẽbãt inumerabiles.
θανάτου νεκροὺς εἶχον ἀναριθμήτους.
neq̃ .n. ad sepeliendũ viui erant
οὐδὲ γὰρ πρὸς τὸ θάψαι οἱ ζῶντες ἦσαν
sufficiẽtes. qm̃ ad vnũ momentũ honora
ἱκανοί. ἐπεὶ πρὸς μίαν ῥοπὴν ἡ ἐντιμο
bilioꝝ gñatio illoꝝ corrupta ẽ. omnia
τέρα γένεσις αὐτῶν διεφθάρη. πάντα
.n. nõ credentes ꝑpt veneficia
γὰρ ἀπιστοῦντες διὰ τὰς φαρμακείας
in ꝑmogenitoꝝ interitu: cõfessi
ἐπὶ τῷ πρωτοτόκων ὀλέθρῳ, ὡμολό=
sunt dei filiũ ꝑplm esse. tacito .n.
γησαν θεοῦ υἱὸν λαὸν εἶναι. ἡσύχου γὰρ
silentio cõtinente omnia ꝛ no
σιγῆς περιεχούσης τὰ πάντα καὶ νυ
cte in ꝑpria velocitate dimidiata: omni
κτὸς ἐν ἰδίῳ τάχει μεσαζούσης, ὁ παν
potens tuus ꝭmo a celis de
τοδύναμός σου λόγος ἀπ' οὐρανῶν ἐκ
thronis regalibus durus bella=
θρόνων βασιλείων ἀπότομος πολεμι=
tor in mediũ ꝑniciose ꝑsiliuit
στὴς εἰς μέσον τῆς ὀλεθρίας ἥλατο
terre: gladiũ acutũ nõ simulatũ imperi
γῆς, ξίφος ὀξὺ τὴν ἀνυπόκριτον ἐπιτα
um tuũ ferens. ꝛ stãs repleuit om=
γήν σου φέρων. καὶ στὰς ἐπλήρωσε τὰ
nia morte: ꝛ celum q̃dẽ attin
πάντα θανάτου, καὶ οὐρανοῦ μὲν ἥπτε
gebat: descẽderat ãt in t̃rã. tunc conti
το, βεβήκει δὲ ἐπὶ γῆς. τότε παρα=
nuo visiones q̃dẽ sõniorum grauiꝫ
χρῆμα φαντασίαι μὲν ὀνείρων δεινῶν
turbauerunt illos: timores ãt insiite=
ἐξετάραξαν αὐτούς, φόβοι δὲ ἐπέστη=
runt insperati. ꝛ alius alio ꝓie=
σαν ἀδόκητοι. καὶ ἄλλος ἀλλαχῇ ῥι=
ctꝰ semimortuꝰ: ꝑpt quã moriebat̃ causaꝫ
φεὶς ἡμιθνητος, δι' ἣν ἔθνησκεν αἰτίαν
ostendebat. nã somnia q̃ turbauerunt
ἐνεφάνιζεν. οἱ γὰρ ὄνειροι θορυβήσαντες
eos hoc ꝑsignabant: ne igno=
αὐτοὺς τοῦτο προεμήνυσαν, ἵνα μὴ ἀγνο
rãtes cur male patiãtur: peri
οῦντες δι' ὃ κακῶς πάσχουσιν, ἀπόλων
rẽt. tetigit ãt tandẽ ꝛ iustos tẽptatio
ται. ἥψατο δέ ποτε καὶ δικαίων πεῖρα
mortis: ꝛ fractio in eremo facta est
θανάτου, καὶ θραῦσις ἐν ἐρήμῳ ἐγένετο

nos prouocans magnificasti. Absconse
enim sacrificabãt iusti pueri bonoruꝫ:
& iusticie legẽ in concordiã disposuerũt:
similit̃ bona & mala ꝑcepturos iustos:
patri oĩm decantantes laudes. Resona=
bat ãt icõuenilẽs inimicoꝝ vox: & flebi
lis audiebatur planctus ploratoꝝ infan
tiũ. Simili ãt pena seruꝰ cũ dño afflictꝰ
est: & popularis hõ regi similia passus.
Similiter ergo omẽs vno nomine mor
tis mortuos hẽbãt inumerabiles. Nec
enĩ ad sepeliendũ viui sufficiebãt. qm̃
vno momẽto q̃ erat ꝑclarior natio illo=
rũ exterminata est. De oĩbus enĩ non
credẽtes ꝑpter bñficia: tũc cũ primum
fuit exterminiũ primogenitoꝝ: spopõ
derũt ꝑplm dei se esse. Cũ.n.qetũ silen
tiũ cõtineret oĩa: & nox in suo cursu
mediũ iter haberet: oĩpotẽs sermo tuꝰ
dñe exiliẽs de celo a regalibꝰ sedibus:
durus debellator in mediã exterminii
t̃rã ꝑsiliuit: gladiꝰ acutꝰ isimlatũ iperiũ
tuũ portãs: & stãs repleuit oĩa morte: &
vsq̃ ad celũ attigebat stãs in terra. Tũc
cõtinuo visus somnioꝝ maloꝝ turba=
uerũt illos: & timores supuenerũt ispe
rati. Et alius alibi ꝓiectꝰ semiuiuꝰ: ꝑpt
quã moriebatur causam demõstrabat
mortis. Visiones.n.q̃ illos turbauerunt
hec ꝑmonebãt: ne inscii q̃re male patie
bãtur perirent. Tetigit aũt tũc & iustos
temptatio mortis: & commotio in ere=
mo facta est multitudinis: sed non diu
permansit ira tua. Properans.n. homo
sine querela deprecari pro populis: pro
ferens seruitutis sue scutũ orationem:
& per incensum deprecationẽ allegans:
restitit ire & fineꝫ imposuit necessitati:
ostendẽs qm̃ tuus est famulus. Vicit au
tem turbas nõ in virtute corporis: nec
armatura potentie: sed verbo illum qui
se vexabat subiecit: iuramenta paren=
tum & testamentum cõmemorans. Cũ
enim iam aceruatim cecidissent super
alterutrum mortui: interstitit & ampu
tauit impetũ: & diuisit illam que ad vi=
uos ducebat viam. In veste enim po=
deris quã habebat: totus erat orbis ter
rarum: & parentũ magnalia in quattu
or ordinibus lapidum erant sculpta: &
magnificentia tua in diademate capitis
illius scripta erat. His autem cessit qui
exterminabat: & hec extimuit. Erat.n.
sola temptatio ire sufficiens.

Capitulum.19.

IMpiis autem vsq̃ in nouissimuꝫ si=
ne misericordia ira superuenit. Pre
sciebat enim & futura illorum. quoni=
am cum ipsi permisissent vt se educe=
rẽt & cũ magna solicitudie premisissent
illos: consequebantur illos penitentie
actus. Adhuc enim inter manus habẽ=
tes luctum: & deplorantes ad monu=
menta mortuorum: aliam sibi assum=
pserunt cogitationẽ insciẽtie: & quos
rogãtes proiecerãt: hos tãq̃ fugitiuos
persequebãtur. Ducebat enim illos ad

mltitudinis. sed non diu ꝑmansit
πλήθους. ἀλλ' οὐκ ἐπὶ πολὺ ἔμεινεν
ira. ꝑperans .n. vir sine q̃rela
ἡ ὀργή. σπεύσας γὰρ ἀνὴρ ἄμεμπτος
ꝓpugnauit: ꝓprii ministerii
προεμάχησε, τὸ τῆς ἰδίας λειτουργί
arma: orõnẽ ꝛ incen
ας ὅπλον, προσευχὴν καὶ θυμιάμα=
si placationẽ ferens: restitit i=
τος ἐξιλασμὸν κομίσας, ἀντέστη τῷ θυ
re ꝛ finẽ imposuit calamitati:
μῷ, καὶ πέρας ἐπέθηκε τῇ συμφορᾷ,
ostẽdens qm̃ tuus est famulus. vicit
δεικνὺς ὅτι σός ἐστι θεράπων. ἐνίκησε
ãt deuastantem non robore cor=
δὲ τὸν ὀλοθρεύοντα οὐκ ἰσχύϊ τοῦ σώ=
poris: non armoꝝ opatione: sed ver=
ματος, οὐχ ὅπλων ἐνεργείᾳ, ἀλλὰ λό
bo torquentẽ subiecit: iuramẽta
γῳ τὸν κολάζοντα ὑπέταξεν, ὅρκους
patrum ꝛ testamẽta cõmemorans.
πατέρων καὶ διαθήκας ὑπομνήσας.
aceruati .n. iam iacẽtibus sup alt
σωρηδὸν γὰρ ἤδη πεπτωκότων ἐπ' ἀλ
utrum mortuis: inter stãs ãputa=
λήλων νεκρῶν, μεταξὺ στὰς ἀνέκοψε
uit iram: ꝛ diuisit q̃ ad
τὴν ὀργήν, καὶ διέσχισε τὴν πρὸς τοὺς
viuos viam. in .n. talari tunica ve
ζῶντας ὁδόν. ἐπὶ γὰρ ποδήρους ἐνδύ
stimẽti erat totus mũdus: ꝛ patrum
ματος ἦν ὅλος ὁ κόσμος, καὶ πατέρων
glorie in q̃ttuor ordinũ lapidũ sculptura:
δόξαι ἐπὶ τετραστίχου λίθων γλυφῆς,
ꝛ magnitudo tua in diademate
καὶ μεγαλωσύνη σου ἐπὶ διαδήματος
capitis illius. his cessit destru
κεφαλῆς αὐτοῦ. τούτοις εἶξεν ὁ ὀλο=
ens: hec ãt timuit. erat.n. so=
θρεύων, ταῦτα δὲ ἐφοβήθη. ἦν γὰρ μό
la tẽptatio ire sufficiens.
νη ἡ πεῖρα τῆς ὀργῆς ἱκανή.

Ca. 19.

HEt impiis vsq̃ in finẽ
Ἡ. Τοῖς δὲ ἀσεβέσι μέχρι τέλους
imisericors ira institit. ꝑsciebat .n.
ἀνελεήμων θυμὸς ἐπέστη. προῄδει γὰρ
illoꝝ ꝛ futura. qm̃ ipsi
αὐτῶν καὶ τὰ μέλλοντα. ὅτι αὐτοὶ
cum ꝑmisissent abire: ꝛ cũ
ἐπιτρέψαντες τοῦ ἀπιέναι, καὶ με
diligẽtia ꝑmisissent illos:
τὰ σπουδῆς προπέμψαντες αὐτούς,
ꝑsequẽtur pniam agentes. adhuc .n. in
διώξουσι μεταμεληθέντες. ἔτι γὰρ ἐν
manibꝰ hñtes: luctus: ꝛ deplo
χερσὶν ἔχοντες τὰ πένθη, καὶ προ=
rantes ad monumẽta mortuoꝝ: alterã
σοδυρόμενοι τάφοις νεκρῶν, ἕτερον
euulserunt cogitationẽ stulticie: ꝛ
ἐπεσπάσαντο λογισμὸν ἀνοίας, καὶ
quos supplicãtes ꝓiecerunt: hos
οὓς ἱκετεύοντες ἐξέβαλον, τούτους
tãq̃ fugitiuos ꝑseq̃bant. ducebat .n.
ὡς φυγάδας ἐδίωκον. εἷλκε γὰρ
illos digna ad hunc finem
αὐτοὺς ἡ ἀξία ἐπὶ τοῦτο τὸ πέρας
necessitas: ꝛ eoꝝ q̃ acciderant obli=
[illegible]γκη, καὶ τῶν συμβεβηκότων ἀμ
uionẽ iniecit: vt
νηστίαν ἐνέβαλεν, ἵνα τὴν

Ero.2.d.

Nu.19.[illegible]

Ero.18.b.

deficientẽ tormẽtis reple
λείπουσαν τοῖς βασάνοις προσαναπληρώ
rent punitionẽ: ⁊ quidem pplus tuus mi=
σωσι κόλασιν, καὶ ὁ μὲν λαός σου πα
rabile iter tranſiret: illi aũt
ράδοξον ὁδοιπορίαν περάσῃ, ἐκεῖνοι δὲ
nouã inuenirẽt mortem. ois .n. creatura
ξένον εὕρωσι θάνατον. ὅλη γὰρ ἡ κτίσις
in pprio gñe rurſus ab initio refigurаba
ἐν ἰδίῳ γένει πάλιν ἄνωθεν ἀνετυποῦ
tur: deſeruiens pprijs pcep=
το, ὑπηρετοῦσα ταῖς ἰδίαις ἐπιταγαῖς
tis. vt tui pueri cuſtodirentur
γαῖς· ἵνα οἱ σοὶ παῖδες φυλαχθῶσιν
illeſi: caſtra inum=
ἀβλαβεῖς, ἡ τὴν παρεμβολὴν σκιάζου
brãs nubes: ex aũt anteexñte aqua
σα νεφέλη, ἐκ δὲ προϋφεστῶτος ὕδατος
ſicca ortus terra viſus eſt: ⁊ ex
ξηρᾶς ἀνάδυσις γῆς ἐθεωρήθη, καὶ ἐξ
rubro mari via ſine ĩpedimẽto:
ἐρυθρᾶς θαλάσσης ὁδὸς ἀνεμπόδιστος,
⁊ viridẽ herbã ferẽs cãpus de tẽpeſtate vio
καὶ χλοηφόρον πεδίον ἐκ κλύδωνος βι
lenta. p quẽ ois gens traſiebãt tua
αίου. δι' οὗ πᾶν ἔθνος διῆλθον οἱ τῇ σῇ
ptegebant manu: videntes mira
σκεπαζόμενοι χειρί, θεωρήσαντες θαυ
bilia monſtra. tãq̃.n. equi paſti ſunt:
μαστὰ τέρατα. ὡς γὰρ ἵπποι ἐνεμήθησαν,
⁊ tãq̃ agni exultauerunt laudãtes
καὶ ὡς ἀμνοὶ διεσκίρτησαν αἰνοῦντες
te dñe liberantẽ eos. memores erãt
σε κύριε τὸν ῥυσάμενον αὐτούς. ἐμέμνηντο
.n. adhuc eoꝝ que in peregrinatiõe illorum:
γὰρ ἔτι τῶν ἐν τῇ παροικίᾳ αὐτῶν,
queãdmodũ p q̃lẽ gñatiõe animaliũ eduxit
πῶς ἀντὶ μὲν γενέσεως ζώων ἐξήγαγεν
terra muſcam: pro aũt aq̃tilibus eructa=
ἡ γῆ σκνῖπα, ἀντὶ δὲ ἐνύδρων ἐξηρεύ
uit fluuius multitudinẽ ranarũ.
ξατο ὁ ποταμὸς πλῆθος βατράχων.
in nouiſſimo aũt viderũt ⁊ gñationẽ nouã aui=
ἐφ' ὑστέρῳ δὲ εἶδον καὶ γένεσιν νέαν ὀρνέ
uꝫ: cũ cõcupiſcẽtia adducti poſtulaue=
ων, ὅτε ἐπιθυμίᾳ προαχθέντες ᾐτήσαντο
rũt eſcas deliciaꝝ. in .n. cõſolatio
ἐδέσματα τρυφῆς. εἰς γὰρ παραμυθί
nẽ aſcẽdit eis de mare ortȳ=
αν ἀνέβη αὐτοῖς ἐκ θαλάσσης ὀρτυ=
gometra. ⁊ ſupplicia pctõ=
γομήτρα. καὶ αἱ τιμωρίαι τοῖς ἁμαρ
ribus ſupueneſt: nõ ſine ante fa
τωλοῖς ἐπῆλθον, οὐκ ἄνευ τῶν προγεγο
ctis argumẽtis vi fulminũ.
νότων τεκμηρίων τῇ βίᾳ τῶν κεραυνῶν.
iuſte .n. patiebãtur pprijs eorũ
δικαίως γὰρ ἔπασχον ταῖς ἰδίαις αὐτῶν
nequitijs. ⁊ .n. grauiorem ĩhoſpi=
πονηρίαις. καὶ γὰρ χαλεπωτέραν μισο

hunc finem digna neceſſitas: & horum que acciderãt cõmemorationem amittebant: vt que deerant tormẽtis repleret punitio: & populus quidem tuꝰ mirabiliter tranſiret: illi autem nouam mortẽ inuenirẽt. Ois.n. creatura ad ſuũ genus ab initio refigurabatur: deſeruiẽns tuis pceptis: vt pueri tui cuſtodirẽtur illeſi. Nam nubes caſtra eoꝝ obũbrabat. & ex aqua q̃ ante erat: terra arida apparuit: & in mari rubro via ſine ĩpedimento: & cãpus germinãs de pfũdo nimio: p quẽ ois natio tranſiuit: q̃ tegebatur tua manu: vidẽtes tua mirabilia & mõſtra. Tãq̃.n. eq depauerũt eſcã & tanq̃ agni exultauerũt magnificãtes te dñe q liberaſti illos. Mẽores.n. erãt adhuc eorũ q̃ in incolatu illoꝝ facta fuerãt. queãdmodũ p natiõe aĩaliũ eduxit terra muſcas: & p piſcibus eructauit fluuius multitudinẽ ranaꝝ. Nouiſſime aũt viderũt nouã creaturã auiũ: cũ abducti cõcupiſcẽtia poſtulauerũt eſcas epulationis. In allocutione .n. deſiderii aſcẽdit illis de mari ortygometra: & vexatiões pctõribus ſupuenerũt: nõ ſine illis q̃ añ facta erãt argumẽtis p vĩ fluminũ. Iuſte.n. patiebãtur ſm ſuas neqtias. Eteni deteſtabiliorẽ inhoſpitalitatẽ inſtituerũt. Alii qdẽ ignotos nõ recipiebãt aduenas. Alii aũt bonos hoſpites ĩ ſeruitutẽ redigebant. Et nõ ſolũ hec: ſꝫ & alius qdẽ reſpectus illoꝝ erat: qm̃ inuiti recipiebãt extraneos. Qui aũt cũ leticia receperũt hos q eiſdẽ vſi erant inſtitutis: ſeuiſſimis afflixerunt doloribus. Percuſſi ſũt aũt cecitate: ſicut illi in foribus iuſti cũ ſubitaneis: cooperti eſſent tenebris. Vnuſqſq; trãſitũ oſtii ſui q̃rebat. In ſe.n. elemẽta dũ conuertũtur: ſicut in organo q̃litatis ſonꝰ ĩmutatur: & oñia ſuũ ſonum cuſtodiunt. Vnde eſtimari ex ipſo viſu certo põt. Agreſtia.n in aq̃tica conuertebãtur: & q̃cunq; erãt natãtia in terra tranſibãt. Ignis in aqua valebat ſupra ſuã virtutẽ: & aq̃ extiguẽtis nature obliuiſcebatur. Flãme ecõtrario corruptibiliũ animaliũ non uexauerũt carnes coãbulãtiũ: nec diſſoluebãt illã q̃ facile diſſoluebatur ſicut glacies bonã eſcã. In oĩbus.n. magnificaſti populũ tuũ dñe: et honoraſti: et nõ deſpexiſti ĩ oñi tpe et ĩ oñi loco aſſiſtẽs eis.

Explicit Liber Sapientie.

talitatẽ exercuerũt. illi enim
ξενίαν ἐπετήδευσαν. οἱ μὲν γὰρ τοὺς
ignorantes nõ recipiebãt pñtes. hi
ἀγνοοῦντας οὐκ ἐδέχοντο παρόντας. οὗ
aũt bñfactores hoſpites ĩ ſuitutẽ redigebãt. ⁊
τοι δὲ εὐεργέτας ξένους ἐδουλοῦντο. καὶ
nõ ſolũ ſed q̃dã viſitatio erit illoꝝ:
οὐ μόνον ἀλλ' ἥ τις ἐπισκοπὴ ἔσται αὐτῶν,
q̃ni odioſe recipiebant alie
ἐπεὶ ἀπεχθῶς προσεδέχοντο τοὺς ἀλ
nos. q aũt cũ feſtiuitatibus re=
λοτρίους. οἱ δὲ μετὰ ἑορτασμάτων εἰς
ceperunt eos q iam iuroꝝ pticipa=
δεξάμενοι τοὺς ἤδη τῶν αὐτῶν μετεχη
uerũt iuſtoꝝ: grauibꝰ afflixerũt laboribꝰ.
κότας δικαίων, δεινοῖς ἐκάκωσαν πόνοις.
pcuſſi ſunt aũt ⁊ cecitate: ſicut il=
ἐπλήγησαν δὲ καὶ ἀορασίᾳ, ὥσπερ ἐκεῖ
li in iuſti foribus. q̃ni
νοι ἐπὶ ταῖς τοῦ δικαίου θύραις. ὅτι
vaſtis cooperti tenebris: vnuſq̃ſq;
ἀχανεῖ περιβληθέντες σκότει, ἕκαστος
ſuaꝝ portaꝝ trãſitũ q̃rebat. per
τῶν ἑαυτοῦ θυρῶν τὴν δίοδον ἐζήτει. δι' ἑαυ
ſe .n. elementa apte cõuerſa:
τῶν γὰρ τὰ στοιχεῖα μεθαρμοζόμενα,
ſicut ĩ pſalterio ſoni cõcẽtus
ὥσπερ ἐν ψαλτηρίῳ φθόγγοι τοῦ ῥυθμοῦ
nomẽ permutant: ſemper ma=
τὸ ὄνομα διαλλάσσουσι, πάντοτε μέ
nẽtia ĩ ſono: qd eſt eſtimare ex
νοντα ἤχῳ, ὅπερ ἐστὶν εἰκάσαι ἐκ τῆς
factoꝝ viſu diligẽter. terrea
τῶν γεγονότων ὄψεως ἀκριβῶς. χερσαῖα
.n. in aq̃tica trãſmutabantur: ⁊ natatilia
γὰρ εἰς ἔνυδρα μετεβάλλετο, καὶ νηκτὰ
tranſibãt in terrã. ignis valebat
μετέβαινεν ἐπὶ γῆς. πῦρ ἴσχυσεν
in aqua pprie virtutis obli
ἐν ὕδατι τῆς ἰδίας δυνάμεως ἐπι
tus. ⁊ aqua extinctiue
λελησμένον. καὶ ὕδωρ τῆς σβεστικῆς
nature obliuiſcebatur. flãme ecõtra
φύσεως ἐπελανθάνετο. φλόγες ἀνάπα
rio facile corruptibiliũ aĩaliũ: nõ marceſcere fe
λιν εὐφθάρτων ζώων, οὐκ ἐμάρα
cere carnes inambulantium: neq; liq̃
ναν σάρκας ἐμπεριπατούντων, οὐδὲ τη
factiuũ glacialis gñis liq̃factibile genꝰ am=
κτὸν κρυσταλλοειδὲς εὔτηκτον γένος ἀμ
broſiane eſce. in oĩbus .n. dñe
βροσίας τροφῆς. κατὰ πάντα γὰρ κύριε
magnificaſti pplm̃ tuũ ⁊ honoraſti:
ἐμεγάλυνας τὸν λαόν σου καὶ ἐδόξασας,
⁊ non deſpexiſti in omni tẽpore
καὶ οὐχ ὑπερεῖδες ἐν παντὶ καιρῷ
⁊ loco aſſiſtens.
καὶ τόπῳ παριστάμενος.

Finis ſapie Salomonis.
Τέλος τῆς σοφίας σολομῶντος.

Sapia. Jeſu filij Sirach.
Σοφία ἰησοῦ υἱοῦ σιράχ.

Ἰησοῦς οὗτος σιράχ (Ieſus hic ſirach)
μὲν ἦν υἱός, ἔγγονος δὲ (quidē fuit fili⁹: nepos āt)
ἰησοῦ ὁμωνύμου αὐτῷ. (ieſu eiuſdē noīs ſibi.)
οὗτος οὖν ἐν χρόνοις (hic igitur in tpībus)
κάτω γέγονε μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ (īferioribus fuit poſt captiuitatem τ)
ἀνάκλησιν, καὶ μετὰ τοὺς προφήτας σχεδὸν (reuocationē: τ poſt pphetas fere)
ἅπαντας. ὁ οὖν πάππος αὐτοῦ ἰησοῦς, (omnes. ergo auus eius ieſus:)
καθὰ καὶ αὐτὸς μαρτυρεῖ, φιλόπονός τε (ſicut τ ipē teſtatur: laboriſq₃ amator)
γέγονεν ἀνὴρ ἐν ἑβραίοις καὶ φρονιμώτα (fuit uir īter hebreos τ prudētiſſi=)
τος, ὃς οὐ μόνον τὰ ἑτέρων τῶν πρὸ αὐτοῦ (mus: q̄ nō ſolū alioꝝ q̄ ali eū)
συνετῶν ἀνδρῶν ἀποφθέγματα συνήγα (prudētū viroꝝ ſapienter dicta colle=)
γεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἴδιά τινα ἀπεφ= (git: ſed τ ipē ꝓpria q̄dā dicta=)
θέγξατο πολλῆς συνέσεως καὶ σοφίας (uit eſt multe intellectiōis τ ſapiētie)
γέμοντα. ἐπεὶ οὖν τὴν βίβλον ταύτην ὁ (plena. poſtq̄ igiť librū hunc)
πρῶτος ἰησοῦς σχεδόντι συνειλεγμένην κα (primus ieſus fere collectum re)
ταλιπὼν ἐξ ἀνθρώπων ᾤχετο, σιρὰχ οὗ (linquens ex hoībus abijt: ſirach h₃ c)
τος μετ᾽ αὐτὸν πάλιν λαβὼν τῷ οἰκείω (poſt illum rurſus accipiēs domeſtico)
παιδὶ κατέλιπεν ἰησοῦ. ὃς δὴ ταύτης (filio reliquit ieſu. q̄ q̄dē eā)
λαβόμενος, εἰς ἓν ἅπασαν ἐναρμόνιον σύν (āplectens: in vnū omnem concinnā con=)
ταγμα συνήγαγεν, σοφίαν ἐπί τε αὐτοῦ (ſtructioē₃ collegit: ſapiam in q₃ ſuo)
καὶ τῷ τοῦ πατρός, ἀλλὰ μὴν καὶ τῷ (τ patris: aīq̄ τ)
πάππου ὀνόματι κεκληκώς, ἐξ αὐτοῦ τ (aui noīe vocans: ex ipo)
τῆς σοφίας ὀνόματος ἀγαπητῶς μᾶλλον (ſapientie noīe amanter magis)
ἔχειν τὸν ἀκροατὴν πρὸς τὴν αὐτῆς τῆς (vt hēret auditorē ad ipi⁹)
βίβλου μελέτην ἐπισπώμενος. λόγους (libri meditatiōe₃ attrahens. ſmonē₃)
οὖν φρονήσεως αἰνίγματά τε καὶ παρα (igiť prudentie enigmata q₃ τ para=)
βολὰς περιέχει καὶ μερικάς τινας πα (bolas cōtinet. τ pticulares q̄ſdā anti=)
λαιὰς θεοφιλεῖς ἱστορίας, περί τε ἀνδρῶν (quas diuinas hiſtorias: de q₃ viris)
εὐαρεστησάντων τῷ θεῷ, καὶ εὐχὴν καὶ ὕμ (q̄ bene placuerāt deo: τ orōnē τ hym)
νον αὐτοῦ. ἔτι δὲ ὧν ὁ θεὸς εὐεργεσιῶν (nū eius. adhuc aūt q̄b⁹ deus beneficijs)
ἠξίωσε τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ ὧν ἔπλησε (dignat⁹ ē ppl̃m ſuum: τ q̄b⁹ repleuit)
κακῶν τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν, ὁ παιδὸς τοῦ (malis inimicos eoꝝ: ſectator)
σαλομῶντος οὗτος ὁ ἰησοῦς γέγονεν, οὐδὲν (ſalomonis hic ieſus fuit: nihilo)
ἧττον ἐκείνου περὶ τὴν σοφίαν καὶ παι= (min⁹ illo circa ſapiētiā τ diſci=)
δείαν εὐδοκιμήσας, πολυμαθὴς ἀληθῶς (plinā approbatus: multe diſcipline vere)

Incipit ꝓlogus Libri Ieſu filii ſirach: Qui Eccleſiaſticus appellatur.

MVltoꝝ nobis & magnoꝝ ꝑ legē & ꝓphetas: aliorūq₃ ſecuti ſūt illos ſapia demōſtrata ē: i q̄bus oportet laudare iſrael doctrine & ſapie cauſa: q̄a non ſolū ipos loquētes neceſſe ē eē ꝑitos: ſ₃ etiā extraneos poſſe & diſcētes & ſcribētes doctiſſimos fieri. Au⁹ me⁹ ieſus poſtq̄₃ ſe āpli⁹ dedit ad diligētiā lctōnis legis & ꝓphetaꝝ & alioꝝ librorū q̄ nobis a parentib⁹ nr̃is traditi ſūt: voluit & ipē ſcribere aliq̄d hoꝝ q̄ ad doctrinā & ſapiam ptinēt: vt deſiderātes diſcere & illoꝝ ꝑiti fieri: magis magiſq₃ attendāt aio & cōfirmētur ad legitimā vitā. Hortor itaq₃ venire vos cū beniuolētia & attētiori ſtudio lctōnē facere: & veniā hēre i illis i q̄bus videmur ſequētes imaginē ſapie: & deficere in verboꝝ cōpoſitiōe. Nā deficiēt verba hebraica q̄n fuerit trāſlata ad alterā liguā. Nō āt ſolum hec: ſ₃ & ipā lex & ꝓphete: ceteraq₃ alioꝝ libroꝝ nō paruā hn̄t differētiā q̄n int ſe dicūtur. Nā i octauo & triceſimo anno tpibus Ptolemei euergetis regis poſtq̄₃ puenī i egyptū: & cū mltū tpis ibi fuiſſe: iueni ibi libros relictos nō puc neq₃ cōtēnēde doctrine. Itaq₃ bonū & neceſſariū putaui: & ipē aliquā addere diligētiā & laborē iterptādi librū iſtū: & multā vigilia attuli doctrinā i ſpacio tpis ad illa q̄ ad finē ducūt librū iſtū dare: & illis q̄ volūt animū itēdere & diſcere quemadmodū oporteat iſtituere mores q̄ ſm legē dn̄i ꝓpoſuerint vitam agere.

Incipit liber Eccleſiaſticus Capi. I.

OMNIS SAPIENTIA A DOmino deo eſt: & cū illo fuit ſemp & eſt añ euū. Arenā maris & pluuie guttas & dies ſeculi: q̄s dinumerauit? Altitudinē celi & latitudinē tre & ꝓfūdum abyſſi: q̄s dimēſus ē? Sapiam dei p̄cedētē oia q̄s iueſtigauit? Prior oī₃ creata ē ſapia: & itellect⁹ prudētie ab euo. Fōs ſapie verbū dī i excelſis: & igreſſ⁹ illi⁹ mādata etna. Radix ſapie cui reuelata ē: & aſtutias illi⁹ q̄s cognouit? diſciplīa ſapie cui reuelata eſt & manifeſtata: & multiplicationē igreſſus illi⁹ q̄s itellexit? Vn⁹ ē altiſſim⁹ creator oī₃: oṗs & rex potēs & metuend⁹ nimis: ſedēs ſup thronū illius & dn̄ans de⁹. Ipē creauit illā i ſpiritu ſctō: & vidit & dinumerauit & menſus eſt. Et effudit illā ſup oīa opa ſua & ſup oēm carnē: ſm datū ſuū: & p̄bet illā diligentib⁹ ſe. Timor dn̄i gl̃ia & gl̃iatio & leticia & corona exultatiōis. Timor dn̄i delectabit cor: & dabit leticia₃ & gaudiū i lōgitudinē dieꝝ. Timēti dn̄₃ bn̄ erit in extremis: & i die defūctionis ſue bn̄dicetur. Dilectio dei honorabilɛ ſapia: q̄bus āt apparuerit i viſu: diligunt eā i uiſiōe & in agnitiōe magnaliū ſuorū. Initiū ſapie timor dn̄i: & cū fidelib⁹ in vulua cōcreatus ē: & cū electis femis graditur: & cū iuſtis & fidelib⁹ agnoſcitur. tior dn̄i ſciētie religioſitas. Religioſitas cuſtodiet & iuſtificabit cor: iocūditatē atq₃ gaudiū dabit. Timēti deū bene erit: & i dieb⁹ cōſolatiōis illi⁹ benedicetur. Plenitudo ſapie timere deum:

καὶ ὢν καὶ καλούμενος. (τ extās τ vocatus.) Ca. I.

ΠΑσα σοφία παρὰ κυρίου, καὶ με (OMnis ſapia a dn̄o: τ cū)
τ᾽ αὐτοῦ ἐστιν εἰς τὸν αἰῶνα. Ἄμμον θαλασ (illo eſt in ſeculū. Arenā ma)
σῶν καὶ σταγόνας ὑετοῦ καὶ ἡμέρας αἰῶ (ris τ guttas pluuie τ dies ſecu)
νος τίς ἐξαριθμήσει; Ὕψος οὐρανοῦ (li q̄s enumerabit? Altitudinē celi)
καὶ πλάτος γῆς καὶ ἄβυσσον καὶ σοφί= (τ latitudinē tre τ abyſſum τ ſapiē=)
αν τίς ἐξιχνιάσει; Προτέρα πάντων (tiā q̄s inueſtigabit? Prior omnibus)
ἔκτισται σοφία, καὶ σύνεσις φρονήσεως (creata eſt ſapia: τ intellectus prudentie)
ἐξ αἰῶνος. Πηγὴ σοφίας λόγος θεοῦ (ab euo. Fons ſapie verbū dei)
ἐν ὑψίστοις, καὶ αἱ πορεῖαι αὐτῆς ἐντολαὶ (in excelſis: τ vie eius mādata)
αἰώνιοι. Ῥίζα σοφίας τίνι ἀπεκαλύφ (eterna. Radix ſapie cui reuelata)
θη; καὶ τὰ πανουργεύματα αὐτῆς τίς (eſt? τ aſtutias illius q̄s)
ἔγνω; Εἷς ἐστι σοφὸς φοβερὸς σφόδρα (cognouit? Un⁹ eſt ſapiēs terribilis valde)
καθήμενος ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ. Κύρι (ſedens ſup thronū ſuum. Domi)
ος αὐτὸς ἔκτισεν αὐτὴν καὶ εἶδε καὶ ἐξηρίθ (n⁹ ipē creauit illam τ vidit τ dinu)
μησεν αὐτήν, καὶ ἐξέχεεν αὐτὴν ἐπὶ πάν (merauit illam: τ effudit illam ſup oīa)
τα τὰ ἔργα αὐτοῦ. Μετὰ πάσης σαρκὸς (opera ſua. Cum omni carne)
κατὰ τὴν δόσιν αὐτοῦ, καὶ ἐχορήγησεν αὐ (ſecūdū datū ſuum: τ p̄buit il=)
τὴν τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. Φόβος κυ (lam diligētibus ſe. Timor do)
ρίου δόξα καὶ καύχημα καὶ εὐφροσύνη (mini gl̃ia τ gloriatio τ leticia)
καὶ στέφανος ἀγαλλιάματος. Φόβος (τ corona exultationis. Timor)
κυρίου τέρψει καρδίαν καὶ δώσει εὐ (dn̄i delectabit cor τ dabit leti=)
φροσύνην καὶ χαρὰν καὶ μακροημέρευσιν. (tiam τ gaudiū τ longitudinē dieꝝ.)
Τῷ φοβουμένῳ τὸν κύριον εὖ ἔσται ἐπ᾽ (Timenti dn̄m bn̄ erit in)
ἐσχάτων, καὶ ἐν ἡμέρα τελευτῆς αὐτοῦ εὐ (extremis: τ in die defunctiōis ſue be)
λογηθήσεται. Ἀρχὴ σοφίας φοβεῖσθαι (nedicetur. Initiū ſapie timere)
τὸν κύριον, καὶ μετὰ πιστῶν ἐν μήτρα συ (dn̄m: τ cum fidelib⁹ in vulua cō)
νεκτίσθη αὐτοῖς. Μετὰ ἀνθρώπων θεμέ (creatū eſt eis. Cum hoībus fun=)
λιον αἰῶνος ἐνόσσευσε, καὶ μετὰ τοῦ σπέρ (damētū ſclī nidificauit: τ cum ſemi=)
ματος αὐτῶν ἐμπιστευθήσεται. Πλησ (ne eoꝝ fidem habebit. Pleni=)
μονὴ σοφίας φοβεῖσθαι τὸν κύριον, καὶ (tudo ſapie timere dn̄m: τ)
μεθύσκει αὐτοὺς ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐ (inebriat eos a fructibus il)
τῆς. Πάντα τὸν οἶκον αὐτῶν ἐνέπλη (lius. Omnē domū eoꝝ imple=)
σεν ἐπιθυμημάτων αὐτῆς, καὶ τὰ ἀπο (uit deſiderijs eius: τ recep)
δοχεῖα ἀπὸ τῶν γεννημάτων αὐτῆς. ἀμ (tacula de gn̄ationibus illi⁹. vtra)
φότερα δέ ἐστι δῶρα θεοῦ εἰς εἰρήνην. (q₃ āt ſūt dona dei ad pacem.)

Pſ. 110. pꝛouer. 1. a τ. 9. b.

Στέφανος σοφίας φοβεῖσθαι τὸν κύριον, (Corona ſapie timere dn̄m:)
ἀναθάλλων εἰρήνην καὶ ὑγίειαν ἰάσεως. (germinās pacē τ ſanitatē ſalutis.)
πλατύνει δὲ καύχησις τοῖς ἀγαπῶ (dilatat aūt gloriatio diligēn=)
σιν αὐτόν, ἐπιστήμην καὶ γνῶσιν (bus eum: ſcientiam τ cognitionē)
συνέσεως ἐξώμβρισεν ἡ σοφία, (intellectus diſtillauit ſapientia:)
καὶ δόξαν κρατούντων αὐτὴν ἀνύψωσε. (τ gl̃iam poſſidentiū eam exaltauit.)
Ῥίζα σοφίας φοβεῖσθαι τὸν κύριον, καὶ (Radix ſapie timere dn̄m: τ)
οἱ κλάδοι αὐτῆς μακροημέρευσις. Φό= (rami illius longitudo dieꝝ. Ti=)
βος κυρίου ἀπωθεῖται ἁμαρτήματα, (mor dn̄i expellit peccata:)
παραμένων δὲ ἀποστρέφει ὀργήν. Οὐ (pſeuerans aūt auertit iram. Nō)
δυνήσεται θυμώδης ἀνὴρ δικαιωθῆναι, ἡ (poterit iracūdus vir iuſtificari:)
γὰρ ῥοπὴ τοῦ θυμοῦ αὐτοῦ πτῶσις αὐ (nā declinatio ire eius caſus e=)
τῷ. Ἕως καιροῦ ἀνέξεται μακρόθυμος (i. Uſq₃ i tēpus ſuſtinebit patiens:)
καὶ ὕστερον αὐτῷ ἀναδώσει εὐφροσύνη. (τ poſtea ei pullulabit leticia.)
ἕως καιροῦ κρύψει τοὺς λόγους αὐτοῦ, (vſq₃ i tēpus abſcōdet verba illius:)
καὶ χείλη πολλῶν ἐκδιηγήσεται σύνε (τ labia multoꝝ enarrabunt ſen=)
σιν αὐτοῦ. Ἐν θησαυροῖς σοφίας πα (ſum illius. In theſauris ſapie pa=)
ραβολαὶ ἐπιστήμης, βδέλυγμα δὲ ἁμαρ (rabole ſcientie: abominatio āt pecca=)
τωλῷ θεοσέβεια. Ἐπιθυμήσας σοφί (tori cultus dei. Concupiſcens ſapiē)
αν διατήρησον ἐντολάς, καὶ κύριος χο (tiā ſerua mandata: τ dn̄s p̄)
ρηγήσει σοι αὐτήν. Σοφία γὰρ καὶ παι (bebit tibi illam. Sapia.n. τ diſci)
δεία φόβος κυρίου, καὶ εὐδοκία αὐτοῦ (plina timor dn̄i: τ bn̄placitū eius)
πίστις καὶ πραότης. Μὴ ἀπειθήσῃς (fides τ māſuetudo. Nō ſis incredul⁹)
φόβῳ κυρίου ἐνδεὴς ὤν, καὶ μὴ προσέλ (timori dn̄i indigēs eius: τ ne acceſſe=)
θῃς αὐτῷ ἐν καρδίᾳ δισσῇ. Μὴ ὑπο (ris ad eū in corde duplici. Ne ſis hy)
κριθῇς ἐν στόμασιν ἀνθρώπων καὶ ἐν τοῖς (pocrita in ore hominū τ in)
χείλεσί σου μὴ πρόσεχε. Μὴ ἐξύ= (labijs tuis ne attendas. Ne extol)
ψου σεαυτόν, ἵνα μὴ πέσῃς καὶ ἐπα (las te: vt nō cadas τ indu)
γάγῃς τῇ ψυχῇ σου ἀτιμίαν. Καὶ (cas aīe tue ignominiā. Et)
ἀποκαλύψει κύριος τὰ κρυπτά σου πάν (reuelabit dn̄s abſconſa tua om=)
τα, καὶ ἐν μέσῳ συναγωγῆς καταβα= (nia: τ in medio ſynagoge deijcī)
λεῖ σε. ὅτι οὐ προσῆλθες ἐν ἀληθείᾳ τῷ (et te. q̄m nō acceſſiſti in veritate ad)
φόβῳ τοῦ κυρίου, καὶ ἡ καρδία σου πλή (timorē dn̄i: τ cor tuū ple)
ρης δόλου. (nū dolo.) Ca. 2.

Τέκνον εἰ προσέρχῃ δουλεύειν τῷ (FIli ſi acceſſeris ad ſeruiendū)
κυρίῳ, ἑτοίμασον τὴν ψυχήν σου εἰς (dn̄o: p̄para aīam tuā ad)

& plēitudo a fructib⁹ illi⁹. Oēm domū illius iplebit a gn̄atiōib⁹ & receptacula a theſauris illius. Corona ſapie timor dn̄i: replens pacē & ſalutis fructū. & vidit & dinumerauit eā. Vtraq₃ aūt ſūt dona dei. ſciētiā & itellectū prudētie ſapia cōpartietur: & gl̃iā tenētiū ſe exaltat. Radix ſapie ē timere deū: & rami illi⁹ lōgeui. In theſauris ſapie intellect⁹ & ſcientie religioſitas: execratio āt pctōribus ſapia. Timor dn̄i expellit pctm̄. nā q̄ ſie tiore ē: nō poterit iuſtificari. iracūdia.n. aīoſitatis illi⁹ ſubuerſio illi⁹ ē. vſq₃ i tp̄s ſuſtiebit patiēs: & poſtea redditio iocūditatis. Bon⁹ ſenſus vſq₃ i tēpus abſcōdet verba illi⁹: & labia multoꝝ enarrabūt ſenſū illius. In theſauris ſapie ſignificatio diſcipline: execratio āt pctōri cultura dei. Fili cōcupiſcēs ſapiam cō ſua iuſticiā: & deus prebebit illam tibi. Sapia.n. & diſciplina timor dn̄i: & quod bn̄placitū eſt illi: fides & māſuetudo & adiplebit theſauros illi⁹. Cōtumax non ſis: & icredibilis timori dei: & ne acceſſeris ad illū duplici corde. Ne fueris hypocrita i cōſpectu hoīm: & nō ſcādalizeris in labiis tuis. Attende i illis ne forte cadas & adducas aīe tue ihōrationē: & reuelet deus abſcōſa tua & in medio ſynagoge elidat te: q̄m acceſſiſti maligne ad dn̄m: & cor tuum plenum eſt dolo et fallacia.

Capitulum. 2.

FIli accedens ad ſeruitutem dei: ſta in iuſticia et in timore: et prepara aīmā tuā ad tēptationē. Deprime cor tuū et ſuſtine: et inclina aurē tuā et ſuſcipe verba itellectus: et ne feſtines in tēpus obductiōis. Suſtine ſuſtentationes dei: cōiūgere deo et ſuſtine: vt creſcat i nouiſſimo vita tua. Oē q̄d tibi applicitū fuerit accipe et in dolore ſuſtine: et in hūilitate tua patiam habe: q̄m in igne ꝓbatur aurū et argentū: hoīes vero receptibiles in camino hūiliatiōis. Crede deo et recuperabit te: et dirige via₃ tuā et ſpera in illū. Serua timorē illi⁹: et in illo veteraſce. Metuētes dn̄m ſuſtinete miām ei⁹: et nō deflectatis ab illo: ne cadatis. Qui timetis dn̄m credite illi: et nō euacuabitur merces vr̃a. Qui timetis dn̄m ſperate in illū: et in oblectationē veniet vobis miā. Qui tietis dn̄m diligite illū: et illumiabūt corda vr̃a. Reſpicite filii natiōes hoī₃: et ſcitote q̄a nullus ſperauit i dn̄o et cōfuſ⁹ eſt. Quis.n. pmāſit in mādatis eius: et derelict⁹ eſt? Aut q̄s inuocauit eū et deſpexit illum? Q̄m pius et miſericors ē deus: et remittit in die tribulationis pctā: et ꝓtector eſt omnibus exquirentibus ſe in veritate. Ve duplici corde et labiis ſceleſtis & manibus male facientibus: et peccatori terram ingredienti duabus viis. Ve diſſolutis corde qui non credunt deo: et ideo nō ꝓtegētur ab eo. Ve his qui perdiderunt ſuſtinentiā: et q̄ dereliquerunt vias rectas: et diuerterunt in vias prauas. Et quid facient cum inſpicere ceperit dominus? Qui timēt dominum non erunt incredibiles verbo illius: et qui diligunt illum conſeruabunt verbum illius. Qui timent dominum

πειρασμόν. Εὔθυνον τὴν καρδίαν σου (tēptationē. Dirige cor tuu₃)
καὶ καρτέρησον, καὶ μὴ σπεύσῃς ἐν και (τ ſuſtine: τ ne feſtines i tē=)
ρῷ ἐπαγωγῆς. Κολλήθητι αὐτῷ καὶ μὴ (pore inductionis. Cōglutinare ei τ ne)
ἀποστῇς, ἵνα αὐξηθῇς ἐπ᾽ ἐσχάτων σου. (diſceſſeris: vt augearis in extremis tuis.)
Πᾶν ὃ ἐὰν ἐπαχθῇ σοι, δέξαι ἀσμέ= (Oē q̄cūq₃ adductū fuerit tibi: accipe liben=)
νως, καὶ ἐν ἀλλάγματι ταπεινώσεώς (ter: τ in mutatione hūilitatis)
σου μακροθύμησον. Ὅτι ἐν πυρὶ δοκι (tue patientiam habe. Q̄m in igne ꝓ=)
μάζεται χρυσός, καὶ ἄνθρωποι δεκτοί, (batur aurum: τ homies receptibiles)
ἐν καμίνῳ ταπεινώσεως. Πίστευσον (in camino hūilitatis. Crede)
αὐτῷ καὶ ἀντιλήψεταί σου, καὶ εὔθυ (ei τ recuperabit te: τ diri)
νον τὰς ὁδούς σου καὶ ἔλπισον ἐπ᾽ αὐ (ge vias tuas τ ſpera in il=)
τόν. Οἱ φοβούμενοι τὸν κύριον πιστεύ (lum. Qui timetis dn̄m credi)
σατε αὐτῷ, καὶ οὐ μὴ πταίσῃ ὁ μι (te illi: τ non cadet mer)
σθὸς ὑμῶν. Οἱ φοβούμενοι τὸν κύρι (ces vr̃a. Qui timetis domi=)
ον, ἐλπίσατε εἰς ἀγαθὰ καὶ εἰς εὐφρο (nū: ſperate in bona τ in letici=)
σύνην αἰῶνος καὶ ἐλέους. Οἱ φοβούμε (am ſeculi τ miē: Qui timetis)
νοι τὸν κύριον, ἀναμείνατε τὸ ἔλεος αὐ (dn̄m: expectate miām e=)
τοῦ, καὶ μὴ ἐκκλίνητε ἵνα μὴ πέσητε. (ius: τ ne declinetis vt nō cadatis.)
Ἐμβλέψατε εἰς ἀρχαίας γενεὰς καὶ (Inſpicite in antiquas natiōes τ)
ἴδετε. τίς ἐνεπίστευσε κυρίῳ καὶ κατῃ (ſcitote, quis fiduciā hūit dn̄o τ confu)
σχύνθη; ἢ τίς ἐνέμεινε τῷ φόβῳ αὐτοῦ (ſus eſt? aut q̄s pmanſit in tiore illius)
καὶ ἐγκατελείφθη; ἢ τίς ἐπεκαλέσα (τ derelictus eſt? aut quis inuocauit)
το αὐτόν, καὶ ὑπερεῖδεν αὐτόν; Διότι (eum: τ deſpexit illum? Q̄m)
οἰκτίρμων καὶ ἐλεήμων ὁ κύριος, μακρό (pius τ miſericors dn̄s: pati)
θυμος καὶ πολυέλεος, καὶ ἀφίησιν ἁμαρ (ens τ mltū miſericors: τ remittit peccā)
τίας καὶ σώζει ἐν καιρῷ θλίψεως. (ta τ liberat in tēpore tribulatiōis.)
Οὐαὶ καρδίαις δειλαῖς καὶ χερσὶ πα (Ve cordibus timidis τ manib⁹ diſ=)
ρειμέναις, καὶ ἁμαρτωλῷ ἐπιβαίνοντι (ſolutis: τ peccatori ingredienti)
δύο τρίβους. Οὐαὶ καρδίᾳ παρειμέ (duas ſemitas. Ve cordi diſſoluto:)
νῃ, ὅτι οὐ πιστεύει, διὰ τοῦτο οὐ σκεπα (q̄m nō credit: ꝓpť hoc nō ꝓtege=)
σθήσεται. Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς ἀπολωλεκό (tur. Ve vobis qui pdidiſtis)
σι τὴν ὑπομονήν, καὶ τί ποιήσετε ὅτε (patientiam: τ q̄d facietis cū)
ἐπισκέπτηται κύριος; Οἱ φοβούμενοι (inſpexerit dn̄s? Qui timent)
κύριον οὐκ ἀπειθήσουσι ῥήμασιν αὐτοῦ, (dn̄m nō erunt increduli verbis eius:)
καὶ οἱ ἀγαπῶντες αὐτὸν συντηρήσουσι (τ q̄ diligunt illum conſeruabunt)
τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ. Οἱ φοβούμενοι κύριον (vias eius. Qui timent dn̄m)

inq̄rent cõplacẽtiã ab eo: ⁊
ζητήσουσιν εὐδοκίαν παρ' αὐτοῦ, καὶ
q̄ diligunt eum replebuntur
οἱ ἀγαπῶντες αὐτὸν πλησθήσουσι τοῦ
lege. Qui timent dñm ꝓpara=
νόμου. Οἱ φοβούμενοι κύριον ἑτοιμά=
bunt corda sua: ⁊ in cõspectu il
σουσι καρδίας αὐτῶν, καὶ ἐνώπιον αὐ
lius humiliabunt aĩas suas.
τοῦ ταπεινώσουσι τὰς ψυχὰς αὐτῶν.
Incidemus in manus dei ⁊
Ἐμπεσούμεθα εἰς χεῖρας θεοῦ καὶ
nõ in manus hoim. sicut .n.
οὐκ εἰς χεῖρας ἀνθρώπων. ὡς γὰρ ἡ
magnitudo illi⁹: sic ⁊ mia
μεγαλωσύνη αὐτοῦ, οὕτως καὶ τὸ ἔλεος
illius.
αὐτοῦ.

Ca. 3.

Me patrem audite filij:
Ἐμοῦ τοῦ πατρὸς ἀκούσατε τέκνα,
⁊ sic facite: vt salui sitis.
καὶ οὕτως ποιήσατε, ἵνα σωθῆτε.
Nam dñs hõrauit patrem in
Ὁ γὰρ κύριος ἐδόξασε πατέρα ἐπὶ
filijs: ⁊ iudiciũ matris firmauit
τέκνοις, καὶ κρίσιν μητρὸς ἐστερέωσεν
in filios. Qui hõrat patrem veniã ipe
ἐφ' υἱούς. Ὁ τιμῶν πατέρα ἐξιλάσκε
trat petõrum: ⁊ sicut thesaurizans
ται ἁμαρτίας, καὶ ὡς ἀποθησαυρίζων
q̄ honorat matrẽ suam. Qui hõrat pa=
ὁ δοξάζων μητέρα αὐτοῦ. Ὁ τιμῶν πα
trem letabitur in filijs: ⁊
τέρα εὐφρανθήσεται ἐπὶ τέκνοις, καὶ
in die orõnis sue exaudie
ἐν ἡμέρᾳ προσευχῆς αὐτοῦ εἰσακουσθή
tur. Qui hõrat patrem lõgam vitam
σεται. Ὁ δοξάζων πατέρα μακροημε=
viuet: ⁊ q̄ obedit dño q̄etem dabit
ρεύσει, καὶ ὁ εἰσακούων κυρίου ἀναπαύσει
matri sue. Qui timet dñm ho
μητέρα αὐτοῦ. Ὁ φοβούμενος κύριον τι
norabit patrem: ⁊ q̄si dñis ser
μήσει πατέρα, καὶ ὡς δεσπόταις δου
uiet his q̄ genuerũt se. In ope
λεύσει τοῖς γεννήσασιν αὐτόν. Ἐν ἔργῳ
⁊ ſmone honora patrẽ tuũ ⁊
καὶ λόγῳ τίμα τὸν πατέρα σου καὶ
mr̃em: vt supueniat tibi bñdictio
τὴν μητέρα, ἵνα ἐπέλθῃ σοι εὐλογία
ab hominibus. Bñdictio .n. patris fir
παρ' ἀνθρώπων. Εὐλογία γὰρ πατρὸς στη
mat domos filiorꝫ: maledictio aũt mr̃is
ρίζει οἴκους τέκνων, κατάρα δὲ μητρὸς
eradicat fũdamẽta. Ne gl̃ieris in cõtũe=
ἐκριζοῖ θεμέλια. Μὴ δοξάζου ἐν ἀτι=
lia patris tui: nõ .n. est tibi gl̃ia
μίᾳ πατρός σου, οὐ γάρ ἐστί σοι δόξα
patris ignominia. nã gl̃ia hoĩs
πατρὸς ἀτιμία. ἡ γὰρ δόξα ἀνθρώπου
ex honore patris sui: ⁊ dedecus
ἐκ τιμῆς πατρὸς αὐτοῦ, καὶ ὄνειδος
filijs mr̃ in ignominia. Fili adiu=
τέκνοις μήτηρ ἐν ἀδοξίᾳ. Τέκνον ἀντι
ua in senecta pr̃ez tuũ: ⁊ ne cõ
λαβοῦ ἐν γήρᾳ πατρός σου, καὶ μὴ λυ
tristes eũ in vita tua. ⁊ si defe
πήσῃς αὐτὸν ἐν ζωῇ σου. καὶ ἐὰν ἀπο
cerit sensu veniam habe: ⁊ ne
λείπῃ σύνεσιν συγγνώμην ἔχε, καὶ μὴ
inhonores eũ in tota virtute tua.
ἀτιμάσῃς αὐτὸν ἐν πάσῃ ἰσχύϊ σου.

iquirẽt q̄ bñplacita sũt ei:& q diligũt eũ replebũtur lege ipius. Qui timẽt dñm preparabunt corda sua:& in cõspectu illius sctificabũt aĩas suas. Qui timent dñm custodiũt mandata eius:& patientiam hebũt vsq; ad inspectionẽ illi⁹ dicentes. Si penitẽtiã nõ egerimus: incidemus in manus dñi:& non in manus hoim. Scdm.n. magnitudinẽ illi⁹: sic & mia illius cum ipso est. Capitu. 3.

Filii sapie ecclesia iustorꝫ & natio illorꝫ obedientia & dilectio: Iudiciũ patris audite filii:& sic facite vt salui sitis. Deus.n. honorauit prẽm in filiis:& iudiciũ matris exqrens firmauit in filios. Qui diligit deũ exorabit p pctis:& cõtinebit se ab illis:& in orõne dieꝝ exaudiet.& sicut q thesaurizat: ita & q hõrificat matrẽ suã. Qui honorat prẽm suum iucũdabitur in filiis:& ĩ die orõnis sue exaudietur. Qui honorat patrẽ suũ vita viuet longiore:& q obedit prĩ refrigerabit matrẽ. Qui timet dñm honorat parentes:& q̄si dñis seruiet his q se genuerũt in ope & ſmone & omni patientia. Honora prẽm tuũ vt supueniat tibi bñdictio a deo:& bñdictio illius in nouissimo manet. Bñdictio patris firmat domos filiorꝫ: maledictio aũt mr̃is eradicat fundamenta. Ne gl̃ieris in cõtumelia pr̃is tui: non.n. est tibi gl̃ia sed cõfusio. Gl̃ia.n. hoĩs ex honore patris sui:& dedec⁹ filii pr̃ sine honore. Fili suscipe senectã patris tui:& nõ cõtristes eũ in vita illius:& si defecerit sensu: veniã da:& ne spernas eũ in tua virtute. Elemosyna.n. pr̃is nõ erit in obliuiõe. Nam pro peccato matris restituetur tibi bonũ:& in iusticia edificabitur tibi:& in die tribulationis cõmemorabitur tui:& sicut in sereno glacies soluentur peccata tua. q̃ male fame est qui derelinquit patrem:& est maledict⁹ a deo qui exasperat matrem. Fili in mansuetudine opera tua perfice:& super hominuꝫ gloriam diligeris. Quanto magnus es humilia te in omnibus:& coraꝫ deo inuenies gratiam: quoniam magna potentia dei solius:& ab humilibus honoratur. Altiora te ne quesieris:& fortiora te ne scrutatus fueris: sed que precepit tibi deus: illa cogita sẽper:& in pluribus operibus eius ne fueris curiosus. Non est enim tibi necessarium ea que abscondita sunt videre oculis tuis. In superuacuis rebus noli scrutari multipliciter:& in pluribus operibus eius non eris curiosus. Plurima enim super sensum hominum ostensa sunt tibi.
Multos enim supplantauit suspitio illorum:& in vanitate detinuit sensus illorum. Cor durum habebit male in nouissimo:& qui amat periculum in illo peribit. Cor ingrediens duas vias non habebit successus:& prauum cor in illis scandalizabitur. Cor nequã grauabitur in doloribus:& peccator adiciet ad peccãdum. Synagoge superborum nõ erit sanitas: frutex enim peccati eradicabitur ĩ illis:& nõ intelligetur. Cor

Elemosyna .n. patris tui nõ dabi
Ἐλεημοσύνη γὰρ πατρός σου οὐκ ἐπι
tur obliuioni: ⁊ pro pctis ree
λησθήσεται, καὶ ἀντὶ ἁμαρτιῶν προσα
dificabitur tibi. In die tribula=
νοικοδομηθήσεταί σοι. Ἐν ἡμέρᾳ θλίψε
tõis recordabitur tui: sicut serenitas in
ως ἀναμνησθήσεταί σου, ὡς εὐδία ἐπὶ
glacie: sic soluentur tua
παγετῷ, οὕτως ἀναλυθήσονταί σου αἱ
peccata. q̄ male fame q̄ relin=
ἁμαρτίαι. Ὡς βλάσφημος ὁ ἐγκατα=
quit patrẽ suũ: ⁊ maledi
λείπων πατέρα αὐτοῦ, καὶ κεκατηρα
ctus a dño: q̄ exasperat matrem
μένος ὑπὸ κυρίου, ὁ παροργίζων μητέρα
suam. Fili opa tua ĩ mãsuetudie
αὐτοῦ. Τέκνον τὰ ἔργα σου ἐν πραΰτητι
pfice: ⁊ ab hoie acceptabili
διέξαγε, καὶ ὑπὸ ἀνθρώπου δεκτοῦ
diligeris. q̄tum magn⁹ es: tantum
ἀγαπηθήσῃ. Ὅσῳ μέγας εἶ, τοσούτῳ
hũilia teipm: ⁊ corã dño
ταπείνου σεαυτόν, καὶ ἔναντι κυρίου
inuenies grãm. Multi sunt excelsi
εὑρήσεις χάριν. Πολλοί εἰσιν ὑψηλοὶ
⁊ gl̃iosi: sed mãsuetis reuelan
καὶ ἐπίδοξοι, ἀλλὰ πραέσιν ἀποκαλύ
tur mysteria. q̃ magna potentia
πτεται μυστήρια. ὅτι μεγάλη ἡ δυναστεία
domini: ⁊ ab hũilibus honora
κυρίου, καὶ ὑπὸ τῶν ταπεινῶν δοξάζε=
tur. Difficiliora te ne q̄ras sine
ται. Χαλεπώτερά σου μὴ ζήτει ἀναι
sensu: ⁊ fortiora te ne exq̄ras
σθήτως, καὶ ἰσχυρότερά σου μὴ ἐξέταζε
cũ stulticia. Que pcepta sũt tibi hec
ἀφροσύνῃ. Ἃ προσετάγη σοι ταῦτα
cogita sancte: nõ .n. est tibi opus
διανοοῦ ὁσίως; οὐ γάρ ἐστί σοι χρεία τῶν
occulta videre oculis. In
κρυπτῶν βλέπειν ὀφθαλμοῖς. Ἐν τοῖς
supuacuis ſmonũ tuorꝫ ne sis curio=
περισσοῖς τῶν λόγων σου μὴ περιεργά
sus: plura .n. intellectu hoim
ζου, πλείονα γὰρ συνέσεως ἀνθρώπων
ostensa sunt tibi. Multos supplantauit
ὑπεδείχθη σοι. Πολλοὺς ἐπλάνησεν ἡ
suspitio illorꝫ vana: ⁊ cogitatio
ὑπόληψις αὐτῶν ἡ ματαία, καὶ ὑπόνοια
praua labefecit sententiam eorꝫ.
πονηρὰ ὠλίσθησε διάνοιαν αὐτῶν.
Pupillas nõ hñs indigebis luce:
Κόρας μὴ ἔχων ἀπορήσεις φωτός,
cognitiõe aũt carens ne pfitearis.
γνώσεως δὲ ἀμοιρῶν μὴ ἐπαγγέλου.
Cor durum male hẽbit in nouis=
Καρδία σκληρὰ κακωθήσεται ἐπ' ἐσχά
simis: ⁊ q̄ amat pìculũ in illo
των, καὶ ὁ ἀγαπῶν κίνδυνον ἐν αὐτῷ
peribit. Cor durum grauabi
ἀπολεῖται. Καρδία σκληρὰ βαρυνθήσε
tur laborib⁹: ⁊ peccator adijciet
ται πόνοις, καὶ ὁ ἁμαρτωλὸς προσθήσει
peccata sup pctã. In inductiõe
ἁμαρτίας ἐφ' ἁμαρτίαις. Ἐν ἐπαγωγῇ
superbi: nõ est sanitas. iti
ὑπερηφάνου, οὐκ ἔστιν ἴασις. Ὁδοιπο
nera eius eradicabuntur. planta .n.
ρίαι αὐτοῦ ἐκριζωθήσονται. φυτὸν γὰρ
nequitie radices misit in eo. Cor
πονηρίας ἐρρίζωκεν ἐν αὐτῷ. Καρδία

A
B
Ex. 20 b. Mat. 15.b. Infra. 7.c.
C
B

sapientis cogitabit parabolam: τ
συνετοῦ διανοηθήσεται παραβολήν, καὶ
auris auditoris desideriū sapiētis. Ignē
οὖς ἀκροατοῦ ἐπιθυμία σοφοῦ. Πῦρ
ardentem extinguet aqua: τ
φλογιζόμενον ἀποσβέσει ὕδωρ, καὶ
in elemosynis veniā īpetrabit peccati:
ἐν ἐλεημοσύναις ἐξιλάσεται ἁμαρτί=
τ dñs qui retribuit grati=
ας, καὶ κύριος ὁ ἀνταποδιδοὺς χάρι
as meminit in poster: τ
τας μέμνηται εἰς τὰ μετὰ ταῦτα, καὶ
in tpe casus sui inueniet
ἐν καιρῷ πτώσεως αὐτοῦ εὑρήσει
firmamētū.
στήριγμα.

Ca. 4.

Fili vitam pauperis ne
Τέκνον τὴν ζωὴν τοῦ πτωχοῦ μὴ
defraudes: τ ne ptrahas ocu
ἀποστερήσῃς, καὶ μὴ παρελκύσῃς ὀφ
los indigēter. Aīam esurien=
θαλμοὺς ἐπιδεεῖς. Ψυχὴν πεινῶ=
tem ne tristifices: τ ne ptra
σαν μὴ λυπήσῃς, καὶ μὴ παρελκύ
has virū in inopia sua. Cor
σῃς ἄνδρα ἐν ἀπορίᾳ αὐτοῦ. Καρ
irritatum ne contur=
δίαν παρωργισμένην μὴ προσταρά=
bes: τ ne protrahas datū indi
ξῃς, καὶ μὴ παρελκύσῃς δόσιν προσ
gentis. Supplicē ī tribulatōe positū ne abij=
δεομένου. Ἱκέτην θλιβόμενον μὴ ἀπα
cias: τ ne auertas faci=
ναίνου, καὶ μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσω
em tuam ab egeno. Ab ino
πόν σου ἀπὸ πτωχοῦ. Ἀπὸ δεο
pe ne auertas oculum: τ
μένου μὴ ἀποστρέψῃς ὀφθαλμόν, καὶ
ne dederis locū homini maledicen
μὴ δῷς τόπον ἀνθρώπῳ καταράσα
di tibi. Maledicentis .n. tibi in
σθαί σε. Καταρωμένου γάρ σε ἐν
amaritudie aie sue: depcatiōem
πικρίᾳ ψυχῆς αὐτοῦ, τῆς δεήσεως
eius exaudiet q fecit eū.
αὐτοῦ εἰσακούσεται ὁ ποιήσας αὐτόν.
Amicabilem te fac cōgregationi:
Προσφιλῆ σεαυτὸν ποίει συναγωγῇ,
τ magnati humilia caput
καὶ μεγιστᾶνι ταπείνου τὴν κεφαλήν
tuū. Inclina autem tuā paupi sine
σου. Κλῖνον τὸ οὖς σου πτωχῷ ἀλυ
tristicia: τ responde illi pacifica
πως, καὶ ἀποκρίθητι αὐτῷ εἰρηνικὰ
in mā̄suetudie. Libera eū q iniuriā patit
ἐν πραΰτητι. Ἐξελοῦ ἀδικούμενον
de manu iniuriantis: τ ne sis impa
ἐκ χειρὸς ἀδικοῦντος, καὶ μὴ ὀλιγοψυ
tiens cū iudicens tu. Esto pupil
χήσῃς ἐν τῷ κρίνειν σε. Γίνου ὀρφα
lo vt pater: τ pro viro
νοῖς ὡς πατήρ, καὶ ἀντὶ ἀνδρὸς τῇ
matri eorū: τ eris vt fili⁹ altissimi:
μητρὶ αὐτῶν, καὶ ἔσῃ ὡς υἱὸς ὑψίστου,
τ diliget te magis q̄ mater
καὶ ἀγαπήσει σε μᾶλλον ἢ μήτηρ
tua. Sapia filios suos exalta=
σου. Ἡ σοφία υἱοὺς ἑαυτῆς ἀνύψω
uit: τ suscipit inquiren
σε, καὶ ἐπιλαμβάνεται τῶν ζητούν
tes se. Qui diligit illā dili=
των αὐτήν. Ὁ ἀγαπῶν αὐτὴν ἀγα

sapiētis intelligetur in sapia: & auris bona audiet cū omni cōcupiscētia sapientiā. Sapiens cor & intelligibile abstinebit se a peccatis: & in opib⁹ iusticie successus habebit. Ignē ardentē extīguit aq̄ & elemosyna resistit pctīs: & deus pspector est eius q reddit grām. Meminit in postea: & in tpe casus sui inueniet firmamentum.

Capitulum. 4.

Fili elemosynā pauperis ne defraudes: & oculos tuos ne trāsuertas a paupere. Animā esurientē ne despexeris: & non exasperes pauperem in inopia sua. Cor inopis ne afflixeris: & non ptrahas datū angustiāti. Rogationem contribulati ne abiicias: & non auertas faciem tuā ab egeno. Ab inope ne auertas oculos tuos propter iram: & nō relinquas querentibus tibi retro maledicere. Maledicentis .n. tibi in amaritudie aie exaudietur depcatio illius: exaudiet aūt eū q fecit illū. Cōgregatiōi paupe rū affabilē te facito: & pſbytero humilia aīam tuam: & magnato humilia caput tuū. Declia pauperi sine tristicia aurem tuā: & redde debitū tuū: & responde illi pacifice in mansuetudine. Libera eū qui iniuriam patitur de manu supbi: & non acide feras in aīa tua. In iudicādo esto pupillis misericors vt pater: & pro viro matri illorū: & eris tu velut filius altissimi obediens: & miserebitur tui magis q̄ mater. Sapientia filiis suis vitā inspirat: & suscipit inquirentes se: & pibit in via iusticie. Et q illā diligit: diligit vitā: & q vigilauerit ad illā: cōplectētur placorem eius. Qui tenuerit illam: vitā hereditabunt: & quo introibit bñdicet deus. Qui seruiūt ei obsequētes erūnt sancto: & eos q diligunt illam diligit deus. Qui audit illam iudicabit gētes: & q intuetur illām pmanebit confidens. Si crediderit ei hereditabit illam: & erūt in cōfirmatione creature illorū: qm̄ in temptatione ābulat cū eo: & in primis eligit eum. Timorē & metū & pbationem inducet super illū: & cruciabit illum in tribulatione doctrine sue: donec temptet eū in cogitationibus suis: & credat aie illius. Et firmabit illū & it adducet directū ad illū: & letificabit illū: & denudabit abscōsa sua illi: & thesaurizabit sup illū sciam & intellectum iusticie. Si āt oberrauerit derelinq̄t eū: & tradet eū in manus inimici sui. Fili cōserua tps: & deuita a malo. Pro aīa tua ne cōfūdaris dicere verū. Est .n. cōfusio adducēs peccatū: & est cōfusio adducēs gl'iam & grām. Ne accipias faciē aduersus faciē tuā: nec aduersus aīam tuā mēdaciū. Ne reuerearis pximū tuū in casu suo: nec retineas verbū ī tpe salutis. Nō abscōdas sapiām tuā in decore suo. In lingua .n. sapia dignoscitur: & sensus & scia & doctrīa ī verbo sensati: & firmamentum in operibus iusticie. Non cōtradicas verbo veritatis vllo modo: & de mēdacio ineruditiōis tue cōfūdere. Non cōfundaris cōfiteri

git vitam: τ vigilantes mane ad illam
πᾷ ζωήν, καὶ οἱ ὀρθρίζοντες πρὸς αὐτὴν
replebuntur leticia. Qui tenue
ἐμπλησθήσονται εὐφροσύνης. Ὁ κρα
rit eam hereditabit gl'iam: τ q
τῶν αὐτῆς κληρονομήσει δόξαν, καὶ οὗ
ingressus est bñdicit dñs. Qui co
εἰσπορεύεται εὐλογεῖ κύριος. Οἱ λα
lunt eam ministrabūt scto:
τρεύοντες αὐτῇ λειτουργήσουσιν ἁγίῳ,
τ diligentes eam diligit domi
καὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτὴν ἀγαπᾷ κύρι
nus. Qui audit eam iudicabit gentes:
ος. Ὁ ἐπακούων αὐτῆς κρινεῖ ἔθνη,
τ q attendit ei habitabit
καὶ ὁ προσέχων αὐτῇ κατασκηνώσει
cōfidens. Si crediderit heredita
πεποιθώς. Ἐὰν ἐμπιστεύσῃ κατακλη
bit illam: τ in possessione
ρονομήσει αὐτήν, καὶ ἐν κατασχέσει
erunt generationes illorū. Quia per=
ἔσονται αἱ γενεαὶ αὐτῶν. Ὅτι διεστρα
uerse ambulabit cum eo in pri=
μμένως πορεύσεται μετ' αὐτοῦ ἐν πρώ
mis. Timorē τ metū inducet sup
τοις. Φόβον καὶ δειλίαν ἐπάξει ἐπ'
eum: τ cruciabit illū in disci
αὐτόν, καὶ βασανίσει αὐτὸν ἐν παι
plina sua: quousq̄ credat
δείᾳ αὐτῆς, ἕως οὗ ἐμπιστεύσῃ τῇ
aie eius: τ temptet eū in
ψυχῇ αὐτοῦ, καὶ πειράσῃ αὐτὸν ἐν
iustificationib⁹ suis. Et rursus
τοῖς δικαιώμασιν αὐτῆς. Καὶ πάλιν
redibit recta ad eū τ
ἐπανήξει κατ' εὐθεῖαν πρὸς αὐτὸν καὶ
letificabit illum: τ denudabit illi
εὐφρανεῖ αὐτόν, καὶ ἀποκαλύψει αὐτῷ
absconsa sua. Si oberrauerit:
τὰ κρυπτὰ αὐτῆς. Ἐὰν ἀποπλανη
rit: derelinquet eum: τ tradet
θῇ, ἐγκαταλείψει αὐτόν, καὶ παραδώ
eū in manus casus sui.
σει αὐτὸν εἰς χεῖρας πτώσεως αὐτοῦ.
Conserua tps τ caue a
Συντήρησον καιρὸν καὶ φύλαξαι ἀπὸ
malo: τ ne cōfūdaris p anima
πονηροῦ, καὶ μὴ αἰσχυνθῇς περὶ τῆς ψυχῆς
tua. Est .n. cōfusio adducēs pec
σου. Ἔστι γὰρ αἰσχύνη ἐπάγουσα ἁ
catum: τ est cōfusio gl'ia τ gra=
μαρτίαν, καὶ ἔστιν αἰσχύνη δόξα καὶ χά
tia. Ne accipias faciem aduersus
ρις. Μὴ λάβῃς πρόσωπον κατὰ τῆς
aiaz tuam: τ ne cōfūdaris in ca=
ψυχῆς σου, καὶ μὴ ἐντραπῇς εἰς πτῶ
sum tuū. Ne phibeas smonē in tē=
σίν σου. Μὴ κωλύσῃς λόγον ἐν και
pore salutis: τ ne abscōdas sa
ρῷ σωτηρίας, καὶ μὴ κρύψῃς τὴν σο
pientiā tuā in decore. In .n. ser
φίαν σου εἰς καλλονήν. Ἐν γὰρ λό
mone cognoscetur sapia: τ disciplina
γῳ γνωσθήσεται σοφία, καὶ παιδεία
in verbis lingue. Ne cōtradicas
ἐν ῥήμασι γλώσσης. Μὴ ἀντίλεγε τῇ
veritati scdm aliquid: τ de
ἀληθείᾳ κατὰ μηδέν, καὶ περὶ
mendatio ineruditionis tue cō=
ψεύσματος τῆς ἀπαιδευσίας σου ἐν
fundere. Ne confundaris cōfiteri
τράπηθι. Μὴ αἰσχυνθῇς ὁμολογῆσαι

in peccatis tuis: ⁊ ne vim ſeras
ἐφ᾽ ἁμαρτίαις σου, καὶ μὴ βιάζου
curſui fluminis. Ne ſubijcias hoī
ῥοῦν ποταμοῦ. Μὴ ὑποστρώσῃς ἀνθρώ
fatuo teipſum: ⁊ ne accipias per
μωρῷ σεαυτόν, καὶ μὴ λάβῃς πρό
ſonam potentis. Uſq; ad mortē cer=
σωπον δυνάστου. Ἕως θανάτου ἀγώ
ta ꝓ veritate: ⁊ dn̄s
νισαι περὶ τῆς ἀληθείας, καὶ κύριος
deus pugnabit ꝓ te. ne ſis
ὁ θεὸς πολεμήσει ὑπὲρ σοῦ. μὴ γί
temerari⁹ in lingua tua: ⁊ pi
νου θρασὺς ἐν τῇ γλώσσῃ σου, καὶ νω
ger ⁊ remiſſus in opibus
θρὸς καὶ παρειμένος ἐν τοῖς ἔργοις
tuis. Ne ſis ſicut leo in domo
σου. Μὴ ἴσθι ὡς λέων ἐν τῇ οἰκίᾳ
tua: ⁊ phātaſia pcutiens in ſer=
σου, καὶ φαντασιοκοπῶν ἐν τοῖς οἰκέ
uis tuis. Ne ſit manus tua por=
ταις σου. Μὴ ἔστω ἡ χείρ σου ἐκτε
recta ad accipiēdū: ⁊ in dan
ταμένη εἰς τὸ λαβεῖν, καὶ ἐν τῷ ἀπο
do collecta.
διδόναι συνεσταλμένη. Ca. 5.

Ne attendas in opibus tuis:
Μὴ ἔπεχε ἐπὶ τοῖς χρήμασί σου,
⁊ ne dixeris ſufficiens mihi eſt ad vitā.
καὶ μὴ εἴπῃς αὐτάρκη μοί ἐστιν εἰς ζωήν.
Ne ſequaris aīaʒ tuā ⁊ fortitudīeʒ
Μὴ ἐξακολούθει τῇ ψυχῇ σου καὶ τῇ ἰσχύϊ
tuā: vt ābules in vijs cordis tui.
σου, τοῦ πορεύεσθαι ἐν ὁδοῖς καρδίας σου.
Ne dixeris: ꝙs me ſubijciet ꝓpter
Μὴ εἴπῃς, τίς με δυναστεύσει διὰ τὰ
opa mea? nā dn̄s vindicās vīdi=
ἔργα μου; ὁ γὰρ κύριος ἐκδικῶν ἐκδι
cabit tuā iniuriam. Ne dixeris pec
κήσει σου τὴν ὕβριν. Μὴ εἴπῃς ἥ
caui: ⁊ ꝗd mihi factū ē triſte?
μαρτον, καὶ τί μοι ἐγένετο λυπηρόν;
nam dn̄s eſt patiens: non te
ὁ γὰρ κύριός ἐστι μακρόθυμος, οὐ μή σε
dimittet. De ꝓpiciatiōe ne ſine tiīore
ἀνῇ. Περὶ ἐξιλασμοῦ μὴ ἄφοβος γί
ſis in abundantia: ad addendū pecca=
νου ἐν πλεονασμῷ, προσθεῖναι ἁμαρτί
ta ſuper peccata. Et ne dicas
ας ἐφ᾽ ἁμαρτίαις. Καὶ μὴ εἴπῃς ὁ
miſeratio ei⁹ multa: multitudinis
οἰκτιρμὸς αὐτοῦ πολύς, τὸ πλῆθος τῶν
pctōꝝ meoꝝ miſerebit̄. mia .n.
ἁμαρτιῶν μου ἐξιλάσεται. ἔλεος γὰρ
⁊ ira apud ipm̄ ꝓperabit: ⁊ in
καὶ ὀργὴ παρ᾽ αὐτῷ ταχυνεῖ, καὶ ἐπὶ
peccatores requieſcet i=
τοὺς ἁμαρτωλοὺς καταπαύσει ὁ θυ
ra illius. Ne tardes cōuerti
μὸς αὐτοῦ. Μὴ ἀναμείνῃς ἐπιστρέψαι
ad dn̄m: ⁊ ne differas de die
ἐπὶ κύριον, καὶ μὴ ὑπερβάλου ἡμέραν
in diem. Subito .n. egredie
ἐξ ἡμέρας. Ἐξαπίνης γὰρ ἐξελεύσε
tur ira domini: ⁊ cū negligēs fueris de
ται ὀργὴ κυρίου, καὶ ὡς ἀμελήσεις ἐκ=
tereris: ⁊ in tp̄e vindicte diſp=
τριβήσῃ, καὶ ἐν καιρῷ ἐκδικήσεως ἐξο
deris Ne attendas in diuitijs iīu=
λῇ. Μὴ ἔπεχε ἐπὶ χρήμασιν ἀδί
ſtis: nihil .n. pderunt in die idu=
κοις, οὐδὲν γὰρ ὠφελήσει ἐν ἡμέρᾳ ἐπα

peccata tua: & ne ſubiicias te omni ho=
mini pro peccato. Noli reſiſtere contra
faciem potentis: nec coneris cōtra ictū
fulminis. Pro iuſticia agonizare pro ani=
ma tua; & vſq; ad mortem certa pro iu=
ſticia: & deus expugnabit ꝓ te inimicos
tuos. Noli citat⁹ eſſe in lingua tua: & in=
utilis & remiſſus in operibus tuis. Noli eſ
ſe ſicut leo in domo tua: euertens dome=
ſticos tuos: & opprimens ſubiectos tibi.
Non ſit porrecta manus tua ad accipi=
endum: & ad dandum collecta.

Capitulum. 5.

Noli attendere ad poſſeſſiones iniq̄s: & ne dixeris. eſt mihi ſufficiēs vita. Nihil.n. proderit in tempore vindicte & obductionis. Ne ſequaris in fortitudine tua concupiſcentiam cordis tui: & ne dixeris. Quō potui: aut quis me ſubiiciet propter facta mea? Deus enim vindicans vīdicabit. Ne dixeris. Peccaui: & quid mihi accidit triſte? Altiſſimus enim eſt patiens redditor. De propitiato peccato noli eſſe ſine metu: neq; adiicias peccatum ſuper peccatū: & ne dicas. Miſeratio domini magna eſt: multitudīs peccatoꝝ meorū miſerebitur. Miſericordia enim & ira ab illo cito proximant: & in peccatores reſpicit ira illius. Non tardes conuerti ad dominum: & ne differas de die in diem. Subito enim veniet ira illius: & in tempore vindicte diſperdet te. Noli anxius eſſe in diuitiis iniuſtis: non enim proderūt tibi in die obductionis & vindicte. Non vētiles te in omnem ventum: & non eas in omnem viam. Sic enim omnis peccator ꝓbatur in duplici lingua. Eſto firmus in via dn̄i: & in veritate ſenſus tui & ſcia. & ꝓſequatur te verbū pacis & iuſticie. Eſto manſuetus ad audiēdū verbum dei: vt intelligas & cum ſapia proferes reſponſum verꝝ. Si eſt tibi intellect⁹: rn̄de proximo: ſin aūt: ſit manus tua ſuper os tuū: ne capiaris ī verbo indiſciplinato: & confundaris. Honor & gloria in ſermone ſenſati: lingua vero īprudentis ſubuerſio eſt ipſius. Non appelleris ſuſurro ī vita tua: & ī lingua tua ne capiaris & confundaris. Super furē enim eſt confuſio & penitentia: & denotatio peſſima ſuper bilinguem. ſuſurratori āt odiū & inimicicia & contumelia. Iuſtifica puſillum & magnū ſimiliter.

Capitulum. 6.

Noli fieri pro amico inimicus proxīo. Improperium enim & contumeliā malus hereditabit: & omnis ꝑeccator īuidus & bilinguis. Non te extollas in cogitatione anime tue velut taurus: ne forte elidatur virtus tua per ſtulticiam: & folia tua comedat: & fructus tuos perdat: & relinquaris velut lignum aridum in eremo. Anima enim nequā diſperdet qui ſe habet: & in gaudium inimicis dat illum: & deducet in ſortem impiorum. Verbum dulce multiplicat amicos & mitigat iīmicos: & lingua eucharis in bono homine abundabit. Multi pacifici ſint tibi: & conſiliari⁹ ſit tibi vn⁹ de mille. Si poſſides amicū ī tēptatiōe poſſide eū: & ne facile credas ei

ctionis. ne vētiles in omni vēto:
γωγῆς. Μὴ λίκμα ἐν παντὶ ἀνέμῳ,
⁊ ne eas in omni ſemita.
καὶ μὴ πορεύου ἐν πάσῃ ἀτραπῷ.
ſic peccator ꝗ eſt bilinguis.
οὕτως ὁ ἁμαρτωλὸς ὁ δίγλωσσος.
Eſto firm⁹ in intellectu tuo tuto:
Ἴσθι ἐστηριγμένος ἐν συνέσει σου ἀσφα
⁊ vn⁹ ſit ſmo tu⁹. Eſto
λεῖ, καὶ εἷς ἔστω ὁ λόγος σου. Γίνου
velox in auditione tua bona: ⁊
ταχὺς ἐν ἀκροάσει σου ἀγαθῇ, καὶ
ſit in veritate vita tua: ⁊ in pa
ἔστω ἐν ἀληθείᾳ ἡ ζωή σου, καὶ ἐν μα
tientia loquere reſpōſum rectū.
κροθυμίᾳ φθέγγου ἀπόκρισιν ὀρθήν.
Si eſt tibi intellect⁹: reſpōde
Εἰ ἔστι σοι σύνεσις, ἀποκρίθητι τῷ
ꝓximo: ſiāt nō: man⁹ tua ſit ſup
πλησίον, εἰ δὲ μή, ἡ χείρ σου ἔστω ἐπὶ
os tuum. Glia ⁊ ignominia ī
τῷ στόματί σου. Δόξα καὶ ἀτιμία ἐν
loquela: ⁊ lingua hoīs caſus
λαλιᾷ, καὶ γλῶσσα ἀνθρώπου πτῶσις
ipī. Ne appelleris ſuſurrator: ⁊
αὐτῷ. Μὴ κληθῇς ψίθυρος, καὶ τῇ
lingue tue ne inſidieris. Sup .n.
γλώσσῃ σου μὴ ἐνέδρευε. Ἐπὶ γὰρ τῷ
furē eſt ꝯfuſio nequā: ⁊ dāna=
κλέπτῃ ἐστὶν αἰσχύνη μοχθηρά, καὶ κατά
tio mala ſup bilinguē. In
γνωσις πονηρὰ ἐπὶ διγλώσσῳ. Ἐν
magno ⁊ in paruo ne ignores ali
μεγάλῳ καὶ ἐν μικρῷ μὴ ἀγνόει μη
ꝗd.
δὲ ἕν. Ca. 6.

Et pro amico nō fias inimic⁹.
Καὶ ἀντὶ φίλου μὴ γίνου ἐχθρός.
Nomē .n. malū pudorē ⁊ ipro=
Ὄνομα γὰρ πονηρὸν αἰσχύνην καὶ ὄνει
periū hereditabit. Sic pecca=
δος κληρονομήσει. Οὕτως ὁ ἁμαρτω
tor bilinguis ignominiā habebit. Ne
λὸς ὁ δίγλωσσος ἀτιμίαν ἕξει. Μὴ
extollas te in ꝯſilio anime tue:
ἐπάρῃς σεαυτὸν ἐν βουλῇ ψυχῆς σου,
ne diripiat̄ vt taur⁹ aīa
ἵνα μὴ διαρπαγῇ ὡς ταῦρος ἡ ψυχή
tua. Folia tua comedes
σου. Τὰ φύλλα σου καταφάγεσαι
⁊ fruct⁹ tuos pdes. ⁊
καὶ τοὺς καρπούς σου ἀπολέσεις. καὶ
dimittes te: velut ſiccū lignū.
ἀφήσεις σεαυτόν, ὡς ξηρὸν ξύλον.
Aīa neq̄ diſperdet poſſiden
Ψυχὴ πονηρὰ ἀπολεῖ τὸν κτησάμε
tē ſe: ⁊ deriſū inimicoꝝ
νον αὐτήν, καὶ ἐπίχαρμα ἐχθρῶν
faciet ſe. guttur dulce multi
ποιήσει αὐτήν. λάρυγξ γλυκὺς πλη
plicabit amicos ſuos: ⁊ lingua bſiloꝗ
θυνεῖ φίλους αὐτοῦ, καὶ γλῶσσα εὔλα
quēs multiplicat bonas loq̄las. Qui pa=
λος πληθύνει εὐπροσήγορα. Οἱ εἰρη
cē afferant tibi ſint multi: at
νεύοντές σοι ἔστωσαν πολλοί, οἱ δὲ
cōſiliarij tui vn⁹ de mille.
σύμβουλοί σου εἷς ἀπὸ χιλίων.
Si poſſides amicū: in tēptatione poſſidē
Εἰ κτᾶσαι φίλον, ἐν πειρασμῷ κτῆσαι
eū: ⁊ ne facile credas ei
αὐτόν, καὶ μὴ ταχὺ ἐμπιστεύσῃς αὐτῷ

A

B

Infra 21.a. Infra 16.b. Deu.15 d.

C

Prou. 10.a.1. 11.a.

D

A

teipm. Est em amic⁹ in tẽpore suo:
σεαυτόν. Ἔστι γὰρ φίλος ἐν καιρῷ αὐτοῦ,
Infra. 37. a
τ nõ pmanebit in die tribula
B
καὶ οὐ μὴ παραμείνῃ ἐν ἡμέρᾳ θλίψε
tiõis tue. τ est amicus q̃ conuertit
ώς σου. καὶ ἔστι φίλος μετατιθέμενος
in inimiciciã: τ õn rixã pñuitij
εἰς ἔχθραν, καὶ μάχην ὀνειδισμοῦ
tui reuelabit. Et est amicus
σου ἀποκαλύψει. Καὶ ἔστι φίλος
pticeps mensaꝝ: τ nõ pma-
κοινωνὸς τραπεζῶν, καὶ οὐ μὴ παρα
nebit in die tribulatiõis tue. τ in
μείνῃ ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς σου. καὶ ἐν τοῖς
bonis tuis erit vt tu: τ in
ἀγαθοῖς σου ἔσται ὡς σύ, καὶ ἐπὶ τοὺς
domesticos tuos fiducialr aget. Si hu
οἰκέτας σου παρρησιάσεται. Ἐὰν τα
miliat⁹ fuerit erit cõtra te: τ a
πεινωθῇς ἔσται κατὰ σοῦ, καὶ ἀπὸ
facie tua abscondet. ab
προσώπου σου κρυβήσεται. ἀπὸ τῶν
inimicis tuis separare: τ ab
C
ἐχθρῶν σου διαχωρίσθητι, καὶ ἀπὸ τῶν
amicis tuis attende. Amic⁹ fidelis
φίλων σου πρόσεχε. Φίλος πιστὸς
ptectio fortis: atq̃ inueniẽt illũ inuenit
σκέπη κραταιά, ὁ δὲ εὑρὼν αὐτὸν εὗρε
thesauꝝ. Amici fidelis nõ est cõ-
θησαυρόν. Φίλου πιστοῦ οὐκ ἔστιν ἀν
mutatio: τ nõ est pond⁹ pulchri
τάλλαγμα, καὶ οὐκ ἔστι σταθμὸς τῆς καλ
tudinis eius. Amic⁹ fidelis medicamẽtũ
λονῆς αὐτοῦ. Φίλος πιστὸς φάρμακον
vite: τ q̃ metuũt dñm inue
ζωῆς, καὶ οἱ φοβούμενοι τὸν κύριον εὑρή
nient illũ. Qui timet dñm: diri
σουσιν αὐτόν. Ὁ φοβούμενος κύριον, εὐθύ
get amicitiã ei⁹: qm̃ sm illũ sic
νει φιλίαν αὐτοῦ, ὅτι κατ' αὐτὸν οὕτως
τ prim⁹ ei⁹. Fili a iuuẽ
καὶ ὁ πλησίον αὐτοῦ. Τέκνον ἐκ νεό
tute tua elige doctrinã: τ vsq; ad
τητός σου ἐπίλεξαι παιδείαν, καὶ ἕως
canos inuenies sapiam: τ sustine
1. reg. 1.
πολιῶν εὑρήσεις σοφίαν, καὶ ἀνάμενε
D
bonos fruct⁹ illi⁹. In eñi
τοὺς ἀγαθοὺς καρποὺς αὐτῆς. Ἐν γὰρ
opere ipius exiguũ laborabis:
τῇ ἐργασίᾳ αὐτῆς ὀλίγον κοπιάσεις,
τ cito edes de gñationi
καὶ ταχὺ φάγεσαι ἀπὸ τῶν γεννημά
bus illi⁹. Quã aspera est nimiũ
των αὐτῆς. Ὡς τραχεῖά ἐστι σφόδρα
indoctis: τ nõ pmanebit in
τοῖς ἀπαιδεύτοις, καὶ οὐκ ἐμμενεῖ ἐν
ea excors. Quasi lapis pbationis
αὐτῇ ἀκάρδιος. Ὡς λίθος δοκιμασίας
fortis erit in eo: τ nõ morabit
ἰσχυρὸς ἔσται ἐπ' αὐτῷ, καὶ οὐ χρονιεῖ
pijcere illã. Sapia eñi sm
ἀπορρίψαι αὐτήν. Σοφία γὰρ κατὰ
nomẽ ei⁹ est: τ nõ multis
τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐστι, καὶ οὐ πολλοῖς
est manifesta. Audi fili τ col
ἐστι φανερά. Ἄκουσον τέκνον καὶ ἔκ-
lige sniam meã: τ ne abijcias
A
λεξαι γνώμην μου, καὶ μὴ ἀπαναίνου
consiliũ meũ. Et inijce
τὴν συμβουλίαν μου. Καὶ εἰσένεγκαι
pedes tuos in cõpedes il-
τοὺς πόδας σου εἰς τὰς πέδας αὐ-

te ipsum. Est enim amicus secundum tẽ-pus suum: & non permanebit in die tribu-latiõis. Et est amicus qui conuertitur ad inimicitiam: & est amicus qui odium & ri-xam & conuitia denudabit. Est autem a-micus socius mense: & non permanebit in die necessitatis. Amicus si permanse-rit fixus: erit tibi q̃si coequalis: & ĩ dome-sticis tuis fiducialiter aget. Si humilia-uerit se contra te & a facie tua abscondo-rit se: vnanimem habebis amicitiam bo-nã. Ab ĩimicis tuis separare: & ab amicis tuis attende. Amic⁹ fidelis protectio for-tis: qui autem inuenit illum inuenit the-saurum. Amico fideli nulla est compara-tio: & non est digna ponderatio auri & ar-genti contra bonitatem fidei illius. Ami-cus fidelis medicamẽtum vite & immor-talitatis: & qui metuũt dominum inueni-ent illum. Qui timet deus eque habebit amicitiam bonam: quoniam secundum illum erit amicus illius. Fili a iuuẽtute tua excipe doctrinam: & vsq; ad canos inue-nies sapientiam. Quasi is qui arat & qui seminat accede ad eam: & sustine bonos fructus illius. In opere enim ipsi⁹ exigu-us laborabis: & cito edes de generationi-bus illius. Quam aspera est nimium sapi-entia indoctis hominibus: & non perma-nebit in illa excors. Quasi lapidis virtus probatio erit in illis: & non demorabun-tur proiicere illam. Sapientia enim doc-trine secundum nomen est eius: & non ẽ multis manifesta. Quibus autem cogni-ta est permanet vsq; ad conspectum dei. Audi fili & accipe consilium intellectus: & ne abiicias consilium meum. Inijce pe-dem tuum in compedes illius: & in torq̃s illius collum tuum. Subiice humerum tu-um & porta illam: & ne acidieris vinculis ei⁹. In omni animo tuo accede ad illam: & in omni virtute tua conserua vias eius. Inuestiga illam & manifestabitur tibi: & continens factus ne derelinquas eam. In nouissimis enim inuenies requiem in ea: & conuertetur tibi in oblectationem. Et erunt tibi compedes eius in protectionẽ fortitudinis & bases virtutis: & torques illius in stolam glorie. Decor enim vite ẽ in illa: & vincula illius alligatura salutis. Stola glorie indues eam: & coronam gra-tulationis impones tibi. Fili si attenderis mihi: disces eam: & si accommodaueris animum tuum: sapiens eris. Si inclinaue-ris aures tuam excipies doctrinã: & si di-lexeris audire: sapiẽs eris. In multitudine presbyterorum prudentium sta: & sapien-tie illorum ex corde coniungere: vt om-nem narrationem dei possis audire: & p-uerbia laudis non effugiant a te. Et si vi-deris sensatum euigila ad eum: & gradus ostiorum illius exterat pes tuus. Cogita-tum tuum habe in preceptis dei: & in mã-datis illius maxime assiduus esto: & ipse dabit tibi cor: & concupiscentia sapien-tie dabitur tibi.

Capitulum. 7.

Noli facere mala: & non te apprehen-dent: discede ab iniquo: & deficient mala abs te. Fili

lius: τ in torquẽ eius col
τῆς, καὶ εἰς τὸν κλοιὸν αὐτῆς τὸν τράχη
lum tuũ. Subijce humeꝝ tuũ: τ por
λόν σου. Ὑπόθες τὸν ὦμόν σου, καὶ βά
ta illam: τ ne sis inimicus
σταζον αὐτήν, καὶ μὴ προσοχθίσῃς τοῖς
vinculis eius. In tota aĩa tua
δεσμοῖς αὐτῆς. Ἐν πάσῃ ψυχῇ σου
accede illi: τ in tota virtute tua
πρόσελθε αὐτῇ, καὶ ἐν ὅλῃ δυνάμει σου
conserua vias eius. Inuesti
συντήρησον τὰς ὁδοὺς αὐτῆς. Ἐξίχ-
ga τ quere: τ cognoscetur
νευσον καὶ ζήτησον, καὶ γνωσθήσεταί
a te: τ continens factus ne relinq̃s
σοι, καὶ ἐγκρατὴς γενόμενος μὴ ἀφῇς
eam. in nouissimis .n. inuenies re-
αὐτήν. ἐπ' ἐσχάτων γὰρ εὑρήσεις τὴν ἀνά
quiem eius: τ conuertetur tibi in
παυσιν αὐτῆς, καὶ στραφήσεταί σοι εἰς
oblectationẽ. Et erunt tibi cõ-
εὐφροσύνην. Καὶ ἔσονταί σοι αἱ πέ
pedes eius in ptectiões fortitudis: τ
δαι αὐτῆς εἰς σκέπην ἰσχύος, καὶ οἱ
torques illius in stolam glorie. Decor
κλοιοὶ αὐτῆς εἰς στολὴν δόξης. Κόσμος
eni aureus est in ea: τ vin
γὰρ χρύσεός ἐστιν ἐπ' αὐτῆς, καὶ οἱ δε
cula illius nexus hyacinthin⁹. Sto
σμοὶ αὐτῆς κλῶσμα ὑακίνθινον. Στο
lam glorie indues eam: τ coronam
λὴν δόξης ἐνδύσῃ αὐτήν, καὶ στέφανον
exultationis circumpones tibi.
ἀγαλλιάματος περιθήσεις σεαυτῷ.
Si volueris fili: doctus eris: τ si
Ἐὰν θέλῃς τέκνον, παιδευθήσῃ, καὶ ἐὰν
tradideris aĩam tuam: callidus
ἐπιδῷς τὴν ψυχήν σου, πανοῦργος
eris. Si dilexeris audire: recipies
ἔσῃ. Ἐὰν ἀγαπήσῃς ἀκούειν, ἐκδέξῃ
intellectũ. τ si iclinaueris aurẽ tuã: sa
σύνεσιν. καὶ ἐὰν κλίνῃς τὸ οὖς σου, σο
piẽs eris. In multitudie pſbyteroꝝ sta:
φὸς ἔσῃ. Ἐν πλήθει πρεσβυτέρων στῆθι,
τ q̃ sapiẽs: ipi coniungere.
καὶ τίς σοφός, αὐτῷ προσκολλήθητι.
Omnẽ narrationẽ diuinã cupe audire:
Πᾶσαν διήγησιν θείαν θέλε ἀκροᾶσθαι,
τ pũerbia intellectus nõ effugiant
καὶ παροιμίαι συνέσεως μὴ ἐκφευγέτω
te. Si videris viꝝ prudẽtẽ: mane sur
σάν σε. Ἐὰν ἴδῃς ἄνδρα συνετόν, ὄρθρι
ge ad eũ: τ gradus ostioꝝ illi⁹
ζε πρὸς αὐτόν, καὶ βαθμοὺς θυρῶν αὐτοῦ
deterat pes tu⁹. Cogitã in
ἐκτριβέτω ὁ πούς σου. Διανοοῦ ἐν
p̃ceptis dñi cõsũmate: τ
τοῖς προστάγμασι κυρίου τελείως, καὶ
in mãdatis illius meditare sem
ἐν ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ μελέτα δια-
per. ipse firmabit cor tuum:
παντός. αὐτὸς στηριεῖ τὴν καρδίαν σου,
τ cõcupiscẽtia sapie dabitur
καὶ ἡ ἐπιθυμία τῆς σοφίας δοθήσεταί
tibi.
σοι.

Ca. 7.

Ne facias mala: τ nõ te com-
Μὴ ποίει κακά, καὶ οὐ μή σε κα-
p̃hendent mala. Discede ab iniquo:
ταλάβῃ κακά. Ἀπόστηθι ἀπὸ ἀδίκου,
τ declinabit a te peccã. Fili
καὶ ἐκκλινεῖ ἀπὸ σοῦ ἁμαρτία. Υἱέ

non semines mala in sulcis iniusticie: & non metes ea in septuplū. Noli querere ab homine ducatū: neq; a rege cathedrā honoris. Non te iustifices āte deū: qm̄ agnitor cordis ipē est: & penes regem noli velle videri sapiens. Noli q̄rere fieri iudex nisi valeas virtute irrūpere iniq̄tates: ne forte extimescas faciē potētis: & ponas scandalū in agilitate tua. Nō pecces in multitudine ciuitatis: nec te īmittas in ppl'z: neq; alliges duplicia pctā. Nec enī ī vno eris immunis. Noli eē pusillanimis iaīo tuo. Exorare & facere elemosynā ne despicias. Ne dicas in multitudine munerum meo℞ respiciet deus: & offerente me deo altissimo munera mea suscipiet. Non irrideas hominem in amaritudine anime: est enim q humiliat & exaltat circumspector deus. Noli amare mendaciū aduersus fratrē tuū: neq; in amicū similiter facias. Noli velle mentiri omne mendaciū: assiduitas enī illius non est bona. Noli verbosus esse in multitudine presbyterorū: & nō iteres verbum in oratione tua. Nō oderis laboriosa opera & rusticationē creatā ab altissimo. Non te reputes in multitudine indisciplinato℞. Memēto ire: qm̄ non tardabit. Humilia valde spiritū tuū: qm̄ vindicta carnis ipii ignis & vermis. Noli preuaricari in amicum pecuniā differentē: neq; fratrē charissimū auro spreueris. Noli discedere a muliere sensata & bona: quā sortitus es in timore dn̄i: gr̄a enī verecundie illius sup aurum. Nō ledas seruū in veritate operantem: neq; mercenariū dantē animā suam. Seruus sensatus sit tibi dilectus quasi anima tua: nō defraudes illum libertate: neq; inopem derelinquas illū. Pecora tibi sunt: attende illis: & si sunt vtilia perseuerēt apud te. Filii tibi sūt: erudi illos: & curua illos a pueritia co℞. Filie tibi sunt: serua corpus illarum: & non ostendas hilarem faciem tuam ad illas. Trade filiam: & grande opus feceris: et homini sensato da illam. Mulier si est tibi secundum animam tuam: nō proiicias illam: & odibili non credas te in toto corde tuo. Honora patrē tuū: & gemitus matris tue ne obliuiscaris. Memento qm̄ nisi per illos natus non fuisses: & retribue illis quomodo & illi tibi. In tota anima tua time dñm: & sacerdotes illius sanctifica. In omni virtute dilige eum qui te fecit: & ministros eius ne derelinquas. Honora deum ex tota anima tua: & honorifica sacerdotes: & propurga te cū brachiis. Da illis partem sicut mandatum est tibi primitiarū et purgationis: & de negligentia tua purga te cum paucis. Datū brachiorū tuorum: & sacrificium sanctificationis offeres dn̄o: & initia sancto℞: & pauperi porrige manū tuā: vt pficiatur propitiatio & bn̄dictio tua. gr̄a dat⁹ ī cōspectu oīs viuētis: & mortuo non phibeas gratiam. Non desis plorantibus in cōsolatione: & cum lugentibus ambula. Nō te pigeat visitare infirmum: ex his enim in dilectione firmaberis.

In oībus opibus tuis memorare nouissima tua: & in eternū non peccabis.

Capitulum octauum.

Non litiges cū homine potente: ne forte incidas in manus illius. Non cōtendas cū viro locuplete: ne forte cōtra te constituat litē tibi. Multos enim pdidit aurū & argentū: et vsq; ad cor regū extendit & cōuertit. Nō litiges cū homine linguato: & nō strues in ignē illi⁹ ligna. Nō cōmūices hoī indocto ne male de pgenie tua loquatur. Ne despicias hoiem auertentē se a pctō: neq; improperes ei. Memēto qm̄ oēs in corruptione sumus. Ne spernas hoiē in sua senectute: et enim ex nobis senescunt. Noli de mortuo inimico tuo gaudere: sciens qm̄ oēs morimur: & in gaudium volum⁹ venire. Ne despicias narratione presbyterorū sapiētiū: & in puerbiis eorū conuersare. Ab ipis em̄ disces sapientiā & doctrinā intellect⁹: & seruire magnatis sine querela: Non te pterеat narratio seniorū: ipi enim didicerunt a patrib⁹ suis. Q m̄ ab ipis disces intellectū: & in tēpore necessitatis dabis responsum. Non incēdas carbones pctōrū arguēs eos: & ne incēdaris flāma ignis pctōrum illorū. Ne cōtra faciē stes contumeliosi: ne sedeat q̄si insidiator ori tuo. Noli fenerari homini fortiori te: q si feneraueris quasi perditū habe. Non spōdeas sup virtutē tuā: q si spoponderis: q̄si restituens cogita. Nō iudices cōtra iudicē: qm̄ scdm quod iustū est iudicat. Cū audace non eas in via: ne forte grauet mala sua in te. Ipē em̄ scdm voluntatē suā vadit: & simul cū stultitia ipi⁹ peries. Cū iracūdo nō facias rixā: & cū audace nō eas in desertū: qm̄ quasi nihil est ante illū sanguis: & vbi nō est adiutoriū elidet te. Cum fatuis cōsiliū nō habeas: nō eī poterūt diligere nisi q̄ eis placēt. Corā extraneo ne facias cōsiliū: nescis em̄ qd pariet. Nō oī hoī cor tuū manifestes: ne forte inferat tibi gratiā falsam: et cōuicietur tibi. Ca. 9.

Non zeles mulierē sin⁹ tui: ne ostendat sup te maliciā doctrine nequā. Nō des mulieri potestatē aīe tue: ne ingrediatur in virtute tua & cōfundaris. Ne respicias mulierē multiuolā: ne forte incidas in laq̄os illi⁹. Cū saltratice ne assidu⁹ sis: nec audias illā: ne forte peas in efficacia illi⁹. Virginē ne conspicias: ne forte scandalizeris in decore illius. Ne des fornicariis aīam tuā in vllo: ne pdas te & hereditatē tuā. Noli circumspicere in vicis ciuitatis: nec oberraueris in plateis illius. Auerte faciē tuā a muliere cōpta: & ne circumspicias speciem alienam. Propter speciē mulieris multi perierūt: & ex hoc concupiscētia quasi ignis exardescit. Oīs mulier q̄ est fornicaria: quasi sterc⁹ in via ab oībus ptereuntib⁹ cōculcabitur. Speciē mulieris aliene multi āmirati reprobi facti sunt: colloquiū enim illius quasi ignis exardescit. Cum aliena muliere non sedeas omnino: nec accumbas cū ea super cubitum: & non alterceris cū illa in vino:

alia tua in illā: et ipsa
ψυχή σου ἐπ' αὐτήν, καὶ τῷ πνεύματί
tuo labaris in perditionē: ne derelin
σου ὀλισθήσῃς εἰς ἀπώλειαν, μὴ ἐγκατα
quas amicū antiquū. nā nouus
λίπῃς φίλον ἀρχαῖον· ὁ γὰρ πρόσφατος
nō est equalis illi. Vinū nouū: ami
οὐκ ἔστιν ἐπίσης αὐτῷ. Οἶνος νέος, φί
cus nouꝰ: si inueteratꝰ fuerit cū letitia
λος νέος, ἐὰν παλαιωθῇ μετ' εὐφροσύνης
bibes illud. ne imiteris gloriā pecca
πίεσαι αὐτόν. μὴ ζηλώσῃς δόξαν ἁμαρ
toris: nō enī nosti q̄ erit subuer
τωλοῦ, οὐ γὰρ οἶδας τίς ἔσται ἡ κατα
sio eiꝰ. ne placeas tibi appro
στροφὴ αὐτοῦ. μὴ εὐδοκήσῃς εὐδο
bationibꝰ impioꝝ. memēto q̄ vsq̄ ad
κίαις ἀσεβῶν. μνήσθητι ὅτι ἕως
inferos nō iustificabunt. Longe abesto
ᾅδου οὐ μὴ δικαιωθῶσι. Μακρὰν ἄπεχε
ab hoīe q̄ potestatē habet occi
ἀπὸ ἀνθρώπου ὃς ἐξουσίαν ἔχει τοῦ φο
dendi: et nō suspicaberis timorē mor
νεύειν, καὶ οὐ μὴ ὑποπτεύσῃς φόβον θα
tis. Et si accesseris ne er
νάτου. Καὶ ἐὰν προσέλθῃς μὴ πλημμε
res: ne auferat vitā tuā
λήσῃς, ἵνα μὴ ἀφέληται τὴν ζωήν σου
continuo. Scito q̄ in medio
παραχρῆμα. Ἐπίγνωθι ὅτι ἐν μέσῳ
laqueoꝝ ptransis: et super pinacula
παγίδων διαβαίνεις, καὶ ἐπὶ ἐπάλξε
ciuitatis deābulas. Scdm
ων πόλεως περιπατεῖς. Κατὰ τὴν
virtutē tuā coniecta de proximo: et cū
ἰσχύν σου στόχασαι τοὺς πλησίον, καὶ μετὰ
sapientibꝰ cōsiliū fac: cū prudētibꝰ sit
τῶν σοφῶν βουλεύου, μετὰ συνετῶν ἔστω
disputatio tua: et ois narratio
ὁ διαλογισμός σου, καὶ πᾶσα διήγησίς
tua in lege altissimi. Viri iusti
σου ἐν νόμῳ ὑψίστου. Ἄνδρες δίκαιοι
sint cōuiue tui: et in timore
ἔστωσαν σύνδειπνοί σου, καὶ ἐν φόβῳ
dñi sit gloriatio tua. In ma
κυρίου ἔστω τὸ καύχημά σου. Ἐν χει
nu artificū opus laudabit: et
ρὶ τεχνιτῶν ἔργον ἐπαινεθήσεται, καὶ
princeps populi sapiēs in sermone suo.
ὁ ἡγούμενος λαοῦ σοφὸς ἐν λόγῳ αὐτοῦ.
Terribilis in ciuitate sua homo linguosus
Φοβερὸς ἐν πόλει αὐτοῦ ἀνὴρ γλωσσώδης,
et petulās in verbo suo odio erit.
καὶ ὁ προπετὴς ἐν λόγῳ αὐτοῦ μισηθήσεται.

Iudex sapiēs docet
Κριτὴς σοφὸς παιδεύσει τὸν C. 10.
populū suū: et principatus prudētis pten
λαὸν αὐτοῦ, καὶ ἡγεμονία συνετοῦ τεταγ
sus erit. scdm iudicē ppli:
μένη ἔσται. κατὰ τὸν κριτὴν τοῦ λαοῦ,
sic et ministri eius. et scdm
οὕτως καὶ οἱ λειτουργοὶ αὐτοῦ· καὶ κατὰ
gubernatorē ciuitatis: oēs
τὸν ἡγούμενον τῆς πόλεως, πάντες οἱ
inhabitātes eā. Rex insi
κατοικοῦντες αὐτήν. Βασιλεὺς ἀπαί
piēs pdet ppliū suū: et ciui
δευτος ἀπολεῖ τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ πό
tas habitabit in intellectu potentiū.
λις οἰκισθήσεται ἐν συνέσει δυναστῶν.
In manu dñi potestas terre: et
Ἐν χειρὶ κυρίου ἡ ἐξουσία τῆς γῆς, καὶ

ne forte declinet cor tuum in illā: & sanguine tuo labaris in perditionē. Ne derelinquas amicum antiquū: nouus enī non erit similis illi. Vinum nouū amicꝰ nouus. Veterascat: & cum suauitate bibas illud. Non zeles gloriā et opes peccatoris: nō enim scis que futura sit illiꝰ subuersio. Non placeat tibi iniuria iniustorum: sciens quoniā vsq̄ ad inferos non placebit impius. Longe abesto ab homine potestatē habente occidendi et non suspicaberis timorem mortis. Et si accesseris ad illū noli aliquid committere: ne forte auferat vitam tuā. Cōmunionem mortis scito quoniā in medio laqueorum ingredieris: & super dolentium arma ambulabis. Secundū virtutem tuā caue te a proximo tuo: & cū sapientibus & prudentibus tracta. Viri iusti sint tibi cōuiue: & in timore dei sit tibi gloriatio: et in sensu sit tibi cogitatus dei: et omnis enarratio tua in pceptis altissimi. In manu artificū opa laudabuntur: & principes populi in sapientia sermonis sui: in sensu vero seniorū verbum. Terribilis est in ciuitate sua homo linguosus: & temerariꝰ ī verbo suo: odibilis erit. Ca. x.

Iudex sapiēs iudicabit populū suū: et principatus sensati stabilis erit. Secundū iudicem populi sic & ministri eius: et qualis rector est ciuitatis: tales & inhabitantes in ea. Rex insipiēs perdet populū suum: & ciuitates inhabitabuntur per sensū prudentiū. In manu dei potestas terre: & execrabilis omnis iniquitas gentiū: et vtilē rectorē suscitabit in tēpus super illam. In manu dei potestas hominis: & sup faciē scribe imponet honorē suū. Ōis iniurie pximi ne memineris: & nihil agas in opibus iniurie. Odibilis corā deo est & hoibus supbia: & execrabilis ōis iniquitas gentiū. Regnū a gente in gentē transfertur pter iniusticias & iniurias et cōtumelias ac diuersos dolos. Auaro aute nihil est scelestius. Quid superbis terra & cinis? Nihil est iniquiꝰ q̄ amare pecuniā. Hic enim & animā suam venalē habet: qm̄ in vita sua proiecit intima sua. Ōis potētatus breuis vita: lāguor plixior grauat medicū. Breuē languorem precidit medicꝰ: sicut & rex hodie est: et cras morietur. Cum enim morietur homo: hereditabit serpētes et bestias & vermes. Initiū superbie hoīs apostatare a deo. qm̄ ab eo qui fecit illū recessit cor eius: qm̄ initiū oīs peccati est supbia. Qui tenuerit illā adimplebitur maledictis: & subuertet eū in finem. Propterea exhonorauit dñs cōuentꝰ malorū: et destruxit eos vsq̄ in finē. Sedes ducū supborū destruxit deꝰ: & sedere fecit mites pro eis. Radices gētiū supbarū arefecit deꝰ: & plātauit humiles ex ipsis gētibꝰ. Terras gētiū euertit dñs: & pdidit eas vsq̄ in fundamentū. Arefecit deꝰ ex ipsis & dispdidit eos: et cessare fecit memoriā eorū a terra. Memoriā superborū pdidit deus: & reliqt memoriā humiliū sensu. Nō est creata hominibus superbia

vtilē suscitabit ad tps sup eā.
τὸν χρήσιμον ἐγερεῖ εἰς καιρὸν ἐπ' αὐτῆς.
In manu dñi felicitas hoīs: et faciei
ἐν χειρὶ κυρίου εὐοδία ἀνδρός, καὶ προσώ
scribe imponet gloriā suā.
πῳ γραμματέως ἐπιθήσει δόξαν αὐτοῦ.
In omni iniuria: ne irascaris
Ἐπὶ παντὶ ἀδικήματι, μὴ μηνιάσῃς τῷ
proximo: et ne facias quippiā in opibꝰ
πλησίον, καὶ μὴ πρᾶσσε μηδὲν ἐν ἔργοις
iniurie. Odibilis corā dño et hoi
ὕβρεως. Μισητὴ ἔναντι κυρίου καὶ ἀν
bus superbia: et ex ambobꝰ
θρώπων ὑπερηφανία, καὶ ἐξ ἀμφοτέρων
error iniusticie. Regnū de gē
πλημμελεῖα ἀδικίας. Βασιλεία ἀπὸ ἔθ
te in gentē transfertur. ppf iniusticias
νους εἰς ἔθνος μετάγεται. διὰ ἀδικίας
et iniurias et opes dolosas: qd su
καὶ ὕβρεις καὶ χρήματα δόλια, τί ὑπε
perbit terra et cinis? Auaro
ρηφανεύεται γῆ καὶ σποδός; Φιλαργύρου
quidē. n. nihil iniquius. hic enī et
μὲν γὰρ οὐδὲν ἀνομώτερον. οὗτος γὰρ καὶ
suā aiam venalē facit. qm̄
τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἔκπρακτον ποιεῖ. ὅτι
in vita sua pcecsit intima sua.
ἐν ζωῇ αὐτοῦ ἔρριψαν τὰ ἐντόσθια αὐτοῦ.
longū morbū incidit medicꝰ: et
μακρὸν ἀρρώστημα κόπτει ἰατρός, καὶ
rex hodie: et cras morie
βασιλεὺς σήμερον, καὶ αὔριον τελευτή
tur. Cū enī moriat homo:
σει. Ἐν γὰρ τῷ ἀποθανεῖν ἄνθρωπον,
hereditabit serpētes et bestias: et
κληρονομήσει ἑρπετὰ καὶ θηρία, καὶ
vermes. Initiū superbie ho
σκώληκας. Ἀρχὴ ὑπερηφανίας, ἀν
minis recedentis a dño: et
θρώπου ἀφισταμένου ἀπὸ κυρίου, καὶ
ab eo q̄ fecit illū recessit
ἀπὸ τοῦ ποιήσαντος αὐτὸν ἀπέστη ἡ
cor eius. Qm̄ initiū peccati
καρδία αὐτοῦ. Ὅτι ἀρχὴ ἁμαρτίας
superbia: et q̄ tenuerit illā inu
ὑπερηφανία, καὶ ὁ κρατῶν αὐτῆς ἐξομ
ebrabit abominatione: et subuerte
βρίσει βδέλυγμα, καὶ κατέστρεψε
tur in finē. ppf hoc exhonora
εἰς τέλος. διὰ τοῦτο παρεδόξα
uit dñs inductiones: et subuer
σε κύριος τὰς ἐπαγωγάς, καὶ κατέστρε
tit in finē illos. Sedes im
ψεν εἰς τέλος αὐτούς. Θρόνους ἀρ
perantiū destruxit dñs: et sedere fecit
χόντων καθεῖλεν ὁ κύριος, καὶ ἐκάθισε
mites pro eis intus. radices gētiū
πραεῖς ἀντ' αὐτῶν ἔνδοθεν. ῥίζας ἐθνῶν
superbarū abstulit dñs: et plāta
ὑπερηφάνων ἐξέτιλε κύριος, καὶ ἐφύτευ
uit pro illis in gloria humiles. Regiones
σεν ἀντ' αὐτῶν ἐν δόξῃ ταπεινούς. Χώρας
gētiū subuertit dñs: et perdidit
ἐθνῶν κατέστρεψε κύριος, καὶ ἀπώλεσεν
eas vsq̄ ad fundamēta terre. abstulit ex eis
αὐτὰς ἕως θεμελίων γῆς. ἐξῆρεν ἐξ αὐ
et pdidit eos: et cessare
τῶν καὶ ἀπώλεσεν αὐτούς, καὶ κατέ
fecit a terra memoriā eoꝝ.
παυσεν ἀπὸ γῆς τὸ μνημόσυνον αὐτῶν.
Nō creata est hoībus superbia:
Οὐκ ἔκτισαι ἀνθρώποις ὑπερηφανία,

C D 3. re. 3. a. A B C
Ec. 19

neq̄ ira furoris generationibꝰ mulierꝝ.
οὐδὲ ὀργὴ θυμοῦ γεννήμασι γυναικῶν.
semē securitatis q̄ timēt domi
σπέρμα ἀσφαλείας οἱ φοβούμενοι κύ
nū: et ptiosa plāta q̄ diligunt
ριον, καὶ ἔντιμον φύτευμα οἱ ἀγαπῶν
illū. Semē ignominie q̄
τες αὐτόν. Σπέρμα ἀτιμίας οἱ μὴ
nō attendunt legi: semē erro
προσέχοντες τῷ νόμῳ, σπέρμα πλα
ris q̄ trāsgrediunt mādata.
νήσεως οἱ παραβαίνοντες ἐντολάς.
In medio fratrū rector illoꝝ
Ἐν μέσῳ ἀδελφῶν ὁ ἡγούμενος αὐτῶν
honoratus: et q̄ timent dñm in
ἔντιμος, καὶ οἱ φοβούμενοι κύριον ἐν
oculis illius. Ante finē initiū
ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ. Πρὸ λήξεως ἀρχῆ
timor dñi: abiectio āt pncipatus obdu
φόβος κυρίου, ἐκβολὴ δὲ ἀρχῆς σκλη
ratio et superbia. diues et
ρυσμὸς καὶ ὑπερηφανία. πλούσιος καὶ
honoratus et pauper gloriatio eoꝝ
ἔνδοξος καὶ πτωχός, τὸ καύχημα αὐτῶν
timor dñi. Nō iustū inhonorare
φόβος κυρίου. Οὐ δίκαιον ἀτιμάσαι
paupere intelligentē: et nō decet hono
πτωχὸν συνετόν, καὶ οὐ καθήκει δοξά
rare virū peccatorē. Magnates
σαι ἄνδρα ἁμαρτωλόν. Μεγιστᾶνες
et iudices et potentes honorabunt:
καὶ κριταὶ καὶ δυνάσται δοξασθήσονται,
et nō est aliqs eoꝝ maior ti
καὶ οὐκ ἔστι τίς αὐτῶν μείζων τοῦ φο
mente dñm. Seruo prudēti
βουμένου τὸν κύριον. Οἰκέτῃ συνετῷ
liberi seruient: et vir sa
ἐλεύθεροι λειτουργήσουσι, καὶ ἀνὴρ ἐπι
piens nō murmurabit correptus. ne
στήμων οὐ γογγύσει παιδευόμενος. μὴ
velis videri sapiēs in faciēdo opus tuū: et ne
σοφίζου ποιῆσαι τὸ ἔργον σου, καὶ μὴ
extollas te in tpe angustie tue.
δοξάζου ἐν καιρῷ στενοχωρίας σου.
Melius .n. q̄ operat et abun
Κρείσσων γὰρ ὁ ἐργαζόμενος καὶ περισσ
dat in oibus: q̄ q̄ gliat et
εύων ἐν πᾶσιν, ἢ ὁ δοξαζόμενος καὶ
eget pane. Fili in mansuetudīe
ὑστερῶν ἄρτου. Τέκνον ἐν πραΰτητι
tua honora aiam tuā: et da
δόξασον τὴν ψυχήν σου, καὶ δὸς
illi honorē scdm dignitatē eius.
αὐτῇ τιμὴν κατὰ τὴν ἀξίαν αὐτῆς.
Peccantē in aiam su
Τὸν ἁμαρτάνοντα εἰς τὴν ψυχὴν αὐ
am qs iustificabit: et qs honorabit
τοῦ τίς δικαιώσει; καὶ τίς δοξάσει
inhonorantē vitā suā? Pau
τὸν ἀτιμάζοντα τὴν ζωὴν αὐτοῦ; Πτω
per honorat ppf scientiā suā: et
χὸς δοξάζεται δι' ἐπιστήμην αὐτοῦ, καὶ
diues honorat ppf diuitias
πλούσιος δοξάζεται διὰ τὸν πλοῦτον
suas. q̄ est honoratus in paupertate: et
αὐτοῦ. ὁ δὲ δεδοξασμένος ἐν πτωχείᾳ, καὶ
in diuitijs quāto magis?
ἐν πλούτῳ ποσαχῶς; Ca. 11.

Sapia humilis exaltabit caput
Σοφία ταπεινοῦ ἀνυψώσει κεφα
illius: et in medio magnatū col
λὴν αὐτοῦ, καὶ ἐν μέσῳ μεγιστάνων κα

neq̄ iracundia nationi mulierum. Semē hominum honorabitur hoc quod timet deum. semē autem hoc exhonorabitur quod preterit mandata domini. In medio fratrum rector illorum in honore: & qui timent dñm erūt in oculis illiꝰ. Gloria diuitū honoratorum: & pauperum timor dei est. Nō despicere hominē iustum pauperem: et non magnificare virum peccatorem diuitem. Magnus est iudex: & potens est in honore: & nō est maior illo qui timet deū. Seruo sensato liberi seruient: & vir prudens & disciplinatus non murmurabit correptus: & inscius nō honorabitur. Noli extollere te in faciēdo opere tuo: et noli cunctari in tēpore angustie. Melior est qui operatur & abundat in omnibus: q̄ qui gloriatur & eget pane. Fili in mansuetudine serua animam tuā: & da illi honorem secundum meritum suum. Peccantem in animam suā quis iustificabit? Et quis honorificabit exhonorantem animā suam? Pauper gloriatur per disciplinā & timorem suū: & est homo qui honorificatur propter substantiam suam. Qui autē gloriatur in paupertate: q̄tomagis in substātia. Et qui gloriatur in substantia: paupertatē vereatur.

Capitulum vndecimum.

Sapiētia humiliati exaltabit caput illius: et in medio magnatorum cōsedere illum faciet. Non laudes virū in specie sua: neq̄ spernas hominem in visu suo: breuis in volatilibus apis: & initiū dulcoris habet fructus illius. In vestitu ne glorieris vnq̄: nec in die honoris tui extollaris. Quoniam mirabilia opa altissimi solius: et gloriosa & abscōsa & inuisa opa illius. Multi tyranni sederunt in throno: & insuspicabilis portauit diadema. Multi potētes oppressi sunt valde: & gl'iosi traditi sunt in manus alterorum. Priusq̄ interroges ne vituperes quenq̄: & cum interrogaueris: corripe iuste. Priusq̄ audias ne respondeas verbum: & in medio seniorū ne adiicias loqui. De ea re que te non molestat ne certeris: & ī iudicio peccātium ne consistas. Fili ne in multis sint actus tui: & si diues fueris non eris immunis a delicto. Si enim secutus fueris non apprehēdes: & non effugies si precurreris. Est homo laborans & festinās & dolens impius: & tanto magis non abundabit. Est homo marcidus egens recuperatione: plus deficiens virtute & abundans paupertate: & oculus dei respexit illum in bono & erexit eū ab humilitate ipsius: & exaltauit caput eius: & mirati sunt in illo multi & honorauerunt deū. Bona & mala: vita et mors: paupertas & honestas a deo sunt. Sapientia disciplina & scientia legis apud dominum: dilectio et vie bonorum apud ipsum. Error & tenebre peccatoribus concreata sunt: qui autem exultant in malis consenescunt in malo. Datio dei permanet iustis:

locabit eum. Ne laudes virū in specie
θίσει αὐτόν. Μὴ αἰνέσῃς ἄνδρα ἐν κάλλει
sua: et ne abominaris hoīem in visu
αὐτοῦ, καὶ μὴ βδελύξῃ ἄνθρωπον ἐν ὁράσει
suo. breuis in volatilibus apis:
αὐτοῦ. μικρὰ ἐν πετεινοῖς μέλισσα,
et pncipatꝰ dulcoꝝ fructꝰ eius.
καὶ ἀρχὴ γλυκασμάτων ὁ καρπὸς αὐτῆς.
In indumēto vestimētoꝝ ne glorieris: et
Ἐν περιβολῇ ἱματίων μὴ καυχήσῃ, καὶ
in die glie ne extollaris: qm̄ mirabilia
ἐν ἡμέρᾳ δόξης μὴ ἐπαίρου, ὅτι θαυμαστὰ
opa dñi sunt: et occulta opa
τὰ ἔργα κυρίου ἐστί, καὶ κρυπτὰ τὰ ἔργα
eius hoibꝰ. multi tyrāni sederunt sup
αὐτοῦ ἀνθρώποις. πολλοὶ τύραννοι ἐκάθισαν ἐπ'
pauimēta: at insuspicatꝰ tulit diade
ἐδάφους, ὁ δὲ ἀνυπονόητος ἐφόρεσε διάδη
ma. Multi potentes inhonorati sūt val
μα. Πολλοὶ δυνάσται ἠτιμάσθησαν σφό
de: et gliosi traditi sunt in manꝰ
δρα, καὶ ἔνδοξοι παρεδόθησαν εἰς χεῖρας
alioꝝ. priusq̄ exquiras: ne accuses: intellige
ἑτέρων. πρὶν ἐξετάσῃς, μὴ μέμψῃ, νόησον
primū et sic reprehēde. priusq̄ audi
πρῶτον καὶ τότε ἐπιτίμα. πρὶν ἢ ἀκοῦ
as: ne respōdeas: et in medio smonū ne
σαι, μὴ ἀποκρίνου, καὶ ἐν μέσῳ λόγων μὴ
iterijcias verbū. De re
παρέμβαλλε ῥῆμα. Περὶ πράγματος
de q̄ nō est adte: ne certes: et in iudicio pec
οὗ οὐκ ἔστι σοι, μὴ ἔριζε, καὶ ἐν κρίσει ἁμαρ
catoꝝ ne sīdeas. Fili nō erga
τωλῶν μὴ συνέδρευε. Τέκνον μὴ περὶ
multa sint actus tui: si enī
πολλὰ ἔστωσαν αἱ πράξεις σου, ἐὰν γὰρ
repleꝰ fueris nō eris innocēs: et si secutꝰ fueris:
πληθύνῃς οὐκ ἀθωωθήσῃ, καὶ ἐὰν διώκῃς,
nō apprehēdes: et nō effugies au
οὐ μὴ καταλάβῃς, καὶ οὐ μὴ ἐκφύγῃς δια
fugiēs. Est laborās et opās: et festinās:
δράς. Ἔστι κοπιῶν καὶ πονῶν καὶ σπεύδων,
et tanto magis eget. est piger
καὶ τοσούτῳ μᾶλλον ὑστερεῖ. ἔστι νωθρὸς
egēs auxilio: deficiēs virtute et
προσδεόμενος ἀντιλήψεως, ὑστερῶν ἰσχύϊ καὶ
abundās paupertate: et oculus dñi
πτωχείᾳ περισσεύων, καὶ ὀφθαλμοὶ κυ
respexit illū in bona: et erexit
ἐπέβλεψεν αὐτῷ εἰς ἀγαθά, καὶ ἀνώρθω
eū de humilitate ipius. et exal
σεν αὐτὸν ἐκ ταπεινώσεως αὐτοῦ. Καὶ ἀνύ
tauit caput eius a ptritione:
ψωσε κεφαλὴν αὐτοῦ ἀπὸ συντριβῆς,
et mirati sunt in illo multi q̄ vide
καὶ ἐθαύμασαν ἐπ' αὐτῷ πολλοὶ θεωρή
runt. Bona et mala: vita et mors
σαντες. Ἀγαθὰ καὶ κακά, ζωὴ καὶ θά
paupertas et diuitie a dño
νατος, πτωχεία καὶ πλοῦτος παρὰ κυ
mino sunt. sapia et scientia et cognitio
ρίου ἐστί. σοφία καὶ ἐπιστήμη καὶ γνῶ
legis a dño. dilectio
σις νόμου παρὰ κυρίου. Ἀγάπησις
et vie bonoꝝ opeꝝ ab ipo sunt.
καὶ ὁδοὶ καλῶν ἔργων παρ' αὐτοῦ εἰσι.
Error et tenebre petoribus concrea
Πλάνη καὶ σκότος ἁμαρτωλοῖς συνέ
ta sunt: at exultātibus in malis
κτισται, τοῖς δὲ γαυριῶσιν ἐπὶ κακά
cōsenescit malitia. Datio dñi pmanet
συγγηρᾷ κακία. Δόσις κυρίου παραμένει

D puer. 17. a. puer. 21. b. Infra. 19. b. A B puer. 18. c.

religiosis: τ bñplacitũ ei⁹ pspera
εὐσεβέσι, καὶ ἡ εὐδοκία αὐτοῦ εὐοδοῖ
in seculũ. Est ꝗ locupletat ab atte
εἰς τὸν αἰῶνα. Ἐσὶ πλουτῶν ἀπὸ προ
tione τ parsimonia sua: τ hec
σοχῆς καὶ σφιγγίας αὐτοῦ, καὶ αὕτη
pars ei⁹ a mercede illius.
ἡ μερὶς αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ.
In eo ꝗ dicit ipe inueni requiē: τ
Ἐν τῷ εἰπεῖν αὐτὸν εὗρον ἀνάπαυσιν, καὶ
nūc mãducabo a bonis meis as=
νῦν φάγωμαι ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν μου ἀ
sidue. Et nõ nouit qđ tps
διαλείπτως. Καὶ οὐκ οἶδε τίς καιρὸς
preteribit ipm: τ relinquet
παρελεύσεται αὐτόν, καὶ καταλείψει
illa aliis τ morief. Sta
αὐτὰ ἑτέροις καὶ ἀποθανεῖται. Στῆθι
in testamẽto tuo τ colloqre in illo: τ
ἐν διαθήκῃ σου καὶ ὁμίλει ἐν αὐτῷ, καὶ
in ope tuo veterasce. ne mire
ἐν τῷ ἔργῳ σου παλαιώθητι. μὴ θαύμαζε
ris i operib⁹ pctõris: cõfide aũt i do=
ἐν ἔργοις ἁμαρτωλοῦ, πίστευε δὲ κυ=
mino τ pmane in labore tuo. qm le=
ρίῳ καὶ ἔμμενε τῷ πόνῳ σου. ὅτι κοῦ
ue in oculis dñi velociter repēte
φον ἐν ὀφθαλμοῖς κυρίου διὰ τάχους ἐξάπινα
ditare pauperē. Bñdictio dñi
πλουτίσαι πένητα. Εὐλογία κυρίου
in mercede pii: τ in hora veloci
ἐν μισθῷ εὐσεβοῦς, καὶ ἐν ὥρᾳ ταχινῇ
germinat bñdictionē ei⁹. ne dixeris
ἀναθάλλει εὐλογίαν αὐτοῦ. μὴ εἴπῃς
ꝗ est mihi necessitas cõplacētie: τ a quo
τίς ἐσί μου χρεία ἀρεσκείας, καὶ τίνι
ex nūc erũt mihi bona? Ne
ἀπὸ τοῦ νῦν ἔσαι μοι τὰ ἀγαθά; Μὴ
dicas: sufficiētia mihi sũt: τ multa mihi
εἴπῃς, αὐτάρκη μοί ἐσί, καὶ πολλά μοι
ꝗ habeo: τ ꝗd ex nūc mali
ἃ ἔχω, καὶ τί ἀπὸ τοῦ νῦν κακωθή=
habebo in vita? In die bonoꝝ obliuio
σομαι ἐν ζωῇ; ἐν ἡμέρᾳ ἀγαθῶν ἀμνησία
maloꝝ: τ in die maloꝝ nõ recordabi
κακῶν, καὶ ἐν ἡμέρᾳ κακῶν οὐ μνησθήσε
tur bonoꝝ. Qm̃ leue corã dño
ται ἀγαθῶν. Ὅτι κοῦφον ἔναντι κυρίου
in die obitus reddere homini
ἐν ἡμέρᾳ τελευτῆς ἀποδοῦναι ἀνθρώπῳ
fm̃ opa ei⁹. Malicia hore obli
κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Κάκωσις ὥρας ἐπι
uionē facit delitiaꝝ: τ cõsumationē
λησμονὴν ποιεῖ τρυφῆς, καὶ συντέλειαν
hois reuelatio opeꝝ illi⁹.
ἀνθρώπου ἀποκάλυψις ἔργων αὐτοῦ.
Ante mortē ne dicas btm̃ aliquē:
Πρὸ τελευτῆς μὴ μακάριζε μηδένα,
τ in filiis suis cognoscef vir.
καὶ ἐν τέκνοις αὐτοῦ γνωσθήσεται ἀνήρ.
nõ oēm hoiem inducas in
μὴ πάντα ἄνθρωπον εἴσαγε εἰς τὸν
domũ tuã: multe em̃ insidie dia
οἶκόν σου, πολλὰ γὰρ τὰ ἔνεδρα τοῦ δια
boli. Perdix capta in cauea:
βόλου. Πέρδιξ θηρευτὴς ἐν καρτάλλῳ,
sic cor superbi: τ vt pspe=
οὕτως καρδία ὑπερηφάνου, καὶ ὡς κατά
ctor ascendēs ad casum. Nã
σκοπος ἐπιβὰς ἐπὶ πτῶσιν. Τὰ γὰρ
bona in mala conuertēs insidiat:
ἀγαθὰ εἰς κακὰ μεταστρέφων ἐνεδρεύει,

& profectus illius successus habebit in eternũ. Est qui locupletatur parce agē do: & hec est pars mercedis illius in eo ꝙ dicit: inueni requiē mihi: & nũc manducabo de bonis meis solus: & nescit ꝙ tps ꝓtereat illũ: & mors appropinquet & relinq̃t oĩa aliis: & moriatur. Sta in testamento tuo: & in illo colloquere: & i opere mandatorum tuoruꝫ veterasce. Ne manseris in operibus pctõrũ. Cõfide aũt in deo & mane in loco tuo. Facile est enĩ in oculis dei subito honestare pauperē. Bñdictio dei in mercedē iusti festinat: & in honore veloci ꝓcessus illius fructificat. Ne dicas. qđ est mihi op⁹: & que erunt mihi ex hoc bona? Ne dicas. Sufficiens mihi sum: & quid ex hoc pessimabor? In die bonorũ ne ĩmemor sis malorum: & in die malorum ne ĩmemor sis bonorum: qm̃ facile est coram deo in die obit⁹ retribuere vnicuiq3 secũdum vias suas. Malitia hore obliuionē facit luxurie magne: & in fine hominis denudatio operũ illius. Ante mortē ne laudes hominem quẽq3: qm̃ in filiis suis agnoscitur vir. Non oēm hoiem inducas in domũ tuam: multe enim sunt insidie dolosi. Sicut.n. eructant precordia fetentium: & sicut pdix inducitur ĩ caueã: & vt caprea in laqueũ: sic & cor superborum: & sicut ꝓspector vidēs casum proximi sui. Bona enĩ3 in mala cõuertens insidiatur: & in electis imponet maculam. A scintilla enim vna augetur ignis & ab vno doloso augetur sanguis: homo vero peccator sanguini insidiatur. Attende tibi a pestifero. fabricat enim mala: ne forte ĩducat super te subsannationem in perpetuum. Admitte ad te alienigenam: & subuertet te in turbine: & abalienabit te a viis ꝓpriis.

Capitulum.12

Si bñfeceris scito cui feceris: & erit gratia in bonis tuis multa. Benefac iusto & inuenies retributioneꝫ magnã: & si non ab ipso certe a domino. Non ē enim ei bene qui assiduus est in malis: & elemosynas non danti: quoniam & altissimus odio habet peccatores: & misertus est penitentibus. Da misericordiam: & ne suscipias peccatoreꝫ: & impiis & peccatoribus reddet vindictam: custodiens eos in diem vindicte. Da bono & non receperis peccatorem. Benefac humili: & non dederis impio. Prohibe panes illi dare ne in ipsis potentior te sit. Nam duplicia mala inuenies in omnibus bonis quecunq3 fecerit illi: quoniam & altissimus odio habet peccatores: & impiis reddet vĩdictam. Non agnoscetur in bonis amicus: et non abscondetur in malis inimicus. In bonis viri inimici illius: in tristicia et in malitia illius amicus agnitus est. Non credas inimico tuo in eternum. Sicut enim eramētũ eruginat neq̃tia illi⁹. Et si hũiliatus vadat curu⁹: abiice animũ tuũ: et

τ in electis imponet maculã.
καὶ ἐν τοῖς αἱρετικοῖς ἐπιθήσει μῶμον.
Ab scintilla parua augef pru
Ἀπὸ σπινθῆρος μικρᾶς πληθύνεται ἀν=
na: τ homo peccator ad
θρακιά, καὶ ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς εἰς
sanguinē insidiat: attende a malefa=
αἷμα ἐνεδρεύει. πρόσεχε ἀπὸ κακούρ
ctore: praua em̃ fabricat: ne forte
γου, πονηρὰ γὰρ τεκταίνεται, μήποτε
det tibi maculã in seculũ. Inhabi
δῷ σοι μῶμον εἰς τὸν αἰῶνα. Ἐνοίκι
tare fac pegrinũ τ puertet te in turba
σον ἀλλότριον καὶ διασρέψει σε ἐν ταρα
tione: τ abalienabit te a
χῇ, καὶ ἀπαλλοτριώσει σε ἐκ τῶν
ppriis tuis.
ἰδίων σου.

Ca. 12.

Si bene feceris: scito cui facis:
Ἐὰν εὖ ποιῇς, γνῶθι τίνι ποιεῖς,
τ erit gra bonis tuis. Bene
καὶ ἔσαι χάρις τοῖς ἀγαθοῖς σου. Εὖ
fac pio: τ inuenies retribu=
ποίησον εὐσεβῆ, καὶ εὑρήσεις ἀνταπόδο=
tionē: τ si nõ ab ipo: at ab
σιν, καὶ εἰ μὴ παρ' αὐτοῦ, ἀλλὰ παρὰ
altissimo. Nõ erũt bona ei q assue
τοῦ ὑψίσου. Οὐκ ἔσαι ἀγαθὰ τῷ ἐνδελε
t⁹ est ad mala: τ elemosynã nõ
χίζοντι εἰς κακά, καὶ τῷ ἐλεημοσύνην μὴ
seperanti. da pio: τ ne
χαριζομένῳ. δὸς τῷ εὐσεβεῖ, καὶ μὴ
suscipias peccatorē. Bene fac hu
ἀντιλάβῃ ἁμαρτωλοῦ. Εὖ ποίησον τα
mili τ ne dederis impio. phi
πεινῷ καὶ μὴ δῷς ἀσεβεῖ. ἐμπόδι=
be panes tuos τ ne dederis ei:
σον τοὺς ἄρτους σου καὶ μὴ δῷς αὐτῷ,
ne in illis te supparet: du
ἵνα μὴ ἐν αὐτοῖς σε δυναστεύσῃ, δι=
plicia em̃ mala inuenies tibi in
πλάσια γὰρ κακὰ εὑρήσεις σοι ἐν
oibus bonis q̃cũq̃ feceris illi.
πᾶσιν ἀγαθοῖς οἷς ἂν ποιῇς αὐτῷ.
Qm̃ τ altissimus odio habuit peccato
Ὅτι καὶ ὁ ὕψισος ἐμίσησεν ἁμαρτω=
res: τ piis reddet vi
λούς, καὶ τοῖς εὐσεβέσιν ἀποδώσει ἐκ
dictã. Seruat aũt eos in di=
δίκησιν. Φυλάσσει δὲ αὐτοὺς εἰς ἡμέ
em vindicte eoꝝ forte. Da
ραν ἐκδικήσεως αὐτῶν κραταιάν. Δὸς
bono: τ ne suscipias pctõrē.
τῷ ἀγαθῷ, καὶ μὴ ἀντιλάβῃ ἁμαρτωλοῦ.
Nõ eiiciet in bonis amic⁹:
Οὐκ ἐκβληθήσεται ἐν ἀγαθοῖς ὁ φίλος,
τ nõ abscondet in malis inimic⁹.
καὶ οὐ κρυβήσεται ἐν κακοῖς ὁ ἐχθρός.
in bonis viri inimici illi⁹ in
ἐν ἀγαθοῖς ἀνδρὸς οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ ἐν
tristicia: τ in malis illi⁹ τ ami
λύπῃ, καὶ ἐν τοῖς κακοῖς αὐτοῦ καὶ ὁ φί
cus separabif. Ne credas
λος διαχωρισθήσεται. Μὴ πισεύσῃς
inimico tuo in seculũ: sicut em̃
τῷ ἐχθρῷ σου εἰς τὸν αἰῶνα, ὡς γὰρ ὁ
es eruginat: sic nequitia illi⁹. τ
χαλκὸς ἰοῦται, οὕτως ἡ πονηρία αὐτοῦ, καὶ
si humiliat fuerit τ vadat incurua
ἐὰν ταπεινωθῇ καὶ πορεύηται συγκε=
tus: superpone aiam tuã τ
κυφώς, ἐπίσησον τὴν ψυχήν σου καὶ

Infra 18.c. · Infra 22.b. · C · D · A · B · C

caue ab illo: τ eris ei vt q
φύλαξαι ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἔσῃ αὐτῷ ὡς ἐκ=
abstersit speculum: τ cognosces ꝙ nõ
μεμαχὼς ἔσοπτρον, καὶ γνώσῃ ὅτι οὐκ
in fine tersit eruginē. Ne statuas eũ pe=
εἰς τέλος κατίωσε. Μὴ σήσῃς αὐτὸν πα
nes te: ne forte cũ subuerterit te stet
ρὰ σεαυτῷ, μήποτε καταστρέψας σε στῇ
sup locũ tuũ. Ne colloces e=
ἐπὶ τὸν τόπον σου. Μὴ καθίσῃς αὐ=
um a dextris tuis: ne forte querat
τὸν ἐκ δεξιῶν σου, μήποτε ζητήσῃ τὴν
cathedrã tuã accipere: τ in nouissis
καθέδραν σου λαβεῖν, καὶ ἐπ' ἐσχάτων
cognoscas verba mea: τ in
ἐπιγνώσῃ τοὺς λόγους μου, καὶ ἐπὶ τῶν
sermonib⁹ meis stimuleris. Quis miserebif
ῥημάτων μου κατανυγήσῃ. Τίς ἐλεή=
bit icãtatoris a pcēte morsi: τ omnium
σει ἐπαοιδὸν ὀφιόδηκτον, καὶ πάντας
accedentiũ bestiis: sic ei⁹ q ac
τοὺς προσάγοντας θηρίοις, οὕτως τὸν προ
cedit viro peccatori τ qui
πορευόμενον ἀνδρὶ ἁμαρτωλῷ καὶ συμ
cõmiscetur in petis eius.
φυρόμενον ἐν ταῖς ἁμαρτίαις αὐτοῦ.
Per horã tecum pmanebit: si autē tu
Ὥραν μετὰ σοῦ διαμενεῖ, ἐὰν δὲ ἐκκλίνῃς
flas: nõ sustinebit. In
ἐν ταῖς ... ἐὰν δὲ ἐκκλίνῃς, οὐ μὴ καρτερήσῃ.
τ in labiis suis indulcabit
καὶ ἐν τοῖς χείλεσιν αὐτοῦ γλυκανεῖ ὁ
inimic⁹: τ in corde suo delibera
ἐχθρός, καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ βουλεύ=
bit subuertere te in foueam. In ocu
σεται ἀνατρέψαι σε εἰς βόθρον. Ἐν ὀφ
lis suis lachrymabitur: τ si inuenerit
θαλμοῖς αὐτοῦ δακρύσει, καὶ ἐὰν εὕρῃ
tps nõ satiabitur a sanguine.
καιρὸν οὐκ ἐμπλησθήσεται ἀφ' αἵματος.
Mala si occurrerint tibi: inuenies il=
Κακὰ ἐὰν ὑπαντήσῃ σοι, εὑρήσεις αὐ
lũ priorem te illic: τ q̃si homo
τὸν πρότερον σου ἐκεῖ, καὶ ὡς ἄνθρωπος
adiuuãs suffodiet calcaneũ tuũ. Ca=
βοηθῶν ὑποχάσει πτέρναν σου. Τὴν κε
put suũ mouebit τ plaudet
φαλὴν αὐτοῦ κινήσει καὶ ἐπικροτήσει ταῖς
manib⁹: τ multa susurrabit τ cõmuta
χερσί, καὶ πολλὰ διαψιθυρίσει καὶ ἀλλοιώ
bit vultum suum.
σει τὸ πρόσωπον αὐτοῦ.

Ca. 13.

Qui tetigerit picem: inqnabitur
Ὁ ἁπτόμενος πίσσης, μολυνθήσεται
in ea: τ cõicans supbo similis
ἐν αὐτῇ, καὶ κοινωνῶν ὑπερηφάνῳ ὁμοιωθή
erit illi. Pondus sup te ne tollas i vita
σεται αὐτῷ. Βάρος ὑπὲρ σὲ μὴ ἄρῃς ἐν ζωῇ
tua: τ fortiori te τ ditiori
σου, καὶ ἰσχυροτέρῳ σου καὶ πλουσιωτέρῳ
te ne cõicens. Quid cõicabit olla ad
σου μὴ κοινώνει. Τί κοινωνήσει χύτρα πρὸς
cacabũ? ipsa impinget: τ ipa cõtere
λέβητα; αὐτὴ προσκρούσει, καὶ αὐτὴ συντρι
tur. Diues iniuriã fecit: τ ipm ro=
βήσεται. Πλούσιος ἠδίκησε, καὶ αὐτὸς προσ
gabunt. paup iniuriã fecit: τ ipe
εμβριμήσεται. πτωχὸς ἠδίκησε, καὶ αὐτὸς
minas patietur. Si vtilis fueris:
προσαπειληθήσεται. Ἐὰν χρησιμεύσῃς,
operat in te: τ si egueris: afflit
ἐργάται ἐν σοί, καὶ ἐὰν ὑστερήσῃς, καταλ

custodi te ab illo. Non statues illum penes te: nec sedeat ad dexteraꝫ tuam: ne conuersus stet in loco tuo: ne forte cõuersus in locum tuum inquirat cathedram tuam: & in nouissimo cognoscas verba mea: & in sermonib⁹ meis stimuleris. Quis miserebitur incantantori a serpente percusso: & omnibus qui appropiant bestiis? Sic & q comitatur cũ viro iniquo: & obuolutus est in peccatis eius. Vna hora tecum permanebit. Si autē declinaueris: non supportabit. In labiis suis indulcat inimicus: & in corde suo insidiatur vt subuertat te ĩ foueam. In oculis suis lachrymatur inimicus: & si inuenerit tempus non satiabitur sanguine: & si incurrerint tibi mala: inuenies eum illic priorem: & quasi adiuuans suffodiet plantas tuas. Caput suum mouebit & plaudebit manu: & multa susurrans cõmutabit vultũ suum.

Capitulum.13.

Qui tetigerit picem inquinabitur ab ea: & qui comunicauerit superbo induet superbiam. Pondus super se tollit qui honestiori se comunicat. Et ditiori te ne socius fueris. Quid cõicabit cacabus ad ollam? Qñ enim se collíserint confringetur. Diues iniuste egit & fremebit: pauper autem lesus tacebit. Si largitus fueris assumet te: & si non habueris derelinquet te. Si habes: conuiuet tecum & euacuabit te: & ipse non dolebit super te. Si necessarius illi fueris: supplantabit te: & subridēs spē dabit: narrãs tibi omnia bona & dicet: quid opus est tibi? & confundet te in cibis suis: donec te exinaniat bis & ter: & in nouissimo deridebit te. Postea vidēs derelinquet te: & caput suum mouebit ad te. Humiliare deo: & expecta manus eius. Attende ne seduct⁹ in stulticia humilieris. Noli esse humilis in sapientia tua: ne humiliatus in stulticiã seducaris. Aduocatus a potētiore discede: ex hoc enim magis te aduocabit. Ne improb⁹ sis ne impingaris: & ne longe sis ab eo: ne eas in obliuionem. Ne retineas ex equo loqui cum illo: nec credas multis verbis illius. Ex multa enim loquela tēptabit te: & subridens interrogabit te de absconditis tuis: immitis animus illius conseruabit verba tua: & non parcet de malitia & de vinculis. Caue tibi & attende diligenter auditui tuo: quoniam cum subuersione tua ambulas. Audiens vero verba illa quasi in somnis vide & vigilabis. Omni vita tua dilige deum: & inuoca illum in salute tua. Omne animal diligit simile sibi: sic & omnis homo proximum sibi. Omnis caro ad similem sibi coniungetur: & omnis homo simili sui sociabitur. Sicut cõicabit lup⁹ agno aliquãdo: sic peccator iusto.

get te. τ si habueris: cõuiuet
λείψει σε. καὶ ἐὰν ἔχῃς, συμβιώσεται
tecũ: τ exinaniet te: τ ipe nõ
σοι, καὶ ἀποκενώσει σε, καὶ αὐτὸς οὐ
dolebit. Opus habuit tui: τ de=
πονέσει. Χρείαν ἔχῃ σου, καὶ ἀπο=
cipiet te: τ arridebit tibi:
πλανήσει σε, καὶ προσγελάσεταί σοι,
τ dabit tibi spem. loquetur tibi
καὶ δώσει σοι ἐλπίδα. λαλήσει σοι
bona: τ dicet: q̃ necessitas tua? τ
καλά, καὶ ἐρεῖ, τίς ἡ χρεία σου; καὶ
cõfundet te cibis suis:
αἰσχυνεῖ σε ἐν τοῖς βρώμασιν αὐτοῦ,
donec exinaniat te bis aut ter:
ἕως οὗ ἀποκενώσει σε δὶς ἢ τρίς,
τ nouissimo deridebit te. Et
καὶ ἐπ' ἐσχάτων καταμωκήσεταί σου. Καὶ
post hec videbit te: τ relinquet
μετὰ ταῦτα ὄψεταί σε, καὶ καταλείψει
te: τ caput suũ mouebit sup
σε, καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ κινήσει ἐπὶ
te. Attende ne decipiaris me=
σοί. Πρόσεχε μὴ ἀποπλανηθῇς ἐν δια=
te: τ ne humilieris in letitia
νοίᾳ, καὶ μὴ ταπεινωθῇς ἐν εὐφροσύνῃ
cordis tui. Cũ aduocauerit te
καρδίας σου. Προσκαλεσαμένου σε
potens: discedens esto: τ tanto
δυνάστου, ὑποχωρῶν γίνου, καὶ τοσούτῳ
magis te aduocabit repetens.
μᾶλλον σε προσκαλέσεται ἐπανάγων.
ne incidas: vt non expellaris sine iuditio:
Μὴ ἔμπιπτε, ἵνα μὴ ἀπωσθῇς ἀκρίτως,
τ ne longe distes ne obliuisi traderis.
καὶ μὴ μακρὰν ἀφίστα ἵνα μὴ ἐπιλησθῇς.
Ne cõtineas alloqui cum eo:
Μὴ ἔπεχε ἰσηγορεῖσθαι μετ' αὐτοῦ,
τ ne credas pluribus verbis
καὶ μὴ πίστευε τοῖς πλείοσι λόγοις
illius. Ex multa .n. loqla tem
αὐτοῦ. Ἐκ πολλῆς γὰρ λαλιᾶς πει
ptabit te τ ꝗsi arridens exquiret
ράσει σε, καὶ ὡς προσγελῶν ἐξετάσει σε
occulta tua. Inmisericors q nõ cõseruat smo
κρυπτά σου. Ἀνελεήμων ὁ μὴ συντηρῶν λό
nes: τ non parcet de malitia
γους, καὶ οὐ μὴ φείσεται περὶ κακώσεως
τ vinculis. Caue τ
καὶ δεσμῶν. Συντήρησον καὶ
attende vehement ad audiendũ: qm̃
πρόσεχε σφοδρῶς τοῦ ἀκούειν, ὅτι
cum casu tuo deambulas.
μετὰ τῆς πτώσεώς σου περιπατεῖς.
Audiens hec in somno tuo: vigila.
Ἀκούων ταῦτα ἐν ὕπνῳ σου, γρηγόρησον.
tota vita dilige dñm: τ
πάσῃ ζωῇ ἀγάπα τὸν κύριον, καὶ
inuoca illũ in salutem tuam.
ἐπικαλοῦ αὐτὸν εἰς σωτηρίαν σου.
Omne aial diligit simile sibi: τ
Πᾶν ζῷον ἀγαπᾷ τὸ ὅμοιον αὐτῷ, καὶ
ois homo diligit primum
πᾶς ἄνθρωπος ἀγαπᾷ τὸν πλησίον
suum. Omnis caro scdm gen⁹ consociatur:
αὐτοῦ. Πᾶσα σὰρξ κατὰ γένος συνά=
gitur: τ similt sui copulabi=
γεται, καὶ τῷ ὁμοίῳ αὐτοῦ προσκολλη
tur vir. Quid cõicabit lupus
θήσεται ἀνήρ. Τί κοινωνήσει λύκος
agno: sic peccator ad pium.
ἀμνῷ, οὕτως ἁμαρτωλὸς πρὸς εὐσεβῆ.

Infra 17.b. · D · A · B · C

que pax hyene ad canẽ: τ q̃ pax
τίς εἰρήνη ὑαίνη πρὸς κύνα, καὶ τίς εἰρήνη
diuiti ad pauperẽ. Venationes
πλουσίῳ πρὸς πένητα. Κυνήγια
leonum onagri in deserto: sic pascua
λεόντων ὄναγροι ἐν ἐρήμῳ, οὕτως νομαὶ
diuitum pauperes. abominatio super
πλουσίων πτωχοί. Βδέλυγμα ὑπερη
borum humilitas: sic execratio
φάνων ταπεινότης, οὕτως βδέλυγμα
diuiti pauper. Diues commo=
πλουσίῳ πτωχός. Πλούσιος σαλευό
tus firmatur ab amicis: pauper aũt
μενος στηρίζεται ὑπὸ φίλων, πτωχὸς δὲ
cũ ceciderit expellitur ab amicis.
πεσὼν προσαπωθεῖται ὑπὸ φίλων.
Cũ diues offenderit: multi adiu=
Πλουσίου σφαλέντος, πολλοὶ ἀντι
tores: locutus est arcana τ iusti
λήπτορες, ἐλάλησεν ἀπόρρητα καὶ ἐδι
ficauerũt eum. Humilis errauit τ
καίωσαν αὐτόν. Ταπεινὸς ἔσφαλε καὶ
increpauerunt eũ. locutus est intel
προσεπετίμησαν αὐτῷ· ἐφθέγξατο σύ
lectum: τ non datꝰ est ei locus.
νεσιν, καὶ οὐκ ἐδόθη αὐτῷ τόπος.
Diues locutus est: τ omnes ta=
Πλούσιος ἐλάλησεν, καὶ πάντες ἐσί
cuerũt: τ verbũ illius exaltaue
γησαν, καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ ἀνύψω
rũt vsq; ad nubes. Pauper locu
σαν ἕως τῶν νεφελῶν. Πτωχὸς ἐλά
tus est: τ dixerũt: qs hic? τ si
λησε, καὶ εἶπαν, τίς οὗτος; καὶ ἐὰν
offenderit subuertent illum.
προσκόψῃ προσανατρέψουσιν αὐτόν.
Bone diuitie cui nõ adest pec
Ἀγαθὸς ὁ πλοῦτος ᾧ μὴ πρόσεστιν ἁ
catum: τ mala paupertas in o=
μαρτία, καὶ πονηρὰ ἡ πτωχεία ἐν στό
re impii. Cor hois mu=
ματι ἀσεβοῦς. Καρδία ἀνθρώπου ἀλ
tat faciem illius: siue in
λοιοῖ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, ἐάντε εἰς
bona siue i mala. τ bonã reddit
ἀγαθὰ ἐάντε εἰς κακά. καὶ ἀγαθύνει
faciem in delectatiõe cor virens.
πρόσωπον ἐν τέρψει καρδία θάλλου
Vestigiũ cordis in bonis: vul=
σα. Ἴχνος καρδίας ἐν ἀγαθοῖς, πρόσω
tus virens: τ inuentio parabolarũ
πον θάλλον, καὶ εὕρεσις παραβολῶν
cogitatio cum labore.
διαλογισμὸς μετὰ κόπου. Ca. 14.

Beatus vir q̃ nõ lapsus est
Μακάριος ἀνὴρ ὃς οὐκ ὠλίσθησεν
in ore suo: τ nõ stimulatꝰ ẽ
ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ, καὶ οὐ κατενύγη
in multitudie peccatorũ. Beatus quẽ
ἐν πλήθει ἁμαρτιῶν. Μακάριος οὗ
nõ cõdẽnauit aia sua: τ q̃ non
οὐ κατέγνω ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, καὶ ὃς οὐκ
cecidit a spe sua. q̃
ἔπεσεν ἀπὸ τῆς ἐλπίδος αὐτοῦ. Τῷ
in dño. Viro pco non bo=
ἐστὶ κύριον. Ἀνδρὶ μικρολόγῳ οὐ κα=
num diuitie: τ viro liuido
λὸς ὁ πλοῦτος, καὶ ἀνδρὶ βασκάνῳ
ad qd pecunie? Qui cõgregat ex
ἱνατί χρήματα; Ὁ συνάγων ἀπὸ τῆς
anime sua cõgregat aliis: τ in
ψυχῆς αὐτοῦ συνάγει ἄλλοις, καὶ ἐν

Que cõicatio sancto hõi ad canẽ: aut q̃ pars bona diuiti ad pauperẽ. Venatio leonis onager in eremo: sic & pascua diuitum sunt pauperes. Et sicut abominatio est supbo humilitas: sic & execratio diuitis pauper. Diues cõmotus cõfirmatur ab amicis suis: humilis aũt cũ ceciderit expelletur & a notis: diuiti decepto multi recuperatores. Locutꝰ est superba: & iustificauerũt illũ. Humilis deceptus ẽ: isup & arguitur. Locutꝰ est sensate: & non est datus ei locus. Diues locutus est & omnes tacuerũt: & verbum illius vsq; ad nubes pducent. Paup locutus est & dicũt. Quis est hic? Et si offenderit: subuertent illuz. Bona est substãtia cui non est pctm̃ in consciẽtia: & nequissima paupertas i ore impii. Cor hominis immutat faciem illius siue in bona siue in mala. Vestigiũ cordis boni & faciem bonam difficile inuenies: & cũ labore.

Capitulum. 14.

Beatus vir qui non est lapsus verbo ex ore suo: & non est stimulatus i tristicia delicti. Felix qui non habuit animi sui tristiciam: & nõ excidit a spe sua. Viro cupido & tenaci sine ratiõe ẽ substantia: & homini liuido ad quid aurũ? Qui aceruat ex animo suo iniuste aliis congregat: & in bonis illius alius luxuriabitur. Qui sibi nequã est: cui alii bonus erit? Et non iocundabitur in bonis suis. Qui sibi inuidet: nihil est illo nequius: & hec redditio est malicie illiꝰ. & si benefecerit: ignoranter & non volens facit: & in nouissimo manifestat maliciam suam. Nequam est oculus liuidi & auertens faciem suam & despiciens animaz suam. Insatiabilis oculus cupidi in parte iniquitatis non satiabitur: don eccõsummat arefaciens animam suam.
Oculus malus ad mala: & non satiabitur pane indigens. & in tristicia erit super mensam suam. Fili si habes: benefac tecum: & deo dignas oblationes offer. Memor esto quoniã mors non tardat: & testamentum inferorum quia demonstratum est tibi. Testamentum eni huius mundi morte morietur. Ante mortem benefac amico tuo: & secũdũ vires tuas exporrigens da pauperi.
Non defrauderis a die bono: & particula bone diei non te pretereat. Nonne aliis relinques dolores & labores tuos? In diuisione sortis da & accipe: & iustifica animam tuam. Ante obitum tuum operare iustitiam: quoniam non est apud inferos inuenire cibum. Omnis caro sicut fenum veterascet: & sicut foliũ fructificans in arbore viridi. Alia generantur & alia deiiciuntur: sic generatio carnis & sanguinis: alia finitur & alia nascitur. Omne opus corruptibile in fine deficiet: & qui illud operatur ibit cum illo. Et omne opus electum iustificabitur: & qui operatur illud honorabitur in illo. Beatus vir qui in sapientia

bonis eius luxuriabũtur alii.
τοῖς ἀγαθοῖς αὐτοῦ τρυφήσουσιν ἕτεροι.
Nequam sibi: cui erit bonus? τ
Ὁ πονηρὸς ἑαυτῷ, τίνι ἔσται ἀγαθός; καὶ
nõ letabitur in opibus
οὐκ εὐφρανθήσεται ἐν τοῖς χρήμασιν
suis. Inuidente sibi: non
αὐτοῦ. Τοῦ βασκαίνοντος ἑαυτόν, οὐκ
est peior. τ hec redditio
ἔστι πονηρότερος· καὶ τοῦτο ἀνταπόδομα τῆς
malicie illius. Et si bene fecerit: nõ
κακίας αὐτοῦ. Καὶ ἐὰν εὖ ποιῇ, οὐχ
volens facit: τ in nouissimo manifestabit
ἑκὼν ποιεῖ, καὶ ἐπ᾽ ἐσχάτων ἐκφανεῖ τὴν
maliciã suã. Nequã inuidens videre
κακίαν αὐτοῦ. Πονηρὸς ὁ βασκαίνων ἰδεῖν
oculo: auertens faciem τ
ὀφθαλμῷ, ἀποστρέφων πρόσωπον καὶ
despiciens aias. Auari o=
ὑπερορῶν ψυχάς. Πλεονέκτου ὀφ
culus non repletur parte: τ iniusti
θαλμὸς οὐ πίμπλαται μερίδος, καὶ ἀδι
tia mali arefacit aiam suam.
κία πονηροῦ ἀναξηραίνει ψυχὴν αὐτοῦ.
Oculus malus inuidus in pane
Ὀφθαλμὸς πονηρὸς φθονερὸς ἐπ᾽ ἄρτῳ
τ indigẽs in mensa sua.
καὶ ἐλλιπὴς ἐπὶ τῆς τραπέζης αὐτοῦ.
Fili q̃modo̅ habueris bñ fac ti
Τέκνον καθὼς ἐὰν ἔχῃς εὖ ποίει σε
bi: τ oblationes dño digne of
αυτῷ, καὶ προσφορὰς κυρίῳ ἀξίως πρόσ
fer. Memor esto q̃m mors nõ tar=
αγε. Μνήσθητι ὅτι θάνατος οὐ χρο
dabit: τ testamẽtũ iferni nõ ostẽsum est
νιεῖ, καὶ διαθήκη ᾅδου οὐχ ὑπεδείχθη
tibi. Ante q̃ su moriaris: bñ fac
σοι. Πρὶν σε τελευτῆσαι, εὖ ποίει
amico: τ scdm̃ virtutẽ tuã porrige:
φίλῳ, καὶ κατὰ τὴν ἰσχύν σου ἔκτεινον,
τ da ei. Ne defraudes a
καὶ δὸς αὐτῷ. Μὴ ἀφυστερήσῃς ἀπὸ
bona die: τ pars desiderii
ἀγαθῆς ἡμέρας, καὶ μερὶς ἐπιθυμίας
boni ne te pretereat. Nõne alte
ἀγαθῆς μή σε παρελθέτω. Οὐχὶ ἑτέ
ri relinques dolores tuos? τ
ρῳ καταλείψεις τοὺς πόνους σου, καὶ
labores tuos in diuisione sortis?
τοὺς κόπους σου εἰς διαίρεσιν κλήρου;
Da τ accipe τ sanctifica aiam
Δὸς καὶ λάβε καὶ ἁγίασον τὴν ψυχήν
tuam: q̃m nõ est in iferno q̃rere ci=
σου, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν ᾅδου ζητῆσαι τρο
bum. Omnis caro vt vestis vetera
φήν. Πᾶσα σὰρξ ὡς ἱμάτιον παλαι
scit: nã testamẽtũ qd a seculo morte
οῦται, ἡ γὰρ διαθήκη ἡ ἀπ᾽ αἰῶνος θανάτῳ
morietur. Sicut folium germinãs in ar=
ἀποθανῇ. Ὡς φύλλον θάλλον ἐπὶ δέν
bore denso: alia qdẽ deiicit alia
δρου δασέος, τὰ μὲν καταβάλλει, ἄλλα
autẽ pducit: sic τ gñatio carnis τ san
δὲ φύει, οὕτως καὶ γενεὰ σαρκὸς καὶ αἱ
guinis: alia qdẽ finitur: alia aũt gigni
ματος, ἡ μὲν τελευτᾷ, ἑτέρα δὲ γεννᾶ
tur. Omne opus putridum deficit:
ται. Πᾶν ἔργον σηπόμενον ἐκλείπει,
τ operatur illud cũ illo i=
καὶ ὁ ἐργαζόμενος αὐτὸ μετ᾽ αὐτοῦ ἀπε=
bit. Beatus vir q̃ in sapia
λεύσεται. Μακάριος ἀνὴρ ὃς ἐν σοφίᾳ

2. cor. 9. c.
Infra. 22. a. τ infra. 31. a.
Infra. 15.
puer. 27. c. Ecc. 1. b
Esa. 14. b. Jaco. 1. b. 1. pet. 1. d.

meditabit bona: τ q̃ in intellectu suo
μελετήσει καλά, καὶ ὃς ἐν συνέσει αὐ
disseret sancta. Qui cogi=
τοῦ διαλεχθήσεται ἅγια. Ὁ διανοού
tat vias illiꝰ in corde suo: τ
μενος τὰς ὁδοὺς αὐτῆς ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ, καὶ
in absconditis illiꝰ cogitabit.
ἐν τοῖς ἀποκρύφοις αὐτῆς ἐννοηθήσεται.
Egredere post illã vt inuestigator: τ
Ἔξελθε ὀπίσω αὐτῆς ὡς ἰχνευτής, καὶ
in viis eiꝰ insidiare. q̃ pspi
ἐν ταῖς εἰσόδοις αὐτῆς ἐνέδρευε. Ὁ παρα
cit per fenestras eiꝰ: τ in
κύπτων διὰ τῶν θυρίδων αὐτῆς, καὶ ἐπὶ
ianuis illiꝰ audiet.
τῶν θυρωμάτων αὐτῆς ἀκροάσεται.
Qui hospitat ppe domũ illius:
Ὁ καταλύων σύνεγγυς τοῦ οἴκου αὐτῆς,
τ in parietibꝰ illiꝰ figet palũ.
καὶ ἐν τοῖς τοίχοις αὐτῆς πήξει πάσσαλον.
statuet casã suã fm manũ illiꝰ:
στήσει τὴν σκηνὴν αὐτοῦ κατὰ χεῖρα αὐτῆς,
τ hospitabit in hospitio bonoꝝ.
καὶ καταλύσει ἐν καταλύματι ἀγαθῶν.
Ponet filios suos in tegmine illiꝰ:
Θήσει τὰ τέκνα αὐτοῦ ἐν τῇ σκέπῃ αὐτῆς,
τ sub ramis eius morabi
καὶ ὑπὸ τοὺς κλάδους αὐτῆς αὐλισθήσε
tur. pteget ab ea a ferno
ται. σκεπασθήσεται ὑπ᾽ αὐτῆς ἀπὸ καύμα
re: τ in glia eiꝰ hospitabit.
τος, καὶ ἐν τῇ δόξῃ αὐτῆς καταλύσει. C. 15
Qui timet dñm faciet
Ὁ φοβούμενος τὸν κύριον ποιήσει
illa: τ cõtinẽs cognitionis legis
αὐτά, καὶ ὁ ἐγκρατὴς τοῦ νόμου
inueniet eã. τ tãq̃ mater obuia=
καταλήψεται αὐτήν. καὶ ὡς μήτηρ ὑπαντή
bit illi: τ q̃si mulier virginitatis suscet
σεται αὐτῷ, καὶ ὡς γυνὴ παρθενίας προσ
piet illũ. Cibabit illũ pane
δέξεται αὐτόν. Ψωμιεῖ αὐτὸν ἄρτον
intellectꝰ: τ aqua sapie potabit eũ.
συνέσεως, καὶ ὕδωρ σοφίας ποτιεῖ αὐ
Firmabit sup illã τ nõ
τόν. Στηριχθήσεται ἐπ᾽ αὐτὴν καὶ οὐ μὴ
inclinabit: τ sup eã continebit: τ nõ cõ=
κλιθῇ, καὶ ἐπ᾽ αὐτῆς ἐφέξει, καὶ οὐ μὴ κα
fundet. τ exaltabit illũ apud
ταισχυνθῇ. καὶ ὑψώσει αὐτὸν παρὰ τοὺς
pximos suos: et in medio ecclesie
πλησίον αὐτοῦ, καὶ ἐν μέσῳ ἐκκλησί
aperiet os eius. Iocũditatẽ τ
ας ἀνοίξει στόμα αὐτοῦ. Εὐφροσύνην καὶ
coronã exultatiõis iueniet: τ no=
στέφανον ἀγαλλιάματος εὑρήσει, καὶ ὄνο
mẽ seculi hereditabit illũ.
μα αἰῶνος κατακληρονομήσει αὐτόν.
Et non apprehẽdent illã homi=
Καὶ οὐ μὴ καταλήψονται αὐτὴν ἄνθρω
nes stulti: τ viri peccatores nõ
ποι ἀσύνετοι, καὶ ἄνδρες ἁμαρτωλοὶ οὐ
videbũt eã. Longe est a
μὴ ἴδωσιν αὐτήν. Μακράν ἐστιν ἀπὸ
superbia: τ viri mẽdaces nõ
ὑπερηφανίας, καὶ ἄνδρες ψεῦσται οὐ μὴ
erũt memores illius. Nõ speciosa laus in
μνησθήσονται αὐτῆς. Οὐχ ὡραῖος αἶνος ἐν
ore peccatoris: q̃m nõ a dño
στόματι ἁμαρτωλοῦ, ὅτι οὐ παρὰ κυρίου
missa est ei. In em̃ sapia dicet
ἀπεστάλη αὐτῷ. Ἐν γὰρ σοφίᾳ ῥηθήσεται

morabitur: & qui in iusticia sua meditabit: & i sensu suo cogitabit circũspectionem dei. Qui cogitat vias illius in corde suo & in absconsis suis intelligens: vadens post illã q̃si inuestigator & in viis illius consistens. Qui respicit per fenestras illius: & in ianuis illius audiens. Qui requiescit iuxta domũ illius: & in parietibus illius figens palum. Statuet casulam suam ad manus illius: & requiescent in casula illius bona per euũ. Statuet filios suos sub tegmine illiꝰ: & sub ramis eius morabitur. Protegetur sub tegmine illius a feruore: & in gloria eiꝰ requiescet.

Capitulum. 15.

Qui timet deum faciet bona & q cõtinens est iusticie apprehendet illã: & obuiabit illi quasi mater honorificata: & quasi mulier a virginitate suscipiet illum. Cibabit illum pane vite & intellectus: & aqua sapientie salutaris potabit illum. Et firmabitur in illo & nõ flectetur: & continebit illum & nõ cõfundetur: & exaltabit illum apud pximos suos. Et i medio ecclesie aperiet os eiꝰ. & adiplebit eũ spũ sapiẽ & intellectus: & stola glorie vestiet illum. Iocunditatẽ & exultationẽ thesaurizabit sup illũ: & noie eterno hereditabit illũ. Hoies stulti nõ apphendẽt illã: & hoies sensati obuiabũt illi. Hoies stulti nõ videbũt eã: lõge. n. abest a supbia & dolo. Viri mẽdaces nõ erũt illiꝰ mẽores: & viri veraces inueniẽtur in illa: & successũ hẽbunt vsq; ad inspectionẽ dei. Nõ est speciosa laus in ore pctõris: qa nõ ẽ a dño missꝰ: qm̃ a deo pfecta est sapiã. Sapiẽ eni dei astabit laus: & i ore fideli abundabit: & dñator dabit eã illi. Nõ dixeris p deum abest: q̃. n. odit ne feceris. Nõ dicas: ille me iplanauit. nõ. n. necessarii sũt ei homines ipii. Omẽ execramentũ erroris odit dñs: & nõ erit amabile timentibus eũ. Deꝰ ab initio cõstituit hoiem: & reliqt illũ in manu cõsilii sui. Adiecit mãdata & pcepta sua. Si volueris mandata cõseruare cõseruabũt te: & in ppetuũ fidẽ placitã suare. Apposuit tibi aquaz & ignẽ: ad qd volueris porrige manum tuam. Añ hoiem vita & mors: bonũ & malũ. Qd placuerit ei dabitur illi: qm̃ multa sapiã dei & fortis in potentia: videns oẽs sine intermissione. Oculi dñi ad timẽtes eũ: & ipẽ agnoscit oẽm operã hois. Nemini mãdauit ipse agere: & nemini dedit spaciũ peccãdi. Non enim concupiscit multitudinem filioꝝ infidelium & inutilium. Capitulum. 16.

Ne iocunderis in filiis impiis si multiplicentur: nec oblecteris sup ipos si non est timor dei in illis. Non credas vite illoruz: & ne respexeris in labores eorũ. Melior est. n. vnus timens deũ: q̃ mille filii impii. Et vtile est mori sine filiis: q̃ relinquere filios impios. Ab vno sensato inhabitabitur pãa: & a tribꝰ ipiis deseretur. Multa talia vidit oculꝰ meꝰ: & fortiora horum audiuit auris mea. In synagoga peccãtiũ exardebit ignis: & in gente incredibili exardescit ira.

laus: τ dñs pspꝰabit illã. Ne
αἶνος, καὶ ὁ κύριος εὐοδώσει αὐτόν. Μὴ
dicas q̃si pp̃ dñm absum: q̃ .n. odio
εἴπῃς ὅτι διὰ κύριον ἀπέστην, ἃ γὰρ ἐμί
habuit: nõ facies. Ne dicas: ipse
σησεν, οὐ ποιήσεις. Μὴ εἴπῃς, αὐτός
me formauit: nõ .n. opus habet viri
με ἐπλάνησεν, οὐ γὰρ χρείαν ἔχει ἀνδρὸς
peccatoris. Omẽ abominatiõẽ odio hũit
ἁμαρτωλοῦ. Πᾶν βδέλυγμα ἐμίσησεν
dñs: τ nõ est amabilis ti
ὁ κύριος, καὶ οὐκ ἔστιν ἀγαπητὸν τοῖς φο
mẽtibꝰ eum. Ipse ab initio fecit
βουμένοις αὐτόν. Αὐτὸς ἐξ ἀρχῆς ἐποίη
hoiem: τ reliqt illũ in manu
σεν ἄνθρωπον, καὶ ἀφῆκεν αὐτὸν ἐν χειρὶ
consilii sui. Si volueris: cõsua
διαβουλίου αὐτοῦ. Ἐὰν θέλῃς, συντη
bis mandata: τ fidẽ facere bñpla
ρήσεις ἐντολάς, καὶ πίστιν ποιῆσαι εὐδο
citi. Apposuit tibi ignẽ τ a=
κίας. Παρέθηκέ σοι πῦρ καὶ ὕδωρ,
ad q̃dcũq; volueris: extẽde manũ tuaz.
οὗ ἐὰν θέλῃς, ἐκτεῖνον τὴν χεῖρά σου.
Ante hoies vita τ mors:
Ἔναντι ἀνθρώπων ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος,
τ q̃dcũq; placuerit dabitur illi. qm̃
καὶ ὃ ἐὰν εὐδοκήσῃ δοθήσεται αὐτῷ. ὅτι
multa sapia dñi: τ fortis
πολλὴ ἡ σοφία τοῦ κυρίου, ἰσχυρὸς
in potentia τ videns omnia.
ἐν δυναστείᾳ καὶ βλέπων τὰ πάντα.
Et oculi eius sup timen=
Καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς φοβου
tes eum: τ ipse cognoscet oẽm
μένους αὐτόν, καὶ αὐτὸς ἐπιγνώσεται πᾶν
opus hois. Nõ mãdauit ipie
ἔργον ἀνθρώπου. Οὐκ ἐνετείλατο ἀσε
agere cuipiã: τ nõ dedit licẽtiã ali=
βεῖν οὐδενί, καὶ οὐκ ἔδωκεν ἄνεσιν οὐδε
cui peccãdi.
νὶ ἁμαρτάνειν. Ca. 16.
Ne desideres filioꝝ multitudinẽ inu
Μὴ ἐπιθύμει τέκνων πλῆθος ἀχρη
lem: neq; leteris in filiis impii=
στων, μηδὲ εὐφραίνου ἐπὶ υἱοῖς ἀσεβέ
is. si multiplicati fuerint: ne oblecteris in
σιν. ἐὰν πληθύνωσι, μὴ εὐφραίνου ἐπ᾽
illis. si nõ est timor dñi cũ e=
αὐτοῖς. εἰ μὴ ἔστι φόβος κυρίου μετ᾽ αὐ
is. Ne credas vite illoꝝ:
τῶν. Μὴ ἐμπιστεύσῃς τῇ ζωῇ αὐτῶν,
τ ne insistas in multitudie eorũ.
καὶ μὴ ἔπεχε ἐπὶ τὸ πλῆθος αὐτῶν.
melius .n. vnꝰ iustus: q̃ mille: τ
κρεῖσσον γὰρ εἷς δίκαιος, ἢ χίλιοι, καὶ
mori sine filiis: q̃ habere filios im
ἀποθανεῖν ἄτεκνον, ἢ ἔχειν τέκνα ἀ
pios. Ab .n. vno prudẽte cohabi
σεβῆ. Ἀπὸ γὰρ ἑνὸς συνετοῦ συνοικι
tabitur ciuitas: tribꝰ aũt ipiorũ de
σθήσεται πόλις, φυλὴ δὲ ἀσεβῶν ἐρη
solabitur velociter. Multa talia
μωθήσεται ἐν τάχει. Πολλὰ τοιαῦ
vidit oculus meꝰ: τ fortio
τα ἑώρακεν ὁ ὀφθαλμός μου, καὶ ἰσχυρό
ra his audiuit auris mea. In sy
τερα τούτων ἀκήκοε τὸ οὖς μου. Ἐν συ
nagoga pctõꝝ incendetur ignis:
ναγωγῇ ἁμαρτωλῶν ἐκκαυθήσεται πῦρ,
τ in gente infideli accensa est ira.
καὶ ἐν ἔθνει ἀπειθεῖ ἐξεκαύθη ὀργή.

Nō placatus est pro antiquis omni
Οὐκ ἐξιλάσατο περὶ τῶν ἀρχαίων πάν
bus gigantibus: q̄ abscesserunt ī fortitudīe
των γιγάντων, οἳ ἀπέστησαν ἐν τῇ ἰσχύϊ
stulticie eorum. Nō pepcit
τῆς ἀφροσύνης αὐτῶν. Οὐκ ἐφείσατο
de peregrinatiōe lot. qs execrat⁹
περὶ τῆς παροικίας λώτ. οὓς ἐβδελύ
est ꝓpter superbiam eorū.
ξατο διὰ τὴν ὑπερηφανίαν αὐτῶν.
Non misertus ē gētis pditionis: q̄ egre
Οὐκ ἠλέησεν ἔθνος ἀπωλείας, τοὺς ἐξερ
diebantur in peccatis suis q̄ facte
χοίνθους ἐν ἁμαρτίαις αὐτῶν ὡς ἐπε.
bant. τ sic sexcenta milia pe
ουν. καὶ οὕτως ἑξακοσίας χιλιάδας πε
ditū q̄ cōgregati sunt in duritia
ζῶν, τοὺς ἐπισυναχθέντας ἐν σκληρο
cordis sui: verberans: miserās:
καρδίᾳ αὐτῶν, μαστιγῶν, ἐλεῶν,
percutiens: sanans: dñs in misatio=
πατάσσων, ἰώμενος, κύριος ἐν οἰκτιρ=
ne τ disciplina custodiuit. τ si fuerit
μῷ καὶ παιδείᾳ διεφύλαξε. καὶ κἂν ᾖ
vn⁹ dure ceruicis in ppl'o: mi
εἷς σκληροτράχηλος ἐν λαῷ, θαυμα
rū hoc si innocens erit. Mia .n.
στὸν τοῦτο εἰ ἀθῳωθήσεται. Ἔλεος γὰρ
τ ira apud illū: velociter po=
καὶ ὀργὴ παρ' αὐτῷ, διαταχέως δυ/
tens placationū τ effundēs iram. secū
νάστης ἐξιλασμῶν καὶ ἐκχέων ὀργήν. κα
dū multā miam̄ eius: sic τ
τὰ τὸ πολὺ ἔλεος αὐτοῦ, οὕτως καὶ ὁ
correptio illius: virum scdm opa
ἔλεγχος αὐτοῦ, ἄνδρα κατὰ τὰ ἔργα
eius iudicabit. Non effugiet in ra=
αὐτοῦ κρινεῖ. Οὐκ ἐκφεύξεται ἐν ἁρ=
pina peccator: τ nō tarda=
πάγματι ἁμαρτωλός, καὶ οὐ μὴ καθυστε
bit expectatio impii. Omni elemosy
ρήσει ὑπομονὴ ἀσεβοῦς. Πάσῃ ἐλεημοσύ
ne fac locum: vnusq̄sq̄ n. scdm
νῃ ποιήσον τόπον, ἕκαστος γὰρ κατὰ τὰ
opa sua inueniet. Dñs obdurauit
ἔργα αὐτοῦ εὑρήσει. Κύριος ἐσκλήρυνε
pharaonē ne nosceret eū: vt virtus eo=
φαραὼ μὴ εἰδέναι αὐτόν, ὅπως ἂν γνω
gnoscerēt opatiōes ei⁹ in ea q̄ sub celo.
σθῇ ἐνεργήματα αὐτοῦ τῇ ὑπ' οὐρανόν.
Omni creature mia eius mani
Πάσῃ τῇ κτίσει τὸ ἔλεος αὐτοῦ φανε
festa: τ lumen eius τ tenebras di=
ρόν, καὶ τὸ φῶς αὐτοῦ καὶ τὸ σκότος ἐμέ
uisit adamante. Ne dicas a
ρισε τῷ ἀδάμαντι. Μὴ εἴπῃς ἀπὸ
dño abscondar: τ ex altitudie qs
κυρίου κρυβήσομαι, καὶ ἐξ ὕψους τίς
mei mēorabitur? in pp'lo multo non
μου μνησθήσεται; ἐν λαῷ πλείονι οὐ μὴ
mēorabor: que n. aīa mea in immen=
μνησθῶ, τίς γὰρ ἡ ψυχή μου ἐν ἀμετρή
sa creatura? Ecce celum τ celū
τῳ κτίσει; Ἰδοὺ ὁ οὐρανὸς καὶ ὁ οὐρα
celi: abyssus τ terra τ q̄
νὸς τοῦ οὐρανοῦ, ἄβυσσος καὶ γῆ καὶ τὰ
in eis: in visitatione eius cō
ἐν αὐτοῖς, ἐν τῇ ἐπισκοπῇ αὐτοῦ σα
mouebunt. Totus mundus factus
λευθήσεται. Ἅπας ὁ κόσμος γεγονὼς
τ q̄ fit: in voluntate eius. simul
καὶ γινόμενος, ἐν θελήματι αὐτοῦ. ἅμα

montes τ fundamenta terre: cū cōspe
τὰ ὄρη καὶ τὰ θεμέλια τῆς γῆς, ἐν τῷ ἐπι
xit ad illa dn̄s cōcutiūtur tremore.
βλέψαι ἐπ' αὐτὰ κύριον συσσείονται τρόμῳ.
Et digne nō cogitabit in illis cor:
Καὶ ἀξίως οὐ διανοηθήσεται ἐπ' αὐτοῖς καρ
τ vias illi⁹ qs estimabit?
δία, καὶ τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ τίς ἐνθυμηθήσεται;
pcella quā nō videbit homo: at
καταιγὶς ἣν οὐκ ὄψεται ἄνθρωπος, τὰ δὲ
plura opeꝝ ei⁹ sūt in abscon=
πλείονα τῶν ἔργων αὐτοῦ ἐστὶν ἐν ἀποκρύ
ditis. Opa iusticie ei⁹ qs annū
φοις. Ἔργα δικαιοσύνης αὐτοῦ τίς ἀναγ
ciabit: aut qs sustinebit? longe .n. testa=
γελεῖ, ἢ τίς ὑπομενεῖ; μακρὰν γὰρ ἡ δια
mētū: τ iterrogatio oium i ꝯsūmatiōe.
θήκη, καὶ ἐξέτασις ἁπάντων ἐν τελευτῇ.
Qui minuitur cogitat hec: τ vir
Ἐλαττούμενος διανοεῖται ταῦτα, καὶ ἀνὴρ
stultus cogitat errans fatua.
ἄφρων διανοεῖται πλανώμενος μωρά.
Audi me fili τ disce scientiam:
Ἄκουσόν μου τέκνον καὶ μάθε ἐπιστήμην,
τ in verbis meis attende in cor=
καὶ ἐπὶ τῶν λόγων μου πρόσεχε τῇ καρ
de tuo. Ondam in pōdere disciplinā:
δίᾳ σου. Ἐκφανῶ ἐν σταθμῷ παιδείαν,
τ in diligētia annūtiabo scientiam e=
καὶ ἐν ἀκριβείᾳ ἀπαγγελῶ ἐπιστήμην αὐ
ius. Et in iudicio dnī opa eius ab ini
τοῦ. Καὶ ἐν κρίσει κυρίου τὰ ἔργα αὐτοῦ ἀπ' ἀρ
tio: τ a factione eoꝝ distinxit
χῆς, καὶ ἀπὸ ποιήσεως αὐτῶν διέστειλε
partes illoꝝ. Ornauit in
μερίδας αὐτῶν. Ἐκόσμησεν εἰς αἰῶ
sclm opa eius: τ in manu e=
να τὰ ἔργα αὐτοῦ, καὶ ἐν χειρὶ αὐ
ius pncipatus illius i gn̄atiōes gnā
τοῦ αἱ ἀρχαὶ αὐτοῦ εἰς γενεὰς αὐτ-
tionū. nec esurierūt: nec laborauerūt in
ῶν. οὔτε ἐπείνασαν, οὔτε ἐκοπίασαν ἐν
operibus eius: τ nō destiterunt ab
ποιήμασιν αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐξέλειπον ἀπὸ
opibus eius. Vnusq̄sq̄ pximū
τῶν ἔργων αὐτοῦ. Ἕκαστος τὸν πλησίον
suū nō āgustiauit: τ vsq̄ i sclm nō erūt
αὐτοῦ οὐκ ἐξέθλιψε, καὶ ἕως αἰῶνος οὐκ ἀπει
incredūli verbo illi⁹. Et post hec
θήσουσι τὸν λόγον αὐτοῦ. Καὶ μετὰ ταῦτα
in trā ꝓspexit dn̄s: τ reple
εἰς γῆν ἐπέβλεψεν ὁ κύριος, καὶ ἐνέπλη
uit eā bonis suis. Aiam om=
σεν αὐτὴν τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ. Ψυχὴν παν
nis aialis abscondit vultus eius: τ
τὸς ζῴου ἐκάλυψε τὸ πρόσωπον αὐτῆς, καὶ
in illam reuersio illoꝝ.
εἰς αὐτὴν ἡ ἀποστροφὴ αὐτῶν. Ca.17.

Omni⁹ creauit de tra hominem:
Κύριος ἔκτισεν ἐκ γῆς ἄνθρωπον,
τ rursus conuertit illū in eā.
καὶ πάλιν ἀπέστρεψεν αὐτὸν εἰς αὐτήν.
Dies numeri τ tp̄s dedit e=
Ἡμέρας ἀριθμοῦ καὶ καιρὸν ἔδωκεν αὐ
is: τ dedit eis ptātem eoꝝ q̄
τοῖς, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τῶν ἐπ'
in eā. Vestiuit aūt eos sm̄ seipsos
αὐτῆς. Ἐνέδυσε δὲ αὐτοὺς καθ' ἑαυτοὺς
fortitudie: τ ad imaginē suā fecit illos.
ἰσχύν, καὶ κατ' εἰκόνα αὐτοῦ ἐποίησεν αὐτούς.
Posuit timorē illi⁹ in omni carne:
Ἔθηκε τὸν φόβον αὐτοῦ ἐπὶ πάσης σαρκός,

Non exorauerūt ꝓ peccatis suis antiq gigantes: qui destructi sunt confidentes sue virtuti: & non pepercit peregrinationi illoꝝ: sed pcussit eos: & execratus est eos pre superbia verbi illoꝝ. Nō misertus est illis gentem totā pdens: & extollentem se in peccatis suis. Et sicut sexcenta milia peditum qui congregati sunt in duricia cordis sui: & si vnus fuisset ceruicatus mirum si fuisset immunis. Misericordia enim & ira est cum illo potens exoratio: & effundens iram. Secundum misericordiam suā: sic et correctio illius: hominem secundum opera sua iudicat. Non effugiet in rapina peccator: & non retardabit sufferentia misericordiam faciētis. Omnis misericordia faciet locum vnicuiq̄ secundū meritum operum suorum: & secundū intellectum peregrinationis ipsius. Nō dicas. A deo abscondar: & ex summo quis mei memorabitur? In populo magno non agnoscar. Que est enim anima mea in tam immensa creatura? Ecce celum & celi celorum: abyssus & vniuersa terra & que in eis sunt in conspectu illius commouebuntur: montes simul & colles & fundamenta terre: & cum conspexerit illa deus tremore concutientur. Et in omnibus his insensatum est cor: & omne cor intelligitur ab illo: & vias illius quis intelligit? Et procella quam nec oculus vidit hominis. Nā plurima illius opera sunt in absconsis: sed opera iusticie eius quis enūciabit: aut quis sustinebit? Longe enim est testamentum a quibusdam: & interrogatio hominum in consummatione est. Qui minoratur corde cogitat inania: & vir imprudens & errans cogitat stulta. Audi me fili & disce disciplinam sensus: et in verbis meis attende in corde tuo: et dicam in equitate disciplinā: et scrutabor enarrare sapientiam: et in verbis meis attende in corde tuo: et dico in equitate spiritus: virtutes quas posuit deus in opera sua ab initio: et in veritate enuncio scientiam eius. In iudicio dei opera ipius ab initio: et ab institutione hominum impiorum distinxit partes illorum: et initia eorum in gentibus suis. Ornauit in eternum opera illorum: nec esurierunt nec laborauerunt et non destiterunt ab operibus suis. Vnusquisq̄ proximum sibi non angustiabit vsq̄ in eternum. Non sis incredibilis verbo illius. Post hec deus in terrā respexit: et impleuit illam bonis suis. Anima autem omnis vitalis denūciauit ante faciem ipsius: et in ipsa iterum reuersio illorum.

Capitulum.17.

Deus creauit de terra hominem: et secundum imaginem suam fecit illum. Et iterum conuertit illum in ipsā: et secundum se vestiuit illū virtute. Numerū dieꝝ et tempus dedit illi: et dedit illi potestatem eoꝝ q̄ sunt super terrā. Posuit timorem illius sup oēm carnē:

B g.s.b. C D A ge.1.b.

τ vniuersi bestiaꝝ τ volatiliū
καὶ κατακυριεύειν θηρίων καὶ πετεινῶν
ī similitudine. Sextū āt mentē illis dona
ἐν ὁμοιώματι. Ἕκτον δὲ νοῦν αὐτοῖς ἐδω
uit diuidēs: τ septimū ſmonē
ρήσατο μερίζων, καὶ τὸν ἕβδομον λόγον
interpretatio opationū eius. Cō=
ἑρμηνεία τῶν ἐνεργημάτων αὐτοῦ. Δια
siliū τ linguā τ oculos:
βούλιον καὶ γλῶσσαν καὶ ὀφθαλμούς,
aures τ cor dedit ad cogitādū il=
ὦτα καὶ καρδίαν ἔδωκε διανοεῖσθαι αὐ
lis. scientia intellect⁹ repleuit il
τοῖς. ἐπιστήμην συνέσεως ἐνέπλησεν αὐ
los: τ bona τ mala ostēdit illis.
τούς, καὶ ἀγαθὰ καὶ κακὰ ὑπέδειξεν αὐτοῖς.
Posuit oculū suū sup cor=
Ἔθηκε τὸν ὀφθαλμὸν αὐτοῦ ἐπὶ τὰς καρ
da illoꝝ. Dedit p secula gloria
δίας αὐτῶν. Ἔδωκε δι' αἰῶνος καυχᾶ=
ri in mirabilib⁹ suis: vt enar
σθαι ἐπὶ τοῖς θαυμασίοις αὐτοῦ, ἵνα διη
rent opa eius sapienter. Et
γῶνται τὰ ἔργα αὐτοῦ συνετῶς. Καὶ
nomē scificat iōis ei⁹ laudabūt ele=
ὄνομα ἁγιασμοῦ αὐτοῦ αἰνέσουσιν ἐκλε
cti. Addidit eis scienciā: τ
κτοί. Προσέθηκεν αὐτοῖς ἐπιστήμην, καὶ
legē vite p hereditate dedit illis: vt
νόμον ζωῆς ἐκληροδότησεν αὐτοῖς, εἰς τὸ
intelligāt q mortales existes existūt nūc.
νοῆσαι ὅτι θνητοὶ ὄντες ὑπάρχουσι νῦν.
Testamentū seculi statuit cū illis: τ
Διαθήκην αἰῶνος ἔστησε μετ' αὐτῶν, καὶ τὰ
iudicia sua ostēdit illis. Ma
κρίματα αὐτοῦ ὑπέδειξεν αὐτοῖς. Με
gnitudinē glorie viderūt oculi eoꝝ:
γαλεῖον δόξης εἶδον οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν,
τ gloriā vocis eoꝝ audiuit auris
καὶ δόξαν φωνῆς αὐτῶν ἤκουσε τὸ οὖς
eoꝝ: τ dixit illis: attēdite
αὐτῶν, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, προσέχετε
ab omni iniquo. τ mādauit il=
ἀπὸ παντὸς ἀδίκου. καὶ ἐνετείλατο αὐ
lis vnicuiq̄ de pximo. Nō abscō
τοῖς ἑκάστῳ περὶ τοῦ πλησίον. Οὐ κρυ
deūt ab oculis ei⁹
βήσονται ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ αἱ
vie eoꝝ: corā ipo semper.
ὁδοὶ αὐτῶν, ἐναντίον αὐτοῦ διαπαντός.
Ois āt homo a iuuētute ad
Πᾶς δὲ ἄνθρωπος ἐκ νεότητος ἐπὶ τὰ
mala. τ nō valuerūt corda
πονηρά. καὶ οὐκ ἴσχυσαν τὰς καρδίας
sua pro lapideis facere carnea.
αὐτῶν ἀντὶ λιθίνων ποιῆσαι σαρκίνας.
In diuisione gentiū terre to
Ἐν γὰρ μερισμῷ τῶν ἐθνῶν τῆς γῆς πά
tius: vnicuiq̄ gēti cōstituit du
σης, ἑκάστῳ ἔθνει κατέστησεν ἡγού
cē: τ accepit israel
μενον, καὶ προσελάβετο τὸν ἰσραὴλ
sibi partē. Quē pmogenitū existēnu
ἑαυτῷ μερίδα. Ὃν πρωτόγονον ὄντα τι
trit disciplina: τ diuidēs lumē dile
θηνεῖ παιδείᾳ, καὶ μερίζων φῶς ἀγαπή
ctionis nō remittit illū. Ideo oia
σεως, οὐκ ἀνίησιν αὐτόν. Διὸ πάντα
opa eoꝝ vt sol corā ipo
τὰ ἔργα αὐτῶν ὡς ὁ ἥλιος ἐναντίον αὐ
sunt: τ oculi ei⁹ assidue
τοῦ ἐστί, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἐνδελεχῶς

sup vias eoꝝ. Nō sunt abscōse
ἐπὶ τὰς ὁδοὺς αὐτῶν. Οὐκ ἐκρύβησαν
iniusticie illoꝝ ab eo: τ oia
αἱ ἀδικίαι αὐτῶν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ πᾶσαι
peccata eoꝝ corā dño. Dn̄s
αἱ ἁμαρτίαι αὐτῶν ἔναντι κυρίου. Κύρι
āt vtilis exn̄s sciēs fictionē
ος δὲ χρηστὸς ὢν καὶ εἰδὼς τὸ πλάσμα
suā: neq̄ dimisit eos: neq̄ reli
αὐτοῦ, οὔτε ἀνῆκεν αὐτούς, οὔτε ἐγκα
quit parcēs eis. elemosyna
τέλιπε φειδόμενος αὐτῶν. Ἐλεημοσύνη
eīn viri sicut sigillū cū ipo: τ
γὰρ ἀνδρὸς ὡς σφραγὶς μετ' αὐτοῦ, καὶ
grām hois qsi pupillā cōseruabit.
χάριν ἀνθρώπου ὡς κόρην συντηρήσει.
Distribuēs filijs suis τ filiab⁹ pe
Μερίζων υἱοῖς αὐτοῦ καὶ θυγατράσι με
nitentiā: post hec exurget τ re
τάνοιαν, μετὰ ταῦτα ἐξαναστήσεται καὶ ἀν
tribuet eis. Et retributionē
ταποδώσει αὐτοῖς. Καὶ τὸ ἀνταπόδομα
eoꝝ in caput ipoꝝ retribuet.
αὐτῶν εἰς κεφαλὴν αὐτῶν ἀνταποδώσει.
Veꝝ penitētib⁹ dedit reditū:
Πλὴν μετανοοῦσιν ἔδωκεν ἐπάνοδον,
τ aduocauit deficiētes expe=
καὶ παρεκάλεσεν ἐκλείποντας ὑπο=
ctatiōe. Cōuertere igit ad dñm: τ
μονήν. Ἐπίστρεφε οὖν πρὸς κύριον, καὶ
relinque peccata: pcare ante fa
ἀπόλειπε ἁμαρτίας, δεήθητι κατὰ πρό
cie τ minue offendiculū. reuer
σωπον καὶ σμίκρυνον πρόσκομμα, ἐπα
tere ad altissimū auertere ab in
νάγαγε ἐπὶ ὕψιστον καὶ ἀπόστρεφε ἀδι
iusticia. ipe eīn ducet de tenebris in
κίας. αὐτὸς γὰρ ὁδηγήσει ἐκ σκότους εἰς
lucē salutis: τ valde odio habe
φωτισμὸν ὑγείας, καὶ σφόδρα μίσησον
abominationē. Altissimū qs laudabit in
βδέλυγμα. Ὑψίστῳ τίς αἰνέσει ἐν
inferno: pro viuētibus τ dantib⁹ cōfessio
ᾅδου, ἀντὶ ζώντων καὶ διδόντων ἀνθο
nē. a mortuo tāq̄ nō existe:
μολόγησιν. ἀπὸ νεκροῦ ὡς μὴ δὲ ὄντος,
perit cōfessio. Viuēs τ sa
ἀπόλλυται ἐξομολόγησις. Ζῶν καὶ ὑγι
n⁹ corde laudabit dñm. Quā
ὴς τῇ καρδίᾳ αἰνέσει τὸν κύριον. Ὡς
magna mia dei no
μεγάλη ἡ ἐλεημοσύνη τοῦ κυρίου θεοῦ ἡ
stri: τ ppiciatio conuertentib⁹
μῶν, καὶ ἐξιλασμὸς τοῖς ἐπιστρέφουσιν
ad se fancte. Nō eīn possunt om=
ἐπ' αὐτὸν ὁσίως. Οὐ γὰρ δύναται πάν
nia esse in hoib⁹: qm nō imortalis
τα εἶναι ἐν ἀνθρώποις, ὅτι οὐκ ἀθάνατος
fili⁹ hois. Quid lucidi⁹ sole?
υἱὸς ἀνθρώπου. Τί φωτεινότερον ἡλίου;
τ hoc deficit: τ vir q̄ cogita
καὶ τοῦτο ἐκλείπει, καὶ ἀνὴρ ὃς ἐνθυμη
bit carnē τ sanguinē. Virtutē alti
θήσεται σάρκα καὶ αἷμα. Δύναμιν ὕ=
tudinis celi ipe cōsiderat: τ
ψους οὐρανοῦ αὐτὸς ἐπισκέπτεται, καὶ
hoīes oēs terra τ cinis.
ἄνθρωποι πάντες γῆ καὶ σποδός. C.18.

Qui viuit in seculū creauit
Ὁ ζῶν εἰς τὸν αἰῶνα ἔκτισε τὰ
oia cōmunit: dn̄s sol⁹ iustus: τ
πάντα κοινῇ, κύριος μόνος δίκαιος, καὶ

& dominatus est bestiarum & volatiliū. Creauit ex ipso adiutorium simile sibi consiliū & linguam & oculos et aures et cor dedit illis excogitandi: & disciplina intellectus repleuit illos. Creauit illis scientiam spirit⁹ sensu impleuit cor illorum: & mala et bona ostendit illis. Posuit oculos ipsorum super corda illorum ostendere illis magnalia operū suorum: vt nomen sanctificationis collaudent: et gloriari in mirabilibus illi⁹: vt magnalia enarrēt operum eius. Addidit illis disciplinam: & legem vite hereditauit illos. Testamentum eternum constituit cū illis & iusticiā & iudicia sua ostendit illis. Et magnalia honoris eius vidit oculus illorum & honorem vocis audierunt aures illorū: & dixit illis attendite ab omni iniquo. Et mādauit illis vnicuiq̄ de proximo suo. Vie illorum coram illo sunt semper: non sunt absconse ab oculis ipsius. In vnāquāq̄ gentem preposuit rectorem: & pars dei israel facta est manifesta. Et oīa opera illorum velut sol in cōspectu dei: & oculi eius sine intermissione inspicientes in viis eorum. Nō sunt absconsa testamēta propter iniquitatem illorum: & omnes iniquitates eorum in cōspectu dei. Elemosyna viri quasi saculus cum ipso: & gratiam hominis quasi pupillam cōseruabit. & postea resurget & retribuet illis retributionem vnicuiq̄ in caput ipsorum: & cōuertet in inferiores partes terre. Penitentibus autem dedit viam iusticie: et confirmauit deficientes sustinere: & destinauit illis sortem veritatis. Conuertere ad dominum et relinque peccata tua: precare ante faciem dñi. et minue offendicula. Reuertere ad dominum et auertere ab iniusticia tua: & nimis odito execrationē: & cognosce iusticias & iudicia dei: et sta in sorte ꝓpositionis & orationis altissimi dei. In partes vade seculi sancti cum viuis & dantibus confessionem deo. Non demoreris in errore impiorum: ante mortem confitere. A mortuo quasi nihil perit confessio. Confiteberis viuens: viuus & sanus confiteberis & laudabis deum: et gloriaberis in miserationibus eius. Quā magna misericordia domini: et propitiatio illius conuertentibus ad se. Nec enim omnia possunt esse in hominibus: quoniam non est immortalis filius hominis: & in vanitate malitie placuerunt. Quid lucidius sole. et hic deficiet. Aut quid nequius q̄ quod excogitauit caro et sanguis: et hoc arguetur. Virtutem altitudinis celi ipse conspicit. Et omnes homines terra et cinis.

Capitulum.18.

Qui viuit in eternum creauit omnia simul. Deus solus iustificabitur: et

geñ.2.c B Infra.19c. C Act.3.d. D A

nõ est alius p̃ter illũ. gubernãs
οὐκ ἔστιν ἄλλος πλὴν αὐτοῦ. Οἰκίζων
mũdũ in palmo man⁹ eius:
τὸν κόσμον ἐν σπιθαμῇ χειρὸς αὐτοῦ,
⁊ oĩa obediũt volũtati eius.
καὶ πάντα ὑπακούει τῷ θελήματι αὐτ.
Ipse eñi rex oĩm ĩ fortitudĩe
Αὐτὸς γὰρ βασιλεὺς πάντων ἐν κράτει
sua: distinguẽs in eis sancta a
αὐτοῦ, διαστέλλων ἐν αὐτοῖς ἅγια ἀπὸ
p̃fanis. cui copiã fecit enũciandi
βεβήλων. τίνι ἐξεποίησεν ἐξαγγεῖλαι
opa sua? ⁊ q̃s iuestigauit ma
τὰ ἔργα αὐτοῦ; καὶ τίς ἐξιχνίασε τὰ με
gnalia eius? Uim magnificẽtie
γαλεῖα αὐτοῦ; Κράτος μεγαλωσύνης
eius q̃s enũerabit? ⁊ q̃s addij=
αὐτοῦ τίς ἐξαριθμήσεται; καὶ τίς προσθή
ciet enarrare mias eius?
σει ἐκδιηγήσασθαι τὰ ἐλέη αὐτοῦ;
Nõ est minuere neq̃ adijcere:
Οὐκ ἔστιν ἐλαττῶσαι οὐδὲ προσθεῖναι,
⁊ nõ est inuestigare mirabilia
καὶ οὐκ ἔστιν ἐξιχνιάσαι τὰ θαυμάσια
dñi. cũ cõsũmauerit homo:
τοῦ κυρίου. ὅταν συντελέσῃ ἄνθρωπος,
tũc icipit: ⁊ cũ cessauerit: tũc
τότε ἄρχεται, καὶ ὅταν παύσηται, τότε
indigebit. Et q̃d homo: ⁊
ἀπορηθήσεται. Καὶ τί ἄνθρωπος, καὶ
q̃ vtilitas illi⁹? q̃d bonũ ei⁹:
τίς ἡ χρῆσις αὐτοῦ; τί τὸ ἀγαθὸν αὐτ,
⁊ q̃d malũ illius? nũerus dieꝝ
καὶ τί τὸ κακὸν αὐτοῦ; ἀριθμὸς ἡμερῶν
hoĩs multi anni centũ: irrationabili
ἀνθρώπου πολλὰ ἔτη ἑκατόν, ἀλογίστω
ãt cuiusq̃ oĩbus dormitio. Sicut gutta
δὲ ἑκάστου πᾶσιν ἡ κοίμησις. Ὡς σταγὼν
aque a mari ⁊ sicut calcul⁹
ὕδατος ἀπὸ θαλάσσης καὶ ὡς ψῆφος
arene: sic mille ãni in diebus secu
ἄμμου, οὕτως χίλια ἔτη ἐν ἡμέραις αἰῶ
li. Propt hoc patiẽs est dñs in
νος. Διὰ τοῦτο μακροθυμεῖ κύριος ἐπ᾽
illis: ⁊ effundet miam suam sup
αὐτοῖς, καὶ διαχέει τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἐπ᾽
eos. Uidit ⁊ cognouit subuersio=
αὐτούς. Εἶδε καὶ ἐπέγνω τὴν καταστρο
nẽ eoꝝ q̃m mala: ideo adiple
φὴν αὐτῶν ὅτι πονηρά, διὰ τοῦτο ἐπλήθυ
uit p̃pitiationẽ suã. mia hoĩs
νε τὸν ἐξιλασμὸν αὐτοῦ. ἔλεος ἀνθρώπου
in p̃ximũ suũ: mia ãt dñi
ἐπὶ τὸν πλησίον αὐτοῦ, ἔλεος δὲ κυρίου
in omnẽ carnẽ: corripiẽs ⁊ eru=
ἐπὶ πᾶσαν σάρκα, ἐλέγχων καὶ παι
diẽs ⁊ docẽs ⁊ cõuertẽs vt
δεύων καὶ διδάσκων καὶ ἐπιστρέφων ὡς
pastor gregem suũ. Excipiẽ
ποιμὴν τὸ ποίμνιον αὐτοῦ. Τοὺς ἐκδεχο
tiũ disciplinã miseret: ⁊ festi
μένους παιδείαν ἐλεεῖ, καὶ τοὺς κατα
nantiũ ad iudicia eius.
σπεύδοντας ἐπὶ τὰ κρίματα αὐτοῦ.
fili in bonis nõ des reprehẽsionẽ: neq̃
Τέκνον ἐν ἀγαθοῖς μὴ δῷς μῶμον, μὴ δὲ
in omni inopia tristitiã verbi mali.
ἐν πάσῃ δόσει λύπην λόγου πονηροῦ.
Nõne ardorẽ sedabit ros? sic
Οὐχὶ καύσωνα ἀναπαύσει δρόσος; οὕ
melius verbũ q̃ donũ. nõne ecce
τως κρείσσων λόγος ἢ δόσις. οὐκ ἰδοὺ

manet inuictus rex in eternum. Quis sufficiet enarrare opa illius? Quis eni inuestigabit magnalia eius? Virtutem autem magnitudinis eius quis enunciabit? Aut quis adiiciet enarrare misericordiam eius? Non est minuere neq̃ adiicere: nec est inuenire magnalia dei. Cum consumauerit homo: tunc incipiet: et cum quieuerit operabitur. Quid est homo & que est gratia illius: & quid est bonum aut quid nequam illius? Numerus dierum hominũ vt multum centum anni: quasi gutte aque maris deputati sunt. Et sicut calculus arene: sic exigui anni in die eui. Propter hoc patiens est deus in illis: et effundit super eos misericordiam suam. Vidit presumptionem cordis eoruʒ quoniã mala est: & cognouit subuersionem illorum: quoniam nequam est. Ideo impleuit propitiationem suam in illis: & ostendit eis viam equitatis. Miseratio hominis circa proximum suum: misericordia autem dei super omnem carnem. Qui misericordiam habet docet & erudit quasi pastor gregem suũ. Miserator excipiens doctrinã miserationis & qui festinat in iudiciis eius. Fili in bonis nõ des querelam: et in omni dato non des tristiciam verbi mali. Nonne ardorem refrigerabit ros? Sic & verbum melius q̃ datum. Nonne ecce verbum super datum bonum? Sed vtraq̃ cum homine iustificato. Stult⁹ acriter improperabit: & datus indisciplinati: tabescere facit oculos. Ante iudicium para iustitiam tibi: et anteq̃ loquaris disce. Ante languorem adhibe medicinam: & ante iudicium interroga teipʒ: et in conspectu dei inuenies propitiationem. Ante languorem humilia te: & in tempore infirmitatis ostende conuersationem tuam. Nõ impediaris orare semper: & ne veteris vsque ad mortem iustificari: quoniã merces dei manet in eternum. Ante orationẽ prepara animam tuam: et noli esse quasi homo qui tentat deum. Memento ire in die consumationis: & tempus retributionis in conuersatione facies. Memento paupertatis in tempore abundãtie: et necessitatem paupertatis in die diuitiarum. A mane vsq̃ ad vesperam immutabitur tempus: et hec omnia citata in oculis dei. Homo sapiens in omnibus metuet: & in diebus delictorum attendet ab inertia. Oĩs astutus agnoscit sapientiam: & inuenienti eam dabit confessionem. Sẽsati in verbis & ipsi sapienter egerunt: et intellexerunt veritatem & iustitiam: & implorauerunt prouerbia et iudicia. Post concupiscẽtias tuas non eas: & a volũtate tua auertere. Si prestes anime tue concupiscentias eius: faciet te in gaudium inimicis tuis. Ne oblecteris in turbis nec in modicis. Assidua enim est

verbũ sup datũ bonũ? ⁊ vtraq̃
λόγος ὑπὲρ δόμα ἀγαθόν; καὶ ἀμφότερα
apud hoĩem gratiosa. Fatu⁹
παρὰ ἀνθρώπῳ κεχαριτωμένα. Μωρὸς
acerbe iproperabit: ⁊ donũ liuidi
ἀχαρίστως ὀνειδιεῖ, καὶ δόσις βασκάνου
tabescere facit oculos. anteq̃ loquaris: di=
ἐκτήκει ὀφθαλμούς. πρὶν ἢ λαλῆσαι, μάν
sce: ⁊ ante lãguorẽ curare. ãte
θανε, καὶ πρὸ ἀρρωστίας θεραπεύου. πρὸ
iudiciũ p̃a teip̃m ad bñfaciendũ:
κρίσεως ἑτοίμαζε σεαυτὸν καλλιεργεῖν,
⁊ in hora visitationis inuenies p̃pitia=
καὶ ἐν ὥρᾳ ἐπισκοπῆς εὑρήσεις ἐξιλασ
tionẽ. anteq̃ egrotes tu: humiliare
μόν. πρὶν ἀρρωστῆσαί σε, ταπεινώθητι
cõtinẽtia: ⁊ in tp̃e pctõꝝ
ἐγκρατείᾳ, καὶ ἐν καιρῷ ἁμαρτημάτων
ostẽde aduertentiã. ne p̃hibeas
δεῖξον ἐπιστροφήν. μὴ ἐμποδίσῃς τοῦ
reddere votũ oportune: ⁊ ne expe
ἀποδοῦναι εὐχὴν εὐκαίρως, καὶ μὴ μεί
ctes vsq̃ ad mortẽ iustificari. Anteq̃ ores
νῃς ἕως θανάτου δικαιωθῆναι. Πρὶν εὔξα
p̃epara teip̃m: ⁊ ne sis
σθαι ἑτοίμασον σεαυτόν, καὶ μὴ γίνου
q̃si homo tẽtans dñm. me
ὡς ἄνθρωπος πειράζων τὸν κύριον. μνή=
mẽto ire in dieb⁹ ꝯsũmationis: ⁊
σθητι θυμοῦ ἐν ἡμέραις τελευτῆς, καὶ
tp̃s vindicte in auersione vul
καιρὸν ἐκδικήσεως ἐν ἀποστροφῇ προσώ
tus. Memẽto tp̃oris famis in tp̃ore
που. Μνήσθητι καιρὸν λιμοῦ ἐν καιρῷ
abundãtie: paupertatis ⁊ egestatis in
πλησμονῆς, πτωχείαν καὶ ἔνδειαν ἐν
die diuitiaꝝ. A mane vsq̃ ad vesperã mutat tp̃s: ⁊ oĩa hec
ἡμέρᾳ πλούτου. Ἀπὸ πρωΐθεν ἕως ἑσπέ
ρας μεταβάλλει καιρός, καὶ πάντα ταῦ
sunt citata corã dño. Et in
τά ἐστι ταχινὰ ἔναντι κυρίου. Καὶ ἐν
dieb⁹ delictoꝝ attẽdet ab erro=
ἡμέραις ἁμαρτιῶν προσέξει ἀπὸ πλημ
re: ⁊ stultus nõ ꝯseruabit occasionẽ.
μελείας, καὶ ἄφρων οὐ συντηρήσει καιρόν.
Oĩs sapiẽs nouit sapiam ⁊ disci
Πᾶς συνετὸς ἔγνω σοφίαν καὶ παιδεί
plinã: ⁊ ei q̃ inuenit eã dabit cõfessio=
αν, καὶ τῷ εὑρόντι αὐτὴν δώσει ἐξομολό
nẽ. Sapiẽtes in s̃monib⁹ ⁊ ipi sapiẽ
γησιν. Συνετοὶ ἐν λόγοις καὶ αὐτοὶ ἐσο
ter egerũt: ⁊ stillauerunt p̃uerbia
φίσαντο, καὶ ἀνώμβρισαν παροιμίας
diligẽtia ad vitã. Melior fiducia
ἀκριβεῖς εἰς ζωήν. Κρείσσων παρρησία
in dño solo: q̃ adhẽrere mortuũ cor
ἐν δεσπότῃ μόνῳ, εἴπερ νεκρᾷ καρδίᾳ
mortuo adheret. Post ꝯcupi
νεκρῷ ἀντέχεται. Ὀπίσω τῶν ἐπι
scẽtias tuas ne eas: ⁊ ab
θυμιῶν σου μὴ πορεύου, καὶ ἀπὸ τῶν
appetitib⁹ tuis auertere. si p̃bueris
ὀρέξεών σου κωλύου. ἐὰν χορηγήσῃς τῇ
aĩe tue ꝯcupiscẽtiã bñplaciti eius:
ψυχῇ σου ἐπιθυμίαν εὐδοκίας αὐτῆς,
facies derisionẽ inimicoꝝ tuoꝝ:
ποιήσει σε ἐπίχαρμα τῶν ἐχθρῶν σου,
q̃ inuidẽt tibi. ne leteris in
οἱ βασκαίνουσί σε. μὴ εὐφραίνου ἐπὶ
multis delitijs tuis: neq̃ indigeas
πολλῇ τρυφῇ σου, μὴ δὲ προσδεηθῇς

Ecclẽ. 6. a. P̃s. 89. B

C

Lu. 18. a. Thess. 5. d.

D

cõsilio eius. Ne fias pauper
συμβουλῆς αὐτῆς. Μὴ γίνου πτωχὸς
participans ex fenore: ⁊ nihil
συμβολοκοπῶν ἐκ δανεισμοῦ, καὶ οὐδέν
tibi est in marsupio. eris eñi insidia
σοί ἐστιν ἐν μαρσυπίῳ. ἔσῃ γὰρ ἐπίβου
tor p̃prie vite dign⁹ dictu.
λος τῆς ἰδίας ζωῆς λαλητός. Ca. 19.

A

Operarius ebriosus nõ locupletabi
Ἐργάτης μέθυσος οὐ πλουτισθή
tur. ⁊ q̃ spernit modica: pau
σεται. καὶ ὁ ἐξουδενῶν τὰ ὀλίγα, κα
latim decidet. Uinũ ⁊ mulie
τὰ μικρὸν πεσεῖται. Οἶνος καὶ γυναῖ
res apostatare faciẽt sapiẽtes: ⁊ q̃ cõiũ=
κες ἀποστήσουσι συνετούς, καὶ ὁ κολλώ
git meretricib⁹ audax erit. putredo ⁊
μενος πόρναις τολμηρὸς ἔσται. σῆτες καὶ
vermes hereditabũt illũ: ⁊
σκώληκες κληρονομήσουσιν αὐτόν, καὶ
arescet in infamia maio
ξηρανθήσεται ἐν παραδειγματισμῷ μεί
re. Cito credẽs: leuis cor=
ζονι. Ὁ ταχὺ ἐμπιστεύων, κοῦφος καρ
de: ⁊ q̃ delinquit in aiam suã
δίᾳ, καὶ ὁ ἁμαρτάνων εἰς ψυχὴν αὐτ
errabit. q̃ letatur in ma
πλημμελήσει. ὁ εὐφραινόμενος ἐπὶ κα
le agẽdo cõdemnabit: at resi
κοεξίᾳ καταγνωσθήσεται, ὁ δὲ ἀντοφθαλ
stẽs voluptatib⁹ coronat vitã suã.
μῶν ἡδοναῖς στεφανοῖ τὴν ζωὴν αὐτοῦ.
cõtinẽs lingua difficil con
ὁ ἐγκρατευόμενος γλώσσῃ ἀμάχως συμ
uiuet: ⁊ q̃ odit loquacitatẽ immi
βιώσεται, καὶ ὁ μισῶν λαλιὰν ἐλαττοῦ
nuit malitia. Nunq̃ iterauerís ver
ται κακία. Μηδέποτε δευτερώσῃς λό=
bũ: ⁊ nihil tibi erit in diminutiõe.
γον, καὶ οὐθέν σοι ἔσται ἐν ἐλαττώσει.
in amico ⁊ inimico ne narres vitas alie
ἐν φίλῳ καὶ ἐχθρῷ μὴ διηγοῦ βίους ἀλ
nas: ⁊ si nõ tibi est delictũ:
λοτρίους, καὶ εἰ μή σοί ἐστιν ἁμαρτία,
nõ reueles. Audiuit eñi te ⁊
μὴ ἀποκάλυπτε. Ἀκήκοε γάρ σου καὶ
obseruauit te: ⁊ in tp̃e odio hẽt te.
ἐφυλάξατό σε, καὶ ἐν καιρῷ μισεῖ σε.
Audisti verbũ: cõmoriatr tibi: ⁊
Ἀκήκοας λόγον, συναποθανέτω σοι, καὶ
confidẽs esto. nõ eñi te dirũpet.
εὐθαρσὴς γίνου. οὐ γὰρ μή σε ῥήξῃ.
A facie verbi iproperabit fa=
Ἀπὸ προσώπου λόγου ὀνειδίσει μω=
tu⁹: sicut a facie infantis q̃
ρός, ὡς ἀπὸ προσώπου βρέφους ἡ τί=
peperit. Sagitta fixa in femore car
κτουσα. Βέλος πεπηγὸς ἐν μηρῷ σαρ
nis. sic verbũ in ventre fatui. Corri
κός. οὕτως λόγος ἐν κοιλίᾳ μωροῦ. Ἔλεγ
pe amicũ: neforte nõ fecit: ⁊ si
ξον φίλον, μήποτε οὐκ ἐποίησε, καὶ εἰ
fecit ne forte addat. Corripe
ἐποίησε μήποτε προσθῇ. Ἔλεγξον τὸν
proximũ: ne forte nõ dixit: ⁊ si di=
πλησίον, μήποτε οὐκ εἶπε, καὶ εἰ εἴρη
xit: ne reiteret. corripe amicũ:
κεν, ἵνα μὴ δευτερώσῃ. ἔλεγξον φίλον,
sepe eñi fit calũnia vana.
πολλάκις γὰρ γίνεται διαβολὴ ματαία.
⁊ nõ omni s̃moni credat cor:
καὶ μὴ παντὶ λόγῳ πιστευέτω ἡ καρδία

B

õ. 10. d.

C

D

commissio illorũ. Ne fueris mediocris in contentione ex fenore: & non est tibi nihil in seculo. Eris enim inuid⁹ anime tue.

Capitulum decimum nonum:

Operarius ebriosus nõ locupletabitur: & qui spernit modica paulatiʒ decidit. Vinum & mulieres apostatare faciunt sapientes: & arguũt sensatos: et qui se iungit fornicariis erit nequam. Putredo & vermes hereditabũt illum: et extolletur in exemplũ maius: & tolletur de numero anima eius. Qui credit cito: leuis corde est et minorabitur: & q delinquit in animam suã insup habebit. Qui gaudet iniquitate denotabitur: et qui odit correptionem minuetur vita: et qui odit loquacitatem extinguit maliciam. Qui peccat in animam suam: penitebit: et qui iocundatur in malicia denotabitur. Ne iteres verbuʒ nequam et durum: & nõ minoraberis. Amico & inimico noli narrare sensum tuum: & si est tibi delictum noli denudare. Audiet enim te et custodiet te: et q̃si defendens peccatum odiet te: et sic aderit tibi semper. Audisti verbum aduersus proximum tuum commoriatur in te fidens: quoniam non te dirumpet. A facie verbi parturit fatuus: tanq̃ gemitus partus infantis. Sagitta infixa femori carnis: sic verbum in corde stulti. Corripe amicum ne forte non intellexerit: et dicat: non feci: aut si fecerit: ne iterum addat facere. Corripe proximũ ne forte nõ dixerit: & si dixerit ne forte iteret. Corripe amicum: sepe enim fit commissio: & nõ omni verbo credas. Est qui labitur ligua sua: sed nõ ex animo. Quis est enim qui non deliquerit in lingua sua? Corripe proximum anteq̃ cõmineris: et da locũ timori altissimi: qa omnis sapientia timor dei: et in illa timere deum: et in omni sapientia dispositio legis. Et non est sapientia nequitie disciplina: et non est cogitatus bonus peccatorum prudentia. Est prudentie nequitia & in ipsa execratio: et est insipiens q minuitur sapientia. Melior est homo q minuitur sapientia & deficiens sensu in timore dei: q̃ qui abundat sensu et trãsgreditur legem altissimi. Est solertia certa et ipsa iniqua. Et est qui emittit verbum certum enarrans veritatem. Est q nequiter humiliat se: et interiora eius plena sunt dolo: et est iustus q se nimiũ submittit a multa humilitate: et est iustus qui inclinat faciem suam et fingit non videre se quod ignoratum est. Et si ab imbecillitate virium vetetur peccare: si inuenerit tempus malefacẽdi: malefaciet. Ex visu cognoscitur vir: & ab occursu faciei cognoscitur sensatus. Amictus corporis & risus dentiũ & ingressus hominis enunciant de illo. Est correptio mendax in ira contumeliosi: et est iudicium quod non probatur esse bonum: et est tacens et ipse est prudens.

Capitulum vigesimum.

tuũ. Est q̃ labitur verbo ⁊ nõ ab
σου. Ἔστιν ὀλισθαίνων λόγῳ καὶ οὐκ ἀπὸ
aĩa: ⁊ quis est qui nõ lapsus est
ψυχῆς, καὶ τίς ἐστιν ὃς οὐκ ὠλίσθησεν
in lingua sua? Corripe p̃xi=
ἐν τῇ γλώσσῃ αὐτοῦ; Ἔλεγξον τὸν πλη=
mũ anteq̃ mineris: ⁊ da locũ
σίον πρὶν ἢ ἀπειλῆσαι, καὶ δὸς τόπον
legi altissimi factus sine ira. Timor
νόμῳ ὑψίστου γινόμενος ἀμήνις. Φόβος
dñi initiũ assumptionis: sapia ãt
κυρίου ἀρχὴ προσλήψεως, σοφία δὲ
ab eo dilectionẽ acquirit. cognitio
παρ᾽ αὐτοῦ ἀγάπησιν περιποιεῖ. γνῶσις
mãdatoꝝ dñi: disciplina vite. at faciẽ
ἐντολῶν κυρίου, παιδεία ζωῆς. οἱ δὲ ποι
tes q̃ placita sunt ei immortalitatis arborẽ
οῦντες τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ ἀθανασίας δένδρον
decerpũt. Oĩs sapia timor a
καρποῦνται. Πᾶσα σοφία φόβος παρὰ
dño: ⁊ in omni sapia factio legis·
κυρίου, καὶ ἐν πάσῃ σοφίᾳ ποίησις νόμου,
⁊ cognitio oĩpotentie ei⁹.
καὶ γνῶσις τῆς παντοκρατορίας αὐτοῦ.
Seruus dicẽs dño: sicut placet
Οἰκέτης λέγων τῷ δεσπότῃ, ὡς ἀρέσκει
nõ faciã: si post hec fecerit: irri
οὐ ποιήσω, ἐὰν μετὰ ταῦτα ποιήσῃ, παρ᾽
tat nutrientẽ se. Nõ est sa=
οργίζει τὸν τρέφοντα αὐτόν. Οὐκ ἔστι σο
piẽtia nequitie sciẽtia: ⁊ nõ est vbi
φία πονηρίας ἐπιστήμη, καὶ οὐκ ἔστιν ὅπου
cõsiliũ peccatoꝝ prudẽtia. Est nequi
βουλὴ ἁμαρτωλῶν φρόνησις. Ἔστι πονη=
tia ⁊ ip̃a abominatio: ⁊ est stultus
ρία καὶ αὐτὴ βδέλυγμα, καὶ ἔστιν ἄφρων
q̃ minuitur sapia. melior stupid⁹
ἐλαττούμενος σοφίᾳ. κρείσσων ἡττώμενος
in intellectu cũ timore: abundãte in
ἐν συνέσει ἔμφοβος, ἢ περισσεύοντος ἐν
prudẽtia ⁊ trãsgrediente legẽ alti=
φρονήσει καὶ παραβαίνοντος νόμιμα ὑψί
ssimi. Est astutia diligẽs ⁊ ip̃a ini
στου. Ἔστι πανουργία ἀκριβὴς καὶ αὐτὴ ἄδι
qua: ⁊ est puertẽs grãm vt ostẽdat
κος, καὶ ἔστι διαστρέφων χάριν τοῦ ἐκφᾶναι
iudiciũ: ⁊ est iustificãs iudicio sapiẽs. est pra=
κρίμα, καὶ ἔστι δικαιῶν κρίσει σοφός. ἔστι πο
ue agẽs incuruatus nigredine: ⁊
νηρευόμενος συγκεκυφὼς μελανίᾳ, καὶ τὰ
iterioꝛib⁹ ei⁹ plen⁹ dolo ignito.
ἐντὸς αὐτ πλήρης δόλου πυρώδους.
Incuruãs vultũ ⁊ surdũ se simulãs: vbi
Συγκύφων πρόσωπον καὶ ἐθελοκωφῶν, οὗ
cũq̃ cognit⁹ fuerit: p̃ueniet te vt malefa
ἐὰν ἐπιγνωσθῇ, προφθάσει σε κακοποιῆ=
ciat. Et si ab imbecillitate viriũ vete
σαι. Καὶ ἐὰν ὑπὸ ἐλαττώματος ἰσχύος κω=
tur peccare: si iuenerit tp̃s malefa
λυθῇ ἁμαρτεῖν, ἐὰν εὕρῃ καιρὸν κακοποιή
ciet. Ex visu cognoscet vir:
σει. Ἀπὸ ὁράσεως ἐπιγνωσθήσεται ἀνήρ,
⁊ ab occursu faciei cogno
καὶ ἀπὸ ἀπαντήσεως προσώπου ἐπιγνω
scet prudẽs. Amictus viri ⁊
σθήσεται νοήμων. Στολισμὸς ἀνδρὸς καὶ
risus dentiũ: ⁊ gressus hoĩs ãnũciabit
γέλως ὀδόντων, καὶ βῆμα ἀνθρώπου ἀναγγελεῖ
q̃ de eo. Est correptio q̃ nõ est pul=
τὰ περὶ αὐτ. Ἔστιν ἔλεγχος ὃς οὐκ ἔστιν ὡραῖ
chra: ⁊ est tacens: ⁊ ip̃e prudens.
ος, καὶ ἔστι σιωπῶν, καὶ αὐτὸς φρόνιμος. 20

Quam bonum est arguere quam irasci: & confitentem in oratione non prohibere. Concupiscentia spadonis devirginabit iuvenculam: sic qui facit per vim iudicium iniquum. Quam bonum est corripientem manifestare penitentiam: sic enim effugies voluntarium peccatum. Est tacens qui invenitur sapiens: et est odibilis qui procax est ad loquendum. Est autem tacens et non habens sensum loquele. Et est tacens sciens tempus apti temporis. Homo sapiens tacebit usque ad tempus: lascivus autem & imprudens non servabit tempus. Qui multis utitur verbis ledet animam suam: & qui potestatem sibi sumit iniuste odietur. Est processio in malis viro indisciplinato: & est inventio in detrimentum. Est datum quod non est utile: & est datum cuius retributio duplex. Est propter gloriam minoratio: et est qui ab humilitate levabit caput. Est qui multa redimat modico precio: & restituens ea in septuplum. Sapiens in verbis seipsum amabilem facit: gratie autem fatuorum effundentur. Datus insipientis non erit utilis tibi: oculi enim illius septemplices sunt. Exigua dabit & multa improperabit: & apertio oris illius inflammatio est. Hodie feneratur quis et cras expetit: & odibilis est homo huiusmodi. Fatuo non erit amicus: & non erit gratia in bonis illius. Qui enim edunt panem illius: false lingue sunt. Quotiens & quanti irridebunt eum. Neque enim quod habendum erat: directo sensu distribuit: similiter & quod non erat habendum. Lapsus false lingue quasi qui in pavimento cadens: sic casus malorum festinanter veniet. Homo acharis quasi fabula vana: & in ore indisciplinatorum assidua erit. Ex ore fatui reprobabitur parabola: non enim dicit illam in tempore suo. Est qui vetatur peccare pre inopia: et in requie sua stimulabitur. Est qui perdet animam suam pre confusione: & ab imprudenti persona perdet eam: persone autem acceptione perdet se. Est qui pre confusione promittit amico: & lucratus est eum inimicum gratis. Opprobrium nequam in homine mendacium: & in ore indisciplinatorum assidue erit. Potior fur quam assiduitas viri mendacis: perditionem autem ambo hereditabunt. Mores hominum mendacium sine honore: & confusio illorum cum ipsis sine intermissione. Sapiens in verbis producet seipsum: & homo prudens placebit magnatis. Qui operatur terram suam inaltabit acervum frugum: & qui operatur iusticiam ipse exaltabitur: qui vero placet magnatis effugiet iniquitatem. Xenia & dona excecant oculos iudicum: & quasi mutus in ore avertit correptiones eorum. Sapientia absconsa et thesaurus invisus: que utilitas in utrisque. Melior est qui celat insipientiam suam quam homo qui abscondit sapientiam suam.

Capitulum vigesimumprimum.

Fili peccasti: non adiicias iterum: sed & de pristinis deprecare ut tibi dimittantur. Quasi a facie colubri fuge peccata:

et si accesseris ad illa suscipient te. Dentes leonis dentes eius interficientes animas hominum. Quasi rhomphea bis acuta omnis iniquitas: plage illius non est sanitas. Obiurgatio et iniurie annullabunt substantiam: et domus que nimis locuples est annullabitur superbia: sic substantia superbi eradicabitur. Deprecatio pauperis ex ore usque ad aures perveniet: & iudicium festinato adveniet illi. Qui odit correptionem vestigium est peccatoris: & qui timet deum convertetur ad cor suum. Notus a longe potens lingua audaci: & sensatus scit labi se ab ipso. Qui edificat domum suam impendiis alienis: quasi qui colligit lapides suos in hyeme. Stuppa collecta synagoga peccantium: & consummatio illorum flamma ignis. Via peccantium complanata lapidibus: et in fine illorum inferi et tenebre & pene. Qui custodierit iusticiam continebit sensum eius: consummatio timoris dei sapientia & sensus. Non erudietur qui non est sapiens in bono. Est autem insipientia que abundat in malo: & non est sensus ubi est amaritudo. Scientia sapientis tanquam inundatio abundabit: & consilium illius sicut fons vite permanet. Cor fatui quasi vas confractum: et omnem sapientiam non tenebit. Verbum sapiens quodcumque audierit scius laudabit & ad se adiiciet: audivit luxuriosus et displicebit illi: & proiiciet illud post dorsum suum. Narratio fatui quasi sarcina in via. Nam in labiis sensati invenietur gratia. Os prudentis queritur in ecclesia: et verba illius cogitabunt in cordibus suis. Tanquam domus exterminata: sic fatuo sapientia: & scientia insensati inenarrabilia verba. Compedes in pedibus doctrina stulto: et quasi vincula manuum super manum dexteram. Fatuus in risu exaltat vocem suam: vir autem sapiens vix tacite ridebit. Ornamentum aureum prudenti doctrina: et quasi brachiale in brachio dextero. Pes fatui facilis in domum proximi: & homo peritus confundetur a persona potentis. Stultus a fenestra respiciet in domum: vir autem eruditus foris stabit. Stulticia hominis auscultare per ostium: & prudens gravabitur contumelia. Labia imprudentium stulta narrabunt: verba autem prudentium statera ponderabuntur. In ore fatuorum cor illorum: et in corde sapientium os illorum. Dum maledicit impius diabolum: maledicit ipse animam suam. Susurro coinquinabit animam suam: & in omnibus odietur: & qui permanserit odiosus erit: tacitus & sensatus honorabitur. Ca. 22.

In lapide luteo lapidatus est piger: et omnes loquentur super aspernationem illius. De stercore boum lapidatus est piger: et omnis qui tetigerit eum excutiet manus. Confusio patris est de filio indisciplinato: filia autem in deminoratione fiet. Filia prudens hereditas viro suo: nam que confundit in contumeliam fit genitoris. Patrem et virum confundit audax: et ab impiis non minorabitur: ab utrisque autem inhonorabitur. Musica in luctu importuna narratio: flagella & doctrina in omni tempore sapientia.

filii in contemptu et insipientia
Τέκνα ἐν καταφρονήσει καὶ ἀπαιδευσίᾳ
gloriantes: cognatiões sue ma
γαυριωθέντα, συγγενείας ἑαυτῶν μο
culant nobilitatē. Cōglutinās
λυνοῦσι τὴν εὐγένειαν. Συγκολλῶν
testam qui docet fatuum: et exci
ὄστρακον ὁ διδάσκων μωρόν, καὶ ἐξεγεί
tat dormientes de pfundo somno.
ρει καθεύδοντας ἐκ βαθέος ὕπνου.
Narrat dormitanti qui narrat fa
Διηγεῖται νυστάζοντι ὁ διηγούμενος μω
tuo: et in fine dicet: quid est?
ρῷ, καὶ ἐπὶ συντελείᾳ ἐρεῖ, τί ἐστιν;
Sup mortuū plora: defecit .n.
Ἐπὶ νεκρῷ κλαῦσον, ἐξέλιπε γὰρ
lux: et sup fatuū plora: defe
φῶς, καὶ ἐπὶ μωρῷ κλαῦσον, ἐξέλι
cit .n. intellectus. Dulci⁹ plora sup
πε γὰρ σύνεσιν. Ἥδιον κλαῦσον ἐπὶ
mortuū qm̄ requieuit: nam fa
νεκρῷ ὅτι ἀνεπαύσατο, τοῦ γὰρ μω
tui sup mortē vita. Luct⁹ mor
ροῦ ὑπὲρ θάνατον ἡ ζωή. Πένθος νε
tui septē dies: fatui aūt et im
κροῦ ἑπτὰ ἡμέραι, μωροῦ δὲ καὶ ἀσε
pii oēs dies vite il
βοῦς πᾶσαι αἱ ἡμέραι τῆς ζωῆς αὐ
lius. Cum stulto ne multiplices smo
τοῦ. Μετὰ ἄφρονος μὴ πληθύνῃς λό
nē: et ad insipientē ne accedas:
γον, καὶ πρὸς ἀσύνετον μὴ πορεύου,
nō sentiēs eni spernet tua
ἀναισθητῶν γὰρ ἐξουθενήσει σου τὰ
omnia. Caue ab illo: ne
πάντα. Φύλαξαι ἀπ᾽ αὐτοῦ, ἵνα μὴ
laborē habeas: et non coinquinaberis in
κόπον ἔχῃς, καὶ οὐ μὴ μολυνθῇς ἐν
cōcussione illius. declina ab illo
τῷ ἐντιναγμῷ αὐτοῦ. ἔκκλινον ἀπ᾽ αὐτοῦ
et inuenies requiem: et nō aci
καὶ εὑρήσεις ἀνάπαυσιν, καὶ οὐ μὴ ἀκη
diaberis in ociositate illius. sup
διάσῃς ἐν τῇ ἀπονοίᾳ αὐτοῦ. ὑπὲρ
plūbū quid grauabitur: et quid il
μόλυβδον τί βαρυνθήσεται, καὶ τί αὐ
li nomē: nisi plumbū. Arenā
τῷ ὄνομα, ἀλλ᾽ ἢ μόλυβδος. Ἄμμον
et salē et massam ferri facili
καὶ ἅλας καὶ βῶλον σιδήρου εὔκο
us ferre: quā hoiem im
πώτερον ὑπενεγκεῖν, ἢ ἄνθρωπον ἀσύ
prudētē. Cōtextio lignea ligata
νετον. Ἱμάντωσις ξυλίνη ἐνδεδεμένη
in edificium: in cōcussione nō dis
εἰς οἰκοδομήν, ἐν συσσεισμῷ οὐ δια
soluetur. sic cor firmatum
λυθήσεται· οὕτως καρδία ἐστηριγμένη
in cogitatione consilij: in omni
ἐπὶ διανοήματος βουλῆς, ἐν παντὶ
tpe timore nō timebit. Cor
καιρῷ φόβῳ οὐ δειλιάσει. Καρδία
firmum in mente intellectus: sicut
ἡδρασμένη ἐπὶ διανοίᾳ συνέσεως, ὡς
ornatus arenosus in pariete raso.
κόσμος ψαμμωτὸς ἐπὶ τοίχου ξυστοῦ.
Sustētacula in alto posita cō
Χάρακες ἐπὶ μετεώρου κείμενοι κα
tra ventum: nō pmanebūt: sic
τέναντι ἀνέμου, οὐ μὴ μείνωσιν, οὕ
cor timidū in cogitatiōe fatui.
τως καρδία δειλὴ ἐπὶ διανοήματι μωροῦ.

Qui docet fatuum: quasi qui conglutinat testam. Qui narrat verbum nō audienti: quasi qui excitat dormientem de graui sōno. Cum dormiente loquitur qui enarrat stulto sapientiam: & in fine narrationis dicit. Quis est hic? Supra mortuum plora: deficit enim lux ei⁹: & supra fatuum plora: deficit enim sensu. Modicum plora super mortuum: quoniam requieuit. Nequissimi enim nequissima vita super mortem fatui. Luctus mortui septem dies: fatui autem et impii omnes dies vite illorum. Cum stulto ne multum loquaris: & cum insensato ne abieris. Serua te ab illo: vt nō molestiam habeas: et non coinquinaberis in peccato illius. Deflecte ab illo et inuenies requiē: et non acidiaberis in stulticia illius. Super plumbū quid grauabitur. Et quod illi aliud nomē quā fatu⁹? Arenam et salem & massam ferri facilius est ferre: quā hominē imprudentē & fatuum et impiū. Sicut loramentum ligneum colligatū fundamento edificii non dissoluetur: sic et cor confirmatum in cogitatione consilii. Cogitatus sensati in omni tempore vel metu non deprauabitur. Sicut ornatus arenosus in pariete limpido: et sicut palee in excelsis et cementa sine impensa posita contra faciem venti non permanebunt: sic et cor timidum in cogitatione stulti cōtra impetum timoris non resistet: sic & cor trepidum in cogitatione fatui omni tēpore non metuet: sed & qui in preceptis dei permanet sēper. Pungēs oculum deducit lachrymas: et qui pungit cor profert sensum. Mittens lapidē in volatilia deiiciet illa: sic et qui conuiciatur amico: dissoluit amiciciam. Ad amicum et si produxeris gladiū: non desperes: est enim regressus ad amicū. Si aperuerit os triste: non timeas. Est enī concordatio excepto conuicio et improperio et superbia et mysterii reuelatione et plaga dolosa. In his omnib⁹ effugiet amicus. Fidē possīde cum amico in paupertate illi⁹: vt & in bonis illius leteris. In tēpore tribulationis illius permane illi fidelis: vt in hereditate illi⁹ coheres sis. Ante ignem camini vapor & fum⁹ ignis inaltatur: sic & ante sanguinē maledicta et contumelie & mine. Amicum salutare non confundaris. A facie illius non me abscōdam: & si mala mihi euenerint per illum sustinebo. Omnis qui audiet cauebit se ab eo. Quis dabit ori meo custodiam: & super labia mea signaculum certum vt nō cadam in ipsis: & lingua mea perdat me.

Capitulum vigesimum tertium.

Domine pater et dominator vite mee: ne derelinquas me in cogitatu & consilio eorum: nec sinas me cadere in illa exprobratione. Quis supponit in cogitatu meo flagella & in corde meo doctrinam sapientie: vt ignorationibus eorum non parcant mihi

Contra oēm timorē nō sustinet
Κατέναντι παντὸς φόβου οὐ μὴ ὑπομεί
bit. Pungens oculū educet lachry
νῃ. Ὁ νύσσων ὀφθαλμὸν κατάξει δά
mas: et pungēs cor: profert sen
κρυα, καὶ ὁ νύσσων καρδίαν, ἐκφαίνει αἴ
sum. Mittēs lapidē in volatilia:
σθησιν. Βάλλων λίθον ἐπὶ πετεινά,
arcebit illa: et qui conuiciat amī
ἀποσοβήσει αὐτά, καὶ ὀνειδίζων φί
co: dissoluet amicitiā. In amicū si
λον, διαλύσει φιλίαν. Ἐπὶ φίλον ἐὰν
strinxeris gladiū: ne desperes:
σπάσῃς μάχαιραν, μὴ ἀπελπίσῃς,
est eni regressus. In amicū si ape
ἔστι γὰρ ἐπάνοδος. ἐπὶ φίλον ἐὰν ἀ
rueris os: ne timeas: est eni
νοίξῃς στόμα, μὴ εὐλαβηθῇς, ἔστι γὰρ
pmutatio. preter conuitiū et super
διαλλαγή. πλὴν ὀνειδισμοῦ καὶ ὑπερη
biam et secreti reuelationē
φανίας καὶ μυστηρίου ἀποκαλύψεως,
et plagā dolosam: in his eni ef
καὶ πληγῆς δολίας, ἐν τούτοις γὰρ ἀ
fugiet ois amicus. Fidē possi
ποφεύξεται πᾶς φίλος. Πίστιν κτῆ
de in paupertate cū * proxi
σαι ἐν πτωχείᾳ μετὰ τοῦ πλησίον,
vt in bonis illi⁹ leteris.
ἵνα ἐν τοῖς ἀγαθοῖς αὐτοῦ εὐφρανθῇς.
in tpe tribulationis pmane illi: vt
ἐν καιρῷ θλίψεως διάμενε αὐτῷ, ἵνα τῇ
in hereditate ei⁹ coheres sis.
κληρονομίᾳ αὐτοῦ συγκληρονομήσῃς.
Non despiciēda est eni semp circūscri
Οὐ καταφρονητέον γὰρ ἀεὶ τῆς περι
ptio: neqꝫ mirabilis diues mētē
γραφῆς, οὐδὲ θαυμαστὸς πλούσιος νοῦν
nō habēs. ante ignē vapor camini
οὐκ ἔχων. πρὸ πυρὸς ἀτμὶς καμίνου
et fumus: sic ante sanguines cōui
καὶ καπνός, οὕτως πρὸ αἱμάτων λοι
tia. Amicū ptegere nō erubes
δορίαι. Φίλον σκεπάσαι οὐκ αἰσχυν
cam: et a facie illius
θήσομαι, καὶ ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ
non abscōdar: et si mala mihi eue
οὐ μὴ κρυβῶ, καὶ εἰ κακά μοι συμ
nient per illū ois qui audierit cauebit
βήσεται δι᾽ αὐτόν, πᾶς ὁ ἀκούων φυλάξε
ab illo. Quis dabit mihi sup os
ται ἀπ᾽ αὐτοῦ. Τίς δώσει μοι ἐπὶ στόματός
meū custodiā: et sup labia mea
μου φυλακήν, καὶ ἐπὶ τῶν χειλέων μου
signaculū astutū: ne cadā subi
σφραγῖδα πανοῦργον, ἵνα μὴ πέσω ἀπ᾽
to ab illa: et lingua mea nō
αὐτῆς, καὶ ἡ γλῶσσά μου μὴ
pdat me.
ἀπολέσῃ με. Ca. 23.

Domine pater et dñator vite om
Κύριε πάτερ καὶ δέσποτα ζωῆς ἁπά
nis: ne derelinquas me in cōsilio eoꝝ:
σης, μὴ ἐγκαταλίπῃς με ἐν βουλῇ αὐτῶν,
et ne sinas me cadere in illis: Quis im
καὶ μὴ ἀφῇς με πεσεῖν ἐν αὐτοῖς. Τίς ἐπι
ponet in cogitatione mea flagella: et
στήσει ἐπὶ τοῦ διανοήματός μου μάστιγας, καὶ
in corde meo disciplinā sapiētie: vt
ἐπὶ τῆς καρδίας μου παιδείαν σοφίας, ἵνα
in ignorationib⁹ meis nō pcant in
μὴ ἐπὶ τοῖς ἀγνοήμασί μου μὴ φείσωνται

Ō.3.d Infra. 31.a. Infra. 38.b — B — Ō.12.a — Pro. 27.a — C — D — ps.140 — A

mihi: et iniurias eoꝝ qui in pspectu
μου, καὶ τὰς ὕβρεις τῶν ἐν ἐπαγ
ne pcōnum nō pterea: vt
γελίᾳ ἁμαρτωλῶν μὴ παρῇς, ὅπως
nō multiplicent ignorātie mee: et
μὴ πληθυνθῶσιν αἱ ἄγνοιαί μου, καὶ αἱ
peccata mea abundabūt in cōtri
ἁμαρτίαι μου πλεονάσουσιν εἰς συν
tionē: et cadā i cōspectu ad
τριβήν, καὶ πεσοῦμαι ἔναντι τῶν ὑπε
uersarior: et gaudebit sup me inimic⁹
ναντίων, καὶ ἐπιχαρεῖταί μοι ὁ ἐχθρός
me⁹: a q̄b⁹ lōge est spes mie tue.
μου, ὧν μακρὰν ἐστὶν ἡ ἐλπὶς τοῦ ἐλέους σου.
Dñe pater et de⁹ vite mee: extol
Κύριε πάτερ καὶ θεὲ ζωῆς μου, μετεω
lentiā oculoꝝ ne mihi dederis et gi
ρισμὸν ὀφθαλμῶν μὴ μοι δῷς καὶ γι
gāteam aīam auerte semper
γαντώδη ψυχὴν ἀπόστρεψον ἀπαυγὰς
a seruis tuis. spes inanes et
ἀπὸ δούλων σου. ἐλπίδας κενὰς καὶ
cōcupiscētias auerte a me: et
ἐπιθυμίας ἀπόστρεψον ἀπ᾽ ἐμοῦ, καὶ
tenebis volentē tibi seruire
κατασχήσεις τὸν θέλοντα σοι δουλεύειν
semper. ventris appetit⁹ et concu
διαπαντός. κοιλίας ὀρέξεις καὶ συνου
bitus ne cōprehendant me:
σιασμὸς μὴ καταλαβέτωσάν με,
et aīe irreuerēti ne tradas me
καὶ ψυχῇ ἀναιδεῖ μὴ παραδῷς με
seruū tuum. Audite filij
τὸν οἰκέτην σου. Ἀκούσατε τέκνα
disciplinā oris veri: et qui cu
παιδείαν στόματος ἀληθινοῦ καὶ ὁ φυ
stodierit nō capiet in labijs
λάσσων οὐ μὴ ἁλῷ ἐν τοῖς χείλεσιν
suis. In stultitia sua cōpre
αὐτοῦ. Ἐν τῇ ἀφροσύνῃ αὐτοῦ κατα
hendetur peccator: et cōuicia
λειφθήσεται ὁ ἁμαρτωλός, καὶ λοίδο
tor et superbus scandalizabun
ρος καὶ ὑπερήφανος σκανδαλισθήσον
tur in illis. Iuratiōi nō assuefacias os
ται ἐν αὐτοῖς. Ὅρκῳ μὴ ἐθίσῃς τὸ στό
tuū: et noiationi sancti nō assue
μα σου, καὶ ὀνομασίᾳ τοῦ ἁγίου μὴ συνε
scas. Sicut .n. seruus qui scruta
θισθῇς. Ὥσπερ γὰρ οἰκέτης ἐξεταζόμε
tur assidue a vibice nō mi
νος ἐνδελεχῶς ἀπὸ μώλωπος οὐκ ἐλατ
nuet: sic iurans et nomi
τωθήσεται, οὕτως ὁ ὀμνύων καὶ ὀνομά
nās semper non purgabit a
ζων διαπαντὸς οὐ μὴ καθαρισθῇ ἀπὸ
peccato. Uir multū iurans iplebi
ἁμαρτίας. Ἀνὴρ πολύορκος πλησθή
tur iniquitate: et nō discedet
σεται ἀνομίας, καὶ οὐκ ἀποστήσεται
a domo illius flagellū. si deliquerit
ἀπὸ τοῦ οἴκου αὐτοῦ μάστιξ. ἐὰν πλημ
rit peccatū eius sup ipm:
μελήσῃ ἁμαρτία αὐτοῦ ἐπ᾽ αὐτῷ,
et si despexerit peccauit dupliciter. Et si
κἂν ὑπερίδῃ ἥμαρτε διςσῶς. Καὶ εἰ
in vacuū iurauit nō iustificabitur:
διακενῆς ὤμοσεν οὐ δικαιωθήσεται,
replebitur .n. calamitate dom⁹ il
πλησθήσεται γὰρ ἐπαγωγῆς ὁ οἶκος αὐ
lius. est smo vestitus mor
τοῦ. ἔστι λέξις ἀντιπεριβεβλημένη θα

& non appareant delicta eorum & ne adincrescant ignorantie mee: & multiplicentur delicta mea: et peccata mea abundent: & incidam in conspectū aduersariorū meorum & gaudeat inimicus meus. Domine pater & deus vite mee ne derelinquas me in cogitatu illorū. Extollentiā oculorum meorū ne dederis mihi: & omne desideriū auerte a me. Aufer a me vētris concupiscentias: & concupitus cōcupiscentie ne apprehendāt me et anime irreuerēti: et infrunitate ne tradas me. Doctrinā oris audite filii: & qui custodierit illā non periet labiis suis: nec scādalizabitur in operibus nequissimis. In vanitate sua apprehenditur peccator: & superbus et maledict⁹ scandalizabitur in illis. Iurationi non assuescat os tuū: multi enim casus in illa. Nominatio vero dei non sit assidua in ore tuo: et nominib⁹ sanctorum nō admiscearis: qm̄ non eris immunis ab eis. Sicut enī seruus interrogat⁹ assidue a liuore nō minuitur: sic omnis iurans et nominās in toto a peccato non purgabitur. Vir multū iurās implebitur iniqtate: et nō discedet a domo illi⁹ plaga. Et si frustrauerit fratrē: delictum illi⁹ sup ipm erit: & si dissimulauerit: delinqt dupliciter: & si in vacuū iurauerit: nō iustificabitur. Replebitur enī retributione dom⁹ illi⁹. Est et alia loqla contraria morti: nō inueniatur in hereditate iacob. Etenim a misericordib⁹ omnia hec auferētur: & in delictis nō volutabūt. Indisciplinose loquele non assuescat os tuum: est enim in illa verbum peccati. Memento patris & matris tue: in medio enim magnatorum consistis: ne forte obliuiscatur te deus in conspectu illorum: et assiduitate tua infatuatus improperium patiaris: & maluisses nō nasci: et diem natiuitatis tue maledicas. Homo assuetus in verbis improperii: in omnibus diebus suis non erudietur. Duo genera abundant in peccatis: et tertium adducit iram & perditionem. Anima calida quasi ignis ardēs nō extinguetur: donec aliquid glutiat: et homo nequam in ore carnis sue non desinet donec incendat ignem. Homini fornicario omnis panis dulcis: non fatigabitur transgrediens vsqꝫ ad finem. Omnis homo qui trāsgreditur lectum suum contēnens in animam suam et dicens. quis me videt? tenebre circūdant me: et parietes cooperiunt me: et nemo circunspicit me: quem vereor? delictorum meorum non memorabitur altissimus: et nō intellexit: quoniam omnia videt oculus illius: quoniam expellit a se timorem dei huiusmodi hominis timor: & oculi hominū timentes illum: et non cognouit: quoniam oculi domini multo plus lucidiores sunt super solem: circunspicientes omnes vias hominum: et profundum abyssi et hominum corda intuentes in abscōditas partes. Domino enim deo anteqꝫ crearentur omnia sunt agnita: sic et post

te: nō inueniat in hereditate ia
νάτῳ, μὴ εὑρεθήτω ἐν κληρονομίᾳ Ἰα
cob. Ab eni piis hec om
κώβ. Ἀπὸ γὰρ εὐσεβῶν ταῦτα πάν
nia auferent: et in peccatis nō
τα ἀποστήσεται, καὶ ἐν ἁμαρτίαις οὐκ
inuolūent. Intēperantie iuramēti ne
ἐγκυλισθήσονται. Ἀκολασίᾳ ὅρκου μὴ
assuefacias os tuū: est eni in ea
ἐθίσῃς τὸ στόμα σου, ἔστι γὰρ ἐν αὐτῇ
verbū peccati. Memēto patris
λόγος ἁμαρτίας. Μνήσθητι πατρός
et matris tue: in medio eni magna
καὶ μητρός σου, ἀναμέσον γὰρ μεγι
tū presidebis. Ne forte obliuio
στάνων συνεδρεύεις. Μήποτε ἐπι
ni tradaris in cōspectu illorū: et assiduitate
λάθῃ ἐνώπιον αὐτῶν, καὶ τῷ ἐθισμῷ
tua marcescas: et velis si nō
σου μωρανθῇς, καὶ θελήσεις εἰ μὴ
nat⁹ esses: et die natiuitatis
ἐγεννήθης, καὶ τὴν ἡμέραν τοῦ τοκετοῦ
tue maledicas. Homo assue
σου καταράσῃ. Ἄνθρωπος συνεθιζό
tus verbis improperij: in oibus
μενος λόγοις ὀνειδισμοῦ, ἐν πάσαις
diebus suis non erudiet.
ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ οὐ μὴ παιδευθῇ.
Due species multiplicant peccata: et
Δύο εἴδη πληθύνουσιν ἁμαρτίας, καὶ
tertiū inducet irā. Aia cali
τὸ τρίτον ἐπάξει ὀργήν. Ψυχὴ θερ
da sicut ignis ardēs: nō extinguet
μὴ ὡς πῦρ καιόμενον, οὐ μὴ σβεσθῇ
donec deglutiat homo fornicarius
ἕως ἂν καταποθῇ ἄνθρωπος πόρνος
in corpore carnis sue: non desi
ἐν σώματι σαρκὸς αὐτοῦ, οὐ μὴ παύ
net donec accēdat ignē. homi
σηται ἕως ἂν ἐκκαύσῃ πῦρ. ἀνθρώ
ni fornicario ois panis dulcis: non
πῳ πόρνῳ πᾶς ἄρτος ἡδύς, οὐ μὴ
quiescet donec perficiat. Ho
κοπάσῃ ἕως ἂν τελευτήσῃ. Ἄν
mo trāsgrediēs a le
θρωπος παραβαίνων ἀπὸ τῆς κλί
cto suo dicens in aia sua:
νης αὐτοῦ λέγων ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ,
quis me videt: tenebre circū me: et
τίς με ὁρᾷ; σκότος κύκλῳ μου, καὶ
parietes me cooperiūt: et nullus
οἱ τοῖχοι με καλύπτουσι, καὶ οὐδείς
me videt: quid vereor? peccato
με ὁρᾷ, τί εὐλαβοῦμαι; Τῶν ἁμαρ
rum meoꝝ non memorabit altissi
τιῶν μου οὐ μὴ μνησθήσεται ὁ ὕψι
m⁹: et oculi hoim timor
στος, καὶ ὀφθαλμοὶ ἀνθρώπων ὁ φόβος
eius: et nō nouit qd oculi do
αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔγνω ὅτι ὀφθαλμοὶ κυ
mini altissimi infinities sole
ρίου τοῦ ὑψίστου μυριοπλασίως ἡλίου
lucidiores sunt: inspiciētes
φωτεινότεροι εἰσίν, οἱ ἐπιβλέποντες
oēs vias hoim et cogi
πάσας ὁδοὺς ἀνθρώπων καὶ κατα
tantes in abscōditas ptes.
νοοῦντες εἰς ἀπόκρυφα μέρη.
Anteq̄ crearent oia: agnita
Πρὶν κτισθῆναι τὰ πάντα, ἔγνω
sunt ei omnia: sic et post
σται αὐτῷ τὰ πάντα, οὕτως καὶ μετὰ

B — Infra 17.b — 2.Reg. 16.b — C — Ma.19.c — D

conſummationẽ reſpicit om=
τὸ συντελεσθῆναι καθορᾷ τὰ πάν=
nia. Hic in plateis ciuitatis vi
τα. Οὗτος ἐν πλατείαις πόλεως ἐκ
dicabitur: ⁊ vbi nõ ſuſpicat⁹ eſt app̃=
δικηθήσεται, καὶ οὗ οὐχ ὑπενόησε πια
hendet. Similit ⁊ mulier relin=
σθήσεται. Ὁμοίως καὶ γυνὴ καταλεί=
quens virum ſuum ⁊ acqui=
πουσα τὸν ἄνδρα αὐτῆς καὶ περισῶ
rẽs hereditatem ex alio. Primũ
σα κληρονομίαν ἐξ ἄλλου. Πρῶτον
qdẽ enim in lege altiſſimi nõ credidit:
μὲν γὰρ ἐν νόμῳ ὑψίστου ἠπείθησε,
⁊ ſcdo in virum ſuum deli=
καὶ δεύτερον εἰς ἄνδρα αὐτῆς ἐπλημ
quit: ⁊ tertio in fornicatiõe
μέλησε, καὶ τὸ τρίτον ἐν πορνείᾳ
adulterauit: ⁊ ex alio viro filios
ἐμοίχευσε, καὶ ἐξ ἄλλου ἀνδρὸς τέκνα
acquiſiuit. Hec in eccleſia educe
παρέστησεν. Αὕτη ἐν ἐκκλησίᾳ ἐξαχ=
tur: ⁊ in filios eius viſi
θήσεται, καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα αὐτῆς ἐπισ
tatio erit. Nõ mittẽt filij co=
κοπὴ ἔσται. Οὐ διαδώσουσιν υἱοὶ αὐ
rũ radicẽ: ⁊ rami illi⁹ nõ
τῶν ῥίζαν, καὶ οἱ κλάδοι αὐτῆς οὐκ
ferẽt fructũ. Deficiet in maledi
οἴσουσι καρπόν. Καταλείψει εἰς κατά
ctionẽ memoria ei⁹: ⁊ improperiũ il=
ραν τὸ μνημόσυνον αὐτῆς, καὶ τὸ ὄνειδος αὐ
lius nõ delebit. ⁊ cognoſcẽt
τῆς οὐκ ἐξαλειφθήσεται. καὶ ἐπιγνώσονται
q relicti ſunt: qm̃ nihil eſt meli
οἱ καταλειφθέντες, ὅτι οὐθέν ἐστι κρεῖτ
us timore dñi. ⁊ nihil dul
τον φόβου κυρίου. καὶ οὐθὲν γλυκύ=
cius attendere mãdatis dei.
τερον τοῦ προσέχοντος ἐντολαῖς θεοῦ.
Gloria magna ſequi deũ: lõgitu
Δόξα μεγάλη ἀκολουθεῖν θεῷ, μακρό=
do ãt dieꝝ aſſumi te
της δὲ ἡμερῶν τὸ προσληφθῆναί σε
ab ipo.
ὑπ' αὐτοῦ. Ca. 24.

SApientia laudabit aiam ſuã:
Ἡ σοφία αἰνέσει ψυχὴν αὐτῆς,
⁊ in medio ppli ſui gloriabit.
καὶ ἐν μέσῳ λαοῦ αὐτῆς καυχήσεται.
In eccleſia altiſſimi os ſuũ ape
Ἐν ἐκκλησίᾳ ὑψίστου τὸ στόμα αὐτῆς ἀνοί
riet: ⁊ corã potẽtia illius gloria=
ξει, καὶ ἔναντι δυνάμεως αὐτοῦ καυχή
bit. ego ex ore altiſſimi pro
σεται. ἐγὼ ἀπὸ στόματος ὑψίστου ἐξῆλ
dij: ⁊ ſicut nebula cooperui terrã.
θον, καὶ ὡς ὁμίχλη κατεκάλυψα γῆν.
Ego in excelſis habitaui: ⁊
Ἐγὼ ἐν ὑψηλοῖς κατεσκήνωσα, καὶ ὁ
thron⁹ me⁹ in colũna nubis. Gyꝝ ce
θρόνος μου ἐν στύλῳ νεφέλης. Γῦρον οὐρα
li circuiui ſola: ⁊ in pfũdo abyſ
νοῦ ἐκύκλωσα μόνη, καὶ ἐν βάθει ἀβύσ
ſi deãbulaui. in vnda ma=
σων περιεπάτησα. ἐν κύμασι θαλάσ
ris ⁊ in omni terra ⁊ in omni
σης καὶ ἐν πάσῃ τῇ γῇ καὶ ἐν παντὶ
pplo ⁊ gẽte poſſedi: ⁊ cũ his
λαῷ καὶ ἔθνει ἐκτησάμην, καὶ μετὰ τού
omnib⁹ requiẽ queſiui: ⁊
των πάντων ἀνάπαυσιν ἐζήτησα, καὶ

perfectũ reſpicit omnia. Hic in plateis ciuitatis vindicabitur: & quaſi pull⁹ eq n⁹ fugabitur: & vbi nõ ſperauit apprehendetur. Et erit dedecus oibus: eo q nõ intellexerit timorẽ dñi. Sic & mulier oĩs relinquẽs virũ ſuũ & ſtatuẽs hereditatẽ ex alieno matrimonio. Primo eñ in lege altiſſimi incredibilis fuit: & ſecũdo virũ ſuum deliquit: tertio in adulterio fornicata eſt: & ex alio viro filios ſtatuit ſibi: hec in eccleſiã adducetur et in filios eius reſpicietur. Nõ tradẽt filii eius radices: & rami eius nõ dabunt fructuꝫ. Derelinquẽt in maledictũ memoriã eius: & dedecus illius nõ delebitur. Et agnoſcẽt q derelicti ſunt: qm̃ nihil melius eſt q̃ timor dei: & nihil dulcius q̃ reſpicere in mãdatis domini. Gloria magna eſt ſequi dñm: lõgitudo eñ dierum aſſumetur ab eo. Ca. 24.

SApientia laudabit aĩam ſuam: & in deo honorabitur: et in medio populi ſui gloriabitur: & in eccleſiis altiſſimi aperiet os ſuũ: & in cõſpectu virtutis illius gloriabitur: & in medio populi ſui exaltabitur: & in plenitudine ſancta admirabitur: & in multitudine electoruꝫ habebit laudẽ: & inter bñdictos bñdicetur dicẽs. Ego ex ore altiſſimi pdiui primogenita ante oẽm creaturã. Ego feci in celis vt oriretur lumẽ indeficiẽs: & ſicut nebula texi oẽm terrã. Ego in altiſſimis habitaui: & thron⁹ meus in colũna nubis. Gyrũ celi circuiui ſola: & pfunduꝫ abyſſi penetraui: & in fluctibus maris ãbulaui: & in oĩ terra ſteti. Et in oĩ populo et in oĩ gẽte primatũ habui: & oĩm excellẽtiuꝫ & humiliuꝫ corda virtute calcaui. Et in his oĩbus requiẽ queſiui: & in hereditate dñi morabor. Tũc precepit & dixit mihi creator oĩm: & q creauit me requeuit in tabernaclo meo: & dixit mihi. In iacob inhabita & in iſrael hereditare: & in electis meis mitte radices. Ab initio & ante ſecula creata ſum: et vſq ad futurũ ſeculũ nõ deſinã: & in habitatione ſancta corã ipo miniſtraui. Et ſic in ſion firmata ſum: & in ciuitate ſanctificata ſimiliter requieui: & in hieruſalẽ poteſtas mea. Et radicaui in pplo honorificato: et in ptes dei mei hereditas illi⁹: & in plenitudine ſanctorũ detẽtio mea. Quaſi cedrus exaltata ſum in libano: et quaſi cypreſſus in monte ſion: quaſi palma exaltata ſum in cades: & quaſi plantatio roſe in hiericho. Quaſi oliua ſpecioſa in cãpis: et quaſi platan⁹ exaltata ſum iuxta aquã in plateis. Sicut cinamomũ & balſamũ aromatizans odorẽ dedi. Quaſi myrrha electa dedi ſuauitatẽ odoris: et quaſi ſtorax et galbanus et vngula et gutta. Quaſi libanus nõ inciſus vaporaui habitationẽ meam: & quaſi balſamum non mixtũ odor meus. Ego quaſi terebinthus extẽdi ramos meos: et rami mei honoris et gratie. Ego quaſi vitis fructificaui ſuauitateꝫ odoris: et flores mei fructus honoris et honeſtatis. Ego mater pulchre dilectionis et timoris et agnitionis et ſancte ſpei. ∞∞∞

in hereditate alicui⁹ morabor. Tunc
ἐν κληρονομίᾳ τινὸς αὐλισθήσομαι. Τότε
precepit mihi creator omniũ: ⁊
ἐνετείλατό μοι ὁ κτίστης ἁπάντων, καὶ
q creauit me q̃ſcere fecit tabernaclm
ὁ κτίσας με κατέπαυσε τὴν σκηνήν
meũ: ⁊ dixit: in iacob inhabita
μου, καὶ εἶπεν, ἐν ἰακὼβ κατασκήνωσον
⁊ in hierlm hereditare.
καὶ ἐν ἱερουσαλὴμ κατακληρονομήθητι.
Ante ſclm ab initio creauit
Πρὸ τοῦ αἰῶνος ἀπ' ἀρχῆς ἔκτισέ
me: ⁊ vſq ad ſcla non deficiam:
με, καὶ ἕως αἰώνων οὐ μὴ ἐκλείπω,
in hitaculo ſctõ coram ipo mini=
ἐν σκηνῇ ἁγίᾳ ἐνώπιον αὐτοῦ ἐλει=
ſtraui: ⁊ ſic in ſion firma=
τούργησα, καὶ οὕτως ἐν σιὼν ἐστηρίχ=
ta ſũ. In ciuitate ſanctificata ſimilr
θην. Ἐν πόλει ἡγιασμένῃ ὁμοίως
me q̃ſcere fecit: ⁊ in hieruſalem
με κατέπαυσε, καὶ ἐν ἱερουσαλὴμ ἡ
ptãs mea: ⁊ radicaui in pplo
ἐξουσία μου, καὶ ἐρρίζωσα ἐν λαῷ
honorificato in parte dñi heredi=
δεδοξασμένῳ ἐν μερίδι κυρίου κληρο=
tatis illius. Quaſi cedrus exaltata ſũ in
νομίας αὐτοῦ. Ὡς κέδρος ὑψώθην ἐν
libano: ⁊ q̃ſi cypreſſus in
τῷ λιβάνῳ, καὶ ὡς κυπάρισσος ἐν
mõtibus aermon. Quaſi palma exaltata ſuꝫ
ὄρεσιν ἀερμών. Ὡς φοῖνιξ ἀνυψώθην
in gaddi: ⁊ q̃ſi plãte roſe in hie
ἐν γαδδί, καὶ ὡς φυτὰ ῥόδου ἐν ἱε=
richo. Quaſi oliua ſpecioſa in cã=
ριχῷ. Ὡς ἐλαία εὐπρεπὴς ἐν πε=
po pulchro: ⁊ q̃ſi platanus exal
δίῳ ὡραίῳ, καὶ ὡς πλάτανος ἀνυ=
tata ſuꝫ ab aqua. Sicut cinamomũ ⁊ ſicut
ψώθην ἀφ' ὕδατος. Ὡς κιννάμωμον καὶ ὡς
maſſa aromatum: ⁊ q̃ſi myrrha
πάλαθος ἀρωμάτων, καὶ ὡς σμύρνα
electa dedi ſuauẽ odorẽ. Quaſi galbanũ
ἐκλεκτὴ ἔδωκα εὐωδίαν. Ὡς χαλβάνη
⁊ onyx ⁊ ſtacte: ⁊ q̃ſi thuris va=
καὶ ὄνυξ καὶ στακτή, καὶ ὡς λιβάνου ἀτ=
por in tabernaclo. Ego q̃ſi terebinthus
μὸς ἐν σκηνῇ. Ἐγὼ ὡς τερέβινθος
extendi ramos meos: ⁊ rami
ἐξέτεινα κλάδους μου, καὶ οἱ κλάδοι
mei glie ⁊ gratie. Ego q̃ſi vi=
μου δόξης καὶ χάριτος. Ἐγὼ ὡς ἄμ
tis germinaui ſuauẽ odorẽ: ⁊
πελος ἐβλάστησα εὐωδίαν, καὶ τὰ
flores mei fructus glorie ⁊ diuitiarũ.
ἄνθη μου καρπὸς δόξης καὶ πλούτου.
Ego mater dilectionis pulchre ⁊
Ἐγὼ μήτηρ τῆς ἀγαπήσεως τῆς καλῆς καὶ
timoris ⁊ cognitiõis ⁊ ſancte ſpei.
φόβου καὶ γνώσεως καὶ τῆς ὁσίας ἐλπί=
Do ãt cũ oibus filijs
δος. Δίδωμι δὲ σὺν πᾶσι τοῖς τέκνοις
meis ſempiternos dictis ab il=
μου ἀειγενεῖς τοῖς λεγομένοις ὑπ' αὐ=
lo. Accedite ad me q concu=
τοῦ. Προσέλθετε πρός με οἱ ἐπιθυ=
piſcitis me: ⁊ a gñatio
μοῦντές μου, καὶ ἀπὸ τῶν γεννημά
nib⁹ meis adimplemini. Nã memo=
των μου ἐμπλήσθητε. Τὸ γὰρ μνημό=
ria mea ſuper mel dulcis: ⁊
συνόν μου ὑπὲρ μέλι γλυκύ, καὶ ἡ

A

B

C

hereditas mea ſup mellis fauum.
κληρονομία μου ὑπὲρ μέλιτος κηρίου.
Qui edunt me adhuc eſurient:
Οἱ ἐσθίοντές με ἔτι πεινάσουσι,
Ioh.6.d.
⁊ qui bibunt me adhuc ſitient.
καὶ οἱ πίνοντές με ἔτι διψήσουσιν.
Qui obedit mihi nõ confunde=
Ὁ ὑπακούων μου οὐκ αἰσχυνθήσε=
tur ſemper: ⁊ qui operantur
ται διαπαντός, καὶ οἱ ἐργαζόμενοι
in me: non peccabunt. hec
ἐν ἐμοί, οὐχ ἁμαρτήσουσι. ταῦτα
omnia liber teſtamẽti dei altiſſimi.
πάντα βίβλος διαθήκης θεοῦ ὑψίστου.
Lex quã mandauit nobis moyſes:
Νόμος ὃν ἐνετείλατο ἡμῖν μωυσῆς,
Ge.2.b. Joſue.3.d.
hereditatẽ in cgregationib⁹ iacob.
κληρονομίαν ἐν συναγωγαῖς ἰακώβ.
D
ne deficiatis vires hẽre in dño: vt con=
μὴ ἐκλύεσθε ἰσχύειν ἐν κυρίῳ, ἵνα κρα=
fortet vos ipe. Cõſiginini ad
ταιώσῃ ὑμᾶς αὐτός. Κολλᾶσθε πρὸς
illum: dñs ops deus
αὐτόν, κύριος παντοκράτωρ ὁ θεὸς
ſolus eſt: ⁊ non eſt ãpli⁹ pter e=
μόνος ἐστί, καὶ οὐκ ἔστιν ἔτι πλὴν αὐ=
um ſaluator. Qui iplet q̃ſi phiſon
τοῦ σωτήρ. Ἐμπιπλῶν ὡς φεισὼν
omnia ſapiã ſua: ⁊ ſicut ti
πάντα τῆς σοφίας αὐτοῦ, καὶ ὡς τί=
gris in diebus nouoꝝ. qui adimplet
γρης ἐν ἡμέραις νέων. ὁ ἀναπληρῶν
q̃ſi euphrates intellectũ: ⁊ q̃ſi iordanis
ὡς εὐφράτης σύνεσιν, καὶ ὡς ἰορδάνης
in diebus meſſis. Qui oſtendit tãq̃
ἐν ἡμέραις θερισμοῦ. Ὁ ἐκφαίνων ὡς
lucẽ diſciplinã cognitionis: ⁊ q̃ſi geon
φῶς παιδείαν γνώσεως, καὶ ὡς γηὼν
in diebus vindemie. non pfecit
ἐν ἡμέραις τρυγήτου. οὐ συνετέλεσεν
Infra.33.c.
A
primus ſcire illam: ⁊ ſic
ὁ πρῶτος γνῶναι αὐτήν, καὶ οὕτως
vltimus non inueſtigauit eam. Ab
ὁ ἔσχατος οὐκ ἐξιχνίασεν αὐτήν. Ἀπὸ
eni mari multiplicate ſunt cogita=
γὰρ θαλάσσης ἐπληθύνθη τὰ διανοή
tiones illius: ⁊ cõſiliũ illius ab
ματα αὐτῆς, καὶ ἡ βουλὴ αὐτῆς ἀπὸ
abyſſo magna. Ego ſapiã ſicut
ἀβύσσου μεγάλης. Ἐγὼ ἡ σοφία ὡς
foſſa a flumine ⁊ q̃ſi aq̃ du=
διῶρυξ ἀπὸ ποταμοῦ καὶ ὡς ὑδρα=
ctus egreſſa ſuꝫ in paradiſum.
γωγὸς ἐξῆλθον εἰς παράδεισον.
dixi: potũ dabo meo horto
εἶπον, ποτιῶ μου τὸν κῆπον τὸν
B
Ec.14.a.
optimo: ⁊ iebriabo meã viriditatem
ἄριστον, καὶ μεθύσω μου τὴν πρασιὰν
iuſtam. Et ecce facta eſt mihi
τὴν δικαίαν. Καὶ ἰδοὺ ἐγένετό μοι ἡ
foſſa in fluuiũ: ⁊ fluui⁹
διῶρυξ εἰς ποταμόν, καὶ ὁ ποταμός
me⁹ fact⁹ eſt in mare. qm̃ diſcipli=
μου ἐγένετο εἰς θάλασσαν. ὅτι παιδεί=
nã q̃ſi antelucanũ illũinabo ⁊ oſtẽdã eã
αν ὡς ὄρθρον φωτιῶ καὶ ἐκφανῶ αὐ
vſq ad lõginquũ. Adhuc doctri
τὴν ἕως εἰς μακράν. Ὅτι διδασκα=
C
nã q̃ſi prophetiã effundã: ⁊ relin
λίαν ὡς προφητείαν ἐκχεῶ, καὶ κατα=
quã eã in gñationes ſeculoꝝ.
λείψω αὐτὴν εἰς γενεὰς τῶν αἰώνων.

In me gr̃a oĩs vite et veritatis: in me oĩs ſpes vite et virtutis. Trãſite ad me oẽs q cõcupiſcitis me: & a gñationibus meis adimplemini. Spũs eñꝫ meus ſup mel dulcis: et hereditas mea ſup mel & fauũ. Memoria mea in generatione ſeculorũ. Qui edunt me ad huc eſuriẽt: et q bibunt me adhuc ſitiẽt. Qui audit me nõ cõfundetur: et q operãtur in me nõ pcãbunt. Qui elucidãt me vitã eternaꝫ hẽbunt. Hec oĩa liber vite et teſtamentũ altiſſimi et agnitio veritatis. Legem mãdauit moyſes in pceptis iuſticiarũ & hereditatẽ domui iacob et iſrl' pmiſſiones. Poſuit dauid puero ſuo excitare regẽ ex ipo fortiſſimũ et in throno honoris ſedentẽ in ſempiternũ. Qui implet quaſi phiſon ſapiam: et ſicut tigris in dieb⁹ nouoruꝫ. Qui adiplet quaſi euphrates ſẽſũ. Qui multiplicat quaſi iordanis in tẽpore meſſis. Qui mittit diſciplinã ſicut lucẽ et aſſiſtẽs quaſi geon in die vindemie. Qui pficit prim⁹ ſcire illã et infirmior nõ inueſtigabit eã. Amari eñ abũdabit cogitatio ei⁹ et cõſiliuꝫ illius in abyſſo magna. Ego ſapiã effudi flumina: ego quaſi trames aq̃ imẽſe de fluuio: ego quaſi fluui⁹ dorix: & ſicut aq̃ duct⁹ exiui de padiſo. Dixi. Rigabo hortũ plantationuꝫ: & inebriabo ptus mei fructũ. Et fact⁹ ẽ mihi trames abũdans & fluuius meus appropinquauit ad mare. Qm̃ doctrinã quaſi antelucanũ illumino oib⁹: & enarrabo illũ vſq in lõginquũ. Penetrabo iferiores ptes terre: & inſpiciã oẽs dormiẽtes: & illũinabo oẽs ſperãtes i dño. Adhuc doctrinã quaſi pphetiã effundã: & relinquaꝫ illã qrentibus ſapientiã: & non deſinã in progenies illorũ vſq in euũ ſanctum. Videte qm̃ non ſoli mihi laboraui: ſed oĩbus exquirentib⁹ veritatẽ. Ca. 25.

IN trib⁹ placitũ eſt ſpũi meo q̃ ſunt pbata corã deo & hoib⁹. Cõcordia fratrũ: & amor pximorũ: & vir & mulier ſibi bene cõſentiẽtes. Tres ſpẽs odiuit aĩa mea: & aggrauor valde aĩe illorũ. Pauperẽ ſuperbũ & diuitẽ mendacẽ & ſenẽ fatuũ & inſenſatũ. Que in iuuentute tua non cõgregaſti: quomodo in ſenectute tua inuenies. Quã ſpecioſuꝫ caniciei iudiciũ: & pſbyteris cognoſcere cõſilium. Quã ſpecioſa veteranis ſapiẽtia: & glorioſus intellect⁹ & cõſiliũ. Corona ſenũ multa peritia: & gloria illorũ timor dei. Noue inſuſpicabilia cordis magnificaui: et decimũ dicã in lingua hoib⁹. Homo q iocũdatur in filiis: viuẽs & vidẽs ſubuerſionẽ inimicorum ſuorũ. Beat⁹ q habitat cũ muliere ſenſata: et q lingua ſua nõ eſt lapſus: & q nõ ſeruiuit indignis ſe. Beat⁹ q inuenit amicũ verum: & q enarrat iuſticiã auri audiẽti. Quã magn⁹ q inuenit ſapiam & ſciãꝫ: ſed nõ eſt ſup timentẽ dñm. Timor dei ſup oĩa ſe ſuppoſuit. Beatus hõ cui donatũ ẽ hẽre timorẽ dei. Qui tenet illũ: cui aſſimilabitur? Timor dei initiũ dilectionis eius: fidei autem initiũ agglutinandũ eſt ei. Oĩs plaga triſticia cordis eſt: & omnis malicia nequitia mulieris.

videte qm̃ nõ mihi ſoli laboraui: ſed
ἴδετε ὅτι οὐκ ἐμοὶ μόνῳ ἐκοπίασα, ἀλλὰ
oĩbus exquirentib⁹ illã.
πᾶσι τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτήν. Ca. 25.

IN trib⁹ pulchra facta ſũ: ⁊ ſurrexi
Ἐν τρισὶν ὡραΐσθην καὶ ἀνέστην
pulchra corã dño. corã dño ⁊
ὡραία ἔναντι κυρίου. ἔναντι κυρίου καὶ
hoibus cõcordiã fratrũ ⁊ ami
ἀνθρώπων ὁμόνοιαν ἀδελφῶν καὶ φι=
citiã primi: ⁊ vir ⁊ mulier
λίαν τοῦ πλησίον, καὶ ἀνὴρ καὶ γυνὴ ἑαυ
bi cõſentientes. Tres ãt ſpẽs
τοῖς συμπεριφερόμενοι. Τρία δὲ εἴδη
odiuit aĩa mea ⁊ grauis
ἐμίσησεν ἡ ψυχή μου καὶ προσώχθι=
ſui valde vite illoꝝ. pauperẽ
σα σφόδρα τῇ ζωῇ αὐτῶν. πτωχὸν
ſuperbũ ⁊ diuitẽ mendacẽ: ⁊
ὑπερήφανον καὶ πλούσιον ψεύστην, καὶ
ſenẽ adulteꝝ diminutũ intellectu.
γέροντα μοιχὸν ἐλαττούμενον συνέσει.
In iuuẽtute tua nõ cõgregaſti: ⁊ qmõ
Ἐν νεότητί σου οὐ συνήγαγες, καὶ πῶς
poteris inuenire in ſenectute tua. Quã ſpecioſũ
ἂν εὕροις ἐν τῷ γήρᾳ σου. Ὡς ὡραῖον
canis iudiciũ: ⁊ pſbyteris cogno
πολιαῖς κρίσις, καὶ πρεσβυτέροις γνῶ
ſcere cõſiliũ. Quã ſpecioſa ſenũ ſapiã:
ναι βουλήν. Ὡς ὡραία γερόντων σοφία,
⁊ glorioſis cogitatio ⁊ conſiliũ.
καὶ δεδοξασμένοις διανόημα καὶ βουλή.
corona ſenũ multa experiẽtia: ⁊
στέφανος γερόντων πολυπειρία, καὶ τὸ
gloriatio illoꝝ timor dñi. Nouẽ
καύχημα αὐτῶν φόβος κυρίου. Ἐννέα
ſuſpitiones beatas dixi in corde meo:
ὑπονοήματα ἐμακάρισα ἐν καρδίᾳ μου,
⁊ decimã dicã in lingua mea.
καὶ τὸ δέκατον ἐρῶ ἐν τῇ γλώσσῃ μου.
Homo in filijs q iocundat
Ἄνθρωπος ἐπὶ τέκνοις εὐφραινόμενος
viuẽs ⁊ vidẽs in caſu inimicoꝝ.
ζῶν καὶ βλέπων ἐπὶ πτώσει ἐχθρῶν.
beat⁹ q habitat cũ muliere prudẽti: ⁊
μακάριος ὁ συνοικῶν γυναικὶ συνετῇ, καὶ
q in lingua nõ lapſus eſt: ⁊ q nõ
ὃς ἐν γλώσσῃ οὐκ ὠλίσθησε, καὶ ὃς οὐκ
ſeruiuit indigno ſe. beat⁹
ἐδούλευσεν ἀναξίῳ ἑαυτοῦ. μακάριος
q inuenit prudentiã: ⁊ q enarrat in
ὃς εὗρε φρόνησιν, καὶ ὁ διηγούμενος εἰς
aures audientiũ. Quã magn⁹ q inuenit ſapiẽ
ὦτα ἀκουόντων. Ὡς μέγας ὁ εὑρὼν σο
tiã: ſed nõ eſt ſup timẽ
φίαν, ἀλλ' οὐκ ἔστιν ὑπὲρ τὸν φοβούμε
tem dñm. Dilectio ãt dñi
νον τὸν κύριον. Ἀγάπησις δὲ κυρίου
ſup oĩa ſupgreſſa eſt in clarita
ὑπὲρ πάντα ὑπερέβαλεν εἰς φωτισ
tẽ. Qui tenet illã cui aſſimila
μόν. Ὁ κρατῶν αὐτὸν τίνι ὁμοιωθήσε=
bit? Timor dñi initiũ dilectionis
ται; Φόβος κυρίου ἀρχὴ ἀγαπήσεως
ei⁹. fides ãt initiũ agglutinatiõis e=
αὐτοῦ. πίστις δὲ ἀρχὴ κολλήσεως αὐ=
ius. oẽm plagã ⁊ nõ plagã
τοῦ. πᾶσαν πληγὴν καὶ μὴ πληγὴν
cordis: ⁊ oẽm nequitiã ⁊
καρδίας, καὶ πᾶσαν πονηρίαν καὶ
nõ nequitiã mulieris.
μὴ πονηρίαν γυναικός. ∞∞∞∞

Omnē inductionē τ nō inductionē odiē
Πᾶσαν ἐπαγωγὴν καὶ μὴ ἐπαγωγὴν μι
tiū: τ omnē vindictā τ nō
σούντων, καὶ πᾶσαν ἐκδίκησιν καὶ μὴ
vindictā inimicoꝝ. Nō est caput sup
ἐκδίκησιν ἐχθρῶν. Οὐκ ἔστι κεφαλὴ ὑπὲρ
caput colubri: τ nō est ira sup
κεφαλῆς ὄφεως, καὶ οὐκ ἔστι θυμὸς ὑπὲρ
irā inimici. cohabitare cū leone τ
θυμοῦ ἐχθροῦ. συνοικῆσαι λέοντι καὶ
dracone approbo: magisq̄ cohabitare cū
δράκοντι εὐδοκῶ, ἢ συνοικῆσαι μετὰ
muliere mala. Nequitia mulieris
γυναικὸς πονηρᾶς. Πονηρία γυναικὸς
alienat faciē eius: τ obscurat
ἀλλοτριοῖ τὸ πρόσωπον αὐτῆς, καὶ σκοτοῖ
vultū suū tanq̄ vrsus. In me=
τὸ πρόσωπον αὐτῆς ὡς ἄρκος. Ἀναμέ=
dio primoꝝ suoꝝ decidet vir
σον τῶν πλησίον αὐτοῦ ἀναπεσεῖται ὁ ἀνὴρ
illi9: τ inuite suspirabit ppt eā.
αὐτῆς, καὶ ἀκουσίως ἀναστενάξει δι' αὐτήν.
Parua oīs malitia ad malitiā mu
Μικρὰ πᾶσα κακία πρὸς κακίαν γυ=
lieris: sors pctōris cadat sup
ναικός, κλῆρος ἁμαρτωλοῦ ἐπιπέσοι αὐ
illā. sicut ascēsus arenosus in pedib9
τῇ. ὡς ἀνάβασις ἀμμώδης ἐπὶ ποσὶ
senis: sic mulier linguata vi
πρεσβύτου, οὕτως γυνὴ γλωσσώδης ἀν
ro taciturno. Ne incidas in spe
δρὶ ἡσύχῳ. Μὴ προσπέσῃς εἰς κάλ=
ciē mulieris: τ mulierē ne cōcupi=
λος γυναικός, καὶ γυναῖκα μὴ ἐπιπο=
scas ad delitias. ira τ inuerecūdia
θήσῃς εἰς τρυφήν. ὀργὴ καὶ ἀναίδεια
τ cōfusio magna mulier si pbeat
καὶ αἰσχύνη μεγάλη γυνὴ ἐὰν ἐπιχορηγῇ
viro suo. Cor humile τ
τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς. Καρδία ταπεινὴ καὶ
facies mesta τ plaga cor
πρόσωπον σκυθρωπὸν καὶ πληγὴ καρδί
dis mulier nequā. manus debiles
ας γυνὴ πονηρά. χεῖρες παρειμέναι
τ genua dissoluta: q̄ nō cōso
καὶ γόνατα παραλελυμένα, ἥτις οὐ πα
labit virū suū in gemitu.
ρακαλέσει τὸν ἄνδρα αὐτῆς ἐν στενώσει.
a muliere initiū peccati: τ ppt
ἀπὸ γυναικὸς ἀρχὴ ἁμαρτίας, καὶ δι' αὐ
illā morimur oēs. Ne des
τὴν ἀποθνήσκομεν πάντες. Μὴ δῷς
trāsitū aque: neq̄ mulieri male
διέξοδον ὕδατι, μὴ δὲ γυναικὶ πονηρᾷ
libertatē exit9. Si nō ambulat
παρρησίαν ἐξόδου. Εἰ μὴ πορεύεται
fm manū tuā: a carnib9 tuis
κατὰ χεῖρά σου, ἀπὸ τῶν σαρκῶν σου
abscinde illā: da τ absolue.
ἀπότεμε αὐτήν, δίδου καὶ ἀπόλυσον.

Mulieris bone beat9 vir:
Γυναικὸς ἀγαθῆς μακάριος ὁ ἀνήρ,
τ numerus dieꝝ illi9 du
καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ διπλά
plex. Mulier fortis oblectat vi=
σιος. Γυνὴ ἀνδρεία εὐφραίνει τὸν ἄν
rū suū: τ ānos vite eius
δρα αὐτῆς, καὶ τὰ ἔτη τῆς ζωῆς αὐτοῦ
implebit in pace. Mulier bona: pars
πληρώσει ἐν εἰρήνῃ. Γυνὴ ἀγαθή, μερὶς
bona: in parte timentiū dnm
ἀγαθή, ἐν μερίδι φοβουμένων τὸν κύριον

Et omnem plagam et non plagam videbit cordis & omnem nequitiam & non nequitiam mulieris: & omnē obductū & non obductum odientiū: & omnē vindictam & nō vindictā inimicorū. Non est caput nequi9 sup caput colubri: non est ira super irā mulieris. Cōmorari leoni & draconi placebit: q̄ habitare cū muliere nequā. Nequitia mulieris immutat faciē eius: et obcecabit vultū suū tanq̄ vrsus: et quasi saccū ostendit in medio proximorū. Ingemuit vir eius: & audiens suspirauit modicū. Breuis omnis malicia super maliciā mulieris: sors peccatorū cadat super illā. Sicut ascēsus arenosus in pedibus veterani: sic mulier linguata homini quieto. Ne respicias in mulieris speciem: & non concupiscas mulierē in specie. Mulieris ira irreuerētia et cōfusio magna. Mulier si primatum habeat: contraria est viro suo. Cor humile & facies tristis & plaga mortis: mulier nequā. Man9 debiles et genua dissoluta: mulier q̄ non beatificat virum suū. A muliere initiū factū est peccati: & per illā omnes morimur. Nō des aq̄ tue exitū nec modicū: nec mulieri nequam venā prodeundi. Si nō ambulauerit ad manū tuā: cōfundet te in conspectu inimicorū. A carnib9 tuis abscide illā: ne semp te abutatur. Ca. 26.

Mulieris bone beatus vir: numer9 enim annorū illorū duplex. Mulier fortis oblectat virū suum: & ānos vite illius in pace implebit. Pars bona mulier bona in parte bona timentiū deū dabitur viro pro factis bonis: diuitis autē & pauperis cor bonū in omni opere vultus illorū hilaris. A tribus timuit cor meū: & in quarto facies mea metuit. Delaturā ciuitatis & collectionē populi & calūniam mendacē: super mortē omnia grauia. Dolor cordis et luctus: mulier zelotypa. In muliere zelotypa flagellū lingue: omnibus cōmunicās. Sicut boum iugū quod mouetur: ita & mulier nequā. Qui tenet illā: quasi q apprehēdit scorpionē. Mulier ebriosa ira magna: & cōtumelia & turpitudo illius non tegetur. Fornicatio mulieris ī excellētia oculorū: & in palpebris illius agnoscetur. In filia auertente se firma custodiam: ne inuenta occasione abutatur se. Ab omni irreuerentia oculorū eius caue: et ne mireris si te neglexerit. Sicut viator sitiēs ad fontem os aperiet: & ab omni aqua proxima bibet: & contra omnē palū sedebit: & cōtra oēm sagittam aperiet pharetrā: donec deficiat. Gratia mulieris sedule delectabit virū suum: & ossa illi9 impinguabit. Disciplina illi9 datū dei est. Mulier sensata & tacita: nō est immutatio erudite anime. Grā super grām mulier sancta & pudorata. Oīs autē pōderatio nō est digna cōtinētis aīe. Sicut sol oriēs mūdo in altissimis dei: sic mulieris bone species in ornamentum domus eius. Lucerna splendens super candelabrum sanctum:

dabitur. diuitis āt τ pauperis cor
δοθήσεται. πλουσίου δὲ καὶ πτωχοῦ καρ
bonū erga dnm: in omni tpe vul
δία ἀγαθὴ πρὸς κν̄, ἐν παντὶ καιρῷ πρόσω
tum habētes hilarē exultabūt. a
πον ἔχοντες ἱλαρὸν γαυριάσουσιν. ἀπὸ
trib9 cauit meū cor: τ in
τριῶν εὐλαβήθη μου ἡ καρδία, καὶ ἐπὶ
quarto facie timui. Calū
τῷ τετάρτῳ προσώπῳ ἐφοβήθην. Δια
niā ciuitatis: τ collectionē turbe: τ
βολὴν πόλεως, καὶ ἐκκλησίαν ὄχλου, καὶ
falsum testimoniū sup mortē: oīa pra
καταψευσμὸν ὑπὲρ θάνατον, πάντα μοχ
ua. Dolor cordis τ luct9 mulier
θηρά. Ἄχθος καρδίας καὶ πένθος γυνὴ
zelotypa cōtra mulierē: τ flagellū lingue
ἀντίζηλος γυναικί, καὶ μάστιξ γλώσσης
oibus cōmunicās. Boū iugū con
πᾶσιν ἐπικοινωνοῦσα. Βοοζύγιον σα=
cussum: mulier nequā: q̄ dominat illi9
λευόμενον, γυνὴ πονηρά, ὁ κρατῶν αὐτῆς
q̄si q apprehēdit scorpionē. Ira ma
ὡς δρασσόμενος σκορπίου. Ὀργὴ μεγά
gna: mulier ebriosa τ mēte aliena: τ
λη, γυνὴ μέθυσος καὶ ῥεμβάς, καὶ τὴν
turpitudinē suā nō celabit.
ἀσχημοσύνην αὐτῆς οὐ συγκαλύψει.
Fornicatio mulieris in extollētijs oculo
Πορνεία γυναικὸς ἐν μετεωρισμοῖς ὀφθαλ
rū: τ in palpebris suis cogno
μῶν, καὶ ἐν τοῖς βλεφάροις αὐτῆς γνω
scet. Sup filiā inuertibilē:
σθήσεται. Ἐπὶ θυγατρὶ ἀδιατρέπτῳ,
firma custodiā: ne inueniēs solu
στερέωσον φυλακήν, ἵνα μὴ εὑροῦσα ἄνε
tionē se ipsa vtatur. Post inuere
σιν ἑαυτῇ χρήσηται. Ὀπίσω ἀναι=
cundū oculū caue: τ ne mi=
δοῦς ὀφθαλμοῦ φύλαξαι, καὶ μὴ θαυ=
reris si in te errauerit. Sicut
μάσῃς ἐὰν εἰς σὲ πλημμελήσῃ. Ὡς
sitiēs viator os aperiet cū inuenerit fō
διψῶν ὁδοιπόρος στόμα ἀνοίξει εὑρὼν πη
tem. τ ab omni aqua pxi
γήν. καὶ ἀπὸ παντὸς ὕδατος τοῦ σύ=
ma bibet. cōtra omnē pa
νεγγυς πίεται. κατέναντι παντὸς πασ
lum sedebit: τ contra sagittā
σάλου καθήσεται, καὶ ἔναντι βέλους
aperiet pharetrā. Grā mulieris dele=
ἀνοίξει φαρέτραν. Χάρις γυναικὸς τέρ
ctabit viꝝ eius. τ ossa illi9 ipīn
ψει ἄνδρα αὐτῆς, καὶ τὰ ὀστᾶ αὐτοῦ πι
gabit: sciētia illi9. datū dni mu
ανεῖ ἡ ἐπιστήμη αὐτῆς. δόσις κυρίου γυ
lier tacita prudēs: τ non est cō
νὴ σιγηρὰ καὶ εὔνους, καὶ οὐκ ἔστιν ἀν=
mutatio erudite anime.
τάλλαγμα πεπαιδευμένης ψυχῆς.
Grā sup grām: mulier pudorata τ
Χάρις ἐπὶ χάριτι, γυνὴ αἰσχυντηρὰ καὶ
fidelis: τ nō est pondus oē dignū
πιστή, καὶ οὐκ ἔστι σταθμὸς πᾶς ἄξιος
cōtinentis aīe sue. Sol ori=
ἐγκρατοῦς ψυχῆς αὐτῆς. Ἥλιος ἀνατέλ
ens in altissimis dni: τ pulchritudo mulie=
λων ἐν ὑψίστοις κυρίου, καὶ κάλλος γυναι
ris bone in ornamēto dom9 eius: lucer
κὸς ἀγαθῆς ἐν κόσμῳ οἰκίας αὐτῆς, λύχ
na splendēs sup candelabrū sanctū:
νος ἐκλάμπων ἐπὶ λυχνίας ἁγίας,

Puer. 21. c.
D
Gen. 3. a.
ō. 8. b.
et. 2. rel.
14. b.
A
B
Inf. a.
42. b.
C

τ species faciei in etate
καὶ κάλλος προσώπου ἐπὶ ἡλικίᾳ
stabili. Colūne auree sup bases
στασίμῃ. Στῦλοι χρύσεοι ἐπὶ βάσεσιν
argenteas τ pedes formosi sup pauimēta
ἀργυραῖς καὶ πόδες ὡραῖοι ἐπὶ στέρνοις
stabilia. Fili florē etatis tue cōser
εὐσταθέσι. Τέκνον ἀκμὴν ἡλικίας σου συν
ua sanā: τ ne des alienis
τήρησον ὑγιῆ, καὶ μὴ δῷς ἀλλοτρίοις
robur tuū. Cū requisieris oīs cam=
τὴν ἰσχύν σου. Ἀναζητήσας παντὸς πε=
pi fertilē sortē: semina ppria
δίου εὔγεων κλῆρον, σπεῖρε τὰ ἴδια
semina cōfidēs in nobilitate tua.
σπέρματα πεποιθὼς τῇ εὐγενείᾳ σου.
Sic generationes tue supstites τ
Οὕτως τὰ γεννήματά σου περιόντα καὶ
audaciā nobilitatis habētes magne erūt
παρρησίαν εὐγενείας ἔχοντα μεγαλυνοῦ
Mulier mercenaria eq̄lis porco reputa
σι. Γυνὴ μισθία ἴση σιάλῳ λογισθή=
bit: cōiugata āt turris mortis
σεται, ὕπανδρος δὲ πύργος θανάτου
vtentib9 reputabit. Mulier im=
τοῖς χρωμένοις λογισθήσεται. Γυνὴ ἀσε
pia iniquo pars dabit: religiosa
βὴς ἀνόμῳ μερὶς δοθήσεται, εὐσεβὴς
āt dat timēti dnm.
δὲ δίδοται τῷ φοβουμένῳ τὸν κύριον.
Mulier turpis ignominiā cōmutabit: fi=
Γυνὴ ἀσχήμων ἀτιμίαν κατατρίψει, θυ
lia āt honesta et virū reuere
γάτηρ δὲ εὐσχήμων καὶ τὸν ἄνδρα ἐντρα
bitur. Mulier inuertibilis sicut canis
πήσεται. Γυνὴ ἀδιάτρεπτος ὡς κύων
reputabit, at habēs verecūdiā:
λογισθήσεται. ἡ δὲ ἔχουσα αἰσχύνην, τὸν
dnm timebit. Mulier virū ppriū ho
κύριον φοβηθήσεται. Γυνὴ ἄνδρα ἴδιον τι
norās: sapiēs oibus apparebit: in honorās
μῶσα, σοφὴ πᾶσι φανήσεται, ἀτιμάζου
āt impia in superbia oibus co=
σα δὲ ἀσεβὴς ἐν ὑπερηφανίᾳ πᾶσι γνω
gnoscet. Mulieris bone beatus
σθήσεται. Γυναικὸς ἀγαθῆς μακάριος ὁ
vir. nā numerus annoꝝ eius: duplex
ἀνήρ. ὁ γὰρ ἀριθμὸς τῶν ἐτῶν αὐτοῦ, διπλά
erit. Mulier vociferās τ linguo
σιος ἔσται. Γυνὴ μεγαλόφωνος καὶ γλωσ
sa in inimicoꝝ fugationē contē
σώδης εἰς πολεμίων τροπὴν θεωρηθήσε
plabit. Hois āt cuiusq̄ aīa simi
ται. Ἀνθρώπου δὲ παντὸς ψυχὴ ὁμοιό=
lis his: belli seditionib9
τροπος τούτοις, πολέμου ἀκαταστασίαις
aīam transfiget. In duob9 cōtri
τὴν ψυχὴν διατμηθήσεται. Ἐπὶ δυσὶ λελυ
statū ē meū cor: τ in tertio ira
πηται μου ἡ καρδία, καὶ ἐπὶ τῷ τρίτῳ θυ
mihi aduenit. Vir bellator deficiēs
μός μοι ἐπῆλθεν. Ἀνὴρ πολεμιστὴς ὑστερῶν
p inopiā. τ viri prudētes si contē=
δι' ἔνδειαν. καὶ ἄνδρες συνετοὶ ἐὰν σκυβα
pnātur. Rediēs a iusticia
λισθῶσιν. Ἐπανάγων ἀπὸ δικαιοσύνης
ad peccatū: dns pabit cū
εἰς ἁμαρτίαν, ὁ κύριος ἑτοιμάσει αὐ=
ad rōpheam. difficile erunt nego
τὸν εἰς ῥομφαίαν. μόλις ἐξαιρεῖται ἔμ=
ciator a deceptione: τ nō iustifica
πορος ἀπὸ πλημμελείας, καὶ οὐ δικαιω

D
A
B
Infra. 13. c.
ō. 25. b.
C

& species faciei super etatē stabilem. Colūne auree super bases argēteas: & pedes firmi super plantas stabilis mulieris. Fundamenta eterna supra petrā solidam: sic mandata dei in corde mulieris sancte. In duobus contristatum est cor meū: & in tertio iracūdia mihi aduenit. Vir bellator deficiēs per inopiam: & vir sensatus contēptus: & qui transgreditur a iusticia ad peccatum: deus parauit eum ad rompheā. Que species difficiles & periculose mihi apparuerunt. Difficile exuitur negociās a negligentia: & non iustificabitur caupo a peccatis labiorum.

Capitulum vigesimum septimum.

Propter inopiā multi deliquerūt: et qui q̄rit locupletari auertit oculum suum. Sicut in medio cōpaginis lapidum palus figitur: sic & inter medium venditionis et emptionis angustiabitur peccatis. Conteretur cum delinquente delictum. Si non in timore domini tenueris te instāter: cito subuertetur domus tua. Sicut in percussura cribri remanebit puluis: sic aporia hominis in cogitatu illius. Vasa figuli probat fornax: & homines iustos tentatio tribulationis. Sicut rusticatio de ligno ostendit fructum illius: sic verbum ex cogitatu cordis hominis. Ante sermonem non laudes virum: hec enim tentatio est hominum. Si sequaris iusticiam apprehendes illā: & indues quasi poderem honoris: & inhabitabis cum ea: & proteget te in sempiternum: et in die agnitionis inuenies firmamentum. Volatilia ad sibi similia cōueniunt: & veritas ad eos qui operantur illam reuertetur. Leo venationi insidiatur semp: sic peccata operantibus iniquitatem. Homo sensatus in sapientia manet sicut sol: nā stultus sicut luna mutatur. In medio insensatorū serua verbum tempori: in medio autem cogitantium assidu9 esto. Narratio peccantium odiosa: et risus illorū in delictis peccati. Loquela multum iurans horripilationem capiti statuet: et irreuerentia ipsius obturatio aurium. Effusio sanguinis in rixa superborum: & maledictio illorū auditus grauis. Qui denudat arcana amici fidem perdit: & non inueniet amicum ad animum suum. Dilige proximum: & coniungere fidem cum illo. Quod si denudaueris abscōsa illius: non persequeris post eum.

bitur caupo a peccato.
θήσεται κάπηλος ἀπὸ ἁμαρτίας. C. 27.
Grata indifferētis multi peccauerūt:
Χάριν ἀδιαφόρου πολλοὶ ἥμαρτον,
τ q̄ querit multiplicare auertet ocu
καὶ ὁ ζητῶν πληθῦναι ἀποστρέψει ὀφ=
lum suū. In medio cōpaginū lapi
θαλμὸν αὐτοῦ. Ἀναμέσον ἁρμῶν λιθί=
deaꝝ figet pal9: τ in me
νων παγήσεται πάσσαλος, καὶ ἀναμέ=
dio vēditionis τ emptionis compri
σον πράσεως καὶ ἀγορασμοῦ συντριβή
met peccatū. Si nō in timore dni
σεται ἁμαρτία. Ἐὰν μὴ ἐν φόβῳ κυρίου
tenuerit cū diligētia: cito subuer
κρατήσῃ κατὰ σπουδήν, ἐν τάχει κατα
tetur eius dom9: in cōcussione
στραφήσεται αὐτοῦ ὁ οἶκος, ἐν σείσματι
cribri pmanent stercora: sic spolia
κοσκίνου διαμένει κόπρια, οὕτως σκῦλα
hois in cogitatione illius. Vasa fi=
ἀνθρώπου ἐν λογισμῷ αὐτοῦ. Σκεύη κε
guli pbat fornax: τ tenta
ραμέως δοκιμάζει κάμινος, καὶ πειρασ=
tio hois in cogitatione illius. cultu
μὸς ἀνθρώπου ἐν διαλογισμῷ αὐτοῦ. γεώρ
rā ligni ostēdit fructus illius: sic
γιον ξύλου ἐκφαίνει ὁ καρπὸς αὐτοῦ, οὕτως
locutio cogitationis in corde hois. ante
λογισμὸς ἐνθυμήματος ἐν καρδίᾳ ἀνου. πρὸ
smonē ne laudaueris viꝝ: hec enī
λογισμοῦ μὴ ἐπαινέσῃς ἄνδρα, οὗτος γὰρ
tētatio hoim. si sequaris iusti
πειρασμὸς ἀνθρώπων. ἐὰν διώκῃς τὸ δίκαι
ciā apprehēdes ipam: τ indues eā vt
ον καταλήψῃ αὐτό, καὶ ἐνδύσῃ αὐτὸ ὡς
talarē tunicā glie. Volatilia ad similia
ποδήρη δόξης. Πετεινὰ πρὸς τὰ ὅμοια
sibi diuertēt: τ veritas ad
αὐτοῖς καταλύσει, καὶ ἀλήθεια πρὸς τοὺς
operantes reuertet. Leo venatoni insi
ἐργαζομένους ἐπανήξει. Λέων θήραν ἐνε
diat: sic peccatū operantib9
δρεύει, οὕτως ἁμαρτία τοῖς ἐργαζομένοις
iniquitatē. Narratio pij semp in
κακίαν. Διήγησις εὐσεβοῦς διαπαντὸς ἐν
sapiā: at stult9 sicut luna alterat. in
σοφίᾳ, ὁ δὲ ἄφρων ὡς σελήνη ἀλλοιοῦται. Εἰς
mediū insipiētiū cōserua tps: in
μέσον ἀσυνέτων συντήρησον καιρόν, εἰς
mediū āt cogitantiū assiduus esto. Narra
μέσον δὲ διανοουμένων ἐνδελέχιζε. Διήγη
tio fatuoꝝ onerositas: τ risus eo=
σις μωρῶν προσόχθισμα, καὶ ὁ γέλως αὐ=
rū in cibo peccati. loq̄la multū
τῶν ἐν σπατάλῃ ἁμαρτίας. λαλιὰ πολυόρ
iurātis eriget capillos: τ rixa eoꝝ
κου ὀρθώσει τρίχας, καὶ ἡ μάχη αὐτῶν
obturatio auriū. Effusio sanguinis ri
ἐμφραγμὸς ὠτίων. Ἔκχυσις αἵματος μά
xa superboꝝ: τ cōuitiatio illoꝝ
χη ὑπερηφάνων, καὶ ἡ διαλοιδόρησις αὐτῶν
auditio praua. Reuelās arcana
ἀκοὴ μοχθηρά. Ὁ ἀποκαλύπτων μυστήρια
pdidit fidē: τ nō inueniet amicū ad
ἀπώλεσε πίστιν, καὶ οὐ μὴ εὕρῃ φίλον πρὸς
aīam suā. dilige amicū: τ fide
τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. Στέρξον φίλον, καὶ πι=
lis esto cū eo: si āt reuelaueris
στώθητι μετ' αὐτοῦ, ἐὰν δὲ ἀποκαλύψῃς τὰ
arcana illi9: nō psequaris post eū
μυστήρια αὐτοῦ, οὐ μὴ καταδιώξῃς ὀπίσω αὐτοῦ

homo qui perdit amicum suum: sic et qui perdit amiciciam proximi sui. Et sicut qui dimittit auem de manu sua: sic qui reliquisti proximum tuum: & non eum capies. Non illum sequaris: quoniam longe abest. Effugit enim quasi caprea de laqueo: quoniam vulnerata est anima eius. Vltra eum non poteris colligare: & maledicti est concordatio. Denudare autē amici mysteria: desperatio est anime infelicis. Annuens oculo fabricat iniqua: & nemo eū abiiciet. In cōspectu oculorū tuorū cōculcabit os suū: & sup sermones tuos āmirabitur. Nouissime autē peruertet os suū: & in verbis tuis dabit scādalū. Multa audiui: et non coequaui ei & dn̄s odiet illum. Qui in altū mittit lapidē: super caput eius cadet: & plaga dolosa dolosi diuidet vulnera. Et q foueā fodit incidet in eā: & qui statuit lapidē proximo suo offendet in eo: et q laqueū alii ponit: peribit in illo. Faciēti nequissimū consiliū sup ipm deuoluetur: & nō agnoscet vnde eueniet illi. Illusio & improperiū superborū & vindicta sicut leo insidiabitur illi. Laqueo peribūt q oblectantur casu iustorū: dolor aūt cōsumet illos anteq̄ moriantur. Ira et furor vtraq̄ execrabilia sunt: & vir peccator continens erit illorum.

Capitulum vigesimū octauum.

QVi vindicari vult a dn̄o inueniet vindictā: & peccata illi⁹ seruās seruabit. Relinque proximo tuo nocēti te: & tunc deprecāti tibi peccata soluētur. Homo hoī reseruat irā et a deo q̄rit medelā. In hominē similē sibi non habet misericordiā: & de peccatis suis deprecatur. Ipē dum caro sit reseruat irā: & propitiationē petit a deo. Quis exorabit pro delictis illius. Memento nouissimorū: & desine inimicari. Tabitudo enim et mors iminēt in mādatis eius. Memorare timorē dei: & nō irascaris proximo. Memorare testamētū altissimi: et despice ignorantiā p̄ximi. Abstine te a lite et minues pctā. Homo enim iracund⁹ incendit litē: & vir peccator turbabit amicos: et ī medio pacē habentiū immittit inimiciciam. Secundū em̄ ligna silue: sic ignis exardescit & secundū virtutē hoīs sic iracūdia illi⁹ erit: & fm substātiā suā exaltabit irā suā. Certamē festinatū incendit ignē: & lis festinās effundit sanguinē: & ligua testificās adducet mortē. Si sufflaueris q̄si ignis exardebit & si expueris sup illā extinguetur. Vtraq̄ ex ore p̄ficiscūtur. Susurro et biliguis maledict⁹: multos em̄ turbauit pacem habētes. Lingua tertia multos cōmouit & dispsit illos de gēte in gentē. Ciuitates muratas diuitum destruxit: & domos magnatorū effodit. Virtutes populorū cōcidit: & gentes fortes dissoluit. Ligua tertia mulieres viratas eiecit et priuauit illas laborib⁹ suis. Qui respicit illā nō hēbit requiē nec habebit amicū in quo requiescat. Flagelli plaga

liuorē facit: plaga aūt lingue cōminuet ossa. Multi ceciderūt in ore gladii: s₃ nō sic quasi q interierūt p linguā suā. Beat⁹ qui tect⁹ est a lingua nequā: q in iracundia illi⁹ nō trāsiuit: & qui nō attraxit iugū: & in vinculis ei⁹ nō est ligat⁹. Iugū em̄ illi⁹ iugū ferreū est: & vinculū illius vinculū ereū est. Mors illi⁹ mors neq̄ssima: & vtilis potius inferus q̄ illa. Perseuerātia illi⁹ nō pmanebit: sed obtinebit vias iniustorū. In flāma sua nō cōburet iustos: Qui derelinquūt dn̄m icidēt in illam: et exardebit in illis & nō extinguetur: & īmittetur in illos quasi leo: & quasi pard⁹ ledet illos. Sepi aures tuas spinis: & liguā nequā noli audire: & ori tuo facito ostia: et seras aurib⁹ tuis. Aurū tuū & argētum tuū confla: et verbis tuis facito stateram: et frenos ori tuo rectos: & attēde ne forte labaris in ligua: & cadas in cōspectu inimicorū insidiātium tibi: & sit casus tuus insanabilis in mortem. Ca.29.

QVi facit mīam feneratur proximo suo: & qui p̄ualet manu mādata ſuat. Fenerare p̄ximo tuo in tēpore necessitatis illius: & iterū redde p̄ximo in tēpore suo. Cōfirma uerbu₃ & fideliter age cū illo: & in oī tēpore inuenies qd̄ tibi necessariū est. Multi quasi inuētionē estimauerūt fenus: & p̄stiterunt molestiam his q se adiuuerunt. Donec accipiāt: osculātur manus dātis: & in p̄miſsionib⁹ humiliāt vocē suā. Et in tēpore redditiōis postulabit tp̄s: & loq̄tur verba tedii & murmurationū: & tp̄s causabitur. Si āt potuerit reddere: aduersabitur. Solidi vix reddet dimidiū: & cōputabit illud q̄si inuentionē. Sin autē fraudabit illū pecunia sua: & possidebit illum inimicū gratis: et conuitia & maledicta reddet illi. et pro honore et bn̄ficio reddet illi cōtūeliā. Multi nō cā neq̄tie non fenerati sunt: sed fraudari gratis timuerūt. Verūtn̄ sup hūile₃ aīo fortior esto: & p elemosyna nō trahas illū. Propter mādatu₃ assume pauperē: & p̄pter inopiā ei⁹ ne dimittas eū vacuū. Perde pecuniā p̄pter fratrē & amicū: & nō abscōdas illā sub lapide in pditionem. Pone thesaurū tuū in p̄ceptis altissimi: & proderit tibi magis q̄ aurum. Cōclude elemosynā ī corde paupis: et hec p te exorabit ab oī malo. Elemosyna viri quasi saccul⁹ cū ipō: & grām hoīs quasi pupillā cōseruabit: et postea resurget et retribuet illis retributionē vnicuiq̄ ī caput illorū. Sup scutū potētis et sup lāceā aduersus inimicū tuū pugnabit. Vir bon⁹ fidē facit p̄ximo suo: et q pdiderit cōfusionē derelinquet sibi. Grā₃ fideiussoris ne obliuiscaris: dedit em̄ p te aīa₃ sua₃. Repromissorē fugit pctōr et īmundus Bona repromissoris sibi ascribit peccator: & ingrat⁹ sensu dereliq̄t liberātē se. Vir repromittit de p̄ximo suo: & cū pdiderit reuerētiā derelinq̄tur ab eo. Repromissio neq̄ssima multos pdidit diligētes: & cōmouit illos quasi fluctus maris. Viros potentes gyrans migrare fecit et vagati sunt in gentibus alienis.

Peccator: trãſgrediẽs mãdata do
Ἁμαρτωλὸς παραβαίνων ἐντολὰς κυ
mini incidet in ꝓmiſſionẽ: ⁊ q pſequit
ρίου ἐμπεσεῖται εἰς ἐγγύην, καὶ διώκων
mercedes incidet in iudicia.
ἐργολαβίας ἐμπεσεῖται εἰς κρίσεις.
Recupera ꝓximũ ſm potentiã
Ἀντιλαβοῦ τοῦ πλησίον κατὰ δύναμίν
tuã: ⁊ attẽde tibi ipſi ne cadas.
σου, καὶ πρόσεχε σεαυτῷ μὴ ἐμπέσῃς.
Initiũ vite hoĩs aqua ⁊ panis ⁊
Ἀρχὴ ζωῆς ἀνθρώπου ὕδωρ καὶ ἄρτος καὶ
veſtimentũ: ⁊ dom⁹ tegẽs turpitudinẽ.
ἱμάτιον, καὶ οἶκος καλύπτων ἀσχημοσύνην.
Melior victus pauperis ſub tegmine tra=
Κρείσσων βίος πτωχοῦ ὑπὸ σκέπην δο
bium: ꝙ epule ſplẽdide in alie
κῶν, ἢ ἐδέσματα λαμπρὰ ἐν ἀλλοτρί
nis. ſup parua ⁊ magna cõplacentiã
οις. ἐπὶ μικρῷ καὶ μεγάλῳ εὐδοκίαν
habe: ⁊ improperiũ dom⁹ tue nõ au
ἔχε, καὶ ὀνειδισμὸν οἰκίας σου μὴ ἀκού=
dias. Vita mala de domo in domũ:
σῃς. Ζωὴ πονηρὰ ἐξ οἰκίας εἰς οἰκίαν,
⁊ vbi peregrin⁹ eris: nõ aperies os.
καὶ οὗ παροικήσεις, οὐκ ἀνοίξεις στόμα.
hoſpitio ſuſcipies ⁊ potũ dabis in ingrata: ⁊
ξενιεῖς καὶ ποτιεῖς εἰς ἀχάριστα, καὶ
ſup hec amara audies. trã
πρὸς ἐπὶ τούτοις πικρὰ ἀκούσεις. παρ
ſi: peregrine orna menſam: ⁊
ελθε, πάροικε, κόσμησον τράπεζαν, καὶ
ſi qd in manu tua ciba me. Exi
εἴ τι ἐν τῇ χειρί σου, ψώμισόν με. Ἔξελθε
peregrine a facie gl'ie: op⁹ eſt
πάροικε ἀπὸ προσώπου τῆς δόξης, χρεία
domo: hoſpitio ſuſcep⁹ ẽ a me frater.
τῆς οἰκίας, ἐπεξένωταί μοι ὁ ἀδελφός.
Grauia hec habẽti prudẽtiã: increpatio
Βαρέα ταῦτα ἔχοντι φρόνησιν, ἐπιτίμη
dom⁹ ⁊ improperiũ feneratoris.
σις οἰκίας καὶ ὀνειδισμὸς δανειστοῦ. 30.
Qui diligit filiũ ſuũ: aſſidua
Ὁ ἀγαπῶν τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ἐνδελε=
bit flagella illi: vt letetur in
χιεῖ μάστιγας αὐτῷ, ἵνα εὐφρανθῇ ἐπ᾿
nouiſſimis ſuis. Qui docet filiũ ſuũ
ἐσχάτων αὐτοῦ. Ὁ παιδεύων υἱὸν αὐτοῦ
letabitur in illo: ⁊ in medio
εὐφρανθήσεται ἐπ᾿ αὐτῷ, καὶ ἀνὰ μέσον
notorum in illo gloriabitur. Qui
γνωρίμων ἐπ᾿ αὐτῷ καυχήσεται. Ὁ di=
docet filiũ in zelũ mittet inimicũ:
διδάσκων τὸν υἱὸν παραζηλώσει τὸν ἐχθρόν,
⁊ corã amicis exultabit in il=
καὶ ἔναντι φίλων ἀγαλλιάσεται ἐπ᾿ αὐ
lo. mortu⁹ eſt eius pater: ⁊ quaſi
τῷ. Ἐτελεύτησεν αὐτοῦ ὁ πατήρ, καὶ ὡς
nõ eſt mortu⁹: ſimilẽ em̃ ſibi reliquit
οὐκ ἀπέθανεν, ὅμοιον γὰρ αὐτῷ κατέλιπε
poſt ſe. In vita ſua vidit ⁊ le=
μετ᾿ αὐτόν. Ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ εἶδε καὶ εὐ
tat⁹ eſt in illo: ⁊ in obitu ſuo
φράνθη ἐπ᾿ αὐτῷ, καὶ ἐν τῇ τελευτῇ αὐτ
nõ eſt cõtriſtat⁹. Cõtra inimicos reli
οὐκ ἐλυπήθη. Ἐναντίον ἐχθρῶν κατέλι
quit defenſorẽ: ⁊ amicis redden
πεν ἔκδικον, καὶ τοῖς φίλοις ἀνταπο
tẽm gr̃am. Abſtergẽs filiũ colli=
διδόντα χάριν. Περιψύχων υἱὸν κατα=
gabit vulnera eius: ⁊ in oĩ
δεσμεύσει τραύματα αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ πά

Peccator trãſgrediẽs mãdatũ dñi: incidit in ꝓmiſſionẽ nequam: ⁊ q conatur multa agere: incidet in iudiciũ. Recupa ꝓximũ ſm virtutẽ tuã: et attẽde tibi ne icidas. Initiũ vite hoĩs aq̃ ⁊ panis ⁊ veſtimentũ: ⁊ dom⁹ ꝓtegẽs turpitudinẽ. Melior eſt vict⁹ pauperis ſub tegmine aſſerũ: ꝙ epule ſplẽdide in peregre ſine domicilio. Minimũ ꝓ magno placeat tibi: ⁊ improperiũ pegrinationis non audies. Vita nequã hoſpitãdi de domo in domũ: ⁊ vbi diſputabitur: non fiducialiter aget nec aperiet os. Hoſpitabitur: et paſcet ⁊ potabit ingratos: ⁊ adhuc amara audiet. Trãſi hoſpes ⁊ orna mẽſã: et q̃ in manu habes ciba ceteros. Exi a facie honoris amicorũ meorũ: neceſſitudine dom⁹ mee: hoſpitio mihi factus es frater. Grauia hec homini habẽti ſenſum: correptio dom⁹ ⁊ improperium feneratoris. Ca.30.

Qui diligit filiũ ſuũ: aſſiduat illi flagella vt letetur in nouiſſimo ſuo: et nõ palpet ꝓximorũ oſtia. Qui docet filiũ ſuũ laudabitur in illo: ⁊ in medio domeſticorũ in illo gloriabitur. Qui docet filiũ ſuũ in zelũ mittit inimicũ: et in medio amicorũ gloriabitur ĩ illo. Mortu⁹ eſt pater eius: ⁊ quaſi nõ eſt mortu⁹. Similẽ em̃ reliquit ſibi poſt ſe. In vita ſua vidit ⁊ letat⁹ eſt in illo. In obitu ſuo nõ eſt cõtriſtatus: nec cõfuſus eſt corã inimicis. Reliquit em̃ defenſorem domus cõtra inimicos ⁊ amicis reddentẽ gratiã. Pro animabus filiorũ colligabit vulnera ſua: ⁊ ſup oẽm vocẽ turbabũtur viſcera eius. Equus indomitus euadet durus: ⁊ fili⁹ remiſſus euadet preceps. Lacta filiũ tuũ ⁊ pauentẽ te faciet: lude cũ eo ⁊ contriſtabit te. Non corrideas illi ne condoleas: ⁊ in nouiſſimo obſtupeſcẽt dentes tui. Nõ des illi poteſtatẽ in iuuẽtute: ⁊ ne deſpicias cogitatus illius. Curua ceruicẽ eius in iuuẽtute: ⁊ tũde latera ei⁹ dũ infans eſt: ne forte induret ⁊ nõ credat tibi: ⁊ erit tibi dolor anime. Doce filiũ tuũ ⁊ operare in illo: ne in turpitudinẽ illi⁹ offendas. Melior eſt pauper ſanus ⁊ fortis viribus: ꝙ diues imbecillis et flagellat⁹ malicia. Salus anime in ſctĩtate iuſticie: ⁊ melior eſt omni auro ⁊ argẽto: ⁊ corpus validũ ꝙ cenſus immẽſus. Nõ eſt cenſus ſuper cenſum ſalutis corporis: ⁊ non eſt oblectamentũ ſuper cordis gaudium. Melior eſt mors ꝙ vita amara: ⁊ reqes eterna ꝙ languor perſeuerãs. Bona abſcondita in ore clauſo quaſi appoſitiones epularum circumpoſite ſepulcro. Quid proderit libatio idolo? Nec enim manducabit nec odorabitur. Sic q effugatur a dño ⁊ portãs mercedes iniquitatis. Vidẽs oculis ⁊ ingemiſcens ſicut ſpado cõplectens virginẽ ⁊ ſuſpirans. Triſticiã non des anime tue: ⁊ nõ affligas temetipm̃ in cõſilio tuo. Iocũditas cordis hec eſt vita hominis ⁊ theſaur⁹ ſine defectione ſanctitatis: et exultatio viri eſt longeuitas. Miſerere anime tue placens deo ⁊ cõtine: ⁊ congrega cor tuum in ſanctitate eius: ⁊ triſticiam

clamore turbabunt viſcera ſua.
σῃ βοῇ ταραχθήσεται σπλάγχνα αὐτοῦ. D
Equus nõ domitus euadit durus: ⁊
Ἵππος ἀδάμαστος ἐκβαίνει σκληρός, καὶ
fili⁹ diſſolutus euadit preceps. Lacta
υἱὸς ἀνειμένος ἐκβαίνει προαλής. Τιθήνη Infra. 39.d
filiũ ⁊ pauere faciet te: colluẽ
σον τέκνον καὶ ἐκθαμβήσει σε, συμπαι
de cũ eo ⁊ cõtriſtabit te. Ne corri
ξον αὐτῷ καὶ λυπήσει σε. Μὴ συγγε=
deas illi: ne doleas ⁊ in nouiſ
λάσῃς αὐτῷ, ἵνα μὴ συνοδυνηθῇς καὶ ἐπ᾿ ἐσχά
ſimis quatias dentes. ne des
των γομφιάσῃς τοὺς ὀδόντας. μὴ δῷς
illi licentiã in iuuẽtute: ⁊ ne deſpi
αὐτῷ ἐξουσίαν ἐν νεότητι, καὶ μὴ παρί
cias ignorãtias illius. Curua col
δῃς τὰς ἀγνοίας αὐτ. Κάμψον τὸν τρά
lum ei⁹ in iuuẽtute: ⁊ frange
χηλον αὐτοῦ ἐν νεότητι, καὶ θλάσον τὰς
latera eius dũ eſt paru⁹. Ne forte
πλευρὰς αὐτοῦ ὡς ἔστι νήπιος. Μήποτε
indurat⁹ nõ obediat tibi: ⁊ erit tibi
σκληρυνθεὶς ἀπειθήσῃ σοι, καὶ ἔσται σοι
dolor aĩe. Doce filiũ tuũ: A
ὀδύνη ψυχῆς. Παίδευσον τὸν υἱόν σου, Puer. 13.b
⁊ operare in illo: ne in turpi Ibidẽ. 13.b.
καὶ ἔργασαι ἐν αὐτῷ, ἵνα μὴ ἐν τῇ ἀσχη
tudine ill⁹ offendas. Melior pau
μοσύνῃ αὐτοῦ προσκόψῃς. Κρείσσων πτω
per ſanus ⁊ fortis habitudine: ꝙ diues
χὸς ὑγιὴς καὶ ἰσχύων τῇ ἕξει, ἢ πλούσιος
flagellatus in corpore ſuo.
μεμαστιγωμένος εἰς τὸ σῶμα αὐτοῦ.
Sanitas ⁊ bona habitudo melior omni au
Ὑγεία καὶ εὐεξία βέλτιον παντὸς χρυ
ro: ⁊ corp⁹ validũ ꝙ opes immẽ
σίου, καὶ σῶμα εὔρωστον ἢ ὄλβος ἀμέ=
ſe. Non ſunt diuitie meliores ſani B
τρητος. Οὐκ ἔστι πλοῦτος βελτίων ὑγεί
tate corporis: ⁊ nõ eſt letitia ſup
ας σώματος, καὶ οὐκ ἔστιν εὐφροσύνη ὑπὲρ
gaudiũ cordis. Melior mors ſup
χαρὰν καρδίας. Κρείσσων θάνατος ὑπὲρ ſ.7.c.
vitã amarã aut languorẽ pſeuerantẽ. Bo=
ζωὴν πικρὰν ἢ ἀρρώστημα ἔμμονον. Ἀγα
na clauſa in ore clauſo:
θὰ κεχυμένα ἐπὶ στόματι κεκλεισμέ
poſitiones epularũ adiacentes ſepul
νῳ, θέματα βρωμάτων παρακείμενα τά
chro. Quid prodeſt libatio idolo? C
φῳ. Τί συμφέρει κάρπωσις εἰδώλῳ,
neq; em̃ edet: neq; odorabit. ſic
οὔτε γὰρ ἔδεται, οὔτε μὴ ὀσφρανθῇ; οὕτως
q pſecutione patit a dño. Videns
ὁ ἐκδιωκόμενος ὑπὸ κυρίου. Ὁ βλέπων
in oculis ⁊ gemiſcẽs: ſicut ſ.10.b
ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ στενάζων, ὥσπερ εὐ
ſpado cõplectẽs virginẽ ⁊ ſuſ
νοῦχος περιλαμβάνων παρθένον καὶ στε
pirãs. Ne des in triſtitiã aĩam Dañ. 14.b
νάζων. Μὴ δῷς εἰς λύπην τὴν ψυχήν
tuã: ⁊ ne affligas teipm̃ in cõſilio
σου, καὶ μὴ θλίψῃς σεαυτὸν ἐν βουλῇ
tuo. letitia cordis ipſa vita hoĩs:
σου. εὐφροσύνη καρδίας αὐτὴ ζωὴ ἀνθρώ
⁊ exultatio viri lõgitudo D
που, καὶ ἀγαλλίαμα ἀνδρὸς μακροημε=
dier. Dilige aĩam tuã: ⁊ con
ρεύσις. Ἀγάπα τὴν ψυχήν σου, καὶ πα
ſolare cor tuũ. ⁊ triſtitiã
ρακάλει τὴν καρδίαν σου. καὶ λύπην

longe remoue a te: multos
μακρὰν ἀπόστησον ἀπὸ σοῦ, πολλοὺς
em̃ perdidit ⁊ occidit triſtitia.
γὰρ ἀπώλεσε καὶ ἀπέκτεινεν ἡ λύπη.
Zelus ⁊ iracũdia minuit dies:
Ζῆλος καὶ θυμὸς ἐλαττοῦσιν ἡμέρας,
⁊ ãte tp̃s ſenectã ducit cura.
καὶ πρὸ καιροῦ γῆρας ἄγει μέριμνα.
A Splẽdidũ cor ⁊ bonũ in epu
Λαμπρὰ καρδία καὶ ἀγαθὴ ἐπὶ ἐδέσ
lationib⁹ cibor eius curam
μασι τῶν βρωμάτων αὐτῆς ἐπιμελη=
geret.
σεται. Ca.31.
ſ.8.b. Vigilia diuitiar tabefacit car
Ἀγρυπνία πλούτου ἐκτήκει σάρ=
nes: ⁊ cura eaꝝ auertit ſomno.
κας, καὶ ἡ μέριμνα αὐτοῦ ἀφιστᾷ ὕπνου.
Cura vigilie repetet dormi
Μέριμνα ἀγρυπνίας ἀπαιτήσει νυσταγ
ſ.13.d. ſ.11.a. tationẽ: ⁊ infirmitatẽ grauẽ moderatã faciet ſõn⁹
μόν, καὶ ἀρρώστημα βαρὺ ἐκνήψει ὕπνος.
B Laborauit diues in cõgregatiõe diui
Ἐκοπίασε πλούσιος ἐν συναγωγῇ χρη
tiarũ: ⁊ in requie replet
μάτων, καὶ ἐν τῇ ἀναπαύσει ἐμπίπλα
delitijs ſuis. Laborauit pau
ται τρυφημάτων αὐτοῦ. Ἐκοπίασε πτω
per in diminutione vite: ⁊ in fi=
χὸς ἐν ἐλαττώσει βίου, καὶ ἐν τῇ ἀνα=
ne ſuo indigẽs fit. q̃ di
παύσει αὐτοῦ ἐπιδεὴς γίνεται. ὁ ἀγα
Mat. 16.b ligit aurũ nõ iuſtificabit: ⁊ q ſeq
πῶν χρυσίον οὐ δικαιωθήσεται, καὶ ὁ διώ
tur corruptionẽ: hic replebit.
κων διαφθοράν, οὗτος πλησθήσεται.
Multi ligati ſunt gr̃a auri: ⁊
Πολλοὶ ἐδόθησαν χάριν χρυσίου, καὶ
facta eſt pditio eoꝝ cõtra fa
ἐγενήθη ἡ ἀπώλεια αὐτῶν κατὰ πρόσω=
ciem ipſoꝝ. lignũ offenſionis eſt
πον αὐτῶν. Ξύλον προσκόμματός ἐστι τοῖς
C ſacrificãtibus ei: ⁊ ois inſipiẽs capie
θυσιάζουσιν αὐτῷ, καὶ πᾶς ἄφρων ἁλώ=
tur in illo. Beat⁹ diues q
σεται ἐν αὐτῷ. Μακάριος πλούσιος ὃς
inuẽt⁹ ẽ ſine macula: ⁊ q poſt aurũ
εὑρέθη ἄμωμος, καὶ ὃς ὀπίσω χρυσίου
nõ abijt. qs eſt hic ⁊ beatũ dice
οὐκ ἐπορεύθη. Τίς ἐστιν οὗτος καὶ μακαριοῦ
mus eũ? fecit em̃ mirabilia in pplo
μεν αὐτόν; ἐποίησε γὰρ θαυμάσια ἐν λαῷ
ſuo. Quis pbatus eſt in illo ⁊ pfe=
αὐτοῦ. Τίς ἐδοκιμάσθη ἐν αὐτῷ καὶ ἐτε
ct⁹ eſt: ⁊ erit in gl'iationẽ. Quis po
λειώθη, καὶ ἔσται εἰς καύχημα. Τίς ἐδύ
tuit trãſgredi: ⁊ nõ trãſgreſſus ẽ: ⁊ fa
νατο παραβῆναι, καὶ οὐ παρέβη, καὶ ποι
Puer. 11.b cere malicia: ⁊ nõ fecit. Ideo
ῆσαι κακίαν, καὶ οὐκ ἐποίησε. Διὰ τοῦτο
firmabunt bona illi⁹: ⁊ elemo
στερεωθήσεται τὰ ἀγαθὰ αὐτ, καὶ τὰς ἐλε
D ſynas illi⁹ enarrabit eccleſia.
ημοσύνας αὐτοῦ ἐκδιηγήσεται ἐκκλησία.
In menſa magna cõſedeſti: ne
Ἐπὶ τραπέζης μεγάλης καθίσας, μὴ
aperias guttur tuũ ſup illã. ⁊ nõ
ἀνοίξῃς φάρυγγά σου ἐπ᾿ αὐτῆς. καὶ μὴ
dicas: multa ꝗdẽ q̃ ſũt ſup ipſam. memẽto
εἴπῃς, πολλά γε τὰ ἐπ᾿ αὐτῆς, μνήσθητι
qm̃ malũ ocul⁹ nequã. nequi⁹
ὅτι κακὸν ὀφθαλμὸς πονηρός. πονηρότε

lõge expelle a te. Multos em̃ occidit triſticia: ⁊ nõ eſt vtilitas in illa. Zel⁹ ⁊ iracũdia minuũt dies et ante tp̃s ſenectã adducet cogitat⁹. Splẽdidũ cor bonum in epulis eſt. epule enim illius diligẽter fiunt. Ca.31.

Vigilia honeſtatis tabefaciet carnes ⁊ cogitatus illius auferet ſomnũ. Cogitat⁹ pſcientie auertit ſenſũ: et infirmitas grauis ſobriã facit aĩam. Laborabit diues in cõgregatione ſubſtantie: et in reqe ſua replebitur bonis ſuis. Laborauit paup in diminutione victus: ⁊ in fine inopis fit. Qui aurũ diligit non iuſtificabitur: ⁊ q inſequitur cõſũptionẽ replebitur ex ea. Multi dati ſunt in auri caſus: ⁊ facta eſt in ſpecie ip̃ius perditio illorũ. Lignũ offenſionis eſt aurũ ſacrificãtiũ: ve illis q ſectãtur illud: et oĩs imprudẽs deperiet in illo. Beat⁹ diues qui inuẽt⁹ eſt ſine macula: ⁊ q poſt aurũ non abijt: nec ſperauit in pecunia ⁊ theſauris. Quis eſt hic ⁊ laudabim⁹ eũ. Fecit em̃ mirabilia in vita ſua. Qui probat⁹ eſt in illo ⁊ pfectus inuentus eſt: ⁊ erit illi gl'ia eterna. Qui potuit trãſgredi et nõ eſt tranſgreſſus: et facere mala et non fecit. Ideo ſtabilita ſunt bona illius in domino: ⁊ elemoſynas illius enarrabit omnis eccl'ia ſanctorũ. Supra mẽſam magnam ſediſti: nõ aperias ſup illã faucẽ tuã prior. Nõ dicas ſi multa ſunt: q̃ ſup illã ſunt. Memẽto qm̃ malus eſt ocul⁹ nequã. Nequius oculo qd creatũ eſt? Ideo ab oĩ facie ſua lachrymabitur cũ viderit. Ne extẽdas manũ tuã prior: ⁊ inuidia cõtaminat⁹ erubeſcas: Ne cõprimaris in cõuiuio vino. Intellige q̃ ſunt ꝓximi tui ex teip̃o. Vtere q̃ſi hõ frugi his q̃ tibi apponũtur: vt nõ cũ manducas multũ odio habearis. Ceſſa prior cã diſcipline: ⁊ noli nimi⁹ eſſe ne forte offendas: ⁊ ſi in medio multorũ ſediſti: prior illis ne extẽdas manũ tuã: nec prior poſcas bibere. Quã ſufficiẽs eſt hoĩ erudito vinũ exiguũ: ⁊ in dormiendo nõ laborabis ab illo: ⁊ nõ ſenties dolorẽ. Vigilia et cholera: ⁊ tortura viro ĩfrunito: ſomn⁹ ſanitatis ĩ homine parco. Dormiet vſq; mane: ⁊ aĩa illius cũ ip̃o delectabitur. Et ſi coact⁹ fueris ĩ edẽdo multũ: ſurge e medio ⁊ vome: ⁊ refrigerabit te. ⁊ nõ adduces corpori tuo infirmitatẽ. Audi me fili et non ſpernas me: ⁊ in nouiſſimo inuenies verba mea. In oĩbus operib⁹ tuis eſto velox: ⁊ omnis infirmitas nõ occurret tibi. Splendidũ in panibus benedicent labia multorũ: ⁊ teſtimoniũ veritatis illius fidele. In nequiſſimo pane murmurabit ciuitas: ⁊ teſtimonium nequitie illius verum eſt. Diligentes in vino noli prouocare: multos enim exterminauit vinũ. Ignis probat ferrũ durum: ſic vinum corda ſuperborũ arguet in ebrietate potatũ. Equa vita hominib⁹ vinũ in ſobrietate: ſi bibas illud moderate eris ſobri⁹. Que ẽ vita q̃ minuitur vino? Quid defraudat vitã? mors. Vinũ ĩ iocũditatẽ creatũ ẽ: ⁊ nõ ĩ ebrietatẽ ab initio. Exultatio aĩe ⁊ corporis vinum

oculo qd creatũ eſt? Ideo
ρον ὀφθαλμοῦ τί ἔκτισται; Διὰ τοῦτο
ab omni facie lachrymat.
ἀπὸ παντὸς προσώπου δακρύει.
Quocũq; inſpexerit: ne extẽdas manũ
Οὗ ἐὰν ἐπιβλέψῃ, μὴ ἐκτείνῃς χεῖρα
tuã: ⁊ ne cõmiſceãris cũ eo in catino.
σου, καὶ μὴ συνθλίβου αὐτῷ ἐν τρυβλίῳ.
Intellige q̃ ſunt ꝓximi ex te ipſo: ⁊
Νόει τὰ τοῦ πλησίον ἐκ σεαυτοῦ, καὶ
in omni verbo cogita. Comede vt ho
ἐν παντὶ πράγματι διανοοῦ. Φάγε ὡς ἄν
mo apposita tibi: ⁊ nõ nimis
θρωπος τὰ παρακείμενά σοι, καὶ μὴ δια
vorax: ne odio habearis. Deſine prius
μασῶ, μὴ μισηθῇς. Παῦσαι πρῶτος
gr̃a diſciplinę: ⁊ ne ſis inſatiabilis: ne
χάριν παιδείας, καὶ μὴ ἀπληστεύου, μή
forte offendas: ⁊ ſi in medio mul
ποτε προσκόψῃς, καὶ εἰ ἀναμέσον πλει
torũ ſediſti: prior illis ne exten
όνων ἐκάθισας, πρότερος αὐτῶν μὴ ἐκτεί
das manũ tuã. Quã ſufficiẽs hoĩ
νῃς τὴν χεῖρά σου. Ὡς ἱκανὸν ἀνθρώπῳ
erudito exiguũ: ⁊ in cubi
πεπαιδευμένῳ τὸ ὀλίγον, καὶ ἐπὶ τῆς κοί
culo ſuo nõ anhelat. ſomn⁹ ſanitatis
της αὐτοῦ οὐκ ἀσθμαίνει. Ὕπνος ὑγείας
in inteſtino moderato ſurrexit mane: ⁊
ἐπὶ ἐντέρῳ μετρίῳ ἀνέστη πρωΐ, καὶ ἡ
aĩa eius cũ eo. Labor vigilie
ψυχὴ αὐτοῦ μετ᾿ αὐτοῦ. Πόνος ἀγρυπνί
⁊ cholera ⁊ torſio cũ hoĩe
ας καὶ χολέρας καὶ στρόφος μετὰ ἀνδρὸς
inſatiabili. Et ſi coact⁹ fueris in epu=
ἀπλήστου. Καὶ εἰ ἐβιάσθης ἐν ἐδέσμα=
lis: ſurge e medio trãſi: vome ⁊ req=
σιν, ἀνάστα μεσοπόρων, ἔμεσον καὶ ἀνα
ſce. Audi me fili: ⁊ nõ ſper
παύσῃ. Ἄκουσόν μου τέκνον, καὶ μὴ ἐξου
nas me: ⁊ in nouiſſimis inuenies
θενώσῃς με, καὶ ἐπ᾿ ἐσχάτων εὑρήσεις
verba mea. in oĩbus operib⁹
τοὺς λόγους μου. ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις
tuis eſto velox: ⁊ ois infir=
σου γίνου ἐντρεχής, καὶ πᾶν ἀρρώ
mitas nõ tibi occurret. Splendidũ
στημα οὐ μή σοι ἀπαντήσῃ. Λαμπρὸν
in panib⁹ benedicere labia: teſtimoniũ
ἐπ᾿ ἄρτοις εὐλογήσει χείλη, μαρτυρία
pulchritudinis illi⁹ fidelis. Malo in
τῆς καλλονῆς αὐτοῦ πιστή. Πονηρῷ ἐπ᾿
pane murmurabit ciuitas: ⁊ teſtimo
ἄρτῳ διαγογγύσει πόλις, καὶ ἡ μαρτυ
niũ nequitie illius diligens. in vino
ρία τῆς πονηρίας αὐτοῦ ἀκριβής. ἐν οἴνῳ
ne viriliť agas: multos .n. perdidit vinũ.
μὴ ἀνδρίζου, πολλοὺς γὰρ ἀπώλεσεν ὁ οἶνος.
Fornax pbat ferruminationẽ ĩ tinctura.
Κάμινος δοκιμάζει στόμωμα ἐν βαφῇ.
ſic vinũ in corde ſupboꝝ in
οὕτως οἶνος ἐν καρδίᾳ ὑπερηφάνων ἐν
ebrietate. Additamẽtũ vite vinũ hoĩbus: ſi
μέθῃ. Ἐπίσον ζωῆς οἶνος ἀνθρώποις, ἐὰν
biberis illud in menſura ſua. Que vita
πίνῃς αὐτὸν ἐν μέτρῳ αὐτοῦ. Τίς ζωὴ
ei q̃ diminuit vino: ⁊ illud creatũ ẽ in
ἐλασσουμένῳ οἴνῳ, καὶ αὐτὸς ἔκτισται εἰς
letitiã hoĩbus. Exultatio cor=
εὐφροσύνην ἀνθρώποις. Ἀγαλλίαμα καρ
dis ⁊ letitia anime vinũ potũ
δίας καὶ εὐφροσύνη ψυχῆς οἶνος πινόμενος

in tpe sufficiens. Amaritudo aie
ἐν καιρῷ αὐτάρκης. Πικρία ψυχῆς
vinū potatum multū: in irritatiōe τ
οἶνος πινόμενος πολύς, ἐν ἐρεθισμῷ καὶ
ruina. multiplicat irā ebrietas
ἀντιπτώματι. πληθύνει θυμὸν μέθη ἄ-
stulti in offensionē: diminuēs virtutē
φρονος εἰς πρόσκομμα, ἐλαττῶν ἰσχὺν
τ acquirēs vulnera. In conui
καὶ προσποιῶν τραύματα. Ἐν συμπο-
uio vini: ne redarguas pximū:
σίῳ οἴνου, μὴ ἐλέγξῃς τὸν πλησίον,
τ nō despicias eum in letitia
καὶ μὴ ἐξουθενώσῃς αὐτὸν ἐν εὐφροσύνῃ
illius. Verbū improperij: nō dicas
αὐτοῦ. Λόγον ὀνειδισμοῦ, μὴ εἴπῃς
illi: τ ne illū premas in occur-
αὐτῷ, καὶ μὴ αὐτὸν θλίψῃς ἐν ἀπαι-
su eius.
τήσει αὐτοῦ. Ca. 32.

Rectorē te cōstituerūt: ne extolla-
Ἡγούμενόν σε κατέστησαν, μὴ ἐπαί-
ris: esto illis q̄si vnꝰ ex ip̄is. Curā ha-
ρου, γίνου αὐτοῖς ὡς εἷς ἐξ αὐτῶν. Φρόντι-
be illoꝝ τ sic sede: τ omnē
σον αὐτῶν καὶ οὕτως κάθισον, καὶ πᾶσαν
vsum tui fac: τ approba
τὴν χρείαν σου ποίησον, καὶ εὐδοκιμή-
tus quiesce. Et leteris ppt illos
σας ἀνάπαυσαι. Ἵνα εὐφρανθῇς διὰ αὐτοὺς
τ ornamēti gratia: accipias coronā.
καὶ εὐκοσμίας χάριν, λάβῃς στέφανον.
Loquere seniori: decet eñi te:
Λάλησον πρεσβυτέρῳ, πρέπει γάρ σοι,
in diligētia āt scientie τ impe-
ἐν ἀκριβείᾳ δὲ ἐπιστήμης καὶ ἐμποδί-
dies musica. Ubi auscultatio: nō
σεις μουσικά. Ὅπου ἀκρόαμα, μὴ
effundas loquelā: τ importune ne velis
ἐκχέῃς λαλιάν, καὶ ἀκαίρως μὴ σο-
videri sapiēs. Signaculū carbūculi in ornamēto
φίζου. Σφραγὶς ἄνθρακος ἐπὶ κόσμῳ
aureo: cōcentꝰ musicoꝝ in conui-
χρυσῷ, σύγκριμα μουσικῶν ἐν συμ-
uio vini: in fabricatione au-
ποσίῳ οἴνου, ἐν κατασκευάσματι χρυ-
rea signaculū smaragdi: melodia mu-
σῷ σφραγὶς σμαράγδου, μέλος μου-
sicoꝝ sup dulce vinū. Loquere adole-
σικῶν ἐφ᾽ ἡδεῖ οἴνῳ. Λάλησον νεανί-
scēs si necessitas tui: vix bis si iterro-
σκε εἰ χρεία σου, μόλις δὶς ἐὰν ἐπε-
gatꝰ fueris. In sūmā redige s̄monē: in pau-
ρωτηθῇς. Κεφαλαίωσον λόγον, ἐν ὀλί-
cis multa: esto q̄si sciēs τ
γοις πολλά, γίνου ὡς γινώσκων καὶ
simul tacēs. In medio magnatū
ἅμα σιωπῶν. Ἐν μέσῳ μεγιστάνων
ne te facias eq̄lē: τ vbi senes ne
μὴ ἐξισάζου, καὶ ὅπου γέροντες μὴ
multa garruleris. Ante tonitrū festi-
πολλὰ ἀδολέσχει. Πρὸ βροντῆς κατα-
nat corruscatio: τ ante verecundū
σπεύδει ἀστραπή, καὶ πρὸ αἰσχυντηροῦ
precedet gr̄a. in hora excita-
προσελεύσεται χάρις. ἐν ὥρᾳ ἐξεγεί-
re: τ nō sis vltimꝰ: accurre in domū
ρου, καὶ μὴ οὐράγει, ἀπότρεχε εἰς οἶκον
τ ibi desideas. Illic lude τ fac
καὶ μὴ ῥᾳθύμει. Ἐκεῖ παῖζε καὶ ποίει
cogitationes tuas: τ nō in peccatis
τὰ ἐνθυμήματά σου, καὶ μὴ ἐν ἁμαρτίαις

moderate potatus. Sanitas est anime & corpori: sobrius potus. Vinū multum potatum: irritationes et iram & ruinas multas facit. Amaritudo anime: vinus multus potatū. Ebrietatis animositas iprudētis offensio minorans virtutē & faciēs vulnera. In cōuiuio vini nō arguas proximū: & nō despicias eū in iocūditate illiꝰ. Verba iproperii non dicas illi: & nō p̄mas illū in repetēdo. Ca. 32.

Rectorem te posuerūt noli extolli: esto in illis quasi vnus ex ip̄is. Curā illorum habe & sic cōsidera: & omni cura tua explicita recūbe: vt leteris propter illos & ornamentū gracie accipias coronā: & dignationē consequaris corrogationis. Loq̄re maior natu: decet enim te. Primū verbum diligenti scientiam: et non impedias musicā. Vbi auditus non est: non effundas sermonē: & iportune noli extolli in sapiētia tua. Gēmula carbunculi in ornamēto auri: & cōparatio musicorū i cōuiuio vini. Sicut in fabricatione auri signū est smaragdi: sic numerus musicorū in iocundo et moderato vino. Audi tacens: & p reuerētia accedet tibi bona gratia. Adolescens loquere in tua causa vix cū necesse fuerit. Si bis interrogatus fueris: habeat caput respōsum tuū. In multis esto quasi inscius: & audi tacēs simul & querens. In medio magnatorū loq nō presumas: & vbi sunt senes non multū loquaris. Ante grādinē preibit coruscatio: & ante verecundiam preibit gratia: & pro reuerentia accedet tibi bona gracia. Et hora surgendi non te trices. Precurre autē prior in domū tuā: & illic aduocare et illic lude: & age cōceptiones tuas et non in delictis & verbo supbo. Super his omnibꝰ benedicito dominū qui fecit te & inebriātem te ab omnibꝰ bonis suis. Qui timet deū accipiet doctrinam eius: & qui vigilauerint ad illā inuenient benedictionē. Qui querit leges implebitur ab ea: & q insidiose agit scandalizabitur ab ea. Qui timent deū inuenīēt iudiciū iustum: et iusticias q̄si lumē accendēt. Peccator homo vitabit correptionē: & secundū voluntatē suā inueniet cōparationem. Vir cōsilii non disperdet intelligentiā: alienus & superbus non pertimescet timorē. Etiā postq̄ fecit cū eo sine cōsilio: et suis insectationibꝰ arguetur. Fili sine cōsilio nihil facias: & post factū nō penitebis. In via ruine nō eas: & nō offendas in lapides nec credas te vie laboriose: ne ponas anime tue scandalū. Et a filiis tuis caue: & a domesticis tuis attende. In oī opere tuo crede ex fide aīe tue: hoc est eñi cōseruatio mandatorum. Qui credit deo attendit mandatis: et qui cōfidit in illo non minoratus erit. Ca. 33.

Timēti deū nō occurrēt mala: sed in tentatione deꝰ illū cōseruabit: & liberabit a malis. Sapiēs nō odit mandata & iusticias: & nō illidetur quasi in procella nauis. Hō sensatus credit legi dei: & lex illi fidelis. Qui iterrogationē mānifestat pabit verbū: & sic dep̄catꝰ exaudietur & cōs̄uabit disciplinā & tūc r̄ndebit.

τ s̄mone superbo τ sup hec
καὶ λόγῳ ὑπερηφάνῳ, καὶ ἐπὶ τού-
benedicito eū q̄ fecit te:
τοις εὐλόγησον τὸν ποιήσαντά σε,
τ inebriantē te de bonis
καὶ μεθύσκοντά σε ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν
suis. Qui timet dñm accipiet
αὐτοῦ. Ὁ φοβούμενος κύριον ἐκδέξε-
doctrinā eiꝰ: τ q̄ dilucu-
ται τὴν παιδείαν αὐτοῦ, καὶ οἱ ὀρθρί-
lauerint inuenient cōplacentiā. q̄ q̄rit
ζοντες εὑρήσουσιν εὐδοκίαν. ὁ ζητῶν
legē replebit ea: τ
νόμον ἐμπλησθήσεται αὐτοῦ, καὶ ὁ
simulator scādalizabit in ea.
ὑποκρινόμενος σκανδαλισθήσεται ἐν αὐ-
Qui timent dñm inuenient
τῷ. Οἱ φοβούμενοι κύριον εὑρήσουσι
iudiciū: τ iustificationes q̄si lumē incē-
κρίμα, καὶ δικαιώματα ὡς φῶς ἐξά-
dent. Homo peccator decli-
ψουσιν. Ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς ἐκκλί-
nat correptionē: τ s̄m volūtatē suā
νει ἐλεγμόν, καὶ κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ
inuenit consonantiā. Uir cōsilij
ἐξευρίσκει σύγκριμα. Ἀνὴρ βουλῆς
nō despiciet intelligētiā: alienꝰ āt
οὐ μὴ παρίδῃ διανόημα, ἀλλότριος δὲ
τ superbꝰ nō ptimescet timorē:
καὶ ὑπερήφανος οὐ καταπτήξει φόβον,
τ postq̄ fecit secū sine
καὶ μετὰ τὸ ποιῆσαι μεθ᾽ ἑαυτοῦ ἄνευ
cōsilio. Sine cōsilio nihil facias:
βουλῆς. Ἄνευ βουλῆς μηδὲν ποιήσῃς,
τ in faciēdo ne te peniteat.
καὶ ἐν τῷ ποιῆσαι μὴ μεταμελοῦ.
In via ruine nō eas:
Ἐν ὁδῷ ἀντιπτώματος μὴ πορεύου,
τ nō offendes in lapidosis. ne con-
καὶ μὴ προσκόψεις ἐν λιθώδεσι. μὴ πι-
fidas in via sine offendiculo: τ a
στεύσῃς ἐν ὁδῷ ἀπροσκόπῳ, καὶ ἀπὸ
filijs tuis caue. In omni
τῶν τέκνων σου φύλαξαι. Ἐν παντὶ
opere bono crede aīe tue:
ἔργῳ ἀγαθῷ πίστευε τῇ ψυχῇ σου,
τ eñi hoc est custodia mādatoꝝ.
καὶ γὰρ τοῦτό ἐστι τήρησις ἐντολῶν.
Qui credit dño attēdit mādato:
Ὁ πιστεύων κυρίῳ προσέχει ἐντολῇ,
τ q̄ confidit in illo nō diminue-
καὶ ὁ πεποιθὼς ἐπ᾽ αὐτῷ οὐκ ἐλαττω-
tur.
θήσεται. Ca. 33.

Timenti dñm nō occur-
Τῷ φοβουμένῳ τὸν κύριον οὐκ ἀ-
ret malū. sed in tentatione τ
παντήσει κακόν. ἀλλ᾽ ἐν πειρασμῷ καὶ
iteꝝ eruet eū. Uir sapiens
πάλιν ἐξαιρεῖται αὐτόν. Ἀνὴρ σοφὸς
nō odiet legē: at q̄ simulat
οὐ μισήσει νόμον, ὁ δὲ ὑποκρινόμενος
in ea: q̄si in procella multoꝝ.
ἐν αὐτῷ, ὡς ἐν καταιγίδι πολλῶν.
Homo prudens credet legi:
Ἄνθρωπος συνετὸς ἐμπιστεύσει νόμῳ,
τ lex illi fidelis: q̄si iterrogatio mānī-
καὶ ὁ νόμος αὐτῷ πιστός, ὡς ἐρώτημα δή-
festa. p̄para verbū: τ sic audieris:
λον. ἑτοίμασον λόγον, καὶ οὕτως ἀκουσθήσῃ,
indue disciplinā: τ tūc respōde.
σύνδησον παιδείαν, καὶ τότε ἀποκρίθητι.

A

B

C

D

A

ĕ.n.b Rota currus p̄cordia fatui: τ
Τροχὸς ἁμάξης σπλάγχνα μωροῦ, καὶ
q̄si axis versatilis cogitatio illiꝰ.
ὡς ἄξων στρεφόμενος ὁ διαλογισμὸς αὐτ.
equꝰ ad admissurā sicut amicus subsānator:
ἵππος εἰς ὀχείαν ὡς φίλος μωκός,
sub oī sessore hin-
ὑποκάτω παντὸς ἐπικαθημένου χρεμε-
niet. Quare dies est supra dié:
τίζει. Διατί ἡμέρα ὑπερέχει ἡμέρας,
τ oīs lux diei anni a sole:
καὶ πᾶν φῶς ἡμέρας ἐνιαυτοῦ ἀφ᾽ ἡλίου,
in cognitiōe dñi separati sunt: τ im-
ἐν γνώσει κυρίου διεχωρίσθησαν, καὶ ἠλ-
mutauit tēpora τ festiuitates. Et ab il-
λοίωσε καιροὺς καὶ ἑορτάς. Καὶ ἀπ᾽ αὐ-
lis exaltauit τ scificauit: τ ex ip̄is
τῶν ἀνύψωσε καὶ ἡγίασε, καὶ ἐξ αὐτῶν
posuit in numeꝝ dieꝝ: τ homi-
ἔθηκεν εἰς ἀριθμὸν ἡμερῶν, καὶ ἄνθρω-
nes oēs a solo τ ex terra
ποι πάντες ἀπὸ ἐδάφους καὶ ἐκ γῆς
creatꝰ est adā. in multitudine sciētie
ἐκτίσθη Ἀδάμ. ἐν πλήθει ἐπιστήμης
dñs separauit eos: τ immuta-
κύριος διεχώρισεν αὐτούς, καὶ ἠλλοίω-
uit vias eoꝝ. Ex ip̄is be-
σε τὰς ὁδοὺς αὐτῶν. Ἐξ αὐτῶν εὐ-
nedixit τ exaltauit τ ex ip̄is scti-
λόγησε καὶ ἀνύψωσε καὶ ἐξ αὐτῶν ἡγί-
ficauit: τ ad se approximauit: ab
ασε, καὶ πρὸς αὐτὸν ἤγγισεν, ἀπ᾽
ĕ.z.q.d ip̄is maledixit τ humiliauit
αὐτῶν κατηράσατο καὶ ἐταπείνωσε
τ euertit illos a sedibꝰ
καὶ ἀνέτρεψεν αὐτοὺς ἀπὸ στάσεων
ip̄oꝝ. Quasi lutū figuli in ma-
αὐτῶν. Ὡς πηλὸς κεραμέως ἐν χει-
nu ip̄ius: oēs vie eiꝰ s̄cdm
ρὶ αὐτοῦ, πᾶσαι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ κα-
dū bñplacitū ip̄ius. sic ho-
τὰ τὴν εὐδοκίαν αὐτοῦ. οὕτως ἄν-
mo in manu eiꝰ q̄ fecit eū:
θρωπος ἐν χειρὶ ποιήσαντος αὐτόν,
ad reddendū eis s̄m iudiciū
ἀποδοῦναι αὐτοῖς κατὰ τὴν κρίσιν
suū. Contra malū bo-
αὐτοῦ. Ἀπέναντι τοῦ κακοῦ τὸ ἀγα-
nū: τ cōtra mortē vita.
θόν, καὶ ἀπέναντι τοῦ θανάτου ἡ ζωή.
Sic cōtra peccatorē
Οὕτως ἀπέναντι τοῦ ἁμαρτωλοῦ ὁ
pius: τ sic contra vi-
εὐσεβής, καὶ οὕτως ἀπέναντι ἀν-
rū religiosum peccator. Et
δρὸς εὐσεβοῦς ὁ ἁμαρτωλός. Καὶ
sic aspice in oīa opa
οὕτως ἔμβλεψον εἰς πάντα τὰ ἔργα
altissimi: duo duo: vnū contra
τοῦ ὑψίστου, δύο δύο, ἓν κατέναντι
vnū: et ego vltimꝰ vigilaui.
τοῦ ἑνός, κἀγὼ ἔσχατος ἠγρύπνησα.
Sicut q̄ colligit calamos post vīdemiatores: i
ĕ.7.c. Ὡς καλαμώμενος ὀπίσω τρυγητῶν, ἐν
bñdictione dñi p̄ueni: τ q̄si q̄ vīde-
εὐλογίᾳ κυρίου ἔφθασα, καὶ ὡς τρυ-
miat repleui torculare. Aduertite q̄m
γῶν ἐπλήρωσα ληνόν. Κατανοήσατε ὅτι
nō mihi soli laboraui: sed omni-
οὐκ ἐμοὶ μόνῳ ἐκοπίασα, ἀλλὰ πᾶ-
bꝰ q̄rentibꝰ disciplinā. Audite
σι τοῖς ζητοῦσι παιδείαν. Ἀκούσα-

Precordia fatui quasi rota carri: & quasi axis versatilis cogitatus illiꝰ. Equus emissarius: sic & amicus subsannator: sub oī supra sedente hinnit. Quare dies diem superat: & iterum lux lucem: & annus annum a sole. A domini scientia separati sunt: facto sole & preceptum custodiente per dei sapientiam diuiduntur. Et immutauit tēpora & dies festos ipsorum: & in illis dies festos celebrauerunt ad horā. Ex ipsis exaltauit & magnificauit deus: & ex ipsis posuit in numerum dierum: & omnes homines de solo et ex terra vnde creatus est adam. In multitudine discipline domini separauit eos: et immutauit vias eorum. Et ex ip̄is benedixit & exaltauit: & ex ipsis sanctificauit: & ad se applicauit: & ex ipsis maledixit & humiliauit: & conuertit illos a separatione ipsorum. Quasi lutum figuli in manu ipsius: plasmare illud & disponere. Omnes vie eius secundum dispositionem eiꝰ: sic homo in manu illius qui se fecit: & reddet illi secundum iudicium suum. Contra malum bonum est: & contra vitam mors: sic et contra virum iustum peccator. Et sic intuere in omnia opera altissimi. Duo contra duo: & vnū contra vnū. Et ego nouissimꝰ euigilaui: & quasi qui colligit acinos post vindemiatores. In benedictione dei & ip̄e speraui: & quasi qui vindemiat repleui torcular. Respicite quoniam non mihi soli laboraui: sed & omnibus exquirentibus disciplinam. Audite me magnati et omnes populi: & rectores ecclesie auribus percipite. Filio & mulieri: fratri et amico non des potestatem super te in vita tua: et non dederis alii possessionem tuam: ne forte peniteat te et depreceris pro illis. Dum adhuc superes et aspiras: non immutabit te omnis caro. Melius est enim vt filii te rogent: q̄ te respicere in manus filiorum tuorum. In omnibus operibꝰ tuis precellens esto. Ne dederis maculam in gloriam tuā. In die consumationis dierum vite tue: & in tempore exitus tui distribue hereditatem tuam. Cibaria & virga et onus asino panis: et disciplina & opus seruo. Operatur in disciplina et q̄rit requiescere: laxa manus illi: & querit libertatem. Iugum & lorum curuāt collum durum: et seruum inclināt operationes assidue. Seruo maliuolo tortura & compedes: mitte illum in operationem ne vacet. Multam enim maliciam docuit ociositas. In opera constitue eum: sic enim condecet illum. Quia si non obaudierit: curua illum compedibus: et nō amplifices super omnē carnem. Verum sine iudicio nihil facias graue. Si est tibi seruus fidelis: sit tibi quasi anima tua. Quasi fratrem sic eum tracta: quoniam in sanguine anime compa rasti illum. Si leseris eum iniuste in fugam conuertetur: & si extollens discesserit: quem queras: & in qua via queres illum nescis.

Capitulum trigesimum quartum.

magnates: τ rectores eccle-
τε μεγιστᾶνες, καὶ οἱ ἡγούμενοι ἐκκλησί-
sie auribꝰ pcipite. Filio τ mulieri:
ας ἐνωτίσασθε. Υἱῷ καὶ γυναικί,
fratri τ amico: ne dederis potestatē
ἀδελφῷ καὶ φίλῳ, μὴ δῷς ἐξουσίαν
sup te in vita tua: τ ne dederis
ἐπὶ σεαυτῷ ἐν ζωῇ σου, καὶ μὴ δῷς
alteri diuitias tuas: ne penitentia
ἑτέρῳ τὰ χρήματά σου, ἵνα μὴ μεταμε-
ducius preceris p eis. Dū adhuc viuis
ληθεὶς δέῃ περὶ αὐτῶν. Ἕως ἔτι ζῇς
τ est spūs in te: ne alienes te ip-
καὶ ἐστι πνοὴ ἐν σοί, μὴ ἀλλάξῃς σεαυ-
sū oī carni. Meliꝰ eñ est
τὸν πάσῃ σαρκί. Κρεῖσσον γάρ ἐστι τὰ
filios indigere tui: q̄ te aspicere
τέκνα δεηθῆναί σου, ἢ σὲ ἐμβλέπειν
ad manꝰ filioꝝ tuoꝝ. In oibus operi-
εἰς χεῖρας υἱῶν σου. Ἐν πᾶσι τοῖς ἔρ-
bus tuis esto p̄cellens: τ ne des
γοις σου γίνου ὑπεράγων, καὶ μὴ δῷς
maculā in gloria tua. In die cōsū-
μῶμον ἐν τῇ δόξῃ σου. Ἐν ἡμέρᾳ συν-
mationis dieꝝ vite tue τ in tpe
τελείας ἡμερῶν ζωῆς σου καὶ ἐν καιρῷ
mortis distribue hereditatē. Pabula
τελευτῆς διάδος κληρονομίαν. Χορτά-
feni τ virga τ onera asino:
σματα καὶ ῥάβδος καὶ φορτία ὄνῳ,
panis τ disciplina τ opa seruo. ope-
ἄρτος καὶ παιδεία καὶ ἔργα οἰκέτῃ. ἐρ-
rare in disciplina τ queret re-
γάσαι ἐν παιδείᾳ καὶ ζητήσει ἀνά-
quiē: laxa manus illi τ quē-
παυσιν, ἄνες χεῖρας αὐτῷ καὶ ζη-
ret libertatē. iugū τ loꝝ
τήσει ἐλευθερίαν. ζυγὸς καὶ ἱμὰς
curuāt collū: τ seruo male-
κάμπτουσι τράχηλον, καὶ οἰκέτῃ κα-
fico torture τ tormēta. Im-
κούργῳ στρέβλαι καὶ βάσανοι. Ἔμ-
mitte illū in operationē ne va-
βαλε αὐτὸν εἰς ἐργασίαν ἵνα μὴ ἀρ-
cet: multā eñ malitiā docuit
γῇ, πολλὴν γὰρ κακίαν ἐδίδαξεν ἡ
ociositas. in opa constitue q̄madmodū
ἀργία. Εἰς ἔργα κατάστησον καθὼς
decet eū: τ si nō obedierit:
πρέπει αὐτῷ, καὶ ἐὰν μὴ πειθαρχῇ,
aggraua cōpedes eiꝰ. Et nō
βάρυνον τὰς πέδας αὐτοῦ. Καὶ μὴ
abundes oī carni: τ sine iudi-
περισσεύσῃς πάσῃ σαρκί, καὶ ἄνευ κρίσε-
cio nō facias aliquid. Si est tibi
ως μὴ ποιήσῃς μηδέν. Εἰ ἔστι σοι
seruꝰ: sit tibi sicut aīa tua
οἰκέτης, ἔστω σοι ὡς ἡ ψυχή σου
q̄m in sanguine acq̄siuisti illū. Si
ὅτι ἐν αἵματι ἐκτήσω αὐτόν. Εἰ
est tibi seruꝰ: tracta eū vt fra-
ἔστι σοι οἰκέτης, ἄγε αὐτὸν ὡς ἀδελ-
trē: q̄m tanq̄ aīa tua indigebis
φόν, ὅτι ὡς ἡ ψυχή σου ἐπιδεήσεις
eo. Si malefeceris ei iniuste
αὐτοῦ. Ἐὰν κακώσῃς αὐτὸν ἀδίκως
τ. tollēs aufugerit: in qua via
καὶ ἀπάρας ἀποδράσῃ, ἐν ποίᾳ ὁδῷ
queres eum:
ζητήσεις αὐτόν; Ca. 34.

Uane spes τ mēdaces.
Κεναὶ αἱ ἐλπίδες καὶ ψευδεῖς.

Vana ſpes & mẽdaciũ viro iſẽſato: & ſõnia extollũt ĩprudẽtes. Quaſi qui apprehẽdit vmbrã: & pſeqtur vẽtũ: ſic & q attẽdit ad viſa mẽdacia. Scd3 hoc viſio ſõniorũ. Ante faciẽ hoĩs ſĩlitudo alterius hoĩs. Ab ĩmũdo qd mũdabitur: & a mẽdace qd verũ dicetur? Diuinatio erroris & auguria: mẽdacia & ſõnia malefaciẽtiũ vãitas ẽ. Et ſicut parturiẽtis cor tuũ phãtaſias patitur niſi ab altiſſimo fuerit emiſſa viſitatio. ne dederis ĩ illis cor tuũ. Multos em̃ errare fecerũt ſõnia: & exciderũt ſperãtes in illis. Sine mẽdacio cõſumabitur verbũ legis: & ſapiã in ore fidelis cõplanabitur. Qui nõ eſt tentatus qd ſcit? Vir in multis expertus cogitabit multa: et q multa didicit enarrabit intellectu3. Qui nõ ẽ expt⁹ pauca recognoſcit. Qui aũt in multis fact⁹ ẽ: multiplicat maliciã. Qui tentat⁹ nõ ẽ: q̃lia ſcit. Qui ĩplanat⁹ eſt: abũdabit neqtia. Multa vidi enarrando: & plĩmas verborũ cõſuetudines. Aliquotiẽs vſq3 ad mortẽ piclitat⁹ ſu3 horũ cauſa: & liberat⁹ ſum grã dei. Spũs timẽtiũ deũ q̃ritur: & in reſpectu illi⁹ bñdicetur. Spes em̃ illorũ in ſaluãtẽ illos: & oculi dei in diligẽtes ſe. Qui timet dñ3 nihil trepidabit: & nõ pauebit: qm̃ ipe eſt ſpes ei⁹. Timẽtis dñm beata ẽ aĩa ei⁹: ad que3 reſpicit: & q eſt fortitudo eius. Oculi dñi ſup timentes eũ: ꝓtector potẽtie: firmamẽtũ virtutis: tegimẽ ardoris et vmbraculũ meridiani: deprecatio offenſiõis & adiutoriũ caſus: exaltãs aĩam & illũinãs oculos: dãs ſanitatẽ & vitã et bñdictionẽ. Immolãtis ex iniquo oblatio ẽ maculata: & nõ ſunt bñplacite ſubſãnatiões iniuſtorũ. Dñs ſol⁹ ſuſtinẽtib⁹ ſe in via veritatis & iuſticie. Dona iniquorũ nõ pbat altiſſim⁹: nec reſpicit ĩ oblatiões iniquorũ: nec in multitudine ſacrificiorũ: eorũ ꝓpitiabitur pctĩs. Qui offert ſacrificiu3 ex ſubſtãtia paupu3: q̃ſi q victimat filiũ ĩ cõſpectu patris ſui. Panis egẽtiũ vita pauperis ẽ: q defraudat illũ hõ ſanguinis ẽ. Qui aufert ĩ ſudore panẽ q̃ſi q occidit ꝓximũ ſuũ. Qui effundit ſãguinẽ: & q fraudẽ facit mercenario: frẽs ſũt. Vn⁹ edificãs et vnus deſtruẽs: qd ꝓdeſt illis niſi labor? Vn⁹ orãs & vn⁹ maledicẽs: cui⁹ vocẽ exaudiet de⁹? Qui baptizatur a mortuo & iterũ tãgit mortuũ qd ꝓficit lauatio illi⁹? Sic homo q ieiunat in peccatis ſuis: & iteru3 eadẽ faciens quid proficit humiliãdo ſe? Orationẽ illius quis exaudiet? Ca.35.

Qui cõſeruat legẽ mĩtiplicat orõnẽ. Sacrificiũ ſalutare ẽ attẽdere mãdatis et diſcedere ab oĩ iniqtate: & ꝓpitiationẽ litare ſacrificiis ſup iniuſticias: & deprecatio ꝓ pctĩs recedere ab iniuſticia. Retribuet grãm q offert ſimilaginẽ: & q facit miãm offert ſacrificiũ. Bñplacitũ ẽ dño recedere ab iniqtate: & deprecatio ꝓ pctĩs recedere ab iniuſticia. Nõ apparebis ante cõſpectũ dñi vacu⁹: Hec em̃ oĩa ꝓpter mãdata dei fiũt. Oblatio iuſti ĩpinguat altare: & odor ſuauitatis ẽ in cõſpectu altiſſimi. Sacrificiũ iuſti acceptũ ẽ: & memoriã ei⁹ nõ obliuiſcetur dñs. Bono aĩo gl̃iã redde deo: & nõ minuas pmitias manuũ tuarũ. In oĩ dato hilarẽ fac vultũ tuũ: & ĩ exultatiõe ſctifica decimas tuas.

Da altiſſimo ſm donatũ ei⁹ et in bono oculo adinuentionẽ facito manuũ tuarũ: qm̃ dñs retribuẽs eſt: & ſepties tãtũ retribuet tibi. Noli offerre munera praua: nõ em̃ ſuſcipiet illa. Et noli inſpicere ſacrificiũ iniuſtũ: qm̃ dñs videx eſt: & nõ eſt apud illũ gl̃ia pſone. Non accipiet dñs perſonã in pauperẽ: et deprecationẽ leſi exaudiet. Nõ deſpiciet preces populi: nec viduã ſi effundat loquelã gemit⁹. Nõne lachryme vidue ad maxillã deſcendũt: et exclamatio eius ſup deducentẽ eas? A maxilla em̃ aſcendũt vſq3 ad celũ: & dñs exauditor non delectabitur ĩ illis. Qui adorat deũ in oblectatione ſuſcipietur: & deprecatio illius vſq3 ad nubes ꝓpinquabit. Oratio humiliãtis ſe nubes penetrabit: & donec ꝓpinquet nõ cõſolabitur: & nõ diſcedet donec altiſſim⁹ aſpiciat. Et dñs nõ elongabit: ſed iudicabit iuſtos & faciet iudiciũ: & fortiſſim⁹ nõ habebit in illis paciẽtiã: vt cõtribulet dorſum ĩpo3u3 & gẽtibus reddet vindictam donec tollat plenitudinẽ ſuperborum: & ſceptra iniquorũ cõtribulet: donec reddat hoĩb⁹ ſm act⁹ ſuos et ſm opa ade: et ſm preſumptionẽ illius: donec iudicet iudiciũ plebis ſue: & oblectabit iuſtos miã ſua. Specioſa miã dei in tempore tribulationis: quaſi nubes pluuie in tempore ſiccitatis. Ca.36.

Miſerere nrĩ de⁹ oĩm & reſpice nos: et oſtẽde nobis lucẽ miſerationu3 tuarũ: et ĩmitte timorẽ tuũ ſup gẽtes q̃ nõ exq̃ſierũt: vt cognoſcant qa nõ ẽ de⁹ niſi tu: vt enarrẽt magnalia tua. Alleua manũ tuã ſup gẽtes aliẽas: vt videãt potẽtiã tuã. Sicut em̃ in cõſpectu eorũ ſctificat⁹ es ĩ nobis: ſic in cõſpectu nrõ magnificaberis in eis: vt cognoſcant te ſicut & nos cognouim⁹: qa nõ eſt de⁹ preter te dñe. Innoua ſigna et ĩmuta mirabilia. Gl̃ifica manũ & brachiũ dextru3. Excita furorẽ et effũde irã. Extolle aduerſariũ & affligẽ inimicũ. Feſtina tẽp⁹ et memẽto finis: vt enarrent mirabilia tua. In ira flãme deuoretur q ſaluatur & q peſſimãt plebẽ tuã inueniãt pditionẽ. Cõtere caput principũ: et inimicorũ dicentiũ nõ eſt ali⁹ pter nos. Cõgregã oẽs trib⁹ iacob: et cognoſcãt qa nõ ẽ deus niſi tu: vt enarrẽt magnalia tua: et hereditabis eos ſicut ab initio. Miſerere plebi tue ſup quã ĩuocatũ ẽ nomẽ tuu3: & iſrl̃ quẽ coeq̃ſti primogenito tuo. Miſerere ciuitatis ſctificationis tue hieruſalẽ: ciuitati reqei tue. Reple ſiõ ĩenarrabilib⁹ virtutib⁹ tuis: & gl̃ia tua ppl̃m tuũ. Da teſtimoniũ qa ab initio creature tue ſunt: & ſuſcita pcationes q̃s locuti ſunt in noĩe tuo ꝓphete priores. Da mercedẽ ſuſtinẽtib⁹ te: vt ꝓphete tui fideles ĩueniãtur: et exaudi orõnẽſ ſuorũ tuorũ. Scd3 bñdictione3 aarõ da pplo tuo: & dirige nos ĩ viã iuſticie: vt ſciant oẽs q habitãt terrã: qa tu es deus cõſpector ſeculorũ. Omne3 eſcã mãducabit venter: & eſt cibus cibo melior. Fauces contingunt cibum: & cor inſenſatum verba mendacia. Cor prauu3 dabit triſticiam: et homo peritus reſiſtet illi.

Omne masculũ suscipiet mulier: est
Πάντα ἄρρενα ἐπιδέξεται γυνή, ἔστι
enĩ filia q̃ filia melior. Spe
γὰρ θυγάτηρ θυγατρὸς κρείσσων. Κάλ
cies mulieris exhilarat faciẽ: et
λος γυναικὸς ἱλαρύνει πρόσωπον, καὶ
sup omnẽ cõcupiscẽtiã hoĩs sup
ὑπὲρ πᾶσαν ἐπιθυμίαν ἀνθρώπου ὑπ
inducit: si est in lingua eius
ερἀγει. Εἰ ἔστιν ἐπὶ γλώσσης ἔλεος
et mansuetudo et sanitas. Nõ est
καὶ πραΰτης καὶ ἴασις. Οὐκ ἔστιν ὁ
vir illius fm filios hoim. Qui pos
ἀνὴρ αὐτῆς καθ' υἱοὺς ἀνθρώπων. Ὁ κτώ
sidet mulierẽ inchoat possessionẽ: adiu
μενος γυναῖκα ἐνάρχεται κτήσεως, βοη
toriũ fm ipm et colũnã quietis.
θὸν κατ' αὐτὸν καὶ στῦλον ἀναπαύσεως.
vbi nõ est sepes diripietur posses
οὗ οὐκ ἔστι φραγμὸς διαρπαγήσεται κτῆ
sio: et vbi nõ est mulier igemiscet pere
μα, καὶ οὗ οὐκ ἔστι γυνὴ στενάξει πλα
grinãs. Quis eñ confidet expedito la
νώμενος. Τίς γὰρ πιστεύσει εὐζώνῳ λῃ
troni erranti de ciuitate in ciuitatẽ.
στῇ ἀφαλλομένῳ ἐκ πόλεως εἰς πόλιν.
sic hoi nõ habenti nidũ et
οὕτως ἀνθρώπῳ μὴ ἔχοντι νοσσιὰν καὶ
hospitanti vbicũq; aduesperauerit.
καταλύοντι οὗ ἐὰν ὀψίσῃ. Ca. 37.

Omnis amicus dicet: amicus sum et ego:
Πᾶς φίλος ἐρεῖ, ἐφιλίασα κἀγώ,
sed est amic⁹ nomine solũ amicus.
ἀλλ' ἔστι φίλος ὀνόματι μόνον φίλος.
Nõne tristitia manet vsq; ad mortẽ: soda
Οὐχὶ λύπη ἔνι ἕως θανάτου; ἑται
lis et amic⁹ versus in inimicitiã.
ρος καὶ φίλος τρεπόμενος εἰς ἔχθραν.
O praua cogitatio: vnde inuoluta es
Ὦ πονηρὸν ἐνθύμημα, πόθεν ἐνεκυλίσθης
cooperire aridã in dolositate.
καλύψαι τὴν ξηρὰν ἐν δολιότητι.
Sodalis amico cõgaudet in letitia:
Ἑταῖρος φίλου συνήδεται ἐν εὐφροσύνῃ,
et in tpe tribulatiõis erit cõtrarius.
καὶ ἐν καιρῷ θλίψεως ἔσται ἀπέναντι.
sodalis eñ amico simul laborat causa ven
ἑταῖρος φίλῳ συμπονεῖ χάριν γασ
tris: et contra hostẽ accipiet
τρός, καὶ ἔναντι πολέμου λήψεται
scutũ. Nõ obliuiscaris amici in
ἀσπίδα. Μὴ ἐπιλάθου φίλου ἐν τῇ
aĩa tua: et nõ memor sis illius
ψυχῇ σου, καὶ μὴ ἀμνημονήσῃς αὐτοῦ
in diuitiis tuis. Nõ cõsilieris cũ
ἐν χρήμασί σου. Μὴ βουλεύου μετὰ
eo q̃ reueref te: et a
τοῦ ὑποβλεπομένου σε, καὶ ἀπὸ τῶν
zelantib⁹ te absconde cõsiliũ. Ois
ζηλούντων σε κρύψον βουλήν. Πᾶς
cõsiliarius aufert cõsiliũ: sed est
σύμβουλος ἐξαίρει βουλήν, ἀλλ' ἔστι
q̃ cõsiliat in seipm. a cõsi
συμβουλεύων εἰς ἑαυτόν. Ἀπὸ συμ
liario serua aiam tuã: et sci
βούλου φύλαξαι ψυχήν σου, καὶ γνῶ
to prius que eius necessitas. Et eñ
θι πρότερον τίς αὐτοῦ χρεία. Καὶ γὰρ
ipse sibi cõsiliab ne forte ia
αὐτὸς ἑαυτῷ συμβουλεύσεται, μήποτε βά
ciat in te sortẽ: et dicat tibi bona
λῃ ἐπὶ σοὶ κλῆρον, καὶ εἴπῃ σοι καλὴ

Omnẽ masculũ excipiet mulier: et est filia melior filia. Species mulieris exhilarat faciem viri sui: & super omnẽ cõcupiscentiam hominis superducet desiderium. Si est lingua curatiõis: est & mitigationis & mĩe: nõ est vir illi⁹ fcdm filios hoĩs. Qui possidet mulierẽ bonã inchoat possessionẽ: adiutoriũ secũdũ illũ est et colũna vt requies. Vbi nõ est sepes diripietur possessio: & vbi non est mulier ingemiscet egens. Cui credit qui nõ habet nidũ. Et deflectens vbicũq; obscurauerit quasi succinctus latro exiliẽs de ciuitate in ciuitatem.

Capitulum trigesimũ septimum.

Omnis amicus dicet et ego amicitiã copulaui: sed est amicus solo nomine amicus. Nonne tristicia inest vsq; ad mortem? Sodalis autẽ et amicus ad inimiciciam cõuertentur. O presumptio nequissima: vnde creata es cooperire aridam malicia & dolositate illius. Sodalis amico cõiucundabitur in oblectationibus: & in tempore tribulationis aduersarius erit. Sodalis amico condolet causa ventris: & contra hostem accipiet scutum. Non obliuiscaris amici tui in animo tuo: & non immemor sis illi⁹ in operibus tuis. Noli cõsiliari cum socero tuo: et a zelantibus te absconde cõsilium. Omnis consiliarius prodit cõsilium: sed est cõsiliarius in semetipso. A consiliario serua animã tuam. Prius scito que sit illius necessitas: & quid ipse in animo suo cogitabit. Ne forte mittat sudem in terram & dicat tibi: bona est via tua: & stet ecõtrario videre quid tibi eueniat. Cũ viro irreligioso tracta de sanctitate: & cum iniusto de iusticia: & cũ muliere de his que emulatur. Cũ timido de bello: cũ negociatore de traiectione. Cum emptore de venditione: cum viro liuido de gratiis agendis. Cũ impiis de pietate: cum inhonesto de honestate. Cũ operario agrario de omni opere: cum operario annuali de consummatione anni: cum seruo pigro de multa operatione. Non attendas his in oĩ consilio. Sed cum viro sancto assiduus esto: quẽcunq; cognoueris obseruantem timorem dei: cuius anima est secũdum animam tuã. Quicunq; titubauerit in tenebris: non condolebit tibi. Et cor boni consilii statue tecum. Non est enim tibi aliud pl⁹ illo. Anima viri sancti enunciat aliquando vera: q̃s septem circunspectores sedentes in excelso ad speculandum. Et in his omnib⁹ deprecare altissimũ: vt dirigat in veritate viã tuam. Ante omnia opera verbũ verax precedat te: & ante omnem actum consilium stabile. Verbũ neq; immutabit cor: ex quo ptes quattuor oriuntur bonum & malum: vita: & mors: & dũtaxat illorum est assidua lingua. Vir peritus multos erudiuit: & anime sue suauis est. Qui sophistice loquitur odibilis est: in omni re defraudabitur. Nõ est enĩ illi data a dño gratia: omni enĩ sapiẽtia defraudatus est. Est sapiens aĩe sue sapiẽs: & fruct⁹ sensus illius laudabilis.

via tua: et stabit e contrario ad vidẽdũ
ἡ ὁδός σου, καὶ στήσεται ἐξεναντίας ἰδεῖν τὸ
q̃d eueniet tibi. Nõ cõsilieris
συμβησόμενόν σοι. Μὴ συμβουλεύου
cum eo q̃ reueretur te: et a
μετὰ τοῦ ὑποβλεπομένου σε, καὶ ἀπὸ
zelantibus te absconde cõsiliũ. Cum
τῶν ζηλούντων σε κρύψον βουλήν. Μετὰ
muliere de pellice eius: et cum
γυναικὸς περὶ ἀντιζήλου αὐτῆς, καὶ μετὰ
timido de bello. cum mercatore de
δειλοῦ περὶ πολέμου. μετὰ ἐμπόρου περὶ
cõmutatione. et cum emente de
μεταβολίας καὶ μετὰ ἀγοράζοντος περὶ
venditiõe. Cum inuido de gra
πράσεως. Μετὰ βασκάνου περὶ εὐ
titudine: et cum immisericordi de
χαριστίας, καὶ μετὰ ἀνελεήμονος περὶ
benificentia. cum pigro de om
χρηστοηθείας. μετὰ ὀκνηροῦ περὶ παν
ni opere: et cum mercenario ãnali
τὸς ἔργου, καὶ μετὰ μισθίου ἐφετείου
de cõsumatiõe. Seruo pigro de
περὶ συντελείας. Οἰκέτῃ ἀργῷ περὶ
multa operatione. Nõ attẽdas sup his
πολλῆς ἐργασίας. Μὴ ἔπεχε ἐπὶ τούτοις
de omni cõsultatione: sed cum
περὶ πάσης συμβουλίας, ἀλλ' ἢ μετὰ
viro pio assiduus esto. Quẽcõ
ἀνδρὸς εὐσεβοῦς ἐνδελέχιζε. Ὃν ἂν
gnoueris cõseruantẽ mãdata dñi:
ἐπιγνῷς συντηροῦντα ἐντολὰς κυρίου,
q̃ in aĩa sua fm aĩam
ὃς ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ κατὰ τὴν ψυ
tuã: et si offenderis: condole
χήν σου, καὶ ἐὰν πταίσῃς, συναλγή
bit tibi. Et cõsiliũ cordis statue:
σει σοι. Καὶ βουλὴν καρδίας στῆσον,
nõ .n. est tibi fidelior eo. aia
οὐ γάρ ἐστί σοι πιστότερος αὐτῆς. ψυχὴ
.n. viri nunciare aliqñ sfuc
γὰρ ἀνδρὸς ἀπαγγέλλειν ἐνίοτε εἴω
uit magis q̃ septẽ speculatores sedẽtes in excel
θεν, ἢ ἑπτὰ σκοποὶ καθήμενοι ἐπὶ μετε
so speculæ. Et in oĩbus his
ώρου ἐπὶ σκοπῆς. Καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις
deprecare altissimũ: vt dirigat veritate
δεήθητι τοῦ ὑψίστου, ἵνα εὐθύνῃ ἐν ἀληθείᾳ τὴν
viã tuã. Initiũ omnis operis: verbũ:
ὁδόν σου. ἀρχὴ παντὸς ἔργου, λόγος, καὶ
ante omnẽ actũ cõsiliũ. Vestigiũ muta
πρὸ πάσης πράξεως βουλή. Ἴχνος ἀλλοιώ
tionis cordis vultus. Quattuor ptes oriũ
σεως καρδίας πρόσωπον. Τέσσαρα μέρη ἀνα
tur: bonũ: malũ: vita: mors: et
τέλλει, ἀγαθὸν καὶ κακόν, ζωὴ καὶ θάνατος, καὶ ἡ
dñatrix illor assidue lingua est.
κυριεύουσα αὐτῶν ἐνδελεχῶς γλῶσσά ἐστιν.
Est vir astutus multorũ eruditor:
Ἔστιν ἀνὴρ πανοῦργος πολλῶν παιδευτής,
et ppe aĩe inutilis est. est sophi
καὶ τῇ ἰδίᾳ ψυχῇ ἄχρηστός ἐστιν. ἔστι σοφι
sticans in sermõib⁹ odibilis: hic omni sa
ζόμενος ἐν λόγοις μισητός, οὗτος πάσης τροφῆς
pia defraudabit. Nõ .n. data est illi a
καθυστερήσει. Οὐ γὰρ ἐδόθη αὐτῷ παρὰ
dño gra: qm̃ omni sapia priuatus est.
κυρίου χάρις, ὅτι πάσης σοφίας ἐστερήθη. ἔστι
sapiẽs ppe aie: et fructus
σοφὸς τῇ ἰδίᾳ ψυχῇ, καὶ οἱ καρποὶ τῆς
intellectus eius in ore laudabiles.
συνέσεως αὐτοῦ ἐπὶ στόματος αἰνετοί.

Vir sapiẽs suam plebẽ erudit:
Ἀνὴρ σοφὸς τὸν ἑαυτοῦ λαὸν παιδεύσει,
et fructus intellect⁹ illius fi
καὶ οἱ καρποὶ τῆς συνέσεως αὐτοῦ πι
deles. Vir sapiẽs implebit bñdictiõe:
στοί. Ἀνὴρ σοφὸς πλησθήσεται εὐλογίας,
et beatũ dicent eum oẽs vidẽ
καὶ μακαριοῦσιν αὐτὸν πάντες οἱ ὁρῶν
tes. Vita viri in nũero dierũ:
τες. Ζωὴ ἀνδρὸς ἐν ἀριθμῷ ἡμερῶν, καὶ
dies israel inũerabiles. sapiẽs in
αἱ ἡμέραι τοῦ Ἰσραὴλ ἀναρίθμητοι. σοφὸς ἐν τῷ
ppl'o suo hereditabit gliam: et no
λαῷ αὐτοῦ κληρονομήσει δόξαν, καὶ τὸ ὄνο
mẽ illius erit in sclm. Fili
μα αὐτοῦ ἔσται εἰς τὸν αἰῶνα. Τέκνον
in vita tua tenta aĩam tuã:
ἐν ζωῇ σου πείρασον τὴν ψυχήν σου,
et vide q̃d malum illi: et non des
καὶ ἴδε τί πονηρὸν αὐτῇ, καὶ μὴ δῷς
ei. Nõ eñ oĩa oĩbus confe
αὐτῇ. Οὐ γὰρ πάντα πᾶσι συμ
runt: et nõ omnis aĩa in omni
φέρει, καὶ οὐ πᾶσα ψυχὴ ἐν παντὶ
cõplacet. nõ sis insatiabil in oĩbus de
εὐδοκεῖ. μὴ ἀπληστεύου ἐν πάσῃ τρυ
liciis: et ne effundaris sup epulas.
φῇ, καὶ μὴ ἐκχυθῇς ἐπὶ ἐδεσμάτων.
In multis .n. escis erit infir
Ἐν πολλοῖς γὰρ βρώμασιν ἔσται νό
mitas et insatiabilitas appropĩqbit vsq; ad cho
σος, καὶ ἡ ἀπληστία ἐγγιεῖ ἕως χολέ
lerã. ppt insatiabilitatẽ multi obie
ρας. Δι' ἀπληστίαν πολλοὶ ἐτελεύτη
runt: at attendens adiiciet vitã.
σαν, ὁ δὲ προσέχων προσθήσει ζωήν. C. 38

Honora medicũ ad necessitatẽ ho
Τίμα ἰατρὸν πρὸς τὰς χρείας τι
norib⁹ eius. et .n. illum creauit do
μαῖς αὐτοῦ, καὶ γὰρ αὐτὸν ἔκτισε κύριος.
min⁹. ab .n. altissimo est medela: et
παρὰ γὰρ ὑψίστου ἐστὶν ἴασις, καὶ
a rege accipiet gliam.
παρὰ βασιλέως λήψεται δόμα.
Sciẽtia medici exaltabit caput il
Ἐπιστήμη ἰατροῦ ἀνυψώσει κεφαλὴν αὐ
lius: et coram magnatib⁹ in admiratione
τοῦ, καὶ ἔναντι μεγιστάνων θαυμασθήσε
erit. Dñs creauit de fra medicamẽta:
ται. Κύριος ἔκτισεν ἐκ γῆς φάρμακα, καὶ
vir prudẽs nõ grauabitur illis.
ἀνὴρ φρόνιμος οὐ προσοχθιεῖ αὐτοῖς.
Nõne a ligno idulcata est aqua: ad
Οὐκ ἀπὸ ξύλου ἐγλυκάνθη ὕδωρ, εἰς
cognoscendũ virtutẽ eius ab ho
τὸ γνωσθῆναι τὴν ἰσχὺν αὐτοῦ; ἀπὸ ἀν
mine? Et ipse dedit hoibus
θρώπων; Καὶ αὐτὸς ἔδωκεν ἀνθρώποις
sciẽtiam vt glificetur in mirabi
ἐπιστήμην ἐνδοξάζεσθαι ἐν τοῖς θαυμα
libus suis. In illis curauit et abstulit
σίοις αὐτοῦ. Ἐν αὐτοῖς ἐθεράπευσε καὶ ἦρε
dolorẽ eius. Vnguẽtari⁹ in his faci
τὸν πόνον αὐτοῦ. Μυρεψὸς ἐν τούτοις ποιή
et mixtionẽ: et nõ cõsumabũt ope
σει μίγμα, καὶ οὐ μὴ συντελεσθῇ τὰ ἔρ
ra eius: et pax ab illo est sup
γα αὐτοῦ, καὶ εἰρήνη παρ' αὐτοῦ ἐστὶν ἐπὶ
faciem fre. Fili in infirmita
προσώπου τῆς γῆς. Τέκνον ἐν ἀρρωστήμα
te tua ne despicias: sed ora dñm:
τί σου μὴ παράβλεπε, ἀλλ' εὖξαι κυρίῳ,

Vir sapiens plebẽ suam erudit: & fructus sensus illi⁹ fideles sunt. Vir sapiẽs implebitur benedictionibus: & videntes illum laudabunt. Vita viri in numero dierũ: dies autem israel innumerabiles sunt. Sapiens in populo hereditabit honorẽ: & nomẽ illius erit viuẽs in eternũ. Fili in vita tua tenta animã tuam: et si fuerit nequã non des illi potestatẽ. Non enim omnia oĩbus expediũt: & nõ omni anime omne genus placet. Noli auidus esse in omni epulatione: et nõ te effundas super omnẽ escam. In multis enim escis erit infirmitas: & auiditas appropinquabit vsq; ad cholerã. Propter crapulam multi obierunt: qui aũt abstinens est adiiciet vitam. Ca. 38.

Honora medicum propter necessitatẽ: etenĩ illũ creauit altissim⁹. A deo est enim omnis medela: et a rege accipiet donationẽ. Disciplina medici exaltabit caput illi⁹: & in cõspectu magnatorũ collaudabitur. Altissimus creauit de terra medicina: & vir prudens non abhorrebit illã. Nonne a ligno indulcata est aq̃ amara? Ad agnitionẽ hominũ virtus illorũ. Et dedit hominibus sciẽtiã altissimus: honorari in mirabilibus suis. In his curans mitigabit dolorẽ: et vnguentarius faciet pigmẽta suauitatis: & vnctiões cõficiet sanitatis: & non consumabũtur opera eius. Pax enim dei sup faciẽ terre. Fili in tua infirmitate nõ despicias teipsũ: sed ora dñm & ipse curabit te. Auerte a delicto & dirige manus: & ab omni delicto munda cor tuũ. Da suauitatẽ & memoriam similaginis: & impingua oblationẽ: & da locũ medico. Etenim illũ dominus creauit: & non discedat a te: quia opera eius sunt necessaria. Est enim tempus quando in manib⁹ illorũ incurras: ipsi vero dñm deprecabuntur vt dirigat requiẽ eorũ in sanitatem propter conuersationem illorum. Qui delinquit in conspectu eius qui fecit eũ: incidet in manus medici. Fili in mortuum produc lachrymas: & quasi dira passus incipe plorare: et secundũ iudiciũ contege corpus illius: & non despicias sepulturã illius. Propter delaturã autem amare fer luctum illius vno die: & consolare propter tristiciã: & fac luctũ secundũ meritum eius vno die vel duob⁹ ppter detractionem. A tristicia enim festinat mors & cooperit virtutẽ: & tristicia cordis flectit ceruicẽ. In abductione permanet tristicia: & substãtia inopis secundũ cor eius. Nõ dederis in tristicia cor tuũ: sed repelle eã a te: & memẽto nouissimorum. Noli obliuisci: neq; enim est cõuersio: et huic nihil proderis: & teips̃ pessimabis. Memor esto iudicii mei: sic enim erit & tuũ. Mihi heri & tibi hodie. In requie mortui requiescere fac memoriã ei⁹: & cõsolare illũ in exitu spirit⁹ sui. Sapiẽtiã scribe in tẽpore vacuitatis: & q̃ minoratur actu sapiam pcipiet quia sapiã replebitur.

et ipse sanabit te. Auerte ab erro
καὶ αὐτὸς ἰάσεταί σε. Ἀπόστησον πλημμε
re et dirige manũ: et ab omni
λείας καὶ εὔθυνον χεῖρας, καὶ ἀπὸ πά
in peccato munda cor.
σης ἁμαρτίας καθάρισον καρδίαν.
Da suauẽ odorẽ et memoriã similagi
Δὸς εὐωδίαν καὶ μνημόσυνον σεμιδά
nis: et impingua oblationẽ: q̃si nõ
λεως, καὶ λίπανον προσφοράν, ὡς μὴ
existẽs. Et medico da locũ: et
ὑπάρχων. Καὶ ἰατρῷ δὸς τόπον, καὶ
eñ illũ dñs creauit: et nõ discee
γὰρ αὐτὸν ὁ κύριος ἔκτισε, καὶ μὴ ἀπο
dat a te: et eñ illius necessitas. Est
στήτω σου, καὶ γὰρ αὐτοῦ χρεία. Ἔστιν
qñ et tps: et in manib⁹ eor sanatio
ὅτε καιρὸς καὶ ἐν χερσὶν αὐτῶν εὐο
dos: et eñ ipsi dñm deprecabunt:
δία, καὶ γὰρ αὐτοὶ κυρίου δεηθήσονται,
vt det illis requiẽ et sani
ἵνα εὐοδώσῃ αὐτοῖς ἀνάπαυσιν καὶ ἴα
tatẽ gra cõuersatiõis. q̃ peccat
σιν χάριν ἐμβιώσεως. ὁ ἁμαρτάνων
in cõspectu eius q̃ fecit eũ: inci
ἔναντι τοῦ ποιήσαντος αὐτόν, ἐμπέσοι
dat in manus medici. Fili sup mor
εἰς χεῖρας ἰατροῦ. Τέκνον ἐπὶ νε
tuũ produc lachrymas: et q̃si dira
κρῷ κατάγαγε δάκρυα, καὶ ὡς δεινὰ
passus incipe luctus. Fm āt
πάσχων ἔναρξαι θρήνου. κατὰ δὲ τὴν
iudiciũ illius: cõtege corpus illi⁹:
κρίσιν αὐτοῦ περίστειλον τὸ σῶμα αὐτοῦ,
et nõ despicias sepulturã illius. Acer
καὶ μὴ ὑπερίδῃς τὴν ταφὴν αὐτοῦ. Πί
bũ fac fletũ: et accede planctũ:
κρανον κλαυθμόν, καὶ θέρμανον κοπετόν,
et fac luctũ fm dignitatẽ
καὶ ποίησον τὸ πένθος κατὰ τὴν ἀξίαν
eius. Die vnũ et duo gra de
αὐτοῦ. Ἡμέραν μίαν καὶ δύο χάριν δια
tractiõis: et cõsolare te tristitie causa.
βολῆς, καὶ παρακλήθητι λύπης ἕνεκα.
a tristitia eñ procedit mors: et tri
ἀπὸ λύπης γὰρ ἐκβαίνει θάνατος, καὶ λύ
stitia cordis flectet vires. In inductio
πῃ καρδίας κάμψει ἰσχύν. Ἐν ἐπα
ne pmanet et tristitia: et vita pau
γωγῇ παραμένει καὶ λύπη, καὶ βίος πτω
peris maledictio cordis. ne des in tristitiã
χοῦ κατάρα καρδίας. μὴ δῷς εἰς λύπην
cor tuũ: repelle eã: me
τὴν καρδίαν σου, ἀπόστησον αὐτὴν μνη
mor nouissimorũ. ne obliuiscaris: nõ eñ ẽ
σθεὶς τὰ ἔσχατα, μὴ ἐπιλάθου, οὐ γὰρ ἔστιν
reditus: et huic nõ pderis: et tibi
ἐπάνοδος, καὶ τοῦτον οὐκ ὠφελήσεις, καὶ σε
ipi malefacies. memẽto iudicii mei:
αυτὸν κακώσεις. Μνήσθητι τὸ κρίμα μου,
qm̃ sic et tuũ. mihi heri: et tibi ho
ὅτι οὕτως καὶ τὸ σόν. ἐμοὶ χθές, καὶ σοὶ σή
die. in requie mortui requiescere fac
μερον. ἐν ἀναπαύσει νεκροῦ κατάπαυσον
memoriã eius: et cõsolare in
τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ, καὶ παρακλήθητι ἐν
illo in exitu sps sui. sapia
αὐτῷ ἐν ἐξόδῳ πνεύματος αὐτοῦ. σοφία
scribe in opportunitate ocii: et dimi
γραμματέως ἐν εὐκαιρίᾳ σχολῆς, καὶ ὁ ἐλασ
nuus opere suo nõ erit sapiens.
σούμενος πράξει αὐτοῦ σοφισθήσεται.

1. cor. 6. c. et 10. f. — Exo. 15 b. — s. 6. b. — s. 22. b

Qui tenet aratrum et qui gloriatur in iaculo: stimulo boues agitat: & conuersatur in operibus eorum: & narratio ei⁹ in filiis taurorum. Cor suum dabit ad versandos sulcos & vigilia eius in sagina vaccarum. Sic omnis faber & architectus qui noctẽ tanq̃ȝ diem transigit: q sculpit signacula sculptilia: & assiduitas eius variat picturam. Cor suũ dabit in similitudinẽ picture: & vigilia sua pficit opus. Sic faber ferrarius sedẽs iuxta incudẽ & cõsiderans opus ferri. Vapor ignis vret carnes eius: & in calore fornacis concertatur. Vox mallei innouat aurem eius: & contra similitudinem vasis oculus ei⁹. Cor suũ dabit in consumationem operuȝ: & vigilia sua ornabit im perfectionem. Sic figulus sedẽs ad op⁹ suum: conuertens pedibus suis rotã: q in sollicitudine positus est semper propter opus suuȝ: & innumera est omnis operatio ei⁹. In brachio suo formabit lutũ: & ante pedes suos curuabit virtutem suam. Cor suum dabit vt cõsumet linitionem: & vigilia sua mundabit fornacem. Omnes hi in manibus suis sperauerũt: & vnusquisq̃ȝ in arte sua sapiẽs est. Sine his omnibus non edificatur ciuitas. Et non inhabitabunt nec inãbulabunt: et in ecclesiam non transilient. Super sellam iudicis non sedebũt: & testamentum iudicii non intelligẽt: neq̃ȝ palam facient iudicium & disciplinam: & in parabolis nõ inueniẽtur: sed creaturam cui confirmabunt & deprecatio illorum in operationem artis: accõmodantes animas suas: & conquirentes in lege altissimi.

Capitulum trigesimũ nonum.

SApientiam omnium antiquorum exquiret sapiẽs: & in prophetis vacabit. Narrationem virorum nominatorũ conseruabit: & in versutias parabolarũ simul introibit. Occulta puerbiorum exquiret: & in absconditis parabolarum cõuersabitur. In medio magnatorum ministrabit: & in conspectu psidis apparebit. In terrã aliengenarũ gẽtium pertransiet. Bona enim & mala in omnib⁹ tentabit. Cor suuȝ tradet ad vigilandũ diluculo ad dñm q fecit illum: et in conspectu altissimi deprecabitur. Aperiet os suum in oratione: & pro delictis suis deprecabitur. Si enim dominus magnus voluerit: spiritu intelligentie replebit illum: & ipse tanq̃ȝ imbres emittet eloquia sapientie sue: & in oratione confitebitur domino. Et ipse diriget consiliuȝ eius & disciplinam: et in absconditis suis consiliabitur. Ipse palam faciet disciplinam doctrine sue: & in lege testamenti domini gloriabitur. Collaudabunt multi sapiẽtiam eius: & vsque in seculum non delebitur. Non recedet memoria eius: & nomẽ eius requiretur a generatione in generationem. Sapientiam eius enarrabunt gentes et laudem eius enunciabit ecclesia. Si permanserit nomeȝ ei⁹ derelinquet plus q̃ȝ mille: & si requieuerit proderit illi.

D

Ca.39.

A

E

Infra.44.c.

C

Gen.1.d. Marci 7.d.

Gen.7.d. Exo.14.e.

D

Gen.19.d.

Gen.eo.

A

Ad huc consiliabor vt enarrem: vt furore enim replet⁹ sũ. Et in voce dicit. O audite me diuini fructus: & quasi rosa plantata super riuos aquarum fructificate. Quasi libanus: odorẽ suauitatis habete. Florete flores quasi liliũ et date odorem: & frondete in gratiã: & collaudate canticũ & benedicite dñm in operibus suis. Date nomini eius magnificẽtiã: & confitemini illi in voce labiorum vestrorũ: & in canticis labiorũ et citharis: & sic dicetis in cõfessione. Opa dñi vniuersa bona valde. In verbo em̃ eius stetit aqua sicut cõgeries & in sermone oris illius sicut exceptoria aquarũ: qm̃ in precepto ipsius placor fit: & non est minoratio in salute ipsius. Opa omnis carnis coram illo: & non est qcq̃ȝ abscõditum ab oculis eius. A seculo vsq̃ȝ in seculuȝ respicit: & nihil est mirabile in cõspectu eius. Nõ est dicere quid est hoc: aut quid est istud? oĩa em̃ in tẽpore suo querentur. Benedictio illius quasi fluuius inũdabit. et quomodo cataclysm⁹ aridam inebriabit: sic ira ipsius gẽtes q̃ nõ exquisierunt eũ: hereditabit. Quomodo conuertit aquas in siccitatem: & siccata est terra: & vie illius viis illorum directe sunt: sic peccatoribus offensiones in ira eius. Bona bonis creata sunt ab initio: sic nequissimis bona & mala. Initiũ necessarie rei vite hoĩm: aq̃ ignis et ferrum: sal: lac: et panis similagine⁹: & mel: & botrus vue: et oleum: & vestimentũ. Hec omnia sanctis in bona: sic & impiis & peccatoribus in mala cõuertentur. Sunt spiritus qui ad vindictam creati sunt: et in furore suo confirmauerunt tormenta sua. Et in tẽpore consumationis effundent virtuteȝ: et furorẽ eius qui fecit illos cõfundẽt. Ignis grãdo fames & mors: oĩa hec ad vindictaȝ creata sunt. Bestiarum dentes & scorpii & serpentes romphea vindicãs in exterminium impios. In mandatis eius epulabuntur: & super terram in necessitate preparabuntur: & in temporibus suis non preterient verbum. Propterea ab initio cõfirmatus sum & cõsiliatus sum & cogitaui & scripta dimisi. Oĩa opera dñi bona: & omne op⁹ hora sua subministrabit. Non est dicere: hoc illo nequius est. Omnia enim in tempore suo comprobabuntur. Et nunc in omni corde & ore collaudate & benedicite nomen domini.

Capitulum quadragesimum.

OCcupatio magna creata est oĩbus hominibus: & iugum graue super filios adam a die exitus de vẽtre matris eorum vsq̃ȝ in diem sepulture in matrẽ omnium. Cogitationes eorum & timores cordis adinuentiones expectationis: & dies finitionis: a presidente super sedem gloriosam: vsq̃ȝ ad humilitatum in terram & cinerem ab eo qui vtitur hyacintho & portat coronam vsq̃ȝ ad eũ qui operitur lino crudo. Furor: zel⁹: tumultus: fluctuatio: & timor mortis:

Ca.40.

iracundia perseuerans & contentio: et in tempore refectionis in cubili somnus noctis immutat scientiam eius. Modicum autem tanq̄ nihil in requie: et ab eo in sōnis quasi in die respectus. Cōturbatus est in visu cordis sui: tanq̄ qui euaserit in die belli. In tēpore salutis sue exurrexit & admirans ad nullum timorem: cū omni carne ab homine vsq̄ ad pecus: & super pctōres septuplum. Ad hec mors sanguis: contentio et rōphea: oppressiones fames et contritio et flagella. Super iniquos creata sūt hec omnia. & propter illos factus est cataclysmus. Omnia enim que de terra sunt in terram conuertentur: & aque omnes in mare conuertentur. Omne munus & iniquitas delebitur: & fides in seculum stabit. Substantie iniustorum sicut fluuius siccabuntur: & sicut tonitruū magnum in pluuia personabunt. In aperiēdo manus suas letabitur: sic preuaricatores in consumatione tabescēt. Nepotes impiorum nōn multiplicabunt ramos: & radices immunde sup cacumē petre sonant. Super omnem aquam viriditas et ad oram fluminis ante omne fenum euelletur. Gratia sicut paradisus in benedictionibus: et misericordia in seculo permanet. Vita sibi sufficientis operarii conculcabitur: et in ea inuenies thesaurū. Fili edificatio ciuitatis confirmabit nomē: & super hanc mulier immaculata cōputabitur. Vinum & musica letificāt cor: & super vtraq̄ dilectio sapiētie. Tibie et psalterium suauem faciunt melodiā: & super vtraq̄ lingua suauis. Gratiā & spēm desiderabit oculus tuus: et sup hoc virides sationes. Amicus & sodalis in tempore cōuenientes: et super vtrosq̄ mulier cum viro. Fratres in adiutorium in tempore tribulationis: et sup eos misericordia liberabit. Aurum et argentum et cōstitutio pedū: et super vtrūq̄ consilium beneplacitum. Facultates et virtutes exaltant cor: et super hec timor domini. Non est in timore domini minoratio: & non est in eo inquirere adiutorium. Timor domini sicut benedictio paradisus: & sup omnē gloriam operuerunt illum. Fili in tempore vite tue ne indigeas. Melius est enim mori: q̄ indigere. Vir respiciēs in mensam alienam: non est vita eius in cogitatione victus. Alit enim animam suam cibis alienis. Vir autem disciplinatus et eruditus custodiet se. In ore imprudentis cōdulcabitur inopia: & in ventre eius ignis ardebit.

Capitulū quadragesimū primū.

O Mors q̄ amara est memoria tua homini pacem habenti in substātiis suis viro quieto et cuius vie directe sunt in omnibus: et adhuc valenti accipere cibum. O mors bonum est iudicium tuum homini indigenti et qui minoratur viribus: defecto etate & cui de omnibus cura est & incredibili: qui perdit sapientiam.

Noli metuere iudicium mortis. Memento que ante te fuerunt & que superuentura sunt tibi: hoc iudicium a domino omni carni: & q̄ superuenient tibi in beneplacito altissimi: siue decem siue centum siue mille anni. Nō est enī in inferno accusatio vite. Filii abominationum fiunt filii peccatorum: & q conuersantur secus domos impiorū. Filiorum peccatorum periet hereditas: & cū semine illorū assiduitas opprobrii. De patre impio queruntur filii: quoniam propter illū sunt in opprobrio. Ve vobis viri impii qui dereliquistis legē domini altissimi. Et si nati fueritis in maledictione nascemini: si mortui fueritis in maledictione erit pars vestra. Omnia que de terra sunt in terram conuertentur: sic impii a maledicto in pditionem. Luctus hominum in corpore ipsorum: nomē autem impiorū delebitur. Curā habe de bono nomine: hoc enim magis pmanebit tibi q̄ mille thesauri preciosi & magni. Bone vite numerus dierum: boni autem nomē permanebit in euū. Disciplinam in pace conseruate filii. Sapientia enim abscondita & thesaurus inuisus: que vtilitas in vtrisq̄. Melior est homo qui abscondit stulticiam suā: q̄ homo qui abscondit sapientiam suā. Verūtamen in his q̄ procedunt de ore meo. Non est enim bonum omnē irreuerentiam obseruare: & non omnia oībus beneplacēt in fide. Erubescite a patre: & a matre de fornicatione: et a presidente & a potente de mendacio: a prīcipe & a iudice de delicto: a synagoga a plebe de iniquitate: a socio & amico de iniusticia: et de loco in quo habitas de furto: de veritate dei & testamento: de discubitu in panibus: et offuscatione dati & accepti: a salutantibus de silentio: a respectu mulieris fornicarie: & ab auersione vultus cognati. Ne auertas faciem a proximo tuo: et ab auferendo partem et non restituēdo. Ne respicias mulierem alieni viri: & ne scruteris ancillā eius: neq̄ steteris ad lectum eius. Caue ab amicis de sermonibus improperii: & cum dederis ne improperes.

Capitulum quadragesimum secundum.

NOn duplices sermonem auditus de reuelatione sermonis absconditi. & eris vere sine confusione: & inuenies gratiam in conspectu omnium hominum. Ne pro his omnibus cōfundaris: & ne accipias personam vt delinquas. De lege altissimi & testamento: et de iudicio iustificare impium de verbo sociorum & viatorum: & de datione hereditatis amicorum: de equalitate statere & ponderum: de acquisitione multorū & paucorū: & de corruptione emptionis & negociatorum: & de multa disciplina filiorum: & seruo pessimo latus sanguinare. Super mulierem nequām bonum est signum. Vbi manus multe sunt claude: & quodcūq̄ trades numera & appende: datum vero & acceptum omne describe. De disciplina īsensati &

fatui τ decrepiti litigātis cū
μωροῦ καὶ ἐσχατογήρου κρινομένου πρὸς
iuuenib⁹. τ eris eruditus verax:
νέους. καὶ ἔσῃ πεπαιδευμένος ἀληθινός,
τ approbat⁹ corā omni viue
καὶ δεδοκιμασμένος ἔναντι παντὸς ζῶν
te. Filia patri abscōdita vigi
τος. Θυγάτηρ πατρὶ ἀπόκρυφος ἀγρυπ
lia: τ sollicitudo ei⁹ aufert somnū: τ
νία, καὶ ἡ μέριμνα αὐτῆς ἀφιστᾷ ὕπνον, καὶ
in iuuētute ei⁹ ne forte abutat flore etatis τ
ἐν νεότητι αὐτῆς μήποτε παρακμάσῃ καὶ
cū cohabitauerit ne forte odio hēat. In virginita
συνῳκηκυῖα μήποτε μισηθῇ. Ἐν παρθε
te neqñ polluat: τ in pa
νίᾳ μήποτε βεβηλωθῇ, καὶ ἐν τοῖς πα
ternis suis grauida fiat. τ cū
τρικοῖς αὐτῆς ἔγκυος γένηται. καὶ μετὰ
viro ēēns neforte trāsgrediat τ cū
ἀνδρὸς οὖσα μήποτε παραβῇ καὶ συ
cohabitauerit ne forte sterilis sit. Sup filiā
νῳκηκυῖα μήποτε στειρωθῇ. Ἐπὶ θυγατρὶ
inuerēcūdā firma custodiā: neqñ
ἀδιατρέπτῳ στερέωσον φυλακήν, μήποτε
faciat te ludibriū inimicis:
ποιήσῃ σε ἐπίχαρμα τοῖς ἐχθροῖς,
loquelam in ciuitate τ appellatiōe ppli:
λαλιὰν ἐν πόλει καὶ ἔκκλητον λαοῦ,
τ cōfundat te in multitudie multo⁊.
καὶ καταισχύνῃ σε ἐν πλήθει πολλῶν.
omni homini ne aspicias in pulchri
παντὶ ἀνθρώπῳ μὴ ἔμβλεπε ἐν κάλ
tudie: τ in medio mulier⁊ ne cōmorerio.
λει, καὶ ἐν μέσῳ γυναικῶν μὴ συνέδρευε.
De enī vestimētis procedit tinea: τ
Ἀπὸ γὰρ ἱματίων ἐκπορεύεται σής, καὶ
a muliere iniquitas mulieris. Me
ἀπὸ γυναικὸς πονηρία γυναικός. Κρείσ
lior iniquitas viri q̄ bñfaciēs mulier.
σων πονηρία ἀνδρὸς ἢ ἀγαθοποιὸς γυνή.
Mulier cōfundēs in opprobriū.
Γυνὴ καταισχύνουσα εἰς ὀνειδισμόν.
Memor ero igit oper dñi: τ q̄
Μνησθήσομαι δὴ τὰ ἔργα κυρίου, καὶ ἃ
vidi enarrabo. In sinonib⁹ dñi
ἑώρακα ἐκδιηγήσομαι. Ἐν λόγοις κυρίου
opa eius: τ sol illuminās in
τὰ ἔργα αὐτοῦ, καὶ ἥλιος φωτίζων κατὰ
oibus inspexit: τ glīa do
πάντα ἐπέβλεψε, καὶ τῆς δόξης κυ
mini plenū opus eius. Nō idu
ρίου πλῆρες τὸ ἔργον αὐτοῦ. Οὐκ ἐνε
xit sctōs dñi: vt enarrarēt
ποίησε τοῖς ἁγίοις κυρίου, ἐκδιηγήσασθαι
oia mirabilia sua. firmauit
πάντα τὰ θαυμάσια αὐτοῦ. ἐστερέωσε
dñs oipotēs: vt firmarēt in glīa
κύριος παντοκράτωρ, στηριχθῆναι ἐν δόξῃ
sua vniuersū. Abyssum τ cor
αὐτοῦ τὸ πᾶν. Ἄβυσσον καὶ καρδίαν
inuestigauit: τ in astutiis eo⁊
ἐξίχνευσε, καὶ ἐν πανουργεύμασιν αὐτῶν
excogitauit. cognouit enī altissim⁹ oēm cogni
διενοήθη. ἔγνω γὰρ ὁ ὕψιστος πᾶσαν εἴδη
tionē: τ inspexit in signa seculi.
σιν, καὶ ἐνέβλεψεν εἰς σημεῖα αἰῶνος.
Annunciās pterita τ
Ἀπαγγέλλων τὰ παρεληλυθότα καὶ τὰ
futura: τ reuelās vestigia occulto
ἐσόμενα, καὶ ἀποκαλύπτων ἴχνη ἀποκρύ
rum. nō pterijt illū ois cogitat⁹.
φων. οὐ παρῆλθεν αὐτὸν πᾶν διανόημα.

fatui & de senioribus qui iudicantur ab adolescentibus: & eris eruditus in omnibus: & probabilis in conspectum omnium virorū. Filia patris abscondita est: vigilia & sollicitudo eius aufert somnū: ne forte in adolescentia sua adultera efficiatur: & cū viro cōmorata odibilis fiat: ne quando polluatur in virginitate sua & in paternis suis grauida inueniatur: ne forte cum viro cōmorata trāsgrediatur: aut certe sterilis efficiatur. Sup filiam luxuriosam confirma custodiā: nequando faciat te in opprobrium venire inimicis: a detractione in ciuitate & obiectione plebis: & confundat te in multitudine populi. Omni homini noli attendere in specie: & in medio mulierū noli cōmorari. De vestimentis enī procedit tinea: & a muliere iniquitas viri. Melior est enī iniquitas viri q̄ benefaciens mulier: & mulier confundēs in opprobrium. Memor ero igitur operū domini: & que vidi annunciabo: in sermonibus domini opera ei⁹. Sol illuminās per omnia respexit: & gloria domini plenum est opus eius. Nonne dominus fecit sanctos enarrare omnia mirabilia sua: q̄ confirmauit dominus omnipotens stabilis in gloria sua? Abyssum & cor hominum inuestigauit: & in astutia eorum excogitauit. Cognouit enī dominus omnē scientiam: & inspexit in signū eius annuncians q̄ preterierūt & que superuentura sunt: reuelās vestigia occultorum. Non preterit illū ois cogitatus: & non abscondit se ab eo vllus sermo. Magnalia sapientie sue decorauit que est ante seculum & vsq; in seculum: neq; adiectum est neq; minuitur: & non eget alicuius consilio. Quā desiderabilia omnia opera eius: et tāq̄ scintilla que est cōsiderare. Omnia hec viuunt & manēt in seculum: & in omni necessitate omnia obaudiūt ei. Omnia duplicia: vnum contra vnū: et nō fecit quicq̄ deesse. Vniuscuiusq; cōfirmabit bona. Et quis satiabitur videns gloriā eius?

Capitulū quadragesimū tertium.

Altitudinis firmamentum: pulchritudo ei⁹: species celi in visione glorie. Sol in aspectu annuncians in exitu: vas ammirabile op⁹ excelsi. In meridiano exurit terram: & in conspectu ardoris eius quis poterit sustinere? Fornacē custodiens i operibus ardoris. Tripliciter sol exurens montes radios igneos exsufflans: et refulgens radiis suis obcecat oculos. Magnus dominus qui fecit illum: & in sermonibus eius festinauit iter. Et lunā in omnibus in tēpore suo: ostensio temporis & signum eui. A luna signum diei festi: luminare quod minuitur in consummatione. Mensis secundum nomē eius est crescens mirabiliter in consummationem. Vas castrorum in excelsis: in firmamento celi resplendens gloriose. Species celi gloria stellarum mundum illuminas in excelsis dominus. In verbis sancti stabunt ad iudicium: & non deficient in vigiliis suis.

nō abscōditur ab illo neq; vllus sermo.
οὐκ ἐκρύβη ἀπ᾽ αὐτοῦ οὐδὲ εἷς λόγος.
Magnalia per sapiam suā deco
Τὰ μεγαλεῖα τῆς σοφίας αὐτοῦ ἐκό
rauit. Qui est ante seculū τ in
σμησεν· Ὅς ἐστι πρὸ τοῦ αἰῶνος καὶ εἰς
seculū: neq; addit⁹ est neq; diminut⁹,
τὸν αἰῶνα, οὔτε προσετέθη οὔτε ἠλαττώθη.
τ nō indiguit alicui⁹ cōsiliarij: qā
καὶ οὐ προσεδεήθη οὐδενὸς συμβούλου, ὡς
oia opa ei⁹ desiderabilia: τ vsq; ad
πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐπιθυμητά, καὶ ἕως
scintillā est cōtemplari. oia hec viuūt
σπινθῆρός ἐστι θεωρῆσαι. πάντα ταῦτα ζῇ
τ manēt in seculū in oibus necessi
καὶ μένει εἰς τὸν αἰῶνα ἐν πάσαις χρεί
tatib⁹: τ oia obediūt. Oia duplicia
αις, καὶ πάντα ὑπακούει. Πάντα δισσά
vnū cōtra vnū: τ nō fecit
ἓν κατέναντι τοῦ ἑνός, καὶ οὐκ ἐποίησεν
quicq; defectiosū. vnū vni⁹ firmauit
οὐδὲν ἐλλεῖπον. ἓν τοῦ ἑνὸς ἐστερέωσε τὰ
bona: τ qs satiabit⁹ vidēs gliam
ἀγαθά, καὶ τίς πλησθήσεται ὁρῶν δόξαν
dei?
θεοῦ;

Ca. 43.

Superbia altitudinis firmamētū mundi
Γαυρίαμα ὕψους στερέωμα καθαριό
tie: species celi in visione glie.
τητος, εἶδος οὐρανοῦ ἐν ὁράματι δόξης.
sol in aspectu annūciās in glosio:
ἥλιος ἐν ὀπτασίᾳ διαγγέλλων ἐν ἐξόδῳ,
vas admirabile opus altissimi. In me
σκεῦος θαυμαστὸν ἔργον ὑψίστου. Ἐν με
ridie ei⁹ arefacit regionē: τ in cōs
σημβρίᾳ αὐτοῦ ἀναξηραίνει χώραν, καὶ ἐναν
pectu ardoris eius qs sustinebit? For
τίον καύματος αὐτοῦ τίς ὑποστήσεται; Κά
nacē insufflās in operib⁹ ardoris: triplic
μινον φυσῶν ἐν ἔργοις καύματος, τριπλασί
sol exurēs mōtes. Vapores igneos
ως ἥλιος ἐκκαίων ὄρη. Ἀτμίδας πυρώδεις
exsufflās τ refulgēs radijs obsu
ἐκφυσῶν καὶ ἐκλάμπων ἀκτῖνας ἀμαυ
cat oculos. Magn⁹ dñs q̄ fecit
ροῖ ὀφθαλμούς. Μέγας κύριος ὁ ποιήσας
illū: τ in sinonib⁹ eius cessare fecit
αὐτόν, καὶ ἐν λόγοις αὐτοῦ κατέπαυσε
iter. τ lunā fecit in statū
πορείαν. καὶ σελήνην ἐποίησεν εἰς στάσιν
ad tps suū. Demōstratiōe tēpo⁊: τ si
εἰς καιρὸν αὐτῆς. Ἀνάδειξιν χρόνων, καὶ ση
gnū seculi τ a luna signū
μεῖον αἰῶνος. καὶ ἀπὸ σελήνης σημεῖον
festiuitatis. luminare qd minuit in cōsummatio
ἑορτῆς. φωστὴρ μειούμενος ἐπὶ συντελεί
ne: mēsis sm nomē ei⁹ est Cre
ας. μὴν κατὰ τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐστιν. Αὐξα
scēs mirificatū mutatione: vas
νόμενος θαυμαστῶς ἐν ἀλλοιώσει, σκεῦος
castro⁊ in altitudie: i firmamento
παρεμβολῶν ἐν ὕψει, ἐν στερεώματι
celi resplēdens. Species celi
οὐρανοῦ ἐκλάμπων. Κάλλος οὐρα
glīa stella⁊: ornat⁹ illuminās in
νοῦ δόξα ἄστρων, κόσμος φωτίζων ἐν
altissimis dñi. in sinonib⁹ sancti si
ὑψίστοις κυρίου. ἐν λόγοις ἁγίου στή
stēt cōdēnatiōne: τ nō accen
σονται κατὰ κρίμα, καὶ οὐ μὴ ἐκκα
dent in custodia sua.
θῶσιν ἐν φυλακαῖς αὐτῶν.

Vide arcū: τ benedic eū q fecit
Ἴδε τόξον, καὶ εὐλόγησον τὸν ποιήσαντα
illū: valde speciosum in splēdore
αὐτό, σφόδρα ὡραῖον ἐν τῷ αὐγάσματι
suo. Gyrauit celū in circuitione
αὐτοῦ. Ἐγύρωσεν οὐρανὸν ἐν κυκλώσει
glie. man⁹ altissimi extēderūt illū.
δόξης. χεῖρες ὑψίστου ἐτάνυσαν αὐτό.
imperio suo cessare fecit niuē:
προστάγματι αὐτοῦ κατέπαυσε χιόνα,
τ accelerat coruscatiōes iudicij sui.
καὶ ταχύνει ἀστραπὰς κρίματος αὐτοῦ.
Propterea aperti sunt thesauri: τ euo
Διὰ τοῦτο ἠνεῴχθησαν θησαυροί, καὶ ἐξ
lauerūt nubes sicut volatilia: in magni
έπτησαν νεφέλαι ὡς πετεινά, ἐν μεγα
tudine sua fortificauit nubes: τ cōfracti
λείῳ αὐτοῦ ἴσχυσε νεφέλας, καὶ διεθρύ
sunt lapides grādinis. Vox tonitrui e
βησαν λίθοι χαλάζης. Φωνὴ βροντῆς αὐ
ius dolere fecit terrā: τ in aspectu eius cō
τοῦ ὠδίνησε γῆν, καὶ ἐν ὀπτασίᾳ αὐτοῦ σα
mouebunt mōtes. In volūtate eius fla
λευθήσεται ὄρη. Ἐν θελήματι αὐτοῦ πνεύ
bit notus: τ tēpestas boree τ con
σεται νότος, καὶ καταιγὶς βορέου καὶ συ
uersio spūs: sicut aues volan
στροφὴ πνεύματος. ὡς πετεινὰ καθιπτά
tes dispergit niuē: τ sicut locusta de
μενα πάσσει χιόνα, καὶ ὡς ἀκρὶς κατα
struēs descēsus ei⁹. Pulchritudinē
λύουσα ἡ κατάβασις αὐτῆς. Κάλλος
cādoris eius admirabit oculus:
λευκότητος αὐτῆς ἐκθαυμάσει ὀφθαλμός,
τ sup imbrē ei⁹ expauescet cor.
καὶ ἐπὶ τοῦ ὑετοῦ αὐτῆς ἐκστήσεται καρδία.
Et glaciē sicut salē sup terrā effūdit: τ
Καὶ πάχνην ὡς ἅλας ἐπὶ γῆν χέει, καὶ
cōgelata fuit sicut cacumina tri
παγεῖσα γίνεται σκολόπων ἄκρα. Ψυ
buli. frigid⁹ ventus aqlo flabit: τ gela
χρὸς ἄνεμος βορέας πνεύσει, καὶ πα
bit gelu ab aqua: sup om
γήσεται κρύσταλλος ἀφ᾽ ὕδατος, ἐπὶ πᾶ
nē cōgregatione aque descēt: τ
σαν συναγωγὴν ὕδατος καταλύσει, καὶ
tāq̄ loricā induet aquā. Deuo
ὡς θώρακα ἐνδύσεται τὸ ὕδωρ. Κατα
rabit mōtes τ desertū incēdet: τ
φάγεται ὄρη καὶ ἔρημον ἐκκαύσει, καὶ
extinguet viriditatē sicut ignē. medicina oim
ἀποσβέσει χλόην ὡς πῦρ. ἴασις πάν
nūi in festinatione: nebula ros occur
των κατὰ σπουδήν, ὁμίχλη δρόσος ἀπαν
rēs ab ardore letificabit. In ser
τῶσα ἀπὸ καύσωνος ἱλαρώσει. Λο
mone eius quieuit abyssus: τ plā
γισμῷ αὐτοῦ ἐκόπασεν ἄβυσσον, καὶ ἐφύ
tauit in ea insulas. q̄ nauigāt
τευσεν ἐν αὐτῇ νήσους. οἱ πλέοντες τὴν
mare enarrāt periculū eius:
θάλασσαν διηγοῦνται τὸν κίνδυνον αὐτῆς,
τ auditoib⁹ auriū nr̄a⁊ admiramur.
καὶ ἀκοαῖς ὠτίων ἡμῶν θαυμάζομεν.
Et illic inopinata τ mirabilia
Καὶ ἐκεῖ τὰ παράδοξα καὶ θαυμάσια
opa. varietas oīs aīalis: discretio bel
ἔργα. ποικιλία παντὸς ζώου, κτίσις κη
luaꝝ. ppt ipm psperat angel⁹ eius:
τῶν. δι᾽ αὐτὸν εὐοδοῖ ὁ ἄγγελος αὐτοῦ,
τ in sinone eius cōposita sunt om
καὶ ἐν λόγῳ αὐτοῦ σύγκειται τὰ πάν

Vide arcū & benedic eū qui fecit illum. Valde speciosus est in splendore suo. Gyrauit celū in circuitu glorie sue: manus excelsi aperuerunt illū. Imperio suo accelerauit niuē: & accelerat coruscationes emittere iudicii sui. Propterea apti sunt thesauri: & euolauerunt nebule sicut aues. In magnitudine sua posuit nubes: & cōfracti sunt lapides grandinis. In conspectu eius cōmouebuntur montes: & in volūtate ei⁹ aspirauit notus. Vox tonitrui eius verberauit terrā: tēpestas aquilonis: & cōgregatio spiritus: & sicut auis deponēs ad sedendū aspergit niuē: & sicut locusta demergēs descensus eius. Pulchritudinē cādoris ei⁹ amirabitur oculus: & sup imbrē ei⁹ expauescit cor. Gelu sicut sale effundet sup terrā: & dū gelauerit fiet tanq̄ cacumina tribuli. Frigid⁹ ventus aqlo flauit & gelauit cristallꝰ ab aqua. Sup omnē cōgregationē aquarū requiescet: & sicut lorica induet se aq̄s. Et deuorabit montes et exuret desertū: et extinguet viride sicut ignē. Medicina oim in festinatione nebule: & ros obuians ab ardore veniēti humilē efficiet eū. In sermone eius siluit ventus: et cogitatione sua placauit abyssū: & plātauit illū dn̄s iesus. Qui nauigat mare enarrat picula ei⁹: et audiētes auribus nr̄is āmirabimur. Illic preclara opa & mirabilia: varia bestiarū genera et oī pecorū: et creatura beluarū. Propter ipm cōfirmatus ē itineris finis: & in sermone eius cōposita sunt oia. Multa dicimus: et deficim⁹ verbis: cōsumatio aūt sermonū ipe est. In oib⁹ gloriātes: ad qd valebim⁹? Ipe enī ops sup oia opa sua. Terribilis dn̄s & magnus vehementer: et mirabilis potentia ipsius. Glorificātes dn̄m q̄ntūcūq̄ potueritis supualebit adhuc: et āmirabilis magnificētia eius. Bn̄dicentes dn̄m exaltate illū q̄ntū potestis: maior enī est oī laude. Exaltātes eū replemini virtute. Ne laboretis: nō enī comprehendetis. Quis videbit eū et enarrabit: et qs magnificabit eū sicut est ab initio. Multa abscōdita sunt maiora his. Pauca enī vidimus operū eius. Oia aūt dn̄s fecit: & pie agētibus dedit sapiam. Ca. 44.

Laudemus viros gloriosos & parētes nr̄os in gn̄atione sua. Multam gloriā fecit dn̄s magnificētia sua a seculo. Dominātes in potestatibus suis: homines magni virtute & prudētia sua prediti: nunciātes in pphetis dignitatē prophetarū: et imperātes in p̄senti populo: et virtute prudētie populis sctissima verba. In pueritia sua reqrētes modos musicos: & narrātes carmina scripturarū. Hoies diuites in virtute pulchritudinis studiū habētes: pacificātes in domibus suis. Oēs isti in gn̄ationibus gentis sue gloriā adepti sunt: & in diebus suis habētur in laudibus. Qui de illis nati sunt reliquerūt nomē narrādi laudes eorum. Et sūt quorū nō est memoria. Perierūt q̄si q̄ nō fuerint: & nati sunt q̄si nō nati: & filii eorū cū ipsis. Sed illi viri misericordie sunt: quorū pietates nō defuerunt.

nia. Multa dicem⁹ τ non asseq
τα. Πολλὰ ἐροῦμεν καὶ οὐ μὴ ἐφι
mur τ cōsummatio sinonū ipe
κώμεθα, καὶ συντέλεια λόγων αὐτός
est in oib⁹. gliantes vbi valebim⁹?
ἐστι τὸ πᾶν. δοξάζοντες ποῦ ἰσχύσομεν;
ipe enī magn⁹ vltra oia ope
αὐτὸς γὰρ μέγας παρὰ πάντα τὰ ἔρ
ra sua. Terribilis dn̄s τ magn⁹
γα αὐτοῦ. Φοβερὸς κύριος καὶ μέγας
vehemēt τ mirabilis potētia ipi⁹.
σφόδρα, καὶ θαυμαστὴ ἡ δυναστεία αὐτοῦ.
Glificantes dn̄m exaltate: quātū po
Δοξάζοντες κύριον ὑψώσατε, καθόσον ἂν
testis: excedet enī τ adhuc. Et exaltan
δύνησθε· ὑπερέξει γὰρ καὶ ἔτι. Καὶ ὑψοῦν
tes eū multiplicate in virtu: ne labore
τες αὐτὸν πληθύνατε ἐν ἰσχύϊ, μὴ κοπιᾶ
tis: nō enī assequemini. qs vidit il
τε, οὐ γὰρ μὴ ἐφίκησθε. τίς ἑόρακεν αὐ
lū: τ enarrabit? τ qs magnificabit
τόν, καὶ ἐκδιηγήσεται; καὶ τίς μεγαλυνεῖ
eū sicut est? Multa abscōdita sunt
αὐτὸν καθώς ἐστι; Πολλὰ ἀπόκρυφά ἐστι
maiora his: pauca vidimus
μείζονα τούτων, ὀλίγα ἑωράκαμεν τῶν
opeꝝ ei⁹. oia enī fecit do
ἔργων αὐτοῦ. πάντα γὰρ ἐποίησεν ὁ κύ
min⁹: τ pijs dedit sapiam.
ριος, καὶ τοῖς εὐσεβέσιν ἔδωκε σοφίαν.

c. 44

Laudem⁹ iā viros gliosos τ
Αἰνέσωμεν δὴ ἄνδρας ἐνδόξους καὶ
patres nr̄os generatione. multā
τοὺς πατέρας ἡμῶν τῇ γενέσει. πολλὴν
gliam creauit dn̄s in eis ma
δόξαν ἔκτισεν ὁ κύριος ἐν αὐτοῖς τὴν με
gnificētia sua a seculo. Dominantes
γαλωσύνην αὐτοῦ ἀπ᾽ αἰῶνος. Κυριεύοντες
in regnis τ viri
ἐν ταῖς βασιλείαις αὐτῶν, καὶ ἄνδρες
nominādi in potētia. cōsiliantes in
ὀνομαστοὶ ἐν δυνάμει. Βουλεύοντες ἐν συ
tellectu suo q̄ annūciauerūt in pphe
νέσει αὐτῶν, ἀπηγγελκότες ἐν προφητεί
tijs. duces ppli in cōsilijs: τ
αις. ἡγούμενοι λαοῦ ἐν διαβουλίοις, καὶ
in intellectu litterature ppli. Sapiētes
ἐν συνέσει γραμματείας λαοῦ. σοφοὶ
sinones in disciplina eoꝝ: requirentes melodias
λόγοι ἐν παιδείᾳ αὐτῶν. ἐκζητοῦντες μέλη
musicoꝝ τ enarrātes carmina scripta.
μουσικῶν, καὶ διηγούμενοι ἔπη ἐγγραφῇ.
Uiri diuites subministrati in fortitudie:
Ἄνδρες πλούσιοι κεχορηγημένοι ἐν ἰσχύϊ,
pacifice agētes in habitationib⁹ suis. oēs
εἰρηνεύοντες ἐν κατοικίαις αὐτῶν. πάντες
hi in gn̄ationib⁹ gliam adepti sūt: τ in
οὗτοι ἐν γενεαῖς ἐδοξάσθησαν, καὶ ἐν ταῖς
dieb⁹ suis gliatione. Sunt eoꝝ q̄
ἡμέραις αὐτῶν καύχημα. Εἰσὶν αὐτῶν οἳ
reliquerūt nomē vt enarrarent lau
κατέλιπον ὄνομα τοῦ ἐκδιηγήσασθαι ἐπαί
des. Et sunt quoꝝ nō est memoria. τ
νους. Καὶ εἰσὶν ὧν οὐκ ἔστι μνημόσυνον, καὶ
perierūt q̄si q̄ nō fuerunt: τ nati
ἀπώλοντο ὡς οὐχ ὑπάρχοντες, καὶ ἐγένοντο
sūt q̄si nō nati: τ filij eoꝝ post
ὡς οὐ γεγονότες, καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν μετ᾽
eos. Sed hi viri mie: q̄
αὐτούς. Ἀλλ᾽ οὗτοι ἄνδρες ἐλέους, ὧν αἱ
iustitie eoꝝ nō sunt obliuioni tradite.
δικαιοσύναι αὐτῶν οὐκ ἐπελήσθησαν.

Cū semine eorū permanet bo-
Μετὰ τοῦ σπέρματος αὐτῶν διαμενεῖ ἀγα-
na hereditas nepotes eorū in testa
θὴ κληρονομία ἔγγονα αὐτῶν ἐν ταῖς δια-
mentis. In testamētis est semen
θήκαις. Ἐν διαθήκαις ἔστη σπέρμα
eorū: et filij eorū post eos.
αὐτῶν, καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν μετ' αὐτούς.
Usqȝ in seculū manet semē eorū: et
Ἕως αἰῶνος μενεῖ σπέρμα αὐτῶν, καὶ
gloria eorū nō delebit. Cor
ἡ δόξα αὐτῶν οὐκ ἐξαλειφθήσεται. Τὰ
pora eorū in pace sepulta sūt: et
σώματα αὐτῶν ἐν εἰρήνῃ ἐτάφη, καὶ τὸ
nomē eorū viuit in gñatione et gñatione.
ὄνομα αὐτῶν ζῇ εἰς γενεὰν καὶ γενεάν.
Sapiam ipsor narrabūt ppli: et
Σοφίαν αὐτῶν διηγήσονται λαοί, καὶ τὸν
laudē eorū enūciat eccl'ia.
ἔπαινον αὐτῶν ἐξαγγελεῖ ἐκκλησία.
Enoch bn̄placuit dn̄o deo: et tran
Ἐνὼχ εὐηρέστησε κυρίῳ θεῷ, καὶ μετε-
slat' est exemplū penitētie gn̄a
τέθη ὑπόδειγμα μετανοίας ταῖς γενε-
tionib'. Noe inuēt' est pfect': iust': in tem
αῖς. Νῶε εὑρέθη τέλειος, δίκαιος, ἐν και-
pore ire fact' est recōciliatio. Ideo
ρῷ ὀργῆς ἐγένετο ἀντάλλαγμα. Διὰ τοῦτο
facti est diluuiū: et testamēta seculi
ἐγένετο κατακλυσμός, καὶ διαθῆκαι αἰῶνος
statuta sunt apud illū. ne delere
ἐτέθησαν πρὸς αὐτόν, ἵνα μὴ ἐξαλειφ-
tur diluuio ois caro. Abraam
θῇ κατακλυσμῷ πᾶσα σάρξ. Ἀβραὰμ
magn' pater multitudinis gētiū: et nō
μέγας πατὴρ πλήθους ἐθνῶν, καὶ οὐχ
est inuēt' similis in glia ei': q̄ conser
εὑρέθη ὅμοιος ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, ὃς συνετή-
uauit legē altissimi: et fuit in testamē
ρησε νόμον ὑψίστου καὶ ἐγένετο ἐν διαθή-
to cū illo. in carne ei' statuit
κῃ μετ' αὐτοῦ. ἐν σαρκὶ αὐτοῦ ἔστησε
testamētū: et in tentatione inuent' ē fidelis.
διαθήκην, καὶ ἐν πειρασμῷ εὑρέθη πιστός.
Ideo in iuramēto statuit illi: benedi
Διὰ τοῦτο ἐν ὅρκῳ ἔστησεν αὐτῷ, ἐνευλο-
cere gētes in semine eius. multiplicare
γηθῆναι ἔθνη ἐν σπέρματι αὐτοῦ, πληθῦναι
illū q̄si puluerē terre: et heredi
αὐτὸν ὡς χοῦν τῆς γῆς, καὶ κατακληρο-
tare illos a mari vsqȝ ad ma
νομῆσαι αὐτοὺς ἀπὸ θαλάσσης ἕως θα-
re et a flumine vsqȝ ad extremū
λάσσης καὶ ἀπὸ ποταμοῦ ἕως ἄκρου τῆς
terre. et in isaac statuit sic ppt
γῆς. καὶ ἐν τῷ Ἰσαὰκ ἔστησεν οὕτως δι'
abraā patrē eius bn̄dictionē
Ἀβραὰμ τὸν πατέρα αὐτοῦ εὐλογίαν
oīm hoim: et testamētū: et de
πάντων ἀνθρώπων καὶ διαθήκην, καὶ κα-
uit sup caput iacob. Agno
τέπαυσεν ἐπὶ κεφαλὴν Ἰακώβ. Ἐπέ-
uit eū in bn̄dictionib' suis: et de-
γνω αὐτὸν ἐν εὐλογίαις αὐτοῦ, καὶ ἔδω-
dit illi hereditatē: et diuisit
κεν αὐτῷ κληρονομίαν, καὶ διέστειλε
partē ei' in tribub': et diuisit duo
μερίδας αὐτοῦ, ἐν φυλαῖς ἐμέρισε δώ-
decim. et eduxit ex eo vir
δεκα. καὶ ἐξήγαγεν ἐξ αὐτοῦ ἄνδρα
mie inueniētē grām in oculis
ἐλέους εὑρίσκοντα χάριν ἐν ὀφθαλμοῖς

Cum semine eorum permanēt bona: hereditas sancta nepotes eorum. Et in testamentis stetit semē eorū: et filii eorum propter illos vsqȝ in eternum manent. Semē eorum: & gloria eorum nō derelinquetur. Corpora eorum in pace sepulta sunt: et nomē eorum viuet in generatione & generationem. Sapiam ipsorum narrent populi: & laudem ipsorum nūciet ecclesia. Enoch placuit deo et translatus est in paradisum: vt det gētibus sapientiam. Noe inuentus est perfectus, iustus: & in tempore iracundie factus est recōciliatio. Ideo dimissum est reliquū terre: cū factū est diluuiū. Testamenta seculi posita sunt apud illum: ne deleri possit diluuio oīs caro. Abraā magnus pater multitudinis gentium: & non est inuentus similis illi in gloria. Qui conseruauit legem excelsi: & fuit in testamento cum illo. In carne ei' stare fecit testamentū: et in tentatione inuentus est fidelis. Ideo iureiurando dedit illi gloriam in gēnte sua crescere illū quasi terre cumulum: & vt stellas exaltare semē ei': et hereditare illos a mari vsqȝ ad mare: & a flumine vsqȝ ad terminos terre. Et isaac eodem modo fecit ꝑpter abraam patrem ei'. Benedictionē omnium gentium dedit illi dominus: & testamentum suum confirmauit super caput iacob. Agnouit eum in benedictionibus suis: et dedit illi hereditatē & diuisit illi partē in tribub' duodecim. Et conseruauit illi homines misericordie inuenientes gratiā in oculis omnis carnis.

Capitulum quadragesimum quintum.

Dilectus deo & hominibus moyses cui' memoria in benedictione est. Similem illum fecit in gloria sanctorū: et magnificauit eum in timore inimicorum: et in verbis suis monstra placauit. Glorificauit illum in cōspectu regum: & iussit illi coram populo suo: & ostendit illi gloriam suam. In fide et lenitate ipsius sanctum fecit illum: & elegit eum ex omni carne. Audiuit enim eum & vocem ipsius: et induxit illum in nubem. Et dedit illi cor ad precepta et legem vite & discipline docere iacob testamentum suum: & iudicia sua israel. Excelsum fecit aaron fratrem suum: & similem sibi de tribu leui. Statuit ei testamentum eternum: et dedit illi sacerdotium gentis: et beatificauit illum in gloria. Et circuncinxit eum zona iusticie: & induit eū stola glorie: & coronauit eum in vasis virtutis. Circumpedes & femoralia et humerale posuit ei: et cinxit illum tintinabulis aureis plurimis in gyro: dare sonitum in incessu suo: auditum facere sonitum in templo in memoriam filiis gentis sue. Stolam sanctam auro & hyacintho et purpura: opus textile: viri sapientis iudicio et veritate prediti. Torto cocco opus artificis geminis preciosis figuratis in ligatura auri: et opere lapidarii sculptis in memoriam secundum numerum tribuum israel. ∞∞∞

ois carnis.
πάσης σαρκός.

Ca. 45.

Dilectū a deo et hoi
Ἠγαπημένον ὑπὸ θεοῦ καὶ ἀνθρώ-
bus moysen: cui' memoria in bndi
πων Μωσῆν, οὗ τὸ μνημόσυνον ἐν εὐλογί-
ctionib'. Similē fecit eū glie sctōr
αις. Ὡμοίωσεν αὐτὸν δόξῃ ἁγίων καὶ
magnificauit eū in timorib' inimicor: in
ἐμεγάλυνεν αὐτὸν ἐν φόβοις ἐχθρῶν. ἐν
verbis suis signa cessare fecit: et
λόγοις αὐτοῦ σημεῖα κατέπαυσε, καὶ
glificauit illū in conspectu re-
ἐδόξασεν αὐτὸν κατὰ πρόσωπον βασι-
gū. Iussit illi ad ppl'm suū
λέων. Ἐνετείλατο αὐτῷ πρὸς λαὸν αὐτοῦ
et ostēdit illi glām suā: in
καὶ ἔδειξεν αὐτῷ τῆς δόξης αὐτοῦ, ἐν
fide et māsuetudie ei' sctificauit eū.
πίστει καὶ πραότητι αὐτοῦ ἡγίασεν αὐ-
Elegit eū ex oi car
τόν. Ἐξελέξατο αὐτὸν ἐκ πάσης σαρ-
ne: audire fecit eū voce sua:
κός, ἠκούτισεν αὐτὸν τῆς φωνῆς αὐτοῦ,
et induxit illū in caligine.
καὶ εἰσήγαγεν αὐτὸν εἰς τὸν γνόφον.
Et dedit illi in cōspectu pre
Καὶ ἔδωκεν αὐτῷ κατὰ πρόσωπον ἐν-
cepta: lege vite et sciētie. Doce
τολάς, νόμον ζωῆς καὶ ἐπιστήμης. ἐδιδά-
re iacob testamētū: et iudicia sua
ξαι τὸν Ἰακὼβ διαθήκην, καὶ κρίματα αὐ-
israel. Aarō exaltauit sctm
τοῦ τὸν Ἰσραήλ. Ἀαρὼν ὕψωσεν ἅγιον
similē illi fratrē ei' de tribu le-
ὅμοιον αὐτῷ ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐκ φυλῆς Λε-
ui. Statuit ei testamētū seculi: et
υί. Ἔστησεν αὐτῷ διαθήκην αἰῶνος, καὶ
dedit illi sacerdotiū ppli. beatifica
ἔδωκεν αὐτῷ ἱερατείαν λαοῦ. ἐμακάρι-
uit illū in honestate: et circūcinxit
σεν αὐτὸν ἐν εὐκοσμίᾳ, καὶ περιέζωσεν
eū vestimēto glie. induit eū
αὐτὸν περιστολὴν δόξης. ἐνέδυσεν αὐτὸν
cōsumatione gloriationis: et firmauit
συντέλειαν καυχήματος, καὶ ἐστερέωσεν
eū in vasis virtutis. Femoralia
αὐτὸν σκεύεσιν ἰσχύος. Περισκελῆ
et veste talarē et humerale: et circūda
καὶ ποδήρη καὶ ἐπωμίδα, καὶ ἐκύκλω-
uit eū sperulis aureis tintinabulis
σεν αὐτὸν ῥοΐσκοις, χρυσοῖς κώδωσι
plurimis in circuitu: ad sonādū voce in gra
πλείστοις κυκλόθεν, ἠχῆσαι φωνὴν ἐν βή-
dib' suis. Audibilē facere sonū in
μασιν αὐτοῦ. Ἀκουστὸν ποιῆσαι ἦχον ἐν
téplo: in memoriā filijs ppli sui.
ναῷ, καὶ εἰς μνημόσυνον υἱοῖς λαοῦ αὐτοῦ.
Stola sancta auro et hiacintho et pur
Στολῇ ἁγίᾳ χρυσῷ καὶ ὑακίνθῳ καὶ πορ-
puro opere polimitarij: tonāli iudicij fi
φύρᾳ ἔργῳ ποικιλτοῦ. λογίῳ κρίσεως δή-
guris veritatis: retorto cocco opere
λοις ἀληθείας, κεκλωσμένῳ κόκκῳ ἔργῳ
artificis: Lapidib' preciosis sculpturis
τεχνίτου. Λίθοις πολυτελέσι γλύμμασι
signaculi: in ligatura auri: ope lapida
σφραγῖδος, ἐν δέσει χρυσίου, ἔργῳ λιθουρ-
rij in memoriā scripturā scdm
γοῦ. εἰς μνημόσυνον ἐν γραφῇ κεκολαμ-
pta sm numerū filiorū israel.
μένῃ κατὰ ἀριθμὸν υἱῶν Ἰσραήλ. ∞∞

C Exo. 39. b. Deu. 5. c. heb. 11. b. Deu. 6. b. heb. 11. gen. 17. a. D gen. 22. c. heb. 11. a. A Exo. 11. a. B Exo. 28. f.

Coronā auream sup mitrā:
Στέφανον χρυσοῦν ἐπάνω κιδάρεως,
sculpturā signaculi sanctitatis: glia
ἐκτύπωμα σφραγῖδος ἁγιάσματος, καύ-
honoris opa virtutis. cōcupiscentias
χημα τιμῆς, ἔργον ἰσχύος. ἐπιθυμήματα
oculor ornata pulchra. Ante eū
ὀφθαλμῶν κοσμούμενα ὡραῖα. Πρὸ αὐ-
tum nō fuerūt talia: et vsqȝ in seculū
τοῦ οὐ γέγονε τοιαῦτα, καὶ ἕως αἰῶνος
nō induit est alienigena. pter filios
οὐκ ἐνεδύσατο ἀλλογενής. πλὴν τῶν υἱῶν
ei' solū: et nepotes eius sem
αὐτοῦ μόνον, καὶ τὰ ἔγγονα αὐτοῦ διὰ
per. Sacrificia illor tota offerent
παντός. Θυσίαι αὐτῶν ὁλοκαρπωθήσονται
quotidie assidue bis. repleuit
καθ' ἡμέραν ἐνδελεχῶς δίς. ἐπλήρωσε
moyses manus ei' et vnxit
Μωσῆς τὰς χεῖρας αὐτοῦ καὶ ἔχρισεν
illū oleo sancto: factū est illi in testa
αὐτὸν ἐλαίῳ ἁγίῳ. ἐγενήθη αὐτῷ εἰς δια-
mentū seculi: et semini eius in
θήκην αἰῶνος, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ ἐν
die celi. Ad ministrādū et simul
ἡμέραις οὐρανοῦ. Λειτουργεῖν αὐτῷ ἅμα
et sacerdotio fungēdū: et bndicēdū pplo suo
καὶ ἱερατεύειν, καὶ εὐλογεῖν τὸν λαὸν ἐν
nomine suo. elegit eū ab
τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. ἐξελέξατο αὐτὸν ἀπὸ
omni viuēte ad offerendā libatione
παντὸς ζῶντος προσαγαγεῖν κάρπωσιν
dn̄o. Incensum et bonū odorē in
κυρίῳ. Θυμίαμα καὶ εὐωδίαν εἰς
memoriā ad placandū pro pplo.
μνημόσυνον, ἐξιλάσκεσθαι περὶ τοῦ λαοῦ.
dedit illi mādata ei' potestatē in
Ἔδωκεν αὐτῷ ἐντολὰς αὐτοῦ, ἐξουσίαν ἐν
testamētis iudicior. Ad docēdū ia-
διαθήκαις κριμάτων. Διδάξαι τὸν Ἰα-
cob testimonia: et in lege sua
κὼβ τὰ μαρτύρια, καὶ ἐν νόμῳ αὐτοῦ
ad illuminādū israel. Cōspirarūt
φωτίσαι τὸν Ἰσραήλ. Ἐπισυνέστησαν
in eū alieni: et zelauerūt eū
αὐτῷ ἀλλότριοι, καὶ ἐζήλωσαν αὐτὸν
in deserto. Uiri q̄ circa dathā
ἐν τῇ ἐρήμῳ. Ἄνδρες οἱ περὶ Δαθὰν
et abirō: et cōgregatio core in
καὶ Ἀβειρών, καὶ ἡ συναγωγὴ Κορὲ ἐν
furore et ira. Uidit dn̄s et nō pro
θυμῷ καὶ ὀργῇ. Εἶδε κύριος καὶ οὐκ εὐ-
bauit: et cōsumati sunt in furore
δόκησε, καὶ συνετελέσθησαν ἐν θυμῷ
ire. fecit in illis mōstra ad
ὀργῆς. ἐποίησεν αὐτοῖς τέρατα κα-
cōsumendū in igne flāme eos.
ταναλῶσαι ἐν πυρὶ φλογὸς αὐτούς.
Et addidit aaron glām: et de-
Καὶ προσέθηκεν Ἀαρὼν δόξαν, καὶ ἔδω-
dit illi hereditatē. primitias pmo
κεν αὐτῷ κληρονομίαν. ἀπαρχὰς πρω-
genitor diuisit illi. Panē in
τογεννημάτων ἐμέρισεν αὐτῷ. Ἄρτον ἐν
pmis parauit in satietate: et
πρώτοις ἡτοίμασεν ἐν πλησμονῇ. καὶ
eni sacrificia dn̄i edēt: q̄ de-
γὰρ θυσίας κυρίου φάγονται, ἃς ἔδω-
dit illi et semini ei'. Ceter
κεν αὐτῷ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ. Πλὴν
in terra ppli nō hereditabit: et pars
ἐν γῇ λαοῦ οὐ κληρονομήσει, καὶ μερὶς

C Leui. 8. b. Nu. 16. a. D Nu. 25. c. A Iosue 10. c. B

Corona aurea super mitrā eius expressa signo sanctitatis: gloria honoris et opus virtutis: desiderio oculorū ornata. Sic pulchra ante ipsum non fuerunt talia vsqȝ ad originē. Non est indutus illa alienigena aliquis: sed tantū filii ipsius soli et nepotes eius per omne tempus. Sacrificia ipsi' cōsumata sunt igni quotidie. Compleuit moyses manus ei': & vnxit illum oleo sancto. Factum est illi in testamentum eternum: et semini ei' sicut dies celi: fungi sacerdotio & habere laudem: & glorificare populum suū in nomine suo. Ipsum elegit ab omni viuente: offerre sacrificium deo incensum: & bonum odorem in memoriam placare pro populo suo. Et dedit illi in preceptis suis potestatem: in testamentis iudiciorum: docere iacob testimonia: et in lege sua lucē dare israel. Quia cōtra illum steterunt alieni: & propter inuidiam circundederunt illum homines in deserto: qui erant cum dathā & abyron: et congregatio chore in iracūdia. Vidit dominus deus et non placuit illi: & consumpti sunt in impetu iracundie. Fecit illis monstra: et consumpsit illos in flamma ignis. Et addidit aaron gloriam et dedit illi hereditatem: & primitias frugum terre dimisit illi. Panem ipsius in primis parauit in satietatem: nā et sacrificia domini edent que dedit illi. et semini eius. Ceterum inter gētes nō hereditabit: & pars non est illi in gēte. Ipse est enī pars eius & hereditas. Phinees filius eleazari tertius in gloria imitando eum in timore domini: et stare in reuerentia gentis: in bonitate et alacritate anime sue placuit deo isrl. Ideo statuit illi testamentum pacis: & principem sanctorum et gentis sue: vt sit illi & semini ei' sacerdotii dignitas in eternum. Et testamentū dauid regi filio iesse de tribu iuda: hereditas ipsi & semini eius: vt daret sapientiam in cor nostrū iudicare gentem suā in iusticia: nē abolerentur bona ipsorum: et gloriam ipsorum in gentem eorum eternam fecit.

Capitulum quadragesimum sextum.

Fortis in bello iesus naue successor moysi in prophetis qui fuit magn' secundum nomen suum: maximus in salutem electorum dei: expugnare insurgentes hostes. vt consequeretur hereditatem israel. Quam gloriam adeptus est in tollendo manus suas: et iactando contra ciuitates rōpheas. Quis ante illum sic restitit. Nam hostes ipse dominus percussit. Aut non in iracundia eius impeditus est sol: & vna dies facta est quasi duo. Inuocauit altissimum potentem in oppugnando inimicos vndiqȝ: & audiuit illum magnus & sanctus deus in saxis grandinis virtutis valde fortis. Impetum fecit contra gentem hostilem: & in descensu perdidit contrarios: vt ∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞

nō est illi in pplo. Ipse eñ pars
οὐκ ἔστιν αὐτῷ ἐν λαῷ. Αὐτὸς γὰρ μερὶς
eius hereditatis: et phinees fili' elea
αὐτοῦ κληρονομίας, καὶ Φινεὲς υἱὸς Ἐλεα-
zar tertius in glām. in imitādo
ζὰρ τρίτος εἰς δόξαν. ἐν τῷ ζηλῶσαι
eū in timore dn̄i et statuēdo eū in
αὐτὸν ἐν φόβῳ κυρίου καὶ στῆναι αὐτὸν ἐν
cōuersione ppli. In bonitate pmptitudinis
τροπῇ λαοῦ. Ἐν ἀγαθότητι προθυμίας
aie sue: et placuit pro
ψυχῆς αὐτοῦ, καὶ ἐξιλάσατο περὶ τοῦ
israel. Ideo statuit illi testamētū pa
Ἰσραήλ. Διὰ τοῦτο ἐστάθη αὐτῷ διαθήκη εἰ-
cis pīdem sanctor et pplo suo.
ρήνης προστατεῖν ἁγίων καὶ λαοῦ αὐτοῦ.
Ut illi sit et semini ei' sa-
Ἵνα αὐτῷ ᾖ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ ἱε-
cerdotij magnificētia in seculū. et
ρωσύνης μεγαλεῖον εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ
testamētū dauid filio de tribu iuda
διαθήκην τῷ Δαυὶδ υἱῷ ἐκ φυλῆς Ἰούδα.
hereditas regis filij de filio so-
κληρονομία βασιλέως υἱοῦ ἐξ υἱοῦ μό-
lo: hereditas aaron et semini
νου, κληρονομία Ἀαρὼν καὶ τῷ σπέρματι
eius. Det vobis sapiam in corde
αὐτοῦ. Δῴη ὑμῖν σοφίαν ἐν καρδίᾳ
vro ad iudicādū ppl'm suū in iu-
ὑμῶν κρίνειν τὸν λαὸν αὐτοῦ ἐν δι-
sticia. ne aboleant bona
καιοσύνῃ. ἵνα μὴ ἀφανισθῇ τὰ ἀγαθὰ
ipor: et glām eius in gñatioes
αὐτῶν, καὶ τὴν δόξαν αὐτοῦ εἰς γενεὰς
eorum.
αὐτῶν.

Ca. 46.

Fortis in bello iesus fili'
Κραταιὸς ἐν πολέμῳ Ἰησοῦς ὁ τοῦ
naue et successor moysi in prophe
Ναυὴ καὶ διάδοχος Μωσῆ ἐν προφητεί-
tijs. q̄ fuit sm nomē suū mag-
αις. ὃς ἐγένετο κατὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ μέγας
in saluatione elector ei'. Ad vindicādū
ἐπὶ σωτηρίᾳ ἐκλεκτῶν αὐτοῦ. Ἐκδικῆσαι
insurgētes hostes: vt here
ἐπεγειρομένους ἐχθρούς, ὅπως κατα-
ditaret israel. Quā glificat' ē
κληρονομήσῃ τὸν Ἰσραήλ. Ὡς ἐδοξάσθη
in extollēdo man' suas et in
ἐν τῷ ἐπᾶραι χεῖρας αὐτοῦ καὶ ἐν
extēdēdo rōpheā in ciuitates.
τῷ ἐκτεῖναι ῥομφαίαν ἐπὶ πόλεις.
Quis prior eo sic stetit:
Τίς πρότερος αὐτοῦ οὕτως ἔστη, τοὺς
nā bella dn̄i ipse adduxit.
γὰρ πολέμους κυρίου αὐτὸς ἐπήγαγεν.
nōne in manu ei' regressus est sol
οὐχὶ ἐν χειρὶ αὐτοῦ ἀνεπόδισεν ὁ ἥ-
et vna dies facta est sicut duo:
λιος καὶ μία ἡμέρα ἐγενήθη πρὸς δύο;
Inuocauit altissimū potentē: in
Ἐπεκαλέσατο τὸν ὕψιστον δυνάστην, ἐν
pmendo ipē inimicos in circuitu.
τῷ θλίψαι αὐτὸν ἐχθροὺς κυκλόθεν.
et audiuit eū magn' dn̄s in
καὶ ἐπήκουσεν αὐτοῦ μέγας κύριος ἐν
lapidib' grādinis virtutis fortis.
λίθοις χαλάζης δυνάμεως κραταιᾶς.
Disrupit in gētes bellū: et in
Κατέρραξεν ἐπ' ἔθνη πόλεμον, καὶ ἐν
descensu pdidit cōtrarios. vt
καταβάσει ἀπώλεσεν ἀνθεστηκότας ἵνα

F.

cognoscãt gẽtes potentiã eius: quia cõtra deum pugnare nõ est facile: & secutus est a tergo potentes. Et in diebus moysi misericordiã fecit ipse & caleph filius iephone: stare contra hostem & prohibere gentes a peccatis: & perfringere murmur malitie. Et ipsi duo constituti a periculo liberati sunt a numero sexcentorum milium peditum: inducere illos in hereditatem in terram quam manat lac & mel. Et dedit dominus ipi caleph fortitudinem: et vsq; in senectutem permansit illi virtus: vt ascenderet in excelsum terre locum: & semen ipsi⁹ obtinuit hereditatem. Et viderunt oẽs filii israel quia bonum est obsequi sancto deo. Et iudices singuli suo nomine quorum non est corruptus cor: qui nõ auersi sunt a domino: vt sit memoria illorum in benedictione. Et ossa eorum pullulant de loco suo: & nomen eorum permanet in eternum: permanente ad filios illorum sanctorum virorum gloria. Dilectus a domino deo suo samuel propheta domini: renouauit imperium & vnxit principes in gente sua. In lege domini congregationem iudicauit: & vidit deum iacob & in fide sua probat⁹ est propheta. Et cognitus est in verbis suis fidelis: quia vidit deum lucis. Et inuocauit dominum omnipotentem in oppugnando hostes circumstantes vndiq; in oblationem viri inuiolati. Et intonuit de celo domin⁹: & in sonitu magno auditam fecit vocem suam: et contriuit principes tyrorum: & omnes duces phylistiim. Et ante temp⁹ finis vite & seculi testimonium prebuit in cõspectu domini & christi. Pecunias & vsq; ad calciamenta ab omni carne non accepit: & non accusauit illum homo. Et post hec dormiuit et votum fecit regi: & ostẽdit illi finem vite sue: & exaltauit vocem eius de terra in prophetia delere impietatem gentis.

Capitulum quadragesimum septimum.

POst hec surrexit natham propheta in diebus dauid. Et quasi adeps separatus a carne: sic dauid a filiis isrl. Cum leonib⁹ lusit quasi qui cũ agnis: & in vrsis similiter fecit sicut in agnis ouium. In iuuentute sua nunquid non occidit gigantem: & obstulit opprobrium de gente? In tollendo manum in saxo funde deiecit exultationẽ golie: vbi non inuocauit deum omnipotentem. Et dedit in dextera eius tollere hominem fortem in bello: & exaltare cornu gentis sue. Sic in decem milibus glorificauit eum & laudauit eũ in benedictionibus domini in offerendo illi coronã glorie. Contriuit enim inimicos vndiq;: & extirpauit phylistiim contrarios vsq; in hodiernum diem.

Contriuit cornu ipsorum vsq; in eternum. In omni opere dedit confessiones sancto: & excelso in verbo glorie. De omni corde suo laudauit dominũ & dilexit eum qui fecit illũ: & dedit illi cõtra inimicos potentiã. Et stare fecit cantores cõtra altare: & in sono eorum dulces fecit modos: & dedit in celebrationibus decus: & ornauit tẽpora vsq; in cõsumationẽ vite: vt laudarent nomẽ sanctũ dñi: & amplificarent mane dei sanctitatẽ. Christ⁹ purgauit peccata ipsius: & exaltauit in eternũ cornu eius. Et dedit illi testamentũ regni: et sedẽ glorie in israel. Post ipm surrexit filius sensatus: & ꝓpter illũ deiecit oẽs potentiã inimicorũ. Salomõ imperauit in diebus pacis: cui subiecit de⁹ oẽs hostes vt conderet domũ in noĩe suo: & pararet sanctitatẽ in sempiternum quẽadmodũ eruditus est in iuuentute sua. Et implet⁹ est quasi flumen sapiẽtia: et terrã retexit anima sua. Et replesti in cõparationibus enigmata: ad insulas lõge diuulgatũ est nomen tuum: & dilectus es in pace tua. In cantilenis & prouerbiis & cõparationibus: & interpretationibus mirate sunt terre: & in nomine dñi dei cui est cognomen deus israel. Collegisti quasi aurichalcũ aurũ: & vt plumbũ cõplesti argentum: et inclinasti femora tua mulierib⁹. Potestatẽ habuisti in corpore tuo. Dedisti maculã in gloria tua: & prophanasti semẽ tuũ inducere iracundiã ad liberos tuos: & in ceteris stulticiã tuam vt faceres imperiũ bipartitum: et ex effraim imperare imperium durum. Deus autem non derelinquet misericordiam suam: et non corrumpet: nec delebit opera sua: neq; perdet a stirpe nepotes electi sui: & semen eius qui diligit dominũ non corrumpet. Dedit autẽ reliquum iacob & dauid de ipsa stirpe. Et finem habuit Salomon cum patribus suis. Et dereliquit post se de semine suo gentis stulticiã: & imminutum a prudentia roboã qui auertit gentem consilio suo: & hieroboã filiũ nabath qui peccare fecit israel: & dedit viã peccandi effraim: & plurima redundauerunt peccata ipsorũ. Valde eñi auerterũt illos a terra sua. Et q̃siuit oẽs neq̃tias vsq;dũ pueniret ad illos defensio: & ab oĩbus pctĩs liberauit eos. Ca. 48.

ET surrexit helias propheta quasi ignis: & verbũ ipius quasi facula ardebat. Qui induxit in illos famẽ: & imitantes illum inuidia sua pauci facti sunt. Non enim poterant sustinere precepta domini. Verbo domini continuit celũ: & deiecit a se ignem terre. Sic amplificat⁹ est helias in mirabilib⁹ suis. Et qs potest israel gl̃iari tibi. Qui sustulisti mortuum ab inferis de sorte mortis in verbo dñi dei: q deiecisti reges ad perniciẽ & cõfregisti facilẽ potẽtiã ipsorũ & gl̃iosos de lecto suo. Qui audis in sina iudiciũ: & in oreb iudicia defensiõis. Qui vngis reges ad penitẽtiã & ꝓphetas facis successores post te.

Qui recept⁹ es in turbine ignis incur ru equorum igneorum qui inscriptus es in iudiciis tēporū lenire iracundiā domini: conciliare cor patris ad filiū: & restituere tribus iacob. Beati sunt q te viderunt: & in amicicia tua decorati sunt. Nā nos vita viuimus tantū: post mortem autem non erit tale nomen nostrum. Helias qui in turbine tectus est: et in helisco completus est spiritus eius. In diebus suis non pertimuit pricipem: & potentia nemo vicit illū. Nec superauit illum verbū aliquod: & mortuum prophetauit corpus eius. In vita sua fecit monstra: & in morte mirabilia operatus est. In omnibus istis nō penituit populus: & nō recesserūt a peccatis suis vsq3 dū abiecti sunt de terra sua: & dispersi sunt in omnē3 terrā: & relicta est gēs perpauca: & princeps in domo dauid. Quidam ipsorum fecerunt quod placeret deo: alii autem multa cōmiserunt peccata. Ezechias muniuit ciuitatem suam: & induxit in mediū eius aqua3: & fodit ferro rupē: & edificauit ad aquam puteum. In diebus ipsius ascendit sennacherib: & misit rapsacem & sustulit manum suam contra illos: et extulit manum sua3 in sion: & superbus fact⁹ est potētia sua. Tunc mota sunt corda & manus ipsorū: & doluerunt quasi parturientes mulieres. Et inuocauerunt dominum misericordem: et expandentes man⁹ suas extulerunt ad celū: & sanctus dominus deus audiuit cito vocē ipsoru3. Non est cōmemoratus peccatorū ipsorum: neq3 dedit illos inimicis suis: sed purgauit illos in manu esaie sancti ꝓphete. Deiecit castra assyriorū: & cōtriuit illos angelus domini. Nā fecit ezechias quod placuit deo: & fortiter iuit in via dauid patris sui quam mandauit illi esaias ꝓpheta magn⁹ & fidelis ī cōspectu dei. In diebus ipi⁹ retro rediit sol et addidit regi vitā. Spū magno vidit vltima: et cōsolat⁹ est lugētes ī siō vsq3 in sempiternū. Ostēdit futura et abscondita anteq3 eueniret. Ca. 49.

Memoria iosie in cōpositione odoris facta opus pigmentarii. In oī ore quasi mel indulcabitur ei⁹ memoria: & vt musica in conuiuio vini. Ipse est directus diuinitus in penitentia gētis: et tulit abominationes impietatis. Et gubernauit ad dominum cor ipsi⁹: & in diebus peccatorum corroborauit pietatem. Preter dauid & ezechia3 & iosiā oēs reges peccatū cōmiserūt: nam reliquerunt lege3 altissimi reges iuda: et contēpserunt timorem dei. Dederunt enim regnum suum aliis & gloriam suam alienigene gēti. Incēderūt electā sanctitatis ciuitate3: et desertas fecerunt vias ipsius in manu hieremie. Nam male tractauerunt illū qui a ventre matris consecratus est propheta: euertere & eruere & perdere: & iterum edificare & renouare. Ezechiel qui vidit conspectum glorie quā ostendit illi in curru cherubin.

Nam cōmemoratus est inimicoru3 in imbre: benefacere illis rectas vias. Et duodecim ꝓphetarū ossa pullulāt de loco suo. Nā corroborauerūt iacob & redemerūt se in fide virtutis sue. Quomodo amplificem⁹ zorobabel. Nam et ipse q̄si signu3 in dextera manu isrl. Et iesum filiū iosedech. Qui in dieb⁹ suis edificauerunt domū & exaltauerunt tēplu3 sanctū dño: paratū in gloriā sempiternā. Et neemias in memoria multi tēporis: qui erexit nobis muros euersos: et stare fecit portas et seras: qui erexit domos nostras. Nemo natus est in terra qualis enoch: na3 & ipse receptus est a terra. Et ioseph qui natus est homo princeps fratrū: firmamentū gentis: rector fratrū: stabilimētum populi: & ossa ipius visitata sunt: et post mortē prophetauerūt. Seth & Sē apud hoīes gloriā adepti sūt: & sup oēm aīam in origine adam. Ca. 50.

Simeō onie filius sacerdos magn⁹ q in vita sua diffulsit domum: et in dieb⁹ suis corroborauit tēplū. Tēpli etiā altitudo ab ipo fundata est duplex edificatio: & excelsi parietes tēpli. In dieb⁹ ipsi⁹ emanauerūt putei aquarū: & quasi mare adimpleti sunt supra modū. Qui curauit gentē suā: & liberauit eā a perditione. Qui ꝑualuit amplificare ciuitatē: q adept⁹ est gl'iam in cōuersatiōe gētis: & ingressum dom⁹ & atrii āplificauit. Quasi stella matutina ī medio nebule. Et q̄si luna plena in diebus suis lucet. Et quasi sol refulgēs: sic ille effulsit in tēplo dei. Quasi arcus refulgēs iter nebulas gl'ie: & q̄si flos rosarū in dieb⁹ vernis: & q̄si lilia q̄ sunt in trāsitu aque: & q̄si thus redolēs in diebus estatis. Quasi ignis effulgēs: & thus ardēs in igne. Quasi vas auri solidū ornatū oī lapide ꝓcioso. Quasi oliua pullulās: & & cypressus in altitudine se extollēs. In accipiēdo ipm stolā gl'ie: & vestiri eū in cōsumatione virtutis in ascēsu altaris sancti gloriā dedit sanctitatis amictū. In accipiēdo autē ptes de manu sacerdotū: & ipe stans iuxta aram. Circa illū corona fratrū: & q̄si plātatio cedri ī mōte libano: sic circa illū steterūt quasi rami palme & oēs filii aarō in gloria sua. Oblatio aūt dñi in manib⁹ ipsorū corā omni synagoga israel: & cōsumatione fungens in aram: amplificare oblationem excelsi regis: porrexit manum suām libatione: et libauit de sanguine vue. Et effudit in fundamento altaris odorem diuinū excelso principi. Tunc exclamauerunt filii aaron: in tubis ductilib⁹ sonuerunt: & auditam fecerunt vocem magnam in memoriam coram domino. Tunc omnis populus simul properauerūt & ceciderunt in faciem super terra3 adorare dominum deum suu3: & dare preces oīpotēti deo excelso. Et āplificauerūt psallētes in vocib⁹ suis: & in magna domo fact⁹ est son⁹ suauitatis plenus. Et rogauit ppl's dñi3 excelsū ꝓce vsq3 dū ꝑfect⁹ ē honor dñi: & mun⁹ suū ꝑfecerit.

Tunc descẽdens extulit manus suas in
Τότε καταβὰς ἐπῆρε χεῖρας αὐτοῦ ἐπὶ
oẽm cõgregationẽ filiorũ israel: vt daret
πᾶσαν ἐκκλησίαν υἱῶν ἰσραήλ, δοῦναι
bñdictionẽ dñi de labijs suis: ꝛ in
εὐλογίαν κυρίου ἐκ χειλέων αὐτοῦ, καὶ ἐν
nomine ipsius gloriaret. Et itera
ὀνόματι αὐτοῦ καυχήσασθαι. Καὶ ἐδευ-
uersit in adoratione vt acciperent
τέρωσαν ἐν προσκυνήσει ἐπιδέξασθαι
bñdictionẽ ab altissimo. ꝛ nũc bene
τὴν εὐλογίαν παρὰ ὑψίστου. καὶ νῦν εὐλο
dicite deũ oim magna
γήσατε τὸν θεὸν πάντων τὸν μεγάλα
facientẽ solũ vbiq;. q̃ exaltat di-
ποιοῦντα μόνον πάντῃ. τὸν ὑψοῦντα ἡμέ
es nros de matrice: ꝛ q̃ facit nobis-
ρας ἡμῶν ἐκ μήτρας, καὶ ποιοῦντα μεθ' ἡ
cũ fm̃ miam suã. Et vt fiat
μῶν κατὰ τὸν ἔλεον αὐτοῦ. Καὶ δώσαι
pax in dieb⁹ nris in israel per
εἰρήνην ἐν ἡμέραις ἡμῶν ἐν ἰσραὴλ κατὰ
dies seculi. vt cũ fide faciat no
τὰς ἡμέρας τοῦ αἰῶνος. ἐμπιστεῦσαι μεθ'
biscũ miam ei⁹: ꝛ in diebus
ἡμῶν τὸν ἔλεον αὐτοῦ, καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις
nris liberet nos. In duab⁹ gẽti
ἡμῶν λυτρωσάσθω ἡμᾶς. Ἐν δυσὶν ἔθνε
bus onerosa fuit aĩa mea: ꝛ ter-
σι προσώχθισεν ἡ ψυχή μου, καὶ τὸ τρί
tia nõ est gẽs: q̃ sedẽt in mõte sa-
τον οὐκ ἔστιν ἔθνος, οἱ καθήμενοι ἐν ὄρει σα
marie: ꝛ viri q̃ habitant phy
μαρείας, καὶ ἄνδρες οἱ κατοικοῦντες φυ
listijm: ꝛ ppl̃s fatu⁹ q̃ habitat in si-
λιστιείμ, καὶ λαὸς μωρὸς ὁ κατοικῶν ἐν σι
cimis. Disciplinã intellect⁹ ꝛ scien
κίμοις. Παιδείαν συνέσεως καὶ ἐπιστή-
tie scripsit in libro isto iesus
μης ἐχάραξε ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ ἰησοῦς
filius sirach hierosolymita: q̃ distilla
ὁ υἱὸς σιρὰχ ὁ ἱεροσολυμίτης, ὃς ἀνώμ
uit sapiam a corde. Beatus
βρισε σοφίαν ἀπὸ καρδίας. Μακάριος
q̃ in his versabit: ꝛ q̃ posuerit
ὃς ἐν τούτοις ἀναστραφήσεται, καὶ ὁ θεὶς
ea sup cor suũ sapiẽs erit.
αὐτὰ ἐπὶ καρδίαν ἑαυτοῦ σοφισθήσεται.
Si eñi fecerit hec: ad oia vale
Ἐὰν γὰρ ποιήσῃ αὐτά, πρὸς πάντα ἰσχύ-
bit: quia lux dñi vestigiũ ei⁹: ꝛ
σει, ὅτι φῶς κυρίου τὸ ἴχνος αὐτοῦ, καὶ
pijs dedit sapiam. Benedi
τοῖς εὐσεβέσιν ἔδωκε σοφίαν. Εὐλογη
ctus dñs in seculũ: fiat: fiat.
τὸς κύριος εἰς τὸν αἰῶνα, γένοιτο, γένοιτο.
Oratio iesu filij sirach.
Προσευχὴ ἰησοῦ υἱοῦ σιράχ. C. 51.
Confitebor tibi dñe rex:
Ἐξομολογήσομαί σοι κύριε βασιλεῦ,
ꝛ laudabo te deũ saluatorẽ meũ. Cõ
καὶ αἰνέσω σε θεὸν τὸν σωτῆρά μου. Ἐξο
fiteor nomini tuo: qm̃ prote
μολογοῦμαι τῷ ὀνόματί σου, ὅτι σκεπα
ctor ꝛ adiutor fact⁹ es mihi: ꝛ redemisti
στὴς καὶ βοηθὸς ἐγένου μοι. καὶ ἐλυτρώσω
corpus meũ a pditione ꝛ a la
τὸ σῶμά μου ἐξ ἀπωλείας καὶ ἐκ παγί
queo calumnie lingue. a labijs ope
δος διαβολῆς γλώσσης. ἀπὸ χειλέων ἐρ
rantiũ mendaciũ: ꝛ contra aduer-
γαζομένων ψεῦδος, καὶ ἔναντι τῶν ἀνθεστη

Tunc descendens manus suas extulit in omnẽ congregationẽ filiorũ israel: dare gloriã deo a labijs suis: & in nomine ipsius gl̃iari. Et iterauit orationẽ suã: volens ostẽdere virtutem dei. Et post rursum pl⁹ orauit deũ oim. Qui magna fecit in oĩ terra: qui auxit dies nr̃os a vẽtre matris nr̃e: & fecit nobiscũ fm̃ suã misericordiã: det nobis iocũditatem cordis: & fieri pacẽ in diebus nostris in israel per dies sempiternos: credere israel nobiscũ esse dei miam: vt liberet nos in diebus suis. Duas gentes odit anima mea: tertia autem non est gens quã oderim. Qui sedẽt in mõte seyr: & philistiim & stultus populus qui habitat in sychimis. Doctrinã sapientie & discipline scripsit in codice isto: iesus filius sirach hierosolymita q̃ renouauit sapientiam de corde suo. Beat⁹ qui in istis versatur bonis. Qui ponit illa in corde suo sapiens erit sẽp. Si enim hec fecerit ad omnia valebit: quia lux dei vestigium eius est.

Oratio iesu filij sirach.

Capitulũ quinouagesimũ primũ.

Confitebor tibi dñe rex & collaudabo te deũ saluatorem meum. Confitebor nomini tuo: quoniã adiutor et protector factus es mihi: & liberasti corpus meum a perditione: a laqueo lingue inique: & a labijs operantium mendaciũ: & in conspectu astantiũ factus es mihi adiutor. Et liberasti me secundũ multitudinẽ misericordie nominis tui a rugientibus preparatis ad escam de manibus querentiũ animam meam: & de portis tribulationũ que circundederunt me: a pressura flãme q̃ circũdedit me: & in medio ignis non sum estuatus. De altitudine ventris inferi: & a lingua coinquinata: & a verbo mendacij: a rege iniquo: & a lingua iniusta. Laudabit vsq; ad mortẽ anima mea dominum: et vita mea appropinquãs erat in inferno deorsum. Circũdederunt me vndiq;: & nõ erat qui adiuuaret. Respiciens erã ad adiutorium hominum & non erat. Memoratus sum misericordie tue domine: & cooperationis tue que a seculo sunt: quoniam eruis sustinentes te domine & liberas eos de manib⁹ gentiũ. Exaltasti super terrã habitationem meã: & pro morte defluente deprecatus sum. Inuocaui dominum patrem dñi mei: vt non derelinquat me in die tribulationis mee: & in tempore superborũ sine adiutorio. Laudabo nomen tuũ assidue: & collaudabo illud in cõfessione: & exaudita est oratio mea. Et liberasti me de perditione: & eruisti me de tempore iniquo. Propterea cõfitebor et laudẽ dicã tibi: & benedicã nomini dñi. Cũ adhuc iunior sũ priusq; oberrarẽ: quesiui sapientiam palã in oratione mea. Ante tẽpus postulabã pro illa: & vsq; in nouissimis inquiram eam: & florebit tãq; precox vua. Letatum est cor meũ in ea: ãbulauit pes meus iter rectũ: a iuuẽtute mea inuestigabã eã.

sarios meos: fact⁹ es adiutor: ꝛ redemisti
κότων μοι, ἐγένου βοηθός, καὶ ἐλυτρώσω
me fm̃ multitudinẽ mie nomi-
με κατὰ τὸ πλῆθος τοῦ ἐλέους τοῦ ὀνόμα
nis tui: a rugitib⁹ paratis ad escã
τός σου, ἐκ βρυγμῶν ἑτοίμων εἰς βρῶ-
De manu querentiũ aiam meã:
μα. Ἐκ χειρὸς ζητούντων τὴν ψυχήν μου,
de multis tribulationib⁹ q̃s habui: a suffoca-
ἐκ πλειόνων θλίψεων ὧν ἔσχον, ἀπὸ πνιγ-
tiõe flãme in circuitu. De medio ignis
μοῦ πυρὸς κυκλόθεν. Ἐκ μέσου πυρὸς
nõ sum estuat⁹: ꝛ de pfunditate vẽtris ꝛ
οὐκ ἐξέκαυσα, καὶ ἐκ βάθους κοιλίας καὶ
a lingua immunda ꝛ a verbo
ἀπὸ γλώσσης ἀκαθάρτου καὶ ἐκ λόγου
mẽdacij regi calũnia a lingua
ψευδοῦς βασιλεῖ διαβολὴ ἐκ γλώσσης
iniusta. appropinquauit vsq; ad mortẽ aĩa mea:
ἀδίκου. ἤγγισεν ἕως θανάτου ἡ ψυχή μου,
ꝛ vita mea erat ppe iferni inferiũ.
καὶ ἡ ζωή μου ἦν ἐγγὺς ᾅδου κατωτάτου.
Circũdederũt me vndiq;: ꝛ nõ erat adiutor:
Περιέσχον με πάντοθεν, καὶ οὐκ ἦν ὁ βοηθῶν,
inspiciebã ad subsidiũ hoim ꝛ
ἐνέβλεπον εἰς ἀντίληψιν ἀνθρώπων καὶ
nõ erat. ꝛ memorat⁹ sũ mie tue dñe:
οὐκ ἦν. καὶ ἐμνήσθην τοῦ ἐλέους σου κύριε,
ꝛ operationis hui⁹ a seculo. Qm̃
καὶ τῆς ἐργασίας ταύτης ἀπ' αἰῶνος. Ὅτι
eruis sustinẽtes: ꝛ liberas eos
ἐξαιρῇ τοὺς ὑπομένοντας, καὶ σώζεις αὐ-
de manu inimicorũ. ꝛ exaltaui ab
τοὺς ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν. καὶ ἀνύψωσα ἀπὸ
ira supplicationẽ meã: a pro morte
ὀργῆς ἱκετείαν μου, καὶ ὑπὲρ θανάτου
liberationẽ rogaui. Et inuocaui do
ῥύσεως ἐδεήθην. Καὶ ἐπεκαλεσάμην κύ
minũ patrẽ dñi mei vt nõ dereliu-
ριον πατέρα κυρίου μου μὴ ἐγκαταλι-
quat me in die tribulatiõis: in tẽpo
πεῖν με ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως, ἐν και-
re superboꝝ destitutionis. Laudabo
ρῷ ὑπερηφάνων ἀβοηθησίας. Αἰνέσω
nomẽ tuũ assidue ꝛ collaudabo
τὸ ὄνομά σου ἐνδελεχῶς καὶ ὑμνήσω
te in cõfessione: ꝛ exaudita est
σε ἐν ἐξομολογήσει, καὶ εἰσηκούσθη ἡ
oratio mea: liberasti eñi nos de per
δέησίς μου, ἔσωσας γάρ ἡμᾶς ἐξ ἀ-
ditionẽ: ꝛ eruisti me de tẽpore
πωλείας, καὶ ἐξείλου με ἐκ καιροῦ
iniquo. Propterea cõfitebor ꝛ
πονηροῦ. Διὰ τοῦτο ἐξομολογήσομαί καὶ
laudabo te: ꝛ bñdicã nomini tuo
αἰνέσω σε, καὶ εὐλογήσω τὸ ὄνομά σου
dñe. Adhuc cũ ẽs iunior anteq̃ erra
κύριε. Ἔτι ὢν νεώτερος πρὶν πλανη
rẽ ipe: quesiui sapiam palã in
θῆναί με, ἐζήτησα σοφίαν προφανῶς ἐν
oratione mea. Ante tẽplũ orabã pro
προσευχῇ μου. Ἔναντι ναοῦ ἠξίουν περὶ
illa: ꝛ vsq; in nouissimũ exquirã eã.
αὐτῆς, καὶ ἕως ἐσχάτου ἐκζητήσω αὐ-
ex flore tãq̃ maturescẽtis vue.
τήν. ἐξ ἄνθους ὡς περκαζούσης στα-
letatũ est cor meũ in ea.
φυλῆς. εὐφράνθη ἡ καρδία μου ἐν αὐτῇ.
ambulauit pes [illegible] rectitudine: a iuue
ἐπέβη ὁ πούς [illegible] εὐθύτητι, ἐκ νεό-
tute mea inuestigabã eã.
τητός μου ἴχνευον αὐτήν.

inclinaui aurẽ meã modice: ꝛ excepi:
ἔκλινα τὸ οὖς μου ὀλίγον, καὶ ἐδεξάμην,
ꝛ multã inueni mihi sapientiã.
καὶ πολλὴν εὗρον ἐμαυτῷ παιδείαν.
Profect⁹ fact⁹ est mihi in ea: dãti
Προκοπὴ ἐγένετό μοι ἐν αὐτῇ, τῷ διδόν
mihi sapiam: dabo potẽtiã. cogitaui
τι μοι σοφίαν, δώσω δύναμιν. διενοήθην
eñi vt facerẽ illã. ꝛ emularer
γὰρ τοῦ ποιῆσαι αὐτήν. καὶ ζηλώσαι τὸ
bonũ: ꝛ nõ cõfundar. colluctata
ἀγαθόν, καὶ οὐ μὴ αἰσχυνθῶ. διαμεμάχη-
est aĩa mea in illa: ꝛ in factio
ται ἡ ψυχή μου ἐν αὐτῇ, καὶ ἐν ποιή
ne famis diligẽtiã adhibui. manu⁹
σει λιμοῦ διηκριβωσάμην. τὰς χεῖράς
meas extẽdi ad altitudinẽ: ꝛ igno
μου ἐξεπέτασα πρὸς ὕψος, καὶ τὰ ἀγνο
rantias ei⁹ itellexi. Aiam meã
ήματα αὐτῆς ἐπενόησα. Τὴν ψυχήν μου
direxi ad illã: ꝛ in purgatione
κατεύθυνα εἰς αὐτήν, καὶ ἐν καθαρισμῷ
inueni eã. Cor possedi cũ
εὗρον αὐτήν. Καρδίαν ἐκτησάμην μετ'
ipa ab initio: ꝑpterea nõ dere
αὐτῆς ἀπ' ἀρχῆς, διὰ τοῦτο οὐ μὴ ἐγκα-
linquar: ꝛ cor meũ cõturbatũ ẽ
ταλειφθῶ, καὶ ἡ καρδία μου ἐταράχθη
querẽdo illã. Propterea possedi
ζητῆσαι αὐτήν. Διὰ τοῦτο ἐκτησάμην
bonã possessionẽ. dedit dñs linguã
ἀγαθὸν κτῆμα. ἔδωκε κύριος γλῶσσαν
mercedẽ meã: ꝛ in ipa laudabo eũ.
μισθόν μου, καὶ ἐν αὐτῇ αἰνέσω αὐτόν.
appropiquate ad me indocti: ꝛ habita
ἐγγίσατέ μοι ἀπαίδευτοι, καὶ αὐλίσθη

Inclinaui modice aurem meã: et excepi illam. Multam inueni in meipso sapientiam: et multum profeci in ea. Danti mihi sapientiam: dabo gloriam. Consiliatus sum enim vt facerem illam. Zelat⁹ sum bonum: & non confundar. Colluctata est anima mea in illa: & in faciẽdo eam confirmatus sum. Manus meas extendi in altum: & in sapientia eius luxit anima mea: et ignorantias meas illuminauit. Animam meaꝫ direxi ad illam: & in agnitione inueni eam. Possedi cuꝫ ipa cor ab initio: propter hoc nõ derelinquar. Venter meus conturbat⁹ est querendo illaꝫ: propterea bonã possidebo possessionem. Dedit enim mihi dominus linguam mercedem meam: & in ipsa laudabo eum. Appropiate ad me indocti: & cõgregate vos in domuꝫ discipline. Quid adhuc retardatis: & quid dicitis in his? Anime vestre sitiũt vehementer. Aperui os meum et locutus sum. Comparate vobis sine argẽto sapientiam: & collum vestrum subiicite iugo eius: & suscipiat anima vestra disciplinam. In proximo est enim inuenire eam. Videte oculis vestris: quia modicum laboraui: & inueni mihi multaꝫ requiem. Assumite disciplinam in multo numero argenti: & copiosum aurũ possidete in ea. Letetur anima vestra in misericordia eius: & non cõfundemini in laude eius. Operamini opus vestrum ante tempus: & dabit vobis mercedem vestram in tempore suo.

Explicit liber Ecclesiasticus.

te in domo discipline. Cur tardatis
τε ἐν οἴκῳ παιδείας. Διότι ὑστερεῖτε
aut q̃d dicitis in his: ꝛ aie
ἢ τί λέγετε ἐν τούτοις, καὶ αἱ ψυχαὶ
vestre sitiũt vehemẽter. Aperui os
ὑμῶν διψῶσι σφόδρα. Ἤνοιξα τὸ στόμα
meũ: ꝛ locut⁹ sum: cõparate vobis
μου, καὶ ἐλάλησα, κτήσασθε ἑαυτοῖς
sine pecunia. Collũ vrm̃ suppo
ἄνευ ἀργυρίου. Τὸν τράχηλον ὑμῶν ὑπό-
nite sub iugo: ꝛ suscipiat aĩa
θετε ὑπὸ ζυγόν, καὶ ἐπιδεξάσθω ἡ ψυχὴ
vr̃a disciplinã: in proximo ẽ inuenire eã:
ὑμῶν παιδείαν, ἐγγύς ἐστιν εὑρεῖν αὐ-
videte in oculis vris q̃a labo
τήν, ἴδετε ἐν ὀφθαλμοῖς ὑμῶν ὅτι ἐκο
raui: ꝛ inueni mihi multã re
πίασα, καὶ εὗρον ἐμαυτῷ πολλὴν ἀνά-
quiẽ. Participate disciplinã in mul
παυσιν. Μετάσχετε παιδείας ἐν πολ
to numero argenti: ꝛ multũ au
λῷ ἀριθμῷ ἀργυρίου, καὶ πολὺν χρυ
rum possidete in ea. letet aĩ-
σὸν κτήσασθε ἐν αὐτῇ. εὐφρανθείη ἡ ψυ
ma vr̃a in mia eius: ꝛ ne
χὴ ὑμῶν ἐπὶ τῷ ἐλέει αὐτοῦ, καὶ μὴ
erubescatis in laude ei⁹. Opera-
αἰσχυνθείητε ἐν αἰνέσει αὐτοῦ. Ἐργά-
mini opus vrm̃ ãte tpus: ꝛ
σασθε τὸ ἔργον ὑμῶν πρὸ καιροῦ, καὶ
dabit mercedẽ vr̃am in tpe suo.
δώσει τὸν μισθὸν ὑμῶν ἐν καιρῷ αὐτοῦ.

Finis sapientie iesu filij sirach.
Τέλος τῆς σοφίας ἰησοῦ τοῦ σιράχ.

Que in hoc volumine cõtinentur hec sunt. Esdras. Neemias. Tobias. Iudith. Hester. Iob. Psalterium. Prouerbia. Ecclesiastes. Cantica. Sapientia. Ecclesiasticus.

Registrum huius voluminis.

aaa. bbb. ccc. ddd. eee. Aaa. Bbb. Ccc. Ddd. Eee. Fff. Ggg. Hhh. Iii. a. b. c. d. e. f. g. h. i. l2. l. m. n. o. p. A. B. C. D. E. F.
Omnes sunt terni: preter eee. Ccc. Iii. l2. F. qui sunt duerni: et p. qui est quaternus.

Esdre primus.

Ca.1.c.του̃ p τοι.ca.1.d.χιφόρη p χιφόροι.ca.3.a.ἰπ' αὐτὸ p ἐπ' αὐτω̃.ca.5.c.ἠρωτίσαμθ p ἠρωτήσαμθ.ca.7.d.αὐρανοι̃ p οὐρανου̃.& νέμημα pro νόμιμα.ca.10.a.ἠυληθη pro ηὐλίσθη. Neemias.

Capi.4.c.ἐπιςρέψαμθ pro ἐπιςρέψαμθ.ca.13.b.ἐιετηλάμην pro ἐνετειλάμην.ca.13.c.βιβηλω̃ναι pro βιβηλω̃σαι.ca.13.d.προτοφυνήμασι pro πρωτογενήμασι. Tobias.

Capi.3.ἱ pro ὃς.ca.5.φυνήμασι pro φυνήμασι.ca.6.τίγρης pro τίγρις. Iudith.

Capi.1.ἱερουσουλὴμ pro ἱερουσαλὴμ.ca.5.πληθύνησαν pro ἐπληθύνθησαν.ca.11.μα̃ς pro ἡμα̃ς.& ρύματα pro ῥύματα.ca.16.ὑπάςχοτα pro ὑπάςχοιτα. Esther.

Ca.1.c.ὀργίσθη pro ὠργίσθη.ca.4.a.ἠδικηκὼ pro ἠδικηκὸς.ca.4.b.ἐπαγγέλειαν pro ἐπαγγελίαν.ca.8.b.ἡμι̃ν pro ὑμι̃ν.ca.11.a.ἑρμηνευκέναι pro ἑρμηνευκέναι.ca.16.c.πρὸς χρησαμθοι pro προχρησάμθοι. Iob.

Ca.1.d.ἐσθιόντων pro ἐσθιόντων.ca.18.d.ἐπώλοιτο pro ἀπόλοιτο.ca.42.c ἐπίγαγθ pro ἐπήγαγεν. Psalteriū.

Psalmo.6.ἐλαίους pro ἐλέους.ps.9.ἀγαλλιασώμεθα pro ἀγαλλιασόμεθα.ps.19.ἀγαλλιασόμεθα pro ἀγαλλιασόμεθα.ps.22.ὁδήγησεν pro ὡδήγησεν.ps.27.ἐργαζομιθων pro ἐργαζομθων.& ἀνέαθλει pro ἀνέθαλει.ps.36.ἁμερτωλὸς pro ἁμαρτωλὸς.ps.43.ἀλαλάγμασι pro ἀλάγμασι.ps.94.ἡμω̃ν p ὑμω̃ν.ps.98.ἐγίου pro ἐχθρου.ps.106.ὠδύνης pro ὠδίνης.ps.117.ἀγαλιάσεως pro ἀγαλλιάσεως.ps.118.ἀπόςησιν pro ἀπέςησαν.ps.134.θυσαυρω̃ν p θησαυρω̃ν.ps.138.σκοτησθήσεται pro σκοτισθήσεται.

Prouerbia.

Ca.13.d.αὐτου̃ pro αὐτου̃.ca.15.a.παιδίαν pro παιδείαν.ca.20.a.μέθη p μέθη.ca.21.c.θυσαυρὸς pro θησαυρὸς.ca.25.c.ὀδὸς pro ὀδοὺς.ca.29.b.οὐκ p οὐχ.ca.30.b.πειωθεὶς p πεινωθεὶς.& ἐνεμπίμπλησαν p ἐνεπίμπλησαν.

Cantica canticorū.

Ca.2.a.ἐκαθσα pro ἐκάθισα.ca.7.d.σοι pro σοι.ca 8.b.σφραγίδα pro σφραγίδα. Sapientia.

Cca.4.c.φυέων pro γονέων.ca.5.b.κυμενόμθον pro κυμαινόμενοι.ca.6.a.ὑπηρέται p ὑπηρέται.ca.7.a.ἧσα p ἧκα.ca.8.a.ἐργάζεται p ἐργάζεται.ca.16.c.σύμβουλον p σύμβολον.& τοούτω p τούτω.

Ecclesiasticus.

Ca.29.a.ἐνόμησαν p ἐνόμισαν.ca.30.b.ἀνημθὸς p ἀιενθὸς.ca.33.b.ἐταίνσαν pro ἐταίνυσαν.ca.17.a.ἐπιξεινωσιν pro ἐπιξενώσειν.

Errores translationis latine interlinearis.

Esdre primus.

Ca.2.c.filli pro filii.ca.3.c.edificarent pro edificabāt.ca.5.a.Iesue pro Iosue.ca.6.c.cū pro cū. Neemias.

Ca.3.c.sue pro sua.ca.3.c.consūmationē pro consumationē.ca.8.a.ligneū pro ligneū.ca.10.a.fratres pro fratres.

Iudith.

Capi.1.a.nineue pro niniue.ca.10.consūmationē pro cōsumationē.

Esther.

Capi.1.a.carpasinis p carbasinis.ca.3.a.prior incedebat p prior sedebat.ca.4.a.consūmatū p consumatū.& ciuitas p ciuitatis.ca.4.b.pmissit p promisit.ca.9.a.contingit p contigit.ca.11.a.interpretasse p interpretatū esse.ca.16.b.consūmata pro consumata.

Iob.

Ca.1.b.diadolo p diabolo.ca.1.c.captiuas eas p captiuos eos.ca.4.c.repeterint pro reppererint.ca.7.b.et pro at.ca.10.c.impossibilis p impossibile.ca.12.a.secutatio pro scrutatio.ca.27.b.nō pro nū.ca.30.b.extinctū pro extincta.ca.31.d.ieuge pro euge.ca.38.a.longā p longe.ca.41.c.cōmouebit pro cōmouebitur.

Psalteriū.

Psalm9.17.ipoluta pro impolluta.ps.28.preparantis pro preparans

Esdras.

Cap.5.b. שָׁבֵי pro שָׁבֵי

Cap.8.g. מְרֵמוֹת pro מְרֵמוֹת

Neemias.

Cap.7.a. וָאֹמַר pro וָאֹמַר

Cap.8.c.in margine. בָּכָה pro בָּכָה

Cap.11.a. וּמַעֲשֵׂיָה pro וּמַעֲשֵׂיָה

Cap.13.b. שֶׁלֶמְיָה pro שֶׁלֶמְיָה

Et in codē.b.in marginie. רָאָה pro רָאָה

Hester.

Cap.4.b.in margine. צִוָּה pro צִוָּה

Cap.8.c.in margine. נָשָׂה pro נָשָׂה

Et in eodem.d. וְשִׂמְחָה pro וְשִׂמְחָה

Cap.9.b. בְּכָל pro בְּכָל

Et in eodem.b. הָרְנוּ pro הָרְנוּ

Iob.

Cap.1.d. וַיִּנַע pro וַיִּנַע

Cap.3.a. יִחַד pro יִחַד

Cap.9.b.in margine שׁוּב pro שׁוּב

Et in eodem.d.in margine. פִּנָּה pro פִּנָּה

Cap.13.d. וַתַּחְשְׁבֵנִי pro וַתַּחְשְׁבֵנִי

Cap.20.c. בִּמְלוֹאת pro בִּמְלוֹאת

Cap.27.d.in mar. שָׂפַק pro שָׂפַק

Cap.30.d.in margine. הָיָה pro הָיָה

Cap.31.c.in margine. לָבֵשׁ pro לָבֵשׁ

Cap.33.b.in margine. דָּבָר pro דָּבָר

Cap.36.c.in margine. נָטָה pro נָטָה

Cap.38.b. יָצוּם pro יָצוּם

Psalterium.

Ps.10. לָמָּה pro לָמָּה

Ps.19. דְּבָרִים pro דְּבָרִים

Ps.21. שָׁכֶם pro שָׁכֶם

Ps.22.in margine רָאָה pro רָאָה

Ps.25. בְּדַרְכְּךָ pro בְּדַרְכְּךָ

Ps.28.in margine עָשָׂה pro עָשָׂה

Ps.30. חֲסִידָיו pro חֲסִידָיו

Ps.31. לְדָוִד pro לְדָוִד

Ps.35. אֹיְבַי pro אֹיְבַי

Ps.xxxvi.in margine. שֹׁכֵב pro שָׁכַב

Ps.xxxvii. פֹּתְחוּ pro פָּתְחוּ

Ps.44. בְּקַשְׁתִּי pro בְּקַשְׁתִּי

Ps.47. אֱלֹהִים pro אֱלֹהִים

Ps.50. וַיִּקְרָא pro וַיִּקְרָא

Ps.72.in margine. עֹשֶׁק pro עֹשֶׁק

Et in eodem in margine. יֵשַׁע pro יֵשַׁע

Ps.114. מַעַם pro מֵעַם

Ps.115. הַסְדְּךָ pro חַסְדְּךָ

Ps.119.i littera yod. עִתֶּיךָ pro עֵדֹתֶיךָ

Et in eo. in littera caph. שִׁקֶר pro שֶׁקֶר

Et in eo. in littera qph in qbusdã lib. קְרָאִיךָ pro קְרָאתִיךָ

Ps.139. שָׁחַר pro שַׁחַר

Ps.141 לְהִתְעוֹלֵל pro לְהִתְעוֹלֵל

Et in eo. כְּמַנְעַמֵּיהֶם pro בְּמַנְעַמֵּיהֶם

Ps.144. בְּנְטִיעִים pro כִּנְטִיעִים

Ps.146. עֹשֶׂה pro עֹשֶׂה

Prouerbiorum.

Cap̃.15.in margine. מָאֵם pro מְאֵם

Cap̃.18.in margine. עָנָה pro עֲנָה

Cap̃.24.b. יָדַע pro יֵדַע

Et in eodem.c. עָם pro עִם

Cap̃.25.c. רָבָה pro רְבָה

Et in eodem.c. תִּשְׁבַּר pro תִּשָּׁבֵר

Cap̃.26.b.in margine. עָשָׂה pro עֹשֶׂה

Cap̃.29.d. עֲבָדוֹ pro עַבְדּוֹ

Cap̃.xxx.c.in margine. שָׁבַע pro שְׂבַע

Ecclesiastes.

Cap̃.2.c. הַמַּעֲשָׂה pro הַמַּעֲשֶׂה

Cap̃.9.b.in margine. חָסֵר pro חָסֵר

Canticum.

Cap̃.6.d. הַנַּחַל pro הַנַּחַל

Cap̃.8.d. הִיא pro הִיא

p̃s.34.eius pro eo.p̃s.41.fontis p̄ fons.p̃s.51.emigrabit p̄ emigrare faciet.p̃s.71.hoibu9 pro hoib9.p̃s.59.dotrinã pro doctrinã. p̃s.64. mare pro mari.p̃s.76.absidet pro abscindet. p̃s.77. cognouimis pro cognouimus.p̃s.88.auertis pro auerteris.p̃s.109.axaltabit p̄ exaltabit.p̃s.117.est p̄ es.p̃s.122. obundantibus pro abundantib9. p̃s.134. renges p̄ reges.p̃s.135.redimit p̄ redemit.p̃s.149.facit p̄ fecit.& exultationes p̄ exaltationes.

Prouerbia.

Ca.1.d.at p̄ et.ca.4.b.relinqant p̄ relinquant.ca.5.c.tui p̄ tibi.& tuã p̄ tuus.ca.12.d.erum p̄ eorum.ca.21.c. confiderant p̄ consilii fuerant. ca.26.d.ipsi p̄ isti.

Ecclesiastes.

Ca.1.b.anon p̄ non.ca.2.d.qui p̄ cui.ca.3.d.vnum p̄ vnus.ca.7.a. eorum p̄ eius.ca.8.a.eius p̄ sapientis.ca.9.b.sun p̄ sunt.

Cantica canticorum.

Ca.5.a.mele p̄ melle.ca.8.a.fugentẽ p̄ suggentẽ.

Sapientia.

Ca.7.d.futur p̄ futura.ca.9.a.assistrice p̄ assestricem.ca.10.b.tutauit p̄ tutata est.& ne p̄ sine.ca.12.d.deripti p̄ decepti.ca.13.a.creaturaris p̄ creaturis.ca.17.b.precipitarum p̄ precipitatarum. ca.19.a. premisissent p̄ premisissent.ca.19.b.obliuiuionem p̄ obliuionem.& mare p̄ mari.& anti p̄ autem.

Ecclesiasticus.

Ca.1.a.sup fluit est.ca.17.c.relique p̄ relinque.ca.18.d. inuident pro inuidebunt.ca.19.b. dificil pro dificili. ca.25.a.bi. pro sibi. ca. 25. d. prebeat pro imperet.ca.34.c.intellectũs intellectus.ca.36.b. enarrẽtur pro enarrent. & habeat pro habeant. ca.44.a. nati pro facti. ca. 45.a.scum pro cum.& purpuro pro purpura.ca.50.c. comiter pro communiter.& vsq; p̄ vbiq;. ca.51.a. a pro et.

Errores translationis Beati hieronymi.

Esdre primus.

Ca.8.a.numerari pro numerati.ca.10.b.tranmigrationis p̄ trasmignationis.

Neemias.

Ca.12.c.laudatiũ pro laudantiũ.ca.13.c.aperitẽt pro aperirent.

Iudith.

Ca.6.supiã pro supbiã.ca.12.eiu pro eius.

Esther.

In prologo.hieronynimi pro hieronymi.ca.1.a.fortisimis pro fortissimis.ca.2.a.madocheus pro mardocheus.ca.3.a.ragis pro regis. ca.3.d.vniuesas pro vniuersas.ca.6.d.indutun p̄ indutũ. ca.9.a.igiur pro igitur.ca.9.b.iudeis p̄ iudei.& inimico p̄ inimicos.ca.11.a.interpretatã p̄ interpretatum.

Iob.

C.20.d.ducedo pro.dulcedo.

Prouerbia.

Ca.7.b.cinamomo p̄ cinamomo. ca.8.c.terra p̄ terrã.ca.18.c.repõdent pro respondent.

Ecclesiastes.

Ca.2.b.labore pro laborẽ.& conuertist pro conuertissent. & fecerã pro fecerãt.ca.9.a.eueniat pro eueniant.ca.11.a.ne nõ p̄ necnõ.

Sapientia.

Ca.8.b.ãmirabilis pro admirabilis.ca.19.b.replepleret p̄ repleret.

Ecclesiasticus.

Ca.3.b.ferutati pro scrutati.ca.23.c.carni pro carnis. ca.30.a. ssiduat pro assiduat. ca.36.c.ciuitatis pro cinitatis.ca.38.d.im pro in.

Finis tertie partis.

Haec tibi pentadecas tetragonon respicit illud
Hospitium petri ⁊ pauli ter quinqꝫ dierum.
Namqꝫ instrumētum vetus hebdoas innuit: octo
Lex noua signatur. ter quinqꝫ receptat vtrunqꝫ.

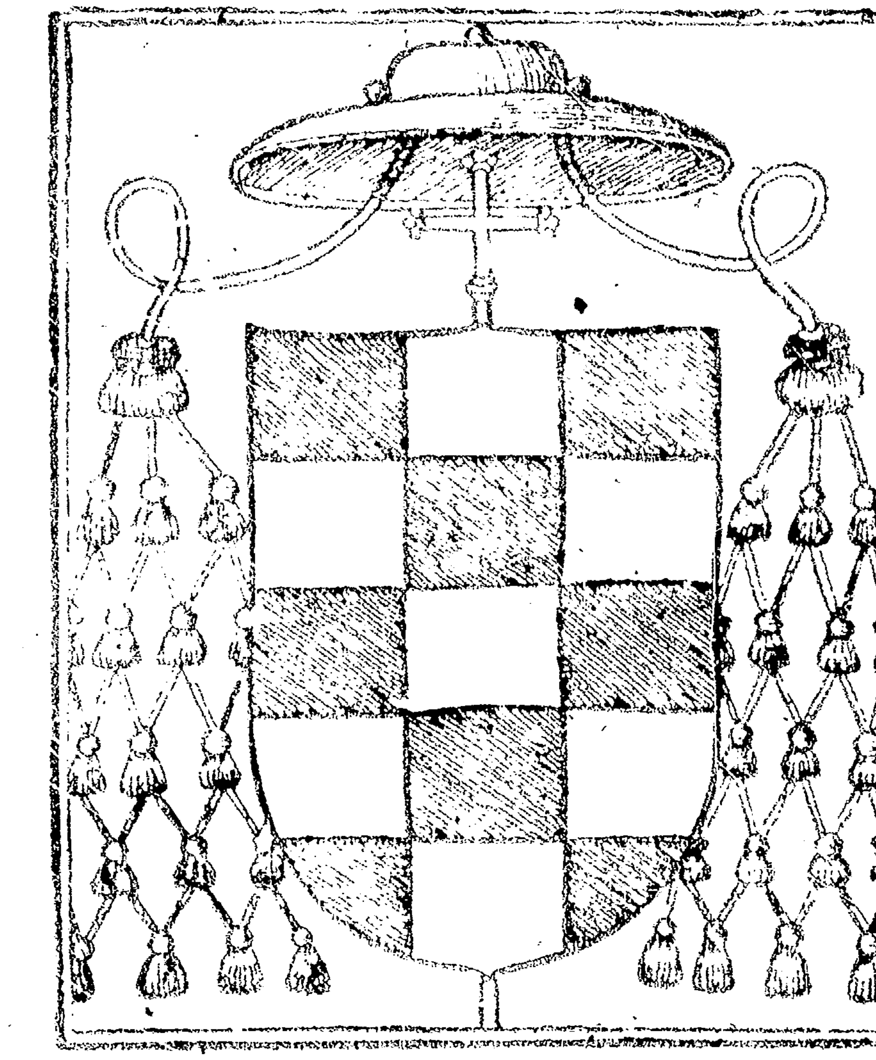

Quarta pars Veteris testamenti Hebraico Grecoqꝫ idiomate nunc primum impressa: adiuncta vtriqꝫ sua latina interpretatione.

Ad sanctissimum ac clementissimum dominum nostrũ

.D. Leonem Decimum diuina prouidentia Pontificem maximum Reuerendissimi in Christo patris ac dñi. D.F. Francisci Simenii de Cisneros Sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ tituli. S. Balbinæ Presbyteri Cardinalis Hispaniæ Archiepiscopiq; Toletani ac regnorũ Castellæ Archicãcellarii &c. In libros veteris ac noui testa. multiplici lingua impressos.

Prologus.

Ulta sunt beatissime Pater: quæ ad excudendas impressoriis formis origi nales sacræ scripturæ liguas nos incitarũt. Atq; hæc ipri mis. Q. cũ vniuscuiusq; idiomatis suæ sint verborũ proprietates: quarũ totã vim nõ possit quantũlibet absoluta traductio prorsus exprimere: tum id maxime in ea lingua accidit: p quam os domini locutum est. Cuius littera q̃uis ex se mortua sit & uelut caro: quæ non prodest quicq̃ (Nam spiritus est qui uiuificat) quia tamen Christus uerborum figuris uelatus intra eius uterum manet inclusus: nõ dubiũ: quin tam admiranda sit fœcunditate repleta: tã exuberanti mysteriorũ copia cumulata: ut cũ plena semp sit & redundãs: flumina de uentre eius fluãt aquæ uiuæ: unde hi quibus datũ est reuelata facie gloriã dñi speculari: ut in eandẽ imaginẽ trãsformẽtur possint assidue haurire mira diuinitatis eius arcana. Quippe cũ nulla dictio nulla litterarum cõnexio esse possit: ex qua non emergãt & ueluti pullulent reconditissimi cœlestis sapientiæ sensus. Ex quibus cũ non possit eruditissim9 quisq; interpres nisi unicũ explicare: necesse est ut post interp̃tationẽ maneat adhuc scriptura grauida: uariisq; ac sublimibus intelligẽtiis plena: quæ nequeant aliũde q̃ ex ipso archetypæ linguæ fonte cognosci. Accedit: q ubicunq; latinorũ codicũ uarietas est: aut deprauatæ lectionis suspitio (id quod librariorũ impitia simul & negligentia frequentissime accidere uidimus) ad primaz scripturæ originẽ recurrẽdum est: sicut beatus Hieronym9 & Augustin9 ac cæteri ecclesiastici tractatores admonẽt: ita ut librorũ veteris testamẽti synceritas ex Hebraica ueritate: Noui aũt ex Græcis exemplaribus examinetur. Vt ipsa igitur originalia in prõptu haberet quicũq; diuinarũ litterarũ studiosus: possetq; nõ solis riuulis eẽ contẽtus: sed ex ipso fonte saliẽtis aquæ in uitã æternam sitim pectoris extinguere: iussim9 archetypas sacræ scripturæ linguas cuz adiunctis variarũ linguarũ translationibus impressioni mãdari Sãctitatis tuæ nomini dedicãdas. Atq; imprimis nouũ testamentum Græco Latinoq; sermone excudendũ curauimus simul cum Lexico græcarum omniũ dictionum: quæ possunt in eo legentibus occurrere: ut his quoq; qui nõ integrã linguæ cognitionem adepti sunt p uiribus consuleremus. Deinde uero anteq̃ Vetus testamentum aggrederemur: Dictionariũ p̃misimus Hebraicorum Chaldaicorũq; totius Veteris instrumẽti vocabulorũ. Vbi nõ tantum multiplex significatio cuiusq; dictiõis exprimitur: sed (quod studiosis vtilissimũ fore credim9) locus scripturæ in cuiusq; significati testimoniũ citatur. Rursus: cũ nõ solus litteræ occidentis cortex: sed introrsus latitans spũs viuificantis nucleus maxie sit a studioso diuinæ scripturæ requirẽdus: atq; huius præcipua pars ex propriorũ noĩm interpretatione depẽdeat: quorũ ab æterno p̃uisa impositio icredibilẽ opez affert ad ppalandos spirituales abstrusosq; sensus & detegẽda arcana mysteria: q̃ sub ipso litteralis textus vmbraculo spiritus sanct9 velauit. Idcirco interp̃tationes ppriorum noĩm a viris linguarum pitia p̃cellẽtibus maxima diligentia iussimus elucubrari: & secundum alphabeticã seriem dispositas Dictionario adiũgi. Quibus succedit legẽdorũ hebræorũ characterũ instructio & eiusdẽ idiomatis Grãmatica ex plurib9 receptæ fidei Hebræis autorib9 collecta & ad latini artificii normã reducta. Quibus omnibus ueluti pro p̃ludio ita pactis: ad excussionem diuersarum ueteris testamẽti linguarũ nos conuertimus: adiicientes etiã singulis earum suam latinam translationem. Qua i re aperte Beatitudini tuæ testari possumus Pater sanctissime: maximã laboris nostri partẽ in eo p̃cipue fuisse uersatã: ut & uirorũz in linguarũ cognitione eminentissimorũ opera uteremur & castigatissima omĩ ex parte uetustissimaq; exemplaria pro archetypis haberem9: quorũ quidẽ tã Hebræorũ q̃ Græcorũ ac latinorũ multiplicẽ copiã uariis ex locis nõ sine sũmo labore cõquisiuimus. Atq; ex ipsis quidẽ græca Sãctitati tuæ debem9: qui ex ista apostolica bibliotheca antiquissimos tũ ueteris tum noui testamẽti codices perq̃ humane ad nos misisti: qui nobis in hoc negocio maximo fuerũt adiumento. Cõsumata itaq; excussione Noui testamenti Græce Latineq; impressi cum suo Lexico. Impresso etiã hebraico Chaldaicoq; dictionario: cui adiuncta est Grãmatica cum nominum propriorũ interpretationibus. Absolutis præterea annotationibus differentiarum Veteris testamenti: quas cum Nicolaus de Lyra non omnino absolutas edidisset: eas nos p uiros linguarum peritissimos multis in locis addi fecim9. Tandẽ diuino auxilio Vetus testamentum multiplici lingua excudi fecimus. Quæ omnia nunc ad Sanctitatẽ tuã mittimus. Nã cui potius vniuersæ uigiliæ nostræ dicãdæ sũt q̃ apostolicæ isti sedi: cui omĩa debemus? Aut quis libẽtius sacros Christianæ religionis libros suscipere & amplecti debet: q̃ sacer Christi uicarius? Accipiat igitur Sãctitas tua læta frõte munusculum: quod in domini gazophylacium offerimus: ut incipiant diuinarum litterarũ studia hactenus intermortua nunc tandem reuiuiscere. Obsecramus aũt beatitudinẽ tuam enixissime: vt libros hosce: qui nũc se sacris istis uestigiis supplices aduoluũt examines: & ad seuerissimi iudicii tui cẽsurã reuoces: vt si Christianæ reip. vtiles fore uidebũtur: editionis beneficium a sanctitate tua recipiãt. Nam eos nos hucusq; cõtin[...]s: sacrũ istum apostolici fastigii oraculum cõsulturi. Sed iam hæc ad Beatitudinem tuam satis. Nunc ad instruendum de operis artificio lectorem cõuertimur.

Ad lectorem de his que ad lectionem Veteris testamenti diuersis linguis nunc primũ impressi: sunt prænotanda.

Ut intelligas studiose lector modũ & ordinẽ: quẽ in hac veteris testamẽti ĩpressiõe seruauim9: ac inde possis hoc libro facile uti: nõnullorũ te admonitũ prius eẽ oportet. Imprimis igitur id est p̃mittendũz: q cũ uetus testamentũ a sacris doctoribus trifariã diuidatur: hoc est in legẽ: quã Pentateuchũ appellãt: & ĩ libros deinde agiographos: ac demũ in eos qui dicuntur pphetales: in his oĩbus non est idẽ numerus linguarũ. Sed Pentateuchus quidẽ triplicẽ linguã habet: Hebraicã videlicet Chaldaicã & Græcã: q̃s imprimẽdas iussimus cũ aliis tribus latinis interp̃tatiõibus iuxta correspõdentibus: ita ut Hebraicæ ueritati respondeat latina beati Hieronymi translatio: Chaldaicæ uero alia latina fere de uerbo ad uerbũ a uiris ei9 linguæ peritissimis elaborata. Græcæ ãt septuaginta interp̃tuz editioni: interlinearis latina traductio. Agiographi deinde libri simul & Prophetales duplici lingua excudũtur: hoc est Hebræa & Græca cũ aliis duab9 latinis trãslatiõibus illis correspondentibus. Nã Chaldaica in cæteris libris p̃terq̃ in Pẽtateucho corrupta est aliquibus in locis & fabulis meriq; Thalmudistarũ nugis cõspersa: ĩdigna prorsus quæ sacris codicibus inferatur. Verum quia quibusdam in locis ubi integra est littera & corrupta: mirũ in modũ fauet Christianæ religioni: idcirco reliquos libros toti9 ueteris testamẽti e Chaldaica lingua in latinã uerti fecimus: & diligẽtissime cũ sua latina traductiõe cõscriptos in publica Complutẽsis nostræ vniuersitatis Bibliotheca reponi. At uero libri extra canonẽ: quos ecclesia potius ad edificationẽ populi: q̃ ad auctoritatẽ ecclesiasticorũ dogmatũ confirmandã recipit: Græcã tm̃ hñt scripturã: sed cũ duplici latina interp̃tatione: altera beati Hieronymi: altera ĩterlineari de verbo ad verbũ: eo modo quo in cæteris. Hæc autẽ de numero linguarum huius libri oportuit in uniuersum p̃libasse. Nunc de modo quo linguas in libro ipso disposuimus: breuib9 agendũ est. Primum itaq; aperto codice duæ se tibi chartarũ facies hinc & inde offerẽt: quarũ unaquæq; tres columnas habet. Ex quibus ea quæ ad marginẽ exteriorez sita est: Hebraicam continet veritatem. Quæ vero interiori margini adhæret Græca est septuaginta interp̃tum editio: cui supponitur latina interlinearis traductio de uerbo ad uerbum. Mediam aũt inter has latinã beati Hieronymi translationẽ uelut inter synagogam & Orientalẽ ecclesiam posuim9: tanq̃ duos hĩc & inde latrões mediũ aũt Iesuz hoc est Romanã siue latinã Ecclesiã collocãtes. Hæc enim sola supra firmã petrã ædificata (reliquis a recta scripturæ intelligẽtia qñq; deuiãtibus) ĩmobilis semper in veritate p̃mansit. Disponuntur vero colũnæ ipsæ hoc modo: ut singulis lineis Hebraicis correspõdeãt binæ lineæ latinæ e regiõe: hoc tamen semp obseruato. ut omnes colũnæ tã in principio q̃ in fine cõsentiant: nisi ubi loci angustia non patitur: quod rarissime dep̃hẽdes.

Deinde quia institutũ nr̃m est: non solũ his cõsulere: qui absolutã linguarũ peritiã sunt assecuti: sed his etiaz operam ferre qui parũ in eis pfecerunt: utrisq; enim debitores sumus: nemineq; esse cupimus: quẽ pegrinorum idiomatum difficultas absterreat a diuinorũ librorum penetralibus adeundis. Idcirco vt Hebraicas dictiões facile possit quicũq; distinguere: & suã latinã interp̃tationẽ cuiq; assignare: inter singulas dictiões Hebraicas superponũtur minutæ litterulæ latinæ alphabetico ordine pcedẽtes: quibus cõsimiles aliæ in latina pxima colũna correspõdent: ut p similitudinem litterulæ cognoscatur: quæ dictio latina ad quã Hebraicã sit referẽda. Quãdo uero interpres p circũlocutionem pluribus dictionibus unicam interp̃tatur: aut e diuerso unica dictiõe plures amplectitur: tũc una litterula toti circũlocutioni uel etiã compendio deseruiet. Ex his p̃terea litterulis nõnullas repies: quib9 tenue punctũ subscribitur hoc modo. ͓ Quod quidẽ punctũ designat: uel dictionẽ hebraicã subiacentẽ multiplicẽ esse & æquiuocã: ac pinde recõditũ aliquod secretæ intelligẽtiæ mysterium claudere: quod possit facile cõsulto Dictionario a pspicacibus mẽtibus ĩuestigari: uel denotat saltẽ: ipsam eius significationez in latina colũna positã potius translatitiã esse & soli sensui subseruiẽtẽ: q̃ ppriã omnino & litteralez. Rursus quia inuenire primitiua siue radices dictionum Hebraicaruz & Chaldaicarum a prima origine deuiantium res est p quam necessaria ad reperiẽda in Dictionario uocabula: sed tantæ difficultatis: ut hoĩes eius linguæ peritissimi frequẽter in ea titubent: ac nõnunq̃ etiã labantur: artificium excogitauimus q̃ vtilissimum: quo possit quispiã uel primis dũtaxat Hebraicis rudimẽtis imbutus radicẽ cuiusq; dictionis in promptu habere: ut iã his adminiculis adiuti: Hebræorũ (ut ait beatus Hieronymus) nausẽam & ructum fastidiẽtes: p̃ceptores eorum consulere nõ egeamus. Aduertendũ itaq; est: q cũ dictioni Hebraicæ siue Chaldaicæ correspondet alia in margine (quod dignosces ex simili litterula utriq; dictiõi imposita) tunc dictio ipsa sicut est in margine notata: querẽda est in vocabulario. Ille enim sunt primæ litteræ substãtiales primitiui. Reliquæ uero dictiões Hebraici text9: quib9 nulla dictio primitiua respõdet in margine: ex primis earũ tribus aut qñq; etiã solis duabus litteris sunt in dictionario requirendæ. Præterq̃ ubi p̃cesserit aliqua ex his quinq; litteris beth: he: caph: lamed: mem: quocunq; apice subiecto: dum modo sit apice desuper notata hoc modo בְּ הְ כְּ לְ מְ Tunc enim talis littera particulo seu p̃positione sumitur: ac proinde cum non sit littera substantialis auferẽda est: & proximæ tres uel quãdoq; etiã solæ duæ litteræ sequentes erũt primæ litteræ primitiui: ex quib9 dictio ipsa in uocabulario repietur. Quod eodẽ modo intelligendũ est de ו vau littera etiaz si nunq̃ tali signo notetur. Vbicunq; enim alicui dictioni p̃ponitur: semp pro coniunctione copulatiua vsurpatur: quare tollere eã oportebit. Atq; hæc quidẽ succincte dicta sunt: ut legentibus Hebraicã litterã statim absq; arte seu consideratiõe vlla pateat dictionis primitiuũ. Quod si curiosus lector non solo vsu contentus artẽ reperiendarũ radicũ nosse desiderat: legat vltimum capitulum nostræ Hebraicæ Grãmaticæ in fine Hebraici dictionarii: quod tamen ut absq; librorum reuolutiõe facile occurreret: in pricipio

Pētateuchi duxim⁹ apponendū. Illud ē etiā cōsiderādū q in hebraicis characterib⁹ sciēter omisim⁹ apices illos quibus nunc vtuntur Hebræi pro accentibus. Nā hi cu₃ ad nullam vel significati vel pnunciationis differentia₃ ptineant: sed ad solam cantus ipsorum modulationem: merito a veteribus Hebreis reiecti sunt: quos in hoc imitari maluimus. Verum ne locus accentus cuiusq₃ dictionis ignoraretur: hoc modo puidimus: vt quoniam dictiones Hebraicæ vt plurimum in vltima habent accentū: oēs huiusmōi dictiōes nullo prorsus apice notarētur: reliquæ vero non habentes accentum in vltima (quæ rarissime occurrunt) super syllabam vbi prædominatur accentus: apice signarentur hoc modo ארץ. Cæterum in distinctione clausularum colo etiam vtuntur Hebræi & commate: sed ita: vt colum sit duplex punctum: sicut cōma apud latinos: hoc modo: Comma vero tale signū ‸ Quod autem ad Græcam scripturam attinet: illud te nō latere volumus: non vulgaria seu temere oblata exemplaria fuisse huic nostræ impressioni archetypa: sed vetustissima simul & emendatissima: quæ sanctissim⁹ dn̄s noster Leo Decimus Pontifex maximus ceptis nostris aspirans ex ipsa apostolica Bibliotheca ad nos misit: tantæ integritatis: vt nisi eis plena fides adhibeatur: nulli reliqui esse videantur: quibus merito sit adhibenda. Quibus etiam adiunximus alia non pauca: quorum partem ex Bessarionis castigatissimo codice summa diligentia transcriptam Illustris Venetorum Senatus ad nos misit: partem ipsi magnis laboribus & expensis vndiq₃ cōquisiuimus: vt copia emendatorum codicum abunde superesset. Latinam itidem Beati Hieroymi translationem contulimus cum q₃plurimis exemplaribus venerādæ vetustatis: sed his maxime: quæ in publica Complutēsi nostræ vniuersitatis Bibliotheca reconduntur: quæ supra octingentesimum ab hinc annum litteris Gotthicis cōscripta ea sunt synceritate: vt nec apicis lapsus possit deprehendi. Aliqua tamen nomina ppria vitio scriptorum aliter scripta q₃ in originalibus vtriusq₃ testamēti habentur intacta dimisimus: atq₃ id quidem consulto. Nam si nunc in eis litteram aliquam mutassem⁹: nequaq₃ possent reperiri in tractatu interpretationum: quem iuxta vulgatam horum nominum scripturam alphabetico ordine pridem confeceramus. Adnotauimus tamē in ipsis interpretationibus eadem nomina ppria non solum ponentes ea sicut communiter scribuntur: sed etiam put habentur ad litteram in suis originalibus. Demum in libro psalmorum illud est admonendum: communem translationem latinam: qua vtimur: positam esse p interlineari supra græcam septuaginta interptū editionē: quia ei de verbo ad verbum fere correspōdet. Eam autem quam beatus Hieronymus iuxta hebraicā transtulit veritatem in medio duarum columnarum fuisse locatam. Vale.

Incipit plogus in Esaiam pphetam.

NEMO CVM pphetas versibus viderit esse descriptos: metro eos estimet apud hebreos ligari. & aliquid simile habere de psalmis uel operib⁹ Salomonis. Sed quod in demosthene & tullio solet fieri ut p cola scribantur & cōmata: qui vtiq₃ psa & non uersibus conscripserunt. Nos quoq₃ utilitati legentium puidentes: interpretationem nouam nouo scribendi gn̄e distinximus. At primum de esaia sciendū q in sermone suo disertus sit: quippe ut uir nobilis & urbanæ elegantiæ: nec habens quicq₃ in eloquio rusticitatis admixtum. Vn̄ accidit ut p̄ cæteris florem sermonis eius: trāslatio non potuerit conseruare. Deinde etiā hoc adiiciendum q nō tam ppheta dicendus sit q₃ euangelista. Ita eni vniuersa xp̄i ecclesiæq₃ mysteria ad liquidum psecutus est: ut non putes eum de futuro uaticinari sed de p̄teritis historiā texere. Vn̄ coniicio noluisse tunc tpis septuaginta interp̄tes fidei suæ sacramenta pspicue ethnicis pdere: ne sanctu₃ canibus & margaritas porcis darent. quæ cū hanc editionem legeritis ab illis aiaduertetis abscondita. Nec ignoro quanti laboris sit pphetas intelligere: nec facile quēpiam posse iudicare de interp̄tatione: nisi intellexerit ante q̄ legerit. Nos quoq₃ patere morsibus plurimorum: q stimulante inuidia quod cōsequi non ualent despiciunt. Sciens ergo & prudens in flammam mitto manū. & nihilominus hoc a fastidiosis lectoribus p̄cor: vt quō græci post septuaginta translatores: aquilā & symmachū & theodotionē legūt: uel ob studiū doctrinæ suæ: uel ut septuagita magis ex collatione eorum intelligant: sic & isti saltem vnum post priores habere dignentur interp̄tem. Legant prius & postea despiciant: ne uideantur non ex iudicio sed ex odii p̄sumptione ignorata damnare. Prophetauit autem Esaias in hierusalem & in iudæa: necdū decem tribubus in captiuitatem ductis: ac de utroq₃ regnō nunc cōmixtim nūc separatim texit oraculum. Et cum interdum ad p̄sente₃ respiciat historiam & post babyloniæ captiuitatem reditum populi significet in iudæam: tamen ois eius cura de uocatione gentiū & de aduentu xp̄i est. Quem quanto plus amatis o paula & eustochium tāto magis ab eo petite: ut p obtrectatiōe p̄senti qua me indesinēter æmuli laniāt: ipse mihi mercedē restituat in futuro: qui scit me ob hoc in peregrinæ linguæ eruditiōe sudasse: ne iudei de falsitate scripturarum ecclesiis eius diuti⁹ insultarēt.

Explicit plogus.

Incipit argumentum.

ESAIAS in hierusalem nobili genere ortus ē: ibiq₃ pphetauit. Sub manasse rege sectus in duas partes: occubuit. Sepultusq₃ est sub quercu rogel: iuxta transitum aquarum quas olī ezechias rex iacto obstruxerat puluere.

ESAIAS.
ΗΣΑΙΑΣ.

A

Visio quā vidit esaias fili⁹ amos: quā vidit contra iudeam & cōtra ierusalē in regno ozie & ioatham achaz & ezecie: q̄ regnauerūt in iudea. audi celū & auribus percipe terra: q̄r dn̄s locut⁹ est. filios genui & exaltaui: ipsi aūt me spreuerūt. cognouit bos possessorē: & asin⁹ presepe dn̄i sui: israel aūt me nō cognouit: & pplus me nō itellexit. ve gēs peccatrix: pplē plene petis: semē nequā: filii iniqui: dereliquistis dn̄m: & ad iracūdiā cōcitastis scm̄ israel: alienati sunt in retro. q̄d vltra percutiemini addētes iniqtatē? omne caput in labore: & omne cor in tristicia. a pedib⁹ vsq₃ ad caput nō est in eo sanitas: vulnus liuor plaga tumens: nō est malagma īponere neq₃ oleum neq₃ alligaturas. terra vestra deserta ciuitates vr̄e succēse igni: regionē vr̄as corā vobis alieni deuorant eam. & desolata ē subuersa a pplis alienis. derelinquetur filia sion sicut tētoriū ī vinea: & sicut pomorū custodia in cucumerario: sicut ciuitas q̄ obsessa. & nisi dn̄s sabaoth reliquisset nobis semen: q̄si sodoma vtiq₃ facti fuissem⁹: & q̄si gomorra vtiq₃ essem⁹ assimilati. audite verbū dn̄i principes sodomorū: attendite legē dei nr̄i pplūs gomorre. q̄d mihi multitudo victimarū vr̄arū dicit dn̄s? plenus sum holocaustis arietū: & adipē agnorū: & sanguinē taurorū & hircorū nō volo: neq₃ veneritis apparere mihi. q̄s eni quesiuit hec de manib⁹ vr̄is: calcare atriū meū: nō apponetis. si obtuleritis similaginē: vanū: incensum abominatio mihi est. neomenias vr̄as & sabbata & diem magnū nō feram. ieiuniū & ociūm & neomenias & festiuitates vr̄as odio hz aīa mea: facti estis mihi ī sacietatē: nō āpli⁹ remittam pctā vr̄a. cū extēderitis

Ὅρασις ἣν εἶδεν ἡσαΐας υἱὸς ἀμώς, ἣν εἶδε κατὰ τῆς ἰουδαίας καὶ κατὰ ἱερουσαλὴμ ἐν βασιλείᾳ ὀζίου καὶ ἰωάθαμ καὶ ἄχαζ καὶ ἐζεκίου, οἳ ἐβασίλευσαν τῆς ἰουδαίας. ἄκουε οὐρανὲ καὶ ἐνωτίζου γῆ, ὅτι κύριος ἐλάλησεν. υἱοὺς ἐγέννησα καὶ ὕψωσα, αὐτοὶ δέ με ἠθέτησαν. ἔγνω βοῦς τὸν κτησάμενον, καὶ ὄνος τὴν φάτνην τοῦ κυρίου αὐτοῦ, ἰσραὴλ δέ με οὐκ ἔγνω, καὶ ὁ λαός με οὐ συνῆκεν. οὐαὶ ἔθνος ἁμαρτωλόν, λαὸς πλήρης ἁμαρτιῶν, σπέρμα πονηρόν, υἱοὶ ἄνομοι· ἐγκατελίπετε τὸν κύριον, καὶ παρωργίσατε τὸν ἅγιον τοῦ ἰσραήλ, ἀπηλλοτριώθησαν εἰς τὰ ὀπίσω. τί ἔτι πληγῆτε προστιθέντες ἀνομίαν; πᾶσα κεφαλὴ εἰς πόνον, καὶ πᾶσα καρδία εἰς λύπην. ἀπὸ ποδῶν ἕως κεφαλῆς οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ ὁλοκληρία, τραῦμα μώλωψ πληγὴ φλεγμαίνουσα, οὐκ ἔστι μάλαγμα ἐπιθεῖναι οὔτε ἔλαιον οὔτε καταδέσμους. ἡ γῆ ὑμῶν ἔρημος αἱ πόλεις ὑμῶν πυρίκαυστοι, τὴν χώραν ὑμῶν ἐνώπιον ὑμῶν ἀλλότριοι κατεσθίουσιν αὐτήν, καὶ ἠρήμωται κατεστραμμένη ὑπὸ λαῶν ἀλλοτρίων. ἐγκαταλειφθήσεται ἡ θυγάτηρ σιὼν ὡς σκηνὴ ἐν ἀμπελῶνι, καὶ ὡς ὀπωροφυλάκιον ἐν σικυηράτῳ, ὡς πόλις πολιορκουμένη. καὶ εἰ μὴ κύριος σαβαὼθ ἐγκατέλιπεν ἡμῖν σπέρμα, ὡς σόδομα ἂν ἐγενήθημεν, καὶ ὡς γόμορρα ἂν ὡμοιώθημεν. ἀκούσατε λόγον κυρίου ἄρχοντες σοδόμων, προσέχετε νόμον θεοῦ ἡμῶν λαὸς γομόρρας. τί μοι πλῆθος τῶν θυσιῶν ὑμῶν λέγει κύριος; πλήρης εἰμὶ ὁλοκαυτωμάτων κριῶν, καὶ στέαρ ἀρνῶν, καὶ αἷμα ταύρων καὶ τράγων οὐ βούλομαι, οὐδ᾽ ἂν ἔρχησθε ὀφθῆναί μοι. τίς γὰρ ἐξεζήτησε ταῦτα ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν; πατεῖν τὴν αὐλήν μου, οὐ προσθήσεσθε. ἐὰν φέρητε σεμίδαλιν, μάταιον, θυμίαμα βδέλυγμά μοι ἐστί. τὰς νουμηνίας ὑμῶν καὶ τὰ σάββατα καὶ ἡμέραν μεγάλην οὐκ ἀνέξομαι. νηστείαν καὶ ἀργίαν καὶ τὰς νουμηνίας καὶ τὰς ἑορτὰς ὑμῶν μισεῖ ἡ ψυχή μου, ἐγενήθητέ μοι εἰς πλησμονήν. οὐκέτι ἀνήσω τὰς ἁμαρτίας ὑμῶν. ὅταν ἐκτείνητε

B

C

ro. 9. f.

D

hiere. 30. e.

Incipit Esaias propheta.

VISIO ESAIE filii amos: quam vidit super iudam & hierusalem: in diebus ozie ioatham: achaz: & ezechie regum iuda. Audite celi: & auribus percipe terra: quoniam dn̄s locutus est. Filios enutriui & exaltaui: ipsi aūt spreuerunt me. Cognouit bos possessorem suū: & asin⁹ presepe dn̄i sui: israel autē me non cognouit & pplus meus nō intellexit. Ve genti peccatrici: poplo graui iniqtate: semini neq₃: filiis sceleratis. Dereliquerunt dominū: blasphemauerūt sanctū israel: abalienati sunt retrorsu₃. Sup quo percutiā vos vltra addētes p̄uaricationē? Omne caput languidū & oē cor merens. A planta pedis vsq₃ ad verticē nō est in eo sanitas. Vuln⁹ & liuor & plaga tumēs: nō ē circūligata nec curata medicamine neq₃ fota oleo. Terra vr̄a deserta: ciuitates vr̄e succēse igni: regionē vestrā corā vobis alieni deuorāt: & desolabitur sicut ī vastitate hostili. Et derelinqtur filia sion vt vmbraculū in vinea: & sicut tuguriū in cucumerario: sicut ciuitas q̄ vastatur. Nisi dn̄s exercituum reliquisset nobis semen: quasi sodoma fuissem⁹ & q̄si gomorra similes essem⁹. Audite verbū dn̄i principes sodomorū: pcipite aurib⁹ legē dei nr̄i pplus gomorre. Quo mihi multitudinē victimarū vr̄arū dicit dn̄s? Plen⁹ sum. Holocausta arietū & adipē pinguiū & sanguinē vitulorum & agnorum & hircorum nolui. Cum veneritis ante cōspectū meū: quis quesiuit hec de manib⁹ vr̄is vt ambularetis in atriis meis? Ne offeratis vltra sacrificiū frustra. Incēsum abominatio est mihi. Neomeniā & sabbatū & festiuitates alias nō ferā. Iniqui sūt cet⁹ vr̄i. Calēdas vr̄as & solēnitates vr̄as odiuit aīa mea. Facta sūt mihi molesta. Laboraui sustinens. Et cū extenderitis

Cap. j.

חזון ישעיהו בן אמוץ אשר
חזה על יהודה וירושלם בימי
עזיהו יותם אחז יחזקיהו מלכי
יהודה: שמעו שמים והאזיני ארץ
כי יהוה דבר בנים גדלתי ורוממתי
והם פשעו בי: ידע שור קנהו
וחמור אבוס בעליו ישראל
לא ידע עמי לא התבונן: הוי גוי
חטא עם כבד עון זרע מרעים
בנים משחיתים עזבו את יהוה
נאצו את קדוש ישראל נזרו
אחור: על מה תכו עוד תוסיפו סרה
כל ראש לחלי וכל לבב דוי: מכף
רגל ועד ראש אין בו מתם פצע
וחבורה ומכה טריה לא זרו ולא
חבשו ולא רככה בשמן: ארצכם
שממה עריכם שרופות אש אדמתכם
לנגדכם זרים אכלים אתה ושממה
כמהפכת זרים: ונותרה בת ציון
כסכה בכרם כמלונה במקשה
כעיר נצורה: לולי יהוה צבאות
הותיר לנו שריד כמעט כסדם
היינו לעמרה דמינו: שמעו דבר
יהוה קציני סדם האזינו תורת
אלהינו עם עמרה: למה לי רב
זבחיכם יאמר יהוה שבעתי עלות
אילים וחלב מריאים ודם פרים
וכבשים ועתודים לא חפצתי: כי
תבאו לראות פני מי בקש זאת
מידכם רמס חצרי: לא תוסיפו
הביא מנחת שוא קטרת תועבה
היא לי חדש ושבת קרא מקרא
לא אוכל און ועצרה: חדשיכם
ומועדיכם שנאה נפשי היו עלי
לטרח נלאיתי נשא: ובפרשכם

חזה ירה
שמע אזן
חמר אבס
בין
רוע
שחת
קדש
אחר נכה
יסף סור
חלה דוה
חבר נתה
טרה זור
שרף
הפך יתר
סכך לון
קשא נצר
יתר שרד
היה דמה
קצן אזן
ירה
אמר עלה
מרא
עתד
בוא ראה
פנה יסף
בוא שוא
תעב
קרא
יכל
יעד היה
לאה

manus veſtras: auertam oculos meos a vobis: & cū multiplicaueritis orationem: non exaudiā. Man⁹ eni vr̃e ſanguine plene ſunt. Lauamini: mūdi eſtote: auferte malū cogitationū vr̃arū ab oculis meis. Quieſcite agere perverſe: diſcite benefacere. Querite iudiciū. Subuenite oppreſſo: iudicate pupillo: defendite viduā: & venite & arguite me dicit dñs. Si fuerint pctā vr̃a vt coccinū: qſi nix dealbabūtur: & ſi fuerint rubra qſi vermiculus: velut lana erūt. Si volueritis & audieritis: bona terre comedetis. Quod ſi nolueritis & me ad iracūdiā puocaueritis: gladi⁹ deuorabit vos: q̄a os dñi locutū ē. Quō facta eſt meretrix ciuitas fidelis plena iudicii? Iuſticia habitauit in ea: nunc aūt homicide. Argentū tuū verſum eſt in ſcoriam: vinū tuū mixtum eſt aqua. Principes tui infideles: ſocii furū. Omnes diligunt munera: ſequūtur retributiones. Pupillo non iudicant: & cauſa vidue non ingreditur ad illos. Propter hoc ait dominus deus exercituū fortis iſrael. Heu ego conſolabor ſup hoſtib⁹ meis: & vindicabor de inimicis meis. Et cōuertā manū meā ad te & excoquā ad purū ſcoriam tuā: & auferā omne ſtannum tuū: & reſtituā iudices tuos vt fuerūt prius: & conſiliarios tuos ſicut antiquitus. Poſt hec vocaberis ciuitas iuſti: vrbs fidelis. Sion in iudicio redimetur: & reducēt eā in iuſticia. Et conteret ſceleſtos & peccatores ſimul: & q dereliq̄rūt dñm cōſumentur. Confundētur enim ab idolis q̄bus ſacrificauerūt. Et erubeſcetis ſuper hortis quos elegeratis cū fueritis velut quercus defluentib⁹ foliis: & velut hortus abſq; aqua. Et erit fortitudo vr̃a vt fauilla ſtuppe: & opus veſtrum quaſi ſcintilla: & accendetur vtrunq; ſimul & non erit qui extinguat. 2.

Infra. 59.a.

Hiere. 5.g.

Ro. 6. d.

Cap. ij.

A

Mich. 3.a.

B

Mich. 3.b.

C

D

Verbum quod vidit eſaias filius amos ſuper iudeam & hieruſalem. Et erit in nouiſſimis dieb⁹ preparatus mons domus dñi in vertice montiū: & eleuabitur ſup colles. Et fluēt ad eū oēs gentes: & ibunt populi multi & dicent. Venite aſcendamus ad montē domini: & ad domum dei iacob & docebit nos vias ſuas & ambulabim⁹ in ſemitis eius: quia de ſiō exibit lex: & verbum domini de hieruſalem. Et iudicabit gentes: & arguet populos multos. Et conflabunt gladios ſuos in vomeres: & lanceas ſuas in falces. Non leuabit gēs cōtra gentē gladiū: nec exercebuntur vltra ad preliū. Domus iacob venite & ambulem⁹ in lumine dñi. Proiecisti eī pplm tuū domū iacob: q̄a repleti ſunt vt olim: & augures hūerūt vt philiſtiim: & pueris alienis adheſerūt. Repleta ē terra eius argento & auro: et nō eſt finis theſaurorū ei⁹. Et repleta ē terra eius equis⁹ & innumerabiles quadrige eius. Et repleta eſt terra eius idolis. Opus manuū ſuarū adorauerūt: qd̄ fecerūt digiti eorū. Et incuruauit ſe homo & hūiliat⁹ ē vir. Ne ergo dimittas eis. Ingredere in petrā & abſcōdere in foſſa humo a facie timoris dñi: & a gloria maieſtatis ei⁹. Oculi ſublimis hoīs hūiliati ſunt: & incuruabitur altitudo virorū. Exaltabitur aūt dñs ſolus in die illa: quia dies dñi exercituum ſuper oēm ſupbū & excelſum: & ſup oēm arrogātem: & humiliabitur: & ſup oēs cedros libani ſublimes & erectas: & ſuper omnes quercus baſan: & ſuper omnes mōtes excelſos: & ſuper oīes colles eleuatos: & ſuper omnem turrem excelſam: & ſup oēm murum munitū: & ſup omnes naues tharſis: & ſuper oīe quod viſu pulchrū eſt. Et icuruabitur oīs ſublimitas hoīm:

E

F

G

ושפל רום אנשים ונשגב יהוה לבדו ביום ההוא: והאלילים כליל יחלף: ובאו במערות צרים ובמחלות עפר מפני פחד יהוה ומהדר גאונו בקומו לערץ הארץ: ביום ההוא ישליך האדם את אלילי כספו ואת אלילי זהבו אשר עשו לו להשתחות לחפר פרות ולעטלפים: לבוא בנקרות הצרים ובסעפי הסלעים מפני פחד יהוה ומהדר גאונו בקומו לערץ הארץ: חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כי במה נחשב הוא:

Cap. iij.

כי הנה האדון יהוה צבאות מסיר מירושלם ומיהודה משען ומשענה כל משען לחם וכל משען מים: גבור ואיש מלחמה שופט ונביא וקסם וזקן: שר חמשים ונשוא פנים ויועץ וחכם חרשים ונבון לחש: ונתתי נערים שריהם ותעלולים ימשלו בם: ונגש העם איש באיש ואיש ברעהו ירהבו הנער בזקן והנקלה בנכבד: כי יתפש איש באחיו בית אביו שמלה לכה קצין תהיה לנו והמכשלה הזאת תחת ידך: ישא ביום ההוא לאמר לא אהיה חבש ובביתי אין לחם ואין שמלה לא תשימני קצין עם: כי כשלה ירושלם ויהודה נפל כי לשונם ומעלליהם אל יהוה למרות עני כבודו: הכרת פניהם ענתה בם וחטאתם כסדם הגידו לא כחדו אוי לנפשם כי גמלו להם רעה: אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו: אוי

et humiliabitur altitudo virorum: et eleuabitur dñs solus in die illa: & idola penitus conterentur. Et introibunt in speluncas petrarum & in voragines terre a facie formidinis dñi: & a gloria maiestatis eius: cum surrexerit percutere terram. In die illa proiiciet homo idola argenti sui & simulachra auri sui: que fecerat sibi: vt adoraret talpas & vespertiliones. Et ingredietur scissuras petrarum & in cauernas saxorum a facie formidinis dñi: & a gloria maiestatis eius: cum surrexerit percutere terram. Quiescite ergo ab homine cuius spiritus in naribus eius: quia excelsus reputatus est ipse.

Cap. 3.

Ecce enim dñator dñs exercituum auferet ab hierusalem & ab iuda validum & fortem: omne robur panis & omne robur aque: & fortem & virum bellatorem & iudicem & prophetam & ariolum & senem: principem super quinquaginta: & honorabilem vultu: & consiliarium: & sapientem de architectis: & prudentem eloquii mystici. Et dabo pueros principes eorum: & effeminati dñabuntur eis. Et corruet populus vir ad virum: & vnusquisque ad proximum suum. Tumultuabitur puer contra senem: & ignobilis contra nobilem. Apprehendet enim vir fratrem suum domesticum patris sui & dicet. Vestimentum tibi est: princeps esto noster: ruina autem hec sub manu tua. Respondebit in die illa dicens. Non sum medicus: & in domo mea non est panis neque vestimentum. Nolite constituere me principem populi. Ruit enim hierusalem & iudas concidit: quia lingua eorum & adinuentiones eorum contra dñm vt prouocarent oculos maiestatis eius. Agnitio vultus eorum respondebit eis: & peccatum suum quasi sodoma predicauerunt nec absconderunt. Ve anime eorum: quoniam reddita sunt eis mala. Dicite iusto quoniam bene: quoniam fructum adinuentionum suarum comedet. Ve

τ cadet altitudo hoim. τ exaltabitur dominus solus in die illa. τ manufacta omnia abscondent inferetes in speluncas τ in scissuras petrarum τ in foramina terre: a facie timoris dñi: τ a gloria fortitudinis eius: cum surrexerit confringere terram. in die enim illa eiiciet homo abominationes suas argenteas τ aureas quas fecerunt adorare vana τ vespertiliones. ingredi in foramina durissime petre τ scissuras petrarum a facie timoris dñi τ a gloria fortitudinis eius: cum surrexerit coterere terram. desistite vobis ab hoie: cuius spiratio in naribus eius: quia in quo reputatus est.

καὶ πεσεῖται τὸ ὕψος τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὑψωθήσεται κύριος μόνος ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. καὶ τὰ χειροποίητα πάντα κατακρύψουσιν εἰσενέγκαντες εἰς τὰ σπήλαια καὶ εἰς τὰς σχισμὰς τῶν πετρῶν καὶ εἰς τὰς τρώγλας τῆς γῆς, ἀπὸ προσώπου τοῦ φόβου κυρίου, καὶ ἀπὸ τῆς δόξης τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ὅταν ἀναστῇ θραῦσαι τὴν γῆν. τῇ γὰρ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐκβαλεῖ ἄνθρωπος τὰ βδελύγματα αὐτοῦ τὰ ἀργυρᾶ καὶ τὰ χρυσᾶ ἃ ἐποίησαν προσκυνεῖν τοῖς ματαίοις καὶ ταῖς νυκτερίσι, τοῦ εἰσελθεῖν εἰς τὰς τρώγλας τῆς στερεᾶς πέτρας καὶ εἰς τὰς σχισμὰς τῶν πετρῶν, ἀπὸ προσώπου τοῦ φόβου κυρίου καὶ ἀπὸ τῆς δόξης τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ὅταν ἀναστῇ θραῦσαι τὴν γῆν. παύσασθε ὑμεῖς ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, οὗ ἡ πνοὴ ἐν μυκτῆρσιν αὐτοῦ, ὅτι ἐν τίνι ἐλογίσθη.

Ca. 3.

Ecce iam dñator dñs sabaoth auferet de hierusalem τ de iudea validum τ validam. robur panis τ robur aque: gigantem τ fortem τ hominem bellatorem τ iudicem τ prophetam: τ coiectorem τ seniorem: τ principem super quinquaginta: τ admirabilem consiliarium: τ sapientem architectum: τ prudentem auditorem. τ instituam iuuenes principes eorum: τ illusores dñabunt eis. τ corruet populus: homo ad hominem: τ homo ad proximum suum. offendet puer contra senem: ignobilis contra nobilem: quia apprehendet homo fratrem suum: vel domesticum patris sui dicens: vestimentum habens princeps esto noster: τ cibus meus sub te sit. τ respondens in die illa dicet: non ero princeps: non enim in domo mea est panis neque vestimentum: non ero princeps populi huius: quia corruit hierusalem τ iudea concidit: τ lingue eorum cum iniquitate erga dominum non credentes. quare nunc humiliata est gloria eorum: τ confusio vultus eorum restitit eis. et peccatum suum quasi sodome annuntiauerunt τ manifestauerunt. ve anime eorum: quia consiliati sunt consilium malum contra se dicentes: alligemus iustum: quia inutilis nobis est. igitur fructus operum suorum comedent.

Ἰδοὺ δὴ ὁ δεσπότης κύριος σαβαὼθ ἀφελεῖ ἀπὸ ἱερουσαλὴμ καὶ ἀπὸ τῆς ἰουδαίας ἰσχύοντα καὶ ἰσχύουσαν, ἰσχὺν ἄρτου καὶ ἰσχὺν ὕδατος, γίγαντα καὶ ἰσχύοντα καὶ ἄνθρωπον πολεμιστὴν καὶ δικαστὴν καὶ προφήτην, καὶ στοχαστὴν καὶ πρεσβύτερον, καὶ πεντηκόνταρχον, καὶ θαυμαστὸν σύμβουλον, καὶ σοφὸν ἀρχιτέκτονα, καὶ συνετὸν ἀκροατήν. καὶ ἐπιστήσω νεανίσκους ἄρχοντας αὐτῶν, καὶ ἐμπαῖκται κυριεύσουσιν αὐτῶν. καὶ συμπεσεῖται ὁ λαός, ἄνθρωπος πρὸς ἄνθρωπον, καὶ ἄνθρωπος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ· προσκόψει τὸ παιδίον πρὸς τὸν πρεσβύτην, ὁ ἄτιμος πρὸς τὸν ἔντιμον, ὅτι ἐπιλήψεται ἄνθρωπος τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἢ τοῦ οἰκείου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ λέγων, ἱμάτιον ἔχεις ἀρχηγὸς ἡμῶν, καὶ τὸ βρῶμα τὸ ἐμὸν ὑπὸ σὲ ἔστω. καὶ ἀποκριθεὶς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐρεῖ, οὐκ ἔσομαί σου ἀρχηγός, οὐ γάρ ἐστιν ἐν τῷ οἴκῳ μου ἄρτος οὐδὲ ἱμάτιον, οὐκ ἔσομαι ἀρχηγὸς τοῦ λαοῦ τούτου, ὅτι ἀνεῖται ἱερουσαλήμ, καὶ ἡ ἰουδαία συμπέπτωκε, καὶ αἱ γλῶσσαι αὐτῶν μετὰ ἀνομίας τὰ πρὸς κύριον ἀπειθοῦντες. διότι νῦν ἐταπεινώθη ἡ δόξα αὐτῶν, καὶ ἡ αἰσχύνη τοῦ προσώπου αὐτῶν ἀντέστη αὐτοῖς. τὴν δὲ ἁμαρτίαν αὐτῶν ὡς σοδόμων ἀνήγγειλαν καὶ ἐνεφάνισαν. οὐαὶ τῇ ψυχῇ αὐτῶν, διότι βεβούλευνται βουλὴν πονηρὰν καθ᾽ ἑαυτῶν εἰπόντες, δήσωμεν τὸν δίκαιον, ὅτι δύσχρηστος ἡμῖν ἐστι. τοίνυν τὰ γεννήματα τῶν ἔργων αὐτῶν φάγονται.

medet. ve iniquo mala secundum opera manuum eius accidet ei. populus meus: exactores vestri deuorant vos: τ exactores dñantur vestri. populus meus: beatificantes vos decipiunt vos. τ semitas pedum vestrorum conturbant. sed nunc constituetur ad iudicium dñs. τ statuet ad iudicium populum suum. ipse dñs ad iudicium veniet cum senioribus populi τ cum principibus eius. vos autem quid incendistis vineam meam: τ rapina pauperis in domibus vestris: quid vos iniuria afficitis populum meum: τ faciem mendicorum confundistis? dicit dñator dñs exercituum. hec dicit dñs: pro eo quod exaltate sunt filie sion τ ambulauerunt excelso collo τ in nutibus oculorum τ itinere pedum simul trahentes tunicas τ pedibus simul ludentes. τ humiliabit dñs dñatrices filias sion. τ dñs nudabit turpitudinem ipsarum in die illa: τ auferet dñs gloriam vestimenti earum. τ crinium ornatum τ bullam τ ornatum faciei earum. τ compositionem ornatus glie. τ olfactoriola τ armillas τ discriminalia τ dextralia τ anulos τ circumpurpurea τ clauata purpura τ vestimenta per domum τ perspicua laconica τ byssina τ hyacinthina τ coccinea τ byssum cum auro τ hyacintho contextum: τ palliola clausa. τ erit pro odore suaui puluis: τ pro zona funiculo cingeris: τ pro ornatu capitis aureo: caluitium habebis propter opera tua. τ tunica clauate purpure: precingeris cilicio. τ filius tuus pulcherrimus quem diligis: gladio cadet. τ fortes vestri gladio cadent. τ humiliabuntur. τ lugebunt thece ornatus vestri. τ derelinqueris sola τ ad terram allideris.

C

Luce. 11.d.

Ἀλλὰ οὐαὶ τῷ ἀνόμῳ, πονηρὰ κατὰ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ συμβήσεται αὐτῷ. λαός μου, οἱ πράκτορες ὑμῶν καλαμῶνται ὑμᾶς, καὶ οἱ ἀπαιτοῦντες κυριεύουσιν ὑμῶν. λαός μου, οἱ μακαρίζοντες ὑμᾶς πλανῶσιν ὑμᾶς, καὶ τὰς τρίβους τῶν ποδῶν ὑμῶν ἐκταράσσουσιν. ἀλλὰ νῦν καταστήσεται εἰς κρίσιν κύριος, καὶ στήσει εἰς κρίσιν τὸν λαὸν αὐτοῦ. αὐτὸς κύριος εἰς κρίσιν ἥξει μετὰ τῶν πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ καὶ μετὰ τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ. ὑμεῖς δὲ τί ἐνεπυρίσατε τὸν ἀμπελῶνά μου, καὶ ἡ ἁρπαγὴ τοῦ πτωχοῦ ἐν τοῖς οἴκοις ὑμῶν; τί ὑμεῖς ἀδικεῖτε τὸν λαόν μου, καὶ τὸ πρόσωπον τῶν πτωχῶν καταισχύνετε; τάδε λέγει κύριος. ἀνθ᾽ ὧν ὑψώθησαν αἱ θυγατέρες σιὼν καὶ ἐπορεύθησαν ὑψηλῷ τραχήλῳ καὶ ἐν νεύμασιν ὀφθαλμῶν, καὶ τῇ πορείᾳ τῶν ποδῶν ἅμα σύρουσαι τοὺς χιτῶνας καὶ τοῖς ποσὶν ἅμα παίζουσαι. καὶ ταπεινώσει κύριος ἀρχούσας θυγατέρας σιών, καὶ κύριος ἀνακαλύψει τὸ σχῆμα αὐτῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. καὶ ἀφελεῖ κύριος τὴν δόξαν τοῦ ἱματισμοῦ αὐτῶν, καὶ τοὺς κόσμους, καὶ τὰ ἐμπλόκια, καὶ τοὺς κοσύμβους, καὶ τοὺς μηνίσκους, καὶ τὸ κάθεμα, καὶ τὸν κόσμον τοῦ προσώπου αὐτῶν. καὶ τὴν σύνθεσιν τοῦ κόσμου τῆς δόξης, καὶ τοὺς χλιδῶνας, καὶ τὰ ψέλια, καὶ τὸ ἐμπλόκιον, καὶ τοὺς δακτυλίους, καὶ τὰ περιδέξια, καὶ τὰ ἐνώτια, καὶ τὰ περιπόρφυρα, καὶ τὰ μεσοπόρφυρα, καὶ τὰ ἐπιβλήματα κατὰ τὴν οἰκίαν, καὶ τὰ διαφανῆ λακωνικά, καὶ τὰ βύσσινα, καὶ τὰ ὑακίνθινα, καὶ κόκκινα, καὶ τὴν βύσσον σὺν χρυσίῳ καὶ ὑακίνθῳ συγκαθυφασμένην, καὶ θέριστρα κατάκλειστα. καὶ ἔσται ἀντὶ ὀσμῆς ἡδείας κονιορτός, καὶ ἀντὶ ζώνης, σχοινίῳ ζώσῃ, καὶ ἀντὶ τοῦ κόσμου τῆς κεφαλῆς τοῦ χρυσίου, φαλάκρωμα ἕξεις διὰ τὰ ἔργα σου. καὶ ἀντὶ τοῦ χιτῶνος τοῦ μεσοπορφύρου, περιζώσῃ σάκκον. καὶ ὁ υἱός σου ὁ κάλλιστος ὃν ἀγαπᾷς, μαχαίρᾳ πεσεῖται, καὶ οἱ ἰσχυροὶ ὑμῶν μαχαίρᾳ πεσοῦνται. καὶ ταπεινωθήσονται, καὶ πενθήσουσιν αἱ θῆκαι τοῦ κόσμου ὑμῶν, καὶ καταλειφθήσῃ μόνη, καὶ εἰς τὴν γῆν ἐδαφισθήσῃ.

D

Ca. 4.

Et apprehendent septem mulieres hominem vnum in illa die dicentes: panem nostrum comedemus τ vestimenta nostra induemur: verum nomen tuum vocetur super nos. aufer opprobrium nostrum. in die illa illucebit deus in consilio cum gloria super terram: vt extollat τ glorificet quod reliquum est israel. τ erit quod relictum est

Καὶ ἐπιλήψονται ἑπτὰ γυναῖκες ἀνθρώπου ἑνὸς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ λέγουσαι, τὸν ἄρτον ἡμῶν φαγόμεθα καὶ τὰ ἱμάτια ἡμῶν περιβαλούμεθα, πλὴν τὸ ὄνομα τὸ σὸν κεκλήσθω ἐφ᾽ ἡμᾶς· ἄφελε τὸν ὀνειδισμὸν ἡμῶν. ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐπιλάμψει ὁ θεὸς ἐν βουλῇ μετὰ δόξης ἐπὶ τῆς γῆς τοῦ ὑψῶσαι καὶ δοξάσαι τὸ καταλειφθὲν τοῦ ἰσραήλ. καὶ ἔσται τὸ ὑπολειφθὲν

impio in malum. Retributio enim manuum eius fiet ei. Populum meum exactores sui spoliauerunt: & mulieres dñate sunt eis. Popule meus qui te beatum dicunt ipsi te decipiunt: & viam gressuum tuorum dissipant. Stat ad iudicandum dñs: & stat ad iudicandos populos. Dñs ad iudicium veniet cum senibus populi sui & principibus eius. Vos enim depasti estis vineam: & rapina pauperis in domo vestra. Quare atteritis populum meum & facies pauperum commolitis: dicit dñs deus exercituum. Et dixit dñs. Pro eo quod eleuate sunt filie sion & ambulauerunt extento collo: & nutibus oculorum ibant: & plaudebant & ambulabant & pedibus suis composito gradu incedebant: decaluabit dñs verticem filiarum sion: & dñs crinem earum nudabit. In die illa auferet dominus ornamentum calciamentorum & lunulas & torques & monilia & armillas & mitras & discriminalia & periscelides & murenulas & olfactoriola & inaures & anulos & gemmas in fronte pendentes & mutatoria & palliola & linteamina & acus & specula & syndones & vittas & theristra. Et erit pro suaui odore fetor & pro zona funiculus & pro crispanti crine caluicium & pro fascia pectorali cilicium. Pulcherrimi quoque viri tui gladio cadent & fortes tui in prelio. Et merebunt atque lugebunt porte eius: & desolata in terra sedebit.

4.

Et apprehendent septem mulieres virum vnum in die illa dicentes. Panem nostrum comedemus & vestimentis nostris operiemur: tantummodo inuocetur nomen tuum super nos: aufer opprobrium nostrum. In die illa erit germen dñi in magnificentia et gloria: & fructus terre sublimis: & exultatio his qui saluati fuerint de israel. Et erit omnis qui relictus fuerit

לרשע רע כי גמול ידיו יעשה לו: עמי נגשיו מעולל ונשים משלו בו עמי מאשריך מתעים ודרך ארחתיך בלעו: נצב לריב יהוה ועמד לדין עמים: יהוה במשפט יבוא עם זקני עמו ושריו ואתם בערתם הכרם גזלת העני בבתיכם: מלכם תדכאו עמי ופני עניים תטחנו נאם אדני יהוה צבאות: ויאמר יהוה יען כי גבהו בנות ציון ותלכנה נטוות גרון ומשקרות עינים הלוך וטפף תלכנה וברגליהם תעכסנה: ושפח אדני קדקד בנות ציון ויהוה פתהן יערה: ביום ההוא יסיר אדני את תפארת העכסים והשביסים והשהרנים: הנטפות והשרות והרעלות: הפארים והצעדות והקשרים ובתי הנפש והלחשים: הטבעות ונזמי האף: המחלצות והמעטפות והמטפחות והחריטים: והגלינים והסדינים והצניפות והרדידים: והיה תחת בשם מק יהיה ותחת חגורה נקפה ותחת מעשה מקשה קרחה ותחת פתיגיל מחגרת שק כי תחת יפי: מתיך בחרב יפלו וגבורתך במלחמה: ואנו ואבלו פתחיה ונקתה לארץ תשב:

Cap. iiij.

והחזיקו שבע נשים באיש אחד ביום ההוא לאמר לחמנו נאכל ושמלתנו נלבש רק יקרא שמך עלינו אסף חרפתנו: ביום ההוא יהיה צמח יהוה לצבי ולכבוד ופרי הארץ לגאון ולתפארת לפליטת ישראל: והיה הנשאר

in sion & residuus in hierusalem sanctus vocabitur: oīs qui scriptus est in vita in hierusalem. Si ablucrit dominus sordem filiarum sion: & sanguinem hierusalē lauerit de medio eius in spiritu iudicii & spiritu ardoris. Et creabit dn̄s sup omnē locū montis sion & vbi inuocatus est nubē per diem & fumū et splēdorē ignis flāmātis in nocte. Sup oēm ei gloriā ptectio: & tabernaculū erit ī vmbraculū diei ab estu: & ī securitatem & absconsionē a turbine & a pluuia.

5.

Cantabo dilecto meo canticum patruelis mei: vinee sue. Vinea facta ē dilecto meo: in cornu filio olei. Et sepiuit eā & lapides elegit ex ea: & plantauit vineā electā. Et edificauit turrim in medio ei9: & torcular extruxit ī ea. Et expectauit vt faceret vuas: & fecit labruscas. Nūc ergo habitatores hierusalē & viri iuda iudicate īter me & vineā meā. Quid est qd debui vltra facere vinee mee & non feci ei? an q expectaui vt faceret vuas & fecit labruscas? Et nunc ostendam vobis quid ego faciam vinee mee. Auferam sepem eius & erit in direptionē: diruā maceriā ei9: & erit in cōculcationē: & ponā eā desertā. Non putabitur & nō fodietur: & ascendēt sup eā vepres & spine & nubibus mādabo ne pluāt sup eā imbrē. Vinea aūt domini exercituum domus israel est: & viri iuda germē eius delectabile. Et expectauit vt faceret iudiciū: et ecce iniqtas: & iusticiā: et ecce clamor. Ve q cōiungitis domum ad domū et agrū agro copulatis vsq; ad terminū loci. Nunqd habitabitis vos soli ī medio terre? In auribus meis sūt hec dicit dn̄s exercituū. Nisi domus multe deserte fuerint grandes & pulchre absq; habitatore. Decē enim iugera vinearū facient

lagūculā vnā & triginta modii sementis facient modios tres. Ve q cōsurgitis mane ad ebrietatē sectandā & potādū vsq; ad vespā vt vino estuetis. Cithara et lyra & tympanū et tibia & vinū in cōuiuiis vr̄is: et op9 dn̄i nō respicitis: nec opa manuū ei9 cōsideratis. Propterea captiu9 duct9 est pp̄lus me9: qa nō habuit scientiā: & nobiles eius interierūt fame: et multitudo eius siti exaruit. Propterea dilatauit ifern9 aīam suā: et apuit os suū absq; vllo termino. Et descēdēt fortes ei9 et ppl's eius & sublimes gl'iosiq; ei9 ad eū. Et incuruabitur hō & hūiliabitur vir: et oculi sublimiū deprimētur. Et exaltabitur dn̄s exercituū in iudicio: et deus sctūs sctificabitur in iusticia. Et pascētur agni iuxta ordinē suū: et deserta in vbertatē versa aduene comedēt. Ve q trahitis iniqtatē in funiculis vanitatis: et q̄si vinculū plaustri peccatū. Qui dicitis festinet: et cito veniat opus eius vt videam9: & appropiet et veniat consilium sancti israel: et sciemus illud. Ve qui dicitis malum bonum: & bonū malum: ponentes tenebras lucem & lucem tenebras. ponentes amarum in dulce & dulce in amarū. Ve q sapiētes estis ī oculis vr̄is: & corā vobisipsis prudētes. Ve q potētes estis ad bibendū vinū: & viri fortes ad miscendā ebrietatē. Qui iustificatis ipiū p muneribus & iusticiā iusti aufertis ab eo. Propter hoc sicut deuorat stipulam lingua ignis & calor flāme exurit: sic radix eorū sicut fauilla erit: et germen eoꝝ vt puluis ascendet. Abiecerūt eni lege dn̄i exercituum: et eloquiū scti israel blasphemauerūt. Ideo irat9 est furor dn̄i in pp̄lm suū: & extēdit manū suā sup eum: & pcussit eū. Et cōturbati sūt mōtes et facta sūt morticina eoꝝ q̄i stercus ī medio plateaꝝ. In his oīb9 nō est auersus furor ei9: sed adhuc manus eius

נְטוּיָה׃ וְנָשָׂא נֵס לַגּוֹיִם מֵרָחוֹק וְשָׁרַק לוֹ מִקְצֵה הָאָרֶץ וְהִנֵּה מְהֵרָה קַל יָבוֹא׃ אֵין עָיֵף וְאֵין כּוֹשֵׁל בּוֹ לֹא יָנוּם וְלֹא יִישָׁן וְלֹא נִפְתַּח אֵזוֹר חֲלָצָיו וְלֹא נִתַּק שְׂרוֹךְ נְעָלָיו׃ אֲשֶׁר חִצָּיו שְׁנוּנִים וְכָל קַשְּׁתֹתָיו דְּרֻכוֹת פַּרְסוֹת סוּסָיו כַּצַּר נֶחְשָׁבוּ וְגַלְגִּלָּיו כַּסּוּפָה׃ שְׁאָגָה לוֹ כַּלָּבִיא יִשְׁאַג כַּכְּפִירִים וְיִנְהֹם וְיֹאחֵז טֶרֶף וְיַפְלִיט וְאֵין מַצִּיל׃ וְיִנְהֹם עָלָיו בַּיּוֹם הַהוּא כְּנַהֲמַת יָם וְנִבַּט לָאָרֶץ וְהִנֵּה חֹשֶׁךְ צַר וָאוֹר חָשַׁךְ בַּעֲרִיפֶיהָ׃

Cap.vj.

בִּשְׁנַת מוֹת הַמֶּלֶךְ עֻזִּיָּהוּ וָאֶרְאֶה אֶת אֲדֹנָי יֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רָם וְנִשָּׂא וְשׁוּלָיו מְלֵאִים אֶת הַהֵיכָל׃ שְׂרָפִים עֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ שֵׁשׁ כְּנָפַיִם שֵׁשׁ כְּנָפַיִם לְאֶחָד בִּשְׁתַּיִם יְכַסֶּה פָנָיו וּבִשְׁתַּיִם יְכַסֶּה רַגְלָיו וּבִשְׁתַּיִם יְעוֹפֵף׃ וְקָרָא זֶה אֶל זֶה וְאָמַר קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ יְהוָה צְבָאוֹת מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ׃ וַיָּנֻעוּ אַמּוֹת הַסִּפִּים מִקּוֹל הַקּוֹרֵא וְהַבַּיִת יִמָּלֵא עָשָׁן׃ וָאֹמַר אוֹי לִי כִּי נִדְמֵיתִי כִּי אִישׁ טְמֵא שְׂפָתַיִם אָנֹכִי וּבְתוֹךְ עַם טְמֵא שְׂפָתַיִם אָנֹכִי יוֹשֵׁב כִּי אֶת הַמֶּלֶךְ יְהוָה צְבָאוֹת רָאוּ עֵינָי׃ וַיָּעָף אֵלַי אֶחָד מִן הַשְּׂרָפִים וּבְיָדוֹ רִצְפָּה בְּמֶלְקַחַיִם לָקַח מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ׃ וַיַּגַּע עַל פִּי וַיֹּאמֶר הִנֵּה נָגַע זֶה עַל שְׂפָתֶיךָ וְסָר עֲוֺנֶךָ וְחַטָּאתְךָ תְּכֻפָּר׃ וָאֶשְׁמַע אֶת קוֹל אֲדֹנָי אֹמֵר אֶת מִי אֶשְׁלַח וּמִי יֵלֶךְ לָנוּ וָאֹמַר הִנְנִי שְׁלָחֵנִי׃ וַיֹּאמֶר לֵךְ וְאָמַרְתָּ לָעָם הַזֶּה

extenta. Et eleuabit signū in nationibus pcul: & sibilabit ad eum de finibus terre: & ecce festinus velociter veniet. Non est deficiēs neqꝫ laborās in eo: nō dormitabit neqꝫ dormiet neqꝫ soluetur cingulū renū eius: neqꝫ rūpetur corrigia calciamenti eius. Sagitte eius acute: & omēs arcus eius extenti. Vngule equorum eius vt silex: & rote eius q̄si impetus tempestatis. Rugitus eius vt leonis: rugiet vt catuli leonum. Et frendet & tenebit predā & āplexabitur: & non erit qui eruat: & sonabit super eum in die illa sicut sonitꝰ maris. Aspiciemus in terrā: et ecce tenebre tribulationis: et lux obtenebrata ē in caligine eius. 6.

IN anno q̄ mortuꝰ est rex ozias vidi dominum sedentem sup soliū excelsū et eleuatū: & ea q̄ sub ipo erāt replebant templum. Seraphim stabant super illud: sex ale vni: et sex ale alteri. Duabus velabant faciē eius: et duabus velabant pedes eius: & duabus volabāt. Et clamabant alter ad alterū & dicebant. Sanctus sctūs scts dominꝰ deus exercituū: plena ē oīs terra gloria eius. Et cōmota sūt sup liminaria cardinū a voce clamantis: & domus repleta ē fumo. Et dixi. Ve mihi quia tacui: quia vir pollutus labiis ego sū: et in medio populi polluta labia hñtis ego habito: et regem dominum exercituū vidi oculis meis. Et volauit ad me vnꝰ de seraphim & ī manu eius calculꝰ quē forcipe tulerat de altari: & tetigit os meum et dixit. Ecce tetigit hoc labia tua: et auferetur iniqtas tua: & pctm tuū mūdabitur. Et audiui vocem dñi dicentis. Quem mittam et quis ibit nobis? & dixi. Ecce ego: mitte me: et dixit. Vade & dices populo huic.

Audite audientes & nolite intelligere: & videte visionē & nolite cognoscere. Exceca cor popli huiꝰ & aures eius aggraua & oculos eius claude: ne forte videat oculis suis & auribus suis audiat: & corde suo intelligat & conuertatur & sanem eū. Et dixi. Vsquequo dñe? Et dixit. Donec desolētur ciuitates absqꝫ habitatore: & domus sine homine: et terra relinquetur deserta: & longe faciet dominus hoīes: et multiplicabitur q̄ derelicta fuerat in medio terre: & adhuc in ea deciatio. Et cōuertetur & erit in ostēsionē sicut terebinthus & sicut quercus que expandit ramos suos. Semen sanctum erit id quod steterit in ea. 7.

ET factum est in diebus achaz filii ioathā filii ozie regis iuda ascendit rasin rex syrie: & facee filius romelie rex israel in hierusalem ad pliandū cōtra eā: & non potuerūt debellare eam. Et nūciauerūt domui daud dicentes. Requieuit syria sup effraim: & commotum est cor eius & cor populi eius sicut mouētur ligna siluarū a facie venti. Et dixit dominus ad esaiā. Egredere in occursum achaz tu & q derelictus est iasub filius tuus: ad extremum aqueductus piscine superioris in via agri fullonis: & dices ad eū. Vide vt sileas. Noli timere & cor tuū ne formidet a duabus caudis titionum fumigantium istorum in ira furoris rasin regis syrie & filii romelie: eo q̄ cōsiliū inierit contra te syria in malum & effraim & filius romelie dicentes. Ascēdamꝰ ad iudā & suscitemus eū & auellamus eum ad nos: & ponamꝰ regem in medio eius filium tabeel. Hec dicit dominus deus. Non stabit & non erit istud: sed caput

שִׁמְעוּ שָׁמוֹעַ וְאַל תָּבִינוּ וּרְאוּ רָאוֹ וְאַל תֵּדָעוּ׃ הַשְׁמֵן לֵב הָעָם הַזֶּה וְאָזְנָיו הַכְבֵּד וְעֵינָיו הָשַׁע פֶּן יִרְאֶה בְעֵינָיו וּבְאָזְנָיו יִשְׁמָע וּלְבָבוֹ יָבִין וָשָׁב וְרָפָא לוֹ׃ וָאֹמַר עַד מָתַי אֲדֹנָי וַיֹּאמֶר עַד אֲשֶׁר אִם שָׁאוּ עָרִים מֵאֵין יוֹשֵׁב וּבָתִּים מֵאֵין אָדָם וְהָאֲדָמָה תִּשָּׁאֶה שְׁמָמָה׃ וְרִחַק יְהוָה אֶת הָאָדָם וְרַבָּה הָעֲזוּבָה בְּקֶרֶב הָאָרֶץ׃ וְעוֹד בָּהּ עֲשִׂירִיָּה וְשָׁבָה וְהָיְתָה לְבָעֵר כָּאֵלָה וְכָאַלּוֹן אֲשֶׁר בְּשַׁלֶּכֶת מַצֶּבֶת בָּם זֶרַע קֹדֶשׁ מַצַּבְתָּהּ׃

Cap.vij.

וַיְהִי בִּימֵי אָחָז בֶּן יוֹתָם בֶּן עֻזִּיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה עָלָה רְצִין מֶלֶךְ אֲרָם וּפֶקַח בֶּן רְמַלְיָהוּ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל יְרוּשָׁלַם לַמִּלְחָמָה עָלֶיהָ וְלֹא יָכֹל לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ׃ וַיֻּגַּד לְבֵית דָּוִד לֵאמֹר נָחָה אֲרָם עַל אֶפְרָיִם וַיָּנַע לְבָבוֹ וּלְבַב עַמּוֹ כְּנוֹעַ עֲצֵי יַעַר מִפְּנֵי רוּחַ׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל יְשַׁעְיָהוּ צֵא נָא לִקְרַאת אָחָז אַתָּה וּשְׁאָר יָשׁוּב בְּנֶךָ אֶל קְצֵה תְּעָלַת הַבְּרֵכָה הָעֶלְיוֹנָה אֶל מְסִלַּת שְׂדֵה כוֹבֵס׃ וְאָמַרְתָּ אֵלָיו הִשָּׁמֵר וְהַשְׁקֵט אַל תִּירָא וּלְבָבְךָ אַל יֵרַךְ מִשְּׁנֵי זַנְבוֹת הָאוּדִים הָעֲשֵׁנִים הָאֵלֶּה בָּחֳרִי אַף רְצִין וַאֲרָם וּבֶן רְמַלְיָהוּ׃ יַעַן כִּי יָעַץ עָלֶיךָ אֲרָם רָעָה אֶפְרַיִם וּבֶן רְמַלְיָהוּ לֵאמֹר׃ נַעֲלֶה בִיהוּדָה וּנְקִיצֶנָּה וְנַבְקִעֶנָּה אֵלֵינוּ וְנַמְלִיךְ מֶלֶךְ בְּתוֹכָהּ אֵת בֶּן טָבְאַל׃ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה לֹא תָקוּם וְלֹא תִהְיֶה׃ כִּי רֹאשׁ

כִּי רֹאשׁ אֲרָם דַּמֶּשֶׂק וְרֹאשׁ דַּמֶּשֶׂק רְצִין וּבְעוֹד שִׁשִּׁים וְחָמֵשׁ שָׁנָה יֵחַת אֶפְרַיִם מֵעָם: וְרֹאשׁ אֶפְרַיִם שֹׁמְרוֹן וְרֹאשׁ שֹׁמְרוֹן בֶּן רְמַלְיָהוּ אִם לֹא תַאֲמִינוּ כִּי לֹא תֵאָמֵנוּ: וַיּוֹסֶף יְהוָה דַּבֵּר אֶל אָחָז לֵאמֹר: שְׁאַל לְךָ אוֹת מֵעִם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הַעְמֵק שְׁאָלָה אוֹ הַגְבֵּהַּ לְמָעְלָה: וַיֹּאמֶר אָחָז לֹא אֶשְׁאַל וְלֹא אֲנַסֶּה אֶת יְהוָה: וַיֹּאמֶר שִׁמְעוּ נָא בֵּית דָּוִד הַמְעַט מִכֶּם הַלְאוֹת אֲנָשִׁים כִּי תַלְאוּ גַּם אֶת אֱלֹהָי: לָכֵן יִתֵּן אֲדֹנָי הוּא לָכֶם אוֹת הִנֵּה הָעַלְמָה הָרָה וְיֹלֶדֶת בֵּן וְקָרָאת שְׁמוֹ עִמָּנוּאֵל: חֶמְאָה וּדְבַשׁ יֹאכֵל לְדַעְתּוֹ מָאוֹס בָּרָע וּבָחוֹר בַּטּוֹב: כִּי בְּטֶרֶם יֵדַע הַנַּעַר מָאֹס בָּרָע וּבָחֹר בַּטּוֹב תֵּעָזֵב הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אַתָּה קָץ מִפְּנֵי שְׁנֵי מְלָכֶיהָ: יָבִיא יְהוָה עָלֶיךָ וְעַל עַמְּךָ וְעַל בֵּית אָבִיךָ יָמִים אֲשֶׁר לֹא בָאוּ לְמִיּוֹם סוּר אֶפְרַיִם מֵעַל יְהוּדָה אֵת מֶלֶךְ אַשּׁוּר: וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִשְׁרֹק יְהוָה לַזְּבוּב אֲשֶׁר בִּקְצֵה יְאֹרֵי מִצְרָיִם וְלַדְּבוֹרָה אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ אַשּׁוּר: וּבָאוּ וְנָחוּ כֻלָּם בְּנַחֲלֵי הַבַּתּוֹת וּבִנְקִיקֵי הַסְּלָעִים וּבְכֹל הַנַּעֲצוּצִים וּבְכֹל הַנַּהֲלֹלִים: בַּיּוֹם הַהוּא יְגַלַּח אֲדֹנָי בְּתַעַר הַשְּׂכִירָה בְּעֶבְרֵי נָהָר בְּמֶלֶךְ אַשּׁוּר אֶת הָרֹאשׁ וְשַׂעַר הָרַגְלָיִם וְגַם אֶת הַזָּקָן תִּסְפֶּה: וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יְחַיֶּה אִישׁ עֶגְלַת בָּקָר וּשְׁתֵּי צֹאן: וְהָיָה מֵרֹב עֲשׂוֹת חָלָב יֹאכַל חֶמְאָה

Syrie damascus & caput damasci rasin. Et adhuc sexaginta & quinq; anni & desinet effraim esse populus: & caput effraim samaria: & caput samarie filius romelie. Si non credideritis non permanebitis. Et adiecit dominus loqui ad achaz dicens. Pete tibi signum a domino deo tuo in profundum inferni siue in excelsum supra. Et dixit achaz. Non petam: & non tentabo dominum. Et dixit. Audite ergo domus dauid. Nunqd parū vobis est molestos esse hoībus: qa molesti estis et deo meo? Propter hoc dabit dominus ipse vobis signum. Ecce virgo concipiet & pariet filiū & vocabitur nomen ei9 emanuel. Butyrum & mel comedet: vt sciat reprobare malum & eligere bonum. Quia anteq̄ sciat puer reprobare malum et eligere bonum: derelinquetur terra quam tu detestaris a facie duorū regū suorū. Adducet dñs super te & sup populum tuū & sup domū patris tui: dies qui nō venerunt a diebus separationis effraim a iuda cum rege assyriorum. Et erit in die illa: sibilabit domin9 musce que est in extremo fluminum egypti: & api que est in terra assur: & veniēt & requiescent omnes in torrētibus valliū: & in cauernis petrarum & in oībus frutectis & in vniuersis foraminibus. In die illa radet dominus in nouacula cōducta in his qui trans flumen sunt in rege assyriorum caput & pilos pedum: & barbam vniuersam. Et erit in die illa. Nutriet homo vaccam boum & duas oues: & pre vbertate lactis comedet butyrū.

כִּי חֶמְאָה וּדְבַשׁ יֹאכֵל כָּל הַנּוֹתָר בְּקֶרֶב הָאָרֶץ: וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה כָל מָקוֹם אֲשֶׁר יִהְיֶה שָּׁם אֶלֶף גֶּפֶן בְּאֶלֶף כָּסֶף לַשָּׁמִיר וְלַשַּׁיִת יִהְיֶה: בַּחִצִּים וּבַקֶּשֶׁת יָבוֹא שָׁמָּה כִּי שָׁמִיר וָשַׁיִת תִּהְיֶה כָל הָאָרֶץ: וְכֹל הֶהָרִים אֲשֶׁר בַּמַּעְדֵּר יֵעָדֵרוּן לֹא תָבוֹא שָׁמָּה יִרְאַת שָׁמִיר וָשָׁיִת וְהָיָה לְמִשְׁלַח שׁוֹר וּלְמִרְמַס שֶׂה:

Cap. viij.

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי קַח לְךָ גִּלָּיוֹן גָּדוֹל וּכְתֹב עָלָיו בְּחֶרֶט אֱנוֹשׁ לְמַהֵר שָׁלָל חָשׁ בַּז: וְאָעִידָה לִּי עֵדִים נֶאֱמָנִים אֵת אוּרִיָּה הַכֹּהֵן וְאֶת זְכַרְיָהוּ בֶּן יְבֶרֶכְיָהוּ: וָאֶקְרַב אֶל הַנְּבִיאָה וַתַּהַר וַתֵּלֶד בֵּן וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי קְרָא שְׁמוֹ מַהֵר שָׁלָל חָשׁ בַּז: כִּי בְּטֶרֶם יֵדַע הַנַּעַר קְרֹא אָבִי וְאִמִּי יִשָּׂא אֶת חֵיל דַּמֶּשֶׂק וְאֵת שְׁלַל שֹׁמְרוֹן לִפְנֵי מֶלֶךְ אַשּׁוּר: וַיֹּסֶף יְהוָה דַּבֵּר אֵלַי עוֹד לֵאמֹר: יַעַן כִּי מָאַס הָעָם הַזֶּה אֵת מֵי הַשִּׁלֹחַ הַהֹלְכִים לְאַט וּמְשׂוֹשׂ אֶת רְצִין וּבֶן רְמַלְיָהוּ: וְלָכֵן הִנֵּה אֲדֹנָי מַעֲלֶה עֲלֵיהֶם אֶת מֵי הַנָּהָר הָעֲצוּמִים וְהָרַבִּים אֶת מֶלֶךְ אַשּׁוּר וְאֶת כָּל כְּבוֹדוֹ וְעָלָה עַל כָּל אֲפִיקָיו וְהָלַךְ עַל כָּל גְּדוֹתָיו: וְחָלַף בִּיהוּדָה שָׁטַף וְעָבַר עַד צַוָּאר יַגִּיעַ וְהָיָה מֻטּוֹת כְּנָפָיו מְלֹא רֹחַב אַרְצְךָ עִמָּנוּ אֵל: רֹעוּ עַמִּים וָחֹתּוּ וְהַאֲזִינוּ כֹּל מֶרְחַקֵּי אָרֶץ הִתְאַזְּרוּ וָחֹתּוּ הִתְאַזְּרוּ וָחֹתּוּ: עֻצוּ עֵצָה וְתֻפָר דַּבְּרוּ דָבָר וְלֹא יָקוּם כִּי עִמָּנוּ אֵל: כִּי כֹה אָמַר יְהוָה אֵלַי כְּחֶזְקַת הַיָּד

Butyrū enī & mel manducabit omnis q relictus fuerit in medio terre. Et erit in die illa: omnis locus vbi fuerint mille vites: mille argenteis: in spinas et in vepres erūt. Cum sagittis & arcu ingredientur illuc. Vepres enī & spine erūt in vniuersa terra. Et omēs montes qui in sarculo sarrietur nō veniet illuc terror spinarum & veprium: & erit in pascua bouis & in conculcationem pecoris.

8.

Et dixit dñs ad me. Sume tibi librū grandē: & scribe in eo stilo homis: velociter spolia detrahe cito: predare. Et adhibui mihi testes fideles vriam sacerdotem & zachariā filium barachie. Et accessi ad pphetissā & cōcepit & pepit filiū. Et dixit dñs ad me. Voca nomē eius: accelera. spolia detrahe: festina pdari: qa āteq̄ sciat puer vocare patrē suū & matrē suā: auferetur fortitudo damasci & spolia samarie coram rege assyriorum. Et adiecit dñs loqui ad me adhuc dicens. Pro eo q abiecit populus iste aquas syloe que vadunt cum silentio & assumpsit magis rasin et filium romelie: propter hoc ecce dominus adducet super eos aquas fluminis fortes & multas: regem assyriorū & oēm gloriā eius. Et ascendet super omnes riuos eius & fluet super vniuersas ripas eius: & ibit per iudam inundās & trāsiens vsq; ad collum veniet. Et erit extēsio alarū ei9 implens latitudinem terre tue o Emanuel. Cōgregamini populi & vincemini & audite vniuerse pcul terre. Cōfortamini & vincemini: accingite vos & vincemini: inite cōsiliū & dissipabitur: loquimini verbū & nō fiet: qa nobiscū de9. Hec enim ait dñs ad me. Sicut in manu forti

ויסרני מלכת בדרך העם הזה
לאמר: לא תאמרון קשר לכל
אשר יאמר העם הזה קשר
ואת מוראו לא תיראו ולא
תעריצו: את יהוה צבאות אתו
תקדישו והוא מוראכם והוא
מעריצכם: והיה למקדש ולאבן
נגף ולצור מכשול לשני בתי
ישראל לפח ולמוקש ליושב
ירושלם: וכשלו בם רבים
ונפלו ונשברו ונוקשו ונלכדו:
צור תעודה חתום תורה בלמדי:
וחכיתי ליהוה המסתיר פניו
מבית יעקב וקויתי לו: הנה
אנכי והילדים אשר נתן לי יהוה
לאתות ולמופתים בישראל
מעם יהוה צבאות השכן בהר ציון:
וכי יאמרו אליכם דרשו אל
האבות ואל הידענים המצפצפים
והמהגים הלוא עם אל אלהיו ידרש
בעד החיים אל המתים: לתורה
ולתעודה אם לא יאמרו כדבר
הזה אשר אין לו שחר: ועבר בה
נקשה ורעב והיה כי ירעב והתקצף
וקלל במלכו ובאלהיו ופנה
למעלה: ואל ארץ יביט והנה
צרה וחשכה מעוף צוקה ואפלה
מנדח: כי לא מועף לאשר
מוצק לה

Cap. ix.

כעת הראשון הקל ארצה
זבלון וארצה נפתלי והאחרון
הכביד דרך הים עבר הירדן גליל
הגוים: העם ההלכים בחשך
ראו אור גדול ישבי בארץ צלמות
אור נגה עליהם: הרבית הגוי
לא הגדלת השמחה שמחו לפניך

erudiuit me ne irem in via populi huius dicens. Non dicatis cõiuratio. Omnia enim que loquitur populus iste: coniuratio est: & timore eius ne timeatis neque paueatis. Dominum exercituum ipsum sanctificate: ipse pauor vester & ipse terror vr̃: & erit vobis in sanctificationẽ: in lapidẽ autẽ offensionis & petrã scandali duabus domib9 israel: & in laqueum & in ruinam habitantibus hierusalem. Et offendẽt ex eis plurimi: et cadent & conterẽtur & irretiẽtur & capiẽtur. Liga testimoniũ: signa legẽ in discipulis meis: expectabo dominũ qui abscondit faciem suam a domo iacob & presto labor eum. Ecce ego & pueri mei quos dedit mihi dominus in signum & in portentum israel a dño exercituum qui habitat in monte sion. Et cum dixerint ad vos: querite a phytonibus & a diuinis qui strident in incãtationib9 suis: nũquid nõ ppl's a deo suo reqret visionẽ pro viuis ac mortuis? Ad legem magis & ad testimoniũ. Quod si nõ dixerint iuxta verbũ hoc: nõ erit eis matutina lux. Et trãsibit per eam & corruet & esuriet: & cũ esurierit irascetur: et maledicet regi suo & deo suo. Et suspiciet sursum: & ad terram intuebitur: & ecce tribulatio & tenebre & dissolutio & angustia & caligo persequens: & nõ poterit auolare de angustia sua. 9.

Primo tempore alleuiata est terra zabulon & terra neptalim: & nouissimo aggrauata est via maris trans iordanẽ galilee gentium. Populus qui ambulabat in tenebris vidit lucẽ magnã: habitãtib9 in regione vmbre mortis: lux orta est eis. Multiplicasti gentem non magnificasti leticiã. Letabuntur coram te

recesserũt ab itinere vie populi hui9 dicentes: ne forte dicãt durũ: oẽ enĩ qđcũq dixerit
ἀπειθοῦσι τῇ πορείᾳ τῆς ὁδοῦ τοῦ λαοῦ τούτου λέγοντες, μήποτε εἴπωσι σκληρόν, πᾶν γὰρ ὃ ἐὰν εἴπῃ ὁ
ppl's hic durũ est. at timorẽ ei9 ne timueritis: neq; cõturbemini. dñm virtutũ ipm sctificate: & ipe erit tu9 timor: & si in ipo
λαὸς οὗτος σκληρόν ἐστι. τὸν δὲ φόβον αὐτοῦ οὐ μὴ φοβηθῆτε, οὐδ' οὐ μὴ ταραχθῆτε. τὸν κύριον τῶν δυνάμεων αὐτὸν ἁγιάσατε, καὶ αὐτὸς ἔσται σου φόβος, κἂν ἐπ' αὐτῷ
cõfisus fueris: erit tibi in sctificationẽ: & nõ vt lapidis offensioni occurretis: neq; vt petre ruine.
πεποιθὼς ᾖς, ἔσται σοι εἰς ἁγίασμα, καὶ οὐχ ὡς λίθου προσκόμματι συναντήσεσθε, οὐδ' ὡς πέτρας πτώματι.
at dom9 iacob in laqueo & in cõualle sedẽtes in hierusalẽ. pp̃ter hoc ipotẽtes erũt in ipis multi: & ruent & cõterentur
οἱ δὲ οἶκοι ἰακὼβ ἐν παγίδι καὶ ἐν κοιλώματι ἐγκαθήμενοι ἐν ἱερουσαλήμ. διὰ τοῦτο ἀδυνατήσουσιν ἐν αὐτοῖς πολλοί, καὶ πεσοῦνται καὶ συντριβήσονται
& appropiqbũt: & capient hoĩes in securitate existẽtes. tũc manifesti erũt sigillãtes legẽ ne discant. & dicet expectabo deũ q auertit
καὶ ἐγγιοῦσι, καὶ ἁλώσονται ἄνθρωποι ἐν ἀσφαλείᾳ ὄντες. τότε φανεροὶ ἔσονται οἱ σφραγιζόμενοι τὸν νόμον τοῦ μὴ μαθεῖν. καὶ ἐρεῖ μενῶ τὸν θεὸν τὸν ἀποστρέψαντα
faciẽ suã a domo iacob: & cõfidens ero in eo. ecce ego & pueri quos dedit mihi de9: & erũt signa & portẽta in
τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ οἴκου ἰακώβ, καὶ πεποιθὼς ἔσομαι ἐπ' αὐτῷ. ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδία ἅ μοι ἔδωκεν ὁ θεός, καὶ ἔσται σημεῖα καὶ τέρατα ἐν
domo israel a dño sabaoth. q habitat in mõte sion. & si dixerint ad vos: querite vates & de terra
τῷ οἴκῳ ἰσραὴλ παρὰ κυρίου σαβαώθ, ὃς κατοικεῖ ἐν τῷ ὄρει σιών. καὶ ἐὰν εἴπωσι πρὸς ὑμᾶς, ζητήσατε τοὺς ἐγγαστριμύθους καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς γῆς
loqntes & vana loqntes: q de ventre loquentur: nõne gẽs ad deũ suũ requiret: qd requirent de viuis mortuos: legẽ enĩ in adiutoriũ
φωνοῦντας καὶ τοὺς κενολογοῦντας, οἳ ἐκ τῆς κοιλίας φωνήσουσιν, οὐκ ἔθνος πρὸς θεὸν αὐτοῦ ἐκζητήσουσι; τί ἐκζητήσουσι περὶ τῶν ζώντων τοὺς νεκρούς; νόμον γὰρ εἰς βοήθειαν
dedit: vt dicãt nõ sicut verbũ hoc: pro quo nõ est munera dare de ipo. & veniet sup vos fortis fames: & erit vt esurieritis: cõtristabimini & male dicetis principi & q patrie:
ἔδωκεν, ἵνα εἴπωσιν οὐχ ὡς τὸ ῥῆμα τοῦτο, περὶ οὗ οὐκ ἔστι δῶρα δοῦναι περὶ αὐτοῦ. καὶ ἥξει ἐφ' ὑμᾶς σκληρὰ λιμός, καὶ ἔσται ὡς ἂν πεινάσητε, λυπηθήσεσθε καὶ κακῶς ἐρεῖτε τὸν ἄρχοντα καὶ τὰ πάτρια.
& suspiciẽt in celũ sursum & in terrã deorsũ inspicient. & ecce tenebre tribulatio & angustia & tenebre vt nõ videre. vsq; ad tps.
καὶ ἀναβλέψονται εἰς τὸν οὐρανὸν ἄνω καὶ εἰς τὴν γῆν κάτω ἐμβλέψονται. καὶ ἰδοὺ σκότος θλῖψις καὶ στενοχωρία καὶ σκότος ὥστε μὴ βλέπειν. ἕως καιροῦ.

Hoc primũ velociter bibe: velociter fac. regio zabulon: terra neptalim & reliqui maritimã & trans iordanẽ galilea gẽtiũ ppl's
Τοῦτο πρῶτον ταχὺ πίε, ταχὺ ποίει. χώρα ζαβουλών, ἡ γῆ νεφθαλεὶμ καὶ οἱ λοιποὶ τὴν παραλίαν καὶ πέραν τοῦ ἰορδάνου γαλιλαία τῶν ἐθνῶν ὁ λαὸς
sedẽs in tenebris: vidit lucẽ magnã: q habitat in regione & vmbra mortis: lux orietur sup vos. plurimã gẽtẽ ppli deduxisti in leticia: & letabũtur in cõspectu tuo:
ὁ καθήμενος ἐν σκότει, ἴδετε φῶς μέγα, οἱ κατοικοῦντες ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου, φῶς λάμψει ἐφ' ὑμᾶς. τὸ πλεῖστον τοῦ λαοῦ κατήγαγες ἐν εὐφροσύνῃ, καὶ εὐφρανθήσονται ἐνώπιόν σου,

sicut q letãtur in messe. & quẽadmodũ diuidẽtes spolia: qr ablatũ est iugũ qđ supra ipos positũ: & virga q sup collũ eoꝝ. nã virgã exactorũ dissipauit sicut i die madiam: qr oẽm stolã cõgregatã dolo: & vestimẽtũ cũ cõmutatiõe restituẽt. & volent eẽ igne cõbusti qr puer nat9 est nobis: fili9 dat9 ẽ nobis. cui9 pncipat9 factus est sup hũero ei9: & vocat nomẽ ei9 magni cõsilii nũci9: admirabilis cõsiliari9: de9 fortis potẽs: prĩceps pacis: pater futuri seculi. adducã.n. pacẽ sup prĩcipes & sanitatẽ ei9: & magn9 prĩcipat9 illi9: & pacis ei9 nõ erit finis sup thronũ dauid & regnũ ei9 vt corrigat illud & auxiliet in iudicio & in iusticia ex nũc & in seculũ: zelus dñi sabaoth faciet hec. mortẽ misit dñs sup iacob: & venit sup israel: & scient oĩs ppl's ephraim: & sedẽtes in samaria in supbia & excelso corde dicentes: lateres ceciderũt: sed venite poliam9 lapides & excidam9 sycomoros & cedros: & edificabim9 nobis turri. & allidet de9 insurgẽtes cõtra mõtẽ siõ sup eũ: & inimicos ei9 dissipabit. syriam a solis ortu & grecos a solis occasu: deuorãtes israel toto ore. in oib9 his nõ est auersus furor me9: sed est man9 excelsa: & ppl's nõ est cõuersus: donec pcuss9 ẽ. & dñm exercituũ nõ q̃siuit. & abstulit dñs ab israel caput & caudã: magnũ & paruũ in vna die: senem & eos q facies admirant: hoc caput. & pphetã docentẽ iniqua: hic cauda. & erũt btificãtes pplm istũ seducẽtes: & seducũt: vt absorbeãt eos. pp hoc sup adolescẽtulis eoꝝ nõ letabit dñs. & pupilloꝝ eoꝝ & viduaꝝ eoꝝ nõ miserebit: qr oẽs iniqui & praui & oẽ os loquit iniusta. in oib9 his nõ est auersus furor ei9: sed adhuc man9 ei9 excelsa.

ὡς οἱ εὐφραινόμενοι ἐν ἀμήτῳ, καὶ ὃν τρόπον οἱ διαιρούμενοι σκῦλα, διότι ἀφῄρηται ὁ ζυγὸς ὁ ἐπ' αὐτῶν κείμενος, καὶ ἡ ῥάβδος ἡ ἐπὶ τοῦ τραχήλου αὐτῶν. τὴν γὰρ ῥάβδον τῶν ἀπαιτούντων διεσκέδασεν ὡς τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἐπὶ μαδιάμ, ὅτι πᾶσαν στολὴν ἐπισυνηγμένην δόλῳ, καὶ ἱμάτιον μετὰ καταλλαγῆς ἀποτίσουσι, καὶ θελήσουσιν εἶναι πυρίκαυστοι, ὅτι παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν, υἱὸς ἐδόθη ἡμῖν, οὗ ἡ ἀρχὴ ἐγενήθη ἐπὶ τοῦ ὤμου αὐτοῦ. καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ μεγάλης βουλῆς ἄγγελος, θαυμαστὸς σύμβουλος, θεὸς ἰσχυρός, ἐξουσιαστής, ἄρχων εἰρήνης, πατὴρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. ἄξω γὰρ εἰρήνην ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ ὑγείαν αὐτοῦ, καὶ μεγάλη ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ, καὶ τῆς εἰρήνης αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος ἐπὶ τὸν θρόνον δαυίδ καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ κατορθῶσαι αὐτὴν καὶ ἀντιλαβέσθαι ἐν κρίματι καὶ ἐν δικαιοσύνῃ ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸν αἰῶνα, ὁ ζῆλος κυρίου σαβαὼθ ποιήσει ταῦτα. θάνατον ἀπέστειλε κύριος ἐπὶ ἰακώβ, καὶ ἦλθεν ἐπὶ ἰσραήλ, καὶ γνώσονται πᾶς ὁ λαὸς τοῦ ἐφραίμ, καὶ οἱ καθήμενοι ἐν σαμαρείᾳ ἐφ' ὕβρει καὶ ὑψηλῇ καρδίᾳ λέγοντες, πλίνθοι πεπτώκασιν, ἀλλὰ δεῦτε λαξεύσωμεν λίθους καὶ ἐκκόψωμεν συκαμίνους καὶ κέδρους, καὶ οἰκοδομήσωμεν ἑαυτοῖς πύργον. καὶ ῥήξει ὁ θεὸς τοὺς ἐπανισταμένους ἐπὶ ὄρος σιὼν ἐπ' αὐτόν, καὶ τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ διασκεδάσει. συρίαν ἀφ' ἡλίου ἀνατολῶν καὶ τοὺς ἕλληνας ἀφ' ἡλίου δυσμῶν, τοὺς κατεσθίοντας τὸν ἰσραὴλ ὅλῳ τῷ στόματι. ἐπὶ πᾶσι τούτοις οὐκ ἀπεστράφη ὁ θυμός μου, ἀλλ' ἔτι ἡ χεὶρ ὑψηλή. καὶ ὁ λαὸς οὐκ ἐπεστράφη, ἕως ἐπλήγη. καὶ τὸν κύριον τῶν δυνάμεων οὐκ ἐζήτησαν. καὶ ἀφεῖλε κύριος ἀπὸ ἰσραὴλ κεφαλὴν καὶ οὐράν, μέγαν καὶ μικρὸν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ, πρεσβύτην καὶ τοὺς τὰ πρόσωπα θαυμάζοντας, αὕτη ἡ ἀρχή. καὶ προφήτην διδάσκοντα ἄνομα, οὗτος ἡ οὐρά. καὶ ἔσονται οἱ μακαρίζοντες τὸν λαὸν τοῦτον πλανῶντες, καὶ πλανῶσιν, ὅπως καταπίωσιν αὐτούς. διὰ τοῦτο ἐπὶ τοῖς νεανίσκοις αὐτῶν οὐκ εὐφρανθήσεται κύριος. καὶ τοὺς ὀρφανοὺς αὐτῶν καὶ τὰς χήρας αὐτῶν οὐκ ἐλεήσει, ὅτι πάντες ἄνομοι καὶ πονηροὶ καὶ πᾶν στόμα λαλεῖ ἄδικα. ἐπὶ πᾶσι τούτοις οὐκ ἀπεστράφη ὁ θυμὸς αὐτοῦ, ἀλλ' ἔτι ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑψηλή.

sicut q letãtur in messe: sicut exultãt victores capta pda qñ diuidũt spolia. Iugũ enim oneris eius & virgã humeri eius: & sceptrũ exactoris eius superasti sicut in die madian. Quia ois violenta predatio cum tumultu: & vestimentum mixtũ sanguine erit in cõbustionem & cibus ignis. Paruul9 enĩ nat9 est nobis & filius datus ẽ nobis: & fact9 est principatus sup humerũ ei9: & vocabitur nomẽ eius admirabilis cõsiliari9: deus fortis: pr̃ futuri seculi: prĩceps pacis. Multiplicabitur ei9 ĩperiũ: & pacis nõ erit finis: sup soliũ dauid & sup regnũ eius: vt cõfirmet illud & corroboret in iudicio & iusticia ammodo & vsq; in sempiternũ. Zelus domini exercituum faciet hoc. Verbum misit dominus iacob: et cecidit in israel. Et sciet omnis populus effraim & habitãtes samariam in superbia et magnitudine cordis dicentes. Lateres ceciderũt: sed q̃dris lapidib9 edificabimus: sycomoros succiderũt sed cedros imutabim9. Et eleuabit dñs hostes rasin sup eũ: & inimicos eius in tumultũ vertet: syriã ab oriente & philisthim ab occidente: & deuorabant israel toto ore. In omnibus his non est auersus furor ei9: sed adhuc manus ei9 extẽta: & ppl's nõ est reuersus ad pcutientem se: & dñm exercituũ non inquisierunt. Et disperdet dñs ab israel caput & caudã incuruantem & depravantem die vna. Longeuus & honorabilis ipse est caput: & propheta docens mendacium: ipse est cauda. Et erunt qui beatificent populum istum seducẽtes: & qui beatificantur precipitati. Propter hoc super adolescẽtulis eius nõ letabitur dñs: & pupillorũ ei9 & viduarũ non miserebitur. Quia ois hypocrita ẽ & nequã: et vniuersũ os locutũ est stulticiã. In oib9 his nõ ẽ auersus furor ei9: sed adhuc man9 eius extẽta.

כשמחת בקציר כאשר יגילו
בחלקם שלל: כי את על סבלו
ואת מטה שכמו שבט הנגש בו
החתת כיום מדין: כי כל סאון
סאן ברעש ושמלה מגוללה
בדמים והיתה לשרפה מאכלת
אש: כי ילד ילד לנו בן נתן לנו
ותהי המשרה על שכמו ויקרא
שמו פלא יועץ אל גבור אבי עד
שר שלום: לםרבה המשרה
ולשלום אין קץ על כסא דוד ועל
ממלכתו להכין אתה ולסעדה
במשפט ובצדקה מעתה ועד
עולם קנאת יהוה צבאות תעשה
זאת: דבר שלח אדני ביעקב
ונפל בישראל: וידעו העם
כלו אפרים ויושב שמרון בגאוה
ובגדל לבב לאמר: לבנים
נפלו וגזית נבנה שקמים גדעו
וארזים נחליף: וישגב יהוה
את צרי רצין עליו ואת איביו
יסכסך: ארם מקדם ופלשתים
מאחור ויאכלו את ישראל
בכל פה בכל זאת לא שב
אפו ועוד ידו נטויה: והעם לא
שב עד המכהו ואת יהוה צבאות
לא דרשו: ויכרת יהוה מישראל
ראש וזנב כפה ואגמון יום
אחד: זקן ונשוא פנים הוא
הראש ונביא מורה שקר הוא
הזנב: ויהיו מאשרי העם הזה
מתעים ומאשריו מבלעים: על כן על
בחוריו לא ישמח אדני ואת יתמיו
ואת אלמנתיו לא ירחם כי כלו
חנף ומרע וכל פה דבר נבלה בכל
זאת לא שב אפו ועוד ידו נטויה:

כי בערה כאש רשעה שמיר
ושית תאכל ותצת בסבכי היער
ויתאבכו גאות עשן׃ בעברת
יהוה צבאות נעתם ארץ ויהי
העם כמאכלת אש איש אל
אחיו לא יחמלו׃ ויגזר על ימין
ורעב ויאכל על שמאול ולא
שבעו איש בשר זרעו יאכלו׃
מנשה את אפרים ואפרים את
מנשה יחדו המה על יהודה
בכל זאת לא שב אפו ועוד ידו
נטויה׃

Cap. x.

הוי החקקים חקקי און ומכתבים
עמל כתבו׃ להטות מדין דלים
ולגזל משפט עניי עמי להיות
אלמנות שללם ואת יתומים
יבזו׃ ומה תעשו ליום פקדה
ולשואה ממרחק תבוא על מי
תנוסו לעזרה ואנה תעזבו
כבודכם׃ בלתי כרע תחת אסיר
ותחת הרוגים יפלו בכל זאת
לא שב אפו ועוד ידו נטויה׃ הוי
אשור שבט אפי ומטה הוא בידם
זעמי׃ בגוי חנף אשלחנו ועל
עם עברתי אצונו לשלל שלל
ולבז בז ולשומו מרמס כחמר
חוצות׃ והוא לא כן ידמה ולבבו
לא כן יחשב כי להשמיד בלבבו
ולהכרית גוים לא מעט׃ כי יאמר
הלא שרי יחדו מלכים׃ הלא
ככרכמיש כלנו אם לא כארפד
חמת אם לא כדמשק שמרון׃
כאשר מצאה ידי לממלכת
האליל ופסיליהם מירושלם
ומשמרון׃ הלא כאשר עשיתי
לשמרון ולאליליה כן אעשה

שמר · אכל צית · אבך גאה · עתם היה · אכל · חמל גזר · ימן אכל · שמאל אכל · שבע · נטה · חקק כתב · נטה · דין שפט · ענה · בזז עשה · שאה · רחק בוא · נוס עזב · כבד אסר · הרג נפל · נטה · שלח · צוה · בזז שום · חוץ · דמם חשב · שמד כרת · אמר שור · מלך · פסל · עשה

ᵗSuccenſa eſtᵘ enimᵃ quaſi ignisᵗ impietas :ʸ veprem ˀ& ſpinā ᵃvorabit.ᵇ Et ſuccēdeturᶜ in dēſitateᵒ ſalt⁹: ᵉet conuoluetur inᶠ ſuperbiaᵍ fumi.ʰ In ira ꝏꝏꝏ ⁱdominiᵏ exercituū ˡ conturbata eſtᵐ terra :ⁿ et erit ᵒpopul⁹ quaſi eſcaᑫ ignis. ʳVir ꝏꝏꝏꝏꝏꝏ ˢfratri ſuoᵘ nōˣ parcet :ʸ& declinabit ˀ ad ᵃ dexteram ᵇet eſuriet : ᶜ & comedet ᵒad ᶠſiniſtram ᶠ& non ꝏ ᵍſaturabitur .ʰ Vnuſqſq; ⁱcarnem ᵏbrachii ſuiˡ vorabit :ᵐ manaſſes ᵒeffraī :ᶠ & effraim ꝏꝏꝏꝏꝏ ʳmanaſſen : & ˢſimulᵗ ipſi ᵘcontra ˣ iudam. ꝏꝏꝏ ʸIn oībusˀ hisᵃ nōᵇ eſt auerſusᶜ furor eius :ᵒ ſed adhuc ᵉmanus eius ᶠ extenta .

10.

Veᵇ qui cōduntᶜ leges ᵒiniq̄s :ᵉ & ſcribentes ᶠiniuſtitiā ᵍſcripſerunt :ʰ vt opprimerēt ⁱ iudicio ᵏpauperes :ˡ & vim facerēt ᵐ cauſeⁿ humiliūᵒ popl̄i mei :ᵖ vt eſſent ᑫ vidue ʳ preda eorū ˢ& ᵗpupillos ꝏꝏꝏꝏ ᵘdiriperent.ˣ Quidʸ facietisˀ in dieᵃ viſitationis ꝏ ᵇ& calamitatisᶜ de longe ᵒvenientis :ᵉ adᶠ cuius ꝏ ᵍconfugietisʰ auxiliumⁱ et vbiᵏ derelinquetis ꝏꝏꝏ ˡgloriam veſtram :ᵐ neⁿ incurueminiᵒ subᵖ vinculo: ᑫet cumʳ interfectisˢ cadatis.ᵗ Super omnibusᵘ his ˣnōʸ eſt auerſusˀ furor ei⁹: ᵃſed adhucᵇ man⁹ eiusᶜ extēta.ᵒ Veᵉ aſſur.ᶠ Virga ᵍfuroris meiʰ & bacul⁹ⁱ ipſe ē. ᵏIn manu ei⁹ˡ indignatio mea.ᵐ Ad gentēⁿ fallacē ᵒmittā eū :ᵖ& cōtraᑫ ppl'm ʳfuroris meiˢ mādabo illi: ᵗvt auferatᵘ ſpoliaˣ & diripiatʸ predāˀ & ponat illū in ᵃcōculcationēᵇ q̄ſi lutūᶜ platearū.ᵒ Ipſe aūtᵉ nōᶠ ſicᵍ arbitrabitur :ʰ & cor ei⁹ⁱ nō ᵏitaˡ eſtimabit :ᵐ ſedⁿ ad cōterendū eritᵒ cor ei⁹ᵖ & ad internitionēᑫ gentiūʳ nō ˢpaucarū.ᵘ Dicit enī.ˣ Nūqd nōʸ prīcipes meiˀ ſimul ᵃreges ſūt ?ᵇ Nunqd nōᶜ vt carchamis: ſicᵒ calāno :ᵉ & vtᵍ arphat: ſicʰ emath ?ⁱ Nūqd ᵏnōˡ vt damaſc⁹: ſicᵐ ſamaria ?ⁿ Quomodoᵒ inuenitᵖ manus mea ᑫ regna ʳidoli: ſicˢ & ſimulachra eorumᵗ de hieruſalem ꝏꝏ ᵘ& de ſamaria.ˣ Nunquid nonʸ ſicutˀ feci ꝏꝏꝏ ᵃſamarie ᵇ & idolis eius : ᶜſicᵒ faciam ꝏꝏꝏ

τ succēdet sicut ignis iniq̄tas: τ sicut gramē aridū deuorabitur ab igne. τ succēdetur in dēsitatib⁹ sylue. τ deuorabit que i circuitu colliū oīa. in ira furoris dn̄i succensa est terra oīs: τ erit ppl's q̄si succensus ab igne. homo fratris sui nō miserebit: sed declinabit ad dexterā: q: esuriet. τ comedet ad sinistrā: τ nō saturabit homo comedēs carnes brachii sui. comedet enī manasses ephraī: τ ephraī manasse: q: simul obsidebunt iudam. in his oibus nō est auersus furor: sed adhuc man⁹ ei⁹ excelsa.

καὶ καυθήσεται ὡς πῦρ ἡ ἀνομία, καὶ ὡς ἄγρωστις ξηρὰ βρωθήσεται ὑπὸ πυρός. καὶ καυθήσεται ἐν τοῖς δάσεσι τοῦ δρυμοῦ. καὶ συγκαταφάγεται τὰ κύκλῳ τῶν βουνῶν πάντα. διὰ θυμὸν ὀργῆς κυρίου συγκέκαυται ἡ γῆ ὅλη, καὶ ἔσται ὁ λαὸς ὡς κατακεκαυμένος ὑπὸ πυρός. ἄνθρωπος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ οὐκ ἐλεήσει, ἀλλ' ἐκκλινεῖ εἰς τὰ δεξιά, ὅτι πεινάσει. καὶ φάγεται ἐκ τῶν ἀριστερῶν, καὶ οὐ μὴ ἐμπλησθήσεται ἄνθρωπος ἐσθίων τὰς σάρκας τοῦ βραχίονος αὐτοῦ. φάγεται γὰρ μανασσῆς τοῦ ἐφραίμ, καὶ ἐφραὶμ τοῦ μανασσῆ, ὅτι ἅμα πολιορκήσουσι τὸν ἰούδαν. ἐπὶ τούτοις πᾶσιν οὐκ ἀπεστράφη ὁ θυμός, ἀλλ' ἔτι ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑψηλή.

Ca. 10.

Ve scribētib⁹ iniq̄tatē: scribētes enī iniq̄tatē scribunt. declinātes iudiciū mēdicoꝝ: rapiētes iudiciū paupeꝝ ppl'i mei: vt eēt ipsis vidua in direptionē: τ pupill⁹ in predā. τ q̄d facient in die visitatōis: nā tribulatio vr̄a de longe veniet. τ ad quā confugient vt adiuuētur: τ vbi derelinquetis gloriā vestrā? vt nō corruatis in deductionē: τ sub interfectis cadent. τ sup oib⁹ his nō est auersus furor eius: sed adhuc man⁹ ei⁹ excelsa. ve assyriis virga furoris mei: τ ira est in manib⁹ eoꝝ. irā meā in gentē iniquā mittā: τ meo ppl'o precipiā vt faciat spolia τ predā: τ cōculcet ciuitates: τ ponat eas in puluerē. ipe aūt nō sic cogitauit: τ aīo nō sic arbitrat⁹ est: sed discedet mens ei⁹: τ vt disperdat gētes nō paucas. τ si dixerint ei: tu sol⁹ es priceps. τ dicet: nō tulī regionē que supra babylonē τ chalanē: vbi turris edificata est. τ tuli arabiā τ damascū τ samariā. sicut tuli has: oēs principat⁹ capiā. vlulate sculptilia in hierusalem τ in samaria. quēadmodū.n. feci samarie τ manufactis eius: sic faciam

Οὐαὶ τοῖς γράφουσι πονηρίαν, γράφοντες γὰρ πονηρίαν γράφουσιν. ἐκκλίνοντες κρίσιν πτωχῶν, ἁρπάζοντες κρίμα πενήτων τοῦ λαοῦ μου, ὥστε εἶναι αὐτοῖς χήραν εἰς διαρπαγήν, καὶ ὀρφανὸν εἰς προνομήν. καὶ τί ποιήσουσιν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἐπισκοπῆς, ἡ γὰρ θλίψις ὑμῶν πόρρωθεν ἥξει. καὶ πρὸς τίνα καταφεύξονται τοῦ βοηθῆναι, καὶ ποῦ καταλείψετε τὴν δόξαν ὑμῶν; τοῦ μὴ ἐμπεσεῖν εἰς ἀπαγωγήν, καὶ ὑποκάτω ἀνῃρημένων πεσοῦνται. καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις οὐκ ἀπεστράφη ἡ ὀργὴ αὐτοῦ, ἀλλ' ἔτι ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑψηλή. οὐαὶ ἀσσυρίοις ἡ ῥάβδος τοῦ θυμοῦ μου, καὶ ὀργή ἐστιν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν. τὴν ὀργήν μου εἰς ἔθνος ἄνομον ἀποστελῶ, καὶ τῷ ἐμῷ λαῷ συντάξω ποιῆσαι σκῦλα καὶ προνομήν, καὶ καταπατεῖν τὰς πόλεις, καὶ θεῖναι αὐτὰς εἰς κονιορτόν. αὐτὸς δὲ οὐχ οὕτως ἐνεθυμήθη, καὶ τῇ ψυχῇ οὐχ οὕτω λελόγισται, ἀλλὰ ἀπαλλάξει ὁ νοῦς αὐτοῦ, καὶ τοῦ ἐξολοθρεῦσαι ἔθνη οὐκ ὀλίγα. καὶ ἐὰν εἴπωσιν αὐτῷ, σὺ μόνος εἶ ἄρχων. καὶ ἐρεῖ, οὐκ ἔλαβον τὴν χώραν τὴν ἐπάνω βαβυλῶνος καὶ χαλάννης, οὗ ὁ πύργος ᾠκοδομήθη. καὶ ἔλαβον ἀραβίαν καὶ δαμασκὸν καὶ σαμάρειαν. ὃν τρόπον ἔλαβον ταύτας, πάσας τὰς ἀρχὰς λήψομαι. ὀλολύξατε τὰ γλυπτὰ ἐν ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν σαμαρείᾳ. ὃν τρόπον γὰρ ἐποίησα σαμαρείᾳ καὶ τοῖς χειροποιήτοις αὐτῆς, οὕτως ποιήσω ꝏꝏ

A

ō.5.f. et.9.a.

B

C

τ hierusalē τ simulachris ei⁹. τ erit cū ipleuerit dn̄s cūcta faciēs in mōte sion τ hierl̄m: τ inducet sup mētē magnā sup principē assyrioꝝ τ sup celsitudinē glīe oculorū ei⁹. dixit enī in fortitudīe faciā: τ sapiētia intellect⁹ auferā terios gētiū: τ fortitudinē eoꝝ depredabor. τ psuadebo ciuitates habitatas: τ orbē hitatū totū cōprehendā manu vt nidū: τ sicut derelicta oua tollā. τ nō est q̄ fugiet me aut resistat mihi τ aperiēs os garriēs. nūq̄d glorificabitur securis sine incidēte eā? aut exaltabitur serra sine trahēte eā? similiter si quis leuauerit virgā vel lignū exaltabit lignū. τ nō sic: sed mittet dn̄s sabaoth in tuū honorē ignominiā: in tuā gloriā ignē ardentē incēdet. τ erit lumē isrl' in ignē: τ sctificabit eā in igne ardēti: τ comedet sicut fenū siluā. die illa. extinguētur mōtes τ colles τ saltus: τ deuorabit ab aīa vsq; ad carnes. τ erit fugiens q̄ū fugiens a flāma ardēte. τ relicti eoꝝ numeꝛ⁹ erunt: τ puer paru⁹ scribet eos. τ erit in die illa nō ampli⁹ adiiciet residuū israel. τ hi q̄ saluati fuerūt de iacob nō ampli⁹ cōfidentes erūt sup iniq̄tates eos: sed erūt cōfidētes sup deū sctm̄ israel in veritate. τ erit residuū iacob sup deū fortē. τ si fuerit ppl's israel sicut arena maris: reliquie eoꝝ saluabūtur. verbū enī cōsumēs τ abbreuiās in iusticia. q: verbū abbreuiatū dn̄ator dn̄s exercituū faciet in orbe tre vniuerso. ppt hoc hec dicit dn̄s sabaoth: ne timeas ppl's me⁹ habitantes in sion ab assyriis: q: i virga pcutiet te.

καὶ τῇ ἱερουσαλὴμ καὶ τοῖς εἰδώλοις αὐτῆς. καὶ ἔσται ὅταν συντελέσῃ κύριος πάντα ποιῶν ἐν τῷ ὄρει σιὼν καὶ ἱερουσαλήμ, καὶ ἐπάξει ἐπὶ τὸν νοῦν τὸν μέγαν ἐπὶ τὸν ἄρχοντα τῶν ἀσσυρίων καὶ ἐπὶ τὸ ὕψος τῆς δόξης τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ. εἶπε γὰρ ἐν τῇ ἰσχύϊ ποιήσω, καὶ τῇ σοφίᾳ τῆς συνέσεως ἀφελῶ ὅρια ἐθνῶν, καὶ τὴν ἰσχὺν αὐτῶν προνομεύσω. καὶ πείσω πόλεις κατοικουμένας, καὶ τὴν οἰκουμένην ὅλην καταλήψομαι τῇ χειρὶ ὡς νοσσιάν, καὶ ὡς καταλελειμμένα ὠὰ ἀρῶ. καὶ οὐκ ἔστιν ὃς διαφεύξεταί με ἢ ἀντείπῃ μοι καὶ ἀνοίγων στόμα καὶ στρουθίζων. μὴ δοξασθήσεται ἀξίνη ἄνευ τοῦ κόπτοντος ἐν αὐτῇ, ἢ ὑψωθήσεται πρίων ἄνευ τοῦ ἕλκοντος αὐτόν; ὡσαύτως ἐάν τις ἄρῃ ῥάβδον ἢ ξύλον ὑψωθήσεται ξύλον. καὶ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ ἀποστελεῖ κύριος σαβαὼθ εἰς τὴν σὴν τιμὴν ἀτιμίαν, καὶ εἰς τὴν σὴν δόξαν πῦρ καιόμενον καυθήσεται. καὶ ἔσται τὸ φῶς τοῦ ἰσραὴλ εἰς πῦρ, καὶ ἁγιάσει αὐτὴν ἐν πυρὶ καιομένῳ, καὶ φάγεται ὡσεὶ χόρτον τὴν ὕλην. τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀποσβεσθήσεται τὰ ὄρη καὶ οἱ βουνοὶ καὶ οἱ δρυμοί, καὶ καταφάγεται ἀπὸ ψυχῆς ἕως σαρκῶν. καὶ ἔσται ὁ φεύγων ὡς ὁ φεύγων ἀπὸ φλογὸς καιομένης. καὶ οἱ καταλειφθέντες αὐτῶν ἀριθμὸς ἔσονται, καὶ παιδίον μικρὸν γράψει αὐτούς. καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ οὐκέτι προστεθήσεται τὸ καταλειφθὲν ἰσραήλ. καὶ οἱ σωθέντες τοῦ ἰακὼβ οὐκέτι μὴ πεποιθότες ὦσιν ἐπὶ τοὺς ἀδικήσαντας αὐτούς, ἀλλ' ἔσονται πεποιθότες ἐπὶ τὸν θεὸν τὸν ἅγιον τοῦ ἰσραὴλ τῇ ἀληθείᾳ. καὶ ἔσται τὸ καταλειφθὲν τοῦ ἰακὼβ ἐπὶ θεὸν ἰσχύοντα. καὶ ἐὰν γένηται ὁ λαὸς ἰσραὴλ ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης, τὸ κατάλειμμα αὐτῶν σωθήσεται. λόγον γὰρ συντελῶν καὶ συντέμνων ἐν δικαιοσύνῃ. ὅτι λόγον συντετμημένον κύριος κύριος δυνάμεων ποιήσει ἐν τῇ οἰκουμένῃ ὅλῃ. διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος σαβαώθ, μὴ φοβοῦ λαός μου οἱ κατοικοῦντες ἐν σιὼν ἀπὸ ἀσσυρίων, ὅτι ἐν ῥάβδῳ πατάξει σε.

D

E

Ro.9.f

F

Infra. 28.f.

C

ꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏ

ᵉhieruſalē ᶠ& ſimulachris eius !ᵍ Et eritʰ cum ⁱimpleueritᵏ domin⁹ᵐ cūctaⁿ opera ſuaᵒ in monte ᵖſionᑫ & in hieruſalem :ʳ viſitabo ˢ ſuper ꝏꝏ ᵗfructumᵘ magnificiˣ cordisʸ regisˀ aſſur :ᵃ & ſuper ᵇgloriamᶜ altitudinisᵒ oculorum eius.ᶠ Dixitᵉ enim. ᵍ In fortitudine ʰ manus meeⁱ feci :ᵏ & i ſapiētia mea ᵐintellexi.ⁿ Et abſtuliᵒ terminosᵖ populorum ꝏ ᵐet principes eorumʳ depredatus ſum :ⁿ & detraxi ʳq̄ſi potēs in ſublimiᵘ reſidētes.ˣ Et īuenitʸ q̄ſi nidū ˀmanus mea ᵃ fortitudinē ᵇpopuloꝝ :ᶜ & ſicut colligūturᵒ oua q̄ᵉ derelicta ſūt: ſicᶠ vniuerſamᵍ terrāʰ ego ⁱcōgregaui :ᵏ & nōˡ fuitᵐ q moueretⁿ pennāᵒ & apiret ᵖosᑫ & gāniret.ʳ Nunquid gl'iabitur ˢ ſecuris ᵗ cōtra eumᵘ qui ſecatˣ in ea :ʸ aut ˀexaltabiturᵃ ſerra ꝏꝏ ᵇcōtra eūᶜ a quo trahitur? ᵒQuō ſi eleuetur ᵉ virga ᶠcōtraᵍ eleuātē ſe : ʰ& exaltetur ⁱbacul⁹ q vtiq;ˡ lignū eſt.ᵐ Propter hocⁿ mittet ᵒdn̄ator ᵖ dn̄sᑫ exercituū ʳin pinguib⁹ eiusˢ tenuitatē :ᵗ & ſubt⁹ᵘ gloriā ei⁹ˣ ſuccēſaʸ ardebitˀ q̄ſi cōbuſtio ᵃignis :ᵇ & eritᶜ lumēᵒ iſrael ᵉin ignēᶠ & ſctūs ei⁹ᵍ in flāmā :ʰ & ſuccēdetur ⁱ & deuorabiturᵏ ſpina eius ˡ & vepresᵐ ī dieⁿ vna :ᵒ & gl'iaᵖ ſaltus eiusᑫ & carmeli ei⁹ ʳab aīaˢ vſq; adᵗ carnem ᵘcōſumetur.ˣ Et eritʸ terroreˀ profugus :ᵃ & reliqe ᵇligniᶜ ſalt⁹ eius pre paucitateᵒ numerabūtur :ᶠ & puerᵍ ſcribet eos.ʰ Et eritⁱ in dieᵏ illa :ˡ nonᵐ adiciet ꝏ ᵒreſiduūᵖ iſrael :ᑫ & hi qui fugerint deʳ domo ꝏꝏ ˢiacobᵗ inniti ᵘſupˣ eo qui percutit eosʸ ſed innitetur ˀſuperᵃ dominūᵇ ſanctum ᶜiſrael ᵒ in veritate. ꝏꝏ ᵉReliquieᶠ cōuertētur :ᵍ reliqe inquāʰ iacobⁱ adᵏ deū ˡfortem.ⁿ Siᵐ enimᵒ fuerit ᵖpopulus tuusᑫ iſrael ꝏ ʳquaſi arenaˢ marisᵗ reliqe ᵘcōuertēturˣ ex eo.ʸ Cōſumatioˀ abbreuiataᵃ inūdabitᵇ iuſticiā.ᵒ Conſumationēᶜ enī ᶜ & abbreuiationē ᶠdn̄sᵍ de⁹ʰ exercituūⁱ faciet ᵏin medioˡ oīsᵐ terre.ⁿ Propter hoc :ᵒ hecᵖ dicitᑫ dn̄s ʳdeusˢ exercituū.ᵗ Noliᵘ timereˣ ppl's meusʸ habitor ˀſionᵃ ab aſſur.ᵇ In virga enimᶜ percutiet te ꝏꝏ

לירושלם ולעצביה׃ והיה כי
יבצע אדני את כל מעשהו בהר
ציון ובירושלם אפקד על
פרי גדל לבב מלך אשור ועל
תפארת רום עיניו׃ כי אמר
בכח ידי עשיתי ובחכמתי כי
נבנותי ואסיר גבולת עמים
ועתודתיהם שושתי ואוריד
כאביר יושבים׃ ותמצא כקן ידי
לחיל העמים וכאסף ביצים
עזבות כל הארץ אני אספתי
ולא היה נדד כנף ופצה פה
ומצפצף׃ היתפאר הגרזן על
החצב בו אם יתגדל המשור
על מניפו כהניף שבט ואת מרימיו
כהרים מטה לא עץ׃ לכן ישלח
האדון אדני צבאות במשמניו
רזון ותחת כבדו יקד יקד כיקוד
אש׃ והיה אור ישראל לאש
וקדושו ללהבה ובערה ואכלה
שיתו ושמירו ביום אחד׃ וכבוד
יערו וכרמלו מנפש ועד בשר
יכלה והיה כמסס נסס׃ ושאר
עץ יערו מספר יהיו ונער יכתבם׃
והיה ביום ההוא לא יוסיף עוד
שאר ישראל ופליטת בית
יעקב להשען על מכהו ונשען
על יהוה קדוש ישראל באמת׃
שאר ישוב שאר יעקב אל אל
גבור׃ כי אם יהיה עמך ישראל
כחול הים שאר ישוב בו כליון
חרוץ שוטף צדקה׃ כי כלה ונחרצה
אדני יהוה צבאות עשה בקרב
כל הארץ׃ לכן כה אמר אדני
יהוה צבאות אל תירא עמי ישב
ציון מאשור בשבט יככה

בצע עשה · פקד · פרה · פאר · כוח · בין סור · גבל עתד · שסה ירד · אבר מצא · קנן · עזב · נדד · צפצף פאר · גדל נשר · נוף רום · רום נטה · שלח אדן · שמן רזה · קדש · שמר כבד · כלה מסס · ספר כתב · יסף · פלט · שען נכה · קדש · שוב · גבר היה · כלה · חרץ שטף · ירא · נכה

ומטהו ישא עליך בדרך מצרים׃ נָטָה נָשָׂא
כי עוד מעט מזער וכלה זעם זער
ואפי על תבליתם׃ ועורר עליו כָּלָה
יהוה צבאות שוט כמכת מדין נָכָה
בצור עורב ומטהו על הים
ונשאו בדרך מצרים׃ והיה ביום
ההוא יסור סבלו מעל שכמך סור
ועלו מעל צוארך וחבל על עָלַל צור
מפני שמן׃ בא על עית עבר בּוֹא
במגרון למכמש יפקיד כליו׃ עברו פָּקַד כָּלָה
מעברה גבע מלון לנו חרדה עָבַר לון
הרמה גבעת שאול נסה׃ צהלי
קולך בת גלים הקשיבי לישה קָשַׁב
עניה ענתות׃ נדדה מדמנה ישבי עָנָה
הגבים העיזו׃ עוד היום בנב עוּז
לעמד ינפף ידו הר בית ציון נוּף
גבעת ירושלם׃ הנה האדון יהוה
צבאות מסעף פארה במערצה סָעַף פָּאַר
ורמי הקומה גדועים והגבהים רוּם גָּדַע
ישפלו׃ ונקף סבכי היער בברזל שָׁפֵל
והלבנון באדיר יפול׃ אָדַר נָפַל

Cap.xj.

ויצא חטר מגזע ישי
ונצר משרשיו יפרה׃ ונחה עליו פָּרָה נוּחַ
רוח יהוה רוח חכמה ובינה
רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת יָעַץ גָּבַר
יהוה׃ והריחו ביראת יהוה ולא יָרֵא רוּחַ
למראה עיניו ישפוט ולא רָאָה שָׁפַט
למשמע אזניו יוכיח׃ ושפט שָׁמַע יָכַח
בצדק דלים והוכיח במישור יָשַׁר
לענוי ארץ והכה ארץ בשבט עָנָה נָכָה
פיו וברוח שפתיו ימית רשע׃ מוּת שָׂפָה
והיה צדק אזור מתניו והאמונה אָזַר
אזור חלציו׃ וגר זאב עם כבש אָמַן גּוּר
ונמר עם גדי ירבץ ועגל וכפיר רָבַץ כָּפַר
ומריא יחדו ונער קטן נהג בם׃ מָרָא
ופרה ודב תרעינה יחדו ירבצו רָעָה

et baculũ ſuum leuabit ſuper te in via egypti. Adhuc eni paululũ modicũqꝫ & conſumabitur indignatio mea & furor me9 ſup ſcelus eoꝶ. Et ſuſcitabit ſup eũ dñs exercituũ flagellũ iuxta plagã madian in petra oreb & virgã ſuam ſup mare: & leuabit eam in via egypti. Et erit in die illa: auferetur onus ei9 de humero tuo: & iugum eius de collo tuo: & cõputreſcet iugũ a facie olei. Veniet in aioth: tranſibit in magrõ: apd magmas commẽdabit vaſa ſua. Tranſierũt curſim: gabaa ſedes nr̃a. Obſtupuit rama: gabaa ſaulis fugit. Hinni voce tua filia gallim: attende laiſa paupcula anathot. Migrauit medemena habitatores gabin cõfortamini. Adhuc dies ẽ vt in nobe ſtetur. Agitabit manũ ſuã ſup montẽ filie ſiõ & collem hierſalem. Ecce dominator dominus exercituum confringet lagunculam in terrore & excelſi ſtature ſuccidẽtur: & ſublimes humiliabuntur. Et ſubuertẽtur cõdenſa ſaltus eius ferro: & libanus cũ excelſis cadet.

11.

ET egredietur virga de radice ieſſe: & flos de radice ei9 aſcẽdet. Et requieſcet ſup eũ ſpiritus domini: ſpirit9 ſapientie & intellectus: ſpiritus cõſilii & fortitudinis: ſpũs ſcientie & pietatis. Et replebit eũ ſpũs timoris domini. Non ſecũdum viſionem oculorum iudicabit: neqꝫ ſecundũ auditum auriũ arguet. Sed iudicabit in iuſticia pauperes & arguet in equitate pro mãſuetis terre. Et percutiet terram virga oris ſui & ſpiritu labioꝶ ſuorũ interficiet impiũ. Et erit iuſticia cingulũ lumborũ eius: & fides cinctoriũ renũ eius. Habitabit lupus cũ agno: & pardus cum hedo accubabit. Vitulus & leo et ouis ſimul morabuntur: & puer paruulus minabit eos. Vitulus & vrſus paſcẽtur: ſiĩ reqeſcẽt

plagã eã inducit ſup te: vt videas viã egypti.
πληγὴν γὰρ ἐπάγει ἐπὶ σέ, τοῦ ἰδεῖν ὁδὸν αἰγύπτου.
adhuc.n.paruũ: τ ceſſabit ira: τ ſuſcitabit ſup
ἔτι γὰρ μικρόν, καὶ παύσεται ἡ ὀργή, καὶ ἐγερεῖ ἐπ' αὐ
eos deus exercituũ ſecũm plagã ma
τοὺς κύριος ὁ θεὸς τῶν δυνάμεων κατὰ τὴν πληγὴν μα
diam in loco tribulatiõis. τ furor ei9 in via q̃ p
διὰμ ἐν τόπῳ θλίψεως. καὶ ὁ θυμὸς αὐτοῦ τῇ ὁδῷ τῇ κα
mare in viã q̃ ad egyptũ. τ erit in
τὰ θάλασσαν εἰς τὴν ὁδὸν τὴν κατ' αἴγυπτον. καὶ ἔσται ἐν τῇ
die illa auferet iugũ ei9 a te: τ cor
ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀφαιρεθήσεται ὁ ζυγὸς αὐτοῦ ἀπὸ σοῦ, καὶ ὁ κα
rũpetur iugũ ab humeris vris.veniet.n.i
ταφαρεθήσεται ὁ ζυγὸς ἀπὸ τῶν ὤμων ὑμῶν. ἥξει γὰρ εἰς τὴν
ciuitatẽ aggai: τ tranſibit i mageddo: τ in mach
πόλιν ἀγγαί, καὶ παρελεύσεται εἰς μαγγεδώ, καὶ ἐν μαχ
mas ponet vaſa ſua: τ ptranſibit vallẽ
μὰς θήσει τὰ σκεύη αὐτοῦ, καὶ παρελεύσεται φάραγγα
τ veniet in aggai: timor apphẽdet ramã: ciuitatẽ ſaul
καὶ ἥξει εἰς ἀγγαί, φόβος λήψεται ῥαμᾶ, πόλιν σαοὺλ
fugiet: hinni voce tuã filia gallim: au
φεύξεται. χρεμέτισον φωνὴν σου θύγατερ γαλλίμ, ἐπα
di laiſſa audiet i anathoth. obſtupuit medebena τ
κούσεται λαϊσά, ἐπακούσεται ἐν ἀναθώθ. ἐξέστη μαδμηνὰ καὶ
habitãtes gebi. cõſolamini hodie in via
οἱ κατοικοῦντες γεβίμ. παρακαλεῖτε σήμερον ἐν ὁδῷ
vt maneat. cõſolamini i mõte filiã ſion:
τοῦ μεῖναι. παρακαλεῖτε ἐν τῷ ὄρει τὴν θυγατέρα σιών,
τ colles in hieruſm. ecce dñator dñs ſabaoth
καὶ οἱ βουνοὶ ἐν ἱερουσαλήμ. ἰδοὺ ὁ δεσπότης κύριος σαβαὼθ
cõturbat glorioſos cũ fortitudine: τ excelſi
συνταράσσει τοὺς ἐνδόξους μετὰ ἰσχύος, καὶ οἱ ὑψηλοὶ τῇ
ſupbia cõterẽtur: τ ſublimes humiliabũtur.
ὕβρει συντριβήσονται, καὶ οἱ ὑψηλοὶ ταπεινωθήσονται.
τ cadent excelſi gladio: at liban9 cũ
καὶ πεσοῦνται οἱ ὑψηλοὶ μαχαίρᾳ, ὁ δὲ λίβανος σὺν τοῖς
excelſis cadet.
ὑψηλοῖς πεσεῖται.

Ca.11.

ET egredietur virga de radice ieſſe: τ
Καὶ ἐξελεύσεται ῥάβδος ἐκ τῆς ῥίζης ἰεσσαί, καὶ
flos de radice ei9 aſcendet: τ requieſcet
ἄνθος ἐκ τῆς ῥίζης αὐτοῦ ἀναβήσεται, καὶ ἀναπαύσεται
ſup eũ ſpũs dñi: ſpũs ſapiẽtie τ intelle
ἐπ' αὐτὸν πνεῦμα κυρίου, πνεῦμα σοφίας καὶ συνέσε
ctus: ſpũs cõſilii τ fortitudinis: ſpũs ſciẽtie
ως, πνεῦμα βουλῆς καὶ ἰσχύος, πνεῦμα γνώσεως
τ pietatis replebit eũ. ſpũs timoris dei:
καὶ εὐσεβείας ἐμπλήσει αὐτόν. πνεῦμα φόβου θεοῦ
nõ ſecũdũ gloriã iudicabit: neqꝫ iuxta ſermonẽ
οὐ κατὰ τὴν δόξαν κρινεῖ, οὐδὲ κατὰ τὴν λαλιὰν
arguet: ſed iudicabit humili iudiciũ: τ arguet
ἐλέγξει, ἀλλὰ κρινεῖ ταπεινῷ κρίσιν, καὶ ἐλέγξει
humiles terre: τ pcutiet terrã ver
τοὺς ταπεινοὺς τῆς γῆς, καὶ πατάξει γῆν τῷ λό
bo oris ſui. τ in ſpũ p la
γῳ τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ ἐν πνεύματι διὰ χει
bia ipſũ iterficiet. τ erit iuſticia cinctus
λέων ἀνελεῖ ἀσεβῆ. καὶ ἔσται δικαιοσύνῃ ἐζωσμένος
lũbos ſuos: τ veritate inolut9 late
τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ, καὶ ἀληθείᾳ εἰλημένος τὰς πλευ
ra ſua. τ ſimul paſcet lup9 cũ agno:
ρὰς αὐτοῦ. καὶ συμβοσκηθήσεται λύκος μετὰ ἀρνός,
τ pardus ſimul accubabit cũ hedo: τ vitu
καὶ πάρδαλις συναναπαύσεται ἐρίφῳ, καὶ μοσχάρι
lus τ leo τ taur9 ſimul paſcẽtur. τ pu
ον καὶ λέων καὶ ταῦρος ἅμα βοσκηθήσονται. καὶ παι
er paru9 ducet eos. τ bos τ vrſus paſ
δίον μικρὸν ἄξει αὐτούς. καὶ βοῦς καὶ ἄρκτος βο
centur ſimul: τ ſimul erũt.
σκηθήσονται ἅμα, καὶ ἅμα ἔσονται

F

G

A

B

.2.the.2.l

Infra.65.b.

catuli eoꝶ. τ leo ſicut bos comedet paleas:
τὰ παιδία αὐτῶν. καὶ λέων ὡς βοῦς φάγεται ἄχυρα,
τ puer paruul9 in foramẽ aſpidũ. τ in cubi
καὶ παιδίον νήπιον ἐπὶ τρώγλην ἀσπίδων. καὶ ἐπὶ κοί
leippagationũ aſpidũ manũ immittet. τ nõ ma
την ἐγγόνων ἀσπίδων τὴν χεῖρα ἐπιβαλεῖ. καὶ οὐ μὴ κα
lefacient: neqꝫ poterũt perdere ullũ in
κοποιήσωσιν, οὐδὲ μὴ δυνήσωνται ἀπολέσαι οὐδένα ἐπὶ
mõte ſctõ meo. qꝛ repleta eſt oĩs terra
τὸ ὄρος τὸ ἅγιόν μου. ὅτι ἐνεπλήσθη ἡ σύμπασα γῆ τοῦ
cognoſcẽdi dñm ſicut aqua multa operiet ma
γνῶναι τὸν κύριον ὡς ὕδωρ πολὺ κατακαλύψει θαλάσ
ria. τ erit in die illa radix ieſſe: τ
σας. καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἡ ῥίζα τοῦ ἰεσσαί, καὶ
q̃ ſurgit vt p̃nceps ſit gẽtiũ. in ipſo gẽtes ſperabũt. τ
ὁ ἀνιστάμενος ἄρχειν ἐθνῶν, ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιοῦσι. καὶ
erit requies ei9 honor. τ erit in die il
ἔσται ἡ ἀνάπαυσις αὐτοῦ τιμή. καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκεί
la apponet dñs oñdere manũ ſuã: vt zelet
νῃ προσθήσει κύριος τοῦ δεῖξαι τὴν χεῖρα αὐτοῦ, τοῦ ζηλῶ
reliquũ populi: qd̃ derelinquet ab
σαι τὸ καταλειφθὲν τοῦ λαοῦ, ὃ ἂν καταλειφθῇ ἀπὸ
aſſyriis τ ab egypto τ a babylone τ
τῶν ἀσσυρίων καὶ ἀπὸ αἰγύπτου καὶ ἀπὸ βαβυλῶνος καὶ
ab ethiopia τ ab elamitis τ a ſolis or
ἀπὸ αἰθιοπίας καὶ ἀπὸ ἐλαμιτῶν καὶ ἀπὸ ἡλίου ἀνατο
tu: τ ex arabia. τ leuabit ſignũ in gẽtes. τ cõgrega
λῶν, καὶ ἐξ ἀραβίας. καὶ ἀρεῖ σημεῖον εἰς τὰ ἔθνη. καὶ συνά
bit q̃ perierãt ex iſrael. τ diſperſos iu
ξει τοὺς ἀπολομένους ἰσραήλ. καὶ τοὺς διεσπαρμένους ἰου
da cõgregabit ex quattuor alis terre. τ auferẽ
δα συνάξει ἐκ τῶν τεσσάρων πτερύγων τῆς γῆς. καὶ ἀφαιρε
tur zelus ephraim. τ inimici iuda peribũt.
θήσεται ζῆλος ἐφραίμ, καὶ οἱ ἐχθροὶ ἰούδα ἀπολοῦνται.
ephraim nõ emulabit iudã: τ iudas nõ tribulabit
ἐφραὶμ οὐ ζηλώσει ἰούδαν, καὶ ἰούδας οὐ θλίψει τὸν
ephraim. τ volabũt in nauib9 philiſtĩ. ma
ἐφραίμ. καὶ πετασθήσονται ἐν πλοίοις ἀλλοφύλων. θάλασ
re ſimul pdabũtur: τ eos q̃ a ſolis ortu τ
σαν ἅμα προνομεύσουσι, καὶ τοὺς ἀφ' ἡλίου ἀνατολῶν καὶ
idumeã: τ in moab primũ man9 inicie
ἰδουμαίαν, καὶ ἐπὶ μωὰβ πρῶτον τὰς χεῖρας ἐπιβαλοῦ
ent. at filii ammõ primũ obedient. τ deſola
σιν. οἱ δὲ υἱοὶ ἀμμὼν πρῶτον ὑπακούσονται. καὶ ἐρημώ
bit dñs mare egypti: τ iniiciet
σει κύριος τὴν θάλασσαν αἰγύπτου, καὶ ἐπιβαλεῖ τὴν
manũ ſuã ſup flumen ſpũ violẽto: τ
χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ποταμὸν πνεύματι βιαίῳ, καὶ
pcutiet ſeptẽ valles: itavt trãſire eũ
πατάξει ἑπτὰ φάραγγας, ὥστε πορεύεσθαι αὐτὸν
in calciamẽtis. τ erit via reſiduo
ἐν ὑποδήμασι. καὶ ἔσται δίοδος τῷ καταλειφθέντι
ppło meo q̃ derelict9 eſt ab aſſyriis. τ
λαῷ μου τῷ καταλειφθέντι ἀπὸ τῶν ἀσσυρίων. καὶ
erit iſrael ſicut ĩ die q̃ egreſſus ẽ de terra
ἔσται τῷ ἰσραὴλ ὡς ἡ ἡμέρα ὅτε ἐξῆλθεν ἐκ γῆς
egypti.
αἰγύπτου.

Ca.12.

ET dicet in die illa: bñdicã tibi dñe:
Καὶ ἐρεῖ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, εὐλογήσω σε κύριε,
qm̃ iratus es: τ auertiſti furorẽ tuũ τ
διότι ὠργίσθης, καὶ ἀπέστρεψας τὸν θυμόν σου καὶ ἠ
miſert9 es mei. ecce de9 me9 ſaluator me9. cõfidẽs e
λέησάς με. ἰδοὺ ὁ θεός μου σωτήρ μου πεποιθὼς ἔσο
ro in eo τ nõ timebo. qꝛ gl̃ia mea
μαι ἐπ' αὐτῷ καὶ οὐ φοβηθήσομαι. διότι ἡ δόξα μου
τ laus mea dñs: τ fact9 ẽ mihi in ſalutẽ.
καὶ ἡ αἴνεσίς μου κύριος, καὶ ἐγένετό μοι εἰς σωτηρίαν.
τ haurite aquã cũ gaudio de fontib9
καὶ ἀντλήσατε ὕδωρ μετ' εὐφροσύνης ἐκ τῶν πηγῶν
ſaluationis. τ dices
τοῦ σωτηρίου. καὶ ἐρεῖς

catuli corũ: & leo quaſi bós comedet paleas. Et delectabitur infans ab vbere ſup foramina aſpidis: & in cauerna reguli q ablactat9 fuerit manũ ſuã mittet. Non nocebũt & nõ occidẽt in vniuerſo monte ſctõ meo: qa repleta eſt terra ſcĩa domini ſicut aque maris operientes. In die illa radix ieſſe q ſtat in ſignũ populorũ: ipm gẽtes depcabũtur: & erit ſepulchrum eius glorioſum. Et erit i die illa: adiiciet dominus ſecundo manum ſuam ad poſſidendum reſiduũ populi ſui: quod relinqtur ab aſſyriis et ab egypto & a phetros & ab ethiopia & ab elam & a ſennaar & ab emath & ab inſulis maris. Et leuabit ſignũ in nationes: & cõgregabit profugos iſrael. Et diſperſos iuda colliget a quattuor plagis terre: & auferetur zelus effraim & hoſtes iuda peribunt. Effraim non emulabitur iudam: & iudas non pugnabit contra effraim. Et volabũt in humeros philiſtiim per mare ſimul predabuntur filios orientis. Idumea & moab preceptum manus corũ & filii ammon obediẽtes erũt. Et deſolabit dominus linguam maris egypti: & leuabit manũ ſuam ſup flumẽ in fortitudine ſpirit9 ſui: & pcutiet eum in ſeptẽ riuis ita vt tranſeant per eum calciati. Et erit via reſiduo populo meo qui relinquetur ab aſſyriis: ſicut fuit iſraeli in die illa qua aſcendit de terra egypti.

12.

ET dices in die illa. Cõfitebor tibi dñe qm̃ irat9 es mihi: cõuerſus eſt furor tu9 & cõſolatus es me. Ecce de9 ſaluator meus: fiducialiter agã & nõ timebo. Quia fortitudo mea & la9 mea dñs de9: & fact9 es mihi in ſalutẽ. Haurietis aqs in gaudio de fontibus ſaluatoris: & dicetis

ילדיהן ואריה כבקר יאכל תבן׃ יָלַד אָכַל
ושעשע יונק על חר פתן ועל שָׁעַע יָנַק
מאורת צפעוני גמול ידו הדה׃ אוֹר גָּמַל
לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר רָעַע שָׁחַת
קדשי כי מלאה הארץ דעה את יָדַע
יהוה כמים לים מכסים׃ והיה כָּסָה
ביום ההוא שרש ישי אשר
עמד לנס עמים אליו גוים ידרשו דָּרַשׁ
והיתה מנחתו כבוד׃ והיה ביום הָיָה נוּחַ
ההוא יוסיף אדני שנית ידו כָּבַד יָסַף
לקנות את שאר עמו אשר שָׁנָה
ישאר מאשור וממצרים ומפתרוס קָנָה
ומכוש ומעילם ומשנער ומחמת שָׁאַר
ומאיי הים׃ ונשא נס לגוים
ואסף נדחי ישראל ונפצות אִי
יהודה יקבץ מארבע כנפות הארץ׃ נָחָה
וסרה קנאת אפרים וצררי קָבַץ
יהודה יכרתו אפרים לא יקנא סוּר צוּר
את יהודה ויהודה לא יצר את כָּרַת קָנָא
אפרים׃ ועפו בכתף פלשתים צוּר
ימה יחדו יבזו את בני קדם עוּף
אדום ומואב משלוח ידם ובני בָּזַז
עמון משמעתם׃ והחרים יהוה שָׁלַח
את לשון ים מצרים והניף שָׁמַע חָרַם
ידו על הנהר בעים רוחו לָשַׁן נוּף
והכהו לשבעה נחלים והדריך נָכָה דָּרַךְ
בנעלים׃ והיתה מסלה לשאר סָלַל
עמו אשר ישאר מאשור כאשר שָׁאַר
היתה לישראל ביום עלתו מארץ הָיָה עָלָה
מצרים׃

Cap.xij.

ואמרת ביום ההוא אודך יהוה יָדָה
כי אנפת בי ישב אפך ותנחמני׃ אָנַף שׁוּב נָחַם יָשַׁע
הנה אל ישועתי אבטח ולא בָּטַח
אפחד כי עזי וזמרת יה יהוה פָּחַד עָזַז
ויהי לי לישועה׃ ושאבתם מים הָיָה
בששון ממעיני הישועה׃ ואמרתם שׁוּשׂ עַיִן

C

D

A

Ro.15.c.

Ero.15.a. ps.117

ביום ההוא הודו ליהוה קראו
בשמו הודיעו בעמים עלילתיו
הזכירו כי נשגב שמו׃ זמרו יהוה
כי גאות עשה מודעת זאת בכל
הארץ׃ צהלי ורני יושבת ציון
כי גדול בקרבך קדוש ישראל׃

Cap. xiij.

משא בבל אשר
חזה ישעיהו בן אמוץ׃ על הר
נשפה שאו נס הרימו קול להם
הניפו יד ויבאו פתחי נדיבים׃
אני צויתי למקדשי גם קראתי
גבורי לאפי עליזי גאותי׃ קול
המון בהרים דמות עם רב קול
שאון ממלכות גוים נאספים
יהוה צבאות מפקד צבא מלחמה׃
באים מארץ מרחק מקצה
השמים יהוה וכלי זעמו לחבל
כל הארץ׃ הילילו כי קרוב יום
יהוה כשד משדי יבוא׃ על
כן כל ידים תרפינה וכל לבב
אנוש ימס׃ ונבהלו צירים וחבלים
יאחזון כיולדה יחילון איש
אל רעהו יתמהו פני להבים
פניהם׃ הנה יום יהוה בא אכזרי
ועברה וחרון אף לשום הארץ
לשמה וחטאיה ישמיד ממנה׃
כי כוכבי השמים וכסיליהם לא
יהלו אורם חשך השמש בצאתו
וירח לא יגיה אורו׃ ופקדתי
על תבל רעה ועל רשעים
עונם והשבתי גאון זדים וגאות
עריצים אשפיל׃ אוקיר אנוש
מפז ואדם מכתם אופיר׃ על
כן שמים ארגיז ותרעש הארץ
ממקומה בעברת יהוה צבאות
וביום חרון אפו׃ והיה כצבי מדח

ידה · ידע עלל · זכר שגב · גאה ידע · רנן · גדל קדש · שפה נשא · רום נוף · בוא נדב · צוה קדש · גבר עלז · גאה המן · דמה שאה · מלך אסף · פקד לחם · בוא רחק · כלה · ילל קרב · שדד בוא · רפה · אנש מסס · בהל צור · אחז ילד · חול תמה · פנה בוא · כזר חרה · שמם שמד · כבב כסל · הלל יצא · נגה · רוע · שבת גאה · זוד גאה · ערץ שפל · יקר אנש · פזז אפר · רגז רעש · קום ירה · צבה נדח

in die illa. Confitemini domino & inuocate nomē eius. Notas facite in pplis adinuētiōes ei9: memētote qm̄ excelsū est nomē eius. Cantate dño qm̄ magnifice fecit: annūciate hoc in vniuersa terra. Exulta & lauda habitatio sion: quia magn9 in medio tui sanctus israel. 15.

ONus babylonis: qđ vidit esaias filius amos. Super montem caliginosum leuate signum: exaltate vocem leuate manū: & ingrediantur portas duces. Ego mandaui sanctificatis meis: & vocaui fortes meos in ira mea exultātes in gloria mea. Vox multitudis in montibus q̄si pplor̄ frequētiū: vox sonitus regum gentium congregatarū. Dominus exercituum precepit militie belli venīētibus de terra procul. A summitate celi dominus & vasa furoris eius vt disperdat omnem terram. Vlulate quia prope est dies domini: quasi vastitas a domino veniet. Propter hoc omnes manus dissoluentur: & omne cor hois tabescet & contereur. Torsiōes & dolores tenebunt: quasi parturiens dolebūt. Vnusqsq; ad proximū suum stupebit: facies combuste vultus eorū. Ecce dies domini veniet crudelis & indignatōis plenus & ire furorisq; ad ponendā terrā in solitudinem: & pctōres eius cōterendos de ea: quoniā stelle celi & splendor earum non expādēt lumē suū. Obtenebrat9 est sol in ortu suo: & luna nō splēdebit in lumīe suo. Et visitabo super orbis mala: & cōtra impios iniqtatē eor̄. Et reqescere faciā supbiā infideliū: & arrogantiā fortiū humiliabo. Preciosior erit vir auro: & homo mundo obrizo. Super hoc celum turbabo: & mouebitur terra de loco suo: ppter indignationē dñi exercituū: & ppt diē ire furoris ei9. Et erit q̄si damula fugiēs

in die illa: cōfitemini dño: clamate nomen ei9: ānūciate in gētib9 gl'iosa ei9: memētote: qr exaltatū ē nomē ei9: laudate nomē domini: qm̄ excelsa fecit. ānūciate hec in omni terra. exultate & letamini habitātes sion qr exaltat9 ē sctūs israel in medio ei9.

ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ἐξομολογεῖσθε τῷ κυρίῳ, βοᾶτε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἀναγγείλατε ἐν τοῖς ἔθνεσι τὰ ἔνδοξα αὐτοῦ, μιμνήσκεσθε, ὅτι ὑψώθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ὑμνήσατε τὸ ὄνομα κυρίου, ὅτι ὑψηλὰ ἐποίησεν· ἀναγγείλατε ταῦτα ἐν πάσῃ τῇ γῇ· ἀγαλλιᾶσθε καὶ εὐφραίνεσθε οἱ κατοικοῦντες σιών· ὅτι ὑψώθη ὁ ἅγιος τοῦ ἰσραὴλ ἐν μέσῳ αὐτῆς. Ca. 13.

Visio cōtra babylonē quā vidit esaias fili9 amos sup mōtē cāpestrē. exaltate signū: eleuate vocē eis: ne timeatis: applaudite manu: aperite principes: ego precipio: & ego adduco eos. gigātes veniūt iplere furorē meū: gaudētes simul & superbiētes. vox gētiū multarū sup mōtes: similis gētiū multarū: vox regū & gētiū cōgregatarū dñs sabaoth pcepit gēti bellicose. venite de terra pcul: a sūmitate fūdamēti celi: dñs & pliatores eius vt disperdat totū orbē terre. vlulate: ppe enī dies dñi: & cōtritio a deo veniet. ppt hoc ois man9 dissoluet & ōis aīa hois timebit: & turbabūtur legati: & dolores ipsos hēbūt sicut mulieris pariētis. & cōdolebūt alter ad alterū: & stupebūt: & faciē eor̄ sicut flāma mutabūt. ecce enī dies dñi venit insanabilis & idignatōis furoris & ire ad ponēdū orbē terre desertū & pctōres pdere ex eo. nā stelle celi & orion & ōis ornat9 celi lumē suū nō dabūt. & obtenebrabit sole oriēte: & luna nō dabit lumē suū. & mādabo orbi t're vniuerso mala: & impiis ipietates eor̄: & pdā supbiā iniquor̄. & iiuriā superbor̄ humiliabo: & erūt relicti honorati magis quā aurū obrizū. & homo magis honorabilis erit q̄ lapis q̄ ex ophir. nā celū irascet & terra mouebit a fundamētis ei9: ppter furorē ire dñi sabaoth: in die qua venerit furor eius. & erūt relicti quasi damula fugiens:

Ὅρασις κατὰ βαβυλῶνος ἣν εἶδεν ἡσαΐας υἱὸς ἀμώς. ἐπ' ὄρους πεδινοῦ· ἄρατε σημεῖον, ὑψώσατε τὴν φωνὴν αὐτοῖς, μὴ φοβεῖσθε, παρακαλεῖτε τῇ χειρί, ἀνοίξατε οἱ ἄρχοντες, ἐγὼ συντάσσω, καὶ ἐγὼ ἄγω αὐτούς· γίγαντες ἔρχονται πληρῶσαι τὸν θυμόν μου, χαίροντες ἅμα καὶ ὑβρίζοντες· φωνὴ ἐθνῶν πολλῶν ἐπὶ τῶν ὀρέων, ὁμοία ἐθνῶν πολλῶν, φωνὴ βασιλέων καὶ ἐθνῶν συνηγμένων κύριος σαβαὼθ ἐντέταλται ἔθνει ὁπλομάχῳ· ἔρχεσθε ἐκ γῆς πόρρωθεν, ἀπ' ἄκρου θεμελίου τοῦ οὐρανοῦ, κύριος καὶ οἱ ὁπλομάχοι αὐτοῦ καταφθεῖραι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην· ὀλολύζετε, ἐγγὺς γὰρ ἡμέρα κυρίου, καὶ συντριβὴ παρὰ θεοῦ ἥξει· διὰ τοῦτο πᾶσα χεὶρ ἐκλυθήσεται καὶ πᾶσα ψυχὴ ἀνθρώπου δειλιάσει, καὶ ταραχθήσονται οἱ πρέσβεις, καὶ ὠδῖνες αὐτοὺς ἕξουσιν ὡς γυναικὸς τικτούσης· καὶ συμφοράσουσιν ἕτερος πρὸς τὸν ἕτερον, καὶ ἐκστήσονται, καὶ τὸ πρόσωπον αὐτῶν ὡς φλὸξ μεταβαλοῦσιν. ἰδοὺ γὰρ ἡμέρα κυρίου ἔρχεται ἀνίατος καὶ μήνιδος θυμοῦ καὶ ὀργῆς θεῖναι τὴν οἰκουμένην ἔρημον καὶ τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἀπολέσαι ἐξ αὐτῆς. οἱ γὰρ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὁ ὠρίων καὶ πᾶς ὁ κόσμος τοῦ οὐρανοῦ τὸ φῶς αὐτῶν οὐ δώσουσι. καὶ σκοτασθήσεται τοῦ ἡλίου ἀνατέλλοντος, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φῶς αὐτῆς. καὶ ἐντελοῦμαι τῇ οἰκουμένῃ ὅλῃ κακά, καὶ τοῖς ἀσεβέσι τὰς ἀσεβείας αὐτῶν, καὶ ἀπολῶ ὕβριν ἀνόμων. καὶ ὕβριν ὑπερηφάνων ταπεινώσω, καὶ ἔσονται οἱ ἐγκαταλελειμμένοι ἔντιμοι μᾶλλον ἢ τὸ χρυσίον τὸ ἄπυρον· καὶ ἄνθρωπος μᾶλλον ἔντιμος ἔσται ἢ ὁ λίθος ὁ ἐκ σουφείρ. ὁ γὰρ οὐρανὸς θυμωθήσεται καὶ ἡ γῆ σεισθήσεται ἐκ τῶν θεμελίων αὐτῆς, διὰ θυμὸν ὀργῆς κυρίου σαβαώθ, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ᾗ ἂν ἐπέλθῃ ὁ θυμὸς αὐτοῦ. καὶ ἔσονται καταλελειμμένοι ὡς δορκάδιον φεῦγον,

ps. 14. 1. para. 16. f. · nasi. 2. c. · Eze. 32. c.

& quasi ouis errās: & nō est cōgregās: ita vt hō in ppl'm suū cōuertat: & homo in regionē suā ipellet. q̄ enī capt9 fuerit erit victus: & q̄cūq; cōgregati sūt cadēt in gladio. & filios eor̄ allidēt corā eis: & domos eor̄ diripiēt: & vxores eor̄ habebūt. ecce suscitabo vobis medos: q̄ argentū nō reputant: neq; auri indigētiā habent: arc9 adolescētiū cōterēt: & filior̄ vror̄ nō miserebūt: neq; sup filiis tuis parcēt oculi eor̄. & erit babylon q̄ vocat inclyta a regib9 chaldeor̄ quēadmodū subuertit de9 sodomā & gomorrā: nō habitabitur in eternū neq; igrediēt in eā p multas gñatiōes: neq; igrediētur in eā arabes: neq; pastores requiescēt in ea: & requiescent in ea bestie: & iplebūtur dom9 sonitu. & accubabūt ibi sirenes & demones saltabūt ibi: & onocentauri illic habitabunt. & nidificabūt ericii in domib9 eor̄.

Cito venit & nō tardabit: & dies eor̄ nō ptrahētur: & miserebit dñs iacob: & eliget adhuc israel: & requiescet sup terrā eor̄: & aduena apponet ad eos: & adiūget ad domū iacob: & accipiēt eos gētes: & inducent in locū eor̄ & possidebūt: & multiplicabunt sup terrā dei in seruos & ancillas: & erūt captiui captiuātes eos: & subiicientur dñantes eis. & erit die illa releuabit dñs te a dolore & ira tua & seruitute tua dura qua seruiisti eis. & sumes plāctū hūc sup regē babylonis. & dices in die illa: quomō cessauit exactor & cessauit sollicitator. cōtriuit dñs iugū peccatorū: iugū principū: pcutiēs gētē furore: plaga isanabili

καὶ ὡς πρόβατον πλανώμενον, καὶ οὐκ ἔστιν ὁ συνάγων, ὥστε ἄνθρωπον εἰς τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀποστραφῆναι, καὶ ἄνθρωπος εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ διώξεται. ὃς γὰρ ἂν ἁλῷ ἡττηθήσεται, καὶ οἵτινες συνηγμένοι εἰσὶ πεσοῦνται ἐν μαχαίρᾳ. καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν ῥάξουσιν ἐνώπιον αὐτῶν, καὶ τὰς οἰκίας αὐτῶν προνομεύσουσι, καὶ τὰς γυναῖκας αὐτῶν ἕξουσι. ἰδοὺ ἐπεγείρω ὑμῖν τοὺς μήδους, οἳ ἀργύριον οὐ λογίζονται, οὐδὲ χρυσίου χρείαν ἔχουσι, τοξεύματα νεανίσκων συντρίψουσι, καὶ τὰ τέκνα ὑμῶν οὐ μὴ ἐλεήσωσιν, οὐδὲ ἐπὶ τοῖς τέκνοις σου φείσονται οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν. καὶ ἔσται βαβυλὼν ἣ καλεῖται ἔνδοξος ἀπὸ βασιλέων χαλδαίων ὃν τρόπον κατέστρεψεν ὁ θεὸς σόδομα καὶ γόμορρα, οὐ κατοικηθήσεται εἰς τὸν αἰῶνα οὐδ' οὐ μὴ εἰσέλθωσιν εἰς αὐτὴν διὰ πολλῶν γενεῶν, οὐδ' οὐ μὴ εἰσέλθωσιν εἰς αὐτὴν ἄραβες, οὐδὲ ποιμένες οὐ μὴ ἀναπαύσονται ἐν αὐτῇ, καὶ ἀναπαύσονται ἐν αὐτῇ θηρία, καὶ ἐμπλησθήσονται αἱ οἰκίαι ἤχου. καὶ ἀναπαύσονται ἐκεῖ σειρῆνες καὶ δαιμόνια ὀρχήσονται ἐκεῖ, καὶ ὀνοκένταυροι ἐκεῖ κατοικήσουσι· καὶ νοσσοποιήσουσιν ἐχῖνοι ἐν τοῖς οἴκοις αὐτῶν. Ταχὺ ἔρχεται καὶ οὐ χρονιεῖ, καὶ ἡμέραι αὐτῶν οὐ μὴ ἐφελκυσθῶσι, καὶ ἐλεήσει κύριος τὸν ἰακώβ, καὶ ἐκλέξεται ἔτι τὸν ἰσραήλ, καὶ ἀναπαύσεται ἐπὶ τῆς γῆς αὐτῶν καὶ ὁ γειώρας προστεθήσεται πρὸς αὐτούς, καὶ προστεθήσεται πρὸς τὸν οἶκον ἰακώβ, καὶ λήψονται αὐτοὺς ἔθνη, καὶ εἰσάξουσιν εἰς τὸν τόπον αὐτῶν καὶ κατακληρονομήσουσι, καὶ πληθυνθήσονται ἐπὶ τῆς γῆς τοῦ θεοῦ εἰς δούλους καὶ δούλας, καὶ ἔσονται αἰχμάλωτοι οἱ αἰχμαλωτεύσαντες αὐτούς, καὶ κυριευθήσονται οἱ κυριεύσαντες αὐτούς. καὶ ἔσται τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀναπαύσει κύριός σε ἀπὸ τῆς ὀδύνης καὶ τοῦ θυμοῦ σου καὶ τῆς δουλείας σου τῆς σκληρᾶς ἣ ἐδούλευσας αὐτοῖς. καὶ λήψῃ τὸν θρῆνον τοῦτον ἐπὶ βασιλέα βαβυλῶνος. καὶ ἐρεῖς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, πῶς ἀναπέπαυται ὁ ἀπαιτῶν καὶ ἀναπέπαυται ὁ ἐπισπουδαστής. συνέτριψε κύριος τὸν ζυγὸν τῶν ἁμαρτωλῶν, τὸν ζυγὸν τῶν ἀρχόντων, πατάξας ἔθνος θυμῷ πληγῇ ἀνιάτῳ

D · gen. 19. c. · A · B

et q̄si ouis: & nō erit q cōgreget. Vnusqsq; ad populū suū cōuertetur: & singuli ad terrā suā fugiēt: ois q inuētus fuerit occidetur: & ois q superuenerit cadet in gladio. Infantes eorū allidētur in oculis eor̄: diripiētur domus eorū: & vxores eorū violabuntur. Ecce ego suscitabo super eos medos qui argentum non querant nec aurum velint: sed sagittis paruulos interficiēt: & lactantibus vteris non miserebūtur: & sup filios nō parcat ocul9 eor̄. Et erit babylon illa ciuitas gl'iosa in regnis iclyta in superbia chaldeorum: sicut subuertit deus sodomam & gomorrā. Non habitabitur vsq; in finē: & nō fundabitur vsq; ad gñationē & generationem. Nec ponet ibi tentoria arabs: nec pastores reqescent ibi: sed reqescent ibi bestie: & replebūtur dom9 eor̄ draconib9. Et habitabūt ibi struthiōes: & pilosi saltabunt ibi: & respondebūt ibi vlule in edibus eius & sirenes in delubris voluptatis. 14.

PRope est vt veniat tēpus ei9: & dies ei9 non elongabuntur. Miserebitur enim dominus iacob & eliget adhuc de isrl': & reqescere eos faciet sup humū suā. Adiungetur aduena ad eos: & adherebit domui iacob. Et tenebunt eos populi & adducent eos in locum suum. Et possidebit eos dom9 israel super terram domini in seruos & ancillas: & erunt capiētes eos q se ceperāt & subiicient exactores suos. Et erit in die illa cū requiē dederit tibi dñs a labore tuo & a cōfusione tua & a fuitute dura qua ante seruisti: sumes parabolam istam contra regē babylonis & dices. Quō cessauit exactor: quieuit tributum. Contriuit dominus baculū impiorum: virgā dominātium cedentē populos idignatione: plaga insanabili:

ונצאן ואין מקבץ איש אל עמו
יפנו ואיש אל ארצו ינוסו׃ כל
הנמצא ידקר וכל הנספה
יפול בחרב׃ ועולליהם ירטשו
לעיניהם ישסו בתיהם ונשיהם
תשכבנה׃ הנני מעיר עליהם
את מדי אשר כסף לא יחשבו
וזהב לא יחפצו בו׃ וקשתות
נערים תרטשנה ופרי בטן לא
ירחמו על בנים לא תחוס עינם׃
והיתה בבל צבי ממלכות תפארת
גאון כשדים כמהפכת אלהים
את סדם ואת עמרה׃ לא תשב
לנצח ולא תשכן עד דור ודור
ולא יהל שם ערבי ורעים לא
ירבצו שם׃ ורבצו שם ציים
ומלאו בתיהם אחים ושכנו שם
בנות יענה ושעירים ירקדו שם׃
וענה איים באלמנותיו ותנים
בהיכלי ענג

Cap. xiiij.

וקרוב לבוא עתה וימיה
לא ימשכו׃ כי ירחם יהוה את
יעקב ובחר עוד בישראל והניחם
על אדמתם ונלוה הגר עליהם
ונספחו על בית יעקב׃ ולקחום
עמים והביאום אל מקומם
והתנחלום בית ישראל על אדמת
יהוה לעבדים ולשפחות והיו
שבים לשביהם ורדו בנגשיהם׃
והיה ביום הניח יהוה לך מעצבך
ומרגזך ומן העבדה הקשה
אשר עבד בך׃ ונשאת המשל
הזה על מלך בבל ואמרת איך
שבת נגש שבתה מדהבה׃ שבר
יהוה מטה רשעים שבט משלים׃
מכה עמים בעברה מכת בלתי

קבץ · פנה נוס · מצא דקר · ספה נפל · עלל רטש · שסס בית · שכב עור · חשב · חפץ · רטש פרה · רחם חוס · היה צבה · מלך פאר · גאה הפך · ישב · שכן · אהל רעה · רבץ ציה · בית אוח · בנה ענה · שער רקד · אי תנן · הכל · קרב עות · יום משך · רחם נוח · לוה גור · ספח · בוא קום · נחל · היה · שבה רדה · נגש נוח · דהב · נטה · נכה

subiicientē in furore gētes: persequentē crudeliter. Conquieuit & siluit omnis terra: gauisa est & exultauit: abietes quoq; letate sūt super te: & cedri libani. Ex quo dormisti non ascēdit qui succidat nos. Infernus subter te cōturbatus est in occursum aduētus tui: suscitauit tibi gigantes. Omnes principes terre surrexerūt de soliis suis: oēs principes nationū. Vniuersi respondebunt & dicent tibi. Et tu vulneratus es sicut & nos: nr̄i similis effectus es. Detracta est ad inferos sup̄bia tua: cōcidit cadauer tuū. Subter te sternetur tinea: & opimētū tuū erunt vermes. Quō cecidisti de celo lucifer qui mane oriebaris. Corruisti in terrā q vulnerabas gentes: qui dicebas in corde tuo: in celum ascendam: supra astra dei exaltabo solium meum: & sedebo in monte testamēti ī lateribus aquilonis: ascendam super altitudinē nubiū: similis ero altissimo. Veruntā ad infernum detraheris in profundum laci. Qui te viderint ad te inclinabūtur teq; p̄spiciēt. Nunquid iste est vir qui turbauit terram: qui concussit regna: qui posuit orbem desertum & vrbes eius destruxit: vinctis eius nō aperuit carcerē. Oēs reges gētiū vniuersi dormierunt in gloria vir ī domo sua: tu autem p̄iectus es de sepulchro tuo quasi stirps inutilis pollutus & obuolutus cū his q iterfecti sūt gladio & descēderūt ad fūdamēta laci. Quasi cadauer putridū nō hēbis cōsortiū neq; cū eis in sepultura. Tu enī terrā tuā disperdisti: tu ppl̄m tuū occidisti. Nō vocabitur in eternū semē pessimorū. Preparate filios eius occisioni in iniq̄tate patrū eorū. Nō cōsurgent nec hereditabūt terrā: neq; īplebūt faciē orbis ciuitatū. Et cōsurgā super eos dicit dn̄s exercituum: & perdam babylonis nomen

& reliquias & germen & progeniem dicit dn̄s. Et ponā eā in possessionem ericii: & in paludes aquarum: & scopabō eam in scopa terens: dicit dominus exercituum. Iurauit dominus exercituum dicens. Si non vt putaui ita erit: & quomodo mente tractaui: sic eueniet: vt conterā assyrium in terra mea: & in montibus meis cōculcē eū et auferetur ab eis iugū eius: & onus illius ab humero eorū tolletur. Hoc cōsiliū qd cogitaui sup oēm terrā: & hec est manus extenta super vniuersas gentes. Dn̄s exercituum decreuit: & qs poterit infirmare? Et manus eius extēta: & qs auertet eā? In anno q mortuus est rex achaz: factū est onus istud. Ne leteris philistea omis tu: qm̄ cōminuta est virga p̄cussoris tui. De radice enī colubri egredietur regulus: & semē eius absorbēs volucrē. Et pascētur p̄mogenita pauperū: & paupes fiducialiter requiescent: & interire faciā in fame radicē tuā & reliqas tuas īterficiā. Vlula porta: clama ciuitas p̄strata est philistea oīs. Ab aqlone enī fumus veniet: & nō est q effugiat agmen eius. Et quid respōdebitur nūciis gētis? Quia dominus fundauit sion: & in ipsa sperabūt pauperes populi eius.

15.

ONus moab. Quia nocte vastata est ar moab cōticuit: quia nocte vastatus est murus moab: cōticuit. Ascēdit domus & dybon ad excelsa in planctū sup nabo & sup medaba moab vlulabit. In cūctis capitibus eius caluiciū: & oīs barba radetur. In triuiis eius accincti sunt sacco: sup tecta eius & in plateis eius omnis vlulatus descendet in fletum. Clamabit esebon & eleale: vsq; iasa audita est vox eorū. Sup hoc expediti moab vlulabunt anima eius vlulabit sibi. Cor meum ad moab

clamabit: vectes eius vsq3 segor vitulam consternantẽ: per ascensum enim luith flens ascendet: & in via oronaim clamorem cõtritionis leuabũt. Aq̃ enim nemrim deserte erunt: quia aruit herba: defecit germen: viror omnis interiit. Secundum magnitudinem operis & visitatio eorũ. Ad torrentem salicum ducent eos: quoniã circuibit clamor terminũ moab. Vsq3 ad gallim vlulatus eius: & vsq3 ad puteũ helim clamor eius: q̃a aque dybon replete sunt sanguine. Ponã enĩ sup dybon additamenta: his qui fugerint de moab leonẽ: & reliquiis terre. 16.

EMitte agnum domine: dñatorem terre de petra deserti ad mõtem filie sion. Et erit sicut auis fugiẽs: & pulli de nido euolãtes: sic erunt filie moab in transcensu arnon. Ini consilium: coge concilium: pone quasi noctem vmbram tuam in meridie. Absconde fugientes: & vagos ne prodas. Habitabũt apud te profugi mei. Moab esto latibulũ eorũ a facie vastatoris. Finitus est enĩ puluis: cõsumatus est miser: defecit q cõculcabat terrã. Et preparabitur in mĩa soliũ: & sedebit sup eum in veritate in tabernaculo dauid iudicãs & q̃rens iudiciũ & velociter reddẽs qđ iustũ est. Audiuimus supbiã moab: supbus est valde. Supbia eius & arrogãtia eius & idignatio eius: plusq̃3 fortitudo eius. Idcirco vlulabit moab ad moab: vniuersus vlulabit. His q letãtur sup muros cocti lateris loquimini plagas suas: qm̃ suburbana esebon deserta sunt. Et vineã sabama dñi gentiũ exciderunt. Flagella eius vsq3 ad iazer puenerũt: errauerũt in deserto: ppagines eius relicte sunt: trãsierũt mare. Sup hoc plorabis in fletu iazer: & vineã sabama. Inebriabo te lachryma mea esebon & eleale:

qm̃ sup vindemiã tuã & sup messem tuã vox calcantiũ irruit. Et auferetur leticia & exultatio de carmelo: & in vineis non exultabit neq3 iubilabit. Vinum in torculari non calcabit qui calcare cõsueuerat: vocẽ calcantiũ abstuli. Sup hoc venter meus ad moab q̃si cithara sonabit: & viscera mea ad murum cocti lateris. Et erit cũ apparuerit qđ laborauit moab sup excelsis suis: ingredietur ad scta sua vt obsecret: & nõ valebit. Hoc verbũ quod locutus est dominus ad moab ex tunc: & nunc locutus est dicens. In tribus annis quasi anni mercennarii auferetur gloria moab sup omni populo multo: & relinquetur in eo paruus & modicus nequaq3 multus. 17.

ONus damasci. Ecce damascus desinet esse ciuitas: & erit sicut aceruus lapidum in ruina. Derelicte ciuitates aroer gregibus erunt: & requiescent ibi & non erit qui exterreat. Et cessabit adiutoriũ ab effraim & regnum a damasco: & reliquie syrie sicut gloria filiorũ israel erunt dicit dominus exercituum. Et erit in die illa attenuabitur gloria iacob: & pinguedo carnis eius emarcescet & erit sicut cõgregãs in messe qđ restiterit & brachium eius spicas leget. Et erit sicut querens spicas in valle raphaim: & relinquetur in eo sicut racemus: & sicut excussio olee duarum vel trium oliuarum in summitate rami: siue quattuor aut quinq3. In cacuminibus eius fructus eius dicit dñs deus israel. In die illa inclinabitur homo ad factorem suũ: & oculi eius ad sanctum israel respicient: & non inclinabitur ad altaria que fecerunt manus eius: & que operati sunt digiti eius: non respicient lucos & delubra. In die illa: erunt ciuitates

מָעֻזּוֹ כַּעֲזוּבַת הַחֹרֶשׁ וְהָאָמִיר
אֲשֶׁר עָזְבוּ מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְהָיְתָה שְׁמָמָה׃ כִּי שָׁכַחַתְּ אֱלֹהֵי
יִשְׁעֵךְ וְצוּר מָעֻזֵּךְ לֹא זָכָרְתְּ עַל
כֵּן תִּטְּעִי נִטְעֵי נַעֲמָנִים וּזְמֹרַת
זָר תִּזְרָעֶנּוּ׃ בְּיוֹם נִטְעֵךְ תְּשַׂגְשֵׂגִי
וּבַבֹּקֶר זַרְעֵךְ תַּפְרִיחִי נֵד קָצִיר
בְּיוֹם נַחֲלָה וּכְאֵב אָנוּשׁ׃ הוֹי
הֲמוֹן עַמִּים רַבִּים כַּהֲמוֹת יַמִּים
יֶהֱמָיוּן וּשְׁאוֹן לְאֻמִּים כִּשְׁאוֹן
מַיִם כַּבִּירִים יִשָּׁאוּן׃ לְאֻמִּים
כִּשְׁאוֹן מַיִם רַבִּים יִשָּׁאוּן וְגָעַר
בּוֹ וְנָס מִמֶּרְחָק וְרֻדַּף כְּמֹץ הָרִים
לִפְנֵי רוּחַ וּכְגַלְגַּל לִפְנֵי סוּפָה׃
לְעֵת עֶרֶב וְהִנֵּה בַלָּהָה בְּטֶרֶם
בֹּקֶר אֵינֶנּוּ זֶה חֵלֶק שׁוֹסֵינוּ
וְגוֹרָל לְבֹזְזֵינוּ׃

Cap. xviij.

הוֹי אֶרֶץ צִלְצַל
כְּנָפָיִם אֲשֶׁר מֵעֵבֶר לְנַהֲרֵי כוּשׁ׃
הַשֹּׁלֵחַ בַּיָּם צִירִים וּבִכְלֵי גֹמֶא
עַל פְּנֵי מַיִם לְכוּ מַלְאָכִים
קַלִּים אֶל גּוֹי מְמֻשָּׁךְ וּמוֹרָט
אֶל עַם נוֹרָא מִן הוּא וָהָלְאָה
גּוֹי קַו קָו וּמְבוּסָה אֲשֶׁר בָּזְאוּ
נְהָרִים אַרְצוֹ׃ כָּל יֹשְׁבֵי תֵבֵל
וְשֹׁכְנֵי אָרֶץ כִּנְשֹׂא נֵס הָרִים
תִּרְאוּ וְכִתְקֹעַ שׁוֹפָר תִּשְׁמָעוּ׃ כִּי
כֹה אָמַר יְהוָה אֵלַי אֶשְׁקוֹטָה
וְאַבִּיטָה בִמְכוֹנִי כְּחֹם צַח עֲלֵי
אוֹר כְּעָב טַל בְּחֹם קָצִיר׃ כִּי
לִפְנֵי קָצִיר כְּתָם פֶּרַח וּבֹסֶר
גֹּמֵל יִהְיֶה נִצָּה וְכָרַת הַזַּלְזַלִּים
בַּמַּזְמֵרוֹת וְאֶת הַנְּטִישׁוֹת הֵסִיר
הֵתַז׃ יֵעָזְבוּ יַחְדָּו לְעֵיט הָרִים
וּלְבֶהֱמַת הָאָרֶץ וְקָץ עָלָיו הָעַיִט וְכָל
בֶּהֱמַת הָאָרֶץ עָלָיו תֶּחֱרָף׃

fortitudinis ei9 derelicte ſicut aratra. & ſegetes que derelicte ſunt a facie filiorum iſrael: et erit deſerta. qa oblita es dei ſaluatoris tui & fortis adiutoris tui nō es recordata. Propterea plantabis plātationē fidelē: & germē alienū ſeminabis. In die plātationis tue labruſca: & māe ſemē tuū florebit. Ablata eſt meſſis in die hereditatis: & dolebit grauiter. Ve multitudini pp̄lorꝝ multorū vt multitudo maris ſonātis: & tumultus turbarum ſicut ſonitus aquarum multarū. Sonabunt populi ſicut ſonitus aquarꝝ inundātium: & increpabit eū & fugiet pcul. Et rapietur ſicut puluis montiū a facie venti: & ſicut turbo coram tēpeſtate. In tempore veſpere: & ecce turbatio: in matutino & non ſubſiſtet. Hec eſt pars eorum qui vaſtauerunt nos: & ſors diripientiū nos. 18.

VE terre cymbalo alarꝝ: que eſt trans flumina ethiopie: qui mittit in mare legatos & in vaſis papiri ſuper aquas. Ite angeli veloces ad gentem conuulſam & dilaceratam: ad populū terribilem poſt quē nō eſt alius: ad gentē expectantē & cōculcatā cui9 diripuerūt flumina terram eius. Oēs habitatores orbis qui moramini in terra: cū eleuatū fuerit ſignū in mōtibus videbitis: & clangorē tube audietis: quia hec dicit dn̄s ad me. Ego quieſcam & conſiderabo in loco meo ſicut meridiana lux clara eſt: & ſicut nubes roris in die meſſis. Ante meſſem eni totus effloruit: & immatura pfectio germinauit: & p̄ſcindētur ramuſculi eius falcibus: & que derelicta fuerint abſcindentur: excutiētur & relinquētur ſimul auib9 montiū & beſtiis tre: & eſtate ppetua erūt ſup eum volucres: & oēs beſtie tre ſup illam hyemabūt. In tpe

illo deferetur munꝰ domino exercituū a poplo diuulſo & dilacerato: a populo terribili poſt quē nō fuit alius: a gente expectante & cōculcata: cui9 diripuerūt flumina terrā eius ad locum nominis dn̄i exercituū montem ſion. 19.

ONus egypti. Ecce dn̄s aſcēdet ſup nubem leuē: & ingredietur egyptū & cōmouebūtur ſimulachra egypti a facie ei9: & cor egypti tabeſcet in medio ei9. Et concurrere faciā egyptios aduerſus egyptios: & pugnabit vir cōtra fratrē ſuū: & vir cōtra amicū ſuū: ciuitas aduerſus ciuitatē: regnū aduerſus regnū: & dirūpetur ſpūs egypti in viſcerib9 eius: & cōſiliū eius p̄cipitabo: & iterrogabūt ſimulachra ſua & diuinos ſuos: & phytones & ariolos: et tradam egyptum in manu dominorum crudelium: & rex fortis dominabitur eorum ait dominus exercituum. Et areſcet aqua de mari: & fluui9 deſolabitur atq; ſiccabitur: & deficiēt flumina. Attenuabūtur & ſiccabūtur riui aggerū. Calam9 & iuncus marceſcet: nudabitur alue9 riui a fonte ſuo. Et omnis ſemētis irrigua ſiccabitur: areſcet & non erit. Et merebunt piſcatores: & lugebunt omnes mittentes in flumen hamū: & expandentes rete ſuper faciē aquarꝝ emarceſcēt. Cōfundētur q opabātur linum: plectentes & texentes ſubtilia. Et erunt irrigua eius flectentia: omnes qui faciebāt lacunas ad capiendos piſces. Stulti pricipes taneos: ſapientes cōſiliarii pharaonis dederūt cōſiliū inſipiēs. Quō dicetis pharaoni. Filius ſapiētiū ego: filius regum antiquorū. Vbi nunc ſunt ſapientes tui? Annuncient tibi & indicent quid cogitauerit dn̄s exercituū ſup egyptū. Stulti facti ſunt principes taneos: emarcuerūt principes mempheos: deceperūt

בָּעֵת הַהִיא יוּבַל שַׁי לַיהוָה צְבָאוֹת עַם
מְמֻשָּׁךְ וּמוֹרָט וּמֵעַם נוֹרָא מִן
הוּא וָהָלְאָה גּוֹי קַו קָו וּמְבוּסָה
אֲשֶׁר בָּזְאוּ נְהָרִים אַרְצוֹ אֶל מְקוֹם
שֵׁם יְהוָה צְבָאוֹת הַר צִיּוֹן׃

Cap. xix.

מַשָּׂא מִצְרָיִם הִנֵּה
יְהוָה רֹכֵב עַל עָב קַל וּבָא מִצְרַיִם
וְנָעוּ אֱלִילֵי מִצְרַיִם מִפָּנָיו וּלְבַב
מִצְרַיִם יִמַּס בְּקִרְבּוֹ׃ וְסִכְסַכְתִּי
מִצְרַיִם בְּמִצְרַיִם וְנִלְחֲמוּ אִישׁ
בְּאָחִיו וְאִישׁ בְּרֵעֵהוּ עִיר בְּעִיר
מַמְלָכָה בְּמַמְלָכָה׃ וְנָבְקָה רוּחַ
מִצְרַיִם בְּקִרְבּוֹ וַעֲצָתוֹ אֲבַלֵּעַ
וְדָרְשׁוּ אֶל הָאֱלִילִים וְאֶל הָאִטִּים
וְאֶל הָאֹבוֹת וְאֶל הַיִּדְּעֹנִים׃
וְסִכַּרְתִּי אֶת מִצְרַיִם בְּיַד אֲדֹנִים
קָשֶׁה וּמֶלֶךְ עַז יִמְשָׁל בָּם נְאֻם
הָאָדוֹן יְהוָה צְבָאוֹת׃ וְנִשְּׁתוּ
מַיִם מֵהַיָּם וְנָהָר יֶחֱרַב וְיָבֵשׁ׃
וְהֶאֶזְנִיחוּ נְהָרוֹת דָּלְלוּ וְחָרְבוּ יְאֹרֵי
מָצוֹר קָנֶה וָסוּף קָמֵלוּ׃ עָרוֹת עַל
יְאוֹר עַל פִּי יְאוֹר וְכֹל מִזְרַע
יְאוֹר יִיבַשׁ נִדַּף וְאֵינֶנּוּ׃ וְאָנוּ
הַדַּיָּגִים וְאָבְלוּ כָּל מַשְׁלִיכֵי
בַיְאוֹר חַכָּה וּפֹרְשֵׂי מִכְמֹרֶת עַל
פְּנֵי מַיִם אֻמְלָלוּ׃ וּבֹשׁוּ עֹבְדֵי
פִשְׁתִּים שְׂרִיקוֹת וְאֹרְגִים חוֹרָי׃
וְהָיוּ שָׁתֹתֶיהָ מְדֻכָּאִים כָּל
עֹשֵׂי שֶׂכֶר אַגְמֵי נָפֶשׁ׃ אַךְ אֱוִלִים
שָׂרֵי צֹעַן חַכְמֵי יֹעֲצֵי פַרְעֹה עֵצָה
נִבְעָרָה אֵיךְ תֹּאמְרוּ אֶל פַּרְעֹה
בֶּן חֲכָמִים אֲנִי בֶּן מַלְכֵי קֶדֶם׃
אַיָּם אֵפוֹא חֲכָמֶיךָ וְיַגִּידוּ
נָא לָךְ וְיֵדְעוּ מַה יָּעַץ יְהוָה
צְבָאוֹת עַל מִצְרָיִם׃ נוֹאֲלוּ שָׂרֵי
צֹעַן נִשְּׁאוּ שָׂרֵי נֹף הִתְעוּ אֶת

Primitiva heb. — Tex. he. Esa. xix.

מצרים פנת שבטיה׃ יהוה מסך — פנה
בקרבה רוח עועים והתעו את — תעה
מצרים בכל מעשהו כהתעות — עשה
שכור בקיאו׃ ולא יהיה למצרים — שכר קאה
מעשה אשר יעשה ראש וזנב — היה עשה
כפה ואגמון׃ ביום ההוא יהיה — כפף
מצרים כנשים וחרד ופחד מפני — נשה פנה
תנופת יד יהוה צבאות אשר — נוף
הוא מניף עליו׃ והיתה אדמת
יהודה למצרים לחגא כל אשר — חגג
יזכיר אתה אליו יפחד מפני — זכר פחד
עצת יהוה צבאות אשר הוא — פנה יעץ
יועץ עליו׃ ביום ההוא יהיו חמש — היה
ערים בארץ מצרים מדברות — עיר דבר
שפת כנען ונשבעות ליהוה — שפה שבע
צבאות עיר ההרס יאמר לאחת׃ — אמר
ביום ההוא יהיה מזבח ליהוה — היה זבח
בתוך ארץ מצרים ומצבה — נצב
אצל גבולה ליהוה׃ והיה לאות — אצל
ולעד ליהוה צבאות בארץ מצרים — עוד
כי יצעקו אל יהוה מפני לחצים — צעק פנה
וישלח להם מושיע ורב והצילם׃ — שלח ישע
ונודע יהוה למצרים וידעו — נצל ידע
מצרים את יהוה ביום ההוא
ועבדו זבח ומנחה ונדרו נדר
ליהוה ושלמו׃ ונגף יהוה את
מצרים נגף ורפוא ושבו עד — רפא
יהוה ונעתר להם ורפאם׃ ביום — שוב עתר
ההוא תהיה מסלה ממצרים — היה סלל
אשורה ובא אשור במצרים — בוא
ומצרים באשור ועבדו מצרים
את אשור׃ ביום ההוא יהיה ישראל — היה
שלישיה למצרים ולאשור ברכה — שלש
בקרב הארץ׃ אשר ברכו יהוה
צבאות לאמר ברוך עמי מצרים — ברך
ומעשה ידי אשור ונחלתי ישראל׃ — עשה

Trāsla. B. Hie.

egyptū angulū populorū eius. Dñs miscuit i medio ei9 spiritū vertiginis. Et errare fecerunt egyptum in omni opere suo: sicut errat ebrius & vomens. Et non erit egypto opus quod faciat: caput & caudam incuruantem & refrenātem. In die illa erit egyptus quasi mulieres & stupebūt & timebūt a facie cōmotionis manus domini exercituū quā ipse mouebit super eā. Et erit terra iuda egypto in pauorē. Omnis qui illius fuerit recordatus: pauebit a facie consilii domini exercituum: quod ipse cogitauit super eam. In die illa erunt quinqz ciuitates in terra egypti loquentes lingua chanaan & iurātes per dominum exercituum. Ciuitas solis vocabitur vna. In die illa erit altare domini in medio terre egypti et titulus domini iuxta terminum eius: & erit in signum & in testimoniū dño exercituū in terra egypti. Clamabūt enim ad dominum a facie tribulātis & mittet eis saluatorem & ppugnatorē qui liberet eos. Et cognoscetur dñs ab egypto: & cognoscēt egyptii dñm in die illa: & colent eū in hostiis & in muneribus: & vota vouebunt domino & soluent. Et percutiet dñs egyptū plaga: & sanabit eam & reuertentur ad dñm: & placabitur eis & sanabit eos. In die illa erit via de egypto in assyrios: & intrabit assyrius egyptum & egyptius in assyrios & seruient egyptii assur. In die illa erit israel tertius egyptio & assyrio: benedictio in medio terre: cui benedixit dñs exercituum dicens. Benedictus populus meus egypti: & opus manuū mearū assyrius: hereditas aūt mea israel. 20.

Trās. Gre. lxx. cū interp. latina.

egyptū & tribus. dñs enim miscuit e-
τὴν αἴγυπτον καὶ τὰς φυλάς. κύριος γὰρ ἐκέρασεν αὐ-
is spiritū erroris. & errare fecerūt egyptū
τοῖς πνεῦμα πλανήσεως. καὶ ἐπλάνησαν τὴν αἴγυπτον
in oibus operibus eius: sicut errat ebrius &
ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτῆς, ὡς πλανᾶται ὁ μεθύων καὶ
vomēs simul. & nō erit egyptiis opus qd fa-
ὁ ἐμῶν ἅμα. καὶ οὐκ ἔσαι τοῖς αἰγυπτίοις ἔργον ὃ ποι-
ciet caput & caudā: pricipiū & finē. die
ήσει κεφαλὴν καὶ οὐρὰν, ἀρχὴν καὶ τέλος. τῇ ἡμέρᾳ
illa erūt egyptii sicut mulieres in tremore & in
ἐκείνῃ ἔσονται αἰγύπτιοι ὡς γυναῖκες ἐν τρόμῳ καὶ ἐν
timore a facie manus dñi sabaoth: quā
φόβῳ ἀπὸ προσώπου τῆς χειρὸς κυρίου σαβαώθ, ἣν
ipse iniiciet eis. & erit regio egyp-
αὐτὸς ἐπιβαλεῖ αὐτοῖς. καὶ ἔσαι ἡ χώρα τῶν αἰγυ-
tiorū iudeis in terrorē. ois qui noiaue-
πτίων τοῖς ἰουδαίοις εἰς φόβητρον. πᾶς ὃς ἐὰν ὀνομά-
rit eā ipsis: timebūt ppter cōsiliū qd
σῃ αὐτὴν αὐτοῖς, φοβηθήσονται διὰ τὴν βουλὴν ἣν
dñs sabaoth decreuit sup illā. die il-
κύριος σαβαὼθ βεβούλευται ἐπ᾽ αὐτήν. τῇ ἡμέρᾳ ἐκεί-
la erūt quinqz ciuitates in terra egypti: loquētes
νῃ ἔσονται πέντε πόλεις ἐν γῇ αἰγύπτῳ, λαλοῦσαι
lingua chananitide. & iurātes noie
τῇ γλώσσῃ τῇ χαναανίτιδι. καὶ ὀμνύοντες τῷ ὀνόματι
dñi sabaoth ciuitas solis vocabit vna ciuitas.
κυρίου σαβαὼθ πόλις ἀχερὲς κληθήσεται μία πόλις.
die illa erit altare dño in regiōe
τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἔσαι θυσιαστήριον τῷ κυρίῳ ἐν χώρᾳ
egyptiorū. & titulus ad terminū eius dño.
αἰγυπτίων. καὶ στήλη πρὸς τὸ ὅριον αὐτῆς τῷ κυρίῳ.
& erit in signū in seculū dño in regiōe e-
καὶ ἔσαι εἰς σημεῖον εἰς τὸν αἰῶνα κυρίῳ ἐν χώρᾳ αἰ-
gypti. qz clamabūt ad dñm ppter tribu-
γύπτου. ὅτι κεκράξονται πρὸς κύριον διὰ τοὺς θλίβον-
lātes eos. & mittet eis hoiem: qui sal-
τας αὐτούς. καὶ ἀποστελεῖ αὐτοῖς ἄνθρωπον, ὃς σώ-
uabit eos. iudicās saluabit eos. & notus erit do-
σει αὐτούς. κρίνων σώσει αὐτούς. καὶ γνωστὸς ἔσαι κύ-
minus egyptiis. & cognoscēt egyptii do-
ριος τοῖς αἰγυπτίοις. καὶ γνώσονται οἱ αἰγύπτιοι τὸν κύ-
minū in die illa. & facient sacrificiū & do-
ριον ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. καὶ ποιήσουσι θυσίαν καὶ δῶ-
nū: & vouebūt vota dño: & reddent.
ρον, καὶ εὔξονται εὐχὰς τῷ κυρίῳ, καὶ ἀποδώσουσιν.
& pcutiet dñs egyptios plaga. & sanabit e-
καὶ πατάξει κύριος τοὺς αἰγυπτίους πληγῇ. καὶ ἰάσεται αὐ-
os. & cōuertentur ad dñm: & exaudiet e-
τούς. καὶ ἐπιστραφήσονται πρὸς κύριον, καὶ εἰσακούσεται αὐ-
os. & sanabit eos sanitate. die illa erit
τῶν. καὶ ἰάσεται αὐτοὺς ἰάσει. τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἔσαι
via egypti ad assyrios. & igredientur assy-
ὁδὸς αἰγύπτου πρὸς ἀσσυρίους. καὶ εἰσελεύσονται ἀσσύ-
rii in egyptū: & egyptii ibūt ad assy-
ριοι εἰς αἴγυπτον, καὶ αἰγύπτιοι πορεύσονται πρὸς ἀσσυ-
rios. & seruiēt egyptii assyriis.
ρίους. καὶ δουλεύσουσιν οἱ αἰγύπτιοι τοῖς ἀσσυρίοις. τῇ
die illa erit israel tertius inter egypti-
ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἔσαι ἰσραὴλ τρίτος ἐν τοῖς αἰγυπτί-
os & inter assyrios benedictus in terra: cui be-
οις καὶ ἐν τοῖς ἀσσυρίοις εὐλογημένος ἐν τῇ γῇ, ἣν εὐ-
nedixit dñs sabaoth dicēs. bñdictus ppls
λόγησε κύριος σαβαὼθ λέγων. εὐλογημένος ὁ λαός
meus qui i egypto & qui in assyriis. & hereditas
μου ὁ ἐν αἰγύπτῳ καὶ ὁ ἐν ἀσσυρίοις. καὶ ἡ κληρονομία
mea israel.
μου ἰσραήλ.

Ca. 20.

Trāsla. grec. lxx. cū iter. latina.

A Anno quo igressus est tarthan in azotū qñ
Τοῦ ἔτους οὗ εἰσῆλθε ταναθὰν εἰς ἄζωτον ἡνί-
missus ē a sargon rege assyriorū: & debel-
κα ἀπεστάλη ὑπὸ ναρνᾶ βασιλέως ἀσσυρίων, καὶ ἐπο-
lauit azotū & cepit eā. tūc locu-
λέμησε τὴν ἄζωτον καὶ κατελάβετο αὐτήν. τότε ἐλά-
tus est dñs ad esaiam dicēs. vade & aufer
λησε κύριος πρὸς ἡσαΐαν λέγων. πορεύου καὶ ἄφελε
saccū de lūbis tuis: & calciamēta
τὸν σάκκον ἀπὸ τῆς ὀσφύος σου, καὶ τὰ σανδάλιά
tua solue a pedibus tuis. & fecit sic:
σου ὑπόλυσαι ἀπὸ τῶν ποδῶν σου. καὶ ἐποίησεν οὕ-
B vadens nudus & discalciatus. & dixit
τως, πορευόμενος γυμνὸς καὶ ἀνυπόδετος. καὶ εἶπεν
dñs quēadmodū ābulauit esaias seruus meus nu-
κύριος ὃν τρόπον πεπόρευται ἡσαΐας ὁ παῖς μου γυμ-
dus & discalciatus. tribus ānis erūt signa &
νὸς καὶ ἀνυπόδετος. τρία ἔτη ἔσαι σημεῖα καὶ
portēta egyptiis & ethiopibus: qz sic
τέρατα τοῖς αἰγυπτίοις καὶ αἰθίοψιν, ὅτι οὕτως
C aget rex assyriorū captiuitatē egyp-
ἄξει βασιλεὺς ἀσσυρίων τὴν αἰχμαλωσίαν αἰγύ-
ti & ethiopū. iuuenes & senes: nu-
πτου καὶ αἰθιόπων. νεανίσκους καὶ πρεσβύτας, γυμ-
dos & discalciatos discoopertos cōfusio-
νοὺς καὶ ἀνυποδέτους ἀνακεκαλυμμένους τὴν αἰσχύ-
nē egypti. & cōfundent victi egyptii
νην αἰγύπτου. καὶ αἰσχυνθήσονται ἡττηθέντες οἱ αἰγύπτιοι
D in ethiopibus: in qbus fuerāt cōfisi egy-
ἐπὶ τοῖς αἰθίοψιν, ἐφ᾽ οἷς ἦσαν πεποιθότες οἱ αἰγύ-
ptii: erāt enī eis gloria. & dicēt habi-
πτιοι, ἦσαν γὰρ αὐτοῖς δόξα. καὶ ἐροῦσιν οἱ κατοι-
tātes in insula hac. ecce nos fuimus confi-
κοῦντες ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ. ἰδοὺ ἡμεῖς ἦμεν πεποι-
si in eis in auxiliū: qui nō potuerūt sal-
θότες εἰς αὐτοὺς εἰς βοήθειαν, οἳ οὐκ ἠδύναντο σω-
uari a regibus assyriorū & quomō nos sal-
θῆναι ἀπὸ βασιλέων ἀσσυρίων καὶ πῶς ἡμεῖς σωθη-
uabimur? Uisio deserti.
σόμεθα; ὅραμα τῆς ἐρήμου.

Ca. 21.

A Abac. 2. Sicut tēpestas p desertū trāsiat de deserto veni-
Ὡς καταιγὶς δι᾽ ἐρήμου διέλθοι ἐξ ἐρήμου ἐρχο-
Joh. 3. ens de terra. horribilis visio & dura ānūciata est
μένη ἐκ γῆς. φοβερὸν τὸ ὅραμα καὶ σκληρὸν ἀνηγγέλη
mihi: puaricās puaricatur. iniquus iniq agit. cōtra me ela-
μοι, ὁ ἀθετῶν ἀθετεῖ. ὁ ἀνομῶν ἀνομεῖ. ἐπ᾽ ἐμοὶ οἱ ἐλα-
mite & legati persarū cōtra me veniūt. nūc
μῖται καὶ πρέσβεις τῶν περσῶν ἐπ᾽ ἐμὲ ἔρχονται. νῦν
igemiscā & cōsolabor meipm. ppter hoc repleti sūt
στενάξω καὶ παρακαλέσω ἐμαυτόν. διὰ τοῦτο ἐνεπλήσθη
lūbi mei āgustia: & dolores apphēderūt me sicut
ἡ ὀσφύς μου ἐκλύσεως, καὶ ὠδῖνες ἔλαβόν με ὡς τὴν
parientē. iniq egi ne audirē. festinaui
τίκτουσαν. ἠδίκησα τοῦ μὴ ἀκοῦσαι. ἐσπούδασα τὸ
ne viderē. cor meū aberrat. & iniqtas
B μὴ βλέπειν. ἡ καρδία μου πλανᾶται. καὶ ἡ ἀνομία
me inundat. aīa mea institit in timorē. pa-
με βαπτίζει. ἡ ψυχή μου ἐφέστηκεν εἰς φόβον. ἑτοι-
rate mensam. bibite comedite. surgētes
μάσατε τὴν τράπεζαν. πίετε φάγετε. ἀναστάντες οἱ
pricipes arripite clypeos. qz sic dixit domi-
ἄρχοντες ἑτοιμάσατε θυρεούς. ὅτι οὕτως εἶπε κύρι-
nus ad me. vadens tibi statue speculatorē. & qd-
ος πρός με. βαδίσας σεαυτῷ στῆσον σκοπόν. καὶ ὃ
cūqz videris ānūcia. & vidi ascēsores eqtes duos.
ἐὰν ἴδῃς ἀνάγγειλον. καὶ εἶδον ἀναβάτας ἱππεῖς δύο.
ascēsorē asini: & ascēsorē cameli. audi auditio-
ἀναβάτην ὄνου, καὶ ἀναβάτην καμήλου. ἀκρόασαι ἀκρό-
C nē multā. & voca vriā in
ασιν πολλήν. καὶ κάλεσον οὐρίαν εἰς

Trāsla. B. Hie.

In anno quo ingressus ē thartā in azotū cum misisset eum sargō rex assyriorum & pugnasset contra azotum & cepisset eā: in tpe illo locutus est dominus in manu esaie filii amos dicens. Vade & solue saccum de lumbis tuis: & calciamenta tua tolle de pedibus tuis. & fecit sic: vadēs nudus & discalciatus. Et dixit dñs. Sicut ambulauit seruus meus esaias nudus & discalciatus: trium annorum signū & portētū erit sup egyptū & sup ethiopiā: sic minabit rex assyriorum captiuitatem egypti & trāsmigrationem ethiopie: iuuenū & senū: nudā & discalciatam discoopertis natibus ad ignominiā egypti. Et timebūt & cōfundentur ab ethiopia spe sua: & ab egypto gloria sua. Et dicet habitator insule huius in die illa. Heccine erat spes nostra: ad quos cōfugimus in auxiliū ut liberarent nos a facie regis assyriorū. Et quō effugere poterimus nos? 21.

Onus deserti maris. Sicut turbines ab africo veniūt: de deserto vēit: de terra horribili. Visio dura nunciata est mihi. Qui incredulus ē infideliter agit: & qui depopulator ē vastat. Ascēde elam: obside mede: oēm gemitū eius cessare feci. ppterea repleti sunt lūbi mei dolore: & angustia possedit me sicut angustia parturiētis. Corrui cū audirē: cōturbatus sum cū viderē. Emarcuit cor meū: tenebre stupefecerūt me. Babylon dilecta mea posita est mihi in miraculū. Pone mensā: cōtēplare in specula. Comedētes & bibētes: surgite pricipes arripite clypeum. Hec enim dicit mihi dñs. Vade & pone speculatorē: & qdcunqz viderit annunciet. Et vidit currū duorum equitum: ascensorem asini & ascensorē cameli & contēplatus est diligēter multo intuitu. Et clamauit leo. Super

Tex. heb. Esa. xx. xxi. — Primitiua heb.

Cap. xx.

בשנת בא תרתן אשדודה — שנה בוא
בשלח אתו סרגון מלך אשור — שלח
וילחם באשדוד וילכדה׃ בעת — לחם לכד
ההיא דבר יהוה ביד ישעיהו
בן אמוץ לאמר לך ופתחת השק — הלך פתח
מעל מתניך ונעלך תחלץ מעל — חלץ
רגלך ויעש כן הלך ערום ויחף׃ — עשה ערם
ויאמר יהוה כאשר הלך עבדי — אמר
ישעיהו ערום ויחף שלש שנים — שנה
אות ומופת על מצרים ועל כוש׃ — יפת
כן ינהג מלך אשור את שבי — נהג שבה
מצרים ואת גלות כוש נערים — גלה
וזקנים ערום ויחף וחשופי שת — חשף שות
ערות מצרים׃ וחתו ובשו מכוש — ערה חתת
מבטם ומן מצרים תפארתם׃ ואמר — בוש נבט
ישב האי הזה ביום ההוא — פאר
הנה כה מבטנו אשר נסנו שם — נוס
לעזרה להנצל מפני מלך אשור — נצל פנה
ואיך נמלט אנחנו׃ — מלט

Cap. xxi.

משא מדבר ים — נשא דבר
כסופות בנגב לחלוף ממדבר בא — חלף בוא
מארץ נוראה׃ חזות קשה הגד — ירא חזה
לי הבוגד בוגד והשודד שודד — נגד שדד
עלי עילם צורי מדי כל אנחתה — עלה
השבתי׃ על כן מלאו מתני חלחלה — שבת חול
צירים אחזוני כצירי יולדה — צור ילד
נעויתי משמע נבהלתי מראות׃ — עוה
תעה לבבי פלצות בעתתני את — בהל ראה
נשף חשקי שם לי לחרדה׃ — שום
ערך השלחן צפה הצפית אכול — צפה אכל
שתה קומו השרים משחו — שור
מגן׃ כי כה אמר אלי אדני לך — ילך
העמד המצפה אשר יראה יגיד׃ — עמד צפה
וראה רכב צמד פרשים רכב — ראה נגד
חמור רכב גמל והקשיב קשב — חמר קשב
רב קשב׃ ויקרא אריה על — קרא

speculam dñi ego sum stans iugiter per diem: & super custodiam meā ego sum stans totis noctibus. Ecce iste venit ascensor vir bige equitum: & respōdit & dixit. Cecidit cecidit babylon & omīa sculptilia deorum eius cōtrita sunt ī terra. Tritura mea & filii aree mee que audiui a domino exercituum deo israel annūciaui vobis. Onus duma. Ad me clamat ex seyr. Custos quid de nocte? custos quid de nocte? Dixit custos. Venit mane & nox. Si queritis querite: cōuertimini & venite. Onus in arabia. In saltu ad vesperā dormietis: in semitis dodanim. Occurrentes sitienti ferte aquam qui habitatis terram austri cum panibus occurrite fugienti. A facie enim gladiorū fugerūt a facie gladii immīnētis: a facie arcus extenti: a facie grauis prelii: quoniam hec dicit dominus ad me. Adhuc in vno anno q̄si in anno mercenarii: & auferetur oīs gloria cedar: & reliquie numeri sagittariorum fortiū de filiis cedar imminuētur. Dñs enim deus israel locutus est.

22.

Onus vallis visionis. Quidnam quoq̧ tibi est: q͞a ascendisti & tu omnis in tecta clamoris plena: vrbs frequens ciuitas exultans. Interfecti tui non interfecti gladio: nec mortui in bello. Cuncti principes tui fugerunt simul: duresq̧ ligati sunt. Omnes qui inuēti sunt vincti pariter: procul fugerunt. Propterea dixi. Recedite a me: amare flebo. Nolite incūbere vt cōsolemini me super vastitate filie popl̄i mei. Dies enī interfectionis & cōculcationis & fletuū domino deo exercituū in valle visionis. Scrutans murū: & magnific⁹ super montē. Et elam sumpsit pharetram: &

currum hominis equitis: & parietem nudauit clypeus. Et erunt electe valles tue plene q̄driga rum: & equites ponent sedes suas in porta: & reuelabitur operimētū iude. Et videbitis in die illa armamētariū domus saltus: & scissuras ciuitatis dauid videbitis: quia multiplicate sunt. Et cōgregastis aq̄s piscine inferioris: & domos hierusalē numerastis: & destruxistis domos ad muniendum murum. Et lacum fecistis inter duos muros: ad aquam piscine veteris: & non suspexistis ad eū qui fecerat eā: & opatorē eius de longe nō vidistis. Et vocauit dominus deus exercituum in die illa ad fletum: & ad planctū ad caluiciū: & ad cingulū sacci: & ecce gaudiū & leticia: occidere vitulos & iugulare arietes: comedere carnes & bibere vinū. Comedam⁹ & bibamus: cras enī moriemur. Et reuelata est ī aurib⁹ meis vox dñi exercituū: si dimittetur iniq̄tas hec vobis: donec moriamini: dicit dominus exercituum. Hec dicit dominus deus exercituum. Vade ingredere ad eū q habitat in tabernaculo ad sobnā p̄positū templi: & dices ad eum. Quid tu hic: aut q̄si q̄s hic. Quia excidisti tibi hic sepulchrū: excidisti in excelso memoriale: diligēter in petra tabernaculum tibi. Ecce dñs asportari te faciet: sicut asportatur gallus gallinace⁹ & q̄si amictū sic sub leuabit te. Coronās coronabit te tribulatōe q̄si pilā mittet te ī terrā latā & spaciosam. Ibi morieris & ibi erit currus glīe tue: & ignominia dom⁹ dñi tui. Et expellā te de statiōe tua: & de misterio tuo deponā te. Et erit in die illa: vocabo seruum meū eliachī filiū helchie: & induā illū tunica tua: & cīgulo tuo cōfortabo eū & potestatē tuā dabo in manu eius: & erit q̄si pater habitātib⁹ hierl̄m & domui iuda. Et dabo clauem domus

דוד על שכמו ופתח ואין סגר
וסגר ואין פתח ׃ ותקעתיו יתד
במקום נאמן והיה לכסא כבוד
לבית אביו ׃ ותלו עליו כל כבוד
בית אביו הצאצאים והצפעות
כל כלי הקטן מכלי האגנות ועד
כל כלי הנבלים ׃ ביום ההוא
נאם יהוה צבאות תמוש היתד
התקועה במקום נאמן ונגדעה
ונפלה ונכרת המשא אשר עליה
כי יהוה דבר ׃

Cap.xxiij.

משא צר הילילו
אניות תרשיש כי שדד מבית
מבוא מארץ כתים נגלה למו ׃
דמו ישבי אי סחר צידון עבר
ים מלאוך ׃ ובמים רבים זרע שחר
קציר יאור תבואתה ותהי סחר
גוים ׃ בושי צידון כי אמר ים
מעוז הים לאמר לא חלתי
ולא ילדתי ולא גדלתי בחורים
רוממתי בתולות ׃ כאשר שמע
למצרים יחילו כשמע צר ׃ עברו
תרשישה הילילו ישבי אי ׃
הזאת לכם עליזה מימי קדם
קדמתה יבלוה רגליה מרחוק
לגור ׃ מי יעץ זאת על צר
המעטירה אשר סחריה שרים
כנעניה נכבדי ארץ ׃ יהוה צבאות
יעצה לחלל גאון כל צבי להקל
כל נכבדי ארץ ׃ עברי ארצך
כיאר בת תרשיש אין מזח
עוד ׃ ידו נטה על הים הרגיז
ממלכות יהוה צוה אל כנען
לשמד מעזניה ׃ ויאמר לא תוסיפי
עוד לעלוז המעשקה בתולת
בת צידון כתים קומי עברי

david super humerū eius: & aperiet & nō erit qui claudat. Et claudet: & nō erit qui aperiat. Et figā illū paxillum in loco fideli: & erit in solium glorie domui patris sui: & suspendā super eū oēm gloriā domus patris eius: vasorum diuersa genera omne vas paruulum a vasis craterarum vsque ad omne vas musicorū. In die illa dicit dominus exercituum: auferetur paxillus qui fixus fuerat in loco fideli: & frangetur & cadet: & peribit quod pependerat in eo: quia dñs locutus est.

23.

ONus tyri. Vlulate naues maris: quia vastata est domus vñ venire cōsueuerant: de terra cethim reuelatū est eis. Tacete qui habitatis in insula: negociatio sidonis. Transfretātes mare repleuerūt te in aquis multis: semē nili messis fluminis fruges eius: & facta est negociatio gentiū. Erubesce sidon ait mare fortitudo maris dicēs. Non parturiui & non peperi: & non enutriui iuuenes: nec ad incrementū perduxi virgines. Cū auditū fuerit in egypto: dolebūt cum audierint de tyro. Transite maria: vlulate qui habitatis in insula. Nunquid nō hec vestra est que gloriabatur a diebus pristinis in antiquitate sua? Ducent eā pedes sui longe ad peregrinandum. Quis cogitauit hoc super tyrū quondā coronatā. Cuius negociatores principes: institores eius inclyti terre. Dominus exercituū cogitauit hoc: vt detraheret superbiā omnis glorie: & ad ignominiā deduceret vniuersos inclytos terre. Transi terrā tuā quasi fluuiū filia maris: nō est cingulū vltra tibi. Manū suā extēdit super mare cōturbauit regna. Dñs mādauit aduersus chanaan: vt cōtereret fortes eius: & dixit. Non adiicies vltra vt glorieris calūniam sustinens virgo filia sidonis. In cethim consurgens transfreta:

dauid sup humerū ei⁹ & aperiet. & nō erit
δαυὶδ ἐπὶ τῷ ὤμῳ αὐτοῦ καὶ ἀνοίξει. καὶ οὐκ ἔσται
claudens. & claudet: & nō est aperiens. & dabo
ὁ ἀποκλείων. καὶ κλείσει, καὶ οὐκ ἔστιν ὁ ἀνοίγων. καὶ δώσω
gloriam dauid ei. & imperabit: & nō erit cōtradicens.
τὴν δόξαν δαδ αὐτῷ. καὶ ἄρξει, καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἀντιλέγων.
& cōstituā eū principē in loco fideli: & erit in solium
καὶ στήσω αὐτὸν ἄρχοντα ἐν τόπῳ πιστῷ, καὶ ἔσται εἰς θρόνον
glorie dom⁹ patris ei⁹. & erit cōfidens
δόξης τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. καὶ ἔσται πεποιθὼς
sup eū ois gloriosus in domo patris
ἐπ' αὐτὸν πᾶς ἔνδοξος ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς
sui a paruo vsque ad magnū. oē vas paruum: a vase craterarū. & pēdebūt
αὐτοῦ ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου. πᾶν τὸ σκεῦος τὸ μικρόν, ἀπὸ σκεύους τῶν ἀγανῶν. καὶ ἔσονται ἐπικείμενοι
ei in die illa. hec dicit dñs sabaoth: mouebit hō stabilit⁹ in loco
αὐτῷ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. τάδε λέγει κύριος σαβαώθ, κινηθήσεται ὁ ἄνθρωπος ὁ ἐστηριγμένος ἐν τόπῳ
fideli: & auferet & corruet & dissoluet gloria in eū: quia dñs locut⁹ est.
πιστῷ, καὶ ἀφαιρεθήσεται καὶ πεσεῖται καὶ ἀπολυθήσεται ἡ δόξα ἐπ' αὐτόν, ὅτι κύριος ἐλάλησεν.

Ca.23

Visio tyri. Vlulate naues carthaginis: quia periit: & nō vltra veniūt de terra citiorū ducta est captiua: cui similes facti sunt habitātes in insula. negociatores phenicie trāsfretātes
Τὸ ὅραμα τύρου. ὀλολύξατε πλοῖα καρχηδόνος, ὅτι ἀπώλετο, καὶ οὐκέτι ἔρχονται ἐκ γῆς κιτιαίων ἦκται αἰχμάλωτος, τίνι ὅμοιοι γεγόνασιν οἱ κατοικοῦντες ἐν τῇ νήσῳ. μετάβολοι φοινίκης διαπερῶντες
mare in aqua multa semē negociatorū quasi messis illatarū negociatores gētiū. erubesce sidon dixit mare. at fortitudo maris ait
τὴν θάλασσαν ἐν ὕδατι πολλῷ σπέρμα μεταβόλων ὡς ἀμητοῦ εἰσφερομένων οἱ μετάβολοι τῶν ἐθνῶν. αἰσχύνθητι σιδὼν εἶπεν ἡ θάλασσα. ἡ δὲ ἰσχὺς τῆς θαλάσσης εἶπεν,
nō parturiui neque peperi: neque enutriui iuuenes neque exaltaui virgines. cū autē auditū fuerit in egypto: apprehēdet eos dolor de tyro. abite in carthaginē. vlulate habitātes in insula hac. nō hec erat cōtumelia vestra que ab initio: anteque traderet ipsa. quis hec cogitauit sup tyrū. nunquid minor est aut nō preualet? negociatores ei⁹ chanaan principes inclyti terre. dominus sabaoth cogitauit dissoluere oēm iniuriam gloriosorū: & ignominia afficere oē inclytū sup terrā. opare terrā tuā. & enī naues nō vltra veniūt de carthagine. at man⁹ tua nō vltra preualet per mare que prouocat reges. dñs sabaoth precepit de chanaan perdere ei⁹ fortitudinē: & dicent nō vltra adiicietis iniuriari & iniuria afficere filiā sion. & si abieris in cithim:
οὐκ ὤδινον οὐδὲ ἔτεκον, οὐδὲ ἐξέθρεψα νεανίσκους οὐδὲ ὕψωσα παρθένους. ὅταν δὲ ἀκουστὸν γένηται ἐν αἰγύπτῳ, λήψεται αὐτοὺς ὀδύνη περὶ τύρου. ἀπέλθετε εἰς καρχηδόνα. ὀλολύξατε οἱ ἐνοικοῦντες ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ. οὐχ αὕτη ἦν ἡ ὕβρις ὑμῶν ἡ ἀπ' ἀρχῆς, πρὶν ἢ παραδοθῆναι αὐτήν. τίς ταῦτα ἐβουλεύσεν ἐπὶ τύρον. μὴ ἥσσων ἐστὶν ἢ οὐκ ἰσχύει; οἱ ἔμποροι αὐτῆς χαναὰν ἄρχοντες οἱ ἔνδοξοι τῆς γῆς. κύριος σαβαὼθ ἐβουλεύσατο παραλῦσαι πᾶσαν τὴν ὕβριν τῶν ἐνδόξων, καὶ ἀτιμάσαι πᾶν ἔνδοξον ἐπὶ τῆς γῆς. ἐργάζου τὴν γῆν σου. καὶ γὰρ πλοῖα οὐκέτι ἔρχεται ἐκ καρχηδόνος. ἡ δὲ χείρ σου οὐκέτι ἰσχύει κατὰ θάλασσαν ἡ παροξύνουσα βασιλεῖς. κύριος σαβαὼθ ἐνετείλατο περὶ χαναὰν ἀπολέσαι αὐτῆς τὴν ἰσχύν, καὶ ἐροῦσιν οὐκέτι οὐ μὴ προσθῆτε τοῦ ὑβρίζειν καὶ ἀδικεῖν τὴν θυγατέρα σιών. καὶ ἐὰν ἀπέλθῃς εἰς κιτιεῖς,

neque illic tibi requies erit. & in terrā chaldeorū. & ipsa desolata ē ab assyriis. neque illic tibi requies erit: quia paries ipsius cecidit. vlulate naues carthaginis. quia periit munitio vestra. & erit in die illa: derelinquetur tyrus ānis septuagīta sicut tempus regis vnius: quasi tempus hominis. & post septuaginta ānos erit tyrus quasi cāticū meretricis. sume citharā. circuei ciuitatē meretrix obliuioni tradita. bene citharisa. plurimū cāta. vt tui memoria sit. & erit post septuagīta ānos visitationē faciet deus tyri. & iterū restituetur in pristinū: & erit emporiū omnibus regnis orbis terre. & erit eius negociatio & merces sctā dño. nō ipsis cōgregabitur: sed habitātibus corā dño. omnis negociatio ei⁹: comedere & bibere & impleri in symbolū: memoria corā dño.
οὐδὲ ἐκεῖ σοι ἀνάπαυσις ἔσται. καὶ εἰς γῆν χαλδαίων. καὶ αὕτη ἠρήμωται ἀπὸ τῶν ἀσσυρίων. οὐδὲ ἐκεῖ σοι ἀνάπαυσις ἔσται, ὅτι ὁ τοῖχος αὐτῆς πέπτωκεν. ὀλολύζετε πλοῖα καρχηδόνος. ὅτι ἀπόλωλε τὸ ὀχύρωμα ὑμῶν. καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καταλειφθήσεται τύρος ἔτη ἑβδομήκοντα ὡς χρόνος βασιλέως ἑνός, ὡς χρόνος ἀνθρώπου. καὶ μετὰ ἑβδομήκοντα ἔτη ἔσται τύρος ὡς ᾆσμα πόρνης. λάβε κιθάραν. ῥέμβευσον πόλιν πόρνη ἐπιλελησμένη. καλῶς κιθάρισον. πολλὰ ᾆσον. ἵνα σου μνεία γένηται. καὶ ἔσται μετὰ ἑβδομήκοντα ἔτη ἐπισκοπὴν ποιήσει ὁ θεὸς τύρου. καὶ πάλιν ἀποκαταστασθήσεται εἰς τὸ ἀρχαῖον, καὶ ἔσται ἐμπόριον πάσαις ταῖς βασιλείαις τῆς οἰκουμένης. καὶ ἔσται αὐτῆς ἡ ἐμπορία καὶ ὁ μισθὸς ἅγιος τῷ κυρίῳ. οὐκ αὐτοῖς συναχθήσεται, ἀλλὰ τοῖς κατοικοῦσιν ἔναντι κυρίου. πᾶσα ἡ ἐμπορία αὐτῆς, φαγεῖν καὶ πιεῖν καὶ ἐμπλησθῆναι εἰς συμβολήν, μνημόσυνον ἔναντι κυρίου.

C.24.

Ecce dñs dissipat orbē terre totū & desolabit eū: & reuelabit faciē eius. & disseminabit habitātes in eo. & erit populus sicut sacerdos. & seruus sicut dñs. & ancilla sicut dña. erit emēs sicut vendēs. & feneratus sicut fenus accipiēs. & debens sicut cui debet. dissipatiōe dissipabitur terra. & direptiōe depredabitur terra. nā os dñi locutū est hec. luxit terra & corrupt⁹ est orbis. luxerūt excelsi terre. & terra iniquè egit propter habitātes eā. quia trāsgressi sunt legē dñi: & dissipauerunt. mutauerūt precepta testamētū eternū. propter hoc maledictio vorabit terrā. quia peccauerūt habitātes eā. propter hoc paupes erūt habitātes in terra. & dimittētur homines pauci. lugebit vinū. lugebit vitis. gemēt oēs letificātes aīa: cessauit letitia tympanorū. cessauit cōtumacia & diuitie impiorū. cessauit
Ἰδοὺ κύριος καταφθείρει τὴν οἰκουμένην ὅλην καὶ ἐρημώσει αὐτήν, καὶ ἀνακαλύψει τὸ πρόσωπον αὐτῆς. καὶ διασπερεῖ τοὺς ἐνοικοῦντας ἐν αὐτῇ. καὶ ἔσται ὁ λαὸς ὡς ὁ ἱερεύς. καὶ ὁ παῖς ὡς ὁ κύριος. καὶ ἡ θεράπαινα ὡς ἡ κυρία. ἔσται ὁ ἀγοράζων ὡς ὁ πωλῶν. καὶ ὁ δανείζων ὡς ὁ δανειζόμενος. καὶ ὁ ὀφείλων ὡς ᾧ ὀφείλει. φθορᾷ φθαρήσεται ἡ γῆ. καὶ προνομῇ προνομευθήσεται ἡ γῆ. τὸ γὰρ στόμα κυρίου ἐλάλησε ταῦτα. ἐπένθησεν ἡ γῆ καὶ ἐφθάρη ἡ οἰκουμένη. ἐπένθησαν οἱ ὑψηλοὶ τῆς γῆς. καὶ ἡ γῆ ἠνόμησε διὰ τοὺς κατοικοῦντας αὐτήν. διότι παρέβησαν τὸν νόμον κυρίου, καὶ διεσκέδασαν. ἤλλαξαν τὰ προστάγματα διαθήκην αἰώνιον. διὰ τοῦτο ἀρὰ ἔδεται τὴν γῆν. ὅτι ἡμάρτοσαν οἱ κατοικοῦντες αὐτήν. διὰ τοῦτο πτωχοὶ ἔσονται οἱ κατοικοῦντες ἐν τῇ γῇ. καὶ καταλειφθήσονται ἄνθρωποι ὀλίγοι. πενθήσει οἶνος. πενθήσει ἄμπελος. στενάξουσι πάντες οἱ εὐφραινόμενοι τὴν ψυχήν, πέπαυται εὐφροσύνη τυμπάνων. πέπαυται αὐθάδεια καὶ πλοῦτος ἀσεβῶν. πέπαυται

ibi quoque non erit requies tibi. Ecce terra chaldeorum talis populus non fuit: assur fundauit eā. In captiuitatē traduxerūt robustos eius: suffoderūt domos eius: posuerūt eā in ruinā. Vlulate naues maris: quia deuastata est fortitudo vestra. Et erit in die illa: in obliuione eris o tyre septuaginta annis: sicut dies regis vnius. Post septuaginta annos erit tyro quasi canticū meretricis. Sume tibi citharā: circui ciuitatē meretrix obliuioni tradita. Bene cane: frequenta canticum vt memoria tui sit. Et erit post septuaginta annos: visitabit dominus tyrū & reducet eam ad merces suas: & rursum fornicabitur cum vniuersis regnis super faciem terre: & erunt negotiationes eius: & merces eius sanctificate dño. Non cōdētur neque reponētur quia his qui habitauerunt corā domino erit negociatio eius vt manducent in saturitatem & vestiantur vsque ad vetustatem.

24.

ECce dñs dissipabit terrā & nudabit eā: & affliget faciē eius & disperget habitatores eius. Et erit sicut populus: sic sacerdos: & sicut seruus sic dñs eius: & sicut ancilla sic dña eius. Sicut emēs: sic ille qui vēdit. Sicut fenerator: sic is qui mutuū accipit. Sicut qui repetit: sic qui debet. Dissipatione dissipabitur terra: & direptiōe predabitur. Dñs enim locutus est verbū hoc. Luxit & defluxit terra et infirmata est: defluxit orbis & infirmata est altitudo populi terre: & terra infecta est ab habitatoribus suis: quia trāsgressi sunt leges: mutauerūt ius: dissipauerūt fedus sempiternū. Propter hoc maledictio vorabit terrā: & peccabūt habitatores eius: ideoque insanient cultores eius: & relinquētur homines pauci. Luxit vindemia: infirmata est vitis: ingemuerūt omnes qui letabātur corde. Cessauit gaudiū tympanorū: quieuit sonitus letātiū: cōticuit

גם שם לא ינוח לך ׃ הן ארץ
כשדים זה העם לא היה אשור
יסדה לציים הקימו בחוניו עררו
ארמנותיה שמה למפלה ׃ הילילו
אניות תרשיש כי שדד מעזכן ׃
והיה ביום ההוא ונשכחת צר
שבעים שנה כימי מלך אחד
מקץ שבעים שנה יהיה לצר
כשירת הזונה ׃ קחי כנור סבי
עיר זונה נשכחה היטיבי נגן
הרבי שיר למען תזכרי ׃ והיה
מקץ שבעים שנה יפקד יהוה
את צר ושבה לאתננה וזנתה
את כל ממלכות הארץ על פני
האדמה ׃ והיה סחרה ואתננה
קדש ליהוה לא יאצר ולא יחסן
כי לישבים לפני יהוה יהיה
סחרה לאכל לשבעה ולמכסה
עתיק ׃

Ca.xxiiij.

הנה יהוה בוקק הארץ ובולקה
ועוה פניה והפיץ ישביה ׃ והיה
כעם ככהן כעבד כאדניו כשפחה
כגברתה כקונה כמוכר כמלוה
כלוה כנשה כאשר נשא בו ׃
הבוק תבוק הארץ והבוז תבז
כי יהוה דבר את הדבר הזה ׃
אבלה נבלה הארץ אמללה
נבלה תבל אמללו מרום עם
הארץ ׃ והארץ חנפה תחת ישביה
כי עברו תורת חלפו חק הפרו
ברית עולם ׃ על כן אלה אכלה
ארץ ויאשמו ישבי בה על כן
חרו ישבי ארץ ונשאר אנוש
מזער ׃ אבל תירוש אמללה גפן
נאנחו כל שמחי לב ׃ שבת משוש
תפים חדל שאון עליזים שבת

משוש כנור׃ בשיר לא ישתו יין ימר שכר לשתיו׃ נשברה קרית תהו סגר כל בית מבוא׃ צוחה על היין בחוצות ערבה כל שמחה גלה משוש הארץ׃ נשאר בעיר שמה ושאיה יכת שער׃ כי כה יהיה בקרב הארץ בתוך העמים כנקף זית כעוללת אם כלה בציר׃ המה ישאו קולם ירנו בגאון יהוה צהלו מים׃ על כן בארים כבדו יהוה באיי הים שם יהוה אלהי ישראל׃ מכנף הארץ זמרת שמענו צבי לצדיק ואמר רזי לי רזי לי אוי לי בגדים בגדו ובגד בוגדים בגדו׃ פחד ופחת ופח עליך יושב הארץ׃ והיה הנס מקול הפחד יפל אל הפחת והעולה מתוך הפחת ילכד בפח כי ארבות ממרום נפתחו וירעשו מוסדי ארץ׃ רעה התרעעה הארץ פור התפוררה ארץ מוט התמוטטה ארץ׃ נוע תנוע ארץ כשכור והתנודדה כמלונה וכבד עליה פשעה ונפלה ולא תסיף קום׃ והיה ביום ההוא יפקד יהוה על צבא המרום במרום ועל מלכי האדמה על האדמה׃ ואספו אספה אסיר על בור וסגרו על מסגר ומרב ימים יפקדו׃ וחפרה הלבנה ובושה החמה כי מלך יהוה צבאות בהר ציון ובירושלם ונגד זקניו כבוד׃

Cap. xxv

יהוה אלהי אתה ארוממך אודה שמך כי עשית פלא עצות מרחוק אמונה אמן׃

dulcedo cithare. Cum cantico non bibēt vinū: amara erit potio bibēti bus illā. Attrita ē ciuitas vanitatis: clausa est ōis dom9 nullo introeūte. Clamor erit sup vino in plateis: deserta ē ōis leticia: translatū est gaudium terre. Relicta est in vrbe solitudo: & calamitas opprimet portas. Quia hec erunt in medio terre: in medio populorū. Quō si pauce oliue q̄ remāserūt excutiātur ex olea & racemi cū fuerit finita videmia. Hi leuabūt voce suā atq; laudabūt: cū glificat9 fuerit dñs hinnict de mari. ppter hoc in doctrinis glificate dñm: in isulis maris nomē dñi dei israel. A finib9 terre laudes audiuim9 gloriā iusti. et dixi. Secretū meū mihi: secretū meū mihi. Ve mihi. Preuaricātes preuaricati sunt: & preuaricatōe transgressorū puaricati sunt. Formido et fouea & laqus sup te: q habitator es terre. Et erit qui fugerit a voce formidinis cadet in foueā: & qui se explicauerit de fouea. tenebitur laqueo: qa cataracte de excelsis apte sūt & cōcutiētur fundamēta tre. Cōfractiōe cōfringetur tra. cōtritiōe cōteretur tra. Cōmotione cōmouebitur terra: agitatione agitabitur terra sicut ebri9: & auferetur q̄si tabernaculū vni9 noctis. Et grauabit eam iniqtas sua & corruet: & nō adiiciet vt resurgat. Et erit in die illa. Visitabit dominus super militiam celi in excelso: & super reges terre qui sunt sup terra. Et cōgregabūtur in cōgregatione vni9 fascis in lacū: & claudētur ibi i carcere: & post multos dies visitabūtur. Et erubescet luna & cōfundetur sol: cū regnauerit dñs exercituū in monte sion & in hierusalem: & in cōspectu senū suorū fuerit glorificatus. 25.

Domine deus meus es tu & exaltabo te: confitebor nomini tuo: qm̄ fecisti mirabilia: cogitationes antiquas fideles amen.

φωνὴ κιθάρας. ᾐσχύνθησαν οὐκ ἔπιον οἶνον. πικρὸν ἐγένετο σίκερα τοῖς πίνουσιν. ἠρημώθη πᾶσα πόλις. κλείσει οἰκίαν τοῦ μὴ εἰσελθεῖν. ὀλολύζετε περὶ τοῦ οἴνου πανταχῇ. πέπαυται πᾶσα εὐφροσύνη. ἀπῆλθε πᾶσα εὐφροσύνη τῆς γῆς. καὶ καταλειφθήσονται πόλεις ἔρημοι. καὶ οἶκοι ἐγκαταλελειμμένοι ἀπολοῦνται. ταῦτα πάντα ἔσται ἐν τῇ γῇ ἐν μέσῳ τῶν ἐθνῶν. ὃν τρόπον ἐάν τις καλαμήσηται ἐλαίαν, οὕτως καλαμήσονται αὐτούς, καὶ ἐὰν παύσηται ὁ τρυγητός. καὶ οὗτοι φωνῇ βοήσονται. οἱ δὲ καταλειφθέντες ἐπὶ τῆς γῆς, εὐφρανθήσονται ἅμα τῇ δόξῃ κυρίου. ταραχθήσεται τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης. διὰ τοῦτο ἡ δόξα κυρίου ἔσται ἐν ταῖς νήσοις τῆς θαλάσσης· τὸ ὄνομα κυρίου ἔνδοξον ἔσται κυρίου τοῦ θεοῦ ἰσραήλ. ἀπὸ τῶν πτερύγων τῆς γῆς τέρατα ἠκούσαμεν. ἐλπὶς τῷ εὐσεβεῖ. καὶ ἐροῦσιν, οὐαὶ τοῖς ἀθετοῦσιν οἱ ἀθετοῦντες τὸν νόμον. φόβος καὶ βόθυνος καὶ παγὶς ἐφ' ὑμᾶς τοὺς ἐνοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ἔσται ὁ φεύγων τὸν φόβον ἐμπεσεῖται εἰς τὸν βόθυνον. ὁ δὲ ἐκβαίνων ἐκ τοῦ βοθύνου, ἁλώσεται ὑπὸ τῆς παγίδος. ὅτι θυρίδες ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἠνεῴχθησαν. καὶ σεισθήσεται τὰ θεμέλια τῆς γῆς. ταραχῇ ταραχθήσεται ἡ γῆ. καὶ ἀπορίᾳ ἀπορηθήσεται ἡ γῆ. ἔκλινε, καὶ σεισθήσεται ὡς ὀπωροφυλάκιον ἡ γῆ. ὡς ὁ μεθύων καὶ κραιπάλων. καὶ πεσεῖται καὶ οὐ μὴ δύνηται ἀναστῆναι. κατίσχυσε γὰρ ἐπ' αὐτῆς ἡ ἀνομία. καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐπάξει ὁ θεὸς ἐπὶ τὸν κόσμον τοῦ οὐρανοῦ τὴν χεῖρα, καὶ ἐπὶ τοὺς βασιλεῖς τῆς γῆς. καὶ συνάξουσι καὶ ἀποκλείσουσιν εἰς ὀχύρωμα καὶ εἰς δεσμωτήριον. διὰ πολλῶν γενεῶν ἐπισκοπὴ ἔσται αὐτῶν. καὶ τακήσεται ἡ πλίνθος, καὶ πεσεῖται τὸ τεῖχος, καὶ ἐντραπήσεται ἡ σελήνη, καὶ αἰσχυνθήσεται ὁ ἥλιος. ὅτι βασιλεύσει κύριος ἐν σιών, καὶ ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ ἐνώπιον τῶν πρεσβυτέρων δοξασθήσεται. Ca.25.

Κύριε ὁ θεός μου δοξάσω σε ὑμνήσω τὸ ὄνομά σου, ὅτι ἐποίησας θαυμαστὰ πράγματα, βουλὴν ἀρχαίαν ἀληθινήν.

ἐγένοιτο. ὅτι ἔθηκας πόλεις εἰς χῶμα. πόλεις ὀχυρὰς τοῦ πεσεῖν αὐτῶν τὰ θεμέλια. τῶν ἀσεβῶν πόλις, εἰς τὸν αἰῶνα οὐ μὴ οἰκοδομηθῇ. διὰ τοῦτο εὐλογήσει σε ὁ λαὸς ὁ πτωχός. καὶ πόλεις ἀνθρώπων ἀδικουμένων εὐλογήσουσί σε. ἐγένου γὰρ πάσῃ πόλει ταπεινῇ βοηθός. τοῖς ἀθυμήσασι διὰ ἔνδειαν σκέπη, ἀπὸ ἀνθρώπων πονηρῶν ῥύσῃ αὐτούς, σκέπη διψώντων. καὶ πνεῦμα ἀνθρώπων ἀδικουμένων εὐλογήσουσί σε. ὡς ἄνθρωποι ὀλιγόψυχοι διψῶντες ἐν σιών. ὅτι ῥύσῃ αὐτοὺς ἐξ ἀνθρώπων ἀσεβῶν, οἷς ἡμᾶς παρέδωκας. καὶ ποιήσει κύριος σαβαὼθ πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν. ἐπὶ τὸ ὄρος τοῦτο πίονται εὐφροσύνην, πίονται οἶνον. χρίσονται μύρον ἐν τῷ ὄρει τούτῳ. παράδος ταῦτα πάντα τοῖς ἔθνεσιν. ἡ γὰρ βουλὴ αὕτη ἐπὶ πάντα τὰ ἔθνη. κατέπιεν ὁ θάνατος ἰσχύσας. καὶ πάλιν ἀφεῖλεν ὁ θεὸς πᾶν δάκρυον ἀπὸ παντὸς προσώπου. τὸ ὄνειδος τοῦ λαοῦ ἀφεῖλεν ἀπὸ πάσης τῆς γῆς. τὸ γὰρ στόμα κυρίου ἐλάλησε, καὶ ἐροῦσι τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ἰδοὺ ὁ θεὸς ἡμῶν ἐφ' ᾧ ἠλπίζομεν καὶ ἠγαλλιώμεθα ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ ἡμῶν. καὶ εὐφρανθησόμεθα ὅτι ἀνάπαυσιν ποιήσει ὁ θεὸς ἐπὶ τὸ ὄρος τοῦτο. καὶ καταπατηθήσεται ἡ μωαβῖτις, ὃν τρόπον πατοῦσιν ἅλωνα ἐν ἁμάξαις. καὶ ἀνήσει τὰς χεῖρας αὐτοῦ, ὃν τρόπον καὶ αὐτὸς ἐταπείνωσε τοῦ ἀπολέσαι. καὶ ταπεινώσει τὴν ὕβριν αὐτοῦ, ἐφ' ἃ τὰς χεῖρας ἐπέβαλεν. καὶ τὸ ὕψος τῆς καταφυγῆς τοῦ οἴκου σου ταπεινώσει καὶ καταβήσεται ἕως τοῦ ἐδάφους. Ca.26.

Τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ᾄσονται τὸ ᾆσμα τοῦτο ἐπὶ τῆς γῆς ἰούδα λέγοντες, ἰδοὺ πόλις ὀχυρὰ καὶ σωτήριον ἡμῶν. θήσει τεῖχος καὶ περίτειχος. ἀνοίξατε πύλας εἰσελθέτω λαὸς φυλάσσων δικαιοσύνην καὶ φυλάσσων ἀλήθειαν, ἀντιλαμβανόμενος ἀληθείας καὶ φυλάσσων εἰρήνην. ὅτι ἐπὶ σοὶ ἠλπίσαμεν κύριε ἕως τοῦ αἰῶνος. ὁ θεὸς ὁ μέγας ὁ αἰώνιος.

Quia posuisti ciuitatem in tumulū: vrbē fortem in ruinam domum alienorū vt non sit ciuitas: & in sempiternū nō edificetur. Sup hoc laudabit te pplus fortis: ciuitas gentiū robustarū timebit te. Quia fact9 es fortitudo paupi: fortitudo egeno i tribulatiōe sua: spes a turbine vmbraculū ab estu. Spūs eni robustorū q̄si turbo ipellēs parietē. Sicut est9 in siti: tumultū alienorū hūiliabis: & q̄si calore sub nube torrēte ppaginē fortiū marcescere facies. Et faciet dominus exercituum omnibus populis in monte isto conuiuiū pinguiū: cōuiuiū vindemie: conuiuium pinguium medullatorum: vindemie defecate. Et precipitabit in monte isto faciem vinculi colligati super omes populos: & telam quā orditus est sup oēs nationes. Precipitabit mortē in sempiternū. Et auferet dñs deus lachrymā ab omi facie: & opprobriū popli sui auferet de vniuersa tra: qa dominus locutus est. Et dicent in die illa. Ecce deus noster iste: expectauim9 eū: & saluabit nos. Iste dñs: sustinuim9 eū: exultabimus & letabimur in salutari eius: qa requiescet manus dñi in monte isto. Et triturabitur moab sub eo: sicuti teruntur palee in plaustro. Et extēdet manus suas sub eo: sicut extendit natans ad natādum: & humiliabit gloriam eius cū allisione manuū ei9. & mummenta sublimiū murorum tuorū concident. & humiliabūtur: & detrahentur in terram vsq; ad puluerem. 26.

In die illa cantabitur cāticū istud in terra iuda. Vrbs fortitudinis nre: saluator ponetur in ea murus & antemurale. Aperite portas & ingredietur gens iusta: custodiēs veritatē. Vet9 error abiit: seruabis pacē: pacē quia in te sperauimus. Sperastis in dño in seculis eternis: i dño deo forti in perpetuū.

כי שמת מעיר לגל קריה בצורה למפלה ארמון זרים מעיר לעולם לא יבנה׃ על כן יכבדוך עם עז קרית גוים עריצים ייראוך׃ כי היית מעוז לדל מעוז לאביון בצר לו מחסה מזרם צל מחרב כי רוח עריצים כזרם קיר׃ כחרב בציון שאון זרים תכניע חרב בצל עב זמיר עריצים יענה׃ ועשה יהוה צבאות לכל העמים בהר הזה משתה שמנים משתה שמרים שמנים ממחים שמרים מזקקים׃ ובלע בהר הזה פני הלוט הלוט על כל העמים והמסכה הנסוכה על כל הגוים׃ בלע המות לנצח ומחה אדני יהוה דמעה מעל כל פנים וחרפת עמו יסיר מעל כל הארץ כי יהוה דבר׃ ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו ויושיענו זה יהוה קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו׃ כי תנוח יד יהוה בהר הזה ונדוש מואב תחתיו כהדוש מתבן במו מדמנה׃ ופרש ידיו בקרבו כאשר יפרש השחה לשחות והשפיל גאותו עם ארבות ידיו׃ ומבצר משגב חומתיך השח השפיל הגיע לארץ עד עפר׃

Cap. xxvi

ביום ההוא יושר השיר הזה בארץ יהודה עיר עז לנו ישועה ישית חומות וחל׃ פתחו שערים ויבא גוי צדיק שמר אמנים׃ יצר סמוך תצר שלום שלום כי בך בטוח׃ בטחו ביהוה עדי עד כי ביה יהוה צור עולמים׃

Primitiua.heb. Text.he.Esa.xxvj. Trāsla.B.Hie. Trāsl.Gre.lxx.cū interp.latina.

Quia incuruabit habitātes in excelso: ciuitatē sublimē humiliabit: humiliabit eā vsq; ad terrā: detrahet eā vsq; ad puluerē. Cōculcabit eā pes: pes pauperis gressus egenorum. Semita iusti recta est: rectus callis iusti ad ambulandū: & in semita iudiciorum tuorꝫ dñe sustinuimus te: nomen tuū & memoriale tuū in desiderio aīe. Aīa mea desiderauit te in nocte: sed in spū meo in pcordiis meis de mane vigilabo ad te. Cum feceris iudicia tua in terra: iusticiā discēt hītatores orbis. Misereamur ipio: & nō discet iusticiā facere. In terra sctōꝫ iniqua gessit: & non videbit gloriam domini. Domine exaltetur manus tua vt nō videāt: videāt & cōfundantur zelātes populi: & ignis hostes tuos deuoret. Domine dabis pacem nobis: oīa enim opera tus es nobis. Dñe deus noster possederunt nos domini absq; te: tantum in te recordemur nominis tui. Morietes non viuāt: gigātes nō resurgāt. Propterea visitasti & contriuisti eos & pdidisti oēs memoriā eorum. Indulsisti genti dñe: indulsisti genti. Nū qd glorificat9 es? Elōgasti oēs terminos terre. Dñe in angustia reqsierunt te: in tribulatione murmuris doctrina tua eis. Sicut q̄ cōcepit cū appropinquerit ad partū: dolens clamat in doloribꝫ suis: sic facti sum9 a facie tua dñe. Cōcepimus: & q̄si parturiuim9 & peperim9 spm̄. Salutes non fecimus in terra: ideo nō ceciderūt habitatores terre. Viuent mortui tui: iterfecti mei resurgēt. Expgiscimini & laudate q hītatis ī puluere: quia ros lucis ros tu9 & terrā gigantiū detrahes in ruinā. Vade populus me9: intra in cubicula tua: claude ostia tua sup te: abscōdere modicū ad mometū: donec ptrāseat indignatio. Ecce enī dñs egredietur de loco suo: vt visitet iniqtatem habitatoris

Trāsla.gre.lxx.cū inter.lati. Trāsla.B.Hie. Text.he.Esa.xxvij. Primitiua.heb.

terre contra eum: & reuelabit terra sanguinem suum. & nō operiet vltra interfectos suos.

Ca.27.

In die illa visitabit dominus in gladio suo duro & grandi & forti: super leuiathan serpentē vectem: & super leuiathā serpentē tortuosum: & occidet cetum qui in mari est. In die illa vinea meri cantabit ei. Ego dominus qui seruo eam: repente propinabo ei: ne forte visitetur contra eam. Nocte & die seruo eam: indignatio nō est mihi. Quis dabit me spinā & veprem in prelio? gradiar super eam: succendā eā pariter. An potius tenebit fortitudinem meā? Faciet pacem mihi: pacē faciet mihi. Qui egredietur ipetu a iacob: florebit & germinabit israel et implebunt faciem orbis semine. Nunqd iuxta plagā pcutiētis se pcussit eū? Aut sicut occidit interfectos ei9: sic occisus est? In mēsura cōtra mensurā cum abiecta fuerit iudicabit eā meditatus est in spū suo duro p diē est9. Idcirco sup hoc dimittetur iniqtas domui iacob: & iste oīs fructus vt auferatur pctm eius. Cū posuerit oēs lapides altaris sicut lapides cineris allisos: non stabūt luci & delubra. Ciuitas enī munita desolata erit: speciosa relinqtur: & dimittetur q̄si desertū. Ibi pascetur vitulus & ibi accubabit: & consumet sūmitates eius. In siccitate messis illius cōterētur mulieres veniētes & docētes eā. Nō est enī ppl's sapiēs: ppterea nō miserebitur eius qui fecit eū & qui formauit eū nō pcet ei. Et erit ī die illa excutiet dñs ab alueo fluminis vsq; ad torrentē egypti: & vos cōgregabimini vn9 & vn9 filii israel. Et erit in die illa: clāgetur ī tuba magna: & venient qui pditi fuerāt de terra assyriorum: & qui eiecti erant de terra

מצרים והשתחוו ליהוה בהר
הקדש בירושלם׃

Ca.xxviij.

הוי עטרת גאות שכרי אפרים
וציץ נבל צבי תפארתו אשר
על ראש גיא שמנים הלומי יין׃
הנה חזק ואמץ לאדני כזרם
ברד שער קטב כזרם מים כבירים
שטפים הניח לארץ ביד׃ ברגלים
תרמסנה עטרת גאות שכורי
אפרים׃ והיתה ציצת נבל צבי
תפארתו אשר על ראש גיא שמנים
כבכורה בטרם קיץ אשר יראה
הראה אותה בעודה בכפו יבלענה׃
ביום ההוא יהיה יהוה צבאות
לעטרת צבי ולצפירת תפארה
לשאר עמו׃ ולרוח משפט ליושב
על המשפט ולגבורה משיבי
מלחמה שערה׃ וגם אלה ביין
שגו ובשכר תעו כהן ונביא
שגו בשכר נבלעו מן היין תעו
מן השכר שגו בראה פקו
פליליה׃ כי כל שלחנות מלאו
קיא צאה בלי מקום׃ את מי
יורה דעה ואת מי יבין שמועה
גמולי מחלב עתיקי משדים׃ כי
צו לצו צו לצו קו לקו קו
לקו זעיר שם זעיר שם׃ כי בלעגי
שפה ובלשון אחרת ידבר אל
העם הזה׃ אשר אמר אליהם
זאת המנוחה הניחו לעיף וזאת
המרגעה ולא אבוא שמוע׃ והיה
להם דבר יהוה צו לצו צו לצו
קו לקו קו לקו זעיר שם זעיר
שם למען ילכו וכשלו אחור
ונשברו ונוקשו ונלכדו׃ לכן
שמעו דבר יהוה אנשי לצון משלי

egypti: & adorabūt dominum in monte sancto in hierusalem.

28.

Ve corone superbie ebriis effraim: & flori decidenti glorie exultatiōis eius qui erāt in vertice vallis pinguissime errantes a vino: Ecce validus & fortis dominus sicut impetus grandinis: turbo cōfringēs: sicut ipetus aquarū multarū inundantiū & emissarum sup terrā spaciosā. Pedibus cōculcabitur corona supbie ebriorum effraim: & erit flos decidens glorie exultatiōis eius: qui est sup verticē vallis pinguium: q̄si tēporaneū ante maturitatē autūni. Q̄d cū aspexerit vidēs statim vt manu tenuerit deuorabit illud. In die illa erit dominus exercituum corona glorie: & sertū exultationis residuo populi sui: & spiritus iudicii sedenti super iudiciū & fortitudo reuertentibus de bello ad portam. Verū hi quoq3 pre vino nescierūt: & pre ebrietate errauerūt. Sacerdos & ppheta nescierūt pre ebrietate: absorpti sunt a vino: errauerūt i ebrietate: nescierūt videntē: ignorauerūt iudicium. Oēs eni mense replete sūt vomitu sordiūq3: ita vt nō esset vltra locus. Quē docebit sciētiā? & quē intelligere faciet auditū? Ablactatos a lacte: auulsos ab vberibus: qa māda remanda: manda remāda: expecta reexpecta: expecta reexpecta: modicū ibi modicū ibi. In loquela eni labii & lingua altera loqtur ad populum istum: cui dixit. Hec est reqes mea: reficite lassū: & hoc est meū refrigerium: & noluerūt audire. Et erit eis verbū dn̄i māda remanda: māda remanda: expecta reexpecta: expecta reexpecta: modicū ibi modicum ibi: vt vadāt & cadant retrorsum: & cōterātur & illaqueētur & capiātur. Propter hoc audite vbū dn̄i viri illusores q dn̄amini sup

egypto. & adorabūt dn̄m sup montē
αἰγύπτῳ. καὶ προσκυνήσουσι τῷ κυρίῳ ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ
sctm̄ in hierl̄m.
ἅγιον ἐν ἱερουσαλήμ.

Ca.28.

Ve corone iniurie mercenarii ephra
Οὐαὶ τῷ στεφάνῳ τῆς ὕβρεως οἱ μισθωτοὶ ἐφρα=
im flos cadēs de gloria sup verticē
ΐμ. τὸ ἄνθος τὸ ἐκπεσὸν τῆς δόξης ἐπὶ τῆς κορυφῆς
montis pinguis. ebrii sine vino. ecce
τοῦ ὄρους τοῦ παχέος. οἱ μεθύοντες ἄνευ οἴνου. ἰδοὺ
fortis & dur9 furor dn̄i sicut grādo q̄ descen
ἰσχυρὸς καὶ σκληρὸς ὁ θυμὸς κυρίου ὡς χάλαζα κατα=
dit nō h̄ns vmbraculū violēter decidēs. sicut
φερομένη οὐκ ἔχουσα σκέπην βίᾳ καταφερομένη. ὡς
aque multa multitudo trahēs regionē in terra faci
ὕδατος πολὺ πλῆθος σῦρον χώραν. ἐν τῇ γῇ ποιή=
et requiē manib9. & pedib9 cōcul
σει ἀνάπαυσιν ταῖς χερσί. καὶ τοῖς ποσὶ κατα=
cabitur corona iniurie. mercenarii
πατηθήσεται ὁ στέφανος τῆς ὕβρεως. οἱ μισθωτοὶ τοῦ
ephraim & erit flos cadēs de spe
ἐφραΐμ. καὶ ἔσται τὸ ἄνθος τὸ ἐκπεσὸν τῆς ἐλπίδος
glie in sūmitate mōtis excelsi. sicut p
τῆς δόξης ἐπ' ἄκρου τοῦ ὄρους τοῦ ὑψηλοῦ. ὡς πρό=
cox ficus: vidēs eā: priusq̄ in manū eā
δρομος σύκου, ὁ ἰδὼν αὐτό, πρὶν εἰς τὴν χεῖρα αὐτὸ
capiat: volet illā deuorare. die illa
λαβεῖν, θελήσει αὐτὸ καταπιεῖν. τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ
erit dn̄s sabaoth corona spei orna
ἔσται κύριος σαβαὼθ ὁ στέφανος τῆς ἐλπίδος ὁ πλα=
ta glie: relicto meo pplo & de
κεὶς τῆς δόξης, τῷ καταλειφθέντι μου λαῷ καὶ κα=
relinquet in spū iudicii sup iudiciū. &
ταλειφθήσεται ἐν πνεύματι κρίσεως ἐπὶ κρίσιν. καὶ
fortitudinē phibētiū iterficere. hi eni vino decepti
ἰσχὺν κωλυόντων ἀνελεῖν. οὗτοι γὰρ οἴνῳ πεπλανη=
sunt. errauerūt ppter sicerā sacerdos & p
μένοι εἰσίν. ἐπλανήθησαν διὰ τὸ σίκερα. ἱερεὺς καὶ προ
pheta exciderūt mēte ppter vinū. vacillauerūt ab
φήτης ἐξέστησαν διὰ τὸν οἶνον. ἐσείσθησαν ἀπὸ τῆς
ebrietate sicere: errauerūt. hoc est phasma.
μέθης τοῦ σίκερα, ἐπλανήθησαν. τοῦτό ἐστι φάσμα.
maledictio comedet hoc cōsiliū. hoc eni cōsiliū p
ἀρὰ ἔδεται ταύτην τὴν βουλήν. αὕτη γὰρ ἡ βουλὴ ἕνε
pter auariciā. cui annūciauim9 mala. & cui
κεν πλεονεξίας. τίνι ἀνηγγείλαμεν κακά. καὶ τίνι
annūciauim9 nūciū. ablactati a
ἀνηγγείλαμεν ἀγγελίαν. οἱ ἀπογεγαλακτισμένοι ἀπὸ
lacte. & abstracti ab ubere. tribulatio
γάλακτος. καὶ οἱ ἀπεσπασμένοι ἀπὸ μαστοῦ. θλί=
nē sup tribulationē. expecta spē sup spē
ψιν ἐπὶ θλίψιν. προσδέχου ἐλπίδα ἐπ' ἐλπί
adhuc parū adhuc parū: ppter irrisionē labio
δι ἔτι μικρὸν ἔτι μικρόν, διὰ φαυλισμὸν χειλέ=
rū. ppter linguā alterā q2 loquēt pplo
ων. διὰ γλώσσης ἑτέρας ὅτι λαλήσουσι τῷ λαῷ τού=
huic dicētes ei. hec requies esurien
τῳ λέγοντες αὐτῷ. τοῦτο τὸ ἀνάπαυμα τῷ πεινῶν=
ti & hec cōtritio: & nō voluerūt audire. &
τι καὶ τοῦτο τὸ σύντριμμα, καὶ οὐκ ἠθέλησαν ἀκούειν. καὶ
erit eis sermo dei: tribulatio sup tribulationē: spes
ἔσται αὐτοῖς τὸ λόγιον τοῦ θεοῦ, θλῖψις ἐπὶ θλῖψιν, ἐλπὶς
sup spē: adhuc parū adhuc parū. vt vadāt &
ἐπ' ἐλπίδι, ἔτι μικρὸν ἔτι μικρόν. ἵνα πορευθῶσι καὶ
cadāt in retro: & periclitent & cōte
πέσωσιν εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ κινδυνεύσωσι καὶ συντρι
rantur & capiātur: ppter hoc audite ver
βήσονται καὶ ἁλώσονται, διὰ τοῦτο ἀκούσατε λό=
bū dn̄i viri tribulati. & pricipes
γον κυρίου ἄνδρες τεθλιμμένοι. καὶ οἱ ἄρχοντες

1.Cor. 14.d.

ppli hui9 in hierl̄m. q2 dixistis feci
τοῦ λαοῦ τούτου ἐν ἱερουσαλήμ. ὅτι εἴπατε ἐποιή=
mus testamētū cū iferno: & cū morte
σαμεν διαθήκην μετὰ τοῦ ᾅδου, καὶ μετὰ τοῦ θανάτου
pactū. tēpestas irruēs si ptrāsierit: nō veniet
συνθήκην καταιγὶς φερομένη ἐὰν παρέλθῃ, οὐ μὴ ἔλθῃ
nobis. posuim9 mēdaciū spē nostrā: & mēda
ἡμῖν. ἐθήκαμεν ψεῦδος τὴν ἐλπίδα ἡμῶν, καὶ τῷ ψεύ
cio ptegemur. ppter hoc sic dicit dn̄s:
δει σκεπασθησόμεθα. διὰ τοῦτο οὕτως λέγει κύριος,
ecce ego imittā in fundamēta siō lapidē pciosum
ἰδοὺ ἐγὼ ἐμβαλῶ εἰς τὰ θεμέλια σιὼν λίθον πολυτελῆ
electū angularē pciosum in fundamēta ei9.
ἐκλεκτὸν ἀκρογωνιαῖον ἔντιμον εἰς τὰ θεμέλια αὐτῆς.
& credēs in eo nō cōfundetur. & ponā
καὶ ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ οὐ μὴ καταισχυνθῇ. καὶ θήσω
iudiciū in spem. at mīa mea in stateras:
κρίσιν εἰς ἐλπίδα. ἡ δὲ ἐλεημοσύνη μου εἰς σταθμούς,
& q̄ credūt frustra mēdacio. q2 nō ptrāsi=
καὶ οἱ πεποιθότες μάτην ψεύδει. ὅτι οὐ μὴ παρέλ
bit vos tēpestas & nō auferet vobis testamētū
θῃ ὑμᾶς καταιγὶς καὶ μὴ ἀφέλῃ ὑμῶν τὴν διαθήκην τοῦ
mortis & spes vr̄a q̄ ad ifernū nō per=
θανάτου καὶ ἡ ἐλπὶς ὑμῶν ἡ πρὸς τὸν ᾅδην οὐ μὴ ἐμ
manebit. tēpestas veniēs si ptrāsierit: eritis ei
μείνῃ. καταιγὶς φερομένη ἐὰν παρέλθῃ, ἔσεσθε αὐτῇ
in cōculcationē. cū ptransierit: tollet vos mane
εἰς καταπάτημα. ὅταν παρέλθῃ, λήψεται ὑμᾶς πρωῒ
mane ptransibit vos: & in nocte erit spes
πρωῒ παρελεύσεται ὑμᾶς, καὶ ἐν νυκτὶ ἔσται ἐλπὶς
mala. discite audire āgustiati. nō possum9
πονηρά. μάθετε ἀκούειν στενοχωρούμενοι. οὐ δυνάμεθα
pugnare. ipsi aūt infirmamur vt nos cōgregemur. sicut
μάχεσθαι. αὐτοὶ δὲ ἀσθενοῦμεν τοῦ ἡμᾶς συναχθῆναι. ὡς
mōs impiorū cōsurget. & erit in valle
ὄρος ἀσεβῶν ἀναστήσεται. καὶ ἔσται ἐν τῇ φάραγγι
gabaon. cū furore faciet opa sua ama
γαβαών. μετὰ θυμοῦ ποιήσει τὰ ἔργα αὐτοῦ πι=
ritudis op9. at furor ei9 aliene utetur. &
κρίας ἔργον. ὁ δὲ θυμὸς αὐτοῦ ἀλλοτρίως χρήσεται. καὶ
amaritudo ei9 aliena. & vos ne letemi
ἡ πικρία αὐτοῦ ἀλλοτρία. καὶ ὑμεῖς μὴ εὐφρανθεί=
ni: neq2 cōfortētur vobis vincula. q2 cōsu
ητε, μηδὲ ἰσχυσάτωσαν ὑμῖν οἱ δεσμοί. διότι συντετε
matas & abbreuiatas res audiui a
λεσμένα καὶ συντετμημένα πράγματα ἤκουσα παρὰ
dn̄o deo sabaoth q̄ faciet sup oēm terrā.
κυρίου θεοῦ σαβαὼθ ἃ ποιήσει ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν.
aurib9 pcipite & audite vocē meā: attēdite &
ἐνωτίζεσθε καὶ ἀκούετε τῆς φωνῆς μου, προσέχετε καὶ
audite sermōes meos. nūqd tota die debet
ἀκούετε τῶν λόγων μου. μὴ ὅλην τὴν ἡμέραν μέλλει
arans arare? aut semē pparare anteq̄ ppa
ὁ ἀροτριῶν ἀροτριᾶν; ἢ σπόρον προετοιμάσαι πρὶν ἐργά
ret terrā? nōne cū cōplanauerit ei9 faci=
σασθαι τὴν γῆν; οὐχ ὅταν ὁμαλίσῃ αὐτῆς τὸ πρόσω=
em tūc seminat paruū git aut cyminū: & rur
πον τότε σπείρει μικρὸν μελάνθιον ἢ κύμινον. καὶ πά
sum seminat triticū & ordeū & far in finib9
λιν σπείρει πυρὸν καὶ κριθὴν καὶ ζέαν ἐν τοῖς ὁρίοις
tuis. & erudieris iudicio dei tui & letabe
σου. καὶ παιδευθήσῃ κρίματι θεοῦ σου καὶ εὐφραν
ris. nō eni cū duricia mūdatur git
θήσῃ. οὐ γὰρ μετὰ σκληρότητος καθαίρεται μελάνθιον
neq2 rota plaustri circuet sup cyminū: sz
οὐδὲ τροχὸς ἁμάξης περιάξει ἐπὶ τὸ κύμινον, ἀλλὰ
virga excutietur git. at cyminū cū
ῥάβδῳ ἐκτινάσσεται τὸ μελάνθιον. τὸ δὲ κύμινον μετὰ
pane comedetur. nō eni in eternū ego ira
ἄρτου βρωθήσεται. οὐ γὰρ εἰς τὸν αἰῶνα ἐγὼ ὀργι=
scar vobis.
σθήσομαι ὑμῖν.

Amos 9.c. — Ro. 9.g — 8.10.f.

populum meum qui est in hierusalem. Dixistis enim: percussimus fedus cum morte: & cum inferno fecimus pactum. Flagellum inundās cum transierit: nō veniet sup nos: quia posuim9 mēdaciū spem nostrā: & mēdacio ptecti sumus. Idcirco hec dicit dn̄s deus. Ecce ego mittā in fundamētis siō lapidē: lapidē probatū: angularē pciosum: in fūdamēto fūdatū. Qui crediderit non festinet. Et ponā in pondere iudiciū: & iusticiā in mēsura. Et subuertet grādo spē mēdacii: & ptectionem aque inūdabūt: & delebitur fedus vr̄m cū morte: & pactū vr̄m cū inferno nō stabit. Flagellum inundās cum transierit: eritis ei in cōculcationē. Quācumq3 pertrāsierit: tollet vos: quoniā mane diluculo pertransibit in die & in nocte: & tantummodo sola vexatio intellectū dabit auditui. Coangustatū est eni stratū: ita vt alter decidat: & palliū breue vtrūq3 operire non pōt. Sicut eni in monte diuisionū stabit dn̄s: sic in valle q̄ est in gabaō irascetur vt faciat opus suum: alienum est opus eius: vt operetur opus suū. Peregrinū est opus ei9 ab eo. Et nunc nolite illudere ne forte cōstringātur vīcula vr̄a. Consumationē enim & abbreuiationē audiui a domino deo exercituū sup vniuersam terram. Auribus pcipite & audite vocē meā: attendite & audite eloquiū meū. Nunqd tota die arabit arans vt serat: proscindet & sarriet humū suā? Nonne cum adequauerit faciem eius: seret git & cyminū sparget: & ponet triticū p ordinē & ordeum & milium & viciam in finibus suis. Et erudiet illū in iudicio: deus su9 docebit illum. Non enim in serris triturabitur git: nec rota plaustri sr̄ cyminū circuibit: sz i virga excutietur git: & cyminū i baculo: panis aūt cōminuetur. Verū non in perpetuū triturās triturabit illū:

העם הזה אשר בירושלם׃ כי
אמרתם כרתנו ברית את מות
ועם שאול עשינו חזה שוט
שוטף כי יעבר לא יבואנו כי
שמנו כזב מחסנו ובשקר נסתרנו׃
לכן כה אמר אדני יהוה הנני
יסד בציון אבן אבן בחן פנת
יקרת מוסד מוסד המאמין לא
יחיש׃ ושמתי משפט לקו וצדקה
למשקלת ויעה ברד מחסה כזב
וסתר מים ישטפו׃ וכפר בריתכם
את מות וחזותכם את שאול
לא תקום שוט שוטף כי יעבר
והייתם לו למרמס׃ מדי עברו
יקח אתכם כי בבקר בבקר יעבר
ביום ובלילה והיה רק זועה
הבין שמועה׃ כי קצר המצע
מהשתרע והמסכה צרה כהתכנס׃
כי כהר פרצים יקום יהוה
כעמק בגבעון ירגז לעשות
מעשהו זר מעשהו ולעבד
עבדתו נכריה עבדתו׃ ועתה אל
תתלוצצו פן יחזקו מוסריכם
כי כלה ונחרצה שמעתי מאת
אדני יהוה צבאות על כל הארץ׃
האזינו ושמעו קולי הקשיבו
ושמעו אמרתי׃ הכל היום יחרש
החרש לזרע יפתח וישדד אדמתו׃
הלוא אם שוה פניה והפיץ
קצח וכמן יזרק ושם חטה שורה
ושערה נסמן וכסמת גבלתו׃
ויסרו למשפט אלהיו יורנו׃ כי
לא בחרוץ יודש קצח ואופן
עגלה על כמן יוסב כי במטה
יחבט קצח וכמן בשבט׃ לחם
יודק כי לא לנצח אדוש ידושנו

Tex. he. Esa. xxix.

והמם גלגל עגלתו ופרשיו לא
ידוקנו: גם זאת מעם יהוה צבאות
יצאה הפליא עצה הגדיל תושיה:
הוי אריאל אריאל

Cap. xxix.

קרית חנה דוד ספו שנה על
שנה חגים ינקפו: והציקותי
לאריאל והיתה תאניה ואניה
והיתה לי כאריאל: וחניתי כדור
עליך וצרתי עליך מצב והקימתי
עליך מצרות: ושפלת מארץ
תדברי ומעפר תשח אמרתך
והיה כאוב מארץ קולך ומעפר
אמרתך תצפצף: והיה כאבק
דק המון זריך וכמץ עבר המון
עריצים והיה לפתע פתאם:
מעם יהוה צבאות תפקד ברעם
וברעש וקול גדול סופה וסערה
ולהב אש אוכלה: והיה כחלום
חזון לילה המון כל הגוים הצבאים
על אריאל וכל צביה ומצדתה
והמציקים לה: והיה כאשר
יחלם הרעב והנה אוכל והקיץ
וריקה נפשו וכאשר יחלם הצמא
והנה שותה והקיץ והנה עיף
ונפשו שוקקה כן יהיה המון
כל הגוים הצבאים על הר ציון:
התמהמהו ותמהו השתעשעו
ושעו שכרו ולא יין נעו ולא
שכר: כי נסך עליכם יהוה רוח
תרדמה ויעצם את עיניכם
את הנביאים ואת ראשיכם
החזים כסה: ותהי לכם חזות
הכל כדברי הספר החתום אשר
יתנו אתו אל יודע הספר לאמר
קרא נא זה ואמר לא אוכל
כי חתום הוא: ונתן הספר על

Primitiua heb.: גלל · דקק · פלא יעץ · ישה · קרה ספה · חגג נקף · צוק היה · אנה חנה · צור יצב · קום צור · דבר · שחח · צפצף · המן זרה · מוץ · פקד · גדל · חלם · חזה · צבא צוד · צוק · חלם אכל · קוץ · שתה · היה · מהמה · שעשע · שוע נוע · רדם עצם · נבא · חזה היה · חזה חתם · נתן ידע · יכל

Trãsla. B. Hie.

neq̧ vexabit eum rota plaustri nec vngulis suis cõminuet eum. Et hoc a domino deo exercituũ exiuit vt mirabile faceret consiliũ: & magnificaret iusticiam. 29.

Ve ariel ariel ciuitas quam expugnauit dauid. Addit? est annus ad annũ: solemnitates euolute sunt. Et circũuallabo ariel: & erit tristis & merens et erit mihi quasi ariel. Et circũdabo q̃si spherã in circuitu tuo: & iaciã cõtra te aggerẽ & munimẽta ponã in obsidionẽ tuã. Hũiliaberis: de terra loqueris: & de humo audietur eloquiũ tuũ. Et erit q̃si phytonis de terra vox tua: & de humo eloquium tuum mussitabit: & erit sicut puluis tenuis multitudo vẽtilantiũ te: & sicut fauilla ptrãsiẽs multitudo eorũ q cõtra te pualuerũt. Eritq̧ repẽte: cõfestim a dño exercituũ visitabitur in tonitruo & cõmotione terre: & voce magna turbinis & tẽpestatis: & flãma ignis deuorãtis. Et erit sicut somniũ visionis nocturne m̃titudo oĩm gẽtiũ q̃ dimicauerũt cõtra ariel: & oẽs q militauerũt & obsederũt & p̃ualuerũt aduersus eã. Et sicut somniat esuriẽs & comedit: cũ aũt fuerit expgefactus vacua ẽ aĩa ei?. Et sicut somniat sitiens & bibit: & postq̃ fuerit expgefactus adhuc sitit: & anima eius vacua est: sic erit multitudo oĩm gentiũ q̃ dimicauerunt cõtra montẽ sion. Obstupescite & ammiramini: fluctuate & vacillate: inebriamini & nõ a vino: mouemini & nõ ab ebrietate: qm̃ miscuit vobis dñs spm̃ soporis. Claudet oculos vestros: prophetas & principes vestros qui vident visiones operiet. Et erit vobis visio omniũ sicut verba libri signati: quem cum dederint scienti litteras: dicent: lege istum: & respondebit nõ possũ: signat? est enĩ. Et dabitur liber

Trãs. Gre. lxx. cũ interp. latina.

nec vox amaritudinis mee cõculcabit vos. τ
οὐδὲ φωνὴ τῆς πικρίας μου καταπατήσει ὑμᾶς. καὶ
hec a dño sabaoth egressa sũt portẽta.
ταῦτα παρὰ κυρίου σαβαὼθ ἐξῆλθεν τὰ τέρατα.
inite cõsiliũ. exaltate vanã cõsolationẽ.
βουλεύσασθε. ὑψώσατε ματαίαν παράκλησιν. Ca. 29
Ve ciuitas ariel. quã dauid expugnauit: cõ
Οὐαὶ πόλις ἀριήλ. ἣν δαυὶδ ἐπολέμησεν, συ-
gregate germina ãnũ sup annũ. comedetis enĩ
ναγάγετε γεννήματα ἐνιαυτὸν ἐπ' ἐνιαυτόν. φάγεσθε γὰρ
cũ moab. tribulabo enĩ ariel. τ erit eius
σὺν μωάβ. ἐκθλίψω γὰρ ἀριήλ. καὶ ἔσται αὐτῆς ἡ
fortitudo τ diuitie mihi. τ circũdabo sicut dauid
ἰσχὺς καὶ ὁ πλοῦτος ἐμοί. καὶ κυκλώσω ὡς δαυὶδ
sup te. τ circũdabo in te vallũ. τ edifica
ἐπὶ σέ. καὶ κυκλώσω εἰς σὲ χάρακα. καὶ οἰκοδομή-
bo. ponã circa te turres τ humiliabunt
σω. θήσω περὶ σὲ πύργους καὶ ταπεινωθήσονται οἱ
sermões tui in terrã. τ in terrã verba tua oc-
λόγοι σου εἰς τὴν γῆν. καὶ εἰς τὴν γῆν οἱ λόγοι σου δύ-
cidẽt. τ erit sicut loquẽtes de terra vox
σονται. καὶ ἔσται ὡς οἱ φωνοῦντες ἐκ τῆς γῆς ἡ φωνή
tua. τ vsq ad pauimẽtũ vox tua ĩfirmabit. τ
σου. καὶ πρὸς τὸ ἔδαφος ἡ φωνή σου ἀσθενήσει. καὶ
erũt sicut puluis de rota diuitie ipso
ἔσται ὡς κονιορτὸς ἀπὸ τροχοῦ ὁ πλοῦτος τῶν ἀσε-
rũ: τ sicut fauilla q rapit multitudo eorũ q oppresserũt
βῶν, καὶ ὡς χνοῦς φερόμενος πλῆθος τῶν θλιψάντων
te: τ erit sicut pũct? repẽte a dño sa
σε, καὶ ἔσται ὡς στιγμὴ παραχρῆμα παρὰ κυρίου σα-
baoth. visitatio enĩ erit cũ tonitru τ cõmotiõe
βαώθ. ἐπισκοπὴ γὰρ ἔσται μετὰ βροντῆς καὶ σεισμοῦ
τ voce magna. tẽpestas valida τ flãma i-
καὶ φωνῆς μεγάλης. καταιγὶς φερομένη καὶ φλὸξ πυ-
gnis deuorãs. τ erũt sicut ĩsomniãs in som
ρὸς κατεσθίουσα. καὶ ἔσται ὡς ὁ ἐνυπνιαζόμενος ἐν ὕπ-
nio diuitie gẽtiũ oĩm. quicũq militauerũt
νῳ ὁ πλοῦτος τῶν ἐθνῶν πάντων. ὅσοι ἐπεστράτευσαν
cõtra ariel. τ oẽs q pugnauerũt cõtra hie
ἐπὶ ἀριήλ. καὶ πάντες οἱ στρατευσάμενοι ἐπὶ ἱε-
rusalẽ τ oẽs cõgregati sup eã τ tri-
ρουσαλὴμ καὶ πάντες οἱ συνηγμένοι ἐπ' αὐτὴν καὶ οἱ θλί-
bulãtes eã. τ erũt sicut in somno bibẽtes τ
βοντες αὐτήν. καὶ ἔσονται ὡς οἱ ἐν ὕπνῳ πίνοντες καὶ
comedẽtes. τ cũ surrexerit: vanũ eorũ insomniũ.
ἔσθοντες. καὶ ἐξαναστάντων, μάταιον αὐτῶν τὸ ἐνύπνιον.
τ quẽadmodũ ĩsomniat sitiẽs τ bibẽs: τ cũ sur
καὶ ὃν τρόπον ἐνυπνιάζεται ὁ διψῶν καὶ πίνων, καὶ ἐξα-
rexerit adhuc sitit. at aĩa ei? frustra sperauit: sic
ναστὰς ἔτι διψᾷ. ἡ δὲ ψυχὴ αὐτοῦ εἰς κενὸν ἤλπισεν, οὕ-
erũt diuitie oĩm gẽtiũ: quotquot mili-
τως ἔσται ὁ πλοῦτος πάντων τῶν ἐθνῶν, ὅσοι ἐπεστρά-
tauerũt cõtra mõtẽ sion. deficite, obstupescite τ ine-
τευσαν ἐπὶ τὸ ὄρος σιών. ἐκλύθητε, ἔκστητε καὶ κραι-
briamini nõ a sicera neq a vino. qz pota-
πάλησατε οὐκ ἀπὸ σίκερα οὐδὲ ἀπὸ οἴνου. ὅτι πεπό-
uit vos dñs spũ cõpũctionis. τ claudet
τικεν ὑμᾶς κύριος πνεύματι κατανύξεως. καὶ καμμύσει
oculos eorũ τ pphetarũ suorũ τ
τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν καὶ τῶν προφητῶν αὐτῶν καὶ τῶν
principũ suorũ vidẽtes abscõdita. τ erũt vobis
ἀρχόντων αὐτῶν οἱ ὁρῶντες τὰ κρυπτά. καὶ ἔσονται ὑμῖν
oĩa verba hec sicut verba libri
πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα ὡς οἱ λόγοι τοῦ βιβλίου
signati hui? cuicũq dederit illũ homi
τοῦ ἐσφραγισμένου τούτου ὃ ἐὰν δῶσιν αὐτὸ ἀνθρώ-
ni scienti lras dicẽtes: lege ista.
πῳ ἐπισταμένῳ γράμματα λέγοντες, ἀνάγνωθι ταῦτα.
τ dicet. nõ possum legere signatũ est enĩ. τ
καὶ ἐρεῖ. οὐ δύναμαι ἀναγνῶναι ἐσφράγισται γάρ. καὶ
dabitur liber iste in manus hoĩs
δοθήσεται τὸ βιβλίον τοῦτο εἰς χεῖρας ἀνθρώπου

A B C D

Trãsla. gre. lxx. cũ iter. latina.

nõ scietis lras: τ dicet ei. lege hoc.
μὴ ἐπισταμένου γράμματα, καὶ ἐρεῖ αὐτῷ. ἀνάγνωθι τοῦτο.
τ dicet nõ scio lras. τ ait dñs. appropi
καὶ ἐρεῖ οὐκ ἐπίσταμαι γράμματα. καὶ εἶπε κύριος. ἐγγί-
ãt mihi pplo iste ore suo: labiis honorãt
ζει μοι ὁ λαὸς οὗτος στόματι αὐτοῦ, τοῖς χείλεσι τιμῶσί
me. at cor eorũ lõge abest a me. frustra aũt
με. ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ. μάτην δὲ
colũt me: docẽtes p̃cepta hoim τ
σέβονταί με, διδάσκοντες ἐντάλματα ἀνθρώπων καὶ δι-
doctrinas. ppterea ecce ego addã vt trãsferã
δασκαλίας. διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ προσθήσω τοῦ μεταθεῖ-
pplm istũ. τ trãsferã eos. τ pdã
ναι τὸν λαὸν τοῦτον. καὶ μεταθήσω αὐτούς. καὶ ἀπολῶ
sapiẽtiã sapiẽtũ τ itellectũ prudẽtiũ abscõ
τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν καὶ τὴν σύνεσιν τῶν συνετῶν κρύ-
dã. ve pfundũ cõsiliũ faciẽtes τ nõ p dñm. ve
ψω. οὐαὶ βαθεῖαν βουλὴν ποιοῦντες καὶ οὐ διὰ κυρίου. οὐ-
in abscõdito cõsiliũ faciẽtes τ erũt i tenebris ope
αὶ οἱ ἐν κρυφῇ βουλὴν ποιοῦντες καὶ ἔσται ἐν σκότει τὰ ἔρ-
ra eorũ. τ dicẽt qs nos vidit: τ qs nos
γα αὐτῶν. καὶ ἐροῦσι τίς ἡμᾶς ἑώρακε; καὶ τίς ἡμᾶς
cognoscet: aut q̃ nos facim?. nõne vt lutũ
γνώσεται; ἢ ἃ ἡμεῖς ποιοῦμεν. οὐχ ὡς ὁ πηλὸς τοῦ
figuli reputabimini: nũqd dicet figmentũ ficto-
κεραμέως λογισθήσεσθε; μὴ ἐρεῖ τὸ πλάσμα τῷ πλά-
ri nõ tu me plasmasti: aut factura fictori
σαντι οὐ σύ με ἔπλασας; ἢ τὸ ποίημα τῷ ποιήσαν-
nõ sapiẽter me fecisti: nõ adhuc parũ τ transfe-
τι οὐ συνετῶς με ἐποίησας; οὐκέτι μικρὸν καὶ μετα-
retur liban? q̃si mõs chermel. τ mõs
τεθήσεται ὁ λίβανος ὡς τὸ ὄρος τὸ χερμέλ. καὶ τὸ ὄρος
chermel in syluã reputabit: τ audiẽt
τὸ χερμὲλ εἰς δρυμὸν λογισθήσεται; καὶ ἀκούσονται
in die illa surdi verba libri. τ q̃ in
ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ κωφοὶ λόγους βιβλίου. καὶ οἱ ἐν τῷ
tenebris τ q̃ in nebula. oculi cecorũ videbũt
σκότει καὶ οἱ ἐν τῇ ὁμίχλῃ. ὀφθαλμοὶ τυφλῶν ὄψονται
τ exultabũt medici ppter dñm in letitia. τ
καὶ ἀγαλλιάσονται οἱ πτωχοὶ διὰ κύριον ἐν εὐφροσύνῃ. καὶ
spe destituti hoĩes iplebunt leti-
ἀπηλπισμένοι τῶν ἀνθρώπων ἐμπλησθήσονται εὐφροσύ-
tia. defecit iniqu? τ periit superb?. τ exter
νης. ἐξέλιπεν ἄνομος καὶ ἀπώλετο ὑπερήφανος. καὶ ἐξω-
minati sunt iniq̃ agẽtes p malitia τ faciẽtes
λοθρεύθησαν οἱ ἀνομοῦντες ἐπὶ κακίᾳ καὶ οἱ ποιοῦντες
peccare hoĩes i verbo. oẽs aũt arguen-
ἁμαρτεῖν ἀνθρώπους ἐν λόγῳ. πάντας δὲ τοὺς ἐλέγχον-
tes in portis offensionẽ ponẽt. τ obliquauerũt
τας ἐν πύλαις πρόσκομμα θήσουσι. καὶ ἐπλαγίασαν
in iniqs iustũ. ppter hoc hec dicit dñs sup
ἐπ' ἀδίκοις δίκαιον. διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος ἐπὶ
domũ iacob quã separauit ex abraam. nõ mõ cõfun
τὸν οἶκον ἰακὼβ ὃν ἀφώρισεν ἐξ ἀβραάμ. οὐ νῦν αἰσχυν-
detur iacob: neq nũc faciẽ mutabit is-
θήσεται ἰακώβ, οὐδὲ νῦν τὸ πρόσωπον μεταβαλεῖ ἰσ-
rael. sed cũ viderit filios suos opa mea:
ραήλ. ἀλλ' ὅταν ἴδωσι τὰ τέκνα αὐτῶν τὰ ἔργα μου,
ppt me sctificabũt nomẽ meũ. τ sctificabũt san
δι' ἐμὲ ἁγιάσουσι τὸ ὄνομά μου. καὶ ἁγιάσουσι τὸν ἅγι-
ctũ iacob. τ deũ israel timebũt. τ
ον ἰακώβ. καὶ τὸν θεὸν τοῦ ἰσραὴλ φοβηθήσονται. καὶ
scient spũ errãtes itelligẽtiã. at
γνώσονται οἱ τῷ πνεύματι πλανώμενοι σύνεσιν. οἱ δὲ
mussitatores discent obedire. τ lingue
γογγύζοντες μαθήσονται ὑπακούειν. καὶ αἱ γλῶσσαι αἱ
balbutiẽtes discẽt loqui pacẽ.
ψελλίζουσαι μαθήσονται λαλεῖν εἰρήνην. Ca. 30.
Ve filii apostate hec dicit dñs. τ feci
Οὐαὶ τέκνα ἀποστάται τάδε λέγει κύριος. καὶ ἐποιήσα-
stis cõsiliũ nõ p me τ pactũ nõ p spũ meũ.
τε βουλὴν οὐ δι' ἐμοῦ καὶ συνθήκην οὐ διὰ τοῦ πνεύματός μου.

Mat. 15. a. Marci 7. a. · 1. Cor. 1. c. · Eccl. 13. b. · Infra. 31. c.

E F G A

Trãsla. B. Hie.

nescienti litteras: diceturq̧ ei: lege: & respondebit: nescio litteras. Et dixit dominus. Eo q appropinquat pplus iste ore suo: & labiis suis glorificat me: cor aũt ei? longe est a me: & timuerunt me mandato hominum & doctrinis: ideo ecce ego addam vt ammirationẽ faciam populo huic miraculo grãdi & stupẽdo. Peribit enĩ sapiẽtia a sapiẽtib? eius: & itellect? prudẽtiũ ei? abscõdetur. Ve q pfundi estis corde vt a dño abscondatis cõsiliũ quorum sunt in tenebris opera: & dicunt. Quis videt nos & quis nouit nos? Peruersa est hec vrã cogitatio: q̃si si lutũ cõtra figulũ cogitet & dicat op? factori suo: nõ fecisti me: & figmentũ dicat fictori suo: non intelligis. Nõne adhuc in modico & in breui cõuertetur liban? in chermel: & chermel in saltũ reputabitur. Et audient in die illa surdi verba libri: & de tenebris & caligine oculi cecorum videbunt. Et addent mites in domino leticiã: & pauperes homines in sancto israel exultabũt: qm̃ defecit qui p̃ualebat: cõsumatus ẽ illusor: & succisi sunt oẽs q vigilabãt sup iniqtatẽ q peccare faciebãt hoĩes in verbo: & arguentẽ in porta supplãtabit: & declinauerũt frustra a iusto. Propter hoc hec dicit dñs ad domũ iacob q redemit abraã. Nõ modo cõfundetur iacob: nec modo vult? eius erubescet: sed cũ viderit filios suos opa manuũ mearũ in medio sui sanctificantes nomẽ meũ: & sctificabunt sanctum iacob & deum israel predicabunt & scient errantes spiritu intellectum: & mussitatores discent legem.

30.

Ve filii desertores dicit dominus vt faceretis consilium & non ex me: & ordiremini telã & non per spiritũ meũ:

Tex. heb. Esa. xxx.

אשר לא ידע ספר לאמר קרא
נא זה ואמר לא ידעתי ספר:
ויאמר אדני יען כי נגש העם
הזה בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו
רחק ממני ותהי יראתם אתי
מצות אנשים מלמדה: לכן הנני
יוסף להפליא את העם הזה
הפלא ופלא ואבדה חכמת חכמיו
ובינת נבניו תסתתר: הוי
המעמיקים מיהוה לסתר עצה
והיה במחשך מעשיהם ויאמרו
מי ראנו ומי ידענו: הפככם אם
כחמר היצר יחשב כי יאמר
מעשה לעשהו לא עשני ויצר
אמר ליצרו לא הבין: הלוא עוד
מעט מזער ושב לבנון לכרמל
והכרמל ליער יחשב: ושמעו ביום
ההוא החרשים דברי ספר
ומאפל ומחשך עיני עורים
תראינה: ויספו ענוים ביהוה
שמחה ואביוני אדם בקדוש
ישראל יגילו: כי אפס עריץ וכלה
לץ ונכרתו כל שקדי און: מחטיאי
אדם בדבר ולמוכיח בשער
יקשון ויטו בתהו צדיק: לכן כה
אמר יהוה אל בית יעקב אשר
פדה את אברהם לא עתה יבוש
יעקב ולא עתה פניו יחורו: כי
בראתו ילדיו מעשה ידי בקרבו
יקדישו שמי והקדישו את קדוש
יעקב ואת אלהי ישראל יעריצו:
וידעו תעי רוח בינה ורוגנים
ילמדו לקח:

Cap. xxx.

הוי בנים סוררים
נאם יהוה לעשות עצה ולא
מני ולנסך מסכה ולא רוחי

Primitiua heb.: אמר · פה שפה · היה · צוה למד · יסף פלא · סתר · עמק יעץ · חשך עשה · אמר ראה · חשב · עשה · בין · זער שוב · ראה ענה · אבה קדש · גול ערץ · לוץ כרת · חטא יכח · קוש נטה · תהה צדק · בוש · כנה חור · ראה עשה · קדש · ערץ · תעה בין · למד · עשה יעץ · נסך

Tex.heb.Esa.xxx.

לְמַעַן סְפוֹת חַטָּאת עַל חַטָּאת ׃
הַהֹלְכִים לָרֶדֶת מִצְרַיִם וּפִי לֹא
שָׁאָלוּ לָעוֹז בְּמָעוֹז פַּרְעֹה וְלַחְסוֹת
בְּצֵל מִצְרָיִם ׃ וְהָיָה לָכֶם מָעוֹז
פַּרְעֹה לְבֹשֶׁת וְהֶחָסוּת בְּצֵל מִצְרַיִם
לִכְלִמָּה ׃ כִּי הָיוּ בְצֹעַן שָׂרָיו
וּמַלְאָכָיו חָנֵס יַגִּיעוּ ׃ כֹּל הִבְאִישׁ
עַל עַם לֹא יוֹעִילוּ לָמוֹ לֹא לְעֵזֶר
וְלֹא לְהוֹעִיל כִּי לְבֹשֶׁת וְגַם
לְחֶרְפָּה ׃ מַשָּׂא בַּהֲמוֹת נֶגֶב בְּאֶרֶץ
צָרָה וְצוּקָה לָבִיא וָלַיִשׁ מֵהֶם
אֶפְעֶה וְשָׂרָף מְעוֹפֵף יִשְׂאוּ עַל
כֶּתֶף עֲיָרִים חֵילֵיהֶם וְעַל דַּבֶּשֶׁת
גְּמַלִּים אוֹצְרֹתָם עַל עָם לֹא יוֹעִילוּ ׃
וּמִצְרַיִם הֶבֶל וָרִיק יַעְזֹרוּ לָכֵן
קָרָאתִי לָזֹאת רַהַב הֵם שָׁבֶת ׃
עַתָּה בּוֹא כָתְבָהּ עַל לוּחַ אִתָּם וְעַל
סֵפֶר חֻקָּהּ וּתְהִי לְיוֹם אַחֲרוֹן
לָעַד עַד עוֹלָם ׃ כִּי עַם מְרִי הוּא
בָּנִים כֶּחָשִׁים בָּנִים לֹא אָבוּ שְׁמוֹעַ
תּוֹרַת יְהוָה ׃ אֲשֶׁר אָמְרוּ לָרֹאִים
לֹא תִרְאוּ וְלַחֹזִים לֹא תֶחֱזוּ לָנוּ
נְכֹחוֹת דַּבְּרוּ לָנוּ חֲלָקוֹת חֲזוּ
מַהֲתַלּוֹת ׃ סוּרוּ מִנֵּי דֶרֶךְ הַטּוּ מִנֵּי
אֹרַח הַשְׁבִּיתוּ מִפָּנֵינוּ אֶת קְדוֹשׁ
יִשְׂרָאֵל ׃ לָכֵן כֹּה אָמַר קְדוֹשׁ
יִשְׂרָאֵל יַעַן מָאָסְכֶם בַּדָּבָר הַזֶּה
וַתִּבְטְחוּ בְּעֹשֶׁק וְנָלוֹז וַתִּשָּׁעֲנוּ
עָלָיו ׃ לָכֵן יִהְיֶה לָכֶם הֶעָוֹן הַזֶּה
כְּפֶרֶץ נֹפֵל נִבְעֶה בְּחוֹמָה נִשְׂגָּבָה
אֲשֶׁר פִּתְאֹם לְפֶתַע יָבוֹא שִׁבְרָהּ ׃
וּשְׁבָרָהּ כְּשֵׁבֶר נֵבֶל יוֹצְרִים כָּתוּת
לֹא יַחְמֹל וְלֹא יִמָּצֵא בִמְכִתָּתוֹ
חֶרֶשׂ לַחְתּוֹת אֵשׁ מִיָּקוּד וְלַחְשֹׂף
מַיִם מִגֶּבֶא ׃ כִּי כֹה אָמַר אֲדֹנָי
יְהוִה קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּבָה

Trãsla.B.Hie.

vt adderetis peccatum super peccatum. Qui ambulatis vt descẽdatis in egyptũ: & os meũ nõ interrogastis: sperãtes auxiliũ in fortitudine pharaonis & hñtes fiduciã in vmbra egypti: & erit vobis fortitudo pharaonis in cõfusionẽ: & fiducia vmbre egypti in ignominiã. Erãt enĩ in taphnis principes tui & nuncii tui vsq3 ad thanes puenerũt. Oẽs confusi sunt sup pplo q eis pdesse nõ potuit. Nõ fuerũt in auxiliũ & in aliquã vtilitatẽ: sed in cõfusionẽ & in opprobriũ. Onus iumẽtorũ austri. In terra tribulatiõis & angustie: leena & leo ex eis vipera: & regulus volãs: portãtes sup humeros iumẽtorũ diuitias suas: & sup gibbum camelorũ thesauros suos ad populũ q eis pdesse non poterit. Egypt⁹ enĩ frustra & vane auxiliabitur. Ideo clamaui sup hoc superbia tm̃ est: quiesce. Nunc ingressus scribe ei sup buxũ: & in libro diligẽter exara illud: & erit in die nouissimo in testimoniũ vsq3 in eternũ. Populus enĩ ad iracũdiã puocãs est: & filii mẽdaces: filii nolẽtes audire legem domini. Qui dicunt videntibus nolite videre: & aspiciẽtib⁹: nolite aspicere nobis ea q recta sunt. Loquimini nobis placẽtia: videte nobis errores: auferte a me viã: declinate a me semitam: cesset a facie nostra sanctus israel. Propterea hec dicit sanctus isrl. Pro eo q reprobastis verbum hoc & sperastis in calũnia & in tumultu: & innixi estis super eo: ppterea erit vobis iniquitas hec sicut interruptio cadẽs & requisita in muro excelso. Qm̃ subito dum non speratur veniet cõtritio eius: & cõminuetur sicut conteritur lagena figuli cõtritione perualida & nõ inuenietur de fragmẽtis ei⁹ testa in q portetur igniculus de incẽdio: aut hauriatur parũ aque de fouea: quia hec dicit dñs deus sanctus israel. Si reuertamini

Trãs.Gre.lxx.cũ iter.latina.

addere pctã sup pctã euntes desc
προσθεῖναι ἁμαρτίας ἐφ' ἁμαρτίαις. οἱ πορευόμενοι κα
cendere in egyptũ. me aũt nõ interrogauerũt vt auxiliũ
ταβῆναι εἰς αἴγυπτον. ἐμὲ δὲ οὐκ ἐπηρώτησαν τοῦ βοη
acciperẽt a pharaone: ⁊ vt ptegerẽtur ab egyptiis.
θῆναι ὑπὸ φαραώ, καὶ σκεπασθῆναι ὑπὸ αἰγυπτίων.
erit eñi vobis ptectio pharaõis in cõfusionẽ: ⁊ cõfi
ἔσται γὰρ ὑμῖν ἡ σκέπη φαραὼ εἰς αἰσχύνην, καὶ τοῖς πε
dẽtib⁹ in egypto opprobriũ. q2 sunt in tãis pri
ποιθόσι ἐπ' αἴγυπτον ὄνειδος. ὅτι εἰσὶν ἐν τάνει ἀρ
cipes nũcii mali. frustra laborabũt ad pplm:
χηγοὶ ἄγγελοι πονηροί. μάτην κοπιάσουσι πρὸς λαόν,
q nõ pderit eis: neq3 in auxiliũ neq3 in
ὃς οὐκ ὠφελήσει αὐτούς, οὔτε εἰς βοήθειαν οὔτε εἰς
vtilitatẽ: sed in cõfusionẽ ⁊ opprobriũ. Visio
ὠφέλειαν, ἀλλ' εἰς αἰσχύνην καὶ ὄνειδος. Ὅρασις
quadrupedũ q in deserto. In tribula
τῶν τετραπόδων τῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ. Ἐν τῇ θλί
tiõe ⁊ ãgustia leo ⁊ catul⁹ leonis i
ψει καὶ τῇ στενοχωρίᾳ λέων καὶ σκύμνος λέοντος ἐκεῖ
de ⁊ aspides ⁊ genimina aspidũ volantiũ: q
θεν καὶ ἀσπίδες καὶ ἔκγονα ἀσπίδων πετομένων, οἳ
ferebãt sup asinos ⁊ camelos diuitias suas ad
ἔφερον ἐπὶ ὄνων καὶ καμήλων τὸν πλοῦτον αὐτῶν πρὸς
gentẽ. q nõ pderit eis in auxiliũ sed in
ἔθνος. ὃ οὐκ ὠφελήσει αὐτοὺς εἰς βοήθειαν ἀλλ' εἰς
cõfusionẽ ⁊ opprobriũ. egyptii inania ⁊ vana p
αἰσχύνην καὶ ὄνειδος. αἰγύπτιοι μάταια καὶ κενὰ ὠφε
derũt vobis. ãnũcia eis q2 vana cõso
λήσουσιν ὑμᾶς. ἀπάγγειλον αὐτοῖς ὅτι ματαία ἡ πα
latio vr̃a hec. nũc ergo sedẽs scribe in
ράκλησις ὑμῶν αὕτη. νῦν οὖν καθίσας γράψον ἐπὶ
buxo hec ⁊ in librũ. qm̃ erit in diei
πυξίου ταῦτα καὶ εἰς βιβλίον. ὅτι ἔσται εἰς ἡμέρας
tpe ista ⁊ vsq3 in eternũ. q2 pplus incre
καιρῶν ταῦτα καὶ ἕως εἰς τὸν αἰῶνα. ὅτι λαὸς ἀπει
dul⁹ est filii mẽdaces. q nõ voluerũt audire le
θής ἐστιν υἱοὶ ψευδεῖς. οἳ οὐκ ἠβούλοντο ἀκούειν τὸν νό
gem dei. dicẽtes pphetis ne ãnũ
μον τοῦ θεοῦ. οἱ λέγοντες τοῖς προφήταις μὴ ἀναγ
cietis nobis. ⁊ visiones vidẽtib⁹ ne loq̃
γέλλετε ἡμῖν. καὶ τοῖς τὰ ὁράματα ὁρῶσι μὴ λα
mini nobis. alia nobis loq̃mini: ⁊ ãnũciate
λεῖτε ἡμῖν. ἀλλὰ ἡμῖν λαλεῖτε, καὶ ἀναγγέλλετε
nobis alterũ errorẽ: ⁊ auertite nos a
ἡμῖν ἑτέραν πλάνησιν, καὶ ἀποστρέψατε ἡμᾶς ἀπὸ
via hac. auferte a nobis semitã hãc
τῆς ὁδοῦ ταύτης. ἀφέλετε ἀφ' ἡμῶν τὸν τρίβον τοῦτον,
⁊ auferte a nobis verbũ israel. ppter hoc
καὶ ἀφέλετε ἀφ' ὑμῶν τὸ λόγιον τοῦ ἰσραήλ. διὰ τοῦ
hec dicit dñs sctũs israel: q2 nõ obedis
το τάδε λέγει κύριος ὁ ἅγιος τοῦ ἰσραήλ, ὅτι ἠπειθήσα
tis verbis istis ⁊ sperastis in mẽdacio:
τε τοῖς λόγοις τούτοις καὶ ἠλπίσατε ἐπὶ ψεύδει,
⁊ q2 murmurasti ⁊ cõfisus fuisti sup ver
καὶ ὅτι ἐγόγγυσας καὶ πεποιθὼς ἐγένου ἐπὶ τῷ λό
bo isto: ppter hoc erit vobis pctm̃ hoc q̃si
γῳ τούτῳ, διὰ τοῦτο ἔσται ὑμῖν ἡ ἁμαρτία αὕτη ὡς
mur⁹ cadẽs subito ciuitate munita ca
τεῖχος πίπτον παραχρῆμα πόλεως ὀχυρᾶς ἑαλωκυί
pta: cui⁹ subito adest ruina. ⁊ rui
ας, ἧς παραχρῆμα πάρεστι τὸ πτῶμα. καὶ τὸ πτῶ
na ei⁹ erit q̃si cõtritio vasis testacei ex fi
μα αὐτῆς ἔσται ὡς σύντριμμα ἀγγείου ὀστρακίνου ἐκ κε
guli officina cõminuti: ita vt nõ inueniat in eis testa: in
ραμίου λεπτοῦ, ὥστε μὴ εὑρεῖν ἐν αὐτοῖς ὄστρακον, ἐν
q ignẽ tollas: ⁊ in q abstrahas aq̃ parũ.
ᾧ πῦρ ἀρεῖς, καὶ ἐν ᾧ ἀποσυριεῖς ὕδωρ μικρόν.
hec dicit dñs sctũs israel. cũ cõ
ταῦτα λέγει κύριος ὁ ἅγιος τοῦ ἰσραήλ. ὅταν ἀπο
uersus
στραφεὶς

B

C

Trãsla.gre.lxx.cũ iter.latina.

D

ingemueris: tũc saluaberis. ⁊ scies vbi fuisti qñ cõfi
στενάξῃς, τότε σωθήσῃ. καὶ γνώσῃ ποῦ ἦσθα ὅτε ἐπε
sus es in vanis. vana fortitudo vr̃a facta
ποίθεις ἐπὶ τοῖς ματαίοις. ματαία ἡ ἰσχὺς ὑμῶν ἐγενή
est. ⁊ nõ voluistis audire. sed dixistis sup equos
θη. καὶ οὐκ ἐβούλεσθε ἀκούειν. ἀλλ' εἴπατε ἐφ' ἵππων
fugiemus. ppter hoc fugietis. ⁊ dixistis sup leui
φευξόμεθα. διὰ τοῦτο φεύξεσθε. καὶ εἴπατε ἐπὶ κού
bus ascẽsorib⁹ fugiem⁹. ppter hoc leues erũt
φοις ἀναβάταις φευξόμεθα. διὰ τοῦτο κοῦφοι ἔσονται οἱ
psequẽtes vos. per vocẽ vni⁹ fugiẽt mille ⁊ p
διώκοντες ὑμᾶς. διὰ φωνὴν ἑνὸς φεύξονται χίλιοι καὶ διὰ
vocẽ quinq3 fugiẽt multi. donec relinquamini
φωνὴν πέντε φεύξονται πολλοί. ἕως ἂν καταλειφθῆτε
q̃si mal⁹ nauis sup mõtẽ: ⁊ q̃si signũ ferẽs sup collẽ.
ὡς ἱστὸς ἐπ' ὄρους, καὶ ὡς σημεῖον φέρων ἐπὶ βουνοῦ.
⁊ rursum expectat de⁹ vt misereat vr̃i. ⁊ ppt
καὶ πάλιν μενεῖ ὁ θεὸς τοῦ οἰκτειρῆσαι ὑμᾶς. καὶ διὰ
hoc exaltabit vt misereat vr̃i. q2 iudex do
τοῦτο ὑψωθήσεται τοῦ ἐλεῆσαι ὑμᾶς. διότι κριτὴς κύ
min⁹ de⁹ vr̃ est. bti oẽs pseuerãtes in
ριος ὁ θεὸς ὑμῶν ἐστι. μακάριοι πάντες οἱ ἐμμένοντες ἐν
eo. q2 pplis sctũs in sion hitabit. ⁊ hierũ
αὐτῷ. διότι λαὸς ἅγιος ἐν σιὼν οἰκήσει. καὶ ἱερουσα
salẽ fletu plorauit: miserere mei: miserebit tui. vo
λὴμ κλαυθμῷ ἔκλαυσε, ἐλέησόν με, ἐλεήσει σε. τὴν φω
cẽ clamoris tui qñ vidit exaudiuit te. dabit
νὴν τῆς κραυγῆς σου ἡνίκα εἶδεν ἐπήκουσέν σε. δώσει
dñs vobis panẽ tribulatiõis ⁊ aquã ãgustiã. ⁊ neq̃q̃ vltra
κύριος ὑμῖν ἄρτον θλίψεως καὶ ὕδωρ στενόν. καὶ οὐκέτι
appropinq̃bũt ibi decipiẽtes te. q2 oculi
μὴ ἐγγίσωσί σοι οἱ πλανῶντές σε. ὅτι οἱ ὀφθαλμοί
tui videbũt seducẽtes te: ⁊ aures tue
σου ὄψονται τοὺς πλανῶντάς σε, καὶ τὰ ὦτά σου
audiẽt verba post te decipientiũ
ἀκούσονται τοὺς λόγους τῶν ὀπίσω σε πλανησάντων
dicẽtes hec via: ãbulem⁹ in ea: siue ad dexterã
οἱ λέγοντες αὕτη ἡ ὁδός, πορευθῶμεν ἐν αὐτῇ, εἴτε δεξιὰ
siue ad sinistrã. ⁊ auferes idola deargẽtata
εἴτε ἀριστερά. καὶ ἐξαρεῖς τὰ εἴδωλα τὰ περιηργυρωμένα
⁊ deaurata minuta facies. ⁊ disper
καὶ τὰ περικεχρυσωμένα λεπτὰ ποιήσεις. καὶ λικμή
ges sicut aquã menstruata. ⁊ sicut stercus abicies
σεις ὡς ὕδωρ ἀποκαθημένης. καὶ ὡς κόπρον ὤσεις
ea. tũc erit pluuia semini terre tue. ⁊
αὐτά. τότε ἔσται ὑετὸς τῷ σπέρματι τῆς γῆς σου. καὶ
panis germinis tui erit abũdãtia ⁊ pin
ὁ ἄρτος τοῦ γεννήματός σου ἔσται πλησμονὴ καὶ λιπα
guis. ⁊ pascẽt tua iumẽta in die il
ρός. καὶ βοσκηθήσεταί σου τὰ κτήνη ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκεί
la locũ pinguẽ ⁊ spaciosum. tauri vr̃i ⁊
νῃ τόπον πίονα καὶ εὐρύχωρον. οἱ ταῦροι ὑμῶν καὶ οἱ
boues operãtes terrã comedẽt paleas cõmix
βόες οἱ ἐργαζόμενοι τὴν γῆν φάγονται ἄχυρα ἀναπεποι
tas in ordeo vẽtilato. ⁊ erit sup oẽ mõte
ημένα ἐν κριθῇ λελικμημένα. καὶ ἔσται ἐπὶ παντὸς ὄρους
excelso ⁊ sup oẽ colle eleuato aqua p
ὑψηλοῦ καὶ ἐπὶ παντὸς βουνοῦ μετεώρου ὕδωρ δια
transiens i die illa: qñ peribũt mul
πορευόμενον ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ὅταν ἀπόλωνται πολ
ti ⁊ qñ ceciderint turres. ⁊ erit lumẽ
λοὶ καὶ ὅταν πέσωσι πύργοι. καὶ ἔσται τὸ φῶς τῆς
lune sicut lumẽ solis. ⁊ lumẽ so
σελήνης ὡς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου. καὶ τὸ φῶς τοῦ ἡλί
lis erit septuplũ: in die qñ sanauerit do
ου ἔσται ἑπταπλάσιον, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ὅταν ἰάσηται κύ
min⁹ cõtritionẽ ppli sui: ⁊ dolorẽ
ριος τὸ σύντριμμα τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, καὶ τὴν ὀδύνην
plage sue curauerit. ecce nomẽ dñi
τῆς πληγῆς σου ἰάσεται. ἰδοὺ τὸ ὄνομα κυρίου

E

F

Trãsla.B.Hie.

et quiescatis salui eritis. In silentio & in spe erit fortitudo vestra. Et noluistis: & dixistis. Nequaq̃: sed ad equos fugiem⁹. Ideo fugietis. Et sup veloces ascendemus. Ideo velociores erũt qui psequẽtur vos. Mille hoies a facie terroris vnius: & a facie terroris quinq3 fugietis: donec relinquamini q̃si malus nauis in vertice montis & quasi signũ sup collẽ. Propterea expectat dñs vt misereatur vestri & ideo exaltabitur parcens vobis: quia de⁹ iudicii dominus. Beati omnes qui expectant eum. Populus enim sion habitabit in hierusalẽ. Plorãs nequaq̃ plorabis: miserãs miserebitur tui. Ad vocẽ clamoris tui statim vt audierit: rñdebit tibi. Et dabit vobis dñs panẽ arctũ & aq̃3 breuẽ & nõ faciet auolare a te vltra doctorẽ tuũ: & erũt oculi tui videntes pceptorẽ tuũ: & aures tue audient verbũ post tergũ monẽtis. Hec est via: ambulate in ea: & nõ declinetis neq3 ad dexterã neq3 ad sinistrã. Et contaminabis laminas sculptiliũ argenti tui & vestimẽtũ cõflatilis auri tui: & disperges ea sicut immũdiciã menstruate. Egredere dices ei: & dabitur pluuia semini tuo vbicũq3 seminaueris in terra: & panis frugum terre erit vberrim⁹ & pinguis. Pascetur in possessione tua in die illo agnus spaciose: & tauri tui & pulli asinorũ qui operantur terram: cõmixtũ migma comedent sicut in area ventilatum est. Et erunt super omnem montem excelsum: & omnem collem eleuatum riui currentiũ aquarũ in die interfectionis multorũ cũ ceciderint turres. Et erit lux lune sicut lux solis: & lux solis erit septempliciter: sicut lux septem dierũ in die qua alligauerit domin⁹ vulnus populi sui: & percussurã plage eius sanauerit. Ecce nomẽ dñi

Tex.heb.Esa.xxx.

וָנַחַת תִּוָּשֵׁעוּן בְּהַשְׁקֵט וּבְבִטְחָה
תִּהְיֶה גְּבוּרַתְכֶם וְלֹא אֲבִיתֶם ׃
וַתֹּאמְרוּ לֹא כִּי עַל סוּס נָנוּס עַל
כֵּן תְּנוּסוּן וְעַל קַל נִרְכָּב עַל
כֵּן יִקַּלּוּ רֹדְפֵיכֶם ׃ אֶלֶף אֶחָד
מִפְּנֵי גַּעֲרַת אֶחָד מִפְּנֵי גַּעֲרַת
חֲמִשָּׁה תָּנֻסוּ עַד אִם נוֹתַרְתֶּם
כַּתֹּרֶן עַל רֹאשׁ הָהָר וְכַנֵּס עַל
הַגִּבְעָה ׃ וְלָכֵן יְחַכֶּה יְהוָה לַחֲנַנְכֶם
וְלָכֵן יָרוּם לְרַחֶמְכֶם כִּי אֱלֹהֵי
מִשְׁפָּט יְהוָה אַשְׁרֵי כָּל חוֹכֵי
לוֹ ׃ כִּי עַם בְּצִיּוֹן יֵשֵׁב בִּירוּשָׁלָם
בָּכוֹ לֹא תִבְכֶּה חָנוֹן יָחְנְךָ לְקוֹל
זַעֲקֶךָ כְּשָׁמְעָתוֹ עָנָךְ ׃ וְנָתַן לָכֶם
יְהוָה לֶחֶם צָר וּמַיִם לָחַץ וְלֹא
יִכָּנֵף עוֹד מוֹרֶיךָ וְהָיוּ עֵינֶיךָ
רֹאוֹת אֶת מוֹרֶיךָ ׃ וְאָזְנֶיךָ תִּשְׁמַעְנָה
דָבָר מֵאַחֲרֶיךָ לֵאמֹר זֶה הַדֶּרֶךְ
לְכוּ בוֹ כִּי תַאֲמִינוּ וְכִי תַשְׂמְאִילוּ ׃
וְטִמֵּאתֶם אֶת צִפּוּי פְּסִילֵי כַסְפֶּךָ
וְאֶת אֲפֻדַּת מַסֵּכַת זְהָבֶךָ תִּזְרֵם
כְּמוֹ דָוָה צֵא תֹּאמַר לוֹ ׃ וְנָתַן
מְטַר זַרְעֲךָ אֲשֶׁר תִּזְרַע אֶת
הָאֲדָמָה וְלֶחֶם תְּבוּאַת הָאֲדָמָה
וְהָיָה דָשֵׁן וְשָׁמֵן יִרְעֶה מִקְנֶיךָ
בַּיּוֹם הַהוּא כַּר נִרְחָב ׃ וְהָאֲלָפִים
וְהָעֲיָרִים עֹבְדֵי הָאֲדָמָה בְּלִיל
חָמִיץ יֹאכֵלוּ אֲשֶׁר זֹרֶה בָרַחַת
וּבַמִּזְרֶה ׃ וְהָיָה עַל כָּל הַר גָּבֹהַּ
וְעַל כָּל גִּבְעָה נִשָּׂאָה פְּלָגִים
יִבְלֵי מָיִם בְּיוֹם הֶרֶג רָב בִּנְפֹל
מִגְדָּלִים ׃ וְהָיָה אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר
הַחַמָּה וְאוֹר הַחַמָּה יִהְיֶה שִׁבְעָתַיִם
כְּאוֹר שִׁבְעַת הַיָּמִים בְּיוֹם
חֲבֹשׁ יְהוָה אֶת שֶׁבֶר עַמּוֹ
וּמַחַץ מַכָּתוֹ יִרְפָּא ׃ הִנֵּה שֵׁם יְהוָה

בא ממרחק בער אפו וכבד משאה שפתיו מלאו זעם ולשונו כאש אכלת: ורוחו כנחל שוטף עד צואר יחצה להנפה גוים בנפת שוא ורסן מתעה על לחיי עמים: השיר יהיה לכם כליל התקדש חג ושמחת לבב כהולך בחליל לבוא בהר יהוה אל צור ישראל: והשמיע יהוה את הוד קולו ונחת זרועו יראה בזעף אף ולהב אש אוכלה נפץ וזרם ואבן ברד: כי מקול יהוה יחת אשור בשבט יכה: והיה כל מעבר מטה מוסדה אשר יניח יהוה עליו בתפים ובכנרות ובמלחמות תנופה נלחם בם: כי ערוך מאתמול תפתה גם היא למלך הוכן העמיק הרחב מדרתה אש ועצים הרבה נשמת יהוה כנחל גפרית בערה בה:

Cap.xxxi.

הוי הירדים מצרים לעזרה על סוסים ישענו ויבטחו על רכב כי רב ועל פרשים כי עצמו מאד ולא שעו על קדוש ישראל ואת יהוה לא דרשו: וגם הוא חכם ויבא רע ואת דבריו לא הסיר וקם על בית מרעים ועל עזרת פעלי און: ומצרים אדם ולא אל וסוסיהם בשר ולא רוח ויהוה יטה ידו וכשל עוזר ונפל עזר ויחדו כלם יכליון: כי כה אמר יהוה אלי כאשר יהגה האריה והכפיר על טרפו אשר יקרא עליו מלא רעים מקולם לא יחת ומהמונם לא יענה כן ירד

Venit de longinquo: ardens furor eius & grauis ad portandum. Labia eius repleta sunt indignatione: & lingua eius quasi ignis deuorans. Spiritus eius velut torrens inundans vsque ad medium colli: ad perdendas gentes in nihilum & frenum erroris quod erat in maxillis populorum. Canticum erit vobis sicut nox sanctificate solennitatis: & leticia cordis sicut qui pergit cum tibia vt intret in montem domini ad fortem israel. Et auditam faciet dominus gloriam vocis sue: & terrorem brachii sui ostendet in comminatione furoris: & flamma ignis deuorantis. Allidet in turbine & in lapide grandinis. A voce enim domini pauebit assur virga percussus: & erit transitus virge fundatus quam requiescere faciet dominus super eum in tympanis & citharis: & in bellis precipuis expugnabit eos. Preparata est enim ab heri tophet a rege preparata profunda & dilatata. Nutrimenta eius ignis & ligna multa flatus domini sicut torrens sulphuris succendens eam. 31.

Ue qui descendunt in egyptum ad auxilium in equis sperantes: & habentes fiduciam super quadrigis: quia multe sunt: & super equitibus: quia preualidi nimis: & non sunt confisi super sanctum israel: & dominum non requisierunt. Ipse autem sapiens adduxit malum: & verba sua non abstulit. Et consurget contra domum pessimorum & contra auxilium operantium iniquitatem. Egyptus homo & non deus: & equi eorum caro & non spiritus. Et dominus inclinabit manum suam: & corruet auxiliator: & cadet cui prestatur auxilium: simulque omnes consumentur quia hec dicit dominus ad me. Quomodo si rugiet leo & catulus leonis super predam suam cum occurrerit ei multitudo pastorum: a voce eorum non formidabit: & a multitudine eorum non pauebit: sic descendet

יהוה צבאות לצבא על הר ציון ועל גבעתה: כצפרים עפות כן יגן יהוה צבאות על ירושלם גנון והציל פסח והמליט: שובו לאשר העמיקו סרה בני ישראל: כי ביום ההוא ימאסון איש אלילי כספו ואלילי זהבו אשר עשו לכם ידיכם חטא: ונפל אשור בחרב לא איש וחרב לא אדם תאכלנו ונס לו מפני חרב ובחוריו למס יהיו: וסלעו ממגור יעבור וחתו מנס שריו נאם יהוה אשר אור לו בציון ותנור לו בירושלם:

Ca.xxxij.

הן לצדק ימלך מלך ולשרים למשפט ישרו: והיה איש כמחבא רוח וסתר זרם כפלגי מים בציון כצל סלע כבד בארץ עיפה: ולא תשעינה עיני ראים ואזני שמעים תקשבנה: ולבב נמהרים יבין לדעת ולשון עלגים תמהר לדבר צחות: לא יקרא עוד לנבל נדיב ולכילי לא יאמר שוע: כי נבל נבלה ידבר ולבו יעשה און לעשות חנף ולדבר אל יהוה תועה להריק נפש רעב ומשקה צמא יחסיר: וכלי כליו רעים הוא זמות יעץ לחבל עניים באמרי שקר ובדבר אביון משפט: ונדיב נדיבות יעץ והוא על נדיבות יקום: נשים שאננות קמנה שמענה קולי בנות בטחות האזנה אמרתי: ימים על שנה תרגזנה בטחות כי כלה בציר אסף בלי יבוא: חרדו שאננות רגזה בטחות פשטה

dominus exercituum vt prelietur super montem sion & super collem eius. Sicut aues volantes sic proteget dominus exercituum hierusalem: protegens & liberans: transiens & saluans. Conuertimini sicut in profundum recesseratis filii israel. In die enim illa abiiciet vir idola argenti sui: & idola auri sui que fecerunt vobis manus vestre in peccatum: & cadet assur in gladio non viri: & gladius non hominis vorabit eum: & fugiet non a facie gladii: & iuuenes eius vectigales erunt: & fortitudo eius a terrore transibit: & pauebunt fugientes principes eius. Dixit dominus cuius ignis est in sion & caminus eius in hierusalem. 32.

Ecce in iusticia regnabit rex: & principes in iudicio preerunt. Et erit vir sicut qui absconditur a vento & celat se a tempestate sicut riui aquarum in siti: & vmbra petre prominentis in terra deserta. Non caligabunt oculi videntium: & aures audientium diligenter auscultabunt: & cor stultorum intelliget scientiam: & lingua balborum velociter loquetur & plane. Non vocabitur vltra is qui insipiens est princeps: neque fraudulentus appellabitur maior. Stultus enim fatua loquitur: & cor eius faciet iniquitatem vt perficiat simulationem & loquatur ad dominum fraudulenter & vacuam faciat animam esurientis: & potum sitienti auferat. Fraudulenti vasa pessima sunt. Ipse enim cogitationes concinnabit ad perdendos mites in sermone mendacii cum loqueretur pauper iudicium. Princeps vero ea que digna sunt principi cogitabit: & ipse super duces stabit. Mulieres opulente surgite: & audite vocem meam: filie confidentes percipite auribus eloquium meum. Post dies & annos & vos conturbabimini confidentes. Consumata est enim vindemia: collectio vltra non veniet. Obstupescite opulente: conturbamini confidentes: exuite vos

וְעֹרָה וַחֲגוֹרָה עַל חֲלָצָיִם: עַל שָׁדַיִם סֹפְדִים עַל שְׂדֵי חֶמֶד עַל גֶּפֶן פֹּרִיָּה: עַל אַדְמַת עַמִּי קוֹץ שָׁמִיר תַּעֲלֶה כִּי עַל כָּל בָּתֵּי מָשׂוֹשׂ קִרְיָה עַלִּיזָה: כִּי אַרְמוֹן נֻטָּשׁ הֲמוֹן עִיר עֻזָּב עֹפֶל וָבַחַן הָיָה בְעַד מְעָרוֹת עַד עוֹלָם מְשׂוֹשׂ פְּרָאִים מִרְעֵה עֲדָרִים: עַד יֵעָרֶה עָלֵינוּ רוּחַ מִמָּרוֹם וְהָיָה מִדְבָּר לַכַּרְמֶל וְהַכַּרְמֶל לַיַּעַר יֵחָשֵׁב: וְשָׁכַן בַּמִּדְבָּר מִשְׁפָּט וּצְדָקָה בַּכַּרְמֶל תֵּשֵׁב: וְהָיָה מַעֲשֵׂה הַצְּדָקָה שָׁלוֹם וַעֲבֹדַת הַצְּדָקָה הַשְׁקֵט וָבֶטַח עַד עוֹלָם: וְיָשַׁב עַמִּי בִּנְוֵה שָׁלוֹם וּבְמִשְׁכְּנוֹת מִבְטַחִים וּבִמְנוּחֹת שַׁאֲנַנּוֹת: וּבָרַד בְּרֶדֶת הַיָּעַר וּבַשִּׁפְלָה תִּשְׁפַּל הָעִיר: אַשְׁרֵיכֶם זֹרְעֵי עַל כָּל מָיִם מְשַׁלְּחֵי רֶגֶל הַשּׁוֹר וְהַחֲמוֹר:

Ca.xxxiij.

הוֹי שׁוֹדֵד וְאַתָּה לֹא שָׁדוּד וּבוֹגֵד וְלֹא בָגְדוּ בוֹ כַּהֲתִמְךָ שׁוֹדֵד תּוּשַּׁד כְּנַלֹּתְךָ לִבְגֹּד יִבְגְּדוּ בָךְ: יְהוָה חָנֵּנוּ לְךָ קִוִּינוּ הֱיֵה זְרֹעָם לַבְּקָרִים אַף יְשׁוּעָתֵנוּ בְּעֵת צָרָה: מִקּוֹל הָמוֹן נָדְדוּ עַמִּים מֵרוֹמְמֻתֶךָ נָפְצוּ גּוֹיִם: וְאֻסַּף שְׁלַלְכֶם אֹסֶף הֶחָסִיל כְּמַשַּׁק גֵּבִים שֹׁקֵק בּוֹ: נִשְׂגָּב יְהוָה כִּי שֹׁכֵן מָרוֹם מִלֵּא צִיּוֹן מִשְׁפָּט וּצְדָקָה: וְהָיָה אֱמוּנַת עִתֶּיךָ חֹסֶן יְשׁוּעֹת חָכְמַת וָדָעַת יִרְאַת יְהוָה הִיא אוֹצָרוֹ: הֵן אֶרְאֶלָּם צָעֲקוּ חֻצָה מַלְאֲכֵי שָׁלוֹם מַר יִבְכָּיוּן: נָשַׁמּוּ מְסִלּוֹת שָׁבַת עֹבֵר אֹרַח הֵפֵר בְּרִית מָאַס עָרִים לֹא חָשַׁב אֱנוֹשׁ: אָבַל

Trāsla.B.Hie.

& cōfundemini: accīgite lūbos vros. Sup vbera plangite: sup regione desiderabili: super vinea fertili. Super humū populi mei spine & vepres ascendent: quātomagis sup oēs domos gaudii ciuitatis exultantis. Domus enim dimissa est: multitudo vrbis relicta est: tenebre & palpatio facte sunt sup spelūcas vsqꝫ in eternū. Gaudiū onagrorū pascua gregum: donec effundatur super nos spiritus de excelso. Et erit desertum in chermel: & chermel in saltum reputabitur: & habitabit in solitudine iudicium: & iusticia in chermel sedebit. Et erit opus iusticie pax: & cultus iusticie silentium & securitas vsqꝫ in sempiternū. Et sedebit popul⁹ me⁹ in pulchritudine pacis: & in tabernaculis fiducie: & in reqe opulēta. Grando aūt in descēsiōe saltus: & humilitate humiliabitur ciuitas. Beati qui seminatis super omnes aquas: immittētes pedem bouis & asini. 33.

Ve qui predaris. Nōne & ipse predaberis? Et q spernis: nōne & ipse sperneris? Cū cōsumaueris depdationē: depdaberis: cum fatigatus desieris cōtēnere: cōtēneris. Dñe miserere nrī: te enī expectamus: esto brachiū nrm in mane: & salus nra in tpe tribulatiōis. A voce angeli fugerūt populi & ab exaltatiōe tua disperse sunt gētes. Et congregabūtur spolia vra sicut colligitur bruc⁹ velut cū fosse plene fuerit de eo. Magnificatus est dñs qm habitauit in excelso: ipleuit siō iudicio & iusticia: & erit fides in tpibus suis. Diuitie salutis sapiā & sciētia timor domini ipse est thesaurus eius. Ecce videntes clamabunt foris: angeli pacis amare flebūt. Dissipate sunt vie: cessauit trāsiens p semitā: irritū factū est pactū: piecit ciuitates nō reputauit homines. Luxit &

Trāſ.Gre.lxx.cū iter.latina.

γυμναὶ γένεσθε, περιζώσασθε σάκκους τὰς ὀσφύας ὑμῶν, καὶ ἐπὶ τῶν μαστῶν κόπτεσθε ἀπὸ ἀγροῦ ἐπιθυμήματος καὶ ἀμπέλου γενήματος. ἡ γῆ τοῦ λαοῦ μου ἄκανθα καὶ χόρτος ἀναβήσεται, καὶ ἐκ πάσης οἰκίας εὐφροσύνη ἀρθήσεται. πόλις πλουσία, οἶκοι ἐγκαταλελειμμένοι· πλοῦτον πόλεως ἀφήσουσιν, οἴκους ἐπιθυμητούς· καὶ ἔσονται αἱ κῶμαι σπήλαια ἕως τοῦ αἰῶνος, εὐφρόσυνα ὄνων ἀγρίων, βοσκήματα ποιμένων, ἕως ἂν ἐπέλθῃ ἐφ᾽ ὑμᾶς πνεῦμα ἀφ᾽ ὑψηλοῦ. καὶ ἔσται ἔρημος ὁ χερμέλ, καὶ ὁ χερμὲλ εἰς δρυμὸν λογισθήσεται. καὶ ἀναπαύσεται ἐν τῇ ἐρήμῳ κρίμα, καὶ δικαιοσύνη ἐν τῷ καρμήλῳ κατοικήσει· καὶ ἔσται τὰ ἔργα τῆς δικαιοσύνης εἰρήνη, καὶ κρατήσει ἡ δικαιοσύνη ἀνάπαυσιν, καὶ πεποιθότες ἕως τοῦ αἰῶνος· καὶ κατοικήσει ὁ λαὸς αὐτοῦ ἐν πόλει εἰρήνης, καὶ ἐνοικήσει πεποιθώς, καὶ ἀναπαύσονται μετὰ πλούτου. ἡ δὲ χάλαζα ἐὰν καταβῇ, οὐκ ἐφ᾽ ὑμᾶς ἥξει· καὶ ἔσονται οἱ ἐνοικοῦντες ἐν τοῖς δρυμοῖς πεποιθότες ὡς οἱ ἐν τῇ πεδινῇ. μακάριοι οἱ σπείροντες ἐπὶ πᾶν ὕδωρ, οὗ βοῦς καὶ ὄνος πατεῖ.

Ca.33.

Οὐαὶ τοῖς ταλαιπωροῦσιν ὑμᾶς, ὑμᾶς δὲ οὐδεὶς ποιεῖ ταλαιπώρους, καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς οὐκ ἀθετεῖ· ἁλώσονται οἱ ἀθετοῦντες καὶ παραδοθήσονται, καὶ ὡς σὴς ἐπὶ ἱματίου, οὕτως ἡττηθήσονται. κύριε ἐλέησον ἡμᾶς, ἐπὶ σοὶ γὰρ πεποίθαμεν· ἐγενήθη τὸ σπέρμα τῶν ἀπειθούντων εἰς ἀπώλειαν, ἡ δὲ σωτηρία ἡμῶν ἐν καιρῷ θλίψεως. διὰ φωνὴν τοῦ φόβου σου ἐξέστησαν λαοὶ ἀπὸ τοῦ φόβου σου, καὶ διεσπάρησαν τὰ ἔθνη. νῦν δὲ συναχθήσεται τὰ σκῦλα ὑμῶν μικροῦ καὶ μεγάλου· ὃν τρόπον ἐάν τις συναγάγῃ ἀκρίδας, οὕτως ἐμπαίξουσιν ὑμῖν. ἅγιος ὁ θεὸς ὁ κατοικῶν ἐν ὑψηλοῖς· ἐνεπλήσθη σιὼν κρίσεως καὶ δικαιοσύνης. ἐν νόμῳ παραδοθήσονται, ἐν θησαυροῖς ἡ σωτηρία ἡμῶν, ἐκεῖ σοφία καὶ ἐπιστήμη καὶ εὐσέβεια πρὸς τὸν κύριον· οὗτοί εἰσι θησαυροὶ δικαιοσύνης. ἰδοὺ δὴ ἐν τῷ φόβῳ ὑμῶν αὐτοὶ φοβηθήσονται· οὓς ἐφοβεῖσθε, φοβηθήσονται ἀφ᾽ ὑμῶν· ἄγγελοι γὰρ ἀποσταλήσονται λαλοῦντες εἰρήνην, πικρῶς κλαίοντες παρακαλοῦντες εἰρήνην. ἐρημωθήσονται γὰρ αἱ τούτων ὁδοί· πέπαυται ὁ φόβος τῶν ἐθνῶν, καὶ ἡ διαθήκη αἴρεται, καὶ οὐ μὴ λογίσησθε αὐτοὺς ἀνθρώπους. πενθήσει

ἡ γῆ, ᾐσχύνθη ὁ λίβανος, ἕλη ἐγένετο ὁ σαρών· φανερὰ ἔσται ἡ γαλιλαία καὶ ὁ κάρμηλος. νῦν ἀναστήσομαι, λέγει κύριος, νῦν δοξασθήσομαι, νῦν ὑψωθήσομαι, νῦν ὄψεσθε, νῦν αἰσθηθήσεσθε· ματαία ἔσται ἡ ἰσχὺς τοῦ πνεύματος ὑμῶν· πῦρ ὑμᾶς κατέδεται. καὶ ἔσονται ἔθνη κατακεκαυμένα ὡς ἄκανθα ἐν ἀγρῷ ἐρριμμένη καὶ κατακεκαυμένη. ἀκούσονται οἱ πόρρωθεν ἃ ἐποίησα, γνώσονται οἱ ἐγγίζοντες τὴν ἰσχύν μου. ἀπέστησαν οἱ ἐν σιὼν ἄνομοι. λήψεται τρόμος τοὺς ἀσεβεῖς. τίς ἀναγγελεῖ ὑμῖν ὅτι πῦρ καίεται; τίς ἀναγγελεῖ ὑμῖν τὸν τόπον τὸν αἰώνιον; πορευόμενος ἐν δικαιοσύνῃ, λαλῶν εὐθεῖαν ὁδόν, μισῶν ἀνομίαν καὶ ἀδικίαν, καὶ τὰς χεῖρας ἀποσειόμενος ἀπὸ δώρων, βαρύνων τὰ ὦτα, ἵνα μὴ ἀκούσῃ κρίσιν αἵματος, καμμύων τοὺς ὀφθαλμούς, ἵνα μὴ ἴδῃ ἀδικίαν, οὗτος οἰκήσει ἐν ὑψηλῷ σπηλαίῳ πέτρας ἰσχυρᾶς. ἄρτος αὐτῷ δοθήσεται, καὶ τὸ ὕδωρ αὐτοῦ πιστόν. βασιλέα μετὰ δόξης ὄψεσθε, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ ὑμῶν ὄψονται γῆν πόρρωθεν. ἡ ψυχὴ ὑμῶν μελετήσει φόβον. ποῦ εἰσιν οἱ γραμματικοί; ποῦ εἰσιν οἱ συμβουλεύοντες; ποῦ ἐστιν ὁ ἀριθμῶν τοὺς συντρεφομένους μικρὸν καὶ μέγαν λαόν; ᾧ οὐ συνεβουλεύσαντο, οὐδὲ ᾔδει βαθύφωνον, ὥστε μὴ ἀκοῦσαι λαὸς πεφαυλισμένος, καὶ οὐκ ἔστι τῷ ἀκούοντι σύνεσις. ἰδοὺ σιὼν ἡ πόλις τὸ σωτήριον ἡμῶν. οἱ ὀφθαλμοί σου ὄψονται ἱερουσαλήμ, πόλις πλουσία, σκηναὶ αἳ οὐ μὴ σεισθῶσιν, οὐδὲ μὴ κινηθῶσιν οἱ πάσσαλοι τῆς σκηνῆς αὐτῆς εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον, οὐδὲ τὰ σχοινία αὐτῆς οὐ μὴ διαρραγῶσιν. ὅτι τὸ ὄνομα κυρίου μέγα ὑμῖν· τόπος ὑμῖν ἔσται, ποταμοὶ καὶ διώρυγες πλατεῖς καὶ εὐρύχωροι· οὐ πορεύσῃ ταύτην τὴν ὁδόν, οὐδὲ πορεύσεται πλοῖον ἐλαῦνον. ὁ γὰρ θεός μου μέγας ἐστίν, οὐ παρελεύσεταί με κύριος. κριτὴς ἡμῶν κύριος, ἄρχων ἡμῶν κύριος, βασιλεὺς ἡμῶν κύριος, κύριος αὐτὸς ἡμᾶς σώσει. ἐρράγησαν τὰ σχοινία σου, ὅτι οὐκ ἐνίσχυσαν· ὁ ἱστός σου ἔκλινεν, οὐ χαλάσει τὰ ἱστία· οὐκ ἀρεῖ σημεῖον, ἕως οὗ παραδοθῇ εἰς προνομήν· τοίνυν πολλοὶ χωλοὶ προνομὴν ποιήσουσι. καὶ οὐ μὴ εἴπῃ ὁ λαὸς ὁ ἐνοικῶν ἐν αὐτῇ, κοπιῶ· ἀφέθη γὰρ αὐτοῖς ἡ ἁμαρτία.

Ca.34.

elanguit terra: cōfusus est libanus & obsorduit. Et factus est saron sicut desertū: & cōcussa est basan & carmelus. Nunc cōsurgā dicit dominus: nunc exaltabor: & nunc sublimabor. Cōcipietis ardorē & parietis stipulam: spūs vester vt ignis vorabit vos: & erunt populi quasi de incendio cinis: spine congregate igni cōburentur. Audite qui longe estis que fecerīꝫ: & cognoscite vicini fortitudinē meā. Conterriti sunt in sion peccatores: possedit timor hypocritas. Quis poterit habitare de vobis cū igne deuorāte: aut qs habitabit ex vobis cū ardoribus sempiternis? Qui ambulat in iusticiis & loqtur veritatē: q piicit auariciā & calūniā: & excutit manus suas ab omī munere. Qui obturat aures suas ne audiat sanguinē: & claudit oculos suos ne videat malū. Iste in excelsis hītabit: munimēta saxorū sublimitas eius. Panis ei dat⁹ est: aque ei⁹ fideles sunt. Regē in decore suo videbūt oculi ei⁹: cernēt terrā de longe. Cor tuū meditabitur timorē. Vbi est litterat⁹: vbi legis verba pōderās: vbi est doctor paruulorū? Populū ipudentē nō videbis pplm alti sermonis: ita vt nō possis itelligere disertitudinē ligue ei⁹ in q nulla ē sapia. Respice siō ciuitatē solēnitatis nrē. Oculi tui videbūt hierlm hītatiōnē opulentā tabernacłꝫ qd nequaqꝫ trāsferri poterit: nec auferētur claui eius in sempiternū & oēs funiculi ei⁹ nō rūpētur: qa solūmodo ibi magnificus est dñs nr. Loc⁹ fluuiorū riui latissimi & patentes: nō trāsibit sup eū nauis remigū neqꝫ triremis magna trāsgredietur eū. Dñs ei iudex nr: dñs legifer nr: dñs rex nr. Ipē saluabit nos. Laxati sunt funiculi tui: sed nō preualebūt. Sic erit malus tu⁹: vt dilatare signū nō qas. Tūc diuidētur spolia pdaꝶ multaꝶ: claudi diripiēt rapinā: nec dicet vicin⁹ elāgui. Ppls q hītat in ea auferetur ab eo iniqtas. 34.

אֻמְלְלָה אֶרֶץ הֶחְפִּיר לְבָנוֹן קָמַל הָיָה הַשָּׁרוֹן כָּעֲרָבָה וְנֹעֵר בָּשָׁן וְכַרְמֶל: עַתָּה אָקוּם יֹאמַר יְהוָה עַתָּה אֵרוֹמָם עַתָּה אֶנָּשֵׂא: תַּהֲרוּ חֲשַׁשׁ תֵּלְדוּ קַשׁ רוּחֲכֶם אֵשׁ תֹּאכַלְכֶם: וְהָיוּ עַמִּים מִשְׂרְפוֹת שִׂיד קוֹצִים כְּסוּחִים בָּאֵשׁ יִצַּתּוּ: שִׁמְעוּ רְחוֹקִים אֲשֶׁר עָשִׂיתִי וּדְעוּ קְרוֹבִים גְּבֻרָתִי: פָּחֲדוּ בְצִיּוֹן חַטָּאִים אָחֲזָה רְעָדָה חֲנֵפִים מִי יָגוּר לָנוּ אֵשׁ אוֹכֵלָה מִי יָגוּר לָנוּ מוֹקְדֵי עוֹלָם: הֹלֵךְ צְדָקוֹת וְדֹבֵר מֵישָׁרִים מֹאֵס בְּבֶצַע מַעֲשַׁקּוֹת נֹעֵר כַּפָּיו מִתְּמֹךְ בַּשֹּׁחַד אֹטֵם אָזְנוֹ מִשְּׁמֹעַ דָּמִים וְעֹצֵם עֵינָיו מֵרְאוֹת בְּרָע: הוּא מְרוֹמִים יִשְׁכֹּן מְצָדוֹת סְלָעִים מִשְׂגַּבּוֹ לַחְמוֹ נִתָּן מֵימָיו נֶאֱמָנִים: מֶלֶךְ בְּיָפְיוֹ תֶּחֱזֶינָה עֵינֶיךָ תִּרְאֶינָה אֶרֶץ מַרְחַקִּים: לִבְּךָ יֶהְגֶּה אֵימָה אַיֵּה סֹפֵר אַיֵּה שֹׁקֵל אַיֵּה סֹפֵר אֶת הַמִּגְדָּלִים: אֶת עַם נוֹעָז לֹא תִרְאֶה עַם עִמְקֵי שָׂפָה מִשְּׁמוֹעַ נִלְעַג לָשׁוֹן אֵין בִּינָה: חֲזֵה צִיּוֹן קִרְיַת מוֹעֲדֵנוּ עֵינֶיךָ תִרְאֶינָה יְרוּשָׁלַםִ נָוֶה שַׁאֲנָן אֹהֶל בַּל יִצְעָן בַּל יִסַּע יְתֵדֹתָיו לָנֶצַח וְכָל חֲבָלָיו בַּל יִנָּתֵקוּ: כִּי אִם שָׁם אַדִּיר יְהוָה לָנוּ מְקוֹם נְהָרִים יְאֹרִים רַחֲבֵי יָדָיִם בַּל תֵּלֶךְ בּוֹ אֳנִי שַׁיִט וְצִי אַדִּיר לֹא יַעַבְרֶנּוּ: כִּי יְהוָה שֹׁפְטֵנוּ יְהוָה מְחֹקְקֵנוּ יְהוָה מַלְכֵּנוּ הוּא יוֹשִׁיעֵנוּ: נִטְּשׁוּ חֲבָלָיִךְ בַּל יְחַזְּקוּ כֵן תָּרְנָם בַּל פָּרְשׂוּ נֵס אָז חֻלַּק עַד שָׁלָל מַרְבֶּה פִּסְחִים בָּזְזוּ בַז: וּבַל יֹאמַר שָׁכֵן חָלִיתִי הָעָם הַיֹּשֵׁב בָּהּ נְשֻׂא עָוֹן:

Tex.he.Esa.xxxiiij.

C.xxxiiij.

קרבו גוים לשמע ולאמים הקשיבו — קשב
תשמע הארץ ומלאה תבל וכל — שמע
צאצאיה: כי קצף ליהוה על כל — יצא
הגוים וחמה על כל צבאם החרימם — חרם
נתנם לטבח: וחלליהם ישלכו — שלך
ופגריהם יעלה באשם ונמסו הרים — עלה מסס
מדמם: ונמקו כל צבא השמים — מקק
ונגלו כספר השמים וכל צבאם — גלה
יבול כנבל עלה מגפן וכנבלת — נבל
מתאנה: כי רותה בשמים חרבי — רוה
הנה על אדום תרד ועל עם חרמי — ירד
למשפט: חרב ליהוה מלאה דם — שפט
הדשנה מחלב מדם כרים — דשן כר
ועתודים מחלב כליות אילים כי — עתד כלה
זבח ליהוה בבצרה וטבח גדול — גדל
בארץ אדום: וירדו ראמים עמם
ופרים עם אבירים ורותה ארצם — אבר רוה
מדם ועפרם מחלב ידשן: כי יום — דשן
נקם ליהוה שנת שלומים לריב — שנה שלם
ציון: ונהפכו נחליה לזפת ועפרה — ריב הפך
לגפרית והיתה ארצה לזפת — היה
בערה: לילה ויומם לא תכבה — כבה
לעולם יעלה עשנה מדור לדור — עלם עלה
תחרב לנצח נצחים אין עבר — חרב
בה: וירשוה קאת וקפוד וינשוף — קפד נשף
וערב ישכנו בה ונטה עליה קו — שכן
תהו ואבני בהו: חריה ואין שם — תהה בהה
מלוכה יקראו וכל שריה יהיו — חור מלך
אפס: ועלתה ארמנתיה סירים — קרא שור / היה עלה
קמוש וחוח במבצריה והיתה נוה — קמש היה
תנים חציר לבנות יענה: ופגשו — תנן חצר
ציים את איים ושעיר על רעהו — בנה ציה
יקרא אך שם הרגיעה לילית — שער קרא
ומצאה לה מנוח: שמה קננה — רגע / נוח
קפוז ותמלט ובקעה ודגרה — קפז מלט
בצלה אך שם נקבצו דיות — צלל קבץ / דיה

Trāsla.B.Hie.

ACcedite gētes & audite: & ppl'i attēdite: audiat terra & plenitudo eius orbis & omne germen eius: quia indignatio dn̄i super omnes gentes: & furor sup vniuersam militiā eorū. Interfecit eos & dedit eos in occisionē. Interfecti eorū ꝓiicietur: & de cadaueribꝰ eoꝝ ascēdet fetor. Tabescent mōtes a sanguine eorū & tabescet oīs militia celorū: & cōplicabūtur sicut liber celi: & oīs militia eorū deflu et sicut defluit foliū de vinea & de ficu: qm̄ inebriatus est in celo gladiꝰ meus. Ecce super idumeā descendet & sup populū interfectionis mee ad iudiciū. Gladius dn̄i repletꝰ est sanguine. incrassatus est adipe de sanguine agnorū & hircoꝝ & de sanguine medullatorū arietū. Victima ei dn̄i in bosra: & interfectio magna in terra edom. Et descendēt vnicornes cū eis: & tauri cū potētibus. Inebriabitur terra eorū sanguine: & humꝰ eorū adipe pinguiū: qa dies vltionis domini annus retributionū iudicii sion. Et couertētur torrētes eius ī picē: & humꝰ eius in sulphur: & erit terra eius in picem ardentem nocte & die: non extinguetur in sempiternū ascendet fumꝰ eius: a gn̄atione in gn̄ationē desolabitur in secula seculoꝝ. Non erit transiēs ꝑ eam: & possidebūt illā onocrotalus & ericiꝰ & ibis & coruꝰ habitabūt in ea. Et extēdetur sup eā mensura vt redigatur ad nihilū: & perpēdiculū in desolationē. Nobiles eiꝰ nō erūt ibi: regē potiꝰ īuocabūt & oēs principes eiꝰ erūt in nihilū. Et orietur in domibꝰ eius spine & vrtice & paliurꝰ ī munitionibꝰ eiꝰ: & erit cubile draconū & pascua struthionū & occurrēt demōia onocētauris: & pillosus clamabit alter ad alterū. Ibi cubauit lamia: & iuenit sibi requiē. Ibi habuit foueā ericiꝰ: & enutriuit catulos: & circūfodit: & fouit in vmbra eiꝰ. Illuc congregati sunt milui

Trās.Gre.lxx.cū interp̄.latina.

Accedite gētes ꝛ audite pricipes. audiat terra ꝛ in ea habitātes. orbis terre ꝛ ppl's q in ea. qꝛ furor dn̄i sup oēs gētes. ꝛ ira sup numerū eoꝝ vt ꝑdat eos ꝛ tradat eos in occisionē. at vulnerati eoꝝ ꝓiicient ꝛ mortui. ꝛ ascēdet eoꝝ fetor ꝛ rigabunt mōtes a sanguine eoꝝ. ꝛ cōtabescet celū sicut liber ꝛ oēs stelle cadēt sicut folia ex vite: ꝛ sicut cadūt folia ex ficu. qm̄ iebriat' est gladiꝰ meꝰ in celo. ecce sup idumeā descēdet: ꝛ sup ppl'm ꝑditiōis cū iudicio. gladiꝰ dn̄i repletꝰ ē sanguie icrassatꝰ est a pigue dine agnoꝝ: ꝛ ab adipe hircoꝝ ꝛ arietū: qꝛ sacrificiū deo in bosor. ꝛ occisio magna in idumea. ꝛ simul cadēt robusti cū eis ꝛ arietes ꝛ tauri: ꝛ iebriabit terra a sanguie: ꝛ puluis eoꝝ. ꝛ ab adipe eoꝝ iplēbitur. dies enī iudicii dn̄i ꝛ ānus retributionis iudicii sion adest. ꝛ cōuertētur torrentes eiꝰ in picē: ꝛ terra eiꝰ in sulphur. ꝛ erit terra eiꝰ in picē ardentē. nocte ꝛ die: ꝛ nō extinguet in eternū tp̄s. ꝛ ascēdet fumꝰ eiꝰ sursum. in gn̄atōes desolabit. ꝛ in tēpus multū desolabit. ꝛ habitabūt ī ea aues ꝛ ericii ꝛ ibides ꝛ corui. ꝛ inniciet sup eā funiculꝰ geometrie deserti. ꝛ onocētauri habitabūt in ea. pricipes eiꝰ nō erūt. nā reges eiꝰ ꝛ pricipes ꝛ magnates eius erūt in ꝑditionē. ꝛ renascet in ciuitatibꝰ eoꝝ spinea ligna ꝛ in munitionibꝰ eiꝰ. ꝛ erūt cubilia sirenū ꝛ aula struthionū: ꝛ occurrēt demonia onocētauris: ꝛ clamabūt alter ad alterū. illic redescēt onocētauri. inuenerūt enī sibi requiē. illic nidificauit ericiꝰ: ꝛ saluauit terra filios eiꝰ cū securitate. illic cerui occurrerūt

Προσάγετε ἔθνη καὶ ἀκούσατε ἄρχοντες. ἀκουσάτω ἡ γῆ καὶ οἱ ἐν αὐτῇ οἰκοῦντες. ἡ οἰκουμένη καὶ ὁ λαὸς ὁ ἐν αὐτῇ. διότι ὁ θυμὸς κυρίου ἐπὶ πάντα τὰ ἔθνη. καὶ ὀργὴ ἐπὶ τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν τοῦ ἀπολέσαι αὐτούς καὶ παραδοῦναι αὐτοὺς εἰς σφαγήν. οἱ δὲ τραυματίαι αὐτῶν ῥιφήσονται καὶ οἱ νεκροί. καὶ ἀναβήσεται αὐτῶν ἡ ὀσμὴ καὶ βραχήσεται τὰ ὄρη ἀπὸ τοῦ αἵματος αὐτῶν. καὶ ἑλιγήσεται ὁ οὐρανὸς ὡς βιβλίον καὶ πάντα τὰ ἄστρα πεσεῖται ὡς φύλλα ἐξ ἀμπέλου, καὶ ὡς πίπτει φύλλα ἀπὸ συκῆς. ὅτι ἐμεθύσθη ἡ μάχαιρά μου ἐν τῷ οὐρανῷ. ἰδοὺ ἐπὶ τὴν ἰδουμαίαν καταβήσεται, καὶ ἐπὶ τὸν λαὸν τῆς ἀπωλείας μετὰ κρίσεως. ἡ μάχαιρα κυρίου ἐνεπλήσθη αἵματος ἐπαχύνθη ἀπὸ στέατος ἀρνῶν, καὶ ἀπὸ στέατος τράγων καὶ κριῶν, ὅτι θυσία τῷ θεῷ ἐν βοσόρ. καὶ σφαγὴ μεγάλη ἐν τῇ ἰδουμαίᾳ. καὶ συμπεσοῦνται οἱ ἁδροὶ μετ' αὐτῶν καὶ οἱ κριοὶ καὶ οἱ ταῦροι, καὶ μεθυσθήσεται ἡ γῆ ἀπὸ τοῦ αἵματος, καὶ τὸ χῶμα αὐτῶν. καὶ ἀπὸ τοῦ στέατος αὐτῶν ἐμπλησθήσεται. ἡμέρα γὰρ κρίσεως κυρίου καὶ ἐνιαυτὸς ἀνταποδόσεως κρίσεως σιὼν πάρεστιν. καὶ στραφήσονται αἱ φάραγγες αὐτῆς εἰς πίσσαν, καὶ ἡ γῆ αὐτῆς εἰς θεῖον. καὶ ἔσται ἡ γῆ αὐτῆς εἰς πίσσαν καιομένην. νυκτὸς καὶ ἡμέρας, καὶ οὐ σβεσθήσεται εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον. καὶ ἀναβήσεται ὁ καπνὸς αὐτῆς ἄνω. εἰς γενεὰς ἐρημωθήσεται καὶ εἰς χρόνον πολὺν ἐρημωθήσεται. καὶ κατοικήσουσιν ἐν αὐτῇ ὄρνεα καὶ ἐχῖνοι καὶ ἴβεις καὶ κόρακες. καὶ ἐπιβληθήσεται ἐπ' αὐτὴν σπαρτίον γεωμετρίας ἐρήμου. καὶ ὀνοκένταυροι οἰκήσουσιν ἐν αὐτῇ. οἱ ἄρχοντες αὐτῆς οὐκ ἔσονται. οἱ γὰρ βασιλεῖς αὐτῆς καὶ οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ μεγιστᾶνες αὐτῆς ἔσονται εἰς ἀπώλειαν. καὶ ἀναφύσει εἰς τὰς πόλεις αὐτῶν ἀκάνθινα ξύλα καὶ εἰς τὰ ὀχυρώματα αὐτῆς. καὶ ἔσονται ἐπαύλεις σειρήνων καὶ αὐλὴ στρουθῶν, καὶ συναντήσουσι δαιμόνια ὀνοκενταύροις, καὶ βοήσονται ἕτερος πρὸς τὸν ἕτερον. ἐκεῖ ἀναπαύσονται ὀνοκένταυροι. εὗρον γὰρ αὐτοῖς ἀνάπαυσιν. ἐκεῖ ἐνόσσευσεν ἐχῖνος, καὶ ἔσωσεν ἡ γῆ τὰ παιδία αὐτῆς μετὰ ἀσφαλείας. ἐκεῖ ἔλαφοι συνήντησαν

A B C D

Trāsla.gre.lxx.cū inter.lati.

ꝛ viderūt facies adinuicē. numero trāsierūt: ꝛ vna ex eis nō periit: altera alterā nō quesierunt: qꝛ dn̄s ipsis ꝑcepit: ꝛ spūs eiꝰ cōgregauit eas. ꝛ ipse immittet eis sortes. ꝛ manꝰ eiꝰ diuisit eis vt pascerent. in eternū tp̄s hereditabitis. in gn̄atōes gn̄ationū requiescēt in ea.

καὶ εἶδον τὰ πρόσωπα ἀλλήλων. ἀριθμῷ παρῆλθον, καὶ μία αὐτῶν οὐκ ἀπώλετο, ἑτέρα τὴν ἑτέραν οὐκ ἐζήτησαν, ὅτι ὁ κύριος αὐταῖς ἐνετείλατο, καὶ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ συνήγαγεν αὐτάς. καὶ αὐτὸς ἐπιβαλεῖ αὐτοῖς κλήρους. καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ διεμέρισεν αὐτοῖς βόσκεσθαι. εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον κληρονομήσετε. εἰς γενεὰς γενεῶν ἀναπαύσονται ἐπ' αὐτῆς.

Ca.35.

Letare desertū sitiēs. exultet solitudo ꝛ floreat q̄si liliū. ꝛ florebūt ꝛ exultabūt deserta iordanis. ꝛ gl'ia libani data est ei: ꝛ honor carmeli. ꝛ ppl's meꝰ videbit gloriā dn̄i: ꝛ altitudinē dei. cōfortate manꝰ remisse ꝛ genua dissoluta cōsolamini pusillanimes mente: cōfortate ne timeatis. ecce deꝰ nr̄ iudiciū retribuit ꝛ retribuet. ipse veniet ꝛ saluabit nos. tūc aperient oculi cecoꝝ ꝛ aures surdoꝝ audiēt. tūc saltabit sicut ceruꝰ claudꝰ: ꝛ expedita erit lingua mutoꝝ aperta: qꝛ rupta ē in deserto aqua: ꝛ torrēs in terra sitiēte. ꝛ erit inaquosa in paludes: ꝛ in sitientē terrā fons aque erit. illic letitia auiū. caula gregis arūdinis ꝛ paludes. erit illic via pura ꝛ via sctā vocabit: ꝛ nō ptrāsibit illac immūduo: neqꝫ erit illic via imūda. at dispersi ābulabūt sup eā ꝛ nō errabūt. ꝛ nō erit illic leo: neqꝫ vlla malarū bestiaꝝ nō ascēdet sup eā: neqꝫ iuenient illic. sed ābulabūt in ea redēpti ꝛ cōgregati ꝑ dn̄m. ꝛ cōuertent ꝛ venient in siō cū letitia. ꝛ letitia sempiterna sup caput eoꝝ. sup enī caput eoꝝ laus ꝛ exultatio. ꝛ gaudiū cōphēdet eos. fugit dolor ꝛ tristicia ꝛ gemitus.

Εὐφράνθητι ἔρημος διψῶσα. ἀγαλλιάσθω ἔρημος καὶ ἀνθείτω ὡς κρίνον. καὶ ἐξανθήσει καὶ ἀγαλλιάσεται τὰ ἔρημα τοῦ ἰορδάνου. καὶ ἡ δόξα τοῦ λιβάνου ἐδόθη αὐτῇ, καὶ ἡ τιμὴ τοῦ καρμήλου. καὶ ὁ λαός μου ὄψεται τὴν δόξαν κυρίου, καὶ τὸ ὕψος τοῦ θεοῦ. ἰσχύσατε χεῖρες ἀνειμέναι καὶ γόνατα παραλελυμένα. παρακαλέσατε. οἱ ὀλιγόψυχοι τῇ διανοίᾳ, ἰσχύσατε μὴ φοβεῖσθε. ἰδοὺ ὁ θεὸς ἡμῶν κρίσιν ἀνταποδίδωσι καὶ ἀνταποδώσει. αὐτὸς ἥξει καὶ σώσει ἡμᾶς. τότε ἀνοιχθήσονται ὀφθαλμοὶ τυφλῶν καὶ ὦτα κωφῶν ἀκούσονται. τότε ἁλεῖται ὡς ἔλαφος ὁ χωλός, καὶ τρανὴ ἔσται γλῶσσα μογιλάλων ἀνεώγη. ὅτι ἐρράγη ἐν τῇ ἐρήμῳ ὕδωρ, καὶ φάραγξ ἐν γῇ διψώσῃ. καὶ ἔσται ἡ ἄνυδρος εἰς ἕλη, καὶ εἰς τὴν διψῶσαν γῆν πηγὴ ὕδατος ἔσται. ἐκεῖ εὐφροσύνη ὀρνέων. ἔπαυλις ποιμνίου καλάμου καὶ ἕλη. ἔσται ἐκεῖ ὁδὸς καθαρὰ καὶ ὁδὸς ἁγία κληθήσεται, καὶ οὐ μὴ παρέλθῃ ἐκεῖ ἀκάθαρτος, οὐδὲ ἔσται ἐκεῖ ὁδὸς ἀκάθαρτος. οἱ δὲ διεσπαρμένοι πορεύσονται ἐπ' αὐτῆς καὶ οὐ μὴ πλανηθῶσιν. καὶ οὐκ ἔσται ἐκεῖ λέων, οὐδὲ τῶν πονηρῶν θηρίων οὐ μὴ ἀναβῇ ἐπ' αὐτήν, οὐδὲ μὴ εὑρεθῇ ἐκεῖ. ἀλλὰ πορεύσονται ἐν αὐτῇ λελυτρωμένοι καὶ συνηγμένοι διὰ κύριον. καὶ ἀποστραφήσονται καὶ ἥξουσιν εἰς σιὼν μετ' εὐφροσύνης. καὶ εὐφροσύνη αἰώνιος ὑπὲρ κεφαλῆς αὐτῶν. ἐπὶ γὰρ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν αἴνεσις καὶ ἀγαλλίαμα. καὶ εὐφροσύνη καταλήψεται αὐτούς. ἀπέδρα ὀδύνη καὶ λύπη καὶ στεναγμός.

Infra. 60.c.

mat.15 c.

Ca.36.

Et factū est quartodecimo anno regnante ezechia ascēdit senacherim rex assyrioꝝ sup ciuitates

Καὶ ἐγένετο τοῦ τεσσαρεσκαιδεκάτου ἔτους βασιλεύοντος ἐζεκίου ἀνέβη σενναχηρὶμ βασιλεὺς ἀσσυρίων ἐπὶ τὰς πόλεις

4.Re. 18.c. 2.Pa. 32.a.

A B C D A

Trāsla.B.Hie.

alter ad alterū. Requirite diligenter in libro domini & legite: vnum ex eis non defuit: alter alterū nō quesiuit: quia quod ex ore meo ꝓcedit: ille mādauit: & spūs eiꝰ ipse cōgregauit ea: & ipse misit eis sortē: & manꝰ eiꝰ diuisit eā illis ī mēsurā. Vsqꝫ in eternū possidebūt eā: in gn̄atione & gn̄ationē habitabūt in ea.

35.

Letabitur deserta & inuia: & exultabit solitudo & florebit q̄si liliū. Germinans germinabit & exultabit letabūda & laudās. Gloria libani data est ei decor carmeli & saron. Ipsi videbunt gloriam dn̄i & decorem dei nostri. Confortate manus dissolutas & genua debilia roborate. Dicite pusillanimis confortamini & nolite timere: ecce deꝰ vester vltionem adducet retributionis: deus ipse veniet & saluabit nos. Tunc aperientur oculi cecorū: & aures surdorum patebūt. Tūc saliet sicut ceruꝰ claudus: & aperta erit lingua mutorum: quia scisse sunt in deserto aque & torrentes in solitudine: & que erat arida in stagnū: & sitiēs in fontes aquaꝝ. In cubilibus in qbus priꝰ dracones habitabāt: orietur viror calami & iunci: & erit ibi semita: & via sancta vocabitur. Non transibit per eam pollutus: & hec erit vobis directa via: ita vt stulti non errent per eam. Non erit ibi leo: & mala bestia non ascēdet per eam: nec inuenietur ibi. Et ambulabūt q liberati fuerint & redēpti a dn̄o: cōuertentur & veniēt in sion cum laude & leticia sēpiterna super caput eorum. Gaudium & leticiam obtinebunt: & fugiet dolor & gemitus.

36.

Et factū est in quartodecimo anno regis ezechie ascendit sennacherib rex assyriorum super oēs ciuitates

Tex.he.Esa.xxxv.xxxvi.

איש רעותה: דרשו מעל ספר — איש רעה
יהוה וקראו אחת מהנה לא
נעדרה אשה רעותה לא פקדו כי — עדר
פי הוא צוה ורוחו הוא קבצן: והוא — פה
הפיל להן גורל וידו חלקתה להם — נפל גרל
בקו עד עולם יירשוה לדור — עלם ירש
ודור ישכנו בה: — שכן

Ca.xxxv.

ישושום מדבר וציה ותגל ערבה — שוש דבר
ותפרח כחבצלת: פרח תפרח ותגל — גיל פרח
אף גילת ורנן כבוד הלבנון נתן — כבד
לה הדר הכרמל והשרון המה — שרה
יראו כבוד יהוה הדר אלהינו: — ראה
חזקו ידים רפות וברכים כשלות — רפה
אמצו: אמרו לנמהרי לב חזקו — מהר
אל תיראו הנה אלהיכם נקם — ירא
יבוא גמול אלהים הוא יבוא — בוא גמל
וישעכם: אז תפקחנה עיני — ישע פקח
עורים ואזני חרשים תפתחנה: — פתח
אז ידלג כאיל פסח ותרן לשון — דלג רנן
אלם כי נבקעו במדבר מים — לשן בקע
ונחלים בערבה: והיה השרב
לאגם וצמאון למבועי מים בנוה — נבע
תנים רבצה חציר לקנה וגמא: — תנן חצר
והיה שם מסלול ודרך ודרך — סלל
הקדש יקרא לה לא יעברנו — קרא עבר
טמא והוא למו הלך דרך ואוילים — אול
לא יתעו: לא יהיה שם אריה — תעה היה
ופריץ חיות בל יעלנה לא — ארה פרץ / עלה
תמצא שם והלכו גאולים: ופדויי — מצא גאל
יהוה ישבון ובאו ציון ברנה — פדה שוב
ושמחת עולם על ראשם — בוא רנן
ששון ושמחה ישיגו ונסו — עלם שוש
יגון ואנחה: — נשג נוס

Ca.xxxvi.

ויהי בארבע עשרה — היה רבע
שנה למלך חזקיהו עלה — עלה
סנחריב מלך אשור על כל ערי — עיר

יהודה הבצרות ויתפשם׃ וישלח
מלך אשור את רבשקה מלכיש
ירושלימה אל המלך חזקיהו
בחיל כבד ויעמד בתעלת הברכה
העליונה במסלת שדה כובס׃ ויצא
אליו אליקים בן חלקיהו אשר
על הבית ושבנא הספר ויואח
בן אסף המזכיר׃ ויאמר אליהם
רבשקה אמרו נא אל חזקיהו כה
אמר המלך הגדול מלך אשור מה
הבטחון הזה אשר בטחת׃ אמרתי
אך דבר שפתים עצה וגבורה
למלחמה עתה על מי בטחת כי
מרדת בי׃ הנה בטחת על משענת
הקנה הרצוץ הזה על מצרים
אשר יסמך איש עליו ובא בכפו
ונקבה כן פרעה מלך מצרים לכל
הבטחים עליו׃ וכי תאמר אלי
אל יהוה אלהינו בטחנו הלא הוא
אשר הסיר חזקיהו את במתיו ואת
מזבחתיו ויאמר ליהודה ולירושלם
לפני המזבח הזה תשתחוו׃
ועתה התערב נא את אדני המלך
אשור ואתנה לך אלפים סוסים
אם תוכל לתת לך רכבים
עליהם׃ ואיך תשיב את פני
פחת אחד עבדי אדני הקטנים
ותבטח לך על מצרים לרכב
ולפרשים׃ ועתה המבלעדי
יהוה עליתי על הארץ הזאת
להשחיתה יהוה אמר אלי עלה
אל הארץ הזאת והשחיתה׃
ויאמר אליקים ושבנא ויואח אל
רבשקה דבר נא אל עבדיך
ארמית כי שמעים אנחנו ואל
תדבר אלינו יהודית באזני העם

תפש שלח · עמד עלה · עלה יצא · כנס · זכר אמר · גדל · שפה יעץ · גבר לחם · שען · רצץ · סמך בוא · אמר · סור במה · זבח · קנה שחה · ערב · נתן · יכל נתן · שוב פנה · בטח · בד · עלה · שחת · דבר

iuda munitas & cepit eas. Et misit rex assyriorū rapsacen de lachis in hierusalem ad regem ezechiam in manu graui: & stetit in aqueductu piscine superioris in via agri fullonis. Et egressus est ad eum eliachim filius helchie qui erat super domū: & sobna scriba: & ioahe filius asaph a commentariis. Et dixit ad eos rapsaces: dicite ezechie. Hec dicit rex magnus rex assyriorū. Que est ista fiducia qua confidis: aut quo cōsilio vel fortitudine rebellare disponis? Super quem habes fiduciam: quia recessisti a me? Ecce cōfidis super baculum arundineum confractū istum sup egyptū: cui si inixus fuerit homo: intrabit in manum eius: & perforabit eã: sic pharao rex egypti omnib⁹ qui cōfidunt in eo. Qd' si responderis mihi: in dño deo nostro confidimus: nonne ipse est cuius abstulit ezechias excelsa & altaria: & dixit iude & hierusalem: coram altari isto adorabitis: & nunc trade te domino meo regi assyriorum & dabo tibi duo milia equorum: nec poteris ex te prebere ascensores eorum: & quomodo sustinebis faciem iudicis vnius loci ex seruis dñi mei minoribus? Quod si cōfidis in egypto in quadriga & in equitibus: & nunc nunquid sine domino ascendi ad terram istam vt disperderē eam? Dñs dixit ad me. Ascende super terram istam: & disperde eam. Et dixit eliachim & sobna & ioahe ad rapsacen. Loquere ad seruos tuos syra lingua: intelligim⁹ enim: ne loquaris ad nos iudaice in auribus populi

munitas: et cepit eas. et misit rex
τὰς ὀχυράς, καὶ ἔλαβεν αὐτάς. καὶ ἀπέστειλεν βασι-
assyrior rapsacē ex lachis in hierlm ad
λεὺς ἀσσυρίων τὸν ῥαψάκην ἐκ λαχὶς εἰς ἱερουσαλὴμ πρὸς
regē ezechiā cū virtute multa. et stetit in
τὸν βασιλέα ἐζεκίαν μετὰ δυνάμεως πολλῆς. καὶ ἔστη ἐν
aqductu piscine superioris in via
τῷ ὑδραγωγῷ τῆς κολυμβήθρας τῆς ἄνω ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ
agri fullonis. et egressus ē ad eū eliachim fi
ἀγροῦ τοῦ κναφέως. καὶ ἐξῆλθεν πρὸς αὐτὸν ἐλιακεὶμ ὁ
lius helchie magr aule et somnas scriba:
τοῦ χελκίου ὁ οἰκονόμος καὶ σομνὰς ὁ γραμματεύς,
et ioath filius asaph a comentariis: et dixit
καὶ ἰωὰχ ὁ τοῦ ἀσὰφ ὁ ὑπομνηματογράφος. καὶ εἶπεν
eis rapsaces: dicite ad ezechiā: hec dicit
αὐτοῖς ῥαψάκης, εἴπατε δὴ πρὸς ἐζεκίαν, τάδε λέγει
rex magnus: rex assyrior. qd cōfi
ὁ βασιλεὺς ὁ μέγας, βασιλεὺς ἀσσυρίων. τί πεποι-
deus es? nūqd in cōsilio aut in sermonib labior prelium
θὼς εἶ; μὴ ἐν βουλῇ ἢ ἐν λόγοις χειλέων παράταξις
fit? et nūc in quē cōfidis: qz recedis
γίνεται; καὶ νῦν ἐπὶ τίνα πέποιθας, ὅτι ἀπειθεῖς
a me? ecce cōfidens es sup virgā
μοι; ἰδοὺ πεποιθὼς εἶ ἐπὶ τὴν ῥάβδον τὴν
arundineā cōfractā hanc sup egyptū: cui si
καλαμίνην τὴν τεθλασμένην ταύτην ἐπ' αἴγυπτον. ἐὰν
innitens fuerit vir sup eā: intrabit in ma
ἐπιστηριχθῇ ἀνὴρ ἐπ' αὐτήν, εἰσελεύσεται εἰς τὴν χεῖ-
nū eius et pforabit eā. sic est pharao
ρα αὐτοῦ καὶ τρήσει αὐτήν. οὕτως ἐστὶ φαραὼ βα-
rex egypti: et oēs cōfidētes in eo.
σιλεὺς αἰγύπτου, καὶ πάντες οἱ πεποιθότες ἐπ' αὐτῷ.
si autē dicitis in dño deo nro confi
εἰ δὲ λέγετε ἐπὶ κύριον τὸν θεὸν ἡμῶν πεποι-
dim⁹. nōne ipe est cui abstulit ezechias excelsa
θαμεν. οὐκ αὐτός ἐστιν οὗ ἀφεῖλεν ἐζεκίας τὰ ὑψηλὰ
ei⁹ et altaria ei⁹: et dixit iude et
αὐτοῦ καὶ τὰ θυσιαστήρια αὐτοῦ, καὶ εἶπε τῷ ἰούδα καὶ
hierlm corā facie altaris hu
τῇ ἱερουσαλὴμ κατὰ πρόσωπον τοῦ θυσιαστηρίου τού-
ius adorabitis. nūc tradite vos dño meo
του προσκυνήσετε νῦν. μίχθητε δὴ τῷ κυρίῳ μου τῷ
regi assyrior: et dabo vobis duo millia equor
βασιλεῖ ἀσσυρίων, καὶ δώσω ὑμῖν δισχιλίαν ἵππον
si poteritis dare ascensores sup eos. et quomō
εἰ δυνήσεσθε δοῦναι ἀναβάτας ἐπ' αὐτούς. καὶ πῶς δύ-
potestis stare in facie ducis loci vni⁹ seruorum
νασθε ἀποστρέψαι εἰς πρόσωπον τοῦ τοπάρχου; οἰκέ-
sunt q cōfidūt in egyptiis in equū et
ται εἰσίν οἱ πεποιθότες ἐπ' αἰγυπτίοις εἰς ἵππον καὶ
ascensorē. et nūc nō sine dño ascēdim⁹ ad
ἀναβάτην. καὶ νῦν μὴ ἄνευ κυρίου ἀνέβημεν ἐπὶ τὴν
regionē hāc oppugnare eā. dns dixit ad
χώραν ταύτην πολεμῆσαι αὐτήν. κύριος εἶπε πρός
me ascēde sup eā: et disperde eā. et dixit
με ἀνάβηθι ἐπ' αὐτήν, καὶ διάφθειρον αὐτήν. καὶ εἶπε
ad eū eliachim et somna et ioas ad ra
πρὸς αὐτὸν ἐλιακεὶμ καὶ σομνὰς καὶ ἰωὰς πρὸς ῥα-
psacē. loqre iā ad seruos tuos syria
ψάκην. λάλησον δὴ πρὸς τοὺς παῖδάς σου συρι-
ce. audim⁹ enim nos: et nō loqris ad nos iu
στί. ἀκούομεν γὰρ ἡμεῖς, καὶ μὴ λάλει πρὸς ἡμᾶς ἰου-
daice: et quare loqris in aures hoim
δαϊστί, καὶ ἵνα τί λαλεῖς εἰς τὰ ὦτα τῶν ἀνθρώπων

B

C

D

stantiū sup murū. et ait ad eos
τῶν ἑστηκότων ἐπὶ τῷ τείχει. καὶ εἶπεν πρὸς αὐ-
eos rapsaces: nūqd ad dñm tuū an ad vos
τοὺς ῥαψάκης, μὴ πρὸς τὸν κύριόν σου ἢ πρὸς ὑμᾶς
misit me dñs me⁹ verba hec lo
ἀπέσταλκέ με ὁ κύριός μου τοὺς λόγους τούτους λα-
qui: nōne ad hoies sedētes
λῆσαι, οὐχὶ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους τοὺς καθημένους
sup murū vt comedāt stercus suū et
ἐπὶ τῷ τείχει ἵνα φάγωσι τὴν κόπρον αὐτῶν καὶ
bibāt vrinā suā vobiscū simul: et stetit rapsa
πίωσι τὸ οὖρον αὐτῶν μεθ' ὑμῶν ἅμα; καὶ ἔστη ῥαψά-
ces et clamauit voce magna iudaice: et ait
κης καὶ ἀνεβόησε φωνῇ μεγάλῃ ἰουδαϊστί, καὶ εἶπεν
audite iā verba regis assyrior.
ἀκούσατε δὴ τοὺς λόγους τοῦ βασιλέως ἀσσυρίων.
hec dicit rex: nō decipiat vos ezechias
τάδε λέγει ὁ βασιλεύς, μὴ ἀπατάτω ὑμᾶς ἐζεκίας
verbis: q nō poterit liberare vos: et nō di
λόγοις, οἳ οὐ μὴ δύνωνται ῥύσασθαι ὑμᾶς. καὶ μὴ λε-
cat vobis ezechias qz liberabit vos deus: et nō
γέτω ὑμῖν ἐζεκίας ὅτι ῥύσεται ὑμᾶς ὁ θεὸς καὶ οὐ μὴ
tradet ciuitas ista in manu regis assyrior.
παραδοθῇ ἡ πόλις αὕτη ἐν χειρὶ βασιλέως ἀσσυρίων.
nō audiatis ezechiā hec dicit rex assyrior.
μὴ ἀκούετε ἐζεκίου. τάδε λέγει ὁ βασιλεὺς ἀσσυρίων.
si vultis bndici: egredimini ad me: et co
εἰ βούλεσθε εὐλογηθῆναι, ἐκπορεύεσθε πρός με, καὶ φά-
medite vnusqsqz vitē suā et ficus: et
γεσθε ἕκαστος τὴν ἄμπελον αὐτοῦ καὶ τὰς συκάς, καὶ
bibite aquā cisterne sue. donec veniā et accl
πίεσθε ὕδωρ τοῦ λάκκου αὐτοῦ. ἕως ἂν ἔλθω καὶ λά-
piā vos in terrā: sicut terra vra terra frumēti et vi
βω ὑμᾶς εἰς γῆν, ὡς ἡ γῆ ὑμῶν γῆ σίτου καὶ οἴ-
ni et panis et vinearū. nō seducat vos
νου καὶ ἄρτων καὶ ἀμπελώνων. μὴ ἀπατάτω ὑμᾶς
ezechias dicēs: de⁹ liberabit nos. nūqd liberauerūt
ἐζεκίας λέγων, ὁ θεὸς ῥύσεται ὑμᾶς. μὴ ἐρρύσαντο οἱ
dii gentiū vnusqsqz suā regionē de manu
θεοὶ τῶν ἐθνῶν ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ χώραν ἐκ χειρὸς
regis assyrior: vbi est de⁹ emath et arphath?
βασιλέως ἀσσυρίων; ποῦ ἐστιν ὁ θεὸς ἐμὰθ καὶ ἀρφάθ;
et vbi de⁹ ciuitatis sepharuaim? nūqd potuerūt
καὶ ποῦ ὁ θεὸς τῆς πόλεως σεπφαρουαΐμ; μὴ ἐδύναν-
liberare samaritā de manu mea? qs
το ῥύσασθαι τὴν σαμάρειαν ἐκ χειρός μου; τίς τῶν
deor oīm gentiū harū: q libe
θεῶν πάντων τῶν ἐθνῶν τούτων, ὅστις ἐρρύ-
rauit terrā suā de manu mea: vt liberet dñs
σατο τὴν γῆν αὐτοῦ ἐκ χειρός μου, ἵνα ῥύσῃ κύριος
hierlm de manu mea? et siluerūt et nemo
ἱερουσαλὴμ ἐκ χειρός μου; καὶ ἐσιώπησαν καὶ οὐδεὶς
ei rñdit verbū: qz preceperat rex
αὐτῷ ἀπεκρίθη λόγον, διὰ τὸ προστάξαι τὸν βασιλέα
nihil rñderi. et ingressus ē eliachim fili⁹ hel-
μηδένα ἀποκριθῆναι. καὶ εἰσῆλθεν ἐλιακεὶμ ὁ τοῦ χελ-
chie magister aule et somna scriba et ioas fili⁹
κίου ὁ οἰκονόμος καὶ σομνᾶς γραμματεὺς καὶ ἰωὰς ὁ τοῦ
asaph a cōmentariis ad ezechiā scissi
ἀσὰφ ὁ ὑπομνηματογράφος πρὸς ἐζεκίαν περιεσχισμένοι
tunicas: et nunciauerūt ei verba
τοὺς χιτῶνας, καὶ ἀνήγγειλαν αὐτῷ τοὺς λόγους
rapsacis.
ῥαψάκου.

Ca.37.

qui est sup murū. Et dixit ad eos rapsaces. Nunqd ad dñm tuū & ad te misit me dñs meus: vt loquerer omnia verba ista: & non potius ad viros qui sedent in muro vt comedāt stercora sua: & bibant vrinam pedum suorum vobiscū? Et stetit rapsaces: & clamauit voce magna iudaice: & dixit. Audite verba regis magni regis assyriorum. Hec dicit rex. Non vos seducat ezechias: quia non poterit eruere vos: & non vobis tribuat fiduciam ezechias super domino dicens. Eruens liberabit nos dominus: non dabitur ciuitas ista in manu regis assyriorum. Nolite audire ezechiam. Hec enim dicit rex assyriorum. Facite mecum benedictionem: & egredimini ad me: & comedite vnusqsqz vineā suā: & vnusqsqz ficū suā: & bibite vnusquisqz aquā cisterne sue: donec veniam & tollā vos ad terram: que est vt terra vestra: terrā frumenti & vini terram panū & vinearum. Nec conturbet vos ezechias: dicens. Domin⁹ liberabit nos. Nunquid liberauerunt dii gentiū vnusquisqz terrā suā de manu regis assyriorū? Vbi est deus emath & arphat? Vbi est deus sepharuaim? Nūqd liberauerūt samariā de manu mea? Quis est ex omnibus diis terrarum istarum qui eruerit terram suam de manu mea: vt eruat dominus hierusalē de manu mea? Et siluerunt: & non rñderunt ei verbum. Mandauerat enim rex dicens: ne respondeatis ei. Et igressus est eliachim filius helchie qui erat super domum & sobna scriba & ioahe filius asaph a commentariis: ad ezechiam scissis vestibus: & nunciauerunt ei verbum rapsacis. 37.

אשר על החומה׃ ויאמר רבשקה
האל אדניך ואליך שלחני אדני
לדבר את הדברים האלה הלא
על האנשים הישבים על החומה
לאכל את חריהם ולשתות את
שיניהם עמכם׃ ויעמד רבשקה
ויקרא בקול גדול יהודית ויאמר
שמעו את דברי המלך הגדול
מלך אשור׃ כה אמר המלך אל
ישא לכם חזקיהו כי לא יוכל
להציל אתכם׃ ואל יבטח אתכם
חזקיהו אל יהוה לאמר הצל
יצילנו יהוה לא תנתן העיר
הזאת ביד מלך אשור׃ אל
תשמעו אל חזקיהו כי כה אמר
המלך אשור עשו אתי ברכה
וצאו אלי ואכלו איש גפנו
ואיש תאנתו ושתו איש מי
בורו׃ עד באי ולקחתי אתכם אל
ארץ כארצכם ארץ דגן ותירוש
ארץ לחם וכרמים׃ פן יסית
אתכם חזקיהו לאמר יהוה יצילנו
ההצילו אלהי הגוים איש את
ארצו מיד מלך אשור׃ איה אלהי
חמת וארפד איה אלהי ספרוים
וכי הצילו את שמרון מידי׃ מי
בכל אלהי הארצות האלה אשר
הצילו את ארצם מידי כי יציל
יהוה את ירושלם מידי׃ ויחרישו
ולא ענו אתו דבר כי מצות
המלך היא לאמר לא תענהו׃
ויבא אליקים בן חלקיהו אשר
על הבית ושבנא הספר ויואח
בן אסף המזכיר אל חזקיהו
קרועי בגדים ויגידו לו את
דברי רבשקה׃

חמה · שתה · עמד · קרא · גדל · נשא יכל · נצל בטח · נתן · שמע · עשה · יצא · שתה · בוא · ירש · סות · נצל · חרש · ענה צוה · בוא · זכר · קרע נגד

Ca.xxxvij.

וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ הַמֶּלֶךְ חִזְקִיָּהוּ וַיִּקְרַע
אֶת בְּגָדָיו וַיִּתְכַּס בַּשָּׂק וַיָּבֹא בֵּית
יְהוָה׃ וַיִּשְׁלַח אֶת אֶלְיָקִים אֲשֶׁר
עַל הַבַּיִת וְאֵת שֶׁבְנָא הַסּוֹפֵר וְאֵת
זִקְנֵי הַכֹּהֲנִים מִתְכַּסִּים בַּשַּׂקִּים
אֶל יְשַׁעְיָהוּ בֶן אָמוֹץ הַנָּבִיא׃
וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו כֹּה אָמַר חִזְקִיָּהוּ
יוֹם צָרָה וְתוֹכֵחָה וּנְאָצָה הַיּוֹם
הַזֶּה כִּי בָאוּ בָנִים עַד מַשְׁבֵּר וְכֹחַ
אַיִן לְלֵדָה׃ אוּלַי יִשְׁמַע יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ אֵת דִּבְרֵי רַבְשָׁקֵה אֲשֶׁר
שְׁלָחוֹ מֶלֶךְ אַשּׁוּר אֲדֹנָיו לְחָרֵף
אֱלֹהִים חַי וְהוֹכִיחַ בַּדְּבָרִים אֲשֶׁר
שָׁמַע יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְנָשָׂאתָ תְפִלָּה
בְּעַד הַשְּׁאֵרִית הַנִּמְצָאָה׃ וַיָּבֹאוּ
עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ חִזְקִיָּהוּ אֶל יְשַׁעְיָהוּ׃
וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יְשַׁעְיָהוּ כֹּה תֹאמְרוּן
אֶל אֲדֹנֵיכֶם כֹּה אָמַר יְהוָה אַל
תִּירָא מִפְּנֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ
אֲשֶׁר גִּדְּפוּ נַעֲרֵי מֶלֶךְ אַשּׁוּר אוֹתִי׃
הִנְנִי נוֹתֵן בּוֹ רוּחַ וְשָׁמַע שְׁמוּעָה
וְשָׁב אֶל אַרְצוֹ וְהִפַּלְתִּיו בַּחֶרֶב
בְּאַרְצוֹ׃ וַיָּשָׁב רַבְשָׁקֵה וַיִּמְצָא
אֶת מֶלֶךְ אַשּׁוּר נִלְחָם עַל לִבְנָה
כִּי שָׁמַע כִּי נָסַע מִלָּכִישׁ׃ וַיִּשְׁמַע
עַל תִּרְהָקָה מֶלֶךְ כּוּשׁ לֵאמֹר יָצָא
לְהִלָּחֵם אִתָּךְ וַיִּשְׁמַע וַיִּשְׁלַח
מַלְאָכִים אֶל חִזְקִיָּהוּ לֵאמֹר׃ כֹּה
תֹאמְרוּן אֶל חִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה
לֵאמֹר אַל יַשִּׁאֲךָ אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר
אַתָּה בּוֹטֵחַ בּוֹ לֵאמֹר לֹא תִנָּתֵן
יְרוּשָׁלַםִ בְּיַד מֶלֶךְ אַשּׁוּר׃ הִנֵּה
אַתָּה שָׁמַעְתָּ אֲשֶׁר עָשׂוּ מַלְכֵי
אַשּׁוּר לְכָל הָאֲרָצוֹת לְהַחֲרִימָם
וְאַתָּה תִּנָּצֵל׃ הַהִצִּילוּ אוֹתָם אֱלֹהֵי
הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִשְׁחִיתוּ אֲבוֹתַי אֶת

קָרַע הָיָה כָּסָה בּוֹא שָׁלַח שַׂק נָבָא אָמַר צוּר יָכַח בּוֹא בָּנָה שָׁבַר כּוֹחַ יָלַד שָׁמַע חָיָה יָכַח פָּלַל מָצָא בּוֹא אָמַר יָרֵא פָּנָה אֵת נָתַן שָׁמַע שׁוּב נָפַל מָצָא לָחַם לָחַם שָׁלַח לָאַךְ אָמַר נָשָׂא נָתַן עָשָׂה חָרַם נָצַל שָׁחַת

Et factū est cum audisset rex ezechias: scidit vestimenta sua: & obuolutus est sacco: & intrauit in domū dñi. Et misit eliachim qui erat super domum: & sobnā scribam: & seniores de sacerdotibus opertos saccis: ad esaiam filium amos prophetam: & dixerunt ad eum. Hec dicit ezechias. Dies tribulationis & correptionis & blasphemie dies hec: quia venerūt filii vsq; ad partū: & virtus non est pariendi. Si quomodo audiat dñs deus tuus verba rapsacis quem misit rex assyriorū dñs suus ad blasphemādum deū viuentē: & exprobrandū sermonibus quos audiuit dñs deus tuus. Leua ergo orationem pro reliquiis que reperte sunt. Et venerunt serui regis ezechie ad esaiam: & dixit ad eos esaias. Hec dicetis domino vestro. Hec dicit dominus. Ne timeas a facie verborū que audisti: quibus blasphemauerūt pueri regis assyriorum me. Ecce ego dabo ei spiritū & audiet nūciū: & reuertetur ad terram suā: & corruere eū faciā gladio in terra sua. Reuersus est aūt rapsaces: & inuenit regem assyriorū preliantē aduersus lobnam. Audierat enim qd profectus esset de lachis: & audiuit de taracha rege ethiopie dicentes: egressus est vt pugnet cōtra te. Quod cū audisset misit nuncios ad ezechiam: dicens. Hec dicetis ezechie regi iude loquentes. Non te decipiat deus tuus in quo tu confidis dicens: nō dabitur ierusalem in manu regis assyriorum. Ecce tu audisti omnia que fecerunt reges assyriorū omnibus terris quas subuerterunt: & tu poteris liberari? Nunqd eruerūt eos dii gentium: quos subuerterunt patres mei

A

Et factū est cū audiret rex ezechias.
Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἀκοῦσαι τὸν βασιλέα ἐζεκίαν·
scidit vestimenta sua & indutus est sacco &
ἔσχισε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ περιεβάλετο σάκκον καὶ
ascēdit in domū dñi. & misit eliachim magistrū
ἀνέβη εἰς οἶκον κυρίου. καὶ ἀπέστειλεν τὸν ἐλιακεὶμ τὸν οἰ
aule & somnā scribā & senio
κονόμον καὶ σομνᾶν τὸν γραμματέα καὶ τοὺς πρεσβυ
res sacerdotū indutos saccis ad esai
τέρους τῶν ἱερέων περιβεβλημένους σάκκους πρὸς ἡσαΐ
am filiū amos pphetā: & dixerūt ei. hec di
αν υἱὸν ἀμὼς τὸν προφήτην, καὶ εἶπαν αὐτῷ· τάδε λέ
cit ezechias. dies tribulationis & opprobrii & redargu
γει ἐζεκίας· ἡμέρα θλίψεως καὶ ὀνειδισμοῦ καὶ ἐλεγ
tionis & ire hodierna dies. qr venit dolor parien
μοῦ καὶ ὀργῆς ἡ σήμερον ἡμέρα· ὅτι ἥκει ἡ ὠδὶν τῇ τικτού
ti. virtutē aūt nō hz ad pariēdū. si quo mō audiat
σῃ· ἰσχὺν δὲ οὐκ ἔχει τοῦ τεκεῖν· εἴπως εἰσακούσαι
dñs de⁹ tu⁹ verba rapsaci q̄ mi
κύριος ὁ θεός σου τοὺς λόγους ῥαψάκου οὓς ἀπέστει
sit rex assyriorū dñs eius ad exprobrādū deo vi
λε βασιλεὺς ἀσσυρίων ὁ κύριος αὐτοῦ ὀνειδίζειν θεὸν ζῶν
uēti: ꝑ improperat verba q̄ audiuit dñs de⁹ tu⁹. &
τα, ὀνειδίζει λόγους οὓς ἤκουσε κύριος ὁ θεός σου. καὶ
deꝑcaberis ad dñm deū tuū ꝑ derelic
δεηθήσῃ πρὸς κύριον τὸν θεόν σου περὶ τῶν καταλελειμ
tis his. & venerūt serui ezechie ad esaiā.
μένων τούτων. καὶ ἦλθον οἱ παῖδες ἐζεκίου πρὸς ἡσαΐαν.
& ait illis esaias: sic dicetis ad domi
καὶ εἶπεν αὐτοῖς ἡσαΐας, οὕτως ἐρεῖτε πρὸς τὸν κύρι

B

nū vestrū. hec dicit dñs ne timueris a
ον ὑμῶν. τάδε λέγει κύριος μὴ φοβηθῇς ἀπὸ τῶν
verbis q̄ audisti: qb⁹ improperauerūt me legati re
λόγων ὧν ἤκουσας, οὓς ὠνείδισάν με οἱ πρέσβεις βα
gis assyriorū. ecce ego immittā sup eū spiritū: &
σιλέως ἀσσυρίων. ἰδοὺ ἐγὼ ἐμβαλῶ εἰς αὐτὸν πνεῦμα, καὶ
audiēs nunciū reuertet in regionē suā &
ἀκούσας ἀγγελίαν ἀποστρέψει εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ καὶ
cadet gladio in terra sua. & reuersus ē ra
πεσεῖται μαχαίρᾳ ἐν τῇ γῇ αὐτοῦ. καὶ ἀπέστρεψε ῥα
psaces & inuenit regē assyriorū ob
ψάκης καὶ κατέλαβε τὸν βασιλέα ἀσσυρίων πο
sidentē lobnā. & audiuit qr discessit a la
λιορκοῦντα λόβναν. καὶ ἤκουσεν ὅτι ἀπῆρεν ἀπὸ λα
chis. & egressus ē tharra rex ethiopū: vt obside
χης. καὶ ἐξῆλθεν θαρρὰ βασιλεὺς αἰθιόπων, τοῦ πολιορ
ret eū. & audiēs reuersus est & mi
κῆσαι αὐτόν. καὶ ἀκούσας ἀπέστρεψε καὶ ἀπέστει
sit nūcios ad ezechiā dicēs. sic dicetis eze
λεν ἀγγέλους πρὸς ἐζεκίαν λέγων. οὕτως ἐρεῖτε ἐζε
chie regi iudee. nō decipiat te de⁹
κίᾳ βασιλεῖ τῆς ἰουδαίας. μὴ ἀπατάτω σε ὁ θεός
tu⁹ in quo tu cōfisus es in eo dicēs: nō trade
σου ἐφ᾽ ᾧ σὺ πέποιθας ἐπ᾽ αὐτῷ λέγων, οὐ μὴ παραδο
tur hierlm in manu regis assyriorū. ecce
θῇ ἱερουσαλὴμ ἐν χειρὶ βασιλέως ἀσσυρίων. ἰδοὺ
tu nō audisti q̄ fecerūt reges assyriorū om
σὺ οὐκ ἤκουσας ἃ ἐποίησαν βασιλεῖς ἀσσυρίων πᾶ
ni terre quā destruxerūt & tu liberaberis? nūqd
σαν τὴν γῆν ὡς ἀπώλεσαν καὶ σὺ ῥυσθήσῃ; μὴ ἐρ
liberauerūt eos dii gētiū quos ꝑdiderūt
ρύσαντο αὐτοὺς οἱ θεοὶ τῶν ἐθνῶν οὓς ἀπώλεσαν οἱ
patres mei. &
πατέρες μου. τήν τε

C

4.Re. 19.d.

gozan & charran & rase in regiōe theemath:
γωζὰν καὶ χαρρὰν καὶ ῥασεμαινησὶν ἐν χώρᾳ θεεμάθ,
vbi sunt reges emath: & vbi arphath: & vbi
ποῦ εἰσὶν οἱ βασιλεῖς ἐμάθ, καὶ ποῦ ἀρφάθ, καὶ ποῦ
ciuitatis sepharnaim: ana & aua? & accepit eze
πόλεως σεπφαρουΐμ, ἀναγοῦ καὶ γαυσά; καὶ ἔλαβεν ἐζε
chias libros a nūciis: & legit il
κίας τὸ βιβλίον παρὰ τῶν ἀγγέλων, καὶ ἀνέγνω αὐ
lū. & ascēdit in domū dñi & aperuit illū: corā
τό. καὶ ἀνέβη εἰς οἶκον κυρίου καὶ ἤνοιξεν αὐτὸ, ἐναντίον
dño: & orauit ezechias ad dñm dicēs. do
κυρίου, καὶ προσηύξατο ἐζεκίας πρὸς κύριον λέγων. κύ
mine sabaoth de⁹ israel q̄ sedes sup cheru
ριε σαβαὼθ ὁ θεὸς ἰσραὴλ ὁ καθήμενος ἐπὶ τῶν χερου
bim: tu es de⁹ sol⁹ oīs regni orbis
βίμ, σὺ εἶ ὁ θεὸς μόνος πάσης βασιλείας τῆς οἰκου
terre. tu fecisti celū & terrā. inclina
μένης. σὺ ἐποίησας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. κλῖνον
dñe aurē tuā. exaudi dñe. aperi dñe
κύριε τὸ οὖς σου. εἰσάκουσον κύριε. ἄνοιξον κύριε
oculos tuos. inspice dñe & vide. &
τοὺς ὀφθαλμούς σου. εἴσβλεψον κύριε καὶ ἴδε. καὶ
audi oīa verba senacherib: q̄ mi
ἄκουσον πάντας τοὺς λόγους σενναχειρὶμ, οὓς ἀπέ
sit ad exprobrādū deū viuētē. in veritate enī dñe:
στειλεν ὀνειδίζειν θεὸν ζῶντα. ἐπ᾽ ἀληθείας γὰρ κύριε,
desolauerūt reges assyriorū orbē terre totū &
ἠρήμωσαν βασιλεῖς ἀσσυρίων τὴν οἰκουμένην ὅλην καὶ
regionē eorū. & iecerūt idola eorū
τὴν χώραν αὐτῶν. καὶ ἐνέβαλον τὰ εἴδωλα αὐτῶν
in ignē. nō enī dii erāt: sed opa manuū ho
εἰς τὸ πῦρ. οὐ γὰρ θεοὶ ἦσαν, ἀλλ᾽ ἔργα χειρῶν ἀν

D

minū: ligna & lapides & destruxerūt eos. tu
θρώπων, ξύλα καὶ λίθοι καὶ ἀπώλεσαν αὐτούς. σὺ
dñe de⁹ nr̄ salua nos de manu eorū. vt cogno
κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν σῶσον ἡμᾶς ἐκ χειρὸς αὐτῶν. ἵνα
scat oē regnū terre: qr tu es de⁹ so
γνῷ πᾶσα βασιλεία τῆς γῆς, ὅτι σὺ εἶ ὁ θεὸς μό
lus. & missus ē esaias fili⁹ amos ad ezechiā & dixit
νος. καὶ ἀπεστάλη ἡσαΐας υἱὸς ἀμὼς πρὸς ἐζεκίαν καὶ εἶπεν
ei. hec dicit dñs de⁹ israel. audiui q̄ ora
αὐτῷ. τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς ἰσραήλ. ἤκουσα ἃ προ
sti ad me de senacherib rege assyriorū.
σηύξω πρός με περὶ σενναχειρὶμ βασιλέως ἀσσυρίων.
hoc verbū qd locut⁹ est de eo de⁹. despe
οὗτος ὁ λόγος ὃν ἐλάλησε περὶ αὐτοῦ ὁ θεός. ἐφαύλι
xit te & subsannauit te virgo filia sion
σέν σε καὶ ἐξεμυκτήρισέ σε παρθένος θυγάτηρ σιών
sup te caput mouit filia hierlm cui
ἐπὶ σοὶ κεφαλὴν ἐκίνησε θυγάτηρ ἱερουσαλήμ. τίνα
exprobrasti & irritasti. aut ad quē exaltasti
ὠνείδισας καὶ παρώξυνας. ἢ πρὸς τίνα ὕψωσας τὴν
vocē tuā & leuasti in excelsum oculos tuos in
φωνήν σου καὶ ἦρας εἰς ὕψος τοὺς ὀφθαλμούς σου εἰς
sanctū israel. qr p nūcios exprobrasti
τὸν ἅγιον τοῦ ἰσραήλ. ὅτι δι᾽ ἀγγέλων ὠνείδισας
dño. tu enī dixisti multitudinē curruū ego
κύριον. σὺ γὰρ εἶπας τῷ πλήθει τῶν ἁρμάτων ἐγὼ
ascēdi in altitudinē mōtiū & in extrema liba
ἀνέβην εἰς ὕψος ὀρέων καὶ εἰς τὰ ἔσχατα τοῦ λιβά
ni: & succidi altitudinē cedri ei⁹ & pulchri
νου, καὶ ἔκοψα τὸ ὕψος κέδρου αὐτοῦ καὶ τὸ κάλ
tudinē cupressi. & intraui in altitudinē partis
λος τῆς κυπαρίσσου. καὶ εἰσῆλθον εἰς ὕψος μέρους
silue
τοῦ δρυμοῦ

gozan & aran: & reseph & filios eden qui erāt in thalassar. Vbi est rex emath & rex arfath & rex vrbis sepharuaim ana & aua? Et tulit ezechias libros de manu nunciorū: & legit eos & ascendit in domum domini: & expandit eos coram domino. Et orauit ad dominum dicens. Domine exercituum deus israel qui sedes sup cherubim: tu es deus solus omnium regnorum terre: tu fecisti celum & terram. Inclina domine aurem tuam & audi: aperi dñe oculos tuos & vide: & audi omnia verba sennacherib que misit ad blasphemandū deū viuentē. Vere enim domine desertas fecerūt reges assyriorum terras: & regiones earum: & dederunt deos earum igni: non enim erant dii: sed opera manuum hominum: lignum & lapis: & comminuerunt eos. Et nunc dñe deus noster salua nos de manu eius & cognoscāt oia regna terre: quia tu es dominus solus. Et misit esaias filius amos ad ezechiam dicens. Hec dicit dominus deus israel. Pro quibus rogasti me de sennacherib rege assyriorum: hoc est verbum qd locutus est dñs super eum. Despexit te & subsannauit te virgo filia sion: post te caput mouit filia hierusalē. Cui exprobrasti: & quē blasphemasti: & super quē exaltasti vocē: & leuasti altitudinē oculorū tuorū ad sanctū israel. In manu seruorū tuorū exprobrasti dño: & dixisti. In multitudine quadrigarū mearū ego ascendi in altitudinē montiū iuga libani: & succidam excelsa cedrorū eius: electas abietes illius: & introibo altitudinē sūmitatis eius: saltū carmeli eius: ego

גּוֹזָן וְאֶת חָרָן וְרֶצֶף וּבְנֵי עֶדֶן אֲשֶׁר
בִּתְלַשָּׂר׃ אַיֵּה מֶלֶךְ חֲמָת וּמֶלֶךְ
אַרְפָּד וּמֶלֶךְ לָעִיר סְפַרְוָיִם הֵנַע
וְעִוָּה׃ וַיִּקַּח חִזְקִיָּהוּ אֶת הַסְּפָרִים
מִיַּד הַמַּלְאָכִים וַיִּקְרָאֵהוּ וַיַּעַל
בֵּית יְהוָה וַיִּפְרְשֵׂהוּ חִזְקִיָּהוּ לִפְנֵי
יְהוָה׃ וַיִּתְפַּלֵּל חִזְקִיָּהוּ אֶל יְהוָה
לֵאמֹר׃ יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל יֹשֵׁב הַכְּרֻבִים אַתָּה הוּא
הָאֱלֹהִים לְבַדְּךָ לְכֹל מַמְלְכוֹת
הָאָרֶץ אַתָּה עָשִׂיתָ אֶת הַשָּׁמַיִם
וְאֶת הָאָרֶץ׃ הַטֵּה יְהוָה אָזְנְךָ
וּשְׁמָע פְּקַח יְהוָה עֵינֶךָ וּרְאֵה
וּשְׁמַע אֵת כָּל דִּבְרֵי סַנְחֵרִיב אֲשֶׁר
שָׁלַח לְחָרֵף אֱלֹהִים חָי׃ אָמְנָם
יְהוָה הֶחֱרִיבוּ מַלְכֵי אַשּׁוּר אֶת
כָּל הָאֲרָצוֹת וְאֶת אַרְצָם׃ וְנָתֹן אֶת
אֱלֹהֵיהֶם בָּאֵשׁ כִּי לֹא אֱלֹהִים הֵמָּה
כִּי אִם מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם עֵץ וָאֶבֶן
וַיְאַבְּדוּם׃ וְעַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
הוֹשִׁיעֵנוּ מִיָּדוֹ וְיֵדְעוּ כָּל מַמְלְכוֹת
הָאָרֶץ כִּי אַתָּה יְהוָה לְבַדֶּךָ׃ וַיִּשְׁלַח
יְשַׁעְיָהוּ בֶן אָמוֹץ אֶל חִזְקִיָּהוּ
לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הִתְפַּלַּלְתָּ אֵלַי אֶל
סַנְחֵרִיב מֶלֶךְ אַשּׁוּר׃ זֶה הַדָּבָר
אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה עָלָיו בָּזָה לְךָ
לָעֲגָה לְךָ בְּתוּלַת בַּת צִיּוֹן אַחֲרֶיךָ
רֹאשׁ הֵנִיעָה בַּת יְרוּשָׁלָם׃ אֶת
מִי חֵרַפְתָּ וְגִדַּפְתָּ וְעַל מִי הֲרִימוֹתָה
קּוֹל וַתִּשָּׂא מָרוֹם עֵינֶיךָ אֶל קְדוֹשׁ
יִשְׂרָאֵל׃ בְּיַד עֲבָדֶיךָ חֵרַפְתָּ אֲדֹנָי
וַתֹּאמֶר בְּרֹב רִכְבִּי אֲנִי עָלִיתִי
מְרוֹם הָרִים יַרְכְּתֵי לְבָנוֹן וְאֶכְרֹת
קוֹמַת אֲרָזָיו מִבְחַר בְּרֹשָׁיו וְאָבוֹא
מְרוֹם קִצּוֹ יַעַר כַּרְמִלּוֹ׃ אֲנִי

נוּעַ לָקַח לָאַךְ קָרָא עָלָה פָּרַשׂ פָּנָה פָּלַל בָּדַד מָלַךְ עָשָׂה נָטָה חָרַב עָשָׂה אָבַד יָשַׁע מָלַךְ שָׁלַח פָּלַל בּוּז לָעַג בָּתַל נוּעַ רוּם נָשָׂא רוּם קָדַשׁ אָמַר רָבַב כָּרַת בָּחַר בּוֹא

קרתי ושתיתי מים ואחרב בכף
פעמי כל יארי מצור הלוא שמעת
למרחוק אותה עשיתי מימי קדם
ויצרתיה עתה הבאתיה ותהי
להשאות גלים נצים ערים
בצרות וישביהן קצרי יד חתו
ובשו היו עשב שדה וירק דשא
חציר גגות ושדמה לפני קמה
ושבתך וצאתך ובאך ידעתי
ואת התרגזך אלי יען התרגזך
אלי ושאננך עלה באזני ושמתי
חחי באפך ומתגי בשפתיך
והשבתיך בדרך אשר באת בה
וזה לך האות אכול השנה ספיח
ובשנה השנית שחיס ובשנה
השלישית זרעו וקצרו ונטעו
כרמים ואכול פרים ויספה פליטת
בית יהודה הנשארה שרש למטה
ועשה פרי למעלה כי מירושלם
תצא שארית ופליטה מהר
ציון קנאת יהוה צבאות תעשה
זאת לכן כה אמר יהוה אל מלך
אשור לא יבוא אל העיר הזאת
ולא יורה שם חץ ולא יקדמנה
מגן ולא ישפך עליה סללה
בדרך אשר בא בה ישוב
ואל העיר הזאת לא יבוא נאם
יהוה וגנותי על העיר הזאת
להושיעה למעני ולמען דוד
עבדי ויצא מלאך יהוה ויכה
במחנה אשור מאה ושמנים
וחמשה אלף וישכימו בבקר והנה
כלם פגרים מתים ויסע וילך וישב
סנחריב מלך אשור וישב בנינוה
ויהי הוא משתחוה בית נסרך
אלהיו ואדרמלך ושראצר בניו

fodi & bibi aquam: & siccaui vestigio ∞∞∞∞∞∞ pedis mei omnes riuos aggerũ. Nũqd nõ audisti que olim fecerim ei? Ex diebus antiquis ego plasmaui illud: & nunc adduxi: & factum est ∞ in erradicationẽ colliũ cõpugnantiũ & ciuitatũ munitarũ. Habitatores earũ breuiata manu cõtremuerũt: & cõfusi sunt: facti sunt sicut fenũ agri & gramen pascue & herba tectorũ q exaruit antequ͛ maturesceret. Habitationẽ tuã & egressum tuũ: & introitũ tuũ ego cognoui: & insaniã tuã cõtra me. Cum fureres aduersum me superbia tua ascendit in aures meas. Ponã ergo circulũ in naribus tuis: & frenũ in labiis tuis: & reducã te in via per quã venisti. Tibi aũt hoc erit signũ. Comede hoc anno q̃ sponte nascũtur: & in ãno scđo pomis vescere. In anno autẽ tertio seminate & metite: & plãtate vineas: & comedite fructũ earũ. Et emittet id qđ saluatũ fuerit de domo iuda & qđ reliquũ est radicẽ deorsum: & faciet fructum sursum: qa de hierusalẽ exibũt reliqe: & saluatio de monte sion. Zelus domini exercituũ faciet istud. Propterea hec dicit dominus de rege ∞∞ assyriorũ. Non intrabit ciuitatem hanc ∞∞∞∞∞∞ & non iaciet ibi sagittã: & non occupabit eam clypeus: & non mittet in circuitu ei⁹ aggerẽ. In via qua venit: p eã reuertetur: ∞∞∞∞∞∞∞∞∞ & ciuitatem hanc non ingredietur dicit ∞∞∞∞∞ dominus. Et protegam ciuitatem istam ∞∞∞∞∞∞ vt saluem eam propter me & propter dauid ∞ seruũ meũ. Egressus est autẽ angelus dñi: & percussit in castris assyriorum centum octoginta quinq̃ milia. Et surrexerunt mane: & ecce oẽs cadauera mortuorũ. Et egressus est & abiit: et reuersus ẽ senacherib rex assyriorũ: & habitauit in niniue. Et factũ est cum adoraret in templo nesrach deum suum: adramelech & sarasar filii ei⁹

ꝛ posui pontẽ: ꝛ desolaui aquas ꝛ oẽs
καὶ ἔθηκα γέφυραν, καὶ ἠρήμωσα ὕδατα καὶ πᾶσαν
cõgregationẽ aque. nõ hec audisti olim q̃ ego
συναγωγὴν ὕδατος. οὐ ταῦτα ἤκουσας πάλαι ἃ ἐγὼ
feci: a dieb⁹ antiqs decreui. nũc aũt ostẽ
ἐποίησα; ἐξ ἡμερῶν ἀρχαίων συνέταξα. νῦν δὲ ἐπέ-
di: vt desolarẽ gẽtes ĩ munitiõib⁹: ꝛ habitãtes in ci-
δειξα, ἐξερημῶσαι ἔθνη ἐν ὀχυροῖς, καὶ οἰκοῦντας ἐν πό-
uitatib⁹ munitis. remisi man⁹ ꝛ exaruerũt ꝛ
λεσιν ὀχυραῖς. ἀνῆκα τὰς χεῖρας καὶ ἐξηράνθησαν καὶ
fuerũt q̃si fenũ aridũ in tectis ꝛ vt gramẽ.
ἐγένοντο ὡς χόρτος ξηρὸς ἐπὶ δωμάτων καὶ ὡς ἄγρωστις.
nũc aũt ociũ tuũ ꝛ exitũ tuũ ꝛ
νῦν δὲ τὴν ἀνάπαυσίν σου καὶ τὴν ἔξοδόν σου καὶ τὴν
introitũ tuũ ego scio. at furor tu⁹ q̃ iratus es
εἴσοδόν σου ἐγὼ ἐπίσταμαι. ὁ δὲ θυμός σου ὃν ἐθυμώθης
ꝛ amaritudo tua ascẽdit ad me. ꝛ iponã circulũ
καὶ ἡ πικρία σου ἀνέβη πρός με. καὶ ἐμβαλῶ φιμὸν
in nasum tuũ ꝛ frenũ in labia tua. ꝛ
εἰς τὴν ῥῖνά σου καὶ χαλινὸν εἰς τὰ χείλη σου. καὶ
reuerti faciã te via q̃ venisti in ea. hoc aũt tibi
ἀποστρέψω σε τῇ ὁδῷ ᾗ ἦλθες ἐν αὐτῇ. τοῦτο δέ σοι τὸ
signũ. comede hoc ãno q̃ seminasti: at
σημεῖον. φάγε τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν ἃ ἔσπαρκας, τῷ δὲ
anno secũdo reliqas. at tertio
ἐνιαυτῷ τῷ δευτέρῳ τὸ κατάλειμμα. τῷ δὲ τρίτῳ
seminãtes metite ꝛ plãtate vineã ꝛ
σπείραντες ἀμήσατε καὶ φυτεύσατε ἀμπελῶνα καὶ
comedite fructũ eoꝝ. ꝛ erũt dereli
φάγεσθε τὸν καρπὸν αὐτῶν. καὶ ἔσονται οἱ καταλελειμ-
cti in iudea: mittẽt radicẽ deorsum ꝛ faci-
μένοι ἐν τῇ ἰουδαίᾳ, φυήσουσι ῥίζαν κάτω καὶ ποιήσου-
ent semẽ sursũ. qꝛ de hierlm exibũt reli
σι σπέρμα ἄνω. ὅτι ἐξ ἱλὴμ ἐξελεύσονται οἱ καταλελειμ-
cti: ꝛ saluati de mõte sion. zelus dñi sabaoth
μένοι, καὶ οἱ σωζόμενοι ἐξ ὄρους σιών. ὁ ζῆλος κυρίου σαβαὼθ
fecit hec. ꝓpterea sic dicit dñs ad regẽ
ἐποίησε ταῦτα. διὰ τοῦτο οὕτως λέγει κς ἐπὶ βασιλέα
assyrioꝝ: nõ itrabit in ciuitatẽ hãc neq̃
ἀσσυρίων, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς τὴν πόλιν ταύτην οὐδὲ μὴ
mittet in eã sagittã: neq̃ mittet in eã scutũ.
βάλῃ ἐπ᾽ αὐτὴν βέλος, οὐδὲ μὴ βάλῃ ἐπ᾽ αὐτὴν θυρεόν,
neq̃ circũdabit sup eã vallũ. sed via q̃
οὐδὲ μὴ κυκλώσῃ ἐπ᾽ αὐτὴν χάρακα. ἀλλὰ τῇ ὁδῷ ᾗ
venit in ea reuertet: ꝛ in ciuitatẽ hãc
ἦλθεν ἐπ᾽ αὐτῇ ἀποστραφήσεται, καὶ εἰς τὴν πόλιν ταύ-
nõ itrabit. hec dicit dñs: ꝓtegã
την οὐ μὴ εἰσέλθῃ. τάδε λέγει κύριος, ὑπερασπιῶ
sup ciuitatẽ illã vt saluẽ eã: ꝓpter
ὑπὲρ τῆς πόλεως ταύτης τοῦ σῶσαι αὐτήν, δι᾽ ἐ-
me ꝛ ꝓpter dauid seruũ meũ. ꝛ egressus ẽ ãge-
μὲ καὶ διὰ δαυὶδ τὸν δοῦλόν μου. καὶ ἐξῆλθεν ἄγγε-
lus dñi ꝛ occidit de castris assy
λος κυρίου καὶ ἀνεῖλεν ἐκ τῆς παρεμβολῆς τῶν ἀσσυ-
rioꝝ centũ octogita ꝛ quinq̃ millia; ꝛ
ρίων ἑκατὸν ὀγδοήκοντα καὶ πέντε χιλιάδας. καὶ
surgẽtes mane iuenerũt corpora mortua. ꝛ
ἀναστάντες τὸ πρωῒ εὗρον τὰ σώματα νεκρά. καὶ
abiit reuersus. ꝛ reuersus est sennacherim
ἀπῆλθεν ἀποστραφείς. καὶ ἀπέστρεψεν σενναχηρεὶμ
rex assyrioꝝ: ꝛ habitauit in niniue. ꝛ cũ
βασιλεὺς ἀσσυρίων, καὶ ᾤκησεν ἐν νινευῇ. καὶ ἐν τῷ
ipe adoraret in domo assarach dei sui: adra
αὐτὸν προσκυνεῖν ἐν οἴκῳ ἀσαρὰχ θεοῦ αὐτοῦ, ἀδραα-
melech ꝛ narasar filii ei⁹:
μελὲχ καὶ νασαρὰρ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, ∞∞∞∞∞∞∞∞

4.Re. 19.d. Eccl. 48.g.

pcusserũt eũ gladiis. ipi aũt saluati sũt in
ἐπάταξαν αὐτὸν μαχαίραις. αὐτοὶ δὲ διεσώθησαν εἰς
armeniã. ꝛ regnauit asaradan fili⁹ eius
ἀρμενίαν. καὶ ἐβασίλευσεν ἀσορδὰν ὁ υἱὸς αὐτοῦ
p eo.
ἀντ᾽ αὐτοῦ.

Ca.38.

Factũ est aũt in tpe illo egrotauit ezechias
Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐμαλακίσθη ἐζεκίας
vsq̃ ad mortẽ. ꝛ venit ad eũ esaias fili⁹ amos
ἕως θανάτου. καὶ ἦλθε πρὸς αὐτὸν ἠσαΐας υἱὸς ἀμὼς ὁ
ꝓpheta ꝛ dixit ad eũ. hec dicit dñs: dispone
προφήτης καὶ εἶπεν πρὸς αὐτόν. τάδε λέγει κύριος, τάξαι
de domo tua. morieris eñ tu ꝛ nõ viues. ꝛ
περὶ τοῦ οἴκου σου. ἀποθνήσκεις γὰρ σὺ καὶ οὐ ζήσῃ. καὶ
cõuertit ezechiã faciẽ suã ad parietẽ.
ἀπέστρεψεν ἐζεκίας τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πρὸς τὸν τοῖχον,
ꝛ orauit ad dñm dicẽs. o dñe: memẽto do-
καὶ προσηύξατο πρὸς κύριον λέγων. ὦ δὴ κύριε, μνήσθητι κύ-
mine quomõ ãbulaui i cõspectu tuo cũ veritate in corde
ριε ὡς ἐπορεύθην ἐνώπιόν σου μετὰ ἀληθείας ἐν καρδίᾳ
vero ꝛ placita in cõspectu tuo feci. ꝛ fle
ἀληθινῇ καὶ τὰ ἀρεστὰ ἐνώπιόν σου ἐποίησα. καὶ ἔκλαυ-
uit ezechias fletu magno. ꝛ factũ est verbũ dñi
σεν ἐζεκίας κλαυθμῷ μεγάλῳ. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου
ad esaiam dicẽs. vade ꝛ dic ezechie. hec
πρὸς ἠσαΐαν λέγων. πορεύθητι καὶ εἶπον ἐζεκίᾳ. τάδε
dicit dñs de⁹ dauid patris tui: audiui
λέγει κύριος ὁ θεὸς δαυὶδ τοῦ πατρός σου, ἤκουσα τῆς
orationẽ tuã ꝛ vidi lachrymas tuas. ecce adiicio
προσευχῆς σου καὶ εἶδον τὰ δάκρυά σου. ἰδοὺ προστίθημι
ad tps tuũ quindecĩ ãnos. ꝛ de manu re
πρὸς τὸν χρόνον σου πεντεκαίδεκα ἔτη. καὶ ἐκ χειρὸς βα-
gis assyrioꝝ liberabo te ꝛ ciuitatẽ hãc: ꝛ
σιλέως ἀσσυρίων ῥύσομαί σε καὶ τὴν πόλιν ταύτην, καὶ
ꝓtegã sup ciuitatẽ hãc. hoc aũt tibi
ὑπερασπιῶ ὑπὲρ τῆς πόλεως ταύτης. τοῦτο δέ σοι τὸ
signũ a dño qꝛ faciet de⁹ verbũ hoc
σημεῖον παρὰ κυρίου ὅτι ποιήσει ὁ θεὸς τὸ ῥῆμα τοῦτο
qđ locut⁹ est. ecce ego verto vmbrã graduũ
ὃ ἐλάλησεν. ἰδοὺ ἐγὼ στρέφω τὴν σκιὰν τῶν ἀναβαθμῶν
quos descẽdit decẽ gradus dom⁹ pa
οὓς κατέβη τοὺς δέκα ἀναβαθμοὺς τοῦ οἴκου τοῦ πα-
tris tui sol. auertã solẽ decẽ gra-
τρός σου ὁ ἥλιος. ἀποστρέψω τὸν ἥλιον τοὺς δέκα ἀνα-
dus quos descẽdit vmbra. oratio ezechie re
βαθμοὺς οὓς κατέβη ἡ σκιά. προσευχὴ ἐζεκίου βα-
gis iudee qñ elanguit ꝛ surrexit de
σιλέως τῆς ἰουδαίας ἡνίκα ἐμαλακίσθη καὶ ἀνέστη ἐκ
ĩfirmitate sua. Ego dixi in excelso
τῆς μαλακίας αὐτοῦ. Ἐγὼ εἶπα ἐν τῷ ὕψει τῶν
dieꝝ meoꝝ vadã ad portas ĩferi. relin-
ἡμερῶν μου πορεύσομαι ἐν πύλαις ᾅδου. καταλεί-
quã ãnos residuos: dixi nõ vltra videbo
ψω τὰ ἔτη τὰ ἐπίλοιπα, εἶπα οὐκ ἔτι οὐ μὴ ἴδω
salutare dei in terra viuentiũ. nec vltra
τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ ἐπὶ γῆς ζώντων. οὐκ ἔτι οὐ μὴ
videbo hoiem cũ habitantib⁹: defeci a cognatio
ἴδω ἄνθρωπον μετὰ κατοικούντων, ἐξέλιπον συγγενεί-
ne mea: dereliqui reliquũ vite mee. exiuit ꝛ
ας μου, κατέλιπον τὸ λοιπὸν τῆς ζωῆς μου. ἐξῆλθεν καὶ
recessit a me sicut diuertẽs tabernaculũ q fixerat
ἀπῆλθεν ἀπ᾽ ἐμοῦ ὥσπερ ὁ καταλύων σκηνὴν πήξας.
spũs me⁹ apud me fact⁹ est sicut tela texẽtis ap-
τὸ πνεῦμά μου παρ᾽ ἐμοὶ ἐγένετο ὡς ἱστὸς ἐρίθου ἐγγι-
ꝓpiquãtis ad succidẽdũ. in die illa tradit⁹ sum. vsq̃
ζούσης ἐκτεμεῖν. ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ παρεδόθην. ἕως
mane q̃si leo sic cõtriuit oĩa
πρωῒ ὡς λέων οὕτως συνέτριψε πάντα τὰ ∞∞∞∞∞∞

4.Re. 10.a. 1.Pa. 32.f. 1.Reg. 18. Eu.2.c B Eccl. 48.d.

percusserũt eum gladio: fugeruntq̃ in terram ∞ ararath & regnauit asaraddon filius ei⁹ pro eo.

38.

IN diebus illis egrotauit ezechias vsq̃ ad mortẽ: & introiuit ad eum esaias filius amos propheta & dixit ei. ∞ Hec dicit dñs. Dispone domui tue: qa morieris tu & non viues. Et conuertit ezechias ∞∞∞ faciem suã ad parietẽ: & orauit ad dominum & dixit. Obsecro dñe memento queso quõ ambulauerim coram te in veritate: ∞∞∞∞∞∞∞ & in corde perfecto: & quod bonũ est in oculis tuis fecerim. Et fleuit ezechias fletu magno. Et factum est verbum domini ad esaiam: dicens. Vade & dic ezechie. Hec dicit ∞∞∞∞∞ dominus deus dauid patris tuis. Audiui ∞∞∞∞∞ orationem tuam: vidi lachrymas tuas. ∞∞∞∞∞ Ecce ego adiiciã super dies tuos quindecim ∞ annos: & de manu regis assyriorũ eruam te: & ciuitatẽ istam & protegam ∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞ eam. Hoc autẽ tibi erit signum ∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞ a domino: quia faciet dominus ∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞ verbum hoc quod locutus est. Ecce ego ∞∞∞∞∞ reuerti faciam vmbram linearum per quas ∞∞∞ descẽderat in horologio achaz in sole retrorsum decem lineis. Et reuersus est sol decem ∞∞∞∞∞ lineis per gradus quos descenderat. ∞∞∞∞∞∞∞∞∞ Scriptura ezechie regis iuda cum egrotasset ∞ & conualuisset de infirmitate sua. Ego dixi in dimidio dierũ meorũ vadã ad portas inferi. Quesiui residuum annorũ meorum. Dixi non videbo dominũ deum in terra viuentium: non aspiciã hominẽ vltra & habitatorẽ quietis. Generatio mea ablata est: & conuoluta est a me q̃si tabernaculũ pastorũ. Precisa ẽ velut a texẽte vita mea: dũ adhuc ordirer succidit me. De mane vsq̃ ad vesperã finies me: sperabã vsq̃ mane. q̃si leo: sic cõtriuit oia

נכה בחרב והמה נמלטו ארץ
אררט וימלך אסר חדן בנו תחתיו
בימים ההם חלה

C.xxxviij

חזקיהו למות ויבוא אליו ישעיהו
בן אמוץ הנביא ויאמר אליו
כה אמר יהוה צו לביתך כי מת
אתה ולא תחיה ויסב חזקיהו
פניו אל הקיר ויתפלל אל יהוה
ויאמר אנה יהוה זכר נא את
אשר התהלכתי לפניך באמת
ובלב שלם והטוב בעיניך עשיתי
ויבך חזקיהו בכי גדול ויהי דבר
יהוה אל ישעיהו לאמר הלוך
ואמרת אל חזקיהו כה אמר
יהוה אלהי דוד אביך שמעתי
את תפלתך ראיתי את דמעתך
הנני יוסף על ימיך חמש עשרה
שנה ומכף מלך אשור אצילך
ואת העיר הזאת וגנותי על
העיר הזאת וזה לך האות
מאת יהוה אשר יעשה יהוה
את הדבר הזה אשר דבר הנני
משיב את צל המעלות אשר
ירדה במעלות אחז בשמש אחרנית
עשר מעלות ותשב השמש עשר
מעלות במעלות אשר ירדה
מכתב לחזקיהו מלך יהודה בחלתו
ויחי מחליו אני אמרתי בדמי
ימי אלכה בשערי שאול פקדתי
יתר שנותי אמרתי לא אראה
יה יה בארץ החיים לא אביט
אדם עוד עם יושבי חדל דורי
נסע ונגלה מני כאהל רעי קפדתי
כארג חיי מדלה יבצעני מיום
עד לילה תשלימני שויתי
עד בקר כארי כן ישבר כל

עצמותי מיום עד לילה תשלימני׃
כסוס עגור כן אצפצף אהגה כיונה
דלו עיני למרום אדני עשקה
לי ערבני׃ מה אדבר ואמר לי
והוא עשה אדדה כל שנותי על
מר נפשי׃ אדני עליהם יחיו
ולכל בהן חיי רוחי ותחלימני
והחייני׃ הנה לשלום מר לי מר
ואתה חשקת נפשי משחת בלי
כי השלכת אחרי גוך כל חטאי׃
כי לא שאול תודך מות יהללך
לא ישברו יורדי בור אל אמתך׃
חי חי הוא יודך כמוני היום אב
לבנים יודיע אל אמתך׃ יהוה
להושיעני ונגינותי ננגן כל ימי
חיינו על בית יהוה׃ ויאמר ישעיהו
ישאו דבלת תאנים וימרחו
על השחין ויחי׃ ויאמר חזקיהו
מה אות כי אעלה בית יהוה׃

Ca. xxxix.

בעת ההיא שלח
מראדך בלאדן בן בלאדן מלך
בבל ספרים ומנחה אל חזקיהו
וישמע כי חלה ויחזק׃ וישמח
עליהם חזקיהו ויראם את בית
נכתה את הכסף ואת הזהב ואת
הבשמים ואת השמן הטוב ואת
כל בית כליו ואת כל אשר נמצא
באוצרתיו לא היה דבר אשר
לא הראם חזקיהו בביתו ובכל
ממשלתו׃ ויבא ישעיהו הנביא אל
המלך חזקיהו ויאמר אליו מה
אמרו האנשים האלה ומאין יבאו
אליך ויאמר חזקיהו מארץ רחוקה
באו אלי מבבל׃ ויאמר מה ראו
בביתך ויאמר חזקיהו את כל
אשר בביתי ראו לא היה דבר

ossa mea. De mane vsq; ad vesperã finies me. Sicut pullus hirundinis sic clamabo meditabor vt colũba. Attenuati sũt oculi mei suspiciẽtes in excelsũ. Dñe vim patior: spõde p me. Quid dicã aut qd rñdebit mihi: cũ ipse fecerit. Recogitabo omnes annos meos in amaritudine anie mee. Dñe si sic viuitur: & in talib9 vita spũs mei. Corripies me & viuificabis me ecce in pace amaritudo mea amarissima. Tu at eruisti aĩam meã vt nõ periret: piecisti post tergum tuũ oĩa pctã mea. Quia nõ infern9 cõfitebitur tibi neq; mors laudabit te: nõ expectabũt qui descendũt in lacũ veritatẽ tuã. Viuens viuẽs ipẽ cõfitebitur tibi sicut & ego hodie. Pater filiis notã faciet veritatẽ tuã. Dñe salnũ me fac & psalmos nrõs cãtabimus cũctis dieb9 vite nrẽ in domo dñi. Et iussit esaias vt tollerent massam de ficis & cataplasmarẽt ∞ sup vuln9: & sanaretur. Et dixit ezechias. ∞∞ Quod erit signũ: quia ascendam in domũ dñi?

39.

IN tempore illo misit merodach baladan filius baladan rex ∞∞∞ babylonis libros & munera ad ezechiam. ∞∞ Audierat enĩ q egrotasset & cõualuisset. Letat9 est aũt sup eis ezechias: & ostẽdit eis cellam ∞∞ aromatum: & argenti & auri & ∞∞∞∞∞∞ odoramentorum & vnguenti optimi: & ∞∞∞∞ oẽs apothecas supellectilis sue & vniuersa q̃ inuẽta sunt in thesauris eius. Non fuit verbũ qd non oñderet eis ezechias in domo sua: & in oĩ potestate sua. Introiuit ãt esaias pphetã ad ezechiam regẽ: & dixit ei. Quid ∞∞∞∞∞∞∞∞ dixerunt viri isti: & vnde venerunt ∞∞∞∞∞∞ ad te? Et dixit ezechias. De terra longinqua ∞ venerũt ad me de babylone. Et dixit. Quid viderũt in domo tua? Et dixit ezechias. Omnia ∞∞ que in domo mea sunt viderũt. Non fuit res

ossa mea. ab eni die vsq; ad noctẽ tradit9 sum. qñ
ὀστᾶ μου. ἀπὸ γὰρ τῆς ἡμέρας ἕως τῆς νυκτὸς παρεδόθην. ὡς
hirũdo sic clamabo. τ qñ colũba sic medita
χελιδὼν οὕτως φωνήσω. καὶ ὡς περιστερὰ οὕτως μελετή
bor. defecerũt eni mei oculi vt aspicerẽ ego in
σω. ἐξέλιπον γάρ μου οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ βλέπειν με εἰς
excelsum celi ad dñm: q eruit me τ abstu
τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ πρὸς τὸν κύριον, ὃς ἐξείλετό με καὶ ἀφεί
lit a me dolorẽ aie τ ipse fecit. do
λετό μου τὴν ὀδύνην τῆς ψυχῆς καὶ αὐτὸς ἐποίησε. κύ
mine de ipa eni ãnũciatũ ẽ tibi. τ suscitasti meũ
ριε περὶ αὐτῆς γὰρ ἀνηγγέλη σοι. καὶ ἐξήγειράς μου τὴν
spm τ cõsolat9 vixi. ecce in pace amaritudo mea.
πνοὴν καὶ παρακληθεὶς ἔζησα. ἰδοὺ ἐν εἰρήνῃ πικρία μου.
liberasti eni meã aiam vt nõ pereat. τ pieci
ἐρρύσω γάρ μου τὴν ψυχὴν ἵνα μὴ ἀπόληται. καὶ ἀπέρ
sti post me oia petã mea. nõ eni
ριψας ὀπίσω μου πάσας τὰς ἁμαρτίας μου. οὐ γὰρ
q in iferno laudabũt te: neq; morientes be
οἱ ἐν ᾅδου αἰνέσουσί σε, οὐδὲ οἱ ἀποθνήσκοντες εὐλο
nedicẽt tibi: neq; sperabũt q in iferno misericor
γήσουσί σε, οὐδὲ ἐλπιοῦσιν οἱ ἐν ᾅδου τὴν ἐλεημοσύ
diã tuã: viuẽtes bñdicẽt tibi quẽadmodũ τ ego.
νην σου, οἱ ζῶντες εὐλογήσουσί σε ὃν τρόπον κἀγώ.
ab eni hodierno die filios faciã: q ãnũcia
ἀπὸ γὰρ τῆς σήμερον παιδία ποιήσω, ἃ ἀναγγελοῦ
bũt iusticiã tuã dñe salutis mee. τ
σι τὴν δικαιοσύνην σου κύριε τῆς σωτηρίας μου. καὶ
nõ requiescã bñdicẽs tibi cũ psalterio oib9
οὐ παύσομαι εὐλογῶν σε μετὰ ψαλτηρίου πάσας τὰς
dieb9 vite mee in cõspectu dom9 dei.
ἡμέρας τῆς ζωῆς μου κατέναντι τοῦ οἴκου τοῦ θεοῦ.
τ dixit esaias ad ezechiã: accipe massam ficuũ
καὶ εἶπεν ἠσαΐας πρὸς ἐζεκίαν, λάβε παλάθην σύκων
τ tere τ cataplasma τ san9 eris. τ di
καὶ τρῖψον καὶ κατάπλασαι καὶ ὑγιὴς ἔσῃ. καὶ εἶ
xit ezechias. qd signũ qr ascendã in domũ
πεν ἐζεκίας. τί τὸ σημεῖον ὅτι ἀναβήσομαι εἰς τὸν οἶκον
dei?
τοῦ θεοῦ;

Ca. 39.

IN tpe illo misit merodoch fili9 bala
ἘΝ τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἀπέστειλε μαιωδὸχ υἱὸς λαα
adan rex babylonie epistolas τ lega
δὰν ὁ βασιλεὺς τῆς βαβυλωνίας ἐπιστολὰς καὶ πρέσ
tos τ munera ezechie. audiuit eni qr egrotauit vsq; ad
βεις καὶ δῶρα ἐζεκίᾳ. ἤκουσε γὰρ ὅτι ἐμαλακίσθη ἕως
mortẽ: τ surrexit τ gauisus ẽ sup eis ezechias gau
θανάτου, καὶ ἀνέστη καὶ ἐχάρη ἐπ᾽ αὐτοῖς ἐζεκίας χα
dio magno. τ ostẽdit eis domũ aroma
ρὰν μεγάλην. καὶ ἔδειξεν αὐτοῖς τὸν οἶκον τοῦ νεχω
tũ τ stactes τ thymiamatũ τ vnguẽ
θᾶ καὶ τῆς στακτῆς καὶ τῶν θυμιαμάτων καὶ τοῦ μύ
ti τ argẽti τ auri: τ oẽs
ρου καὶ τοῦ ἀργύρου καὶ τοῦ χρυσίου, καὶ πάντας
domos vasoꝝ gaze: τ oia q̃cũq; erãt
τοὺς οἴκους τῶν σκευῶν τῆς γάζης, καὶ πάντα ὅσα ἦν
in thesauris ei9: τ nõ fuit aliqd qd nõ ostedit
ἐν τοῖς θησαυροῖς αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἦν οὐθὲν ὃ οὐκ ἔδει
eis ezechias in domo sua. τ venit esaias
ξεν αὐτοῖς ἐζεκίας ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. καὶ ἦλθεν ἠσαΐας
ppheta ad ezechiã: τ ait ad eũ: qd di
ὁ προφήτης πρὸς ἐζεκίαν, καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν, τί λέ
cunt hoies isti: τ vnde venerũt ad te.
γουσιν οἱ ἄνθρωποι οὗτοι, καὶ πόθεν ἥκασι πρὸς σέ.
τ ait ezechias: de terra de longe venerũt de baby
καὶ εἶπεν ἐζεκίας, ἐκ γῆς πόρρωθεν ἥκασιν ἐκ βαβυ
lone ad me. τ dixit esaias: qd viderũt in
λῶνος πρός με. καὶ εἶπεν ἠσαΐας, τί ἴδοσαν ἐν τῷ
domo tua? τ ait ezechias: oia q̃ in do
οἴκῳ σου, καὶ εἶπεν ἐζεκίας, πάντα τὰ ἐν τῷ οἴ
mo mea viderũt: τ nõ est in domo mea
κῳ μου ἴδοσαν, καὶ οὐκ ἔστιν ἐν τῷ οἴκῳ μου ∞∞

qd nõ viderũt sed τ q in thesauris meis. τ
ὃ οὐκ ἴδοσαν ἀλλὰ καὶ τὰ ἐν τοῖς θησαυροῖς μου. καὶ
ait illi esaias: audi verbũ dñi sabaoth.
εἶπεν αὐτῷ ἠσαΐας, ἄκουσον τὸν λόγον κυρίου σαβαώθ.
ecce dies veniũt dicit dñs τ auferent om
ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται λέγει κύριος καὶ λήψονται πάν
nia q i domo tua τ q̃cũq; cõgregauerũt pa
τα τὰ ἐν τῷ οἴκῳ σου καὶ ὅσα συνήγαγον οἱ πατέ
tres tui vsq; ad diẽ hãc in babylonẽ venient. τ
ρες σου ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης εἰς βαβυλῶνα ἥξει. καὶ
nihil relinquẽt. dixit aũt de9 qr τ a
οὐθὲν οὐ μὴ καταλείψωσιν. εἶπε δὲ ὁ θεὸς ὅτι καὶ ἀπὸ
filiis tuis q̃s genuisti accipiẽt τ faciẽt
τῶν τέκνων σου ὧν ἐγέννησας λήψονται καὶ ποιήσουσι
eunuchos in domo regis babyloni
σπάδοντας ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ βασιλέως τῶν βαβυλωνί
orũ. τ ait esaie ezechias: bonũ verbũ dñi qd
ων. καὶ εἶπεν ἠσαΐᾳ ἐζεκίας, ἀγαθὸς ὁ λόγος κυρίου ὃν
locut9 es: fiat pax τ iusticia in die
ἐλάλησας, γενέσθω δὴ εἰρήνη καὶ δικαιοσύνη ἐν ταῖς ἡμέ
bus meis.
ραις μου.

Ca. 40.

COnsolamini cõsolamini pplm me9 dicit
ΠΑρακαλεῖτε παρακαλεῖτε λαόν μου λέγει ὁ
de9 vr. sacerdotes loquimini ad cor hierusa
θεὸς ὑμῶν. ἱερεῖς λαλήσατε εἰς τὴν καρδίαν ἱερουσα
lem cõsolamini eã. qr repleta est humili
λὴμ παρακαλέσατε αὐτήν. ὅτι ἐπλήσθη ἡ ταπείνω
tas ei9. solutũ est ei9 pctm. qd aũt recepit
σις αὐτῆς. λέλυται αὐτῆς ἡ ἁμαρτία. ὅτι δὲ ἐδέξατο
de manu dñi duplicia pctã sua. vox
ἐκ χειρὸς κυρίου διπλᾶ τὰ ἁμαρτήματα αὐτῆς. φωνὴ
clamãtis in deserto parate viã dñi: re
βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθεί
ctas facite semitas ei9. oĩs vallis iple
ας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ. πᾶσα φάραγξ πλη
bitur τ oĩs mõs τ collis humiliabit. τ
ρωθήσεται καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς ταπεινωθήσεται. καὶ
erũt praua in directa τ aspera in cãpos planos:
ἔσται τὰ σκολιὰ εἰς εὐθεῖα καὶ ἡ τραχεῖα εἰς πεδία λεῖα,
τ apparebit gĩa dñi τ videbit: oĩs caro
καὶ ὀφθήσεται ἡ δόξα κυρίου καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ
salutare dei: qr dñs locut9 est. vox dicẽ
σωτήριον τοῦ θεοῦ, ὅτι κύριος ἐλάλησεν. φωνὴ λέγον
tis: clama. τ dixi: qd clamabo: oĩs caro fenũ
τος, βόησον. καὶ εἶπα, τί βοήσω; πᾶσα σὰρξ χόρτος
τ oĩs gĩa hoĩs q̃si flos feni: aruit fe
καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου, ἐξηράνθη ὁ χόρ
nũ τ flos cecidit qr spũs dei insufflauit
τος καὶ τὸ ἄνθος ἐξέπεσεν ὅτι πνεῦμα θεοῦ ἐνεφύσησεν
in eo vere fenũ est pplus: exsiccatũ est fenũ
ἐν αὐτῷ ἀληθῶς ὁ χόρτος ἐστὶν ὁ λαός, ἐξηράνθη ὁ χόρτος
flos cecidit: at verbũ dei nri manet in eter
ἄνθος ἐξέπεσεν, τὸ δὲ ῥῆμα τοῦ θεοῦ ἡμῶν μένει εἰς τὸν αἰ
nũ. sup mõtẽ excelsũ ascẽde q euangelizas sion.
ῶνα. ἐπ᾽ ὄρος ὑψηλὸν ἀνάβηθι ὁ εὐαγγελιζόμενος σιών.
exalta in fortitudie vocẽ tuã q euãgelizas
ὕψωσον ἐν τῇ ἰσχύϊ τὴν φωνήν σου ὁ εὐαγγελιζόμενος
hierlm exalta noli timere. dic ciuitatib9
ἱερουσαλὴμ ὑψώσατε μὴ φοβοῦ. εἶπον ταῖς πόλεσιν
iuda. ecce de9 vr ecce dñs cũ virtute ve
ἰούδα. ἰδοὺ ὁ θεὸς ὑμῶν ἰδοὺ κύριος μετὰ ἰσχύος ἔρχε
nit: τ brachiũ cũ dñatiõe. ecce merces ei9
ται, καὶ ὁ βραχίων μετὰ κυρίας. ἰδοὺ ὁ μισθὸς αὐτοῦ
cũ eo τ opus in cõspectu illi9 sicut pastor
μετ᾽ αὐτοῦ καὶ τὸ ἔργον ἐναντίον αὐτοῦ ὡς ποιμὴν
pascet gregẽ suũ τ brachio suo
ποιμανεῖ τὸ ποίμνιον αὐτοῦ καὶ τῷ βραχίονι αὐτοῦ
cõgregabit agnos.
συνάξει ἄρνας. ∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞

∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞

quam non ostenderim eis in thesauris meis. ∞ Et dixit esaias ad ezechiam. Audi ∞∞∞∞∞ verbum domini exercituum. Ecce dies veniẽt: & auferẽtur oĩa que in domo tua sunt: & que thesaurizauerũt prẽs tui vsq; ad diẽ hanc in babylone. Non relinq̃tur q̃cq̃: dicit dñs. Et de filiis tuis qui exibunt de te quos genueris ∞∞∞∞ tollent: & erunt eunuchi in palatio regis ∞∞ babylonis. Et dixit ezechias ad esaiam. ∞∞∞∞ Bonum verbũ domini quod locut9 es. Et dixit. Fiat tantũ pax & veritas in diebus meis. 40.

COnsolamini consolamini popule me9: dicit deus vester. Loquimini ad cor ∞∞∞∞∞ hierusalem & aduocate eam: quoniã cõpleta ẽ malitia eius dimissa est iniquitas illius. Suscepit de manu dñi duplicia p omnibus peccatis suis. Vox clamantis in deserto. Parate viam ∞∞∞∞ domini: rectas facite in solitudine semitas ∞∞∞ dei nostri. Oĩs vallis exaltabitur: & omnis mons & collis humiliabitur: & erunt praua ∞ in directa & aspera ĩ vias planas. Et reuelabitur gloria domini: & videbit omnis caro pariter q os dñi locutum est. Vox dicentis. Clama: & dixi: Quid clamabo? Omnis caro fenum: & omnis gloria eius quasi flos agri. Exsicatũ est fenum & cecidit flos: quia spiritus domini ∞ sufflauit in eo. Vere fenũ est ppls. Exsiccatũ ẽ fenũ & cecidit flos: verbum autẽ dei nri manet in eternũ. Super montem excelsum ascẽde tu qui euãgelizas sion: exalta in fortitudine vocẽ tuã qui euangelizas hierusalem. Exalta: noli ∞ timere. Dic ciuitatibus iude. Ecce deus vester. Ecce dominus deus in fortitudine veniet: & brachiũ eius dñabitur. Ecce merces eius cum eo: & opus illi9 corã illo. Sicut pastor gregẽ suũ pascet in brachio suo congregabit agnos: in sinu suo

אשר לא הראיתים באצרתי׃
ויאמר ישעיהו אל חזקיהו שמע
דבר יהוה צבאות׃ הנה ימים באים
ונשא כל אשר בביתך ואשר
אצרו אבתיך עד היום הזה בבל
לא יותר דבר אמר יהוה׃ ומבניך
אשר יצאו ממך אשר תוליד
יקחו והיו סריסים בהיכל מלך
בבל׃ ויאמר חזקיהו אל ישעיהו
טוב דבר יהוה אשר דברת ויאמר
כי יהיה שלום ואמת בימי׃
נחמו נחמו עמי

Cap. xl.

יאמר אלהיכם׃ דברו על לב
ירושלם וקראו אליה כי מלאה
צבאה כי נרצה עונה כי לקחה
מיד יהוה כפלים בכל חטאתיה׃
קול קורא במדבר פנו דרך
יהוה ישרו בערבה מסלה
לאלהינו׃ כל גיא ינשא וכל
הר וגבעה ישפלו והיה העקב
למישור והרכסים לבקעה׃ ונגלה
כבוד יהוה וראו כל בשר יחדו
כי פי יהוה דבר׃ קול אמר קרא
ואמר מה אקרא כל הבשר חציר
וכל חסדו כציץ השדה׃ יבש
חציר נבל ציץ כי רוח יהוה
נשבה בו אכן חציר העם׃ יבש
חציר נבל ציץ ודבר אלהינו יקום
לעולם׃ על הר גבה עלי לך
מבשרת ציון הרימי בכח קולך
מבשרת ירושלם הרימי אל
תיראי אמרי לערי יהודה הנה
אלהיכם׃ הנה אדני יהוה בחזק
יבוא וזרעו משלה לו הנה שכרו
אתו ופעלתו לפניו׃ כרעה עדרו
ירעה בזרעו יקבץ טלאים ובחיקו

ישא עלות ינהל מי מדד בשעלו מים
ושמים בזרת תכן וכל
בשליש עפר הארץ ושקל בפלס
הרים וגבעות במאזנים מי תכן
את רוח יהוה ואיש עצתו יודיענו
את מי נועץ ויבינהו וילמדהו בארח
משפט וילמדהו דעת ודרך
תבונות יודיענו הן גוים כמר
מדלי וכשחק מאזנים נחשבו
הן איים כדק יטול ולבנון אין
די בער וחיתו אין די עולה כל
הגוים כאין נגדו מאפס ותהו
נחשבו לו ואל מי תדמיון אל
ומה דמות תערכו לו הפסל נסך
חרש וצרף בזהב ירקענו ורתקות
כסף צורף המסכן תרומה עץ לא
ירקב יבחר חרש חכם יבקש
לו להכין פסל לא ימוט הלוא
תדעו הלוא תשמעו הלוא הגד
מראש לכם הלוא הבינתם מוסדות
הארץ הישב על חוג הארץ
וישביה כחגבים הנוטה כדק
שמים וימתחם כאהל לשבת
הנותן רוזנים לאין שפטי ארץ
כתהו עשה אף בל נטעו אף בל
זרעו אף בל שרש בארץ גזעם
וגם נשף בהם ויבשו וסערה כקש
תשאם ואל מי תדמיוני ואשוה
יאמר קדוש שאו מרום עיניכם
וראו מי ברא אלה המוציא
במספר צבאם לכלם בשם יקרא
מרב אונים ואמיץ כח איש לא
נעדר למה תאמר יעקב ותדבר
ישראל נסתרה דרכי מיהוה
ומאלהי משפטי יעבור הלוא
ידעת אם לא שמעת אלהי עולם

leuabit: fetas ipſe portabit. Quis menſus eſt pugillo aq̃s: & celos palmo ponderauit? Quis appendit tribus digitis molem t̃re: & librauit in pōdere montes & colles in ſtatera? Quis adiuuit ꝏꝏ ſpm̄ dñi: aut qs cōſiliarius eius fuit: & oñdit illi? Cū quo iniit cōſiliū: & inſtruxit eū: & docuit eū ſemitā iuſticie: & erudiuit eum ſcientia & viam prudentie oſtendit illi? Ecce gentes quaſi ſtilla ſitule: & quaſi momentū ſtatere reputate ſunt. Ecce iſule quaſi puluis exiguus: & libanus non ſufficiet ad ſuccēdendū: & aialia ei⁹ nō ſufficiēt ad holocauſtū. Oēs gentes q̃ſi nō ſint: ſic ſunt corā eo: & q̃ſi nihilū & inane reputate ſunt ei. Cui ergo ſimilē feciſtis deum aut quā imaginē ponetis ei? Nūqd ſculptile cōflabit faber: aut aurifex auro figurabit illud & laminis argēteis argētari⁹. Forte lignū & iputribile elegit artifex ſapiēs: q̃rit quō ſtatuat ſimulachrū q̄ non moueatur. Nunqd nō ſcietis? Nunqd nō audietis? Nūqd nō annūciatū eſt vobis ab initio? Nūqd nō intellexiſtis fundamēta t̃re? Qui ſedet ſuper gyrū terre: & hitatores eius ſunt q̃ſi locuſte. Qui extēdit velut nihili celos: & expandit eos ſicut tabernaculū ad inhabitādū. Qui dat ſecretorū ſcrutatores q̃ſi nō ſint: iudices terre velut inane fecit. Et quidē neq̄ plātato neq̄ ſato neq̄ radicato in terra trūco eorū. Repente flauit in eos: & aruerūt: & turbo q̃ſi ſtipulā auferet eos. Et cui aſſimilaſtis me & adequaſtis dicit ſāctus. Leuate in excelſū oculos vr̃os: & videte qs creauit hec. Qui educit in numero militiā eorū: & oēs ex noie vocat. Pre multitudie fortitudinis & roboris virtutiſq̄ eius: neq̄ vnū reliquum fuit. Quare dicis iacob: & loq̃ris iſrael: abſcondita eſt via mea a dn̄o: & a deo meo iudicium meū tranſibit? Nūquid neſcis: aut non audiſti? Deus ſempiternus ꝏꝏ

& pregnātes cōſolabit. ꝗs menſus eſt
καὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσας παρακαλέσει. τίς ἐμέτρησε
manu aquā & celū palmo & oēm
τῇ χειρὶ τὸ ὕδωρ καὶ τὸν οὐρανὸν σπιθαμῇ καὶ πᾶσαν
terrā pugillo: ꝗs ſtatuit mōtes pōdere & rupes ſtatera: ꝗs cognouit mētē dn̄i: aut ꝗs cōſiliari⁹ ei⁹ fuit:
τὴν γῆν δρακί; τίς ἔστησε τὰ ὄρη σταθμῷ καὶ τὰς νάπας ζυγῷ; τίς ἔγνω νοῦν κυρίου, ἢ τίς σύμβουλος αὐτοῦ ἐγένετο;
q̄ inſtruet eū: aut quē cōſuluit &
ὃς συμβιβάσει αὐτόν, ἢ τίνα συνεβουλεύσατο καὶ
inſtruxit eū: aut ꝗs oſtēdit ei iudiciū: aut viā
συνεβίβασεν αὐτόν; ἢ τίς ἔδειξεν αὐτῷ κρίσιν; ἢ ὁδὸν
itelligētie: ꝗs oſtēdit ei ſi oēs gētes ſicut ſtilla a ſitula & ſicut momētū ſtatere reputate ſūt & q̃ſi
συνέσεως; τίς ἔδειξεν αὐτῷ; εἰ πάντα τὰ ἔθνη ὡς σταγὼν ἀπὸ κάδου καὶ ὡς ῥοπὴ ζυγοῦ ἐλογίσθησαν καὶ ὡς
ſaliua reputabunt: at. liban⁹ nō ſufficit ad cōburēdū
σίελος λογισθήσονται; ὁ δὲ λίβανος οὐχ ἱκανὸς εἰς καῦσιν
& oīa ꝗdrupedia nō ſufficiūt ad holocauſtū: & oēs gētes q̃ſi nihil ſūt & in nihilū
καὶ πάντα τὰ τετράποδα οὐχ ἱκανὰ εἰς ὁλοκάρπωσιν, καὶ πάντα τὰ ἔθνη ὡς οὐδέν εἰσι καὶ εἰς οὐδὲν
reputate ſūt ei. cui aſſimilaſtis dn̄m: & cui
ἐλογίσθησαν αὐτῷ. τίνι ὡμοιώσατε κύριον, καὶ τίνι
imagini aſſimilaſtis eū? nūqd imaginē fecit faber aurifex c[illegible]ās aurū circūdeaurauit eū: imaginē fabricauit eū? lignū eni ipu
ὁμοιώματι ὡμοιώσατε αὐτόν; μὴ εἰκόνα ἐποίησε τέκτων ἢ χρυσοχόος χωνεύσας χρυσίον περιεχρύσωσεν αὐτόν, ὁμοίωμα κατεσκεύασεν αὐτόν; ξύλον γὰρ ἄσηπτον
tribile eligit faber & ſapiēter q̃rit quomō ſtatuet eius ſimulachrū vt nō moueat. nōne ſcietis? nōne audietis nō ānūciatū eſt a pricipio vobis? nō cognouiſtis
ἐκλέγεται τέκτων καὶ σοφῶς ζητεῖ πῶς στήσει αὐτοῦ εἰκόνα ἵνα μὴ σαλεύηται. οὐ γνώσεσθε; οὐκ ἀκούσεσθε; οὐκ ἀνηγγέλη ἐξ ἀρχῆς ὑμῖν; οὐκ ἔγνωτε τὰ
fundamēta terre? q̄ tenet gyrū terre: &
θεμέλια τῆς γῆς; ὁ κατέχων τὸν γῦρον τῆς γῆς, καὶ οἱ
inhabitātes in ea q̃ſi locuſte q̄ ſtatuit q̃ſi camerā celū & extendit q̃ſi tabernaculū ad hītandū: q̄
ἐνοικοῦντες ἐν αὐτῇ ὡς ἀκρίδες, ὁ στήσας ὡς καμάραν τὸν οὐρανὸν καὶ διατείνας ὡς σκηνὴν κατοικεῖν, ὁ δι-
dat principes in nihilū regere: at terrā q̃ſi nihil
δοὺς ἄρχοντας εἰς οὐδὲν ἄρχειν, τὴν δὲ γῆν ὡς οὐδὲν
fecit. nō eni plantabunt neq̄ ſerent: neq̄
ἐποίησεν. οὐ γὰρ μὴ φυτεύσωνται, οὐδὲ μὴ σπαρῶσιν, οὐδὲ μὴ
radicabit in terra radix eoꝝ: flauit ſup eos & arefacti ſūt & tēpeſtas q̃ſi ſtipulas aſſumet eos.
ῥιζωθῇ εἰς τὴν γῆν ἡ ῥίζα αὐτῶν· ἔπνευσεν ἐπ᾽ αὐτοὺς καὶ ἐξηράνθησαν, καὶ καταιγὶς ὡς φρύγανα ἀναλήψεται αὐτούς.
nūc ergo cui me aſſimilaſtis & exequabor eis
νῦν οὖν τίνι με ὡμοιώσατε καὶ ὁμοιωθήσομαι; αὐτοῖς
dixit ſanct⁹. eleuate ſurſū oculos
εἶπεν ἅγιος. ἀναβλέψατε εἰς ὕψος τοὺς ὀφθαλμοὺς
vr̃os & videte: ꝗs oſtēdit hec oīa q̄ educit iuxta nūerū ornatū ſuū oēs in nomine vocabit a multa glīa & frobore fortitudinis
ὑμῶν καὶ ἴδετε, τίς κατέδειξε ταῦτα πάντα; ὁ ἐκφέρων κατὰ ἀριθμὸν τὸν κόσμον αὐτοῦ πάντας ἐπ᾽ ὀνόματι καλέσει ἀπὸ πολλῆς δόξης καὶ ἐν κράτει ἰσχύος οὐ
nihil a te abſcōditū ē. nō eni dicas iacob & qd locut⁹ es iſrael· abſcōdita eſt via mea a deo & de⁹
δέν σε ἔλαθεν. μὴ γὰρ εἴπῃς Ἰακὼβ καὶ τί ἐλάλησας Ἰσραήλ. ἀπεκρύβη ἡ ὁδός μου ἀπὸ τοῦ θεοῦ, καὶ ὁ θεός
me⁹ iudiciū abſtulit & receſſit. & nūc nō noſti niſi audiſti de⁹ etern⁹
μου τὴν κρίσιν ἀφεῖλε καὶ ἀπέστη. καὶ νῦν οὐκ ἔγνως εἰ μὴ ἤκουσας θεὸς αἰώνιος ꝏꝏꝏꝏꝏꝏ

Eſa. 9. c. Ro. 11. d. — Infra. 48. b. mat. 17 b.

D E F G

deus q̄ fabricauit terios terre: nō eſuriet neq̄ laborabit: neq̄ eſt iuētio prudētie ei⁹
θεὸς ὁ κατασκευάσας τὰ ἄκρα τῆς γῆς, οὐ πεινάσει οὐδὲ κοπιάσει, οὐδὲ ἔστιν ἐξεύρεσις τῆς φρονήσεως αὐτοῦ,
q̄ dat eſuriētib⁹ fortitudinē: & nō dolentib⁹
διδοὺς τοῖς πεινῶσιν ἰσχύν, καὶ τοῖς μὴ ὀδυνωμένοις
merorē. eſurient eni iuniores & laborabūt adoleſcētes: & electi īfirmi erūt. at expectātes
λύπην. πεινάσουσι γὰρ νεώτεροι καὶ κοπιάσουσι νεανίσκοι, καὶ ἐκλεκτοὶ ἀνίσχυες ἔσονται. οἱ δὲ ὑπομένοντες τὸν
deū mutabūt fortitudinē: aſſumēt alas q̃ſi aq̃le: currēt: & nō laborabūt. gradient & nō eſuriēt.
θεὸν ἀλλάξουσιν ἰσχύν, πτεροφυήσουσιν ὡς ἀετοί, δραμοῦνται, καὶ οὐ κοπιάσουσι. βαδιοῦνται, καὶ οὐ πεινάσουσι.

C. 41

A

Innouamini ad me iſule: nā pricipes mutant fortitudinē: appropinquēt & loquant ſimul.
Ἐγκαινίζεσθε πρός με νῆσοι, οἱ γὰρ ἄρχοντες ἀλλάττουσι ἰσχύν, ἐγγισάτωσαν καὶ λαλησάτωσαν ἅμα.
tunc iudiciū ānūcient. ꝗs ſuſcitauit de oriente iuſticiā: vocauit eā ad pedes ſuos:
τότε κρίσιν ἀπαγγειλάτωσαν. τίς ἐξήγειρεν ἀπ᾽ ἀνατολῶν δικαιοσύνην, ἐκάλεσεν αὐτὴν κατὰ πόδας αὐτοῦ,
& vadet. dabit i cōſpectu gētiū: & reges iſtupore mittet & dabit in terra gladios eoꝝ: & ſicut
καὶ πορεύσεται. δώσει ἐναντίον ἐθνῶν, καὶ βασιλεῖς ἐκστήσει καὶ δώσει εἰς γῆν τὰς μαχαίρας αὐτῶν, καὶ ὡς
ſtipulas pieclas arc⁹ eoꝝ. & pſequet eos: & ptrāſibit in pace viā pedū eius: ꝗs operat⁹ ē & fecit hec? vocauit ea
φρύγανα ἐξωσμένα τὰ τόξα αὐτῶν. καὶ διώξεται αὐτούς, καὶ διελεύσεται ἐν εἰρήνῃ τὴν ὁδὸν τῶν ποδῶν αὐτοῦ, τίς ἐνήργησε καὶ ἐποίησε ταῦτα; ἐκάλεσεν αὐτὴν
q̄ vocat ea a gñationū pricipio, ego de⁹ prim⁹:
ὁ καλῶν αὐτὴν ἀπὸ γενεῶν ἀρχῆς. ἐγὼ ὁ θεὸς πρῶτος,
& in vētura ego ſū. viderūt gētes & timuerūt termini terre obſtupuerūt. appropīquerūt & venerūt ſimul iudicās vnuſq̄ſq̄ pximo.: & fratri
καὶ εἰς τὰ ἐπερχόμενα ἐγώ εἰμι. ἴδοσαν ἔθνη καὶ ἐφοβήθησαν τὰ ἄκρα τῆς γῆς ἐξέστησαν. ἤγγισαν καὶ ἤλθοσαν ἅμα κρίνων ἕκαστος τῷ πλησίον, καὶ τῷ ἀδελφῷ
auxiliatur⁹. & dicet: pualuit vir faber lignari⁹ & erarius
βοηθῆσαι. καὶ ἐρεῖ, ἴσχυσεν ἀνὴρ τέκτων καὶ χαλκεὺς
pcutiēs malleo ſimul pducēs. aliqñ qdē dicet ſolida tio bona eſt: cōfortauerūt eā i clauis ponēt ea
τύπτων σφύρᾳ ἅμα ἐλαύνων. ποτὲ μὲν ἐρεῖ σύμβλημα καλόν ἐστιν, ἰσχύρωσαν αὐτὰ ἐν ἥλοις θήσουσιν αὐτά,
& nō mouebit. tu aūt iſrael puer me⁹ iacob
καὶ οὐ κινηθήσεται. σὺ δὲ Ἰσραὴλ παῖς μου Ἰακὼβ
quē elegi ſemē abraam quē dilexit quē aſſumpſi ab extremo terre & a ſūmitatib⁹ ei⁹ vocaui te: & dixi tibi puer me⁹ es: elegi te &
ὃν ἐξελεξάμην, σπέρμα Ἀβραὰμ ὃν ἠγάπησα, οὗ ἀντελαβόμην ἀπ᾽ ἄκρου τῆς γῆς καὶ ἐκ τῶν σκοπιῶν αὐτῆς ἐκάλεσά σε, καὶ εἶπά σοι παῖς μου εἶ, ἐξελεξάμην σε καὶ
nō dereliqui te: ne timeas: tecū eni ſum.
οὐκ ἐγκατέλιπόν σε, μὴ φοβοῦ, μετὰ σοῦ γάρ εἰμι.
ne erres: ego eni ſum de⁹ tu⁹ q̄ cōfortaui te: & auxiliat⁹ ſū tibi: & roboraui te dextera iuſta
μὴ πλανῶ, ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ θεός σου ὁ ἐνισχύσας σε, καὶ ἐβοήθησά σοι, καὶ ἠσφαλισάμην σε τῇ δεξιᾷ τῇ δικαίᾳ
mea. ecce cōfundent & erubeſcent oēs
μου. ἰδοὺ αἰσχυνθήσονται καὶ ἐντραπήσονται πάντες
aduerſantes tibi. erūt eni q̃ſi nō exiſtentes
οἱ ἀντικείμενοί σοι. ἔσονται γὰρ ὡς οὐχ ὑπάρχοντες.
& peribūt oēs aduerſarii tui. q̃res eos: & nō iuenies hoīes q̄ inſanient
καὶ ἀπολοῦνται πάντες οἱ ἀντίδικοί σου. ζητήσεις αὐτούς, καὶ οὐ μὴ εὕρῃς τοὺς ἀνθρώπους οἳ παροινήσουσιν
in te. erūt eni q̃ſi nō exñtes: & nō erūt pugnātes cōtra te: q̄ ego
εἰς σέ. ἔσονται γὰρ ὡς οὐκ ὄντες, καὶ οὐκ ἔσονται οἱ ἀντιπολεμοῦντές σε, ὅτι ἐγὼ ὁ ꝏꝏꝏꝏ

Infra. 44. a. & 48. b.

E B F C G

dominus qui creauit terminos terre & non ꝏꝏ deficiet neq̄ laborabit: nec eſt inueſtigatio ſapiē eius: q dat laſſo virtutē: & his q nō ſunt fortitudinē & robur multiplicat. Deficient pueri ꝏꝏ & laborabunt: & iuuenes in īfirmitate cadent. Qui aūt ſperant in dn̄o mutabūt fortitudinem: aſſumēt pēnas ſicut aq̄le: currēt & non laborabunt: ambulabūt & nō deficient.

41.

Taceant ad me inſule: & gentes ꝏꝏꝏ mutent fortitudinē. Accedant & tunc loquētur: ſimul ad iudiciū ppinq̄mus. Quis ſuſcitauit ab oriente iuſtū: vocauit eū vt ſeq̄retur ſe. Dabit in cōſpectu ei⁹ gentes: & reges obtinebit. Dabit q̃ſi puluerē gladio ei⁹: ſicut ſtipulā vento raptā arcui ei⁹. Perſeq̄tur eos: trāſibit in pace: ſemita i pedib⁹ ei⁹ nō appebit. Quis hec opatus eſt & fecit vocans gñationes ab exordio. Ego dn̄s primus & nouiſſim⁹ ego ſum. Viderūt inſule & timuerūt: extrema terre obſtupuerūt: appropinq̃uerūt & acceſſerūt. Vnuſq̄ſq̄ pximo ſuo auxiliatur: & fratri ſuo dicet cōfortare. Cōfortauit faber erari⁹ percutiens malleo eum qui cudebat tunc tp̄is: dicens glutino bonum eſt: & confortauit eum clauis vt non moueatur. Et tu iſrael ꝏꝏꝏ ſerue meus iacob quē elegi: ſemen ꝏꝏꝏ abraā amici mei: in quo apprehendi te: ꝏꝏꝏ ab extremis terre & a longinquis ei⁹ vocaui te: & dixi tibi. Seruus meus es tu: elegi te & non ꝏ abieci te. Ne timeas q̄a ego tecū ſum: ne declines quia ego deus tuus. Confortaui te & auxiliatus ſum tibi: & ſuſcepit te dextera iuſti mei. Ecce cōfundētur & erubeſcēt oēs q pugnāt aduerſum te. Erunt q̃ſi nō ſint: & peribūt viri q cōtradicūt tibi. Queres eos & non inuenies viros rebelles tuos & erunt q̃ſi nō ſint & veluti conſūptio hoīes bellantes aduerſum te: quia ego dominus ꝏꝏ

יהוה בורא קצות הארץ לא
ייעף ולא יגע אין חקר לתבונתו
נתן ליעף כח ולאין אונים
עצמה ירבה ויעפו נערים
ויגעו ובחורים כשול יכשלו
וקוי יהוה יחליפו כח יעלו אבר
כנשרים ירוצו ולא ייגעו ילכו
ולא ייעפו

Cap. xli.

החרישו אלי איים ולאמים
יחליפו כח יגשו אז ידברו יחדו
למשפט נקרבה מי העיר ממזרח
צדק יקראהו לרגלו יתן לפניו
גוים ומלכים ירד יתן כעפר חרבו
כקש נדף קשתו ירדפם יעבור
שלום ארח ברגליו לא יבוא מי
פעל ועשה קרא הדרות מראש
אני יהוה ראשון ואת אחרנים
אני הוא ראו איים וייראו
קצות הארץ יחרדו קרבו ויאתיון
איש את רעהו יעזרו ולאחיו
יאמר חזק ויחזק חרש את צרף
מחליק פטיש את הולם פעם
אמר לדבק טוב הוא ויחזקהו
במסמרים לא ימוט ואתה ישראל
עבדי יעקב אשר בחרתיך זרע
אברהם אהבי אשר החזקתיך
מקצות הארץ ומאציליה קראתיך
ואמר לך עבדי אתה בחרתיך ולא
מאסתיך אל תירא כי עמך
אני אל תשתע כי אני אלהיך
אמצתיך אף עזרתיך אף תמכתיך
בימין צדקי הן יבשו ויכלמו כל
הנחרים בך יהיו כאין ויאבדו
אנשי ריבך תבקשם ולא תמצאם
אנשי מצתך יהיו כאין וכאפס
אנשי מלחמתך כי אני יהוה

אלהיך מחזיק ימינך האמר לך אל תירא אני עזרתיך: אל תיראי תולעת יעקב מתי ישראל אני עזרתיך נאם יהוה וגאלך קדוש ישראל: הנה שמתיך למורג חרוץ חדש בעל פיפיות תדוש הרים ותדק וגבעות כמץ תשים: תזרם ורוח תשאם וסערה תפיץ אתם ואתה תגיל ביהוה בקדוש ישראל תתהלל: העניים והאביונים מבקשים מים ואין לשונם בצמא נשתה אני יהוה אענם אלהי ישראל לא אעזבם: אפתח על שפיים נהרות ובתוך בקעות מעינות אשים מדבר לאגם מים וארץ ציה למוצאי מים: אתן במדבר ארז שטה והדס ועץ שמן אשים בערבה ברוש תדהר ותאשור יחדו: למען יראו וידעו וישימו וישכילו יחדו כי יד יהוה עשתה זאת וקדוש ישראל בראה: קרבו ריבכם יאמר יהוה הגישו עצמותיכם יאמר מלך יעקב: יגישו ויגידו לנו את אשר תקרינה הראשנות מה הנה הגידו ונשימה לבנו ונדעה אחריתן או הבאות השמיענו: הגידו האתיות לאחור ונדעה כי אלהים אתם אף תיטיבו ותרעו ונשתעה ונראה יחדו: הן אתם מאין ופעלכם מאפע תועבה יבחר בכם: העירותי מצפון ויאת ממזרח שמש יקרא בשמי ויבא סגנים כמו חמר וכמו יוצר ירמס טיט: מי הגיד מראש ונדעה ומלפנים ונאמר צדיק אף אין מגיד אף אין

Deus tuus apprehendens manum tuam: dicensque tibi. Ne timeas: ego adiuui te. Noli timere vermis iacob: qui mortui estis ex israel. Ego auxiliatus sum tibi dicit dominus: et redemptor tuus sanctus israel. Ego posui te quasi plaustrum triturans nouum: habens rostra serrantia. Triturabis montes et comminues: et colles quasi puluerem pones. Ventilabis eos: et ventus tollet: et turbo disperget eos: et tu exultabis in domino: in sancto israel letaberis. Egeni et pauperes querunt aquas et non sunt: lingua eorum siti aruit. Ego dominus exaudiam eos: deus israel: non derelinquam eos. Aperiam in supinis collibus flumina et in medio camporum fontes. Ponam desertum in stagna aquarum: et terram inuiam in riuos aquarum. Dabo in solitudine cedrum et spinam et myrtum et lignum oliue. Ponam in deserto abietem vlmum et buxum simul vt videant et sciant et recogitent et intelligant pariter: quia manus domini fecit hec: et sanctus israel creauit illud. Prope facite iudicium vestrum dicit dominus: afferte si quid forte habetis dixit rex iacob. Accedant et nuncient nobis quecunque ventura sunt. Priora que fuerunt nunciate: et ponemus cor nostrum: et sciemus nouissima eorum: et que ventura sunt indicate nobis. Annunciate que ventura sunt in futurum: et sciemus quia dii estis vos. Bene quoque aut male si potestis facite et loquamur et videamus simul. Ecce vos estis ex nihilo: et opus vestrum ex eo quod non est. Abominatio est qui elegit vos. Suscitaui ab aquilone et veniet ab ortu solis. Vocabit nomen meum: et adducet magistratus quasi lutum: et velut plastes conculcans humum. Quis annunciauit ab exordio vt sciamus: et a principio vt dicamus: iustus es. Non est annuncians neque

ὁ θεός σου ὁ κρατῶν τῆς δεξιᾶς σου, ὁ λέγων σοι μὴ φοβοῦ ἰακὼβ ὀλιγοστὸς ἰσραήλ, ἐγὼ ἐβοήθησά σοι, λέγει ὁ θεός σου λυτρούμενός σε ἰσραήλ, ἰδοὺ ἐποίησά σε ὡς τροχοὺς ἁμάξης καινοὺς πριστηροειδεῖς· καὶ ἀλοήσεις ὄρη, καὶ λεπτυνεῖς βουνούς, καὶ ὡς χοῦν θήσεις, καὶ λικμήσεις καὶ ἄνεμος λήψεται αὐτούς, καὶ καταιγὶς διασπερεῖ αὐτούς. σὺ δὲ εὐφρανθήσῃ ἐν τοῖς ἁγίοις ἰσραήλ, καὶ ἀγαλλιάσονται οἱ πτωχοὶ καὶ οἱ ἐνδεεῖς. ζητήσει γὰρ ὕδωρ καὶ οὐκ ἔσται, ἡ γλῶσσα αὐτῶν ἀπὸ τῆς δίψης ἐξηράνθη. ἐγὼ κύριος ἐπακούσομαι ὁ θεὸς ἰσραήλ, καὶ οὐκ ἐγκαταλείψω αὐτούς, ἀλλ᾽ ἀνοίξω ἐπὶ τῶν ὀρέων ποταμούς, καὶ ἐν μέσῳ πεδίων πηγάς, καὶ ποιήσω τὴν ἔρημον εἰς ἕλη, καὶ τὴν διψῶσαν γῆν ἐν ὑδραγωγοῖς. θήσω εἰς τὴν ἄνυδρον γῆν κέδρον καὶ πύξον καὶ μυρσίνην καὶ κυπάρισσον καὶ λεύκην. ἵνα ἴδωσι καὶ γνῶσι καὶ ἐννοηθῶσι καὶ ἐπιστῶνται ἅμα, ὅτι χεὶρ κυρίου ἐποίησε ταῦτα, καὶ ὁ ἅγιος τοῦ ἰσραὴλ κατέδειξεν. ἐγγίζει ἡ κρίσις ὑμῶν· λέγει κύριος ὁ θεός· ἤγγισαν αἱ βουλαὶ ὑμῶν λέγει ὁ βασιλεὺς ἰακώβ. ἐγγισάτωσαν καὶ ἀναγγειλάτωσαν ὑμῖν ἃ συμβήσεται, ἢ τὰ πρότερα τίνα ἦν εἴπατε· καὶ ἐπιστήσομεν τὸν νοῦν, καὶ γνωσόμεθα τὰ ἔσχατα, καὶ τὰ ἐπερχόμενα εἴπατε ἡμῖν, ἀναγγείλατε τὰ ἐπερχόμενα ἐπ᾽ ἐσχάτου, καὶ γνωσόμεθα ὅτι θεοί ἐστε. εὖ ποιήσατε καὶ κακώσατε θαυμασόμεθα καὶ ὀψόμεθα ἅμα, ὅτι πόθεν ἐστὲ ὑμεῖς, καὶ πόθεν ἡ ἐργασία ὑμῶν, ἐκ γῆς βδελυγμάτων ἐξελέξαντο ὑμᾶς. ἐγὼ δὲ ἤγειρα τὸν ἀπὸ βορρᾶ καὶ τὸν ἀφ᾽ ἡλίου ἀνατολῶν, κληθήσονται τῷ ὀνόματί μου. ἐρχέσθωσαν ἄρχοντες, καὶ ὡς πηλὸς κεραμέως καὶ ὡς κεραμεὺς καταπατῶν τὸν πηλόν, οὕτω καταπατηθήσεσθε. τίς γὰρ ἀναγγελεῖ τὰ ἐξ ἀρχῆς, ἵνα γνῶμεν καὶ τὰ ἔμπροσθεν. καὶ ἐροῦμεν ὅτι ἀληθῆ ἐστιν. οὐκ ἔστιν

deus tuus tenens dexteram tuam: dicens tibi ne timeas iacob paruule israel: ego auxiliatus sum tibi: dicit deus tuus redimens te israel: ecce feci te quasi rotas plaustri nouas serrarum modum. et triturabis montes: et comminues colles: et quasi puluerem pones: et ventilabis et ventus auferet eos: et tempestas disperget illos. tu autem letaberis in sanctis israel: et exultabunt pauperes et indigentes. queret enim aquam et non erit: lingua eorum pre siti exaruit. ego dominus exaudiam deus israel: et non derelinquam eos: sed aperiam in montibus flumina: et in medio camporum fontes: et faciam desertum in paludes: et sitientem terram in aqueductibus. ponam in inaquosam terram cedrum et buxum et myrtum et cupressum et populum. vt videant et cognoscant et cogitent et nouerint simul: quia manus domini fecit hec: et sanctus israel ostendit. appropinquat iudicium vestrum. dicit dominus deus. appropinquauerunt consilia vestra dicit rex iacob. appropinquent et annuncient vobis que ventura sunt: aut priora que erant dicite. et apponemus sensum: et sciemus que nouissima: et ventura dicite nobis: annunciate futura in nouissimo: et sciemus quoniam dii estis. benefacite et malefacite admirabimur et videbimus simul: quia vnde estis vos. et vnde opus vestrum: de terra abominationum elegerunt vos. ego autem suscitaui eum qui ab aquilone et qui a solis ortu: vocabuntur nomine meo. veniant principes: et sicut lutum figuli et sicut figulus conculcans lutum: sic conculcabimini. quis enim annunciabit que a principio vt cognoscamus et que ante ea. et dicemus quia vera sunt. non est

D

E

F

G

ὁ προλέγων, οὐδὲ ὁ ἀκούων ὑμῶν τοὺς λόγους. ἀρχὴν σιὼν δώσω, καὶ ἱερουσαλὴμ παρακαλέσω εἰς ὁδόν. ἀπὸ γὰρ τῶν ἐθνῶν ἰδοὺ οὐθείς, καὶ ἀπὸ τῶν εἰδώλων αὐτῶν οὐκ ἦν ὁ ἀναγγέλλων· καὶ ἐὰν ἐρωτήσω αὐτούς πόθεν ἐστέ; οὐ μὴ ἀποκριθῶσί μοι. εἰσὶ γὰρ οἱ ποιοῦντες ὑμᾶς καὶ μάτην πλανῶντες ὑμᾶς.

predicens: neque audiens vestros sermones. principium sion dabo: et hierusalem consolabor in via. de enim gentibus ecce nulla. et a simulachris eorum non erat qui annunciaret. et si interrogauero eos vnde estis: non respondebunt mihi. sunt enim qui faciunt vos et frustra seducentes vos.

Ca. 42.

Ἰακὼβ ὁ παῖς μου ἀντιλήψομαι αὐτοῦ· ἰσραὴλ ὁ ἐκλεκτός μου προσεδέξατο αὐτὸν ἡ ψυχή μου· δέδωκα τὸ πνεῦμά μου ἐπ᾽ αὐτόν. κρίσιν τοῖς ἔθνεσιν ἐξοίσει. οὐ κεκράξεται, οὐδὲ ἀνήσει, οὐδὲ ἀκουσθήσεται ἔξω ἡ φωνὴ αὐτοῦ. κάλαμον συντεθλασμένον οὐ συντρίψει, καὶ λίνον καπνιζόμενον οὐ σβέσει, ἀλλὰ εἰς ἀλήθειαν ἐξοίσει κρίσιν. ἀναλάμψει καὶ οὐ θραυσθήσεται ἕως ἂν θῇ ἐπὶ τῆς γῆς κρίσιν· καὶ ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη ἐλπιοῦσιν. οὕτως λέγει κύριος ὁ θεὸς ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ πήξας αὐτόν, στερεώσας τὴν γῆν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, καὶ διδοὺς πνοὴν τῷ λαῷ τῷ ἐπ᾽ αὐτῆς, καὶ πνεῦμα τοῖς πατοῦσιν αὐτήν. ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ἐκάλεσά σε ἐν δικαιοσύνῃ καὶ κρατήσω τῆς χειρός σου, καὶ ἐνισχύσω σε, καὶ ἔδωκά σε εἰς διαθήκην γένους ἰσραὴλ εἰς φῶς ἐθνῶν, ἀνοῖξαι ὀφθαλμοὺς τυφλῶν, καὶ ἐξαγαγεῖν ἐκ δεσμῶν δεδεμένους, ἐξ οἴκου φυλακῆς καθημένους ἐν σκότει. ἐγὼ κύριος ὁ θεός τοῦτό μου ἐστὶ τὸ ὄνομα· τὴν δόξαν μου ἑτέρῳ οὐ δώσω, οὔτε τὰς ἀρετάς μου τοῖς γλυπτοῖς. τὰ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἰδοὺ ἥκασι, καὶ καινὰ ἃ ἐγὼ ἀναγγελῶ· καὶ πρὸ τοῦ ἀναγγεῖλαι ἐδηλώθη ὑμῖν. ὑμνήσατε τῷ κυρίῳ ὕμνον καινόν, δοξάζετε τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀπ᾽ ἄκρου τῆς γῆς· οἱ καταβαίνοντες εἰς τὴν θάλασσαν καὶ πλέοντες αὐτήν, καὶ νῆσοι καὶ κατοικοῦντες αὐτάς. εὐφράνθητι ἔρημος καὶ αἱ κῶμαι αὐτῆς, ἐπαύλεις καὶ οἱ κατοικοῦντες κηδάρ· εὐφρανθήσονται οἱ κατοικοῦντες πέτραν· ἀπ᾽ ἄκρου τῶν ὀρέων βοήσουσι δώσουσι τῷ θεῷ δόξαν· τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ ἐν ταῖς νήσοις ἀπαγγελοῦσιν. κύριος ὁ θεὸς τῶν δυνάμεων ἐξελεύσεται καὶ συντρίψει πόλεμον, ἐπεγερεῖ ζῆλον καὶ βοήσεται ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ μετὰ ἰσχύος. ἐσιώπησα ἀπ᾽ αἰῶνος.

Iacob puer meus assumam eum. israel electus meus suscepit eum anima mea. dedi spiritum meum super eum. iudicium gentibus educet. non clamabit: neque dimittet: neque audietur foras vox eius. calamum fractum non conteret: et linum fumigans non extinguet: sed in veritate educet iudicium. splendebit et non conteretur donec ponat super terram iudicium. et in nomine eius gentes sperabunt. sic dicit dominus deus qui fecit celum et defixit illud qui firmauit terram et que in ea: et qui dedit flatum populo qui super eam: et spiritum calcantibus eam. ego dominus deus vocaui te in iusticia et apprehendam manum tuam: et confortabo te: et dedi te in fedus generis israel in lucem gentium: vt aperires oculos cecorum: et educeres de vinculis ligatos: de domo carceris sedentes in tenebris. ego dominus deus hoc meum est nomen. gloriam meam alteri non dabo: neque virtutes meas simulachris. que a principio ecce venerunt: et noua que ego annunciabo. et antequam annuncient manifesta sunt vobis. cantate domino canticum nouum: glorificate nomen eius in terminis terre. qui descenditis in mare et nauigantes in eo et insule et habitantes eas. letare desertum et vici eius: ville et qui habitant cedar. letabuntur habitantes petram. de summitate montium clamabunt dabunt deo gloriam. virtutes eius in insulis annunciabunt. dominus deus virtutum egredietur et conteret bellum: suscitabit zelum et clamabit super inimicos suos cum fortitudine. tacui a seculo

A Mat. 11.d.

Infra. 46.b.

B

C

predicens neque audiens sermones vestros. Primus ad sion dicet: ecce adsunt: et hierusalem euangelistam dabo. Et vidi et non erat exiftis quisquam qui iniret consilium: et interrogatus responderet verbum. Ecce omnes iniusti et vana opera eorum: ventus et inane simulachra eorum.

42.

Ecce seruus meus: suscipiam eum: electus meus: complacuit sibi in illo anima mea. Dedi spiritum meum super eum: iudicium gentibus proferet. Non clamabit neque accipiet personam: nec audietur vox eius foris. Calamum quassatum non conteret: et linum fumigans non extinguet. In veritate educet iudicium: non erit tristis neque turbulentus donec ponat in terra iudicium: et legem eius insule expectabunt. Hec dicit dominus deus creans celos et extendens eos: firmans terram et que germinant ex ea: dans flatum populo qui est super terram: et spiritum calcantibus eam. Ego dominus vocaui te in iusticia: et apprehendi manum tuam: et seruaui te. Et dedi te in fedus populi in lucem gentium: vt aperires oculos cecorum et educeres de conclusione vinctum: de domo carceris sedentes in tenebris. Ego dominus: hoc est nomen meum. Gloriam meam alteri non dabo: et laudem meam sculptilibus. Que prima fuerunt ecce venerunt: noua quoque ego annuncio: antequam oriantur audita vobis faciam. Cantate domino canticum nouum: laus eius ab extremis terre. Qui descenditis in mare et plenitudo eius: insule et habitatores earum. Letetur desertum et ciuitates eius: in domibus habitabit cedar. Laudate habitatores petre: de vertice montium clamabunt. Ponent domino gloriam et laudem eius in insulis nunciabunt. Dominus sicut fortis egredietur: sicut vir preliator suscitabit zelum. Vociferabitur et clamabit: super inimicos suos confortabitur. Tacui: semper

משמיע אף אין שמע אמריכם: ראשון לציון הנה הנם ולירושלם מבשר אתן: וארא ואין איש ומאלה ואין יועץ ואשאלם וישיבו דבר: הן כלם און אפס מעשיהם רוח ותהו נסכיהם:

Cap. xlij.

הן עבדי אתמך בו בחירי רצתה נפשי נתתי רוחי עליו משפט לגוים יוציא: לא יצעק ולא ישא ולא ישמיע בחוץ קולו: קנה רצוץ לא ישבור ופשתה כהה לא יכבנה לאמת יוציא משפט: לא יכהה ולא ירוץ עד ישים בארץ משפט ולתורתו איים ייחילו: כה אמר האל יהוה בורא השמים ונוטיהם רקע הארץ וצאצאיה נתן נשמה לעם עליה ורוח להלכים בה: אני יהוה קראתיך בצדק ואחזק בידך ואצרך ואתנך לברית עם לאור גוים: לפקח עינים עורות להוציא ממסגר אסיר מבית כלא ישבי חשך: אני יהוה הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן ותהלתי לפסילים: הראשנות הנה באו וחדשות אני מגיד בטרם תצמחנה אשמיע אתכם: שירו ליהוה שיר חדש תהלתו מקצה הארץ יורדי הים ומלאו איים וישביהם: ישאו מדבר ועריו חצרים תשב קדר ירנו ישבי סלע מראש הרים יצוחו: ישימו ליהוה כבוד ותהלתו באיים יגידו: יהוה כגבור יצא כאיש מלחמות יעיר קנאה יריע אף יצריח על איביו יתגבר: החשיתי מעולם

Text.he.Esa.xlii.

אחריש אתאפק כיולדה אפעה אשם ואשאף יחד: אחריב הרים וגבעות וכל עשבם אוביש ושמתי נהרות לאיים ואגמים אוביש: והולכתי עורים בדרך לא ידעו בנתיבות לא ידעו אדריכם אשים מחשך לפניהם לאור ומעקשים למישור אלה הדברים עשיתם ולא עזבתים: נסגו אחור יבשו בשת הבטחים בפסל האמרים למסכה אתם אלהינו: החרשים שמעו והעורים הביטו לראות: מי עור כי אם עבדי וחרש כמלאכי אשלח מי עור כמשלם ועור כעבד יהוה: ראות רבות ולא תשמר פקוח אזנים ולא ישמע: יהוה חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר: והוא עם בזוז ושסוי הפח בחורים כלם ובבתי כלאים החבאו היו לבז ואין מציל משסה ואין אמר השב: מי בכם יאזין זאת יקשב וישמע לאחור: מי נתן למשסה יעקב וישראל לבזזים הלוא יהוה זו חטאנו לו ולא אבו בדרכיו הלוך ולא שמעו בתורתו: וישפך עליו חמה אפו ועזוז מלחמה ותלהטהו מסביב ולא ידע ותבער בו ולא ישים על לב:

Cap.xliii.

ועתה כה אמר יהוה בראך יעקב ויצרך ישראל אל תירא כי גאלתיך קראתי בשמך לי אתה: כי תעבר במים אתך אני ובנהרות לא ישטפוך כי תלך במו אש לא תכוה ולהבה לא תבער בך:

Trãsla.B.Hie.

silui: patiens fui: sicut parturiens loquar. Dissipabo & absorbebo simul: desertos faciam montes & colles & oẽ germen eorũ exiccabo. Ponam flumina in insulas & stagna arefaciam. Et ducam cecos in viam quam nesciũt: & in semitis q̃s ignorauerunt ambulare eos faciam. Ponam tenebras coram eis in lucem & praua in recta. Hec verba feci eis: & nõ dereliqui eos. Cõuersi sunt retrorsum. Cõfundãtur cõfusione qui cõfidũt in sculptili: qui dicunt conflatili vos dii nostri. Surdi audite: & ceci intuemini ad videndũ: qs cecus nisi seruus meus: & surdus nisi ad quẽ nũcios meos misi? Quis cecus nisi q venũdatus est? Et qs cec9 nisi seru9 dñi? Qui vides multa: nõne custodies? Qui aptas habes aures: nõne audies. Et dñs voluit vt sanctificaret eum: magnificaret legẽ & extolleret: ipse aũt popul9 direptus & vastat9. Laqueus iuuenũ oẽs: & in domib9 carcerũ abscõditi sunt. Facti sunt in rapinã: nec est q eruat: in direptionẽ: nec est qui dicat: redde. Quis est in vobis q audiat hoc: attẽdat & auscultet futura? Quis dedit in direptionẽ iacob & israel vastantibus. Nõne dñs ipse cui peccauim9? Et noluerũt in viis eius ambulare: & non audierunt legem eius. Et effudit sup eum indignationẽ furoris sui & forte bellũ: & cõbussit eum in circuitu & non cognouit & succendit eum: & non intellexit.

43. ET nunc hec dicit dñs creans te iacob & formans te israel. Noli timere: quia redemi te: & vocaui te nomine tuo. Meus es tu. Cum transieris per aquas tecum: ero & flumina non operient te. Cum ambulaueris in igne non cõbureris: & flamma non ardebit in te

Trãs.Gre.lxx.cũ interp.latina.

nũqd & semp tacebo & sustinebo, sicut pariẽs
μὴ καὶ ἀεὶ σιωπήσομαι καὶ ἀνέξομαι. ὡς ἡ τίκτουσα
patiẽter egi erũpã & arefaciã simul: vastabo mõtes: &
ἐκαρτέρησα ἐκστήσω καὶ ξηρανῶ ἅμα, ἐρημώσω ὄρη, καὶ
colles: & oẽ fenũ eoꝝ arefaciã: & ponã
βουνούς, καὶ πάντα τὸν χόρτον αὐτῶν ξηρανῶ, καὶ θήσω
flumina in insulas: & paludes siccabo: & adducã cecos
ποταμοὺς εἰς νήσους, καὶ ἕλη ξηρανῶ, καὶ ἄξω τυφλοὺς
p viã quã nescierunt: & semitas q̃s ignorauerũt faciã calcare eos: faciã eis tenebras in lucẽ:
ἐν ὁδῷ ᾗ οὐκ ἔγνωσαν, καὶ τρίβους ἃς οὐκ ᾔδεισαν πατῆσαι αὐτούς, ποιήσω αὐτοῖς σκότος εἰς φῶς,
& praua in directa. hec verba faciã illis & nõ derelinquã eos: ipsi aũt cõuersi
καὶ σκολιὰ εἰς εὐθεῖα. ταῦτα τὰ ῥήματα ποιήσω αὐτοῖς καὶ οὐκ ἐγκαταλείψω αὐτούς, αὐτοὶ δὲ ἀπεστράφησαν
sunt retrorsũ: cõfundimini cõfusione q cõfiditis in sculptilib9 dicẽtes cõflatilib9. vos estis
εἰς τὰ ὀπίσω, αἰσχύνθητε αἰσχύνην οἱ πεποιθότες ἐπὶ τοῖς γλυπτοῖς οἱ λέγοντες τοῖς χωνευτοῖς. ὑμεῖς ἐστὲ
dii nři. surdi audite: & ceci respicite vt videatis. & qs cecus nisi pueri mei: &
θεοὶ ἡμῶν. οἱ κωφοὶ ἀκούσατε, καὶ οἱ τυφλοὶ ἀναβλέψατε ἰδεῖν. καὶ τίς τυφλὸς ἀλλ' ἢ παῖδές μου, καὶ
surdi nisi dñantes eoꝝ? qs cecus sicut q recessit & excecati sunt serui dei. vidistis
κωφοὶ ἀλλ' ἢ οἱ κυριεύοντες αὐτῶν; τίς τυφλὸς ὡς οἱ ἀπεστοιχηκώς. καὶ ἐτυφλώθησαν οἱ δοῦλοι τοῦ θεοῦ. ἴδετε
sepe & nõ custodistis: aperte aures & nõ audistis. dñs de9 voluit vt iustificarẽt &
πλεονάκις. καὶ οὐκ ἐφυλάξασθε, ἀνεῳγμένα τὰ ὦτα καὶ οὐκ ἠκούσατε. κύριος ὁ θεὸς ἐβούλετο ἵνα δικαιωθῇ καὶ
magnificaret laudẽ: & vidi: & fuit pplš vastatus & direpl9: nã laque9 in
μεγαλύνῃ αἴνεσιν, καὶ εἶδον, καὶ ἐγένετο ὁ λαὸς πεπρονομευμένος καὶ διηρπασμένος, ἡ γὰρ παγὶς ἐν τοῖς
cubilib9 vbiq & in domib9 simul vbi abscõderũt eos facti sũt in direptionẽ: & nõ erat q erueret predã: & nõ erat dicẽs. redde. qs in vobis
ταμιείοις πανταχοῦ καὶ ἐν οἴκοις ἅμα ὅπου ἔκρυψαν αὐτούς. ἐγένοντο εἰς προνομήν, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐξαιρούμενος ἅρπαγμα, καὶ οὐκ ἦν ὁ λέγων. ἀπόδος. τίς ἐν ὑμῖν
q hec exaudiet: & in futura cognoscat: qs dedit in depdationẽ iacob & israel vastãtibus? nõne de9 cui peccauerũt & nõ voluerũt in viis ei9 ãbulare: neq audire
ὃς ταῦτα εἰσακούσεται, καὶ εἰς τὰ ἐπερχόμενα γνώσῃ, τίς ἔδωκεν εἰς διαρπαγὴν ἰακὼβ καὶ ἰσραὴλ τοῖς προνομεύουσιν; οὐχὶ ὁ θεὸς ᾧ ἡμάρτοσαν; καὶ οὐκ ἠβούλοντο ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ πορεύεσθαι, οὐδὲ ἀκούειν
legẽ ei9: & induxit sup eos irã furoris sui: & puoluit cõtra eũ bellũ: & cõburẽtes eos p circuitũ: & nõ cognouerũt vnusquisq eoꝝ: neq posuerũt sup aĩam.
τοῦ νόμου αὐτοῦ, καὶ ἐπήγαγεν ἐπ' αὐτοὺς ὀργὴν θυμοῦ αὐτοῦ, καὶ κατίσχυσεν κατ' αὐτοῦ πόλεμος, καὶ οἱ συμφλέγοντες αὐτοὺς κύκλῳ, καὶ οὐκ ἔγνωσαν ἕκαστος αὐτῶν, οὐδὲ ἔθεντο ἐπὶ ψυχήν.

Ca.43.

ET nũc sic dicit dñs de9 q fecit te iacob: & q plasmauit te israel. ne timeas qm̃ redemi te: vocaui te noie tuo. me9 es tu. & si trãsieris p aquã tecũ sũ: & flumina nõ cooperiẽt te. & si trãsieris p ignẽ nõ cõbureris. flãma nõ exuret te:
Καὶ νῦν οὕτως λέγει κύριος ὁ θεὸς ὁ ποιήσας σε ἰακώβ, καὶ ὁ πλάσας σε ἰσραήλ. μὴ φοβοῦ ὅτι ἐλυτρωσάμην σε, ἐκάλεσά σε τὸ ὄνομά σου. ἐμὸς εἶ σύ. καὶ ἐὰν διαβαίνῃς δι' ὕδατος μετά σου εἰμί, καὶ ποταμοὶ οὐ συγκλύσουσί σε. καὶ ἐὰν διέλθῃς διὰ πυρὸς οὐ μὴ κατακαυθῇς. φλὸξ οὐ κατακαύσει σε,

43.

Trãsla.gre.lxx.cũ inter.lati.

qr ego dñs de9 tu9 sanct9 israel saluãs te feci. cõmutationẽ tuã egyptũ & ethiopiã & syenẽ p te. ex quo honorabilis fact9 es i cõspectu meo, glorificat9 es & ego dilexi te. & dabo hoies p te: & pricipes p capite tuo. ne timeas: qr tecũ sum. ab oriẽte adducã semẽ tuũ & ab occidẽte cõgregabo te. dicã aqloni adduc: & africo: ne phibeas. adduc filios meos a terra de lõge: & filias meas a termio terre: oẽs q inuocãt nomẽ meũ: in eñi gl̃ia mea creaui illũ & plasmaui eũ & feci illũ. & eduxi ppłm cecũ: & oculi sũt similĩr ceci: & surdas aures hñtes. om̃es gẽtes cõgregate sũt simul: & cõueniẽt pricipes ex eis. qs cõicabit hec? aut q̃ a pricipio qs ãnũciabit? adducãt testes suos & iustificẽt & dicãt vera. estote mihi testes & ego testis dicit dñs de9: & seruus me9 quẽ elegi vt sciatis & credatis & itelligatis: qr ego sũ. ante me nõ fuit alius de9: & post me nõ erit: ego de9. & nõ est pter me saluãs. ego ãnũciaui & saluaui: & nõ erat in vobis alien9. vos mihi testes & ego dñs de9 ab initio: & nõ est q de manib9 meis eruat: faciã & qs auertet illud? sic dicit dñs de9 redimẽs vos sanct9 israel. ppter vos mittã in babylonẽ & suscitabo fugiẽtes vniuersos: & chaldei in nauib9 vincient: ego dñs de9 sctũs vr̃ q ostẽdi israel regẽ vr̃m. qr hec dicit dominus: q dat in mari viã & in aqua vehemẽti semitã: q eduxit curr9 & equũ & multitudinẽ robustã. sed dormierũt & nõ resurgent. extincti sũt q̃si linũ extinctũ. ne memineritis prioꝝ & ãtiqua

ὅτι ἐγὼ κύριος ὁ θεός σου ὁ ἅγιος ἰσραὴλ ὁ σώζων σε. ἐποίησα ἄλλαγμά σου αἴγυπτον καὶ αἰθιοπίαν καὶ σοήνην ὑπὲρ σοῦ, ἀφ' οὗ ἔντιμος ἐγένου ἐναντίον μου. ἐδοξάσθης καὶ ἐγὼ ἠγάπησά σε. καὶ δώσω ἀνθρώπους ὑπὲρ σοῦ, καὶ ἄρχοντας ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς σου. μὴ φοβοῦ, ὅτι μετὰ σοῦ εἰμι. ἀπὸ ἀνατολῶν ἄξω τὸ σπέρμα σου καὶ ἀπὸ δυσμῶν συνάξω σε. ἐρῶ τῷ βορρᾷ ἄγε, καὶ τῷ λιβί, μὴ κώλυε. ἄγε τοὺς υἱούς μου ἀπὸ γῆς πόρρωθεν, καὶ τὰς θυγατέρας μου ἀπ' ἄκρου τῆς γῆς, πάντες οἱ ἐπικαλοῦνται τῷ ὀνόματί μου, ἐν γὰρ τῇ δόξῃ μου κατεσκεύασα αὐτὸν καὶ ἔπλασα αὐτὸν καὶ ἐποίησα αὐτόν. καὶ ἐξήγαγον λαὸν τυφλόν, καὶ ὀφθαλμοί εἰσιν ὡσαύτως τυφλοί, καὶ κωφὰ τὰ ὦτα ἔχοντες. πάντα τὰ ἔθνη συνήχθησαν ἅμα, καὶ συναχθήσονται ἄρχοντες ἐξ αὐτῶν. τίς ἀναγγελεῖ ταῦτα; ἢ τὰ ἐξ ἀρχῆς τίς ἀναγγελεῖ; ἀγαγέτωσαν τοὺς μάρτυρας αὐτῶν καὶ δικαιωθήτωσαν καὶ εἰπάτωσαν ἀληθῆ. γίνεσθέ μοι μάρτυρες κἀγὼ μάρτυς λέγει κύριος ὁ θεός, καὶ ὁ παῖς μου ὃν ἐξελεξάμην ἵνα γνῶτε καὶ πιστεύσητε καὶ συνῆτε, ὅτι ἐγώ εἰμι. ἔμπροσθέν μου οὐκ ἐγένετο ἄλλος θεός, καὶ μετ' ἐμὲ οὐκ ἔσται, ἐγὼ θεός. καὶ οὐκ ἔστιν πάρεξ ἐμοῦ σώζων. ἐγὼ ἀνήγγειλα καὶ ἔσωσα καὶ οὐκ ἦν ἐν ὑμῖν ἀλλότριος. ὑμεῖς ἐμοὶ μάρτυρες καὶ ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ἀπ' ἀρχῆς, καὶ οὐκ ἔστιν ὁ ἐκ τῶν χειρῶν μου ἐξαιρούμενος, ποιήσω καὶ τίς ἀποστρέψει αὐτό; οὕτως λέγει κύριος ὁ θεὸς ὁ λυτρούμενος ὑμᾶς ὁ ἅγιος τοῦ ἰσραήλ. ἕνεκεν ὑμῶν ἀποστελῶ εἰς βαβυλῶνα καὶ ἐπεγερῶ φεύγοντας πάντας, καὶ χαλδαῖοι ἐν πλοίοις δεθήσονται, ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὁ ἅγιος ὑμῶν ὁ καταδείξας ἰσραὴλ βασιλέα ὑμῶν, ὅτι τάδε λέγει κύριος, ὁ διδοὺς ἐν θαλάσσῃ ὁδὸν καὶ ἐν ὕδατι ἰσχυρῷ τρίβον, ὁ ἐξαγαγὼν ἅρματα καὶ ἵππον καὶ ὄχλον ἰσχυρόν. ἀλλ' ἐκοιμήθησαν καὶ οὐκ ἀναστήσονται, ἐσβέσθησαν ὡς λίνον ἐσβεσμένον. μὴ μνημονεύετε τὰ πρῶτα καὶ τὰ ἀρχαῖα

Trãsla.B.Hie.

quia ego dominus de9 tuus sanctus israel saluator tuus. Dedi propiciationẽ tuã egyptũ & ethiopiã & saba pro te. Ex quo honorabilis factus es in oculis meis & gloriosus: ego dilexi te. Et dabo hoies pro te: & pplos pro aĩa tua. Noli timere quia ego tecum sum. Ab oriente adducã semen tuũ: & ab occidẽte congregabo te. Dicã aquiloni da: & austro noli prohibere. Affer filios meos de lõginquo: & filias meas: ab extremis terre. Et oẽm qui inuocat nomen meũ: in gloriã meã creaui eum: formaui eum & feci euz. Educ foras populũ cecum & oculos habentẽ: surdum & aures ei sunt. Omnes gentes cõgregate sunt simul: & collecte sunt tribus: quis in vobis annũciet istud: & q̃ prima sunt audire nos faciet? Dẽt testes eoꝝ & iustificẽtur: & audiãt & dicant. Vere vos testes mei dicit dominus: & seruus me9 quem elegi vt sciatis & credatis mihi: & intelligatis: quia ego ipse sum. Ante me non est formatus deus: & post me nõ erit. Ego sum: ego suz dominus: & non est absq; me saluator. Ego annũciaui & saluaui: auditum feci: & non fuit in vobis alienus. Vos testes mei dicit domin9 & ego deus. Et ab initio ego ipse: & nõ est q de manu mea eruat. Operabor & qs auertet illud? Hec dicit dñs redemptor vester sanctus israel. Propter vos emisi babylonem: & detraxi vectes vniuersos & chaldeos in nauib9 suis gloriãtes. Ego domin9 sanctus vester: creans israel: rex vester. Hec dicit dominus qui dedit in mari viam: & in aqs torrẽtib9 semitam. Qui eduxit q̃drigã & equũ: agmen & robustum. Simul obdormierunt nec resurgẽt: & contriti sunt quasi linũ & extincti sunt. Ne memineritis priorum & antiqua

Text.he.Esa.xliii.

כי אני יהוה אלהיך קדוש ישראל מושיעך נתתי כפרך מצרים כוש וסבא תחתיך: מאשר יקרת בעיני נכבדת ואני אהבתיך ואתן אדם תחתיך ולאמים תחת נפשך: אל תירא כי אתך אני ממזרח אביא זרעך וממערב אקבצך: אמר לצפון תני ולתימן אל תכלאי הביאי בני מרחוק ובנותי מקצה הארץ: כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו: הוציא עם עור ועינים יש וחרשים ואזנים למו: כל הגוים נקבצו יחדו ויאספו לאמים מי בהם יגיד זאת וראשנות ישמיענו יתנו עדיהם ויצדקו וישמעו ויאמרו אמת: אתם עדי נאם יהוה ועבדי אשר בחרתי למען תדעו ותאמינו לי ותבינו כי אני הוא לפני לא נוצר אל ואחרי לא יהיה: אנכי אנכי יהוה ואין מבלעדי מושיע: אנכי הגדתי והושעתי והשמעתי ואין בכם זר ואתם עדי נאם יהוה ואני אל: גם מיום אני הוא ואין מידי מציל אפעל ומי ישיבנה: כה אמר יהוה גאלכם קדוש ישראל למענכם שלחתי בבלה והורדתי בריחים כלם וכשדים באניות רנתם: אני יהוה קדושכם בורא ישראל מלככם: כה אמר יהוה הנותן בים דרך ובמים עזים נתיבה: המוציא רכב וסוס חיל ועזוז יחדו ישכבו בל יקומו דעכו כפשתה כבו: אל תזכרו ראשנות וקדמניות

Osee. 13.b.

אל תתבננו: הנני עשה חדשה עתה תצמח הלוא תדעוה אף אשים במדבר דרך בישימון נהרות: תכבדני חית השדה תנים ובנות יענה כי נתתי במדבר מים נהרות בישימן להשקות עמי בחירי: עם זו יצרתי לי תהלתי יספרו: ולא אתי קראת יעקב כי יגעת בי ישראל: לא הביאת לי שה עלתיך וזבחיך לא כבדתני לא העבדתיך במנחה ולא הוגעתיך בלבונה: לא קנית לי בכסף קנה וחלב זבחיך לא הרויתני אך העבדתני בחטאותיך הוגעתני בעונתיך: אנכי אנכי הוא מחה פשעיך למעני וחטאתיך לא אזכר: הזכירני נשפטה יחד ספר אתה למען תצדק: אביך הראשון חטא ומליציך פשעו בי: ואחלל שרי קדש ואתנה לחרם יעקב וישראל לגדופים:

Ca. xliiii. ועתה שמע יעקב עבדי וישראל בחרתי בו: כה אמר יהוה עשך ויצרך מבטן יעזרך אל תירא עבדי יעקב וישרון בחרתי בו: כי אצק מים על צמא ונזלים על יבשה אצק רוחי על זרעך וברכתי על צאצאיך: וצמחו בבין חציר כערבים על יבלי מים: זה יאמר ליהוה אני וזה יקרא בשם יעקב וזה יכתב ידו ליהוה ובשם ישראל יכנה: כה אמר יהוה מלך ישראל וגאלו יהוה צבאות אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלהים: ומי כמוני יקרא ויגידה ויערכה לי משומי

ne[f] ituea mini.[h] Ecce ego [i]facio[k] noua & [l]nunc[m] orientur: [n]vtiq3 [o]cognoscetis ea.[q] Ponam [r]in deserto[s] viam: & [t]in inuio[u] flumina. Et [x]glificabit me[y] bestia[z] agri: [a]dracones[b] & struthiões: [c]quia[c] dedi[f] in deserto[g] aquas: & [h]flumina [i]in inuio: [k]vt darem potũ [l]poplo meo[m] electo meo. [n]Populũ[o] istum[p] formaui [q]mihi: [r]laudẽ meã[s] narrabit. [t]Non[u] me[x] inuocasti [y]iacob: [z]nec[a] laborasti [b]in me[c] israel.[d] Non[e] obtulisti[f] mihi[g] arietem [h]holocausti tui: [i]& victis tuis[k] non[l] glorificasti me. [m]Non[n] te seruire feci[o] i oblatione: [p]nec[q] laborẽ tibi p̃buı[r] in thure.[s] Non[t] emisti[u] mihi[x] argẽto[y] calamũ: [z]& adipe[a] victimarũ tuarũ [b]nõ[c] inebriasti me.[d] Verũ tñ[e] seruire me fecisti[f] ĩ pctĩs tuis:[g] p̃buisti mihi laborẽ [h]in iniqtatibus tuis.[i] Ego sum[k] ego sum[l] ipse[m] qui deleo[n] iniqtates tuas[o] pp̃ter me:[p] & pctõrũ tuorũ[q] nõ [r]recordabor.[s] Reduc me in mẽoriã: &[t] iudicemur [u]simul:[x] narra si qd hẽs[y] vt [z]iustificeris.[b] Pater tu[c] primus[d] peccauit:[e] & interp̃tes tui[f] p̃uaricati sunt[g] in me.[h] Et cõtaminaui[i] principes[k] sctõs:[l] & dedi[m] ad internitionẽ[n] iacob[o] & israel [p]in blasphemiam. 44.

ET nunc[b] audi[c] iacob [d]serue me[o]:[e] & israel [f]quem[g] elegi.[h] Hec[i] dicit [k]dñs[l] faciẽs[m] & formans te [n]ab vtero[o] auxiliator tu.[p] Noli[q] timere[r] serue me[s] iacob:[t] & rectissime[x] quẽ [u]elegi.[y] Effundam[z] enim [a]aquas[b] super[c] sitientem: [d]& fluenta[e] super[f] aridam.[g] Effundã[h] spiritũ meũ[i] sup [k]semẽ tuũ:[l] & benedictionem meã[m] sup[n] stirpẽ tuã [o]& germinabũt[p] ĩter[q] herbas[r] quasi salices[s] iuxta [t]preterfluentes[u] aquas.[x] Iste[y] dicet[z] dñi[a] ego sum:[b] & ille[c] vocabit[d] in nomine[e] iacob.[f] Et hic[g] scribet [h]manu sua[i] dño[k] & in nomine[l] isrl[m] assimilabitur.[n] Hec[o] dicit[p] dñs[q] rex[r] israel [s]& redemptor eius[t] dñs [u]exercituũ.[x] Ego[y] primus [z]& ego[a] nouissim:[b] & absq3 me[c] non est[d] de.[e] Quis [f]similis mei.[g] Vocet[h] & annũciet:[i] & ordinẽ exponat [k]mihi.[l] Exq̃ cõstitui mihi

ne recogitetis. ecce ego facio noua q̃ nũc ori
μὴ συλλογίζεσθε. ἰδοὺ ἐγὼ ποιῶ καινὰ ἃ νῦν ἀνατε-
etur z cognoscetis ea z faciã in deserto viã
λεῖ καὶ γνώσεσθε αὐτά. καὶ ποιήσω ἐν τῇ ἐρήμῳ ὁδὸν
z in inaquoso flumina: bñdicẽt mihi bestie
καὶ ἐν τῇ ἀνύδρῳ ποταμούς. εὐλογήσει με τὰ θηρία τοῦ
agri: sirenes z filie struthionũ: qz dedi in
ἀγροῦ, σειρῆνες καὶ θυγατέρες στρουθῶν, ὅτι ἔδωκα ἐν
deserto aquã z flumina in inaquoso vt bibere faciã
τῇ ἐρήμῳ ὕδωρ καὶ ποταμοὺς ἐν τῇ ἀνύδρῳ ποτίσαι
gen[9] meũ electũ pp̃lm meũ quẽ acq̃siui
τὸ γένος μου τὸ ἐκλεκτὸν λαόν μου ὃν περιεποιησάμην
virtutes meas vt narret nõ nũ vocaui te iacob:
τὰς ἀρετάς μου διηγεῖσθαι. οὐ νῦν ἐκάλεσά σε ἰακώβ,
neq3 laborare te feci israel. nõ obtulisti mihi o-
οὐδὲ κοπιάσαι σε ἐποίησα ἰσραήλ. οὐκ ἤνεγκάς μοι πρό-
ues holocausti tui: neq3 in victi
βατα τῆς ὁλοκαρπώσεώς σου, οὐδὲ ἐν ταῖς θυσί-
mis tuis glificasti me: nõ seruiuisti in hostiis: ne
αις σου ἐδόξασάς με, οὐκ ἐδούλωσας ἐν θυσίαις, οὐ-
q3 laborẽ fecisti in thure: neq3 emisti mihi thy-
δὲ ἔγκοπον ἐποίησας ἐν λιβάνῳ, οὐδὲ ἐκτήσω μοι θυ-
miama argẽto: neq3 adipẽ hostiarũ tuaꝝ cõ-
μίαμα ἀργυρίῳ, οὐδὲ τὸ στέαρ τῶν θυσιῶν σου ἐπεθύ-
cupiui. sed in pctĩs tuis defendi te: z in
μησα. ἀλλ' ἐν ταῖς ἁμαρτίαις σου ὑπερήσπισά σε, καὶ ἐν
iniqtatib[9] tuis. ego sum. ego sum ipse q̃ deleo
ταῖς ἀδικίαις σου. ἐγώ εἰμι. ἐγώ εἰμι αὐτὸς ὁ ἐξαλείφων
iniqtates tuas pp̃ter me z pctõꝝ tuoꝝ nõ
τὰς ἀνομίας σου ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ τὰς ἁμαρτίας σου οὐ
recordabor. tu aũt memẽto z iudicemur simul dic
μνησθήσομαι. σὺ δὲ μνήσθητι καὶ κριθῶμεν ἅμα λέγε
tu iniqtates tuas prim[9] vt iustificeris. pres
σὺ τὰς ἀνομίας σου πρῶτος ἵνα δικαιωθῇς. οἱ πατέρες
vr̃i primi peccauert: z pricipes vr̃i iniq̃ egert
ὑμῶν πρῶτοι ἥμαρτον, καὶ οἱ ἄρχοντες ὑμῶν ἠνόμησαν
in me. z cõtaminauert pricipes sctã mea: z de-
εἰς ἐμέ. καὶ ἐμίαναν οἱ ἄρχοντες τὰ ἅγιά μου, καὶ ἔδω-
di vt pderẽ iacob z israel in opprobriũ.
κα ἀπολέσαι ἰακὼβ καὶ ἰσραὴλ εἰς ὀνειδισμόν. Ca. 44.

NUnc aũt audi iacob puer me[9]: z israel
Νῦν δὲ ἄκουσον ἰακὼβ ὁ παῖς μου καὶ ἰσραὴλ
quẽ elegi sic dicit dñs de[9] q̃ creauit te z
ὃν ἐξελεξάμην. οὕτως λέγει κύριος ὁ θεὸς ὁ κτίσας σε καὶ
plasmauit te de ventre. adhuc hẽbis auxiliũ. ne timeas puer
πλάσας σε ἐκ κοιλίας. ἔτι βοηθήσῃ. μὴ φοβοῦ παῖς
me[9] iacob z dilect[9] israel quẽ elegi.
μου ἰακὼβ καὶ ὁ ἠγαπημένος ἰσραὴλ ὃν ἐξελεξάμην.
qz ego dabo aquã in siti ãbulãtib[9] in inaq-
ὅτι ἐγὼ δώσω ὕδωρ ἐν δίψῃ τοῖς πορευομένοις ἐν ἀνύ-
so. ponã spũm meũ sup semẽ tuũ z
δρῳ. ἐπιθήσω τὸ πνεῦμά μου ἐπὶ τὸ σπέρμα σου καὶ
bñdictiões meas sup filios suos: z orient
τὰς εὐλογίας μου ἐπὶ τὰ τέκνα σου, καὶ ἀνατελοῦσιν
vt ĩ medio aque fenũ z sicut salix iuxta oẽ3 flu-
ὡς ἀναμέσον ὕδατος χόρτος καὶ ὡς ἰτέα ἐπὶ παραῤῥέ-
entẽ aquã. hic dicet dei sum z ille clamabit
ον ὕδωρ. οὗτος ἐρεῖ τοῦ θεοῦ εἰμι καὶ οὗτος βοήσεται
in noie iacob. z alt[9] scribet manu
ἐπὶ τῷ ὀνόματι ἰακώβ. καὶ ἕτερος ἐπιγράψει χειρὶ
sua: dei sum z in noie israel clama-
αὐτοῦ, τοῦ θεοῦ εἰμι καὶ ἐπὶ τῷ ὀνόματι ἰσραὴλ βοήσε-
bit. sic dicit dñs de[9] rex israel z q̃ re-
ται. οὕτως λέγει κύριος ὁ θεὸς ὁ βασιλεὺς ἰσραὴλ καὶ ὁ ῥυ-
demit eũ de[9] sabaoth. ego prim[9] z ego
σάμενος αὐτὸν θεὸς σαβαώθ. ἐγὼ πρῶτος καὶ ἐγὼ
post hec p̃ter me nõ est de[9] q̃s sicut ego
μετὰ ταῦτα πλὴν ἐμοῦ οὐκ ἔστιν θεός. τίς ὥσπερ ἐγώ
stet vocet z ãnũciet z paret
στήτω καλεσάτω καὶ ἀναγγειλάτω καὶ ἑτοιμασάτω
mihi ex quo feci hoiem
μοι ἀφ' οὗ ἐποίησα ἄνθρωπον

2. Cor. 5.b. Apo. 21.

D

A Hiere. 30.a 46.g.

ã.41.b z infra 48.b.

in seculũ: z vẽtura anteq̃ veniãt ãnũci-
εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ τὰ ἐπερχόμενα πρὸ τοῦ ἐλθεῖν ἀπαγγειλά-
ent vobis. ne formidetis neq3 cõturbemini nõ ab
τωσαν ὑμῖν. μὴ παρακαλύπτεσθε μηδὲ πλανᾶσθε. οὐκ ἀπ'
initio aurib[9] pcepistis z ãnũciaui vobis: testes vos
ἀρχῆς ἠνωτίσασθε καὶ ἀπήγγειλα ὑμῖν; μάρτυρες ὑμεῖς
estis: si est de[9] p̃ter me? z nõ erãt tũc plasmãtes:
ἐστέ, εἰ ἔστι θεὸς πλὴν ἐμοῦ; καὶ οὐκ ἦσαν τότε οἱ πλάσσοντες
z sculpẽtes oẽs vani faciẽtes desideria
καὶ οἱ γλύφοντες πάντες μάταιοι οἱ ποιοῦντες τὰ καταθύμια
eoꝝ q̃ nõ pderũt eis. z testes eoꝝ nõ vi-
αὐτῶν ἃ οὐκ ὠφελήσει αὐτοῖς. καὶ μάρτυρες αὐτῶν οὐκ ὄ-
debũt z nõ cognoscẽt vt cõfundant. q̃s formabit for-
ψονται καὶ οὐ γνώσονται ἵνα αἰσχυνθῶσι, τίς πλάσει ἰσχυ-
tem: z sculptile cõflabit ad nihil vtile: ecce oẽs parti-
ρόν, καὶ γλυπτὸν χωνεύσει εἰς ἀνωφελῆ; ἰδοὺ πάντες οἱ κοι-
cipes ei[9] cõfundent plasmãtes deũ z scul-
νωνοῦντες αὐτῷ αἰσχυνθήσονται οἱ πλάσσοντες θεὸν καὶ γλύ-
pẽtes oẽs inutilia z oĩa vñ facta sũt arue-
φοντες πάντες ἀνωφελῆ καὶ πάντα ὅθεν ἐγένοντο ἐξηράνθη-
rũt z surdi ex hoib[9] cõgregent oẽs
σαν καὶ κωφοὶ ἀπὸ ἀνθρώπων συναχθήτωσαν πάντες
z stent simul cõfundant z reuereant simul:
καὶ στήτωσαν ἅμα ἐντραπήτωσαν καὶ αἰσχυνθήτωσαν ἅμα,
qz acuit faber ferrũ: ascia opat[9] est illud in
ὅτι ὤξυνε τέκτων σίδηρον, σκεπάρνῳ εἰργάσατο αὐτὸ ἐν
prunis z in terebro statuit illud. z opat[9] est in bra-
ἄνθραξι καὶ ἐν τερέτρῳ ἔστησεν αὐτό. καὶ εἰργάσατο ἐν τῷ βρα-
chio fortitudis sue z esuriet z ĩfirmabit z nõ
χίονι τῆς ἰσχύος αὐτοῦ καὶ πεινάσει καὶ ἀσθενήσει καὶ οὐ
bibet aquã. eligens faber lignũ: statuit illud
μὴ πίῃ ὕδωρ. ἐκλεξάμενος τέκτων ξύλον, ἔστησεν αὐτὸ
in mẽsura z formauit illud in runcina. fecit
ἐν μέτρῳ καὶ ἐμόρφωσεν αὐτὸ ἐν παραγραφίδι. ἐποίησεν
illud in angularib[9] z in circino regulauit illud z
αὐτὸ ἐν παραγωνίσκοις καὶ ἐν κόλλει ἐρύθμισεν αὐτό. καὶ
fecit illud q̃si imaginẽ viri z q̃si pulchritudinẽ hois
ἐποίησεν αὐτὸ ὡς μορφὴν ἀνδρὸς καὶ ὡς ὡραιότητα ἀνθρώ-
vt statueret illud in domo q̃ succidit sibi cedros z
που στῆσαι αὐτὸ ἐν οἰκίσκῳ ὃ ἔκοψεν ἑαυτῷ κέδρους καὶ
tulit ilicẽ z quercũ. z cõfortauit sibi
ἔλαβεν ἀγριοβάλανον καὶ δρῦν. καὶ ἐκαρτέρωσεν αὐτῷ
lignũ de sylua: q̃d plãtauit dñs pinũ z
ξύλον ἐκ τοῦ δρυμοῦ, ὃ ἐφύτευσε κύριος πίτυν καὶ
pluuia nutriuit vt sit hoib[9] ĩ cõbustionẽ. z sumẽs
ὑετὸς ἐμήκυνεν ἵνα ᾖ ἀνθρώποις εἰς καῦσιν. καὶ λαβὼν
ex eo calefact[9] est. z succẽdẽtes coxerũt panes in eo:
ἀπ' αὐτοῦ ἐθερμάνθη. καὶ καύσαντες ἔπεψαν ἄρτους ἐπ' αὐ-
at reliquũ opati sũt deos z adorãt e-
τῶν, τὸ δὲ λοιπὸν εἰργάσαντο θεοὺς καὶ προσκυνοῦσιν αὐ-
os. fecerũt illud sculptile z incuruant eis: cui[9]
τούς. ἐποίησαν αὐτὸ γλυπτὸν καὶ κάμπτει αὐτοῖς, οὗ τὸ
dimidiũ ei[9] cõbussit in igne z sup medio ei[9]
ἥμισυ αὐτοῦ κατέκαυσεν ἐν πυρὶ καὶ ἐπὶ τοῦ ἡμίσους αὐτοῦ
carnes comedit coquẽs assauit coctũ: z replet[9] est z
κρέας ἔφαγεν ὀπτήσας ὤπτησεν ὀπτόν, καὶ ἐνεπλήσθη καὶ
calefact[9] dixit. dulce mihi qz calefact[9] sũ z vidi focũ.
θερμανθεὶς εἶπεν. ἡδύ μοι ὅτι ἐθερμάνθην καὶ εἶδον πῦρ. τὸ
at reliquũ fecit in deũ z sculptile icuruat illi z
δὲ λοιπὸν ἐποίησεν εἰς θεὸν καὶ γλυπτὸν κάμπτει αὐτῷ καὶ
adorat z orat dicẽs. libera me qz de[9] me[9] es
προσκυνεῖ καὶ προσεύχεται λέγων, ἐξελοῦ με ὅτι θεός μου εἶ
tu: nõ cognouerũt vt saperẽt. qm̃ obtenebrati sũt ne viderẽt
σύ. οὐκ ἔγνωσαν φρονῆσαι. ὅτι ἀπημαυρώθησαν τοῦ βλέπειν τοῖς
oculis suis z itelligerẽt corde suo. z nõ recogitauit
ὀφθαλμοῖς αὐτῶν καὶ τοῦ νοῆσαι τῇ καρδίᾳ αὐτῶν. καὶ οὐκ ἐλογίσατο
aĩa ei[9]: neq3 cognouit prudẽtia qm̃ dimidiũ ei[9] cõbusse-
ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, οὐδὲ ἔγνω τῇ φρονήσει ὅτι τὸ ἥμισυ αὐτοῦ κατέκαυ-
rũt. in igne z coxit sup carbones panes: z assans
σεν ἐν πυρὶ καὶ ἔπεψεν ἐπὶ τῶν ἀνθράκων ἄρτους, καὶ ὀπτήσας
carnẽ comedit z reliquũ ei[9] in abominationẽ fecit
κρέας ἔφαγε καὶ τὸ λοιπὸν αὐτοῦ εἰς βδέλυγμα ἐποίησε

[m]populũ[n] antiquũ.[o] Ventura[p] & q̃[q] futura sunt[r] annũciẽt[s] eis.[t] Nolite[u] timere:[x] neq3[y] conturbẽmini.[a] Ex tũc[b] audire te feci:[c] & annunciaui.[d] Vos estis[e] testes mei.[f] Nũquid est[g] deus[h] absq3 me:[i] &[k] formator quẽ ego[l] nõ [m]nouerim?[n] Plaste[o] idoli [p]oẽs[q] nihil sunt:[r] & amantissima eorũ[s] nõ[t] pderunt eis.[x] Ipsi sunt[y] testes eoꝝ: q̃a[z] nõ[y] vidẽt[a] neq3[b] intelligunt:[c] vt[d] confundantur.[e] Quis[f] formauit[g] deũ:[h] & sculptile[i] cõflauit:[k] ad nihil[l] vtile?[m] Ecce[n] oẽs[o] participes eius[p] cõfundentur.[q] Fabri enĩ[r] sunt[s] ex hoib[9].[t] Conuenient enĩ[u] oẽs:[x] stabũt &[y] pauebũt: &[z] cõfundentur[a] simul.[b] Faber[c] ferrarius[d] lima[e] operatus est: [f]in prunis[g] & in malleis [h]formauit illud:[i] & opat[9] est[k] ĩ brachio[l] fortitudinis sue.[n] Esuriet[o] & deficiet: [q]nõ[r] bibet[s] aquã[t] & lassescet.[u] Artifex[x] lignari[9][y] extendit[z] normã:[a] formauit illud[b] in runcina.[c] Fecit illud[d] in angularib[9]:[e] & in circino[f] tornauit illud: [g]& fecit[h] imaginem[i] viri [k]quasi speciosum [l]hominẽ[m] habitantẽ[n] in domo.[o] Succidit[q] cedros: [r]tulit[s] ilicem[t] & quercum que[u] steterat[x] inter ligna [y]salt[9].[a] Plãtauit[b] pinũ quã [c]pluuia[d] nutriuit[e] & facta ẽ [f]hoibus[g] in focũ.[h] Sũpsit [i]ex eis[k] & calefactus est: [l]&[m] succendit[n] & coxit[o] panes: de reliquo aũt[q] opat[9] est[r] deũ[s] & adorauit:[t] fecit [u]sculptile:[x] & curuatus est [y]ante illud.[z] Mediũ ei[9][a] cõbussit[c] igni: &[d] de[e] medio eius[f] carnes coxit &[g] comedit:[h] coxit[i] pulmentũ[k] & saturat[9] est:[l] &[m] calefact[9] est: [n]& dixit.[o] Vah:[p] calefact[9] sum:[q] vidi[r] focũ.[s] Reliquũ autẽ eius[t] deũ[u] fecit &[x] sculptile sibi.[y] Curuatur[z] ante illud:[a] & adorat illud[b] & obsecrat:[c] dicẽs.[e] Libera me: [f]q̃a[g] de[9] me[9] es[h] tu.[i] Nescierunt[l] neq3[m] intellexerũt. [o]Obliti[n] enĩ sũt[p] ne videãt [q]oculi eorum:[r] ne intelligant in[s] corde suo.[t] Non [u]recogitãt[x] in[y] mente sua: [z]neq3[a] cognoscũt[b] neq3[c] cõsentiũt[d] vt dicãt.[e] Medietatem eius[f] cõbussi[h] igni: [i]&[k] coxi[l] super[m] carbones eius[n] panes:[o] coxi [p]carnes[q] & comedi:[r] & de [s]reliquo eius[s] idolũ[t] faciã.

עם עולם ואתיות ואשר תבאנה יגידו למו: אל תפחדו ואל תרהו הלא מאז השמעתיך והגדתי ואתם עדי היש אלוה מבלעדי ואין צור בל ידעתי: יצרי פסל כלם תהו וחמודיהם בל יועילו ועדיהם המה בל יראו ובל ידעו למען יבשו: מי יצר אל ופסל נסך לבלתי הועיל: הן כל חבריו יבשו וחרשים המה מאדם יתקבצו כלם יעמדו יפחדו יבשו יחד: חרש ברזל מעצד ופעל בפחם ובמקבות יצרהו ויפעלהו בזרוע כחו גם רעב ואין כח לא שתה מים וייעף: חרש עצים נטה קו יתארהו בשרד יעשהו במקצעות ובמחוגה יתארהו ויעשהו כתבנית איש כתפארת אדם לשבת בית: לכרת לו ארזים ויקח תרזה ואלון ויאמץ לו בעצי יער נטע ארן וגשם יגדל: והיה לאדם לבער ויקח מהם ויחם אף ישיק ואפה לחם אף יפעל אל וישתחו עשהו פסל ויסגד למו: חציו שרף במו אש על חציו בשר יאכל יצלה צלי וישבע אף יחם ויאמר האח חמותי ראיתי אור: ושאריתו לאל עשה לפסלו יסגד לו וישתחו ויתפלל אליו ויאמר הצילני כי אלי אתה: לא ידעו ולא יבינו כי טח מראות עיניהם מהשכיל לבתם: ולא ישיב אל לבו ולא דעת ולא תבונה לאמר חציו שרפתי במו אש ואף אפיתי על גחליו לחם אצלה בשר ואכל ויתרו לתועבה אעשה

Apo.2. d.1.22. c.

B

D

Sap. 13.c.

C

Priītiua.heb.

סָגַד · הָתַל נָטָה · נָצַל · אָמַר יָמַן · נָשָׁה מָחָה · רָנַן · רוּעַ · פָּצַח · גָּאַל פָּאַר · נָטָה בָּדַד · פּוּר בָּדַד · הָלַל שׁוּב · אָחַר סָכַל · קוּם יָעַץ · מָלַךְ שָׁלַם · יָשַׁב עִיר · בָּנָה קוּם · יָבֵשׁ · רָעָה · שָׁלַם בָּנָה · הֵיכָל יָסַד

Tex.heb.Esa.xliiii.

לְבוּל עֵץ אֶסְגּוֹד: רֹעֶה אֵפֶר לֵב
הוּתַל הִטָּהוּ וְלֹא יַצִּיל אֶת נַפְשׁוֹ
וְלֹא יֹאמַר הֲלוֹא שֶׁקֶר בִּימִינִי:
זְכָר אֵלֶּה יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל כִּי
עַבְדִּי אָתָּה יְצַרְתִּיךָ עֶבֶד לִי אַתָּה
יִשְׂרָאֵל לֹא תִנָּשֵׁנִי: מָחִיתִי כָעָב
פְּשָׁעֶיךָ וְכֶעָנָן חַטֹּאותֶיךָ שׁוּבָה
אֵלַי כִּי גְאַלְתִּיךָ: רָנּוּ שָׁמַיִם כִּי
עָשָׂה יְהוָה הָרִיעוּ תַּחְתִּיּוֹת אָרֶץ
פִּצְחוּ הָרִים רִנָּה יַעַר וְכָל עֵץ בּוֹ
כִּי גָאַל יְהוָה יַעֲקֹב וּבְיִשְׂרָאֵל
יִתְפָּאָר: כֹּה אָמַר יְהוָה גֹּאַלְךָ
וְיֹצֶרְךָ מִבָּטֶן אָנֹכִי יְהוָה עֹשֶׂה כֹּל
נֹטֶה שָׁמַיִם לְבַדִּי רֹקַע הָאָרֶץ
מֵאִתִּי: מֵפֵר אֹתוֹת בַּדִּים וְקֹסְמִים
יְהוֹלֵל מֵשִׁיב חֲכָמִים אָחוֹר
וְדַעְתָּם יְסַכֵּל: מֵקִים דְּבַר עַבְדּוֹ
וַעֲצַת מַלְאָכָיו יַשְׁלִים הָאֹמֵר
לִירוּשָׁלַם תּוּשָׁב וּלְעָרֵי יְהוּדָה
תִּבָּנֶינָה וְחָרְבוֹתֶיהָ אֲקוֹמֵם: הָאֹמֵר
לַצּוּלָה חֳרָבִי וְנַהֲרֹתַיִךְ אוֹבִישׁ:
הָאֹמֵר לְכוֹרֶשׁ רֹעִי וְכָל חֶפְצִי
יַשְׁלִם וְלֵאמֹר לִירוּשָׁלַם תִּבָּנֶה
וְהֵיכָל תִּוָּסֵד:

Cap. xlv.

כֹּה אָמַר יְהוָה לִמְשִׁיחוֹ
לְכוֹרֶשׁ אֲשֶׁר הֶחֱזַקְתִּי בִימִינוֹ לְרַד
לְפָנָיו גּוֹיִם וּמָתְנֵי מְלָכִים אֲפַתֵּחַ
לִפְתֹּחַ לְפָנָיו דְּלָתַיִם וּשְׁעָרִים
לֹא יִסָּגֵרוּ: אֲנִי לְפָנֶיךָ אֵלֵךְ
וַהֲדוּרִים אֲיַשֵּׁר דַּלְתוֹת נְחוּשָׁה
אֲשַׁבֵּר וּבְרִיחֵי בַרְזֶל אֲגַדֵּעַ: וְנָתַתִּי
לְךָ אוֹצְרוֹת חֹשֶׁךְ וּמַטְמֻנֵי מִסְתָּרִים
לְמַעַן תֵּדַע כִּי אֲנִי יְהוָה הַקּוֹרֵא
בְשִׁמְךָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: לְמַעַן
עַבְדִּי יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל בְּחִירִי וָאֶקְרָא
לְךָ בִּשְׁמֶךָ אֲכַנְּךָ וְלֹא יְדַעְתָּנִי:

מָשַׁח חָזַק · יָמַן רָדַד · פָּנָה פָּתַח · סָגַר · יָשַׁר הָדַר · דָּלַת נָחַשׁ · שָׁבַר בָּרַח · גָּדַע נָתַן · אָצַר טָמַן · סָתַר יָדַע · בָּחַר קָרָא · כָּנָה

Trāsla.B.Hie.

Ante truncū ligni pcīdam? Pars eius cinis est. Cor insipiēs adorabit illud: & nō liberabit animā suā: neq; dicet: forte mendaciū est in dextera mea. Memento horum iacob & israel: quoniā seruꝰ meꝰ es tu. Formaui te: seruus meus es tu israel: non obliuiscaris mei. Deleui vt nubem iniqtates tuas: & q̄si nebulā pctā tua. Reuertere ad me qm̄ redemi te. Laudate celi quoniam fecit dn̄s: iubilate extrema terre. Resonate montes laudatione: saltus & oē lignū eius. Quoniā redemit dominus iacob: & israel gloriabitur. Hec dicit dn̄s redemptor tuus: & formator tuꝰ ex vtero. Ego sum dn̄s faciēs oīa: extendens celos solus: stabiliens terram & nullus mecū. Irrita faciens signa diuinorꝫ: & ariolos in furorē vertēs. Conuertēs sapiētes retrorsum: & scientiā eorū stultā faciens. Suscitans verbū serui sui: & cōsiliū nūciorū suorꝫ cōplēns. Qui dico hierl'm habitaberis: & ciuitatibus iude edificabimini: & deserta eiꝰ suscitabo. Qui dico profundo desolare: & flumina tua arefaciam. Qui dico cyro pastor meꝰ es: & oēm volūtatē meam cōplebis. Qui dico hierusalem edificaberis: & templo fundaberis.

45.

HEc dicit dominus christo meo cyro: cuius apprehendi dexteram vt subiiciam ante faciem eius gentes: & dorsa regū vertam. Et aperiā corā eo ianuas: & porte non claudentur. Ego ante te ibo: & gloriosos terre humiliabo. Portas ereas cōteram: & vectes ferreos cōfringam. Et dabo tibi thesauros absconditos: & arcana secretorꝫ: vt scias quia ego dominus qui voco nomen tuū deus israel: propter seruū meū iacob: & isrl' electū meū. Et vocaui te noīe tuo: assimilaui te: & nō cognouisti me.

Trās.Gre.lxx.cū iter.latina.

τ adorāt ei. scito qꝛ cinis cor e-
καὶ προσκυνοῦσιν αὐτῷ. γνῶθι ὅτι σποδὸς ἡ καρδία αὐ
orū τ errant τ nemo pōt liberare
τῶν καὶ πλανῶνται καὶ οὐδεὶς δύναται ἐξελέσθαι τὴν
aīam suā. videte nō dicetis qꝛ mēdaciū in dex
ψυχὴν αὐτοῦ. ἴδετε οὐκ ἐρεῖτε ὅτι ψεῦδος ἐν τῇ δε
tera mea: memēto hoꝝ iacob τ israel: qꝛ
ξιᾷ μου, μνήσθητι ταῦτα ἰακὼβ καὶ ἰσραήλ, ὅτι
puer meꝰ es tu. formaui te puerū meū τ tu
παῖς μου εἶ σύ. ἔπλασά σε παῖδά μου καὶ σὺ
israel ne obliuiscaris mei. ecce deleui sicut nu
ἰσραὴλ μὴ ἐπιλανθάνου μου. ἰδοὺ ἀπήλειψα ὡς νεφέ
bē iniqtates tuas: τ sicut caliginē pctā tua.
λην τὰς ἀνομίας σου, καὶ ὡς γνόφον τὰς ἁμαρτίας σου.
reuertere ad me τ redimā te. letamini
ἐπιστράφηθι πρός με καὶ λυτρώσομαί σε. εὐφράνθητε
celi qm̄ misertꝰ est deꝰ israelis: cantte tuba
οὐρανοὶ ὅτι ἠλέησεν ὁ θεὸς τὸν ἰσραήλ, σαλπίσατε τὰ
fundamēta terre. clamate mōtes letitiā colles τ
θεμέλια τῆς γῆς. βοήσατε ὄρη εὐφροσύνην οἱ βουνοὶ καὶ
oia ligna q̄ in eis: qꝛ redemit dn̄s
πάντα τὰ ξύλα τὰ ἐν αὐτοῖς, ὅτι ἐλυτρώσατο κύριος
iacob τ israel glorificabit. sic dicit dn̄s
τὸν ἰακὼβ καὶ ἰσραὴλ δοξασθήσεται. οὕτως λέγει κύριος
q̄ redimit te τ formās te ex vtero. ego sum
ὁ λυτρούμενός σε καὶ πλάσσων σε ἐκ κοιλίας. ἐγώ εἰμι
dn̄s q̄ cōpleo oia extendi celū solus:
κύριος ὁ συντελῶν πάντα ἐξέτεινα τὸν οὐρανὸν μόνος,
τ firmaui terrā. q̄s aliꝰ dissipabit signa
καὶ ἐστερέωσα τὴν γῆν. τίς ἕτερος διασκεδάσει σημεῖα
phytonū τ diuinatōes de corde: cōuertēs
ἐγγαστριμύθων, καὶ μαντείας ἀπὸ καρδίας, ἀποστρέφων
prudētes retrorsum: τ consiliū eoꝝ stultū fa
φρονίμους εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ τὴν βουλὴν αὐτῶν μωραί
ciēs: τ statuēs verbū pueri eiꝰ: τ cōsiliū
νων, καὶ ἱστῶν ῥῆμα παιδὸς αὐτοῦ, καὶ τὴν βουλὴν
angeloꝝ eiꝰ verificās: dicens hierl'm
τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ ἀληθεύων, ὁ λέγων τῇ ἱερουσαλὴμ
habitaberis: τ ciuitatibꝰ iudee edifi
κατοικηθήσῃ, καὶ ταῖς πόλεσι τῆς ἰουδαίας οἰκοδομη-
cabimini: τ deserta eiꝰ suscitabo. dicēs abys
θήσεσθε, καὶ τὰ ἔρημα αὐτῆς ἀνατελῶ. ὁ λέγων τῇ ἀβύσ
so desolaberis τ flumina tua arefaciā: di
σῳ ἐρημωθήσῃ καὶ τοὺς ποταμούς σου ξηρανῶ, ὁ λέ
cēs cyro vt sapiat τ oēs volūtates meas faci
γων κύρῳ φρονεῖν καὶ πάντα τὰ θελήματά μου ποιή-
at. dicēs hierl'm edificaberis: τ domū
σει. ὁ λέγων ἱερουσαλὴμ οἰκοδομηθήσῃ, καὶ τὸν οἶκον τὸν
sanctā meā fundabo.
ἅγιόν μου θεμελιώσω.

Ca. 45.

Sic dicit dn̄s deꝰ christo meo cyro cuiꝰ
ΟὝτως λέγει κύριος ὁ θεὸς τῷ χριστῷ μου κύρῳ οὗ
apprehēdi dexterā: vt subiiciā ante eū gētes
ἐκράτησα τῆς δεξιᾶς, ἐπακοῦσαι ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἔθνη
τ fortitudinē regū dirūpā. aperiā ante eū
καὶ ἰσχὺν βασιλέων διαρρήξω. ἀνοίξω ἔμπροσθεν αὐτοῦ
ianuas τ porte nō claudent. ego an
θύρας καὶ πύλαι οὐ συγκλεισθήσονται. ἐγὼ ἔμπρο
te te ibo τ mōtes cōplanabo: portas eneas
σθέν σου πορεύσομαι καὶ ὄρη ὁμαλιῶ, θύρας χαλκᾶς
cōterā τ vectes ferreos cōfringā: τ dabo
συντρίψω καὶ μοχλοὺς σιδηροῦς συγκλάσω καὶ δώσω
tibi thesauros tenebrosos absconditos inuisibiles ape
σοι θησαυροὺς σκοτεινούς ἀποκρύφους ἀοράτους ἀνοί
riā tibi: vt scias: qꝛ ego dn̄s deꝰ tuꝰ vocās
ξω σοι, ἵνα γνῷς, ὅτι ἐγὼ κύριος ὁ θεός σου ὁ καλῶν τὸ
nomē tuū deꝰ israel. ppter seruū meū ia
ὄνομά σου ὁ θεὸς ἰσραήλ. ἕνεκεν τοῦ παιδός μου ἰα-
cob τ israel electū meū ego vocabo te
κὼβ καὶ ἰσραὴλ τοῦ ἐκλεκτοῦ μου ἐγὼ καλέσω σε τῷ
noīe tuo: τ suscipiā te. tu aūt nō cognouisti me
ὀνόματί σου, καὶ προσδέξομαί σε. σὺ δὲ οὐκ ἔγνως με

D

Trāsla.gre.lxx.cū iter.latina.

qꝛ ego dn̄s deꝰ τ nō est ampliꝰ: extra me nō est
ὅτι ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς καὶ οὐκ ἔστιν ἔτι, πλὴν ἐμοῦ οὐκ ἔστι
deꝰ. cōfortaui te τ nō cognouisti me: vt sciāt q̄ ab
θεός. ἐνίσχυσά σε καὶ οὐκ ᾔδεις με, ἵνα γνῶσιν οἱ ἀπὸ
ortu solis τ q̄ ab occasu: qm̄ nō est p̄ter
ἀνατολῶν ἡλίου καὶ οἱ ἀπὸ δυσμῶν, ὅτι οὐκ ἔστιν πλὴν
me. ego dn̄s deꝰ τ nō est ampliꝰ. ego q̄ fa-
ἐμοῦ. ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς καὶ οὐκ ἔστιν ἔτι. ἐγὼ ὁ κατα
bricaui lucē: τ q̄ feci tenebras: faciēs pacē
σκευάσας φῶς, καὶ ποιήσας σκότος, ὁ ποιῶν εἰρήνην
τ creans mala. ego dn̄s deꝰ faciēs oia. le-
καὶ κτίζων κακά. ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὁ ποιῶν πάντα. εὐ-
tetur celū desup: τ nubes spargāt
φρανθήτω ὁ οὐρανὸς ἄνωθεν, καὶ αἱ νεφέλαι ῥανάτωσαν
iusticiā: germinet terra: τ oriatur mīa: τ
δικαιοσύνην, βλαστησάτω ἡ γῆ καὶ ἀνατειλάτω ἔλεος, καὶ
iusticiā. germinet simul. ego sū dn̄s q̄ creaui
δικαιοσύνην βλαστησάτω ἅμα. ἐγώ εἰμι κύριος ὁ κτίσας
te: qd feci melior lutū figuli? nūqd arās
σε, τί ἐποίησα βελτίων πηλὸν κεραμέως; μὴ ὁ ἀροτριῶν
tota die arabit terrā? nūqd dicet lu-
ἀροτριάσει ὅλην τὴν ἡμέραν τὴν γῆν; μὴ ἐρεῖ ὁ πη-
tū figulo? qd facis qꝛ nō oparis: neq; habes
λὸς τῷ κεραμεῖ; τί ποιεῖς ὅτι οὐκ ἐργάζῃ; οὐδὲ ἔχεις
manus? ve dicēs patri qd generabis τ
χεῖρας; οὐαὶ ὁ λέγων τῷ πατρὶ τί γεννήσεις καὶ τῇ
matri qd parturis? qꝛ sic dicit dn̄s deꝰ
μητρὶ τί ὠδινεῖς; ὅτι οὕτως λέγει κύριος ὁ θεὸς ὁ
sctūs israel q̄ fecit ventura: interrogate
ἅγιος ἰσραὴλ ὁ ποιήσας τὰ ἐπερχόμενα, ἐρωτήσατέ
me de filiis meis: τ de operibꝰ ma
με περὶ τῶν υἱῶν μου, καὶ περὶ τῶν ἔργων τῶν χει
nuū meaꝝ mādate mihi. ego feci terrā τ hoīez
ρῶν μου ἐντείλασθέ μοι, ἐγὼ ἐποίησα γῆν καὶ ἄνθρω
sup ea. ego manu mea firmaui ce
πον ἐπ' αὐτῆς. ἐγὼ τῇ χειρί μου ἐστερέωσα τὸν οὐρα
lū. ego oībus stellis mādaui. ego suscitabo
νόν. ἐγὼ πᾶσι τοῖς ἄστροις ἐνετειλάμην. ἐγὼ ἐγείρω
eū cū iusticia: regē τ oēs vie
αὐτὸν μετὰ δικαιοσύνης, βασιλέα, καὶ πᾶσαι αἱ ὁδοὶ
eius recte. ipe edificabit ciuitatē meā: τ
αὐτοῦ εὐθεῖαι. αὐτὸς οἰκοδομήσει τὴν πόλιν μου, καὶ
captiuitatē ppl'i mei cōuertet. nō cū pre
τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ λαοῦ μου ἐπιστρέψει. οὐ μετὰ λύ
cio: neq; cū muneribus. dixit dn̄s sabaoth. sic
τρων, οὐδὲ μετὰ δώρων. εἶπεν κύριος σαβαώθ. οὕ-
dicit dn̄s sabaoth: laborauit egyptus:
τως λέγει κύριος σαβαώθ, ἐκοπίασεν αἴγυπτος, καὶ
negociatio ethiopū: τ sabaim viri excelsi ad
ἐμπορία αἰθιόπων, καὶ οἱ σαβαεὶν ἄνδρες ὑψηλοὶ ἐπὶ
te trāsibūt: τ tibi erūt serui: τ post
σὲ διαβήσονται, καὶ σοὶ ἔσονται δοῦλοι, καὶ ὀπίσω
te sequentur vincti manicis: τ trāsi
σου ἀκολουθήσουσι δεδεμένοι χειροπέδαις, καὶ διαβή-
bunt ad te: τ adorabūt te: τ in te ora-
σονται πρός σέ, καὶ προσκυνήσουσί σοι, καὶ ἐν σοὶ προ
bunt: qꝛ in te deus est: τ nō est deus p̄ter
σεύξονται, ὅτι ἐν σοὶ θεός ἐστιν, καὶ οὐκ ἔστιν θεὸς πλὴν
te. tu enī es deus τ nesciuimus. deus israel
σοῦ. σὺ γὰρ εἶ θεὸς καὶ οὐκ ᾔδειμεν. θεὸς τοῦ ἰσραὴλ
saluator. cōfundent τ erubescēt oēs ad
σωτήρ. αἰσχυνθήσονται καὶ ἐντραπήσονται πάντες οἱ ἀν-
uersātes ei: τ ābulabūt in cōfusione. inouamini
τικείμενοι αὐτῷ, καὶ πορεύσονται ἐν αἰσχύνῃ. ἐγκαινίζεσθε
ad me insule israel: saluamini a dn̄o salute eter
πρός με νῆσοι ἰσραήλ, σώζεσθε ὑπὸ κυ σωτηρίαν αἰώνι-
na. nō cōfundent neq; erubescēt vsq; in
ον. οὐκ αἰσχυνθήσονται οὐδ' οὐ μὴ ἐντραπῶσιν ἕως τοῦ
eternū vltra: qꝛ sic dicit dn̄s q̄ fecit ce-
αἰῶνος ἔτι, ὅτι οὕτως λέγει κύριος ὁ ποιήσας τὸν οὐρα
lū: iste deus q̄ ostēdit terrā:
νόν, οὗτος ὁ θεὸς ὁ καταδείξας τὴν γῆν,

Amos 5. · Ro. 9. d. · Luce. 13. c.

Trāsla.B.Hie.

Ego dn̄s: non est amplius: extra me non est deus. Accinxi te: & nō cognouisti me: vt sciant hi qui ab ortu solis & qui ab occidente: quoniā absq; me nō est deus. Ego dn̄s & non est alter: formans lucē & creans tenebras: faciēs pacem & creans malū. Ego dominus faciens omnia hec. Rorate celi desuper: & nubes pluant iustum: aperiatur terra & germinet saluatorem: & iusticia oriatur simul. Ego dn̄s creaui eum. Ve qui contradicit fictori suo: testa de samiis terre. Nunquid dicet lutū figulo suo: quid facis: & opus tuum absq; manibus est? Ve qui dicit patri quid generas: & mulieri quid parturis? Hec dicit dominus sanctus israel plastes eius. Ventura interrogate me: sup filios meos & super opus manuū mearū mādate mihi. Ego feci terram: & hoīem sup eam creaui. Ego et manus mee tetēderūt celos: et oī militie eorū mādaui. Ego suscitaui eū ad iusticiā: et oēs vias eiꝰ dirigā. Ipse edificabit ciuitatē meā: & captiuitatē meā dimittet: nō in p̄cio neq; i muneribꝰ: dicit dominus exercituū. Hec dicit dn̄s. Labor egypti et negociatio ethiopie & sabaim viri sublimes ad te transibunt: et tui erunt. Post te ambulabūt; vincti manicis pergent: et adorabūt: teq; deprecabūtur. Tantū in te est deus: & non est deus absq; te. Vere tu es deus absconditus: deus israel saluator. Confusi sunt et erubuerunt oēs simul abierūt: in confusione fabricatores errorum. Israel saluatus est in domino salute eterna. Non cōfundemini & nō erubescetis vsq; i seculū seculi: quia hec dicit dominus creans celos. Ipse deus formans terram:

D · B · C · A · D

Tex.heb.Esa.xlv.

אֲנִי יְהוָה וְאֵין עוֹד זוּלָתִי אֵין
אֱלֹהִים אֲאַזֶּרְךָ וְלֹא יְדַעְתָּנִי:
לְמַעַן יֵדְעוּ מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ וּמִמַּעֲרָבָה
כִּי אֶפֶס בִּלְעָדָי אֲנִי יְהוָה וְאֵין
עוֹד: יוֹצֵר אוֹר וּבוֹרֵא חֹשֶׁךְ עֹשֶׂה
שָׁלוֹם וּבוֹרֵא רָע אֲנִי יְהוָה עֹשֶׂה
כָל אֵלֶּה: הַרְעִיפוּ שָׁמַיִם מִמַּעַל
וּשְׁחָקִים יִזְּלוּ צֶדֶק תִּפְתַּח אֶרֶץ
וְיִפְרוּ יֶשַׁע וּצְדָקָה תַצְמִיחַ יַחַד
אֲנִי יְהוָה בְּרָאתִיו: הוֹי רָב אֶת
יוֹצְרוֹ חֶרֶשׂ אֶת חַרְשֵׂי אֲדָמָה
הֲיֹאמַר חֹמֶר לְיֹצְרוֹ מַה תַּעֲשֶׂה
וּפָעָלְךָ אֵין יָדַיִם לוֹ: הוֹי אֹמֵר
לְאָב מַה תּוֹלִיד וּלְאִשָּׁה מַה
תְּחִילִין: כֹּה אָמַר יְהוָה קְדוֹשׁ
יִשְׂרָאֵל וְיֹצְרוֹ הָאֹתִיּוֹת שְׁאָלוּנִי
עַל בָּנַי וְעַל פֹּעַל יָדַי תְּצַוֻּנִי: אָנֹכִי
עָשִׂיתִי אֶרֶץ וְאָדָם עָלֶיהָ בָרָאתִי
אֲנִי יָדַי נָטוּ שָׁמַיִם וְכָל צְבָאָם
צִוֵּיתִי: אָנֹכִי הַעִירֹתִהוּ בְצֶדֶק
וְכָל דְּרָכָיו אֲיַשֵּׁר הוּא יִבְנֶה עִירִי
וְגָלוּתִי יְשַׁלֵּחַ לֹא בִמְחִיר וְלֹא
בְשֹׁחַד אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת: כֹּה
אָמַר יְהוָה יְגִיעַ מִצְרַיִם וּסְחַר כּוּשׁ
וּסְבָאִים אַנְשֵׁי מִדָּה עָלַיִךְ יַעֲבֹרוּ
וְלָךְ יִהְיוּ אַחֲרַיִךְ יֵלֵכוּ בַּזִּקִּים
יַעֲבֹרוּ וְאֵלַיִךְ יִשְׁתַּחֲווּ אֵלַיִךְ
יִתְפַּלָּלוּ אַךְ בָּךְ אֵל וְאֵין עוֹד
אֶפֶס אֱלֹהִים: אָכֵן אַתָּה אֵל
מִסְתַּתֵּר אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מוֹשִׁיעַ:
בּוֹשׁוּ וְגַם נִכְלְמוּ כֻּלָּם יַחְדָּו הָלְכוּ
בַכְּלִמָּה חָרָשֵׁי צִירִים: יִשְׂרָאֵל
נוֹשַׁע בַּיהוָה תְּשׁוּעַת עוֹלָמִים
לֹא תֵבֹשׁוּ וְלֹא תִכָּלְמוּ עַד עוֹלְמֵי
עַד: כִּי כֹה אָמַר יְהוָה בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם
הוּא הָאֱלֹהִים יֹצֵר הָאָרֶץ

Priītiua.heb.

זוּלַת · אָזַר · זָרַח עָרַב · יָצַר בָּרָא · שָׁלַם · רָעַף רָעַע · עָלָה נָזַל · פָּתַח · פָּרָה צָמַח · רָבַב · יָצַר · אָמַר עָשָׂה · יָלַד · חוּל קָדַשׁ · צָוָה · עָשָׂה · נָטָה · צָוָה עוּר · יָשַׁר בָּנָה · גָּלָה שָׁלַח · מָחַר · יָגַע · מָדַד עָבַר · הָיָה זָקַק · שָׁחָה · פָּלַל · סָתַר יָשַׁע · כָּלַם · יָשַׁע עָלַם · בּוֹשׁ · בָּרָא

&facíens eā: ipe plastes ei9. Non in vanū creauit eā vt habitetur formauit eam. Ego dñs & non est alius. Non in abscōdito locut9 sum: in loco terre tenebroso. Non dixi semini iacob frustra querite me. Ego dominus loquens iusticiā: annūciās recta. Cōgregamini & venite & accedite simul qui saluati estis ex gentibus. Nescierunt qui leuant lignum sculpture sue: & rogant deum non saluantem. Annūciate & venite: & consiliamini simul. Quis auditum fecit hoc ab initio: ex tunc predixit illud: Nūqd nō ego dñs: & non est vltra deus absq; me. Deus iustus & saluās nō ē preter me. Conuertimini ad me & salui eritis omnes fines terre: quia ego deus & nō est alius. In memetipso iuraui: egredietur de ore meo iusticie verbū: & nō reuertetur: q̄a mihi curuabitur oē genu: & iurabit oīs lingua. Ergo in dño dicet. Mee sunt iusticie & īperiū. Ad eū veniet: & cōfundentur oēs qui repugnāt ei. In dño iustificabitur & laudabitur omē semen israel. 46.

Confractus est bel: contritus est nabo: facta sunt simulachra eorum bestiis & iumentis. Onera vestra graui pondere vsq; ad lassitudinē cōtabuerūt & cōtrita sūt simul: Non potuerunt saluare portantē: & aīa eorū in captiuitatē ibit. Audite me domus iacob: & omne residuum domus israel. Qui portamini a meo vtero qui gestamini a mea vulua. Vsq; ad senectā ego ipse: & vsq; ad canos ego portabo. Ego feci & ego feram: ego portabo & saluabo. Cui assimilastis me & adeq̄stis: & cōparastis me: & fecistis similē? Qui cōfertis aurū de sacculo: & argentū ī statera pōderatis. Cōducētes artificem vt faciat deū: & pcidunt

& adorant. Portant illū in humeris gestantes: & ponentes in loco suo: & stabit: ac de loco suo nō mouebitur. Sed & cū clamauerit ad eū nō audiet: de tribulatiōe nō saluabit eos. Mementote istud & cōfundamini: redite preuaricatores ad cor. Recordamini prioris seculi: quoniā ego sum deus: & non est vltra deus: nec est similis mei annuncians ab exordio nouissimū: & ab initio que necdū facta sunt: dicēs. Cōsilium meū stabit: & omnis volūtas mea fiet. Vocās ab oriente auē: & de terra longinqua virū voluntatis mee. Et locutus sum & adducā illud: creaui & faciam illud. Audite me duri corde: qui longe estis a iusticia. Prope feci iusticiā meā non elongabitur: & salus mea non morabitur. Dabo in sion salutē: & in israel gloriam meam. 47.

Descēde: sede in puluere virgo filia babylō: sede in terra. Non est solium filie chaldeorum: quia vltra non vocaberis mollis & tenera. Tolle molā & mole farinā: denuda turpitudinē tuā. Discooperi humerū: reuela crura: transi flumina. Reuelabitur ignominia tua: & videbitur opprobriū tuum. Vltionē capiā: & nō resistet mihi hō. Redēptor noster dñs exercituū: nomen illius sanctus israel. Sede tacens & intra in tenebras filia chaldeorū: quia non vocaberis vltra domina regnorū. Iratus sum super populū meū: cōtaminaui hereditatē meā: & dedi eos in manu tua. Nō posuisti eis misericordias. Super senē aggrauasti iugum tuū valde: & dixisti. In sempiternū ero dña. Non posuisti hec super cor tuum: neq; recordata es nouissimi tui. Et nunc audi hec delicata: & habitans cōfidenter: que dicis

בלבבה אני ואפסי עוד לא אשב
אלמנה ולא אדע שכול ותבאנה
לך שתי אלה רגע ביום אחד שכול
ואלמן כתמם באו עליך ברב
כשפיך בעצמת חבריך מאד׃
ותבטחי ברעתך אמרת אין ראני
חכמתך ודעתך היא שובבתך
ותאמרי בלבך אני ואפסי עוד׃
ובא עליך רעה לא תדעי שחרה
ותפל עליך הוה לא תוכלי כפרה
ותבא עליך פתאם שואה לא
תדעי׃ עמדי נא בחבריך וברב
כשפיך באשר יגעת מנעוריך
אולי תוכלי הועיל אולי תערוצי׃
נלאית ברב עצתיך יעמדו נא
ויושיעך הברו שמים החזים
בכוכבים מודיעים לחדשים
מאשר יבאו עליך׃ הנה היו כקש
אש שרפתם לא יצילו את נפשם
מיד להבה אין גחלת לחמם אור
לשבת נגדו׃ כן היו לך אשר
סחרך מנעוריך איש לעברו
תעו אין מושיעך׃

Ca. xlviij

שמעו זאת בית
יעקב הנקראים בשם ישראל
וממי יהודה יצאו הנשבעים
בשם יהוה ובאלהי ישראל
יזכירו לא באמת ולא בצדקה׃
כי מעיר הקדש נקראו ועל אלהי
ישראל נסמכו יהוה צבאות שמו׃
הראשנות מאז הגדתי ומפי
יצאו ואשמיעם פתאם עשיתי
ותבאנה׃ מדעתי כי קשה אתה
וגיד ברזל ערפך ומצחך נחושה׃
ואגיד לך מאז בטרם תבוא
השמעתיך פן תאמר עצבי עשם

in corde tuo: ego sum: & nō est p̄ter me amplius. Non sedebo vidua & ignorabo sterilitatē. Veniēt tibi duo hec subito in die vna sterilitas ∞∞ & viduitas. Vniuersa venerūt sup te ꝓpter multitudinē maleficiorū tuorū vehementē. Et fiduciā habuisti in malicia tua: & dixisti. Non est q videat me. Sapiētia tua & sciētia tua hec decepit te. Et dixisti in corde tuo. Ego sum & p̄ter me nō est altera. Veniet sup te malū: & nescies ortum eius: & irruet sup te calamitas quā nō poteris expiare. Veniet sup te repēte miseria quā nescies. Sta cum incantatoribus tuis: & cum multitudine maleficiorū tuorꝝ in qb⁹ laborasti ab adolescētia tua: si forte qd prosit tibi: aut si possis fieri fortior. Defecisti in multitudine consiliorū tuorꝝ. Stent & saluent te augures celi qui contemplabantur sidera: & supputabāt mēses vt ex eis annūciarent ventura tibi. Ecce facti sunt quasi stipula: ∞∞∞ ignis cōbussit eos. Non liberabunt animā suam de manu flāme: nō sūt prune qbus calefiāt: nec focus vt sedeant ad eū. Sic facta sunt tibi: in quibuscūqꝫ laboraueras. Negociatores tui ab adolescentia tua: vnusqſqꝫ in via sua errauerunt. Non est q saluet te.

48.

Hvdite hec domus iacob qui vocamini nomine israel: ∞∞∞ & de aquis iuda existis: qui iuratis ∞∞∞∞∞ in nomine domini: & dei israel ∞∞∞∞∞ recordamini: non in veritate neqꝫ in iusticia. ∞ De ciuitate enim sancta vocati sunt: & sup deū israel constabiliti sunt. Dn̄s exercituū nomen eius. Priora extunc annunciaui: & ex ore meo exierūt & audita feci ea: repente operatus sum & venerunt. Sciui enim quia durus es tu: ∞∞∞ et neruus ferreus ceruix tua: & frons tua erea. Predixi tibi extunc: antequam venirent indicaui tibi: ne forte diceres. Idola mea fecerūt hec:

in corde tuo: ego sū: ⁊ nō est alia. nō
ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς, ἐγώ εἰμι, καὶ οὐκ ἔστιν ἑτέρα. οὐ
sedebo vidua: neqꝫ sciā sterilitatē. nūc aūt veniēt
καθίσω χήρα, οὐδὲ γνώσομαι ὀρφανίαν. νῦν δὲ ἥξει
sup te duo hec subito in die vna: sterilitas
ἐπὶ σὲ τὰ δύο ταῦτα ἐξαίφνης ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ, ἀτεκνία
⁊ viduitas veniet subito sup te. in veneficio tuo
καὶ χηρεία ἥξει ἐξαίφνης ἐπὶ σέ. ἐν τῇ φαρμακείᾳ σου
in fortitudie īcantatorꝝ tuorꝝ vehemēter in spe
ἐν τῇ ἰσχύϊ τῶν ἐπαοιδῶν σου σφόδρα ἐπὶ ἐλπίδι τῆς
neqtie tue. tu eīm dixisti: ego sum: ⁊ nō est a-
πονηρίας σου. σὺ γὰρ εἶπας, ἐγώ εἰμι, καὶ οὐκ ἔστιν ἑ-
lia. scias qm̄ prudētia horꝝ ⁊ fornicatio tua tibi
τέρα. γνῶθι ὅτι ἡ σύνεσις τούτων καὶ ἡ πορνεία σου σοὶ
erit opprobriū. ⁊ dixisti in corde tuo: ego sum: ⁊
ἔσται αἰσχύνη. καὶ εἶπας ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ἐγώ εἰμι, καὶ
nō est alia. ⁊ veniet sup te pditio ⁊ nescies
οὐκ ἔστιν ἑτέρα. καὶ ἥξει ἐπὶ σὲ ἀπώλεια καὶ οὐ μὴ γνῷς
foueā ⁊ incides in eā. ⁊ veniet sup te calami-
βόθυνον καὶ ἐμπεσεῖς εἰς αὐτόν. καὶ ἥξει ἐπὶ σὲ ταλαιπω-
tas ⁊ nō poteris mūda fieri. ⁊ veniet sup
ρία καὶ οὐ δυνήσῃ καθαρὰ γενέσθαι. καὶ ἥξει ἐπὶ
te derepēte pditio: ⁊ nō cognosces. sta nūc in
σὲ ἐξαπίνης ἀπώλεια, καὶ οὐ γνώσῃ. στῆθι νῦν ἐν ταῖς
īcātatōib⁹ tuis ⁊ multis veneficiis tuis: q̄ didici
ἐπαοιδαῖς σου καὶ τῇ πολλῇ φαρμακείᾳ σου, ἃ ἐμάν-
sti ab adolescētia tua: si poteris iuuari: labora
θανες ἐκ νεότητός σου, εἰ δυνήσῃ ὠφεληθῆναι, κεκοπία-
sti in cōsiliis tuis. stent iā ⁊ saluēt te
κας ἐν ταῖς βουλαῖς σου. στήτωσαν δὴ καὶ σωσάτωσάν σε
astrologi celi: q̄ cōtēplant stellas: an-
οἱ ἀστρολόγοι τοῦ οὐρανοῦ, οἱ ὁρῶντες τοὺς ἀστέρας, ἀναγ-
nūcient tibi: qd venturū sit sup te. ecce oēs
γειλάτωσάν σοι, τί μέλλει ἔρχεσθαι ἐπὶ σέ. ἰδοὺ πάν-
q̄si stipule in igne cōburent: ⁊ nō
τες ὡς φρύγανα ἐπὶ πυρὶ κατακαυθήσονται, καὶ οὐ μὴ
eruēt aīam suā de flāma: q: habes car-
ἐξέλωνται τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἐκ φλογός, ὅτι ἔχεις ἄν-
bones ignis: sedebis sup eos. hi erūt tibi
θρακας πυρός, καθήσεις ἐπ' αὐτούς. οὗτοι ἔσονταί σοι
adiutoriū. laborasti in cōmutatiōe tua: ab ado
βοήθεια. ἐκοπίασας ἐν τῇ ἐναλλαγῇ σου, ἀπὸ τῆς νεό-
lescētia tua hō in seipso errauit: tibi aūt
τητός σου ἄνθρωπος καθ' ἑαυτὸν ἐπλανήθη, σοὶ δὲ
nō erit salus.
οὐκ ἔσται σωτηρία.

Ca. 48.

Audite hec dom⁹ iacob: vocati in
Ἀκούσατε ταῦτα οἶκος ἰακώβ, οἱ κεκλημένοι ἐπὶ
noie israel: ⁊ de aq̄ iuda exeūtes
τῷ ὀνόματι ἰσραήλ, καὶ ἐξ ὕδατος ἰούδα ἐξελθόντες
iurātes ī noie dn̄i dei israel recen
οἱ ὀμνύοντες τῷ ὀνόματι κυρίου θεοῦ ἰσραήλ μιμνησκό-
sentes: nō cū veritate neqꝫ cū iusticia: ⁊ adhe
μενοι, οὐ μετὰ ἀληθείας οὐδὲ μετὰ δικαιοσύνης, καὶ ἀν-
rētes nomini ciuitatis sctē: ⁊
τεχόμενοι τῷ ὀνόματι τῆς πόλεως τῆς ἁγίας, καὶ
in deo israel cōtra stabiliti. dn̄s sabaoth no
ἐπὶ τῷ θεῷ ἰσραὴλ ἀντιστηριζόμενοι. κύριος σαβαὼθ ὄνο-
mē ei. priora adhuc ānūciaui ⁊ de o-
μα αὐτῷ. τὰ πρότερα ἔτι ἀνήγγειλα καὶ ἐκ τοῦ στό-
re meo egressa sūt: ⁊ auditū factū est. subito
ματός μου ἐξῆλθεν, καὶ ἀκουστὸν ἐγένετο. ἐξάπινα
feci ⁊ venerūt. scio q: durus es ⁊
ἐποίησα καὶ ἐπῆλθεν. γινώσκω ὅτι σκληρὸς εἶ καὶ
neruus ferre⁹ collū tuū: ⁊ frons
νεῦρον σιδηροῦν ὁ τράχηλός σου, καὶ τὸ μέτωπόν
tua enea. ⁊ ānūciaui tibi olim anteq̄ venirēt
σου χαλκοῦν. καὶ ἀνήγγειλά σοι πάλαι πρὶν ἐλθεῖν
sup te. auditū tibi feci ne forte diceres: q:
ἐπὶ σέ. ἀκουστόν σοι ἐποίησα μήποτε εἴπῃς, ὅτι
idola mea fecerūt:
τὰ εἴδωλά μου ἐποίησε, ∞∞∞∞∞∞∞

Hiere. 49.c.

⁊ dices: q: sculptilia ⁊ cōflatilia mādauerūt mihi.
καὶ εἴπῃς, ὅτι τὰ γλυπτὰ καὶ τὰ χωνευτὰ ἐνετείλατό μοι.
audistis oīa: ⁊ vos nō cognouistis: sed ⁊ audi
ἠκούσατε πάντα, καὶ ὑμεῖς οὐκ ἔγνωτε, ἀλλὰ καὶ ἀκου-
ta tibi feci noua ex nūc q̄ futura sunt:
στά σοι ἐποίησα τὰ καινὰ ἀπὸ τοῦ νῦν ἃ μέλλει γενέσθαι,
⁊ nō dixi nūc fiūt: ⁊ nō olim: ⁊ nō priorib⁹
καὶ οὐκ εἶπα· νῦν γίνεται, καὶ οὐ πάλαι, καὶ οὐ προτέραις
diebus: ⁊ nō audisti ea. ne dicas: certe noui
ἡμέραις, καὶ οὐκ ἤκουσας αὐτά. μὴ εἴπῃς, ναὶ γινώσκω
ea: neqꝫ nosti: neqꝫ sciuisti: neqꝫ a pricipio apē
αὐτά, οὔτε ἔγνως, οὔτε ἠπίστασο, οὔτε ἀπ' ἀρχῆς ἤνοι-
rui tuas aures. noui eīm q: pūaricās pūaricaberis: ⁊
ξά σου τὰ ὦτα. ἔγνων γὰρ ὅτι ἀθετῶν ἀθετήσεις, καὶ
iniqu⁹ adhuc ex vtero vocaberis. ꝓpter meū nomē
ἄνομος ἔτι ἐκ κοιλίας κληθήσῃ. ἕνεκεν τοῦ ἐμοῦ ὀνόματος
ostēdā tibi furorē meū: ⁊ gl'iosa mea idncā sup
δείξω σοι τὸν θυμόν μου, καὶ τὰ ἔνδοξά μου ἐπάξω ἐπὶ
te: vt nō destruā te. ecce vēdidi te nō ꝓpter
σέ, ἵνα μὴ ἐξολοθρεύσω σε. ἰδοὺ πέπρακά σε οὐχ ἕνεκεν
argentū: erui te de fornace paupꝫtatis. ꝓpter me
ἀργυρίου, ἐξειλόμην σε ἐκ καμίνου πτωχείας. ἕνεκεν ἐμοῦ
faciā: q: meū nomē polluit: ⁊ gl'iam
ποιήσω, ὅτι τὸ ἐμὸν ὄνομα βεβηλοῦται, καὶ τὴν δόξαν
meā alteri nō dabo. audi me iacob ⁊ israel: quē ego voco:
μου ἑτέρῳ οὐ δώσω. ἄκουέ μου ἰακὼβ καὶ ἰσραήλ, ὃν ἐγὼ καλῶ,
ego sum prim⁹ ⁊ ego in sempiternū: ⁊ man⁹ mea
ἐγώ εἰμι πρῶτος καὶ ἐγὼ εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ἡ χείρ μου
fundauit terrā ⁊ dextera mea firmauit ce
ἐθεμελίωσε τὴν γῆν καὶ ἡ δεξιά μου ἐστερέωσε τὸν οὐρα-
lū. vocabo ego eos: ⁊ stabūt simul: ⁊ cōgre-
νόν. καλέσω ἐγὼ αὐτούς, καὶ στήσονται ἅμα, καὶ συναχ-
gabunt oēs ⁊ audiēt: qs eis ānūciauit
θήσονται πάντες καὶ ἀκούσονται, τίς αὐτοῖς ἀνήγγειλε
hec. diligēs te feci voluntatē tuā sup baby
ταῦτα. ἀγαπῶν σε ἐποίησα τὸ θέλημά σου ἐπὶ βαβυ-
lonē vt auferrē semē chaldeorꝝ: ego locut⁹ sum: ⁊ ego
λῶνα, ἆραι σπέρμα χαλδαίων, ἐγὼ ἐλάλησα, καὶ ἐγὼ
vocaui: adduxi eū ⁊ pspauit viā ei⁹.
ἐκάλεσα, ἤγαγον αὐτὸν καὶ εὐόδωσα τὴν ὁδὸν αὐτοῦ.
adducite ad me: ⁊ audite hec: nō a pricī
προσαγάγετε πρός με, καὶ ἀκούσατε ταῦτα, οὐκ ἀπ' ἀρ-
pio in abscōdito locut⁹ sū: qñ fiebat ibi erā. ⁊
χῆς ἐν κρυφῇ λελάληκα, ἡνίκα ἐγένετο ἐκεῖ ἤμην. καὶ
nūc dn̄s de⁹ misit me: ⁊ spūs ei⁹.
νῦν κύριος ὁ θεὸς ἀπέστειλέν με, καὶ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ.
sic dicit dn̄s dn̄s q̄ liberauit te sctūs isra-
οὕτως λέγει κύριος κύριος ὁ ῥυσάμενός σε ὁ ἅγιος ἰσρα-
el: ego dn̄s de⁹ tu⁹ docui te vt inuenires tu
ήλ, ἐγὼ κύριος ὁ θεός σου δέδειχά σοι τοῦ εὑρεῖν σε τὴν ὁ-
viā: in q̄ ābulabis in ea: ⁊ si audisses mādata
δόν, ἐν ᾗ πορεύσῃ ἐν αὐτῇ, καὶ εἰ ἤκουσας τῶν ἐντολῶν
mea: fctā fuisset vtiqꝫ sicut flumē pax tua: ⁊ iusti
μου, ἐγένετο ἂν ὡς ποταμὸς ἡ εἰρήνη σου, καὶ ἡ δικαιο-
cia tua q̄si vnda maris. ⁊ fuisset vtiqꝫ q̄si are
σύνη σου ὡς κῦμα θαλάσσης. καὶ ἐγένετο ἂν ὡσεὶ ἄμ-
na semē tuū: ⁊ stirpes vteri tui vt
μος τὸ σπέρμα σου, καὶ τὰ ἔκγονα τῆς κοιλίας σου ὡς
puluis terre: neqꝫ nūc exterminaberis: neqꝫ peri-
χοῦς τῆς γῆς, οὐδὲ νῦν οὐ μὴ ἐξολοθρευθῇς, οὐδὲ ἀπο-
bit nomē tuū ī cōspectu meo. exi de baby-
λεῖται τὸ ὄνομά σου ἐνώπιον ἐμοῦ. ἔξελθε ἐκ βαβυ-
lone fugiēs a chaldeis: vocē exultati
λῶνος φεύγων ἀπὸ τῶν χαλδαίων, φωνὴν εὐφροσύ-
onis ānūciate: ⁊ auditū fiat hoc. ānūcia
νης ἀναγγείλατε, καὶ ἀκουστὸν γενέσθω τοῦτο. ἀπαγγεί-
te vsqꝫ ad extremū terre. dicite: redemit do
λατε ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς. λέγετε, ἐρρύσατο κύ-
min⁹ seruū suū iacob:
ριος τὸν δοῦλον αὐτοῦ ἰακώβ, ∞∞∞∞∞∞

8.41.b

et sculptilia mea & cōflatilia mādauerūt ista. Que audisti vide oīa. Vos aūt nō annūciastis. Audita tibi feci noua extunc: & cōseruata sunt q̄ nescis. Nunc creata sunt & non ex tunc & ante diem & nō audisti ea: ne forte dicas. Ecce cognoui ea. Neqꝫ audisti neqꝫ cognouisti ∞∞∞ neqꝫ extunc aperta est auris tua. Scio enī quia preuaricās p̄uaricaberis: & trāsgressorē ex vtero vocaui te. Propter nomen meū longe faciā furorē meū: & laude mea infrenabo te ne intereas. Ecce excoxi te sed non quasi argentū: elegi te in camino paupertatis. Propter me ꝓpter me faciā: vt nō blasphemer & gloriā meā alteri nō dabo. Audi me iacob: & israel quem ego ∞∞ voco. Ego ipse: ego primus & ∞∞∞∞ ego nouissim⁹. Manus quoqꝫ mea fundauit terram: & dextera mea mēsa ē celos. Ego vocabo eos: & stabunt simul. Cōgregamini oēs vos: & audite. Quis de eis annunciauit hec. Dn̄s dilexit eū: faciet volūtatē suā in babylone: & brachiū suū in chaldeis. Ego locutus sum & ∞∞∞ vocaui eum: adduxi eū & directa est via eius. ∞ Accedite ad me: & audite hec. Non a principio in abscōdito locut⁹ sū. Ex tpe anteqꝫ fierent ibi eram: & nunc dominus deus misit me ∞∞∞ & spiritus eius. Hec dicit dn̄s redemptor tuus sanctus israel. Ego dn̄s deus tu⁹ docēs te vtilia: gubernans te in via qua ambulas. Vtinā attendisses madata mea. Facta fuisset sicut flumen pax tua: & iusticia tua sicut gurgites maris. Et fuisset q̄si arena semen tuū: & stirps vteri tui vt lapilli eius. Non interisset: & nō fuisset attritū nomen eius a facie mea. Egredimini de babylone fugite a chaldeis: i voce exultationis annūciate: auditū facite hoc: & afferte illud vsqꝫ ad extrema terre. Dicite. Redemit dominus seruū suum iacob.

ופסלי ונסכי צום׃ שמעת חזה כלה
ואתם הלוא תגידו השמעתיך
חדשות מעתה ונצרות ולא ידעתם׃
עתה נבראו ולא מאז ולפני יום
ולא שמעתם פן תאמר הנה ידעתין׃
גם לא שמעת גם לא ידעת גם
מאז לא פתחה אזנך כי ידעתי
בגוד תבגוד ופשע מבטן קרא לך׃
למען שמי אאריך אפי ותהלתי
אחטם לך לבלתי הכריתך׃ הנה
צרפתיך ולא בכסף בחרתיך
בכור עני׃ למעני למעני אעשה
כי איך יחל וכבודי לאחר לא
אתן׃ שמע אלי יעקב וישראל
מקראי אני הוא אני ראשון אף
אני אחרון׃ אף ידי יסדה ארץ
וימיני טפחה שמים קרא אני
אליהם יעמדו יחדו׃ הקבצו כלכם
ושמעו מי בהם הגיד את אלה יהוה
אהבו יעשה חפצו בבבל וזרעו
כשדים׃ אני אני דברתי אף
קראתיו הביאתיו והצליח דרכו׃
קרבו אלי שמעו זאת לא מראש
בסתר דברתי מעת היותה שם
אני ועתה אדני יהוה שלחני
ורוחו׃ כה אמר יהוה גאלך
קדוש ישראל אני יהוה אלהיך
מלמדך להועיל מדריכך בדרך
תלך׃ לוא הקשבת למצותי ויהי
כנהר שלומך וצדקתך כגלי
הים׃ ויהי כחול זרעך וצאצאי
מעיך כמעתיו לא יכרת ולא
ישמד שמו מלפני׃ צאו מבבל
ברחו מכשדים בקול רנה הגידו
השמיעו זאת הוציאוה עד קצה
הארץ אמרו גאל יהוה עבדו יעקב׃

ולא צמאו בחרבות הוליכם מים
מצור הזיל למו ויבקע צור
ויזבו מים׃ אין שלום אמר יהוה
לרשעים׃

Cap.xlix. שמעו איים אלי והקשיבו
לאמים מרחוק יהוה מבטן קראני
ממעי אמי הזכיר שמי׃ וישם פי
כחרב חדה בצל ידו החביאני
וישימני לחץ ברור באשפתו
הסתירני׃ ויאמר לי עבדי אתה
ישראל אשר בך אתפאר׃ ואני
אמרתי לריק יגעתי לתהו והבל
כחי כליתי אכן משפטי את יהוה
ופעלתי את אלהי׃ ועתה אמר יהוה
יצרי מבטן לעבד לו לשובב
יעקב אליו וישראל לא יאסף
ואכבד בעיני יהוה ואלהי היה עזי׃
ויאמר נקל מהיותך לי עבד להקים
את שבטי יעקב ונצורי ישראל
להשיב ונתתיך לאור גוים
להיות ישועתי עד קצה הארץ׃
כה אמר יהוה גאל ישראל קדושו
לבזה נפש למתעב גוי לעבד
משלים מלכים יראו וקמו שרים
וישתחוו למען יהוה אשר נאמן
קדוש ישראל ויבחרך׃ כה אמר
יהוה בעת רצון עניתיך וביום
ישועה עזרתיך ואצרך ואתנך
לברית עם להקים ארץ להנחיל
נחלות שממות׃ לאמר לאסורים
צאו לאשר בחשך הגלו על
דרכים ירעו ובכל שפיים
מרעיתם׃ לא ירעבו ולא יצמאו
ולא יכם שרב ושמש כי מרחמם
ינהגם ועל מבועי מים ינהלם׃
ושמתי כל הרי לדרך ומסלתי

נזל בקע · זוב · אי קשב · רחק · מעה זכר · שם שום · פה חדד · חבא שום · ברר סתר · אמר פאר · תהה · כח כלה · שפט · אסף · כבד עזז · קלל היה · קום צור · שוב נתן · היה ישע · קדש · תעב · ראה קום · שור · שמה אמן · בחר · רצה ענה · ישע עזר · יצר נתן ברית · קום נחל · אשר · יצא גלה · רעה שפה · רעב צמא · נכה · רחם נהג · נבע נהל · שום סלל

Non sitierūt in deserto cum educeret eos. Aquā de petra produxit eis: & scidit petram & fluxerunt aque. Non est pax impiis dicit dominus.

49.

Audite insule & attēdite populi de longe. Dominus ab vtero vocauit me: de ventre mrīs mee recordatus est nois mei. Et posuit os meū quasi gladiū acutū: in vmbra manus sue ptexit me: & posuit me sicut sagittā electam. In pharetra sua abscondit me: & dixit mihi. Seruus meus es tu israel: quia in te glorificabor. Et ego dixi. In vacuum laboraui: sine causa & vane fortitudinē meā cōsumpsi. Ergo iudiciū meū cū dño: & opus meū cum deo meo. Et nūc hec dicit dñs formās me ex vtero seruū sibi vt reducam iacob ad eum: & israel non congregabitur. Et glorificatus sum in oculis dñi: & deus meus factus est fortitudo mea. Et dixit. Parū est vt sis mihi seruus ad suscitandas tribus iacob: & feces israel conuertendas. Dedi te in lucem gentium vt sis salus mea vsq; ad extremum terre. Hec dicit dominus redēptor israel: sanctus eius: ad contēptibilē aīam ad abominatā gētē ad seruū dñorū. Reges videbunt & cōsurgent principes: & adorabunt propter dñm: quia fidelis est: & sanctum israel qui elegit te. Hec dicit dominus. In tēpore placito exaudiui te & in die salutis auxiliatus sum tui. Et seruaui te & dedi te in fedus populi vt suscitares terrā: & possideres hereditates dissipatas: vt diceres his q vincti sūt exite: & his qui in tenebris reuelamini. Super vias pascentur: & in oībus planis pascue eorum. Non esurient neq; sitient: & non pcutiet eos estus & sol: quia miserator eorū reget eos & ad fontes aquarum portabit eos. Et ponam oēs montes meos in viā: & semite mee

τ si sitierit p desertū ducet eos: aquā de petra
καὶ ἐὰν διψήσωσι δι᾽ ἐρήμου ἄξει αὐτούς, ὕδωρ ἐκ πέτρας
educet eis. scidetur petra τ fluet aqua τ bi
ἐξάξει αὐτοῖς· σχισθήσεται πέτρα καὶ ῥυήσεται ὕδωρ καὶ πί
bet pplūs me^9^. nō est gaudere dicit dñs impiis.
εται ὁ λαός μου. οὐκ ἔστι χαίρειν λέγει κς τοῖς ἀσεβέσιν.

Infra. 57.d.

Audite insule τ attēdite gētes: post tps
Ἀκούσατε νῆσοι καὶ προσέχετε ἔθνη, διὰ χρόνου
multū stabit dicit dñs. de ventre mris mee
πολλοῦ στήσεται λέγει κύριος. ἐκ κοιλίας μητρός μου
vocauit nomē meū: τ posuit os meū quasi gla
ἐκάλεσεν τὸ ὄνομά μου, καὶ ἔθηκεν τὸ στόμα μου ὡς μά
diū acutū: τ sub ptectiōe manus sue
χαιραν ὀξεῖαν, καὶ ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς χειρὸς αὐτοῦ
abscōdit me: posuit me quasi sagittā electā: τ in pha
ἔκρυψέ με, ἔθηκέ με ὡσεὶ βέλος ἐκλεκτόν, καὶ ἐν τῇ φα
retra sua abscōdit me. τ dixit mihi: seruus meus es
ρέτρᾳ σου ἔκρυψέ με. καὶ εἶπέ μοι, δοῦλός μου εἶ
tu israel: τ in te glorificabor. τ ego dixi:
σὺ ἰσραήλ, καὶ ἐν σοὶ δοξασθήσομαι. καὶ ἐγὼ εἶπα,
vane laboraui. in vanū: in nihilū dedi
κενῶς ἐκοπίασα. εἰς μάταιον, καὶ εἰς οὐδὲν ἔδωκα τὴν
fortitudinē meā. ppter hoc iudiciū meū apud dñm: τ
ἰσχύν μου. διὰ τοῦτο ἡ κρίσις μου παρὰ κυρίῳ, καὶ ὁ
labor meus corā deo meo. τ nūc sic di
πόνος μου ἐναντίον τοῦ θεοῦ μου. καὶ νῦν οὕτως λέ
cit dñs q formauit me ex vtero seruū sibi:

B

γει κύριος ὁ πλάσας με ἐκ κοιλίας δοῦλον ἑαυτῷ, τοῦ
vt cōgregarē iacob ad eū. τ israel cōgre
συναγαγεῖν τὸν ἰακὼβ πρὸς αὐτόν. καὶ ἰσραὴλ συναχ
gabor: τ glorificabor corā dño: τ deus
θήσομαι, καὶ δοξασθήσομαι ἐναντίον κυρίου, καὶ ὁ θεός
meus erit fortitudo mea: τ dixit: magnū tibi est vt voce
μου ἔσται ἰσχύς μου. καὶ εἶπεν, μέγα σοι ἐστὶ τοῦ κληθῆ
ris puer meus: vt suscites tribus iacob: τ disper
ναι παῖδά μου, τοῦ στῆσαι φυλὰς ἰακώβ, καὶ τὴν δια
sionē israel cōuertas. ecce posui te in

ã.42.b Actu. 13.g.

σπορὰν τοῦ ἰσραὴλ ἐπιστρέψαι. ἰδοὺ τέθεικά σε εἰς
testamētū gñis in lucē gētiū: vt sis tu in salu

C

διαθήκην γένους εἰς φῶς ἐθνῶν, τοῦ εἶναί σε εἰς σωτηρί
tē vsq; ad extremū terre. sic dicit dñs q eru
αν ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς. οὕτως λέγει κύριος ὁ ῥυσά
it te deus israel: sctificate eū q despicit
μενός σε ὁ θεὸς ἰσραήλ, ἁγιάσατε τὸν φαυλίζοντα τὴν
aiam suā q abominatur a gētibus seruū
ψυχὴν αὐτοῦ τὸν βδελυσσόμενον ὑπὸ τῶν ἐθνῶν, ὁ δοῦ
principū. reges videbūt eū: τ cōsur
λος τῶν ἀρχόντων. βασιλεῖς ὄψονται αὐτόν, καὶ ἀνα
gent principes τ adorabūt eū ppter do
στήσονται ἄρχοντες καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ ἕνεκεν κυ
minū: qr fidelis est sanctus israel: τ elegi
ρίου, ὅτι πιστός ἐστιν ὁ ἅγιος ἰσραήλ, καὶ ἐξελεξάμην
te. sic dicit dñs: tpe oportuno exaudiui te: τ in die
σε. οὕτως λέγει κύριος, καιρῷ ἐπήκουσά σου, καὶ ἐν ἡμέ

2.Cor. 6.a.

salutis adiuuaui te: τ plasmaui te: τ dedi
ρᾳ σωτηρίας ἐβοήθησά σοι, καὶ ἔπλασά σε, καὶ ἔδωκά

D

te in testamētū gētiū: vt cōstitueres terrā: posside
σε εἰς διαθήκην ἐθνῶν, τοῦ καταστῆσαι τὴν γῆν, κληρονομῆ
res hereditates desertas: dicentē his q in vinculis: exi
σαι κληρονομίας ἐρήμους, λέγοντα τοῖς ἐν δεσμοῖς, ἐξέλ
te τ his q in tenebris: reuelari. in oībus
θετε καὶ τοῖς ἐν τῷ σκότει, ἀνακαλυφθῆναι. ἐν πάσαις ταῖς
viis pascent: τ in oībus semitis pascua
ὁδοῖς βοσκηθήσονται, καὶ ἐν πάσαις ταῖς τρίβοις ἡ νομὴ

Apo.7 d.

eorū. nō esurient: neq; sitiēt: neq; pcutiet
αὐτῶν. οὐ πεινάσουσιν, οὐδὲ διψήσουσιν, οὐδὲ πατάξει
eos estus neq; sol: sed q miseratus fuerit eorū cōso
αὐτοὺς καύσων οὐδὲ ἥλιος, ἀλλ᾽ ὁ ἐλεῶν αὐτοὺς παρα
labitur eos: τ p fontes aquarū ducet illos: τ
καλέσει αὐτούς, καὶ διὰ πηγῶν ὑδάτων ἄξει αὐτούς, καὶ
ponā oēm mōtē in viā: τ oēm semitā
θήσω πᾶν ὄρος εἰς ὁδόν, καὶ πᾶσαν τρίβον

in pascua eis. ecce isti de lōge venient: isti
εἰς βόσκημα αὐτοῖς. ἰδοὺ οὗτοι πόρρωθεν ἥξουσιν, οὗτοι
ab aqlone τ mari: alii aūt de terra psarū. letami
ἀπὸ βορρᾶ καὶ θαλάσσης, ἄλλοι δὲ ἐκ γῆς περσῶν. εὐφραί

Infra. 52.c.

ni celi: τ exultet terra: erūpāt mōtes leti
νεσθε οὐρανοί, καὶ ἀγαλλιάσθω ἡ γῆ, ῥηξάτω τὰ ὄρη εὐφρο
ciā: qr misertus est deus ppli sui: τ humiles
σύνην, ὅτι ἠλέησεν ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ τοὺς ταπεινοὺς τοῦ
ppli sui cōsolatus est. dixit sion: dereliqt me dñs: τ
λαοῦ αὐτοῦ παρεκάλεσεν. εἶπεν σιών, ἐγκατέλιπέ με κς, καὶ
dñs oblitus est mei. nūqd obliuiscet mulier filii sui:
ὁ κς ἐπελάθετό μου. μὴ ἐπιλήσεται γυνὴ τοῦ παιδὸς αὐτῆς,

E

vel nō misereri partus vteri sui? si aūt τ hoc
ἢ τοῦ μὴ ἐλεῆσαι τὰ ἔκγονα τῆς κοιλίας αὐτῆς; εἰ δὲ καὶ ταῦτα
oblita fuerit mulier: sed ego nō obliuiscar tui dicit dñs.
ἐπιλάθοιτο γυνή, ἀλλ᾽ ἐγὼ οὐκ ἐπιλήσομαί σου λέγει κς.
ecce sup manus meas depinxi tuos muros: τ corā
ἰδοὺ ἐπὶ τῶν χειρῶν μου ἐζωγράφησά σου τὰ τείχη, καὶ ἐνώ
me es semp. τ cito edificata es a qbus destructa
πιόν μου εἶ διαπαντός. καὶ ταχὺ οἰκοδομηθήσῃ ὑφ᾽ ὧν καθῃρέ
fuisti: τ q desolauerūt te ex te egredient. leua in
θης, καὶ οἱ ἐρημώσαντές σε ἐκ σοῦ ἐξελεύσονται. ἆρον κύ
circuitū oculos tuos τ vide oēs. ecce con
κλῳ τοὺς ὀφθαλμούς σου καὶ ἴδε πάντας. ἰδοὺ συ
gregati sunt: τ venerūt ad te. viuo ego dicit dñs:

B

νήχθησαν, καὶ ἦλθοσαν πρός σε. ζῶ ἐγὼ λέγει κύριος,
qr oībus his quasi ornamēto vestieris: τ circūdaberis
ὅτι πάντας αὐτοὺς ὡς κόσμον ἐνδύσῃ, καὶ περιθήσῃ
eis quasi ornamēto spōsa: qr deserta tua τ dissi
αὐτοὺς ὡς κόσμον νύμφη, ὅτι τὰ ἔρημά σου καὶ τὰ διεφ
pata τ q corruerūt: quasi nūc āgustiaberis ab
θαρμένα καὶ τὰ πεπτωκότα, ὅτι νῦν στενοχωρήσῃ ἀπὸ
hitantibus: τ elongabūt a te absor

F

τῶν κατοικούντων, καὶ μακρυνθήσονται ἀπὸ σοῦ οἱ κατα
bētes. dicēt eñi in auribus tuis filii tui: quos
πίνοντες. ἐροῦσι γὰρ εἰς τὰ ὦτά σου οἱ υἱοί σου, οὓς
pdidisti: angustus mihi locus: fac mihi locū vt ha
ἀπώλεσας, στενός μοι ὁ τόπος, ποίησόν μοι τόπον ἵνα κα
bitē. τ dices in corde tuo: qs genuit mihi istos?

C

τοικήσω. καὶ ἐρεῖς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, τίς ἐγέννησέν μοι τού
ego aūt sine filiis τ vidua: aduena τ inclu
τους; ἐγὼ δὲ ἄτεκνος καὶ χήρα, πάροικος καὶ ἐγκεκλει
sa: hos aūt qs enutriuit mihi? ego aūt derelicta
σμένη, τούτους δὲ τίς ἐξέθρεψέ μοι; ἐγὼ δὲ κατελείφ
sum sola: isti aūt mihi vbi erāt. sic dicit dñs:
θην μόνη, οὗτοι δέ μοι ποῦ ἦσαν. οὕτως λέγει κύριος,
ecce leuo sup gētes manū meā: τ sup insulas leuabo
ἰδοὺ αἴρω εἰς τὰ ἔθνη τὴν χεῖρά μου, καὶ εἰς τὰς νήσους ἀρῶ
signū meū. τ adducēt filios tuos in sinu:
σύσσημόν μου. καὶ ἄξουσι τοὺς υἱούς σου ἐν κόλπῳ, τὰς
at filias tuas in hūeris portabūt. τ erūt reges
δὲ θυγατέρας σου ἐπ᾽ ὤμων ἀροῦσι. καὶ ἔσονται βασιλεῖς
nutritii tui. at pricipes femie eorū nutrices tue. sup fa
τιθηνοί σου. αἱ δὲ ἄρχουσαι αὐτῶν τροφοί σοι. ἐπὶ πρό
ciē terre adorabūt te: τ puluerē pe

G

σωπον τῆς γῆς προσκυνήσουσί σοι, καὶ τὸν χοῦν τῶν πο
dū tuorū lingēt. τ scies: qr ego dñs τ nō cōfun
δῶν σου λείξουσι. καὶ γνώσῃ, ὅτι ἐγὼ κύριος καὶ οὐκ αἰσχυν
dent expectātes eū: nūqd accipiet qs a gi
θήσονται οἱ ὑπομένοντες αὐτόν. μὴ λήψεταί τις παρὰ γί
gante spolia? τ si captiuauerit qs iniuste sal
γαντος σκῦλα; καὶ ἐὰν αἰχμαλωτεύσῃ τις ἀδίκως σω
nabit? qr sic dicit dñs: si qs captiuauerit
θήσεται; ὅτι οὕτως λέγει κύριος, ἐάν τις αἰχμαλωτεύ
gigantē: accipiet spolia. accipiens aūt a for
σῃ γίγαντα, λήψεται σκῦλα. λαμβάνων δὲ παρὰ ἰσχύον
te saluabit. ego aūt iudiciū tuū iudicabo: τ ego
τος σωθήσεται. ἐγὼ δὲ τὴν κρίσιν σου κρινῶ, καὶ ἐγὼ τοὺς
filios meos eruā. τ comedēt q tribulauerūt te car
υἱούς μου ῥύσομαι. καὶ φάγονται οἱ θλίψαντές σε τὰς σάρ
nes suas: τ bibēt quasi vinū nouū sanguinē suū
κας αὐτῶν, καὶ πίονται ὡς οἶνον νέον τὸ αἷμα αὐτῶν

exaltabuntur. Ecce isti de longe venient: & ecce illi ab aquilone & mari: & isti de terra australi. Laudate celi: & exulta terra: iubilate montes laude: quia consolatus est dñs populū suū & pauperū suorū miserebitur. Et dixit sion: dereliqt me dñs: & dñs oblitus ē mei. Nunqd obliuisci pōt mulier infantē suū: vt nō misereatur filio vteri sui. Et si illa oblita fuerit: ego tñ nō obliuiscar tui. Ecce in manibus meis descripsi te: muri tui corā oculis meis semp. Venerūt structores tui: destruentes te & dissipantes a te exibūt. Leua in circuitu oculos tuos & vide oēs isti cōgregati sunt: venerūt tibi. Viuo ego dicit dñs: quia oībus his velut ornamento vestieris: & circūdabis tibi eos quasi spōsa. Quia deserta tua & solitudines tue & terra ruine tue nūc angusta erunt pre hītatoribus: & longe fugabūtur qui absorbebāt te. Adhuc dicent in auribus tuis filii sterilitatis tue. Angustus est mihi locus: fac spaciū mihi vt habitem. Et dices in corde tuo. Quis genuit mihi istos. Ego sterilis & nō pariēs trāsmigrata & captiua: & istos qs enutriuit. ego destituta & sola: & isti vbi hic erant? Hec dicit dñs deus. Ecce leuabo ad gētes manū meā: & ad populos exaltabo signū meum. Et afferent filios tuos in vlnis: & filias tuas super humeros portabunt. Et erunt reges nutricii tui: & regine nutrices tue. Vultu in terra demisso adorabūt te: & puluerē pedū tuorū lingēt. Et scies quia ego dñs super quo nō cōfundētur q expectāt eū. Nūqd tolletur a forti preda: aut qd captū fuerit a robusto saluū esse poterit? Quia hec dicit dñs. Equidem & captiuitas a forti tolletur: & qd ablatum fuerit a robusto saluabitur. eos vero q iudicauerūt te: ego iudicabo: & filios tuos ego saluabo. Et cibabo hostes tuos carnibus suis: & quasi musto sanguine suo

ירומון׃ הנה אלה מרחוק יבאו
והנה אלה מצפון ומים ואלה
מארץ סינים׃ רנו שמים וגילי
ארץ ופצחו הרים רנה כי נחם
יהוה עמו ועניו ירחם׃ ותאמר ציון
עזבני יהוה ואדני שכחני׃ התשכח
אשה עולה מרחם בן בטנה גם
אלה תשכחנה ואנכי לא אשכחך׃
הן על כפים חקתיך חומתיך
נגדי תמיד׃ מהרו בניך מהרסיך
ומחריביך ממך יצאו׃ שאי סביב
עיניך וראי כלם נקבצו באו
לך חי אני נאם יהוה כי כלם
כעדי תלבשי ותקשרים ככלה׃ כי
חרבתיך ושממתיך וארץ הרסתך
כי עתה תצרי מיושב ורחקו
מבלעיך׃ עוד יאמרו באזניך בני
שכליך צר לי המקום גשה
לי ואשבה׃ ואמרת בלבבך
מי ילד לי את אלה ואני שכולה
וגלמודה גלה וסורה ואלה מי
גדל הן אני נשארתי לבדי אלה
איפה הם׃ כה אמר אדני יהוה
הנה אשא אל גוים ידי ואל
עמים ארים נסי והביאו
בניך בחצן ובנתיך על כתף
תנשאנה׃ והיו מלכים אמניך
ושרותיהם מיניקתיך אפים
ארץ ישתחוו לך ועפר רגליך
ילחכו וידעת כי אני יהוה אשר
לא יבשו קוי׃ היקח מגבור מלקוח
ואם שבי צדיק ימלט׃ כי כה אמר
יהוה גם שבי גבור יקח ומלקוח
עריץ ימלט ואת יריבך אנכי אריב
ואת בניך אנכי אושיע׃ והאכלתי
את מוניך את בשרם וכעסיס דמם

רום בוא · צפן · רנן גיל · רנן · נחם רחם · אמר שכח · חקק חמה · תמד בנה · הרס חרב · נשא סבב · ראה קבץ · בוא חיה · עדה לבש · קשר כלל · צור ישב · בלע אמר · צור קום · נגש ישב · שכל · ילד גלה · שאר בדד · נשא · רום נסס · בוא · נשא היה · שור ינק · שחה · לחך · בוש קוה · לקח גבר · לקח שבה · צדק מלט · גבר · ערץ ריב · ישע אכל · ענה

ישכרון וידעו כל בשר כי אני יהוה מושיעך וגאלך אביר יעקב׃

Cap.l.

כה אמר יהוה אי זה ספר כריתות אמכם אשר שלחתיה או מי מנושי אשר מכרתי אתכם לו הן בעונתיכם נמכרתם ובפשעיכם שלחה אמכם׃ מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה הקצור קצרה ידי מפדות ואם אין בי כח להציל הן בגערתי אחריב ים אשים נהרות מדבר תבאש דגתם מאין מים ותמת בצמא׃ אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם׃ אדני יהוה נתן לי לשון למודים לדעת לעות את יעף דבר יעיר בבקר בבקר יעיר לי אזן לשמע כלמודים׃ אדני יהוה פתח לי אזן ואנכי לא מריתי אחור לא נסוגתי׃ גוי נתתי למכים ולחיי למרטים פני לא הסתרתי מכלמות ורק׃ ואדני יהוה יעזר לי על כן לא נכלמתי על כן שמתי פני כחלמיש ואדע כי לא אבוש׃ קרוב מצדיקי מי יריב אתי נעמדה יחד מי בעל משפטי יגש אלי׃ הן אדני יהוה יעזר לי מי הוא ירשיעני הן כלם כבגד יבלו עש יאכלם׃ מי בכם ירא יהוה שמע בקול עבדו אשר הלך חשכים ואין נגה לו יבטח בשם יהוה וישען באלהיו׃ הן כלכם קדחי אש מאזרי זיקות לכו באור אשכם ובזיקות בערתם מידי היתה זאת לכם למעצבה תשכבון׃

inebriabuntur. Et sciet omnis caro quia ego dominus saluans te: & redemptor tuus fortis iacob. 50.

Hec dicit dn̄s. Quis est hic liber repudii matris vestre: quo dimisi eam? aut quis est creditor meus: cui vendidi vos? Ecce enim in iniquitatibus vestris venditi estis: & in sceleribus vestris dimisi matrem vestrā: quia veni & non erat vir: vocaui & non erat qui audiret. Nunqd abbreuiata & paruula facta est manus mea vt nō possim redimere: aut nō est in me virtus ad liberandū? Ecce increpatione mea desertū faciā mare: ponā flumina in siccū. Cōputrescēt pisces sine aq̄: & morientur i siti. Induā celos tenebris: & saccū ponā opimentū eorū. Dn̄s dedit mihi linguā eruditā vt sciā sustētare eum qui lassus est verbo. Erigit mane: mane erigit mihi aurem: vt audiam quasi magistrū. Dominus deus aperuit mihi aurem ego autē nō cōtradico: retrorsū nō abii. Corpus meum dedi pcutientibus: & genas meas vellētibus. Faciē meā nō auerti ab increpātibus & cōspuētib9 in me. Dn̄s deus auxiliator me9: & ideo nō sum confusus. Ideo posui faciem meā vt petrā durissimā: & scio qm̄ nō cōfundar. Iuxta est q iustificat me. Quis cōtradicet mihi? Stemus simul. Quis est aduersarius me9? Accedat ad me. Ecce dn̄s deus auxiliator meus. Quis est q cōdēnet me? Ecce oēs q̄si vestimentū cōterētur: tinea comedet eos. Quis ex vobis timēs dn̄m: audiēs vocē serui sui. Quis ambulauit in tenebris: & nō est lumen ei. Speret in nomine dn̄i: & innitatur sup deū suū. Ecce vos oēs accendētes ignē accincti flāmis. Ambulate in lumine ignis vr̄i: & in flāmis q̄s succendistis. De manu mea factū est hoc vobis. In doloribus dormietis. 51.

καὶ μεθυσθήσονται, καὶ αἰσθανθήσεται πᾶσα σάρξ, ὅτι ἐγὼ κύριος ὁ ῥυσάμενός σε, καὶ ἀντιλαμβανόμενος ἰσχύος ἰακώβ.

τ inebriabunt: τ sentiet ols caro: qr ego dn̄s eruit te: τ adiutor fortitudis iacob.

Ca.50.

Οὕτως λέγει κύριος, ποῖον τοῦτο βιβλίον τοῦ ἀποστασίου τῆς μητρὸς ὑμῶν, ᾧ ἐξαπέστειλα αὐτήν; ἢ τίνι ὑποχρέῳ τῶν πρασσόντων με πέπρακα ὑμᾶς; ἰδοὺ ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν ἐπράθητε, καὶ ταῖς ἀνομίαις ὑμῶν ἐξαπέστειλα τὴν μητέρα ὑμῶν. διότι ἦλθον καὶ οὐκ ἦν ἄνθρωπος, ἐκάλεσα καὶ οὐκ ἦν ὁ ὑπακούων. μὴ οὐκ ἰσχύει ἡ χείρ μου τοῦ ῥύσασθαι, ἢ οὐκ ἰσχύω τοῦ ἐξελέσθαι; ἰδοὺ τῇ ἐλεγμῷ μου ἐξερημώσω τὴν θάλασσαν, καὶ θήσω ποταμοὺς ἐρήμους, καὶ ξηρανθήσονται οἱ ἰχθύες αὐτῶν, ἀπὸ τοῦ μὴ εἶναι ὕδωρ, καὶ ἀποθανοῦνται ἐν δίψῃ. ἐνδύσω τὸν οὐρανὸν σκότος, καὶ ὡς σάκκον θήσω τὸ περιβόλαιον αὐτοῦ. κύριος κύριος δίδωσί μοι γλῶσσαν παιδείας, τοῦ γνῶναι ἡνίκα δεῖ εἰπεῖν λόγον. ἔθηκέ μοι πρωῒ, πρωῒ, προσέθηκέ μοι ὠτίον ἀκούειν. καὶ ἡ παιδεία κυρίου ἀνοίγει μου τὰ ὦτα, ἐγὼ δὲ οὐκ ἀπειθῶ οὐκ ἀντιλέγω. τὸν νῶτόν μου δέδωκα εἰς μάστιγας, τὰς δὲ σιαγόνας μου εἰς ῥαπίσματα. τὸ δὲ πρόσωπόν μου οὐκ ἀπέστρεψα ἀπὸ αἰσχύνης ἐμπτυσμάτων, καὶ κύριος κύριος βοηθός μου ἐγενήθη. διὰ τοῦτο οὐκ ἐνετράπην, ἀλλ' ἔθηκα τὸ πρόσωπόν μου ὡς στερεὰν πέτραν, καὶ ἔγνων ὅτι οὐ μὴ αἰσχυνθῶ, ὅτι ἐγγίζει ὁ δικαιώσας με. τίς ὁ κρινόμενός μοι; ἀντιστήτω μοι ἅμα; καὶ τίς ὁ κρινόμενός μοι; ἐγγισάτω μοι, ἰδοὺ κύριος βοηθήσει μοι. καὶ κακώσει με; ἰδοὺ πάντες ὑμεῖς ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσεσθε, καὶ ὡς σὴς καταφάγεται ὑμᾶς. ὑπακουσάτω τῆς φωνῆς τοῦ παιδὸς αὐτοῦ. οἱ πορευόμενοι ἐν σκότει, καὶ οὐκ ἔστιν αὐτοῖς φῶς, πεποίθατε ἐπὶ τῷ ὀνόματι κυρίου καὶ ἀντιστηρίξασθε ἐπὶ τῷ θεῷ. ἰδοὺ πάντες ὑμεῖς πῦρ καίετε, καὶ κατισχύετε φλόγα. πορεύεσθε τῷ φωτὶ τοῦ πυρὸς ὑμῶν καὶ τῇ φλογὶ ἣ ἐξεκαύσατε. δι' ἐμὲ ἐγένετο ταῦτα ὑμῖν, ἐν λύπῃ κοιμηθήσεσθε,

Sic dicit dn̄s: qualis hic liber repudii mr̄is vr̄e: quo dimisi eā: aut cui creditori exactoꝝ meoꝝ vendidi vos eis? ecce petis vr̄is venūdati estis: τ iniqtatib9 vr̄is dimisi matrē vr̄am: qr veni τ nō erat hō: vocaui τ nō erat audiēs. nūqd nō poterit man9 mea liberare: aut nō possum eruere? ecce cōminatiōe mea desertū faciā mare: τ ponā flumia deserta: τ arefient pisces eoꝝ: eo q̄ nō sit aqua: τ morient in siti. induā celū tenebris: τ q̄si ciliciū ponā operimētū eius. dn̄s dn̄s dat mihi linguā disciplinae: vt sciā qn̄ opꝫ loqui verbū. posuit mihi mane: mane: addidit mihi aurē ad audiendū. τ disciplina dn̄i aperit meas aures: ego aūt nō renuo: nō cōtradico. dorsum meū dedi in flagella: at genas meas ad alapas. at faciē meā nō auerti a cōfusione sputoꝝ: τ dn̄s dominus auxiliator me9 fact9 ē. ppter hoc nō sū cōfusus: sed posui faciē meā sicut firmā petrā: τ cognoui qr nō cōfundar: qr iuxta ē q iustificat me. qs q litigat mecū? resistat mihi simul? τ qs q litigat mecū? appropinqt mihi: ecce dn̄s auxiliabit mihi. τ affliget me? ecce oēs vos q̄si vestimētū veterascetis: τ quasi tinea comedet vos. exaudiat vocē pueri eius. ābulantes in tenebris: τ nō est illis lux: cōfidite in noīe domini τ innitimini sup deo. ecce oēs vos ignē accēditis: τ cōfortatis flāmā. ābulate in luie ignis vr̄i τ in flāma q̄ succēdistis. p me facta sūt hec vobis: in merore dormietis.

C.a.51.

Infra. 59.a.

Mat. 26.g.

ps.101

Ἀκούσατέ μου οἱ διώκοντες τὸ δίκαιον, καὶ ζητοῦντες τὸν κύριον. ἐμβλέψατε εἰς τὴν στερεὰν πέτραν, ἣν ἐλατομήσατε, καὶ εἰς τὸν βόθυνον τοῦ λάκκου, ὃν ὠρύξατε. ἐμβλέψατε εἰς ἀβραὰμ τὸν πατέρα ὑμῶν, καὶ εἰς σάρραν τὴν ὠδίνουσαν ὑμᾶς, ὅτι εἷς ἦν. καὶ ἐκάλεσα αὐτόν, καὶ εὐλόγησα αὐτόν, καὶ ἠγάπησα αὐτόν, καὶ ἐπλήθυνα αὐτόν. καὶ σὲ νῦν παρακαλέσω σιών, καὶ παρεκάλεσα πάντα τὰ ἔρημα αὐτῆς, καὶ θήσω τὰ ἔρημα αὐτῆς ὡς παράδεισον, καὶ τὰ πρὸς δυσμαῖς αὐτῆς ὡς παράδεισον κυρίου. ἀγαλλίαμα καὶ εὐφροσύνην εὑρήσουσιν ἐν αὐτῇ, ἐξομολόγησιν καὶ φωνὴν αἰνέσεως. ἀκούσατέ μου ἀκούσατέ μου λαός μου, καὶ οἱ βασιλεῖς πρός με ἐνωτίσασθε, ὅτι νόμος παρ' ἐμοῦ ἐξελεύσεται, καὶ ἡ κρίσις μου εἰς φῶς ἐθνῶν. ἐγγίζει ταχὺ ἡ δικαιοσύνη μου, καὶ ἐξελεύσεται ὡς φῶς τὸ σωτήριόν μου, καὶ εἰς τὸν βραχίονά μου ἔθνη ἐλπιοῦσιν. ἄρατε εἰς τὸν οὐρανὸν τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν, καὶ ἐμβλέψατε εἰς τὴν γῆν κάτω, ὅτι ὁ οὐρανὸς ὡς καπνὸς ἐστερεώθη, ἡ δὲ γῆ ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσεται, οἱ δὲ κατοικοῦντες ὥσπερ ταῦτα ἀποθανοῦνται. τὸ δὲ σωτήριόν μου εἰς τὸν αἰῶνα ἔσται, ἡ δὲ δικαιοσύνη μου οὐ μὴ ἐκλείπῃ. ἀκούσατέ μου οἱ εἰδότες κρίσιν, λαὸς οὗ ὁ νόμος μου ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν. μὴ φοβεῖσθε ὀνειδισμὸν ἀνθρώπων, καὶ τῷ φαυλισμῷ αὐτῶν μὴ ἡττᾶσθε. ὡς γὰρ ἱμάτιον βρωθήσεται ὑπὸ χρόνου, καὶ ὡς ἔρια βρωθήσεται ὑπὸ σητός. ἡ δὲ δικαιοσύνη μου εἰς τὸν αἰῶνα ἔσται, τὸ δὲ σωτήριόν μου εἰς γενεὰς γενεῶν. ἐξεγείρου ἐξεγείρου ἱερουσαλήμ, καὶ ἔνδυσαι τὴν ἰσχὺν τοῦ βραχίονός σου. ἐξεγείρου ὡς ἐν ἀρχῇ ἡμέρας, ὡς γενεὰ αἰῶνος. οὐ σὺ εἶ ἡ λατομήσασα πλάτος, διαρρήξασα δράκοντα; οὐ σὺ εἶ ἡ ἐρημοῦσα θάλασσαν, ὕδωρ ἀβύσσου πλῆθος, ἡ θεῖσα τὰ βάθη τῆς θαλάσσης ὁδὸν διαβάσεως ῥυομένοις καὶ λελυτρωμένοις; ὑπὸ γὰρ κυρίου ἀποστραφήσονται καὶ ἥξουσιν εἰς σιὼν μετ' εὐφροσύνης καὶ ἀγαλλιάματος αἰωνίου. ἐπὶ κεφαλῆς γὰρ αὐτῶν αἴνεσις καὶ εὐφροσύνη καταλήψεται αὐτούς. ἀπέδρα ὀδύνη καὶ λύπη καὶ στεναγμός, ἐγώ εἰμι ἐγώ εἰμι αὐτὸς ὁ παρακαλῶν σε. γνῶθι τίς

Audite me sequentes qd iustū est: τ qrentes dn̄m. inspicite in solidā petrā: quā excidistis: τ in foueā laci: quā fodistis. inspicite in abraam patrē vr̄m: τ in sarrā q̄ peperit vos: qr vn9 erat. τ vocaui eum: τ bn̄dixi ei: τ dilexi eū: τ multiplicaui eū. τ te nūc cōsolabor siō: τ cōsolat9 sum oīa deserta ei9: τ ponā deserta ei9 q̄si paradisum: τ q̄ ad occidentē ei9 q̄si paradisum dn̄i. exultationē τ leticiā inuenient in ea: cōfessionē τ vocē laudis. audite me audite me pp̄ls me9: τ reges ad me attēdite: qr lex a me egrediet: τ iudiciū meū in lucē gētiū. appiq̄t cito iusticia mea: τ egrediet q̄si lumē salutare meū: τ in brachiū meū sperabūt. leuate in celū oculos vr̄os: τ inspicite in terrā deorsū: qm̄ celū sicut fum9 firmatū est: at t̄ra sicut vestimētū veterascet: at hitātes sicut hec morient. at salutare meū in sempitnū erit: at iusticia mea nō deficiet. audite me q̄ scitis iudiciū: pp̄ls cui9 lex mea in corde eoꝝ. nō timeatis opprobriū hoim: τ cōtēptu eoꝝ ne vīcamini. sicut eīm vestimētū cōsumet a tp̄e. τ sicut lana comedetur a tinea. at iusticia mea in eternū erit: at salutare meū i gn̄atōes gn̄ationū. exurge exurge hierl'm: τ induere fortitudinē brachii tui. exurge sicut i pricipio diei: sicut gn̄atio seculi. nōne tu es q̄ excidisti latitudinē: q̄ dirupisti dracone? nōne tu es q̄ desolas mare: aquā abyssi multā: q̄ posuisti pfunditates maris viā: trāsitus liberatis τ redēptis. ab eīm dn̄o reducent τ veniēt in sion cū leticia τ exultatiōe eterna. in capite eīm eoꝝ laus τ leticia apphendet eos. fugit dolor τ meror τ gemit9: ego sum ego sum ipse cōsolans te. scito q̄

Audite me qui sequimini quod iustū est: & queritis dominum. Attendite ad petrā vnde excisi estis & ad cauernā laci: de qua precisi estis. Attendite ad abraā patrem vestrū: & ad saram que peperit vos. Quia vnum vocaui eum: & benedixi ei: & multiplicaui eum. Consolabitur ergo dn̄s sion: & cōsolabitur oēs ruinas ei9. Et ponet desertū ei9 q̄si delitias: & solitudinē eius q̄si hortum dn̄i. Gaudium & leticia inuenietur i ea: gratiarū actio & vox laudis. Attēdite ad me popule me9: & trib9 mea me audite. Quia lex a me exiet: & iudicium meum in lucem populorum requiescet. Prope est iustus me9: egressus est saluator me9: & brachia mea populos iudicabūt. Me insule expectabūt: & brachium meū sustinebūt. Leuate in celum oculos vr̄os: & videte sub terra deorsum: qa celi sicut fumus liquescent: & terra sicut vestimentū atteretur: & hitatores ei9 sicut hec interibūt. Salus aūt mea in sempiternū erit: & iusticia mea non deficiet. Audite me q scitis iustū: ppl's me9 lex mea in corde eorū. Nolite timere opprobriū hominū: & blasphemias eorū ne metuatis. Sicut eīm vestimentū sic comedet eos vermis: & sicut lanā: sic deuorabit eos tinea. Salus aūt mea in sempiternū erit: & iusticia mea in gn̄ationes gn̄ationū. Cōsurge cōsurge: idue re fortitudinē brachiū dn̄i. Cōsurge sicut i diebus antiqs: i gn̄ationib9 seculorū. Nunqd nō tu pcussisti supbū: vulnerasti dracone? Nunqd nō tu siccasti mare: aquam abyssi vehemētis? Qui posuisti profundū maris viā: vt transiret liberati. Et nunc q redēpti sunt a dn̄o reuertētur & venient in sion laudātes: & leticia sempiterna sup capita eorū. Gaudiū & leticiam tenebūt: fugiet dolor & gemitus. Ego ego ipse consolabor vos: quis

Cap.lj.

שמעו אלי רדפי צדק מבקשי יהוה הביטו אל צור חצבתם ואל מקבת בור נקרתם׃ הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם כי אחד קראתיו ואברכהו וארבהו׃ כי נחם יהוה ציון נחם כל חרבתיה וישם מדברה כעדן וערבתה כגן יהוה ששון ושמחה ימצא בה תודה וקול זמרה׃ הקשיבו אלי עמי ולאומי אלי האזינו כי תורה מאתי תצא ומשפטי לאור עמים ארגיע׃ קרוב צדקי יצא ישעי וזרעי עמים ישפטו אלי איים יקוו ואל זרעי ייחלון׃ שאו לשמים עיניכם והביטו אל הארץ מתחת כי שמים כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה וישביה כמו כן ימותון וישועתי לעולם תהיה וצדקתי לא תחת׃ שמעו אלי ידעי צדק עם תורתי בלבם אל תיראו חרפת אנוש ומגדפתם אל תחתו׃ כי כבגד יאכלם עש וכצמר יאכלם סס וצדקתי לעולם תהיה וישועתי לדור דורים׃ עורי עורי לבשי עז זרוע יהוה עורי כימי קדם דרות עולמים הלוא את היא המחצבת רהב מחוללת תנין׃ הלוא את היא המחרבת ים מי תהום רבה השמה מעמקי ים דרך לעבר גאולים׃ ופדויי יהוה ישובון ובאו ציון ברנה ושמחת עולם על ראשם ששון ושמחה ישיגון נסו יגון ואנחה׃ אנכי אנכי הוא מנחמכם מי

tu vt timeas ab homine mortali: & a filio hoîs: qui quasi fenû ita arefcet: & oblitus es dñi factoris tui q tetendit celos & fundauit terrâ: & formidasti iugiter tota die a facie furoris eius qui te tribulabat: & parauerat ad pdendû. Vbi nunc est furor tribulâtis? Cito veniet gradiens ad apiendû & nô interficiet vsq ad internitionê: nec deficiet panis eius. Ego autê sum dñs deus tu' q côturbo mare: & intumescunt fluctus ei': dñs exercituû nomen meû. Posui verba mea in ore tuo: & in vmbra manus mee protexi te: vt plâtes celos & fundes terrâ & dicas ad sion ppl's meus es tu. Eleuare: eleuare: côsurge hierusalem: q bibisti de manu domini calicem ire eius. Vsq ad fundum calicis soporis bibisti: & potasti vsq ad feces. Nô est q sustêtet eâ ex oibus filiis qs genuit: & nô est q apphendat manû eius ex oibus filiis qs enutriuit. Duo sunt q occurrerût tibi. Quis côtristabitur sup te? Vastitas & côtritio & fames & gladius. Quis côsolabitur te. Filii tui piecti sunt: dormierunt in capite oim viarû sicut orix illaqatus. pleni idignatiôe dñi: increpatione dei tui. Idcirco audi hec paupcula: & ebria non a vino. Hec dicit dominator tuus dñs: & deus tu' qui pugnauit p ppl'o suo. Ecce tuli de manu tua calicê soporis: fundû calicis indignationis mee. Non adiicies vt bibas illum vltra. Et ponam illû in manu eo qui te humiliauerunt & dixerût aie tue incuruare vt transeamus: & posuisti vt terrâ corpus tuû: & quasi viam transeuntibus. 52.

Onsurge côsurge: induere fortitudine tua sion. Induere vestimêtis glorie tue hierlm ciuitas sancti: quia nô adiiciet vltra vt pertranseat per te incircûcisus & imûdus. Excutere de puluere: côsurge sede hierusalem. Solue

vincula colli tui captiua filia sion: quia hec dicit dñs. Gratis venundati estis & sine argento redimemini. Quia hec dicit domin' deus. In egyptû descêdit ppl's me' in principio vt colonus esset ibi: & assur absq vlla causa calûniatus ê eû. Et nûc qd mihi est hic: dicit dñs? Qm ablat' est ppl's meus gratis. Dñatores ei' iniq agunt dicit dñs: & iugiter tota die nomen meû blasphematur. propter hoc sciet ppl's meus nomen meû in illa die: qa ego ipse qui loqbar ecce adsum. Quâ pulchri super môtes pedes annunciantis & predicantis pacê: annûciantis bonum: predicâtis salutem: dicentis sion regnauit deus tu'. Vox speculatorû tuo. Leuauerût você: simul laudabût: qa oculo ad oculû videbût cû côuerterit dñs siô. Gaudete & laudate simul deserta hierusalê: qa côsolatus est dñs populû suum: redemit hierusalem. Parauit dñs brachiû sanctû suû in oculis oîm gentiû: & videbunt omnes fines terre salutare dei nostri. Recedite recedite: exite inde: pollutum nolite tangere. Exite de medio eius: mûdamini q fertis vasa dñi. Quoniâ non in tumultu exibitis: nec in fuga pperabitis. Precedet enim vos dominus: & congregabit vos deus israel. Ecce intelliget seru' meus: exaltabitur & eleuabitur: & sublimis erit valde. Sicut obstupuerunt sup te multi: sic inglorius erit inter viros aspectus ei': & forma ei' iter filios hoîm. Iste aspget gentes multas: sup ipm côtinebût reges os suû. Quia qbus nô est narratum de eo viderût: & q non audierunt contemplati sunt. 53.

Vis credidit auditui nostro? & brachium dñi cui reuelatum est? Et ascendet sicut virgultû coram eo: & sicut radix de terra sitiêti. Nô est spês ei neq decor. Et vidimus eû

Cap.lij. Cap.liij.

ולא מראה ונחמדהו׃ נבזה וחדל אישים איש מכאבות וידוע חלי וכמסתר פנים ממנו נבזה ולא חשבנהו׃ אכן חלינו הוא נשא ומכאבינו סבלם ואנחנו חשבנהו נגוע מכה אלהים ומענה׃ והוא מחולל מפשענו מדכא מעונתינו מוסר שלומנו עליו ובחבורתו נרפא לנו׃ כלנו כצאן תעינו איש לדרכו פנינו ויהוה הפגיע בו את עון כלנו׃ נגש והוא נענה ולא יפתח פיו כשה לטבח יובל וכרחל לפני גזזיה נאלמה ולא יפתח פיו׃ מעצר וממשפט לקח ואת דורו מי ישוחח כי נגזר מארץ חיים מפשע עמי נגע למו׃ ויתן את רשעים קברו ואת עשיר במתיו על לא חמס עשה ולא מרמה בפיו׃ ויהוה חפץ דכאו החלי אם תשים אשם נפשו יראה זרע יאריך ימים וחפץ יהוה בידו יצלח׃ מעמל נפשו יראה ישבע בדעתו יצדיק צדיק עבדי לרבים ועונתם הוא יסבל׃ לכן אחלק לו ברבים ואת עצומים יחלק שלל תחת אשר הערה למות נפשו ואת פשעים נמנה והוא חטא רבים נשא ולפשעים יפגיע׃

Cap. liiii.

רני עקרה לא ילדה פצחי רנה וצהלי לא חלה כי רבים בני שוממה מבני בעולה אמר יהוה׃ הרחיבי מקום אהלך ויריעות משכנותיך יטו אל תחשכי האריכי מיתריך ויתדתיך חזקי׃ כי ימין ושמאל תפרצי וזרעך גוים

Et nō erat aspect⁹: & desiderauimus eū: despectū et nouissimū virorū: virū dolorū & sciētē infirmitatē. Et q̄si absconditus vultus eius & despect⁹: vnde nec reputauimus eū. Vere languores nr̄os ipse tulit: & dolores nostros ipse portauit. Et nos putauim⁹ eum q̄si leprosum: & pcussū a deo & hūiliatū. Ipse aūt vulneratus est ppter iniqtates nr̄as: attrit⁹ est ppter scelera nr̄a. Disciplina pacis nr̄e sup eū: & liuore eius sanati sum⁹. Oēs nos q̄si oues errauim⁹: vnusquisq̄ in viā suā declinauit: & posuit dn̄s in eo iniquitatē oīm nr̄m. Oblat⁹ est quia ipse voluit: & nō aperuit os suū. Sicut ouis ad occisionē ducetur: & q̄si agnus corā tondente se obmutescet: & nō apiet os suū. De angustia & de iudicio sublatus ē. Generationē eius quis enarrabit? Quia abscisus est de terra viuētiū. Propter scelus populi mei pcussi eū. Et dabit impios pro sepultura & diuitem pro morte sua: eo q̄ iniquitatē nō fecerit: neq̄ dolus fuerit in ore ei⁹. Et dn̄s voluit cōterere eū in infirmitate. Si posuerit pro peccato aīam suā: videbit semen longeuum: & voluntas dn̄i in manu eius dirigetur. Pro eo q̄ laborauit aīa eius: videbit & saturabitur. In sciētia sua iustificabit ipse iustus seruos meos multos: & iniqtates eorū ipse portabit. Ideo dispartiam ei plurimos: & fortium diuidet spolia: pro eo q̄ tradidit in mortē animā suā: & cū sceleratis reputat⁹ est. Et ipse peccata multorum tulit: & pro transgressoribus rogauit.

54.

Lauda sterilis que nō paris: decāta laudē & hynni: que nō pariebas: quoniam multi filii deserte magis q̄ eius q̄ habebat virū: dicit dn̄s. Dilata locū tentorii tui: & pelles tabernaculorū tuorū extēde: ne parcas. Longos fac funiculos tuos: & clauos tuos cōsolida. Ad dexterā enim & ad leuam penetrabis: & semen tuum gentes

οὐκ ἔχει εἶδος οὐδὲ κάλλος, ἀλλὰ τὸ εἶδος αὐτοῦ ἄτιμον ἐκλεῖπον παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων. ἄνθρωπος ἐν πληγῇ ὢν καὶ εἰδὼς φέρειν μαλακίαν, ὅτι ἀπέστραπται τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, ἠτιμάσθη καὶ οὐκ ἐλογίσθη. οὗτος τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν φέρει, καὶ περὶ ἡμῶν ὀδυνᾶται, καὶ ἡμεῖς ἐλογισάμεθα αὐτὸν εἶναι ἐν πόνῳ καὶ ἐν πληγῇ ὑπὸ θεοῦ καὶ ἐν κακώσει. αὐτὸς δὲ ἐτραυματίσθη διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ μεμαλάκισται διὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν. παιδεία εἰρήνης ἡμῶν ἐπ᾽ αὐτόν. τῷ μώλωπι αὐτοῦ ἡμεῖς ἰάθημεν. πάντες ὡς πρόβατα ἐπλανήθημεν. ἄνθρωπος τῇ ὁδῷ αὐτοῦ ἐπλανήθη. καὶ κύριος παρέδωκεν αὐτὸν ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν. καὶ αὐτὸς διὰ τὸ κεκακῶσθαι οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ, ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ἔμπροσθεν τοῦ κείροντος ἄφωνος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ. ἐν τῇ ταπεινώσει ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη, τὴν γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγήσεται; ὅτι αἴρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ. ἀπὸ τῶν ἀνομιῶν τοῦ λαοῦ μου ἤχθη εἰς θάνατον, καὶ δώσω τοὺς πονηροὺς ἀντὶ τῆς ταφῆς αὐτοῦ, καὶ τοὺς πλουσίους ἀντὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. ὅτι ἀνομίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. καὶ κύριος βούλεται καθαρίσαι αὐτὸν τῆς πληγῆς. ἐὰν δῶτε περὶ ἁμαρτίας, ἡ ψυχὴ ὑμῶν ὄψεται σπέρμα μακρόβιον. καὶ βούλεται κύριος ἐν χειρὶ αὐτοῦ ἀφελεῖν ἀπὸ τοῦ πόνου τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, δεῖξαι αὐτῷ φῶς καὶ πλάσαι τῇ συνέσει, δικαιῶσαι δίκαιον εὖ δουλεύοντα πολλοῖς, καὶ τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν αὐτὸς ἀνοίσει. διὰ τοῦτο αὐτὸς κληρονομήσει πολλούς, καὶ τῶν ἰσχυρῶν μεριεῖ σκῦλα, ἀνθ᾽ ὧν παρεδόθη εἰς θάνατον ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, καὶ ἐν τοῖς ἀνόμοις ἐλογίσθη, καὶ αὐτὸς ἁμαρτίας πολλῶν ἀνήνεγκε, καὶ διὰ τὰς ἀνομίας αὐτῶν παρεδόθη.

Ca.54.

Εὐφράνθητι στεῖρα ἡ οὐ τίκτουσα, ῥῆξον καὶ βόησον ἡ οὐκ ὠδίνουσα, ὅτι πολλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐρήμου μᾶλλον ἢ τῆς ἐχούσης τὸν ἄνδρα. εἶπε γὰρ κύριος. πλάτυνον τὸν τόπον τῆς σκηνῆς σου καὶ τὰς δέρρεις τῶν αὐλαιῶν σου πῆξον, μὴ φείσῃ. μάκρυνον τὰ σχοινίσματά σου καὶ τοὺς πασσάλους κατίσχυσον. ἔτι εἰς τὰ δεξιὰ καὶ τὰ ἀριστερὰ ἐκπέτασον. καὶ τὸ σπέρμα σου ἔθνη

κληρονομήσει, καὶ πόλεις ἠρημωμένας κατοικιεῖς. μὴ φοβοῦ, ὅτι κατῃσχύνθης, μηδὲ ἐντραπῇς, ὅτι ὠνειδίσθης. ὅτι αἰσχύνην αἰώνιον ἐπιλήσῃ, καὶ ὄνειδος τῆς χηρείας σου οὐ μὴ μνησθήσῃ ἔτι, ὅτι κύριος ὁ ποιῶν σε, κύριος σαβαὼθ ὄνομα αὐτῷ, καὶ ὁ ῥυσάμενός σε, αὐτὸς ὁ θεὸς ἰσραήλ, θεὸς πάσης τῆς γῆς κληθήσεται. οὐχ ὡς γυναῖκα καταλελειμμένην καὶ ὀλιγόψυχον κέκληκέ σε κύριος, οὐδ᾽ ὡς γυναῖκα ἐκ νεότητος μεμισημένην, εἶπεν ὁ θεός σου. χρόνον μικρὸν κατέλιπόν σε, καὶ μετ᾽ ἐλέους μεγάλου ἐλεήσω σε. ἐν θυμῷ μικρῷ ἀπέστρεψα τὸ πρόσωπόν μου ἀπὸ σοῦ, καὶ ἐν ἐλέῳ αἰωνίῳ ἐλεήσω σε, εἶπεν ὁ ῥυσάμενός σε κύριος. ἀπὸ τοῦ ὕδατος τοῦ ἐπὶ νῶε τοῦτό μοι ἐστί. καθότι ὤμοσα αὐτῷ ἐν τῷ χρόνῳ ἐκείνῳ τῇ γῇ, μὴ θυμωθήσεσθαι ἐπὶ σοὶ ἔτι, μηδὲ ἐν ἀπειλῇ σου τὰ ὄρη μεταστήσεσθαι, οὐδ᾽ οἱ βουνοί σου μετακινηθήσονται. οὕτως οὐδὲ τὸ παρ᾽ ἐμοῦ σοι ἔλεος ἐκλείψει, οὐδὲ ἡ διαθήκη τῆς εἰρήνης μου οὐ μὴ μεταστῇ. εἶπεν γὰρ ἵλεώς σοι κύριος. ταπεινὴ καὶ ἀκατάστατος οὐ παρεκλήθης. ἰδοὺ ἐγὼ ἑτοιμάζω σοι ἄνθρακα τὸν λίθον σου, καὶ τὰ θεμέλιά σου σάπφειρον, καὶ θήσω τὰς ἐπάλξεις σου ἴασπιν, καὶ τὰς πύλας σου λίθους κρυστάλλου, καὶ τὸν περίβολόν σου λίθους ἐκλεκτούς, καὶ πάντας τοὺς υἱούς σου διδακτοὺς θεοῦ, καὶ πολλῇ εἰρήνῃ τοῖς τέκνοις σου, καὶ ἐν δικαιοσύνῃ οἰκοδομηθήσῃ. ἀπέχε ἀπὸ ἀδίκου, καὶ οὐ φοβηθήσῃ, καὶ τρόμος οὐκ ἐγγιεῖ σοι. ἰδοὺ προσήλυτοι προσελεύσονταί σοι δι᾽ ἐμοῦ, καὶ παροικήσουσί σοι, καὶ ἐπὶ σὲ καταφεύξονται. ἰδοὺ ἐγὼ ἔκτισά σε, οὐχ ὡς χαλκεὺς φυσῶν ἄνθρακας, καὶ ἐκφέρων σκεῦος εἰς ἔργον. ἐγὼ δὲ ἔκτισά σε, οὐκ εἰς ἀπώλειαν φθεῖραι. πᾶν σκεῦος φθαρτὸν ἐπὶ σέ, οὐκ εὐοδώσω, καὶ πᾶσα φωνὴ ἀναστήσεται ἐπὶ σὲ εἰς κρίσιν. πάντας αὐτοὺς ἡττήσεις. οἱ δὲ ἔνοχοί σου ἔσονται ἐν αὐτῇ. ἔστι κληρονομία τοῖς θεραπεύουσι κύριον, καὶ ὑμεῖς ἔσεσθέ μοι δίκαιοι, λέγει κύριος.

Ca.55.

hereditabit: & ciuitates desertas inhabitabit. Noli timere: quia non confunderis neq̄ erubesces. Non enim te pudebit: quia cōfusionis adolescentie tue obliuisceris: & opprobrii viduitatis tue nō recordaberis amplius. Quia dn̄abitur tui q fecit te dn̄s exercituū nomē eius: & redēptor tuus sctūs israel: deus omnis terre vocabitur. Quia vt mulierē derelictam & merentē spiritu vocauit te dominus & vxorem ab adolescentia abiectā. Dixit deus tu⁹. Ad punctum in modico dereliqui te: & in miserationibus magnis cōgregabo te. In momēto indignationis abscondi faciē meā parūper a te: & in mīa sempiterna misertus sum tui. Dixit redēptor tuus dn̄s. Sicut in diebus noe istud mihi est: cui iuraui ne inducerē aqs noe vltra supra terram: sic iuraui vt nō irascar tibi: & nō increpem te. Montes enim cōmouebuntur: & colles cōtremiscēt. misericordia autē mea non recedet a te: & fedus pacis mee non mouebitur. Dixit miserator tu⁹ dn̄s. Paupercula tēpestate cōuulsa absq̄ vlla cōsolatione: ecce ego sternā p ordinē lapides tuos: & fundabo te in sapphiris. Et ponā iaspide ppugnacula tua: & portas tuas in lapides sculptos: & oēs terminos tuos in lapides desiderabiles: vniuersos filios tuos doctos a dn̄o: & multitudinē pacis filiis tuis: & in iusticia fundaberis. Recede pcul a calūnia: quia nō timebis: & a pauore: quia nō appropinquabit tibi. Ecce accola veniet: qui nō erat mecū: aduena quondā tuus adiungetur tibi. Ecce ego creaui fabrum sufflantē in igne prunas: & pferentē vas in opus suū: & ego creaui interfectorem ad disperdendū. Omne vas qd̄ fictū est cōtra te nō dirigetur: & oēm linguā resistentē tibi in iudicio cōdēnabis. Hec est hereditas seruorū dn̄i: & iusticia eorū apud me dicit dominus.

55.

יירש וערים נשמות יושיבו׃ אל תיראי כי לא תבושי ואל תכלמי כי לא תחפירי כי בשת עלומיך תשכחי וחרפת אלמנותיך לא תזכרי עוד׃ כי בעליך עשיך יהוה צבאות שמו וגאלך קדוש ישראל אלהי כל הארץ יקרא׃ כי כאשה עזובה ועצובת רוח קראך יהוה ואשת נעורים כי תמאס אמר אלהיך׃ ברגע קטן עזבתיך וברחמים גדולים אקבצך׃ בשצף קצף הסתרתי פני רגע ממך ובחסד עולם רחמתיך אמר גאלך יהוה׃ כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי מעבר מי נח עוד על הארץ כן נשבעתי מקצף עליך ומגער בך׃ כי ההרים ימושו והגבעות תמוטינה וחסדי מאתך לא ימוש וברית שלומי לא תמוט אמר מרחמך יהוה׃ עניה סערה לא נחמה הנה אנכי מרביץ בפוך אבניך ויסדתיך בספירים׃ ושמתי כדכד שמשתיך ושעריך לאבני אקדח וכל גבולך לאבני חפץ׃ וכל בניך למודי יהוה ורב שלום בניך׃ בצדקה תכונני רחקי מעשק כי לא תיראי וממחתה כי לא תקרב אליך׃ הן גור יגור אפס מאותי מי גר אתך עליך יפול׃ הנה אנכי בראתי חרש נפח באש פחם ומוציא כלי למעשהו ואנכי בראתי משחית לחבל׃ כל כלי יוצר עליך לא יצלח וכל לשון תקום אתך למשפט תרשיעי זאת נחלת עבדי יהוה וצדקתם מאתי נאם יהוה׃

Cap.lv.

הוי כל צמא לכו למים ואשר אין לו כסף לכו שברו ואכלו ולכו שברו בלוא כסף ובלוא מחיר יין וחלב: למה תשקלו כסף בלוא לחם ויגיעכם בלוא לשבעה שמעו שמוע אלי ואכלו טוב ותתענג בדשן נפשכם: הטו אזנכם ולכו אלי שמעו ותחי נפשכם ואכרתה לכם ברית עולם חסדי דוד הנאמנים: הן עד לאומים נתתיו נגיד ומצוה לאמים: הן גוי לא תדע תקרא וגוי לא ידעוך אליך ירוצו למען יהוה אלהיך ולקדוש ישראל כי פארך: דרשו יהוה בהמצאו קראהו בהיותו קרוב: יעזב רשע דרכו ואיש און מחשבתיו וישב אל יהוה וירחמהו ואל אלהינו כי ירבה לסלוח: כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי נאם יהוה: כי גבהו שמים מארץ כן גבהו דרכי מדרכיכם ומחשבתי ממחשבתיכם: כי כאשר ירד הגשם והשלג מן השמים ושמה לא ישוב כי אם הרוה את הארץ והולידה והצמיחה ונתן זרע לזרע ולחם לאכל: כן יהיה דברי אשר יצא מפי לא ישוב אלי ריקם כי אם עשה את אשר חפצתי והצליח אשר שלחתיו: כי בשמחה תצאו ובשלום תובלון ההרים והגבעות יפצחו לפניכם רנה וכל עצי השדה ימחאו כף: תחת הנעצוץ יעלה ברוש ותחת הסרפד יעלה הדס והיה ליהוה לשם לאות עולם לא יכרת:

Omnes sitientes venite ad aquas: & qui non habetis argentũ properate emite & comedite. Venite emite absq3 argento & absq3 vlla cõmutatione vinum & lac. Quare appenditis argẽtũ nõ in panib9: & laborẽ vr̃m nõ in saturitate? Audite audientes me & comedite bonũ & delectabitur in crassitudie aĩa vr̃a. Inclinate aurẽ vestram & venite ad me: audite & viuet aĩa vr̃a: & feriã vobiscũ pactum sempiternũ: misericordias dauid fideles. Ecce testẽ populis dedi eum ducem ac preceptorem gentibus. Ecce gentẽ quã nesciebas vocabis: & gentes q̃ nõ cognouerunt te: ad te current propter dominũ deum tuũ & sanctum israel: quia glorificauit te. Querite dñm dum inueniri põt: inuocate eũ dum prope est. Derelinquat impi9 viã suã: & vir iniqu9 cogitatiões suas: & reuertatur ad dñm & miserebitur eius: & ad deũ nostrũ quoniam multus est ad ignoscendũ. Non enĩ cogitationes mee cogitationes vr̃e: neq3 vie vr̃e vie mee: dicit dñs. Quia sicut exaltantur celi a terra: sic exaltate sunt vie mee a viis vr̃is & cogitatiões mee a cogitationibus vestris. Et quõ descendit imber & nix de celo: & illuc vltra nõ reuertetur: sed inebriat terrã & infundit eã: & germinare eam facit: & dat semen serenti: & panẽ comedenti: sic erit verbũ meũ qđ egredietur de ore meo. Non reuertetur ad me vacuũ: sed faciet quecunq3 volui: & psperabitur in his ad que misi illud. Quia in leticia egrediemini: & i pacẽ ducemini. Montes & colles cantabunt coram vobis laudem: & omnia ligna regionis plaudẽt manu. Pro saliuncula ascendet abies: & pro vrtica crescet myrtus. Et erit dominus nominatus in signũ eternum qđ non auferetur. 56.

Ve q̃ sititis ite ad aquã: & quotquot
Οὐαὶ οἱ διψῶντες πορεύεσθε ἐφ᾽ ὕδωρ, καὶ ὅσοι
nõ habetis argẽtũ: euntes emite & comedite
μὴ ἔχετε ἀργύριον, βαδίσαντες ἀγοράσατε καὶ φάγετε
& ambulate: & emite absq3 argẽto & p̃cio vinũ
καὶ πορεύεσθε, καὶ ἀγοράσατε ἄνευ ἀργυρίου καὶ τιμῆς οἶνον
& adipẽ: q̃re emitis argẽto nõ in panib9: &
καὶ στέαρ, ἵνα τί τιμᾶσθε ἀργυρίου οὐκ ἐν ἄρτοις, καὶ τὸν
laborẽ vr̃m nõ in saturitatẽ: audite me & co
μόχθον ὑμῶν οὐκ εἰς πλησμονήν; ἀκούσατέ μου καὶ φά
medetis bona: & delectabit in bonis aĩa vr̃a: at
γεσθε ἀγαθά, καὶ ἐντρυφήσει ἐν ἀγαθοῖς ἡ ψυχὴ ὑμῶν, προσ
tẽdite auribus vr̃is: & sequimini vias
έχετε τοῖς ὠσὶν ὑμῶν, καὶ ἐπακολουθήσατε ταῖς ὁδοῖς
meas. audite me: & viuet in bonis aĩa vr̃a:
μου. εἰσακούσατέ μου, καὶ ζήσεται ἐν ἀγαθοῖς ἡ ψυχὴ ὑμῶν,
& disponã vobis testamẽtũ eternũ scã dauid fidelia
καὶ διαθήσομαι ὑμῖν διαθήκην αἰώνιον. τὰ ὅσια δαδ τὰ πιστά.
ecce testimoniũ gẽtib9: dedi eũ pricipẽ & pcipientẽ
ἰδοὺ μαρτύριον ἔθνεσιν, ἔδωκα αὐτὸν ἄρχοντα καὶ προσ
pientẽ gẽtib9. ecce gẽtes q̃ nõ sciũt te inuocabunt
στάσσοντα ἔθνεσιν. ἰδοὺ ἔθνη ἃ οὐκ οἴδασί σε ἐπικαλέσ
bunt te: & ppři q̃ nõ cognouerũt te: ad te
σονταί σε, καὶ λαοὶ οἳ οὐκ ἐπίστανταί σε, ἐπὶ σὲ
cõfugient: ppter dñm deũ tuũ & sctm̃
καταφεύξονται, ἕνεκεν κυρίου τοῦ θεοῦ σου καὶ τοῦ ἁγίου
israel: q2 glorificauit te. q̃rite dñm &
ἰσραήλ, ὅτι ἐδόξασέ σε. ζητήσατε τὸν κύριον καὶ
cũ inueneritis eũ inuocate. q̃n aũt appropiquerit
ἐν τῷ εὑρίσκειν αὐτὸν ἐπικαλέσασθε. ἡνίκα δ᾽ ἂν ἐγγίζῃ
vobis relinquat impius vias suas: & vir
ὑμῖν ἀπολειπέτω ὁ ἀσεβὴς τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ, καὶ ἀνὴρ
iniqu9 cogitatiões suas. & cõuertat ad dñm: &
ἄνομος τὰς βουλὰς αὐτοῦ, καὶ ἐπιστραφήτω πρὸς κύριον, καὶ
miam cõseq̃t. & ad deũ nr̃m: q2 multũ dimittet
ἐλεηθήσεται. καὶ πρὸς τὸν θεὸν ἡμῶν, ὅτι ἐπὶ πολὺ ἀφήσει
petã vr̃a. nõ enĩ sũt cogitatiões mee sicut cogitationes
τὰς ἁμαρτίας ὑμῶν. οὐ γάρ εἰσιν αἱ βουλαί μου ὥσπερ αἱ βου
vr̃e: neq3 sicut vie vr̃e vie mee: dicit dñs:
λαὶ ὑμῶν, οὐδ᾽ ὥσπερ αἱ ὁδοὶ ὑμῶν αἱ ὁδοί μου, λέγει κύριος,
sed sicut distat celũ a terra: sic distat
ἀλλ᾽ ὡς ἀπέχει ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τῆς γῆς, οὕτως ἀπέχει ἡ
via mea a viis vr̃is: & cogitatiões vr̃e a
ὁδός μου ἀπὸ τῶν ὁδῶν ὑμῶν, καὶ τὰ διανοήματα ὑμῶν ἀπὸ
cogitatiõe mea. sicut enĩ si descẽdat pluuia aut nix de
τῆς διανοίας μου. ὡς γὰρ ἂν καταβῇ ὁ ὑετὸς ἢ χιὼν ἐκ τοῦ
celo: & nõ reuertat donec inebriet terrã: &
οὐρανοῦ, καὶ οὐ μὴ ἀποστραφῇ ἕως ἂν μεθύσῃ τὴν γῆν, καὶ
generet & germinet & det semẽ seminãti
ἐκτέκῃ καὶ ἐκβλαστήσῃ καὶ δῷ σπέρμα τῷ σπείροντι
& panẽ ad comedẽdũ: sic erit verbũ meũ:
καὶ ἄρτον εἰς βρῶσιν, οὕτως ἔσται τὸ ῥῆμά μου,
q̃dcunq3 exierit de ore meo: nõ reuertet ad
ὃ ἂν ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ στόματός μου, οὐ μὴ ἀποστραφῇ πρὸς
me vacuũ donec cõpleat q̃cunq3 volui & pspe
με κενὸν ἕως ἂν συντελεσθῇ ὅσα ἠθέλησα καὶ εὐοδώ
rabo vias tuas & p̃cepta mea. in enĩ leticia
σω τὰς ὁδούς σου καὶ τὰ ἐντάλματά μου. ἐν γὰρ εὐφροσύ
egrediemini: & in gaudio deducemini. nã mõtes &
νῃ ἐξελεύσεσθε, καὶ ἐν χαρᾷ ἀχθήσεσθε. τὰ γὰρ ὄρη καὶ
colles exiliẽt expectãtes vos in gaudio &
οἱ βουνοὶ ἐξαλοῦνται προσδεχόμενοι ὑμᾶς ἐν χαρᾷ καὶ
oĩa ligna agri applaudẽt ramis
πάντα τὰ ξύλα τοῦ ἀγροῦ ἐπικροτήσει τοῖς κλάδοις.
& p stipite vili ascẽdet cyparissus: p aũt
καὶ ἀντὶ στοιβῆς ἀναβήσεται κυπάρισσος, ἀντὶ δὲ τῆς
conyza ascendet myrt9. & erit dñs in nomẽ
κονύζης ἀναβήσεται μυρσίνη. καὶ ἔσται κύριος εἰς ὄνομα
& in signũ sempiternũ & nõ deficiet.
καὶ εἰς σημεῖον αἰώνιον καὶ οὐκ ἐκλείψει. Ca.56.

A

Hec dicit dñs: custodite iudiciũ: & fa
Τάδε λέγει κύριος, φυλάσσεσθε κρίσιν, καὶ ποι
cite iusticiã. appropiquit salutare meũ vt veni
ήσατε δικαιοσύνην. ἤγγικε γὰρ τὸ σωτήριόν μου παραγίνε
at: & mia mea vt reueletur. beat9 vir
σθαι, καὶ τὸ ἔλεός μου ἀποκαλυφθῆναι. μακάριος ἀνὴρ
faciẽs hec: & hõ retinẽs ista: &
ὁ ποιῶν ταῦτα, καὶ ἄνθρωπος ὁ ἀντεχόμενος αὐτῶν, καὶ
custodiẽs sabbata nõ pfanare ea: & ser
φυλάσσων τὰ σάββατα μὴ βεβηλοῦν αὐτά, καὶ διατη
uãs man9 suas ne faciat iniqua. nõ dicat alie
ρῶν τὰς χεῖρας αὐτοῦ μὴ ποιεῖν ἄδικα. μὴ λεγέτω ὁ ἀλλο
nigena q̃ apposit9 est ad dñm dicẽs: separatiõe sepa
γενὴς ὁ προσκείμενος πρὸς κύριον λέγων, ἀφορισμῷ ἀφο
bit me vtiq3 dñs a ppło suo: & nõ dicat
ριεῖ με ἄρα κύριος ἀπὸ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, καὶ μὴ λεγέτω ὁ
eunuch9: q2 ego sum lignũ aridũ: q2 hec dicit do
εὐνοῦχος, ὅτι ἐγώ εἰμι ξύλον ξηρόν, ὅτι τάδε λέγει κύ

B

min9 eunuchis: q̃ custodierit sabbata
ριος τοῖς εὐνούχοις, ὅσοι ἂν φυλάξωνται τὰ σάββατά
mea: & elegerit q̃ ego volo: & tenuerint testa
μου, καὶ ἐκλέξωνται ἃ ἐγὼ θέλω, καὶ ἀντέχωνται τῆς δια
mẽtũ meũ: dabo eis in domo mea & in mu
θήκης μου, δώσω αὐτοῖς ἐν τῷ οἴκῳ μου καὶ ἐν τῷ τεί
ro meo locũ noĩatũ meliorẽ filiis & filiab9:
χει μου τόπον ὀνομαστὸν κρείττω υἱῶν καὶ θυγατέρων,
nomẽ sempiternũ dabo eis: & nõ deficiet &
ὄνομα αἰώνιον δώσω αὐτοῖς, καὶ οὐκ ἐκλείψει καὶ τοῖς
alienigenis additis dño seruire ei:
ἀλλογενέσι τοῖς προσκειμένοις κυρίῳ δουλεύειν αὐτῷ,

3.r.d.

& diligere nomẽ ei9 vt sint ei in seruos
καὶ ἀγαπᾶν τὸ ὄνομα αὐτοῦ τοῦ εἶναι αὐτῷ εἰς δούλους

C

& ãcillas: & oẽs custodiẽtes sab
καὶ δούλας, καὶ πάντας τοὺς φυλασσομένους τὰ σάβ
bata mea vt nõ violent ea: & tenẽtes testa
βατά μου μὴ βεβηλοῦν αὐτά, καὶ ἀντεχομένους τῆς δια
mẽtũ meũ: inducã illos in mõtẽ sctm̃ meũ:
θήκης μου εἰσάξω αὐτοὺς εἰς τὸ ὄρος τὸ ἅγιόν μου,

3.19.

& letificabo eos in domo orationis mee
καὶ εὐφρανῶ αὐτοὺς ἐν τῷ οἴκῳ τῆς προσευχῆς μου.
holocausta eoꝝ & victime eoꝝ e
τὰ ὁλοκαυτώματα αὐτῶν καὶ αἱ θυσίαι αὐτῶν ἔσον
rũt acceptabiles sup altare meũ. nã dom9 mea
ται δεκταὶ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριόν μου. ὁ γὰρ οἶκός μου οἶ
dom9 orõnis vocabit cũctis gẽtib9 dixit

Mat. 11.b. Marci 11.c. Luce. 19.g.

κος προσευχῆς κληθήσεται πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν εἶπεν
dñs dñs cõgregãs dispersos israel
κύριος κύριος ὁ συνάγων τοὺς διεσπαρμένους ἰσραήλ,
q2 cõgregabo ad eũ cõgregationẽ. oẽs bestie
ὅτι συνάξω ἐπ᾽ αὐτὸν συναγωγήν. πάντα τὰ θηρία τὰ

D

agrestes venite comedite oẽs bestie sylue
ἄγρια δεῦτε φάγετε πάντα τὰ θηρία τοῦ δρυμοῦ
videte q̃m excecati sũt oẽs nõ cognouerũt
ἴδετε ὅτι ἐκτετύφλωνται πάντες οὐκ ἔγνωσαν.
vniuersi canes muti nõ poterũt latrare: somnian
πάντες κύνες ἐνεοὶ οὐ δυνήσονται ὑλακτεῖν, ἐνυπνια
tes lectũ amãtes ad dormitãdũ: & canes ipudẽ
ζόμενοι κοίτην φιλοῦντες νυστάξαι, καὶ οἱ κύνες ἀναιδεῖς
tes aĩa nõ sciẽtes saturitatẽ: & sũt mali
τῇ ψυχῇ οὐκ εἰδότες πλησμονήν, καὶ εἰσὶ πονηροὶ
nõ sciẽtes itelligẽtiã oẽs vias suas secu
οὐκ εἰδότες σύνεσιν. πάντες ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν ἐξη
ti sunt vn9 q̃sq3 scđm suã auariciã si
κολούθησαν ἕκαστος κατὰ τὸ ἑαυτοῦ πλεονέκτημα ἀ
mul a sũmitate ei9 venite sumam9 vinũ & ine

Hiere. 6.c. 3.10.b

πὸ ἄκρου αὐτοῦ δεῦτε λάβωμεν οἶνον καὶ οἶνο
briemur ebrietate: & erit talis dies crastina
φλυγήσωμεν μέθην, καὶ ἔσται τοιαύτη ἡμέρα αὔριον
magna ãplius nimis.
μεγάλη μᾶλλον σφόδρα. Ca.57.

Hec dicit dominus. Custodite iudicium & facite iusticiam: quia iuxta est salus mea vt veniat & iusticia mea vt reueletur. Beat9 vir qui facit hoc: & filius hominis qui apphendet istud. Custodiens sabbatũ ne polluat illud: custodiẽs man9 suas: ne faciat oẽ malũ. Et non dicat filius aduene qui adheret domino: dicens. Separatione diuidet me dominus a populo suo. Et non dicat eunuchus: ecce ego lignum aridum. Quia hec dicit dominus eunuchis: qui custodierint sabbata mea: & elegerint que ego volui & tenuerint fedus meũ: dabo eis in domo mea & in muris meis locũ & nomẽ melius filiis & filiabus. Nomen sepiternũ dabo eis: quod nõ peribit. Et filios aduene qui adherẽt domino vt colant eum: et diligant nomen eius: vt sint ei in seruos: oẽm custodientẽ sabbatũ ne polluat illud: & tenẽtem fedus meũ: adducã eos in monte sanctũ meũ: & letificabo eos ĩ domo orõnis mee. Holocausta & victime eoꝝ placebũt mihi sup altari meo: qa domus mea dom9 orõnis vocabitur cũctis populis: ait domin9 deus qui cõgregat dispersos israel. Adhuc cõgregabo ad eũ cõgregatos ei9. Omes bestie agri venite ad deuorandũ vniuerse bestie saltus. Speculatores eius ceci omnes: nescierunt vniuersi canes muti non valentes latrare: videntes vana: dormientes & amantes somnia: & canes impudentissimi nescierunt saturitatem. Ipsi pastores ignorauerunt intelligentiam. Omnes in viã suã declinauerũt: vnusqsq3 ad auariciã suã: a summo vsq3 ad nouissimũ. Venite sumamus vinũ: & ipleamur ebrietate: & erit sicut hodie: sic & cras & multo amplius. 57.

Cap.lvi.

כה אמר יהוה שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבוא וצדקתי להגלות: אשרי אנוש יעשה זאת ובן אדם יחזיק בה שמר שבת מחללו ושמר ידו מעשות כל רע: ואל יאמר בן הנכר הנלוה אל יהוה לאמר הבדל יבדילני יהוה מעל עמו ואל יאמר הסריס הן אני עץ יבש: כי כה אמר יהוה לסריסים אשר ישמרו את שבתותי ובחרו באשר חפצתי ומחזיקים בבריתי: ונתתי להם בביתי ובחומתי יד ושם טוב מבנים ומבנות שם עולם אתן לו אשר לא יכרת: ובני הנכר הנלוים על יהוה לשרתו ולאהבה את שם יהוה להיות לו לעבדים כל שמר שבת מחללו ומחזיקים בבריתי: והביאותים אל הר קדשי ושמחתים בבית תפלתי עולתיהם וזבחיהם לרצון על מזבחי כי ביתי בית תפלה יקרא לכל העמים: נאם אדני יהוה מקבץ נדחי ישראל עוד אקבץ עליו לנקבציו: כל חיתו שדי אתיו לאכל כל חיתו ביער: צפו עורים כלם לא ידעו כלם כלבים אלמים לא יוכלו לנבח הזים שכבים אהבי לנום: והכלבים עזי נפש לא ידעו שבעה והמה רעים לא ידעו הבין כלם לדרכם פנו איש לבצעו מקצהו: אתיו אקחה יין ונסבאה שכר והיה כזה יום מחר גדול יתר מאד:

Cap. lvij.

הצדיק אבד ואין איש שם
על לב ואנשי חסד נאספים באין
מבין כי מפני הרעה נאסף
הצדיק: יבוא שלום ינוחו על
משכבותם הלך נכחו: ואתם קרבו
הנה בני עננה זרע מנאף ותזנה:
על מי תתענגו על מי תרחיבו
פה תאריכו לשון הלוא אתם
ילדי פשע זרע שקר: הנחמים
באלים תחת כל עץ רענן שחטי
הילדים בנחלים תחת סעפי
הסלעים: בחלקי נחל חלקך הם
הם גורלך גם להם שפכת נסך
העלית מנחה העל אלה אנחם:
על הר גבה ונשא שמת משכבך
גם שם עלית לזבח זבח: ואחר
הדלת והמזוזה שמת זכרונך
כי מאתי גלית ותעלי הרחבת
משכבך ותכרת לך מהם אהבת
משכבם יד חזית: ותשרי למלך
בשמן ותרבי רקחיך ותשלחי
ציריך עד מרחק ותשפילי עד
שאול: ברב דרכך יגעת לא אמרת
נואש חית ידך מצאת על כן לא
חלית: ואת מי דאגת ותיראי
כי תכזבי ואותי לא זכרת לא
שמת על לבך הלא אני מחשה
ומעלם ואותי לא תיראי: אני
אגיד צדקתך ואת מעשיך ולא
יועילוך: בזעקך יצילך קבוציך
ואת כלם ישא רוח יקח הבל
והחוסה בי ינחל ארץ ויירש הר
קדשי: ואמר סלו סלו פנו דרך
הרימו מכשול מדרך עמי: כי כה
אמר רם ונשא שכן עד וקדוש
שמו מרום וקדוש אשכון ואת

צדק שום · אסף בין · פנה רעע · בוא נוח · שכב · ענן נאף · זנה ענג · רחב ארך · לשון · חמם · אל · עלה נחם · שום שכב · עלה · זכר · גלה עלה · כרת · שכב חזה · שור רבה · רקח שלח · ציר שפל · שאל · יגע · אמר · נאש חיה · חלה ירא · כזב את · זכר · שום חשה · נגד עשה · יעל · זעק נצל · קבץ נשא · לקח חסה · נחל ירש · סלל פנה · רום כשל · רום קדש · רום שכן

Iuſtus perit: & non eſt qui recogitet in corde ſuo: & viri miſericordie colligūtur: qa nō eſt q intelligat. A facie eni malicie collectus eſt iuſtus. Veniat pax: requieſcat in cubili ſuo: q ambulauit in directiōe ſua. Vos aūt accedite huc filii auguratricis: ſemē adulteri & fornicarie. Sup quē luſiſtis? Sup quē dilataſtis os: & eiecistis linguam? Nunquid non vos filii ſceleſti: ſemen mendax? Qui conſolamini in dus ſubter oē lignū frondoſum immolātes paruulos in torrētibus ſubter eminentes petras. In partibus torrentis pars tua: hec eſt ſors tua. Et ipſis effudiſti libamen: obtuliſti ſacrificiū. Nūqd ſup his nō idignabor? Sup montē excelſum & ſublimē poſuiſti cubile tuū: & illuc aſcendiſti vt imolares hoſtias. Et poſt oſtium & retro poſtem poſuiſti memoriale tuū qa iuxta me diſcoopuiſti & ſuſcepiſti adulterū. Dilataſti cubile tuū: & pepigiſti cū eis fedus. Dilexiſti ſtratum eorum manu apta: & ornaſti te regi vnguento: & multiplicaſti pigmenta tua. Miſiſti legatos tuos procul & humiliata es vſq ad inferos. In multitudine vie tue laboraſti: nec dixiſti: quieſcā. Vitā manꝰ tue inueniſti. Propterea non rogaſti. Pro quo ſollicita timuiſti: quia mentita es: & mei non es recordata: neq cogitaſti in corde tuo: quia ego tacens & quaſi nō videns: & mei oblita es. Ego autē annunciabo iuſticiam tuam: & opera tua non pderūt tibi: cū clamaueris liberent te cōgregati tui. Et omnes eos auferet ventus: tollet aura. Qui aūt fiduciā hēt mei: hereditabit terrā & poſſidebit montē ſcīm meū: & dicā. Viā facite: pbete iter: declinate de ſemita: auferte offendicula de via ppli mei. Quia hec dicit excelſus & ſublimis hitās eternitatē: & ſcīm nomē eius in excelſo & in ſancto habitās: & cuꝫ

Uidete quomō iuſtus perijt: ꝛ nullꝰ vir ſuſcipit corde: ꝛ viri iuſti tolluntur: ꝛ nemo
Ἴδετε ὡς ὁ δίκαιος ἀπώλετο, καὶ οὐδεὶς ἀνὴρ ἐκ-δέχεται τῇ καρδίᾳ, καὶ ἄνδρες δίκαιοι αἴρονται, καὶ οὐδεὶς
cōſiderat. ab eni facie iniqtatis ablatꝰ ē iuſtus. erit
κατανοεῖ. ἀπὸ γὰρ προσώπου ἀδικίας ἦρται ὁ δίκαιος. ἔσται
in pace ſepultura eiꝰ: ablata ē de medio. vos aūt ac
ἐν εἰρήνῃ ἡ ταφὴ αὐτοῦ, ἦρται ἐκ μέσου. ὑμεῖς δὲ προσα-
cedite huc filij iniq́ ſemē adulterorꝫ ꝛ meretricis. in
γάγετε ὧδε υἱοὶ ἄνομοι σπέρμα μοιχῶν καὶ πόρνης. ἐν
quo inſultaſtis? ꝛ ſup quē apuiſtis os vr̃m?
τίνι ἐνετρυφήσατε; καὶ ἐπὶ τίνα ἠνοίξατε τὸ στόμα ὑμῶν;
ꝛ ſup quē eieciſtis linguā vr̃am? nōne vos
καὶ ἐπὶ τίνα ἐχαλάσατε τὴν γλῶσσαν ὑμῶν; οὐχ ὑμεῖς
eſtis filij pditiōis? ſemē vile? aduocantes
ἐστὲ τέκνα ἀπωλείας; σπέρμα ἄτιμον; οἱ παρακαλοῦντες
ad idola ſubter arbores frōdoſas: iugulātes filios
ἐπὶ τὰ εἴδωλα ὑπὸ δένδρα δασέα, σφάζοντες τὰ τέκνα
vr̃os in vallibꝰ? p mediū petrarꝫ. illa
αὐτῶν ἐν ταῖς φάραγξιν; ἀναμέσον τῶν πετρῶν. ἐκείνη
tua pars: hec tua ſors: ꝛ illis effudiſti libamina:
σου ἡ μερίς, οὗτός σου ὁ κλῆρος, κἀκείνοις ἐξέχεας σπονδάς,
ꝛ his obtuliſti hoſtias. ſup his nō
καὶ τούτοις ἀνήνεγκας θυσίας. ἐπὶ τούτοις οὐκ
iraſcar dicit dñs. ſup mōtē excelſum ꝛ ſublimē
ὀργισθήσομαι λέγει κύριος. ἐπ' ὄρος ὑψηλὸν καὶ μετέωρον
illic tuū cubile ꝛ illic aſcēdiſti vt imolares hoſtias
ἐκεῖ σου ἡ κοίτη καὶ ἐκεῖ ἀνεβίβασας θῦσαι θυσίας.
tuas: ꝛ poſt poſtes hoſtij tui poſuiſti memoriā tuā. putabas: qm̄ ſi receſſeris a me plus aliqd
σου, καὶ ὀπίσω τῶν σταθμῶν τῆς θύρας σου ἔθηκας μνημόσυνά σου. ἐλογίσθης, ὅτι ἐὰν ἀποστῇς ἀπ' ἐμοῦ πλεῖόν τι
hiturꝰ. dilexiſti dormiētes tecū: ꝛ multiplicaſti fornicatione tuā cū eis: ꝛ multos feciſti eos q̄ pcul a te; ꝛ miſiſti legatos
ἕξειν. ἠγάπησας τοὺς κοιμωμένους μετὰ σοῦ, καὶ ἐπλήθυνας τὴν πορνείαν σου μετ' αὐτῶν, καὶ πολλοὺς ἐποίησας τοὺς μακρὰν ἀπὸ σοῦ, καὶ ἀπέστειλας πρέσβεις
vltra terios tuos: ꝛ humiliata es vſq ad iferos multis itineribꝰ tuis. laboraſti ꝛ nō dixiſti deſinā:
ὑπὲρ τὰ ὅριά σου, καὶ ἐταπεινώθης ἕως ᾅδου ταῖς πολυοδίαις σου. ἐκοπίασας, καὶ οὐκ εἶπας παύσομαι,
cōfortata qꝛ feciſti hec: pp̄ter hoc nō rogaſti me tu: quē timēs pterrita es. ꝛ mētita es
ἐνισχύουσα ὅτι ἔπραξας ταῦτα, διὰ τοῦτο οὐ κατεδεήθης μου σύ, τίνα εὐλαβηθεῖσα ἐφοβήθης. καὶ ἐψεύσω
mihi: ꝛ nō recordata es mei: neq cepiſti me in mētē
με, καὶ οὐκ ἐμνήσθης μου, οὐδὲ ἔλαβές με εἰς τὴν διάνοιάν
te tua: neq in corde tuo. ꝛ ego te vidēs deſpicio: ꝛ me nō timuiſti: ꝛ ego ānūciabo iuſticiā tuā: ꝛ mala tua nō pderūt tibi: cū
σου, οὐδὲ εἰς τὴν καρδίαν σου. καὶ ἐγώ σε ἰδὼν παρορῶ, καὶ ἐμὲ οὐκ ἐφοβήθης, καὶ ἐγὼ ἀπαγγελῶ τὴν δικαιοσύνην σου, καὶ τὰ κακά σου οὐκ ὠφελήσουσί σοι, ὅταν
clamaueris eruāt te in tribulatiōe tua. illos
ἀναβοήσῃς ἐξελέσθωσάν σε ἐν τῇ θλίψει σου. τούτους
eni oēs vētꝰ tollet ꝛ auferet tēpeſtas. at
γὰρ πάντας ἄνεμος λήψεται καὶ ἀποίσει καταιγίς. οἱ δὲ
ſperātes in me: poſſidebūt terrā ꝛ hereditabūt
ἀντεχόμενοι ἐν ἐμοί, κτήσονται γῆν καὶ κληρονομήσουσι
mōtē ſctm̄ meū. ꝛ dicēt: mūdate a facie eiꝰ vias: ꝛ auferte offendicula de via
τὸ ὄρος τὸ ἅγιόν μου. καὶ ἐροῦσι, καθαρίσατε ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ ὁδούς, καὶ ἄρατε σκῶλα ἀπὸ τῆς ὁδοῦ
ppl̄i mei. hec dicit dñs excelſus q in excelſis habitat in eternū: ſanctꝰ in ſctis nomē illi: dñs excelſus in ſctis requieſcens: ꝛ
τοῦ λαοῦ μου. τάδε λέγει κύριος ὁ ὕψιστος ὁ ἐν ὑψηλοῖς κατοικῶν εἰς τὸν αἰῶνα, ἅγιος ἐν ἁγίοις ὄνομα αὐτῷ, κύριος ὕψιστος ἐν ἁγίοις ἀναπαυόμενος, καὶ

A · B · C · D

puſillanimis dās patientiā: ꝛ dās vitā
ὀλιγοψύχοις διδοὺς μακροθυμίαν, καὶ δοὺς ζωὴν τοῖς
cōtritis corde. nō in eternū vleiſcar vos: neq ſemp iraſcar vobis. ſpiritus eni a me egredietur: ꝛ flatū oēm ego feci.
συντετριμμένοις τὴν καρδίαν. οὐκ εἰς τὸν αἰῶνα ἐκδικήσω ὑμᾶς, οὐδὲ διαπαντὸς ὀργισθήσομαι ὑμῖν. πνεῦμα γὰρ παρ' ἐμοῦ ἐξελεύσεται, καὶ πνοὴν πᾶσαν ἐγὼ ἐποίησα.
ppt pctm̄ modicū qd triſtitia affeci eū: ꝛ pcuſſi eū. ꝛ auerti faciē meā ab eo:
διὰ ἁμαρτίαν βραχύ τι ἐλύπησα αὐτόν, καὶ ἐπάταξα αὐτόν. καὶ ἀπέστρεψα τὸ πρόσωπόν μου ἀπ' αὐτοῦ,
ꝛ cōtriſtatꝰ ē: ꝛ abijt triſtis in vijs ſuis.
καὶ ἐλυπήθη, καὶ ἐπορεύθη στυγνὸς ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ.
vias eiꝰ vidi: ꝛ ſanaui eū: ꝛ cōſolatꝰ ſum eū: ꝛ dedi ei cōſolationē verā
τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ ἑώρακα, καὶ ἰασάμην αὐτόν, καὶ παρεκάλεσα αὐτόν, καὶ ἔδωκα αὐτῷ παράκλησιν ἀληθινήν
pacē ſup pacē his q lōge ꝛ his q pp̄e ſūt. ꝛ dixit dñs: ſanabo eos: at iniq ſic fluctuabunt: ꝛ qeſcere nō poterūt. nō
εἰρήνην ἐπ' εἰρήνην τοῖς μακρὰν καὶ τοῖς ἐγγὺς οὖσιν. καὶ εἶπεν κύριος, ἰάσομαι αὐτούς, οἱ δὲ ἄδικοι οὕτως κλυδωνισθήσονται, καὶ ἀναπαύσασθαι οὐ δυνήσονται. οὐκ
ſ.48.d eſt gaudere ipijs dixit dñs deꝰ.
ἔστι χαίρειν τοῖς ἀσεβέσιν εἶπεν κύριος ὁ θεός. **Ca. 58.**

Clama in fortitudie ꝛ ne parcas q̄ſi tubā
Ἀναβόησον ἐν ἰσχύϊ καὶ μὴ φείσῃ ὡς σάλπιγγα
exalta vocē tuā: ꝛ ānūcia pplo meo
ὕψωσον τὴν φωνήν σου, καὶ ἀνάγγειλον τῷ λαῷ μου τὰ
pctā eorꝫ: ꝛ domui iacob iniqtates
ἁμαρτήματα αὐτῶν, καὶ τῷ οἴκῳ ἰακὼβ τὰς ἀνομίας
eorꝫ. me die de die querēt: ꝛ ſcire meas
αὐτῶν. ἐμὲ ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ζητήσουσι, καὶ γνῶναί μου
vias deſiderāt: q̄ſi pplꝯ iuſticiā faciēs:
τὰς ὁδοὺς ἐπιθυμοῦσιν, ὡς λαὸς δικαιοσύνην πεποιηκώς,
ꝛ iudiciū dei ſui nō dereliquēs. petūt me
καὶ κρίσιν θεοῦ αὐτοῦ μὴ ἐγκαταλελοιπώς. αἰτοῦσί με
nūc iudiciū iuſtū: ꝛ appp̄iquare deo cupiūt dicentes:
νῦν κρίσιν δικαίαν, καὶ ἐγγίζειν θεῷ ἐπιθυμοῦσι λέγοντες:
q̄re ieiunauimꝰ ꝛ nō vidiſti: humiliauimꝰ aīas nr̃as ꝛ nō cognouiſti. in eni die
τί ὅτι ἐνηστεύσαμεν καὶ οὐκ εἶδες, ἐταπεινώσαμεν τὰς ψυχὰς ἡμῶν καὶ οὐκ ἔγνως. ἐν γὰρ ταῖς ἡμέ-
bus ieiuniorꝫ vr̃orꝫ iuenitis volūtates vr̃as: ꝛ
ραις τῶν νηστειῶν ὑμῶν εὑρίσκετε τὰ θελήματα ὑμῶν, καὶ
oēs ſubiectos vr̃os affligitis in iudiciū ꝛ
πάντας τοὺς ὑποχειρίους ὑμῶν νύσσετε εἰς κρίσιν καὶ
pugnas: ieiunatis ꝛ pcutitis pugnis humilē. q̄re mihi ieiunatis ſicut hodie vt audiat in clamore
μάχας, νηστεύετε καὶ τύπτετε πυγμαῖς ταπεινόν. ἵνα-
τί μοι νηστεύετε ὡς σήμερον ἀκουσθῆναι ἐν κραυγῇ τὴν
vox vr̃a. nō hoc ieiuniū elegi: ꝛ diem humiliare hoīem aīam ſuā: neq ſi icuruaueris q̄ſi circulū collū tuū ꝛ cilicīū ꝛ cinerem ſubſtraueris. neq ſic vocabitis ieiuniū acceptabile:
φωνὴν ὑμῶν. οὐ ταύτην τὴν νηστείαν ἐξελεξάμην, καὶ ἡμέραν ταπεινοῦν ἄνθρωπον τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, οὐδ' ἂν κάμψῃς ὡς κρίκον τὸν τράχηλόν σου καὶ σάκκον καὶ σποδὸν ὑποστρώσῃ. οὐδ' οὕτως καλέσετε νηστείαν δεκτήν,
nō tale ego elegi ieiuniū: dicit dñs: ſed
οὐχὶ τοιαύτην ἐγὼ ἐξελεξάμην νηστείαν, λέγει κύριος, ἀλ-
ſolue oēm colligaturā iniqtatis diſſolue: obligatiōes
λὰ λῦε πάντα σύνδεσμον ἀδικίας, διάλυε στραγγαλιὰς
violētarꝫ cautionū: dimitte cōfractos in remiſſione: ꝛ oēm ſcripturā iniquā cōſcide. frāge
βιαίων συναλλαγμάτων, ἀπόστελλε τεθραυσμένους ἐν ἀφέσει, καὶ πᾶσαν συγγραφὴν ἄδικον διάσπα. διάθρυπτε
eſurienti panē tuū ꝛ pauperes ſine tecto induc
πεινῶντι τὸν ἄρτον σου καὶ πτωχοὺς ἀστέγους εἰσάγαγε
in domū tuā. ſi videris nudū
εἰς τὸν οἶκόν σου. ἐὰν ἴδῃς γυμνὸν

contrito & humili ſpiritu: vt viuificet ſpiritū humiliū & viuificet cor contritorum. Non eni in ſempiternū litigabo: neq vſq ad finem iraſcar: qa ſpiritus a facie mea egredietur: & flatus ego faciā. Propter iniqtatē auaricie eiꝰ iratus ſum: & pcuſſi eū. Abſcondi & indignatus ſum. Et abiit vagus in via cordis ſui. Vias eius vidi & ſanaui eum: & reduxi eum & reddidi cōſolationes ipſi & lugētibus eius. Creaui fructū labiorum pacem: pacē ei qui longe eſt: & qui prope dixit dominus & ſanaui eum. Impii autē quaſi mare feruens quod quieſcere nō poteſt: & redundant fluctus eius in conculcationē & lutum. Non eſt pax impiis: dicit deus meus.

58.

Clama ne ceſſes: quaſi tuba exalta vocē tuā: & annūcia pplo meo ſcelera eorū: & domui iacob pctā eorū. Me etenim de die in diē querūt & ſcire vias meas volūt quaſi gēs que iuſticiam fecerit & que iudicium dei ſui non dereliqrit. Rogant me iudicia iuſticie: & appropinquare deo volūt. Quare ieiunauimꝰ & nō aſpexiſti: humiliauimꝰ aīas nr̃as & neſciſti. Ecce in die ieiunii veſtri inuenitur volūtas vr̃a & oēs debitores vr̃os repetitis. Ecce ad lites & ad cōtentiōes ieiunatis: & percutitis pugno impie. Nolite ieiunare ſicut vſq ad hāc diē vt audiatur in excelſo clamor veſter. Nunqd tale eſt ieiuniū qd elegi per diē affligere hominē animā ſuā. Nūqd contorqre quaſi circulū caput ſuū: & ſaccū & cinerem ſternere? Nunqd iſtud vocabis ieiuniū: & diē acceptabilē dño? Nōne hoc eſt magis ieiuniū qd elegi. Diſſolue colligatiōes ipietatis: ſolue faſciculos deprimētes. Dimitte eos q cōfracti ſunt liberos: & oē onus dirūpe. Frange eſurienti panē tuū: & egenos vagoſq induc in domum tuam. Cum videris nudum

דכא ושפל רוח להחיות רוח
שפלים ולהחיות לב נדכאים: כי
לא לעולם אריב ולא לנצח
אקצוף כי רוח מלפני יעטוף
ונשמות אני עשיתי: בעון בצעו
קצפתי ואכהו הסתר ואקצף
וילך שובב בדרך לבו: דרכיו
ראיתי וארפאהו ואנחהו ואשלם
נחמים לו ולאבליו: בורא ניב
שפתים שלום שלום לרחוק
ולקרוב אמר יהוה ורפאתיו:
והרשעים כים נגרש כי השקט
לא יוכל ויגרשו מימיו רפש
וטיט: אין שלום אמר אלהי
לרשעים:

Cap. lviij.

קרא בגרון אל תחשך כשופר
הרם קולך והגד לעמי פשעם
ולבית יעקב חטאתם: ואותי יום יום
ידרשון ודעת דרכי יחפצון כגוי
אשר צדקה עשה ומשפט אלהיו
לא עזב ישאלוני משפטי צדק
קרבת אלהים יחפצון: למה צמנו
ולא ראית ענינו נפשנו ולא תדע
הן ביום צמכם תמצאו חפץ וכל
עצביכם תנגשו: הן לריב ומצה
תצומו ולהכות באגרף רשע לא
תצומו כיום להשמיע במרום
קולכם: הכזה יהיה צום אבחרהו יום
ענות אדם נפשו הלכף כאגמן
ראשו ושק ואפר יציע הלזה תקרא
צום ויום רצון ליהוה: הלוא זה
צום אבחרהו פתח חרצבות רשע
התר אגדות מוטה ושלח רצוצים
חפשים וכל מוטה תנתקו: הלוא
פרס לרעב לחמך ועניים
מרודים תביא בית כי תראה ערם

חיה · דכא · עלם ריב · קצף פנה · עטף עשה · בצע · נכה סתר · קצף שוב · ראה רפא · נחה שלם · נחם אבל · נוב שפה · שלם רחק · קרב גרש · שקט יכל · גרש · גרן חשך · שפר רום · נגד את · דרש ידע · חפץ · שפט · שאל · צום · ראה ענה · ידע צום · מצא · נגש ריב · נכה ארף · שמע רום · היה בחר · ענה כפף · יצע קרא · רצה · נתר רצץ · נתק · ענה · פרד בוא · ראה

A · B · C

וְכִסִּיתוֹ וּמִבְּשָׂרְךָ לֹא תִתְעַלָּם׃ כסה עלם
אָז יִבָּקַע כַּשַּׁחַר אוֹרֶךָ וַאֲרֻכָתְךָ בקע
מְהֵרָה תִצְמָח וְהָלַךְ לְפָנֶיךָ צִדְקֶךָ צמח פנה
כְּבוֹד יְהוָה יַאַסְפֶךָ׃ אָז תִּקְרָא כבד אסף
וַיהוָה יַעֲנֶה תְּשַׁוַּע וְיֹאמַר הִנֵּנִי קרא ענה
אִם תָּסִיר מִתּוֹכְךָ מוֹטָה שְׁלַח שוע אמר
אֶצְבַּע וְדַבֶּר אָוֶן׃ וְתָפֵק לָרָעֵב סור
נַפְשֶׁךָ וְנֶפֶשׁ נַעֲנָה תַּשְׂבִּיעַ וְזָרַח צבע פוק
בַּחֹשֶׁךְ אוֹרֶךָ וַאֲפֵלָתְךָ כַּצָּהֳרָיִם׃ ענה שבע
וְנָחֲךָ יְהוָה תָּמִיד וְהִשְׂבִּיעַ נחה תמד
בְּצַחְצָחוֹת נַפְשֶׁךָ וְעַצְמֹתֶיךָ יַחֲלִיץ צחח
וְהָיִיתָ כְּגַן רָוֶה וּכְמוֹצָא מַיִם חלץ היה
אֲשֶׁר לֹא יְכַזְּבוּ מֵימָיו׃ וּבָנוּ צאה כזב
מִמְּךָ חָרְבוֹת עוֹלָם מוֹסְדֵי דוֹר מי בנה
וָדוֹר תְּקוֹמֵם וְקֹרָא לְךָ גֹּדֵר חרב עלם
פֶּרֶץ מְשׁוֹבֵב נְתִיבוֹת לָשָׁבֶת׃ אִם יסד קום
תָּשִׁיב מִשַּׁבָּת רַגְלֶךָ עֲשׂוֹת חֲפָצֶיךָ שוב נתב
בְּיוֹם קָדְשִׁי וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג ישב שוב
לִקְדוֹשׁ יְהוָה מְכֻבָּד וְכִבַּדְתּוֹ עשה
מֵעֲשׂוֹת דְּרָכֶיךָ מִמְּצוֹא חֶפְצְךָ קדש כבד
וְדַבֵּר דָּבָר׃ אָז תִּתְעַנַּג עַל יְהוָה מצא
וְהִרְכַּבְתִּיךָ עַל בָּמוֹתֵי אָרֶץ ענג
וְהַאֲכַלְתִּיךָ נַחֲלַת יַעֲקֹב אָבִיךָ כִּי פִּי רכב במה
יְהוָה דִּבֵּר׃ אכל פה

Cap.lix. הֵן לֹא

קָצְרָה יַד יְהוָה מֵהוֹשִׁיעַ וְלֹא כָבְדָה ישע
אָזְנוֹ מִשְּׁמוֹעַ׃ כִּי אִם עֲוֹנֹתֵיכֶם שמע
הָיוּ מַבְדִּלִים בֵּינֵכֶם לְבֵין אֱלֹהֵיכֶם היה בדל
וְחַטֹּאותֵיכֶם הִסְתִּירוּ פָנִים מִכֶּם סתר פנה
מִשְּׁמוֹעַ׃ כִּי כַפֵּיכֶם נְגֹאֲלוּ בַדָּם כפף גאל
וְאֶצְבְּעוֹתֵיכֶם בֶּעָוֹן שִׂפְתוֹתֵיכֶם צבע שפה
דִּבְּרוּ שֶׁקֶר לְשׁוֹנְכֶם עַוְלָה תֶהְגֶּה׃ לשן הגה
אֵין קֹרֵא בְצֶדֶק וְאֵין נִשְׁפָּט שפט
בֶּאֱמוּנָה בָּטוֹחַ עַל תֹּהוּ וְדַבֶּר שָׁוְא אמן בטח
הָרוֹ עָמָל וְהוֹלֵיד אָוֶן׃ בֵּיצֵי תהה הרה
צִפְעוֹנִי בִּקֵּעוּ וְקוּרֵי עַכָּבִישׁ יֶאֱרֹגוּ ילד
הָאֹכֵל מִבֵּיצֵיהֶם יָמוּת וְהַזּוּרֶה ארג מות זרה

ᵗoperi eum:ᵘ& carnem tuamˣneʸdeſpexeris. ᶻTuncᵃ erūpetᵇ q̄ſi maneᶜlumen tuū ᵈ& ſanitas tua ᵉcitiᶠorietur. ᵍEt antebit ʰfaciem tuā ⁱiuſticia tua & ᵏgloria ˡdomini ᵐcolliget te. ⁿTuncᵒinuocabis: ᵖ& dn̄sᑫexaudiet: ʳclamabisˢ & dicetᵗ ecce adſum. ᵘSi ˣabſtulerisʸ de medio tuiᶻcathenā: & deſierisᵃex tēdereᵇdigitū: ᶜ& loqui qđ ᵈnō pdeſt. ᵉCū effuderis ᶠeſuriēti ᵍanimā tuā: ʰ& animam ⁱafflictā ᵏrepleueris: ˡorietur ᵐin tenebris ⁿ lux tua: ᵒ& tenebre tue erunt ᵖſicut meridies ᑫEt requiē tibi dabitʳ dn̄sˢſemp: ᵗ & īplebit ᵘſplēdoribus ˣaīam tuā: ʸ& oſſa tuaᶻ liberabit. ᵃEt erisᵇq̄ſi hortusᶜirriguus: ᵈ& ſicut fonsᵉ aquarū ᶠcuiᵍ nōʰdeficient ⁱaque. ᵏEt edificabuntur ˡin te ᵐdeſerta ⁿ ſeculorum ᵒfundamenta ᵖ gn̄ationis ᑫ& generatiōisʳſuſcitabis. ˢEt vocaberisᵘ edificator ˣſepius: ʸauertēsᶻſemitas ᵃin quietem. ᵇSi ᶜauerterisᵈa ſabbatoᵉ pedem tuū ᶠfacere ᵍvolūtatē tuāʰin dieⁱſctō meo: ᵏ& vocaverisˡſabbatū ᵐdelicatū & ⁿſanctū ᵒdomini ᵖglorioſum: ᑫ & glorificaueris eū ʳdum nō facis ˢvias tuas: &ᵗ nō inuenitur ᵘvolūtas tuaˣvt loq̄risʸ ſmonē ᶻtūc ᵃdelectaberis ᵇſuperᶜ dn̄o: ᵈ& ſuſtollam teᵉſuperᶠaltitudines ᵍterre: ʰ& cibabo te ⁱ hereditate ᵏiacobˡpatris tui. ⁿ Os ᵐei ᵒdn̄i ᵖ locutū eſt. 59.

ECceᵇ non ᶜeſt abbreuiataᵈmanusᵉdn̄iᶠvt ſaluare neq̄at: ᵍneqʰaggrauata ē ⁱauris eiusᵏvt nō exaudiat: ˡ ſed ⁿiniq̄tates vr̄eᵖ diuiſerunt ᑫinter vosʳ &ˢ deū veſtrū: ᵗ& peccata vr̄aᵘ abſconderunt ˣfaciem eiusʸa vobis ᶻne exaudiret. ᵇ Manusᵃei ᵇvr̄eᶜpollute sunt ᵈ ſanguine: ᵉ& digiti veſtriᶠ iniquitate. ᵍLabia veſtra ʰlocuta ſuntⁱmendaciū: & ᵏlīgua vr̄aˡiniq̄tatē ᵐfatur. ⁿNon eſtᵒqui inuocet ᵖiuſticiā: ᑫneq eſtʳ qui iudicet ˢvere: ſedᵗcōfidūt ᵘin ˣnihili: ʸ& loquūturᶻvanitates. ᵃConceperuntᵇlaborēᶜ& peperunt ᵈiniq̄tatē. ᵉOua ᶠaſpidūᵍruperūt: ʰ& telas ⁱaraneeᵏtexuerunt. ˡQui comederitᵐ de ouis eorū ⁿmorietur: ᵒ Et qđ cōfotū

operi: et a domesticis seminis tui ne
περιβαλε, καὶ ἀπὸ τῶν οἰκείων τοῦ σπέρματός σου οὐχ
despexeris. tunc erumpet matutinū lumē tuū: et
ὑπερόψῃ. τότε ῥαγήσεται πρώϊμον τὸ φῶς σου, καὶ
sanitates tue cito orient. et preibit an
τὰ ἰάματά σου ταχὺ ἀνατελεῖ. καὶ προπορεύσεται ἔμ
te te iusticia tua et gloria dei circūda
προσθέν σου ἡ δικαιοσύνη σου, καὶ ἡ δόξα τοῦ θεοῦ περιστε
bit te. tūc clamabis: et deus exaudiet te: adhuc lo
λεῖ σε. τότε βοήσῃ, καὶ ὁ θεὸς εἰσακούσεταί σου, ἔτι λα
quēte te dicet: ecce adsum. si abstuleris a te
λοῦντός σου ἐρεῖ, ἰδοὺ πάρειμι. ἐὰν ἀφέλῃς ἀπὸ σοῦ
colligationē et ordinationē et verbū murmurationis: et
σύνδεσμον καὶ χειροτονίαν καὶ ῥῆμα γογγυσμοῦ, καὶ
dederis esurienti panē ex aīa tua: et aīam humilia
δῷς πεινῶντι τὸν ἄρτον ἐκ ψυχῆς σου, καὶ ψυχὴν τεταπει
tā saturaueris: tūc orietur in tenebris lumē
νωμένην ἐμπλήσῃς, τότε ἀνατελεῖ ἐν σκότει τὸ φῶς
tuū: et tenebre tue sicut meridies: et erit deus
σου, καὶ τὸ σκότος σου ὡς μεσημβρία, καὶ ἔσται ὁ θεός
tu⁹ tecū semp. et implebit sicut
σου μετὰ σοῦ διαπαντός. καὶ ἐμπλησθήσῃ καθάπερ
desiderat aīa tua: et ossa tua pinguescēt.
ἐπιθυμεῖ ἡ ψυχή σου, καὶ τὰ ὀστᾶ σου πιανθήσεται.
et erit sicut hortus irrigu⁹: et sicut fons: quē nō dese
καὶ ἔσται ὡς κῆπος μεθύων. καὶ ὡς πηγή, ἣν μὴ ἐξέλι
ruit aqua et edificabunt tibi deserta secula
πεν ὕδωρ καὶ οἰκοδομηθήσονταί σοι αἱ ἔρημοι αἰώνιοι,
et erūt fūdamēta tua sēpitna i gñatiōib⁹ gñatiōnū: et voca
καὶ ἔσται τὰ θεμέλιά σου αἰώνια γενεῶν γενεαῖς. καὶ κλη
beris edificator maceriaꝝ: et lapides q in me
θήσῃ οἰκοδόμος φραγμῶν, καὶ τοὺς λίβους τοὺς ἀναμέ
dio semitas desceris facies. si auerteris pedē
σον τῶν τρίβων παύσεις. ἐὰν ἀποστρέψῃς τὸν πόδα
tuū a sabbatis vt nō facias volūtates
σου ἀπὸ τῶν σαββάτων τοῦ μὴ ποιεῖν τὰ θελήματά
tuas in die scā: et vocabis sabbata deli
σου ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἁγίᾳ, καὶ καλέσεις τὰ σάββατα τρυ
cata scā deo tuo: nō tolles pedē tuū ad o
φερὰ ἅγια τῷ θεῷ σου, οὐκ ἀρεῖς τὸν πόδα σου ἐπ' ἔρ
pus: neqꝫ loqris verbū in ira de ore tuo:
γω, οὐδὲ λαλήσεις λόγον ἐν ὀργῇ ἐκ τοῦ στόματός σου,
et eris cōfidens sup dñm: et eleuabit te sup
καὶ ἔσῃ πεποιθὼς ἐπὶ κύριον, καὶ ἀναβιβάσει σε ἐπὶ τὰ
bona terre: et cibabit te hereditate iacob
ἀγαθὰ τῆς γῆς, καὶ ψωμιεῖ σε τὴν κληρονομίαν ἰακὼβ
pris tui. nā os dñi locutū hec.
τοῦ πατρός σου. τὸ γὰρ στόμα τοῦ κυρίου ἐλάλησε ταῦτα.

Nunquid nō pōt man⁹ dñi saluos facere: aut aggra
Μὴ οὐκ ἰσχύει ἡ χεὶρ κυρίου τοῦ σῶσαι, ἢ ἐβάρυ
nata ē auris ei⁹ et nō exaudiat? sed pctā
νε τὸ οὖς αὐτοῦ μὴ εἰσακοῦσαι; ἀλλὰ τὰ ἁμαρτήματα
vfa separāt inter vos et deū: ppter pecca
ὑμῶν διϊστῶσιν ἀναμέσον ὑμῶν καὶ τοῦ θεοῦ, καὶ διὰ τὰς ἁμαρ
ta vfa auertit faciē suā a vobis: vt nō
τίας ὑμῶν ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀφ' ὑμῶν, τοῦ μὴ
misereat. nā man⁹ vfe pollute sanguine: et
ἐλεῆσαι. αἱ γὰρ χεῖρες ὑμῶν μεμολυσμέναι αἵματι, καὶ
digiti vfi pctis: at labia vfa loquuta
οἱ δάκτυλοι ὑμῶν ἁμαρτίαις, τὰ δὲ χείλη ὑμῶν ἐλάλη
sūt iniqtatē: et lingua vfa iniustitia meditabat. nullꝰ
σαν ἀνομίαν, καὶ ἡ γλῶσσα ὑμῶν ἀδικίαν μελετᾷ. οὐδεὶς
loquit iusta: neqꝫ est iudiciū verū. cōfidūt in
λαλεῖ δίκαια, οὐδὲ ἔστιν κρίσις ἀληθινή. πεποίθασιν ἐπὶ
vanis et loquūt vana: qꝛ parturiūt dolorē et gene
ματαίοις καὶ λαλοῦσι κενά, ὅτι κύουσι πόνον καὶ τίκτου
rāt iniqtatē. oua aspidū fregerūt et telā aranee te
σιν ἀνομίαν. ᾠὰ ἀσπίδων ἔρρηξαν καὶ ἱστὸν ἀράχνης ὑφαί
xunt. et q voluerit de ouis eoꝝ comedere: frangēs
νουσιν. καὶ ὁ μέλλων τῶν ᾠῶν αὐτῶν φαγεῖν, συντρίψας

ꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏ

Margin: D; C.59.; A; 3.50.a.; Mat.11.; 3.i.d.; Job.15.d.

vētilatū: repperit in ipso regulū. tela eoꝝ nō
οὔριον, εὗρεν καὶ ἐν αὐτῷ βασιλίσκον. ὁ ἱστὸς αὐτῶν οὐκ
erit in vestimētū: neqꝫ operient ab operi
ἔσται εἰς ἱμάτιον, οὐδὲ μὴ περιβάλωνται ἀπὸ τῶν ἔρ
bus suis. nā opa eoꝝ opa iniqtatis: at pe
γων αὐτῶν. τὰ γὰρ ἔργα αὐτῶν ἔργα ἀνομίας, οἱ δὲ πό
des eoꝝ ad maliciā currūt velocces ad effūdēdū
δες αὐτῶν ἐπὶ πονηρίαν τρέχουσι ταχινοὶ ἐκχέαι
sanguinē: et cogitatiōes eoꝝ cogitatiōes stultoꝝ.
αἷμα, καὶ οἱ διαλογισμοὶ αὐτῶν διαλογισμοὶ ἀφρόνων.
cōtritio et miseria in viis eoꝝ: et
σύντριμμα καὶ ταλαιπωρία ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν, καὶ
viā pacis nō cognouerūt: et nō est iudiciū in
ὁδὸν εἰρήνης οὐκ οἴδασι, καὶ οὐκ ἔστι κρίσις ἐν ταῖς
viis eoꝝ. nā semite eoꝝ puerse: q̄s tran
ὁδοῖς αὐτῶν. αἱ γὰρ τρίβοι αὐτῶν διεστραμμέναι, ἃς διοδεύ
seūt et nesciūt pacē. ppterhoc recessit iudi
ουσι, καὶ οὐκ οἴδασιν εἰρήνην. διὰ τοῦτο ἀπέστη ἡ κρί
ciū ab eis: et nō apphēdit eos iusticia.
σις ἀπ' αὐτῶν, καὶ οὐ μὴ καταλάβῃ αὐτοὺς δικαιοσύνη.
expectantib⁹ illis lucē facta est eis tenebra: susti
ὑπομεινάντων αὐτῶν φῶς ἐγένετο αὐτοῖς σκότος, μεί
nētes lucē in tenebris ābulauerūt. palpa
ναντες αὐγὴν ἐν σκότει περιεπάτησαν. ψηλαφήσου
būt sicut ceci parietē: et q̄si nō existēs oculis
σιν ὡς τυφλοὶ τοῖχον, καὶ ὡς οὐχ ὑπαρχόντων ὀφθαλμῶν
attrectabūt. cadēt in meridie: q̄si in nocte media
ψηλαφήσουσι. πεσοῦνται ἐν μεσημβρίᾳ, ὡς ἐν μεσονυκτίῳ
q̄si morientes gemēt. q̄si vrsus et q̄si colūba parit
ὡς ἀποθνήσκοντες στενάξουσιν, ὡς ἄρκος καὶ ὡς περιστερὰ ἅμα
ābulabūt. expectauim⁹ iudiciū et nō erit salus. longe
πορεύσονται. ἀνεμείναμεν κρίσιν, καὶ οὐκ ἔστι σωτηρία, μακρὰν
recessit a nobis: multa enī vfa iniqtas i cōspectu tuo:
ἀφέστηκεν ἀφ' ἡμῶν. πολλὴ γὰρ ἡμῶν ἡ ἀνομία ἐναντίον σου,
et pctā nfa restiterūt nobis. nā iniqtates
καὶ αἱ ἁμαρτίαι ἡμῶν ἀντέστησαν ἡμῖν. αἱ γὰρ ἀνομίαι
nfe in nobis: et iniusticias nfas cognouim⁹. impie
ἡμῶν ἐν ἡμῖν, καὶ τὰ ἀδικήματα ἡμῶν ἔγνωμεν. ἠσεβή
egim⁹ et mētiti sum⁹ et recessim⁹ a deo no
σαμεν καὶ ἐψευσάμεθα καὶ ἀπέστημεν ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἡ
stro: loquuti sum⁹ iniqua: et inobediētes fuim⁹: cepim⁹:
μῶν, ἐλαλήσαμεν ἄδικα, καὶ ἠπειθήσαμεν, ἐκύομεν,
et meditati sum⁹ de corde nfo verba iniqua:
καὶ ἐμελετήσαμεν ἀπὸ καρδίας ἡμῶν λόγους ἀδίκους,
et recessim⁹ a iudicio: et iusticia lōge
καὶ ἀπεστήσαμεν ὀπίσω τὴν κρίσιν, καὶ ἡ δικαιοσύνη μακρὰν
stetit: qꝛ cōsumpta ē in viis eoꝝ veri
ἀφέστηκεν, ὅτι κατηναλώθη ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν ἡ ἀλή
tas: et p rectū iter nō potuerūt trāsire. et veritas
θεια, καὶ δι' εὐθείας οὐκ ἠδύναντο διελθεῖν. καὶ ἡ ἀλήθεια
sublata ē: et trāstulerūt mentē suā vt intelligerēt.
ἦρται, καὶ μετέστησαν τὴν διάνοιαν αὐτῶν τοῦ συνιέναι.
et vidit dñs: et nō placuit ei: qm̄ nō erat iudiciū.
καὶ εἶδε κύριος, καὶ οὐκ ἤρεσεν αὐτῷ, ὅτι οὐκ ἦν κρίσις.
et vidit: et nō erat vir: et cōsiderauit et nō erat
καὶ εἶδεν, καὶ οὐκ ἦν ἀνήρ, καὶ κατενόησε καὶ οὐκ ἦν
defensor: et vltus est eos brachio suo:
ὁ ἀντιληψόμενος, καὶ ἠμύνατο αὐτοὺς τῷ βραχίονι αὐτοῦ,
et mia sustētauit. et indut⁹ est iusti
καὶ τῇ ἐλεημοσύνῃ ἐστηρίξατο. καὶ ἐνεδύσατο δικαιο
ciā q̄si loricā: et circūposuit galeā salu
σύνην ὡς θώρακα, καὶ περιέθετο περικεφαλαίαν σω
tis in capite: et circūdat⁹ est vestimēto vi
τηρίου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, καὶ περιεβάλετο ἱμάτιον ἐκ
dicte: et pallio q̄si redditur⁹ retri
δικήσεως, καὶ τὸ περιβόλαιον ὡς ἀνταποδώσων ἀντα
butionē opprobriū aduersariis. et time
πόδοσιν ὄνειδος τοῖς ὑπεναντίοις. καὶ φοβηθήσον
būt q ab occidēte nomē
ται οἱ ἀπὸ δυσμῶν τὸ ὄνομα

ꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏ

Margin: B; Pro. i.d.; C; D; Ephe.6. i.Tess. 5.b.

ᵖerumpet inᑫ regulum. ʳTele corumˢnon ᵗerunt ᵘin veſtimentum: ˣ neq ʸoperienturᶻoperib⁹ ſuis. ᵃOpera eorūᵇoperaᶜ inutilia: ᵈ& opusᵉ iniquitatis ᶠin manibus eorū. ᵍPedes eorumʰad malū ⁱ currunt ᵏ& feſtināt ˡvt effundat ᵐſāguinē ⁿ inocentē. ᵒCogitationes eorū ᵖ cogitatiōes ᑫinutiles. ʳ Vaſtitasˢ & cōtritioᵗin viis eorū. ᵘViam ˣpacisʸneſcierūt: ᶻ& nō eſt ᵃiudiciūᵇin greſſib⁹ eorū. ᶜSemite eorū ᵈ incuruate ſuntᵉeis: ᶠomnisᵍqui calcatʰin eis ⁱ ignorat ᵏ pacē. ˡPropter hoc ᵐ elongatū eſtⁿiudiciūᵒa nobis: ᵖ & nō ᑫapprehēdet nos ʳiuſticia. ˢExpectauimusᵗlucem ᵘ& ecce ˣtenebre: ʸſplendorem: &ᶻin tenebris ᵃambulauimus. ᵇ Palpauimusᶜſicut ceciᵈparietē: ᵉ& q̄ſi abſqᶠoculisᵍattrectauimus. ʰImpegim⁹ⁱmeridieᵏq̄ſi in tenebris: ˡin caliginoſisᵐq̄ſi mortui. ⁿRugiem⁹ᵒq̄ſi vrſiᵖoēs: ᑫ & q̄ſi colūbeʳ meditātes ˢgememus. ᵗ Expectauim⁹ᵘ iudicium: ˣ& nō eſt: ʸſalutē: & ᶻelōgata eſtᵃa nobis. ᵇMultiplicate ſuntᶜenīᵈiniq̄tates nr̄eᵉcorā teᶠ& pc̄ta nr̄a ᵍrn̄derunt ʰ nobis. ⁱ Quia ᵏſcelera nr̄aˡnobiſcumᵐ& iniq̄tates nr̄asⁿ cognouimus: ᵒpeccareᵖ & mentiri ᑫcōtra dn̄m: ʳ & auerſi ſumusˢne irem⁹ᵗpoſt tergū ᵘdei nr̄i vtˣloq̄remurʸcalūniāᶻ& trāſgreſſionē. ᵃCōcepim⁹ᵇ& locuti ſum⁹ᶜde cordeᵈverbaᵉmēdacii: ᶠ & cōuerſum ēᵍretrorſū ʰiudiciū: ⁱ& iuſticiaᵏlōgeˡſtetit. ᵐQuiaⁿcorruitᵒin plateaᵖveritas: ᑫ& eq̄tasʳnon ˢpotuitᵗingredi. ᵘ Et facta eſtˣveritas inʸ obliuione: ᶻ& q receſſitᵃa malo: ᵇ p̄de patuit. ᶜ Et vidit ᵈ dn̄s: ᵉ& malū apparuit ᶠ in oculis ei⁹ᵍq̄aʰnō eſtⁱiudiciū. ᵏ Et viditˡquiaᵐnon eſtⁿvir: ᵒ& aporiat⁹ eſt: ᵖ q̄aᑫ nō eſtʳq occurrat. ˢEt ſaluauitᵗſibi ᵘbrachiū ſuū: ˣ& iuſticia ei⁹ ʸipſaᶻcōfirmauit eū. ᵃ Indut⁹ eſtᵇiuſticiaᶜvt lorica: ᵈ& galeaᵉſalutis ᶠ in capite eius. ᵍ Indut⁹ ē ʰ veſtimētis ⁱvltiōis: ᵏ& opt⁹ ēˡ q̄ſi palliowzeli: ⁿſicut adᵒvindictā ᵖq̄ſi adᑫ retributionēʳindignatōisˢhoſtib⁹ ſuis: &ᵗviciſſitudinēᵘinimicis ſuis. ˣin ſulisʸvicēᶻreddet. ᵃEt timebūt q̄ᵇab occidēteᶜnomē

וּמֵאֶפְעֶה קוֹרֵיהֶם לֹא יִהְיוּ בקע פזה
לְבֶגֶד וְלֹא יִתְכַּסּוּ בְּמַעֲשֵׂיהֶם היה כסה
מַעֲשֵׂיהֶם מַעֲשֵׂי אָוֶן וּפֹעַל חָמָס עשה
בְּכַפֵּיהֶם׃ רַגְלֵיהֶם לָרַע יָרֻצוּ רוץ
וִימַהֲרוּ לִשְׁפֹּךְ דָּם נָקִי מַחְשְׁבוֹתֵיהֶם מהר חשב
מַחְשְׁבוֹת אָוֶן שֹׁד וָשֶׁבֶר בִּמְסִלּוֹתָם׃ שדד סלל
דֶּרֶךְ שָׁלוֹם לֹא יָדָעוּ וְאֵין מִשְׁפָּט שלם שפט
בְּמַעְגְּלוֹתָם נְתִיבוֹתֵיהֶם עִקְּשׁוּ עגל נתב
לָהֶם כֹּל דֹּרֵךְ בָּהּ לֹא יָדַע שָׁלוֹם׃
עַל כֵּן רָחַק מִשְׁפָּט מִמֶּנּוּ וְלֹא שפט
תַשִּׂיגֵנוּ צְדָקָה נְקַוֶּה לָאוֹר נשג קוה
וְהִנֵּה חֹשֶׁךְ לִנְגֹהוֹת בָּאֲפֵלוֹת
נְהַלֵּךְ׃ נְגַשְׁשָׁה כַעִוְרִים קִיר וּכְאֵין הלך גשש
עֵינַיִם נְגַשֵּׁשָׁה כָּשַׁלְנוּ בַצָּהֳרַיִם
כַּנֶּשֶׁף בָּאַשְׁמַנִּים כַּמֵּתִים׃ נֶהֱמֶה שמן מות
כַדֻּבִּים כֻּלָּנוּ וְכַיּוֹנִים הָגֹה נֶהְגֶּה המה דוב
נְקַוֶּה לַמִּשְׁפָּט וָאַיִן לִישׁוּעָה הגה קוה
רָחֲקָה מִמֶּנּוּ׃ כִּי רַבּוּ פְשָׁעֵינוּ נֶגְדֶּךָ שפט ישע
וְחַטֹּאותֵינוּ עָנְתָה בָּנוּ כִּי פְשָׁעֵינוּ רבה
אִתָּנוּ וַעֲוֹנֹתֵינוּ יְדַעֲנוּם׃ פָּשֹׁעַ ענה
וְכַחֵשׁ בַּיהוָה וְנָסוֹג מֵאַחַר אֱלֹהֵינוּ
דַּבֶּר עֹשֶׁק וְסָרָה הֹרוֹ וְהֹגוֹ מִלֵּב נסג
דִּבְרֵי שָׁקֶר׃ וְהֻסַּג אָחוֹר מִשְׁפָּט דבר הרה
וּצְדָקָה מֵרָחוֹק תַּעֲמֹד כִּי כָשְׁלָה הגה נסג
בָרְחוֹב אֱמֶת וּנְכֹחָה לֹא תוּכַל לָבוֹא׃ אחר שפט
וַתְּהִי הָאֱמֶת נֶעְדֶּרֶת וְסָר מֵרָע רחק עמד
מִשְׁתּוֹלֵל וַיַּרְא יְהוָה וַיֵּרַע בְּעֵינָיו רחב יכל
כִּי אֵין מִשְׁפָּט׃ וַיַּרְא כִּי אֵין אִישׁ בוא היה
וַיִּשְׁתּוֹמֵם כִּי אֵין מַפְגִּיעַ וַתּוֹשַׁע עדר סור
לוֹ זְרֹעוֹ וְצִדְקָתוֹ הִיא סְמָכָתְהוּ׃ שלל ראה רעע
וַיִּלְבַּשׁ צְדָקָה כַּשִּׁרְיָן וְכוֹבַע שפט
יְשׁוּעָה בְּרֹאשׁוֹ וַיִּלְבַּשׁ בִּגְדֵי נָקָם שמם פגע
תִּלְבֹּשֶׁת וַיַּעַט כַּמְעִיל קִנְאָה׃ ישע לבש
כְּעַל גְּמֻלוֹת כְּעַל יְשַׁלֵּם חֵמָה שרה כבע
לְצָרָיו גְּמוּל לְאֹיְבָיו לָאִיִּים גְּמוּל ישע לבש
וְיִירְאוּ מִמַּעֲרָב אֶת שֵׁם עטה
שלם חמם
צור גמל
ירא ערב

domini: & qui ab ortu solis gloriam eius. Cum venerit q̃si fluuius violentus quẽ spũs dñi cogit: & venerit sion redẽptor: & eis q redeũt ab iniquitate in iacob dicit dominus. Hoc fedus meũ cum eis dicit dñs. Spũs me⁹ qui est in te: & verba mea que posui in ore tuo non recedẽt de ore tuo: & de ore seminis tui & de ore seminis seminis tui: dicit dñs amodo & vsq; in sempiternum 60.

Vrge illuminare: quia venit lumen tuũ: & gloria dñi super te orta est. Quia ecce tenebre operient terram: & caligo populos: sup te autẽ orietur domin⁹: & gloria eius in te videbitur. Et ambulabũt gẽtes in lumine tuo: & reges in splendore ort⁹ tui. Leua ĩ circuitu oculos tuos & vide: omnes isti cõgregati sunt venerũt tibi. Filii tui de lõge venient: & filie tue in latere surgent. Tunc videbis et afflues & mirabitur & dilatabitur cor tuum qñ cõuersa fuerit ad te multitudo maris: fortitudo gẽtiũ venerit tibi. Inundatio camelorũ operiet te: dromedarii madian & effa. Omnes de saba venient: aurum & thus deferentes: & laudem dño annũciantes. Omne pecus cedar cõgregabitur tibi: arietes nabaioth ministrabũt tibi. Offerẽtur sup placabili altari meo: & domũ maiestatis mee glorificabo. Qui sunt isti q vt nubes volãt: & quasi colũbe ad fenestras suas: Me enĩ insule expectabũt & naues maris in pricipio: vt adducã filios tuos de lõge. Argentũ eorũ & aurũ eorũ cum eis nomini dñi dei tui & sancto israel: qa glorificauit te. Et edificabũt filii peregrinorũ muros tuos: & reges eorũ ministrabũt tibi. In indignatione enĩ mea pcussi te: & in recõciliatõe mea misert⁹ sũ tui. Et aperiẽtur porte tue iugiter: die ac nocte nõ claudẽtur vt afferatur ad te fortitudo gentiũ: & reges earũ adducãtur. Gens enĩ

Ca.60.

& regnum quod nõ seruierit tibi peribit: & gentes solitudine vastabuntur. Gloria libani ad te veniet: abies & buxus & pinus simul ad ornandum locum sctificatiõis mee: & locũ pedũ meorũ glorificabo. & veniẽt ad te curui filii eorũ q hũiliauerũt te: & adorabũt vestigia pedum tuorũ oẽs q detrahebãt tibi: & vocabunt te ciuitatẽ domini sion sancti israel. Pro eo q fuisti derelicta & odio habita & nõ erat q per te transiret: ponã te in supbiã seculorũ gaudiũ in gñatione & gñationẽ. et sugges lac gentiũ: & mamilla regũ lactaberis. Et scies quia ego dñs saluãs te: & redẽptor tuus fortis iacob. Pro ere afferam aurum: & pro ferro afferam argentum: & pro lignis es: & pro lapidibus ferrũ. Et ponã visitatione tuã pacẽ & ppositos tuos iusticiã. Non audietur vltra ĩ ẽra tua iniqtas vastitas & cõtritio in terminis tuis: & occupabit salus muros tuos: & portas tuas laudatio. Non erit tibi amplius sol ad lucendum per diem: nec splendor lune illuminabit te: sed erit tibi dñs in lucẽ sempiternã & deus tuus in gloriam tuam. Non occidet vltra sol tuus & luna tua non minuetur: quia dominus erit tibi in lucẽ sempiternã: & cõplebũtur dies luctus tui. Popul⁹ aũt tuus oẽs iusti: in perpetuũ hereditabũt terram germen plãtatõis mee opus manus mee ad glorificãdum. Minimus erit in mille: & paruulus in gentem fortissimã. Ego dñs in tpe eius subito faciam istud. 61.

Ca.61.

Spiritus domini sup me: eo q vnxerit me. Ad annũciãdum mansuetis misit me: vt mederer cõtritis corde: & predicarẽ captiuis indulgentiam: & clausis apertionem: vt predicarem annum placabilem

Cap.lxi.

domino: & diem vltionis deo nostro: vt consolarer omnes lugentes: vt ponerem fortitudinem lugentibus sion: & darem eis coronam pro cinere: oleum gaudii pro luctu: pallium laudis pro spiritu meroris. Et vocabuntur in ea fortes iusticie: plantatio domini ad glorificandum. Et edificabunt deserta a seculo: & ruinas antiquas erigent: & instaurabunt ciuitates desertas & dissipatas in generatione & generationem. Et stabunt alieni & pascent pecora vestra: & filii peregrinorum agricole & vinitores vestri erunt. Vos autem sacerdotes domini vocabimini: ministri dei nostri dicetur vobis. Fortitudinem gentium comedetis: & in gloria eorum superbietis. Pro confusione vestra duplici & rubore laudabunt partem eorum. Propter hoc in terra sua duplicia possidebunt: leticia sempiterna erit eis. Quia ego dominus diligens iudicium: & odio habens rapinam in holocaustum. Et dabo opus eorum in veritate: & fedus perpetuum feriam eis. Et scietur in gentibus semen eorum: & germen eorum in medio populorum. Omnes qui viderint eos cognoscent illos: quia isti sunt semen cui benedixit dominus. Gaudens gaudebo in domino & exultabit anima mea in deo meo. Quia induit me vestimentis salutis: & indumento iusticie circumdedit me: quasi sponsum decoratum corona: & quasi sponsam ornatam monilibus suis. Sicut enim terra profert germen suum: & sicut hortus semen suum germinat: sic dominus deus germinabit iusticiam & laudem coram vniuersis gentibus. 62.

Cap. lxij.

Propter sion non tacebo: & propter hierusalem non quiescam: donec egrediatur vt splendor iustus eius: & saluator eius vt lampas accendatur. Et videbunt gentes iustum tuum: & cuncti reges inclytum tuum. Et vocabitur tibi nomen nouum quod os domini nominabit. Et eris corona glorie in manu domini: & diadema

regni in manu dei tui. Non vocaberis vltra derelicta: & terra tua non vocabitur amplius desolata. Sed vocaberis voluntas mea in ea: & terra tua inhabitata. Quia complacuit domino in te: & terra tua inhabitabitur. Habitabit enim iuuenis cum virgine: & habitabunt in te filii tui. Et gaudebit sponsus super sponsam: & gaudebit super te deus tuus. Super muros tuos hierusalem constitui custodes: tota die & tota nocte in perpetuum non tacebunt. Qui reminiscimini domini: ne taceatis & ne detis silentium ei: donec stabiliat & donec ponat hierusalem laudem in terra. Iurauit dominus in dextera sua: & in brachio fortitudinis sue. Si dedero triticum tuum vltra cibum inimicis tuis: & si biberint filii alieni vinum tuum in quo laborasti. Quia qui congregabunt illud comedent & laudabunt dominum: & qui comportant illud bibent in atriis sanctis meis. Transite: transite per portas: preparate viam populo. Planum facite iter: & eligite lapides: & eleuate signum ad populos. Ecce dominus auditum fecit in extremis terre. Dicite filie sion. Ecce saluator tuus venit: ecce merces eius cum eo: & opus eius coram illo. Et vocabunt eos populus sanctus: redempti a domino. Tu autem vocaberis quesita ciuitas: & non derelicta. 63.

Quis est iste qui venit de edom tinctis vestibus de bosra? Iste formosus in stola sua: gradiens in multitudine fortitudinis sue. Ego qui loquor iusticiam: & propugnator sum ad saluandum. Quare ergo rubrum est indumentum tuum: & vestimenta tua sicut calcantium in torculari? Torcular calcaui solus: & de gentibus non est vir mecum. Calcaui eos in furore meo: & conculcaui eos in ira mea. Et aspersus est sanguis eorum super vestimenta mea: & omnia indumenta mea inquinaui. Dies enim vltionis in corde meo: anni

גאולי באה: ואביט ואין עזר
ואשתומם ואין סומך ותושע לי
זרעי וחמתי היא סמכתני: ואבוס
עמים באפי ואשכרם בחמתי
ואוריד לארץ נצחם: חסדי יהוה
אזכיר תהלת יהוה כעל כל
אשר גמלנו יהוה ורב טוב לבית
ישראל אשר גמלם כרחמיו וכרב
חסדיו: ויאמר אך עמי המה בנים
לא ישקרו ויהי להם למושיע:
בכל צרתם לא צר ומלאך פניו
הושיעם באהבתו ובחמלתו הוא
גאלם וינטלם וינשאם כל ימי
עולם: והמה מרו ועצבו את רוח
קדשו ויהפך להם לאויב הוא
נלחם בם: ויזכר ימי עולם משה
עמו איה המעלם מים את רעי
צאנו איה השם בקרבו את
רוח קדשו: מוליך לימין משה
זרוע תפארתו בוקע מים מפניהם
לעשות לו שם עולם: מוליכם
בתהמות כסוס במדבר לא
יכשלו: כבהמה בבקעה תרד רוח
יהוה תניחנו כן נהגת עמך לעשות
לך שם תפארת: הבט משמים
וראה מזבל קדשך ותפארתך
איה קנאתך וגבורתיך המון
מעיך ורחמיך אלי התאפקו: כי
אתה אבינו כי אברהם לא ידענו
וישראל לא יכירנו אתה
יהוה אבינו גאלנו מעולם
שמך: למה תתענו יהוה מדרכיך
תקשיח לבנו מיראתך שוב
למען עבדיך שבטי נחלתך:
למצער ירשו עם קדשך צרינו
בוססו מקדשך: היינו מעולם

redemptiōis mee venit. Circūſpexi & non erat auxiliator: q̄ſiui & nō fuit q adiuuaret. Et ſaluauit mihi brachiū meū: & īdignatio mea ipſa auxiliata ē mihi: & cōculcaui pplos in furore meo: & inebriaui eos in īdignatione mea: & detraxi in terrā virtutē eorū. Miſerationū dñi recordabor: laudē dñi ſup oībus q̄ reddidit nobis dñs: & ſuper multitudinē bonoꝝ domui iſrael q̄ largitus eſt eis ſm indulgētiā ſuā: & ſm multitudinē miſericordiarū ſuaꝝ. Et dixit, Verūtñ pplſ me⁹ eſt: filii nō negātes. Et factus eſt eis ſaluator in oī tribulatione eorū. Non eſt tribulat⁹: & angelus faciei eius ſaluauit eos. In dilectiōe ſua & īdulgētia ſua ipſe redemit eos: & portauit eos: & eleuauit eos cūctis dieb⁹ ſclī. Ipſi aūt ad iracūdiā ꝓuocauerūt: & afflixerūt ſpm̄ ſcti ei⁹. Et cōuerſus ē eis in inimicū: & ipſe debellauit eos. Et recordat⁹ eſt dierū ſeclī moyſi & pplī ſui. Vbi ē qui eduxit eos de mari cū paſtorib⁹ gregis ſui? Vbi eſt q poſuit ī medio ei⁹ ſpm̄ ſcti ſui? Qui duxit ad dexterā moyſen brachio maieſtatis ſue: q ſcidit aq̄s ante eos vt faceret ſibi nomē ſēpiternū: q eduxit eos p abyſſos q̄ſi equū in deſerto nō īpingentē: q̄ſi aīal in cāpo. Deſcēdēs ſpūs dñi ductor ei⁹ fuit. Sic adduxiſti pplm tuū vt faceres tibi nomē glorie. Attende de celo: & vide de hītaculo ſctō tuo & glīe tue. Vbi ē zelus tu⁹ & fortitudo tua: multitudo viſcerū tuorū & miſerationū tuaꝝ. Sup me cōtinuerūt ſe. Tu ei pater nr̄: & abraā neſciuit nos: & iſrael ignorauit nos. Tu dñe pater noſter: redemptor noſter: a ſeculo nomē tuū. Quare errare nos feciſti dñe de viis tuis: indurasti cor noſtrū ne timeremus te? Cōuertere ꝑpter ſeruos tuos tribus hereditatis tue. Quaſi nihilū poſſederūt pplm ſanctū tuū: hoſtes nr̄i cōculcauerūt ſctificationē tuā. Facti ſum⁹ q̄ſi in principio cū

B

redēptionis adeſt: τ inſpexi τ nō erat auxiliator:
λυτρώσεως πάρεστιν, καὶ ἐπέβλεψα καὶ οὐκ ἦν βοηθός,
τ cōſideraui τ nullus q̄ ſuſciperet auxiliū. τ libera
καὶ προσενόησα καὶ οὐδεὶς ἀντελαμβάνετο. καὶ ἐρρύσα
uit eos brachiū meū: τ furor me⁹ aduenit. τ
το αὐτοὺς ὁ βραχίων μου, καὶ ὁ θυμός μου ἐπέστη. καὶ
cōculcaui eos ira mea: τ deduxi ſangui
κατεπάτησα αὐτοὺς τῇ ὀργῇ μου, καὶ κατήγαγον τὸ αἷ
nē eoꝝ in terrā. miſe dñi recordat⁹ ſū. virtu
μα αὐτῶν εἰς γῆν. τὸ ἔλεος κυρίου ἐμνήσθην. τὰς ἀρε
tes dñi in oīb⁹ q̄ nobis reddit. dñs
τὰς κυρίου ἐν πᾶσιν οἷς ἡμῖν ἀνταποδίδωσιν. κύριος
iudex bon⁹ domui iſrael īducit nobis ſcđm miaꝝ
κριτὴς ἀγαθὸς τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ ἐπάγει ἡμῖν κατὰ τὸ ἔλε
ſuā τ ſcđm multitudinē iuſticie ſue. τ
ος αὐτοῦ καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ. καὶ
dixit pplſ me⁹: filii nequaq̄ reprobabūt. τ fact⁹ eſt e
εἶπεν ὁ λαός μου, τέκνα οὐ μὴ ἀθετήσωσι. καὶ ἐγένετο αὐ
is in ſalutē ex omni tribulatiōe eoꝝ. nō lega
τοῖς εἰς σωτηρίαν ἐκ πάσης θλίψεως αὐτῶν. οὐ πρέσ
tus neq̄ āgelus ſed ipſe dñs ſaluauit eos:
βυς οὐδὲ ἄγγελος ἀλλ᾽ αὐτὸς ὁ κύριος ἔσωσεν αὐτούς,
eo qđ diligeret eos τ parceret eis. ipſe
διὰ τὸ ἀγαπᾶν αὐτοὺς καὶ φείδεσθαι αὐτῶν. αὐτὸς
redemit eos τ ſuſcepit eos: τ exal

C

ἐλυτρώσατο αὐτοὺς καὶ ἀνέλαβεν αὐτούς, καὶ ὕψω
tauit eos oīb⁹ dieb⁹ ſeculi. ipſi aūt
σεν αὐτοὺς πάσας τὰς ἡμέρας τοῦ αἰῶνος. αὐτοὶ δὲ
nō crediderūt τ exacerbauerūt ſpm̄ ſctm̄ ei⁹.
ἠπείθησαν καὶ παρώξυναν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον αὐτοῦ.
τ cōuerſus ē eis dñs in inimicitiā: τ ipſe expugna
καὶ ἐστράφη αὐτοῖς κύριος εἰς ἔχθραν, καὶ αὐτὸς ἐπολέ
uit eos. τ recordat⁹ ē dieꝝ āntiquoꝝ q̄ eduxit de
μησεν αὐτούς. καὶ ἐμνήσθη ἡμερῶν αἰωνίων ὁ ἀναβιβάσας ἐκ
terra paſtorē ouiū. vbi eſt q̄ poſuit in eis
γῆς τὸν ποιμένα τῶν προβάτων. ποῦ ἐστιν ὁ θεὶς ἐν αὐτοῖς
ſpm̄ ſctm̄: q̄ eduxit dextera moyſen brachi
τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὁ ἀγαγὼν τῇ δεξιᾷ Μωυσῆν ὁ βραχί
um glīe ſue? ſic adduxit pplm ſuū p
ων τῆς δόξης αὐτοῦ; οὕτως ἤγαγεν τὸν λαὸν αὐτοῦ κατ᾽ ἰ
validā aquā a facie ei⁹ vt faceret illi nomē
χυρὸν ὕδωρ ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ ποιῆσαι αὐτῷ ὄνομα
ſēpiternū. adduxit eos p abyſſum ſicut equū p ſoli
αἰώνιον. ἤγαγεν αὐτοὺς διὰ τῆς ἀβύσσου ὡς ἵππον δι᾽ ἐρή
tudinē: τ nō laborauerūt. τ ſicut iumēta p cāpū deſcē
μου, καὶ οὐκ ἐκοπίασαν. καὶ ὡς κτήνη διὰ πεδίου κα
dit ſpūs a dño: τ duxit eos. ſic
τέβη πνεῦμα παρὰ κυρίου, καὶ ὡδήγησεν αὐτούς. οὕ

D

adduxiſti pplm tuū vt faceres tibi nomē
τως ἤγαγες τὸν λαόν σου ποιῆσαι σεαυτῷ ὄνομα
glīe. cōuertere de celo τ vide de domo ſctā
δόξης. ἐπίστρεψον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἴδε ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ ἁγίου
tua τ glīa tua: vbi eſt zelus tu⁹ τ fortitudo tua:
σου καὶ δόξης σου, ποῦ ἐστιν ὁ ζῆλός σου καὶ ἡ ἰσχύς σου,
vbi eſt multitudo miē tue τ miſerationū tuaꝝ?
ποῦ ἐστι τὸ πλῆθος τοῦ ἐλέους σου καὶ τῶν οἰκτιρμῶν σου;
q̄ ſuſtinuiſti nos: tu eñi es pr̄ nr̄: q̄ abraam nō cogno
ὅτι ἀνέσχου ἡμῶν, σὺ γὰρ εἶ πατὴρ ἡμῶν ὅτι Ἀβραὰμ οὐκ ἔγ
uit nos τ iſrael nō cognouit nos: ſed tu dñe pa
νω ἡμᾶς καὶ Ἰσραὴλ οὐκ ἐπέγνω ἡμᾶς, ἀλλὰ σὺ κύριε πα
ter nr̄ libera nos: a pricipio nomē tuū ſup nos erit.
τὴρ ἡμῶν ῥῦσαι ἡμᾶς, ἀπ᾽ ἀρχῆς τὸ ὄνομά σου ἐφ᾽ ἡμᾶς ἐστί.
q̄re ſeduxiſti nos dñe de via tua? indurasti
τί ἐπλάνησας ἡμᾶς κύριε ἀπὸ τῆς ὁδοῦ σου; ἐσκλήρυνας
corda nr̄a ne timerem⁹ te. cōuertere ppt̄ ſer
τὰς καρδίας ἡμῶν τοῦ μὴ φοβεῖσθαί σε. ἐπίστρεψον διὰ τοὺς δού
uos tuos: ppter trib⁹ hereditatis tue: vt modicū
λους σου, διὰ τὰς φυλὰς τῆς κληρονομίας σου, ἵνα μικρὸν
poſſideam⁹ mōtis ſcti tui: aduerſarii nr̄i
κληρονομήσωμεν τοῦ ὄρους τοῦ ἁγίου σου, οἱ ὑπεναντίοι ἡμῶν
cōculcauerūt ſanctuariū tuū. facti ſum⁹ q̄ſi a pricipio
κατεπάτησαν τὸ ἁγίασμά σου. ἐγενόμεθα ὡς τὸ ἀπ᾽ ἀρχῆς

Deut. 26.d. Baruc. 2.d.

B

q̄ñ nō dñareris nr̄i: neq̄ īuocatū eſt nomē tuū ſup
ὅτε οὐκ ἦρξας ἡμῶν, οὐδὲ ἐπεκλήθη τὸ ὄνομά σου ἐφ᾽
nos.
ἡμᾶς.

Ca. 64.

A

Sy aperueris celū tremor apphēdet: τ mōtes li
Ἐὰν ἀνοίξῃς τὸν οὐρανόν τρόμος λήψεται, καὶ ὄρη τα
q̄fiēt: ſicut cera ab igne liq̄fit: τ cōbu
κήσονται, ὡς κηρὸς ἀπὸ πυρὸς τήκεται, καὶ κατακαύ
ret ignis aduerſarios: τ manifeſtū erit nomē
σει πῦρ τοὺς ὑπεναντίους, καὶ φανερὸν ἔσται τὸ ὄνομα
tuū in aduerſariis. a facie tua gētes tur
σου ἐν τοῖς ὑπεναντίοις. ἀπὸ προσώπου σου ἔθνη τα
babunt: cū feceris glīoſa: tremor apphēdet mōtes.
ραχθήσονται, ὅταν ποιῇς τὰ ἔνδοξα, τρόμος λήψεται ὄρη.

B

a ſeculo nō audiuim⁹: neq̄ oculi nr̄i
ἀπὸ τοῦ αἰῶνος οὐκ ἠκούσαμεν, οὐδὲ οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν
viderūt deū pter te: τ opa tua q̄ facies

1. Cor. 2.b.

εἶδον θεὸν πλήν σου, καὶ τὰ ἔργα σου ἃ ποιήσεις τοῖς
expectātib⁹ miam. occurret eñi ſuſtinētib⁹
ὑπομένουσιν ἔλεον. συναντήσεται γὰρ τοῖς ὑπομένουσι
iuſticiā: τ viaꝝ tuaꝝ recordabūt. ecce tu ira
τὸ δίκαιον, καὶ τῶν ὁδῶν σου μνησθήσονται. ἰδοὺ σὺ ὠργί
tus es: τ nos peccauim⁹. ideirco errauim⁹ τ
σθης, καὶ ἡμεῖς ἡμάρτομεν. διὰ τοῦτο ἐπλανήθημεν καὶ
facti ſum⁹ q̄ſi immūdi oēs nos: vt pān⁹ ſedē
ἐγενήθημεν ὡς ἀκάθαρτοι πάντες ἡμεῖς, ὡς ῥάκος ἀποκα

C

tis oīs iuſticia nr̄a. τ defluxim⁹ q̄ſi
θημένης πᾶσα ἡ δικαιοσύνη ἡμῶν. καὶ ἐξερρύημεν ὡς
folia ppter iniq̄tates nr̄as. ſic vētus auferet nos.
φύλλα διὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν. οὕτως ἄνεμος οἴσει ἡμᾶς.
τ nō eſt q̄ īuocet nomē tuū: τ recordat⁹
καὶ οὐκ ἔστιν ὁ ἐπικαλούμενος τὸ ὄνομά σου, καὶ ὁ μνησθεὶς
vt apphēdat te: q̄ auertiſti faciē tuā
ἀντιλαβέσθαι σου, ὅτι ἀπέστρεψας τὸ πρόσωπόν σου
a nobis: τ tradidiſti nos ppter pctā no
ἀφ᾽ ἡμῶν, καὶ παρέδωκας ἡμᾶς διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡ
ſtra. τ nūc dñe pr̄ nr̄ tu: nos aūt lutū: ope
μῶν. καὶ νῦν κύριε πατὴρ ἡμῶν σύ, ἡμεῖς δὲ πηλός, ἔρ
ra manuū tuaꝝ oēs nos. ne iraſcaris nobis ni

ps. 78. D

γα τῶν χειρῶν σου πάντες ἡμεῖς. μὴ ὀργίζου ἡμῖν σφό
mis: τ ne in tpe memineris pctōꝝ nr̄oꝝ. τ nūc
δρα, καὶ μὴ ἐν καιρῷ μνησθῇς ἁμαρτιῶν ἡμῶν. καὶ νῦν
reſpice dñe: q̄ñ pplſ tu⁹ oēs nos. ciuitas
ἐπίβλεψον κύριε, ὅτι λαός σου πάντες ἡμεῖς. πόλις τοῦ
ſcti tui facta eſt deſerta. ſion q̄ſi ſolitudo. facta eſt hieruſa
ἁγίου σου ἐγενήθη ἔρημος σιὼν ὡς ἔρημος. ἐγενήθη Ἱερουσα
lem in maledictionē: dom⁹ ſcti. ſcti ficatio nr̄a τ glīa cui be
λὴμ εἰς κατάραν, ὁ οἶκος τὸ ἅγιον ἡμῶν καὶ ἡ δόξα ἣν εὐ
nedixerūt pr̄es nr̄i: facta eſt igne cōbuſta: τ om
λόγησαν οἱ πατέρες ἡμῶν, ἐγενήθη πυρίκαυστος, καὶ πάν
nia glīoſa nr̄a cōciderūt. τ ſup oīb⁹ his
τα τὰ ἔνδοξα ἡμῶν συνέπεσεν. καὶ ἐπὶ πᾶσι τού
ſuſtinebim⁹ dñe: τ tacuiſti τ humiliaſti
τοις ἀνέχομεν κύριε, καὶ ἐσιώπησας καὶ ἐταπείνωσας
nos valde.
ἡμᾶς σφόδρα.

Ca. 65.

A

Apparui me nō q̄rentib⁹: inuent⁹ ſū
Ἐμφανὴς ἐγενήθην τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦσιν, εὑρέθην
me nō interrogātib⁹. dixi: ecce ego gēti q̄

Ro. 10. b.

τοῖς ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσιν. εἶπα, ἰδοὺ ἐγώ τῷ ἔθνει οἳ
nō vocauerūt meū nomē expandi man⁹ meas
οὐκ ἐκάλεσάν μου τὸ ὄνομα ἐξεπέτασα τὰς χεῖράς μου
tota die: ad pplm icredulū τ cōtradicē
ὅλην τὴν ἡμέραν, πρὸς λαὸν ἀπειθοῦντα καὶ ἀντιλέγον
tē q̄ nō ābulauerūt via bona: ſed poſt
τα οἳ οὐκ ἐπορεύθησαν ὁδῷ ἀγαθῇ, ἀλλ᾽ ὀπίσω τῶν
pctā ſua pplſ hic exacerbās me ī cōſpectu
ἁμαρτιῶν αὐτῶν ὁ λαὸς οὗτος ὁ παροξύνων με ἐναντίον
meo ſemp: ipſi īmolant in hortis
ἐμοῦ διαπαντός, αὐτοὶ θυσιάζουσιν ἐν τοῖς κήποις

nō dominareris noſtri: neq̄ īuocaretur nomē tuum ſuper nos. 64.

Vtinā diruperes celos & deſcēderes. A facie tua mōtes defluerēt ſicut exuſtio ignis tabeſcerēt: aque arderēt igni vt notū fieret nomē tuū inimicis tuis: a facie tua gentes turbarentur. Cū feceris mirabilia nō ſuſtinebim⁹. Deſcēdiſti: & a facie tua mōtes defluxerunt. A ſeculo non audierūt nec aurib⁹ ꝑceperūt. Oculus nō vidit deus abſq̄ te que ꝑparaſti expectantibus te. Occurriſti letanti & facienti iuſticiā: in viis tuis recordabūtur tui. Ecce tu irat⁹ es & peccauimus in ipſis fuimus ſemp & ſaluabimur. Et facti ſum⁹ vt immūd⁹ oēs nos: & q̄ſi pānus mēſtruate vniuerſe iuſticie nr̄e. Et cecidimus q̄ſi foliū vniuerſi: & iniq̄tates nr̄e q̄ſi ventus abſtulerūt nos. Nō eſt q inuocet nomē tuū q conſurgat & teneat te. Abſcōdiſti faciē tuā a nobis: & alliſiſti nos ī manu iniq̄tatis nr̄e. Et nunc dñe pater nr̄ es tu: nos vero lutū: & fictor noſter tu: & opera manuū tuarū omnes nos. Ne iraſcaris domine ſatis: & ne vltra memineris iniq̄tatis nr̄e. Ecce reſpice: pplſ tuus oēs nos. Ciuitas ſancti tui facta ē deſerta: ſion deſerta facta eſt: hieruſalem deſolata: domus ſctificatiōis noſtre & glorie nr̄e: vbi laudauerūt te pr̄es nr̄i: facta eſt in exuſtionē ignis: & oīa deſiderabilia nr̄a verſa ſūt in ruinaſ. Nunquid ſuper his continebis te dñe: tacebis & affliges nos vehemēter? 65.

Queſierūt me qui ante non interrogabāt: inuenerūt qui non quęſierunt me. Dixi. Ecce ego ecce ego ad gētem q̄ neſciebat me: & q̄ non inuocabat nomē meū. Expādi man⁹ meas tota die ad pplm incredulū: q graditur ī via nō bōa poſt cogitatōes ſuas. Pplſ q ad iracūdiā ꝓuocat me an faciē meā ſemp: q īmolāt ī hortis

לא משלת בם לא נקרא שמך
עליהם

Cap. lxiiij.

לוא קרעת שמים ירדת מפניך
הרים נזלו: כקדח אש המסים
מים תבעה אש להודיע שמך
לצריך מפניך גוים ירגזו:
בעשותך נוראות לא נקוה ירדת
מפניך הרים נזלו: ומעולם לא
שמעו לא האזינו עין לא ראתה
אלהים זולתך יעשה למחכה לו:
פגעת את שש ועשה צדק בדרכיך
יזכרוך הן אתה קצפת ונחטא
בהם עולם ונושע: ונהי כטמא
כלנו וכבגד עדים כל צדקתינו
ונבל כעלה כלנו ועוננו כרוח
ישאנו: ואין קורא בשמך
מתעורר להחזיק בך כי הסתרת
פניך ממנו ותמוגנו ביד עוננו:
ועתה יהוה אבינו אתה אנחנו
החמר ואתה יצרנו ומעשה ידך
כלנו: אל תקצף יהוה עד מאד
ואל לעד תזכר עון הן הבט נא
עמך כלנו: ערי קדשך היו מדבר
ציון מדבר היתה ירושלם
שממה: בית קדשנו ותפארתנו
אשר הללוך אבתינו היה לשרפת
אש וכל מחמדינו היה לחרבה:
העל אלה תתאפק יהוה תחשה
ותעננו עד מאד:

Cap. lxv.

נדרשתי ללוא שאלו
נמצאתי ללא בקשני אמרתי
הנני הנני אל גוי לא קרא בשמי:
פרשתי ידי כל היום אל עם
סורר ההלכים הדרך לא טוב
אחר מחשבתיהם: העם המכעיסים
אתי על פני תמיד זבחים בגנות

Tex.heb.Esa.lxv.

ומקטרים על הלבנים׃ הישבים — קטר
בקברים ובנצורים ילינו האכלים — נצר לון
בשר החזיר ומרק פגלים כליהם׃ — חזר
האמרים קרב אליך אל תגש — קרב נגש כלה
בי כי קדשתיך אלה עשן באפי — נגש
אש יקדת כל היום׃ הנה כתובה — כתב
לפני לא אחשה כי אם שלמתי — פנה חשה
ושלמתי על חיקם׃ עונתיכם
ועונת אבותיכם יחדו אמר יהוה
אשר קטרו על ההרים ועל
הגבעות חרפוני ומדתי פעלתם — מדד
ראשנה על חיקם׃ כה אמר יהוה
כאשר ימצא התירוש באשכול — מצא ירש
ואמר אל תשחיתהו כי ברכה בו — שכל שחת
כן אעשה למען עבדי לבלתי — עשה
השחית הכל׃ והוצאתי מיעקב — יצא
זרע ומיהודה יורש הרי וירשוה — ירש
בחירי ועבדי ישכנו שמה׃ והיה — בחר שכן
השרון לנוה צאן ועמק עכור
לרבץ בקר לעמי אשר דרשוני׃ — שרה
ואתם עזבי יהוה השכחים את
הר קדשי הערכים לגד שלחן
והממלאים למני ממסך׃ ומניתי — מלא מנה
אתכם לחרב וכלכם לטבח תכרעו — נסך מנה
יען קראתי ולא עניתם דברתי — כרע ענה
ולא שמעתם ותעשו הרע בעיני — עשה רוע
ובאשר לא חפצתי בחרתם׃
לכן כה אמר אדני יהוה הנה
עבדי יאכלו ואתם תרעבו הנה — אכל רעב
עבדי ישתו ואתם תצמאו הנה — שתה צמא
עבדי ישמחו ואתם תבשו׃ הנה — שמח
עבדי ירנו מטוב לב ואתם — בוש רנן
תצעקו מכאב לב ומשבר רוח — צעק
תילילו׃ והנחתם שמכם לשבועה — ילל נוח
לבחירי והמיתך אדני יהוה — שבע בחר
ולעבדיו יקרא שם אחר׃ אשר — מות קרא

Trāsla.B.Hie.

& sacrificant super lateres: qui habitant in sepulchris & in delubris idolorū dormiūt: qui comedūt carnē suillam: & ius pphanū in vasis eorū: qui dicūt recede a me: non appropinques mihi: quia immundus es. Isti fumus erūt in furore meo: ignis ardens tota die. Ecce scriptum est coram me. Non tacebo: sed reddam & retribuam in sinu eorum iniquitates vestras: & iniquitates patrū vestrorum simul dicit dñs qui sacrificauerunt super montes & super colles exprobrauerunt mihi: & remetiar opus eorum primum in sinu eorum. Hec dicit dominus. Quomodo si inueniatur granum in botro: & dicatur: ne dissipes illud: quōniam benedictio est: sic faciam propter seruos meos vt non disperdam totum. Et educam de iacob semen: & de iuda possidentē montes meos. Et hereditabūt eā electi mei & serui mei habitabūt ibi: & erūt campestria in caulas gregū: & vallis achor in cubile armentorū populo meo: qui requisierūt me. Et vos qui dereliquistis dñm: qui obliti estis montē sanctū meū: qui ponitis fortune mēsam & libatis super eam: numerabo vos in gladio & omnes in cede corruetis: pro eo q vocaui & non respōdistis: locutus sum et non audistis: & faciebatis malū in oculis meis: & que nolui elegistis. Propter hoc hec dicit dominus deus. Ecce serui mei comedent: & vos esurietis. Ecce serui mei bibent: & vos sitietis. Ecce serui mei letabuntur: & vos cōfundemini. Ecce serui mei laudabūt pre exultatiōe cordis: & vos clamabitis p̄ dolore cordis: & pre cōtritiōe spūs vlulabitis: & dimittetis nomē vrm in iuramentū electis meis. Et interficiet te dominus deus: & seruos suos vocabit nomine alio. In quo

Trāsl.Gre.lxx.cū iter.latina.

& incensant sup lateribus demonijs q nō
καὶ θυμιῶσιν ἐπὶ ταῖς πλίνθοις τοῖς δαιμονίοις ἃ οὐκ
sunt. & in sepulchris in speciebus dormiūt ppter
ἔστι. καὶ ἐν τοῖς μνήμασι ἐν τοῖς σπηλαίοις κοιμῶνται διʼ
somnia: comedētes carnes suillas & ius hostiarum pfa
ἐνύπνια, οἱ ἔσθοντες κρέα ὕεια καὶ ζωμὸν θυσιῶν, μεμολυσ-
nata oia vasa eorum. dicētes lōge a
μένα πάντα τὰ σκεύη αὐτῶν. οἱ λέγοντες πόρρω ἀπʼ ἐ-
me ne appropinques mihi: qm mūdus sum. iste fumus
μοῦ μὴ ἐγγίσῃς μοι, ὅτι καθαρός εἰμι. οὗτος καπνὸς τοῦ
furoris mei. ignis ardet in eo cūctis diebus.
θυμοῦ μου. πῦρ καίεται ἐν αὐτῷ πάσας τὰς ἡμέρας.
ecce scriptū est in cōspectu meo: nō tacebo donec reddā
ἰδοὺ γέγραπται ἐνώπιόν μου, οὐ σιωπήσω ἕως ἂν ἀποδῶ
& retribuā in sinu eorum pctā
καὶ ἀνταποδώσω εἰς τὸν κόλπον αὐτῶν τὰς ἁμαρτίας
eorum & patrū suorum dicit dñs. q adolebāt icē
αὐτῶν καὶ τῶν πατέρων αὐτῶν λέγει κύριος. οἳ ἐθυμία-
sum sup mōtes: & sup colles exprobrauerūt mihi:
σαν ἐπὶ τῶν ὀρέων, καὶ ἐπὶ τῶν βουνῶν ὠνείδισάν με,
reddā opa eorum in sinū suū: sic
ἀποδώσω τὰ ἔργα αὐτῶν εἰς τὸν κόλπον αὐτῶν, οὕτως
dicit dñs: quēadmodū inuenieř acinus in botro:
λέγει κύριος, ὃν τρόπον εὑρεθήσεται ὁ ῥὼξ ἐν τῷ βότρυϊ,
& dicat ne dissipes illud q2 bñdictio est in eo:
καὶ ἐροῦσι μὴ λυμήνῃ αὐτὸν ὅτι εὐλογία ἐστὶν ἐν αὐτῷ,
sic faciā ppter seruiētē mihi: hui9 cau-
οὕτως ποιήσω ἕνεκεν τοῦ δουλεύοντός μοι, τούτου ἕνε-
sa nō perdā oēs: & educā qd de iacob se
κεν οὐ μὴ ἀπολέσω πάντας, καὶ ἐξάξω τὸ ἐξ ἰακὼβ σπέρ-
mē & ex iuda: & hereditabit mōtē scm̄ meū.
μα καὶ τὸ ἐξ ἰούδα, καὶ κληρονομήσει τὸ ὄρος τὸ ἅγιόν μου.
& hereditabūt electi mei & serui mei:
καὶ κληρονομήσουσιν οἱ ἐκλεκτοί μου καὶ οἱ δοῦλοί μου,
& habitabūt ibi. & erūt in sylua oui-
καὶ κατοικήσουσιν ἐκεῖ. καὶ ἔσονται ἐν τῷ δρυμῷ ἐπαύ-
lia gregū & vallis achor in requiē armētorum
λεις ποιμνίων καὶ φάραγξ ἀχὼρ εἰς ἀνάπαυσιν βουκολίων
pplo meo: q requisierūt me. vos aūt relinquē
τῷ λαῷ μου, οἳ ἐζήτησάν με. ὑμεῖς δὲ οἱ ἐγκαταλιπόν-
tes me: & obliti mōtis scti mei: &
τές με, καὶ ἐπιλανθανόμενοι τὸ ὄρος τὸ ἅγιόν μου, καὶ
parātes demoni mensam: & implētes
ἑτοιμάζοντες τῷ δαίμονι τράπεζαν, καὶ πληροῦντες
fortune potionē ego tradā vos in gladiū.
τῇ τύχῃ κέρασμα, ἐγὼ παραδώσω ὑμᾶς εἰς μάχαιραν.
oēs incede cadetis: q2 vocaui vos: &
πάντες ἐν σφαγῇ πεσεῖσθε, ὅτι ἐκάλεσα ὑμᾶς, καὶ
nō audistis: locutus sū & cōtēpsistis: & — Prou. i. d. Hiere. 7.c
οὐχ ὑπηκούσατε, ἐλάλησα καὶ παρηκούσατε, καὶ
fecistis malū in cōspectu meo: & q nō vole-
ἐποιήσατε τὸ πονηρὸν ἐναντίον μου, καὶ ἃ οὐκ ἐβου-
bā elegistis: ppter hoc hec dicit dñs: ecce
λόμην ἐξελέξασθε, διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος, ἰδοὺ
seruiētes mihi comedēt: vos aūt esurietis. ecce
οἱ δουλεύοντές μοι φάγονται, ὑμεῖς δὲ πεινάσετε. ἰδοὺ
seruiētes mihi bibēt: vos aūt sitietis. ecce
οἱ δουλεύοντές μοι πίονται, ὑμεῖς δὲ διψήσετε. ἰδοὺ
seruiētes mihi gaudebūt: vos aūt cōfūde-
οἱ δουλεύοντές μοι εὐφρανθήσονται, ὑμεῖς δὲ αἰσχυνθή-
mini. ecce seruiētes mihi exultabūt in gau-
σεσθε. ἰδοὺ οἱ δουλεύοντές μοι ἀγαλλιάσονται ἐν εὐφρο-
dio: vos aūt clamabitis ppter dolorē cordis
σύνῃ, ὑμεῖς δὲ κεκράξεσθε διὰ τὸν πόνον τῆς καρδίας
vri & a cōtritione spūs vri vlulabi-
ὑμῶν καὶ ἀπὸ συντριβῆς πνεύματος ὑμῶν ὀλολύξε-
tis. relinquetis enī nomē vrm in saturitatē
τε. καταλείψετε γὰρ τὸ ὄνομα ὑμῶν εἰς πλησμονὴν
electis meis. vos aūt iterficiet dñs: at
τοῖς ἐκλεκτοῖς μου. ὑμᾶς δὲ ἀνελεῖ κύριος, τοῖς δὲ
seruientibus mihi vocabit nomē nouū:
δουλεύουσί μοι κληθήσεται ὄνομα καινόν,

Trāsla.gre.lxx.cū iter.latina.

qd bñdicet sup terrā. bñdicēt enī deū
ὃ εὐλογηθήσεται ἐπὶ τῆς γῆς. εὐλογήσουσι γὰρ τὸν θεὸν τὸν
verū & iurātes sup terrā: iurabūt deū ve-
ἀληθινὸν καὶ οἱ ὀμνύοντες ἐπὶ τῆς γῆς, ὀμοῦνται τὸν θεὸν τὸν ἀλη-
rū. obliuiscent enī tribulationis sue prime: & nō
θινόν, ἐπιλήσονται γὰρ τὴν θλῖψιν αὐτῶν τὴν πρώτην, καὶ οὐκ
ascēdet sup cor eorum. erit enī celū no
ἀναβήσεται ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν. ἔσται γὰρ ὁ οὐρανὸς και-
uum & terra noua: & nō recordabunř priorum: neq
νὸς καὶ ἡ γῆ καινή, καὶ οὐ μὴ μνησθῶσι τῶν προτέρων, οὐδʼ οὐ
veniet sup cor eorum: sed gaudiū &
μὴ ἐπέλθῃ ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν, ἀλλʼ εὐφροσύνην καὶ
exultationē inuenient in ea. q2 ecce ego facio exulta-
ἀγαλλίαμα εὑρήσουσιν ἐν αὐτῇ. ὅτι ἰδοὺ ἐγὼ ποιῶ ἀγαλ-
tionē hierlm. & sup pplm meū leticiā.
λίαμα ἱερουσαλήμ, καὶ ἐπὶ τὸν λαόν μου εὐφροσύνην.
& exultabo sup hierlm: & letabor sup
καὶ ἀγαλλιάσομαι ἐπὶ ἱερουσαλήμ, καὶ εὐφρανθήσομαι ἐπὶ
pplo meo. & nō vltra audieř in ea vox fle-
τῷ λαῷ μου. καὶ οὐκ ἔτι μὴ ἀκουσθῇ ἐν αὐτῇ φωνὴ κλαυ-
tus: neq vox clamoris: neq fiet vltra imaturus
θμοῦ, οὐδὲ φωνὴ κραυγῆς, οὐδʼ οὐ μὴ γένηται ἔτι ἄωρος
& senex q nō impleat tps suū. erit
καὶ πρεσβύτης ὃς οὐκ ἐμπλήσει τὸν χρόνον αὐτοῦ. ἔσται
enī infās cētū annorū: at moriens pctōr cen-
γὰρ ὁ νέος ἑκατὸν ἐτῶν, ὁ δὲ ἀποθνήσκων ἁμαρτωλὸς ἑκα-
tū annorū: & maledictus erit. & edifica-
τὸν ἐτῶν, καὶ ἐπικατάρατος ἔσται. καὶ οἰκοδομήσου-
būt domos: & ipi ihabitabūt & plāta-
σιν οἰκίας, καὶ αὐτοὶ ἐνοικήσουσι καὶ καταφυτεύσου-
būt vineas: & ipi comedēt fructus earum:
σιν ἀμπελῶνας, καὶ αὐτοὶ φάγονται γεννήματα αὐτῶν,
& vinū bibēt: & nō edificabūt. & alii
καὶ τὸν οἶνον πίονται, καὶ οὐ μὴ οἰκοδομήσουσι. καὶ ἄλλοι
habitabūt: & nō plantabūt: & alii comedēt
ἐνοικήσουσι, καὶ οὐ μὴ φυτεύσωσι, καὶ ἄλλοι φάγονται.
scdm enī dies ligni vite erūt di-
κατὰ γὰρ τὰς ἡμέρας τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς ἔσονται αἱ ἡμέ-
es ppli mei. opa manuū suarū inuetera-
ραι τοῦ λαοῦ μου. ἔργα τῶν χειρῶν αὐτῶν παλαιώσου-
scēt: at electi mei nō laborabūt in vanū: neq
σιν, οἱ δὲ ἐκλεκτοί μου οὐ κοπιάσουσιν εἰς κενόν, οὐδὲ
filios gnabūt in maledictionē. q2 semē bñdictū
τεκνοποιήσουσιν εἰς κατάραν. ὅτι σπέρμα εὐλογημένον
a deo est: & nepotes eorum cū eis. & erit
ὑπὸ θεοῦ ἐστί, καὶ τὰ ἔκγονα αὐτῶν μετʼ αὐτῶν. καὶ ἔσται
anteq clamēt ipi: ego exaudiā eos: adhuc
πρὶν ἢ κεκράξαι αὐτούς, ἐγὼ ἐπακούσομαι αὐτῶν, ἔτι
loqntibus illis dicā: qd est? tūc lupi & agni
λαλούντων αὐτῶν ἐρῶ, τί ἐστι; τότε λύκοι καὶ ἄρνες
pascent simul: & leo qsi bos comedet paleas
βοσκηθήσονται ἅμα, καὶ λέων ὡς βοῦς φάγεται ἄχυρα
& serpēs terrā qsi panē nō nocebūt: neq corrūpēt
καὶ ὄφις γῆν ὡς ἄρτον οὐκ ἀδικήσουσιν, οὐδὲ λυμανοῦν-
pēt in mōte scto meo: dicit dñs.
ται ἐπὶ τῷ ὄρει τῷ ἁγίῳ μου, λέγει κύριος. Ca. 66.

Sic dicit dñs celū mihi sedes: at terra
Οὕτως λέγει κύριος ὁ οὐρανός μοι θρόνος, ἡ δὲ γῆ
scabellū pedū meorum: qlē domū edificabitis
ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου. ποῖον οἶκον οἰκοδομήσετέ
mihi: aut qlis locus requiei mee? oia enī
μοι, ἢ ποῖος τόπος τῆς καταπαύσεώς μου; πάντα γὰρ
hec fecit manus mea: & sunt mea oia ista
ταῦτα ἐποίησεν ἡ χείρ μου, καὶ ἔστιν ἐμὰ πάντα ταῦ-
dicit dñs. & sup quē respiciā: nisi
τα λέγει κύριος. καὶ ἐπὶ τίνα ἐπιβλέψω, ἀλλʼ ἢ
sup humilē qetū & trementē ser-
ἐπὶ τὸν ταπεινὸν καὶ ἡσύχιον καὶ τρέμοντα τοὺς λό-
mones meos? at iniquus imolās mihi vitulū qsi pcutiēs virū
γους μου; ὁ δὲ ἄνομος ὁ θύων μοι μόσχον ὡς ὁ τύπτων ἄνδρα
& sacrificās de grege: qsi occidēs canē.
καὶ ὁ θυσιάζων ἐκ ποιμνίου, ὡς ἀποκτείνων κύνα.

Trāsla.B.Hie.

qui bñdictus est sup terram benedicetur in deo: amen. Et qui iurat in terra: iurabit in deo amen. Quia obliuioni tradite sūt angustie priores: & qa abscōdite sunt ab oculis meis. Ecce eī ego creo celos nouos & terrā nouam: & non erunt in memoria priora: & non ascendent sup corde: sed gaudebitis & exultabitis vsq i sempiternum in his que ego creo: qa ecce ego creo hierusalem exultationem: & populū eius gaudiū: & exultabo in hierusalem: & gaudebo in populo meo: & nō audietur in ea vltra vox fletus & vox clamoris. Non erit ibi amplius infans dierum & senex qui non impleat dies suos: quoniam puer centum annorum morietur: & peccator centū annorū maledictus erit. Et edificabūt domos & habitabūt: & plātabūt vineas & comedēt fructus earū. Non edificabūt: & alius habitabit: nō plātabūt: & alius comedet. Scdm eī dies ligni erūt dies ppli mei: & opa manuū eorum inueterabūt. Electi mei nō laborabūt frustra: neq gnabūt in cōturbatiōe: qa semen bñdictorum dñi est: & nepotes eorū cū eis. Eritq āteq̄ clamēt ego exaudiam: adhuc illis loquētibus ego audiam. Lupus & agnus pascentur simul: & leo vt bos comedet paleas: & serpenti puluis panis eius. Non nocebūt neq occident in omi monte sancto meo: dicit dominus.

66.

Hec dicit dominus. Celum sedes mea: terra aūt scabellū pedū meorū. Que est ista domus quā edificabitis mihi: & quis iste locus requietionis mee? Omia hec manus mea fecit: & facta sūt vniuersa ista dicit dñs. Ad quē autē respiciā nisi ad pauperculum & cōtritū spū: & trementē sermones meos? Qui imolat bouē qsi q interficiat virum. Qui mactat pecus: quasi qui excerebret canem.

Tex.heb.Esa.lxvi.

ברך — המתברך בארץ יתברך באלהי
שבע — אמן והנשבע בארץ ישבע באלהי
שכח צור — אמן כי נשכחו הצרות הראשנות
סתר ברא — וכי נסתרו מעיני׃ כי הנני בורא
שמים חדשים וארץ חדשה ולא
זכר עלה — תזכרנה הראשנות ולא תעלינה
שוש גול — על לב׃ כי אם שישו וגילו עדי
ברא — עד אשר אני בורא כי הנני
בורא את ירושלם גילה ועמה
גול שוש — משוש׃ וגלתי בירושלם וששתי
שמע — בעמי ולא ישמע בה עוד קול
בכה היה — בכי וקול זעקה׃ לא יהיה משם
יום — עוד עול ימים וזקן אשר לא
מלא יום — ימלא את ימיו כי הנער בן מאה
מות חטא — שנה ימות והחוטא בן מאה שנה
קלל בנה — יקלל׃ ובנו בתים וישבו ונטעו
בית פרה — כרמים ואכלו פרים׃ לא יבנו ואחר
בנה נטע — ישב לא יטעו ואחר יאכל כי
אכל — כימי העץ ימי עמי ומעשה
יום עשה — ידיהם יבלו בחירי׃ לא ייגעו לריק
בלה בחר — ולא ילדו לבהלה כי זרע ברוכי
ברך — יהוה המה וצאצאיהם אתם׃
יצא — והיה טרם יקראו ואני אענה עוד
קרא ענה — הם מדברים ואני אשמע׃ זאב
דבר שמע — וטלה ירעו כאחד ואריה כבקר
רעה ארה — יאכל תבן ונחש עפר לחמו לא
אכל — ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי
רוע שחת — אמר יהוה׃

Cap. lxvi.

כה אמר יהוה השמים
הדם — כסאי והארץ הדם רגלי אי
זה בית אשר תבנו לי ואי זה
קום נוח — מקום מנוחתי׃ ואת כל אלה ידי
עשה היה — עשתה ויהיו כל אלה נאם יהוה
נבט ענה — ואל זה אביט אל עני ונכה רוח
שחט — וחרד על דברי׃ שוחט השור
נכה זבח — מכה איש זובח השה ערף כלב

מַעֲלֵה מִנְחָה דַם חֲזִיר מַזְכִּיר לְבֹנָה
מְבָרֵךְ אָוֶן גַּם הֵמָּה בָּחֲרוּ בְּדַרְכֵיהֶם
וּבְשִׁקּוּצֵיהֶם נַפְשָׁם חָפֵצָה׃ גַּם
אֲנִי אֶבְחַר בְּתַעֲלֻלֵיהֶם וּמְגוּרֹתָם
אָבִיא לָהֶם יַעַן קָרָאתִי וְאֵין עוֹנֶה
דִּבַּרְתִּי וְלֹא שָׁמֵעוּ וַיַּעֲשׂוּ הָרַע
בְּעֵינַי וּבַאֲשֶׁר לֹא חָפַצְתִּי בָּחָרוּ׃
שִׁמְעוּ דְּבַר יְהוָה הַחֲרֵדִים אֶל
דְּבָרוֹ אָמְרוּ אֲחֵיכֶם שֹׂנְאֵיכֶם
מְנַדֵּיכֶם לְמַעַן שְׁמִי יִכְבַּד יְהוָה
וְנִרְאֶה בְשִׂמְחַתְכֶם וְהֵם יֵבֹשׁוּ׃
קוֹל שָׁאוֹן מֵעִיר קוֹל מֵהֵיכָל
קוֹל יְהוָה מְשַׁלֵּם גְּמוּל לְאֹיְבָיו׃
בְּטֶרֶם תָּחִיל יָלָדָה בְּטֶרֶם יָבוֹא
חֵבֶל לָהּ וְהִמְלִיטָה זָכָר׃ מִי שָׁמַע
כָּזֹאת מִי רָאָה כָּאֵלֶּה הֲיוּחַל
אֶרֶץ בְּיוֹם אֶחָד אִם יִוָּלֵד גּוֹי
פַּעַם אֶחָת כִּי חָלָה גַּם יָלְדָה צִיּוֹן
אֶת בָּנֶיהָ׃ הַאֲנִי אַשְׁבִּיר וְלֹא
אוֹלִיד יֹאמַר יְהוָה אִם אֲנִי הַמּוֹלִיד
וְעָצַרְתִּי אָמַר אֱלֹהָיִךְ׃ שִׂמְחוּ אֶת
יְרוּשָׁלַם וְגִילוּ בָהּ כָּל אֹהֲבֶיהָ
שִׂישׂוּ אִתָּהּ מָשׂוֹשׂ כָּל הַמִּתְאַבְּלִים
עָלֶיהָ׃ לְמַעַן תִּינְקוּ וּשְׂבַעְתֶּם
מִשֹּׁד תַּנְחֻמֶיהָ לְמַעַן תָּמֹצּוּ
וְהִתְעַנַּגְתֶּם מִזִּיז כְּבוֹדָהּ׃ כִּי כֹה אָמַר
יְהוָה הִנְנִי נֹטֶה אֵלֶיהָ כְּנָהָר שָׁלוֹם
וּכְנַחַל שׁוֹטֵף כְּבוֹד גּוֹיִם וִינַקְתֶּם
עַל צַד תִּנָּשֵׂאוּ וְעַל בִּרְכַּיִם
תְּשָׁעֳשָׁעוּ׃ כְּאִישׁ אֲשֶׁר אִמּוֹ
תְּנַחֲמֶנּוּ כֵּן אָנֹכִי אֲנַחֶמְכֶם
וּבִירוּשָׁלַם תְּנֻחָמוּ׃ וּרְאִיתֶם וְשָׂשׂ
לִבְּכֶם וְעַצְמוֹתֵיכֶם כַּדֶּשֶׁא תִפְרַחְנָה
וְנוֹדְעָה יַד יְהוָה אֶת עֲבָדָיו וְזָעַם
אֶת אֹיְבָיו׃ כִּי הִנֵּה יְהוָה בָּאֵשׁ
יָבוֹא וְכַסּוּפָה מַרְכְּבֹתָיו לְהָשִׁיב

Qui offert oblationē q̄si qui sanguinē suillū offerat. Qui recordatur thuris: q̄si q bñdicat idolo. Hec oia elegerūt in viis suis: & in abomiationib⁹ suis aia eorū delectata ē. Vnde & ego eligā illusiones eorū: & q̄ timebāt adducā eis: quia vocaui & nō erat q rñderet: locutus sū & nō audierūt. Fecerūtq̄ malū in oc̄lis meis: & q̄ nolui elegerūt. Audite verbū domini qui tremitis ad verbū eius. Dixerūt fratres vestri odientes vos & abiiciētes ppter nomē meum. Glorificetur dñs et videbim⁹ in leticia vestra: ipi aūt cōfundētur. Vox populi de ciuitate: vox de templo: vox dñi reddentis retributionem inimicis suis. Anteq̄ parturiret peperit: anteq̄ veniret partus eius peperit masculū. Quis audiuit vnq̄ tale: et qs vidit huic simile? Nunqd parturiet terra in die vna: aut parietur gens simul: quia parturiuit et peperit sion filios suos. Nunqd ego q alios parere facio: ipse non pariā dicit dñs? Si ego q gñationē ceteris tribuo sterilis ero? ait dñs deus tuus. Letamini cū hierusalē: & exultate in ea oēs qui diligitis eam. Gaudete cum ea gaudio vniuersi qui lugetis super eam: vt suggatis & repleamini ab vbere consolationis eius: vt mulgeatis & delitiis affluatis ab oīmoda gloria eius. Quia hec dicit dñs. Ecce ego declinabo sup eā q̄si fluuiū pacis: & q̄si torrentē inūdantē gloriā gentiū suggetis. Ad vbera portabimini: & sup genua blādiētur vobis. Quo modo si cui mater blandiatur: ita ego consolabor vos: & in hierusalē cōsolabimini. Videbitis: & gaudebit cor vestrū: & ossa vr̄a q̄si herba germiabūt: & cognoscetur manus dñi seruis ei⁹: & indignabitur inimicis suis. Quia ecce dominus in igne veniet: & quasi turbo quadrige eius: reddere

ὁ δὲ ἀναφέρων σεμίδαλιν ὡς αἷμα ὕειον· ὁ διδοὺς λίβανον εἰς μνημόσυνον, ὡς βλάσφημος· καὶ αὐτοὶ ἐξελέξαντο τὰς ὁδοὺς αὐτῶν καὶ τὰ βδελύγματα αὐτῶν, ἃ ἡ ψυχὴ αὐτῶν ἠθέλησε· κἀγὼ ἐκλέξομαι ἐμπαίγματα αὐτῶν, καὶ τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν ἀνταποδώσω αὐτοῖς, ὅτι ἐκάλεσα αὐτοὺς καὶ οὐχ ὑπήκουσάν μου, ἐλάλησα καὶ οὐκ ἤκουσαν, καὶ ἐποίησαν τὸ πονηρὸν ἐναντίον μου, καὶ ἃ οὐκ ἐβουλόμην ἐξελέξαντο. ἀκούσατε λόγον κυρίου οἱ τρέμοντες τὸν λόγον αὐτοῦ. εἴπατε ἀδελφοὶ ὑμῶν τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς καὶ βδελυσσομένοις, ἵνα τὸ ὄνομα κυρίου δοξασθῇ καὶ ὀφθῇ ἐν τῇ εὐφροσύνῃ αὐτῶν, καὶ ἐκεῖνοι αἰσχυνθήσονται. φωνὴ κραυγῆς ἐκ πόλεως, φωνὴ ἐκ ναοῦ, φωνὴ κυρίου ἀνταποδιδόντος τοῖς ἀντικειμένοις. πρὶν ἢ τὴν ὠδίνουσαν τεκεῖν, πρὶν ἐλθεῖν τὸν πόνον τῶν ὠδίνων, ἐξέφυγε καὶ ἔτεκεν ἄρσεν. τίς ἤκουσε τοιοῦτο; καὶ τίς ἑώρακεν οὕτως; εἰ ὤδινεν γῆ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ, εἰ καὶ ἐτέχθη ἔθνος εἰς ἅπαξ, ὅτι ὤδινεν καὶ ἔτεκεν σιὼν τὰ παιδία αὐτῆς; ἐγὼ δὲ ἔδωκα τὴν προσδοκίαν ταύτην, καὶ οὐκ ἐμνήσθης μου, εἶπεν κύριος. οὐκ ἰδοὺ ἐγὼ γεννῶσαν καὶ στεῖραν ἐποίησα, εἶπε σου ὁ θεός; εὐφράνθητι ἱερουσαλὴμ, καὶ πανηγυρίσατε ἐν αὐτῇ οἱ ἀγαπῶντες αὐτὴν καὶ οἱ κατοικοῦντες αὐτήν· χάρητε χαρᾷ πάντες ὅσοι πενθεῖτε ἐπ' αὐτῆς, ἵνα θηλάσητε καὶ ἐμπλησθῆτε ἀπὸ μασοῦ παρακλήσεως αὐτῆς, ἵνα ἐκθηλάσαντες τρυφήσητε ἀπὸ εἰσόδου δόξης αὐτῆς. ὅτι τάδε λέγει κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ ἐκκλίνω ἐπ' αὐτοὺς ὡς ποταμὸς εἰρήνης, καὶ ὡς χείμαρρος ἐπικλύζων δόξαν ἐθνῶν. τὰ παιδία αὐτῶν ἐπ' ὤμων ἀρθήσονται, καὶ ἐπὶ γονάτων παρακληθήσονται. ὡς εἴ τινα μήτηρ παρακαλέσει, οὕτως καὶ ἐγὼ παρακαλέσω ὑμᾶς, καὶ ἐν ἱερουσαλὴμ παρακληθήσεσθε. καὶ ὄψεσθε, καὶ χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδία, καὶ τὰ ὀστᾶ ὑμῶν ὡς βοτάνη ἀνατελεῖ· καὶ γνωσθήσεται ἡ χεὶρ κυρίου τοῖς σεβομένοις αὐτόν, καὶ ἀπειλήσει τοῖς ἀπειθοῦσιν. ἰδοὺ γὰρ κύριος ὡς πῦρ ἥξει καὶ ὡς καταιγὶς τὰ ἅρματα αὐτοῦ, ἀποδοῦναι

B C D E

Hiere 18.c.

ἐν θυμῷ ἐκδίκησιν καὶ ἀποσκορακισμὸν ἐν φλογὶ πυρός. ἐν γὰρ τῷ πυρὶ κυρίου κριθήσεται πᾶσα ἡ γῆ, καὶ ἐν τῇ ῥομφαίᾳ αὐτοῦ πᾶσα σάρξ· πολλοὶ τραυματίαι ἔσονται ὑπὸ κυρίου. οἱ ἁγνιζόμενοι καὶ καθαριζόμενοι εἰς τοὺς κήπους καὶ ἐν τοῖς προθύροις, ἔσθοντες κρέας ὕειον καὶ τὰ βδελύγματα καὶ τὸν μῦν, ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἀναλωθήσονται, εἶπεν κύριος. κἀγὼ τὰ ἔργα αὐτῶν καὶ τὸν λογισμὸν αὐτῶν ἐπίσταμαι, καὶ ἐγὼ ἔρχομαι συναγαγεῖν πάντα τὰ ἔθνη καὶ τὰς γλώσσας, καὶ ἥξουσι καὶ ὄψονται τὴν δόξαν μου, καὶ καταλείψω ἐπ' αὐτῶν σημεῖον. καὶ ἐξαποστελῶ ἐξ αὐτῶν σεσωσμένους εἰς τὰ ἔθνη, εἰς θαρσὶς καὶ φοὺδ καὶ λοὺδ καὶ μοσὸχ καὶ θοβὲλ καὶ εἰς τὴν ἑλλάδα καὶ εἰς τὰς νήσους τὰς πόρρω, οἳ οὐκ ἀκηκόασί μου τὸ ὄνομα, οὔτε ἑωράκασι τὴν δόξαν μου. καὶ ἀναγγελοῦσι τὴν δόξαν μου ἐν τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἄξουσι τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν ἐκ πάντων τῶν ἐθνῶν, δῶρον κυρίῳ μεθ' ἵππων καὶ ἁρμάτων ἐν λαμπήναις ἡμιόνων μετὰ σκιαδίων εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν ἱερουσαλὴμ, εἶπεν κύριος, ὡς ἂν ἐνέγκαισαν οἱ υἱοὶ τοῦ ἰσραὴλ τὰς θυσίας αὐτῶν ἐμοὶ μετὰ ψαλμῶν εἰς τὸν οἶκον κυρίου. καὶ ἀπ' αὐτῶν λήψομαι ἐμοὶ ἱερεῖς καὶ λευίτας, εἶπε κύριος. ὃν τρόπον γὰρ ὁ οὐρανὸς καινὸς καὶ ἡ γῆ καινή, ἃ ἐγὼ ποιῶ μένει ἐνώπιόν μου, λέγει κύριος, οὕτως στήσεται τὸ σπέρμα ὑμῶν καὶ τὸ ὄνομα ὑμῶν. καὶ ἔσται μὴν ἐκ μηνὸς καὶ σάββατον ἐκ σαββάτου. ἥξει πᾶσα σὰρξ προσκυνῆσαι ἐνώπιόν μου ἐν ἱερουσαλὴμ, εἶπεν κύριος. καὶ ἐξελεύσονται, καὶ ὄψονται τὰ κῶλα τῶν ἀνθρώπων τῶν παραβεβηκότων ἐν ἐμοί. ὁ γὰρ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτήσει, καὶ τὸ πῦρ αὐτῶν οὐ σβεσθήσεται, καὶ ἔσονται εἰς ὅρασιν πάσῃ σαρκί.

F G

Mat. 9.

in indignatione furorē suū: & increpationē suā in flāma ignis: quia in igne dñs diiudicabit & in gladio suo ad oēm carnem: & multiplicabūtur interfecti a dño. Qui sctificabātur & mūdos se putabāt in hortis post ianuā ītrinsecus q comedebāt carnē suillā & abominationem & murem: simul cōsumentur dicit dominus. Ego autem opera eorum & cogitationes eorum venio vt congregem cum oībus gentibus & linguis: et venient & videbunt gloriam meā. Et ponā in eis signū: & mittam ex eis qui saluati fuerint ad gentes in mare: in africam: in lydiam tenētes sagittā: in italiā & greciam ad insulas longe: ad eos qui non audierunt de me & non viderunt gloriam meā. Et annūciabūt gloriam meā gētibus: & adducēt oñes fratres vestros de cunctis gentibus donū domino in equis & in quadrigis & in lecticis & in mulis & in carrucis: ad montem sanctum meū hierusalē dicit domin⁹: quomodo si inferant filii israel munus in vase mundo in domum domini. Et assumam ex eis in sacerdotes & leuitas dicit dominus: quia sicut celi noui & terra noua que ego facio stare coram me dicit dñs deus: sic stabit semē vestrum & nomē vestrū. Et erit mensis ex mēse: & sabbatum ex sabbato: veniet omnis caro: vt adoret corā facie mea dicit dominus. Et egredientur & videbunt cadauera virorum qui p̄uaricati sunt ī me. Vermis eorum non morietur: & ignis eorū nō extinguetur: & erūt vsq; ad satietatē visionis omni carni.

Explicit Esaias.

בְּחֵמָה אַפּוֹ וְגַעֲרָתוֹ בְּלַהֲבֵי אֵשׁ׃
כִּי בָאֵשׁ יְהוָה נִשְׁפָּט וּבְחַרְבּוֹ
אֶת כָּל בָּשָׂר וְרַבּוּ חַלְלֵי יְהוָה׃
הַמִּתְקַדְּשִׁים וְהַמִּטַּהֲרִים אֶל
הַגַּנּוֹת אַחַר אֶחָד בַּתָּוֶךְ אֹכְלֵי
בְּשַׂר הַחֲזִיר וְהַשֶּׁקֶץ וְהָעַכְבָּר
יַחְדָּו יָסֻפוּ נְאֻם יְהוָה׃ וְאָנֹכִי
מַעֲשֵׂיהֶם וּמַחְשְׁבֹתֵיהֶם בָּאָה
לְקַבֵּץ אֶת כָּל הַגּוֹיִם וְהַלְּשֹׁנוֹת
וּבָאוּ וְרָאוּ אֶת כְּבוֹדִי׃ וְשַׂמְתִּי
בָהֶם אוֹת וְשִׁלַּחְתִּי מֵהֶם פְּלֵיטִים
אֶל הַגּוֹיִם תַּרְשִׁישׁ פּוּל וְלוּד
מֹשְׁכֵי קֶשֶׁת תֻּבַל וְיָוָן הָאִיִּים
הָרְחֹקִים אֲשֶׁר לֹא שָׁמְעוּ אֶת
שִׁמְעִי וְלֹא רָאוּ אֶת כְּבוֹדִי
וְהִגִּידוּ אֶת כְּבוֹדִי בַּגּוֹיִם׃ וְהֵבִיאוּ
אֶת כָּל אֲחֵיכֶם מִכָּל הַגּוֹיִם
מִנְחָה לַיהוָה בַּסּוּסִים וּבָרֶכֶב
וּבַצַּבִּים וּבַפְּרָדִים וּבַכִּרְכָּרוֹת עַל
הַר קָדְשִׁי יְרוּשָׁלַם אָמַר יְהוָה
כַּאֲשֶׁר יָבִיאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת
הַמִּנְחָה בִּכְלִי טָהוֹר בֵּית יְהוָה׃
וְגַם מֵהֶם אֶקַּח לַכֹּהֲנִים לַלְוִיִּם
אָמַר יְהוָה׃ כִּי כַאֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם
הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר
אֲנִי עֹשֶׂה עֹמְדִים לְפָנַי נְאֻם
יְהוָה כֵּן יַעֲמֹד זַרְעֲכֶם וְשִׁמְכֶם׃
וְהָיָה מִדֵּי חֹדֶשׁ בְּחָדְשׁוֹ וּמִדֵּי
שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ יָבוֹא כָל בָּשָׂר
לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְפָנַי אָמַר יְהוָה׃
וְיָצְאוּ וְרָאוּ בְּפִגְרֵי הָאֲנָשִׁים
הַפֹּשְׁעִים בִּי כִּי תוֹלַעְתָּם לֹא
תָמוּת וְאִשָּׁם לֹא תִכְבֶּה וְהָיוּ
דֵרָאוֹן לְכָל בָּשָׂר׃

Incipit præfatio in hieremiam prophetam

Hec interpretatio hieronymi est. Si quid i ea noui erit: secū dum hebræos codices exploretur. Alia est septuaginta interpretū ecclesiis vsitata. Quæ quamuis nonnulli aliter habeat q̃3 in hebræis codicibus inuenitur: tamen vtraq3 idest secundum septuaginta: & secū dum hebræam apostolica autoritate firmata est: non errore neq3 reprehensione superiori: sed certo cōsilio Septuaginta nonnulli aliter dixisse vel contexuisse intelliguntur. Quod ideo præmonemus: ne quisq̃3 alteram ex altera velit emendare. Quod singulorum in suo genere veritas obseruanda est.

Incipit prologus in eundem.

Ieremias propheta cui hic prologus scribitur sermone quidē apud hebræos esaie & osee & quibusdam aliis prophetis videtur esse rusticior: sed sensibus par est: quippe qui eodem spiritu prophetauerit Porro simplicitas eloquii de loco ei in quo natus est accidit. Fuit enim anathotites qui est vsq3 hodie viculus tribus ab hierosolymis distans milibus: sacerdos ex sacerdotibus & in matris vtero sanctificatus virginitate sua euangelicum virū christi ecclesie dedicans. Hic vaticinari exorsus est puer: & captiuitatē vrbis atq3 iudææ non solum spiritu: sed & oculis carnis intuitus est. Iam decem tribus israel assyrii in medos trāstulerant: iam terras earum coloni gentium possidebant. Vnde in iuda tantum & in beniamin prophetauit: & ciuitatis sue ruinas quadruplici planxit alphabeto: qđ nos mensure metri versibusq3 reddidimus. Preterea ordinē visionū qui apud græcos & latinos oino confusus est: ad pristinā fidē correximus. Librum autē baruch notarii eius qui apud hebræos nec legitur nec habetur p̃termisimus. pro his oibus maledicta ab emulis p̃stolantes: qbus me necesse est per singula opuscula respondere. Et hoc patior: quia vos cogitis. Cæterum ad compendium mali rectius fuerat modum furori eoru3 silētio meo ponere: q̃3 quotidie noui aliquid scriptitātē iuidorum insaniam prouocare.

Ioachim filius iosie: cui9 tertiodecimo anno pphetare orsus est hieremias sub quo & olda mulier prophetauit ipse ē qui alio nomine appellatur eliachin & regnauit sup tribū iuda & hierusalem annis vndeci Cui successit in regnū filius ioachim cognomento iechonias qui tertio mense regni eius die decima captus a ducibus nabuchodonosor ductus est in babylonē: & in loco eius constitutus est sedechias filius iosie patruus ei9. Cuius anno vndecimo hierusalem capta atq3 subuersa est. Nemo igitur putet eundem in danielis pricipio ioachin qui i ezechielis exordio ioachim scribitur. Iste extremam syllabam chim habet: ille chin. Et ob hāc causam in euangelium secundū matheum vna videtur deesse gñatio: quia secunda thesseredecas in ioachim desinit filium iosie: & tertia incipit a ioachin filio ioachim. Quod ignorans porphyrius calūniam instruit ecclesie: suam ostendēs imperitiā: dū euangelistā mattheū arguere nititur falsitatis. Quodq3 traditū scribitur ioachim mōstrat: nō aduersariorū fortitudinis fuisse victoriā: sed dñi voluntatis.

Incipit argumentum in eundem.

Ieremias anathothites: qui est viculus tribus a hierosolymis distās milib9 apud taphnas in ægypto a populo lapidib9 obrutus occubuit. Iacet vero in eo loco sepult9 quo dudum pharao rex habitauerat. Et qm̄ postulatiōe sua desugatis ab eodem loco serpentibus ægyptios a tactu aspidu3 facit esse securos: magna cum ibi religione ægyptii venerantur.

Explicit argumentum.

Cap.j.

דִּבְרֵי יִרְמְיָהוּ בֶּן חִלְקִיָּהוּ מִן הַכֹּהֲנִים
אֲשֶׁר בַּעֲנָתוֹת בְּאֶרֶץ בִּנְיָמִן: אֲשֶׁר
הָיָה דְבַר יְהוָה אֵלָיו בִּימֵי יֹאשִׁיָּהוּ
בֶן אָמוֹן מֶלֶךְ יְהוּדָה בִּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה
שָׁנָה לְמָלְכוֹ: וַיְהִי בִּימֵי יְהוֹיָקִים
בֶּן יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה עַד תֹּם
עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְצִדְקִיָּהוּ
בֶן יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה עַד גְּלוֹת
יְרוּשָׁלַםִ בַּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי: וַיְהִי
דְבַר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: בְּטֶרֶם
אֶצָּרְךָ בַבֶּטֶן יְדַעְתִּיךָ וּבְטֶרֶם תֵּצֵא
מֵרֶחֶם הִקְדַּשְׁתִּיךָ נָבִיא לַגּוֹיִם

(margin: יוֹם · הָיָה · תָּמַם · פָּנָה גָּלָה · חָמֵשׁ · יָצַר יָצָא · קָדַשׁ נָבָא)

Incipit Hieremias propheta. Cap.1.

VERBA HIEREmie filii helchie: de sacerdotibus qui fuerunt in anathot in terra beniamin. Quod factū est verbū dñi ad eū in diebus Iosie filii amon regis iuda in tertiodecimo anno regni ei9: & factū est in diebus ioachim filii iosie regis iuda vsq3 ad consūmationem vndecimi anni sedechie filii iosie regis iuda: vsq3 ad transmigrationem hierusalē in mense quinto. Et factum est verbum domini ad me dicens. Priusq̃3 te formarē in vtero noui te: & anteq̃3 exires de vulua sanctificaui te: prophetam in gētibus

HIEREMIAS.

ΙΕΡΕΜΙΑΣ. Ca.1.

Verbū dei qđ factū est ad hieremiā
Τὸ ῥῆμα τοῦ θεοῦ ὃ ἐγένετο ἐπὶ ἱερεμίαν
filiū helchie ex sacerdotib9: q̃ ha-
τὸν τοῦ χελκίου ἐκ τῶν ἱερέων, ὃς κα-
bitabat in anathoth i terra beñiamin. qđ factū est verbū
τῴκει ἐν ἀναθὼθ ἐν γῇ βενιαμείν. ὃς ἐγενήθη λόγος τοῦ
dei ad eū in dieb9 iosie filii amō re-
θεοῦ πρὸς αὐτὸν ἐν ταῖς ἡμέραις ἰωσίου υἱοῦ ἀμὼν βασι-
gis iuda: āno tertiodecimo in regno e-
λέως ἰούδα, ἔτους τρισκαιδεκάτου ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐ-
ius. ⁊ factū est in dieb9 ioachim filii iosie
τοῦ. καὶ ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις ἰωακεὶμ υἱοῦ ἰωσίου
regis iuda: vsq3 ad vndecimū annū sedechie filii io-
βασιλέως ἰούδα, ἕως ἑνδεκάτου ἔτους σεδεκίου υἱοῦ ἰω-
sie regis iuda: vsq3 ad captiuitatē hierl'm
σίου βασιλέως ἰούδα, ἕως τῆς αἰχμαλωσίας ἱερουσαλὴμ
in quīto mēse. ⁊ factū est verbū dñi ad me di-
ἐν τῷ πέμπτῳ μηνί. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέ-
cēs: anteq̃ formarē te in vtero noui te
γων, πρὸ τοῦ με πλάσαι σε ἐν κοιλίᾳ ἐπίσταμαί σε
⁊ anteq̃ tu exires de vulua sctificaui te: pro-
καὶ πρὸ τοῦ σε ἐξελθεῖν ἐκ μήτρας ἡγίακά σε, προ-
phetā in gētes
φήτην εἰς ἔθνη

posui te. ⁊ dixi q̃ es dñator dñe ecce nō scio
τέθηκά σε. καὶ εἶπα ὁ ὢν δέσποτα κύριε ἰδοὺ οὐκ ἐπί-
loqui: q2 iuuenis sum ego. ⁊ dixit dñs
σταμαι λαλεῖν, ὅτι νεώτερος εἰμι ἐγώ. καὶ εἶπεν κύριος
ad me: ne dicas q2 iuuenis sum ego: q2 ad om-
πρός με, μὴ λέγε ὅτι νεώτερός εἰμι ἐγώ· ὅτι πρὸς πάν-
nes quos mittā te ibis: ⁊ scdm oia
τας οὓς ἐὰν ἐξαποστείλω σε πορεύσῃ, καὶ κατὰ πάντα
q̃cūq3 p̃cepero tibi loq̃ris. ne timueris a fa-
ὅσα ἐὰν ἐντείλωμαί σοι λαλήσεις. μὴ φοβηθῇς ἀπὸ προ-
cie eo4: q2 tecū sum vt liberē te
σώπου αὐτῶν, ὅτι μετὰ σοῦ εἰμι, τοῦ ἐξαιρεῖσθαί σε
dicit dñs. Et extēdit dñs manū suā ad
λέγει κύριος. Καὶ ἐξέτεινεν κύριος τὴν χεῖρα αὐτοῦ πρός
me: ⁊ tetigit os meū. ⁊ dixit dñs ad
με, καὶ ἥψατο τοῦ στόματός μου. καὶ εἶπεν κύριος πρός
me: ecce dedi verba mea in os tuū. ecce cō-
με, ἰδοὺ δέδωκα τοὺς λόγους μου εἰς τὸ στόμα σου. ἰδοὺ κα-
stitui te hodie sup gētes ⁊ sup regna: era-
θέστηκά σε σήμερον ἐπὶ ἔθνη καὶ ἐπὶ βασιλείας, ἐκρι-
dicare ⁊ destruere ⁊ pdere ⁊ reedifica-
ζοῦν καὶ κατασκάπτειν καὶ ἀπολλύειν καὶ ἀνοικοδο-
re ⁊ plantare. ⁊ factū est verbū dñi ad
μεῖν καὶ καταφυτεύειν. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός
me dicēs: q̃d tu vides hieremia? ⁊ dixi: bacu-
με λέγων, τί σὺ ὁρᾷς ἱερεμία; καὶ εἶπα, βακτηρί-
lū nuceū. ⁊ dixit dñs ad me: bñ vidisti:
αν καρυΐνην. καὶ εἶπεν κύριος πρός με, καλῶς ἑώρακας,
q2 vigilaui ego sup verba mea facere
διότι ἐγρήγορα ἐγὼ ἐπὶ τοὺς λόγους μου τοῦ ποιῆσαι
ea. ⁊ factū ē verbū dñi ex scdo ad me
αὐτούς. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου ἐκ δευτέρου πρός με
dicēs: q̃d tu vides? ⁊ dixi: ollam succensam:
λέγων, τί σὺ ὁρᾷς; καὶ εἶπα, λέβητα ὑποκαιόμενον,
⁊ faciē ei9 a facie aq̃lonis. ⁊ di-
καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀπὸ προσώπου βορρᾶ. καὶ εἶ-
xit dñs ad me. a facie aq̃lonis exardes-
πεν κύριος πρός με. ἀπὸ προσώπου βορρᾶ ἐκκαυθήσε-
cēt mala sup oēs habitātes terrā:
ται τὰ κακὰ ἐπὶ πάντας τοὺς κατοικοῦντας τὴν γῆν,
q2 ecce ego cōuocabo oia regna ab
διότι ἰδοὺ ἐγὼ συγκαλῶ πάσας τὰς βασιλείας ἀπὸ
aq̃lone dicit dñs. ⁊ veniēt ⁊ ponēt vnusq̃sq3
βορρᾶ λέγει κύριος. καὶ ἥξουσιν καὶ θήσουσιν ἕκαστος
thronū suū sup vestibula porta4 hierusa-
τὸν θρόνον αὐτοῦ ἐπὶ τὰ πρόθυρα τῶν πυλῶν ἱερουσα-
lem: ⁊ sup oēs muros q̃ circuitu eius: ⁊
λήμ, καὶ ἐπὶ πάντα τὰ τείχη τὰ κύκλῳ αὐτῆς, καὶ
sup oēs ciuitates iuda. ⁊ loquar ad illos
ἐπὶ πάσας τὰς πόλεις ἰούδα. καὶ λαλήσω πρὸς αὐτοὺς
cū iudicio de oī malicia eo4: quomō dere-
μετὰ κρίσεως περὶ πάσης τῆς κακίας αὐτῶν, ὡς ἐγκα-
liquerūt me: ⁊ sacrificauerūt diis alienis. ⁊ adoraue-
τέλιπόν με, καὶ ἔθυσαν θεοῖς ἀλλοτρίοις. καὶ προσεκύ-
runt opera manuū suarū. ⁊ tu p̃cinge
νησαν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτῶν. καὶ σὺ περίζω-
re lūbos tuos ⁊ surge: ⁊ dic ad e-
σαι τὴν ὀσφύν σου καὶ ἀνάστηθι, καὶ εἶπον πρὸς αὐ-
os oia q̃cūq3 p̃cepero tibi. ne timueris a
τοὺς πάντα ὅσα ἂν ἐντείλωμαί σοι. μὴ φοβηθῇς ἀπὸ
facie eo4 neq3 terreri te faciā corā e-
προσώπου αὐτῶν μηδὲ πτοηθῇς ἐναντίον αὐ-
is: q2 tecū ego sum vt liberē te dicit
τῶν, ὅτι μετὰ σοῦ ἐγώ εἰμι τοῦ ἐξαιρεῖσθαί σε λέγει
dñs. ⁊ factū est verbū dñi ad me dicēs: vade
κύριος. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, πορεύθητι
⁊ lege in aurib9 filio4 isrl': ecce posui te in hodi-
καὶ ἀνάγνωθι ἐν τοῖς ὠσὶν υἱῶν ἰσραήλ, ἰδοὺ τέθηκά σε ἐν τῇ σή-
erna die sicut ciuitatē munitā ⁊ sicut murū ereū muni-
μερον ἡμέρᾳ ὡς πόλιν ὀχυρὰν καὶ ὡς τεῖχος χαλκοῦν ὀχυ-
tū oib9 regib9 iuda ⁊ principib9 eo4:
ρὸν ἅπασι τοῖς βασιλεῦσιν ἰούδα καὶ τοῖς ἄρχουσιν αὐτῶν,

(margin: Infra. 14.d. — Infra. 3.d.)

dedi te. Et dixi. A.a.a. domine deus. Ecce nescio loqui: quia puer ego sum. Et dixit dominus ad me. Noli dicere quia puer sum: quoniam ad oia que mittam te ibis: & vniuersa q̃cūq3 mandauero tibi: loq̃ris. Ne timeas a facie eorū: quia tecum ego sum vt eruam te dicit dominus. Et misit dominus manum suam & tetigit os meum: & dixit ad me. Ecce dedi verba mea in ore tuo: ecce constitui te hodie super gentes & sup regna: vt euellas & destruas & disperdas & dissipes: & edifices & plantes. Et factū est verbum dñi ad me dicens. Quid tu vides hieremia? Et dixi. Virgam vigilantē ego video. Et dixit domin9 ad me. Bene vidisti: q̃a vigilabo ego super verbo meo vt faciam illud. Et factū est verbum domini secundo ad me dicens. Quid tu vides? Et dixi. Ollam succensam ego video: & faciem eius a facie aquilonis. Et dixit dominus ad me. Ab aquilone pandetur malū sup oēs hitatores terre. Quia ecce ego cōuocabo omnes cognationes regnorum aquilonis: ait dñs: & venient & ponēt vnusquisq3 soliū suū in introitu portarum hierusalem & super omnes muros eius in circuitu: & sup vniuersas vrbes iuda. Et loquar iudicia mea cum eis super oēm maliciā eo4 qui dereliquerunt me & libauerunt diis alienis: & adorauerunt opus manuū suarū. Tu ergo accinge lumbos tuos & surge: & loquere ad eos omnia que ego precipio tibi. Ne formides a facie eorum: nec enī timere te faciam vultū eorū. Ego quippe dedi te hodie in ciuitatē munitā & in colūnam ferream: & in murum ereum super oēm terrā regibus iuda: principibus eius & sacerdotibus:

נְתַתִּיךָ: וָאֹמַר אֲהָהּ אֲדֹנָי יְהוִה
הִנֵּה לֹא יָדַעְתִּי דַּבֵּר כִּי נַעַר אָנֹכִי:
וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי אַל תֹּאמַר נַעַר
אָנֹכִי כִּי עַל כָּל אֲשֶׁר אֶשְׁלָחֲךָ
תֵּלֵךְ וְאֵת כָּל אֲשֶׁר אֲצַוְּךָ תְּדַבֵּר:
אַל תִּירָא מִפְּנֵיהֶם כִּי אִתְּךָ אֲנִי
לְהַצִּלֶךָ נְאֻם יְהוָה: וַיִּשְׁלַח יְהוָה
אֶת יָדוֹ וַיַּגַּע עַל פִּי וַיֹּאמֶר יְהוָה
אֵלַי הִנֵּה נָתַתִּי דְבָרַי בְּפִיךָ: רְאֵה
הִפְקַדְתִּיךָ הַיּוֹם הַזֶּה עַל הַגּוֹיִם
וְעַל הַמַּמְלָכוֹת לִנְתוֹשׁ וְלִנְתוֹץ
וּלְהַאֲבִיד וְלַהֲרוֹס לִבְנוֹת וְלִנְטוֹעַ:
וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר מָה אַתָּה
רֹאֶה יִרְמְיָהוּ וָאֹמַר מַקֵּל שָׁקֵד אֲנִי
רֹאֶה: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי הֵיטַבְתָּ
לִרְאוֹת כִּי שֹׁקֵד אֲנִי עַל דְּבָרִי
לַעֲשֹׂתוֹ: וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֵלַי
שֵׁנִית לֵאמֹר מָה אַתָּה רֹאֶה
וָאֹמַר סִיר נָפוּחַ אֲנִי רֹאֶה וּפָנָיו
מִפְּנֵי צָפוֹנָה: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָי
מִצָּפוֹן תִּפָּתַח הָרָעָה עַל כָּל יֹשְׁבֵי
הָאָרֶץ: כִּי הִנְנִי קֹרֵא לְכָל
מִשְׁפְּחוֹת מַמְלְכוֹת צָפוֹנָה נְאֻם
יְהוָה וּבָאוּ וְנָתְנוּ אִישׁ כִּסְאוֹ
פֶּתַח שַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלַםִ וְעַל כָּל
חוֹמֹתֶיהָ סָבִיב וְעַל כָּל עָרֵי
יְהוּדָה: וְדִבַּרְתִּי מִשְׁפָּטַי אוֹתָם עַל
כָּל רָעָתָם אֲשֶׁר עֲזָבוּנִי וַיְקַטְּרוּ
לֵאלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲווּ לְמַעֲשֵׂי
יְדֵיהֶם: וְאַתָּה תֶּאְזֹר מָתְנֶיךָ
וְקַמְתָּ וְדִבַּרְתָּ אֲלֵיהֶם אֵת כָּל אֲשֶׁר
אָנֹכִי אֲצַוֶּךָּ אַל תֵּחַת מִפְּנֵיהֶם
פֶּן אֲחִתְּךָ לִפְנֵיהֶם: וַאֲנִי הִנֵּה
נְתַתִּיךָ הַיּוֹם לְעִיר מִבְצָר וּלְעַמּוּד
בַּרְזֶל וּלְחֹמוֹת נְחֹשֶׁת עַל כָּל הָאָרֶץ
לְמַלְכֵי יְהוּדָה לְשָׂרֶיהָ לְכֹהֲנֶיהָ

(margin: נָתַן · אָמַר · שָׁלַח · הָלַךְ צָוָה · דָּבַר יָרֵא · פָּנָה · נָצַל שָׁלַח · נָגַע פֶּה · נָתַן · פָּקַד · מָלַךְ נָתַשׁ · נָתַץ אָבַד · הָרַס בָּנָה · נָטַע הָיָה · יָטַב · רָאָה · עָשָׂה הָיָה · שָׁנָה · נָפַח פָּנָה · צָפַן · פָּתַח רוּעַ · שָׁפַח מָלַךְ · בּוֹא · חָמָה סָבַב · עִיר שָׁפַט · קָטַר · שָׁחָה עָשָׂה · אָזַר · קוּם · צָוָה חָתַת · פָּנָה · נָתַן בָּצַר · עָמַד חָמָה · שׁוּר)

Tex. he. hiere. ij.

ולעם הארץ ונלחמו אליך ולא
יוכלו לך כי אתך אני נאם יהוה
להצילך׃ ויהי דבר

Cap. ij.

יהוה אלי לאמר׃ הלך וקראת
באזני ירושלם לאמר כה אמר
יהוה זכרתי לך חסד נעוריך אהבת
כלולתיך לכתך אחרי במדבר
בארץ לא זרועה׃ קדש ישראל
ליהוה ראשית תבואתה כל אכליו
יאשמו רעה תבא אליהם נאם
יהוה׃ שמעו דבר יהוה בית יעקב
וכל משפחות בית ישראל׃ כה
אמר יהוה מה מצאו אבותיכם
בי עול כי רחקו מעלי וילכו
אחרי ההבל ויהבלו׃ ולא אמרו
איה יהוה המעלה אתנו מארץ
מצרים המוליך אתנו במדבר
בארץ ערבה ושוחה בארץ ציה
וצלמות בארץ לא עבר בה איש
ולא ישב אדם שם׃ ואביא אתכם
אל ארץ הכרמל לאכל פריה
וטובה ותבאו ותטמאו את ארצי
ונחלתי שמתם לתועבה׃ הכהנים
לא אמרו איה יהוה ותפשי
התורה לא ידעוני והרעים
פשעו בי והנביאים נבאו בבעל
ואחרי לא יועלו הלכו׃ לכן עד
אריב אתכם נאם יהוה ואת בני
בניכם אריב׃ כי עברו איי כתיים
וראו וקדר שלחו והתבוננו
מאד וראו הן היתה כזאת׃ ההימיר
גוי אלהים והמה לא אלהים
ועמי המיר כבודו בלוא יועיל׃
שמו שמים על זאת ושערו חרבו
מאד נאם יהוה׃ כי שתים רעות
עשה עמי אתי עזבו מקור

Trasla. B. Hie.

& populo terre. Et bellabunt aduersum te & nō preualebunt: quia ego tecum sum ait dominus vt liberem te. 2.

ET factum est verbū dn̄i ad me dicens. Vade & clama in auribus hierusalem: dicens. Hec dicit dn̄s. Recordatꝰ sum tui miserās adolescentiā tuā & charitatē desponsatiōis tue: qn̄ secuta es me in deserto: in terra q̄ nō seminatur. Sanctus israel dn̄o primitie frugū eiꝰ. Oēs qui deuorant eum delinquūt: mala veniēt super eos dicit dominus. Audite verbum dn̄i domus iacob: & omnes cognationes domus israel. Hec dicit dominꝰ. Quid inuenerunt patres vestri in me iniq̄tatis: q̄a elongauerūt a me: & ambulauerūt post vanitatē: & vani facti sunt. Et nō dixerunt: vbi est dn̄s qui ascēdere nos fecit de terra egypti: qui traduxit nos per desertum: per terrā inhabitabilem & inuiam: per terrā sitis: & imaginē mortis: & per terrā in q̄ nō ambulauit vir neq̄ habitauit homo. Et induxi vos in terrā carmeli: vt comederetis fructum eius & bona illiꝰ. Et ingressi cōtaminastis terrā meā: & hereditatē meā posuistis in abominationē. Sacerdotes non dixerunt vbi est dn̄s: & tenentes legem nescierunt me: & pastores p̄uaricati sunt in me. Et prophete ꝓphetarūt in baal: & idola secuti sunt. Propterea adhuc iudicio cōtendam vobiscū: ait dn̄s & cum filiis patris disceptabo. Transite ad insulas cethim & videte: & in cedar mittite & considerate vehemēter: & videte si factū est huiuscemodi: si mutauit gens deos suos: & certe ipsi non sunt dii. Populus vero meꝰ mutauit gloriā suā in idolū. Obstupescite celi super hoc: & porte eiꝰ desolamini vehemēter dicit dominus. Duo enim mala fecit populus meus. Me dereliquerunt fontem

Tras. Gre. lxx. cu interp. latina

τ ppl̄o terre: τ debellabūt te: τ nō
καὶ τῷ λαῷ τῆς γῆς, καὶ πολεμήσουσί σε, καὶ οὐ
poterūt aduersus te: q2 tecū sum ego libe
μὴ δύνωνται πρός σε, διότι μετὰ σοῦ εἰμι ἐγὼ ἐξαιρεῖ-
rare te: dicit dn̄s. **C. 2.**
σθαί σε, εἶπεν κύριος.

ET factū est verbū dn̄i ad me dicēs: vade
Καὶ ἐγένετο ῥῆμα κυρίου πρός με λέγον, πορεύου
τ clama in aures hierl̄m dicēs: hec dicit do
καὶ βόα εἰς τὰ ὦτα ἱερουσαλὴμ λέγων, τάδε λέγει κύ-
minꝰ: recordatꝰ sū mie adolescētie tue τ dilectiōis pfectio
ριος, ἐμνήσθην ἐλέους νεότητός σου καὶ ἀγάπης τελει-
nis tue: vt sequereris tu sctm̄ israel.
ώσεώς σου, τοῦ ἐξακολουθῆσαί σε τῷ ἁγίῳ ἰσραήλ,
dicit dn̄s. sctūs israel dn̄o. p̄mitie fru
λέγει κύριος. ἅγιος ἰσραὴλ τῷ κυρίῳ. ἀρχὴ γεννημά-
gū eiꝰ oēs comedētes eū delinquent:
των αὐτοῦ πάντες οἱ ἔσθοντες αὐτὸν πλημμελήσουσιν,
mala veniēt sup eos. dicit dn̄s. audite verbū
κακὰ ἥξει ἐπ᾽ αὐτούς φησὶν κύριος. ἀκούσατε λόγον
dn̄i domꝰ iacob τ oīs familia domꝰ israel
κυρίου οἶκος ἰακὼβ καὶ πᾶσα πατριὰ οἴκου ἰσραήλ.
hec dicit dn̄s: q̄d inuenerūt pr̄es vr̄i in
τάδε λέγει κύριος, τί εὕροσαν οἱ πατέρες ὑμῶν ἐν
me delictū: q2 recesserūt lōge a me:
ἐμοὶ πλημμέλημα, ὅτι ἀπέστησαν μακρὰν ἀπ᾽ ἐμοῦ,
τ ābulauerūt post vanitates: τ vani facti
καὶ ἐπορεύθησαν ὀπίσω τῶν ματαίων, καὶ ἐματαιώ-
sunt. τ nō dixerūt vbi est dn̄s q̄ eduxit nos
θησαν. καὶ οὐκ εἶπον ποῦ ἐστιν κύριος ὁ ἀναγαγὼν ἡμᾶς
de terra egypti: q̄ duxit nos in deserto
ἐκ γῆς αἰγύπτου, ὁ καθοδηγήσας ἡμᾶς ἐν τῇ ἐρήμῳ
in terra inexpta τ inuia τ in terra sine aqua τ in-
ἐν γῇ ἀπείρῳ καὶ ἀβάτῳ καὶ ἐν γῇ ἀνύδρῳ καὶ ἀ-
fructuosa: in terra in q̄ nō ābulauit in ea vir: τ
κάρπῳ, ἐν γῇ ἐν ᾗ οὐ διώδευσεν ἐν αὐτῇ ἀνήρ, καὶ
nō habitauit illic filiꝰ hoīs. τ itroduxi vos
οὐ κατῴκησεν ἐκεῖ υἱὸς ἀνθρώπου. καὶ εἰσήγαγον ὑμᾶς
in carmelū: vt mādūcaretis fructꝰ eiꝰ τ
εἰς τὸν κάρμηλον, τοῦ φαγεῖν τοὺς καρποὺς αὐτοῦ καὶ
bona eiꝰ. τ igressi estis τ cōtaminastis terrā
τὰ ἀγαθὰ αὐτοῦ. καὶ εἰσήλθετε καὶ ἐμιάνατε τὴν γῆν
meā: τ hereditatē meā posuistis in abominationē.
μου, καὶ τὴν κληρονομίαν μου ἔθεσθε εἰς βδέλυγμα.
sacerdotes nō dixerūt vbi est dn̄s: τ ꝓtinētes
οἱ ἱερεῖς οὐκ εἶπον ποῦ ἐστιν κύριος, καὶ οἱ ἀντεχόμενοι
legē nō cognouerūt me: τ pastores ipie agebāt
τοῦ νόμου οὐκ ἠπίσταντό με. καὶ οἱ ποιμένες ἠσέβουν
in me: τ ꝓphete ꝓphetabāt baal: τ
εἰς ἐμέ, καὶ οἱ προφῆται προεφήτευον τῇ βάαλ, καὶ
post inutile abierūt. ꝓpt hoc adhuc cōtē-
ὀπίσω ἀνωφελοῦς ἐπορεύθησαν. διὰ τοῦτο ἔτι κριθή-
dam vobiscū ait dn̄s. τ cū filiis
σομαι πρὸς ὑμᾶς λέγει κύριος. καὶ πρὸς τοὺς υἱοὺς
filioꝝ vr̄oꝝ disceptabo. q2 trāsite insulas cet
τῶν υἱῶν ὑμῶν κριθήσομαι. ὅτι διέλθετε νήσους χετ-
him τ videte τ in cedar mittite: τ cōsi
τιεὶμ καὶ ἴδετε καὶ εἰς κηδὰρ ἀποστείλατε, καὶ νοή-
derate vehemēter: τ videte si facta sūt talia: si mu
σατε σφόδρα, καὶ ἴδετε εἰ γέγονεν τοιαῦτα, εἰ ἀλ-
tabūt gētes deos suos: τ hi nō sūt dii.
λάξονται ἔθνη θεοὺς αὐτῶν, καὶ οὗτοι οὐκ εἰσὶν θεοί. ὁ
at ppl̄s meꝰ mutauit gl̄iam eoꝝ: de q̄ nō ꝓde
δὲ λαός μου ἠλλάξατο τὴν δόξαν αὐτῶν, ἐξ ἧς οὐκ ὠφε-
rit eis. obstupuit celū sup hoc: τ ihorruit extra
ληθήσονται. ἐξέστη ὁ οὐρανὸς ἐπὶ τούτῳ, καὶ ἔφριξεν ἐπὶ
modū vehemēter dicit dn̄s. q2 duo mala fe-
πλεῖον σφόδρα λέγει κύριος. ὅτι δύο πονηρὰ ἐποί-
cit ppl̄s meꝰ. me dereliquerūt fontē
ησεν ὁ λαός μου. ἐμὲ ἐγκατέλιπον πηγὴν

A B C

Trasla. gre. lxx. cu inter. lati.

aque viuētis: τ foderūt sibi lacus contri-
ὕδατος ζῶντος, καὶ ὤρυξαν ἑαυτοῖς λάκκους συντετριμ-
tos q̄ nō potest aquā cōtinere. nūq̄d seruꝰ est
μένους οἳ οὐ δυνήσονται ὕδωρ συνέχειν. μὴ δοῦλός ἐστιν
israel: aut verna est? q̄re in direptionē factꝰ est: sup
ἰσραήλ, ἢ οἰκογενής ἐστιν; διατί εἰς προνομὴν ἐγένετο; ἐπ᾽
eū rugierūt leones: τ dederūt vocē suā q̄
αὐτὸν ὠρύοντο λέοντες, καὶ ἔδωκαν τὴν φωνὴν αὐτῶν οἳ
ordinauerūt terrā eiꝰ in destructiōem: τ ciuitates
ἔταξαν τὴν γῆν αὐτοῦ εἰς ἀφανισμόν, καὶ πόλεις
eius destructe sūt vt nō habitent. τ
αὐτοῦ κατεσκάφησαν παρὰ τὸ μὴ κατοικεῖσθαι. καὶ
filii mēpheos τ taphneos agnouerūt te τ illuserūt
υἱοὶ μέμφεως καὶ τάφνης ἔγνωσάν σε καὶ κατέπαιζόν
te. nōne ista fecerūt tibi q2 dereliq̄sti tu me
σου. οὐχὶ ταῦτα ἐποίησάν σοι τὸ καταλιπεῖν σε ἐμὲ
dicit dn̄s deꝰ tuꝰ? τ nūc q̄d tibi τ vie egy-
λέγει κύριος ὁ θεός σου; καὶ νῦν τί σοι καὶ τῇ ὁδῷ αἰγύ-
pti vt bibas aquā geon? τ q̄d tibi cū via assyri-
πτου τοῦ πιεῖν ὕδωρ γηῶν; καὶ τί σοι τῇ ὁδῷ ἀσσυρί-
oꝝ vt bibas aquā fluminū? corripiet te auer-
ων τοῦ πιεῖν ὕδωρ ποταμῶν; παιδεύσει σε ἡ ἀποστα-
sio tua: τ malicia tua arguet te: τ scito τ vide
σία σου, καὶ ἡ κακία σου ἐλέγξει σε, καὶ γνῶθι καὶ ἴδε
q2 amarū tibi relinq̄re te me dicit dn̄s de-
ὅτι πικρόν σοι τὸ καταλιπεῖν σε ἐμὲ λέγει κύριος ὁ θε-
us tuꝰ. τ nō cōplacui in te dicit dn̄s deꝰ tuꝰ:
ός σου. καὶ οὐκ εὐδόκησα ἐν σοὶ λέγει κύριος ὁ θεός σου,
q2 a seculo cōfregisti iugū tuū: τ dirupisti
ὅτι ἀπ᾽ αἰῶνος συνέτριψας τὸν ζυγόν σου, καὶ διέρρηξας
vīcula tua: τ dixisti: nō seruiā: sed i-
τοὺς δεσμούς σου, καὶ εἶπας, οὐ δουλεύσω, ἀλλὰ πο-
bo in oēm collē sublimē: τ sub om-
ρεύσομαι ἐπὶ πάντα βουνὸν ὑψηλόν, καὶ ὑποκάτω παν-
ni ligno vmbroso illic diffundar in fornicatiōe
τὸς ξύλου κατασκίου ἐκεῖ διαχυθήσομαι ἐν τῇ πορνείᾳ
mea. ego aūt plātaui te vitē fructiferā oēm
μου. ἐγὼ δὲ ἐφύτευσά σε ἄμπελον καρποφόρον πᾶσαν
verā. quomō cōuersa es i amaritudinē vitis aliena.
ἀληθινήν. πῶς ἐστράφης εἰς πικρίαν ἡ ἄμπελος ἡ ἀλλοτρία.
si laueris in nitro: τ multiplicaueris tibi herbā:
ἐὰν ἀποπλύνῃς ἐν νίτρῳ, καὶ πληθύνῃς σεαυτῇ πόαν,
maculata es i iniq̄tatibꝰ tuis corā me dicit
κεκηλίδωσαι ἐν ταῖς ἀνομίαις σου ἐναντίον ἐμοῦ λέγει
dn̄s. quomō dices nō sū polluta: τ post baal
κύριος. πῶς ἐρεῖς οὐκ ἐμιάνθην, καὶ ὀπίσω τῆς βαὰλ
nō ābulaui? vide vias tuas in sepulchro multitudīs:
οὐκ ἐπορεύθην; ἴδε τὰς ὁδούς σου ἐν τῷ πολυανδρίῳ,
τ scito q̄d feceris. ad vesperū vox vlulauit: vias
καὶ γνῶθι τί ἐποίησας. ὀψὲ φωνὴ ὠλόλυξε, τὰς ὁδοὺς
suas dilatauit sup aquas solitudinis. in desideriis ani-
αὐτῆς ἐπλάτυνεν ἐφ᾽ ὕδατα ἐρήμου. ἐν ἐπιθυμίαις ψυ-
me sue spūs portabat. tradita est: q̄s cōuer-
χῆς αὐτῆς ἐπνευματοφορεῖτο. παρεδόθη, τίς ἐπιστρέ-
tet eā. oēs q̄rentes eā nō laborabūt.
ψει αὐτήν. πάντες οἱ ζητοῦντες αὐτὴν οὐ κοπιάσουσιν.
in humilitate illius reperiēt eā. auer-
ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτῆς εὑρήσουσιν αὐτήν. ἀπόστρε-
te pedē tuū a via aspera: τ gut-
ψον τὸν πόδα σου ἀπὸ ὁδοῦ τραχείας, καὶ τὸν φά-
tur tuū a siti. illa aūt dixit viriliter agā q2
ρυγγά σου ἀπὸ δίψους. ἡ δὲ εἶπεν ἀνδρειοῦμαι ὅτι
dilexi alienos τ post eos ābulabat.
ἠγάπησα ἀλλοτρίους καὶ ὀπίσω αὐτῶν ἐπορεύετο.
sicut cōfusio furis cū captꝰ fuerit: sic cōfundent fi-
ὡς αἰσχύνη κλέπτου ὅταν ἁλῷ, οὕτως αἰσχυνθήσονται υἱ-
lii israel ipi τ reges eoꝝ τ princi-
οὶ ἰσραὴλ αὐτοὶ καὶ οἱ βασιλεῖς αὐτῶν καὶ οἱ ἄρχον-
pes eoꝝ
τες αὐτῶν

D — Infra. 46.c. — Esai. 5.d. — E

Trasla. B. Hie.

aque viue: & foderunt sibi cisternas: cisternas dissipatas que continere non valent aquas. Nunquid seruus est israel aut vernaculꝰ? Quare ergo factus est in predam? Super eum rugierunt leones & dederunt vocem suam: posuerūt terrā eiꝰ in solitudinē. Ciuitates eiꝰ exuste sunt: & nō est q habitet in eis. Filii quoq̄ mēpheos & taphneos cōstuprauerūt te vsq̄ ad verticē. Nunq̄d nō istud factū est tibi: quia dereliq̄sti dn̄m deū tuū eo tp̄e quo ducebat te p via. Et nūc q̄d tibi vis in via egypti: vt bibas aquam turbidam? Et quid tibi cū via assyriorum vt bibas aquā fluminis. Arguet te malicia tua: & auersio tua increpabit te. Scito & vide quia malum & amarū est reliquisse te dn̄m deū tuū: & nō esse timorem eius apud te dicit dn̄s deus exercituū. A seculo cōfregisti iugum meum rupisti vincula mea & dixisti. Non seruiam. In omni enī colle sublimi: & sub omī ligno frondoso tu ꝓsternebaris meretrix. Ego aūt plantaui te vineā electā: omē semē verū. Quō ergo cōuersa es mihi in prauū vinea aliena? Si laueris te nitro & multiplicaueris tibi herbā borith: maculata es in iniq̄tate tua coram me dicit dn̄s deꝰ. Quō dicis: non sum polluta: post baalim non ambulaui? Vide vias tuas in cōualle: scito quid feceris. Cursor leuis explicans vias suas: onager assuetꝰ in solitudine: in desiderio aīe sue attraxit ventum amoris sui. Nullus auertet eam. Oēs qui q̄runt eā non deficiēt: in mēstruis eiꝰ inuenient eā. Prohibe pedē tuū a nuditate: & guttur tuū a siti. Et dixisti. Desperaui: nequaq̄ faciā. Adamaui q̄ppe alienos: & post eos ambulabo. Quō cōfunditur fur q̄n deprehēditur: sic cōfusi sunt domus israel ipsi & reges eoꝝ principes &

Tex. he. hiere. ij.

מים חיים לחצב להם בארות
בארת נשברים אשר לא יכלו
המים׃ העבד ישראל אם יליד
בית הוא מדוע היה לבז׃ עליו
ישאגו כפרים נתנו קולם
וישיתו ארצו לשמה עריו נצתה
מבלי ישב׃ גם בני נף ותחפנחס
ירעוך קדקד׃ הלוא זאת תעשה
לך עזבך את יהוה אלהיך בעת
מולכך בדרך׃ ועתה מה לך
לדרך מצרים לשתות מי שחור
ומה לך לדרך אשור לשתות
מי נהר׃ תיסרך רעתך ומשבותיך
תוכחך ודעי וראי כי רע
ומר עזבך את יהוה אלהיך ולא
פחדתי אליך נאם אדני יהוה
צבאות׃ כי מעולם שברתי עלך
נתקתי מוסרותיך ותאמרי לא
אעבור כי על כל גבעה גבהה
ותחת כל עץ רענן את צעה זנה׃
ואנכי נטעתיך שורק כלה זרע
אמת ואיך נהפכת לי סורי הגפן
נכריה׃ כי אם תכבסי בנתר
ותרבי לך ברית נכתם עונך לפני
נאם אדני יהוה׃ איך תאמרי
לא נטמאתי אחרי הבעלים לא
הלכתי ראי דרכך בגיא דעי מה
עשית בכרה קלה משרכת דרכיה׃
פרה למד מדבר באות נפשה
שאפה רוח תאנתה מי ישיבנה
כל מבקשיה לא ייעפו בחדשה
ימצאונה׃ מנעי רגלך מיחף וגורנך
מצמאה ותאמרי נואש לוא
כי אהבתי זרים ואחריהם אלך׃
כבשת גנב כי ימצא כן הבישו
בית ישראל המה מלכיהם שריהם

Pritiua.heb. Tex.he.hiere.iij. Trāſla.B.Hie. Trāſ.Gre.lxx.cū interp.latina

sacerdotes & prophete eorum: dicentes ligno: pater meus es tu: & lapidi tu me genuiſti. Verterunt ad me tergū & non faciē: & in tēpore afflictiōis sue: dicēt: surge & libera nos. Vbi sūt dii tui quos feciſti tibi? Surgant & liberēt te: in tpe afflictionis tue. Scdm nūerū qppe ciuitatū tuarū erant dii tui iuda. Quid vultis mecū iudicio cōtendere? Oēs dereliqſtis me dicit dominus. Fruſtra percuſſi filios veſtros: disciplinā nō receperūt. Deuorauit gladius veſter pphetas vros: quaſi leo vaſtator generatio vra. Videte verbū dñi. Nunqd solitudo factus sum iſraeli: aut terra serotina? Quare ergo dixit pplˢ meus receſſimus: nō veniemus vltra ad te? Nunqd obliuiſcetur virgo ornamēti sui: aut sponſa faſcie pectoralis sue? Pplˢ vero meus oblitus eſt mei diebus inumeris. Quid niteris bonā oñdere viā tuā: ad qrendā dilectionē: q inſup & malicias tuas docuiſti vias tuas: & in alis tuis inuētus eſt sāguis animarū pauperū & innocētum. Non in foſſis inueni eos: sed in oibus q̄ supra memoraui. Et dixiſti. Abſq pctō & innocēs ego sum: & ppterea auertatur furor tuus a me. Ecce ego iudicio cōtendā tecū: eo q dixeris: non peccaui. quā vilis facta es nimis: iterans vias tuas. Et ab egypto cōfunderis: ſicut cōfuſa es ab aſſur. Nā & ab iſta egredieris: & man9 tue erūt sup caput tuū: qm obtriuit dñs cōfidentiā tuā: & nihil habebis proſperum. 3.

Vlgo dicitur. Si dimiſerit vir vxorem suam & recedens ab eo duxerit virū alterū: nūquid reuertetur ad eam vltra. Nunqd nō polluta erit & cōtaminata mulier illa? Tu aūt fornicata es cū amatorib9 multis: tñ reuertere ad me dicit dñs. Leua oculos tuos in directum: & vide vbi non proſtrata ſis?

Cap. iij.

Infra. 31.f. Deut. 24.c.

Trāſla.gre.lxx.cū iter.latina. Trāſla.B.Hie. Tex.heb.Hiere.iij. Pritiua.heb.

In viis sedebas expectans eos quaſi latro in solitudine: & polluiſti terrā in fornicationibus tuis & maliciis tuis. Quā obrē phibite sunt ſtille pluuiarū: & serotin9 imber nō fuit. Frons mulieris meretricis facta eſt tibi: noluiſti erubeſcere. Ergo saltem amodo voca me pr̄ meus: dux virginitatis mee tu es. Nūqd iraſceris in ppetuū aut pſeuerabis in finē? Ecce locuta es & feciſti mala: & potuiſti. Et dixit dñs ad me: in diebus ioſie regis. Nunquid vidiſti que fecerit auerſatrix iſrael? Abiit ſibimet super omnē montem excelſum: & sub omni ligno frondoſo: & fornicata eſt ibi. Et dixi cum feciſſet hec omnia: ad me reuertere: & nō eſt reuerſa. Et vidit preuaricatrix ſoror eius iuda: quia pro eo q mechata eſſet auerſatrix iſrael dimiſiſſem eam: & dediſſem ei libellum repudii: & non timuit preuaricatrix iuda ſoror eius: sed abiit & fornicata eſt etiā ipſa: & facilitate fornicationis sue cōtaminauit terram: & mechata eſt cum lapide & ligno. Et in oibus his non eſt reuerſa ad me preuaricatrix ſoror eius iuda in toto corde suo: sed in mendacio ait dominus: & dixit dñs ad me. Iuſtificauit animā suam auerſatrix iſrael comparatione preuaricatricis iuda. Vade & clama ſermones iſtos contra aquilonem: & dices. Reuertere auerſatrix iſrael: ait dñs: & non auertam faciem meam a vobis: quia sanctus ego sum dicit dñs: & nō iraſcar in perpetuū. Verūtamē ſcito iniqtatē tuā: qa in dñm deū tuū preuaricata es. Et diſperſiſti vias tuas alienis sub omni ligno frondoſo: & vocē meam non audiſti: ait dominus. Conuertimini filii reuertentes dicit dominus: quia

אנכי בעלתי בכם ולקחתי אתכם
אחד מעיר ושנים ממשפחה
והבאתי אתכם ציון: ונתתי לכם
רעים כלבי ורעו אתכם דעה
והשכיל: והיה כי תרבו ופריתם
בארץ בימים ההמה נאם יהוה
לא יאמרו עוד ארון ברית יהוה
ולא יעלה על לב ולא יזכרו בו
ולא יפקדו ולא יעשה עוד: בעת
ההיא יקראו לירושלם כסא
יהוה ונקוו אליה כל הגוים לשם
יהוה לירושלם ולא ילכו עוד
אחרי שררות לבם הרע: בימים
ההמה ילכו בית יהודה על בית
ישראל ויבאו יחדו מארץ צפון
על הארץ אשר הנחלתי את
אבותיכם: ואנכי אמרתי איך
אשיתך בבנים ואתן לך ארץ
חמדה נחלת צבי צבאות גוים
ואמר אבי תקראו לי ומאחרי
לא תשובו: אכן בגדה אשה מרעה
כן בגדתם בי בית ישראל נאם
יהוה: קול על שפיים נשמע
בכי תחנוני בני ישראל כי העוו
את דרכם שכחו את יהוה
אלהיהם: שובו בנים שובבים
ארפה משובתיכם הננו אתנו
לך כי אתה יהוה אלהינו: אכן
לשקר מגבעות המון הרים אכן
ביהוה אלהינו תשועת ישראל:
והבשת אכלה את יגיע אבותינו
מנעורינו את צאנם ואת בקרם
את בניהם ואת בנותיהם: נשכבה
בבשתנו ותכסנו כלמתנו כי
ליהוה אלהינו חטאנו אנחנו
ואבותינו מנעורינו ועד היום

ego vir vester. Et assumam vos: unum de ciuitate: & duos de cognatione & introducam vos in sion. Et dabo vobis pastores iuxta cor meũ: & pascent vos scientia & doctrina. Cũq; multiplicati fueritis & creueritis in terra in diebus illis ait dominus: non dicent vltra arca testamenti domini: neq; ascendet sup cor neq; recordabũtur illi9 nec visitabitur: neq; fiet vltra. In tempore illo vocabunt hierusalē solium dñi: & cōgregabũtur ad eam oēs gentes in noīe domini in hierusalē: & non ambulabunt post prauitatem cordis sui pessimi. In diebus illis ibit domus iuda ad domum israel: & venient simul de terra aquilonis ad terram quam dedi patribus vestris. Ego autem dixi. Quomodo ponam te in filios & tribuam tibi terram desiderabilē hereditatē pclarã exercituũ gētiũ? Et dixi. Patrem vocabis me & post me ingredi nō cessabis. Sed quō si contēnat mulier amatorē suũ: sic contēpsisti me dom9 israel dicit domin9. Vox in viis audita est: ploratus & vlulatus filiorum israel: qm̃ iniquã fecerunt viam suam: obliti sunt domini dei sui. Conuertimini filii reuertentes: & sanabo auersiones vestras. Ecce nos venimus ad te. Tu enim es dñs deus noster. Vere mēdaces erant colles & multitudo montiũ. Vere in domino deo nostro salus israel. Confusio comedit laborem patrum nostrorum ab adolescentia nostra: greges eorũ & armenta eorum: filios eorũ & filias eorum. Dormiemus in cōfusione nr̃a: & operiet nos ignominia nr̃a: quoniã domino deo nostro peccauimus nos & patres nostri ab adolescentia nr̃a vsq; ad diem

ego dñabor vobis & assumã vos vnũ de ciuitate
ἐγὼ κατακυριεύσω ὑμῖν καὶ λήψομαι ὑμᾶς ἕνα ἐκ πόλεως
& duos de cognatione: & itroducã vos in sion &
καὶ δύο ἐκ πατριᾶς, καὶ εἰσάξω ὑμᾶς εἰς σιὼν καὶ
dabo vobis pastores scd̃m cor meũ
δώσω ὑμῖν ποιμένας κατὰ τὴν καρδίαν μου
& pascent vos pastores cũ scientia. &
καὶ ποιμανοῦσιν ὑμᾶς ποιμαίνοντες μετ᾽ ἐπιστήμης. καὶ
erit si multiplicati fueritis & creueritis sup terrã dicit do
ἔσαι ἐὰν πληθυνθῆτε καὶ αὐξηθῆτε ἐπὶ τῆς γῆς λέγει κύ
min9. in diebus illis nõ dicẽt vltra: arca
ριος. ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις οὐκ ἐροῦσιν ἔτι, κιβωτὸς
testamẽti sctĩ israel nõ ascẽdet in cor: ne
διαθήκης ἁγίου ἰσραὴλ οὐκ ἀναβήσεται ἐπὶ καρδίαν, οὐ
q; noiabit neq; visitabit: & nõ fiet
δὲ ὀνομασθήσεται οὐδὲ ἐπισκεφθήσεται, καὶ οὐ ποιηθήσεται
vltra. in dieb9 illis & in tpe illo vo
ἔτι. ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις καὶ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ κα
cabũt hierl̃m thron9 dñi: & cõgregabũ
λέσουσι τὴν ἱερουσαλὴμ θρόνος κυρίου, καὶ συναχθήσον
tur ad eã oẽs gẽtes: & nõ ãbulabũt vltra
ται εἰς αὐτὴν πάντα τὰ ἔθνη, καὶ οὐ πορεύσονται ἔτι
post cogitatiões cordis sui mali.
ὀπίσω τῶν ἐνθυμημάτων τῆς καρδίας αὐτῶν τῆς πονηρᾶς.
in dieb9 illis cõuenient dom9 iuda
ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις συνελεύσονται ὁ οἶκος ἰούδα
in domũ israel: & venient simul a terra
ἐπὶ τὸν οἶκον ἰσραήλ, καὶ ἥξουσιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἀπὸ γῆς
aqlonis & ab oib9 regionib9 ad terrã quã he
βορρᾶ καὶ ἀπὸ πασῶν τῶν χωρῶν ἐπὶ τὴν γῆν ἣν κα
reditare feci pfes eoꝝ. & ego dixi: fiat
τεκληρονόμησα τοὺς πατέρας αὐτῶν. κἀγὼ εἶπα, γένοι
dñe: q2 ordinabo te in filios: & dabo tibi terrã
το κύριε, ὅτι τάξω σε εἰς τέκνα, καὶ δώσω σοι γῆν
electã hereditatẽ dei oipotẽtis gẽtiũ: &
ἐκλεκτὴν κληρονομίαν θεοῦ παντοκράτορος ἐθνῶν, καὶ
si patrẽ inuocatis me & a me nõ auerte
εἰ πατέρα ἐπικαλεῖσθέ με καὶ ἀπ᾽ ἐμοῦ οὐκ ἀποστρα
mini: verũtñ sicut cõtẽnit mulier i amatorẽ suũ:
φήσεσθε, πλὴν ὡς ἀθετεῖ γυνὴ εἰς τὸν συνόντα αὐτῇ,
sic cõtẽpsit in me dom9 israel dicit dñs. vox
οὕτως ἠθέτησεν εἰς ἐμὲ ὁ οἶκος ἰσραὴλ λέγει κύριος. φω
ex labiis audita ẽ plorat9 & dep̃catiõis filioꝝ
νὴ ἐκ χειλέων ἠκούσθη κλαυθμοῦ καὶ δεήσεως υἱῶν
israel. q2 iniq; egest in viis eoꝝ: obliti sũt
ἰσραήλ. ὅτι ἠδίκησαν ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν, ἐπελάθοντο
dei sctĩ eoꝝ. cõuertimini filii reuertẽtes: &
θεοῦ ἁγίου αὐτῶν. ἐπιστράφητε υἱοὶ ἐπιστρέφοντες, καὶ
sanabo cõtritiones vr̃as. ecce hi nos eri
ἰάσομαι τὰ συντρίμματα ὑμῶν. ἰδοὺ οἵδε ἡμεῖς ἐσό
mus tibi: q2 tu dñs de9 nr̃ es. vere in mẽda
μεθά σοι, ὅτι σὺ κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν εἶ. ὄντως εἰς ψεῦ
ciũ erãt colles & fortitudo mõtiũ: verũtñ p
δος ἦσαν οἱ βουνοὶ καὶ ἡ δύναμις τῶν ὀρέων, πλὴν διὰ
dñm deũ nr̃m sal9 israel. at cõfu
κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἡ σωτηρία τοῦ ἰσραήλ. ἡ δὲ αἰσχύ
sio cõsũpsit labores pr̃m nr̃oꝝ ab
νη κατηνάλωσεν τοὺς μόχθους τῶν πατέρων ἡμῶν ἀπὸ
adolescẽtia eoꝝ: oues eoꝝ & vitulos
νεότητος αὐτῶν, τὰ πρόβατα αὐτῶν καὶ τοὺς μόσχους
eoꝝ: filios eoꝝ & filias eoꝝ.
αὐτῶν, τοὺς υἱοὺς αὐτῶν καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῶν.
dormiuim9 in cõfusione nr̃a: & cooperuit nos
ἐκοιμήθημεν ἐν τῇ αἰσχύνῃ ἡμῶν, καὶ ἐπεκάλυψεν ἡμᾶς
ignominia nr̃a: q2 corã deo nr̃o pecca
ἡ ἀτιμία ἡμῶν, διότι ἐναντίον τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἡμάρ
uimus nos & pr̃es nr̃i ab adolescẽtia no
τομεν ἡμεῖς καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν ἀπὸ νεότητος ἡ
stra vsq; ad diẽ
μῶν ἕως τῆς ἡμέρας

Infra. 31.b. Mat. 2.c.

hanc: & nõ audiuim9 vocẽ dñi
ταύτης, καὶ οὐχ ὑπηκούσαμεν τῆς φωνῆς κυρίου τοῦ
dei nr̃i.
θεοῦ ἡμῶν.

Ca. 4.

Si cõuersus fuerit israel dicit dñs ad me: cõ
Ἐὰν ἐπιστραφῇ ἰσραὴλ λέγει κύριος πρός με, ἐπι
uertetur & si abstulerit abominatiões ei9 ab
στραφήσεται. καὶ ἐὰν περιέλῃ τὰ βδελύγματα αὐτοῦ ἀπὸ
ore eius: & a facie mea timue
τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου μου εὐλα
rit & iurauerit: viuit dñs cũ veritate: & in iudicio
βηθῇ καὶ ὀμόσῃ, ζῇ κύριος μετὰ ἀληθείας, καὶ ἐν κρίσει
& in iusticia: & bñdicẽt in ipo gẽtes: &
καὶ ἐν δικαιοσύνῃ, καὶ εὐλογήσουσιν ἐν αὐτῷ ἔθνη, καὶ
in ipo laudabũt deũ in hierl̃m. q2 hec di
ἐν αὐτῷ αἰνέσουσιν τῷ θεῷ ἐν ἱερουσαλήμ. ὅτι τάδε λέ
cit dñs viris iuda & hitatorib9 hie
γει κύριος τοῖς ἀνδράσιν ἰούδα καὶ τοῖς κατοικοῦσιν ἱε
rusalẽ: inouate vobis noualia: & nõ seminetis sup spinas. circũcidimini deo vr̃o: & circũcidite duriciã cordis vr̃i viri iuda & habitãtes in hierl̃m: ne egrediat̃ sicut ignis furor me9:
ρουσαλήμ, νεώσατε ἑαυτοῖς νεώματα, καὶ μὴ σπείρητε ἐπ᾽ ἀκάνθαις. περιτμήθητε τῷ θεῷ ὑμῶν, καὶ περιτέμνετε τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἄνδρες ἰούδα καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐν ἱερουσαλήμ, μὴ ἐξέλθῃ ὡς πῦρ ὁ θυμός μου,
& succendet: & nõ erit q extinguat a facie malicie adinuentionũ vr̃aꝝ. ãnũciate in
καὶ ἐκκαυθήσεται, καὶ οὐκ ἔσαι ὁ σβέσων ἀπὸ προσώπου πονηρίας ἐπιτηδευμάτων ὑμῶν. ἀναγγείλατε ἐν
iuda & audiat in hierl̃m. dicite cani
τῷ ἰούδα καὶ ἀκουσθήτω ἐν ἱερουσαλήμ. εἴπατε σημά
te tuba in terra: & clamate fortiter, dicite
νατε σάλπιγγι ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ κεκράξατε μέγα. εἴπατε
cõgregamini: & igrediamur in ciuitates mura
συνάχθητε, καὶ εἰσέλθωμεν εἰς τὰς πόλεις τὰς τειχή
tas. assumẽtes fugite in siõ: festinate: nõ ste
ρεις. ἀναλαβόντες φεύγετε εἰς σιών, σπεύσατε, μὴ στῆ
tis: q2 mala ego adduco ab aqlone & cõtritiõem ma
τε, ὅτι κακὰ ἐγὼ ἐπάγω ἀπὸ βορρᾶ καὶ συντριβὴν με
gnã. ascẽdit leo de cubili suo: & va
γάλην. ἀνέβη λέων ἐκ τῆς μάνδρας αὐτοῦ, καὶ ἐξολοθρεύ
stãs gẽtes se leuauit. & egressus ẽ de loco suo: vt po
ων ἔθνη ἐξῆρεν, καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ, τοῦ θεῖ
nat terrã tuã in solitudine. & ciuitates tue va
ναι τὴν γῆν σου εἰς ἐρήμωσιν. καὶ αἱ πόλεις σου κα
stabunt: vt nõ habitẽt ipe. sup
θαιρεθήσονται, παρὰ τὸ μὴ κατοικεῖσθαι αὐτάς. ἐπὶ
hec accingimini ciliciis: & plangite & vlu
τούτοις περιζώσασθε σάκκους, καὶ κόπτεσθε καὶ ὀλο
late: q2 nõ est auersa ira furoris dñi a no
λύζετε, διότι οὐκ ἀπεστράφη ὁ θυμὸς ὀργῆς κυρίου ἀφ᾽ ἡ
bis. & erit in illa die dicit dñs: peribit
μῶν. καὶ ἔσαι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ λέγει κύριος, ἀπολεῖται
cor regis & cor principũ:
ἡ καρδία τοῦ βασιλέως καὶ ἡ καρδία τῶν ἀρχόντων,
& sacerdotes extra se fiẽt: pphete admirabunt.
καὶ οἱ ἱερεῖς ἐκστήσονται, καὶ οἱ προφῆται θαυμάσονται.
& dixi o dñator dñs ergo decipiẽs decepisti
καὶ εἶπα ὦ δέσποτα κύριος ἄρα γε ἀπατῶν ἠπάτησας τὸν
ppl̃m hũc & hierl̃m dicẽs: pax erit vobis:
λαὸν τοῦτον καὶ τὴν ἱερουσαλὴμ λέγων, εἰρήνη ἔσαι ὑμῖν,
& pueniet gladi9 vsq; ad aiam eoꝝ. in tẽpo
καὶ ἅψεται ἡ μάχαιρα ἕως τῆς ψυχῆς αὐτῶν. ἐν τῷ καιρῷ
re illo dicẽt pplo huic & hierl̃m. spũ
ἐκείνῳ ἐροῦσιν τῷ λαῷ τούτῳ καὶ τῇ ἱλήμ. πνεύματι
erroris: in solitudie via filie ppl̃i mei nõ
πλανήσεως, ἐν τῇ ἐρήμῳ ὁδὸς τῆς θυγατρὸς τοῦ λαοῦ μου οὐκ
ad purũ neq; ad sctũ. spũs plenitudinis veniet mihi. nũc
εἰς καθαρὸν οὐδὲ εἰς ἅγιον. πνεῦμα πληρώσεως ἥξει μοι. νῦν
aũt ego loquar iudicia mea ad illos: ecce q̃si nubes
δὲ ἐγὼ λαλήσω κρίματά μου πρὸς αὐτούς, ἰδοὺ ὡς νεφέλη

Osee. 10.a.

hanc & non audiuimus vocem domini dei nostri. 4.

Si reuerteris israel ait dñs: ad me conuertere. Si abstuleris offendicla tua a facie mea nō cōmoueberis. Et iurabis viuit dñs in veritate & in iudicio & in iusticia & bñdicent eum gentes: ipsumq; laudabunt. Hec enim dicit domin9 viro iuda & hierusalē. Nouate vobis nouale: & nolite serere sup spinas. Circuncidimini domino: & auferte preputia cordium vestrorũ viri iuda & habitatores hierusalē: ne forte egrediatur vt ignis indignatio mea & succēdatur: & nō sit q extinguat: ppter maliciam cogitationũ vr̃arũ. Annũciate in iuda & in hierusalē: auditũ facite: loquimini & canite tuba ĩ terra: clamate fortiter: & dicite. Cōgregamini & ingrediamur ciuitates munitas: leuate signum in sion. Cōfortamini: nolite stare: qa malum ego adduco ab aquilone & cōtritionē magnã. Ascēdit leo de cubili suo: & predo gentiũ se leuauit. Egressus est de loco suo vt ponat terrã tuã in solitudinē. Ciuitates tue vastabũtur remanētes absq; habitatore. Sup hoc accingite vos ciliciis: plãgite & vlulate: qa nō est auersa ira furoris dñi a nobis. Et erit in die illa dicit dominus: peribit cor regis & cor pricipũ: & obstupescent sacerdotes & pphete consternabũtur: & dixi. Heu: heu: heu dñe deus. Ergo ne decepisti populum istũ & hierusalem: dicens: pax erit vobis. Ecce peruenit gladius vsq; ad animã. In tempore illo dicetur populo huic & hierusalem ventus vrens in viis que sunt in deserto vie filie populi mei non ad vētilandũ & ad purgãdu3. Spũs plenus ex his vēiet mihi. Et nũc ego loquar iudicia mea cum eis. Ecce quasi nubes

הזה ולא שמענו בקול יהוה
אלהינו:

Cap. iiii.

אם תשוב ישראל נאם
יהוה אלי תשוב ואם תסיר
שקוציך מפני ולא תנוד: ונשבעת
חי יהוה באמת במשפט ובצדקה
והתברכו בו גוים ובו יתהללו:
כי כה אמר יהוה לאיש יהודה
ולירושלם נירו לכם ניר ואל
תזרעו אל קצים: המלו ליהוה
והסרו ערלות לבבכם איש יהודה
וישבי ירושלם פן תצא כאש
חמתי ובערה ואין מכבה מפני
רע מעלליכם: הגידו ביהודה
ובירושלם השמיעו ואמרו ותקעו
שופר בארץ קראו מלאו ואמרו
האספו ונבואה אל ערי המבצר:
שאו נס ציונה העיזו אל תעמדו
כי רעה אנכי מביא מצפון ושבר
גדול: עלה אריה מסבכו ומשחית
גוים נסע יצא ממקמו לשום
ארצך לשמה עריך תצינה מאין
יושב: על זאת חגרו שקים ספדו
והילילו כי לא שב חרון אף
יהוה ממנו: והיה ביום ההוא נאם
יהוה יאבד לב המלך ולב השרים
ונשמו הכהנים והנביאים יתמהו:
ואמר אהה אדני יהוה אכן השא
השאת לעם הזה ולירושלם
לאמר שלום יהיה לכם ונגעה
חרב עד הנפש: בעת ההיא יאמר
לעם הזה ולירושלם רוח צח
שפיים במדבר דרך בת עמי לוא
לזרות ולוא להבר: רוח מלא מאלה
יבוא לי עתה גם אני אדבר
משפטים אותם: הנה כעננים

Ter.heb.hiere.iiij.

יַעֲלֶה וְכַסּוּפָה מַרְכְּבוֹתָיו קַלּוּ
מִנְּשָׁרִים סוּסָיו אוֹי לָנוּ כִּי שֻׁדָּדְנוּ
כַּבְּסִי מֵרָעָה לִבֵּךְ יְרוּשָׁלַם לְמַעַן
תִּוָּשֵׁעִי עַד מָתַי תָּלִין בְּקִרְבֵּךְ
מַחְשְׁבוֹת אוֹנֵךְ כִּי קוֹל מַגִּיד מִדָּן
וּמַשְׁמִיעַ אָוֶן מֵהַר אֶפְרָיִם הַזְכִּירוּ
לַגּוֹיִם הִנֵּה הַשְׁמִיעוּ עַל יְרוּשָׁלַם
נֹצְרִים בָּאִים מֵאֶרֶץ הַמֶּרְחָק
וַיִּתְּנוּ עַל עָרֵי יְהוּדָה קוֹלָם
כְּשֹׁמְרֵי שָׂדַי הָיוּ עָלֶיהָ מִסָּבִיב
כִּי אֹתִי מָרָתָה נְאֻם יְהוָה דַּרְכֵּךְ
וּמַעֲלָלַיִךְ עָשׂוֹ אֵלֶּה לָךְ זֹאת רָעָתֵךְ
כִּי מָר כִּי נָגַע עַד לִבֵּךְ מֵעַי מֵעַי
אָחוּלָה קִירוֹת לִבִּי הֹמֶה לִּי לִבִּי
לֹא אַחֲרִישׁ כִּי קוֹל שׁוֹפָר שָׁמַעַתְּ
נַפְשִׁי תְּרוּעַת מִלְחָמָה שֶׁבֶר עַל
שֶׁבֶר נִקְרָא כִּי שֻׁדְּדָה כָּל הָאָרֶץ
פִּתְאֹם שֻׁדְּדוּ אֹהָלַי רֶגַע יְרִיעֹתָי
עַד מָתַי אֶרְאֶה נֵּס אֶשְׁמְעָה
קוֹל שׁוֹפָר כִּי אֱוִיל עַמִּי אוֹתִי
לֹא יָדָעוּ בָּנִים סְכָלִים הֵמָּה וְלֹא
נְבוֹנִים הֵמָּה חֲכָמִים הֵמָּה לְהָרַע
וּלְהֵיטִיב לֹא יָדָעוּ רָאִיתִי אֶת
הָאָרֶץ וְהִנֵּה תֹהוּ וָבֹהוּ וְאֶל
הַשָּׁמַיִם וְאֵין אוֹרָם רָאִיתִי הֶהָרִים
וְהִנֵּה רֹעֲשִׁים וְכָל הַגְּבָעוֹת
הִתְקַלְקָלוּ רָאִיתִי וְהִנֵּה אֵין הָאָדָם
וְכָל עוֹף הַשָּׁמַיִם נָדָדוּ רָאִיתִי
וְהִנֵּה הַכַּרְמֶל הַמִּדְבָּר וְכָל עָרָיו
נִתְּצוּ מִפְּנֵי יְהוָה מִפְּנֵי חֲרוֹן אַפּוֹ
כִּי כֹה אָמַר יְהוָה שְׁמָמָה תִהְיֶה כָּל
הָאָרֶץ וְכָלָה לֹא אֶעֱשֶׂה עַל זֹאת
תֶּאֱבַל הָאָרֶץ וְקָדְרוּ הַשָּׁמַיִם
מִמָּעַל עַל כִּי דִבַּרְתִּי זַמֹּתִי וְלֹא
נִחַמְתִּי וְלֹא אָשׁוּב מִמֶּנָּה מִקּוֹל
פָּרָשׁ וְרֹמֵה קֶשֶׁת בֹּרַחַת כָּל הָעִיר

Priuatiua.heb.

עלה רכב · קלל · נשר · רוע · ישע לין · חשב נגד · שמע זכר · שמע · בוא רחק · נתן עיר · שדה היה · סבב מרה · עלל עשה · רוע מרר · נגע יחל · המה חרש · שפר רוע · לחם · קרא · רגע · ראה שמע · אול את · בין רוע · יטב ראה · תהה בהה · קלל ראה · דבר עיר · היה · עשה · אבל · עלה זמם · שוב

Trāsla.B.Hie.

ascendet: & quasi tempestas currus eius. Velociores aquilis equi illius. Ve nobis quoniam vastati sumus. Laua a malicia cor tuum hierusalem: vt salua fias. Vsquequo morabuntur in te cogitationes noxie? Vox enim annunciantis a dan: & notum facientis idolum de monte effraim. Dicite gentibus. Ecce auditum est in hierusalem custodes venire de terra longinqua: et dare super ciuitates iuda vocem suam. Quasi custodes agrorum facti sunt super eam in gyro: quia me ad iracundiam prouocauit dicit dominus. Vie tue & cogitationes tue fecerunt hec tibi. Ista malicia tua: quia amara: quia tetigit cor tuum. Ventrem meum ventrem meum doleo: sensus cordis mei turbati sunt in me. Non tacebo. Quoniam vocem buccine audiuit anima mea: clamorem prelii. Contritio super contritionem vocata est: & vastata est omnis terra. Repente vastata sunt tabernacula mea: subito pelles mee. Vsquequo videbo fugientem: audiam vocem buccine? Quia stultus populus meus me non cognouit. Filii insipientes sunt & vecordes. Sapientes sunt vt faciant mala: bene autem facere nescierunt. Aspexi terram & ecce vacua erat & nihil: & celos & non erat lux in eis. Vidi montes: & ecce mouebantur & omnes colles conturbati sunt. Intuitus sum & non erat homo: & omne volatile celi recessit. Aspexi: et ecce carmelus desertus: & omnes vrbes eius destructe sunt: a facie domini: & a facie furoris eius. Hec enim dicit dominus. Deserta erit omnis terra: sed tamen consumationem non faciam. Lugebit terra: & merebunt celi desuper: eo quod locutus sum. Cogitaui & non penituit me: nec auersus sum ab eo. A voce equitis & mittentis sagittam fugit omnis ciuitas.

Trās.Gre.lxx.cū iter.latina.

ascendet: et sicut tempestas currus eius. veloci
ἀναβήσεται, καὶ ὡς καταιγὶς τὰ ἅρματα αὐτοῦ. κουφό-
ores aquilis equi eius. ve nobis quoniam miseri facti su-
τεροι ἀετῶν ἵπποι αὐτοῦ. οὐαὶ ἡμῖν ὅτι ταλαιπωροῦ-
mus. laua a malicia cor tuum hierusa-
μεν. ἀπόπλυνε ἀπὸ κακίας τὴν καρδίαν σου ἱερουσα-
lem: vt salueris. vsque quo erunt in te cogitatio-
λήμ, ἵνα σωθῇς. ἕως πότε ὑπάρξουσιν ἐν σοὶ διαλογι-
nes dolorum tuorum? quia vox annunciantis ex dan veniet
σμοὶ πόνων σου; διότι φωνὴ ἀναγγέλλοντος ἐκ δὰν ἥξει
et audietur dolor de monte ephraim. recordamini gentes
καὶ ἀκουσθήσεται πόνος ἐξ ὄρους ἐφραίμ. ἀναμνήσατε ἔθνη
ecce annunciate in hierusalem: custodes venerunt de
ἰδοὺ ἀναγγείλατε ἐν ἱερουσαλήμ, συστροφαὶ ἔρχονται ἐκ
terra a longe: et dederunt super ciuitates iuda vo-
γῆς μακρόθεν, καὶ ἔδωκαν ἐπὶ τὰς πόλεις ἰούδα φω-
ces suas. quasi custodientes agrum facti sunt super eam in circ-
νὰς αὐτῶν. ὡς φυλάσσοντες ἀγρὸν ἐγένοντο ἐπ' αὐτὴν κύ-
cuitu. quia me neglexisti dicit dominus: vie tue et
κλῳ. ὅτι ἐμοῦ ἠμέλησας λέγει κύριος, αἱ ὁδοί σου καὶ
adinuentiones tue fecerunt hec tibi. ista mali-
τὰ ἐπιτηδεύματά σου ἐποίησαν ταῦτά σοι. αὕτη ἡ κα-
cia tua: quia amara: quia tetigit vsque ad cor tuum.
κία σου, ὅτι πικρά, ὅτι ἥψατο ἕως τῆς καρδίας σου. τὴν
ventrem meum ventrem meum doleo: et sensus
κοιλίαν μου τὴν κοιλίαν μου ἀλγῶ, καὶ τὰ αἰσθητήρια τῆς
cordis mei. me premit anima mea: lacerabitur et cor
καρδίας μου. μαιμάσσει ἡ ψυχή μου, σπαράσσεται καὶ ἡ καρ-
meum: non tacebo quia vocem tube audiuit
δία μου, οὐ σιωπήσομαι ὅτι φωνὴν σάλπιγγος ἤκουσεν ἡ
anima mea: clamorem prelii et miserie contritionem
ψυχή μου, κραυγὴν πολέμου καὶ ταλαιπωρίας συντριμμὸν
inuocat: quoniam fatigata est omnis terra repente: va-
ἐπικαλεῖται, ὅτι τεταλαιπώρηκε πᾶσα ἡ γῆ ἄφνω, τε-
statum est tabernaculum: dilaniate sunt pelles mee. vsque
ταλαιπώρηκεν ἡ σκηνή, διεσπάσθησαν αἱ δέρρεις μου. ἕως
quo videbo fugientes: audio vocem tubarum: quia
πότε ὄψομαι φεύγοντας; ἀκούω φωνὴν σαλπίγγων, διό-
principes populi mei me non cognouerunt. filii
τι οἱ ἡγούμενοι τοῦ λαοῦ μου ἐμὲ οὐκ ᾔδεισαν. υἱοὶ ἄ-
insipientes sunt et non intelligentes: sapientes sunt vt male faciant:
φρονές εἰσι καὶ οὐ συνετοί, σοφοί εἰσι τοῦ κακοποιῆσαι,
at bene facere non scierunt. aspexi ad
τὸ δὲ καλῶς ποιῆσαι οὐκ ἐπέγνωσαν. ἐπέβλεψα ἐπὶ τὴν
terram: et ecce nihil: et in celum: et non erant
γῆν, καὶ ἰδοὺ οὐθέν, καὶ εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ οὐκ ἦν τὰ
lumina eius. vidi montes: et erant trementes: et om-
φῶτα αὐτοῦ. ἴδον τὰ ὄρη, καὶ ἦν τρέμοντα, καὶ πάν-
nes colles conturbatos. aspexi: et ec-
τας τοὺς βουνοὺς ταρασσομένους. ἐπέβλεψα, καὶ ἰ-
ce non erat homo et omnia volatilia
δοὺ οὐχ ὑπῆρχεν ἄνθρωπος καὶ πάντα τὰ πετεινὰ τοῦ
celi terrefacta sunt. vidi et ecce carmelus desertus et om-
οὐρανοῦ ἐπτοῆντο. ἴδον καὶ ἰδοὺ ὁ κάρμηλος ἔρημος καὶ πᾶ-
nes ciuitates incense igni: a fa-
σαι αἱ πόλεις ἐμπεπυρισμέναι πυρί, ἀπὸ προσώ-
cie domini et a facie ire furoris eius destructe
που κυρίου καὶ ἀπὸ προσώπου ὀργῆς θυμοῦ αὐτοῦ ἠφανί-
sunt. hec dicit dominus: deserta erit omnis terra:
σθησαν. τάδε λέγει κύριος, ἔρημος ἔσται πᾶσα ἡ γῆ,
consumationem autem non faciam. super his lugeat
συντέλειαν δὲ οὐ μὴ ποιήσω. ἐπὶ τούτοις πενθείτω ἡ
terra: et contenebrescat celum desuper: eo quod locutus sum:
γῆ, καὶ συσκοτασάτω ὁ οὐρανὸς ἄνωθεν, διότι ἐλάλησα,
et non penitebit me: aggressus sum: et non auertar ab e-
καὶ οὐ μετανοήσω, ὥρμησα, καὶ οὐκ ἀποστρέψω ἀπ' αὐ-
a. a voce equitis et extensi arcus reces-
τῆς. ἀπὸ φωνῆς ἱππέως καὶ ἐντεταμένου τόξου ἀνεχώ-
sit omnis regio
ρησε πᾶσα ἡ χώρα

Trāsla.gre.lxx.cū iter.latina.

ingressi sunt in speluncas: et in nemora absconsi sunt:
εἰσέδυσαν εἰς τὰ σπήλαια, καὶ εἰς τὰ ἄλση ἐκρύβησαν,
et super petras ascenderunt. vniuerse vrbes de-
καὶ ἐπὶ τὰς πέτρας ἀνέβησαν. πᾶσαι πόλεις ἐγ-
relicte sunt: non habitat in eis homo. et tu quid
κατελείφθησαν, οὐ κατοικεῖ ἐν αὐταῖς ἄνθρωπος. καὶ σὺ τί
facies si vestieris coccina et ornata fueris ornamento au-
ποιήσεις ἐὰν περιβάλῃ κόκκινον καὶ κοσμήσῃ κόσμῳ χρυ-
reo et si vnxeris stibio oculos tuos: in va-
σῷ καὶ ἐὰν ἐγχρίσῃς στίμμι τοὺς ὀφθαλμούς σου, εἰς μά-
num pulchritudo tua. preceperunt te amatores tui ani-
την ὁ ὡραϊσμός σου. ἀπώσαντό σε οἱ ἐρασταί σου τὴν ψυ-
mam tuam querunt. quia vocem quasi parturientis audiui
χήν σου ζητοῦσιν. ὅτι φωνὴν ὡς ὠδινούσης ἤκουσα τοῦ
gemitus tui. vt primipere vox filie sion
στεναγμοῦ σου. ὡς πρωτοτοκούσης φωνὴ θυγατρὸς σιὼν
deficiet et dimittet manus suas. heu me
ἐκλυθήσεται καὶ παρήσει τὰς χεῖρας αὐτῆς. οἴμοι ἐγὼ
quia deficit anima mea super interfectos.
ὅτι ἐκλείπει ἡ ψυχή μου ἐπὶ τοῖς ἀνῃρημένοις. Ca. 5.

Precurrite in viis hierusalem et vide-
Περιδράμετε ἐν ταῖς ὁδοῖς ἱερουσαλὴμ καὶ ἴδε-
te et cognoscite et querite in plateis eius
τε καὶ γνῶτε καὶ ζητήσατε ἐν ταῖς πλατείαις αὐτῆς
si inueniatis virum si est faciens iudicium et querens fi-
ἐὰν εὕρητε ἄνδρα εἰ ἔστι ποιῶν κρίμα καὶ ζητῶν πί-
dem et propicius ero eis dicit dominus. viuit dominus di-
στιν καὶ ἵλεως ἔσομαι αὐτοῖς λέγει κύριος. ζῇ κύριος λέ-
cunt: propter hoc nihilominus in mendacio iurant.
γουσιν, διὰ τοῦτο οὐκ ἐπὶ ψεύδεσιν ὀμνύουσι.
domine oculi tui in fidem. flagellasti e-
κύριε οἱ ὀφθαλμοί σου εἰς πίστιν. ἐμαστίγωσας αὐ-
os et non doluerunt. consumpsisti eos et non
τοὺς καὶ οὐκ ἐπόνεσαν. συνετέλεσας αὐτοὺς καὶ οὐκ
voluerunt accipere disciplinam. firmauerunt facies
ἠθέλησαν δέξασθαι παιδείαν. ἐστερέωσαν τὰ πρόσωπα
suas super petram et non voluerunt conuerti.
αὐτῶν ὑπὲρ πέτραν καὶ οὐκ ἠθέλησαν ἐπιστραφῆναι.
et ego dixi: forsitan pauperes sunt quod non valuerunt
καὶ ἐγὼ εἶπα, ἴσως πτωχοί εἰσι διότι οὐκ ἠδυνήθησαν
quia non cognouerunt viam domini et iudicium dei. ibo
ὅτι οὐκ ἔγνωσαν ὁδὸν κυρίου καὶ κρίσιν θεοῦ. πορεύσο-
ad optimates et loquar eis quia ipsi cogno-
μαι πρὸς τοὺς ἁδροὺς καὶ λαλήσω αὐτοῖς ὅτι αὐτοὶ ἐπέ-
uerunt viam domini et iudicium dei: et ecce vnanimiter confre-
γνωσαν ὁδὸν κυρίου καὶ κρίσιν θεοῦ, καὶ ἰδοὺ ὁμοθυμαδὸν συνέ-
gerunt iugum disruperunt vincula. idcirco percussit
τριψαν ζυγὸν διέρρηξαν δεσμούς. διὰ τοῦτο ἔπαισεν
eos leo de sylua et lupus vsque ad domos
αὐτοὺς λέων ἐκ τοῦ δρυμοῦ καὶ λύκος ἕως τῶν οἰκιῶν
vastauit eos: et pardus vigilauit super
ὠλόθρευσεν αὐτούς, καὶ πάρδαλις ἐγρηγόρησεν ἐπὶ τὰς
ciuitates eorum: omnes egredientes ex eis ca-
πόλεις αὐτῶν. πάντες οἱ ἐκπορευόμενοι ἀπ' αὐτῶν θη-
pientur quia multiplicauerunt impietates eorum. confortati sunt
ρευθήσονται ὅτι ἐπλήθυναν ἀσεβείας αὐτῶν. ἴσχυσαν
in auersionibus suis. quo horum propicius ero
ἐν ταῖς ἀποστροφαῖς αὐτῶν. ποίῳ τούτων ἵλεως γένωμαί
tibi. filii tui dereliquerunt me et iurant in his qui non
σοι. υἱοί σου ἐγκατέλιπόν με καὶ ὤμνυον ἐν τοῖς οὐκ
sunt dii et saturaui eos et mechati sunt et in
οὖσι θεοῖς καὶ ἐχόρτασα αὐτοὺς καὶ ἐμοιχῶντο καὶ ἐν
domibus meretricum conuersati sunt. equi amatores facti
οἴκοις πορνῶν κατέλυσαν. ἵπποι θηλυμανεῖς ἐγενήθη-
sunt vnusquisque ad vxorem proximi sui hinni-
σαν ἕκαστος ἐπὶ τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον αὐτοῦ ἐχρε-
ebat. numquid super his non visitabo dicit do-
μέτιζεν. μὴ ἐπὶ τούτοις οὐκ ἐπισκέψομαι λέγει κύ-
minus? aut in gente tali non vlciscetur anima mea? ascen-
ριος, ἢ ἔθνει τοιούτῳ οὐκ ἐκδικήσει ἡ ψυχή μου; ἀνά-
dite super propugnacula eius et dissipate
βητε ἐπὶ τοὺς προμαχῶνας αὐτῆς καὶ κατασκάψατε

Eze. 22. c. Infra. 19. c.

Trāsla.B.Hie.

Ingressi sunt ardua: & ascenderunt rupes. Vniuerse vrbes derelicte sunt: & non habitat in eis homo. Tu autem vastata quid facies? Cum vestieris te coccino: cum ornata fueris monili aureo & pinxeris stibio oculos tuos frustra componeris. Contempserunt te amatores tui: animam tuam querent. Vocem enim quasi parturientis audiui angustias vt puerpere. Vox filie sion inter morientes expandentisque manus suas. Ve mihi quia deficit anima mea propter interfectos. 5.

Circuite vias hierusalem & aspicite & considerate & querite in plateis eius an inueniatis virum facientem iudicium & querentem fidem: & propicius ero ei. Quod si etiam viuit dominus dixerint: & hoc falso iurabunt. Domine oculi tui respiciunt fidem. Percussisti eos & non doluerunt: attriuisti eos & renuerunt accipere disciplinam. Indurauerunt facies suas supra petram: noluerunt reuerti. Ego autem dixi. Forsitan pauperes sunt & stulti: ignorantes viam domini & iudicium dei sui. Ibo ergo ad optimates & loquar eis. Ipsi enim cognouerunt viam domini & iudicium dei sui. Et ecce magis hi simul confregerunt iugum: ruperunt vincula. Idcirco percussit eos leo de silua: lupus ad vesperam vastauit eos: pardus vigilans super ciuitates eorum. Omnis qui egressus fuerit ex eis capietur: quia multe sunt preuaricationes eorum: confortate sunt auersiones eorum. Super quo propicius tibi esse potero? Filii tui dereliquerunt me: & iurant in his qui non sunt dii. Saturaui eos & mechati sunt: & in domo meretricis luxuriabantur. Equi amatores in feminas & emissarii facti sunt: vnusquisque ad vxorem proximi sui hinniebat. Numquid super his non visitabo dicit dominus: & in gente tali non vlciscetur anima mea? Ascendite muros eius & dissipate

Ter.heb.hiere.v.

בָּאוּ בֶּעָבִים וּבַכֵּפִים עָלוּ כָּל הָעִיר
עֲזוּבָה וְאֵין יוֹשֵׁב בָּהֵן אִישׁ וְאַתִּי
שָׁדוּד מַה תַּעֲשִׂי כִּי תִלְבְּשִׁי שָׁנִי
כִּי תַעְדִּי עֲדִי זָהָב כִּי תִקְרְעִי בַפּוּךְ
עֵינַיִךְ לַשָּׁוְא תִּתְיַפִּי מָאֲסוּ בָךְ
עֹגְבִים נַפְשֵׁךְ יְבַקֵּשׁוּ כִּי קוֹל
כְּחוֹלָה שָׁמַעְתִּי צָרָה כְּמַבְכִּירָה קוֹל
בַּת צִיּוֹן תִּתְיַפֵּחַ תְּפָרֵשׂ כַּפֶּיהָ אוֹי
נָא לִי כִּי עָיְפָה נַפְשִׁי לְהֹרְגִים

Cap. v.

שׁוֹטְטוּ בְּחוּצוֹת
יְרוּשָׁלַם וּרְאוּ נָא וּדְעוּ וּבַקְשׁוּ
בִרְחוֹבוֹתֶיהָ אִם תִּמְצְאוּ אִישׁ
אִם יֵשׁ עֹשֶׂה מִשְׁפָּט מְבַקֵּשׁ אֱמוּנָה
וְאֶסְלַח לָהּ וְאִם חַי יְהוָה יֹאמֵרוּ
לָכֵן לַשֶּׁקֶר יִשָּׁבֵעוּ יְהוָה עֵינֶיךָ
הֲלוֹא לֶאֱמוּנָה הִכִּיתָה אֹתָם
וְלֹא חָלוּ כִּלִּיתָם מֵאֲנוּ קַחַת מוּסָר
חִזְּקוּ פְנֵיהֶם מִסֶּלַע מֵאֲנוּ לָשׁוּב
וַאֲנִי אָמַרְתִּי אַךְ דַּלִּים הֵם נוֹאֲלוּ
כִּי לֹא יָדְעוּ דֶּרֶךְ יְהוָה מִשְׁפַּט
אֱלֹהֵיהֶם אֵלְכָה לִּי אֶל הַגְּדֹלִים
וַאֲדַבְּרָה אוֹתָם כִּי הֵמָּה יָדְעוּ
דֶּרֶךְ יְהוָה מִשְׁפַּט אֱלֹהֵיהֶם אַךְ
הֵמָּה יַחְדָּו שָׁבְרוּ עֹל נִתְּקוּ מוֹסֵרוֹת
עַל כֵּן הִכָּם אַרְיֵה מִיַּעַר זְאֵב
עֲרָבוֹת יְשָׁדְדֵם נָמֵר שֹׁקֵד עַל
עָרֵיהֶם כָּל הַיּוֹצֵא מֵהֵנָּה יִטָּרֵף
כִּי רַבּוּ פִּשְׁעֵיהֶם עָצְמוּ מְשֻׁבוֹתֵיהֶם
אֵי לְזֹאת אֶסְלוֹחַ לָךְ בָּנַיִךְ עֲזָבוּנִי
וַיִּשָּׁבְעוּ בְּלֹא אֱלֹהִים וָאַשְׂבִּעַ
אוֹתָם וַיִּנְאָפוּ וּבֵית זוֹנָה יִתְגֹּדָדוּ
סוּסִים מְיֻזָּנִים מַשְׁכִּים הָיוּ
אִישׁ אֶל אֵשֶׁת רֵעֵהוּ יִצְהָלוּ
הַעַל אֵלֶּה לוֹא אֶפְקֹד נְאֻם יְהוָה
וְאִם בְּגוֹי אֲשֶׁר כָּזֶה לֹא תִתְנַקֵּם
נַפְשִׁי עֲלוּ בְשָׁרוֹתֶיהָ וְשַׁחֵתוּ

Priuatiua.heb.

בוא כיף · עלה עזב · ישב שדד · עשה לבש · שנה עדה · קרע יפה · בקש · צור · בכר יפח · פרש כפף · חוץ · ראה ידע · רחב מצא · שפט בקש · אמן סלח · אמר שבע · נכה את · חלה כלה · לקח יסר · פנה · אל · שפט · גדל · דבר · עלל יסר · נכה ארה · שדד · עיר יצא · טרף רבה · שוב · סלח · שבע · את נאף · זנה גדד · זון שכם · היה איש · צהל פקד · נקם · עלה שור

consumationē aūt nolite facere. Auferte ppagines ei⁹: qa nō sunt dn̄i. Preuaricatiōe enī puaricata est in me domus israel & domus iuda: ait dn̄s. Negauerunt dominum & dixerūt. Non est ipse: neq̧ veniet super nos malum: gladium: & famem nō videbim⁹. Prophete fuerunt in ventū locuti: & respōsum nō fuit in eis. Hec ergo euenient illis. Hec dicit dominus deus exercituum. Quia locuti estis verbum istū. Ecce ego do verba mea in ore tuo in ignem & populū istū in ligna: & vorabit eos. Ecce ego adducā super vos gentem de longinquo dom⁹ israel: ait dominus: gentem robustam: gentem antiquam: gentem cuius ignorabis linguam nec intelliges quid loquatur. Pharetra eius q̄si sepulchrū patēs vniuersi fortes. Et comedet segetes tuas: & panē tuū deuorabit: filios tuos & filias tuas comedet: gregē tuū & armenta tua: & comedet vineā tuā & ficū tuā: & cōteret vrbes munitas tuas in q̄bus tu habes fiduciam gladio. Veruntamen in diebus illis: ait dn̄s: non faciam vos in cōsumationem. Quod si dixeritis quare fecit dominus deus noster nobis hec omnia: dices ad eos. Sicut dereliquistis me & seruistis deo alieno in terra vestra: sic seruietis diis alienis in terra nō vr̄a. Annūciate hec domui iacob: & auditum facite in iuda dicentes. Audi popule stulte qui nō habes cor: q habētes oculos non videtis: & aures & non auditis. Me ergo non timebitis ait dn̄s: & a facie mea nō dolebitis? qui posui arenam terminū mari: preceptū sempiternū qd̄ nō pteribit: & cōmouebūtur & nō poterūt: & intumescēt fluct⁹ ei⁹: & nō transibūt illud. Populo autem huic factum est

cor incredulū & exasperans. Recesserūt & abierūt: & nō dixerūt in corde suo. Metuamus dn̄m deū nr̄m: qui dat nobis pluuiā tēporaneā & serotinā in tpe suo: plenitudinē annue messis custodiētem nobis. Iniqtates nostre declinauerunt hec: & peccata nr̄a prohibuerunt bonū a nobis: quia inuēti sunt in pp̄lo meo impii: insidiātes quasi aucupes: laqueos ponētes & pedicas ad capiēdos viros. Sicut decipula plena auibus: sic dom⁹ eorū plene dolo. Ideo magnificati sūt & ditati: incrassati sunt & impinguati: & preterierūt sermōes meos pessime. Causam nō iudicauerūt: cām pupilli nō direxerūt: & iudiciū pauperꝫ nō iudicauerūt. Nunqd super his nō visitabo dicit dn̄s: aut sup gentē huiuscemodi nō vlciscetur aīa mea? Stupor & mirabilia facta sunt in terra. Prophete pphetabant mendaciū: & sacerdotes applaudebāt manib⁹ suis: & populus meus dilexit talia: quid igitur fiet in nouissimo eius? 6.

Confortamini filii beniamin in medio hierusalem: & in thecua clangite buccina: & super bethacarem leuate vexillum: quia malū visum est ab aquilone & cōtritio magna. Speciose & delicate assimilaui filiā sion: ad eam venient pastores & greges eorum. Fixerunt in ea tentoria in circuitu: pascet vnusq̄sq̧ eos qui sub manu sua sunt. Sanctificate sup eā bellū: cōsurgite: & ascēdam⁹ in meridie. Ve nobis qa declinauit dies: qa lōgiores facte sunt vmbre vespi. Surgite & ascēdamus in nocte: & dissipem⁹ domus ei⁹: qa hec dicit dn̄s exercituū. Cedite lignū ei⁹. Et fundite circa hierusalē aggerē. Hec ē ciuitas visitatiōis: oīs calūnia in medio ei⁹. Sic frigidā facit cisterna aquā suā: sic frigidā fecit maliciā suā. Iniqtas & vastitas audietur ī ea corā me sp: īfirmitas & plaga

הוסרי ירושלם פן תקע נפשי
ממך פן אשימך שממה ארץ לוא
נושבה׃ כה אמר יהוה צבאות
עולל יעוללו כגפן שארית ישראל
השב ידך כבוצר על סלסלות׃
על מי אדברה ואעידה וישמעו
הנה ערלה אזנם ולא יוכלו
להקשיב הנה דבר יהוה היה להם
לחרפה לא יחפצו בו׃ ואת
חמת יהוה מלאתי נלאיתי הכיל
שפך על עולל בחוץ ועל סוד
בחורים יחדו כי גם איש עם אשה
ילכדו זקן עם מלא ימים׃ ונסבו
בתיהם לאחרים שדות ונשים
יחדו כי אטה את ידי על ישבי
הארץ נאם יהוה׃ כי מקטנם ועד
גדולם כלו בוצע בצע ומנביא
ועד כהן כלו עשה שקר׃ וירפאו
את שבר עמי על נקלה לאמר
שלום שלום ואין שלום׃ הבישו
כי תועבה עשו גם בוש לא יבושו
גם הכלים לא ידעו לכן יפלו
בנפלים בעת פקדתים יכשלו
אמר יהוה׃ כה אמר יהוה עמדו
על דרכים וראו ושאלו לנתבות
עולם אי זה דרך הטוב ולכו
בה ומצאו מרגוע לנפשכם
ויאמרו לא נלך׃ והקמתי עליכם
צפים הקשיבו לקול שופר
ויאמרו לא נקשיב׃ לכן שמעו
הגוים ודעי עדה את אשר בם׃
שמעי הארץ הנה אנכי מביא רעה
אל העם הזה פרי מחשבותם כי
על דברי לא הקשיבו ותורתי
וימאסו בה׃ למה זה לי לבונה משבא
תבוא וקנה הטוב מארץ מרחק

יסר יקע · נקע · שום · ישב · עלל · שוב בצר · סלל דבר · עוד שמע · יכל · קשב · חפץ · חמם לאה · כול עלל · בחר · לכד יום · סבב בית · שדה נשה · נטה · גדל בצע · נבא רפא · קלל · שלם בוש · תעב עשה · כלם נפל · כשל · ראה · עלם ילך · רגע · אמר קום · צפה קשב · שפר · ידע עוד · בוא רעה · פרה חשב · קשב ירה · לבן בוא · רחק

Erudire hierusalem ne forte recedat anima mea a te: ne forte ponã te desertã: terrã inhabitabilem. Hec dicit dñs exercituũ. Vsqȝ ad racemum colligent quasi in vinea reliquias israel. Couerte manũ tuã q̃si vindemiator ad cartallũ. Cui loquar: & quẽ cõtestabor vt audiat. Ecce incircuncise aures eorum & audire nõ possunt. Ecce verbũ dñi factũ est eis in opprobrium: & non suscipient illud. Idcirco furore dñi plenus sum: laboraui sustinens. Effunde super paruulũ foris & super concilium iuuenum simul. Vir enĩ cum muliere capietur: senex cuȝ pleno dierum. Et transibũt domus eorum ad alteros agri & vxores pariter: qa extendã manum meã sup habitãtes terram dicit dñs. A minore quippe vsqȝ ad maiorẽ omnes auaricie student: & a propheta vsqȝ ad sacerdotẽ cuncti faciunt dolum. Et curabant cõtritionẽ filie ppli mei cũ ignominia dicentes: pax pax: & nõ erat pax. Confusi sunt qa abominatiõẽ fecerũt: qn potius cõfusione nõ sũt cõfusi: & erubescere nescierũt. Quãobrẽ cadent inter ruẽtes: in tpe visitationis sue corruẽt: dicit dominus. Hec dicit dñs. State super vias & videte: & interrogate de semitis antiquis que sit via bona: & ambulate in ea: & inuenietis refrigerium animabus vris. Et dixerũt. Nõ ambulabimꝰ. Et cõstitui sup vos speculatores. Audite vocem tube. Et dixerũt. Non audiemus. Ideo audite gentes & cognoscite cõgregatio: quãta ego faciã eis. Audi terra. Ecce ego adducam mala sup populũ istũ: fructũ cogitationũ eius: quia verba mea non audierunt: & legem meam proiecerunt. Vt quid mihi thus de saba affertis: & calamũ suaue olentẽ de terra longiqua.

erudieris hierusalem ne recedat aia mea a
παιδευθήσῃ ἱερουσαλήμ, μὴ ἀποστῇ ἡ ψυχή μου ἀπὸ
te ne faciã te inuiã terrã q̃ nõ habitabitur.
σοῦ· μὴ ποιήσω σε ἄβατον γῆν ἥτις οὐ κατοικηθήσεται.
qz hec dicit dñs virtutũ: racemate race-
ὅτι τάδε λέγει κύριος τῶν δυνάμεων, καλαμᾶσθε καλα-
mate q̃si vineã reliquias israel. reuer
μᾶσθε ὡς ἄμπελον τὰ κατάλοιπα τοῦ ἰσραήλ. ἐπι-
timini q̃si vindemiãs in cartallũ suũ. ad que
στρέψατε ὡς τρυγῶν ἐπὶ τὸν κάρταλλον αὐτοῦ. πρὸς τί-
loquar z cõtestor z audiet? ecce icir
να λαλήσω καὶ διαμαρτύρωμαι καὶ ἀκούσεται; ἰδοὺ ἀπε-
cũcise aures eorũ z nõ possunt audire. ecce
ρίτμητα τὰ ὦτα αὐτῶν καὶ οὐ δύνανται ἀκούειν. ἰδοὺ
verbũ dñi factũ est eis in opprobriũ: nõ vo
τὸ ῥῆμα κυρίου ἐγένετο αὐτοῖς εἰς ὀνειδισμόν, οὐ μὴ βου-
lent illd audire z furore meũ impleui z
ληθῶσιν αὐτὸ ἀκοῦσαι. καὶ τὸν θυμόν μου ἔπλησα καὶ
sustinui z nõ cõsumpsi eos. effundã sup paruulos
ἐπέσχον καὶ οὐ συνετέλεσα αὐτούς. ἐκχεῶ ἐπὶ νήπια
deforis z sup cõgregatione iuuenũ simul: qz vir z
ἔξωθεν καὶ ἐπὶ συναγωγὴν νεανίσκων ἅμα, ὅτι ἀνὴρ καὶ
mulier capientur. senex cũ pleno die-
γυνὴ συλληφθήσονται, πρεσβύτερος μετὰ πλήρους ἡμε-
rũ. z transferentur domꝰ eorũ ad alteros.
ρῶν. καὶ μεταστραφήσονται αἱ οἰκίαι αὐτῶν εἰς ἑτέρους,
agri z vxores pariter: qz extendã
ἀγροὶ καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν ἐπὶ τὸ αὐτό, ὅτι ἐκτενῶ
manũ meã sup hitantes terrã hãc
τὴν χεῖρά μου ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας τὴν γῆν ταύτην,
dicit dñs: qz a paruo eorũ vsqz ad magnũ
λέγει κύριος, ὅτι ἀπὸ μικροῦ αὐτῶν καὶ ἕως μεγά-
oẽs cõsumauerũt iniqua a sacerdote z vsqz ad
λου πάντες συνετελέσαντο ἄνομα, ἀπὸ ἱερέως καὶ ἕως
pseudoprophetã oẽs fecerũt mẽdacia. z curabãt
ψευδοπροφήτου πάντες ἐποίησαν ψευδῆ. καὶ ἰῶντο τὸ
cõtritionẽ ppli mei paruipẽdẽtes z dicẽtes:
σύντριμμα τοῦ λαοῦ μου ἐξουθενοῦντες καὶ λέγοντες,
pax z vbi est pax. cõfusi sunt qz defecerũt
εἰρήνη καὶ ποῦ ἐστιν εἰρήνη. κατῃσχύνθησαν ὅτι ἐξέλιπον·
z neqz sicut cõfusi erubuerũt: z ignominiã
καὶ οὐδ' ὡς καταισχυνόμενοι κατῃσχύνθησαν, καὶ τὴν ἀτιμίαν
suã nõ cognouerũt. ppter hoc cadent in ruina
αὐτῶν οὐκ ἔγνωσαν· διὰ τοῦτο πεσοῦνται ἐν τῇ πτώσει
sua: z in tpe visitatiõis sue peribũt di-
αὐτῶν, καὶ ἐν καιρῷ ἐπισκοπῆς αὐτῶν ἀπολοῦνται, εἶ-
xit dñs. hec dicit dñs: state sup vias
πεν κύριος. τάδε λέγει κύριος, στῆτε ἐπὶ ταῖς ὁδοῖς
z videte: z interrogate semitas dñi eternas.
καὶ ἴδετε, καὶ ἐρωτήσατε τρίβους κυρίου αἰωνίους,
z videte q̃lis est via bona: z ãbulate
καὶ ἴδετε ποία ἐστὶν ἡ ὁδὸς ἡ ἀγαθή, καὶ βαδίζετε
in ea: z inuenietis purificationẽ aiabꝰ vris.
ἐν αὐτῇ, καὶ εὑρήσετε ἁγνισμὸν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν.
z dixerũt: nõ ibimꝰ. cõstitui sup vos speculatores:
καὶ εἶπαν, οὐ πορευσόμεθα. καθέστακα ἐφ' ὑμᾶς σκοπούς,
audite vocẽ tube. z dixerũt: nõ
ἀκούσατε τῆς φωνῆς τῆς σάλπιγγος. καὶ εἶπαν, οὐκ
audiemꝰ. ppter hoc audierũt gẽtes z pascẽ
ἀκουσόμεθα. διὰ τοῦτο ἤκουσαν τὰ ἔθνη καὶ οἱ ποιμαίνον-
tes greges suos. audi terra: ecce ego induco
τες τὰ ποίμνια αὐτῶν. ἄκουε γῆ, ἰδοὺ ἐγὼ ἐπάγω
sup pplm hũc mala: fructũ auersionis
ἐπὶ τὸν λαὸν τοῦτον κακά, τὸν καρπὸν ἀποστροφῆς
eorũ: qz verbo meo nõ attẽderũt z legẽ
αὐτῶν, ὅτι τῶν λόγων μου οὐ προσέσχον καὶ τὸν νόμον
meã piecerũt. vt qd mihi thus de saba affertis
μου ἀπώσαντο. ἱνατί μοι λίβανον ἐκ σαβὰ φέρετε
z cinnamomũ de terra de lõge
καὶ κιννάμωμον ἐκ γῆς μακρόθεν

C · Esai. 1.d. · Esai. 55.d. · D · Mat. 11.d. · E · Esai. 1.d.

holocausta vra nõ sũt accepta: z victime
τὰ ὁλοκαυτώματα ὑμῶν οὐκ εἰσὶ δεκτά, καὶ αἱ θυσίαι
vre nõ placuerũt mihi. ppter hoc hec dicit dñs: ecce
ὑμῶν οὐχ ἥδυνάν μοι. διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος, ἰδοὺ
ego do in pplm infirmitate: z infir-
ἐγὼ δίδωμι ἐπὶ τὸν λαὸν τοῦτον ἀσθένειαν, καὶ ἀσθε-
mabunt in ea pres z filii simul: vicinꝰ z
νήσουσιν ἐν αὐτῇ πατέρες καὶ υἱοὶ ἅμα, γείτων καὶ ὁ
pximꝰ eiꝰ peribũt. hec dicit dñs: ecce
πλησίον αὐτοῦ ἀπολοῦνται. τάδε λέγει κύριος, ἰδοὺ
pplꝰ venit ab aqlone z gẽtes cõsurget ab ex
λαὸς ἔρχεται ἀπὸ βορρᾶ καὶ ἔθνη ἐξεγερθήσονται ἀπ' ἐσχά-
tremo terre. arcũ z zibynã tenebũt. ĩpudẽs
του τῆς γῆς. τόξον καὶ ζιβύνην κρατήσουσιν. ἰταμός
est z nõ miserebit: vox eiꝰ sicut mare inun
ἐστι καὶ οὐκ ἐλεήσει, φωνὴ αὐτοῦ ὡς θάλασσα κυμαί-
dans. sup equos z curribus pparabit: q̃si ignis
νουσα. ἐφ' ἵπποις καὶ ἅρμασι παρατάξεται, ὡς πῦρ
ad pliũ aduersũ te filia sion. audiuimꝰ fa-
εἰς πόλεμον πρὸς σὲ θύγατερ σιών. ἠκούσαμεν τὴν ἀ-
mã eorũ: dissolute sũt manꝰ nre. tribulatiões ap
κοὴν αὐτῶν, παρελύθησαν αἱ χεῖρες ἡμῶν. θλῖψις κα-
phẽderũt nos: dolores sicut parturientis. ne exeritis
τέσχεν ἡμᾶς, ὠδῖνες ὡς τικτούσης. μὴ ἐκπορεύεσθε
ad agrũ z in viis ne ãbuletis: qz gladi
εἰς ἀγρὸν καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς μὴ βαδίζετε, ὅτι ῥομ-
us inimicoꝝ hitat in circuitu. filia ppli
φαία τῶν ἐχθρῶν παροικεῖ κυκλόθεν. θύγατερ λαοῦ
mei accingere cilicio: z cõspergere cinere.
μου περίζωσαι σάκκον, καὶ κατάπασαι σποδόν.
luctũ dilecti fac tibi planctũ miserabilẽ:
πένθος ἀγαπητοῦ ποίησαι σεαυτῇ κοπετὸν οἰκτρόν,
qz repẽte veniet miseria sup vos. pbatorẽ
ὅτι ἐξαίφνης ἥξει ταλαιπωρία ἐφ' ὑμᾶς. δοκιμαστὴν
dedi te in pplis pbatis. z scies cũ
δέδωκά σε ἐν λαοῖς δεδοκιμασμένοις, καὶ γνώσῃ ἐν
pbauero ego viã eorũ. oẽs inobedientes
τῷ δοκιμάσαι με τὴν ὁδὸν αὐτῶν. πάντες ἀνήκοοι
ãbulantes praue: es z ferrũ oẽs
πορευόμενοι σκολιῶς, χαλκὸς καὶ σίδηρος. πάντες
corrupti sũt. defecit sufflatoriũ ab igne: defe
διεφθαρμένοι εἰσί. ἐξέλιπεν φυσητὴρ ἀπὸ πυρός, ἐξέ-
cit plũbũ. frustra argẽtariꝰ argẽtũ cõflat.
λιπεν μόλυβδος. εἰς κενὸν ἀργυροκόπος ἀργυροκοπεῖ.
malicie eorũ nõ sũt liq̃facte: argentũ repro
πονηρίαι αὐτῶν οὐκ ἐτάκησαν, ἀργύριον ἀποδεδοκι-
batum vocate eos: qz reprobauit
μασμένον καλέσατε αὐτούς, ὅτι ἀπεδοκίμασεν
eos dñs.
αὐτοὺς κύριος.

Ca. 7.

Verbũ qđ factũ ẽ ad hieremiã a dño di-
Ῥῆμα ὃ ἐγένετο πρὸς ἱερεμίαν παρὰ κυρίου λέ-
cẽs: sta in porta domꝰ dñi: z le-
γων, στῆθι ἐπὶ τῇ πύλῃ τοῦ οἴκου κυρίου, καὶ ἀνά-
ge illic verbũ hoc. z dic: audite ver
γνωθι ἐκεῖ τὸν λόγον τοῦτον, καὶ εἰπέ, ἀκούσατε λό-
bũ dñi oĩs iudea: hec dicit dñs
γον κυρίου πᾶσα ἰουδαία. τάδε λέγει κύριος τῶν
virtutũ deꝰ israel. dirigite vias vras
δυνάμεων ὁ θεὸς ἰσραήλ, διορθώσατε τὰς ὁδοὺς ὑμῶν
z adinuẽtiones vras: z hitare faciã vos
καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα ὑμῶν, καὶ κατοικιῶ ὑμᾶς
in loco isto. nõ cõfidite vobis in
ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ. μὴ πεποίθατε ἑαυτοῖς ἐπὶ
verbis mẽdaciꝰ: qz oĩno nõ pde
λόγοις ψευδέσιν, ὅτι παράπαν οὐκ ὠφελήσου-
rũt vobis dicẽtes:
σιν ὑμᾶς λέγοντες,

F · G · Infra. 4.d.

Holocaustomata vra nõ sunt accepta: & victime vre nõ placuerũt mihi. Propterea hec dicit dominꝰ. Ecce ego dabo in populũ istum ruinas: & ruent in eis patres & filii simul: vicinus & pximus peribunt. Hec dicit dñs. Ecce populus venit de terra aquilonis: & gens magna consurget a finibus terre. Sagittam & scutum arripiet: crudelis est & non miserebitur. Vox eiꝰ q̃si mare sonabit: & super equos ascendent: preparati quasi vir ad preliũ aduersum te filia sion. Audiuimus famã eius: dissolute sunt manus nře. Tribulatio apphẽdit nos: dolores vt parturientem. Nolite exire ad agros & in via ne ambuletis: quoniã gladius inimici pauor in circuitu. Filia populi mei accingere cilitio: & cõspgere cinere. Luctum vnigeniti fac tibi planctum amarum: quia repente veniet vastator super nos. Probatorẽ dedi te ĩ populo meo robustum: & scies & pbabis vias eorũ. Oẽs isti principes declinãtes ambulãtes fraudulẽter. Es & ferrũ vniuersi corrupti sunt. Defecit sufflatorium: in igne consumptũ est plumbũ. Frustra cõflauit cõflator: malicie enĩ eorũ nõ sunt cõsumpte. Argentũ reprobum vocate eos: quia dñs proiecit illos.

7.

Verbum quod factum est ad hieremiam a domino dicens. Sta in porta domus domini & predica ibi verbum istud: et dic. Audite verbum domini omnis iuda qui igredimini per portãs has: vt adoretis dñm. Hec dicit dominus exercituũ deus israel. Bonas facite vias vras & studia vra: & habitabo vobiscum in loco isto. Nolite confidere in verbis mendacii: dicentes

עלותיכם לא לרצון וזבחיכם
לא ערבו לי׃ לכן כה אמר יהוה
הנני נתן אל העם הזה מכשלים
וכשלו בם אבות ובנים יחדו
שכן ורעו ואבדו׃ כה אמר יהוה
הנה עם בא מארץ צפון וגוי
גדול יעור מירכתי ארץ׃ קשת
וכידון יחזיקו אכזרי הוא ולא
ירחמו קולם כים יהמה ועל
סוסים ירכבו ערוך כאיש
למלחמה עליך בת ציון׃ שמענו
את שמעו רפו ידינו צרה
החזקתנו חיל כיולדה׃ אל
תצאו השדה ובדרך אל תלכו
כי חרב לאיב מגור מסביב׃ בת
עמי חגרי שק והתפלשי באפר אבל
יחיד עשי לך מספד תמרורים
כי פתאם יבא השדד עלינו׃
בחון נתתיך בעמי מבצר ותדע
ובחנת את דרכם׃ כלם סרי סוררים
הלכי רכיל נחשת וברזל כלם
משחיתים המה׃ נחר מפח מאש
תם עפרת לשוא צרף צרוף
ורעים לא נתקו׃ כסף נמאס קראו
להם כי מאס יהוה בהם׃

Cap. vij.

הדבר אשר
היה אל ירמיהו מאת יהוה
לאמר׃ עמד בשער בית יהוה
וקראת שם את הדבר הזה
ואמרת שמעו דבר יהוה כל
יהודה הבאים בשערים האלה
להשתחות ליהוה׃ כה אמר
יהוה צבאות אלהי ישראל
היטיבו דרכיכם ומעלליכם ואשכנה
אתכם במקום הזה׃ אל תבטחו
לכם אל דברי השקר לאמר

עלה רצה · ערב · כשל · רעה · בוא צפן · גדל עור · חזק · רחם המה · רכב ערך · לחם · רפה צור · חזק חול · ילד יצא · ילך איב · גור סבב · פלש · יחד עשה · ספד מרר · בוא בחן · נתן בצר · ידע · סרר רכל · שחת חרר · נפח תמם · רוע מאס · בוא · שחה · יטב עלל · שכן קום · בטח

Pritiua.heb. Text.he.Hiere.vij.

היכל יהוה היכל יהוה היכל יהוה — הכל
המה: כי אם היטיב תיטיבו את — יטב
דרכיכם ואת מעלליכם אם עשו — עשה
תעשו משפט בין איש ובין רעהו: — שפט
גר יתום ואלמנה לא תעשקו — גור יתם
ודם נקי אל תשפכו במקום — עשק נקה
הזה ואחרי אלהים אחרים לא — שפך קום
תלכו לרע לכם: ושכנתי אתכם — ילך רוע
במקום הזה בארץ אשר נתתי — נתן
לאבותיכם למן עולם ועד עולם: — עלם
הנה אתם בטחים לכם על דברי
השקר לבלתי הועיל: הגנב — יעל
רצח ונאף והשבע לשקר וקטר — שבע
לבעל והלך אחרי אלהים אחרים
אשר לא ידעתם: ובאתם ועמדתם — בוא
לפני בבית הזה אשר נקרא — קרא
שמי עליו ואמרתם נצלנו למען
עשות את כל התועבת האלה: — עשה תעב
המערת פרצים היה הבית הזה
אשר נקרא שמי עליו בעיניכם — קרא
גם אנכי הנה ראיתי נאם יהוה: כי — ראה
לכו נא אל מקומי אשר בשילו — ילך קום
אשר שכנתי שמי שם בראשונה — שכן
וראו את אשר עשיתי לו מפני — ראה עשה
רעת עמי ישראל: ועתה יען — פנה רוע
עשותכם את כל המעשים האלה — עשה
נאם יהוה ואדבר אליכם השכם — דבר שכם
ודבר ולא שמעתם ואקרא אתכם — קרא
ולא עניתם: ועשיתי לבית אשר — ענה
נקרא שמי עליו אשר אתם
בטחים בו ולמקום אשר נתתי — נתן
לכם ולאבותיכם כאשר עשיתי
לשילו: והשלכתי אתכם מעל פני — שלך
כאשר השלכתי את כל אחיכם — פנה
את כל זרע אפרים: ואתה אל
תתפלל בעד העם הזה ואל תשא — פלל נשא

Trãsla.B.Hie.

templum dñi: templum
dñi: templum domini
est. Quoniam si bene
direxeritis
vias vestras & studia ve
stra: si
feceritis iudiciū inter vi
rum & proximum eius:
aduene & pupillo & vi
due non feceritis calum
niam nec sanguinē inno
centē effuderitis in loco
hoc: & post deos alie
nos non
ambulaueritis in malū
vobismetipsis: habitabo
vobiscū in loco isto in
terra quam dedi
patribus vestris a secu
lo vsq3 in seculum.
Ecce vos confiditis vo
bis in sermonibus
mendacii qui non pde
runt vobis: furari:
occidere: adulterari: iu
rare mendaciter: libare
baalim: & ire post deos
alienos
quos ignoratis. Et veni
stis & stetistis
corā me in domo hac
in qua inuocatum est
nomen meū: & dixistis:
liberati sumus: eo q
fecerimus omnes abo
minationes istas.
Nunqd ergo spelūca la
tronū facta est dom⁹ ista
in qua inuocatū est no
men meū in oculis vrīs?
Ego ego sum: ego vidi
dicit dominus.
Ite ad locum meum in
sylo
vbi habitauit nomē me
um a principio:
& videte que fecerim ei
propter
maliciam populi mei is
rael. Et nunc quia
fecistis omīa opera hec
dicit dñs: & locut⁹ sum
ad vos mane cōsurgens
& loquens: & non audi
stis: et vocaui vos
& non respondistis: fa
ciam domui huic
in qua inuocatū est no
men meū: & in qua vos
habetis fiduciam: & in
loco quem dedi
vobis & patrib⁹ vestris:
sicut feci
sylo. Et proiiciam vos
a facie mea:
sicut proieci omnes fra
tres vestros
vniuersum semen effra
im. Tu ergo noli
orare pro populo hoc
nec assumas

Trãs.Gre.lxx.cū interp̄.latina.

tēplū dñi est. qm̄ si dirigētes direxeritis
ναὸς κυρίου ἐςίν. ὅτι ἐὰν διορθοῦντες διορθώσητε τὰς
vias vr̃as τ studia vr̃a: τ faciē
ὁδοὺς ὑμῶν καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα ὑμῶν, καὶ ποιοῦν
tes feceritis iudiciū iter virū τ iter
τες ποιήσητε κρίμα ἀναμέσον ἀνδρὸς καὶ ἀναμέσον
proximū suū: τ aduenā τ pupillū τ
τοῦ πλησίον αὐτοῦ, καὶ προσήλυτον καὶ ὀρφανὸν καὶ
viduā nō oppsseritis: τ sanguinē inocētē nō effu
χήραν μὴ καταδυναστεύσητε, καὶ αἷμα ἀθῶον μὴ ἐκ
deritis in loco isto: τ post deos alienos
χέητε ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, καὶ ὀπίσω θεῶν ἀλλοτρίων
nō ābulaueritis i malū vobis: τ hītare faciā vos in
μὴ πορεύησθε εἰς κακὸν ὑμῖν, καὶ κατοικιῶ ὑμᾶς ἐν τῷ
loco vr̃o in terra: q̄ dedi patrib⁹ vr̃is
τόπῳ ὑμῶν ἐν τῇ γῇ, ἣν ἔδωκα τοῖς πατράσιν ὑμῶν
a seculo τ vsq̄ in seculū: si aūt vos cōfiditis in ver
ἐξ αἰῶνος καὶ ἕως αἰῶνος, εἰ δὲ ὑμεῖς πεποίθετε ἐπὶ λό
bis mēdacib⁹: ex q̄b⁹ nulla vtilitas: τ occiditis
γοις ψευδέσιν, ὅθεν οὐκ ὠφεληθήσεσθε, καὶ φονεύετε,
τ adulteratis: τ furamini: τ iuratis iniq̄:
καὶ μοιχᾶσθε, καὶ κλέπτετε, καὶ ὀμνύετε ἐπ' ἀδίκῳ,
τ icēsatis baal: τ ābulatis post deos ali
καὶ θυμιᾶτε τῇ βάαλ, καὶ πορεύεσθε ὀπίσω θεῶν ἀλ
enos: q̄s nō nostis vt male sit vobis: τ
λοτρίων, ὧν οὐκ οἴδατε τοῦ κακῶς εἶναι ὑμῖν, καὶ
venistis τ stetistis corā me in domo: vbi
ἤλθετε καὶ ἔστητε ἐνώπιόν μου ἐν τῷ οἴκῳ, οὗ
iuocatū est nomē meū in ea: τ dixistis
ἐπικέκληται τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτῷ, καὶ εἴπατε
abstinuim⁹ a faciendo oēs abominatiōes
ἀπεσχήμεθα τοῦ ποιεῖν πάντα τὰ βδελύγματα
istas. nūqd spelūca latronū dom⁹ mea? vbi iuocatū
ταῦτα. μὴ σπήλαιον λῃστῶν ὁ οἶκός μου, οὗ ἐπικέκλη
est nomē meū in ea illic corā vobis: τ ec
ται τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτῷ ἐκεῖ ἐνώπιον ὑμῶν, καὶ ἰ
ce ego vidi dicit dñs: qm̄ ite in
δοὺ ἐγὼ ἑώρακα λέγει κύριος, ὅτι πορεύθητε εἰς τὸν
locū meū q̄ in silo: vbi hītare feci nomē
τόπον μου τὸν ἐν σιλῶμ, οὗ κατεσκήνωσα τὸ ὄνομά
meū in eo illic a pricipio. τ videte q̄ feci
μου ἐπ' αὐτῷ ἐκεῖ ἔμπροσθεν. καὶ ἴδετε ἃ ἐποίησα
ei a facie malicie ppl'i mei israel. τ
αὐτῷ ἀπὸ προσώπου κακίας λαοῦ μου ἰσραήλ. καὶ
nūc p eo q̄ fecistis oīa opa hec: τ
νῦν ἀνθ' ὧν ἐποιήσατε πάντα τὰ ἔργα ταῦτα, καὶ
loquut⁹ sū ad vos: τ nō audistis me. τ voca
ἐλάλησα πρὸς ὑμᾶς, καὶ οὐκ ἠκούσατέ μου. καὶ ἐκά
ui vos: τ nō rn̄disistis. τ ego faciā
λεσα ὑμᾶς, καὶ οὐκ ἀπεκρίθητε. κἀγὼ ποιήσω τῷ
domui huic: vbi iuocatū est nomē meū in ea
οἴκῳ τούτῳ, οὗ ἐπικέκληται τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτῷ
in q̄ vos cōfiditis in ea. τ loco quē de
ἐφ' ᾧ ὑμεῖς πεποίθετε ἐπ' αὐτῷ. καὶ τῷ τόπῳ ᾧ ἔ
di vobis τ patrib⁹ vr̃is: sicut fe
δωκα ὑμῖν καὶ τοῖς πατράσιν ὑμῶν, καθὼς ἐποίη
ci silō. τ pijciam vos a fa
σα τῇ σιλώμ. καὶ ἀπορρίψω ὑμᾶς ἀπὸ προσώ
cie mea: sicut pieci fratres vr̃os om
που μου, καθὼς ἀπέρριψα τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν πᾶ
ne semē ephraim. τ tu ne ores p
ν τὸ σπέρμα ἐφραίμ. καὶ σὺ μὴ προσεύχου περὶ τοῦ
pplo hoc: τ ne roges
λαοῦ τούτου, καὶ μὴ ἀξίου

Margin: B — Esai. 56.c. Mat. 21.b. Infra. 31.f. — C — Pro. 1.c. Esai. 65.b. — D

Trãsla.gre.lxx.cū inter.lati.

vt miserearis eoꝝ: τ ne ores: τ ne accedas
τοῦ ἐλεηθῆναι αὐτούς, καὶ μὴ εὔχου, καὶ μὴ προσέλθης
mihi p eis: q2 nō exaudiā. aut nō vides: qd
μοι περὶ αὐτῶν, ὅτι οὐκ εἰσακούσομαι. ἢ οὐχ ὁρᾷς, τί
ipi faciūt in ciuitatib⁹ iuda: τ in vi
αὐτοὶ ποιοῦσιν ἐν ταῖς πόλεσιν ἰούδα, καὶ ἐν ταῖς ὁ
is hierl'm? filii eoꝝ colligūt ligna: τ
δοῖς ἱερουσαλήμ; υἱοὶ αὐτῶν συλλέγουσιν ξύλα, καὶ οἱ
pr̃es eoꝝ succēdūt ignē: τ mulieres eoꝝ
πατέρες αὐτῶν καίουσι πῦρ, καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν
cōmiscēt similaginē: vt faciāt placētas militie celi.
τρίβουσι ςαῖς, τοῦ ποιῆσαι χαυῶνας τῇ ςρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ.
τ libauerūt libamīa diis alienis: vt ad iracūdiā
καὶ ἔσπεισαν σπονδὰς θεοῖς ἀλλοτρίοις, ἵνα παροργί
puocarēt me. nūqd me ipi ad iracūdiā puocāt dicit dñs?
σωσίν με. μὴ ἐμὲ αὐτοὶ παροργίζουσιν λέγει κύριος;
nōne semetipos: vt cōfundant facies eoꝝ?
οὐχὶ ἑαυτούς, ὅπως καταισχυνθῇ τὰ πρόσωπα αὐτῶν;
ppter hoc hec dicit dñs: ecce ira τ furor me⁹
διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος, ἰδοὺ ὀργὴ καὶ θυμός μου
fūdit sup locū istū τ sup hoies:
χεῖται ἐπὶ τὸν τόπον τοῦτον καὶ ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους,
τ sup iumēta: τ sup oē lignū agri: τ
καὶ ἐπὶ τὰ κτήνη, καὶ ἐπὶ πᾶν ξύλον τοῦ ἀγροῦ, καὶ
sup oēs fruges terre: τ succendet τ
ἐπὶ πάντα τὰ γεννήματα τῆς γῆς, καὶ ἐκκαυθήσεται καὶ
nō extinguet. hec dicit dñs: holocausto
οὐ σβεσθήσεται. τάδε λέγει κύριος, τὰ ὁλοκαυ
mata vr̃a cōgregate cū sacrificiis vr̃is: τ
τώματα ὑμῶν συναγάγετε μετὰ τῶν θυσιῶν ὑμῶν, καὶ
comedite carnes: q2 nō sū locut⁹ ad pr̃es
φάγετε κρέα, ὅτι οὐκ ἐλάλησα πρὸς τοὺς πατέρας
vr̃os: τ nō pcepi eis in q̄ die eduxi
ὑμῶν, καὶ οὐκ ἐνετειλάμην αὐτοῖς ἐν ᾗ ἡμέρᾳ ἀνήγαγον
eos de terra egypti de holocaustomatib⁹ τ victimis:
αὐτοὺς ἐκ γῆς αἰγύπτου περὶ ὁλοκαυτωμάτων καὶ θυσιῶν,
sed verbū hoc pcepi eis dicēs: au
ἀλλ' ἢ τὸ ῥῆμα τοῦτο ἐνετειλάμην αὐτοῖς λέγων, ἀκού
dite vocē meā τ ero vobis in deū: τ vos
σατε τῆς φωνῆς μου καὶ ἔσομαι ὑμῖν εἰς θεόν, καὶ ὑμεῖς
eritis mihi in ppl'm: τ ābulate in oībus
ἔσεσθέ μοι εἰς λαόν, καὶ πορεύεσθε ἐν πάσαις ταῖς
viis meis: q̄s mandauero vobis: vt bū sit vobis.
ὁδοῖς μου, αἷς ἂν ἐντείλωμαι ὑμῖν, ὅπως ἂν εὖ ᾖ ὑμῖν.
τ nō audierūt me: neq3 attēderūt aure sua:
καὶ οὐκ εἰσήκουσάν μου, οὐδὲ προσέσχον τὸ οὖς αὐτῶν,
sed abierūt in desideriis cordis eo
ἀλλὰ ἐπορεύθησαν τοῖς ἐνθυμήμασιν τῆς καρδίας αὐ
rū mali: τ facti sūt i retrorsū: τ non
τῶν τῆς κακῆς, καὶ ἐγενήθησαν εἰς τὰ ὀπίσω καὶ οὐκ
in ante: ex q̄ die egressi sūt pr̃es
εἰς τὰ ἔμπροσθεν, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐξήλθοσαν οἱ πατέρες
eoꝝ de terra egypti: τ vsq̄ ad diē hāc.
αὐτῶν ἐκ γῆς αἰγύπτου, καὶ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης.
τ misi ad vos oēs seruos meos
καὶ ἐξαπέστειλα πρὸς ὑμᾶς πάντας τοὺς δούλους μου
pphetas die τ diluculo: τ misi τ
τοὺς προφήτας ἡμέρας καὶ ὄρθρου, καὶ ἀπέστειλα καὶ
nō exaudierūt me: τ nō attēdit auris eoꝝ:
οὐκ εἰσήκουσάν μου, καὶ οὐ προσέσχεν τὸ οὖς αὐτῶν,
τ idurauerūt ceruicē suā sup pa
καὶ ἐσκλήρυναν τὸν τράχηλον αὐτῶν ὑπὲρ τοὺς πα
tres eoꝝ. τ dices eis verbū hoc:
τέρας αὐτῶν. καὶ ἐρεῖς αὐτοῖς τὸν λόγον τοῦτον,
τ nō audiēt te. τ vocabis
καὶ οὐκ ἀκούσονταί σου. καὶ καλέσεις

Margin: B — Infra. 44.c. — E — F — D — Infra. 16.c.

Trãsla.B.Hie.

pro eis laudē & orationē
& non obsistas mihi:
quia non exaudiā te.
Nonne vides
quid isti faciunt in ciui
tatibus iuda
& in plateis hierusalem?
Filii colligunt
ligna: & patres succen
dunt ignem:
& mulieres conspergūt
adipem: vt faciant
placentas regine celi &
libent
diis alienis: &
me ad iracūdiā puocēt.
Nunqd me ad iracundiā
puocāt? dicit dñs. Non
ne semetipsos in cōfusio
nē vultus sui? Ideo hec
dicit dominus deus.
Ecce furor me⁹ & indi
gnatio mea cōflatur sup
locū istum: sup viros &
super iumenta: & super
lignum regionis & sup
fruges terre:
& succēdetur & nō extin
guetur. Hec dicit dñs
exercituum deus israel.
Holocaustomata vestra
addite victimis vestris:
& comedite carnes:
quia nō sum locutus cū
patribus vestris: & non
precepi eis in die qua
eduxi eos de terra
egypti de verbo holo
caustomatū & victimaꝝ.
sed hoc verbum prece
pi eis:
dicens. Audite vocem
meam: & ero vobis
deus: & vos eritis mihi
populus:
& ambulate in omī via
quam mandaui
vobis: vt bene sit vobis.
Et non
audierūt nec inclinaue
runt aurē suā: sed abierūt
in voluptatib⁹ & in pra
uitate cordis sui mali:
factiq3 sunt retrorsum
& non in ante: a
die qua egressi sunt pa
tres eorum de terra
egypti vsq3 ad diē hanc.
Et misi
ad vos omēs seruos me
os prophetas per
diē: cōsurgens diluculo:
& mittēs: & nō audierūt
me nec inclinauerūt au
rem suā: sed indurauerūt
ceruicē suā: & peius ope
rati sunt q3 patres eorū.
Et loqueris ad eos omīa
verba hec
& non audient te: & vo
cabis

Tex.he.hiere.vij. Pritiua.heb.

בעדם רנה ותפלה ואל תפגע בי — פגע
כי אינני שמע אתך: האינך ראה
מה המה עשים בערי יהודה — עשה עיר
ובחצות ירושלם: הבנים מלקטים — חצה לקט
עצים והאבות מבערים את האש — בער
והנשים לשות בצק לעשות — נשה לוש
כונים למלכת השמים והסך — עשה מלך
נסכים לאלהים אחרים למען — נסך
הכעסני: האתי הם מכעסים — כעס
נאם יהוה הלוא אתם למען בשת — בוש
פניהם: לכן כה אמר אדני יהוה — פנה
הנה אפי וחמתי נתכת אל המקום — קום
הזה על האדם ועל הבהמה ועל
עץ השדה ועל פרי האדמה — פרה
ובערה ולא תכבה: כה אמר יהוה — כבה
צבאות אלהי ישראל עלותיכם — עלה
ספו על זבחיכם ואכלו בשר: — יסף
כי לא דברתי את אבותיכם ולא
צויתים ביום הוציא אותם מארץ — צוה יצא
מצרים על דברי עולה וזבח: כי — עלה
אם את הדבר הזה צויתי אתם
לאמר שמעו בקולי והייתי לכם — היה
לאלהים ואתם תהיו לי לעם
והלכתם בכל הדרך אשר אצוה
אתכם למען ייטב לכם: ולא — יטב
שמעו ולא הטו את אזנם וילכו — נטה
במעצות בשררות לבם הרע — יעץ שרר
ויהיו לאחור ולא לפנים: למן — רוע היה
היום אשר יצאו אבותיכם מארץ — אחר פנה
מצרים עד היום הזה ואשלח
אליכם את כל עבדי הנביאים — שלח
יום השכם ושלח: ולוא שמעו — נבא
אלי ולא הטו את אזנם ויקשו — שכם
את ערפם הרעו מאבותם: ודברת — נטה
אליהם את כל הדברים האלה — רוע
ולא ישמעו אליך וקראת — שמע

אֲלֵיהֶם וְלֹא יַעֲנוּכָה׃ וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם זֶה הַגּוֹי אֲשֶׁר לוֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהָיו וְלֹא לָקְחוּ מוּסָר אָבְדָה הָאֱמוּנָה וְנִכְרְתָה מִפִּיהֶם׃ גָּזִּי נִזְרֵךְ וְהַשְׁלִיכִי וּשְׂאִי עַל שְׁפָיִם קִינָה כִּי מָאַס יְהוָה וַיִּטֹּשׁ אֶת דּוֹר עֶבְרָתוֹ׃ כִּי עָשׂוּ בְנֵי יְהוּדָה הָרַע בְּעֵינַי נְאֻם יְהוָה שָׂמוּ שִׁקּוּצֵיהֶם בַּבַּיִת אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמִי עָלָיו לְטַמְּאוֹ׃ וּבָנוּ בָּמוֹת הַתֹּפֶת אֲשֶׁר בְּגֵיא בֶן הִנֹּם לִשְׂרֹף אֶת בְּנֵיהֶם וְאֶת בְּנֹתֵיהֶם בָּאֵשׁ אֲשֶׁר לֹא צִוִּיתִי וְלֹא עָלְתָה עַל לִבִּי׃ לָכֵן הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם יְהוָה וְלֹא יֵאָמֵר עוֹד הַתֹּפֶת וְגֵיא בֶן הִנֹּם כִּי אִם גֵּיא הַהֲרֵגָה וְקָבְרוּ בְתֹפֶת מֵאֵין מָקוֹם׃ וְהָיְתָה נִבְלַת הָעָם הַזֶּה לְמַאֲכָל לְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְבֶהֱמַת הָאָרֶץ וְאֵין מַחֲרִיד׃ וְהִשְׁבַּתִּי מֵעָרֵי יְהוּדָה וּמֵחֻצוֹת יְרוּשָׁלַםִ קוֹל שָׂשׂוֹן וְקוֹל שִׂמְחָה קוֹל חָתָן וְקוֹל כַּלָּה כִּי לְחָרְבָּה תִּהְיֶה הָאָרֶץ׃

Cap. viij.

בָּעֵת הַהִיא נְאֻם יְהוָה וְיוֹצִיאוּ אֶת עַצְמוֹת מַלְכֵי יְהוּדָה וְאֶת עַצְמוֹת שָׂרָיו וְאֶת עַצְמוֹת הַכֹּהֲנִים וְאֵת עַצְמוֹת הַנְּבִיאִים וְאֵת עַצְמוֹת יוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַםִ מִקִּבְרֵיהֶם׃ וּשְׁטָחוּם לַשֶּׁמֶשׁ וְלַיָּרֵחַ וּלְכֹל צְבָא הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר אֲהֵבוּם וַאֲשֶׁר עֲבָדוּם וַאֲשֶׁר הָלְכוּ אַחֲרֵיהֶם וַאֲשֶׁר דְּרָשׁוּם וַאֲשֶׁר הִשְׁתַּחֲווּ לָהֶם לֹא יֵאָסְפוּ וְלֹא יִקָּבֵרוּ לְדֹמֶן עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה יִהְיוּ׃ וְנִבְחַר מָוֶת מֵחַיִּים לְכֹל הַשְּׁאֵרִית הַנִּשְׁאָרִים מִן הַמִּשְׁפָּחָה הָרָעָה הַזֹּאת בְּכָל הַמְּקֹמוֹת

אמן כרת · פה נזז · שלך נשא · שפה קון · נכש עשה · רוע שום · שכן קרא · בנה כפה · צוה עלה · לבב יום · בוא · אמר · קום היה · אכל · חרד שבת · עיר · שוש · כלל היה · יצא · שור · שטח אסף · קבר פנה · היה בחר · שאר · שפחה רוע · קום

eos: & non respondebunt tibi. Et dices ad eos. Hec est gens que non audiuit vocem domini dei sui: nec recepit disciplinam. Periit fides & ablata est de ore eorum. Tonde capillum tuum & proiice & sume in directum planctum: quia proiecit dominus & reliquit generationem furoris sui: quia fecerunt filii iuda malum in oculis meis dicit dominus. Posuerunt offendicula sua in domo in qua inuocatum est nomen meum vt pollueret eam: & edificauerunt excelsa tophet: que est in valle filii ennom: vt incenderent filios suos: & filias suas igni: que non precepi nec cogitaui in corde meo. Ideo ecce dies venient dicit dominus: & non dicetur amplius tophet & vallis filii ennom: sed vallis interfectionis: & sepelient in tophet eo quod non sit locus. Et erit morticinum populi huius in cibos volucrum celi & bestiis terre: & non erit qui abigat. Et quiescere faciam de vrbibus iuda & de plateis hierusalem vocem gaudii & vocem leticie: vocem sponsi & vocem sponse. In desolatione enim erit terra. 8.

IN illo tempore ait dominus: eiicient ossa regum iuda & ossa principum eius: & ossa sacerdotum: & ossa prophetarum: & ossa eorum qui habitauerunt hierusalem de sepulchris suis: & expandent ea ad solem & lunam & omnem miliciam celi quae dilexerunt & quibus seruierunt: & post que ambulauerunt: & que quesierunt & adorauerunt. Non colligentur & non sepelientur: in sterquilinium super faciem terre erunt. Et eligent magis mortem quam vitam omnes qui residui fuerint de cognatione hac pessima: in vniuersis locis

αὐτούς, καὶ οὐκ ἀποκριθήσονταί σοι. καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς· τοῦτο τὸ ἔθνος ὃ οὐκ ἤκουσεν τῆς φωνῆς κυρίου τοῦ θεοῦ αὐτῶν, οὐδὲ ἐδέξατο παιδείαν. ἐξέλιπεν ἡ πίστις ἐκ στόματος αὐτῶν. κεῖραι τὴν κεφαλήν σου, καὶ ἀπόρριψον, καὶ ἀνάλαβε ἐπὶ χειλέων θρῆνον. ὅτι ἀπεδοκίμασεν κύριος, καὶ ἀπώσατο τὴν γενεὰν τὴν ποιοῦσαν ταῦτα. ὅτι ἐποίησαν υἱοὶ ἰούδα τὸ πονηρὸν ἐναντίον ἐμοῦ λέγει κύριος. ἔταξαν τὰ βδελύγματα αὐτῶν ἐν τῷ οἴκῳ, οὗ ἐπικέκληται τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτὸν τοῦ μιᾶναι αὐτόν. καὶ ᾠκοδόμησαν βωμὸν τοῦ ταφέθ, ὅς ἐστιν ἐν φάραγγι υἱοῦ ἐννόμ, τοῦ κατακαίειν τοὺς υἱοὺς αὐτῶν καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῶν ἐν πυρί, ὃ οὐκ ἐνετειλάμην αὐτοῖς καὶ οὐ διενοήθην ἐν τῇ καρδίᾳ μου. διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται λέγει κύριος. καὶ οὐκ ἐροῦσιν ἔτι, βωμὸς τοῦ ταφέθ καὶ φάραγξ υἱοῦ ἐννόμ, ἀλλ' ἡ φάραγξ τῶν ἀνῃρημένων. καὶ θάψουσιν ἐν τῷ ταφέθ, διὰ τὸ μὴ ὑπάρχειν τόπον. καὶ ἔσονται οἱ νεκροὶ τοῦ λαοῦ τούτου εἰς βρῶσιν τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῖς θηρίοις τῆς γῆς, καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἀποσοβῶν. καὶ καταλύσω ἐκ πόλεων ἰούδα καὶ ἐκ διόδων ἱερουσαλὴμ φωνὴν εὐφραινομένων καὶ φωνὴν χαιρόντων, φωνὴν νυμφίου καὶ φωνὴν νύμφης, ὅτι εἰς ἐρήμωσιν ἔσται πᾶσα ἡ γῆ. Ca. 8.

ΕΝ τῷ καιρῷ ἐκείνῳ λέγει κύριος, ἐξοίσουσι τὰ ὀστᾶ τῶν βασιλέων ἰούδα, καὶ τὰ ὀστᾶ τῶν ἀρχόντων αὐτῶν, καὶ τὰ ὀστᾶ τῶν ἱερέων, καὶ τὰ ὀστᾶ τῶν προφητῶν, καὶ τὰ ὀστᾶ τῶν κατοικούντων ἱερουσαλὴμ ἐκ τῶν τάφων αὐτῶν, καὶ ψυχροῦσιν αὐτὰ πρὸς τὸν ἥλιον καὶ πρὸς τὴν σελήνην, καὶ πρὸς πάντας τοὺς ἀστέρας, καὶ πρὸς πᾶσαν στρατιὰν τοῦ οὐρανοῦ, ἃ ἠγάπησαν, καὶ οἷς ἐδούλευσαν, καὶ ὧν ἐπορεύθησαν ὀπίσω αὐτῶν, καὶ ὧν ἀντείχοντο, καὶ οἷς προσεκύνησαν αὐτοῖς. οὐκ ὀπκοπήσονται, καὶ οὐ ταφήσονται, ἀλλ' ἔσονται εἰς παράδειγμα ἐπὶ προσώπου τῆς γῆς ἔσονται, ὅτι εἵλαντο τὸν θάνατον μᾶλλον ἢ τὴν ζωήν, καὶ πᾶσι τοῖς καταλοίποις τοῖς καταλειφθεῖσιν ἀπὸ τῆς γενεᾶς ἐκείνης ἐν παντὶ τόπῳ

(interlinear latin:) eos: et non respondebunt tibi. et dices ad eos: hec gens que non audiuit vocem domini dei eorum: neque recepit disciplinam. defecit fides de ore eorum. tonde caput tuum: et proiice: et sume in labiis planctum: quia reprobauit dominus: et repulit generationem facientem hec. quia fecerunt filii iuda malum coram me dicit dominus. posuerunt abominationes suas in domo: vbi inuocatum est nomen meum super eam vt pollueret eam. et edificauerunt aram taphet: que est in valle filii ennom: vt incenderent filios suos et filias suas in igne: quod non precepi eis: et non cogitaui in corde meo. ideo ecce dies veniunt dicit dominus. et non dicent amplius: ara taphet: et vallis filii ennom: sed vallis interfectorum. et sepelient in taphet: eo quod non sit locus. et erunt mortui populi huius in cibum volucribus celi et bestiis terre: et non erit abigens. et cessare faciam de ciuitatibus iuda et de viis hierusalem vocem letantium et vocem gaudentium: vocem sponsi et vocem sponse: quia in desolationem erit omnis terra.

In tempore illo dicit dominus: educent ossa regum iuda: et ossa principum eorum: et ossa sacerdotum: et ossa prophetarum: et ossa habitantium hierusalem de sepulchris suis: et extendent ea ad solem et lunam: et ad omnem militiam celi: et ad omnes stellas: quas dilexerunt: et quibus seruierunt: et quos ambulauerunt post eos: et que quesierunt: et que adorauerunt eis. non plangentur: neque sepelientur in exemplum super faciem terre erunt: quia elegerunt mortem magis quam vitam. et omnibus reliquiis relictis de generatione illa in omni loco

שָׁאֲרָה הַנִּשְׁאָרִים אֲשֶׁר הִדַּחְתִּים שָׁם נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת׃ וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר יְהוָה הֲיִפְּלוּ וְלֹא יָקוּמוּ אִם יָשׁוּב וְלֹא יָשׁוּב׃ מַדּוּעַ שׁוֹבְבָה הָעָם הַזֶּה יְרוּשָׁלַםִ מְשֻׁבָה נִצַּחַת הֶחֱזִיקוּ בַּתַּרְמִית מֵאֲנוּ לָשׁוּב׃ הִקְשַׁבְתִּי וָאֶשְׁמָע לוֹא כֵן יְדַבֵּרוּ אֵין אִישׁ נִחָם עַל רָעָתוֹ לֵאמֹר מֶה עָשִׂיתִי כֻּלֹּה שָׁב בִּמְרוּצָתָם כְּסוּס שׁוֹטֵף בַּמִּלְחָמָה׃ גַּם חֲסִידָה בַשָּׁמַיִם יָדְעָה מוֹעֲדֶיהָ וְתֹר וְסוּס וְעָגוּר שָׁמְרוּ אֶת עֵת בֹּאָנָה וְעַמִּי לֹא יָדְעוּ אֵת מִשְׁפַּט יְהוָה׃ אֵיכָה תֹאמְרוּ חֲכָמִים אֲנַחְנוּ וְתוֹרַת יְהוָה אִתָּנוּ אָכֵן הִנֵּה לַשֶּׁקֶר עָשָׂה עֵט שֶׁקֶר סֹפְרִים׃ הֹבִישׁוּ חֲכָמִים חַתּוּ וַיִּלָּכֵדוּ הִנֵּה בִדְבַר יְהוָה מָאָסוּ וְחָכְמַת מֶה לָהֶם׃ לָכֵן אֶתֵּן אֶת נְשֵׁיהֶם לַאֲחֵרִים שְׂדוֹתֵיהֶם לְיוֹרְשִׁים כִּי מִקָּטֹן וְעַד גָּדוֹל כֻּלֹּה בֹּצֵעַ בָּצַע מִנָּבִיא וְעַד כֹּהֵן כֻּלֹּה עֹשֶׂה שָּׁקֶר׃ וַיְרַפּוּ אֶת שֶׁבֶר בַּת עַמִּי עַל נְקַלָּה לֵאמֹר שָׁלוֹם שָׁלוֹם וְאֵין שָׁלוֹם׃ הֹבִשׁוּ כִּי תוֹעֵבָה עָשׂוּ גַּם בּוֹשׁ לֹא יֵבֹשׁוּ וְהִכָּלֵם לֹא יָדָעוּ לָכֵן יִפְּלוּ בַנֹּפְלִים בְּעֵת פְּקֻדָּתָם יִכָּשְׁלוּ אָמַר יְהוָה׃ אָסֹף אֲסִיפֵם נְאֻם יְהוָה אֵין עֲנָבִים בַּגֶּפֶן וְאֵין תְּאֵנִים בַּתְּאֵנָה וְהֶעָלֶה נָבֵל וָאֶתֵּן לָהֶם יַעַבְרוּם׃ עַל מָה אֲנַחְנוּ יֹשְׁבִים הֵאָסְפוּ וְנָבוֹא אֶל עָרֵי הַמִּבְצָר וְנִדְּמָה שָּׁם כִּי יְהוָה אֱלֹהֵינוּ הֲדִמָּנוּ וַיַּשְׁקֵנוּ מֵי רֹאשׁ כִּי חָטָאנוּ לַיהוָה׃ קַוֵּה לְשָׁלוֹם וְאֵין טוֹב לְעֵת מַרְפֵּה וְהִנֵּה בְעָתָה׃ מִדָּן נִשְׁמַע נַחְרַת

שאר דחה · נפל קום · שוב · שוב · חזק רמה · קשב שמע · דבר רוע · עשה שוב · רוץ שטף · לחם חסד · עוד · ענר בוא · שפט · אמר ירה · בוש חתת · לכד · ירש · נבא · רפה · קלל שלם · תעב עשה · כלם נפל · אסף · ענר · אסף בוא · צור · דמם שקה · ראש · קוה · שלם רפא · שמע

que derelicta sunt: ad que eieci eos dicit dominus exercituum. Et dices ad eos. Hec dicit dominus. Nunquid qui cadit non resurget? & qui auersus est non reuertetur? Quare ergo auersus est populus iste in hierusalem auersione contentiosa. Apprehenderunt mendacium: & noluerunt reuerti. Attendi & auscultaui: nemo quod bonum est loquitur. Nullus est qui agat penitentiam super peccato suo dicens: quid feci? Omnes conuersi sunt ad cursum suum quasi equus impetu vadens in prelium: miluus in celo cognouit tempus suum: turtur & hirundo & ciconia custodierunt tempus aduentus sui: populus autem meus non cognouit iudicium domini. Quomodo dicitis: sapientes nos sumus & lex domini nobiscum est? Vere mendacium operatus est stilus mendax scribarum. Confusi sunt sapientes: perterriti & capti sunt. Verbum enim domini proiecerunt: & sapientia nulla est in eis. Propterea dabo mulieres eorum exteris: agros eorum heredibus. Quia a minimo vsque ad maximum omnes auaritiam sequuntur: a propheta vsque ad sacerdotem cuncti faciunt mendacium. Et sanabant contritionem filie populi mei ad ignominiam: dicentes pax: pax: cum non esset pax. Confusi sunt: quia abominationem fecerunt: quinimo confusione non sunt confusi & erubescere nescierunt. Idcirco cadent inter corruentes: in tempore visitationis sue corruent dicit dominus. Congregans congregabo eos: ait dominus. Non est vua in vitibus: & non sunt ficus in ficulnea: folium defluxit: & dedi eis que pretergressa sunt. Quare sedemus? Conuenite & ingrediamur ciuitatem munitam: & sileamus ibi: quia dominus deus noster silere nos fecit: & potum dedit nobis aquam fellis. Peccauimus enim domino. Expectauimus pacem: & non erat bonum: tempus medele: & ecce formido. A dan auditus est fremitus

οὗ ἂν ἐξώσω αὐτοὺς ἐκεῖ. ὅτι τάδε λέγει κύριος, μὴ ὁ πίπτων οὐκ ἀνίσταται; ἢ ὁ ἀποστρέφων οὐκ ἐπιστρέφει; διὰ τί ἀπέστρεψεν ὁ λαὸς οὗτος ἀποστροφὴν ἀναιδῆ, καὶ κατεκράτησαν τῇ προαιρέσει αὐτῶν καὶ οὐκ ἠθέλησαν τοῦ ἐπιστρέψαι; ἐνωτίσασθε δὴ καὶ ἀκούσατε, οὐκ ὀρθῶς λαλήσουσιν. οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος μετανοῶν ἀπὸ τῆς κακίας αὐτοῦ λέγων, τί ἐποίησα; διέλιπεν ὁ τρέχων ἐκ τοῦ δρόμου αὐτοῦ ὡς ἵππος καθιδρὸς ἐν χρεμετισμῷ αὐτοῦ. καὶ ἡ ἀσιδὰ ἐν τῷ οὐρανῷ ἔγνω τὸν καιρὸν αὐτῆς, τρυγὼν καὶ χελιδὼν ἀγροῦ, στρουθία ἐφύλαξαν καιροὺς εἰσόδων αὐτῶν. ὁ δὲ λαὸς μου οὐκ ἔγνω τὰ κρίματα κυρίου. πῶς ἐρεῖτε ὅτι σοφοί ἐσμεν ἡμεῖς, καὶ νόμος κυρίου ἔστι μεθ' ἡμῶν; εἰς μάτην ἐγενήθη σχοῖνος ψευδὴς γραμματεῦσιν. ᾐσχύνθησαν σοφοί, ἐπτοήθησαν καὶ ἑάλωσαν, ὅτι τὸν λόγον κυρίου ἀπεδοκίμασαν, σοφία τίς ἐστιν ἐν αὐτοῖς; διὰ τοῦτο δώσω τὰς γυναῖκας αὐτῶν ἑτέροις, καὶ τοὺς ἀγροὺς αὐτῶν τοῖς κληρονόμοις, ὅτι ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου πάντες φιλαργυρίαν διώκουσιν. καὶ ἐκ προφήτου ἕως ἱερέως πάντες ποιοῦσι ψεῦδος. καὶ ἰῶντο τὸ σύντριμμα θυγατρὸς τοῦ λαοῦ μου πρὸς ἀτιμίαν λέγοντες, εἰρήνη εἰρήνη, καὶ οὐκ ἦν εἰρήνη. ᾐσχύνθησαν ὅτι βδέλυγμα ἐποίησαν, καὶ αἰσχύνη οὐκ ᾐσχύνθησαν, καὶ ἐντραπῆναι οὐκ ἔγνωσαν. διὰ τοῦτο πεσοῦνται ἐν μέσῳ πιπτόντων, ἐν καιρῷ ἐπισκοπῆς αὐτοῦ πεσοῦνται, λέγει κύριος, καὶ συνάξουσι τὰ γεννήματα αὐτῶν λέγει κύριος. οὐκ ἔστι σταφυλὴ ἐν ταῖς ἀμπέλοις, καὶ οὐκ ἔστι σῦκα ἐν ταῖς συκαῖς, καὶ τὰ φύλλα κατερρύηκεν. ἐπὶ τί ἡμεῖς καθήμεθα; συνάχθητε καὶ εἰσέλθωμεν εἰς τὰς πόλεις τὰς ὀχυράς, καὶ ἀπορριφῶμεν ἐκεῖ, ὅτι ὁ θεὸς ἀπέρριψεν ἡμᾶς, καὶ ἐπότισεν ἡμᾶς ὕδωρ χολῆς, ὅτι ἡμάρτομεν ἐναντίον αὐτοῦ. συνήχθημεν εἰς εἰρήνην, καὶ οὐκ ἦν ἀγαθά. εἰς καιρὸν ἰάσεως, καὶ ἰδοὺ σπουδή. ἐκ δὰν ἀκουσόμεθα φωνὴν ὀξύτητος

(interlinear latin:) quo expellam eos illuc. quia hec dicit dominus: nunquid cadens non resurgit? aut auertens non reuertetur? propter quid auertit populus iste auersione impudenti: et confortati sunt electione sua: et non voluerunt reuerti? auribus percipite iam: et audite: non recte loquentur. non est homo penitentiam agens de malicia sua dicens: quid feci? defecit currens de cursu suo quasi equus feruidus in hinnitu suo. et erodius in celo cognouit tempus suum. turtur et hirundo agri: passeres custodierunt tempora aduentus sui. at populus meus non cognouit iudicia domini. quomodo dicetis: quia sapientes sumus nos: et lex domini nobiscum est. frustra facta est iuncus mendax scribis. erubuerunt sapientes: perterriti sunt et capti sunt: quia verbum domini reprobauerunt: sapientia que est in ipsis? propter hoc dabo vxores eorum alteris: et agros eorum heredibus: quia a minimo vsque ad magnum omnes auariciam sequuntur. et a propheta vsque ad sacerdotem vniuersi faciunt mendacium. et medicabant contritionem filie populi mei ad ignominiam dicentes: pax pax: et non erat pax. confusi sunt: quia abominationem fecerunt: et confusione non sunt confusi: et erubescere nescierunt. ideo cadent in medio cadentium: in tempore visitationis sue corruent: dicit dominus: et congregabunt fruges suas dicit dominus. non est vua in vitibus: et non sunt ficus in ficubus: et folia defluxerunt. quare nos sedemus? congregamini et intremus in ciuitates munitas: et proiiciamur ibi: quia deus abiecit nos: et potauit nos aqua fellis: quia peccauimus coram eo. congregati sumus in pace: et non fuerunt bona. in tempore medele: et ecce festinatio. a dan audiemus vocem fremitus

מדן נשמע נחרת סוסיו מקול מצהלות אביריו רעשה כל הארץ ויבואו ויאכלו ארץ ומלואה עיר וישבי בה: כי הנני משלח בכם נחשים צפענים אשר אין להם לחש ונשכו אתכם נאם יהוה: מבליגיתי עלי יגון עלי לבי דוי: הנה קול שועת בת עמי מארץ מרחקים היהוה אין בציון אם מלכה אין בה מדוע הכעסוני בפסליהם בהבלי נכר: עבר קציר כלה קיץ ואנחנו לוא נושענו: על שבר בת עמי השברתי קדרתי שמה החזקתני: הצרי אין בגלעד אם רפא אין שם כי מדוע לא עלתה ארכת בת עמי:

Cap. ix.

מי יתן ראשי מים ועיני מקור דמעה ואבכה יומם ולילה את חללי בת עמי: מי יתנני במדבר מלון ארחים ואעזבה את עמי ואלכה מאתם כי כלם מנאפים עצרת בגדים: וידרכו את לשונם קשתם שקר ולא לאמונה גברו בארץ כי מרעה אל רעה יצאו ואתי לא ידעו נאם יהוה: איש מרעהו השמרו ועל כל אח אל תבטחו כי כל אח עקוב יעקב וכל רע רכיל יהלך: ואיש ברעהו יהתלו ואמת לא ידברו למדו לשונם דבר שקר העוה נלאו: שבתך בתוך מרמה במרמה מאנו דעת אותי נאם יהוה: לכן כה אמר יהוה צבאות הנני צורפם ובחנתים כי איך אעשה מפני בת עמי: חץ שוחט לשונם מרמה דבר בפיו שלום את רעהו ידבר ובקרבו ישים ארבו: העל אלה לא אפקד

equorū eius: a voce hinnitū pugnatorū eius cōmota eſt oīs terra. Et venerūt & deuorauerūt terram: & plenitudinē eius vrbē & habitatores eius. Quia ecce ego mittā vobis ſerpētes regulos quibus non eſt incantatio: & mordebunt vos: ait dñs. Dolor meus ſuper dolorē: in me cor meū merens. Ecce vox clamoris filie populi mei de terra longinqua. Nūquid dñs nō eſt in ſion: aut rex eius nō eſt in ea? Quare ergo me ad iracūdiā cōcitauerūt in ſculptilibus ſuis & in vanitatibus alienis? Tranſiit meſſis: finita eſt eſtas: & nos ſaluati nō ſumus. Sup cōtritione filie populi mei cōtritus ſum & cōtriſtatus: ſtupor obtinuit me. Nūquid reſina nō eſt in galaad: aut medicus nō eſt ibi? Quare igitur nō eſt obducta cicatrix filie populi mei. 9.

Qvis dabit capiti meo aquā: & oculis meis fontem lachrymarū. Et plorabo die ac nocte interfectos filie populi mei. Quis dabit me in ſolitudie diuerſoriū viatorū. Et derelinquā populum meū & recedā ab eis: quia oēs adulteri ſunt & cetus preuaricatorū: & extenderūt linguā ſuā quaſi arcū mendacii & nō veritatis. Cōfortati ſunt in terra: quia de malo ad malū egreſſi ſunt: & me nō cognouerūt: dicit dñs. Vnuſquiſq; ſe a proximo ſuo cuſtodiat: & in omni fratre ſuo nō habeat fiduciā: quia omnis frater ſupplātans ſupplantabit: & oīs amicus fraudulēter incedet: & vir fratrē ſuū deridebit: & veritatē nō loquētur. Docuerūt enī linguā ſuā loqui mēdaciū: vt iniquē agerent laborauerūt. Habitatio tua in medio doli: in dolo renuerūt ſcire me dicit dñs. Propterea hec dicit dñs exercituū. Ecce ego conflabo & probabo eos. Quid enī aliud faciā a facie filie populi mei? Sagitta vulnerās lingua eorū dolū locuta eſt. In ore ſuo pacē cū amico ſuo loquitur: & occulte ponit ei inſidias. Nunquid ſuper his non viſitabo

ἵππων αὐτοῦ, ἀπὸ φωνῆς χρεμετισμοῦ ἱππασίας ἵππων αὐτοῦ, ἐσείσθη πᾶσα ἡ γῆ. καὶ ἥξει καὶ καταφάγεται γῆν καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς, πόλιν καὶ τοὺς κατοικοῦντας ἐν αὐτῇ. διότι ἰδοὺ ἐγὼ ἐξαποστέλλω εἰς ὑμᾶς ὄφεις θανατοῦντας, οἷς οὐκ ἔστιν ἐπᾶσαι, καὶ δήξονται ὑμᾶς ἀνίατα μετ' ὀδύνης καρδίας ὑμῶν ἀπορουμένης. ἰδοὺ φωνὴ κραυγῆς θυγατρὸς λαοῦ μου ἀπὸ γῆς μακρόθεν. μὴ κύριος οὐκ ἔστιν ἐν σιών, ἢ ἰατρὸς οὐκ ἔστιν ἐκεῖ; διότι παρώργισάν με ἐν τοῖς γλυπτοῖς αὐτῶν καὶ ἐν ματαίοις ἀλλοτρίοις. διῆλθεν θέρος, παρῆλθεν ἀμητός, καὶ ἡμεῖς οὐ διεσώθημεν. ἐπὶ συντρίμματι θυγατρὸς λαοῦ μου ἐσκοτώθην ἀπορίᾳ. κατίσχυσάν με ὠδῖνες ὡς τικτούσης. μὴ ῥητίνη οὐκ ἔστιν ἐν γαλαάδ, ἢ ἰατρὸς οὐκ ἔστιν ἐκεῖ; διατί οὐκ ἀνέβη ἴασις θυγατρὸς λαοῦ μου;

equorū eius: a voce hinnitus equitatus equorū eius: mota eſt oīs terra. & veniet & deuorabit terrā & plenitudinē eius: vrbē & habitātes in ea. quia ecce ego immitto in vos ſerpētes mortiferos: a quibus nō eſt euellere: & mordebūt vos inſanabiliter cū dolore cordis vestri deficiētis. ecce vox clamoris filie populi mei a terra de longe. nūquid dñs nō eſt in ſion: aut medicus nō eſt ibi? quia ad iracūdiā prouocauerūt me in ſculptilibus ſuis & in vanitatibus alienis. trāſiit eſtas: preteriit meſſis: & nos nō ſumus ſaluati. ſuper cōtritionē filie populi mei cōtenebratus ſum afflictiōe. obtinuerūt me dolores quaſi parturiētis. nūquid reſina nō eſt in galaad: aut medicus nō eſt ibi? quare nō aſcendit ſanitas filie populi mei?

Ca. 9.

Τίς δώσει κεφαλῇ μου ὕδωρ καὶ ὀφθαλμοῖς μου πηγὴν δακρύων; καὶ κλαύσομαι τὸν λαὸν τοῦτον ἡμέρας καὶ νυκτὸς τοὺς τετραυματισμένους θυγατρὸς λαοῦ μου. τίς δώσει μοι ἐν τῇ ἐρήμῳ σταθμὸν ἔσχατον, καὶ καταλείψω τὸν λαόν μου, καὶ ἀπελεύσομαι ἀπ' αὐτῶν. ὅτι πάντες μοιχῶνται, σύνοδος ἀθετούντων, καὶ ἐνέτειναν τὴν γλῶσσαν αὐτῶν ὡς τόξον. ψεῦδος καὶ οὐ πίστις ἐνίσχυσεν ἐπὶ τῆς γῆς, ὅτι ἐκ κακῶν εἰς κακὰ ἐξήλθοσαν καὶ ἐμὲ οὐκ ἔγνωσαν φησὶ κύριος. ἕκαστος ἀπὸ τοῦ πλησίον αὐτοῦ φυλάξασθε. καὶ ἐπ' ἀδελφοῖς αὐτῶν μὴ πεποίθετε, ὅτι πᾶς ἀδελφὸς πτέρνῃ πτερνιεῖ, καὶ πᾶς φίλος δολίως πορεύσεται. ἕκαστος κατὰ τοῦ φίλου αὐτοῦ καταπαίξεται, ἀλήθειαν οὐ μὴ λαλήσωσιν, μεμάθηκεν ἡ γλῶσσα αὐτῶν λαλεῖν ψευδῆ. ἠδίκησαν καὶ οὐ διέλιπον τοῦ ἐπιστρέψαι. τόκος ἐπὶ τόκῳ, δόλος ἐπὶ δόλῳ, οὐκ ἠθέλησαν εἰδέναι με φησὶ κύριος. διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος τῶν δυνάμεων, ἰδοὺ ἐγὼ πυρώσω αὐτοὺς καὶ δοκιμάσω αὐτούς. τί ποιήσω ἀπὸ προσώπου πονηρίας θυγατρὸς λαοῦ μου; βολὶς τιτρώσκουσα ἡ γλῶσσα αὐτῶν, δόλια τὰ ῥήματα τοῦ στόματος αὐτῶν. τῷ πλησίον αὐτοῦ λαλεῖ εἰρηνικά, καὶ ἐν αὐτῷ ἔχει τὴν ἔχθραν. μὴ ἐπὶ τούτοις οὐκ ἐπισκέψομαι

Quis dabit capiti meo aquā & oculis meis fontē lachrymarū: & plorabo populū hūc die & nocte vulneratos filie populi mei. quis dabit mihi ſolitudine mānſionē nouiſſimā: & derelinquā populū meū: & recedā ab eis. quia oēs adulterant: cetus preuaricātiū: & extēderūt linguā ſuā quaſi arcū. mēdaciū & nō fides preualuit in terra: quia de malis in mala egreſſi ſūt & me nō cognouerūt dicit dñs. vnuſquiſq; a proximo ſuo cuſtodimini. & ſuper fratribus vestris nō cōfidatis: quia oīs frater ſupplātatiōe ſupplātabit: & oīs amicus doloſe ābulabit. vnuſquiſq; cōtra amicū ſuū illudet: veritatē nō loquētur: didicit lingua eorū loqui mēdacia. inique egerūt & nō defecerūt vt cōuerterent. vſura ſuper vſurā: dolus ſuper dolū: nō voluerūt ſcire me dicit dñs. propter hoc hec dicit dñs virtutū: ecce ego igne examinabo eos & probabo eos. quid faciā a facie malicie filie populi mei? ſagitta vulnerās lingua eorū: doloſa verba oris eorū. proximo ſuo loquitur pacifica: & in ſeipſo habet inimicitiā. nūquid ſuper his nō viſitabo

Pſ. 11. d.

λέγει κύριος, ἢ ἐν λαῷ τοιούτῳ οὐκ ἐκδικήσῃ ἡ ψυχή μου; ἐπὶ τὰ ὄρη λάβετε κοπετόν, καὶ ἐπὶ τὰς τρίβους τῆς ἐρήμου θρῆνον, ὅτι ἐξέλιπον παρὰ τὸ μὴ εἶναι ἀνθρώπους. οὐκ ἤκουσαν φωνὴν ὑπάρξεως ἀπὸ πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἕως κτηνῶν, ἐξέστησαν, ᾤχοντο. καὶ δώσω τὴν ἱερουσαλὴμ εἰς μετοικίαν καὶ εἰς κατοικητήριον δρακόντων καὶ τὰς πόλεις ἰούδα εἰς ἀφανισμὸν θήσομαι, παρὰ τὸ μὴ κατοικεῖσθαι. τίς ὁ ἄνθρωπος ὁ σοφὸς καὶ συνήτω τοῦτο, καὶ ὁ λόγος στόματος κυρίου πρὸς αὐτὸν ἀναγγειλάτω ὑμῖν, ἕνεκεν τίνος ἀπώλετο ἡ γῆ, ἀνήφθη ὡς ἔρημος, παρὰ τὸ μὴ διοδεύεσθαι αὐτήν. καὶ εἶπεν κύριος πρός με, διὰ τὸ ἐγκαταλιπεῖν αὐτοὺς τὸν νόμον μου ὃν ἔδωκα πρὸ προσώπου αὐτῶν, καὶ οὐκ ἤκουσαν τῆς φωνῆς μου, ἀλλὰ ἐπορεύθησαν ὀπίσω τῶν ἀρεστῶν τῆς καρδίας αὐτῶν τῆς κακῆς, καὶ ὀπίσω τῶν εἰδώλων, ἃ ἐδίδαξαν οἱ πατέρες αὐτῶν αὐτούς, διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος τῶν δυνάμεων ὁ θεὸς ἰσραήλ, ἰδοὺ ἐγὼ ψωμίζω αὐτοὺς ἀνάγκας καὶ ποτίζω αὐτοὺς ὕδωρ χολῆς, καὶ διασκορπιῶ αὐτοὺς ἐν τοῖς ἔθνεσιν εἰς οὓς οὐκ ἐγίνωσκον αὐτοὶ καὶ οἱ πατέρες αὐτῶν, καὶ ἐπαποστελῶ ἐπ' αὐτοὺς τὴν μάχαιραν ἕως οὗ ἐξαναλώσω αὐτοὺς ἐν αὐτῇ. τάδε λέγει κύριος, καλέσατε τὰς θρηνούσας καὶ ἐλθέτωσαν, καὶ πρὸς τὰς σοφὰς ἀποστείλατε, καὶ φθεγξάσθωσαν, καὶ λαβέτωσαν ἐφ' ὑμᾶς θρῆνον. καὶ καταγαγέτωσαν οἱ ὀφθαλμοὶ ὑμῶν δάκρυα, καὶ τὰ βλέφαρα ὑμῶν ῥείτω ὕδωρ. ὅτι φωνὴ οἴκτου ἠκούσθη ἐν σιών. πῶς ἐταλαιπωρήσαμεν, κατῃσχύνθημεν σφόδρα, ὅτι ἐγκατελίπομεν τὴν γῆν, καὶ ἀπερρίψαμεν τὰ σκηνώματα ἡμῶν. ἀκούσατε δή γυναῖκες λόγον θεοῦ, καὶ δεξάσθω τὰ ὦτα ὑμῶν λόγους στόματος αὐτοῦ, καὶ διδάξατε τὰς θυγατέρας ὑμῶν οἶκτον, καὶ γυνὴ τὴν πλησίον αὐτῆς θρῆνον, ὅτι ἀνέβη θάνατος διὰ τῶν θυρίδων ὑμῶν, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν γῆν ὑμῶν τοῦ ἐκτρῖψαι νήπια ἔξωθεν καὶ νεανίσκους

dicit dñs: aut in populo tali nō vlciſcetur aīa mea? ſuper mōtes aſſumite plāctū: & ſuper ſemitas deſerti lamētū: quoniam defecerūt eo quod nō ſint homines. nō audierūt vocē ſubſtātie a volucribus celi & vſq; ad iumēta: obſtupuerūt: defecerūt. & dabo hieruſalem in trāſgreſſionē & in habitaculū draconū & ciuitates iuda in deſolationē ponā: vt nō habitetur. quis homo ſapiēs & intelligat hoc: & verbū oris dñi ad eum annūciet vobis: quare periit terra: exuſta eſt quaſi deſertū: eo quod nō ſit qui pertrāſeat eā. & dixit dñs ad me: quia dereliquerūt ipſi legē meā quā dedi ante faciē eorū: & nō audierūt vocē meā: ſed ābulauerūt poſt deſideria cordis eorū mali: & poſt idola: que docuerūt patres eorū eos: propter hoc hec dicit dñs virtutū deus iſrael: ecce ego cibo eos āguſtiis & poto eos aqua fellis: & diſpergā eos in gētibus quas nō cognouerūt ipſi & patres eorū: & immittā in eos gladiū donec cōſumā eos in ea. hec dicit dñs: vocate lamētatrices & veniāt: & ad eas que ſapiētes ſūt mittite: & loquātur: & aſſumāt ſuper vos lamētū. & deducāt oculi vestri lachrymas: & palpebre vestre fluāt aquā. quia vox miſerie audita eſt in ſion. quomō vaſtati ſumus: cōfuſi ſumus valde: quia dereliquimus terrā: & abiecimus tabernacula nostra. audite iā mulieres verbū dei: & ſuſcipiāt aures vestre verba oris eius: & docete filias vestras miſeriā: & mulier proximā ſuā lamētū: quia aſcendit mors per feneſtras vestras: & ingreſſa eſt in terrā vestram diſperdere paruulos de foris & iuuenes

Hiere. 14.d.

Infra. 14.c.

ꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏ

dicit dominus: aut in gente huiuſcemodi nō vlciſcetur aīa mea? Super mōtes aſſumā fletū ac lamentū: & ſuper ſpecioſa deſerti planctū: quoniam incenſa ſūt eo quod nō ſit vir pertranſiēs & non audierunt vocem poſſidentis. A volucre celi vſq; ad pecora tranſmigrauerūt & receſſerūt. Et dabo hieruſalem in aceruos arene: & cubilia draconum: & ciuitates iuda dabo in deſolationē eo quod non ſit habitator. Quis eſt vir ſapiēs qui intelligat hoc: & ad quē verbum oris domini fiat vt annūciet iſtud: quare perierit terra & exuſta ſit quaſi deſertū: eo quod nō ſit qui pertranſeat? Et dixit dñs. Quia dereliquerūt legē meā quam dedi eis: & non audierunt vocē meā: & nō ambulauerūt in ea: & abierūt poſt prauitatem cordis ſui: & poſt baalim quod didicerunt a patribus ſuis: idcirco hec dicit dñs exercituū deus iſrael. Ecce ego cibabo populum iſtum abſinthio: & potum dabo eis aquā fellis. Et diſpergā eos in gentibus quas non nouerunt ipſi & patres eorum: & mittam poſt eos gladium donec cōſumātur. Hec dicit dominus exercituum. Contemplamini & vocate lamentatrices vt veniant: & ad eas que ſapientes ſunt mittite & properent: & feſtinent & aſſumāt ſuper nos lamētum. deducant oculi nostri lachrymas: & palpebre nostre defluant aquis: quia vox lamētatiōis audita eſt de ſion. Quō vaſtati ſumus & cōfuſi vehemēter? Quia dereliquimus terrā: quoniam deiecta ſūt tabernacula nostra. Audite ergo mulieres verbū dñi & aſſumant aures vestre ſermonē oris eius: & docete filias vestras lamētum: & vnaqueq; proximā ſuā planctū: quia aſcendit mors per feneſtras vestras: ingreſſa eſt domos vestras: diſperdere paruulos de foris: iuuenes

בם נאם יהוה אם בגוי אשר כזה לא תתנקם נפשי: על ההרים אשא בכי ונהי ועל נאות מדבר קינה כי נצתו מבלי איש עבר ולא שמעו קול מקנה מעוף השמים ועד בהמה נדדו הלכו: ונתתי את ירושלם לגלים מעון תנים ואת ערי יהודה אתן שממה מבלי יושב: מי האיש החכם ויבן את זאת ואשר דבר פי יהוה אליו ויגדה על מה אבדה הארץ נצתה כמדבר מבלי עבר: ויאמר יהוה על עזבם את תורתי אשר נתתי לפניהם ולא שמעו בקולי ולא הלכו בה: וילכו אחרי שררות לבם ואחרי הבעלים אשר למדום אבותם: לכן כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל הנני מאכילם את העם הזה לענה והשקיתים מי ראש: והפצותים בגוים אשר לא ידעו המה ואבותם ושלחתי אחריהם את החרב עד כלותי אותם: כה אמר יהוה צבאות התבוננו וקראו למקוננות ותבואינה ואל החכמות שלחו ותבואנה: ותמהרנה ותשנה עלינו נהי ותרדנה עינינו דמעה ועפעפינו יזלו מים: כי קול נהי נשמע מציון איך שדדנו בשנו מאד כי עזבנו ארץ כי השליכו משכנותינו: כי שמענה נשים דבר יהוה ותקח אזנכם דבר פיו ולמדנה בנתיכם נהי ואשה רעותה קינה: כי עלה מות בחלונינו בא בארמנותינו להכרית עולל מחוץ בחורים

מרחבות: דבר כה נאם יהוה ונפלה
נבלת האדם כדמן על פני השדה
וכעמיר מאחרי הקוצר ואין
מאסף: כה אמר יהוה אל יתהלל
חכם בחכמתו ואל יתהלל הגבור
בגבורתו ואל יתהלל עשיר
בעשרו: כי אם בזאת יתהלל
המתהלל השכל וידע אותי כי
אני יהוה עשה חסד משפט וצדקה
בארץ כי באלה חפצתי נאם
יהוה: הנה ימים באים נאם יהוה
ופקדתי על כל מול בערלה: על
מצרים ועל יהודה ועל אדום ועל
בני עמון ועל מואב ועל כל קצוצי
פאה הישבים במדבר כי כל
הגוים ערלים וכל בית ישראל
ערלי לב:

Cap. x.

שמעו את הדבר אשר דבר
יהוה עליכם בית ישראל: כה אמר
יהוה אל דרך הגוים אל תלמדו
ומאתות השמים אל תחתו כי
יחתו הגוים מהמה: כי חקות
העמים הבל הוא כי עץ מיער
כרתו מעשה ידי חרש במעצד:
בכסף ובזהב ייפהו במסמרות
ובמקבות יחזקום ולא יפיק: כתמר
מקשה המה ולא ידברו נשוא
ינשוא כי לא יצעדו אל תיראו
מהם כי לא ירעו וגם היטב אין
אותם: מאין כמוך יהוה גדול אתה
וגדול שמך בגבורה: מי לא יראך
מלך הגוים כי לך יאתה כי בכל
חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין
כמוך: ובאחת יבערו ויכסלו מוסר
הבלים עץ הוא: כסף מרקע
מתרשיש יובא וזהב מאופז

de plateis: loquere hec dicit dominus: & cadet morticinū hois quasi stercus sup faciē regiōis & quasi fenū post tergū metentis & non est qui colligat. Hec dicit dn̄s. Non glorietur sapiens in sapientia sua: & non glorietur fortis in fortitudine sua: & nō glorietur diues in diuitiis suis: sed in hoc glorietur qui gloriatur: scire & nosse me: quia ego sum dn̄s q facio misericordiā & iudiciū & iusticiā in terra. Hec eni placent mihi: ait dominus. Ecce dies veniēt dicit dominus: et visitabo sup oēm qui incircūcisum habet p̄putiū: sup egyptū & sup iudam: & sup edom: & sup filios āmon: sup moab: & sup oēs q attonsi sunt in comam habitātes in deserto: quia omnes gentes habēt preputiū: omnis aūt domus israel incircuncisi sunt corde.

10.

Audite verbū quod locutus est dominus super vos domus israel. Hec dicit dominus. Iuxta vias gentium nolite discere: et a signis celi nolite metuere que timēt gentes: quia leges populorum vane sunt. Quia lignū de saltu precidit opus manus artificis in ascia. Argento & auro decorauit illud: clauis & malleis cōpegit vt nō dissoluatur. In similitudinē palme fabricate sūt: & nō loquētur: portata tollētur: qa icedere nō valēt. Nolite ergo timere ea: qa nec male possunt facere nec bene. Non est similis tui dn̄e: magnus es tu: & magnū nomē tuū in fortitudine. Quis nō timebit te o rex gentium? tuū est ei decus. Inter cūctos sapiētes gētiū & in vniuersis regnis eorū nullꝰ est silis tui. Pariter insipiētes & fatui p̄babūtur doctrina vanitatis eorū lignū ē. Argentū inolutum de tharsis affertur: & aurum de ophir

de plateis: τ erūt mortui homi
ἀπὸ τῶν πλατειῶν, καὶ ἔσονται οἱ νεκροὶ τῶν ἀνθρώ
nū in exēplū sup faciē cāpi
πων εἰς παράδειγμα ἐπὶ προσώπου τοῦ πεδίου
terre vre. τ q̄si fenū post metentē: τ
τῆς γῆς ὑμῶν. καὶ ὡς χόρτος ὀπίσω θερίζοντος, καὶ
nō erit q colligat. hec dicit dn̄s: ne glietur
οὐκ ἔσται ὁ συνάγων. τάδε λέγει κύριος, μὴ καυχάσθω
sapiēs in sapia sua: τ ne glorietur fortis
ὁ σοφὸς ἐν τῇ σοφίᾳ αὐτοῦ, καὶ μὴ καυχάσθω ὁ ἰσχυ
tiā fortitudie sua: τ ne glorieř diues in
ρὸς ἐν τῇ ἰσχύϊ αὐτοῦ, καὶ μὴ καυχάσθω ὁ πλούσιος ἐν τῷ
diuitiis suis: sed in hoc gloriet q gloria
πλούτῳ αὐτοῦ, ἀλλ᾽ ἐν τούτῳ καυχάσθω ὁ καυχώμε
atur: itelligere τ cognoscere me: qꝛ ego sū dn̄s faci
νος, συνιεῖν καὶ γινώσκειν με, ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος ποι
ens miam τ iudiciū τ iusticiā in terra: qꝛ
ῶν ἔλεος καὶ κρίμα καὶ δικαιοσύνην ἐπὶ τῆς γῆς, ὅτι
in illis volūtas mea dicit dn̄s. ecce dies
ἐν τούτοις τὸ θέλημά μου λέγει κύριος. ἰδοὺ ἡμέραι
veniūt dicit dn̄s. τ visitabo sup oēs cir
ἔρχονται λέγει κύριος. καὶ ἐπισκέψομαι ἐπὶ πάντας περι
cūcisos p̄putia eoꝝ sup egyptū τ sup
τετμημένους ἀκροβυστίας αὐτῶν, ἐπ᾽ αἴγυπτον καὶ ἐπὶ
iudā: τ sup edom. τ sup filios ammon:
τὴν ἰουδαίαν, καὶ ἐπὶ ἐδώμ, καὶ ἐπὶ υἱοὺς ἀμμών,
τ sup filios moab: τ sup oē attonsum cir
καὶ ἐπὶ υἱοὺς μωάβ, καὶ ἐπὶ πᾶν περικειρόμενον κα
ca faciē suā hītantes in deserto:
τὰ πρόσωπον αὐτοῦ τοὺς κατοικοῦντας ἐν τῇ ἐρήμῳ,
qꝛ oēs gētes icircūcise carne: τ ois domꝰ
ὅτι πάντα τὰ ἔθνη ἀπερίτμητα σαρκί, καὶ πᾶς οἶκος
israel icircūcisi corde suo.
ἰσραὴλ ἀπερίτμητοι καρδίας αὐτῶν. Ca.10.

Audite verbū dn̄i: qd loquutꝰ ē dn̄s sup
Ἀκούσατε τὸ ῥῆμα κυρίου, ὃ ἐλάλησεν κύριος ἐφ᾽
vos domꝰ israel. hec dicit dn̄s: scd̄m vias
ὑμᾶς οἶκος ἰσραήλ. τάδε λέγει κύριος, κατὰ τὰς ὁδοὺς
gētiū ne discatis: τ a signis
τῶν ἐθνῶν μὴ μανθάνετε, καὶ ἀπὸ τῶν σημείων τοῦ
celi ne timeatis: qꝛ timēt ea gētes: qꝛ
οὐρανοῦ μὴ φοβεῖσθε, ὅτι φοβοῦνται αὐτὰ ἔθνη, ὅτι
legitima gētiū vana. lignū est de syl
τὰ νόμιμα τῶν ἐθνῶν μάταια. ξύλον ἐστὶν ἐκ τοῦ δρυ
ua excisum opꝰ fabri lignarii: τ cōflatio argē
μοῦ ἐκκεκομμένον ἔργον τέκτονος, καὶ χώνευμα ἀργυ
to τ auro decorata sunt. in malleis
ρίῳ καὶ χρυσίῳ κεκαλλωπισμένα ἐστίν. ἐν σφύραις
τ clauis firmauerūt ea τ nō mouebunř: argentū
καὶ ἥλοις ἐστερέωσαν αὐτὰ καὶ οὐ κινηθήσονται, ἀργύριον
tornatile sūt: nō loquūř: portata tollunř: qꝛ nō
τορευτόν ἐστιν, οὐ λαλοῦσιν, αἰρόμενα ἀρθήσονται, ὅτι οὐκ
inscendēt. ne timeatis ea: qꝛ nō male
ἐπιβήσονται. μὴ φοβηθῆτε αὐτά, ὅτι οὐ μὴ κακο
facient: τ bonū nō est in eis. nō est
ποιήσουσι, καὶ ἀγαθὸν οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς. οὐκ ἔστιν
similis tui dn̄e: magnꝰ es tu: τ magnū nomē tuū
ὅμοιός σοι κύριε, μέγας εἶ σύ, καὶ μέγα τὸ ὄνομά σου
in fortitudie: qs nō timebit te rex gētiū: tibi eni
ἐν τῇ ἰσχύϊ, τίς οὐ φοβηθήσεταί σε βασιλεῦ ἐθνῶν; σοὶ γὰρ
decet: qm̄ in oibꝰ sapientibꝰ gētiū: τ i
πρέπει, ὅτι ἐν πᾶσι τοῖς σοφοῖς τῶν ἐθνῶν, καὶ ἐν
vniuersis regnis eoꝝ nō est similis tibi.
πάσαις ταῖς βασιλείαις αὐτῶν οὐκ ἔστιν ὅμοιός σοι.
pariter isipiētes τ fatui sunt: doctrina vanitatū
ἅμα ἄφρονες καὶ ἀνόητοί εἰσι, διδασκαλία ματαίων
eoꝝ lignū est: argentū p̄ductū ex tharsis:
αὐτῶν ξύλον ἐστίν, ἀργύριον προσβλητὸν ἀπὸ θαρσεῖς,
veniet aurū mophas:
ἥξει χρυσίον μωφάς,

1.Cor.1.g. 2.Cor.10.d. G Apo.15.b.

τ manꝰ aurificū. opa artificū oia. hyacin
καὶ χεὶρ χρυσοχόων. ἔργα τεχνιτῶν πάντα. ὑάκιν
thū τ purpurā induēt ea. sic dice
θον καὶ πορφύραν ἐνδύσουσιν αὐτά. οὕτως ἐρεῖ
tis eis: dii q celū τ terrā nō fecerūt
τε αὐτοῖς, θεοὶ οἳ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν οὐκ ἐποίησαν
disperdant de terra: τ de sub ce
ἀπολέσθωσαν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ὑποκάτωθεν τοῦ οὐ
lo isto. dn̄s q fecit terrā fortitudie sua.
ρανοῦ τούτου. κύριος ὁ ποιήσας τὴν γῆν τῇ ἰσχύϊ αὐτοῦ.
q direxit orbē terre in sapia sua. τ in
ἀνορθώσας τὴν οἰκουμένην ἐν τῇ σοφίᾳ αὐτοῦ. καὶ ἐν τῇ
prudētia sua extēdit celū τ multitudinē a
φρονήσει αὐτοῦ ἐξέτεινεν τὸν οὐρανὸν καὶ πλῆθος ὕδα
que in celo. τ eduxit nebulas ab extremo
τος ἐν οὐρανῷ. καὶ ἀνήγαγεν νεφέλας ἐξ ἐσχάτου τῆς
terre. fulgura in pluuiā fecit. τ eduxit ven
γῆς. ἀστραπὰς εἰς ὑετὸν ἐποίησεν. καὶ ἐξήγαγεν ἀνέ
tos de thesauris suis: τ stultꝰ factꝰ ē ois hō
μους ἐκ θησαυρῶν αὐτοῦ, καὶ ἐμωράνθη πᾶς ἄνθρωπος
a sciētia. cōfusus est ois aurifex in
ἀπὸ γνώσεως. κατῃσχύνθη πᾶς χρυσοχόος ἐπὶ τοῖς
sculptilibꝰ suis: qꝛ falsa cōflauerūt: nō est spi
γλυπτοῖς αὐτοῦ, ὅτι ψευδῆ ἐχώνευσαν, οὐκ ἔστιν πνεῦ
ritꝰ in eis. vana sūt opa iplicata. in tēpo
μα ἐν αὐτοῖς. μάταιά ἐστιν ἔργα ἐμπεπλεγμένα. ἐν και
re visitatiōis eoꝝ peribūt: nō est talis pars
ρῷ ἐπισκοπῆς αὐτῶν ἀπολοῦνται, οὐκ ἔστιν τοιαύτη με
iacob: qꝛ q plasmauit oia ipe est: τ
ρὶς τῷ ἰακώβ, ὅτι ὁ πλάσας τὰ πάντα αὐτός ἐστιν, καὶ
israel virga hereditas eiꝰ dn̄s exercituū no
ἰσραὴλ ῥάβδος κληρονομίας αὐτοῦ κύριος δυνάμεων ὄνο
mē illi. cōgregauit de foris substantiā suā q ha
μα αὐτῷ. συνήγαγεν ἔξωθεν τὴν ὑπόστασιν αὐτοῦ κατοι
bitat in munitiōe: qꝛ hec dicit dn̄s. ecce
κοῦσα ἐν τειχίσματι, ὅτι τάδε λέγει κύριος. ἰδοὺ
ego supplātabo hītantes terrā hāc. τ
ἐγὼ σκελίσω τοὺς κατοικοῦντας τὴν γῆν ταύτην. καὶ
tribulabo eos vt iueniānř. ve sup cōtritione
ἐκθλίψω αὐτοὺς ὅπως εὑρεθῇ. οὐαὶ ἐπὶ συντρίμματί
tua: dolorosa plaga tua. τ ego dixi: vere
σου, ἀλγηρὰ ἡ πληγή σου. καὶ ἐγὼ εἶπα, ὄντως
hoc vulnus meū: τ appꝛehēdit me. tabernaculū meū
τοῦτο τὸ τραῦμά μου, καὶ κατέλαβέν με. ἡ σκηνή μου
miseria affectū ē: periit. τ oēs pelles mee dis
ἐταλαιπώρησεν, ὤλετο. καὶ πᾶσαι αἱ δέρρεις μου διε
sipate sūt. filii mei τ pecora mea nō sunt.
σπάσθησαν. οἱ υἱοί μου καὶ τὰ πρόβατά μου οὐκ εἰσίν.
nō est vltra locꝰ tētorii mei: locꝰ pel
οὐκ ἔστιν ἔτι τόπος τῆς σκηνῆς μου, τόπος τῶν δέρ
liū mearū. qꝛ pastores stulte egerūt: τ do
ρεών μου. ὅτι οἱ ποιμένες ἠφρονεύσαντο, καὶ τὸν κύ
minū nō q̄sierūt. p̄pter hoc nō itellexit ois grex:
ριον οὐκ ἐζήτησαν. διὰ τοῦτο οὐκ ἐνόησεν πᾶσα ἡ νο
τ dispersi sūt. vox auditiōis ecce venit:
μή, καὶ διεσκορπίσθησαν. φωνὴ ἀκοῆς ἰδοὺ ἔρχεται,
τ terremotꝰ magnꝰ de terra aqlonis: ponētis
καὶ σεισμὸς μέγας ἐκ γῆς βορρᾶ, τοῦ τάξαι τὰς
ciuitates iuda in solitudinē τ cubile passerū. scio
πόλεις ἰούδα εἰς ἀφανισμὸν καὶ κοίτην στρουθῶν. οἶ
dn̄e qꝛ nō hois via eius: ne
δα κύριε ὅτι οὐχὶ τοῦ ἀνθρώπου ἡ ὁδὸς αὐτοῦ, οὐ
q̄ vir ābulabit τ diriget gressum suū.
δὲ ἀνὴρ πορεύσεται καὶ κατορθώσει πορείαν αὐτοῦ.
corripe nos dn̄e: verūtā in iudicio τ nō in fu
παίδευσον ἡμᾶς κύριε, πλὴν ἐν κρίσει καὶ μὴ ἐν θυ
rore: vt nō
μῷ, ἵνα μὴ

B C A D Infra.51.b. fo.143 Oſe.6.

opus artificis & manus erarii: hyacinthus & purpura indumentū eorum. Opus artificum vniuersa hec: dn̄s autem deus verus est. Ipse deus viuēs & rex sempiternꝰ. Ab indignatiōe eiꝰ cōmouebitur terra: & non sustinebunt gentes cōminationem eius. Sic ergo dicetis eis. Dii qui celos & terram nō fecerunt: pereant de terra & de his q̄ sub celo sunt. Qui fecit terrā in fortitudine sua: p̄parat orbē in sapiā sua: & prudētia sua extēdit celos: ad vocem suā dat multitudinē aquarū in celo: & eleuat nebulas ab extremitatibus terre. Fulgura ī pluuiā facit: & eduxit ventū de thesauris suis. Stultꝰ factus est oīs hō a sciētia sua cōfusus ē artifex ois in sculptili: q̄m falsum est qd cōflauit: & nō est spūs in eis. Vana sunt & opus risu dignum. In tpe visitatiōis sue peribūt. Non est his similis pars iacob. Qui eni formauit omnia: ipse est: & israel virga hereditatis eius: dn̄s exercituum nomē illi. Cōgrega de terra cōfusionē tuā q̄ habitas in obsidione: quia hec dicit dn̄s. Ecce ego longe proiiciam habitatores terre in hac vice: & tribulabo eos: ita vt inueniantur. Ve mihi sup cōtritione mea pessima plaga mea. Ego aūt dixi: plane hec infirmitas mea ē: & portabo illam. Tabernaculū meū vastatū est: oēs funiculi mei dirupti sūt. Filii mei exierūt a me: & nō subsistūt. Nō est q extēdat vltra tētoriū meū: & erigat pelles meas: quia stulte egerūt pastores: & dn̄m nō q̄sierunt: p̄pterea nō itellexerūt: & ois grex eorū dispersus est. Vox auditiōis ecce venit & cōmotio magna de trā aqlonis: vt ponat ciuitates iuda solitudinē & habitacula draconū. Scio dn̄e qa nō est hois via eius: nec viri est vt ābulet & dirigat gressus suos. Corripe me dn̄e: verūtn̄ in iudicio & nō in furore tuo: ne forte

מעשה חרש וידי צורף תכלת
וארגמן לבושם מעשה חכמים
כלם: ויהוה אלהים אמת הוא
אלהים חיים ומלך עולם מקצפו
תרעש הארץ ולא יכלו גוים
זעמו: כדנה תאמרון להום אלהיא
די שמיא וארקא לא עבדו יאבדו
מארעא ומן תחות שמיא אלה:
עשה ארץ בכחו מכין תבל בחכמתו
ובתבונתו נטה שמים: לקול תתו
המון מים בשמים ויעלה נשאים
מקצה הארץ ברקים למטר עשה
ויוצא רוח מאצרתיו: נבער כל
אדם מדעת הביש כל צורף
מפסל כי שקר נסכו ולא רוח
בם: הבל המה מעשה תעתעים
בעת פקדתם יאבדו: לא כאלה
חלק יעקב כי יוצר הכל הוא
וישראל שבט נחלתו יהוה צבאות
שמו: אספי מארץ כנעתך ישבתי
במצור: כי כה אמר יהוה הנני
קולע את יושבי הארץ בפעם
הזאת והצרותי להם למען ימצאו:
אוי לי על שברי נחלה מכתי
ואני אמרתי אך זה חלי ואשאנו:
אהלי שדד וכל מיתרי נתקו בני
יצאני ואינם אין נטה עוד אהלי
ומקים יריעותי: כי נבערו הרעים
ואת יהוה לא דרשו על כן לא
השכילו וכל מרעיתם נפוצה:
קול שמועה הנה באה ורעש גדול
מארץ צפון לשום את ערי יהודה
שממה מעון תנים: ידעתי יהוה
כי לא לאדם דרכו לא לאיש
הלך והכין את צעדו: יסרני
יהוה אך במשפט אל באפך פן

תמעטני׃ שפך חמתך על הגוים
אשר לא ידעוך ועל משפחות
אשר בשמך לא קראו כי אכלו
את יעקב ואכלהו ויכלהו ואת
נוהו השמו׃

Cap. xi.

הדבר אשר היה אל
ירמיהו מאת יהוה לאמר׃ שמעו
את דברי הברית הזאת ודברתם
אל איש יהודה ועל ישבי
ירושלם׃ ואמרת אליהם כה אמר
יהוה אלהי ישראל ארור האיש
אשר לא ישמע את דברי הברית
הזאת׃ אשר צויתי את אבותיכם
ביום הוציאי אותם מארץ מצרים
מכור הברזל לאמר שמעו
בקולי ועשיתם אותם ככל אשר
אצוה אתכם והייתם לי לעם
ואנכי אהיה לכם לאלהים׃ למען
הקים את השבועה אשר נשבעתי
לאבותיכם לתת להם ארץ זבת
חלב ודבש כיום הזה ואען ואמר
אמן יהוה׃ ויאמר יהוה אלי
קרא את כל הדברים האלה בערי
יהודה ובחצות ירושלם לאמר
שמעו את דברי הברית הזאת
ועשיתם אותם׃ כי העד העדתי
באבותיכם ביום העלותי אותם
מארץ מצרים ועד היום הזה
השכם והעד לאמר שמעו בקולי׃
ולא שמעו ולא הטו את אזנם
וילכו איש בשרירות לבם הרע
ואביא עליהם את כל דברי הברית
הזאת אשר צויתי לעשות ולא
עשו׃ ויאמר יהוה אלי נמצא
קשר באיש יהודה ובישבי
ירושלם׃ שבו על עונת אבותם

מעט שפך כלה שמם ברת שמע צוה יצא עשה היה קום שבע נתן זוב ענה עיר חוץ עוד עלה שכם נטה הלך שרר רעע בוא צוה עשה אמר מצא שוב

ad nihilum redigas me. Effunde indignationē tuā sup gentes q nō cognouerūt te: & sup prouincias que nomen tuū nō inuocauerūt: quia comederunt iacob: & deuorauerūt eū & cōsumpserūt illum: & decus eius dissipauerunt. 11.

Verbum quod factū est a domino ad hieremiam: dicens. Audite verba pacti huius: & loquimini ad viros iuda & ad habitatores hierusalem: & dices ad eos. Hec dicit dominus deus israel. Maledictus vir qui non audierit verba pacti huius: quod precepi patribus vestris in die qua eduxi eos de terra egypti de fornace ferrea dicēs. Audite vocem meam: & facite omnia que precepi vobis: & eritis mihi in populum: & ego ero vobis in deū: vt suscitem iuramentum quod iuraui patribus vestris daturū me eis terram fluentem lacte & melle sicut est dies hec. Et rndi & dixi. Amen domine. Et dixit dominus ad me. Vociferare omnia verba hec in ciuitatibus iuda & foris hierusalē: dicens. Audite verba pacti huius et facite illa: quia contestans contestatus sum patres vestros in die q eduxi eos de terra egypti vsq ad diem hanc. Mane cōsurgēs cōtestatus sum: & dixi. Audite vocē meā. Et nō audierūt nec inclinauerūt aurē suā: sed abierūt vnusqsq in prauitate cordis sui mali. Et induxi sup eos omnia verba pacti huius: quod precepi vt facerent: & non fecerūt. Et dixit dominus ad me. Inuenta est coniuratio in viris iuda & in habitatoribus hierusalem. Reuersi sunt ad iniquitates patrū suorum

paucos nos facias. effunde irā tuā sup gētes q
ὀλίγους ἡμᾶς ποιήσῃς. ἔκχεον τὸν θυμόν σου ἐπὶ ἔθνη τὰ
nō cognouerūt te: & sup regna q nomē tuū
μὴ εἰδότα σε, καὶ ἐπὶ βασιλείας αἳ τὸ ὄνομά σου
non inuocauerūt. qr deuorauerūt iacob:
οὐκ ἐπικαλέσαντο. ὅτι κατέφαγον τὸν ἰακώβ,
& cōsumpserūt israel: & pascua eius
καὶ ἐξανήλωσαν τὸν ἰσραήλ, καὶ τὴν νομὴν αὐτοῦ
desolauerūt.
ἠρήμωσαν.

Ca. 11.

Verbū qd factū est ad hieremiā a dño
Ὁ λόγος ὁ γενόμενος πρὸς ἱερεμίαν παρὰ κυρίου
dicēs: audite verba testamēti huius: &
λέγων, ἀκούσατε τοὺς λόγους τῆς διαθήκης ταύτης, καὶ
loq̄ris ad viros iude & habitantes hie
λαλήσεις πρὸς ἄνδρας ἰούδα καὶ τοὺς κατοικοῦντας ἱε
rusalē: & dices ad eos: hec dicit dñs
ρουσαλήμ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, τάδε λέγει κύριος
deus israel. maledictus hō q nō au
ὁ θεὸς ἰσραήλ. ἐπικατάρατος ἄνθρωπος ὃς οὐκ ἀκού
diet verba testamēti huius: qd māda
σεται τῶν λόγων τῆς διαθήκης ταύτης, ἧς ἐνετειλά
ui pribus vris: in die eduxi eos
μην τοῖς πατράσιν ὑμῶν, ἐν ἡ ἡμέρᾳ ἀνήγαγον αὐτοὺς
de terra egypti de fornace ferrea dicēs:
ἐκ γῆς αἰγύπτου ἐκ τῆς καμίνου τῆς σιδηρᾶς λέγων, ἀ
dite vocē meā: & facite oia qcūq
κούσατε τῆς φωνῆς μου, καὶ ποιήσατε πάντα ὅσα
ego mādo vobis. & eritis mihi in pplm: &
ἂν ἐγὼ ἐντέλλωμαι ὑμῖν. καὶ ἔσεσθέ μοι εἰς λαόν, καὶ
ego ero vobis in deū: vt statuā iuramētū meū qd
ἐγὼ ἔσομαι ὑμῖν εἰς θεόν, ὅπως στήσω τὸν ὅρκον μου ὃν
iuraui pribus vris: dare illis terrā
ὤμοσα τοῖς πατράσιν ὑμῶν, τοῦ δοῦναι αὐτοῖς γῆν
fluentē lacte & melle: sicut dies hec. & rēspō
ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι, καθὼς ἡ ἡμέρα αὕτη. καὶ ἀπε
di & dixi: fiat dñe. & dixit dñs ad
κρίθην καὶ εἶπα, γένοιτο κύριε. καὶ εἶπε κύριος πρός
me: lege oia verba hec in ciui
με, ἀνάγνωθι πάντας τοὺς λόγους τούτους ἐν πό
tatib9 iuda & foris hierlm dicēs: audite
λεσιν ἰούδα καὶ ἔξωθεν ἱερουσαλὴμ λέγων, ἀκούσατε
verba testamēti huius: & facite ea:
τοὺς λόγους τῆς διαθήκης ταύτης, καὶ ποιήσατε αὐ
qa cōtestās cōtestat9 sum pa
τούς, ὅτι συμμαρτυρόμενος συνεμαρτυράμην τοῖς πα
tres vros in die q eduxi eos de terra egypti
τράσιν ὑμῶν ἐν ἡμέρᾳ ἣ ἐξήγαγον αὐτοὺς ἐκ γῆς αἰγύ
vsq in die hāc. mane cōsurgēs cōtestat9 sū
πτου ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. ὀρθρίζων συνεμαρτυρόμην
dicēs: audite vocē meā. & nō audierūt: ne
λέγων, ἀκούσατε τῆς φωνῆς μου. καὶ οὐκ ἤκουσαν, οὐ
qz iclinauerūt aurē suā: sed abierūt vnusqsq in
δὲ ἔκλιναν τὸ οὖς αὐτῶν, ἀλλ᾽ ἐπορεύοντο ἕκαστος ἐν
prauitate cordis sui mali. & in
σκολιότητι τῆς καρδίας αὐτοῦ τῆς πονηρᾶς. καὶ ἐ
duxi sup eos oia verba pacti
πήγαγον ἐπ᾽ αὐτοὺς πάντα τὰ ῥήματα τῆς διαθήκης
huius qd pcepi vt facerēt: & nō fece
ταύτης ἧς ἐνετειλάμην τοῦ ποιεῖν, καὶ οὐκ ἐποί
runt. & dixit dñs ad me: inuēta est colligatio
ησαν. καὶ εἶπε κύριος πρός με, εὑρέθη σύνδεσμος
in viris iuda & in habitantib9 hierusa
ἐν ἀνδράσιν ἰούδα καὶ ἐν τοῖς κατοικοῦσιν ἱερουσα
lem. reuersi sūt ad iniqtates patrū
λήμ. ἐπεστράφησαν ἐπὶ τὰς ἀδικίας τῶν πατέρων
suorū
αὐτῶν τῶν

priorū: q nō voluerūt exaudire verba mea.
προτέρων, οἳ οὐκ ἠθέλησαν εἰσακοῦσαι τῶν λόγων μου.
& ecce vadūt post deos alienos: vt seruiant eis. & dissipauerūt dom9 israel & domus iuda testamētū meū qd pepigi cū patribus eorū.
καὶ ἰδοὺ βαδίζουσιν ὀπίσω θεῶν ἀλλοτρίων, τοῦ δουλεύειν αὐτοῖς. καὶ διεσκέδασαν ὁ οἶκος ἰσραὴλ καὶ ὁ οἶκος ἰούδα τὴν διαθήκην μου ἣν διεθέμην πρὸς τοὺς πατέρας αὐτῶν.
ppter hoc hec dicit dñs: ecce idu co sup eos mala de qb9 nō poterūt exire ex eis. & clamabūt ad me: & nō exaudiā eos.
διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ ἐπάγω ἐπ᾽ αὐτοὺς κακά, ἐξ ὧν οὐ δυνήσονται ἐξελθεῖν ἐξ αὐτῶν. καὶ κεκράξονται πρός με, καὶ οὐκ εἰσακούσομαι αὐτῶν.
& ibūt ciuitates iuda & habitantes hierusalē. & clamabūt ad deos suos: quibus ipsi adolēt eis. nō saluabūt eos in tpe maloꝶ suoꝶ.
καὶ πορεύσονται πόλεις ἰούδα καὶ οἱ κατοικοῦντες ἱερουσαλήμ, καὶ κεκράξονται πρὸς τοὺς θεοὺς αὐτῶν, οἷς αὐτοὶ θυμιῶσιν αὐτοῖς. οὐ μὴ σώσουσιν αὐτοὺς ἐν καιρῷ τῶν κακῶν αὐτῶν.
qz fcdm numerū ciuitatū tuaꝶ erāt dii tui iuda: & fcdm numerū viarū hierusalē posuistis aras ad adolēdū baal. & tu ne ores p pplo isto: & ne petas p eis in depcatiōe & orone: qz nō exaudiā in tpe q inuocant me in tpe afflictiōis eoꝶ.
ὅτι κατὰ ἀριθμὸν πόλεών σου ἦσαν θεοί σου ἰούδα, καὶ κατὰ ἀριθμὸν ἐξόδων τῆς ἱερουσαλὴμ ἐτάξατε βωμοὺς τοῦ θυμιᾶν τῇ βάαλ. καὶ σὺ μὴ προσεύχου περὶ τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ μὴ ἀξίου περὶ αὐτῶν ἐν δεήσει καὶ προσευχῇ, ὅτι οὐκ εἰσακούσομαι ἐν τῷ καιρῷ ᾧ ἐπικαλοῦνταί με ἐν καιρῷ κακώσεως αὐτῶν.
qd dilecta in domo mea fecit abomina tionē: nūqd orones & carnes scē auferēt a te malicias tuas aut his fugies? oliuā vmbrosā pulchrā specie vocauit dñs nomē tuū: ī voce circūcisiōis eius. incēsus ē ignis in eā: inutiles facti sūt rami eius. & dñs exercituū q plantauit te: loquut9 est sup te mala p malicia dom9 israel & dom9 iuda. qz fecerūt sibi ad irritandū me cū icēsū offerūt ipsi baal. dñe notū fac mihi: & cognoscā. tūc vidi studia eoꝶ. ego aūt sicut agn9 innocēs adductus vt sacrificet: nō cognoui. sup me cogitauerūt cogitationē dicētes: venite & imittam9 lignū in panē ei9: & cōteram9 eū de terra viuētiū: & nomē ei9 nō memoret vltra. dñe exercituū iudicās iusta: probās renes & corda: videā a te vltionē in eis: qz ad te reuelaui iustificationē meā.
τί ἡ ἠγαπημένη ἐν τῷ οἴκῳ μου ἐποίησεν βδέλυγμα; μὴ εὐχαὶ καὶ κρέα ἅγια ἀφελοῦσιν ἀπὸ σοῦ τὰς κακίας σου ἢ τούτοις διαφεύξῃ; ἐλαίαν εὔσκιον ὡραίαν τῷ εἴδει ἐκάλεσεν κύριος τὸ ὄνομά σου, εἰς φωνὴν περιτομῆς αὐτῆς. ἀνήφθη πῦρ ἐπ᾽ αὐτήν, ἠχρειώθησαν οἱ κλάδοι αὐτῆς. καὶ κύριος τῶν δυνάμεων ὁ καταφυτεύσας σε, ἐλάλησεν ἐπὶ σὲ κακὰ ἀντὶ τῆς κακίας οἴκου ἰσραὴλ καὶ οἴκου ἰούδα. ὅτι ἐποίησαν ἑαυτοῖς τοῦ παροργίσαι με ἐν τῷ θυμιᾶν αὐτοὺς τῇ βάαλ. κύριε γνώρισόν μοι, καὶ γνώσομαι. τότε εἶδον τὰ ἐπιτηδεύματα αὐτῶν. ἐγὼ δὲ ὡς ἀρνίον ἄκακον ἀγόμενον τοῦ θύεσθαι, οὐκ ἔγνων. ἐπ᾽ ἐμὲ ἐλογίσαντο λογισμὸν λέγοντες, δεῦτε καὶ ἐμβάλωμεν ξύλον εἰς τὸν ἄρτον αὐτοῦ, καὶ ἐκτρίψωμεν αὐτὸν ἀπὸ γῆς ζώντων, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ οὐ μὴ μνησθῇ ἔτι. κύριε τῶν δυνάμεων κρίνων δίκαια, δοκιμάζων νεφροὺς καὶ καρδίας, ἴδοιμι τὴν παρὰ σοῦ ἐκδίκησιν ἐν αὐτοῖς, ὅτι πρὸς σὲ ἀπεκάλυψα τὸ δικαίωμά μου.

priores: qui noluerunt audire verba mea. Et hi ergo abierunt post deos alienos vt seruirent eis. Irritū fecerūt domus israel & domus iuda pactum meum: quod pepigi cū patribus eorū. Quā obrē hec dicit dominus. Ecce ego inducā sup eos mala: de qbus exire nō poterunt: & clamabūt ad me et non exaudiam eos. Et ibunt ciuitates iuda & habitatores hierusalē: & clamabunt ad deos quibus libant: & nō saluabūt eos in tēpore afflictionis eorū. Secundū numerū enī ciuitatū tuarū erāt dii tui iuda: & fm numerū viarū tuarū hierusalē posuisti aras cōfusionis: aras ad libandum baalim. Tu ergo noli orare pro populo hoc: & ne assumas pro eis laudem & orationē: quia non exaudiam in tēpore clamoris eorum ad me: in tpe afflictiōis eorū. Quid est q dilectus meus in domo mea fecit scelera multa? Nunquid carnes sancte auferent a te malicias tuas in quibus gloriata es? Oliuā vberē pulchrā: fructiferā: speciosam vocauit dñs nomen tuū. Ad vocē loquele grandis exarsit ignis in ea: & combusta sunt fructeta eius. Et dñs exercituum qui plantauit te: locutus est sup te malū: pro malis domus israel & domus iuda que fecerunt sibi ad irritandum me: libātes baalim. Tu autē dñe demonstrasti mihi: & cognoui. Tūc ostēdisti mihi studia eorū: & ego quasi agnus mansuetus q portatur ad victimā. Et nō cognoui q cogitauerūt sup me cōsilia: dicētes. Mittamus lignū in panē eius: & eradamus eū de terra viuentiū: & nomē eius nō memoretur amplius. Tu autē dñe sabaoth q iudicas iuste: & pbas renes & corda: videā vltionē tuam ex eis. Tibi enim reuelaui causam meam.

הראשנים אשר מאנו לשמוע את
דברי והמה הלכו אחרי אלהים
אחרים לעבדם הפרו בית ישראל
ובית יהודה את בריתי אשר כרתי
את אבותם׃ לכן כה אמר יהוה
הנני מביא אליהם רעה אשר לא
יוכלו לצאת ממנה וזעקו אלי
ולא אשמע אליהם׃ והלכו ערי
יהודה וישבי ירושלם וזעקו אל
האלהים אשר הם מקטרים להם
והושע לא יושיעו להם בעת רעתם׃
כי מספר עריך היו אלהיך יהודה
ומספר חצות ירושלם שמתם
מזבחות לבשת מזבחות לקטר
לבעל׃ ואתה אל תתפלל בעד
העם הזה ואל תשא בעדם רנה
ותפלה כי אינני שמע בעת קראם
אלי בעד רעתם׃ מה לידידי
בביתי עשותה המזמתה הרבים
ובשר קדש יעברו מעליך כי
רעתכי אז תעלזי׃ זית רענן
יפה פרי תאר קרא יהוה שמך
לקול המולה גדלה הצית אש
עליה ורעו דליותיו׃ ויהוה
צבאות הנוטע אותך דבר עליך
רעה בגלל רעת בית ישראל
ובית יהודה אשר עשו להם
להכעסני לקטר לבעל׃ ויהוה
הודיעני ואדעה אז הראיתני
מעלליהם׃ ואני ככבש אלוף יובל
לטבוח ולא ידעתי כי עלי חשבו
מחשבות נשחיתה עץ בלחמו
ונכרתנו מארץ חיים ושמו לא
יזכר עוד׃ ויהוה צבאות שפט צדק
בחן כליות ולב אראה נקמתך
מהם כי אליך גליתי את ריבי׃

פור ברת בוא רעע יכל יצא שמע עיר קטר ישע ספר עיר היה חוץ שום זבח בוש פלל נשא רנן רעע ידד עשה זמם רבב עבר רעע עלז רעה יפה קול גדל יצת עלה דלה נטע רעע עשה כעס ידע ראה עלל אלף יבל טבח חשב שחת כרת זכר בחן ראה נקם גלה ריב

לכן כה אמר יהוה על אנשי ענתות
המבקשים את נפשך לאמר
לא תנבא בשם יהוה ולא
תמות בידנו: לכן כה אמר יהוה
צבאות הנני פקד עליהם הבחורים
ימתו בחרב בניהם ובנותיהם
ימתו ברעב: ושארית לא תהיה
להם כי אביא רעה אל אנשי
ענתות שנת פקדתם:

Cap. xij.

צדיק אתה יהוה כי אריב אליך
אך משפטים אדבר אתך מדוע
דרך רשעים צלחה שלו כל בגדי
בגד: נטעתם גם שרשו ילכו גם
עשו פרי קרוב אתה בפיהם ורחוק
מכליותיהם: ואתה יהוה ידעתני
תראני ובחנת לבי אתך התקם
כצאן לטבחה והקדשם ליום
הרגה: עד מתי תאבל הארץ ועשב
כל השדה יבש מרעת ישבי בה
ספתה בהמות ועוף כי אמרו לא
יראה את אחריתנו: כי את רגלים
רצתה וילאוך ואיך תתחרה את
הסוסים ובארץ שלום אתה בוטח
ואיך תעשה בגאון הירדן: כי גם
אחיך ובית אביך גם המה בגדו
בך גם המה קראו אחריך מלא
אל תאמן בם כי ידברו אליך
טובות: עזבתי את ביתי נטשתי
את נחלתי נתתי את ידדות
נפשי בכף איביה: היתה לי
נחלתי כאריה ביער נתנה עלי
בקולה על כן שנאתיה: העיט
צבוע נחלתי לי העיט סביב
עליה לכו אספו כל חית השדה
התיו לאכלה: רעים רבים שחתו
כרמי בססו את חלקתי נתנו את

Propterea hec dicit dñs ad viros anathot: qui querunt animam tuam: & dicunt. Non prophetabis in nomine domini: & non morieris i manib⁹ nr̃is. Propterea hec dicit dñs exercituū. Ecce ego visitabo sup eos. Iuuenes morientur in gladio: filii eorum & filie eorum morientur in fame: & reliquie non erunt ex eis. Inducam enim malum super viros anathot: annum visitationis eorum. 12.

IVstus quidē tu es domine si disputē tecū: veruntñ iudicia loquar ad te. Quare via ipiorꝝ pſpatur: bñ eſt oībus q puaricātur & iniq̄ agunt? Plantaſti eos & radicē miſerūt: proficiūt & faciūt fructū: ꝓpe es tu ori eorꝝ: & lōge a renibus eorū. & tu domine noſti me: vidiſti me: & pbaſti cor meū tecū. Cōgrega eos quaſi gregē ad victimā: & ſanctifica eos in diē occiſionis. Vſqꝫquo lugebit terra: & herba oīs regionis ſiccabitur ꝓpter maliciā habitantiū in ea. Cōſumptū eſt aīal & volucre: qm̄ dixerūt non videbit nouiſſima noſtra. Si cū peditibus currens laboraſti: quō cōtendere poteris cum equis? Cum aūt in terra pacis ſecurus fueris: quid facies in ſuperbia iordanis? Nam & frēs tui & domus pr̃is tui: etiā ipſi pugnauerūt aduerſum te: & clamauerūt poſt te plena voce. Ne credas eis cum locuti fuerint tibi bona. Reliqui domum meam: dimiſi hereditatem meam. Dedi dilectam animā meā in man⁹ inimicorū eius: facta ē mihi hereditas mea quaſi leo in ſilua. Dedit cōtra me vocem: ideo odiui eam. Nunquid auis diſcolor hereditas mea mihi? Nunqd auis tincta per totū? Venite cōgregamini oēs beſtie terre: ꝓperate ad deuorandū. Paſtores multi demoliti ſunt vineā meā: cōculcauerūt partē meā. Dederūt

ꝓpter hoc hec dicit dñs ad viros anathoth
διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος ἐπὶ τοὺς ἄνδρας ἀναθὼθ τοὺς
q̄rentes aīam meā: dicētes: nō ꝓphe
ζητοῦντας τὴν ψυχήν μου, τοὺς λέγοντας, οὐ μὴ προφη
tabis in nōie dñi. alioquin morieris in
τεύσῃς ἐπὶ τῷ ὀνόματι κυρίου· εἰ δὲ μὴ ἀποθανῇ ἐν ταῖς
manib⁹ nr̃is. ꝓpter hoc hec dicit dñs exerci
χερσὶν ἡμῶν. διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος τῶν δυνά
tuū: ecce ego viſitabo ſup eos. iuuenes
μεων, ἰδοὺ ἐγὼ ἐπισκέψομαι ἐπ' αὐτούς. οἱ νεανίσκοι
eorꝝ in gladio morient: filii eorꝝ & fi
αὐτῶν ἐν μαχαίρᾳ ἀποθανοῦνται, υἱοὶ αὐτῶν καὶ αἱ θυ
lie eorꝝ morient in fame: & re
γατέρες αὐτῶν τελευτήσουσιν ἐν λιμῷ, καὶ ἐγκατά
liquie nō erūt eorꝝ: qr inducā mala ſup ha
λειμμα οὐκ ἔσται αὐτῶν. ὅτι ἐπάξω κακὰ ἐπὶ τοὺς κα
bitantes in anathoth in āno viſitationis eorꝝ.
τοικοῦντας ἐν ἀναθὼθ ἐν ἐνιαυτῷ ἐπισκέψεως αὐτῶν.

Iuſtus es dñe: qr rñdebo ad te
Δίκαιος εἶ κύριε, ὅτι ἀπολογήσομαι πρὸς σέ
verūtñ iudicia loquar ad te: qr via ipiorꝝ
πλὴν κρίματα λαλήσω πρὸς σέ, ὅτι ὁδὸς ἀσεβῶν
pſperat: abūdātes fcti ſūt oēs puaricātes puaricatōes.
εὐοδοῦται, εὐθήνησαν πάντες οἱ ἀθετοῦντες ἀθετήματα.
plantaſti eos: & radicē fecerūt. filios gñauerūt:
ἐφύτευσας αὐτούς, καὶ ἐρριζώθησαν· ἐτεκνοποίησαν,
& fecerūt fructū. ꝓpe es tu oris eo
καὶ ἐποίησαν καρπόν. ἐγγὺς εἶ σὺ τοῦ στόματος αὐ
rū: & lōge a renib⁹ eorꝝ: & tu dñe co
τῶν, καὶ πόρρω ἀπὸ τῶν νεφρῶν αὐτῶν, καὶ σὺ κύριε γι
gnoſcis me: pbaſti cor meū corā te.
νώσκεις με, δεδοκίμακας τὴν καρδίαν μου ἐναντίον σου.
cōgrega eos vt gregē ad victimā: & ſctifi
συνάγαγε αὐτοὺς ὡς ποίμνιον εἰς θυσίαν, καὶ ἅγνι
ca eos in diē occiſionis. vſqꝫquo lugebit
σον αὐτοὺς εἰς ἡμέραν σφαγῆς. ἕως πότε πενθήσει ἡ
terra: & oīs herba agri ſiccabit a
γῆ, καὶ πᾶς ὁ χόρτος τοῦ ἀγροῦ ξηρανθήσεται ἀπὸ
malicia habitantiū i ea: ad nihilū redacta ſūt iumēta
κακίας τῶν κατοικούντων ἐν αὐτῇ, ἠφανίσθησαν κτήνη
& volatilia: qr dixerūt: nō videbit de⁹ vias nr̃as.
καὶ πετεινά, ὅτι εἶπαν, οὐκ ὄψεται ὁ θεὸς ὁδοὺς ἡμῶν.
tui pedes currūt: & diſſoluūt te. quomō pꝑa
σοῦ οἱ πόδες τρέχουσιν, καὶ ἐκλύουσίν σε. πῶς πα
raris in eqs: & in terra pacis tu cōfidi
ρασκευάσῃ ἐφ' ἵπποις, καὶ ἐν γῇ εἰρήνης σὺ πέποι
ſti. quomō facies in fremitu iordanis: qr &
θας. πῶς ποιήσεις ἐν φρυάγματι τοῦ ἰορδάνου, ὅτι καὶ
fratres tui & dom⁹ pr̃is tui & ipſi iobedi
οἱ ἀδελφοί σου καὶ ὁ οἶκος τοῦ πατρός σου καὶ αὐτοὶ ἠθέ
ētes fuerūt tibi. & ipſi clamauerūt: ex poſteriorib⁹ tuis cōgre
τησάν σε· καὶ αὐτοὶ ἐβόησαν, ἐκ τῶν ὀπίσω σου ἐπισυ
gati ſūt. ne credas in eis: qñ loquent ad
νήχθησαν. μὴ πιστεύσῃς ἐν αὐτοῖς, ὅτε λαλήσουσι πρὸς
te bona. dereliqui domū meā: dimiſi here
σὲ καλά. ἐγκαταλέλοιπα τὸν οἶκόν μου, ἀφῆκα τὴν κλη
ditatē meā: dedi dilectā aīam meā in man⁹
ρονομίαν μου, ἔδωκα τὴν ἠγαπημένην ψυχήν μου εἰς χεῖρας
inimicorꝝ ei⁹. facta eſt hereditas mea mihi qſi leo in ſyl
ἐχθρῶν αὐτῆς. ἐγενήθη ἡ κληρονομία μου ἐμοὶ ὡς λέων ἐν δρυ
ua. dedit cōtra me vocē ſuā: ideo odiui
μῷ. ἔδωκεν ἐπ' ἐμὲ τὴν φωνὴν αὐτῆς, διὰ τοῦτο ἐμίση
eā. nūqd ſpelūca hyene hereditas mea mihi.
σα αὐτήν. μὴ σπήλαιον ὑαίνης ἡ κληρονομία μου ἐμοί,
aut ſpelūca i circuitu ei⁹ ſup eā? pergite cōgre
ἢ σπήλαιον κύκλῳ αὐτῆς ἐπ' αὐτήν; βαδίσατε συνα
gate oēs beſtias agri & veniāt ad
γάγετε πάντα τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ καὶ ἐλθέτωσαν τοῦ
deuorādū eā. paſtores multi corruperūt vine
φαγεῖν αὐτήν. ποιμένες πολλοὶ διέφθειραν τὸν ἀμπε
am meā: & polluerūt partē meā: dederūt
λῶνά μου, καὶ ἐμόλυναν τὴν μερίδα μου, ἔδωκαν

Infra. 10. c.
Ca. 12.
A
Abac. 1. a.
B
C

partē deſiderabilē meā in deſertū inuiū. facta eſt in
μερίδα ἐπιθυμητήν μου εἰς ἔρημον ἄβατον. ἐγενήθη εἰς
diſſipatiōez pditiōis. ꝓpter me diſſipatiōe diſſipata ē omnis terra: qr nō eſt vir ponēs in corde. ſup
ἀφανισμὸν ἀπωλείας. δι' ἐμὲ ἀφανισμῷ ἠφανίσθη πᾶσα ἡ γῆ, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀνὴρ τιθέμενος ἐν καρδίᾳ. ἐπὶ
oēm exitū & in deſerto venerūt vaſtantes:
πᾶσαν διεκβολὴν ἐν τῇ ἐρήμῳ ἦλθον ταλαιπωροῦντες,
qr gladius dñi deuorabit ab extremo
ὅτι μάχαιρα τοῦ κυρίου καταφάγεται ἀπ' ἄκρου τῆς
terre vſqꝫ ad extremū terre. nō eſt pax oī car
γῆς ἕως ἄκρου τῆς γῆς. οὐκ ἔστιν εἰρήνη πάσῃ σαρ
ni. ſeminaſtis triticū & ſpinas meſſuiſtis. ſor
κί. σπείρατε πυροὺς καὶ ἀκάνθας θερίσατε. οἱ κλῆ
tes eorꝝ nō pderūt eis. cōfundimini a
ροι αὐτῶν οὐκ ὠφελήσουσιν αὐτούς. αἰσχύνθητε ἀπὸ
gloriatiōe vr̃a ab opprobrio icōſpectu dñi.
καυχήσεως ὑμῶν ἀπὸ ὀνειδισμοῦ ἐναντίον κυρίου.
qr hec dicit dñs de oīb⁹ vicinis
ὅτι τάδε λέγει κύριος περὶ πάντων τῶν γειτόνων
malis tāgentib⁹ hereditatē meā: quā
τῶν πονηρῶν τῶν ἁπτομένων τῆς κληρονομίας μου, ἧς
diuiſi ppl'o meo iſrael. ecce ego euello e
ἐμέρισα τῷ λαῷ μου ἰσραήλ. ἰδοὺ ἐγὼ ἀνασπῶ αὐ
os a terra eorꝝ: & iudā eiiciā
τοὺς ἀπὸ τῆς γῆς αὐτῶν, καὶ τὸν ἰούδαν ἐκβαλῶ
de medio eorꝝ. & erit poſtq̄ eiecero ego
ἐκ μέσου αὐτῶν. καὶ ἔσται μετὰ τὸ ἐκβαλεῖν με αὐ
eos cōuertar: & miſerebor eorꝝ: & hitare faciā
τοὺς ἐπιστρέψω, καὶ ἐλεήσω αὐτούς, καὶ κατοικιῶ
eos vnūqueqꝫ in hereditatē ſuā: & vnūqueqꝫ
αὐτοὺς ἕκαστον εἰς τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ, καὶ ἕκαστον
in terrā ſuā. & erit ſi diſcētes didicerint
εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ. καὶ ἔσται ἐὰν μαθόντες μάθωσιν
viā ppl'i mei: vt iurēt in nōie
τὴν ὁδὸν τοῦ λαοῦ μου, τοῦ ὀμνύειν ἐν τῷ ὀνόματί
meo, viuit dñs: ſicut docuerūt ppl'm meū iurare
μου· ζῇ κύριος, καθὼς ἐδίδαξαν τὸν λαόν μου ὀμνύειν
in baal: & edificabunt in medio ppl'i
ἐν τῇ βαάλ, καὶ οἰκοδομηθήσονται ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ
mei. ſi aūt nō cōuerſi fuerint: & euellā gētē illā
μου. ἐὰν δὲ μὴ ἐπιστρέψωσιν, καὶ ἐξαρῶ ἔθνος ἐκεῖνο
euulſiōe & pditiōe dicit dñs.
ἐξάρσει καὶ ἀπωλείᾳ λέγει κύριος.

Ca. 13.

Hec dicit dñs: vade: & poſſide tibi
Τάδε λέγει κύριος, βάδισαι, καὶ κτῆσαι σεαυτῷ
cinctoriū lineū: & pone circū lūbos tuos: &
περίζωμα λινοῦν, καὶ περίθου περὶ ὀσφύν σου, καὶ
in aqua nō ptrāſibit. & poſſedi cinctoriū
ἐν ὕδατι οὐ διελεύσεται. καὶ ἐκτησάμην τὸ περίζωμα
ſcdm verbū dñi: & circūpoſui circū lūbos meos.
κατὰ τὸν λόγον κυρίου. καὶ περιέθηκα περὶ τὴν ὀσφύν μου.
& factū ē verbū dñi ad me ſcdo dicēs: accipe
καὶ ἐγενήθη λόγος κυρίου πρός με ἐκ δευτέρου λέγων, λάβε τὸ
cinctoriū qd circa lūbos tuos: & ſurge & vade ad
περίζωμα τὸ περὶ τὴν ὀσφύν σου, καὶ ἀνάστηθι καὶ βάδισον ἐπὶ
euphratem: & abſcōde illud illic in foramie
τὸν εὐφράτην, καὶ κατάκρυψον αὐτὸ ἐκεῖ ἐν τῇ τρυμαλιᾷ
petre. & abii & abſcōdi illud in
τῆς πέτρας. καὶ ἐπορεύθην καὶ ἔκρυψα αὐτὸ ἐν τῷ
euphrate ſicut pcepit mihi dñs. & factū eſt poſt
εὐφράτῃ καθὼς ἐνετείλατό μοι κύριος. καὶ ἐγένετο μετὰ
dies multos: & dixit dñs ad me: ſur
τὰς ἡμέρας πολλάς, καὶ εἶπεν κύριος πρός με, ἀνάστη
ge vade ad euphratē & accipe illinc cin
θι βάδισον ἐπὶ τὸν εὐφράτην καὶ λάβε ἐκεῖθεν τὸ πε
ctoriū qd pcepi tibi vt abſcōderes illud ibi.
ρίζωμα ὃ ἐνετειλάμην σοι τοῦ κατακρύψαι αὐτὸ ἐκεῖ.
& abii ad euphratē & fodi & accepi
καὶ ἐπορεύθην ἐπὶ τὸν εὐφράτην καὶ ὤρυξα καὶ ἔλαβον
cinctoriū de
τὸ περίζωμα ἐκ τοῦ

D
A

portionē meā deſiderabilē in deſertū ſolitudīs: poſuerūt eā in diſſipatione: luxitqꝫ ſup me. Deſolatiōe deſolata ē oīs terra: qa nullus eſt q recogitet corde. Super omnes vias deſerti venerunt oēs vaſtatores terre: qa gladius domini deuorabit ab extremo terre vſqꝫ ad extremū eius. Nō eſt pax vniuerſe carni. Seminauerunt triticum: & ſpinas meſſuerūt: hereditatē acceperūt: & nō eis pderit. Cōfundemini a fructibus vr̃is ꝓpter irā furoris dñi. Hec dicit dñs aduerſum oēs vicinos meos peſſimos: q tangūt hereditatē quam diſtribui populo meo iſrael. Ecce ego euellā eos de terra ſua: & domum iuda euellam de medio eorum. Et cū euulſero eos cōuertar & miſerebor eorum: & reducā eos: virum ad hereditatē ſuam: & virū in terram ſuam. Et erit ſi eruditi didicerint vias populi mei vt iurent nomine meo: viuit dñs: ſicut docuerunt populum meum iurare in baal: edificabūtur i medio populi mei. Quod ſi non audierint: euellam gentē illā euulſione & pditione ait dñs. 13.

HEc dicit dominus ad me. Vade & poſſide tibi lūbare lineum: & pones illud ſup lūbos tuos: & in aquam non inferes illud. Et poſſedi lumbare iuxta verbūm dñi: & poſui circa lūbos meos. Et fact⁹ eſt ſermo domini ad me ſecundo dicens. Tolle lumbare quod poſſediſti: quod eſt circa lūbos tuos: & ſurgens vade ad euphratē: & abſcōde ibi illud in foramine petre. Et abii & abſcōdi illud in euphrate ſicut preceperat mihi dñs. Et factum eſt poſt dies plurimos: dixit domin⁹ ad me. Surge & vade ad euphratē & tolle inde lūbare qd̄ precepi tibi: vt abſconderes illud ibi. Et abii ad euphratē & fodi & tuli

חלקת חמדתי למדבר שממה: שמה
לשממה אבלה עלי שממה נשמה
כל הארץ כי אין איש שם על
לב: על כל שפים במדבר באו
שדדים כי חרב ליהוה אכלה
מקצה ארץ ועד קצה הארץ אין
שלום לכל בשר: זרעו חטים
וקצים קצרו נחלו לא יועלו
ובשו מתבואתיכם מחרון אף
יהוה: כה אמר יהוה על כל שכני
הרעים הנגעים בנחלה אשר
הנחלתי את עמי את ישראל
הנני נתשם מעל אדמתם ואת
בית יהודה אתוש מתוכם: והיה
אחרי נתשי אותם אשוב ורחמתים
והשבתים איש לנחלתו ואיש
לארצו: והיה אם למד ילמדו
את דרכי עמי להשבע בשמי
חי יהוה כאשר למדו את עמי
להשבע בבעל ונבנו בתוך עמי:
ואם לא ישמעו ונתשתי את
הגוי ההוא נתוש ואבד נאם יהוה:
כה אמר יהוה

Cap. xiij.

אלי הלוך וקנית לך אזור פשתים
ושמתו על מתניך ובמים לא
תבאהו: ואקנה את האזור כדבר
יהוה ואשם על מתני: ויהי דבר
יהוה אלי שנית לאמר: קח את
האזור אשר קנית אשר על
מתניך וקום לך פרתה וטמנהו שם
בנקיק הסלע: ואלך ואטמנהו
בפרת כאשר צוה יהוה אותי:
ויהי מקץ ימים רבים ויאמר יהוה
אלי קום לך פרתה וקח משם את
האזור אשר צויתך לטמנו שם:
ואלך פרתה ואחפר ואקח את

קום שחת צלח היה שחת גאה רבה רוע הלך שרר שחה היה דבק אזר היה הלל פאר מלא ידע מלא ישב נבא נכה חמל חוס רחם שחת אזן גבה נתן כבד חשך נגף קוה שום שית שמע סתר בכה פנה דמע ירד שבה

האזור מן המקום אשר טמנתיו שמה והנה נשחת האזור לא יצלח לכל ׃ ויהי דבר יהוה אלי לאמר ׃ כה אמר יהוה ככה אשחית את גאון יהודה ואת גאון ירושלם הרב ׃ העם הזה הרע המאנים לשמוע את דברי ההלכים בשררות לבם וילכו אחרי אלהים אחרים לעבדם ולהשתחות להם ויהי כאזור הזה אשר לא יצלח לכל ׃ כי כאשר ידבק האזור אל מתני איש כן הדבקתי אלי את כל בית ישראל ואת כל בית יהודה נאם יהוה להיות לי לעם ולשם ולתהלה ולתפארת ולא שמעו ׃ ואמרת אליהם את הדבר הזה כה אמר יהוה אלהי ישראל כל נבל ימלא יין ואמרו אליך הידע לא נדע כי כל נבל ימלא יין ׃ ואמרת אליהם כה אמר יהוה הנני ממלא את כל ישבי הארץ הזאת ואת המלכים הישבים לדוד על כסאו ואת הכהנים ואת הנביאים ואת כל ישבי ירושלם שכרון ׃ ונפצתים איש אל אחיו והאבות והבנים יחדו נאם יהוה לא אחמול ולא אחוס ולא ארחם מהשחיתם ׃ שמעו והאזינו אל תגבהו כי יהוה דבר ׃ תנו ליהוה אלהיכם כבוד בטרם יחשך ובטרם יתנגפו רגליכם על הרי נשף וקויתם לאור ושמה לצלמות ישית לערפל ׃ ואם לא תשמעוה במסתרים תבכה נפשי מפני גוה ודמע תדמע ותרד עיני דמעה כי נשבה עדר יהוה ׃

lumbare de loco vbi absconderam illud. Et ecce cõputruerat lũbare: ita vt nulli vsui aptum esset. Et factum est verbum dñi ad me dicens. Hec dicit dñs. Sic putrescere faciam superbiam iuda & superbiam hierusalem multam: populum istũ pessimum qui nolunt audire verba mea: & ambulant in prauitate cordis sui: abieruntq; post deos alienos vt seruirẽt eis et adorarent eos. Et erunt sicut lũbare istud quod nulli vsui aptum est. Sicut enim adheret lumbare ad lumbos viri: sic agglutinaui mihi omnem domum israel: & omnem domum iuda dicit dominus: vt essent mihi in populũ & in nomen & in laudẽ & in gloriã: & non audierũt. Dices ergo ad eos sermonem istum. Hec dicit dominus deus israel. Oĩs lagũcula implebitur vino. Et dicent ad te. Nunquid ignoramus: quia oĩs lagũcula implebitur vino? Et dices ad eos. Hec dicit dominus. Ecce ego implebo oẽs habitatores terre huius: & reges qui sedent de stirpe dauid sup thronũ eius & sacerdotes & prophetas: & oẽs habitatores hierusalem ebrietate: & dispergam eos virum a fratre suo: & patres & filios pariter ait dominus. Non parcam & non concedam: neq; miserebor vt nõ disperdã eos. Audite & auribus percipite: nolite eleuari qa dñs locutus est. Date domino deo vestro gloriam anteq̃ cõtenebrescat: & anteq̃ offendãt pedes vestri ad mõtes caliginosos. Expectabitis lucẽ: & ponet eam in vmbrã mortis & in caliginem. Qđ si hoc non audieritis: in abscondito plorabit anima mea a facie supbie. Plorãs plorabit & deducet oculus meus lachrymã: qa captus est grex dñi.

loco vbi abscõdi illud ibi. τ ecce corruptũ
τόπου οὗ ἔκρυψα αὐτὸ ἐκεῖ· καὶ ἰδοὺ διεφθαρμένον
erat q̃ nõ esset vsui in nihil. τ factũ est verbũ dñi
ἦν ὃ οὐ μὴ χρησθῇ εἰς οὐδέν· καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου
ad me dicẽs: hec dicit dñs. sic corrũpã
πρός με λέγων, τάδε λέγει κύριος· οὕτως φθερῶ
iniuriã iuda τ iniuriã hierlm: mul
τὴν ὕβριν ἰούδα καὶ τὴν ὕβριν ἱερουσαλὴμ, τὴν πολ
tã hãc iniuriã: nõ volentes audire
λὴν ταύτην ὕβριν, τοὺς μὴ βουλομένους ὑπακούειν
verba mea ãbulantes in directiõe cordis
τῶν λόγων μου πορευθέντας ἐν εὐθύτητι τῆς καρδίας
eor praui: τ ãbulãtes post deos
αὐτῶν τῆς πονηρᾶς, καὶ πορευθέντας ὀπίσω θεῶν
alienos vt seruiãt τ adorẽt eos.
ἀλλοτρίων τοῦ δουλεύειν καὶ τοῦ προσκυνεῖν αὐτοῖς.
τ erũt sicut cinctoriũ istud: q̃ nõ erit vsui
καὶ ἔσονται ὥσπερ τὸ περίζωμα τοῦτο, ὃ οὐ χρησθήσε
vltra in nihil. sicut em adheret cinctoriũ
ται ἔτι εἰς οὐδέν· καθάπερ γὰρ κολλᾶται τὸ περίζωμα
circa lũbos hoĩs: sic agglutinaui ad
περὶ τὴν ὀσφὺν τοῦ ἀνθρώπου, οὕτως ἐκόλλησα πρὸς
meipm domũ israel: τ oẽm domũ
ἐμαυτὸν τὸν οἶκον τοῦ ἰσραὴλ, καὶ πάντα τὸν οἶκον
iuda dicit dñs esse mihi in ppłm noĩa
ἰούδα, λέγει κύριος τοῦ γενέσθαι μοι εἰς λαὸν ὀνομα
tũ: τ in laudẽ τ in gliam: τ nõ audie
στὸν, καὶ εἰς καύχημα καὶ εἰς δόξαν, καὶ οὐκ εἰσήκου
rũt me. τ dices ad ppłm sermonẽ istũ: hec
σάν μου. καὶ ἐρεῖς πρὸς τὸν λαὸν τὸν λόγον τοῦτον, τάδε
dicit dñs deꝰ israel: ois vter implebi
λέγει κύριος ὁ θεὸς ἰσραὴλ, πᾶς ἀσκὸς πληρωθήσε
tur vino. τ erit si dixerit ad te: nũqd cognoscẽtes nõ
ται οἴνου. καὶ ἔσται ἐὰν εἴπωσι πρὸς σέ, μὴ γνόντες οὐ
cognoscem⁹: q: ois vter implebit vino? τ
γνωσόμεθα, ὅτι πᾶς ἀσκὸς πληρωθήσεται οἴνου; καὶ
dices ad eos: hec dicit dñs: ecce ego imple
ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, τάδε λέγει κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ πλη
o oẽs hitantes terrã hãc
ρῶ πάντας τοὺς κατοικοῦντας τὴν γῆν ταύτην, καὶ
reges eor sedẽtes filios dauid
τοὺς βασιλεῖς αὐτῶν τοὺς καθημένους υἱοὺς δαυὶδ
sup thronos ei⁹: τ sacerdotes τ pphetas
ἐπὶ θρόνου αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς προφήτας
τ iudã: τ oẽs hitantes hie
καὶ τὸν ἰούδαν, καὶ πάντας τοὺς κατοικοῦντας ἱε
rusalẽ ebrietate. τ dispergã illos virũ
ρουσαλὴμ μεθύσματι. καὶ διασκορπιῶ αὐτοὺς ἄνδρα
τ fratrẽ ei⁹ τ pres eor τ
καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καὶ τοὺς πατέρας αὐτῶν καὶ
filios eor in idipm. nõ desiderabo di
τοὺς υἱοὺς αὐτῶν ἐν τῷ αὐτῷ. οὐκ ἐπιποθήσω λέ
cit dñs τ nõ parcã τ nõ miserebor a
γει κύριος καὶ οὐ φείσομαι καὶ οὐκ οἰκτειρήσω ἀπὸ
corruptiõe eor. audite τ auribꝰ pcipite τ nõ
διαφθορᾶς αὐτῶν. ἀκούσατε καὶ ἐνωτίσασθε καὶ μὴ
eleuamini: q: dñs loqutꝰ est. date dño deo
ἐπαίρεσθε, ὅτι κύριος ἐλάλησε. δότε τῷ κυρίῳ θεῷ
vre gliam anteq̃ cõtenebrescãt τ anteq̃ offen
ὑμῶν δόξαν πρὸ τοῦ συσκοτάσαι καὶ πρὸ τοῦ προσκό
dant pedes vri in mõtes tenebrosos. τ expecta
ψαι τοὺς πόδας ὑμῶν ἐπ᾽ ὄρη σκοτεινά. καὶ ἀναμε
bitis in lucẽ τ illic vmbra mortis τ ponent
νεῖτε εἰς φῶς, καὶ ἐκεῖ σκιὰ θανάτου καὶ τεθήσονται
in tenebras si nõ audieritis: abscõdite plorabit
εἰς σκότος. ἐὰν μὴ ἀκούσητε, κεκρυμμένως κλαύσεται ἡ
aĩa vra a facie superbie. τ deducẽt
ψυχὴ ὑμῶν ἀπὸ προσώπου ὕβρεως. καὶ κατάξουσι
oculi vri lachrymas: q: cõtritꝰ est grex
οἱ ὀφθαλμοὶ ὑμῶν δάκρυα, ὅτι συνετρίβη τὸ ποί
dñi.
μνιον κυρίου.

B C

Infra. 10.f.

Infra. si c. Thren 1.a.

D A

εἴπατε τῷ βασιλεῖ καὶ τοῖς δυναστεύουσι, ταπεινώθητε καὶ καθίσατε, ὅτι καθῃρέθη ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν στέφανος δόξης ὑμῶν. πόλεις αἱ πρὸς νότον συνεκλείσθησαν, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἀνοίγων· ἀπῳκίσθη ἰούδας, συνετέλεσεν ἀποικίαν τελείαν. ἀνάλαβε τοὺς ὀφθαλμούς σου ἱερουσαλήμ, καὶ ἴδε τοὺς ἐρχομένους ἀπὸ βορρᾶ. ποῦ ἐστι τὸ ποίμνιον, ὃ ἐδόθη σοι πρόβατα δόξης σου; τί ἐρεῖς ὅταν ἐπισκέπτωνταί σε; καὶ σὺ ἐδίδαξας αὐτοὺς ἐπὶ σὲ μαθήματα εἰς ἀρχήν· οὐχὶ ὠδῖνες καθέξουσί σε καθὼς γυναῖκα τίκτουσαν; καὶ ἐὰν εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, διατί ἀπήντησέ μοι ταῦτα; διὰ τὸ πλῆθος τῆς ἀδικίας σου ἀνεκαλύφθη τὰ ὀπίσθιά σου, παραδειγματισθῆναι τὰς πτέρνας σου. εἰ ἀλλάξεται αἰθίοψ τὸ δέρμα αὐτοῦ καὶ πάρδαλις τὰ ποικίλματα αὐτῆς, καὶ ὑμεῖς δυνήσεσθε εὖ ποιῆσαι μεμαθηκότες τὰ κακά. καὶ διέσπειρα αὐτοὺς ὡς φρύγανα φερόμενα ὑπὸ ἀνέμου εἰς ἔρημον. οὗτος ὁ κλῆρός σου καὶ μερὶς τοῦ ἀπειθεῖν ὑμᾶς ἐμοί, λέγει κύριος· ὡς ἐπελάθου μου καὶ ἤλπισας ἐπὶ ψεύδεσι, κἀγὼ ἀποκαλύψω τὰ ὀπίσω σου ἐπὶ πρόσωπόν σου, καὶ ὀφθήσεται ἡ ἀτιμία σου, καὶ μοιχεία σου καὶ ὁ χρεμετισμός σου, καὶ ἡ ἀπαλλοτρίωσις πορνείας σου, ἐπὶ τῶν βουνῶν καὶ ἐν τοῖς ἀγροῖς ἑώρακα τὰ βδελύγματά σου, οὐαί σοι ἱερουσαλήμ, ὅτι οὐκ ἐκαθαρίσθης ὀπίσω μου ἕως τίνος ἔτι.

dicite regi τ potentib⁹: humiliamini τ sedete: q: sublata ẽ a capite vro corona glie vre. ciuitates q̃ ad austrũ: cõcluse sunt: τ nõ fuit aperiẽs. trãsmigrat⁹ ẽ iudas cõpleta est in ea transmigratio pfecta. leua oculos tuos hierlm: τ vide venientes ab aqlone. vbi est grex: q dat⁹ est tibi oues glie tue? qd dices qñ visitauerint te: τ tu docuisti eos cõtra te disciplinas in principatũ. nõne dolores apphendẽt te sicut mulierẽ parturientẽ? τ si dixeris in corde tuo: qre obuiauerũt mihi hec? ppter multitudinẽ iniqtatis tue reuelata sũt posteriora tua: dehonestata sunt calcanea tua. si mutabit ethiops pellẽ suã τ pardus varietates suas: τ vos poteritis bñfacere edidiceritis mala. τ disseminaui eos sicut stipulã latã a vẽto in desertũ. hec sors tua τ pars inobedientie vre aduersũ me dicit dñs. sicut oblita es mei τ sperasti in mẽdacio: τ ego reuelabo posteriora tua cõtra faciẽ tuã: τ videbitur ignominia tua. adulteriũ tuũ τ hinnitus tu⁹: τ alienatio fornicatiõis tue: in collibꝰ τ in agris vidi abominatiões tuas. ve tibi hierlm: q: nõ mũdata es post me vsq; quo adhuc.

Ca.14.

Καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς ἱερεμίαν περὶ τῆς ἀβροχίας. ἐπένθησεν ἰουδαία, καὶ αἱ πύλαι αὐτῆς ἐκενώθησαν, καὶ ἐσκοτώθησαν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἡ κραυγὴ τῆς ἱερουσαλὴμ ἀνέβη. καὶ οἱ μεγιστᾶνες αὐτῆς ἀπέστειλαν τοὺς νεωτέρους αὐτῶν ἐφ᾽ ὕδωρ, ἤλθοσαν ἐπὶ τὰ φρέατα καὶ οὐχ εὕροσαν ὕδωρ· ἀπέστρεψαν τὰ ἀγγεῖα αὐτῶν κενά. ᾐσχύνθησαν καὶ ἐνετράπησαν, καὶ ἐκάλυψαν τὰς κεφαλὰς αὐτῶν· καὶ τὰ ἔργα τῆς γῆς ἐξέλιπεν, ὅτι οὐκ ἦν ὑετός, ᾐσχύνθησαν γεωργοί, ἐπεκάλυψαν τὴν κεφαλὴν αὐτῶν. καὶ ἔλαφοι ἐν ἀγρῷ ἔτεκον καὶ ἐγκατέλιπον, ὅτι οὐκ ἦν βοτάνη. ὄνοι ἄγριοι ἔστησαν ἐπὶ νάπας, εἵλκυσαν ἄνεμον

Et factũ ẽ verbũ dñi ad hieremiã de siccitate. Luxit iudea: τ porte ei⁹ vacue facte sũt: τ cõtenebrate sũt in terra: τ clamor hierlm ascẽdit. τ magnates ei⁹ miserũt iuniores suos ad aquã: venerũt ad puteos τ nõ inuenerũt aquã. reportauerũt vasa sua vacua. cõfusi sũt τ erubuerũt: τ operuerũt capita sua. τ opa terre defecerũt: q: nõ erat pluuia. cõfusi sũt agricole: cooperuerũt caput. τ cerue i agro pepererũt τ reliquerũt: q: nõ erat herba. onagri steterũt in rupibꝰ: traxerũt ventũ

Dic regi & dominatrici. Humiliamini: sedete in terra: qm descẽdet de capite vro corona glorie vre. Ciuitates austri clause sunt & non est qui aperiat. Trãslata est oĩs iuda transmigratiõe perfecta. Leuate oculos vestros & videte: qui venitis ab aquilõe. Vbi est grex qui datus ẽ tibi: pecus inclytum tuum? Quid dices cum visitauerit te? Tu enim docuisti eos aduersum te: & erudisti in caput tuũ. Nunqd nõ dolores apprehendent te quasi mulierem parturientẽ? Quodsi dixeris in corde tuo: qre venerũt mihi hec? Propt multitudinẽ iniqtatis tue reuelata sũt verecũdiora tua: pollute sunt plãte tue. Si mutare põt ethiops pellẽ suã aut pardus varietates suas & vos poteritis bñfacere cũ didiceritis malũ. Et disseminabo eos q̃si stipulã q̃ vento raptatur in deserto. Hec sors tua parsq; mẽsure tue a me: dicit dominꝰ: quia oblita es mei & confisa es in mẽdacio. Vnde & ego nudaui femora tua cõtra faciẽ tuã: & apparuit ignominia tua adulteria tua: & hinnitus tuꝰ: scelus fornicationis tue. Super colles in agro vidi abominationes tuas. Ve tibi hierusalẽ. Non mundaberis post me. Vsquequo adhuc. 14.

Quod factũ est verbũ dñi ad hieremiam de sermonibus siccitatis. Luxit iudea & porte eius corruerũt et obscurate sunt in terra: & clamor hierusalẽ ascẽdit. Maiores miserunt minores suos ad aquã: venerũt ad hauriendũ. Non inuenerũt aquã: reportauerũt vasa sua vacua. Confusi sunt & afflicti: & operuerũt capita sua. ppter vastitatẽ terre: quia non venit pluuia in terrã. Confusi sunt agricole: operuerũt capita sua. Nam & cerua in agro peperit & reliquit: quia nõ erat herba. Et onagri steterunt in rupibus: traxerunt ventum

אמר למלך ולגבירה השפילו שבו כי ירד מראשותיכם עטרת תפארתכם ׃ ערי הנגב סגרו ואין פתח הגלת יהודה כלה הגלת שלומים ׃ שאו עיניכם וראו הבאים מצפון איה העדר נתן לך צאן תפארתך ׃ מה תאמרי כי יפקד עליך ואת למדת אתם עליך אלפים לראש הלא חבלים יאחזוך כמו אשת לדה ׃ וכי תאמרי בלבבך מדוע קראני אלה ברב עונך נגלו שוליך נחמסו עקביך ׃ היהפך כושי עורו ונמר חברברתיו גם אתם תוכלו להיטיב למדי הרע ׃ ואפיצם כקש עובר לרוח מדבר ׃ זה גורלך מנת מדיך מאתי נאם יהוה אשר שכחת אותי ותבטחי בשקר ׃ וגם אני חשפתי שוליך על פניך ונראה קלונך ׃ נאפיך ומצהלותיך זמת זנותך על גבעות בשדה ראיתי שקוציך אוי לך ירושלם לא תטהרי אחרי מתי עוד ׃

Cap.xiiij.

אשר היה דבר יהוה אל ירמיהו על דברי הבצרות ׃ אבלה יהודה ושעריה אמללו קדרו לארץ וצוחת ירושלם עלתה ׃ ואדריהם שלחו צעיריהם למים באו על גבים לא מצאו מים שבו כליהם ריקם בשו והכלמו וחפו ראשם ׃ בעבור האדמה חתה כי לא היה גשם בארץ בשו אכרים חפו ראשם ׃ כי גם אילת בשדה ילדה ועזוב כי לא היה דשא ׃ ופראים עמדו על שפים שאפו רוח

ענה שפל ישב פאר עיר סגר גלה שלם נשא ראה בוא נתן אמר פקד אחז איש ילד אמר כלה חמס הפך יכל טוב פוץ רוח עבר דבר גורל מנה מדד בטח חשף ראה צהל זמם זנה שקץ טהר

צלה צער בוא שוב כלה בוש כלם חפה עבר חתת בוש עזב שפה

Ter.he.Hiere.xiiij.	Pritiua.heb.
כתנים כלו עיניהם כי אין עשב	תנן כלה
אם עונינו ענו בנו יהוה עשה	ענה
למען שמך כי רבו משובתינו לך	רבב שוב
חטאנו: מקוה ישראל מושיעו	קוה ישע
בעת צרה למה תהיה כגר בארץ	צור היה
וכארח נטה ללון למה תהיה	גור
כאיש נדהם כגבור לא יוכל	דהם גבר יכל ישע
להושיע ואתה בקרבנו יהוה	
ושמך עלינו נקרא אל תנחנו	קרא נוח
כה אמר יהוה לעם הזה כן אהבו	
לנוע רגליהם לא חשכו ויהוה	
לא רצם עתה יזכר עונם ויפקד	רצה זכר
חטאתם: ויאמר יהוה אלי אל	פקד אמר
תתפלל בעד העם הזה לטובה	פלל
כי יצמו אינני שמע אל רנתם	צום רנן
וכי יעלו עלה ומנחה אינני רצם	עלה רצה
כי בחרב וברעב ובדבר אנכי מכלה	כלה
אותם: ואמר אהה אדני יהוה הנה	
הנבאים אמרים להם לא תראו	ראה
חרב ורעב לא יהיה לכם כי שלום	היה שלם
אמת אתן לכם במקום הזה	נתן קום
ויאמר יהוה אלי שקר הנבאים	אמר נבא
נבאים בשמי לא שלחתים ולא	
צויתים ולא דברתי אליהם חזון	צוה חזה
שקר וקסם ואלול ותרמית לבם	קסם
המה מתנבאים לכם לכן כה אמר	נבא
יהוה על הנבאים הנבאים בשמי	
ואני לא שלחתים והמה אמרים	
חרב ורעב לא יהיה בארץ הזאת	היה
בחרב וברעב יתמו הנבאים	תמם נבא
ההמה: והעם אשר המה נבאים	
להם יהיו משלכים בחצות	היה שלך
ירושלם מפני הרעב והחרב ואין	חוץ פנה
מקבר להמה המה נשיהם ובניהם	קבר נשה
ובנתיהם ושפכתי עליהם את	
רעתם: ואמרת אליהם את הדבר	רעע

Trāſla.B.Hie.

quasi dracones: defecerūt oculi eorū: qa nō erat herba. Si iniqtates nr̄e rn̄derint nobis: dn̄e fac ꝓpter nomen tuū: qm̄ multe ſūt auerſiões nr̄e. Tibi peccauim⁹ expectatio iſrael, ſaluator nr̄ in tpe tribulationis. Quare q̄ſi colonus futurus es in terra & q̄ſi viator declinās ad manēdum? Quare futuruſ es velut vir vagus: & fortis q̄ non poteſt ſaluare? Tu autē in nobis es domine & nomē tuū inuocatū ē ſup nos: ne derelinquas nos. Hec dicit dn̄s populo huic qui dilexit mouere pedes ſuos & non queuit: & domino nō placuit. Nunc recordabitur iniquitatū eorū: & viſitabit pctā eorū. Et dixit dn̄s ad me. Noli orare pro populo iſto in bonum. Cum ieiunauerint non exaudiam preces eorū: & ſi obtulerint holocauſtomata & victimas non ſuſcipiā ea: qm̄ gladio & fame & peſte ego cōſumam eos. Et dixi. A. a.a. domine deus. Prophete dicunt eis. Non videbitis gladium: & fames non erit in vobis: ſed pacē veram dabit vobis in loco iſto. Et dixit domin⁹ ad me: falſo prophete vaticinātur in nomine meo. Nō miſi eos: & nō precepi eis: neq; locut⁹ ſum ad eos. Viſionem mendacē & diuinationē fraudulentā & ſeductionē cordis ſui ꝓphetant vobis. Idcirco hec dicit dn̄s de ꝓphetis qui prophetant in nomine meo quos ego non miſi: dicentes: gladius & fames nō erit in terra hac. In gladio & fame conſumentur prophete illi: & populi quibus ꝓphetant erunt proiecti in viis hieruſalem pre fame & gladio: & non erit qui ſepeliat eos ipſi & vxores eorum: filii & filie eorum: & effundam ſuper eos malum ſuum. Et dices ad eos verbum

Trāſ.Gre.lxx.cū interp̄.latina.

q̄ſi dracones. defecerūt oculi eoꝝ: qꝛ nō erat
ὡς δράκοντες. ἐξέλιπον οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν, ὅτι οὐκ ἦν
herba ſi pctā nr̄a reſtiterūt nobis: dn̄e fac
χόρτος εἰ αἱ ἁμαρτίαι ἡμῶν ἀντέστησαν ἡμῖν, κύριε ποί-
nobis ꝓpter nomē tuū: qm̄ multa
ησον ἡμῖν ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός σου, ὅτι πολλαὶ αἱ ἁ-
pctā nr̄a i cōſpectu tuo: tibi peccauim⁹: expectatio
μαρτίαι ἡμῶν ἐνώπιόν σου, σοὶ ἡμάρτομεν, ὑπομονὴ
iſrael dn̄e: ⁊ ſaluās in tpe maloꝝ. q̄re fact⁹
ἰσραὴλ κύριε, καὶ σώζων ἐν καιρῷ κακῶν. ἱνατί ἐγενή-
es ſicut aduena in terra: ⁊ q̄ſi indigena di-
θης ὡσεὶ πάροικος ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὡς αὐτόχθων ἐκ-
uertēs ad diuerſoriū. nūqd eris q̄ſi hō dormiēs
κλίνων εἰς κατάλυμα. μὴ ἔσῃ ὥσπερ ἄνθρωπος ὑπνῶν
aut q̄ſi vir q̄ nō pōt ſaluari. ⁊ tu in nobis es do
ἢ ὡς ἀνὴρ ὁ μὴ δυνάμενος σώζεσθαι. καὶ σὺ ἐν ἡμῖν εἶ κύ-
mine: ⁊ nomē tuū inuocatū eſt ſup nos: ne obliuiſca
ριε, καὶ τὸ ὄνομά σου ἐπικέκληται ἐφ' ἡμᾶς, μὴ ἐπιλά-
ris nr̄i. ſic dicit dn̄s ꝓplo huic. dilexe
θῃ ἡμῶν. οὕτως λέγει κύριος τῷ λαῷ τούτῳ. ἠγάπη-
runt mouere pedes ſuos ⁊ nō pepercerūt: ⁊ de⁹
σαν κινεῖν πόδας αὐτῶν καὶ οὐκ ἐφείσαντο, καὶ ὁ θεὸς
nō cōplacuit ſibi in eis. nūc recordabit̄ iniqta
οὐκ εὐδόκησεν ἐν αὐτοῖς. νῦν μνησθήσεται τῶν ἀδι-
tatū eoꝝ: ⁊ viſitauit pctā eoꝝ. ⁊
κιῶν αὐτῶν, καὶ ἐπεσκέψατο τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. καὶ
dixit dn̄s ad me: ne ores ꝓ ꝓplo
εἶπε κύριος πρός με, μὴ προσεύχου περὶ τοῦ λαοῦ
iſto in bonū: qꝛ ſi ieiunauerit: nō exau
τούτου εἰς ἀγαθόν, ὅτι ἐὰν νηστεύσωσιν, οὐκ εἰσα-
diam deprecationē eoꝝ. ⁊ ſi obtulerint
κούσομαι τῆς δεήσεως αὐτῶν. καὶ ἐὰν προσενέγκωσιν
holocauſta ⁊ ſacrificia: nō cōplacebo in eis: qm̄
ὁλοκαυτώματα καὶ θυσίας, οὐκ εὐδοκῶ ἐν αὐτοῖς, ὅτι
in gladio ⁊ in fame ⁊ in morte ego cōſumabo
ἐν μαχαίρᾳ καὶ ἐν λιμῷ καὶ ἐν θανάτῳ ἐγὼ συντελέσω
eos: ⁊ dixi. q̄ es dn̄e: ecce ꝓphete ꝓphe
αὐτούς, καὶ εἶπα. ὢν κύριε, ἰδοὺ οἱ προφῆται προφη-
tant ⁊ dicūt: nō videbitis gladiū:
τεύουσιν καὶ λέγουσιν, οὐκ ὄψεσθε μάχαιραν,
⁊ fames nō erit in vobis: qꝛ veritatē ⁊ pa
καὶ λιμὸς οὐκ ἔσται ἐν ὑμῖν, ὅτι ἀλήθειαν καὶ εἰρή-
cē dabo in terra ⁊ in loco iſto. ⁊ di
νην δώσω ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ. καὶ εἶ-
xit dn̄s ad me: falſa ꝓphete ꝓphetizāt
πεν κύριος πρός με, ψευδῆ οἱ προφῆται προφητεύουσιν
in noīe meo: nō miſi eos: ⁊ nō pce
ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, οὐκ ἀπέστειλα αὐτούς, καὶ οὐκ ἐνε-
pi eis: nō loqut⁹ ſū ad eos. qꝛ viſi
τειλάμην αὐτοῖς, οὐκ ἐλάλησα πρὸς αὐτούς. ὅτι ὁρά-
ones mēdaces ⁊ diuinatōes ⁊ auguria ⁊ ſeductio
σεις ψευδεῖς καὶ μαντείας καὶ οἰωνίσματα καὶ προαιρέ-
nes cordis ſui ipī ꝓphetizant vobis. ꝓpter
σεις καρδίας αὐτῶν αὐτοὶ προφητεύουσιν ὑμῖν. διὰ
hoc hec dicit dn̄s de ꝓphetis ꝓ-
τοῦτο τάδε λέγει κύριος περὶ τῶν προφητῶν τῶν προ-
phetantib⁹ in noīe meo falſa: ⁊ ego nō
φητευόντων ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου ψευδῆ, καὶ ἐγὼ οὐκ
miſi eos: q̄ dicūt gladi⁹ ⁊ fames nō
ἀπέστειλα αὐτούς, οἳ λέγουσιν μάχαιρα καὶ λιμὸς οὐκ
erit in terra hac. in morte morboſa morient̄
ἔσται ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης. ἐν θανάτῳ νοσερῷ ἀποθανοῦνται
⁊ in fame cōſumabunt̄ ꝓphete ⁊ ꝓpl's q̄b⁹ ip
καὶ ἐν λιμῷ συντελεσθήσονται οἱ προφῆται καὶ ὁ λαὸς οἷς αὐ-
ſi ꝓphetant eis. ⁊ erūt ꝓiecti in
τοὶ προφητεύουσιν αὐτοῖς. καὶ ἔσονται ἐρριμμένοι ἐν ταῖς ὁ-
viis hierl'm a facie gladii ⁊ famis: ⁊
δοῖς ἱερουσαλὴμ ἀπὸ προσώπου τῆς μαχαίρας καὶ τοῦ λιμοῦ, καὶ
nō erit q̄ ſepeliat eos: ⁊ vxores eoꝝ ⁊ filii eoꝝ
οὐκ ἔσται ὁ θάπτων αὐτούς, καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν καὶ υἱοὶ αὐτῶν
⁊ filie eoꝝ: ⁊ effundā ſup eos mala eoꝝ.
καὶ αἱ θυγατέρες αὐτῶν, καὶ ἐκχεῶ ἐπ' αὐτοὺς τὰ κακὰ αὐτῶν.

Marginalia: B; ſ.7.a.; ſ.1.b.; C; Infra. 23.d.

Trāſla.gre.lxx.cū iter.latina.

⁊ dices ad eos verbū hoc: deducite in
καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτοὺς τὸν λόγον τοῦτον, καταγάγετε εἰς
oculos vr̄os lachrymas die ⁊ nocte: ⁊
τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν δάκρυα ἡμέρας καὶ νυκτός, καὶ
nō ceſſent. qꝛ cōtritiōe magna cōtri-
μὴ διαλειπέτωσαν. ὅτι συντρίμματι μεγάλῳ συνε-
ta eſt filia ꝓplī mei ⁊ plaga doloroſa vehemēter.
τρίβη θυγάτηρ λαοῦ μου καὶ πληγὴ ὀδυνηρὰ σφόδρα.
ſi egreſſ⁹ fuero ad agrū: ⁊ ecce vulnerati gla
ἐὰν ἐξέλθω εἰς τὸ πεδίον, καὶ ἰδοὺ τραυματίαι μαχαί-
dio: ⁊ ſi igreſſus fuero i ciuitatē: ⁊ ecce labor fa-
ρας, καὶ ἐὰν εἰσέλθω εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἰδοὺ πόνος λι-
mis: qꝛ ſacerdos ⁊ ꝓpheta abierūt in terrā quā
μοῦ, ὅτι ἱερεὺς καὶ προφήτης ἐπορεύθησαν εἰς γῆν ἣν
nō ſciebāt. nūqd reprobās reprobaſti iu-
οὐκ ᾔδεισαν. μὴ ἀποδοκιμάζων ἀπεδοκίμασας τὸν ἰού-
dā: ⁊ a ſion diſceſſit aīa tua? q̄re pcuſſi
δαν; καὶ ἀπὸ σιὼν ἀπέστη ἡ ψυχή σου; ἱνατί ἔπαι-
ſti nos ⁊ nō eſt nobis ſanitas? expectauim⁹ in pa
σας ἡμᾶς καὶ οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἴασις; ὑπεμείναμεν εἰς εἰρή-
cē: ⁊ nō erat bonū tps ſanitatis: ⁊ ecce turba
νην, καὶ οὐκ ἦν ἀγαθόν. καιρὸν ἰάσεως, καὶ ἰδοὺ ταρα-
tio. cognouim⁹ dn̄e pctā nr̄a: iniqtates patrū
χή. ἔγνωμεν κύριε ἁμαρτίας ἡμῶν, ἀδικίας πατέρων
nr̄orū: qꝛ peccauim⁹ corā te. ceſſa ꝓpter no
ἡμῶν, ὅτι ἡμάρτομεν ἐναντίον σου. κόπασον διὰ τὸ ὄνο-
mē tuū: ne pdas thronū glīe tue: memēto ne diſſi
μά σου, μὴ ἀπολέσῃς θρόνον δόξης σου, μνήσθητι μὴ δια-
pes teſtamētū tuū qđ nobiſcū. nūqd eſt in ido
σκεδάσῃς τὴν διαθήκην σου τὴν μεθ' ἡμῶν. μὴ ἔστιν ἐν εἰ-
lis gentiū pluēs? ⁊ ſi celū dabit ſatie-
δώλοις τῶν ἐθνῶν ὑετίζων; καὶ εἰ οὐρανὸς δώσει πλησμο-
tatē ſuā: nōne tu es ipe dn̄e deꝰ nr̄? ⁊ expe
νὴν αὐτοῦ, οὐχὶ σὺ εἶ αὐτὸς κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν; καὶ ὑπο-
ctabim⁹ te: qꝛ tu feciſti hec oīa.
μενοῦμέν σε, ὅτι σὺ ἐποίησας ταῦτα πάντα. Ca.15.

Et dixit dn̄s ad me. ſi ſteterit moyſes ⁊ ſa-
Καὶ εἶπεν κύριος πρός με. ἐὰν στῇ μωυσῆς καὶ σα-
muel añ faciē meā: nō eſt aīa mea cū
μουὴλ πρὸ προσώπου μου, οὐκ ἔστιν ἡ ψυχή μου πρὸς
eis. eiice ꝓplīn iſtū a facie
αὐτούς. ἐξαπόστειλον τὸν λαὸν τοῦτον ἀπὸ προσώπου
mea: ⁊ egrediant̄. ⁊ erit ſi dixerint ad te:
μου, καὶ ἐξελθέτωσαν. καὶ ἔσται ἐὰν εἴπωσιν πρὸς σέ,
quo egrediemur? ⁊ dices ad eos: hec di-
ποῦ ἐξελευσόμεθα; καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, τάδε λέ-
cit dn̄s. q̄cūq; ad mortē: ad mortē. ⁊ q̄cūq; ad
γει κύριος. ὅσοι εἰς θάνατον, εἰς θάνατον. καὶ ὅσοι εἰς
gladiū: ad gladiū. ⁊ q̄cūq; ad famē: ad fa
μάχαιραν, εἰς μάχαιραν. καὶ ὅσοι εἰς λιμόν, εἰς λι-
mē. ⁊ q̄cūq; ad captiuitatē: ad captiuitatē. ⁊
μόν. καὶ ὅσοι εἰς αἰχμαλωσίαν, εἰς αἰχμαλωσίαν. καὶ
vindicabo ſup eos quattuor ſpēs dicit dn̄s: gla
ἐκδικήσω ἐπ' αὐτοὺς τέσσαρα εἴδη λέγει κύριος, τὴν μά-
diū ad occiſionē: ⁊ canes ad lacerationē:
χαιραν εἰς σφαγήν, καὶ τοὺς κύνας εἰς διασπασμόν,
⁊ beſtias terre ⁊ volucres celi: in
καὶ τὰ θηρία τῆς γῆς καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, εἰς
cibū ⁊ corruptionē. ⁊ tradā eos in an
βρῶσιν καὶ διαφθοράν. καὶ παραδώσω αὐτοὺς εἰς ἀ-
guſtias oībus regnis terre ꝓpt manaſ-
νάγκας πάσαις ταῖς βασιλείαις τῆς γῆς διὰ μανασ-
ſen filiū ezechie regis iuda ꝓ oīb⁹ q̄ fe
σῆ υἱὸν ἐζεκίου βασιλέως ἰούδα περὶ πάντων ὧν ἐποί-
cit in hierl'm. q̄s parcet ſup te hierl'm?
ησεν ἐν ἱερουσαλήμ. τίς φείσεται ἐπὶ σοὶ ἱερουσαλήμ;
⁊ q̄s miſerebit̄ ſup te? aut q̄s flectet genua
καὶ τίς δειλιάσει ἐπὶ σοί; ἢ τίς ἀνακάμψει

Marginalia: D; Threñ 1.f.; B; A; Sub. 11.d.

Trāſla.B.Hie.

iſtud. Deducant oculi mei lachrymā per noctē & diem & non taceant: qm̄ contritione magna contrita eſt virgo filia ꝓplī mei: plaga peſſima vehemēter. Si egreſſus fuero ad agros: ecce occiſi gladio. Et ſi introiero in ciuitatē ecce attenuati fame. Propheta quoq; & ſacerdos abierūt in terram quā ignorabant. Nunqđ ꝓiiciens abieciſti iudā aut ſion abominata eſt aīa tua? Quare ergo ꝑcuſſiſti nos ita vt nulla ſit ſanitas? Expectauimus pacē & non eſt bonū: & tēpus curatiōis: & ecce turbatio. Cognouimus dn̄e impietates nr̄as: iniqtates patrū nr̄orū: qa peccauim⁹ tibi. Ne des nos in opprobriū ꝓpter nomen tuū: neq; facias nobis cōtumeliam. Solii glīe tue recordare: ne irritū facias fedus tuum nobiſcū. Nūqđ ſunt in ſculptilib⁹ gētiū q̄ pluāt aut celi poſſūt dare imbres? Nonne tu es dn̄s deus noſter quē expectauimus? Tu enim feciſti omia hec. 15.

Et dixit dominus ad me. Si ſteterint moyſes & ſamuel coram me: non eſt aīa mea ad populum iſtum. Eiice illos a facie mea & egrediantur. Quod ſi dixerint ad te: quo egrediemur? dices ad eos. Hec dicit dn̄s. Qui ad mortē: ad mortem: & qui ad gladium ad gladium: & qui ad famen ad famē: & qui ad captiuitatem ad captiuitatem. Et viſitabo ſuper eos quattuor ſpecies dicit dn̄s. Gladium ad occiſionem: & canes ad lacerandum: & volatilia celi & beſtias terre ad deuorandum & diſſipandum: et dabo eos in feruorem vniuerſis regnis terre propter manaſſen filium ezechie regis iuda ſuper omnibus que fecit in hieruſalē. Quis enī miſerebitur tui hierl'm? Aut qs cōtriſtabitur ꝑ te. Aut qs ibit

Ter.heb.hiere.xv.	Pritiua.heb.
הזה תרדנה עיני דמעה לילה	ירד
ויומם ואל תדמינה כי שבר גדול	דמם גדל
נשברה בתולת בת עמי מכה נחלה	שבר בתל
מאד: אם יצאתי השדה והנה	נכה
חללי חרב ואם באתי העיר והנה	בוא
תחלואי רעב כי גם נביא גם כהן	חלה נבא
סחרו אל ארץ ולא ידעו: המאס	
מאסת את יהודה אם בציון געלה	
נפשך מדוע הכיתנו ואין לנו	ידע נכה
מרפא קוה לשלום ואין טוב	רפא שלם
ולעת מרפא והנה בעתה: ידענו	
יהוה רשענו עון אבותינו כי	
חטאנו לך: אל תנאץ למען שמך	נאץ
אל תנבל כסא כבודך זכר אל	נבל כבד
תפר בריתך אתנו: היש בהבלי	פור ברת
הגוים מגשמים ואם השמים	גשם
יתנו רבבים הלא אתה הוא	נתן רבב
יהוה אלהינו ונקוה לך כי אתה	קוה
עשית את כל אלה:	
ויאמר יהוה אלי	Cap.xv.
אם יעמד משה ושמואל לפני	אמר עמד פנה
אין נפשי אל העם הזה שלח	
מעל פני ויצאו והיה כי יאמרו	אמר
אליך אנה נצא ואמרת אליהם	יצא
כה אמר יהוה אשר למות למות	
ואשר לחרב לחרב ואשר לרעב	
לרעב ואשר לשבי לשבי:	שבה
ופקדתי עליהם ארבע משפחות	רבע שפח
נאם יהוה את החרב להרג ואת	
הכלבים לסחב ואת עוף השמים	
ואת בהמת הארץ לאכל ולהשחית:	שחת
ונתתים לזועה לכל ממלכות	נתן מלך
הארץ בגלל מנשה בן יחזקיהו	
מלך יהודה על אשר עשה	
בירושלם: כי מי יחמל עליך	חמל
ירושלם ומי ינוד לך ומי יסור	נוד סור

Pritiua.heb. Ter.heb.hiere.xv. Trāſla.B.Hie. Trāſ.Gre.lxx.cū iter.latina.

ad rogandum pro pace tua. Tu reliquiſti me dicit domin9: retrorſum abiſti. Et extendam manum meā ſup te: & interficiam te. Laboraui rogans. Et diſpergā eos ventilabro in portis terre. Interfeci & diſpdidi populū meū: & tamē a viis ſuis nō ſunt reuerſi. Multiplicate ſūt mihi vidue eius ſup arenam maris. Induxi eis ſuper matrē adoleſcentis vaſtatorem meridie: miſi ſuper ciuitates repente terrorem. Infirmata eſt que peperit ſeptem: defecit anima eius. Occidit ei ſol cum adhuc eſſet dies: cōfuſa eſt & erubuit. Et reſiduos eius in gladium dabo in cōſpectu inimicorum eorū: ait dn̄s. Ve mihi mater mea. Quare genuiſti me virū rixe: virū diſcordie in vniuerſa terra. Non feneraui: nec fenerauit mihi qſq̄3. Oēs maledicūt mihi dicit dn̄s. Si non reliquie tue in bonum ſi non occurri tibi in tpe afflictionis & in tēpore tribulationis aduerſum inimicū. Nunqd federabitur ferrū ferro ab aqlone & es? Diuitias tuas & theſauros tuos in direptionē dabo gratis in oībus pctis tuis: & in oīb9 terminis tuis. Et adducam inimicos tuos de terra quam neſcis: quia ignis ſuccēſus eſt in furore meo & ſup vos ardebit. Tu ſcis dn̄e: recordare mei & viſita me: tuere me ab his qui pſequūtur me. Noli in patiētia tua ſuſcipe me. Scito quoniam ſuſtinui pro te opprobriū. Inuēti ſunt ſermones tui & comedi eos: & factū eſt mihi verbum tuū in gaudiū & in leticiā cordis mei: qm̄ inuocatū eſt nomen tuū ſup me: dn̄e de9 exercituū. Non ſedi in cōcilio ludētiū: & gloriatus ſū a facie man9 tue. Solus ſedebā: qm̄ amaritudie repleſti me. Quare factus ē dolor me9 ppetu9 & plaga mea deſpabilis renuit curari? Facta eſt mihi q̄ſi mēdaciū aq̄rū infideliū. Propter hoc hec dicit dominus. Si

Trāſla.gre.lxx.cū iter.latina. Trāſla.B.Hie. Ter.heb.hiere.xvj. Pritiua.heb.

cōuerteris cōuertā te & ante faciē meā ſtabis: & ſi ſeparaueris pciofum a vili: quaſi os meū eris. Conuertētur ipſi ad te: & tu non conuerteris ad eos. Et dabo te populo huic in murum ereum fortē: & bellabunt aduerſum te: & nō pualebunt q2 ego tecū ſum vt ſaluem te: & eruā te dicit dominus. Et liberabo te de manu peſſimorū: & redimā te de manu fortium. 16.

Cap. xvj.

ET factum eſt verbū domini ad me dicēs. Non accipies vxorem: & non erunt tibi filii & filie in loco iſto. Quia hec dicit domin9 ſuper filios & filias qui generantur in loco iſto: & ſuper matres eorū q genuerūt eos & ſup pr̄es eorū de quorū ſtirpe ſunt nati in terra hac. Mortibus egrotationū morientur: nō plangētur & nō ſepelientur: in ſterq̄linium ſup faciem terre erunt. Et gladio & fame conſumentur: & erit cadauer eorū in eſcam volatilibus celi & beſtiis terre. Hec dicit dominus. Ne ingrediaris domum conuiuii: neq3 vadas ad plangendū neq3 conſoleris eos: quia abſtuli pacem meam a populo iſto dicit dominus miſericordiā & miſerationes. Et morientur grandes & parui in terra iſta: non ſepelientur neq3 plangentur: & non ſe incidēt: neq3 caluitiū fiet p eis. Et nō frangent inter eos lugēti panē ad cōſolandū ſup mortuo: & non dabūt eis potum calicis ad conſolandum ſuper patre ſuo & matre. Et domum conuiuii non ingrediaris vt ſedeas cum eis & comedas & bibas: quia hec dicit dominus exercituum deus iſrael. Ecce ego auferam de loco iſto in oculis vr̄is & in diebus veſtris vocem gaudii & vocem leticie vocem ſponſi

וקול כלה: והיה כי תגיד לעם [נגד]
הזה את כל הדברים האלה
ואמרו אליך על מה דבר יהוה
עלינו את כל הרעה הגדולה הזאת [רוע גדל]
ומה עוננו ומה חטאתנו אשר
חטאנו ליהוה אלהינו: ואמרת
אליהם על אשר עזבו אבותיכם
אותי נאם יהוה וילכו אחרי
אלהים אחרים ויעבדום וישתחוו [עבד שחה]
להם ואתי עזבו ואת תורתי לא [ירה]
שמרו: ואתם הרעתם לעשות [רוע עשה]
מאבותיכם והנכם הלכים איש [הלך]
אחרי שררות לבו הרע לבלתי [שרר רוע]
שמע אלי: והטלתי אתכם מעל [טול]
הארץ הזאת על הארץ אשר
לא ידעתם אתם ואבותיכם ועבדתם
שם את אלהים אחרים יומם
ולילה אשר לא אתן לכם חנינה: [נתן חנן]
לכן הנה ימים באים נאם יהוה [יום בוא]
ולא יאמר עוד חי יהוה אשר העלה [אמר עלה]
את בני ישראל מארץ מצרים:
כי אם חי יהוה אשר העלה את
בני ישראל מארץ צפון ומכל [צפן]
הארצות אשר הדיחם שמה [נדח]
והשבותים על אדמתם אשר נתתי [שוב נתן]
לאבותם: הנני שלח לדיגים רבים [רבב]
נאם יהוה ודיגום ואחרי כן אשלח [דגה שלח]
לרבים ציידים וצדום מעל כל [צוד]
הר ומעל כל גבעה ומנקיקי [נקק]
הסלעים: כי עיני על כל דרכיהם
לא נסתרו מלפני ולא נצפן עונם [סתר צפן]
מנגד עיני: ושלמתי ראשונה [עוה]
משנה עונם וחטאתם על חללם [שנה]
את ארצי בנבלת שקוציהם [שקץ]
ותועבותיהם מלאו את נחלתי: [תעב]
יהוה עזי ומעזי ומנוסי ביום צרה [עזז נוס]
[צור]

& vocem sponse. Et cũ annunciaueris populo huic omnia verba hec & dixerint tibi: quare locutus est dominus super nos omne malũ grande istud? Que iniquitas nr̃a aut quod peccatũ nr̃m quod peccauimus dño deo nostro: & dices ad eos. Quia reliquerunt me patres vestri ait dominus: & abierũt post deos alienos: & seruierunt eis: & adorauerunt eos: & me dereliquerũt & legem meam non custodierũt. Sed & vos peius operati estis quam patres vestri. Ecce enim ambulat vnusquisque post prauitatem cordis sui mali: vt me non audiat. Et eiiciam vos de terra hac in terrã quã ignoratis vos & patres vestri: & seruietis ibi diis alienis die ac nocte qui non dabũt vobis requiem. Propterea ecce dies venient dicit dominus: & non dicetur vltra: viuit dominus qui eduxit filios israel de terra egypti. Sed viuit dominus qui eduxit filios israel de terra aquilonis: & de vniuersis terris ad quas eieci eos: & reducam eos in terrã suam quam dedi patribus eorum. Ecce ego mittã piscatores multos dicit dñs: & piscabũtur eos. Et post hec mittam eis multos venatores & venabũtur eos de omni monte & de omni colle & de cauernis petrarũ: quia oculi mei super omnes vias eorũ. Non sunt abscondite a facie mea: & nõ fuit occultata iniquitas eorũ ab oculis meis. Et reddam primũ duplices iniquitates & peccata eorũ: quia contaminauerũt terrã meã in morticiniis idolorum suorum: & abominationibus suis impleuerũt hereditatẽ meã. Dñe fortitudo mea & robur meũ & refugium meũ in die tribulationis.

τ vocẽ spõse. τ erit cũ annũciaueris pplo
ου καὶ φωνὴν νύμφης. καὶ ἔσται ὅταν ἀναγγέλῃς τῷ λαῷ
huic oĩa verba hec: τ dixerint ad
τούτῳ πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα, καὶ εἴπωσι πρός
te: quare loquut' est dñs sup nos oĩa mala hec:
σέ, διατί ἐλάλησε κύριος ἐφ' ἡμᾶς πάντα τὰ κακὰ ταῦ
q̃ iniquitas nr̃a τ qđ pctm̃ nr̃m qđ
τα, τίς ἡ ἀδικία ἡμῶν καὶ τίς ἡ ἁμαρτία ἡμῶν ἣν ἡ
peccauim' corã dño deo nr̃o? τ dices il
μάρτομεν ἐναντίον κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν; καὶ ἐρεῖς αὐ
lis: eo qđ dereliquerũt me pr̃es vr̃i dicit
τοῖς, ἀνθ' ὧν ἐγκατέλιπόν με οἱ πατέρες ὑμῶν λέγει
dñs: τ abierũt post deos alienos: τ serui
κύριος, καὶ ᾤχοντο ὀπίσω θεῶν ἀλλοτρίων, καὶ ἐδού
erũt eis: τ adorauerũt eos. τ me de=
λευσαν αὐτοῖς, καὶ προσεκύνησαν αὐτοῖς. καὶ ἐμὲ ἐγ
reliquerũt τ legẽ meã nõ custodierũt. τ
κατέλιπον καὶ τὸν νόμον μου οὐκ ἐφυλάξαντο. καὶ ὑ
vos ipsi egistis magisq̃ pr̃es vr̃i. τ
μεῖς ἐπονηρεύσασθε ὑπὲρ τοὺς πατέρας ὑμῶν. καὶ
ecce vos ãbulatis vnusquisq; post placita
ἰδοὺ ὑμεῖς πορεύεσθε ἕκαστος ὀπίσω τῶν ἀρεστῶν τῆς
cordis vr̃i mali ne obediatis mihi.
καρδίας ὑμῶν τῆς πονηρᾶς τοῦ μὴ ὑπακούειν μου.
τ proijciã vos a terra hac in terrã quã
καὶ ἀπορρίψω ὑμᾶς ἀπὸ τῆς γῆς ταύτης εἰς γῆν ἣν
nõ sciuistis vos τ pr̃es vr̃i. τ seruie=
οὐκ εἴδετε ὑμεῖς καὶ οἱ πατέρες ὑμῶν. καὶ δουλεύ=
tis illic diis alienis die τ nocte: q̃ nõ
σετε ἐκεῖ θεοῖς ἀλλοτρίοις ἡμέρας καὶ νυκτός, οἳ οὐ
dabũt vobis mĩam. ppter hoc ecce dies veni
δώσουσιν ὑμῖν ἔλεος. διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχον
unt dicit dñs. τ nõ dicẽt vltra viuit dñs q̃ edu
ται λέγει κύριος. καὶ οὐκ ἐροῦσιν ἔτι ζῇ κύριος ὁ ἀνα
xit filios israel de terra egypti: sed viuit
γαγὼν τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ ἐκ γῆς αἰγύπτου, ἀλλὰ ζῇ
dñs q̃ eduxit domũ israel de terra aqlonis
κύριος ὃς ἀνήγαγε τὸν οἶκον ἰσραὴλ ἀπὸ γῆς βορρᾶ
τ ab oib' regionib' q̃ eiecti fuerãt illuc. τ
καὶ ἀπὸ πασῶν τῶν χωρῶν οὗ ἐξώσθησαν ἐκεῖ. καὶ
restituã eos in terrã eorũ quã dedi
ἀποκαταστήσω αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν αὐτῶν ἣν ἔδωκα
patrib' eorũ. ecce ego mitto piscatores
τοῖς πατράσιν αὐτῶν. ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ἁλιεῖς
multos dicit dñs. τ piscabũt eos. τ
πολλοὺς λέγει κύριος. καὶ ἁλιεύσουσιν αὐτούς. καὶ
post hec mittã multos venatores τ venabũ=
μετὰ ταῦτα ἀποστελῶ πολλοὺς θηρευτὰς καὶ θηρεύ=
tur eos sup oẽm mõtẽ τ sup oẽm
σουσιν αὐτοὺς ἐπάνω παντὸς ὄρους καὶ ἐπάνω παν
collẽ: τ de foraminib' petrarũ. q̃r
τὸς βουνοῦ, καὶ ἐκ τῶν τρυμαλιῶν τῶν πετρῶν. ὅτι
oculi mei sup oẽs vias eorũ τ
οἱ ὀφθαλμοί μου ἐπὶ πάσας τὰς ὁδοὺς αὐτῶν καὶ
nõ sũt abscõdite iniq̃tates eorũ ab ocu=
οὐκ ἐκρύβη τὰ ἀδικήματα αὐτῶν ἀπέναντι τῶν ὀφ=
lis meis. τ reddã duplices iniq̃ta
θαλμῶν μου. καὶ ἀνταποδώσω διπλᾶς τὰς ἀδικί
tes eorũ τ pctã eorũ in q̃b' pphanaue=
ας αὐτῶν καὶ τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν ἐφ' αἷς ἐβεβήλω
rũt terrã meã in morticiniis abominatio
σαν τὴν γῆν μου ἐν τοῖς θνησιμαίοις τῶν βδελυγμά
nũ eorũ. τ in iniq̃tatib' eorũ in q̃b' impleue
των αὐτῶν. καὶ ἐν ταῖς ἀνομίαις αὐτῶν ἐν αἷς ἔπλη
rũt hereditatẽ meã. dñe fortitudo mea τ auxi=
σαν τὴν κληρονομίαν μου. κύριε ἰσχύς μου καὶ βοή
liũ meũ τ refugiũ meũ in die malorũ.
θειά μου καὶ καταφυγή μου ἐν ἡμέρᾳ κακῶν

ad te gẽtes venient ab extremis terre: τ dicẽt:
πρὸς σὲ ἔθνη ἥξουσιν ἀπ' ἐσχάτων τῆς γῆς, καὶ ἐροῦσιν,
quõ falsa possederũt pr̃es nr̃i idola τ nõ
ὡς ψευδῆ ἐκτήσαντο οἱ πατέρες ἡμῶν εἴδωλα: καὶ οὐκ
est in eis vtilitas. si faciet sibi hõ
ἔστιν ἐν αὐτοῖς ὠφέλημα. εἰ ποιήσει ἑαυτῷ ἄνθρωπος
deos τ hi nõ sũt dii. ppter hoc ecce ego ma
θεοὺς καὶ οὗτοι οὐκ εἰσὶν θεοί. διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ δη=
nifestabo eis in tpe hoc τ notã faciã eis ma
λώσω αὐτοῖς ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ καὶ γνωριῶ αὐτοῖς τὴν χεῖ
nũ meã τ virtutẽ meã τ scient q̃r ego dñs.
ρά μου καὶ τὴν δύναμίν μου καὶ γνώσονται ὅτι ἐγὼ κύριος.

C.17. A

Hec dicit dñs: pctm̃ iuda scriptũ
Τάδε λέγει κύριος, ἁμαρτία ἰούδα γεγραμμένη
est in stilo ferreo: i vngue adamãtino sculptũ
ἐστὶν ἐν γραφίδι σιδηρᾷ, ἐν ὄνυχι ἀδαμαντίνῳ γεγλυμμένη
sup tabula cordis eorũ: τ sup cornibus
ἐπὶ πλακὸς τῆς καρδίας αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τῶν κεράτων
ararũ eorũ. cũ recordati fuerit filii eo=
τῶν βωμῶν αὐτῶν. ἐν τῷ μνημονεύειν τοὺς υἱοὺς αὐ=
rũ ararũ eorũ τ lucorũ eorũ sup li=
τῶν τῶν βωμῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἀλσῶν αὐτῶν ἐπὶ ξύ=
gno frõdoso: sup collib' excelsis. o mõtane in
λῳ ἀλσώδει, ἐπὶ τῶν βουνῶν τῶν ὑψηλῶν. ὀρινὲ ἐν τῷ
cãpo: diuitias tuas τ oẽs thesauros
πεδίῳ, τὸν πλοῦτόν σου καὶ πάντας τοὺς θησαυρούς
tuos direptiõi dabo. excelsa tua in pctõ in
σου τῇ προνομῇ δώσω. τὰ ὑψηλά σου ἐν ἁμαρτίᾳ ἐν
oib' terris tuis. τ relinq̃ris ab here=
πᾶσι τοῖς ὁρίοις σου. καὶ καταλειφθήσῃ ἀπὸ τῆς κλη
ditate tua: quã dedi tibi. τ seruire te faci=
ρονομίας σου, ἣν ἔδωκά σοι. καὶ δουλεύειν σε ποιή=
am inimicis tuis in terra quã nõ scis: q̃r igne
σω τοῖς ἐχθροῖς σου ἐν τῇ γῇ ἣν οὐκ οἶδας, ὅτι πῦρ
succẽdistis i furore meo: vsq; in seculũ ardebit. hec
ἀνήψατε ἐν τῷ θυμῷ μου, ἕως τοῦ αἰῶνος φλέξει. τάδε
dicit dñs: maledict' hõ q̃ spẽ hz in ho
λέγει κς, ἐπικατάρατος ἄνθρωπος ὃς τὴν ἐλπίδα ἔχει ἐπ' ἄν
mine τ firmabit carnẽ brachii sui τ a
θρωπον καὶ στηρίσει σάρκα βραχίονος αὐτοῦ καὶ ἀπὸ
dño recesserit cor eius. τ erit q̃si siluestris
κυρίου ἀποστῇ ἡ καρδία αὐτοῦ. καὶ ἔσται ὡς ἡ ἀγριο=
miryca q̃ in deserto: nõ videbit cũ venerit bona.
μυρίκη ἡ ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὐκ ὄψεται ὅταν ἔλθῃ τὰ ἀγαθά.
τ habitabit in salsuginib' in deserto terra salsa q̃
καὶ κατασκηνώσει ἐν ἁλίμοις ἐν τῇ ἐρήμῳ γῇ ἁλμυρᾷ ἥτις
nõ habitat. τ bñdictus hõ q̃ cõfi=
οὐ κατοικεῖται. καὶ εὐλογημένος ὁ ἄνθρωπος ὃς πέποι=
dit in dño: τ erit dñs spes ei': τ erit q̃si
θεν ἐπὶ τῷ κυρίῳ. καὶ ἔσται κύριος ἐλπὶς αὐτοῦ. καὶ ἔσται ὡς
lignũ abũdãs iuxta aq̃s τ sup humorẽ mittit radices suas.
ξύλον εὐθηνοῦν παρ' ὕδατα καὶ ἐπὶ ἰκμάδα βαλεῖ ῥίζας αὐτοῦ
τ nõ timebit cũ venerit estus: τ erũt in eo ra=
καὶ οὐ φοβηθήσεται ὅταν ἔλθῃ καῦμα, καὶ ἔσται ἐπ' αὐτῷ στε
mi frõdosi. in ãno siccitatis nõ timebit τ nõ
λέχη ἀλσώδη. ἐν ἐνιαυτῷ ἀβροχίας οὐ φοβηθήσεται καὶ οὐ
desinet faciẽs fructũ. pfundũ cor sup oĩa
διαλείψει ποιοῦν καρπόν. βαθεῖα ἡ καρδία παρὰ πάν=
τ hõ est: q̃s cognoscet eũ? ego dñs scru
τα. καὶ ἄνθρωπός ἐστιν, ὅστις γνώσεται αὐτόν; ἐγὼ κύριος ἐτά
tãs corda: pbãs renes: vt dẽ vnicuiq; scd̃z
ζων καρδίας; δοκιμάζων νεφρούς, τοῦ δοῦναι ἑκάστῳ κατὰ
vias suas: τ scd̃m fruct' adinuentionũ
τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ, καὶ κατὰ τοὺς καρποὺς τῶν ἐπιτηδευμάτων
suarũ. clamauit perdix cõgregauit q̃ nõ peperit faciẽs
αὐτῶν. ἐφώνησεν πέρδιξ συνήγαγεν ἃ οὐκ ἔτεκεν ποιῶν
diuitias suas nõ cũ iudicio in dimidio dierũ suorũ relin
πλοῦτον αὐτοῦ οὐ μετὰ κρίσεως ἐν ἡμίσει ἡμερῶν αὐτοῦ ἐγ=
quent eũ. τ in nouissimis suis erit insipiẽs.
καταλείψουσιν αὐτόν. καὶ ἐπ' ἐσχάτων αὐτοῦ ἔσται ἄφρων.
soliũ glĩe exaltatũ a principio
θρόνος δόξης ὑψωμένος ἀπ' ἀρχῆς

Ad te gentes venient ab extremis terre: & dicent. Vere mendaciũ possederũt patres nr̃i vanitatẽ que eis nõ profuit. Nunquid faciet sibi homo deos? Et ipsi nõ sunt dii. Idcirco ecce ego ostendã eis per vicẽ hãc: ostendã eis manũ meam & virtutem meam & scient quia nomẽ mihi dominus. 17.

Peccatum iuda scriptum est stilo ferreo in vnguẽ adamantino: exaratum sup latitudinẽ cordis eorũ: & in cornibus ararũ eorũ. Cum recordati fuerint filii eorũ ararũ suarum & lucorũ suorum: lignorũ que frondentiũ in mõtibus excelsis: sacrificantes in agro: fortitudinẽ tuam & oẽs thesauros tuos in direptionẽ dabo: excelsa tua ppter pctã in vniuersis finibus tuis. Et relinq̃ris sola ab hereditate tua quã dedi tibi: & seruire te faciam inimicis tuis in terra quã ignoras. Qm̃ ignẽ succẽdisti in furore meo vsque in eternũ ardebit. Hec dicit dñs. Maledictus homo qui cõfidit in hoĩe & ponit carnẽ brachiũ suũ: & a dño recedit cor eius. Erit enim quasi miryce in deserto & nõ videbit cum venerit bonum sed hitabit in siccitate in deserto in terra salsuginis & inhabitabili. Benedictus vir qui cõfidit in domino & erit dñs fiducia eius. Et erit q̃si lignũ quod transplãtatur sup aquas quod ad humorẽ mittit radices suas: & nõ timebit cũ venerit estus. Et erit foliũ eius viride & in tpe siccitatis nõ erit sollicitũ nec aliquã desinet facere fructũ. Prauum est cor hominis & inscrutabile. Quis cognoscet illud? Ego dñs scrutans cor & pbans renes qui do vnicuique iuxta viã suã: & iuxta fructũ adinuẽtionũ suarũ. Perdix fouit que nõ pepit. Fecit diuitias & nõ in iudicio. In dimidio dierũ suorũ derelinquet eas: & in nouissimo suo erit insipiens. Soliũ glorie altitudinis a principio: locus

אליך גוים יבאו מאפסי ארץ [בוא]
ויאמרו אך שקר נחלו אבותינו [אמר]
הבל ואין בם מועיל: היעשה לו [יעל עשה]
אדם אלהים והמה לא אלהים:
לכן הנני מודיעם בפעם הזאת [ידע]
אודיעם את ידי ואת גבורתי [גבר]
וידעו כי שמי יהוה:

Cap. xvij.

חטאת יהודה כתובה [כתב]
בעט ברזל בצפרן שמיר חרושה [שמר חרש]
על לוח לבם ולקרנות מזבחותיכם: [זבח]
כזכר בניהם מזבחותם ואשריהם
על עץ רענן על גבעות הגבהות:
הררי בשדה חילך כל אוצרותיך
לבז אתן במתיך בחטאת בכל [נתן]
גבוליך: ושמטתה ובך מנחלתך [שמט גבל]
אשר נתתי לך והעבדתיך את [נתן עבד]
איביך בארץ אשר לא ידעת כי
אש קדחתם באפי עד עולם תוקד: [עלם יקד]
כה אמר יהוה ארור הגבר אשר [ארר]
יבטח באדם ושם בשר זרעו ומן [בטח]
יהוה יסור לבו: והיה כערער [סור לבב]
בערבה ולא יראה כי יבוא טוב [בוא]
ושכן חררים במדבר ארץ מלחה [דבר]
ולא תשב: ברוך הגבר אשר יבטח [ישב ברך]
ביהוה והיה יהוה מבטחו: והיה [בטח]
כעץ שתול על מים ועל יובל [שתל יבל]
ישלח שרשיו ולא ירא כי יבא [שלח ראה]
חם והיה עלהו רענן ובשנת בצרת [בוא חמם]
לא ידאג ולא ימיש מעשות פרי [שנה]
עקב הלב מכל ואנש הוא מי [דאג מוש עשה פרה]
ידענו: אני יהוה חקר לב בחן [לבב]
כליות ולתת לאיש כדרכו כפרי [כלה נתן]
מעלליו: קרא דגר ולא ילד עשה [פרה עלל]
עשר ולא במשפט בחצי ימו [שפט חצה]
יעזבנו ובאחריתו יהיה נבל: כסא [יום עזב]
כבוד מרום מראשון מקום [היה]
[כבד רום] [קום]

Trāſla.B.Hie.

sanctificationis nře expectatio israel. Dñe omēs qui te derelinquūt cōfūdentur: recedētes a te in terra scribētur: qm̄ dereliq̄runt venā aquarū viuentium dñm. Sana me dñe & sanabor: saluū me fac & saluus ero: qm̄ laus mea tu es. Ecce ipsi dicunt ad me. Vbi est verbum domini? Veniat. Et ego nō sum turbatus te pastorem sequens: & diem hominis non desideraui: tu scis. Quod egressum est de labiis meis: rectū in conspectu tuo fuit. Non sis mihi tu formidini spes mea tu in die afflictionis. Cōfundātur qui me psequūtur & nō cōfundar ego: paueant illi & nō paueam ego. Induc sup eos diē afflictionis & duplici cōtritione cōtere eos. Hec dicit dñs ad me. Vade & sta in porta filiorū populi per quā ingrediūtur reges iuda & egrediūtur: & in cunctis portis hierusalem: & dices ad eos. Audite verbum domini reges iuda: & omnis iuda: cūctiq; habitatores hierusalem qui ingredimini per portas istas. Hec dicit dominus. Custodite animas vestras: & nolite portare pondera in die sabbati nec inferatis per portas hierusalem: & nolite eiicere onera de domibus vestris in die sabbati: & omne opus non facietis. Sanctificate diem sabbati sicut precepi patribus vestris. Et non audierunt nec inclinauerunt aurem suā: sed indurauerūt ceruicem suam ne audirent me & ne acciperent disciplinam. Et erit: si audieritis me dicit dominus: vt non inferatis onera per portas ciuitatis huius in die sabbati & si sanctificaueritis diē sabbati: ne faciatis in eo oē opus: ingredietur per portas ciuitatis huius reges & principes sedentes sup soliū dauid: & ascendētes in curribus & equis

Trāſ.Gre.lxx.cū iter latina.

sctificatio nřa expectatio israel. dñe oēs q derelinquerūt te cōfundant. recedētes in terra scribant qz dereliqrūt fontē vite dominū. sana me dñe τ sanabor. salua me τ saluabor: qz gl'iatio mea tu es. ecce ipi dicūt ad me: vbi est verbū dñi? veniat: ego aūt nō laboraui sequens post te. τ diē hoīs nō desideraui. tu scis q̄ egressa sūt p labia mea añ faciē tuā sunt. ne fias mihi in alienationē parcēs mihi in die mala. cōfundant psequētes me: τ nō cōfundar ego. paueant ipi: τ nō paueā ego. induc sup eos diē malā: duplici cōtritione cōtere eos. hec dicit dñs ad me: vade τ sta in portis filiox ppli in qb⁹ ingrediunt reges iuda τ in qb⁹ egrediunt in eis. τ in oibus portis hierl'm: τ dices ad eos: audite verbū dñi reges iuda τ ois iudea τ ois hierl'm igredičtes in portis his: hec dicit dñs: custodite aīas vřas. τ ne portetis onera in die sabbatox. τ ne inducatis p portas hierl'm. τ ne efferatis onera de domib⁹ vřis in die sabbatox: τ oē op⁹ nō facietis. sctificate diē sabbatox sicut pcepi patrib⁹ vřis: τ nō audierūt τ nō iclinauerūt aurē suā. τ idurauerūt ceruicē suā sup pres suos ne audirēt me: τ ne acciperēt disciplinā. τ erit si auditu audieritis me dicit dñs: ne inferatis onera p portas ciuitatis hui⁹ i die sabbatox: τ sctificaueritis diē sabbatox: ne faciatis in ea oē opus: τ ingredient p portas ciuitatis hui⁹ reges τ pricipes sedētes sup soliū dauid. τ ascēdentes in currib⁹ τ equis suis

ἁγίασμα ἡμῶν ὑπομονὴ ἰσραήλ. κύριε πάντες οἱ καταλιπόντες σε καταισχυνθήτωσαν. ἀφεστηκότες ἐπὶ τῆς γῆς γραφήτωσαν ὅτι ἐγκατέλιπον πηγὴν ζωῆς τὸν κύριον. ἴασαί με κύριε καὶ ἰαθήσομαι. σῶσόν με καὶ σωθήσομαι, ὅτι καύχημά μου σὺ εἶ. ἰδοὺ αὐτοὶ λέγουσιν πρός με, ποῦ ἐστὶν ὁ λόγος κυρίου; ἐλθέτω, ἐγὼ δὲ οὐκ ἐκοπίασα κατακολουθῶν ὀπίσω σου. καὶ ἡμέραν ἀνθρώπου οὐκ ἐπεθύμησα. σὺ ἐπίστασαι τὰ ἐκπορευόμενα διὰ τῶν χειλέων μου πρὸ προσώπου σου ἐστίν. μὴ γενηθῇς μοι εἰς ἀλλοτρίωσιν φειδόμενός μου ἐν ἡμέρᾳ πονηρᾷ. καταισχυνθείησαν οἱ διώκοντές με, καὶ μὴ καταισχυνθείην ἐγώ. πτοηθείησαν αὐτοί, καὶ μὴ πτοηθείην ἐγώ. ἐπάγαγε ἐπ᾽ αὐτοὺς ἡμέραν πονηράν, διπλοῦν σύντριμμα σύντριψον αὐτούς. τάδε λέγει κύριος πρός με, βάδισον καὶ στῆθι ἐν πύλαις υἱῶν λαοῦ ἐν αἷς εἰσπορεύονται βασιλεῖς ἰούδα καὶ ἐν αἷς ἐκπορεύονται ἐν αὐταῖς. καὶ ἐν πάσαις ταῖς πύλαις ἱερουσαλήμ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, ἀκούσατε τὸν λόγον κυρίου βασιλεῖς ἰούδα καὶ πᾶσα ἰουδαία καὶ πᾶσα ἱερουσαλὴμ οἱ εἰσπορευόμενοι ἐν ταῖς πύλαις ταύταις, τάδε λέγει κύριος, φυλάσσεσθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν. καὶ μὴ αἴρετε βαστάγματα ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων. καὶ μὴ εἰσφέρητε διὰ τῶν πυλῶν ἱερουσαλήμ. καὶ μὴ ἐκφέρετε βαστάγματα ἐξ οἰκιῶν ὑμῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων, καὶ πᾶν ἔργον οὐ ποιήσετε. ἁγιάσατε τὴν ἡμέραν τῶν σαββάτων καθὼς ἐνετειλάμην τοῖς πατράσιν ὑμῶν, καὶ οὐκ ἤκουσαν καὶ οὐκ ἔκλιναν τὸ οὖς αὐτῶν. καὶ ἐσκλήρυναν τὸν τράχηλον αὐτῶν ὑπὲρ τοὺς πατέρας αὐτῶν τοῦ μὴ ἀκοῦσαί μου, καὶ τοῦ μὴ δέξασθαι παιδείαν. καὶ ἔσται ἐὰν ἀκοῇ ἀκούσητέ μου λέγει κύριος, τοῦ μὴ εἰσφέρειν βαστάγματα διὰ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως ταύτης ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων, καὶ ἁγιάζειν τὴν ἡμέραν τῶν σαββάτων, τοῦ μὴ ποιεῖν ἐν αὐτῇ πᾶν ἔργον, καὶ εἰσελεύσονται διὰ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως ταύτης βασιλεῖς καὶ ἄρχοντες καθήμενοι ἐπὶ θρόνου δαυίδ καὶ ἐπιβεβηκότες ἐφ᾽ ἅρμασιν καὶ ἵπποις αὐτῶν

C

D

Tex.heb.hiere.xvij.

מקדשנו: מקוה ישראל יהוה כל
עזביך יבשו יסורי בארץ יכתבו
כי עזבו מקור מים חיים את יהוה:
רפאני יהוה וארפא הושיעני
ואושעה כי תהלתי אתה: הנה
המה אמרים אלי איה דבר יהוה
יבוא נא: ואני לא אצתי מרעה
אחריך ויום אנוש לא התאויתי
אתה ידעת מוצא שפתי נכח פניך
היה: אל תהיה לי למחתה מחסי
אתה ביום רעה: יבשו רדפי ואל
אבשה אני יחתו המה ואל אחתה
אני הביא עליהם יום רעה ומשנה
שברון שברם: כה אמר יהוה אלי
הלך ועמדת בשער בני העם אשר
יבאו בו מלכי יהודה ואשר יצאו
בו ובכל שערי ירושלם: ואמרת
אליהם שמעו דבר יהוה מלכי
יהודה וכל יהודה וכל ישבי
ירושלם הבאים בשערים האלה:
כה אמר יהוה השמרו בנפשותיכם
ואל תשאו משא ביום השבת
והבאתם בשערי ירושלם: ולא
תוציאו משא מבתיכם ביום
השבת וכל מלאכה לא תעשו
וקדשתם את יום השבת כאשר
צויתי את אבותיכם: ולא שמעו
ולא הטו את אזנם ויקשו את
ערפם לבלתי שומע ולבלתי קחת
מוסר: והיה אם שמע תשמעון
אלי נאם יהוה לבלתי הביא משא
בשערי העיר הזאת ביום השבת
ולקדש את יום השבת לבלתי
עשות בה כל מלאכה: ובאו בשערי
העיר הזאת מלכים ושרים ישבים
על כסא דוד רכבים ברכב ובסוסים

Primitiua heb.

קדש קוה
בוש סור
כתב
קור
רפא ישע
הלל
בוא אין
אנש אוה
יצא שפה
פנה היה
חתת חסה
רוע בוש
חתת חתת
בוא שנה
בוא
בוא
שמר
נשא נשא
בוא
יצא בית
לצאר עשה
צוה
נטה קשה
שמע לקח
יסר
בוא
עשה
בוא ישב

Trāſla.gre.lxx.cū inter.lati.

ipi: τ pricipes eox: viri iuda τ habitantes in hierusalem: τ hitabitur ciuitas hec in eternū: τ venient de ciuitatib⁹ iuda: τ de circuitu hierusalem: τ de tra beniamin: τ de campestri: τ de mōte: τ de ea q̄ ad austrū: ferentes holocausta τ sacrificia τ thymiamata τ munera τ thus: ferentes laudem in domū dñi. τ erit si nō audieritis me vt sctificetis diem sabbatox: ne portetis onera τ igrediamini p portas hierusalem in die sabbatox: τ incēdā ignē in portis eius: τ deuorabit turritas domos hierl'm.

αὐτοί, καὶ οἱ ἄρχοντες αὐτῶν, ἄνδρες ἰούδα καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ κατοικηθήσεται ἡ πόλις αὕτη εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ ἥξουσιν ἐκ τῶν πόλεων ἰούδα, καὶ κυκλόθεν ἱερουσαλήμ, καὶ ἐκ γῆς βενιαμίν, καὶ ἐκ τῆς πεδινῆς, καὶ ἐκ τοῦ ὄρους, καὶ ἐκ τῆς πρὸς νότον, φέροντες ὁλοκαυτώματα καὶ θυσίας καὶ θυμιάματα καὶ μαννα καὶ λίβανον, φέροντες αἴνεσιν εἰς οἶκον κυρίου. καὶ ἔσται ἐὰν μὴ εἰσακούσητέ μου τοῦ ἁγιάζειν τὴν ἡμέραν τῶν σαββάτων, τοῦ μὴ αἴρειν βαστάγματα καὶ εἰσπορεύεσθαι διὰ τῶν πυλῶν ἱερουσαλὴμ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων, καὶ ἀνάψω πῦρ ἐν ταῖς πύλαις αὐτῆς, καὶ καταφάγεται ἄμφοδα ἱερουσαλήμ.

Ca.18.

Verbum qd factū est ad hieremiā a dño dicens: surge τ descende in domū figuli: τ illic audies verba mea. τ descendi in domū figuli: τ ecce ipe faciebat opus sup lapides: τ dissipatū ē vas. qd ipe faciebat i manib⁹ suis: τ rursū fecit illud vas alterum sicut placuit i cōspectu eius vt faceret. τ factū ē verbū dñi ad me dicēs: si sicut figulus iste nō potero facere vos dom⁹ israel dicit dñs. ecce sicut lutum in manu figuli vos estis in manib⁹ meis dom⁹ israel. ad sūmā loquar aduers⁹ gētē: aduersus regnū vt auferā eos: τ disperdam: si reuersa fuerit gens illa a malis suis: τ penitētiā agā super malis q̄ cogitaui facere illis: τ ad sūmā loquar sup gētē τ sup regnum vt reedificetur τ plantetur: τ faciēt mala corā me ne audiāt vocē meā: τ pniam agā sup bonis q̄ locut⁹ sum vt facerē eis. τ nūc dic ad viros iuda: τ ad hitantes hierusalem sic dicit dominus: ecce ego fingo sup uos mala

Ο λόγος ὁ γενόμενος πρὸς ἱερεμίαν παρὰ κυρίου λέγων, ἀνάστηθι καὶ κατάβηθι εἰς οἶκον τοῦ κεραμέως, καὶ ἐκεῖ ἀκούσῃ τοὺς λόγους μου. καὶ κατέβην εἰς τὸν οἶκον τοῦ κεραμέως, καὶ ἰδοὺ αὐτὸς ἐποίει ἔργον ἐπὶ τῶν λίθων, καὶ διέπεσεν τὸ ἀγγεῖον ὃ αὐτὸς ἐποίει ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ, καὶ πάλιν ἐποίησεν αὐτὸ ἀγγεῖον ἕτερον καθὼς ἤρεσεν ἐναντίον αὐτοῦ τοῦ ποιῆσαι. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, εἰ καθὼς ὁ κεραμεὺς οὗτος οὐ δυνήσομαι τοῦ ποιῆσαι ὑμᾶς οἶκος ἰσραὴλ λέγει κύριος. ἰδοὺ ὡς ὁ πηλὸς ἐν τῇ χειρὶ τοῦ κεραμέως ὑμεῖς ἐστὲ ἐν ταῖς χερσίν μου οἶκος ἰσραήλ. πέρας λαλήσω ἐπ᾽ ἔθνος, ἐπὶ βασιλείαν τοῦ ἐξᾶραι αὐτούς, καὶ τοῦ ἀπολλύειν, ἐὰν ἐπιστρέψῃ τὸ ἔθνος ἐκεῖνο ἀπὸ τῶν κακῶν αὐτῶν, καὶ μετανοήσω περὶ τῶν κακῶν ὧν ἐλογισάμην τοῦ ποιῆσαι αὐτοῖς, καὶ πέρας λαλήσω ἐπὶ ἔθνος καὶ ἐπὶ βασιλείαν τοῦ ἀνοικοδομεῖσθαι καὶ τοῦ καταφυτεύεσθαι, καὶ ποιήσωσιν τὰ πονηρὰ ἐναντίον μου τοῦ μὴ ἀκούειν τῆς φωνῆς μου, καὶ μετανοήσω περὶ τῶν ἀγαθῶν ὧν ἐλάλησα τοῦ ποιῆσαι αὐτοῖς. καὶ νῦν εἶπον πρὸς ἄνδρας ἰούδα, καὶ πρὸς τοὺς κατοικοῦντας ἱερουσαλὴμ οὕτως λέγει κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ πλάσσω ἐφ᾽ ὑμᾶς κακά,

Ro.9.c

Infra 15.b. & infra.35 c.

A

B

Trāſla.B.Hie.

ipsi: & principes eorum viri iuda & habitores hierusalem: & habitabitur ciuitas hec in sempiternum. Et venient de ciuitatibus iuda & de circuitu hierusalē & de terra beniamin & de campestribus & de montuosis & ab austro portantes holocaustū & victimam & sacrificiū & thus: & inferent oblationē in domū dñi. Si autē nō audieritis me vt sanctificetis diem sabbati: & ne portetis onus: & ne inferatis per portas hierusalem in die sabbati: succendam ignem in portis eius & deuorabit domos hierusalem: & non extinguetur. 18.

Verbum quod factū est ad hieremiam a dño dicens. Surge & descende in domum figuli & ibi audies verba mea. Et descendi in domū figuli: & ecce ipse faciebat opus super rotam: & dissipatum est vas quod ipse faciebat e luto manibus suis. Conuersusq; fecit illud vas alterum: sicut placuerat in oculis eius vt faceret. Et factum est verbū dñi ad me dicēs. Nūquid sicut figulus iste non potero vobis facere domus israel: ait dominus? Ecce sicut lutum in manu figuli: sic vos domus israel in manu mea. Repente loq̄r aduersum gentē & aduersus regnū vt eradicē & destruā & disperdā illud. Si pniam egerit gens illa a malo suo quod locutus sum aduersus eā: agā & ego penitētiā sup malo quod cogitaui vt facerem ei. Et subito loquar de gente & regno vt edificem & plantem illud. Si fecerit malum in oculis meis vt nō audiat vocē meā: & penitentiā agam sup bono quod locutus sum vt facerem ei. Nunc ergo dic viro iuda & habitatori hierusalē dicens. Hec dicit dominus. Ecce ego fingo contra vos malum:

Tex.he.hiere.xviij.

המה ושריהם איש יהודה וישבי
ירושלם וישבה העיר הזאת
לעולם: ובאו מערי יהודה
ומסביבות ירושלם ומארץ בנימן
ומן השפלה ומן ההר ומן הנגב
מבאים עלה וזבח ומנחה ולבונה
ומבאי תודה בית יהוה: ואם לא
תשמעו אלי לקדש את יום השבת
ולבלתי שאת משא ובא בשערי
ירושלם ביום השבת והצתי אש
בשעריה ואכלה ארמנות ירושלם
ולא תכבה:

Cap. xviij

הדבר אשר היה אל ירמיהו מאת
יהוה לאמר: קום וירדת בית
היוצר ושמה אשמיעך את דברי:
וארד בית היוצר והנהו עשה
מלאכה על האבנים: ונשחת הכלי
אשר הוא עשה בחמר ביד היוצר
ושב ויעשהו כלי אחר כאשר
ישר בעיני היוצר לעשות: ויהי
דבר יהוה אלי לאמור: הכיוצר
הזה לא אוכל לעשות לכם בית
ישראל נאם יהוה הנה כחמר ביד
היוצר כן אתם בידי בית ישראל:
רגע אדבר על גוי ועל ממלכה
לנתוש ולנתוץ ולהאביד:
ושב הגוי ההוא מרעתו אשר
דברתי עליו ונחמתי על הרעה
אשר חשבתי לעשות לו: ורגע
אדבר על גוי ועל ממלכה לבנות
ולנטוע: ועשה הרעה בעיני
לבלתי שמע בקולי ונחמתי על
הטובה אשר אמרתי להיטיב אותו:
ועתה אמר נא אל איש יהודה ועל
יושבי ירושלם לאמר כה אמר
יהוה הנה אנכי יוצר עליכם רעה

Primitiua.heb.

ישב
בוא עלם
עיר סבב
בוא עלה
לבן ידה
שמע
נשא
בוא יצת
כבה
יצר שמע
ירד
לצאר שחת
כלה
שוב עשה
ריה
כל עשה
דבר מלך
נתש נתץ
אבד
רוע
נחם
נטע
רוע
יטב
יצר רוע

וחשב עליכם מחשבה שובו נא איש מדרכו הרעה והיטיבו דרכיכם ומעלליכם: ואמרו נואש כי אחרי מחשבותינו נלך ואיש שררות לבו הרע נעשה: לכן כה אמר יהוה שאלו נא בגוים מי שמע כאלה שערירת עשתה מאד בתולת ישראל: היעזב מצור שדי שלג לבנון אם ינתשו מים זרים קרים נוזלים: כי שכחני עמי לשוא יקטרו ויכשלום בדרכיהם שבילי עולם ללכת נתיבות דרך לא סלולה: לשום ארצם לשמה שרוקת עולם כל עובר עליה ישם ויניד בראשו: כרוח קדים אפיצם לפני אויב ערף ולא פנים אראם ביום אידם: ויאמרו לכו ונחשבה על ירמיהו מחשבות כי לא תאבד תורה מכהן ועצה מחכם ודבר מנביא לכו ונכהו בלשון ואל נקשיבה אל כל דבריו: הקשיבה יהוה אלי ושמע לקול יריבי: הישלם תחת טובה רעה כי כרו שוחה לנפשי זכר עמדי לפניך לדבר עליהם טובה להשיב את חמתך מהם: לכן תן את בניהם לרעב והגרם על ידי חרב ותהיינה נשיהם שכלות ואלמנות ואנשיהם יהיו הרגי מות בחוריהם מכי חרב במלחמה: תשמע זעקה מבתיהם כי תביא עליהם גדוד פתאם כי כרו שוחה ללכדני ופחים טמנו לרגלי: ואתה יהוה ידעת את כל עצתם עלי למות אל תכפר על עונם וחטאתם מלפניך אל תמחי והיו

& cogito contra vos cogitationem. Reuertatur vnusquisque a via sua mala: & dirigite vias vestras & studia vestra. Qui dixerunt. Desperauimus. Post cogitationes enim nostras ibimus: & vnusquisque prauitatem cordis sui mali faciemus. Ideo hec dicit dominus. Interrogate gentes. Quis audiuit talia horribilia: que fecit nimis virgo israel? Nunquid deficiet de petra agri nix libani: aut euelli possunt aque erumpentes frigide & defluentes? Quia obliti est mei populus meus: frustra libantes & impingentes in viis suis & in semitis seculi: vt ambularent per eas in itinere non trito: vt fieret terra eorum in desolationem & in sibilum sempiternum. Omnis qui preterierit per eam: obstupescet: & mouebit caput suum. Sicut ventus vrens dispergam eos coram inimico: dorsum & non faciem ostendam eis in die perditionis eorum. Et dixerunt. Venite & cogitemus contra hieremiam cogitationes. Non enim peribit lex a sacerdote: neque consilium a sapiente nec sermo a propheta. Venite & percutiamus eum lingua: & non attendamus ad vniuersos sermones eius. Attende domine ad me: & audi vocem aduersariorum meorum. Nunquid redditur pro bono malum: quia foderunt foueam anime mee? Recordare quod steterim in conspectu tuo vt loquerer pro eis bonum & auerterem indignationem tuam ab eis. Propterea da filios eorum in famem: & deduc eos in manus gladii. Fiant vxores eorum absque liberis: & vidue: & viri earum interficiantur morte. Iuuenes eorum confodiantur gladio in prelio: audiatur clamor de domibus eorum. Adduces enim super eos latronem repente: quia foderunt foueam vt caperent me: & laqueos absconderunt pedibus meis. Tu autem domine scis omne consilium eorum aduersum me in mortem. Ne propitieris iniquitati eorum: & peccatum eorum a facie tua non deleatur. Fiant

καὶ λογίζομαι λογισμόν· ἀποστραφήτω δὴ ἕκαστος ἀπὸ ὁδοῦ αὐτοῦ τῆς πονηρᾶς, καὶ καλλίονα ποιήσατε τὰ ἐπιτηδεύματα ὑμῶν, καὶ τὰς ὁδοὺς ὑμῶν. καὶ εἶπαν· ἀνδριούμεθα, ὅτι ὀπίσω τῶν ἀποστροφῶν ἡμῶν πορευσόμεθα καὶ ἕκαστος τὰ ἀρεστὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ τῆς πονηρᾶς ποιήσομεν. διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος· ἐρωτήσατε δὴ ἐν ἔθνεσι, τίς ἤκουσε τοιαῦτα φρικτὰ ἃ ἐποίησε σφόδρα παρθένος Ἰσραήλ; μὴ ἐκλείψουσιν ἀπὸ πέτρας μαστοὶ ἢ χιὼν ἀπὸ τοῦ Λιβάνου; ἢ ἐκκλινεῖ ὕδωρ βιαίως ἀνέμῳ φερόμενον; ὅτι ἐπελάθοντό μου ὁ λαός μου, εἰς κενὸν ἐθυμίασαν καὶ ἀσθενήσουσιν ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν τρίβους αἰωνίους τοῦ ἐπιβῆναι τρίβους οὐκ ἔχοντας ὁδὸν εἰς πορείαν, τοῦ τάξαι τὴν γῆν αὐτῶν εἰς ἀφανισμὸν καὶ συρίγμα τὸ αἰώνιον· πάντες οἱ διαπορευόμενοι δι᾽ αὐτῆς ἐκστήσονται καὶ κινήσουσι τὰς κεφαλὰς αὐτῶν· ὡς ἄνεμον καύσωνα διασπερῶ αὐτοὺς κατὰ πρόσωπον ἐχθρῶν αὐτῶν· νῶτον καὶ οὐ πρόσωπον δείξω αὐτοῖς ἐν ἡμέρᾳ ἀπωλείας αὐτῶν. καὶ εἶπαν· δεῦτε λογισώμεθα ἐπὶ Ἱερεμίαν λογισμόν, ὅτι οὐκ ἀπολεῖται νόμος ἀπὸ ἱερέως καὶ βουλὴ ἀπὸ συνετοῦ καὶ λόγος ἀπὸ προφήτου· δεῦτε καὶ πατάξωμεν αὐτὸν ἐν γλώσσῃ καὶ οὐκ ἀκουσόμεθα πάντας τοὺς λόγους αὐτοῦ. εἰσάκουσόν μου, κύριε, καὶ εἰσάκουσον τῆς φωνῆς τοῦ δικαιώματός μου. εἰ ἀνταποδίδοται ἀντὶ ἀγαθῶν κακά; ὅτι συνελάλησαν ῥήματα κατὰ τῆς ψυχῆς μου· μνήσθητι ἑστηκότος μου κατὰ πρόσωπόν σου τοῦ λαλῆσαι ὑπὲρ αὐτῶν ἀγαθά, τοῦ ἀποστρέψαι τὸν θυμόν σου ἀπ᾽ αὐτῶν. διὰ τοῦτο δὸς τοὺς υἱοὺς αὐτῶν εἰς λιμὸν καὶ ἄθροισον αὐτοὺς εἰς χεῖρας μαχαίρας· γενέσθωσαν αἱ γυναῖκες αὐτῶν ἄτεκνοι καὶ χῆραι, καὶ οἱ ἄνδρες αὐτῶν γενέσθωσαν ἀνῃρημένοι θανάτῳ, καὶ οἱ νεανίσκοι αὐτῶν πεπτωκότες μαχαίρᾳ ἐν πολέμῳ. γενηθήτω κραυγὴ ἐν ταῖς οἰκίαις αὐτῶν· ἐπάξεις ἐπ᾽ αὐτοὺς λῃστὰς ἄφνω, ὅτι ἐνεχείρησαν λόγον εἰς σύλληψίν μου καὶ παγίδας ἔκρυψαν ἐπ᾽ ἐμέ. καὶ σύ, κύριε, ἔγνως ἅπασαν τὴν βουλὴν αὐτῶν ἐπ᾽ ἐμὲ εἰς θάνατον· μὴ ἀθῳώσῃς τὰς ἀδικίας αὐτῶν, καὶ τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν ἀπὸ προσώπου σου μὴ ἐξαλείψῃς· γενέσθω ἡ ἀσθένεια αὐτῶν ἐναντίον σου, ἐν καιρῷ θυμοῦ σου ποίησον ἐν αὐτοῖς.

מכשלים לפניך בעת אפך עשה בהם:

Cap.xix.

כה אמר יהוה הלך וקנית בקבק יוצר חרש ומזקני העם ומזקני הכהנים: ויצאת אל גיא בן הנם אשר פתח שער החרסות וקראת שם את הדברים אשר אדבר אליך: ואמרת שמעו דבר יהוה מלכי יהודה וישבי ירושלם כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל הנני מביא רעה על המקום הזה אשר כל שמעה תצלנה אזניו: יען אשר עזבני וינכרו את המקום הזה ויקטרו בו לאלהים אחרים אשר לא ידעום המה ואבותיהם ומלכי יהודה ומלאו את המקום הזה דם נקים: ובנו את במות הבעל לשרף את בניהם באש עלות לבעל אשר לא צויתי ולא דברתי ולא עלתה על לבי: לכן הנה ימים באים נאם יהוה ולא יקרא למקום הזה עוד התפת וגיא בן הנם כי אם גיא ההרגה: ובקתי את עצת יהודה וירושלם במקום הזה והפלתים בחרב לפני איביהם וביד מבקשי נפשם ונתתי את נבלתם למאכל לעוף השמים ולבהמת הארץ: ושמתי את העיר הזאת לשמה ולשרקה כל עבר עליה ישם וישרק על כל מכתה: והאכלתים את בשר בניהם ואת בשר בנתיהם ואיש בשר רעהו יאכלו במצור ובמצוק אשר יציקו להם איביהם ומבקשי נפשם: ושברת הבקבק לעיני האנשים

corruentes in conspectu tuo: in tempore furoris tui abutere eis. 19.

Hec dicit dominus. Vade & accipe lagunculam figuli testeam a senioribus populi & a senioribus sacerdotum: & egredere ad vallem filiorum ennon que est iuxta introitum porte fictilis: & predicabis ibi verba que ego loquor ad te: & dices. Audite verbum domini reges iuda & habitatores hierusalem. Hec dicit dominus exercituum deus israel. Ecce ego inducam afflictionem super locum istum ita vt omnis qui audierit illam: tinniant aures eius: eo quod dereliquerint me: & alienum fecerint locum istum: & libauerint in eo diis alienis quos nescierunt ipsi & patres eorum & reges iuda: & repleuerunt locum istum sanguine innocentum: & edificauerunt excelsa baalim ad comburendos filios suos in holocaustum baalim: que non precepi: nec locutus sum: nec ascenderunt in cor meum. Propterea ecce dies venient dicit dominus: & non vocabitur amplius locus iste tophet & vallis filii ennon: sed vallis occisionis. Et dissipabo consilium iuda & hierusalem in loco isto & subuertam eos gladio in conspectu inimicorum suorum & in manu querentium animas eorum: & dabo cadauera eorum escam volatilibus celi & bestiis terre. & ponam ciuitatem hanc in stuporem & in sibilum. Omnis qui preterierit per eam obstupescet: & sibilabit super vniuersa plaga eius. Et cibabo eos carnibus filiorum suorum: & carnibus filiarum suarum: & vnusquisque carnes amici sui comedet in obsidione & in angustia in qua concludent eos inimici eorum & qui querunt animas eorum. Et conteres lagunculam in oculis virorum

Ca.19.

Τάδε εἶπε κύριος πρός με· βάδισον καὶ κτῆσαι βικὸν πεπλασμένον ὀστράκινον καὶ ἄξεις ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ καὶ ἀπὸ τῶν ἱερέων, καὶ ἐξελεύσῃ εἰς τὸ πολυάνδριον υἱῶν τῶν τέκνων αὐτῶν, ὅ ἐστιν ἐπὶ τῶν προθύρων πύλης τῆς χαρσιθ, καὶ ἀνάγνωθι ἐκεῖ πάντας τοὺς λόγους, οὓς ἂν λαλήσω πρὸς σέ, καὶ ἐρεῖς αὐτοῖς· ἀκούσατε τὸν λόγον κυρίου βασιλεῖς Ἰούδα καὶ οἱ κατοικοῦντες Ἱερουσαλήμ· τάδε λέγει κύριος τῶν δυνάμεων ὁ θεὸς Ἰσραήλ· ἰδοὺ ἐγὼ ἐπάγω ἐπὶ τὸν τόπον τοῦτον κακά, ὥστε παντὸς ἀκούοντος αὐτά, ἠχήσει ἀμφότερα τὰ ὦτα αὐτοῦ. ἀνθ᾽ ὧν ἐγκατέλιπόν με καὶ ἀπηλλοτρίωσαν τὸν τόπον τοῦτον καὶ ἐθυμίασαν ἐν αὐτῷ θεοῖς ἀλλοτρίοις, οἷς οὐκ ᾔδεισαν αὐτοὶ καὶ οἱ πατέρες αὐτῶν· καὶ οἱ βασιλεῖς Ἰούδα ἔπλησαν τὸν τόπον τοῦτον αἱμάτων ἀθῴων καὶ ᾠκοδόμησαν ὑψηλὰ τῇ Βάαλ τοῦ κατακαίειν τοὺς υἱοὺς αὐτῶν ἐν πυρί, ἃ οὐκ ἐνετειλάμην οὐδὲ ἐλάλησα οὐδὲ διενοήθην ἐν τῇ καρδίᾳ μου· διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει κύριος, καὶ οὐ κληθήσεται τῷ τόπῳ τούτῳ ἔτι διάπτωσις καὶ πολυάνδριον υἱοῦ Ἐννόμ, ἀλλὰ πολυάνδριον τῆς σφαγῆς. καὶ σφάξω τὴν βουλὴν Ἰούδα καὶ τὴν βουλὴν Ἱερουσαλὴμ ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, καὶ καταβαλῶ αὐτοὺς ἐν μαχαίρᾳ ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν καὶ ἐν χερσὶ τῶν ζητούντων τὰς ψυχὰς αὐτῶν· καὶ δώσω τοὺς νεκροὺς αὐτῶν εἰς βρῶσιν τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῖς θηρίοις τῆς γῆς. καὶ τάξω τὴν πόλιν ταύτην εἰς ἀφανισμὸν καὶ εἰς συρισμόν· πᾶς ὁ παραπορευόμενος ἐπ᾽ αὐτῆς σκυθρωπάσει καὶ συριεῖ ὑπὲρ πάσης τῆς πληγῆς αὐτῆς. καὶ ἔδονται τὰς σάρκας τῶν υἱῶν αὐτῶν καὶ τὰς σάρκας τῶν θυγατέρων αὐτῶν, καὶ ἕκαστος τὰς σάρκας τοῦ πλησίον αὐτοῦ ἔδονται ἐν τῇ περιοχῇ καὶ ἐν τῇ πολιορκίᾳ, ᾗ πολιορκήσουσιν αὐτοὺς οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν, καὶ οἱ ζητοῦντες τὰς ψυχὰς αὐτῶν, καὶ συντρίψεις τὸν βικὸν κατ᾽ ὀφθαλμοὺς τῶν ἀνδρῶν

הַהֹלְכִים אוֹתָךְ׃ וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר יהוה צְבָאוֹת כָּכָה אֶשְׁבֹּר אֶת הָעָם הַזֶּה וְאֶת הָעִיר הַזֹּאת כַּאֲשֶׁר יִשְׁבֹּר אֶת כְּלִי הַיּוֹצֵר אֲשֶׁר לֹא יוּכַל לְהֵרָפֵה עוֹד וּבְתֹפֶת יִקְבְּרוּ מֵאֵין מָקוֹם לִקְבּוֹר׃ כֵּן אֶעֱשֶׂה לַמָּקוֹם הַזֶּה נְאֻם יהוה וּלְיוֹשְׁבָיו וְלָתֵת אֶת הָעִיר הַזֹּאת כְּתֹפֶת׃ וְהָיוּ בָּתֵּי יְרוּשָׁלַםִ וּבָתֵּי מַלְכֵי יְהוּדָה כִּמְקוֹם הַתֹּפֶת הַטְּמֵאִים לְכֹל הַבָּתִּים אֲשֶׁר קִטְּרוּ עַל גַּגֹּתֵיהֶם לְכֹל צְבָא הַשָּׁמַיִם וְהַסֵּךְ נְסָכִים לֵאלֹהִים אֲחֵרִים׃ וַיָּבֹא יִרְמְיָהוּ מֵהַתֹּפֶת אֲשֶׁר שְׁלָחוֹ יהוה שָׁם לְהִנָּבֵא וַיַּעֲמֹד בַּחֲצַר בֵּית יהוה וַיֹּאמֶר אֶל כָּל הָעָם׃ כֹּה אָמַר יהוה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִנְנִי מֵבִיא אֶל הָעִיר הַזֹּאת וְעַל כָּל עָרֶיהָ אֵת כָּל הָרָעָה אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי עָלֶיהָ כִּי הִקְשׁוּ אֶת עָרְפָּם לְבִלְתִּי שְׁמוֹעַ אֶת דְּבָרָי׃

Cap. xx.

וַיִּשְׁמַע פַּשְׁחוּר בֶּן אִמֵּר הַכֹּהֵן וְהוּא פָקִיד נָגִיד בְּבֵית יהוה אֶת יִרְמְיָהוּ נִבָּא אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃ וַיַּכֶּה פַשְׁחוּר אֵת יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא וַיִּתֵּן אֹתוֹ עַל הַמַּהְפֶּכֶת אֲשֶׁר בְּשַׁעַר בִּנְיָמִן הָעֶלְיוֹן אֲשֶׁר בְּבֵית יהוה׃ וַיְהִי מִמָּחֳרָת וַיֹּצֵא פַשְׁחוּר אֶת יִרְמְיָהוּ מִן הַמַּהְפָּכֶת וַיֹּאמֶר אֵלָיו יִרְמְיָהוּ לֹא פַשְׁחוּר קָרָא יהוה שְׁמֶךָ כִּי אִם מָגוֹר מִסָּבִיב׃ כִּי כֹה אָמַר יהוה הִנְנִי נֹתֶנְךָ לְמָגוֹר לְךָ וּלְכָל אֹהֲבֶיךָ וְנָפְלוּ בְּחֶרֶב אֹיְבֵיהֶם וְעֵינֶיךָ רֹאוֹת וְאֶת כָּל יְהוּדָה אֶתֵּן בְּיַד מֶלֶךְ בָּבֶל וְהִגְלָם בָּבֶלָה וְהִכָּם

qui ibunt tecum: & dices ad eos. Hec dicit dominus exercituum: Sic conteram populum istum & ciuitatem istam: sicut conteritur vas figuli quod non potest vltra instaurari. Et in tophet sepelientur: eo quod non sit alius locus ad sepeliendum. Sic faciam loco huic: ait dominus: & habitatoribus eius: & ponam ciuitatem istam sicut tophet. Et erunt domus hierusalem & domus regum iuda sicut locus tophet immunde: omnes domus in quarum domatibus sacrificauerunt omni militie celi: & libauerunt libamina diis alienis. Venit autem hieremias de tophet quo miserat eum dominus ad prophetandum & stetit in atrio domus domini: & dixit ad omnem populum. Hec dicit dominus exercituum deus israel. Ecce ego inducam super ciuitatem hanc & super vrbes omnes eius vniuersa mala que locutus sum aduersum eam: quoniam indurauerunt ceruicem suam vt non audirent sermones meos. 20.

Et audiuit phassur filius emmer sacerdos qui constitutus erat princeps in domo domini hieremiam prophetantem sermones istos. Et percussit phassur hieremiam prophetam: & misit eum in neruum quod erat in porta beniamin superiori in domo domini. Cumque illuxisset in crastinum eduxit phassur hieremiam de neruo: & dixit ad eum hieremias. Non phassur vocauit dominus nomen tuum: sed pauorem vndique: quia hec dicit dominus. Ecce ego dabo te in pauorem & omnes amicos tuos: & corruent gladio inimicorum suorum: & oculi tui videbunt. Et omnem iudam dabo in manu regis babylonis: & traducet eos in babylonem & percutiet eos

τῶν ἐκπορευομένων μετὰ σοῦ. καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς. Τάδε λέγει κύριος, οὕτως συντρίψω τὸν λαὸν τοῦτον καὶ τὴν πόλιν ταύτην, καθὼς συντρίβεται ἄγγος ὀστράκινον, ὃ οὐ δυνήσεται ἰαθῆναι ἔτι, καὶ ἐν τῷ Τοφὲθ θάψουσι, διότι οὐκ ἔστι τόπος τοῦ ταφῆναι. οὕτως ποιήσω λέγει κύριος τῷ τόπῳ τούτῳ καὶ τοῖς κατοικοῦσιν ἐν αὐτῷ, τοῦ δοῦναι τὴν πόλιν ταύτην ὡς τὴν διαπίπτουσαν. καὶ ἔσονται οἱ οἶκοι Ἱερουσαλὴμ καὶ οἱ οἶκοι βασιλέων Ἰούδα καθὼς ὁ τόπος ὁ διαπίπτων τῶν ἀκαθαρσιῶν ἐν πάσαις ταῖς οἰκίαις ἐν αἷς ἐθυμίασαν ἐπὶ τῶν δωμάτων αὐτῶν πάσῃ τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἔσπεισαν σπονδὰς θεοῖς ἀλλοτρίοις. καὶ ἦλθεν Ἱερεμίας ἀπὸ τῆς διαπτώσεως οὗ ἀπέστειλεν αὐτὸν κύριος ἐκεῖ τοῦ προφητεῦσαι. καὶ ἔστη ἐν αὐλῇ τοῦ οἴκου κυρίου, καὶ εἶπεν πρὸς πάντα τὸν λαόν. Τάδε λέγει κύριος τῶν δυνάμεων ὁ θεὸς Ἰσραήλ. ἰδοὺ ἐγὼ ἐπάγω ἐπὶ Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἐπὶ πάσας τὰς πόλεις αὐτῆς καὶ ἐπὶ τὰς κώμας αὐτῆς, ἅπαντα τὰ κακὰ ἃ ἐλάλησα ἐπ᾽ αὐτήν, ὅτι ἐσκλήρυναν τὸν τράχηλον αὐτῶν τοῦ μὴ εἰσακούσαι τῶν λόγων μου. Ca. 20.

Καὶ ἤκουσεν Πασχὼρ ὁ υἱὸς Ἐμμὴρ ὁ ἱερεὺς καὶ οὗτος ἦν καθεσταμένος ἡγούμενος οἴκου κυρίου τοῦ Ἱερεμίου προφητεύοντος τοὺς λόγους τούτους καὶ ἐπάταξεν αὐτὸν καὶ ἐνέβαλεν αὐτὸν εἰς τὸν καταράκτην ὃς ἦν ἐν πύλῃ οἴκου Βενιαμὶν ὑπερῴου ὃς ἦν ἐν οἴκῳ κυρίου. καὶ ἐγένετο τῇ αὔριον καὶ ἐξήγαγεν Πασχὼρ τὸν Ἱερεμίαν ἐκ τοῦ καταράκτου, καὶ εἶπεν αὐτῷ Ἱερεμίας, οὐχὶ Πασχὼρ ἐκάλεσεν κύριος τὸ ὄνομά σου ἀλλ᾽ ἢ μέτοικον. διότι τάδε λέγει κύριος. ἰδοὺ ἐγὼ δίδωμί σε εἰς μετοικεσίαν σὺν πᾶσι τοῖς φίλοις σου. καὶ πεσοῦνται ἐν μαχαίρᾳ ἐχθρῶν αὐτῶν, καὶ οἱ ὀφθαλμοί σου ὄψονται, καὶ σὲ καὶ πάντα Ἰούδα δώσω εἰς χεῖρας βασιλέως Βαβυλῶνος, καὶ μετοικιοῦσιν αὐτοὺς καὶ κατακόψουσιν αὐτοὺς

ἐν μαχαίραις. καὶ δώσω τὴν πᾶσαν ἰσχὺν τῆς πόλεως ταύτης, καὶ πάντας τοὺς πόνους αὐτῆς καὶ πάντας τοὺς θησαυροὺς βασιλέως Ἰούδα εἰς χεῖρας ἐχθρῶν αὐτοῦ, καὶ ἄξουσιν αὐτοὺς εἰς Βαβυλῶνα. καὶ σὺ καὶ πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐν τῷ οἴκῳ σου πορεύσεσθε ἐν αἰχμαλωσίᾳ, καὶ ἐν Βαβυλῶνι ἀποθανῇ, καὶ ἐκεῖ ταφήσῃ σὺ καὶ πάντες οἱ φίλοι σου οἷς προεφήτευσας αὐτοῖς ψευδῆ. Ἠπάτησάς με κύριε, καὶ ἠπατήθην. ἐκράτησας καὶ ἠδυνάσθης. ἐγενόμην εἰς γέλωτα, πᾶσαν ἡμέραν διετέλεσα μυκτηριζόμενος, ὅτι πικρῷ λόγῳ μου γελάσομαι, ἀθεσίαν καὶ ταλαιπωρίαν ἐπικαλέσομαι. ὅτι ἐγενήθη ὁ λόγος κυρίου εἰς ὀνειδισμὸν ἐμοὶ καὶ εἰς χλευασμὸν πᾶσαν ἡμέραν. καὶ εἶπα οὐ μὴ ὀνομάσω τὸ ὄνομα κυρίου, καὶ οὐ μὴ λαλήσω ἔτι ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. καὶ ἐγένετο ὡς πῦρ καιόμενον φλέγον ἐν τοῖς ὀστέοις μου καὶ παρεῖμαι πάντοθεν καὶ οὐ δύναμαι φέρειν, ὅτι ἤκουσα ψόγον πολλῶν συναθροιζομένων κυκλόθεν. ἐπισυνστῆτε, καὶ ἐπισυστῶμεν αὐτῷ οἱ πάντες ἄνδρες φίλοι αὐτοῦ, τηρήσατε τὴν ἐπίνοιαν αὐτοῦ εἰ ἀπατηθήσεται, καὶ δυνησόμεθα αὐτῷ καὶ λημψόμεθα τὴν ἐκδίκησιν ἡμῶν ἐξ αὐτοῦ. καὶ κύριος μετ᾽ ἐμοῦ καθὼς μαχητὴς ἰσχύων, διὰ τοῦτο ἐδίωξαν καὶ νοῆσαι οὐκ ἠδύναντο. ᾐσχύνθησαν σφόδρα, ὅτι οὐκ ἐνόησαν ἀτιμίας αὐτῶν αἳ δι᾽ αἰῶνος οὐκ ἐπιλησθήσονται. κύριε δοκιμάζων δίκαια συνιῶν νεφροὺς καὶ καρδίας, ἴδοιμι τὴν παρὰ σοῦ ἐκδίκησιν ἐξ αὐτῶν, ὅτι πρὸς σὲ ἀπεκάλυψα τὸ δικαίωμά μου. ᾄσατε τῷ κυρίῳ, αἰνέσατε αὐτῷ, ὅτι ἐξείλετο ψυχὴν πένητος ἐκ χειρὸς πονηρευομένων. Ἐπικατάρατος ἡ ἡμέρα ἐν ᾗ ἐτέχθην ἐν αὐτῇ, ἡμέρα ἐν ᾗ ἔτεκέν με ἡ μήτηρ μου μὴ ἔστω ἐπευκτή. ἐπικατάρατος ὁ ἄνθρωπος ὁ εὐαγγελισάμενος τῷ πατρί μου λέγων, ἐτέχθη σοι ἄρσεν, εὐφραινόμενος. ἔστω ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὡς αἱ πόλεις ἃς κατέστρεψεν κύριος ἐν θυμῷ καὶ οὐ μετεμελήθη. ἀκουσάτω κραυγῆς τὸ πρωΐ, καὶ ἀλαλαγμοῦ μεσημβρίας,

gladio. Et dabo vniuersam substantiam ciuitatis huius: & omnem laborem eius omneque precium & cunctos thesauros regum iuda dabo in manu inimicorum eorum: & diripient eos & tollent: & ducent in babylonem. Tu autem phassur & omnes habitatores domus tue ibitis in captiuitatem: & in babylonem venies & ibi morieris ibique sepelieris tu & omnes amici tui quibus prophetasti mendacium. Seduxisti me domine: & seductus sum fortior me fuisti & inualuisti. Factus sum in derisum tota die. Omnes subsannant me: quia iam olim loquor vociferans iniquitatem & vastitatem clamito. Et factus est mihi sermo domini in opprobrium: & in derisum tota die. Et dixi. Non recordabor eius: neque loquar vltra in nomine illius. Et factus est in corde meo quasi ignis exestuans claususque in ossibus meis: & defeci: ferre non sustinens. Audiui enim contumelias multorum & terrorem in circuitu: persequimini & persequamur eum: ab omnibus viris qui erant pacifici mei & custodientes latus meum: si quo decipiatur & preualeamus aduersus eum: & consequamur vltionem ex eo. Dominus autem mecum est tanquam bellator fortis: idcirco qui persequuntur me cadent & infirmi erunt & confundentur vehementer: quia non intellexerunt opprobrium sempiternum quod nunquam delebitur. Et tu domine exercituum probator iusti qui vides renes & cor: videam queso vltionem tuam ex eis. Tibi enim reuelaui causam meam. Cantate domino: laudate dominum: quia liberauit animam pauperis de manu malorum. Maledicta dies in qua natus sum: dies in qua peperit me mater mea non sit benedicta. Maledictus vir qui annunciauit patri meo: dicens. Natus est tibi puer masculus: & quasi gaudio letificauit eum. Sit homo ille vt sunt ciuitates quas subuertit dominus & non penituit eum. Audiat clamorem mane: & vlulatum in tempore meridiano:

בֶּחָרֶב׃ וְנָתַתִּי אֶת כָּל חֹסֶן הָעִיר הַזֹּאת וְאֶת כָּל יְגִיעָהּ וְאֶת כָּל יְקָרָהּ וְאֵת כָּל אוֹצְרוֹת מַלְכֵי יְהוּדָה אֶתֵּן בְּיַד אֹיְבֵיהֶם וּבְזָזוּם וּלְקָחוּם וֶהֱבִיאוּם בָּבֶלָה׃ וְאַתָּה פַשְׁחוּר וְכֹל יֹשְׁבֵי בֵיתֶךָ תֵּלְכוּ בַּשֶּׁבִי וּבָבֶל תָּבוֹא וְשָׁם תָּמוּת וְשָׁם תִּקָּבֵר אַתָּה וְכָל אֹהֲבֶיךָ אֲשֶׁר נִבֵּאתָ לָהֶם בַּשָּׁקֶר׃ פִּתִּיתַנִי יהוה וָאֶפָּת חֲזַקְתַּנִי וַתּוּכָל הָיִיתִי לִשְׂחוֹק כָּל הַיּוֹם כֻּלֹּה לֹעֵג לִי׃ כִּי מִדֵּי אֲדַבֵּר אֶזְעָק חָמָס וָשֹׁד אֶקְרָא כִּי הָיָה דְבַר יהוה לִי לְחֶרְפָּה וּלְקֶלֶס כָּל הַיּוֹם׃ וְאָמַרְתִּי לֹא אֶזְכְּרֶנּוּ וְלֹא אֲדַבֵּר עוֹד בִּשְׁמוֹ וְהָיָה בְלִבִּי כְּאֵשׁ בֹּעֶרֶת עָצֻר בְּעַצְמֹתָי וְנִלְאֵיתִי כַּלְכֵל וְלֹא אוּכָל׃ כִּי שָׁמַעְתִּי דִּבַּת רַבִּים מָגוֹר מִסָּבִיב הַגִּידוּ וְנַגִּידֶנּוּ כֹּל אֱנוֹשׁ שְׁלוֹמִי שֹׁמְרֵי צַלְעִי אוּלַי יְפֻתֶּה וְנוּכְלָה לוֹ וְנִקְחָה נִקְמָתֵנוּ מִמֶּנּוּ׃ וַיהוה אוֹתִי כְּגִבּוֹר עָרִיץ עַל כֵּן רֹדְפַי יִכָּשְׁלוּ וְלֹא יֻכָלוּ בֹּשׁוּ מְאֹד כִּי לֹא הִשְׂכִּילוּ כְּלִמַּת עוֹלָם לֹא תִשָּׁכֵחַ׃ וַיהוה צְבָאוֹת בֹּחֵן צַדִּיק רֹאֶה כְלָיוֹת וָלֵב אֶרְאֶה נִקְמָתְךָ מֵהֶם כִּי אֵלֶיךָ גִּלִּיתִי אֶת רִיבִי׃ שִׁירוּ לַיהוה הַלְלוּ אֶת יהוה כִּי הִצִּיל אֶת נֶפֶשׁ אֶבְיוֹן מִיַּד מְרֵעִים׃ אָרוּר הַיּוֹם אֲשֶׁר יֻלַּדְתִּי בּוֹ יוֹם אֲשֶׁר יְלָדַתְנִי אִמִּי אַל יְהִי בָרוּךְ׃ אָרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר בִּשַּׂר אֶת אָבִי לֵאמֹר יֻלַּד לְךָ בֵּן זָכָר שַׂמֵּחַ שִׂמְּחָהוּ׃ וְהָיָה הָאִישׁ הַהוּא כֶּעָרִים אֲשֶׁר הָפַךְ יהוה וְלֹא נִחָם וְשָׁמַע זְעָקָה בַּבֹּקֶר וּתְרוּעָה בְּעֵת צָהֳרָיִם׃

Primitiua.heb. | Text.he.Hiere.xxi. | Trāsla.B.Hie. | Trāſ.Gre.lxx.cū interp.latina.

אֲשֶׁר לֹא מוֹתְתַנִי מֵרֶחֶם וַתְּהִי לִי
אִמִּי קִבְרִי וְרַחְמָהּ הֲרַת עוֹלָם׃ לָמָּה
זֶּה מֵרֶחֶם יָצָאתִי לִרְאוֹת עָמָל
וְיָגוֹן וַיִּכְלוּ בְּבֹשֶׁת יָמָי׃

Cap. xxi.

הַדָּבָר אֲשֶׁר הָיָה
אֶל יִרְמְיָהוּ מֵאֵת יְהוָה בִּשְׁלֹחַ אֵלָיו
הַמֶּלֶךְ צִדְקִיָּהוּ אֶת פַּשְׁחוּר בֶּן
מַלְכִּיָּה וְאֶת צְפַנְיָה בֶן מַעֲשֵׂיָה
הַכֹּהֵן לֵאמֹר׃ דְּרָשׁ נָא בַעֲדֵנוּ אֶת
יְהוָה כִּי נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל
נִלְחָם עָלֵינוּ אוּלַי יַעֲשֶׂה יְהוָה
אוֹתָנוּ כְּכָל נִפְלְאֹתָיו וְיַעֲלֶה
מֵעָלֵינוּ׃ וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ אֲלֵיהֶם
כֹּה תֹאמְרֻן אֶל צִדְקִיָּהוּ׃ כֹּה אָמַר
יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִנְנִי מֵסֵב אֶת
כְּלֵי הַמִּלְחָמָה אֲשֶׁר בְּיֶדְכֶם אֲשֶׁר
אַתֶּם נִלְחָמִים בָּם אֶת מֶלֶךְ בָּבֶל
וְאֶת הַכַּשְׂדִּים הַצָּרִים עֲלֵיכֶם
מִחוּץ לַחוֹמָה וְאָסַפְתִּי אוֹתָם אֶל
תּוֹךְ הָעִיר הַזֹּאת׃ וְנִלְחַמְתִּי אֲנִי
אִתְּכֶם בְּיָד נְטוּיָה וּבִזְרוֹעַ חֲזָקָה
וּבְאַף וּבְחֵמָה וּבְקֶצֶף גָּדוֹל׃ וְהִכֵּיתִי
אֶת יוֹשְׁבֵי הָעִיר הַזֹּאת וְאֶת הָאָדָם
וְאֶת הַבְּהֵמָה בְּדֶבֶר גָּדוֹל יָמֻתוּ׃
וְאַחֲרֵי כֵן נְאֻם יְהוָה אֶתֵּן אֶת
צִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה וְאֶת עֲבָדָיו
וְאֶת הָעָם וְאֶת הַנִּשְׁאָרִים בָּעִיר
הַזֹּאת מִן הַדֶּבֶר מִן הַחֶרֶב וּמִן הָרָעָב
בְּיַד נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל וּבְיַד
אֹיְבֵיהֶם וּבְיַד מְבַקְשֵׁי נַפְשָׁם
וְהִכָּם לְפִי חֶרֶב לֹא יָחוּס עֲלֵיהֶם
וְלֹא יַחְמֹל וְלֹא יְרַחֵם׃ וְאֶל הָעָם
הַזֶּה תֹּאמַר כֹּה אָמַר יְהוָה הִנְנִי
נֹתֵן לִפְנֵיכֶם אֶת דֶּרֶךְ הַחַיִּים וְאֶת
דֶּרֶךְ הַמָּוֶת׃ הַיֹּשֵׁב בָּעִיר הַזֹּאת
יָמוּת בַּחֶרֶב וּבָרָעָב וּבַדָּבֶר וְהַיּוֹצֵא

quia non me interfecit a vulua vt fieret mihi mater mea sepulchrū: & vulua eius cōceptus eternus. Quare de vulua egressus sū vt viderē laborē & dolorē & cōsumerētur in cōfusiōe dies mei.

21.

Verbum qd factū est ad hieremiam a domino qñ misit ad eum rex sedechias phassur filium melchie & sophoniam filium maasie sacerdotem: dicens. Interroga pro nobis dñm: quia nabuchodonosor rex babylonis preliatur aduersū nos: si forte faciat dominus nobiscum ſm oīa mirabilia sua & recedat a nobis. Et dixit hieremias ad eos. Sic dicetis sedechie. hec dicit dominus deus israel. Ecce ego conuertam vasa belli que in manibus vestris sunt & quibꝰ vos pugnatis aduersum regem babylonis & chaldeos qui obsidēt vos in circuitu murorum: & congregabo ea in medio ciuitatis huius: & debellabo ego vos in manu extenta & in brachio forti & in furore & indignatione & in ira grandi: & percutiam habitatores ciuitatis huius. Homines & bestie pestilentia magna morientur. Et post hoc ait dominꝰ: dabo sedechiam regem iuda & seruos eius & populū eius & qui derelicti sunt in ciuitate hac a peste & gladio & fame in manu nabuchodonosor regis babylonis & in manu inimicorū eorum & i manu quaerentiū aiam eorū: & percutiet eos in ore gladii & nō flectetur neqꝫ parcet nec miserebitur. Et ad populum hunc dices. Hec dicit dominus. Ecce ego do coram vobis viam vite & viā mortis. Qui hītauerit in vrbe hac: morietur gladio & fame & peste: q autē egressus fuerit

qꝛ nō interfecit me in vulua mrīs: ꝛ fuit
ὅτι οὐκ ἀπέκτεινέν με ἐν μήτρᾳ μητρός, καὶ ἐγένετό
mihi mr̄ mea sepulchrū mihi ꝛ vulua cōceptiōis
μοι ἡ μήτηρ μου τάφος μοι καὶ μήτρα συλλήψεως
eterne. q̄re ad hoc egressus sū de vulua vt viderē la
αἰωνίας. ἱνατί τοῦτο ἐξῆλθον ἐκ μήτρας τοῦ βλέπειν κό
bores ꝛ erūnas: ꝛ cōsumpti sūt in cōfusione dies
πους καὶ πόνους, καὶ διετέλεσαν ἐν αἰσχύνῃ αἱ ἡμέραι
mei.
μου.

Ca. 21.

Verbū qđ factū est ad hieremiā a dño
Ὁ λόγος ὁ γενόμενος πρὸς ἱερεμίαν παρὰ κυρίου
qñ misit ad eū rex sedechias pa
ὅτε ἀπέστειλεν πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς σεδεκίας τὸν πα
schur filiū melchie ꝛ sophoniaꝫ filiū maasie
σχὼρ υἱὸν μελχίου καὶ τὸν σοφονίαν υἱὸν μαασαίου τὸν
sacerdotē dicēs. interroga p nobis dñm: qꝛ
ἱερέα λέγων. ἐπερώτησον περὶ ἡμῶν τὸν κύριον, ὅτι βα
rex babylonis isurrexit cōtra nos: si faciat dñs
σιλεὺς βαβυλῶνος ἐφέστηκεν ἐφ᾽ ἡμᾶς, εἰ ποιήσῃ κύριος
ſcđm oia mirabilia sua: ꝛ recedet
κατὰ πάντα τὰ θαυμάσια αὐτοῦ, καὶ ἀπελεύσεται
a nobis. ꝛ dixit ad eos hieremias: sic dice
ἀφ᾽ ἡμῶν. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς ἱερεμίας, οὕτως ἐρεῖ
tis ad sedechiā. hec dicit dñs deꝰ israel:
τε πρὸς σεδεκίαν. τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς ἰσραήλ,
ecce ego cōuerto arma bellica q̄ in
ἰδοὺ ἐγὼ μεταστρέφω τὰ ὅπλα τὰ πολεμικὰ ἃ ἐν
manibꝰ vr̄is: ꝛ in q̄bꝰ vos pugnatis in e
ταῖς χερσὶν ὑμῶν, καὶ ἐν οἷς ὑμεῖς πολεμεῖτε ἐν αὐ
is: aduersū chaldeos q̄ obsederūt
τοῖς, πρὸς τοὺς χαλδαίους τοὺς συγκεκλεικότας ὑ
vos extra murū. ꝛ cōgregabo eos in
μᾶς ἔξωθεν τοῦ τείχους. καὶ συνάξω αὐτοὺς εἰς τὸ
mediū ciuitatis huiꝰ. ꝛ debellabo vos ego
μέσον τῆς πόλεως ταύτης. καὶ πολεμήσω ὑμεῖς ἐγὼ
in manu mea extenta ꝛ in brachio forti cū
ἐν χειρί μου ἐκτεταμένῃ καὶ ἐν βραχίονι κραταιῷ με
furore ꝛ ira ꝛ idignatiōe magna. ꝛ per
τὰ θυμοῦ καὶ ὀργῆς καὶ παροργισμοῦ μεγάλου. καὶ πα
cutiā oēs habitātes in ciuitate ista
τάξω πάντας τοὺς κατοικοῦντας ἐν τῇ πόλει ταύτῃ
hoies ꝛ iumēta in morte magna ꝛ mo
ἀνθρώπους καὶ τὰ κτήνη ἐν θανάτῳ μεγάλῳ καὶ ἀπο
rientur. ꝛ post hec sic dicit dñs: tra
θανοῦνται. καὶ μετὰ ταῦτα οὕτως λέγει κύριος, παρα
dā sedechiā regē iuda ꝛ ser
δώσω τὸν σεδεκίαν βασιλέα ἰούδα καὶ τοὺς παῖ
uos eiꝰ ꝛ pplm q̄ derelictus est in ciui
δας αὐτοῦ καὶ τὸν λαὸν τὸν καταλειφθέντα ἐν τῇ πό
tate hac a morte ꝛ a fame
λει ταύτῃ ἀπὸ τοῦ θανάτου καὶ ἀπὸ τοῦ λιμοῦ
ꝛ a gladio: in manus inimicoꝝ suoꝝ
καὶ ἀπὸ τῆς μαχαίρας, εἰς χεῖρας ἐχθρῶν αὐτῶν τῶν
q̄rentiū aīas eoꝝ. ꝛ trucidabūt e
ζητούντων τὰς ψυχὰς αὐτῶν. καὶ κατακόψουσιν αὐ
os in ore gladii. nō parcā in eis ꝛ
τοὺς ἐν στόματι μαχαίρας. οὐ φείσομαι ἐπ᾽ αὐτοῖς καὶ
nō miserebor eoꝝ. ꝛ ad pplm hūc
οὐκ οἰκτειρήσω αὐτούς. καὶ πρὸς τὸν λαὸν τοῦτον
dices: hec dicit dñs: ecce ego dedi āte faci
ἐρεῖς, τάδε λέγει κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ δέδωκα πρὸ προσώ
em vr̄am viam vite ꝛ viā mor
που ὑμῶν τὴν ὁδὸν τῆς ζωῆς καὶ τὴν ὁδὸν τοῦ θα
tis. q̄ habitat i ciuitate hac: morietur in
νάτου. ὁ καθήμενος ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ἀποθανεῖται ἐν
fame ꝛ in gladio: ꝛ q̄ egredietur
λιμῷ καὶ ἐν μαχαίρᾳ, καὶ ὁ ἐκπορευόμενος

Iob. 3. b.

Infra. 38. a.

Trāsla.gre.lxx.cū iter.latina. | Trāsla.B.Hie. | Text.heb.hiere.xxi. Primitiua.heb.

vt transeat ad chaldeos q̄ obsede
προσχωρῆσαι πρὸς τοὺς χαλδαίους τοὺς συγκεκλεικό
rūt vos. viuet ꝛ erit aīa eius in spolia.
τας ὑμᾶς. ζήσεται καὶ ἔσται ἡ ψυχὴ αὐτοῦ εἰς σκῦλα.
viuet: qꝛ firmaui faciem meā sup ciui
ζήσεται, διότι ἐστήριξα τὸ πρόσωπόν μου ἐπὶ τὴν πό
tatē istam in mala ꝛ nō in bona dicit dñs: in
λιν ταύτην εἰς κακὰ καὶ οὐκ εἰς ἀγαθὰ λέγει κύριος, εἰς
manus regis babylonis tradetur: ꝛ cō
χεῖρας βασιλέως βαβυλῶνος παραδοθήσεται, καὶ κα
buret eam in igne. domꝰ regis iuda
τακαύσει αὐτὴν ἐν πυρί. ὁ οἶκος βασιλέως ἰούδα
audite verbū dñi domꝰ dauid. hec dicit do
ἀκούσατε λόγον κυρίου οἶκος δαυίδ. τάδε λέγει κύ
minꝰ. iudicate mane iudiciū ꝛ dirigite ꝛ libe
ριος. κρίνατε τὸ πρωὶ κρίμα καὶ κατευθύνατε καὶ ἐξέ
rate direptum de manu calūniātis eum. vt
λεσθε διηρπασμένον ἐκ χειρὸς ἀδικοῦντος αὐτόν. ὅπως
nō accēdat sicut ignis ira mea ꝛ succendetur: ꝛ nō
μὴ ἀναφθῇ ὡς πῦρ ἡ ὀργή μου καὶ καυθήσεται, καὶ οὐκ
erit q̄ extīgat. ecce ego ad te hītantem val
ἔσται ὁ σβέσων. ἰδοὺ ἐγὼ ἐπὶ σὲ τὸν κατοικοῦντα τὴν κοι
lem sor cāpestrē dicentes: q̄s terrebit
λάδα σὸρ τὴν πεδινὴν τοὺς λέγοντας, τίς πτοήσει
nos? aut q̄s ingredietur in habitaculū nīm?
ἡμᾶς; ἢ τίς εἰσελεύσεται εἰς τὸ κατοικητήριον ἡμῶν;
ꝛ visitabo sup vos ꝛ succendā ignem in sil
καὶ σκέψομαι ἐφ᾽ ὑμᾶς καὶ ἀνάψω πῦρ ἐν τῷ δρυ
ua eius. ꝛ deuorabit oia q̄ i circuitu eius.
μῷ αὐτῆς, καὶ ἔδεται πάντα τὰ κύκλῳ αὐτῆς.

Ca. 22

Hec dicit dñs: vade ꝛ descende in
Τάδε λέγει κύριος, πορεύου καὶ κατάβηθι εἰς
domū regis iuda: ꝛ loq̄ris illic ver
οἶκον τοῦ βασιλέως ἰούδα, καὶ λαλήσεις ἐκεῖ τὸν λό
bum hoc ꝛ dices. audi verbū dñi rex
γον τοῦτον καὶ ἐρεῖς. ἄκουε τὸν λόγον κυρίου βα
iuda q̄ sedes sup thronū dauid tu ꝛ
σιλεὺς ἰούδα ὁ καθήμενος ἐπὶ θρόνου δαυίδ σὺ καὶ οἱ
serui tui ꝛ ppls tuꝰ ꝛ q̄ ingrediuntur
παῖδές σου καὶ ὁ λαός σου καὶ οἱ εἰσπορευόμενοι ταῖς
p portas has. hec dicit dñs. facite iudiciū
πύλαις ταύταις. τάδε λέγει κύριος. ποιεῖτε κρίμα
ꝛ iusticiam. ꝛ liberate direptum de ma
καὶ δικαιοσύνην. καὶ ἐξαιρεῖσθε διηρπασμένον ἐκ χει
nu calumniātis eum. ꝛ aduenam ꝛ pupillū ꝛ
ρὸς ἀδικοῦντος αὐτόν. καὶ προσήλυτον καὶ ὀρφανὸν καὶ
viduā ne vi opprimatis ꝛ ne impie agatis. ꝛ sā
χήραν μὴ καταδυναστεύητε καὶ μὴ ἀσεβεῖτε. καὶ αἷ
guinē inocētē ne effūdatis i loco isto: qꝛ si
μα ἀθῷον μὴ ἐκχέητε ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, διότι ἐὰν
facientes feceritis verbū illud: ꝛ ingredi
ποιοῦντες ποιήσητε τὸν λόγον τοῦτον, καὶ εἰσελεύ
entur p portas domꝰ huius reges
σονται ἐν ταῖς πύλαις τοῦ οἴκου τούτου βασιλεῖς
sedentes sup thronū dauid ꝛ ascendentes i curribꝰ
καθήμενοι ἐπὶ θρόνου δαυίδ καὶ ἐπιβεβηκότες ἐφ᾽ ἁρμά
ꝛ equis ipi ꝛ serui eoꝝ ꝛ
των καὶ ἵππων αὐτοὶ καὶ οἱ παῖδες αὐτῶν καὶ ὁ
ppls eoꝝ. si aūt nō feceritis verba hec:
λαὸς αὐτῶν. ἐὰν δὲ μὴ ποιήσητε τοὺς λόγους τούτους,
p̄ memetipm iuraui dicit dñs. qꝛ in solitudinē
κατ᾽ ἐμαυτοῦ ὤμοσα λέγει κύριος. ὅτι εἰς ἐρήμωσιν
erit domꝰ hec. qꝛ hec dicit dñs cōtra
ἔσται ὁ οἶκος οὗτος. ὅτι τάδε λέγει κύριος κατὰ τοῦ
domū regis iuda. galaad tu mihi p̄cipiū li
οἴκου βασιλέως ἰούδα. γαλαὰδ σύ μοι ἀρχὴ τοῦ λι
bani. si nō posuero te desertū ciuitates nō habitā
βάνου. ἐὰν μὴ θῶ σε ἔρημον πόλεις μὴ κατοικηθησομέ
das: ꝛ inducā sup te viꝝ interficientē
νας, καὶ ἐπάξω ἐπὶ σὲ ἄνδρα ὀλοθρεύοντα

& transfugerit ad chaldeos qui obsident vos: viuet: & erit ei anima sua quasi spolium. Posui enim faciē meā sup ciuitatē hanc in malum & nō in bonum: ait dominus. In manu regis babylonis dabitur: & exuret eā igni. Et domui regis iuda. Audite verbum domini domus dauid. Hec dicit dñs. Iudicate mane iudiciū: & eruite vi oppressuꝫ de manu calūniātis: ne forte egrediatur vt ignis indignatio mea & succēdatur: & nō sit q extinguat ppter maliciā studiorū vr̄oꝝ. Ecce ego ad te hītatricē vallis solide atqꝫ cāpestris: ait dominꝰ: q dicitis qs percutiet nos & qs ingredietur domus nostras? Et visitabo sup vos iuxta fructū studiorū vr̄orum: dicit dñs: & succendam ignem in saltu eiꝰ & deuorabit oīa in circuitu eius.

22.

Hec dicit dñs. Descēde in domum regis iuda: & loqueris ibi verbum hoc & dices. Audi verbum domini rex iuda qui sedes sup solium dauid tu & serui tui & popl's tuus qui ingredimini per portas istas. Hec dicit dñs. Facite iudicium & iusticiam & liberate vi oppressū de manu calūniatoris & aduenā & pupillū & viduā nolite contristare neqꝫ opprimatis iniq̄: & sāguinē innocentē ne effundatis in loco isto. Si enī facientes feceritis verbū istud ingredientur per portas domus huius reges sedētes de genere dauid sup thronū eius & ascēdentes currus & equos ipsi & serui & ppl's eoꝝ. Quod si non audieritis verba hec in memetipso iuraui dicit dñs: quia in solitudinē erit domus hec. Quia hec dicit dominus super domum regis iuda. Galaad tu mihi caput libani. Si nō posuero te solitudinē: vrbes inhabitabiles. Et sanctificabo super te interficientem

וְנָפַל עַל הַכַּשְׂדִּים הַצָּרִים עֲלֵיכֶם
יִחְיֶה וְהָיְתָה לוֹ נַפְשׁוֹ לְשָׁלָל׃ כִּי
שַׂמְתִּי פָנַי בָּעִיר הַזֹּאת לְרָעָה
וְלֹא לְטוֹבָה נְאֻם יְהוָה בְּיַד מֶלֶךְ
בָּבֶל תִּנָּתֵן וּשְׂרָפָהּ בָּאֵשׁ׃ וּלְבֵית
מֶלֶךְ יְהוּדָה שִׁמְעוּ דְּבַר יְהוָה׃ בֵּית
דָּוִד כֹּה אָמַר יְהוָה דִּינוּ לַבֹּקֶר
מִשְׁפָּט וְהַצִּילוּ גָזוּל מִיַּד עוֹשֵׁק
פֶּן תֵּצֵא כָאֵשׁ חֲמָתִי וּבָעֲרָה וְאֵין
מְכַבֶּה מִפְּנֵי רֹעַ מַעַלְלֵיכֶם׃ הִנְנִי
אֵלַיִךְ יֹשֶׁבֶת הָעֵמֶק צוּר הַמִּישֹׁר
נְאֻם יְהוָה הָאֹמְרִים מִי יֵחַת עָלֵינוּ
וּמִי יָבוֹא בִּמְעוֹנוֹתֵינוּ׃ וּפָקַדְתִּי
עֲלֵיכֶם כִּפְרִי מַעַלְלֵיכֶם נְאֻם יְהוָה
וְהִצַּתִּי אֵשׁ בְּיַעְרָהּ וְאָכְלָה כָּל
סְבִיבֶיהָ׃

Cap. xxii.

כֹּה אָמַר יְהוָה רֵד בֵּית מֶלֶךְ
יְהוּדָה וְדִבַּרְתָּ שָׁם אֶת הַדָּבָר הַזֶּה׃
וְאָמַרְתָּ שְׁמַע דְּבַר יְהוָה מֶלֶךְ יְהוּדָה
הַיֹּשֵׁב עַל כִּסֵּא דָוִד אַתָּה וַעֲבָדֶיךָ
וְעַמְּךָ הַבָּאִים בַּשְּׁעָרִים הָאֵלֶּה׃
כֹּה אָמַר יְהוָה עֲשׂוּ מִשְׁפָּט וּצְדָקָה
וְהַצִּילוּ גָזוּל מִיַּד עָשׁוֹק וְגֵר יָתוֹם
וְאַלְמָנָה אַל תֹּנוּ אַל תַּחְמֹסוּ וְדָם
נָקִי אַל תִּשְׁפְּכוּ בַּמָּקוֹם הַזֶּה׃ כִּי
אִם עָשׂוֹ תַּעֲשׂוּ אֶת הַדָּבָר הַזֶּה
וּבָאוּ בְשַׁעֲרֵי הַבַּיִת הַזֶּה מְלָכִים
יֹשְׁבִים לְדָוִד עַל כִּסְאוֹ רֹכְבִים
בָּרֶכֶב וּבַסּוּסִים הוּא וַעֲבָדָיו וְעַמּוֹ׃
וְאִם לֹא תִשְׁמְעוּ אֶת הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה בִּי נִשְׁבַּעְתִּי נְאֻם יְהוָה כִּי
לְחָרְבָּה יִהְיֶה הַבַּיִת הַזֶּה׃ כִּי כֹה
אָמַר יְהוָה עַל בֵּית מֶלֶךְ יְהוּדָה
גִּלְעָד אַתָּה לִי רֹאשׁ הַלְּבָנוֹן אִם
לֹא אֲשִׁיתְךָ מִדְבָּר עָרִים לֹא
נוֹשָׁבָה׃ וְקִדַּשְׁתִּי עָלֶיךָ מַשְׁחִתִים

Pritiua.heb. Tex.heb.hiere.xxij. Trāſla.B.Hie. Trāſ.Gre.lxx.cū iter latina.

Tex.heb.hiere.xxij.

איש וכליו וכרתו מבחר ארזיך
והפילו על האש: ועברו גוים רבים
על העיר הזאת ואמרו איש אל
רעהו על מה עשה יהוה ככה
לעיר הגדולה הזאת: ואמרו על
אשר עזבו את ברית יהוה אלהיהם
וישתחוו לאלהים אחרים ויעבדום:
אל תבכו למת ואל תנדו לו בכו
בכו להלך כי לא ישוב עוד וראה
את ארץ מולדתו: כי כה אמר יהוה
אל שלם בן יאשיהו מלך יהודה
המלך תחת יאשיהו אביו אשר
יצא מן המקום הזה לא ישוב
שם עוד: כי במקום אשר הגלו
אתו שם ימות ואת הארץ הזאת
לא יראה עוד: הוי בנה ביתו בלא
צדק ועליותיו בלא משפט ברעהו
יעבד חנם ופעלו לא יתן לו:
האמר אבנה לי בית מדות ועליות
מרוחים וקרע לו חלוני וספון
בארז ומשוח בששר: התמלך
כי אתה מתחרה בארז אביך
הלוא אכל ושתה ועשה משפט
וצדקה אז טוב לו: דן דין עני
ואביון אז טוב הלוא היא הדעת
אתי נאם יהוה: כי אין עיניך
ולבך כי אם על בצעך ועל דם
הנקי לשפוך ועל העשק ועל
המרוצה לעשות: לכן כה אמר יהוה
אל יהויקים בן יאשיהו מלך יהודה
לא יספדו לו הוי אחי והוי אחות
לא יספדו לו הוי אדון והוי הדה:
קבורת חמור יקבר סחוב והשלך
מהלאה לשערי ירושלם: עלי
הלבנון וצעקי ובבשן תני קולך
וצעקי מעברים כי נשברו כל

Pritiua.heb.

כלה כרת · נפל עבר · שחה עבד · בכה מות · נוד שוב · ילד · קום · גלה · מות · ראה · עלה שפט · עבד נתן · בנה מדד · רוח חלל · ספן משח · מלך · תחר · שפט · דין ענה · אבה ידע · נקה שפך · רוץ עשה · ספד · אדון הוד · קבר סחב · שלך · עלה · צעק נתן שבר

Trāſla.B.Hie.

virū & arma eius: & ſuccidēt electas cedros tuas: & precipitabūt in ignē: & ptranſibūt gētes multe per ciuitatem hāc: & dicet vnuſquiſq; proximo ſuo. Quare fecit dominus ſic ciuitati huic grandi? Et reſpondebunt. Eo q dereliquerint pactum domini dei ſui: & adorauerint deos alienos: & ſeruierint eis. Nolite flere mortuum neq; lugeatis ſup eū fletu. Plangite eū q egreditur. qa nō reuertetur vltra: nec videbit terrā natiuitatis ſue. qa hec dicit dñs ad ſellū filiū ioſie regem iuda qui regnauit pro ioſia patre ſuo: qui egreſſus eſt de loco iſto. Non reuertetur huc amplius: ſed in loco ad quem tranſtuli eum ibi morietur: & terram iſtam non videbit amplius. Ve q edificat domū ſuā in iniuſticia: & cenacula ſua nō ī iudicio. Amicū ſuū opprimet fruſtra: & mercedem nō reddet ei. Qui dicit: edificabo mihi domū latā & cenacula ſpacioſa: q aperit ſibi feneſtras: & facit laqaria cedrina: pingitq; ſinopide. Nunquid regnabis quoniam confers te cedro? Pater tuus nunquid non comedit & bibit & fecit iudiciū & iuſticiā: tunc cū bene erat ei. Iudicauit cauſaȝ pauperis & egeni in bonū ſuū. Nunqd nō ideo qa cognouit me dicit dñs? Tui vero oculi & cor ad auaritiam & ad ſanguinem innocētem fundendum & ad calumniam & ad curſuȝ mali operis. Propterea hec dicit domin9 ad ioachim filium ioſie regem iuda. Non plangent eum ve frater & ve ſoror: non cōcrepabunt ei ve domine & ve inclyte. Sepultura aſini ſepelietur: putrefactus & proiectus extra portas hieruſalem. Aſcende libanum & clama: & in baſan da vocem tuam: & clama ad tranſeūtes: quia cōtriti ſunt omnes

Trāſ.Gre.lxx.cū iter latina.

τ ſecurim eius. τ ſuccidēt electas
καὶ τὸν πέλεκυν αὐτοῦ. καὶ ἐκκόψουσιν τὰς ἐκλεκτὰς
cedros tuas τ inicient in ignē: τ ptranſibūt gētes multe p ciuitatē hāc: τ dicēt vn9
κέδρους σου καὶ ἐμβαλοῦσιν εἰς τὸ πῦρ, καὶ διελεύσονται ἔθνη πολλὰ διὰ τῆς πόλεως ταύτης, καὶ ἐροῦσιν ἕ-
q̄ſq; ad primū ſuū: quare fecit dominus ſic ciuitati huic magne? τ dicēt:
καστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, διατί ἐποίησεν κύριος οὕτως τῇ πόλει ταύτῃ τῇ μεγάλῃ; καὶ ἐροῦσιν,
eo qd̄ reliquerīt teſtamētū dñi dei ſui
ἀνθ' ὧν ἐγκατέλιπον τὴν διαθήκην κυρίου τοῦ θεοῦ αὐτῶν
τ adorauerūt deos alienos τ ſeruierūt eis.
καὶ προσεκύνησαν θεοῖς ἀλλοτρίοις καὶ ἐδούλευσαν αὐτοῖς.
ne fleatis mortuū: neq; lugeatis eū.
μὴ κλαίετε τὸν τεθνηκότα, μηδὲ θρηνεῖτε αὐτόν.
plangite fletu egredientē: qꝛ nō reuertetur vltra τ nō videbit terrā patrie ſue: qꝛ
κλαύσατε κλαυθμῷ τὸν ἐκπορευόμενον, ὅτι οὐκ ἐπιστρέψει ἔτι καὶ οὐ μὴ ἴδῃ τὴν γῆν πατρίδος αὐτοῦ, διότι
hec dicit dñs ad ſellū filiū ioſie regē iuda: q̄ regnauit p ioſia pře eius:
τάδε λέγει κύριος ἐπὶ σελλὴμ υἱὸν ἰωσία βασιλέα τῆς ἰουδαίας, ὃς ἐβασίλευσε ὑπὲρ ἰωσία τοῦ πατρὸς αὐτοῦ,
q̄ egreſſus ē de loco iſto. nō reuertet
ὃς ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ τόπου τούτου. οὐκ ἀναστρέψει
illuc vltra: ſed in loco vbi trāſmigrare fecit eū
ἐκεῖ ἔτι, ὅτι ἀλλ' ἢ ἐν τῷ τόπῳ οὗ μετῴκισαν αὐτὸν
illic morieī. τ terrā iſtā nō videbit āplius.
ἐκεῖ ἀποθανεῖται. καὶ τὴν γῆν ταύτην οὐκ ὄψεται ἔτι.
o q̄ edificas domū tuā nō cū iuſticia τ cenacula tua nō in iudicio: apud eū p̄xim9 opatur gratis τ mercedē ei9 nō reddet ei:
ὦ ὁ οἰκοδομῶν οἰκίαν σου οὐ μετὰ δικαιοσύνης καὶ τὰ ὑπερῷά σου οὐκ ἐν κρίματι, παρ' αὐτῷ ὁ πλησίον ἐργᾶται δωρεὰν καὶ τὸν μισθὸν αὐτοῦ οὐ μὴ ἀποδώσῃ αὐτῷ,
edificaſti tibi domū paruulā. cenacula pflatilia diſtincta feneſtris: τ cōtignata in cedro τ linita ſinopide. nūqd regnabis: qꝛ tu cōcitat9 es in achaȝ pꝛem tuū: nō comedēt τ nō bibēt.
ᾠκοδόμησας σεαυτῷ οἶκον σύμμετρον. ὑπερῷα ῥιπιστὰ διεσταλμένα θυρίσιν, καὶ ἐξυλωμένα ἐν κέδρῳ καὶ κεχρισμένα μίλτῳ. μὴ βασιλεύσῃς, ὅτι σὺ παροξύνθης ἐν ἀχὰζ τῷ πατρί σου; οὐ φάγονται καὶ οὐ πίονται.
melius erat te facere iudiciū τ iuſticiā bonā. nō
βέλτιον ἦν σε ποιεῖν κρίμα καὶ δικαιοσύνην καλήν. οὐκ
cognouerūt nō iudicauerūt iudiciū humili: neq; iudiciū pauperis. nōne hoc eſt ignorare te me dicit dñs? ecce nō ſunt oculi tui recti: neq; cor tuū bonū. ſed ad auaritiā tuā τ vt ſāguinē inocētē effundas τ ad iniq̄tates τ ad homicidiū: vt facias ea.
ἔγνωσαν, οὐκ ἔκριναν κρίσιν ταπεινῷ, οὐδὲ κρίσιν πένητος. οὐ τοῦτό ἐστιν τὸ μὴ γνῶναί σε ἐμὲ λέγει κύριος; ἰδοὺ οὐκ εἰσὶν οἱ ὀφθαλμοί σου εὐθεῖς, οὐδὲ ἡ καρδία σου καλή. ἀλλ' εἰς τὴν πλεονεξίαν σου καὶ ὡς αἷμα τὸ ἀθῷον τοῦ ἐκχέαι καὶ εἰς ἀδικήματα καὶ εἰς φόνον, τοῦ ποιεῖν ταῦτα.
ppter hoc hec dicit dñs ad ioachim filiū ioſie regē iuda: ve ſup hoīem hūc. nō plāgent eū o frater. neq; flebunt eū: ve mihi dñe τ ve mihi frater ſepultura aſini ſepelieī: putrefact9 p̄iicieī vltra portā hieruſalem.
διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος ἐπὶ ἰωακεὶμ υἱὸν ἰωσία βασιλέα ἰούδα, οὐαὶ ἐπὶ τὸν ἄνδρα τοῦτον. οὐ μὴ κόψονται αὐτὸν ὦ ἀδελφέ, οὐδὲ μὴ κλαύσονται αὐτόν, οἴμοι κύριε καὶ οἴμοι ἀδελφέ. ταφὴν ὄνου ταφήσεται, συμψηθεὶς ῥιφήσεται ἐπέκεινα τῆς πύλης ἱερουσαλήμ.
aſcēde in libanū τ clama. τ in baſan da vocē tuā τ clama trans mare: qꝛ cōtriti ſunt oēs
ἀνάβηθι εἰς τὸν λίβανον καὶ κέκραξον. καὶ εἰς τὴν βασὰν δὸς τὴν φωνήν σου καὶ βόησον εἰς τὸ πέραν τῆς θαλάσσης, ὅτι συνετρίβησαν πάντες

Deut. 29.d. 3.Re. 9.a.

C D E

Trāſla.gre.lxx.cū iter.latina. Trāſla.B.Hie. Tex.heb.hiere.xxiij. Pritiua.heb.

Trāſla.gre.lxx.cū iter.latina.

F

amatores tui loquuti ſūt ad te in ruina tua: τ dixiſti: nō audiā. hec via tua ab adoleſcētia tua. nō audiuiſti vocē meā. oēs
οἱ ἐρασταί σου ἐλάλησαν πρὸς σὲ ἐν τῇ παραπτώσει σου, καὶ εἶπας, οὐκ ἀκούσομαι. αὕτη ἡ ὁδός σου ἐκ νεότητός σου. οὐκ ἤκουσας τῆς φωνῆς μου. πάντας τοὺς
paſtores tuos paſcet vētus: τ amatores tui in captiuitatē egredient. qꝛ tūc cōfunderis τ ihonoraberis ab oibus amātib9 te: q̄ hitas in libano nidificās in cedris. igemiſces cū venerint tibi dolores. dolores q̄ſi parturiētis. viuo ego dicit dñs. ſi ernō fuerit iechonias fili9 ioachim rex iuda ſigillū in manu dextera mea. inde euellā te τ tradā te in man9 q̄rentiū aīam tuā quos tu times a facie eoꝝ: τ in manus nabuchodonoſor regis babylonie: τ in man9 chaldeoꝝ.
ποιμένας σου ποιμανεῖ ἄνεμος. καὶ οἱ ἐρασταί σου ἐν αἰχμαλωσίᾳ ἐξελεύσονται. ὅτι τότε αἰσχυνθήσῃ καὶ ἀτιμωθήσῃ ἀπὸ πάντων τῶν φιλούντων σε, κατοικοῦσα ἐν τῷ λιβάνῳ ἐννοσσεύουσα ἐν ταῖς κέδροις. καταστενάξεις ἐν τῷ ἐλθεῖν σοι ὀδύνας, ὠδῖνας ὡς τικτούσης. ζῶ ἐγὼ λέγει κύριος. ἐὰν γενόμενος γένηται ἰεχονίας υἱὸς ἰωακὶμ βασιλεὺς ἰούδα ἀποσφράγισμα ἐπὶ τῆς χειρὸς τῆς δεξιᾶς μου. ἐκεῖθεν ἐκσπάσω σε καὶ παραδώσω σε εἰς χεῖρας ζητούντων τὴν ψυχήν σου ὧν σὺ εὐλαβῇ ἀπὸ προσώπου αὐτῶν, καὶ εἰς χεῖρας ναβουχοδονοσὸρ βασιλέως τῆς βαβυλῶνος, καὶ εἰς χεῖρας τῶν χαλδαίων.

G

τ pliciam te τ matrē tuā q̄ peperit te in terrā vbi nō nati eſ ibi. ibi moriemini. in terrā quā ipi deſiderāt aīabus ſuis illic nō reuertent. ihonoratus ē iechonias q̄ſi vas cui9 nō eſt vſus eius: qꝛ piect9 eſt τ eiectus eſt in terrā quā neſciebat. terra terra terra audi verbū dñi. hec dicit dñs: ſcribe virū iſtū abdicatū hominē: qꝛ nō creſcet de ſemine ei9 vir ſedēs ſup thronū dauid ſperās vltra in iuda.
καὶ ἀπορρίψω σε καὶ τὴν μητέρα σου τὴν τεκοῦσάν σε εἰς γῆν οὗ οὐκ ἐτέχθης ἐκεῖ. ἐκεῖ ἀποθανεῖσθε. εἰς δὲ τὴν γῆν ἣν αὐτοὶ εὔχονται ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν ἐκεῖ οὐ μὴ ἀποστρέψουσιν. ἠτιμώθη ἰεχονίας ὡς σκεῦος οὗ οὐκ ἔστιν χρεία αὐτοῦ, ὅτι ἐξερρίφη καὶ ἐξεβλήθη εἰς γῆν ἣν οὐκ ᾔδει. γῆ γῆ γῆ ἄκουε λόγον κυρίου. τάδε λέγει κύριος, γράψον τὸν ἄνδρα τοῦτον ἐκκήρυκτον ἄνθρωπον, ὅτι οὐ μὴ αὐξηθῇ ἐκ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ ἀνὴρ καθήμενος ἐπὶ θρόνου δαυὶδ ἄρχων ἔτι ἐν τῷ ἰούδα.

Ca. 23.

A

O paſtores diſpergētes τ diſperdētes oues paſcue mee. ppter hoc hec dicit dñs de9 iſrael ad paſtores paſcētes pplm meū. ecce diſperſiſtis oues meas τ expuliſtis eas τ nō viſitaſtis eas: ecce ego vindicabo ſup vos ſcdm mala ſtudia vrā. τ ego ſuſcipiā reliq̄as ppli mei ab oi
ΩΩ οἱ ποιμένες οἱ διασκορπίζοντες καὶ ἀπολλύντες τὰ πρόβατα τῆς νομῆς μου. διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς ἰσραὴλ ἐπὶ τοὺς ποιμένας τοὺς ποιμαίνοντας τὸν λαόν μου. ἰδοὺ διεσκορπίσατε τὰ πρόβατά μου καὶ ἐξώσατε αὐτὰ καὶ οὐκ ἐπεσκέψασθε αὐτά, ἰδοὺ ἐγὼ ἐκδικῶ ἐφ' ὑμᾶς κατὰ τὰ πονηρὰ ἐπιτηδεύματα ὑμῶν. καὶ ἐγὼ εἰσδέξομαι τοὺς καταλοίπους τοῦ λαοῦ μου ἀπὸ πάσης

Eze. 34.f.

E

Trāſla.B.Hie.

amatores tui. Locut9 ſū ad te in abundantia tua: dixiſti non audiā. Hec eſt via tua ab adoleſcētia tua: quia non audiſti vocē meam. Oēs paſtores tuos paſcet ventus: & amatores tui in captiuitatē ibunt. Et tunc confunderis & erubeſces ab oī malicia tua q̄ ſedes in libano & nidificas in cedris. Quō cōgemuiſti cū veniſſent tibi dolores q̄ſi dolores parturiētis. Viuo ego dicit dñs qa ſi fuerit iechonias filius ioachim regis iuda annulus in manu dextera mea: inde euellam eum. Et dabo te in manum quęrentium animā tuā: & in manu quorum tu formidas faciem: & in manu nabuchodonoſor regis babylōis: & in manu chaldeorū. Et mittā te & matrem tuam que genuit te in terram alienam in qua nati non eſtis: ibiq; moriemini. Et in terram ad quam ipſi leuant animam ſuam vt reuertātur illuc: non reuertētur. Nunqd vas fictile atq; cōtritū vir iſte iechonias. Nunquid vas abſq; oī voluptate. Quare abiecti ſunt ipſi & ſemen eius & proiecti in terram quam ignorauerūt. Terra terra terra audi ſermonē domini. Hec dicit dominus. Scribe virum iſtū ſterilē virū q in diebus ſuis nō proſperabitur. Nec enim erit de ſemine eius vir qui ſedeat ſuper ſolium dauid: & poteſtatem habeat vltra in iuda. 23.

Ve paſtoribus qui diſperdūt & dilacerant gregem paſcue mee dicit dominus. Ideo hec dicit dominus de9 iſrael ad paſtores qui paſcūt populum meum. Vos diſperſiſtis gregem meū & eieciſtis eos & non viſitaſtis eos. Ecce ego viſitabo ſuper vos maliciam ſtudioꝝ veſtrorū: ait domin9. Et ego congregabo reliquias gregis mei de omnibus

Tex.heb.hiere.xxiij.

מאהביך: דברתי אליך בשלותיך
אמרת לא אשמע זה דרכך
מנעוריך כי לא שמעת בקולי: כל
רעיך תרעה רוח ומאהביך בשבי
ילכו כי אז תבשי ונכלמת מכל
רעתך: ישבתי בלבנון מקננתי
בארזים מה נחנת בבא לך
חבלים חיל כילדה: חי אני נאם
יהוה כי אם יהיה כניהו בן יהויקים
מלך יהודה חותם על יד ימיני כי
משם אתקנך: ונתתיך ביד
מבקשי נפשך וביד אשר אתה
יגור מפניהם וביד נבוכדראצר
מלך בבל וביד הכשדים: והטלתי
אתך ואת אמך אשר ילדתך על
הארץ אחרת אשר לא ילדתם
שם ושם תמותו: ועל הארץ
אשר הם מנשאים את נפשם
לשוב שם שמה לא ישובו: העצב
נבזה נפוץ האיש הזה כניהו אם
כלי אין חפץ בו מדוע הוטלו הוא
וזרעו והשלכו על הארץ אשר
לא ידעו: ארץ ארץ ארץ שמעי
דבר יהוה: כה אמר יהוה כתבו את
האיש הזה ערירי גבר לא יצלח
בימיו כי לא יצלח מזרעו איש
ישב על כסא דוד ומשל עוד
ביהודה:

Cap. xxiij

הוי רעים מאבדים ומפצים
את צאן מרעיתי נאם יהוה: לכן
כה אמר יהוה אלהי ישראל על
הרעים הרעים את עמי אתם
הפצתם את צאני ותדחום ולא
פקדתם אתם הנני פקד עליכם
את רע מעלליכם נאם יהוה: ואני
אקבץ את שארית צאני מכל

Pritiua.heb.

אהב שלה · שמע · נער · רעה אהב · שבה בוש · כלם רעע · חנן · חול ילד · חתם ימן · נתק נתן · בקש · יגר פנה · טול · מות · נשא · שוב · בזה נפץ · כלה חפץ · טול שלך · ערר צלח · יום · רעה אבד · פוץ רעה · דחה · עלל · קבץ

הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר הִדַּחְתִּי אֹתָם שָׁם
וַהֲשִׁבֹתִי אֶתְהֶן עַל נְוֵהֶן וּפָרוּ וְרָבוּ
וַהֲקִמֹתִי עֲלֵיהֶם רֹעִים וְרָעוּם וְלֹא
יִירְאוּ עוֹד וְלֹא יֵחַתּוּ וְלֹא יִפָּקֵדוּ
נְאֻם יְהוָה: הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם
יְהוָה וַהֲקִמֹתִי לְדָוִד צֶמַח צַדִּיק
וּמָלַךְ מֶלֶךְ וְהִשְׂכִּיל וְעָשָׂה מִשְׁפָּט
וּצְדָקָה בָּאָרֶץ: בְּיָמָיו תִּוָּשַׁע יְהוּדָה
וְיִשְׂרָאֵל יִשְׁכֹּן לָבֶטַח וְזֶה שְׁמוֹ
אֲשֶׁר יִקְרְאוֹ יְהוָה צִדְקֵנוּ: לָכֵן הִנֵּה
יָמִים בָּאִים נְאֻם יְהוָה וְלֹא יֹאמְרוּ
עוֹד חַי יְהוָה אֲשֶׁר הֶעֱלָה אֶת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם: כִּי אִם חַי
יְהוָה אֲשֶׁר הֶעֱלָה וַאֲשֶׁר הֵבִיא אֶת
זֶרַע בֵּית יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ צָפוֹנָה
וּמִכֹּל הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר הִדַּחְתִּים
שָׁם וְיָשְׁבוּ עַל אַדְמָתָם: לַנְּבִאִים
נִשְׁבַּר לִבִּי בְקִרְבִּי רָחֲפוּ כָּל עַצְמוֹתַי
הָיִיתִי כְּאִישׁ שִׁכּוֹר וּכְגֶבֶר עֲבָרוֹ
יָיִן מִפְּנֵי יְהוָה וּמִפְּנֵי דִּבְרֵי קָדְשׁוֹ:
כִּי מְנָאֲפִים מָלְאָה הָאָרֶץ כִּי מִפְּנֵי
אָלָה אָבְלָה הָאָרֶץ יָבְשׁוּ נְאוֹת
מִדְבָּר וַתְּהִי מְרוּצָתָם רָעָה
וּגְבוּרָתָם לֹא כֵן: כִּי גַם נָבִיא גַם
כֹּהֵן חָנֵפוּ גַּם בְּבֵיתִי מָצָאתִי רָעָתָם
נְאֻם יְהוָה: לָכֵן יִהְיֶה דַרְכָּם לָהֶם
כַּחֲלַקְלַקּוֹת בָּאֲפֵלָה יִדַּחוּ וְנָפְלוּ
בָהּ כִּי אָבִיא עֲלֵיהֶם רָעָה שְׁנַת
פְּקֻדָּתָם נְאֻם יְהוָה: וּבִנְבִיאֵי
שֹׁמְרוֹן רָאִיתִי תִפְלָה הִנַּבְּאוּ בַבַּעַל
וַיַּתְעוּ אֶת עַמִּי אֶת יִשְׂרָאֵל: וּבִנְבִאֵי
יְרוּשָׁלַם רָאִיתִי שַׁעֲרוּרָה נָאוֹף
וְהָלֹךְ בַּשֶּׁקֶר וְחִזְּקוּ יְדֵי מְרֵעִים
לְבִלְתִּי שָׁבוּ אִישׁ מֵרָעָתוֹ הָיוּ
לִי כֻלָּם כִּסְדֹם וְיֹשְׁבֶיהָ כַּעֲמֹרָה:
לָכֵן כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת עַל

שוב פרה · רבה קום · רעה ירא · חתת פקד · בוא · צמח · שכל שפט · ישע · שכן · קרא · בוא · אמר עלה · בוא · צפן · נדח · ישב · שבר · היה שכר · עבר · קדש · נאף · אבל יבש · דבר היה · רוץ גבר · נבא · חנף מצא · היה · נדח נפל · בוא פקד · נבא · ראה תעה · נאף · הלך רוע · שוב היה

terris ad aquas eiecero eos illuc: & conuertā eos ad rura sua: & crescēt & multiplicabūtur: & suscitabo sup eos pastores: & pascent eos. Non formidabunt vltra: & non pauebūt: & nullus q̄retur ex numero dicit dn̄s. Ecce dies veniūt dicit dn̄s: & suscitabo dauid germē iustum: & regnabit rex: & sapiens erit: & faciet iudiciū & iusticiā in terra. In dieb9 illis saluabitur iuda: & israel hitabit cōfidenter. Et hoc est nomē qd̄ vocabūt eū: dn̄s iustus nr̄. Propter hoc ecce dies veniūnt dicit dominus: & non dicent ꝏ vltra viuit domin9 qui eduxit filios ꝏꝏꝏꝏ israel de terra egypti: sed viuit ꝏꝏꝏꝏ dominus qui eduxit & adduxit ꝏꝏꝏꝏ semen domus israel de terra aquilonis: ꝏꝏꝏ & de cunctis terris ad quas eieceram eos ꝏꝏ illuc: & habitabūt in terra sua. Ad prophetas ꝏ Contritū est cor meū in medio mei: cōtremuerūt oīa ossa mea. Factus sū quasi vir ebri9: & q̄si hō madidus a vino: a facie dn̄i & a facie verborum sanctorū eius: qa adulteris repleta est terra: qa a facie maledictionis luxit terra: arefacta sunt arua deserti. Factus est cursus eorum malus: ꝏ & fortitudo eorum dissimilis. Propheta nāq3 & sacerdos polluti sūt: & in domo mea inueni malū eorū: ait dn̄s. Idcirco via eorum erit ꝏꝏꝏ q̄si lubricū in tenebris: impellētur ei & corruēt in ea. Afferā enim sup eos mala: annum ꝏꝏ visitationis eorū ait dominus. Et in prophetis samarie vidi fatuitatē: & prophetabāt in baalim & decipiebāt ppl'm meū israel. Et in prophetis hierusalem vidi similitudinem adulterantium ꝏ & iter mēdacii. Et cōfortauerūt manus pessimorū: vt non cōuerteretur vnusq̄sq3 a malicia sua. Facti sūt mihi oēs vt sodoma: & hitatores ei9 q̄si gomorra. Proptea hec dicit dn̄s exercituum ad

terra: expulit eos illuc: et restituam eos in
τῆς γῆς οὗ ἐξέωσα αὐτοὺς ἐκεῖ, καὶ καταστήσω αὐτοὺς εἰς
pascua sua. et crescent et multiplicabuntur:
τὴν νομὴν αὐτῶν. καὶ αὐξηθήσονται καὶ πληθυνθήσονται,
et suscitabo eis pastores qui pascent eos:
καὶ ἀναστήσω αὐτοῖς ποιμένας οἳ ποιμανοῦσιν αὐτούς,
et non formidabunt vltra neque pauebunt neque requi-
καὶ οὐ φοβηθήσονται ἔτι οὐδὲ πτοηθήσονται οὐδὲ ἐκζητη-
rent dicit dominus. ecce dies veniunt dicit do-
θήσονται λέγει κύριος. ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται λέγει κύ-
minus: et suscitabo dauid orientem iustum: et re-
ριος, καὶ ἀναστήσω τῷ δαυὶδ ἀνατολὴν δικαίαν, καὶ βα-
gnabit rex et intelliget et faciet iudicium et
σιλεύσει βασιλεὺς καὶ συνήσει καὶ ποιήσει κρίμα καὶ
iusticiam in terra. in diebus eius salua-
δικαιοσύνην ἐπὶ τῆς γῆς. ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ σωθή-
bitur iuda: et israel habitabit confidenter: et
σεται ἰούδας, καὶ ἰσραὴλ κατασκηνώσει πεποιθώς· καὶ
hoc nomen eius quod vocabit eum dominus iosedech.
τοῦτο τὸ ὄνομα αὐτοῦ ὃ καλέσει αὐτὸν κύριος ἰωσεδέκ.
propter hoc ecce dies veniunt dicit dominus: et non
διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται λέγει κύριος, καὶ οὐκ
dicent vltra viuit dominus qui eduxit domum israel de terra
ἐροῦσιν ἔτι ζῇ κύριος, ὃς ἀνήγαγεν τὸν οἶκον ἰσραὴλ ἐκ γῆς
egypti. sed viuit dominus qui adduxit et congregauit
αἰγύπτου. ἀλλὰ ζῇ κύριος ὃς ἀνήγαγεν καὶ συνήγαγεν
omne semen israel de terra aquilonis: et de cun-
ἅπαν τὸ σπέρμα ἰσραὴλ ἀπὸ γῆς βορρᾶ, καὶ ἀπὸ πα-
ctis regionibus quo expulit eos illuc: et restituit
σῶν τῶν χωρῶν οὗ ἐξέωσεν αὐτοὺς ἐκεῖ, καὶ ἀποκατέστησεν
eos in locum suum. in prophetis contritum
αὐτοὺς εἰς τὸν τόπον αὐτῶν. ἐν τοῖς προφήταις συνετρί-
est cor meum in me commota sunt omnia ossa mea:
βη ἡ καρδία μου, ἐν ἐμοὶ ἐσαλεύθη πάντα τὰ ὀστᾶ μου,
factus sum vt vir contritus et vt homo ca-
ἐγενήθην ὡς ἀνὴρ συντετριμμένος καὶ ὡς ἄνθρωπος συν-
ptus a vino a facie domini et a fa-
εχόμενος ἀπὸ οἴνου ἀπὸ προσώπου κυρίου καὶ ἀπὸ προ-
cie decoris glorie eius: quia adulteris repleta est
σώπου εὐπρεπείας δόξης αὐτοῦ, ὅτι μοιχῶν ἐπλήσθη
terra: quia a facie horum luxit terra: arefacta
ἡ γῆ, ὅτι ἀπὸ προσώπου τούτων ἐπένθησεν ἡ γῆ, ἐξηράνθη-
sunt pascua deserti: et factus est cursus eorum ma-
σαν αἱ νομαὶ τῆς ἐρήμου, καὶ ἐγένετο ὁ δρόμος αὐτῶν πο-
lus: et fortitudo eorum non sic: quia sacerdos et prophe-
νηρός, καὶ ἡ ἰσχὺς αὐτῶν οὐχ οὕτως, ὅτι ἱερεὺς καὶ προφή-
ta polluti sunt: et in domo mea vidi malitias eo-
της ἐμολύνθησαν, καὶ ἐν τῷ οἴκῳ μου εἶδον πονηρίας αὐ-
rum dicit dominus. propterea fiat via illorum ipsis
τῶν λέγει κύριος. διὰ τοῦτο γενέσθω ἡ ὁδὸς αὐτῶν αὐτοῖς
in lubricum in caligine: et supplantabuntur et cor-
εἰς ὀλίσθημα ἐν γνόφῳ, καὶ ὑποσκελισθήσονται καὶ πε-
ruent in ea: quia inferam super eos mala in anno
σοῦνται ἐν αὐτῇ, διότι ἐπάξω ἐπ᾽ αὐτοὺς κακὰ ἐν ἐνιαυ-
visitationis eorum dicit dominus. et in prophe-
τῷ ἐπισκέψεως αὐτῶν λέγει κύριος. καὶ ἐν τοῖς προφή-
tis samarie vidi iniquitates: prophetauerunt in ba-
ταις σαμαρείας εἶδον ἀνομήματα· προεφήτευσαν ἐπὶ βα-
al: et deceperunt populum meum israel. et in
άλ, καὶ ἐπλάνησαν τὸν λαόν μου ἰσραήλ. καὶ ἐν τοῖς
prophetis hierusalem vidi horribilia adulterantes et
προφήταις ἰερουσαλὴμ ἑώρακα φρικτὰ μοιχωμένους καὶ
ambulantes in mendaciis: et apprehendentes ma-
πορευομένους ἐν ψεύδεσιν, καὶ ἀντιλαμβανομένους χει-
nus malorum: ne conuerterentur vnusquisque a vi-
ρῶν πονηρῶν, τοῦ μὴ ἀποστραφῆναι ἕκαστον ἀπὸ τῆς ὁ-
a sua mala. facti sunt mihi omnes quasi so-
δοῦ αὐτοῦ τῆς πονηρᾶς. ἐγενήθησάν μοι πάντες ὡς σό-
doma et habitantes eam quasi gomorra. propter-
δομα καὶ οἱ κατοικοῦντες αὐτὴν ὥσπερ γόμορρα. διὰ τοῦ-
rea hec dicit dominus exercituum ad
το τάδε λέγει κύριος τῶν δυνάμεων πρὸς ꝏꝏꝏꝏ

prophetas ecce ego cibo eos doloribus: et
τοὺς προφήτας ἰδοὺ ἐγὼ ψωμίζω αὐτοὺς ὀδύνας, καὶ
potabo eos aqua amara: quia a prophetis ie-
ποτιῶ αὐτοὺς ὕδωρ πικρόν, ὅτι ἀπὸ τῶν προφητῶν ἱε-
rusale egressa est pollutio omni terre. sic dicit
ρουσαλὴμ ἐξῆλθεν μολυσμὸς πάσῃ τῇ γῇ. οὕτως λέγει
dominus omnipotens: ne audiatis verba pro-
κύριος ὁ παντοκράτωρ, μὴ ἀκούετε τοὺς λόγους τῶν προ-
phetarum prophetantium vobis. quia vanum faciunt ipsi
φητῶν τῶν προφητευόντων ὑμῖν· ὅτι ματαιοῦσιν αὐτοί
visionem a corde eorum loquuntur et non de ore
ὅρασιν. ἀπὸ καρδίας αὐτῶν λαλοῦσιν καὶ οὐκ ἀπὸ στόμα-
domini. dicunt abiicientibus verbum
τος κυρίου λέγουσιν τοῖς ἀπωθουμένοις τὸν λόγον
domini. pax erit vobis: et omnibus ambulanti-
κυρίου. εἰρήνη ἔσται ὑμῖν, καὶ πᾶσι τοῖς πορευομέ-
bus voluntatibus suis. omni ambulanti in erro-
νοις τοῖς θελήμασιν αὐτῶν· παντὶ πορευομένῳ ἐν πλά-
re cordis sui non veniet super te mala. quis stetit
νῃ καρδίας αὐτοῦ οὐχ ἥξει ἐπὶ σὲ κακά, ὅτι τίς ἔστη
in substantia domini et vidit et audiuit sermonem e-
ἐν ὑποστήματι κυρίου καὶ εἶδεν καὶ ἤκουσεν τὸν λόγον αὐ-
ius? quis auscultauit praeceptum et audiuit? ecce commotio a
τοῦ; τίς ἐνωτίσατο καὶ ἤκουσεν; ἰδοὺ σεισμὸς παρὰ
domino et ira egreditur in commotionem, conuer-
κυρίου καὶ ὀργὴ ἐκπορεύεται εἰς συσσεισμόν, συστρεφό-
sa in impios veniet: et non reuertetur fu-
μενον ἐπὶ τοὺς ἀσεβεῖς ἥξει, καὶ οὐκ ἀποστρέψει ὁ θυ-
ror donec faciat illud et donec suscitet il-
μὸς κυρίου ἕως ἂν ποιήσῃ αὐτὸ καὶ ἕως ἂν ἀναστήσῃ αὐ-
lud a conatu cordis sui. in nouissimis
τὸ ἀπὸ ἐγχειρήματος καρδίας αὐτοῦ. ἐπ᾽ ἐσχάτων
diebus intelliget ea. non mittebam
τῶν ἡμερῶν νοήσουσιν αὐτά. οὐκ ἀπέστελλον τοὺς
prophetas: et ipsi currebant. non loquebar ad
προφήτας, καὶ αὐτοὶ ἔτρεχον· οὐκ ἐλάλησα πρὸς
eos: et ipsi prophetabant. et si stetis-
αὐτούς, καὶ αὐτοὶ προεφήτευον. καὶ εἰ ἔστη-
sent in substantia mea et audiuissent verba mea: et
σαν ἐν ὑποστάσει μου καὶ ἤκουσαν τῶν λόγων μου, καὶ
populum meum auertissent a malis studi-
τὸν λαόν μου ἂν ἀπέστρεφον ἀπὸ τῶν πονηρῶν ἐπιτη-
is suis. deus appropinquans ego sum dicit dominus:
δευμάτων αὐτῶν. θεὸς ἐγγίζων ἐγώ εἰμι λέγει κύριος,
et non deus de longe. si absconditur homo in ab-
καὶ οὐχὶ θεὸς πόρρωθεν. εἰ κρυβήσεται ἄνθρωπος ἐν κρυ-
sconditis et ego non videbo eum: dicit dominus. nunquid non
φαίοις καὶ ἐγὼ οὐκ ὄψομαι αὐτόν, λέγει κύριος. μὴ οὐ-
celum et terram ego impleo: dicit dominus.
χὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἐγὼ πληρῶ, λέγει κύριος.
audiui que loquuntur prophete que prophetant in
ἤκουσα ἃ λαλοῦσιν οἱ προφῆται ἃ προφητεύουσιν ἐπὶ
nomine meo mendacia dicentes: somniaui som-
τῷ ὀνόματί μου ψευδῆ λέγοντες, ἠνυπνιασάμην ἐνύ-
nium. vsquequo erit in corde prophetarum
πνιον, ἕως πότε ἔσται ἐν καρδίᾳ τῶν προφητῶν τῶν
prophetantium mendacia: et cum prophetant ip-
προφητευόντων ψευδῆ, καὶ ἐν τῷ προφητεύειν αὐ-
sos voluntates cordis eorum cogi-
τοὺς τὰ θελήματα τῆς καρδίας αὐτῶν τῶν λογιζο-
tantium vt obliuiscatur nominis mei in
μένων τοῦ ἐπιλαθέσθαι τοῦ ὀνόματός μου ἐν τοῖς
somniis suis que narrabant vnusquisque ad proxi-
ἐνυπνίοις αὐτῶν ἃ διηγοῦντο ἕκαστος πρὸς τὸν πλη-
mum suum. sicut obliti sunt patres eorum
σίον αὐτοῦ, καθάπερ ἐπελάθοντο οἱ πατέρες αὐτῶν
nominis mei in baal. propheta in quo
τοῦ ὀνόματός μου ἐν τῷ βάαλ. ὁ προφήτης ἐν ᾧ τὸ
somnium est: narret somnium suum: et in quo
ἐνύπνιόν ἐστιν, διηγησάσθω τὸ ἐνύπνιον αὐτοῦ, καὶ ἐν ᾧ
ꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏ

prophetas. Ecce ego cibabo eos absinthio: ꝏꝏ & potabo eos felle. A ꝏꝏꝏꝏꝏꝏ pphetis enī hierusalem egressa est pollutio sup oēm terram. Hec dicit dn̄s exercituū. Nolite audire verba pphetarū qui prophetant ꝏꝏꝏ vobis & decipiunt vos. Visionem ꝏꝏꝏꝏ cordis sui loquūtur nō de ore dn̄i. Dicunt ꝏꝏ his qui blasphemāt me: locutus est dn̄s: pax ꝏ erit vobis: & oībus qui ambulant in prauitate cordis sui dixerunt: nō veniet super vos malū. Quis enim affuit in cōsilio domini & vidit ꝏꝏ & audiuit sermonē eius? Quis cōsiderauit verbū illius & audiuit? Ecce turbo dn̄ice indignationis egredietur & tempestas erumpens super caput impiorū veniet. Non reuertetur furor dn̄i vsq3 dum faciat & vsq3 dū cōpleat cogitatione cordis sui. In nouissimis dieb9 intelligetis cōsilium eius. Non mittebam prophetas & ipsi ꝏ currebant: non loquebar ad eos: & ipsi ꝏꝏ pphetabāt. Si stetissent in cōsilio meo & nota fecissent verba mea poplo meo auertissent vtiq3 eos a via sua mala & cogitationib9 suis pessimis. Putas ne de9 e vicino ego sum dicit dn̄s: & nō de9 de longe? Si occultabitur vir in absconditis: ꝏ & ego non videbo eum dicit dn̄s? Nunquid ꝏ non celum & terrā ego implebo ꝏꝏꝏꝏꝏ dicit dominus? Audiui que ꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏ dixerunt prophete prophetantes in nomine meo mēdaciū atq3 dicentes. Sōniaui somniaui. Vsq3 quo istud est in corde pphetarum vaticinantiū mendaciū & pphetantiū seductiones cordis sui? Qui volunt facere vt obliuiscatur ppl's me9 nois mei ppter somnia eorū que narrāt vnusquisq3 ad proximū suum sicut obliti sunt patres eorū nois mei propter baal. Propheta qui habet ꝏ somnium narret somnium: & qui ꝏꝏꝏꝏꝏꝏ

הַנְּבִאִים הִנְנִי מַאֲכִיל אוֹתָם לַעֲנָה
וְהִשְׁקִתִים מֵי רֹאשׁ כִּי מֵאֵת
נְבִיאֵי יְרוּשָׁלַם יָצְאָה חֲנֻפָּה לְכָל
הָאָרֶץ: כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אַל
תִּשְׁמְעוּ עַל דִּבְרֵי הַנְּבִאִים הַנִּבְּאִים
לָכֶם מַהְבִּלִים הֵמָּה אֶתְכֶם חֲזוֹן
לִבָּם יְדַבֵּרוּ לֹא מִפִּי יְהוָה: אֹמְרִים
אָמוֹר לִמְנַאֲצַי דִּבֶּר יְהוָה שָׁלוֹם
יִהְיֶה לָכֶם וְכֹל הֹלֵךְ בִּשְׁרִרוּת
לִבּוֹ אָמְרוּ לֹא תָבוֹא עֲלֵיכֶם רָעָה:
כִּי מִי עָמַד בְּסוֹד יְהוָה וְיֵרֶא
וְיִשְׁמַע אֶת דְּבָרוֹ מִי הִקְשִׁיב דְּבָרוֹ
וַיִּשְׁמָע: הִנֵּה סַעֲרַת יְהוָה חֵמָה
יָצְאָה וְסַעַר מִתְחוֹלֵל עַל רֹאשׁ
רְשָׁעִים יָחוּל: לֹא יָשׁוּב אַף יְהוָה
עַד עֲשֹׂתוֹ וְעַד הֲקִימוֹ מְזִמּוֹת לִבּוֹ
בְּאַחֲרִית הַיָּמִים תִּתְבּוֹנְנוּ בָהּ בִּינָה:
לֹא שָׁלַחְתִּי אֶת הַנְּבִאִים וְהֵם
רָצוּ לֹא דִבַּרְתִּי אֲלֵיהֶם וְהֵם
נִבָּאוּ: וְאִם עָמְדוּ בְּסוֹדִי וְיַשְׁמִעוּ
דְבָרַי אֶת עַמִּי וִישִׁבוּם מִדַּרְכָּם
הָרָע וּמֵרֹעַ מַעַלְלֵיהֶם: הַאֱלֹהֵי
מִקָּרֹב אָנִי נְאֻם יְהוָה וְלֹא אֱלֹהֵי
מֵרָחֹק: אִם יִסָּתֵר אִישׁ בַּמִּסְתָּרִים
וַאֲנִי לֹא אֶרְאֶנּוּ נְאֻם יְהוָה הֲלוֹא
אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ אֲנִי מָלֵא
נְאֻם יְהוָה: שָׁמַעְתִּי אֵת אֲשֶׁר
אָמְרוּ הַנְּבִאִים הַנִּבְּאִים בִּשְׁמִי
שֶׁקֶר לֵאמֹר חָלַמְתִּי חָלָמְתִּי: עַד
מָתַי הֲיֵשׁ בְּלֵב הַנְּבִאִים נִבְּאֵי
הַשָּׁקֶר וּנְבִיאֵי תַּרְמִת לִבָּם:
הַחֹשְׁבִים לְהַשְׁכִּיחַ אֶת עַמִּי שְׁמִי
בַּחֲלוֹמֹתָם אֲשֶׁר יְסַפְּרוּ אִישׁ
לְרֵעֵהוּ כַּאֲשֶׁר שָׁכְחוּ אֲבוֹתָם אֶת
שְׁמִי בַּבָּעַל: הַנָּבִיא אֲשֶׁר אִתּוֹ
חֲלוֹם יְסַפֵּר חֲלוֹם וַאֲשֶׁר דְּבָרִי

נבא אכל · שקה · שמע · הבל חזה · דבר פה · נאץ שלום · היה · בוא רוע · ראה · שמע קשב · חול · חול שוב · עשה קום · זמם יום · בין נבא · רוץ · שוב · רוע עלל · סתר · ראה · נבא · רמה · שכח · ספר · חלם

אתו דבר דברי אמת מה לתבן
את הבר נאם יהוה: הלוא כה דברי
כאש נאם יהוה וכפטיש יפצץ
סלע: לכן הנני על הנביאים נאם
יהוה מגנבי דברי איש מאת
רעהו: הנני על הנביאים נאם
יהוה הלקחים לשונם וינאמו נאם:
הנני על נבאי חלמות שקר נאם
יהוה ויספרום ויתעו את עמי
בשקריהם ובפחזותם ואנכי לא
שלחתים ולא צויתים והועיל לא
יועילו לעם הזה נאם יהוה: וכי
ישאלך העם הזה או הנביא או
כהן לאמר מה משא יהוה ואמרת
אליהם את מה משא ונטשתי
אתכם נאם יהוה: והנביא והכהן
והעם אשר יאמר משא יהוה
ופקדתי על האיש ההוא ועל
ביתו: כה תאמרו איש על
רעהו ואיש אל אחיו מה ענה
יהוה ומה דבר יהוה: ומשא
יהוה לא תזכרו עוד כי המשא
יהיה לאיש דברו והפכתם את
דברי אלהים חיים יהוה צבאות
אלהינו: כה תאמר אל הנביא
מה ענך יהוה ומה דבר יהוה:
ואם משא יהוה תאמרו לכן
כה אמר יהוה יען אמרכם את
הדבר הזה משא יהוה ואשלח
אליכם לאמר לא תאמרו
משא יהוה: לכן הנני ונשיתי
אתכם נשא ונטשתי אתכם
ואת העיר אשר נתתי לכם
ולאבותיכם מעל פני: ונתתי עליכם
חרפת עולם וכלמות עולם אשר
לא תשכח:

habet sermonem meum: loquatur sermonem meum vere. Quid paleis ad triticum dicit dominus? Nunquid non verba mea sunt quasi ignis dicit dominus: et quasi malleus conterens petram? Propterea ecce ego ad prophetas ait dominus qui furantur verba mea unusquisque proximo suo. Ecce ego ad prophetas ait dominus qui assumunt linguas suas & aiunt dicit dominus. Ecce ego ad prophetas somniantes mendacium dicit dominus: qui narraverunt ea & seduxerunt populum meum in mendacio suo & in miraculis suis: cum ego non misissem eos: nec mandassem eis qui nihil profuerunt populo dicit dominus. Si igitur interrogaverit te populus iste: vel propheta aut sacerdos dicens: quod est onus domini? dices ad eos. Vos estis onus. Proiiciam quippe vos dicit dominus. Et propheta & sacerdos & populus qui dicit onus domini visitabo super virum illum & super domum eius. Hec dicetis unusquisque ad proximum & ad fratrem suum. Quid respondit dominus: & quid locutus est dominus? Et onus domini ultra non memorabitur: quia onus erit unicuique sermo suus. Et pervertistis verba dei viventis domini exercituum dei nostri. Hec dices ad prophetam. Quid respondit tibi dominus: & quid locutus est dominus? Si autem onus domini dixeritis: propter hoc hec dicit dominus. Quia dixistis sermonem istum onus domini: & misi ad vos dicens: nolite dicere onus domini: propterea ecce ego tollam vos portans: & derelinquam vos & civitatem quam dedi vobis & patribus vestris a facie mea: & dabo vos in opprobrium sempiternum & in ignominiam eternam que nunquam oblivione delebitur. 24.

sermo meus ad eum: narret sermonem meum
ὁ λόγος μου πρὸς αὐτόν, διηγησάσθω τὸν λόγον μου
in veritate. quid palea ad triticum? sic
ἐπ' ἀληθείας. τί τὸ ἄχυρον πρὸς τὸν σῖτον; οὕτως οἱ
verba mea. nonne verba mea sicut ignis comburens dicit
λόγοι μου. οὐχ οἱ λόγοι μου ὥσπερ πῦρ φλέγον λέγει
dominus: et sicut securis secans petram? propterea ecce
κύριος, καὶ ὡς πέλεκυς κόπτων πέτραν; διὰ τοῦτο ἰδοὺ
ego ad prophetas dicit dominus deus: qui furantur verba mea unusquisque a proximo
ἐγὼ πρὸς τοὺς προφήτας λέγει κύριος ὁ θεὸς τοὺς κλέπτοντας τοὺς λόγους μου ἕκαστος παρὰ τοῦ πλησίον
suo. ecce ego ad prophetas dicit dominus:
αὐτοῦ. ἰδοὺ ἐγὼ πρὸς τοὺς προφήτας λέγει κύριος,
emittentes prophetias lingue: et dormitantes dormitationem suam. ecce ego ad prophetas
τοὺς ἐκβάλλοντας προφητείας γλώσσης, καὶ νυστάζοντας νυσταγμὸν αὐτῶν. ἰδοὺ ἐγὼ πρὸς τοὺς προφήτας
prophetantes somnia mendacia: et enarrabant ea:
τοὺς προφητεύοντας ἐνύπνια ψευδῆ, καὶ διηγοῦντο αὐτά,
et seduxerunt populum meum in mendaciis suis:
καὶ ἐπλάνησαν τὸν λαόν μου ἐν τοῖς ψεύδεσιν αὐτῶν,
et in erroribus suis: et ego non misi eos:
καὶ ἐν τοῖς πλάνοις αὐτῶν, καὶ ἐγὼ οὐκ ἀπέστειλα αὐτούς,
et non mandavi eis: et utilitate non proderunt populo huic dicit dominus. et si
καὶ οὐκ ἐνετειλάμην αὐτοῖς, καὶ ὠφέλειαν οὐκ ὠφελήσουσι τὸν λαὸν τοῦτον λέγει κύριος. καὶ ἐὰν
interrogaverit populus iste: vel sacerdos aut propheta dicens: quid assumptio domini? et dices eis: vos
ἐρωτήσῃ σε ὁ λαὸς οὗτος, ἢ ἱερεὺς ἢ προφήτης λέγων, τί τὸ λῆμμα κυρίου; καὶ ἐρεῖς αὐτοῖς, ὑμεῖς
estis assumptio: et allidam vos dicit dominus: et
ἐστὲ τὸ λῆμμα, καὶ ῥάξω ὑμᾶς λέγει κύριος, καὶ ὁ
propheta et sacerdos et populus qui dixerint assumptio domini: et vindicabo hominem illum et
προφήτης καὶ ὁ ἱερεὺς καὶ ὁ λαὸς οἳ ἂν εἴπωσι λῆμμα κυρίου, καὶ ἐκδικήσω τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον καὶ
domum eius. quia sic dicetis unusquisque ad proximum suum. et unusquisque ad fratrem suum. quid respondit dominus: et quid locutus est dominus? et assumptio domini
τὸν οἶκον αὐτοῦ. ὅτι οὕτως ἐρεῖτε ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, καὶ ἕκαστος πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. τί ἀπεκρίθη κύριος, καὶ τί ἐλάλησε κύριος; καὶ λῆμμα κυρίου
non nominabitis ultra: quia assumptio domini erit homini sermo eius: et pervertistis verba dei
οὐ μὴ ὀνομάζητε ἔτι, ὅτι τὸ λῆμμα κυρίου ἔσται τῷ ἀνθρώπῳ ὁ λόγος αὐτοῦ, καὶ ἐξεστρέψατε τοὺς λόγους θεοῦ
viventis. sic dicetis ad prophetam: quid locutus est dominus deus noster? propterea hec dicit dominus:
ζῶντος. οὕτως ἐρεῖτε πρὸς τὸν προφήτην, τί ἐλάλησε κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν; διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος,
eo quod dixistis sermonem istum assumptio domini: et misi ad vos dicens: non dicetis assumptio domini.
ἀνθ' ὧν εἴπατε τὸν λόγον τοῦτον λῆμμα κυρίου, καὶ ἀπέστειλα πρὸς ὑμᾶς λέγων, οὐκ ἐρεῖτε λῆμμα κυρίου.
propterea ecce ego assumo et allido vos: et civitatem quam dedi vobis et patribus vestris:
διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ λαμβάνω καὶ ῥάσσω ὑμᾶς, καὶ τὴν πόλιν ἣν δέδωκα ὑμῖν καὶ τοῖς πατράσιν ὑμῶν,
et dabo super vos opprobrium sempiternum: et ignominiam eternam: que non obliviscetur.
καὶ δώσω ἐφ' ὑμᾶς ὀνειδισμὸν αἰώνιον, καὶ ἀτιμίαν αἰώνιον, ἥτις οὐκ ἐπιλησθήσεται. Ca. 24.

G

A

Ostendit mihi dominus duos calathos ficuum positos ante faciem templi domini: postquam transmigrare fecit nabuchodonosor rex babylonis iechoniam filium ioachim regem iuda: et principes et artifices et vinctos de hierusalem: et adduxerit eos in babylonem: calathus unus ficuum bonarum valde: sicut ficus precoces: et calathus alter ficuum malarum valde: que non comedentur pre malitia earum.
ἜΔειξέ μοι κύριος δύο καλάθους σύκων κειμένους κατὰ πρόσωπον ναοῦ κυρίου, μετὰ τὸ ἀποικίσαι ναβουχοδονόσορ βασιλέα βαβυλῶνος τὸν ἰεχονίαν υἱὸν ἰωακεὶμ βασιλέα ἰούδα, καὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ τοὺς τεχνίτας καὶ τοὺς δεσμώτας ἐξ ἱερουσαλήμ· καὶ ἤγαγεν αὐτοὺς εἰς βαβυλῶνα, ὁ κάλαθος ὁ εἷς σύκων χρηστῶν σφόδρα, ὡς τὰ σῦκα τὰ πρώϊμα, καὶ ὁ κάλαθος ὁ ἕτερος σύκων πονηρῶν σφόδρα, ἃ οὐ βρωθήσεται ἀπὸ πονηρίας αὐτῶν.

3.r.e.

et dixit dominus ad me: quid tu vides hieremia? et dixi: ficus: ficus bonas bonas valde. et malas malas valde: que non comedentur pre malitia earum.
καὶ εἶπε κύριος πρός με, τί σὺ ὁρᾷς ἱερεμία; καὶ εἶπα, σῦκα, τὰ σῦκα τὰ χρηστὰ χρηστὰ λίαν· καὶ τὰ πονηρὰ, πονηρὰ λίαν, ἃ οὐ βρωθήσεται ἀπὸ πονηρίας αὐτῶν.

B

et factum est verbum domini ad me dicens: hec dicit dominus deus israel: sicut ficus bone iste: sic cognoscam transmigratos iudeos: quos emisi de loco isto in terram chaldeorum in bona. et firmabo oculos meos super eos in bona: et reducam eos in terram hanc. et reedificabo eos et non destruam: et plantabo eos et non evellam. et dabo eis cor ut sciant ipsi me: quia ego sum dominus.
καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς ἰσραήλ, ὡς τὰ σῦκα τὰ χρηστὰ ταῦτα, οὕτως ἐπιγνώσομαι τοὺς ἀποικισθέντας ἰουδαίους, οὓς ἐξαπέσταλκα ἐκ τοῦ τόπου τούτου εἰς γῆν χαλδαίων εἰς ἀγαθά. καὶ στηριῶ τοὺς ὀφθαλμούς μου ἐπ' αὐτοὺς εἰς ἀγαθά, καὶ ἀποκαταστήσω αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν ταύτην. καὶ ἀνοικοδομήσω αὐτοὺς καὶ οὐ μὴ καθελῶ καὶ καταφυτεύσω αὐτοὺς καὶ οὐ μὴ ἐκτίλω· καὶ δώσω αὐτοῖς καρδίαν τοῦ εἰδέναι αὐτοὺς ἐμέ, ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος·

C

Infra. 31.b.

et erunt mihi in populum: et ego ero illis in deum. quia convertentur ad me ex toto corde suo. et sicut ficus male que non comedentur pre malitia earum: hec dicit dominus: sic tradam sedechiam regem iuda et principes eius et reliquos hierusalem qui derelicti sunt in terra ista et habitantes in egypto: et dabo eos in dispersionem omnibus regnis terre.
καὶ ἔσονταί μοι εἰς λαόν, καὶ ἐγὼ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς θεόν· ὅτι ἐπιστραφήσονται ἐπ' ἐμὲ ἐξ ὅλης καρδίας αὐτῶν. καὶ ὡς τὰ σῦκα τὰ πονηρὰ ἃ οὐ βρωθήσεται ἀπὸ πονηρίας αὐτῶν, τάδε λέγει κύριος, οὕτω παραδώσω τὸν σεδεκίαν βασιλέα ἰούδα καὶ τοὺς μεγιστᾶνας αὐτοῦ καὶ τὸ κατάλοιπον ἱερουσαλὴμ τοὺς ὑπολελειμμένους ἐν τῇ γῇ ταύτῃ καὶ τοὺς κατοικοῦντας ἐν αἰγύπτῳ, καὶ δώσω αὐτοὺς εἰς διασκορπισμὸν πάσαις ταῖς βασιλείαις τῆς γῆς.

D

Infra. 19.d.

et erunt in opprobrium et in parabolam et in odium et in maledictionem in omni loco quo expellam eos illuc. et mittam in eos famem et mortem et gladium
καὶ ἔσονται εἰς ὀνειδισμὸν καὶ εἰς παραβολὴν καὶ εἰς μῖσος καὶ εἰς κατάραν ἐν παντὶ τόπῳ οὗ ἐξώσω αὐτοὺς ἐκεῖ. καὶ ἀποστελῶ ἐπ' αὐτοὺς τὸν λιμὸν καὶ τὸν θάνατον καὶ τὴν μάχαιραν

Ostendit mihi dominus: & ecce duo calathi pleni ficis positi ante templum domini: postquam transtulit nabuchodonosor rex babylonis iechoniam filium ioachim regem iuda & principes eius & fabrum & inclusorem de hierusalem: & adduxit eos in babylonem. Calathus unus ficus bonas habebat nimis: ut solent ficus esse primi temporis. Et calathus unus ficus habebat malas nimis que comedi non poterant eo quod essent male. Et dixit dominus ad me. Quid tu vides hieremia? Et dixi. Ficus: ficus bonas: bonas valde: & malas: malas valde: que comedi non possunt eo quod sint male. Et factum est verbum domini ad me dicens. Hec dicit dominus deus israel. Sicut ficus he bone: sic cognoscam transmigrationem iuda quam emisi de loco isto in terram chaldeorum in bonum: & ponam oculos meos super eos ad placandum. Et reducam eos in terram hanc: & edificabo eos: & non destruam: & plantabo eos & non evellam: & dabo eis cor ut sciant me: quia ego sum dominus. Et erunt mihi in populum: & ego ero eis in deum: quia revertentur ad me in toto corde suo. Et sicut ficus pessime que comedi non possunt eo quod sint male: hec dicit dominus: sic dabo sedechiam regem iuda & principes eius & reliquos de hierusalem qui remanserunt in urbe hac: & qui habitant in terra egypti. Et dabo eos in vexationem afflictionemque omnibus regnis terre: in opprobrium: & in parabolam: & in proverbium & in maledictionem in universis locis ad que eieci eos: & mittam in eis gladium & famem & pestem:

Ca. xxiiij.

הראני יהוה והנה
שני דודאי תאנים מועדים לפני
היכל יהוה אחרי הגלות נבוכדראצר
מלך בבל את יכניה בן יהויקים
מלך יהודה ואת שרי יהודה ואת
החרש ואת המסגר מירושלם
ויבאם בבל: הדוד אחד תאנים
טובות מאד כתאני הבכרות
והדוד אחד תאנים רעות מאד
אשר לא תאכלנה מרע: ויאמר
יהוה אלי מה אתה ראה ירמיהו
ואמר תאנים התאנים הטבות
טבות מאד והרעות רעות מאד
אשר לא תאכלנה מרע: ויהי
דבר יהוה אלי לאמר: כה אמר
יהוה אלהי ישראל כתאנים
הטבות האלה כן אכיר את גלות
יהודה אשר שלחתי מן המקום
הזה ארץ כשדים לטובה:
ושמתי עיני עליהם לטובה
והשבתים על הארץ הזאת
ובניתים ולא אהרס ונטעתים
ולא אתוש: ונתתי להם לב לדעת
אתי כי אני יהוה והיו לי לעם
ואנכי אהיה להם לאלהים כי
ישבו אלי בכל לבם: וכתאנים
הרעות אשר לא תאכלנה מרע
כי כה אמר יהוה כן אתן את
צדקיהו מלך יהודה ואת שריו
ואת שארית ירושלם הנשארים
בארץ הזאת והישבים בארץ
מצרים: ונתתים לזועה לרעה לכל
ממלכות הארץ לחרפה ולמשל
לשנינה ולקללה בכל המקמות
אשר אדיחם שם: ושלחתי בם
את החרב ואת הרעב ואת הדבר

עד תמם מעל האדמה אשר נתתי להם ולאבותיהם׃

Cap.xxv. הדבר אשר היה על ירמיהו על כל עם יהודה בשנה הרביעית ליהויקים בן יאשיהו מלך יהודה היא השנה הראשנית לנבוכדרצר מלך בבל׃ אשר דבר ירמיהו הנביא על כל עם יהודה ואל כל ישבי ירושלם לאמר׃ מן שלש עשרה שנה ליאשיהו בן אמון מלך יהודה ועד היום הזה זה שלש ועשרים שנה היה דבר יהוה אלי ואדבר אליכם אשכים ודבר ולא שמעתם׃ ושלח יהוה אליכם את כל עבדיו הנבאים השכם ושלח ולא שמעתם ולא הטיתם את אזנכם לשמע׃ לאמר שובו נא איש מדרכו הרעה ומרע מעלליכם ושבו על האדמה אשר נתן יהוה לכם ולאבותיכם למן עולם ועד עולם׃ ואל תלכו אחרי אלהים אחרים לעבדם ולהשתחות להם ולא תכעיסו אותי במעשה ידיכם ולא ארע לכם׃ ולא שמעתם אלי נאם יהוה למען הכעסוני במעשה ידיכם לרע לכם׃ לכן כה אמר יהוה צבאות יען אשר לא שמעתם את דברי׃ הנני שלח ולקחתי את כל משפחות צפון נאם יהוה ואל נבוכדראצר מלך בבל עבדי והבאתים על הארץ הזאת ועל ישביה ועל כל הגוים האלה סביב והחרמתים ושמתים לשמה ולשרקה ולחרבות עולם׃ והאבדתי מהם קול ששון וקול

רבע · נבא · דבר · שכם · נטה · שוב · רוע · עלל · ישב · עלם · הלך · זנח · כעס · עשה · רוע · רוע · שפח · צפן · בוא · סבב · חרם · שום · שמם · עלם · אבד · שוש

donec consumantur de terra quam dedi eis & patribus eorum.

25. Verbum quod factū est ad hieremiam de omni populo iude in anno quarto ioachim filii iosie regis iuda: ipse est annus primus nabuchodonosor regis babylonis. Et locutus est hieremias propheta ad omnē populum iuda & ad vniuersos habitatores hierusalem: dicens. A tertio decimo anno iosie filii ammon regis iuda vsq ad diem hanc: ipse est tertius & vicesimus annus: factū est verbū dñi ad me & locutus sum ad vos de nocte consurgens & loquēs: & nō audistis. Et misit dñs ad vos oēs seruos suos prophetas consurgens diluculo mittēsq: & nō audistis neq inclinastis aures vr̄as: vt audiretis: cum diceret. Reuertimini vnusquisq a via sua mala: & a pessimis cogitationibus vestris: & habitabitis in terra quā dedit dominus vobis & patribus vestris a seculo & vsq in seculum. Et nolite ire post deos alienos vt seruiatis eis: adoretisq eos: neq me ad iracundiā prouocetis in operibus manuū vestrarū: & non affligam vos. Et nō audistis me dicit dominus: vt me ad iracūdiā puocaretis in opibus manuum vestrarū in malū vestrū. Propterea hec dicit dñs exercituum. Pro eo q non audistis verba mea ecce ego mittam & assumam vniuersas cognationes aquilonis: ait dominus: & nabuchodonosor regē babylonis seruū meū: et adducam eos super terram istam & sup habitatores eius: & sup oēs nationes q̄ in circuitu illius sunt: & interficiā eos: & ponā eos in stuporē & in sibilū & in solitudines sempiternas. Perdāq ex eis vocem gaudii & vocem

ἕως ἂν ἐκλείπωσιν ἀπὸ τῆς γῆς ἣν ἔδωκα αὐτοῖς, καὶ τοῖς πατράσιν αὐτῶν. Cα.25.
donec deficiant de tra quā dedi eis: et patribus eoꝝ.

Ὁ λόγος ὁ γενόμενος πρὸς ἱερεμίαν ἐπὶ πάντα τὸν λαὸν ἰούδα ἐν τῷ ἔτει τῷ τετάρτῳ τοῦ ἰωακεὶμ υἱοῦ ἰωσία βασιλέως ἰούδα. αὐτὸς ἐνιαυτὸς πρῶτος τῷ ναβουχοδονόσωρ βασιλεῖ βαβυλῶνος ὃν ἐλάλησεν ἱερεμίας ὁ προφήτης πρὸς πάντα τὸν λαὸν ἰούδα καὶ πρὸς τοὺς κατοικοῦντας ἱερουσαλὴμ λέγων, ἐν τρισκαιδεκάτῳ ἔτει ἰωσία υἱοῦ ἀμμὼς βασιλέως ἰούδα καὶ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης, εἴκοσι καὶ τρία ἔτη. καὶ ἐγένετο ῥῆμα κυρίου πρός με καὶ ἐλάλησα πρὸς ὑμᾶς ὀρθρίζων καὶ λέγων καὶ οὐκ ἠκούσατε, ἀποστέλλων πρὸς ὑμᾶς τοὺς δούλους μου τοὺς προφήτας ὄρθρου ἀποστέλλων καὶ οὐκ εἰσηκούσατε, καὶ οὐ προσέχετε τοῖς ὠσὶν ὑμῶν λέγων, ἀποστράφητε δὴ ἕκαστος ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ τῆς πονηρᾶς καὶ ἀπὸ τῶν πονηρῶν ἐπιτηδευμάτων ὑμῶν, καὶ κατοικήσατε ἐπὶ τῆς γῆς ἧς ἔδωκα ὑμῖν καὶ τοῖς πατράσιν ὑμῶν ἀπ᾽ αἰῶνος καὶ ἕως αἰῶνος. μὴ πορεύεσθε ὀπίσω θεῶν ἀλλοτρίων τοῦ δουλεύειν αὐτοῖς καὶ προσκυνεῖν αὐτοῖς, ὅπως μὴ παροργίσητέ με ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν ὑμῶν τοῦ κακῶσαι ὑμᾶς καὶ οὐκ εἰσηκούσατέ μου. διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος, ἐπειδὴ οὐκ ἐπιστεύσατε τοῖς λόγοις μου, ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω καὶ λήψομαι τὴν πατριὰν τοῦ βορρᾶ, καὶ ἄξω αὐτοὺς ἐπὶ τὴν γῆν ταύτην καὶ ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας αὐτὴν καὶ ἐπὶ πάντα τὰ ἔθνη τὰ κύκλῳ αὐτῆς, καὶ ἐξερημώσω αὐτούς, καὶ δώσω αὐτοὺς εἰς ἀφανισμόν, καὶ εἰς συρισμὸν καὶ εἰς ὀνειδισμὸν αἰώνιον, καὶ ἀπολῶ ἀπ᾽ αὐτῶν φωνὴν χαρᾶς καὶ φωνὴν

Verbum q factū est ad hieremiā sup omnē pplm iude in āno quarto ioachim filij iosie regis iuda. ipse annus pmus nabuchodonosor regi babylonis quē locut9 est hieremias ppheta ad omnē pplm iuda τ ad hītantes hierusalem dicens: in tertiodecimo āno iosie filij ammos regis iuda τ vsq ad diem hanc: viginti τ tres āni: τ factū ē verbū dñi ad me τ loquut9 sū ad vos mane cās τ loquēs τ nō audistis: mittens ad vos seruos meos pphetas diluculo mittens τ nō audistis: τ nō attēdistis aurib9 vr̄is dicens: reuertimini iā vnusqsq a via sua mala τ a malis studijs vr̄is: τ habitate in tra quā dedi vobis τ pr̄ibus vr̄is a seculo τ vsq i scl̄m. ne ambuletis post deos alienos vt seruiatis eis τ adoretis eos: ut nō ad iracūdiā puocetis me in operib9 manuū vr̄aꝝ ut affligā vos τ nō audistis me. ppterea hec dicit dominus: qm̄ non credidistis verbis meis: ecce ego mitto τ assumā cognationē aqlonis: τ adducā eos sup trā istam τ sup hītantes eā τ sup omnes gētes q̄ i circuitu eius: τ desolabo eos: τ dabo eos in desolationē: τ in sibilum τ in opprobriū sēpiternū: τ perdā ex eis vocē gaudij τ vocē

Ē.18.b Infra 35.c. 4.Re. 17.b.

εὐφροσύνης, φωνὴν νυμφίου καὶ φωνὴν νύμφης ὀσμὴν μύρου καὶ φῶς λύχνου. καὶ ἔσται πᾶσα ἡ γῆ εἰς ἀφανισμὸν καὶ δουλεύσουσιν τὰ ἔθνη ταῦτα τῷ βασιλεῖ τῆς βαβυλῶνος ἑβδομήκοντα ἔτη. καὶ ἐν τῷ συμπληρωθῆναι τὰ ἑβδομήκοντα ἔτη, ἐκδικήσω ἐπὶ τὸν βασιλέα βαβυλῶνος καὶ ἐπὶ τὸ ἔθνος ἐκεῖνο τὴν ἀδικίαν αὐτῶν φησὶν ὁ κύριος, καὶ ἐπὶ τὴν γῆν χαλδαίων καὶ θήσομαι αὐτοὺς εἰς ἀφανισμὸν αἰώνιον. καὶ ἐπάξω ἐπὶ τὴν γῆν ἐκείνην πάντας τοὺς λόγους μου οὓς ἐλάλησα κατ᾽ αὐτῆς πάντα τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ. ὅσα προεφήτευσεν ἱερεμίας ἐπὶ πάντα τὰ ἔθνη, ὅτι ἐδούλευσαν αὐτοῖς ὅτε ἦσαν ἔθνη πολλὰ καὶ βασιλεῖς μεγάλοι. καὶ ἀποδώσω αὐτοῖς κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν καὶ κατὰ τὰ ποιήματα τῶν χειρῶν αὐτῶν. οὕτως εἶπεν κύριος ὁ θεὸς ἰσραήλ, λάβε τὸ ποτήριον τοῦ οἴνου τοῦ ἀκράτου τούτου ἐκ χειρός μου, καὶ ποτιεῖς πάντα τὰ ἔθνη πρὸς ἃ ἐξαποστελῶ σε ἐπ᾽ αὐτούς, καὶ πίονται καὶ ἐξεμοῦνται καὶ ἐκμανήσονται ἀπὸ προσώπου τῆς μαχαίρας ἧς ἐγὼ ἀποστέλλω ἀναμέσον αὐτῶν. καὶ ἔλαβον τὸ ποτήριον ἐκ χειρὸς κυρίου καὶ ἐπότισα πάντα τὰ ἔθνη πρὸς ἃ ἀπέστειλέν με ὁ κύριος ἐπ᾽ αὐτά, τὴν ἱερουσαλήμ, καὶ τὰς πόλεις ἰούδα καὶ βασιλεῖς ἰούδα καὶ ἄρχοντας αὐτοῦ, τοῦ θεῖναι αὐτὰς εἰς ἐρήμωσιν καὶ εἰς ἀφανισμὸν καὶ εἰς συριγμὸν καὶ εἰς κατάραν ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη, καὶ τὸν φαραὼ βασιλέα αἰγύπτου καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ, καὶ τοὺς μεγιστᾶνας αὐτοῦ καὶ πάντα τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ πάντας τοὺς συμμίκτους αὐτοῦ, καὶ πάντας τοὺς βασιλεῖς τῆς γῆς ὡς, καὶ πάντας τοὺς βασιλεῖς ἀλλοφύλων τὴν ἀσκαλῶνα καὶ τὴν γάζαν, καὶ τὴν ἀκκαρῶνα καὶ τὸ ἐπίλοιπον ἀζώτου καὶ τὴν ἰδουμαίαν καὶ τὴν μωαβίτην καὶ τοὺς υἱοὺς ἀμμών, καὶ πάντας βασιλεῖς τύρου, καὶ βασιλεῖς σιδῶνος καὶ βασιλεῖς τοὺς ἐν τῷ

leticie: vocē sponsi τ vocem sponse odorē vnguēti τ lumē lucerne. τ erit vniuersa tra in desolationē τ seruient gētes iste regi babylonis septuaginta ānis. τ cū cōpleti fuerit septuaginta āni: vindicabo sup regem babylonis τ sup gentē illam iniqtatē eoꝝ dicit dñs: τ sup trā chaldeoꝝ: τ ponam eos in desolationē sēpiternā. τ adducā sup trā illam oia verba mea q̄ locut9 sum cō eam: omnia q̄ scripta sunt in libro isto. q̄cūq ppheta uit hieremias cō oēs gentes: qm̄ seruierunt eis cū essent gētes multe τ reges magni. τ reddam eis scdm̄ opera sua τ scdm̄ facta manuū suaꝝ. sic dixit dñs de9 israel: sume calicem vini meri huius de manu mea: τ potabis oēs gētes ad q̄s mittam te ad eos: τ bibent τ vomēt τ insanient a facie gladij quē ego mitto inter eos. τ accepi calicem de manu dñi τ potaui omnes gētes ad q̄s misit me dñs ad eas: hierusalem: τ ciuitates iuda τ reges iuda τ pncipes eius: vt ponerē eas in solitudinē τ in desolationē τ in sibilum τ i maledictionē sicut dies ista: τ pharaonē regē egypti τ seruos eius: τ pncipes eius τ oēs pplm eius: τ omnes mixtos eius: τ omnes reges terre hus: τ omnes reges philistinoꝝ ascalonē τ gazam: τ accarōem τ reliquū azoti τ idumeam τ moabitem τ filios ammon: τ oēs reges tyri: τ reges sidonis τ reges q̄ in

Infra. 19.c. 1.Esdr. 1.a.

leticie: vocem sponsi: & vocem sponse: vocē mole & lumen lucerne. Et erit vniuersa terra hec in solitudinem: & in stuporem: & seruiēt oēs gentes iste regi babylonis septuaginta annis. Cumq impleti fuerint septuaginta anni: visitabo super regem babylonis: & super gentem illam dicit dominus iniquitatem eorū & super terram chaldeorum: & ponam illam in solitudines sempiternas. Et adducam super terram illam oīa verba mea que locutus sum cōtra eā oē quod scriptū est in libro isto quecūq pphetauit hieremias aduersū oēs gentes: quia seruierunt eis cum essent gentes multe & reges magni. Et reddam eis secundū opera eorum & fm̄ factū manuū suarū. Quia sic dicit dñs exercituū deus israel. Sume calicē vini furoris huius de manu mea & propinabis de illo cunctis gentibus ad quas ego mittam te: & bibent & turbabuntur & insanient a facie gladii quem ego mittam inter eos. Et accepi calicem de manu domini: & propinaui cunctis gentibus ad quas misit me dñs: hierusalē & ciuitatibus iuda & regibus eius & principibus eius: vt darē eos in solitudinē & in stuporē & in sibilū & in maledictionē sicut est dies ista. Pharaoni regi egypti & seruis eius & principib9 eius & omni populo ei9: & vniuersis generaliter cunctis regibus terre ausitidis & cunctis regibus terre philistiim & ascalonis & gaze & accaroni & reliquiis azoti & idumee & moab et filiis ammon & cunctis regibus tyri & vniuersis regibus sydonis: & regib9 terre insularū q sunt

שמחה קול חתן וקול כלה קול רחים ואור נר׃ והיתה כל הארץ הזאת לחרבה לשמה ועבדו הגוים האלה את מלך בבל שבעים שנה׃ והיה כמלאות שבעים שנה אפקד על מלך בבל ועל הגוי ההוא נאם יהוה את עונם ועל ארץ כשדים ושמתי אתו לשממות עולם׃ והבאותי על הארץ ההיא את כל דברי אשר דברתי עליה את כל הכתוב בספר הזה אשר נבא ירמיהו על כל הגוים׃ כי עבדו בם גם המה גוים רבים ומלכים גדולים ושלמתי להם כפעלם וכמעשה ידיהם׃ כי כה אמר יהוה אלהי ישראל אלי קח את כוס היין החמה הזאת מידי והשקיתה אתו את כל הגוים אשר אנכי שלח אתך אליהם׃ ושתו והתגעשו והתהללו מפני החרב אשר אנכי שלח בינתם׃ ואקח את הכוס מיד יהוה ואשקה את כל הגוים אשר שלחני יהוה אליהם׃ את ירושלם ואת ערי יהודה ואת מלכיה את שריה לתת אתם לחרבה לשמה לשרקה ולקללה כיום הזה׃ את פרעה מלך מצרים ואת עבדיו ואת שריו ואת כל עמו׃ ואת כל הערב ואת כל מלכי ארץ העוץ ואת כל מלכי ארץ פלשתים ואת אשקלון ואת עזה ואת עקרון ואת שארית אשדוד׃ את אדום ואת מואב ואת בני עמון׃ ואת כל מלכי צר ואת כל מלכי צידון ואת מלכי האי אשר

כלל · ריח · נור · היה · פקד · עוה · שום · עלם · בוא · כתב · רבב · גדל · עשה · לקח · שקה · שתה · געש · הלל · פנה · לקח · עיר · שור · נתן · שמם

בעבר הים׃ ואת דדן ואת תימא ואת בוז ואת כל קצוצי פאה׃ ואת כל מלכי ערב ואת כל מלכי הערב השכנים במדבר׃ ואת כל מלכי זמרי ואת כל מלכי עילם ואת כל מלכי מדי׃ ואת כל מלכי הצפון הקרבים והרחקים איש אל אחיו ואת כל הממלכות הארץ אשר על פני האדמה ומלך ששך ישתה אחריהם׃ ואמרת אליהם כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל שתו ושכרו וקיו ונפלו ולא תקומו מפני החרב אשר אנכי שלח ביניכם׃ והיה כי ימאנו לקחת הכוס מידך לשתות ואמרת אליהם כה אמר יהוה צבאות שתו תשתו׃ כי הנה בעיר אשר נקרא שמי עליה אנכי מחל להרע ואתם הנקה תנקו לא תנקו כי חרב אני קרא על כל ישבי הארץ נאם יהוה צבאות׃ ואתה תנבא אליהם את כל הדברים האלה ואמרת אליהם יהוה ממרום ישאג וממעון קדשו יתן קולו שאג ישאג על נוהו הידד כדרכים יענה אל כל ישבי הארץ׃ בא שאון עד קצה הארץ כי ריב ליהוה בגוים נשפט הוא לכל בשר הרשעים נתנם לחרב נאם יהוה׃ כה אמר יהוה צבאות הנה רעה יצאת מגוי אל גוי וסער גדול יעור מירכתי ארץ׃ והיו חללי יהוה ביום ההוא מקצה הארץ ועד קצה הארץ לא יספדו ולא יאספו ולא יקברו לדמן על פני האדמה יהיו׃ הילילו הרעים וזעקו והתפלשו אדירי

trans mare: & dedan & theman & buz & vniuerſis qui attonſi ſunt in comam & cunctis regibus arabie: & cunctis regibus occidentis qui habitant in deſerto: & cunctis regibus zambri: & cunctis regibus elam: & cunctis regibus medorū: cunctis quoq; regibus aquilonis de prope & de longe: vnicuiq; cōtra fratrē ſuū & omnibus regnis terre que ſuper faciem eius ſunt. Et rex ſeſach bibet poſt eos. Et dices ad eos hec dicit dominus exercituū deus iſrael. Bibite & inebriamini & vomite & cadite: neq; ſurgatis a facie gladii quem ego mittam inter vos. Cumq; noluerint accipere calicem de manu tua vt bibant: dices ad eos. Hec dicit dn̄s exercituū. Bibentes bibetis. Quia ecce in ciuitate in qua inuocatū eſt nomē meum ego incipio affligere: & vos quaſi innocentes & imunes eritis? Non eritis imunes. Gladiū eni ego voco ſup oēs habitatores terre dicit dn̄s exercituum. Et tu prophetabis ad eos omnia verba hec: & dices ad illos. Dn̄s de excelſo rugiet: & de habitaculo ſancto ſuo dabit vocē ſuā. Rugiens rugiet ſup decorē ſuū. Celeuma q̄ſi calcantiū concinetur aduerſus oēs hītatores terre. Peruenit ſonitus vſq; ad extrema terre: quia iudicium dn̄o cū gentibus. Iudicatur ipſe cū omni carne. Impios tradidi gladio dicit dn̄s. Hec dicit dominus exercituū. Ecce afflictio egredietur de gente in gentem & turbo magnus egredietur a ſūmitatibus terre: & erūt interfecti dn̄i in die illa a ſummo terre vſq; ad ſummum eius. Nō plangētur & nō colligentur: neq; ſepelientur in ſterquilinio ſup faciē terre iacebūt. Vlulate paſtores & clamate: & aſpgite vos cinere optimates

πέραν τῆς θαλάσσης καὶ τὴν δαιδὰν καὶ θαιμὰν καὶ τὴν βοὺζ καὶ πάντα περικεκαρμένον κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ πάντας τοὺς βασιλέας τῆς ἀραβίας, καὶ πάντας τοὺς συμμίκτους τοὺς καταλύοντας ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ πάντας τοὺς βασιλεῖς ζαμβρί, καὶ πάντας βασιλεῖς ἠλάμ, καὶ πάντας βασιλεῖς μήδων καὶ πάντας βασιλεῖς ἀπὸ ἀπηλιώτου τοὺς πόρρω, καὶ τοὺς ἐγγὺς ἕκαστον πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ πάσας τὰς βασιλείας τὰς ἐπὶ προσώπου τῆς γῆς· καὶ βασιλεὺς σησὰχ πίεται μετ' αὐτούς, καὶ ἐρεῖς αὐτοῖς οὕτως εἶπεν κύριος παντοκράτωρ, πίετε καὶ μεθύσθητε καὶ ἐξεμεύσατε καὶ πεσεῖσθε καὶ οὐ μὴ ἀναστῆτε ἀπὸ προσώπου τῆς μαχαίρας ἧς ἐγὼ ἀποστέλλω ἀναμέσον ὑμῶν, καὶ ἔσται ὅταν μὴ βούλωνται δέξασθαι τὸ ποτήριον ἐκ τῆς χειρός σου ὥστε πιεῖν καὶ ἐρεῖς, οὕτως εἶπεν κύριος τῶν δυνάμεων, πίνοντες πίεσθε ὅτι ἐν πόλει ἐφ' ἣ ὠνομάσθη τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτὴν ἐγὼ ἄρχομαι κακῶσαι, καὶ ὑμεῖς καθαρισμῷ οὐ μὴ καθαρισθῆτε οὐ καθαρισθήσεσθε ὅτι μάχαιραν ἐγὼ καλῶ ἐπὶ πάντας τοὺς καθημένους ἐπὶ τῆς γῆς λέγει κύριος τῶν δυνάμεων. καὶ σὺ προφητεύσεις ἐπ' αὐτοὺς πάντας τοὺς λόγους τούτους, καὶ ἐρεῖς κύριος ἀφ' ὑψηλοῦ χρηματιεῖ ἀπὸ τοῦ τόπου τοῦ ἁγίου αὐτοῦ δώσει φωνὴν αὐτοῦ λόγον χρηματιεῖ ἐπὶ τοῦ τόπου αὐτοῦ, καὶ οἱ δὲ ὥσπερ τρυγοῦντες ἀποκριθήσονται καὶ ἐπὶ τοὺς καθημένους ἐπὶ τὴν γῆν ἥξει ὄλεθρος ἐπὶ μέρος τῆς γῆς, ὅτι κρίσις τῷ κυρίῳ ἐν τοῖς ἔθνεσιν κρίνεται αὐτὸς πρὸς πᾶσαν σάρκα, οἱ δὲ ἀσεβεῖς ἐδόθησαν εἰς μάχαιραν λέγει κύριος. οὕτως εἶπεν κύριος τῶν δυνάμεων, ἰδοὺ κακὰ ἔρχεται ἀπὸ ἔθνους εἰς ἔθνος, καὶ λαῖλαψ μεγάλη ἐκπορεύεται ἀπ' ἐσχάτου τῆς γῆς, καὶ ἔσονται τραυματίαι ὑπὸ κυρίου ἐν ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐκ μέρους τῆς γῆς, καὶ ἕως εἰς μέρος τῆς γῆς οὐ μὴ θρηνηθήσονται καὶ οὐ μὴ συναχθήσονται καὶ οὐ μὴ κατορυγῶσιν εἰς κόπρια ἐπὶ προσώπου τῆς γῆς ἔσονται. ἀλαλάξατε ποιμένες καὶ κεκράξατε καὶ κόψασθε οἱ κριοὶ

Interlinear Latin: trans mare ⁊ didam ⁊ themā ⁊ buz ⁊ oēm circūtonſum in facie ſua: ⁊ omnes reges arabie ⁊ omnes mixticios hītantes in deſerto: ⁊ omnes reges zamri: ⁊ omnes reges helā: ⁊ omnes reges medoꝝ: ⁊ oēs reges a ſubſolano eos q̄ longe ⁊ q̄ ppe vnūquēq; aduerſ9 fratrem ſuum: ⁊ omnia regna q̄ ſup faciem terre: ⁊ rex ſeſach bibet poſt eos: ⁊ dices eis. ſic dixit dn̄s omp̄s: bibite ⁊ inebriamini ⁊ euomite ⁊ cadetis ⁊ nō ſurgatis a facie gladij quē ego mitto inter vos: ⁊ erit qñ nō voluerint accipere poculum de manu tua vt bibāt ⁊ dices: ſic dixit dn̄s exercituū: bibētes bibetis qꝛ in ciuitate in q̄ noīatū eſt nomē meū ſup eam ego incipio affligere: ⁊ vos mūdicia nō mūdabimini nō mūdabimini qꝛ gladium ego voco ſup oēs ſedētes ſup terrā dicit dn̄s exercituū: ⁊ tu pphetabis ad eos omnia verba hec: ⁊ dices dn̄s ab excelſo rūſū dabit a loco ſctō ſuo dabit vocem ſuam verbū rūdebit ſup locum ſuum: ⁊ illi q̄ſi vindemiātes reſpondebūt ⁊ ſup hītantes in terra veniet īteritꝰ ſup ptem terre: qꝛ iudiciū dn̄o in gentibꝰ. iudicat ipſe aduerſꝰ oēm carnē: at impii dati ſunt in gladiū dicit dn̄s. ſic dixit dominus exercituū: ecce mala igredītꝛ a gente in gentē: ⁊ turbo magnus egreditur ab extremo terre: ⁊ erūt vulnerati a dn̄o in die illa ex pte terre: ⁊ vſq; ad ptem terre non plangentur ⁊ nō cōgregabūtꝛ ⁊ non ſepelientur in ſterq̄liniū ſup faciem terre erunt: iubilate paſtores ⁊ clamate ⁊ plāgite arietes

Cap. 4. a. — Johe. 3. c. — Amos 1. a.

τῶν προβάτων, ὅτι ἐπληρώθησαν αἱ ἡμέραι ὑμῶν εἰς σφαγήν, καὶ πεσεῖσθε ὥσπερ οἱ κριοὶ οἱ ἐκλεκτοί, καὶ ἀπολεῖται φυγὴ ἀπὸ τῶν ποιμένων, καὶ σωτηρία ἀπὸ τῶν κριῶν τῶν προβάτων. φωνὴ κραυγῆς τῶν ποιμένων καὶ ἀλαλαγμὸς τῶν κριῶν, ὅτι ὠλόθρευσεν κύριος τὰ βοσκήματα αὐτῶν, καὶ παύσεται τὰ καλὰ τῆς εἰρήνης ἀπὸ προσώπου ὀργῆς θυμοῦ κυρίου. ἐγκατέλιπεν ὥσπερ λέων κατάλυμα αὐτοῦ, ὅτι ἐγενήθη ἡ γῆ αὐτῶν εἰς ἄβατον ἀπὸ προσώπου μαχαίρας τῆς μεγάλης.

Interlinear Latin: ouium: qꝛ completi ſunt dies vr̄i in occiſionē: ⁊ cadetis ſicut arietes electi: ⁊ peribit fuga a paſtoribus: ⁊ ſalus ab arietibꝰ ouium. vox clamoris paſtorum ⁊ iubilum arietū: qꝛ deuaſtauit dn̄s paſcua eoꝝ: ⁊ deſcent ſpecioſa pacis a facie ire furoris dn̄i. dereliquit q̄ſi leo cubile ſuum: qꝛ facta eſt terra eoꝝ in inuiū a facie gladij magni.

Ca. 26.

Ἐν ἀρχῇ βασιλέως ἰωακεὶμ υἱοῦ ἰωσίου, ἐγενήθη λόγος οὗτος παρὰ κυρίου. οὕτως εἶπεν κύριος, στῆθι ἐν αὐλῇ οἴκου κυρίου καὶ χρηματιεῖς παντὶ ἰούδα τοῖς ἐρχομένοις προσκυνεῖν ἐν οἴκῳ κυρίου, ἅπαντας τοὺς λόγους οὓς συνέταξά σοι χρηματίσαι αὐτοῖς, μὴ ἀφελῇς ῥῆμα, ἴσως ἀκούσονται, καὶ ἀποστραφήσονται ἕκαστος ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτῶν τῆς πονηρᾶς, καὶ παύσομαι ἀπὸ τῶν κακῶν ὧν ἐγὼ λογίζομαι τοῦ ποιῆσαι αὐτοῖς ἕνεκεν τῶν πονηρῶν ἐπιτηδευμάτων αὐτῶν. καὶ ἐρεῖς, οὕτως εἶπεν κύριος, ἐὰν μὴ ἀκούσητέ μου τοῦ πορεύεσθαι ἐν τοῖς νομίμοις μου οἷς ἔδωκα πρὸ προσώπου ὑμῶν, εἰσακούειν τῶν λόγων τῶν παίδων μου τῶν προφητῶν οὓς ἐγὼ ἀποστέλλω πρὸς ὑμᾶς ὄρθρου, καὶ ἀπέστειλα καὶ οὐκ εἰσηκούσατέ μου, δώσω τὸν οἶκον τοῦτον ὥσπερ σιλώ, καὶ τὴν πόλιν ταύτην δώσω εἰς κατάραν πᾶσιν τοῖς ἔθνεσι τῆς γῆς, καὶ ἤκουσαν οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ ψευδοπροφῆται καὶ πᾶς ὁ λαὸς τοῦ ἱερεμίου λαλοῦντος τοὺς λόγους τούτους ἐν οἴκῳ κυρίου. καὶ ἐγένετο ἱερεμίου παυσαμένου λαλοῦντος πάντα ὅσα συνέταξεν αὐτῷ κύριος λαλῆσαι παντὶ τῷ λαῷ, συνέλαβον αὐτὸν οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ ψευδοπροφῆται καὶ πᾶς ὁ λαὸς λέγων, θανάτῳ ἀποθανῇ, ὅτι προεφήτευσας

Interlinear Latin: In principio regis ioachim filii ioſie: factū eſt verbū iſtud a dn̄o. ſic dixit dn̄s: ſta in atrio domꝰ dn̄i ⁊ rn̄ſum dabis oī iuda venientibꝰ adorare in domo dn̄i: vniuerſos ſmones q̄s p̄cepi tibi p rn̄ſo dare eis: ne auferas verbū: forte audient: ⁊ conuertentur vnuſq̄ſq; a via ſua mala: ⁊ quieſcam a malis q̄ ego cogito facere eis ppter mala ſtudia eoꝝ. ⁊ dices: ſic dixit dn̄s: ſi nō audieritis me vt ābuletis in legitimis meis q̄ dedi āte faciem vr̄am: vt audiatis ſmōes ſeruoꝝ meoꝝ pphetaꝝ q̄s ego mitto ad vos diluculo: ⁊ miſi ⁊ nō audiſtis me: dabo domū iſtam ſicut ſilo: ⁊ vrbē hanc dabo in maledictionē oibꝰ gentibꝰ terre: ⁊ audierūt ſacerdotes ⁊ pſeudopphete ⁊ ois pplꝰ hieremiā loquentem verba hec in domo dn̄i. ⁊ factū eſt hieremia ceſſante loqui omnia q̄cūq; p̄cepit ei dn̄s loqui omni pplo: apphendeꝛt eū ſacerdotes ⁊ pſeudopphete ⁊ ois pplꝰ dicēs: moriatur moriaris: qꝛ pphetaſti

gregis: quia cōpleti ſūt dies vr̄i vt īterficiamini: & diſſipationes vr̄e: & cadetis quaſi vaſa precioſa. Et peribit fuga a paſtoribus & ſaluatio ab optimatibus gregis. Vox clamoris paſtorū & vlulatus optimatum gregis: quia vaſtauit dominus paſcua eorū: & conticuerunt arua pacis a facie ire furoris domini. Dereliquit quaſi leo tabernaculū ſuū: facta eſt terra eorum in deſolationem: a facie ire columbe: & a facie ire furoris dn̄i. 26.

In principio regni ioachim filii ioſie regis iuda: factum eſt verbum iſtud a domino: dicens. Hec dicit dominus. Sta in atrio domus dn̄i: & loqueris ad oēs ciuitates iuda: de quibꝰ veniunt vt adorent in domo domini vniuerſos ſermones q̄s ego mandaui tibi vt loquaris ad eos. Noli ſubtrahere verbum: ſi forte audiant & cōuertantur vnuſq̄ſq; a via ſua mala: & peniteat me mali q̄d cogitaui facere eis propter maliciam ſtudiorum eorum. Et dices ad eos. Hec dicit dominus. Si non audieritis me vt ambuletis in lege mea quam dedi vobis vt audiatis ſermonē ſeruorū meoꝝ pphetarum quos ego miſi ad vos de nocte cō ſurgens & dirigēs & nō audiſtis: dabo domum iſtam ſicut ſilo: & vrbem hāc dabo in maledictionē cunctis gētibus terre. Et audierunt ſacerdotes & pphete & omnis populus hieremiam loquentē verba hec in domo dn̄i. Cumq; cōpleſſet hieremias loquēs omnia que preceperat ei dominus vt loqueretur ad vniuerſum populū apprehēderūt eum ſacerdotes & pphete & omīs populus dicens. Morte moriatur. Quare prophetauit

הצאן כי מלאו ימיכם לטבוח ותפוצותיכם ונפלתם ככלי חמדה׃ ואבד מנוס מן הרעים ופליטה מאדירי הצאן׃ קול צעקת הרעים ויללת אדירי הצאן כי שדד יהוה את מרעיתם׃ ונדמו נאות השלום מפני חרון אף יהוה׃ עזב ככפיר סכו כי היתה ארצם לשמה מפני חרון היונה ומפני חרון אפו׃

Ca. xxvi.

בראשית ממלכות יהויקים בן יאשיהו מלך יהודה היה הדבר הזה מאת יהוה לאמר׃ כה אמר יהוה עמד בחצר בית יהוה ודברת על כל ערי יהודה הבאים להשתחות בית יהוה את כל הדברים אשר צויתיך לדבר אליהם אל תגרע דבר׃ אולי ישמעו וישבו איש מדרכו הרעה ונחמתי אל הרעה אשר אנכי חשב לעשות להם מפני רע מעלליהם׃ ואמרת אליהם כה אמר יהוה אם לא תשמעו אלי ללכת בתורתי אשר נתתי לפניכם׃ לשמע על דברי עבדי הנבאים אשר אנכי שלח אליכם והשכם ושלח ולא שמעתם׃ ונתתי את הבית הזה כשלה ואת העיר הזאתה אתן לקללה לכל גויי הארץ׃ וישמעו הכהנים והנביאים וכל העם את ירמיהו מדבר את הדברים האלה בבית יהוה׃ ויהי ככלות ירמיהו לדבר את כל אשר צוה יהוה לדבר אל כל העם ויתפשו אתו הכהנים והנביאים וכל העם לאמר מות תמות׃ מדוע נבית

in nomine domini dicens: sicut silo erit domus hec: & vrbs ista desolabitur eo q non sit habitator. Et congregatus est omnis populus aduersus hieremiam in domo domini. Et audierunt principes iuda verba hec: & ascenderunt de domo regis in domum domini: & sederunt in introitu porte domus domini noue. Et locuti sunt sacerdotes & prophete ad principes & ad omnem populum dicentes. Iudicium mortis est viro huic: quia prophetauit aduersus ciuitatem istam sicut audistis auribus vestris. Et ait hieremias ad omnes principes & ad vniuersum populum dicens. Dominus misit me vt prophetarem ad domum istam & ad ciuitatem hanc omnia verba que audistis. Nunc ergo bonas facite vias vestras: & studia vestra: & audite vocem domini dei vestri: & penitebit dominum mali quod locutus est aduersum vos. Ego autem ecce in manibus vestris sum: facite mihi quod bonum & rectum est in oculis vestris. Verumtamen scitote & cognoscite: quia si occideritis me: sanguinem innocentem tradetis contra vosmetipsos & contra ciuitatem istam & habitatores eius. In veritate enim misit me dominus ad vos: vt loquerer in auribus vestris omnia verba hec. Et dixerunt principes & omnis populus ad sacerdotes & ad prophetas. Non est viro huic iudicium mortis: quia in nomine domini dei nostri locutus est ad nos. Surrexerunt ergo viri de senioribus terre: & dixerunt ad omnem cetum populi loquentes. Micheas de morasthi fuit propheta in diebus ezechie regis iuda: & ait ad omnem populum iude: dicens. Hec dicit dominus exercituum. Syon quasi ager arabitur: & hierusalem in aceruum lapidum erit: & mons domus in excelsa siluarum.

τῷ ὀνόματι κυρίου λέγων, ὥσπερ σιλὼ ἔσται ὁ οἶκος οὗτος, καὶ ἡ πόλις αὕτη ἐρημωθήσεται ἀπὸ κατοικούντων. καὶ ἐξεκκλησιάσθη πᾶς ὁ λαὸς ἐπὶ ἱερεμίαν ἐν οἴκῳ κυρίου. καὶ ἤκουσαν οἱ ἄρχοντες ἰούδα τῶν λόγων τούτων, καὶ ἀνέβησαν ἐξ οἴκου τοῦ βασιλέως εἰς οἶκον κυρίου, καὶ ἐκάθισαν ἐν προθύροις πύλης κυρίου τῆς καινῆς. καὶ εἶπαν οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ ψευδοπροφῆται πρὸς τοὺς ἄρχοντας καὶ παντὶ τῷ λαῷ, κρίσις θανάτου τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ, ὅτι προεφήτευσεν κατὰ τῆς πόλεως ταύτης καθὼς ἠκούσατε ἐν τοῖς ὠσὶν ὑμῶν. καὶ εἶπεν ἱερεμίας πρὸς πάντας τοὺς ἄρχοντας καὶ παντὶ τῷ λαῷ λέγων, κύριος ἀπέστειλέ με προφητεῦσαι ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦτον καὶ ἐπὶ τὴν πόλιν ταύτην πάντας τοὺς λόγους οὓς ἠκούσατε. καὶ νῦν βελτίους ποιήσατε τὰς ὁδοὺς ὑμῶν καὶ τὰ ἔργα ὑμῶν, καὶ ἀκούσατε τῆς φωνῆς κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν, καὶ παύσεται κύριος ἀπὸ τῶν κακῶν ὧν ἐλάλησεν ἐφ' ὑμᾶς. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἐν χερσὶν ὑμῶν, ποιήσατέ μοι ὡς συμφέρει ὑμῖν, καὶ ὡς βέλτιον ὑμῖν, ἀλλ' ἢ γνόντες γνώσεσθε, ὅτι εἰ ἀναιρεῖτέ με, αἷμα ἀθῷον ὑμεῖς δίδοτε ἐφ' ὑμᾶς, καὶ ἐπὶ τὴν πόλιν ταύτην, καὶ ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας ἐν αὐτῇ, ὅτι ἐν ἀληθείᾳ ἀπέσταλκέ με κύριος πρὸς ὑμᾶς λαλῆσαι εἰς τὰ ὦτα ὑμῶν πάντας τοὺς λόγους τούτους. καὶ εἶπαν οἱ ἄρχοντες καὶ πᾶς ὁ λαὸς πρὸς τοὺς ἱερεῖς καὶ πρὸς τοὺς ψευδοπροφήτας, οὐκ ἔστιν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ κρίσις θανάτου, ὅτι ἐπὶ τῷ ὀνόματι κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἐλάλησεν πρὸς ἡμᾶς. καὶ ἀνέστησαν ἄνδρες τῶν πρεσβυτέρων τῆς γῆς καὶ εἶπαν πάσῃ τῇ συναγωγῇ τοῦ λαοῦ λέγοντες, μιχαίας ὁ μωραθίτης ἦν προφήτης ἐν ταῖς ἡμέραις ἐζεκίου βασιλέως ἰούδα, καὶ εἶπεν παντὶ τῷ λαῷ ἰούδα λέγων, οὕτως εἶπεν κύριος τῶν δυνάμεων σιὼν, ὡς ἀγρὸς ἀροτριωθήσεται, καὶ ἱερουσαλὴμ εἰς ὀπωροφυλάκιον ἔσται, καὶ τὸ ὄρος τοῦ οἴκου ἔσται εἰς ἄλσος δρυμοῦ.

μὴ ἀναιρῶν ἀνεῖλεν αὐτὸν ἐζεκίας βασιλεὺς ἰούδα καὶ πᾶς ἰούδα, οὐχὶ ἐφοβήθησαν τὸν κύριον, καὶ ὅτι ἐδεήθησαν τοῦ προσώπου κυρίου, καὶ ἐπαύσατο κύριος ἀπὸ τῶν κακῶν ὧν ἐλάλησεν ἐπ' αὐτούς, καὶ ἡμεῖς ἐποιήσαμεν κακὰ μεγάλα ἐπὶ ψυχὰς ἡμῶν, καὶ ἄνθρωπος ἦν προφητεύων ὀνόματι κυρίου οὐρίας υἱὸς σαμαίου ἐκ καριαθιαρίμ, καὶ προεφήτευσεν περὶ τῆς πόλεως ταύτης, καὶ περὶ τῆς γῆς ταύτης κατὰ πάντας τοὺς λόγους ἱερεμίου. καὶ ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς ἰωακεὶμ καὶ πάντες οἱ ἄρχοντες πάντας τοὺς λόγους αὐτοῦ, καὶ ἐζήτησαν ἀποκτεῖναι αὐτόν, καὶ ἤκουσεν οὐρίας καὶ ἐφοβήθη, καὶ ἔφυγε καὶ εἰσῆλθεν εἰς αἴγυπτον, καὶ ἐξαπέστειλεν ὁ βασιλεὺς ἄνδρας εἰς αἴγυπτον ἐλιακὶμ υἱὸν ἀχοβὼρ καὶ ἄνδρας μετ' αὐτοῦ εἰς τὸν αἴγυπτον, καὶ ἐξήγαγον αὐτὸν ἐκεῖθεν, καὶ εἰσήγαγον αὐτὸν πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ ἐπάταξεν αὐτὸν ἐν μαχαίρᾳ, καὶ ἔρριψεν αὐτὸν εἰς τὸ μνῆμα υἱῶν λαοῦ αὐτοῦ. πλὴν χεὶρ ἀχικὰμ υἱοῦ σαφὰν ἦν μετὰ ἱερεμίου τοῦ μὴ παραδοῦναι αὐτὸν εἰς χεῖρας λαοῦ τοῦ μὴ ἀνελεῖν αὐτόν.

Ca.27.

Ἐν ἀρχῇ τῆς βασιλείας ἰωακεὶμ υἱοῦ ἰωσίου βασιλέως ἰούδα ἐγένετο τὸ ῥῆμα τοῦτο πρὸς ἱερεμίαν παρὰ κυρίου λέγων, οὕτως εἶπεν κύριος, ποίησον σεαυτῷ δεσμοὺς καὶ κλοιούς, καὶ περίθες περὶ τὸν τράχηλόν σου, καὶ ἀποστελεῖς αὐτοὺς πρὸς τὸν βασιλέα ἰδουμαίας, καὶ πρὸς βασιλέα μωάβ, καὶ πρὸς βασιλέα υἱῶν ἀμμών, καὶ πρὸς βασιλέα τύρου, καὶ βασιλέα σιδῶνος ἐν χερσὶν ἀγγέλων αὐτῶν τῶν ἐρχομένων ἐν ἱερουσαλὴμ πρὸς σεδεκίαν βασιλέα ἰούδα, καὶ συντάξεις αὐτοῖς πρὸς τοὺς κυρίους αὐτῶν εἰπεῖν, οὕτως εἶπεν κύριος τῶν δυνάμεων ὁ θεὸς ἰσραήλ, οὕτως ἐρεῖτε πρὸς τοὺς κυρίους ὑμῶν. ἐγὼ ἐποίησα τὴν γῆν καὶ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ κτήνη τὰ ἐπὶ προσώπου τῆς γῆς ἐν τῇ ἰσχύϊ μου

Nunquid morte condemnauit eum ezechias rex iuda & omnis iuda? Nunquid non timuerunt dominum & deprecati sunt faciem domini: & penituit dominum mali quod locutus fuerat aduersum eos. Itaque nos facimus malum grande contra animas nostras. Fuit quoque vir prophetans in nomine domini vrias filius semei de chariathiarim: & prophetauit aduersus ciuitatem istam & aduersus terram hanc iuxta omnia verba hieremie. Et audiuit rex ioachim & omnes potentes & principes eius verba hec: & quesiuit rex interficere eum. Et audiuit vrias & timuit fugitque: & ingressus est egyptum. Et misit rex ioachim viros in egyptum elnathan filium achobor & viros cum eo in egyptum. Et eduxerunt vriam de egypto: & adduxerunt eum ad regem ioachim: & percussit eum gladio: & proiecit cadauer eius in sepulchris vulgi ignobilis. Igitur manus aicham filii saphan fuit cum hieremia vt non traderetur in manus populi & interficerent eum.

26.

In principio regni ioachim filii iosie regis iuda: factum est verbum istud ad hieremiam a domino dicens. Hec dicit dominus ad me. Fac tibi vincula & cathenas: & pones eas in collo tuo: & mittes eas ad regem edom: & ad regem moab: & ad regem filiorum ammon: & ad regem tyri: & ad regem sidonis in manu nunciorum qui venerunt hierusalem ad sedechiam regem iuda: & precipies eis vt ad dominos suos loquantur. Hec dicit dominus exercituum deus israel. Hec dicetis ad dominos vestros. Ego feci terram & homines & iumenta que sunt super faciem terre in fortitudine mea

Ca.xxvii.

Pñtiua.heb. Tex.heb.hiere.xxvij.

הגדול ובזרועי הנטויה ונתתיה — גדל זרע
לאשר ישר בעיני: ועתה אנכי — נטה נתן
נתתי את כל הארצות האלה ביד
נבוכדנאצר מלך בבל עבדי וגם
את חית השדה נתתי לו לעבדו — חיה
ועבדו אתו כל הגוים ואת בנו ואת
בן בנו עד בא עת ארצו גם הוא — בוא
ועבדו בו גוים רבים ומלכים — רבב
גדלים: והיה הגוי והממלכה אשר — מלך
לא יעבדו אתו את נבוכדנאצר — עבד
מלך בבל ואת אשר לא יתן את — נתן
צוארו בעל מלך בבל בחרב וברעב — צור עלל
ובדבר אפקד על הגוי ההוא נאם — פקד
יהוה עד תמי אתם בידו: ואתם אל — תמם
תשמעו אל נביאיכם ואל קסמיכם — שמע
ואל חלמתיכם ואל ענניכם ואל — ענן
כשפיכם אשר הם אמרים אליכם
לאמר לא תעבדו את מלך בבל:
כי שקר הם נבאים לכם למען
הרחיק אתכם מעל אדמתכם — רחק
והדחתי אתכם ואבדתם: והגוי — נדח
אשר יביא את צוארו בעל מלך — בוא צור
בבל ועבדו והנחתיו על אדמתו — נוח
נאם יהוה ועבדה וישב בה: ואל
צדקיה מלך יהודה דברתי ככל
הדברים האלה לאמר הביאו — בוא
את צואריכם בעל מלך בבל ועבדו
אתו ועמו וחיו: למה תמותו אתה — חיה מות
ועמך בחרב ברעב ובדבר כאשר
דבר יהוה אל הגוי אשר לא יעבד — עבד
את מלך בבל: ואל תשמעו אל דברי — שמע
הנבאים האמרים אליכם לאמר — נבא
לא תעבדו את מלך בבל כי שקר — עבד
הם נבאים לכם: כי לא שלחתים
נאם יהוה והם נבאים בשמי
לשקר למען הדיחי אתכם — נדח

Trãsla.B.Hie.

magna: & in brachio meo extẽto: & dedi eã ei qui placuit in oculis meis. Et nunc itaq̃ ego dedi omnes terras istas in manu nabuchodonosor regis babylonis serui mei. Insup & bestias agri dedi ei: vt seruiant illi. Et seruient ei oẽs gentes: & filio eius & filio filii eius donec veniat tẽpus terre eius & ipsius. Et seruiẽt ei gentes multe & reges magni. Gens autem & regnum quod non seruierit nabuchodonosor regi babylonis & quicũq̃ non curuauerit collũ suũ sub iugo regis babylonis: in gladio & in fame & in peste visitabo sup gentẽ illam: ait dñs: donec cõsumã eos in manu eius. Vos ergo nolite audire prophetas vestros & diuinos & somniatores & augures & maleficos qui dicũt vobis: non seruietis regi babylonis: quia mendaciũ prophetant vobis vt longe faciant vos de terra vestra: & eiiciant vos & pereatis. Porro gens que subiecerit ceruicẽ suam sub iugo regis babylonis & seruierit ei: dimittã eam in terra sua dicit dñs: & colet eam & habitabit in ea. Et ad sedechiam regem iuda locutus sum omnia verba hec: dicens. Subiicite colla vestra sub iugo regis babylonis: & seruite ei & populo eius & viuetis. Quare moriemini tu & populus tu⁹ gladio & fame & peste: sicut locutus est dñs ad gentẽ que seruire noluerit regi babylonis. Nolite audire verba prophetarum dicentiũ vobis: non seruietis regi babylonis: quia mendacium ipsi loquuntur vobis. Quia non misi eos ait dñs: & ipsi prophetant in nomine meo mendaciter: vt eiiciant vos

Trãs.Gre.lxx.cũ iter.latina.

magna ꝛ brachio meo excelso: ꝛ dabo
τῇ μεγάλῃ καὶ τῷ βραχίονί μου τῷ ὑψηλῷ, καὶ δώσω
eam cui placuerit i oculis meis. ꝛ nũc ego dedi
αὐτὴν ᾧ ἂν δόξῃ ἐν ὀφθαλμοῖς μου. καὶ νῦν ἐγὼ δέδω
omnẽ terrã regi nabuchodonosor re-
κα πᾶσαν τὴν γῆν τῷ βασιλεῖ ναβουχοδονόσωρ βα-
gi babylonis vt seruiat ei: ꝛ bestias
σιλεῖ βαβυλῶνος δουλεύειν αὐτῷ, καὶ τὰ θηρία τοῦ
agri vt seruiant illi ꝛ filio eius ꝛ filio
ἀγροῦ ἐργάζεσθαι αὐτῷ καὶ τῷ υἱῷ αὐτοῦ καὶ τῷ υἱῷ
filii eius donec veniat tẽpus terre eius:
τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἕως τοῦ ἐλθεῖν καιρὸν τῆς γῆς αὐτοῦ,
etiam ipius. ꝛ seruient ei gẽtes multe ꝛ
καί γε αὐτοῦ. καὶ δουλεύσουσιν αὐτῷ ἔθνη πολλὰ καὶ
reges magni. ꝛ gẽs ꝛ regnũ q̃cũq̃
βασιλεῖς μεγάλοι. καὶ τὸ ἔθνος καὶ ἡ βασιλεία ὅσοι
nõ seruierunt nabuchodonosor regi ba-
ἂν μὴ ἐδούλευσαν ναβουχοδονόσωρ βασιλεῖ τῆς βα-
bylonis ꝛ q̃cũq̃ non submiserint collum eo-
βυλῶνος καὶ ὅσοι ἂν μὴ ἐμβάλωσιν τὸν τράχηλον αὐ-
rum sub iugo regis babylonis: in gla-
τῶν ὑπὸ τὸν ζυγὸν βασιλέως βαβυλῶνος, ἐν μαχαί-
dio ꝛ in peste ꝛ fame visitabo eos ait
ρᾳ καὶ ἐν λοιμῷ καὶ λιμῷ ἐπισκέψομαι αὐτούς εἶπεν
dñs: donec cõsumant in manu eius. ꝛ vos
κύριος, ἕως ἂν ἐκλείπωσιν ἐν χειρὶ αὐτοῦ. καὶ ὑμεῖς
ne audiatis pseudoprophetas vr̃os ꝛ diuinan-
μὴ ἀκούετε τῶν ψευδοπροφητῶν ὑμῶν καὶ τῶν μαντευομέ-
tes vobis: ꝛ somniantes vobis: ꝛ au-
νων ὑμῖν, καὶ τῶν ἐνυπνιαζομένων ὑμῖν, καὶ τῶν οἰωνι-
gures vr̃os: ꝛ maleficos vr̃os dicentes: nõ
σμάτων ὑμῶν, καὶ τῶν φαρμακέων ὑμῶν λεγόντων, οὐ μὴ
seruietis regi babylonis: q: mẽdacia ip
ἐργάσεσθε τῷ βασιλεῖ βαβυλῶνος, ὅτι ψευδῆ αὐ-
si pphetant vobis vt lõge faciãt vos de
τοὶ προφητεύουσιν ὑμῖν πρὸς τὸ μακρῦναι ὑμᾶς ἀπὸ
tra vr̃a: ꝛ vt eiiciam vos: ꝛ peribitis.
τῆς γῆς ὑμῶν, καὶ ἵνα ἐκβάλω ὑμᾶς, καὶ ἀπολεῖσθε.
ꝛ gentẽ q̃ induxerit ceruicem suã sub
καὶ τὸ ἔθνος ὃ ἂν εἰσαγάγῃ τὸν τράχηλον αὐτοῦ ὑπὸ
iugo regis babylonis: ꝛ seruierit ei:
τὸν ζυγὸν βασιλέως βαβυλῶνος, καὶ ἐργάσηται αὐτῷ,
relinquã eam in tra sua dicit dñs:
καταλείψω αὐτὸ ἐπὶ τῆς γῆς αὐτοῦ λέγει κύριος,
ꝛ opabit eã ꝛ inhitabit in ea. ꝛ ad se
καὶ ἐργᾶται αὐτὴν καὶ ἐνοικήσει ἐν αὐτῇ. καὶ πρὸς σε
dechiam regem iuda locut⁹ sũ scd̃m omnia
δεκίαν βασιλέα ἰούδα ἐλάλησα κατὰ πάντας τοὺς
verba hec dicẽs: inducite collum
λόγους τούτους λέγων, εἰσαγάγετε τὸν τράχηλον
vr̃m sub iugo regis babylonis: ꝛ ser
ὑμῶν ὑπὸ ζυγὸν τοῦ βασιλέως βαβυλῶνος, καὶ ἐρ
uietis ei ꝛ pplo eius: ꝛ viuite: vt q̃d
γάσεσθε αὐτῷ καὶ τῷ λαῷ αὐτοῦ, καὶ ζῆτε, ἱνατί
moriemini tu ꝛ ppls tu⁹ in gladio ꝛ in fa-
ἀποθνήξεσθε σὺ καὶ ὁ λαός σου ἐν μαχαίρᾳ καὶ ἐν λι
me ꝛ in peste: sicut locut⁹ est dñs cõtra gentem:
μῷ καὶ ἐν λοιμῷ, ὡς ἐλάλησε κύριος κατὰ ἔθνους,
q̃ nõ seruiuit regi babylonis. ne audiatis
ὃ οὐκ ἐδούλευσεν τῷ βασιλεῖ βαβυλῶνος. μὴ ἀκούσητε
verba pphetaꝝ: dicẽtiũ vobis: ne ser-
τὰ ῥήματα τῶν προφητῶν, λεγόντων ὑμῖν, μὴ δου-
uiatis regi babylonis: q: iniusta ipsi p-
λεύητε τῷ βασιλεῖ βαβυλῶνος, ὅτι ἄδικα αὐτοὶ προ
phetant vobis. nõ misi eos dicit dñs:
φητεύουσιν ὑμῖν. οὐκ ἀπέστειλα αὐτούς φησιν κύριος,
ꝛ pphetant in noĩe meo iniuste vt
καὶ προφητεύουσιν τῷ ὀνόματί μου ἐπ᾽ ἀδίκῳ πρὸς τὸ
perdant vos:
ἀπολέσαι ὑμᾶς,

Ĩ.14.c. Infra. 19.b.

B

C

D

Trãsla.gre.lxx.cũ iter.latina.

ꝛ peribitis vos ꝛ pphete vr̃i pphe-
καὶ ἀπολεῖσθε ὑμεῖς καὶ οἱ προφῆται ὑμῶν οἱ προφη
tantes vobis iniuste mẽdacia. ꝛ sacerdotib⁹ ꝛ
τεύοντες ὑμῖν ἐπ᾽ ἀδίκῳ ψευδῆ. καὶ τοῖς ἱερεῦσιν καὶ
pplo huic locut⁹ sũ dicẽs: sic dixit dñs: ne
τῷ λαῷ τούτῳ ἐλάλησα λέγων, οὕτως εἶπεν κύριος, μὴ
audiatis verba pphetaꝝ pphetãti-
ἀκούετε τῶν λόγων τῶν προφητῶν τῶν προφητευόν-
um vobis dicentiũ: ecce vasa dñi reuertent de
των ὑμῖν λεγόντων, ἰδοὺ σκεύη κυρίου ἐπιστρέψει ἐκ
babylone nũc cito: q: iniusta ipi pphe-
βαβυλῶνος νῦν ταχέως, ὅτι ἄδικα αὐτοὶ προφητεύ
tant vobis. ne audiatis eos sed seruite re
ουσιν ὑμῖν. μὴ ἀκούετε αὐτῶν ἀλλὰ δουλεύετε τῷ βα
gi babylonis ꝛ viuite. quare erit hec
σιλεῖ τῆς βαβυλῶνος καὶ ζῆτε. ἱνατί ἔσται αὕτη ἡ
ciuitas in solitudinẽ: si pphete sunt ꝛ si est ver
πόλις εἰς ἐρήμωσιν; εἰ προφῆταί εἰσιν καὶ εἰ ἔστιν λό-
bũ dñi in eis: occurrant mihi: vt nõ
γος κυρίου ἐν αὐτοῖς, ἀπαντησάτωσάν μοι, ἵνα μὴ
inferantur vasa relicta in domo
εἰσενεχθήσωνται τὰ σκεύη τὰ καταλειφθέντα ἐν οἴκῳ
dñi ꝛ in domo regis iuda ꝛ hierusalem
κυρίου καὶ ἐν οἴκῳ τοῦ βασιλέως ἰούδα καὶ ἱερουσαλὴμ
in babylonẽ: q: sic dixit dñs: de columnis
εἰς βαβυλῶνα, ὅτι οὕτως εἶπεν κύριος, περὶ τῶν στήλων
ꝛ de mari ꝛ de basib⁹: ꝛ ad
καὶ περὶ τῆς θαλάσσης καὶ περὶ τῶν μεχωνώθ, καὶ πρὸς τὰ
reliqua vasa relicta in ciuitate hac
ἐπίλοιπα σκευῶν τὰ καταλειφθέντα ἐν τῇ πόλει ταύτῃ
q̃ nõ tulit rex babylonis: qñ trãsmigrare fecit
ὧν οὐκ ἔλαβεν βασιλεὺς βαβυλῶνος, ὅτε ἀπῴκισεν τὸν
iechoniã filiũ ioachĩ regis iuda de hierusalem in
ἰεχονίαν υἱὸν ἰωακὶμ βασιλέως ἰούδα ἐξ ἱερουσαλὴμ εἰς
babylonem: ꝛ omnes ꝓceres iuda ꝛ
βαβυλῶνα, καὶ πάντας τοὺς ἄρχοντας ἰούδα καὶ
hierusalem. qñ hec dicit dñs exercituũ
ἱερουσαλήμ. ὅτι τάδε λέγει κύριος τῶν δυνάμεων
deus israel: de vasis relictis
ὁ θεὸς ἰσραήλ, περὶ τῶν σκευῶν τῶν καταλειφθέντων
in domo dñi ꝛ in domo regis iuda ꝛ hier
ἐν οἴκῳ κυρίου καὶ ἐν οἴκῳ βασιλέως ἰούδα καὶ ἱερου
salem: in babylonẽ inferentur ꝛ ibi erunt
σαλήμ, εἰς βαβυλῶνα εἰσελεύσονται καὶ ἐκεῖ ἔσον-
vsq̃ in diem visitationis eoꝝ: ꝛ re-
ται ἕως τῆς ἡμέρας τῆς ἐπισκέψεως αὐτῶν, καὶ ἀνά-
ducã ea ꝛ cõuertam ea in locum hunc.
ξω αὐτὰ καὶ ἀναστρέψω αὐτὰ εἰς τὸν τόπον τοῦτον:

4.Re. 25.c.

A

Et factũ est in quarto anno regnan-
Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ τετάρτῳ ἔτει βασιλεύον-
te sedechia rege iuda. in mẽse quin-
τος σεδεκίου βασιλέως ἰούδα. ἐν μηνὶ τῷ πέμ-
to. dixit mihi ananias fili⁹ azor pseudopropheta
πτῳ. εἶπέν μοι ἀνανίας υἱὸς ἀζὼρ ὁ ψευδοπροφήτης
q̃ de gabaon in domo dñi ante oculos
ὁ ἀπὸ γαβαὼν ἐν οἴκῳ κυρίου κατ᾽ ὀφθαλμοὺς τῶν
sacerdotũ ꝛ totius ppli dicens: sic dixit
ἱερέων καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ λέγων, οὕτως εἶπεν
dñs exercituũ deus israel: ꝛ contriui
κύριος τῶν δυνάμεων ὁ θεὸς ἰσραήλ, καὶ συνέτριψα
iugũ regis babylonis. adhuc duo ãni die-
τὸν ζυγὸν βασιλέως βαβυλῶνος. ἔτι δύο ἔτη ἡμε-
rum ego reuerti faciã
ρῶν ἐγὼ ἀποστρέψω

Trãsla.B.Hie.

et pereatis tam vos q̃ prophete q vaticinãtur vobis. Et ad sacerdotes & ad populũ istum locutus sum dicens: hec dicit domin⁹. Nolite audire verba prophetarum vestrorum qui prophetant vobis dicẽtes: ecce vasa domus domini reuertentur de babylone nunc cito. Mendaciũ enim pphetant vobis. Nolite ergo audire eos: sed seruite regi babylonis vt viuatis. Quare datur hec ciuitas in solitudinem? Et si prophete sunt: & est verbum domini in eis: occurrant domino exercituum vt non veniant vasa que derelicta fuerant in domo dñi & in domo regis iuda & in hierusalẽ: in babylonẽ. Quia hec dicit dominus exercituum ad columnas & ad mare: & ad bases: & ad reliqua vasorum que remanserunt in ciuitate hac: que non tulit nabuchodonosor rex babylonis cũ trãsferret iechoniam filiũ ioachim regem iuda de hierusalem in babylonem & oẽs optimates iuda & hierusalẽ. Quia hec dicit dominus exercituum deus israel ad vasa que derelicta sunt in domo dñi & ĩ domo regis iuda & hierusalẽ. In babylonem transferentur: & ibi erũt vsq̃ ad diem visitationis sue dicit dñs. Et afferri faciã ea & restitui in loco isto. 28.

Et factum est in anno illo in principio regni sedechie regis iuda: in anno quarto in mense quĩto: dixit ad me ananias filius azur propheta de gabaon in domo domini coram sacerdotibus & omni populo dicens. Hec dicit dominus exercituum deus israel. Contriui iugum regis babylonis. Adhuc duo anni dierũ: & ego referri faciam

Tex.heb.hiere.xxviij. Pñtiua.heb.

ואבדתם אתם והנבאים הנבאים — אבד
לכם: ואל הכהנים ואל כל העם
הזה דברתי לאמר כה אמר יהוה
אל תשמעו אל דברי נביאיכם — שמע
הנבאים לכם לאמר הנה כלי בית
יהוה מושבים מבבלה עתה מהרה — שוב
כי שקר המה נבאים לכם: אל
תשמעו אליהם עבדו את מלך בבל
וחיו למה תהיה העיר הזאת — חיה היה
חרבה: ואם נבאים הם ואם יש
דבר יהוה אתם יפגעו נא ביהוה — פגע
צבאות לבלתי באו הכלים — בוא כלה
הנותרים בבית יהוה ובית מלך — יתר
יהודה ובירושלם בבלה: כי כה אמר
יהוה צבאות אל העמדים ועל — עמד
הים ועל המכנות ועל יתר הכלים — כון
הנותרים בעיר הזאת: אשר לא
לקחם נבוכדנאצר מלך בבל בגלותו — גלה
את יכוניה בן יהויקים מלך יהודה
מירושלם בבלה ואת כל חרי — חרר
יהודה וירושלם: כי כה אמר יהוה
צבאות אלהי ישראל על הכלים
הנותרים בית יהוה ובית מלך
יהודה וירושלם: בבלה יובאו — בוא
ושמה יהיו עד יום פקדי אתם — היה את
נאם יהוה והעליתים והשבתים — עלה שוב
אל המקום הזה: — קום

Ca.xxviij.

ויהי בשנה ההיא
בראשית ממלכת צדקיה מלך — מלך
יהודה בשנה הרבעית בחדש — שנה רבע
החמישי אמר אלי חנניה בן עזור
הנביא אשר מגבעון בבית יהוה — נבא
לעיני הכהנים וכל העם לאמר:
כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל
לאמר שברתי את על מלך בבל: — עלל
בעוד שנתים ימים אני משיב — שנה יום שוב

Prīitiua.heb. Tex.heb.hiere.xxviij. Trāsla.B.Hie. Trās.Gre.lxx.cū iter.latina.

אל המקום הזה את כל כלי בית — כלה
יהוה אשר לקח נבוכדנצר מלך
בבל מן המקום הזה ויביאם בבל׃ — קום בוא
ואת יכניה בן יהויקים מלך יהודה
ואת כל גלות יהודה הבאים בבלה — גלה בוא
אני משיב אל המקום הזה נאם
יהוה כי אשבר את על מלך בבל׃ — שבר עלל
ויאמר ירמיה הנביא אל חנניה — אמר
הנביא לעיני הכהנים ולעיני כל
העם העמדים בבית יהוה׃ ויאמר
ירמיה הנביא אמן כן יעשה יהוה — עשה
יקם יהוה את דבריך אשר נבאת — קום
להשיב כלי בית יהוה וכל הגולה — שוב
מבבל אל המקום הזה׃ אך שמע — גלה
נא הדבר הזה אשר אנכי
דבר באזניך ובאזני כל העם׃
הנביאים אשר היו לפני ולפניך — היה פנה
מן העולם ויגבאו אל ארצות — עלם נבא
רבות ועל ממלכות גדלות למלחמה — רבב מלך
ולרעב ולדבר׃ הנביא אשר ינבא — לחם רוע
לשלום בבא דבר הנביא יודע — שלם בוא
הנביא אשר שלחו יהוה באמת׃ — ידע
ויקח חנניה הנביא את המוטה מעל — לקח
צואר ירמיה הנביא וישברהו — צור שבר
ויאמר חנניה לעיני כל העם
לאמר כה אמר יהוה ככה אשבר
את על נבוכדנאצר מלך בבל בעוד
שנתים ימים מעל צואר כל הגוים — שנה יום
וילך ירמיה הנביא לדרכו׃ ויהי
דבר יהוה אל ירמיה אחרי שבור
חנניה הנביא את המוטה מעל
צואר ירמיה הנביא לאמר׃ הלוך — הלך
ואמרת אל חנניה לאמר כה אמר
יהוה מוטת עץ שברת ועשית — עשה
תחתיהן מטות ברזל׃ כי כה אמר — מוט
יהוה צבאות אלהי ישראל על — עלל

ad locum istum omnia vasa domus domini que tulit nabuchodonosor rex babylonis de loco isto & trāstulit ea in babylonem. Et iechoniā filium ioachim regem iuda & oēm trāsmigrationē iude qui ingressi sunt in babylonē ego cōuertam ad locum istum ait dñs. Conteram enim iugum regis babylonis. Et dixit hieremias propheta ad ananiam prophetam in oculis sacerdotū & in oculis oīs populi qui stabat in domo domini: & ait hieremias propheta. Amen. Sic faciat dñs. Suscitet dñs verba tua qui prophetasti vt referantur vasa in domū dñi: & oīs trāsmigratio de babylone ad locū istum. Verūtamen audi verbum hoc quod ego loquor in aurib⁹ tuis: & in auribus vniuersi ppli. Prophete qui fuerunt ante me & ante te ab initio: & pphetauerunt super terras multas & super regna magna de prelio & de afflictione: & de fame: ppheta q vaticinat⁹ est pacem: cum venerit verbum eius tūc scietur propheta quem misit dominus in veritate. Et tulit ananias ppheta cathenam de collo hieremie prophete: & confregit eam. Et ait ananias in cōspectu omnis populi dicens. Hec dicit dominus. Sic confringam iugū nabuchodonosor regis babylonis post duos annos dierum de collo omnium gentiū. Et abiit hieremias propheta in viā suā. Et factū est verbum dñi ad hieremiam postq̄ confregit ananias propheta catenam de collo hieremie prophete dicens. Vade dices ananie. Hec dicit dñs. Catenas ligneas contriuisti: & facies pro eis catenas ferreas: quia hec dicit dominus exercituum deus israel. Iugum

in locum istum oīa vasa dom⁹ dñi &
εἰς τὸν τόπον τοῦτον πάντα τὰ σκεύη οἴκου κυρίου καὶ
iechoniā & trāsmigrationē iuda: qr cōteram
ἐχονίαν καὶ τὴν ἀποικίαν ἰούδα, ὅτι συντρίψω τὸν
iugū regis babylonis. & dixit hieremias pro
ζυγὸν βασιλέως βαβυλῶνος. καὶ εἶπεν ἱερεμίας ὁ προ
pheta ad ananiā añ oculos sacerdotū & an
φήτης πρὸς ἀνανίαν κατ' ὀφθαλμοὺς τῶν ἱερέων καὶ κα
te oculos totius ppli stantiū in do
τ' ὀφθαλμοὺς παντὸς τοῦ λαοῦ τῶν ἑστηκότων ἐν οἴ
mo dñi: & ait hieremias: vere sic faci
κῳ κυρίου, καὶ εἶπεν ἱερεμίας, ἀληθῶς οὕτως ποιή
at dñs suscitet dñs verbū tuū qđ tu pro
σαι κύριος στῆσαι κύριος τὸν λόγον σου ὃν σὺ προ
phetas vt referantur vasa dom⁹ dñi
φητεύεις τοῦ ἀποστρέψαι τὰ σκεύη οἴκου κυρίου
& oīs trāsmigratio babylonis in locum
καὶ πᾶσαν τὴν ἀποικίαν βαβυλῶνος εἰς τὸν τόπον
istum. verūtñ audite verbū hoc qđ ego dico
τοῦτον. πλὴν ἀκούσατε τὸν λόγον τοῦτον ὃν ἐγὼ λέγω
in aurib⁹ vris: & in aurib⁹ totius ppli: pphe
εἰς τὰ ὦτα ὑμῶν, καὶ εἰς τὰ ὦτα παντὸς τοῦ λαοῦ, οἱ προ
te q fuerunt priores me & priores vobis a
φῆται οἱ γεγονότες πρότεροί μου καὶ οἱ πρότεροι ὑμῶν ἀπὸ
seculo: & pphetauerunt sup terras multas &
τοῦ αἰῶνος, καὶ προεφήτευσαν ἐπὶ γῆς πολλῆς καὶ
sup regna magna de prelio & de afflictiōe
ἐπὶ βασιλείας μεγάλας περὶ πολέμου καὶ περὶ θλίψεως
& de peste. ppheta q vaticinat⁹ est in pacem:
καὶ περὶ λοιμοῦ. ὁ προφήτης ὁ προφητεύσας εἰς εἰρήνην,
veniente verbo eius: cognoscent pphetā
ἐλθόντος τοῦ λόγου αὐτοῦ, γνώσονται τὸν προφήτην
quē misit eis dñs in fide. & tulit
ὃν ἀπέστειλεν αὐτοῖς κύριος ἐν πίστει. καὶ ἔλαβεν
ananias catenas de collo hieremie
ἀνανίας τοὺς κλοιοὺς ἀπὸ τοῦ τραχήλου ἱερεμίου
& contriuit eos. & ait ananias añ ocu
καὶ συνέτριψεν αὐτούς. καὶ εἶπεν ἀνανίας κατ' ὀφ
los totius ppli dicens: sic dixit do
θαλμοὺς παντὸς τοῦ λαοῦ λέγων, οὕτως εἶπε κύ
min⁹: sic cōteram iugū regis babylo
ριος, οὕτως συντρίψω τὸν ζυγὸν βασιλέως βαβυ
nis duob⁹ ānis dierū a ceruicib⁹ oim
λῶνος δύο ἔτη ἡμερῶν ἀπὸ τῶν τραχήλων πάντων
gētiū: & abiit hieremias in viam suam.
τῶν ἐθνῶν, καὶ ᾤχετο ἱερεμίας εἰς τὴν ὁδὸν αὐτοῦ.
& factū est verbū dñi ad hieremiā postq̄ con
καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς ἱερεμίαν μετὰ τὸ συν
fregit ananias catenas de collo
τρίψαι ἀνανίαν τοὺς κλοιοὺς ἀπὸ τοῦ τραχήλου
eius dicēs: vade & dic ad ananiam di
αὐτοῦ λέγων, βάδιζε καὶ εἰπὸν πρὸς ἀνανίαν λέ
cēs: sic dixit dñs: catenas ligneas con
γων, οὕτως εἶπε κύριος, κλοιοὺς ξυλίνους συνέ
triuisti: & faciam p his catenas fer
τριψας, καὶ ποιήσω ἀντὶ τούτων κλοιοὺς σι
reas: qr sic dixit dñs exercituū de
δηροῦς, ὅτι οὕτως εἶπε κύριος τῶν δυνάμεων ὁ θε
us israel: iugū
ὸς ἰσραήλ, ζυγὸν

B

C

Trāsla.gre.lxx.cū iter.latina. Trāsla.B.Hie. Tex.heb.hiere.xxix. Prīitiua.heb.

A

ferreum posui sup collum cūctaꝝ
σιδηροῦν τέθεικα ἐπὶ τὸν τράχηλον πάντων τῶν
gētiū vt seruiant regi babylonis ut ser
ἐθνῶν ἐργάζεσθαι τῷ βασιλεῖ βαβυλῶνος τοῦ δου
uiant ei. & iumēta tre dedi e
λεύειν αὐτῷ. καί γε τὰ κτήνη τῆς γῆς ἔδωκα αὐ
i. & dixit hieremias ananie audi anania.
τῷ. καὶ εἶπεν ἱερεμίας τῷ ἀνανίᾳ ἄκουε ἀνανία.
nō misit te dñs: & tu cōfidere feci
οὐκ ἀπέσταλκέ σε κύριος, καὶ σὺ πεποιθέναι ἐποί
sti pplm istū in iniqtate. iccirco sic
ησας τὸν λαὸν τοῦτον ἐπ' ἀδίκῳ. διὰ τοῦτο οὕτως
dixit dñs: ecce ego eiiciā te a fa
εἶπε κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ ἐξαποστέλλω σε ἀπὸ προ
cie terre: hoc āno morieris qm cō
σώπου τῆς γῆς, τούτῳ τῷ ἐνιαυτῷ ἀποθανῇ ὅτι κα
tra dñm locut⁹ es. & mortu⁹ est mēse
τὰ τοῦ κυρίου ἐλάλησας. καὶ ἀπέθανε τῷ μηνὶ
septimo.
τῷ ἑβδόμῳ. Ca.29.
Et hec verba libri que misit
Καὶ οὗτοι οἱ λόγοι τῆς βίβλου οὓς ἀπέστει
hieremias ppheta de hierusalem ad
λεν ἱερεμίας προφήτης ἐξ ἱερουσαλὴμ πρὸς τοὺς
seniores trāsmigrationis & ad sacerdotes
πρεσβυτέρους τῆς ἀποικίας καὶ πρὸς τοὺς ἱερεῖς
& ad pseudoprophetas & ad omnē
καὶ πρὸς τοὺς ψευδοπροφήτας καὶ πρὸς πάντα τὸν
pplm quē traduxit nabuchodonosor de hierusalem
λαὸν ὃν ἀπῴκισε ναβουχοδονόσωρ ἐξ ἱερουσαλὴμ
in babylonem. postq̄ egressus ē iechonia rex
εἰς βαβυλῶνα. ὕστερον ἐξελθόντος ἰεχονίου τοῦ βα
& regina & eunuchi
σιλέως καὶ τῆς βασιλίσσης καὶ τῶν εὐνούχων
& omnis liber & artifex & ligator
καὶ παντὸς ἐλευθέρου καὶ τεχνίτου καὶ δεσμώ
ex hierusalem in manu eleasa filii saphan & ga
του ἐξ ἱερουσαλὴμ ἐν χειρὶ ἐλεάσα υἱοῦ σαφὰν καὶ γα
marie filii helchie quē misit sedechias rex
μαρίου υἱοῦ χελκίου ὃν ἀπέστειλε σεδεκίας βασι
iuda ad regem babylonis in baby
λεὺς ἰούδα πρὸς βασιλέα βαβυλῶνος εἰς βαβυ
lonem dicens: sic dixit dñs exercituum
λῶνα λέγων, οὕτως εἶπε κύριος τῶν δυνάμεων ὁ
deus israel ad trāsmigrationē quā trāstulit de
θεὸς ἰσραὴλ ἐπὶ τὴν ἀποικίαν ἣν ἀπῴκισεν ἀπὸ
hierusalem in babylonē. edificate domos
ἱερουσαλὴμ εἰς βαβυλῶνα. οἰκοδομήσατε οἰκίας
& habitate & plantate hortos &
καὶ κατοικήσατε καὶ φυτεύσατε παραδείσους καὶ
comedite fructus eoꝝ. & accipite vxo
φάγετε τοὺς καρποὺς αὐτῶν. καὶ λάβετε γυναῖ
res & generate filios & filias. &
κας καὶ τεκνοποιήσατε υἱοὺς καὶ θυγατέρας. καὶ
accipite filiis vris vxores. & fili
λάβετε τοῖς υἱοῖς ὑμῶν γυναῖκας. καὶ τὰς θυγα
as vras date viris & pariēt filios &
τέρας ὑμῶν δότε ἀνδράσι καὶ τεξόνται υἱοὺς καὶ
filias. & multiplicamini & nō pauci sitis:
θυγατέρας. καὶ πληθύνεσθε καὶ μὴ σμικρυνθῆτε,
& querite pacē tre in qm trāstuli vos
καὶ ζητήσατε εἰρήνην τῆς γῆς εἰς ἣν ἀπῴκισα ὑμᾶς
illuc. & orate pro eis ad dñm: qr
ἐκεῖ. καὶ προσεύξασθε περὶ αὐτῶν πρὸς κύριον, ὅτι
in pace eoꝝ erit pax vobis. qr sic
ἐν τῇ εἰρήνῃ αὐτῶν ἔσται εἰρήνη ὑμῖν. ὅτι οὕτως
dixit dñs exercituū deus israel: ne se
εἶπε κύριος τῶν δυνάμεων ὁ θεὸς ἰσραήλ, μὴ ἀνα
ducant vos pseudoprophete q in vobis.
πειθέτωσαν ὑμᾶς ψευδοπροφῆται οἱ ἐν ὑμῖν.

B

C

ferreū posui super collum cunctarum gentiū istarum vt seruiant nabuchodonosor regi babylonis: & seruient ei: insuper & bestias terre dedi ei. Et dixit hieremias propheta ad ananiam prophetam. Audi anania. Non misit te dominus: & tu cōfidere fecisti populum istū in mendacio. Idcirco hec dicit dominus. Ecce ego mittam te a facie terre. Hoc anno morieris: aduersum ei dominū locutus es. Et mortuus est ananias propheta in anno illo: mense septimo. 29.

Et hec sunt verba libri que misit hieremias propheta de hierusalē ad reliquias seniorū transmigratiōis & ad sacerdotes & ad pphetas & ad oēm populū quē traduxerat nabuchodonosor de hierusalē in babylonē postq̄ egressus ē iechonias rex & domina & eunuchi & principes iuda & hierusalem: & faber & inclusor de hierusalem in manu elasa filii saphan & gamalie filii helchie quos misit Sedechias rex iuda ad nabuchodonosor regem babylonis in babylonē dicens. Hec dicit dominus exercituū deus israel omni transmigrationi quam transtuli de hierusalem in babylonē. Edificate domos & habitate: & plātate hortos & comedite fructū eorum. Accipite vxores & generate filios & filias: & date filiis vris vxores & filias vestras date viris: & pariant filios & filias: & multiplicabimini ibi: & nolite eē pauci numero: & querite pacē ciuitatis ad quā trāsmigrare vos feci: & orate pea ad dominū: quia in pace illius erit vobis pax. Hec dicit dominus exercituum deus israel. Non vos seducāt pphete vri qui sunt in medio vestrū

נתן צור — ברזל נתתי על צואר כל הגוים
האלה לעבד את נבוכדנאצר
חיה — מלך בבל ועבדהו וגם את חית
נתן — השדה נתתי לו׃ ויאמר ירמיה
הנביא אל חנניה הנביא שמע נא
חנניה לא שלחך יהוה ואתה
בטח — הבטחת את העם הזה על שקר׃ לכן
שלח — כה אמר יהוה הנני משלחך מעל
פנה מות — פני האדמה השנה אתה מת כי
סור — סרה דברת אל יהוה׃ וימת חנניה
נבא שבע — הנביא בשנה ההיא בחדש השביעי׃
ואלה דברי
Cap.xxix
הספר אשר שלח ירמיה הנביא
גלה — מירושלם אל יתר זקני הגולה
ואל הכהנים ואל הנביאים ואל
כל העם אשר הגלה נבוכדנצר
מירושלם בבלה׃ אחרי צאת יכניה
יצא — המלך והגבירה והסריסים ושרי
גבר סרס — יהודה וירושלם והחרש והמסגר
שור סגר — מירושלם׃ ביד אלעשה בן שפן
וגמריה בן חלקיה אשר שלח
צדקיה מלך יהודה אל נבוכדנאצר
מלך בבל בבלה לאמר׃ כה אמר
יהוה צבאות אלהי ישראל לכל
הגולה אשר הגליתי מירושלם
בנה בית — בבלה׃ בנו בתים ושבו ונטעו גנות
ישב פרה — ואכלו את פרין׃ קחו נשים והולידו
לקח נשה — בנים ובנות וקחו לבניכם נשים
ילד בנה — ואת בנותיכם תנו לאנשים ותלדנה
נתן ילד — בנים ובנות ורבו שם ואל תמעטו׃
רבה מעט — ודרשו את שלום העיר אשר
שלם — הגליתי אתכם שמה והתפללו
גלה פלל — בעדה אל יהוה כי בשלומה יהיה
היה — לכם שלום׃ כי כה אמר יהוה
נשא — צבאות אלהי ישראל אל ישיאו
לכם נביאיכם אשר בקרבכם

Pritiua.heb. | Tex.heb.hiere.xxix. | Trāsla.B.Hie. | Trāſ.Gre.lxx.cū inter.latina.

וקסמיכם ואל תשמעו אל חלמתיכם אשר אתם מחלמים: כי
בשקר הם נבאים לכם בשמי לא
שלחתים נאם יהוה: כי כה אמר
יהוה כי לפי מלאת לבבל שבעים
שנה אפקד אתכם והקמתי עליכם
את דברי הטוב להשיב אתכם אל
המקום הזה: כי אנכי ידעתי את
המחשבת אשר אנכי חשב עליכם
נאם יהוה מחשבות שלום ולא
לרעה לתת לכם אחרית ותקוה:
וקראתם אתי והלכתם והתפללתם
אלי ושמעתי אליכם: ובקשתם
אתי ומצאתם כי תדרשני בכל
לבבכם: ונמצאתי לכם נאם יהוה
ושבתי את שבותכם וקבצתי אתכם
מכל הגוים ומכל המקומות אשר
הדחתי אתכם שם נאם יהוה
והשבתי אתכם אל המקום אשר
הגליתי אתכם משם: כי אמרתם
הקים לנו יהוה נבאים בבלה: כי
כה אמר יהוה אל המלך היושב על
כסא דוד ואל כל העם היושב בעיר
הזאת אחיכם אשר לא יצאו
אתכם בגולה: כה אמר יהוה צבאות
הנני משלח בם את החרב את
הרעב ואת הדבר ונתתי אותם
כתאנים השערים אשר לא
תאכלנה מרע: ורדפתי אחריהם
בחרב ברעב ובדבר ונתתים לזועה
לכל ממלכות הארץ לאלה ולשמה
ולשרקה ולחרפה בכל הגוים אשר
הדחתים שם: תחת אשר לא
שמעו אל דברי נאם יהוה אשר
שלחתי אליהם את עבדי הנבאים
השכם ושלח ולא שמעתם נאם יהוה

& diuini vestri: & ne attendatis ad somnia vestra que vos somniatis: quia falso ipsi prophetant vobis in nomine meo: non misi eos dicit dominus. Quia hec dicit dominus. Cum ceperint impleri in babylone septuaginta anni: visitabo vos & suscitabo super vos verbum meum bonum: vt reducam vos ad locum istum. Ego enim scio cogitationes quas cogito super vos dicit dominus: cogitationes pacis & non afflictionis: vt dem vobis finem & patientiam: & inuocabitis me: & ibitis: & orabitis me & ego exaudiā vos: queretis me & inuenietis. Cum quesieritis me in toto corde vestro: inueniar a vobis ait dominus. Et reducam captiuitatē vestrā: & cōgregabo vos de vniuersis gentibus & de cunctis locis ad que expuli vos dicit dn̄s. Et reuerti vos faciā de loco ad quem transmigrare vos feci: quia dixistis: suscitabit nobis dn̄s prophetas in babylōe. Quia hec dicit dominus ad regem qui sedet super solium dauid: & ad omnē populum habitatorē vrbis huius: ad fratres vestros qui non sunt egressi vobiscū in trāsmigrationē. Hec dicit dn̄s exercituum. Ecce mittam in eos gladium & famē & pestem: & ponam eos quasi ficus malas que comedi non possunt eo quod pessime sint: & persequar eos in gladio: & in fame: & in pestilētia. Et dabo eos in vexationem vniuersis regnis terre: in maledictionē & in stuporē & in sibilū & in opprobriū cūctis gentibus ad quas ego eieci eos: eo quod non audierint verba mea dicit dn̄s: que misi ad eos per seruos meos prophetas de nocte consurgens & mittens: & non audistis dicit

δ.14.c. 1.pa. 36.d. 1.Esdr. 1.a. 6.15.c.

δ.14.d

Trāsla.gre.lxx.cū inter.lati. | Trāsla.B.Hie. | Tex.he.hiere.xxix. | Pritiua.heb.

dominus. Vos ergo audite verbum domini omnis transmigratio quā emisi de hierusalem in babylonem. Hec dicit dominus exercituū deus israel ad achab filium chullie & ad sedechiam filium maasie qui prophetāt vobis in nomine meo mēdaciter. Ecce ego tradam eos in manu nabuchodonosor regis babylonis: & percutiet eos in oculis vr̄is. Et assumetur ex eis maledictio omni trāsmigrationi iude q̄ est in babylone dicentiū. Ponat te dn̄s sicut sedechiā & sicut achab quos frixit rex babylonis in igne: pro eo quod fecerint stultitiam in israel: & mechati sunt in vxores amicorum suorum: & locuti sunt verbū in nomie meo mēdaciter: quod nō mādaui eis. Ego sum iudex & testis dicit dominus. Et ad semeiā neelamitem dices. Hec dicit dominus exercituum deus israel. Pro eo quod misisti in nomine tuo libros ad omnem populum qui est in hierusalem & ad sophoniā filium maasie sacerdotē: & ad vniuersos sacerdotes dicēs: dominus dedit te sacerdotē pro ioiade sacerdote vt sis dux in domo domini super oēm virum arrepticium & prophetantem vt mittas eum in neruum & in carcerem. Et nunc quare non increpasti hieremiam anathotitē qui prophetat vobis. Quia super hoc misit in babylonē ad nos dicēs. Longū est: edificate domos & habitate: & plantate hortos & comedite fructus eorum. Legit ergo sophonias sacerdos librum istum in auribus hieremie prophete. Et factū est verbū domini ad hieremiam dicens. Mitte ad omnē transmigrationē dicens. Hec dicit dn̄s ad semeiam neelamitē. Pro eo quod prophetauit vobis semeias: & ego non misi eum:

ואתם שמעו דבר יהוה
כל הגולה אשר שלחתי מירושלם
בבלה: כה אמר יהוה צבאות
אלהי ישראל אל אחאב בן
קוליה ואל צדקיהו בן מעשיה
הנבאים לכם בשמי שקר הנני
נתן אתם ביד נבוכדראצר מלך
בבל והכם לעיניכם: ולקח מהם
קללה לכל גלות יהודה אשר
בבבל לאמר ישמך יהוה כצדקיהו
וכאחב אשר קלם מלך בבל
באש: יען אשר עשו נבלה
בישראל וינאפו את נשי רעיהם
וידברו דבר בשמי שקר אשר
לוא צויתים ואנכי הוידע ועד נאם
יהוה: ואל שמעיהו הנחלמי תאמר
לאמר: כה אמר יהוה צבאות
אלהי ישראל לאמר יען אשר
אתה שלחת בשמכה ספרים אל
כל העם אשר בירושלם ואל
צפניה בן מעשיה הכהן ואל כל
הכהנים לאמר: יהוה נתנך כהן
תחת יהוידע הכהן להיות פקדים
בית יהוה לכל איש משגע
ומתנבא ונתתה אתו אל המהפכת
ואל הצינק: ועתה למה לא גערת
בירמיהו הענתתי המתנבא לכם:
כי על כן שלח אלינו בבל לאמר
ארכה היא בנו בתים ושבו ונטעו
גנות ואכלו את פריהן: ויקרא
צפניה הכהן את הספר הזה
באזני ירמיהו הנביא: ויהי דבר
יהוה אל ירמיהו לאמר שלח על
כל הגולה לאמר כה אמר יהוה
אל שמעיה הנחלמי יען אשר נבא
לכם שמעיה ואני לא שלחתיו

ויבטח אתכם על שקר: לכן כה אמר יהוה הנני פקד על שמעיה הנחלמי ועל זרעו לא יהיה לו איש יושב בתוך העם הזה ולא יראה בטוב אשר אני עשה לעמי נאם יהוה כי סרה דבר על יהוה:

Cap. xxx. הדבר אשר היה אל ירמיהו מאת יהוה לאמר: כה אמר יהוה אלהי ישראל לאמר כתב לך את כל הדברים אשר דברתי אליך אל ספר: כי הנה ימים באים נאם יהוה ושבתי את שבות עמי ישראל ויהודה אמר יהוה והשבתים אל הארץ אשר נתתי לאבותם וירשוה: ואלה הדברים אשר דבר יהוה אל ישראל ואל יהודה: כי כה אמר יהוה קול חרדה שמענו פחד ואין שלום: שאלו נא וראו אם ילד זכר מדוע ראיתי כל גבר ידיו על חלציו כיולדה ונהפכו כל פנים לירקון: הוי כי גדול היום ההוא מאין כמהו ועת צרה היא ליעקב וממנה יושע: והיה ביום ההוא נאם יהוה צבאות אשבר עלו מעל צוארך ומוסרותיך אנתק ולא יעבדו בו עוד זרים: ועבדו את יהוה אלהיהם ואת דוד מלכם אשר אקים להם: ואתה אל תירא עבדי יעקב נאם יהוה ואל תחת ישראל כי הנני מושיעך מרחוק ואת זרעך מארץ שבים ושב יעקב ושקט ושאנן ואין מחריד: כי אתך אני נאם יהוה להושיעך כי אעשה כלה בכל הגוים אשר הפצותיך שם אך אתך

& fecit vos cōfidere in mendacio: idcirco hec dicit dn̄s. Ecce ego viſitabo ſuper ſemeiam neelamitem & ſuper ſemen eius. Non erit ei vir ſedens in medio populi huius: & non videbit bonū quod ego faciam populo meo ait dn̄s: quia preuaricationē locut⁹ eſt aduerſus dominum. 30.

Hoc verbū qd̄ factū eſt ad hieremiam a domino: dicens. Hec dicit dominus de⁹ iſrael: dicens. Scribe tibi oīa verba que locutus ſum ad te in libro. Ecce enim dies veniūt dicit dn̄s: & conuertam conuerſionē populi mei iſrael & iuda ait dominus: & cōuertā eos ad terram quā dedi patribus corū & poſſidebunt eā. Et hec verba que locut⁹ eſt dominus ad iſrael & ad iudam. Quoniam hec dicit dominus. Vocem terroris audiuimus formido: & nō eſt pax. Interrogate & videte ſi generat maſculus. Quare ergo vidi oīs viri manū ſup lumbū ſuū q̄ſi parturientis: & cōuerſe ſūt vniuerſe facies in auruginem. Ve qa magna dies illa: nec eſt ſimilis ei⁹: tēpuſq₃ tribulatiōis eſt iacob: & ex ipſa ſaluabitur. Et erit in die illa ait dominus exercituū: conteram iugum eius de collo tuo: & vincula eius dirumpam. Et non dominabūtur ei amplı⁹ alieni: ſed ſeuiēt domino deo ſuo: & dauid regi ſuo quē ſuſcitabo eis. Tu ergo ne timeas ſerue me⁹ iacob ait dominus: neq₃ paueas iſrael: qa ecce ego ſaluabo te de terra lōginq̄ & ſemē tuū de terra captiuitatis eoꝝ. Et reuertetur iacob & qeſcet: & cūctis affluet bonis: & nō erit quē formidet: qm̄ tecū ego ſū ait dn̄s vt saluē te. Faciā enī cōſumationē in cūctis gentibus in quibus diſperſi te: te autem

& cōfidere fecit vos ſup iniquo. ppterea
καὶ πεποιθέναι ἐποίησεν ὑμᾶς ἐπ᾽ ἀδίκῳ. διὰ τοῦτο
ſic dixit dn̄s: ecce ego viſitabo ſup ſa-
οὕτως εἶπεν κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ ἐπισκέψομαι ἐπὶ σα-
maiam & ſup genus ei⁹: & nō erit ei homo
μαίαν καὶ ἐπὶ τὸ γένος αὐτοῦ. καὶ οὐκ ἔσται αὐτῷ ἄνθρωπος
in medio vr̄i ut videat bona q̄ ego faciā vobis
ἐν μέσῳ ὑμῶν τοῦ ἰδεῖν τὰ ἀγαθὰ ἃ ἐγὼ ποιήσω ὑμῖν
ait dn̄s. qꝛ p̄uaricat locut⁹ eſt aduerſ⁹ dn̄m.
λέγει κύριος. ὅτι ἀποστασίαν ἐλάλησεν κατὰ τοῦ κυρίου.

C.30. A

Verbum qđ factū eſt ad hieremiā a dn̄o vt
Ο λόγος ὁ γενόμενος πρὸς ἱερεμίαν παρὰ κυρίου εἰ-
diceret. ſic dixit dn̄s de⁹ iſrael dicēs: ſcribe
πεῖν. οὕτως εἶπεν κύριος ὁ θεὸς ἰσραὴλ λέγων. γράψον
oīa verba q̄ loquutus ſum ad te
πάντας τοὺς λόγους οὓς ἐχρημάτισα πρὸς σὲ
in libro qꝛ ecce dies veniunt dicit dn̄s:
ἐπὶ βιβλίῳ, ὅτι ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται φησὶν κύριος,
& reuerti faciā trāſmigratiōnē ppl̄i mei iſrael & iu-
καὶ ἀποστρέψω τὴν ἀποικίαν λαοῦ μου ἰσραὴλ καὶ ἰου-
da ait dn̄s: & reuerti faciā eos in terrā
δα εἶπεν κύριος, καὶ ἀποστρέψω αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν
quā dedi pr̄ibus eoꝝ & dn̄abuntur e-
ἣν ἔδωκα τοῖς πατράσιν αὐτῶν καὶ κυριεύσουσιν αὐ-
ius: & hec verba q̄ locut⁹ eſt dn̄s ſup iſ-
τῆς, καὶ οὗτοι οἱ λόγοι οὓς ἐλάλησεν κύριος ἐπὶ ἰσ-
rael & iudam. ſic dixit dn̄s: vocē timoris
ραὴλ καὶ ἰούδαν. οὕτως εἶπεν κύριος, φωνὴν φόβου
audietis. formido & nō eſt pax. interrogate
ἀκούσεσθε. φόβος καὶ οὐκ ἔστιν εἰρήνη. ἐρωτήσατε
& videte ſi pepit maſcul⁹: qꝛ vidi oēm ho-
καὶ ἴδετε εἰ ἔτεκεν ἄρσεν; διότι ἑώρακα πάντα ἄν-
minem & manus eius ſup lumbū eius
θρωπον καὶ αἱ χεῖρες αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ὀσφύος αὐτοῦ
tāq̄ parientis: & cōuerſe ſunt. facies in aurigine
ὡς τικτούσης; καὶ ἐστράφησαν. πρόσωπα εἰς ἴκτερον
veh qꝛ magna dies illa & nō eſt talis
οὐαὶ ὅτι μεγάλη ἡ ἡμέρα ἐκείνη καὶ οὐκ ἔστιν τοιαύ-
& tēpus anguſtū eſt iacob: & ex illo
τη καὶ χρόνος στενός ἐστιν τῷ ἰακώβ, καὶ ἀπὸ τούτου
ſaluabitur. in die illa ait dn̄s ex-
σωθήσεται. ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ εἶπεν κύριος τῶν δυ-
ercituū cōteram iugū de collo eoꝝ: &
νάμεων συντρίψω ζυγὸν ἀπὸ τραχήλου αὐτῶν, καὶ
vincula eoꝝ diſrūpā: & nō opabūt ip-
τοὺς δεσμοὺς αὐτῶν διαρρήξω, καὶ οὐκ ἐργῶνται αὐ-
ſi vltra alienis: & opabūt dn̄o deo ſu-
τοὶ ἔτι ἀλλοτρίοις, καὶ ἐργῶνται τῷ κυρίῳ θεῷ αὐ-
o: & dauid regem ſuum ſuſcitabo eis:
τῶν, καὶ τὸν δαυὶδ βασιλέα αὐτῶν ἀναστήσω αὐτοῖς,
tu aūt ne timeas ſerue me⁹ iacob ait dn̄s: ne-
σὺ δὲ μὴ φοβοῦ δοῦλέ μου ἰακὼβ λέγει κύριος, οὐ-
q₃ paueas iſrael. qm̄ ecce ego ſaluabo te de tra
δὲ μὴ πτοηθῇς ἰσραήλ. ὅτι ἰδοὺ ἐγὼ σώσω σε ἐκ γῆς
lōginqua & ſemē tuū de tra captiuitatis eo-
μακρόθεν καὶ τὸ σπέρμα σου ἐκ γῆς τῆς αἰχμαλωσίας αὐ-
rū. & reuertetur iacob: & requieſcet
τῶν. καὶ ἀποστραφήσεται ἰακώβ, καὶ ἀναπαύσει
& affluet oībus bonis. & nō erit q̄
καὶ πλουτεύσει πᾶσι τοῖς ἀγαθοῖς. καὶ οὐκ ἔσται ὁ
timeat: qm̄ tecū ſū dicit dn̄s vt ſal-
φοβούμενος, ὅτι μετὰ σοῦ εἰμὶ λέγει κύριος τοῦ σώ-
uem te. faciam .n. cōſumationē in oīb⁹ gētib⁹
ζειν σε. ποιήσω γὰρ συντέλειαν ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνε-
bi in qb⁹ diſpſi te: te aūt
σι ἐν αἷς διέσπειρά σε, σὲ δὲ

B

Infra 46.g. Eſai. 44.a.

nō faciā in cōſumationē: ſed erudiā te in
οὐ μὴ ποιήσω εἰς συντέλειαν, ἀλλὰ παιδεύσω σε ἐν
iudicio: & mūdans nō mūdabo te. ſic dixit do-
κρίσει, καὶ καθαρίζων οὐ καθαριῶ σε. οὕτως εἶπεν κύ-
min⁹: ſuſcitaui cōtritionē: dolorosa plaga tua: nō eſt
ριος, ἀνέστησα σύντριμμα, ἀλγηρὰ ἡ πληγή σου, οὐκ ἔστιν
iudicās iudiciū tuū in dolorē. curata es: vtilitas nō
κρίνων κρίσιν σου εἰς ἀλγηρόν. ἰατρεύθης, ὠφέλεια οὐκ
eſt tibi. oēs amici tui obliti ſūt tui te nō
ἔστι σοι. πάντες οἱ φίλοι σου ἐπελάθοντό σου σὲ οὐ μὴ
īterrogabūt: qꝛ plaga inimici pcuſſi te caſtiga-
ἐπερωτήσουσιν, ὅτι πληγὴν ἐχθροῦ ἔπαισά σε παι-
tione forti ſup oēm iniq̄tatē tuā: multiplicata
δείαν στερεὰν ἐπὶ πᾶσαν ἀδικίαν σου, ἐπεπλύνθη-
ſunt pctā tua. q̄d clamas in cōtritione
σαν αἱ ἁμαρτίαι σου. τί βοᾷς ἐπὶ συντρίμματί
tua? iſanabilis dolor tu⁹ ppter multitudinē iniq̄tatis
σου; ἀνίατος ὁ πόνος σου διὰ τοῦ πλήθους τῆς ἀδικίας
tue: & ppter peccata tua dura feci
σου, καὶ διὰ τῶν ἁμαρτιῶν σου τῶν σκληρῶν ἐποίησά
tibi hec. ppterea oēs comedētes te deuora-
σοι ταῦτα. διὰ τοῦτο πάντες οἱ ἐσθίοντές σε βρω-
bunt: & oēs hoſtes tui: in captiuita-
θήσονται, καὶ πάντες οἱ ἐχθροί σου, εἰς αἰχμαλω-
tem venient. & erūt q̄ irridēt te in deri-
σίαν ἥξουσιν. καὶ ἔσονται οἱ διαφοροῦντές σε εἰς διαφό-
ſionē: & oēs depredantes te dabo in pre-
ρημα, καὶ πάντας τοὺς προνομεύοντάς σε δώσω εἰς προ-
dam: qꝛ obducā ſanitatē tuā a plaga doloro-
νομήν, ὅτι ἀνάξω τὸ ἴαμά σου ἀπὸ πληγῆς ὀδυνη-
ſa: ſanabo te dicit dn̄s: qꝛ diſperſa vocata
ρᾶς, ἰατρεύσω σε φησὶν κύριος, ὅτι ἐσπαρμένη ἐκλή-
es ſion: qꝛ q̄ req̄rat nō eſt eam. ſic dixit do-
θης σιών, ὅτι ζητῶν οὐκ ἔστιν αὐτήν. οὕτως εἶπεν κύ-
min⁹: ecce ego cōuerto trāſmigratione iacob: &
ριος, ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστρέφω τὴν ἀποικίαν ἰακώβ, καὶ
captiuitatis eius miſerebor: & edificabitur
τὴν αἰχμαλωσίαν αὐτοῦ ἐλεήσω, καὶ οἰκοδομηθήσεται
ciuitas in excelſo ſuo: & templū ſcd̄m iudiciū
πόλις ἐπὶ τὸ ὕψος αὐτῆς, καὶ ὁ ναὸς κατὰ τὸ κρίμα
ſuum ſedebit: & egredientur ab eis canē-
αὐτοῦ καθεσθήσεται, καὶ ἐξελεύσονται ἀπ᾽ αὐτῶν ᾄδον-
tes: & vox ludentiū. & multiplicabo eos: &
τες, καὶ φωνὴ παιζόντων. καὶ πλεονάσω αὐτούς, καὶ
non minuentur. & ingredientur filii eius ſicut
οὐ μὴ ἐλαττωθῶσιν. καὶ εἰσελεύσονται οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ὡς
prius: & teſtimonia eoꝝ ant faciem
τὸ πρότερον, καὶ τὰ μαρτύρια αὐτῶν κατὰ πρόσωπόν
meā dirigētur: & viſitabo ſup oēs
μου ὀρθωθήσεται, καὶ ἐπισκέψομαι ἐπὶ πάντας τοὺς
tribulātes eos: & erunt fortiores eis. ſup
θλίβοντας αὐτούς, καὶ ἔσονται ἰσχυρότεροι αὐτῶν. ἐπ᾽ αὐ-
eos & pnceps eius ex eo egredietur. & cōgre-
τοὺς καὶ ὁ ἄρχων αὐτοῦ ἐξ αὐτοῦ ἐξελεύσεται. καὶ συ-
gabo eos: & cōuertentur ad me: qꝛ q̄s eſt
νάξω αὐτούς, καὶ ἐπιστρέψουσιν πρός με, ὅτι τίς ἐστιν
iſte q̄ dedit cor ſuum vt ɔuertat ad
οὗτος ὃς ἔδωκεν τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἐπιστρέψαι πρός
me dicit dn̄s? & eritis mihi in ppl̄m: & ego ero
με λέγει κύριος; καὶ ἔσεσθέ μοι εἰς λαόν, κἀγὼ ἔσομαι
vobis ī dn̄z: qꝛ ira dn̄i egreſſa ē cū furore egreſſa ē ira
ὑμῖν εἰς θν, ὅτι ὀργὴ κυρίου ἐξῆλθεν θυμώδης. ἐξῆλθεν ὀργὴ
ruens ad impios veniet. nō auertetur ira furoris
στρεφομένη ἐπὶ ἀσεβεῖς ἥξει. οὐ μὴ ἀποστραφῇ ὀργὴ θυμοῦ
dn̄i: donec faciat & donec ɔſtituat conatum cordis
κυρίου, ἕως ποιήσῃ καὶ ἕως καταστήσῃ ἐγχείρημα καρδί-
ſui. in nouiſſimo dieꝝ cognoſcetis ea.
ας αὐτοῦ. ἐπ᾽ ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν γνώσεσθε αὐτά. Ca.31.

In tp̄e illo ait dn̄s: ero in
Ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ εἶπεν κύριος, ἔσομαι εἰς
deū generi iſrael: & ipi erunt mihi in ppl̄z.
θεὸν τῷ γένει ἰσραήλ, καὶ αὐτοὶ ἔσονταί μοι εἰς λαόν

C D B A 3.15.d.

non faciam in cōſumationē: ſed caſtigabo te in iudicio vt tibi nō videaris innoxius: qa hec dicit dn̄s. Inſanabilis fractura tua: peſſima plaga tua Nō eſt q iudicet iudiciū tuū: ad alligādā curationē tuā vtilitas nō eſt tibi. Oēs amatores tui obliti ſūt tui: teq₃ nō q̄rent. Plaga ei inimici pcuſſit te: caſtigatione crudeli. ppter multitudinē iniq̄tatis tue dura facta ſunt pctā tua. Quid clamas ſup cōtritione tua? Inſanabilis eſt dolor tuus: ppter multitudinē iniquitatis tue & propter dura peccata tua feci hec tibi. Propterea oēs q comedūt te deuorabūtur: & vniuerſi hoſtes tui ī captiuitatē ducētur. Et oēs q te vaſtāt vaſtabūtur: cunctoſq₃ p̄datores tuos dabo in predā. Obducā ei cicatricē tibi: & a vulneribus tuis ſanabo te dicit dn̄s. Quia eiectā vocauerūt te ſion hec eſt que non habebat reqrentē. Hec dicit dn̄s. ecce ego cōuertā cōuerſionē tabernaculorū iacob: & tectis eius miſerebor. Et edificabitur ciuitas ī excelſo ſuo: & tēplū iuxta ordinē ſuū fundabitur. Et egredietur de eis laus voxq₃ ludentiū: & multiplicabo eos & nō minuentur: & glorificabo eos & nō attenuabūtur: & erūt filii ei⁹ ſicut a principio: & cetus eius cotā me permanebit. Et viſitabo aduerſum oēs q tribulāt eū: & erit dux ei⁹ ex eo: & pricipes de medio ei⁹ pducētur. Et applicabo eum & accedet ad me. Quis ei iſte eſt q applicet cor ſuū vt appropinquet mihi: ait dn̄s! Et eritis mihi in ppl̄m: & ego ero vobis in deū. Ecce turbo dn̄i: furor egrediēs pcella ruēs: in capite impiorum cōquieſcet. Non auertet iram indignationis dominus: donec faciat & cōpleat cogitationē cordis ſui. In nouiſſimo dierum intelligetis ea. 31.

In illo tempore dicit dn̄s. Ero deus vniuerſis cognationib⁹ iſrael: & ipſi erūt mihi in ppl̄m.

לא אעשה כלה ויסרתיך למשפט ונקה לא אנקך: כי כה אמר יהוה אנוש לשברך נחלה מכתך: אין דן דינך למזור רפאות תעלה אין לך: כל מאהביך שכחוך אותך לא ידרשו כי מכת אויב הכיתיך מוסר אכזרי על רב עונך עצמו חטאתיך: מה תזעק על שברך אנוש מכאבך על רב עונך עצמו חטאתיך עשיתי אלה לך: לכן כל אכליך יאכלו וכל צריך כלם בשבי ילכו והיו שאסיך למשסה וכל בזזיך אתן לבז: כי אעלה ארוכה לך וממכותיך ארפאך נאם יהוה כי נדחה קראו לך ציון היא דרש אין לה: כה אמר יהוה הנני שב שבות אהלי יעקוב ומשכנותיו ארחם ונבנתה עיר על תלה וארמון על משפטו ישב: ויצא מהם תודה וקול משחקים והרביתים ולא ימעטו והכבדתים ולא יצערו: והיו בניו כקדם ועדתו לפני תכון ופקדתי על כל לחציו: והיה אדירו ממנו ומשלו מקרבו יצא והקרבתיו ונגש אלי כי מי הוא זה ערב את לבו לגשת אלי נאם יהוה: והייתם לי לעם ואנכי אהיה לכם לאלהים: הנה סערת יהוה חמה יצאה סער מתגורר על ראש רשעים יחול: לא ישוב חרון אף יהוה עד עשתו ועד הקימו מזמות לבו באחרית הימים תתבוננו בה:

Ca. xxxi. בעת ההיא נאם יהוה אהיה לאלהים לכל משפחות ישראל והמה יהיו לי לעם:

Pritiua.heb. Tex.he.Hiere.xxxi. | Trāsla.B.Hie. | Trās.Gre.lxx.cū interp.latina.

כה אמר יהוה מצא חן במדבר
עם שרידי חרב הלוך להרגיעו
ישראל: מרחוק יהוה נראה לי
ואהבת עולם אהבתיך על כן
משכתיך חסד: עוד אבנך ונבנית
בתולת ישראל עוד תעדי תפיך
ויצאת במחול משחקים: עוד
תטעי כרמים בהרי שמרון נטעו
נטעים וחללו: כי יש יום קראו
נצרים בהר אפרים קומו ונעלה
ציון אל יהוה אלהינו: כי כה
אמר יהוה רנו ליעקב שמחה
וצהלו בראש הגוים השמיעו
הללו ואמרו הושע יהוה את
עמך את שארית ישראל: הנני
מביא אותם מארץ צפון וקבצתים
מירכתי ארץ בם עור ופסח הרה
וילדת יחדו קהל גדול ישובו
הנה: בבכי יבאו ובתחנונים אובילם
אוליכם אל נחלי מים בדרך ישר
לא יכשלו בה כי הייתי לישראל
לאב ואפרים בכרי הוא: שמעו
דבר יהוה גוים והגידו באיים
ממרחק ואמרו מזרה ישראל
יקבצנו ושמרו כרעה עדרו: כי
פדה יהוה את יעקב וגאלו מיד חזק
ממנו: ובאו ורננו במרום ציון
ונהרו אל טוב יהוה על דגן ועל
תירש ועל יצהר ועל בני צאן
ובקר והיתה נפשם כגן רוה
ולא יוסיפו לדאבה עוד: אז תשמח
בתולה במחול ובחרים וזקנים
יחדו והפכתי אבלם לששון
ונחמתים ושמחתים מיגונם:
ורויתי נפש הכהנים דשן ועמי את
טובי ישבעו נאם יהוה: כה אמר

Hec dicit dñs. Inuenit gratiam in deserto populus qui remāserat gladio. Vadet ad requiē suam israel. Longe dñs apparuit mihi. Et in charitate ppetua dilexi te: Ideo attraxi te miserās. Rursumqʒ edificabo te: & edificaberis virgo israel. Adhuc ornaberis tympanis tuis & egredieris in choro ludentiū. Adhuc plantabis vineas in mōtibus samarie. Plantabūt plantātes: & donec tp̄us veniat non vindemiabūt: qa erit dies in qua clamabūt custodes in mōte effraim. Surgite & ascēdamus in sion ad dñm deū nostrū: qa hec dicit dñs. Exultate in leticia iacob & hinnite contra caput gentium: personate & canite & dicite. Salua domine populū tuum reliquias israel. Ecce ego adducā eos de terra aquilonis: & congregabo eos ab extremis terre: inter quos erunt cecus & claudus & pregnās & pariēs simul cetus magnus reuertentiū huc. In fletu venięt & in misericordia reducā eos. Et adducam eos per torrētes aquarū in via recta & nō impingent in ea: qa factus sum israeli pater: & effraim primogenitus meus est. Audite verbū dñi gentes: & annūciate in insulis que procul sunt: & dicite. Qui dispersit israel cōgregabit eū: & custodiet eū sicut pastor gregē suū. Redemit enim dñs iacob & liberauit eū de manu potētioris. Et venient & laudabūt in mōte sion & confluent ad bona dñi sup frumēto: vino & oleo & fetu pecorum & armentorū: eritqʒ aīa eorū quasi hortus irriguus: & vltra non esurient. Tunc letabitur virgo in choro: iuuenes & senes simul. Et conuertam luctum eorum in gaudium & consolabor eos: & letificabo a dolore suo. Et inebriabo aīam sacerdotū pinguedine: & pp̄ls meus bonis adimplebitur ait dñs. Hec dicit

sic dixit dñs: Inueni calidū in deserto cū his q perierāt in gladio. ite et nō pdatis israel: dñs de longe apparebit ei dilectiōe ppetua dilexi te: ideo attraxi te in miserationē adhuc edificabo te: et edificaberis virgo israel: adhuc assumes tympanū tuū: et egredieris cū cetu ludentium. adhuc plantate vineas i mōtib⁹ samarie: plantantes plantate: et laudantes laudate: qr est dies vocatiōis respondentium in mōtib⁹ effraim. surgite et ascendite in sion ad dñm deū vr̄m: qr sic dixit dñs iacob: exultate et hinnite in caput gētiū: audita facite et laudate dicite saluum dñs pplm suum reliqas israel. ecce ego adduco eos ad aqlone et ɔgregabo eos ab extremo ťre in solēnitate pasche. et generabit filios multos et reūertentur huc. in fletu egressi sunt et in cōsolatione adducā eos. ducēs ad fossas aquaꝝ in via recta. et nō errabunt in ea: qr factus sū israel in pſem: et ephraim pmogenit⁹ meus est. audite verbū dñi gētes: et annunciate in insulas q̄ pcul sunt. dicite q ventilauit israel ɔgregabit eū: et custodiet eū q̄si pascens gregem suum: qr redemit dñs iacob et liberauit eum de manu fortioꝝ eo: et venięt et letabuntur in mōte sion: et venient ad bona dñi ad ťram frumēti et vini et olei et fructuū et pecoꝝ et ouium: et erit aīa eoꝝ quasi lignū fructiferū: et nō esurient vltra. tūc letabuntur virgines in ɔgregatiōe iuuenū: et senes gaudebūt: et ɔuertā luctū eoꝝ in gaudium et consolabor eos: et faciam eos letantes. magnificabo et inebriabo aīam sacerdotū filioꝝ leui: pp̄ls me⁹ bonis meis implebitur sic dixit

οὕτως εἶπε κύριος, εὗρον θερμὸν ἐν ἐρήμῳ μετὰ ὀλωλότων ἐν μαχαίρᾳ. βαδίσατε καὶ μὴ ὀλέσητε τὸν ἰσραήλ, κύριος πόρρωθεν ὀφθήσεται αὐτῷ ἀγάπην αἰωνίαν ἠγάπησά σε· διὰ τοῦτο εἵλκυσά σε εἰς οἰκτείρημα ἔτι οἰκοδομήσω σε, καὶ οἰκοδομηθήσῃ παρθένος ἰσραήλ, ἔτι λήψῃ τύμπανόν σου, καὶ ἐξελεύσῃ μετὰ συναγωγῆς παιζόντων. ἔτι φυτεύσατε ἀμπελῶνας ἐν ὄρεσι σαμαρείας, φυτεύσαντες φυτεύσατε, καὶ αἰνέσαντες αἰνέσατε, ὅτι ἔστιν ἡμέρα κλήσεως ἀπολογουμένων ἐν ὄρεσιν ἐφραίμ. ἀνάστητε καὶ ἀνάβητε ἐν σιὼν πρὸς κύριον θεὸν ὑμῶν, ὅτι οὕτως εἶπε κύριος τῷ ἰακώβ, εὐφράνθητε καὶ χρεμετίσατε ἐπὶ κεφαλὴν ἐθνῶν, ἀκουστὰ ποιήσατε καὶ αἰνέσατε εἴπατε ἔσωσε κύριος τὸν λαὸν αὐτοῦ τὸ κατάλοιπον ἰσραήλ. ἰδοὺ ἐγὼ ἄγω αὐτοὺς ἀπὸ βορρᾶ καὶ συνάξω αὐτοὺς ἀπ᾽ ἐσχάτου τῆς γῆς ἐν ἑορτῇ φασέκ. καὶ τεκνοποιήσει τέκνα πολλὰ καὶ ἀποστρέψουσιν ὧδε. ἐν κλαυθμῷ ἐξῆλθον, καὶ ἐν παρακλήσει ἄξω αὐτούς. αὐλίζων ἐπὶ διώρυγας ὑδάτων ἐν ὁδῷ ὀρθῇ. καὶ οὐ μὴ πλανηθῶσιν ἐν αὐτῇ, ὅτι ἐγενόμην τῷ ἰσραὴλ εἰς πατέρα, καὶ ἐφραὶμ πρωτότοκός μου ἐστίν. ἀκούσατε λόγον κυρίου ἔθνη, καὶ ἀναγγείλατε εἰς νήσους τὰς μακράν. εἴπατε ὁ λικμήσας τὸν ἰσραὴλ συνάξει αὐτόν, καὶ φυλάξει αὐτὸν ὡς ὁ βόσκων τὸ ποίμνιον αὐτοῦ, ὅτι ἐλυτρώσατο κύριος τὸν ἰακὼβ καὶ ἐξείλετο αὐτὸν ἐκ χειρὸς στερεωτέρων αὐτοῦ, καὶ ἥξουσι καὶ εὐφρανθήσονται ἐν τῷ ὄρει σιών, καὶ ἥξουσιν ἐπ᾽ ἀγαθὰ κυρίου ἐπὶ γῆν σίτου καὶ οἴνου καὶ ἐλαίου καὶ καρπῶν καὶ κτηνῶν καὶ προβάτων, καὶ ἔσται ἡ ψυχὴ αὐτῶν ὥσπερ ξύλον ἔγκαρπον, καὶ οὐ πεινάσουσιν ἔτι. τότε χαρήσονται παρθένοι ἐν συναγωγῇ νεανίσκων, καὶ πρεσβῦται χαρήσονται, καὶ στρέψω τὸ πένθος αὐτῶν εἰς χαρμοσύνην καὶ παρακληθήσομαι αὐτούς, καὶ ποιήσω αὐτοὺς εὐφραινομένους. μεγαλυνῶ καὶ μεθύσω τὴν ψυχὴν τῶν ἱερέων υἱῶν λευί, ὁ λαός μου τῶν ἀγαθῶν μου ἐμπλησθήσεται οὕτως εἶπε

B

C

Trāsla.gre.lxx.cū inter.lati. | Trāsla.B.Hie. | Tex.he.hiere.xxxi. Pritiua.heb.

Mat. 2.c.

dñs vox in rama audita ē lamētatio et fletus et luctus rachel plorans filios suos: et nō voluit cōsolari: qr nō sunt: sic dixit dñs: desinat vox tua a ploratu et oculi tui a lachrymis: qr est merces tuis opib⁹ dixit dñs: et reuertentur de ťra inimicoꝝ et erit spes nouissimis tuis: dicit dñs. et reuertentur filij ad terminos suos. audiēs audiui ephraim lamētantē: castigasti me et erudit⁹ sū. ego q̄si vitul⁹ nō didici. cōuerte me et cōuertar: qr tu dñs de⁹ me⁹: qr post captiuitatē meā egi pniam: et postq̄ cognoui ego igemui in dieb⁹ cōfusiōis. et ostendi te qm̄ accepi opp̄briū ex adolescētia mea. fili⁹ dilect⁹ mihi ephraim puer delicatus: qr pro eo qd verba mea in eo memoria recordabor eius: idcirco festinaui sup eo miserās miserebor eius ait dñs: statue tibi ipi speculatores fac penam: da cor tuū in humeros tuos. via in q̄ ambulasti reuertere virgo israel: reuertere in ciuitates tuas lugens: vsqꝫ quo ɔuerteris filia desperata? qr creauit dñs salutem in plantationem nouā in salute tua circuibunt homines: sic dixit dñs virtutum deus israel: adhuc dicēt sermonē istū in ťra iuda et in vrbibus eius: qñ reduxero trāsmigratiōnē eius: benedictus dominus sup iustum mōtem sanctū eius. et q inhabitāt in ťra iudea et in oī ciuitate eius simul cū agricola: et eleuabit in grege: qr inebriaui aīam lassam: et oēm aīam esurientem impleui. ppterea suscitat⁹ sū et vidi: et somnus me⁹ dulcis mihi fact⁹ ē. ecce dies veniunt dicit dominus: et seminabo israel et iudā semine hominis et semine iumēti: et erit sicut vigilaui

κύριος φωνὴ ἐν ῥαμᾶ ἠκούσθη θρῆνος καὶ κλαυθμὸς καὶ ὀδυρμὸς ῥαχὴλ ἀποκλαιομένη τοὺς υἱοὺς αὐτῆς, καὶ οὐκ ἤθελε παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσίν, οὕτως εἶπε κύριος, διαλειπέτω ἡ φωνή σου ἀπὸ κλαυθμοῦ καὶ οἱ ὀφθαλμοί σου ἀπὸ δακρύων, ὅτι ἔστι μισθὸς τοῖς σοῖς ἔργοις λέγει κύριος, καὶ ἐπιστρέψουσιν ἐκ γῆς ἐχθρῶν καὶ ἔσται ἐλπὶς τοῖς ἐσχάτοις σου, λέγει κύριος. καὶ ἐπιστρέψονται οἱ υἱοὶ εἰς τὰ ὅρια αὐτῶν. ἀκούων ἤκουσα ἐφραὶμ ὀδυρομένου, ἐπαίδευσάς με καὶ ἐπαιδεύθην. ἐγὼ ὥσπερ μόσχος οὐκ ἐδιδάχθην. ἐπίστρεψόν με καὶ ἐπιστρέψω, ὅτι σὺ κύριος ὁ θεός μου, ὅτι ὕστερον αἰχμαλωσίας μου μετενόησα, καὶ ὕστερον τοῦ γνῶναί με ἐστέναξα ἐφ᾽ ἡμέραις αἰσχύνης. καὶ ὑπέδειξά σε ὅτι ἔλαβον ὀνειδισμὸν ἐκ νεότητός μου. υἱὸς ἀγαπητὸς ἐμοὶ ἐφραὶμ παιδίον ἐντρυφόν, ὅτι ἀνθ᾽ ὧν οἱ λόγοι μου ἐν αὐτῷ μνείᾳ μνησθήσομαι αὐτοῦ, διὰ τοῦτο ἔσπευσα ἐπ᾽ αὐτῷ ἐλεῶν ἐλεήσω αὐτὸν φησὶ κύριος, στῆσον σεαυτῇ ἐπισκόπους ποίησον τιμωρίαν, δὸς καρδίαν σου εἰς τοὺς ὤμους σου. ὁδὸν ἐν ᾗ πεπόρευσαι ἀποστράφηθι παρθένος ἰσραήλ, ἀποστράφηθι εἰς τὰς πόλεις σου πενθοῦσα, ἕως πότε ἀποστρέψεις θυγάτηρ ἀπεγνωσμένη; ὅτι ἔκτισε κύριος σωτηρίαν εἰς καταφύτευσιν καινὴν ἐν σωτηρίᾳ σου περιελεύσονται ἄνθρωποι, οὕτως εἶπε κύριος τῶν δυνάμεων ὁ θεὸς ἰσραήλ, ἔτι ἐροῦσι τὸν λόγον τοῦτον ἐν γῇ ἰούδα καὶ ἐν πόλεσιν αὐτοῦ, ὅταν ἀποστρέψω τὴν ἀποικίαν αὐτοῦ, εὐλογημένος κύριος ἐπὶ δίκαιον ὄρος τὸ ἅγιον αὐτοῦ. καὶ οἱ ἐνοικοῦντες ἐν γῇ ἰουδαίᾳ καὶ ἐν πάσῃ πόλει αὐτοῦ ἅμα γεωργῷ, καὶ ἀρθήσεται ἐν ποιμνίῳ, ὅτι ἐμέθυσα ψυχὴν διψῶσαν, καὶ πᾶσαν ψυχὴν πεινῶσαν ἐνέπλησα. διὰ τοῦτο ἐξηγέρθην καὶ ἴδον, καὶ ὁ ὕπνος μου ἡδύς μοι ἐγενήθη. ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται λέγει κύριος, καὶ σπερῶ τὸν ἰσραὴλ καὶ τὸν ἰούδαν σπέρμα ἀνθρώπου καὶ σπέρμα κτήνους, καὶ ἔσται ὥσπερ ἐγρηγόρων

D

E

dñs. Vox in excelso audita est lamētationis luctus & fletus: rachel plorantis filios suos: & nolentis consolari sup eis: quia non sunt. Hec dicit dñs. Quiescat vox tua a ploratu & oculi tui a lachrymis: quia est merces operi tuo: ait dñs. Et reuertentur de terra inimici: & est spes nouissimis tuis: ait dñs. et reuertentur filii tui ad terminos suos. Audiens audiui effraim trāsmigrantē. Castigasti me dñe: & eruditus sum q̄si iuuēculus indomit⁹. Cōuerte me & cōuertar: quia tu dñs deus meus. Postq̄ enim cōuertisti me egi penitētiam: & postq̄ ostēdisti mihi percussi femur meū. Cōfusus sum & erubui: quoniam sustinui opprobrium adolescentie mee. Si fili⁹ honorabilis mihi effraī si puer delicatus: qa ex quo locutus sum de eo adhuc recordabor eius. Idcirco cōturbata sunt viscera mea sup eū: miserans miserebor eius ait dñs. Statue tibi speculam: pone tibi amaritudines. Dirige cor tuū in viā rectā in q̄ ambulasti. Reuertere virgo israel: reuertere ad ciuitates tuas istas. Vsqquo deliciis dissolueris filia vaga. Quia creauit dominus nouum sup terrā: femina circūdabit virū. Hec dicit dñs exercituum deus israel. Adhuc dicent verbum istud in terra iuda & in vrbib⁹ eius cū cōuertero captiuitatē eorū. Bñdicat tibi dñs pulchritudo iusticie: mons sanct⁹. Et habitabūt in eo iudas & oēs ciuitates eius simul agricole & minātes greges: qa inebriaui aīam lassam: & oēm aīam esurientē saturaui. Ideo q̄si de somno suscitat⁹ sum: & vidi: & somnus meus dulcis mihi. Ecce dies veniunt dicit dominus: & seminabo domum israel & domum iuda semine hominum & semine iumentorum. Et sicut vigilaui

יהוה קול ברמה נשמע נהי בכי
תמרורים רחל מבכה על בניה
מאנה להנחם על בניה כי איננו:
כה אמר יהוה מנעי קולך מבכי
ועיניך מדמעה כי יש שכר
לפעלתך נאם יהוה ושבו מארץ
אויב: ויש תקוה לאחריתך נאם
יהוה ושבו בנים לגבולם: שמוע
שמעתי אפרים מתנודד יסרתני
ואוסר כעגל לא למד השיבני
ואשובה כי אתה יהוה אלהי:
כי אחרי שובי נחמתי ואחרי
הודעי ספקתי על ירך בשתי
וגם נכלמתי כי נשאתי חרפת
נעורי: הבן יקיר לי אפרים אם
ילד שעשעים כי מדי דברי בו
זכר אזכרנו עוד על כן המו מעי
לו רחם ארחמנו נאם יהוה: הציבי
לך צינים שמי לך תמרורים
שתי לבך למסלה דרך הלכתי
שובי בתולת ישראל שבי אל
עריך אלה: עד מתי תתחמקין הבת
השובבה כי ברא יהוה חדשה
בארץ נקבה תסובב גבר: כה אמר
יהוה צבאות אלהי ישראל עוד
יאמרו את הדבר הזה בארץ
יהודה ובעריו בשובי את שבותם
יברכך יהוה נוה צדק הר הקדש:
וישבו בה יהודה וכל עריו יחדו
אכרים ונסעו בעדר: כי הרויתי
נפש עיפה וכל נפש דאבה מלאתי:
על זאת הקיצתי ואראה ושנתי
ערבה לי: הנה ימים באים
נאם יהוה וזרעתי את בית
ישראל ואת בית יהודה זרע אדם
וזרע בהמה: והיה כאשר שקדתי

והיה כאשר שקדתי עליהם לנתוש ולנתוץ ולהרס ולהאביד ולהרע כן אשקד עליהם לבנות ולנטוע נאם יהוה: בימים ההם לא יאמרו עוד אבות אכלו בסר ושני בנים תקהינה: כי אם איש בעונו ימות כל האדם האכל הבסר תקהינה שניו: הנה ימים באים נאם יהוה וכרתי את בית ישראל ואת בית יהודה ברית חדשה: לא כברית אשר כרתי את אבותם ביום החזיקי בידם להוציאם מארץ מצרים אשר המה הפרו את בריתי ואנכי בעלתי בם נאם יהוה: כי זאת הברית אשר אכרת את בית ישראל אחרי הימים ההם נאם יהוה נתתי את תורתי בקרבם ועל לבם אכתבנה והייתי להם לאלהים והמה יהיו לי לעם: ולא ילמדו עוד איש את רעהו ואיש את אחיו לאמר דעו את יהוה כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם נאם יהוה כי אסלח לעונם ולחטאתם לא אזכר עוד: כה אמר יהוה נתן שמש לאור יומם חקת ירח וכוכבים לאור לילה רגע הים ויהמו גליו יהוה צבאות שמו: אם ימשו החקים האלה מלפני נאם יהוה גם זרע ישראל ישבתו מהיות גוי לפני כל הימים: כה אמר יהוה אם ימדו שמים מלמעלה ויחקרו מוסדי ארץ למטה גם אני אמאס בכל זרע ישראל על כל אשר עשו נאם יהוה: הנה ימים נאם יהוה ונבנתה העיר ליהוה ממגדל חננאל שער הפנה: ויצא עוד קוה

super eos vt euellerē: & demolirer & dissiparem: & disperderē & affligerē: sic vigilabo super eos vt edificem & plantem: ait dominus. In diebus illis non dicēt vltra: patres comederunt vuam acerbā: & dentes filiorū obstupuerūt: sed vnusquisque in iniquitate sua morietur. Oīs hō qui comederit vuā acerbam obstupescent dentes ei⁹. Ecce dies venient dicit dn̄s: & feriam domui israel & domui iuda fedus nouum. Non sm̄ pactū quod pepigi cum patrib⁹ vestris in die qua apprehendi manū eorū vt educerem eos de terra egypti: pactum quod irritum fecerunt: & ego dominatus sum eorum dicit dominus: sed hoc erit pactum quod feriam cū domo israel. Post dies illos dicit dominus: dabo legem meam in visceribus eorū & in corde eorū scribā eam: & ero eis in deū: & ipsi erunt mihi in populū. Et non docebit vltra vir proximum suum: & vir fratrem suum: dicens cognosce dn̄m. Oēs enim cognoscent me a minimo eorū vsque ad maximum ait dn̄s: quia propiciabor iniquitati eorū: & pcti eorum nō memorabor ampli⁹. Hec dicit dominus qui dat solem in lumine diei: ordinē lune & stellarum in lumine noctis: qui turbat mare & sonāt fluctus eius dn̄s exercituum nomen illi. Si defecerint leges iste corā me dicit dn̄s: tunc & semen israel deficiet vt non sit gens coram me cunctis diebus. Hec dicit dn̄s. Si mensurari poterunt celi sursum & inuestigari fundamenta terre deorsum: & ego abiiciam vniuersum semen israel ppter oīa que fecerunt dicit dominus. Ecce dies veniunt dicit dominus & edificabitur ciuitas domino a turre ananehel vsque ad portam anguli. Et exibit vltra normā

המדה נגדו על גבעת גרב ונסב געתה: וכל העמק הפגרים והדשן וכל השדמות עד נחל קדרון עד פנת שער הסוסים מזרחה קדש ליהוה לא ינתש ולא יהרס עוד לעולם:

Ca.xxxij.

הדבר אשר היה אל ירמיהו מאת יהוה בשנת העשרית לצדקיהו מלך יהודה היא השנה שמנה עשרה שנה לנבוכדראצר: ואז חיל מלך בבל צרים על ירושלם וירמיהו הנביא היה כלוא בחצר המטרה אשר בית מלך יהודה: אשר כלאו צדקיהו מלך יהודה לאמר מדוע אתה נבא לאמר כה אמר יהוה הנני נתן את העיר הזאת ביד מלך בבל ולכדה: וצדקיהו מלך יהודה לא ימלט מיד הכשדים כי הנתן ינתן ביד מלך בבל ודבר פיו עם פיו ועיניו את עינו תראינה: ובבל יולך את צדקיהו ושם יהיה עד פקדי אתו נאם יהוה כי תלחמו את הכשדים לא תצליחו: ויאמר ירמיהו היה דבר יהוה אלי לאמר: הנה חנמאל בן שלם דדך בא אליך לאמר קנה לך את שדי אשר בענתות כי לך משפט הגאלה לקנות: ויבא אלי חנמאל בן דדי כדבר יהוה אל חצר המטרה ויאמר אלי קנה נא את שדי אשר בענתות אשר בארץ בנימין כי לך משפט הירשה ולך הגאלה קנה לך ואדע כי דבר יהוה הוא: ואקנה את השדה מאת חנמאל בן דדי אשר בענתות ואשקלה לו את הכסף שבעה שקלים

mensure in cōspectu ei⁹ sup collem gareb: & circuibit goatha & oēm vallem cadauerū & cineres et vniuersam regionem mortis ad torrentem cedron & vsque ad angulū porte equorū orientalis. Sanctū dn̄i nō euelletur: & non destruetur vltra in perpetuum.

Verbum quod factū est ad hieremiam a domino in anno decimo sedechie regis iuda: ipse est annus octauus decimus nabuchodonosor. Tunc exercitus regis babylonis obsidebat hierusalē: et hieremias propheta erat clausus in atrio carceris q erat in domo regis iuda. Clauserat enim eū sedechias rex iuda dicens. Quare vaticinaris dicens: hec dicit dn̄s: ecce ego dabo ciuitatem istam in manus regis babylonis & capiet eam: & sedechias rex iuda non effugiet de manu chaldeorū: sed tradetur in manus regis babylonis: & loquetur os eius cū ore illius & oculi eius oculos illius videbūt: & in babylonem ducet sedechiā: & ibi erit donec visitem eum: ait dn̄s. Si aūt dimicaueritis aduersum chaldeos nihil prosperū hēbitis. Et dixit hieremias. Factū est verbū dn̄i ad me dicēs. Ecce anamehel filius sellū patruelis tu⁹ veniet ad te dicens. Eme tibi agrum meum qui est in anathoth. Tibi eni cōpetit ex propinquitate vt emas. Et venit ad me anamehel fili⁹ patrui mei sm̄ verbum dn̄i ad vestibulū carceris: & ait ad me. Posside agrum meum qui est in anathoth in terra beniamin: quia tibi competit hereditas & tu ppinqu⁹ es vt possideas. Intellexi autē q verbum domini esset. Et emi agrum ab anamehel filio patrui mei qui est ī anathoth. Et appendi ei argentū septem stateras:

וַעֲשָׂרָה הַכָּסֶף: וָאֶכְתֹּב בַּסֵּפֶר — כתב
וָאֶחְתֹּם וָאָעֵד עֵדִים וָאֶשְׁקֹל הַכֶּסֶף — חתם עוד
בְּמֹאזְנָיִם: וָאֶקַּח אֶת סֵפֶר הַמִּקְנָה — אזן לקח
אֶת הֶחָתוּם הַמִּצְוָה וְהַחֻקִּים וְאֶת — קנה צוה
הַגָּלוּי: וָאֶתֵּן אֶת הַסֵּפֶר הַמִּקְנָה אֶל — חקק גלה
בָּרוּךְ בֶּן נֵרִיָּה בֶּן מַחְסֵיָה לְעֵינֵי — נתן
חֲנַמְאֵל דֹּדִי וּלְעֵינֵי הָעֵדִים הַכֹּתְבִים
בְּסֵפֶר הַמִּקְנָה לְעֵינֵי כָּל הַיְּהוּדִים
הַיֹּשְׁבִים בַּחֲצַר הַמַּטָּרָה: וָאֲצַוֶּה — צוה
אֶת בָּרוּךְ לְעֵינֵיהֶם לֵאמֹר: כֹּה אָמַר
יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לָקוֹחַ — לקח
אֶת הַסְּפָרִים הָאֵלֶּה אֵת סֵפֶר
הַמִּקְנָה הַזֶּה וְאֵת הֶחָתוּם וְאֵת סֵפֶר
הַגָּלוּי הַזֶּה וּנְתַתָּם בִּכְלִי חָרֶשׂ — נתן כלה
לְמַעַן יַעַמְדוּ יָמִים רַבִּים: כִּי כֹה — עמד יום
אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל — רבב
עוֹד יִקָּנוּ בָתִּים וְשָׂדוֹת וּכְרָמִים — קנה בית
בָּאָרֶץ הַזֹּאת: וָאֶתְפַּלֵּל אֶל יְהוָה — שדה פלל
אַחֲרֵי תִתִּי אֶת סֵפֶר הַמִּקְנָה אֶל — נתן
בָּרוּךְ בֶּן נֵרִיָּה לֵאמֹר: אֲהָהּ אֲדֹנָי
יְהוָה הִנֵּה אַתָּה עָשִׂיתָ אֶת הַשָּׁמַיִם — עשה
וְאֶת הָאָרֶץ בְּכֹחֲךָ הַגָּדוֹל וּבִזְרֹעֲךָ — כוח
הַנְּטוּיָה לֹא יִפָּלֵא מִמְּךָ כָּל דָּבָר: — נטה פלא
עֹשֶׂה חֶסֶד לַאֲלָפִים וּמְשַׁלֵּם עֲוֹן — מן שלם
אָבוֹת אֶל חֵיק בְּנֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם — עוה
הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר יְהוָה צְבָאוֹת — גבר
שְׁמוֹ: גְּדֹל הָעֵצָה וְרַב הָעֲלִילִיָּה אֲשֶׁר — יעץ עלל
עֵינֶיךָ פְקֻחוֹת עַל כָּל דַּרְכֵי בְּנֵי אָדָם
לָתֵת לְאִישׁ כִּדְרָכָיו וְכִפְרִי — נתן פרה
מַעֲלָלָיו: אֲשֶׁר שַׂמְתָּ אֹתוֹת וּמֹפְתִים — עלל שום
בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד הַיּוֹם הַזֶּה — אות יפת
וּבְיִשְׂרָאֵל וּבָאָדָם וַתַּעֲשֶׂה לְּךָ שֵׁם — עשה
כַּיּוֹם הַזֶּה: וַתֹּצֵא אֶת עַמְּךָ אֶת — יצא
יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם בְּאֹתוֹת
וּבְמוֹפְתִים וּבְיָד חֲזָקָה וּבְאֶזְרוֹעַ — זרע
נְטוּיָה וּבְמוֹרָא גָּדוֹל: וַתִּתֵּן לָהֶם — נטה ירא
גדל נתן

& decem argenteos: & scripsi in libro & signaui: & adhibui testes. Et appēdi argentū in statere: & accepi librū possessionis signatum & stipulationes & rata & signa forinsecus. Et dedi librum possessionis baruch filio neri filii maasie in oculis anamehel patruelis mei & in oculis testiū q scripti erant in libro emptionis & in oculis oīm iudeorū qui sedebāt in atrio carceris. Et precepi baruch coram eis: dicens. Hec dicit dominus exercituū de⁹ israel. Sume libros istos librum emptionis hunc signatum & librum hunc qui apertus est: & pones illos ī vase fictili: vt pmanere possint diebus multis. Hec enim dicit dominus exercituum deus israel. Adhuc possidebuntur domus & agri & vinee in terra ista. Et oraui ad dominum postquā tradidi librum possessionis baruch filio neri: dicens. Heu heu heu dn̄e deus. Ecce tu fecisti celum & terram in fortitudine tua magna & in brachio tuo extento. Non erit tibi difficile oē verbū: qui facis misericordiā in milibus: et reddis iniquitatem patrum in sinum filiorū eorum post eos. Fortissime magne & potens: dn̄s exercituum nomē tibi magnus cōsilio & incōprehensibilis cogitatu: cuius oculi aperti sunt sup oēs vias filiorꝶ adā: vt reddas vnicuiq₃ ſm vias suas: & ſm fructū adinuētionū eius. Qui posuisti signa & portenta in terra egypti vsq₃ ad diem hanc: & in israel & in hoībus & tibi fecisti nomen sicut ē dies hec. Et eduxisti populum tuum israel de terra egypti in signis & portentis & in manu robusta & in brachio extento & in terrore magno: & dedisti eis

⁊ dece argenti: ⁊ scripsi in libro ⁊ sigilla
καὶ δέκα ἀργυρίου, καὶ ἔγραψα εἰς βιβλίον καὶ ἐσφρα
ui: ⁊ adhibui testes: ⁊ statui
γισάμην, καὶ διεμαρτυράμην μάρτυρας, καὶ ἔστησα
argentū in statera: ⁊ accepi librū pos
τὸ ἀργύριον ἐν ζυγῷ, καὶ ἔλαβον τὸ βιβλίον τῆς κτή
sessionis q lectus fuerat ⁊ sigillatus: ⁊ de
σεως τὸ ἀνεγνωσμένον καὶ ἐσφραγισμένον, καὶ ἔ
di illū baruch filio nerie filij maasei an
δωκα αὐτὸ τῷ βαροὺχ υἱῷ νηρίου υἱοῦ μαασαίου κα
te oculos anameel filij fratris pris mei: ⁊
τ' ὀφθαλμοὺς ἀναμεὴλ υἱοῦ ἀδελφοῦ πατρός μου, καὶ
ante oculos stantium testium: ⁊ q scri
κατ' ὀφθαλμοὺς τῶν ἑστηκότων μαρτύρων, καὶ γρα
pserunt in libro possessionis: ⁊ ante ocu
ψάντων ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς κτήσεως, καὶ κατ' ὀφθαλ
los oim iudeorꝶ q sedebāt in a
μοὺς πάντων τῶν ἰουδαίων τῶν καθημένων ἐν τῇ αὐ
trio carceris: ⁊ precepi baruch ante
λῇ τῆς φυλακῆς, καὶ συνέταξα τῷ βαροὺχ κατ'
oculos eorꝶ dicēs: sic dixit dn̄s omni
ὀφθαλμοὺς αὐτῶν λέγων, οὕτως εἶπε κύριος παν
potens deus israel: accipe librum posses
τοκράτωρ ὁ θεὸς ἰσραήλ, λάβε τὸ βιβλίον τῆς κτή
sionis hunc: ⁊ librū q sigillatus est ⁊
σεως τοῦτο, καὶ τὸ βιβλίον τὸ ἐσφραγισμένον καὶ
lectus est: ⁊ pones in vas testeū: vt
ἀνεγνωσμένον, καὶ θήσεις εἰς ἀγγεῖον ὀστράκινον, ἵνα
pmaneat diebus pluribus: qꝛ sic dixit dn̄s
διαμείνῃ ἡμέρας πλείονας, ὅτι οὕτως εἶπε κύριος
exercituū deus israel: adhuc possidebūt dom⁹
τῶν δυνάμεων ὁ θεὸς ἰσραήλ, ἔτι κτηθήσονται οἰκίαι
⁊ agri ⁊ vinee in tra ista. ⁊ ora
καὶ ἀγροὶ καὶ ἀμπελῶνες ἐν τῇ γῇ ταύτῃ. καὶ προ
ui ad dn̄m postq̄ dedi ego librum
σηυξάμην πρὸς κύριον μετὰ τὸ δοῦναί με τὸ βιβλίον
possessiōis baruch filio nerie dicēs: q es dn̄e de
τῆς κτήσεως βαροὺχ υἱῷ νηρίου λέγων, ὁ ὢν κύριε θε
us tu fecisti celū ⁊ trā fortitudie tua
ὸς σὺ ἐποίησας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν τῇ ἰσχύϊ σου
magna: ⁊ brachio tuo excelso ⁊
τῇ μεγάλῃ, καὶ τῷ βραχίονί σου τῷ ὑψηλῷ καὶ
sublimi: non abscondet a te qcq̄ q facis mias
μετεώρῳ, οὐ μὴ ἀποκρυβῇ ἀπὸ σοῦ οὐδὲν ποιῶν ἔλεος
in milibus: ⁊ q reddis peccata prm
εἰς χιλιάδας, καὶ ἀποδιδοὺς ἁμαρτίας πατέρων
in sinum filiorꝶ suorꝶ post eos. deus magn⁹
εἰς κόλπον τέκνων αὐτῶν μετ' αὐτούς. ὁ θεὸς ὁ μέγας
⁊ fortis: dn̄s virtutū nomē ei magn⁹
καὶ ἰσχυρός, κύριος τῶν δυνάμεων ὄνομα αὐτῷ μέγας
ɔsilio ⁊ potens opib⁹. oculi tui ap
βουλῇ καὶ δυνατὸς τοῖς ἔργοις. οἱ ὀφθαλμοί σου ἀνε
ti sunt sup oēs vias filiorꝶ homi
ῳγμένοι ἐπὶ πάσας τὰς ὁδοὺς τῶν υἱῶν τῶν ἀνθρώ
nuꝫ vt des vnicuiq₃ ſcdm viam suam: ⁊ ſcdm
πων δοῦναι ἑκάστῳ κατὰ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, καὶ κατὰ
fructū adinuentionū suarꝶ: q fecisti
τὸν καρπὸν τῶν ἐπιτηδευμάτων αὐτοῦ, ὃς ἐποίησας
signa ⁊ portēta in tra egypti vsq₃ ad diem
σημεῖα καὶ τέρατα ἐν γῇ αἰγύπτου ἕως τῆς ἡμέρας
hanc: ⁊ in israel: ⁊ in terrigenis: ⁊
ταύτης, καὶ ἐν ἰσραήλ, καὶ ἐν τοῖς γηγενέσι, καὶ
fecisti tibi nomē sicut dies hec: ⁊ eduxi
ἐποίησας σεαυτῷ ὄνομα ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη, καὶ ἐξήγα
sti ppl'm tuū israel de tra egypti in si
γες τὸν λαόν σου ἰσραὴλ ἐκ γῆς αἰγύπτου ἐν σημεί
gnis ⁊ in portētis ⁊ in manu forti ⁊ in bra
οις καὶ ἐν τέρασι καὶ ἐν χειρὶ κραταιᾷ καὶ ἐν βρα
chio excelso: ⁊ in visionib⁹ magnis: ⁊
χίονι ὑψηλῷ, καὶ ἐν ὁράμασι μεγάλοις, καὶ
dedisti eis
ἔδωκας αὐτοῖς

Ero. 34.a.

tram hanc q̄m iurasti pr̄ibus eorꝶ: trā
τὴν γῆν ταύτην ἣν ὤμοσας τοῖς πατράσιν αὐτῶν, γῆν
fluentem lac ⁊ mel: ⁊ igressi sūt ⁊ ceperūt e
ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι, καὶ εἰσῆλθον καὶ ἔλαβον αὐ
am ⁊ nō audierūt vocē tuā: ⁊ in pre
τὴν καὶ οὐκ ἤκουσαν τῆς φωνῆς σου, καὶ ἐν τοῖς προ
ceptis tuis nō ambulauerūt omnia q mādasti e
στάγμασί σου οὐκ ἐπορεύθησαν πάντα ἃ ἐνετείλω αὐ
is nō fecerūt: ⁊ fecerūt vt euenirēt eis
τοῖς οὐκ ἐποίησαν, καὶ ἐποίησαν συμβῆναι αὐτοῖς
vniuersa mala hec. ecce turba venit sup
ἅπαντα τὰ κακὰ ταῦτα. ἰδοὺ ὄχλος ἥκει ἐπὶ τὴν
ciuitatē hanc vt caperet eam: ⁊ vrbs data est
πόλιν ταύτην συλλαβεῖν αὐτήν, καὶ ἡ πόλις ἐδόθη
in manus chaldeorꝶ debellantiū eam a
εἰς χεῖρας χαλδαίων τῶν πολεμούντων αὐτὴν ἀπὸ
facie gladij ⁊ famis ⁊ pestilētie: sicut locut⁹ es
προσώπου μαχαίρας καὶ λιμοῦ καὶ λοιμοῦ, ὡς ἐλάλησας
sic factū est. ⁊ ecce tu vides ⁊ tu dicis
οὕτως ἐγένετο. καὶ ἰδοὺ σὺ βλέπεις καὶ σὺ λέγεις
ad me: posside tibi agrū argenti: ⁊ testifi
πρός με, κτῆσαι σεαυτῷ ἀγρὸν ἀργυρίου, καὶ ἐπιμαρ
care testes: ⁊ ciuitas data ē in manus chal
τύρισαι μάρτυρας, καὶ ἡ πόλις ἐδόθη εἰς χεῖρας χαλ
deorꝶ. ⁊ factū est verbū dn̄i ad me dicēs: ego
δαίων. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, ἐγὼ
dn̄s deus vniuerse carnis nūqd a me abscōdet aliqd?
κύριος ὁ θεὸς πάσης σαρκὸς μὴ ἀπ' ἐμοῦ κρυβήσεταί τι;
ꝓpterea sic dixit dn̄s: tradita tradetur
διὰ τοῦτο οὕτως εἶπε κύριος, δοθεῖσα παραδοθή
tur ciuitas ista in manus chaldeorꝶ ⁊ in ma
σεται ἡ πόλις αὕτη εἰς χεῖρας χαλδαίων καὶ εἰς χεῖ
nus regis babylonis ⁊ capiet eā: ⁊ venient
ρας βασιλέως βαβυλῶνος καὶ λήψεται αὐτήν, καὶ ἥξουσιν
chaldei pliantes ɔ̄. ciuitatē hanc: ⁊
οἱ χαλδαῖοι πολεμοῦντες ἐπὶ τὴν πόλιν ταύτην, καὶ
succendent in igne. ⁊ comburent do
καύσουσιν ἐν πυρί. καὶ κατακαύσουσι τὰς οἰ
mos ī qb⁹ adolerūt in domatib⁹ eorꝶ ba
κίας ἐν αἷς ἐθυμίασαν ἐπὶ τῶν δωμάτων αὐτῶν τῇ βα
al: ⁊ libauerūt libamina dijs alijs ad irritā
άλ, καὶ ἔσπενδον σπονδὰς θεοῖς ἑτέροις πρὸς τὸ παρα
dum me qꝛ erant filij israel ⁊ filij iuda so
πικρᾶναί με ὅτι ἦσαν υἱοὶ ἰσραὴλ καὶ υἱοὶ ἰούδα μό
li facientes malū añ oculos meos ab adoles
νοι ποιοῦντες τὸ πονηρὸν κατ' ὀφθαλμούς μου ἐκ νεότη
cētia sua: filij israel q exacerbant me in
τος αὐτῶν, υἱοὶ ἰσραὴλ οἱ παραπικραίνουσί με ἐν τοῖς
opib⁹ manuū suarꝶ dicit dn̄s. qꝛ in i
ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτοῦ λέγει κύριος. ὅτι ἐπὶ ὀρ
ra mea ⁊ in furore meo erat ciuitas hec ex qua die
γήν μου καὶ ἐπὶ θυμόν μου ἦν ἡ πόλις αὕτη ἀφ' ἧς ἡμέ
edificauerūt eam: ⁊ vsq₃ ad diem istam
ρας ᾠκοδόμησαν αὐτήν, καὶ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης
vt auferam eam a facie mea: ꝓpt oēs
ἀπαλλάξαι αὐτὴν ἀπὸ προσώπου μου, διὰ πάσας
malitias filiorꝶ israel ⁊ iuda: qꝛ fecerunt
τὰς πονηρίας υἱῶν ἰσραὴλ καὶ ἰούδα, ὅτι ἐποίησαν
ad irritādū me ipi ⁊ reges eorꝶ ⁊ pn
πικρᾶναί με αὐτοὶ καὶ οἱ βασιλεῖς αὐτῶν καὶ οἱ ἄρ
cipes eorꝶ ⁊ sacerdotes eorꝶ ⁊ pphete eo
χοντες αὐτῶν καὶ οἱ ἱερεῖς αὐτῶν καὶ οἱ προφῆται αὐ
rum: viri iuda ⁊ habitantes hierusa
τῶν, ἄνδρες ἰούδα καὶ οἱ κατοικοῦντες ἱερουσα
lem: ⁊ verterūt ad me terga ⁊ nō facies suas:
λήμ, καὶ ἔστρεψαν πρός με νῶτα καὶ οὐ πρόσωπα αὐτῶν,

terram hanc quam iurasti patribus eorū: vt dares eis terrā fluentē lacte & melle: & ingressi sunt & possederūt eā. Et nō obedierūt voci tue: & in lege tua non ambulauerunt: omnia que mandasti eis vt facerent: non fecerunt: & euenerunt eis omnia mala hec Ecce munitiones extructe sunt aduersum ciuitatē: vt capiatur et vrbs data est in man⁹ chaldeorū qui prelantur aduersus eam a facie gladii & famis & pestilētie: & quecūq₃ locut⁹ es acciderunt vt tu ipse cernis. Et tu dicis mihi domine deus eme agrū argento & adhibe testes: cū vrbs data sit in manus chaldeorū? Et factū est verbum domini ad hieremiam dicēs. Ecce ego dominus deus vniuerse carnis. Nunqd mihi difficile erit omne verbū? Propterea hec dicit dn̄s. Ecce ego tradam ciuitatē istā in manus chaldeorū & in manus regis babylonis & capient eam: & venient chaldei preliātes aduersum vrbem hanc: & succendent eā igni: & comburēt eam: & domos in quarū domatibus sacrificabāt baal: & libabāt diis alienis libamina ad irritandum me. Erant enim filii israel & filii iuda iugiter faciētes malum in oculis meis ab adolescentia sua filii israel qui vsq₃ nunc exacerbāt me in opere manuū suarum dicit dn̄s: qa in furore & in indignatione mea facta est mihi ciuitas hec a die qua edificauerunt eam vsq₃ ad diem istam qua auferetur de conspectu meo propter maliciā filiorū israel & filiorꝶ iuda quā fecerūt ad iracūdiā me ꝓuocātes ipsi & reges eorū & pricipes eorū & sacerdotes & prophete eorū viri iuda & hitatores hierl'm. Et verterūt ad me terga & nō facies cuꝫ docerem eos

אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ — שבע
לַאֲבוֹתָם לָתֵת לָהֶם אֶרֶץ זָבַת חָלָב — נתן זוב
וּדְבָשׁ: וַיָּבֹאוּ וַיִּרְשׁוּ אֹתָהּ וְלֹא — בוא
שָׁמְעוּ בְקוֹלֶךָ וּבְתֹרָתְךָ לֹא הָלָכוּ — ירה
אֵת כָּל אֲשֶׁר צִוִּיתָה לָהֶם לַעֲשׂוֹת — צוה עשה
וְלֹא עָשׂוּ וַתַּקְרֵא אֹתָם אֵת כָּל — קרא
הָרָעָה הַזֹּאת: הִנֵּה הַסֹּלְלוֹת בָּאוּ — רוע בוא
הָעִיר לְלָכְדָהּ וְהָעִיר נִתְּנָה בְּיַד
הַכַּשְׂדִּים הַנִּלְחָמִים עָלֶיהָ מִפְּנֵי — לחם פנה
הַחֶרֶב וְהָרָעָב וְהַדָּבֶר וַאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ
הָיָה וְהִנְּךָ רֹאֶה: וְאַתָּה אָמַרְתָּ אֵלַי — ראה
אֲדֹנָי יְהוָה קְנֵה לְךָ הַשָּׂדֶה בַּכֶּסֶף
וְהָעֵד עֵדִים וְהָעִיר נִתְּנָה בְּיַד — עוד
הַכַּשְׂדִּים: וַיְהִי דְּבַר יְהוָה אֶל — היה
יִרְמְיָהוּ לֵאמֹר: הִנֵּה אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵי
כָּל בָּשָׂר הֲמִמֶּנִּי יִפָּלֵא כָּל דָּבָר: — פלא
לָכֵן כֹּה אָמַר יְהוָה הִנְנִי נֹתֵן אֶת
הָעִיר הַזֹּאת בְּיַד הַכַּשְׂדִּים וּבְיַד
נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל וּלְכָדָהּ: וּבָאוּ — בוא
הַכַּשְׂדִּים הַנִּלְחָמִים עַל הָעִיר — לחם
הַזֹּאת וְהִצִּיתוּ אֶת הָעִיר הַזֹּאת — צית
בָּאֵשׁ וּשְׂרָפוּהָ וְאֵת הַבָּתִּים אֲשֶׁר — בית
קִטְּרוּ עַל גַּגּוֹתֵיהֶם לַבַּעַל וְהִסִּכוּ — גג נסך
נְסָכִים לֵאלֹהִים אֲחֵרִים לְמַעַן
הַכְעִסֵנִי: כִּי הָיוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי — כעס היה
יְהוּדָה אַךְ עֹשִׂים הָרַע בְּעֵינַי — עשה רוע
מִנְּעֻרֹתֵיהֶם כִּי בְנֵי יִשְׂרָאֵל אַךְ
מַכְעִסִים אֹתִי בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם נְאֻם — כעס
יְהוָה: כִּי עַל אַפִּי וְעַל חֲמָתִי הָיְתָה — יחם היה
לִּי הָעִיר הַזֹּאת לְמִן הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּנוּ — בנה
אוֹתָהּ וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה לַהֲסִירָהּ מֵעַל — סור
פָּנָי: עַל כָּל רָעַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי — פנה רוע
יְהוּדָה אֲשֶׁר עָשׂוּ לְהַכְעִסֵנִי הֵמָּה
מַלְכֵיהֶם שָׂרֵיהֶם כֹּהֲנֵיהֶם וּנְבִיאֵיהֶם — שור נבא
וְאִישׁ יְהוּדָה וְיֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלִָם: וַיִּפְנוּ — פנה
אֵלַי עֹרֶף וְלֹא פָנִים וְלַמֵּד אֹתָם — פנה

השכם ולמד ואינם שמעים לקחת מוסר: וישימו שקוציהם בבית אשר נקרא שמי עליו לטמאו: ויבנו את במות הבעל אשר בגיא בן הנם להעביר את בניהם ואת בנותיהם למלך אשר לא צויתים ולא עלתה על לבי לעשות התועבה הזאת למען החטי את יהודה: ועתה לכן כה אמר יהוה אלהי ישראל אל העיר הזאת אשר אתם אמרים נתנה ביד מלך בבל בחרב וברעב ובדבר: הנני מקבצם מכל הארצות אשר הדחתים שם באפי ובחמתי ובקצף גדול והשבתים אל המקום הזה והשבתים לבטח: והיו לי לעם ואני אהיה להם לאלהים: ונתתי להם לב אחד ודרך אחד ליראה אותי כל הימים לטוב להם ולבניהם אחריהם: וכרתי להם ברית עולם אשר לא אשוב מאחריהם להיטיבי אותם ואת יראתי אתן בלבבם לבלתי סור מעלי: וששתי עליהם להטיב אותם ונטעתים בארץ הזאת באמת בכל לבי ובכל נפשי: כי כה אמר יהוה כאשר הבאתי אל העם הזה את כל הרעה הגדולה הזאת כן אנכי מביא עליהם את כל הטובה אשר אנכי דבר עליהם: ונקנה השדה בארץ הזאת אשר אתם אמרים שממה היא מאין אדם ובהמה נתנה ביד הכשדים: שדות בכסף יקנו וכתוב בספר וחתום והעד עדים בארץ בנימן ובסביבי ירושלם ובערי יהודה ובערי ההר

et erudirem diluculo & nollent audire vt acciperent disciplinã. Et poſuerunt idola ſua in domo in qua inuocatũ eſt nomen meũ vt pollucrent eam: & edificauerũt excelſa baal que ſunt in valle filii ennom: vt initiarent filios ſuos & filias ſuas moloch: qđ non mandaui eis: nec aſcendit in cor meum vt facerent abominationem hanc: & in peccatũ deducerẽt iudam. Et nunc ꝓpter iſta hec dicit dominus deus iſrael ad ciuitatem hanc: de qua vos dicitis ꝙ tradatur in manus regis babylonis in gladio & in fame & in peſte. Ecce ego congregabo eos de vniuerſis terris ad quas eieci eos in furore meo: & in ira mea & in ĩdignatione grandi: & reducã eos ad locũ iſtũ: & habitare eos faciã cõfidẽter: & erũt mihi in populum: & ego ero eis in deum. Et dabo eis cor vnum & viam vnam vt timeant me vniuerſis diebus & bene ſit eis & filiis eorum poſt eos. Et feriam eis pactum ſempiternũ: & non deſinam eis benefacere: & timorẽ meũ dabo in corde eorũ: vt non recedant a me: & letabor ſup eis cum bene eis fecero. Et plantabo eos in terra iſta in veritate in toto corde meo & in tota aĩa mea: quia hec dicit dñs. Sicut adduxi ſuper populum iſtum omne malum hoc grãde: ſic adducam ſup eos omne bonum quod ego loquor ad eos. Et poſſidebuntur agri in terra iſta de qua vos dicitis ꝙ deſerta ſit: eo ꝙ non remanſerit hõ & iumentũ: & data ſit in manus chaldeorum. Agri ementur pecunia & ſcribẽtur in libro: & ĩprimetur ſignũ & teſtis adhibebitur in tra bẽiamin: & ĩ circuitu hierlm in ciuitatib⁹ iuda & in ciuitatib⁹ mõtanis

τ docui eos diluculo τ erudiui τ nõ audie
καὶ ἐδίδαξα αὐτοῖς ὄρθρου καὶ ἐδίδαξα καὶ οὐκ ἤκου-
rũt vt acciperẽt diſciplinã: τ poſuerũt feditates ſu-
σαν ἐκλαβεῖν παιδείαν, καὶ ἔθηκαν τὰ μιάσματα αὐ-
as in domo vbi inuocatũ ẽ nomẽ meũ in ea in
τῶν ἐν τῷ οἴκῳ οὗ ἐπεκλήθη τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτῷ ἐν
immunditiis ſuis: τ edificauerũt aras
ἀκαθαρσίαις αὐτῶν, καὶ ᾠκοδόμησαν τοὺς βωμοὺς τῷ
baal q̃ in valle filii ennon: vt offerrent
Βαὰλ τοὺς ἐν φάραγγι υἱοῦ ἐννόμ, τοῦ ἀναφέρειν τοὺς
filios ſuos τ filias ſuas moloch q̃ nõ
υἱοὺς αὐτῶν καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῶν τῷ μολὸχ ἃ οὐ
mandaui eis: τ nõ aſcẽdit in cor meũ
συνέταξα αὐτοῖς, καὶ οὐκ ἀνέβη ἐπὶ καρδίαν μου τοῦ
vt facerent abominationẽ hanc vt peccare facerẽt
ποιῆσαι τὸ βδέλυγμα τοῦτο πρὸς τὸ ἐφαμαρτεῖν τὸν
iudam. τ nũc ſic dixit dñs de⁹ iſrael ad
ἰούδαν. καὶ νῦν οὕτως εἶπεν κύριος ὁ θεὸς ἰσραὴλ ἐπὶ
ciuitatẽ hanc quã tu dicis tradetur in ma-
τὴν πόλιν ταύτην ἣν σὺ λέγεις παραδοθήσεται εἰς χεῖ-
nus regis babylonis in gladio τ in fame τ
ρας βασιλέως βαβυλῶνος ἐν μαχαίρᾳ καὶ ἐν λιμῷ καὶ
in peſte. ecce ego ꝯgrego eos ex omni tra
ἐν λοιμῷ. ἰδοὺ ἐγὼ συνάγω αὐτοὺς ἐκ πάσης τῆς γῆς
vbi diſperſi eos illic in ira mea τ in furore
οὗ διέσπειρα αὐτοὺς ἐκεῖ ἐν ὀργῇ μου καὶ ἐν τῷ θυμῷ
meo τ irritatiõe grandi: τ reducã e-
μου καὶ παροξυσμῷ μεγάλῳ, καὶ ἐπιστρέψω αὐ-
os in locum iſtũ τ ſedere faciã eos confi-
τοὺς εἰς τὸν τόπον τοῦτον καὶ καθιῶ αὐτοὺς πεποι-
dentes: τ erunt mihi in ppłm τ ego ero e-
θότας, καὶ ἔσονταί μοι εἰς λαὸν καὶ ἐγὼ ἔσομαι αὐ-
is in deũ. τ dabo eis viã aliam τ cor
τοῖς εἰς θεόν. καὶ δώσω αὐτοῖς ὁδὸν ἑτέραν καὶ καρ-
aliud vt timeãt me oĩbus diebus: τ
δίαν ἑτέραν φοβηθῆναί με πάσας τὰς ἡμέρας, καὶ
in bonũ eis τ filiis eoꝝ poſt e-
εἰς ἀγαθὸν αὐτοῖς καὶ τοῖς τέκνοις αὐτῶν μετ' αὐ-
os: τ diſponã eis teſtamẽtũ eternũ q̃d
τούς, καὶ διαθήσομαι αὐτοῖς διαθήκην αἰώνιον ἣν
non auertam poſt eos: τ timorẽ meũ da
οὐ μὴ ἀποστρέψω ὄπισθεν αὐτῶν, καὶ τὸν φόβον μου δώ-
bo in corde eoꝝ vt nõ recedant ip-
σω εἰς τὴν καρδίαν αὐτῶν πρὸς τὸ μὴ ἀποστῆναι αὐ-
ſi a me. τ viſitabo eos vt bñfaciã
τοὺς ἀπ' ἐμοῦ. καὶ ἐπισκέψομαι αὐτοὺς ἀγαθῶσαι
eis: τ plantabo eos in tra iſta in fi-
αὐτούς. καὶ φυτεύσω αὐτοὺς ἐν τῇ γῇ ταύτῃ ἐν πί-
de τ in toto corde meo: τ in tota aĩa
στει καὶ ἐν πάσῃ καρδίᾳ μου, καὶ ἐν πάσῃ ψυχῇ
mea: q: ſic dixit dñs: ſicut induxi ſup
μου, ὅτι οὕτως εἶπεν κύριος, καθὰ ἐπήγαγον ἐπὶ τὸν
ppłm iſtũ oĩa mala grandia iſta:
λαὸν τοῦτον πάντα τὰ κακὰ τὰ μεγάλα ταῦτα,
ſic ego inducã ſup eos oĩa bona q̃ ego
οὕτως ἐγὼ ἐπάξω ἐπ' αὐτοὺς πάντα τὰ ἀγαθὰ ἃ ἐγὼ
loquut⁹ ſũ ad eos. τ poſſidebunt adhuc agri in
ἐλάλησα ἐπ' αὐτούς. καὶ κτηθήσονται ἔτι ἀγροὶ ἐν τῇ
tra q̃m tu dicis inuia eſt ab homine τ iumẽ
γῇ ἣ σὺ λέγεις ἄβατός ἐστιν ἀπὸ ἀνθρώπου καὶ κτή-
to: τ traditi ſunt in manus chaldeoꝝ: τ
νους, καὶ παρεδόθησαν εἰς χεῖρας χαλδαίων, καὶ
poſſidebũt agros in argento. τ ſcribes in libro
κτήσονται ἀγροὺς ἐν ἀργυρίῳ. καὶ γράψεις εἰς βιβλίον
τ ſignabis τ teſtificaberis teſtes in tra beniamin
καὶ σφραγιῇ καὶ διαμαρτύρῃ μάρτυρας ἐν γῇ βενιαμεὶν
τ i circuitu hieruſalem: τ in ciuitatib⁹ iuda: τ
καὶ κύκλῳ ἱερουσαλήμ, καὶ ἐν πόλεσιν ἰούδα, καὶ
in ciuitatib⁹ mõtis:
ἐν πόλεσιν τοῦ ὄρους,

τ in ciuitatib⁹ ſephela: τ in ciuitatib⁹ nageb:
καὶ ἐν πόλεσιν τῆς σεφηλά, καὶ ἐν πόλεσιν τῆς ναγέβ,
q: cõuertam trãſmigrationes eoꝝ dicit dñs.
ὅτι ἀποστρέψω τὰς ἀποικίας αὐτῶν λέγει κύριος. Ca.33.

Et factũ eſt v̄bũ dñi ad hieremiã ſecun
Καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς ἱερεμίαν ἐκδευτέ-
do: τ ipſe erat adhuc ligatus in atrio carceris
ρου, καὶ αὐτὸς ἦν ἔτι δεδεμένος ἐν τῇ αὐλῇ τῆς φυλακῆς
dicens: ſic dixit dñs: faciẽs trã τ plaſmans
λέγων, οὕτως εἶπεν κύριος, ποιῶν γῆν καὶ πλάσσων
eam vt dirigat eam: dñs nomẽ illi. cla
αὐτὴν τοῦ ἀνορθῶσαι αὐτήν, κύριος ὄνομα αὐτῷ. κέ-
ma ad me τ reſpondebo tibi τ annũciabo
κραξον πρός με καὶ ἀποκριθήσομαί σοι καὶ ἀπαγγελῶ
tibi grãdia τ firma q̃ nõ cognouiſti ea: q: ſic
σοι μεγάλα καὶ ἰσχυρὰ ἃ οὐκ ἔγνως αὐτά. ὅτι οὕτως
dixit dñs de⁹ iſrael de domib⁹ vrbis hu-
εἶπεν κύριος ὁ θεὸς ἰσραὴλ περὶ οἰκιῶν τῆς πόλεως ταύ-
ius: τ de domo regis iuda q̃ deſtructe ſũt
της, καὶ περὶ οἰκίας βασιλέως ἰούδα τῶν καθῃρημένων
in vallum: τ ꝓpugnacula vt pugnẽt ꝯ
εἰς χάρακα, καὶ προμαχῶνας τοῦ μάχεσθαι πρὸς τοὺς
chaldeos: τ impleant eam cadauerib⁹ homi-
χαλδαίους, καὶ πληρῶσαι αὐτὴν νεκρῶν τῶν ἀνθρώ-
nũ q̃s pcuſſi in ira mea τ in furore meo: τ
πων οὓς ἐπάταξα ἐν ὀργῇ μου καὶ ἐν θυμῷ μου, καὶ
auerti faciem meã a ciuitate hac
ἀπέστρεψα τὸ πρόσωπόν μου ἀπὸ τῆς πόλεως ταύ-
pro oĩbus malitiis eoꝝ. ecce ego ob
της περὶ πασῶν τῶν πονηριῶν αὐτῶν. ἰδοὺ ἐγὼ ἀνά-
ducã ei cicatricem τ ſanitatẽ τ curabo e-
γω αὐτῇ συνούλωσιν καὶ ἴαμα καὶ ἰατρεύσω αὐ-
os: τ reuelabo eis vt exaudiã. τ faci-
τούς, καὶ φανερώσω αὐτοῖς εἰσακούειν. καὶ ποιή-
am illis pacẽ τ fidem: τ cõuertam trãmig-
σω αὐτοῖς εἰρήνην καὶ πίστιν, καὶ ἐπιστρέψω τὴν ἀποι-
tionẽ iuda: τ trãſmigrationẽ hieruſalem: τ edi-
κίαν ἰούδα, καὶ τὴν ἀποικίαν ἱερουσαλήμ, καὶ οἰ-
ficabo eos vt prius: τ emũdabo il-
κοδομήσω αὐτοὺς ὡς τὸ πρότερον, καὶ καθαριῶ αὐ-
los ab oĩbus iniq̃tatib⁹ eoꝝ q̃ peccauerũt mihi:
τοὺς ἀπὸ πασῶν τῶν ἀδικιῶν αὐτῶν ὧν ἥμαρτόν μοι,
τ non recordabor pctõꝝ eoꝝ q̃ peccauerũt
καὶ οὐ μὴ μνησθήσομαι ἁμαρτιῶν αὐτῶν ὧν ἥμαρτόν
mihi τ receſſerũt a me: τ erit mihi in nomẽ in
μοι καὶ ἀπέστησαν ἀπ' ἐμοῦ, καὶ ἔσται μοι εἰς ὄνομα εἰς
gaudium τ in laudẽ τ in magnificẽtiã omni
εὐφροσύνην καὶ εἰς αἴνεσιν καὶ εἰς μεγαλειότητα παντὶ
ppło tre. q̃ audient oĩa bona
τῷ λαῷ τῆς γῆς. οἵτινες ἀκούσονται πάντα τὰ ἀγαθὰ
q̃ ego facio eis. τ pauebunt τ ꝯtriſtabun-
ἃ ἐγὼ ποιῶ αὐτοῖς. καὶ φοβηθήσονται καὶ πικρανθήσον-
tur p oĩbus bonis τ pro oĩ pa-
ται περὶ πάντων τῶν ἀγαθῶν καὶ περὶ πάσης τῆς εἰ-
ce quã ego facio eis. ſic dixit dñs: adhuc
ρήνης ἧς ἐγὼ ποιῶ αὐτοῖς. οὕτως εἶπεν κύριος, ἔτι
audietur in loco iſto quẽ vos dicitis deſer
ἀκουσθήσεται ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ ᾧ ὑμεῖς λέγετε ἔρη-
tus eſt ab hoĩbus τ iumẽtis in ciuitatib⁹ iuda:
μός ἐστιν ἀπὸ ἀνθρώπων καὶ κτηνῶν ἐν πόλεσιν ἰούδα,
τ foris hieruſalem q̃ deſolate ſunt vt nõ ſit
καὶ ἔξωθεν ἱερουσαλὴμ ταῖς ἠρημωμέναις παρὰ τὸ μὴ εἶναι
homo τ iumẽtũ. vox gaudii τ vox leti-
ἄνθρωπον καὶ κτῆνος. φωνὴ εὐφροσύνης καὶ φωνὴ χαρ-
cie: vox ſponſi τ vox ſponſe: vox dicẽ
μοσύνης, φωνὴ νυμφίου καὶ φωνὴ νύμφης, φωνὴ λε-
tiũ cõfitemini dño oĩpotenti: q̃ñ bon⁹
γόντων ἐξομολογεῖσθε κυρίῳ παντοκράτορι, ὅτι χρηστὸς
dñs q̃ñ in eternũ mia eius: τ portabunt
κύριος ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ, καὶ εἰσοίσουσιν

& in ciuitatib⁹ cãpeſtrib⁹ & ĩ ciuitatib⁹ q̃ ad auſtrũ ſunt: q2 cõuertã captiuitatẽ eoꝝ ait dñs. 33.

Et factum eſt verbũ domini ad hieremiam ſecundo: cũ adhuc clauſus eſſet in atrio carceris dicens. Hec dicit dñs: q facturus eſt & formatur⁹ illud & paraturus: dñs nomẽ eius. Clama ad me & exaudiam te: & annũciabo tibi grandia & firma que neſcis. Quia hec dicit dominus deus iſrael ad domos vrbis huius & ad domos regis iude que deſtructe ſunt ad munitiões & ad gladiũ venientium vt dimicent cũ chaldeis & impleãt eas cadaueribus hoĩm quos percuſſi in furore meo: & in indignatione mea abſcondẽs faciẽ meã a ciuitate hac ꝓpter oẽm maliciã eoꝝ. Ecce ego obducã eis cicatricẽ & ſanitatẽ & curabo eos: & reuelabo eis deprecationem pacis & veritatis. Et conuertam conuerſionem iuda & conuerſionem iſrael: & edificabo eos ſicut a principio: & emundabo illos ab omĩ iniq̃tate ſua in qua peccauerũt mihi. & ꝓpitius ero cũctis iniquitatib⁹ eoꝝ in q̃bus dereliq̃runt mihi & ſpreuerũt me. Et erit mihi in nomẽ & in gaudiũ & in laudẽ & ĩ exultationẽ cũctis gentibus terre que audierint omnia bona que ego facturus ſum eis & pauebũt & turbabũtur in vniuerſis bonis & in omni pace: quam ego faciam eis. Hec dicit dominus. Adhuc audietur in loco iſto quem vos dicitis eſſe deſertum eo ꝙ non ſit homo nec iumẽtum in ciuitatibus iuda & foris hieruſalem que deſolate ſunt abſq3 homine & abſq3 habitatore & abſq3 pecore: vox gaudii & vox leticie: vox ſponſi & vox ſpõſe: vox dicentiũ. Confitemini dño exercituum: q̃ñ bonus dñs: q̃ñ in eternũ mĩa eius: & portantiũ

ובערי השפלה ובערי הנגב כי אשיב את שבותם נאם יהוה:

Ca.xxxiij.

ויהי דבר יהוה אל ירמיהו שנית והוא עודנו עצור בחצר המטרה לאמר: כה אמר יהוה עשה יהוה יוצר אותה להכינה יהוה שמו: קרא אלי ואענך ואגידה לך גדלות ובצרות לא ידעתם: כי כה אמר יהוה אלהי ישראל על בתי העיר הזאת ועל בתי מלכי יהודה הנתצים אל הסללות ואל החרב: באים להלחם את הכשדים ולמלאם את פגרי האדם אשר הכיתי באפי ובחמתי ואשר הסתרתי פני מהעיר הזאת על כל רעתם: הנני מעלה לה ארכה ומרפא ורפאתים וגליתי להם עתרת שלום ואמת: והשבתי את שבות יהודה ואת שבות ישראל ובנתים כבראשנה: וטהרתים מכל עונם אשר חטאו לי וסלחתי לכול עונותיהם אשר חטאו לי ואשר פשעו בי: והיתה לי לשם ששון לתהלה ולתפארת לכל גויי הארץ אשר ישמעו את כל הטובה אשר אנכי עשה אתם ופחדו ורגזו על כל הטובה ועל כל השלום אשר אנכי עשה לה: כה אמר יהוה עוד ישמע במקום הזה אשר אתם אמרים חרב הוא מאין אדם ומאין בהמה בערי יהודה ובחצות ירושלם הנשמות מאין אדם ומאין יושב ומאין בהמה: קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול אמרים הודו את יהוה צבאות כי טוב יהוה כי לעולם חסדו מבאים

תודה בית יהוה כי אשיב את שבות הארץ כבראשנה אמר יהוה: כה אמר יהוה צבאות עוד יהיה במקום הזה החרב מאין אדם ועד בהמה ובכל עריו נוה רעים מרבצים צאן: בערי ההר בערי השפלה ובערי הנגב ובארץ בנימן ובסביבי ירושלם ובערי יהודה עד תעברנה הצאן על ידי מונה אמר יהוה: הנה ימים באים נאם יהוה והקמתי את הדבר הטוב אשר דברתי אל בית ישראל ועל בית יהודה: בימים ההם ובעת ההיא אצמיח לדוד צמח צדקה ועשה משפט וצדקה בארץ: בימים ההם תושע יהודה וירושלם תשכון לבטח וזה אשר יקרא לה יהוה צדקנו: כי כה אמר יהוה לא יכרת לדוד איש ישב על כסא בית ישראל: ולכהנים הלוים לא יכרת איש מלפני מעלה עולה ומקטיר מנחה ועשה זבח כל הימים: ויהי דבר יהוה אל ירמיהו לאמור: כה אמר יהוה אם תפרו את בריתי היום ואת בריתי הלילה ולבלתי היות יומם ולילה בעתם: גם בריתי תפר את דוד עבדי מהיות לו בן מלך על כסאו ואת הלוים הכהנים משרתי: אשר לא יספר צבא השמים ולא ימד חול הים כן ארבה את זרע דוד עבדי ואת הלוים משרתי אתי: ויהי דבר יהוה אל ירמיהו לאמר: הלוא ראית מה העם הזה דברו לאמר שתי המשפחות אשר בחר יהוה בהם וימאסם ואת עמי ינאצון מהיות

vota in domo dñi. Reducam enim cōuersionē terre sicut a principio dicit dominus. Hec dicit domin⁹ exercituū. Adhuc erit in loco isto deserto absq; homine & absq; iumento & in cunctis ciuitatibus eius: habitaculū pastorū accubātiū greges. In ciuitatibus mōtuosis & in ciuitatib⁹ cāpestribus: & in ciuitatibus q̄ ad austrū sunt & in terra beniamin & in circuitu hierusalē: & ī citatib⁹ iuda: adhuc trāsibūt greges ad manū numerantis: ait dñs. Ecce dies venient dicit dñs: & suscitabo verbū bonum quod locutus sum ad domum israel & ad domum iuda. In diebus illis & in tempore illo germinare faciam dauid germē iusticie: & faciet iudiciū & iusticiā in terra. In diebus illis saluabitur iuda: & hierusalem habitabit cōfidēter. Et hoc est nomē qd vocabūt eū: dñs iustus nr̄. Quia hec dicit dñs. Non interibit de dauid vir qui sedeat sup thronum domus israel: & de sacerdotibus & de leuitis nō interibit vir a facie mea qui offerat holocaustoata & incēdat sacrificiū & cedat victimas oibus diebus. Et factū est verbum dñi ad hieremiam dicens. Hec dicit dñs. Si irritū potest fieri pactū meū cum die & pactum meū cū nocte vt non sit dies & nox in tempore suo: & pactum meum irritū esse poterit cū dauid seruo meo vt nō sit ex eo filius q regnet in throno ei⁹ & leuite & sacerdotes ministri mei. Sicut enumerari nō possunt stelle celi & metiri harene maris: sic multiplicabo semen dauid serui mei: & leuitas ministros meos. Et factū est verbum dñi ad hieremiam dicens. Nūquid nō vidisti quid populus hic locutus sit dicens: due cognationes quas elegerat dominus abiecte sūt: & ppl̄m meū despexerūt: eo q nō sit

dona in domū dñi: qr cōuerti faciā oēm trāsmig
δῶρα εἰς οἶκον κυρίου, ὅτι ἀποστρέψω πᾶσαν τὴν ἀποι
tiones tre illi⁹ sicut prius dixit dñs:
κίαν τῆς γῆς ἐκείνης κατὰ τὸ πρότερον εἶπεν κύριος,
sic dicit dñs exercituū: adhuc erit in loco
οὕτως λέγει κύριος τῶν δυνάμεων, ἔτι ἔσαι ἐν τῷ τόπῳ
deserto isto vt nō sit homo τ iumēta:
τῷ ἐρήμῳ τούτῳ παρὰ τὸ μὴ εἶναι ἄνθρωπον καὶ κτήνη,
τ in omnib⁹ ciuitatib⁹ ei⁹ habitacula pa-
καὶ ἐν πάσαις ταῖς πόλεσιν αὐτοῦ καταλύματα ποι
stoꝝ accubantiū greges in ciuitatib⁹ mōtanis τ
μένων κοιταζόντων ποίμνια ἐν πόλεσιν τῆς ὀρεινῆς καὶ
in ciuitatib⁹ cāpestrib⁹ τ in ciuitatib⁹ austri: τ in
ἐν πόλεσιν τῆς ἐφηλὰ καὶ ἐν πόλεσιν τῆς ναγέβ, καὶ ἐν
tra beniamin τ in his q̄ i circuitu hierusalem: τ in ci-
γῇ βενιαμεὶν καὶ ἐν τοῖς κύκλῳ ἱερουσαλήμ, καὶ ἐν πό
uitatib⁹ iuda. adhuc trāsibūt oues ad manū
λεσιν ἰούδα. ἔτι παρελεύσεται πρόβατα ἐπὶ χεῖρα
numerātis ait dñs: ecce dies venīūt dicit
ἀριθμοῦντος εἶπεν κύριος, ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει
dñs: τ suscitabo verbū bonū: qd locut⁹ sum sup
κύριος, καὶ ἀναστήσω τὸ ῥῆμα τὸ ἀγαθόν, ὃ ἐλάλησα ἐπὶ τὸν
domū israel τ sup domū iuda. in illis
οἶκον ἰσραὴλ καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον ἰούδα. ἐν ἐκείναις ταῖς
dieb⁹ τ in tpe illo: germinare faciā
ἡμέραις καὶ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, βλαστῆσαι ποιήσω τῷ
dauid germē iusticie. τ regnabit rex:
δαυὶδ βλαστὸν δικαιοσύνης. καὶ βασιλεύσει βασιλεύς,
τ itelliget τ faciet iudiciū τ iusticiā in
καὶ συνήσεται καὶ ποιήσει κρίμα καὶ δικαιοσύνην ἐν τῇ
terra. in dieb⁹ illis saluabit iudas: τ hie-
γῇ. ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις σωθήσεται ἰούδας, καὶ ἱε-
rusalē hitabit cōfidēter. τ hoc est
ρουσαλὴμ κατοικήσει πεποιθότως. καὶ τοῦτό ἐστιν τὸ
nomē qd vocabūt ei: dñs iustus nr̄. qm̄ sic
ὄνομα ὃ καλέσουσιν αὐτῷ, κύριος δίκαιος ἡμῶν. ὅτι οὕ-
dicit dñs: nō deficiet dauid vir se-
τω λέγει κύριος, οὐκ ἐπιλείψει τῷ δαυὶδ ἀνὴρ καθήμε
dēs sup thronū israel: τ ex sacerdotib⁹ τ leui
νος ἐπὶ τοῦ θρόνου ἰσραήλ, καὶ ἐκ τῶν ἱερέων καὶ λευι
tis nō deficiet vir i cōspectu meo: offerens holocau
τῶν οὐκ ἐπιλείψει ἀνὴρ ἐνώπιόν μου, προσφέρων ὁλοκαύ
stum τ icēdens mun⁹ τ faciēs hostiā oibus
τωμα καὶ θυμιῶν δῶρον, καὶ ποιῶν θυσίαν πάσας τὰς
diebus. τ factū est verbū dñi ad hieremiā dicēs:
ἡμέρας. καὶ ἐγένετο ῥῆμα κυρίου πρὸς ἱερεμίαν λέγων,
sic dicit dñs: si irritū feceritis pa-
οὕτω λέγει κύριος, ἐὰν ἀθετηθήσῃ ποιήσητε τὴν διαθή-
ctū meū cum die τ pactū meū
κην μου τὴν μετὰ τῆς ἡμέρας καὶ τὴν διαθήκην μου τὴν
cum nocte: vt nō sit dies τ nox in
μετὰ τῆς νυκτός, ὥστε μὴ εἶναι ἡμέραν καὶ νύκτα ἐν τῷ
tpe ipoꝝ: τ pactū meū irritum erit cū
καιρῷ αὐτῶν, καὶ ἡ διαθήκη μου ἀθετηθήσεται μετὰ τοῦ
dauid seruo meo: vt nō sit ex ipo fili⁹
δαυὶδ τοῦ δούλου μου, ὥστε μὴ εἶναι ἐξ αὐτοῦ υἱὸς
regnans sup thronū ei⁹: τ cū leuitis
βασιλεύων ἐπὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ, καὶ μετὰ τῶν λευιτῶν
τ sacerdotib⁹ ministris meis. sicut nō numerabi-
καὶ ἱερέων τῶν λειτουργῶν μου. ὥσπερ οὐκ ἀριθμηθήσε-
tur militia celi τ nō mensurabit arena ma-
ται ἡ στρατιὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ οὐ μετρηθήσεται ἡ ἄμμος τῆς θα
ris: sic multiplicabo semen dauid serui mei:
λάσσης, οὕτως πληθυνῶ τὸ σπέρμα τοῦ δαυὶδ τοῦ δούλου μου,
τ leuitas ministros meos. τ factū est vbū dñi
καὶ τοὺς λευίτας τοὺς λειτουργούς μου. καὶ ἐγένετο ῥῆμα κυρίου
ad hieremiā dicēs: nō vidisti qd ppl̄s iste locut⁹ est
πρὸς ἱερεμίαν λέγων, οὐκ εἶδες τί ὁ λαὸς οὗτος ἐλάλησε
dicēs? duo cognatiōes elegit dñs expulit e-
λέγων; δύο συγγενείας ἃς ἐξελέξατο ὁ κύριος ἐξώσει αὐ
as. τ ppl̄m meū irritauerūt: vt non sit
τάς, καὶ τὸν λαόν μου παρώξυναν, ἵνα μὴ ᾖ

gēs in cōspectu ipoꝝ. sic dicit dñs: si nō esset
ἔθνος ἐνώπιον αὐτῶν. οὕτω λέγει κύριος, ἐὰν μὴ ἦν
pactū meū die τ nocte: τ leges ce-
ἡ διαθήκη μου τῇ ἡμέρᾳ καὶ τῇ νυκτί, καὶ νόμους τοῦ οὐ
li τ tre nō posuissē: sic semen
ρανοῦ καὶ τῆς γῆς μὴ ἐθέμην, οὕτως τὸ σπέρμα τοῦ
iacob τ dauid serui mei expulissem: vt
ἰακὼβ καὶ δαυὶδ τοῦ δούλου μου ἐξώσαιμ' ἄν, ὥστε
nō acciperē ego a semine eius principes
μὴ λαβεῖν ἐμὲ ἀπὸ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ ἄρχοντας
in semine habraā τ isaac τ
ἐν τῷ σπέρματι τοῦ ἀβραὰμ καὶ τοῦ ἰσαὰκ καὶ τοῦ
iacob: qm̄ ɔuertam captiuitatem eoꝝ:
ἰακώβ, ὅτι ἀναστρέψω τὴν αἰχμαλωσίαν αὐτῶν,
τ miserebor eoꝝ.
καὶ ἐλεήσω αὐτούς.

Ca.34.

Verbum qd factū est ad hieremiā a dño:
Ὁ λόγος ὁ γενόμενος πρὸς ἱερεμίαν παρὰ κυρίου,
τ nabuchodonosor rex babylonis τ oīs
καὶ ναβουχοδονόσωρ βασιλεὺς βαβυλῶνος καὶ πᾶν τὸ
exercitus ei⁹ τ vniuersa regna tre
στρατόπεδον αὐτοῦ καὶ πᾶσαι αἱ βασιλεῖαι τῆς γῆς
q̄ sub ptāte man⁹ eius: omnes po
αἱ ὑπὸ τὴν δυναστείαν τῆς χειρὸς αὐτοῦ, πάντες οἱ λα
pli bellabāt ɔ hierusalem τ ɔ oēs vr
οὶ ἐπολέμουν ἐπὶ ἱερουσαλὴμ καὶ ἐπὶ πάσας τὰς πό
bes iuda. sic dixit dñs de⁹ israel: va-
λεις ἰούδα. οὕτως εἶπεν κύριος ὁ θεὸς ἰσραήλ, βά-
de ad sedechiam regem iuda τ dices ei:
διζον πρὸς σεδεκίαν βασιλέα ἰούδα καὶ ἐρεῖς αὐτῷ,
sic dixit dñs: traditiōe tradetur ciui-
οὕτως εἶπεν κύριος, παραδόσει παραδοθήσεται ἡ πό
tas ista in manus regis babylonis τ capie-
λις αὕτη εἰς χεῖρας βασιλέως βαβυλῶνος, καὶ συλλή
et eam τ incēdet eam in igne. τ tu non
ψεται αὐτὴν καὶ καύσει αὐτὴν ἐν πυρί. καὶ σὺ οὐ μὴ
saluaberis de manu eius: τ ɔphēsione capieris:
σωθῇς ἐκ χειρὸς αὐτοῦ, καὶ συλλήψει συλληφθήσῃ,
τ in manus eius traderis. τ oculi tui
καὶ εἰς χεῖρας αὐτοῦ δοθήσῃ. καὶ οἱ ὀφθαλμοί σου
oculos eius videbūt: τ os eius cum
τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ὄψονται, καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ μετὰ τοῦ
ore tuo loquet: τ in babylonē introibis.
στόματός σου λαλήσει, καὶ εἰς βαβυλῶνα εἰσελεύσῃ.
sed audi verbum dñi sedechia rex iu-
ἀλλὰ ἄκουσον τὸν λόγον κυρίου σεδεκία βασιλεῦ ἰού-
da: sic dicit dñs ad te: nō morieris in gla
δα, οὕτως λέγει κύριος πρὸς σέ, οὐκ ἀποθανῇ ἐν ῥομ
dio: in pace morieris. τ sicut cōbusserūt pa-
φαίᾳ, ἐν εἰρήνῃ ἀποθανῇ. καὶ ὡς ἔκαυσαν τοὺς πατέ-
tres tuos q regnauerunt ante te: cōbu-
ρας σου τοὺς βασιλεύσαντας πρότερόν σου, καύσον
rēt τ te o dñe τ plangent te: qr verbū locut⁹
ταί καὶ σὲ ὦ κύριε καὶ κόψονταί σε, ὅτι λόγον ἐλάλη-
sum dixit dñs. τ locut⁹ est hieremias ad regem sede-
σα εἶπε κύριος. καὶ ἐλάλησεν ἱερεμίας πρὸς βασιλέα σεδε
chiā vniuersa verba hec i hierusalem: τ
κίαν πάντας τοὺς λόγους τούτους ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ
exercitus regis babylonis pugnabat ɔ hieru
ἡ δύναμις βασιλέως βαβυλῶνος ἐπολέμει ἐπὶ ἱερου-
salem τ ɔ ciuitates iuda q̄ relicte erant
σαλὴμ καὶ ἐπὶ πόλεις ἰούδα τὰς καταλελειμμένας
ɔ lachis τ ɔ azecha: qr iste relicte sunt
ἐπὶ λαχεὶς καὶ ἐπὶ ἀζηκά, ὅτι αὗται κατελείφθησαν
in ciuitatib⁹ iuda ciuitates munite. verbū qd factū
ἐν πόλεσιν ἰούδα πόλεις ὀχυραί. ὁ λόγος ὁ γενόμε-
est ad hieremiā a dño postq̄ pfecit
νος πρὸς ἱερεμίαν παρὰ κυρίου μετὰ τὸ συντελέσαι
rex sedechias fedus ad oēm ppl̄m
τὸν βασιλέα σεδεκίαν διαθήκην πρὸς πάντα τὸν λαὸν
q in hierusalem:
τὸν ἐν ἱερουσαλήμ,

ultra gens coram eis. Hec dicit dominus. Si pactum meū inter diem & noctem & leges celi & terre nō posui: equidem & semem iacob & dauid serui mei proiiciā vt nō assumā de semine eius principes seminis abraam isaac & iacob. Reducam enī conuersionē eorum & miserebor eis. 34.

Verbum qd factū est ad hieremiā a dño quādo nabuchodonosor rex babylonis & oīs exercitus ei⁹ vniuersaq; regna terre q̄ erant sub potestate manus eius & oēs populi bellabant cōtra hierusalē & cōtra omēs vrbes eius: dicens. Hec dicit dominus deus israel. Vade & loquere ad sedechiam regem iuda: & dices ad eum. Hec dicit dominus. Ecce ego tradam ciuitatem hanc in manu regis babylonis: & succendet eā igni. Et tu nō effugies de manu eius: sed cōprehēsione capieris & ī manu ei⁹ traderis & oculi tui oculos regis babylonis videbūt: & os eius cū ore tuo loquetur & babylonē introibis. Attn̄ audi verbū domini sedechia rex iuda. Hec dicit dñs ad te. Non morieris in gladio: sed in pace morieris: & sm cōbustiones patrū tuorū regum priorum qui fuerunt ante te sic comburēt te: & ve domine plangēt te: quia verbū hoc ego locutus sum dicit dñs. Et locutus est hieremias propheta ad sedechiam regem iuda vniuersa verba hec in hierusalē: & exercitus regis babylonis pugnabat contra hierusalem: & cōtra oēs ciuitates iuda que reliq̄ erant cōtra lachis & contra azecha. He enim supererant de ciuitatibus iuda vrbes munite. Verbum quod factum est ad hieremiam a domino postq̄ percussit rex sedechias fedus cum omni populo in hierusalem:

עוד גוי לפניהם: כה אמר יהוה אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי: גם זרע יעקוב ודוד עבדי אמאס מקחת מזרעו משלים אל זרע אברהם ישחק ויעקב כי אשוב את שבותם ורחמתים:

Ca.xxxiiij.

הדבר אשר היה אל ירמיהו מאת יהוה ונבוכדנאצר מלך בבל וכל חילו וכל ממלכות ארץ ממשלת ידו וכל העמים נלחמים על ירושלם ועל כל עריה לאמר: כה אמר יהוה אלהי ישראל הלך ואמרת אל צדקיהו מלך יהודה ואמרת אליו כה אמר יהוה הנני נתן את העיר הזאת ביד מלך בבל ושרפה באש: ואתה לא תמלט מידו כי תפש תתפש ובידו תנתן ועיניך את עיני מלך בבל תראינה ופיהו את פיך ידבר ובבל תבוא: אך שמע דבר יהוה צדקיהו מלך יהודה כה אמר יהוה עליך לא תמות בחרב: בשלום תמות וכמשרפות אבותיך המלכים הראשנים אשר היו לפניך כן ישרפו לך והוי אדון יספדו לך כי דבר אני דברתי נאם יהוה: וידבר ירמיהו הנביא אל צדקיהו מלך יהודה את כל הדברים האלה בירושלם: וחיל מלך בבל נלחמים על ירושלם ועל כל ערי יהודה הנותרות אל לכיש ואל עזקה כי הנה נשארו בערי יהודה ערי מבצר: הדבר אשר היה אל ירמיהו מאת יהוה אחרי כרת המלך צדקיהו ברית את כל העם אשר בירושלם

predicans vt dimitteret vnuſquiſq; ſeruū ſuū: & vnuſquiſq; ancillam ſuā hebreum & hebream liberos: & nequaq̄ dominarentur eis: id eſt in iudeo & fratre ſuo. Audierunt ergo oēs principes & vniuerſus populus qui inierāt pactum vt dimitteret vnuſquiſq; ſeruū ſuum & ancillam ſuā liberos: & vltra non dominarētur eis. Audierunt igitur & dimiſerūt. Et conuerſi ſunt deinceps: & retraxerūt ſeruos ſuos & ancillas ſuas q̄s dimiſerunt liberos & ſubiugauerūt in famulos & famulas. Et factū eſt verbum domini ad hieremiam a domino: dicens. Hec dicit dominus deus iſrael. Ego percuſſi fedus cum patribus veſtris: in die qua eduxi eos de terra egypti de domo ſeruitutis: dicens. Cum cōpleti fuerint ſeptē anni: dimittat vnuſquiſq; fratrem ſuum hebreum qui venditus eſt ei & ſeruiet tibi ſex annis: & dimittes eum a te liberum. Et non audierunt patres veſtri me nec inclinauerūt aurem ſuā. Et conuerſi eſtis vos hodie & feciſtis qđ rectum eſt in oculis meis vt p̄dicaretis libertatē vnuſqſq; ad amicū ſuū: & iniſtis pactū in cōſpectu meo in domo in qua inuocatū eſt nomē meū ſup eā. Et reuerſi eſtis & cōmaculaſtis nomen meū: & reduxiſtis vnuſqſq; ſeruū ſuū & vnuſqſq; ancillam ſuā quos dimiſeratis vt eſſent liberi & ſue ptātis & ſubiugaſtis eos: vt ſint vobis ſerui & ancille. Propterea hec dicit dominus. Vos non audiſtis me vt predicaretis libertatē vnuſqſq; fratri ſuo & vnuſquiſq; amico ſuo. Et ego p̄dico libertatē vobis ait dñs ad gladium: ad peſtem & ad famē: & dabo vos in cōmotionem cunctis regnis terre. Et dabo viros qui preuaricantur fedus meum:

& non obſeruauerūt verba federis quib⁹ aſſenſi ſunt in cōſpectu meo: vitulū quē cōciderūt in duas ptes: & trāſierūt inter diuiſiones eius: principes iuda & principes hieruſalem eunuchi & ſacerdotes: & oīs pplus terre q trāſierūt inter diuiſiones vituli: & dabo eos in manus inimicorū ſuorū & in manus q̄rentiū aīam eorū: & erit morticiniū eorū in eſcam volatilibus celi & beſtiis terre. Et ſedechiam regem iuda: & principes ei⁹ dabo in manus inimicorū ſuorū: & in manus q̄rentiū aīas eorū: & in man⁹ exercituū regis babylonis q receſſerūt a vobis. Ecce ego precipio dicit dñs: & reducam eos in ciuitatē hanc: & p̄liabūtur aduerſum eam & capient eā: & incēdent igni. Et ciuitates iuda dabo in ſolitudinē eo q non ſit habitator. 35.

Verbum quod factū eſt ad hieremiā a domino in diebus ioachim filii ioſie regis iuda: dicens. Vade ad domum rechabitarū & loquere eis & introduces eos in domum domini in vnam exedram theſaurorum: & dabis eis bibere vinū. Et aſſumpſi iechoniam filiū hieremie filii abſanie & fratres eius & oēs filios eius & vniuerſam domū rechabitarū & introduxi eos ī domū dñi ad gazophylaciū filiorum anan filii iezedelie hominis dei quod erat iuxta gazophylacium principum ſuper theſaurum maaſie filii ſellū qui erat cuſtos veſtibuli. Et poſui coram filiis domus rechabitarum ſcyphos plenos vino & calices: & dixi ad eos. Bibite vinū. Qui rñderūt. Non bibemus vinū: qa ionadab fili⁹ rechab pater nr̄ precepit nobis dicens. Non bibetis vinum vos & filii veſtri vſq; in ſempiternū. Et domū nō edificabitis: & ſementē nō ſeretis: & vineas nō plātabitis nec

Primitiua heb. Tex. he. Hiere. xxxv.

יהיה לכם כי באהלים תשבו כל
ימיכם למען תחיו ימים רבים
על פני האדמה אשר אתם גרים
שם: ונשמע בקול יהונדב בן רכב
אבינו לכל אשר צונו לבלתי
שתות יין כל ימינו אנחנו נשינו
בנינו ובנתינו: ולבלתי בנות
בתים לשבתנו וכרם ושדה וזרע
לא יהיה לנו: ונשב באהלים
ונשמע ונעש ככל אשר צונו יונדב
אבינו: ויהי בעלות נבוכדראצר
מלך בבל אל הארץ ונאמר באו
ונבוא ירושלם מפני חיל הכשדים
ומפני חיל ארם ונשב בירושלם:
ויהי דבר יהוה אל ירמיהו לאמר:
כה אמר יהוה צבאות אלהי
ישראל הלך ואמרת לאיש יהודה
ולישבי ירושלם הלוא תקחו
מוסר לשמע אל דברי נאם יהוה:
הוקם את דברי יהונדב בן רכב
אשר צוה את בניו לבלתי שתות
יין ולא שתו עד היום הזה
כי שמעו את מצות אביהם
ואנכי דברתי אליכם השכם
ודבר ולא שמעתם אלי: ואשלח
אליכם את כל עבדי הנביאים
השכם ושלח לאמר שבו נא איש
מדרכו הרעה והיטיבו מעלליכם
ואל תלכו אחרי אלהים אחרים
לעבדם ושבו אל האדמה אשר
נתתי לכם ולאבתיכם ולא הטיתם
את אזנכם ולא שמעתם אלי:
כי הקימו בני יהונדב בן רכב את
מצות אביהם אשר צום והעם
הזה לא שמעו אלי: לכן כה אמר
יהוה אלהי צבאות אלהי ישראל

היה ישב · יום חיה · רבב פנה · גור · שמע · צוה · שתה יום · נשה בנה · בנה · בית ישב · היה ישב · שמע עשה · צוה היה · עלה אמר · בוא · פנה · לקח · יסר · קום · שתה · צוה · שכם · שלח · נבא · שוב · רוע יטב · עלל ילך · ישב · נתן נטה · קום · צוה

Trāsla. B. Hie.

habetis: sed in tabernaculis habitabitis cunctis diebus vestris: vt viuatis diebus multis super faciē terre in qua vos peregrinamini. Obediuimus ergo voci ionadab filii rechab patris nostri in omnibus que pcepit nobis: vt nō biberemus vinū cūctis dieb9 nrīs nos & mulieres nostre filii & filie nostre: & non edificaremus domos ad habitandū: & vineā & agrū & semētē non habuimus: sed habitauim9 in tabernaculis & obedictes fuimus iuxta oīa q̄ precepit nobis ionadab pr̄ nr̄. Cū autē ascēdisset nabuchodonosor rex babylōis ad terram nostrā: dixim9. Venite & ingrediamur ī hierusalem a facie exercitus chaldeorū & a facie exercitus syrie: & māsimus in hierl'm. Et factū est verbum dn̄i ad hieremiā dicens. Hec dicit dn̄s exercituum deus israel. Vade & dic viris iuda & habitatorib9 hierl'm. Nunquid nō recipietis disciplinam vt obediatis verbis meis dicit dn̄s? Preualuerūt sermones ionadab filii rechab quos precepit filiis suis vt non biberent vinum: & non biberunt vsq; ad diem hanc: quia obedierunt precepto patris sui. Ego aūt locutus sum ad vos de mane cōsurgens & loquens: & non obedistis mihi. Misiq; ad vos oēs seruos meos prophetas cōsurgens diluculo mittensq; & dicens. Cōuertimini vnusqsq; a via sua pessima: & bona facite studia vestra: & nolite sequi deos alienos neq; colatis eos: & habitabitis in terra quam dedi vobis & patribus vestris. Et nō inclinastis aurem vestrā neq; audistis me. Firmauerunt igitur filii ionadab filii rechab preceptū patris sui qđ preceperat eis: popul9 autē iste non obediuit mihi. Idcirco hec dicit domin9 deus exercituū deus israel.

Trās. Gre. lxx. cū interp. latina.

erit vobis: qr in tabernacul' hitabitis oībus die-
ἔσαι ὑμῖν, ὅτι ἐν σκηναῖς κατοικήσετε πάσας τὰς ἡ-
bus vrīs vt viuatis diebus multis sup trā
μέρας ὑμῶν ὅπως ἂν ζῆτε ἡμέρας πολλὰς ἐπὶ τῆς γῆς
in q̄ pmoramini vos in ea: τ audiuimus
ἐφ᾽ ἧς διατρίβετε ὑμεῖς ἐπ᾽ αὐτῆς, καὶ εἰσηκούσαμεν
vocē ionadab filii rachab pr̄is nr̄i in
τῆς φωνῆς ἰωναδὰβ υἱοῦ ῥαχὰβ τοῦ πατρὸς ἡμῶν ἐν
cūctis q̄ pcepit nobis vt nō biberem9 vinū om
πᾶσιν οἷς ἐνετείλατο ἡμῖν πρὸς τὸ μὴ πιεῖν οἶνον πά-
nib9 diebus vite nr̄e: nos τ vxo-
σας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν, ἡμεῖς καὶ αἱ γυναῖ-
res nr̄e: τ filii nr̄i: τ filie nr̄e: vt
κες ἡμῶν, καὶ υἱοὶ ἡμῶν, καὶ αἱ θυγατέρες ἡμῶν, πρὸς τὸ
nō edificarem9 domus ad hitandū ibi: τ vinea
μὴ οἰκοδομεῖν οἰκίας τοῦ κατοικεῖν ἐκεῖ, καὶ ἀμπε-
τ ager τ semētis nō fuit nobis: τ hi-
λὼν καὶ ἀγρὸς καὶ σπέρμα οὐκ ἐγένετο ἡμῖν, καὶ ᾠκή-
tauim9 i tabernaclis τ obediuim9 τ fecimus scd̄m
σαμεν ἐν σκηναῖς καὶ ἠκούσαμεν καὶ ἐποιήσαμεν κατὰ
oīa q̄ pcepit nobis ionadab pr̄ nr̄.
πάντα ὅσα ἐνετείλατο ἡμῖν ἰωναδὰβ ὁ πατὴρ ἡμῶν.
τ factū est qn̄ ascēdit nabuchodonosor rex
καὶ ἐγενήθη ὅτε ἀνέβη ναβουχοδονόσωρ βασιλεὺς τῆς
babylonis ad trā: τ diximus ascendētes in
βαβυλῶνος ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ εἴπαμεν ἀναβάντες εἰσ-
grediemur in hierusalem a facie chal
ελευσόμεθα εἰς ἱερουσαλὴμ ἀπὸ προσώπου τῶν χαλ-
deoꝝ: τ a facie exercitus assy
δαίων, καὶ ἀπὸ προσώπου τῆς δυνάμεως τῶν ἀσσυ-
rioꝝ τ hitauim9 illic. τ factū est verbū dn̄i ad me
ρίων καὶ ᾠκήσαμεν ἐκεῖ. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με
dicēs: sic dicit dn̄s exercituum deus isra-
λέγων, οὕτως λέγει κύριος τῶν δυνάμεων ὁ θεὸς ἰσρα-
el vade τ dic hoī iuda τ hi-
ήλ, πορεύου καὶ εἶπον ἀνθρώπῳ ἰούδα καὶ τοῖς κα-
tantibus hierusalem: non accipietis disciplinā vt au
τοικοῦσιν ἱερουσαλήμ, οὐ μὴ λάβητε παιδείαν ἀκού-
diatis verba mea dicit dn̄s: statuerūt xbū filii
ειν τοὺς λόγους μου λέγει κύριος, ἔστησαν ῥῆμα υἱοὶ
ionadab filii rechab qđ pcepit filiis su-
ἰωναδὰβ υἱοῦ ῥηχὰβ ὃ ἐνετείλατο τοῖς τέκνοις αὐ-
is vt nō biberēt vinū: τ nō biberūt vsq;
τοῦ πρὸς τὸ μὴ πιεῖν οἶνον, καὶ οὐκ ἔπιον ἕως τῆς
ad diē hanc: qr audierūt pceptū pa
ἡμέρας ταύτης, ὅτι ἤκουσαν τὴν ἐντολὴν τοῦ πα-
tris sui. τ ego locut9 sum ad vos mane: τ
τρὸς αὐτῶν. καὶ ἐγὼ ἐλάλησα πρὸς ὑμᾶς ὄρθρου, καὶ
locut9 sum τ nō audistis: τ misi ad vos
ἐλάλησα καὶ οὐκ ἠκούσατε, καὶ ἀπέστειλα πρὸς ὑμᾶς
seruos meos pphetas manicās diluculo τ
τοὺς δούλους μου τοὺς προφήτας ὀρθρίζων τοπρωὶ καὶ
mittens dicēs: ɔuertimini vnusqsq; a
ἀποστέλλων λέγων, ἀποστράφητε ἕκαστος ἀπὸ
via sua mala: τ meliora facite
τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ τῆς πονηρᾶς, καὶ βελτίονα ποιήσα-
studia vr̄a: τ nō ābulaueritis
τε τὰ ἐπιτηδεύματα ὑμῶν, καὶ οὐ πορεύσεσθε
post deos alteros vt seruiatis illis: τ hita
ὀπίσω θεῶν ἑτέρων τοῦ δουλεύειν αὐτοῖς, καὶ οἰκήσα-
te in trā quā dedi vobis τ pr̄ibus
τε ἐπὶ τῆς γῆς ἧς ἔδωκα ὑμῖν καὶ τοῖς πατράσιν
vr̄is: τ nō inclinastis aures vr̄as τ nō audi
ὑμῶν, καὶ οὐκ ἐκλίνατε τὰ ὦτα ὑμῶν καὶ οὐκ ἠκού-
stis: τ statuerūt filii ionadab filii rechab mā
σατε, καὶ ἔστησαν υἱοὶ ἰωναδὰβ υἱοῦ ῥηχὰβ τὴν ἐν-
datū pr̄is sui qđ precepit eis: at
τολὴν τοῦ πατρὸς αὐτῶν ἣν ἐνετείλατο αὐτοῖς, ὁ δὲ
pp̄ls iste nō audiuerit me. ppterea sic dixit
λαὸς οὗτος οὐκ ἤκουσάν μου. διὰ τοῦτο οὕτως εἶπεν
dn̄s exercituū deus israel
κύριος τῶν δυνάμεων ὁ θεὸς ἰσραήλ

C

D

Trāsla. gre. lxx. cū inter. lati.

ecce ego adduco sup iudā τ sup hitan-
ἰδοὺ ἐγὼ φέρω ἐπὶ ἰούδαν καὶ ἐπὶ τοὺς κατοι-
tes hierusalem: vniuersa mala q̄ locut9 suꝫ
κοῦντας ἱερουσαλήμ, πάντα τὰ κακὰ ἃ ἐλάλησα
aduersuꝫ illos: eoq; locut9 sum eis: τ nō audierūt
ἐπ᾽ αὐτούς, διότι ἐλάλησα αὐτοῖς, καὶ οὐκ ἤκουσαν
τ vocaui illos τ nō responderūt. τ
καὶ ἐκάλεσα αὐτοὺς καὶ οὐκ ἀπεκρίθησαν. καὶ τῷ
domui rachabitaꝝ dixit hieremias: sic dixit do
οἴκῳ τῶν ῥαχαβὶμ εἶπεν ἱερεμίας, οὕτως εἶπεν κύ-
min9. qm̄ audierūt filii ionadab filii rechab
ριος. ἐπειδὴ ἤκουσαν υἱοὶ ἰωναδὰβ υἱοῦ ῥηχὰβ τὴν
mādatū pr̄is eoꝝ vt facerēt sicut pcepit
ἐντολὴν τοῦ πατρὸς αὐτῶν ποιεῖν καθότι ἐνετείλα-
eis pater eoꝝ: ppterea sic dicit
το αὐτοῖς ὁ πατὴρ αὐτῶν, διὰ τοῦτο οὕτως λέγει
dn̄s exercituū de9 israel: nō deficiet
κύριος τῶν δυνάμεων ὁ θεὸς ἰσραήλ, οὐ μὴ ἐκλείπῃ
vir filioꝝ ionadab filii rechab astans an-
ἀνὴρ τῶν υἱῶν ἰωναδὰβ υἱοῦ ῥηχὰβ παρεστηκὼς κα-
te faciem meā cunctis diebus.
τὰ πρόσωπόν μου πάσας τὰς ἡμέρας. Ca. 36.

Et in anno quarto ioachim fi-
ET Καὶ ἐν τῷ ἐνιαυτῷ τῷ τετάρτῳ ἰωακεὶμ υἱ-
lii iosie regis iuda factū est verbū dn̄i ad
οῦ ἰωσίου βασιλέως ἰούδα ἐγενήθη λόγος κυρίου πρός
me dicēs: tolle tibi volumen libri: τ scri
με λέγων, λάβε σεαυτῷ χάρτην βιβλίου, καὶ γρά-
be in eo oīa verba q̄ locut9 sū ad
ψον ἐπ᾽ αὐτοῦ πάντας τοὺς λόγους οὓς ἐλάλησα πρὸς
te sup israel τ sup iudam τ sup omnes
σὲ ἐπὶ ἰσραὴλ καὶ ἐπὶ ἰούδαν καὶ ἐπὶ πάντα τὰ
gētes ex q̄ die locut9 suꝫ ad te: a diebus io-
ἔθνη ἀφ᾽ ἧς ἡμέρας ἐλάλησα πρὸς σέ, ἀφ᾽ ἡμερῶν ἰω-
sie regis iuda: τ vsq; ad diē hanc.
σίου βασιλέως ἰούδα, καὶ ἕως τῆς ἡμέρας ταύ-
fortasse audient dom9 iuda vniuersa ma-
της. ἴσως ἀκούσονται οἶκος ἰούδα πάντα τὰ κα-
la q̄ ego cogito facere eis: vt auertan-
κὰ ἃ ἐγὼ λογίζομαι ποιῆσαι αὐτοῖς, ἵνα ἀποστρα-
tur a via sua mala: τ ppici9 ero
φῶσιν ἀπὸ ὁδοῦ αὐτῶν τῆς πονηρᾶς, καὶ ἵλεως ἔσο-
iniqtatib9 eoꝝ: τ pctis
μαι ταῖς ἀδικίαις αὐτῶν, καὶ ταῖς ἁμαρτίαις
eoꝝ. τ vocauit hieremias baruch filiū
αὐτῶν. καὶ ἐκάλεσεν ἱερεμίας τὸν βαροὺχ υἱὸν
nerie: τ scripsit baruch ex ore hieremie
νηρίου, καὶ ἔγραψεν βαροὺχ ἀπὸ στόματος ἱερεμίου
omnes sermones dn̄i quos locut9 est ad e-
πάντας τοὺς λόγους κυρίου οὓς ἐχρημάτισε πρὸς αὐ-
um in volumine libri. τ precepit hieremias
τὸν εἰς χαρτίον βιβλίου. καὶ ἐνετείλατο ἱερεμίας
baruch dicēs: ego custodior τ nō pos-
τῷ βαροὺχ λέγων, ἐγὼ φυλάσσομαι καὶ οὐ δύνα-
sum ingredi in domū dn̄i: τ tu ingredieris τ
μαι εἰσελθεῖν εἰς οἶκον κυρίου, καὶ σὺ εἰσελεύσῃ καὶ
leges in volumine isto in aures po
ἀναγνώσῃ ἐν τῷ χάρτῃ τούτῳ εἰς τὰ ὦτα τοῦ λα-
puli in domo dn̄i in die ieiunii: τ in aures
οῦ ἐν οἴκῳ κυρίου ἐν ἡμέρᾳ νηστείας, καὶ εἰς τὰ ὦτα
vniuersi iuda q̄ veniunt de ciuitatib9 suis
παντὸς ἰούδα τῶν ἐρχομένων ἐκ πόλεων αὐτῶν
leges eis. fortasse cadet mia eoꝝ an-
ἀναγνώσῃ αὐτοῖς. ἴσως πεσεῖται ἔλεος αὐτῶν κα-
te faciem dn̄i:
τὰ πρόσωπον κυρίου,

A

B

Trāsla. B. Hie.

Ecce ego adducam sup iudā: & sup oēs habitatores hierusalem vniuersam afflictionem quam locut9 sum aduersum illos: eo q̄ locut9 sum ad illos: & nō audierūt: vocaui illos: & nō rn̄derūt mihi. Domui aūt rechabitarum dixit hieremias. Hec dicit dominus exercituum deus israel. Pro eo q̄ obedistis precepto ionadab patris vestri: & custodistis omnia mandata eius & fecistis vniuersa que precepit vobis. Propterea hec dicit dn̄s exercituum deus israel. Non deficiet vir de stirpe ionadab filii rechab stans in conspectu meo cunctis diebus. 36.

ET factū est in anno quarto ioachim filii iosie regis iuda: factum est verbum hoc ad hieremiā a domino: dicens. Tolle volumen libri: & scribes in eo omnia verba que locutus sum tibi aduersum israel & iudā: & aduersum omes gentes a die qua locut9 sum ad te ex diebus iosie vsq; ad diem hanc: si forte audiente domo iuda vniuersa mala que ego cogito facere eis: reuertatur vnusquisq; a via sua pessima: & ppitius ero iniquitati & peccato eorum. Vocauit ergo hieremias baruch filium nerie: & scripsit baruch ex ore hieremie omnes sermones domini quos locutus est ad eum in volumine libri. Et precepit hieremias baruch dicens. Ego clausus sum: nec valeo ingredi domū dn̄i. Ingredere ergo tu & lege de volumine in quo scripsisti ex ore meo verba domini audiente populo in domo domini in die ieiunii insuper & audiente vniuerso iuda q̄ veniunt de ciuitatib9 suis. Leges eis: si forte cadat oratio eorum in cōspectu dn̄i:

Tex. he. hiere. xxxvj. Primitiua. heb.

הנני מביא אל יהודה ואל כל יושבי
ירושלם את כל הרעה אשר
דברתי עליהם יען דברתי אליהם
ולא שמעו ואקרא להם ולא ענו:
ולבית הרכבים אמר ירמיהו כה
אמר יהוה צבאות אלהי ישראל
יען אשר שמעתם על מצות
יהונדב אביכם ותשמרו את כל
מצותיו ותעשו ככל אשר צוה
אתכם: לכן כה אמר יהוה צבאות
אלהי ישראל לא יכרת איש
ליונדב בן רכב עמד לפני כל
הימים:

Ca. xxxvj

ויהי בשנה הרבעית ליהויקים
בן יאשיהו מלך יהודה היה הדבר
הזה אל ירמיהו מאת יהוה
לאמר: קח לך מגלת ספר וכתבת
אליה את כל הדברים אשר
דברתי אליך על ישראל ועל
יהודה ועל כל הגוים מיום דברתי
אליך מימי יאשיהו ועד היום
הזה: אולי ישמעו בית יהודה את
כל הרעה אשר אנכי חשב
לעשות להם למען ישובו איש
מדרכו הרעה וסלחתי לעונם
ולחטאתם: ויקרא ירמיהו את
ברוך בן נריה ויכתב ברוך מפי
ירמיהו את כל דברי יהוה אשר
דבר אליו על מגלת ספר: ויצוה
ירמיהו את ברוך לאמר אני עצור
לא אוכל לבוא בית יהוה: ובאת
אתה וקראת במגלה אשר כתבת
מפי את דברי יהוה באזני העם
בית יהוה ביום צום וגם באזני
כל יהודה הבאים מעריהם תקראם:
אולי תפל תחנתם לפני יהוה

בוא · רוע · קרא ענה · צוה · שמר · עשה · כרת · פנה · יום · היה רבע · לקח גלל · יום · שמע · רוע · עשה שוב · קרא · כתב פה · צוה · עצר · יכל בוא · בוא עיר · ירא נפל · חנן פנה

Pritiua.heb. Tex.he. Hiere.xxxvj. | Trãsla.B.Hie. | Trãs.Gre.lxx.cũ interp.latina.

ישובו איש מדרכו הרעה כי גדול האף והחמה אשר דבר יהוה אל העם הזה: ויעש ברוך בן נריה ככל אשר צוהו ירמיהו הנביא לקרא בספר דברי יהוה בית יהוה: ויהי בשנה החמשית ליהויקים בן יאשיהו מלך יהודה בחדש התשעי קראו צום לפני יהוה כל העם בירושלם וכל העם הבאים מערי יהודה בירושלם: ויקרא ברוך בספר את דברי ירמיהו בית יהוה בלשכת גמריהו בן שפן הספר בחצר העליון פתח שער בית יהוה החדש באזני כל העם: וישמע מכיהו בן גמריהו בן שפן את כל דברי יהוה מעל הספר: וירד בית המלך על לשכת הספר והנה שם כל השרים יושבים אלישמע הספר ודליהו בן שמעיהו ואלנתן בן עכבור וגמריהו בן שפן וצדקיהו בן חנניהו וכל השרים: ויגד להם מיכיהו את כל הדברים אשר שמע בקרא ברוך בספר באזני העם: וישלחו כל השרים אל ברוך את יהודי בן נתניהו בן שלמיהו בן כושי לאמר המגלה אשר קראת בה באזני העם קחנה בידך ולך ויקח ברוך בן נריהו את המגלה בידו ויבא אליהם: ויאמרו אליו שב נא וקראנה באזנינו ויקרא ברוך באזניהם: ויהי כשמעם את כל הדברים פחדו איש אל רעהו ויאמרו אל ברוך הגיד נגיד למלך את כל הדברים האלה: ואת ברוך שאלו לאמר הגד נא לנו איך כתבת את כל הדברים האלה מפיו: ויאמר

שוב גדל · יחם · עשה · נבא · היה · תשע פנה · בוא · קרא · עלה · שמע · שור · נגד · שלח · גלל · לקח הלך · בוא · אמר ישב · קרא · היה · פה

et reuertatur vnusquisq; a via sua pessima: quoniam magnus furor & indignatio est quam locutus est dñs aduersus populũ hunc. Et fecit baruch filius nerie iuxta oĩa q̃ preceperat ei hieremias ꝓpheta: legens ex volumine sermones dñi i domo dñi. Factum est autem in anno quinto ioachim filii iosie regis iuda in mẽse nono predicauerũt ieiuniũ in cõspectu dñi omni ꝑplo in hierusalẽ & vniuerse multitudini q̃ confluxerat de ciuitatibus iuda in hierusalẽ. Legitq; baruch ex volumĩe sermones hieremie in domo dñi in gazophylacio gamarie filii saphan scribe in vestibulo superiori in introitu porte noue domus dñi: audiẽte omni populo. Cumq; audisset micheas filius gamarie filii saphan omnes sermones dñi ex libro: descendit in domum regis ad gazophylaciũ scribe. Et ecce ibi omnes principes sedebant elisama scriba & dalaias filius semeie: & helnathan filius achabor & gamarias filius saphan: & sedechias filius ananie & vniuersi principes. Et nũciauit eis micheas omnia verba que audiuit legentem baruch ex volumine in auribus populi. Miserũt itaq; omnes principes ad baruch iudi filium nathanie filii selemie filii chusi dicentes. Volumen ex quo legisti audiente populo: sume in manu tua & veni. Tulit ergo baruch filius nerie volumẽ in manu sua: & venit ad eos. Et dixerunt ad eũ. Sede & lege hec in auribus nr̃is. Et legit baruch in auribus eorũ. Igitur cum audissent oĩa verba obstupuerũt vnusquisq; ad proximũ suũ: & dixerunt ad baruch. Nunciare debemus regi omnes sermones istos. Et interrogauerunt eum dicentes. Indica nobis quomodo scripsisti omnes sermones istos ex ore eius. Dixit autẽ

τ reuertent a via sua mala:
καὶ ἀποστρέψουσιν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτῶν τῆς πονηρᾶς,
q: magnꝰ furor τ ira dñi q̃ locutꝰ est sup
ὅτι μέγας ὁ θυμὸς καὶ ἡ ὀργὴ κυρίου ἣν ἐλάλησεν ἐπὶ τὸν
pplm istũ. τ fecit baruch filius nerie iuxta
λαὸν τοῦτον. καὶ ἐποίησεν βαρούχ υἱὸς νηρίου κατὰ
oia q̃ pcepit illi hieremias: vt legeret in
πάντα ἃ ἐνετείλατο αὐτῷ ἱερεμίας, τοῦ ἀναγνῶναι ἐν
volumine verba dñi in domo dñi. τ
τῷ βιβλίῳ τοὺς λόγους κυρίου ἐν οἴκῳ κυρίου. καὶ
factũ est in anno quĩto ioachim filij iosie re-
ἐγενήθη ἐν τῷ ἔτει πέμπτῳ ἰωακὶμ υἱοῦ ἰωσίου βασι-
gis iuda in mẽse nono: pdicauerunt le-
λέως ἰούδα ἐν τῷ μηνὶ τῷ ἐννάτῳ, ἐξεκλησίασαν νη-
iuniũ oĩs pplꝰ hierlm ante faciem dñi
στείαν πᾶς ὁ λαὸς ἱερουσαλὴμ κατὰ πρόσωπον κυρίου
τ domꝰ iuda: τ legebat baruch in volu
καὶ οἶκος ἰούδα, καὶ ἀνεγίνωσκεν βαρούχ ἐν τῷ βι-
mine fmões hieremie in domo dñi in domo gamarie
βλίῳ λόγους ἱερεμίου ἐν οἴκῳ κυρίου ἐν οἴκῳ γαμαρίου
filii saphan scribe in atrio supiori in
υἱοῦ σαφὰν τοῦ γραμματέως ἐν τῇ αὐλῇ τῇ ἐπάνω ἐν
vestibulis porte domꝰ dñi noue in auribꝰ om-
προθύροις πύλης οἴκου κυρίου τῆς καινῆς ἐν ὠσὶν παν-
nis ppli: τ audiuit micheas filiꝰ gamarie
τὸς τοῦ λαοῦ, καὶ ἤκουσεν μιχαίας υἱὸς γαμαρίου
filij saphan oẽs fmones dñi ex libro:
υἱοῦ σαφὰν πάντας τοὺς λόγους κυρίου ἐκ τοῦ βιβλί-
τ descendit in domũ regis in domũ
ου, καὶ κατέβη εἰς οἶκον τοῦ βασιλέως εἰς τὸν οἶκον
scribe. τ ecce ibi oẽs pncipes
τοῦ γραμματέως. καὶ ἰδοὺ ἐκεῖ πάντες οἱ ἄρχοντες
sedebant: elisama scriba: τ daleas filius
ἐκάθηντο, ἐλισαμὰ ὁ γραμματεύς, καὶ δαλαίας υἱὸς
semeie: τ nathan filius chobor: τ gamarias filiꝰ
σεμείου, καὶ νάθαν υἱὸς χοβώρ, καὶ γαμαρίας υἱὸς
saphan: τ sedechias filius ananie: τ vniuersi
σαφὰν, καὶ σεδεκίας υἱὸς ἀνανίου, καὶ πάντες οἱ
principes: τ nunciauit eis micheas oia
ἄρχοντες, καὶ ἀνήγγειλεν αὐτοῖς μιχαίας πάντας τοὺς
verba q̃ audiuit legente baruch in li-
λόγους οὓς ἤκουσεν ἀναγινώσκοντος τοῦ βαρούχ ἐν βι-
bro in aures ppli. τ miserũt omnes
βλίῳ εἰς τὰ ὦτα τοῦ λαοῦ. καὶ ἀπέστειλαν πάντες
pncipes ad baruch filiũ nerie iudin filiũ na
οἱ ἄρχοντες πρὸς βαρούχ υἱὸν νηρίου τὸν ἰουδεὶν υἱὸν να-
thanie filii selemie filij chusi dicentes: volumen i q̃
θανίου υἱοῦ σελεμίου υἱοῦ χουσὶ λέγοντες, τὸ βιβλίον ἐν ᾧ
legis in eo in aures ppli: sume il-
ἀναγινώσκεις ἐν αὐτῷ εἰς τὰ ὦτα τοῦ λαοῦ, λάβε αὐ-
lud in manu tua τ veni. τ tulit baruch
τὸ εἰς τὴν χεῖρά σου καὶ ἧκε. καὶ ἔλαβεν βαρούχ
filiꝰ nerii volumen in manu sua: τ descẽ
υἱὸς νηρίου τὸ βιβλίον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ κατέ-
dit ad eos: τ dixerũt ei. iteꝝ le-
βη πρὸς αὐτούς, καὶ εἶπαν αὐτῷ. πάλιν ἀνά-
ge in aures nr̃as. τ legit baruch in
γνωθι εἰς τὰ ὦτα ἡμῶν. καὶ ἀνέγνω βαρούχ εἰς τὰ
aures coꝝ. τ factũ est vt audierũt oĩa ver
ὦτα αὐτῶν. καὶ ἐγενήθη ὡς ἤκουσαν πάντας τοὺς λό-
ba consuluerũt vnusq́sq; ad pximũ su-
γους συνεβουλεύσαντο ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐ-
um: τ dixerũt ad baruch nũciantes. nun-
τοῦ, καὶ εἶπαν πρὸς τὸν βαρούχ ἀναγγέλλοντες ἀναγ-
ciemus regi oẽs fmones istos. τ
γείλωμεν τῷ βασιλεῖ πάντας τοὺς λόγους τούτους. καὶ τὸν
baruch īterrogauerũt dicẽtes: vnde scripsisti omnẽ
βαρούχ ἠρώτησαν λέγοντες, πόθεν ἔγραψας πάντας
fmones istos: τ dixit
τοὺς λόγους τούτους, καὶ εἶπεν

C

D

Trãsla.grc.lxx.cũ iter.latina. | Trãsla.B.Hie. | Tex.heb.hiere.xxxvj. Pritiua.heb.

baruch ex ore hieremie: ānunciauit mihi oẽs
βαρούχ ἀπὸ στόματος ἱερεμίου, ἀνήγγειλέν μοι πάντας
fmones istos: τ ego scripsi in libro: τ
τοὺς λόγους τούτους, κἀγὼ ἔγραφον ἐπὶ βιβλίου, καὶ
dixerũt pricipes baruch: vadẽs abscõde
εἶπαν οἱ ἄρχοντες τῷ βαρούχ, βαδίσας κατακρύ-
re tu τ hieremias: homo nõ sciat vbi vos.
βηθι σὺ καὶ ἱερεμίας, ἄνθρωπος μὴ γνώτω ποῦ ὑμεῖς.
τ ingressi sũt ad regẽ in atriũ: τ
καὶ εἰσῆλθον πρὸς τὸν βασιλέα εἰς τὴν αὐλήν, καὶ τὸ
librũ dederũt vt custodirẽt in domo elisama scri-
βιβλίον ἔδωκαν φυλάσσειν ἐν οἴκῳ ἐλισαμὰ τοῦ γραμ-
be. τ nunciauerũt regi oẽs
ματέως. καὶ ἀνήγγειλαν τῷ βασιλεῖ πάντας τοὺς
fmones. τ misit rex iudi: vt sumeret
λόγους. καὶ ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς τὸν ἰουδὶ, λαβεῖν
librum: τ tulit illũ de domo elisama
τὸ βιβλίον, καὶ ἔλαβεν αὐτὸ ἐκ τοῦ οἴκου ἐλισαμὰ
scribe: τ legit iudi in aures
τοῦ γραμματέως, καὶ ἀνέγνω ἰουδὶ εἰς τὰ ὦτα τοῦ
regis: τ in aures oĩm principũ
βασιλέως, καὶ εἰς τὰ ὦτα πάντων τῶν ἀρχόντων
q̃ stabant circa regem: τ rex se-
τῶν ἑστηκότων κύκλῳ τὸν βασιλέα, καὶ ὁ βασιλεὺς ἐκά-
debat i domo hyemali in mẽse nono τ arula i-
θητο ἐν οἴκῳ χειμερινῷ ἐν μηνὶ ἐννάτῳ καὶ ἐσχάρα πυ-
gnis añ faciem eius. τ factũ est legente
ρὸς κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ. καὶ ἐγενήθη ἀναγινώσκοντος
iudi tres paginas τ q̃ttuor: abscidebat illas
ἰουδὶ τρεῖς σελίδας καὶ τέσσαρας ἀπέτεμνεν αὐτὰς
nouacula scribe: pĩciebat in ignẽ qd̃ sup
τῷ ξυρῷ τοῦ γραμματέως, ἔρριπτεν εἰς τὸ πῦρ τὸ ἐπὶ
arula: donec deficeret oẽ volumen in igne
τῆς ἐσχάρας, ἕως ἐξέλιπεν πᾶς ὁ χάρτης εἰς τὸ πῦρ
qd̃ in arula. τ nõ obstupuerũt τ nõ dirupe
τὸ ἐπὶ τῆς ἐσχάρας. καὶ οὐκ ἐξέστησαν καὶ οὐ διέρρη-
rũt vestimẽta sua rex: τ oẽs
ξαν τὰ ἱμάτια αὐτῶν ὁ βασιλεύς, καὶ πάντες οἱ
serui eius q̃ audierũt vniuersos fmões
παῖδες αὐτοῦ οἱ ἀκούσαντες πάντας τοὺς λόγους
istos. τ elnathan τ dalaias τ gamarias ꝯdixe
τούτους. καὶ ἐλνάθαν καὶ δαλαίας καὶ γαμαρίας ἀντεῖ-
rũt regi vt nõ cõbureret volumen: τ
παν τῷ βασιλεῖ πρὸς τὸ μὴ κατακαῦσαι τὸ χαρτίον, καὶ
nõ audiuit eos. τ pcepit rex hiere
οὐκ ἤκουσεν αὐτῶν. καὶ ἐνετείλατο ὁ βασιλεὺς τῷ ἱερε-
meel filio regis τ saraie filio esriel τ
μεὴλ υἱῷ τοῦ βασιλέως καὶ τῷ σαραίᾳ υἱῷ ἐσριὴλ καὶ
selelie filio abdeel: vt cõphẽderẽt baruch scri
σελεμίᾳ υἱῷ ἀβδεήλ, συλλαβεῖν τὸν βαρούχ τὸν γραμ-
bam τ hieremiã ꝓphetam τ absconditi
ματέα καὶ τὸν ἱερεμίαν τὸν προφήτην καὶ κατεκρύβη-
sunt. τ factũ est verbũ dñi ad hieremiã postq̃
σαν. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς ἱερεμίαν μετὰ τὸ
combussit rex volumen omnia
κατακαῦσαι τὸν βασιλέα τὸ χαρτίον πάντας τοὺς
verba q̃ scripsit baruch ex ore hieremie.
λόγους οὓς ἔγραψεν βαρούχ ἀπὸ στόματος ἱερεμίου,
dicẽs: rursum tolle tu volumen aliud: τ scribe
λέγων, πάλιν λάβε σὺ χαρτίον ἕτερον, καὶ γράψον
omnes fmões existẽtes in volumine
ἅπαντας τοὺς λόγους τοὺς ὄντας ἐπὶ τοῦ χαρτίου
qd̃ cõbussit rex ioachim: τ ad ioachim
οὗ κατέκαυσεν ὁ βασιλεὺς ἰωακείμ, καὶ πρὸς ἰωακὶμ
regem iuda
τὸν βασιλέα ἰούδα

E

eis baruch. Ex ore suo loquebatur quasi legens ad me omes sermones istos: & ego scribebã in volumine atramento. Et dixerũt principes ad baruch. Vade & abscondere tu & hieremias: et nemo sciat vbi sitis. Et ingressi sunt ad regem in atriũ: Porro volumẽ cõmendauerũt i gazophylacio elisame scribe & nunciauerunt audiente rege omnes sermones. Misitq; rex iudi vt sumeret volumen: qui tollens illud de gazophylacio elisame scribe legit audiente rege & vniuersis principibꝰ qui stabant circa regem. Rex autem sedebat in domo hiemali in mẽse nono: & posita erat arula corã eo plena prunis. Cumq; legisset iudi tres pagellas vel quattuor: scidit illud scalpello scribe & proiecit in ignẽ qui erat sup arulam donec cõsumeretur omne volumen igni qui erat in arula. Et non timuerunt neq; sciderunt vestimenta sua rex & omnes serui eius qui audierunt vniuersos sermones istos. Verũtamen helnathan & dalaias & gamarias contradixerunt regi ne combureret librum: & non audiuit eos. Et precepit rex hieremiel filio amelech & saraie filio ezriel & selemie filio abdehel vt comprehenderẽt baruch scribam & hieremiã ꝓphetã. Abscondit aũt eos dñs. Et factũ est verbũ dñi ad hieremiã postq̃ cõbusserat rex volumen & sermones quos scripserat baruch ex ore hieremie dicens. Rursum tolle volumen aliud: & scribe in eo omnes sermones priores qui erant in primo volumine quod combussit ioachim rex iuda. Et ad ioachim regem iuda:

להם ברוך מפיו יקרא אלי את כל הדברים האלה ואני כתב על הספר בדיו: ויאמרו השרים אל ברוך לך הסתר אתה וירמיהו ואיש אל ידע איפה אתם: ויבאו אל המלך חצרה ואת המגלה הפקדו בלשכת אלישמע הספר ויגידו באזני המלך את כל הדברים: וישלח המלך את יהודי לקחת את המגלה ויקחה מלשכת אלישמע הספר ויקראה יהודי באזני המלך ובאזני כל השרים העמדים מעל המלך: והמלך יושב בית החרף בחדש התשיעי ואת האח לפניו מבערת: ויהי כקרוא יהודי שלש דלתות וארבעה יקרעה בתער הספר והשלך אל האש אשר אל האח עד תם כל המגלה על האש אשר על האח: ולא פחדו ולא קרעו את בגדיהם המלך וכל עבדיו השמעים את כל הדברים האלה: וגם אלנתן ודליהו וגמריהו הפגעו במלך לבלתי שרף את המגלה ולא שמע אליהם: ויצוה המלך את ירחמאל בן המלך ואת שריהו בן עזריאל ואת שלמיהו בן עבדאל לקחת את ברוך הספר ואת ירמיהו הנביא ויסתרם יהוה: ויהי דבר יהוה אל ירמיהו אחרי שרף המלך את המגלה ואת הדברים אשר כתב ברוך מפי ירמיהו לאמר: שוב קח לך מגלה אחרת וכתב עליה את כל הדברים הראשנים אשר היו על המגלה הראשנה אשר שרף יהויקים מלך יהודה: ועל יהויקים מלך יהודה

קרא · שור · סתר · בוא · פקד · נגד · שלח · לקח · קרא · תשע פנה · בער היה · רבע · קרע · שלך · תמם · פגע · ידה · נבא סתר · היה · פה · לקח · היה

תאמר כה אמר יהוה אתה שרפת
את המגלה הזאת לאמר מדוע
כתבת עליה לאמר בא יבוא מלך
בבל והשחית את הארץ הזאת
והשבית ממנה אדם ובהמה: לכן
כה אמר יהוה על יהויקים מלך
יהודה לא יהיה לו יושב על כסא
דוד ונבלתו תהיה משלכת לחרב
ביום ולקרח בלילה: ופקדתי עליו
ועל זרעו ועל עבדיו את עונם
והבאתי עליהם ועל ישבי ירושלם
ואל איש יהודה את כל הרעה
אשר דברתי אליהם ולא שמעו:
וירמיהו לקח מגלה אחרת ויתנה
אל ברוך בן נריהו הספר ויכתב
עליה מפי ירמיהו את כל דברי
הספר אשר שרף יהויקים מלך
יהודה באש ועוד נוסף עליהם
דברים רבים כהמה:

C.xxxvij. וימלך מלך צדקיהו בן
יאשיהו תחת כניהו בן יהויקים
אשר המליך נבוכדראצר מלך בבל
בארץ יהודה: ולא שמע הוא ועבדיו
ועם הארץ אל דברי יהוה אשר
דבר ביד ירמיהו הנביא: וישלח
המלך צדקיהו את יהוכל בן שלמיה
ואת צפניהו בן מעשיה הכהן אל
ירמיהו הנביא לאמר התפלל נא
בעדנו אל יהוה אלהינו: וירמיהו
בא ויצא בתוך העם ולא נתנו
אתו בית הכליא: וחיל פרעה יצא
ממצרים וישמעו הכשדים הצרים
על ירושלם את שמעם ויעלו
מעל ירושלם: ויהי דבר יהוה אל
ירמיהו הנביא לאמר: כה אמר
יהוה אלהי ישראל כה תאמרו אל

dicens. Hec dicit dominus. Tu combussisti volumen illud: dicens. Quare scripsisti in eo annuncians: festinus veniet rex babylonis et vastabit terram hanc: & cessare faciet ex illa hoiem & iumentū. Propterea hec dicit dñs de contra ioachim regem iuda. Nō erit ex eo qui sedeat sup solium dauid: & cadauer eius ꝓiicietur ad estum per diē & ad gelu p noctē. Et visitabo cōtra eū & cōtra semen eius: & cōtra seruos eius iniqtates suas: & adducā super eos & super habitatores hierusalem & super viros iuda omne malum quod locut' sum ad eos & non audierunt. Hieremias autē tulit volumē aliud & dedit illud baruch filio nerie scribe qui scripsit in eo ex ore hieremie omnes sermones libri quem combusserat ioachim rex iuda igni: & insuper additi sunt sermones multo plures q̄ antea fuerant. 37.

ET regnauit rex sedechias filius iosie pro iechonia filio ioachim: quē cōstituit regem nabuchodonosor rex babylonis in terra iuda: & nō obediuit ipse & serui ei' & populus terre verbis domini que locutus est in manu hieremie ꝓphete. Et misit rex sedechias iuchal filium selemie & sophoniā filium maasie sacerdotem ad hieremiam prophetam dicens. Ora pro nobis dñm deū nostrū. Hieremias āt libere ambulabat ī medio populi. Non enim miserāt eū in custodiā carceris. Igitur exercitus pharaonis egressus ē de egypto: & audiētes chaldei q obsidebāt hierusalē huiuscemodi nunciū recesserūt ab hierusalem. Et factū est verbum domini ad hieremiam prophetam dicens. Hec dicit dominus deus israel. Sic dicetis

dicens: sic dixit dñs: tu combussisti li-
ἐρεῖς, οὕτως εἶπε κύριος, σὺ κατέκαυσας τὸ βι-
brū hunc dicens: q̄re scripsisti in eo dicens:
βλίον τοῦτο, λέγων, διατί ἔγραψας ἐπ' αὐτῷ λέγων,
intrans intrabit rex babylonis et
εἰσπορευόμενος εἰσελεύσεται βασιλεὺς βαβυλῶνος καὶ
vastabit terrā hanc: et delebit ab illa
ἐξολοθρεύσει τὴν γῆν ταύτην, καὶ ἐκλείψει ἀπ' αὐτῆς
hominē et iumēta. ꝓpterea sic dixit dñs
ἄνθρωπον καὶ κτήνη. διὰ τοῦτο οὕτως εἶπε κύριος
ad ioachim regem iuda: nō erit ei se-
ἐπὶ ἰωακὶμ βασιλέα ἰούδα, οὐκ ἔσαι αὐτῷ καθήμε-
dens sup soliū dauid: et erit cadauer eius
νος ἐπὶ θρόνου δαυίδ, καὶ ἔσαι τὸ θνησιμαῖον αὐτοῦ
piectum in estu diei et in gelu
ἐρριμμένον ἐν τῷ καύματι τῆς ἡμέρας καὶ ἐν τῷ παγε-
noctis: et visitabo sup eū et sup
τῷ τῆς νυκτός, καὶ ἐπισκέψομαι ἐπ' αὐτὸν καὶ ἐπὶ τὸ
gen' eius et sup seruos eius iniqtates
γένος αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ τὰς ἀνομίας
eoꝝ: et inducā sup eos et sup hitan-
αὐτῶν, καὶ ἐπάξω ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἐπὶ τοὺς κατοικοῦν-
tes hierusalem et sup terrā iuda: oīa mala
τας ἱερουσαλὴμ καὶ ἐπὶ τὴν γῆν ἰούδα, πάντα τὰ κακὰ
q̄ locut' sū ad eos: et nō audierūt. et tulit hie
ἃ ἐλάλησα ἐπ' αὐτούς, καὶ οὐκ ἤκουσαν. καὶ ἔλαβεν ἱε-
remias volumē aliud et dedit illud baruch
ρεμίας χαρτίον ἕτερον καὶ ἔδωκεν αὐτὸ τῷ βαρούχ
filio nerie scribe: et scripsit in eo
υἱῷ νηρίου τοῦ γραμματέως, καὶ ἔγραψεν ἐπ' αὐτοῦ
ex ore hieremie omnes smones li-
ἀπὸ στόματος ἱερεμίου ἅπαντας τοὺς λόγους τοῦ βι-
bri quē cōbussit ioachim rex iuda igne: et
βλίου οὗ κατέκαυσεν ἰωακὶμ βασιλεὺς ἰούδα πυρί, καὶ
adhuc additi sunt ei smōes plures vt isti.
ἔτι προσετέθησαν αὐτῷ λόγοι πλείονες ὡς οὗτοι. Ca. 37

ET regnauit sedechias fili' iosie pro ie-
ΚΑὶ ἐβασίλευσε σεδεκίας υἱὸς ἰωσίου ἀντὶ ἰε-
chonia filio ioachim: quē regnare fecit nabuchodono-
χονίου υἱοῦ ἰωακείμ, ὃν ἐβασίλευσε ναβουχοδονό-
sor rex babylonis vt regnaret in t̄ra iuda:
σορ βασιλεὺς βαβυλῶνος βασιλεύειν ἐν γῇ ἰούδα,
et nō audiuit ipse: et serui eius: et po-
καὶ οὐκ ἤκουσεν αὐτός, καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ, καὶ ὁ λα-
pulus t̄re verba dñi q̄ locut' est in ma-
ὸς τῆς γῆς τοὺς λόγους κυρίου οὓς ἐλάλησεν ἐν χει-
nu hieremie. et misit rex sedechias
ρὶ ἱερεμίου. καὶ ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς σεδεκίας τὸν
ioachal filiū selemie: et sophoniā filiū maasie
ἰωαχὰλ υἱὸν σελεμίου, καὶ τὸν σοφονίαν υἱὸν μαασαί-
sacerdotē ad hieremiā dicēs: ora pro
ου τὸν ἱερέα πρὸς ἱερεμίαν λέγων, πρόσευξαι περὶ
nobis ad dñm deū nr̄m. et hieremias trāsiit
ἡμῶν πρὸς κύριον τὸν θεὸν ἡμῶν. καὶ ἱερεμίας διῆλθε
et venit i medio ciuitatis: et nō dedere-
καὶ ἦλθεν ἀνὰ μέσον τῆς πόλεως, καὶ οὐ κατήγα-
rūt eum in carcerem. et exercit' pharaōis egress'
γον αὐτὸν εἰς φυλακήν. καὶ δύναμις φαραὼ ἐξῆλ-
est ex egypto: et audierūt chaldei famā
θεν ἐξ αἰγύπτου, καὶ ἤκουσαν οἱ χαλδαῖοι τὴν ἀκοὴν
eoꝝ: et ascenderūt a hierusalem. et factū ē ver
αὐτῶν, καὶ ἀνέβησαν ἀπὸ ἱερουσαλήμ. καὶ ἐγένετο λό-
bū dñi ad hieremiā dicēs: sic dixit dñs
γος κυρίου πρὸς ἱερεμίαν λέγων, οὕτως εἶπε κύριος
de' israel: sic dicēs ad
ὁ θεὸς ἰσραήλ, οὕτως ἐρεῖς πρὸς τὸν

Infra. 41.

regem iuda q̄ misit ad te vt requi
βασιλέα ἰούδα τὸν ἀποστείλαντα πρὸς σὲ τοῦ ἐκζη-
rerent me. ecce exercit' pharaōis q egressus ē vobis in au
τῆσαί με. ἰδοὺ δύναμις φαραὼ ἡ ἐξελθοῦσα ὑμῖν εἰς βο-
xiliū reuertentur in t̄rā egypti: et reuertentur
ήθειαν ἀποστρέψουσιν εἰς γῆν αἰγύπτου, καὶ ἀναστρέψου-
ipi chaldei: et bellabunt ꝯ ciui
σιν αὐτοὶ οἱ χαλδαῖοι, καὶ πολεμήσουσιν ἐπὶ τὴν πό-
tatē hanc: et capient eam: et succendent
λιν ταύτην, καὶ συλλήψονται αὐτήν, καὶ κατακαύσου-
eam in igne: q2 sic dixit dñs: ne existi-
σιν αὐτὴν ἐν πυρί, ὅτι οὕτως εἶπε κύριος, μὴ ὑπολά-
metis in aīabus vr̄is dicentes: recedentes
βητε ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν λέγοντες, ἀποτρέχοντες
abibunt a nobis chaldei: q2 non abi-
ἀπελεύσονται ἀφ' ἡμῶν οἱ χαλδαῖοι, ὅτι οὐ μὴ ἀπέλ-
bunt. et si pcusseritis oēm exercitū
θωσιν. καὶ ἐὰν πατάξητε πᾶσαν τὴν δύναμιν τῶν
chaldeoꝝ debellantes vos: et derelicti fuerit
χαλδαίων τοὺς πολεμοῦντας ὑμᾶς, καὶ καταλειφθῶ-
aliqui vulnerati vnusq̄sq3 in loco suo:
σίν τινες ἐκκεκεντημένοι ἕκαστος ἐν τῷ τόπῳ αὐτοῦ,
isti ꝯsurgent et incendent ciuitatē hāc
οὗτοι ἀναστήσονται καὶ κατακαύσουσι τὴν πόλιν ταύ-
in igne. et factū est cū ascēdisset exercitus chal
την ἐν πυρί. καὶ ἐγένετο ὡς ἀνέβη ἡ δύναμις τῶν χαλ-
deoꝝ ab hierusalem a facie exerci-
δαίων ἀπὸ ἱερουσαλὴμ ἀπὸ προσώπου τῆς δυνάμε-
t' pharaōis: egress' ē hieremias de hierusalem vt i-
ως φαραώ, ἐξῆλθεν ἱερεμίας ἀπὸ ἱερουσαλὴμ πορευ-
ret in t̄rā beniamin vt emeret inde in medio
θῆναι εἰς γῆν βενιαμεὶν τοῦ ἀγοράσαι ἐκεῖθεν ἐν μέσῳ
ppli: et fuit ipē in porta beniamin: et
τοῦ λαοῦ, καὶ ἐγένετο αὐτὸς ἐν πύλῃ βενιαμείν, καὶ
ibi homo apud quē diuertit iarias filius se-
ἐκεῖ ἄνθρωπος παρ' ᾧ κατέλυσεν ἰαρουίας υἱὸς σε-
lemie filij ananie: et cōphendit hieremiā di-
λεμίου υἱοῦ ἀνανίου, καὶ συνέλαβε τὸν ἱερεμίαν λέ-
cens: ad chaldeos tu fugis: et dixit:
γων, πρὸς τοὺς χαλδαίους σὺ φεύγεις; καὶ εἶπεν,
mēdaciū nō ad chaldeos ego fugio: et
ψεῦδος οὐχὶ πρὸς τοὺς χαλδαίους ἐγὼ φεύγω, καὶ
nō audiuit eum. et ꝯphendit iarias hiere
οὐκ ἤκουσεν αὐτοῦ. καὶ συνέλαβεν ἰαρουίας τὸν ἱερε-
miā: et introduxit eū ad pncipes: et idi-
μίαν, καὶ εἰσήγαγεν αὐτὸν πρὸς τοὺς ἄρχοντας, καὶ ἐπι-
gnati sunt pncipes ꝯ hieremiam: et pcusserūt e-
κράνθησαν οἱ ἄρχοντες ἐπὶ ἱερεμίαν, καὶ ἐπάταξαν αὐ-
um: et miserunt eū in domū carceris ionathā
τόν, καὶ ἀπέστειλαν αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον φυλακῆς ἰωνάθαν
scribe: q2 hanc fecerunt in domū
τοῦ γραμματέως, ὅτι ταύτην ἐποίησαν εἰς οἰκίαν
carceris. et venit hieremias in domū laci et
φυλακῆς. καὶ ἦλθεν ἱερεμίας εἰς τὸν οἶκον τοῦ λάκκου, καὶ
ad vincula et sedit ibi dies multos.
εἰς τὸν συγκλεισμὸν καὶ ἐκάθισεν ἐκεῖ ἡμέρας πολλάς.
et misit sedechias et vocauit eum: et īrogabat e-
καὶ ἀπέστειλεν σεδεκίας καὶ ἐκάλεσεν αὐτόν, καὶ ἠρώτα αὐ-
um rex abscondite: si est smo a dño: et
τὸν ὁ βασιλεὺς κρυφαίως, εἰ ἔστιν λόγος παρὰ κυρίου, καὶ
dixit ei: est: in manus regis babylonis tra
εἶπεν αὐτῷ, ἔστιν, εἰς χεῖρας βασιλέως βαβυλῶνος πα-
deris. et dixit hieremias regi: in q̄ iniu
ραδοθήσῃ. καὶ εἶπεν ἱερεμίας τῷ βασιλεῖ, τί ἠδί-
ria affeci te et seruos tuos et ppl̄m hūc:
κησά σε καὶ τοὺς παῖδάς σου καὶ τὸν λαὸν τοῦ-
q2 tu das me in domū carceris: et vbi sūt
τον, ὅτι σὺ δίδως με εἰς οἰκίαν φυλακῆς; καὶ ποῦ εἰ-
ꝓphete vr̄i q ꝓphetauerunt vobis dicentes:
σὶν οἱ προφῆταί ὑμῶν οἱ προφητεύσαντες ὑμῖν λέγοντες,

regi iuda qui misit vos ad me interrogandū. Ecce exercit' pharaonis q egressus est vobis in auxilium reuertetur in terrā suā ī egyptū: & rediēt chaldei: & bellabunt contra ciuitatē hanc: & capiēt eam & succendent igni. Hec dicit dñs. Nolite decipere animas vestras dicētes. Euntes abibūt & recedent a nobis chaldei: quia non abibunt. Sed & si pcusseritis oēs exercitū chaldeorū qui preliātur aduersum vos: & derelicti fuerint ex eis aliqui vulnerati: singuli de tētorio suo cōsurget: & incendent ciuitatē hāc igni. Ergo cū recessisset exercitus chaldeorū ab hierusalem propter exercitum pharaonis egressus ē hieremias de hierusalē: vt iret in terrā beniamin & diuideret ibi possessionē in cōspectu ciuiū. Cūq3 peruenisset ad portā beniamin erat ibi custos porte p vices noīe hierias filius selemie filii ananie: & apprehendit hieremiā ꝓphetā dicens. Ad chaldeos ꝓfugis. Et rn̄dit hieremias. Falsum est: non fugio ad chaldeos. Et non audiuit eum sed cōprehendit hierias hieremiam: & adduxit eum ad principes. Quāobrem irati principes contra hieremiam: cesum eu3 miserunt in carcerē qui erat ī domo ionathā scribe. Ipse eī prepositus erat sup carcerē. Itaq3 ingressus est hieremias in domū laci & in ergastulū: & sedit ibi hieremias dieb' multis. Mittens autem sedechias rex tulit eum: & interrogauit eum in domo sua abscōdite: & dixit. Putas ne est sermo a dño? Et dixit hieremias. Est. Et ait. In manus regis babylōis traderis. Et dixit hieremias ad regem sedechiam. Quid peccaui tibi & seruis tuis & populo tuo: quia misisti me in domum carceris? Vbi sunt ꝓphete vestri qui ꝓphetabant vobis: & dicebāt:

מלך יהודה השלח אתכם אלי
לדרשני הנה חיל פרעה היצא
לכם לעזרה שב לארצו מצרים:
ושבו הכשדים ונלחמו על העיר
הזאת ולכדה ושרפה באש: כה
אמר יהוה אל תשאו נפשתיכם
לאמר הלך ילכו מעלינו הכשדים
כי לא ילכו: כי אם הכיתם כל חיל
כשדים הנלחמים אתכם ונשארו
בם אנשים מדקרים איש באהלו
יקומו ושרפו את העיר הזאת
באש: והיה בהעלות חיל הכשדים
מעל ירושלם מפני חיל פרעה:
ויצא ירמיהו מירושלם ללכת ארץ
בנימן לחלק משם בתוך העם:
ויהי הוא בשער בנימן ושם בעל
פקדת ושמו יראיה בן שלמיה בן
חנניה ויתפש את ירמיהו הנביא
לאמר אל הכשדים אתה נפל:
ויאמר ירמיהו שקר אינני נפל על
הכשדים ולא שמע אליו ויתפש
יראיה בירמיהו ויבאהו אל
השרים: ויקצפו השרים על
ירמיהו והכו אתו ונתנו אתו בית
האסור בית יהונתן הספר כי אתו
עשו לבית הכלא: כי בא ירמיהו
אל בית הבור ואל החנֻיות וישב
שם ירמיהו ימים רבים: וישלח
המלך צדקיהו ויקחהו וישאלהו
המלך בביתו בסתר ויאמר היש
דבר מאת יהוה ויאמר ירמיהו
יש ויאמר ביד מלך בבל תנתן:
ויאמר ירמיהו אל המלך צדקיהו
מה חטאתי לך ולעבדיך ולעם הזה
כי נתתם אותי אל בית הכלא: ואיה
נביאיכם אשר נבאו לכם לאמר

לא יבא מלך בבל עליכם ועל הארץ הזאת: ועתה שמע נא אדני המלך תפל נא תחנתי לפניך ואל תשבני בית יהונתן הספר ולא אמות שם: ויצוה המלך צדקיהו ויפקדו את ירמיהו בחצר המטרה ונתן לו ככר לחם ליום מחוץ האפים עד תם כל הלחם מן העיר וישב ירמיהו בחצר המטרה:

Ca. xxxviij.

וישמע שפטיה בן מתן וגדליהו בן פשחור ויוכל בן שלמיהו ופשחור בן מלכיה את הדברים אשר ירמיהו מדבר אל כל העם לאמר: כה אמר יהוה הישב בעיר הזאת ימות בחרב ברעב ובדבר והיצא אל הכשדים יחיה והיתה לו נפשו לשלל וחי: כה אמר יהוה הנתן תנתן העיר הזאת ביד חיל מלך בבל ולכדה: ויאמרו השרים אל המלך יומת נא את האיש הזה כי על כן הוא מרפא את ידי אנשי המלחמה הנשארים בעיר הזאת ואת ידי כל העם לדבר אליהם כדברים האלה כי האיש הזה איננו דרש לשלום לעם הזה כי אם לרעה: ויאמר המלך צדקיהו הנה הוא בידכם כי אין המלך יוכל אתכם דבר: ויקחו את ירמיהו וישלכו אתו אל הבור מלכיהו בן המלך אשר בחצר המטרה וישלחו את ירמיהו בחבלים ובבור אין מים כי אם טיט ויטבע ירמיהו בטיט: וישמע עבד מלך הכושי איש סריס והוא בבית המלך כי נתנו את ירמיהו אל הבור והמלך יושב בשער בנימן: ויצא עבד מלך

non veniet rex babylonis super vos & super terram hanc. Nunc ergo audi obsecro dñe mi rex. Valeat deprecatio mea in cōſpectu tuo: & ne me remittas in domum ionathe ſcribe ne moriar ibi. Precepit ergo rex ſedechias vt traderetur hieremias in veſtibulum carceris: & daretur ei torta quotidie panis: excepto pulmento: donec cōſumerētur oēs panes de ciuitate: & mãſit hieremias in veſtibulo carceris. 38.

Audiuit autē ſaphatias filius mathan & gedelias filius phaſſur & iuchal filius ſelemie & phaſſur filius melchie ſermones quos hieremias loquebatur ad omnē populū: dicens. Hec dicit dñs. Quicūq; manſerit in ciuitate hac morietur gladio & fame & peſte: qui autē profugerit ad chaldeos viuet: & erit anima eius ſoſpes & viuens. Hec dicit dominus. Tradendo tradetur ciuitas hec in manu exercitus regis babylonis & capiet eam. Et dixerūt principes regi. Rogamus vt occidatur homo iſte. De induſtria enim diſſoluit manus virorum bellantiū qui remanſerunt in ciuitate hac: & manus vniuerſi populi loquens ad eos vniuerſa verba hec. Siquidem homo iſte non querit pacem populo huic: ſed malum. Et dixit rex ſedechias. Ecce ipſe in manibus veſtris eſt. Nec enim fas eſt vobis quicq̃ negare. Tulerūt ergo hieremiam & proiecerūt eum in lacum helchie filii amelech qui erat in veſtibulo carceris & ſubmiſerūt hieremiā in funibus in lacū in quo non erat aqua ſed lutū. Deſcēdit itaq; hieremias in cenum. Audiuit autē abdemelech ethiops vir eunuchus qui erat in domo regis: q̃ miſiſſent hieremiam in lacū. Porro rex ſedebat in porta beniamin. Et egreſſus eſt abdemelech

de domo regis: & locutus eſt ad regem dicens. Domine mi rex male fecerunt viri iſti oīa quecūq; perpetrarunt contra hieremiā prophetam: mittentes eum in lacum vt moriatur ibi fame. Non ſunt enī panes vltra in ciuitate. Precepit itaq; rex abdemelech ethiopi dicens. Tolle tecum hinc triginta viros: & leua hieremiam prophetam de lacu anteq̃ moriatur. Aſſūptis ergo abdemelech ſecū viris ingreſſus eſt domum regis que erat ſub cellario & tulit inde veteres pannos & antiq̃ veſtimēta q̃ cōputruerat: & ſubmiſit ea ad hieremiam in lacum per funiculos. Dixitq; abdemelech ethiops ad hieremiā prophetā. Pone veteres pannos & hec ſciſſa & putrida ſub cubito manuum tuarum & ſuper funes. Fecit ergo hieremias ſic. Et extraxerūt hieremiā funibus: & eduxerūt eū de lacu. Manſit autem hieremias in veſtibulo carceris. Et miſit rex ſedechias & tulit ad ſe hieremiam prophetam ad oſtium tertium quod erat in domo dñi. Et dixit rex ad hieremiam. Interrogo ego te ſermonem ne abſcōdas a me aliquid. Dixit aūt hieremias ad ſedechiam. Si annunciauero tibi: nunquid non interficies me? Et ſi cōſiliū dedero tibi: non me audies. Iurauit ergo rex ſedechias hieremie clam dicens. Viuit dominus qui fecit nobis aīam hanc: ſi occidero te & ſi tradidero te in manus virorum iſtorum qui querūt animam tuam. Et dixit hieremias ad ſedechiam. Hec dicit dominus exercituū deus iſrael. Si profectus exieris ad principes regis babylonis: viuet anima tua & ciuitas hec non

מבית המלך וידבר אל המלך לאמר: אדני המלך הרעו האנשים האלה את כל אשר עשו לירמיהו הנביא את אשר השליכו אל הבור וימת תחתיו מפני הרעב כי אין הלחם עוד בעיר: ויצוה המלך את עבד מלך הכושי לאמר קח בידך מזה שלשים אנשים והעלית את ירמיהו הנביא מן הבור בטרם ימות: ויקח עבד מלך את האנשים בידו ויבא בית המלך אל תחת האוצר ויקח משם בלוי הסחבות ובלוי מלחים וישלחם אל ירמיהו אל הבור בחבלים: ויאמר עבד מלך הכושי אל ירמיהו שים נא בלואי הסחבות והמלחים תחת אצלות ידיך מתחת לחבלים ויעש ירמיהו כן: וימשכו את ירמיהו בחבלים ויעלו אתו מן הבור וישב ירמיהו בחצר המטרה: וישלח המלך צדקיהו ויקח את ירמיהו הנביא אליו אל מבוא השלישי אשר בבית יהוה ויאמר המלך אל ירמיהו שאל אני אתך דבר אל תכחד ממני דבר: ויאמר ירמיהו אל צדקיהו כי אגיד לך הלוא המת תמיתני וכי איעצך לא תשמע אלי: וישבע המלך צדקיהו אל ירמיהו בסתר לאמר חי יהוה אשר עשה לנו את הנפש הזאת אם אמיתך ואם אתנך ביד האנשים האלה אשר מבקשים את נפשך: ויאמר ירמיהו אל צדקיהו כה אמר יהוה אלהי צבאות אלהי ישראל אם יצא תצא אל שרי מלך בבל וחיתה נפשך והעיר הזאת לא

תשרף באש והיתה אתה וביתך:
ואם לא תצא אל שרי מלך בבל
ונתנה העיר הזאת ביד הכשדים
ושרפוה באש ואתה לא תמלט
מידם: ויאמר המלך צדקיהו אל
ירמיהו אני דאג את היהודים
אשר נפלו אל הכשדים פן יתנו
אתי בידם והתעללו בי: ויאמר
ירמיהו לא יתנו שמע נא בקול
יהוה לאשר אני דבר אליך וייטב
לך ותחי נפשך: ואם מאן אתה
לצאת זה הדבר אשר הראני יהוה:
והנה כל הנשים אשר נשארו בבית
מלך יהודה מוצאות אל שרי מלך
בבל והנה אמרת הסיתוך ויכלו
לך אנשי שלמך הטבעו בבץ
רגלך נסגו אחור: ואת כל נשיך
ואת בניך מוצאים אל הכשדים
ואתה לא תמלט מידם כי ביד מלך
בבל תתפש ואת העיר הזאת
תשרף באש: ויאמר צדקיהו אל
ירמיהו איש אל ידע בדברים
האלה ולא תמות: וכי ישמעו
השרים כי דברתי אתך ובאו אליך
ואמרו אליך הגידה נא לנו מה
דברת אל המלך אל תכחד ממנו
ולא נמיתך ומה דבר אליך המלך:
ואמרת אליהם מפיל אני תחנתי
לפני המלך לבלתי השיבני בית
יהונתן למות שם: ויבאו כל השרים
אל ירמיהו וישאלו אתו ויגד להם
ככל הדברים האלה אשר צוה
המלך ויחרשו ממנו כי לא נשמע
הדבר: וישב ירמיהו בחצר המטרה
עד יום אשר נלכדה ירושלם והיה
כאשר נלכדה ירושלם:

שרף · יצא · מלט · דאג · נתן · עלל · חיה · יצא ראה · נשה שאר · יצא שור · סית · טבע · אחר · נשה יצא · מלט · תפש · שרף אמר · מות שמע · שור בוא · נגד · כחד · מות · נפל חנן · פנה שוב · בוא · שאל נגד · חרש שמע · נטר · לכד

succendetur igni & saluus eris tu & domus tua. Si autē non exieris ad principes regis babylonis: tradetur ciuitas hec in manus chaldeorum: & succendent eam igni: & tu non effugies de manu eorū. Et dixit rex sedechias ad hieremiam. Sollicitus sum propter iudeos qui trāsfugerūt ad chaldeos: ne forte tradar in manus eorum: & illudant mihi. Respondit aūt hieremias & dixit ei: Nō te tradent. Audi queso vocem dñi quam ego loquor ad te: & bene tibi erit: & viuet anīa tua. Qđ si nolueris egredi: iste est sermō quē ostendit mihi dñs. Ecce oēs mulieres que remanserunt in domo regis iuda: educentur ad principes regis babylonis & ipse dicent. Seduxerunt te: & preualuerūt aduersum te viri pacifici tui: demerserūt in ceno & in lubrico pedes tuos: & recesserūt a te. Et oēs vxores tue & filii tui educētur ad chaldeos: & nō effugies manus eorū: sed in manu regis babylonis capieris: & ciuitatem hanc comburet igni. Dixit ergo sedechias ad hieremiā. Nullus sciet verba hec: & non morieris. Si autem audierint principes qđ locutꝰ sum tecū: & venerint ad te: & dixerint tibi: indica nobis quid locutus sis cum rege ne celes & non te interficiemus: & qđ locutꝰ est tecū rex: dices ad eos. Prostraui ego preces meas coram rege ne me reduci iuberet in domum ionathā & ibi morerer. Venerūt ergo oēs principes ad hieremiā & interrogauerūt eū. Et locutꝰ est eis iuxta omnia verba que preceperat ei rex. Et cessauerunt ab eo. Nihil enī fuerat auditū. Mansit vero hieremias in vestibulo carceris vsq; ad diem quo capta est hierusalē. Et factū est vt caperetur hierusalē.

succendetur in igne: ꝛ viues tu ꝛ domꝰ tua. ꝛ
κατακαυθῇ ἐν πυρί, καὶ ζήσῃ σὺ καὶ ἡ οἰκία σου. καὶ
si nō exieris: tradetur ciuitas hec in manus
ἐὰν μὴ ἐξέλθῃς, δοθήσεται ἡ πόλις αὕτη εἰς χεῖρας τῶν
chaldeorū: ꝛ succendent eam in igne: ꝛ tu nō
χαλδαίων, καὶ καύσουσιν αὐτὴν ἐν πυρί, καὶ σὺ οὐ
saluaberis de manibus eorū. ꝛ dixit rex
μὴ σωθῇς ἀπὸ χειρῶν αὐτῶν. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς
hieremie: ego sollicitudinē hēo iudeorū q̄ fugerunt ad chaldeos ne dent me in manus
τῷ ἱερεμίᾳ, ἐγὼ λόγον ἔχω τῶν ἰουδαίων τῶν πεφευγότων πρὸς τοὺς χαλδαίους μὴ δῶσιν με εἰς χεῖρας
eorū ꝛ illudant mihi. ꝛ ait hieremias:
αὐτῶν καὶ καταμωκήσονταί μου. καὶ εἶπεν ἱερεμίας,
non tradent te: audi vbū dñi qđ ego
οὐ μὴ παραδῶσί σε, ἄκουσον τὸν λόγον κυρίου ὃν ἐγὼ
dico ad te: ꝛ melius erit tibi ꝛ viuet anima tua: ꝛ si nō volueris tu egredi: iste fmo quē
λέγω πρὸς σέ, καὶ βέλτιον ἔσται σοι καὶ ζήσεται ἡ ψυχή σου, καὶ εἰ μὴ θέλῃς σὺ ἐξελθεῖν, οὗτος ὁ λόγος ὃν
ōndit mihi dñs. ecce oēs mulieres q̄ relicte
ἔδειξέν μοι κύριος. ἰδοὺ πᾶσαι γυναῖκες αἱ καταλειφ-
sunt in domo regis iuda: educte sunt ad regem babylonis. ꝛ iste dixerūt: seduxerūt te: ꝛ
θεῖσαι ἐν οἰκίᾳ βασιλέως ἰούδα, ἐξήγοντο πρὸς βασιλέα βαβυλῶνος. καὶ αὗται ἔλεγον, ἠπάτησάν σε, καὶ
p̄ualuerunt aduersū te viri pacifici tui: ꝛ p̄ualebunt
ἠδυνάσθησάν σοι ἄνδρες εἰρηνικοί σου, καὶ κατισχύσου-
in lubricio ꝯ pedes tuos: recesserūt a te:
σιν ἐν ὀλισθήμασιν πόδας σου, ἀπέστρεψαν ἀπὸ σοῦ,
ꝛ vxores tuas ꝛ filios tuos educent
καὶ τὰς γυναῖκάς σου καὶ τὰ τέκνα σου ἐξάξουσιν
ad chaldeos: ꝛ tu nō saluaberis: qꝛ in manu regis babylonis capieris: ꝛ ciuitas hec
πρὸς τοὺς χαλδαίους, καὶ σὺ οὐ μὴ σωθῇς, ὅτι ἐν χειρὶ βασιλέως βαβυλῶνος συλληφθήσῃ, καὶ ἡ πόλις αὕτη
comburetur. ꝛ dixit sedechias ad hieremiā: homo nō sciat de verbis istis:
κατακαυθήσεται. καὶ εἶπεν ὁ σεδεκίας πρὸς τὸν ἱερεμίαν, ἄνθρωπος μὴ γνώτω ἐκ τῶν λόγων τούτων,
ꝛ tu non morieris. ꝛ si audierint p̄ncipes
καὶ σὺ οὐ μὴ ἀποθάνῃς. καὶ ἐὰν ἀκούσωσιν οἱ ἄρχοντες
qꝛ loquutꝰ sū tibi: ꝛ venerint ad te: ꝛ dixerint
ὅτι ἐλάλησά σοι, καὶ ἔλθωσιν πρὸς σέ, καὶ εἴπωσίν
tibi: nuncia nobis qđ locutꝰ es ad regem: ne celes a nobis ꝛ non interficiemꝰ te: ꝛ qđ locutus ē ad te rex.
σοι, ἀνάγγειλον ἡμῖν τί ἐλάλησας πρὸς τὸν βασιλέα, μὴ κρύψῃς ἀφ᾽ ἡμῶν καὶ οὐ μὴ ἀνέλωμέν σε, καὶ τί ἐλάλησεν πρὸς σὲ ὁ βασιλεύς.
ꝛ dices illis: p̄iicio ego miam meā ante oculos regis vt
καὶ ἐρεῖς αὐτοῖς, ῥίπτω ἐγὼ τὸ ἔλεός μου κατ᾽ ὀφθαλμοὺς τοῦ βασιλέως πρὸς
non reducat me in domū ionathan vt moriar illic.
τὸ μὴ ἀποστρέψαι με εἰς οἰκίαν ἰωνάθαν ἀποθανεῖν ἐκεῖ.
ꝛ venerūt oēs p̄ncipes ad hieremiā ꝛ interrogauerūt eum. ꝛ nūciauit eis scđm omnia verba ista q̄ p̄cepit illi rex.
καὶ ἦλθον πάντες οἱ ἄρχοντες πρὸς ἱερεμίαν καὶ ἠρώτησαν αὐτόν. καὶ ἀνήγγειλεν αὐτοῖς κατὰ πάντας τοὺς λόγους τούτους οὓς ἐνετείλατο αὐτῷ ὁ βασιλεύς.
ꝛ tacuerūt: qꝛ nō auditū ē verbū.
καὶ ἀπεσιώπησαν, ὅτι οὐκ ἠκούσθη ὁ λόγος.
ꝛ sedit hieremias in atrio carceris vsq; ad tēpus q̄ capta est hierusalem.
καὶ ἐκάθισεν ἱερεμίας ἐν τῇ αὐλῇ τῆς φυλακῆς ἕως χρόνου οὗ συνελήφθη ἱερουσαλήμ.

Ca.39.

A

ET factū est in āno nono sedechie regis iuda in mēse decimo: venit nabuchodonosor rex babylonis ꝛ
ΚΑὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἔτει τῷ ἐνάτῳ τοῦ σεδεκίου βασιλέως ἰούδα ἐν τῷ μηνὶ τῷ δεκάτῳ, παρεγένετο ναβουχοδονόσωρ βασιλεὺς βαβυλῶνος καὶ
ois exercitꝰ eiꝰ ꝯ hierusalem: ꝛ obsidebāt eā. ꝛ in vndecimo anno sedechie in mēse quarto nona mēsis: diruta ē ciuitas.
πᾶσα ἡ δύναμις αὐτοῦ ἐπὶ ἱερουσαλήμ, καὶ ἐπολιόρκουν αὐτήν. καὶ ἐν τῷ ἑνδεκάτῳ ἔτει τοῦ σεδεκίου ἐν τῷ μηνὶ τῷ τετάρτῳ ἐνάτῃ τοῦ μηνός, ἐρράγη ἡ πόλις.
ꝛ ingressi sūt oēs duces regis babylonis ꝛ sederūt in porta media nergel sarasar samagar ꝛ nabusarsachi ꝛ nabusares ꝛ nergel: sarasar rabamag: ꝛ reliqui duces regis babylonis.
καὶ εἰσῆλθον πάντες οἱ ἡγεμόνες βασιλέως βαβυλῶνος καὶ ἐκάθισαν ἐν τῇ πύλῃ τῇ μέσῃ νηργελ σαρασὰρ σαμαγὰρ καὶ ναβουσαρσαχὶμ καὶ ναβουσάρης καὶ νηργέλ, σαρασὰρ ῥαβαμάγ, καὶ οἱ κατάλοιποι ἡγεμόνες βασιλέως βαβυλῶνος.
ꝛ factū ē vt vidit eos sedechias rex iuda: ꝛ oēs viri bellatores: ꝛ fugerūt ꝛ exierūt nocte de ciuitate per viam horti regis p porrā p medium muri ꝛ antemuralis. ꝛ exierūt per viā cāpestrē: ꝛ p̄secutꝰ est exercitꝰ chaldeorū post eos: ꝛ ꝯp̄henderūt sedechiam in trās hierichū: ꝛ duxerūt eū ad nabuchodonosor regem babylonis q̄ in reblatha q̄ in tra emath. ꝛ locutꝰ ē ipi cū iudicio.
καὶ ἐγένετο ὡς εἶδεν αὐτοὺς σεδεκίας βασιλεὺς ἰούδα, καὶ πάντες οἱ ἄνδρες πολεμισταί, καὶ ἔφυγον καὶ ἐξῆλθον νυκτὸς ἐκ τῆς πόλεως κατὰ τὴν ὁδὸν κήπου τοῦ βασιλέως διὰ τὴν πύλην ἀναμέσον τοῦ τείχους καὶ τοῦ προτειχίσματος. καὶ ἐξῆλθον διὰ τὴν ὁδὸν ἀραβά, καὶ κατεδίωξεν ἡ δύναμις τῶν χαλδαίων ὀπίσω αὐτῶν, καὶ συνέλαβον τὸν σεδεκίαν ἐν τῷ πέραν ἱεριχὼ καὶ ἤγαγον αὐτὸν πρὸς ναβουχοδονόσωρ βασιλέα βαβυλῶνος εἰς ῥεβλάθα τὴν ἐν τῇ γῇ αἰμάθ. καὶ ἐλάλησεν αὐτῷ μετὰ κρίσεως.

B

ꝛ iugulauit rex babylonis filios sedechie in reblatha ante oculos eiꝰ: ꝛ oēs p̄ncipes iuda iugulauit: ꝛ oculos sedechie excecauit. ꝛ vinxit eum in cōpedibꝰ: ꝛ duxit eū in babylonē. ꝛ domū regis ꝛ domos ppli cōbusserūt chaldei in igne: ꝛ murū hierusalē subuerterūt. ꝛ residuū ppli ꝛ relictos in ciuitate ꝛ cadentes q̄ ceciderūt ad regem babylonis. ꝛ reliquū ppli ꝛ relictos trāstulit nabuzardan p̄nceps coquorū in babylonem. ꝛ ex paupibus ppli qbꝰ nō erat qđ quā: reliquit nabuzardan p̄nceps coquorū in tra iuda: ꝛ dedit eis vineas ꝛ agros in die illa. ꝛ p̄cepit nabuchodonosor rex babylonis pro hieremia i manu nabuzardan
καὶ ἔσφαξεν ὁ βασιλεὺς βαβυλῶνος τοὺς υἱοὺς σεδεκίου ἐν ῥεβλάθα κατ᾽ ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ πάντας τοὺς ἄρχοντας ἰούδα ἔσφαξεν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς σεδεκίου ἐξετύφλωσεν. καὶ ἔδησεν αὐτὸν ἐν πέδαις, καὶ ἤγαγεν αὐτὸν εἰς βαβυλῶνα. καὶ τὸν οἶκον τοῦ βασιλέως καὶ τὰς οἰκίας τοῦ λαοῦ ἐνέπρησαν οἱ χαλδαῖοι ἐν πυρί, καὶ τὸ τεῖχος ἱερουσαλὴμ καθεῖλαν. καὶ τὸ περισσὸν τοῦ λαοῦ καὶ τοὺς καταλειφθέντας ἐν τῇ πόλει καὶ τοὺς ἐμπεπτωκότας οἳ ἐνέπεσαν πρὸς τὸν βασιλέα βαβυλῶνος. καὶ τὸ λοιπὸν τοῦ λαοῦ καὶ τοὺς καταλειφθέντας μετῆρεν ναβουζαρδὰν ὁ ἀρχιμάγειρος εἰς βαβυλῶνα. καὶ ἐκ τῶν πτωχῶν τοῦ λαοῦ οἷς οὐκ ἦν οὐθέν, κατέλιπεν ναβουζαρδὰν ὁ ἀρχιμάγειρος ἐν γῇ ἰούδα, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ἀμπελῶνας καὶ ἀγροὺς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. καὶ ἐνετείλατο ναβουχοδονόσωρ βασιλεὺς βαβυλῶνος ὑπὲρ τοῦ ἱερεμίου ἐν χειρὶ ναβουζαρδὰν τοῦ

C

Infra 52.a. 4.Re. 25.a.

ANno nono sedechie regis iuda mense decimo venit nabuchodonosor rex babylonis & ois exercitus eius ad hierusalē & obsidebāt eā. Vndecimo autē anno sedechie mense quarto nona mensis: aperta est ciuitas: & ingressi sunt oēs principes regis babylonis & sederūt in porta media: neregel sereser semegar nabu sar sachim rapsaces neregel sereser rebmag et omnes reliqui principes regis babylonis. Cumq; vidisset eos sedechias rex iuda & omnes viri bellatores: fugerūt et egressi sunt nocte de ciuitate p viā horti regis et per portā que erat inter duos muros: & egressi sunt ad viā deserti. Persecutꝰ est aūt eos exercitꝰ chaldeorū: et cōprehenderūt sedechiā in cāpo solitudinis hierichontine: & captū adduxerūt ad nabuchodonosor regē babylonis in reblata q̄ est in terra emath: & locutus est ad eum iudicia. Et occidit rex babylonis filios sedechie in reblata in oculis eius et omnes nobiles iuda occidit rex babylonis. Oculos quoq; sedechie eruit: & vinxit eum cōpedibus vt duceretur in babylonē. Domum quoq; regis et domum vulgi succenderunt chaldei igni: et murū hierusalē subuerterunt. Et reliquias populi que remanserāt in ciuitate: et profugos qui transfugerant ad eum et superfluos vulgi qui remāserāt trāstulit nabuzardā magister militū in babylonē: & de plebe pauperum qui nihil penitus habebant: dimisit nabuzardā magister militie in terra iuda: et dedit eis vineas & cisternas in die illa. Preceperat autem nabuchodonosor rex babylonis de hieremia: nabuzardan

Ca.xxxix.

בשנה התשעית לצדקיהו
מלך יהודה בחדש העשירי בא
נבוכדראצר מלך בבל וכל חילו
אל ירושלם ויצרו עליה: בעשתי
עשרה שנה לצדקיהו בחדש
הרביעי בתשעה לחדש הבקעה
העיר: ויבאו כל שרי מלך בבל
וישבו בשער התוך נרגל שראצר
סמגר נבו שר סכים רב סריס
נרגל שראצר רב מג וכל שארית
שרי מלך בבל: ויהי כאשר
ראם צדקיהו מלך יהודה וכל
אנשי המלחמה ויברחו ויצאו
לילה מן העיר דרך גן המלך בשער
בין החמתים ויצא דרך הערבה:
וירדפו חיל כשדים אחריהם
וישגו את צדקיהו בערבות ירחו
ויקחו אתו ויעלהו אל נבוכדראצר
מלך בבל רבלתה בארץ חמת
וידבר אתו משפטים: וישחט
מלך בבל את בני צדקיהו ברבלה
לעיניו ואת כל חרי יהודה
שחט מלך בבל: ואת עיני צדקיהו
עור ויאסרהו בנחשתים לביא
אתו בבלה: ואת בית המלך ואת
בית העם שרפו הכשדים באש
ואת חמות ירושלם נתצו: ואת
יתר העם הנשארים בעיר ואת
הנפלים אשר נפלו עליו ואת
יתר העם הנשארים הגלה נבוזראדן
רב טבחים בבל: ומן העם הדלים
אשר אין להם מאומה השאיר
נבוזראדן רב טבחים בארץ יהודה
ויתן להם כרמים ויגבים ביום
ההוא: ויצו נבוכדראצר מלך
בבל על ירמיהו ביד נבוזראדן

תשע · עשר בוא · צור · רבע בקע · בוא שור · היה · ראה · ברח · לחם יצא · חמה · רדף · נשג · לקח עלה · דבר שפט · שחט · חרר · אסר בוא · חמה · שאר · גלה · מאס שאר · נתן · צוה

Pritiua.heb. Tex.he.Hiere.xl. | **Trāsla.B.Hie.** | **Trāſ.Gre.lxx.cū interp̄.latina.**

רב טבחים לאמר: קחנו ועיניך שים עליו ואל תעש לו מאומה רע כי אם כאשר ידבר אליך כן עשה עמו: וישלח נבוזראדן רב טבחים ונבושזבן רב סריס ונרגל שראצר רב מג וכל רבי מלך בבל: וישלחו ויקחו את ירמיהו מחצר המטרה ויתנו אתו אל גדליהו בן אחיקם בן שפן להוציאהו אל הבית וישב בתוך העם: ואל ירמיהו היה דבר יהוה בהיתו עצור בחצר המטרה לאמר: הלוך ואמרת לעבד מלך הכושי לאמר כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל הנני מבי את דברי אל העיר הזאת לרעה ולא לטובה והיו לפניך ביום ההוא: והצלתיך ביום ההוא נאם יהוה ולא תנתן ביד האנשים אשר אתה יגור מפניהם: כי מלט אמלטך ובחרב לא תפל והיתה לך נפשך לשלל כי בטחת בי נאם יהוה:

לקח שום עשה רוע דבר שלח סרס לקח נטר נתן יצא היה עצר הלך בוא רוע היה פנה נצל נתן גור מלט נפל היה

magiſtro militū dicens. Tolle illum: & pone ſuper eum oculos tuos: nihilq́; ei mali facias: ſed vt voluerit ſic facias ei. Miſit quoq́; nabuzardan princeps militie & nabu et ſeſban et rapſaces & neregel & ſereſer & rebmag: et oēs optimates regis babylonis miſerunt & tulerunt hieremiā de veſtibulo carceris: & tradiderūt eum godolie filio aicham filii ſaphā: vt intraret in domum & habitaret in populo. Ad hieremiā aūt factus fuerat ſermo dn̄i cū clauſus eſſet in veſtibulo carceris dicens. Vade et dic abdemelech ethiopi: dicens. Hec dicit dominus exercituum deus iſrael. Ecce ego inducā ſermones meos ſup ciuitatem hanc in malū et non in bonū: & erunt in cōſpectu tuo in die illa: & liberabo te in die illa: ait dominus. Et nō traderis in manus virorum quos tu formidas: ſed eruens liberabo te & gladio nō cades: ſed erit tibi anima tua in ſalutē: quia in me habuiſti fiduciam: ait dn̄s. 40.

principis coquorum dicens: accipe eum et pone oculos tuos sup ipm: et ne facias ei quicquā mali: sed sicut locutus fuerit ad te sic facies ei. et misit nabuzardam princeps coquorū et nabusezban et rapsares et nergel et sarasar et rabmag et oēs duces regis babylonis. et miserunt et acceperunt hieremiā de atrio carceris: et dederunt eum ad godoliā filiū achicā filii saphan: et eduxerunt eum et sedere fecerunt in medio ppli. et ad hieremiā factus est sermo dni in atrio carceris dicens: vade et dic ad abdemelech ethiopē dicens: sic dicit dns deus israel: ecce ego induco sermões meos sup ciuitatem hanc in mala et nō in bona: et erunt coram te in die illa: et saluabo te in die illa ait dns et nō dabo te in manus hoim quos tu times a facie eorum. quia saluans saluabo te et in gladio nō cades. et erit aīa tua in inuentionem quia cōfidisti in me ait dns.

ἀρχιμαγείρου λέγων, λάβε αὐτὸν καὶ θὲς τοὺς ὀφθαλμούς σου ἐπ᾽ αὐτόν, καὶ μὴ ποιήσῃς αὐτῷ οὐδὲν κακόν, ἀλλὰ καθὼς λαλήσῃ πρὸς σὲ οὕτω ποιήσεις αὐτῷ. καὶ ἀπέστειλε ναβουζαρδὰν ὁ ἀρχιμάγειρος καὶ ναβουσεζβὰν καὶ ῥαψάρης καὶ νηργὲλ καὶ σαρασὰρ καὶ ῥαβμὰγ καὶ πάντες οἱ ἡγεμόνες βασιλέως βαβυλῶνος. καὶ ἀπέστειλαν καὶ ἔλαβον τὸν ἱερεμίαν ἐξ αὐλῆς τῆς φυλακῆς, καὶ ἔδωκαν αὐτὸν πρὸς γοδολίαν υἱὸν ἀχικὰμ υἱοῦ σαφάν, καὶ ἐξήγαγον αὐτὸν καὶ ἐκάθισαν ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ. καὶ πρὸς ἱερεμίαν ἐγένετο λόγος κυρίου ἐν τῇ αὐλῇ τῆς φυλακῆς λέγων, πορεύου καὶ εἰπὸν πρὸς ἀβδεμέλεχ τὸν αἰθίοπα, λέγων, οὕτως εἶπε κύριος ὁ θεὸς ἰσραήλ, ἰδοὺ ἐγὼ φέρω τοὺς λόγους μου ἐπὶ τὴν πόλιν ταύτην εἰς κακὰ καὶ οὐκ εἰς ἀγαθά, καὶ ἔσονται ἐνώπιόν σου ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ σώσω σε ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ λέγει κς, καὶ οὐ δώσω σε εἰς χεῖρας τῶν ἀνθρώπων ὧν σὺ φοβῇ ἀπὸ προσώπου αὐτῶν· ὅτι σώζων σώσω σε καὶ ἐν ῥομφαίᾳ οὐ μὴ πέσῃς. καὶ ἔσται ἡ ψυχή σου εἰς εὕρεμα ὅτι ἐπεποίθεις ἐπ᾽ ἐμοί φησὶν κύριος. Ca. 40.

D

Cap. xl. הדבר אשר היה אל ירמיהו מאת יהוה אחר שלח אתו נבוזראדן רב טבחים מן הרמה בקחתו אתו והוא אסור באזקים בתוך כל גלות ירושלם ויהודה המגלים בבלה: ויקח רב טבחים לירמיהו ויאמר אליו יהוה אלהיך דבר את הרעה הזאת אל המקום הזה: ויבא ויעש יהוה כאשר דבר כי חטאתם ליהוה ולא שמעתם בקולו והיה לכם הדבר הזה: ועתה הנה פתחתיך היום מן האזקים אשר על ידיך אם טוב בעיניך לבוא אתי בבל בא ואשים את עיני עליך ואם

לקח אסר זקק גלה לקח רוע קום בוא עשה שום

Sermo qui factus eſt ad hieremiam a domino poſtq̄ dimiſſus eſt a nabuzardan magiſtro militie de rama: quando tulit eum vinctum cathenis in medio omnium qui migrabant de hieruſalē et iuda: & ducebantur in babylonē. Tollens ergo princeps militie hieremiā dixit ad eum. Dn̄s deus tuus locutus eſt malū ſuper locum iſtū: & adduxit & fecit dn̄s ſicut locutus eſt quia peccaſtis domino & non audiſtis vocem eius: & factus eſt vobis ſermo hic. Nunc ergo ecce ſolui te hodie de cathenis que ſunt in manibus tuis. Si placet tibi vt venias mecum in babylonē: veni & ponā oculos meos ſup te. Si āt

Sermo qui factus est ad hieremiā a domino postea postq̄ missit eū nabuzardan princeps coquorū de ramā qū cepit eū in cōpedibus in medio trāsmigrationis iuda ductorum in babylonem. et tulit eum princeps coquorum: et ait illi: dns deus tuus locutus est mala ista sup locum istum et fecit dns sicut locutus est: quia peccastis ei et nō audistis eius vocē. et factum est vobis sermo hic: nūc autē ecce solui te a manicis que in manus tuas. si bonū coram te venire mecum in babylonē: veni et ponā oculos meos sup te.

Ὁ λόγος ὁ γενόμενος πρὸς ἱερεμίαν παρὰ κυρίου ὕστερον μετὰ τὸ ἀποστεῖλαι αὐτὸν ναβουζαρδὰν τὸν ἀρχιμάγειρον ἐκ ῥαμᾶ ἐν τῷ λαβεῖν αὐτὸν ἐν χειροπέδαις ἐν μέσῳ ἀποικίας ἰούδα τῶν ἀγομένων εἰς βαβυλῶνα. καὶ ἔλαβεν αὐτὸν ὁ ἀρχιμάγειρος, καὶ εἶπεν αὐτῷ, κύριος ὁ θεός σου ἐλάλησε τὰ κακὰ ταῦτα ἐπὶ τὸν τόπον τοῦτον καὶ ἐποίησεν κύριος καθὼς ἐλάλησεν, ὅτι ἡμάρτετε αὐτῷ καὶ οὐκ ἠκούσατε αὐτοῦ τῆς φωνῆς. καὶ ἐγένετο ὑμῖν ὁ λόγος οὗτος. νῦν δὲ ἰδοὺ ἔλυσά σε ἀπὸ τῶν χειροπεδῶν τῶν ἐπὶ τὰς χεῖράς σου. εἰ καλὸν ἐναντίον σου ἐλθεῖν μετ᾽ ἐμοῦ εἰς βαβυλῶνα, ἧκε καὶ θήσω τοὺς ὀφθαλμούς μου ἐπὶ σοί.

A

Infra. 45.b.

Trāſla.gre.lxx.cū inter.lati. | **Trāſla.B.Hie.** | **Tex.he.hiere.xl.** | **Pritiua.heb.**

B

Hesi. 51.b.

stāt nō recede. ecce ois terra in cōspectu tuo ad bonū et ad placitū in oculis tuis vt vadas: illuc perge: et reuertere ad godoliam filiū achicā filii saphan quē cōstituit rex babylonis in terra iuda: et habita cum eo in medio ppli in oia bona et placita in oculis tuis ut vadas vade. et dedit illi princeps cocorum cibaria et munera: et misit eum. et venit ad godoliam in massephath: et sedit in medio ppli qui relictus est in terra. et audierūt oēs duces exercitus qui in agro ipsi et exercitus eorum: quia cōstituit rex babylonis godoliam in terra: et quia cōmendauit ei viros et mulieres eorum et paruulos: et de pauperibus terre: quos nō migrare fecit in babylonē. et venerūt ad godoliam in massephath. et ismael filius nathanie: et ioanā filius carie et ionathan: et saraias filius thanaemeth: et filii ophi netophati: et iezonias filius maachathi: ipsi et viri eorū. et iurauit eis godolias et viris eorum dicens: ne timueritis a facie seruorum chaldeorum. habitate in terra et operamini regi babylonis et melius erit vobis: et ecce ego sedeo in massephath vt stē ante faciem chaldeorum qui venerint ad nos. et vos colligite vinū et fructus: et colligite oleū et mittite in vasa vestra et habitate in ciuitatibus quas tenuistis. et oēs iudei qui in terra moab et in filiis ammon: et qui in idumea: et qui in vniuersa terra: audierūt quod dedisset rex babylonis reliquias iudee: et quod cōstituisset sup eos godoliam filiū achicā: et reuersi sunt oēs iudei

εἰ δὲ μή, ἀπότρεχε. ἰδοὺ πᾶσα ἡ γῆ ἐνώπιόν σου εἰς καλὸν καὶ εἰς ἀρεστὸν ἐν ὀφθαλμοῖς σου τοῦ πορευθῆναι, ἐκεῖ πορεύου. καὶ ἀνάστρεψον πρὸς γοδολίαν υἱὸν ἀχικὰμ υἱοῦ σαφὰν ὃν κατέστησεν βασιλεὺς βαβυλῶνος ἐν γῇ ἰούδα, καὶ οἴκησον μετ᾽ αὐτοῦ ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ εἰς πάντα τὰ ἀγαθὰ καὶ ἀρεστὰ ἐν ὀφθαλμοῖς σου τοῦ πορευθῆναι πορεύου. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ὁ ἀρχιμάγειρος ἐπιστατορίαν καὶ δῶρα, καὶ ἀπέστειλεν αὐτόν. καὶ ἦλθεν πρὸς γοδολίαν εἰς μασσηφάθ, καὶ ἐκάθισεν ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ τοῦ καταλειφθέντος ἐν τῇ γῇ. καὶ ἤκουσαν πάντες οἱ ἡγεμόνες τῆς δυνάμεως τῆς ἐν ἀγρῷ αὐτοὶ καὶ ἡ δύναμις αὐτῶν, ὅτι κατέστησεν βασιλεὺς βαβυλῶνος τὸν γοδολίαν ἐν τῇ γῇ, καὶ ὅτι παρακατέθετο αὐτῷ ἄνδρας καὶ γυναῖκας αὐτῶν καὶ τὰ νήπια, καὶ περὶ τῶν πενήτων τῆς γῆς, οὓς οὐκ ἀπῴκισεν εἰς βαβυλῶνα. καὶ ἦλθον πρὸς γοδολίαν εἰς μασσηφάθ. καὶ ἰσμαὴλ υἱὸς ναθανίου, καὶ ἰωάναν υἱὸς καρηέ καὶ ἰωναθάν, καὶ σαραίας υἱὸς θανεμέθ, καὶ υἱοὶ ὀφεὶ τοῦ νετωφατί, καὶ ἰεζωνίας υἱὸς τοῦ μααχαθί, αὐτοὶ καὶ οἱ ἄνδρες αὐτῶν. καὶ ὤμοσεν αὐτοῖς γοδολίας καὶ τοῖς ἀνδράσιν αὐτῶν λέγων, μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ προσώπου τῶν παίδων τῶν χαλδαίων. κατοικήσατε ἐν τῇ γῇ καὶ ἐργάζεσθε τῷ βασιλεῖ βαβυλῶνος καὶ βέλτιον ἔσται ὑμῖν, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ κάθημαι ἐν μασσηφὰθ στῆναι κατὰ πρόσωπον τῶν χαλδαίων οἳ ἂν ἔλθωσιν ἐφ᾽ ἡμᾶς. καὶ ὑμεῖς συναγάγετε οἶνον καὶ ὀπώραν, καὶ συναγάγετε ἔλαιον καὶ βάλλετε εἰς τὰ ἀγγεῖα ὑμῶν καὶ οἰκήσατε ἐν ταῖς πόλεσιν αἷς κατεκρατήσατε. καὶ πάντες οἱ ἰουδαῖοι οἱ ἐν γῇ μωὰβ καὶ ἐν υἱοῖς ἀμμών, καὶ οἱ ἐν τῇ ἰδουμαίᾳ, καὶ οἱ ἐν πάσῃ τῇ γῇ, ἤκουσαν, ὅτι ἔδωκεν βασιλεὺς βαβυλῶνος κατάλειμμα τῷ ἰούδα, καὶ ὅτι κατέστησεν ἐπ᾽ αὐτοὺς τὸν γοδολίαν υἱὸν ἀχικάμ, καὶ ἐπέστρεψαν πάντες οἱ ἰουδαῖοι

C

displicet tibi venire mecū in babylonē: reſide. Ecce ois terra in cōſpectu tuo eſt. Quod elegeris & quo placuerit tibi vt vadas: illuc perge: & mecū noli venire: ſed habita apud godoliam filium aicham filii ſaphan quem prepoſuit rex babylōis ciuitatibus iude. Habita ergo cum eo in medio populi: vel quocūq́; placuerit tibi vt vadas: vade. Dedit quoq́; ei magiſter militie cibaria & munuſcula: & dimiſit eum. Venit aūt hieremias ad godoliā filiū aichā in maſphat: & habitauit cū eo in medio ppli qui relictus fuerat in terra. Cumq́; audiſſent oēs principes exercitus qui diſperſi fuerāt p regiones ipſi & ſocii eorū q̄ prefeciſſet rex babylonis godoliam filium aichā terre & commendaſſet ei viros & mulieres & paruulos & de paupibus terre qui nō fuerāt tranſlati in babylonē: venerūt ad godoliā in maſphat: & hiſmael filius nathanie: & iohānā filius caree & ionathan & ſareas filius thenoemeth & filii offi qui erāt de nethophati & iechonias filius machati ipſi & viri eorū. Et iurauit eis godolias filius aichā filii ſaphan & comitibus eorum dicens. Nolite timere ſeruire chaldeis. Habitate in terra & ſeruite regi babylonis: & bene erit vobis. Ecce ego habito in maſphat vt reſpondeā precepto chaldeorū qui mittuntur ad nos. Vos aūt colligite vindemiā & meſſem & oleū & cōdite in vaſis vr̄is: & manete in vrbibus veſtris quas tenetis. Sed & oēs iudei qui erant in moab & in finibus ammon & in idumea & in vniuerſis regionibus: audito q̄ dediſſet rex babylonis reliquias in iudea: et q̄ prepoſuiſſet ſuper eos godoliā filiū aichā filii ſaphā: reuerſi ſunt inquā omēs iudei de vniuerſis locis ad q̄ profugerāt:

רע בעיניך לבוא אתי בבל חדל ראה כל הארץ לפניך אל טוב ואל הישר בעיניך ללכת שמה לך: ועודנו לא ישוב ושבה אל גדליה בן אחיקם בן שפן אשר הפקיד מלך בבל בערי יהודה ושב אתו בתוך העם או אל כל הישר בעיניך ללכת לך ויתן לו רב טבחים ארחה ומשאת וישלחהו: ויבא ירמיהו אל גדליה בן אחיקם המצפתה וישב אתו בתוך העם הנשארים בארץ: וישמעו כל שרי החילים אשר בשדה המה ואנשיהם כי הפקיד מלך בבל את גדליהו בן אחיקם בארץ וכי הפקיד אתו אנשים ונשים וטף ומדלת הארץ מאשר לא הגלו בבלה: ויבאו אל גדליה המצפתה וישמעאל בן נתניהו ויוחנן ויונתן בני קרח ושריה בן תנחמת ובני עופי הנטפתי ויזניהו בן המעכתי המה ואנשיהם: וישבע להם גדליהו בן אחיקם בן שפן ולאנשיהם לאמר אל תיראו מעבוד הכשדים שבו בארץ ועבדו את מלך בבל וייטב לכם: ואני הנני ישב במצפה לעמד לפני הכשדים אשר יבאו אלינו ואתם אספו יין וקיץ ושמן ושמו בכליכם ושבו בעריכם אשר תפשתם: וגם כל היהודים אשר במואב ובבני עמון ובאדום ואשר בכל הארצות שמעו כי נתן מלך בבל שארית ליהודה וכי הפקיד עליהם את גדליהו בן אחיקם בן שפן: וישבו כל היהודים מכל המקמות אשר נדחו

רוע פנה הלך שוב פקד עיר ישב הלך נתן נשא שלח בוא צפה שאר שמע שור פקד נשה דלל גלה בוא שבע ירא עבד ישב יטב צפה פנה בוא קוץ שום כלה ישב ירה פקד שוב קום נדח

שם ויבאו ארץ יהודה אל גדליהו
המצפתה ויאספו יין וקיץ הרבה
מאד: ויוחנן בן קרח וכל שרי
החילים אשר בשדה באו אל
גדליהו המצפתה: ויאמרו אליו
הידע תדע כי בעליס מלך בני
עמון שלח את ישמעאל בן נתניה
להכתך נפש ולא האמין להם
גדליהו בן אחיקם: ויוחנן בן קרח
אמר אל גדליהו בסתר במצפה
לאמר אלכה נא ואכה את
ישמעאל בן נתניה ואיש לא ידע
למה יככה נפש ונפצו כל יהודה
הנקבצים אליך ואבדה שארית
יהודה: ויאמר גדליהו בן אחיקם אל
יוחנן בן קרח אל תעש את הדבר
הזה כי שקר אתה דבר אל
ישמעאל:

Cap. xlj.

ויהי בחדש השביעי בא ישמעאל
בן נתניה בן אלישמע מזרע המלוכה
ורבי המלך ועשרה אנשים אתו אל
גדליהו בן אחיקם המצפתה ויאכלו
שם לחם יחדו במצפה: ויקם
ישמעאל בן נתניה ועשרת האנשים
אשר היו אתו ויכו את גדליהו
בן אחיקם בן שפן בחרב וימת אתו
אשר הפקיד מלך בבל בארץ: ואת
כל היהודים אשר היו אתו את
גדליהו במצפה ואת הכשדים
אשר נמצאו שם את אנשי
המלחמה הכה ישמעאל: ויהי ביום
השני להמית את גדליהו ואיש
לא ידע: ויבאו אנשים משכם
משלו ומשמרון שמנים איש
מגלחי זקן וקרעי בגדים ומתגדדים
ומנחה ולבונה בידם להביא

et venerunt in terram iuda ad godoliam in masphat: et collegerunt vinum et messem multam nimis. Iohanan autem filius caree et omnes principes exercitus qui dispersi fuerant in regionibus: venerunt ad godoliam in masphat: et dixerunt ei. Scito quod baalis rex filiorum ammon misit hismael filium nathanie percutere animam tuam. Et non credidit eis godolias filius aicham. Iohanan autem filius caree dixit ad godoliam seorsum in masphat loquens. Ibo et percutiam hismael filium nathanie nullo sciente: ne interficiat animam tuam et dissipentur omnes iudei qui congregati sunt ad te: et peribunt reliquie iuda. Et ait godolias filius aicham ad iohannan filium caree. Noli facere verbum hoc. Falsum enim tu loqueris de hismael. 41.

Et factum est in mense septimo: venit hismael filius nathanie filii elisama de semine regali et optimates regis: et decem viri cum eo ad godoliam filium aicham in masphat: et comederunt ibi panes simul in masphat. Surrexit autem hismael filius nathanie et decem viri qui cum eo erant et percusserunt godoliam filium aicham filii saphan gladio et interfecerunt eum quem prefecerat rex babylonis terre. Omnes quoque iudeos qui erant cum godolia in masphat et chaldeos qui reperti sunt ibi et viros bellatores percussit hismael. Secundo autem die postquam occiderat godoliam nullo adhuc sciente: venerunt viri de sichem et de sylo et de samaria octoginta viri rasi barba et scissis vestibus et squallentes: et munera et thus habebant in manu vt offerrent in

de omni loco ad quem dispersi sunt: et venerunt ad godoliam in terram iuda in massephath: et
ἀπὸ παντὸς τόπου εἰς ὃν διεσπάρησαν, καὶ ἦλθον πρὸς γοδολίαν εἰς γῆν ἰούδα εἰς μασσηφὰθ, καὶ
collegerunt vinum et fructus multos valde: et
συνήγαγον οἶνον καὶ ὀπώραν πολλὴν σφόδρα, καὶ
oleum. et ioanam filius carie et omnes duces
ἔλαιον. καὶ ἰωανὰν υἱὸς καριὲ καὶ πάντες οἱ ἡγεμόνες
exercitus qui in agris: venerunt ad
τῆς δυνάμεως οἱ ἐν τοῖς ἀγροῖς, ἦλθον πρὸς
godoliam in massephath et dixerunt ei: si cognitione
γοδολίαν εἰς μασσηφὰθ καὶ εἶπαν αὐτῷ, εἰ γνώσει
scis quod regina regis filiorum ammon:
γινώσκεις ὅτι βασίλισσα βασιλέως υἱῶν ἀμμὼν,
misit ad te ismael filium nathanie ut percutiat animam tuam: et non credidit eis godolias filius achicam: et ioanam filius carie dixit
ἀπέστειλεν πρὸς σὲ τὸν ἰσμαὴλ υἱὸν ναθανία πατάξαι ψυχήν σου, καὶ οὐκ ἐπίστευσεν αὐτοῖς γοδολίας υἱὸς ἀχικὰμ, καὶ ἰωανὰν υἱὸς καριὲ εἶπεν τῷ
godolie latenter in massephath: ibo iam
γοδολίᾳ κρυφαίως ἐν μασσηφὰθ, πορεύσομαι δὴ
et percutiam ismael filium nathanie et nullus
καὶ πατάξω τὸν ἰσμαὴλ υἱὸν ναθανία καὶ μηδεὶς
sciat: ne forte interficiat tuam animam: et dispergatur omnes iudei qui congregati sunt ad te: et peribunt reliqui iuda. et ait godolias
γνώτω, μήποτε πατάξῃ σου ψυχὴν, καὶ διασπαρῇ πᾶς ἰούδας οἱ συνηγμένοι πρὸς σέ, καὶ ἀπολοῦνται οἱ ἐπίλοιποι ἰούδα. καὶ εἶπεν γοδολίας
ad ioanam filium carie: ne feceris rem hanc
πρὸς ἰωάναν υἱὸν καριὲ, μὴ ποιήσῃς τὸ πρᾶγμα τοῦτο
quia mendacia tu dicis super ismael.
ὅτι ψευδῆ σὺ λέγεις ὑπὲρ ἰσμαήλ. Ca. 4.1.

Et factum est mense septimo venit ismael filius nathanie filii elisama de genere
Καὶ ἐγένετο τῷ μηνὶ τῷ ἑβδόμῳ ἦλθεν ἰσμαὴλ υἱὸς ναθανίου υἱοῦ ἐλισαμὰ ἀπὸ γένους τοῦ
regis: et duces regis et decem
βασιλέως, καὶ ἡγούμενοι τοῦ βασιλέως καὶ δέκα
viri cum eo: ad godoliam in massephath et
ἄνδρες μετ' αὐτοῦ, πρὸς γοδολίαν εἰς μασσηφὰθ καὶ
comederunt illic panem simul. et surrexit ismael et
ἔφαγον ἐκεῖ ἄρτον ἅμα. καὶ ἀνέστη ἰσμαὴλ καὶ οἱ
decem viri qui erant cum eo: et percusserunt
δέκα ἄνδρες οἱ ἦσαν μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐπάταξαν
godoliam gladio et interfecerunt eum: quem
τὸν γοδολίαν μαχαίρᾳ καὶ ἐθανάτωσαν αὐτόν, ὃν
constituit rex babylonis super terram:
κατέστησεν ὁ βασιλεὺς βαβυλῶνος ἐπὶ τῆς γῆς.
et omnes iudeos existentes cum eo
καὶ πάντας τοὺς ἰουδαίους τοὺς ὄντας μετ' αὐτοῦ
in massephath: et omnes chaldeos
εἰς μασσηφὰθ, καὶ πάντας τοὺς χαλδαίους τοὺς
qui reperti sunt ibi. et viros bellatores percussit ismael.
εὑρεθέντας ἐκεῖ. καὶ τοὺς ἄνδρας πολεμιστὰς ἐπάταξεν ἰσμαήλ.
et factum est die secunda
καὶ ἐγένετο τῇ ἡμέρᾳ τῇ δευτέρᾳ
postquam percussit ipse godoliam: et homo
πατάξαντος αὐτοῦ τὸν γοδολίαν, καὶ ἄνθρωπος
non sciuit: et venerunt viri de sychem de
οὐκ ἔγνω, καὶ ἦλθοσαν ἄνδρες ἀπὸ συχὲμ ἀπὸ
sylom et de samaria octuaginta viri rasi barba et scissis vestibus et
σηλὼμ καὶ ἀπὸ σαμαρείας ὀγδοήκοντα ἄνδρες ἐξυρημένοι πώγωνας καὶ διερρηχότες τὰ ἱμάτια καὶ
plangentes et munus et thus in
κοπτόμενοι, καὶ δῶρον καὶ λίβανος ἐν ταῖς
manibus suis ut offerrent
χερσὶν αὐτῶν τοῦ εἰσενέγκαι

in domum dei. et egressus est in occursum eis
εἰς οἶκον κυρίου. καὶ ἐξῆλθεν εἰς ἀπάντησιν αὐτοῖς
ismael filius nathanie de massipha: ipsi ibant
ἰσμαὴλ υἱὸς ναθανίου ἀπὸ μασσιφά, αὐτοὶ ἐπορεύοντο
et flebant. et dixit: ingredimini ad godoliam.
καὶ ἔκλαιον. καὶ εἶπεν, εἰσέλθετε πρὸς γοδολίαν.
et factum est: cum intrassent illi in medium
καὶ ἐγένετο, εἰσελθόντων αὐτῶν εἰς μέσον
ciuitatis: iugulauit eos in puteo ipse
τῆς πόλεως, ἔσφαξεν αὐτοὺς εἰς τὸ φρέαρ αὐτὸς
et viri qui cum eo. et decem viri inuenti sunt illic: et dixerunt ismaeli: non occidas nos:
καὶ οἱ ἄνδρες οἱ μετ' αὐτοῦ. καὶ δέκα ἄνδρες εὑρέθησαν ἐκεῖ, καὶ εἶπαν τῷ ἰσμαὴλ, μὴ ἀνέλῃς ἡμᾶς,
quia sunt nobis thesauri in agro tritici et ordei
ὅτι εἰσὶν ἡμῖν θησαυροὶ ἐν ἀγρῷ πυροὶ καὶ κριθαὶ
et mel et oleum. et preteriit et non interfecit eos in medio fratrum suorum: et puteus in quem proiecit ismael omnes quos interfecit:
καὶ μέλι καὶ ἔλαιον. καὶ παρῆλθεν καὶ οὐκ ἀνεῖλεν αὐτοὺς ἐν μέσῳ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν, καὶ τὸ φρέαρ εἰς ὃ ἔρριψεν ἰσμαὴλ πάντας οὓς ἀπέκτεινεν,
puteus magnus. hic est quem fecit rex asa a facie baasa regis israel. ipsum repleuit ismael filius nathanie vulneratis
φρέαρ μέγα. τοῦτό ἐστιν ὃ ἐποίησεν βασιλεὺς ἀσὰ ἀπὸ προσώπου βαασὰ βασιλέως ἰσραήλ, τοῦτο ἔπλησεν ἰσμαὴλ υἱὸς ναθανίου τραυματιῶν.
et reduxit ismael omnem populum qui relictus est in masphate et filias regis
καὶ ἀπέστρεψεν ἰσμαὴλ πάντα τὸν λαὸν τὸν καταλειφθέντα ἐν μασσιφὰθ καὶ τὰς θυγατέρας τοῦ βασιλέως
quas commendauit princeps coquorum godolie filio achicam: et abiit vt transiret ad filios ammon.
ἃς παρακατέθετο ὁ ἀρχιμάγειρος τῷ γοδολίᾳ υἱῷ ἀχικὰμ, καὶ ᾤχετο εἰς τὸ πέραν υἱῶν ἀμμών.
et audiuit ioanam filius carie et omnes duces exercitus qui cum eo:
καὶ ἤκουσεν ἰωάναν υἱὸς καριὲ καὶ πάντες οἱ ἡγεμόνες τῆς δυνάμεως οἱ μετ' αὐτοῦ,
omnia mala que fecit ismael filius nathanie
πάντα τὰ κακὰ ἃ ἐποίησεν ἰσμαὴλ υἱὸς ναθανίου
et adduxerunt omnem exercitum eorum et
καὶ ἤγαγον ἅπαν τὸ στρατόπεδον αὐτῶν καὶ ᾤχοντο
profecti sunt vt debellarent eum: et inuenerunt eum ad aquas
πολεμεῖν αὐτόν, καὶ εὗρον αὐτὸν ἐπὶ ὕδατος
multam in gabaon. et factum est quum vidisset
πολλοῦ ἐν γαβαών. καὶ ἐγένετο ὅτε εἶδον
omnis populus qui cum ismael ioanam filium carie et vniuersos duces exercitus qui
πᾶς ὁ λαὸς ὁ μετὰ ἰσμαὴλ τὸν ἰωάναν υἱὸν καριὲ καὶ πάντας τοὺς ἡγεμόνας τῆς δυνάμεως τοὺς
cum eo: letati sunt et reuersi sunt ad
μετ' αὐτοῦ, ηὐφράνθησαν καὶ ἀνέστρεψαν πρὸς

domo domini. Egressus ergo hismael filius nathanie in occursum eorum de masphat: incedens et plorans ibat. Cum autem occurrisset eis: dixit ad eos. Venite ad godoliam filium aicham. Qui cum venissent ad medium ciuitatis: interfecit eos hismael filius nathanie circa medium laci: ipse et viri qui erant cum eo. Decem autem viri reperti sunt inter eos: qui dixerunt ad hismael. Noli occidere nos: quia habemus thesauros in agro frumenti et ordei et olei et mellis. Et cessauit et non interfecit eos cum fratribus suis. Lacus autem in quem proiecerat hismael omnia cadauera virorum quos percussit propter godoliam: ipse est quem fecit rex asa propter baasa regem israel. Ipsum repleuit hismael filius nathanie occisis. Et captiuas duxit hismael omnes reliquias populi qui erant in masphat filias regis et vniuersum populum qui remanserant in masphat: quos commendauerat nabuzardan princeps militie godolie filio aicham. Et cepit eos hismael filius nathanie: et abiit vt transiret ad filios ammon. Audiuit autem iohanan filius caree et omnes principes bellatorum qui erant cum eo omne malum quod fecerat hismael filius nathanie: et assumptis vniuersis viris profecti sunt vt bellarent aduersum hismaelem filium nathanie: et inuenerunt eum ad aquas multas que sunt in gabaon. Cumque vidisset omnis populus qui erat cum hismael iohanan filium caree et vniuersos principes bellatorum qui erant cum eo letati sunt. Et reuersus est omnis populus quem ceperat hismael in masphat: reuersusque abiit ad

בית יהוה: ויצא ישמעאל בן
נתניה לקראתם מן המצפה הלך
הלוך ובכה ויהי כפגש אתם
ויאמר אליהם באו אל גדליהו
בן אחיקם: ויהי כבאם אל תוך
העיר וישחטם ישמעאל בן נתניה
אל תוך הבור הוא והאנשים
אשר אתו: ועשרה אנשים נמצאו
בם ויאמרו אל ישמעאל אל
תמתנו כי יש לנו מטמנים בשדה
חטים ושערים ושמן ודבש ויחדל
ולא המיתם בתוך אחיהם: והבור
אשר השליך שם ישמעאל את
כל פגרי האנשים אשר הכה
ביד גדליהו הוא אשר עשה
המלך אסא מפני בעשא מלך
ישראל אתו מלא ישמעאל בן
נתניהו חללים: וישב ישמעאל
את כל שארית העם אשר
במצפה את בנות המלך ואת
כל העם הנשארים במצפה
אשר הפקיד נבוזראדן רב טבחים
את גדליהו בן אחיקם וישבם
ישמעאל בן נתניה וילך לעבר
אל בני עמון: וישמע יוחנן בן
קרח וכל שרי החילים אשר
אתו את כל הרעה אשר עשה
ישמעאל בן נתניה: ויקחו את
כל האנשים וילכו להלחם עם
ישמעאל בן נתניה וימצאו אתו
אל מים רבים אשר בגבעון: ויהי
כראות כל העם אשר את ישמעאל
את יוחנן בן קרח ואת כל שרי
החילים אשר אתו וישמחו: ויסבו
כל העם אשר שבה ישמעאל
מן המצפה וישבו וילכו אל

יוחנן בן קרח וישמעאל בן נתניה
נמלט בשמנה אנשים מפני יוחנן וילך אל בני עמון: ויקח יוחנן בן
קרח וכל שרי החילים אשר אתו
את כל שארית העם אשר השיב
מאת ישמעאל בן נתניה מן
המצפה אחר הכה את גדליה בן
אחיקם גברים אנשי המלחמה
ונשים וטף וסריסים אשר השיב
מגבעון: וילכו וישבו בגרות כמוהם
אשר אצל בית לחם ללכת לבוא
מצרים: מפני הכשדים כי יראו
מפניהם כי הכה ישמעאל בן נתניה
את גדליהו בן אחיקם אשר הפקיד
מלך בבל בארץ:

Cap. xlij.

ויגשו כל שרי החילים ויוחנן
בן קרח ויזניהו בן הושעיה וכל
העם מקטן ועד גדול: ויאמרו אל
ירמיהו הנביא תפל נא תחנתנו
לפניך והתפלל בעדנו אל יהוה
אלהיך בעד כל השארית הזאת
כי נשארנו מעט מהרבה כאשר
עיניך ראות אתנו: ויגד לנו יהוה
אלהיך את הדרך אשר נלך בה
ואת הדבר אשר נעשה: ויאמר
אליהם ירמיהו הנביא שמעתי
הנני מתפלל אל יהוה אלהיכם
כדבריכם והיה כל הדבר אשר
יענה יהוה אתכם אגיד לכם לא
אמנע מכם דבר: והמה אמרו אל
ירמיהו יהי יהוה בנו לעד אמת
ונאמן אם לא ככל הדבר אשר
ישלחך יהוה אלהיך אלינו כן
נעשה: אם טוב ואם רע בקול יהוה
אלהינו אשר אנחנו שלחים אתך
אליו נשמע למען אשר ייטב לנו

(margin: מלט פנה · הלך לקח · שוב · נכה · לחם · נשה · הלך · פקד · נגש שור · גדל אמר · נבא נפל · חנן פנה פלל · שאר רבה · נגד הלך · עשה · ענה נגד · מנע · היה עוד · שלח · עשה רעע · שמע יטב)

iohanan filii caree. Hismael autē filius nathanie fugit cum octo viris a facie iohannan: & abiit ad filios ammō. Tulit ergo iohānan fili⁹ caree & omēs principes bellatorū qui erāt cū eo vniuersas reliquias vulgi quas reduxerant ab hismael filio nathanie de masphat: postq̄ percussit godoliam filium aicham fortes viros ad prelium: & mulieres & pueros & eunuchos quos reduxerat de gabaon: & abierūt & sederunt peregrinātes in chamaam que est iuxta bethleem vt pergerēt & introirēt egyptū a facie chaldeorū. Timebāt eī eos: quia percusserat hismael filius nathanie godoliam filium aichan quem preposuerat rex babylonis in terra iuda. 42.

Et accesserūt omes principes bellato℞ & iohānan fili⁹ caree & iechonias fili⁹ ozie: & reliquū vulgus a paruo vsq̄ ad magnū: dixerūtq̄ ad hieremiā pphetam. Cadat oratio nostra in conspectu tuo: & ora pro nobis ad dominū deum tuum pro vniuersis reliquiis istis: quia derelicti sum⁹ pauci de pluribus: sicut oculi tui nos intuentur & annunciet nobis dn̄s deus tuus viam per quā pergamus: & verbum quod faciamus. Dixit autem ad eos hieremias ppheta. Audiui. Ecce ego oro ad dominum deum vestrum secundum verba vestra omne verbum quodcūq̄ rn̄derit mihi indicabo vobis: nec celabo vos quicq̄. Et illi dixerunt ad hieremiam. Sit dn̄s inter nos testis veritatis & fidei: si non iuxta omne verbum in quo miserit te dn̄s deus tuus ad nos: sic faciemus siue bonū est siue malum. Voci dn̄i dei nostri ad quem mittimus te obediemus: vt bene sit nobis:

D

ioanā. at ismael saluat⁹ ē cū octo hominibus:
ἰωάναν. ὁ δὲ ἰσμαὴλ ἐσώθη σὺν ὀκτὼ ἀνθρώποις,
τ abijt ad filios āmmō. τ tulit ioa
καὶ ᾤχετο πρὸς τοὺς υἱοὺς ἀμμών. καὶ ἔλαβεν ἰω
nam τ oēs duces exercitus q̄ cum
άναν καὶ πάντες οἱ ἡγεμόνες τῆς δυνάμεως οἱ μετ᾽ αὐ
eo vniuersos reliquos ppl̄i q̄s redu
τοῦ πάντας τοὺς καταλοίπους τοῦ λαοῦ οὓς ἀπέ
xit ab ismael filio nathanie de masipha post
στρεψεν ἀπὸ ἰσμαὴλ υἱοῦ ναθανίου ἀπὸ μασσηφὰ με
q̄ percussit ipse godoliam filiū achicā: poten
τὰ τὸ πατάξαι αὐτὸν γοδολίαν υἱὸν ἀχικάμ, δυνα
tes viros in bello: τ mulieres: τ
τοὺς ἄνδρας ἐν πολέμῳ, καὶ τὰς γυναῖκας, καὶ τὰ
reliqua: τ eunuchos q̄s reduxerat de
κατάλοιπα, καὶ τοὺς εὐνούχους οὓς ἀπέστρεψεν ἀπὸ
gabaon. τ abierūt τ sederūt in terra baroth cha
γαβαών. καὶ ᾤχοντο καὶ ἐκάθισαν ἐν γῇ βαρωθ χα
maam q̄ iuxta bethleem vt irent ad intrādū in
μαὰμ τὴν πρὸς βηθλεὲμ τοῦ πορευθῆναι εἰσελθεῖν εἰς
egyptū a facie chaldeo℞. q̄r timue
αἴγυπτον ἀπὸ προσώπου τῶν χαλδαίων. ὅτι ἐφο
runt a facie: q̄r percussit ismael
βήθησαν ἀπὸ προσώπου, ὅτι ἐπάταξεν ἰσμαὴλ
godoliā quē ↄstituit rex babylonis
τὸν γοδολίαν ὃν κατέστησεν ὁ βασιλεὺς βαβυλῶνος
in terra.
ἐν τῇ γῇ.

Ca. 42.

A

Et accesserūt omnes duces exer
Καὶ προσῆλθον πάντες οἱ ἡγεμόνες τῆς δυνά
citus τ ioanā fili⁹ carie: τ iezonias fili⁹ osei
μεως καὶ ἰωάναν υἱὸς καρηὲ, καὶ ἰεζονίας υἱὸς ὠσαίου
τ ois ppl's a paruo τ vsq̄ ad magnū τ dixerūt
καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀπὸ μικροῦ καὶ ἕως μεγάλου καὶ εἶπον
ad hieremiā pphetā: cadat nūc misericordia nr̄a
πρὸς ἱερεμίαν τὸν προφήτην, πεσέτω δὴ τὸ ἔλεος ἡμῶν
ante faciem tuā τ ora ad dn̄m deū
κατὰ πρόσωπόν σου καὶ πρόσευξαι πρὸς κύριον τὸν θεόν
tuū pro reliquijs istis: q̄r relicti sumus
σου περὶ τῶν καταλοίπων τούτων, ὅτι κατελείφθη
m⁹ pauci de multis sicut oculi tui in
μεν ὀλίγοι ἀπὸ πολλῶν καθότι οἱ ὀφθαλμοί σου βλέ
tuent. τ annūciet nobis dn̄s de⁹ tuus
πουσι. καὶ ἀναγγειλάτω ἡμῖν κύριος ὁ θεός σου τὴν
viam in q̄ ambulabim⁹ in ea τ verbū qd̄ facie
ὁδὸν ἐν ᾗ πορευσόμεθα ἐν αὐτῇ καὶ λόγον ὃν ποιή
mus. τ dixit eis hieremias ppheta audi
σομεν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ἱερεμίας ὁ προφήτης ἤκου
ui ecce orabo ad dn̄m deū nr̄m
σα· ἰδοὺ προσεύξομαι πρὸς κύριον τὸν θεὸν ἡμῶν
scd̄m verba vr̄a. τ erit verbū qd̄ rn̄
κατὰ τοὺς λόγους ὑμῶν. καὶ ἔσται ὁ λόγος ὃν ἀπο
debit dn̄s annūciabo vobis: nō abscōdā
κριθήσεται κύριος ἀναγγελῶ ὑμῖν, οὐ μὴ κρύψω
a vobis verbū: τ illi dixerūt hieremie. sit
ἀφ᾽ ὑμῶν ῥῆμα. καὶ αὐτοὶ εἶπαν τῷ ἱερεμίᾳ. ἔστω
dn̄s in nobis in testem iustum τ fidelē: si
κύριος ἐν ἡμῖν εἰς μάρτυρα δίκαιον καὶ πιστόν, εἰ
nō scd̄m oē verbū q̄ miserit te do
μὴ κατὰ πάντα τὸν λόγον ὃν ἂν ἀποστείλῃ σε κύ
min⁹ de⁹ tu⁹ ad nos: sic faciamus.
ριος ὁ θεός σου πρὸς ἡμᾶς, οὕτως ποιήσωμεν.
siue bonū siue malum: vocē dn̄i
καὶ ἐὰν ἀγαθὸν καὶ ἐὰν κακόν, τῆς φωνῆς κυρίου
dei nr̄i cui nos mittimus te ad
τοῦ θεοῦ ἡμῶν οὗ ἡμεῖς ἀποστέλλομέν σε πρὸς
eum audiemus vt melius nobis sit:
αὐτὸν ἀκουσόμεθα ἵνα βέλτιον ἡμῖν γένηται,

q̄r audiemus vocē dn̄i dei
ὅτι ἀκουσόμεθα τῆς φωνῆς τοῦ κυρίου τοῦ θεοῦ
nr̄i. τ factū ē post decē dies: factū ē ver
ἡμῶν. καὶ ἐγενήθη μετὰ δέκα ἡμέρας, ἐγένετο λό
bū dn̄i ad hieremiā. τ vocauit ioanam
γος κυρίου πρὸς ἱερεμίαν. καὶ ἐκάλεσεν τὸν ἰωάναν
filiū carie τ duces exercitus τ
υἱὸν καρηὲ καὶ τοὺς ἡγεμόνας τῆς δυνάμεως καὶ
oēm ppl'm a paruo vsq̄ ad magnū: τ di
πάντα τὸν λαὸν ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου, καὶ εἶ
xit illis: sic dixit dn̄s de⁹ israel:
πεν αὐτοῖς, οὕτως εἶπεν κύριος ὁ θεὸς ἰσραήλ,
q̄ misistis me ad eum: vt caderet deprecatio
ὃν ἀπεστάλκατέ με πρὸς αὐτόν, ἵνα πέσῃ ἡ δέησις
vr̄a in cōspectu eius. si sedentes sederitis
ὑμῶν ἔμπροσθεν αὐτοῦ. ἐὰν καθίσαντες καθίσητε
in terra illa τ edificabo vos τ nō
ἐν τῇ γῇ ταύτῃ καὶ οἰκοδομήσω ὑμᾶς καὶ οὐ μὴ
destruam: τ plantabo vos τ nō euellā:
καθελῶ, καὶ φυτεύσω ὑμᾶς καὶ οὐ μὴ ἐκτίλω.
q̄r placatus sum sup malis: q̄ dixi fa
ὅτι ἀναπέπαυμαι ἐπὶ τοῖς κακοῖς, οἷς εἶπα ποι
cere vobis. ne timueritis a facie
ῆσαι ὑμῖν. μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ προσώπου τοῦ
regis babylonis. quē vos formidatis a
βασιλέως βαβυλῶνος. οὗ ὑμεῖς φοβεῖσθε ἀπὸ
facie eius non timueritis ait dn̄s:
προσώπου αὐτοῦ· ὅτι μὴ φοβηθῆτε φησὶν κύριος,

C

q̄r vobiscū ego sū vt liberem vos τ
ὅτι μεθ᾽ ὑμῶν ἐγώ εἰμι τοῦ ἐξαιρεῖσθαι ὑμᾶς καὶ
saluos faciā vos de manu eius. τ dabo vobis
σώζειν ὑμᾶς ἐκ χειρὸς αὐτοῦ. καὶ δώσω ὑμῖν
miam τ miserebor vr̄i τ reducam vos in
ἔλεος καὶ ἐλεήσω ὑμᾶς καὶ ἐπιστρέψω ὑμᾶς εἰς
terrā vr̄am. τ si dicitis vos non sedebi
τὴν γῆν ὑμῶν. καὶ εἰ λέγετε ὑμεῖς οὐ μὴ καθίσω
m⁹ in terra ista vt non audiam⁹ vo
μεν ἐν τῇ γῇ ταύτῃ πρὸς τὸ μὴ ἀκοῦσαι τῆς φω
cē dn̄i dei vr̄i: dicētes: minime.
νῆς κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν, λέγοντες, μηδαμῶς.
q̄r in terrā egypti ingredimur τ non
ὅτι εἰς γῆν αἰγύπτου εἰσελευσόμεθα καὶ οὐ μὴ
videbim⁹ bellum: τ vocē tube nō
ἴδωμεν πόλεμον, καὶ φωνὴν σάλπιγγος οὐ μὴ
audiemus. τ in panib⁹ non esuriemus: τ
ἀκούσομεν. καὶ ἐν ἄρτοις οὐ μὴ πεινάσωμεν, καὶ
illic habitabim⁹. ppter hoc audite verbū dn̄i.
ἐκεῖ οἰκήσομεν. διὰ τοῦτο ἀκούσατε λόγον κυρίου.
reliquie iuda sic dixit dn̄s exer
κατάλοιποι ἰούδα οὕτως εἶπεν κύριος τῶν δυνά
cituū deus israel: si vos dederitis faci
μεων ὁ θεὸς ἰσραήλ. ἐὰν ὑμεῖς δῶτε τὸ πρόσω
em vr̄am in egyptum τ ingressi fueritis illuc vt habite
πον ὑμῶν εἰς αἴγυπτον καὶ εἰσέλθητε ἐκεῖ κατοι
tis τ erit gladius quē vos formidatis a
κεῖν καὶ ἔσται ἡ ῥομφαία ἣν ὑμεῖς φοβεῖσθε ἀπὸ
facie eius: inueniet vos in egypto. τ
προσώπου αὐτῆς, εὑρήσει ὑμᾶς ἐν αἰγύπτῳ. καὶ
fames cui⁹ vos curā habetis a facie e
ὁ λιμὸς οὗ ὑμεῖς λόγον ἔχετε ἀπὸ προσώπου αὐ
ius: apphendet vos in egypto: τ ibi mo
τοῦ, καταλήψεται ὑμᾶς ἐν αἰγύπτῳ, καὶ ἐκεῖ ἀπο
riemini. τ erunt oēs viri q̄ posuerūt
θανεῖσθε. καὶ ἔσονται πάντες οἱ ἄνδρες οἱ θέντες
faciem suam vt igrediātur in terrā egypti
τὸ πρόσωπον αὐτῶν τοῦ εἰσελθεῖν εἰς γῆν αἰγύπτου
vt habitēt ibi deficient in gladio τ in fame
ἐνοικεῖν ἐκεῖ ἐκλείψουσιν ἐν ῥομφαίᾳ καὶ ἐν λιμῷ
τ peste: τ nō erit illo℞ vllus saluatus
καὶ λοιμῷ, καὶ οὐκ ἔσται αὐτῶν οὐδεὶς σωζόμενος
a malis q̄ ego
ἀπὸ τῶν κακῶν ὧν ἐγώ

cum audierimus vocem dn̄i dei nostri. Cum autē cōpleti essent decē dies: factū est verbū domini ad hieremiā. Vocauitq̄ iohannan filium caree & oēs principes bellatorum qui erant cū eo & vniuersum populum a minimo vsq̄ ad magnū & dixit ad eos. Hec dicit dn̄s deus israel ad quem misistis me vt psternerē preces vr̄as in cōspectu ei⁹. Si quiescentes mānseritis in terra hac: edificabo vos & non destruam: plantabo & non euellam. Iam enim placatus sum sup malo qd̄ feci vobis. Nolite timere a facie regis babylonis quē vos pauidi formidatis. Nolite metuere cum dicit dn̄s: quia vobiscum sum ego vt saluos vos faciā & eruam de manu ei⁹: & dabo vobis misericordias & miserebor vestri: & habitare vos faciā in terra vestra. Si autē dixeritis vos nō habitabimus in terra ista: nec audiemus vocem domini dei nostri dicentes: nequaq̄: sed ad terram egypti pergemus vbi non videbimus bellum & clangorem tube non audiemus & famem non sustinebimus: & ibi habitabim⁹. propter hoc nunc audite verbū dn̄i reliquie iuda. Hec dicit dn̄s exercituum deus israel. Si posueritis faciē vestrā vt ingrediamini egyptū: & intraueritis vt ibi habitetis: gladi⁹ quem vos formidatis: ibi comprehendet vos in terra egypti: & fames pro qua estis solliciti adherebit vobis in egypto & ibi moriemini. Omnesq̄ viri qui posuerunt faciem suā vt ingrediatur egyptum vt habitēt ibi: morietur gladio & fame & peste: nullus de eis remanebit: nec effugiet a facie mali quod ego

כי נשמע בקול יהוה אלהינו: ויהי
מקץ עשרת ימים ויהי דבר יהוה
אל ירמיהו: ויקרא אל יוחנן בן
קרח ואל כל שרי החילים אשר
אתו ולכל העם למקטן ועד גדול:
ויאמר אליהם כה אמר יהוה אלהי
ישראל אשר שלחתם אתי אליו
להפיל תחנתכם לפניו: אם שוב
תשבו בארץ הזאת ובניתי אתכם
ולא אהרס ונטעתי אתכם ולא
אתוש כי נחמתי אל הרעה אשר
עשיתי לכם: אל תיראו מפני מלך
בבל אשר אתם יראים מפניו אל
תיראו ממנו נאם יהוה כי אתכם
אני להושיע אתכם ולהציל אתכם
מידו: ואתן לכם רחמים ורחם
אתכם והשיב אתכם אל אדמתכם:
ואם אמרים אתם לא נשב בארץ
הזאת לבלתי שמע בקול יהוה
אלהיכם: לאמר לא כי ארץ
מצרים נבוא אשר לא נראה
מלחמה וקול שופר לא נשמע
וללחם לא נרעב ושם נשב: ועתה
לכן שמעו דבר יהוה שארית
יהודה כה אמר יהוה צבאות אלהי
ישראל אם אתם שום תשמון
פניכם לבא מצרים ובאתם לגור
שם: והיתה החרב אשר אתם
יראים ממנה שם תשיג אתכם
בארץ מצרים והרעב אשר אתם
דאגים ממנו שם ידבק אחריכם
מצרים ושם תמתו: ויהיו כל
האנשים אשר שמו את פניהם
לבוא מצרים לגור שם ימותו בחרב
ברעב ובדבר ולא יהיה להם שריד
ופליט מפני הרעה אשר אני

(margin: היה · יום · קרא · שור · גדל · נפל חנן · פנה שוב ישב · בנה · נחם רעע · עשה ירא · פנה · ישע · נצל נתן · שוב · ישב · בוא ראה · לחם שפר · שמע רעב ישב · שום · פנה בוא · היה · נשג · דבק · מות · היה שרד · פלט פנה רעע)

Prĩtiua.heb. Text.heb.hiere.xlij. Trãsla.B.Hie. Trãs.Gre.lxx.cũiter.latina.

מביא עליהם׃ כי כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל כאשר נתך אפי וחמתי על ישבי ירושלם כן תתך חמתי עליכם בבאכם מצרים והייתם לאלה ולשמה ולקללה ולחרפה ולא תראו עוד את המקום הזה׃ דבר יהוה עליכם שארית יהודה אל תבאו מצרים ידע תדעו כי העידתי בכם היום׃ כי התעיתם בנפשותיכם כי אתם שלחתם אתי אל יהוה אלהיכם לאמר התפלל בעדנו אל יהוה אלהינו וככל אשר יאמר יהוה אלהינו כן הגד לנו ועשינו׃ ואגד לכם היום ולא שמעתם בקול יהוה אלהיכם ולכל אשר שלחני אליכם׃ ועתה ידע תדעו כי בחרב ברעב ובדבר תמותו במקום אשר חפצתם לבוא לגור שם׃

Cap.xliij.

ויהי ככלות ירמיהו לדבר אל כל העם את כל דברי יהוה אלהיהם אשר שלחו יהוה אלהיהם אליהם את כל הדברים האלה׃ ויאמר עזריה בן הושעיה ויוחנן בן קרח וכל האנשים הזדים אמרים אל ירמיהו שקר אתה מדבר לא שלחך יהוה אלהינו לאמר לא תבאו מצרים לגור שם׃ כי ברוך בן נריה מסית אתך בנו למען תת אתנו ביד הכשדים להמית אתנו ולהגלות אתנו בבל׃ ולא שמע יוחנן בן קרח וכל שרי החילים וכל העם בקול יהוה לשבת בארץ יהודה׃ ויקח יוחנן בן קרח וכל שרי החילים את כל שארית יהודה אשר שבו מכל הגוים אשר נדחו שם לגור בארץ

afferam super eos: quia hec dicit dominus exercituum deus israel. Sicut conflatus est furor meus & indignatio mea super habitatores hierusalẽ: sic cõflabitur indignatio mea super vos cũ ingressi fueritis egyptũ: & eritis in iusiurandũ & in stuporẽ & in maledictũ & in opprobriũ: & nequaquam vltra videbitis locũ istũ. Verbũ dñi super vos reliquie iuda. Nolite intrare egyptũ. Scientes scietis quia obtestatus sum vobis hodie: quia decepistis animas vestras. Vos enim misistis me ad dominum deum vestrum: dicentes. Ora pro nobis ad dñm deũ nostrum: & iuxta omnia quecunque dixerit tibi dñs deus noster: sic annuncia nobis & faciemus. Et annunciaui vobis hodie: & nõ audistis vocem dñi dei vestri super vniuersis pro quibus misit me ad vos. Nunc ergo scientes scietis: quia gladio & fame & peste moriemini in loco ad quem voluistis intrare vt habitaretis ibi. 43.

Factum est autẽ cũ cõplesset hieremias loquẽs ad populũ vniuersos sermones dñi dei eorũ: pro quibus miserat eũ dominus deus eorũ ad illos omnia verba hec: dixit azarias filius osie & iohannan filius caree & omnes viri superbi: dicentes ad hieremiam. Mendacium tu loqueris. Non misit te dñs deus noster dicẽs: ne ingrediamini egyptũ vt habitetis illic: sed baruch filius nerie incitat te aduersum nos vt tradat nos in manus chaldeorum: & interficiat nos & traduci faciat in babylonem. Et nõ audiuit iohannã filius caree & oẽs principes bellatorũ: & vniuersus populus vocem dñi: vt manerẽt in terra iuda: sed tollẽs iohãnan filius caree & vniuersi principes bellatorũ vniuersos reliquiarum iuda qui reuersi fuerant de cunctis gentibus ad quas fuerãt ãte dispersi: vt habitarẽt in terra

induco sup eos. qr sic dixit dñs exercituũ
ἐπάγω ἐπ᾽ αὐτούς. ὅτι οὕτως εἶπε κύριος τῶν δυνάμεων
deus israel: sicut stillauit furor meus sup
ὁ θεὸς ἰσραήλ, καθὼς ἔσταξεν ὁ θυμός μου ἐπὶ τοὺς
habitantes hierusalem: sic stillabit furor meus
κατοικοῦντας ἱερουσαλήμ, οὕτως στάξει ὁ θυμός μου
sup vos: intrãtibus vobis in egyptum. et eri-
ἐφ᾽ ὑμᾶς, εἰσελθόντων ὑμῶν εἰς αἴγυπτον. καὶ ἔσε-
tis in desolationẽ et subiecti: et in maledictionẽ: et i
σθε εἰς ἄβατον καὶ ὑποχείριοι, καὶ εἰς ἀρὰν καὶ εἰς
opprobriũ: et non videbitis vltra locum istum:
ὀνειδισμόν, καὶ οὐ μὴ ἴδητε οὐκέτι τὸν τόπον τοῦτον,
q̃ locutus ẽ dñs sup vos reliquos iuda ne
ἃ ἐλάλησε κύριος ἐφ᾽ ὑμᾶς τοὺς καταλοίπους ἰούδα μὴ
igrediamini i egyptũ. et nũc scientes scietis
εἰσέλθητε εἰς αἴγυπτον. καὶ νῦν γνόντες γνώσεσθε
qr contestatus sum vobis hodie: qr male fecistis
ὅτι ἐμαρτυρησάμην ὑμῖν σήμερον, ὅτι ἐπονηρεύσα-
in aĩabus vr̃is mittentes me ad dñm
σθε ἐν ψυχαῖς ὑμῶν ἀποστείλαντές με πρὸς κύριον
deũ vr̃m: dicentes: ora pro nobis ad
τὸν θεὸν ὑμῶν, λέγοντες, πρόσευξαι περὶ ἡμῶν πρὸς
dñm: et scdm omnia q̃ loq̃tur tibi dñs
κύριον, καὶ κατὰ πάντα ἃ ἂν λαλήσῃ σοι κύριος
deus nr̃: sic annuncia nobis et faciemus.
ὁ θεὸς ἡμῶν, οὕτως ἀπάγγειλον ἡμῖν καὶ ποιήσομεν.
et annunciaui vobis: et nõ audistis
καὶ ἀπήγγειλα ὑμῖν, καὶ οὐκ εἰσηκούσατε τῆς
vocẽ dñi dei vr̃i scdm oĩa q̃ mi-
φωνῆς κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν κατὰ πάντα ὅσα ἀπέ-
sit ad vos: et nũc in gladio et in fa
στειλε πρὸς ὑμᾶς, καὶ νῦν ἐν ῥομφαίᾳ καὶ ἐν λι-
me et in peste deficietis in loco q̃ vos
μῷ καὶ ἐν λοιμῷ ἐκλείψετε ἐν τῷ τόπῳ ᾧ ὑμεῖς
vultis intrare vt hitetis ibi.
βούλεσθε εἰσελθεῖν κατοικεῖν ἐκεῖ. Ca.43

Et factũ est vt cessauit hieremias loquẽs ad
Καὶ ἐγένετο ὡς ἐπαύσατο ἱερεμίας λαλῶν πρὸς
ppl̃m oĩa verba dñi dei eo-
τὸν λαὸν πάντας τοὺς λόγους κυρίου τοῦ θεοῦ αὐ-
rũ q̃ misit dñs deus eoꝝ ad illos:
τῶν οὓς ἀπέστειλεν κύριος ὁ θεὸς αὐτῶν πρὸς αὐτούς,
et dixit azarias filius osee: et ioanã filius ca
καὶ εἶπεν ἀζαρίας υἱὸς ὠσαίου, καὶ ἰωανὰν υἱὸς κα-
ree: et oẽs viri superbi dicen-
ρηέ, καὶ πάντες οἱ ἄνδρες οἱ ὑπερήφανοι οἱ εἰπόν-
tes hieremie mẽdacia tu loq̃ris nõ misit
τες τῷ ἱερεμίᾳ ψευδῆ σὺ λαλεῖς οὐκ ἀπέστειλέν
te dñs deus nr̃ ad nos dicere nõ igredia
σε κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν πρὸς ἡμᾶς εἰπεῖν μὴ εἰσέλθη-
mini i egyptũ vt hitetis illic: sed baruch filius nerie
τε εἰς αἴγυπτον οἰκεῖν ἐκεῖ, ἀλλὰ βαροὺχ υἱὸς νηρίου
incitat te cõ nos ut det nos in ma-
συμβάλλει σε πρὸς ἡμᾶς ἵνα δῷς ἡμᾶς εἰς χεῖ-
nus chaldeoꝝ vt interficiat nos et
ρας τῶν χαλδαίων τοῦ θανατῶσαι ἡμᾶς καὶ
trãsmigrare faciat nos in babylonem. et ioanã filius
ἀποικίσαι ἡμᾶς εἰς βαβυλῶνα. καὶ ἰωανὰν υἱὸς
carie et oẽs duces exercitus et
καρηὲ καὶ πάντες οἱ ἡγεμόνες τῆς δυνάμεως καὶ
oĩs ppl̃s nõ audierunt vocem dñi vt hi-
πᾶς ὁ λαὸς οὐκ ἤκουσαν τῆς φωνῆς κυρίου κατοι-
tarent in t̃ra iuda: et tulit ioanã et om
κῆσαι ἐν γῇ ἰούδα. καὶ ἔλαβεν ἰωανὰν καὶ πάν-
nes duces exercitus omnes reli
τες οἱ ἡγεμόνες τῆς δυνάμεως ἅπαντας τοὺς κα-
quos iuda q̃ reuersi fuerant ex oĩbus
ταλοίπους ἰούδα τοὺς ἀποστραφέντας ἐκ πάντων τῶν
gẽtib9 q̃ dispse sunt illic vt hitarẽt in t̃ra
ἐθνῶν ἃ διεσκορπίσθησαν ἐκεῖ κατοικεῖν ἐν τῇ γῇ

Trãsla.grc.lxx.cũ iter.latina. Trãsla.B.Hie. Text.heb.hiere.xliij. Prĩtiua.heb.

iuda: potẽtes viros et mulieres
ἰούδα, τοὺς δυνατοὺς ἄνδρας καὶ τὰς γυναῖκας
et puulos reliq̃s et filias re-
καὶ νήπια λοιπὰ καὶ τὰς θυγατέρας τοῦ βασι-
gis: et aĩas q̃s reliquerat nabuzardan
λέως, καὶ τὰς ψυχὰς ἃς κατέλιπε ναβουζαρδὰν
princeps cocoꝝ cum godolia filio achicam: et hieremi
ὁ ἀρχιμάγειρος μετὰ γοδολίου υἱοῦ ἀχικάμ, καὶ ἱερεμί-
am pphetam: et baruch filiũ nerie. et in-
αν τὸν προφήτην, καὶ βαροὺχ υἱὸν νηρίου. καὶ εἰ-
gressi sũt in egyptũ: qr nõ audiert vocẽ
σῆλθον εἰς αἴγυπτον, ὅτι οὐκ ἤκουσαν τῆς φωνῆς
dñi et igressi sunt in taphnas. et factũ est ver-
κυρίου καὶ εἰσῆλθον εἰς τάφνας. καὶ ἐγένετο λό-
bũ dñi ad hieremiã in taphnis dicens: su-
γος κυρίου πρὸς ἱερεμίαν ἐν τάφναις λέγων, λά-
me tibi lapides grãdes et absconde e-
βε σεαυτῷ λίθους μεγάλους καὶ κατάκρυψον αὐ-
os in vestibulis in porta domus pharao in taph
τοὺς ἐν προθύροις ἐν πύλῃ τῆς οἰκίας φαραὼ ἐν τάφ-
nis ante oculos viroꝝ iuda. et dices: sic
ναις κατ᾽ ὀφθαλμοὺς ἀνδρῶν ἰούδα. καὶ ἐρεῖς, οὕ-
dixit dñs exercituũ deus israel: ecce
τως εἶπεν κύριος τῶν δυνάμεων ὁ θεὸς ἰσραήλ, ἰδοὺ
ego mitto et adducã nabuchodonosor regem
ἐγὼ ἀποστέλλω καὶ ἄξω ναβουχοδονόσορ βασιλέα
babylonis seruũ meũ et ponet thronũ
βαβυλῶνος τὸν δοῦλόν μου καὶ θήσει τὸν θρόνον
suum super lapides istos q̃s abscondisti.
αὐτοῦ ἐπάνω τῶν λίθων τούτων ὧν κατέκρυψας.
et eleuabit arma sua sup eos: et intra-
καὶ ἀρεῖ τὰ ὅπλα αὐτοῦ ἐπ᾽ αὐτούς, καὶ εἰσελεύ-
bit et pcutiet t̃rã egypti: q̃s in mor-
σεται καὶ πατάξει γῆν αἰγύπτου, οὓς εἰς θάνα-
tem: in mortem. et quos in trãsmigra-
τον, εἰς θάνατον. καὶ οὓς εἰς ἀποικι-
tionẽ: in trãsmigrationẽ. et q̃s in gladium:
σμόν, εἰς ἀποικισμόν. καὶ οὓς εἰς ῥομφαίαν,
in gladium: et accẽdet ignẽ in domib9 deoꝝ eoꝝ
εἰς ῥομφαίαν, καὶ καύσει πῦρ ἐν οἰκίαις θεῶν αὐτῶν
et cõburet eas: et trãsmigrare faciet eos et scrutabit
καὶ ἐμπυριεῖ αὐτάς, καὶ ἀποικιεῖ αὐτοὺς καὶ φθειριεῖ
t̃rã egypti sicut pediculis purgat pastor vestimentũ su-
γῆν αἰγύπτου ὡς φθειρίζει ποιμὴν τὸ ἱμάτιον αὐ-
um. et egredietur in pace et conteret
τοῦ. καὶ ἐξελεύσεται ἐν εἰρήνῃ καὶ συντρίψει τοὺς
statuas heliopolis q̃ in egypto: et do
στύλους ἡλιουπόλεως τοὺς ἐν αἰγύπτῳ, καὶ τὰς οἰ-
mos deoꝝ egypti cõburet in igne.
κίας τῶν θεῶν αἰγύπτου κατακαύσει ἐν πυρί. Ca.44

Verbum qđ factũ est ad hieremiã oĩb9
Ὁ λόγος ὁ γενόμενος πρὸς ἱερεμίαν πᾶσι τοῖς
iudeis hitantibus in t̃ra egypti et
ἰουδαίοις τοῖς κατοικοῦσιν ἐν γῇ αἰγύπτου καὶ τοῖς
sedentibus in magdalo et in taphnis et in
καθημένοις ἐν μαγδαλῷ καὶ ἐν τάφναις καὶ ἐν
mẽphis et in t̃ra pathure dicẽs: sic dixit
μέμφοις καὶ ἐν γῇ παθουρῆς λέγων, οὕτως εἶπεν
dñs exercituũ deus israel: vos vidistis
κύριος τῶν δυνάμεων ὁ θεὸς ἰσραήλ, ὑμεῖς ἑωράκα-
oĩa mala q̃ induxi sup hierusa-
τε πάντα τὰ κακὰ ἃ ἐπήγαγον ἐπὶ ἱερουσα-
lem et sup ciuitates iuda. et ecce sunt de-
λὴμ καὶ ἐπὶ πόλεις ἰούδα. καὶ ἰδοὺ εἰσὶν ἔρη-
serte hodie ab inhitantib9 a facie ma
μοι σήμερον ἀπὸ ἐνοικούντων ἀπὸ προσώπου πο-
litie eoꝝ quã fecerunt vt ad iracũdiã puocarẽt me
νηρίας αὐτῶν ἧς ἐποίησαν παραπικρᾶναί με
euntes vt adolerẽt
πορευθέντες θυμιᾶν

iuda: viros & mulieres & paruulos & filias regis & omnem animã quam reliquerat nabuzardan prĩceps militie cum godolia filio aicham filii saphan: & hieremiam prophetam & baruch filium nerie: & ingressi sunt in terram egypti: quia non obedierunt voci domini. Et venerũt vsque ad taphnis. Et factus est sermo dñi ad hieremiã in taphnis dicens. Sume tibi lapides grandes in manu tua & abscõdes eos in crypta que est sub muro latericio in porta domus pharaonis in taphnis cernẽtibus viris iudeis: & dices ad eos. Hec dicit dñs exercituum deus israel. Ecce ego mittam & assumam nabuchodonosor regem babylonis seruum meũ: & ponam thronum eius super lapides istos quos abscõdi: & statuet solium suum super eos. Veniensque percutiet terram egypti quos in morte in mortem: & quos in captiuitate in captiuitatem: & quos in gladio in gladio. Et succẽdet ignẽ in delubris deorũ egypti: & cõburet ea & captiuos ducet illos: & amicietur terra egypti sicut amicitur pastor pallio suo & egredietur inde in pace. Et cõteret statuas domus solis que sunt in terra egypti: & delubra deorum egypti comburet igni. 44.

Verbum quod factũ est ad hieremiam & ad omnes iudeos qui habitabant in terra egypti habitantes in magdalo & in taphnis & in mẽphis & in terra phatures: dicens. Hec dicit dominus exercituũ deus israel. Vos vidistis omne malum istud quod adduxi super hierusalẽ & super omnes vrbes iuda: & ecce deserte sũt hodie & nõ est in eis habitator propter maliciã quã fecerũt: vt me ad iracũdiã puocarẽt: & irent & sacrificarent & colerent

יהודה׃ את הגברים ואת הנשים ואת הטף ואת בנות המלך ואת כל הנפש אשר הניח נבוזראדן רב טבחים את גדליהו בן אחיקם בן שפן ואת ירמיהו הנביא ואת ברוך בן נריהו׃ ויבאו ארץ מצרים כי לא שמעו בקול יהוה ויבאו עד תחפנחס׃ ויהי דבר יהוה אל ירמיהו בתחפנחס לאמר׃ קח בידך אבנים גדלות וטמנתם במלט במלבן אשר בפתח בית פרעה בתחפנחס לעיני אנשים יהודים׃ ואמרת אליהם כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל הנני שלח ולקחתי את נבוכדראצר מלך בבל עבדי ושמתי כסאו ממעל לאבנים האלה אשר טמנתי ונטה את שפרורו עליהם׃ ובאה והכה את ארץ מצרים אשר למות למות ואשר לשבי לשבי ואשר לחרב לחרב׃ והצתי אש בבתי אלהי מצרים ושרפם ושבם ועטה את ארץ מצרים כאשר יעטה הרעה את בגדו ויצא משם בשלום׃ ושבר את מצבות בית שמש אשר בארץ מצרים ואת בתי אלהי מצרים ישרף באש׃

Ca.xliiij.

הדבר אשר היה אל ירמיהו אל כל היהודים הישבים בארץ מצרים הישבים במגדל ובתחפנחס ובנף ובארץ פתרוס לאמר׃ כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל אתם ראיתם את כל הרעה אשר הבאתי על ירושלם ועל כל ערי יהודה והנם חרבה היום הזה ואין בהם יושב׃ מפני רעתם אשר עשו להכעסני ללכת לקטר לעבד

לֵאלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא יְדָעוּם
הֵמָּה אַתֶּם וַאֲבֹתֵיכֶם׃ וָאֶשְׁלַח
אֲלֵיכֶם אֶת כָּל עֲבָדַי הַנְּבִיאִים
הַשְׁכֵּים וְשָׁלֹחַ לֵאמֹר אַל נָא תַעֲשׂוּ
אֵת דְּבַר הַתֹּעֵבָה הַזֹּאת אֲשֶׁר
שָׂנֵאתִי׃ וְלֹא שָׁמְעוּ וְלֹא הִטּוּ אֶת
אָזְנָם לָשׁוּב מֵרָעָתָם לְבִלְתִּי קַטֵּר
לֵאלֹהִים אֲחֵרִים׃ וַתִּתַּךְ חֲמָתִי
וְאַפִּי וַתִּבְעַר בְּעָרֵי יְהוּדָה וּבְחֻצוֹת
יְרוּשָׁלִָם וַתִּהְיֶינָה לְחָרְבָּה לִשְׁמָמָה
כַּיּוֹם הַזֶּה׃ וְעַתָּה כֹּה אָמַר יְהוָה
אֱלֹהֵי צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לָמָה
אַתֶּם עֹשִׂים רָעָה גְדוֹלָה אֶל
נַפְשֹׁתֵכֶם לְהַכְרִית לָכֶם אִישׁ וְאִשָּׁה
עוֹלֵל וְיוֹנֵק מִתּוֹךְ יְהוּדָה לְבִלְתִּי
הוֹתִיר לָכֶם שְׁאֵרִית׃ לְהַכְעִסֵנִי
בְּמַעֲשֵׂי יְדֵיכֶם לְקַטֵּר לֵאלֹהִים
אֲחֵרִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר אַתֶּם
בָּאִים לָגוּר שָׁם לְמַעַן הַכְרִית
לָכֶם וּלְמַעַן הֱיוֹתְכֶם לִקְלָלָה וּלְחֶרְפָּה
לְכֹל גּוֹיֵי הָאָרֶץ׃ הֲשְׁכַחְתֶּם אֶת
רָעוֹת אֲבוֹתֵיכֶם וְאֶת רָעוֹת מַלְכֵי
יְהוּדָה וְאֵת רָעוֹת נָשָׁיו וְאֵת רָעֹתֵכֶם
וְאֵת רָעֹת נְשֵׁיכֶם אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּאֶרֶץ
יְהוּדָה וּבְחֻצוֹת יְרוּשָׁלִָם׃ לֹא
דֻכְּאוּ עַד הַיּוֹם הַזֶּה וְלֹא יָרְאוּ וְלֹא
הָלְכוּ בְתוֹרָתִי וּבְחֻקֹּתַי אֲשֶׁר נָתַתִּי
לִפְנֵיכֶם וְלִפְנֵי אֲבוֹתֵיכֶם׃ לָכֵן כֹּה
אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
הִנְנִי שָׂם פָּנַי בָּכֶם לְרָעָה וּלְהַכְרִית
אֶת כָּל יְהוּדָה׃ וְלָקַחְתִּי אֶת שְׁאֵרִית
יְהוּדָה אֲשֶׁר שָׂמוּ פְנֵיהֶם לָבוֹא
אֶרֶץ מִצְרַיִם לָגוּר שָׁם וְתַמּוּ כֹל
בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם יִפֹּלוּ בַּחֶרֶב וּבָרָעָב
יִתַּמּוּ מִקָּטֹן וְעַד גָּדוֹל בַּחֶרֶב וּבָרָעָב
יָמֻתוּ וְהָיוּ לְאָלָה לְשַׁמָּה וְלִקְלָלָה

שלח · נבא · שכם עשה · נטה · נתך חמם · בער חרב · היה · עשה גדל · כרת איש · עלל ינק · יתר כעס · עשה · בוא כרת · היה · דכא · עשה · עשה · חקק נתן · פנה · שום כרת · תמם · נפל · גדל · מות היה · שמם

deos alienos quos nesciebant & illi & vos & patres vestri. Et misi ad vos oēs seruos meos prophetas de nocte consurgens mittensq̧ & dicens. Nolite facere verbum abominationis huiuscemodi quam odiui. Et non audierunt nec inclinauerunt aurē suā vt cōuerterētur a malis suis & nō sacrificarent diis alienis. Et cōflata est īdignatio mea & furor meus: & succensa est in ciuitatibꝰ iuda & in plateis hierusalem: & verse sunt in solitudinē & vastitatē ſm diem hāc. Et nunc hec dicit dn̄s exercituum deus israel. Quare vos facitis malum grande hoc contra aīas vestras: vt intereat ex vobis vir & mulier: paruulus & lactens de medio iude nec relinquatur vobis quicq̃ residuū: puocātes me in operibus manuū vestrarum sacrificando diis alienis in terra egypti in quam ingressi estis vt habitetis ibi: & dispereatis: & sitis in maledictionē & in opprobrium cunctis gentibus terre. Nunquid obliti estis mala patrum vestrorū & mala regum iuda & mala vxorū eorum & mala vestra & mala vxorum vestrarū: que fecerunt in terra iuda & in regionibꝰ hierusalem? Non sunt mūdati vsq̧ ad diē hanc & nō timuerūt & nō ambulauerūt in lege mea & in p̄ceptis meis q̄ dedi corā vobis & corā patribus vr̄is. Ideo hec dicit dominus exercituum deus israel. Ecce ego ponam faciē meā in vobis in malū & disperdā oēm iudam. Et assumam reliquias iude: qui posuerunt facies suas vt ingrederētur terrā egypti: & habitarēt ibi & consumentur oēs in terra egypti: & cadēt in gladio & in fame. Cōsumētur a minimo vsq̧ ad maximū: ī fame & in gladio morietur: & erūt in iusiurādū & in miraculum & in maledictionem

diis alijs: q̄ nō cognouerūt ipsi ꝛ vos ꝛ pa
θεοῖς ἑτέροις, οἷς οὐκ ἔγνων αὐτοὶ καὶ ὑμεῖς καὶ οἱ πα
tres vr̄i. ꝛ misi ad vos seruos
τέρες ὑμῶν. καὶ ἀπέστειλα πρὸς ὑμᾶς τοὺς παῖδάς
meos pphetas diluculo: ꝛ misi dicens:
μου τοὺς προφήτας ὄρθρου, καὶ ἀπέστειλα λέγων,
ne faciatis rem inquinationis huius quā
μὴ ποιήσητε τὸ πρᾶγμα τῆς μολύνσεως ταύτης ἧς
odi. ꝛ nō audierūt me: ꝛ nō inclinauerūt
ἐμίσησα. καὶ οὐκ ἤκουσάν μου, καὶ οὐκ ἔκλιναν τὸ
aurē suā vt ɔuerterēt a malis suis vt
οὖς αὐτῶν ἀποστρέψαι ἀπὸ τῶν κακῶν αὐτῶν πρὸς
nō adolerēt diis alienis. ꝛ instillauit furor me⁹
τὸ μὴ θυμιᾶν θεοῖς ἑτέροις. καὶ ἔσταξεν ὁ θυμός μου
ꝛ ira mea succēsa ē in ciuitatibꝰ iuda ꝛ ex
καὶ ἡ ὀργή μου ἐξεκαύθη ἐν πόλεσιν Ἰούδα καὶ ἔξω
tra hierusalem. ꝛ facte sunt in solitudinē ꝛ in
θεν Ἱερουσαλήμ. καὶ ἐγενήθησαν εἰς ἐρήμωσιν καὶ εἰς
inuiū sicut dies hec. ꝛ nūc sic dixit domi
ἄβατον ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη. καὶ νῦν οὕτως εἶπεν κύρι
nus omīps deꝰ israel: q̄re vos faci
ος παντοκράτωρ ὁ θεὸς Ἰσραήλ, ἵνα τί ὑμεῖς ποιεῖ
tis mala magna in aīabus vr̄is vt succīdat ex
τε κακὰ μεγάλα ἐπὶ ψυχαῖς ὑμῶν ἐκκόψαι ὑ
vobis vir ꝛ mulier puulus ꝛ lactens de me
μῶν ἄνδρα καὶ γυναῖκα νήπιον καὶ θηλάζοντα ἐκ μέ
dio iuda: vt nō derelinquatur vir vllus
σου Ἰούδα. πρὸς τὸ μὴ καταλειφθῆναι ὑμῶν μηδέ
vt irritetis me in opibus manuū
να παραπικρᾶναί με ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν
vr̄aꝝ adolēdo diis alienis in t̄ra egypti in quā in
ὑμῶν θυμιᾶν θεοῖς ἑτέροις ἐν γῇ Αἰγύπτου εἰς ἣν εἰ
gressi estis vt h̄itetis ibi: vt excidamini ꝛ vt sitis
σήλθετε οἰκεῖν ἐκεῖ, ἵνα ἐκκοπῆτε καὶ ἵνα γένησθε
in maledictionē ꝛ in opprobriū in gētibus
εἰς κατάραν καὶ εἰς ὀνειδισμὸν ἐν τοῖς ἔθνεσιν τῆς
t̄re. nūqd obliti estis vos maloꝝ pa
γῆς. μὴ ἐπιλέλησθε ὑμεῖς τῶν κακῶν τῶν πα
trum vr̄oꝝ: ꝛ maloꝝ regum iu
τέρων ὑμῶν, καὶ τῶν κακῶν τῶν βασιλέων Ἰού
da: ꝛ maloꝝ principum vr̄oꝝ: ꝛ
δα, καὶ τῶν κακῶν τῶν ἀρχόντων ὑμῶν, καὶ τῶν
maloꝝ vxoꝝ vr̄aꝝ? q̄ fecerūt in t̄ra
κακῶν τῶν γυναικῶν ὑμῶν; ὧν ἐποίησαν ἐν γῇ
iuda ꝛ de foris hierusalem: ꝛ nō cessauerūt
Ἰούδα καὶ ἔξωθεν Ἱερουσαλήμ, καὶ οὐκ ἐπαύσαν
vsq̧ ī diem hanc. ꝛ nō timuerunt
το ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ οὐκ ἐφοβήθησαν
ꝛ nō ɔplexati sunt p̄cepta mea q̄ dedi
καὶ οὐκ ἀντείχοντο τῶν προσταγμάτων μου ὧν ἔδω
ante faciem eoꝝ ꝛ ante faciem
κα κατὰ πρόσωπον αὐτῶν καὶ κατὰ πρόσωπον τῶν
patrum suoꝝ. ideo sic dix͛it dn̄s
πατέρων αὐτῶν. διὰ τοῦτο οὕτως εἶπεν κύριος
exercituū deus israel: ecce ego pono
τῶν δυνάμεων ὁ θεὸς Ἰσραήλ, ἰδοὺ ἐγὼ ἐφίστημι τὸ
faciem meā in vobis in malū vt disperdam
πρόσωπόν μου ἐφ᾽ ὑμᾶς εἰς κακὸν τοῦ ἀπολέσαι
oēm iuda: ꝛ assumā reliquos
πάντα Ἰούδα, καὶ λήψομαι τοὺς καταλοίπους
iude q̄ posuerūt faciem suam vt ingrede
Ἰούδα οἳ ἔθεντο τὸ πρόσωπον αὐτῶν τοῦ εἰσελ
rent in t̄rā egypti vt h̄itarent ibi: ꝛ
θεῖν εἰς γῆν Αἰγύπτου τοῦ κατοικῆσαι ἐκεῖ, καὶ
ɔsumētur oēs ī t̄ra egypti: ꝛ cadent in
ἐκλείψουσι πάντες ἐν γῇ Αἰγύπτου, καὶ πεσοῦνται ἐν
gladio: ꝛ in fame deficient a paruo
ῥομφαίᾳ, καὶ ἐν λιμῷ ἐκλείψουσιν ἀπὸ μικροῦ
vsq̧ ad magnū ꝛ erunt in opprobriū ꝛ in
ἕως μεγάλου, καὶ ἔσονται εἰς ὀνειδισμὸν καὶ εἰς
pditionē ꝛ in maledictionē.
ἀπώλειαν καὶ εἰς κατάραν.

D B Amos. 9.

C D E F

ꝛ visitabo sup sedentes in t̄ra egy
καὶ ἐπισκέψομαι ἐπὶ τοὺς καθημένους ἐν γῇ Αἰγύ
pti: sicut visitaui sup hierusalem in gladio
πτου, ὡς ἐπεσκεψάμην ἐπὶ Ἱερουσαλὴμ ἐν ῥομφαίᾳ
ꝛ in fame ꝛ in morte. ꝛ nō erit saluatus
καὶ ἐν λιμῷ καὶ ἐν θανάτῳ. καὶ οὐκ ἔσται σεσωσμέ
tus vllus de reliquis iuda peregrinātibꝰ
νος οὐδεὶς τῶν ἐπιλοίπων Ἰούδα τῶν παροικούντων
in t̄ra egypti vt reuertāt in t̄rā iuda ad quā ip
ἐν γῇ Αἰγύπτου ἐπιστρέψαι εἰς γῆν Ἰούδα ἐφ᾽ ἣν αὐ
si sperant aīabus suis reuerti
τοὶ ἐλπίζουσιν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν τοῦ ἐπιστρέψαι
illuc. non reuertentur nisi saluati.
ἐκεῖ. οὐ μὴ ἐπιστρέψουσιν εἰ μὴ οἱ ἀνασωζόμενοι.
ꝛ responderūt hieremie oēs viri
καὶ ἀπεκρίθησαν τῷ Ἱερεμίᾳ ἅπαντες οἱ ἄνδρες
scientes q̄ adolerēt vxores eoꝝ di
οἱ γνόντες ὅτι θυμιῶσιν αἱ γυναῖκες αὐτῶν θε
is alienis: ꝛ oēs mulieres cōgregatio ma
οῖς ἑτέροις, καὶ πᾶσαι αἱ γυναῖκες συναγωγὴ με
gna: ꝛ oīs ppl̄s sedentes in t̄ra egypti
γάλη, καὶ πᾶς ὁ λαὸς οἱ καθήμενοι ἐν γῇ Αἰγύπτου
in t̄ra pathures dicentes: ſmonē quē loquu
ἐν γῇ Παθούρης λέγοντες, τὸν λόγον ὃν ἐλά
tus es ad nos in noīe dn̄i: nō audie
λησας πρὸς ἡμᾶς τῷ ὀνόματι κυρίου, οὐκ ἀκου
mus a te. q̄r facientes faciemus omne
σόμεθά σου. ὅτι ποιοῦσαι ποιήσωμεν πάντα
v͛bū qd̄ egredietur de ore nr̄o vt a
τὸν λόγον ὃς ἐξελεύσεται ἐκ τοῦ στόματος ἡμῶν θυ
doleamꝰ regine celi ꝛ libemus illi
μιᾶν τῇ βασιλίσσῃ τοῦ οὐρανοῦ καὶ σπένδειν αὐτῇ
libamina: sicut fecimus nos ꝛ patres
σπονδάς, καθὰ ἐποιήσαμεν ἡμεῖς καὶ οἱ πατέ
nr̄i ꝛ reges nr̄i ꝛ principes no
ρες ἡμῶν καὶ οἱ βασιλεῖς ἡμῶν καὶ οἱ ἄρχοντες ἡ
stri in ciuitatibꝰ iuda ꝛ de foris hierusalem. ꝛ
μῶν ἐν πόλεσιν Ἰούδα καὶ ἔξωθεν Ἱερουσαλήμ. καὶ
saturati sumꝰ panibꝰ: ꝛ facti sumꝰ boni: ꝛ ma
ἐπλήσθημεν ἄρτων, καὶ ἐγενόμεθα χρηστοί, καὶ κα
la nō vidimꝰ ꝛ vt cessauimus adolentes
κὰ οὐκ ἴδομεν καὶ ὡς διελίπομεν θυμιῶντες
regine celi ꝛ libantes ei
τῇ βασιλίσσῃ τοῦ οὐρανοῦ καὶ σπένδοντες αὐτῇ
libamina indiguimus oēs nos. ꝛ in gla
σπονδάς ἠλαττώθημεν πάντες ἡμεῖς. καὶ ἐν ῥομ
dio ꝛ in fame defecimus: ꝛ q̄r adolemꝰ
φαίᾳ καὶ ἐν λιμῷ ἐξελίπομεν, καὶ ὅτι θυμιῶμεν
nos regine celi: ꝛ libauimus ei
ἡμεῖς τῇ βασιλίσσῃ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐσπείσαμεν αὐτῇ
libamina: nō sine viris nr̄is fecimus
σπονδάς, μὴ ἄνευ τῶν ἀνδρῶν ἡμῶν ἐποιήσαμεν
ei placentas ꝛ libauimus libamina ei: ꝛ
αὐτῇ χαυῶνας καὶ ἐσπείσαμεν σπονδὰς αὐτῇ, καὶ
dixit hieremias oī pplo potentibꝰ ꝛ
εἶπεν Ἱερεμίας παντὶ τῷ λαῷ τοῖς δυνατοῖς καὶ
mulieribꝰ ꝛ omni pplo q̄ responde
ταῖς γυναιξὶν καὶ παντὶ τῷ λαῷ τοῖς ἀποκρι
runt ei verba dicēs. nōne incensi
θεῖσιν αὐτῷ λόγους λέγων, οὐχὶ τοῦ θυμιάματος
qd̄ adoleuistis in ciuitatibus iuda ꝛ de foris
οὗ ἐθυμιάσατε ἐν ταῖς πόλεσιν Ἰούδα καὶ ἔξωθεν
hierusalem: vos ꝛ p̄res vr̄i ꝛ
Ἱερουσαλήμ, ὑμεῖς καὶ οἱ πατέρες ὑμῶν καὶ οἱ
reges vr̄i ꝛ p̄ncipes vr̄i ꝛ ppl̄s
βασιλεῖς ὑμῶν καὶ οἱ ἄρχοντες ὑμῶν καὶ ὁ λαὸς τῆς
t̄re recordatꝰ ē dn̄s: ꝛ ascendit sup cor eius ꝛ
γῆς ἐμνήσθη κύριος, καὶ ἀνέβη ἐπὶ καρδίαν αὐτοῦ καὶ
nō potuit dn̄s vltra ferre a facie mali
οὐκ ἠδύνατο κύριος ἔτι φέρειν ἀπὸ προσώπου πονη
tie rerum vr̄aꝝ: ꝛ ab abominationibꝰ
ρίας πραγμάτων ὑμῶν, καὶ ἀπὸ τῶν βδελυγμάτων

3.i.d.

& in opprobrium: & visitabo super habitatores terre egypti: sicut visitaui super hierusalem in gladio & fame & peste: & non erit q̄ effugiat: & sit residuꝰ de reliquiis iudeoꝝ qui vadunt vt peregrinētur in terra egypti & reuertātur in terram iuda ad quam ipsi eleuant animas suas vt reuertantur & habitent ibi: non reuertentur nisi qui fugerint. Responderunt autē hieremie omnes viri scientes q̧ sacrificarent vxores eorum diis alienis & vniuerse mulieres quarum stabat multitudo grandis: & omnis populus habitātium in terra egypti in phatures dicentes. Sermonem quem locutus es ad nos in nomine domini non audiemus ex te: sed facientes faciemus omne verbum quod egrēdietur de ore nr̄o vt sacrificemus regine celi et libemus ei libamina: sicut fecimus nos & patres nr̄i reges nostri & principes nostri in vrbibus iuda & in plateis hierusalem et saturati sumꝰ panibꝰ & bene nobis erat: maluq̧ nō vidimus. Ex eo autē tp̄e quo cessauimus sacrificare regine celi & libare ei libamina īdiguimus oībus: & gladio & fame consumpti sumus. Quod si nos sacrificamus regine celi: & libamus ei libamina: nunqd sine viris nostris facimus ei placētas ad colendum eam & libamina ad libandū? Et dixit hieremias ad omnē ppl̄m: aduersum viros & aduersuꝫ mulieres & aduersum vniuersam plebē qui rn̄derāt ei verbū dicens. Nunqd non sacrificium qd̄ sacrificastis in ciuitatibus iuda & in plateis hierusalem vos & patres vr̄i reges vestri & principes vestri et ppl̄s terre: horū recordatus ē dn̄s & ascēdit sup cor eius. Et nō poterat dn̄s vltra portare pp̄ter maliciā studiorū vr̄oꝝ: & pp̄ abomīatiōes

וּלְחֶרְפָּה׃ וּפָקַדְתִּי עַל הַיּוֹשְׁבִים
בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם כַּאֲשֶׁר פָּקַדְתִּי עַל
יְרוּשָׁלִָם בַּחֶרֶב בָּרָעָב וּבַדָּבֶר׃ וְלֹא
יִהְיֶה פָּלִיט וְשָׂרִיד לִשְׁאֵרִית יְהוּדָה
הַבָּאִים לָגוּר שָׁם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
וְלָשׁוּב אֶרֶץ יְהוּדָה אֲשֶׁר הֵמָּה
מְנַשְּׂאִים אֶת נַפְשָׁם לָשׁוּב לָשֶׁבֶת
שָׁם כִּי לֹא יָשׁוּבוּ כִּי אִם פְּלֵטִים׃
וַיַּעֲנוּ אֶת יִרְמְיָהוּ כָּל הָאֲנָשִׁים
הַיֹּדְעִים כִּי מְקַטְּרוֹת נְשֵׁיהֶם
לֵאלֹהִים אֲחֵרִים וְכָל הַנָּשִׁים
הָעֹמְדוֹת קָהָל גָּדוֹל וְכָל הָעָם
הַיֹּשְׁבִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּפַתְרוֹס
לֵאמֹר׃ הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ אֵלֵינוּ
בְּשֵׁם יְהוָה אֵינֶנּוּ שֹׁמְעִים אֵלֶיךָ׃
כִּי עָשֹׂה נַעֲשֶׂה אֶת כָּל הַדָּבָר אֲשֶׁר
יָצָא מִפִּינוּ לְקַטֵּר לִמְלֶאכֶת הַשָּׁמַיִם
וְהַסֵּיךְ לָהּ נְסָכִים כַּאֲשֶׁר עָשִׂינוּ
אֲנַחְנוּ וַאֲבֹתֵינוּ מְלָכֵינוּ וְשָׂרֵינוּ
בְּעָרֵי יְהוּדָה וּבְחֻצוֹת יְרוּשָׁלִָם
וַנִּשְׂבַּע לֶחֶם וַנִּהְיֶה טוֹבִים וְרָעָה לֹא
רָאִינוּ׃ וּמִן אָז חָדַלְנוּ לְקַטֵּר לִמְלֶכֶת
הַשָּׁמַיִם וְהַסֵּךְ לָהּ נְסָכִים חָסַרְנוּ כֹל
וּבַחֶרֶב וּבָרָעָב תָּמְנוּ׃ וְכִי אֲנַחְנוּ
מְקַטְּרִים לִמְלֶכֶת הַשָּׁמַיִם וּלְהַסֵּךְ
לָהּ נְסָכִים הֲמִבַּלְעֲדֵי אֲנָשֵׁינוּ
עָשִׂינוּ לָהּ כַּוָּנִים לְהַעֲצִבָה וְהַסֵּךְ
לָהּ נְסָכִים׃ וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ אֶל כָּל
הָעָם עַל הַגְּבָרִים וְעַל הַנָּשִׁים וְאֶל
כָּל הָעָם הָעֹנִים אֹתוֹ דָּבָר לֵאמֹר׃
הֲלוֹא אֶת הַקִּטֵּר אֲשֶׁר קִטַּרְתֶּם
בְּעָרֵי יְהוּדָה וּבְחֻצוֹת יְרוּשָׁלִַם
אַתֶּם וַאֲבוֹתֵיכֶם מַלְכֵיכֶם וְשָׂרֵיכֶם
וְעַם הָאָרֶץ אֹתָם זָכַר יְהוָה וַתַּעֲלֶה
עַל לִבּוֹ׃ וְלֹא יוּכַל יְהוָה עוֹד לָשֵׂאת
מִפְּנֵי רֹעַ מַעַלְלֵיכֶם מִפְּנֵי הַתּוֹעֵבֹת

ישב · פלט שרד · בוא · נשא ישב · שוב · ענה · קטר נשה · גדל · עשה · פה לאר · נסך עשה · שור · חוץ · שבע היה · ראה · לאר · תמם · קטר · עשה עצב · אמר · נשה · ענה · עיר חוץ · עלה · יכל · פנה רוע · על תעב

אשר עשיתם ותהי ארצכם לחרבה ולשמה ולקללה מאין יושב כהיום הזה׃ מפני אשר קטרתם ואשר חטאתם ליהוה ולא שמעתם בקול יהוה ובתורתו ובחקתיו ובעדותיו לא הלכתם על כן קראת אתכם הרעה הזאת כיום הזה׃ ויאמר ירמיהו אל כל העם ואל כל הנשים שמעו דבר יהוה כל יהודה אשר בארץ מצרים׃ כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל לאמר אתם ונשיכם ותדברנה בפיכם ובידיכם מלאתם לאמר עשה נעשה את נדרינו אשר נדרנו לקטר למלכת השמים ולהסך לה נסכים הקים תקימנה את נדריכם ועשה תעשינה את נדריכם׃ לכן שמעו דבר יהוה כל יהודה הישבים בארץ מצרים הנני נשבעתי בשמי הגדול אמר יהוה אם יהיה עוד שמי נקרא בפי כל איש יהודה אמר חי אדני יהוה בכל ארץ מצרים׃ הנני שקד עליהם לרעה ולא לטובה ותמו כל איש יהודה אשר בארץ מצרים בחרב וברעב עד כלותם׃ ופליטי חרב ישבון מן ארץ מצרים ארץ יהודה מתי מספר וידעו כל שארית יהודה הבאים לארץ מצרים לגור שם דבר מי יקום ממני ומהם׃ וזאת לכם האות נאם יהוה כי פקד אני עליכם במקום הזה למען תדעו כי קום יקומו דברי עליכם לרעה׃ כה אמר יהוה הנני נתן את פרעה חפרע מלך מצרים ביד איביו וביד מבקשי נפשו כאשר נתתי את צדקיהו

ᵖquas ᵍfeciſtis ᵇ & facta eſt ˡterra vr̃a ᵏ in deſolationē ˡet in ſtuporē ᵐ & in male dictū ⁿ eo φ nō ſit ᵒ habitator: ᵖ ſic ē ᵖ dies ᵍ hec. ʳ Propterea ˢ φ ᵗ ſacrificaueritis idolis ᵘ & ˣ peccaueritis ʸ dño ᶻ & nō ᵃ audieritis ᵇ vocem ᶜ dñi: ᵈ & in lege ᵉ & in pceptis ᶠ & in teſtimoniis eius ᵍ non ʰ ambulaueritis: ⁱ idcirco ˡ euenerunt ᵐ vobis ⁿ mala ᵒ hec ᵖ ſicut eſt ᵖ dies ᵍ hec. ʳ Dixit autem ˢ hieremias ᵗ ad ᵘ omnē ˣ populum: ʸ & ad ᶻ vniuerſas ᵃ mulieres. ᵇ Audite ᶜ verbū ᵈ dñi ᵉ omīs ᶠ iuda ᵍ qui eſtis ʰ in terra ⁱ egypti. ᵏ Hec ˡ inquit ᵐ dominus ⁿ exercituum ᵒ deus ᵖ iſrael: ᵍ dicens. ʳ Vos ˢ et vxores vr̃e ᵗ locuti eſtis ᵘ ore veſtro ˣ & manib⁹ veſtris ʸ impleſtis: ᶻ dicentes. ᵃ Faciamus ᵇ vota noſtra ᶜ que ᵈ vouim⁹ ᵉ vt ſacrificemus ᶠ regine ᵍ celi ʰ & libemus ⁱ ei ᵐ libamina. ⁿ Impleſtis ᵍ vota veſtra: ʳ et opere ˢ perpetraſtis ea. ˣ Ideo ʸ audite ᶻ verbum ᵃ dñi ᵇ omnis ᶜ iuda ᵈ qui habitatis ᵉ in terra ᶠ egypti. ᵍ Ecce ego ʰ iuraui ⁱ in nomine meo ᵏ magno: ˡ ait ᵐ dominus: ⁿ quia nequaφ̃ ᵖ vltra ʳ vocabitur ᵍ nomen meū ˢ ex ore ᵗ ois ᵘ viri ˣ iudei ʸ dicentis: ᶻ viuit ᵃ dñs ᵇ deus ᶜ in omni ᵈ terra ᵉ egypti. ᶠ Ecce ego ᵍ vigilabo ʰ ſup eos ⁱ in malum ᵏ & non ˡ in bonū: ᵐ et conſumētur ⁿ oēs ᵒ viri ᵖ iuda ᵍ qui ſunt ʳ in terra ˢ egypti ᵗ gladio ᵘ et fame ˣ donec penitus ʸ cōſumātur. ᶻ Et qui fugerint ᵃ gladiū: ᵇ reuertentur ᶜ de ᵈ terra ᵉ egypti in ᶠ terrā ᵍ iuda ʰ viri ⁱ pauci: ˢ et ſcient ˡ oēs ᵐ reliquie ⁿ iuda ᵒ ingredientium ᵖ terram ᵍ egypti ʳ vt habitent ˢ ibi: ᵘ cuius ᵗ ſermo ˣ cōpleatur: ʸ meus ᶻ an illorū. ᵃ Et hoc ᵇ vobis ᶜ ſignū ᵈ ait ᵉ dñs ᶠ φ ᵍ viſitem ʰ ego ⁱ ſuper vos ᵏ in loco ˡ iſto: ᵐ vt ⁿ ſciatis ᵒ quia vere ᵍ cōplebūtur ʳ ſmōes mei ˢ cōtra vos ᵗ in malū. ᵘ Hec ˣ dicit ʸ dñs. ᶻ Ecce ego ᵃ tradam ᶜ pharaonē ᵇ ephree ᵉ regē ᶠ egypti ᵍ in manu ʰ inimicorū ei⁹: ⁱ & in manu ᵏ q̄rentiū ˡ animā illius: ᵐ ſicut ⁿ tradidi ᵖ ſedechiam

quas feciſtis. τ facta eſt tra vr̃a in deſolatione
ὧν ἐποιήσατε. καὶ ἐγενήθη ἡ γῆ ὑμῶν εἰς ἐρήμωσιν
τ in inuium τ in maledictionē ſicut dies hec a facie
καὶ εἰς ἄβατον καὶ εἰς ἀρὰν ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη ἀπὸ προ-
cie eorū qb⁹ adolebatis τ qb⁹ peccaſtis domino.
σώπου αὐτῶν ὧν ἐθυμιᾶτε καὶ ὧν ἡμάρτετε τῷ κυ-
mino. τ non audiſtis vocē dñi τ
ρίῳ. καὶ οὐκ εἰσηκούσατε τῆς φωνῆς κυρίου καὶ
in pceptis eius τ in lege eius
ἐν τοῖς προστάγμασιν αὐτοῦ καὶ ἐν τῷ νόμῳ αὐ-
τ in teſtimonijs eius non ābulaſtis
τοῦ καὶ ἐν τοῖς μαρτυρίοις αὐτοῦ οὐκ ἐπορεύθητε.
τ apphenderūt vos mala hec ſicut dies
καὶ ἐπελάβετο ὑμῶν τὰ κακὰ ταῦτα ὡς ἡ ἡμέρα
hec. τ dixit hieremias pplo τ mulieribus:
αὕτη. καὶ εἶπεν ἱερεμίας τῷ λαῷ καὶ ταῖς γυ-
lierib⁹: audite verbū dñi ois iuda q̄
ναιξίν, ἀκούσατε τὸν λόγον κυρίου πᾶσα ἰούδα οἱ
in tra egypti: ſic dixit dñs de⁹ iſrael:
ἐν γῇ αἰγύπτου. οὕτως εἶπεν κύριος ὁ θεὸς ἰσραήλ,
vos τ vxores vr̃e ore vr̃o locuti
ὑμεῖς καὶ αἱ γυναῖκες ὑμῶν τῷ στόματι ὑμῶν ἐλα-
ti eſtis: τ manibus vr̃is impleuiſtis dicentes
λήσατε, καὶ ταῖς χερσὶν ὑμῶν ἐπληρώσατε λέ-
centes: facientes faciemus vota nr̃a
γουσαι, ποιοῦσαι ποιήσομεν τὰς ὁμολογίας ἡμῶν
q̄ vouimus vt adoleam⁹ regine celi
ἃς ὡμολογήσαμεν θυμιᾶν τῇ βασιλίσσῃ τοῦ οὐρανοῦ
τ libemus ei libamina: manentes manſiſtis
καὶ σπένδειν αὐτῇ σπονδάς, ἐμμείνασαι ἐνεμείνα-
in votis vr̃is: τ facientes feciſtis.
τε ταῖς ὁμολογίαις ὑμῶν, καὶ ποιοῦσαι ἐποιήσατε.
ideo audite verbū dñi ois iuda ſe-
διὰ τοῦτο ἀκούσατε λόγον κυρίου πᾶς ἰούδα οἱ κα-
dentes in tra egypti. ecce iuraui in noīe meo
θήμενοι ἐν γῇ αἰγύπτου. ἰδοὺ ὤμοσα τῷ ὀνόματί μου
magno dixit dñs: ſi fuerit vltra nomē
τῷ μεγάλῳ εἶπεν κύριος, ἐὰν γένηται ἔτι ὄνομά
meū in ore ois iuda dicere viuit dñs do-
μου ἐν στόματι παντὸς ἰούδα εἰπεῖν ζῇ κύριος κύ-
minus in oī tra egypti. qz ecce ego vigilaui
ριος ἐν πάσῃ γῇ αἰγύπτου. ὅτι ἰδοὺ ἐγὼ ἐγρήγορα
ſup eos vt malefacerē eis τ nō bñfacerem
ἐπ' αὐτοὺς τοῦ κακῶσαι αὐτοὺς καὶ οὐκ ἀγαθῶσαι.
τ deficient ois iuda habitantes in tra
καὶ ἐκλείψουσιν πᾶς ἰούδα οἱ κατοικοῦντες ἐν γῇ
egypti: in gladio τ in fame donec deficiant.
αἰγύπτου, ἐν ῥομφαίᾳ καὶ ἐν λιμῷ ἕως ἂν ἐκλείπω-
ant. τ ſaluati a gladio: reuertentur
σιν. καὶ οἱ σεσωσμένοι ἀπὸ ῥομφαίας, ἐπιστρέ-
tur in trā iuda pauci nūero. τ ſcient
ψουσιν εἰς γῆν ἰούδα ὀλίγοι ἀριθμῷ. καὶ γνώσον-
oēs reliqui iuda peregrinantes
ται πάντες οἱ κατάλοιποι ἰούδα οἱ παροικοῦντες
in tra egypti vt habitent ibi: ſmo cui⁹ manet
ἐν γῇ αἰγύπτου παροικῆσαι ἐκεῖ, λόγος τίνος ἐμ-
net meus an illorū. τ hoc vobis ſi-
μενεῖ ὁ ἐμὸς ἢ ὁ αὐτῶν. καὶ τοῦτο ὑμῖν τὸ ση-
gnū dicit dñs: qz viſitabo ego ſup vos
μεῖον λέγει κύριος, ὅτι ἐπισκέψομαι ἐγὼ ἐφ' ὑμᾶς
in loco iſto: vt ſciatis φ manebūt ſmones
ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, ἵνα γνῶτε ὅτι ἐμμενοῦσιν οἱ λό-
nes mei ſup vos in mala. ſic dixit dñs:
γοι μου ἐφ' ὑμᾶς εἰς κακά. οὕτως εἶπεν κύριος,
ecce ego trado pharaonē vephre regem
ἰδοὺ ἐγὼ δίδωμι τὸν φαραὼ οὐαφρῆ βασιλέα αἰ-
egypti in manus inimici eius: τ in manus
γύπτου εἰς χεῖρας ἐχθροῦ αὐτοῦ, καὶ εἰς χεῖρας
q̄rentis aiam ei⁹: ſicut dedi ſedechiā
ζητοῦντος τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καθὰ δέδωκα τὸν σεδεκίαν

Bere. 22.c.

G

regem iuda in manus nabuchodonoſor regis
βασιλέα ἰούδα εἰς χεῖρας ναβουχοδονόσωρ βασιλέως
babylonis inimici eius τ q̄rentis
βαβυλῶνος ἐχθροῦ αὐτοῦ καὶ ζητοῦντος τὴν
aiam eius.
ψυχὴν αὐτοῦ. Ca. 45.

A

Verbum qδ locut⁹ eſt hieremias ppheta ad baruch
Ὁ λόγος ὃν ἐλάλησεν ἱερεμίας ὁ προφήτης πρὸς βα-
ruch filiū nerie: qñ ſcripſit verba hec in libro
ροὺχ υἱὸν νηρίου, ὅτε ἔγραψεν τοὺς λόγους τούτους ἐν βι-
bro ex ore hieremie in anno quarto
βλίῳ ἀπὸ στόματος ἱερεμίου ἐν ἐνιαυτῷ τῷ τετάρ-
to ioachim filij ioſie regis iuda: dicēs: ſic
τῷ τοῦ ἰωακεὶμ υἱοῦ ἰωσία βασιλέως ἰούδα, λέγων, οὕ-
dixit dñs de⁹ iſrael: in te baruch: qz
τως εἶπεν κύριος ὁ θεὸς ἰσραὴλ ἐπὶ σοὶ βαρούχ, ὅτι

B

dixiſti ve mihi: qz addidit dñs dolorē ſup dolorē
εἶπας οἴμοι, ὅτι προσέθηκεν κύριος κόπον ἐπὶ πόνον
meū. dormiui in gemitibus meis: requiem nō inueni.
μου. ἐκοιμήθην ἐν στεναγμοῖς μου, ἀνάπαυσιν οὐχ εὗρον.
dic ei: ſic dixit dñs: ecce q̄s ego edificaui
εἰπὸν αὐτῷ, οὕτως εἶπεν κύριος, ἰδοὺ οὓς ἐγὼ ᾠκοδό-
ui ego deſtruo: τ q̄s plantaui ego euello: τ
μησα ἐγὼ καθαιρῶ, καὶ οὓς ἐφύτευσα ἐγὼ ἐκτίλλω, καὶ

C

oēm trā meā: τ tu q̄ris tibi grandia?
πᾶσαν γῆν τὴν ἐμοῦ, καὶ σὺ ζητεῖς σεαυτῷ μεγάλα;
ne queras: qz ecce ego induco mala ſup oēm
μὴ ζητήσῃς, ὅτι ἰδοὺ ἐγὼ ἐπάγω κακὰ ἐπὶ πᾶσαν
carnē: ait dñs. τ dabo tibi aiam tuā
σάρκα, λέγει κύριος. καὶ δώσω σοι τὴν ψυχήν σου
lucrū in omni loco quo vades illuc.
εὕρεμα ἐν παντὶ τόπῳ οὗ ἐὰν βαδίσῃς ἐκεῖ. Ca. 46

A

Et factū ē verbū dñi ad hieremiam pphetam
Καὶ ἐγένετο ῥῆμα κυρίου πρὸς ἱερεμίαν τὸν προφή-
tam ſup oēs gētes: in egyptū aduerſū exercitū pharaonis
την ἐπὶ πάντα ἔθνη, εἰς αἴγυπτον ἐπὶ δυνάμει φαραὼ
nechao regis egypti: q̄ erat ſup flumen euphratē
νεχαὼ βασιλέως αἰγύπτου, ὃς ἦν ἐπὶ τῷ ποταμῷ εὐφρά-
tē in carchamis quē pcuſſit nabuchodonoſor rex
τῃ ἐν καρχαμὶς ὃν ἐπάταξεν ναβουχοδονόσωρ βασι-
babylonis q̄ in anno quarto ioachim
λεὺς βαβυλῶνος ὁ ἐν τῷ ἔτει τῷ τετάρτῳ τοῦ ἰωα-
chi filij ioſie regis iuda. aſſumite arma
κεὶμ υἱοῦ ἰωσίου βασιλέως ἰούδα. ἀναλάβετε ὅπλα
τ ſcuta adducite in pliū. ſternite
καὶ ἀσπίδας προσαγάγετε εἰς πόλεμον. ἐπισάξατε
equos aſcendite equites τ ſtate in
τοὺς ἵππους ἐπίβητε οἱ ἱππεῖς καὶ κατάστητε ἐν ταῖς
galeis vr̃is. pijcite lanceas τ
περικεφαλαίαις ὑμῶν. προβάλλετε τὰ δόρατα καὶ
induimini loricis vr̃is. cur ipi pa-
ἐνδύσασθε τοὺς θώρακας ὑμῶν. τί ὅτι αὐτοὶ πτο-
uent τ recedunt retro? qz fortes eorum
οῦνται καὶ ἀποχωροῦσιν ὀπίσω; διότι οἱ ἰσχυροὶ αὐ-
rum cedentur: fuga fugeſt τ nō ſūt reuerſi
τῶν κοπήσονται, φυγῇ ἔφυγον καὶ οὐκ ἀνέστρεψαν
obſeſſi in circuitu ait dñs. ne fugiat le-
περιεχόμενοι κυκλόθεν λέγει κύριος. μὴ φευγέτω ὁ κοῦ-
uis τ nō ſaluetur fortis ad aqlonē: q̄ iuxta
φος καὶ μὴ ἀνασωζέσθω ὁ ἰσχυρὸς ἐπὶ βορρᾶν, τὰ πα-
ta flumen euphratē īfirmata ſūt: ceciderunt.

B

ρὰ τὸν ποταμὸν εὐφράτην ἠσθένησαν, πεπτώκασιν.
qd iſte q̄ſi flumen aſcendet
τί οὗτος ὡς ποταμὸς ἀναβήσεται

ᵍregem ʳiuda ˢin manu ᵗnabuchodonoſor ᵘregis ˣbabylonis ʸinimici ſui: ᶻ& querētis ᵃanimā eius. 45.

Verbum ᵇquod locutus eſt ᵈhieremias ᵉpropheta ᶠad ᵍbaruch ʰfilium ⁱnerie ᵏcū ſcripſiſſet ᵐverba ⁿhec ᵒin ᵖlibro ᵍex ore ʳhieremie ˢanno ᵗquarto ᵘioachim ˣfilii ʸioſie ᶻregis ᵃiuda ᵇdicens. ᶜHec ᵈdicit ᵉdomin⁹ ᶠdeus ᵍiſrael: ʰad te ⁱbaruch. ᵏDixiſti. ˡVe miſero ⁿmihi ᵒqm̄ ᵖaddidit ᵍdñs ʳdolorē ˢdolori meo. ᵘLaboraui ᵗī gemitu meo ˣ& requiem ʸnon ᵃinueni. ᶜHec ᶠdicit ᵍdñs. ᵇSic ᶜdices ᵈad eum. ᵇEcce ᶠquos ᵏedificaui ˡego ᵐdeſtruo: ⁿ& ᵒquos ᵖplantaui ᵍego ʳeuello: ˢ& ᵗvniuerſā ᵘterram ᵗhanc. ʳEt tu ʸqueris ᵃtibi ᵇgrandia? ᶜNoli ᵈquerere: ᵉquia ᶠecce ego ᵍadducam ʰmalū ⁱſup ᵏoēm ˡcarnem: ᵐait ⁿdominus: ᵒ& dabo ᵖtibi ʳanimam tuam ˢin ſalutem ʳin ᵘomnibus ˣlocis ad ʸquecunqꝫ ᶻperrexeris. 46.

Quod ᵇfactū eſt ᶜverbū ᵈdñi ᵉad ᶠhieremiā ᵍpphetam ᵍcontra ʰgētes: ⁱad egyptū ᵏaduerſum ˡexercitū ᵐpharaonis ⁿnechao ᵒregis ᵖegypti: ᵍq ʳerat ᵍiuxta ˢfluuium ᵘeuphraten ˣin charchamis ʸquē ᶻpcuſſit ᵃnabuchodonoſor ᵇrex ᶜbabylonis ᵈin ᵉquarto ᵈanno ᶠioachim ᵍfilii ʰioſie ⁱregis ᵏiuda. ˡPreparate ᵐſcutū ⁿ& clypeū ᵒ& procedite ᵖad bellum. ᵍIungite ʳequos: ˢ& aſcendite ᵗequites: ᵘſtate ˣin galeis: ʸpolite ᶻlanceas: ᵃinduite vos ᵇloricis. ᶜQuid igitur? ᵈVidi ᵉipſos ᶠpauidos & ʰterga ᵍvertentes: ⁱfortes eorū ᵏceſos. ᵐFugerūt cōciti: ⁿnec ᵒreſpexerunt. ᵖTerror ᵍvndiqꝫ: ʳait ˢdñs. ᵗNon ᵘfugiet ᵗvelox: ʸnec ᶻſaluari ſe putet ᵃfortis. ᵇAd aquilonē ᶜiuxta ᵉflumen ᶠeuphratē ᵍvicti ſunt ʰ& ruerunt. ⁱQuis eſt ᵏiſte qui ˡq̄ſi flumē ᵐaſcendit: & ⁿveluti fluuiorū ᵒintumeſcūt ᵖgurgites eius? ᵍEgyptus ʳfluminis inſtar ˢaſcendit:

מלך יהודה ביד נבוכדראצר מלך בבל איבו ומבקש נפשו׃

Cap. xlv.

הדבר אשר דבר ירמיהו הנביא אל ברוך בן נריה בכתבו את הדברים האלה על ספר מפי ירמיהו בשנה הרבעית ליהויקים בן יאשיהו מלך יהודה לאמר׃ כה אמר יהוה אלהי ישראל עליך ברוך׃ אמרת אוי נא לי כי יסף יהוה יגון על מכאבי יגעתי באנחתי ומנוחה לא מצאתי׃ כה תאמר אליו כה אמר יהוה הנה אשר בניתי אני הרס ואת אשר נטעתי אני נתש ואת כל הארץ היא׃ ואתה תבקש לך גדלות אל תבקש כי הנני מביא רעה על כל בשר נאם יהוה ונתתי לך את נפשך לשלל על כל המקמות אשר תלך שם׃

Cap. xlvi.

אשר היה דבר יהוה אל ירמיהו הנביא על הגוים׃ למצרים על חיל פרעה נכו מלך מצרים אשר היה על נהר פרת בכרכמש אשר הכה נבוכדראצר מלך בבל בשנת הרביעית ליהויקים בן יאשיהו מלך יהודה׃ ערכו מגן וצנה וגשו למלחמה׃ אסרו הסוסים ועלו הפרשים והתיצבו בכובעים מרקו הרמחים לבשו הסרינת׃ מדוע ראיתי המה חתים נסגים אחור וגבוריהם יכתו ומנוס נסו ולא הפנו מגור מסביב נאם יהוה׃ אל ינוס הקל ואל ימלט הגבור צפונה על יד נהר פרת כשלו ונפלו׃ מי זה כיאר יעלה כנהרות יתגעשו מימיו׃ מצרים כיאר יעלה

וְכַנְּהָרוֹת יִתְגֹּעֲשׁוּ מָיִם וַיֹּאמֶר אַעֲלֶה
אֲכַסֶּה אֶרֶץ אֹבִידָה עִיר וְיֹשְׁבֵי
בָהּ׃ עֲלוּ הַסּוּסִים וְהִתְהוֹלְלוּ
הָרֶכֶב וְיֵצְאוּ הַגִּבּוֹרִים כּוּשׁ וּפוּט
תֹּפְשֵׂי מָגֵן וְלוּדִים תֹּפְשֵׂי דֹּרְכֵי
קָשֶׁת׃ וְהַיּוֹם הַהוּא לַאדֹנָי יְהוָה
צְבָאוֹת יוֹם נְקָמָה לְהִנָּקֵם מִצָּרָיו
וְאָכְלָה חֶרֶב וְשָׂבְעָה וְרָוְתָה מִדָּמָם
כִּי זֶבַח לַאדֹנָי יְהוָה צְבָאוֹת בְּאֶרֶץ
צָפוֹן אֶל נְהַר פְּרָת׃ עֲלִי גִלְעָד וּקְחִי
צֳרִי בְּתוּלַת בַּת מִצְרַיִם לַשָּׁוְא הִרְבֵּיתִי
רְפֻאוֹת תְּעָלָה אֵין לָךְ׃ שָׁמְעוּ גוֹיִם
קְלוֹנֵךְ וְצִוְחָתֵךְ מָלְאָה הָאָרֶץ כִּי
גִבּוֹר בְּגִבּוֹר כָּשָׁלוּ יַחְדָּיו נָפְלוּ
שְׁנֵיהֶם׃ הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה
אֶל יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא לָבוֹא נְבוּכַדְרֶאצַּר
מֶלֶךְ בָּבֶל לְהַכּוֹת אֶת אֶרֶץ מִצְרָיִם׃
הַגִּידוּ בְמִצְרַיִם וְהַשְׁמִיעוּ בְמִגְדּוֹל
וְהַשְׁמִיעוּ בְנֹף וּבְתַחְפַּנְחֵס אִמְרוּ
הִתְיַצֵּב וְהָכֵן לָךְ כִּי אָכְלָה חֶרֶב
סְבִיבֶיךָ׃ מַדּוּעַ נִסְחַף אַבִּירֶיךָ לֹא
עָמַד כִּי יְהוָה הֲדָפוֹ׃ הִרְבָּה כּוֹשֵׁל
גַּם נָפַל אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וַיֹּאמְרוּ
קוּמָה וְנָשֻׁבָה אֶל עַמֵּנוּ וְאֶל אֶרֶץ
מוֹלַדְתֵּנוּ מִפְּנֵי חֶרֶב הַיּוֹנָה׃ קָרְאוּ
שָׁם פַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרַיִם שָׁאוֹן
הֶעֱבִיר הַמּוֹעֵד׃ חַי אָנִי נְאֻם
הַמֶּלֶךְ יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ כִּי
כְּתָבוֹר בֶּהָרִים וּכְכַרְמֶל בַּיָּם יָבוֹא׃
כְּלֵי גוֹלָה עֲשִׂי לָךְ יוֹשֶׁבֶת בַּת
מִצְרָיִם כִּי נֹף לְשַׁמָּה תִהְיֶה
וְנִצְּתָה מֵאֵין יוֹשֵׁב׃ עֶגְלָה יְפֵה פִיָּה
מִצְרָיִם קֶרֶץ מִצָּפוֹן בָּא בָא׃ גַּם
שְׂכִרֶיהָ בְקִרְבָּהּ כְּעֶגְלֵי מַרְבֵּק כִּי
גַם הֵמָּה הִפְנוּ נָסוּ יַחְדָּיו לֹא
עָמָדוּ כִּי יוֹם אֵידָם בָּא עֲלֵיהֶם עֵת

et velut flumina montebūtur fluctus ei⁹ & dicet. Ascendēs operiā terrā: perdā ciuitatē & habitatores eius. Ascendite equos & exultate in curribus: & procedant fortes ethiopie & lybie tenētes scutum: & lydii arripientes & iacientes sagittas. Dies autem ille domini dei exercituū dies vltionis: vt sumat vīdictā de inimicis suis. Deuorabit gladius & saturabitur: & inebriabitur sanguine eorū. Victima enī dñi exercituū in terra aquilōis iuxta flumē euphratē. Ascēde in galaad & tolle resinam virgo filia egypti. Frustra multiplicas medicamina: sanitas nō erit tibi. Audierūt gentes ignominiā tuā: & vlulatus tu⁹ repleuit terrā: quia fortis impegit in fortē: ambo pariter cōciderūt. Verbū qd locut⁹ est dñs ad hieremiā pphetā sup eo q̄ vēturus esset nabuchodonosor rex babylonis & percussurus terrā egypti. Annūciate egypto & auditū facite ī magdalo & resonet in mēphis & in taphnis dicite. Sta & prepara te: quia deuorabit gladius ea q̄ per circuitū tuū sūt. Quare cōputruit fortis tu⁹. Non stetit qm̄ dñs subuertit eū. Multiplicauit ruentes: ceciditq̄ vir ad pximū suū. Et dicent. Surge: & reuertamur ad populū nrm̄ & ad terrā natiuitatis nre a facie gladii colūbe. Vocate nomen pharaonis regis egypti: tumultū adduxit tempus. Viuo ego inquit rex dñs exercituum nomen eius quoniam sicut thabor in montib⁹: & sicut carmelus ī mari veniet. Vasa transmigrationis fac tibi habitatrix filia egypti: qa mēphis in solitudine erit & deseretur et ihabitabilis erit. Vitula elegans atq̄ formosa egypt⁹: stimulator ab aqlone vēiet ei. Mercenarii quoq̄ ei⁹ q versabātur in medio eius q̄si vituli saginati versi sunt et fugerūt simul: nec stare potuerūt: qa dies iterfectiōis eorū venit sup eos: tpus

καὶ ὥσπερ ποταμοὶ κυμαίνουσιν ὕδωρ. ὕδατα αἰγύπτου ὡς ποταμὸς ἀναβήσεται· καὶ εἶπεν ἀναβήσομαι καὶ κατακαλύψω τὴν γῆν καὶ ἀπολῶ πόλιν καὶ τοὺς κατοικοῦντας ἐν αὐτῇ. ἐπίβητε ἐπὶ τοὺς ἵππους καὶ παρασκευάσατε τὰ ἅρματα· ἐξέλθετε οἱ μαχηταὶ αἰθιόπων καὶ λίβυες καθωπλισμένοι ὅπλοις· καὶ λυδοὶ ἀναβῆτε, ἐντείνατε τόξον. καὶ ἡ ἡμέρα ἐκείνη τῷ κυρίῳ θεῷ τῶν δυνάμεων, ἡμέρα ἐκδικήσεως τοῦ ἐκδικῆσαι τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ· καὶ καταφάγεται ἡ μάχαιρα καὶ ἐμπλησθήσεται καὶ μεθυσθήσεται ἀπὸ τοῦ αἵματος αὐτῶν· ὅτι θυσία τῷ κυρίῳ σαβαὼθ ἀπὸ γῆς βορρᾶ ἐπὶ τῷ ποταμῷ εὐφράτῃ. ἀνάβηθι γαλαάδ, καὶ λάβε ῥητίνην παρθένῳ θυγατρὶ αἰγύπτου. εἰς κενὸν ἐπλήθυνας ἰάματά σου· ὠφέλεια οὐκ ἔστι σοι. ἤκουσαν ἔθνη φωνήν σου, καὶ τῆς κραυγῆς σου ἐπλήσθη ἡ γῆ· ὅτι μαχητὴς πρὸς μαχητὴν ἠσθένησεν, ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἔπεσον ἀμφότεροι. ἃ ἐλάλησε κύριος ἐν χειρὶ ἱερεμίου τοῦ προφήτου τοῦ ἐλθεῖν ναβουχοδονόσορ βασιλέα βαβυλῶνος τοῦ κόψαι τὴν γῆν αἰγύπτου. ἀναγγείλατε εἰς αἴγυπτον, καὶ ἀκούσατε ποιήσατε εἰς μαγδωλόν, καὶ παραγγείλατε εἰς μέμφιν, καὶ ἐν τάφναις εἴπατε ἐπίστηθι καὶ ἑτοίμασον ὅτι κατέφαγεν μάχαιρα τὴν σμίλακά σου. διότι ἔφυγεν ὀπίσω ὁ μόσχος ὁ ἐκλεκτός σου· οὐκ ἔμεινεν ὅτι κύριος παρέλυσεν αὐτόν. καὶ τὸ πλῆθός σου ἠσθένησε καὶ ἔπεσε· καὶ ἕκαστος τῷ πλησίον αὐτοῦ ἐλάλουν· ἀναστῶμεν καὶ ἀναστρέψωμεν πρὸς λαὸν ἡμῶν, καὶ εἰς τὴν πατρίδα ἡμῶν ἀπὸ προσώπου μαχαίρας ἑλληνικῆς. καλέσατε τὸ ὄνομα φαραὼ νεχαὼ βασιλέως αἰγύπτου, σαὼν ἐσβιὲ μωηδ. ζῶ ἐγὼ λέγει ὁ βασιλεὺς κύριος τῶν δυνάμεων· ὅτι ὡς τὸ θαβὼρ ἐν τοῖς ὄρεσι καὶ ὡς ὁ κάρμηλος ἐν τῇ θαλάσσῃ ἥξει. σκεύη ἀποικισμοῦ ποίησον σεαυτῇ κατοικοῦσα θυγάτηρ αἰγύπτου· ὅτι μέμφις εἰς ἀφανισμὸν ἔσται, καὶ κληθήσεται οὐαὶ παρὰ τὸ μὴ ὑπάρχειν κατοικοῦντας ἐν αὐτῇ. δάμαλις κεκαλλωπισμένη αἴγυπτος· ἀπόσπασμα ἀπὸ βορρᾶ ἦλθεν ἐπ' αὐτήν. καὶ οἱ μισθωτοὶ αὐτῆς ἐν αὐτῇ ὡς μόσχοι σιτευτοὶ τρεφόμενοι ἐν αὐτῇ· διότι καὶ αὐτοὶ ἀπεστράφησαν καὶ ἔφυγον ὁμοθυμαδόν, οὐκ ἔστησαν· ὅτι ἡμέρα ἀπωλείας ἦλθεν ἐπ' αὐτοὺς καὶ καιρὸς

ἐκδικήσεως αὐτῶν. φωνὴ αὐτῆς ὡς ὄφεως συρίζοντος, ὅτι ἐν ἄμμῳ πορεύσονται· ἐν ἀξίναις ἥξουσιν ἐπ' αὐτὴν ὡς κόπτοντες ξύλα. ἐκκόψατε τὸν δρυμὸν αὐτῆς λέγει κύριος, ὅτι οὐ μὴ εἰκασθῇ, ὅτι πληθύνει ὑπὲρ ἀκρίδα καὶ οὐκ ἔστιν αὐτοῖς ἀριθμός. κατῃσχύνθη θυγάτηρ αἰγύπτου, παρεδόθη εἰς χεῖρας λαοῦ ἀπὸ βορρᾶ, λέγει κύριος ὁ θεὸς τῶν δυνάμεων ὁ θεὸς ἰσραήλ. ἰδοὺ ἐγὼ ἐκδικῶ τὸν ἀμμὼν υἱὸν αὐτῆς ἐπὶ αἴγυπτον, καὶ ἐπὶ τοὺς θεοὺς αὐτῆς, καὶ ἐπὶ τοὺς βασιλεῖς αὐτῆς, καὶ ἐπὶ φαραὼ καὶ ἐπὶ τοὺς πεποιθότας ἐπ' αὐτῷ. καὶ δώσω αὐτοὺς εἰς χεῖρα τῶν ζητούντων τὴν ψυχὴν αὐτῶν, καὶ εἰς χεῖρα ναβουχοδονόσορ βασιλέως βαβυλῶνος, καὶ εἰς χεῖρα τῶν δούλων αὐτοῦ· καὶ μετὰ ταῦτα κατοικισθήσεται, καθὼς ἐν ταῖς ἡμέραις ταῖς ἀρχαίαις, λέγει κύριος. σὺ δὲ μὴ φοβηθῇς δοῦλός μου ἰακώβ, μηδὲ πτοηθῇς ἰσραήλ, ὅτι ἰδοὺ ἐγὼ σώζω σε μακρόθεν, καὶ τὸ σπέρμα σου ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας αὐτῶν· καὶ ἀναστρέψει ἰακὼβ καὶ ἡσυχάσει καὶ ὑπνώσει, καὶ οὐκ ἔσται ὁ παρενοχλῶν αὐτόν. καὶ σὺ μὴ φοβηθῇς παῖς μου ἰακὼβ λέγει κύριος, ὅτι μετὰ σοῦ εἰμι ἐγώ. ὅτι ποιήσω συντέλειαν ἐν παντὶ ἔθνει εἰς οὓς ἐξῶσά σε ἐκεῖ, σὲ δὲ οὐ μὴ ποιήσω ἐκλείπειν. καὶ παιδεύσω σε εἰς κρίμα καὶ ἀθῷον οὐκ ἀθῳώσω σε.

Καὶ ἐγένετο ῥῆμα κυρίου πρὸς ἱερεμίαν τὸν προφήτην ἐπὶ τοὺς ἀλλοφύλους, πρὶν πατάξαι φαραὼ τὴν γάζαν. τάδε λέγει κύριος, ἰδοὺ ὕδατα ἀναβαίνει ἀπὸ βορρᾶ, καὶ ἔσται εἰς χειμάρρουν κατακλύζοντα· καὶ κατακλύσει γῆν καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς πόλιν καὶ τοὺς κατοικοῦντας ἐν αὐτῇ· καὶ κεκράξονται οἱ ἄνθρωποι, καὶ ἀλαλάξουσιν ἅπαντες οἱ κατοικοῦντες τὴν γῆν ἀπὸ φωνῆς ὁρμῆς αὐτῆς, ἀπὸ τῶν ὅπλων τῶν ποδῶν αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ σεισμοῦ τῶν ἁρμάτων αὐτοῦ ἤχου τροχῶν αὐτοῦ. οὐκ ἐπέστρεψαν πατέρες ἐφ' υἱοὺς αὐτῶν ἀπὸ ἐκλύσεως χειρῶν αὐτῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἐρχομένῃ τοῦ ἀπολέσαι πάντας τοὺς ἀλλοφύλους. καὶ ἀφανιῶ τὴν τύρον καὶ τὴν σιδῶνα καὶ πάντας τοὺς καταλοίπους τῆς βοηθείας αὐτῶν, ὅτι ἐξολοθρεύσει κύριος τοὺς ἀλλοφύλους τοὺς καταλοίπους τῶν νήσων τῆς καππαδοκίας. ἥκει φαλάκρωμα ἐπὶ γάζαν

visitatiōis eorū. Vox ei⁹ quasi eris sonabit: qm̄ cum exercitu pperabūt & cū securib⁹ venient ei: quasi cedētes ligna suc ciderunt saltum eius: ait dñs: q supputari nō pōt. Multiplicati sunt sup locustas: & non est eis numerus. Confusa est filia egypti: & tradita in manu ppli aquilonis: dicit dominus exercituum deus israel. Ecce ego visitabo super tumultum alexandrie & super egyptum & super deos eius: & super reges eius: et sup pharaonē: & sup omnes qui cōfidūt in eo. Et dabo eos in manus q̄rentiū aīam eorū: & in manu⁹ nabuchodonosor regis babylonis: & in manu⁹ suorū eius. Et post hec hītabitur sicut dieb⁹ pristinis: ait dñs. Et tu ne timeas serue me⁹ iacob & ne paueas israel. Quia ecce ego saluū te faciā de longinquo & semen tuū de terra captiuitatis sue. Et reuertetur iacob & reqescet & pspe rabitur: & nō erit q exterreat eū. Et tu noli timere serue me⁹ iacob ait dñs: qa tecū ego sum: quia ego consumam cunctas gentes ad quas eieci te. Te vero nō cōsumam: sed castigabo te in iudicio: nec quasi innocenti parcam tibi.

47\.

Quod factum est verbum domini ad hieremian prophetam cōtra palestinos: anteq̄ pcuteret pharao gazam. Hec dicit dñs. Ecce aque descendent ab aquilōe: & erūt quasi torres inūdans: & operiēt terrā & plenitudinē eius: vrbē & habitatores ei⁹. Clamabūt homines & vlulabunt oēs habitatores terre a strepitu pōpe armorū & bellatorū eius a cōmotione q̄drigarū eius: & multitudine rotarū illi⁹. Non respexerūt pres filios manibus dissolutis: p aduētu diei in quo vastabūtur oēs philistim: & dissipabitur tyrus & sidon cum oib⁹ reliqs auxiliis suis. Depopulatus est enim dñs palestinos: reliqas insule cappadocie. Venit caluitium super gazam:

פְּקֻדָּתָם׃ קוֹלָהּ כַּנָּחָשׁ יֵלֵךְ כִּי
בְחַיִל יֵלֵכוּ וּבְקַרְדֻּמּוֹת בָּאוּ לָהּ
כְּחֹטְבֵי עֵצִים׃ כָּרְתוּ יַעְרָהּ נְאֻם
יְהוָה כִּי לֹא יֵחָקֵר כִּי רַבּוּ מֵאַרְבֶּה
וְאֵין לָהֶם מִסְפָּר׃ הֹבִישָׁה בַּת
מִצְרָיִם נִתְּנָה בְּיַד עַם צָפוֹן׃ אָמַר
יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִנְנִי
פוֹקֵד אֶל אָמוֹן מִנֹּא וְעַל פַּרְעֹה וְעַל
מִצְרַיִם וְעַל אֱלֹהֶיהָ וְעַל מְלָכֶיהָ
וְעַל פַּרְעֹה וְעַל הַבֹּטְחִים בּוֹ׃
וּנְתַתִּים בְּיַד מְבַקְשֵׁי נַפְשָׁם וּבְיַד
נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל וּבְיַד עֲבָדָיו
וְאַחֲרֵי כֵן תִּשְׁכֹּן כִּימֵי קֶדֶם נְאֻם
יְהוָה׃ וְאַתָּה אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב
וְאַל תֵּחַת יִשְׂרָאֵל כִּי הִנְנִי מוֹשִׁעֲךָ
מֵרָחוֹק וְאֶת זַרְעֲךָ מֵאֶרֶץ שִׁבְיָם
וְשָׁב יַעֲקוֹב וְשָׁקַט וְשַׁאֲנַן וְאֵין
מַחֲרִיד׃ אַתָּה אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב
נְאֻם יְהוָה כִּי אִתְּךָ אָנִי כִּי אֶעֱשֶׂה
כָלָה בְּכָל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִדַּחְתִּיךָ
שָׁמָּה וְאֹתְךָ לֹא אֶעֱשֶׂה כָלָה
וְיִסַּרְתִּיךָ לַמִּשְׁפָּט וְנַקֵּה לֹא אֲנַקֶּךָּ׃

Ca.xlvij.

אֲשֶׁר הָיָה דְבַר יְהוָה אֶל
יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא אֶל פְּלִשְׁתִּים בְּטֶרֶם
יַכֶּה פַרְעֹה אֶת עַזָּה׃ כֹּה אָמַר
יְהוָה הִנֵּה מַיִם עֹלִים מִצָּפוֹן וְהָיוּ
לְנַחַל שׁוֹטֵף וְיִשְׁטְפוּ אֶרֶץ וּמְלוֹאָהּ
עִיר וְיֹשְׁבֵי בָהּ וְזָעֲקוּ הָאָדָם וְהֵילִל
כֹּל יוֹשֵׁב הָאָרֶץ׃ מִקּוֹל שַׁעֲטַת
פַּרְסוֹת אַבִּירָיו מֵרַעַשׁ לְרִכְבּוֹ הֲמוֹן
גַּלְגִּלָּיו לֹא הִפְנוּ אָבוֹת אֶל בָּנִים
מֵרִפְיוֹן יָדָיִם׃ עַל הַיּוֹם הַבָּא
לִשְׁדוֹד אֶת כָּל פְּלִשְׁתִּים לְהַכְרִית
לְצֹר וּלְצִידוֹן כֹּל שָׂרִיד עֹזֵר כִּי
שֹׁדֵד יְהוָה אֶת פְּלִשְׁתִּים שְׁאֵרִית
אִי כַפְתּוֹר׃ בָּאָה קָרְחָה אֶל עַזָּה

נדמתה אשקלון שארית עמקם עד מתי תתגודדי: הוי חרב ליהוה עד אנה לא תשקטי האספי אל תערך הרגעי ודמי: איך תשקטי ויהוה צוה לה אל אשקלון ואל חוף הים שם יעדה:

Ca. xlviij

למואב כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל הוי אל נבו כי שדדה הבישה נלכדה קריתים הבישה המשגב וחתה: אין עוד תהלת מואב בחשבון חשבו עליה רעה לכו ונכריתנה מגוי גם מדמן תדמי אחריך תלך חרב: קול צעקה מחרונים שד ושבר גדול: נשברה מואב השמיעו זעקה צעוריה: כי מעלה הלוחית בבכי יעלה בכי כי במורד חורנים צרי צעקת שבר שמעו: נסו מלטו נפשכם ותהיינה כערוער במדבר: כי יען בטחך במעשיך ובאוצרותיך גם את תלכדי ויצא כמוש בגולה כהניו ושריו יחדו: ויבא שדד אל כל עיר ועיר לא תמלט ואבד העמק ונשמד המישור אשר אמר יהוה: תנו ציץ למואב כי נצא תצא ועריה לשמה תהיינה מאין יושב בהן: ארור עשה מלאכת יהוה רמיה וארור מנע חרבו מדם: שאנן מואב מנעוריו ושקט הוא אל שמריו ולא הורק מכלי אל כלי ובגולה לא הלך על כן עמד טעמו בו וריחו לא נמר: לכן הנה ימים באים נאם יהוה ושלחתי לו צעים וצעהו וכליו יריקו ונבליהם ינפצו: ובש מואב מכמוש כאשר בשו בית ישראל מבית אל מבטחם:

דמה · גדד · שקט אסף · רגע דמם · בוש לכד · שגב חתת · הלל · רוע כרת · דמן דמם · ילך שדד · גדל שבר · שמע צער · עלה בכה · עלה ירד · צור נוס · היה · דבר עשה · לכד · גלה שור · בוא · פלט שמד · ישר נתן · נצה עיר · שמם היה · ישב ארר · לאך רמה · נצר · ריק כלה · גלה · מרר יום · בוא צעה · בוש · בטח

conticuit ascalon: & reliquie vallis earum. Vsq3 quo concideris? O mucro domini vsquequo ∞ non requiesces? Ingredere in ∞∞∞ vaginā tuam refrigerare & sile. Quō quiescet cū dn̄s pcepit ei: aduersus ascalon & aduersum maritimas ei9 regiones: ibiq3 cōdixerit illi. 48.

HD moab. Hec dicit dominus ∞∞ exercituum deus israel. Ve super ∞∞ nabo quoniā vastata est & confusa. Capta est ∞ cariathaim: confusa est fortis & tremuit ∞∞ Non est vltra exultatio in moab: contra esebon cogitauerunt malū. Venite & disperdamus eam de gente. Ergo silens cōticesces sequeturq3 te gladius. Vox clamoris de oronaim vastitas ∞ & cōtritio magna. Contrita ē moab: annūciate clamorē paruulis eius. Per ascensum enī luith plorās ascendet in fletu qm̄ in descēsu oronaim hostes vlulatū cōtritiōis audierūt. Fugite saluate aīas vr̄as: & eritis q̄si mirice in deserto. Pro eo ei q' habuisti fiduciā i munitionibus tuis & in thesauris tuis: tu q̄q3 capieris. Et ibit chamos in transmigrationē: sacerdotes ei9 & principes ei9 simul. Et veniet pdo ad oēm vrbē: & vrbs nulla saluabitur. Et peribūt valles: & dissipabūtur cāpestria qm̄ dixit dn̄s. Date florē moab qa flores egredietur: & ciuitates ei9 deserte erūt & inhitabiles. Maledict9 q facit opus dn̄i fraudulēter: & maledictus qui phibet gladiū suū a sāguie. Fertilis fuit moab ab adolescētia sua: & reqeuit in fecib9 suis. Nec trāsfusus est de vase in vas: & in transmigratione nō abiit. Idcirco pmansit gustus ei9 in eo & odor ei9 nō ē immutat9. Propterea ecce dies veniūt dicit dn̄s & mittā eis ordiatores & stratores lagūcularū & sternēt eū & vasa ei9 exhaurient & lagūculas eoꝝ collidēt. Et cōfūdetur moab a chamos sic cōfusa ē domus isr̄l a bethel in q̄ hēbat fiduciā.

plecta est ascalon τ reliqui vallis eaꝝ: vsq3 q
ἀπερρίφη ἀσκαλὼν καὶ οἱ κατάλοιποι ἐνακείμ, ἕως τί-
incides gladius dn̄i? vsq3 quo nō desces?
νος κόψεις μάχαιρα τοῦ κυρίου; ἕως τίνος οὐκ ἡσυχά-
restituere in vaginā tuā. quiesce
σεις ἀποκατάστηθι εἰς τὸν κουλεόν σου· ἀνάπαυσαι
τ tolle te? quō desces: τ dn̄s pcepit
καὶ ἐπάρθητι; πῶς ἡσυχάσει, καὶ κύριος ἐνετείλατο
ei aduersū ascalonē τ aduersū maritimas
αὐτῇ ἐπὶ τὴν ἀσκαλῶνα καὶ ἐπὶ τὰς παραθαλασσίους
aduersū reliquas vt insurgat.
ἐπὶ τὰς καταλοίπους ἐπεγερθῆναι. C.48.

Moab sic dixit dn̄s exercituū de9
Τῇ μωὰβ οὕτως εἶπεν κύριος τῶν δυνάμεων ὁ θεὸς
israel: ve sup nabo qm̄ perijt: capta ē cariathaiꝫ
ἰσραήλ, οὐαὶ ἐπὶ ναβὼ ὅτι ὤλετο, ἐλήφθη καριαθαΐμ
ɔfusa ē fortitudo victa ē nō est vltra exultatio mo
κατῃσχύνθη τὸ κραταίωμα ἡττήθη οὐκ ἔστιν ἔτι γαυρίαμα μω-
ab. in esebon: cogitauerūt sup eam mala. venite τ
ὰβ ἐν ἐσεβών, ἐλογίσαντο ἐπ' αὐτὴν κακά. δεῦτε καὶ
excidamus eam de gente: τ decem descet.
ἐκκόψωμεν αὐτὴν ἀπὸ ἔθνους, καὶ παῦσιν παύσεται.
post te ibit gladius: q2 vox clamanti
ὄπισθέν σου βαδιεῖται μάχαιρα, ὅτι φωνὴ κεκραγό-
um de oronaī vastitas τ cōtritio magna cōtritio
των ἐξ ὀρωναΐμ ὄλεθρος καὶ σύντριμμα μέγα συντριβὴ
moab annunciate ad puulos q2 repleta ē aluth in
μωὰβ ἀναγγείλατε εἰς ζόγορα ὅτι ἐπλήσθη ἀλὼθ ἐν
fletu. ascendet plorās in via oronaim clamorē
κλαυθμῷ· ἀναβήσεται κλαίων ἐν ὁδῷ ὀρωναΐμ κραυγὴν
cōtritionis audiui: fugite τ saluate aīas
συντρίμματος ἤκουσα, φεύγετε καὶ σώσατε τὰς ψυ-
mas vr̄as τ eritis q̄si asin9 agrestis ī deserto. qm̄
χὰς ὑμῶν καὶ ἔσεσθε ὥσπερ ὄνος ἄγριος ἐν ἐρήμῳ· ἐπει-
ɔfidisti in munitionib9 tuis τ in thesau-
δὴ ἐπεποίθεις ἐν ὀχυρώμασίν σου καὶ ἐν τοῖς θησαυ-
ris tuis τ tu capieris. τ egredietur chamos in
ροῖς σου καὶ σὺ ληφθήσῃ· καὶ ἐξελεύσεται χαμὼς ἐν
trāsmigratiōe sacerdotes eius τ pncipes eius simul τ
ἀποικίᾳ οἱ ἱερεῖς αὐτοῦ καὶ οἱ ἄρχοντες αὐτοῦ ἅμα καὶ
veniet vastitas sup oēm ciuitatē. τ ciuitas non salua
ἥξει ὄλεθρος ἐπὶ πᾶσαν πόλιν· καὶ πόλις οὐ μὴ σω-
bit. τ peribit vallis τ deuastabitur cā-
θῇ· καὶ ἀπολεῖται ὁ αὐλὼν καὶ ἐξολοθρευθήσεται ἡ πε-
pestris sic dixit dn̄s. date signa moab: q2
δινὴ καθὼς εἶπεν κύριος. δότε σημεῖα τῇ μωάβ, ὅτι
plaga succendet τ oēs ciuitates ei9 in inuia-
ἁφῇ ἀναφθήσεται καὶ πᾶσαι αἱ πόλεις αὐτῆς εἰς ἄβα-
um erūt eo qd̄ nō sit hitans in ea. male-
τον ἔσονται παρὰ τὸ μὴ εἶναι οἰκοῦντα ἐν αὐτῇ. ἐπικα-
dictus q facit opus dn̄i negligēt: τ maledi-
τάρατος ὁ ποιῶν τὸ ἔργον κυρίου ἀμελῶς, καὶ ἐπικατά-
ctus q aufert gladium suū a sanguine. quie-
ρατος ὁ ἐξαίρων μάχαιραν αὐτοῦ ἀφ' αἵματος. ἀνεπαύ-
uit moab a puero: τ cōfisus ē in glo-
σατο μωὰβ ἐκ παιδαρίου, καὶ πεποιθὼς ἐπὶ τῇ δό-
ria sua. nō infudit de vase in vas: τ in trāsmi-
ξῃ αὐτοῦ· οὐκ ἐνέχεεν ἐξ ἀγγείου εἰς ἀγγεῖον, καὶ εἰς ἀποι-
gratiōe nō abierūt. idcirco stetit gust9 eius in eo
κισμὸν οὐκ ᾤχοντο· διὰ τοῦτο ἔστη γεῦμα αὐτοῦ ἐν αὐ-
τ odor eius nō defecit: ppterea ecce di-
τῷ καὶ ὀσμὴ αὐτοῦ οὐκ ἐξέλιπεν, διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἡ-
es veniūt dicit dn̄s. τ mittam ei stra-
μέραι ἔρχονται φησὶν κύριος. καὶ ἀποστελῶ αὐτῷ κλί-
tores τ sternunt eum τ vasa ei9 cōminuunt
νοντας καὶ κλινοῦσιν αὐτὸν καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ λεπτυνοῦσιν
τ cornua eius cōterent. τ cōfundetur
καὶ τὰ κέρατα αὐτοῦ συντρίψουσιν· καὶ καταισχυνθήσεται
moab a chamos sicut cōfusa est domus israel
μωὰβ ἀπὸ χαμὼς ὥσπερ κατῃσχύνθη ὁ οἶκος ἰσραὴλ
a bethel spe eoꝝ cōfisi in se ipsis.
ἀπὸ βεθὴλ ἐλπίδος αὐτῶν πεποιθότες ἐφ' ἑαυτοῖς.

quō dicetis fortes sum9: τ homo potēs in pre-
πῶς ἐρεῖτε ἰσχυροί ἐσμεν, καὶ ἄνθρωπος ἰσχύων εἰς πό-
lio? perijt moab ciuitas eius: τ electi iuuenes
λεμον; ὤλετο μωὰβ πόλις αὐτοῦ, καὶ ἐκλεκτοὶ νεανίσκοι
eius descenderūt in occisionē ait rex: domi-
αὐτοῦ κατέβησαν εἰς σφαγὴν λέγει βασιλεύς, κύρι-
n9 exercituū nomē ei: ppe dies moab vt ve-
ος τῶν δυνάμεων ὄνομα αὐτῷ, ἐγγὺς ἡμέρα μωὰβ ἐλ-
niat τ malitia eius velox valde. mouete eū
θεῖν καὶ πονηρία αὐτοῦ ταχεῖα σφόδρα. κινήσατε αὐτὸν
oēs in circuitu eius vniuersi q scitis nomē eius.
πάντες κυκλόθεν αὐτοῦ πάντες εἰδότες ὄνομα αὐτοῦ.
dicite quō ɔfracta ē virga gl'iosa baculus ma-
εἴπατε πῶς συνετρίβη βακτηρία εὐκλεὴς ῥάβδος με-
gnificētie. descende de glīa τ sede i humi-
γαλειώματος. κατάβηθι ἀπὸ δόξης καὶ κάθισον ἐν ὑγρα-
ditate sedens filia debon: q2 perijt moab ascē-
σίᾳ καθημένη θυγάτηρ δεβών, ὅτι ὤλετο μωὰβ ἀνέ-
dit in te deuastans munitionē tuā. in via sta τ
βη εἰς σὲ λυμαινόμενος ὀχύρωμά σου. ἐφ' ὁδοῦ στῆθι καὶ
pspice sedens in aroer τ interroga fugientē τ sal-
ἔπιδε καθημένη ἐν ἀροὴρ καὶ ἐρώτησον φεύγοντα καὶ ἀνα-
uatum. τ dic qd factū ē ɔfusus est moab: qm̄
σῳζόμενον· καὶ εἶπον τί ἐγένετο κατῃσχύνθη μωάβ, ὅτι
cōtritus ē. vlula τ clama annūcia in arnō.
συνετρίβη· ὀλόλυξαι καὶ κέκραξον· ἀνάγγειλον ἐν ἀρνῶν.
q2 perijt moab τ iudiciū venit ad terrā cāpestrē
ὅτι ὤλετο μωὰβ καὶ κρίσις ἔρχεται εἰς τὴν γῆν τοῦ μισὼρ
sup chelon: τ sup iassa: τ sup mophath: τ sup
ἐπὶ χαιλών, καὶ ἐπὶ ἰασσά, καὶ ἐπὶ μωφάθ, καὶ ἐπὶ
dibon: τ sup nabo: τ sup domū deblathai: τ
δεβών, καὶ ἐπὶ ναβαῦ, καὶ ἐπὶ οἶκον δεβλαθαΐμ, καὶ
sup cariathaim: τ sup domū gamol τ sup domū maon: τ
ἐπὶ καριαθαΐμ, καὶ ἐπὶ οἶκον γαμὼλ καὶ ἐπὶ οἶκον μαών, καὶ
sup carioth: τ sup bosor: τ sup oēs ciuitates mo-
ἐπὶ καριώθ, καὶ ἐπὶ βοσόρ, καὶ ἐπὶ πάσας τὰς πόλεις μω-
ab q̄ longe τ q̄ ppe. fractū est cornu moab
ὰβ τὰς πόρρω καὶ τὰς ἐγγύς. κατεάχθη κέρας μωὰβ
τ brachiū eius cōtritū est: dicit dn̄s. inebri-
καὶ τὸ ἐπίχειρον αὐτοῦ συνετρίβη, λέγει κύριος. μεθύ-
ate eum qm̄ ɔ dn̄m magnificat9 ē. τ applau-
σατε αὐτὸν ὅτι ἐπὶ κύριον ἐμεγαλύνθη. καὶ ἐπικρούσει
det moab in manu sua: τ erit in risum τ ipse
μωὰβ ἐν χειρὶ αὐτοῦ, καὶ ἔσται εἰς γέλωτα καὶ αὐτὸς
τ nobis in derisum fuit tibi israel: si in furtis
καὶ ἡμῖν εἰς γελοιασμὸν ἦν σοι ἰσραήλ. εἰ ἐν κλοπαῖς
tuis inuēti sūt q2 debellasti eū. reliqrunt
σου εὑρέθησαν ὅτι ἐπολέμεις αὐτόν. κατέλιπον τὰς
ciuitates τ hitauerūt in petris habitantes mo-
πόλεις καὶ ᾤκησαν ἐν πέτραις οἱ κατοικοῦντες μω-
ab. facti sunt q̄si columbe nidificātes in petris
άβ. ἐγενήθησαν ὡς περιστεραὶ νοσσεύουσαι ἐν πέτραις
ore fouee. audiui supbiā moab supbijt val-
στόματι βοθύνου. ἤκουσα ὕβριν μωὰβ ὕβρισεν λί-
de: τ supbiā eius τ arrogantiā eius: τ
αν, καὶ ὕβριν αὐτοῦ καὶ ὑπερηφανίαν αὐτοῦ, καὶ
exaltatū ē cor eius. ego aūt cognoui dicit dn̄s
ὑψώθη καρδία αὐτοῦ. ἐγὼ δὲ ἔγνων λέγει κύριος
opa eius: nōne sufficiēs eius nō sic
ἔργα αὐτοῦ, οὐχὶ τὸ ἱκανὸν αὐτοῦ οὐχ οὕτως
fecit? ppterea sup moab vlulate vndi-
ἐποίησεν; διὰ τοῦτο ἐπὶ μωὰβ ὀλολύξατε πάντο-
q3. clamate ad viros muri fictilis siccitatis. q̄si
θεν. βοήσατε ἐπ' ἄνδρας κεὶρ ἀρὰς αὐχμοῦ. ὡς
planctum iazer plorabo tibi vinea sabama
κλαυθμὸν ἰαζὴρ ἀποκλαύσομαί σοι ἄμπελος σαβαμά

Esaie. 16.d.

∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞

∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞

∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞

Quomodo dicitis: fortes sumus & viri ∞∞∞ robusti ad pliandū? Vastata ē moab & ciuitates illi9 ascenderūt: & electi iuuenes ei9 descenderūt in occisionem: ait rex dn̄s exercituū nomē ei9. Prope est interit9 moab vt veniat & malum eius velociter accurret nimis. Cōsolamini eū oēs qui estis in circuitu ei9: & vniuersi q scitis nomen eius dicite. Quō cōfracta est virga fortis: bacul9 gloriosus? Descēde de gloria & sede in siti hītatio filie dibō: qm̄ vastator moab ascēdet ad te: dissipabit munitiones tuas. In via sta & prospice ∞∞ hītatio aroer. Interroga fugientē & ei q euasit dic quid accidit? Confusus est moab: quoniam victus est. Vlulate & clamate: annūciate ī arnō: quoniā vastata est moab. Et iudicium venit ad terram campestrem super elon & super iasa ∞ & super mephat. & super dibon & super nabo et super domum deblathaim. & sup cariathaim & sup bethgamul & super bethmaon. & super carioth & super bosra: et super oēs ciuitates terre moab que longe & prope sunt. ∞∞∞ Abscissū est cornu moab: & brachiū ei9 cōtritū est ait dn̄s. Inebriate eū: quoniā contra dominū erectus ē. Et allidet manū moab in vomitu suo & erit in derisū etiā ipe. Fuit enī in derisum tibi israel: quasi inter fures repisses eū. Propter verba ergo tua q̄ aduersum illū locut9 es: captiu9 duceris. Relinqte ciuitates & habitate in petra habitatores moab: & estote quasi colūba nidificās in sūmo ore foraminis. Audiuim9 supbiā moab: supbus ē valde. Sublimitatē ei9 & arrogātiā & supbiā & altitudinē cordis ei9 ego scio: ait dn̄s. Iactātiā ei9 eo q' nō sit iuxta eā virt9 eius nec iuxta qd̄ poterat conata sit facere. Ideo sup moab eiulabo & ad moab vniuersā clamabo: ad viros muri fictilis lamētantes. De plāctu iazer plorabo tibi vinea sabama. ∞∞∞

איך תאמרו גבורים אנחנו ואנשי חיל למלחמה: שדד מואב ועריה עלה ומבחר בחוריו ירדו לטבח נאם המלך יהוה צבאות שמו: קרוב איד מואב לבוא ורעתו מהרה מאד: נדו לו כל סביביו וכל ידעי שמו אמרו איכה נשבר מטה עז מקל תפארה: רדי מכבוד ושבי בצמא ישבת בת דיבון כי שדד מואב עלה בך שחת מבצריך: אל דרך עמדי וצפי יושבת ערוער שאלי נס ונמלטה אמרי מה נהיתה: הביש מואב כי חתה הילילו וזעקו הגידו בארנון כי שדד מואב: ומשפט בא אל ארץ המישור אל חלון ואל יהצה ועל מופעת: ועל דיבון ועל נבו ועל בית דבלתים: ועל קריתים ועל בית גמול ועל בית מעון: ועל קריות ועל בצרה ועל כל ערי ארץ מואב הרחקות והקרבות: נגדעה קרן מואב וזרעו נשברה נאם יהוה: השכירהו כי על יהוה הגדיל וספק מואב בקיאו והיה לשחק גם הוא: ואם לוא השחק היה לך ישראל אם בגנבים נמצאה כי מדי דבריך בו תתנודד: עזבו ערים ושכנו בסלע ישבי מואב והיו כיונה תקנן בעברי פי פחת: שמענו גאון מואב גאה מאד גבהו וגאונו וגאותו ורם לבו: אני ידעתי נאם יהוה עברתו ולא כן בדיו לא כן עשו: על כן על מואב איליל ולמואב כלה אזעק אל אנשי קיר חרש יהגה: מבכי יעזר אבכה לך הגפן שבמה

אמר גבר · לחם עיר · בחר בחר · קרב רוע · נוד סבב · שבר · נטה עזז · פאר ירד · כבד ישב · בצר צפה · נוס מלט · היה בוש · חתת ילל · נגד שפט · בוא · ישר · עיר · גדע שבר · שבר · גדל קאה · מצא נוד · עיר · היה קנן · פה גאה · רום · כון · בד עשה · ילל זעק · הגה בכה

נְטִישֹׁתַיִךְ עָבְרוּ יָם עַד יָם יַעְזֵר
נָגָעוּ עַל קֵיצֵךְ וְעַל בְּצִירֵךְ שֹׁדֵד
נָפָל: וְנֶאֶסְפָה שִׂמְחָה וָגִיל מִכַּרְמֶל
וּמֵאֶרֶץ מוֹאָב וְיַיִן מִיקָבִים הִשְׁבַּתִּי
לֹא יִדְרֹךְ הֵידָד הֵידָד לֹא הֵידָד:
מִזַּעֲקַת חֶשְׁבּוֹן עַד אֶלְעָלֵה עַד יַהַץ
נָתְנוּ קוֹלָם מִצֹּעַר עַד חֹרֹנַיִם עֶגְלַת
שְׁלִשִׁיָּה כִּי גַּם מֵי נִמְרִים לִמְשַׁמּוֹת
יִהְיוּ: וְהִשְׁבַּתִּי לְמוֹאָב נְאֻם יְהוָה
מַעֲלֶה בָמָה וּמַקְטִיר לֵאלֹהָיו: עַל כֵּן
לִבִּי לְמוֹאָב כַּחֲלִלִים יֶהֱמֶה וְלִבִּי
אֶל אַנְשֵׁי קִיר חֶרֶשׂ כַּחֲלִילִים
יֶהֱמֶה עַל כֵּן יִתְרַת עָשָׂה אָבָדוּ: כִּי
כָל רֹאשׁ קָרְחָה וְכָל זָקָן גְּרֻעָה
עַל כָּל יָדַיִם גְּדֻדֹת וְעַל מָתְנַיִם
שָׂק: עַל כָּל גַּגּוֹת מוֹאָב וּבִרְחֹבֹתֶיהָ
כֻּלֹּה מִסְפֵּד כִּי שָׁבַרְתִּי אֶת מוֹאָב
כִּכְלִי אֵין חֵפֶץ בּוֹ נְאֻם יְהוָה: אֵיךְ
חַתָּה הֵילִילוּ אֵיךְ הִפְנָה עֹרֶף מוֹאָב
בּוֹשׁ וְהָיָה מוֹאָב לִשְׂחֹק וְלִמְחִתָּה
לְכָל סְבִיבָיו: כִּי כֹה אָמַר יְהוָה הִנֵּה
כַנֶּשֶׁר יִדְאֶה וּפָרַשׂ כְּנָפָיו אֶל מוֹאָב:
נִלְכְּדָה הַקְּרִיּוֹת וְהַמְּצָדוֹת נִתְפָּשָׂה
וְהָיָה לֵב גִּבּוֹרֵי מוֹאָב בַּיּוֹם הַהוּא
כְּלֵב אִשָּׁה מְצֵרָה: וְנִשְׁמַד מוֹאָב
מֵעָם כִּי עַל יְהוָה הִגְדִּיל: פַּחַד וָפַחַת
וָפָח עָלֶיךָ יוֹשֵׁב מוֹאָב נְאֻם יְהוָה:
הַנִּיס מִפְּנֵי הַפַּחַד יִפֹּל אֶל הַפַּחַת
וְהָעֹלֶה מִן הַפַּחַת יִלָּכֵד בַּפָּח כִּי אָבִיא
אֵלֶיהָ אֶל מוֹאָב שְׁנַת פְּקֻדָּתָם נְאֻם
יְהוָה: בְּצֵל חֶשְׁבּוֹן עָמְדוּ מִכֹּחַ נָסִים
כִּי אֵשׁ יָצָא מֵחֶשְׁבּוֹן וְלֶהָבָה מִבֵּין
סִיחוֹן וַתֹּאכַל פְּאַת מוֹאָב וְקָדְקֹד
בְּנֵי שָׁאוֹן: אוֹי לְךָ מוֹאָב אָבַד עַם
כְּמוֹשׁ כִּי לֻקְּחוּ בָנֶיךָ בַּשֶּׁבִי וּבְנֹתֶיךָ
בַּשִּׁבְיָה: וְשַׁבְתִּי שְׁבוּת מוֹאָב

נטש / נגע / קוץ בצר / אסף / שבת / דרך / שמם / היה / עלה קטר / המה / גדד / ספד / כלה / חתת ילל / פנה שחק / חתת / סבב / ראה / לכד צוד / תפש גבר / איש צור / שמד גדל / פחד / ישב / נוס פנה / נפל לכד / בוא / שנה / נוס / אכל פאה / שאה / שבה לקח / שוב

Propagines tue trāsierūt mare: vſq ad mare iazer peruenerūt. Super meſſem tuā et vindemiā tuā predo irruit. Ablata eſt leticia & exultatio de carmelo & de terra moab: & vinū de torcularibus ſuſtuli. Nequaq̄ calcator vue ſolitū celeuma cātabit. De clamore eſebon vſq eleale & iaſa dederūt vocē ſuā: a ſegor vſq ad oronaim vitulā conternantē: aque vero nemrim peſſime erūt. Et auferam de moab: ait dominus offerentē in excelſis: & ſacrificantē dijs eius. Propterea cor meū ad moab quaſi tibia reſonabit: et cor meum ad viros muri fictilis dabit ſonitū tibiarū: quia plus fecit q̄ potuit idcirco perierūt. Omne enim caput caluiciū & oīs barba raſa erit. In cunctis manibus colligatio: & ſuper omne dorſum ciliciū. Et ſuper oīa tecta moab & in plateis eius oīs planctus: quoniā cōtriui moab ſicut vas inutile: ait dominus. Quomodo victa eſt & vlulauerunt? Quō deiecit ceruicem moab et confuſus eſt? Eritq moab in deriſū: et in exemplū oībus in circuitu ſuo. Hec dicit dn̄s: Ecce q̄ſi aquila volabit & extēdet alas ſuas ad moab. Capta eſt carioth & munitiones cōprehēſe ſūt. Et erit cor fortiū moab in die illa: ſicut cor mulieris parturientis. Et ceſſabit moab eſſe populus: quoniā cōtra dn̄m glorificatus ē. Pauor et fouea & laqueus ſuper te o habitator moab: ait dn̄s: qui fugerit a facie pauoris cadet in foueā: et qui cōſcenderit de fouea capietur laq̄o. Adducā enim ſuper moab annū viſitationis eorū: ait dn̄s. In vmbra eſebon ſteterūt de laq̄o fugiētes: quia ignis egreſſus eſt de eſebō & flāma de medio ſeō: & deuorauit partem moab & verticem filiorū tumultus. Ve tibi moab. Periſti populus chamos: quia cōprehēſi ſunt filii tui & filie tue in captiuitatē. Et conuertam captiuitatem moab

palmites tui ptrāſieſt mare. ciuitas iazer attigerūt.
κλήματά σου διῆλθεν θάλασσαν. πόλις ἰαζὴρ ἥψαντο.
ſup fructū tuū ⁊ ſup vindemias tuas ſtrages cecidit:
ἐπὶ ὀπώραν σου καὶ ἐπὶ τρυγηταῖς σου ὄλεθρος ἐπέσεν,
cōgregatū ē gaudiū ⁊ leticia de carmelo
συνελήφθη χαρμονὴ καὶ εὐφροσύνη ἐκ καρμήλου
⁊ de terra moabitide: ⁊ vinū i torcularib' tuis mane
καὶ ἐκ γῆς μωαβίτιδος, καὶ οἶνον ἐπὶ ληνοῖς σου. πρωὶ
nō calcauerūt. neq veſpe fecerunt celeuma a
οὐκ ἐπάτησαν. οὐδὲ δείλης οὐκ ἐποίησαν αἰδὲδ ἀπὸ
clamore eſebon vſq ad eleale ⁊ vſq iaſſa. dederūt vocem ſuam a ſeger vſq ad oronai ⁊ vitulam tri
κραυγῆς ἐσεβὼν ἕως ἐλεαλὴ καὶ ἕως ἰασσά. ἔδωκαν φωνὴν αὐτῶν ἀπὸ σηγὼρ ἕως ὀρωναὶμ καὶ ἐγγελά σελισιά.
mā. qꝛ ⁊ aqua nembrim in cōbuſtionē erit. ⁊
ὅτι καὶ τὸ ὕδωρ νεμβρεὶμ εἰς κατάκαυμα ἔσται. καὶ
pdam moab ait dn̄s aſcendentē ſup altare
ἀπολῶ τὸν μωὰβ φησὶν κύριος ἀναβαίνοντα ἐπὶ βωμὸν
⁊ ſacrificantē diis eius. ꝓpterea cor moab: q̄ſi tibie reſonabunt: ⁊ cor meū ad homines muri fictilis q̄ſi tibia reſonabit. ideo
καὶ θυσιάζοντα θεοῖς αὐτοῦ. διὰ τοῦτο καρδία τοῦ μωάβ, ὥσπερ αὐλοὶ βομβήσουσιν, καὶ καρδία μου ἐπ' ἀνθρώπους κεὶρ ἀρὰς ὥσπερ αὐλὸς βομβήσει. διὰ τοῦτο
q̄ acquiſiuit periſt ab homine oē ca
ἃ περιεποιήσατο ἀπώλετο ἀπὸ ἀνθρώπου πᾶσαν κεφα
put i oi loco radent ⁊ oīs barba radetur. ⁊ oēs manus incīdētur: ⁊ ſup oī lumbo
λὴν ἐν παντὶ τόπῳ ξυρήσονται καὶ πᾶς πώγων ξυρηθήσεται. καὶ πᾶσαι χεῖρες κόψονται, καὶ ἐπὶ πάσης ὀσφύος
ciliciū: ⁊ ſup oia tecta moab ⁊ ſup
σάκκος, καὶ ἐπὶ πάντων τῶν δωμάτων μωὰβ καὶ ἐπὶ
plateis eius. qꝛ cōtriuit moab dicit dn̄s q̄ſi vas cui' nō eſt vſus eius. quō permutauit quō vertit dorſum moab ꝯfuſa ē ⁊ facta ē
ταῖς πλατείαις αὐτῆς. ὅτι συνέτριψα τὸν μωὰβ φησὶν κύριος ὡς ἀγγεῖον οὗ οὐκ ἔστιν χρεία αὐτοῦ. πῶς κατήλλαξεν πῶς ἔστρεψεν νῶτον μωὰβ ᾐσχύνθη. καὶ ἐγένετο
moab in riſum ⁊ odium oibus q̄ icircuitu
μωὰβ εἰς γέλωτα καὶ ἐγκοτήματα πᾶσι τοῖς κύκλῳ
eius. qꝛ ſic dixit dn̄s vt aqla volabit: ⁊
αὐτῆς. ὅτι οὕτως εἶπεν κύριος ὡς ἀετὸς πετάσεται, καὶ
extēdet alas ſuas in moab. capta ē carioth
ἐκτενεῖ τὰς πτέρυγας αὐτοῦ εἰς μωάβ. ἐλήφθη καριὼθ
⁊ munitiones capte ſunt. ⁊ erit cor
καὶ τὰ ὀχυρώματα συνελήφθη. καὶ ἔσται ἡ καρδία τῶν
fortium moab in die illa ſicut cor mulieris pturientis ⁊ peribit moab a turba
δυνατῶν μωὰβ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ὡσεὶ καρδία γυναικὸς ὠδινούσης καὶ ἀπολεῖται μωὰβ ἀπὸ ὄχλου
qꝛ ꝯ dn̄m magnificata ē. laqus ⁊ pauor
ὅτι ἐπὶ τὸν κύριον ἐμεγαλύνθη. παγὶς καὶ φόβος
⁊ fouea ſup te habitantē moab dicit dn̄s q̄ fugerit a facie pauoris. incidet in foueā. ⁊ cōſcēderit de fouea. ⁊ cōprehendetur in laqueo.
καὶ βόθυνος ἐπὶ σὲ καθήμενον μωὰβ λέγει κύριος ὁ φεύγων ἀπὸ προσώπου τοῦ φόβου. ἐμπεσεῖται εἰς τὸν βόθυνον. καὶ ὁ ἀναβαίνων ἐκ τοῦ βοθύνου. καὶ συλληφθήσεται ἐν τῇ παγίδι.
qꝛ inducā hec ſup moab. in anno viſitatiōis eius dicit dn̄s: in ūbra heſeb ſteterūt ab exercitu fugientes: qꝛ ignis egreſſ' ē ab heſebō. ⁊ flāma de medio ſion: ⁊ deuorauit angulū moab: ⁊ verticē filioꝝ tumult' veh tibi moab: periit
ὅτι ἐπάξω ταῦτα ἐπὶ μωάβ. ἐν ἐνιαυτῷ ἐπισκέψεως αὐτῆς λέγει κύριος, ἐν σκιᾷ ἐσεβὼν ἔστησαν ἀπὸ δυνάμεως φυγόντες, ὅτι πῦρ ἐξῆλθεν ἀπὸ ἐσεβών. καὶ φλὸξ ἀπὸ μέσου σηὼν, καὶ κατέφαγεν τὸ κλίτος μωάβ, καὶ τὴν κορυφὴν υἱῶν σαών. οὐαί σοι μωάβ, ἀπώλετο
pplſ camos: qꝛ ceperūt filios tuos ⁊ filias tuas i captiuitatē. ⁊ cōuertā captiuitatē moab
ὁ λαὸς καμώς, ὅτι ἔλαβον τοὺς υἱούς σου καὶ τὰς θυγατέρας σου εἰς αἰχμαλωσίαν. καὶ ἐπιστρέψω αἰχμαλωσίαν τῆς μωὰβ

Eſai. 16.c. — Eſai. 15.a. — Eſai. 24.c.

in nouiſſimis diebus: dicit dn̄s: huc vſq iudiciū moab.
ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις, λέγει κύριος. ἕως τούτου τὸ κρίμα τοῦ μωάβ.

Ca. 49.

Filiis āmon. ſic dixit dn̄s: nūqd filij nō ſunt in iſrael aut q̄ poſſideat non eſt ex eis. q̄re aſſumpſit molchom gad. ⁊ ppls eoꝝ in ciuitatib' eoꝝ ihitat: ꝓpterea ecce dies veniunt dicit dn̄s: ⁊ auditū faciā ſup rabbath filioꝝ āmon tumultū belli. ⁊ erunt in inuiū ⁊ in pditionem: ⁊ altaria eius in igne ſuccendētur ⁊ aſſumet iſrael pncipatū ſuum dicit dn̄s: vlula eſſebon qꝛ periit gai. clamate filie rabbath accingite cilicijs: ⁊ cōtūdimini ⁊ plangite ſup molchō: qꝛ in trāſmigtione ibūt ſacerdotes ei' ⁊ pncipes ei' ſimul. qd̄ exultabis in vallibus filia temeritatꝭ q̄ cōfidebat in theſauris ſuis: q̄ dicebat in corde ſuo: quis veniet ad me: ecce ego iducā ſup te tiorē ait dn̄s exercituū ab oi circuitu tuo ⁊ diſpgemini vnuſq̄ſq in faciem ſuam. ⁊ nō erit q̄ ꝯgreget aberrātes: ⁊ poſt hec cōuertā captiuitatem filioꝝ āmon: dicit dn̄s.
Ἀλλὰ τοῖς υἱοῖς ἀμμὼν οὕτως εἶπεν κύριος, μὴ υἱοὶ οὐκ εἰσὶν ἐν ἰσραὴλ ἢ παραληψόμενος οὐκ ἔστιν αὐτῶν. διατί παρέλαβεν μολχὸμ τὸν γάδ. καὶ ὁ λαὸς αὐτῶν ἐν πόλεσιν αὐτῶν ἐνοικεῖ, διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται λέγει κύριος. καὶ ἀκουτιῶ ἐπὶ ῥαββὰθ υἱῶν ἀμμὼν θόρυβον πολέμου. καὶ ἔσονται εἰς ἄβατον καὶ εἰς ἀπώλειαν, καὶ οἱ βωμοὶ αὐτῆς ἐν πυρὶ κατακαυθήσονται καὶ παραλήψεται ἰσραὴλ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ λέγει κύριος, ἀλάλαξον ἐσεβὼν ὅτι ὤλετο γαί. κεκράξατε θυγατέρες ῥαββὰθ περιζώσασθε σάκκους, καὶ ἐπιληπτεύεσθε καὶ κόψασθε ἐπὶ μολχόμ, ὅτι ἐν ἀποικίᾳ βαδιοῦνται οἱ ἱερεῖς αὐτοῦ καὶ οἱ ἄρχοντες αὐτοῦ ἅμα. ὅτι ἀγαλλιάσῃ ἐν ἐμακεὶμ θυγάτηρ τῆς ἰταμίας ἡ πεποιθυῖα ἐπὶ τοῖς θησαυροῖς αὐτῆς, ἡ λέγουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς, τίς ἐλεύσεται εἰς ἐμέ. ἰδοὺ ἐγὼ φέρω ἐπὶ σὲ φόβον εἶπεν κύριος τῶν δυνάμεων ἀπὸ πάσης τῆς περιοίκου σου καὶ διασπαρήσεσθε ἕκαστος εἰς πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔσται ὁ συνάγων τοὺς ἀλωμένους, καὶ μετὰ ταῦτα ἐπιστρέψω τὴν αἰχμαλωσίαν υἱῶν ἀμμών, λέγει κύριος.

Idumee hec dicit dn̄s: nō eſt vltra ſapiētia in themā. periit ꝯſiliū a prudentib' abijt ſapiētia eoꝝ. ꝯculcat' ē locus eoꝝ pfūdū facite vobis in ſeſſionē habitantes in dedan. qꝛ dura fecit adduxi eū in tpe q̄ viſitaui ſup eū: qꝛ vindemiatores venerūt tibi nō relinquēt tibi reliquias. q̄ſi fures i nocte imponent manus ſuas: qꝛ ego attraxi eſau reuelaui abſcōdita eoꝝ. abſcōdi non poterūt pierūt p manū fratris eius ⁊ vicini eius: ⁊ nō eſt qui relinquat pupillū tuū: vt viuat: ⁊ ego viuam ⁊ vidue tue in me ſperabunt. qꝛ hec dicit dominꝰ. ecce qb' nō eſt lex bibere calicem: bibent. ⁊ tu inocens non inocēs eris: qꝛ bibēs bibes qꝛ p memetipm iuraui
τῇ ἰδουμαίᾳ τάδε λέγει κύριος, οὐκ ἔστιν ἔτι σοφία ἐν θαιμάν. ἀπώλετο βουλὴ ἐκ συνετῶν ᾤχετο σοφία αὐτῶν. ἠπατήθη ὁ τόπος αὐτῶν βαθύνατε ἑαυτοῖς εἰς κάθισιν οἱ κατοικοῦντες ἐν δαιδάν. ὅτι δύσκολα ἐποίησεν ἤγαγον αὐτὸν ἐν χρόνῳ ᾧ ἐπεσκεψάμην ἐπ' αὐτόν, ὅτι τρυγηταὶ ἦλθόν σοι. οὐ καταλείψουσίν σοι καταλείμματα. ὡσεὶ κλέπται ἐν νυκτὶ ἐπιθήσουσιν χεῖρας αὐτῶν, ὅτι ἐγὼ κατέσυρα τὸν ἠσαῦ ἀνεκάλυψα τὰ κρυπτὰ αὐτῶν. κρυβῆναι οὐ μὴ δύνωνται ὤλοντο διὰ χεῖρα ἀδελφοῦ αὐτοῦ καὶ γείτονος αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔστιν ὑπολείπεσθαι ὀρφανόν σου, ἵνα ζήσεται, καὶ ἐγὼ ζήσομαι καὶ χῆραί σου ἐπ' ἐμὲ ἐλπιοῦσιν. ὅτι τάδε λέγει κύριος, ἰδοὺ οἷς οὐκ ἔστιν νόμος πιεῖν τὸ ποτήριον, ἔπιον. καὶ σὺ ἀθῳούμενος οὐ μὴ ἀθῳωθήσῃ, ὅτι πιὼν πίεσαι ὅτι κατ' ἐμαυτοῦ ὤμοσα

In nouiſſimis diebus: ait dominus. Huculq iudicia moab. 49.

Ad filios āmon. Hec dicit dn̄s. Nūquid non filii ſunt iſrael: aut heres non eſt ei. Cur igitur hereditate poſſedit melchō gad & populus eius in vrbibus eius hitauit? Ideo ecce dies veniūt dicit dn̄s: & auditū faciā ſuper rabbath filiorum ammon fremitum prelii. Et erit in tumulū diſſipata: filieq eius igne ſuccendentur: & poſſidebit iſrael poſſeſſores ſuos: ait dominus. Vlula eſebon quoniam vaſtata eſt hai. Clamate filie rabba: accīgite vos cilitus. Plangite & circuite per ſepes: quoniam melchom in trāſmigrationē ducetur: ſacerdotes eius & principes eius ſimul. Quid gloriaris in vallibus? Defluxit vallis tua filia delicata: q̄ cōfidebas i theſauris tuis & dicebas. Quis veniet ad me? Ecce ego iducā ſup te terrorē: ait dn̄s deus exercituū ab oībus qui ſunt in circuitu tuo: & diſpergemini ſinguli a cōſpectu vro: nec erit q cōgreget fugiētes. Et poſt hec reuerti faciā captiuos filiorum ammon: ait dn̄s. Ad idumeā. hec dicit dn̄s exercituum. Nunqd nō vltra ē ſapiētia in themā? Periit cōſiliū a filiis? Inutilis facta ē ſapiētia eorū. Fugite & terga vertite: deſcendite in voraginē hitatores dedā: quoniā perditionē eſau adduxi ſup eū tp̄s viſitatiōis eius. Si vindemiatores veniſſent ſup te: nō reliquiſſent racemū: ſi fures in nocte rapuiſſent q̄ ſuffiſceret ſibi. Ego vero diſcooperui eſau: reuelaui abſcondita eius & celari nō poterit. Vaſtatū eſt ſemē eius & frēs eius & vicini eius & nō erit. Relinque pupillos tuos: & ego faciā eos viuere & vidue tue in me ſpabunt: quia hec dicit dn̄s. Ecce quibus nō erat iudiciū vt biberēt calicē: bibētes bibent: & tu quaſi innocens relinqris? Non eris innocēs ſed bibēs bibes. quia per memetipm iuraui

בְּאַחֲרִית הַיָּמִים נְאֻם יְהוָה עַד
הֵנָּה מִשְׁפַּט מוֹאָב:

Cap. xlix.

לִבְנֵי עַמּוֹן כֹּה אָמַר יְהוָה הֲבָנִים
אֵין לְיִשְׂרָאֵל אִם יוֹרֵשׁ אֵין לוֹ
מַדּוּעַ יָרַשׁ מַלְכָּם אֶת גָּד וְעַמּוֹ
בְּעָרָיו יָשָׁב: לָכֵן הִנֵּה יָמִים בָּאִים
נְאֻם יְהוָה וְהִשְׁמַעְתִּי אֶל רַבַּת בְּנֵי
עַמּוֹן תְּרוּעַת מִלְחָמָה וְהָיְתָה לְתֵל
שְׁמָמָה וּבְנֹתֶיהָ בָּאֵשׁ תִּצַּתְנָה
וְיָרַשׁ יִשְׂרָאֵל אֶת יֹרְשָׁיו אָמַר יְהוָה:
הֵילִילִי חֶשְׁבּוֹן כִּי שֻׁדְּדָה עַי צְעַקְנָה
בְּנוֹת רַבָּה חֲגֹרְנָה שַׂקִּים סְפֹדְנָה
וְהִתְשׁוֹטַטְנָה בַּגְּדֵרוֹת כִּי מַלְכָּם
בַּגּוֹלָה יֵלֵךְ כֹּהֲנָיו וְשָׂרָיו יַחְדָּיו: מַה
תִּתְהַלְלִי בָּעֲמָקִים זָב עִמְקֵךְ הַבַּת
הַשּׁוֹבֵבָה הַבֹּטְחָה בְּאֹצְרֹתֶיהָ מִי
יָבוֹא אֵלָי: הִנְנִי מֵבִיא עָלַיִךְ פַּחַד
נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה צְבָאוֹת מִכָּל
סְבִיבָיִךְ וְנִדַּחְתֶּם אִישׁ לְפָנָיו וְאֵין
מְקַבֵּץ לַנֹּדֵד: וְאַחֲרֵי כֵן אָשִׁיב אֶת
שְׁבוּת בְּנֵי עַמּוֹן נְאֻם יְהוָה: לֶאֱדוֹם
כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת הַאֵין עוֹד
חָכְמָה בְּתֵימָן אָבְדָה עֵצָה מִבָּנִים
נִסְרְחָה חָכְמָתָם: נֻסוּ הָפְנוּ הֶעְמִיקוּ
לָשֶׁבֶת יֹשְׁבֵי דְּדָן כִּי אֵיד עֵשָׂו
הֵבֵאתִי עָלָיו עֵת פְּקַדְתִּיו: אִם
בֹּצְרִים בָּאוּ לָךְ לֹא יַשְׁאִרוּ עוֹלֵלוֹת
אִם גַּנָּבִים בַּלַּיְלָה הִשְׁחִיתוּ דַיָּם: כִּי
אֲנִי חָשַׂפְתִּי אֶת עֵשָׂו גִּלֵּיתִי אֶת
מִסְתָּרָיו וְנֶחְבָּה לֹא יוּכָל שֻׁדַּד
זַרְעוֹ וְאֶחָיו וּשְׁכֵנָיו וְאֵינֶנּוּ: עָזְבָה
יְתֹמֶיךָ אֲנִי אֲחַיֶּה וְאַלְמְנוֹתֶיךָ עָלַי
תִּבְטָחוּ: כִּי כֹה אָמַר יְהוָה הִנֵּה אֲשֶׁר
אֵין מִשְׁפָּטָם לִשְׁתּוֹת הַכּוֹס שָׁתוֹ
יִשְׁתּוּ וְאַתָּה הוּא נָקֹה תִּנָּקֶה לֹא
תִנָּקֶה כִּי שָׁתֹה תִּשְׁתֶּה: כִּי בִי נִשְׁבַּעְתִּי

יום / שפט / ירש / מלך / עיר בוא / שמע / רוע לחם / היה תלל / יצת / ילל / רבב / שוט / הלך שור / הלל זוב / בוא / סבב דחה / קבץ נוד / שוב / תמן יען / סרח נוס / פנה עמק / בוא / בוא שאר / ליל שחת / דד / גלה / סתר חבא / יכל / חיה / בטח / שפט שתה / שבע

נאם יהוה כי לשמה לחרפה לחרב ולקללה תהיה בצרה וכל עריה תהיינה לחרבות עולם: שמועה שמעתי מאת יהוה וציר בגוים שלוח התקבצו ובאו עליה וקומו למלחמה: כי הנה קטן נתתיך בגוים בזוי באדם: תפלצתך השיא אתך זדון לבך שכני בחגוי הסלע תפשי מרום גבעה כי תגביה כנשר קנך משם אורידך נאם יהוה: והיתה אדום לשמה כל עבר עליה ישם וישרק על כל מכותה: כמהפכת סדם ועמרה ושכניה אמר יהוה לא ישב שם איש ולא יגור בה בן אדם: הנה כאריה יעלה מגאון הירדן אל נוה איתן כי ארגיעה אריצנו מעליה ומי בחור אליה אפקד כי מי כמוני ומי יעידני ומי זה רעה אשר יעמד לפני: לכן שמעו עצת יהוה אשר יעץ אל אדום ומחשבותיו אשר חשב אל ישבי תימן אם לא יסחבום צעירי הצאן אם לא ישים עליהם נוהם: מקול נפלם רעשה הארץ צעקה בים סוף נשמע קולה: הנה כנשר יעלה וידאה ויפרש כנפיו על בצרה והיה לב גבורי אדום ביום ההוא כלב אשה מצרה: לדמשק בושה חמת וארפד כי שמעה רעה שמעו נמגו בים דאגה השקט לא יוכל: רפתה דמשק הפנתה לנוס ורטט החזיקה צרה וחבלים אחזתה כיולדה: איך לא עזבה עיר תהלה קרית משושי: לכן יפלו בחוריה ברחבתיה וכל אנשי המלחמה ידמו ביום ההוא נאם

dicit dñs: q̄ in ſolitudinẽ et in opprobriũ & in deſertũ & in maledictionẽ erit boſra: & oẽs ciuitates eius erunt in ſolitudines ſempiternas. Auditum audiui a domino & legatus ad gentes miſſus ẽ. Cõgregamini & venite cõtra eam: & cõſurgam in p̄liũ. Ecce enĩ paruulũ dedi te in gẽtib9: cõtẽptibilẽ iter homines. Arrogãtia tua decepit te & ſup̄bia cordis tui: qui habitas in cauernis petre & apprehẽdere niteris altitudinẽ collis. Cũ exaltaueris q̄ſi aquila nidũ tuũ: ĩde detrahã te: dicit dñs. Et erit idumea deſerta. Oĩs q trãſibit p eã ſtupebit & ſibilabit ſup oẽs plagas eius: ſicut ſubuerſa ẽ ſodoma & gomorra & vicine ei9 ait dñs. Non habitabit ibi vir: & nõ incolet eã filius hoĩs. Ecce quaſi leo aſcendet de ſuperbia iordanis ad pulchritudinẽ robuſtã: quia ſubito currere faciã eum ad illã. Et quis erit electus quẽ p̄ponã ei? Quis enĩ ſimilis mei? Et qs ſuſtinebit me? Et qs iſte paſtor qui reſiſtat vultui meo? p̄pterea audite cõſiliũ domini quod init de edom & cogitationes ei9 quas cogitauit de habitatoribus theman. Si nõ deiecerint eos paruuli gregis niſi diſſipauerint cum eis habitaculũ corꝝ. A voce ruine eorum cõmota eſt terra: clamor in mari rubro auditus eſt vocis ei9. Ecce q̄ſi aquila aſcendet & euolabit: & expandet alas ſuas ſup boſrã. Et erit cor fortium idumee in die illa quaſi cor mulieris parturientis. Ad damaſcũ. Confuſa ẽ emath & arphat: q̄a auditũ peſſimũ audierunt. Turbati ſunt ĩ mari pre ſollicitudiẽ: qeſcere nõ potuit. Diſſoluta eſt damaſcus: verſa eſt in fugã: tremor app̄hendit eam. Anguſtia & dolores tenuerũt eã q̄ſi p̄turientẽ. Quõ dereliq̄runt ciuitatẽ laudabilẽ: vrbẽ leticie? Ideo cadent iuuenes ei9 in plateis ei9: & oẽs viri prelii cõticeſcent in die illa: ait

λέγει κύριος, ὅτι εἰς ἄβατον καὶ εἰς ὀνειδισμὸν, καὶ εἰς κατάραν ἔσῃ ἐν μέσῳ αὐτῆς. καὶ πᾶσαι αἱ πόλεις αὐτῆς ἔσονται ἔρημοι εἰς τὸν αἰῶνα. ἀκοὴν ἤκουσα παρὰ κυρίου, καὶ ἀγγέλους εἰς ἔθνη ἀπέστειλεν, συνάχθητε καὶ παραγένεσθε εἰς αὐτήν, ἀνάστητε εἰς πόλεμον. ἰδοὺ μικρὸν δέδωκά σε ἐν ἔθνεσιν, εὐκαταφρόνητον ἐν ἀνθρώποις. ἡ παιγνία σου ἐνεχείρησέ σοι ἰταμία καρδίας σου κατέλυσε τρυμαλιὰς πετρῶν. συνέλαβεν ἰσχὺν βουνοῦ ὑψηλοῦ, ὅτι ἐὰν ὑψώσῃς ὥσπερ ἀετὸς νοσσιάν σου λέγει κύριος, ἐκεῖθεν καθελῶ σε. καὶ ἔσται ἡ ἰδουμαία εἰς ἄβατον. πᾶς ὁ παραπορευόμενος ἐπ᾿ αὐτὴν ἐκστήσεται καὶ συριεῖ ἐπὶ πᾶσαν τὴν πληγὴν αὐτῆς. ὥσπερ κατεστράφη σόδομα καὶ γόμορρα καὶ αἱ πάροικοι αὐτῆς εἶπε κύριος, οὐ μὴ καθίσῃ ἐκεῖ ἄνθρωπος καὶ οὐ μὴ ἐνοικήσῃ ἐκεῖ υἱὸς ἀνθρώπου. ἰδοὺ ὥσπερ λέων ἀναβήσεται ἐκ μέσου τοῦ ἰορδάνου εἰς τόπον αἰθάμ, ὅτι ταχὺ ἐκδιώξω αὐτοὺς ἀπ᾿ αὐτῆς, καὶ τοὺς νεανίσκους ἐπ᾿ αὐτὴν ἐπιστήσατε. ὅτι τίς ὥσπερ ἐγώ; καὶ τίς ἀντιστήσεταί μοι; καὶ τίς οὗτος ποιμὴν ὃς στήσεται κατὰ πρόσωπόν μου; διὰ τοῦτο ἀκούσατε βουλὴν κυρίου ἣν ἐβουλεύσατο ἐπὶ τὴν ἰδουμαίαν, καὶ λογισμὸν αὐτοῦ ὃν ἐλογίσατο ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας θαιμάν, ἐὰν μὴ συρῶσιν τὰ ἐλάχιστα τῶν προβάτων, ἐὰν μὴ βατωθῇ ἐπ᾿ αὐτοὺς κατάλυσις αὐτῶν, ὅτι ἀπὸ φωνῆς πτώσεως αὐτῶν ἐσείσθη ἡ γῆ, κραυγὴ ἐν θαλάσσῃ ἠκούσθη. ἰδοὺ ὥσπερ ἀετὸς ἀναβήσεται καὶ ὄψεται καὶ ἐκτενεῖ τὰς πτέρυγας ἐπ᾿ ὀχυρώματα αὐτῆς, καὶ ἔσται ἡ καρδία τῶν ἰσχυρῶν τῆς ἰδουμαίας ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ὡς καρδία γυναικὸς ὠδινούσης. τῇ δαμασκῷ κατῃσχύνθη ἡμάθ καὶ ἀρφάδ, ὅτι ἤκουσαν ἀκοὴν πονηράν, ἐξέστησαν, ἐθυμώθησαν, ἀναπαύσασθαι οὐ μὴ δύνωνται. ἐξελύθη δαμασκὸς, ἀπεστράφη εἰς φυγήν, τρόμος ἐπελάβετο αὐτῆς. στένωσις καὶ ὠδῖνες κατέσχον αὐτὴν ὥσπερ τίκτουσαν. πῶς οὐχὶ ἐγκατέλιπεν πόλιν αἰνετὴν κώμην ἠγαπημένην; διὰ τοῦτο πεσοῦνται νεανίσκοι ἐν πλατείαις σου. καὶ πάντες οἱ ἄνδρες οἱ πολεμισταί σου πεσοῦνται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ φησί

Eſai. 47.c. Abdie 1.d.

κύριος τῶν δυνάμεων, καὶ καύσω πῦρ ἐν τείχει δαμασκοῦ, καὶ καταφάγεται ἄμφοδα υἱοῦ ἄδερ. τῇ κηδὰρ τῇ βασιλίσσῃ τῆς αὐλῆς ἣν ἐπάταξε ναβουχοδονόσορ βασιλεὺς βαβυλῶνος. οὕτως εἶπεν κύριος, ἀνάστητε ἐπὶ κηδάρ, καὶ πλήξατε τοὺς υἱοὺς κεδέμ. σκηνὰς αὐτῶν, καὶ πρόβατα αὐτῶν λήψονται. ἱμάτια αὐτῶν καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῶν καὶ καμήλους αὐτῶν λήψονται ἑαυτοῖς. καὶ καλέσατε ἐπ᾿ αὐτοὺς ἀπώλειαν κυκλόθεν. φεύγετε λίαν βαθύνατε εἰς κάθισιν κατοικοῦντες ἐν τῇ αὐλῇ λέγει κύριος, ὅτι ἐβουλεύσατο ἐφ᾿ ὑμᾶς ναβουχοδονόσορ βασιλεὺς βαβυλῶνος βουλὴν καὶ ἐλογίσατο ἐφ᾿ ὑμᾶς λογισμόν. ἀνάστητε καὶ ἀνάβητε ἐπὶ ἔθνος ἡσυχάζον καθήμενον εἰς ἀνάψυξιν οἷς οὐκ εἰσὶν θύραι, οὐ μοχλοί, μόνοι καταλύουσιν. καὶ ἔσονται οἱ κάμηλοι αὐτῶν εἰς προνομήν, καὶ πλῆθος κτηνῶν αὐτῶν εἰς ἀπώλειαν. καὶ λικμήσω αὐτοὺς παντὶ πνεύματι κεκαρμένους πρὸ προσώπου αὐτῶν, ἐκ παντὸς πέραν αὐτῶν οἴσω τὴν τροπὴν αὐτῶν εἶπεν κύριος, καὶ ἔσται ἡ αὐλὴ διατριβὴ στρουθῶν καὶ ἄβατος ἕως αἰῶνος. οὐ μὴ καθίσῃ ἐκεῖ ἄνθρωπος, καὶ οὐ μὴ κατοικήσῃ ἐκεῖ υἱὸς ἀνθρώπου. καὶ ἐγένετο ῥῆμα κυρίου πρὸς ἱερεμίαν τὸν προφήτην κατὰ τῆς αἰλάμ, ἐν ἀρχῇ βασιλείας σεδεκίας βασιλέως ἰούδα λέγων, τάδε λέγει κύριος τῶν δυνάμεων, ἰδοὺ ἐγὼ συντρίψω τὸ τόξον αἰλὰμ ἀρχὴ δυναστείας αὐτῶν. καὶ ἐπάξω ἐπὶ αἰλὰμ τέσσαρας ἀνέμους ἐκ τῶν τεσσάρων ἄκρων τοῦ οὐρανοῦ, καὶ διασπερῶ αὐτοὺς ἐν πᾶσι τοῖς ἀνέμοις τούτοις καὶ οὐκ ἔσται ἔθνος ὃ οὐκ ἥξει οἱ ἐξωσμένοι αἰλάμ. καὶ πτοήσω αὐτοὺς ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν τῶν ζητούντων τὴν ψυχὴν αὐτῶν. καὶ ἐπάξω ἐπ᾿ αὐτοὺς κακὰ κατὰ τὴν ὀργὴν τοῦ θυμοῦ μου. λέγει κύριος καὶ ἐξαποστελῶ ὀπίσω αὐτῶν τὴν μάχαιράν μου, ἕως τοῦ ἐξαναλῶσαι αὐτούς, καὶ θήσω τὸν θρόνον μου ἐν αἰλάμ, καὶ ἐξαποστελῶ ἐκεῖθεν βασιλέα καὶ μεγιστᾶνας λέγει κύριος, καὶ ἔσται ἐπ᾿ ἐσχάτων τῶν

dñs exercituum. Et ſuccendam ignem in muro damaſci & deuorabit mnia benadab. Ad cedar & ad regna aſor: que percuſſit nabuchodonoſor rex babylonis. Hec dicit dñs. Surgite & aſcendite ad cedar: & vaſtate filios orientis. Tabernacula eorũ & greges eorũ capiẽt: pelles eorꝝ & oia vaſa eorũ & camelos eorum tollent ſibi: & vocabunt ſup eos formidinẽ in circuitu eius. Fugite abite vehemẽter: in voraginibus ſedete qui habitatis aſor ait dñs. Iniit enĩ cõtra vos nabuchodonoſor rex babylonis conſiliũ: & cogitauit aduerſus vos cogitationes. Cõſurgite & aſcendite ad gentẽ quietã & habitantẽ cõfidẽter ait dñs. Nõ oſtia nec vectes eis: ſoli habitãt. Et erũt cameli eorũ in direptionẽ et multitudo iumẽtorũ in p̄dã: & diſpergã eos in oẽm vẽtũ q ſũt attõſi ĩ comã: & ex oĩ cõfinio eorꝝ adducã interitũ ſup eos ait dñs. Et erit aſor in habitaculũ draconũ deſerta vſq; in eternũ. Non manebit ibi vir: nec incolet eam filius hominis. Quod factũ eſt verbum domini ad hieremiã prophetã aduerſus elam in principio regni ſedechie regis iuda dicens. Hec dicit dñs exercituum. Ecce ego confringã arcum elam & ſummã fortitudinem eorum. Et inducam ſuper elam quattuor ventos a quattuor plagis celi & ventilabo eos in omnes ventos iſtos: & non erit gens ad quam non perueniant profugi elam. Et pauere faciam elam coram inimicis ſuis: & in cõſpectu q̄rentiũ animã eorũ: & adducã ſuper eos malum: iram furoris mei dicit dominus: & mittã poſt eos gladium: donec conſumam eos: & ponam ſolium meum in elam: & perdam inde reges & principes: ait dominus. In nouiſſimis autẽ

יהוה צבאות: והצתי אש בחומת דמשק ואכלה ארמנות בן הדד: לקדר ולממלכות חצור אשר הכה נבוכדראצור מלך בבל כה אמר יהוה קומו עלו אל קדר ושדדו את בני קדם: אהליהם וצאנם יקחו יריעותיהם וכל כליהם וגמליהם ישאו להם וקראו עליהם מגור מסביב: נסו נדו מאד העמיקו לשבת ישבי חצור נאם יהוה כי יעץ עליכם נבוכדראצר מלך בבל עצה וחשב עליכם מחשבה: קומו עלו אל גוי שליו יושב לבטח נאם יהוה לא דלתים ולא בריח לו בדד ישכנו: והיו גמליהם לבז והמון מקניהם לשלל וזרתים לכל רוח קצוצי פאה ומכל עבריו אביא את אידם נאם יהוה: והיתה חצור למעון תנים שממה עד עולם לא ישב שם איש ולא יגור בה בן אדם: אשר היה דבר יהוה אל ירמיהו הנביא אל עילם בראשית מלכות צדקיה מלך יהודה לאמר: כה אמר יהוה צבאות הנני שבר את קשת עילם ראשית גבורתם: והבאתי אל עילם ארבע רוחות מארבע קצות השמים וזרתים לכל הרוחות האלה ולא יהיה הגוי אשר לא יבוא שם נדחי עולם: והחתתי את עילם לפני איביהם ולפני מבקשי נפשם והבאתי עליהם רעה את חרון אפי נאם יהוה ושלחתי אחריהם את החרב עד כלותי אותם: ושמתי כסאי בעילם והאבדתי משם מלך ושרים נאם יהוה: והיה באחרית

Cap. l.

הַיָּמִים אָשׁוּב אֶת שְׁבוּת עֵילָם נְאֻם
יְהוָה: הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבֶּר
יְהוָה אֶל בָּבֶל אֶל אֶרֶץ כַּשְׂדִּים
בְּיַד יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא: הַגִּידוּ בַגּוֹיִם
וְהַשְׁמִיעוּ וּשְׂאוּ נֵס הַשְׁמִיעוּ אַל
תְּכַחֵדוּ אִמְרוּ נִלְכְּדָה בָבֶל הֹבִישׁ בֵּל
חַת מְרֹדָךְ הֹבִישׁוּ עֲצַבֶּיהָ חַתּוּ
גִּלּוּלֶיהָ: כִּי עָלָה עָלֶיהָ גּוֹי מִצָּפוֹן
הוּא יָשִׁית אֶת אַרְצָהּ לְשַׁמָּה וְלֹא
יִהְיֶה יוֹשֵׁב בָּהּ מֵאָדָם וְעַד בְּהֵמָה נָדוּ
הָלָכוּ: בַּיָּמִים הָהֵמָּה וּבָעֵת הַהִיא
נְאֻם יְהוָה יָבֹאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל הֵמָּה
וּבְנֵי יְהוּדָה יַחְדָּו הָלוֹךְ וּבָכוֹ יֵלֵכוּ
וְאֶת יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם יְבַקֵּשׁוּ: צִיּוֹן
יִשְׁאָלוּ דֶּרֶךְ הֵנָּה פְנֵיהֶם בֹּאוּ וְנִלְווּ
אֶל יְהוָה בְּרִית עוֹלָם לֹא תִשָּׁכֵחַ:
צֹאן אֹבְדוֹת הָיָה עַמִּי רֹעֵיהֶם הִתְעוּם
הָרִים שׁוֹבְבוּם מֵהַר אֶל גִּבְעָה הָלָכוּ
שָׁכְחוּ רִבְצָם: כָּל מוֹצְאֵיהֶם אֲכָלוּם
וְצָרֵיהֶם אָמְרוּ לֹא נֶאְשָׁם תַּחַת
אֲשֶׁר חָטְאוּ לַיהוָה נְוֵה צֶדֶק וּמִקְוֵה
אֲבוֹתֵיהֶם יְהוָה: נֻדוּ מִתּוֹךְ בָּבֶל
וּמֵאֶרֶץ כַּשְׂדִּים יֵצְאוּ וִהְיוּ כְּעַתּוּדִים
לִפְנֵי צֹאן: כִּי הִנֵּה אָנֹכִי מֵעִיר
וּמַעֲלֶה עַל בָּבֶל קְהַל גּוֹיִם גְּדֹלִים
מֵאֶרֶץ צָפוֹן וְעָרְכוּ לָהּ מִשָּׁם תִּלָּכֵד
חִצָּיו כְּגִבּוֹר מַשְׁכִּיל לֹא יָשׁוּב
רֵיקָם: וְהָיְתָה כַשְׂדִּים לְשָׁלָל כָּל
שֹׁלְלֶיהָ יִשְׂבָּעוּ נְאֻם יְהוָה: כִּי
תִשְׂמְחוּ כִּי תַעֲלְזוּ שֹׁסֵי נַחֲלָתִי כִּי
תָפוּשׁוּ כְּעֶגְלָה דָשָׁה וְתִצְהֲלוּ
כָּאַבִּרִים: בּוֹשָׁה אִמְּכֶם מְאֹד חָפְרָה
יוֹלַדְתְּכֶם הִנֵּה אַחֲרִית גּוֹיִם מִדְבָּר
צִיָּה וַעֲרָבָה: מִקֶּצֶף יְהוָה לֹא תֵשֵׁב
וְהָיְתָה שְׁמָמָה כֻּלָּהּ כֹּל עֹבֵר עַל בָּבֶל
יִשֹּׁם וְיִשְׁרֹק עַל כָּל מַכּוֹתֶיהָ: עִרְכוּ

diebꝰ reuerti faciā captiuos elam dicit dñs. ✝o.
Verbum quod locutus est dñs de babylone & de terra chaldeorū in manu hieremie ꝓphete. Annūciate in gētibꝰ & auditū facite. Leuate signū: predicate: & nolite celare dicite. Capta est babylon: cōfusus est bel: victus est marodach. Cōfusa sūt oia sculptilia eorū: supata sunt idola eorū. Qm̄ ascēdet cōtra eā gens ab aquilone: q̄ ponet terrā eiꝰ in solitudinē: & nō erit qui habitet in ea ab hoīe vsq; ad pecus: moti sunt et abierūt. In diebꝰ illis & in tēpore illo ait dñs: venient filii israel ipsi & filii iuda simul. Ambulantes & flentes ꝓperabunt & dominū deum suum querent. In sion interrogabūt viā: huc facies eorū venient & apponentur ad dñm federe sempiterno: qd̄ nulla obliuione delebitur. Grex perditus factus est ꝑplus meꝰ: pastores eorū seduxerūt eos: fecerūtq; vagari in mōtibus. De mōte in collē transierūt: obliti sūt cubilis sui. Oēs qui inuenerūt comederūt eos & hostes eorū dixerunt. Nō peccauimꝰ ꝓ eo q̄ peccauerūt dño decori iusticie & expectatōi patrū eorꝫ dño. Recedite d̄ medio babylōis & d̄ tra chaldeorꝫ egredimini & estote q̄si hedi añ greges. Qm̄ ecce ego suscitabo & adducā in babylonē cōgregationē gentiū magnarū de terra aquilonis & ꝑpabūtur aduersus eā: et inde capietur. Sagitta eiꝰ q̄si viri fortis interfectoris nō reuertetur vacua. Et erit chaldea in p̄dā: oēs vastātes eā replebūtur: ait dñs. Qm̄ exultatis & magna loquimini diripiētes hereditatē meā: qm̄ effusi estis sicut vituli sup herbā & mugistis sicut tauri. Cōfusa est mr̄ vr̄a nimis & adeq̄ta pulueri q̄ genuit vos. Ecce nouissima erit in gētibꝰ: & deserta inuia & arens. Ab ira dñi nō hītabitur sed redigetur tota in solitudinē. Oīs q trāsibit p babylonē stupebit & sibilabit sup vniuersis plagis eius. Preparamini

diebus puertā captiuitatē elam dicit dñs.
ἡμερῶν ἀποστρέψω τὴν αἰχμαλωσίαν αἰλὰμ λέγει κύριος.

C.50. A

Verbum qd̄ locutꝰ ē dñs sup babylonē ꝛ sup
Ὁ λόγος ὃν ἐλάλησεν κύριος ἐπὶ βαβυλῶνα καὶ ἐπὶ
trā chaldeoꝝ in manu hieremie ꝓphete: annunciate
γῆν χαλδαίων ἐν χειρὶ ἱερεμίου τοῦ προφήτου, ἀναγγείλατε
in gētibꝰ ꝛ audita facite: leuate signū ꝛ audi
ἐν τοῖς ἔθνεσι· καὶ ἀκουστὰ ποιήσατε, ἄρατε σημεῖον καὶ ἀκου
tū facite ꝛ nō abscōdatis: dicite capta est babylon:
στὸν ποιήσατε καὶ μὴ κρύψητε, εἴπατε ἑάλωκεν βαβυλών,
cōfusus est bel: tradita est merodach: cōfusa sunt sculp
κατῃσχύνθη βήλ, παρεδόθη μαιροδάχ, ᾐσχύνθησαν τὰ γλυ
tilia eoꝝ. tradita sunt idola eoꝝ: qꝛ ascēdit ꝯ ei
πτὰ αὐτῶν, παρεδόθη τὰ εἴδωλα αὐτῶν ὅτι ἀνέβη ἐπ' αὐ
am gēs ab aquilone. sic ponet trā eiꝰ in solitu
τὴν ἔθνος ἀπὸ βορρᾶ. οὕτως θήσει τὴν γῆν αὐτῆς εἰς ἀφανι
dinē ꝛ nō erit habitans in ea ab homine vsq; ad iu
σμὸν καὶ οὐκ ἔσται ὁ κατοικῶν ἐν αὐτῇ ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτή
mētū: moti sunt ꝛ abierunt: in diebus illis
νους· ἐσαλεύθησαν καὶ ἐπορεύθησαν, ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις
ꝛ in tpe illo ait dñs venient filij israel ipi ꝛ
καὶ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ λέγει κς ἥξουσιν οἱ υἱοὶ ἰηλ αὐτοὶ καὶ
filij iuda in idipsum ābulantes ꝛ flentes ibunt
υἱοὶ ἰούδα ἐπὶ τὸ αὐτὸ βαδίζοντες καὶ κλαίοντες πορεύσον
dñm deū suū q̄rentes vsq; ad sion interrogabūt
ται κύριον θεὸν αὐτῶν ζητοῦντες ἕως σιὼν ἐρωτήσουσι τὴν
viā. sic .n. faciem suā dabūt ꝛ veni
ὁδόν· ὧδε γὰρ τὸ πρόσωπον αὐτῶν δώσουσιν καὶ ἥξου
ēt ꝛ fugient ad dñm. testamētū n. sēpiternū
σιν καὶ καταφεύξονται πρὸς κύριον· διαθήκη γὰρ αἰώνιος
nō obliuioni dabit. oues q̄ perierūt factꝰ ē popu
οὐκ ἐπιλησθήσεται. πρόβατα ἀπολωλότα ἐγενήθη ὁ λα
lus meꝰ pastores eoꝝ expulerūt eos: in mōtibꝰ
ός μου οἱ ποιμένες αὐτῶν ἐξῶσαν αὐτούς, ἐπὶ τὰ ὄρη
errare fecerūt eos. de mōte in collem abierūt:
ἀπεπλάνησαν αὐτούς· ἐξ ὄρους ἐπὶ βουνὸν ᾤχοντο,
obliti sunt cubilis sui. oēs inuenientes eos

B

ἐπελάθοντο κοίτης αὐτῶν· πάντες οἱ εὑρίσκοντες αὐτοὺς
cōsumunt eos. hostes eoꝝ dixerūt: nō ma
κατανήλισκον αὐτούς· οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν εἶπαν, οὐ μὴ
culabimꝰ eos ꝓ eo q̄d peccauerūt dño. pascua iusti
ἀνῶμεν αὐτοὺς ἀνθ' ὧν ἥμαρτοσαν τῷ κυρίῳ· νομὴ δικαιο
cie ei q̄ cōgregauit pres eoꝝ dñs.
σύνης τῷ συναγαγόντι τοὺς πατέρας αὐτῶν κύριος·
abalienamini de medio babylonis ꝛ de fra chal
ἀπαλλοτριώθητε ἐκ μέσου βαβυλῶνος καὶ ἀπὸ γῆς χαλ
deoꝝ. ꝛ egredimini ꝛ estote q̄si dracones ante fa
δαίων· καὶ ἐξέλθετε καὶ γένεσθε ὥσπερ δράκοντες κατὰ πρό
ciem ouium. qm̄ ecce ego suscito sup babylonē
σωπον προβάτων· ὅτι ἰδοὺ ἐγὼ ἐγείρω ἐπὶ βαβυλῶνα
ꝯgregatiōes gētiū magnaꝝ de fra aquilonis: ꝛ dirigent
συναγωγὰς ἐθνῶν μεγάλων ἐκ γῆς βορρᾶ, καὶ παρατά
aciē ei: inde capietur q̄si iaculū pugnatoris prudētis nō
ξονται αὐτῇ, ἐκεῖθεν ἁλώσεται ὡς βολὶς μαχητοῦ συνετοῦ οὐκ
reuertetur vacuū. ꝛ erit chaldea in p̄dam: ꝛ om
ἐπιστρέψει κενή· καὶ ἔσται ἡ χαλδαία εἰς προνομήν, καὶ πάν
nes vastantes eam replebuntur ait dñs: qm̄
τες οἱ προνομεύοντες αὐτὴν ἐμπλησθήσονται λέγει κύριος, ὅτι
exultatis ꝛ gloriamini diripientes heredi
εὐφραίνεσθε καὶ κατεκαυχᾶσθε διαρπάζοντες τὴν κληρονο
tatē meā: qm̄ lasciuistis sicut vituli in herba ꝛ cornu
μίαν μου· διότι σκιρτᾶτε ὡς βοΐδια ἐν βοτάνῃ καὶ ἐκερα
petistis sicut tauri. cōfusa ē mr̄ vr̄a nimis erubuit
τίζετε ὡς ταῦροι· ᾐσχύνθη ἡ μήτηρ ὑμῶν σφόδρα ἐντρα
q̄ peperit vos: ecce nouissima gētiū deserta ꝛ inuia
πῆ ἡ τεκοῦσα ὑμᾶς, ἰδοὺ ἐσχάτη ἐθνῶν ἔρημος καὶ ἄβατος
ab ira dñi nō hītabitur. ꝛ erit in desolationē
ἀπὸ ὀργῆς κυρίου οὐ κατοικηθήσεται· καὶ ἔσται εἰς ἀφανισμὸν
ois. ꝛ ois ptrāsiēs p babylonē stupebit

G

πᾶσα· καὶ πᾶς ὁ διοδεύων διὰ βαβυλῶνος σκυθρωπάσει

218.G

ꝛ sibilabit sup oēm plagam eius. ꝯparate aciē
καὶ συριεῖ ἐπὶ πᾶσαν τὴν πληγὴν α[ὐτῆς]

ꝯ babylonem in circuitu. oēs tendētes arcū sagitta
ἐπὶ βαβυλῶνα κυκλόθεν, πάντες τείνοντες τόξον τοξεύ
te in eam. ne parcatis sup iaculis. vris.
σατε ἐπ' αὐτήν· μὴ φείσησθε ἐπὶ τοῖς τοξεύμασιν ὑμῶν.
qꝛ dño peccauit ꝛ plaudite sup eam.
ὅτι τῷ κυρίῳ ἥμαρτεν καὶ κατακροτήσατε ἐπ' αὐτήν.
dissolute sunt manus eius: ceciderūt ꝓpugnacula eiꝰ:
παρελύθησαν αἱ χεῖρες αὐτῆς, ἔπεσον αἱ ἐπάλξεις αὐτῆς
destructꝰ est murus eius: qm̄ vltio a deo
κατεσκάφη τὸ τεῖχος αὐτῆς, ὅτι ἐκδίκησις παρὰ τοῦ θεοῦ
est. vlciscimini sup eā sicut fecit facite il
ἐστι· ἐκδικήσατε ἐπ' αὐτὴν καθὼς ἐποίησεν ποιήσατε αὐ
li. disperdite semen ex babylone tenentes
τῇ. ἐξολοθρεύσατε σπέρμα ἐκ βαβυλῶνος κατέχοντες
falcem in tpe messis a facie gladij
δρέπανον ἐν καιρῷ θερισμοῦ ἀπὸ προσώπου μαχαίρας
greci: vnusq̄sq; in ppl̄m suum reuertentur ꝛ
ἑλληνικῆς, ἕκαστος εἰς τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀποστρέψουσιν καὶ
vnusq̄sq; ad trā suam fugiet. ouis errans
ἕκαστος εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ φεύξεται· πρόβατον πλανώμενον
israel leones eiecerūt eū. primus comedit eū rex
ἰσραὴλ λέοντες ἐξῶσαν αὐτόν· ὁ πρῶτος ἔφαγεν αὐτὸν βα
assur: ꝛ sic postea ossa eius rex
σιλεὺς ἀσσούρ, καὶ οὗτος ὕστερον τὰ ὀστᾶ αὐτοῦ βασιλεὺς
babylonis. ꝓpterea hec dicit dñs exercituū
βαβυλῶνος· διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος τῶν δυνάμεων
deus israel. ecce ego vlciscor sup regem baby
ὁ θεὸς ἰσραήλ· ἰδοὺ ἐγὼ ἐκδικῶ ἐπὶ τὸν βασιλέα βαβυ
lonis ꝛ trā eius sicut vltus sum sup re
λῶνος καὶ τὴν γῆν αὐτοῦ καθὼς ἐξεδίκησα ἐπὶ τὸν βασι
gē assur: ꝛ restituam israel in pascua su
λέα ἀσσούρ, καὶ ἀποκαταστήσω τὸν ἰσραὴλ εἰς τὴν νομὴν αὐ
a: ꝛ pascetur in carmelo ꝛ in basan ꝛ in mōte ephra
τοῦ· καὶ νεμήσεται ἐν τῷ καρμήλῳ καὶ ἐν βασὰν καὶ ἐν ὄρει ἐφρα
im ꝛ in galaad ꝛ replebitur aīa eius. in
ὶμ καὶ ἐν τῷ γαλαὰδ καὶ ἐμπλησθήσεται ἡ ψυχὴ αὐτοῦ· ἐν
diebus illis ꝛ in tpe illo ait dñs:
ταῖς ἡμέραις ἐκείναις καὶ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ φησὶν κύριος,
querent iniq̄tatē isrl̄ ꝛ nō erit, ꝛ pecca
ζητήσουσιν τὴν ἀδικίαν ἰσλ̄ καὶ οὐχ ὑπάρξει· καὶ τὰς ἁμαρ
ta iuda ꝛ nō inuenient. qm̄ ꝓpiciꝰ ero
τίας ἰούδα καὶ οὐ μὴ εὑρεθῶσιν· ὅτι ἵλεως ἔσομαι τοῖς
relictis. sup trā amare ascende sup eam
ὑπολελειμμένοις· ἐπὶ τῆς γῆς πικρῶς ἐπίβηθι ἐπ' αὐτὴν
ꝛ sup habitātes in ea vlciscere gladio
καὶ ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας ἐν αὐτῇ ἐκδίκησον μαχαίρᾳ
ꝛ perde dicit dñs: ꝛ fac scd̄m oia q̄cūq;
καὶ ἀφάνισον λέγει κύριος, καὶ ποίει κατὰ πάντα ὅσα
precipio tibi. vox belli ꝛ cōtritio magna
ἐντέλλομαί σοι· φωνὴ πολέμου καὶ συντριβὴ μεγάλη
in fra chaldeoꝝ. quō ꝯfractus est ꝛ cōtritus ē malleus
ἐν γῇ χαλδαίων· πῶς συνεκλάσθη καὶ συνετρίβη ἡ σφῦρα
vniuerse fre: quō facta ē in pditionē babylon
πάσης τῆς γῆς, πῶς ἐγενήθη εἰς ἀφανισμὸν βαβυλὼν
in gētibus. inuenient i te: ꝛ capieris babylon: ꝛ nō
ἐν ἔθνεσιν· ἐπιθήσονταί σοι, καὶ ἁλώσῃ βαβυλών, καὶ οὐ
cognosceris. inuēta es ꝛ capta es qꝛ dño restitisti. ape
γνώσῃ· εὑρέθης καὶ ἐλήφθης ὅτι τῷ κυρίῳ ἀντέστης· ἤνοι
ruit dñs thesaurū suū: ꝛ ptulit vasa
ξεν κύριος τὸν θησαυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἐξήνεγκεν τὰ σκεύη τῆς
ire. sue. qꝛ opus dño deo exercituū in
ὀργῆς αὐτοῦ· ὅτι ἔργον τῷ κυρίῳ θεῷ τῶν δυνάμεων ἐν
tra chaldeoꝝ: qm̄ venerunt tpa eius. aperi
γῇ χαλδαίων, ὅτι ἐληλύθασιν οἱ καιροὶ αὐτῆς· ἀνοίξα
te apothecas eius: scrutamini eam q̄si spelun
τε τὰς ἀποθήκας αὐτῆς, ἐρευνήσατε αὐτὴν ὡς σπήλαι
cā ꝛ exterminate eam. nō sit eiꝰ reliquum:
ον καὶ ἐξολοθρεύσατε αὐτήν· μὴ γενέσθω αὐτῆς κατάλειμ
exsiccate oēs fructus eius: ꝛ de
μα. ἀναξηράνατε πάντας τοὺς καρποὺς αὐτῆς, καὶ κα
scendant in occisionē.
ταβήτωσαν εἰς σφαγήν·

cōtra babylonē p circuitū. Oēs qui tēditis arcū debellate eam: & non parcatis iaculis: qa dño peccauit. Clamate aduersus eam. Vbiq; dedit manū: Ceciderūt fundamenta eius: destructi sūt muri eius qm̄ vltio dñi est. Vltionem accipite de ea. Sicut fecit facite ei. Disperdite satorē de babylone: & tenentē falcē in tpe messis a facie gladii columbe. Vnusq̄sq; ad populū suū cōuertetur: & singuli ad terrā suā fugient. Grex dispersus israel: leones eiecerunt eum. Primus comedit eum rex assur: iste nouissimus exossauit eū nabuchodonosor rex babylonis. Propterea hec dicit dñs exercituū deus israel. Ecce ego visitabo regem babylonis & terrā eius: sicut visitaui regē assur: & reducam israel ad habitaculū suū. Et pascetur carmelus & basan: & in mōte effraim & in galaad saturabitur aīa eius. In diebus illis & in tēpore illo ait dominus: queretur iniquitas israel: & non erit: & peccatū iuda & non inuenietur: quoniam ꝓpitius ero eis quos reliquero. Super terram dñantiū ascende: & sup habitatores eius visita. Dissipa & interfice que post eos sunt: ait dñs: et fac iuxta omnia que precepi tibi. Vox belli in terra: & cōtritio magna. Quō cōfractꝰ ē & cōtritus malleꝰ vniuerse terre. Quō versa ē in desertū babylō in gentibꝰ. Illaqueaui te & capta es babylon & nesciebas: inuenta es & apprehensa: qm̄ dñm prouocasti. Aperuit dñs thesaurū suū: & protulit vasa ire sue: qm̄ opus est dño deo exercituū in terra chaldeorꝫ. Venite ad eā ab extremis finibꝰ: apite vt exeāt qui cōculcēt eā. Tollite de via lapides & redigite in aceruos: & īterficite eā: nec sit q̄cq; reliquū. dissipate vniuersos fortes eius descēdāt in occasionem.

עַל בָּבֶל סָבִיב כָּל דֹּרְכֵי קֶשֶׁת יְדוּ
אֵלֶיהָ אַל תַּחְמְלוּ אֶל חֵץ כִּי לַיהוָה
חָטָאָה: הָרִיעוּ עָלֶיהָ סָבִיב נָתְנָה
יָדָהּ נָפְלוּ אָשְׁיוֹתֶיהָ נֶהֶרְסוּ
חוֹמוֹתֶיהָ כִּי נִקְמַת יְהוָה הִיא הִנָּקְמוּ
בָהּ כַּאֲשֶׁר עָשְׂתָה עֲשׂוּ לָהּ: כִּרְתוּ
זוֹרֵעַ מִבָּבֶל וְתֹפֵשׂ מַגָּל בְּעֵת קָצִיר
מִפְּנֵי חֶרֶב הַיּוֹנָה אִישׁ אֶל עַמּוֹ
יִפְנוּ וְאִישׁ אֶל אַרְצוֹ יָנֻסוּ: שֶׂה
פְזוּרָה יִשְׂרָאֵל אֲרָיוֹת הִדִּיחוּ
הָרִאשׁוֹן אֲכָלוֹ מֶלֶךְ אַשּׁוּר וְזֶה
הָאַחֲרוֹן עִצְּמוֹ נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ
בָּבֶל: לָכֵן כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִנְנִי פֹקֵד אֶל מֶלֶךְ
בָּבֶל וְאֶל אַרְצוֹ כַּאֲשֶׁר פָּקַדְתִּי אֶל
מֶלֶךְ אַשּׁוּר: וְשֹׁבַבְתִּי אֶת יִשְׂרָאֵל
אֶל נָוֵהוּ וְרָעָה הַכַּרְמֶל וְהַבָּשָׁן וּבְהַר
אֶפְרַיִם וְהַגִּלְעָד תִּשְׂבַּע נַפְשׁוֹ:
בַּיָּמִים הָהֵם וּבָעֵת הַהִיא נְאֻם יְהוָה
יְבֻקַּשׁ אֶת עֲוֹן יִשְׂרָאֵל וְאֵינֶנּוּ וְאֶת
חַטֹּאת יְהוּדָה וְלֹא תִמָּצֶאינָה כִּי
אֶסְלַח לַאֲשֶׁר אַשְׁאִיר: עַל הָאָרֶץ
מְרָתַיִם עֲלֵה עָלֶיהָ וְאֶל יוֹשְׁבֵי פְּקוֹד
חֲרֹב וְהַחֲרֵם אַחֲרֵיהֶם נְאֻם יְהוָה
וַעֲשֵׂה כְּכֹל אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ: קוֹל
מִלְחָמָה בָּאָרֶץ וְשֶׁבֶר גָּדוֹל: אֵיךְ
נִגְדַּע וַיִּשָּׁבֵר פַּטִּישׁ כָּל הָאָרֶץ אֵיךְ
הָיְתָה לְשַׁמָּה בָּבֶל בַּגּוֹיִם: יָקֹשְׁתִּי
לָךְ וְגַם נִלְכַּדְתְּ בָּבֶל וְאַתְּ לֹא יָדָעַתְּ
נִמְצֵאת וְגַם נִתְפַּשְׂתְּ כִּי בַיהוָה
הִתְגָּרִית: פָּתַח יְהוָה אֶת אוֹצָרוֹ
וַיּוֹצֵא אֶת כְּלֵי זַעְמוֹ כִּי מְלָאכָה הִיא
לַאדֹנָי יְהוִה צְבָאוֹת בְּאֶרֶץ כַּשְׂדִּים:
בֹּאוּ לָהּ מִקֵּץ פִּתְחוּ מַאֲבֻסֶיהָ סָלּוּהָ
כְמוֹ עֲרֵמִים וְהַחֲרִימוּהָ אַל תְּהִי לָהּ
שְׁאֵרִית: חִרְבוּ כָּל פָּרֶיהָ יֵרְדוּ לַטָּבַח

Primitiua.heb. | Tex.heb.hiere.l. | Trāsla.B.Hie. | Trās.Gre.lxx.cū iter.latina.

הוי עֲלֵיהֶם כִּי בָא יוֹמָם עֵת פְּקֻדָּתָם׃ קוֹל נָסִים וּפְלֵטִים מֵאֶרֶץ בָּבֶל לְהַגִּיד בְּצִיּוֹן אֶת נִקְמַת יְהוָה אֱלֹהֵינוּ נִקְמַת הֵיכָלוֹ׃ הַשְׁמִיעוּ אֶל בָּבֶל רַבִּים כָּל דֹּרְכֵי קֶשֶׁת חֲנוּ עָלֶיהָ סָבִיב אַל יְהִי לָהּ פְּלֵטָה שַׁלְּמוּ לָהּ כְּפָעֳלָהּ כְּכֹל אֲשֶׁר עָשְׂתָה עֲשׂוּ לָהּ כִּי אֶל יְהוָה זָדָה אֶל קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל׃ לָכֵן יִפְּלוּ בַחוּרֶיהָ בִּרְחֹבֹתֶיהָ וְכָל אַנְשֵׁי מִלְחַמְתָּהּ יִדַּמּוּ בַּיּוֹם הַהוּא נְאֻם יְהוָה׃ הִנְנִי אֵלֶיךָ זָדוֹן נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה צְבָאוֹת כִּי בָּא יוֹמְךָ עֵת פְּקַדְתִּיךָ׃ וְכָשַׁל זָדוֹן וְנָפַל וְאֵין לוֹ מֵקִים וְהִצַּתִּי אֵשׁ בְּעָרָיו וְאָכְלָה כָּל סְבִיבֹתָיו׃ כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת עֲשׁוּקִים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי יְהוּדָה יַחְדָּו וְכָל שֹׁבֵיהֶם הֶחֱזִיקוּ בָם מֵאֲנוּ שַׁלְּחָם׃ גֹּאֲלָם חָזָק יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ רִיב יָרִיב אֶת רִיבָם לְמַעַן הִרְגִּיעַ אֶת הָאָרֶץ וְהִרְגִּיז לְיֹשְׁבֵי בָבֶל׃ חֶרֶב עַל כַּשְׂדִּים נְאֻם יְהוָה וְאֶל יֹשְׁבֵי בָבֶל וְאֶל שָׂרֶיהָ וְאֶל חֲכָמֶיהָ׃ חֶרֶב אֶל הַבַּדִּים וְנֹאָלוּ חֶרֶב אֶל גִּבּוֹרֶיהָ וָחָתּוּ׃ חֶרֶב אֶל סוּסָיו וְאֶל רִכְבּוֹ וְאֶל כָּל הָעֶרֶב אֲשֶׁר בְּתוֹכָהּ וְהָיוּ לְנָשִׁים חֶרֶב אֶל אוֹצְרֹתֶיהָ וּבֻזָּזוּ׃ חֹרֶב אֶל מֵימֶיהָ וְיָבֵשׁוּ כִּי אֶרֶץ פְּסִלִים הִיא וּבָאֵימִים יִתְהֹלָלוּ׃ לָכֵן יֵשְׁבוּ צִיִּים אֶת אִיִּים וְיָשְׁבוּ בָהּ בְּנוֹת יַעֲנָה וְלֹא תֵשֵׁב עוֹד לָנֶצַח וְלֹא תִשְׁכּוֹן עַד דּוֹר וָדֹר׃ כְּמַהְפֵּכַת אֱלֹהִים אֶת סְדֹם וְאֶת עֲמֹרָה וְאֶת שְׁכֵנֶיהָ נְאֻם יְהוָה לֹא יֵשֵׁב שָׁם אִישׁ וְלֹא יָגוּר בָּהּ בֶּן אָדָם׃ הִנֵּה עַם בָּא מִצָּפוֹן וְגוֹי גָּדוֹל וּמְלָכִים רַבִּים יֵעֹרוּ מִיַּרְכְּתֵי

Margin (primitiua): בוא · נוס · נגד · שמע · רבב · חנה · סבב · היה · פלט · עשה · זוד · קדש · נפל · בחר · דמם · לחם · קום · זוד · בוא · קום · יצת · סבב · אמר · עשק · שבה · חזק · ריב · רגע · רגז · ישב · יאל · נאל · חתת · היה · נשה · בזז · יבש · פסל · אים · הלל · ישב · ענה · שכן · הפך · גור · בוא · צפן · גדל · רבב · עור

Ve eis quia venit dies eorū: tēpus visitatiōis eorū. Vox fugiētiū eorū q euaserūt de terra babylonis: vt annuncient in sion vltionem domini dei nostri vltionē tēpli eius. Annunciate in babylonē plurimis oibus q tendūt arcū. Cōsistite aduersus eā p gyrū: & nullus euadat. Reddite ei fm opus suū iuxta omnia que fecit facite illi: qa contra dūm erecta est aduersum sanctū israel. Idcirco cadēt iuuenes eius in plateis eius et omēs viri bellatores eius conticescent in die illa: ait dominus. Ecce ego ad te superbe dicit dūs deus exercituum: quia veniet dies tuus tēpus visitatiōis tue. Et cadet superbus: & corruet: & nō erit qui suscitet eū. Et succendā ignē in vrbibus eius & deuorabit oīa in circuitu eius. Hec dicit dūs exercituū. Calūniā sustinent filii israel & filii iuda simul. Oēs qui ceperunt eos tenent: nolūt dimittere eos. Redemptor eorū fortis dūs exercituū nomen eius. Iudicio defendet causā eorū: vt exterreat terrā: & cōmoueat habitatores babylonis. Gladius ad chaldeos: ait dūs: & ad hītatores babylonis: & ad principes & ad sapiētes eius. Gladius ad diuinos eius qui stulti erūt. Gladius ad fortes illius q timebūt. Gladius ad equos eius & ad currus eius: & ad oē vulgus qd est in medio eius & erūt qsi mulieres. Gladius ad thesauros eius q diripiētur. Siccitas sup aqs eius erit & arescent: quia terra sculptiliū est & in portētis gloriātur. Propterea hītabūt dracones cū fatuis ficariis & habitabūt i ea struthiones. Et nō inhabitabitur vltra vsq in sepiternū: nec extructur vsq ad generatiōez & gnationē. Sicut subuertit deus sodomam & gomorrā & vicinas eius: ait dūs. Nō habitabit ibi vir & nō incolet eā filius hois. Ecce pplus veniet ab aqlone & gens magna: & reges multi cōsurgēt a finibus

οὐαὶ ἐπ' αὐτοὺς ὅτι ἥκει ἡμέρα αὐτῶν, καὶ καιρὸς ἐκδικήσεως αὐτῶν. φωνὴ φευγόντων καὶ ἀνασωζομένων ἐκ γῆς Βαβυλῶνος τοῦ ἀναγγεῖλαι εἰς σιὼν τὴν ἐκδίκησιν παρὰ κυρίου θεοῦ ἡμῶν ἐκδίκησιν ναοῦ αὐτοῦ. παραγγείλατε ἐπὶ Βαβυλῶνα πολλοῖς παντὶ ἐντείνοντι τόξον, παρεμβάλλετε ἐπ' αὐτὴν κυκλόθεν· μὴ ἔστω αὐτῆς ἀνασωζόμενος· ἀνταπόδοτε αὐτῇ κατὰ τὰ ἔργα αὐτῆς, κατὰ πάντα ὅσα ἐποίησεν ποιήσατε αὐτῇ, ὅτι πρὸς κύριον ἀντέστη θεὸν ἅγιον ἰσραήλ. διὰ τοῦτο πεσοῦνται οἱ νεανίσκοι αὐτῆς ἐν ταῖς πλατείαις αὐτῆς, καὶ πάντες οἱ ἄνδρες οἱ πολεμισταὶ αὐτῆς ῥιφήσονται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ λέγει κύριος. ἰδοὺ ἐγὼ πρὸς σὲ ὑπερήφανε λέγει κύριος ὁ θεὸς τῶν δυνάμεων· ὅτι ἥκει ἡ ἡμέρα σου καὶ καιρὸς ἐκδικήσεώς σου. καὶ ἀσθενήσει ὕβρις σου καὶ πεσεῖται καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἀνιστῶν αὐτήν. καὶ ἀνάψω πῦρ ἐν τῷ δρυμῷ αὐτῆς, καὶ καταφάγεται πάντα τὰ κύκλῳ αὐτῆς. τάδε λέγει κύριος τῶν δυνάμεων, καταδεδυνάστευνται οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ καὶ οἱ υἱοὶ ἰούδα ἅμα πάντες οἱ αἰχμαλωτεύσαντες αὐτοὺς κατεδυνάστευσαν αὐτοὺς, ὅτι οὐκ ἠθέλησαν ἐξαποστεῖλαι αὐτούς. καὶ ὁ λυτρούμενος αὐτοὺς ἰσχυρὸς, κύριος παντοκράτωρ ὄνομα αὐτῷ. κρίσιν κρινεῖ πρὸς τοὺς ἀντιδίκους αὐτοῦ, ὅπως ἐξάρῃ τὴν γῆν καὶ παροξυνεῖ τοῖς κατοικοῦσι Βαβυλῶνα. μάχαιραν ἐπὶ τοὺς χαλδαίους λέγει κύριος, καὶ ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας Βαβυλῶνα, καὶ ἐπὶ τοὺς μεγιστᾶνας αὐτῆς, καὶ ἐπὶ τοὺς συνετοὺς αὐτῆς. μάχαιραν ἐπὶ τοὺς μάντεις αὐτῆς, καὶ ἀφρονήσουσι· μάχαιραν ἐπὶ τοὺς μαχητὰς αὐτῆς, καὶ παραλυθήσονται. μάχαιραν ἐπὶ τοὺς ἵππους αὐτῶν καὶ ἐπὶ τὰ ἅρματα αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τὸν σύμμικτον τὸν ἐν μέσῳ αὐτῆς, καὶ ἔσονται ὡς γυναῖκες. μάχαιραν ἐπὶ τοὺς θησαυροὺς αὐτῆς καὶ διασκορπισθήσονται ἐπὶ τῷ ὕδατι αὐτῆς ἐπεποίθει, καὶ καταισχυνθήσονται, ὅτι γῆ τῶν γλυπτῶν ἐστι, καὶ ἐν ταῖς νήσοις κατεκαυχῶντο. διὰ τοῦτο κατοικήσουσιν ἰνδάλματα ἐν ταῖς νήσοις καὶ κατοικήσουσιν ἐν αὐτῇ θυγατέρες σειρήνων. οὐ μὴ κατοικηθῇ οὐκέτι εἰς τὸν αἰῶνα οὐδὲ μὴ κατασκηνωθῇ ἕως γενεᾶς καὶ γενεᾶς. καθὼς κατέστρεψεν ὁ θεὸς σόδομα καὶ γόμορρα καὶ τὰς ὁμόρους αὐτῶν εἶπε κύριος, οὐ μὴ κατοικήσῃ ἐκεῖ ἄνθρωπος, καὶ οὐ μὴ παροικήσῃ ἐκεῖ υἱὸς ἀνθρώπου. ἰδοὺ λαὸς ἔρχεται ἀπὸ βορρᾶ καὶ ἔθνος μέγα καὶ βασιλεῖς πολλοὶ ἐξεγερθήσονται ἀπ' ἐσχάτου

Trāsla.gre.lxx.cū inter.lati. | Trāsla.B.Hie. | Tex.he.hiere.li. | Primitiua.heb.

τῆς γῆς τόξον καὶ ἐγχειρίδιον ἔχοντες, ἰταμός ἐστι καὶ οὐ μὴ ἐλεήσῃ· φωνὴ αὐτῶν ὡς θάλασσα ἠχήσει ἐφ' ἵπποις ἱππάσονται παρεσκευασμένοι ὥσπερ πῦρ εἰς πόλεμον πρὸς σὲ θύγατερ Βαβυλῶνος. ἤκουσεν βασιλεὺς Βαβυλῶνος τὴν ἀκοὴν αὐτῶν καὶ παρελύθησαν αἱ χεῖρες αὐτοῦ. θλίψις κατεκράτησαν αὐτοῦ, ὠδῖνες ὡς τικτούσης. ἰδοὺ ὥσπερ λέων ἀναβήσεται ἀπὸ τοῦ ἰορδάνου εἰς τόπον αἰθάμ, ὅτι ταχέως ἐκδιώξω αὐτοὺς ἀπ' αὐτῆς, καὶ πάντα νεανίσκον ἐπ' αὐτὴν ἐπιστήσω, ὅτι τίς ὥσπερ ἐγώ; καὶ τίς ἀντιστήσεταί μοι; καὶ τίς οὗτος ὁ ποιμὴν ὃς στήσεται κατὰ πρόσωπόν μου; διὰ τοῦτο ἀκούσατε τὴν βουλὴν κυρίου ἣν βεβούλευται ἐπὶ Βαβυλῶνα, καὶ λογισμοὺς αὐτοῦ οὓς ἐλογίσατο ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας γῆν τῶν χαλδαίων. ἐὰν μὴ διαφθαρῇ τὰ ἀρνία τῶν προβάτων αὐτῶν, ἐὰν μὴ ἀφανισθῇ ἀπ' αὐτῶν νομή. ὅτι ἀπὸ φωνῆς ἁλώσεως Βαβυλῶνος σεισθήσεται ἡ γῆ, καὶ κραυγὴ αὐτῆς ἐν ἔθνεσιν ἀκουσθήσεται. Ca.51.

Τάδε λέγει κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ ἐξεγείρω ἐπὶ Βαβυλῶνα καὶ ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας χαλδαίους ἄνεμον καύσωνα διαφθείροντα, καὶ ἐξαποστελῶ εἰς Βαβυλῶνα ὑβριστὰς καὶ καθυβρίσουσιν αὐτὴν καὶ λυμανοῦνται τὴν γῆν αὐτῆς, οὐαὶ ἐπὶ Βαβυλῶνα κυκλόθεν ἐν ἡμέρᾳ κακώσεως αὐτῆς, ἐπ' αὐτὴν τεινέτω ὁ τείνων τόξον αὐτοῦ, καὶ περιθέσθω ᾧ ἐστιν ὅπλα αὐτοῦ. μὴ φείσησθε ἐπὶ τοὺς νεανίσκους αὐτῆς καὶ ἀφανίσατε πᾶσαν τὴν δύναμιν αὐτῆς. καὶ πεσοῦνται τραυματίαι ἐν γῇ χαλδαίων καὶ κατακεκεντημένοι ἔξωθεν αὐτῆς. διότι οὐκ ἐχήρευσεν ἰσραὴλ καὶ ἰούδας ἀπὸ θεοῦ αὐτῶν ἀπὸ κυρίου παντοκράτορος, ὅτι ἡ γῆ αὐτῶν ἐπλήσθη ἀδικίας ἀπὸ τῶν ἁγίων ἰσραήλ. φεύγετε ἐκ μέσου Βαβυλῶνος καὶ ἀνασώζετε ἕκαστος τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ μὴ ἀπορριφῆτε ἐν τῇ ἀδικίᾳ αὐτῆς, ὅτι καιρὸς ἐκδικήσεως αὐτῆς ἐστι παρὰ κυρίου, ἀνταπόδομα αὐτὸς ἀνταποδίδωσιν αὐτῇ. ποτήριον χρυσοῦν Βαβυλὼν ἐν χειρὶ κυρίου μεθύσκον πᾶσαν τὴν γῆν. ἀπὸ τοῦ οἴνου αὐτῆς ἐπίοσαν ἔθνη, διὰ τοῦτο ἐσαλεύθησαν. καὶ ἄφνω ἔπεσεν Βαβυλὼν καὶ συνετρίβη. θρηνεῖτε αὐτήν, λάβετε ῥητίνην

terre. Arcum & scutum apprehendēt: crudeles sunt & immisericordes. Vox eorū qsi mare sonabit: & sup equos ascendent sicut vir paratus ad preliū cōtra te filia babylon. Audiuit rex babylonis famā eorū: & dissolute sunt manus eius. Angustia apphendit eū: dolor quasi parturientē. Ecce qsi leo ascēdet de superbia iordanis ad pulchritudinē robustā: qa subito currere faciaz eum ad illā. Et quis erit electus quē preponā ei? Quis enim similis mei? & qs sustinebit me? Et quis est iste pastor q resistat vultui meo? Propterea audite cōsiliū dūi qd mēte cōcepit aduersum babylonē & cogitatiōes eius qs cogitauit sup terram chaldeorū. Nisi detraxerint eos paruuli gregū: nisi dissipatū fuerit cū ipsis habitaculū eorū. A voce captiuitatis babylonis cōmota est terra: & clamor inter gentes auditus est. 51.

Hec dicit dominus. Ecce ego suscitabo sup babylonē & sup habitatores eius q cor suū leuauerūt cōtra me: qsi ventū pestilentē: & mittā in babylonē ventilatores & vētilabūt eā. Et demolientur terrā eius: qm venerūt sup eā vndiq in die afflictiōis eius. Non tēdat qui tēdit arcū suū: & nō ascendet loricatus. Nolite parcere iuuenibus eius: interficite oēz militiā eius. Et cadēt interfecti in terra chaldeorū: & vulnerati in regionibus eius. Qm nō fuit viduatus israel: & iuda a deo suo domino exercituum. Terra autē eorū repleta est delicto a sancto israel. Fugite de medio babylonis & saluet vnusqsq aīam suā. Nolite tacere sup iniqtatem eius: qm tps vltiōis eius est a dūo: vicissitudinem ipse retribuet ei. Calix aureus babylon in manu dūi inebrians oēm terrā. De vino eius biberunt gentes & ideo commote sunt. Subito cecidit babylon & contrita est. Vlulate sup eam; tollite resinā

אָרֶץ קֶשֶׁת וְכִידוֹן יַחֲזִיקוּ אַכְזָרִי הֵמָּה וְלֹא יְרַחֵמוּ קוֹלָם כַּיָּם יֶהֱמֶה וְעַל סוּסִים יִרְכָּבוּ עָרוּךְ כְּאִישׁ לַמִּלְחָמָה עָלַיִךְ בַּת בָּבֶל׃ שָׁמַע מֶלֶךְ בָּבֶל אֶת שִׁמְעָם וְרָפוּ יָדָיו צָרָה הֶחֱזִיקַתְהוּ חִיל כַּיּוֹלֵדָה׃ הִנֵּה כְּאַרְיֵה יַעֲלֶה מִגְּאוֹן הַיַּרְדֵּן אֶל נְוֵה אֵיתָן כִּי אַרְגִּיעָה אֲרוּצֵם מֵעָלֶיהָ וּמִי בָחוּר אֵלֶיהָ אֶפְקֹד כִּי מִי כָמוֹנִי וּמִי יוֹעִידֶנִּי וּמִי זֶה רֹעֶה אֲשֶׁר יַעֲמֹד לְפָנָי׃ לָכֵן שִׁמְעוּ עֲצַת יְהוָה אֲשֶׁר יָעַץ אֶל בָּבֶל וּמַחְשְׁבוֹתָיו אֲשֶׁר חָשַׁב אֶל אֶרֶץ כַּשְׂדִּים אִם לֹא יִסְחָבוּם צְעִירֵי הַצֹּאן אִם לֹא יַשִּׁים עֲלֵיהֶם נָוֶה׃ מִקּוֹל נִתְפְּשָׂה בָבֶל נִרְעֲשָׁה הָאָרֶץ וּזְעָקָה בַּגּוֹיִם נִשְׁמָע׃

Cap. lj.

כֹּה אָמַר יְהוָה הִנְנִי מֵעִיר עַל בָּבֶל וְאֶל יֹשְׁבֵי לֵב קָמָי רוּחַ מַשְׁחִית׃ וְשִׁלַּחְתִּי לְבָבֶל זָרִים וְזֵרוּהָ וִיבֹקְקוּ אֶת אַרְצָהּ כִּי הָיוּ עָלֶיהָ מִסָּבִיב בְּיוֹם רָעָה׃ אֶל יִדְרֹךְ יִדְרֹךְ הַדֹּרֵךְ קַשְׁתּוֹ וְאֶל יִתְעַל בְּסִרְיֹנוֹ וְאַל תַּחְמְלוּ אֶל בַּחֻרֶיהָ הַחֲרִימוּ כָּל צְבָאָהּ׃ וְנָפְלוּ חֲלָלִים בְּאֶרֶץ כַּשְׂדִּים וּמְדֻקָּרִים בְּחוּצוֹתֶיהָ׃ כִּי לֹא אַלְמָן יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה מֵאֱלֹהָיו מֵיְהוָה צְבָאוֹת כִּי אַרְצָם מָלְאָה אָשָׁם מִקְּדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל׃ נֻסוּ מִתּוֹךְ בָּבֶל וּמַלְּטוּ אִישׁ נַפְשׁוֹ אַל תִּדַּמּוּ בַּעֲוֹנָהּ כִּי עֵת נְקָמָה הִיא לַיהוָה גְּמוּל הוּא מְשַׁלֵּם לָהּ׃ כּוֹס זָהָב בָּבֶל בְּיַד יְהוָה מְשַׁכֶּרֶת כָּל הָאָרֶץ מִיֵּינָהּ שָׁתוּ גוֹיִם עַל כֵּן יִתְהֹלְלוּ גוֹיִם׃ פִּתְאֹם נָפְלָה בָבֶל וַתִּשָּׁבֵר הֵילִילוּ עָלֶיהָ קְחוּ צֳרִי

Margin (primitiua): חזק · כזר · רחם · המה · רכב · ערך · לחם · רפה · צור · חזק · חול · ילד · עלה · נוה · רגע · רוץ · בחר · פקד · יעד · עמד · פנה · יעץ · חשב · סחב · צער · ישם · תפש · רעש · שמע · עור · קום · שחת · בקק · היה · סבב · רוע · דרך · עלה · סרה · חמל · חרם · דקר · נוס · מלט · דמם · גמל · שלם · שכר · שתה · הלל · שבר · ילל · לקח · צרה

Esa. 13.c. Apo. 14.b.

Prītiua.heb.	Tex.he.Hiere.lj.	Trāſla.B.Hie.	Trāſ.Gre.lxx.cū interp̄.latina.

לְמַכְאוֹבָהּ אוּלַי תֵּרָפֵא׃ רִפִּאנוּ אֶת בָּבֶל וְלֹא נִרְפָּתָה עִזְבוּהָ וְנֵלֵךְ אִישׁ לְאַרְצוֹ כִּי נָגַע אֶל הַשָּׁמַיִם מִשְׁפָּטָהּ וְנִשָּׂא עַד שְׁחָקִים׃ הוֹצִיא יְהוָה אֶת צִדְקֹתֵינוּ בֹּאוּ וּנְסַפְּרָה בְצִיּוֹן אֶת מַעֲשֵׂה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ׃ הָבֵרוּ הַחִצִּים מִלְאוּ הַשְּׁלָטִים הֵעִיר יְהוָה אֶת רוּחַ מַלְכֵי מָדַי כִּי עַל בָּבֶל מְזִמָּתוֹ לְהַשְׁחִיתָהּ כִּי נִקְמַת יְהוָה הִיא נִקְמַת הֵיכָלוֹ׃ אֶל חוֹמֹת בָּבֶל שְׂאוּ נֵס הַחֲזִיקוּ הַמִּשְׁמָר הָקִימוּ שֹׁמְרִים הָכִינוּ הָאֹרְבִים כִּי גַם זָמַם יְהוָה גַּם עָשָׂה אֵת אֲשֶׁר דִּבֶּר אֶל יֹשְׁבֵי בָבֶל׃ שֹׁכַנְתְּ עַל מַיִם רַבִּים רַבַּת אוֹצָרֹת בָּא קִצֵּךְ אַמַּת בִּצְעֵךְ׃ נִשְׁבַּע יְהוָה צְבָאוֹת בְּנַפְשׁוֹ כִּי אִם מִלֵּאתִיךְ אָדָם כַּיֶּלֶק וְעָנוּ עָלַיִךְ הֵידָד׃ עֹשֵׂה אֶרֶץ בְּכֹחוֹ מֵכִין תֵּבֵל בְּחָכְמָתוֹ וּבִתְבוּנָתוֹ נָטָה שָׁמָיִם׃ לְקוֹל תִּתּוֹ הֲמוֹן מַיִם בַּשָּׁמַיִם וַיַּעַל נְשִׂאִים מִקְצֵה אָרֶץ בְּרָקִים לַמָּטָר עָשָׂה וַיֹּצֵא רוּחַ מֵאֹצְרֹתָיו׃ נִבְעַר כָּל אָדָם מִדַּעַת הֹבִישׁ כָּל צֹרֵף מִפָּסֶל כִּי שֶׁקֶר נִסְכּוֹ וְלֹא רוּחַ בָּם׃ הֶבֶל הֵמָּה מַעֲשֵׂה תַּעְתֻּעִים בְּעֵת פְּקֻדָּתָם יֹאבֵדוּ׃ לֹא כְאֵלֶּה חֵלֶק יַעֲקוֹב כִּי יוֹצֵר הַכֹּל הוּא וְשֵׁבֶט נַחֲלָתוֹ יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ׃ מַפֵּץ אַתָּה לִי כְּלֵי מִלְחָמָה וְנִפַּצְתִּי בְךָ גּוֹיִם וְהִשְׁחַתִּי בְךָ מַמְלָכוֹת׃ וְנִפַּצְתִּי בְךָ סוּס וְרֹכְבוֹ וְנִפַּצְתִּי בְךָ רֶכֶב וְרֹכְבוֹ׃ וְנִפַּצְתִּי בְךָ אִישׁ וְאִשָּׁה וְנִפַּצְתִּי בְךָ זָקֵן וָנָעַר וְנִפַּצְתִּי בְךָ בָּחוּר וּבְתוּלָה׃ וְנִפַּצְתִּי בְךָ רֹעֶה וְעֶדְרוֹ וְנִפַּצְתִּי בְךָ אִכָּר

ad dolorem eius si forte sanetur. Curauimus babylonē: & non est sanata. Derelinq̄mus eam: & eam9 vnusqſq3 in terrā suā. Q̄m̄ puenit vsq3 ad celos iudicium eius: & eleuatum est vsq3 ad nubes. Protulit dominus iusticias nostras: venite & narremus in sion opus domini dei nostri. Acuite sagittas & implete pharetras. Suscitauit dominus spiritum regū medorū: & cōtra babylonē mens eius est vt perdat eam. Quoniā vltio domini est: vltio templi sui. Super muros babylōis leuate signū: augete custodiā. Leuate custodes: preparate insidias: quia cogitauit dominus & fecit quecunq3 locutus est contra hitatores babylōis. Que habitas sup aquas multas locuples in thesauris venit finis tu9 pedalis p̄cisionis tue. Iurauit dn̄s exercituū per aīam suā quoniā replebo te hominibus quasi brucho: & sup te celeuma cantabitur. Qui fecit terrā in fortitudīe sua: & prepauit orbē in sapia sua: & prudētia sua extēdit celos. Dāte co9 vocē multiplicātur aque in celo. Qui leuat nubes ab extremo t're: fulgura in pluuiā fecit: & pducit ventos de thesauris suis. Stultus factus est oīs hō a sciētia: cōfusus ē oīs cōflator in sculptili: qa mēdax est cōflatio ei9 nec est spūs in eis. Vana sunt opa & risu digna: in tpe visitationis sue peribūt. Non sicut hec pars iacob: quia q fecit omnia ipse est: & israel sceptrū hereditatis ei9 dn̄s exercituū nomē ei9. Collidis tu mihi vasa belli: & ego collidā in te gentes & disperdā in te regna. Et collidā in te equū & equitem eius: & collidam in te currū & ascensorē eius. & collidā in te virū & mulierē. Et collidam in te senem & puerum: & collidā in te iuuenem & virginē. Et collidam ī te pastorē & gregē ei9: & collidā in te agricolā

[illegible]

B

Amos. 6.c.

8.10.b

C

D

Trāſla.gre.lxx.cū inter.lati.	Trāſla.B.Hie.	Tex.he.hiere.lj.	Prītiua.heb.

[illegible]

& iugales ei9. Et collidā in te duces & magistrat9. Et reddā babyloni & cūctis habitatorib9 chaldee omne malum suum qd fecerunt in sion in oculis vestris ait dominus. Ecce ego ad te mons pestifer ait dominus: qui corrumpis vniuersam terrā. Et extendā manū meā sup te: & euoluam te de petris: & dabo te in montem cōbustionis. Et nō tollent de te lapidē in angulū: & lapidē in fundamēto: sed pditus in eternū eris ait dn̄s. Leuate signum in terra: clāgite buccina in gentibus. Sāctificate sup eam gentes: annunciate cōtra illam regibus ararath menni & ascenez: numerate cōtra eā taphar. Adducite equū quasi bruchū aculeatū. Sanctificate cōtra eam gentes: reges medie: duces eius: & vniuersos magistratus eius cūctāq3 terrā potestatis eius. Et cōmouebitur terra & cōturbabitur: qa euigilabit cōtra babylonē cogitatio dn̄i vt ponat terrā babylonis desertā et inhabitabilē. Cessauerunt fortes babylonis a prelio: habitauerūt in presidiis. Deuoratum est robur eorum: facti sunt q̄si mulieres. Incēsa sūt tabernacula eius: cōtriti sunt vectes eius. Currēs obuiam currēti veniet: & nuncius obuius nunciāti vt annūciet regi babylonis qa capta est ciuitas eius a sūmo vsq3 ad sūmū: & vada pocc upata sunt & paludes incense sunt igni: & viri bellatores conturbati sunt. Quia hec dicit dominus exercituum deus israel. Filia babylonis quasi area: tp̄us triture eius. Adhuc modicū & veniet tp̄s messionis ei9. Comedit me devorauit me nabuchodonosor rex babylonis. Reddidit me q̄si vas inane. Absorbuit me q̄si draco repleuit vētrē suū teneritudine mea: & eiecit me. Iniq̄tas aduersū me & caro mea sup babylonē dicit hītatio siō: & sāguis me9 sr hītatores chaldee dic hierl'3.

וְצִמְדּוֹ וְנִפַּצְתִּי בְךָ פַּחוֹת וּסְגָנִים׃ וְשִׁלַּמְתִּי לְבָבֶל וּלְכֹל יוֹשְׁבֵי כַשְׂדִּים אֵת כָּל רָעָתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ בְצִיּוֹן לְעֵינֵיכֶם נְאֻם יְהוָה׃ הִנְנִי אֵלֶיךָ הַר הַמַּשְׁחִית נְאֻם יְהוָה הַמַּשְׁחִית אֶת כָּל הָאָרֶץ וְנָטִיתִי אֶת יָדִי עָלֶיךָ וְגִלְגַּלְתִּיךָ מִן הַסְּלָעִים וּנְתַתִּיךָ לְהַר שְׂרֵפָה׃ וְלֹא יִקְחוּ מִמְּךָ אֶבֶן לְפִנָּה וְאֶבֶן לְמוֹסָדוֹת כִּי שִׁמְמוֹת עוֹלָם תִּהְיֶה נְאֻם יְהוָה׃ שְׂאוּ נֵס בָּאָרֶץ תִּקְעוּ שׁוֹפָר בַּגּוֹיִם קַדְּשׁוּ עָלֶיהָ גּוֹיִם הַשְׁמִיעוּ עָלֶיהָ מַמְלְכוֹת אֲרָרַט מִנִּי וְאַשְׁכְּנָז פִּקְדוּ עָלֶיהָ טִפְסָר הַעֲלוּ סוּס כְּיֶלֶק סָמָר׃ קַדְּשׁוּ עָלֶיהָ גוֹיִם אֶת מַלְכֵי מָדַי אֶת פַּחוֹתֶיהָ וְאֶת כָּל סְגָנֶיהָ וְאֵת כָּל אֶרֶץ מֶמְשַׁלְתּוֹ׃ וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ וַתָּחֹל כִּי קָמָה עַל בָּבֶל מַחְשְׁבוֹת יְהוָה לָשׂוּם אֶת אֶרֶץ בָּבֶל לְשַׁמָּה מֵאֵין יוֹשֵׁב׃ חָדְלוּ גִבּוֹרֵי בָבֶל לְהִלָּחֵם יָשְׁבוּ בַּמְּצָדוֹת נָשְׁתָה גְבוּרָתָם הָיוּ לְנָשִׁים הִצִּיתוּ מִשְׁכְּנֹתֶיהָ נִשְׁבְּרוּ בְרִיחֶיהָ׃ רָץ לִקְרַאת רָץ יָרוּץ וּמַגִּיד לִקְרַאת מַגִּיד לְהַגִּיד לְמֶלֶךְ בָּבֶל כִּי נִלְכְּדָה עִירוֹ מִקָּצֶה׃ וְהַמַּעְבָּרוֹת נִתְפָּשׂוּ וְאֶת הָאֲגַמִּים שָׂרְפוּ בָאֵשׁ וְאַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה נִבְהָלוּ׃ כִּי כֹה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בַּת בָּבֶל כְּגֹרֶן עֵת הִדְרִיכָהּ עוֹד מְעַט וּבָאָה עֵת הַקָּצִיר לָהּ׃ אֲכָלַנוּ הֲמָמַנוּ נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל הִצִּיגָנוּ כְּלִי רִיק בְּלָעָנוּ כַּתַּנִּין מִלָּא כְרֵשׂוֹ מֵעֲדָנַי הֱדִיחָנוּ׃ חֲמָסִי וּשְׁאֵרִי עַל בָּבֶל תֹּאמַר יֹשֶׁבֶת צִיּוֹן וְדָמִי אֶל יֹשְׁבֵי כַשְׂדִּים תֹּאמַר יְרוּשָׁלָ͏ִם׃

Primitiua heb. | **Tex. he. Hiere. li.** | **Trāsla. B. Hie.** | **Trāſ. Gre. lxx. cū interp. latina.**

לכן כה אמר יהוה הנני רב את ריבך ונקמתי את נקמתך והחרבתי את ימה והובשתי את מקורה׃ והיתה בבל לגלים מעון תנים שמה ושרקה מאין יושב׃ יחדו ככפרים ישאגו נערו כגורי אריות׃ בחמם אשית את משתיהם והשכרתים למען יעלזו וישנו שנת עולם ולא יקיצו נאם יהוה׃ אורידם ככרים לטבוח כאילים עם עתודים׃ איך נלכדה ששך ותתפש תהלת כל הארץ איך היתה לשמה בבל בגוים׃ עלה על בבל הים בהמון גליו נכסתה׃ היו עריה לשמה ארץ ציה וערבה ארץ לא ישב בהן כל איש ולא יעבר בהן בן אדם׃ ופקדתי על בל בבבל והצאתי את בלעו מפיו ולא ינהרו אליו עוד גוים גם חומת בבל נפלה׃ צאו מתוכה עמי ומלטו איש את נפשו מחרון אף יהוה׃ ופן ירך לבבכם ותיראו בשמועה הנשמעת בארץ ובא בשנה השמועה ואחריו בשנה השמועה וחמס בארץ ומשל על משל׃ לכן הנה ימים באים ופקדתי על פסילי בבל וכל ארצה תבוש וכל חלליה יפלו בתוכה׃ ורננו על בבל שמים וארץ וכל אשר בהם כי מצפון יבוא לה השודדים נאם יהוה׃ גם בבל לנפל חללי ישראל גם לבבל נפלו חללי כל הארץ׃ פלטים מחרב הלכו אל תעמדו זכרו מרחוק את יהוה וירושלם תעלה על לבבכם׃ בשנו כי שמענו חרפה כסתה כלמה

Propterea hec dicit dominus. Ecce ego iudicabo causam tuā: & vlciscar vltionē tuā. Et desertū faciam mare eius: & siccabo venam eius. Et erit babylon in tumulos habitatio draconum stupor & sibilus eo q nō sit habitator. Simul vt leones rugient: excutient comas veluti catuli leonum. In calore eorū ponam potus eorum: & inebriabo eos vt sopiantur & dormiant somnū sempiternū: & nō cōsurgant: dicit dñs. Deducā eos q̄si agnos ad victimam: quasi arietes cum hedis. Quomodo capta est sesach: & cōprehensa est inclyta vniuerse terre? Quō facta est in stuporē babylon inter gētes? Ascēdit sup babylonē mare: multitudine fluctuū eius opta ē. Facte sūt ciuitates eius in stuporē: terra inhabitabilis & deserta: terra in qua nullus habitet: nec trāsiet p eam filius hoīs. Et visitabo sup bel in babylone: & eiciā qđ obsorbuerat de ore eius: & nō cōfluēt ad eū vltra gentes. Siquidē & murꝰ babylōis corruet. Egredimini de medio eius ppl's meus vt saluet vnusqſq; aiam suā ab ira furoris dñi. Et ne forte mollescat cor vr̄m: & timeatis auditū qui auditur in terra. Et veniet in anno auditio & post hunc annum auditio & iniquitas in terra: & dominator super dñatorem. Propterea ecce dies veniūt & visitabo sup sculptilia babylonis: & oīs terra eius cōfundetur: & vniuersi interfecti eius cadēt in medio eius. Et laudabunt sup babylonē celi & terra & oīa que in eis sūt: qa ab aqlone veniēt ei p̄dones: ait dñs. Et quō fecit babylō vt caderent occisi in israel: sic de babylone cadent occisi in vniuersa terra. Qui fugistis gladium venite: nolite stare. Recordamini procul dñi: & hierusalē ascēdat sup cor vestrū. Confusi sumus qm̄ audiuimꝰ opprobriū. Opuit ignominia

ppterea hec dicit dñs: ecce ego iudicabo aduersariā tuā. & vlciscar vltionē tuā: & desertū faciā
διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ κρινῶ τὴν ἀντίδικόν σου. καὶ ἐκδικήσω τὴν ἐκδίκησίν σου, καὶ ἐρημώσω
mare eius: & siccabo fontē eius: &
τὴν θάλασσαν αὐτῆς, καὶ ξηρανῶ τὴν πηγὴν αὐτῆς, καὶ
erit babylon in desolationē hītatio draconū desolatio sibilus & nō hītabitur. q̄si leones excitati sunt simul & q̄si catuli leonum in calore eorum dabo potum eis & inebriabo eos vt pturbent & dormiant somnū sempitēnū: & non cōsurgēt dicit dñs. deduc eos q̄si agnos ad victimā: & q̄si arietes cū hedis: quō capta ē sesac & uenata est gloria oīs fre. quō facta est babylon in desolationē in oībꝰ gentibꝰ. ascendit sup babylonē mare in sonitu fluctuū eius cooperta est. facte sūt
ἔσαι Βαβυλὼν εἰς ἀφανισμὸν κατοίκησις δρακόντων ἀφανισμὸς συριγμὸς καὶ οὐκ κατοικηθήσεται. ὡς λέοντες ἐξηγέρθησαν ἅμα καὶ ὡς σκύμνοι λεόντων ἐν τῇ θερμασίᾳ αὐτῶν δώσω πότημα αὐτοῖς καὶ μεθύσω αὐτοὺς ὅπως καρωθῶσιν καὶ ὑπνώσωσιν ὕπνον αἰώνιον, καὶ οὐ μὴ ἐγερθῶσιν λέγει κύριος. καταβίβασον αὐτοὺς ὡς ἄρνας εἰς σφαγήν, καὶ ὡς κριοὺς μετ᾽ ἐρίφων, πῶς ἑάλω σεσὰκ καὶ ἐθηρεύθη τὸ καύχημα πάσης τῆς γῆς. πῶς ἐγένετο Βαβυλὼν εἰς ἀφανισμὸν ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν. ἀνέβη ἐπὶ Βαβυλῶνα ἡ θάλασσα ἐν ἤχῳ κυμάτων αὐτῆς κατεκαλύφθη, ἐγενήθησαν
ciuitates eius in desolationē. fra sicca & inuia: nō hītabit in ea vllus: neq nō hitabit in ea filii hoīs. & visitabo sup babylonē & eiciā ꝗ absorbuit de ore eius: & non cōgregabūt vltra ad eam gētes. etem murus babylonis corruet: exite de medio eius ppls me: & saluate vnusquisq fuam aiam ab ira furoris dñi. & nequādo emollescat cor vestrū & timeatis ppter auditionē ꝗ audietur in fra. & veniet in āno auditio. & post ipm annū auditio miseria & iniustitia in fra: & dominās sup dominātē. ppter hoc ecce dies veniunt: & visitabo sup sculptilia babylonis. & oīs fra eoꝝ cōfundetur: & oēs vulnerati eius cadent in medio eius. & exultabunt sup babylonem celi & fra & omnia ꝗ in eis. qm̄ ab aquilōe venient ad eā dispdentes: dicit dñs: etenī babylon cadere fecit vulneratos israel: & in babylone cadent vulnerati oīs fre. saluati a gladio ambulate & non stetis. mementote de longe dñi, & hierusalem ascendat in cor vestrū. cōfusi sumꝰ qm̄ audiuimus īproperiū vestrū. cooperuit ignominia
αἱ πόλεις αὐτῆς εἰς ἀφανισμόν. γῆ ἄνυδρος καὶ ἄβατος, οὐ κατοικήσει ἐν αὐτῇ οὐδείς, οὐδὲ μὴ καταλύσει ἐν αὐτῇ υἱὸς ἀνθρώπου. καὶ ἐκδικήσω ἐπὶ Βαβυλῶνα καὶ ἐξοίσω ἃ κατέπιεν ἐκ τοῦ στόματος αὐτῆς. καὶ οὐ μὴ συναχθῶσιν ἔτι πρὸς αὐτὴν τὰ ἔθνη. καί γε τεῖχος Βαβυλῶνος πεσεῖται, ἐξέλθετε ἐκ μέσου αὐτοῦ λαός μου, καὶ σώσατε ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἀπὸ ὀργῆς θυμοῦ κυρίου. μήποτε ἀπαλυνθῇ καρδία ὑμῶν, καὶ φοβηθῆτε διὰ τὴν ἀκοὴν ἀκουσθήσεται ἐν τῇ γῇ. καὶ ἥξει ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ἀκοή, καὶ μετὰ τὸν ἐνιαυτὸν ἀκοὴ ταλαιπωρία καὶ ἀδικία ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ κυριεύων ἐπὶ κυριεύοντα. διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, καὶ ἐκδικήσω ἐπὶ τὰ γλυπτὰ Βαβυλῶνος. καὶ πᾶσα ἡ γῆ αὐτῶν αἰσχυνθήσεται, πάντες τραυματίαι αὐτῆς πεσοῦνται ἐν μέσῳ αὐτῆς. καὶ εὐφρανθήσονται ἐπὶ Βαβυλῶνα οἱ οὐρανοὶ καὶ ἡ γῆ καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς. ὅτι ἀπὸ Βορρᾶ ἔρχονται πρὸς αὐτὴν ἐξολοθρεύοντες, λέγει κύριος, καί γε Βαβυλὼν πεσεῖν ἐποίησε τοὺς τραυματίας Ἰσραήλ, καὶ ἐν Βαβυλῶνι πεσοῦνται τραυματίαι πάσης τῆς γῆς. ἀνασωζόμενοι ἀπὸ ῥομφαίας, πορεύεσθε καὶ μὴ ἵστασθε. μνήσθητε οἱ μακρόθεν τοῦ κυρίου καὶ Ἱερουσαλὴμ ἀναβήτω ἐπὶ καρδίαν ὑμῶν. ᾐσχύνθημεν ὅτι ἠκούσαμεν ὀνειδισμὸν ὑμῶν. κατεκάλυψεν ἀτιμία

Trāsla. gre. lxx. cū inter. lati. | **Trāsla. B. Hie.** | **Tex. he. hiere. li.** | **Primitiua heb.**

faciem nram: qm̄ ingressi sūt alienigene in sancta nra in domū dñi. ppterea ecce dies veniunt dicit dñs: & vlciscar sup sculptilia eius. & in oi fra eius cadent vulnerati: qz si ascēderit babylō q̄si celū & qz si munierit altitudine fortitudiē eiꝰ: a me venient vastatores eius dicit dñs. vox clamoris in babylone: & cōtritio magna in fra chaldeoꝝ. qz vastauit dñs babylonē & perdidit ab ea vocē magnā sonantē q̄si aque multe. dedit in pditiōez vocē eiꝰ: qz venit sup babylonē miseria. capti sūt pugnatores eiꝰ: ptimuit arcus eorū: qz deus retribuens eis. dñs retribuit ei retributionē: & inebriabit ebrietate principes eius & sapiētes eiꝰ & magistratꝰ eius & duces eius. dicit rex dñs oipotens nomē illi. hec dicit dñs oipotens: murꝰ babylonis dilatatꝰ est: effossus effodietur: & porte eiꝰ excelse in igne cōburentur: & laborabūt ppli in vanū: & gētes i pricipio deficient. verbū qđ pcepit dñs hieremie pphete vt diceret saraie filio nerie filii maasie qñ iuit a sedechia rege iuda in babylone in anno quarto regni eius. & saraias princeps donorꝫ. & scripsit hieremias omnia mala ꝗ venient sup babylonē in libro vno omnia verba ista ꝗ scripta sunt in babylonē. & dixit hieremias ad saraiam: cum veneris in babylonē: & videris & legeris omnia verba hec & dices: dñe tu locutꝰ es sup locum istum vt disperderes eum: & ne sit in eo habitans ab hoie vsq ad pecus: qz desolatio in eternū erit. & erit cum cessaueris legere librū istum: & ligabis in eo lapidē:
πρόσωπον ἡμῶν, ὅτι εἰσῆλθον ἀλλογενεῖς εἰς τὰ ἅγια ἡμῶν εἰς οἶκον κυρίου. διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται λέγει κύριος, καὶ ἐκδικήσω ἐπὶ τὰ γλυπτὰ αὐτῆς. καὶ ἐν πάσῃ τῇ γῇ αὐτῆς πεσοῦνται τραυματίαι, ὅτι ἐὰν ἀναβῇ Βαβυλὼν ὡς ὁ οὐρανός, καὶ ὅτι ἐὰν ὀχυρώσῃ ὕψος ἰσχύος αὐτῆς, παρ᾽ ἐμοῦ ἥξουσιν ἐξολοθρεύοντες αὐτήν λέγει κύριος. φωνὴ κραυγῆς ἐν Βαβυλῶνι, καὶ συντριβὴ μεγάλη ἐν γῇ χαλδαίων. ὅτι ἐξωλόθρευσεν κύριος τὴν Βαβυλῶνα καὶ ἀπώλεσεν ἀπ᾽ αὐτῆς φωνὴν μεγάλην ἠχοῦσαν ὡς ὕδατα πολλά. ἔδωκεν εἰς ὄλεθρον φωνὴν αὐτῆς, ὅτι ἦλθεν ἐπὶ Βαβυλῶνα ταλαιπωρία. ἑάλωσαν οἱ μαχηταὶ αὐτῆς, ἐπτόηται τόξον αὐτῶν, ὅτι θεὸς ἀνταποδίδωσιν αὐτοῖς. κύριος ἀνταποδίδωσιν αὐτῇ τὴν ἀνταπόδοσιν, καὶ μεθύσει μέθῃ τοὺς ἡγουμένους αὐτῆς καὶ τοὺς σοφοὺς αὐτῆς καὶ τοὺς στρατηγοὺς αὐτῆς, λέγει ὁ βασιλεὺς κύριος παντοκράτωρ ὄνομα αὐτῷ. τάδε λέγει κύριος παντοκράτωρ, τεῖχος Βαβυλῶνος ἐπλατύνθη, κατασκαπτόμενον κατασκαφήσεται, καὶ αἱ πύλαι αὐτῆς αἱ ὑψηλαὶ ἐν πυρὶ ἐμπυρισθήσονται καὶ κοπιάσουσι λαοὶ εἰς κενόν, καὶ ἔθνη ἐν ἀρχῇ ἐκλείψουσιν. ὁ λόγος ὃν ἐνετείλατο κύριος Ἱερεμίᾳ τῷ προφήτῃ εἰπεῖν τῷ Σαραίᾳ υἱῷ Νηρίου υἱοῦ Μαασαίου ὅτε ἐπορεύετο παρὰ Σεδεκίου βασιλέως Ἰούδα εἰς Βαβυλῶνα ἐν τῷ ἔτει τῷ τετάρτῳ τῆς βασιλείας αὐτοῦ. καὶ Σαραίας ἄρχων δώρων, καὶ ἔγραψεν Ἱερεμίας πάντα τὰ κακὰ ἃ ἥξει ἐπὶ Βαβυλῶνα ἐν βιβλίῳ ἑνί, πάντας τοὺς λόγους τούτους τοὺς γεγραμμένους ἐπὶ Βαβυλῶνα. καὶ εἶπεν Ἱερεμίας πρὸς Σαραίαν, ὅταν ἔλθῃς εἰς Βαβυλῶνα, καὶ ὄψῃ καὶ ἀναγνώσῃ πάντας τοὺς λόγους τούτους καὶ ἐρεῖς, κύριε σὺ ἐλάλησας ἐπὶ τὸν τόπον τοῦτον τοῦ ἐξολοθρεῦσαι αὐτὸν καὶ τοῦ μὴ εἶναι ἐν αὐτῷ κατοικοῦντα ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους, ὅτι ἀφανισμὸς εἰς τὸν αἰῶνα ἔσται. καὶ ἔσται ὅταν παύσῃ τοῦ ἀναγινώσκειν τὸ βιβλίον τοῦτο, καὶ ἐπιδήσεις ἐπ᾽ αὐτῷ λίθον,

facies nr̄as: qa venerūt alieni sup sāctificationē domus dñi. Propterea ecce dies veniunt: ait dñs: & visitabo sup sculptilia babylonis: & in oī terra eius mugiet vulneratus. Si ascēderit babylon in celum & firmauerit in excelso robur suū: ad me veniēt vastatores eius: ait dominus. Vox clamoris de babylone & contritio magna de terra chaldeorū: qm̄ vastauit dñs babylonē & pdidit ex ea vocē magnā: & sonabūt fluctus eorū quasi aque multe. Dedit sonitū vox eorū: quia venit sup eā: id est sup babylonē predo. Et apphensi sunt fortes eiꝰ & emarcuit arcus eorū: quia fortis vltor dominus reddens retribuet. Et inebriabo principes eius: & sapiētes eiꝰ duces eius: & magistratus eius: & fortes eiꝰ. Et dormiēt somnū sempiternū: & non expergiscentur: ait rex dñs exercituum nomen eius. Hec dicit dñs exercituū. Murus babylonis ille latissimꝰ suffossione suffodietur: & porte eius excelse igne cōburentur: & labores populorū ad nihilū & gentiū in igne erunt: & disperibūt. Verbū qđ precepit hieremias propheta saraie filio nerie filii maasie cum pergeret cum sedechia rege in babylonem in anno quarto regni eius. Saraias autē erat princeps pphetie. Et scripsit hieremias oē malū qđ venturum erat super babylonem in libro vno omnia verba hec que scripta sunt contra babylonē. Et dixit hieremias ad saraiam. Cum veneris in babylonem & videris & legeris omīa verba hec: dices. Domine tu locutus es contra locū istum: vt disperderes eū ne sit qui in eo habitet ab homine vsq; ad pecus: & vt sit perpetua solitudo. Cūq; cōpleueris legere librum istum: ligabis ad eum lapidem:

פנינו כי באו זרים על מקדשי בית יהוה׃ לכן הנה ימים באים נאם יהוה ופקדתי על פסיליה ובכל ארצה יאנק חלל׃ כי תעלה בבל השמים וכי תבצר מרום עזה מאתי יבאו שדדים לה נאם יהוה׃ קול זעקה מבבל ושבר גדול מארץ כשדים׃ כי שדד יהוה את בבל ואבד ממנה קול גדול והמו גליהם כמים רבים נתן שאון קולם׃ כי בא עליה על בבל שודד ונלכדו גבוריה חתתה קשתותם כי אל גמלות יהוה שלם ישלם׃ והשכרתי שריה וחכמיה פחותיה וסגניה וגבוריה וישנו שנת עולם ולא יקיצו נאם המלך יהוה צבאות שמו׃ כה אמר יהוה צבאות חומות בבל הרחבה ערער תתערער ושעריה הגבהים באש יצתו ויגעו עמים בדי ריק ולאמים בדי אש ויעפו׃ הדבר אשר צוה ירמיהו הנביא את שריה בן נריה בן מחסיה בלכתו את צדקיהו מלך יהודה בבל בשנת הרביעית למלכו ושריה שר מנוחה׃ ויכתב ירמיהו את כל הרעה אשר תבוא אל בבל אל ספר אחד את כל הדברים האלה הכתבים אל בבל׃ ויאמר ירמיהו אל שריה כבאך בבל וראית וקראת את כל הדברים האלה׃ ואמרת יהוה אתה דברת אל המקום הזה להכריתו לבלתי היות בו יושב למאדם ועד בהמה כי שממות עולם תהיה׃ והיה ככלתך לקרא את הספר הזה תקשר עליו אבן

Tex.he.Hiere.lij.

והשלכתו אל תוך פרת ואמרת ככה — שלך
תשקע בבל ולא תקום מפני הרעה — שקע קום
אשר אנכי מביא עליה ויעפו עד — פנה בוא
הנה דברי ירמיהו

Ca. lij.

בן עשרים ואחת שנה
צדקיהו במלכו ואחת עשרה שנה
מלך בירושלם ושם אמו חמוטל
בת ירמיהו מלבנה: ויעש הרע — עשה רעע
בעיני יהוה ככל אשר עשה
יהויקים: כי על אף יהוה היתה — היה
בירושלם ויהודה עד השליכו
אותם מעל פניו וימרד צדקיהו — פנה מרד
במלך בבל: ויהי בשנה התשיעית — היה תשע
למלכו בחדש העשירי בעשור — עשר
לחדש בא נבוכדראצר מלך בבל — בוא
הוא וכל חילו על ירושלם ויחנו — חנה
עליה ויבנו עליה דיק סביב: ותבא — בנה סבב
העיר במצור עד עשתי עשרה — בוא צור
שנה למלך צדקיהו: בחדש הרביעי — רבע
בתשעה לחדש ויחזק הרעב בעיר — חזק
ולא היה לחם לעם הארץ: ותבקע — בקע
העיר וכל אנשי המלחמה יברחו — לחם ברח
ויצאו מן העיר לילה דרך שער בין
החמתים אשר על גן המלך — חמה
וכשדים על העיר סביב וילכו
דרך הערבה: וירדפו חיל כשדים — רדף
אחרי המלך וישיגו את צדקיהו — נשג
בערבת ירחו וכל חילו נפצו מעליו:
ויתפשו את המלך ויעלו אתו אל — תפש עלה
מלך בבל רבלתה בארץ חמת
וידבר אתו משפטים: וישחט מלך — דבר שפט
בבל את בני צדקיהו לעיניו וגם — שחט
את כל שרי יהודה שחט ברבלתה:
ואת עיני צדקיהו עור ויאסרהו — אסר
בנחשתים ויבאהו מלך בבל בבלה — בוא
ויתנהו בבית הפקדת עד יום מותו: — נתן

Trāsla.B.Hie.

et pijcies illum in mediū euphraten: & dices: Sic submergetur babylon: & nō consurget a facie afflictionis quā ego adduco sup eam: & dissoluetur. Hucusq verba hieremie. 52.

Filius viginti & vnius anni erat Sedechias cum regnare cepisset: & vndeci annis regnauit in hierusalem. Et nomē mris eius Amithal filia hieremie de lobna. Et fecit malum in oculis domini iuxta omnia que fecerat ioachim: quoniā furor domini erat in hierusalem & in iuda vsquequo proiiceret eos a facie sua. Et recessit sedechias a rege babylonis. Factū est autem in anno nono regni eius in mense decimo: decima die mensis venit nabuchodonosor rex babylonis ipse & oīs exercitus eius aduersus hierlm: & obsederūt eā: & edificauerūt cōtra eam munitiões in circuitu: & fuit ciuitas obsessa vsq ad vndecimū annum regni regis Sedechie. Mense autē quarto nona die mensis obtinuit fames ciuitatem: & non erant alimenta pplo terre. Et dirupta ē ciuitas: & oēs viri bellatores eius fugerunt exieruntq de ciuitate nocte per viā porte q est inter duos muros & ducit ad hortum regis: chaldeis obsidentibus vrbē in gyro: & abierūt p viā q ducit in heremū. Persecutꝰ est aūt chaldeorū exercitus regē: & apprehenderūt sedechiam in deserto qd ē iuxta hiericho: & oīs comitatꝰ eiꝰ diffugit ab eo. Cūq cō prehendissent regē: adduxerūt eū ad regē babylonis in reblata q est in terra emath: & locutꝰ est ad eū iudicia. Et iugulauit rex babylonis filios sedechie in oculis eiꝰ: sed et omnes principes iuda occidit in reblata. Et oculos sedechie eruit: & vinxit eū cōpedibꝰ. Et adduxit eū rex babylonis in babylonē & posuit eū in domo carceris vsq ad diem mortis sue.

Trās.Gre.lxx.cū interp.latina.

τ p̄iicies illum in mediū euphratis. τ dices:
καὶ ῥίψεις αὐτὸν εἰς μέσον τοῦ εὐφράτου. καὶ ἐρεῖς,
sic submergetur babylon τ non ↄsurget a
οὕτως καταδύσεται βαβυλὼν καὶ οὐ μὴ ἀναστῇ ἀπὸ
facie malorū q̄ ego induco sup eam: τ
προσώπου τῶν κακῶν ὧν ἐγὼ ἐπάγω ἐπ᾽ αὐτήν, καὶ
deficiet. vsq ad hoc verba hieremie.
ἐκλείψει. ἕως τούτου τὰ ῥήματα τοῦ ἱερεμίου. Ca. 52.
Existēte vigesimo τ vno anno sedechie cū
Ὄντος εἰκοσοῦ καὶ ἑνὸς ἔτους σεδεκίου ἐν τῷ
regnaret ipe τ vndeci annis regnauit in hieru
βασιλεύειν αὐτὸν καὶ ἕνδεκα ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν ἱερου-
salem. τ nomē matri eius amital filia hie
σαλήμ. καὶ ὄνομα τῇ μητρὶ αὐτοῦ ἀμιτὰλ θυγάτηρ ἱε-
remie de lobna. τ fecit malum i ↄspectu do
ρεμίου ἐκ λοβενά. καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυ-
mini iuxta oia q̄ fecerat ioachi: qm̄ furor dn̄i
ρίου κατὰ πάντα ὅσα ἐποίησε ἰωακίμ, ὅτι ὀργὴ κυρίου
erat in hierusalem τ in iuda vsq q̄ p̄iiceret
ἦν ἐν ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν ἰούδα ἕως οὗ τοῦ ἀποβαλεῖν
eos a facie sua. τ rebellauit sedechias
αὐτοὺς ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ. καὶ ἀπέστησε σεδεκίας
ↄ regem babylonis. τ factū est in anno
ἐπὶ τὸν βασιλέα βαβυλῶνος. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἔτει τῷ
nono regni eius in mēse decimo deci-
ἐννάτῳ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐν μηνὶ τῷ δεκάτῳ δεκά-
ma mēsis: venit nabuchodonosor rex baby-
τῃ τοῦ μηνός, ἦλθεν ναβουχοδονόσωρ βασιλεὺς βαβυ-
lonis τ oīs exercitus eius aduersꝰ hierusalem. τ
λῶνος καὶ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτοῦ ἐπὶ ἱερουσαλήμ, καὶ
castrametati sūt ↄ eam τ edificauerūt ↄ eam circūmu
παρενέβαλον ἐπ᾽ αὐτὴν καὶ ᾠκοδόμησαν ἐπ᾽ αὐτὴν περι-
rale i circuitu: τ venit ciuitas in obsidionē vsq ad vnde
τεῖχος κύκλῳ, καὶ ἦλθεν ἡ πόλις εἰς συνοχὴν ἕως ἑνδε-
cimū annū regi sedechie. in mēse quarto
κάτου ἔτους τῷ βασιλεῖ σεδεκίᾳ, ἐν μηνὶ τῷ τετάρτῳ
nona mēsis: τ obtinuit fames in ciuitate: τ nō
ἐννάτῃ τοῦ μηνός, καὶ ἐστερεώθη ὁ λιμὸς ἐν τῇ πόλει, καὶ οὐκ
erant panes pplo terre. τ dirupta ē ciuitas: τ omnes
ἦσαν ἄρτοι τῷ λαῷ τῆς γῆς. καὶ διεκόπη ἡ πόλις, καὶ πάντες
viri bellatores fugerūt τ egressi sūt nocte p
οἱ ἄνδρες οἱ πολεμισταὶ ἔφυγον καὶ ἐξῆλθον νυκτὸς κατὰ
viam porte inter murum τ antemurale
τὴν ὁδὸν τῆς πύλης ἀναμέσον τοῦ τείχους καὶ τοῦ προτειχίσμα-
qd erat versꝰ hortum regis. τ chaldei
τος ὃ ἦν κατὰ τὸν κῆπον τοῦ βασιλέως. καὶ οἱ χαλδαῖοι
sup ciuitatē in circuitu: τ abierunt viā in cāpe
ἐπὶ τῆς πόλεως κύκλῳ, καὶ ἐπορεύθησαν ὁδὸν εἰς ἀρα-
stre: τ persequutꝰ ē exercitus chaldeorū post
βα, καὶ κατεδίωξεν ἡ δύναμις τῶν χαλδαίων ὀπίσω τοῦ
regem. τ cōprehēderūt eū in trans hiericho.
βασιλέως. καὶ κατέλαβον αὐτὸν ἐν τῷ πέραν ἱεριχῶ.
τ omnes serui eius dispsi sunt ab eo.
καὶ πάντες οἱ παῖδες αὐτοῦ διεσπάρησαν ἀπ᾽ αὐτοῦ.
τ ↄprehēderūt regem: τ adduxerūt eū ad
καὶ συνέλαβον τὸν βασιλέα, καὶ ἤγαγον αὐτὸν πρὸς
regem babylonis in deblatha in fra hemath: τ
βασιλέα βαβυλῶνος εἰς δεβλαθὰ ἐν γῇ αἰμάθ, καὶ
locutꝰ ē ei cum iudicio. τ iugulauit rex
ἐλάλησεν αὐτῷ μετὰ κρίσεως. καὶ ἔσφαξεν ὁ βασιλεὺς
babylonis filios sedechie ante oculos e-
βαβυλῶνος τοὺς υἱοὺς σεδεκίου κατ᾽ ὀφθαλμοὺς αὐ-
ius. τ oēs pncipes iuda iugulauit in
τοῦ. καὶ πάντας τοὺς ἄρχοντας ἰούδα ἔσφαξεν ἐν
deblatha: τ oculos sedechie exceca
δεβλαθά, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς σεδεκίου ἐξετύφλω-
uit. τ vinxit eū in cōpedibꝰ: τ adduxit eū
σεν. καὶ ἔδησεν αὐτὸν ἐν πέδαις, καὶ ἤγαγεν αὐτὸν ὁ
rex babylonis in babylonem τ dedit il-
βασιλεὺς βαβυλῶνος εἰς βαβυλῶνα καὶ ἔδωκεν αὐ-
lū in domū pistrini vsq in diem q̄ mortuꝰ est.
τὸν εἰς οἰκίαν μύλωνος ἕως ἡμέρας ἧς ἀπέθανεν.

4. Re. 24. d. 2. Pa. 36. d.
S. 56. a. 4. Re. 25. a.

Trāsla.gre.lxx.cū iter.latina.

τ in mēse quinto decima mēsis venit na
καὶ ἐν μηνὶ τῷ πέμπτῳ δεκάτῃ τοῦ μηνὸς ἦλθε να-
buzardan pnceps coquorū: q̄ stabat ante faciem
βουζαρδὰν ὁ ἀρχιμάγειρος, ὁ ἑστὼς κατὰ πρόσωπον
regis babylonis in hierusalem: τ incen
τοῦ βασιλέως βαβυλῶνος εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ ἐνέπρη-
dit domū dn̄i τ domū regis: τ
σεν τὸν οἶκον κυρίου καὶ τὸν οἶκον τοῦ βασιλέως, καὶ
oēs domos ciuitatis: τ omnē domū
πάσας τὰς οἰκίας τῆς πόλεως, καὶ πᾶσαν οἰκίαν
magnā cōbussit in igne. τ oēm murum hierusa-
μεγάλην ἐνέπρησεν ἐν πυρί. καὶ πᾶν τεῖχος ἱερουσα-
lem i circuitu destruxit exercitus chaldeorū q̄ cū
λὴμ κύκλῳ καθεῖλεν ἡ δύναμις τῶν χαλδαίων ἡ με-
pncipe coquorū. τ a paupibus
τὰ τοῦ ἀρχιμαγείρου, καὶ ἀπὸ τῶν πενήτων τοῦ
ppl'i τ reliquū ppl'i τ derelictos
λαοῦ καὶ τὸ λοιπὸν τοῦ λαοῦ καὶ τοὺς καταλειφθέν-
in ciuitate τ pfugos q̄ trāsfugerāt
τας ἐν τῇ πόλει καὶ τοὺς ἐμπεπτωκότας οἳ ἐνέπεσαν
ad regē babylonis τ reliquū
πρὸς τὸν βασιλέα τῆς βαβυλῶνος καὶ τὸ περισσὸν τοῦ
turbe trāstulit pnceps coquorū: τ a paupibus
ὄχλου μετῆκεν ὁ ἀρχιμάγειρος, καὶ ἀπὸ τῶν πενήτων
terre reliquit pnceps coquorū in vinito
τῆς γῆς κατέλιπεν ὁ ἀρχιμάγειρος εἰς ἀμπελουρ-
res τ in agricolas. τ columnas ere
γοὺς καὶ εἰς γεωργούς. καὶ τοὺς στύλους τοὺς χαλ-
as q̄ in domo dn̄i: τ bases τ
κοῦς τοὺς ἐν οἴκῳ κυρίου, καὶ τὰς βάσεις καὶ τὴν
mare eneū qd in domo dn̄i cōtriuerunt
θάλασσαν τὴν χαλκῆν τὴν ἐν οἴκῳ κυρίου συνέτριψαν
chaldei. τ tulerūt es eorū in baby-
οἱ χαλδαῖοι. καὶ ἔλαβον τὸν χαλκὸν αὐτῶν εἰς βαβυ-
lonē. τ coronā τ phialas τ crea-
λῶνα. καὶ τὴν στεφάνην καὶ τὰς φιάλας καὶ τὰς κρεά-
gras τ oia vasa enea: in qbꝰ ministrabāt in
γρας καὶ πάντα τὰ σκεύη χαλκᾶ, ἐν οἷς ἐλειτούργουν ἐν
eis τ thymiamatia. τ phialas: τ pel-
αὐτοῖς καὶ τὰς μαχθώθ. καὶ τὰς μιζρακώθ, καὶ τοὺς ὑπο-
ues τ candelabra τ mortariola τ
χυτῆρας καὶ τὰς λυχνίας καὶ τὰς θυΐσκας καὶ τοὺς
cyathos. q̄ erāt aurea aurea: τ q̄ erāt argētea argē
κυάθους. ἃ ἦν χρυσᾶ χρυσᾶ, καὶ ἃ ἦν ἀργυρᾶ ἀργυ-
tea tulit pnceps coquorū. τ colūne due τ ma
ρᾶ ἔλαβεν ὁ ἀρχιμάγειρος. καὶ οἱ στύλοι δύο καὶ ἡ θά-
re vnū τ vituli duodecī enei sub
λασσα μία καὶ οἱ μόσχοι δώδεκα χαλκοῖ ὑποκάτω τῆς
mare. q̄ fecit rex solomon in domū do
θαλάσσης. ἃ ἐποίησεν ὁ βασιλεὺς σολομὼν εἰς οἶκον κυ-
mini. nō erat pōdus eris eorū: τ colūne octo
ρίου. οὐκ ἦν σταθμὸς τοῦ χαλκοῦ αὐτῶν, καὶ στύλοι ὀκτω-
τ decē cubitorū altitudo colūne vniꝰ. τ
καίδεκα πηχέων ὕψος τοῦ στύλου τοῦ ἑνός. καὶ
funiculꝰ duodecī cubitorū circuibat eas. τ
σπαρτίον δωδεκάπηχυ περιεκύκλου αὐτόν. καὶ τὸ
grossitudo eius digitorū quattuor icircuitu: τ capi
πάχος αὐτοῦ δακτύλων τεσσάρων κύκλῳ, καὶ γεῖ-
tellū sup eas eris: τ quinq cubitorū lōgi
σος ἐπ᾽ αὐτοῖς χαλκοῦ, καὶ πέντε πηχέων τὸ μῆ-
tudo. altitudo capitelli
κος. ὑπεροχὴ τοῦ γείσου τοῦ

Trāsla.B.Hie.

In mense autem quinto decima mensis ipse est annus nonus decimus nabuchodonosor regis babylonis: venit nabuzardā princeps militie q stabat corā rege babylonis in hierusalē: & incendit domum domini & domum regis & oēs domus hierusalē: & omnē domū magnā igne cōbussit et totum murum hierusalem per circuitū destruxit cūctus exercitus chaldeorū qui erat cum magistro militie. De paupibꝰ aūt populi & de reliquo vulgo qd remāserat in ciuitate: & de pfugis q trāsfugerāt ad regē babylonis: & ceteros de multitudine trāstulit nabuzardan princeps militie: de paupibus vero terre reliquit nabuzardan princeps militie vinitores & agricolas. Columnas quoq ereas que erant in domo domini & bases & mare eneum quod erat in domo dn̄i confregerunt chaldei: & tulerūt omne es eorum in babylonem. Et lebetes & creagras & psalteria & phialas et mortariola & omnia vasa erea que in ministerio fuerant tulerunt & hydrias & thymiamateria & vrceos & pelues & candelabra & mortaria & cyathos. Quotquot aurea: aurea: & quotquot argentea argētea. Tulit magister militie colūnas duas & mare vnum & vitulos duodecī ereos qui erant sub bassibus: quas fecerat rex salomon in domo dn̄i. Non erat pondus eris omnium horū vasorū. De colūnis aūt: decē & octo cubiti altitudinis erant in colūna vna: & funiculus duodecī cubitorū circuibat eā. Porro grossitudo eiꝰ quattuor digitorum: & intrinsecus caua erat: & capitella super vtraq erea. Altitudo capitelli

Tex.heb.hiere.lij.

ובחדש החמישי בעשור לחדש — חמש עשר
היא שנת תשע עשרה שנה למלך — שנה
נבוכדראצר מלך בבל בא נבוזראדן
רב טבחים עמד לפני מלך בבל — פנה
בירושלם: וישרף את בית יהוה — שרף
ואת בית המלך ואת כל בתי — בית
ירושלם ואת כל בית הגדול שרף — גדל
באש: ואת כל חמות ירושלם — חמה
סביב נתצו כל חיל כשדים אשר — סבב
את רב טבחים: ומדלות העם ואת — דלל
יתר העם הנשארים בעיר ואת — שאר
הנפלים אשר נפלו אל מלך בבל
ואת יתר האמון הגלה נבוזראדן — אמן גלה
רב טבחים: ומדלות הארץ השאיר — שאר
נבוזראדן רב טבחים לכרמים
וליגבים: ואת עמודי הנחשת אשר — עמד
לבית יהוה ואת המכנות ואת ים — כון
הנחשת אשר בבית יהוה שברו
כשדים וישאו את כל נחשתם — נשא
בבלה: ואת הסירות ואת היעים — סיר יעה
ואת המזמרות ואת המזרקת ואת — זמר זרק
הכפות ואת כל כלי הנחשת אשר — כלה
ישרתו בהם לקחו: ואת הספים — שרת
ואת המחתות ואת המזרקות ואת — חתה
הסירות ואת המנרות ואת הכפות — נור
ואת המנקיות אשר זהב זהב — כפה
ואשר כסף כסף לקח רב טבחים:
העמודים שנים הים האחד והבקר — עמד שנה
שנים עשר נחשת אשר תחת
המכנות אשר עשה המלך שלמה — כון
לבית יהוה לא היה משקל לנחשתם — שקל
כל הכלים האלה: העמודים — כלה
שמנה עשרה אמה קומה העמד
האחד וחוט שתים עשרה אמה
יסבנו ועביו ארבע אצבעות נבוב: — סבב עבה
וכתרת עליו נחשת וקומת הכתרת — צבע נבב

Primitiua.heb. Tex.heb.hiere.lij.

האחת חמש אמות ושבכה ורמונים — אמה רמן
על הכתרת סביב הכל נחשת — כתר סבב
וכאלה לעמוד השני ורמונים׃
ויהיו הרמנים תשעים וששה — היה
רוחה כל הרמונים מאה על
השבכה סביב׃ ויקח רב טבחים את — לקח
שריה כהן הראש ואת צפניה כהן
המשנה ואת שלשת שמרי הסף׃ — שנה
ומן העיר לקח סריס אחד אשר — סרס
היה פקיד על אנשי המלחמה — פקד לחם
ושבעה אנשים מראי פני המלך — ראה פנה
אשר נמצאו בעיר ואת ספר שר — מצא שור
הצבא המצבא את עם הארץ — צבא
וששים איש מעם הארץ הנמצאים — ששה מצא
בתוך העיר׃ ויקח אותם נבוזראדן — את
רב טבחים וילך אותם אל מלך
בבל רבלתה׃ ויכה אותם מלך בבל — נכה
וימתם ברבלה בארץ חמת ויגל — מות גלה
יהודה מעל אדמתו׃ זה העם אשר
הגלה נבוכדרצר בשנת שבע — גלה שנה
יהודים שלשת אלפים ועשרים
ושלשה׃ בשנת שמונה עשרה
לנבוכדראצר מירושלם נפש
שמנה מאות שלשים ושנים׃ — מאה
בשנת שלש ועשרים לנבוכדראצר
הגלה נבוזראדן רב טבחים יהודים
נפש שבע מאות ארבעים וחמשה — רבע
כל נפש ארבעת אלפים ושש
מאות׃ ויהי בשלשים ושבע שנה — היה
לגלות יהויכן מלך יהודה בשנים — גלה
עשר חדש בעשרים וחמשה
לחדש נשא אויל מרדך מלך בבל
בשנת מלכתו את ראש יהויכין
מלך יהודה ויצא אתו מבית
הכלוא׃ וידבר אתו טבות ויתן — כלא דבר
את כסאו ממעל לכסא המלכים — טוב נתן
— עלה

Trasla.B.Hie.

vnius quinque cubitorum: retiacula & malogranata super coronam in circuitu: omnia enea. Et fuerunt malogranata nonaginta sex dependentia: & omnia malogranata centum retiaculis circundabantur. Et tulit magister militie saraiam sacerdotem primum: & sophoniam sacerdotem secundum: & tres custodes vestibuli. Et de ciuitate tulit eunuchum vnum qui erat prepositus super viros bellatores & septem viros de his qui videbant faciem regis qui inuenti sunt in ciuitate: & scribam principem militum qui probat tyrones: & sexaginta viros de populo terre qui inuenti sunt in medio ciuitatis. Tulit autem eos nabuzardan magister militie & duxit eos ad regem babylonis in reblata. Et percussit eos rex babylonis: & interfecit eos in reblata in terra emath. Et translatus est iuda de terra sua. Iste est populus quem transtulit nabuchodonosor. In anno septimo iudeos tria milia & viginti tres. In anno octauodecimo nabuchodonosor transtulit de hierusalem animas octingentas triginta duas. In anno vigesimo tertio nabuchodonosor transtulit nabuzardam magister militie animas iudeorum septingentas quadraginta quinque. Omnes ergo anime quattuor milia sexcente. Et factum est in tricesimo septimo anno transmigrationis ioachin regis iuda duodecimo mense vigesima quinta mensis: eleuauit euilmerodach rex babylonis ipso anno regni sui caput ioachin regis iude: & eduxit eum de domo carceris: & locutus est cum eo bona. Et posuit thronum eius super thronos regum

Tras.Gre.lxx.cum iter.latina.

(vni⁹. & retiaculum & malogranata sup capitellum in circuitu:)
ἑνός. καὶ δίκτυον καὶ ῥοαὶ ἐπὶ τοῦ γείσου κύκλῳ, τὰ
(oia enea. scdm hec columne secunde)
πάντα χαλκᾶ. κατὰ ταῦτα τῷ στύλῳ τῷ δευτέρῳ
(& malogranata: & erant malogranata nonaginta & sex vna pars)
καὶ ῥοαί, καὶ ἦσαν αἱ ῥοαὶ ἐνενήκοντα καὶ ἓξ τὸ ἓν μέρος.
(& erant oia malogranata in retiaculo in circuitu centum. & tulit princeps coquorum sara-)
καὶ ἦσαν πᾶσαι αἱ ῥοαὶ ἐπὶ τοῦ δικτύου κύκλῳ ἑκατόν. καὶ ἔλαβεν ὁ ἀρχιμάγειρος τὸν σαραΐαν
(iam sacerdotem primum: & sophoniam sacerdotem secundum: & tres custodientes)
τὸν ἱερέα τὸν πρῶτον, καὶ τὸν σοφωνίαν τὸν ἱερέα τὸν δευτερεύοντα, καὶ τοὺς τρεῖς τοὺς φυλάσσοντας τὴν
(viam. & de ciuitate tulit eunuchum vnum qui erat)
ὁδόν. καὶ ἐκ τῆς πόλεως ἔλαβεν εὐνοῦχον ἕνα ὃς ἦν
(prepositus virorum bellatorum: & septem viros)
ἐπιστάτης τῶν ἀνδρῶν τῶν πολεμιστῶν, καὶ ἑπτὰ ἄνδρας
(nominatos qui in facie regis qui inuenti sunt in ciuitate: & scribam exerci-)
ὀνομαστοὺς τοὺς ἐν προσώπῳ τοῦ βασιλέως τοὺς εὑρεθέντας ἐν τῇ πόλει, καὶ τὸν γραμματέα τῆς δυνά-
(tus qui scribit populo terre: & sexa-)
μεως τὸν γραμματεύοντα τῷ λαῷ τῆς γῆς, καὶ ἑξή-
(ginta hoies de populo terre qui inuenti)
κοντα ἀνθρώπους ἐκ τοῦ λαοῦ τῆς γῆς τοὺς εὑρεθέν-
(sunt in medio ciuitatis. & tulit eos nabu-)
τας ἐν μέσῳ τῆς πόλεως. καὶ ἔλαβεν αὐτοὺς ναβου
(zardan princeps coquorum: & adduxit eos ad re-)
ζαρδὰν ὁ ἀρχιμάγειρος, καὶ ἤγαγεν αὐτοὺς πρὸς βα
(gem babylonis in deblatha: & percussit eos)
σιλέα βαβυλῶνος εἰς δεβλαθά, καὶ ἐπάταξεν αὐ
(rex babylonis in deblatha in terra emath:)
τοὺς βασιλεὺς βαβυλῶνος ἐν δεβλαθὰ ἐν γῇ ἡμάθ,
(& translatus est iuda a terra eius. hic est)
καὶ μετετέθη ἰούδα ἀπὸ τῆς γῆς αὐτοῦ. οὗτος ἐστὶν
(populus quem transtulit nabuchodonosor: in anno septi-)
ὁ λαὸς ὃν μετέθηκε ναβουχοδονόσωρ, ἐν ἔτει ἑβδό-
(mo iudeos tria milia & viginti tres. in an-)
μῳ ἰουδαίους τρεῖς χιλιάδας καὶ εἰκοσιτρεῖς. ἐν ἔ-
(no octauo & decimo nabuchodonosor transtulit)
τει ὀγδόῳ καὶ δεκάτῳ ναβουχοδονόσωρ μετέθηκεν
(a hierusalem aias octingentas triginta)
ἀπὸ ἱερουσαλὴμ ψυχὰς ὀκτακοσίας τριάκοντα
(duas. in anno tertio & vigesimo nabuchodonosor tran-)
δύο. ἐν ἔτει τρίτῳ καὶ εἰκοστῷ ναβουχοδονόσωρ μετέ-
(stulit princeps coquorum iudeorum aias septingentas quadra-)
θηκεν ὁ ἀρχιμάγειρος ἰουδαίων ψυχὰς ἑπτακοσίας τεσ-
(ginta quinque. oes aie quattuor mi-)
σαρακονταπέντε. πάντες αἱ ψυχαὶ τέσσαρες χι-
(lia & sexcente. & factum est in trigesimo &)
λιάδες καὶ ἑξακόσιαι. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ τριακοστῷ καὶ
(septimo anno transmigrati ioachim regis)
ἑβδόμῳ ἔτει ἀποικισθέντος τοῦ ἰωακεὶμ βασιλέως
(iuda in duodecimo mense in quinta & vi-)
ἰούδα ἐν τῷ δωδεκάτῳ μηνὶ ἐν τῇ πέμπτῃ καὶ εἰ-
(gesima mensis: accepit euilmerodach rex)
κάδι τοῦ μηνός, ἔλαβεν οὐλαιμαδάραχ βασιλεὺς
(babylonis in anno quo regnauit ca-)
βαβυλῶνος ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ᾧ ἐβασίλευσεν τὴν κεφα-
(put ioachim regis iuda. & eduxit eum)
λὴν ἰωακεὶμ βασιλέως ἰούδα. καὶ ἐξήγαγεν αὐτὸν
(de domo qua custodiebatur: & locutus est ei bona.)
ἐξ οἰκίας ἧς ἐφυλάττετο, καὶ ἐλάλησεν αὐτῷ χρηστά.
(& dedit illius thronum sup thronos regum)
καὶ ἔδωκεν αὐτοῦ τὸν θρόνον ἐπάνω τῶν θρόνων τῶν βασιλέων

F

G

Trasla.gre.lxx.cum iter.latina.

(qui cum eo in babylone. & mutauit vestimentum car-)
τῶν μετ' αὐτοῦ ἐν βαβυλῶνι. καὶ ἤλλαξεν τὴν στολὴν τῆς φυ-
(ceris eius & comedebat panem semper ante faci-)
λακῆς αὐτοῦ, καὶ ἤσθιεν ἄρτον διαπαντὸς κατὰ πρόσω-
(em illius omnibus diebus quibus vixit. & constitutio ci-)
πον αὐτοῦ πάσας τὰς ἡμέρας ἃς ἔζησεν. καὶ ἡ σύντα-
(bi ei dabatur semper a rege babylo-)
ξις αὐτῷ ἐδίδοτο διαπαντὸς παρὰ τοῦ βασιλέως βαβυλῶ-
(nis de die in diem vsque in diem qua mortuus est.)
νος ἐξ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἕως ἡμέρας ἧς ἀπέθανεν.

(Threni hieremie.)
ΘΡΗΝΟΙ ΙΕΡΕΜΙΟΥ. Ca. I.

(Et factum est postquam in captiuitatem ductus est is-)
Καὶ ἐγένετο μετὰ τὸ αἰχμαλωτισθῆναι τὸν ἰσ-
(rael & hierusalem deserta est: sedit hiere-)
ραὴλ καὶ ἱερουσαλὴμ ἐρημωθῆναι, ἐκάθισεν ἱερε-
(mias flens & planxit lamentationem hanc super hierusalem & dixit.)
μίας κλαίων καὶ ἐθρήνησε τὸν θρῆνον τοῦτον ἐπὶ ἱερουσαλὴμ καὶ εἶπεν.
(Aleph. Quomodo sedit sola ciuitas plena populorum)
Ἀλέφ. Πῶς ἐκάθισεν μόνη ἡ πόλις ἡ πεπληθυμμένη λαῶν
(facta est quasi vidua multiplicata in gentibus princeps in)
ἐγενήθη ὡς χήρα πεπληθυμμένη ἐν ἔθνεσιν ἄρχουσα ἐν
(prouinciis facta in tributum. Beth. Plorans plorauit)
χώραις ἐγενήθη εἰς φόρον. Βήθ. Κλαίουσα ἔκλαυσεν
(in nocte: & lachryme eius in maxillis eius:)
ἐν νυκτί, καὶ τὰ δάκρυα αὐτῆς ἐπὶ τῶν σιαγόνων αὐτῆς,
(& non fuit consolans eam ex omnibus)
καὶ οὐχ ὑπῆρχεν ὁ παρακαλῶν αὐτὴν ἀπὸ πάντων
(diligentibus eam. omnes amantes eam spre-)
τῶν ἀγαπώντων αὐτήν. πάντες οἱ φιλοῦντες αὐτὴν ἠθέ-
(uerunt in ea: facti sunt ei in inimicos: Gimel.)
τησαν ἐν αὐτῇ, ἐγένοντο αὐτῇ εἰς ἐχθρούς. Γίμαλ.
(Migrauit facta est iudea ab humilitate eius. &)
Μετῳκίσθη ἰουδαία ἀπὸ ταπεινώσεως αὐτῆς, καὶ
(a multitudine seruitutis eius. sedit in gentibus non)
ἀπὸ πλήθους δουλείας αὐτῆς. ἐκάθισεν ἐν ἔθνεσιν οὐχ
(inuenit requiem. omnes persequentes eam appre-)
εὗρεν ἀνάπαυσιν. πάντες οἱ καταδιώκοντες αὐτὴν κα-
(henderunt eam inter tribulantes. Daleth)
τέλαβον αὐτὴν ἀναμέσον τῶν θλιβόντων. Δάλεθ.
(Vie sion lugent eo quod non sint venientes)
Ὁδοὶ σιὼν πενθοῦσιν παρὰ τὸ μὴ εἶναι ἐρχομένους
(in solennitate. omnes porte eius destructe. sacerdotes e-)
ἐν ἑορτῇ. πᾶσαι αἱ πύλαι αὐτῆς ἠφανισμέναι. οἱ ἱερεῖς αὐ-
(ius gemunt. virgines eius captiue ducte. & ipsa)
τῆς ἀναστενάζουσιν. αἱ παρθένοι αὐτῆς αἰχμάλωτοι ἀγόμεναι, καὶ αὐτὴ
(amaritudine oppressa est in se ipsa. He. Facti sunt tribulantes eam in ca-)
πικραινομένη ἐν ἑαυτῇ. Ἠ. Ἐγένοντο οἱ θλίβοντες αὐτὴν εἰς κεφα-
(put: & inimici eius abundant. quia dominus humiliauit eam)
λήν, καὶ οἱ ἐχθροὶ αὐτῆς εὐθηνοῦσιν. ὅτι κύριος ἐταπείνωσεν αὐτὴν
(sup multitudine impietatum eius. paruuli eius abierunt in)
ἐπὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀσεβειῶν αὐτῆς. τὰ νήπια αὐτῆς ἐπορεύθησαν ἐν
(captiuitate ante faciem tribulantis. Vau. Et egressus est a)
αἰχμαλωσίᾳ κατὰ πρόσωπον θλίβοντος. Οὐαῦ. Καὶ ἐξῆλθεν ἐκ
(filia sion omnis decor eius: & facti sunt principes)
θυγατρὸς σιὼν πᾶσα ἡ εὐπρέπεια αὐτῆς. καὶ ἐγένοντο οἱ ἄρχοντες
(eius quasi arietes: non inuenientes pastum & abierunt in non fortitudine)
αὐτῆς ὡς κριοί, οὐχ εὑρίσκοντες νομήν. καὶ ἐπορεύοντο ἐν οὐκ ἰσχύϊ
(ante faciem persequentis. Zain. Recordata est hierusalem die-)
κατὰ πρόσωπον διώκοντος. Ζαΐν. Ἐμνήσθη ἱερουσαλὴμ ἡμε-
(rum humilitatis eius: & expulsionum eius omnia desidera-)
ρῶν ταπεινώσεως αὐτῆς, καὶ ἀπωσμῶν αὐτῆς. πάντα ἐπιθυμή-
(bilia eius quecumque fuerunt a diebus antiquis cum caderet populus e-)
ματα αὐτῆς ὅσα ἦν ἐξ ἡμερῶν ἀρχαίων ἐν τῷ πεσεῖν τὸν λαὸν αὐ-
(ius in manus tribulantis & non fuit adiutor ei. videntes hostes)
τῆς εἰς χεῖρας θλίβοντος καὶ οὐκ ἦν ὁ βοηθῶν αὐτῇ, εἰδόντες οἱ ἐχθροὶ
(eius riserunt sup transmigratione eius. Heth. Peccatum pecca-)
αὐτῆς ἐγέλασαν ἐπὶ τῇ μετοικεσίᾳ αὐτῆς. Ἠθ. Ἁμαρτίαν ἥμαρ-
(uit hierusalem propterea in commotionem facta est. omnes glorificantes eam)
τεν ἱερουσαλήμ, διὰ τοῦτο εἰς σάλον ἐγένετο. πάντες οἱ δοξάζοντες αὐτὴν
(humiliauerunt eam: viderunt enim ignominiam eius.)
ἐταπείνωσαν αὐτήν, εἶδον γὰρ τὴν ἀσχημοσύνην αὐτῆς,

Hiere. 13.c.

A

B

G

Trasla.B.Hie.

qui erant post se in babylone: & mutauit vestimenta carceris eius: & comedebat panem coram eo semper cunctis diebus vite sue. Et cibaria eius cibaria perpetua dabantur ei a rege babylonis statuta per singulos dies: vsque ad diem mortis sue cunctis diebus vite eius.

Incipiunt threni: id est lamentationes Hieremie que cinoth hebraice inscribuntur.

Et factum est postquam in captiuitatem redactus est israel: & hierusalem deserta est: sedit hieremias propheta flens & planxit lamentatione hac in hierusalem: & amaro animo suspirans & eiulans: dixit.

Capitu. I. Aleph.

Quomodo sedet sola ciuitas plena populo. Facta est quasi vidua domina gentium princeps prouinciarum facta est sub tributo. Beth. Plorans plorauit in nocte: & lachryme eius in maxillis eius. Non est qui consoletur eam: ex omnibus caris eius. Omnes amici eius spreuerunt eam: & facti sunt ei inimici. Gimel. Migrauit iudas propter afflictionem & multitudinem seruitutis. Habitauit inter gentes nec inuenit requiem. Omnes persecutores eius apprehenderunt eam inter angustias. Daleth. Vie sion lugent: eo quod non sint qui veniant ad solennitatem. Omnes porte eius destructe: sacerdotes eius gementes. Virgines eius squalide: & ipsa oppressa amaritudine. He. Facti sunt hostes eius in capite: inimici eius locupletati sunt: quia dominus locutus est super eam propter multitudinem iniquitatum eius: paruuli eius ducti sunt in captiuitatem ante faciem tribulantis. Vau. Et egressus est a filia sion omnis decor eius. Facti sunt principes eius velut arietes non inuenientes pascua: & abierunt absque fortitudine ante faciem subsequentis. Zai. Recordata est hierusalem dierum afflictionis sue: & preuaricationis omnium desiderabilium suorum que habuerat a diebus antiquis cum caderet populus eius in manu hostili: & non esset auxiliator: viderunt eam hostes: & deriserunt sabbata eius. Heth. Peccatum peccauit hierusalem propterea instabilis facta est. Omnes qui glorificabant eam spreuerunt illam: quia viderunt ignominiam eius.

Tex.heb.Thren.j. Primitiua.heb.

אשר אתו בבבל׃ ושנה את בגדי
כלאו ואכל לחם לפניו תמיד כל — כנה תמד
ימי חיו׃ וארחתו ארחת תמיד נתנה — יום חיה
לו מאת מלך בבל דבר יום ביומו
עד יום מותו כל ימי חייו׃

Cap. j.

איכה ישבה בדד העיר רבתי
עם היתה כאלמנה רבתי בגוים — רבב היה
שרתי במדינות היתה למס׃ בכו — שור דין
תבכה בלילה ודמעתה על לחיה — בכה לחה
אין לה מנחם מכל אהביה כל — נחם
רעיה בגדו בה היו לה לאיבים׃ — רעה היה
גלתה יהודה מעני ומרב עבדה היא — גלה
ישבה בגוים לא מצאה מנוח כל — ענה
רדפיה השיגוה בין המצרים׃ — נוח
דרכי ציון אבלות מבלי באי מועד — נשג צור
כל שעריה שוממין כהניה נאנחים — בל בוא
בתולתיה נוגות והיא מר לה׃ — יעד שמם
היו צריה לראש איביה שלו כי — אנח בתל
יהוה הוגה על רב פשעיה עולליה — יגה מרר
הלכו שבי לפני צר׃ ויצא מן בת — צור שלה
ציון כל הדרה היו שריה כאילים — יגה עלל
לא מצאו מרעה וילכו בלא כח — שבה פנה
לפני רודף׃ זכרה ירושלם ימי — שור
עניה ומרודיה כל מחמדיה אשר — רעה כוח
היו מימי קדם בנפל עמה ביד — רדף יום
צר ואין עוזר לה ראוה צרים — ענה מרד
שחקו על משבתה׃ חטא חטאה — חמד יום
ירושלם על כן לנידה היתה — צור עזר
כל מכבדיה הזילוה כי ראו ערותה — ראה שבת
— נוד כבד
— זול צרה

גם היא נאנחה ותשב אחור׃
טמאתה בשוליה לא זכרה אחריתה ותרד פלאים אין מנחם לה ראה יהוה את עניי כי הגדיל אויב׃
ידו פרש צר על כל מחמדיה כי ראתה גוים באו מקדשה אשר צויתה לא יבאו בקהל לך׃
כל עמה נאנחים מבקשים לחם נתנו מחמודיהם באכל להשיב נפש ראה יהוה והביטה כי הייתי זוללה׃
לוא אליכם כל עברי דרך הביטו וראו אם יש מכאוב כמכאבי אשר עולל לי אשר הוגה יהוה ביום חרון אפו׃
ממרום שלח אש בעצמתי וירדנה פרש רשת לרגלי השיבני אחור נתנני שממה כל היום דוה׃
נשקד על פשעי בידו ישתרגו עלו על צוארי הכשיל כחי נתנני אדני בידי לא אוכל קום׃
סלה כל אבירי אדני בקרבי קרא עלי מועד לשבר בחורי גת דרך יהוה לבתולת בת יהודה׃
על אלה אני בוכיה עיני עיני ירדה מים כי רחק ממני מנחם משיב נפשי היו בני שוממים כי גבר אויב׃
פרשה ציון בידיה אין מנחם לה צוה יהוה ליעקב סביביו צריו היתה ירושלם לנדה ביניהם׃
צדיק הוא יהוה כי פיהו מריתי שמעו נא כל העמים וראו מכאבי בתולתי ובחורי הלכו בשבי׃
קראתי למאהבי המה רמוני כהני וזקני

Ipsa autē gemēs & cōuersa est retrorsum. Teth. Sordes eius in pedibus eius: nec recordata ē finis sui. Deposita ē vehemēter: nō habens cōsolatorē. Vide dñe afflictionem meā: quoniā erectus est inimicus. Ioth. Manū suā misit hostis ad omnia desiderabilia eius: quia vidit gentes ingressas sanctuariū suum: de quibus preceperas ne intrarēt in ecclesiam tuā. Caph. Oīs pplus eius gemēs: et querens panem. Dederunt preciosa queqꝫ pro cibo: ad refocillandum animam. Vide dñe & considera quoniā facta sum vilis. Lamech. O vos omnes qui transitis per viam: attendite & videte si est dolor sicut dolor meus. Quoniam vindemiauit me vt locutus est dñs in die furoris sui. Mem. De excelso misit ignem in ossibus meis & erudiuit me. Expandit rete pedibus meis: conuertit me retrorsum. Posuit me desolatā tota die merore cōfectā. Nū. Vigilauit iugū iniqtatū mearū in manu eius: cōuolute sunt & īposite collo meo. Infirmata ē virtus mea: dedit me dñs in manu de qua non potero surgere. Samech. Abstulit oēs magnificos meos dñs de medio mei: vocauit aduersum me tp̄s vt cōtereret electos meos. Torcular calcauit dñs virgini filie iuda. Ain. Idcirco ego plorans: & oculus meus deducens aquas: qa longe factus ē a me cōsolator conuertēs aiam meā. Facti sunt filii mei perditi quoniā inualuit inimicus. Phe. Expandit sion manus suas: nō est q consoletur eam. Mandauit dñs aduersum iacob in circuitu eius hostes eius. Facta est hierusalē q̄si polluta mēstruis inter eos. Sade. Iustus est dñs: qa os eius ad iracūdiā ꝓuocaui. Audite obsecro vniuersi ppli: & videte dolorē meum. Virgīes mee & iuuenes mei abierūt in captiuitatē. Coph. Vocaui amicos meos: ipi dceperūt me. Sacerdotes mei & senes mi

בעיר גועו כי בקשו אכל למו וישיבו את נפשם׃
ראה יהוה כי צר לי מעי חמרמרו נהפך לבי בקרבי כי מרו מריתי מחוץ שכלה חרב בבית כמות׃
שמעו כי נאנחה אני אין מנחם לי כל איבי שמעו רעתי ששו כי אתה עשית הבאת יום קראת ויהיו כמני׃
תבא כל רעתם לפניך ועולל למו כאשר עוללת לי על כל פשעי כי רבות אנחתי ולבי דוי׃

Cap. ij.

איכה יעיב באפו אדני את בת ציון השליך משמים ארץ תפארת ישראל ולא זכר הדם רגליו ביום אפו׃
בלע אדני ולא חמל את כל נאות יעקב הרס בעברתו מבצרי בת יהודה הגיע לארץ חלל ממלכה ושריה׃
גדע בחרי אף כל קרן ישראל השיב אחור ימינו מפני אויב ויבער ביעקב כאש להבה אכלה סביב׃
דרך קשתו כאויב נצב ימינו כצר ויהרג כל מחמדי עין באהל בת ציון שפך כאש חמתו׃
היה אדני כאויב בלע ישראל בלע כל ארמנותיה שחת מבצריו וירב בבת יהודה תאניה ואניה׃
ויחמס כגן שכו שחת מועדו שכח יהוה בציון מועד ושבת וינאץ בזעם אפו מלך וכהן׃
זנח אדני מזבחו נאר מקדשו הסגיר ביד אויב חומת ארמנותיה קול נתנו בבית יהוה כיום מועד׃

in vrbe cōsumpti sunt: quia quesierūt cibū sibi vt refocilarent animas suas. Res. Vide domine qm̄ tribulor: conturbatus ē venter me9. Subuersum est cor meū in memetipā qm̄ amaritudine plena sum. Foris iterficit gladi9: & domi mors similis est. Sin. Audierūt qa ingemisco ego: & nō est q cōsoletur me. Oēs inimici mei audierūt malum meū: letati sunt qm̄ tu fecisti. Adduxisti diē cōsolatōis: & fiant silēs mei. Thau. Ingrediatur omē malū eoꝝ corā te: & vindemia eos sicut vindemiasti me ꝓpter oēs iniquitates meas. Multi enī gemitus mei & cor meū merens. 2. Aleph.

QVomodo obtexit caligine in furore suo dominus filiā sion: proiecit de celo in terram inclytam israel: & nō est recordatus scabelli pedū suorū i die furoris sui. Beth. Precipitauit dñs nec pepercit oia speciosa iacob destruxit in furore suo munitiōes virginis iuda: & deiecit in terrā: polluit regnū et pricipes eius. Gimel. Cōfregit in ira furoris sui omne cornu israel: auertit retrorsum dexteram suā a facie inimici & succēdit in iacob q̄si ignē flāme deuorātis in gyro. Deleth. Tetendit arcū suū q̄si inimic9: firmauit dexterā suā q̄si hostis: & occidit omē qd pulchrū erat visu in tabernaculo filie siō: effudit q̄si ignē indignationē suā. He. Fact9 ē dñs velut inimic9 p̄cipitauit isrl: p̄cipitauit oia menia ei9: dissipauit munitiones eius & repleuit in filia iuda hūiliatū & hūiliatā. Vau. Et dissipauit quasi hortū tentoriū suū: demolitus est tabernaculū suū. Obliuiōi tradidit dominus in sion festinantē & sabbatum: & in opprobrium & in indignationē furoris sui regē & sacerdotē. Zain. Repulit dñs altare suum maledixit sanctificationi sue: tradidit in manu inimici muros turriū eius. Vocem dederūt in domo domini sicut in die

מועד: חשב יהוה להשחית חומת בת ציון נטה קו לא השיב ידו מבלע ויאבל חל וחומה יחדו אמללו: טבעו בארץ שעריה אבד ושבר בריחיה מלכה ושריה בגוים אין תורה גם נביאיה לא מצאו חזון מיהוה: ישבו לארץ ידמו זקני בת ציון העלו עפר על ראשם חגרו שקים הורידו לארץ ראשן בתולת ירושלם: כלו בדמעות עיני חמרמרו מעי נשפך לארץ כבדי על שבר בת עמי בעטף עולל ויונק ברחבות קריה: לאמתם יאמרו איה דגן ויין בהתעטפם כחלל ברחבות עיר בהשתפך נפשם אל חיק אמתם: מה אעידך מה אדמה לך הבת ירושלם מה אשוה לך ואנחמך בתולת בת ציון כי גדול כים שברך מי ירפא לך: נביאיך חזו לך שוא ותפל ולא גלו על עונך להשיב שבותך ויחזו לך משאות שוא ומדוחים: ספקו עליך כפים כל עברי דרך שרקו וינעו ראשם על בת ירושלם הזאת העיר שיאמרו כלילת יפי משוש לכל הארץ: פצו עליך פיהם כל איביך שרקו ויחרקו שן אמרו בלענו אך זה היום שקוינהו מצאנו ראינו: עשה יהוה אשר זמם בצע אמרתו אשר צוה מימי קדם הרס ולא חמל

solēni. Heth. Cogitauit dominus dissipare murū filie sion: tetēdit funiculū suū & nō auertit manū suā a perditiōe. Luxitq; antemurale: & murus pariter dissipat⁹ est. Teth. Defixe sunt in terra porte ei⁹: perdidit & contriuit vectes eius: regē eius & pricipes ei⁹ in gentib⁹. Non est lex: & prophete eius nō inuenerunt visionem a dño. Ioth. Sederunt in terra: conticuerunt senes filie sion: cōsperserunt cinere capita sua: accincti sunt ciliciis. Abiecerūt ī terra capita sua virgines hierusalem. Caph. Defecerūt pre lachrymis oculi mei: cōturbata sūt viscera mea. Effusum est in terra iecur meū sup contritionē filie populi mei: cū deficeret paruulus & lactēs ī plateis oppidi. Lamech. Matribus suis dixerunt vbi est triticū & vinum: cum deficerēt quasi vulnerati in plateis ciuitatis: cum exalarent animas suas in sinu matrum suarum. Mem. Cui comparabo te: vel cui assimilabo te filia hierusalem? Cui exequabo te & consolabor te virgo filia sion. Magna est eni velut mare cōtritio tua: qs medebitur tui? Nū. Prophete tui viderūt tibi falsa & stulta: nec aperiebāt ini quitatem tuam vt te ad pniām puocarent. Viderūt aūt tibi assūptiones falsas & eiectiōes. Samech. Plauserūt sup te manib⁹ oēs trāseuntes per viā: sibilauerūt & mouerunt capita sua super filiam hierusalem: heccine est vrbs dicentes perfecti decoris gaudium vniuerse terre? Phe. Aperuerunt super te os suū omnes inimici tui: sibilauerūt & fremuerūt dentibus suis: & dixerūt deuorabim⁹. En ista est dies quā expectabam⁹: inuenim⁹ vidimus. Ain. Fecit dominus que cogitauit: cōpleuit sermonē suū quē pceperat a diebus antiqs. Destruxit & non pepercit:

festiuitati. Heth. Cogitauit dns dissipare murū
ἑορτῆς. Ἠθ. Ἐλογίσατο κύριος τοῦ διαφθεῖραι τεῖχος
filie sion. tetendit mensurā: nō auertit manū su
θυγατρὸς σιών. ἐξέτεινεν μέτρον, οὐκ ἀπέστρεψεν χεῖρα αὐ
am a conculcatione: & luxit ante-
τοῦ ἀπὸ καταπατήματος, καὶ ἐπένθησεν τὸ προτεί
murale & murus vnanimiter infirmat⁹ ē. Teth. In
χισμα καὶ τεῖχος ὁμοθυμαδὸν ἠσθένησεν. Τήθ. Ἐνε
fixe sunt in trā porte eius. pdidit & cōtri-
πάγησαν εἰς γῆν πύλαι αὐτῆς, ἀπώλεσεν καὶ συνέ-
uit vectes eius regem eius & principes
τριψεν μοχλοὺς αὐτῆς βασιλέα αὐτῆς καὶ ἄρχοντας
eius in gentib⁹: nō est lex & pphete e-
αὐτῆς ἐν τοῖς ἔθνεσιν, οὐκ ἔστιν νόμος καί γε προφῆται αὐ
ius nō viderūt visionē a dño. Ioth. Sederūt in
τῆς οὐκ ἴδον ὅρασιν παρὰ κυρίου. Ἰώθ. Ἐκάθισαν εἰς
trā: cōticuerūt seniores filie sion: ascendere
τὴν γῆν, ἐσιώπησαν πρεσβύτεροι θυγατρὸς σιών, ἀνέβι
fecerūt puluerē sup caput eoꝝ: accincti sunt
βασαν χοῦν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῶν, περιεζώσαντο
ciliciis: deduxerunt in trā principes virgines in
σάκκους, κατήγαγον εἰς γῆν ἀρχηγοὺς παρθένους ἐν
hierusalem. Chaph. Defecerūt in lachrimis ocu-
ἱερουσαλήμ. Χάφ. Ἐξέλιπον ἐν δάκρυσιν οἱ ὀφθαλ-
li mei: cōturbatū ē cor meū: effusa ē in tra glo
μοί μου, ἐταράχθη ἡ καρδία μου, ἐξεχύθη εἰς γῆν ἡ δό
ria mea sup cōtritione filie ppli mei cū
ξα μου ἐπὶ τὸ σύντριμμα τῆς θυγατρὸς τοῦ λαοῦ μου ἐν
deficiat puul⁹ & lactans in plateis ciui
τῷ ἐκλείπειν νήπιον καὶ θηλάζοντα ἐν πλατείαις πό-
tatis. Lamed. Matribus suis dixerūt: vbi tri
λεως. Λάμεδ. Ταῖς μητράσιν αὐτῶν εἶπαν, ποῦ σῖ
ticū & vinū cū deficerēt ipi q̄si vulneratus
τος καὶ οἶνος ἐν τῷ ἐκλύεσθαι αὐτοὺς ὡς τραυματίας
in plateis ciuitatis: cū effunderēt aīas suas
ἐν πλατείαις πόλεως, ἐν τῷ ἐκχεῖσθαι ψυχὰς αὐτῶν
in sinum matrū suaꝝ. Mem. Quid testificabor tibi
εἰς κόλπον μητέρων αὐτῶν. Μήμ. Τί μαρτυρήσω σοι
aut qd assimilabo tibi filia hierusalem? qs saluabit te
ἢ τί ὁμοιώσω σοι θύγατερ ἱερουσαλήμ; τίς σώσει σε
virgo filia sion? q2 magnificatū ē poculū cōtri
παρθένος θυγάτηρ σιών; ὅτι ἐμεγαλύνθη ποτήριον συν
tionis tue: qs medebit tibi? Nun. Prophete tui
τριβῆς σου, τίς ἰάσεταί σε; Νούν. Προφῆταί σου
viderūt tibi falsa & imprudētiā: & nō detexe
εἴδοσάν σοι μάταια καὶ ἀφροσύνην, καὶ οὐκ ἀπεκάλυ
rūt sup iniqtatē tuā ad reuertendū captiuitatem
ψαν ἐπὶ τὴν ἀδικίαν σου τοῦ ἀποστρέψαι αἰχμαλωσί-
tuā: & viderūt assumptiōes vanas & eiectiones.
αν σου, καὶ εἴδοσαν λήμματα μάταια καὶ ἐξώσματα.
Samech. Plauserūt sup te man⁹ oēs trans-
Σαμέχ. Ἐκρότησαν ἐπὶ σοὶ χεῖρας πάντες οἱ πα-
euntes viā: sibilauerūt & mouerunt ca-
ραπορευόμενοι ὁδόν, ἐσύρισαν καὶ ἐκίνησαν τὴν κεφα
put suū sup filiam hierusalem. si hec ci-
λὴν αὐτῶν ἐπὶ τὴν θυγατέρα ἱερουσαλήμ, εἰ αὕτη ἡ πό
uitas dicent corona glie: letitia vniuerse terre.
λις ἐροῦσιν στέφανος δόξης, εὐφροσύνη πάσης τῆς γῆς.
Phe. Aperuerūt sup te os suum oēs inimici
Φή. Διήνοιξαν ἐπὶ σὲ στόμα αὐτῶν πάντες οἱ ἐχθροί
tui: sibilauerūt & fremuerūt dentib⁹: dixerūt deuorauimus
σου, ἐσύρισαν καὶ ἔβρυξαν ὀδόντας, εἶπαν κατεπίο
m⁹ eam: verūtū hec dies quā expectabam⁹ inue-
μεν αὐτήν, πλὴν αὕτη ἡ ἡμέρα ἣν προσεδοκῶμεν· εὕρα-
nim⁹ eam: vidim⁹. Ain. Fecit dns q̄ cogita
μεν αὐτήν, εἴδομεν. Αἴν. Ἐποίησεν κύριος ἃ ἐνεθυ-
uit: compleuit verba sua q̄ pcepit a die-
μήθη, συνετέλεσεν ῥήματα αὐτοῦ ἃ ἐνετείλατο ἐξ ἡμε
bus antiquis: destruxit & non pepercit:
ρῶν ἀρχαίων, καθεῖλεν καὶ οὐκ ἐφείσατο,

Leui. 26. c. Deut. 28. b.

& letificauit sup te inimicū: exaltauit cornu tribulantis te.
καὶ εὔφρανεν ἐπὶ σὲ ἐχθρόν, ὕψωσεν κέρας θλίβοντός σε.
Sade. Clamauit cor eoꝝ ad dnm: muri filie
Σαδή. Ἐβόησεν καρδία αὐτῶν πρὸς κύριον, τείχη θυγατρὸς
sion deducāt q̄si torrens lachrymas die ac nocte:
σιὼν καταγαγέτω ὡς χειμάρρους δάκρυα ἡμέρας καὶ νυκτός,
ne des lotionē tibi: neq; taceat pupilla ocu-
μὴ δῷς ἔκνηψιν σεαυτῇ, μὴ δὲ σιωπησάτω κόρη ὀφθαλ-
li tui. Coph. Surge ad meditandū in nocte in pnci
μοῦ σου. Κώφ. Ἀνάστηθι ἀγαλλίασαι ἐν νυκτὶ εἰς ἀρ-
piis custodie effunde q̄si aquā cor tuū ante
χὰς φυλακῆς ἔκχεον ὡς ὕδωρ καρδίαν σου ἀπέναντι
faciem dni: leua ad eū man⁹ tuas p aīa
προσώπου κυρίου, ἆρον πρὸς αὐτὸν χεῖράς σου περὶ ψυ
rum puuloꝝ tuoꝝ q deficiunt fame a pncipio om-
χῶν νηπίων σου τῶν ἐκλυομένων λιμῷ ἀπ' ἀρχῆς πα-
niū cōpitoꝝ. Res. Vide dne & respice cui vinde
σῶν ἐξόδων. Ῥής. Ἴδε κύριε καὶ ἐπίβλεψον τίνι ἐπε
miasti ita: si comedēt mulieres fructū ventris
φύλλισας οὕτως, εἰ φάγονται γυναῖκες καρπὸν κοιλίας
eoꝝ. occidentur puuli lactantes mamas. si occi-
αὐτῶν. φονευθήσονται νήπια θηλάζοντα μαστούς. εἰ ἀπο
des in sanctuario dni sacerdotē & pphetam? Sin.
κτενεῖς ἐν ἁγιάσματι κυρίου ἱερέα καὶ προφήτην; Σίν.
Dormierunt in trā viaꝝ puerulus & senex.
Ἐκοιμήθησαν εἰς γῆν ἐξόδων παιδάριον καὶ πρεσβύτης.
virgines mee & iuuenes mei abierunt in captiui-
παρθένοι μου καὶ νεανίσκοι μου ἐπορεύθησαν ἐν αἰχμα-
tate: in gladio: in fame interfecisti in die ire
λωσίᾳ, ἐν ῥομφαίᾳ, ἐν λιμῷ ἀπέκτεινας ἐν ἡμέρᾳ ὀρ-
tue coxisti: non pepcisti. Tau. Vocasti
γῆς σου ἐμαγείρευσας, οὐκ ἐφείσω. Θαύ. Ἐκάλεσας
q̄si diem festiuitatis trāsmigrātiōis mee in circuitu: & nō
ὡσεὶ ἡμέραν ἑορτῆς παροικίας μου κυκλόθεν, καὶ οὐκ
fuit in die ire dni saluatus & dere-
ἐγένετο ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς κυρίου ἀνασωζόμενος καὶ κατα-
lictus sic obtinui & mltiplicaui inimicos meos
λελειμμένος ὡς ἐπεκράτησα καὶ ἐπλήθυνα ἐχθρούς μου
omnes: Aleph.
πάντας. Ἀλέφ. Ca. 3.

Ego vir videns paupertatē in virga furoris e-
Ἐγὼ ἀνὴρ ὁ βλέπων πτωχείαν ἐν ῥάβδῳ θυμοῦ αὐ-
ius: sup me assumpsit me: deduxit in tenebras &
τοῦ, ἐπ' ἐμὲ παρέλαβέν με, ἀπήγαγεν εἰς σκότος καὶ
nō lucē: verūtū in me vertit manū suā tota die.
οὐ φῶς, πλὴν ἐν ἐμοὶ ἐπέστρεψεν χεῖρα αὐτοῦ ὅλην τὴν ἡμέ
Beth. Inueterauit carnes meas: & pellis mea
ραν. Βήθ. Ἐπαλαίωσεν σάρκας μου, καὶ δέρμα μου
ossa mea ɔtriuit. edificauit ɔ̈ me & cir-
ὀστέα μου συνέτριψεν. ἀνῳκοδόμησεν κατ' ἐμοῦ καὶ ἐκύ-
cūdedit caput meū & laborauit: in tenebrosis collo
κλωσεν κεφαλήν μου καὶ ἐμόχθησα, ἐν σκοτεινοῖς ἐκάθι
cauit me q̄si mortuos seculi. Gimel. Edificauit cō
σέν με ὡς νεκροὺς αἰῶνος. Γίμελ. Ἀνῳκοδόμησεν κα-
tra me & non egrediar aggrauauit es meū. &
τ' ἐμοῦ καὶ οὐκ ἐξελεύσομαι ἐβάρυνεν χαλκόν μου. καί
q2 vociferabor & clamabo: obturauit orationem
γε ὅτι κεκράξομαι καὶ βοήσω, ἀπέφραξεν προσευχήν
meā. edificauit vias meas obturauit: semitas meas
μου. ἀνῳκοδόμησεν ὁδούς μου ἐνέφραξεν, τρίβους μου
cōturbauit. Daleth. Vrsus insidians ipe mihi q̄si
ἐτάραξεν. Δάλεθ. Ἄρκος ἐνεδρεύουσα αὐτός μοι ὡς
leo in abscōditis. persequut⁹ ē recedentē & seda-
λέων ἐν κρυφαίοις. κατεδίωξεν ἀφεστηκότα καὶ κατέ-
uit me. posuit me desolatam. tetendit arcū su-
παυσέν με. ἔθετό με ἠφανισμένην· ἐνέτεινεν τόξον αὐ-
um & firmauit me q̄si signū ad sagittā. He. Indu-
τοῦ καὶ ἐστήλωσέν με ὡς σκοπὸν εἰς βέλος. Ἠ. Εἰσήγα
xit renib⁹ meis sagittas pharetre sue. fact⁹ sū ri-
γεν τοῖς νεφροῖς μου ἰοὺς φαρέτρας αὐτοῦ. ἐγενήθην γέ-
sus omni pplo: psalmus eoꝝ tota die.
λως παντὶ λαῷ, ψαλμὸς αὐτῶν ὅλην τὴν ἡμέραν.

Osee. 2

et letificauit sup te inimicū & exaltauit cornu hostiū tuorū. Sade. Clamauit cor eoꝝ ad dnm: sup muros filie sion. Deduc q̄si torrentē lachrymas per diē & noctē: nō des requiē tibi: neq; taceat pupilla oculi tui. Coph. Cōsurge laude in nocte in principio vigiliarū: effunde sicut aquā cor tuū ante conspectū dñi. Leua ad eū manus tuas pro aīa paruulorū tuoꝝ qui fame pereūt in capite oīm compitorū. Res. Vide dñe & cōsidera quē vindemiaris ita. Ergo ne comedent mulieres fructū suū: paruulos ad mensurā palme? Si occiditur in sanctuario dñi sacerdos & propheta? Sin. Iacuerūt in terra foris puer & senex: virgines mee & iuuenes mei ceciderūt in gladio. Interfecisti in die furoris tui: percussisti nec misertus es. Thau. Vocasti q̄si ad diem solēnem: qui terrerent me de circuitu: & nō fuit in die furoris dñi qui effugeret & relinqretur. Quos educaui & nutriui: inimicus meus consumpsit eos. 3. Aleph.

Ego vir videns paupertatē meā: in virga idignatōis ei⁹. Aleph. Me minauit & adduxit in tenebris & nō in lucē. Aleph. Tantū in me vertit: & cōuertit manū suā tota die. Beth. Vetustatē fecit pellē meā & carnem meā: cōtriuit ossa mea. Beth. Edificauit in gyro meo: & circūdedit me felle & labore. Beth. In tenebrosis collocauit me q̄si mortuos sepitnos. Gimel. Circūedificauit aduersū me vt nō egrediar aggrauauit ɔpede meū. Gimel. Sed & cū clamauero & cū rogauero: exclusit orone meā. Gimel. Conclusit vias meas lapidib⁹ q̄dris: semitas meas subuertit. Deleth. Vrsus insidiās fact⁹ est mihi leo in abscōdito. Deleth. Semitas meas subuertit & confregit me: posuit me desolatā. Deleth. Tetēdit arcū suū & posuit me q̄si signū ad sagittam. He. Misit i renib⁹ meis filias pharetre sue. He. Factus sū in derisū oī pplo meo cāticū eoꝝ tota die.

וישמח עליך אויב הרים קרן צריך: צעק לבם אל אדני חומת בת ציון הורידי כנחל דמעה יומם ולילה אל תתני פוגת לך אל תדם בת עינך: קומי רני בליל לראש אשמרות שפכי כמים לבך נכח פני אדני שאי אליו כפיך על נפש עולליך העטופים ברעב בראש כל חוצות: ראה יהוה והביטה למי עוללת כה אם תאכלנה נשים פרים עללי טפחים אם יהרג במקדש אדני כהן ונביא: שכבו לארץ חוצות נער וזקן בתולתי ובחורי נפלו בחרב הרגת ביום אפך טבחת לא חמלת: תקרא כיום מועד מגורי מסביב ולא היה ביום אף יהוה פליט ושריד אשר טפחתי ורביתי איבי כלם:

Cap. iij.

אני הגבר ראה עני בשבט עברתו: אותי נהג וילך חשך ולא אור: אך בי ישב יהפך ידו כל היום: בלה בשרי ועורי שבר עצמותי: בנה עלי ויקף ראש ותלאה: במחשכים הושיבני כמתי עולם: גדר בעדי ולא אצא הכביד נחשתי: גם כי אזעק ואשוע שתם תפלתי: גדר דרכי בגזית נתיבתי עוה: דב ארב הוא לי אריה במסתרים: דרכי סורר ויפשחני שמני שומם: דרך קשתו ויציבני כמטרא לחץ: הביא בכליותי בני אשפתו: הייתי שחק לכל עמי נגינתם כל היום:

הִשְׂבִּיעַנִי בַמְּרוֹרִים הִרְוַנִי לַעֲנָה: וַיַּגְרֵס בֶּחָצָץ שִׁנָּי הִכְפִּישַׁנִי בָּאֵפֶר: וַתִּזְנַח מִשָּׁלוֹם נַפְשִׁי נָשִׁיתִי טוֹבָה: וָאֹמַר אָבַד נִצְחִי וְתוֹחַלְתִּי מֵיהוָה: זְכָר עָנְיִי וּמְרוּדִי לַעֲנָה וָרֹאשׁ: זָכוֹר תִּזְכּוֹר וְתָשׁוֹחַ עָלַי נַפְשִׁי: זֹאת אָשִׁיב אֶל לִבִּי עַל כֵּן אוֹחִיל: חַסְדֵי יְהוָה כִּי לֹא תָמְנוּ כִּי לֹא כָלוּ רַחֲמָיו: חֲדָשִׁים לַבְּקָרִים רַבָּה אֱמוּנָתֶךָ: חֶלְקִי יְהוָה אָמְרָה נַפְשִׁי עַל כֵּן אוֹחִיל לוֹ: טוֹב יְהוָה לְקוָֹו לְנֶפֶשׁ תִּדְרְשֶׁנּוּ: טוֹב וְיָחִיל וְדוּמָם לִתְשׁוּעַת יְהוָה: טוֹב לַגֶּבֶר כִּי יִשָּׂא עֹל בִּנְעוּרָיו: יֵשֵׁב בָּדָד וְיִדֹּם כִּי נָטַל עָלָיו: יִתֵּן בֶּעָפָר פִּיהוּ אוּלַי יֵשׁ תִּקְוָה: יִתֵּן לְמַכֵּהוּ לֶחִי יִשְׂבַּע בְּחֶרְפָּה: כִּי לֹא יִזְנַח לְעוֹלָם אֲדֹנָי: כִּי אִם הוֹגָה וְרִחַם כְּרֹב חֲסָדָיו: כִּי לֹא עִנָּה מִלִּבּוֹ וַיַּגֶּה בְּנֵי אִישׁ: לְדַכֵּא תַּחַת רַגְלָיו כֹּל אֲסִירֵי אָרֶץ: לְהַטּוֹת מִשְׁפַּט גָּבֶר נֶגֶד פְּנֵי עֶלְיוֹן: לְעַוֵּת אָדָם בְּרִיבוֹ אֲדֹנָי לֹא רָאָה: מִי זֶה אָמַר וַתֶּהִי אֲדֹנָי לֹא צִוָּה: מִפִּי עֶלְיוֹן לֹא תֵצֵא הָרָעוֹת וְהַטּוֹב: מַה יִּתְאוֹנֵן אָדָם חַי גֶּבֶר עַל חֲטָאָיו: נַחְפְּשָׂה דְרָכֵינוּ וְנַחְקֹרָה וְנָשׁוּבָה עַד יְהוָה: נִשָּׂא לְבָבֵנוּ אֶל כַּפָּיִם אֶל אֵל בַּשָּׁמָיִם: נַחְנוּ פָשַׁעְנוּ וּמָרִינוּ אַתָּה לֹא סָלָחְתָּ: סַכֹּתָה בָאַף וַתִּרְדְּפֵנוּ הָרַגְתָּ לֹא חָמָלְתָּ: סַכּוֹתָה בֶעָנָן לָךְ מֵעֲבוֹר תְּפִלָּה: סְחִי וּמָאוֹס תְּשִׂימֵנוּ בְּקֶרֶב הָעַמִּים: פָּצוּ עָלֵינוּ פִּיהֶם כָּל

He. Repleuit me amaritudinibus: inebriauit me absinthio. Vau. Confregit ad numerū dentes meos: cibauit me cinere. Vau. Et repulsa est aīa mea: oblitus sum bonorum. Vau. Et dixi periit finis meus & spes mea a dño. Zain. Recordare paupertatis & trāsgressionis mee. absinthii & fellis. Zain. Memoria memor ero: & tabescet in me aīa mea. Zain. Hec recolens in corde meo: ideo sperabo. Heth. Misericordie dñi quia nō sumus cōsumpti: quia nō defecerūt miseratiōes eius. Heth. Noui diluculo: multa ē fides tua. Heth. Pars mea dñs: dixit aīa mea: ppterea expectabo eū. Teth. Bonus est dñs sperātibus in eū: aīe querenti illū. Teth. Bonū est pstolari cū silētio salutare dñi. Teth. Bonū est viro cum portauerit iugū ab adolescētia sua. Ioth. Sedebit solitarius & tacebit: quia leuauit sr se. Ioth. Ponet ī puluere os suū: si forte sit spes. Ioth. Dabit pcutiēti se maxillā saturabitur opprobriis. Caph. Quia nō repellet in sempiternū dñs. Caph. Quia si abiecit & miserebitur: sm multitudinē mīarū suarum. Caph. Nō enim humiliauit ex corde suo: & abiecit filios hoīs. Lamech. Vt cōtereret sub pedibus suis oēs vinctos terre. Lamech. Vt declinaret iudiciū viri ī cōspectu vultus altissimi. Lamech. Vt puerteret hoīem ī iudicio suo dñs ignorauit. Mē. Quis ē iste qui dixit vt fieret dño non iubente. Mē. Ex ore altissimi nō egredientur: nec mala nec bona. Mem. Quid murmurauit hō viuēs: vir pro pctīs suis. Nun. Scrutemur vias nr̄as & quāramus & reuertamur ad dñm. Nun. Leuemus corda nr̄a cū manibus ad deū in celos. Nun. Nos iniq̄ egimus & ad iracūdiā puocauimus: idcirco tu inexorabilis es. Samech. Operuisti in furore & pcussisti: occidisti nec pepcisti. Samech. Opposuisti nubē tibi: ne trāseat oratio. Samech. Eradicationē & abiectionē posuisti me in medio pplorum. Phe. Aperuerūt sup nos os suū oēs

ἐχόρτασέν με πικρίας, ἐμέθυσέν με χολῆς. Οὐαύ. Ἐξέβαλεν ψήφῳ ὀδόντας μου, ἐψώμισέν με σποδόν, καὶ ἀπώσατο ἐξ εἰρήνης ψυχήν μου. ἐπελαθόμην ἀγαθά, καὶ εἶπα, ἀπώλετο τὸ νῖκός μου καὶ ἡ ἐλπίς μου ἀπὸ κυρίου. Ζαΐν. Ἐμνήσθην ἀπὸ πτωχείας μου, καὶ ἐκ διωγμοῦ μου πικρίας καὶ χολῆς μου, μνησθήσεται καὶ καταδολεσχήσει ἐπ' ἐμὲ ἡ ψυχή μου. ταύτην τάξω εἰς τὴν καρδίαν μου, διὰ τοῦτο ὑπομενῶ. Ἠθ. Τὰ ἐλέη τοῦ κυρίου, ὅτι οὐκ ἐξελίπον· ὅτι οὐ συνετελέσθησαν οἱ οἰκτιρμοὶ αὐτοῦ. καινὰ εἰς τὰς πρωΐας, πολλὴ ἡ πίστις σου. τὸ μέρος μου κύριος, εἶπεν ἡ ψυχή μου, διὰ τοῦτο ὑπομενῶ αὐτόν. Τήθ. Ἀγαθὸς κύριος τοῖς ὑπομένουσιν αὐτόν, ψυχῇ ἣ ζητήσει αὐτόν. ἀγαθὸν καὶ ὑπομενεῖ καὶ ἡσυχάσει εἰς τὸ σωτήριον κυρίου. ἀγαθὸν ἀνδρὶ ὅταν ἄρῃ ζυγὸν ἐν νεότητι αὐτοῦ. Ἰώδ. Καθήσεται κατὰ μόνας καὶ σιωπήσεται, ὅτι ἦρεν ἐφ' ἑαυτῷ. δώσει ἐν κονιορτῷ τὸ στόμα αὐτοῦ, εἰ ἄρα ἔστιν ἐλπίς. δώσει τῷ παίοντι αὐτὸν σιαγόνα, χορτασθήσεται ὀνειδισμῶν. Χάφ. ὅτι οὐκ εἰς τὸν αἰῶνα ἀπώσεται κύριος. ὅτι ὁ ταπεινώσας οἰκτειρήσει κατὰ τὸ πλῆθος ἐλέους αὐτοῦ. ὅτι οὐκ ἀπεκρίθη ἀπὸ καρδίας αὐτοῦ, καὶ ἐταπείνωσεν υἱοὺς ἀνδρός. Λάμεδ. Τοῦ ταπεινῶσαι ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ πάντας δεσμίους γῆς, τοῦ ἐκκλῖναι κρίσιν ἀνδρὸς κατέναντι προσώπου ὑψίστου. καταδικάσαι ἄνθρωπον ἐν τῷ κρίνεσθαι αὐτὸν κύριος οὐκ εἶπεν. Μήμ. Τίς οὕτως εἶπεν καὶ ἐγενήθη; κύριος οὐκ ἐνετείλατο. ἐκ στόματος ὑψίστου οὐκ ἐξελεύσεται κακὰ καὶ τὸ ἀγαθόν. τί γογγύσει ἄνθρωπος ζῶν, ἀνὴρ περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτοῦ. Νοῦν. Ἐξηρευνήθη ἡ ὁδὸς ἡμῶν, καὶ ἠτάσθη, καὶ ἐπιστρέψωμεν ἕως κυρίου. ἀναλάβωμεν καρδίας ἡμῶν πρὸς ὑψηλὸν ἐπὶ χεῖρας ἡμῶν εἰς οὐρανόν. ἡμαρτήσαμεν, ἠσεβήσαμεν, καὶ οὐχ ἱλάσθης. Σάμεχ. Ἐπεσκέπασας ἐν θυμῷ καὶ ἀπεδίωξας ἡμᾶς, ἀπέκτεινας καὶ οὐκ ἐφείσω. ἐπεσκέπασας νεφέλην σεαυτῷ ἕνεκεν προσευχῆς. καμμύσαι με καὶ ἀπωσθῆναι ἔθηκας ἡμᾶς ἐν μέσῳ τῶν λαῶν. Φῆ. Διήνοιξαν ἐφ' ἡμᾶς τὸ στόμα αὐτῶν πάντες

οἱ ἐχθροὶ ἡμῶν. Φόβος καὶ θάμβος ἐγενήθη ἡμῖν, ἔπαρσις καὶ συντριβή. ἀφέσεις ὑδάτων κατάξει ὁ ὀφθαλμός μου ἐπὶ τὸ σύντριμμα τῆς θυγατρὸς τοῦ λαοῦ μου. Αΐν. Ὁ ὀφθαλμός μου κατεπόθη, καὶ οὐ σιγήσομαι τοῦ μὴ εἶναι ἔκνηψιν, ἕως οὗ διακύψῃ καὶ ἴδῃ κύριος ἐξ οὐρανοῦ. ὁ ὀφθαλμός μου ἐπιφυλλιεῖ ἐπὶ τὴν ψυχήν μου παρὰ πάσας θυγατέρας πόλεως. Σαδή. Θηρεύοντες ἐθήρευσάν με ὡς στρουθίον οἱ ἐχθροί μου δωρεάν. ἐθανάτωσαν ἐν λάκκῳ ζωήν μου, καὶ ἐπέθηκαν λίθον ἐπ' ἐμοί. ὑπερεχύθη ὕδωρ ἐπὶ τὴν κεφαλήν μου. εἶπα, ἀπῶσμαι. Κώφ. Ἐπεκαλεσάμην τὸ ὄνομά σου, κύριε, ἐκ λάκκου κατωτάτου. φωνήν μου ἤκουσας, μὴ κρύψῃς τὰ ὦτά σου εἰς τὴν δέησίν μου, εἰς τὴν βοήθειάν μου. ἤγγισας ἐν ἡμέρᾳ ᾗ σε ἐπεκαλεσάμην, εἶπάς μοι, μὴ φοβοῦ. Ῥῆς. Ἐδίκασας κύριε τὰς δίκας τῆς ψυχῆς μου, ἐλυτρώσω τὴν ζωήν μου. ἴδες τὰς ταραχάς μου, ἔκρινας τὴν κρίσιν μου. ἴδες πᾶσαν τὴν ἐκδίκησιν αὐτῶν εἰς πάντας τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν ἐν ἐμοί. Σίν. Ἤκουσας τὸν ὀνειδισμὸν αὐτῶν, πάντας τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν κατ' ἐμοῦ, χείλη ἐπανισταμένων μοι, καὶ μελέτας αὐτῶν κατ' ἐμοῦ ὅλην τὴν ἡμέραν. καθέδραν αὐτῶν καὶ ἀνάστασιν αὐτῶν ἐπίβλεψον ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν. Ταύ. Ἀνταποδώσεις αὐτοῖς ἀνταπόδομα κύριε κατὰ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτῶν. ἀποδώσεις αὐτοῖς ὑπερασπισμὸν καρδίας μου, μόχθον σου αὐτοῖς. καταδιώξεις ἐν ὀργῇ καὶ ἐξαναλώσεις αὐτοὺς ὑποκάτωθεν τοῦ οὐρανοῦ κύριε. Ἀλέφ.

Πῶς ἀμαυρωθήσεται τὸ χρυσίον ἀλλοιωθήσεται τὸ ἀργύριον τὸ ἀγαθόν; ἐξεχύθησαν λίθοι ἅγιοι ἐπ' ἀρχῆς πασῶν ἐξόδων. Βήθ. Υἱοὶ σιὼν οἱ τίμιοι οἱ ἐπηρμένοι ἐν χρυσίῳ, πῶς ἐλογίσθησαν εἰς ἀγγεῖα ὀστράκινα, ἔργα χειρῶν κεραμέως. Γίμελ. Καί γε δράκοντες ἐξέδυσαν μαστούς, ἐθήλασαν σκύμνους αὐτῶν· θυγατέρες λαοῦ μου εἰς ἀνίατον ὡς στρουθίον ἐν ἐρήμῳ. Δάλεθ. Ἐκολλήθη ἡ γλῶσσα θηλάζοντος πρὸς τὸν φάρυγγα αὐτοῦ ἐν δίψῃ. νήπια ᾔτησαν ἄρτον, ὁ διακλῶν οὐκ ἔστιν αὐτοῖς. Ἠ. Οἱ ἔσθοντες τὰς τρυφὰς ἠφανίσθησαν ἐν ταῖς ἐξόδοις· οἱ τιθηνούμενοι ἐπὶ κόκκων περιελάβοντο ∞∞

inimici. Phe. Formido & laqueus facta est nobis vaticinatio & contritio. Phe. Diuisiones aquarum deduxit oculus meus: in cōtritione filie ppli mei. Ain. Oculus meus afflictus est nec tacuit: eo q̄ nō esset requies. Ain. Donec respiceret & videret dñs de celis. Ain. Oculus meus depdatus est aīam meā in cūctis filiabus vrbis mee. Sade. Venatiōe ceperūt me quasi auē inimici mei gratis. Sade. Lapsa est ī lacū vita mea: & posuerūt lapidē sup me. Sade. Inūdauerūt aque sup caput meū: dixi perii. Coph. Inuocaui nomē tuū dñe: de lacu nouissimo. Coph. Vocē meā audisti: ne auertas aurē tuā a singultu meo & clamoribus. Coph. Appropinquasti ī die quo vocaui te: dixisti: ne timeas. Res. Iudicasti dñe causā aīe mee: redēptor vite mee. Res. Vidisti dñe iniq̄tatē illorum aduersū me: iudica iudiciū meū. Res. Vidisti oēm furorē vniuersas cogitationes eorum aduersum me. Sin. Audisti opprobriū eorū dñe: oēs cogitatiōes aduersū me. Sin. Labia insurgētiū mihi & meditationes eorū: aduersum me tota die. Sin. Sessionē eorum & resurrectionē eorū vide: ego sum psalmus eorum. Thau. Reddes eis vicē dñe: iuxta opera manuū suarū. Thau. Dabis eis scutū cordis laborē tuū. Thau. Persequeris in furore: & cōteres eos sub celis domine. 4. Aleph.

Quomodo obscuratū est aurū: mutatus ē color optimus: dispsi sūt lapides sctuarii in capite oīm platearum. Beth. Filii siō inclyti & amicti auro primo: quō reputati sūt in vasa testea: opus manuū figuli. Gimel. Sed & lamie nudauerūt māmam lactauerūt catulos suos. Filia popli mei crudelis: quasi struthio ī deserto. Deleth. Adhesit ligua lactētis ad palatū eius in siti: paruuli petierūt panē: & nō erat qui frāgeret eis. He. Qui vescebātur voluptuose interierunt ∞ in viis qui nutriebātur in croceis amplexati sunt

אֹיְבֵינוּ: פַּחַד וָפַחַת הָיָה לָנוּ הַשֵּׁאת וְהַשָּׁבֶר: פַּלְגֵי מַיִם תֵּרַד עֵינִי עַל שֶׁבֶר בַּת עַמִּי: עֵינִי נִגְּרָה וְלֹא תִדְמֶה מֵאֵין הֲפֻגוֹת: עַד יַשְׁקִיף וְיֵרֶא יְהוָה מִשָּׁמָיִם: עֵינִי עוֹלְלָה לְנַפְשִׁי מִכֹּל בְּנוֹת עִירִי: צוֹד צָדוּנִי כַּצִּפּוֹר אֹיְבַי חִנָּם: צָמְתוּ בַבּוֹר חַיָּי וַיַּדּוּ אֶבֶן בִּי: צָפוּ מַיִם עַל רֹאשִׁי אָמַרְתִּי נִגְזָרְתִּי: קָרָאתִי שִׁמְךָ יְהוָה מִבּוֹר תַּחְתִּיּוֹת: קוֹלִי שָׁמָעְתָּ אַל תַּעְלֵם אָזְנְךָ לְרַוְחָתִי לְשַׁוְעָתִי: קָרַבְתָּ בְּיוֹם אֶקְרָאֶךָּ אָמַרְתָּ אַל תִּירָא: רַבְתָּ אֲדֹנָי רִיבֵי נַפְשִׁי גָּאַלְתָּ חַיָּי: רָאִיתָה יְהוָה עַוָּתָתִי שָׁפְטָה מִשְׁפָּטִי: רָאִיתָה כָּל נִקְמָתָם כָּל מַחְשְׁבֹתָם לִי: שָׁמַעְתָּ חֶרְפָּתָם יְהוָה כָּל מַחְשְׁבֹתָם עָלָי: שִׂפְתֵי קָמַי וְהֶגְיוֹנָם עָלַי כָּל הַיּוֹם: שִׁבְתָּם וְקִימָתָם הַבִּיטָה אֲנִי מַנְגִּינָתָם: תָּשִׁיב לָהֶם גְּמוּל יְהוָה כְּמַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם: תִּתֵּן לָהֶם מְגִנַּת לֵב תַּאֲלָתְךָ לָהֶם: תִּרְדֹּף בְּאַף וְתַשְׁמִידֵם מִתַּחַת שְׁמֵי יְהוָה:

Cap. iiij.

אֵיכָה יוּעַם זָהָב יִשְׁנֶא הַכֶּתֶם הַטּוֹב תִּשְׁתַּפֵּכְנָה אַבְנֵי קֹדֶשׁ בְּרֹאשׁ כָּל חוּצוֹת: בְּנֵי צִיּוֹן הַיְקָרִים הַמְסֻלָּאִים בַּפָּז אֵיכָה נֶחְשְׁבוּ לְנִבְלֵי חֶרֶשׂ מַעֲשֵׂה יְדֵי יוֹצֵר: גַּם תַּנִּין חָלְצוּ שַׁד הֵינִיקוּ גּוּרֵיהֶן בַּת עַמִּי לְאַכְזָר כַּיְעֵנִים בַּמִּדְבָּר: דָּבַק לְשׁוֹן יוֹנֵק אֶל חִכּוֹ בַּצָּמָא עוֹלָלִים שָׁאֲלוּ לֶחֶם פֹּרֵשׂ אֵין לָהֶם: הָאֹכְלִים לְמַעֲדַנִּים נָשַׁמּוּ בַּחוּצוֹת הָאֱמֻנִים עֲלֵי תוֹלָע חִבְּקוּ

אַשְׁפַּתּוֹת׃ וַיִּגְדַּל עֲוֺן בַּת עַמִּי
מֵחַטַּאת סְדֹם הַהֲפוּכָה כְמוֹ רָגַע
וְלֹא חָלוּ בָהּ יָדָיִם׃ זַכּוּ נְזִירֶיהָ
מִשֶּׁלֶג צַחוּ מֵחָלָב אָדְמוּ עֶצֶם
מִפְּנִינִים סַפִּיר גִּזְרָתָם׃ חָשַׁךְ
מִשְּׁחוֹר תָּאֳרָם לֹא נִכְּרוּ בַּחוּצוֹת
צָפַד עוֹרָם עַל עַצְמָם יָבֵשׁ
הָיָה כָעֵץ׃ טוֹבִים הָיוּ חַלְלֵי
חֶרֶב מֵחַלְלֵי רָעָב שֶׁהֵם יָזוּבוּ
מְדֻקָּרִים מִתְּנוּבֹת שָׂדָי׃ יְדֵי
נָשִׁים רַחֲמָנִיּוֹת בִּשְּׁלוּ יַלְדֵיהֶן
הָיוּ לְבָרוֹת לָמוֹ בְּשֶׁבֶר בַּת עַמִּי׃
כִּלָּה יְהוָה אֶת חֲמָתוֹ שָׁפַךְ חֲרוֹן
אַפּוֹ וַיַּצֶּת אֵשׁ בְּצִיּוֹן וַתֹּאכַל
יְסוֹדֹתֶיהָ׃ לֹא הֶאֱמִינוּ מַלְכֵי
אֶרֶץ וְכֹל יֹשְׁבֵי תֵבֵל כִּי יָבֹא צַר
וְאוֹיֵב בְּשַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלָ͏ִם׃ מֵחַטֹּאות
נְבִיאֶיהָ עֲוֺנוֹת כֹּהֲנֶיהָ הַשֹּׁפְכִים
בְּקִרְבָּהּ דַּם צַדִּיקִים׃ נָעוּ עִוְרִים
בַּחוּצוֹת נְגֹאֲלוּ בַּדָּם בְּלֹא יוּכְלוּ
יִגְּעוּ בִּלְבֻשֵׁיהֶם׃ סוּרוּ טָמֵא
קָרְאוּ לָמוֹ סוּרוּ סוּרוּ אַל תִּגָּעוּ
כִּי נָצוּ גַּם נָעוּ אָמְרוּ בַּגּוֹיִם
לֹא יוֹסִפוּ לָגוּר׃ פְּנֵי יְהוָה
חִלְּקָם לֹא יוֹסִיף לְהַבִּיטָם פְּנֵי
כֹהֲנִים לֹא נָשָׂאוּ זְקֵנִים לֹא חָנָנוּ׃
עוֹדֵינָה תִּכְלֶינָה עֵינֵינוּ אֶל
עֶזְרָתֵנוּ הָבֶל בְּצִפִּיָּתֵנוּ צִפִּינוּ
אֶל גּוֹי לֹא יוֹשִׁעַ׃ צָדוּ צְעָדֵינוּ
מִלֶּכֶת בִּרְחֹבֹתֵינוּ קָרַב קִצֵּנוּ
מָלְאוּ יָמֵינוּ כִּי בָא קִצֵּנוּ׃
קַלִּים הָיוּ רֹדְפֵינוּ מִנִּשְׁרֵי שָׁמָיִם עַל
הֶהָרִים דְּלָקֻנוּ בַּמִּדְבָּר אָרְבוּ לָנוּ׃
רוּחַ אַפֵּינוּ מְשִׁיחַ יְהוָה נִלְכַּד
בִּשְׁחִיתוֹתָם אֲשֶׁר אָמַרְנוּ בְּצִלּוֹ
נִחְיֶה בַגּוֹיִם׃ שִׂישִׂי וְשִׂמְחִי

גדל · הפך · חול · זכה · נזר · צחה · פנה · ספר · שחר · יבש · היה · הם · זוב · דקר · נוב · שדה · נשה · ברה · חמם · חרה · אכל · אמן · בוא · צור · איב · נבא · נוע · גאל · יכל · נגע · לבש · נצה · יסף · פנה · נבט · כלה · צפה · ישע · צוד · ילך · קצץ · יום · בוא · קלל · היה · דבר · אף · משח · לכד · שחת · צל · חיה · שוש

stercora. Vau. Et maior effecta est iniquitas filie populi mei pctō sodomoꝝ: q̄ subuersa ē in momēto & nō ceperūt in ea manus. Zain. Cādidiores nazarei eius niue: nitidiores lacte: rubicundiores ebore antiquo saphyro pulchriores. Heth. Denigrata est super carbones facies eorum & non sunt cogniti in plateis. Adhesit cutis eorū ossibus: aruit & facta ē q̄si lignū. Teth. Melius fuit occisis gladio q̄ꝫ interfectis fame: qm̄ isti extabuerūt cōsumpti a sterilitate terre. Ioth. Manus mulierum misericordiū coxerunt filios suos: facti sunt cibus earū in cōtritione filie ppl̄i mei. Caph. Cōpleuit dn̄s furorem suū: effudit iram indignatiōis sue. Et succendit ignē in sion: & deuorauit fundamēta eius. Lamech. Nō crediderūt reges tre & vniuersi habitatores orbis: qm̄ igrederetur hostis & inimic9 per portas hierl̄m. Mē. Propt pctā pphetarū ei9 & iniqtates sacerdotū ei9: q effuderūt in medio ei9 sanguinē iustorū. Nun. Errauerūt ceci in plateis polluti sūt sanguie. Cū q̄ꝫ nō possent intrare tenuerūt lacinias suas. Samech. Recedite polluti clamauerūt eis: recedite abite noli tāgere. Iurgati quippe sūt: & cōmoti dixerūt inter gentes nō addet vltra vt hitet i eis. Phe. Facies dn̄i diuisit eos: nō addet vt respiciat eos. Facies sacerdotū nō erubuerūt: neq̄ꝫ senū miserti sunt. Ain. Cū ad huc subsisterem9 defecerūt oculi nr̄i ad auxiliū nr̄m vanū: cū respiceremus attenti ad gentē q̄ saluare nos non poterat. Sade. Lubricauerūt vestigia nr̄a in itinere platearꝫ nrarꝫ: appropinquit finis nr̄: cōpleti sunt dies nr̄i: qa venit finis nr̄. Coph. Velociores fuerūt psecutores nr̄i aqlis celi: sup mōtes psecuti sūt nos: in deserto isidiati sūt nobis. Res. Spūs oris nr̄i xp̄s dn̄s capt9 est in peccatis nr̄is: cui diximus in vmbra tua viuemus in gentibus. Sin. Gaude & letare ∞

stercora. Vau. Et magnificata iniq̄tas filie po
κοπρίας. Ουαῦ. Καὶ ἐμεγαλύνθη ἀνομία θυγατρὸς λα
pl̄i mei sup iniq̄tates sodomoꝝ q̄ subuersa est q̄si
οῦ μου ὑπὲρ ἀνομίας σοδόμων τῆς κατεστραμμένης ὥσ
sollicitudo ꝛ non laborauert in ea manus. Zain.
περ σπουδὴ καὶ οὐκ ἐπόνεσαν ἐν αὐτῇ χεῖρες. Ζαΐν.
Emundati sunt nazarei eius super niuem splenduerūt:
Ἐκαθαριώθησαν ναζαραῖοι αὐτῆς, ὑπὲρ χιόνα ἔλαμψαν,
sup lac coagulati sūt. sup lapide sapphiro
ὑπὲρ γάλα ἐτυρώθησαν· ὑπὲρ λίθου σαπφείρου τὸ
succiso eoꝝ. Heth. Obscurauit sup fuligine
ἀπόσπασμα αὐτῶν. Ηθ. Ἐσκότασεν ὑπὲρ ἀσβόλην
species eoꝝ nō sunt cogniti in vijs. adhe
τὸ εἶδος αὐτῶν οὐκ ἐπεγνώσθησαν ἐν ταῖς ἐξόδοις. ἐπά
sit pellis eoꝝ ad ossa eoꝝ: aruerunt: facta
γη δέρμα αὐτῶν ἐπὶ τὰ ὀστᾶ αὐτῶν, ἐξηράνθησαν, ἐγενήθη
sunt sicut lignū. Teth. Boni fuerūt interfecti gla
σαν ὥσπερ ξύλον. Τὴθ. Καλοὶ ἦσαν τραυματίαι ῥομ
dio magisq̄ interfecti fame abierunt cōfossi
φαίας ἢ οἱ τραυματίαι λιμοῦ ἐπορεύθησαν ἐκκεκεντη
a frugibus agroꝝ. Ioth. Manus mulieꝝ
μένοι ἀπὸ γεννημάτων ἀγρῶν. Ἰώθ. Χεῖρες γυναικῶν οἰ
misericordium coxerunt filios suos: facti sunt in
κτειρμόνων ἥψησαν τὰ παιδία αὐτῶν, ἐγενήθησαν εἰς
cibum eis in cōtritione filie ppl̄i
βρῶσιν αὐταῖς ἐν τῷ συντρίμματι τῆς θυγατρὸς τοῦ λαοῦ
mei. Chaph. Compleuit dn̄s furorē suū: effudit ira in
μου. Χάφ. Συνετέλεσε κύριος θυμὸν αὐτοῦ, ἐξέχεε θυμὸν ὀρ
dignatiōis sue: ꝛ succēdit ignē in sion ꝛ deuorauit
γῆς αὐτοῦ, καὶ ἀνῆψε πῦρ ἐν σιὼν καὶ κατέφαγε τὰ
fūdamēta eius. Lamed. Non crediderūt reges
θεμέλια αὐτῆς. Λάμεδ. Οὐκ ἐπίστευσαν βασιλεῖς
tre oēs hitantes orbem: qm̄ igrediē
γῆς πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν οἰκουμένην, ὅτι εἰσελεύ
tur hostis ꝛ tribulans p portas hierusalem.
σεται ἐχθρὸς καὶ ἐκθλίβων διὰ τῶν πυλῶν ἱερουσαλήμ.
Mem. Ex pctīs pphetaꝝ eius iniq̄tas sacdotū e
Μὴμ. Ἐξ ἁμαρτιῶν προφητῶν αὐτῆς ἀδικίαι ἱερέων αὐ
ius q̄ effundūt sanguinē iustū in medio eius. Nun.
τῆς τῶν ἐκχεόντων αἷμα δίκαιον ἐν μέσῳ αὐτῆς. Νοῦν.
Cōmoti sunt vigilantes eius in vijs: polluti
Ἐσαλεύθησαν οἱ ἐγρήγοροι αὐτῆς ἐν ταῖς ἐξόδοις, ἐμολύν
sunt in sanguie cū nō possent illi tetigerūt
θησαν ἐν αἵματι ἐν τῷ μὴ δύνασθαι αὐτοὺς ἥψαντο ἐν
vestimenta sua. Samech. Recedite ab imūdicijs: voca
δύμασιν αὐτῶν. Σάμεχ. Ἀπόστητε ἀκαθάρτων, καλέ
te eos: recedite: recedite: nō tangatis: qr succēsi sunt
σατε αὐτούς, ἀπόστητε, ἀπόστητε, μὴ ἅπτεσθε, ὅτι ἀνήφθησαν
ꝛ cōmoti sunt: dicite in gētibus non addent
καί γε ἐσαλεύθησαν, εἴπατε ἐν τοῖς ἔθνεσιν οὐ μὴ προσθῶ
habitare. Phe. Facies dn̄i pars eoꝝ.
σιν τοῦ παροικεῖν. Φή. Πρόσωπον κυρίου μερὶς αὐτῶν.
nō addet respicere eis: faciem sacerdotū nō acce
οὐ προσθήσει ἐπιβλέψαι αὐτοῖς, πρόσωπον ἱερέων οὐκ ἐλά
perūt: senū nō sūt misti. Ain. Adhuc existib9 nob defecerūt ocu
βον, πρεσβύτας οὐκ ἠλέησαν. Αΐν. Ἔτι ὄντων ἡμῶν ἐξέλιπον οἱ ὀφ
li nr̄i in auxiliū nr̄m vana cū respiceremus nos. respe
θαλμοὶ ἡμῶν εἰς βοήθειαν ἡμῶν μάταια ἀποσκοπευόντων ἡμῶν. ἀπε
ximus in gētē nō saluātē. Sade. Venati sunt paruos nr̄os
σκοπεύσαμεν εἰς ἔθνος οὐ σῷζον. Σαδή. Ἐθήρευσαν τὰ μικροὺς ἡμῶν
ne irent in plateis nr̄is. appropinq̄uit tps nr̄m:
τοῦ μὴ πορεύεσθαι ἐν ταῖς πλατείαις ἡμῶν. ἤγγικεν ὁ καιρὸς ἡμῶν,
completi sunt dies nr̄i: adest finis noster. Coph. Le
ἐπληρώθησαν αἱ ἡμέραι ἡμῶν, πάρεστι τὸ πέρας ἡμῶν. Κώφ. Κοῦ
ues fuerunt psequētes nos sup aq̄las celi: sup mōtes
φοι ἐγένοντο οἱ διώκοντες ἡμᾶς ὑπὲρ ἀετοὺς οὐρανοῦ, ἐπὶ τῶν ὀρέων
succēsi sunt. in deserto isidiati sunt nobis. Res. Spūs faciei
ἐξήφθησαν. ἐν ἐρήμῳ ἐνήδρευσαν ἡμᾶς. Ῥής. Πνεῦμα προσώπου
nr̄e christ9 dn̄s captus est in corruptiōib9 nr̄is. cui diximus
ἡμῶν χριστὸς κύριος συνελήφθη ἐν ταῖς διαφθοραῖς ἡμῶν. οὗ εἴπαμεν
in ūbra ei9 viuemus in gētib9. Sin. Gaude ꝛ letare
ἐν τῇ σκιᾷ αὐτοῦ ζησόμεθα ἐν τοῖς ἔθνεσιν. Σΐν. Χαῖρε καὶ εὐφραίνου

B

Iudi. 7.c. 4.Re. 6.f.

C

Esai. 52.c.

D

filia idumee q̄ habitas in tra hus. et
θύγατερ ἰδουμαίας ἡ κατοικοῦσα ἐπὶ τῆς γῆς οὖς. καί
ad te pueniet poculū dn̄i ꝛ inebriaberis
γε ἐπὶ σὲ διελεύσεται τὸ ποτήριον κυρίου καὶ μεθυσθήσῃ
ꝛ effundes. Thau. Defecit iniq̄tas tua filia
καὶ ἀποχεεῖς. Θαῦ. Ἐξέλιπεν ἡ ἀνομία σου θύγα
sion: nō addet vltra trāsmigrare te. visitauit
τερ σιών, οὐ προσθήσει ἔτι ἀποικίσαι σε. ἐπεσκέψατο
iniq̄tates tuas filia edon discooperuit sup im
ἀνομίας σου θύγατερ ἐδώμ ἀπεκάλυψεν ἐπὶ τὰ ἀσε
pietates tuas.
βήματά σου.

Oratio hieremie.
Προσευχὴ ἱερεμίου.

Recordare dn̄e qd̄ factū est nobis: respice ꝛ
Μνήσθητι κύριε ὅ, τι ἐγενήθη ἡμῖν, ἐπίβλεψον καὶ
vide opprobriū nr̄m. hereditas nr̄a puersa est alie
ἴδε τὸν ὀνειδισμὸν ἡμῶν. κληρονομία ἡμῶν μετεστράφη ἀλ
nis: dom9 nr̄e extraneis: pupilli facti sum9 nō est
λοτρίοις, οἶκοι ἡμῶν ξένοις, ὀρφανοὶ ἐγενήθημεν οὐχ ὑπάρ
pater: mr̄es nr̄e q̄si vidue. aquā nr̄am in
χει πατήρ, μητέρες ἡμῶν ὡς χῆραι. ὕδωρ ἡμῶν ἐν
argento bibimus: ligna nr̄a pretio venerūt sup
ἀργυρίῳ ἐπίομεν, ξύλα ἡμῶν ἐν ἀλλάγματι ἦλθεν ἐπὶ
collū nr̄m psecutiōes passi sum9 laborauim9 non deut
τὸν τράχηλον ἡμῶν ἐδιώχθημεν ἐκοπιάσαμεν οὐκ ἀνε
mus: egyptus dedit manū assur ad facietatem
παύθημεν, αἴγυπτος ἔδωκε χεῖρα ἀσσοὺρ εἰς πλησμο
tem ipoꝝ. patres nr̄i peccauerūt ꝛ nō sunt:
νὴν αὐτῶν. οἱ πατέρες ἡμῶν ἥμαρτον καὶ οὐχ ὑπάρχου
nos iniq̄tates eoꝝ sustinuim9. serui dn̄a
σιν, ἡμεῖς τὰ ἀνομήματα αὐτῶν ὑπέσχομεν. δοῦλοι ἐκυ
ti sunt nr̄i: redimens non est de manu eo
ρίευσαν ἡμῶν, λυτρούμενος οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς χειρὸς αὐ
rum: in aīabus nr̄is afferemus panē nr̄m a
τῶν, ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν εἰσοίσομεν ἄρτον ἡμῶν ἀπὸ
facie gladij deserti. pellis nr̄a q̄si cli
προσώπου ῥομφαίας τῆς ἐρήμου. τὸ δέρμα ἡμῶν ὡς κλί
banus eiulse sunt a facie tempestatū fa
βανος συνεσπάσθησαν ἀπὸ προσώπου καταιγίδων λι
mis. mulieres in sion hūiliauerūt: virgines in
μοῦ. γυναῖκας ἐν σιὼν ἐταπείνωσαν, παρθένους ἐν
ciuitatib9 iuda. pncipes in manibus eoꝝ suspensi
πόλεσιν ἰούδα ἄρχοντες ἐν χερσὶν αὐτῶν ἐκρεμάσθη
sunt: seniores nō sūt glificati. electi fletum
σαν, πρεσβύτεροι οὐκ ἐδοξάσθησαν. ἐκλεκτοὶ κλαυ
assūpserūt: ꝛ iuuenes in ligno infirmati sūt. ꝛ
θμὸν ἀνέλαβον, καὶ νεανίσκοι ἐν ξύλῳ ἠσθένησαν. καὶ
senes a porta cessauerūt electi ex psal
πρεσβῦται ἀπὸ πύλης κατέπαυσαν ἐκλεκτοὶ ἐκ ψαλ
mis eoꝝ cessauerūt: defecit gaudiū cordis no
μῶν αὐτῶν κατέπαυσαν, κατέλυσεν χαρὰ καρδίας ἡ
stri: pūers9 ē in luctum chor9 nr̄. cecidit corona
μῶν, ἐστράφη εἰς πένθος ὁ χορὸς ἡμῶν. ἔπεσεν ὁ στέφανος τῆς
capitis nr̄i: ve aūt nobis qr peccauim9. ppterea
κεφαλῆς ἡμῶν, οὐαὶ δὲ ἡμῖν ὅτι ἡμάρτομεν. περὶ τού
factū ē dolorosū cor nr̄m: ideo ptenebra
του ἐγενήθη ὀδυνηρὰ καρδία ἡμῶν, περὶ τούτου ἐσκότα
ti sūt oculi nr̄i sup mōtē sion qr disperijt: vul
σαν οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν ἐπ' ὄρος σιὼν ὅτι ἠφανίσθη, ἀλώ
pes ptrāsiert in ea. tu aūt dn̄e in eternū hita
πεκες διῆλθον ἐν αὐτῇ. σὺ δὲ κύριε εἰς τὸν αἰῶνα κατοι
bis: thron9 tu9 in gnatione ꝛ gnatione: q̄re in victoriā
κήσεις, ὁ θρόνος σου εἰς γενεὰν καὶ γενεάν, ἵνα τί εἰς νῖκος
obliuisceris nr̄i: derelinques nos in longitudinē die
ἐπιλήσῃ ἡμῶν, καταλείψεις ἡμᾶς εἰς μακρότητα ἡμε
rū: cōuerte nos ad te dn̄e ꝛ conuertemur.
ρῶν, ἐπίστρεψον ἡμᾶς πρὸς σὲ κύριε καὶ ἐπιστραφησόμεθα.
ꝛ renoua dies nr̄os sicut ante. q̄d repel
καὶ ἀνακαίνισον ἡμέρας ἡμῶν καθὼς ἔμπροσθεν. τί ἀπωθού
lens repulisti nos: iratus es ꝫ nos vsq̄ꝫ nimis.
μενος ἀπώσω ἡμᾶς, ὠργίσθης ἐφ' ἡμᾶς ἕως σφόδρα.

A

B

C

D

filia edom que habitas in terra hus. ∞∞∞∞∞ Ad te quoq̄ꝫ perueniet calix: inebriaberis ∞ atq̄ꝫ nudaberis. Thau. Cōpleta est iniqtas tua filia sion: nō addet vltra vt transmigret te. Visitauit iniqtatē tuā filia edō discooperiet pctā tua.

Oratio Hieremie. 5.

Recordare dn̄e qd̄ acciderit nobis: intuere & respice opprobriū nr̄ꝫ. Hereditas nr̄a versa est ad alienos: dom9 nr̄e ad extraneos. Pupilli facti sumus absq̄ꝫ ∞∞ patre: matres nostre q̄si vidue. Aquam nostram pecunia bibimus: ligna nostra precio ∞∞∞ cōparauim9. Ceruicib9 nostris minabamur: ∞∞ lassis non dabatur requies. Egypto ∞∞∞ dedimus manū & assyriis: vt saturemur pane. Patres nostri peccauerunt & non sunt: & nos iniqtates eorū portauimus. Serui dn̄ati sunt ∞ nr̄i: nō fuit q redimeret de manu eorū. In aīabus nr̄is afferebamus panē nobis: a facie gladii in deserto. Pellis nr̄a q̄si clibanus exusta est: a facie tēpestatū famis. Mulieres in sion hūiliauerūt & virgies i ciuitatib9 iuda. Principes manu suspēsi sunt: facies senū nō erubuerūt. Adolescentibus impudice abusi sūt & pueri in ligno corruerunt. Senes defecerūt de portis: iuuenes ∞∞∞ de choro psallentiū. Defecit gaudiū cordis nr̄i: versus est in luctum chorus noster. Cecidit corona capitis nr̄i: ve nobis qa peccauimus. Propterea mestū factū est cor nostrū: ideo cōtenebrati sunt oculi nr̄i. Propter montē sion qa dispiit: vulpes ambulauerūt in eo. Tu aūt dn̄e in eternū pmanebis: soliū tuū in generatione & gnatione. Quare in ppetuū obliuisceris nr̄i: derelinques nos in lōgitudinē dierū. Cōuerte nos dn̄e ad te & cōuertemur: innoua dies nr̄os: sicut a pricipio. Sed piciēs repulisti nos: irat9 es cōtra nos vehemēter. Expliciūt threni.i. lamētationes Hieremie.

בַּת אֱדוֹם יוֹשֶׁבֶת בְּאֶרֶץ עוּץ
גַּם עָלַיִךְ תַּעֲבָר כּוֹס תִּשְׁכְּרִי
וְתִתְעָרִי׃ תַּם עֲוֺנֵךְ בַּת צִיּוֹן
לֹא יוֹסִיף לְהַגְלוֹתֵךְ פָּקַד עֲוֺנֵךְ
בַּת אֱדוֹם גִּלָּה עַל חַטֹּאתָיִךְ׃

Cap.v.

זְכֹר יְהוָה מֶה
הָיָה לָנוּ הַבִּיטָה וּרְאֵה אֶת חֶרְפָּתֵנוּ׃
נַחֲלָתֵנוּ נֶהֶפְכָה לְזָרִים בָּתֵּינוּ
לְנָכְרִים׃ יְתוֹמִים הָיִינוּ וְאֵין
אָב אִמֹּתֵינוּ כְּאַלְמָנוֹת׃ מֵימֵינוּ
בְּכֶסֶף שָׁתִינוּ עֵצֵינוּ בִּמְחִיר
יָבֹאוּ׃ עַל צַוָּארֵנוּ נִרְדָּפְנוּ
יָגַעְנוּ וְלֹא הוּנַח לָנוּ׃ מִצְרַיִם
נָתַנּוּ יָד אַשּׁוּר לִשְׂבֹּעַ לָחֶם׃
אֲבֹתֵינוּ חָטְאוּ וְאֵינָם וַאֲנַחְנוּ
עֲוֺנֹתֵיהֶם סָבָלְנוּ׃ עֲבָדִים מָשְׁלוּ
בָנוּ פֹּרֵק אֵין מִיָּדָם׃ בְּנַפְשֵׁנוּ
נָבִיא לַחְמֵנוּ מִפְּנֵי חֶרֶב הַמִּדְבָּר׃
עוֹרֵנוּ כְּתַנּוּר נִכְמָרוּ מִפְּנֵי זַלְעֲפוֹת
רָעָב׃ נָשִׁים בְּצִיּוֹן עִנּוּ בְּתֻלֹת
בְּעָרֵי יְהוּדָה׃ שָׂרִים בְּיָדָם נִתְלוּ
פְּנֵי זְקֵנִים לֹא נֶהְדָּרוּ׃ בַּחוּרִים
טְחוֹן נָשָׂאוּ וּנְעָרִים בָּעֵץ כָּשָׁלוּ׃
זְקֵנִים מִשַּׁעַר שָׁבָתוּ בַּחוּרִים
מִנְּגִינָתָם׃ שָׁבַת מְשׂוֹשׂ לִבֵּנוּ נֶהְפַּךְ
לְאֵבֶל מְחֹלֵנוּ׃ נָפְלָה עֲטֶרֶת
רֹאשֵׁנוּ אוֹי נָא לָנוּ כִּי חָטָאנוּ׃ עַל
זֶה הָיָה דָוֶה לִבֵּנוּ עַל אֵלֶּה חָשְׁכוּ
עֵינֵינוּ׃ עַל הַר צִיּוֹן שֶׁשָּׁמֵם
שׁוּעָלִים הִלְּכוּ בוֹ׃ אַתָּה יְהוָה לְעוֹלָם
תֵּשֵׁב כִּסְאֲךָ לְדֹר וָדוֹר׃ לָמָּה
לָנֶצַח תִּשְׁכָּחֵנוּ תַּעַזְבֵנוּ לְאֹרֶךְ
יָמִים׃ הֲשִׁיבֵנוּ יְהוָה אֵלֶיךָ וְנָשׁוּבָה
חַדֵּשׁ יָמֵינוּ כְּקֶדֶם׃ כִּי אִם מָאֹס
מְאַסְתָּנוּ קָצַפְתָּ עָלֵינוּ עַד מְאֹד׃

ישב · עבר · שכר · ערה · תמם · יסף · גלה · נבט · הפך · בית · יתם · היה · שתה · עץ · מחר · צור · רדף · נוח · בוא · פנה · תנר · כמר · נשה · ענה · עיר · שור · תלה · הדר · בחר · טחן · נגן · שוש · הפך · חלל · שמם · שעל · ישב · שכח · עזב · שוב · יום

BARUCH.
ΒΑΡΟΥΧ.

Ca. I.

Et hec verba libri
Αἱ οὗτοι οἱ λόγοι τοῦ βιβλί-
q scripsit baruch filius
ου οὓς ἔγραψεν βαροὺχ υἱὸς
nerie filii maasie filii sedechie fi-
νηρίου υἱοῦ μαασαίου υἱοῦ σεδεκίου υἱ-
lii sedei filii helchie in babylone
οῦ σεδδούου υἱοῦ χελκίου ἐν βαβυλῶνι
in anno quinto septima
ἐν τῷ ἔτει τῷ πέμπτῳ ἑβδόμῃ τοῦ
mensis in tpe q ceperunt chal-
μηνὸς ἐν τῷ καιρῷ ᾧ ἔλαβον οἱ χαλ-
dei hierusalem et incenderunt eam
δαῖοι τὴν ἱερουσαλὴμ καὶ ἐνέπρησαν αὐτὴν
in igne. et legit baruch verba
ἐν πυρί. καὶ ἀνέγνω βαροὺχ τοὺς λόγους
libri huius in auribus iechonie filii
τοῦ βιβλίου τούτου ἐν ὠσὶν ἰεχονίου υἱοῦ
ioachim regis iuda: et in auribus om-
ἰωακεὶμ βασιλέως ἰούδα, καὶ ἐν ὠσὶ παν-
nis ppli venientis ad li-
τὸς τοῦ λαοῦ τῶν ἐρχομένων πρὸς τὴν βί-
brum: et in auribus potentum et fi-
βλον, καὶ ἐν ὠσὶν τῶν δυνατῶν καὶ υἱ-
liorum regum. et in auribus senio-
ῶν τῶν βασιλέων. καὶ ἐν ὠσὶ τῶν πρεσ-
rum: et in auribus omnis ppli
βυτέρων, καὶ ἐν ὠσὶν παντὸς τοῦ λαοῦ
a paruo vsq ad magnum eorum omnium
ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου αὐτῶν πάντων τῶν
habitantium in babylone ad flu-
κατοικούντων ἐν βαβυλῶνι ἐπὶ τοῦ ποτα-
mē sud. et fleuerunt: et ieiunauerunt: et
μοῦ σούδ. καὶ ἔκλαιον, καὶ ἐνήστευον, καὶ
orabant orones in cōspectu dñi. et cōgrega-
ηὔχοντο εὐχὰς ἐναντίον κυρίου. καὶ συνήγα-
runt argentū sicut vniuscuiusq potuit manus:
γον ἀργύριον καθὰ ἑκάστου ἠδύνατο ἡ χείρ,
et miserunt ad hierusalem ad ioa-
καὶ ἀπέστειλαν εἰς ἱερουσαλὴμ πρὸς ἰωα-
chī filiū helchie filii salom sacerdotē:
κεὶμ υἱὸν χελκίου υἱοῦ σαλὼμ τὸν ἱερέα,
et ad sacerdotes et ad omnē
καὶ πρὸς τοὺς ἱερεῖς καὶ πρὸς πάντα τὸν
pplm inuentū sunt cum eo in hieru-
λαὸν τοὺς εὑρεθέντας μετ' αὐτοῦ ἐν ἱερου-
salem. cū acciperet ipse vasa do-
σαλήμ. ἐν τῷ λαβεῖν αὐτὸν τὰ σκεύη οἴ-
mus dñi q ablata fuerāt de téplo vt redu-
κου κυρίου τὰ ἐξενεχθέντα ἐκ ναοῦ ἀποστρέ-
ceret in trā iuda decima
ψαι εἰς γῆν ἰούδα τῇ δεκάτῃ τοῦ
siuan: vasa argentea q fecit sedechias
σιουάν, σκεύη ἀργυρᾶ ἃ ἐποίησε σεδεκίας
filius iosie rex iuda postq̄ trāsmi-
υἱὸς ἰωσία βασιλεὺς ἰούδα μετὰ τὸ ἀποι-
grauit nabuchodonosor rex babylo-
κίσαι ναβουχοδονόσορ βασιλέα βαβυλῶ-
nis iechoniā et principes et
νος τὸν ἰεχονίαν καὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ
vinctos et potētes et
τοὺς δεσμώτας καὶ τοὺς δυνατοὺς καὶ τὸν
pplm tre a hierusalem et adduxit
λαὸν τῆς γῆς ἀπὸ ἱερουσαλὴμ καὶ ἤγα-
git eos in babylonem. et ait
γεν αὐτοὺς εἰς βαβυλῶνα. Καὶ εἶπεν

Incipit prefatio in librum Baruch.

Liber iste qui baruch nomine prenotatur in hebreo canone non habetur: sed tantū in vulgata editione: similiter & epistola hieremie. Propter noticiam autē legentiū hic scripta sunt: quia multa de christo nouissimisq temporibus indicant.

Incipit Baruch propheta. Cap. I.

Et hec verba libri que scripsit baruch filius nerie filii maasie filii sedechie filii sedei filii helchie in babylonia in anno qnto & in septimo die mensis: in tempore quo ceperunt chaldei hierusalē & succenderunt eam igni. Et legit baruch verba libri huius ad aures iechonie filii ioachim regis iuda: & ad aures vniuersi populi venientis ad librū: & ad aures potentiū filiorū regum & ad aures presbyterorū & ad aures populi a minimo vsq ad maximū eorum omniū habitantium in babylonia ad flumen sodi. Qui audientes plorabant & ieiunabant & orabant in conspectu dñi. Et collegerūt pecuniam fm q potuit vniuscuiusq manus. Et miserunt in hierusalē ad ioachim filium helchie filii salon sacerdotē & ad reliquos sacerdotes & ad omnē populum qui inuenti sunt cum eo in hierusalē cum acciperent vasa templi dñi que ablata fuerant de templo reuocare in terrā iuda decima die mensi sibam: vasa argentea que fecit sedechias filius iosie rex iuda postea quā cepisset nabuchodonosor rex babylonis iechoniam: & principes & cunctos potentes & populum terre ab hierusalē & duxit eos vinctos in babylonē. Et dixerunt. Ecce misimus ad vos pecunias de quib9 emite holocaustomata & thus & facite māna: & offerte pro peccato ad aram dñi dei nostri. Et orate pro vita nabuchodonosor regis babylonis: & pro vita balthasar filii eius vt sint dies eorum sicut dies celi super terram: & vt det dñs virtutē nobis: & illuminet oculos nostros: vt viuam9 sub vmbra nabuchodosor regis babylonis: & sub vmbra balthasar filii eius: et seruiamus eis multis diebus & inueniamus gratiam in conspectu eorum. Et pro nobisipsis orate ad dominū deum nostrū: quia peccauimus dño deo nostro & non est auersus furor eius a nobis vsq in hūc diem. Et legite librū istum quem misimus ad vos recitari in templo domini in die solemni: & in die oportuno. Et dicetis. Domino deo nostro iusticia: nobis autē confusio faciei nostre sicut est dies hec omni iuda & habitantibus in hierusalē regibus nostris & principibus nostris & sacerdotibus nostris & pphetis nostris & patribus nostris. Peccauimus ante dominū deū nostrum: & non credidimus diffidētes in eum: & non fuimus subiectibiles illi & non audiuimus vocem domini dei nostri: vt ambularemus in mandatis eius que dedit nobis. A die qua eduxit patres nostros de terra egypti: vsq ad

ecce misimus ad vos argentū et
ἰδοὺ ἀπεστείλαμεν πρὸς ὑμᾶς ἀργύριον καὶ
emite argento holocaustomata
ἀγοράσατε τοῦ ἀργυρίου ὁλοκαυτώματα
et pro peccato et thus. et fa-
καὶ περὶ ἁμαρτίας καὶ λίβανον. καὶ ποι-
cite māna et afferte sup al-
ήσατε μάννα καὶ ἀνοίσατε ἐπὶ τὸ θυ-
tare dñi dei nri et ora-
σιαστήριον κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν καὶ προ-
te pro vita nabuchodonosor
σεύξασθε περὶ τῆς ζωῆς ναβουχοδονόσορ
regis babylonis et in vitā bal-
βασιλέως βαβυλῶνος καὶ εἰς ζωὴν βαλ-
tasar filii eius. vt sint dies eo-
τάσαρ υἱοῦ αὐτοῦ. ἵνα ὦσιν αἱ ἡμέραι αὐ-
rum sicut dies celi sup trā:
τῶν ὡς αἱ ἡμέραι τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ τῆς γῆς,
et dabit dñs fortitudinē nobis et illuminabit
καὶ δώσει κύριος ἰσχὺν ἡμῖν καὶ φωτίσει
oculos nros. et viuemus sub
τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν. καὶ ζησόμεθα ὑπὸ
vmbra nabuchodonosor regis ba-
τὴν σκιὰν ναβουχοδονόσορ βασιλέως βα-
bylonis et sub vmbra baltasar
βυλῶνος καὶ ὑπὸ τὴν σκιὰν βαλτάσαρ
filii eius: et seruiemus illis
υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ δουλεύσομεν αὐτοῖς ἡ-
diebus multis: et inueniemus grām cōspe-
μέρας πολλάς, καὶ εὑρήσομεν χάριν ἐναντί-
ctu illor. et orate pro nobis ad
ον αὐτῶν. καὶ προσεύξασθε περὶ ἡμῶν πρὸς
dñm deū nrm: qz peccauimus
κύριον τὸν θεὸν ἡμῶν, ὅτι ἡμάρτομεν τῷ
dño deo nro: et nō est auersus
κυρίῳ τῷ θεῷ ἡμῶν, καὶ οὐκ ἀπεστράφη
furor. et ira eius a nobis vsq in di-
ὁ θυμὸς καὶ ἡ ὀργὴ αὐτοῦ ἀφ' ἡμῶν ἕως τῆς ἡμέ-
em istam. et legetis librū
ρας ταύτης. καὶ ἀναγνώσεσθε τὸ βιβλίον
hunc quē misimus ad vos: vt reci-
τοῦτο ὃ ἀπεστείλαμεν πρὸς ὑμᾶς, ἐξαγο-
tarctis in domo dñi in diebus festiuitatis
ρεῦσαι ἐν οἴκῳ κυρίου ἐν ἡμέραις ἑορτῆς καὶ
in diebus tpis. et dicetis dño
ἐν ἡμέραις καιροῦ. καὶ ἐρεῖτε τῷ κυρίῳ
deo nro iusticia. nobis aūt cōfusio
θεῷ ἡμῶν ἡ δικαιοσύνη. ἡμῖν δὲ ἡ αἰσχύνη τῶν
facierum sicut dies hec. homini iu-
προσώπων ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη. ἀνθρώπῳ ἰού-
da et habitantibus hierusalem. et
δα καὶ τοῖς κατοικοῦσιν ἱερουσαλήμ. καὶ
regibus nris. et princi-
τοῖς βασιλεῦσιν ἡμῶν. καὶ τοῖς ἄρχου-
bus nris. et sacerdotibus nris: et
σιν ἡμῶν. καὶ τοῖς ἱερεῦσιν ἡμῶν, καὶ
pphetis nris. et patri-
τοῖς προφήταις ἡμῶν, καὶ τοῖς πατρά-
bus nris: eo q peccauim9 coram dño
σιν ἡμῶν, ὧν ἡμάρτομεν ἐναντίον κυρίου
et nō credidimus ei. et nō audiuimus
καὶ ἠπειθήσαμεν αὐτῷ. καὶ οὐκ ἠκούσαμεν
vocē dñi dei nri ambulare
τῆς φωνῆς κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν πορεύεσθαι
in preceptis ei9 q dedit ante fa-
τοῖς προστάγμασιν αὐτοῦ οἷς ἔδωκεν κατὰ πρό-
ciem nram. a die q eduxit
σωπον ἡμῶν. ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἧς ἐξήγαγεν
dñs patres nros de terra egy-
κύριος τοὺς πατέρας ἡμῶν ἐκ γῆς αἰγύ-
pti et vsq ad die hāc fuim9
πτου καὶ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης ἤμεθα

increduli ad dñm deū nrm. et
ἀπειθοῦντες πρὸς κύριον θεὸν ἡμῶν. καὶ
leues eramus ad nō audiendū vo-
ἐσχεδιάζομεν πρὸς τὸ μὴ ἀκούειν τῆς φω-
cē ei9: et adheserūt in nos ma-
νῆς αὐτοῦ. καὶ ἐκολλήθη εἰς ἡμᾶς τὰ κα-
la et maledictio quā cōstituit dñs moy-
κὰ καὶ ἡ ἀρὰ ἣν συνέταξε κύριος τῷ μω-
si suo suo in die q eduxit do-
υσῇ παιδὶ αὐτοῦ ἐν ἡμέρᾳ ᾗ ἐξήγαγε κύ-
min9 patres nros de terra egypti:
ριος τοὺς πατέρας ἡμῶν ἐκ γῆς αἰγύπτου,
vt daret nobis terrā fluētē lac et mel
δοῦναι ἡμῖν γῆν ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι
sicut dies hec: et nō audiuim9
ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη. καὶ οὐκ ἠκούσαμεν τῆς
vocē dñi dei nri fm oia
φωνῆς κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν κατὰ πάντας
verba pphetarū quos misit
τοὺς λόγους τῶν προφητῶν ὧν ἀπέστει-
ad nos. et ambulauim9 vnusqsq in
λεν πρὸς ἡμᾶς. καὶ ᾠχόμεθα ἕκαστος ἐν
sensu cordis sui mali ope-
διανοίᾳ καρδίας αὐτοῦ τῆς πονηρᾶς ἐργά-
rari diis aliis facere mala
ζεσθαι θεοῖς ἑτέροις ποιῆσαι τὰ κακὰ
ante oculos dñi dei nostri.
κατ' ὀφθαλμοὺς κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν. C. 2.
Et statuit dñs verbū suū qd
Καὶ ἔστησεν κύριος τὸν λόγον αὐτοῦ ὃν
loquut9 est ad nos et ad iudices
ἐλάλησεν ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τοὺς δικαστὰς
nros q iudicauerūt israel. et
ἡμῶν τοὺς δικάσαντας τὸν ἰσραήλ. καὶ
ad reges nros et ad
ἐπὶ τοὺς βασιλεῖς ἡμῶν καὶ ἐπὶ τοὺς
principes nros et ad hoiem israel
ἄρχοντας ἡμῶν καὶ ἐπὶ ἄνθρωπον ἰσραὴλ
et iuda vt adduceret sup nos mala
καὶ ἰούδα τοῦ ἐπαγαγεῖν ἐφ' ἡμᾶς κακὰ
magna q nō sunt facta sub om-
μεγάλα ἃ οὐκ ἐποιήθη ὑποκάτω παν-
ni celo sicut factū est in hierusalē
τὸς τοῦ οὐρανοῦ καθὰ ἐποιήθη ἐν ἱερουσαλὴμ
fm scripta in lege moysi
κατὰ τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ μωυσῆ
comedere nos hoiem carnes filii
τοῦ φαγεῖν ἡμᾶς ἄνθρωπον σάρκας υἱοῦ
sui hoiem carnes filie sue:
αὐτοῦ ἄνθρωπον σάρκας θυγατρὸς αὐτοῦ.
et dedit eos inspectos oib9
καὶ ἔδωκεν αὐτοὺς ὑποχειρίους πάσαις
regnis q in circuitu nro in
ταῖς βασιλείαις ταῖς κύκλῳ ἡμῶν εἰς
opprobriū et in inuiā in oib9
ὀνειδισμὸν καὶ εἰς ἄβατον ἐν πᾶσι τοῖς
pplis q in circuitu nro quo dispersit e-
λαοῖς τοῖς κύκλῳ ἡμῶν οὗ διέσπειρεν αὐ-
os dñs illic. et facti sunt subt9
τοὺς κύριος ἐκεῖ. καὶ ἐγενήθησαν ὑποκάτω
et nō supra: qz peccauim9 dño
καὶ οὐκ ἐπάνω, ὅτι ἡμάρτομεν κυρίῳ τῷ
deo nro ad nō audiendū vocē
θεῷ ἡμῶν πρὸς τὸ μὴ ἀκούειν τῆς φωνῆς
ei9. dño deo nro iusticia: nobis
αὐτοῦ. τῷ κυρίῳ θεῷ ἡμῶν ἡ δικαιοσύνη, ἡμῖν
aūt et patrib9 nris cōfusio
δὲ καὶ τοῖς πατράσιν ἡμῶν ἡ αἰσχύνη τῶν
facierū sicut dies hec q locut9 est
προσώπων ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη ἃ ἐλάλησεν
dñs sup nos oia mala ista
κύριος ἐφ' ἡμᾶς πάντα τὰ κακὰ ταῦτα

diem hanc eramus incredibiles ad dominū deum nostrum: & dissipati recessimus ne audiremus vocem ipsius. Et adheserunt nobis multa mala & maledictiones que constituit dñs moysi seruo suo: qui eduxit patres nr̄os de terra egypti dare nobis terram fluentem lac et mel sicut hodierna die. Et non audiuimus vocem dñi dei nostri fm oīa verba prophetarū quos misit ad nos: & ad iudices nostros: & abiuimus vnusquisq in sensum cordis nostri maligni: operari diis alienis facientes mala ante oculos domini dei nostri. 2.

Propter quod statuit dominus de9 noster verbum suū: quod locutus est ad nos: & ad iudices nostros qui iudicauerunt in hierusalem: & ad reges nostros & ad principes nostros & ad oēm israel & iuda vt adduceret dñs sup nos mala magna que non sunt facta sub celo quemadmodū facta sunt in hierusalem fm que scripta sunt in lege moysi: vt manducaret homo carnes filii sui: & carnes filie sue. Et dedit eos sub manu regum omniū qui sunt in circuitu nostro in improperium & in desolationem & in omnibus populis in quibus nos dispersit dñs. Et facti sum9 subtus & nō supra: quia peccauimus domino deo nostro nō obaudiendo voci ipsius. Domino deo nostro iusticia: nobis autem & patribus nostris confusio faciei: sicut est dies hec. Quia locutus est dominus super nos omnia mala hec que venerunt super nos: & non sumus deprecati faciem domini dei nostri: vt reuerteremur vnusquisq nostrum a viis nostris pessimis. Et vigilauit dominus in malis & adduxit ea super nos: quia iustus est dominus in omnibus opibus suis que mandauit nobis: & non audiuimus vocem ipsius vt iremus in preceptis domini que dedit ante faciē nostram. Et nunc domine deus israel qui eduxisti populum tuū de terra egypti in manu valida: & in signis & in prodigiis: in virtute tua magna & in brachio excelso: & fecisti tibi nomen sicut est dies iste: peccauimus: impie egimus: inique gessimus domine deus noster: in omībus iusticiis tuis. Auertatur ira tua a nobis: quia derelicti sumus pauci inter gentes vbi dispersisti nos. Exaudi domine preces nostras & orationes nostras & educ nos propter te: & da nobis inuenire gratiam ante faciem eorum qui nos abduxerunt: vt sciat omnis terra quia tu es dñs deus noster: & quia nomen tuū inuocatum est sup israel: & super genus ipsius. Respice domine de domo sancta tua in nos: & inclina aurem tuam & exaudi nos. Aperi oculos tuos & vide: quia non mortui qui sunt in inferno: quorum spiritus acceptus est a visceribus suis: dabunt honorē & iustificationē dño: sed anima que tristis est super magnitudinē mali: & incedit curua & infirma: & oculi deficientes: & anima esuriens dat tibi gloriam & iusticiam, domino: quia

venerūt sup nos et nō deprecati sum9 fa-
ἦλθεν ἐφ' ἡμᾶς καὶ οὐκ ἐδεήθημεν τὸ πρόσω-
ciē dñi vt reuerteremur vnusqsq a
πον κυρίου τοῦ ἀποστρέψαι ἕκαστον ἀπὸ
cogitationib9 cordis nri ma-
τῶν νοημάτων τῆς καρδίας αὐτῶν τῆς πονη-
li: et vigilauit dñs sup malis.
ρᾶς, καὶ ἐγρηγόρησεν κύριος ἐπὶ τοῖς κακοῖς.
et induxit dñs sup nos: qz iust9
καὶ ἐπήγαγεν κύριος ἐφ' ἡμᾶς. ὅτι δίκαιος
dñs in oib9 opib9 suis q pre-
ὁ κύριος ἐπὶ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ ἃ ἐνε-
cepit nobis. et nō audiuim9 vo-
τείλατο ἡμῖν. καὶ οὐκ ἠκούσαμεν τῆς φω-
cē ei9 vt ambularem9 in preceptis do-
νῆς αὐτοῦ πορεύεσθαι τοῖς προστάγμασι κυ-
mini q dedit ante faciē nram.
ρίου οἷς ἔδωκεν κατὰ πρόσωπον ἡμῶν.
et nūc dñe de9 israel q eduxisti
καὶ νῦν κύριε ὁ θεὸς ἰσραὴλ ὃς ἐξήγαγες
pplm tuū de terra egypti in manu
τὸν λαόν σου ἐκ γῆς αἰγύπτου ἐν χειρὶ
forti et in signis et in portētis et
κραταιᾷ καὶ ἐν σημείοις καὶ ἐν τέρασιν καὶ
in virtute magna et in brachio excel-
ἐν δυνάμει μεγάλῃ καὶ ἐν βραχίονι ὑψη-
so. et fecisti tibi nomē sicut di-
λῷ, καὶ ἐποίησας σεαυτῷ ὄνομα ὡς ἡ ἡμέ-
es hec peccauim9: impie egim9 iniq-
ρα αὕτη ἡμάρτομεν, ἠσεβήσαμεν ἠδική-
fecim9 dñe deus nr sup oib9
σαμεν κύριε θεὸς ἡμῶν ἐπὶ πᾶσιν τοῖς
iustificationib9 tuis: auertat furor
δικαιώμασίν σου, ἀποστραφήτω ὁ θυμός
tu9 a nobis: qz derelicti sumus pauci
σου ἀφ' ἡμῶν, ὅτι κατελείφθημεν ὀλίγοι
in gētib9 vbi dispersisti nos illuc.
ἐν τοῖς ἔθνεσιν οὗ διέσπειρας ἡμᾶς ἐκεῖ.
exaudi dñe orōnē nram
εἰσάκουσον κύριε τῆς προσευχῆς ἡμῶν
et deprecatiōnē nrā: et libera nos
καὶ τῆς δεήσεως ἡμῶν καὶ ἐξελοῦ ἡμᾶς
ppter te: et da nobis grām ante
ἕνεκέν σου, καὶ δὸς ἡμῖν χάριν κατὰ
faciē trāsmigrare facientiū nos. vt
πρόσωπον τῶν ἀποικισάντων ἡμᾶς. ἵνα
sciat ois terra qz tu es dñs deus
γνῷ πᾶσα ἡ γῆ ὅτι σὺ εἶ κύριος ὁ θεὸς
noster: qz nomē tuū inuocatū est sup is-
ἡμῶν, ὅτι τὸ ὄνομά σου ἐπεκλήθη ἐπὶ ἰσ-
rael et sup gen9 ei9. dñe respice
ραὴλ καὶ ἐπὶ τὸ γένος αὐτοῦ. κύριε κάτιδε
de domo sancta tua: et cogita in
ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ ἁγίου σου, καὶ ἐννόησον εἰς
nos: inclina dñe aurē tuā et audi et aperi
ἡμᾶς. κλῖνον κύριε τὸ οὖς σου καὶ ἄκουσον. ἄνοι-
dñe oculos tuos: et vide qz nō
ξον κύριε τοὺς ὀφθαλμούς σου, καὶ ἴδε ὅτι οὐχ οἱ
mortui in inferno q̄p assumpt9 est spūs
τεθνηκότες ἐν τῷ ᾅδῃ ὧν ἐλήφθη τὸ πνεῦμα
eorū a visceribus suis. da-
αὐτῶν ἀπὸ τῶν σπλάγχνων αὐτῶν, δώσου-
būt gloriā et iustificationē dño. sed ani-
σιν δόξαν καὶ δικαίωμα τῷ κυρίῳ, ἀλλ' ἡ ψυ-
ma tristis sup magnitudiē q vadit
χὴ ἡ λυπουμένη ἐπὶ τὸ μέγεθος ὃ βαδίζει
curua et infirma et oculi
κύπτον καὶ ἀσθενοῦν καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ
deficiētes et aīa esuriens da-
οἱ ἐκλείποντες καὶ ἡ ψυχὴ ἡ πεινῶσα δώ-
būt tibi gloriā et iusticiā dñe. da-
σουσίν σοι δόξαν καὶ δικαιοσύνην κύριε. ὅτι

nō sup iustificationes patrū nr̃oꝝ ⁊
οὐκ ἐπὶ τὰ δικαιώματα τῶν πρων ἡμῶν καὶ
regū nr̃oꝝ nos fundi=
τῶν βασιλέων ἡμῶν ἡμεῖς καταβάλλο=
m⁹ mīam nr̃am ante faciē tuā
μεν τὸν ἔλεον ἡμῶν κατὰ πρόσωπόν σου
dñe de⁹ noster. qz immisisti furorē tuū
κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν. ὅτι ἐνῆκας τὸν θυμόν σου
⁊ irā tuā in nos sicut loqu-
καὶ τὴν ὀργήν σου εἰς ἡμᾶς καθάπερ ἐλά-
tus es in manu ſuoꝝ tuoꝝ pro-
λησας ἐν χειρὶ τῶν παίδων σου τῶν προ
phetaꝝ dicēs: sic dixit dñs: inclinate
φητῶν λέγων, οὕτως εἶπεν κύριος, κλίνατε
legē vr̃am ⁊ opamini re=
τὸν νόμον ὑμῶν καὶ ἐργάσασθε τῷ βασι=
gi babylonis: ⁊ sedete sup
λεῖ βαβυλῶνος, καὶ καθίσατε ἐπὶ τῆς
terrā quā dedi patrib⁹ vr̃is. ⁊ si
γῆς ἧς ἔδωκα τοῖς πατράσιν ὑμῶν. καὶ ἐὰν
nō audieritis vocē dñi operari
μὴ ἀκούσητε τῆς φωνῆς κυρίου ἐργάσασθαι
regi babylonis: defectionē faciā
τῷ βασιλεῖ βαβυλῶνος, ἔκλειψιν ποιήσω
de ciuitate iuda ⁊ deforis hierusalē:
ἐκ πόλεως ἰούδα καὶ ἔξωθεν ἱερουσαλήμ,
vocē letitie ⁊ vocē gaudij
φωνὴν εὐφροσύνης καὶ φωνὴν χαρμοσύνης
vocē spōsi ⁊ vocē spōse: ⁊ erit
φωνὴν νυμφίου καὶ φωνὴν νύμφης, καὶ ἔσαι
oīs terra in inuia ab inhabitātib⁹.
πᾶσα ἡ γῆ εἰς ἄβατον ἀπὸ ἐνοικούντων.
⁊ nō audiuim⁹ vocē tuā vt opera
καὶ οὐκ ἠκούσαμεν τῆς φωνῆς σου ἐργάσα
remur regi babylonis. ⁊ statuisti
σθαι τῷ βασιλεῖ βαβυλῶνος. καὶ ἔστησας
verba tua q̄ loquut⁹ es in manib⁹
τοὺς λόγους σου οὓς ἐλάλησας ἐν χερσὶν
ſuoꝝ tuoꝝ pphetaꝝ vt trāsferrē
τῶν παίδων σου τῶν προφητῶν τοῦ ἐξενεχ
tur ossa regū nr̃oꝝ ⁊ ossa
θῆναι τὰ ὀσᾶ βασιλέων ἡμῶν καὶ τὰ ὀσᾶ
patrū nr̃oꝝ de loco eoꝝ. ⁊
τῶν πατέρων ἡμῶν ἐκ τοῦ τόπου αὐτῶν. καὶ
ecce sunt piecta calori di-
ἰδοὺ εἰσὶν ἐξερριμμένα τῷ καύματι τῆς ἡμέ
ei ⁊ glaciei noctis. ⁊ mor=
ρας καὶ τῷ παγετῷ τῆς νυκτός. καὶ ἀπέ=
tui sunt in dolorib⁹ malis in fame ⁊
θανοσαν ἐν πόνοις πονηροῖς ἐν λιμῷ καὶ
in gladio ⁊ in emissione. ⁊ posuisti
ἐν ῥομφαίᾳ καὶ ἐν ἀποσολῇ. καὶ ἔθηκας τὸν
domū tuā vbi inuocatū est nomē tuū
οἶκόν σου οὗ ἐπικέκληται τὸ ὄνομά σου
in ea sicut dies hec ppt maliciā do
ἐπ' αὐτῷ ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη διὰ πονηρίαν οἴ
m⁹ israel ⁊ dom⁹ iuda. ⁊ fecisti
κου ἰσραὴλ καὶ οἴκου ἰούδα. καὶ ἐποίησας
in nos dñe de⁹ noster ſm oēm
εἰς ἡμᾶς κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν κατὰ πᾶσαν
equitatē tuā: ⁊ ſm oēm misera
ἐπιείκειάν σου, καὶ κατὰ πάντα οἰκτιρ=
tionē tuā magnā: sicut loquut⁹ es in ma=
μόν σου τὸν μέγαν, καθὰ ἐλάλησας ἐν χει
nu ſui tui moysi in die pcipiē
ρὶ παιδός σου μωυσῆ ἐν ἡμέρᾳ ἐντειλα
te te ei scribere legē tuā co=
μένου σου αὐτῷ γράψαι τὸν νόμον σου ἐναν
rā filijs israel dicēs: si nō audieritis
τίον υἱῶν ἰσραὴλ λέγων, ἐὰν μὴ ἀκούσητε
vocē meā. pfecto turba magna
τῆς φωνῆς μου. ἦ μὴν ἡ βόμβησις ἡ μεγάλη

non ſm iusticias patrum nostrorum nos fundimus preces: & petimus misericordiam ante conspectum tuum domine deus noster: sed quia misisti iram tuam & furorem tuum super nos: sicut locutus es in manu puerorum tuorū prophetarū dicens. Sic dicit domin⁹. Inclinate humerum vestrū & ceruicem vestrā; & opera facite regi babylonis: et sedebitis in terra quā dedi patribus vestris. Quod si non feceritis nec audieritis vocem domini dei vestri operari regi babylonie: defectionē vestram faciam de ciuitatibus iuda: & a foris hierusalem: & auferam a vobis vocem iocunditatis & vocem gaudii: & vocem sponsi & vocem sponse: & erit oīs terra sine vestigio ab inhabitantibus eam. Et non audierunt vocē tuā vt operarētur regi babylonis: & statuisti verba tua q̄ locutus es in manibus puerorū tuorū prophetarū: vt trāsferrētur ossa regū nostrorū: & ossa patrū nostroꝝ de loco suo. Et ecce proiecta sunt in calore solis & in gelu noctis & mortui sunt in dolorib⁹ pessimis: in fame & in gladio & in emissione. Et posuisti templū in quo inuocatū est nomen tuū in ipso sicut hec dies propter iniquitatē domus israel & domus iuda. Et fecisti in nobis dñe deus noster: ſm omnē bonitatem tuam & ſm omnē miserationē tuā illā magnā: sicut locutus es in manu pueri tui moysi in die qua precepisti ei scribere legem tuā coram filiis israel dicens. Si non audieritis vocem meā: multitudo hec magna cōuertetur in minimā gentem quoniā eos dispergā: quia scio q̄ me non audiet populus. Populus est enī dura ceruice. Et cōuertetur ad cor suum in terra captiuitatis sue: & scient qa ego sum dñs deus eorū: & dabo eis cor & itelligēt: & aures & audiēt: & laudabunt me in terra captiuitatis sue: & memores erunt nominis mei. Et auertent se a dorso suo duro: & a malignitatibus suis: quia reminiscentur viam patrum suorum qui peccauerunt in me. Et reuocabo illos in terram quā iuraui patribus eorū abraam isaac & iacob: & dominabūtur ei⁹. Et multiplicabo eos & non minorabūtur. Et statuā illis testamentū alterū sempiternū: vt sim illis in deū & ipsi erunt mihi ī populū. Et nō mouebo amplius populum meū filios israel a terra quam dedi eis. 3.

Et nunc dñe oīpotens deus israel anima in angustiis & spūs anxius clamat ad te. Audi dñe & miserere qa deus es misericors: & miserere nostri quia peccauim⁹ ante te. Quia tu sedes in sempiternū: & nos peribim⁹ in euū. Dñe oīpotens deus israel audi nūc orationem mortuorū israel: & filiorū ipsorum qui peccauerūt ante te: & non audierunt vocem dñi dei sui: & agglutinata sunt nobis mala. Noli meminisse iniquitatis patrū nostroꝝ: sed memento manus tue & nominis tui in tempore isto: quia tu es dñe deus

multa hec reuertet in pauca in
ἡ πολλὴ αὕτη ἀποστρέψει εἰς μικρὰν ἐν
gētib⁹ quo dispergā eos illuc. qz
τοῖς ἔθνεσιν οὗ διασπερῶ αὐτοὺς ἐκεῖ. ὅτι
cognoui q̄ nō audiēt me. qz pp̄ls
ἔγνων ὅτι οὐ μὴ ἀκούσωσίν μου. ὅτι λαὸς
dure ceruicis est. ⁊ cōuertent
σκληροτράχηλός ἐστιν. καὶ ἐπιστρέψουσιν
ad cor suū in terra trāsmigrationis e=
ἐπὶ καρδίαν αὐτῶν ἐν γῇ ἀποικισμοῦ αὐ
rū: ⁊ sciēt qz ego dñs de⁹ eo
τῶν, καὶ γνώσονται ὅτι ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς αὐ
rū: ⁊ dabo eis cor ⁊ aures
τῶν, καὶ δώσω αὐτοῖς καρδίαν καὶ ὦτα
audiētes ⁊ laudabūt me in terra trāsmi=
ἀκούοντα καὶ αἰνέσουσίν με ἐν γῇ ἀποικισ
grationis sue. ⁊ recordabunt nominis
μοῦ αὐτῶν. καὶ μνησθήσονται τοῦ ὀνόματός
mei: ⁊ auertēt se a dorso suo
μου, καὶ ἀποστρέψουσιν ἀπὸ νώτου αὐτῶν
duro ⁊ a malignitatib⁹ reꝝ
τοῦ σκληροῦ καὶ ἀπὸ πονηριῶν πραγμάτων
suaꝝ. qz reminiscar vie pa=
αὐτῶν. ὅτι μνησθήσομαι τῆς ὁδοῦ τῶν πα
trū suoꝝ q̄ peccant corā
τέρων αὐτῶν τῶν ἁμαρτανόντων ἐναντι
dño. ⁊ reducā illos in terrā
κυρίου. καὶ ἀποστρέψω αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν
quā iuraui patrib⁹ suis abra=
ἣν ὤμοσα τοῖς πατράσιν αὐτῶν τῷ ἀβρα
am ⁊ isaac ⁊ iacob: ⁊ dñabū
ὰμ καὶ τῷ ἰσαὰκ καὶ τῷ ἰακώβ, καὶ κυριεύ
tur ei⁹. ⁊ multiplicabo eos ⁊ nō
σουσιν αὐτῆς. καὶ πληθυνῶ αὐτοὺς καὶ οὐ
minorabunt. ⁊ statuā eis testamētū
μὴ σμικρυνθῶσιν. καὶ στήσω αὐτοῖς διαθήκην
eternū vt sim ego illis in deū: ⁊
αἰώνιον τοῦ εἶναί με αὐτοῖς εἰς θεόν, καὶ
ipi erūt mihi in ppl̄m. ⁊ nō mouebo
αὐτοὶ ἔσονταί μοι εἰς λαόν. καὶ οὐ κινήσω
vltra ppl̄m meū israel a terra quā
ἔτι τὸν λαόν μου ἰσραὴλ ἀπὸ τῆς γῆς ἧς
dedi eis.
ἔδωκα αὐτοῖς. Ca. 3.

Domine oῡs de⁹ israel:
Ὦ κύριε παντοκράτωρ ὁ θεὸς ἰσραήλ,
aīa in angustiis ⁊ spūs anxi⁹ clama
ψυχὴ ἐν στενοῖς καὶ πνεῦμα ἀκηδιῶν κέκρα
uit ad te: audi dñe ⁊ miserere: qz
γεν πρός σε, ἄκουσον κύριε καὶ ἐλέησον, ὅτι
de⁹ misericors es ⁊ miserere: q: peccaui
θεὸς ἐλεήμων εἶ καὶ ἐλέησον, ὅτι ἡμάρτο=
m⁹ corā te: qz tu sedēs ineternū
μεν ἐναντίον σου, ὅτι σὺ καθήμενος τὸν αἰῶ
nū: ⁊ nos pereūtes in seculū.
να, καὶ ἡμεῖς ἀπολλύμενοι τὸν αἰῶνα.
dñe oῡs de⁹ israel:
κύριε παντοκράτωρ ὁ θεὸς ἰσραήλ,
audi iā orationē mortuo=
ἄκουσον δὴ τῆς προσευχῆς τῶν τεθνηκό=
rū israel: ⁊ filioꝝ eoꝝ q̄ peccant
των ἰσραήλ, καὶ υἱῶν τῶν ἁμαρτανόντων
corā te q̄ nō audierūt vocē do
ἐναντίον σου οἳ οὐκ ἤκουσαν τῆς φωνῆς κυ
mini dei sui: ⁊ adheserūt nobis
ρίου τοῦ θεοῦ αὐτῶν, καὶ ἐκολλήθη ἡμῖν τὰ
mala. ne memineris iniqtatū patrū nr̃oꝝ:
κακά. μὴ μνησθῇς ἀδικιῶν πατέρων ἡμῶν,
sed memēto man⁹ tue ⁊ nominis
ἀλλὰ μνήσθητι χειρός σου καὶ ὀνόματός
tui in tpe hoc. qz tu dñs deus
σου ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ. ὅτι σὺ κύριος ὁ θεὸς

E

F

G

A

B

C

D

noster ⁊ laudabim⁹ te dñe. qz ppt
ἡμῶν καὶ αἰνέσομεν σε κύριε. ὅτι διὰ
hoc dedisti timorē tuū in cor=
τοῦτο ἔδωκας τὸν φόβον σου ἐπὶ καρ=
dib⁹ nr̃is vt inuocem⁹ nomē tuū
δίαις ἡμῶν τοῦ ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομά σου
⁊ laudem⁹ te in trāsmigratiōe nr̃a: qz
καὶ αἰνέσωμεν σε ἐν τῇ ἀποικίᾳ ἡμῶν, ὅτι
auertim⁹ sup cor nr̃m oēm
ἀπεστρέψαμεν ἐπὶ καρδίαν ἡμῶν πᾶσαν
iniqtatē patrū nr̃oꝝ q̄ peccauerūt
ἀδικίαν πατέρων ἡμῶν τῶν ἡμαρτηκότων
corā te. ecce nos hodie in
ἐναντίον σου. ἰδοὺ ἡμεῖς σήμερον ἐν τῇ
trāsmigratiōe nr̃a quo dispsisti nos illic
ἀποικίᾳ ἡμῶν οὗ διέσπειρας ἡμᾶς ἐκεῖ
in improperiū ⁊ in maledictionē ⁊ in debi
εἰς ὀνειδισμὸν καὶ εἰς ἀρὰν καὶ εἰς ὄφλη
tū ſm oēs iniqtates pa=
σιν κατὰ πάσας τὰς ἀδικίας τῶν πατέ=
trū nr̃oꝝ q̄ recesserūt a dño deo
ρων ἡμῶν οἳ ἀπέστησαν ἀπὸ κυρίου θεοῦ
nr̃o. audi israel mādata vite: aurib⁹ p
ἡμῶν. ἄκουε ἰσραὴλ ἐντολὰς ζωῆς, ἐνωτί=
cipite vt sciatis prudētiā. qd est israel qz
σασθε γνῶναι φρόνησιν. τί ἐστιν ἰσραὴλ ὅτι
in terra inimicoꝝ es: inueterasti in fra alie
ἐν γῇ τῶν ἐχθρῶν εἶ, ἐπαλαιώθης ἐν γῇ ἀλ
na: coinqnat⁹ es cū mortuis. reputa=
λοτρίᾳ, συνεμιάνθης τοῖς νεκροῖς. προσελο=
tus es cū his q̄ in iferno: dereliqsti
γίσθης μετὰ τῶν εἰς ᾅδου, ἐγκατέλιπες
fontē sapiētie via dei. si
τὴν πηγὴν τῆς σοφίας τῇ ὁδῷ τοῦ θεοῦ. εἰ
ambulasses habitasses in pace ieternū.
ἐπορεύθης κατῴκισας ἐν εἰρήνῃ τὸν αἰῶνα.
disce vbi est prudētia vbi est fortitudo.
μάθε ποῦ ἐστιν φρόνησις ποῦ ἐστιν ἰσχύς.
vbi est itellect⁹ vt scias simul. vbi
ποῦ ἐστιν σύνεσις τοῦ γνῶναι ἅμα. ποῦ
est lōgeuitas ⁊ vita. vbi est lumē
ἐστιν μακροβίωσις καὶ ζωή. ποῦ ἐστιν φῶς
oculoꝝ ⁊ pax. qs iuenit locū
ὀφθαλμῶν καὶ εἰρήνη. τίς εὗρεν τὸν τόπον
ei⁹: ⁊ qs intrauit in thesauros
αὐτῆς, καὶ τίς εἰσῆλθεν εἰς τοὺς θησαυροὺς
eius: vbi sunt pricipes gētiū ⁊
αὐτῆς, ποῦ εἰσιν οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν καὶ
dñantes bestijs q̄ sup terrā:
οἱ κυριεύοντες τῶν θηρίων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς,
in auib⁹ celi illudētes: ⁊
οἱ ἐν τοῖς ὀρνέοις τοῦ οὐρανοῦ ἐμπαίζοντες, καὶ
argētū thesaurizātes ⁊ auꝝ cui
τὸ ἀργύριον θησαυρίζοντες καὶ τὸ χρυσίον ᾧ
cōfiderūt hoies ⁊ nō est finis
ἐπεποίθεισαν ἄνθρωποι καὶ οὐκ ἔστιν τέλος
acqsitiōis eoꝝ. qz argētū fabri
τῆς κτήσεως αὐτῶν. ὅτι οἱ τὸ ἀργύριον τε=
cātes: ⁊ solliciti ⁊ nō est inuē
κταίνοντες, καὶ μεριμνῶντες, καὶ οὐκ ἔστιν ἐξ
tio opeꝝ illoꝝ. exterminati sūt
εὕρεσις τῶν ἔργων αὐτῶν. ἠφανίσθησαν
⁊ ad infero descēderūt ⁊ alij surre-
καὶ εἰς ᾅδου κατέβησαν καὶ ἄλλοι ἀντα=
xerūt pro illis. iuniores viderūt lumē ⁊
νέστησαν ἀντ' αὐτῶν. νεώτεροι ἴδον φῶς καὶ
habitauerūt sup terrā: viā āt sciētie
κατῴκησαν ἐπὶ τῆς γῆς, ὁδὸν δὲ ἐπιστήμης
nō cognouerūt: neqꝫ itellexerūt semitas ei⁹:
οὐκ ἔγνωσαν, οὐδὲ συνῆκαν τρίβους αὐτῆς,
neqꝫ susceperūt eā. filij eoꝝ a
οὐδὲ ἀντελάβοντο αὐτῆς. υἱοὶ αὐτῶν ἀπὸ

noster: & laudabimus te dñe: quia propter hoc dedisti timorem tuū in cordibus nr̃is: & vt inuocemus nomen tuū & laudemus te in captiuitate nr̃a: quia cōuertimur ab iniqtate patrū nostroꝝ qui peccauerūt ante te. Et ecce nos in captiuitate nr̃a sumus hodie quo nos dispersisti in īproperiū & in maledictū & in peccatū ſm oēs iniqtates patrum nostrorū q discesserūt a te dñe deus nr̃. Audi israel mādata vite: auribus pcipe vt scias prudentiā. Quid est israel q in terra inimicorū es. Inueterasti in terra aliena: coinqnatus es cū mortuis. Deputatus es cū descendētib⁹ in infernū: dereliqsti fontē sapiētie. Nā si in via dei ambulasses habitasses vtiqꝫ in pace sup terrā. Disce vbi sit prudētia vbi sit virtus vbi sit intellectus: vt scias simul vbi sit longiturnitas vite & victus: vbi sit lumē oculorū & pax. Quis inuenit locū ei⁹. Et quis intrauit in thesauros eius? Vbi sunt principes gentiū & qui dñantur sup bestias q̄ sunt sup terrā. Qui in auibus celi ludūt: q argentū thesaurizāt & aurū in quo cōfidūt hoīes: & nō ē finis acqsitionis eorū. Qui argentū fabricāt & solliciti sunt nec ē inuētio operū illorū. Exterminati sunt & ad inferos descēderūt. & alii loco eoꝝ exsurrexerūt. Iuuenes viderūt lumē & habitauerūt sup terrā. Viā aūt discipline ignorauerūt neqꝫ itellexerūt semitas ei⁹: neqꝫ filii eoꝝ susceperūt eam. A facie ipsorū longe facta est. Non ē audita in terra chanaā: neqꝫ visa est in themā. Filii quoqꝫ agar qui exquisierūt prudentiā que de terra est: negociatores terre & theman: & fabulatores & exquisitores prudentie & intelligētie: viā aūt sapiētie nescierūt: neqꝫ cōmemorati sunt semitas eius. O israel q̄ magna est domus dei: & ingēs locus possessionis ei⁹. Magnus est & nō habet finē: excelsus & īmensus. Ibi fuerunt gigātes noīati: illi qui ab initio fuerunt statura magna scientes bellū. Nō hos elegit dñs: neqꝫ viā discipline inuenerunt: ppterea perierūt. Et qm̄ non habuerūt sapientiā interierūt ppter suā insipientiā. Quis ascēdit in celū & accepit eam & eduxit eā de nubibus? Quis transfretauit mare & inuenit illā & attulit illā sup aurū electū? Non est q possit scire vias eius: neqꝫ qui exqrat semitas eius. Sed qui scit vniuersa nouit eam: & adinuenit eā prudentia sua. Qui preparauit terrā in eterno tpe: & repleuit eā bipedibus & q̄drupedibus. Qui emittit lumē & vadit: & vocauit illud: & obedit illi in tremore. Stelle aūt dederunt lumen in custodiis suis: & letate sunt. Vocate sunt & dixerunt. Adsumus. Et luxerunt ei cum iocunditate: qui fecit illas. Hic est deus noster & estimabitur alius aduersum eum. Hic adinuenit omnē viam discipline: & tradidit illam iacob puero suo: & israel dilecto suo. Post hec in terris visus est & cum hominibus couuersatus est. 4.

via ipoꝝ lōge facta sūt. neqꝫ au
τῆς ὁδοῦ αὐτῶν πόρρω ἐγενήθησαν. οὐδὲ ἠ
dita est in chanaā neqꝫ visa ē in themā.
κούσθη ἐν χαναὰν οὐδὲ ὤφθη ἐν θαιμάν.
neqꝫ filij agar exquirētes prudentiā q̄
οὔτε υἱοὶ ἄγαρ ἐκζητοῦντες τὴν σύνεσιν οἱ
sup terrā: mercatores merā ⁊ the
ἐπὶ τῆς γῆς, οἱ ἔμποροι τῆς μερὰν καὶ θαι
mā ⁊ fabulatores ⁊ examinatores
μὰν καὶ οἱ μυθολόγοι καὶ οἱ ἐκζητηταὶ τῆς
prudētie. viā āt sapiētie nō cognouerūt neqꝫ
συνέσεως. ὁδὸν δὲ σοφίας οὐκ ἔγνωσαν οὐδὲ
recordati sunt semitas ei⁹. o israel
ἐμνήσθησαν τὰς τρίβους αὐτῆς. ὦ ἰσραὴλ
quā magna dom⁹ dei: ⁊ plix⁹ lo=
ὡς μέγας ὁ οἶκος τοῦ θεοῦ, καὶ ἐπιμήκης ὁ τό
cus possessionis ei⁹: magn⁹ ⁊ nō hēt
πος τῆς κτήσεως αὐτοῦ, μέγας καὶ οὐκ ἔχει
finē. excelsus ⁊ imēsus: ibi fue
τελευτήν. ὑψηλὸς καὶ ἀμέτρητος, ἐκεῖ ἐγενή
rūt gigātes nominati ab initio
θησαν οἱ γίγαντες οἱ ὀνομαστοὶ οἱ ἀπ' ἀρχῆς
exn̄tes magni sciētes bellū.
γενόμενοι εὐμεγέθεις ἐπιστάμενοι πόλεμον.
nō hos elegit de⁹: neqꝫ viā scien=
οὐ τούτους ἐξελέξατο ὁ θεός, οὐδὲ ὁδὸν ἐπιστή
tie dedit illis: ⁊ perierūt eo qd̄
μης ἔδωκεν αὐτοῖς, καὶ ἀπώλοντο παρὰ τὸ
nō hērēt prudētiā. perierūt ppt teme
μὴ ἔχειν φρόνησιν. ἀπώλοντο διὰ τὴν ἀβου=
ritatē eoꝝ. qs ascēdit in celū ⁊ acce
λίαν αὐτῶν. τίς ἀνέβη εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἔλα
pit eā? ⁊ deduxit eā de
βεν αὐτήν; καὶ κατεβίβασεν αὐτὴν ἐκ τῶν
nubib⁹? qs trāsiuit trās mare ⁊
νεφελῶν; τίς διέβη πέραν τῆς θαλάσσης καὶ
inuenit eā: ⁊ afferet eā auro ele=
εὗρεν αὐτήν, καὶ οἴσει αὐτὴν χρυσίου ἐκ=
cto? nō est cognoscēs viā ei⁹:
λεκτοῦ; οὐκ ἔστιν ὁ γινώσκων τὴν ὁδὸν αὐτῆς,
neqꝫ q̄ cōsideret semitā ei⁹: sed
οὐδὲ ὁ ἐνθυμούμενος τὴν τρίβον αὐτῆς, ἀλλ' ὁ
sciēs oīa cognoscit eā: adiuenit
εἰδὼς τὰ πάντα γινώσκει αὐτήν, ἐξεῦρεν
eā prudētia sua. q̄ pparauit
αὐτὴν τῇ συνέσει αὐτοῦ. ὁ κατασκευάσας τὴν
terrā in eternū tps implenit eā iumē
γῆν εἰς αἰῶνα χρόνον ἐνέπλησεν αὐτὴν κτη
tis q̄drupedib⁹. q̄ mittit lumē
νῶν τετραπόδων. ὁ ἀποστέλλων τὸ φῶς
⁊ ibit. vocauit illud: ⁊ obediuit
καὶ πορεύσεται. ἐκάλεσεν αὐτό, καὶ ἐπήκου
illi timore. at stelle splēduerūt in
σεν αὐτῷ τρόμῳ. οἱ δὲ ἀστέρες ἔλαμψαν ἐν
custodijs suis ⁊ letate sunt.
ταῖς φυλακαῖς αὐτῶν καὶ ηὐφράνθησαν.
vocauit eos ⁊ dixerūt adsum⁹.
ἐκάλεσεν αὐτοὺς καὶ εἶπαν πάρεσμεν.
splēduerūt cū letitia ei q̄ fecit
ἔλαμψαν μετ' εὐφροσύνης τῷ ποιήσαντι
illos. hic de⁹ nr̃ nō reputabit
αὐτούς. οὗτος ὁ θεὸς ἡμῶν οὐ λογισθήσεται
ali⁹ aduersus eū. inuenit oēm viā
ἕτερος πρὸς αὐτόν. ἐξεῦρεν πᾶσαν ὁδὸν
sciētie: ⁊ dedit eā iacob ser=
ἐπιστήμης, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν ἰακὼβ τῷ παι
uo suo ⁊ israel dilecto suo.
δὶ αὐτοῦ καὶ ἰσραὴλ τῷ ἠγαπημένῳ αὐτοῦ.
post hoc in terra visus ē ⁊ iter
μετὰ τοῦτο ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη καὶ ἐν τοῖς
hoies cōuersatus est.
ἀνθρώποις συνανεστράφη. C. 4.

Hic liber preceptorum dei: et lex existens in eternum. omnes tenentes eam in vitam: at derelinquentes eam morientur. conuertere iacob et apprehende eam: ambula ad splendorem coram lumine eius. ne des alteri gloriam tuam et que sunt vtilia tibi genti aliene. beati sumus israel: quia placita deo nobis cognita sunt. confidite populus meus memoriale israel. venundati estis gentibus non in perditionem. propter quod autem ad iracundiam prouocastis deum traditi estis aduersariis. exacerbastis enim eum qui fecit vos: sacrificantes demoniis et non deo. obliti estis autem eum qui genuit vos deum eternum: contristastis autem et eam que nutriuit vos hierusalem. vidit enim aduenientem vobis iram a deo et dixit: audite commorantes sion: induxit mihi deus luctum magnum. vidi enim captiuitatem filiorum meorum et filiarum quam induxit illis eternus: nutriui enim illos cum iocunditate: dimisi autem illos cum fletu et luctu. nemo supergaudeat mihi vidue et derelicte a multis. desolata sum propter peccata filiorum meorum: quia declinauerunt a lege dei: iustificationes autem suas non cognouerunt: neque ambulauerunt vias mandatorum dei: neque semitas disciplinę in iusticia eius ascenderunt. veniant confines sion et memorate captiuitatem filiorum meorum et filiarum quam induxit illis eternus. induxit enim super eos gentem de longe gentem impudentem et alterius lingue: quia

Αὕτη ἡ βίβλος τῶν προσταγμάτων τοῦ θεοῦ, καὶ ὁ νόμος ὁ ὑπάρχων εἰς τὸν αἰῶνα. πάντες οἱ κρατοῦντες αὐτὴν εἰς ζωήν, οἱ δὲ καταλείποντες αὐτὴν ἀποθανοῦνται. ἐπιστρέφου ἰακὼβ καὶ ἐπιλαβοῦ αὐτῆς· διόδευσον πρὸς τὴν λάμψιν κατέναντι τοῦ φωτὸς αὐτῆς. μὴ δῷς ἑτέρῳ τὴν δόξαν σου καὶ τὰ συμφέροντά σοι ἔθνει ἀλλοτρίῳ. μακάριοί ἐσμεν ἰσραήλ, ὅτι τὰ ἀρεστὰ τῷ θεῷ ἡμῖν γνωστά ἐστιν. θαρσεῖτε λαός μου μνημόσυνον ἰσραήλ. ἐπράθητε τοῖς ἔθνεσιν οὐκ εἰς ἀπώλειαν. διὰ δὲ τὸ παροργίσαι ὑμᾶς τὸν θεὸν παρεδόθητε τοῖς ὑπεναντίοις. παρωξύνατε γὰρ τὸν ποιήσαντα ὑμᾶς, θύσαντες δαιμονίοις καὶ οὐ θεῷ. ἐπελάθεσθε δὲ τὸν τροφεύσαντα ὑμᾶς θεὸν αἰώνιον, ἐλυπήσατε δὲ καὶ τὴν ἐκθρέψασαν ὑμᾶς ἱερουσαλήμ. εἶδεν γὰρ τὴν ἐπελθοῦσαν ὑμῖν ὀργὴν παρὰ τοῦ θεοῦ καὶ εἶπεν, ἀκούσατε αἱ πάροικοι σιών, ἐπήγαγέ μοι ὁ θεὸς πένθος μέγα. εἶδον γὰρ τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν υἱῶν μου καὶ θυγατέρων ἣν ἐπήγαγεν αὐτοῖς ὁ αἰώνιος, ἔθρεψα γὰρ αὐτοὺς μετ' εὐφροσύνης, ἐξαπέστειλα δὲ αὐτοὺς μετὰ κλαυθμοῦ καὶ πένθους. μηδεὶς ἐπιχαιρέτω μοι τῇ χήρᾳ καὶ καταλειφθείσῃ ὑπὸ πολλῶν. ἠρημώθην διὰ τὰς ἁμαρτίας τῶν τέκνων μου διότι ἐξέκλιναν ἐκ νόμου θεοῦ, δικαιώματα δὲ αὐτοῦ οὐκ ἔγνωσαν, οὐδὲ ἐπορεύθησαν ὁδοῖς ἐντολῶν θεοῦ, οὐδὲ τρίβους παιδείας ἐν δικαιοσύνῃ αὐτοῦ ἐπέβησαν. ἐλθέτωσαν αἱ πάροικοι σιών καὶ μνήσθητε τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν υἱῶν μου καὶ τῶν θυγατέρων ἣν ἐπήγαγεν αὐτοῖς ὁ αἰώνιος. ἐπήγαγε γὰρ ἐπ' αὐτοὺς ἔθνος μακρόθεν ἔθνος ἀναιδὲς καὶ ἀλλόγλωσσον. ὅτι

Hic liber mandatorum dei: & lex que est in eternum. Omnes qui tenent eam: peruenient ad vitam: qui autem dereliquerunt eam in mortem. Conuertere iacob & apprehende eam: ambula per viam ad splendorem eius contra lumen eius. Ne tradas alteri gloriam tuam & dignitatem tuam genti aliene. Beati sumus israel: quia que deo placent manifesta sunt nobis. Animequior esto populus dei memorabilis israel. Venundati estis gentibus: non in perditionem: sed propter quod in ira dei ad iracundiam prouocastis dominum: traditi estis aduersariis. Exacerbastis enim eum qui fecit vos deum eternum immolantes demoniis & non deo. Obliti enim estis eius qui nutriuit vos: & contristastis nutricem vestram hierusalem. Vidit enim iracundiam a deo venientem vobis: & dixit. Audite confines sion. Adduxit enim mihi deus luctum magnum. Vidi enim captiuitatem populi mei filiorum meorum: & filiarum quam superduxit illis eternus. Nutriui enim illos cum iocunditate: dimisi autem illos cum fletu & luctu. Nemo gaudeat super me viduam & desolatam: a multis derelicta sum propter peccata filiorum meorum: quia declinauerunt a lege dei. Iusticias autem ipsius nescierunt: nec ambulauerunt per vias mandatorum dei: neque per semitas veritatis eius cum iusticia ingressi sunt. Veniant confines sion: & memorentur captiuitatem filiorum & filiarum mearum: quam superduxit illis eternus. Adduxit enim super illos gentem de longinquo: gentem improbam & alterius lingue: qui non sunt reueriti senem: neque puerorum miserti sunt. Et adduxerunt dilectos vidue: & a filiis vnicam desolauerunt. Ego autem quid possum adiuuare vos? Qui enim adduxit super vos mala: ipse vos eripiet de manibus inimicorum vestrorum. Ambulate filii ambulate: ego enim derelicta sum sola. Exui me stola pacis: indui autem me sacco obsecrationis: & clamabo ad altissimum in diebus meis. Animequiores estote filii: clamate ad dominum & eripiet vos de manu principum inimicorum. Ego enim speraui in eternum salutem vestram: & venit mihi gaudium a sancto super misericordia: que veniet vobis ab eterno salutari nostro. Emisi enim vos cum luctu & ploratu: reducet autem vos mihi deus cum gaudio & iocunditate in sempiternum. Sicut enim viderunt vicine sion captiuitatem vestram a deo: sic videbunt & in celeritate salutem vestram in deo que superueniet vobis cum honore magno et splendore eterno. Filii patienter sustinete iram que superuenit vobis. Persecutus est enim te inimicus tuus: sed cito videbitis perditionem ipsius: & super ceruices ipsius ascendes. Delicati mei ambulauerunt vias asperas. ducti sunt enim vt grex direptus ab inimicis. Animequiores estote filii & proclamate ad dominum. Erit enim memoria vestra ab eo qui duxit vos. Sicut enim fuit sensus vester vt erraretis a deo: decies tantum iterum conuertentes requiretis eum. Qui enim induxit vobis mala: ipse rursum adducet vobis sempiternam

non erubuerunt senem neque pueri misiti sunt: et abduxerunt dilectos vidue et a filiabus vnicam desolauerunt. ego autem quid potero adiuuare vos? qui enim induxit vobis mala: eripiet vos de manu inimicorum vestrorum. ambulate filii ambulate: ego autem relicta sum deserta. exui me stolam pacis: indui me autem saccum deprecationis mee: clamabo ad eternum in diebus meis. confidite filii: clamate ad deum: et eripiet vos de potentatu de manu inimicorum. ego enim speraui in eterno salutem vestram: et venit mihi gaudium a sancto super misericordia que veniet vobis velociter ab eterno saluatore vestro. emisi enim vos cum luctu et fletu: reddet autem mihi deus vos cum gaudio et leticia in eternum. sicut enim nunc viderunt vicine sion vestram captiuitatem: sic videbunt velociter que a deo vestro salutem: que superueniet vobis cum gloria magna et splendore eterni. filii pacienter sustinete que a deo superuenientem vobis iram: persecutus est enim te inimicus tuus: et videbis eius perditionem velociter: et super colla eorum ascendes. delicati mei ambulauerunt vias asperas: sublati sunt sicut grex direptus ab inimicis. confidite filii et clamate ad deum. erit enim vestra ab inducente memoria. sicut enim fuit cogitatio vestra vt erraretis a deo: decuplate conuersi querere eum. nam qui induxit vobis mala inducet vobis eternam

οὐκ ᾐσχύνθησαν πρεσβύτην οὐδὲ παιδίον ἠλέησαν, καὶ ἀπήγαγον τοὺς ἀγαπητοὺς τῆς χήρας καὶ ἀπὸ τῶν θυγατέρων τὴν μόνην ἠρήμωσαν. ἐγὼ δὲ τί δυνατὴ βοηθῆσαι ὑμῖν; ὁ γὰρ ἐπαγαγὼν ὑμῖν τὰ κακά, ἐξελεῖται ὑμᾶς ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν ὑμῶν. βαδίζετε τέκνα βαδίζετε, ἐγὼ γὰρ κατελείφθην ἔρημος. ἐξεδυσάμην τὴν στολὴν τῆς εἰρήνης, ἐνεδυσάμην δὲ σάκκον τῆς δεήσεώς μου, κεκράξομαι πρὸς τὸν αἰώνιον ἐν ταῖς ἡμέραις μου. θαρσεῖτε τέκνα, βοήσατε πρὸς τὸν θεόν, καὶ ἐξελεῖται ὑμᾶς ἐκ δυναστείας ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν. ἐγὼ γὰρ ἤλπισα ἐπὶ τῷ αἰωνίῳ τὴν σωτηρίαν ὑμῶν, καὶ ἦλθέ μοι χαρὰ παρὰ τοῦ ἁγίου ἐπὶ τῇ ἐλεημοσύνῃ ἣ ἥξει ὑμῖν ἐν τάχει παρὰ τοῦ αἰωνίου σωτῆρος ὑμῶν. ἐξέπεμψα γὰρ ὑμᾶς μετὰ πένθους καὶ κλαυθμοῦ, ἀποδώσει δέ μοι ὁ θεὸς ὑμᾶς μετὰ χαρμοσύνης καὶ εὐφροσύνης εἰς τὸν αἰῶνα. ὥσπερ γὰρ νῦν ἑωράκασιν αἱ πάροικοι σιὼν τὴν ὑμετέραν αἰχμαλωσίαν, οὕτως ὄψονται ἐν τάχει τὴν παρὰ τοῦ θεοῦ ὑμῶν σωτηρίαν, ἣ ἐπελεύσεται ὑμῖν μετὰ δόξης μεγάλης καὶ λαμπρότητος τοῦ αἰωνίου. τέκνα μακροθυμήσατε τὴν παρὰ τοῦ θεοῦ ἐπελθοῦσαν ὑμῖν ὀργήν, κατεδίωξέ γάρ σε ὁ ἐχθρός σου, καὶ ὄψει αὐτοῦ τὴν ἀπώλειαν ἐν τάχει, καὶ ἐπὶ τραχήλους αὐτῶν ἐπιβήσῃ. οἱ τρυφεροί μου ἐπορεύθησαν ὁδοὺς τραχείας, ἤρθησαν ὡς ποίμνιον ἡρπασμένον ὑπὸ ἐχθρῶν. θαρσήσατε τέκνα καὶ βοήσατε πρὸς τὸν θεόν, ἔσται γὰρ ὑμῶν ὑπὸ τοῦ ἐπάγοντος μνεία. ὥσπερ γὰρ ἐγένετο ἡ διάνοια ὑμῶν εἰς τὸ πλανηθῆναι ἀπὸ τοῦ θεοῦ, δεκαπλασιάσατε ἐπιστραφέντες ζητῆσαι αὐτόν. ὁ γὰρ ἐπαγαγὼν ὑμῖν τὰ κακὰ ἐπάξει ὑμῖν τὴν αἰώνιον

leticiam cum salute vestra. confide hierusalem: consolabitur te qui nominauit te. miseri te affligentes et super gaudentes tua ruina. misere ciuitates quibus seruierunt filii tui. misera que suscepit filios tuos. sicut enim gauisa est super tuo casu et letata in tuo casu: sic contristabitur in sua desolatione. et amputabo eius exultationem multitudinis: et superbia eius erit in luctum. ignis enim superueniet illi ab eterno in dies longos: et habitabitur a demoniis multum tempus. circumspice ad oriente hierusalem: et vide leticiam a deo tibi venientem. ecce veniunt filii tui quos emisisti: veniunt congregati ab oriente vsque ad occidentem verbo sancti gaudentes dei gloria.

ἀγαλλίασιν μετὰ τῆς σωτηρίας ὑμῶν. θάρσει ἱερουσαλήμ, παρακαλέσει σε ὁ ὀνομάσας σε. δείλαιοι οἱ σε κακώσαντες καὶ ἐπιχαρέντες τῇ σῇ πτώσει. δείλαιαι αἱ πόλεις αἷς ἐδούλευσαν τὰ τέκνα σου. δειλαία ἡ δεξαμένη τοὺς υἱούς σου. ὥσπερ γὰρ ἐχάρη ἐπὶ τῇ σῇ πτώσει καὶ εὐφράνθη ἐπὶ τῷ πτώματί σου, οὕτως λυπηθήσεται ἐπὶ τῇ ἑαυτῆς ἐρημίᾳ. καὶ περιελῶ αὐτῆς τὸ ἀγαλλίαμα τῆς πολυοχλίας, καὶ τὸ γαυρίαμα αὐτῆς ἔσται εἰς πένθος. πῦρ γὰρ ἐπελεύσεται αὐτῇ παρὰ τοῦ αἰωνίου εἰς ἡμέρας μακράς, καὶ κατοικηθήσεται ὑπὸ δαιμονίων τὸν πλείω χρόνον. περίβλεψαι πρὸς ἀνατολὰς ἱερουσαλήμ, καὶ ἴδε τὴν εὐφροσύνην τὴν παρὰ τοῦ θεοῦ σοι ἐρχομένην. ἰδοὺ ἔρχονται οἱ υἱοί σου οὓς ἐξαπέστειλας, ἔρχονται συνηγμένοι ἀπὸ ἀνατολῶν ἕως δυσμῶν τῷ ῥήματι τοῦ ἁγίου χαίροντες τῇ τοῦ θεοῦ δόξῃ.

Ca. 5.

Exue te hierusalem stola luctus et vexationis tue: et indue decorem que a deo gloriae in eternum. amplectere diploidem que a deo iusticie. impone mitram super caput tuum glorie eterni. nam deus ostendet sub celo omni tuum splendorem. vocabitur enim tuum nomen a deo in eternum: pax iusticie et gloria pietatis. surge hierusalem: et sta in excelso: et circumspice ad oriente: et vide congregatos filios a sole occasu vsque ad ortum verbo sancti gaudentes dei memoria. exierunt a te pedestres ducti ab inimicis:

Ἔκδυσαι ἱερουσαλὴμ τὴν στολὴν τοῦ πένθους καὶ τῆς κακώσεώς σου καὶ ἔνδυσαι τὴν εὐπρέπειαν τῆς παρὰ τοῦ θεοῦ δόξης εἰς τὸν αἰῶνα. περιβαλοῦ τὴν διπλοΐδα τῆς παρὰ τοῦ θεοῦ δικαιοσύνης, ἐπίθου τὴν μίτραν ἐπὶ τὴν κεφαλήν σου τῆς δόξης τοῦ αἰωνίου. ὁ γὰρ θεὸς δείξει τῇ ὑπ' οὐρανὸν πάσῃ τὴν σὴν λαμπρότητα. κληθήσεται γάρ σου τὸ ὄνομα παρὰ τοῦ θεοῦ εἰς τὸν αἰῶνα, εἰρήνη δικαιοσύνης καὶ δόξα θεοσεβείας. ἀνάστηθι ἱερουσαλήμ, καὶ στῆθι ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ καὶ περίβλεψαι πρὸς ἀνατολάς, καὶ ἴδε σου συνηγμένα τὰ τέκνα ἀπὸ ἡλίου δυσμῶν ἕως ἀνατολῶν τῷ ῥήματι τοῦ ἁγίου χαίροντες τῇ τοῦ θεοῦ μνείᾳ. ἐξῆλθον γὰρ παρὰ σοῦ πεζοὶ ἀγόμενοι ὑπὸ ἐχθρῶν,

iocunditatem cum salute vestra. Animequior esto hierusalem. Exhortatur enim te qui te nominauit. Nocentes peribunt qui te vexauerunt: & qui gratulati sunt in tua ruina punientur. Ciuitates quibus seruierunt filii tui punientur: & que accepit filios tuos. Sicut enim gauisa est in tua ruina: & letata est in casu tuo: sic contristabitur in sua desolatione. Et amputabitur exultatio multitudinis eius: & gaudimonium eius erit in luctum. Ignis enim superueniet ei ab eterno in longiturnis diebus: & habitabitur a demoniis in multitudine temporis. Circumspice hierusalem ad orientem: & vide iocunditatem a deo tibi venientem. Ecce enim veniunt filii tui quos dimisisti dispersos: veniunt collecti ab oriente vsque ad occidentem: in verbo sancto gaudentes in honorem dei. 5.

Exue te hierusalem stola luctus & vexationis tue: & indue te decore & honore que a deo tibi est sempiterna gloria. Circumdabit te deus diploide iusticie: & imponet mitram capiti tuo honoris eterni. Deus enim ostendet splendorem suum in te qui sub celo est. Nominabitur enim tibi nomen tuum a deo in sempiternum: pax iusticie & honor pietatis. Exurge hierusalem & sta in excelso & circumspice ad orientem & vide collectos filios tuos ab oriente sole vsque ad occidentem: in verbo sancti gaudentes dei memoria. Exierunt enim abs te pedibus ducti ab inimicis: adducet autem illos dominus ad te portatos in honorem sicut filios regni. Constituit enim deus humiliare omnem montem excelsum & rupes perennes & conualles replere in equalitate terre: vt ambulet israel diligenter in honorem dei. Obumbrauerunt autem silue & omne lignum suauitatis israel mandato dei. Adducet enim deus israel cum iocunditate in lumine maiestatis sue & cum misericordia & iusticia que ex ipso est.

Incipit exemplum epistole eiusdem quam misit hieremias ad abductos captiuos in babyloniam a rege babyloniorum: vt annunciaret illis secundum quod preceptum est illi a deo. 6.

Propter peccata que peccastis ante deum abducemini babyloniam captiui a nabuchodonosor rege babyloniorum. Ingressi itaque in babylonem eritis ibi annis plurimis & temporibus longis vsque ad generationes septem: post hoc autem educam vos inde cum pace. Nunc autem videbitis in babylonia deos aureos & argenteos & lapideos & ligneos in humeris portari ostentantes metum gentibus. Videte ergo ne & vos similes efficiamini factis alienis & metuatis: & metus vos capiat in ipsis. Visa itaque turba de retro & ab ante: adorantes dicite in cordibus vestris. Te oportet adorari domine. Angelus autem meus vobiscum est. Ipse autem exquiram animas vestras. Nam ligna ipsorum polita a fabro: ipsa etiam inaurata & inargentata falsa sunt

adducit autem illos deus ad te sublatos cum gloria sicut filios regni. constituit enim deus humiliari omnem montem excelsum et littora perennia et conualles repleri in equationem terre: vt ambulet israel secure dei gloria. obumbrauerunt autem et silue et omne lignum suauitatis israel mandato. adducet enim deus israel cum leticia lumine glorie eius cum misericordia et iusticia que ab ipso.

ἀπάγει δὲ αὐτοὺς ὁ θεὸς πρὸς σὲ αἰρομένους μετὰ δόξης ὡς υἱοὺς βασιλείας. συνέταξε γὰρ ὁ θεὸς ταπεινοῦσθαι πᾶν ὄρος ὑψηλὸν καὶ θῖνας ἀενάους καὶ φάραγγας πληροῦσθαι εἰς ὁμαλισμὸν τῆς γῆς, ἵνα βαδίσῃ ἰσραὴλ ἀσφαλῶς τῇ τοῦ θεοῦ δόξῃ. ἐσκίασαν δὲ καὶ οἱ δρυμοὶ καὶ πᾶν ξύλον εὐωδίας τῷ ἰσραὴλ προστάγματι τοῦ θεοῦ. ἡγήσεται γὰρ ὁ θεὸς ἰσραὴλ μετ' εὐφροσύνης τῷ φωτὶ τῆς δόξης αὐτοῦ σὺν ἐλεημοσύνῃ καὶ δικαιοσύνῃ τῇ παρ' αὐτοῦ.

EPISTOLA.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

Exemplum epistole quam misit hieremias ad adducendos in babylonem a rege babyloniorum: vt annunciaret illis sicut preceptum illi a deo. propter peccata que peccastis coram deo: adducemini in babylonem captiui a nabuchodonosor rege babyloniorum. ingressi igitur in babylonem eritis illic annis pluribus et tempore longo vsque ad generationes septem: post hoc autem educam vos inde cum pace. nunc autem videbitis in babylone deos argenteos et aureos et ligneos in humeris sublatos ostendentes metum gentibus. cauete igitur ne et vos assimilati alienigenis assimilemini: et timor vos capiat in ipsis. videntes turbam ante et post eos adorantes ea. dicite in mente vestra: te oportet adorare domine. nam angelus meus vobiscum est: ipse et exquirens animas vestras. lingua enim eorum polita a fabro: ipsa quoque aurata et deargentata: falsa autem sunt

Ἀντίγραφον ἐπιστολῆς ἧς ἀπέστειλεν ἱερεμίας πρὸς τοὺς ἀχθησομένους εἰς βαβυλῶνα ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν βαβυλωνίων, ἀναγγεῖλαι αὐτοῖς καθότι ἐπετάγη αὐτῷ ὑπὸ τοῦ θεοῦ. διὰ τὰς ἁμαρτίας ἃς ἡμαρτήκατε ἐναντίον τοῦ θεοῦ, ἀχθήσεσθε εἰς βαβυλῶνα αἰχμάλωτοι ὑπὸ ναβουχοδονόσορ τοῦ βασιλέως τῶν βαβυλωνίων. εἰσελθόντες οὖν εἰς βαβυλῶνα, ἔσεσθε ἐκεῖ ἔτη πλείονα καὶ χρόνον μακρὸν ἕως γενεῶν ἑπτά, μετὰ δὲ τοῦτο ἐξάξω ὑμᾶς ἐκεῖθεν μετ' εἰρήνης. νυνὶ δὲ ὄψεσθε ἐν βαβυλῶνι θεοὺς ἀργυροῦς καὶ χρυσοῦς καὶ ξυλίνους ἐπ' ὤμοις αἰρομένους δεικνύντας φόβον τοῖς ἔθνεσιν. εὐλαβήθητε οὖν μὴ καὶ ὑμεῖς ἀφομοιωθέντες τοῖς ἀλλοφύλοις ἀφομοιωθῆτε, καὶ φόβος ὑμᾶς λάβῃ ἐπ' αὐτοῖς, ἰδόντας ὄχλον ἔμπροσθεν καὶ ὄπισθεν αὐτῶν προσκυνοῦντας αὐτά. εἴπατε δὲ τῇ διανοίᾳ, σοὶ δεῖ προσκυνεῖν δέσποτα. ὁ γὰρ ἄγγελός μου μεθ' ὑμῶν ἐστιν, αὐτός τε ἐκζητῶν τὰς ψυχὰς ὑμῶν. γλῶσσα γὰρ αὐτῶν ἐστι κατεξυσμένη ὑπὸ τέκτονος, αὐτά τε περίχρυσα καὶ περιάργυρα, ψευδῆ δ' ἐστιν

τ nõ possunt loqui: τ sicut virgi
καὶ οὐ δύνανται λαλεῖν, καὶ ὥσπερ παρθέ
ni amãti ornatũ accipiẽtes aur fa
νῳ φιλοκόσμῳ λαμβάνοντες χρυσίον κα
bricãt coronas sup capita
τασκευάζουσιν στεφάνους ἐπὶ τὰς κεφαλὰς
deoꝝ suoꝝ: est ãt τ q̃n subtrahẽ
τῶν θεῶν αὐτῶν, ἔστι δὲ καὶ ὅτε ὑφαιρούμε
tes sacerdotes a diis suis aurũ
νοι οἱ ἱερεῖς ἀπὸ τῶν θεῶν αὐτῶν χρυσί
τ argentũ in seipsos expen=
ον καὶ ἀργύριον εἰς ἑαυτοὺς καταναλώσου
dẽt. dabũt ãt ex eis τ his q̃ sub
σι. δώσουσι δὲ ἀπ' αὐτῶν καὶ ταῖς ἐπὶ
tecto meretricib᷒: ornãt q᷒ eos
τοῦ τέγους πόρναις, κοσμοῦσί τε αὐτοὺς
q̃si hoies vestimẽtis deos argẽ=
ὡς ἀνθρώπους τοῖς ἐνδύμασι θεοὺς ἀργυ=
teos τ aureos τ ligneos: hi ãt nõ
ροῦς καὶ χρυσοῦς καὶ ξυλίνους, οὗτοι δὲ οὐ
liberant a rubigie τ tineis cir
διασώζονται ἀπὸ ἰοῦ καὶ βρωμάτων πε=
cũamictis illis vestimẽto purpu
ριβεβλημένων αὐτῶν ἱματισμὸν πορφυ=
reo. extergẽtes faciẽ ipsoꝝ
ροῦν. ἐκμάσσοντες τὸ πρόσωπον αὐτῶν
ꝑpt q̃ ex domo pulverẽ q̃ est plurĩ
διὰ τὸν ἐκ τῆς οἰκίας κονιορτὸν ὅς ἐστι πλεῖ
m᷒ sup eos: τ sceptrũ habet vt ho
ων ἐπ' αὐτούς, καὶ σκῆπτρον ἔχει ὡσεὶ ἄν
mo iudex regiõis: q̃ in se pec
θρωπος κριτὴς χώρας, ὃς τὸν εἰς αὐτὸν ἁ=
cantẽ nõ iterfecit. habet ãt gladio=
μαρτάνοντα οὐκ ἀνελεῖ. ἔχει δὲ ἐγχειρί=
lũ in dextera τ securim: se ãt de bel
διον ἐν δεξιᾷ καὶ πέλεκυν, ἑαυτὸν δὲ ἐκ πο
lo τ latronib᷒ nõ liberabit: vnde no=
λέμου καὶ λῃστῶν οὐκ ἐξελεῖται, ὅθεν γνώρι
ti sunt nõ existes dei: ne igiꝉ timueritis
μοί εἰσιν οὐκ ὄντες θεοί, μὴ οὖν φοβηθῆτε
eos. sicut enĩ vas hois cõfra=
αὐτούς. ὥσπερ γὰρ σκεῦος ἀνθρώπου συντρι
ctũ inutile fit: tales sunt
βὲν ἀχρεῖον γίνεται, τοιοῦτοι ὑπάρχουσιν
dii eoꝝ: cõstitutis illis in
οἱ θεοὶ αὐτῶν, καθιδρυμένων αὐτῶν ἐν τοῖς
domib᷒: oculi eoꝝ pleni sunt pu
οἴκοις, οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν πλήρεις εἰσὶ κο
lueris a pedib᷒ introeun
νιορτοῦ ἀπὸ τῶν ποδῶν τῶν εἰσπορευομέ
tiũ. τ sicut alicui q̃ offendit regẽ:
νων. καὶ ὥσπερ τινὶ ἠδικηκότι βασιλέα,
circũsepta sunt atria: sicut ad
περιπεφραγμέναι εἰσὶν αἱ αὐλαί, ὡς ἐπὶ
morte adducto: domos eoꝝ
θανάτῳ ἀπηγμένῳ, τοὺς οἴκους αὐτῶν ὀ=
muniũt sacerdotes ianuis q᷒ τ clau=
χυροῦσιν οἱ ἱερεῖς θυρώμασί τε καὶ κλεί
stris τ seris: vt a latrõib᷒ nõ spo
θροις καὶ μοχλοῖς, ὅπως ὑπὸ λῃστῶν μὴ συ
lienꝉ: lucernas accẽdũt τ plures q̃m
ληθῶσι, λύχνους καίουσι καὶ πλείους ἢ
sibi ipsis q̃rũ nullã possunt videre est q̃dẽ
ἑαυτοῖς ὧν οὐδένα δύνανται ἰδεῖν, ἔστι μὲν
sicut trabs ex domo: ãt cor=
ὥσπερ δοκὸς τῶν ἐκ τῆς οἰκίας, τὰς δὲ καρ
da eoꝝ dicũt elingi q̃ de
δίας αὐτῶν φασὶν ἐκλείχεσθαι τῶν ἀπὸ
terra serpentib᷒ comedentib᷒ eos q᷒ τ
γῆς ἑρπετῶν κατεσθιόντων αὐτούς τε καὶ
vestimẽtũ eoꝝ nõ sentiũt: nigri
τὸν ἱματισμὸν αὐτῶν οὐκ αἰσθάνονται, μεμε

et non possunt loqui. Et sicut virgini amanti ornamẽta: ita accepto auro fabricata sunt. Coronas certe aureas habent super capita sua dii illorum: vnde subtrahunt sacerdotes ab eis aurum & argentum: & erogant illud in semetipsis. Dant autem & ex ipso prostitutis: & meretrices ornant: & iterum cũ illud receperint illud a meretricibus: ornant deos suos. Hi autem non liberantur ab erugine & tinea. Opertis autem illis veste purpurea extergent faciem ipsorũ propter puluerem domus qui est plurimus inter eos. Sceptrum autem habet vt homo sicut iudex regionis: qui in se peccantem non interficit. Habet etiam in manu gladium & securim: se autem de bello & a latronibus non liberat. Vnde vobis notum sit quia non sunt dii. Non ergo reuereamini eos. Sicut enim vas hominis confractum inutile efficitur: tales sunt & dii illorum. Constitutis illis in domo: oculi eorum pleni sunt puluere a pedibus introeuntium: & sicut alicui qui regem offendit circũsepte sunt ianue: aut sicut ad sepulchrũ adductum mortuum: ita tutant sacerdotes ostia clausuris & seris ne a latronibus expolientur. Lucernas accendunt illis & quidem multas ex quibus nullã videre possunt. Sunt autẽ sicut trabes in domo. Corda vero eorũ dicunt elingere serpentes qui de terra sunt: dum comedunt eos & vestimentum ipsorũ et non sentiunt. Nigre fiunt facies eorum a fumo qui in domo fit. Supra corpus eorum & supra caput eorũ volant noctue & hirundines & aues etiam similiter & catte. Vnde sciatis quia non sunt dii. Ne ergo timueritis eos. Aurũ etiam quod habẽt ad speciem: nisi aliquis exterserit eruginem: non fulgebunt. Neq enim dum cõflarentur sentiebant. Ex omni precio empta sunt in quibus spiritus nõ est in ipsis. Sine pedibus in humeris portantur: ostentantes ignobilitatẽ suam hominibus. Confundantur etiam qui colunt ea. Propterea si ceciderint in terram: a semetipsis non consurgunt: neq si quis eum statuerit rectum per semetipsum stabit: sed sicut mortuis humeri illis apponẽtur. Hostias illorũ vendunt sacerdotes ipsorum & abutuntur: similiter & mulieres eorum decerpẽtes neq infirmo neq mendicanti aliquid impartiunt: de sacrificiis eorum fete & menstruate contingunt. Scientes itaq ex his quia non sunt dii: ne timeatis eos. Vnde enĩ vocantur dii: quia mulieres apponũt diis argẽteis & aureis & ligneis: & in domibus eorum sacerdotes sedent habentes tunicas scissas & capita & barbam rasam: quorum capita nuda sunt. Rugiunt autem clamantes contra deos suos sicut in cena mortui. Vestimenta eorũ auferunt sacerdotes: & vestiunt vxores suas & filios suos. Neq si quid mali patiuntur ab aliquo: neq si quid boni poterunt

facti sunt in facie eoꝝ a fu=
λάνωνται τὸ πρόσωπον αὐτῶν ἀπὸ τοῦ καπ
mo q̃ ex domo sup corp᷒ eoꝝ
νοῦ τοῦ ἐκ τῆς οἰκίας. ἐπὶ τὸ σῶμα αὐτῶν
τ sup caput volãt noctue
καὶ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἐφίπτανται νυκτερίδες
hirũdines τ aues: similiter ãt τ
χελιδόνες καὶ τὰ ὄρνεα, ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ
catti. vnde cognoscetis q᷒ nõ sunt dii: ne
αἴλουροι. ὅθεν γνώσεσθε ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοί, μὴ
igiꝉ timueritis eos. nã aurũ qđ cir
οὖν φοβηθῆτε αὐτούς. τὸ γὰρ χρυσίον ὃ πε
cũiacet ad pulchritudinẽ: nisi q̃s extersẽrit
ρίκειται εἰς κάλλος, ἐὰν μή τις ἐκμάξῃ τὸν
eruginẽ nõ fulgebũt: neq enĩ q̃n cõflabanꝉ
ἰὸν οὐ μὴ στίλψωσιν, οὐδὲ γὰρ ὅτε ἐχωνεύοντο
sentiebãt: ex oĩ p̃cio empta
ᾐσθάνοντο, ἐκ πάσης τιμῆς ἠγορασμένα
sunt in q̃b᷒ nõ est sp̃us: sine pedib᷒
εἰσὶν ἐν οἷς οὐκ ἔστι πνεῦμα, ἄνευ ποδῶν
in humeris portanꝉ ostẽdentes eo=
ἐπ' ὤμοις φέρονται ἐνδεικνύμενοι τὴν ἑαυ
rũ ignominiã hoib᷒: cõfundunꝉ
τῶν ἀτιμίαν τοῖς ἀνθρώποις, αἰσχύνονται
ãt τ colẽtes ea: ꝑpt qđ ne
δὲ καὶ οἱ θεραπεύοντες αὐτά, διὰ τὸ μὴ
forte sup terrã cadat p̃se surge=
ποτε ἐπὶ τὴν γῆν πέσῃ δι' αὐτῶν ἀνίστα
re neq si q̃s eũ rectũ statuerit: p
σθαι μήτε ἐάν τις αὐτὸν ὀρθὸν στήσῃ, δι'
se ip̃m mouebiꝉ: neq si iclinat᷒ fuerit nõ
ἑαυτοῦ κινηθήσεται, μήτε ἐὰν κλιθῇ οὐ
dirigeꝉ. sed sicut mortuis do=
μὴ ὀρθωθῇ. ἀλλ' ὥσπερ νεκροῖς τὰ δῶ
na ip̃is apponũt: ãt ho=
ρα αὐτοῖς παρατιθέασι. τὰς δὲ θυσί=
stias illoꝝ vẽdẽtes sacerdotes eis abu
ας αὐτῶν ἀποδόμενοι οἱ ἱερεῖς αὐτῶν κα
tunꝉ. similiter ãt τ mulieres
ταχρῶνται. ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ γυναῖκες
ab eis cõdientes: nihil mẽdico neq
ἀπ' αὐτῶν ταριχεύουσαι, οὐδὲν πτωχῷ οὐδὲ
impotẽti distribuũt: sacrificia eoꝝ
ἀδυνάτῳ μεταδιδόασι, τῶν θυσιῶν αὐτῶν
mẽstruata τ fimone tãgunt. cognoscite
ἀποκαθημένη καὶ λεχὼ ἅπτονται. γνῶτε
igiꝉ ex his q᷒ nõ sunt dii ne timue
οὖν ἀπὸ τούτων ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοί, μὴ φοβη
ritis eos: vnde enĩ vocarẽtur dii q᷒
θῆτε αὐτούς, πόθεν γὰρ κληθείησαν θεοί; ὅτι
mulieres apponũt diis argẽteis τ
γυναῖκες παρατιθέασι θεοῖς ἀργυροῖς καὶ
aureis τ ligneis: in domib᷒ eoꝝ
χρυσοῖς καὶ ξυλίνοις, ἐν τοῖς οἴκοις αὐτῶν
sacerdotes sedẽt hñtes tunicas
οἱ ἱερεῖς καθίζουσιν ἔχοντες τοὺς χιτῶνας
scissas τ capita τ bar
διερρωγότας καὶ τὰς κεφαλὰς καὶ τοὺς πώ
bas rasas quoꝝ capitã discooper
γωνας ἐξυρημένους ὧν αἱ κεφαλαὶ ἀκάλυ=
ta sunt. rugiebãt clamãtes incõspectu
πτοί εἰσιν. ὠρύονται δὲ βοῶντες ἐναντίον
deoꝝ suoꝝ sicut q̃dã in cena
τῶν θεῶν αὐτῶν ὥσπερ τινὲς ἐν περιδείπνῳ
mortui: a vestimẽto eoꝝ auferẽ=
νεκροῦ, ἀπὸ τοῦ ἱματισμοῦ αὐτῶν ἀφελό=
tes sacerdotes: induũt vxores su=
μενοι οἱ ἱερεῖς, ἐνδύουσι τὰς γυναῖκας αὐ=
as τ filios. neq si malũ passi fue
τῶν καὶ τὰ παιδία. οὔτε ἐὰν κακὸν πάθω
rint ab aliq̃ neq si bonũ: poterũt
σιν ὑπό τινος οὔτε ἐὰν ἀγαθόν, δυνήσονται

B

C

D

retribuere: neq cõstituere regem
ἀνταποδοῦναι, οὔτε καταστῆσαι βασιλέα
possunt: neq auferre. similiꝉ ne=
δύνανται, οὔτε ἀφελεῖσθαι. ὡσαύτως οὔ=
q᷒ diuitias neq es possunt
τε πλοῦτον οὔτε χαλκὸν οὐ μὴ δύνωνται
dare. si q̃s illis votũ vouens non
διδόναι. ἐάν τις αὐτοῖς εὐχὴν εὐξάμενος μὴ
reddiderit non requirent. de morte
ἀποδῷ οὐ μὴ ἐπιζητήσωσιν. ἐκ θανάτου
hoiem non liberabũt. neq minorẽ
ἄνθρωπον οὐ μὴ ῥύσωνται. οὔτε ἥττονα
a forti eripient. hoiem ce=
ἀπὸ ἰσχυροῦ οὐ μὴ ἐξέλωνται. ἄνθρωπον τυ
cum ad visionẽ non restituent: in neces
φλὸν εἰς ὅρασιν οὐ μὴ περιστήσωσιν, ἐν ἀνάγ
sitate hoiem existẽ non liberabũt: vidue
κῃ ἄνθρωπον ὄντα οὐ μὴ ἐξέλωνται, χήραν
non miserebunꝉ neq orphano benefacient
οὐ μὴ ἐλεήσωσιν οὔτε ὀρφανὸν εὖ ποιήσωσι
q̃ a mõte lapidib᷒ assimilati sunt
τοῖς ἀπὸ τοῦ ὄρους λίθοις ὡμοιωμένοι εἰσὶν
lignea τ aurea τ ar
τὰ ξύλινα καὶ τὰ περίχρυσα καὶ τὰ περιαρ
gẽtea. at colentes ea confun=
γυρα. οἱ δὲ θεραπεύοντες αὐτὰ καταισχυν
dentur. quõ ergo existimãdũ ẽ aut vocãdũ e=
θήσονται. πῶς οὖν νομιστέον ἢ κλητέον αὐ=
os esse deos: adhuc ãt τ ip̃is
τοὺς ὑπάρχειν θεούς; ἔτι δὲ καὶ αὐτῶν
chaldeis inhonorãtib᷒ ea. q̃ cum
τῶν χαλδαίων ἀτιμαζόντων αὐτά. οἳ ὅταν
viderit mutũ nõ potentẽ loqui: offe=
ἴδωσιν ἐνεὸν μὴ δυνάμενον λαλῆσαι, προσ=
rentes belum petũt loqui q̃si
ενεγκάμενοι τὸν βῆλον ἀξιοῦσι φωνῆσαι ὡς
potente existẽte illo esse. τ nõ possũt
δυνατοῦ ὄντος αὐτοῦ ἔσεσθαι. καὶ οὐ δύναν
ip̃i itelligẽtes relinquere ea: sen
ται αὐτοὶ νοήσαντες καταλιπεῖν αὐτά, αἴ
sum .n. nõ habent. at mulieres cir
σθησιν γὰρ οὐκ ἔχουσιν. αἱ δὲ γυναῖκες πε
cundate funib᷒: in vijs sedent
ριθέμεναι σχοινία, ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐγκάθηνται
succendẽtes furfures. cũ aũt aliq̃ eaꝝ
θυμιῶσαι τὰ πίτυρα. ὅταν δέ τις αὐτῶν
attracta ab aliquo p̃trãseũti=
ἐφελκυσθεῖσα ὑπό τινος τῶν παραπορευ
um dormierit q̃ p̃xime exprobrat: q᷒
ομένων κοιμηθῇ τὴν πλησίον ὀνειδίζει, ὅτι
nõ digna ẽ hita sicut τ ip̃a: neq funis
οὐκ ἠξίωται ὥσπερ καὶ αὐτή, οὐδὲ τὸ σχοινί
ip̃i᷒ dirupt᷒ ẽ. oĩa q̃ fiũt in il=
ον αὐτῆς διερράγη. πάντα τὰ γινόμενα ἐν αὐ
lis sunt mẽdacia. quõ igiꝉ existimãdũ ẽ aut
τοῖς ἐστι ψευδῆ. πῶς οὖν νομιστέον ἢ
vocandũ deos illos esse?
κλητέον ὥστε θεοὺς αὐτοὺς ὑπάρχειν;
a fabris τ aurificibus fabri
ὑπὸ τεκτόνων καὶ χρυσοχόων κατα=
cata sunt: nihil aliud erunt
σκευασμένα εἰσίν, οὐδὲν ἄλλο μὴ γένωνται
q̃ volent artifices ip̃a esse. ip
ἢ βούλονται οἱ τεχνῖται αὐτὰ γενέσθαι. αὐ
si q᷒ fabricantes ea non e=
τοί τε οἱ κατασκευάζοντες αὐτὰ οὐ μὴ γέ
runt multi tp̃is: quõ igiꝉ debent
νωνται πολυχρόνιοι, πῶς γε δὴ μέλλει

retribuere: neq regem cõstituere possunt neq auferre. Similiter neq dare diuitias possunt neq malum retribuere. Si quis illis votũ vouerit & non reddiderit: neq hoc requirunt. Hominem a morte non liberant: neq infirmum a potentiori eripiunt. Hominem cecum ad visum non restituunt: de necessitate hominem non liberabunt. Vidue non miserebuntur neq orphanis benefacient. Lapidibus de monte similes sunt dii illorum lignei & lapidei & aurei & argentei. Qui autem colunt ea cõfundentur. Quomodo ergo estimandum est aut dicẽdum illos esse deos? Adhuc enim ipsis chaldeis nõ honorantibus ea: qui cum audierint mutũ non posse loqui: offerunt illud ad bel: postulãtes ab eo loqui quasi possint sentire qui non habent motum. Et ipsi cum intellexerint: relinquẽt ea. Sensum enim nõ habent ipsi dii illorum. Mulieres autẽ circumdate funibus in viis sedent succendentes ossa oliuarum. Cum autem aliqua ex ipsis abstracta ab aliquo transeunte dormierit cum eo: proxime sue exprobrat q ea non sit digna habita sicut ipsa neq funis eius diruptus sit. Omnia autem que illis fiunt falsa sunt. Quomodo estimandum aut dicendũ est illos esse deos? A fabris autem & aurificibus facta sunt. Nihil aliud erunt nisi id quod volunt esse sacerdotes. Aurifices etiam ipsi qui ea faciunt non sunt multi tẽporis. Nunquid ergo possunt ea que fabricata sunt ab ipsis esse dii? Reliquerunt aũt falsa & opprobrium postea futuris. Nam cum superuenerit illis prelium & mala: cogitant sacerdotes vbi se abscondant cum illis. Quomodo ergo sentiri debeant quoniã dii sunt qui nec de bello se liberant: neq de malis se eripiunt? Nam cũ sint lignea & inaurata & inargentata: scietur postea: quia falsa sunt ab vniuersis gentibus & regibus que manifesta sunt: quia nõ sunt dii sed opera manuum hominum & nullum opus dei cum illis. Vnde ergo notum est quia nõ sunt dii: sed opera manuũ hominũ & nullum dei opus in ipsis est. Regem regioni non suscitãt neq pluuiam hominibus dabunt. Iudicium quoq nõ discernent: neq regiones liberabunt ab iniuria: quia nihil possunt sicut cornicule inter medium celi & terre. Etenĩ cum inciderit ignis in domum deorum ligneorũ & argenteorum & aureorum: sacerdotes quidẽ ipsorum fugient & liberabũtur: ipsi vero sicut trabes in medio comburentur. Regi autem & bello nõ resistent. Quomodo ergo estimandum est aut recipiẽdum: quia dii sunt? Non a furibus neq a latronibus se liberabunt dii lignei & lapidei & inaurati & inargentati: quibus iniqui fortiores sunt. Aurũ & argentũ et vestimentum quo operti sunt auferent illis & abibũt: nec sibi auxilium ferent. Itaq melius est esse regem ostentantem virtutem suam: aut vas in

ab ip̃is fabricata esse dii?
τὰ ὑπ' αὐτῶν κατασκευασθέντα εἶναι θεοί;
reliq̃runt .n. falsa τ opprobria futu
κατέλιπον γὰρ ψευδῆ καὶ ὀνείδη τοῖς ἐπι
ris. q̃n .n. venerit sup ea bel
γινομένοις. ὅταν γὰρ ἐπέλθῃ ἐπ' αὐτὰ πό
lum τ mala: cogitant ad seip̃os
λεμος καὶ κακά, βουλεύονται πρὸς αὐτοὺς
sacerdotes vbi simul abscõdẽꝉ cũ illis.
οἱ ἱερεῖς ποῦ συναποκρυβῶσι μετ' αὐτῶν.
quõ ergo nõ est sentire q᷒ nõ sunt dii
πῶς οὖν οὐκ ἔστιν αἰσθέσθαι ὅτι οὔκ εἰσιν θε
q̃ neq saluant semetip̃os de bello:
οί. οἳ οὔτε σώζουσιν αὐτοὺς ἐκ πολέμου,
neq de malis: existẽta lignea τ
οὔτε ἐκ κακῶν, ὑπάρχοντα ξύλινα καὶ
aurea τ argentea. cognosce=
περίχρυσα καὶ περιάργυρα. γνωσθήσε=
tur post hec q᷒ sunt mẽdacia
ται μετὰ ταῦτα ὅτι ἐστὶν ψευδῆ τοῖς
gentib᷒ oibus: τ regibus manifesta
ἔθνεσι πᾶσι, τοῖς τε βασιλεῦσι φανερὰ
erũt q᷒ nõ sunt dii: sed opera manu
ἔσται ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοί, ἀλλὰ ἔργα χει=
um hoium τ nullũ dei opus in
ρῶν ἀνθρώπων καὶ οὐδὲν θεοῦ ἔργον ἐν
illis est. cui ergo cognoscẽdũ ẽ q᷒
αὐτοῖς ἐστιν. τίνι οὖν γνωστέον ἐστὶν ὅτι
nõ sunt dii. regem .n. regiõis nõ
οὐκ εἰσὶν θεοί. βασιλέα γὰρ χώρας οὐ μὴ
suscitabunt neq pluuiã hoibus
ἀναστήσωσιν οὔτε ὑετὸν ἀνθρώποις οὐ μὴ
dabunt iudiciũq non iudicabũt eoꝝ
δώσωσιν κρίσιν τε οὐ μὴ κρίνωσιν αὐτῶν
neq liberabũt iniuriam ip̃otentes
οὔτε μὴ ῥύσωνται ἀδίκημα ἀδύνατοι
existẽtes. sicut .n. cornicule ĩ medium
ὄντες. ὥσπερ γὰρ κορῶναι ἀναμέσον
celi τ fre: τ .n. cum
τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, καὶ γὰρ ὅταν
ceciderit ĩ domũ deoꝝ ligneoꝝ aut aureo
πέσῃ εἰς οἰκίαν θεῶν ξυλίνων ἢ περι=
rum aut argenteoꝝ ignis: equidẽ
χρύσων ἢ περιαργύρων πῦρ, οἱ μὲν
sac̃dotes eoꝝ fugient τ saluabun=
ἱερεῖς αὐτῶν φεύξονται καὶ διασωθήσον=
tur: ip̃si ãt sicut trabes medij cõbu=
ται, αὐτοὶ δὲ ὥσπερ δοκοὶ μέσοι κατα
rentur. regi ãt τ hostib᷒
καυθήσονται. βασιλεῖ δὲ καὶ πολεμίοις
non resistent. quõ igiꝉ existimãdũ ẽ aut
οὐ μὴ ἀντιστῶσιν. πῶς οὖν νομιστέον ἢ
recipiẽdũ q᷒ sunt dii: neq a furi
δεκτέον ὅτι εἰσὶν θεοί, οὔτε ἀπὸ κλε
bus neq a latronib᷒ saluabũꝉ dei
πτῶν οὔτε ἀπὸ λῃστῶν οὐ μὴ διασωθῶσι θεοὶ
lignei τ deargẽtati τ deaurati. q̃z
ξύλινοι καὶ περιάργυροι καὶ περίχρυσοι. ὧν οἱ
fortes auferentes aurũ τ argentũ
ἰσχύοντες περιελόμενοι τὸ χρυσίον καὶ τὸ ἀργύριον
τ vestimentũ circũpositum eis:
καὶ τὸν ἱματισμὸν τὸν περικείμενον αὐτοῖς,
abibunt hñtes: neq sibi ip̃is
ἀπελεύσονται ἔχοντες, οὔτε ἑαυτοῖς οὐ μὴ
auxiliabunꝉ: ita vt meli᷒ sit regem ostẽ=
βοηθήσωσιν, ὥστε κρεῖσσον εἶναι βασιλέα ἐπι
dere suam fortitudiẽ: aut vas in
δεικνύμενον τὴν ἑαυτοῦ ἀνδρείαν ἢ σκεῦος ἐν

E

F

dom⁹ vtile in q̃ vtetur possidens
οἰκία χρήσιμον ἐφ᾽ ᾧ χρήσεται ὁ κεκτημένος
q̃ falsi dij: aut ⁊ porta in domo q̃ seruat
ἢ ψευδεῖς θεοί, ἢ καὶ θύρα ἐν οἰκίᾳ διασῴζου-
q̃ in ea existẽtia q̃ falsi dij: ⁊
σα τὰ ἐν αὐτῇ ὄντα ἢ οἱ ψευδεῖς θεοί, καὶ
lignea colũna in regijs. q̃ falsi
ξύλινος στῦλος ἐν βασιλείοις. ἢ οἱ ψευδεῖς
dei. sol quidẽ .n. ⁊ luna ⁊ stelle exñ
θεοί. ἥλιος μὲν γὰρ καὶ σελήνη καὶ ἄστρα ὄν-
tes splendide ⁊ misse ad vtilitates
τα λαμπρὰ καὶ ἀποστελλόμενα ἐπὶ χρείας
obediẽtes sũt. similiter ⁊ fulgur cum
εὐήκοά εἰσιν. ὡσαύτως καὶ ἀστραπὴ ὅταν
apparuerit ꝑspicuũ est. at ipse spũs
ἐπιφανῇ εὔοπτός ἐστι. τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα
in oĩ regione spirat. ⁊ nubib⁹ cum
ἐν πάσῃ χώρᾳ πνεῖ. καὶ νεφέλαις ὅταν
ĩpatũ fuerit a deo ãbulare in totũ
ἐπιταγῇ ὑπὸ τοῦ θεοῦ πορεύεσθαι ἐφ᾽ ὅλην
orbem ꝑficiunt qđ ĩpatũ ẽ.
τὴν οἰκουμένην συντελοῦσι τὸ ταχθέν. τὸ
at ignis emissus desup desolare mõtes
δὲ πῦρ ἐξαποσταλὲν ἄνωθεν ἐξερημῶσαι ὄρη
⁊ siluas. facit qđ ꝓceptũ est. hec
καὶ δρυμούς. ποιεῖ τὸ συνταχθέν. ταῦ-
aũt neq̧ spẽbus neq̧ virtuti
τα δὲ οὐδὲ ταῖς ἰδέαις οὐδὲ ταῖς δυνά-
bus suis assimilata sunt. vnde neq̧
μεσιν αὐτῶν ἀφωμοιωμένα εἰσίν. ὅθεν οὔτε
existimãdũ neq̧ vocãdũ esse illos de
νομιστέον οὔτε κλητέον ὑπάρχειν αὐτοὺς θε-
os. nõ potẽtib⁹ existib⁹ ipsis neq̧ iudiciũ
ούς. οὐ δυνατῶν ὄντων αὐτῶν οὔτε κρίσιν
iudicare neq̧ bñfacere hoĩbus. scientes
κρῖναι οὔτε εὖ ποιῆσαι ἀνθρώποις. γνόντες
igit᷑ q᷑ nõ sunt dij. ne timueritis eos:
οὖν ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοί. μὴ φοβηθῆτε αὐτούς,
neq̧ .n. regibus maledicent
οὔτε γὰρ βασιλεῦσιν οὐ μὴ καταράσωνται

domo vtile in quo gloriatur q possidet illud: vel ostium in domo qđ custodit q̃ in pace sunt: q̃z falsi dii. Sol quidẽ & luna ac sydera cum sint splendida & emissa ad vtilitates obaudiunt: similiter & fulgur cum apparuerit perspicuũ est. Idipsum autem & spiritus in omni regione spirat & nubes: quibus cum imperatum fuerit a deo perambulare in vniuersum orbem: perficiunt quod imperatum est eis. Ignis etiam missus desuper vt consumat montes & siluas facit quod preceptum est ei. Hec autem neq̧ speciebus neq̧ virtutibus vni eorum similia sunt. Vnde neq̧ estimandũ est: neq̧ dicendum illos esse deos: quã do non possunt neq̧ iudicium iudicare neq̧ facere hominibus. Scientes itaq̧ quia non sunt dii: ne ergo timueritis eos. Neq̧ enim regibus maledicent neq̧ benedicent. Signa enĩ in celo gentibus non ostendunt neq̧ vt sol lucebunt: neq̧ illuminabũt vt luna. Bestie meliores sunt illis q̃ possũt fugere sub tectũ: ac prodesse sibi. Nullo itaq̧ modo nobis est manifestũ quia sunt dii: ꝓpter qđ ne timeatis eos. Nam sicut in cucumerario formido nihil custodit: ita sunt dii illorũ lignei & argentei & inaurati. Eodẽ modo & in horto spina alba: supra quam oĩs auis sedet. Similiter & mortuo proiecto in tenebris similes sunt dii illorũ lignei & inaurati & inargentati. A purpura quoq̧ & murice: q̃ supra illos teneãt; scietis itaq̧ quia nõ sunt dii. Ipsi etiã postremo comedũtur: et erit opprobrium in regione. Melior est homo iustus qui non habet simulachra: nam erit longe ab opprobriis.

Explicit liber Baruch.

neq̧ bñdicent. signa q̧ in gẽtib⁹
οὔτε μὴ εὐλογήσωσι. σημεῖά τε ἐν ἔθνεσιν
in celo nõ ostẽdent neq̧ sicut sol
ἐν οὐρανῷ οὐ μὴ δείξωσιν οὔτε ὡς ὁ ἥλιος οὐ
lucebunt neq̧ illuminabũt q̃si luna.
λάμψωσιν οὔτε φωτιοῦσιν ὡς ἡ σελήνη. τὰ
bestie sunt meliores illis q̃ possunt effugi-
θηρία ἐστὶ κρείσσονα αὐτῶν ἃ δύναται ἐκφυ-
entes in ꝓtectiões sibi ipsis ꝓdesse. scđm
γόντα εἰς σκέπην ἑαυτὰ ὠφελῆσαι. κατ᾽ οὐ-
nullũ igit᷑ modũ est nobis manifestũ: q᷑ sũt
δένα οὖν τρόπον ἐστὶν ἡμῖν φανερόν, ὅτι εἰ-
dij. ꝓpt qđ ne timeatis eos. sicut
σὶ θεοί. διὸ μὴ φοβηθῆτε αὐτούς. ὥσπερ
.n. in cucumerario terriculamẽtũ nihil custo
γὰρ ἐν σικυηλάτῳ προβασκάνιον οὐδὲν φυ-
diens: sic dij eoꝝ sunt lignei:
λάσσον, οὕτως οἱ θεοὶ αὐτῶν εἰσὶ ξύλινοι,
⁊ inaurati ⁊ inargentati eodẽ mo
καὶ περίχρυσοι καὶ περιάργυροι. τὸν αὐτὸν τρό-
do: ⁊ in horto spina sup q̃ oĩs auis
πον, καὶ τῇ ἐν κήπῳ ῥάμνῳ ἐφ᾽ ἧς πᾶν ὄρνεον
sedet. similit᷑ aũt ⁊ mortuo ꝓiecto in
ἐπικάθηται. ὡσαύτως δὲ καὶ νεκρῷ ἐρριμμένῳ ἐν
tenebris assimilant᷑ dij eoꝝ lignei ⁊
σκότει ἀφομοιοῦνται οἱ θεοὶ αὐτῶν ξύλινοι καὶ
inaurati: ⁊ inargentati. a q̧
περίχρυσοι, καὶ περιάργυροι. ἀπό τε τῆς
purpura ⁊ splendore sup illos
πορφύρας καὶ τῆς μαρμάρου τῆς ἐπ᾽ αὐτοῖς
putrefacto scietis q᷑ nõ sunt dij:
σηπομένης γνώσεσθε ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοί,
ipsa q̧ ex postremo comedent᷑ ⁊ erit oppro
αὐτά τε ἐξ ὑστέρου βρωθήσονται καὶ ἔσται ὄνει-
briũ in regiõe. melior ergo homo iu
δος ἐν τῇ χώρᾳ. κρείσσων οὖν ἄνθρωπος δί-
stus non hñs idola: erit .n. longe
καιος οὐκ ἔχων εἴδωλα, ἔσται γὰρ μακρὰν
ab opprobrio.
ἀπὸ ὀνειδισμοῦ.

G

Incipit prologus in Ezechielem prophetam.

Ezechiel propheta cum ioachin rege iuda captiuus ductus est in babylonem: ibiq̧ his qui cum eo captiui fuerant prophetauit penitentibus q̧ ad hieremie vaticinium se vltro aduersariis tradidissent: & viderent adhuc vrbem hierosolymã stare quam ille casuram esse predixerat. Tricesimo autem etatis sue anno & captiuitatis quinto: exorsus est ad captiuos loqui. Et eodem tempore licet posterior hic in chaldea hieremias in iudea prophetauerunt. Sermo eius nec satis disertus nec admodum rusticus est: sed ex vtroq̧ medie tẽperatus. Sacerdos & ipse fuit sicut hieremias. Principia voluminis & finem magnis habens obscuritatibus inuoluta. Sed & vulgata eius editio non multum distat ab hebraico. Vnde satis miror quid cause extiterit: vt si eosdem in vniuersis libris habemus interpretes: in aliis eadẽ: in aliis diuersa transtulerint. Legite igitur & hunc iuxta translationẽ nostram quoniã per cola scriptus & cõmata manifestiorem legentibus sensum tribuit. Si autẽ amici mei: & hunc subsannauerint: dicite eis q̧ nemo eos compellat vt scribant. Sed vereor ne illud eis eueniat quod grece significãtius dicitur vt vocentur fagolidori: quod est manducantes senecias.

Explicit prologus.

EZECHIEL.
ΕΖΕΚΙΗΛ. Ca. I.

A

Et factũ ẽ in tricesimo anno quarto
Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ τριακοστῷ ἔτει τετάρ-
mense quinta mẽsis: ⁊ ego erã in
τῳ μηνὶ πέμπτῃ μηνός, καὶ ἐγὼ ἤμην ἐν
medio captiuitatis sup flumi-
μέσῳ τῆς αἰχμαλωσίας ἐπὶ τοῦ ποτα-
num chobar: ⁊ aperti sunt celi: ⁊ vidi visiones
μοῦ τοῦ χοβάρ, καὶ ἠνοίχθησαν οἱ οὐρανοί, καὶ ἴδον ὁράσεις
dei quinta mẽsis. hic annus quint⁹ capti-
θεοῦ πέμπτῃ τοῦ μηνός. τοῦτο τὸ ἔτος τὸ πέμπτον τῆς αἰχμα-
uitatis regis ioachĩ. ⁊ factũ ẽ verbũ dñi
λωσίας τοῦ βασιλέως ἰωακεὶμ. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου
ad ezechiel filiũ buzi sacerdotẽ in t̃ra chaldeoꝝ sup
πρὸς ἰεζεκιὴλ τὸν υἱὸν βουζὶ τὸν ἱερέα ἐν γῇ χαλδαίων ἐπὶ
flumen chobar. ⁊ facta ẽ sup me man⁹ dñi ⁊
τοῦ ποταμοῦ τοῦ χοβάρ. καὶ ἐγένετο ἐπ᾽ ἐμὲ χεὶρ κυρίου καὶ
vidi: ⁊ ecce spũs auferẽs veniebat ab aq̃lone ⁊
ἴδον, καὶ ἰδοὺ πνεῦμα ἐξαῖρον ἤρχετο ἀπὸ βορρᾶ καὶ
nubes magna in eo ⁊ splendor i circuitu ei⁹ ⁊ ignis

B

νεφέλη μεγάλη ἐν αὐτῷ καὶ φέγγος κύκλῳ αὐτοῦ καὶ πῦρ
fulgurans. ⁊ in medio eius q̃si visio electri
ἐξαστράπτον. καὶ ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ ὡς ὅρασις ἠλέκτρου
in medio ignis ⁊ splendor i eo: ⁊ in me
ἐν μέσῳ τοῦ πυρός, καὶ φέγγος ἐν αὐτῷ, καὶ ἐν μέ-
dio q̃si similitudo q̃ttuor aialiũ. ⁊ hec visio eo-
σῳ ὡς ὁμοίωμα τεσσάρων ζώων. καὶ αὕτη ἡ ὅρασις αὐ-
rum: similitudo hoĩs in eis. ⁊ quattuor fa-
τῶν, ὁμοίωμα ἀνθρώπου ἐπ᾽ αὐτοῖς. καὶ τέσσαρα πρό-
cies vni: ⁊ q̃ttuor ale vni. ⁊
σωπα τῷ ἑνί, καὶ τέσσαρες πτέρυγες τῷ ἑνί. καὶ τὰ
crura eoꝝ recta: ⁊ pennati pedes eoꝝ: ⁊
σκέλη αὐτῶν ὀρθά, καὶ πτερωτοὶ οἱ πόδες αὐτῶν, καὶ
scintille q̃si fulgurans eramẽtũ. ⁊ leues penne
σπινθῆρες ὡς ἐξαστράπτων χαλκός. καὶ ἐλαφραὶ αἱ πτέρυ-
eoꝝ: ⁊ manus hoĩs sub pen-
γες αὐτῶν, καὶ χεὶρ ἀνθρώπου ὑποκάτωθεν τῶν πτερύ-
nis eoꝝ in q̃ttuor ptib⁹ eoꝝ: ⁊ facies
γων αὐτῶν ἐπὶ τὰ τέσσαρα μέρη αὐτῶν, καὶ τὰ πρόσωπα

C

eoꝝ ⁊ penne eoꝝ quattuor cõiuncte alte
αὐτῶν καὶ αἱ πτέρυγες αὐτῶν τῶν τεσσάρων ἐχόμεναι ἑτέ-
ra alteri. ⁊ ale eoꝝ nõ reuertebant᷑
ρα τῆς ἑτέρας. καὶ αἱ πτέρυγες αὐτῶν οὐκ ἐπεστρέφοντο
cũ ambularẽt ipsa: vnũqđq̧ ante faciem
ἐν τῷ βαδίζειν αὐτά, ἕκαστον κατέναντι τοῦ προσώπου
suam gradiebant᷑. ⁊ similitudo facieꝝ eoꝝ: fa-
αὐτῶν ἐπορεύοντο. καὶ ὁμοίωσις τῶν προσώπων αὐτῶν, πρό-
cies hoĩs ⁊ facies leonis a dextris quat-
σωπον ἀνθρώπου καὶ πρόσωπον λέοντος ἐκ δεξιῶν τοῖς τέ-
tuor: ⁊ facies vituli a sinistris quattuor:
σσαρσιν, καὶ πρόσωπον μόσχου ἐξ ἀριστερῶν τοῖς τέσσαρ-
⁊ facies aq̃le quattuor. ⁊ ale
σιν, καὶ πρόσωπον ἀετοῦ τοῖς τέσσαρσιν. καὶ αἱ πτέρυγες
eoꝝ extente desup quattuor vnicuiq̧ due cõ-
αὐτῶν ἐκτεταμέναι ἄνωθεν τοῖς τέσσαρσιν ἑκάστῳ δύο συ-
iuncte ad inuicẽ. ⁊ due tegebant super
νεζευγμέναι πρὸς ἀλλήλας. καὶ δύο ἐπεκάλυπτον ἐπάνω
corpus eoꝝ: ⁊ vnũqđq̧ corã facie sua
τοῦ σώματος αὐτῶν, καὶ ἑκάτερον κατὰ πρόσωπον αὐ-
gradiebat᷑. q̃cũq̧ erat spũs ambulans ambula-
τοῦ ἐπορεύετο. οὗ ἂν ἦν τὸ πνεῦμα πορευόμενον ἐπορεύον-

D

bãt ⁊ nõ reuertebãt᷑. ⁊ in medio aialiũ visio q̃si car
το καὶ οὐκ ἐπέστρεφον. καὶ ἐν μέσῳ τῶν ζώων ὅρασις ὡς ἀν-
bonũ ignis ardentiũ: q̃si aspect⁹ lampadaꝝ discurren
θράκων πυρὸς καιομένων, ὡς ὄψις λαμπάδων συστρεφο-
tium in medio aialiũ ⁊ splẽdor ignis: ⁊ de
μένων ἀναμέσον τῶν ζώων καὶ φέγγος τοῦ πυρός, καὶ ἐκ
igne egrediebatur q̃si fulgur. ⁊ aialia curre-
τοῦ πυρὸς ἐξεπορεύετο ὡς ἀστραπή. καὶ τὰ ζῶα ἔτρε-
bãt ⁊ reuertebãt᷑ q̃si species fulguris.
χον καὶ ἀνέκαμπτον ὡς εἶδος τοῦ βεζέκ.

Incipit Ezechiel ꝓpheta.
Capitulum. I.

Et factũ est in tricesimo anno: in q̃rto in quinta mensis: cũ essem in medio captiuorũ iuxta fluuiũ chobar aperti sunt celi & vidi visiones dei. In q̃nta mensis ipse est annus quintus transmigrationis regis ioachim: factũ est verbũ domini ad ezechielem filium buzi sacerdotẽ in terra chaldeorũ secus flumẽ chobar. Et facta est sup eũ ibi manus dñi. Et vidi: & ecce ventus turbinis veniebat ab aq̃lone: & nubes magna & ignis inuoluens: et splendor in circuitu eius: & de medio eius quasi species electri: id est de medio ignis. Et ex medio ei⁹ similitudo q̃ttuor aialiũ: & hic aspectus eorũ. Similitudo hominis in eis. Et quattuor facies vni: & quattuor penne vni. Et pedes eorum pedes recti: & planta pedis eorũ quasi planta pedis vituli: & scintille q̃si aspectus eris cãdentis. Et manus hominis sub pennis eorum in quattuor partibus: & facies & pennas per quattuor partes habebant: iuncteq̧ erant penne eorũ alterius ad alterũ. Non reuertebãtur cũ incederẽt: sed vnũquodq̧ ante faciẽ suã gradiebatur. Similitudo aũt vultus eoꝝ: facies hois & facies leonis a dextris ipsorũ q̃ttuor: facies aũt bouis a sinistris ipsorum quattuor: & facies aq̃le ipsorũ q̃ttuor: & facies eorũ: & pẽne eorũ extente desup. Due pẽne singulorũ iũgebãtur: & due tegebant corpora eorũ. Et vnũquodq̧ eorũ coram facie sua ambulabat. Vbi erat impetus spũs: illuc gradiebantur nec reuertebãtur cũ ambularent. Et similitudo aialiũ & aspectus eorũ q̃si carbonũ ignis ardentiũ & quasi aspectus lãpadarũ. Hec erat visio discurrẽs in medio aialiũ: splẽdor ignis & de igne fulgur egrediẽs. Et aialia ibãt & reuertebãtur i similitudinẽ fulguris coruscantis.

וַיְהִי בִּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה בָּרְבִיעִי בַּחֲמִשָּׁה
לַחֹדֶשׁ וַאֲנִי בְתוֹךְ הַגּוֹלָה עַל נְהַר
כְּבָר נִפְתְּחוּ הַשָּׁמַיִם וָאֶרְאֶה מַרְאוֹת
אֱלֹהִים: בַּחֲמִשָּׁה לַחֹדֶשׁ הִיא הַשָּׁנָה
הַחֲמִישִׁית לְגָלוּת הַמֶּלֶךְ יוֹיָכִין: הָיֹה
הָיָה דְבַר יְהוָה אֶל יְחֶזְקֵאל בֶּן
בּוּזִי הַכֹּהֵן בְּאֶרֶץ כַּשְׂדִּים עַל נְהַר
כְּבָר וַתְּהִי עָלָיו שָׁם יַד יְהוָה: וָאֵרֶא
וְהִנֵּה רוּחַ סְעָרָה בָּאָה מִן הַצָּפוֹן
עָנָן גָּדוֹל וְאֵשׁ מִתְלַקַּחַת וְנֹגַהּ
לוֹ סָבִיב וּמִתּוֹכָהּ כְּעֵין הַחַשְׁמַל
מִתּוֹךְ הָאֵשׁ: וּמִתּוֹכָהּ דְּמוּת אַרְבַּע
חַיּוֹת וְזֶה מַרְאֵיהֶן דְּמוּת אָדָם
לָהֵנָּה: וְאַרְבָּעָה פָנִים לְאֶחָת
וְאַרְבַּע כְּנָפַיִם לְאַחַת לָהֶם: וְרַגְלֵיהֶם
רֶגֶל יְשָׁרָה וְכַף רַגְלֵיהֶם כְּכַף
רֶגֶל עֵגֶל וְנֹצְצִים כְּעֵין נְחֹשֶׁת קָלָל:
וִידֵי אָדָם מִתַּחַת כַּנְפֵיהֶם עַל
אַרְבַּעַת רִבְעֵיהֶם וּפְנֵיהֶם וְכַנְפֵיהֶם
לְאַרְבַּעְתָּם: חֹבְרֹת אִשָּׁה אֶל אֲחוֹתָהּ
כַּנְפֵיהֶם לֹא יִסַּבּוּ בְלֶכְתָּן אִישׁ
אֶל עֵבֶר פָּנָיו יֵלֵכוּ: וּדְמוּת פְּנֵיהֶם
פְּנֵי אָדָם וּפְנֵי אַרְיֵה אֶל הַיָּמִין
לְאַרְבַּעְתָּם וּפְנֵי שׁוֹר מֵהַשְּׂמֹאול
לְאַרְבַּעְתָּן וּפְנֵי נֶשֶׁר לְאַרְבַּעְתָּן:
וּפְנֵיהֶם וְכַנְפֵיהֶם פְּרֻדוֹת מִלְמָעְלָה
לְאִישׁ שְׁתַּיִם חֹבְרוֹת אִישׁ וּשְׁתַּיִם
מְכַסּוֹת אֵת גְּוִיֹּתֵיהֶנָה: וְאִישׁ אֶל
עֵבֶר פָּנָיו יֵלֵכוּ אֶל אֲשֶׁר יִהְיֶה
שָׁמָּה הָרוּחַ לָלֶכֶת יֵלֵכוּ לֹא
יִסַּבּוּ בְּלֶכְתָּן: וּדְמוּת הַחַיּוֹת מַרְאֵיהֶן
כְּגַחֲלֵי אֵשׁ בֹּעֲרוֹת כְּמַרְאֵה הַלַּפִּדִים
הִיא מִתְהַלֶּכֶת בֵּין הַחַיּוֹת וְנֹגַהּ
לָאֵשׁ וּמִן הָאֵשׁ יוֹצֵא בָרָק:
וְהַחַיּוֹת רָצוֹא וָשׁוֹב כְּמַרְאֵה הַבָּזָק:

Cap. j.
הָיָה רָבַע
גָּלָה
פָּתַח רָאָה
חָמַשׁ
הָיָה רָאָה
בּוֹא צָפַן
גָּדַל לָקַח
סָבַב
דָּמָה רָבַע
חָיָה רָאָה
פָּנָה
נוּץ
אִישׁ
סָבַב יָלַךְ
אָרָה יָמַן
שָׂמַל
עָלָה
כָּסָה גּוּ
הָיָה
יָלַךְ
רָאָה
לָפַד
הָלַךְ
יָצָא
רָצָא

ואראה החיות והנה אופן אחד בארץ אצל החיות לארבעת פניו׃ מראה האופנים ומעשיהם כעין תרשיש ודמות אחד לארבעתן ומראיהם ומעשיהם כאשר יהיה האופן בתוך האופן׃ על ארבעת רבעיהן בלכתם ילכו לא יסבו בלכתן׃ וגביהן וגבה להם ויראה להם וגבתם מלאות עינים סביב לארבעתן׃ ובלכת החיות ילכו האופנים אצלם ובהנשא החיות מעל הארץ ינשאו האופנים׃ על אשר יהיה שם הרוח ללכת ילכו שמה הרוח ללכת והאופנים ינשאו לעמתם כי רוח החיה באופנים׃ בלכתם ילכו ובעמדם יעמדו ובהנשאם מעל הארץ ינשאו האופנים לעמתם כי רוח החיה באופנים׃ ודמות על ראשי החיה רקיע כעין הקרח הנורא נטוי על ראשיהם מלמעלה׃ ותחת הרקיע כנפיהם ישרות אשה אל אחותה לאיש שתים מכסות להנה ולאיש שתים מכסות להנה את גויתיהם׃ ואשמע את קול כנפיהם כקול מים רבים כקול שדי בלכתם קול המלה כקול מחנה בעמדם תרפינה כנפיהן׃ ויהי קול מעל לרקיע אשר על ראשם בעמדם תרפינה כנפיהן׃ וממעל לרקיע אשר על ראשם כמראה אבן ספיר דמות כסא ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה׃ וארא כעין חשמל כמראה אש בית לה סביב ממראה מתניו ולמעלה וממראה מתניו ולמטה ראיתי כמראה

Cunq; aſpicerem animalia: apparuit rota vna ſup terrā iuxta aīalia: habens quattuor facies. Et aſpectus rotarū & opus earum quaſi viſio maris: et vna ſimilitudo ipſarum quattuor: et aſpectus earum et opera quaſi ſit rota in medio rote. Per quattuor partes earū euntes ibāt et non reuertebantur cū ambularent. Statura quoq; erat rotis & altitudo et horribilis aſpectus: et totū corpꝰ oculis plenū in circuitu ipſarū quattuor. Cunq; ambularēt aīalia ambulabāt pariter & rote iuxta ea. & cū eleuarentur aīalia de terra eleuabantur ſimul & rote. Quocunq; ibat ſpiritus: illuc eunte ſpū & rote pariter eleuabantur ſequētes eum. Spiritus enim vite erat in rotis. Cum euntibus ibāt: & cum ſtantibus ſtabant: & cum eleuatis a terra: pariter eleuabantur & rote ſequentes ea: quia ſpiritus vite erat in rotis. Et ſimilitudo ſuper capita animaliū firmamenti q̄ſi aſpectus cryſtalli horribilis: & extenti ſup capita eorū deſup. Sub firmamēto autē penne eorum recte alterius ad alterum. Vnūquodq; duabꝰ alis velabat corpus ſuum: & alterum ſimiliter velabatur. Et audiebam ſonum alarum quaſi ſonū aquarū multarū: q̄ſi ſonū ſublimis dei. Cum ambularēt quaſi ſonꝰ erat multitudinis vt ſonus caſtrorū. Cūq; ſtarēt dimittebātur pēne eorū. Nam cū fieret vox ſup firmamēto qd̄ erat ſup caput eorū ſtabant & ſubmittebāt alas ſuas. Et ſup firmamentū qd̄ erat iminēs capiti eorum q̄ſi aſpectus lapidis ſapphiri: ſilitudo throni & ſup ſilitudinē throni ſimilitudo q̄ſi aſpectus hoīs deſup. Et vidi q̄ſi ſpeciē electri velut aſpectū ignis intrīſecus per circuitum eiꝰ: a lumbis eius & deſuper: & a lūbis eius vſq; deorſum vidi quaſi ſpeciem

et vidi: et ecce rota vna ſup terrā adherens aialibus quattuor. et aſpectꝰ rotar: et factio eap q̄ſi ſpecies tharſis. et ſimilitudo in quattuor: et opus eap erat ſicut eſſet rota in rota. in quattuor ptes eop ābulabant. nō reuertebant cū ambularent ipa. et dorſa eop et altitudo erat eis. et vidi ea et dorſa eop plena oculis i circuitu quattuor. et cū ambularēt aialia ābulabāt rote coniuncte ipſis: et cū eleuarent aialia de terra eleuabāt rote. vbicūq; erat nubes illic ſpūs ambulabat. ambulabant aialia et rote et eleuabāt cū illis. qz ſpūs vite in rotis. cū ābularent ipa ambulabant. et cū ſtarent ipſa ſtabant. et cū eleuarent ipa a terra: eleuabant cū eis. qz ſpūs vite erat in rotis. et ſimilitudo ſup caput aialiū q̄ſi firmamētū q̄ſi viſio cryſtalli extentum ſup alas eop deſup. et ſub firmamento ale eop extenſe. volantes altera alteri vnicuiq; due tegentes corpora eop. et audiui vocē alap ipop cū ābularent ipa q̄ſi vocē aque multe: q̄ſi vocē oportētis cū ambularēt ipa. vox q̄ſi vox caſtrorum. et cū ſtarēt ipa ceſſabant ale eorum. et ecce vox de ſup firmamento exiſtēte ſup caput eop: cū ſtarēt ipa remittebāt ale eop. et ſuper firmamento qd̄ ſup caput eop q̄ſi viſio lapidis ſapphiri ſimilitudo throni ſup eum: et ſup ſimilitudinē throni ſimilitudo q̄ſi ſpecies hoīs deſup. et vidi q̄ſi aſpectū electri q̄ſi aſpectū ignis intrinſecꝰ eius i circuitu: a viſione lumbi deorſum vidi q̄ſi viſionē

καὶ ἴδον, καὶ ἰδοὺ τροχὸς εἷς ἐπὶ τῆς γῆς ἐχόμενος τῶν ζώων τοῖς τέσσαρσι. καὶ τὸ εἶδος τῶν τροχῶν καὶ ποίημα αὐτῶν ὡς εἶδος θαρσείς, καὶ ὁμοίωμα ἐν ταῖς τέσσαρσι. καὶ τὸ ἔργον αὐτῶν ἦν καθὼς ἂν εἴη τροχὸς ἐν τροχῷ. ἐπὶ τὰ τέσσαρα μέρη αὐτῶν ἐπορεύοντο. οὐκ ἐπέστρεφον ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτά. καὶ οἱ νῶτοι αὐτῶν καὶ ὕψος ἦν αὐτοῖς. καὶ ἴδον αὐτά. καὶ οἱ νῶτοι αὐτῶν πλήρεις ὀφθαλμῶν κυκλόθεν τοῖς τέσσαρσι. καὶ ἐν τῷ πορεύεσθαι τὰ ζῶα ἐπορεύοντο οἱ τροχοὶ ἐχόμενοι αὐτῶν. καὶ ἐν τῷ ἐξαίρειν τὰ ζῶα ἀπὸ τῆς γῆς ἐξήροντο οἱ τροχοί. οὗ ἂν ἦν ἡ νεφέλη ἐκεῖ τὸ πνεῦμα τοῦ πορεύεσθαι. ἐπορεύοντο τὰ ζῶα καὶ οἱ τροχοὶ καὶ ἐξήροντο σὺν αὐτοῖς. διότι πνεῦμα ζωῆς ἦν ἐν τοῖς τροχοῖς. ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτὰ ἐπορεύοντο. καὶ ἐν τῷ ἑστάναι αὐτὰ εἱστήκεισαν. καὶ ἐν τῷ ἐξαίρειν αὐτὰ ἀπὸ τῆς γῆς, ἐξήροντο σὺν αὐτοῖς. ὅτι πνεῦμα ζωῆς ἦν ἐν τοῖς τροχοῖς. καὶ ὁμοίωμα ὑπὲρ κεφαλῆς τῶν ζώων ὡσεὶ στερέωμα ὡς ὅρασις κρυστάλλου ἐκτεταμένον ἐπὶ τῶν πτερύγων αὐτῶν ἐπάνωθεν. καὶ ὑποκάτω τοῦ στερεώματος αἱ πτέρυγες αὐτῶν ἐκτεταμέναι, πτερυσσόμεναι ἑτέρα τῇ ἑτέρᾳ ἑκάστῳ δύο συγκαλύπτουσαι τὰ σώματα αὐτῶν. καὶ ἤκουον τὴν φωνὴν τῶν πτερύγων αὐτῶν ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτὰ ὡς φωνὴν ὕδατος πολλοῦ, ὡς φωνὴν ἱκανοῦ ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτά. φωνὴ τοῦ λόγου ὡς φωνὴ παρεμβολῆς. καὶ ἐν τῷ ἑστάναι αὐτὰ κατέπαυον αἱ πτέρυγες αὐτῶν. καὶ ἰδοὺ φωνὴ ὑπεράνωθεν τοῦ στερεώματος τοῦ ὄντος ὑπὲρ κεφαλῆς αὐτῶν, ἐν τῷ ἑστάναι αὐτὰ ἀνίεντο αἱ πτέρυγες αὐτῶν. καὶ ὑπεράνω τοῦ στερεώματος τοῦ ὑπὲρ κεφαλῆς αὐτῶν ὡς ὅρασις λίθου σαπφείρου ὁμοίωμα θρόνου ἐπ᾽ αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τοῦ ὁμοιώματος τοῦ θρόνου ὁμοίωμα ὡς εἶδος ἀνθρώπου ἄνωθεν. καὶ ἴδον ὡς ὄψιν ἠλέκτρου ὡς ὅρασιν πυρὸς ἔσωθεν αὐτοῦ κυκλόθεν, ἀπὸ ὁράσεως ὀσφύος καὶ ἕως κάτω ἴδον ὡς ὅρασιν

ignis et ſplendor eius i circuitu: q̄ſi viſio arcus: cū fuerit in nube in die pluuie. ſic ſtatio ſplendoris i circuitu. hec viſio ſilitudo glie dūi.

πυρὸς καὶ τὸ φέγγος αὐτοῦ κύκλῳ, ὡς ὅρασις τόξου, ὅταν ᾖ ἐν τῇ νεφέλῃ ἐν ἡμέρᾳ ὑετοῦ. οὕτως ἡ στάσις τοῦ φέγγους κυκλόθεν. αὕτη ἡ ὅρασις ὁμοιώματος δόξης κυρίου.

Ca. 2.

Et vidi et cado in faciem meā: et audiui vocē loquētis ad me. et dixit ad me: fili hoīs: ſta ſup pedes tuos et loquar ad te. et venit ad me ſpūs et aſſumpſit me et eleuauit me et ſtatuit me ſup pedes meos: et audiebā eū loquentem ad me. et dixit ad me: fili hominis: mitto ego te ad filios iſrael irritantes me. qui irritauerunt me ipſi et patres eop: preuaricati ſūt in me vſq; in hodiernū diem: et filii dura facie et duro corde. ego mittō te ad eos: et dices ad eos: hec dicit dūs dūs: ſi forte audiant aut timeant: qz domꝰ irritans eſt. et cognoſcent: qz ꝓpheta es tu in medio eop. et tu fili hoīs: ne timeas eos: neq; formides a facie eop. qz inſanient: et cōgregabuntur ꝯ te i circuitu: et in medio ſcorpionū tu habitas. verba eop ne timeas: et a facie eop ne formides: qz domus irritans eſt. et loqueris verba mea ad eos: ſi forte audiant aut timeant: qz domꝰ irritans eſt. et tu fili hominis: audi loquentē ad te: ne ſis irritans ſicut domꝰ irritans. aperi os tuū et comede q̄ ego do tibi. et vidi et ecce manus extenſa ad me: et in ea capitulū libri: et expandit illud coram me. et in eo ſcripta erāt: q̄ ante et q̄ retro. et ſcripta erat in eo lamētatio et carmē et ve.

Καὶ ἴδον καὶ πίπτω ἐπὶ πρόσωπόν μου, καὶ ἤκουσα φωνὴν λαλοῦντος πρός με. καὶ εἶπε πρός με, υἱὲ ἀνθρώπου, στῆθι ἐπὶ τοὺς πόδας σου καὶ λαλήσω πρὸς σέ. καὶ ἦλθεν ἐπ᾽ ἐμὲ πνεῦμα καὶ ἀνέλαβέ με καὶ ἐξῆρέ με καὶ ἔστησέ με ἐπὶ τοὺς πόδας μου, καὶ ἤκουον αὐτοῦ λαλοῦντος πρός με. καὶ εἶπε πρός με, υἱὲ ἀνθρώπου, ἐξαποστέλλω ἐγώ σε πρὸς τοὺς υἱοὺς τοῦ ἰσραὴλ τοὺς παραπικραίνοντάς με. οἵτινες παρεπίκρανάν με αὐτοὶ καὶ οἱ πατέρες αὐτῶν ἠθέτησαν ἐν ἐμοὶ ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας, καὶ υἱοὶ σκληροπρόσωποι καὶ στερεοκάρδιοι. ἐγὼ ἐξαποστέλλω σε πρὸς αὐτούς, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, τάδε λέγει κύριος κύριος, ἐὰν ἄρα ἀκούσωσιν ἢ πτοηθῶσι, διότι οἶκος παραπικραίνων ἐστί. καὶ γνώσονται ὅτι προφήτης εἶ σὺ ἐν μέσῳ αὐτῶν. καὶ σύ, υἱὲ ἀνθρώπου, μὴ φοβηθῇς αὐτούς, μηδὲ ἐκστῇς ἀπὸ προσώπου αὐτῶν. διότι οἰστρήσουσι καὶ ἐπισυστήσονται ἐπὶ σὲ κύκλῳ, καὶ ἐν μέσῳ σκορπίων σὺ κατοικεῖς. τοὺς λόγους αὐτῶν μὴ φοβηθῇς, καὶ ἀπὸ προσώπου αὐτῶν μὴ ἐκστῇς, διότι οἶκος παραπικραίνων ἐστί. καὶ λαλήσεις τοὺς λόγους μου πρὸς αὐτούς, ἐὰν ἄρα ἀκούσωσιν ἢ πτοηθῶσιν, ὅτι οἶκος παραπικραίνων ἐστί. καὶ σύ, υἱὲ ἀνθρώπου, ἄκουε τοῦ λαλοῦντος πρὸς σέ, μὴ γίνου παραπικραίνων καθὼς ὁ οἶκος ὁ παραπικραίνων. χάνε τὸ στόμα σου καὶ φάγε ἃ ἐγὼ δίδωμί σοι. καὶ ἴδον καὶ ἰδοὺ χεὶρ ἐκτεταμένη πρός με, καὶ ἐν αὐτῇ κεφαλὶς βιβλίου. καὶ ἀνείλησεν αὐτὴν ἐνώπιον ἐμοῦ. καὶ ἐν αὐτῇ γεγραμμένα ἦν τὰ ἔμπροσθεν καὶ τὰ ὀπίσω. καὶ ἐγέγραπτο εἰς αὐτὴν θρῆνος καὶ μέλος καὶ οὐαί.

Ca. 3.

Et dixit ad me: fili hoīs: quodcūq; inueneris: cōede capitulū hoc. et vade et loquere filiis iſrael.

Καὶ εἶπε πρός με, υἱὲ ἀνθρώπου, κατάφαγε ὅτι ἂν εὕρῃς, φάγε τὴν κεφαλίδα ταύτην. καὶ πορεύθητι καὶ λάλησον τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ.

ignis ſplendentis in circuitu velut aſpectū arcus cum fuerit in nube in die pluuie: hic erat aſpectus ſplendoris per gyrum.

2.

Hec viſio ſimilitudinis glorie dñi. Et vidi & cecidi in faciem meam: & audiui vocem loquētis. Et dixit ad me. Fili hominis ſta ſuper pedes tuos: & loquar tecū. Et igreſſus eſt in me ſpūs: poſtq̄ locutus eſt mihi: & ſtatuit me ſupra pedes meos. Et audiui loquentem ad me & dicentem. Fili hominis mitto ego te ad filios iſrael: ad gentes apoſtatrices que receſſerunt a me. Patres eorū preuaricati ſunt pactū meum vſq; ad diem hanc: & filii dura facie & indomabili corde ſūt ad quos ego mitto te. Et dices ad eos. Hec dicit dñs deus ſi forte vel ipſi audiant: & ſi forte quieſcant: quoniam domus exaſperans eſt: & ſcient q̄ ꝓpheta fuerit in medio eorū. Tu ergo fili homīs ne timeas eos: neq; ſermones eorum metuas: quoniam increduli & ſubuerſores ſunt tecum: & cum ſcorpionibus habitas. Verba eorum ne timeas: & vultus eorū ne formides q̄ domus exaſperās eſt. Loqueris ergo verba mea ad eos ſi forte audiant & quieſcant: quoniam irritatores ſunt. Tu autem fili hominis audi quecunq; loquar ad te: & noli eſſe exaſperans ſicut domꝰ exaſperatrix eſt. Aperi os tuū & comede quecunq; ego do tibi. Et vidi & ecce manus miſſa ad me in qua erat inuolutus liber: & expandit illum coram me qui erat ſcriptus intus & foris: & ſcripte erant in eo lamentationes & carmē & ve.

3.

Et dixit ad me. Fili hominis quodcūq; inueneris comede. Comede volumē iſtud: & vadens loquere ad filios iſrael.

אש ונגה לו סביב׃ כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם כן מראה הנגה סביב הוא מראה דמות

Cap. ij.

כבוד יהוה ואראה ואפל על פני ואשמע קול מדבר׃ ויאמר אלי בן אדם עמד על רגליך ואדבר אתך׃ ותבא בי רוח כאשר דבר אלי ותעמדני על רגלי ואשמע את מדבר אלי׃ ויאמר אלי בן אדם שולח אני אותך אל בני ישראל אל גוים המורדים אשר מרדו בי המה ואבותם פשעו בי עד עצם היום הזה׃ והבנים קשי פנים וחזקי לב אני שולח אותך אליהם ואמרת אליהם כה אמר אדני יהוה׃ והמה אם ישמעו ואם יחדלו כי בית מרי המה וידעו כי נביא היה בתוכם׃ ואתה בן אדם אל תירא מהם ומדבריהם אל תירא כי סרבים וסלונים אותך ואל עקרבים אתה יושב מדבריהם אל תירא ומפניהם אל תחת כי בית מרי המה׃ ודברת את דברי אליהם אם ישמעו ואם יחדלו כי מרי המה׃ ואתה בן אדם שמע את אשר אני מדבר אליך אל תהי מרי כבית המרי פצה פיך ואכל את אשר אני נתן אליך׃ ואראה והנה יד שלוחה אלי והנה בו מגלת ספר׃ ויפרש אותה לפני והיא כתובה פנים ואחור וכתוב אליה קינים והגה והי׃

Cap. iij.

ויאמר אלי בן אדם את אשר תמצא אכול אכול את המגלה הזאת ולך דבר אל בית ישראל׃

וָאֶפְתַּח אֶת פִּי וַיַּאֲכִלֵנִי אֵת הַמְּגִלָּה
הַזֹּאת: וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן אָדָם בִּטְנְךָ
תַאֲכֵל וּמֵעֶיךָ תְמַלֵּא אֵת הַמְּגִלָּה
הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן אֵלֶיךָ וָאֹכְלָה
וַתְּהִי בְּפִי כִּדְבַשׁ לְמָתוֹק: וַיֹּאמֶר
אֵלָי בֶּן אָדָם לֶךְ בֹּא אֶל בֵּית
יִשְׂרָאֵל וְדִבַּרְתָּ בִדְבָרַי אֲלֵיהֶם: כִּי
לֹא אֶל עַם עִמְקֵי שָׂפָה וְכִבְדֵי לָשׁוֹן
אַתָּה שָׁלוּחַ אֶל בֵּית יִשְׂרָאֵל: לֹא
אֶל עַמִּים רַבִּים עִמְקֵי שָׂפָה וְכִבְדֵי
לָשׁוֹן אֲשֶׁר לֹא תִשְׁמַע דִּבְרֵיהֶם
אִם לֹא אֲלֵיהֶם שְׁלַחְתִּיךָ הֵמָּה
יִשְׁמְעוּ אֵלֶיךָ: וּבֵית יִשְׂרָאֵל לֹא
יֹאבוּ לִשְׁמֹעַ אֵלֶיךָ כִּי אֵינָם אֹבִים
לִשְׁמֹעַ אֵלָי כִּי כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל
חִזְקֵי מֵצַח וּקְשֵׁי לֵב הֵמָּה: הִנֵּה נָתַתִּי
אֶת פָּנֶיךָ חֲזָקִים לְעֻמַּת פְּנֵיהֶם
וְאֶת מִצְחֲךָ חָזָק לְעֻמַּת מִצְחָם:
כְּשָׁמִיר חָזָק מִצֹּר נָתַתִּי מִצְחֶךָ
לֹא תִירָא אוֹתָם וְלֹא תֵחַת מִפְּנֵיהֶם
כִּי בֵּית מְרִי הֵמָּה: וַיֹּאמֶר אֵלָי בֶּן
אָדָם אֶת כָּל דְּבָרַי אֲשֶׁר אֲדַבֵּר
אֵלֶיךָ קַח בִּלְבָבְךָ וּבְאָזְנֶיךָ שְׁמָע
וְלֵךְ בֹּא אֶל הַגּוֹלָה אֶל בְּנֵי עַמֶּךָ
וְדִבַּרְתָּ אֲלֵיהֶם וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה
אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה אִם יִשְׁמְעוּ וְאִם
יֶחְדָּלוּ: וַתִּשָּׂאֵנִי רוּחַ וָאֶשְׁמַע אַחֲרַי
קוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל בָּרוּךְ כְּבוֹד יְהוָה
מִמְּקוֹמוֹ: וְקוֹל כַּנְפֵי הַחַיּוֹת מַשִּׁיקוֹת
אִשָּׁה אֶל אֲחוֹתָהּ וְקוֹל הָאוֹפַנִּים
לְעֻמָּתָם וְקוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל: וְרוּחַ
נְשָׂאַתְנִי וַתִּקָּחֵנִי וָאֵלֵךְ מַר בַּחֲמַת
רוּחִי וְיַד יְהוָה עָלַי חָזָקָה: וָאָבוֹא
אֶל הַגּוֹלָה תֵּל אָבִיב הַיֹּשְׁבִים אֶל
נְהַר כְּבָר וָאֵשֵׁב הֵמָּה יוֹשְׁבִים שָׁם
וָאֵשֵׁב שָׁם שִׁבְעַת יָמִים מַשְׁמִים

פָּתַח פֶּה · אָכַל · מֵעֶה מָלֵא · הָיָה פֶּה · מָתַק הָלַךְ · בּוֹא · לָשׁוֹן · שָׁלַח · רָבַב · שָׁמַע · אָבָה · קָשָׁה · פָּנָה · שָׁמַר צוּר · נָתַן יָרֵא · אֶת חָתַת · מָרָה אָמַר · לָקַח · יָלַךְ גָּלָה · שָׁמַע · חָדַל נָשָׂא · גָּדַל בָּרַךְ · כָּנַף קוּם · חָיָה נָשַׁק · אִישׁ אָפַן · גָּדַל · לָקַח הָלַךְ · מָרַר יָחַם · בּוֹא גָּלָה · תָּלַל אָבַב · יָשַׁב · יוֹם שָׁמַם

Et aperui os meum: & cibauit me volumine illo. Et dixit ad me. Fili hominis venter tuus comedet: & viscera tua complebūtur volumine isto quod ego do tibi. Et comedi illud & factum est in ore meo sicut mel dulce. Et dixit ad me. Fili hominis vade ad domum israel: & loqueris verba mea ad eos. Non enī ad populū pfundi sermonis & ignote lingue tu mitteris ad domum israel: neq ad populos multos pfundi sermonis & ignote lingue quorū non possis audire sermones. Et si ad illos mittereris ipsi audirent te. Domus autem israel nolunt audire te: quia nolunt audire me. Omīs quippe domus israel attrita fronte est & duro corde. Ecce dedi faciem tuam valentiorē faciebus eorum: & frontem tuam duriorem frontibus eorum vt adamantē & vt silicē dedi faciem tuam. Ne timeas eos neq metuas a facie eorum: quia domus exasperans est. Et dixit ad me. Fili hominis: oēs sermones meos quos ego loquor ad te: assume in corde tuo & auribus tuis audi & vade: ingredere ad trāmigrationē ad filios populi tui: & loqris ad eos: & dices eis. Hec dicit dominus deus: si forte audiant & quiescant. Et assumpsit me spiritus: & audiui post me vocē cōmotiōis magne: bñdicta gloria dñi de loco suo: & vocē alarum aīalium percutiētiū alterā ad alterā: & vocē rotarū sequentiū aīalia: & vocē cōmotionis magne. Spūs quoq leuauit me & assumpsit me: & abii amarus in īdignatiōe spūs mei. Manus enī dñi erat mecū cōfortās me. Et veni ad trāsmigrationē ad aceruū nouarū frugū ad eos qui habitabāt iuxta flumen chobar: & sedi vbi illi sedebāt & mansi ibi septē diebus merēs

τ aperuit os meū: τ cibauit me capitulo
καὶ διήνοιξεν τὸ στόμα μου, καὶ ἐψώμισέν με τὴν κεφαλί-
illo. τ ait ad me: fili hominis: os
δα ταύτην. καὶ εἶπεν πρός με, υἱὲ ἀνθρώπου, τὸ στόμα
tuū comedet: τ venter tuus implebitur capi-
σου φάγεται, καὶ ἡ κοιλία σου πλησθήσεται τῆς κεφα-
tulo isto: qđ datū est ad te. τ comedi illud:
λίδος ταύτης, τῆς δεδομένης εἰς σέ. καὶ ἔφαγον αὐτήν,
τ factū est in ore meo sicut mel dulce. τ di-
καὶ ἐγένετο ἐν τῷ στόματί μου ὡς μέλι γλυκάζον. καὶ εἶ-
xit ad me: fili hominis: vade ingredere ad do-
πεν πρός με, υἱὲ ἀνθρώπου, βάδιζε εἴσελθε πρὸς τὸν οἶ-
mū israel: τ loquere verba mea ad e-
κον τοῦ ἰσραήλ, καὶ λάλησον τοὺς λόγους μου πρὸς αὐ-
os: quia nō ad ppl'm pfūdi labij: τ grauis lingue:
τούς, διότι οὐ πρὸς λαὸν βαθύχειλον, καὶ βαρύγλωσσον
tu mitteris ad domū israel: neq ad
σὺ ἐξαποστέλλῃ πρὸς τὸν οἶκον τοῦ ἰσραήλ, οὐδὲ πρὸς
pplos multos alteri' vocis aut alteri' lingue: neq gra-
λαοὺς πολλοὺς ἀλλοφώνους ἢ ἀλλογλώσσους, οὐδὲ στι-
ues lingua existentes quorū audies sermones: τ si
βαροὺς τῇ γλώσσῃ ὄντας ὧν ἀκούσῃ τοὺς λόγους, καὶ εἰ
ad tales misissem te: illi audirent te.
πρὸς τοιούτους ἐξαπέστειλά σε, οὗτοι ἂν εἰσήκουσάν σου.
at dom' israel non volent audire te:
ὁ δὲ οἶκος τοῦ ἰσραὴλ οὐ μὴ θελήσωσιν εἰσακοῦσαί σου,
quia nō volunt audire me: quia ois dom' isra-
διότι οὐ βούλονται εἰσακοῦσαί σου, ὅτι πᾶς οἶκος ἰσρα-
el cōtentiosi sunt τ duri corde. τ ecce dedi
ὴλ φιλόνεικοί εἰσιν καὶ σκληροκάρδιοι. καὶ ἰδοὺ δέδω-
faciem tuā potētē contra faci-
κα τὸ πρόσωπόν σου δυνατὸν κατέναντι τῶν προσώ-
es eorū: τ victoriā tuā roborabo contra
πων αὐτῶν, καὶ τὸ νῖκός σου κατισχύσω κατέναντι τοῦ
victoriā eorū: τ erit semp fortior petra.
νίκους αὐτῶν, καὶ ἔσται διαπαντὸς κραταιότερον πέτρας.
ne timeas ab eis: neq formides a facie
μὴ φοβηθῇς ἀπ' αὐτῶν, μηδὲ πτοηθῇς ἀπὸ προσώπου
eorū: quia dom' irritans est. τ dixit ad
αὐτῶν, διότι οἶκος παραπικραίνων ἐστίν. καὶ εἶπεν πρός
me fili hominis: omnes sermones quos locut' sum
με υἱὲ ἀνθρώπου, πάντας τοὺς λόγους οὓς λελάληκα
tecum: assume in cor tuū: τ aurib'
μετὰ σοῦ, λάβε εἰς τὴν καρδίαν σου, καὶ τοῖς ὠσίν
tuis audi: τ vade ingredere in captiuitatem ad
σου ἄκουε, καὶ βάδιζε εἴσελθε εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν πρὸς
filios ppli tui: τ loqueris ad eos:
τοὺς υἱοὺς τοῦ λαοῦ σου, καὶ λαλήσεις πρὸς αὐτούς,
τ dices ad eos. hec dicit dñs dñs: si forte audi-
καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς. τάδε λέγει κύριος κύριος, ἐὰν ἄρα ἀκούσω-
ant si forte descant: τ assumpsit me spūs τ audiui post
σιν ἐὰν ἄρα ἐνδῶσιν, καὶ ἀνέλαβέν με πνεῦμα καὶ ἤκουσα κα-
me vocē cōmotionis magne: benedicta glo-
τόπισθέν μου φωνὴν σεισμοῦ μεγάλου εὐλογημένη ἡ δό-
ria dñi de loco suo: τ audiui vocem ala-
ξα κυρίου ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ, καὶ ἤκουσα φωνὴν πτε-
rum aīaliū: pcutientium altera ad alterā.
ρύγων τῶν ζώων, πτερυσσομένων ἑτέρα πρὸς τὴν ἑτέραν.
τ vox rotarū herēs eis: τ vox cōmo-
καὶ φωνὴ τῶν τροχῶν ἐχομένη αὐτῶν, καὶ φωνὴ τοῦ σει-
tionis magne. τ spūs eleuauit me τ suscepit
σμοῦ μεγάλου. καὶ τὸ πνεῦμα ἐξῆρέν με καὶ ἀνέλαβέν
me: τ abij sublimis in ipetu spūs mei. τ
με, καὶ ἐπορεύθην μετέωρος ὁρμῇ τοῦ πνεύματός μου. καὶ
man' dñi facta est sup me fortis. τ intraui ad
χεὶρ κυρίου ἐγένετο ἐπ' ἐμὲ κραταιά. καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν
captiuitatem sublimis: τ circuiui habitantes
αἰχμαλωσίαν μετέωρος, καὶ περιῆλθον τοὺς κατοικοῦν-
ad fluuium chobar qui erāt ibi.
τας ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ τοῦ χοβὰρ τοὺς ὄντας ἐκεῖ.
τ sedi ibi septē dieb': conuersans
καὶ ἐκάθισα ἐκεῖ ἑπτὰ ἡμέρας, ἀναστρεφόμενος

Apo. 10.b.

in medio eorū. τ factū ē post septē dies: τ
ἐν μέσῳ αὐτῶν. καὶ ἐγένετο μετὰ τὰς ἑπτὰ ἡμέρας, καὶ
factū ē verbū dñi ad me dicēs: fili hominis: specu-
ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, υἱὲ ἀνθρώπου, σκο-
latorē dedi te domui israel: τ audies de ore
πὸν δέδωκά σε τῷ οἴκῳ ἰσραήλ, καὶ ἀκούσῃ ἐκ στό-
meo verbū: τ minaberis eis a me: cū
ματός μου λόγον, καὶ ἀπειλήσῃ αὐτοῖς παρ' ἐμοῦ, ἐν
dicero ego iniquo morte morieris: τ non
τῷ λέγειν με τῷ ἀνόμῳ θανάτῳ θανατωθήσῃ, καὶ οὐ διε-
phibuisti eū neq locutus es vt phiberes
στείλω αὐτῷ οὐδὲ ἐλάλησας τοῦ διαστείλασθαι τῷ
iniquū: vt reuertatur a vijs suis impijs
ἀνόμῳ, τοῦ ἀποστρέψαι ἀπὸ τῶν ὁδῶν αὐτοῦ ἀδίκων
vt viuat ipse, iniquus ille iniqtate sua mo-
τοῦ ζῆσαι αὐτόν. ὁ ἄνομος ἐκεῖνος τῇ ἀδικίᾳ αὐτοῦ ἀπο-
rietur: τ sanguinē ei' de manu tua requiram.
θανεῖται, καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐκ χειρός σου ἐκζητήσω.
τ tu si phibueris iniquū: τ nō reuers' fuerit ab
καὶ σὺ ἐὰν διαστείλῃ τῷ ἀνόμῳ, καὶ μὴ ἀποστρέψῃ ἀπὸ
iniqtate sua τ via sua impia ini-
τῆς ἀνομίας αὐτοῦ καὶ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ ἀδίκου ὁ ἄνο-
qu' ille in iniqtate sua morietur: τ tu
μος ἐκεῖνος ἐν τῇ ἀδικίᾳ αὐτοῦ ἀποθανεῖται, καὶ σὺ τὴν
aiam tuā liberabis: τ cū cōuers' fuerit iustus a
ψυχήν σου ῥύσῃ, καὶ ἐν τῷ ἀποστρέφειν δίκαιον ἀπὸ
iusticijs suis: τ faciet delictum:
τῶν δικαιοσυνῶν αὐτοῦ, καὶ ποιήσει παράπτωμα,
τ dabo tormentū in faciem eius: ipse mo-
καὶ δώσω τὴν βάσανον εἰς πρόσωπον αὐτοῦ, αὐτὸς ἀπο-
rietur: quia nō phibuisti eū. τ in peccatis
θανεῖται, ὅτι οὐ διεστείλω αὐτῷ. καὶ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις
suis morietur: quia non erūt i memoria iusticie
αὐτοῦ ἀποθανεῖται, διότι οὐ μὴ μνησθῶσιν αἱ δικαιοσύ-
ei' quas fecit. τ sanguinē ei' de manu
ναι αὐτοῦ ἃς ἐποίησεν. καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐκ τῆς χειρός
tua requiram. tu aūt si phibueris iustū vt nō peccet:
σου ἐκζητήσω. σὺ δὲ ἐὰν διαστείλῃ τῷ δικαίῳ μὴ ἁμαρτεῖν,
τ ipse nō peccauerit iustus vita viuet: quia phibuisti e-
καὶ αὐτὸς μὴ ἁμάρτῃ ὁ δίκαιος ζωῇ ζήσεται, ὅτι διεστείλω αὐ-
um: τ tu tuam aiā liberabis. τ facta ē ibi sup
τῷ, καὶ σὺ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ῥύσῃ. καὶ ἐγένετο ἐκεῖ ἐπ'
me man' dñi: τ dixit ad me: surge τ egredere in
ἐμὲ χεὶρ κυρίου, καὶ εἶπεν πρός με, ἀνάστηθι καὶ ἔξελθε εἰς
campū: τ ibi loquetur ad te: τ surrexi τ
τὸ πεδίον, καὶ ἐκεῖ λαληθήσεται πρός σε. καὶ ἀνέστην καὶ
abij in campū. τ ecce ibi gloria dñi sta-
ἀπῆλθον εἰς τὸ πεδίον. καὶ ἰδοὺ ἐκεῖ δόξα κυρίου εἱστή-
bat quasi gloria quā vidi sup fluuium cho-
κει καθὼς ἡ δόξα ἣν ἴδον ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ τοῦ χο-
bar. τ cado in faciem meā. τ venit ad me spiri-
βάρ. καὶ πίπτω ἐπὶ πρόσωπόν μου, καὶ ἦλθεν ἐπ' ἐμὲ πνεῦ-
tus τ statuit me sup pedes meos: τ locut' est ad me
μα καὶ ἔστησέν με ἐπὶ πόδας μου, καὶ ἐλάλησεν πρός με
τ dixit mihi: ingredere τ includere in medio
καὶ εἶπέν μοι, εἴσελθε καὶ ἐγκλείσθητι ἐν μέσῳ τοῦ
dom' tue: τ tu fili hominis: ecce data sunt sup te
οἴκου σου. καὶ σὺ υἱὲ ἀνθρώπου, ἰδοὺ δέδονται ἐπὶ σὲ
vincula: τ ligabunt te in eis: τ nō egredieris de
δεσμοί, καὶ δήσουσίν σε ἐν αὐτοῖς, καὶ οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκ
medio eorū. τ linguā tuā colligabo guttu-
μέσου αὐτῶν. καὶ τὴν γλῶσσάν σου συνδήσω τῷ λάρυγ-
ri tuo: τ eris mutus: τ nō eris illis in virū
γί σου, καὶ ἀποκωφωθήσῃ, καὶ οὐκ ἔσῃ αὐτοῖς εἰς ἄνδρα
obiurgantē: quia dom' exasperās est. τ cū locut'
ἐλέγχοντα, διότι οἶκος παραπικραίνων ἐστίν. καὶ ἐν τῷ λα-
fuero ego ad te: apiam os tuū τ dices ad eos: hec
λεῖν με πρός σε, ἀνοίξω τὸ στόμα σου καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, τά-
dicit dñs dñs: qui audit audiat: τ qui icredul' ē icredu-
δε λέγει κύριος κύριος, ὁ ἀκούων ἀκουέτω, καὶ ὁ ἀπειθῶν ἀπειθεί-
lus sit: quia dom' exasperans est.
τω, διότι οἶκος παραπικραίνων ἐστίν. Ca. 4.

Infra 33.b.

in medio eorū. Cum aūt ptransissent septē dies: factum est verbum domini ad me dicens. Fili hominis speculatorem dedi te domui israel: & audies de ore meo verbum & annunciabis eis ex me. Si dicente me ad impium: morte morieris non annūciaueris ei: neq locutus fueris vt auertatur a via sua impia & viuat: ipse impius in iniqtate sua morietur: sanguinē aūt eius de manu tua requirā. Si autē tu annūciaueris impio: & ille nō fuerit conuersus ab impietate sua & a via sua impia: ipse quidē in impietate sua morietur: tu aūt aiam tuā liberasti. Sed & si cōuersus iustus a iusticia sua fuerit: & fecerit iniqtatē: ponā offendiculū corā eo. Ipse morietur qa nō annūciasti ei. In pctō suo morietur: & nō erunt in memoria iusticie eius qs fecit: sanguinē vero eius de manu tua requirā. Si aūt tu annūciaueris iusto vt nō peccet iustus: & ille nō peccauerit: viuens viuet: qa annūciasti ei: & tu animā tuā liberasti. Et facta est sup me manus dñi: & dixit ad me. Surgēs egredere in cāpū: & ibi loqr tecū. Et surgens egressus sum in cāpū: & ecce ibi gloria domini stabat quasi gloria quam vidi iuxta fluuiū chobar: & cecidi in faciē meā. Et ingressus est in me spūs: & statuit me sup pedes meos: & locut' est mihi: & dixit ad me. Ingredere & includere in medio domus tue. Et tu fili hois ecce data sunt super te vincula: & ligabunt te in eis: & nō egredieris in medio eorū: & linguā tuā adherere faciam palato tuo: & eris mutus nec quasi vir obiurgans: qa domus exasperans est. Cum aūt locutus fuero tibi: aperiā os tuū & dices ad eos. Hec dicit dominus de'. Qui audit audiat: & qui quiescit quiescat: quia domus exasperans est. 4.

בְּתוֹכָם: וַיְהִי מִקְצֵה שִׁבְעַת יָמִים
וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: בֶּן
אָדָם צֹפֶה נְתַתִּיךָ לְבֵית יִשְׂרָאֵל
וְשָׁמַעְתָּ מִפִּי דָּבָר וְהִזְהַרְתָּ אוֹתָם
מִמֶּנִּי: בְּאָמְרִי לָרָשָׁע מוֹת תָּמוּת
וְלֹא הִזְהַרְתּוֹ וְלֹא דִבַּרְתָּ לְהַזְהִיר
רָשָׁע מִדַּרְכּוֹ הָרְשָׁעָה לְחַיֹּתוֹ הוּא
רָשָׁע בַּעֲוֺנוֹ יָמוּת וְדָמוֹ מִיָּדְךָ אֲבַקֵּשׁ:
וְאַתָּה כִּי הִזְהַרְתָּ רָשָׁע וְלֹא שָׁב
מֵרִשְׁעוֹ וּמִדַּרְכּוֹ הָרְשָׁעָה הוּא בַּעֲוֺנוֹ
יָמוּת וְאַתָּה אֶת נַפְשְׁךָ הִצַּלְתָּ:
וּבְשׁוּב צַדִּיק מִצִּדְקוֹ וְעָשָׂה עָוֶל
וְנָתַתִּי מִכְשׁוֹל לְפָנָיו הוּא יָמוּת
כִּי לֹא הִזְהַרְתּוֹ בְּחַטָּאתוֹ יָמוּת וְלֹא
תִזָּכַרְןָ צִדְקֹתָו אֲשֶׁר עָשָׂה וְדָמוֹ
מִיָּדְךָ אֲבַקֵּשׁ: וְאַתָּה כִּי הִזְהַרְתּוֹ
צַדִּיק לְבִלְתִּי חֲטֹא צַדִּיק וְהוּא לֹא
חָטָא חָיוֹ יִחְיֶה כִּי נִזְהָר וְאַתָּה אֶת
נַפְשְׁךָ הִצַּלְתָּ: וַתְּהִי עָלַי שָׁם יַד
יְהוָה וַיֹּאמֶר אֵלַי קוּם צֵא אֶל
הַבִּקְעָה וְשָׁם אֲדַבֵּר אוֹתָךְ: וָאָקוּם
וָאֵצֵא אֶל הַבִּקְעָה וְהִנֵּה שָׁם כְּבוֹד
יְהוָה עֹמֵד כַּכָּבוֹד אֲשֶׁר רָאִיתִי
עַל נְהַר כְּבָר וָאֶפֹּל עַל פָּנָי: וַתָּבֹא
בִי רוּחַ וַתַּעֲמִדֵנִי עַל רַגְלָי וַיְדַבֵּר
אֹתִי וַיֹּאמֶר אֵלַי בֹּא הִסָּגֵר בְּתוֹךְ
בֵּיתֶךָ: וְאַתָּה בֶן אָדָם הִנֵּה
נָתְנוּ עָלֶיךָ עֲבוֹתִים וַאֲסָרוּךָ
בָּהֶם וְלֹא תֵצֵא בְּתוֹכָם: וּלְשׁוֹנְךָ
אַדְבִּיק אֶל חִכֶּךָ וְנֶאֱלַמְתָּ וְלֹא
תִהְיֶה לָהֶם לְאִישׁ מוֹכִיחַ כִּי
בֵּית מְרִי הֵמָּה: וּבְדַבְּרִי אוֹתְךָ
אֶפְתַּח אֶת פִּיךָ וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם
כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הַשֹּׁמֵעַ
יִשְׁמָע וְהֶחָדֵל יֶחְדָּל כִּי בֵּית
מְרִי הֵמָּה:

הָיָה · נָתַן · פֶּה זָהַר · חָיָה מוּת · בָּקַשׁ · שׁוּב · נָצַל · צָדַק · נָתַן כָּשַׁל · פָּנָה · זָכַר · בָּקַשׁ · צָדַק · חָטָא זָהַר · הָיָה · יָצָא · דָּבַר קוּם · יָצָא כָּבַד · רָאָה · נָפַל פָּנָה · בּוֹא עָמַד · דָּבַר אָמַר · בּוֹא סָגַר · עָבַת · יָצָא לָשׁוֹן · דָּבַק חֵךְ · אָלַם הָיָה · יָכַח מָרָה · פָּתַח פֶּה · שָׁמַע חָדַל

Cap. iiij.

Et tu fili hominis: sume tibi laterem & pones eum coram te: & describes in eo ciuitatē hierusalem. Et ordinabis aduersus eam obsidionē: & edificabis munitiones: & cōportabis aggerē: & dabis contra eam castra & pones arietes in gyro: & tu sume tibi sartaginem ferreā & pone eam in murum ferreū inter te & inter ciuitatem: & obfirmabis faciē tuā ad eam: & erit in obsidionē: & circundabis eā. Signū est domui israel. Et tu dormies super latus tuum sinistrum & pones iniquitates domus israel super eo numero dierum quibus dormies super illud: & assumes iniquitates eorum. Ego autē dedi tibi annos iniquitatis eorū numero dierū trecētos & nonagīta dies: & portabis iniquitatē domus israel. Et cum cōpleueris hec: dormies super latus tuū dextrum secundo & assumes iniquitatē domus iuda quadraginta diebus. Diē pro anno: diē inq̄ pro anno dedi tibi. Et ad obsidionē hierusalē cōuertes faciē tuā & brachiū tuū erit extentum: & pphetabis aduersus eā. Ecce circūdedi te vinculis: & nō te cōuertes a latere tuo in latus aliud donec cōpleas dies obsidionis tue. Et tu sume tibi frumentum & ordeum & fabā & lentē & miliū & viciā: & mittes ea in vas vnum: & facies tibi panes numero dierum quibus dormies sup latus tuū. Trecentis & nonaginta diebus comedes illud. Cibus autem tuus quo vesceris erit in pondere viginti stateres in die. A tpe vsq; ad tp̄s comedes illud. Et aquā in mensura bibes sextā partē hin. A tpe vsq; ad tēpus bibes illud. Et q̄si subcinericiū ordeaceū comedes illud: & stercore qd̄ egreditur de hoīe operies illud in oculis eorū. Hec dicit dn̄s. Sic comedent filii israel panem suum pollutum inter gentes ad quas eiiciam eos. Et dixi A. a. a. dn̄e deus. Ecce anima mea non est polluta: & morticiniū & laceratū a bestiis non comedi ab infantia mea vsq; nunc: & non est ingressa os meū oīs caro immunda. Et dixit ad me. Ecce dedi tibi fimū boū pro stercoribus humanis: & facies panē tuum in eo. Et dixit ad me. Fili hominis ecce conteram baculū panis in hierusalē: & comedēt panē suū in pōdere & in sollicitudine: & aquā in mēsura & in angustia bibent: vt deficientibus pane & aq̄ corruat vnusq̄sq; ad frēm suū & cōtabescat in iniq̄tatibus suis.

Cap. v.

Et tu fili hominis sume tibi gladium acutū radētem pilos: & assumes eum & duces per caput tuum et per barbā tuā: & assumes tibi staterā ponderis: & diuides eos. Tertiā partem igni combures in medio ciuitatis iuxta cōpletionē dierū obsidionis: & assumes tertiā partem: & concides gladio in circuitu ei9: tertiā vero aliā disperges i ventū: & gladium nudabo post eos. Et sumes inde paruū numerū & ligabis eos i sūmitate pallii tui. Et ex eis rursus tolles: & proiicies eos in medio ignis: & combures eos igni & ex eis egredietur ignis in omnem domum israel. Hec dicit dominus deus. Ista est hierusalem. In medio gentium posui eam: & in circuitu eius terras. Et contempsit iudicia mea vt plus esset impia q̄ gentes: & pcepta mea vltra q̄ terre q̄ in circuitu eius sunt. Iudicia eni mea piecerūt & in preceptis meis non ambulauerūt. Idcirco hec dicit dn̄s deus. Quia superastis gentes que in circuitu vr̄o sūt: et in pceptis meis nō ambulastis: et iudicia mea non fecistis: et iuxta iudicia

הגוים אשר סביבותיכם לא עשיתם׃
לכן כה אמר אדני יהוה הנני עליך
גם אני ועשיתי בתוכך משפטים
לעיני הגוים׃ ועשיתי בך את אשר
לא עשיתי ואת אשר לא אעשה
כמהו עוד יען כל תועבתיך׃ לכן
אבות יאכלו בנים בתוכך ובנים
יאכלו אבותם ועשיתי בך שפטים
וזריתי את כל שאריתך לכל רוח׃
לכן חי אני נאם אדני יהוה אם
לא יען את מקדשי טמאת בכל
שקוציך ובכל תועבתיך וגם אני אגרע
ולא תחוס עיני וגם אני לא
אחמול׃ שלשתיך בדבר ימותו
וברעב יכלו בתוכך והשלשית
בחרב יפלו סביבותיך והשלשית
לכל רוח אזרה וחרב אריק
אחריהם׃ וכלה אפי והנחותי חמתי
בם והנחמתי וידעו כי אני יהוה
דברתי בקנאתי בכלותי חמתי בם׃
ואתנך לחרבה ולחרפה בגוים
אשר סביבותיך לעיני כל עובר׃
והיתה חרפה וגדופה מוסר ומשמה
לגוים אשר סביבותיך בעשותי בך
שפטים באף ובחמה ובתכחות
חמה אני יהוה דברתי׃ בשלחי את
חצי הרעב הרעים בהם אשר היו
למשחית אשר אשלח אותם
לשחתכם ורעב אסף עליכם
ושברתי לכם מטה לחם׃ ושלחתי
עליכם רעב וחיה רעה ושכלך
ודבר ודם יעבר בך וחרב אביא
עליך אני יהוה דברתי׃

Cap. vj.

ויהי דבר יהוה אלי לאמר׃
בן אדם שים פניך אל הרי ישראל
והנבא אליהם׃ ואמרת הרי ישראל

gentiū que in circuitu vr̄o sunt nō estis operati. Ideo hec dicit dominus deus. Ecce ego ad te & ipse ego faciā in medio tui iudicia in oculis gentium: & faciam in te que non feci: & quibus similia vltra non faciam propter omnes abominationes tuas. Ideo patres comedent filios in medio tui: & filii comedent patres suos. Et faciam in te iudicia et vētilabo vniuersas reliquias tuas in oēm ventū. Idcirco viuo ego dicit dominus deus nisi pro eo q̄ sanctū meum violasti in omnibus offensionibus tuis & in cunctis abominationibus tuis: ego quoq̧ confringā & non parcet oculus meus & nō miserebor. Tertia pars tui peste morietur & fame consumetur ī medio tui: & tertia pars tui in gladio cadet in circuitu tuo. Tertiā vero partē tuam in oēm ventū dispergā: & gladiū euaginabo post eos. Et cōplebo furorē meū: & requiescere faciā idignationē meā in eis: & consolabor. Et sciēt q2 ego dn̄s locut⁹ sum in zelo meo: cū ipleuero oēm idignationē meā in eis. Et dabo te in desertū & in opprobriū gentibus q̄ in circuitu tuo sunt: in cōspectu oīs pretereūtis. Et eris opprobriū & blasphemia exēplū & stupor in gētibus q̄ in circuitu tuo sunt cū fecero in te iudicia in furore & in idignatiōe & in increpationib⁹ ire: ego dn̄s locutus sū qn̄ misero sagittas famis pessimas ī eis q̄ erūt mortifere: & q̄s mittam vt disperdam vos. Et famē cōgregabo sup vos. & cōterā in vobis baculum panis: & immittam in vos famem & bestias pessimas vsq̧ ad internitionē. Et pestilētia & sanguis transibūt per te: & gladiū inducam sup te. Ego dn̄s locut⁹ sum. 6.

Et factus est sermo dn̄i ad me dicens. Fili hominis pone faciē tuam ad montes israel: & prophetabis ad eos & dices. Montes israel

gētiū q̄ ī circuitu vr̄o nō fecistis. ppterea hec
ἐθνῶν τῶν κύκλῳ ὑμῶν οὐ πεποιήκατε. διὰ τοῦτο τάδε
dicit dn̄s dn̄s: ecce ego ad te: & faci-
λέγει ἀδωναΐ κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ ἐπὶ σέ, καὶ ποιή-
am in medio tui iudiciū in ɔspectu gentiū: & faciam
σω ἐν μέσῳ σου κρίμα ἐνώπιον τῶν ἐθνῶν, καὶ ποιήσω
in te q̄ nō feci: & nō faciam similia eis vltra
ἐν σοὶ ἃ οὐ πεποίηκα, καὶ οὐ ποιήσω ὅμοια αὐτοῖς ἔτι
scd̄m oēs abominatiōes tuas. ideo pr̄es
κατὰ πάντα τὰ βδελύγματά σου. διὰ τοῦτο πατέρες
comedēt filios in medio tui: & filij comedēt
φάγονται τὰ τέκνα ἐν μέσῳ σου, καὶ τέκνα φάγονται
patres: & faciam in te iudicia: & dispergam
πατέρας, καὶ ποιήσω ἐν σοὶ κρίματα, καὶ διασκορπιῶ
omnes reliquos tuos in oēm ventū. p-
πάντας τοὺς καταλοίπους σου εἰς πάντα ἄνεμον. διὰ
pterea viuo ego dicit dn̄s dn̄s. pfecto eo q̄d scta
τοῦτο ζῶ ἐγώ λέγει ἀδωναΐ κύριος. ἦ μὴν ἀνθ᾽ ὧν τὰ ἅγιά
mea maculasti in oibus offensionibus tuis & in
μου ἐμίανας ἐν πᾶσιν τοῖς προσοχθίσμασίν σου καὶ ἐν
cūctis abominationib⁹ tuis: & ego abijciam te: nō
πᾶσι τοῖς βδελύγμασίν σου, κἀγὼ ἀπώσομαί σε, οὐ
parcet me⁹ oculus & ego nō misebor. quarta
φείσεταί μου ὀφθαλμός καὶ ἐγὼ οὐκ ἐλεήσω. τὸ τέταρ-
pars tui in morte expendet: & quarta pars tui
τόν σου ἐν θανάτῳ ἀναλωθήσεται, καὶ τὸ τέταρτόν σου
in fame cōsumabitur in medio tui: & quartā
ἐν λιμῷ συντελεσθήσεται ἐν μέσῳ σου, καὶ τὸ τέταρ-
partē tui in oēm ventū disgam eos: & quar
τόν σου εἰς πάντα ἄνεμον σκορπιῶ αὐτούς, καὶ τὸ τέ-
ta pars tui in gladio cadent in circuitu tuo: gladi-
ταρτόν σου ἐν ῥομφαίᾳ πεσοῦνται κύκλῳ σου, καὶ μάχαι-
um educā post eos. & complebitur fu-
ραν ἐκκενώσω ὀπίσω αὐτῶν. καὶ συντελεσθήσεται ὁ θυ-
ror me⁹: & ira mea sup eos & consolabor:
μός μου, καὶ ἡ ὀργή μου ἐπ᾽ αὐτούς καὶ παρακληθήσο-
& scies q2 ego dn̄s loquut⁹ sum in zelo
μαι, καὶ γνώσῃ διότι ἐγὼ κύριος λελάληκα ἐν τῷ ζήλῳ
meo: cū compleuero ego irā meā sup eos. &
μου, ἐν τῷ συντελέσαι με τὴν ὀργήν μου ἐπ᾽ αὐτούς. καὶ
ponam te in desertū & filias tuas ī circuitu
θήσομαί σε εἰς ἔρημον καὶ τὰς θυγατέρας σου κύκλῳ
tuo ī ɔspectu oīs pretereuntis: & eris blasphemia
σου ἐνώπιον παντὸς διοδεύοντος. καὶ ἔσῃ βλασφημία
gemibilis & manifesta erit: & desolatio in gētibus
στενακτὴ καὶ δήλη ἔσται, καὶ ἀφανισμὸς ἐν τοῖς ἔθνεσιν
ī circuitu tuo: cū fecero ego in te iudicia in ira
κύκλῳ σου, ἐν τῷ ποιῆσαί με ἐν σοὶ κρίματα ἐν ὀργῇ
& in furore & in vltione furoris. ego dn̄s locutus
καὶ ἐν θυμῷ καὶ ἐν ἐκδικήσει θυμοῦ. ἐγὼ κύριος λελάλη-
sū q̄n misero ego sagittas meas famis
κα ἐν τῷ ἐξαποστεῖλαί με τὰς βολίδας μου τοῦ λιμοῦ
sup eos: & erunt in defectionē & mittam eas
ἐπ᾽ αὐτούς, καὶ ἔσονται εἰς ἔκλειψιν καὶ ἀποστελῶ αὐ-
vt disperdā vos. & famē cōgregabo sup vos: & cō
τὰς διαφθεῖραι ὑμᾶς. καὶ λιμὸν συνάξω ἐφ᾽ ὑμᾶς, καὶ συν-
terā firmamētū panis tui. & emittam in te fa
τρίψω στήριγμα ἄρτου σου. καὶ ἐξαποστελῶ ἐπὶ σὲ λι-
mē: & bestias malas & cruciabo te: & mors
μόν, καὶ θηρία πονηρὰ καὶ τιμωρήσομαί σε, καὶ θάνατος
& sanguis transibunt sup te & gladiū inducā sup
καὶ αἷμα διελεύσονται ἐπὶ σὲ καὶ μάχαιραν ἐπάξω ἐπὶ
te: ego dn̄s loquut⁹ sum.
σέ, ἐγὼ κύριος λελάληκα.

ē.4.d. Infra. 14.c.

Ca. 6.

Et factū est verbū dn̄i ad me dicens: fili ho-
Καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, υἱὲ ἀν-
minis firma faciem tuā ad mōtes isra-
θρώπου στήριξον τὸ πρόσωπόν σου ἐπὶ τὰ ὄρη ἰσρα-
el: & pphetiza ad eos: & dices: mōtes israel
ήλ, καὶ προφήτευσον ἐπ᾽ αὐτά, καὶ ἐρεῖς, τὰ ὄρη ἰσραὴλ

Infra 30.a.

audite verbū dn̄i dn̄i. hec dicit dn̄s do-
ἀκούσατε λόγον ἀδωναΐ κυρίου. τάδε λέγει ἀδωναΐ κύ-
min⁹ mōtib⁹ & collibus & rupib⁹
ριος τοῖς ὄρεσιν. καὶ τοῖς βουνοῖς καὶ ταῖς νάπαις
& vallibus. ecce ego induco sup vos gladi-
καὶ ταῖς φάραγξιν. ἰδοὺ ἐγὼ ἐπάγω ἐφ᾽ ὑμᾶς ῥομφαί-
um: & exterminabunt excelsa vr̄a: & cōteren-
αν, καὶ ἐξολοθρευθήσεται τὰ ὑψηλὰ ὑμῶν, καὶ συντρι-
tur altaria vr̄a: & delubra vr̄a: &
βήσονται τὰ θυσιαστήρια ὑμῶν, καὶ τὰ τεμένη ὑμῶν, καὶ
deijciam vulneratos vr̄os in cōspectu idolorū
καταβαλῶ τραυματίας ὑμῶν ἐνώπιον τῶν εἰδώλων
vr̄orū: & dabo cadauera filiorū israel ante
ὑμῶν, καὶ δώσω τὰ πτώματα τῶν υἱῶν ἰσραὴλ κατὰ
faciem idolorū suorū: & dispergam ossa
πρόσωπον τῶν εἰδώλων αὐτῶν, καὶ διασκορπιῶ τὰ ὀστᾶ
vr̄a ī circuitu altarium vr̄orū omni habitatione
ὑμῶν κύκλῳ τῶν θυσιαστηρίων ὑμῶν πάσῃ τῇ κατοικίᾳ
vr̄a: ciuitates deserte erunt: & excelsa dele-
ὑμῶν. αἱ πόλεις ἐξερημωθήσονται, καὶ τὰ ὑψηλὰ ἀφανι-
buntur: vt exterminēt altaria vr̄a: &
σθήσεται, ὅπως ἐξολοθρευθῇ τὰ θυσιαστήρια ὑμῶν, καὶ
cōfringentur & cessabunt idola vr̄a:
συντριβήσονται καὶ καταπαύσονται τὰ εἴδωλα ὑμῶν,
& auferēt delubra vr̄a: & delebuntur opa
καὶ ἐξαρθῇ τὰ τεμένη ὑμῶν, καὶ ἐξαλειφθῶσιν τὰ ἔργα
vr̄a: & cadent vulnerati in medio vr̄i: &
ὑμῶν, καὶ πεσοῦνται τραυματίαι ἐν μέσῳ ὑμῶν. καὶ
scietis q2 ego dn̄s: & relinquam cū
ἐπιγνώσεσθε ὅτι ἐγὼ κύριος, καὶ ὑπολείψομαι ἐν τῷ
fuerint ex vobis saluati ex gladio in gē-
γενέσθαι ἐξ ὑμῶν ἀνασωζομένους ἐκ ῥομφαίας, ἐν τοῖς ἔθ-
tibus: & in dispsione vr̄a in regio-
νεσιν, καὶ ἐν τῷ διασκορπισμῷ ὑμῶν ἐν ταῖς χώ-
nib⁹: & recordabunt mei liberati ex vobis
ραις, καὶ μνησθήσονταί μου οἱ ἀνασωζόμενοι ἐξ ὑμῶν
in gentib⁹: quo captiui ducti sunt ibi: iuraui
ἐν τοῖς ἔθνεσιν, οὗ ᾐχμαλωτεύθησαν ἐκεῖ, ὀμώμοκα
cordi eorū fornicanti recedenti a me:
τῇ καρδίᾳ αὐτῶν τῇ ἐκπορνευούσῃ τῇ ἀποστάσῃ ἀπ᾽ ἐμοῦ,
oculis eorū fornicantib⁹ post exer-
τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτῶν τοῖς πορνεύουσιν ὀπίσω τῶν ἐπι-
citia eorū: & plangent ante faciem suam
τηδευμάτων αὐτῶν, καὶ κόψονται κατὰ πρόσωπον ἑαυτῶν
pro malis q̄ fecerunt in oibus abominatiōib⁹
περὶ τῶν κακῶν ὧν ἐποίησαν ἐν πᾶσι τοῖς βδελύγμασιν
suis: & scient q2 ego dn̄s nō in frustra locut⁹ sū
αὐτῶν, καὶ ἐπιγνώσονται διότι ἐγὼ κς̄ οὐκ εἰς δωρεὰν λελάλη-
vt facerē eis oīa mala ista. hec dicit
κα τοῦ ποιῆσαι αὐτοῖς πάντα τὰ κακὰ ταῦτα. τάδε λέγει
dn̄s: plaude manu & strepe pede: & dic
κύριος, κρότησον τῇ χειρὶ καὶ ψόφησον τῷ ποδί, καὶ εἰπὸν
euge sup oibus abominationib⁹ dom⁹ israel: in gladio
εὖγε ἐπὶ πᾶσι τοῖς βδελύγμασιν οἴκου ἰη̄λ, ἐν ῥομφαίᾳ
& ī fame & in morte cadent: q longe in morte
καὶ ἐν λιμῷ καὶ ἐν θανάτῳ πεσοῦνται, ὁ μακρὰν ἐν θανάτῳ
morietur: q āt ppe in gladio cadet: & relictus
τελευτήσει, ὁ δὲ ἐγγὺς ἐν ῥομφαίᾳ πεσεῖται, καὶ ὁ ὑπολειφ-
& circundatus in fame morietur. & cōsumma-
θεὶς καὶ ὁ περιεχόμενος ἐν λιμῷ συντελεσθήσεται. καὶ συντελέ-
bo irā meā sup eos: & scietis q2 ego dn̄s cū
σω τὴν ὀργήν μου ἐπ᾽ αὐτούς, καὶ γνώσεσθε ὅτι ἐγὼ κς̄. ἐν
fuerit vulnerati vr̄i in medio idolorū vr̄orū ī cir-
τῷ εἶναι τοὺς τραυματίας ὑμῶν ἐν μέσῳ τῶν εἰδώλων ὑμῶν κύ-
cuitu altarium vr̄orū. sup omnē collem excelsū &
κλῳ τῶν θυσιαστηρίων ὑμῶν. ἐπὶ πάντα βουνὸν ὑψηλὸν καὶ
in oibus sūmitatib⁹ mōtiū: & sub arbore vm-
ἐν πάσαις κορυφαῖς τῶν ὀρέων, καὶ ὑποκάτω δένδρου συ-
brosa: & sub oī quercu densa: vbi dederūt illic
σκίου, καὶ ὑποκάτω πάσης δρυὸς δασείας, οὗ ἔδωκαν ἐκεῖ
odorē suauitatis oib⁹ idolis eorū. & extendā
ὀσμὴν εὐωδίας πᾶσι τοῖς εἰδώλοις αὐτῶν. καὶ ἐκτενῶ τὴν

audite verbum domini dei. Hec dicit dominus deus montib⁹ & collibus rupibus & vallib⁹. Ecce ego inducam sup vos gladium & disperdam excelsa vestra. et demoliar aras vr̄as & confringētur simulachra vr̄a & deiiciā interfectos vestros ante idola vestra. Et dabo cadauera filiorū israel ante faciem simulachrorū vestrorū. Et dispergam ossa vestra circa aras vestras in oībus habitationibus vr̄is. Vrbes deserte erunt & excelsa demolientur & dissipabūtur: & interibunt are vestre & confringentur: & cessabunt idola vr̄a: & cōterētur delubra vr̄a & delebūtur opera vr̄a: & cadet interfectus in medio vr̄i & scientis quia ego sum dn̄s. Et relinquā in vobis eos qui fugerint gladiū in gentibus: cum dispersero vos in terris. Et recordabūtur mei liberati vr̄i ī gentib⁹ ad q̄s captiui ducti sunt: quia contriui cor eorum fornicans & recedens a me: & oculos eorum fornicantes post idola sua: & displicebunt sibimet super malis que fecerāt in vniuersis abominatiōibus illis: & sciēt q2 ego dn̄s non frustra locutus sum vt facerem eis malū hoc. Hec dicit dominus deus. Percute manu tua & allide pedē tuū: & dic heu ad oēs abominationes malorum domus israel: quia gladio fame & peste ruituri sunt. Qui longe est: peste morietur: q āt ppe gladio corruet: & q relictus fuerit & obsessus: fame morietur. Et complebo indignationē meā in eis: & scietis q2 ego dn̄s: cū fuerint interfecti vestri in medio idolorū vr̄orū in circuitu ararū vestrarū in oī colle excelso: & in cūctis sūmitatib⁹ mōtiū: & subtus oē lignū nemorosum: & subtus vniuersā q̄rcū frondosam locū vbi accenderūt thura redolētia vniuersis idolis suis. Et extēdā

שמעו דבר אדני יהוה כה אמר
אדני יהוה להרים ולגבעות
לאפיקים ולגאיות הנני אני מביא
עליכם חרב ואבדתי במותיכם׃
ונשמו מזבחותיכם ונשברו חמניכם
והפלתי חלליכם לפני גלוליכם׃
ונתתי את פגרי בני ישראל לפני
גלוליהם וזריתי את עצמותיכם
סביבות מזבחותיכם׃ בכל מושבותיכם
הערים תחרבנה והבמות תישמנה
למען יחרבו ויאשמו מזבחותיכם
ונשברו ונשבתו גלוליכם ונגדעו
חמניכם ונמחו מעשיכם׃ ונפל חלל
בתוככם וידעתם כי אני יהוה׃
והותרתי בהיות לכם פליטי חרב
בגוים בהזרותיכם בארצות׃
וזכרו פליטיכם אותי בגוים אשר
נשבו שם אשר נשברתי את לבם
הזונה אשר סר מעלי ואת
עיניהם הזנות אחרי גלוליהם
ונקטו בפניהם אל הרעות אשר
עשו לכל תועבתיהם׃ וידעו כי אני
יהוה לא אל חנם דברתי לעשות
להם הרעה הזאת׃ כה אמר אדני
יהוה הכה בכפך ורקע ברגלך
ואמר אח אל כל תועבות רעות בית
ישראל אשר בחרב ברעב ובדבר
יפלו׃ הרחוק בדבר ימות והקרוב
בחרב יפול והנשאר והנצור ברעב
ימות וכליתי חמתי בם׃ וידעתם כי
אני יהוה בהיות חלליהם בתוך
גלוליהם סביבות מזבחותיהם אל
כל גבעה רמה בכל ראשי ההרים
ותחת כל עץ רענן ותחת כל אלה
עבתה מקום אשר נתנו שם ריח
ניחח לכל גלוליהם׃ ונטיתי את

ידי עליהם ונתתי את הארץ שממה ומשמה ממדבר דבלתה בכל מושבותיהם וידעו כי אני יהוה׃

Cap.vij.

ויהי דבר יהוה אלי לאמר׃ ואתה בן אדם כה אמר אדני יהוה לאדמת ישראל קץ בא הקץ על ארבעת כנפות הארץ׃ עתה הקץ עליך ושלחתי אפי בך ושפטתיך כדרכיך ונתתי עליך את כל תועבותיך׃ ולא תחוס עיני עליך ולא אחמול כי דרכיך עליך אתן ותועבותיך בתוכך תהיין וידעתם כי אני יהוה׃ כה אמר אדני יהוה רעה אחת רעה הנה באה׃ קץ בא בא הקץ הקיץ אליך הנה באה׃ באה הצפירה אליך יושב הארץ בא העת קרוב היום מהומה ולא הד הרים׃ עתה מקרוב אשפוך חמתי עליך וכליתי אפי בך ושפטתיך כדרכיך ונתתי עליך את כל תועבותיך׃ ולא תחוס עיני ולא אחמול כדרכיך עליך אתן ותועבותיך בתוכך תהיין וידעתם כי אני יהוה מכה׃ הנה היום הנה באה יצאה הצפרה ציץ המטה פרח הזדון׃ החמס קם למטה רשע לא מהם ולא מהמונם ולא מהמהם ולא נה בהם׃ בא העת הגיע היום הקונה אל ישמח והמוכר אל יתאבל כי חרון אל כל המונה׃ כי המוכר אל הממכר לא ישוב ועוד בחיים חיתם כי חזון אל כל המונה לא ישוב ואיש בעונו חיתו לא יתחזקו׃ תקעו בתקוע והכין הכל ואין הולך למלחמה כי חרוני אל כל המונה׃ החרב בחוץ והדבר

manū meā sup eos: & faciā terrā eorū desolatā & destitutā a deserto deblatha in omnibus habitationibus eorū: & scient quia ego dñs. 7.

ET factus est sermo domini ad me dicens: Et tu fili hominis: hec dicit dominus deus terre israel. Finis venit: venit finis sup quattuor plagas terre. Nunc finis super te: & immittam furorē meum in te. Et iudicabo te iuxta vias tuas. Et ponam contra te oēs abominatiões tuas. Et nō parcet oculus meus sup te: & nō miserebor: sed vias tuas ponā sup te: & abominatiões tue in medio tui erūt: & scietis quia ego dñs. Hec dicit dominus deus. Afflictio una afflictio ecce venit. Finis venit: venit finis. Euigilauit aduersum te: ecce venit. Venit contritio sup te qui habitas in terra. Venit tēpus: prope est dies occisionis & non glorie montium. Nunc de propinquo effundā iram meā sup te: & complebo furorē meū in te. Et iudicabo te scdm vias tuas: & imponam tibi omīa scelera tua. Et nō parcet oculus meus nec miserebor: sed vias tuas imponam tibi: & abominationes tue in medio tui erūt: & scietis quia ego sum dñs percutiens. Ecce dies: ecce venit. Egressa est cōtritio. Floruit virga germinauit supbia: iniquitas surrexit in virga impietatis. Nō ex eis: & non ex populo: neq ex sonitu eorū: & nō erit requies in eis. Venit tēpus appropinquauit dies. Qui emit non letetur: & qui vendit nō lugeat: qa ira sup omnē populū eius: qa qui vendit ad id qd vendidit nō reuertetur: & adhuc in viuētibus vita eorū. Visio ei ad oēm multitudinē eius nō regredietur: & vir in iniquitate vite sue nō cōfortabitur. Canite tuba: pparētur oēs & nō est qui vadat ad plū. Ira eni mea sup vniuersū populum eius. Gladius foris: pestis

χεῖρά μου ἐπ᾽ αὐτούς, καὶ θήσομαι τὴν γῆν εἰς ἀφανισμὸν καὶ εἰς ὄλεθρον ἀπὸ τῆς ἐρήμου δεβλαθὰ ἐκ πάσης τῆς κατοικίας αὐτῶν, καὶ ἐπιγνώσεσθε ὅτι ἐγὼ κύριος. Ca.7

Καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, καὶ σὺ υἱὲ ἀνθρώπου, τάδε λέγει ἀδωναὶ κύριος τῇ γῇ τοῦ ἰσραήλ, πέρας ἥκει τὸ πέρας ἥκει ἐπὶ τὰς τέσσαρας πτέρυγας τῆς γῆς, ἥκει τὸ πέρας νῦν τὸ πέρας πρὸς σέ, καὶ ἀποστελῶ τὸν θυμόν μου ἐγὼ ἐπὶ σέ, καὶ ἐκδικήσω σε ἐν ταῖς ὁδοῖς σου, καὶ δώσω ἐπὶ σὲ πάντα τὰ βδελύγματά σου. οὐ φείσεται ὁ ὀφθαλμός μου ἐπὶ σὲ οὐδὲ μὴ ἐλεήσω, διότι τὰς ὁδούς σου ἐπὶ σὲ δώσω καὶ τὰ βδελύγματά σου ἐν μέσῳ σου ἔσονται, καὶ γνώσῃ διότι ἐγὼ κύριος. διότι τάδε λέγει ἀδωναὶ κύριος, κακία μία κακία ἰδοὺ ἥκει. πέρας ἥκει ἥκει τὸ πέρας ἐξήγερται πρὸς σέ, ἰδοὺ ἥκει πλοκὴ ἐπὶ σὲ τὸν κατοικοῦντα τὴν γῆν, ἥκει ὁ καιρὸς ἤγγικεν ἡ ἡμέρα οὐ μετὰ θορύβων οὐδὲ μετὰ ὠδίνων. νῦν ἐγγύθεν ἐκχεῶ τὴν ὀργήν μου ἐπὶ σέ, καὶ συντελέσω τὸν θυμόν μου ἐν σοί, καὶ κρινῶ σε ἐν ταῖς ὁδοῖς σου, καὶ δώσω ἐπὶ σὲ πάντα τὰ βδελύγματά σου. οὐ φείσεται ὁ ὀφθαλμός μου οὐδὲ μὴ ἐλεήσω, κατὰ τὰς ὁδούς σου ἐπὶ σὲ δώσω, καὶ τὰ βδελύγματά σου ἐν μέσῳ σου ἔσονται, καὶ ἐπιγνώσῃ διότι ἐγὼ κύριος ὁ τύπτων. ἰδοὺ ἡμέρα τίκτει, ἰδοὺ τὸ πέρας ἥκει, ἐξῆλθεν ἡ πλοκὴ καὶ ἤνθησεν ἡ ῥάβδος, ἐξανέστηκεν ἡ ὕβρις καὶ συντρίψει στήριγμα ἀνόμου. καὶ οὐ μετὰ θορύβου οὐδὲ μετὰ σπουδῆς, καὶ οὐκ ἐξ αὐτῶν ἐστιν, οὐδὲ ὡραϊσμὸς ἐν αὐτοῖς. ἥκει ὁ καιρός, ἰδοὺ ἡ ἡμέρα, ὁ κτώμενος μὴ χαιρέτω, καὶ ὁ πωλῶν μὴ θρηνείτω, ὅτι ὀργὴ εἰς πᾶν τὸ πλῆθος αὐτῆς. διότι ὁ κτώμενος πρὸς τὸν πωλοῦντα μὴ ἐπιστρέψῃ, καὶ ἔτι ἐν ζωῇ τὸ ζῆν αὐτῶν, ὅτι ὅρασις εἰς πᾶν τὸ πλῆθος αὐτῶν οὐκ ἀνακάμψει, καὶ ἄνθρωπος ἐν ὀφθαλμοῖς ζωῆς αὐτοῦ οὐ κρατήσει. σαλπίσατε ἐν σάλπιγγι καὶ κρίνατε τὰ σύμπαντα, καὶ οὐκ ἔστιν πορευόμενος εἰς τὸν πόλεμον, ὅτι ἡ ὀργή μου εἰς πᾶν τὸ πλῆθος αὐτῶν, ἡ ῥομφαία ἔξωθεν

καὶ ὁ λιμὸς καὶ ὁ θάνατος ἔσωθεν. ὁ ἐν τῷ πεδίῳ, ἐν ῥομφαίᾳ τελευτήσει. τοὺς δὲ ἐν τῇ πόλει λιμὸς καὶ θάνατος συντελέσει. καὶ ἀνασωθήσονται οἱ ἀνασωζόμενοι ἐξ αὐτῶν, καὶ ἔσονται ἐπὶ τῶν ὀρέων ὡς περιστερὰ μελετητική. καὶ πάντας ἀποκτενῶ, ἕκαστον ἐν ταῖς ἀδικίαις αὐτοῦ. πᾶσαι χεῖρες ἐκλυθήσονται, καὶ πάντες μηροὶ μολυνθήσονται ὑγρασίᾳ. καὶ περιζώσονται σάκκους καὶ καλύψει αὐτοὺς θάμβος. καὶ ἐπὶ πᾶν πρόσωπον αἰσχύνη ἐπ᾽ αὐτούς, καὶ ἐπὶ πᾶσαν κεφαλὴν φαλάκρωμα. τὸ ἀργύριον αὐτῶν ἐν ταῖς πλατείαις ῥιφήσεται, καὶ τὸ χρυσίον αὐτῶν ὑπεροφθήσεται. τὸ ἀργύριον αὐτῶν καὶ τὸ χρυσίον αὐτῶν οὐ δυνήσεται ἐξελέσθαι αὐτοὺς ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς κυρίου. αἱ ψυχαὶ αὐτῶν οὐ μὴ ἐμπλησθῶσιν, καὶ αἱ γαστέρες αὐτῶν οὐ πληρωθήσονται, διότι βάσανος τῶν ἀδικιῶν αὐτῶν ἐγένετο. ἐκλεκτὰ κόσμου εἰς ὑπερηφανίαν ἔθεντο αὐτά, καὶ εἰκόνας τῶν βδελυγμάτων ἐποίησαν ἐξ αὐτῶν. ἕνεκεν τούτου δέδωκα αὐτὰ αὐτοῖς εἰς ἀκαθαρσίαν. καὶ παραδώσω αὐτὰ εἰς χεῖρας ἀλλοτρίων διαρπάσαι αὐτά, καὶ τοῖς λοιμοῖς τῆς γῆς εἰς σκῦλα, καὶ βεβηλώσουσιν αὐτά. καὶ ἀποστρέψω τὸ πρόσωπόν μου ἀπ᾽ αὐτῶν, καὶ μιανοῦσιν τὴν ἐπισκοπήν μου. καὶ εἰσελεύσονται εἰς αὐτὰ ἀφυλάκτως, καὶ βεβηλώσουσιν αὐτά, καὶ ποιήσουσιν φυρμόν, διότι ἡ γῆ πλήρης κρίσεως αἱμάτων, καὶ ἡ πόλις πλήρης ἀνομίας. καὶ ἄξω πονηροὺς ἐθνῶν καὶ κληρονομήσουσιν τοὺς οἴκους αὐτῶν, καὶ ἀποστρέψω τὸ φρύαγμα τῆς ἰσχύος αὐτῶν, καὶ μιανθήσεται τὰ ἅγια αὐτῶν. ἐξιλασμὸς ἥξει καὶ ζητήσει εἰρήνην, καὶ οὐκ ἔσται. οὐαὶ ἐπὶ οὐαὶ ἔσται, καὶ ἀγγελία ἐπὶ ἀγγελίαν ἔσται. καὶ ζητηθήσεται ὅρασις ἐκ προφήτου, καὶ νόμος ἀπολεῖται ἐξ ἱερέως, καὶ βουλὴ ἐκ πρεσβυτέρων. ὁ βασιλεὺς πενθήσει, καὶ ὁ ἄρχων ἐνδύσεται ἀφανισμόν, καὶ αἱ χεῖρες τοῦ λαοῦ τῆς γῆς παραλυθήσονται. κατὰ τὰς ὁδοὺς αὐτῶν ποιήσω αὐτοῖς, καὶ τοῖς κρίμασιν αὐτῶν ἐκδικήσω αὐτούς, καὶ γνώσονται ὅτι ἐγὼ κύριος.

Ca.8. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἔτει τῷ ἕκτῳ ἐν τῷ μηνὶ τῷ πέμπτῳ, πέμπτῃ τοῦ μηνός, ἐγὼ ἐκαθήμην ἐν τῷ οἴκῳ μου, καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἰούδα ἐκάθηντο ἐνώπιόν μου. καὶ ἐγένετο ἐπ᾽ ἐμὲ χεὶρ ἀδωναὶ κυρίου, καὶ εἶδον. καὶ ἰδοὺ ὁμοίωμα

et fames intrinsecus. Qui in agro est gladio morietur: & qui in ciuitate pestilentia & fame deuorabūtur. & saluabūtur qui fugerit ex eis. Et erunt in montibus quasi colūbe conuallium omnes trepidi: vnusquisq in iniquitate sua. Oēs manus dissoluentur: & omnia genua fluent aquis. Et accingent se ciliciis: & operiet eos formido: & in omni facie cōfusio: & in vniuersis capitibus eorū caluitium. Argentum eorū foris proicietur: & aurū eorū in sterquiliniū erit. Argentū eorū & aurū eorū nō valebit liberare eos in die furoris dñi. Animā suā non saturabūt: & ventres eorū non implebūtur: qa scandalū iniqtatis eorū factū est: & ornamentū moniliū suorū in supbiā posuerunt: & imagines abominationū suarū & simulachrorum fecerūt ex eo. Propter hoc dedi eis illud in immūditiā: & dabo illud in manus alienorū ad diripiendū: & impiis terre in predā: & cōtaminabūt illud. Et auertā faciē meā ab eis: & violabūt arcanū meū: & introibūt in illud emissarii & cōtaminabūt illud. Fac cōclusionē: qm terra plena est iudicio sanguinū & ciuitas plena iniqtate. Et adducā pessimos de gētib: & possidebūt domos eorū. Et qescere faciā supbiā potentiū: & possidebūt sctuaria eorū. Angustia supueniēte requirēt pacē: & nō erit. Cōturbatio sup cōturbationē veniet: & auditꝰ sup auditū. Et qrent visionē de ppheta: & lex pibit a sacerdote: & cōsiliū a senioribꝰ. Rex lugebit: & princeps induetur merore: & manus ppli terre cōturbabūtur. Secundū viā eorū faciā eis: & scdm iudiciū eorū iudicabo eos: & scient quia ego sum dominus. 8.

ET factū est in anno sexto: in sexto mēse in qnta mēsis: ego sedebā in domo mea: & senes iuda sedebāt corā me. Et cecidit ibi sup me manus dñi dei. Et vidi: & ecce similitudo

והרעב מבית אשר בשדה בחרב ימות ואשר בעיר רעב ודבר יאכלנו׃ ופלטו פליטיהם והיו אל ההרים כיוני הגאיות כלם המות איש בעונו׃ כל הידים תרפינה וכל ברכים תלכנה מים׃ וחגרו שקים וכסתה אתם פלצות ואל כל פנים בושה ובכל ראשיהם קרחה׃ כספם בחוצות ישליכו וזהבם לנדה יהיה כספם וזהבם לא יוכל להצילם ביום עברת יהוה נפשם לא ישבעו ומעיהם לא ימלאו כי מכשול עונם היה׃ וצבי עדיו לגאון שמהו וצלמי תועבתם שקוציהם עשו בו על כן נתתיו להם לנדה׃ ונתתיו ביד הזרים לבז ולרשעי הארץ לשלל וחללוהו׃ והסבותי פני מהם וחללו את צפוני ובאו בה פריצים וחללוה׃ עשה הרתוק כי הארץ מלאה משפט דמים והעיר מלאה חמס׃ והבאתי רעי גוים וירשו את בתיהם והשבתי גאון עזים ונחלו מקדשיהם׃ קפדה בא ובקשו שלום ואין׃ הוה על הוה תבוא ושמעה אל שמועה תהיה ובקשו חזון מנביא ותורה תאבד מכהן ועצה מזקנים׃ המלך יתאבל ונשיא ילבש שממה וידי עם הארץ תבהלנה מדרכם אעשה אותם ובמשפטיהם אשפטם וידעו כי אני יהוה׃

Cap.viij.

ויהי בשנה הששית בששי בחמשה לחדש אני יושב בביתי וזקני יהודה יושבים לפני ותפל עלי שם יד אדני יהוה׃ ואראה והנה דמות

מראה אש כמראה מתניו ולמטה
אש וממתניו ולמעלה כמראה
זהר כעין החשמלה׃ וישלח
תבנית יד ויקחני בציצת ראשי
ותשא אתי רוח בין הארץ ובין
השמים ותבא אתי ירושלמה
במראות אלהים אל פתח שער
הפנימית הפונה צפונה אשר שם
מושב סמל הקנאה המקנה׃ והנה
שם כבוד אלהי ישראל כמראה
אשר ראיתי בבקעה׃ ויאמר אלי
בן אדם שא נא עיניך דרך צפונה
ואשא עיני דרך צפונה והנה
מצפון לשער המזבח סמל הקנאה
הזה בבאה׃ ויאמר אלי בן אדם
הראה אתה מהם עשים תועבות
גדלות אשר בית ישראל עשים
פה לרחקה מעל מקדשי ועוד
תשוב תראה תועבות גדלות׃ ויבא
אתי אל פתח החצר ואראה
והנה חר אחד בקיר׃ ויאמר אלי בן
אדם חתר נא בקיר ואחתר בקיר
והנה פתח אחד׃ ויאמר אלי בוא
וראה את התועבות הרעות אשר
הם עשים פה׃ ואבוא ואראה
והנה כל תבנית רמש ובהמה שקץ
וכל גלולי בית ישראל מחקה
על הקיר סביב סביב׃ ושבעים
איש מזקני בית ישראל ויאזניהו
בן שפן עמד בתוכם עמדים
לפניהם ואיש מקטרתו בידו
ועתר ענן הקטרת עלה׃ ויאמר אלי
הראית בן אדם אשר זקני בית
ישראל עשים בחשך איש בחדרי
משכיתו כי אמרים אין יהוה ראה
אתנו עזב יהוה את הארץ׃ ויאמר

quasi aspectus ignis. Ab aspectu lumborum eius & deorsum ignis: & a lumbis eius & sursum quasi aspectus splendoris: ut visio electri. Et emissa similitudo manus apprehendit me in cincinno capitis mei: & elevavit me spiritus inter terram & celum: & adduxit me in hierusalem in visione dei iuxta ostium interius quod respiciebat ad aquilonem: ubi erat statutum idolum zeli ad provocandum emulationem. Et ecce ibi gloria dei israel secundum visionem quam videram in campo: & dixit ad me. Fili hominis leva oculos tuos ad viam aquilonis. Et levavi oculos meos ad viam aquilonis: & ecce ab aquilone porte altaris idolum zeli in ipso introitu. Et dixit ad me. Fili hominis: putasne vides tu quid isti faciunt abominationes magnas quas domus israel facit hic: ut procul recedam a sanctuario meo? Et adhuc conversus videbis abominationes maiores. Et introduxit me ad ostium atrii. Et vidi: & ecce foramen unum in pariete. Et dixit ad me. Fili hominis fode parietem. Et cum fodissem parietem apparuit ostium unum. Et dixit ad me. Ingredere & vide abominationes pessimas quas isti faciunt. Et ingressus vidi: & ecce omnis similitudo reptilium & animalium abominatio: & universa idola domus israel depicta erant in pariete: in circuitu per totum. Et septuaginta viri de senioribus domus israel: & iechonias filius saphan stabat in medio eorum stantium ante picturas: & unusquisque habebat thuribulum in manu sua: & vapor nebule de thure consurgebat. Et dixit ad me. Certe vides fili hominis que seniores domus israel faciunt in tenebris: unusquisque in abscondito cubilis sui. Dicunt enim. Non videt dominus nos. Dereliquit dominus terram. Et dixit

viri. a lumbo eius: & usque deorsum ignis:
ἀνδρός, ἀπὸ τῆς ὀσφύος αὐτοῦ, καὶ ἕως κάτω πῦρ, καὶ
a lumbo eius: & sup. eum sicut visio
ἀπὸ τῆς ὀσφύος αὐτοῦ, καὶ ὑπεράνω αὐτοῦ ὡς ὅρασις
fulgoris: sicut species electri. & extendit similitudinem
φέγγους, ὡς εἶδος τοῦ ἠλέκτρου. καὶ ἐξέτεινεν ὁμοίωμα
manus: & assumpsit me in fimbria
χειρός, καὶ ἀνέλαβέ με ἐπὶ τοῦ κρασπέδου τῆς κο-
tiche mee. & assumpsit me spiritus inter terram &
ρυφῆς μου. καὶ ἀνέλαβέ με πνεῦμα ἀναμέσον τῆς γῆς καὶ
inter celum: & adduxit me in hierusalem in
ἀναμέσον τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἤγαγέ με εἰς ἱερουσαλὴμ ἐν
visione dei ad vestibula porte interioris
ὁράσει θεοῦ ἐπὶ τὰ πρόθυρα τῆς πύλης τῆς ἐσωτέρας τῆς
respicientis ad aquilonem: ubi erat statua possidentis.
βλεπούσης πρὸς βορρᾶν, οὗ ἦν ἡ στήλη τοῦ κτωμένου.
& ecce illic erat gloria domini dei israel secundum visionem
καὶ ἰδοὺ ἐκεῖ ἦν δόξα κυρίου θεοῦ ἰσραὴλ, κατὰ τὴν ὅρασιν
quam vidi in campo. & dixit ad me. fili hominis
ἣν εἶδον ἐν τῷ πεδίῳ. καὶ εἶπε πρός με. υἱὲ ἀνθρώπου
respice oculis tuis ad aquilonem. &
ἀνάβλεψον τοῖς ὀφθαλμοῖς σου πρὸς βορρᾶν. καὶ
ecce ad aquilone sup portam que ad orientem
ἰδοὺ ἀπὸ βορρᾶ ἐπὶ τὴν πύλην τὴν πρὸς ἀνατολὰς τοῦ
altaris imago zeli huius in introitu
θυσιαστηρίου ἡ εἰκὼν τοῦ ζήλου τούτου ἐν τῇ εἰσόδῳ
ipsius ad orientem. & dixit ad me: fili ho-
αὐτῆς πρὸς ἀνατολάς. καὶ εἶπε πρός με, υἱὲ ἀν-
minis vidisti quid isti faciunt iniquitates magnas
θρώπου, ἑώρακας τί οὗτοι ποιοῦσιν ἀνομίας μεγάλας
quas domus israel faciunt hic ut recedant ipsi
ἃς ὁ οἶκος ἰσραὴλ ποιοῦσιν ὧδε τοῦ ἀπέχεσθαι αὐτοὺς
a sanctis meis: & adhuc videbis iniquitates maiores.
ἀπὸ τῶν ἁγίων μου, καὶ ἔτι ὄψει ἀνομίας μείζονας.
& introduxit me in vestibula atrii: & vidi
καὶ εἰσήγαγέ με ἐπὶ τὰ πρόθυρα τῆς αὐλῆς, καὶ ἴδον
& ecce foramen unum in pariete. & dixit ad me: fili
καὶ ἰδοὺ ὀπὴ μία ἐν τῷ τοίχῳ. καὶ εἶπε πρός με, υἱὲ
hominis: fode in pariete: & fodi in pa-
ἀνθρώπου, ὄρυξον δὴ ἐν τῷ τοίχῳ, καὶ ὤρυξα ἐν τῷ τοί-
riete: & ecce porta una. & dixit ad me: ingredere
χῳ, καὶ ἰδοὺ θύρα μία. καὶ εἶπε πρός με, εἴσελθε
& vide iniquitates malas quas isti faciunt hic.
καὶ ἴδε τὰς ἀνομίας τὰς πονηρὰς ἃς οὗτοι ποιοῦσιν ὧδε.
& ingressus sum & vidi. & ecce omnis similitudo repti-
καὶ εἰσῆλθον καὶ ἴδον. καὶ ἰδοὺ πᾶσα ὁμοίωσις ἑρπε-
lis: & iumenti vane abominationes: & universa
τοῦ καὶ κτήνους μάταια βδελύγματα, καὶ πάντα τὰ
idola domus israel depicta in pariete
εἴδωλα οἴκου ἰσραὴλ διαγεγραμμένα ἐπὶ τοῦ τοίχου
in circuitu per totum: & septuaginta viri ex senio-
κύκλῳ ὅλου. καὶ ἑβδομήκοντα ἄνδρες ἐκ τῶν πρεσ-
ribus domus israel: & iezonias filius saphan stabat
βυτέρων οἴκου ἰσραὴλ, καὶ ἰεζονίας υἱὸς σαφὰν εἱστήκει
ante faciem eorum: & unusquisque thuribulum su-
πρὸ προσώπου αὐτῶν, καὶ ἕκαστος τὸ θυμιατήριον αὐ-
um habebat in manu: & vapor incensi
τοῦ εἶχεν ἐν τῇ χειρί, καὶ ἡ ἀτμὶς τοῦ θυμιάματος
ascendebat. & dixit ad me vidisti fili hominis
ἀνέβαινε. καὶ εἶπε πρός με ἑώρακας υἱὲ ἀνθρώπου
que seniores domus israel faciunt in tene-
ἃ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ οἴκου ἰσραὴλ ποιοῦσιν ἐν σκό-
bris: unusquisque eorum in cubiculo abscondito eorum:
τει, ἕκαστος αὐτῶν ἐν τῷ κοιτῶνι τῷ κρυπτῷ αὐτῶν,
quia dixerunt: non videt dominus: dereliquit dominus
ὅτι εἶπαν, οὐχ ὁρᾷ κύριος, ἐγκαταλέλοιπεν κύριος
terram. & dixit
τὴν γῆν. καὶ εἶπε

ad me: adhuc videbis iniquitates maiores quas isti faciunt.
πρός με, ἔτι ὄψει ἀνομίας μείζονας ἃς οὗτοι ποιοῦσιν.
& introduxit me in vestibula porte domus domini
καὶ εἰσήγαγέ με ἐπὶ τὰ πρόθυρα τῆς πύλης οἴκου κυρίου
respicientis ad aquilonem: & ecce illic mulieres se-
τῆς βλεπούσης πρὸς βορρᾶν, καὶ ἰδοὺ ἐκεῖ γυναῖκες κα-
dentes plangentes thamuz. & dixit ad me: vidi-
θήμεναι θρηνοῦσαι τὸν θαμμούζ. καὶ εἶπε πρός με, ἑώρα-
sti fili hominis: & adhuc videbis adinventiones maiores
κας υἱὲ ἀνθρώπου, καὶ ἔτι ὄψει ἐπιτηδεύματα μείζονα
his. & introduxit me in atrium domus domini
τούτων. καὶ εἰσήγαγέ με εἰς τὴν αὐλὴν οἴκου κυρίου τὴν
interius & in vestibulis templi domini in-
ἐσωτέραν, καὶ ἐπὶ τῶν προθύρων τοῦ ναοῦ κυρίου ἀνα-
ter vestibula & inter altare quasi vi-
μέσον τοῦ αἰλὰμ, καὶ ἀναμέσον τοῦ θυσιαστηρίου ὡς εἴ-
ginti & quinque viri. dorsa eorum in tem-
κοσι καὶ πέντε ἄνδρες. τὰ ὀπίσθια αὐτῶν εἰς τὸν να-
plum domini: & facies eorum contra ori-
ὸν κυρίου, καὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν ἀπέναντι τῆς ἀνα-
entem: & isti adorant ad orientem solem.
τολῆς, καὶ οὗτοι προσκυνοῦσιν κατὰ ἀνατολὰς τῷ ἡλίῳ.
& dixit ad me vidisti fili hominis: nunquid parum
καὶ εἶπε πρός με ἑώρακας υἱὲ ἀνθρώπου, μὴ μικρὸν τῷ
domui iuda facere iniquitates quas fecerunt hic
οἴκῳ ἰούδα τοῦ ποιεῖν τὰς ἀνομίας ἃς πεποιήκασιν ὧδε
quia repleverunt terram iniquitate: & conversi sunt
ὅτι ἐπλήρωσαν τὴν γῆν ἀνομίας, καὶ ἐπέστρεψαν τοῦ
ad irritandum me. & ecce ipsi extendunt ramum
παροργίσαι με. καὶ ἰδοὺ αὐτοὶ ἐκτείνουσιν τὸ κλῆμα
sicut subsannantes. & ego faciam eis cum furore:
ὡς μυκτηρίζοντες. καὶ ἐγὼ ποιήσω αὐτοῖς μετὰ θυμοῦ.
non parcet oculus meus neque miserebor. & voca-
οὐ φείσεται ὁ ὀφθαλμός μου οὐδ᾽ μὴ ἐλεήσω. καὶ καλέ-
bunt in auribus meis voce magna: & non exau-
σουσιν ἐν τοῖς ὠσίν μου φωνῇ μεγάλῃ, καὶ οὐ μὴ εἰσα-
diam eos.
κούσω αὐτῶν.

Ca. 9.

Et clamavit in aures meas voce magna di-
Καὶ ἀνέκραγεν εἰς τὰ ὦτά μου φωνῇ μεγάλῃ λέ-
cens: appropinquavit ultio urbis. & unusquisque ha-
γων, ἤγγικεν ἡ ἐκδίκησις τῆς πόλεως. καὶ ἕκαστος εἶ-
bebat vasa exterminationis in manu sua. &
χε τὰ σκεύη τῆς ἐξολοθρεύσεως ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. καὶ
ecce sex viri veniebant de via porte
ἰδοὺ ἓξ ἄνδρες ἤρχοντο ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τῆς πύλης τῆς
excelse respicientis ad aquilonem. & unusquisque vas
ὑψηλῆς τῆς βλεπούσης πρὸς βορρᾶν, καὶ ἑκάστου πέλυξ
exterminationis in manu eius. & vir unus in medio
ἐξολοθρεύσεως ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. καὶ ἀνὴρ εἷς ἐν μέσῳ
eorum vestitus veste talari: & zona sapphiri sup
αὐτῶν ἐνδεδυκὼς ποδήρη, καὶ ζώνη σαπφείρου ἐπὶ
lumbo eius. & ingressi sunt & steterunt adherentes
τῆς ὀσφύος αὐτοῦ. καὶ εἰσῆλθον καὶ ἔστησαν ἐχόμενοι
altaris erei. & gloria dei is-
τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ χαλκοῦ. καὶ ἡ δόξα τοῦ θεοῦ ἰσ-
rael ascendit de cherubim que erat sup eos in
ραὴλ ἀνέβη ἀπὸ τῶν χερουβεὶμ ἡ οὖσα ἐπ᾽ αὐτῶν εἰς
subdio domus. & vocavit virum indu-
τὸ αἴθριον τοῦ οἴκου. καὶ ἐκάλεσε τὸν ἄνδρα τὸν ἐνδε-
tus erat veste talari qui habuit sup lumbo eius
δυκότα τὸν ποδήρη ὃς εἶχεν ἐπὶ τῆς ὀσφύος αὐτοῦ τὴν
zonam sapphiri. & dixit dominus ad eum: trans-
ζώνην σαπφείρου. καὶ εἶπε κύριος πρὸς αὐτόν, δίελ-
i mediam civitatem & mediam hierusalem:
θε μέσην τὴν πόλιν καὶ μέσην τὴν ἱερουσαλὴμ, καὶ
da signum sup frontes virorum
δὸς τὸ σημεῖον ἐπὶ τὰ μέτωπα τῶν ἀνδρῶν τῶν
gementium
καταστεναζόντων

ad me. Adhuc conversus videbis abominationes maiores quas isti faciunt. Et introduxit me per ostium porte domus domini quod respiciebat ad aquilonem: Et ecce ibi mulieres sedebant plangentes adonidem: & dixit ad me. Certe vidisti fili hominis. Adhuc conversus videbis abominationes maiores his. Et introduxit me in atrium domus domini interius. Et ecce in ostio templi domini inter vestibulum & altare quasi viginti quinque viri dorsa habentes contra templum domini: & facies ad orientem & adorabant ad ortum solis. Et dixit ad me. Certe vidisti fili hominis. Nunquid leve est hoc domui iuda, ut facerent abominationes istas quas fecerunt hic: quia replentes terram iniquitate conversi sunt ad irritandum me. Et ecce applicant ramum ad nares suas. Ergo & ego faciam in furore: non parcet oculus meus nec miserebor: & cum clamaverint ad aures meas voce magna: non exaudiam eos.

9\. Et clamavit in auribus meis voce magna dicens. Appropinquaverunt visitationes urbis: & unusquisque vas interfectionis habet in manu sua. Et ecce sex viri veniebant de via porte superioris que respicit ad aquilonem: & uniuscuiusque vas interitus in manu eius. Vir quoque unus in medio eorum vestitus erat lineis: & atramentarium scriptoris ad renes eius. Et ingressi sunt: & steterunt iuxta altare ereum. Et gloria dei israel assumpta est de cherub que erat super eum ad limen domus. Et vocavit virum qui indutus erat lineis: & atramentarium scriptoris habebat in lumbis suis. Et dixit dominus ad eum. Transi per mediam civitatem in medio hierusalem: & signa thau super frontes virorum gementium

אלי עוד תשוב תראה תועבות
גדלות אשר המה עשים׃ ויבא
אתי אל פתח שער בית יהוה
אשר אל הצפונה והנה שם הנשים
ישבות מבכות את התמוז׃ ויאמר
אלי הראית בן אדם עוד תשוב
תראה תועבות גדלות מאלה׃ ויבא
אתי אל חצר בית יהוה הפנימית
והנה פתח היכל יהוה בין האולם
ובין המזבח כעשרים וחמשה
איש אחריהם אל היכל יהוה
ופניהם קדמה והמה משתחויתם
קדמה לשמש׃ ויאמר אלי הראית
בן אדם הנקל לבית יהודה
מעשות את התועבות אשר עשו
פה כי מלאו את הארץ חמס
וישבו להכעיסני והנם שלחים
את הזמורה אל אפם׃ וגם אני
אעשה בחמה לא תחוס עיני ולא
אחמל וקראו באזני קול גדול
ולא אשמע אותם׃

Cap. ix.

ויקרא באזני קול גדול
לאמר קרבו פקדות העיר ואיש
כלי משחתו בידו׃ והנה ששה
אנשים באים מדרך שער העליון
אשר מפנה צפונה ואיש כלי
מפצו בידו ואיש אחד בתוכם
לבש בדים וקסת הספר במתניו
ויבאו ויעמדו אצל מזבח הנחשת׃
וכבוד אלהי ישראל נעלה מעל
הכרוב אשר היה עליו אל מפתן
הבית ויקרא אל האיש הלבש
הבדים אשר קסת הספר במתניו׃
ויאמר יהוה אלו עבר בתוך
העיר בתוך ירושלם והתוית
תו על מצחות האנשים הנאנחים

והנאנקים על כל התועבות הנעשות בתוכה׃ ולאלה אמר באזני עברו בעיר אחריו והכו אל תחס עיניכם ואל תחמלו׃ זקן בחור ובתולה וטף ונשים תהרגו למשחית ועל כל איש אשר עליו התו אל תגשו וממקדשי תחלו ויחלו באנשים הזקנים אשר לפני הבית׃ ויאמר אליהם טמאו את הבית ומלאו את החצרות חללים צאו ויצאו והכו בעיר׃ ויהי כהכותם ונאשאר אני ואפלה על פני ואזעק ואמר אהה אדני יהוה המשחית אתה את כל שארית ישראל בשפכך את חמתך על ירושלם׃ ויאמר אלי עון בית ישראל ויהודה גדול במאד מאד ותמלא הארץ דמים והעיר מלאה מטה כי אמרו עזב יהוה את הארץ ואין יהוה ראה׃ וגם אני לא תחוס עיני ולא אחמל דרכם בראשם נתתי׃ והנה האיש לבש הבדים אשר הקסת במתניו משיב דבר לאמר עשיתי ככל אשר צויתני׃

Cap.x.

ואראה והנה אל הרקיע אשר על ראש הכרבים כאבן ספיר כמראה דמות כסא נראה עליהם׃ ויאמר אל האיש לבש הבדים ויאמר בא אל בינות לגלגל אל תחת לכרוב ומלא חפניך גחלי אש מבינות לכרבים וזרק על העיר ויבא לעיני׃ והכרבים עמדים מימין לבית בבאו האיש והענן מלא את החצר הפנימית׃ וירם כבוד יהוה מעל הכרוב על מפתן הבית

& dolentiū sup cunctis abominationib⁹ q̄ fiunt in medio eius. Et illis dixit audiente me. Trāſite p ciuitatē ſequētes eum: & pcutite. Non parcat oculus veſter neq; miſeremini. Senē adoleſcentulū & virginē paruulū & mulieres interficite vſq; ad internitionem. Oēm aūt ſup quē videritis thau ne occidatis: & a ſanctuario meo incipite. Ceperunt ergo a viris ſenioribus qui erant ante faciē domus. Et dixit ad eos. Contaminate domum & implete atria interfectis. Egredimini. Et egreſſi ſunt: & percutiebāt eos q erant in ciuitate. Et cede cōpleta: remāſi ego: ruiq; ſup faciē meā & clamās aio. Heu. heu. heu. dñe deus? Ergo ne diſperdas omnes reliquias iſrael effundēs furorem tuum ſuper hieruſalē. Et dixit ad me. Iniquitas domus iſrael & iuda magna eſt nimis valde: & repleta ē terra ſanguinibus: & ciuitas repleta ē auerſione. Dixerunt eni. Dereliqt dñs terram: & dñs non videt. Igitur & meus non parcet oculus neq; miſerebor. Viam eorū ſup caput eorū reddā. Et ecce vir qui erat indutus lineis qui habebat atramentarium in dorſo ſuo reſpondit verbū dicens. Feci ſicut precepiſti mihi. 10.

ET vidi: & ecce in firmamēto qd erat ſup caput cherubim q̄ſi lapis ſapphirus: & q̄ſi ſpecies ſimilitudinis ſolii apparuit ſuper ea. Et dixit ad virū qui indutus erat lineis & ait. Ingredere in medio rotarum q̄ ſunt ſubtus cherubim & imple manū tuā prunis ignis q̄ ſunt inter cherubim: & effunde ſup ciuitatē. Ingreſſuſq; ē in cōſpectu meo. Cherubim aūt ſtabant a dextris domus cum ingrederetur vir: & nubes impleuit atriū interius. Et eleuata eſt gloria dñi deſuper cherub ad limen domus:

καὶ τῶν κατωδυνωμένων ἐπὶ πάσαις ταῖς ἀνομίαις ταῖς γινομέναις ἐν μέσῳ αὐτῶν. καὶ τούτοις εἶπεν ἀκούοντός μου, πορεύεσθε εἰς τὴν πόλιν ὀπίσω αὐτοῦ καὶ κόπτετε, καὶ μὴ φείδεσθε τοῖς ὀφθαλμοῖς ὑμῶν, καὶ μὴ ἐλεήσητε. πρεσβύτερον καὶ νεανίσκον καὶ παρθένον καὶ νήπια καὶ γυναῖκας ἀποκτείνατε εἰς ἐξάλειψιν· ἐπὶ δὲ πάντας ἐφ᾽ οὓς ἐστι τὸ σημεῖον, μὴ ἐγγίσητε· καὶ ἀπὸ τῶν ἁγίων μου ἄρξασθε. καὶ ἤρξαντο ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν τῶν πρεσβυτέρων οἳ ἦσαν ἔσω ἐν τῷ οἴκῳ. καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, μιάνατε τὸν οἶκον καὶ πλήσατε τὰς ὁδοὺς νεκρῶν ἐκπορευόμενοι κόπτετε. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κόπτειν αὐτούς, καὶ ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπόν μου, καὶ ἀνεβόησα καὶ εἶπα, οἴμοι ἀδωναΐ κύριε, ἐξαλείψεις σὺ τοὺς καταλοίπους τοῦ Ἰσραὴλ ἐν τῷ ἐκχέαι τὸν θυμόν σου ἐπὶ Ἱερουσαλήμ. καὶ εἶπε πρός με, ἀδικία τοῦ οἴκου Ἰσραὴλ καὶ Ἰούδα μεμεγάλυνται σφόδρα σφόδρα, ὅτι ἐπλήσθη ἡ γῆ λαῶν πολλῶν, καὶ ἡ πόλις ἐπλήσθη ἀδικίας καὶ ἀκαθαρσίας. ὅτι εἶπαν, ἐγκαταλέλοιπε κύριος τὴν γῆν, οὐκ ἐφορᾷ ὁ κύριος. καὶ οὐ φείσεται ὁ ὀφθαλμός μου, οὐδὲ μὴ ἐλεήσω· τὰς ὁδοὺς αὐτῶν εἰς κεφαλὰς αὐτῶν δέδωκα. καὶ ἰδοὺ ὁ ἀνὴρ ὁ ἐνδεδυκὼς τὸν ποδήρη καὶ ἐζωσμένος τῇ ζώνῃ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ. καὶ ἀπεκρίνατο λέγων, πεποίηκα καθὼς ἐνετείλω μοι. Ca.10.

Καὶ ἴδον καὶ ἰδοὺ ἐπάνω τοῦ στερεώματος τοῦ ὑπὲρ κεφαλῆς τῶν χερουβίμ, ὡς λίθος σαπφείρου ὁμοίωμα θρόνου ἐπ᾽ αὐτῶν. καὶ εἶπε πρὸς τὸν ἄνδρα τὸν ἐνδεδυκότα τὴν στολήν, εἴσελθε εἰς τὸ μέσον τῶν τροχῶν τῶν ὑποκάτω τῶν χερουβίμ, καὶ πλῆσον τὰς δράκας σου ἀνθράκων πυρὸς ἐκ μέσου τῶν χερουβίμ, καὶ διασκόρπισον ἐπὶ τὴν πόλιν. καὶ εἰσῆλθεν ἐνώπιόν μου. καὶ τὰ χερουβὶμ εἱστήκει ἐκ δεξιῶν τοῦ οἴκου ἐν τῷ εἰσπορεύεσθαι τὸν ἄνδρα, καὶ ἡ νεφέλη ἔπλησε τὴν αὐλὴν τὴν ἐσωτέραν. καὶ ἀπῆρεν ἡ δόξα κυρίου ἀπὸ τῶν χερουβὶμ εἰς τὸ αἴθριον τοῦ οἴκου

D.7.a. Judith 11.b.

καὶ ἔπλησε τὸν οἶκον ἡ νεφέλη, καὶ ἡ αὐλὴ ἐπλήσθη τοῦ φέγγους τῆς δόξης κυρίου. καὶ φωνὴ τῶν πτερύγων τῶν χερουβὶμ ἠκούετο ἕως τῆς αὐλῆς τῆς ἐξωτέρας, ὡς φωνὴ θεοῦ σαδδαῒ λαλοῦντος. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐντέλλεσθαι αὐτὸν τῷ ἀνδρὶ τῷ ἐνδεδυκότι τὴν στολὴν τὴν ἁγίαν λέγων, λάβε πῦρ ἐκ μέσου τῶν τροχῶν ἐκ μέσου τῶν χερουβίμ, καὶ εἰσῆλθε καὶ ἔστη ἐχόμενος τῶν τροχῶν. καὶ ἐξέτεινε ὁ χερουβ τὴν χεῖρα αὐτοῦ εἰς μέσον τοῦ πυρὸς τοῦ ὄντος ἐν μέσῳ τῶν χερουβίμ, καὶ ἔλαβε καὶ ἔδωκεν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἐνδεδυκότος τὴν στολὴν τὴν ἁγίαν, καὶ ἔλαβε καὶ ἐξῆλθε. καὶ ἴδον τὰ χερουβὶμ ὁμοίωμα χειρῶν ἀνθρώπων ὑποκάτωθεν τῶν πτερύγων αὐτῶν. καὶ ἴδον καὶ ἰδοὺ τέσσαρες τροχοὶ εἱστήκεισαν ἐχόμενοι τῶν χερουβίμ, τροχὸς εἷς ἐχόμενος χερουβ ἑνὸς καὶ τροχὸς εἷς ἐχόμενος χερουβ ἑνός, καὶ ἡ ὄψις τῶν τροχῶν ὡς ὅρασις λίθου ἄνθρακος. καὶ ἡ θεωρία αὐτῶν ὁμοίωμα ἓν τοῖς τέσσαρσιν, ὃν τρόπον ὅταν ᾖ τροχὸς ἐν μέσῳ τροχοῦ. ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτά, ἐπὶ τὰ τέσσαρα μέρη αὐτῶν ἐπορεύοντο, οὐκ ἐπέστρεφον ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτά, ὅτι εἰς τὸν τόπον ὃν ἂν ἐπιβλέψῃ ἡ ἀρχὴ ἡ μία, ἐπορεύοντο, καὶ οὐκ ἐπέστρεφον ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτούς. καὶ πᾶσα ἡ σὰρξ αὐτῶν καὶ οἱ νῶτοι αὐτῶν καὶ αἱ χεῖρες αὐτῶν καὶ αἱ πτέρυγες αὐτῶν καὶ οἱ τροχοὶ πλήρεις ὀφθαλμῶν κυκλόθεν τοῖς τέσσαρσι τροχοῖς αὐτῶν. τοῖς δὲ τροχοῖς τούτοις ἐπεκλήθη γελγὲλ ἀκούοντός μου. καὶ τέσσαρα πρόσωπα ἑκάστῳ τῶν ζώων, τὸ πρόσωπον τὸ ἓν πρόσωπον χερουβ, καὶ τὸ πρόσωπον τὸ δεύτερον πρόσωπον ἀνθρώπου, καὶ τὸ τρίτον πρόσωπον λέοντος, καὶ τὸ τέταρτον πρόσωπον ἀετοῦ. καὶ ἤρθησαν τὰ χερουβίμ. τοῦτο τὸ ζῷον ὃ ἴδον ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ τοῦ χοβάρ. καὶ ἐν τῷ πορεύεσθαι τὰ χερουβὶμ ἐπορεύοντο οἱ τροχοί, καὶ οὗτοι ἐχόμενοι αὐτῶν, καὶ ἐν τῷ ἐξαίρειν τὰ χερουβὶμ τὰς πτέρυγας αὐτῶν τοῦ μετεωρίζεσθαι ἀπὸ τῆς γῆς, οὐκ ἐπέστρεφον οἱ τροχοὶ αὐτῶν, καὶ γε αὐτοὶ ἐχόμενοι αὐτῶν. ἐν τῷ ἑστάναι αὐτὰ εἱστήκεισαν, καὶ ἐν τῷ μετεωρίζεσθαι αὐτά, ἐμετεωρίζοντο μετ᾽ αὐτῶν, διότι πνεῦμα ζωῆς ἦν ἐν αὐτοῖς. καὶ ἐξῆλθε δόξα

et repleta eſt domus nube. Et atrium repletū eſt ſplēdore glorie domini: & ſonitus alarū cherubim audiebatur vſq; ad atrium exterius: quaſi vox dei oipotētis loqūtis. Cūq; pcepiſſet viro qui indutus erat lineis dicens: ſume ignem de medio rotarum que ſunt inter cherubim: ingreſſus ille ſtetit iuxta rotam. Et extendit cherub manum de medio cherubim ad ignē qui inter cherubim: & ſumpſit & dedit in manus eius qui indutus erat lineis qui accipiēs egreſſus eſt. Et apparuit in cherubim ſimilitudo man⁹ hois ſubt⁹ pēnas eorū. Et vidi: & ecce q̄ttuor rote iuxta cherubim. Rota vna iuxta cherub vnum: & rota alia iuxta cherub vnū. Species aūt rotarū erat quaſi viſio lapidis chryſolithi & aſpect⁹ earum ſimilitudo vna quattuor: quaſi ſi ſit rota in medio rote. Cumq; ambularēt: in quattuor ptes gradiebātur: & nō reuertebātur ambulātes: ſed ad locū ad quem ire declinabat q̄ prima erat: ſeqūbantur & cetere: nec reuertebantur. Et omē corpus earum & colla & manus & penne & circuli pleni erāt oculis in circuitu quattuor rotarum: & rotas iſtas vocauit volubiles audiēte me. Quattuor aūt facies habebat vnū. Facies vna facies cherub: & facies ſecunda facies hois: & in tertio facies leonis: & in q̄rto facies aqle. Et eleuata ſūt cherubim: ipſum eſt animal quod videram iuxta flumen chobar. Cūq; ambularēt cherubim: ibāt pariter & rote iuxta ea: & cū eleuarent cherubim alas ſuas vt exaltarētur de terra: non reſidebant rote ſed & ipſe iuxta erant. Stantibus illis ſtabāt: & cū eleuatis eleuabātur. Spūs enim vite erat in eis. Et egreſſa eſt gloria

וימלא הבית את הענן והחצר מלאה את נגה כבוד יהוה׃ וקול כנפי הכרובים נשמע עד החצר החיצנה כקול אל שדי בדברו׃ ויהי בצותו את האיש לבש הבדים לאמר קח אש מבינות לגלגל מבינות לכרבים ויבא ויעמד אצל האופן׃ וישלח הכרוב את ידו מבינות לכרבים אל האש אשר בינות הכרבים וישא ויתן אל חפני לבש הבדים ויקח ויצא׃ וירא לכרבים תבנית יד אדם תחת כנפיהם׃ ואראה והנה ארבעה אופנים אצל הכרובים אופן אחד אצל הכרוב אחד ואופן אחד אצל הכרוב אחד ומראה האופנים כעין אבן תרשיש׃ ומראיהם דמות אחד לארבעתם כאשר יהיה האופן בתוך האופן׃ בלכתם אל ארבעת רבעיהם ילכו לא יסבו בלכתם כי המקום אשר יפנה הראש אחריו ילכו לא יסבו בלכתם׃ וכל בשרם וגבהם וידיהם וכנפיהם והאופנים מלאים עינים סביב לארבעתם אופניהם׃ לאופנים להם קורא הגלגל באזני׃ וארבעה פנים לאחד פני האחד פני הכרוב ופני השני פני אדם והשלישי פני אריה והרביעי פני נשר׃ וירמו הכרובים היא החיה אשר ראיתי בנהר כבר׃ ובלכת הכרובים ילכו האופנים אצלם ובשאת הכרובים את כנפיהם לרום מעל הארץ לא יסבו האופנים גם הם מאצלם׃ בעמדם יעמדו וברומם ירומו אותם כי רוח החיה בהם׃ ויצא כבוד

Pritiua.heb. Tex.heb.Ezechi.xi.

יהוה מעל מפתן הבית ויעמד על הכרובים: וישאו הכרובים את כנפיהם וירומו מן הארץ לעיני בצאתם והאופנים לעמתם ויעמד פתח שער בית יהוה הקדמוני וכבוד אלהי ישראל עליהם מלמעלה: היא החיה אשר ראיתי תחת אלהי ישראל בנהר כבר ואדע כי כרובים המה: ארבעה ארבעה פנים לאחד וארבע כנפים לאחד ודמות ידי אדם תחת כנפיהם: ודמות פניהם המה הפנים אשר ראיתי על נהר כבר מראיהם ואותם איש אל עבר פניו ילכו:

Cap.xi.

ותשא אתי רוח ותבא אתי אל שער בית יהוה הקדמוני הפונה קדימה והנה בפתח השער עשרים וחמשה איש ואראה בתוכם את יאזניה בן עזר ואת פלטיהו בן בניהו שרי העם: ויאמר אלי בן אדם אלה האנשים החשבים און והיעצים עצת רע בעיר הזאת: האמרים לא בקרוב בנות בתים היא הסיר ואנחנו הבשר: לכן הנבא עליהם הנבא בן אדם: ותפל עלי רוח יהוה ויאמר אלי אמר כה אמר יהוה כן אמרתם בית ישראל ומעלות רוחכם אני ידעתיה: הרביתם חלליכם בעיר הזאת ומלאתם חוצתיה חלל: לכן כה אמר אדני יהוה חלליכם אשר שמתם בתוכה המה הבשר והיא הסיר ואתכם הוציא מתוכה: חרב יראתם וחרב אביא עליכם נאם אדני יהוה: והוצאתי אתכם מתוכה ונתתי אתכם ביד זרים ועשיתי

Trãfla.B.Hie.

domini a limine tẽpli: & stetit super cherubim. Et eleuantia cherubim alas suas: exaltata sũt a terra corã me: & illis egredientibus: rote quoq; subsecute sunt. Et stetit in introitu porte domus dñi orientalis: & gloria dei israel erat super eos. Ipsum est animal quod vidi subter deum israel iuxta fluuiũ chobar: & intellexi quia cherubim essent. Quattuor quattuor vultus vni: & quattuor ale vni: & similitudo manus hois sub alis eorũ. Et similitudo vultuũ eorum ipsi vultus quos viderã iuxta fluuium chobar: & intuitus eorũ & impetus singulorum ante faciem suã ingredi.

11.

Et eleuauit me spũs & itroduxit me ad portam domus domini orientalem que respicit ad solis ortum. Et ecce in introitu porte viginti quinq; viri: & vidi in medio eorum iechoniam filium azur & pheltiã filiũ bananie principes populi: dixitq; ad me. Fili hominis hi sunt viri qui cogitãt iniquitatem: & tractant consilium pessimum in vrbe ista dicentes. Nonne dudũ edificate sunt domus: hic est lebes: nos autẽ carnes. Idcirco vaticinare de his: vaticinare fili hominis: & irruit in me spiritus dñi: & dixit ad me. Loquere. Hec dicit dñs. Sic locuti estis domus israel & cogitatiões cordis vestri ego noui. Plurimos occidistis in vrbe hac: & implestis vias eius interfectis. Propterea hec dicit dominus deus. Interfecti vestri quos posuistis in medio eius hi sunt carnes: & hic est lebes: & educam vos de medio eius. Gladium metuistis: & gladium inducam sup vos dicit dominus deus: & eiiciã vos de medio eius. Daboq; vos i manu hostium: & faciam

Trãs.Gre.lxx.cũ interp.lati.

dñi de subdio dom9: τ ascẽdit sup
κυρίου ἀπὸ τοῦ αἰθρίου τοῦ οἴκου, καὶ ἐπέβη ἐπὶ τὰ
cherubim: τ eleuauert cherubim alas
χερουβείμ, καὶ ἀνέλαβον τὰ χερουβεὶμ τὰς πτέρυγας
suas τ eleuata sunt a terra coram me:
αὐτῶν καὶ ἐμετεωρίσθησαν ἀπὸ τῆς γῆς ἐνώπιόν μου,
cũ egrederẽt ipa. τ rote herentes illis. τ
ἐν τῷ ἐξελθεῖν αὐτά. καὶ οἱ τροχοὶ ἐχόμενοι αὐτῶν. καὶ
steterũt in vestibulis porte dom9 dñi q̃
ἔστησαν ἐπὶ τὰ πρόθυρα τῆς πύλης οἴκου κυρίου τῆς
in cõspectu. τ glia dei israel erat sup ea desuper
ἀπέναντι. καὶ δόξα θεοῦ ἰσραὴλ ἦν ἐπ' αὐτῶν ὑπεράνω.
hoc aial est qd vidi sub deo israel iuxta
τοῦτο τὸ ζῶόν ἐστιν ὃ ἴδον ὑποκάτω θεοῦ ἰσραὴλ ἐπὶ τοῦ
fluuium chobar: τ cognoui q2 cherubim sũt. q̃tuor
ποταμοῦ χοβάρ, καὶ ἔγνων ὅτι χερουβείμ ἐστιν. τέσ-
or facies vni τ q̃ttuor ale vni.
σαρα πρόσωπα τῷ ἑνὶ καὶ τέσσαρες πτέρυγες τῷ ἑνί.
τ similitudo manuũ hoim de sub alis
καὶ ὁμοίωμα χειρῶν ἀνθρώπων ὑποκάτωθεν τῶν πτερύ-
eo2: τ similitudo facierũ eo2. he
γων αὐτῶν, καὶ ὁμοίωμα τῶν προσώπων αὐτῶν. ταῦ-
facies sũt q̃s vidi sub glia dei
τα τὰ πρόσωπά ἐστιν ἃ ἴδον ὑποκάτω τῆς δόξης θεοῦ
israel: iuxta fluuium chobar: visio
ἰσραήλ, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ τοῦ χοβάρ, τὴν ὅρασ-
nẽ eo2. τ ipa vnũqdq; ipo2 scdm faciem
ιν αὐτῶν. καὶ αὐτὰ ἕκαστον αὐτῶν κατὰ πρόσωπον
eo2 ambulabãt.
αὐτῶν ἐπορεύοντο.

Ca.11.

Et assumpsit me spũs τ adduxit me ad
Καὶ ἀνέλαβέν με πνεῦμα καὶ ἤγαγέν με ἐπὶ τὴν
portam dom9 dñi q̃ e regione respicientem
πύλην τοῦ οἴκου κυρίου τὴν κατέναντι τὴν βλέπουσαν
ad orientem. τ ecce in vestibulis por-
κατὰ ἀνατολάς. καὶ ἰδοὺ ἐπὶ τῶν προθύρων τῆς πύ-
te q̃si viginti τ quinq; viri: τ vidi in medio eo2.
λης ὡς εἴκοσι καὶ πέντε ἄνδρες, καὶ ἴδον ἐν μέσῳ αὐτῶν.
iechoniã filiũ ezer τ phaltiã filium banaie.
τὸν ἰεχονίαν τὸν τοῦ ἐζὲρ καὶ φαλτίαν τὸν τοῦ βαναίου.
principes ppli. τ dixit ad me: fili
τοὺς ἀφηγουμένους τοῦ λαοῦ. καὶ εἶπεν πρός με, υἱὲ
hois hi viri cogitantes vana τ cõ-
ἀνθρώπου οὗτοι οἱ ἄνδρες οἱ λογιζόμενοι μάταια καὶ βου-
sultantes cõsiliũ malum in ciuitate ista: dicentes
λευόμενοι βουλὴν πονηρὰν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, οἱ λέγοντες
nõne nouiter edificate sunt domus? hec est le-
οὐχὶ προσφάτως ᾠκοδόμηνται αἱ οἰκίαι; αὕτη ἐστὶν ὁ λέ-
bes: nos aũt carnes. iccirco vaticinare sup e-
βης, ἡμεῖς δὲ τὰ κρέα. διὰ τοῦτο προφήτευσον ἐπ' αὐ-
os fili hois. τ irruit sup me spũs dñi
τοὺς υἱὲ ἀνθρώπου. καὶ ἔπεσεν ἐπ' ἐμὲ πνεῦμα κυρί-
τ dixit ad me: hec dicit dñs: sic dixi-
ου καὶ εἶπεν πρός με, τάδε λέγει κύριος, οὕτως εἴπα-
stis dom9 israel: τ cogitatiões spiritus ve-
τε οἶκος ἰσραήλ, καὶ τὰ διαβούλια τοῦ πνεύματος ὑ-
stri ego scio. multiplicastis mortuos vros in vr-
μῶν ἐγὼ ἐπίσταμαι. ἐπληθύνατε νεκροὺς ὑμῶν ἐν τῇ πό-
be hac: τ implestis vias eius vulneratis
λει ταύτῃ, καὶ ἐπλήσατε τὰς ὁδοὺς αὐτῆς τραυματιῶν.
ppterea hec dicit adonai dñs: mortuos vros
διὰ τοῦτο τάδε λέγει ἀδωναῒ κύριος, τοὺς νεκροὺς ὑμῶν
qs percussistis in medio ei9: hi sunt carnes:
οὓς ἐπατάξατε ἐν μέσῳ αὐτῆς, οὗτοί εἰσιν τὰ κρέα,
hec aũt est lebes. τ vos educã de medio eius:
αὕτη δὲ ἐστὶν ὁ λέβης. καὶ ὑμᾶς ἐξάξω ἐκ μέσου αὐτῆς.
gladium metuistis: τ gladium inducã sup vos dicit
ῥομφαίαν φοβεῖσθε, καὶ ῥομφαίαν ἐπάξω ἐφ' ὑμᾶς λέγει
adonai dñs. τ educã vos de medio eius: τ tra-
ἀδωναῒ κύριος. καὶ ἐξάξω ὑμᾶς ἐκ μέσου αὐτῆς, καὶ πα-
dam vos in manus alienorum: τ faciam
ραδώσω ὑμᾶς εἰς χεῖρας ἀλλοτρίων, καὶ ποιήσω

Trãsla.gre.lxx.cũ iter.latina.

in vobis iudicia in gladio cadetis: in finib9
ἐν ὑμῖν κρίματα ἐν ῥομφαίᾳ πεσεῖσθε, ἐπὶ τῶν ὁρίων
israel iudicabo vos. τ scietis q2 ego
τοῦ ἰσραὴλ κρινῶ ὑμᾶς, καὶ ἐπιγνώσεσθε διότι ἐγὼ
dñs. hec vobis nõ erit i lebetem. τ vos non eri-
κύριος. αὕτη ὑμῖν οὐκ ἔσται εἰς λέβητα. καὶ ὑμεῖς οὐ μὴ γένη-
tis in medio ei9 in carnes. in finib9 israel
σθε ἐν μέσῳ αὐτῆς εἰς κρέα. ἐπὶ τῶν ὁρίων τοῦ ἰσραὴλ
iudicabo vos: τ scietis q2 ego dñs: q2 in
κρινῶ ὑμᾶς, καὶ ἐπιγνώσεσθε διότι ἐγὼ κύριος, ὅτι ἐν
mandatis meis nõ ambulastis τ iudicia mea
ταῖς ἐντολαῖς μου οὐκ ἐπορεύθητε καὶ τὰ κρίματά μου
nõ fecistis: τ scdm iudicia gentiũ q̃
οὐκ ἐποιήσατε, καὶ κατὰ τὰ κρίματα τῶν ἐθνῶν τῶν
in circuitu vro fecistis. τ factũ ẽ cũ pphe-
περικύκλῳ ὑμῶν ἐποιήσατε. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ προφη-
tarem ego: τ phaltias fili9 banaie mortuus ẽ. τ
τεύειν με, καὶ φαλτίας ὁ τοῦ βαναίου ἀπέθανεν. καὶ
cado in faciem meã: τ clamaui voce magna
πίπτω ἐπὶ πρόσωπόν μου, καὶ ἀνεβόησα φωνῇ μεγά-
τ dixi: heu adonai dñe in cõsumationẽ tu
λῃ καὶ εἶπον, οἴμοι ἀδωναῒ κύριε εἰς συντέλειαν σὺ
facis reliquos israel: τ factũ ẽ ver-
ποιεῖς τοὺς καταλοίπους τοῦ ἰσραήλ, καὶ ἐγένετο λό-
bũ dñi ad me dicẽs: fili hois fratres tui
γος κυρίου πρός με λέγων, υἱὲ ἀνθρώπου οἱ ἀδελφοί σου,
τ viri captiuitatis tue: τ ois dom9
καὶ οἱ ἄνδρες τῆς αἰχμαλωσίας σου, καὶ πᾶς ὁ οἶκος
israel cõsumata est qb9 dixerũt ipis habitatores
τοῦ ἰσραὴλ συντετέλεσται οἷς εἶπαν αὐτοῖς οἱ κατοικοῦν-
hierusalem: longe recedite a dño. nobis
τες ἱερουσαλήμ, μακρὰν ἀπέχετε ἀπὸ κυρίου. ἡμῖν
data est tra in hereditatẽ. ppterea dic hec di-
δέδοται ἡ γῆ εἰς κληρονομίαν. διὰ τοῦτο εἰπὸν τάδε λέ-
cit adonai dñs: q2 repellam eos in gẽtes:
γει ἀδωναῒ κύριος, ὅτι ἀπώσομαι αὐτοὺς εἰς τὰ ἔθνη,
τ dispergam eos in oẽm trã. τ ero
καὶ διασκορπιῶ αὐτοὺς εἰς πᾶσαν τὴν γῆν. καὶ ἔσο-
eis in scificatiões puulã in regionib9 q̃
μαι αὐτοῖς εἰς ἁγίασμα μικρὸν ἐν ταῖς χώραις οὗ ἐὰν
igredient illuc. ppterea dic: hec dicit ado-
εἰσέλθωσιν ἐκεῖ. διὰ τοῦτο εἰπόν, τάδε λέγει ἀδω-
nai dñs: τ cõgregabo eos de gẽtib9: τ re-
ναῒ κύριος, καὶ συνάξω αὐτοὺς ἐκ τῶν ἐθνῶν, καὶ εἰσ-
cipiam eos de regiõib9 q̃ dissemiaui eos in
δέξομαι αὐτοὺς ἐκ τῶν χωρῶν οὗ διέσπειρα αὐτοὺς ἐν
eis. τ dabo eis terrã israel τ in-
αὐταῖς. καὶ δώσω αὐτοῖς τὴν γῆν τοῦ ἰσραὴλ καὶ εἰσε-
gredient illuc τ auferent oẽs abominationes
λεύσονται ἐκεῖ καὶ ἐξαροῦσιν πάντα τὰ βδελύγματα
eius τ oẽs iniqtates ei9. τ dabo eis
αὐτῆς καὶ πάσας τὰς ἀνομίας αὐτῆς, καὶ δώσω αὐ-
cor aliud: τ spũ nouum dabo eis: τ
τοῖς καρδίαν ἑτέραν, καὶ πνεῦμα καινὸν δώσω αὐτοῖς, καὶ
auferam cor lapideũ de carne eo2
ἐκσπάσω τὴν καρδίαν τὴν λιθίνην ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτῶν,
τ dabo eis cor carneũ: vt in pre-
καὶ δώσω αὐτοῖς καρδίαν σαρκίνην, ὅπως ἐν τοῖς προ-
ceptis meis ambulent: τ iustificatiões meas cu-
στάγμασίν μου πορεύωνται, καὶ τὰ δικαιώματά μου φυ-
stodiant: τ faciant ea: τ erunt mihi in popu-
λάσσωνται, καὶ ποιῶσιν αὐτά, καὶ ἔσονταί μοι εἰς λα-
lũ: τ ego ero illis in deũ τ in cor
όν, καὶ ἐγὼ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς θεόν. καὶ εἰς τὴν καρδίαν τῶν
abominationũ eo2 τ iniqtatũ eo2 q̃si cor
βδελυγμάτων αὐτῶν καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν ὡς ἡ καρ-
eo2 ambulauit vias eo2 in capita eo-
δία αὐτῶν ἐπορεύετο τὰς ὁδοὺς αὐτῶν εἰς κεφαλὰς αὐ-
rũ dedi dicit adonai dñs. τ eleuauert che-
τῶν δέδωκα λέγει ἀδωναῒ κύριος. καὶ ἐξῆραν τὰ χε-
rubim alas suas:
ρουβεὶμ τὰς πτέρυγας αὐτῶν,

Infra. 16.f.

Trãsla.B.Hie.

in vobis iudicia. Gladio cadetis. In finibus israel iudicabo vos: & scietis quia ego dñs. Hec nõ erit vobis in lebetẽ & vos non eritis in medio ei9 in carnes. In finibus israel iudicabo vos: & scietis quia ego dñs: quia in preceptis meis non ambulastis: & iudicia mea non fecistis: sed iuxta iudicia gentiũ que in circuitu vro sunt: estis operati. Et factũ est cum pphetarẽ: pheltias fili9 bananie mortu9 est. Et cecidi in faciẽ meã clamãs voce magna. Et dixi. Heu.heu.heu. dñe deus consumationem tu facis reliquarum israel. Et factum est verbum dñi ad me dicens. Fili hominis fratres tui frẽs tui viri ppinqui tui: & omnis domus israel vniuersi quibus dixerũt habitatores hierusalem: longe recedite a domino: nobis data est terra in possessiõem: propterea hec dicit dominus deus. Quia longe feci cos in gentibus: & quia dispersi eos in terris: ero eis in sanctificationẽ modicam in terris ad quas venerunt: ppterea loqre. Hec dicit dominus de9. Congregabo vos de populis: & adunabo de terris in quibus dispersi estis: daboq; vobis humum israel: & ingredientur illuc: & auferent omnes offensiones cũctasq; abominationes eius de illa. Et dabo eis cor vnum: & spiritũ nouum tribuam in visceribus eorum. Et auferam cor lapideum de carne corũ: & dabo eis cor carneam vt in preceptis meis ambulent: & iudicia mea custodiant faciantq; ea: & sint mihi in populũ: & ego sim eis in deum. Quorum autem cor post offendicula & abominatiões suas ambulat: horum viã in capite suo ponã: dicit domin9 deus. Et eleuauerũt cherubim alas suas:

Tex.heb.Ezechi.xi. Pritiua.heb.

בכם שפטים: בחרב תפלו על גבול ישראל אשפוט אתכם וידעתם כי אני יהוה: היא לא תהיה לכם לסיר ואתם תהיו בתוכה לבשר אל גבול ישראל אשפט אתכם: וידעתם כי אני יהוה אשר בחקי לא הלכתם ומשפטי לא עשיתם וכמשפטי הגוים אשר סביבותיכם עשיתם: ויהי כהנבאי ופלטיהו בן בניה מת ואפל על פני ואזעק קול גדול ואמר אהה אדני יהוה כלה אתה עשה את שארית ישראל: ויהי דבר יהוה אלי לאמר: בן אדם אחיך אחיך אנשי גאלתך וכל בית ישראל כלה אשר אמרו להם ישבי ירושלם רחקו מעל יהוה לנו היא נתנה הארץ למורשה: לכן אמר כה אמר אדני יהוה כי הרחקתים בגוים וכי הפיצותים בארצות ואהי להם למקדש מעט בארצות אשר באו שם: לכן אמר כה אמר אדני יהוה וקבצתי אתכם מן העמים ואספתי אתכם מן הארצות אשר נפצותם בהם ונתתי לכם את אדמת ישראל: ובאו שמה והסירו את כל שקוציה ואת כל תועבותיה ממנה: ונתתי להם לב אחד ורוח חדשה אתן בקרבכם והסרתי לב האבן מבשרם ונתתי להם לב בשר: למען בחקתי ילכו ואת משפטי ישמרו ועשו אתם והיו לי לעם ואני אהיה להם לאלהים: ואל לב שקוציהם ותועבותיהם לבם הלך דרכם בראשם נתתי נאם אדני יהוה: וישאו הכרובים את כנפיהם

והאופנים לעמתם וכבוד אלהי ישראל עליהם מלמעלה: ויעל כבוד יהוה מעל תוך העיר ויעמד על ההר אשר מקדם לעיר: ורוח נשאתני ותבאני כשדימה אל הגולה במראה ברוח אלהים ויעל מעלי המראה אשר ראיתי: ואדבר אל הגולה את כל דברי יהוה אשר הראני:

Cap.xij.

ויהי דבר יהוה אלי לאמר: בן אדם בתוך בית המרי אתה ישב אשר עינים להם לראות ולא ראו אזנים להם לשמע ולא שמעו כי בית מרי הם: ואתה בן אדם עשה לך כלי גולה וגלה יומם לעיניהם וגלית ממקומך אל מקום אחר לעיניהם אולי יראו כי בית מרי המה: והוצאת כליך ככלי גולה יומם לעיניהם ואתה תצא בערב לעיניהם כמוצאי גולה: לעיניהם חתר לך בקיר והוצאת בו: לעיניהם על כתף תשא בעלטה תוציא פניך תכסה ולא תראה את הארץ כי מופת נתתיך לבית ישראל: ואעש כן כאשר צויתי כלי הוצאתי ככלי גולה יומם ובערב חתרתי לי בקיר ביד בעלטה הוצאתי על כתף נשאתי לעיניהם: ויהי דבר יהוה אלי בבקר לאמר: בן אדם הלא אמרו אליך בית ישראל בית המרי מה אתה עשה: אמר אליהם כה אמר אדני יהוה הנשיא המשא הזה בירושלם וכל בית ישראל אשר המה בתוכם: אמר אני מופתכם כאשר עשיתי כן יעשה להם בגולה בשבי ילכו: והנשיא

& rote cū eis: & gloria dei israel erat super eos. Et ascendit gloria dñi de medio ciuitatis: stetitq; super montem qui est ad orientem vrbis; & spiritus leuauit me adduxitq; in chaldeam ad transmigrationē: in visionem in spiritu dei. Et sublata est a me visio quam videram. Et locutus sum ad transmigrationē omnia verba domini que ostenderat mihi.

12.

Et fact⁹ est sermo dñi ad me dicēs. Fili hominis: in medio domus exasperātis tu habitas: qui oculos habent ad videndum & non vidēt: & aures ad audiendū & non audiunt: quia domus exasperans est. Tu ergo fili homīs fac tibi vasa trāsmigratiōis: & trāsmigrabis per diē corā eis. Transmigrabis autē de loco tuo ad locū alterū in cōspectu eorū: si forte aspiciāt: q̄a domus exasperans est. Et efferes foras vasa tua: q̄si vasa transmigrātis p̄ diē in cōspectu eorū. Tu aūt egredieris vesperē corā eis sicut egredietur migrans ante oculos eorū. Perfode tibi parietē: & egredieris p̄ eū in cōspectu eorū. In humeris portaberis: in caligine efferēris. Faciē tuam velabis & nō videbis terrā: quia portētū dedi te domui israel. Feci ergo sicut p̄cepat mihi dñs. Vasa mea p̄tuli q̄si vasa trāsmigrātis per diē: & vespe p̄fodi mihi parietē manu: & in caligine egressus sum: & in hūeris portatus in cōspectu eorū. Et factus ē sermo dñi mane ad me dicens. Fili hoīs: nūqd nō dixerūt ad te domus israel: domus exasperās quid tu facis? Dic ad eos. Hec dicit dominus deus. Super ducem onus istud: qui est i hierusalē: & sup oēm domū israel que est in medio eorū. Dic. Ego portentum vestrum. Quomodo feci: sic fiet illis. In trāsmigrationē & i captiuitatē ibūt. & dux

& rote eoꝝ adherētes eis: & glīa
καὶ οἱ τροχοὶ αὐτῶν ἐχόμενοι αὐτῶν, καὶ ἡ δόξα τοῦ
dei israel sup ea. & ascēdit glīa
θεοῦ ἰσραὴλ ὑπεράνω αὐτῶν. καὶ ἀνέβη ἡ δόξα
dñi de medio ciuitatis: & stetit sup mōtē q̄ erat
κυρίου ἐκ μέσου τῆς πόλεως, καὶ ἔστη ἐπὶ τοῦ ὄρους ὃ ἦν
contra vrbē: & spiritus assūpsit me & addu
ἀπέναντι τῆς πόλεως, καὶ πνεῦμα ἀνέλαβέ με καὶ ἤγα
xit me in trā chaldeoꝝ in captiuitatē in visio
γέ με εἰς γῆν χαλδαίων εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν ἐν ὁράσει
ne in spū dei. & ascendi a visione quā
ἐν πνεύματι θεοῦ. καὶ ἀνέβην ἀπὸ τῆς ὁράσεως ἧς
vidi: & locut⁹ sū ad captiuitatem oīa
ἴδον, καὶ ἐλάλησα πρὸς τὴν αἰχμαλωσίαν πάντας τοὺς
verba dñi q̄ ondit mihi.
λόγους κυρίου οὓς ἔδειξέ μοι.

Ca.12.

Et factū est verbū dñi ad me dicēs: fili hominis in medio iniquitatū eoꝝ tu hitas: q̄ habēt oculos ad vidēdū & nō vident: & aures hūt ad audiēdū & non audiunt: q̄r dom⁹ exasperans est. & tu fili hoīs fac tibi vasa captiuitatis & captiuare p̄ diem coram eis. & captiu⁹ duceris de loco tuo in locū alteꝝ in cōspectu eoꝝ: vt videant: q̄r dom⁹ exasperans est. & efferes vasa tua vasa captiuitatis p̄ diem ante oculos eoꝝ & egredieris vespe i cōspectu eoꝝ: sicut egreditur captiuus i cōspectu eoꝝ. pfode tibi in parietē & transibis p eum in cōspectu eoꝝ. sup humeꝝ portaberis & absconditus egredieris. faciem tuā velabis: & nō videbis terrā: q̄r portētū dedi te domui israel. & feci sic iuxta omnia q̄cunq; p̄cepit mihi. & p̄tuli vasa q̄si vasa captiuitatis p̄ diem: & vespere pfodi mihi parietē manu & absconditus egress⁹ sū sup humeꝝ assūpt⁹ sum i cōspectu eoꝝ. & factū ē verbū dñi ad me dicēs: diluculo fili hoīs non dixerūt ad te dom⁹ israel: dom⁹ exasperans: qd tu facis. dic ad eos: hec dicit adonai dñs princi pi & duci in hierusalem & oī domui israel q̄ sunt in medio eoꝝ. dic q̄r ego portenta facio. quēadmodū.n. feci sic erit eis in trāsmigratiōe & in captiuitate ibunt. & princeps

Καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, υἱὲ ἀνθρώπου ἐν μέσῳ τῶν ἀδικιῶν αὐτῶν σὺ κατοικεῖς, οἳ ἔχουσιν ὀφθαλμοὺς τοῦ βλέπειν καὶ οὐ βλέπουσι, καὶ ὦτα ἔχουσι τοῦ ἀκούειν καὶ οὐκ ἀκούουσι, διότι οἶκος παραπικραίνων ἐστί. καὶ σὺ υἱὲ ἀνθρώπου ποίησον σεαυτῷ σκεύη αἰχμαλωσίας καὶ αἰχμαλωτεύθητι ἡμέρας ἐνώπιον αὐτῶν. καὶ αἰχμαλωτευθήσῃ ἐκ τοῦ τόπου σου εἰς τόπον ἕτερον ἐνώπιον αὐτῶν, ὅπως ἴδωσι, διότι οἶκος παραπικραίνων ἐστί. καὶ ἐξοίσεις τὰ σκεύη σου σκεύη αἰχμαλωσίας ἡμέρας κατ' ὀφθαλμοὺς αὐτῶν καὶ σὺ ἐξελεύσῃ ἑσπέρας ἐνώπιον αὐτῶν, ὡς ἐκπορεύεται αἰχμάλωτος ἐνώπιον αὐτῶν. διόρυξον σεαυτῷ εἰς τὸν τοῖχον καὶ διεξελεύσῃ δι' αὐτοῦ ἐνώπιον αὐτῶν. ἐπ' ὤμων ἀναληφθήσῃ καὶ κεκρυμμένος ἐξελεύσῃ. τὸ πρόσωπόν σου συγκαλύψεις, καὶ οὐ μὴ ἴδῃς τὴν γῆν. διότι τέρας δέδωκά σε τῷ οἴκῳ ἰσραήλ. καὶ ἐποίησα οὕτως κατὰ πάντα ὅσα ἐνετείλατό μοι. καὶ ἐξήνεγκα σκεύη ὡς σκεύη αἰχμαλωσίας ἡμέρας, καὶ ἑσπέρας διώρυξα ἐμαυτῷ τὸν τοῖχον τῇ χειρὶ καὶ κεκρυμμένος ἐξῆλθον ἐπ' ὤμων ἀνελήφθην ἐνώπιον αὐτῶν. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, τὸ πρωῒ υἱὲ ἀνθρώπου οὐκ εἶπον πρός σε οἱ οἶκος τοῦ ἰσραήλ, οἶκος ὁ παραπικραίνων, τί σὺ ποιεῖς. εἶπον πρὸς αὐτούς, τάδε λέγει ἀδωναῒ κύριος τῷ ἄρχοντι καὶ ἀφηγουμένῳ ἐν ἱερουσαλὴμ καὶ παντὶ οἴκῳ ἰσραὴλ οἵ εἰσιν ἐν μέσῳ αὐτῶν. εἶπον ὅτι ἐγὼ τέρατα ποιῶ. ὃν τρόπον γὰρ πεποίηκα οὕτως ἔσται αὐτοῖς ἐν μετοικεσίᾳ καὶ ἐν αἰχμαλωσίᾳ πορεύσονται. καὶ ὁ ἄρχων

καὶ

eoꝝ in medio eoꝝ sup humeꝝ portabit & absconditus egredietur p parietē: & pfodiet vt egrediat ip se p eum: faciem suam cooperiet: vt nō videat oculo: & ipe terrā nō videbit. & extendam rete meū sup eum: & cōprehendetur in sagena mea. & adducā eū in babylonem in trā chaldeoꝝ: & ipam nō videbit: & illic morietur. & omnes q̄ circa eū auxiliatores eius: & omnes auxiliantes ei disseminabo in omnē ventū: & gladiū effundā post eos: & scient q̄r ego dñs cū dispersero ego eos in gentib⁹ & disseminabo eos in regionib⁹. & relinquam ex eis viros numero ex gladio: & ex fame & ex morte: vt enarrent oēs iniq̄tates eoꝝ in gētib⁹ q̄ igressi sūt illuc: & scient q̄r ego dñs. & factū ē verbū dñi ad me dicēs: panē tuū cū dolore comedes & aquā tuā cū tormēto & angustia bibes. & dices ad populū terre: hec dicit adonai dñs hītantibus hierusalem sup terra israel. panes suos cū egestate comedent: & aquā suam cū dissipatiōe bibent: vt dissipet terra cū plenitudine eius in ipietate omniū hītantium in ea. & ciuitates eoꝝ q̄ habitantur: desolabuntur. & terra i dissipatiōeꝫ erit & cognoscetis: q̄r ego dominus. & factū est verbū dñi ad me dicēs: fili hoīs q̄ parabola ista vobis in terra israel dicentes: longe dies: perijt oīs visio. ideo dic ad eos: hec dicit adonai dñs: & cōuertam parabolā istam. & nō vltra dicent parabolam istam domus israel: q̄r loqueris ad eos dicēs: appropinq̄uerūt dies & v̄bū oīs visionis: q̄r nō erit vltra oīs visio falsa: & diuinans q̄ ad grām in medio filioꝝ israel: q̄r ego dñs loquar verba mea & faciam & nō p̄lōgabo āpli⁹. q̄r in

αὐτῶν ἐν μέσῳ αὐτῶν ἐπ' ὤμων ἀρθήσεται καὶ κεκρυμμένος ἐξελεύσεται διὰ τοῦ τοίχου, καὶ διορύξει τοῦ ἐξελθεῖν αὐτὸν δι' αὐτοῦ, τὸ πρόσωπον αὐτοῦ συγκαλύψει, ὅπως μὴ ὁραθῇ ὀφθαλμῷ, καὶ αὐτὸς τὴν γῆν οὐκ ὄψεται. καὶ ἐκπετάσω τὸ δίκτυόν μου ἐπ' αὐτόν, καὶ συλληφθήσεται ἐν τῇ περιοχῇ μου. καὶ ἄξω αὐτὸν εἰς βαβυλῶνα εἰς γῆν χαλδαίων, καὶ αὐτὴν οὐκ ὄψεται, καὶ ἐκεῖ τελευτήσει. καὶ πάντας τοὺς κύκλῳ αὐτοῦ τοὺς βοηθοὺς αὐτοῦ, καὶ πάντας τοὺς ἀντιλαμβανομένους αὐτοῦ διασπερῶ εἰς πάντα ἄνεμον, καὶ ῥομφαίαν ἐκχεῶ ὀπίσω αὐτῶν. καὶ γνώσονται, ὅτι ἐγὼ κύριος ἐν τῷ διασκορπίσαι με αὐτοὺς ἐν τοῖς ἔθνεσιν καὶ διασπερῶ αὐτοὺς ἐν ταῖς χώραις. καὶ ὑπολείψομαι ἐξ αὐτῶν ἄνδρας ἀριθμῷ ἐκ ῥομφαίας, καὶ ἐκ λιμοῦ καὶ ἐκ θανάτου, ὅπως ἂν ἐκδιηγῶνται πάσας τὰς ἀνομίας αὐτῶν ἐν τοῖς ἔθνεσιν οὗ εἰσήλθοσαν ἐκεῖ, γνώσονται ὅτι ἐγὼ κύριος. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, τὸν ἄρτον σου μετ' ὀδύνης φάγῃ καὶ τὸ ὕδωρ σου μετὰ βασάνου καὶ θλίψεως πίεσαι. καὶ ἐρεῖς πρὸς τὸν λαὸν τῆς γῆς, τάδε λέγει ἀδωναῒ κύριος τοῖς κατοικοῦσιν ἱερουσαλὴμ ἐπὶ τῆς γῆς τοῦ ἰσραήλ. τοὺς ἄρτους αὐτῶν μετ' ἐνδείας φάγονται, καὶ τὸ ὕδωρ αὐτῶν μετὰ ἀφανισμοῦ πίονται, ὅπως ἀφανισθῇ ἡ γῆ σὺν τῷ πληρώματι αὐτῆς ἐν ἀσεβείᾳ πάντων τῶν κατοικούντων ἐν αὐτῇ. καὶ αἱ πόλεις αὐτῶν αἱ κατοικούμεναι, ἐξερημωθήσονται. καὶ ἡ γῆ εἰς ἀφανισμὸν ἔσται καὶ ἐπιγνώσεσθε, ὅτι ἐγὼ κύριος. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, υἱὲ ἀνθρώπου τίς ἡ παραβολὴ αὕτη ὑμῖν ἐπὶ τῆς γῆς τοῦ ἰσραὴλ λέγοντες, μακρὰν αἱ ἡμέραι, ἀπόλωλεν πᾶσα ὅρασις. διὰ τοῦτο εἰπὲ πρὸς αὐτούς, τάδε λέγει ἀδωναῒ κύριος, καὶ ἀποστρέψω τὴν παραβολὴν ταύτην. καὶ οὐκ ἔτι οὐ μὴ εἴπωσιν τὴν παραβολὴν ταύτην ὁ οἶκος τοῦ ἰσραήλ, ὅτι λαλήσεις πρὸς αὐτοὺς λέγων, ἤγγικασιν αἱ ἡμέραι καὶ λόγος πάσης ὁράσεως, διότι οὐκ ἔσται ἔτι πᾶσα ὅρασις ψευδής, καὶ μαντευόμενος τὰ πρὸς χάριν ἐν μέσῳ τῶν υἱῶν ἰσραήλ; διότι ἐγὼ κύριος λαλήσω τοὺς λόγους μου καὶ ποιήσω καὶ οὐ μηκυνῶ ἔτι. διότι ἐν

qui est in medio eorum in humeris portabitur: in caligine egredietur. Parietē pfodient vt educant eū: facies eius operietur: vt nō videat oculo terram. Et extendā rete meum super eum: & capietur in sagena mea & adducā eum in babylonē in terram chaldeorū: & ipsam nō videbit: ibiq; morietur: & oēs qui circa eū sūt, Presidiū ei⁹ & agmina eius dispergā in oēm ventū: & gladiū euaginabo post eos. Et scient quia ego dñs: q̄n dispersero illos in gentib⁹: & disseminauero eos in terris. Et relinquam ex eis viros paucos a gladio & fame & pestilentia vt narrent omnia scelera eorū in gentibus ad quas ingredientur: & scient quia ego dñs. Et factus est sermo dñi ad me dicens. Fili hoīs panē tuū in cōturbatiōe comede: sed & aquā tuā in festinatiōe & merore bibe & dices ad p̄plm terre: hec dicit dñs de⁹ ad eos qui habitant in hierusalem in terra israel. Panem suum in sollicitudine comedent: & aquam suā in desolatione bibent: vt desoletur terra a multitudine sua p̄pter iniqtates oīm q̄ habitant in ea: & ciuitates q̄ nūc habitātur desolate erunt terraq; deserta: & scietis quia ego dñs. Et factus est sermo dñi ad me dicens. Fili hominis quod est prouerbiū istud in terra israel dicentiū: in longū differentur dies & peribit ois visio. Ideo dic ad eos. Hec dicit dominus deus. Quiescere faciam prouerbiū istud: neq; vulgo dicetur vltra in israel. Et loq̄re ad eos q̄ appropinq̄uerit dies: & sermo oīs visionis. Non enim erit vltra oīs visio cassa: neq; diuinatio ambigua in medio filiorū israel. quia ego dñs loquar & quodcūq; locutus fuero verbū fiet. Non prolongabitur amplius: sed

אשר בתוכם אל כתף ישא בעלטה ויצא בקיר יחתרו להוציא בו פניו יכסה יען אשר לא יראה לעין הוא את הארץ: ופרשתי את רשתי עליו ונתפש במצודתי והבאתי אתו בבלה ארץ כשדים ואותה לא יראה ושם ימות: וכל אשר סביבתיו עזרה וכל אגפיו אזרה לכל רוח וחרב אריק אחריהם: וידעו כי אני יהוה בהפיצי אותם בגוים וזריתי אותם בארצות: והותרתי מהם אנשי מספר מחרב מרעב ומדבר למען יספרו את כל תועבותיהם בגוים אשר באו שם וידעו כי אני יהוה: ויהי דבר יהוה אלי לאמר: בן אדם לחמך ברעש תאכל ומימיך ברגזה ובדאגה תשתה: ואמרת אל עם הארץ כה אמר אדני יהוה ליושבי ירושלם אל אדמת ישראל לחמם בדאגה יאכלו ומימיהם בשממון ישתו למען תשם ארצה ממלאה מחמס כל הישבים בה: והערים הנושבות תחרבנה והארץ שממה תהיה וידעתם כי אני יהוה: ויהי דבר יהוה אלי לאמר: בן אדם מה המשל הזה לכם על אדמת ישראל לאמר יארכו הימים ואבד כל חזון: לכן אמר אליהם כה אמר אדני יהוה השבתי את המשל הזה ולא ימשלו אתו עוד בישראל כי אם דבר אליהם קרבו הימים ודבר כל חזון: כי לא יהיה עוד כל חזון שוא ומקסם חלק בתוך בית ישראל: כי אני יהוה אדבר את אשר אדבר דבר ויעשה לא תמשך עוד כי

בימיכם בית המרי אדבר דבר
ועשיתיו נאם אדני יהוה: ויהי
דבר יהוה אלי לאמר: בן אדם הנה
בית ישראל אמרים החזון אשר
הוא חזה לימים רבים ולעתים
רחוקות הוא נבא: לכן אמר אליהם
כה אמר אדני יהוה לא תמשך עוד
כל דברי אשר אדבר דבר ויעשה
נאם אדני יהוה:

Cap. xiij. ויהי דבר יהוה אלי לאמר: בן אדם
הנבא אל נביאי ישראל הנבאים
ואמרת לנביאי מלבם שמעו דבר
יהוה: כה אמר אדני יהוה הוי על
הנביאים הנבלים אשר הלכים
אחר רוחם ולבלתי ראו: כשעלים
בחרבות נביאיך ישראל היו: לא
עליתם בפרצות ותגדרו גדר על
בית ישראל לעמד במלחמה ביום
יהוה: חזו שוא וקסם כזב האמרים
נאם יהוה ויהוה לא שלחם ויחלו
לקים דבר: הלוא מחזה שוא
חזיתם ומקסם כזב אמרתם
ואמרים נאם יהוה ואני לא דברתי:
לכן כה אמר אדני יהוה יען דברכם
שוא וחזיתם כזב לכן הנני אליכם
נאם אדני יהוה: והיתה ידי אל
הנביאים החזים שוא והקסמים
כזב בסוד עמי לא יהיו ובכתב
בית ישראל לא יכתבו ואל אדמת
ישראל לא יבאו וידעתם כי אני
אדני יהוה: יען וביען הטעו את עמי
לאמר שלום ואין שלום והוא
בנה חיץ והנם טחים אתו תפל:
אמר אל טחי תפל ויפל היה גשם
שוטף ואתנה אבני אלגביש
תפלנה ורוח סערות תבקע:

in diebus vestris domus exasperans loquar verbum. & faciam illud dicit dominus deus. Et factus est sermo domini ad me dicens. Fili hominis: ecce domus israel dicentium. Visio quam hic videt in dies multos: & in tempora longa iste prophetat. Propterea dic ad eos. Hec dicit dominus deus. Non prolongabitur vltra omnis sermo meus. Verbum quod locutus fuero complebitur: dicit dominus deus.

13.

Et factus est sermo domini ad me dicens. Fili hominis: vaticinare ad prophetas israel qui prophetant: & dices prophetantibus de corde suo. Audite verbum domini. Hec dicit dominus deus. Ve prophetis insipientibus qui sequuntur spiritum suum: & nihil vident. Quasi vulpes in deserto prophete tui israel erant: non ascendistis ex aduerso neque opposuistis murum pro domo israel vt staretis in prelio in die domini. Vident vana et diuinant mendacium dicentes ait dominus: cum dominus non miserit eos: & perseuerauerunt confirmare sermonem. Numquid non visionem cassam vidistis: & diuinationem mendacem locuti estis. Et dicitis ait dominus: cum ego non sim locutus. Propterea hec dicit dominus deus. Quia locuti estis vana & vidistis mendacium: ideo ecce ego ad vos ait dominus deus: & erit manus mea super prophetas qui vident vana & diuinant mendacium. In consilio populi mei non erunt: in scriptura domus israel non scribentur: nec in terra israel ingredientur: & scietis quia ego dominus deus. Eo quod deceperint populum meum dicentes: pax: pax: & non est pax: & ipse edificabat parietem: illi autem liniebant eum luto absque paleis. Dic ad eos qui liniunt absque temperatura: quod casurus sit. Erit enim imber inundans & dabo lapides pergrandes desuper irruentes: & ventum procelle dissipantem.

diebus vestris domus israel exasperans loquar
ταῖς ἡμέραις ὑμῶν οἶκος ἰσραὴλ ὁ παραπικραίνων λαλή-
verbum & faciam dicit adonai dominus. & factus est ser-
σω λόγον καὶ ποιήσω λέγει ἀδωναὶ κύριος. καὶ ἐγένετο λό-
mo domini ad me dicens: fili hominis ecce domus isra-
γος κυρίου πρός με λέγων, υἱὲ ἀνθρώπου ἰδοὺ ὁ οἶκος ἰσρα-
el exasperans dicentes dicunt: visio quam i-
ὴλ ὁ παραπικραίνων λέγοντες λέγουσιν, ἡ ὅρασις ἣν οὗ-
ste videt: in dies multos & in tempora longa iste
τος ὁρᾷ, εἰς ἡμέρας πολλὰς καὶ εἰς καιροὺς μακροὺς οὗ-
prophetat. propterea dic ad eos: hec di-
τος προφητεύει. διὰ τοῦτο εἰπὲ πρὸς αὐτούς, τάδε λέ-
cit adonai dominus. non prolongabunt vltra omnes sermones mei. quos
γει ἀδωναὶ κύριος. οὐ μὴ μηκυνθῶσιν ἔτι πάντες οἱ λόγοι μου. οὓς
locutus fuero loquar verbum & faciam dicit adonai dominus.
ἐὰν λαλήσω λαλήσω λόγον καὶ ποιήσω λέγει ἀδωναὶ κύριος.

Ca. 13. A

Et factus est sermo domini ad me dicens: fili homi-
Καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, υἱὲ ἀνθρώ-
nis: vaticinare super prophetas israel
που, προφήτευσον ἐπὶ τοὺς προφήτας τοῦ ἰσραὴλ τοὺς
qui prophetant: & dices prophetis prophetanti-
προφητεύοντας, καὶ ἐρεῖς τοῖς προφήταις τοῖς προφητεύ-
bus de corde suo. & prophetabis & dices
ουσιν ἀπὸ καρδίας αὐτῶν. καὶ προφητεύσεις καὶ ἐρεῖς
ad eos: audite verbum domini. hec dicit adonai
πρὸς αὐτούς, ἀκούσατε λόγον κυρίου. τάδε λέγει ἀδωναὶ
dominus. ve his qui prophetant de corde suo
κύριος. οὐαὶ τοῖς προφητεύουσιν ἀπὸ καρδίας αὐτῶν τοῖς
ambulantibus post spiritum suum: & omni-
πορευομένοις ὀπίσω τοῦ πνεύματος αὐτῶν, καὶ τὸ καθό-
no non videant. quasi vulpes in desertis pro-
λου μὴ βλέπουσιν. ὡς ἀλώπεκες ἐν ταῖς ἐρήμοις οἱ προ-
phete tui israel non steterunt in firmamento. & non congre-
φῆταί σου ἰσραὴλ οὐκ ἔστησαν ἐν στερεώματι. καὶ οὐ συνή-
gauerunt gregem super domum israel. non surrexerunt sic-
γαγον ποίμνιον ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ ἰσραήλ. οὐκ ἀνέστησαν ὡς
in prelio dicentes in die domini. videntes menda-
ἐν πολέμῳ οἱ λέγοντες ἐν ἡμέρᾳ κυρίου. βλέποντες ψευ-
cia: diuinantes vana. qui dicunt dicit dominus: &
δῆ, μαντευόμενοι μάταια. οἱ λέγοντες λέγει κύριος, καὶ
dominus non misit eos: & ceperunt suscita-
κύριος οὐκ ἀπέσταλκεν αὐτούς, καὶ ἤρξαντο τοῦ ἀναστῆ-
re sermonem. nonne visionem falsam vidistis? & diuinationes va-
σαι λόγον. οὐχ ὅρασιν ψευδῆ ἑωράκατε; καὶ μαντείας μα-
nas dixistis? & dicitis: dicit dominus: & ego non loquutus
ταίας εἰρήκατε; καὶ λέγετε, φησὶ κύριος, καὶ ἐγὼ οὐκ ἐλάλη-
sum. ideo dic hec dicit adonai dominus: quia ver-
σα. διὰ τοῦτο εἰπὸν τάδε λέγει ἀδωναὶ κύριος, ἀνθ᾽ ὧν οἱ λό-
ba vestra mendacia: & diuinationes vestre vane: iccirco
γοι ὑμῶν ψευδεῖς, καὶ αἱ μαντεῖαι ὑμῶν μάταιαι, διὰ τοῦτο
ecce ego super vos dicit adonai dominus. & extendam ma-
ἰδοὺ ἐγὼ ἐφ᾽ ὑμᾶς λέγει ἀδωναὶ κύριος. καὶ ἐκτενῶ τὴν χεῖ-
num meam super prophetas qui vident mendacia: & qui
ρά μου ἐπὶ τοὺς προφήτας τοὺς ὁρῶντας ψευδῆ, καὶ τοὺς
loquuntur vana. in disciplina populi mei non
ἀποφθεγγομένους μάταια. ἐν παιδείᾳ τοῦ λαοῦ μου οὐκ
erunt. neque in scriptura domus israel scribentur: &
ἔσονται. οὐδὲ ἐν γραφῇ οἴκου ἰσραὴλ οὐ γραφήσονται, καὶ
in terram israel non intrabunt: & scient quia
εἰς τὴν γῆν τοῦ ἰσραὴλ οὐκ εἰσελεύσονται, καὶ γνώσονται διό-
ego adonai dominus. eoquod deceperunt populum meum di-
τι ἐγὼ ἀδωναὶ κύριος. ἀνθ᾽ ὧν ἐπλάνησαν τὸν λαόν μου λέ-
centes pax & non erat pax & ille edificat parietem
γοντες εἰρήνη καὶ οὐκ ἦν εἰρήνη, καὶ οὗτος οἰκοδομεῖ τοῖχον
& ipsi liniunt eum stulticia: cadet. dic
καὶ αὐτοὶ ἐπαλείφουσιν αὐτὸν ἀφροσύνῃ, πεσεῖται. εἰπὲ
ad linientes eum: quia cadet & erit pluuia
πρὸς τοὺς ἀλείφοντας αὐτόν, ὅτι πεσεῖται καὶ ἔσται ὑετὸς
inundans. & dabo lapides magnos in iun-
κατακλύζων. καὶ δώσω λίθους πετροβόλους εἰς τοὺς ἐνδέ-
cturas eorum & cadent. & spiritum auferens veniet
σμους αὐτῶν καὶ πεσοῦνται. καὶ πνεῦμα ἐξαῖρον ἥξει

והנה נפל הקיר הלוא יאמר
אליכם איה הטיח אשר טחתם:
לכן כה אמר אדני יהוה ובקעתי
רוח סערות בחמתי וגשם שטף
באפי יהיה ואבני אלגביש בחמה
לכלה: והרסתי את הקיר אשר
טחתם תפל והגעתיהו אל הארץ
ונגלה יסדו ונפלה וכליתם בתוכה
וידעתם כי אני יהוה: וכליתי את
חמתי בקיר ובטחים אתו תפל
ואמר לכם אין הקיר ואין הטחים
אתו: נביאי ישראל הנבאים אל
ירושלם והחזים לה חזון שלם
ואין שלם נאם אדני יהוה: ואתה
בן אדם שים פניך אל בנות עמך
המתנבאות מלבהן והנבא עליהן:
ואמרת כה אמר אדני יהוה הוי
למתפרות כסתות על כל אצילי
ידי ועשות המספחות על ראש כל
קומה לצודד נפשות הנפשות
תצודדנה לעמי ונפשות לכנה
תחיינה: ותחללנה אתי אל עמי
בשעלי שערים ובפתותי לחם
להמית נפשות אשר לא תמותנה
ולחיות נפשות אשר לא תחיינה
בכזבכם לעמי שמעי כזב: לכן כה
אמר אדני יהוה הנני אל
כסתותיכנה אשר אתנה מצדדות
שם את הנפשות לפרחות וקרעתי
אתם מעל זרועתיכם ושלחתי את
הנפשות אשר אתם מצדדות את
נפשים לפרחת: וקרעתי את
מספחתיכם והצלתי את עמי
מידכן ולא יהיו עוד בידכן למצודה
וידעתן כי אני יהוה: יען הכאות לב
צדיק שקר ואני לא הכאבתיו

& dirumpet. & ecce cecidit paries: & non di-
καὶ ῥαγήσεται. καὶ ἰδοὺ πέπτωκεν ὁ τοῖχος, καὶ οὐκ ἐροῦ-
cent ad vos vbi est litura vestra quam liniistis. pro-
σιν πρὸς ὑμᾶς ποῦ ἐστιν ἡ ἀλοιφὴ ὑμῶν ἣν ἠλείψατε. διὰ
pterea hec dicit adonai dominus: & rumpam spiritum aufe-
τοῦτο τάδε λέγει ἀδωναὶ κύριος, καὶ ῥήξω πνοὴν ἐξαί-
rentem cum furore: & pluuia inundans in ira mea erit.
ρουσαν μετὰ θυμοῦ, καὶ ὑετὸς κατακλύζων ἐν ὀργῇ μου ἔσται.

C

& lapides magnos in furore inducam in consu-
καὶ τοὺς λίθους τοὺς πετροβόλους ἐν θυμῷ ἐπάξω εἰς συν-
mationem: & suffodiam parietem quem liniistis: &
τέλειαν, καὶ κατασκάψω τὸν τοῖχον ὃν ἠλείψατε, καὶ
cadet. & ponam eum super terram: & reuelabuntur
πεσεῖται. καὶ θήσω αὐτὸν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἀποκαλυφθήσεται
fundamenta eius: & cadet: & consumemini cum
τὰ θεμέλια αὐτοῦ, καὶ πεσεῖται, καὶ συντελεσθήσεσθε μετ᾽ ἐ-
increpationibus: & cognoscetis quia ego dominus: & comple-
λέγχων, καὶ ἐπιγνώσεσθε διότι ἐγὼ κύριος, καὶ συντε-
bo furorem meum super parietem: & super eos qui lini-
λέσω τὸν θυμόν μου ἐπὶ τὸν τοῖχον, καὶ ἐπὶ τοὺς ἀλείφον-
unt illum & cadet. & dixi ad vos: non est
τας αὐτὸν καὶ πεσεῖται. καὶ εἶπον πρὸς ὑμᾶς, οὐκ ἔστιν ὁ
paries neque qui liniunt eum prophete israel
τοῖχος οὐδὲ οἱ ἀλείφοντες αὐτὸν οἱ προφῆται τοῦ ἰσραὴλ
prophetantes super hierusalem. & qui vident eam pa-
οἱ προφητεύοντες ἐπὶ ἱερουσαλήμ. καὶ ὁρῶντες αὐτὴν εἰ-
cem. & non est pax dicit adonai dominus. & tu fili
ρήνην. καὶ οὐκ ἔστιν εἰρήνη λέγει ἀδωναὶ κύριος. καὶ σὺ υἱὲ
hominis: firma faciem tuam super filias
ἀνθρώπου, στήριξον τὸ πρόσωπόν σου ἐπὶ τὰς θυγατέ-
populi tui que prophetant de corde suo:
ρας τοῦ λαοῦ σου τὰς προφητευούσας ἀπὸ καρδίας αὐ-
& propheta super eas: & dices. hec di-
τῶν, καὶ προφήτευσον ἐπ᾽ αὐτάς, καὶ ἐρεῖς. τάδε λέ-
cit adonai dominus: ve his que consuunt ceruica-
γει ἀδωναὶ κύριος, οὐαὶ ταῖς συρραπτούσαις προσκεφά-
lia sub omni cubito manus. & que faciunt ve-
λαια ὑπὸ πάντα ἀγκῶνα χειρός. καὶ ποιούσαις ἐπι-
lamina ad omne caput vniuerse etatis. vt
βόλαια ἐπὶ πᾶσαν κεφαλὴν πάσης ἡλικίας. τοῦ δια-
puertant animas. & subuerse sunt populi mei &
στρέφειν ψυχάς. αἱ ψυχαὶ διεστράφησαν τοῦ λαοῦ μου καὶ
animas saluabant: & contaminabant me ad populum
ψυχὰς περιεποιοῦντο, καὶ ἐβεβήλουν με πρὸς τὸν λαόν
meum propter pugillum ordei & propter fragmenta panis
μου ἕνεκεν δρακὸς κριθῶν καὶ ἕνεκεν κλασμάτων ἄρτων
vt occiderent animas quas non oportebat mori. & vt
τοῦ ἀποκτεῖναι ψυχὰς ἃς οὐκ ἔδει ἀποθανεῖν. καὶ τοῦ
saluarent animas quas non oportebat viuere. dum loqui-
περιποιήσασθαι ψυχὰς ἃς οὐκ ἔδει ζῆσαι. ἐν τῷ ἀπο-
mini vos populo exaudienti vanos sermo-
φθέγγεσθαι ὑμᾶς λαῷ εἰσακούοντι μάταια ἀποφθέγ-
nes. propterea hec dicit adonai dominus: ecce ego
ματα. διὰ τοῦτο τάδε λέγει ἀδωναὶ κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ

D

super ceruicalia vestra super que vos colligitis illic
ἐπὶ τὰ προσκεφάλαια ὑμῶν ἐφ᾽ ἃ ὑμεῖς συλλέγετε ἐκεῖ
animas. & dirumpam ea de brachijs vestris.
ψυχάς. καὶ διαρρήξω αὐτὰ ἀπὸ τῶν βραχιόνων ὑμῶν.
& dimittam animas quas vos peruertistis ani-
καὶ ἐξαποστελῶ τὰς ψυχὰς ἃ ὑμεῖς ἐκστρέψατε τὰς ψυ-
mas eorum in dispersionem: & dirumpam vela-
χὰς αὐτῶν εἰς διασκορπισμόν, καὶ διαρρήξω τὰ ἐπιβό-
mina vestra: & liberabo populum meum de manu vestra.
λαια ὑμῶν, καὶ ῥύσομαι τὸν λαόν μου ἐκ χειρὸς ὑμῶν.
& non vltra erunt in manibus vestris in congregationem. &
καὶ οὐκ ἔτι ἔσονται ἐν χερσὶν ὑμῶν εἰς συστροφήν. καὶ
cognoscetis quia ego dominus. pro eo quod peruertitis cor
ἐπιγνώσεσθε διότι ἐγὼ κύριος, ἀνθ᾽ ὧν διεστρέφετε καρ-
iusti inique: & ego non peruertebam eum.
δίαν δικαίου ἀδίκως, κἀγὼ οὐ διέστρεφον αὐτόν

Siquidem ecce cecidit paries. Numquid non dicetur vobis: vbi est litura quam liniistis? Propterea hec dicit dominus deus. Et erumpere faciam spiritum tempestatum in indignatione mea & imber inundans in furore meo erit: & lapides grandes in ira in consumptionem. Et destruam parietem quem liniistis absque temperamento: & adequabo eum terre & reuelabitur fundamentum eius: & cadet & consumetur in medio eius: & scietis quia ego sum dominus. Et complebo indignationem meam in pariete & in his qui liniunt eum absque temperamento: dicamque vobis. Non est paries: & non sunt qui liniunt eum. Prophete israel qui prophetant ad hierusalem & vident ei visionem pacis: & non est pax ait dominus deus. Et tu fili hominis pone faciem tuam contra filias populi tui que prophetant de corde suo: & vaticinare super eas: & dic. Hec dicit dominus deus. Ve que consuunt puluillos sub omni cubito manus: & faciunt ceruicalia sub capite vniuerse etatis ad capiendas animas: & cum caperent animas populi mei: viuificabant animas eorum: & violabant me ad populum meum propter pugillum ordei & fragmen panis: vt interficerent animas que non moriuntur: & viuificent animas que non viuunt: mentientes populo meo credenti mendaciis. Propter hoc dicit dominus deus. Ecce ego ad puluillos vestros quibus vos capitis animas volantes: & dirumpam eos de brachiis vestris: & dimittam animas: quas vos capitis animas ad volandum. Et dirumpam ceruicalia vestra: & liberabo populum meum de manu vestra: neque erunt vltra in manibus vestris ad predandum: & scietis quia ego dominus. Pro eo quod merere fecistis cor iusti mendaciter quem ego non contristaui:

ולחזק ידי רשע לבלתי שוב מדרכו הרע להחיתו: לכן שוא לא תחזינה וקסם לא תקסמנה עוד והצלתי את עמי מידכן וידעתן כי אני יהוה:

Cap.xiiij.

ויבוא אלי אנשים מזקני ישראל וישבו לפני: ויהי דבר יהוה אלי לאמר: בן אדם האנשים האלה העלו גלוליהם על לבם ומכשול עונם נתנו נכח פניהם האדרש אדרש להם: לכן דבר אותם ואמרת אליהם כה אמר אדני יהוה איש איש מבית ישראל אשר יעלה את גלוליו אל לבו ומכשול עונו ישים נכח פניו ובא אל הנביא אני יהוה נעניתי לו בה ברב גלוליו: למען תפש את בית ישראל בלבם אשר נזורו מעלי בגלוליהם כלם: לכן אמר אל בית ישראל כה אמר אדני יהוה שובו והשיבו מעל גלוליכם ומעל כל תועבותיכם השיבו פניכם: כי איש איש מבית ישראל ומהגר אשר יגור בישראל וינזר מאחרי ויעל גלוליו אל לבו ומכשול עונו ישים נכח פניו ובא אל הנביא לדרש לו בי אני יהוה נענה לו בי: ונתתי פני באיש ההוא והשמתיהו לאות ולמשלים והכרתיו מתוך עמי וידעתם כי אני יהוה: והנביא כי יפתה ודבר דבר אני יהוה פתיתי את הנביא ההוא ונטיתי את ידי עליו והשמדתיו מתוך עמי ישראל: ונשאו עונם כעון הדרש כעון הנביא יהיה: למען לא יתעו עוד בית ישראל מאחרי ולא יטמאו עוד בכל

et confortastis manus impii vt non reuerteretur a via sua mala & viueret: propterea vana nõ videbitis & diuinationes non diuinabitis amplius: & eruam populũ meum de manu vestra: & scietis quia ego dominus.

14.

ET venerũt ad me viri seniorum israel: & sederunt corã me. Et fact9 est sermo dñi ad me dicens. Fili hominis viri isti posuerũt immũdicias suas in cordib9 suis: & scandalũ iniqtatis sue statuerũt contra faciẽ suã. Nũ qd interrogatus rñdebo eis? Propter hoc loqre eis: & dices ad eos. Hec dicit dñs deus. Homo homo de domo israel q posuerit immũdicias suas in corde suo: & scandalũ iniqtatis sue statuerit cõtra faciẽ suã: & venerit ad pphetã interrogãs per eum me: ego dñs rñdebo ei in multitudine immũdiciarũ suarũ. vt capiatur dom9 israel in corde suo: quo recesserũt a me in cunctis idolis suis. Propterea dic ad domũ israel. Hec dicit domin9 deus. Cõuertimini & recedite ab idolis vris: & ab vniuersis cõtaminationibus vris auertite facies vestras. Quia homo hõ de domo isrl & de proselytis quicunq; aduena fuerit in israel: si alienat9 fuerit a me: & posuerit idola sua in corde suo: & scandalũ iniqtatis sue statuerit cõtra faciẽ suã: & venerit ad pphetã: vt interroget per eũ me: ego dñs rñdebo ei per me: & ponã faciẽ meã sup hominẽ illũ: & faciã eum in exẽplũ & in puerbiũ: & disperdã eũ de medio popli mei: & scietis qa ego dñs. Et ppheta cũ errauerit & locutus fuerit verbũ: ego dñs decepi pphetã illum. Et extendã manũ meã sup illũ: & delebo eũ de medio ppli mei isrl & portabit iniqtatẽ suã. Iuxta iniqtatẽ interrogãtis: sic iniqtas pphete erit: vt non erret vltra domus israel a me: neq; polluatur in vniuersis

καὶ τοῦ κατισχῦσαι χεῖρας ἀνόμου τὸ καθόλου μὴ ἀποστρέψαι αὐτὸν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ τῆς πονηρᾶς, καὶ ζῆσαι αὐτόν, διὰ τοῦτο ψευδῆ οὐ μὴ ἴδητε καὶ μαντείας οὐ μὴ μαντεύσησθε ἔτι· καὶ ῥύσομαι τὸν λαόν μου ἐκ χειρὸς ὑμῶν, καὶ γνώσεσθε διότι ἐγὼ κύριος.

Ca.14.

Καὶ ἦλθον πρός με ἄνδρες ἐκ τῶν πρεσβυτέρων τοῦ ἰσραήλ, καὶ ἐκάθισαν πρὸ προσώπου μου. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, υἱὲ ἀνθρώπου, οἱ ἄνδρες οὗτοι ἔθεντο τὰ διανοήματα αὐτῶν ἐπὶ τὰς καρδίας αὐτῶν καὶ τὴν κόλασιν τῶν ἀδικιῶν αὐτῶν ἔθηκαν πρὸ προσώπου αὐτῶν. εἰ ἀποκρινόμενος ἀποκριθῶ αὐτοῖς; διὰ τοῦτο λάλησον αὐτοῖς, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, τάδε λέγει ἀδωναὶ κύριος, ἄνθρωπος ἄνθρωπος ἐκ τοῦ οἴκου ἰσραήλ, ὃς ἂν θῇ τὰ διανοήματα αὐτοῦ ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ, καὶ τὴν κόλασιν τῆς ἀδικίας αὐτοῦ τάξῃ πρὸ προσώπου αὐτοῦ, καὶ ἔλθῃ πρὸς τὸν προφήτην, ἐγὼ κύριος ἀποκριθήσομαι αὐτῷ ἐν οἷς ἐνέχεται ἡ διάνοια αὐτοῦ, ὅπως πλαγιάσῃ τὸν οἶκον τοῦ ἰσραὴλ κατὰ τὰς καρδίας αὐτῶν τὰς ἀπηλλοτριωμένας ἀπ' ἐμοῦ ἐν τοῖς ἐνθυμήμασιν αὐτῶν. διὰ τοῦτο εἰπὸν πρὸς τὸν οἶκον τοῦ ἰσραήλ. τάδε λέγει ἀδωναὶ κύριος, ἐπιστράφητε καὶ ἐπιστρέψατε ἀπὸ τῶν ἐπιτηδευμάτων ὑμῶν, καὶ ἀπὸ πασῶν τῶν ἀσεβειῶν ὑμῶν καὶ ἐπιστρέψατε τὰ πρόσωπα ὑμῶν. διότι ἄνθρωπος ἄνθρωπος ἐκ τοῦ οἴκου ἰσραὴλ καὶ ἐκ τῶν προσηλύτων τῶν προσηλυτευόντων ἐν τῷ ἰσραήλ, ὃς ἂν ἀπαλλοτριωθῇ ἀπ' ἐμοῦ, καὶ θῆται τὰ ἐνθυμήματα αὐτοῦ ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ, καὶ τὴν κόλασιν τῆς ἀδικίας αὐτοῦ τάξῃ πρὸ προσώπου αὐτοῦ, καὶ ἔλθῃ πρὸς τὸν προφήτην τοῦ ἐπερωτῆσαι αὐτὸν ἐν ἐμοί, ἐγὼ κύριος ἀποκριθήσομαι αὐτῷ ἐν οἷς ἐνέχεται ἐν αὐτοῖς, καὶ στηριῶ τὸ πρόσωπόν μου ἐπὶ τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον, καὶ θήσομαι αὐτὸν εἰς ἔρημον, καὶ εἰς ἀφανισμόν, καὶ ἐξαρῶ αὐτὸν ἐκ μέσου τοῦ λαοῦ μου, καὶ ἐπιγνώσεσθε ὅτι ἐγὼ κύριος. καὶ ὁ προφήτης ἐὰν πλανηθῇ καὶ λαλήσῃ λόγον, ἐγὼ κύριος πεπλάνηκα τὸν προφήτην ἐκεῖνον· καὶ ἐκτενῶ τὴν χεῖρά μου ἐπ' αὐτὸν καὶ ἀφανιῶ αὐτὸν ἐκ μέσου τοῦ λαοῦ μου ἰσραήλ, καὶ λήψονται τὴν ἀδικίαν αὐτῶν κατὰ τὸ ἀδίκημα τοῦ ἐπερωτῶντος. ὡσαύτως καὶ τὸ ἀδίκημα τοῦ προφήτου ἔσται, ὅπως μὴ πλανᾶται ἔτι ὁ οἶκος τοῦ ἰσραὴλ ἀπ' ἐμοῦ, καὶ ἵνα μὴ μιαίνωνται ἔτι ἐν πᾶσι

τοῖς παραπτώμασιν αὐτῶν, καὶ ἔσονταί μοι εἰς λαόν, καὶ ἐγὼ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς θεόν, λέγει ἀδωναὶ κύριος. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, υἱὲ ἀνθρώπου, γῆ ἣ ἐὰν ἁμάρτῃ μοι τοῦ παραπεσεῖν παράπτωμα, καὶ ἐκτενῶ τὴν χεῖρά μου ἐπ' αὐτήν, καὶ συντρίψω αὐτῆς στήριγμα ἄρτου, καὶ ἐξαποστελῶ ἐπ' αὐτὴν λιμόν, καὶ ἐξαρῶ ἐξ αὐτῆς ἄνθρωπον καὶ κτῆνος. καὶ ἐὰν ὦσιν οἱ τρεῖς ἄνδρες οὗτοι ἐν μέσῳ αὐτῆς, νῶε καὶ δανιὴλ καὶ ἰώβ, αὐτοὶ ἐν τῇ δικαιοσύνῃ αὐτῶν σωθήσονται, λέγει ἀδωναὶ κύριος. ἐὰν καὶ θηρία πονηρὰ ἐπάγω ἐπὶ τὴν γῆν καὶ τιμωρήσομαι αὐτήν, καὶ ἔσται εἰς ἀφανισμόν, καὶ οὐκ ἔσται ὁ διοδεύων ἀπὸ προσώπου τῶν θηρίων, καὶ οἱ τρεῖς ἄνδρες οὗτοι ἐν μέσῳ αὐτῆς, ζῶ ἐγώ, λέγει ἀδωναὶ κύριος, εἰ υἱοὶ ἢ θυγατέρες σωθήσονται, ἀλλ' αὐτοὶ μόνοι σωθήσονται, ἡ δὲ γῆ ἔσται εἰς ὄλεθρον. ἢ καὶ ῥομφαίαν ἐὰν ἐπάγω ἐπὶ τὴν γῆν ἐκείνην καὶ εἴπω ῥομφαία διελθάτω διὰ τῆς γῆς, καὶ ἐξαρῶ ἐξ αὐτῆς ἄνθρωπον καὶ κτῆνος, καὶ οἱ τρεῖς ἄνδρες οὗτοι ἐν μέσῳ αὐτῆς, ζῶ ἐγώ, λέγει ἀδωναὶ κύριος, οὐ μὴ ῥύσωνται υἱοὺς οὐδὲ θυγατέρας, ἀλλ' αὐτοὶ μόνοι σωθήσονται. ἢ καὶ θάνατον ἐὰν ἐξαποστείλω ἐπὶ τὴν γῆν ἐκείνην, καὶ ἐκχεῶ τὸν θυμόν μου ἐπ' αὐτὴν ἐν αἵματι τοῦ ἐξολοθρεῦσαι ἐξ αὐτῆς ἄνθρωπον καὶ κτῆνος, καὶ νῶε καὶ δανιὴλ καὶ ἰὼβ ἐν μέσῳ αὐτῆς, ζῶ ἐγώ, λέγει ἀδωναὶ κύριος, ἐὰν υἱοὺς ἢ θυγατέρας ἐξέλωνται, ὅτι αὐτοὶ ἐν τῇ δικαιοσύνῃ αὐτῶν ῥύσονται τὰς ψυχὰς αὐτῶν. τάδε λέγει ἀδωναὶ κύριος, ἐὰν δὲ καὶ τὰς τέσσαρας ἐκδικήσεις μου τὰς πονηράς, ῥομφαίαν καὶ λιμόν, καὶ θηρία πονηρά, καὶ θάνατον ἐξαποστείλω ἐπὶ ἱερουσαλήμ, τοῦ ἐξολοθρεῦσαι ἐξ αὐτῆς ἄνθρωπον καὶ κτῆνος. καὶ ἰδοὺ αὐτοὶ ὑπολελειμμένοι ἐν αὐτῇ οἱ ἀνασεσωσμένοι ἐξ αὐτῆς, οἵτινες ἐξάγουσιν ἐξ αὐτῆς υἱοὺς καὶ θυγατέρας· ἰδοὺ αὐτοὶ ἐκπορεύονται πρὸς ὑμᾶς, καὶ ὄψεσθε τὰς ὁδοὺς αὐτῶν, καὶ τὰ ἐνθυμήματα αὐτῶν, καὶ μεταμεληθήσεσθε ἐπὶ τὰ κακὰ ἃ ἐπήγαγον ἐπὶ ἱερουσαλὴμ ἐν πᾶσιν οἷς ἐπήγαγον ἐπ' αὐτήν,

preuaricationibus suis: sed sit mihi ĩ populũ & ego sim eis in deum: ait dñs exercituũ. Et factus est sermo dñi ad me dicens. Fili hominis terra cũ peccauerit mihi vt preuaricetur puaricãs: extendã manũ meã sup eam: & cõterã virgã panis eius: & ĩmittã in eam famem & interficiã de ea hominẽ & iumentum. Et si fuerint tres viri isti in medio eius noe daniel & iob: ipsi iusticia sua liberabũt animas suas: ait dñs exercituũ. Quod & si bestias pessimas induxero super terrã vt vastent eam: & fuerit inuia eo q non sit pertransiens ppter bestias: tres viri isti si fuerint in ea: viuo ego dicit dominus deus: quia neq; filios nec filias liberabũt: sed ipsi soli liberabuntur: terra autẽ desolabitur. Vel si gladiũ induxero super terram illam: & dixero gladio: transi per terrã: & interfecero de ea hominẽ & iumentum: & tres viri isti fuerint in medio eius: viuo ego dicit domin9 deus: nõ liberabunt filios neq; filias: sed ipsi soli liberabuntur. Si autẽ & pestilẽtiã immisero sup terrã illã: & effudero indignationẽ meã sup eam in sanguine: vt auferam ex ea hoiem & iumentũ. & noe daniel & iob fuerint in medio eius: viuo ego dicit dñs deus: qa filiũ & filiã nõ liberabũt: sed ipsi iusticia sua liberabunt aĩas suas. Qm hec dicit dominus deus: q & si quattuor iudicia mea pessima gladium & famem ac bestias malas & pestilentiã immisero in hierusalem vt interficiam de ea hominem & pecus: tamen relinqtur in ea saluatio educentium filios & filias. Ecce ipsi egredientur ad vos & videbitis viam eorum & adinuẽtiones eorum: & consolabimini super malo quod induxi in hierusalẽ in oibus que importaui super eam:

גלוליהם ובכל פשעיהם והיו לי לעם ואני אהיה להם לאלהים נאם אדני יהוה: ויהי דבר יהוה אלי לאמר: בן אדם ארץ כי תחטא לי למעל מעל ונטיתי ידי עליה ושברתי לה מטה לחם והשלחתי בה רעב והכרתי ממנה אדם ובהמה: והיו שלשת האנשים האלה בתוכה נח דנאל ואיוב המה בצדקתם ינצלו נפשם נאם אדני יהוה: לו חיה רעה אעביר בארץ ושכלתה והיתה שממה מבלי עובר מפני החיה: שלשת האנשים האלה בתוכה חי אני נאם אדני יהוה אם בנים ואם בנות יצילו המה לבדם ינצלו והארץ תהיה שממה: או חרב אביא על הארץ ההיא ואמרתי חרב תעבר בארץ והכרתי ממנה אדם ובהמה: ושלשת האנשים האלה בתוכה חי אני נאם אדני יהוה לא יצילו בנים ובנות כי הם לבדם ינצלו: או דבר אשלח אל הארץ ההיא ושפכתי חמתי עליה בדם להכרית ממנה אדם ובהמה: ונח דנאל ואיוב בתוכה חי אני נאם אדני יהוה אם בן אם בת יצילו המה בצדקתם יצילו נפשם: כי כה אמר אדני יהוה אף כי ארבעת שפטי הרעים חרב ורעב וחיה רעה ודבר שלחתי אל ירושלם להכרית ממנה אדם ובהמה: והנה נותרה בה פלטה המוצאים בנים ובנות הנם יוצאים אליכם וראיתם את דרכם ואת עלילותם ונחמתם על הרעה אשר הבאתי על ירושלם את כל אשר הבאתי עליה:

וְנִחַמוּ אֶתְכֶם כִּי תִרְאוּ אֶת דַּרְכָּם וְאֶת עֲלִילוֹתָם וִידַעְתֶּם כִּי לֹא חִנָּם עָשִׂיתִי אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשִׂיתִי בָהּ נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה׃

Cap.xv. וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃ בֶּן אָדָם מַה יִּהְיֶה עֵץ הַגֶּפֶן מִכָּל עֵץ הַזְּמוֹרָה אֲשֶׁר הָיָה בַּעֲצֵי הַיָּעַר׃ הֲיֻקַּח מִמֶּנּוּ עֵץ לַעֲשׂוֹת לִמְלָאכָה אִם יִקְחוּ מִמֶּנּוּ יָתֵד לִתְלוֹת עָלָיו כָּל כֶּלִי׃ הִנֵּה לָאֵשׁ נִתַּן לְאָכְלָה אֵת שְׁנֵי קְצוֹתָיו אָכְלָה הָאֵשׁ וְתוֹכוֹ נָחָר הֲיִצְלַח לִמְלָאכָה׃ הִנֵּה בִּהְיוֹתוֹ תָמִים לֹא יֵעָשֶׂה לִמְלָאכָה אַף כִּי אֵשׁ אֲכָלַתְהוּ וַיֵּחָר וְנַעֲשָׂה עוֹד לִמְלָאכָה׃ לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה כַּאֲשֶׁר עֵץ הַגֶּפֶן בְּעֵץ הַיַּעַר אֲשֶׁר נְתַתִּיו לָאֵשׁ לְאָכְלָה כֵּן נָתַתִּי אֶת יֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלָ͏ִם׃ וְנָתַתִּי אֶת פָּנַי בָּהֶם מֵהָאֵשׁ יָצָאוּ וְהָאֵשׁ תֹּאכְלֵם וִידַעְתֶּם כִּי אֲנִי יְהוָה בְּשׂוּמִי אֶת פָּנַי בָּהֶם׃ וְנָתַתִּי אֶת הָאָרֶץ שְׁמָמָה יַעַן מָעֲלוּ מַעַל נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה׃

Cap.xvi. וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃ בֶּן אָדָם הוֹדַע אֶת יְרוּשָׁלַ͏ִם אֶת תּוֹעֲבֹתֶיהָ׃ וְאָמַרְתָּ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה לִירוּשָׁלַ͏ִם מְכֹרֹתַיִךְ וּמֹלְדֹתַיִךְ מֵאֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי אָבִיךְ הָאֱמֹרִי וְאִמֵּךְ חִתִּית׃ וּמוֹלְדוֹתַיִךְ בְּיוֹם הוּלֶּדֶת אוֹתָךְ לֹא כָרַּת שָׁרֵּךְ וּבְמַיִם לֹא רֻחַצְתְּ לְמִשְׁעִי וְהָמְלֵחַ לֹא הֻמְלַחַתְּ וְהָחְתֵּל לֹא חֻתָּלְתְּ׃ לֹא חָסָה עָלַיִךְ עַיִן לַעֲשׂוֹת לָךְ אַחַת מֵאֵלֶּה לְחֻמְלָה עָלָיִךְ וַתֻּשְׁלְכִי אֶל פְּנֵי הַשָּׂדֶה בְּגֹעַל נַפְשֵׁךְ בְּיוֹם הֻלֶּדֶת אֹתָךְ׃ וָאֶעֱבֹר עָלַיִךְ

et consolabuntur vos cum videritis viam eorum & adinuentiões eorum: & cognoscetis quod nō frustra fecerim omnia que feci in ea: ait dñs deus. 15.

ET factus est sermo domini ad me dicens. Fili hominis quid fiet de ligno vitis ex omnibus lignis nemorum que sunt inter ligna siluarū? Nunquid tolletur de ea lignū vt fiat opus: aut fabricabitur de ea paxillus vt dependeat in eo quodcunque vas? Ecce igni datū est in escam: vtramque partē eius consumpsit ignis: & medietas eius redacta est in fauillā. Nunquid vtile erit ad opus? Etiā cū esset integrū nō erat aptū ad opus: quātomagis cū illud ignis deuorauerit & cōbusserit: nihil ex eo fiet operis. Propterea hec dicit dñs deus. Quō lignū vitis inter ligna siluarū quod dedi igni ad deuorandum: sic tradam habitatores hierusalem: & ponā faciē meam in eos. De igne egredientur: & ignis consumet eos. Et scietis quia ego dominus cum posuero faciem meā in eos: & dedero terrā inuiam & desolatam eo quod preuaricatores extiterint dicit dominus deus. 16.

ET factus est sermo domini ad me dicēs. Fili hominis: notas fac hierusalem abominationes suas & dices. Hec dicit dominus deus hierusalem. Radix tua & generatio tua de terra chanaan: pater tuus amorreus: & mater tua cethea. Et quando nata es in die ortus tui non est precisus vmbilicus tuus: & aqua non es lota in salutem: nec sale salita: nec inuoluta pānis. Non pepercit super te oculus vt faceret tibi vnū de his misertus tui. sed proiecta es super faciē terre in abiectione anime tue: in die qua nata es. Transiens autem per te

τ consolabuntur vos qz videbitis vias eorum
καὶ παρακαλέσουσιν ὑμᾶς διότι ὄψεσθε τὰς ὁδοὺς αὐτῶν
τ cogitatiões eorum: τ cognoscetis qz nō frustra feci oia que feci in ea dicit adonai dñs.
καὶ τὰ ἐνθυμήματα αὐτῶν, καὶ ἐπιγνώσεσθε διότι οὐ μάτην πεποίηκα πάντα ὅσα ἐποίησα ἐν αὐτῇ λέγει ἀδωναΐ κύριος. Ca.15.

ET fact est sermo dñi ad me dicēs: τ tu fili hois quid fiet lignū vitis ex oibus lignis sarmentorum existentiū in lignis silue
Καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, καὶ σύ υἱὲ ἀνθρώπου τί ἂν γένοιτο ξύλον τῆς ἀμπέλου ἐκ πάντων τῶν ξύλων τῶν κλημάτων τῶν ὄντων ἐν τοῖς ξύλοις τοῦ δρυμοῦ;
si tollent de ea lignū vt faciat in opus
εἰ λήψονται ἐξ αὐτῆς ξύλον τοῦ ποιῆσαι εἰς ἐργασίαν;
si tollent ex ea paxillum suspendere sup eum oē vas. ecce igni datum est in cōsūptionē annua purgationē in ea. cōsumit ignis: τ deficit in finē. nunquid vtile est ad opus? neq adhuc illo existente integro nō erit in opus. si ignis cōsumpserit illud in finē si fiet in opus. propterea hec dicit adonai dñs: quemadmodū lignū vitis in lignis silue: quod dedi illud igni in cōsūptionē: sic dedi habitantes in hierusalem: τ dabo faciem meā in eos. de igne exierunt: τ ignis deuorabit eos: τ scient qz ego dñs cū firmauero ego faciem meā in eos: τ dabo terrā in desolationē pro eo qz deliquerunt delicto dicit adonai dñs.
εἰ λήψονται ἐξ αὐτῆς πάσσαλον τοῦ κρεμάσαι ἐπ' αὐτὸν πᾶν σκεῦος; ἰδοὺ πυρὶ δέδοται εἰς ἀνάλωσιν τὴν κατ' ἐνιαυτὸν κάθαρσιν ἀπ' αὐτῆς ἀναλίσκει τὸ πῦρ, καὶ ἐκλείπει εἰς τέλος. μὴ χρήσιμον ἔσται εἰς ἐργασίαν; οὐδ' ἔτι αὐτοῦ ὄντος ὁλοκλήρου οὐκ ἔσται εἰς ἐργασίαν, μὴ ὅτι ἐὰν καὶ πῦρ αὐτὸ ἀναλώσῃ εἰς τέλος εἰ ποιηθήσεται εἰς ἐργασίαν. διὰ τοῦτο τάδε λέγει ἀδωναΐ κύριος, ὃν τρόπον τὸ ξύλον τῆς ἀμπέλου ἐν τοῖς ξύλοις τοῦ δρυμοῦ, ὃ δέδωκα αὐτὸ τῷ πυρὶ εἰς ἀνάλωσιν, οὕτως δέδωκα τοὺς κατοικοῦντας ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ δώσω τὸ πρόσωπόν μου ἐπ' αὐτούς. ἐκ τοῦ πυρὸς ἐξελεύσονται, καὶ πῦρ καταφάγεται αὐτούς, καὶ γνώσονται ὅτι ἐγὼ κύριος ἐν τῷ στηρίσαι με τὸ πρόσωπόν μου ἐπ' αὐτούς, καὶ δώσω τὴν γῆν εἰς ἀφανισμὸν ἀνθ' ὧν παρέπεσον παραπτώματι λέγει ἀδωναΐ κύριος. Ca.16.

ET fact est sermo dñi ad me dicēs: fili hominis testificare hierusalem iniquitates suas τ dices. hec dicit adonai dñs hierusalem: radix tua τ generatio tua de terra chanaan. pater tuus amorreus: τ mater tua chettea. τ generatio tua in qua die nata es nō absciderūt vmbilicum tuū: τ in aqua non es lota in salutem: neq sale salita es: τ fasciis non es fasciata: neq pepercit sup te oculus meus: vt facerem in te vnū de oibus istis vt patereris quid sup te. τ piecta es sup faciem campi prauitate anime tue in die qua nata es. τ transiui sup te
Καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, υἱὲ ἀνθρώπου διαμάρτυραι τῇ ἱερουσαλὴμ τὰς ἀνομίας αὐτῆς καὶ ἐρεῖς. τάδε λέγει ἀδωναΐ κύριος τῇ ἱερουσαλήμ, ἡ ῥίζα σου καὶ ἡ γένεσίς σου ἐκ γῆς χαναάν. ὁ πατήρ σου ἀμορραῖος καὶ ἡ μήτηρ σου χετταία καὶ ἡ γένεσίς σου ἐν ᾗ ἡμέρᾳ ἐτέχθης οὐκ ἔτεμον τὸν ὀμφαλόν σου, καὶ ἐν ὕδατι οὐκ ἐλούσθης εἰς σωτηρίαν, οὐδὲ ἁλὶ ἡλίσθης καὶ σπαργάνοις οὐκ ἐσπαργανώθης, οὐδὲ ἐφείσατο ἐπὶ σοὶ ὁ ὀφθαλμός μου, τοῦ ποιῆσαι ἐπὶ σοὶ ἓν ἐκ πάντων τούτων τοῦ παθεῖν τι ἐπὶ σοί. καὶ ἀπερρίφης ἐπὶ πρόσωπον τοῦ πεδίου τῇ σκολιότητι τῆς ψυχῆς σου ἐν ᾗ ἡμέρᾳ ἐτέχθης. καὶ διῆλθον ἐπὶ σὲ

τ vidi te mixtam in sanguine tuo. τ dixi tibi: de sanguine tuo viue: dixi tibi: ex sanguine tuo vita multiplicare sicut ortus agri dedi te: τ multiplicata es τ magnificata es τ ingressa es ciuitates ciuitatum: vbera tua recta facta sūt: τ pilus tuus ortus est: tu autē eras nuda τ plena ignominia: τ transiui per te τ vidi te: τ ecce tpus tuū: τ tpus diuertentiū. τ expandi alas meas sup te: τ operui ignominiam tuā: τ iuraui tibi. τ ingressus sū in testamēto tecū dicit adonai dñs. τ facta es mihi: τ laui te in aqua: τ laui sanguinē tuū a te: τ vnxi te in oleo: τ indui te varijs: τ calciaui te hyacintho: τ cinxi te bysso: τ circundedi te subtilibus: τ ornaui te ornamēto: τ circundedi armillas circa manus tuas: τ torquē circa collum tuū: τ dedi inaurē circa nasum tuū: τ rotulas sup aures tuas: τ coronā gloriatiōis sup caput tuū: τ ornata es auro: τ argento. τ amictus tui byssini τ subtilia τ versicolora: similaginē mel τ oleū comedisti: τ facta es decora valde valde: τ directa es in regnum. τ exiuit tibi nomē in gentibus in pulchritudine tua: qz cōpletum erat in decore pulchritudinis quā posui sup te: dicit adonai dñs. τ habuisti fiduciā in pulchritudine tua: τ fornicata es in nomine tuo: τ effudisti fornicationē tuā sup oēm viatorem ipsi erat: τ tulisti de vestibus tuis: τ fecisti tibi idola consuta: τ fornicata es sup eis: τ non ingredieris neq fiat. τ tulisti vasa gloriationis tue ex argento meo τ ex auro meo ex quibus dedi tibi: τ fecisti tibi imagines masculinas: τ fornicata es in eis. τ tulisti vestimētū tuū varium: τ cooperuisti ea: τ oleū meū τ thymiama meū posuisti an faciem eorū: τ panes meos quos dedi tibi: similam τ mel τ oleū cibaui te: τ posuisti ea an faciem eorū in odorē suauitatis. τ factū est dicit adonai dñs. τ tulisti filios tuos τ filias tuas quas genuisti: τ imolasti eis
καὶ εἶδόν σε πεφυρμένην ἐν τῷ αἵματί σου. καὶ εἶπόν σοι, ἐκ τοῦ αἵματός σου ζῆσον, καὶ εἶπόν σοι, ἐκ τοῦ αἵματί σου ζωή πληθύνου καθὼς ἡ ἀνατολὴ τοῦ ἀγροῦ δέδωκά σε, καὶ ἐπληθύνθης καὶ ἐμεγαλύνθης καὶ εἰσῆλθες εἰς πόλεις πόλεων. οἱ μαστοί σου ἀνωρθώθησαν, καὶ ἡ θρίξ σου ἀνέτειλεν, σὺ δὲ ἦσθα γυμνὴ καὶ ἀσχημονοῦσα. καὶ διῆλθον διὰ σοῦ καὶ εἶδόν σε, καὶ ἰδοὺ καιρός σου, καὶ καιρὸς καταλυόντων. καὶ διεπέτασα τὰς πτέρυγάς μου ἐπὶ σέ, καὶ ἐκάλυψα τὴν ἀσχημοσύνην σου, καὶ ὤμοσά σοι. καὶ εἰσῆλθον ἐν διαθήκῃ μετὰ σοῦ λέγει ἀδωναΐ κύριος. καὶ ἐγένου μοι, καὶ ἔλουσά σε ἐν ὕδατι, καὶ ἀπέπλυνα τὸ αἷμά σου ἀπὸ σοῦ, καὶ ἔχρισά σε ἐν ἐλαίῳ, καὶ ἐνέδυσά σε ποικίλα, καὶ ὑπέδησά σε ὑάκινθον, καὶ ἔζωσά σε βύσσῳ, καὶ περιέβαλόν σε τριχάπτῳ, καὶ ἐκόσμησά σε κόσμῳ, καὶ περιέθηκα ψέλλια περὶ τὰς χεῖράς σου, καὶ κάθεμα περὶ τὸν τράχηλόν σου, καὶ ἔδωκα ἐνώτιον περὶ τὸν μυκτῆρά σου, καὶ τροχίσκους ἐπὶ τὰ ὦτά σου, καὶ στέφανον καυχήσεως ἐπὶ τὴν κεφαλήν σου, καὶ ἐκοσμήθης χρυσίῳ, καὶ ἀργυρίῳ. καὶ τὰ περιβόλαιά σου βύσσινα καὶ τρίχαπτα καὶ ποικίλα, σεμίδαλιν καὶ μέλι καὶ ἔλαιον ἔφαγες, καὶ ἐγένου καλὴ σφόδρα σφόδρα, καὶ κατηυθύνθης εἰς βασιλείαν. καὶ ἐξῆλθέ σοι ὄνομα ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἐν τῷ κάλλει σου, διότι συντετελεσμένον ἦν ἐν εὐπρεπείᾳ ᾗ ἔταξα ἐπὶ σοί, λέγει ἀδωναΐ κύριος. καὶ ἐπεποίθεις ἐν τῷ κάλλει σου, καὶ ἐπόρνευσας ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου, καὶ ἐξέχεας τὴν πορνείαν σου ἐπὶ πάντα πάροδον αὐτῷ ἐγίνετο, καὶ ἔλαβες ἐκ τῶν ἱματίων σου, καὶ ἐποίησας σεαυτῇ εἴδωλα ῥαπτά, καὶ ἐξεπόρνευσας ἐπ' αὐτά, οὐ μὴ εἰσέλθῃς οὐδὲ μὴ γένηται. καὶ ἔλαβες τὰ σκεύη τῆς καυχήσεώς σου ἐκ τοῦ ἀργυρίου μου καὶ ἐκ τοῦ χρυσίου μου ἐξ ὧν ἔδωκά σοι, καὶ ἐποίησας σεαυτῇ εἰκόνας ἀρσενικάς, καὶ ἐξεπόρνευσας ἐν αὐταῖς. καὶ ἔλαβες τὸν ἱματισμὸν τὸν ποικίλον σου, καὶ περιέβαλες αὐτά, καὶ τὸ ἔλαιόν μου καὶ τὸ θυμίαμά μου ἔθηκας πρὸ προσώπου αὐτῶν, καὶ τοὺς ἄρτους μου οὓς ἔδωκά σοι, σεμίδαλιν καὶ μέλι καὶ ἔλαιον ἐψώμισά σε, καὶ ἔθηκας αὐτὰ πρὸ προσώπου αὐτῶν εἰς ὀσμὴν εὐωδίας. καὶ ἐγένετο λέγει ἀδωναΐ κύριος, καὶ ἔλαβες τοὺς υἱούς σου καὶ τὰς θυγατέρας σου ἃς ἐγέννησας, καὶ ἔθυσας αὐτοῖς

vidi te conculcari in sanguine tuo. Et dixi tibi cū esses in sanguine tuo: viue. dixi inquā tibi in sanguine tuo: viue. Multiplicatā quasi germē agri dedi te: & multiplicata es: & grandis effecta: & ingressa es & peruenisti ad mundū muliebrē. Vbera tua intumuerūt: & pilus tuus germinauit & eras nuda & cōfusione plena: & transiui per te & vidi te: & ecce tēpus tuū: tēpus amātiū. Et expandi amictū meū super te: & operui ignominiā tuā. Et iuraui tibi & ingressus sum pactū tecū ait dñs deus. Et facta es mihi: & laui te aqua & emūdaui sanguinē tuū ex te. Et vnxi te oleo & vestiui te discoloribus: & calciaui te hyacintho. Et cinxi te bysso: & indui te subtilibus: & ornaui te ornamēto. Et dedi armillas in manibus tuis: & torquē circa collū tuū: & dedi inaurē super os tuū: & circulos auribus tuis & coronā decoris in capite tuo. Et ornata es auro & argēto & vestita es bysso & polymito & multis coloribus. Similā & mel & oleū comedisti: & decora facta es vehementer nimis. Et profecisti in regnū: & egressum est nomen tuū in gentes propter speciē tuā: quia perfecta eras in decore meo quē posuerā super te: dicit dñs deus. Et habēs fiduciā in pulchritudine tua fornicata es in noīe tuo: & exposuisti fornicationē tuā omni trāseunti: vt eius fieres. Et sumēs de vestimētis meis fecisti tibi excelsa hinc inde cōsuta: & fornicata es super eis: sicut nō est factū: neque futurū est. Et tulisti vasa decoris tui de auro meo & argento meo quē dedi tibi: & fecisti tibi imagines masculinas: & fornicata es in eis: & sumpsisti vestimenta tua multicoloria: & operuisti illas. Et oleū meū & thymiama meū posuisti coram eis: & panē meū quē dedi tibi: similā & oleū & mel quibus enutriui te posuisti in cōspectu eorum in odorē suauitatis. Et factū est ait dñs deus: & tulisti filios tuos & filias tuas quas generasti mihi & immolasti

וָאֶרְאֵךְ מִתְבּוֹסֶסֶת בְּדָמָיִךְ וָאֹמַר לָךְ בְּדָמַיִךְ חֲיִי וָאֹמַר לָךְ בְּדָמַיִךְ חֲיִי׃ רְבָבָה כְּצֶמַח הַשָּׂדֶה נְתַתִּיךְ וַתִּרְבִּי וַתִּגְדְּלִי וַתָּבֹאִי בַּעֲדִי עֲדָיִים שָׁדַיִם נָכֹנוּ וּשְׂעָרֵךְ צִמֵּחַ וְאַתְּ עֵרֹם וְעֶרְיָה׃ וָאֶעֱבֹר עָלַיִךְ וָאֶרְאֵךְ וְהִנֵּה עִתֵּךְ עֵת דֹּדִים וָאֶפְרֹשׂ כְּנָפִי עָלַיִךְ וָאֲכַסֶּה עֶרְוָתֵךְ וָאֶשָּׁבַע לָךְ וָאָבוֹא בִבְרִית אֹתָךְ נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה וַתִּהְיִי לִי׃ וָאֶרְחָצֵךְ בַּמַּיִם וָאֶשְׁטֹף דָּמַיִךְ מֵעָלָיִךְ וָאֲסֻכֵךְ בַּשָּׁמֶן׃ וָאַלְבִּישֵׁךְ רִקְמָה וָאֶנְעֲלֵךְ תָּחַשׁ וָאֶחְבְּשֵׁךְ בַּשֵּׁשׁ וַאֲכַסֵּךְ מֶשִׁי׃ וָאֶעְדֵּךְ עֶדִי וָאֶתְּנָה צְמִידִים עַל יָדַיִךְ וְרָבִיד עַל גְּרוֹנֵךְ׃ וָאֶתֵּן נֶזֶם עַל אַפֵּךְ וַעֲגִילִים עַל אָזְנָיִךְ וַעֲטֶרֶת תִּפְאֶרֶת בְּרֹאשֵׁךְ׃ וַתַּעְדִּי זָהָב וָכֶסֶף וּמַלְבּוּשֵׁךְ שֵׁשִׁי וָמֶשִׁי וְרִקְמָה סֹלֶת וּדְבַשׁ וָשֶׁמֶן אָכָלְתִּי וַתִּיפִי בִּמְאֹד מְאֹד וַתִּצְלְחִי לִמְלוּכָה׃ וַיֵּצֵא לָךְ שֵׁם בַּגּוֹיִם בְּיָפְיֵךְ כִּי כָּלִיל הוּא בַּהֲדָרִי אֲשֶׁר שַׂמְתִּי עָלַיִךְ נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה׃ וַתִּבְטְחִי בְיָפְיֵךְ וַתִּזְנִי עַל שְׁמֵךְ וַתִּשְׁפְּכִי אֶת תַּזְנוּתַיִךְ עַל כָּל עוֹבֵר לוֹ יֶהִי׃ וַתִּקְחִי מִבְּגָדַיִךְ וַתַּעֲשִׂי לָךְ בָּמוֹת טְלֻאוֹת וַתִּזְנִי עֲלֵיהֶם לֹא בָאוֹת וְלֹא יִהְיֶה׃ וַתִּקְחִי כְּלֵי תִפְאַרְתֵּךְ מִזְּהָבִי וּמִכַּסְפִּי אֲשֶׁר נָתַתִּי לָךְ וַתַּעֲשִׂי לָךְ צַלְמֵי זָכָר וַתִּזְנִי בָם׃ וַתִּקְחִי אֶת בִּגְדֵי רִקְמָתֵךְ וַתְּכַסִּים וְשַׁמְנִי וּקְטָרְתִּי נָתַתִּי לִפְנֵיהֶם׃ וְלַחְמִי אֲשֶׁר נָתַתִּי לָךְ סֹלֶת וָשֶׁמֶן וּדְבַשׁ הֶאֱכַלְתִּיךְ וּנְתַתִּיהוּ לִפְנֵיהֶם לְרֵיחַ נִיחֹחַ וַיֶּהִי נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה׃ וַתִּקְחִי אֶת בָּנַיִךְ וְאֶת בְּנוֹתַיִךְ אֲשֶׁר יָלַדְתְּ לִי וַתִּזְבָּחִים

Pꝛimitiua.heb. Tex.heb.Ezechi.xvj.

להם לאכול המעט מתזנותיך:
ותשחטי את בני ותתנים בהעביר
אותם להם: ואת כל תועבתיך
ותזנתיך לא זכרתי את ימי נעוריך
בהיותך ערם ועריה מתבוססת
בדמך היית: ויהי אחרי כל רעתך
אוי אוי לך נאם אדני יהוה: ותבני
לך גב ותעשי לך רמה בכל רחוב:
אל כל ראש דרך בנית רמתך
ותתעבי את יפיך ותפשקי את רגליך
לכל עובר ותרבי את תזנותיך:
ותזני אל בני מצרים שכניך גדלי
בשר ותרבי את תזנותך להכעסני:
והנה נטיתי ידי עליך ואגרע חקך
ואתנך בנפש שנאותיך בנות
פלשתים הנכלמות מדרכך זמה:
ותזני אל בני אשור מבלתי שבעתך
ותזנים וגם לא שבעת: ותרבי את
תזנותך אל ארץ כנען כשדימה
וגם בזאת לא שבעת: מה אמלה
לבתך נאם אדני יהוה בעשותך
את כל אלה מעשה אשה זונה
שלטת: בבנותיך גבך בראש כל
דרך ורמתך עשיתי בכל רחוב ולא
הייתי כזונה לקלס אתנן: האשה
המנאפת תחת אישה תקח את
זרים: לכל זנות יתנו נדה ואת נתת
את נדניך לכל מאהביך ותשחדי
אותם לבוא אליך מסביב בתזנותיך:
ויהי בך הפך מן הנשים בתזנותיך
ואחריך לא זונה ובתתך אתנן
ואתנן לא נתן לך ותהי להפך:
לכן זונה שמעי דבר יהוה: כה
אמר אדני יהוה יען השפך נחשתך
ותגלה ערותך בתזנותיך על
מאהביך ועל כל גלולי תועבתיך

Trãſla.B.Hie.

eis ad deuorandũ. Nũquid parua ẽ fornicatio tua? Immolaſti filios meos: & dediſti illos cõſecrans eis. Et poſt omnes abominationes tuas & fornicatiões nõ es recordata dierũ adoleſcẽtie tue: q̃ñ eras nuda & cõfuſione plena: cõculcata ĩ ſanguine tuo. Et accidit poſt omnẽ maliciã tuã: ve ve tibi: ait dominus deus. Edificaſti tibi lupanar: & feciſti tibi proſtibulũ in cũctis plateis. Ad omne caput vie edificaſti ſignũ pſtitutiõis tue: & abominabilẽ feciſti decorẽ tuũ. Et diuiſiſti pedes tuos omni tranſeunti & multiplicaſti oẽs fornicatões tuas. Et fornicata es cũ filiis egypti vicinis tuis magnaꝝ carniũ & multiplicaſti fornicationẽ tuam ad irritandũ me. Ecce ego extendam manũ meã ſup te: & auferã iuſtificationẽ tuã. Et dabo te in aĩas odientiũ te filiarũ paleſtinaꝝ que erubeſcũt in via tua ſcelerata. Et fornicata es tu in filiis aſſyriorũ: eo q̃ nedũ fueris expleta. Et poſt q̃3 fornicata es nec ſic es ſatiata: & multiplicaſti fornicationẽ tuã in terra chanaan cũ chaldeis: & nec ſic ſatiata es. In quo mundabo cor tuũ: ait dñs de': cum facias oĩa hec opa mulieris meretricis & pcacis: qa fabricaſti lupanar tuũ in capite oĩs vie: & excelſũ tuũ feciſti in oĩ platea. Nec facta es q̃ſi meretrix faſtidio augẽs p̃ciũ: ſed quaſi mulier adultera q̃ ſuper virũ ſuũ inducit alienos. Oĩbus meretricib' dantur mercedes: tu aũt dediſti mercedes cũctis amatorib' tuis & dona donabas eis: vt intrarẽt ad te vndiq3 ad fornicandũ tecũ. Factũq3 ẽ in te cõtra cõſuetudinẽ mulierũ in fornicatiõib' tuis: & poſt te nõ erit fornicatio. In eo eĩ q̃ dediſti mercedes: & mercedes nõ accepiſti factũ eſt in te cõtrarium. Propt'ea meretrix audi verbum dñi. Hec dicit dñs deus. Quia effuſũ eſt es tuũ: & reuelata eſt ignominia tua i fornicationibus tuis ſup amatores tuos: & ſuper idola abominationũ tuarum

Trãſ.Gre.lxx.cũ interp̃.lati.

in cõſũptionẽ: q̃ſi parũ fornicata ſis & iugulaſti fili-
εἰς ἀνάλωσιν, ὡς μικρὰ ἐξεπόρνευσας καὶ ἔσφαξας τὰ τέ-
os tuos: & dediſti eos vt ſctificares tu eos ſi-
κνα σου, καὶ ἔδωκας αὐτὰ ἐν τῷ ἁγιάζεσθαί σε αὐτὰ αὐ-
lis. hoc p̃ter oẽm fornicationẽ tuã: & abominatio-
τοῖς. τοῦτο παρὰ πᾶσαν πορνείαν σου, καὶ τὰ βδελύγμα-
nes tuas: & nõ es recordata diei infantie tue
τά σου, καὶ οὐκ ἐμνήσθης τῆς ἡμέρας τῆς νηπιότητός σου
q̃ñ eras nuda: & ignominioſa: & mixta in ſan
ὅτε ἦσθα γυμνὴ, καὶ ἀσχημονοῦσα, καὶ πεφυρμένη ἐν τῷ αἵ-
guine tuo & vixiſti. & factũ ẽ poſt oẽs iniq̃tates
ματί σου καὶ ἔζησας. καὶ ἐγένετο μετὰ πάσας τὰς ἀδικίας
tuas: ve ve tibi dicit adonai dñs. & edificaſti tibi
σου, οὐαὶ οὐαί σοι λέγει ἀδωναΐ κύριος. καὶ ᾠκοδόμησας σεαυ-
habitaculũ fornicatiõis: & feciſti pſtitutionẽ i oĩ
τῇ οἴκημα πορνικὸν, καὶ ἐποίησας σεαυτῇ ἔκθεμα ἐν πάσῃ
platea: & in p̃ncipio oĩs vie edificaſti
πλατείᾳ, καὶ ἐπ᾽ ἀρχῆς πάσης ὁδοῦ ᾠκοδόμησας τὰ
fornicatiões tuas: & deſtruxiſti decorẽ tuũ. & diuiſiſti
πορνεῖά σου, καὶ ἐλυμήνω τὸ κάλλος σου. καὶ διήγαγες τὰ
crura tua oĩ trãſeunti: & multiplicaſti fornicationẽ
σκέλη σου παντὶ παρόδῳ, καὶ ἐπλήθυνας τὴν πορνείαν
tuã: & fornicata es ſup filios egypti vicinos
σου, καὶ ἐξεπόρνευσας ἐπὶ τοὺς υἱοὺς αἰγύπτου τοὺς ὁμοροῦν-
tibi magnaꝝ carniũ. & multipliciter fornicata es
τάς σοι τοὺς μεγαλοσάρκους. καὶ πολλαχῶς ἐξεπόρνευσας
vt ad iracũdiã ꝓuocares me: & ecce extẽdo manũ meã ſup te:
τοῦ παροργίσαι με, καὶ ἰδοὺ ἐκτείνω τὴν χεῖρά μου ἐπὶ σέ,
& auferã legitima tua: & tradam te in aĩas odi-
καὶ ἐξαρῶ τὰ νόμιμά σου, καὶ παραδώσω σε εἰς ψυχὰς μι-
entiũ te filias alienigenaꝝ q̃ declinauerũt a
σούντων σε θυγατέρας ἀλλοφύλων τὰς ἐκκλινούσας ἀπὸ
via tua. ĩpie egiſti: & fornicata es ſup filios aſ-
τῆς ὁδοῦ σου. ἠσέβησας, καὶ ἐξεπόρνευσας ἐπὶ τοὺς υἱοὺς ἀσ-
ſur: & neq̃ ſic ſatiata es. & fornicata es & non
σούρ, καὶ οὐδ᾽ οὕτως ἐπλήσθης. καὶ ἐξεπόρνευσας καὶ οὐκ
es repleta: & multiplicaſti fornicatiões tuas ad t'rã cha
ἐνεπλήσθης, καὶ ἐπλήθυνας τὰς πορνείας σου πρὸς γῆν χα-
naan: & ad chaldeos: & neq̃ in his repleta
ναάν, καὶ εἰς τοὺς χαλδαίους, καὶ οὐδὲ ἐν τούτοις ἐνεπλή-
es. q̃d faciam cordi tuo dicit adonai dñs: cũ fece
σθης. τί ποιήσω τῇ καρδίᾳ σου λέγει ἀδωναΐ κύριος, ἐν τῷ ποι-
ris tu hec oĩa opa mulieris meretricis ĩpuden
ῆσαί σε ταῦτα πάντα ἔργα γυναικὸς πόρνης παρρησια-
tis: & fornicata es tripliciter in filiabus tuis
ζομένης. καὶ ἐξεπόρνευσας τρισσῶς ἐν ταῖς θυγατράσι σου
q̃ñ edificaſti tu lupanar tuũ ĩ p̃ncipio oĩs vie:
ἐν τῷ οἰκοδομῆσαί σε τὸ πορνεῖόν σου ἐν ἀρχῇ πάσης ὁδοῦ,
& baſim tuã feciſti in oĩ platea: & nõ
καὶ τὴν βάσιν σου ἐποίησας ἐν πάσῃ πλατείᾳ, καὶ οὐκ
fuiſti q̃ſi meretrix ꝯgregans mercedes: aut mulier adultera ſimilis
ἐγένου ὡς πόρνη συνάγουσα μισθώματα, ἡ γυνὴ ἡ μοιχωμένη ὁμοία
tibi a viro ſuo accipiens mercedes: & oĩbus
σοι ἡ παρὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς λαμβάνουσα μισθώματα, καὶ πᾶσι
q̃ fornicabant cũ ea dans mercedes. & tu dedi-
τοῖς ἐκπορνεύουσιν αὐτὴν προσδιδοῦσα μισθώματα. καὶ σὺ προσ-
ſti mercedes cũctis amatorib' tuis: & onerabas illos vt
δέδωκας μισθώματα πᾶσι τοῖς ἐρασταῖς σου, καὶ ἐφόρτιζες αὐτοὺς τοῦ
venirẽt ad te p circuitũ in fornicatione tua. & factũ ẽ in te per
ἔρχεσθαι πρὸς σὲ κυκλόθεν ἐν τῇ πορνείᾳ σου. καὶ ἐγένετο ἐν σοὶ δι-
uerſum p̃ter mulieres in fornicatiõe tua: & poſt te nõ
εστραμμένον παρὰ τὰς γυναῖκας ἐν τῇ πορνείᾳ σου, καὶ μετὰ σὲ οὐ
fornicabunt: in eo .n. q̃ das tu mercedes: & mercedes
πορνεύσουσιν, ἐν τῷ παρὰ προσδοῦναί σε μισθώματα, καὶ μισθώμα-
nõ ſũt date tibi: factũ ẽ in te ꝯuerſum. ppt'ea meretrix au
τα μὴ δίδοσθαί σοι, γέγονεν ἐν σοὶ διεστραμμένον. διὰ τοῦτο πόρνη ἄ-
di verbũ dñi. hec dicit adonai dñs. q' effudiſti es tuũ
κουε λόγον κυρίου. τάδε λέγει ἀδωναΐ κύριος. ἀνθ᾽ ὧν ἐξέχεας τὸν χαλκόν σου
& reuelabitur ignominia tua in fornicatiõe tua ad
καὶ ἀποκαλυφθήσεται ἡ αἰσχύνη σου ἐπὶ τῇ πορνείᾳ σου πρὸς τοὺς
amatores tuos: & in oẽs cogitationes iniq̃tatũ tuaꝝ:
ἐραστάς σου, καὶ εἰς πάντα τὰ ἐνθυμήματα τῶν ἀνομιῶν σου,

Trãſla.gre.lxx.cũ inter.lati.

& in ſanguinib' filioꝝ tuoꝝ q̃s dediſti eis. ideo
καὶ ἐν τοῖς αἵμασι τῶν τέκνων σου ὧν δέδωκας αὐτοῖς. διὰ
ecce ego ſup te cõgrego omnes amatores tuos ĩ q̃b'
τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ ἐπὶ σὲ συνάγω πάντας τοὺς ἐραστάς σου ἐν οἷς
mixta es in eis: & oẽs q̃s dilexiſti cũ vniuerſis
ἐπεμίγης ἐν αὐτοῖς, καὶ πάντας οὓς ἠγάπησας σὺν πᾶσιν
q̃s oderas. & ꝯgregabo eos ſup te in circuitu. & reuela-
οἷς ἐμίσεις. καὶ συνάξω αὐτοὺς ἐπὶ σὲ κυκλόθεν. καὶ ἀποκα-
bo malitias tuas ad eos: & videbũt cũctaꝝ
λύψω τὰς κακίας σου πρὸς αὐτούς, καὶ ὄψονται πᾶσαν τὴν
ignominiã tuã: & vlciſcar te vltione adulteraꝝ: &
αἰσχύνην σου, καὶ ἐκδικήσω σε ἐκδικήσει μοιχαλίδων, καὶ
effundentiũ ſanguinẽ. & ponã te in ſanguine furoris & zeli:
ἐκχεουσῶν αἷμα. καὶ θήσω σε ἐν αἵματι θυμοῦ καὶ ζήλου,
& tradam te in manus eoꝝ: & ſuffodient
καὶ παραδώσω σε εἰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ κατασκάψουσιν
lupanar tuũ: & deſtruent baſim tuã: & nuda-
τὸ πορνεῖόν σου, καὶ καθελοῦσιν τὴν βάσιν σου, καὶ ἐκδύ-
bunt te veſtimẽtis tuis: & tollent vaſa gl'iatio
σουσίν σε τὰ ἱμάτιά σου, καὶ λήψονται τὰ σκεύη τῆς καυχή-
nis tue: & dimittent te nudã: & plenã ignominia: &
σεώς σου, καὶ ἀφήσουσίν σε γυμνὴν, καὶ ἀσχημονοῦσαν, καὶ
adducẽt ſup te turbas: & lapidabunt te in lapidib': &
ἄξουσιν ἐπὶ σὲ ὄχλους, καὶ λιθοβολίσουσίν σε ἐν λίθοις, καὶ
iugulabunt te in gladijs ſuis: & ſuccen-
κατασφάξουσίν σε ἐν τοῖς ξίφεσιν αὐτῶν, καὶ ἐμπρήσου-
dent domos tuas in igne: & facient in te vltiones
4.Re. 15.b. σι τοὺς οἴκους σου ἐν πυρί, καὶ ποιήσουσιν ἐν σοὶ ἐκδικήσεις
coram mulierib' multis. & auertam te a fornicatio
ἐνώπιον γυναικῶν πολλῶν. καὶ ἀποστρέψω σε ἀπὸ πορνεί-
ne: & mercedes non dabis vltra: & dimittam
ας, καὶ μισθώματα οὐ μὴ προσδῷς οὐκέτι, καὶ ἐπαφήσω
furorẽ meũ ſup te: & auferet zelus me' a te: &
τὸν θυμόν μου ἐπὶ σέ, καὶ ἐξαρθήσεται ὁ ζῆλός μου ἐκ σοῦ, καὶ
requieſcam: & nõ ſollicit' ero vltra: eo q̃ nõ es recordata
ἀναπαύσομαι, καὶ οὐ μὴ μεριμνήσω ἔτι, ἀνθ᾽ ὧν οὐκ ἐμνήσθης
diei infantie tue & cõtriſtabas me in oĩb'
τὴν ἡμέραν τῆς νηπιότητός σου καὶ ἐλύπεις με ἐν πᾶσιν
his. & ecce ego vias tuas in caput tuũ dedi:
τούτοις. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ τὰς ὁδούς σου εἰς κεφαλήν σου δίδω-
dicit adonai dñs. & ſic non feci ſcdm omnẽ
κα, λέγει ἀδωναΐ κύριος. καὶ οὕτως οὐκ ἐποίησα κατὰ πᾶσαν
impietatẽ tuã ſup oĩbus iniq̃tatib' tuis. hec
τὴν ἀσέβειάν σου ἐπὶ πάσαις ταῖς ἀνομίαις σου. ταῦτά
ſunt oĩa q̃cũq3 dixerũt ꝯ te in parabola dicentes:
ἐστι πάντα ὅσα εἶπον κατὰ σοῦ ἐν παραβολῇ λέγοντες,
ſicut mr̃: ſic & filia matris tue. tu es ei' q̃ reli
καθὼς ἡ μήτηρ, οὕτως καὶ ἡ θυγάτηρ τῆς μητρός σου. σὺ εἶ τῆς ἀπω-
quit vir̃ ſuum & filios ſuos: & ſoror
σαμένης τὸν ἄνδρα αὐτῆς καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς, καὶ ἀδελφὴ
ſoroꝝ tuaꝝ q̃ reliquerunt viros ſuos &
τῶν ἀδελφῶν σου τῶν ἀπωσαμένων τοὺς ἄνδρας αὐτῶν καὶ
filios ſuos: mr̃ vr̃a cethea: & pr̃ vr̃ amor
τὰ τέκνα αὐτῶν, ἡ μήτηρ ὑμῶν χετταία, καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἀμορ-
reus: ſoror tua ſenior ſamaria hec: &
ραῖος, ἡ ἀδελφή σου ἡ πρεσβυτέρα σαμάρεια αὕτη, καὶ αἱ
filie eius q̃ habitãt a ſiniſtris tuis: & ſoror
θυγατέρες αὐτῆς αἱ κατοικοῦσαι ἐξ εὐωνύμων σου, καὶ ἡ ἀδελ-
tua iunior q̃ habitat a dextris tuis: ſodoma &
φή σου ἡ νεωτέρα ἡ κατοικοῦσα ἐκ δεξιῶν σου, σόδομα καὶ
filie eius: & neq̃ ſic in vijs eoꝝ ambula
αἱ θυγατέρες αὐτῆς, καὶ οὐδ᾽ ὧς ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν ἐπορεύ-
ſti: neq̃ ſcdm iniq̃tates eoꝝ egiſti paulomin':
θης, οὐδὲ κατὰ τὰς ἀνομίας αὐτῶν ἐποίησας καταμικρόν,
& trãſgreſſa es eas in oĩbus vijs tuis: viuo
καὶ ὑπέρκεισαι αὐταῖς ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς σου, ζῶ
ego dicit adonai dñs. ſi fecit ſodoma ſoror
ἐγὼ λέγει ἀδωναΐ κύριος. εἰ ἐποίησεν σόδομα ἡ ἀδελ-
tua ip̃a: & filie eius ſicut feci-
φή σου αὐτὴ, καὶ αἱ θυγατέρες αὐτῆς ὃν τρόπον ἐποίη-
ſti tu & filie tue. verũtñ hec
σας σὺ καὶ αἱ θυγατέρες σου. πλὴν τοῦτο τὸ

Trãſla.B.Hie.

in ſanguine filiorũ tuorum quos dediſti eis: ecce ego congregabo oẽs amatores tuos quib' cõmixta es: & omnes quos dilexiſti cũ vniuerſis quos oderas. Et congregabo eos ſuper te vndiq3 & nudabo ignominiã tuam coram eis: & videbunt oẽm turpitudinẽ tuam: & iudicabo te iudiciis adulterarũ & effundentiũ ſanguinẽ. Et dabo te in ſanguinẽ furoris & zeli: & dabo te in man' eoꝝ. Et deſtruẽt lupanar tuũ & demolientur pſtibulũ tuũ. Et denudabũt te veſtimẽtis tuis: & auferent vaſa decoris tui: & derelinquẽt te nudã pleniq3 ignominia: & adducent ſup te multitudinẽ. Et lapidabũt te lapidib' & trucidabunt te gladiis ſuis. Et cõburẽt domos tuas igni & faciẽt in te iudicia in oculis mulierum plurimarũ. Et deſines fornicari: & mercedes vltra nõ dabis. Et requieſcet idignatio mea in te: & auferetur zelus me' a te & quieſcã nec iraſcar ampli': eo q̃ nõ fueris recordata dieꝝ adoleſcẽtie tue: & ꝓuocaſti me in oĩb' his. Quapp̃ter & ego vias tuas in capite tuo dedi: ait dominus deus: & non feci iuxta ſcelera tua in omnibus abomiatiõib' tuis. Ecce oĩs qui dicit vulgo ꝓuerbiũ: i te aſſumet illud dicẽs. Sicut mater: ita & filia eius. Filia mr̃is tue es tu q̃ ꝓiecit virũ ſuũ & filios ſuos & ſoror ſoroꝝ tuarũ q̃ ꝓiecerunt viros ſuos & filios ſuos. Mater vr̃a cethea: & pater vr̃ amorreus. Et ſoror tua maior ſamaria ipſa & filie eius q̃ habitãt ad ſiniſtram tuã. Soror aũt tua minor te: que habitat a dextris tuis ſodoma & filie eius. Sed nec in viis eaꝝ ambulaſti neq3 ſcdm ſcelera earum feciſti. Pauxillũ minus pene ſceleratiora feciſti illis: in oĩbus viis tuis. Viuo ego dicit domin' deus: quia non fecit ſodoma ſoror tua ipſa & filie eius: ſicut feciſti tu & filie tue. Ecce hec fuit

Tex.he.Ezechi.xvj.Pꝛimitiua.heb.

וכדמי בניך אשר נתתי להם: לכן
הנני מקבץ את כל מאהביך אשר
ערבת עליהם ואת כל אשר אהבת
על כל אשר שנאת וקבצתי אותם
עליך מסביב וגליתי ערותך
אליהם וראו את כל ערותך:
ושפטתיך משפטי נאפות ושפכת
דם ונתתיך דם חמה וקנאה: ונתתי
אותך בידם והרסו גבך ונתצו
רמתיך והפשיטו אותך בגדיך
ולקחו כלי תפארתך והניחוך עירם
ועריה: והעלו עליך קהל ורגמו
אתך באבן ובתקוך בחרבותם:
ושרפו בתיך באש ועשו בך שפטים
לעיני נשים רבות והשבתיך
מזונה וגם אתנן לא תתני עוד:
והנחתי חמתי בך וסרה קנאתי
ממך ושקטתי ולא אכעס עוד: יען
אשר לא זכרתי את ימי נעוריך
ותרגזי לי בכל אלה וגם אני הא
דרכך בראש נתתי נאם אדני
יהוה ולא עשיתי את הזמה על כל
תועבתיך: הנה כל המשל עליך
ימשל לאמר כאמה בתה: בת
אמך את געלת אישה ובניה ואחות
אחותך את אשר געלו אנשיהן
ובניהן אמכן חתית ואביכן אמרי:
ואחותך הגדולה שמרון היא ובנותיה
היושבת על שמאולך ואחותך
הקטנה ממך היושבת מימינך
סדם ובנותיה: ולא בדרכיהן הלכת
ובתועבותיהן עשיתי כמעט קט
ותשחיתי מהן בכל דרכיך: חי
אני נאם אדני יהוה אם עשתה
סדם אחותך היא ובנותיה כאשר
עשית את ובנותיך: הנה זה היה

עון סדם אחותך גאון שבעת לחם ושלות השקט היה לה ולבנותיה ויד עני ואביון לא החזיקה ותגבהינה ותעשינה תועבה לפני ואסיר אתהן כאשר ראיתי ושמרון כחצי חטאתיך לא חטאה ותרבי את תועבותיך מהנה ותצדקי את אחותך בכל תועבותיך אשר עשיתי גם את שאי כלמתך אשר פללת לאחותך בחטאתיך אשר התעבת מהן תצדקנה ממך וגם את בושי ושאי כלמתך בצדקתך אחיותך ושבתי את שביתהן את שבות סדם ובנותיה ואת שבות שמרון ובנותיה ושבות שביתיך בתוכהנה למען תשאי כלמתך ונכלמת מכל אשר עשית בנחמך אתן ואחותיך סדם ובנותיה תשבן לקדמתן ושמרון ובנותיה תשבן לקדמתן ואת ובנותיך תשבינה לקדמתכן ולוא היתה סדם אחותך לשמועה בפיך ביום גאוניך בטרם תגלה רעתך כמו עת חרפת בנות ארם וכל סביבותיה בנות פלשתים השאטות אותך מסביב את זמתך ואת תועבותיך את נשאתים נאם יהוה כי כה אמר אדני יהוה ועשית אותך כאשר עשית אשר בזית אלה להפר ברית וזכרתי אני את בריתי אותך בימי נעוריך והקימותי לך ברית עולם וזכרת את דרכיך ונכלמת בקחתך את אחותיך הגדלות ממך אל הקטנות ממך ונתתי אתהן לך לבנות ולא מבריתך והקימותי אני את בריתי אתך וידעת כי אני יהוה למען תזכרי ובשת ולא יהיה

נאה · שלה שקט · ענה אבה חזק · עשה · עשה תעב · פנה סור · ראה חטא · רבה צדק · עשה · נשא · עשה · עשה תעב · צדק בוש · שוב · שבה · נשא · כלם · שוב · היה · שמע פה · גאה גלה · רוע סבב · זמם תעב · עשה את · בזה פור · כרת · יום נער · קום עלם · לקח מן · נתן · בנה קום · זכר בוש · היה

Iniquitas sodome sororis tue: superbia saturitas panis & abūdantia & ociū ipsius & filiarū eius: & manū egeno & paupi nō porrigebant: & eleuate sunt & fecerūt abominationes corā me: & abstuli eas sicut vidisti. Et samaria dimidium peccatorū tuorum non peccauit: sed vicisti eas sceleribus tuis & iustificasti sorores tuas in oibus abominatiōib9 tuis qs opata es. Ergo & tu porta cōfusionē tuā que vicisti sorores tuas peccatis tuis sceleratius agens abeis: iustificate sunt eni3 a te. Ergo & tu confundere & porta ignominiā tuā q iustificasti sorores tuas. Et cōuertā & restituē eas cōuersione sodomorꝶ cū filiabus suis: & cōuersione samarie & filiarꝶ eius. Et cōuertam reuersionē tuā in medio earꝶ: vt portes ignominiā tuā: & cōfundaris in oib9 q fecisti consolans eos. Et soror tua sodoma & filie eius reuertētur ad antiqtatē suā: & samaria & filie ei9 reuertētur ad antiquitatem suā: & tu & filie tue reuertimini ad antiqtatē vestrā. Non fuit aūt sodoma soror tua audita i ore tuo in die supbie tue anteq̄3 reuelaretur malicia tua sicut hoc tpe in opprobriū filiarū syrie & cūctarū in circuitu tuo filiarū palestinarum que ambiūt te per gyrum. Scelus tuum & ignominiā tuam tu portasti: ait domin9. Quia hec dicit dominus deus. Et faciā tibi sicut despexisti iuramentum vt irritum faceres pactum: & recordabor ego pacti mei tecum in dieb9 adolescētie tue: & suscitabo tibi pactū sempiternū. Et recordaberis viarū tuarꝶ & cōfunderis cum receperis sorores tuas te maiores cum minorib9 tuis. Et dabo eas tibi in filias: sed non ex pacto tuo & suscitabo ego pactum meum tecum. Et scies quia ego dñs: vt recorderis & cōfundaris & non sit

iniquitas sodomorum sororis tue superbia: et in saturitate panis. et in abundantiis delitijs affluebat ipsa et filie eius. hoc fuit in ipsa et filiabus eius: et manum pauperis et egeni non assumebant. et glabantur: et fecerunt iniquitates in conspectu meo: et abstuli eas sicut vidi. et samaria secundum dimidia peccatorum tuorum non peccauit: et multiplicasti iniquitates tuas super eas: et iustificasti sorores tuas in omnibus iniquitatibus tuis quas fecisti. et tu suscipe tormentum tuum in quo corrupisti sorores tuas in peccatis tuis quibus inique egisti super eas: et iustificasti eas super te. et tu confundere et suscipe ignominiam tuam: eo quod iustificaueris sorores tuas: et auertam auersiones earum auersionem sodomorum et filiarum eius: et auertam auersionem samarie et filiarum suarum. et auertam auersionem tuam in medio earum: vt portes tormentum tuum: et ignominia eris ex omnibus que fecisti cum tu ad iracundiam prouocares me. et soror tua sodoma: et filie eius restituentur sicut fuerant a principio: et samaria et filie eius restituentur sicut erant a principio et tu et filie tue restituemini sicut fuistis a principio: et nisi fuisset sodoma soror tua in auditu in ore tuo in diebus superbie tue ante reuelarentur malitie tue: sicut nunc opprobrium es filiarum syrie: et omnium qui in circuitu eius: filiarum alienigenarum circundantium te per gyrum. impietates tuas et iniquitates tuas tu portasti ipsas dicit dominus. hec dicit adonai dominus: et faciam in te sicut fecisti sicut despexisti maledictionem vt preterires testamentum meum: et recordabor ego testamenti mei quod tecum in diebus adolescentie tue: et suscitabo tibi testamentum sempiternum. et recordaberis vias tuas: et despicieris cum receperis sorores tuas seniores te cum iunioribus te: et dabo eas tibi in edificationem et non ex testamento tuo. et suscitabo ego testamentum meum tecum: et cognosces quia ego dominus vt recorderis et confundaris: et non sit tibi

πλὴν τοῦτο τὸ ἀνόμημα Σοδόμων τῆς ἀδελφῆς σου, ὑπερηφανία· ἐν πλησμονῇ ἄρτων καὶ ἐν εὐθηνίαις ἐσπατάλων αὐτὴ καὶ αἱ θυγατέρες αὐτῆς· τοῦτο ὑπῆρχεν αὐτῇ καὶ ταῖς θυγατράσιν αὐτῆς, καὶ χεῖρα πτωχοῦ καὶ πένητος οὐκ ἀντελαμβάνοντο. καὶ ἐμεγαλαύχουν, καὶ ἐποίησαν ἀνομήματα ἐνώπιόν μου, καὶ ἐξῆρα αὐτὰς καθὼς εἶδον. καὶ Σαμάρεια κατὰ τὰς ἡμίσεις τῶν ἁμαρτιῶν σου οὐχ ἥμαρτε· καὶ ἐπλήθυνας τὰς ἀνομίας σου ὑπὲρ αὐτάς, καὶ ἐδικαίωσας τὰς ἀδελφάς σου ἐν πάσαις ταῖς ἀνομίαις σου αἷς ἐποίησας. καὶ σὺ κόμισαι βάσανόν σου, ἐν ᾗ ἔφθειρας τὰς ἀδελφάς σου ἐν ταῖς ἁμαρτίαις σου αἷς ἠνόμησας ὑπὲρ αὐτάς, καὶ ἐδικαίωσας αὐτὰς ὑπὲρ σεαυτήν· καὶ σὺ αἰσχύνθητι καὶ λάβε τὴν ἀτιμίαν σου ἐν τῷ δικαιῶσαί σε τὰς ἀδελφάς σου. καὶ ἀποστρέψω τὰς ἀποστροφὰς αὐτῶν, τὴν ἀποστροφὴν Σοδόμων καὶ τῶν θυγατέρων αὐτῆς, καὶ ἀποστρέψω τὴν ἀποστροφὴν Σαμαρείας καὶ τῶν θυγατέρων αὐτῆς, καὶ ἀποστρέψω τὴν ἀποστροφήν σου ἐν μέσῳ αὐτῶν, ὅπως κομίσῃ τὴν βάσανόν σου, καὶ ἀτιμωθήσῃ ἐκ πάντων ὧν ἐποίησας ἐν τῷ σε παροργίσαι με. καὶ ἡ ἀδελφή σου Σόδομα καὶ αἱ θυγατέρες αὐτῆς ἀποκατασταθήσονται καθὼς ἦσαν ἀπ' ἀρχῆς, καὶ Σαμάρεια καὶ αἱ θυγατέρες αὐτῆς ἀποκατασταθήσονται καθὼς ἦσαν ἀπ' ἀρχῆς, καὶ σὺ καὶ αἱ θυγατέρες σου ἀποκατασταθήσεσθε καθὼς ἦτε ἀπ' ἀρχῆς. καὶ εἰ μὴ ἦν Σόδομα ἡ ἀδελφή σου εἰς ἀκοὴν ἐν τῷ στόματί σου ἐν ταῖς ἡμέραις ὑπερηφανίας σου πρὸ τοῦ ἀποκαλυφθῆναι τὰς κακίας σου, ὃν τρόπον νῦν ὄνειδος εἶ θυγατέρων Συρίας, καὶ πάντων τῶν κύκλῳ αὐτῆς, θυγατέρων ἀλλοφύλων τῶν περιεχουσῶν σε κύκλῳ. τὰς ἀσεβείας σου καὶ τὰς ἀνομίας σου, σὺ κεκόμισαι αὐτάς, λέγει κύριος. τάδε λέγει ἀδωναὶ κύριος· καὶ ποιήσω ἐν σοὶ καθὼς ἐποίησας, ὡς ἠτίμωσας τὴν ἀρὰν τοῦ παραβῆναι τὴν διαθήκην μου. καὶ μνησθήσομαι ἐγὼ τῆς διαθήκης μου τῆς μετὰ σοῦ ἐν ἡμέραις νηπιότητός σου, καὶ ἀναστήσω σοι διαθήκην αἰώνιον. καὶ μνησθήσῃ τὴν ὁδόν σου, καὶ ἐξατιμωθήσῃ ἐν τῷ ἀναλαβεῖν σε τὰς ἀδελφάς σου τὰς πρεσβυτέρας σου σὺν ταῖς νεωτέραις σου, καὶ δώσω αὐτάς σοι εἰς οἰκοδομὴν καὶ οὐκ ἐκ διαθήκης σου. καὶ ἀναστήσω ἐγὼ τὴν διαθήκην μου μετὰ σοῦ, καὶ ἐπιγνώσῃ ὅτι ἐγὼ κύριος, ὅπως μνησθῇς καὶ αἰσχυνθῇς, καὶ μὴ ᾖ σοι

Gen. 19.f.

sit tibi vltra aperire os a facie ignominie tue: cum propicius fuero ego tibi iuxta omnia quecumque fecisti, dicit adonai dominus.

ἔτι ἀνοῖξαι τὸ στόμα σου ἀπὸ προσώπου τῆς ἀτιμίας σου, ἐν τῷ ἐξιλάσκεσθαί με σοι κατὰ πάντα ὅσα ἐποίησας, λέγει ἀδωναὶ κύριος.

Ca.17.

A

Et factus est sermo domini ad me dicens: fili hominis narra narrationem et dic parabolam ad domum israel: et dices. hec dicit adonai dominus: aquila magna magnarum alarum longo membrorum ductu plena vnguibus: que habet ductum intrandi in libanum: et tulit electa cedri: summitates teneritudinis auulsit: et tulit eas in terram chanaan in ciuitatem muratam posuit illas. et tulit de semine terre: et dedit illud in campo seminabili vt acciperet radicationem plantam iuxta aquam multam vt respiceretur posuit illud. et orta est et facta est in vitem infirmam et paruam magnitudine vt appareret: sarmenta eius super eam: et radices eius subter ipsam erant. et facta est in vitem et fecit propagines: et extendit ramos suos. et facta est aquila altera grandis magnarum alarum multis vnguibus: et ecce vitis hec implicata ad eam et radices eius ad illam: et ramos suos extendit et vt potaret eam cum gleba plantationis sue: in campo bono super aquam multam ista impinguat vt faciat germina: et ferret fructum et esset in vitem grandem. propterea dic: hec dicit adonai dominus si dirigetur? nonne radices teneritudinis eius et fructus illius computrescet: et arescent omnia que pullulant ex ea? et non in brachio magno: neque in populo multo vt euellat eam ex radicibus eius: et ecce impinguat. numquid dirigetur? nonne simul cum tetigerit eam ventus vrens exsiccabitur ariditate? cum gleba germinis sui arescet. et factum est verbum domini ad me dicens: dic iam ad domum exasperantem: non scitis quid sunt ista? dic eis: ecce venit rex babylonis super hierusalem et assumet regem eius: et principes eius: et adducet eos ad semetipsum in babylonem: et tollet de semine

Καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων· υἱὲ ἀνθρώπου, διήγησαι διήγημα καὶ εἰπὸν παραβολὴν ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰσραήλ, καὶ ἐρεῖς· τάδε λέγει ἀδωναὶ κύριος· ὁ ἀετὸς ὁ μέγας ὁ μεγαλοπτέρυγος ὁ μακρὸς τῇ ἐκτάσει πλήρης ὀνύχων, ὃς ἔχει τὸ ἥγημα εἰσελθεῖν εἰς τὸν Λίβανον, καὶ ἔλαβε τὰ ἐπίλεκτα τῆς κέδρου· τὰ ἄκρα τῆς ἁπαλότητος ἀπέκνισε, καὶ ἤνεγκεν αὐτὰ εἰς γῆν Χαναάν, εἰς πόλιν τετειχισμένην ἔθετο αὐτά. καὶ ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ σπέρματος τῆς γῆς, καὶ ἔδωκεν αὐτὸ εἰς τὸ πεδίον φυτὸν ἐφ' ὕδατι πολλῷ, ἐπιβλεπόμενον ἔταξεν αὐτό.

B

καὶ ἀνέτειλε καὶ ἐγένετο εἰς ἄμπελον ἀσθενοῦσαν καὶ μικρὰν τῷ μεγέθει τοῦ ἐπιφαίνεσθαι αὐτήν· τὰ κλήματα αὐτῆς ἐπ' αὐτήν, καὶ αἱ ῥίζαι αὐτῆς ὑποκάτω αὐτῆς ἦσαν. καὶ ἐγένετο εἰς ἄμπελον καὶ ἐποίησεν ἀπώρυγας, καὶ ἐξέτεινε τὰς ἀναδενδράδας αὐτῆς. καὶ ἐγένετο ἀετὸς ἕτερος μέγας μεγαλοπτέρυγος, πολὺς ὄνυξι, καὶ ἰδοὺ ἡ ἄμπελος αὕτη περιπεπλεγμένη πρὸς αὐτόν, καὶ αἱ ῥίζαι αὐτῆς πρὸς αὐτόν, καὶ τὰ κλήματα αὐτῆς ἐξαπέστειλεν αὐτῷ τοῦ ποτίσαι αὐτὴν σὺν τῷ βώλῳ τῆς φυτείας αὐτῆς. εἰς πεδίον καλὸν ἐφ' ὕδατι πολλῷ αὕτη πιαίνεται τοῦ ποιεῖν βλαστοὺς καὶ φέρειν καρπὸν τοῦ εἶναι εἰς ἄμπελον μεγάλην. διὰ τοῦτο εἰπέ· τάδε λέγει ἀδωναὶ κύριος· εἰ κατευθυνεῖ; οὐχὶ αἱ ῥίζαι τῆς ἁπαλότητος αὐτῆς καὶ ὁ καρπὸς αὐτῆς σαπήσεται, καὶ ξηρανθήσεται πάντα τὰ προανατέλλοντα αὐτῆς;

C

καὶ οὐκ ἐν βραχίονι μεγάλῳ, οὐδ' ἐν λαῷ πολλῷ τοῦ ἐκσπάσαι αὐτὴν ἐκ ῥιζῶν αὐτῆς. καὶ ἰδοὺ πιαίνεται· μὴ κατευθυνεῖ; οὐχ ἅμα τῷ ἅψασθαι αὐτῆς ἄνεμον τὸν καύσωνα ξηρανθήσεται ξηρασίᾳ; σὺν τῷ βώλῳ τῆς ἀνατολῆς αὐτῆς ξηρανθήσεται. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων· εἰπὸν δὴ πρὸς τὸν οἶκον τὸν παραπικραίνοντα· οὐκ ἐπίστασθε τί ἦσαν ταῦτα; εἰπὸν αὐτοῖς· ἰδοὺ ἔρχεται βασιλεὺς Βαβυλῶνος ἐπὶ Ἱερουσαλήμ, καὶ λήψεται τὸν βασιλέα αὐτῆς καὶ τοὺς ἄρχοντας αὐτῆς, καὶ ἄξει αὐτοὺς πρὸς ἑαυτὸν εἰς Βαβυλῶνα. καὶ λήψεται ἐκ τοῦ σπέρματος

G

tibi vltra aperire os pre confusione tua: cum placatus tibi fuero in omnibus que fecisti: ait dominus deus. 17.

Et factus est sermo dñi ad me dicens. Fili hois: ppone enigma & narra parabolā ad domum israel & dices. Hec dicit dominus deus. Aquila grandis magnarū alarum longo membrorum ductu plena plumis & varietate: venit ad libanum: & tulit medullam cedri. Sūmitatem frondium eius auulsit & trāsportauit eā in terrā chanaā: in vrbe negociatorū posuit illā. Et tulit de semine terre & posuit illud in terra p semine: vt firmaret radicem sup aq̄s multas. In supficie posuit illud. Cū q3 germinasset creuit in vineā latiorē: hūili statura: respicientibus ramis eius ad eā: & radices eius sub illa erant. Facta est ergo vinea: & fructificauit in palmites: & emisit ppagines. Et facta ē aqla altera grādis: magnis alis: multisq3 plumis. Et ecce vinea ista quasi mittēs radices suas ad eā: palmites suos extendit ad illā vt irrigaret eā de areolis germinis sui. In terra bona sup aquas multas plantata est vt faciat frondes & portet fructum: vt sit in vineā grandem. Dic. Hec dicit dñs deus. Ergo ne prosperabitur? Nonne radices eius euellet: & fructus eius distringet: & siccabit oēs palmites germinis eius & arescet: & nō in brachio grandi neq3 in populo multo vt euelleret eā radicitus. Ecce plantata est: ergo ne prosperabitur? Nōne cū tetigerit eam ventus vrens siccabitur? in areis germīs sui arescet. Et factū est verbū dñi ad me dicens. Dic ad domū exasperātem. Nescitis quid ista significēt? dic. Ecce veniet rex babylonis in hierusalē: & assumet regē & pricipes ei9 & adducet eos ad semetipm in babylonē: & tollet de semine

לך עוד פתחון פה מפני כלמתך בכפרי לך לכל אשר עשית נאם אדני יהוה:

Cap. xvij

ויהי דבר יהוה אלי לאמר: בן אדם חוד חידה ומשל משל אל בית ישראל: ואמרת כה אמר אדני יהוה הנשר הגדול גדול הכנפים ארך האבר מלא הנוצה אשר לו הרקמה בא אל הלבנון ויקח את צמרת הארז: את ראש ינקותיו קטף ויביאהו אל ארץ כנען בעיר רכלים שמו: ויקח מזרע הארץ ויתנהו בשדה זרע קח על מים רבים צפצפה שמו: ויצמח ויהי לגפן סרחת שפלת קומה לפנות דליותיו אליו ושרשיו תחתיו יהיו ותהי לגפן ותעש בדים ותשלח פארות: ויהי נשר אחד גדול גדול כנפים ורב נוצה והנה הגפן הזאת כפנה שרשיה עליו ודליותיו שלחה לו להשקות אותה מערגות מטעה: אל שדה טוב אל מים רבים היא שתולה לעשות ענף ולשאת פרי להיות לגפן אדרת: אמר כה אמר אדני יהוה תצלח הלוא את שרשיה ינתק ואת פריה יקוסס ויבש כל טרפי צמחה תיבש ולא בזרוע גדולה ובעם רב למשאות אותה משרשיה: והנה שתולה התצלח הלא כגעת בה רוח הקדים תיבש יבש על ערגת צמחה תיבש: ויהי דבר יהוה אלי לאמר: אמר נא לבית המרי הלא ידעתם מה אלה אמר הנה בא מלך בבל ירושלם ויקח את מלכה ואת שריה ויבא אותם אליו בבלה: ויקח מזרע

פנה · עשה · ידל · בוא לקח · ינק · בוא · שום · נתן · רבב צפח · היה גפן · דלה · עשה בדד · שלח · גדל · שקה את · נטע רבב · שתל עשה · נשא היה · צלח · נתק פרה · קסס · יבש · גדל נשא · נגע קדם · היה · מרה · בוא · לקח שור · בוא

Pritiua.heb. Tex.he.Ezechi.xvij. | Trāſl.B.Hie. | Trāſ.Gre.lxx.cū interp.latina.

regni: fietq; cū eo fedus & ab eo accipiet iusiurandum. Sed & fortes terre tollet: vt sit regnum humile & non eleuetur: sed custodiat pactū ei⁹ & seruet illud. Qui recedens ab eo misit nuncios ad egyptum vt daret sibi equos & populū multū. Nunqd prosperabitur vel cōsequetur salutē qui fecit hec? Et q dissoluit pactum nunqd effugiet? Viuo ego dicit dominus deus: qm̄ in loco regis qui cōstituit eum regem: cuius fecit irritum iuramentum & soluit pactū qd̄ habebat cū eo in medio babylōis morietur. Et nō in exercitu grandi neq; in pplo multo faciet cōtra eum pharao preliū in iactu aggeris: & in extructione vallorū: vt interficiat aīas multas. Spreuerat enī iuramētū vt solueret fedus: & ecce dedit manū suā & cū oīa hec fecerit nō effugiet. Propterea hec dicit dn̄s deus. Viuo ego: quoniā iuramentum quod spreuit & fedus qd̄ preuaricatus est ponā in caput eius. Et expandā sup eū rete meū: & cōprehendetur in sagena mea & adducā eum in babylonem & iudicabo eum ibi preuaricatiōe qua despexit me: & oēs pfugi eius cū vniuerso agmine suo gladio cadent. Residui autem in omnē ventum dispergentur: & scietis quia ego dn̄s locut⁹ sū. Hec dicit domin⁹ deus. Et sumam ego de medulla cedri sublimis: & ponam de vertice ramorū eius tenerū: distringā & plantabo sup montē excelsum & eminentē. In mōte sublimi israel plantabo illud: & erūpet in germē & faciet fructū & erit in cedrum magnā. Et hītabūt sub ea oēs volucres & vniuersum volatile sub vmbra frondiū eius nidificabit. Et sciēt oīa ligna regionis: qa ego dn̄s hūiliaui lignū sublime: & exaltaui lignū hūile: & siccaui lignū viride & frōdere feci lignū aridū. Ego dn̄s locutus sum & feci. 18.

Trāſla.gre.lxx.cū iter.latina. | Trāſla.B.Hie. | Tex.heb.Ezechi.xviij. Pritiua.heb.

Cap.xviij.

Et fact⁹ est sermo domini ad me dicens. Quid est q̄ inter vos parabolā vertitis in prouerbium istud in terra israel dicētes. Patres comederunt vuā aceruā & dētes filiorum obstupescunt. Viuo ego dicit domin⁹ deus si erit vltra vobis parabola hec ī pūerbiū in israel. Ecce omnes anime mee sunt. vt anima patris: ita & anima filii mea est. Anima que peccauerit ipsa morietur. Et vir si fuerit iustus & fecerit iudicium & iusticiam: in montibus non comederit: & oculos suos nō leuauerit ad idola domus israel: & vxorem proximi sui nō violauerit: & ad mulierem mēstruatā nō accesserit. Et hoīem nō cōtristauerit: pignus debitori reddiderit: per vim nihil rapuerit: panē suū esurienti dederit: & nudum operuerit vestimēto: ad vsurā nō cōmodauerit: & amplius nō acceperit: ab iniqtate auerterit manum suā: & iudiciū verū fecerit īter virū & virū: & in p̄ceptis meis ambulauerit & iudicia mea custodierit vt faciat veritatē hic iustus est. Vita viuet: ait dn̄s deus. Quod si genuerit filiū latronē effundentē sanguinē: & fecerit vnum de istis & hec quidē omnia non facientē: sed in mōtibus comedentē & vxorē p̄ximi sui polluētē. egenū & pauperē cōtristantem rapiētē rapinas: pign⁹ non reddentē: & ad idola leuantem oculos suos: abomīationē facientem: ad vsurā dātem & ampli⁹ accipientē: nunqd viuet? Non viuet cū vniuersa hec detestāda fecerit: morte morietur. Sanguis eius in ipso erit. Quod si genuerit filiū qui videns omīa peccata pris sui q̄ fecit: timuerit & non fecerit simile eis: sup montes non comederit: & oculos suos non leuauerit ad idola domus israel: & vxorem proximi sui

Prītiua.heb. Tex.he. Ezechi.xviij. | Trāſl.B.Hie. | Trāſ.Gre.lxx.cū interp̄.latina.

non violauerit: & virū nō cōtriſtauerit: pignus nō retinuerit: & rapinā non rapuerit: panē ſuū eſurieti dederit: & nudū operuerit veſtimēto: a paupis iniuria auerterit manū ſuā: vſurā & ſup abūdantiā nō accepit: & iudicia mea fecerit: & in p̄ceptis meis ābulauerit: hic nō morietur in iniqtate patris ſui: ſed vita viuet. Pater ei⁹ qa calūniatus ē: & vim fecit fratri & malū opatus ē in medio ppl̄i ſui: ecce mortu⁹ eſt, in iniqtate ſua. Et dicitis qre nō portabit fili⁹ iniqtatē pr̄is. Videlȝ qa filius iudiciū & iuſticiā opat⁹ eſt: oīa precepta mea cuſtodiuit & fecit illa: viuet vita. Anima que peccauerit: ipſa morietur. Fili⁹ nō portabit iniqtatē patris: & pater non portabit iniqtatem filii. Iuſticia iuſti ſuper eum erit: & impietas impii erit ſuper eum. Si aūt ipius egerit penitētiā ab oibus pctis ſuis q̄ opatus ē: & cuſtodierit oīa p̄cepta mea: & fecerit iudiciū & iuſticiā: vita viuet & non morietur. Oīm iniqtatū eius q̄s opat⁹ ē nō recordabor. In iuſticia ſua quā operatus eſt viuet. Nunquid volūtatis mee eſt mors impii dicit dn̄s deus: & nō vt cōuertatur a viis ſuis: & viuat? Si aūt auerterit ſe iuſt⁹ a iuſticia ſua: & fecerit iniquitatē ſ̄m oēs abominatiōes quas opari ſolet ipius: nunqd viuet? Omnes iuſticie eius quas fecerat non recordabūtur. In p̄uaricatione qua p̄uaricat⁹ eſt & in pctō ſuo qd̄ peccauit: in ipſis morietur. Et dixiſtis. Nō eſt equa via domini. Audite ergo domus iſrael. Nūqd via mea nō eſt equa: & nō magis vie vr̄e praue ſunt? Cū eni auerterit ſe iuſtus a iuſticia ſua: & fecerit iniquitatē: morietur i eis. In iniuſticia quā operatus eſt morietur. Et cū auerterit ſe impi⁹ ab impietate ſua quam opatus ē: & fecerit iudiciū & iuſticiā: ipſe aīam ſuā viuificabit. Cōſiderās eni & auertēs ſe ab oib⁹

Trāſla.gre.lxx.cū iter.latina. | Trāſla.B.Hie. | Tex.heb. Ezechi.xix. Prītiua.heb.

iniquitatib⁹ ſuis q̄s operatus eſt: vita viuet & nō morietur. Et dicūt filii iſrael: non eſt equa via dn̄i. Nūqd vie mee non ſunt eque domus iſrael: & nō magis vie veſtre praue? Idcirco vnūquēq; iuxta vias ſuas iudicabo domus iſrael: ait dn̄s deus. Cōuertimini & agite penitētiā ab oibus iniquitatib⁹ vr̄is: & nō erit vobis in ruinā iniqtas. Proiicite a vobis omnes iniquitates veſtras in qbus preuaricati eſtis & facite vobis cor nouū & ſpiritū nouum. Et quare moriemini domus iſrael? Quia nolo mortem morientis dicit domin⁹ deus. Reuertimini & viuite.

19.

Et tu aſſume plāctū ſuper principes iſrael: & dices. Quare mater tua leena inter leones cubauit. In medio leunculorum enutriuit catulos ſuos. Et eduxit vnū de leūculis ſuis: leo factus ē: & didicit cape predā hominēq; comedere. Et audierūt de eo gentes & nō abſq; vulnerib⁹ ſuis ceperūt eū & adduxerūt eū in cathenis in terrā egypti. Que cū vidiſſet qm̄ infirmata eſt & periit expectatio eius tulit vnū de leūculis ſuis: leonē conſtituit eū. Qui incedebat inter leones. Et factꝰ eſt leo & didicit predam capere & hoīes deuorare. Didicit viduas facere: & ciuitates earū in deſertū adducere: & deſolata eſt terra & plenitudo eius a voce rugitus illi⁹. Et cōuenerūt aduerſus eum gētes vndiq; de p̄uinciis: & expanderūt ſup eū rete ſuū. In vulnerib⁹ earū captus eſt: & miſerūt eū in caueā. In cathenis adduxerūt eū ad regē babylonis: miſerūtq; eū in carcerē ne audiretur vox ei⁹ vltra ſup mōtes iſrl̄. Mater tua q̄ſi vinea in ſanguie tuo ſup aquā plātata ē. Fructus ei⁹ & frondes ei⁹ creuerūt ex aqs multis: & facte ſunt ei virge ſolide in ſceptra dominantiū:

ותגבה קומתו על בין עבתים וירא בגבהו ברב דליתיו: ותתש בחמה לארץ השלכה ורוח הקדים הוביש פריה התפרקו ויבשו מטה עזה אש אכלתהו: ועתה שתולה במדבר בארץ ציה וצמא: ותצא אש ממטה בדיה פריה אכלה ולא היה בה מטה עז שבט למשול קינה היא ותהי לקינה:

Cap.xx.

ויהי בשנה השביעית בחמשי בעשור לחדש באו אנשים מזקני ישראל לדרש את יהוה וישבו לפני: ויהי דבר יהוה אלי לאמר: בן אדם דבר את זקני ישראל ואמרת אלהם כה אמר אדני יהוה הלדרש אתי אתם באים חי אני אם אדרש לכם נאם אדני יהוה: התשפט אתם התשפוט בן אדם את תועבת אבותם הודיעם: ואמרת אליהם כה אמר אדני יהוה ביום בחרי בישראל ואשא ידי לזרע בית יעקב ואודע להם בארץ מצרים ואשא ידי להם לאמר אני יהוה אלהיכם: ביום ההוא נשאתי ידי להם להוציאם מארץ מצרים אל ארץ אשר תרתי להם זבת חלב ודבש צבי היא לכל הארצות: ואמר אלהם איש שקוצי עיניו השליכו ובגלולי מצרים אל תטמאו אני יהוה אלהיכם: וימרו בי ולא אבו לשמע אלי איש את שקוצי עיניהם לא השליכו ואת גלולי מצרים לא עזבו ואמר לשפך חמתי עליהם לכלות אפי בהם בתוך

et exaltata est statura eius inter frondes. Et vidit altitudinē suā in multitudine palmitū suorū: & euulsa est in ira in terrāq; proiecta: & vētus vrens siccauit fructum eius: marcuerunt & arefacte sunt virge roboris eius. Ignis comedit eam. Et nūc trāsplantata est in desertū in terra inuia & sitiēti: egressus est ignis de virga ramorū eius: q fructu3 eius comedit: & nō fuit ī ea virga fortis sceptrū dn̄antiū. Plāctus ē & erit in planctū. 20.

Et factum est in anno septimo: in quinto in decima mēsis: venerunt viri de senioribus israel vt interrogarent dn̄m: & sederūt coram me. Et factus est sermo dn̄i ad me dicens. Fili hominis: loquere senioribus israel & dices ad eos. Hec dicit dn̄s deus. Nūquid ad interrogandū me vos venistis: viuo ego quia nō respondebo vobis: ait domin9 deus. Si iudicas eos: si iudicas fili hominis. Abominationes patrum eorum ostende eis: & dices ad eos. Hec dicit dn̄s deus. In die qua elegi israel: & leuaui manum meam pro stirpe domus iacob & apparui eis in terra egypti: & leuaui manū meā pro eis: dicens: ego dn̄s deus vester. In die illa leuaui manū meam pro eis vt educerē eos de terra egypti in terram quā prouideram eis fluentem lacte & melle: que est egregia inter omnes terras. Et dixi ad eos. Vnusquisq; offensiones oculorū suorum abiiciat: & idolis egypti nolite pollui. Ego dominus deus vester. Et irritauerunt me: noluerunt q; me audire. Vnusquisq; abominationes oculorū suorū nō proiecit: nec idola egypti reliquerūt. Et dixi vt effunderē indignationē meā sup eos & iplerē iram meā in eis in medio

τ exaltata ē in magnitudīe sua in medio ꝓpaginū: τ
καὶ ὑψώθη ἐν τῷ μεγέθει αὐτῆς ἐν μέσῳ στελεχῶν, καὶ
vidit magnitudinē suā ī multitudīe palmitū eius: τ cō-
εἶδε τὸ μέγεθος αὐτῆς ἐν πλήθει κλημάτων αὐτῆς, καὶ κα-
fracta ē in furore. sup trā ꝓiecta ē: τ ventus v-
τεκλάσθη ἐν θυμῷ. ἐπὶ τὴν γῆν ἐρρίφη, καὶ ἄνεμος καύ-
rens arefecit electa ei9: vīdicate sunt τ arefa-
σων ἐξήρανε τὰ ἐκλεκτὰ αὐτῆς, ἐξεδικήθησαν καὶ ἐξηράν-
cte sūt virge fortitudis ei9. ignis cōsūpsit eam.
θησαν αἱ ῥάβδοι τῆς ἰσχύος αὐτῆς. πῦρ ἀνήλωσεν αὐτήν.
τ nūc plantauerūt eam in deserto in trā
καὶ νῦν πεφυτεύκασιν αὐτὴν ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐν γῇ
sine aq̄ τ sitiēti. τ exiuit ignis ex virgis
ἀνύδρῳ καὶ διψώσῃ. καὶ ἐξῆλθε πῦρ ἐκ τῶν ῥάβδων
electoꝝ ei9 τ comedit eam. τ nō erit
τῶν ἐκλεκτῶν αὐτῆς καὶ κατέφαγεν αὐτήν. καὶ οὐκ ἔστιν
in ea virga fortitudis tribus in parabolā lamētatiōis
ἐν αὐτῇ ῥάβδος ἰσχύος φυλῆς εἰς παραβολὴν θρήνου
est: τ erit in plāctū.
ἐστί, καὶ ἔσται εἰς θρῆνον.

Ca.20.

Et factū est in anno septimo in quī-
Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἔτει τῷ ἑβδόμῳ ἐν τῷ πέμ-
to mēse decima mēsis. venerūt viri de senio
πτῳ μηνὶ δεκάτῃ τοῦ μηνός. ἦλθον ἄνδρες ἐκ τῶν πρε-
ribus dom9 israel: ut interrogarēt dn̄m:
σβυτέρων τοῦ οἴκου ἰσραήλ, ἐπερωτῆσαι τὸν κύριον,
τ sederunt āñ faciem meā. τ fact9 est s̄mo do-
καὶ ἐκάθισαν πρὸ προσώπου μου. καὶ ἐγένετο λόγος κυ-
mini ad me dicēs: fili hoīs: loq̄re ad
ρίου πρός με λέγων, υἱὲ ἀνθρώπου, λάλησον πρὸς τοὺς
seniores israel: τ dices ad eos:
πρεσβυτέρους τοῦ ἰσραήλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς,
hec dicit adonai dn̄s. si ad īterrogādū me vos venī
τάδε λέγει ἀδωναῒ κύριος. εἰ ἐπερωτῆσαί με ὑμεῖς ἔρ-
tis: viuo ego si respondero vobis dicit adonai do
χεσθε, ζῶ ἐγὼ εἰ ἀποκριθήσομαι ὑμῖν λέγει ἀδωναῒ κύ-
min9. si vltus fuero eos vltione. fili hoīs
ριος. εἰ ἐκδικήσω αὐτοὺς ἐκδικήσει. υἱὲ ἀνθρώπου τὰς
iniq̄tates pr̄m eoꝝ cōtestare eis: τ
ἀνομίας τῶν πατέρων αὐτῶν διαμάρτυραι αὐτοῖς, καὶ
dices ad eos: hec dicit dn̄s deus: ex q̄ die
ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, τάδε λέγει κύριος ὁ θεός, ἀφ᾿ ἧς ἡμέ-
elegi domū israel: τ not9 fct9 sū s̄
ρας ᾕρετισα τὸν οἶκον τοῦ ἰσραήλ, καὶ ἐγνώσθην τῷ
semini dom9 iacob: τ cognit9 fct9 sū illis ī trae-
σπέρματι οἴκου ἰακώβ, καὶ ἐγνώσθην αὐτοῖς ἐν γῇ αἰ-
gypti: τ suscepi manu mea eos dicēs:
γύπτου, καὶ ἀντελαβόμην τῇ χειρί μου αὐτῶν λέγων,
ego dn̄s deus vr̄: in die illa apphendi
ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀντελαβό-
eos manu mea: vt educerē eos de trā e-
μην αὐτῶν τῇ χειρί μου, τοῦ ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς αἰ-
gypti in trā q̄m p̄parauī eis trā fluentē mel
γύπτου εἰς τὴν γῆν ἣν ἡτοίμασα αὐτοῖς γῆν ῥέουσαν μέ-
le τ lacte: fauus est vltra oēm trā: τ di-
λι καὶ γάλα, κηρίον ἐστὶ παρὰ πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ εἶ-
xit ad eos: vnusq̄sq; abominationes oculo-
πεν πρὸς αὐτούς, ἕκαστος τὰ βδελύγματα τῶν ὀφθαλ-
rū suoꝝ ꝓiiciat: τ in adinuētionibus
μῶν αὐτοῦ ἀπορριψάτω, καὶ ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν
egypti nō polluat se: ego dn̄s de9 vr̄: τ recessérūt a me: τ non voluerūt audire me: vnus
αἰγύπτου μὴ μιαινέσθω, ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. καὶ ἀπέ-
στησαν ἀπ᾿ ἐμοῦ, καὶ οὐκ ἠθέλησαν εἰσακοῦσαί μου, ἕκα-
q̄sq; abominatiōes oculoꝝ suoꝝ nō ꝓiece-
στος τὰ βδελύγματα τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν οὐκ ἀπέρ-
runt: τ adinuentiōes egypti nō reliquerunt.
ριψαν, καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα αἰγύπτου οὐκ ἐγκατέ-
runt. τ dixi vt effunderē furorē meū sup eos
λειπον. καὶ εἶπα τοῦ ἐκχέαι τὸν θυμόν μου ἐπ᾿ αὐτοὺς
vt implerem iram meā in eis in medio
τοῦ συντελέσαι τὴν ὀργήν μου ἐν αὐτοῖς ἐν μέσῳ

tre egypti: τ feci vt nomē meū omnino
γῆς αἰγύπτου, καὶ ἐποίησα ὅπως τὸ ὄνομά μου τὸ παράπαν
nō violaret coram gentib9 q̄ꝝ ipsi sunt in medio ea
μὴ βεβηλωθῇ ἐνώπιον τῶν ἐθνῶν ὧν αὐτοί εἰσιν ἐν μέσῳ αὐ-
rū in q̄b9 cognit9 sū ad eos coram eis vt educerē e-
τῶν ἐν οἷς ἐγνώσθην πρὸς αὐτοὺς ἐνώπιον αὐτῶν τοῦ ἐξαγαγεῖν αὐ-
os de trā egypti. τ eduxi eos de trā egypti: τ
τοὺς ἐκ γῆς αἰγύπτου. καὶ ἐξήγαγον αὐτοὺς ἐκ γῆς αἰγύπτου, καὶ
adduxi eos in desertū: τ dedi eis p̄cep-
ἤγαγον αὐτοὺς εἰς τὴν ἔρημον, καὶ ἔδωκα αὐτοῖς τὰ προστάγ-
ta mea: τ iustificatiōes meas notas feci illis: vt
ματά μου, καὶ τὰ δικαιώματά μου ἐγνώρισα αὐτοῖς, ὡς ἂν
faciat ea homo τ viuet in eis: τ sabba-
ποιήσῃ αὐτὰ ἄνθρωπος καὶ ζήσεται ἐν αὐτοῖς, καὶ τὰ σάββα-
ta mea dedi eis: vt esset in signū inter
τά μου ἔδωκα αὐτοῖς, τοῦ εἶναι εἰς σημεῖον ἀναμέσον
me: τ inter eos: vt scirent ipsi: q2 ego
ἐμοῦ, καὶ ἀναμέσον αὐτῶν, τοῦ γνῶναι αὐτούς, ὅτι ἐγὼ
dn̄s sc̄tificās eos. τ exacerbauerūt me dom9
κύριος ὁ ἁγιάζων αὐτούς. καὶ παρεπίκρανάν με ὁ οἶκος τοῦ
israel in deserto. in p̄ceptis meis nō ābula-
ἰσραὴλ ἐν τῇ ἐρήμῳ. ἐν τοῖς προστάγμασί μου οὐκ ἐπορεύ-
uerūt: τ iustificatiōes meas ꝓiecerūt: q̄ faciet ea
θησαν, καὶ τὰ δικαιώματά μου ἀπώσαντο, ἃ ποιήσει αὐτὰ
homo: τ viuet in eis: τ sabbata mea viola-
ἄνθρωπος, καὶ ζήσεται ἐν αὐτοῖς, καὶ τὰ σάββατά μου ἐβε-
uerūt vehemēt. τ dixi vt effūderē furorē meū
βήλωσαν σφόδρα. καὶ εἶπα τοῦ ἐκχέαι τὸν θυμόν μου
sup eos in deserto vt cōsumerē eos: τ feci
ἐπ᾿ αὐτοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ ἐξαναλῶσαι αὐτούς, καὶ ἐποί-
vt nomē meū omnino nō violaret
ησα ὅπως τὸ ὄνομά μου τὸ παράπαν μὴ βεβηλωθῇ
coram gētib9 q̄s induxi eas ante oculos
ἐνώπιον τῶν ἐθνῶν ὧν ἐξήγαγον αὐτοὺς κατ᾿ ὀφθαλμοὺς
eoꝝ. τ ego leuaui manū meā sup eos in desꝰ
αὐτῶν. καὶ ἐγὼ ἐπῆρα τὴν χεῖρά μου ἐπ᾿ αὐτοὺς ἐν τῇ ἐρή-
to: omnino vt nō itroducerē eos in trā q̄m de
μῳ, τὸ παράπαν τοῦ μὴ εἰσαγαγεῖν αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν ἣν ἔδω-
di eis trā fluentē lacte τ melle: fauus est vltra
κα αὐτοῖς γῆν ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι, κηρίον ἐστὶ παρὰ
oēm trā: eo q̄ iustificatiōes meas repulerūt: τ
πᾶσαν τὴν γῆν, ἀνθ᾿ ὧν τὰ δικαιώματά μου ἀπώσαντο, καὶ
in p̄ceptis meis nō ambulauerūt in eis:
ἐν τοῖς προστάγμασίν μου οὐκ ἐπορεύθησαν ἐν αὐτοῖς,
τ sabbata mea violabāt: τ post cogi-
καὶ τὰ σάββατά μου ἐβεβήλουν, καὶ ὀπίσω τῶν ἐνθυ-
tationes cordiū suoꝝ ambulabāt: τ pepcit e-
μημάτων τῶν καρδιῶν αὐτῶν ἐπορεύοντο, καὶ ἐφείσατο αὐ-
is oculus meus ne delerem eos: τ non
τῶν ὁ ὀφθαλμός μου τοῦ μὴ ἐξαλεῖψαι αὐτούς, καὶ οὐκ
feci eos in cōsumptionē in deserto. τ dixi
ἐποίησα αὐτοὺς εἰς συντέλειαν ἐν τῇ ἐρήμῳ. καὶ εἶπον
ad filios eoꝝ in solitudīe: in legitimis pa-
πρὸς τὰ τέκνα αὐτῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἐν τοῖς νομίμοις τῶν πα-
trū vr̄oꝝ nō ambuletis: τ iustificatiōes eoꝝ nō cu-
τέρων ὑμῶν μὴ πορεύεσθε, καὶ τὰ δικαιώματα αὐτῶν μὴ φυ-
stodiatis: τ in cogitationibus eoꝝ nō cōmiscea-
λάσσεσθε, καὶ ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν αὐτῶν μὴ συναναμί-
mini: τ nō polluamini. ego dn̄s deus vr̄: in p̄cep-
γνυσθε, καὶ μὴ μιαίνεσθε. ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν, ἐν τοῖς προ-
tis meis ambulate: τ iustificatiōes meas custodi-
στάγμασί μου πορεύεσθε, καὶ τὰ δικαιώματά μου φυλάσσε-
te: τ facite eas: τ sabbata mea sc̄tificate ea:
σθε, καὶ ποιεῖτε αὐτά, καὶ τὰ σάββατά μου ἁγιάζετε αὐ-
τ erit in signū inter me τ inter vos:
τά, καὶ ἔσται εἰς σημεῖον ἀναμέσον ἐμοῦ καὶ ἀναμέσον ὑμῶν,
vt sciatis q2 ego dn̄s de9 vr̄. τ exacerbauerunt
τοῦ γινώσκειν ὅτι ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. καὶ παρεπίκρανάν
me: τ filii eoꝝ in p̄ceptis meis nō
με, καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν ἐν τοῖς προστάγμασίν μου οὐκ
ambulauerūt: τ iustificationes meas nō custodierunt
ἐπορεύθησαν, καὶ τὰ δικαιώματά μου οὐκ ἐφυλάξαντο

Exo. 20.b. 31.c.

Exo. 16.c.

terre egypti. Et feci ꝓpter nomen meum: vt nō violaretur coram gentib9 in quarū medio erant: & inter quas apparui eis vt educerem eos de terra egypti. Eieci ergo eos de terra egypti & eduxi eos in desertum: & dedi eis precepta mea: & iudicia mea ostendi eis: que faciens homo viuet in eis. Insuper & sabbata mea dedi eis: vt esset signū inter me & eos: & scient qa ego dn̄s sanctificans eos. Et irritauerunt me domus israel in deserto: in preceptis meis non ambulauerunt: & iudicia mea proiecerunt que faciens homo viuet in eis: & sabbata mea violauerūt vehemēter. Dixi ergo vt effunderē furorē meū super eos in deserto & cōsumerē eos. Et feci ꝓpter nomen meū ne violaretur corā gentib9 de quibus eieci eos in conspectu earū. Ego igitur leuaui manū meā super eos in deserto ne inducerem eos in terrā quam dedi eis fluentem lacte & melle precipuam terrarum omnium. quia iudicia mea ꝓiecerunt & in preceptis meis nō ambulauerūt: & sabbata mea violauerīt. Post idola enim cor eoꝝ gradiebatur. Et pepercit oculus me9 sup eos vt nō interficerem eos: nec consumpsi eos in deserto. Dixi aūt ad filios eorū in solitudine. In p̄ceptis patrū vr̄orum nolite incedere nec iudicia eorum custodiatis: nec in idolis eorum polluamini. Ego dn̄s deus vester. In p̄ceptis meis ābulate: & iudicia mea custodite: & facite ea: & sabbata mea sanctificate: vt sit signum inter me & vos: & sciatis quia ego dn̄s de9 vester. Et exacerbauerunt me filii. & in preceptis meis nō ambulauerūt: & iudicia mea nō custodierūt

ארץ מצרים: ואעש למען שמי לבלתי החל לעיני הגוים אשר המה בתוכם אשר נודעתי אליהם לעיניהם להוציאם מארץ מצרים: ואוציאם מארץ מצרים ואבאם אל המדבר: ואתן להם את חקותי ואת משפטי הודעתי אותם אשר יעשה אותם האדם וחי בהם: וגם את שבתותי נתתי להם להיות לאות ביני וביניהם לדעת כי אני יהוה מקדשם: וימרו בי בית ישראל במדבר בחקותי לא הלכו ואת משפטי מאסו אשר יעשה אתם האדם וחי בהם ואת שבתתי חללו מאד ואמר לשפך חמתי עליהם במדבר לכלותם: ואעשה למען שמי לבלתי החל לעיני הגוים אשר הוצאתים לעיניהם: וגם אני נשאתי ידי להם במדבר לבלתי הביא אותם אל הארץ אשר נתתי זבת חלב ודבש צבי היא לכל הארצות: יען במשפטי מאסו ואת חקותי לא הלכו בהם ואת שבתותי חללו כי אחרי גלוליהם לבם הלך: ותחס עיני עליהם משחתם ולא עשיתי אותם כלה במדבר: ואמר אל בניהם במדבר בחוקי אבותיכם אל תלכו ואת משפטיהם אל תשמרו ובגלוליהם אל תטמאו: אני יהוה אלהיכם בחקותי לכו ואת משפטי שמרו ועשו אותם: ואת שבתותי קדשו והיו לאות ביני וביניכם לדעת כי אני יהוה אלהיכם: וימרו בי הבנים בחקותי לא הלכו ואת משפטי לא שמרו

Pr̄itiua.heb. Ter.heb.Ezechi.xx. Trāsla.B.Hie. Trāſ.Gre.lxx.cū interp̄.lati.

לעשות אותם אשר יעשה אותם
האדם וחי בהם ואת שבתותי חללו
ויאמר לשפך חמתי עליהם לכלות
אפי בם במדבר והשבתי את ידי
ואעש למען שמי לבלתי החל
לעיני הגוים אשר הוצאתי אותם
לעיניהם וגם אני נשאתי את
ידי להם במדבר להפיץ אתם
בגוים ולזרות אתם בארצות יען
משפטי לא עשו וחקותי מאסו
ואת שבתותי חללו ואחרי גלולי
אבותם היו עיניהם וגם אני נתתי
להם חקים לא טובים ומשפטים
לא יחיו בהם ואטמא אותם
במתנותם בהעביר כל פטר רחם
למען אשמם למען אשר ידעו אשר
אני יהוה לכן דבר אל בית ישראל
בן אדם ואמרת אליהם כה אמר
אדני יהוה עוד זאת גדפו אותי
אבותיכם במעלם בי מעל ואביאם
אל הארץ אשר נשאתי את
ידי לתת אותה להם ויראו כל
גבעה רמה וכל עץ עבת ויזבחו שם
את זבחיהם ויתנו שם כעס קרבנם
וישימו שם ריח ניחוחיהם ויסיכו
שם את נסכיהם ואמר אליהם
מה הבמה אשר אתם הבאים
שם ויקרא שמה במה עד היום
הזה לכן אמר אל בית ישראל
כה אמר אדני יהוה הבדרך
אבותיכם אתם נטמאים ואחרי
שקוציהם אתם זנים ובשאת
מתנותיכם בהעביר בניכם באש
אתם נטמאים לכל גלוליכם
עד היום ואני אדרש לכם בית
ישראל חי אני נאם אדני יהוה אם

vt facerent ea que cum fecerit homo viuet in eis: & sabbata mea violauerunt. Et cōminatus sum vt effūderē furorē meū sup eos: & implerē irā meā in eis in deserto. Auerti aūt manū meā: & feci ꝑpter nomen meū vt nō violaretur corā gentib⁹: de quibus eieci eos in oculis earum. Iterum leuaui manū meā in eos in solitudine vt dispgerē illos in nationes: & ventilarē in terras: eo q̄ iudicia mea nō fecissent: & ꝑcepta mea reprobassent: & sabbata mea violassent: & post idola patrū suoꝝ fuissent oculi eorū. Ergo & ego dedi eis precepta non bona: & iudicia in quibus non viuēt: & pollui eos in munerib⁹ suis cū offerrēt oīe quod aperit vuluā ꝑpter delicta sua: & scient quia ego dn̄s. Quāobrem loquere ad domū israel fili hominis: & dices ad eos. Hec dicit dn̄s de⁹. Adhuc & ī hoc blasphemauerūt me patres vr̄i cū spreuissent me cōtemnētes: & induxissem eos in terrā sup quam leuaui manū meā vt darem eis. Viderunt omnem collē excelsum: & oīe lignū nemorosum: & īmolauerūt ibi victimas suas & dederūt ibi irritationē oblationis sue: & posuerūt ibi odorē suauitatis sue & libauerūt libationes suas. Et dixi ad eos. Quid est excelsum: ad quod ingredimini? Et vocatū est nomen ei⁹ excelsum vsq ad hanc diem. Propterea dic ad domum israel. Hec dicit dominus de⁹. Certe in via patrū vestrorū vos polluimini: & post offendicula eorum vos fornicamini: & in oblatione donoꝝ vestrorum: cum traducitis filios vestros p ignē: vos polluimini in oībus idolis vr̄is vsq hodie: & ego respondebo vobis domus israel. Viuo ego dicit dominus deus: quia

vt facerent eas q̄s faciet homo τ viuet in e-
τοῦ ποιῆσαι αὐτὰ ἃ ποιήσει ἄνθρωπος καὶ ζήσεται ἐν αὐ-
is: τ sabbata mea polluerunt: τ dixi vt
τοῖς, καὶ τὰ σάββατά μου ἐβεβήλωσαν, καὶ εἶπον τοῦ
effūderē furorē meū sup eos τ vt cōsumarē
ἐκχέαι τὸν θυμόν μου ἐπ' αὐτοὺς καὶ τοῦ συντελέσαι τὴν
irā meā in eos in deserto. τ uerti manū
ὀργήν μου ἐπ' αὐτοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ. καὶ ἐπέστρεψα τὴν χεῖρά
meā eis: τ feci ꝑpter me vt nomē meū
μου αὐτοῖς, καὶ ἐποίησα ἕνεκεν ἐμοῦ ὅπως τὸ ὄνομά μου τὸ
omnino non violaret corā gētib⁹ de qb⁹ edu-
παράπαν μὴ βεβηλωθῇ ἐνώπιον τῶν ἐθνῶν ἀφ' ὧν ἐξήγα-
xi eos ante oculos eoꝝ: τ leuaui manū meā
γον αὐτοὺς κατ' ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, καὶ ἐξῆρα τὴν χεῖρά μου
in eos in deserto vt dispergerem illos in
ἐπ' αὐτοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ διασκορπίσαι αὐτοὺς ἐν τοῖς
gentib⁹: disseminarē eos in regionib⁹: eo q̄d iustifi-
ἔθνεσιν, διασπεῖραι αὐτοὺς ἐν ταῖς χώραις, ἀνθ' ὧν τὰ δικαιώ-
catiōes meas nō fecerūt: τ ꝑcepta mea repu-
ματά μου οὐκ ἐποίησαν, καὶ τὰ προστάγματά μου ἀπώ-
lerūt: τ sabbata mea violauerūt: τ post
σαντο, καὶ τὰ σάββατά μου ἐβεβήλουν, καὶ ὀπίσω τῶν
cogitationes prm suoꝝ fuerūt oculi
ἐνθυμημάτων τῶν πατέρων αὐτῶν ἦσαν οἱ ὀφθαλμοὶ
eoꝝ. τ ego dedi eis ꝑcepta nō bona: τ
αὐτῶν. καὶ ἐγὼ ἔδωκα αὐτοῖς προστάγματα οὐ καλά, καὶ
iustificatiōes in qb⁹ nō viuēt in eis: τ polluā eos
δικαιώματα ἐν οἷς οὐ ζήσονται ἐν αὐτοῖς, καὶ μιανῶ αὐτοὺς
in dogmatib⁹ suis cū traducerem ego oē ape-
ἐν τοῖς δόγμασιν αὐτῶν ἐν τῷ διαπορεύεσθαί με πᾶν δια-
riēs vuluā vt deleam eos: vt sciant q2 ego
νοῖγον μήτραν ὅπως ἀφανίσω αὐτούς, ἵνα γνῶσιν ὅτι ἐγὼ
dn̄s. idcirco loquere ad domū israel: fili
κύριος. διὰ τοῦτο λάλησον πρὸς τὸν οἶκον τοῦ Ἰσραήλ, υἱὲ
hoīs: τ dices ad eos: hec dicit adonai dn̄s:
ἀνθρώπου, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, τάδε λέγει ἀδωναῒ κύριος,
vsq ad hoc ad iracūdiā ꝑuocauerūt me patres vr̄i in
ἕως τούτου παρώργισάν με οἱ πατέρες ὑμῶν ἐν τοῖς
delictis suis. in qb⁹ deliquerūt in me. τ
παραπτώμασιν αὐτῶν ἐν οἷς παρέπεσον εἰς ἐμέ. καὶ
introduxi eos in trā q̄ leuaui manū meā vt
εἰσήγαγον αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν ἣν ἦρα τὴν χεῖρά μου τοῦ
darem eā illis: τ viderūt oēs colles excelsū
δοῦναι αὐτὴν αὐτοῖς, καὶ εἶδον πάντα βουνὸν ὑψηλόν.
τ oē lignū nemorosū: τ imolauerūt ibi diis su-
καὶ πᾶν ξύλον κατάσκιον, καὶ ἔθυσαν ἐκεῖ τοῖς θεοῖς αὐ-
is: τ posuerūt ibi furorē muneꝝ suoꝝ: τ posue-
τῶν, καὶ ἔταξαν ἐκεῖ ὀργὴν τῶν δώρων αὐτῶν, καὶ ἔτα-
rūt ibi odorē suauitatis eoꝝ: τ libauerūt ibi libamia
ξαν ἐκεῖ ὀσμὴν εὐωδίας αὐτῶν, καὶ ἔσπεισαν ἐκεῖ σπονδὰς
sua: τ dixi ad eos: τ q̄d est excelsū q2
αὐτῶν, καὶ εἶπα πρὸς αὐτούς, καὶ τί ἐστιν ἀβαμὰ ὅτι
vos intratis illuc? τ vocauerunt nomē e-
ὑμεῖς εἰσπορεύεσθε ἐκεῖ; καὶ ἐπεκάλεσαν τὸ ὄνομα αὐ-
ius excelsū vsq in hodiernū diē. ꝑpterea dic ad
τοῦ ἀβαμὰ ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας. διὰ τοῦτο εἶπον πρὸς
domū israel: hec dicit adonai dn̄s: si in
τὸν οἶκον τοῦ Ἰσραήλ, τάδε λέγει ἀδωναῒ κύριος, εἰ ἐν
iniq̄tatib⁹ prum vr̄oꝝ vos polluimini: τ
ταῖς ἀνομίαις τῶν πατέρων ὑμῶν ὑμεῖς μιαίνεσθε, καὶ
post abominationes eoꝝ vos fornicamini:
ὀπίσω τῶν βδελυγμάτων αὐτῶν ὑμεῖς ἐκπορνεύετε,
τ in p̄mitiis donoꝝ vr̄oꝝ: τ in
καὶ ἐν ταῖς ἀπαρχαῖς τῶν δομάτων ὑμῶν, καὶ ἐν τοῖς
separatiōib⁹ vr̄is cū traducitis filios vr̄os in igne:
ἀφορισμοῖς ὑμῶν ἐν τῷ διάγειν τὰ τέκνα ὑμῶν ἐν πυρί,
vos polluimini in oibus cogitatiōib⁹ vr̄is vsq in
ὑμεῖς μιαίνεσθε ἐν πᾶσι τοῖς ἐνθυμήμασιν ὑμῶν ἕως τῆς
hodiernū diem. τ ego respondebo vobis dom⁹
σήμερον ἡμέρας. καὶ ἐγὼ ἀποκριθῶ ὑμῖν οἶκος τοῦ
israel. viuo ego dicit adonai dn̄s: si
Ἰσραήλ. ζῶ ἐγὼ λέγει ἀδωναῒ κύριος, εἰ

Trāsla.gre.lxx.cū inter.lati. Trāsla.B.Hie. Ter.he.Ezechi.xx. Pr̄itiua.heb.

respōdebo vobis: τ si ascendet in spm̄
ἀποκριθήσομαι ὑμῖν, καὶ εἰ ἀναβήσεται ἐπὶ τὸ πνεῦμα
vr̄m hoc: τ nō erit queadmodū vos dicitis:
ὑμῶν τοῦτο, καὶ οὐκ ἔσται ὃν τρόπον ὑμεῖς λέγετε,
erimus sic̄ gētes τ sic̄ tribus trē: vt fula-
ἐσόμεθα ὡς τὰ ἔθνη καὶ ὡς αἱ φυλαὶ τῆς γῆς, τοῦ λα-
mus lignis τ lapidib⁹. ꝑpterea viuo ego dicit ado-
τρεύειν ξύλοις καὶ λίθοις. διὰ τοῦτο ζῶ ἐγὼ λέγει ἀδω-
nai dn̄s: si nō in manu forti: τ in brachio excel-
ναῒ κύριος, εἰ μὴ ἐν χειρὶ κραταιᾷ, καὶ ἐν βραχίονι ὑψη-
so: τ in furore effuso regnabo sup vos: τ
λῷ, καὶ ἐν θυμῷ κεχυμένῳ βασιλεύσω ἐφ' ὑμᾶς, καὶ
educā vos de ppl'is: τ suscipiam vos de
ἐξάξω ὑμᾶς ἐκ τῶν λαῶν, καὶ εἰσδέξομαι ὑμᾶς ἐκ τῶν
regiōib⁹ q̄ dispersi estis in eis in manu for-
χωρῶν οὗ διεσκορπίσθητε ἐν αὐτοῖς ἐν χειρὶ κρα-
ti: τ in brachio excelso: τ in furore effuso: τ
ταιᾷ, καὶ ἐν βραχίονι ὑψηλῷ, καὶ ἐν θυμῷ κεχυμένῳ, καὶ
adducā vos in desertū ppl'oꝝ: τ cōtēdā iudicio
ἄξω ὑμᾶς εἰς τὴν ἔρημον τῶν λαῶν, καὶ διακριθήσομαι
ad vos ibi facie ad faciem. queadmodū
πρὸς ὑμᾶς ἐκεῖ πρόσωπον κατὰ πρόσωπον. ὃν τρόπον
iudicio cōtēdi ad prēs vr̄os in deserto trē egy-
διεκρίθην πρὸς τοὺς πατέρας ὑμῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ γῆς Αἰγύ-
pti: sic iudicabo vos: dicit adonai dn̄s. τ trāsire
πτου, οὕτως κρινῶ ὑμᾶς, λέγει ἀδωναῒ κύριος. καὶ διά-
faciā vos sub virga mea: τ inducā vos in nu-
ξω ὑμᾶς ὑπὸ τὴν ῥάβδον μου, καὶ εἰσάξω ὑμᾶς ἐν ἀριθ-
mero: τ eligam ex vobis impios: τ rebel-
μῷ, καὶ ἐκλέξω ἐξ ὑμῶν τοὺς ἀσεβεῖς, καὶ τοὺς ἀφεστη-
les: q2 de incolatu eoꝝ educā eos:
κότας, διότι ἐκ τῆς παροικεσίας αὐτῶν ἐξάξω αὐτούς,
τ in trā israel nō ingredient. τ sci-
καὶ εἰς τὴν γῆν τοῦ Ἰσραὴλ οὐκ εἰσελεύσονται· καὶ ἐπι-
ent q2 ego dn̄s: τ vos dom⁹ is-
γνώσονται διότι ἐγὼ κύριος, καὶ ὑμεῖς οἶκος τοῦ Ἰσ-
rael: hec dicit adonai dn̄s: vnusq̄sq adīuen-
ραήλ, τάδε λέγει ἀδωναῒ κύριος, ἕκαστος τὰ ἐπιτη-
tiones suas auferte: τ post hec si vos
δεύματα αὐτοῦ ἐξάρατε, καὶ μετὰ ταῦτα ἐὰν ὑμεῖς
audieritis me: τ nomē meū sctm̄ nō pol-
εἰσακούσητέ μου, καὶ τὸ ὄνομά μου τὸ ἅγιον οὐ βε-
lueritis vltra in munerib⁹ vr̄is: τ in ad-
βηλώσητε ἔτι ἐν τοῖς δώροις ὑμῶν, καὶ ἐν τοῖς ἐπι-
inuentionib⁹ vr̄is: q2 in monte meo sanc-
τηδεύμασιν ὑμῶν, διότι ἐπὶ τοῦ ὄρους μου τοῦ ἁγί-
to in mōte excelso israel dicit adonai dn̄s: ibi
ου ἐπ' ὄρους ὑψηλοῦ Ἰσραὴλ λέγει ἀδωναῒ κύριος, ἐκεῖ
seruient mihi ois dom⁹ israel in finē in
δουλεύσουσί μοι πᾶς οἶκος Ἰσραὴλ εἰς τέλος ἐπὶ τῆς
trā. τ ibi suscipiam eos: τ ibi visita-
γῆς. καὶ ἐκεῖ προσδέξομαι αὐτούς, καὶ ἐκεῖ ἐπισκέ-
bo p̄mitias vr̄as: τ p̄mitias
ψομαι τὰς ἀπαρχὰς ὑμῶν, καὶ τὰς ἀπαρχὰς τῶν
separationū vr̄aꝝ: in oib⁹ sctificatiōib⁹ vr̄is: in
ἀφορισμῶν ὑμῶν, ἐν πᾶσι τοῖς ἁγιάσμασιν ὑμῶν, ἐν
odore suauitatis suscipiam vos: cū eduxero ego
ὀσμῇ εὐωδίας προσδέξομαι ὑμᾶς, ἐν τῷ ἐξαγαγεῖν με
vos de ppl'is: τ suscepero vos de
ὑμᾶς ἐκ τῶν λαῶν, καὶ εἰσδέχεσθαι ὑμᾶς ἐκ τῶν
regiōib⁹ in q̄bus dispersi estis in eis: τ sanctifi-
χωρῶν ἐν αἷς διεσκορπίσθητε ἐν αὐταῖς, καὶ ἁγια-
cabor in vobis ante oculos ppl'oꝝ: τ scie-
σθήσομαι ἐν ὑμῖν κατ' ὀφθαλμοὺς τῶν λαῶν, καὶ ἐπι-
tis q2 ego dn̄s. cū induxero ego
γνώσεσθε διότι ἐγὼ κύριος. ἐν τῷ εἰσαγαγεῖν με
vos in trā israel: in quā
ὑμᾶς εἰς τὴν γῆν τοῦ Ἰσραήλ, εἰς ἣν

non respondebo vobis: neq cogitatio mētis vestre fiet dicentium. Erimus sicut gentes & sicut cognationes terre: vt colamus ligna & lapides. Viuo ego dicit dn̄s deus: quoniā in manu forti & in brachio extento & in furore effuso regnabo sup vos. Et educā vos de populis: & congregabo vos de terris in quibus dispersi estis. In manu valida & in brachio extento & in furore effuso regnabo sup vos & adducā vos in desertū populorum: & iudicabor vobiscū ibi facie ad faciem. Sicut iudicio cōtendi aduersus patres vestros in deserto terre egypti: sic iudicabo vos dicit dominus deus. Et subiiciam vos sceptro meo: & inducā vos in vinculis federis. Et eligam de vobis trāsgressores & impios: & de terra incolatus eorum educā eos: & in terram israel nō ingredientur: & scietis quia ego dominus. Et vos domus israel: hec dicit dominus deus. Singuli post idola vr̄a ambulate: & seruite eis. Quod si & in hoc nō audieritis me: & nomen meū sanctum pollueritis vltra in muneribus vestris & in idolis vestris in monte sancto meo in monte excelso israel ait dn̄s deus ibi seruiet mihi omnis domus israel: oēs inq̄ in terra in qua placebunt mihi. Et ibi querā primitias vestras: & initiū decimarū vestraꝝ in oībus sctificationibus vr̄is. In odorē suauitatis suscipiā vos: cum eduxero vos de populis: & cōgregauero vos de terris in quas dispersi estis: & sanctificabor in vobis in oculis nationum. Et scietis quia ego dn̄s cum adduxero vos ad terram israel: in terra pro qua

אדרש לכם והעלה על רוחכם היו
לא תהיה אשר אתם אמרים
נהיה כגוים כמשפחות הארצות
לשרת עץ ואבן חי אני נאם אדני
יהוה אם לא ביד חזקה ובזרוע
נטויה ובחמה שפוכה אמלוך
עליכם והוצאתי אתכם מן העמים
וקבצתי אתכם מן הארצות אשר
נפוצותם בם ביד חזקה ובזרוע
נטויה ובחמה שפוכה והבאתי
אתכם אל מדבר העמים ונשפטתי
אתכם שם פנים אל פנים כאשר
נשפטתי את אבותיכם במדבר
ארץ מצרים כן אשפט אתכם
נאם אדני יהוה והעברתי אתכם
תחת השבט והבאתי אתכם
במסרת הברית וברותי מכם
המרדים והפושעים בי מארץ
מגוריהם אוציא אותם ואל אדמת
ישראל לא יבוא וידעתם כי אני
יהוה ואתם בית ישראל כה אמר
אדני יהוה איש גלוליו לכו עבדו
ואחר אם אינכם שמעים אלי
ואת שם קדשי לא תחללו עוד
במתנותיכם ובגלוליכם כי בהר
קדשי בהר מרום ישראל נאם
אדני יהוה שם יעבדני כל בית
ישראל כלה בארץ שם ארצם
ושם אדרוש את תרומתיכם ואת
ראשית משאותיכם בכל קדשיכם
בריח ניחח ארצה אתכם בהוציאי
אתכם מן העמים וקבצתי אתכם
מן הארצות אשר נפצתם בם
ונקדשתי בכם לעיני הגוים
וידעתם כי אני יהוה בהביאי אתכם
אל אדמת ישראל אל הארץ אשר

נשאתי את ידי לתת אותה
לאבותיכם: וזכרתם שם את
דרכיכם ואת כל עלילותיכם אשר
נטמאתם בם ונקטתם בפניכם
בכל רעותיכם אשר עשיתם: וידעתם
כי אני יהוה בעשותי אתכם
למען שמי לא כדרכיכם הרעים
וכעלילותיכם הנשחתות בית
ישראל נאם אדני יהוה: ויהי דבר
יהוה אלי לאמר: בן אדם שים
פניך דרך תימנה והטף אל דרום
והנבא אל יער השדה נגב: ואמרת
ליער הנגב שמע דבר יהוה
כה אמר אדני יהוה הנני מצית בך
אש ואכלה בך כל עץ לח וכל
עץ יבש לא תכבה להבת שלהבת
ונצרבו בה כל פנים מנגב צפונה:
וראו כל בשר כי אני יהוה
בערתיה לא תכבה: ואמר אהה
אדני יהוה המה אמרים לי
הלא ממשל משלים הוא:

Cap.xxi. ויהי דבר יהוה אלי
לאמר: בן אדם שים פניך אל
ירושלם והטף אל מקדשים
והנבא אל אדמת ישראל: ואמרת
לאדמת ישראל כה אמר יהוה
הנני אליך והוצאתי חרבי מתערה
והכרתי ממך צדיק ורשע: יען
אשר הכרתי ממך צדיק ורשע
לכן תצא חרבי מתערה אל כל בשר
מנגב צפון: וידעו כל בשר כי אני
יהוה הוצאתי חרבי מתערה
לא תשוב עוד: ואתה בן אדם
האנח בשברון מתנים ובמרירות
תאנח לעיניהם: והיה כי יאמרו
אליך על מה אתה נאנח ואמרת

leuaui manum meam vt darem eam patribus vestris. Et recordabimini ibi viarū vestrarū & oium scelerū vestroꝝ quibus polluti estis in eis: & displicebitis vobis in cōspectu vrō in oibus maliciis vris quas fecistis: & scietis quia ego dominꝰ cū benefecero vobis propter nomen meū: & non ſm vias vras malas neq; secūdum scelera vestra pessima domus israel: ait dominꝰ deus. Et factus est sermo domini ad me dicens. Fili hominis pone faciem tuā cōtra viā austri: & stilla ad africum & propheta ad saltum agri meridiani: & dices saltui meridiano. Audi verbum domini. Hec dicit dominus deꝰ. Ecce ego succendā in te ignem & cōburam in te omne lignū viride & oē lignū aridū. Non extinguetur flāma succēsiōis: & cōburetur in ea ois facies ab austro vsq; ad aqlonem: & videbit vniuersa caro: quia ego dñs succēdi eam: nec extinguetur. Et dixi. A.a.a. domine deus. Ipsi dicunt de me. per parabolas loquitur iste.

21.

ET factus est sermo domini ad me dicens. Fili hominis pone faciem tuam ad hierusalem & stilla ad sanctuaria: & propheta contra humum israel: & dices terre israel. Hec dicit dominus deus. Ecce ego ad te: & eiciā gladium meū de vagina sua: & occidam in te iustū & impiū. Pro eo aūt q̄ occidi in te iustū & impium: idcirco egredietur gladiꝰ meꝰ de vagina sua ad oēm carnē ab austro vsq; ad aqlonē: vt sciat ois caro quia ego dñs eduxi gladiū meū de vagina sua irreuocabilē. Et tu fili hominis ingemisce in contritione lūborū: & in amaritudinibus ingemisce corā eis. Cumq; dixerint ad te: quare tu gemis? dices.

ἦρα τὴν χεῖρά μου τοῦ δοῦναι αὐτὴν τοῖς πατράσιν ὑμῶν, καὶ μνησθήσεσθε ἐκεῖ τῶν ὁδῶν ὑμῶν, καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων ὑμῶν, οἷς ἐμιαίνεσθε ἐν αὐτοῖς, καὶ κόψεσθε τὰ πρόσωπα ὑμῶν ἐν πάσαις ταῖς κακίαις ὑμῶν αἷς ἐπιγνώσεσθε. διότι ἐγὼ κύριος ἐν τῷ ποιῆσαί με οὕτως ὑμῖν, ὅπως τὸ ὄνομά μου μὴ βεβηλωθῇ, οὐ κατὰ τὰς ὁδοὺς ὑμῶν τὰς πονηράς, οὐδὲ κατὰ τὰ ἐπιτηδεύματα ὑμῶν τὰ διεφθαρμένα οἶκος Ἰσραὴλ λέγει ἀδωναῒ κύριος. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, υἱὲ ἀνθρώπου στήρισον τὸ πρόσωπόν σου ἐπὶ θαιμάν, καὶ ἐπίβλεψον ἐπὶ δαρώμ, καὶ προφήτευσον ἐπὶ δρυμὸν ἡγούμενον ναγέβ, καὶ ἐρεῖς τῷ δρυμῷ ναγέβ, ἄκουε λόγον κυρίου, τάδε λέγει κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ ἀνάπτω ἐν σοὶ πῦρ, καὶ καταφάγεται ἐν σοὶ πᾶν ξύλον χλωρόν, καὶ πᾶν ξύλον ξηρόν, οὐ σβεσθήσεται ἡ φλὸξ ἡ ἐξαφθεῖσα. καὶ κατακαυθήσεται ἐν αὐτῇ πᾶν πρόσωπον ἀπὸ ἀφηλιώτου ἕως βορρᾶ, καὶ ἐπιγνώσεται πᾶσα σάρξ, ὅτι ἐγὼ κύριος ἐξέκαυσα αὐτό, καὶ οὐ σβεσθήσεται. καὶ εἶπον μηδαμῶς κύριε, αὐτοὶ λέγουσι πρός με, οὐχὶ παραβολή ἐστιν λεγομένη αὕτη.

Ca.21.

Καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, διὰ τοῦτο προφήτευσον υἱὲ ἀνθρώπου, καὶ στήρισον τὸ πρόσωπόν σου ἐπὶ ἱερουσαλήμ, καὶ ἐπίβλεψον ἐπὶ τὰ ἅγια αὐτῶν καὶ προφήτευσον περὶ τῆς γῆς τοῦ ἰσραήλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς τὴν γῆν τοῦ ἰσραήλ, τάδε λέγει ἀδωναῒ κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ πρὸς σέ, καὶ ἐκσπάσω τὸ ἐγχειρίδιόν μου ἐκ τοῦ κουλεοῦ αὐτοῦ, καὶ ἐξολοθρεύσω ἐκ σοῦ ἄδικον καὶ ἄνομον. ἀνθ' ὧν ἐξολοθρεύσω ἐκ σοῦ ἄνομον καὶ ἄδικον, οὕτως ἐξελεύσεται τὸ ἐγχειρίδιόν μου ἐκ τοῦ κουλεοῦ αὐτοῦ ἐπὶ πᾶσαν σάρκα ἀφηλιώτου ἕως βορρᾶ, καὶ ἐπιγνώσεται πᾶσα σὰρξ ὅτι ἐγὼ κύριος ἐξέσπασα τὸ ἐγχειρίδιόν μου ἐκ τοῦ κουλεοῦ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἀποστρέψω οὐκ ἔτι. καὶ σὺ υἱὲ ἀνθρώπου, καταστέναξον ἐν συντριβῇ ὀσφύος σου, καὶ ἐν ὀδύναις στενάξεις κατ' ὀφθαλμοὺς αὐτῶν. καὶ ἔσται ἐὰν εἴπωσιν πρός σε, ἕνεκεν τίνος σὺ στενάζεις; καὶ ἐρεῖς,

ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ διότι ἔρχεται, καὶ θραυσθήσεται πᾶσα καρδία, καὶ παραλυθήσονται πᾶσαι χεῖρες, καὶ ἐκψύξει πᾶσα σάρξ, καὶ πᾶν πνεῦμα, καὶ πάντες μηροὶ μολυνθήσονται ὑγρασίᾳ. ἰδοὺ ἔρχεται καὶ ἔσται λέγει κύριος ὁ θεός. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, υἱὲ ἀνθρώπου, προφήτευσον καὶ ἐρεῖς, τάδε λέγει ἀδωναῒ κύριος, εἶπον ῥομφαία ῥομφαία ὀξύνου, καὶ θυμώθητι ὅπως σφάξῃς σφάγια. ὀξύνου ὅπως γένῃ εἰς στίλβωσιν, ἑτοίμη εἰς παράλυσιν σφάζε, ἐξουθένει, ἀπόθου πᾶν ξύλον. καὶ ἔδωκεν αὐτὴν ἑτοίμην τοῦ κρατεῖν χεῖρα αὐτῆς. ἐξηκονήθη ῥομφαία ἐστὶν ἑτοίμη, τοῦ δοῦναι αὐτὴν εἰς χεῖρας ἀποκεντούντων. ἀνάκραγε ὀλόλυξον υἱὲ ἀνθρώπου, ὅτι αὕτη ἐγένετο ἐν τῷ λαῷ μου, αὕτη ἐν πᾶσιν τοῖς ἀφηγουμένοις τοῦ ἰσραήλ, οἱ παροικοῦντές μοι εἰς ῥομφαίαν ἐγένοντο σὺν τῷ λαῷ. διὰ τοῦτο κρότησον ἐπὶ τὴν χεῖρά σου, ὅτι δεδικαίωται. καὶ τί εἰ καὶ φυλὴ ἀπωσθῇ οὐκ ἔσται λέγει ἀδωναῒ κύριος. καὶ σὺ υἱὲ ἀνθρώπου, προφήτευσον καὶ κρότησον χεῖρα ἐπὶ χεῖρα, καὶ διπλασίασον ῥομφαίαν. ἡ τρίτη ῥομφαία, τραυματιῶν ἐστιν ῥομφαία τραυματιῶν ἡ μεγάλη, καὶ ἐκστήσεις αὐτοὺς ὅπως θραυσθῇ ἡ καρδία αὐτῶν, καὶ πληθυνθῶσιν οἱ ἀσθενοῦντες. ἐπὶ πᾶσαν πύλην αὐτῶν, καὶ παραδέδονται εἰς σφάγια ῥομφαίας. εὖγε ὀξεῖα γέγονεν εἰς σφαγήν, εὖγε γέγονεν εἰς στίλβωσιν, ὡς ἀστραπὴ διαπορεύου, ὀξύνου ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων, οὗ ἂν τὸ πρόσωπόν σου ἐξεγείρηται, κἀγὼ δὲ κροτήσω χεῖρά μου πρὸς χεῖρά μου, καὶ ἐπαφήσω τὸν θυμόν μου, ἐγὼ κύριος λελάληκα. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, καὶ σὺ υἱὲ ἀνθρώπου, διάταξον σεαυτῷ δύο ὁδούς, τοῦ εἰσελθεῖν ῥομφαίαν βασιλέως βαβυλῶνος ἐκ χώρας μιᾶς ἐξελεύσονται αἱ δύο ἀρχαί, ἑτοιμάσαι χεῖρα κεντοῦσαν ἐπ' ἀρχῆς ὁδοῦ ἑκάστης πόλεως κεντοῦσαν διατάξεις, τοῦ εἰσελθεῖν ῥομφαίαν ἐπὶ ῥαββὰθ υἱῶν ἀμμών, καὶ ἐπὶ τὴν ἰουδαίαν, καὶ ἐπὶ ἱερουσαλὴμ ἐν πολιορκίᾳ, διότι στήσεται βασιλεὺς βαβυλῶνος ἐπὶ τὴν ἀρχαίαν ὁδόν, ἐπ' ἀρχῆς τῶν δύο ὁδῶν.

Pro auditu: quia venit & tabescet omne cor & dissoluētur vniuerse manus: & infirmabitur ois spūs: & p cuncta genua fluēt aq̄. Ecce venit & fiet ait dominus deus. Et factus est sermo domini ad me dicens. Fili hominis: propheta & dices. Hec dicit dñs deus. Loquere. Gladius gladius exacutus est & limatus. Vt cedat victimas exacutus est: vt splendeat limatus est. Qui moues sceptrum filii mei succidisti omne lignū. Et dedi eum ad leuigandum vt teneatur manu. Iste exacutus gladius: & iste limatꝰ est in manu interficientis. Clama & vlula fili hominis: quia hic factꝰ ē in pplo meo: hic in cunctis ducibus israel qui fugerant. Gladio traditi sunt cum pplo meo. Idcirco plaude sup femur: qa probatus est: & hoc cum sceptrum subuerterit: & nō erit dicit dominus deꝰ. Tu ergo fili hois ppheta: & percute manū ad manū: & duplicetur gladius: ac triplicetur gladius interfectoꝝ. Hic est gladiꝰ occisionis magne q obstupescere eos facit & corde tabescere: & multiplicat ruinas. In oibus portis eorum dedi cōturbationē gladii acuti & limati ad fulgēdū: amicti ad cedē. Exacuere vade ad dexteram siue ad sinistram quocunq; faciei tue est appetitus. Quin & ego plaudā manu ad manū: & implebo indignationē meā. Ego dñs locutꝰ sū. Et factus est sermo dñi ad me dicens. Et tu fili hominis pone tibi duas vias: vt veniat gladius regis babylonis. De terra vna egredientur ambe. Et manu capiet cōiecturam: i capite vie ciuitatis cōiiciet. Viam pones vt vēiat gladiꝰ ad rabbath filiorum ammon & ad iudam in hierusalem munitissimā. Stetit eniz rex babylonis in biuio in capite duarum viarum

אל שמועה כי באה ונמס כל לב
ורפו כל ידים וכהתה כל רוח
וכל ברכים תלכנה מים הנה באה
ונהיתה נאם אדני יהוה: ויהי דבר
יהוה אלי לאמר: בן אדם הנבא
ואמרת כה אמר אדני אמר חרב
חרב הוחדה וגם מרוטה: למען
טבח טבח הוחדה למען היה לה
ברק מרטה או נשיש שבט בני
מאסת כל עץ: ויתן אתה למרטה
לתפש בכף היא הוחדה חרב
והיא מרטה לתת אותה ביד
הורג: זעק והילל בן אדם כי
היא היתה בעמי היא בכל נשיאי
ישראל מגורי אל חרב היו את
עמי לכן ספק אל ירך: כי בחן
ומה אם גם שבט מאסת לא
יהיה נאם אדני יהוה: ואתה בן
אדם הנבא והך כף אל כף ותכפל
חרב שלישתה חרב חללים
היא חרב חלל הגדול החדרת להם:
למען למוג לב והרבה המכשלים
על כל שעריהם נתתי אבחת חרב
אח עשויה לברק מעטה לטבח:
התאחדי הימני השימי השמילי
אנה פניך מעדות: וגם אני
אכה כפי אל כפי והנחתי חמתי
אני יהוה דברתי: ויהי דבר יהוה
אלי לאמר: ואתה בן אדם שים
לך שנים דרכים לבוא חרב מלך
בבל מארץ אחד יצאו שניהם
ויד ברא בראש דרך עיר ברא:
דרך תשים לבוא חרב את רבת
בני עמון ואת יהודה בירושלם
בצורה: כי עמד מלך בבל אל
אם הדרך בראש שני הדרכים

diuinationẽ querẽs: cõmiscẽs sagittas. Interrogauit idola: exta consuluit. Ad dexterã ei9 facta est diuinatio sup hierusalem: vt ponat arietes vt aperiat os in cede: vt eleuet vocem in vlulatu: vt ponat arietes contra portas: vt cõportet aggerẽ: vt edificet munitiões. Erit qȝ quasi consulens frustra oraculum in oculis eorum: & sabbatorum ocium imitans. Ipse autẽ recordabitur iniqtatis ad capiẽdũ. Idcirco hec dicit dñs deus. Pro eo qȝ recordati estis iniqtatis vrẽ & reuelastis pũaricationes vras: & apparuerũt pctã vrã in oĩbus cogitatiõibus vris. Pro eo inq̃ qȝ recordati estis: manu capiemini. Tu aũt pphane ipie dux israel: cuius venit dies in tpe iniqtatis prefinita. Hec dicit dñs deus. Aufer cidarim: tolle coronã. Nonne hec est que humilẽ sublenauit: & sublimẽ hũiliauit? Iniquitatẽ iniqtatẽ iniqtatem ponã eaȝ. Et hoc non factũ est donec veniret cui9 est iudiciũ: & tradam ei. Et tu fili hominis propheta & dic. Hec dicit dominus deus ad filios ammon & ad opprobriũ eorũ. Et dices. Mucro: mucro euagina te ad occidendũ: lima te vt interficias & fulgeas: cũ tibi viderẽtur vana & diuinarentur mendacia: vt dareris super colla vulneratorũ ipiorũ quorũ veniet dies in tẽpore iniqtatis prefinita. Reuertere ad vaginã tuã in loco in quo creatus es. In terra natiuitatis tue iudicabo te: & effundã sup te indignationẽ meã. In igne furoris mei sufflabo in te. Daboq; in manus hoĩm insipientiũ & fabricantiũ interitum. Igni eris cibus. Sãguis tuus erit in medio terre: & obliuioni traderis: quia ego dominus locutus sum.

22.

Et factũ ẽ verbũ dñi ad me dicens. Et tu fili hominis nonne iudicas ciuitatem

Ca.22.

Cap.xxij.

sanguinũ: & ostendes ei oẽs abominatiões suas. Et dices. Hec dicit dominus deus. Ciuitas effundens sanguinẽ in medio sui vt veniat tpus eius: & q̃ fecit idola cõtra semetipsam vt pollueretur. In sanguine tuo qui a te effusus est deliquisti & in idolis tuis q̃ fecisti polluta es. Et appropinq̃re fecisti dies tuos: & adduxisti tps annorũ tuorũ: ppterea dedi te opprobriũ gentib9: & irrisionẽ vniuersis terris q̃ iuxta sunt & q̃ pcul a te. Triũphabunt de te sordida: nobilis grãdis interitu. Ecce pricipes israel singuli in brachio suo fuerũt in te ad effundendum sanguinẽ: patrẽ & matrẽ cõtumeliis affecerunt in te. Aduenã calũniati sunt in medio tui: pupillũ & viduã contristauerũt apud te: scẽtuaria mea spreuistis & sabbata mea polluistis. Viri detractores fuerũt in te ad effundendũ sanguinẽ: & super montes comederũt in te: scelus opati sunt in medio tui. Verecũdiora patris discooperuerunt in te: imundiciã mẽstruate hũiliauerũt in te. Et vnusqsq; in vxorẽ pximi sui opatus ẽ abominationẽ: & socer nurũ suã polluit nepharie: frater sororẽ suã filiã patris sui oppressit in te. Munera accepert apud te ad effundẽdũ sãguinẽ: vsurã & supabundãtiã accepisti: & auare pximos tuos calũniabaris: meiq; oblita es dicit dñs deus. Ecce cõplosi man9 meas sup auaritiã tuã quã fecisti: & sup sanguinẽ qui effusus est in medio tui. Nũqd sustinebit cor tuũ: aut pualebũt man9 tue i dieb9 q̃s ego faciã tibi? Ego dñs locut9 suȝ & faciã. Et dispgã te i nationes: & vẽtilabo te in tras & dficere faciã imũdiciã tuã a te: & possidebo te in cõspectu gẽtiũ: & scies q̃a ego dñs. Et factũ ẽ verbũ dñi ad me dicens. Fili hoĩs versa est mihi dom9 isrl i scoriã. Oẽs isti es & stãnũ & ferrũ & plumbũ in medio fornacis: scoria argenti facti sũt. Propterea hec dicit

domin9 deus. Eo q̄ versi estis omnes in scoriam: propterea ecce ego congregabo vos in medio hierusalē cōgregatione argenti & eris & stāni & ferri & plumbi in medio fornacis: vt succendam in ea ignē ad cōflandū. Sic cōgregabo in furore meo & ĩ ira mea: & requiescā. Et cōflabo vos & congregabo vos: & succendam vos in igne furoris mei: & cōflabimini in medio ei9 vt cōflatur argentū in medio fornacis: sic eritis in medio eius. Et scietis quia ego dn̄s: cū effuderim indignationē meā sup vos. Et factū est verbum domini ad me dicens. Fili hominis: dic ei. Tu es terra immunda: & non cōpluta in die furoris. Coniuratio pphetarū in medio eius. Sicut leo rugiens rapiensq̧ predā aīas deuorauerūt: opes & precium acceperunt: viduas ei9 multiplicauerunt in medio illius. Sacerdotes ei9 contēpserūt legē meā & polluerūt sāctuaria mea. Inter sāctū & pphanū nō habuerūt distantiā: inter pollutū & mundū nō intellexerunt: & a sabbatis meis auerterūt oculos suos: & coinqnabar in medio eoꝝ. Principes ei9 in medio illius quasi lupi rapiētes predā: ad effundendū sāguinē & ad perdendas aīas: & auare sectādo lucra. Prophete autē eius liniebāt eos absq̧ tēperamēto vidētes vana & diuinātes eis mēdaciū dicētes: hec dicit dn̄s de9: cum dn̄s nō sit locutus. Populi terre calūniabātur calumniā & rapiebāt violēter: egenū & pauperē affligebāt: & aduenam opprimebāt calūnia absq̧ iudicio. Et q̄siui de eis virū qui īterponeret sepē: & staret oppositus ɔtra me p̄ terra ne dissiparē eā & nō inueni. Et effudi sup eos īdignationē meā: & ĩ igne ire mee cōsumpsi eos. Viā eorū in caput eorū reddidi: ait dn̄s deus.

23.

ET fact9 est sermo dn̄i ad me dicēs. Fili hominis: due mulieres filie

matris vnius fuerūt & fornicate sunt in egypto. In adolescētia sua fornicate sunt. Ibi subacta sūt vbera earū: & fracte sūt māme pubertatis earū. Noīa aūt earū oolla maior: & ooliba soror eius. Et habui eas & pepererunt filios & filias. Porro earū noīa: samaria oolla & hierusalem ooliba. Fornicata est igitur sup me oolla & insaniuit in amatores suos in assyrios ppinquātes vestitos hyacintho principes & magistrat9: iuuenes cupidinis: vniuersos eqtes & ascēsores equorū: & dedit fornicatiōes suas sup eos electos filios assyriorū vniuersos: & in oibus in quos insaniuit in immūdicitiis eorū polluta est. Insup & fornicationes suas q̄s habuerat in egypto nō reliqt. Nam & illi dormierūt cū ea ĩ adolescētia sua: & illi cōfregerūt vbera pubertatis eius & effuderūt fornicationē suā sup eā. Propterea tradidi eā in man9 amatorū suoꝝ: in manus filiorū assur: sup quorū insaniuit libidine. Ipsi discooperuerūt ignominiā eius: filios & filias eius tulerūt & ipsam occiderūt gladio. Et facte sunt famose mulieres & iudicia ppetrauerūt in ea. Quod cū vidisset soror ei9 ooliba: plusq̄ illa insaniuit libidine: & fornicationē suā sup fornicationē sororis sue ad filios assyriorū pbuit īpudēter: ducibus & magistratib9 ad se veniētibus indutis veste varia: eqtibus q vectabātur eqs: & adolescētibus forma cūctis egregia & vidi q polluta esset via vna ambaꝝ: & auxit fornicationes suas. Cūq̧ vidisset viros depictos in pariete: imagines chaldeorū expssas colorib9 & accīctos baltheis renes: & tyaras tinctas in capitibus eorū formā ducum oium: silitudinē filiorū babylonis terreq̧ chaldeoꝝ in q̄ orti sūt: insaniuit sup eos cōcupiscētia oculorū suoꝝ: & emisit nuncios ad eos in chaldeam. Cūq̧ venissent ad eam filii babylonis ad cubile mammarum:

ויטמאו אותה בתזנותם ותטמא
בם ותקע נפשה מהם: ותגל
תזנותיה ותגל את ערותה ותקע
נפשי מעליה כאשר נקעה נפשי
מעל אחותה: ותרבה את תזנותיה
לזכר את ימי נעוריה אשר
זנתה בארץ מצרים: ותעגבה על
פלגשיהם אשר בשר חמורים
בשרם וזרמת סוסים זרמתם:
ותפקדי את זמת נעוריך בעשות
ממצרים דדיך למען שדי נעוריך:
לכן אהליבה כה אמר אדני יהוה
הנני מעיר את מאהביך עליך
את אשר נקעה נפשך מהם
והבאתים עליך מסביב: בני בבל
וכל כשדים פקוד ושוע וקוע
כל בני אשור אותם בחורי חמד
פחות וסגנים כלם שלשים
וקרואים רכבי סוסים כלם: ובאו
עליך הצן רכב וגלגל ובקהל
עמים צנה ומגן וקובע ישימו
עליך סביב ונתתי לפניהם משפט
ושפטוך במשפטיהם: ונתתי
קנאתי בך ועשו אותך בחמה אפך
ואזניך יסירו ואחריתך בחרב
תפול המה בניך ובנותיך יקחו
ואחריתך תאכל באש: והפשיטוך
את בגדיך ולקחו כלי תפארתך:
והשבתי זמתך ממך ואת זנותך
מארץ מצרים ולא תשאי
עיניך אליהם ומצרים לא תזכרי
עוד: כי כה אמר אדני יהוה
הנני נתנך ביד אשר שנאת
ביד אשר נקעה נפשך מהם:
ועשו אותך בשנאה ולקחו כל
יגיעך ועזבוך ערם ועריה

polluerunt eam stupris suis & polluta est ab eis & saturata est aĩa eius ab illis. Denudauit quoq; fornicatiões suas: & discooperuit ignominiam suã. Et recessit aĩa mea ab ea: sicut recesserat aĩa mea a sorore ei⁹. Multiplicauit enĩ fornicationes suas recordans dies adolescẽtie sue quibus fornicata est in terra egypti: & isanuit libidĩe sup cõcubitũ eoꝝ quoꝝ carnes sunt vt carnes asinorũ: & sicut fluxus equorũ fluxus eorum. Et visitasti scelus adolescẽtie tue: qñ subacta sũt in egypto vbera tua & cõfracte sunt mãme pubertatis tue. Propterea ooliba hec dicit dñs deus. Ecce ego suscitabo oẽs amatores tuos cõtra te de quibus satiata est anima tua: & cõgregabo eos aduersum te in circuitu: filios babylonis & vniuersos chaldeos nobiles tyrannosq; & principes: oẽs filios assyriorũ iuuenes forma egregia: duces & magistratus vniuersos principes principũ: & noĩatos ascẽsores equorũ. Et veniẽt super te instructi curru & rota multitudo populoꝝ. Lorica & clypeo & galea armabũtur cõtra te vndiq;: & dabo coram eis iudiciũ: & iudicabunt te iudiciis suis. Et ponam zelum meũ in te quẽ exercent tecũ in furore. Nasum tuũ & aures tuas pcidẽt: & q̃ remãserint gladio cõcident. Ipsi filios tuos & filias tuas capiẽt: & nouissimũ tuũ deuorabitur igni. Et denudabunt te vestimentis tuis: & tollẽt vasa glorie tue. Et reqescere faciã scelus tuũ de te: & fornicationẽ tuã de terra egypti: nec leuabis oculos tuos ad eos: & egypti nõ recordaberis amplius: quia hec dicit dominus deus. Ecce ego tradã te in manus eorum quos odisti: in manus de quibus satiata est anima tua: & agent tecum in odio. Et tollent omnes labores tuos & dimittent te nudam & ignominia plenã

τ polluest cam in fornicatiõe eoꝝ: τ polluta ẽ ex
κὰι ἐμίαναν αὐτὴν ἐπὶ τῇ πορνείᾳ αὐτῶν, κὰι ἐμιάνθη ἐν αὐ
is: τ recessit aĩa ei⁹ ab eis: τ reuela
τοῖς, κὰι ἀπέστη ἡ ψυχὴ αὐτῆς ἀπ' αὐτῶν, κὰι ἀπε-
uit fornicationẽ suã: τ discooperuit verecũ
κάλυψεν τὴν πορνείαν αὐτῆς, κὰι ἀπεκάλυψεν τὴν αἰσχύ
diã suam: τ recessit aĩa mea ab ea: sicut
νην αὐτῆς, κὰι ἀπέστη ἡ ψυχή μου ἀπ' αὐτῆς, ὃν τρόπον
recessit aĩa mea a sorore ei⁹ τ multipli-
ἀπέστη ἡ ψυχή μου ἀπὸ τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς, κὰι ἐπλή-
casti fornicationẽ tuã vt recordareris dieꝝ adolescẽtie
θυνας τὴν πορνείαν σου τοῦ ἀναμνῆσαι ἡμέρας νεότητός
tue in qb⁹ fornicata es in egypto: τ delectata es in
σου ἐν αἷς ἐπόρνευσας ἐν αἰγύπτῳ, κὰι ἐπέθου ἐπὶ τοὺς
chaldeis: quoꝝ carnes eos vt carnes asinoꝝ: τ
χαλδαίους, ὧν αἱ σάρκες αὐτῶν ὡς σάρκες ὄνων, κὰι
verenda equoꝝ verẽda eoꝝ: τ visitasti iniq
αἰδοῖα ἵππων τὰ αἰδοῖα αὐτῶν, κὰι ἐπεσκέψω τὴν ἀνο
tatẽ adolescẽtie tue q̃ fecit in egypto in diuer-
μίαν τῆς νεότητός σου ἃ ἐποίησεν ἐν αἰγύπτῳ ἐν τῷ κατα
sorio tuo: vbi vbera adolescẽtie tue ceciderũt. ꝓ-
λύματί σου, οὗ οἱ μαστοὶ τῆς νεότητός σου ἔπεσον. διὰ
pterea ooliba hec dicit adonai dñs: ecce ego suscĩ
τοῦτο ὀολιβὰ τάδε λέγει ἀδωναΐ κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ ἐξε-
to amatores tuos ꝯ te a q̃b⁹ recessit aĩa
γείρω τοὺς ἐραστάς σου ἐπὶ σὲ ἀφ' ὧν ἀπέστη ἡ ψυχή
tua ab eis. τ adducã eos ad te in circuitu
σου ἀπ' αὐτῶν. κὰι ἐπάξω αὐτοὺς ἐπὶ σὲ κυκλόθεν τοὺς
filios babylonis τ omnes chaldeos phakud:
υἱοὺς βαβυλῶνος κὰι πάντας τοὺς χαλδαίους φακούδ,
τ sude: τ cude: τ oẽs filios assyrio-
κὰι σουδὲ, κὰι κουδὲ, κὰι πάντας τοὺς υἱοὺς ἀσσυρί-
rũ cũ eis iuuenes electos duces: τ ma
ων μετ' αὐτῶν νεανίσκους ἐπιλέκτους ἡγουμένους, κὰι στρα
gistrat⁹ oẽs tristatas: τ nominatos equitantes in
τηγοὺς πάντας τριστάτας, κὰι ὀνομαστοὺς ἱππεύοντας ἐφ'
equis: τ venient sup te cuncti ab aquilone cũ armis
ἵππων, κὰι ἥξουσιν ἐπὶ σὲ πάντες ἀπὸ βορρᾶ μεθ' ὅπλων
τ curribus τ rotis τ multitudie pploꝝ: τ thoraces
κὰι ἁρμάτων κὰι τροχῶν κὰι πλήθους λαῶν, κὰι θώρακας
τ clypeos τ galeas circũponẽt ꝯ te: τ
κὰι ἀσπίδας κὰι περικεφαλαίας περιθήσουσιν ἐπὶ σέ, κὰι
mittent sup te custodiã i circuitu: τ dabo añ faciem
βαλοῦσιν ἐπὶ σὲ φυλακὴν κύκλῳ, κὰι δώσω πρὸ προσώ
eoꝝ iudiciũ: τ iudicabunt te in iudicijs eo-
που αὐτῶν κρίμα, κὰι δικάσουσί σε ἐν τοῖς κρίμασιν αὐ-
rũ: τ dabo zelũ meũ in te: τ facient te-
τῶν, κὰι δώσω τὸν ζῆλόν μου ἐν σοί, κὰι ποιήσουσι μετὰ
cũ in ira furoris. nasum tuũ τ aures tuas
σοῦ ἐν ὀργῇ θυμοῦ. τοὺς μυκτῆράς σου κὰι τὰ ὦτά σου
auferent: τ reliquos tuos in gladio deijci-
ἀφελοῦσιν, κὰι τοὺς καταλοίπους σου ἐν ῥομφαίᾳ κατα
ent ipsi filios tuos: τ filias
βαλοῦσιν αὐτοὶ τοὺς υἱούς σου, κὰι τὰς θυγατέρας
tollent: τ residuos tuos deuorabit ignis:
λήψονται, κὰι τοὺς καταλοίπους σου καταφάγεται πῦρ,
τ denudabunt te vestimento tuo: τ assument vasa
κὰι ἐκδύσουσίν σε τὸν ἱματισμόν σου, κὰι λήψονται τὰ σκεύη
gl'iationis tue: τ auertam impietates tuas a
τῆς καυχήσεώς σου, κὰι ἀποστρέψω τὰς ἀσεβείας σου ἐκ
te: τ fornicationẽ tuã de ƭra egypti. τ non
σοῦ, κὰι τὴν πορνείαν σου ἐκ γῆς αἰγύπτου. κὰι οὐ μὴ
leuabis oculos tuos ad eos: τ egypti non
ἄρῃς τοὺς ὀφθαλμούς σου ἐπ' αὐτούς, κὰι αἰγύπτου οὐ μὴ
recordaberi ãpli⁹. q: hec dicit adonai dñs: ecce ego tra-
μνησθῇς ἔτι. διότι τάδε λέγει ἀδωναΐ κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ πα
do te in man⁹ eoꝝ q̃s odisti: a q̃b⁹ recessit aĩa tua
ραδίδωμί σε εἰς χεῖρας ὧν μισεῖς, ἀφ' ὧν ἀπέστη ἡ ψυχή σου
ab eis. τ agent in te in odio: τ tollent om-
ἀπ' αὐτῶν. κὰι ποιήσουσιν ἐν σοὶ ἐν μίσει, κὰι λήψονται πάν
nes labores tuos: τ eris nuda τ ignominiosa:
τας τοὺς πόνους σου, κὰι ἔσῃ γυμνὴ κὰι ἀσχημονοῦσα,

τ reuelabitur ꝯfusio fornicatiõis tue: τ
κὰι ἀποκαλυφθήσεται ἡ αἰσχύνη τῆς πορνείας σου, κὰι τῆς
iniq̃tatis tue: τ fornicatio tua fecit tibi hec cũ
ἀσεβείας σου, κὰι ἡ πορνεία σου ἐποίησέν σοι ταῦτα ἐν
fornicata fueris post gẽtes: τ polluebaris in
τῷ ἐκπορνεῦσαι ὀπίσω τῶν ἐθνῶν, κὰι ἐμιαίνου ἐν τοῖς
cogitationib⁹ eaꝝ in via sororis tue ãbula-
ἐνθυμήμασιν αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ τῆς ἀδελφῆς σου ἐπορεύ-
sti: τ dabo calicem ei⁹ in man⁹ tuas. hec
θης, κὰι δώσω τὸ ποτήριον αὐτῆς εἰς τὰς χεῖράς σου. τά
dicit adonai dñs: calicem sororis tue
δε λέγει ἀδωναΐ κύριος, τὸ ποτήριον τῆς ἀδελφῆς σου
bibes pfũdũ τ latum: erit in risum: sub-
πίεσαι τὸ βαθὺ κὰι τὸ πλατύ, ἔσται εἰς γέλωτα, κὰι μυ
sanationẽ q̃ ẽ supabũdãs vt pficiat ebrietatẽ: τ dissolu
κτηρισμὸν τὸ πλεονάζον τοῦ συντελέσαι μέθην, κὰι ἐκλύ-
tiõe repleberis. calicem pditionis: τ calicem soro-
σεως πλησθήσῃ. ποτήριον ἀφανισμοῦ, κὰι ποτήριον ἀδελ
ris tue samarie: τ bibes illũ: τ exprimes feces: τ
φῆς σου σαμαρείας, κὰι πίεσαι αὐτό, κὰι ἐκστραγγιεῖς, κὰι τὰ
testas eius deuorabis: τ vbera tua lacerabis:
ὄστρακα αὐτοῦ καταφάγῃ, κὰι τοὺς μαστούς σου κατατιλεῖς
τ festiuitates tuas τ neomenias tuas auferã: q:
κὰι τὰς ἑορτάς σου κὰι τὰς νουμηνίας σου ἀποστρέψω, διότι
ego locut⁹ sum dicit adonai dñs. ꝓpt hoc hec di-
ἐγὼ λελάληκα λέγει ἀδωναΐ κύριος. διὰ τοῦτο τάδε λέ
cit adonai dñs: q: oblita es mei τ piecisti me
γει ἀδωναΐ κύριος, ἀνθ' ὧν ἐπελάθου μου κὰι ἀπέρριψάς με
post corpus tuũ: τ tu accipe ipietates tuas:
ὀπίσω τοῦ σώματός σου, κὰι σὺ λάβε τὴν ἀσέβειάν σου,
τ fornicationẽ tuã. τ ait dñs ad me: fili ho-
κὰι τὴν πορνείαν σου. κὰι εἶπεν κύριος πρός με, υἱὲ ἀν-
minis: si iudicabis oollam τ oolibam: τ annũcia
θρώπου, εἰ κρινεῖς τὴν ὀολλὰν κὰι τὴν ὀολιβάμ, κὰι ἀπαγ-
bis eis iniq̃tates eaꝝ: q: adulterabant: τ san
γελεῖς αὐταῖς τὰς ἀνομίας αὐτῶν, ὅτι ἐμοιχῶντο, κὰι αἷ-
guis i manib⁹ eoꝝ: τ desiderijs suis adul
μα ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν, κὰι τοῖς ἐνθυμήμασιν αὐτῶν ἐμοι
terabãt: τ filios suos q̃s genuerũt mihi. trãsduxerũt eos
χῶντο, κὰι τὰ τέκνα αὐτῶν ἃ ἐγέννησάν μοι. διήγαγον αὐτὰ
eis p ignẽ: donec τ ista fecerũt mihi: polluebãt
αὐτοῖς διὰ πυρός, ἕως κὰι ταῦτα ἐποίησάν μοι, ἐμίαινον τὰ
sctã mea in die illa: τ sabbata mea polluẽ-
ἅγιά μου ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, κὰι τὰ σάββατά μου ἐβεβή-
bant: τ cũ iugularẽt ipi filios suos ido-
λουν, κὰι τῷ σφάζειν αὐτοὺς τὰ τέκνα αὐτῶν τοῖς εἰδώ-
lis eoꝝ: τ ingrederent ipi in sctã mea: in
λοις αὐτῶν, κὰι εἰσεπορεύοντο αὐτοὺς εἰς τὰ ἅγιά μου, ἐν τῇ
die illa polluebãt ea: τ ecce sic faciebãt in me
ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐβεβήλουν αὐτά. κὰι ἰδοὺ οὕτως ἐποίουν ἐν μέ
dio dom⁹ mee: τ miserũt viris venie
σῳ τοῦ οἴκου μου, κὰι ἔπεμπον τοῖς ἀνδράσιν τοῖς ἐρχο
tibus de longe q̃b⁹ nũcios mittebãt ad eos: τ
μένοις μακρόθεν οἷς ἀγγέλους ἐξαπέστελλον πρὸς αὐτούς, κὰι
cũ venirẽt ipi: statĩ lauabaris: τ stibio linebaris ocu
ἅμα τῷ ἔρχεσθαι αὐτούς, εὐθὺς ἐλούου, κὰι ἐστιμίζου τοὺς ὀφ
los tuos: τ ornabaris ornatu: sedebas i lecto stra-
θαλμούς σου, κὰι ἐκόσμου κόσμον, ἐκάθου ἐπὶ κλίνης ἐστρω
to: τ mensa ornata ante ipsam: [illegible] τ
μένης, κὰι τράπεζα κεκοσμημένη ἔμπροσθεν αὐτῆς, κὰι τὸ
thymiama meũ: τ oleum meũ ponebas ante eos: τ
θυμίαμά μου, κὰι τὸ ἔλαιόν μου ἐτίθης ἔμπροσθεν αὐτῶν, κὰι
letabant in eis: τ voce armonie resonabant
εὐφραίνοντο ἐν αὐτοῖς, κὰι φωνὴν ἁρμονίας ἀνεκρούοντο
ad viros ex multitudie hoim venientes ebrios
πρὸς ἄνδρας ἐκ πλήθους ἀνθρώπων ἥκοντας οἰνωμένους
ex deserto: τ dabant armillas in man⁹ eoꝝ:
ἐκ τῆς ἐρήμου, κὰι ἐδίδουν ψέλλια ἐπὶ τὰς χεῖρας αὐτῶν,
τ coronã gl'iationis in capita eoꝝ. τ di-
κὰι στέφανον καυχήσεως ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν. κὰι εἶ-
xerũt: nõ in his mechantur:
πον, οὐκ ἐν τούτοις μοιχεύουσιν,

et reuelabitur ignominia fornicationũ tuarũ. Scelus tuũ & fornicationes tue fecerũt hec tibi: qa fornicata es post gentes inter q̃s polluta es in idolis eaꝝ. In via sororis tue ambulasti: & dabo calicem eius in manu tua. Hec dicit dñs deus. Calicẽ sororis tue bibes pfundũ & latũ. Eris in derisum & in subsannationem que est capacissima. Ebrietate & dolore repleberis: calice meroris & tristicie: calice sororis tue samarie. Et bibes illũ & potabis vsq; ad feces: & fragmẽta ei⁹ deuorabis: & vbera tua lacerabis: qa ego locutus sum ait dñs deus. Propterea hec dicit dominus deus. Quia oblita es mei & proiecisti me post corpus tuum: tu quoq; porta scelus tuũ & fornicationes tuas. Et ait dominus ad me dicens. Fili hominis nũqd iudicas oollam & oolibam & annũcias eis scelera earũ: qa adulterate sũt & sanguis in manibus earũ: & cũ idolis suis fornicate sũt. Insup & filios suos q̃s genuerũt mihi obtulerunt eis ad deuorãdũ. Sed & hoc fecerũt mihi. Polluerunt sanctuariũ meum in die illa: & sabbata mea prophanauerũt. Cũq; immolarent filios suos idolis suis: & ingrederẽtur sanctuarium meum in die illa vt polluerent illud: etiam hec fecerunt in medio domus mee. Miserunt ad viros venientes de longe ad quos nuncius miserant. Itaq; ecce venerunt quibus te lauisti: & circũlinisti stibio oclos tuos: & ornata es mundo muliebri. Sedisti in lecto pulcherrimo: mẽsa ornata ẽ ante te. Thymiama meũ & vnguentũ meũ posuisti sup eã: & vox multitudinis exultãtis erat in ea: & in viris qui de multitudine hoĩm adducebantur & veniebãt de deserto: posuerũt armillas in manib⁹ eoꝝ: & corõas speciosas ĩ capitib⁹ eoꝝ. Et dixi ei q̃ attrita ẽ ĩ adulteriis.

ונגלה ערות זנוניך וזמתך ותזנותיך:
עשה אלה לך בזנותך אחרי גוים
על אשר נטמאת בגלוליהם:
בדרך אחותך הלכת ונתתי כוסה
בידך: כה אמר אדני יהוה כוס
אחותך תשתי העמקה והרחבה
תהיה לצחק וללעג מרבה להכיל:
שכרון ויגון תמלאי כוס שמה
ושממה כוס אחותך שמרון: ושתית
אתה ומצית ואת חרשיה תגרמי
ושדיך תנתקי כי אני דברתי נאם
אדני יהוה: לכן כה אמר אדני
יהוה יען שכחת אותי ותשליכי
אותי אחרי גוך וגם את שאי
זמתך ואת תזנותיך: ויאמר יהוה
אלי בן אדם התשפוט את אהלה
ואת אהליבה והגד להן את
תועבותיהן: כי נאפו ודם בידיהן
ואת גלוליהן נאפו וגם את בניהן
אשר ילדו לי העבירו להם לאכלה:
עוד זאת עשו לי טמאו את
מקדשי ביום ההוא ואת שבתותי
חללו: ובשחטם את בניהם
לגלוליהם ויבאו אל מקדשי
ביום ההוא לחללו והנה כה עשו
בתוך ביתי: ואף כי תשלחנה
לאנשים באים ממרחק אשר
מלאך שלוח אליהם והנה באו
לאשר רחצת כחלת עיניך ועדית
עדי: וישבת על מטה כבודה
ושלחן ערוך לפניה וקטרתי ושמני
שמת עליה: וקול המון שלו בה
ואל אנשים מרב אדם מובאים
סבאים ממדבר ויתנו צמידים
אל ידיהן ועטרת תפארת על
ראשיהן: ואמר לבלה נאופים

עתה יזנה תזנותיה והיא: ויבוא אליה כבוא אל אשה זונה כן באו אל אהלה ואל אהליבה אשת הזמה: ואנשים צדיקים המה ישפטו אותהם משפט נאפות ומשפט שפכות דם כי נאפת הנה ודם בידיהן: כי כה אמר אדני יהוה העלה עליהן קהל ונתן אתהן לזעוה ולבז: ורגמו עליהן אבן קהל וברא אותהן בחרבותם בניהם ובנותיהם יהרגו ובתיהן באש ישרפו: והשבתי זמה מן הארץ ונוסרו כל הנשים ולא תעשינה כזמתכנה: ונתנו זמתכנה עליכן וחטאי גלוליכן תשאינה וידעתם כי אני אדני יהוה:

Ca. xxiiij. ויהי דבר יהוה אלי בשנה התשיעית בחדש העשירי בעשור לחדש לאמר: בן אדם כתוב לך את שם היום את עצם היום הזה סמך מלך בבל אל ירושלם בעצם היום הזה: ומשל אל בית המרי משל ואמרת אליהם כה אמר אדני יהוה שפת הסיר שפת וגם יצק בו מים: אסף נתחיה אליה כל נתח טוב ירך וכתף מבחר עצמים מלא: מבחר הצאן לקוח וגם דור העצמים תחתיה רתח רתחיה גם בשלו עצמיה בתוכה: לכן כה אמר אדני יהוה אוי עיר הדמים סיר אשר חלאתה בה וחלאתה לא יצאה ממנה לנתחיה לנתחיה הוציאה לא נפל עליה גורל: כי דמה בתוכה היה על צחיח סלע שמתהו לא שפכתהו על הארץ לכסות

Nūc fornicabitur in fornicatione sua etiā hec: & ingressi sunt ad eam: q̄si ad mulierē meretricem. sic ingrediebātur ad oollā & ad oolibā mulieres nephariās. Viri ergo iusti sunt: hi iudicabunt eas iudicio adulterarum & iudicio effundentiū sanguinem: quia adulterate sūt & sanguis in manibus earū. Hec enī dicit dn̄s deus. Adduc ad eas multitudinē & trade eas in tumultū & in rapinā: & lapidentur lapidibus populorum & cōfodiantur gladiis eorum. filios & filias earū interficient & domus earum igne succendent: & auferam scelus de terra: & discent omnes mulieres ne faciant f̄m scelus earum. Et dabunt scelus vestrū sup vos: & peccata idolorū vestrorū portabitis: & scietis quia ego dominus deus. 24.

Et factum est verbū domini ad me in anno nono in mense decimo: decima die mēsis: dicēs. Fili hominis: scribe tibi nomen diei huius in q̄ cōfirmatus est rex babylonis aduersus hierusalem hodie & dices per puerbiū ad domū irritatricē parabolā & loq̄ris ad eos. Hec dicit dn̄s deus. Pone ollam: pone inquā: & mitte in eam aquam. Congere frusta eius in eam: oēm partē bonā: & femur & armum electa & ossibus plena. Pinguissimū pecus assume cōpone quoq̄ strues ossiū sub ea. Efferbuit coctio eius & discocta sūt ossa illius in medio eius. Propterea hec dicit dn̄s deus. Ve ciuitati sanguinum olle cuius rubigo in ea est: rubigo eius non exiuit de ea. Per partes & per partes suas eiice eam. Non cecidit sup eā sors. Sanguis ei eius in medio eius est: super limpidissimam petrā effudit illum. Non effudit illum sup terram: vt possit operiri

puluere: vt superinducerē indignationē meā: & vindicta vlciscerer. Dedi sanguinē eius sup petrā limpidissimā: ne operiretur. Propterea hec dicit dn̄s deus. Ve ciuitati sanguinum cuius ego grandem faciam pyram. Congere ossa que igne succendā. Cōsumentur carnes: & coquatur vniuersa cōpositio: & ossa tabescēt. Pone quoq̄ eam sup prunas vacuā vt incalescat & liquefiat es eius: & cōfletur in medio eius inquinamentū eius: & cōsumatur rubigo eius. Multo labore sudatū ē: & nō exiuit de ea nimia rubigo eius neq̄ p ignē. Immūdicia tua execrabilis: quia mūdare te volui & nō es mūdata a sordibus tuis. Sed nec mūdaberis prius: donec quiescere faciā indignationē meā in te. Ego dn̄s locutus sum. Veni & faciā: nō transeā: nec parcā nec placabor. Iuxta vias tuas & iuxta adinuentiōes tuas iudicabo te dicit dn̄s. Et factū est verbū dn̄i ad me dicens. Fili hominis: ecce ego tollo a te desiderabile oculorum tuorum in plaga: & non planges neq̄ plorabis: neq̄ fluent lachryme tue. Ingemisce tacens: mortuorū luctū non facies. Corona tua circūligata sit tibi: & calciamēta tua erunt in pedibus tuis nec amictu ora velabis: nec cibos lugentium comedes. Locut9 sum ergo ad populū mane: & mortua ē vxor mea vespere. Feci q̄ mane sicut preceperat mihi. Et dixit ad me populus. Quare nō indicas nobis qd ista significēt que tu facis? Et dixi ad eos. Sermo dn̄i factus est ad me dicens. Loquere domui israel. Hec dicit dominus deus. Ecce ego polluam sanctuariū meū: supbiā iperii vr̄i: & desiderabile oculorū vestrorū: & sup quo pauet aīa vr̄a: & filii vestri & filie vestre quas reliquistis gladio cadēt: & facietis sicut feci. Ora

עליו עפר: להעלות חמה לנקם נקם נתתי את דמה על צחיח סלע לבלתי הכסות: לכן כה אמר אדני יהוה אוי עיר הדמים גם אני אגדיל המדורה: הרבה העצים הדלק האש התם הבשר והרקח המרקחה והעצמות יחרו: והעמידה על גחליה רקה למען תחם ונחרה נחשתה ונתכה בתוכה טמאתה תתם חלאתה: תאנים הלאת ולא תצא ממנה רבת חלאתה באש חלאתה: בטמאתך זמה יען טהרתיך ולא טהרת מטמאתך לא תטהרי עוד עד הניחי את חמתי בך: אני יהוה דברתי באה ועשיתי לא אפרע ולא אחוס ולא אנחם כדרכיך וכעלילותיך שפטוך נאם אדני יהוה: ויהי דבר יהוה אלי לאמר: בן אדם הנני לקח ממך את מחמד עיניך במגפה ולא תספד ולא תבכה ולוא תבוא דמעתך: האנק דם מתים אבל לא תעשה פארך חבוש עליך ונעליך תשים ברגליך ולא תעטה על שפם ולחם אנשים לא תאכל: ואדבר אל העם בבקר ותמת אשתי בערב ואעש בבקר כאשר צויתי: ויאמרו אלי העם הלא תגיד לנו מה אלה לנו כי אתה עשה: ואמר אליהם דבר יהוה היה אלי לאמר: אמר לבית ישראל כה אמר אדני יהוה הנני מחלל את מקדשי גאון עזכם מחמד עיניכם ומחמל נפשכם ובניכם ובנותיכם אשר עזבתם בחרב יפלו: ועשיתם כאשר עשיתי על שפם לא

amictu nõ velabitis: & cibos lugentiũ nõ comedetis. Coronas habebitis in capitib⁹ vr̃is: & calciamenta in pedib⁹. Nõ plangetis neq flebitis: sed tabescetis in iniquitatibus vestris: & vnusquisq gemet ad fratrem suũ. Eritq ezechiel vobis in portentũ. Iuxta om̃ia que fecit: facietis: cũ venerit istud & scietis quia ego dñs deus. Et tu fili hominis ecce in die qua tollam ab eis fortitudinẽ eorũ & gaudium dignitatis: & desideriũ oculorũ eorum super quo requiescũt anime eorũ: & filios & filias eorum: in die illa cum venerit fugiens ad te vt annunciet tibi: in die inquam illa aperietur os tuum cum eo qui fugit: & loqueris & non silebis vltra: eritq eis in portentum: & scietis quia ego dominus.

Cap.xxv. 25.

Et factus est sermo dñi ad me: dicens. Fili hois: pone faciẽ tuã contra filios ammon: & prophetabis de eis: & dices filiis ammon. Audite verbum dñi dei. Hec dicit dñs deus. Pro eo q dixisti euge euge super sanctuariũ meũ: qa pollutũ est & sup terrã isrl: qm̃ desolata est: & sup domum iuda qm̃ ducti sunt in captiuitatẽ: idcirco ecce ego tradã te filiis orĩetalib⁹ in hereditatẽ: & collocabũt caulas suas in te: & ponẽt in te tentoria sua. Ipsi comedent fruges tuas & ipsi bibent lac tuum. Daboq rabbath in habitaculum camelorum: & filios ammon in cubile pecorum: & scietis quia ego dñs. Quia hec dicit dominus deus. Pro eo q plausisti manu & percussisti pede: & gauisa es ex toto affectu sup terram israel. Idcirco ecce ego extendam manum meã sup te: & tradã te in direptionẽ gẽtiũ & interficiã te de populis & perdam de terris & conterã: & scietis quia ego dominus.

Hec dicit dñs deus. pro eo q dixerunt moab & seyr: ecce sicut om̃es gentes domus iuda: idcirco ecce ego aperiã humerum moab de ciuitatibus: de ciuitatibus inq̃ eius & de finib⁹ eius inclytas terre beth iesimoth & beelmeon & cariathaim filiis orientis cũ filiis ãmon. Et dabo eam in hereditatẽ: vt nõ sit vltra memoria filiorũ ammõ in gentib⁹. Et in moab faciam iudicia: & scient qa ego dñs. Hec dicit dominus deus. Pro eo q fecit idumea vltionẽ vt se vindicaret de filiis iuda: peccauitq delinquẽs & vindictã expetiuit de eis: idcirco hec dicit dñs deus. Extendã manũ meã sup idumeã: & auferã de ea hominẽ & iumentũ: & faciã eam desertam ab austro: et qui sunt in dedã gladio cadent. Et dabo vltionẽ meã sup idumeã p manũ ppli mei israel: & facient in edom iuxta irã meã & furorẽ meũ & scient vindictam meam dicit dominus deus. Hec dicit domin⁹ deus. Pro eo q fecerunt palestini vindictã & vltise sunt toto aĩo: interficientes & implentes inimicitias veteres: propterea hec dicit dñs deus. Ecce ego extendam manũ meã sup palestinos & interficiã interfectores: & perdã reliquias maritime regionis: faciãq in eis vltiones magnas arguens in furore: & scient quia ego dominus: cum dedero vindictam meam super eos.

Ca.xxvj. 26.

Et factũ est in vndecimo anno prima mensis factus est sermo dñi ad me: dicẽs. Fili hominis pro eo q dixit tyrus de hierusalem: euge cõfracte sunt porte populorum: cõuersa est ad me: implebor: deserta est: ppterea hec dicit dñs deus. Ecce ego super te tyre: & ascendere faciam ad te gentes multas sicut ascẽdit mare fluctuãs. Et dissipabunt muros tyri

והרסו מגדליה וסחיתי עפרה ממנה
ונתתי אתה לצחיח סלע׃ משטח
חרמים תהיה בתוך הים כי אני
דברתי נאם אדני יהוה והיתה
לבז לגוים׃ ובנותיה אשר בשדה
בחרב תהרגנה וידעו כי אני
יהוה׃ כי כה אמר אדני יהוה
הנני מביא אל צר נבוכדראצר
מלך בבל מצפון מלך מלכים
בסוס וברכב ובפרשים וקהל
ועם רב׃ בנותיך בשדה בחרב
יהרג ונתן עליך דיק ושפך עליך
סללה והקים עליך צנה׃ ומחי
קבלו יתן בחמותיך ומגדלתיך
יתץ בחרבותיו׃ משפעת סוסיו יכסך
אבקם מקול פרש וגלגל ורכב
תרעשנה חומותיך בבאו בשעריך
כמבואי עיר מבקעה׃ בפרסות
סוסיו ירמס את כל חוצותיך עמך
בחרב יהרג ומצבות עזך לארץ
תרד׃ ושללו חילך ובזזו רכלתך
והרסו חומותיך ובתי חמדתך
יתצו ואבניך ועציך ועפרך
בתוך מים ישימו׃ והשבתי המון
שיריך וקול כנוריך לא ישמע
עוד׃ ונתתיך לצחיח סלע משטח
חרמים תהיה לא תבנה עוד
כי אני יהוה דברתי נאם אדני
יהוה׃ כה אמר אדני יהוה לצור
הלא מקול מפלתך באנק חלל
בהרג הרג בתוכך ירעשו האיים׃
וירדו מעל כסאותם כל נשיאי
הים והסירו את מעיליהם ואת בגדי
רקמתם יפשטו חרדות ילבשו
על הארץ ישבו וחרדו לרגעים
ושממו עליך׃ ונשאו עליך קינה

et destruent turres eius. Et radā puluerē eius de ea: & dabo eam in limpidissimam petrā. Siccatio sagenarū erit in medio maris: quia ego locutus sum: ait dominus deus & erit in direptionē gentibus. Filie quoq; ei9 q̄ sunt in agro gladio interficientur: & scient quia ego dominus. Quia hec dicit dn̄s deus. Ecce ego adducā ad tyrum nabuchodonosor regē babylonis ab aquilone regem regum: cum equis & curribus & equitibus & cetu populoq; magno. Filias tuas q̄ sūt in agro gladio interficiet: & circūdabit te munitiōib9: & cōportabit aggerē in gyro. Et eleuabit cōtra te clypeū. & vīneas & arietes tēpabit in muros tuos: & turres tuas destruet ī armatura sua. Inūdatiōe eqrū eius opiet te puluis eorū a sonitu eqtū & rotarū & curruū mouebūtur muri tui. Cum ingressus fuerit portas tuas q̄si per introitū vrbis dissipate: vngulis equorū suorū cōculcabit oīs plateas tuas: ppl'm tuū gladio cedet: & statue tue nobiles in terrā corruēt. Vastabūt opes tuas: diripiēt negociatiōes tuas: & destruet muros tuos: & domus tuas p̄claras subuertēt: & lapides tuos & ligna tua & puluerē tuū in medio aquarū ponēt. Et qescere faciam multitudinē cāticorū tuorū: & sonit9 citharatū tuarū nō audietur amplius. Et dabo te in limpidissimā petrā: siccatio sagenarū eris: nec edificaberis vltra: qa ego dn̄s locut9 sum ait dn̄s deus. Hec dicit dn̄s deus de tyro. Nūqd nō a sonitu ruine tue & gemitu interfectorū tuorū cū occisi fuerint in medio tui: cōmouebūtur insule: & descendēt de sedibus suis oēs principes maris: & auferent exuuias suas: & vestimēta sua varia abiiciēt & induētur stupore. In terra sedebūt: & attoniti sup repentino casu tuo ammirabūtur assumētes super te lamentū

τ subuertent turres tuas τ ventilabo puluerē
κὰι καθελοῦσι τοὺς πύργους σου κὰι λικμήσω τὸν χοῦν
eius ab ea: τ dabo eam nitidissimā petrā: siccatio
αὐτῆς ἀπ' αὐτῆς, κὰι δώσω αὐτὴν εἰς λεωπετρίαν, ψυγμὸς
sagenaꝝ erit in medio maris: qꝛ ego locut9 sum di
σαγηνῶν ἔσται ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης, ὅτι ἐγὼ λελάληκα λέ
cit adonai dn̄s: τ erit in direptionē gentib9: τ
γει ἀδωναῒ κύριος, κὰι ἔσται εἰς προνομὴν τοῖς ἔθνεσιν, κὰι
filie eius in agro gladio interficien
αἱ θυγατέρες αὐτῆς ἐν τῷ πεδίῳ μαχαίρᾳ ἀναιρεθήσον-
tur τ scient qꝛ ego dn̄s. ppterea hec dicit
ται, κὰι γνώσονται ὅτι ἐγὼ κύριος. διὰ τοῦτο τάδε λέγει
adonai dn̄s: ecce ego adduco sup te sor nabuchodo-
ἀδωναῒ κς, ἰδοὺ ἐγὼ ἐπάγω ἐπὶ σὲ σὸρ τὸν ναβουχοδο-
nosor regē babylonis ab aqlone: rex re
νόσωρ βασιλέα βαβυλῶνος ἀπὸ τοῦ βορρᾶ, βασιλεὺς βα
gum est: cū equis τ currib9 τ equitib9 τ cō
σιλέων ἐστίν, μεθ' ἵππων κὰι ἁρμάτων κὰι ἱππέων κὰι συ
gregatiōe gētiū multaꝝ valde: iste filias
ναγωγῆς ἐθνῶν πολλῶν σφόδρα, οὗτος τὰς θυγατέρας
tuas q̄ in campo gladio īterficiet: τ dabit sup
σου τὰς ἐν τῷ πεδίῳ μαχαίρᾳ ἀνελεῖ, κὰι δώσει ἐπὶ
te munitiōes: τ circūedificabit te: τ circūponet
σὲ προφυλακήν, κὰι περιοικοδομήσει σε, κὰι περιβαλεῖ
tibi fossam: τ circūedificabit in te vallū ī circuitu:
σοι τάφρον, κὰι περιοικοδομήσει ἐπὶ σὲ χάρακα κύκλῳ,
τ circūstantiā armoꝝ τ lanceas eius. contra
κὰι περιστάσιν ὅπλων κὰι τὰς λόγχας αὐτοῦ. ἀπέναντί
te dabit muros tuos τ turres tuas destruet in
σου δώσει τὰ τείχη σου κὰι τοὺς πύργους σου καθελεῖ ἐν
armis suis a multitudine equoꝝ ei9 ope-
τοῖς ὅπλοις ἑαυτοῦ ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἵππων αὐτοῦ, κατα-
riet te puluis eoꝝ: τ a voce equi
καλύψει σε ὁ κονιορτὸς αὐτῶν, κὰι ἀπὸ τῆς φωνῆς τῶν ἱπ-
tum ei9 operiet te: τ a rotis cur-
πέων αὐτοῦ κατακαλύψει σε, κὰι ἀπὸ τῶν τροχῶν τῶν ἁρ-
ruum eius. cōmouebunt muri tui ingrediente illo
μάτων αὐτοῦ. σεισθήσεται τὰ τείχη σου εἰσπορευομένου αὐτοῦ
portas tuas q̄si ingrediens in vrbē de campo in
τὰς πύλας σου ὡς εἰσπορευόμενος εἰς πόλιν ἐκ πεδίου ἐν
vngulis equoꝝ suoꝝ conculcabunt oēs
ταῖς ὁπλαῖς τῶν ἵππων αὐτοῦ καταπατήσουσιν πάσας
plateas tuas: pplm tuū gladio īterficiet: τ
τὰς πλατείας σου, τὸν λαόν σου μαχαίρᾳ ἀνελεῖ, κὰι τὴν
substantiam fortitudis tue in trā deducet: τ depdabi-
ὑπόστασιν τῆς ἰσχύος σου ἐπὶ τὴν γῆν κατάξει, κὰι προνομεύ
tur potentiā tuā: τ spoliabit facultates tuas.
σει τὴν δύναμίν σου, κὰι σκυλεύσει τὰ ὑπάρχοντά σου,
τ destruet muros tuos τ domos tuas deside
κὰι καταβαλεῖ τὰ τείχη σου κὰι τοὺς οἴκους σου τοὺς ἐπιθυ
rabiles subuertet: τ lapides tuos τ ligna tua τ puluerē tuū
μητοὺς καθελεῖ, κὰι τοὺς λίθους σου κὰι τὰ ξύλα σου κὰι τὸν χοῦν σου
in mediū maris iniiciet. τ destruet multitudinē mu-
εἰς μέσον τῆς θαλάσσης ἐμβαλεῖ. κὰι καταλύσει τὸ πλῆθος τῶν μου
sicoꝝ tuoꝝ: τ vox psalterioꝝ tuoꝝ nō audiet ampli9: τ da
σικῶν σου, κὰι ἡ φωνὴ τῶν ψαλτηρίων σου οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἔτι, κὰι δώ
bo te ī nitidissimā petrā. siccatio sagenaꝝ eris: nō edificaberis vltra
σω σε εἰς λεωπετρίαν. ψυγμὸς σαγηνῶν ἔσῃ, οὐ μὴ οἰκοδομηθῇς ἔτι,
qꝛ ego locut9 sū dicit adonai dn̄s. qꝛ hec dicit dn̄s sor: nōne
ὅτι ἐγὼ ἐλάλησα λέγει ἀδωναῒ κς. διότι τάδε λέγει κς τῇ σοὺρ, οὐκ
a voce ruine tue cū gemuerit vulnerati tui cū
ἀπὸ φωνῆς τῆς πτώσεώς σου ἐν τῷ στενάξαι τραυματίας σου ἐν τῷ
euaginarēt gladiū in medio tui cōmouebunt insule: τ descen-
σπάσασθαι μάχαιραν ἐν μέσῳ σου σεισθήσονται αἱ νῆσοι, κὰι καταβήσον
dent de sedib9 suis oēs pncipes maris: τ au
ται ἀπὸ τῶν θρόνων αὐτῶν πάντες οἱ ἄρχοντες τῆς θαλάσσης, κὰι ἀφε
ferent coronas suas: τ vestimētis suis variis exuen
λοῦνται τὰς μίτρας αὐτῶν. κὰι τὸν ἱματισμὸν αὐτῶν τὸν ποικίλον ἐκδύ
tur furore insanient: sup trā sedebūt τ formidabūt
σονται ἐκστάσει ἐκστήσονται, ἐπὶ γῆν καθεδοῦνται κὰι φοβηθήσονται τὴν
perditionē tuā: τ gement sup te: τ assument sup te lamētū:
ἀπώλειάν σου, κὰι στενάξουσιν ἐπὶ σέ, κὰι λήψονται ἐπὶ σὲ θρῆνον,

τ dicent tibi: quō periisti: τ dissipata es in mari
κὰι ἐροῦσίν σοι, πῶς ἀπώλου, κὰι κατελύθης ἐν θαλάσσῃ
vrbs laudata: q̄ fuit fortis in mari ipsa
ἡ πόλις ἡ ἐπαινετή, ἥτις ἐγενήθη ἰσχυρὰ ἐν τῇ θαλάσσῃ αὐτή,
τ habitantes eam: q̄ dedit timorē sui oībus
κὰι οἱ κατοικοῦντες αὐτήν, ἡ δοῦσα τὸν φόβον αὐτῆς πᾶσι
hītantib9 eam: τ formidabunt insule a
τοῖς κατοικοῦσιν αὐτήν, κὰι φοβηθήσονται αἱ νῆσοι ἀφ' ἡ
die ruine tue: τ turbabunt insule in
μέρας πτώσεώς σου, κὰι ταραχθήσονται αἱ νῆσοι ἐν τῇ
mari ab exitu tuo. qꝛ hec dicit dn̄s do-
θαλάσσῃ ἀπὸ τῆς ἐξοδίας σου. ὅτι τάδε λέγει κύριος κύ-
min9: cum dedero te vrbē desolatam sicut ciuitates q̄ nō
ριος, ὅταν δῶ σε πόλιν ἠρημωμένην ὡς τὰς πόλεις τὰς μὴ
habitabuntur: cū reduxero ego sup te abyssum
κατοικηθησομένας, ἐν τῷ ἀναγαγεῖν με ἐπὶ σὲ τὴν ἄβυσσον
τ cooperiet te aqua multa: τ deducet te
κὰι κατακαλύψει σε ὕδωρ πολύ, κὰι καταβιβάσει σε
ad descendentes in foueā ad pplm seculi: τ
πρὸς τοὺς καταβαίνοντας εἰς βόθρον πρὸς λαὸν αἰῶνος, κὰι
collocabo te ī pfūda tre sicut solitudinē eternā cū descen
κατοικιῶ σε εἰς βάθη τῆς γῆς ὡς ἔρημον αἰώνιον μετὰ κατα
dentibus in foueā: vt nō hīteris sup trā vite:
βαινόντων εἰς βόθρον, ὅπως μὴ κατοικηθῇς ἐπὶ γῆν ζωῆς,
pditionē te dabo: τ nō eris vltra: τ requireris
ἀπώλειάν σε δώσω, κὰι οὐχ ὑπάρξεις ἔτι, κὰι ζητηθήσῃ
τ nō inuenieris in eternū dicit adonai dn̄s.
κὰι οὐχ εὑρεθήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα λέγει ἀδωναῒ κς. Ca.27.
ET factū est verbū dn̄i ad me dicēs: τ tu fili
Καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, κὰι σὺ υἱὲ
hoīs: assume sup sor lamētū: τ dices sor habitā-
ἀνθρώπου, λάβε ἐπὶ σὸρ θρῆνον, κὰι ἐρεῖς τῇ σὸρ τῇ κατοι-
ti in introitu maris emporio popu
κούσῃ ἐπὶ τῆς εἰσόδου τῆς θαλάσσης τῷ ἐμπορείῳ τῶν λα
loꝝ ab insulis multis: hec dicit adonai dn̄s sor:
ῶν ἀπὸ νήσων πολλῶν, τάδε λέγει ἀδωναῒ κύριος τῇ σόρ,
tu dixisti ego circundedi mihi decorē meū. in corde
σὺ εἶπας ἐγὼ περιτέθεικα ἐμαυτῇ κάλλος μου. ἐν καρδίᾳ
maris finium tui: filii tui circūdederūt tibi decorē. cedrus
θαλάσσης τὰ ὅριά σου, υἱοί σου περιέθηκάν σοι κάλλος. κέδρος
ex sanir edificabit: naues tabulaꝝ cupressi ex
ἐκ σανεὶρ οἰκοδομηθήσεται, νῆες σανίδων κυπαρίσσου ἐκ τοῦ
libano capte sunt: vt facerent tibi malos abiegnos:
λιβάνου ἐλήφθησαν, τοῦ ποιῆσαί σε ἱστοὺς ἐλατίνους,
de basan fecerunt remos tuos:
ἐκ τῆς βασανίτιδος ἐποίησαν τὰς κώπας σου, τὰ
tēpla tua fecerunt ex ebore: domos syluestres
ἱερά σου ἐποίησαν ἐξ ἐλέφαντος, οἴκους ἀλσώδεις
de insulis chettiim: byssus cū varietate
ἀπὸ νήσων τῶν χεττιείμ, βύσσος μετὰ ποικιλίας
de egypto facta ē tibi in stratu: vt circūdaret te
ἐξ αἰγύπτου ἐγένετό σοι ἡ στρωμνή, τοῦ περιθεῖναί σοι
glīa τ operiret te: hyacith9 τ purpura ex
δόξαν κὰι περιβαλεῖν σε, ὑάκινθος κὰι πορφύρα ἐκ τῶν
insulis elise. τ facta sunt opertoria tua. τ princ
νήσων ἐλισαί. κὰι ἐγένοντο περιβόλαιά σου. κὰι οἱ ἄρ-
cipes tui hītantes sidonē τ aradii fue-
χοντές σου οἱ κατοικοῦντες σιδῶνα κὰι ἀράδιοι ἐγένον
rūt remiges tui. sapiētes tui sor q erant in te:
το κωπηλάταί σου. οἱ σοφοί σου σὸρ οἳ ἦσαν ἐν σοί,
isti gubernatores tui: seniores biblioꝝ: τ
οὗτοι κυβερνῆταί σου, οἱ πρεσβύτεροι βιβλίων, κὰι
sapientes eoꝝ q erant in te: isti cōfortabāt
οἱ σοφοὶ αὐτῶν οἳ ἦσαν ἐν σοί, οὗτοι ἐνίσχυον τὴν
cōsiliū tuū: τ oēs naues maris τ
βουλήν σου, κὰι πάντα τὰ πλοῖα τῆς θαλάσσης κὰι
remiges eoꝝ. facti sunt tibi in occidentē occi
οἱ κωπηλάται αὐτῶν. ἐγένοντό σοι ἐπὶ δυσμὰς δυ-
dētis perse: τ lydi τ libyes
σμῶν πέρσαι, κὰι λυδοὶ κὰι λίβυες

dicent tibi. Quomodo periisti que habitas in mari vrbs inclyta: q̄ fuisti fortis in mari cū habitatoribus tuis quos formidabant vniuersi. Nunc stupebunt naues ī die pauoris tui: & turbabūtur insule in mari: eo q̄ null9 egrediatur ex te. Quia hec dicit dn̄s deus. Cum dedero te vrbem desolatam sicut ciuitates que non habitātur: & adduxero sup te abyssum: & operuerint te aque multe: & detraxero te cū illis qui descendūt in lacū ad populū sempiternū & collocauero in tra nouissima sicut solitudines veteres cū his q̄ deducūtur in lacū: vt nō habiteris. Porro cū dedero gloriā in terra viuentiū in nihilū redigā te & nō eris: & requisita nō inuenieris vltra in sempiternū: dicit domin9 deus.

27.

ET factū est verbum domini ad me: dicens. Tu ergo fili hominis assume super tyrū lamentum: & dices tyro: que habitat in introitu maris: negociationi populorum ad insulas multas. Hec dicit dominus deus. O tyre tu dixisti. Perfecti decoris ego sum: & in corde maris sita. Finitimi tui q te edificauerūt impleuerūt decorē tuū abietibus de sanir: extruxerūt te cū oibus tabulatis maris: cedrū de libano tulerūt vt faceret tibi malū: q̄rcus de basan dolauerūt in remos tuos: & transtra tua fecerūt tibi ex ebore indico: & p̄toriola de insulis italie. Byssus varia de egypto texta est tibi in velū vt poneretur ī malo: hyacinthus & purpura de insulis elisa facta sunt opimentū tuū. Habitatores sidonis & aradii fuerunt remiges tui: sapiētes tui tyre facti sunt gubernatores tui: senes biblii & prudētes ei9 habuerūt nautas ad ministeriū varie supellectilis tue. oēs naues maris & naute eaꝝ fuerūt in pplo negociatōis tue. p̄se & lydi & libyes erāt

ואמרו לך איך אבדת נושבת
מימים העיר ההללה אשר היתה
חזקה בים היא וישביה אשר נתנו
חתיתם לכל יושביה׃ עתה יחרדו
האין יום מפלתך ונבהלו האיים
אשר בים מצאתך׃ כי כה אמר
אדני יהוה בתתי אתך עיר נחרבת
כערים אשר לא נושבו בהעלות
עליך את תהום וכסוך המים
הרבים׃ והורדתיך את יורדי בור
אל עם עולם והושבתיך בארץ
תחתיות כחרבות מעולם את יורדי
בור למען לא תשבי ונתתי צבי
בארץ חיים׃ בלהות אתנך ואינך
ותבקשי ולא תמצאי עוד לעולם
נאם אדני יהוה׃

Ca.xxvij.

ויהי דבר יהוה אלי
לאמר׃ ואתה בן אדם שא על
צר קינה׃ ואמרת לצור הישבתי
על מבואת ים רכלת העמים אל
איים רבים כה אמר אדני יהוה
צור את אמרת אני כלילת יפי׃
בלב ימים גבוליך בניך כללו יפיך׃
ברושים משניר בנו לך את כל
לחתים ארז מלבנון לקחו לעשות
תרן עליך׃ אלונים מבשן עשו
משוטיך קרשך עשו שן בת
אשרים מאיי כתיים׃ שש ברקמה
ממצרים היה מפרשך להיות לך
לנס תכלת וארגמן מאיי אלישה
היה מכסך׃ ישבי צידון וארוד
היו שטים לך חכמיך צור היו
בך המה חבליך׃ זקני גבל וחכמיה
היו בך מחזיקי בדקך כל אניות
הים ומלחיהם היו בך לערב
מערבך׃ פרס ולוד ופוט היו

in exercitu tuo viri bellatores tui: clypeũ & galeã suspenderũt in te pro ornatu tuo. Filii aradii cũ exercitu tuo sup muros tuos in circuitu: sed & pygmei q erãt in turrib9 tuis pharetras suas suspẽderũt in muris tuis p gyrum. Ipsi cõpleuerũt pulchritudinẽ tuã. Carthaginẽses negociatores tui a multitudie cũctarũ diuitiarꝝ: argẽto: ferro: stãno: plũboq3 repleuerũt nũdinas tuas. Grecia & tubal & mosoch ipsi institores tui: mãcipia & vasa erea adduxerũt pplo tuo de domo thogorma eqs & eqtes & mulos adduxerũt ad forũ tuũ. Filii dedan negociatores tui. Insule mlte negotiatio man9 tue. Dẽtes eburneos & hebeninos mutauerũt in precio tuo. Syrus negociator tu9. Propter multitudinẽ operũ tuorũ guttã & purpurã & scutulata & byssum & sericũ & chodchod ppposuerũt in mercatu tuo. Iuda & terra israel ipsi institores tui i frumẽto primo bal samũ & mel & oleũ & resinã pposuerũt in nundinis tuis. Damascenus negociator tu9 in multitudine operũ tuorũ: in multitudine diuersarũ opũ: in vino pingui: in lanis coloris optimi. Dan & grecia & mozel in nũdinis tuis pposuerũt ferrũ fabrefactũ stactem & calamũ in negociatiõe tua. Dedan istitores tui in tapetib9 ad sedẽdũ. Arabia & vniuersi principes cedar ipi negociatores manus tue cũ agnis & arietibus & hedis venerũt ad te negociatores tui. Venditores saba & rema ipsi negociatores tui: cũ vniuersis primis aromatib9 & lapide pcioso & auro qd pposuerũt in mercatu tuo. Arã & chẽne & edẽ negociatores tui. Saba assur & chelmach vẽditores tui: ipsi negociatores tui: multipharia in volucrib9 hyacithi & polymitorꝝ gazarũq3 pciosarꝝ q obuolute & astricte erant funib9: cedros qq3 hẽbãt i negociatõib9 tuis. naues maris pricipes tui in negociatiõe tua: & repleta es & glĩficata nimis

in corde maris. In aqs multis adduxerunt te remiges tui. Ventus auster contriuit te. In corde maris diuitie tue: & thesauri tui: & multiplex instrumentũ tuũ. Naute tui gubernatores tui tenebãt suppellectilẽ tuã: & poplo tuo pẽrant: viri qq3 bellatores tui q erãt in te cum vniuersa multitudine tua q̃ est in medio tui: cadẽt i corde maris in die ruine tue. A sonitu clamoris gubernatorũ tuorꝝ cõturbabũtur classes: & descẽdẽt de nauib9 suis oẽs q tenebant remũ. Naute & vniuersi gubernatores maris in terra stabũt & eiulabũt sup te voce magna & clamabũt amare. Et supiaciẽt puluerẽ capitibus suis: & cinere cõspergẽtur: & radẽt sup te caluitiũ: & accingẽtur ciliciis. Et plorabũt te i amaritudine aie ploratu amarissimo: & assumẽt sup te carmẽ lugubre: & plãgẽt te. Que ẽ vt tyrus q̃ obtumuit in medio maris. Que i exitu negociationũ tuarũ de mari iplesti pplos multos & mltitudine diuitiarũ tuarũ & pplorũ tuorꝝ ditasti reges terre. Nũc cõtrita es a mari: in pfundis aquarũ opes tue: & ois multitudo tua q̃ erat in medio tui ceciderũt. Vniuersi hitatores insularũ obstupuerũt sup te: & reges earũ oẽs tẽpestate pcussi mutauerũt vultus. Negociatores populorũ sibilauerũt sup te. Ad nihilũ deducta es: & nõ eris vsq3 in perpetuum.

28.

ET factus est sermo dñi ad me dicens. Fili hominis: dic principi tyri. Hec dicit dñs deus. Eo q eleuatũ est cor tuũ & dixisti: deus ego sum: & in cathedra dei sedi in corde maris: cum sis homo & nõ deus: & dedisti cor tuum quasi cor dei. Ecce sapientior es tu daniele: omne secretum non est absconditũ a te. In sapientia & prudentia tua fecisti tibi fortitudinẽ: & acqsisti aurũ & argẽtũ in thesauris tuis: in multitudine sapiẽtie & in negociatione tua

Ca.28.

multiplicasti tibi fortitudinẽ & eleuatũ ẽ cor tuũ in robore tuo. Propterea hec dicit dñs deus. Eo q eleuatũ est cor tuum quasi cor dei: idcirco ecce ego adducam sup te alienos robustissimos gentiũ. Et nudabũt gladios suos sup pulchritudinẽ sapie tue: & pollučt decorẽ tuũ. Interficient & detrahẽt te: & morieris in interitu occisorũ in corde maris. Nunqd dicens loqris: deus ego sũ corã interficientibus te: cũ sis homo & nõ deus? In manu occidentiũ te morte incircũcisorũ morieris in manu alienorũ: quia ego locutus sum ait dominus deus. Et factus est sermo domini ad me dicens. Fili hominis: leua planctum super regem tyri: & dices ei. Hec dicit dominus deus. Tu signaculum similitudinis: plenꝰ sapiã: pfectus decore: in deliciis paradisi dei fuisti. Omnis lapis preciosus operimentum tuum: sardius topazius & iaspis chrysolithꝰ & onyx & beryllus: sapphirus & carbũculus & smaragdꝰ. Aurũ opus decoris tui & foramina tua in die q̃ cõditus es preparata sunt. Tu cherub extentus & protegens: & posui te in monte sancto dei. In medio lapidum ignitorum ambulasti: perfectus in viis tuis a die cõditionis tue: donec inuẽta est iniqtas in te. In multitudine negociatiõis tue repleta sunt interiora tua iniquitate: & peccasti & eieci te de mõte dei: & pdidi te o cherub ptegens de medio lapidũ ignitorũ. Et eleuatũ est cor tuũ in decore tuo. Perdidisti sapiam tuã in decore tuo in terrã proieci te: ante faciem regum dedi te vt cernerẽt te. In multitudie iniqtatũ tuarũ & iniqtate negociatiõis tue polluisti sanctificationẽ tuã. Producã ergo ignẽ de medio tui q comedat te: & dabo te in cinerẽ sup terrã in cõspectu oim videtiũ te. Oẽs q nouerint te in gentibꝰ: obstupescẽt

super te. Nihil factus es & non eris in perpetuũ. Et factus est sermo dñi ad me dicẽs. Fili hominis: pone faciem tuã contra sydonẽ: & pphetabis de ea & dices. Hec dicit dominus deus. Ecce ego ad te sydon: & glorificabor in medio tui. Et scient quia ego dominus cũ fecero in ea iudicia: & scificatus fuero in ea. Et imittã ei pestilentiam & sanguinẽ i plateis eiꝰ: et corruẽt interfecti in medio eius gladio per circuitum: & scient quia ego dominus. Et nõ erit vltra domui israel offendiculum amaritudis: & spina dolorẽ inferẽs vndiq; p circuitũ eorũ q aduersantur eis: & scient quia ego dominus deus. Hec dicit dominus deus. Quando cõgregauero domũ israel de populis in quibus dispersi sunt sanctificabor in eis corã gentibus: & habitabunt in terra sua quã dedi seruo meo iacob: & habitabunt in ea securi. Et edificabũt domos: & plãtabũt vineas: & habitabũt cõfidenter cum fecero iudicia in omnibus qui aduersantur eis per circuitum: & scient quia ego dominus deus eorum.

29.

In anno decimo: decimo mense duodecima die mẽsis: factum est verbum domini ad me dicẽs. Fili hominis pone faciem tuam contra pharaonem regem egypti & prophetabis de eo: & de egypto vniuersa loquere dices. Hec dicit dominus deus. Ecce ego ad te pharao rex egypti draco magne: qui cubas in medio fluminum tuorum & dicis: meꝰ ẽ fluuiꝰ & ego feci memetipsum. Et ponã frenum in maxillis tuis: & agglutinabo pisces fluminũ tuorũ squamis tuis. Et extraham te de medio fluminũ tuorũ: & vniuersi pisces tui squãmis tuis adherebũt.

contumelia affecerit eos in circuitu eorũ. & scient
ἀτιμασάντων αὐτοὺς ἐν τοῖς κύκλῳ αὐτῶν. καὶ γνώσονται
qr ego sum dñs deus eorũ & deꝰ patrum eorũ.
ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος ὁ θεὸς αὐτῶν καὶ ὁ θεὸς τῶν πατέρων αὐτῶν.

Ca. 29.

In anno decimo in decimo mense vna mensis: factũ est verbũ dñi ad me dicẽs: fili hominis obfirma faciem tuã sup pharaonẽ regẽ egypti: & ppheta sup eũ: & sup egyptũ totam loquere & dic: hec dicit adonai dñs: ecce ego ad te pharao rex egypti draconẽ magnũ sedentem in medio fluuiorũ tuorũ. dicentẽ mea sunt flumina: & ego feci ea: & ego dabo frenũ in maxillas tuas: & adglutinabo pisces fluminis tui ad alas tuas: & extrahã te de medio fluminis tui: & vniuersos pisces fluminis squãmis tuis adglutinabo

Ἐν τῷ ἔτει τῷ δεκάτῳ ἐν τῷ δεκάτῳ μηνὶ μιᾷ τοῦ μηνός, ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, υἱὲ ἀνθρώπου, στήρισον τὸ πρόσωπόν σου ἐπὶ φαραὼ βασιλέα αἰγύπτου, καὶ προφήτευσον ἐπ᾽ αὐτόν, καὶ ἐπ᾽ αἴγυπτον ὅλην. λάλησον καὶ εἰπέ, τάδε λέγει [illegible] κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ ἐπὶ σὲ [illegible] βασιλεῦ αἰγύπτου τὸν δράκοντα τὸν μέγαν τὸν ἐγκαθήμενον ἐν μέσῳ τῶν ποταμῶν αὐτοῦ. τὸν λέγοντα ἐμοί εἰσιν οἱ ποταμοί, καὶ ἐγὼ ἐποίησα αὐτούς, καὶ ἐγὼ δώσω χαλινὸν εἰς τὰς σιαγόνας σου, καὶ προσκολλήσω τοὺς ἰχθύας τοῦ ποταμοῦ σου πρὸς τὰς πτέρυγάς σου, καὶ ἀνάξω σε ἐκ μέσου τοῦ ποταμοῦ σου, καὶ πάντας τοὺς ἰχθύας τοῦ ποταμοῦ ταῖς λεπίσι σου προσκολλήσω.

Tex.he.Ezechi.xxix.

ונטשתיך המדברה אותך ואת כל דגת יאריך על פני השדה תפול לא תאסף ולא תקבץ לחית הארץ ולעוף השמים נתתיך לאכלה: וידעו כל ישבי מצרים כי אני יהוה יען היותם משענת קנה לבית ישראל: בתפשם בך בכף תרוץ ובקעת להם כל כתף ובהשענם עליך תשבר והעמדת להם כל מתנים: לכן כה אמר אדני יהוה הנני מביא עליך חרב והכרתי ממך אדם ובהמה: והיתה ארץ מצרים לשממה וחרבה וידעו כי אני יהוה יען אמר יאר לי ואני עשיתי: לכן הנני אליך ואל יאריך ונתתי את ארץ מצרים לחרבות חרב שממה ממגדל סונה ועד גבול כוש: לא תעבר בה רגל אדם ורגל בהמה לא תעבר בה ולא תשב ארבעים שנה: ונתתי את ארץ מצרים שממה בתוך ארצות נשמות ועריה בתוך ערים מחרבות תהיין שממה ארבעים שנה והפצתי את מצרים בגוים וזריתים בארצות: כי כה אמר אדני יהוה מקץ ארבעים שנה אקבץ את מצרים מן העמים אשר נפצו שמה: ושבתי את שבות מצרים והשבתי אתם ארץ פתרוס על ארץ מכורתם והיו שם ממלכה שפלה: מן הממלכות תהיה שפלה ולא תתנשא עוד על הגוים והמעטתים לבלתי רדות בגוים: ולא יהיה עוד לבית ישראל למבטח מזכיר עון בפנותם

Trāſl.B.Hie.

Et proiiciam te in deſertum & omnes piſces fluminis tui. Sup faciem terre cades. Non colligeris neq̃ cōgregaberis. Beſtiis terre & volatilibus celi dedi te ad deuorandum. Et ſcient omnes habitatores egypti: quia ego dn̄s. Pro eo q̃ fuiſti baculus arundineus domui iſrael quādo apprehenderūt te manu: & confractus es & laceraſti omnem humerū eorū: & innitētibus eis ſup te cōminutus es & diſſoluiſti omnes renes eorum: propterea hec dicit dominus de9. Ecce ego adducam ſuper te gladium: & interficiam de te hoīem & iumentū. Et erit terra egypti in deſertum & in ſolitudinē: & ſcient quia ego dn̄s. Pro eo q̃ dixerit: Fluuius me9 eſt. & ego feci eum: idcirco ecce ego ad te & ad flumina tua. Daboq̃ terrā egypti in ſolitudinē gladio diſſipatam a turre ſyenes vſq̃ ad terminos ethiopie. Nō pertrāſibit eam pes hominis: neq̃ pes iumenti gradietur in ea: & non habitabitur quadragīta annis. Daboq̃ terram egypti deſertā in medio terrarum deſertarum: & ciuitates ei9 in medio vrbiū ſubuerſarum: & erunt deſolate quadraginta annis. Et diſpergā egyptios in nationes: & ventilabo eos in terras. Quia hec dicit dn̄s de9: poſt finem quadraginta annorum congregabo egyptum de populis in quib9 diſperſi fuerant: & reducam captiuitatem egypti: & collocabo eos in terra phatures in terram natiuitatis ſue. Et erunt ibi in regnum humile: & inter cetera regna erit humillima. Et non eleuabitur vltra ſuper nationes: & imminuā eos ne imperent gentibus: neq̃ erunt vltra domui iſrael confidentia: docentes iniquitatem vt fugiant &

Trāſ.Gre.lxx.cū interp.latina.

τ deponam te velociter: τ omnes piſces
καὶ καταβαλῶ σε ἐν τάχει, καὶ πάντας τοὺς ἰχθύας
fluminis tui: ſup faciem campi cades
τοῦ ποταμοῦ σου, ἐπὶ προσώπου τοῦ πεδίου πίσῃ
τ non ꝯgregaberis τ non colligeris. beſtiis
καὶ οὐ μὴ συναχθῇς καὶ οὐ μὴ περισταλῇς· τοῖς θηρίοις
terre τ volatilib9 celi dedi te in de
τῆς γῆς καὶ πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ δέδωκά σε εἰς κα-
uoratione τ ſcient oēs hitantes egy-
τάβρωμα, καὶ γνώσονται πάντες οἱ κατοικοῦντες αἴγυ
tum q2 ego ſum dn̄s. ꝓ eo q̃ fuiſti virga arundi-
πτον ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος· ἀνθ' ὧν ἐγενήθης ῥάβδος καλαμί
nea domui iſrael: qñ apphenderūt te manu ſua
νη τῷ οἴκῳ ἰσραήλ, ὅτε ἐπελάβοντό σου τῇ χειρὶ αὐτῶν
τ ꝯfract9 es: τ qñ plauſit ſup eos oīs
καὶ ἐθλάσθης, καὶ ὅτε ἐπεκρότησεν ἐπ' αὐτοὺς πᾶσα
man9. τ qñ requieuerunt ſup te ꝯtriuiſti eos: τ
χείρ· καὶ ὅτε ἐπανεπαύσαντο ἐπὶ σὲ συνετρίβης, καὶ
ꝯfregiſti eoꝝ oēm lumbū. ꝓpterea hec di-
συνέκλασας αὐτῶν πᾶσαν ὀσφύν. διὰ τοῦτο τάδε λέ-
cit adonai dn̄s: ecce ego adduco ſup te gladium
γει ἀδωναῒ κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ ἐπάγω ἐπὶ σὲ ῥομφαίαν
τ perdam hoīes de te τ iumēta: τ erit tra
καὶ ἀπολῶ ἀνθρώπους ἀπὸ σοῦ καὶ κτήνη, καὶ ἔσται ἡ γῆ
egypti ꝑditio τ deſertū. τ ſcient q2 ego ſū
αἰγύπτου ἀπώλεια καὶ ἔρημος. καὶ γνώσονται ὅτι ἐγώ εἰ-
dn̄s: eo q̃ dixeris tu flumina mea ſunt:
μι κύριος, ἀντὶ τοῦ λέγειν σε οἱ ποταμοὶ ἐμοί εἰσιν,
τ ego feci illa. idcirco ecce ego ad
καὶ ἐγὼ ἐποίησα αὐτούς. διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ ἐπὶ
te τ ad oīa flumina tua: τ dabo
σὲ καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς ποταμούς σου, καὶ δώσω
trā egypti in deſertū: gladium τ ꝑdi-
τὴν γῆν αἰγύπτου εἰς ἔρημον, ῥομφαίαν καὶ ἀπώ-
tionē a magdolo τ ſyene τ vſq̃ ad fines ethio
λειαν ἀπὸ μαγδώλου καὶ συήνης καὶ ἕως ὁρίων αἰθιό-
pū. nō trāſibit in ea pes hoīs: τ pes
πων. οὐ μὴ διέλθῃ ἐν αὐτῇ πούς ἀνθρώπου, καὶ πούς
iumēti non ꝑdiet i ea: τ nō habitabitur qua
κτηνῶν οὐ μὴ διέλθῃ αὐτήν, καὶ οὐ κατοικηθήσεται τεσ-
draginta annis. τ dabo terrā ei9 in ꝑditio-
σαράκοντα ἔτη. καὶ δώσω τὴν γῆν αὐτῆς εἰς ἀπώ-
nem in medio deſerte. τ ciuitates eius in
λειαν ἐν μέσῳ τῆς ἠρημωμένης. καὶ αἱ πόλεις αὐτῆς ἐν
medio ciuitatū deſertaꝝ erūt deſolatio quadra-
μέσῳ πόλεων ἠρημωμένων ἔσονται ἀφανισμὸς τεσσαρά-
ginta annis: τ diſpergam egyptū in gentib9 τ
κοντα ἔτη, καὶ διασπερῶ αἴγυπτον ἐν τοῖς ἔθνεσιν, καὶ
ventilabo eos in regiōib9. hec dicit adonai
λικμήσω αὐτοὺς ἐν ταῖς χώραις. τάδε λέγει ἀδωναῒ
dn̄s poſt quadraginta ānos ꝯgregabo egyptios ex
κύριος μετὰ τεσσαράκοντα ἔτη συνάξω αἰγυπτίους ἀπὸ
gētib9 vbi diſperſi ſunt illic: τ reducā
τῶν ἐθνῶν οὗ διεσκορπίσθησαν ἐκεῖ, καὶ ἀποστρέψω τὴν
captiuitatem egyptioꝝ: τ collocabo eos in
αἰχμαλωσίαν τῶν αἰγυπτίων, καὶ κατοικιῶ αὐτοὺς ἐν
tra bathores in tra vnde aſſumpti ſunt: τ erit ꝓncipat9
γῇ βαθωρῆς ἐν τῇ γῇ ὅθεν ἐλήφθησαν, καὶ ἔσται ἀρχὴ
humilis illic vltra oēs ꝓncipat9: τ erit humilli
ταπεινὴ ἐκεῖ παρὰ πάσας ἀρχάς, καὶ ἔσται ταπει-
ma ne exaltetur vltra ſup gētes. pauciſſimos
νωτάτη τοῦ μὴ ὑψωθῆναι ἔτι ἐπὶ τὰ ἔθνη. ὀλιγοστοὺς
eos faciam ne ſint ipſi plures in
αὐτοὺς ποιήσω τοῦ μὴ εἶναι αὐτοὺς πλείονας ἐν τοῖς
gentib9: τ nō erunt vltra domui iſrael in ſpe
ἔθνεσιν, καὶ οὐκ ἔσονται ἔτι τῷ οἴκῳ ἰσραὴλ εἰς ἐλ-
recordantem iniq̄tatē vt
πίδα ἀναμιμνήσκουσαν ἀνομίαν ἐν τῷ

Trāſla.gre.lxx.cū iter.latina.

ſequantur ipſi poſt eos. τ ſcient q2 ego
ἀκολουθῆσαι αὐτοὺς ὀπίσω αὐτῶν. καὶ γνώσονται ὅτι ἐγώ
ſum adonai dn̄s. τ factū ē in ſeptimo τ viceſio
εἰμι ἀδωναῒ κύριος. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἑβδόμῳ καὶ εἰκοστῷ
anno nona mēſis primi: factū ē verbū dn̄i
ἔτει ἐννάτῃ τοῦ μηνὸς τοῦ πρώτου, ἐγένετο λόγος κυρίου
ad me dicēs. fili hoīs nabuchodonoſor rex
πρός με λέγων. υἱὲ ἀνθρώπου, ναβουχοδονόσωρ βασιλεὺς
babylonis ſeruire fecit exercitū ſuū ſeruī-
βαβυλῶνος κατεδουλώσατο τὴν δύναμιν αὐτοῦ δου-
tute magna ꝯ tyrū. oē caput decaluatū: τ
λείᾳ μεγάλῃ ἐπὶ τύρου. πᾶσα κεφαλὴ φαλακρά, καὶ
oīs hūerus depilat9. τ merces nō fuit illi τ
πᾶς ὦμος μαδῶν. καὶ μισθὸς οὐκ ἐγένετο αὐτῷ καὶ
exercitui eius ſup tyro ꝓpt ſeruitutē q̄ ſerui-
τῇ δυνάμει αὐτοῦ ἐπὶ τύρον διὰ τῆς δουλείας ἧς ἐδούλευ-
runt ꝯ eam. ꝓpterea hec dicit adonai dn̄s:
σαν ἐπ' αὐτήν. διὰ τοῦτο τάδε λέγει ἀδωναῒ κύριος,
ecce do nabuchodonoſor regi babylonis
ἰδοὺ δίδωμι τῷ ναβουχοδονόσωρ βασιλεῖ βαβυλῶνος
terrā egypti: τ capiet mītitudinē ei9: τ ſpo
τὴν γῆν αἰγύπτου, καὶ λήψεται τὸ πλῆθος αὐτῆς, καὶ σκυ-
liabit ſpolia eius: τ depdabitur depdationē
λεύσει τὰ σκῦλα αὐτῆς, καὶ προνομεύσει τὴν προνομὴν
eius: τ erit merces exercitui illius ꝓ miniſterio
αὐτῆς, καὶ ἔσται μισθὸς τῇ δυνάμει αὐτοῦ ἀντὶ τῆς λει-
ſterio eius q̄ ſeruiuit ꝯ tyrū: τ dedi
τουργίας αὐτοῦ ἧς ἐδούλευσεν ἐπὶ τύρον, καὶ δέδωκα
ei trā egypti. ꝓ his q̄cūq̃ laborauit mihi di-
αὐτῷ τὴν γῆν αἰγύπτου. ἀνθ' ὧν ὅσα εἰργάσατο ἐμοί λέ-
cit adonai dn̄s. hec dicit dn̄s: in die illa
γει ἀδωναῒ κύριος. τάδε λέγει κύριος, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκεί-
ꝯrietur cornu omni domui iſrael: τ dabo
νῃ ἀνατελεῖ κέρας παντὶ τῷ οἴκῳ ἰσραήλ, καὶ δώσω
tibi os apertum in medio eoꝝ. τ ſcient q2
σοι στόμα ἀνεῳγμένον ἐν μέσῳ αὐτῶν. καὶ γνώσονται ὅτι
ego ſum dn̄s.
ἐγώ εἰμι κύριος.

Ca.30.

Et factū eſt ſmo dn̄i ad me dicēs: fili homi
Καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, υἱὲ ἀνθρώ-
nis: vaticinare τ dic: hec dicit adonai dn̄s: o
που, προφήτευσον καὶ εἰπέ, τάδε λέγει ἀδωναῒ κύριος, ὦ
o dies: q2 iuxta dies dn̄i: τ appropiq̄t dies
ὦ ἡμέρα, ὅτι ἐγγὺς ἡ ἡμέρα τοῦ κυρίου, καὶ ἐγγίζει ἡμέρα
dn̄i dies nubis τ tps gentiū erit: τ veniet gladi-
κυρίου ἡμέρα νεφέλης καὶ καιρὸς ἐθνῶν ἔσται, καὶ ἥξει μάχαι-
us ſup egyptios: τ erit ꝯturbatio in ethiopia: τ ca-
ρα ἐπ' αἰγυπτίους, καὶ ἔσται ταραχὴ ἐν τῇ αἰθιοπίᾳ, καὶ πε-
dent vulnerati in egypto: τ capient
σοῦνται τετραυματισμένοι ἐν αἰγύπτῳ, καὶ λήψονται τὸ
mītitudinē ei9: τ concident fundamēta eius. perſe
πλῆθος αὐτῆς, καὶ συμπεσεῖται τὰ θεμέλια αὐτῆς. πέρ-
ſe τ cretēſes τ lydi τ libyes τ ethiopes: τ
σαι καὶ κρῆτες καὶ λυδοὶ καὶ λίβυες καὶ αἰθίοπες, καὶ
oēs ꝯmixti: τ ex filiis teſtamēti mei gla
πάντες οἱ ἐπίμικτοι, καὶ ἐκ τῶν υἱῶν τῆς διαθήκης μου μά-
dio cadent cū eis. hec dicit adonai dn̄s: τ
χαίρᾳ πεσοῦνται μετ' αὐτῶν. τάδε λέγει ἀδωναῒ κς, καὶ
cōcident ſuſtentacula egypti: τ deſcendet
πεσοῦνται τὰ ὑποστηρίγματα αἰγύπτου, καὶ καταβήσεται
ꝯtumelia fortitudis ei9 a magdolo vſq̃ ad ſyenē: gladio
ὕβρις τῆς ἰσχύος αὐτῆς ἀπὸ μαγδώλου ἕως συήνης, μαχαί-
cadent in ea dicit adonai dn̄s: τ deſolabitur in
ρᾳ πεσοῦνται ἐν αὐτῇ λέγει ἀδωναῒ κς, καὶ ἐρημωθήσεται ἐν
medio regionū deſolataꝝ: τ ciuitates eius in medio vr-
μέσῳ χωρῶν ἠφανισμένων, καὶ αἱ πόλεις αὐτῆς ἐν μέσῳ πό-
biū deſertaꝝ erunt: τ ſcient q2 ego ſum dn̄s qñ
λεων ἠρημωμένων ἔσονται, καὶ γνώσονται ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος ὅταν
dedero ignē ſup egyptū τ cōtriti fuerit oēs q̄ auxiliant ei:
δῶ πῦρ ἐπ' αἴγυπτον καὶ συντριβῶσιν πάντες οἱ βοηθοῦντες αὐτῇ,
in die illa egredientur nuncii de facie mea in ſtu
ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ἐξελεύσονται ἄγγελοι ἐκ προσώπου μου ἐν σπεύ

Trāſla.B.Hie.

ſequentur eos: & ſcient quia ego dominus de9. Et factū eſt in viceſimo & ſeptimo anno in primo in vna menſis factū eſt verbū domini ad me dicens. Fili hominis nabuchodonoſor rex babylonis ſeruire fecit exercitū ſuū ſeruitute magna aduerſus tyrū. Omne caput decaluatū & oīs humerus depilat9 eſt. Et merces nō eſt reddita ei: neq̃ exercitui ei9 de tyro: pro ſeruitute qua ſeruiuit mihi aduerſus eā. Propterea hec dicit dn̄s deus. Ecce ego dabo nabuchodonoſor regem babylonis in terra egypti: & accipiet multitudinē eius: & depdabitur manubias ei9: & diripiet ſpolia ei9: & erit merces exercitui illius: & operi quo ſeruiuit aduerſus eā. Dedi ei terrā egypti pro eo q̃ laborauerit mihi: ait dn̄s de9. In die illa pullulabit cornu domui iſrael: & tibi dabo apertum os in medio eorū: & ſcient quia ego dn̄s. 30.

Et factum eſt verbū domini ad me dicens. Fili hominis ꝓpheta & dic. Hec dicit domin9 deus. Vlulate ve ve diei: quia iuxta eſt dies: & appropinquabit dies domini dies nubis: tempus gentium erit. Et veniet gladius in egyptum: & erit pauor in ethiopia cū ceciderint vulnerati in egypto: & ablata fuerit multitudo illi9 & deſtructa fundamēta eius. Ethiopia & libya & lydi & omne reliquū vulgus: & cub & filii terre federis cum eis gladio cadent. Hec dicit dn̄s: & corruent fulcientes egyptū: & deſtruetur ſuperbia imperii ei9. A turre ſyenes gladio cadent in ea: ait dn̄s exercituum. Et diſſipabuntur in medio terrarum deſolataꝝ: & vrbes eius in medio ciuitatū deſertarū erunt: & ſcient quia ego dominus: cū dedero ignē in egypto: & attriti fuerint oēs auxiliatores ei9. In die illa egredientur nuncii a facie mea in trierib9

Tex.heb.Ezechi.xxx.

אחריהם וידעו כי אני אדני יהוה: ויהי בעשרים ושבע שנה בראשון באחד לחדש היה דבר יהוה אלי לאמר: בן אדם נבוכדראצר מלך בבל העביד את חילו עבדה גדלה אל צר כל ראש מקרח וכל כתף מרוטה ושכר לא היה לו ולחילו מצר על העבדה אשר עבד עליה: לכן כה אמר אדני יהוה הנני נתן לנבוכדראצר מלך בבל את ארץ מצרים ונשא המנה ושלל שללה ובזז בזה והיתה שכר לחילו: פעלתו אשר עבד בה נתתי לו את ארץ מצרים אשר עשו לי נאם אדני יהוה: ביום ההוא אצמיח קרן לבית ישראל ולך אתן פתחון פה בתוכם וידעו כי אני יהוה:

Cap. xxx.

ויהי דבר יהוה אלי לאמר: בן אדם הנבא ואמרת כה אמר אדני יהוה הילילו הה ליום: כי קרוב יום וקרוב יום ליהוה יום ענן עת גוים יהיה: ובאה חרב במצרים והיתה חלחלה בכוש בנפל חלל במצרים ולקחו המונה ונהרסו יסודתיה: כוש ופוט ולוד וכל הערב וכוב ובני ארץ הברית אתם בחרב יפלו: כה אמר יהוה ונפלו סמכי מצרים וירד גאון עזה ממגדל סונה בחרב יפלו בה נאם אדני יהוה: ונשמו בתוך ארצות נשמות ועריו בתוך ערים נחרבות תהיינה: וידעו כי אני יהוה בתתי אש במצרים ונשברו כל עזריה: ביום ההוא יצאו מלאכים מלפני בצים

להחריד את כוש בטח והיתה
חלחלה בהם ביום מצרים כי
הנה באה׃ כה אמר אדני יהוה
והשבתי את המון מצרים ביד
נבוכדראצר מלך בבל׃ הוא ועמו
אתו עריצי גוים מובאים לשחת
הארץ והריקו חרבותם על
מצרים ומלאו את הארץ חלל׃
ונתתי יארים חרבה ומכרתי את
הארץ ביד רעים והשמתי ארץ
ומלאה ביד זרים אני יהוה דברתי׃
כה אמר אדני יהוה והאבדתי
גלולים והשבתי אלילים מנף
ונשיא מארץ מצרים לא יהיה
עוד ונתתי יראה בארץ מצרים׃
והשמתי את פתרוס ונתתי אש
בצען ועשיתי שפטים בנא׃
ושפכתי חמתי על סין מעוז מצרים
והכרתי את המון נא׃ ונתתי אש
במצרים חול תחול סין ונא
תהיה להבקע ונף צרי יומם׃
בחורי און ופי בסת בחרב יפלו
והנה בשבי תלכנה׃ ובתחפנחס
חשך היום בשברי שם את מטות
מצרים ונשבת בה גאון עזה היא
ענן יכסנה ובנותיה בשבי תלכנה׃
ועשיתי שפטים במצרים וידעו
כי אני יהוה׃ ויהי באחת עשרה
שנה בראשון בשבעה לחדש היה
דבר יהוה אלי לאמר׃ בן אדם
את זרוע פרעה מלך מצרים
שברתי והנה לא חבשה לתת
רפאות לשום חתול לחבשה
לחזקה לתפש בחרב׃ לכן כה אמר
אדני יהוה הנני אל פרעה מלך
מצרים ושברתי את זרעתיו את

ad conterendam ethiopie confidentiam: & erit pauor in eis in die egypti: quia absq dubio veniet. Hec dicit dñs deus. Et cessare faciam multitudinem egypti in manu nabuchodonosor regis babylonis. Ipse & populus ei9 cū eo fortissimi gētiū adducētur ad disperdendā terrā: & euaginabunt gladios suos super egyptum: & implebunt terram interfectis: & faciam alueos fluminum aridos: & tradam terrā in manus pessimorum: & dissipabo terram & plenitudinē ei9 in manus alienorū. Ego dñs locutus sum. Hec dicit dñs deus. Et disperdā simulachra: & cessare faciam idola de memphi: & dux de terra egypti non erit amplius. Et dabo terrorem in terra egypti: & disperdam terram phatures: & dabo ignem in taphnis: & faciā iudicia mea in alexandria. Et effundā idignationē meā sup pelusiū robur egypti: & iterficiā multitudinē alexandrie: & dabo ignē in egypto. Quasi parturiēs dolebit pelusium: & alexādria erit dissipata: & in mēphis angustie quotidiane. Iuuenes heliopoleos & bubasti gladio cadent: & ipse captiue ducentur. Et in taphnis nigrescet dies cū cōtriuero ibi sceptra egypti: & defecerit in ea supbia potentie eius. Ipsa nubes operiet: filie aūt eius in captiuitatē ducētur. Et iudicia faciā in egypto: & scient quia ego dominus. & factum est in vndecimo anno: in primo mēse in septima mēsis factū est verbum dñi ad me dicens. Fili hominis: brachium pharaonis regis egypti cōfregi: & ecce nō ē obuolutū vt restitueretur ei sanitas: vt ligaretur pānis & fasciretur linteolis & recepto robore possit tenere gladiū. Propterea hec dicit dñs deus: ecce ego ad pharaonem regem egypti & comminuam eius brachium

forte sed confractum: & deiiciam gladium de manu eius: & dispergam egyptum in gentibus: & ventilabo eos in terris: & cōfortabo brachia regis babylonis: daboq gladiū meū in manu ei9: & confringā brachium pharaonis & gemēt gemitibus interfecti coram facie eius: & confortabo brachia regis babylonis: & brachia pharaōis concident: & scient quia ego dñs: cū dedero gladiū meū in manu regis babylonis: & extenderit eum sup terrā egypti: & dispergā egyptum in nationes: & ventilabo eos in terras: & scient quia ego dominus.

31.

ET factum est in anno vndecimo tertio mense vna mensis: factum est verbum domini ad me dicens. Fili hoīs: dic pharaoni regi egypti & pplo ei9. Cui similis factus es in magnitudine tua? Ecce assur q̄si cedrus in libano pulcher ramis & frondibus nemorosus: excelsusq altitudine & inter condensas frondes eleuatū est cacumē ei9. Aque nutrierūt illum: abyssus exaltauit illū. Flumina eius manabāt in circuitu radicū ei9: & riuos suos emisit ad vniuersa ligna regionis. Propterea eleuata est altitudo eius sup oīa ligna regionis: & multiplicata sunt arbusta eius: & eleuati sunt rami eius pre aqs multis. Cūq extendisset vmbrā suā: in ramis eius fecerūt nidos oīa volatilia celi: & sub frondib9 eius genuerūt oēs bestie saltuū: & sub vmbraculo illi9 habitabat cetus gentiū plurimarū. Eratq pulcherrimus in magnitudine sua: & in dilatatiōe arbustor̄ suorū. Erat ei radix illi9 iuxta aq̄s m̄ltas. Cedri nō fuerūt altiores illo in padiso dei. Abietes non adequerūt sūmitatē ei9: & platani nō fuerūt eq̄ frondib9 illi9. Oē lignū padisi dī nō ē assimilatū illi & pulchritudini eius: qm̄ speciosum feci eū; &

החזקה ואת הנשברת והפלתי את
החרב מידו׃ והפצותי את מצרים
בגוים וזריתים בארצות׃ וחזקתי
את זרעות מלך בבל ונתתי את
חרבי בידו ושברתי את זרעות
פרעה ונאק נאקות חלל לפניו׃
והחזקתי את זרעות מלך בבל
וזרעות פרעה תפלנה וידעו
כי אני יהוה בתתי חרבי ביד
מלך בבל ונטה אותה אל ארץ
מצרים׃ והפצותי את מצרים
בגוים וזריתי אותם בארצות
וידעו כי אני יהוה׃

Ca. xxxj.

ויהי באחת עשרה שנה
בשלישי באחד לחדש היה דבר
יהוה אלי לאמר׃ בן אדם אמר
אל פרעה מלך מצרים ואל המונו
אל מי דמית בגדלך׃ הנה אשור
ארז בלבנון יפה ענף וחרש מצל
וגבה קומה ובין עבתים היתה
צמרתו׃ מים גדלוהו תהום
רממתהו את נהרתיה הלך
סביבות מטעה ואת תעלתיה שלחה
אל כל עצי השדה׃ על כן גבהא
קמתו מכל עצי השדה ותרבינה
סרעפתיו ותארכנה פארתו
ממים רבים בשלחו׃ בסעפתיו
קננו כל עוף השמים ותחת
פארתיו ילדו כל חית השדה ובצלו
ישבו כל גוים רבים׃ ויף בגדלו
בארך דליותיו כי היה שרשו
אל מים רבים׃ ארזים לא עממהו
בגן אלהים ברושים לא דמו
אל סעפתיו וערמנים לא היו
כפארתיו כל עץ בגן אלהים לא
דמה אליו ביפיו׃ יפה עשיתיו

ברב דליותיו ויקנאהו כל עצי עדן אשר בגן האלהים: לכן כה אמר אדני יהוה יען אשר גבהת בקומה ויתן צמרתו אל בין עבותים ורם לבבו בגבהו: ואתנהו ביד איל גוים עשו יעשה לו כרשעו גרשתהו: ויכרתהו זרים עריצי גוים ויטשהו אל ההרים ובכל גאיות נפלו דליותיו ותשברנה פארתיו בכל אפיקי הארץ וירדו מצלו כל עמי הארץ ויטשהו: על מפלתו ישכנו כל עוף השמים ואל פארתיו היו כל חית השדה: למען אשר לא יגבהו בקומתם כל עצי מים ולא יתנו את צמרתם אל בין עבותים ולא יעמדו אליהם באילהם כל שתי מים כי כלם נתנו למות אל ארץ תחתית בתוך בני אדם אל יורדי בור: כה אמר אדני יהוה ביום רדתו שאלה האבלתי כסתי עליו את תהום ואמנע נהרותיה ויכלאו מים רבים ואקדר עליו לבנון וכל עצי השדה עליו עלפה: מקול מפלתו הרעשתי גוים בהורדי אתו שאלה את יורדי בור וינחמו בארץ תחתית כל עצי עדן מבחר וטוב לבנון כל שתי מים: גם הם אתו ירדו שאלה אל חללי חרב וזרעו ישבו בצלו בתוך גוים: אל מי דמית ככה בכבוד ובגדל בעצי עדן והורדת את עצי עדן אל ארץ תחתית בתוך ערלים תשכב את חללי חרב הוא פרעה וכל המונה נאם אדני יהוה:

multis codensisq; frondibus. Et emulata sunt eũ oĩa ligna voluptatis que erant in paradiso dei. Propterea hec dicit dominus deus. Pro eo q sublimatus est in altitudine & dedit sũmitatẽ suã virentẽ atq; condensam: & eleuatũ est cor eius in altitudine sua: tradidi eũ in manus fortissimi gentiũ. Faciẽs faciet ei. Iuxta ĩpietatẽ eius eieci eũ: & succident eũ alieni & crudelissimi nationũ. Et pĩicient eum sup mõtes & in cũctis cõuallib9 corruẽt rami ei9: & cõfringẽtur arbusta eius in vniuersis rupib9 terre: & recedẽt de vmbraculo ei9 oẽs populi terre: & relinquẽt eum. In ruina eius habitauerũt oĩa volatilia celi: & in ramis eius fuerũt vniuerse bestie regionis. Quã obrẽ non eleuabũtur in altitudine sua omnia ligna aquarũ: nec ponẽt sublimitatem suam inter nemorosa atq; frõdosa: nec stabunt in sublimitate sua oĩa q̃ irrigantur aquis: q2 oẽs traditi sunt in mortẽ ad terram vltimã in medio filiorũ hoĩm ad eos qui descendũt in lacũ. Hec dicit dñs de9. In die qñ descendit ad inferos induxi luctũ: operui eum abysso & prohibui flumina eius: & coercui aq̃s multas. Cõtristatus est sup eum libanus & omnia ligna agri concussa sunt. A sonitu ruine eius commoui gẽtes: cũ deducerẽ eum ad infernum cum his qui descẽdebãt in lacũ. Et cõsolata sunt in terra infima oĩa ligna voluptatis egregia atq; p̃clara in libano; vniuersa q̃ irrrigãtur aq̃s. Nã & ipsi cũ eo descendẽt ad infernum ad interfectos gladio & brachiũ vniuscuiusq; sedebit sup vmbraculũ ei9 in medio nationũ ei9. Cui assimilat9 es o inclyte atq; sublimis ĩter ligna voluptatis? Ecce deduct9 es cũ lignis voluptatis ad terrã vltimã. In medio incircũcisorũ dormies cũ eis qui ĩterfecti sũt gladio. Ipse est pharao & oĩs multitudo eius: dicit dñs deus. 32.

[illegible]

Ca. 32.

[illegible]

Et factum est duodecimo anno: in mense duodecimo in vna mensis: factũ est verbũ dñi ad me dicens. Fili hoĩs: assume lamẽtum sup pharaonẽ regẽ egypti & dices ad eum. Leoni gentium assimilat9 es: & draconi qui est in mari. Et ventilabas cornu i flumib9 tuis: & cõturbabas aq̃s pedibus tuis: & conculcabas flumina eorũ. Propterea hec dicit dñs deus. Expandã sup te rete meum in multitudine poplorũ mltorũ: & extrahã te in sagena mea: & pĩciam te in terrã. Sup faciẽ agri abiiciã te: & hitare faciã sup te omnia volatilia celi & saturabo super te bestias vniuerse terre. Et dabo carnes tuas super montes: & implebo colles tuos sanie tua. Et irrigabo terram fetore sanguinis tui super mõtes: & valles implebũtur ex te: & operiam cũ extinctus fueris celos. & nigrescere faciã stellas eius. Solẽ nube tegam: & luna nõ dabit lumen suum. Oĩa luminaria celi merere faciã super te: & dabo tenebras super terram tuã dicit dominus deus. Et irritabo cor populorũ multorũ: cũ induxero cõtritione tuam in gentibus sup terras quas nescis: & stupescere faciã super te populos multos. Et reges eorũ horrore nimio formidabũt sup te: cũ volare ceperit gladius me9 sup facies eorũ & obstupescent repente singuli pro aia sua ĩn die ruine tue: quia hec dicit dñs deus. Gladius regis babylonis veniet tibi: in gladiis fortiũ deiiciã multitudinẽ tuã. Inexpugnabiles oẽs gẽtes he: & vastabũt supbiã egypti: & dissipabitur multitudo eius: & perdã oĩa iumẽta eius que erãt super aquas plurimas: & non conturbabit eas pes hoĩs vltra: neq; vngula iumentorum turbabit eas. Tunc purissimas reddã aq̃s eorũ

Ca. xxxii.

ויהי בשתי עשרה שנה בשני עשר חדש באחד לחדש היה דבר יהוה אלי לאמר: בן אדם שא קינה על פרעה מלך מצרים ואמרת אליו כפיר גוים נדמית ואתה כתנים בימים ותגח בנהרותיך ותדלח מים ברגליך ותרפס נהרותם: כה אמר אדני יהוה ופרשתי עליך את רשתי בקהל עמים רבים והעלוך בחרמי: ונטשתיך בארץ על פני השדה אטילך והשכנתי עליך כל עוף השמים והשבעתי ממך חית כל הארץ: ונתתי את בשרך על ההרים ומלאתי הגאיות רמותך: והשקיתי ארץ צפתך מדמך אל ההרים ואפקים ימלאון ממך: וכסיתי בכבותך שמים והקדרתי את כוכביהם שמש בענן אכסנו וירח לא יאיר אורו: כל מאורי אור בשמים אקדירם עליך ונתתי חשך על ארצך נאם אדני יהוה: והכעסתי לב עמים רבים בהביאי שברך בגוים על ארצות אשר לא ידעתם: והשמותי עליך עמים רבים ומלכיהם ישערו עליך שער בעופפי חרבי על פניהם וחרדו לרגעים איש לנפשו ביום מפלתך: כי כה אמר אדני יהוה חרב מלך בבל תבואך: בחרבות גבורים אפיל המונך עריצי גוים כלם ושדדו את גאון מצרים ונשמד כל המונה: והאבדתי את כל בהמתה מעל מים רבים ולא תדלחם רגל אדם עוד ופרסות בהמה לא תדלחם: אז אשקיע מימיהם

וְנהרותם כשמן אוליך נאם אדני יהוה: בתתי את ארץ מצרים שממה ונשמה ארץ ממלאה בהכותי את כל יושבי בה וידעו כי אני יהוה: קינה היא וקוננוה בנות הגוים תקוננה אותה על מצרים ועל כל המונה תקוננה אותה נאם אדני יהוה: ויהי בשתי עשרה שנה בחמשה עשר לחדש היה דבר יהוה אלי לאמר: בן אדם נהה על המון מצרים והורדהו אותה ובנות גוים אדרם אל ארץ תחתיות את יורדי בור: ממי נעמת רדה והשכבה את ערלים: בתוך חללי חרב יפלו חרב נתנה משכו אותה וכל המוניה: ידברו לו אלי גבורים מתוך שאול את עזריו ירדו שכבו הערלים חללי חרב: שם אשור וכל קהלה סביבותיו קברתיו כלם חללים הנפלים בחרב: אשר נתנו קברתיה בירכתי בור ויהי קהלה סביבות קברתה כלם חללים נפלים בחרב אשר נתנו חתית בארץ חיים: שם עילם וכל המונה סביבות קברתה כלם חללים הנפלים בחרב אשר ירדו ערלים אל ארץ תחתיות אשר נתנו חתיתם בארץ חיים וישאו כלמתם את יורדי בור: בתוך חללים נתנו משכב לה בכל המונה סביבותיו קברתיה כלם ערלים חללי חרב כי נתן חתיתם בארץ חיים וישאו כלמתם את יורדי בור בתוך חללים נתן: שם משך תבל וכל המונה סביבותיו קברותיה

& flumina eorum quasi oleũ adducam: ait dñs deus cũ dedero terram egypti desolatam. Deseretur autẽ terra a plenitudine sua qñ pcussero oẽs habitatores ei: & scient quia ego dñs. Planctus est & plangent eum filie gentium super egyptum & super multitudinẽ eius plangent eum: ait dominus deus. Et factum est in duodecimo anno in quintadecima mẽsis: factum est verbum dñi ad me dicens. Fili hoĩs: cane carmen lugubre sup multitudinẽ egypti: & detrahe eam ipsam & filias gẽtium robustarum: ad terrã vltimam cũ his q descendũt in lacũ. Quo pulchrior es? descẽde & dormi cũ incircũcisis. In medio iterfectorũ gladio cadẽt. Gladius dat⁹ est. Et attraxerũt eam & oẽs populos ei⁹. Loqntur ei potẽtissimi robustorũ de medio inferni qui cũ auxiliatorib⁹ eius descenderũt & dormierũt incircũcisi interfectiq₃ gladio. Ibi assur & oĩs multitudo eius in circuitu illius sepulchra eorũ: oẽs interfecti & qui ceciderũt gladio quorũ data sunt sepulchra in nouissimis laci: & facta est multitudo ei⁹ per gyrũ sepulchri ei⁹ vniuersi iterfecti: cadẽtesq₃ gladio qui dederãt quondã formidinẽ suã in terra viuentiũ. Ibi elam & oĩs multitudo eius per gyrũ sepulchri sui. Oẽs hi interfecti ruentesq₃ gladio q descẽderũt incircũcisi ad terram vltimã. Qui posuerũt terrorẽ suum in terra viuentiũ: & portauerũt ignominiã suã cũ his q descẽderũt in lacũ. In medio interfectorũ posuerũt cubile eius in vniuersis pplis ei⁹: in circuitu eius sepulchrũ illi⁹. Oẽs hi incircũcisi interfectiq₃ gladio. Dederunt enĩ terrorẽ suũ in terra viuẽtium & portauerũt ignomiã suã cũ his q descẽdũt in lacũ. In medio interfectorũ positi sũt. Ibi mosoch & tubal & oĩs multitudo ei⁹: in circuitu eius sepulchra illi⁹.

[illegible]

[illegible]

Oẽs hi incircũcisi interfectiq₃ & cadẽtes gladio: quia dederũt formidinẽ suã in tra viuentiũ: & nõ dormiẽt cũ fortib⁹ cadẽtibusq₃ & incircũcisis q descenderũt ad infernũ cũ armis suis. Et posuerunt gladios suos sub capitibus suis: & fuerunt iniquitates eorũ in ossibus eorum: quia terror fortiũ facti sunt in terra viuentiũ. Et tu ergo in medio incircũcisorũ contereris: & dormies cum interfectis gladio. Ibi idumea & reges eius & oĩs duces eius qui dati sunt cum exercitu suo cum interfectis gladio: & qui cum incircumcisis dormierũt: & cũ his qui descendũt in lacũ. Ibi principes aqlonis oẽs & vniuersi venatores q deducti sunt cũ interfectis: pauẽtes & in sua fortitudine cõfusi: quia dormierunt incircũcisi cũ iterfectis gladio & portauerũt cõfusionẽ suã cũ his qui descendũt in lacum. Vidit eos pharao & cõsolat⁹ ẽ sup vniuersa multitudiẽ sua q interfecta ẽ gladio: pharao & oĩs exercitus eius: ait dñs deus: qa dedi terrorem meũ in terra viuentium: & dormiuit in medio incircũcisorũ cum interfectis gladio. pharao & oĩs multitudo eius: ait dñs deus. 33.

Et factum est verbũ domini ad me dicens. Fili homis: loquere ad filios populi tui & dices ad eos. Terra cum induxero super eam gladiũ: & tulerit populus terre virũ vnũ de nouissimis suis: & cõstituerit eum sup se speculatorẽ: & ille viderit gladiũ venientẽ super terram & cecinerit buccina & annunciauerit populo. Audiens autẽ si quis ille est sonitũ buccine: & non obseruauerit: veneritq₃ gladius & tulerit eũ: sanguis ipsius sup caput ei⁹ erit. Sonũ buccine audiuit & non se obseruauit: sanguis ei⁹ in ipso erit. Si aũt se custodierit: animã suã saluabit. Qđ si speculator viderit gladiũ venientẽ: & nõ insonuerit buccina: & ppls se non

כלם ערלים מחללי חרב כי נתנו חתיתם בארץ חיים: ולא ישכבו את גבורים נפלים מערלים אשר ירדו שאול בכלי מלחמתם ויתנו את חרבותם תחת ראשיהם ותהי עונתם על עצמותם כי חתית גבורים בארץ חיים: ואתה בתוך ערלים תשבר ותשכב את חללי חרב: שמה אדום מלכיה וכל נשיאיה אשר נתנו בגבורתם את חללי חרב המה את ערלים ישכבו ואת ירדי בור: שמה נסיכי צפון כלם וכל צדני אשר ירדו את חללים בחתיתם מגבורתם בושים וישכבו ערלים את חללי חרב וישאו כלמתם את יורדי בור: אותם יראה פרעה ונחם על כל המונה חללי חרב פרעה וכל חילו נאם אדני יהוה: כי נתתי את חתיתו בארץ חיים והשכב בתוך ערלים את חללי חרב פרעה וכל המונה נאם אדני יהוה:

Ca. xxxiij.

ויהי דבר יהוה אלי לאמר: בן אדם דבר אל בני עמך ואמרת אליהם ארץ כי אביא עליה חרב ולקחו עם הארץ איש אחד מקציהם ונתנו אתו להם לצפה: וראה את החרב באה על הארץ ותקע בשופר והזהיר את העם: ושמע השמע את קול השופר ולא נזהר ותבוא חרב ותקחהו דמו בראשו יהיה: את קול השופר שמע ולא נזהר דמו בו יהיה והוא נזהר נפשו מלט: והצפה כי יראה את החרב באה ולא תקע בשופר והעם לא

נזהר ותבוא חרב ותקח מהם נפש הוא בעונו נלקח ודמו מיד הצפה אדרש׃ ואתה בן אדם צפה נתתיך לבית ישראל ושמעת מפי דבר והזהרת אתם ממני׃ באמרי לרשע רשע מות תמות ולא דברת להזהיר רשע מדרכו הוא רשע בעונו ימות ודמו מידך אבקש׃ ואתה כי הזהרת רשע מדרכו לשוב ממנה ולא שב מדרכו הוא בעונו ימות ואתה נפשך הצלת׃ ואתה בן אדם אמר אל בית ישראל כן אמרתם לאמר כי פשעינו וחטאתינו עלינו ובם אנחנו נמקים ואיך נחיה׃ אמר אליהם חי אני נאם אדני יהוה אם אחפץ במות הרשע כי אם בשוב רשע מדרכו וחיה שובו שובו מדרכיכם הרעים ולמה תמותו בית ישראל׃ ואתה בן אדם אמר אל בני עמך צדקת הצדיק לא תצילנו ביום פשעו ורשעת הרשע לא יכשל בה ביום שובו מרשעו וצדיק לא יוכל לחיות בה ביום חטאתו׃ באמרי לצדיק חיה יחיה והוא בטח על צדקתו ועשה עול כל צדקתיו לא תזכרנה ובעולו אשר עשה בו ימות׃ ובאמרי לרשע מות תמות ושב מחטאתו ועשה משפט וצדקה׃ חבל ישיב רשע גזלה ישלם בחקות החיים הלך לבלתי עשות עול חיו יחיה לא ימות׃ כל חטאתיו אשר חטא לא תזכרנה לו משפט וצדקה עשה חיו יחיה׃ ואמרו בני עמך לא יתכן דרך יהוה והמה דרכם לא יתכן׃

custodierit: veneritqȝ gladius & tulerit de eis animā: ille quidē in iniqtate sua captus est: sanguinē autē eius de manu speculatoris reqrā. Et tu fili hoīs speculatorē dedi te domui isrl. Audiēs ergo ex ore meo sermonē: annūciabis eis ex me. Si me dicēte ad ipsū: impie morte morieris: nō fueris locut⁹ vt se custodiat impius a via sua. Ipse ipius ī iniqtate sua morietur: sanguinē aūt eius de manu tua reqrā. Si aūt annūciante te ad ipiū vt a viis suis cōuertatur: non fuerit cōuersus a via sua: ipse in iniqtate sua morietur. Porro tu animā tuam liberasti. Tu ergo fili homīs dic ad domū israel. Sic locuti estis dicētes. Iniqtates nre & pctā nostra sup nos sunt: & in ipsis nos tabescimus. Quō ergo viuere poterimus? Dic ad eos. Viuo ego dicit dominus deus. Nolo mortē impii: sed vt conuertatur impius a via sua & viuat. Cōuertimini cōuertimini a viis vris pessimis. Et quare moriemini dom⁹ israel? Tu itaqȝ fili hominis dic ad filios populi tui. Iusticia iusti nō liberabit eum in quacunqȝ die peccauerit: & impietas impii non nocebit ei in quacūqȝ die cōuersus fuerit ab ipietate sua. Et iustus nō poterit viuere in iusticia sua in quacūqȝ die peccauerit. Etiā si dixero iusto ꝙ vita viuat: & cōfisus in iusticia sua fecerit iniquitatem: oēs iusticie ei⁹ obliuioni tradentur: & in iniqtate sua quā operatus est in ipsa morietur. Si aūt dixero impio: morte morieris: & egerit penitētiā a peccato suo: feceritqȝ iudiciū & iusticiā. Et pignus restituerit ille ipius: rapināqȝ reddiderit: in mādatis vite ambulauerit: nec fecerit qcqȝ iniustū: vita viuet: & non morietur. Oīa pctā eius q̄ peccauit nō iputabūtur ei. Iudiciū & iusticiā fecit: vita viuet. Et dixerūt filii populi tui. Nō est equi ponderis via dnī & ipsorum via iniusta est.

Cum enī recesserit iust⁹ a iusticia sua feceritqȝ iniquitates morietur in eis. Et cū recesserit ipius ab ipietate sua: feceritqȝ iudicium & iusticiam: viuet in eis. Et dicitis. Non est recta via dnī. Vnūquēqȝ iuxta vias suas iudicabo de vobis domus israel. Et factū est in duodecimo anno in decimo mense: in quinta mensis transmigrationis nostre venit ad me qui fugerat de hierusalem dicens. Vastata est ciuitas. Manus aūt dnī facta fuerat ad me vespere anteqȝ veniret qui fugerat: aperuitqȝ os meū donec veniret ad me mane: & aperto ore meo non silui amplius. Et factū est verbum domini ad me dicēs. Fili hois: qui habitāt in ruinosis his: super humū israel loquentes aiunt. Vnus erat abraā & hereditate possedit terram. Nos aūt multi sumus. nobis data est terra in possessionem. Idcirco dices ad eos. Hec dicit dominus de⁹. Qui in sanguine comeditis & oculos vros leuatis ad imūdicias vras & sanguinē funditis: nūqd terrā hereditate possidebitis? Stetistis in gladiis vris: fecistis abominatiōes: & vnusqsqȝ vxorem proximi sui polluit: & trā hereditate possidebitis? Hec dices ad eos. Sic dicit dominus deus. Viuo ego: quia qui in ruinosis habitant gladio cadent: & qui in agro est: bestiis tradetur ad deuorādū: qui autē in presidiis & speluncis sunt: peste morientur. Et dabo terram in solitudinē & in desertū: & deficiet supba fortitudo ei⁹: & desolabūtur montes israel: eo ꝙ nullus sit qui per eos transeat. Et scient qa ego dns: cū dedero terrā eorū desolatā & desertā ppter vniuersas abominationes suas quas operati sunt. Et tu fili hois: filii populi tui qui loquūtur de te iuxta muros & in ostiis domorū: & dicunt vnus

בשוב צדיק מצדקתו ועשה עול ומת בהם׃ ובשוב רשע מרשעתו ועשה משפט וצדקה עליהם הוא יחיה׃ ואמרתם לא יתכן דרך אדני איש כדרכיו אשפוט אתכם בית ישראל׃ ויהי בשתי עשרה שנה בעשרי בחמשה לחדש לגלותנו בא אלי הפליט מירושלם לאמר הכתה העיר׃ ויד יהוה היתה אלי בערב לפני בוא הפליט ויפתח את פי עד בוא אלי בבקר ויפתח פי ולא נאלמתי עוד׃ ויהי דבר יהוה אלי לאמר׃ בן אדם ישבי החרבות האלה על אדמת ישראל אמרים לאמר אחד היה אברהם ויירש את הארץ ואנחנו רבים לנו נתנה הארץ למורשה׃ לכן אמר אליהם כה אמר אדני יהוה על הדם תאכלו ועיניכם תשאו אל גלוליכם ודם תשפכו והארץ תירשו׃ עמדתם על חרבכם עשיתן תועבה ואיש את אשת רעהו טמאתם והארץ תירשו׃ כה תאמר אלהם כה אמר אדני יהוה חי אני אם לא אשר בחרבות בחרב יפלו ואשר על פני השדה לחיה נתתיו לאכלו ואשר במצדות ובמערות בדבר ימותו׃ ונתתי את הארץ שממה ומשמה ונשבת גאון עזה ושממו הרי ישראל מאין עובר׃ וידעו כי אני יהוה בתתי את הארץ שממה ומשמה על כל תועבתם אשר עשו׃ ואתה בן אדם בני עמך הנדברים בך אצל הקירות ובפתחי הבתים ודבר חד

את אחד איש את אחיו לאמר
באו נא ושמעו מה הדבר היוצא
מאת יהוה ויבואו אליך כמבוא
עם וישבו לפניך עמי ושמעו את
דבריך ואותם לא יעשו כי עגבים
בפיהם המה עשים אחרי בצעם
לבם הלך והנך להם כשיר עגבים
יפה קול ומטב נגן ושמעו
את דבריך ועשים אינם אותם
ובבאה הנה באה וידעו כי נביא
היה בתוכם:

C. xxxiiij.

ויהי דבר יהוה אלי לאמר: בן
אדם הנבא על רועי ישראל
הנבא ואמרת אליהם לרעים כה
אמר אדני יהוה הוי רעי ישראל
אשר היו רעים אתם הלוא הצאן
ירעו הרעים: את החלב תאכלו
ואת הצמר תלבשו הבריאה תזבחו
הצאן לא תרעו: את הנחלות לא
חזקתם ואת החולה לא רפאתם
ולנשברת לא חבשתם ואת
הנדחת לא השבתם ואת האבדת
לא בקשתם ובחזקה רדיתם
אתם ובפרך: ותפוצינה מבלי
רעה ותהיינה לאכלה לכל חית
השדה ותפוצינה: ישגו צאני
בכל ההרים ועל כל גבעה רמה
ועל כל פני הארץ נפצו צאני
ואין דורש ואין מבקש: לכן רעים
שמעו דבר יהוה: חי אני נאם
אדני יהוה אם לא יען היות
צאני לבז ותהיינה צאני לאכלה
לכל חית השדה מאין רעה
ולא דרשו רעי את צאני וירעו
הרעים אותם ואת צאני לא
רעו: לכן הרעים שמעו דבר יהוה:

ad alterū vir ad proximum suum loquentes: venite & audiamus quis sit sermo egrediens a dño. Et veniunt ad te quasi si ingrediatur populus: & sedent corā te populus me9: & audiūt sermones tuos & non faciūt eos: q2 in canticū oris sui vertunt illos: & auariciā suam sequitur cor eorū: & es eis quasi carmen musicum quod suaui dulciq3 sono canitur. Et audiunt verba tua & non faciunt ea & cū venerit qđ predictū est ecce enim venit: tunc scient q9 prophetes fuerit inter eos.

34.

Et factum est verbū dñi ad me dicēs. Fili hominis: ppheta de pastoribus israel: propheta & dices pastoribus: hec dicit dominus deus. Ve pastoribus israel: qui pascebant semetipsos. Nonne greges a pastoribus pascuntur. Lac comedebatis: & lanis operiebamini: & qđ crassium erat occidebatis: gregē aūt meū nō pascebatis. Quod infirmū fuit nō cōsolidastis: & qđ egrotū non sanastis. Quod confractū est non alligastis; & quod abiectum est nō reduxistis: & qđ perierat non quesistis: sed cum austeritate imperabatis eis & cū potētia. & dispse sunt oues mee eo q9 nō esset pastor: & facte sunt in deuoratione oīm bestiarū agri & disperse sūt. Errauerunt greges mei in cunctis mōtibus & in vniuerso colle excelso: & sup omnē faciē terre dispersi sūt greges mei: & non erat qui requreret. Nō erat inq3 q requireret. Propterea pastores audite verbum dñi. Viuo ego dicit dñs deus: qa pro eo q9 facti sunt greges mei in rapinā: & oues mee ī deuoratione omniū bestiarum agri: eo q9 nō esset pastor: neq3 enī quesierūt pastores gregē meū: sed pascebant pastores semetipsos & greges meos non pascebāt. Propterea pastores audite verbū dñi.

fratri suo & vnusquisq3 pximo suo dicentes: cōueniamus & audiamus pcedentia a
τῶ ἀδελφῶ αὐτοῦ καὶ ἕκαςος τῶ πλησίον αὐτοῦ λέγοντες, συνέλθωμεν καὶ ἀκούσωμεν τὰ ἐκπορευόμενα παρὰ
dño. & veniunt ad te: quō cōuenit pplus: &
κυρίου, καὶ ἔρχονται πρός σέ, ὡς συμπορεύεται λαός, καὶ
sedent coram te & audiunt verba tua: &
κάθηνται ἐναντίον σου καὶ ἀκούουσι τὰ ῥήματά σου, καὶ
non: facient ea: q2 mēdatiū in ore suo
οὐ μὴ ποιήσωσιν αὐτά, ὅτι ψεῦδος ἐν τῶ ςόματι αὐτῶν
ipi faciunt: & post sordes suas cor
αὐτοὶ ποιοῦσιν, καὶ ὀπίσω τῶν μιασμάτων αὐτῶν ἡ καρ-
eoꝝ graditur: & es eis q̄si vox psalterij
δία αὐτῶν πορεύεται, καὶ γίνῃ αὐτοῖς ὡς φωνὴ ψαλτηρίου
dulcisoni cōcini: & audient tua verba: &
ἡδυφώνου εὐαρμόςου, καὶ ἀκούσονταί σου τὰ ῥήματα, καὶ
non facient ea. & cum venerit: dicent
οὐ μὴ ποιήσωσιν αὐτά. καὶ ἡνίκα ἐὰν ἔλθῃ, ἐροῦσιν
ecce venit: & scient q2 ppheta fuit in medio
ἰδοὺ ἥκει, καὶ γνώσονται ὅτι προφήτης ἦν ἐν μέσω
eoꝝ.
αὐτῶν.

Ca. 34.

Et factū est verbū dñi ad me dicēs: fili hominis ppheta sup pastores israel: pro
Καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, υἱὲ ἀνθρώπου προφήτευσον ἐπὶ τοὺς ποιμένας τοῦ ἰσραήλ, προφή-
A

Hiere 23.a.

pheta & dic: hec dicit dñs dñs: o pastores
τευσον καὶ εἰπέ, τάδε λέγει κύριος κύριος, ὦ ποιμένες
israel: nūqd pascunt pastores semetipsos: nōne oues
ἰσραήλ, μὴ βόσκουσιν οἱ ποιμένες ἑαυτούς, οὐ τὰ πρόβα-
pascunt pastores? ecce lac comeditis:
τα βόσκουσιν οἱ ποιμένες; ἰδοὺ τὸ γάλα κατέσθιετε,
& lanis operimini: & crassum occidit: &
καὶ τὰ ἔρια περιβάλλεσθε, καὶ τὸ παχὺ σφάζετε, καὶ
oues meas nō pascitis: qđ infirmū fuit nō cōfortastis:
τὰ πρόβατά μου οὐ βόσκετε, τὸ ἠσθενηκὸς οὐκ ἐνισχύσατε,
& confractū nō alligastis: & errans
καὶ τὸ συντετριμμένον οὐ κατεδήσατε, καὶ τὸ πλανώ-
nō reduxistis: & qđ periit non quesi-
μενον οὐκ ἐπεςρέψατε, καὶ τὸ ἀπολωλὸς οὐκ ἐζητήσα-
stis: & forte afflixistis labore. & disperse
τε, καὶ τὸ ἰσχυρὸν κατειργάσασθε μόχθω. καὶ διεσπά-
sunt oues mee eo qđ nō erāt pastores: & facte
ρη τὰ πρόβατά μου διὰ τὸ μὴ εἶναι ποιμένας, καὶ ἐγένη-
sunt ī deuoratione oīb9 bestijs agri: & disp-
θη εἰς κατάβρωμα πᾶσι τοῖς θηρίοις τοῦ ἀγροῦ, καὶ διε-
se sunt oues in oī mōte: & sup oēm col-
σπάρη τὰ πρόβατα ἐν παντὶ ὄρει, καὶ ἐπὶ πάντα βου-
B
lem excelsum: & sup faciem oīs terre disp-
νὸν ὑψηλόν, καὶ ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς διεσπά-
sūt: & nō fuit requirens neq3 reducēs. ppterea pa-
ρη, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐκζητῶν οὐδὲ ἀποςρέφων. διὰ τοῦτο ποι-
stores audite verbū dñi: viuo ego dicit dñs do-
μένες ἀκούσατε λόγον κυρίου, ζῶ ἐγὼ λέγει κύριος κύ-
min9: pfecto p eo qđ facte sunt oues mee in
ριος, ἦ μὴν ἀντὶ τοῦ γενέσθαι τὰ πρόβατά μου εἰς
predam: & facti sunt greges mei in deuoratio-
προνομήν, καὶ γενέσθαι τὰ ποίμνιά μου εἰς κατάβρω-
nē oīb9 bestijs campi: eo qđ nō sint
μα πᾶσι τοῖς θηρίοις τοῦ πεδίου, παρὰ τὸ μὴ εἶ-
pastores & nō quesierunt pastores o-
ναι ποιμένας, καὶ οὐκ ἐξεζήτησαν οἱ ποιμένες τὰ πρό-
ues meas: & pauerunt pastores semetipsos:
βατά μου, καὶ ἐβόσκησαν οἱ ποιμένες ἑαυτούς, τὰ
at oues mee nō paste sunt. ppterea pastores
δὲ πρόβατά μου οὐκ ἐβοσκήθησαν. διὰ τοῦτο ποιμένες
audite verbū dñi.
ἀκούσατε λόγον κυρίου.

C

hec dicit dñs: ecce ego sup pastores: &
τάδε λέγει κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ ἐπὶ τοὺς ποιμένας, καὶ
requiram oues meas ex manib9 eoꝝ: &
ἐκζητήσω τὰ πρόβατά μου ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν, καὶ
auertam eos ne pascant oues meas:
ἀποςρέψω αὐτοὺς τοῦ μὴ ποιμαίνειν τὰ πρόβατά μου,
& non pascent vltra, pastores eas. & liberabo
καὶ οὐ βοσκήσουσιν ἔτι οἱ ποιμένες αὐτά. καὶ ἐξελοῦμαι
oues meas de ore eoꝝ: & nō erūt
τὰ πρόβατά μου ἐκ τοῦ ςόματος αὐτῶν, καὶ οὐκ ἔσον-
eis vltra in deuoratione. q2 hec dicit domi-
ται αὐτοῖς ἔτι εἰς κατάβρωμα. διότι τάδε λέγει κύρι-
n9 dñs: ecce ego requiram oues meas & visi-
ος κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ ἐκζητήσω τὰ πρόβατά μου καὶ ἐπι-
tabo eas: sicut q̄rit pastor gregem su-
σκέψομαι αὐτά, ὥσπερ ζητεῖ ὁ ποιμὴν τὸ ποίμνιον αὐ-
um: die qū fuerit caligo & nubes in medio ouium
τοῦ, ἡμέρα ὅταν ᾖ γνόφος καὶ νεφέλη ἐν μέσω προβά-
suarū separataꝝ. sic requirā
των αὐτοῦ διακεχωρισμένων. οὕτως ἐκζητήσω τὰ
oues meas: & eiciam eas de oī lo-
πρόβατά μου, καὶ ἀπελάσω αὐτὰ ἀπὸ παντὸς τό-
D
co vbi disperse sunt illic in die nebule & caligis:
που οὗ διεσπάρησαν ἐκεῖ ἐν ἡμέρα νεφέλης καὶ γνόφου,
& educam eos de gētib9: & cōgregabo eos de
καὶ ἐξάξω αὐτοὺς ἐκ τῶν ἐθνῶν, καὶ συνάξω αὐτοὺς ἀπὸ
regiōib9 & inducā eos in trā suam: &
τῶν χωρῶν καὶ εἰσάξω αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν αὐτῶν, καὶ
pascam eos sup mōtes israel: & in valli-
βοσκήσω αὐτοὺς ἐπὶ τὰ ὄρη ἰσραήλ, καὶ ἐν ταῖς φά-
bus & in oī hītatione terre: in pastu bono pa-
ραγξιν καὶ ἐν πάσῃ κατοικίᾳ τῆς γῆς, ἐν νομῆ ἀγαθῆ βο-
scam eos in mōte excelso israel: & erunt ouī-
σκήσω αὐτούς ἐν τῶ ὄρει τῶ ὑψηλῶ ἰηλ, καὶ ἔσονται αἱ μάν-
lia eoꝝ illic & dormient illic: & requiescent in delitijs bonis. & in pastu pigui pascentur
δραι αὐτῶν ἐκεῖ καὶ κοιμηθήσονται ἐκεῖ, καὶ ἀναπαύσονται ἐν τρυφῆ ἀγαθῆ. καὶ ἐν νομῆ πίονι βοσκηθήσονται
sup mōtes israel. ego pascam oues meas:
ἐπὶ τῶν ὀρέων ἰσραήλ. ἐγὼ βοσκήσω τὰ πρόβατά μου,
& ego requiescere faciā eas: hec dicit dñs dñs
καὶ ἐγὼ ἀναπαύσω αὐτά, τάδε λέγει κύριος κύριος. τὸ
qđ perierat requirā: & qđ errauerat reducam: &
ἀπολωλὸς ζητήσω, καὶ τὸ πλανώμενον ἐπιςρέψω, καὶ
confractum alligabo: & deficiēs con-
τὸ συντετριμμένον καταδήσω, καὶ τὸ ἐκλεῖπον ἐνι-
E
fortabo: & forte custodiā. & pascam illas cū
σχύσω, καὶ τὸ ἰσχυρὸν φυλάξω, καὶ βοσκήσω αὐτὰ μετὰ
iudicio: & vos oues mee. hec dicit
κρίματος καὶ ὑμεῖς πρόβατά μου. τάδε λέγει
dñs dñs: ecce ego diiudicabo inter ouem &
κύριος κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ διακρινῶ ἀναμέσον προβάτου καὶ
ouem: arietes & hircos: & nōne satis vobis q2
προβάτου, κριῶν καὶ τράγων, καὶ οὐχ ἱκανὸν ὑμῖν ὅτι
bonū pastū pascebatis: & reliquias pastꝰ
τὴν καλὴν νομὴν ἐνέμεσθε, καὶ τὰ κατάλοιπα τῆς νομῆς
vrī cōculcabatis pedib9 vris? & purissi-
ὑμῶν κατεπατεῖτε τοῖς ποσὶν ὑμῶν; καὶ τὸ καθεςηκὸς
mā aquā bibebatis: & reliquū pedib9
ὕδωρ ἐπίνετε, καὶ τὸ κατάλοιπον τοῖς ποσὶν
vris turbabatis: & oues mee cōculcatio-
ὑμῶν ἐταράσσετε, καὶ τὰ πρόβατά μου τὰ πατήματα
nes pedū vrōꝝ pascebāt: & turbatam
τῶν ποδῶν ὑμῶν ἐνέμοντο, καὶ τὸ τεταραγμένον
aquā a pedib9 vris bibebāt. ppterea hec
ὕδωρ ὑπὸ τῶν ποδῶν ὑμῶν ἔπινον. διὰ τοῦτο τάδε
dicit dñs dñs: ecce ego iudicabo inter
λέγει κύριος κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ διακρινῶ ἀναμέσον
ouem forte & infirmā: in āt lateribus
F
προβάτου ἰσχυροῦ καὶ ἀσθενοῦς, ἐπὶ δὲ ταῖς πλευραῖς
& hūeris vris ipellebatis:
καὶ τοῖς ὤμοις ὑμῶν διωθεῖσθε,

Hec dicit dominus de9. Ecce ego ipse super pastores: & requirā gregem meū de manu eorū & cessare faciā: vt vltra non pascant gregē meū: nec pascāt amplius pastores semetipsos. Et liberabo gregem meū de ore eorū: & nō erit vltra eis in escam: quia hec dicit dñs de9. Ecce ego ipse requiram oues meas & visitabo eas: sicut visitat pastor gregem suū: in die qū fuerit in medio ouiū suarum dissipatarū: sic visitabo oues meas: & liberabo eas de omnibus locis in quibus disperse fuerant in die nubis & caliginis. Et educam eas de populis: & cōgregabo eas de terris: & inducam eas in terram suam: & pascam eas in montibus israel in riuis & in cunctis sedibus terre. In pascuis vberrimis pascam eas: et in montibus excelsis israel erunt pascue earū. Ibi requiescent in herbis virentibus: & in pascuis pinguibus pascentur super montes israel. Ego pascā oues meas: & ego eas accubare faciā dicit dñs deus. Quod perierat requiram: & quod abiectum erat reducam: & qđ cōfractū fuerat alligabo: & qđ infirmū fuerat cōsolidabo: & quod pingue & forte custodiā: & pascam illas in iudicio. Vos autem greges mei: hec dicit dñs deus. Ecce ego iudico iter pecus & pecus: arietum et hyrcorū. Nonne satis vobis erat pascua bona depasci. Insup & reliqas pascuaꝝ vrarū cōculcastis pedibus vris: & cū purissimā aquā biberetis: reliquam pedibus vestris turbastis. Et oues mee his que cōculcata pedibus vris fuerant pascebātur: & q̄ pedes vri turbauerāt hec bibebāt. Propterea hec dicit dñs de9 ad vos. Ecce ego ipse iudico inter pecus pingue & macilentum. Pro eo q9 lateribus & humeris ipingebatis:

כה אמר אדני יהוה הנני אל
הרעים ודרשתי את צאני מידם
והשבתים מרעות צאן ולא ירעו
עוד הרעים אותם והצלתי צאני
מפיהם ולא תהיין להם לאכלה:
כי כה אמר אדני יהוה הנני
אני ודרשתי את צאני ובקרתים:
כבקרת רעה עדרו ביום היותו
בתוך צאנו נפרשות כן אבקר
את צאני והצלתי אתהם מכל
המקומת אשר נפצו שם ביום
ענן וערפל: והוצאתים מן העמים
וקבצתים מן הארצות והביאתים
אל אדמתם ורעיתים אל הרי
ישראל באפיקים ובכל מושבי
הארץ: במרעה טוב ארעה אתם
ובהרי מרום ישראל יהיה נוהם
שם תרבצנה בנוה טוב ומרעה
שמן תרעינה אל הרי ישראל:
אני ארעה צאני ואני ארביצם
נאם אדני יהוה: את האבדת
אבקש ואת הנדחת אשיב
ולנשברת אחבש ואת החולה
אחזק ואת השמנה ואת החזקה
אשמיד ארענה במשפט: ואתנה
צאני כה אמר אדני יהוה הנני
שפט בין שה לשה לאילים
ולעתודים: המעט מכם המרעה
הטוב תרעו ויתר מרעיכם תרמסו
ברגליכם ומשקע מים תשתו
ואת הנותרים ברגליכם תרפשון:
וצאני מרמס רגליכם תרעינה
ומרפש רגליכם תשתינה: לכן כה
אמר אדני יהוה אליהם הנני אני
ושפטתי בין שה בריה ובין שה
רזה: יען בצד ובכתף תהדפו

et cornibus vēis ventilabatis oīa infirma pecora donec diſpergerentur foras: ſaluabo gregem meum & non erit vltra in rapinā: & iudicabo inter pecus & pecus. Et ſuſcitabo ſuper ea paſtorem vnū qui paſcat ea: ſeruum meū dauid: ipſe paſcet ea: & ipſe erit eis in paſtorem. Ego autem dñs ero eis in deum: & ſeruus meus dauid princeps in medio eorum. Ego dñs locutus ſum. Et faciam cum eis pactum pacis: & ceſſare faciam beſtias peſſimas de terra: & qui habitāt in deſerto: ſecuri dormient in ſaltibus: & ponā eos in circuitu collis mei benedictionē: & deducā imbrē in tēpore ſuo: & pluuie benedictionis erunt. Et dabit lignū agri fructū ſuum: & terra dabit germen ſuū: & erunt in terra ſua abſq; timore. Et ſcient quia ego dñs cū cōtriuero cathenas iugi eoꝝ: & eruero eos de manu imperantiū ſibi. Et nō erūt vltra in rapinam in gentibus: neq; beſtie terre deuorabunt eos: ſed habitabūt cōfidēter abſq; vllo terrore. Et ſuſcitabo eis germen noīatum: & non erunt vltra iminuti fame in terra: neq; portabunt vltra opprobriū gentiū. Et ſcient quia ego domin⁹ deus eorū cū eis: & ipſi populus meus domus iſrael: ait dñs de⁹. Vos autem greges mei greges paſcue mee homies eſtis: & ego dñs deus veſter: dicit dñs deus. 35.

Et factus eſt ſermo dñi ad me dicens. Fili hoīs: pone faciē tuā aduerſum montē ſeir & prophetabis de eo & dices illi. Hec dicit domin⁹ deus. Ecce ego ad te mons ſeir & extendā manū meam ſup te: & dabo te deſolatum atq; deſertū. Vrbes tuas demoliar & tu deſertus eris: & ſcies quia ego dominus: eo q̄ fueris inimic⁹ ſempiternus: & cōcluſeris filios iſrael in man⁹ gladii in tempore afflictionis eorū in tēpe iniqtatis extreme. Propterea viuo ego dicit dñs deus: qm̄ ſanguini tradam te: & ſanguis te pſeq̄tur. Et cū ſanguinē oderis: ſanguis pſeq̄tur te. Et dabo montē ſeir deſolatū & deſertū: & auferā de eo euntem & redeuntē: & implebo montes eius occiſorum ſuorū. In collibus tuis & in vallib⁹ tuis atq; in torrētib⁹ interfecti gladio cadent. In ſolitudines ſempiternas tradā te: & ciuitates tue nō habitabuntur: & ſcietis quia ego dñs de⁹: eo q̄ dixeris: due gentes & due terre mee erunt & hereditate poſſidebo eas: cū dñs eſſet ibi. Propterea viuo ego dicit dñs deus: quia faciam iuxta iram tuam & ſm zelum tuum quē feciſti: odio habens eos: & notus efficiar per eos cum te iudicauero: & ſcies qa ego dominus. Audiui vniuerſa opprobria tua que locutus es de montib⁹ iſrael dicens. Deſerti nobis ad deuorandū dati ſunt. Et inſurrexiſtis ſup me ore vēo: & derogaſtis aduerſum me: verba veſtra ego audiui. Hec dicit dñs de⁹. Letante vniuerſa terra: in ſolitudinem te redigā ſicuti gauiſus es ſup hereditatē domus iſrael eo q̄ fuerit diſſipata: ſic faciam tibi. Diſſipat⁹ eris mons ſeir & idumea omnis. Et ſcient quia ego dominus deus. 36.

Tu autem fili hominis propheta ſuper montes iſrael & dices. Montes iſrael audite verbū dñi. Hec dicit dñs deus. Eo q̄ dixerit inimicus de vobis euge altitudines ſempiterne in hereditatē date ſunt nobis: ppterea vaticinare & dic. Hec dicit dñs deus. Pro eo q̄ deſolati eſtis & conculcati per circuitum: & facti in hereditatē reliquis gentib⁹: & aſcendiſtis ſup labiū lingue & opprobriū

עם׃ לכן הרי ישראל שמעו דבר
אדני יהוה׃ כה אמר אדני יהוה
להרים ולגבעות לאפיקים ולגאיות
ולחרבות השממות ולערים הנעזבות
אשר היו לבז וללעג לשארית
הגוים אשר מסביב׃ לכן כה אמר
אדני יהוה אם לא באש קנאתי
דברתי על שארית הגוים ועל אדום
כלא אשר נתנו את ארצי להם
למורשה בשמחת כל לבב בשאט
נפש למען מגרשה לבז׃ לכן
הנבא על אדמת ישראל ואמרת
להרים ולגבעות לאפיקים ולגאיות
כה אמר אדני יהוה הנני בקנאתי
ובחמתי דברתי יען כלמת גוים
נשאתם׃ לכן כה אמר אדני יהוה
אני נשאתי את ידי אם לא הגוים
אשר לכם מסביב המה כלמתם
ישאו׃ ואתם הרי ישראל ענפכם
תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל
כי קרבו לבוא׃ כי הנני אליכם
ופניתי אליכם ונעבדתם ונזרעתם׃
והרביתי עליכם אדם כל בית
ישראל כלה ונשבו הערים
והחרבות תבנינה׃ והרביתי עליכם
אדם ובהמה ורבו ופרו והושבתי
אתכם כקדמותיכם והטבתי
מראשתיכם וידעתם כי אני יהוה׃
והולכתי עליכם אדם את עמי
ישראל וירשוך והיית להם
לנחלה ולא תוסף עוד לשכלם׃
כה אמר אדני יהוה יען אמרים
לכם אכלת אדם אתי ומשכלת
גויך היית׃ לכן אדם לא תאכלי
עוד וגויך לא תשכלי עוד נאם
אדני יהוה׃ ולא אשמיע אליך

populi. Propterea montes israel audite verbum domini dei. Hec dicit dñs deus montibus & collibus torrentibus vallibusq; & desertis: parietinis & vrbibus derelictis que depopulate sunt & subsannate a reliquis gentibus per circuitum. Propterea hec dicit dominus deus. Quoniam in igne zeli mei locutus sum de reliquis gentibus: & de idumea vniuersa que dederunt terram meam sibi in hereditatẽ cum gaudio & toto corde ex animo: & eiecerũt eam vt vastarent: idcirco vaticinare super humũ israel: & dices montibus & collibus iugis & vallibus. Hec dicit dñs deus. Ecce ego in zelo meo & in furore meo locutus sum: eo q̃ cõfusionẽ gẽtium sustinueritis. Idcirco hec dicit dñs deus. Ego leuaui manũ meã vt gentes que in circuitu vestro sunt ipse confusionẽ suã portẽt: vos aũt montes israel ramos vestros germinetis: & fructũ vestrũ afferatis poplo meo isrl: ppe ei ẽ vt veniat. Quia ecce ego ad vos: & cõuertar ad vos & arabimini & accipietis semẽtẽ. & multiplicabo in vobis hoies: oẽmq; domũ israel: & habitabũtur ciuitates & ruinosa istaurabũtur. & replebo vos hoibus & iumẽtis & multiplicabũtur & crescẽt. et habitare vos faciã sicut a principio: bonisq; donabo maiorib9 q̃ habuistis ab initio: & scietis quia ego dñs. Et adducã sup vos hoies populũ meũ israel & hereditate possidebunt te. Et eris eis in hereditatẽ: & non addes vltra vt absq; eis sis. Hec dicit dñs de9. Pro eo q̃ dicunt de vobis deuoratrix homi num es & suffocans gentem tuã: propterea homines non comedes amplius: & gentẽ tuam non necabis vltra: ait dominus deus. Nec auditam faciam in te

ἔθνεσι, διὰ τοῦτο ὄρη ἰσραὴλ ἀκούσατε λόγον κυρίου. τάδε λέγει κύριος τοῖς ὄρεσι καὶ τοῖς βουνοῖς καὶ ταῖς φάραγξι καὶ τοῖς χειμάρροις, καὶ τοῖς ἐξηρημωμένοις καὶ ἠφανισμένοις, καὶ ταῖς πόλεσι ταῖς ἐγκαταλελειμμέναις, αἳ ἐγένοντο εἰς προνομὴν καὶ εἰς καταπάτημα τοῖς καταλειφθεῖσιν ἔθνεσιν περικύκλῳ. διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος κύριος, ἦ μὴν ἐν πυρὶ θυμοῦ μου ἐλάλησα ἐπὶ τοὺς λοιποὺς ἔθνη, καὶ ἐπὶ τὴν ἰδουμαίαν πᾶσαν, ὅτι ἔδωκαν τὴν γῆν μου ἑαυτοῖς εἰς κατάσχεσιν μετ' εὐφροσύνης, ἀτιμάσαντες ψυχὰς τοῦ ἀφανίσαι ἐν προνομῇ. διὰ τοῦτο προφήτευσον ἐπὶ τὴν γῆν τοῦ ἰσραὴλ, καὶ εἰπὲ τοῖς ὄρεσι καὶ τοῖς βουνοῖς καὶ ταῖς φάραγξι καὶ ταῖς νάπαις, τάδε λέγει κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ ἐν τῷ ζήλῳ μου καὶ ἐν τῷ θυμῷ μου ἐλάλησα ἀντὶ τοῦ ὀνειδισμοῦ σου ὃν ἔθνη ἤνεγκαν ὑμῖν. διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος κύριος, ἐγὼ ἀρῶ τὴν χεῖρά μου ἐπὶ τὰ ἔθνη τὰ περικύκλῳ ὑμῶν, οὗτοι τὴν ἀτιμίαν αὐτῶν λήψονται, ὑμῶν δὲ ὄρη ἰσραὴλ τὴν σταφυλὴν καὶ τὸν καρπὸν καταφάγεται λαός μου, ὅτι ἐλπίζουσι τοῦ ἐλθεῖν, ὅτι ἰδοὺ ἐγὼ ἐφ' ὑμᾶς καὶ ἐπιβλέψω ἐφ' ὑμᾶς, καὶ κατεργασθήσεσθε καὶ κατασπαρήσεσθε, καὶ πληθυνῶ ἐφ' ὑμᾶς ἀνθρώπους πᾶν οἶκον ἰσραὴλ εἰς τέλος, καὶ κατοικηθήσονται αἱ πόλεις, καὶ ἡ ἠρημωμένη οἰκοδομηθήσεται. καὶ πληθυνῶ ἐφ' ὑμᾶς ἀνθρώπους καὶ κτήνη καὶ πληθυνθήσονται καὶ αὐξηθήσονται, καὶ κατοικιῶ ὑμᾶς ὡς ἐν ἀρχῇ ὑμῶν, καὶ εὖ ποιήσω ὑμᾶς ὥσπερ τὰ ἔμπροσθεν ὑμῶν, καὶ γνώσεσθε ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος. καὶ γεννήσω ἐφ' ὑμᾶς ἀνθρώπους ἀντὶ τοῦ λαοῦ μου ἰσραὴλ, καὶ κληρονομήσουσιν ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθε αὐτοῖς εἰς κατάσχεσιν, καὶ οὐ μὴ προσθῆτε ἔτι ἀτεκνωθῆναι ἀπ' αὐτῶν. τάδε λέγει κύριος κύριος, ἀνθ' ὧν εἶπάν σοι γῆ κατεσθίουσα ἀνθρώπους, καὶ ἠτεκνωμένη ὑπὸ τοῦ ἔθνους σου ἐγένου. διὰ τοῦτο ἀνθρώπους οὐκ ἔτι φάγεσαι, καὶ τὸ ἔθνος σου οὐκ ἀτεκνώσεις ἔτι λέγει κύριος κύριος. καὶ οὐκ ἀκουσθήσεται ἐφ' ὑμᾶς

B

C

D

ἔτι ἀτιμία ἐθνῶν, καὶ ὀνειδισμὸν λαῶν οὐ μὴ ἀνενέγκητε ἔτι, καὶ τὸ ἔθνος σου οὐκ ἀτεκνώσεις ἔτι, λέγει κύριος κύριος. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, υἱὲ ἀνθρώπου, οἶκος ἰσραὴλ κατῴκησεν ἐπὶ τῆς γῆς αὐτῶν, καὶ ἐμίαναν αὐτὴν ἐν τῇ ὁδῷ αὐτῶν καὶ ταῖς ἀκαθαρσίαις αὐτῶν, καὶ κατὰ τὴν ἀκαθαρσίαν τῆς ἀποκαθημένης ἐγενήθη ἡ ὁδὸς αὐτῶν πρὸ προσώπου μου, καὶ ἐξέχεα τὸν θυμόν μου ἐπ' αὐτοὺς ἀντὶ τοῦ αἵματος οὗ ἐξέχεον ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐν τοῖς βδελύγμασιν αὐτῶν ἐμίαναν αὐτήν. καὶ διέσπειρα αὐτοὺς εἰς τὰ ἔθνη, καὶ ἐλίκμησα αὐτοὺς εἰς τὰς χώρας κατὰ τὴν ὁδὸν αὐτῶν καὶ κατὰ τὴν ἁμαρτίαν αὐτῶν ἔκρινα αὐτούς, καὶ εἰσῆλθον εἰς τὰ ἔθνη οὗ εἰσῆλθοσαν ἐκεῖ, καὶ ἐβεβήλωσαν τὸ ὄνομά μου τὸ ἅγιον ἐν τῷ λέγεσθαι αὐτοὺς λαὸς κυρίου, αὐτοὶ καὶ ἐκ τῆς γῆς αὐτοῦ ἐξεληλύθασιν, καὶ ἐφεισάμην αὐτῶν διὰ τὸ ὄνομά μου τὸ ἅγιον ὃ ἐβεβήλωσαν οἶκος ἰσραὴλ ἐν τοῖς ἔθνεσιν οὗ εἰσήλθοσαν ἐκεῖ. διὰ τοῦτο εἶπον τῷ οἴκῳ ἰσραήλ, τάδε λέγει κύριος κύριος, οὐχ ὑμῖν ἐγὼ ποιῶ οἶκος ἰσραὴλ, ἀλλὰ διὰ τὸ ὄνομά μου τὸ ἅγιον ὃ ἐβεβηλώσατε ἐν τοῖς ἔθνεσιν οὗ εἰσήλθετε ἐκεῖ, καὶ ἁγιάσω τὸ ὄνομά μου τὸ μέγα τὸ βεβηλωθὲν ἐν τοῖς ἔθνεσιν ὃ ἐβεβηλώσατε ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ γνώσονται τὰ ἔθνη ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος λέγει κύριος κύριος, ἐν τῷ ἁγιασθῆναί με ἐν ὑμῖν κατ' ὀφθαλμοὺς αὐτῶν. καὶ λήψομαι ὑμᾶς ἐκ τῶν ἐθνῶν, καὶ ἀθροίσω ὑμᾶς ἐκ πασῶν τῶν γαιῶν, καὶ εἰσάξω ὑμᾶς εἰς τὴν γῆν ὑμῶν, καὶ ῥανῶ ἐφ' ὑμᾶς ὕδωρ καθαρόν, καὶ καθαρισθήσεσθε ἀπὸ πάντων τῶν ἀκαθαρσιῶν ὑμῶν, καὶ ἀπὸ πάντων τῶν εἰδώλων ὑμῶν καθαριῶ ὑμᾶς, καὶ δώσω ὑμῖν καρδίαν καινὴν καὶ πνεῦμα καινὸν δώσω ἐν ὑμῖν, καὶ ἀφελῶ τὴν καρδίαν τὴν λιθίνην ἐκ τῆς σαρκὸς ὑμῶν, καὶ δώσω ὑμῖν καρδίαν σαρκίνην, καὶ τὸ πνεῦμά μου δώσω ἐν ὑμῖν, καὶ ποιήσω ἵνα ἐν τοῖς δικαιώμασί μου πορεύησθε, καὶ τὰ κρίματά μου φυλάξησθε, καὶ ποιήσητε αὐτά, καὶ κατοικήσητε ἐπὶ τῆς γῆς ἧς ἔδωκα τοῖς πατράσιν ὑμῶν,

amplius cõfusionẽ gentiũ: & opprobriũ pplorũ nequaq; portabis: & gẽtem tuam non amittes amplius: ait dñs deus. Et factũ est verbum domini ad me dicens. Fili hominis: domus israel habitauerũt in humo sua: & polluerunt eam in viis suis & in studiis suis. Iuxta immundiciã mẽstruate facta ẽ via eorũ coram me: & effudi indignationẽ meã super eos p sanguie quẽ fuderunt sup terrã. Et in idolis suis polluerunt eam. & dispersi eos in gentes: & ventilati sũt in terras. Iuxta vias eorũ & adinuentiones eorũ iudicaui eos. Et ingressi sunt ad gentes ad q̃s introierũt & pollucrũt nomen sanctũ meũ: cũ diceretur de eis: populus dñi iste est & de terra ei9 egressi sũt. & peperci nomini sctõ meo qd pollucrat dom9 israel in gentibus ad q̃s ingressi sunt. Idcirco dices domui israel: hec dicit dominus deus. Non ppter vos ego faciam domus israel: sed propter nomen sanctũ meũ quod polluistis in gentibus ad quas intrastis. Et sanctificabo nomen meum magnum qd pollutũ ẽ inter gẽtes qd polluistis in medio earũ vt sciant gentes qa ego dñs: ait dñs exercituum: cum sanctificatus fuero in vobis corã eis. Tollam quippe vos de gentibus & cõgregabo vos de vniuersis terris: & adducam vos in terram vestrã: & effundam super vos aquã mundã: & mundabimini ab omnibus inquinamẽtis vris: & ab vniuersis idolis vris mũdabo vos: & dabo vobis cor nouum: & spiritum nouũ ponam in medio vestri. Et auferam cor lapideum de carne vestra & dabo vobis cor carneũ: & spiritũ meũ ponã in medio vri: & faciam vt in preceptis meis ambuletis: & iudicia mea custodiatis & operimini & habitabitis in terra quã dedi patribus vestris:

עוד כלמת הגוים וחרפת עמים
לא תשאי עוד וגויך לא תכשלי
עוד נאם אדני יהוה׃ ויהי דבר
יהוה אלי לאמר׃ בן אדם בית
ישראל ישבים על אדמתם ויטמאו
אותה בדרכם ובעלילותם כטמאת
הנדה היתה דרכם לפני׃ ואשפך
חמתי עליהם על הדם אשר שפכו
על הארץ ובגלוליהם טמאוה׃
ואפיץ אתם בגוים ויזרו בארצות
כדרכם וכעלילותם שפטתים׃
ויבוא אל הגוים אשר באו שם
ויחללו את שם קדשי באמר להם
עם יהוה אלה ומארצו יצאו׃ ואחמל
על שם קדשי אשר חללוהו בית
ישראל בגוים אשר באו שמה׃
לכן אמר לבית ישראל כה אמר
אדני יהוה לא למענכם אני עשה
בית ישראל כי אם לשם קדשי
אשר חללתם בגוים אשר באתם
שם׃ וקדשתי את שמי הגדול
המחלל בגוים אשר חללתם בתוכם
וידעו הגוים כי אני יהוה נאם אדני
יהוה בהקדשי בכם לעיניהם׃
ולקחתי אתכם מן הגוים וקבצתי
אתכם מכל הארצות והבאתי
אתכם אל אדמתכם׃ וזרקתי עליכם
מים טהורים וטהרתם מכל
טמאותיכם ומכל גלוליכם אטהר
אתכם׃ ונתתי לכם לב חדש ורוח
חדשה אתן בקרבכם והסרתי
את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם
לב בשר׃ ואת רוחי אתן בקרבכם
ועשיתי את אשר בחקי תלכו
ומשפטי תשמרו ועשיתם׃ וישבתם
בארץ אשר נתתי לאבתיכם

והייתם לי לעם ואנכי אהיה לכם
לאלהים: והושעתי אתכם מכל
טמאותיכם וקראתי אל הדגן
והרביתי אתו ולא אתן עליכם רעב:
והרביתי את פרי העץ ותנובת
השדה למען אשר לא תקחו עוד
חרפת רעב בגוים: וזכרתם את
דרכיכם הרעים ומעלליכם אשר
לא טובים ונקטתם בפניכם על
עונתיכם ועל תועבותיכם: לא
למענכם אני עשה נאם אדני יהוה
יודע לכם בושו והכלמו מדרכיכם
בית ישראל: כה אמר אדני יהוה
ביום טהרי אתכם מכל עונותיכם
והושבתי את הערים ונבנו
החרבות: והארץ הנשמה תעבד
תחת אשר היתה שממה לעיני כל
עובר: ואמרו הארץ הלזו הנשמה
היתה כגן עדן והערים החרבות
והנשמות והנהרסות בצורות
ישבו: וידעו הגוים אשר ישארו
סביבותיכם כי אני יהוה בניתי
הנהרסות נטעתי הנשמה אני יהוה
דברתי ועשיתי: כה אמר אדני
יהוה עוד זאת אדרש לבית
ישראל לעשות להם ארבה אתם
כצאן אדם: כצאן קדשים כצאן
ירושלם במועדיה כן תהיינה
הערים החרבות מלאות צאן אדם
וידעו כי אני יהוה:

Ca.xxxvij. היתה עלי יד יהוה ויוצאני ברוח
יהוה ויניחני בתוך הבקעה והיא
מלאה עצמות: והעבירני עליהם
סביב סביב והנה רבות מאד על פני
הבקעה והנה יבשות מאד: ויאמר
אלי בן אדם התחיינה העצמות

היה · ישע · דגן · רבה · פרה נוב · לקח · רוע עלל · קוט פנה · תעב · ידע כלם · ישב עיר · בנה שמם · עבד היה · עבר · הרס בצר · שאר · סבב · עשה · דרש · רבה · יעד היה · עיר · היה יצא · נוח · עבר · רבב פנה · אמר · חיה

& eritis mihi in populū & ego ero vobis in deū. Et saluabo vos ex vniuersis inquinamentis vestris: & vocabo frumentum & multiplicabo illud: & non imponā vobis famē & multiplicabo fructum ligni & genimina agri: vt non portetis vltra opprobriū famis in gētibus: & recordabimini viarum vestrarum pessimarum: studiorūq; non bonorum: & displicebunt vobis iniquitates vestre & scelera vestra. Non propter vos ego faciaꝫ: ait dn̄s deus notū sit vobis. Confundimini & erubescite sup viis vestris domus israel. Hec dicit dominꝰ deus. In die q̄ mūdauero vos ex oībus iniqtatibꝰ vr̄is: & inhabitare fecero vrbes & instaurauero ruinosa: & terra deserta fuerit exculta que quondam erat desolata in oculis omnis viatoris dicent. Terra illa inculta: facta est vt hortus voluptatis: & ciuitates deserte & destructe atq; suffosse munite sederūt: & scient gētes quecūq; derelicte fuerit in circuitu vestro: quia ego dn̄s edificaui dissipata: plātauiq; inculta: ego dominus locutus sum & fecerim. Hec dicit dn̄s deus. Adhuc in hoc inuenient me domus israel vt faciā eis. Multiplicabo eos sicut gregē hominū vt gregem sanctū vt gregē hierusalem in solemnitatibus eius. Sic erunt ciuitates deserte plene gregibus hominum & scient quia ego dominus.

37.

Facta est sup me manus domini: & eduxit me in spū dn̄i: & dimisit me in medio cāpi q erat plenus ossibus: & circūduxit me per ea in gyro. Erant autē multa valde super faciem campi: siccaq; vehemēter: & dixit ad me. Fili hominis: putas ne viuēt ossa

τ eritis mihi in ppłm: τ ego ero vobis in deū:
καὶ ἔσεσθέ μοι εἰς λαόν, καὶ ἐγὼ ἔσομαι ὑμῖν εἰς θεόν,
τ saluabo vos ex vniuersis immūditijs vr̄is: τ
καὶ σώσω ὑμᾶς ἐκ πασῶν τῶν ἀκαθαρσιῶν ὑμῶν, καὶ
vocabo triticū τ mltiplicabo illud: τ nō dabo
καλέσω τὸν σῖτον καὶ πληθυνῶ αὐτόν, καὶ οὐ δώσω
sup vos famē: τ mltiplicabo fructū ligni τ
ἐφ' ὑμᾶς λιμόν, καὶ πληθυνῶ τὸν καρπὸν τοῦ ξύλου καὶ
germina agri: vt non accipiatis vltra op-
τὰ γενήματα τοῦ ἀγροῦ, ὅπως ἂν μὴ λάβητε ἔτι ὀνει-
probriū famis in gentibus: τ recordabimini vias
δισμὸν λιμοῦ ἐν τοῖς ἔθνεσιν, καὶ μνησθήσεσθε τὰς ὁδοὺς
vr̄as malas: τ studios vr̄os nō
ὑμῶν τὰς πονηρὰς, καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα ὑμῶν τὰ μὴ
bonos: τ abominatiōi hēbimini añ faciem vr̄az in
ἀγαθά, καὶ προσοχθιεῖτε κατὰ πρόσωπον ὑμῶν ἐν ταῖς
iniqtatibꝰ vr̄is: τ in abominatiōibꝰ vr̄is: nō ppt
ἀνομίαις ὑμῶν, καὶ ἐπὶ τοῖς βδελύγμασιν ὑμῶν, οὐ δι'
vos ego facio dicit dn̄s dn̄s. notū est vobis: cō
ὑμᾶς ἐγὼ ποιῶ λέγει κύριος κύριος· γνωστὸν ἔσται ὑμῖν, αἰ-
fūdimini: τ erubescite a vijs vr̄is domꝰ israel.
σχύνθητε καὶ ἐντράπητε ἐκ τῶν ὁδῶν ὑμῶν οἶκος ἰσραήλ.
Hec dicit dn̄s dn̄s: in die q̄ mūdauero vos ex oibus
Τάδε λέγει κύριος κύριος, ἐν ἡμέρᾳ καθαριῶ ὑμᾶς ἐκ πασῶν
iniqtatibꝰ vr̄is τ hītari fecero ciuitates: τ edifica-
τῶν ἀνομιῶν ὑμῶν, καὶ κατοικιῶ τὰς πόλεις, καὶ οἰκοδο-
buntur deserta τ terra desolata excolet
μηθήσονται ἔρημοι· καὶ ἡ γῆ ἡ ἠφανισμένη ἐργασθήσε-
coq̄ desolata ante oculos om-
ται, ἀνθ' ὧν ὅτι ἠφανισμένη κατ' ὀφθαλμοὺς παν-
nis transeuntis τ dicent: terra illa deserta
τὸς παροδεύοντος καὶ ἐροῦσιν ἡ γῆ ἐκείνη ἡ ἠφανισμέ-
facta est vt hortꝰ voluptati: τ ciuitates deserte τ
νη ἐγενήθη ὡς κῆπος τρυφῆς καὶ αἱ πόλεις αἱ ἔρημοι καὶ
desolate τ suffosse: munite apparuerūt
ἠφανισμέναι καὶ κατεσκαμμέναι, ὀχυραὶ ἐκάθισαν.
τ scient gentes q̄cūq̄ derelinquentur cir-
καὶ γνώσονται τὰ ἔθνη ὅσα ἂν καταλειφθῶσιν κύ-
cuitu vr̄o: q: ego dn̄s edificaui destru-
κλῳ ὑμῶν, ὅτι ἐγὼ κύριος ᾠκοδόμησα τὰς καθῃρη-
tas: τ plantaui desolatas: q: ego
μένας, καὶ κατεφύτευσα τὰς ἠφανισμένας, ὅτι ἐγὼ
dn̄s locutꝰ sum τ feci. hec dicit dn̄s do-
κύριος ἐλάλησα καὶ ἐποίησα. Τάδε λέγει κύριος κύ-
minꝰ: adhuc hoc querar domui israel vt
ριος, ἔτι τοῦτο ζητηθήσομαι τῷ οἴκῳ ἰσραὴλ τοῦ
faciam eis: mltiplicabo eos sicut oues ho-
ποιῆσαι αὐτοῖς, πληθυνῶ αὐτοὺς ὡς πρόβατα ἀν-
mines: vt oues sanctas: vt oues hierusa-
θρώπους, ὡς πρόβατα ἅγια, ὡς πρόβατα ἱερουσα-
lem in solēnitatibꝰ eī: sic erūt ciuitates
λὴμ ἐν ταῖς ἑορταῖς αὐτῆς, οὕτως ἔσονται αἱ πόλεις
deserte plene quibus hoim: τ scient
αἱ ἔρημοι πλήρεις προβάτων ἀνθρώπων, καὶ γνώσονται
q: ego dn̄s.
ὅτι ἐγὼ κύριος. Ca.37.

Et facta est sup me manꝰ dn̄i: τ eduxit
Καὶ ἐγένετο ἐπ' ἐμὲ χεὶρ κυρίου, καὶ ἐξήγαγέν
me in spiritu dn̄i: τ posuit me in medio
με ἐν πνεύματι κυρίου, καὶ ἔθηκέν με ἐν μέσῳ τοῦ
campi: τ hic erat plenꝰ ossiū humanoꝝ: τ
πεδίου, καὶ τοῦτο ἦν μεστὸν ὀστῶν ἀνθρωπίνων, καὶ
circūduxit me sup ea p gyrum i circuitu: τ ecce
περιήγαγέν με ἐπ' αὐτὰ κυκλόθεν κύκλῳ, καὶ ἰδοὺ
multa nimis sup faciem campi arida
πολλὰ σφόδρα ἐπὶ προσώπου τοῦ πεδίου ξηρὰ
vehemēt: τ dixit ad me: fili hois si
σφόδρα, καὶ εἶπε πρός με, υἱὲ ἀνθρώπου εἰ
viuent ossa
ζήσεται τὰ ὀστᾶ
καὶ

hec. τ dixi: dn̄e dn̄e tu nosti ea:
ταῦτα. καὶ εἶπα, κύριε κύριε σὺ ἐπίστασαι αὐτά,
τ dixit ad me: ppheta sup ossa hec:
καὶ εἶπε πρός με, προφήτευσον ἐπὶ τὰ ὀστᾶ ταῦτα,
τ dices eis: ossa arida audite verbū domi
καὶ ἐρεῖς αὐτοῖς, τὰ ὀστᾶ τὰ ξηρὰ ἀκούσατε λόγον κυρί-
ni: hec dicit dn̄s dn̄s ossibꝰ illis: ecce
ου, Τάδε λέγει κύριος κύριος τοῖς ὀστέοις τούτοις, ἰδοὺ
ego adduco in vos spūm vite: τ dabo sup vos
ἐγὼ φέρω εἰς ὑμᾶς πνεῦμα ζωῆς, καὶ δώσω ἐφ' ὑμᾶς
neruos τ inducā sup vos carnes τ extēdā sup vos
νεῦρα καὶ ἀνάξω ἐφ' ὑμᾶς σάρκας καὶ ἐκτενῶ ἐφ' ὑμᾶς
pellem: τ dabo spūm meū in vos τ viuetis:
δέρμα, καὶ δώσω πνεῦμά μου εἰς ὑμᾶς καὶ ζήσεσθε,
τ cognoscetis q: ego sum dn̄s. τ pphetaui
καὶ γνώσεσθε ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος. καὶ προεφήτευσα
sicut pcepit mihi: τ factā ē vox cū ego
καθὼς ἐνετείλατό μοι, καὶ ἐγένετο φωνὴ ἐν τῷ ἐμὲ
pphetarem τ ecce cōmotio: τ accedebāt
προφητεῦσαι καὶ ἰδοὺ σεισμός, καὶ προσήγαγε τὰ
ossa ad os ad iuncturam suam: τ vidi τ
ὀστᾶ ἑκάτερον πρὸς τὴν ἁρμονίαν αὐτοῦ. καὶ εἶδον καὶ
ecce sup ea nerui τ carnes oriebant: τ ascende
ἰδοὺ ἐπ' αὐτὰ νεῦρα καὶ σάρκες ἐφύοντο, καὶ ἀνέβαι-
bat sup ea pellis desup: τ spūs nō erat in
νεν ἐπ' αὐτὰ δέρματα ἐπάνω, καὶ πνεῦμα οὐκ ἦν ἐν
eis. τ dixit ad me: ppheta sup spiri
αὐτοῖς. καὶ εἶπε πρός με, προφήτευσον ἐπὶ τὸ πνεῦ-
tū: ppheta fili hois τ dic spiri
μα, προφήτευσον υἱὲ ἀνθρώπου καὶ εἰπὲ τῷ πνεύματι·
tui: hec dicit dn̄s dn̄s: ex quattuor spi
Τάδε λέγει κύριος κύριος, ἐκ τῶν τεσσάρων πνευ-
ritibꝰ veni spūs τ insuffla in mortuos
μάτων ἐλθὲ πνεῦμα καὶ ἐμφύσησον εἰς τοὺς νεκροὺς
istos τ viuant. τ pphetaui sicut pre
τούτους καὶ ζησάτωσαν. καὶ προεφήτευσα καθότι ἐνε-
cepit mihi: τ īgressꝰ ē in eos spūs τ vi-
τείλατό μοι, καὶ εἰσῆλθεν εἰς αὐτοὺς πνεῦμα καὶ ἔζη-
xerūt: τ steterūt in pedibꝰ suis cōgregatio
σαν, καὶ ἔστησαν ἐπὶ τῶν ποδῶν αὐτῶν συναγωγὴ
mlta vehemēter nimis. τ locutꝰ est dn̄s ad me
πολλὴ σφόδρα σφόδρα. καὶ ἐλάλησεν κύριος πρός με
dicēs: fili hois: ossa hec ois domꝰ isra-
λέγων, υἱὲ ἀνθρώπου, τὰ ὀστᾶ ταῦτα πᾶς οἶκος ἰσρα-
el est: τ ipsi dicunt arida facta sunt ossa nr̄a:
ήλ ἐστι· καὶ αὐτοὶ λέγουσιν ξηρὰ γέγονεν τὰ ὀστᾶ ἡμῶν,
periit spes nr̄a: abscissi sumꝰ. pptere
ἀπόλωλεν ἡ ἐλπὶς ἡμῶν, διαπεφωνήκαμεν. διὰ τοῦ-
vaticinare τ dic: hec dicit dn̄s dn̄s:
το προφήτευσον καὶ εἰπέ, Τάδε λέγει κύριος κύριος,
ecce ego aperiā vr̄a monumēta τ reducā
ἰδοὺ ἐγὼ ἀνοίγω ὑμῶν τὰ μνήματα καὶ ἀνάξω
vos ex monumētis vr̄is: τ itroducā vos in
ὑμᾶς ἐκ τῶν μνημάτων ὑμῶν, καὶ εἰσάξω ὑμᾶς εἰς
terā israel: τ cognoscetis q: ego sum do
τὴν γῆν τοῦ ἰσραήλ· καὶ γνώσεσθε ὅτι ἐγώ εἰμι κύ-
minꝰ: cū aperuero ego sepulchra vr̄a vt edu-
ριος, ἐν τῷ ἀνοῖξαί με τοὺς τάφους ὑμῶν τοῦ ἀνα-
cam ego vos ex sepulchris vr̄is ppłm meū:
γαγεῖν με ὑμᾶς ἐκ τῶν τάφων ὑμῶν τὸν λαόν μου,
τ dabo spūm meū in vos τ viuetis: τ po
καὶ δώσω πνεῦμά μου εἰς ὑμᾶς καὶ ζήσεσθε, καὶ θή-
nam vos sup terrā vr̄az: τ cognoscetis q: ego
σομαι ὑμᾶς ἐπὶ τὴν γῆν ὑμῶν, καὶ γνώσεσθε ὅτι ἐγὼ
dn̄s locutꝰ sum τ faciam dicit dn̄s deus: τ
κύριος λελάληκα καὶ ποιήσω λέγει κύριος ὁ θεός, καὶ
factꝰ ē sermo dn̄i ad me dicēs: τ tu fili hois
ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, καὶ σὺ υἱὲ ἀνθρώπου

ista. Et dixi. Domine deus tu nosti. Et dixit ad me. vaticinare de ossibꝰ istis. Et dices eis. Ossa arida audite verbū domini: hec dicit dn̄s deus ossibus his. Ecce ego intromitto in vos spiritū & viuetis: & dabo sup vos neruos & succrescere faciam sup vos carnes: & superextendam in vobis cutem: & dabo vobis spiritum & viuetis: & scietis quia ego dn̄s. & prophetaui sicut preceperat mihi. factus est aūt sonitus pphetante me: & ecce cōmotio. Et accesserūt ossa ad ossa: vnūquodq; ad iuncturā suā. Et vidi: & ecce super ea nerui & carnes ascenderūt: & extēta est in eis cutis desuper: & spiritū nō habebant. Et dixit ad me: vaticinare ad spiritū: vaticinare fili hominis: & dices ad spiritum: hec dicit dn̄s deus. A quattuor ventis veni spiritus & insuffla super interfectos istos & reuiuiscāt. Et pphetaui sicut preceperat mihi. Et ingressus est in ea spūs: & reuixerūt: steteruntq; sup pedes suos exercitus grādis nimis valde: & dixit ad me: fili hominis: ossa hec vniuersa domus israel est: ipsi dicunt: aruerūt ossa nostra: & periit spes nr̄a: & abscissi sumꝰ propterea vaticinare & dices ad eos: hec dicit dominus deus: ecce ego aperiam tumulos vestros: & educam vos de sepulchris vr̄is populus meus: & inducam vos in terrā israel. & scietis quia ego dominus cum aperuero sepulchra vestra: & eduxero vos de tumulis vr̄is populę meꝰ: & dedero spm̄ meū in vobis: & vixeritis & requiescere vos faciā sup humū vestrā: et scietis quia ego dn̄s locutus sū et feci: ait dominꝰ deus. Et factus est sermo domini ad me dicēs. Et tu fili hominis

האלה ואמר אדני יהוה אתה
ידעת: ויאמר אלי הנבא על
העצמות האלה ואמרת אליהם
העצמות היבשות שמעו דבר יהוה:
כה אמר אדני יהוה לעצמות האלה
הנה אני מביא בכם רוח וחייתם:
ונתתי עליכם גידים והעלתי
עליכם בשר וקרמתי עליכם עור
ונתתי בכם רוח וחייתם וידעתם כי
אני יהוה: ונבאתי כאשר צויתי
ויהי קול כהנבאי והנה רעש
ותקרבו עצמות עצם אל עצמו:
וראיתי והנה עליהם גדים ובשר
עלה ויקרם עליהם עור מלמעלה
ורוח אין בהם: ויאמר אלי הנבא
אל הרוח הנבא בן אדם ואמרת אל
הרוח כה אמר אדני יהוה מארבע
רוחות באי הרוח ופחי בהרוגים
האלה ויחיו: והנבאתי כאשר צוני
ותבוא בהם הרוח ויחיו ויעמדו
על רגליהם חיל גדול מאד מאד:
ויאמר אלי בן אדם העצמות
האלה כל בית ישראל המה
הנה אמרים יבשו עצמותינו ואבדה
תקותנו נגזרנו לנו: לכן הנבא
ואמרת אליהם כה אמר אדני יהוה
הנה אני פתח את קברותיכם
והעליתי אתכם מקברותיכם עמי
והבאתי אתכם אל אדמת ישראל:
וידעתם כי אני יהוה בפתחי
את קברותיכם ובהעלותי אתכם
מקברותיכם עמי: ונתתי רוחי בכם
וחייתם והנחתי אתכם על אדמתכם
וידעתם כי אני יהוה דברתי
ועשיתי נאם יהוה: ויהי דבר
יהוה אלי לאמר: ואתה בן אדם

נבא · בוא · נתן עלה · צוה · היה נבא · קרב · ראה · קרם עלה · רבע · בוא נפח · חיה · נבא · עמד · גדל · קוה גזר · עלה · בוא · נתן · היה נוח · עשה היה

קח לך עץ אחד וכתב עליו ליהודה ולבני ישראל חברו ולקח עץ אחד וכתוב עליו ליוסף עץ אפרים וכל בית ישראל חברו: וקרב אתם אחד אל אחד לך לעץ אחד והיו לאחדים בידך: וכאשר יאמרו אליך בני עמך לאמר הלוא תגיד לנו מה אלה לך: דבר אליהם כה אמר אדני יהוה הנה אני לקח את עץ יוסף אשר ביד אפרים ושבטי ישראל חברו ונתתי אותם עליו את עץ יהודה ועשיתים לעץ אחד והיו אחד בידי: והיו העצים אשר תכתב עליהם בידך לעיניהם: ודבר אליהם כה אמר אדני יהוה הנה אני לקח את בני ישראל מבין הגוים אשר הלכו שם וקבצתי אתם מסביב והבאתי אותם אל אדמתם: ועשיתי אתם לגוי אחד בארץ בהרי ישראל ומלך אחד יהיה לכלם למלך ולא יהיה עוד לשני גוים ולא יחצו עוד לשתי ממלכות עוד: ולא יטמאו עוד בגלוליהם ובשקוציהם ובכל פשעיהם והושעתי אתם מכל מושבתיהם אשר חטאו בהם וטהרתי אתם והיו לי לעם ואני אהיה להם לאלהים: ועבדי דוד מלך עליהם ורועה אחד יהיה לכלם ובמשפטי ילכו וחקותי ישמרו ועשו אתם: וישבו על הארץ אשר נתתי לעבדי ליעקב אשר ישבו בה אבתיכם וישבו עליה המה ובניהם ובני בניהם עד עולם ודוד עבדי נשיא להם לעולם: וכרתי להם ברית שלום

sume tibi lignum vnū & ſcribe ſup illud: Iude & filiorum iſrael ſociis eius. Et tolle lignum alterū & ſcribe ſup illud ioſeph lignum effraim: & cūcte domus iſrael ſociorūq; eius. Et adiunge illa vnum ad alterum tibi in lignum vnum: & erunt in vnionem in manu tua. Cum autem dixerint ad te filii populi tui loquentes: nōne indicas nobis qd in his velis? Loqueris ad eos. Hec dicit dñs deus. Ecce ego aſſumam lignū ioſeph quod eſt in manu effraim & tribus iſrael q̄ ſunt ei adiūcte & dabo eas pariter cum ligno iuda & faciā eas ī lignū vnū: & erūt vnū in manu ei⁹. Erunt autem ligna ſup que ſcripſeris in manu tua in oculis eorū: & dices ad eos. Hec dicit dominus deus. Ecce ego aſſumam filios iſrael de medio nationum ad quas abierunt: & cōgregabo eos vndiq; & adducam eos ad humum ſuā. Et faciam eos in gentem vnam in terra in montibus iſrael. Et rex vnus erit omnibus imperans: & nō erunt vltra due gentes: nec diuidentur amplius in duo regna. Neq; polluentur vltra in idolis ſuis & abominatiōibus ſuis: & cunctis iniqtatib⁹ ſuis. et ſaluos eos faciam de vniuerſis ſedibus ſuis in quibus peccauerunt: & emūdabo eos. Et erunt mihi populus: & ego ero eis deus. Et ſeru⁹ meus dauid rex ſuper eos: & paſtor vn⁹ erit omniū eorū. In iudiciis meis ambulabūt: et mādata mea cuſtodiēt et facient ea. Et habitabunt ſuper terram quā dedi ſeruo meo iacob in qua habitauerūt patres veſtri: et habitabunt ſuper eam ipſi & filii eorum et filii filiorum eorū vſq; in ſempiternū: & dauid ſeru⁹ me⁹ priceps eorū in perpetuū. Et percutiam illis fedus pacis:

aſſume tibi virgam vnā: & ſcribe ſup eā
λάβε σεαυτῷ ῥάβδον μίαν, καὶ γράψον ἐπ' αὐτὴν τὸν
iudam & filios iſrael q appoſiti ſunt ad e-
ἰούδαν καὶ τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ τοὺς προστιθέντας πρὸς αὐ-
um: & virgā ſecundā aſſumes tibi: & ſcri-
τόν. καὶ ῥάβδον δευτέραν λήψῃ σεαυτῷ, καὶ γρά-
bes eam ioſeph virgam ephraim & oēs
ψεις αὐτὴν τῷ ἰωσὴφ ῥάβδον ἐφραὶμ καὶ πάντας τοὺς
filios iſrael q appoſiti ſūt ad eum: & cōiūges e-
υἱοὺς ἰσραὴλ τοὺς προστιθέντας πρὸς αὐτόν, καὶ συνάψεις αὐ-
as ad inuicem tibi in virgā vnā vt copules
τὰς πρὸς ἀλλήλας σεαυτῷ εἰς ῥάβδον μίαν τοῦ δῆσαι
eas: & erunt in manu tua: & erit qn di-
αὐτάς, καὶ ἔσονται ἐν τῇ χειρί σου, καὶ ἔσται ὅταν λέ-
xerit ad te filij ppli tui loquentes nō idicabis
γωσι πρὸς σὲ υἱοὶ τοῦ λαοῦ σου λέγοντες οὐκ ἀπαγγε-
nobis qd ſūt iſta tibi? & dices ad eos:
λεῖς ἡμῖν τί ἐστι ταῦτά σοι; καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς,
hec dicit dñs deus: ecce ego aſſumā tribū
τάδε λέγει κύριος ὁ θεός, ἰδοὺ ἐγὼ λήψομαι τὴν φυλὴν
ioſeph q̄ p manū ephraim: & trib⁹ iſrael
ἰωσὴφ τὴν διὰ χειρὸς ἐφραίμ, καὶ τὰς φυλὰς ἰσραὴλ
adiacentes ad eū: & dabo eos ſup
τὰς προσκειμένας πρὸς αὐτόν, καὶ δώσω αὐτοὺς ἐπὶ
tribū iuda: & erunt in virgā vnā e-
τὴν φυλὴν ἰούδα, καὶ ἔσονται εἰς ῥάβδον μίαν καὶ
runt vna in manu iuda: & erunt virge
ἔσονται μία ἐν τῇ χειρὶ ἰούδα, καὶ ἔσονται αἱ ῥάβδοι
in qb⁹ tu ſcripſiſti in eis in manu tua coram
ἐφ' αἷς σὺ ἔγραψας ἐπ' αὐταῖς ἐν τῇ χειρί σου ἐνώπιον
eis & dices eis. hec dicit dñs de⁹: ecce
αὐτῶν καὶ ἐρεῖς αὐτοῖς. τάδε λέγει κύριος ὁ θεός, ἰδοὺ
ego aſſumo oēm domū iſrael de medio gentiū
ἐγὼ λαμβάνω πάντα οἶκον ἰσραὴλ ἐκ μέσου τῶν ἐθνῶν
ad q̄s igreſſi ſūt illuc: & cōgregabo eos ab omni-
ὧν εἰσήλθοσαν ἐκεῖ, καὶ συνάξω αὐτοὺς ἀπὸ πάν-
bus q in circuitu eoꝝ: & inducā eos in
των τῶν περικύκλῳ αὐτῶν, καὶ εἰσάξω αὐτοὺς εἰς τὴν
trā iſrael. & dabo eos in gētē in terra
γῆν τοῦ ἰσραήλ. καὶ δώσω αὐτοὺς εἰς ἔθνος ἐν τῇ γῇ
mea in mōtib⁹ iſrael: & pnceps vn⁹ erit oīm
μου ἐν τοῖς ὄρεσιν ἰσραήλ, καὶ ἄρχων εἷς ἔσται πάντων
illoꝝ in regem: & nō erunt vltra in duas
τούτων εἰς βασιλέα, καὶ οὐκ ἔσονται οὐκ ἔτι εἰς δύο
gētes neq; diuident vltra in duo regna: vt nō
ἔθνη, οὐδὲ μὴ διαιρεθῶσιν οὐκ ἔτι εἰς δύο βασιλείας, ἵνα μὴ
polluant vltra in idolis ſuis & in offendiculis
μιαίνωνται ἔτι ἐν τοῖς εἰδώλοις αὐτῶν καὶ ἐν τοῖς προσοχθίσμα-
lis ſuis: & in oībus ipietatib⁹ ſuis: & eruam
σιν αὐτῶν, καὶ ἐν πάσαις ἀσεβείαις αὐτῶν. καὶ ῥύσομαι
eos ab oībus iniqtatib⁹ eoꝝ qb⁹ peccauerūt in e-
αὐτοὺς ἀπὸ πασῶν τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν ὧν ἡμάρτοσαν ἐν αὐ-
is: & mundabo eos: & erunt mihi in ppłm: & ego e-
ταῖς, καὶ καθαριῶ αὐτούς, καὶ ἔσονταί μοι εἰς λαόν, καὶ ἐγὼ ἔ-
ro illis in deū, & ſeruus me⁹ dauid pnceps
σομαι αὐτοῖς εἰς θεόν. καὶ ὁ δοῦλός μου δαυὶδ ἄρχων
in medio eoꝝ & erit paſtor vn⁹ oīm illoꝝ: q: in
ἐν μέσῳ αὐτῶν καὶ ἔσται ποιμὴν εἷς πάντων τούτων, ὅτι ἐν
pceptis meis ambulabūt: & iudicia
τοῖς προστάγμασίν μου πορεύσονται, καὶ τὰ κρίματά
mea cuſtodient & facient ea: & habitabunt
μου φυλάξονται καὶ ποιήσουσιν αὐτά, καὶ κατοικήσουσιν
in tra ſua quā dedi ſeruo meo iacob: vbi habitauerūt illic patres eoꝝ: & habitabunt in ea
ἐπὶ τῆς γῆς αὐτῶν ἧς ἔδωκα τῷ δούλῳ μου ἰακώβ, οὗ κα-
τῴκησαν ἐκεῖ οἱ πατέρες αὐτῶν, καὶ κατοικήσουσιν ἐπ' αὐ-
ipſi & filij eoꝝ: & filij filioꝝ eoꝝ vſq; i
τῆς αὐτοὶ καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν, καὶ οἱ υἱοὶ τῶν υἱῶν αὐτῶν ἕως
ſempitnū: & dauid ſeruus meus pnceps eoꝝ in
τοῦ αἰῶνος, καὶ δαυὶδ ὁ δοῦλός μου ἄρχων αὐτῶν εἰς τὸν
ſēpitnū. & diſponā eis teſtamētū pacis
αἰῶνα. καὶ διαθήσομαι αὐτοῖς διαθήκην εἰρήνης

---

teſtamētū ſēpitērnū erit cum eis: & dabo eos
διαθήκη αἰώνιος ἔσται μετ' αὐτῶν, καὶ δώσω αὐτοὺς
& multiplicabo eos: & ponam ſancta mea i medio
καὶ πληθυνῶ αὐτούς, καὶ θήσομαι τὰ ἅγιά μου ἐν μέσῳ
eoꝝ in ppetuū: & erit tabernaculū meū in e-
αὐτῶν εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ἔσται ἡ κατασκήνωσίς μου ἐν αὐ-
is & ero eis de⁹: & ipſi meus erunt
τοῖς καὶ ἔσομαι αὐτοῖς θεός, καὶ αὐτοί μου ἔσονται
ppłs: & ſcient gētes q: ego ſum dñs q ſctificō
λαός, καὶ γνώσονται τὰ ἔθνη ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος ὁ ἁγιά-
eos cū fuerit ſancta mea in medio eoꝝ in
ζων αὐτοὺς ἐν τῷ εἶναι τὰ ἅγιά μου ἐν μέσῳ αὐτῶν εἰς
ppetuū.
τὸν αἰῶνα.

Ca.38.

Et fact⁹ eſt ſmo dñi ad me dicēs: fili hominis firma faciem tuā ꝯ gog & terrā
Καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, υἱὲ ἀν-
θρώπου στήριξον τὸ πρόσωπόν σου ἐπὶ γὼγ καὶ τὴν γῆν
magog pncipem capiti moſoch & thubal: & vaticinare
τοῦ μαγὼγ ἄρχοντα ῥῶς μοσὸχ καὶ θουβάλ, καὶ προ-
ſup eū & dic: hec dicit dñs:
φήτευσον ἐπ' αὐτὸν καὶ εἰπόν, τάδε λέγει κύριος,
ecce ego ſup te pncipem capitis moſoch & thubal: &
ἰδοὺ ἐγὼ ἐπὶ σὲ ἄρχοντα ῥῶς μοσὸχ καὶ θουβάλ, καὶ
circūducā te: & ponam frenū in maxillas
περιάξω σε, καὶ θήσομαι χαλινὸν εἰς τὰς σιαγόνας
tuas: & cōgregabo te: & oēm exercitū tuū: e-
σου, καὶ συνάξω σε, καὶ πᾶσαν τὴν δύναμίν σου, ἵπ-
quos & equites veſtitos loricis vniuerſos: cō-
πους καὶ ἱππεῖς ἐνδεδυμένους θώρακας πάντας, συ-
gregatio multa: pelte & galee & gla-
ναγωγὴ πολλή, πέλται καὶ περικεφαλαῖαι καὶ μάχαι-
dij: perſe & ethiopes & libyes oēs galeis
ραι, πέρσαι καὶ αἰθίοπες καὶ λίβυες πάντες περικε-
& peltis: gomer & oēs q circa e-
φαλαίαις καὶ πέλταις, γόμερ καὶ πάντες οἱ περὶ αὐ-
um: dom⁹ thogarma ab extremo aqlonis & omnes q circa eū & gētes multe tecum. ppara-
τόν, οἶκος τοῦ θωγαρμὰ ἀπ' ἐσχάτου τοῦ βορρᾶ καὶ πάν-
τες οἱ περὶ αὐτὸν καὶ ἔθνη πολλὰ μετὰ σοῦ. ἑτοιμά-
re: ppara te: tu & oīs cōgregatio
σθητι, ἑτοίμασον σεαυτόν, σὺ καὶ πᾶσα ἡ συναγωγή
tua q cōgregati ſūt tecum: & eris mihi in cuſtodiam. a diebus pluribus ppara bitur & in nouiſſimo
σου οἱ συνηγμένοι μετὰ σοῦ, καὶ ἔσῃ μοι εἰς προφυλα-
κήν. ἀφ' ἡμερῶν πλειόνων ἑτοιμασθήσεται καὶ ἐπ' ἐσχάτου
annoꝝ veniet in trā q̄ auerſa eſt a gladio cōgregatoꝝ a gētib⁹ multis ad terrā
ἐτῶν ἐλεύσεται εἰς τὴν γῆν τὴν ἀπεστραμμένην ἀπὸ μα-
χαίρας συνηγμένων ἀπὸ ἐθνῶν πολλῶν ἐπὶ τὴν γῆν
iſrael q̄ facta ē deſerta olo: & ſic ex gētib⁹ egreſſa eſt & habitāt in pace vniuerſi. & aſcen-
ἰσραήλ, ἣ ἐγενήθη ἔρημος δι' ὅλου, καὶ οὕτως ἐξ ἐθνῶν ἐξε-
λήλυθεν καὶ κατοικοῦσιν ἐπ' εἰρήνης ἅπαντες. καὶ ἀναβή-
des q̄ſi pluuia & venies q̄ſi nubes vt operias terrā:
σῃ ὡς ὑετὸς καὶ ἥξεις ὡς νεφέλη κατακαλύψαι γῆν,
& eris tu & oēs q circa te & gētes multe tecum. hec dicit dñs dñs: & erit in die
καὶ ἔσῃ σὺ καὶ πάντες οἱ περὶ σὲ καὶ ἔθνη πολλὰ με-
τὰ σοῦ. τάδε λέγει κύριος κύριος, καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέ-
illa aſcendent verba in cor tuū
ρᾳ ἐκείνῃ ἀναβήσεται ῥήματα ἐπὶ τὴν καρδίαν σου
& cogitabis cogitatiōes malas & dices: aſcendam ad terrā abiectā: veniā ad deſcentes
καὶ λογιεῖ λογισμοὺς πονηροὺς καὶ ἐρεῖς, ἀναβήσο-
μαι ἐπὶ γῆν ἀπερριμμένην, ἥξω ἐπὶ ἡσυχάζοντας
in quiete & hītantes in pace oēs habitantes terrā in q̄ nō eſt murus neq; vectes: & porte
ἐν ἡσυχίᾳ καὶ οἰκοῦντας ἐπ' εἰρήνης πάντας κατοι-
κοῦντας γῆν ἐν ᾗ οὐχ ὑπάρχει τεῖχος οὐδὲ μοχ-
λοί, καὶ θύραι

pactum ſempiternū erit eis. Et fundabo eos et multiplicabo: & dabo ſanctificationem meam in medio eorū in perpetuū. Et erit tabernaculū meum in eis: & ero eis deus: & ipſi erunt mihi populus. Et ſcient gentes q̄a ego dñs ſanctificator iſrael: cum fuerit ſctificatio mea in medio eorū in perpetuū.

38.

ET factus eſt ſermo domini ad me dicens. Fili hois: pone faciē tuam cōtra gog & terram magog principem capitis moſoch & thubal: & vaticinare de eo & dices. Hec dicit dominus de⁹. Ecce ego ad te gog principem capitis moſoch & thubal. Et circūagam te & ponam frenū in maxillis tuis: & educam te & omnem exercitū tuum: equos & equites veſtitos loricis vniuerſos: multitudinē magnā haſtā & clypeū arripientium & gladium. Perſe ethiopes & libyes cum eis: omnes ſcutati et galeati. Gomer & vniuerſa agmina ei⁹: dom⁹ thogorma latera aquilonis & totū robur eius: populiq; multi tecum. Prepara & inſtrue te: & oēm multitudinē tuā que coacervata eſt ad te: et eſto eis in preceptū. Poſt dies multos viſitâberis. In nouiſſimo annorum venies ad terrā que reuerſa eſt a gladio & cōgregata eſt de populis multis ad montes iſrael qui fuerunt deſerti iugiter. Hec de poplis educta eſt: & habitabūt in ea cōfidēter vniuerſi. Aſcendēs autē q̄ſi tēpeſtas venies: & q̄ſi nubes vt opias terrā: tu & oīa agmina tua: & populi multi tecum. Hec dicit dominus deus. In die illa aſcendent ſermones ſup cor tuū: & cogitabis cogitationem peſſimam & dices. Aſcendā ad terram abſq; muro: veniā ad quieſcētes habitanteſq; ſecure. Hi omes habitant ſine muro: vectes & porte

ברית עולם יהיה אותם ונתתים והרביתי אותם ונתתי את מקדשי בתוכם לעולם: והיה משכני עליהם והייתי להם לאלהים והמה יהיו לי לעם: וידעו הגוים כי אני יהוה מקדש את ישראל בהיות מקדשי בתוכם לעולם:

C.xxxviij

ויהי דבר יהוה אלי לאמר: בן אדם שים פניך אל גוג ארץ המגוג נשיא ראש משך ותבל והנבא עליו: ואמרת כה אמר אדני יהוה הנני אליך גוג נשיא ראש משך ותבל: ושובבתיך ונתתי חחים בלחייך והוצאתי אותך ואת כל חילך סוסים ופרשים לבשי מכלול כלם קהל רב צנה ומגן תפשי חרבות כלם: פרס כוש ופוט אתם כלם מגן וכובע: גמר וכל אגפיה בית תוגרמה ירכתי צפון ואת כל אגפיו עמים רבים אתך: הכן והכן לך אתה וכל קהלך הנקהלים עליך והיית להם למשמר: מימים רבים תפקד באחרית השנים תבוא אל ארץ משובבת מחרב מקבצת מעמים רבים על הרי ישראל אשר היו לחרבה תמיד והיא מעמים הוצאה וישבו לבטח כלם: ועלית כשואה תבוא כענן לכסות הארץ תהיה אתה וכל אגפיך ועמים רבים אותך: כה אמר אדני יהוה והיה ביום ההוא יעלו דברים על לבבך וחשבת מחשבת רעה: ואמרת אעלה על ארץ פרזות אבוא השקטים ישבי לבטח כלם ישבים באין חומה ובריח ודלתים

אין להם: לשלל שלל ולבז בז
להשיב ידך על חרבות נושבות
ואל עם מאסף מגוים עשה מקנה
וקנין ישבי על טבור הארץ: שבא
ודדן וסחרי תרשיש וכל כפיריה
יאמרו לך הלשלל שלל אתה בא
הלבז בז הקהלת קהלך לשאת
כסף וזהב לקחת מקנה וקנין
לשלל שלל גדול: לכן הנבא בן
אדם ואמרת לגוג כה אמר אדני
יהוה הלוא ביום ההוא בשבת עמי
ישראל לבטח תדע: ובאת ממקומך
מירכתי צפון אתה ועמים רבים
אתך רכבי סוסים כלם קהל גדול
וחיל רב: ועלית על עמי ישראל
כענן לכסות הארץ באחרית
הימים תהיה והבאותיך על ארצי
למען דעת הגוים אתי בהקדשי
בך לעיניהם גוג: כה אמר אדני
יהוה האתה הוא אשר דברתי
בימים קדמונים ביד עבדי נביאי
ישראל הנבאים בימים ההם
שנים להביא אתך עליהם: והיה
ביום ההוא ביום בוא גוג על
אדמת ישראל נאם אדני יהוה
תעלה חמתי באפי: ובקנאתי באש
עברתי דברתי אם לא ביום ההוא
יהיה רעש גדול על אדמת ישראל:
ורעשו מפני דגי הים ועוף השמים
וחית השדה וכל הרמש הרמש
על האדמה וכל האדם אשר על
פני האדמה ונהרסו ההרים ונפלו
המדרגות וכל חומה לארץ תפול:
וקראתי עליו לכל הרי חרב נאם
אדני יהוה חרב איש באחיו
תהיה: ונשפטתי אתו בדבר ובדם

בזז · שוב ישב · אסף קנה · קנה · טבר · כפר · אמר · קהל · נשא לקח · גדל נבא · ישב · ידע בוא · קום צפן · רכב · עלה · כסה · יום היה · בוא ידע · קדש · נבא יום · שנה בוא · את · עלה חמם · היה גדל · דגה · חיה · הרס · דרג חמה נפל · היה שפט

non sunt eis. Vt diripias spolia & inuadas predam: vt inferas manum tuam super eos qui deserti fuerant & postea restituti: & super populum qui est congregatus ex gentibus: qui possidere cepit & esse habitator vmbilici terre. Saba & dedan & negociatores tharsis & omnes leones eius dicent tibi: Nunquid ad sumenda spolia tu venis? Ecce ad diripiendam predam congregasti multitudinem tuam: vt tollas argentum & aurum: & auferas supellectilem atque substantiam: & diripias manubias infinitas. Propterea vaticinare fili hominis: & dices ad gog. Hec dicit dominus deus. Nunquid non in die illo cum habitauerit populus meus israel confidenter scies: et venies de loco tuo a lateribus aquilonis tu & populi multi tecum: ascensores equorum vniuersi: cetus magnus & exercitus vehemens: & ascendes super populum meum israel quasi nubes vt operias terram. In nouissimis diebus eris: & adducam te super terram meam: vt sciant gentes me cum sanctificatus fuero in te in oculis eorum o gog. Hec dicit dominus deus. Tu ergo ille es de quo locutus sum in diebus antiquis in manu seruorum meorum prophetarum israel: qui prophetauerunt in diebus illorum temporum vt adducerem te super eos. Et erit in die illa: in die aduentus gog super terram israel: ait dominus deus: ascendet indignatio mea in furore meo & in zelo meo. In igne ire mee locutus sum: quia in die illa erit commotio magna super terram israel: & commouebuntur a facie mea pisces maris & volucres celi & bestie agri & omne reptile quod mouetur super humum: cunctique homines qui sunt super faciem terre: & subuertentur montes: & cadent sepes & omnis murus corruet in terram. Et conuocabo aduersus eum in cunctis montibus meis gladium: ait dominus deus. Gladius vniuscuiusque in fratrem suum dirigetur. & iudicabo eum peste & sanguine

οὐκ ἔστιν αὐτοῖς, προνομεῦσαι προνομὴν καὶ σκυλεῦσαι σκῦλα, τοῦ ἐπιστρέψαι χεῖρά μου εἰς τὴν ἐρημωθεῖσαν, ἣ κατῳκίσθη, ἐπὶ ἔθνος πολλῶν πεποιηκότων κτήσεις, κατοικοῦντας ἐπὶ τὸν ὀμφαλὸν τῆς γῆς. Σαβὰ καὶ Δαιδὰν καὶ ἔμποροι Καρχηδόνιοι καὶ πᾶσαι αἱ κῶμαι αὐτῶν ἐροῦσί σοι, εἰς προνομὴν τοῦ προνομεῦσαι σὺ ἔρχῃ καὶ σκυλεῦσαι σκῦλα· συνήγαγες συναγωγήν σου λαβεῖν ἀργύριον καὶ χρυσίον, ἀπενέγκασθαι κτῆσιν τοῦ σκυλεῦσαι σκῦλα μεγάλα. Διὰ τοῦτο προφήτευσον υἱὲ ἀνθρώπου, καὶ εἰπὸν τῷ Γώγ· τάδε λέγει κύριος ὁ θεός, οὐκ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐν τῷ κατοικισθῆναι τὸν λαόν μου Ἰσραὴλ ἐπ' εἰρήνης ἐγερθήσῃ καὶ ἥξεις ἐκ τοῦ τόπου σου ἀπ' ἐσχάτου βορρᾶ καὶ ἔθνη πολλὰ μετὰ σοῦ ἀναβάται ἵππων πάντες, συναγωγὴ μεγάλη καὶ δύναμις πολλή, καὶ ἀναβήσῃ ἐπὶ τὸν λαόν μου Ἰσραὴλ ὡς νεφέλη καλύψαι γῆν. ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν ἔσται καὶ ἀνάξω σε ἐπὶ τὴν γῆν μου, ἵνα γνῶσι πάντα τὰ ἔθνη ἐμὲ ἐν τῷ ἁγιασθῆναί με ἐν σοὶ ἐνώπιον αὐτῶν. Τάδε λέγει κύριος κύριος τῷ Γώγ, σὺ εἶ περὶ οὗ ἐλάλησα πρὸ ἡμερῶν τῶν ἔμπροσθεν διὰ χειρὸς τῶν δούλων μου προφητῶν τοῦ Ἰσραὴλ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις καὶ ἔτεσι τοῦ ἀγαγεῖν σε ἐπ' αὐτούς. καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐν ἡμέρᾳ ἂν ἔλθῃ Γὼγ ἐπὶ τὴν γῆν Ἰσραήλ, λέγει κύριος κύριος, ἀναβήσεται ὁ θυμός μου, καὶ ὁ ζῆλός μου ἐν πυρὶ τῆς ὀργῆς μου ἐλάλησα. εἰ μὴν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἔσται σεισμὸς μέγας ἐπὶ τῆς γῆς Ἰσραήλ, καὶ σεισθήσονται ἀπὸ προσώπου μου οἱ ἰχθύες τῆς θαλάσσης καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὰ θηρία τοῦ πεδίου καὶ πάντα τὰ ἑρπετὰ τὰ ἕρποντα ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ πάντες οἱ ἄνθρωποι οἱ ἐπὶ προσώπου τῆς γῆς, καὶ ῥαγήσεται τὰ ὄρη καὶ πεσοῦνται αἱ φάραγγες, καὶ πᾶν τεῖχος ἐπὶ τὴν γῆν πεσεῖται. καὶ καλέσω ἐπ' αὐτὸν πάντα φόβον λέγει κύριος, μάχαιρα ἀνθρώπου ἐπὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἔσται, καὶ κρινῶ αὐτὸν θανάτῳ, καὶ αἵματι

nõ sunt eis ad predandũ predam et spoliãda spolia: vt euertam manũ meã in terrã desertam: q̃ habitata est a gẽtibus multis q̃ fecerunt possessiões: habitãtes sup vmbilicum tre. saba et dedan et mercatores carthaginẽses et oẽs ville eorũ dicent tibi: in predam ad predandum tu venis et ad spoliandũ spolia cõgregasti cõgregationẽ tuã vt tollas argentũ et aurum: vt auferas possessionẽ vt spolies spolia magna. ppterea pphetiza fili hois et dic gog: hec dicit dñs deus: nõne in die illa cũ habitauerit pplus meus israel in pace cõsurges et venies de loco tuo ab extremo aq̃lonis et gẽtes multe tecum ascensores equorũ oẽs cõgregatio magna et exercitus multus: et ascẽdes sup pplm meũ israel q̃si nubes vt operias trã. in extremo dierũ erit et adducã te sup terrã meã vt sciant oẽs gẽtes me cũ sctificatus fuero in te in cõspectu eorũ. hec dicit dñs dñs gog: tu es de q̃ locutus sum an dies priores p manũ seruorum meorum pphetarũ israel q̃ pphetauerunt in diebus illis et annis vt adducerem te sup eos: et erit in die illa in die qua venerit gog sup terrã israel dicit dñs dñs: ascendet furor meus et zelus meus in igne ire mee locutus sum. pfecto in die illa erit motio magna in tra israel: et mouebunt a facie mea pisces maris: et volucres celi et bestie campi et oia reptilia q̃ reptãt in terra: et oẽs hoies q̃ sup faciem terre: et scindentur mõtes et cadent valles: et ois murus in terrã corruet: et vocabo sup eũ oẽm timorẽ dicit dñs: gladius hois in fratrẽ suum erit et iudicabo eũ morte: et sanguine.

καὶ ὑετῷ κατακλύζοντι, καὶ λίθοις χαλάζης, καὶ πῦρ καὶ θεῖον βρέξω ἐπ' αὐτὸν καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς μετ' αὐτοῦ καὶ ἐπὶ ἔθνη πολλὰ μετ' αὐτοῦ, καὶ μεγαλυνθήσομαι καὶ ἁγιασθήσομαι καὶ ἐνδοξασθήσομαι καὶ γνωσθήσομαι ἐναντίον ἐθνῶν πολλῶν, καὶ γνώσονται ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος. Ca. 39.

Καὶ σὺ υἱὲ ἀνθρώπου προφήτευσον ἐπὶ Γὼγ καὶ εἰπόν, τάδε λέγει κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ ἐπὶ σὲ Γὼγ ἄρχοντα Ῥὼς Μοσὸχ καὶ Θοβὲλ καὶ συνάξω σε καὶ κατάξω σε καὶ ἀναβιβάσω σε ἀπ' ἐσχάτου βορρᾶ καὶ ἀνάξω σε ἐπὶ τὰ ὄρη Ἰσραήλ, καὶ ἀπολῶ τὸ τόξον σου ἀπὸ τῆς χειρός σου τῆς ἀριστερᾶς, καὶ τὰ τοξεύματά σου ἀπὸ τῆς χειρός σου τῆς δεξιᾶς, καὶ καταβαλῶ σε ἐπὶ τὰ ὄρη Ἰσραήλ, καὶ πεσῇ σὺ καὶ πάντες οἱ περὶ σέ, καὶ τὰ ἔθνη τὰ μετὰ σοῦ δοθήσονται εἰς πλήθη ὀρνέων παντὶ πετεινῷ καὶ πᾶσι τοῖς θηρίοις τοῦ πεδίου δέδωκά σε βρωθῆναι, ἐπὶ προσώπου τοῦ πεδίου πεσῇ, ὅτι ἐγὼ ἐλάλησα λέγει κύριος κύριος, καὶ ἀποστελῶ πῦρ ἐπὶ Γὼγ καὶ κατοικηθήσονται αἱ νῆσοι ἐπ' εἰρήνης, καὶ γνώσονται ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος, καὶ τὸ ὄνομά μου τὸ ἅγιον γνωσθήσεται ἐν μέσῳ λαοῦ μου Ἰσραήλ, καὶ οὐ βεβηλωθήσεται τὸ ὄνομά μου τὸ ἅγιον οὐκ ἔτι, καὶ γνώσονται τὰ ἔθνη ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος ἅγιος ἐν Ἰσραήλ. ἰδοὺ ἥκει καὶ γνώσῃ ὅτι ἔσται λέγει κύριος κύριος, αὕτη ἐστὶν ἡ ἡμέρα ἐν ᾗ ἐλάλησα, καὶ ἐξελεύσονται οἱ κατοικοῦντες τὰς πόλεις Ἰσραήλ, καὶ καύσουσιν ἐν τοῖς ὅπλοις θυρεοῖς καὶ πέλταις καὶ κοντοῖς καὶ τόξοις καὶ τοξεύμασι καὶ ῥάβδοις χειρῶν καὶ λόγχαις, καὶ καύσουσιν ἐν αὐτοῖς πῦρ ἑπτὰ ἔτη, καὶ οὐ μὴ λάβωσι ξύλα ἐκ τοῦ πεδίου, οὐδ' οὐ μὴ κόψωσιν ἐκ τῶν δρυμῶν, ἀλλ' ἢ τὰ ὅπλα κατακαύσουσι πυρί, καὶ προνομεύσουσι τοὺς προνομεύσαντας αὐτούς, καὶ σκυλεύσουσι τοὺς σκυλεύσαντας αὐτούς, λέγει κύριος. καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ δώσω τῷ Γὼγ τόπον ὀνομαστόν, μνημεῖον ἐν Ἰσραήλ, πολυάνδριον τῶν ἐπελθόντων πρὸς τῇ θαλάσσῃ, καὶ περιοικοδομήσουσι τὸ περιστόμιον τῆς φάραγγος, καὶ κατορύξουσιν ἐκεῖ τὸν Γὼγ καὶ πᾶν τὸ πλῆθος αὐτοῦ

et imbre vehementi & lapidibus immensis. Ignem & sulphur pluam super eum & super exercitum eius: & super populos multos qui sunt cum eo. Et magnificabor & sanctificabor: & notus ero in oculis multarum gentium: & scient quia ego dominus. 39.

Tu autem fili hominis vaticinare aduersum gog: & dices. Hec dicit dominus deus. Ecce ego super te gog principem capitis mosoch & thubal & circumagam te & educam te & ascendere te faciam de lateribus aquilonis: & adducam te super montes israel: & percutiam arcum tuum in manu sinistra tua: & sagittas tuas de manu dextera tua deiiciam: super montes israel cades tu: & omnia agmina tua & populi tui qui sunt tecum. Feris: auibus: omnique volatili & bestiis terre dedi te ad deuorandum. Super faciem agri cades: quia ego locutus sum ait dominus deus. Et immittam ignem in magog & in his qui habitant in insulis confidenter: & scient quia ego dominus. Et nomen sanctum meum notum faciam in medio populi mei israel: & non polluam nomen sanctum meum amplius. & scient gentes quia ego dominus sanctus israel. Ecce venit & factum est ait dominus deus. Hec est dies de qua locutus sum. Et egredientur habitatores de ciuitatibus israel: & succendent & comburent arma clypeum & hastas arcum & sagittas & baculos manuum & contos: & succendent ea igni septem annis. Et non portabunt ligna de regionibus: nec succidentur de saltibus: quoniam arma succendent igni: & depredabuntur eos quibus prede fuerant: & diripient vastatores suos: ait dominus deus. Et erit in die illa: dabo gog locum nominatum sepulchrum in israel: vallem viatorum ad orientem maris: que obstupescere faciet pretereuntes: & sepelient ibi gog: & omnem multitudinem eius:

וגשם שוטף ואבני אלגביש אש
וגפרית אמטיר עליו ועל אגפיו ועל
עמים רבים אשר אתו: והתגדלתי
והתקדשתי ונודעתי לעיני גוים
רבים וידעו כי אני יהוה:

Ca. xxxix

ואתה בן אדם הנבא
על גוג ואמרת כה אמר אדני יהוה
הנני אליך גוג נשיא ראש משך
ותבל: ושבבתיך וששאתיך
והעליתיך מירכתי צפון והבאותך
על הרי ישראל: והכיתי קשתך מיד
שמאולך וחציך מיד ימינך אפיל:
על הרי ישראל תפול אתה וכל
אגפיך ועמים אשר אתך לעיט
צפור כל כנף וחית השדה נתתיך
לאכלה: על פני השדה תפול כי
אני דברתי נאם אדני יהוה:
ושלחתי אש במגוג ובישבי האיים
לבטח וידעו כי אני יהוה: ואת
שם קדשי אודיע בתוך עמי ישראל
ולא אחל את שם קדשי עוד
וידעו הגוים כי אני יהוה קדוש
בישראל: הנה באה ונהיתה נאם
אדני יהוה הוא היום אשר דברתי:
ויצאו ישבי ערי ישראל ובערו
והשיקו בנשק ומגן וצנה בקשת
ובחצים ובמקל יד וברמח ובערו
בהם אש שבע שנים: ולא ישאו
עצים מן השדה ולא יחטבו מן
היערים כי בנשק יבערו אש
ושללו את שלליהם ובזזו את
בזזיהם נאם אדני יהוה: והיה
ביום ההוא אתן לגוג מקום שם
קבר בישראל גי העברים קדמת
הים וחסמת היא את העברים
וקברו שם את גוג ואת כל המונה

שטף · מטר · גדל · קדש ידע · רבב · נבא · נשא · עלה צפן · בוא נכה · נפל · צפר חיה נתן פנה · אי · ידע · חלל · קדש · בוא היה · נשק צנן · שנה נשא · חטב · בער · נתן · גיא · קבר

וְקָרְאוּ גֵּיא הֲמוֹן גּוֹג׃ וּקְבָרוּם בֵּית יִשְׂרָאֵל לְמַעַן טַהֵר אֶת הָאָרֶץ שִׁבְעָה חֳדָשִׁים׃ וְקָבְרוּ כָּל עַם הָאָרֶץ וְהָיָה לָהֶם לְשֵׁם יוֹם הִכָּבְדִי נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה׃ וְאַנְשֵׁי תָמִיד יַבְדִּילוּ עֹבְרִים בָּאָרֶץ מְקַבְּרִים אֶת הָעֹבְרִים אֶת הַנּוֹתָרִים עַל פְּנֵי הָאָרֶץ לְטַהֲרָהּ מִקְצֵה שִׁבְעָה חֳדָשִׁים יַחְקֹרוּ׃ וְעָבְרוּ הָעֹבְרִים בָּאָרֶץ וְרָאָה עֶצֶם אָדָם וּבָנָה אֶצְלוֹ צִיּוּן עַד קָבְרוּ אֹתוֹ הַמְקַבְּרִים אֶל גֵּיא הֲמוֹן גּוֹג׃ וְגַם שֶׁם עִיר הֲמוֹנָה וְטִהֲרוּ הָאָרֶץ׃ וְאַתָּה בֶן אָדָם כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה אֱמֹר לְצִפּוֹר כָּל כָּנָף וּלְכֹל חַיַּת הַשָּׂדֶה הִקָּבְצוּ וָבֹאוּ הֵאָסְפוּ מִסָּבִיב עַל זִבְחִי אֲשֶׁר אֲנִי זֹבֵחַ לָכֶם זֶבַח גָּדוֹל עַל הָרֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲכַלְתֶּם בָּשָׂר וּשְׁתִיתֶם דָּם׃ בְּשַׂר גִּבּוֹרִים תֹּאכֵלוּ וְדַם נְשִׂיאֵי הָאָרֶץ תִּשְׁתּוּ אֵילִים כָּרִים וְעַתּוּדִים פָּרִים מְרִיאֵי בָשָׁן כֻּלָּם׃ וַאֲכַלְתֶּם חֵלֶב לְשָׂבְעָה וּשְׁתִיתֶם דָּם לְשִׁכָּרוֹן מִזִּבְחִי אֲשֶׁר זָבַחְתִּי לָכֶם׃ וּשְׂבַעְתֶּם עַל שֻׁלְחָנִי סוּס וָרֶכֶב גִּבּוֹר וְכָל אִישׁ מִלְחָמָה נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה׃ וְנָתַתִּי אֶת כְּבוֹדִי בַּגּוֹיִם וְרָאוּ כָל הַגּוֹיִם אֶת מִשְׁפָּטִי אֲשֶׁר עָשִׂיתִי וְאֶת יָדִי אֲשֶׁר שַׂמְתִּי בָהֶם׃ וְיָדְעוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם מִן הַיּוֹם הַהוּא וָהָלְאָה׃ וְיָדְעוּ הַגּוֹיִם כִּי בַעֲוֺנָם גָּלוּ בֵית יִשְׂרָאֵל עַל אֲשֶׁר מָעֲלוּ בִי וָאַסְתִּר פָּנַי מֵהֶם וָאֶתְּנֵם בְּיַד צָרֵיהֶם וַיִּפְּלוּ בַחֶרֶב כֻּלָּם׃ כְּטֻמְאָתָם וּכְפִשְׁעֵיהֶם עָשִׂיתִי אֹתָם וָאַסְתִּר פָּנַי מֵהֶם׃ לָכֵן כֹּה

קרא גיא המון קבר · כבד · בדל · עבר · קבר · עבר · נתר · פנה · טהר · קצה · שבע · חדש · חקר · עבר · ראה · בנה · אצל · ציון · קבר · עיר · טהר · צפר · כנף · חיה · קבץ · בוא · אסף · סבב · זבח · גדל · שתה · גבר · אכל · נשא · שתה · כר · עתד · פרה · מרא · שבע · שכר · שלחן · לחם · נתן · כבד · ראה · שפט · עשה · שום · גלה · ספר · פנה · נתן · צור · נפל · עשה

"et vocabitur vallis multitudinis gog: & sepelient eos domus israel: vt mundent terram septem mensibus. Sepeliet autem omnis populus terre: & erit eis nominata dies in qua glorificatus sum: ait dominus deus. Et viros iugiter constituent lustrantes terram: qui sepeliant & requirant eos qui remanserant super faciem terre: vt emundent eam. Post menses autem septem quererent incipient: & circuibunt peragrantes terram. Cumque viderint os hominis: statuent iuxta illud titulum: donec sepeliant illud pollinctores in valle multitudinis gog. Nomen autem ciuitatis amona: & mundabunt terram. Tu autem fili hominis: hec dicit dominus deus. Dic omni volucri & vniuersis auibus cunctisque bestiis agri. Conuenite: properate: concurrite vndique ad victimam meam quam ego immolo vobis: victimam grandem super montes israel: vt comedatis carnem & bibatis sanguinem. Carnes fortium comedetis: & sanguinem principum terre bibetis: arietum & agnorum & hircorum taurorumque & altilium & pinguium omnium. Et comedetis adipem in saturitatem: & bibetis sanguinem in ebrietatem: de victima quam ego immolabo vobis: & saturabimini super mensam meam de equo & equite forti & de vniuersis viris bellatoribus: ait dominus deus. Et ponam gloriam meam in gentibus: & videbunt omnes gentes iudicium meum quod fecerim & manum meam quam posuerim super eos. Et scient domus israel quia ego dominus deus eorum: a die illa & deinceps. Et scient gentes quoniam in iniquitate sua capta sit domus israel: & eo quod reliquerint me: & absconderim faciem meam ab eis: & tradiderim eos in manus hostium: & ceciderint in gladio vniuersi. Iuxta immundiciam eorum & scelera feci eis: & abscondi faciem meam ab illis. Propterea hec"

"dicit dominus deus. Nunc reducam captiuitatem iacob: & miserebor omnis domus israel. Et assumam zelum pro nomine sancto meo. Et portabunt confusionem suam & omnem preuaricationem qua preuaricati sunt in me: cum habitauerint in terra sua confidenter nemine formidantes: & reduxero eos de populis: & congregauero de terris inimicorum suorum: & sanctificatus fuero in eis in oculis gentium plurimarum. Et scient quia ego dominus deus eorum: eo quod transtulerim eos in nationes: & congregauerim eos super terram suam: & non dereliquerim quemquam ex eis ibi. Et non abscondam vltra faciem meam ab eis: eo quod effuderim spiritum meum super omnem domum israel: ait dominus deus.

40.

In vicesimoquinto anno transmigrationis nostre in exordio anni decima mensis quarto decimo anno postquam percussa est ciuitas: in ipsa hac die facta est super me manus domini: & adduxit me illuc. In visionibus dei adduxit me in terram israel: & dimisit me super montem excelsum nimis: super quem erat quasi edificium ciuitatis vergentis ad austrum. Et introduxit me illuc. Et ecce vir: cuius erat species quasi species eris: & funiculus lineus in manu eius: & calamus mensure in manu eius. Stabat autem in porta. Et locutus est ad me idem vir. Fili hominis: vide oculis tuis: & auribus tuis audi: & pone cor tuum in omnia que ego ostendam tibi: quia vt ostendantur tibi adductus es huc. Annuncia omnia que tu vides domui israel. Et ecce murus forinsecus in circuitu domus vndique: & in manu viri calamus mensure sex cubitorum & palmo. Et mensus est latitudinem edificii calamo vno: altitudinem quoque calamo vno. Et venit ad portam que respiciebat viam orientalem: & ascendit per gradus eius."

אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה עַתָּה אָשִׁיב אֶת שְׁבוּת יַעֲקֹב וְרִחַמְתִּי כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל וְקִנֵּאתִי לְשֵׁם קָדְשִׁי׃ וְנָשׂוּ אֶת כְּלִמָּתָם וְאֶת כָּל מַעֲלָם אֲשֶׁר מָעֲלוּ בִי בְּשִׁבְתָּם עַל אַדְמָתָם לָבֶטַח וְאֵין מַחֲרִיד׃ בְּשׁוֹבְבִי אוֹתָם מִן הָעַמִּים וְקִבַּצְתִּי אֹתָם מֵאַרְצוֹת אֹיְבֵיהֶם וְנִקְדַּשְׁתִּי בָם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם רַבִּים׃ וְיָדְעוּ כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם בְּהַגְלוֹתִי אֹתָם אֶל הַגּוֹיִם וְכִנַּסְתִּים עַל אַדְמָתָם וְלֹא אוֹתִיר עוֹד מֵהֶם שָׁם׃ וְלֹא אַסְתִּיר עוֹד פָּנַי מֵהֶם אֲשֶׁר שָׁפַכְתִּי אֶת רוּחִי עַל בֵּית יִשְׂרָאֵל נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה׃

Cap.xl.

בְּעֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה לְגָלוּתֵנוּ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בְּאַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה אַחַר אֲשֶׁר הֻכְּתָה הָעִיר בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה הָיְתָה עָלַי יַד יְהוָה וַיָּבֵא אֹתִי שָׁמָּה׃ בְּמַרְאוֹת אֱלֹהִים הֱבִיאַנִי אֶל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וַיְנִיחֵנִי אֶל הַר גָּבֹהַּ מְאֹד וְעָלָיו כְּמִבְנֵה עִיר מִנֶּגֶב׃ וַיָּבִיא אוֹתִי שָׁמָּה וְהִנֵּה אִישׁ מַרְאֵהוּ כְּמַרְאֵה נְחֹשֶׁת וּפְתִיל פִּשְׁתִּים בְּיָדוֹ וּקְנֵה הַמִּדָּה וְהוּא עֹמֵד בַּשָּׁעַר׃ וַיְדַבֵּר אֵלַי הָאִישׁ בֶּן אָדָם רְאֵה בְעֵינֶיךָ וּבְאָזְנֶיךָ שְּׁמָע וְשִׂים לִבְּךָ לְכֹל אֲשֶׁר אֲנִי מַרְאֶה אוֹתָךְ כִּי לְמַעַן הַרְאוֹתְכָה הֻבָאתָה הֵנָּה הַגֵּד אֶת כָּל אֲשֶׁר אַתָּה רֹאֶה לְבֵית יִשְׂרָאֵל׃ וְהִנֵּה חוֹמָה מִחוּץ לַבַּיִת סָבִיב סָבִיב וּבְיַד הָאִישׁ קְנֵה הַמִּדָּה שֵׁשׁ אַמּוֹת בָּאַמָּה וָטֹפַח וַיָּמָד אֶת רֹחַב הַבִּנְיָן קָנֶה אֶחָד וְקוֹמָה קָנֶה אֶחָד׃ וַיָּבוֹא אֶל שַׁעַר אֲשֶׁר פָּנָיו דֶּרֶךְ הַקָּדִימָה וַיַּעַל בְּמַעֲלוֹתָו

שוב · נשא · ישב · חרד · קדש · רבב · גלה · יתר · סתר · פנה · גלה · עשר · רבע · נכה · היה · בוא · ראה · נוח · גבה · בנה · ראה · פתל · מדד · דבר · שום · ראה · בוא · חמה · סבב · אמה · מדד · בנה · בוא · פנה · עלה

וימד את סף השער קנה אחד רחב
ואת סף אחד קנה אחד רחב: והתא
קנה אחד ארך וקנה אחד רחב
ובין התאים חמש אמות וסף
השער מאצל אלם השער מהבית
קנה אחד: וימד את אלם השער
מהבית קנה אחד: וימד את אלם
השער שמנה אמות ואילו שתים
אמות ואלם השער מהבית: ותאי
השער דרך הקדים שלשה מפה
ושלשה מפה מדה אחת לשלשתם
ומדה אחת לאילם מפה ומפו:
וימד את רחב פתח השער עשר
אמות ארך השער שלוש עשרה
אמות: וגבול לפני התאות אמה
אחת ואמה אחת גבול מפה
והתא שש אמות מפה ושש אמות
מפה: וימד את השער מגג התא
לגגו רחב עשרים וחמש אמות
פתח נגד פתח: ויעש את אילים
ששים אמה ואל איל החצר
השער סביב סביב: ועל פני השער
היאתון על לפני אלם השער
הפנימי חמשים אמה: וחלונות
אטמות אל התאים ואל אליהמה
לפנימה לשער סביב סביב וכן
לאלמות וחלונות סביב סביב
לפנימה ואל איל תמרים: ויביאני
אל החצר החיצונה והנה לשכות
ורצפה עשוי לחצר סביב סביב
שלשים לשכות אל הרצפה:
והרצפה אל כתף השערים לעמת
ארך השערים הרצפה התחתונה:
וימד רחב מלפני השער התחתונה
לפני החצר הפנימי מחוץ מאה
אמה הקדים והצפון: והשער אשר

Et menſus eſt limẽ porte calamo vno latitudinem.i. limen vnũ calamo vno in latitudine: & thalamũ vno calamo in lõgũ: & vno calamo in latũ: & inter thalamos qnq; cubitos: & limen porte iuxta veſtibulum porte intrinſecus calamo vno. Et mẽſus eſt veſtibulum porte octo cubitorũ: & frontem eius duobus cubitis. Veſtibulũ autem porte erat intrinſecus. Porro thalami porte ad viam orietalẽ. tres hinc & tres inde mẽſura vna trium: & menſura vna frontiũ ex vtraq; parte. Et menſus eſt latitudinẽ liminis porte decem cubitorum: & longitudinem porte tredecim cubitorum: & marginẽ ante thalamos cubiti vnius: & cubitus vnus finis vtrinq;. Thalami autem ſex cubitorum erant hinc & inde. Et menſus eſt portam a tecto thalami vſq; ad tectũ eius: latitudinẽ viginti quinq; cubitorũ: oſtium contra oſtium. Et fecit frontes per ſexaginta cubitos: & ad frontem atrium porte vndiq; per circuitũ: & ante faciẽ porte q̃ pertingebat vſq; ad faciẽ veſtibuli porte interioris quinquaginta cubitos: & feneſtras obliquas in thalamis & in frontibus eorũ: que erant intra portã vndiq; p circuitũ. Similiter aũt erãt & i veſtibulis feneſtre per gyrum intrinſecus & ante frontes pictura palmarum celata. Et eduxit me ad atriũ exteri᷒: & ecce gazophylacia & pauimẽtũ ſtratum lapide in atrio per circuitum. Triginta gazophylacia in circuitu pauimẽti: & pauimentũ in fronte portarũ ſecundum longitudinẽ portarum erat inferius. Et menſus eſt latitudinẽ a facie porte inferioris vſq; ad frontẽ atrii iteri᷒ extrinſecus: centũ cubitos ad orientẽ & aquilonem. Portam vero que

et menſus eſt thee ſex ſex elam porte eq̃le
καὶ διεμέτρησεν τὸ θεὲ ἓξ ἓξ τὸ αἰλὰμ τῆς πύλης ἴσον
calamo latitudinẽ: et altitudo eq̃lis calamo et
τῷ καλάμῳ πλάτος, καὶ τὸ ὕψος ἴσον τῷ καλάμῳ καὶ
eq̃lis calamo longitudo et elam cubitoꝝ quinq;:
ἴσον τῷ καλάμῳ μῆκος καὶ τὸ αἲς πηχέων πέντε,
et thee tertiũ eq̃le calamo latitudie et
καὶ τὸ θεὲ τὸ τρίτον ἴσον τῷ καλάμῳ πλάτος καὶ
eq̃le calamo lõgitudie et elam porte iuxta
ἴσον τῷ καλάμῳ μῆκος καὶ τὸ ἐλ τοῦ πυλῶνος πλη-
elam porte cubitoꝝ octo. et elam
σίον τοῦ αἰλὰμ τῆς πύλης πηχῶν ὀκτώ. καὶ τὰ αἰλεῦ
cubitoꝝ duoꝝ: et elam porte intrinſecus et thee
πηχῶν δύο, καὶ τὸ αἰλὰμ τῆς πύλης ἔσωθεν καὶ τὸ θεὲ
porte e regione tres hinc. et tres inde: et
τῆς πύλης κατέναντι τρεῖς ἔνθεν καὶ τρεῖς ἔνθεν, καὶ
mẽſura vna trib᷒ mẽſura vna elam hinc et hinc.
μέτρον ἐν τοῖς τρισὶ μέτρον ἐν τοῖς αἰλὰμ ἔνθεν καὶ ἔνθεν.
et menſus eſt latitudinẽ introit᷒ porte cubitoꝝ
καὶ διεμέτρησεν τὸ πλάτος τῆς θύρας τοῦ πυλῶνος πηχῶν
decem. et latitudinẽ porte cubitoꝝ
δέκα. καὶ τὸ εὖρος τοῦ πυλῶνος πηχῶν
tredecim. et cubit᷒ vn᷒ reductus in
δεκατριῶν. καὶ πῆχυς εἷς ἐπισυναγόμενος κατὰ
conſpectu theim et cubiti vni᷒ finis hinc et
πρόσωπον τῶν θεεὶμ καὶ πήχεως ἑνὸς ὅρος ἔνθεν καὶ
inde. et thee cubitoꝝ ſex hinc et cubitoꝝ ſex inde:
ἔνθεν. καὶ τὸ θεὲ πηχῶν ἓξ ἔνθεν καὶ πηχῶν ἓξ ἔνθεν.
et menſus eſt portã a muro
καὶ διεμέτρησε τὴν πύλην ἀπὸ τοῦ τείχους τοῦ
thee vſq; ad parietẽ thee latitudinẽ cubiti viginti
θεὲ ἐπὶ τὸν τοῖχον τοῦ θεὲ πλάτος πήχεις εἴκοσι
quinq;. hec porta ꝯ portã: et ſub dio
πέντε. αὕτη πύλη ἐπὶ πύλην, καὶ τὸ αἴθριον τοῦ
elam porte ſexagita cubiti et theim porte
αἰλὰμ τῆς πύλης ἑξήκοντα πήχεις καὶ θεεὶμ τῆς πύλης
atrii et ſub dio porte extriſec᷒ p circuitũ elam
τῆς αὐλῆς καὶ τὸ αἴθριον τῆς πύλης ἔξωθεν κύκλῳ αἰ-
porte interioris cubitoꝝ quinquagita: et feneſtre abſ
λὰμ τῆς πύλης ἔσωθεν πηχῶν πεντήκοντα, καὶ θυρίδες κρυ-
cõdite ſup theim et ſup elam intra porta
πταὶ ἐπὶ τὰ θεεὶμ καὶ ἐπὶ τὰ αἰλὰμ ἔσωθεν τῆς πύ-
atrii p circuitũ. et ſimiliter elamoth
λης τῆς αὐλῆς κυκλόθεν. καὶ ὡσαύτως τῆς αἰλαμὼθ
feneſtre i circuitu intriſec᷒. et ſup elam palme hic
θυρίδες κύκλῳ ἔσωθεν. καὶ ἐπὶ τῷ αἰλὰμ φοίνικες ἔν-
inde. et itroduxit me in atriũ interius:
θεν καὶ ἔνθεν. καὶ εἰσήγαγέ με εἰς τὴν αὐλὴν τὴν ἐσωτέραν,
et ecce thalami et colũne atrii i circuitu
καὶ ἰδοὺ παστοφόρια καὶ περίστυλα τῆς αὐλῆς κύκλῳ
triginta thalami in columnis: et porti
τριάκοντα παστοφόρια ἐν τοῖς περιστύλοις, καὶ αἱ στο-
c᷒ ab auſtro portaꝝ ſcd̃m lõgitudinẽ ianua
αὶ κατὰ νότου τῶν πυλῶν κατὰ τὸ μῆκος τῶν πυ-
rũ colũne q̃ inferius. et menſus eſt
λῶν τὸ περίστυλον τὸ ὑποκάτω. καὶ διεμέτρησεν τὸ
latitudinẽ atrii a ſub dio porte
πλάτος τῆς αὐλῆς ἀπὸ τοῦ αἰθρίου τῆς πύλης τῆς
exterioris vſq; interius ad ſub dio porte inte-
ἐξωτέρας ἕως ἔσωθεν ἐπὶ τὸ αἴθριον τῆς πύλης ἐσω-
rioris reſpicientis extra. cubiti centũ aſpici-
τέρας τῆς βλεπούσης ἔξω. πήχεις ἑκατὸν τῆς βλε-
entis ad orientẽ. et duxit me ad aqlo-
πούσης κατὰ ἀνατολάς. καὶ ἤγαγέ με ἐπὶ βορ-
nem. et ecce porta
ρᾶν. καὶ ἰδοὺ πύλη

reſpiciens ad aqlonẽ atrio exteriori et mẽſus
βλέπουσα πρὸς βορρᾶν τῇ αὐλῇ τῇ ἐξωτέρᾳ καὶ διεμέ-
eſt eam lõgitudinẽ ei᷒ et latitudinẽ. et thee
τρησεν αὐτὴν τὸ μῆκος αὐτῆς καὶ τὸ πλάτος. καὶ τὸ θεὲ
tres hinc et tres inde. et eleu et elamoth
τρεῖς ἔνθεν καὶ τρεῖς ἔνθεν. καὶ τὸ ἐλεῦ καὶ τὰ αἰλαμ-
et palmas eius. et factũ eſt ſcd̃m mẽ-
μὼν καὶ τοὺς φοίνικας αὐτῆς. καὶ ἐγένετο κατὰ τὰ μέ-
ſurã porte reſpicientis ad orientem cubitoꝝ
τρα τῆς πύλης τῆς βλεπούσης κατὰ ἀνατολὰς πηχῶν
quiq̃ginta longitudo ei᷒ et cubitoꝝ vigiti quiq;
πεντήκοντα τὸ μῆκος αὐτῆς καὶ πηχῶν εἰκοσιπέντε τὸ
latitudo ei᷒ et feneſtre ei᷒ et elamoth et palme
εὖρος αὐτῆς καὶ θυρίδες αὐτῆς καὶ τὰ αἰλαμμὼν καὶ οἱ φοίνικες
eius ſicut porta reſpiciẽs ad orientem: et in
αὐτῆς καθὼς ἡ πύλη ἡ βλέπουσα κατὰ ἀνατολάς, καὶ ἐν
ſeptẽ gradib᷒ aſcendebãt ad eã et elamoth
ἑπτὰ κλιμακτῆρσιν ἀνέβαινον ἐπ᾽ αὐτὴν καὶ τὰ αἰλαμμὼν
itriſec᷒. et porta atrio interiori reſpicienti ad por
ἔσωθεν. καὶ πύλη τῇ αὐλῇ τῇ ἐσωτέρᾳ βλεπούσῃ ἐπὶ πύ-
tam aqlonis: ſicut porte reſpicientis ad ori
λην τῆς βορρᾶ, τρόπον τῆς πύλης τῆς βλεπούσης κατὰ ἀνα-
entẽ. et menſus eſt atriũ a porta ad portã
τολάς. καὶ διεμέτρησεν τὴν αὐλὴν ἀπὸ πύλης ἐπὶ πύλην
cubitis cẽtum. et duxit me ad auſtrũ et ecce porta
πήχεις ἑκατόν. καὶ ἤγαγέ με κατὰ νότον καὶ ἰδοὺ πύλη
reſpiciens ad auſtrũ. et menſus eſt eã et thee et
βλέπουσα πρὸς νότον. καὶ διεμέτρησεν αὐτὴν καὶ τὰ θεὲ καὶ
eleu et elamoth. et mẽſure iſte et feneſtre
τὰ αἰλεῦ καὶ τὰ αἰλαμμὼν καὶ τὰ μέτρα ταῦτα καὶ αἱ θυρίδες
ei᷒: et elamoth in circuitu ſicut feneſtre elam
αὐτῆς, καὶ τὰ αἰλαμμὼν κυκλόθεν καθὼς αἱ θυρίδες τοῦ αἰλὰμ,
cubitoꝝ quiq̃ginta longitudo ei᷒: et cubitoꝝ vigiti quiq;
πηχῶν πεντήκοντα τὸ μῆκος αὐτῆς, καὶ πηχῶν εἰκοσιπέντε
latitudo ei᷒: et ſeptẽ grad᷒ ei᷒. et elamoth itriſec᷒
τὸ εὖρος αὐτῆς, καὶ ἑπτὰ κλιμακτῆρες αὐτῆς. καὶ αἰλαμμὼν ἔσωθεν
et palme eius vna hinc et vna inde ſup eleu.
καὶ φοίνικες αὐτῆς εἷς ἔνθεν καὶ εἷς ἔνθεν ἐπὶ τὰ αἰλεῦ.
et porta e regiõe porte atrii interioris ad auſtrũ:
καὶ πύλη κατέναντι τῆς πύλης τῆς αὐλῆς τῆς ἐσωτέρας πρὸς νότον,
et menſus eſt atriũ a porta ad portam cubiti cẽtũ lati tudo ad auſtrũ.
καὶ διεμέτρησεν τὴν αὐλὴν ἀπὸ πύλης ἐπὶ πύλην πήχεις ἑκατὸν τὸ εὖρος πρὸς νότον.
et introduxit me in atriũ interius porte q̃ ad auſtrũ
καὶ εἰσήγαγέ με εἰς τὴν αὐλὴν τὴν ἐσωτέραν τῆς πύλης τῆς πρὸς νότον
et menſus eſt portam ſcd̃m menſuras iſtas et thee: et
καὶ διεμέτρησεν τὴν πύλην κατὰ τὰ μέτρα ταῦτα καὶ τὰ θεὲ, καὶ
eleu et elamoth ſcd̃m mẽſuras iſtas et feneſtre ipſi:
τὰ αἰλεῦ καὶ τὰ αἰλαμμὼν κατὰ τὰ μέτρα ταῦτα καὶ θυρίδες αὐτῇ,
et elamoth in circuitu cubiti quinquaginta longitudo: et latitudo ei᷒ cubitoꝝ viginti quinq;.
καὶ τῷ αἰλαμμὼν κύκλῳ πήχεις πεντήκοντα τὸ μῆκος, καὶ εὖρος αὐτῆς πηχῶν εἰκοσιπέντε.
et elamoth p gyrũ lõgitudo vigiti quiq; cubitoꝝ et latitudo quiq; cubitoꝝ
καὶ τῷ αἰλαμμὼν κύκλῳ μῆκος εἰκοσιπέντε πηχέων καὶ τὸ εὖρος πέντε πηχέων
et elamoth eius ad atrium exterius: palme eleu et in octo gradibus aſcendebã ad eam.
καὶ αἰλαμμὼν αὐτῆς πρὸς τὴν αὐλὴν τὴν ἐξωτέραν, φοίνικες τῷ αἰλεῦ καὶ ἐν ὀκτὼ κλιμακτῆρσιν ἀνέβαινον ἐπ᾽ αὐτήν.
et introduxit me in atrium interius p viã orientalem: et menſus eſt portã ſcd̃m mẽſuras iſtas:
καὶ εἰσήγαγέ με εἰς τὴν αὐλὴν τὴν ἐσωτέραν ὁδῷ κατ᾽ ἀνατολάς, καὶ διεμέτρησεν τὴν πύλην κατὰ τὰ μέτρα ταῦτα,
et thee et eleu et elamoth ſcd̃m menſuras iſtas: et feneſtre ipſi et elamoth p circuitũ
καὶ τὰ θεὲ καὶ τὰ αἰλεῦ καὶ τὰ αἰλαμμὼν κατὰ τὰ μέτρα ταῦτα, καὶ θυρίδες αὐτῇ καὶ τὰ αἰλαμμὼν κύκλῳ

reſpiciebat viam aquilonis atrii exterioris menſus eſt: tam in longitudine q̃; in latitudine: & thalamos ei᷒ tres hinc & tres inde: & frontẽ eius & veſtibulũ eius ſcd̃m mẽſuram porte prioris: quinquaginta cubitorũ longitudinẽ eius: & latitudinẽ viginti qnq; cubitorũ. Feneſtre aũt eius & veſtibulũ & ſculpture ſcd̃m menſurã porte q̃ reſpiciebat ad orientẽ: & ſeptẽ graduũ erat aſcẽſus ei᷒. Et veſtibulum ante ea: & porta atrii interioris cõtra portam aquilonis & orientalẽ. Et mẽſus eſt a porta vſq; ad portã centũ cubitos. Et eduxit me ad viã auſtralẽ: & ecce porta q̃ reſpiciebat ad auſtrum. Et menſus eſt frontẽ eius & veſtibulũ eius iuxta mẽſuras ſupiores: & feneſtras eius & veſtibula in circuitu ſicut feneſtras ceteras: quinq̃ginta cubitorum lõgitudine: & latitudine viginti quinq; cubitorũ: & in gradibus ſeptẽ aſcendebatur ad eã. Et veſtibulũ ante fores eius: et celate palme erãt vna hinc & altera inde in frõte eius: & porta atrii interioris in via auſtrali. Et mẽſus eſt a porta vſq; ad portã in via auſtrali centũ cubitos. Et introduxit me in atrium interi᷒ ad portã auſtralem: & menſus eſt portam iuxta menſuras ſuperiores. thalamũ eius & frontẽ eius & veſtibulũ ei᷒ hiſdẽ menſuris: & feneſtra ei᷒ & veſtibuloꝝ in circuitu qnq̃ginta cubitos longitudinis & latitudinis viginti quinq; cubitos: & veſtibulum per gyrum lõgitudine viginti qnq; cubitorũ: & latitudine quinq; cubitorũ. Et veſtibulum eius ad atrium exterius: & palmas eius in fronte: & octo gradus erant q̃bus aſcendebatur p eam. & introduxit me in atriũ interi᷒ per viã orientalẽ. & mẽſus ẽ portã ſcd̃m mẽſuras ſupiores thalamũ eius & frontẽ eius & veſtibulũ eius ſicut ſupra: & feneſtras eius & veſtibulorũ in circuitu:

פניו דרך הצפון לחצר החיצונה
מדד ארכו ורחבו: ותאו שלושה
מפו ושלשה מפו ואילו ואלמו
היה כמדת השער הראשון
חמשים אמה ארכו ורחב חמש
ועשרים באמה: וחלונו ואילמו
ותמרו כמדת השער אשר פניו
דרך הקדים ובמעלות שבע יעלו
בו ואילמו לפניהם: ושער לחצר
הפנימי נגד השער לצפון ולקדים
וימד משער אל שער מאה אמה:
ויולכני דרך הדרום והנה שער
דרך הדרום ומדד אילו ואילמו
כמדות האלה: וחלונים לו ולאילמו
סביב סביב כהחלנות האלה
חמשים אמה ארך ורחב חמש
ועשרים אמה: ומעלות שבעה
עלותו ואלמו לפניהם ותמרים
לו אחד מפו ואחד מפו אל אילו:
ושער לחצר הפנימי דרך הדרום
וימד משער אל השער דרך הדרום
מאה אמות: ויביאני אל חצר
הפנימי בשער הדרום וימד את
השער הדרום כמדות האלה:
ותאו ואילו ואלמו כמדות האלה
וחלונות לו ולאלמו סביב סביב
חמשים אמה ארך ורחב עשרים
וחמש אמות: ואלמות סביב סביב
ארך חמש ועשרים אמה ורחב
חמש אמות: ואילמו אל חצר
החיצונה ותמרים אל אילו
ומעלות שמונה מעלו: ויביאני אל
החצר הפנימי דרך הקדים וימד
את השער כמדות האלה: ותאו
ואילו ואלמו כמדות האלה
וחלונות לו ולאלמו סביב סביב

ארך חמשים אמה ורחב חמש
ועשרים אמה׃ ואלמו לחצר
החיצונה ותמרים אל אילו מפה
ומפה ושמנה מעלות מעלו׃ ויביאני
אל שער הצפון ומדד כמדות
האלה׃ תאו אילו ואלמו והחלונות לו
סביב סביב ארך חמשים אמה
ורחב חמש ועשרים אמה׃ ואילו
לחצר החיצונה ותמרים אל אילו
מפה ומפה ושמנה מעלות מעלו׃
ולשכה ופתחה באילים השערים
שם ידיחו את העלה׃ ובאלם השער
שנים שלחנות מפו ושנים שלחנות
מפה לשחוט אליהם העולה
והחטאת והאשם׃ ואל הכתף
מחוצה לעולה לפתח השער
הצפונה שנים שלחנות ואל הכתף
האחרת אשר לאלם השער שנים
שלחנות׃ ארבעה ארבעה שלחנות מפה
וארבעה שלחנות מפה לכתף
השער שמונה שלחנות אליהם
ישחטו׃ וארבעה שלחנות לעולה
אבני גזית ארך אמה אחת וחצי
ורחב אמה אחת וחצי וגבה אמה
אחת אליהם ויניחו את הכלים
אשר ישחטו את העולה בם והזבח׃
והשפתים טפח אחד מוכנים בבית
סביב סביב ואל השלחנות בשר
הקרבן׃ ומחוצה לשער הפנימי
לשכות שרים בחצר הפנימי אשר
אל כתף שער הצפון ופניהם דרך
הדרום אחד אל כתף שער הקדים
פני דרך הצפן׃ וידבר אלי זה
הלשכה אשר פניה דרך הדרום
לכהנים שמרי משמרת הבית׃
והלשכה אשר פניה דרך הצפון

longitudine quinquaginta cubitorū: & latitudine viginti quinque cubitorū. & vestibulū eius. i. atrii exterioris & palme celate in fronte eius hinc & inde: & octo gradibus ascensus eius: & introduxit me ad portā que respiciebat ad aquilonem: & mēsus est scd'm mēsuras superiores thalamū ei⁹ & frontē eius & vestibulum eius & fenestras ei⁹ p circuitū lōgitudine quinquaginta cubitorū. & latitudine viginti quinque cubitorū: & vestibulū eius respiciebat ad atriū exterius: & celatura palmarū in frōte eius hinc & inde. Et in octo gradib⁹ ascēsus eius: & p singula gazophylacia ostiū in frōtibus portarū: ibi lauabāt holocaustū. Et in vestibulo porte due mēse hic & due mēse: ide vt imoletur sup eas holocaustū: & p peccō & p delicto. Et ad latus exterius qd ascendit ad ostium porte que pergit ad aquilonem due mense. Et ad latus alterum ante vestibulum porte due mense. Quattuor mense hinc & quattuor mense inde per latera porte octo mense erant super quas imolabāt. Quattuor āt mense ad holocaustū de lapidib⁹ qdris extructe: longitudine cubiti vni⁹ & dimidii: & latitudine cubiti vni⁹ & dimidii: & altitudine cubiti vnius: sup quas ponent vasa in quibus imolatur holocaustum & victima. Et labia earū palmi vnius reflexa intrinsecus per circuitū. Super mēsas autem carnes oblatiōis. Et extra portam interiorem gazophylacia cantorū in atrio iteriori qd erat in latere porte respicientis ad aquilonē: & facies eorū cōtra viam australē vna ex latere porte orientalis q respiciebat ad viā aqlonis. Et dixit ad me. Hoc est gazophylaciū qd respicit viā meridianā: sacerdotū q excubāt in custodiis tēpli. Porro gazophylaciū quod respicit ad viam aquilonis:

cubiti quinquaginta lōgitudo ⁊ latitudo ei⁹ viginti
πήχεις πεντήκοντα τὸ μῆκος καὶ εὖρος αὐτῆς εἰκοσι-
quinque cubitorū ⁊ elamoth atrij interioris:
πέντε πηχέων καὶ αἰλαμὼθ τῆς αὐλῆς τῆς ἐσωτέρας,
⁊ palme elau hinc ⁊ inde. ⁊ octo gradibus
καὶ φοίνικες αἰλαὺ ἔνθεν καὶ ἔνθεν. καὶ ὀκτὼ κλιμακτῆρ-
ascendebāt ad id. ⁊ introduxit me in portam que
σιν ἀνέβαινον ἐπ' αὐτήν. καὶ εἰσήγαγέ με εἰς θύραν τὴν
ad aqlonē. ⁊ mēsus est scd'm mensuras istas.
πρὸς βορρᾶν. καὶ διεμέτρησεν κατὰ τὰ μέτρα ταῦτα.
⁊ thee ei⁹ ⁊ elau: ⁊ elamoth ⁊ fe-
καὶ τὰ θεὲ αὐτῆς καὶ τὰ αἰλαύ, καὶ τὰ αἰλαμὼθ καὶ θυ-
nestras ei⁹ p circuitū cubiti quinquaginta lōgitudo ⁊
ρίδας αὐτῆς κύκλῳ πήχεις πεντήκοντα τὸ μῆκος καὶ
latitudo viginti quinque: ⁊ elau atrij exterio-
εὖρος εἰκοσιπέντε, καὶ τὰ αἰλαὺ τῆς αὐλῆς τῆς ἐξωτέ-
ris: ⁊ palme elau hinc ⁊ inde: ⁊ octo gra-
ρας, καὶ φοίνικες αἰλαὺ ἔνθεν καὶ ἔνθεν, καὶ ὀκτὼ κλιμα-
dus ⁊ thalami ei⁹ ⁊ fenestre e-
κτῆρες καὶ τὰ παστοφόρια αὐτῆς καὶ τὰ θυρώματα αὐ-
ius ⁊ elamma eius in porta secunda
τῆς καὶ αἰλαμμὰ αὐτῆς ἐπὶ τῆς πύλης τῆς δευτέρας
aqueduct⁹ vt iugulēt in ea que p peccō
ἐκρύσεις ὅπως σφάξωσιν ἐν αὐτῇ τὰ ὑπὲρ ἁμαρτίας
⁊ que pro ignorātia. ⁊ ad latus riuuli holo-
καὶ τὰ ὑπὲρ ἀγνοίας. καὶ κατὰ νώτου τοῦ ῥύακος τῶν ὁλο-
caustomatū respicientis ad aqlonē due mēse,
καυτωμάτων τῆς βλεπούσης πρὸς βορρᾶν δύο τράπε-
ad latus alterū ⁊ elam porte due
ζαι κατὰ νώτου ἑτέρου καὶ τῶ αἰλὰμ τῆς πύλης δύο
mense ad orientē mense quattuor hinc ⁊
τράπεζαι κατὰ ἀνατολὰς τράπεζαι τέσσαρες ἔνθεν καὶ
quattuor inde ad latus porte: sup eas iugula-
τέσσαρες ἔνθεν κατὰ νώτου τῆς πύλης, ἐπ' αὐτὰς σφά-
bunt hostias. ⁊ eregione octo mense
ξουσιν τὰ θύματα. καὶ κατέναντι τῶν ὀκτὼ τραπε-
holocaustomatū lapidee excise cu-
ζαι τῶν ὁλοκαυτωμάτων λίθιναι λελαξευμέναι πή-
biti ⁊ dimidij latitudo ⁊ cubitorū duorū ⁊
χεως καὶ ἡμίσους τὸ πλάτος καὶ πηχῶν δύο καὶ
dimidij lōgitudo ⁊ cubiti altitudo. sup ea ponēt
ἡμίσους τὸ μῆκος καὶ πήχεως τὸ ὕψος. ἐπ' αὐτὰς θήσου-
vasa in qb⁹ iugulabūt holocaustomata illic
σι τὰ σκεύη ἐν οἷς σφάζουσι τὰ ὁλοκαυτώματα ἐκεῖ
⁊ thymiamata. ⁊ palmi hēbūt labium do-
καὶ τὰ θυμιάματα. καὶ παλαιστὴν ἕξουσιν κυμάτιον λε-
latum intrinsecus p circuitū ⁊ sup mensas de-
λαξευμένον ἔσωθεν κύκλῳ καὶ ἐπὶ τὰς τραπέζας ἐπά-
sup tecta vt operiantur a pluuia ⁊
νωθεν στέγας τοῦ κατακαλύπτεσθαι ὑπὸ τοῦ ὑετοῦ καὶ
siccitate. ⁊ introduxit me in atriū inte-
τῆς ξηρασίας. καὶ εἰσήγαγέν με εἰς τὴν αὐλὴν τὴν ἐσω-
rius. ⁊ ecce duo exedre in atrio interio-
τέραν. καὶ ἰδοὺ δύο ἐξέδραι ἐν τῇ αὐλῇ τῇ ἐσω-
ri vna ad austrū porte que ad aqlonē
τέρᾳ μία κατὰ νώτου τῆς πύλης τῆς πρὸς βορρᾶν
ferens ad austrū. ⁊ vna ad austrū porte
φέρουσα κατὰ νότον. καὶ μία κατὰ νότου τῆς πύλης
que ad austrū respicientis ad aqlonē. ⁊ dixit
τῆς πρὸς νότον τῆς βλεπούσης πρὸς βορρᾶν. καὶ εἶπεν
ad me: exedra hec respiciens ad austrū
πρός με, ἡ ἐξέδρα αὕτη ἡ βλέπουσα πρὸς νότον τοῖς
sacerdotibus custodientib⁹ custodias dom⁹.
ἱερεῦσιν τοῖς φυλάσσουσιν τὰς φυλακὰς τοῦ οἴκου.
⁊ exedra respiciens ad aqlonē
καὶ ἐξέδρα ἡ βλέπουσα πρὸς βορρᾶν τοῖς

sacdotib⁹ custodientib⁹ custodiā altaris
ἱερεῦσιν τοῖς φυλάσσουσιν τὴν φυλακὴν τοῦ θυσιαστη-
illi sūt filij sadoch appropīquantes ex leui
ρίου. ἐκεῖνοί εἰσιν υἱοὶ σαδδοὺχ οἱ ἐγγίζοντες ἐκ τοῦ λευὶ
ad dñm vt ministrent ei. ⁊ mensus est atri-
πρὸς κύριον τοῦ λειτουργεῖν αὐτῷ. καὶ διεμέτρησεν τὴν αὐ-
um lōgitudinē cubitorū centū ⁊ latitudinē cubitorū centū sup
λὴν μῆκος πηχῶν ἑκατὸν καὶ εὖρος πηχῶν ἑκατὸν ἐπὶ
quattuor partes eius: ⁊ altare eregione
τὰ τέσσαρα μέρη αὐτῆς, καὶ τὸ θυσιαστήριον ἀπέναντι τοῦ
dom⁹: ⁊ introduxit me in elam dom⁹. ⁊ mē-
οἴκου, καὶ εἰσήγαγέν με εἰς τὸ αἰλὰμ τοῦ οἴκου. καὶ διε-
sus est illud elam cubitorū quinque latitudinē hinc:
μέτρησεν αὐτὸ τὸ αἰλὰμ πηχῶν πέντε πλάτος ἔνθεν,
⁊ cubitorū quinque inde: ⁊ latitudinē porte
καὶ πηχῶν πέντε ἔνθεν, καὶ τὸ εὖρος τοῦ θυρώματος
cubitorū quattuordecim. ⁊ latera porte e-
πηχῶν δεκατεσσάρων. καὶ ἐπωμίδας τῆς θύρας τοῦ αἰ-
lam cubitorū triū hinc ⁊ inde: ⁊ lōgitudinē e-
λὰμ πηχῶν τριῶν ἔνθεν καὶ ἔνθεν, καὶ τὸ μῆκος τοῦ αἰ-
lam cubitorū viginti ⁊ latitudinē cubitorū duodeci: ⁊ in
λὰμ πηχῶν εἴκοσι καὶ εὖρος πηχῶν δυοκαίδεκα, καὶ ἐπὶ
decē gradibus ascendebāt ad eum. ⁊ colūne erāt
δέκα ἀναβαθμῶν ἀνέβαινον ἐπ' αὐτόν. καὶ στῦλοι ἦσαν
sup elam vna hinc ⁊ vna inde.
ἐπὶ τοῦ αἰλὰμ εἷς ἐντεῦθεν καὶ εἷς ἐντεῦθεν. Ca. 41

Et introduxit me in tēplū: ⁊ mensus est elam
Καὶ εἰσήγαγέν με εἰς τὸν ναόν, καὶ διεμέτρησεν τὸ αἰλὰμ
cubitorū sex latitudinē elam hinc: ⁊ latitudinē cubitorū
πηχῶν ἓξ τὸ εὖρος τοῦ αἰλὰμ ἔνθεν, καὶ τὸ εὖρος πηχέων
sex inde. latitudo tabernaculi latitudo porte cu-
ἓξ ἔνθεν. τὸ εὖρος τῆς σκηνῆς καὶ τὸ εὖρος τοῦ πυλῶνος πη-
bitorū decē: ⁊ humeri porte cubitorū quinque
χῶν δέκα, καὶ ἐπωμίδες τοῦ πυλῶνος πηχῶν πέντε
hinc ⁊ quinque cubitorū inde. ⁊ mensus est lōgitu-
ἔνθεν καὶ πέντε πηχέων ἔνθεν. καὶ διεμέτρησεν τὸ μῆ-
dinē eius cubitorū quadraginta: ⁊ latitudinē cubitorū
κος αὐτοῦ πηχῶν τεσσαράκοντα, καὶ τὸ εὖρος πηχῶν
viginti. ⁊ ingressus ē in atriū interius: ⁊ mē-
εἴκοσι. καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν αὐλὴν τὴν ἐσωτέραν, καὶ διε-
sus est elam porte cubitorū duorū: ⁊ por-
μέτρησεν τὸ αἰλὰμ τοῦ θυρώματος πηχῶν δύο, καὶ τὸ θύ-
tā cubitorū sex. ⁊ humeros porte
ρωμα πηχῶν ἕξ. καὶ τὰς ἐπωμίδας τοῦ θυρώμα-
cubitorū septē hinc. ⁊ mensus est lōgitudinē
τος πηχῶν ἑπτὰ ἔνθεν. καὶ διεμέτρησεν τὸ μῆκος τῶν
ostiorū cubitorū viginti: ⁊ latitudinē cubitorū viginti ante
πυλῶν πηχῶν εἴκοσι, καὶ εὖρος πηχῶν εἴκοσι κατὰ
faciem tēpli. ⁊ dixit ad me hoc sanctū
πρόσωπον τοῦ ναοῦ. καὶ εἶπεν πρός με τοῦτο τὸ ἅγιον
sctōrū: ⁊ mēsus est parietē dom⁹ cubi-
τῶν ἁγίων, καὶ διεμέτρησεν τὸν τοῖχον τοῦ οἴκου πη-
torū sex ⁊ latitudinē lateris cubitorū quattuor i cir-
χῶν ἓξ καὶ τὸ εὖρος τῆς πλευρᾶς πηχέων τεσσάρων κυ-
cuitu ⁊ latera latus ad latus triginta
κλόθεν καὶ τὰ πλευρὰ πλευρὸν ἐπὶ πλευρὸν τριάκον-
⁊ triū: ⁊ spaciū in pariete dom⁹ in
τα καὶ τριῶν, καὶ διάστημα ἐν τῷ τοίχῳ τοῦ οἴκου ἐν
lateribus i circuitu vt eēt inherentibus
τοῖς πλευροῖς κύκλῳ τοῦ εἶναι τοῖς ἐπιλαμβανομένοις
ad vidēdū: vt omnino nō attingerēt parietes
ὁρᾶν, ὅπως παράπαν μὴ ἅπτωνται τῶν τοίχων τοῦ
dom⁹. ⁊ latitudinē superioris laterū scd'm
οἴκου. καὶ τὸ εὖρος τῆς ἀνωτέρας τῶν πλευρῶν κατὰ
additamētū ex pariete ad superius i circuitu
πρόσθεμα ἐκ τοῦ τοίχου πρὸς τὴν ἀνωτέραν κύκλῳ
dom⁹: vt dilatet sursum
τοῦ οἴκου, ὅπως διαπλατύνῃ παράνωθεν

sacerdotū erit qui excubāt ad ministeriū altaris. Isti sunt filii sadoch q accedūt de filiis leui ad dñm vt ministrent ei. Et mensus est atrium longitudine centū cubitorū: & latitudine centū cubitorū per quadrū & altare ante faciem tēpli. Et introduxit me in vestibulū tēpli: & mēsus ē vestibulū quinque cubitis hinc: & quinque cubitis inde: & latitudinē porte trium cubitorū hinc & trium cubitorum inde: lōgitudinē aūt vestibuli viginti cubitorū: & latitudinē vndecim cubitorum. Et octo gradibus ascendebatur ad eū. Et colūne erant in frontib⁹ vna hinc & altera inde.

41\.

Et introduxit me in templum: & mēsus est frontes sex cubitos latitudinis hinc: & sex cubitos latitudinis inde: latitudinē tabernaculi. Et latitudo porte decē cubitorū erat: & latera porte quinque cubitis hinc: & quinque inde. Et mēsus est longitudinem eius quadraginta cubitos: & latitudinē viginti cubitorū. Et introgressus intrinsecus mensus ē in fronte porte duos cubitos: & portam sex cubitorum: & latitudinē porte septē cubitorū. Et mensus est longitudinē eius viginti cubitorū: & latitudinem ei⁹ viginti cubitorū ante faciē tēpli. Et dixit ad me. Hoc est sanctū sanctorū. Et mēsus ē parietē domus sex cubitorum: & latitudinem lateris quattuor cubitorū vndique per circuitū domus. Latera autem latus ad latus bis triginta triū: & erāt eminētia q ingrederentur per parietem domus in lateribus per circuitum vt continerent & non attingerent parietē tēpli. Et platea erat in rotundū ascendēs sursum p cochleā: & icenaculū templi deferebat per gyrum. Idcirco latius erat templum in superioribus:

לכהנים שמרי משמרת המזבח
המה בני צדוק הקרבים מבני לוי
אל יהוה לשרתו׃ וימד את החצר
ארך מאה אמה ורחב מאה אמה
מרבעת והמזבח לפני הבית׃
ויבאני אל אלם הבית וימד אל
אלם חמש אמות מפה וחמש
אמות מפה ורחב השער שלש
אמות מפו ושלש אמות מפו׃
ארך האלם עשרים אמה ורחב
עשתי עשרה אמה ובמעלות אשר
יעלו אליו ועמדים אל האילים
אחד מפה ואחד מפה׃

Cap. xli.

ויביאני אל ההיכל
וימד את האילים שש אמות רחב
מפו ושש אמות רחב מפו רחב
האהל׃ ורחב הפתח עשר אמות
וכתפות הפתח חמש אמות מפו
וחמש אמות מפו וימד ארכו
ארבעים אמה ורחב עשרים אמה׃
ובא לפנימה וימד איל הפתח
שתים אמות והפתח שש אמות
ורחב הפתח שבע אמות׃ וימד את
ארכו עשרים אמה ורחב עשרים
אמה אל פני ההיכל ויאמר אלי
זה קדש הקדשים׃ וימד קיר
הבית שש אמות ורחב הצלע ארבע
אמות סביב סביב לבית סביב׃
והצלעות צלע אל צלע שלוש
ושלשים פעמים ובאות בקיר
אשר לבית לצלעות סביב סביב
להיות אחוזים ולא יהיו אחוזים
בקיר הבית׃ ורחבה ונסבה למעלה
למעלה לצלעות כי מוסב הבית
למעלה למעלה סביב סביב לבית
על כן רחב לבית למעלה

וכן התחתונה יעלה על העליונה לתיכונה: וראיתי לבית גבה סביב סביב מוסדות הצלעות מלו הקנה שש אמות אצילה: רחב הקיר אשר לצלע אל החוץ חמש אמות ואשר מנח בית צלעות אשר לבית: ובין הלשכות רחב עשרים אמה סביב לבית סביב סביב: ופתח הצלע למנח פתח אחד דרך הצפון ופתח אחד לדרום ורחב מקום המנח חמש אמות סביב סביב: והבנין אשר אל פני הגזרה פאת דרך הים רחב שבעים אמה וקיר הבנין חמש אמות רחב סביב סביב וארכו תשעים אמה: ומדד את הבית ארך מאה אמה והגזרה והבניה וקירותיה ארך מאה אמה: ורחב פני הבית והגזרה לקדים מאה אמה: ומדד ארך הבנין אל פני הגזרה אשר על אחריה ואתוקיהא מפו ומפו מאה אמה והיכל הפנימי ואלמי החצר: הספים והחלונים האטמות והאתיקים סביב לשלשתם נגד הסף שחיף עץ סביב סביב והארץ עד החלנות והחלנות מכסות: על מעל הפתח ועד הבית הפנימי ולחוץ ואל כל הקיר סביב סביב בפנימי ובחיצון מדות: ועשוי כרובים ותמרים ותמרה בין כרוב לכרוב ושנים פנים לכרוב: ופני אדם אל התמרה מפו ופני כפיר אל התמרה מפו עשוי אל כל הבית סביב סביב: מהארץ עד מעל הפתח הכרובים והתמרים עשוים וקיר ההיכל:

ᵇet ſic deᶜinferioribꝰᵈaſcẽdebaturᶜadᶠſuperioria:&ᵍin mediũ.ʰEt vidiⁱin domoᵏaltitudinẽˡp circuitũ ⁿfundata ᵒlatera ᵖadmenſuram ᵠcalamiʳſexˢcubitorũᵗſpacio:&ᵘlatitudinẽ per ˣparietemʸlaterisᶻforinſecusᶜquinq; ᵒcubitorũ.ᶜEt erat interiorˢdomus inᵇlateribus ᵏdomus.ˡEt interᵐgazophylaciaⁿlatitudinem ᵒviginti ᵖcubitorũᵠin circuituʳdomusˢvndiq;: ᵘ& oſtiumˣlaterisʸad orationem:ᶻoſtiumᵃvnũ adᵇviamᶜaquilonis:ᵈ& oſtiũ ᵉvnũᶠad viamᶠauſtralem: ᵍ& latitudinẽʰlociⁱad orõnemᵏquinq;ˡcubitorum ᵐin circuitu.ᵒEt edificiũ ᵖquod erat ˢſeparatũ verſũq; adᵗviã reſpicientẽ adᵘmareˣlatitudinisʸſeptuagintaᶻcubitorũ:ᵃparies autẽᵇedificii ᶜqnq;ᵈcubitorũᶜlatitudis ᶠper circuitũ:ᵇ& lõgitudo eiusⁱnonagintaᵏcubitorꝶ.ˡEt mẽſus eſtⁿdomꝰᵒlõgitudinẽᵖcentũᵠcubitorũ: ʳ& qđ ſepatũ eratˢedificiũ ᵗ& parietes eiꝰᵘlongitudis ˣcentũʸcubitorũ.ʸLatitudo aũt anteᵃfaciẽᵇdomus: ᶜ& eiꝰ qđ erat ſeparatũᵈcõtra orientẽᵉcentũᶠcubitorũ.ᵍEt mẽſus eſtʰlongitudinẽⁱedificiiᵏcõtraˡfaciem eiusᵐqđ erat ſeparatũᵒad ᵖdorſum ᵠhecthetas ʳex vtraq; pteᶠcẽtũᵘcubitorũ: ˣ& tẽplũʸinterius:ᶻ& veſtibulaᵃatriiᵇliminaᶜ& feneſtras ᵒobliq̃s:ᶜhecthecas ᶠin circuituᵍp tres partes ᵇcõtra vniuſcuiuſq;ⁱlimẽ ᵏſtratũq;ˡlignoᵐp gyrum ⁿin circuitu.ᵒTerra autẽ ᵖvſq; adᵠfeneſtras:ʳ& feneſtreˢclauſeᵗſupˣoſtia &ʸvſq; adʸdomũᵃinteriorem ᵇ& forinſecus:ᶜ&ᵒomnẽ ᵉparietemᶠin circuitu ᵇintrinſecusⁱ& forinſecus adᵏmenſurã:ˡ& fabrefacta ᵐcherubimⁿ& palme:ᵒ& palmaᵖinter ᵠcherub &ʳcherub.ˢDuaſq;ᵗfacies hẽbat ᵘcherub. ˣFaciẽʸhominisᶻiuxtaᵃpalmamᵇex hac parte: ᶜ& faciẽᵈleonisᵉiuxtaᶠpalmamᵍex alia parte ᵇexpreſſam.ⁱPerᵏomnem ˡdomumᵐin circuitu ᵒde terraᵖvſq; adᵠſuperiorem ʳportam:ˢcherubim ᵗ& palmeᵘcelate erant in ˣpariete

καὶ ἐκ τῶν κατωθεν, καὶ ἀναβαίνουσιν ἐπὶ τὰ ὑπερῷα καὶ ἐκ τῶν μέσων ἐπὶ τὰ τριώροφα. καὶ τὸ θραῖλ τοῦ οἴκου ὕψος κύκλῳ διάστημα πλευρῶν ἴσον τῷ καλάμῳ πηχῶν ἕξ διάστημα. καὶ εὖρος τοῦ τοίχου τῆς πλευρᾶς ἔξωθεν πηχῶν πέντε. καὶ τὰ λοιπὰ ἀναμέσον τῶν πλευρῶν τοῦ οἴκου, καὶ ἀναμέσον τῶν ἐξαιδρῶν εὖρος πηχῶν εἴκοσι τὸ περιφερὲς τῷ οἴκῳ κύκλῳ. καὶ αἱ θύραι τῶν ἐξαιδρῶν ἐπὶ τὸ ἀπόλοιπον τῆς θύρας τῆς μιᾶς τῆς πρὸς βορρᾶν, καὶ ἡ θύρα ἡ μία ἡ πρὸς νότον, καὶ τὸ εὖρος τοῦ τόπου τοῦ ἀπολοίπου πηχῶν πέντε πλάτος τοῦ τοίχου κυκλόθεν. καὶ τὸ διορίζον κατὰ πρόσωπον τοῦ ἀπολοίπου τοῦ πρὸς θάλασσαν, πηχῶν ἑβδομήκοντα πλάτος τοῦ τοίχου τοῦ διορίζοντος, καὶ πηχῶν πέντε εὖρος κυκλόθεν, καὶ μῆκος αὐτοῦ πηχῶν ἐνενήκοντα. καὶ διεμέτρησεν κατέναντι τοῦ οἴκου μῆκος πηχῶν ἑκατὸν. καὶ τὰ ἀπόλοιπα καὶ τὰ διορίζοντα καὶ οἱ τοῖχοι αὐτοῦ μῆκος πηχῶν ἑκατόν. καὶ τὸ εὖρος κατὰ πρόσωπον τοῦ ναοῦ καὶ τὰ ἀπόλοιπα κατέναντι πηχῶν ἑκατόν. καὶ διεμέτρησεν τὸ μῆκος τοῦ διορίζοντος κατὰ πρόσωπον τῶν ἀπολοίπων τῶν κατόπισθεν τοῦ οἴκου ἐκείνου, καὶ τὰ ἀπόλοιπα τὰ ἔνθεν καὶ ἔνθεν πηχῶν ἑκατὸν μῆκος. καὶ ὁ ναὸς καὶ αἱ γωνίαι καὶ τὸ αἰλὰμ τὸ ἐξώτερον πεφατνωμένα, καὶ αἱ θυρίδες δικτυωταὶ ὑποφαύσεις τοῖς κύκλῳ τοῖς τρισὶν ὥστε διακύπτειν. καὶ ὁ οἶκος καὶ τὰ πλησίον ἐξυλωμένα κύκλῳ καὶ ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ἕως τῶν θυρίδων, καὶ αἱ θυρίδες ἀναπτυσσόμεναι τρισσῶς εἰς τὸ διακύπτειν. καὶ ἕως πλησίον τοῦ ἐσωτέρου καὶ τοῦ ἐξωτέρου καὶ ἐφ᾽ ὅλον τὸν τοῖχον κύκλῳ τὸν ἔσωθεν καὶ τὸν ἔξωθεν γεγλυμμένα χερουβὶμ, καὶ φοίνικες ἀναμέσον χερουβὶμ καὶ χερουβ. δύο πρόσωπα τῷ χερουβ· πρόσωπον ἀνθρώπου πρὸς τὸν φοίνικα ἔνθεν καὶ πρόσωπον λέοντος πρὸς τὸν φοίνικα ἔνθεν διαγεγλυμμένος ὅλος ὁ οἶκος κυκλόθεν. ἐκ τοῦ ἐδάφους ἕως τοῦ φατνώματος χερουβὶμ καὶ οἱ φοίνικες διαγεγλυμμένοι καὶ ἅγιον

ההיכל מזוזת רבעה ופני הקדש המראה כמראה: המזבח עץ שלוש אמות גבה וארכו שתים אמות ומקצעותיו לו וארכו וקירתיו עץ וידבר אלי זה השלחן אשר לפני יהוה: ושתים דלתות להיכל ולקדש: ושתים דלתות לדלתות שתים מוסבות דלתות שתים לדלת אחת ושתי דלתות לאחרת: ועשויה אליהן אל דלתות ההיכל כרבים ותמרים כאשר עשוים לקירות ועב עץ אל פני האולם מהחוץ: וחלונים אטמות ותמרים מפו ומפו אל כתפות האולם וצלעות הבית והעבים:

Cap. xlij.

ויוציאני אל החצר החיצונה הדרך דרך הצפון ויבאני אל הלשכה אשר נגד הגזרה ואשר נגד הבנין אל הצפון: אל פני ארך אמות המאה פתח הצפון והרחב חמשים אמות: נגד העשרים אשר לחצר הפנימי ונגד רצפה אשר לחצר החיצונה אתיק אל פני אתיק בשלשים: ולפני הלשכות מהלך עשר אמות רחב אל הפנימית דרך אמה אחת ופתחיהם לצפון: והלשכות העליונת קצרות כי יוכלו אתיקים מהנה מהתחתנות ומהתכנות בנין: כי משלשות הנה ואין להן עמודים כעמודי החצרות על כן נאצל מהתחתנות ומהתיכנות מהארץ: וגדר אשר לחוץ לעמת הלשכות דרך החצר החיצונה אל פני הלשכות ארכו חמשים אמה:

καὶ τὸ ναὸς ἀναπτυσσόμενος τετράγωνα κατὰ πρόσωπον τῶν ἁγίων ὅρασις ὡς ὄψις θυσιαστηρίου ξυλίνου, πηχῶν τριῶν τὸ ὕψος αὐτοῦ, καὶ πηχῶν δύο τὸ μῆκος, καὶ τὸ εὖρος πηχῶν δύο. καὶ κέρατα εἶχεν, καὶ ἡ βάσις αὐτοῦ καὶ οἱ τοῖχοι αὐτοῦ ξύλινοι, καὶ εἶπεν πρός με, αὕτη ἡ τράπεζα ἡ πρὸ προσώπου κυρίου. καὶ δύο θυρώματα τῷ ναῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ δύο θυρώματα τοῖς δυσὶ θυρώμασι τοῖς στροφωτοῖς δύο θυρώματα ἐν καὶ δύο θυρώματα τῇ θύρᾳ τῇ δευτέρᾳ. καὶ γλυφὴ ἐπ᾽ αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τὰ θυρώματα τοῦ ναοῦ χερουβὶμ καὶ φοίνικες κατὰ τὴν γλυφὴν τῶν ἁγίων καὶ σπουδαῖα ξύλα κατὰ πρόσωπον τοῦ αἰλὰμ ἔξωθεν καὶ θυρίδες κρυπταί. καὶ διεμέτρησεν ἔνθεν καὶ ἔνθεν εἰς τὰ ὀρόφωμα τοῦ αἰλὰμ, καὶ τὰ πλευρὰ τοῦ οἴκου ἐζυγωμένα.

Ca. 4. 2.

Καὶ ἐξήγαγέ με εἰς τὴν αὐλὴν τὴν ἐξωτέραν κατὰ ἀνατολὰς κατέναντι τῆς πύλης τῆς πρὸς βορρᾶν, καὶ εἰσήγαγέ με, καὶ ἰδοὺ ἐξαίδραι πέντε ἐχόμεναι τοῦ ἀπολοίπου καὶ ἐχόμεναι τοῦ διορίζοντος πρὸς βορρᾶν, πηχῶν ἑκατὸν μῆκος πρὸς βορρᾶν, καὶ τὸ εὖρος πηχῶν πεντήκοντα διαγεγραμμέναι ὃν τρόπον αἱ πύλαι τῆς αὐλῆς τῆς ἐσωτέρας, καὶ ὃν τρόπον οἱ περίστυλοι τῆς αὐλῆς τῆς ἐξωτέρας κατὰ στίχον ἀντιπρόσωποι στοαὶ τρισσαί, καὶ κατέναντι τῶν ἐξαιδρῶν περίπατος πηχῶν δέκα τὸ πλάτος ἐπὶ πήχεις ἑκατὸν μῆκος εἰς τὴν ἐσωτέραν ἐπὶ πήχεως ἑνός. καὶ τὰ θυρώματα αὐτῶν πρὸς βορρᾶν, καὶ οἱ περίπατοι οἱ ὑπερῷοι ὡσαύτως ὅτι ἐξεῖχε τὸ περίστυλον ἐξ αὐτοῦ ἐκ τῶν ὑποκάτωθεν ἐξαιδρῶν, καὶ ἀναμέσον. τοῖς στύλοις τοῖς κατωτέροις καὶ τὸ διάστημα οὕτως τρισσαὶ ἦσαν καὶ στύλους οὐκ εἶχον καθὼς οἱ στύλοι τῶν ἐξωτέρων· διὰ τοῦτο ἐξεῖχον τῶν ὑποκάτωθεν τῶν ἐξαιδρῶν καὶ τῶν μέσων ἀπὸ τῆς γῆς. καὶ φῶς ἔξωθεν ὃν τρόπον αἱ ἐξαίδραι τῆς αὐλῆς τῆς ἔξω αἱ βλέπουσαι ἀπέναντι τῶν ἐξαιδρῶν τῶν πρὸς βορρᾶν μῆκος πηχῶν πεντήκοντα.

ʸtẽpli:ᵃlimenᵇquadrangulum:ᶜ& facies ᵒſanctuarii ᶜaſpectusᶠcontra aſpectũ. ᵍAltarisʰlignei ⁱtriumᵏcubitorũˡaltitudo: ᵐ& longitudo eiusⁿduorꝶ ᵒcubitorũ:ᵖ& anguliᵠeius ʳ& lõgitudo eius ˢ& parietes eiusᵗlignei. ᵘEt locutꝰ eſtˣad me.ʸHec eſtʸmenſaᵇcoramᶜdomino.ᵒEt duo ᶜoſtia erantᶠin tẽplo:ᵍ& in ſanctuario.ʰEt in duobus ⁱoſtiis exˡvtraq; parteᵒbina erant ⁿoſtiola que in ſe inuicem plicabantur.ᵒ ʳBina enimᵒoſtia erant ex vtraq; parte oſtiorũ.ᵘEt celata erantˣin ipſisʸoſtiis ᵃtempliᵇcherubim ᶜ& ſculpturaᶜpalmarꝶᵒſicᶠin parietibꝰ q̃q;ᵉexpreſſa erant. Quãobrẽᵍ& groſſiora erantʰlignaⁱinᵏveſtibuliᵏfronteᵐforinſecus: ſup q̃ⁿfeneſtreᵒobliq̃ᵖ& ſimilitudoᵖpalmarũᵠhinc ʳatq; indeˢinᵗhũerulisᵘveſtibuli ſmˣlateraʸdomus: ʸlatitudineq; parietum.

42.

Et eduxit meᵇin ᶜatriũᵒexterius per ᶜviam ducentem ad ᵍaqlonẽ.ʰEt itroduxit me ⁱinᵏgazophylaciũˡqđ erat ᵐcõtraⁿſeparatũ edificiũ ᵒ&ᵖcõtraᵠedem vergentẽ ʳadˢaquilonẽᵗinᵘfaciẽˣlongitudinisʸcẽtumᶻcubitos ᵃoſtiiᵇaquilonis:ᶜ& latitudinisᵒquinquaginta ᶜcubitosᶠcõtraᵍviginti cubitosⁱatrii ᵏinterioris:ˡ& cõtraᵐpauimentũ ſtratũ lapideᵒatrii ᵖexterioris: vbi eratᵠporticus iunctaˢporticui ᵗtriplici.ᵘEt anteˣgazophylaciaʸdeambulatio ʸdecemᵃcubitorũᵇlatitudinis:ᶜadᵒiteriora reſpiciẽs ᶜviaᶠcubitiᵍvniꝰ.ʰEt oſtia eorũˡad aqlonẽ vbi erant ᵏgazophylacia inˡſuperioribꝰᵐhumilioraⁿquia ᵒſupportabãtᵖporticus q̃ ᵠex illis eminebãtʳde inferioribusˢ& de mediisᵗedificii.ˣTriſtegaᵘeniʸerant: ʸ& nõᵃhabebãtᵇcolũnas ᶜſicut erantᶜcolũneᵒatriorũ.ᶜProptereaᵍeminebãt ᵒde inferioribusⁱ& de mediisᵏa terra cubitis qnquagita.ˡEt pibolusⁿexterior ᵒſmᵖgazophylacia q̃ erãt inᵠviaʳatriiˢexteriorisᵘaũ ˣgazophylacia.ʸLongitudo eiꝰʸquinquagintaᵃcubitorꝶ.

כי ארך הלשכות אשר לחצר החצונה חמשים אמה והנה על פני ההיכל מאה אמה ומתחת הלשכות האלה המבוא מהקדים בבאו להנה מהחצר החצנה ברחב גדר החצר דרך הקדים אל פני הגזרה ואל פני הבנין לשכות ודרך לפניהם כמראה הלשכות אשר דרך הצפון כארכן כן רחבן וכל מוצאיהן וכמשפטיהן וכפתחיהן וכפתחי הלשכות אשר דרך הדרום פתח בראש דרך דרך בפני הגדרת הגינה דרך הקדים בבואן ויאמר אלי לשכות הצפון לשכות הדרום אשר אל פני הגזרה הנה לשכות הקדש אשר יאכלו שם הכהנים אשר קרובים ליהוה קדשי הקדשים שם יניחו קדשי הקדשים והמנחה והחטאת והאשם כי המקום קדש בבאם הכהנים ולא יצאו מהקדש אל החצר החיצונה ושם יניחו בגדיהם אשר ישרתו בהן כי קדש הנה ולבשו בגדים אחרים וקרבו אל אשר לעם וכלה את מדות הבית הפנימי והוציאני דרך השער אשר פניו דרך הקדים ומדדו סביב סביב מדד רוח הקדים בקנה המדה חמש מאות קנים בקנה המדה סביב מדד רוח הצפון חמש מאות קנים בקנה המדה סביב את רוח הדרום מדד חמש מאות קנים בקנה המדה סבב אל רוח הים מדד חמש מאות קנים בקנה המדה לארבע רוחות מדדו חומה לו סביב סביב ארך חמש מאות ורחב חמש

quia longitudo erat gazophylaciorum atrii exterioris quinquaginta cubitorum: & longitudo ante faciem templi centum cubitorum. Et erat subter gazophylacia hec introitus ab oriente ingredientium in ea de atrio exteriori in latitudine periboli atrii quod erat contra viam orientalem in faciem edificii separati. Et erant ante edificia via ante faciem eorum iuxta similitudinem gazophylaciorum que erant in via aquilonis: secundum longitudinem eorum: sic & latitudo eorum: & omnis introitus eorum & similitudines & ostia eorum secundum ostia gazophylaciorum que erant in via respiciente ad notum. Ostium in capite vie que via erat ante vestibulum separatum per viam orientalem ingredientibus. Et dixit ad me. Gazophylacia aquilonis & gazophylacia austri que sunt ante edificium separatum: hec sunt gazophylacia sancta: in quibus vescuntur sacerdotes qui appropinquant ad dominum in sancta sanctorum. Ibi ponent sancta sanctorum & oblationem pro peccato & pro delicto. Locus enim sanctus est. Cum autem ingressi fuerint sacerdotes non egredientur de sanctis in atrium exterius. Et ibi reponent vestimenta sua in quibus ministrant: quia sancta sunt: vestienturque vestimentis aliis & sic procedent ad populum. Cumque complesset mensuras domus interioris eduxit me per viam porte que respiciebat ad viam orientalem: & mensus est eam undique per circuitum. Mensus est autem contra ventum orientalem calamo mensure quingentos calamos in calamo mensure per circuitum. Et mensus est contra ventum aquilonis quingentos calamos: in calamo mensure per gyrum. Et ad ventum australem mensus est quingentos calamos: in calamo mensure per circuitum. Et ad ventum occidentalem mensus est quingentos calamos in calamo mensure. Per quattuor ventos mensus est murum eius undique per circuitum longitudinem quingentorum cubitorum: & latitudinem quingentorum cubitorum

ὅτι τὸ μῆκος τῶν ἐξεδρῶν τῶν βλεπουσῶν εἰς τὴν αὐλὴν τὴν ἐξωτέραν πηχῶν πεντήκοντα, καὶ αὗταί εἰσιν αἱ ἀντιπρόσωποι ταύταις· τὸ πᾶν πηχῶν ἑκατόν. καὶ αἱ θύραι τῶν ἐξεδρῶν τούτων τῆς εἰσόδου τῆς πρὸς ἀνατολάς, τοῦ εἰσπορεύεσθαι δι' αὐτῶν ἐκ τῆς αὐλῆς τῆς ἐξωτέρας κατὰ τὸ φῶς τοῦ περιπάτου ἐν ἀρχῇ τοῦ περιπάτου, καὶ τὰ πρὸς νότον κατὰ πρόσωπον τοῦ νότου, καὶ κατὰ πρόσωπον τοῦ ἀπολοίπου, καὶ κατὰ πρόσωπον τοῦ διορίζοντος ἐξέδραι· καὶ ὁ περίπατος κατὰ πρόσωπον αὐτῶν κατὰ τὰ μέτρα τῶν ἐξεδρῶν τῶν πρὸς βορρᾶν, κατὰ τὸ μῆκος αὐτῶν καὶ κατὰ τὸ εὖρος αὐτῶν, καὶ κατὰ πάσας τὰς ἐξόδους αὐτῶν καὶ κατὰ πάσας τὰς εἰσόδους αὐτῶν, καὶ κατὰ τὰ φῶτα αὐτῶν καὶ κατὰ τὰ θυρώματα αὐτῶν τῶν ἐξεδρῶν τῶν πρὸς νότον. καὶ κατὰ τὰ θυρώματα ἀπ' ἀρχῆς τοῦ περιπάτου ὡς ἀπὸ φωτὸς διαστήματος καλάμου καὶ κατὰ ἀνατολὰς τοῦ εἰσπορεύεσθαι δι' αὐτῶν. καὶ εἶπε πρός με, αἱ ἐξέδραι αἱ πρὸς βορρᾶν καὶ αἱ ἐξέδραι αἱ πρὸς νότον αἱ οὖσαι κατὰ πρόσωπον τῶν διαστημάτων, αὗταί εἰσιν αἱ ἐξέδραι τοῦ ἁγίου, ἐν αἷς φάγονται ἐκεῖ οἱ ἱερεῖς οἱ ἐγγίζοντες πρὸς κύριον τὰ ἅγια τῶν ἁγίων· καὶ ἐκεῖ θήσουσι τὰ ἅγια τῶν ἁγίων καὶ τὴν θυσίαν καὶ τὰ περὶ ἁμαρτίας καὶ τὰ περὶ ἀγνοίας, διότι ὁ τόπος ἅγιός ἐστιν. οὐκ εἰσελεύσονται ἐκεῖ παρὲξ τῶν ἱερέων, καὶ οὐκ ἐξελεύσονται ἐκ τοῦ ἁγίου εἰς τὴν αὐλὴν τὴν ἐξωτέραν, ὅπως διὰ παντὸς ἅγιοι ὦσιν οἱ προσάγοντες, καὶ μὴ χρωτίζωσι τὰς στολὰς αὐτῶν ἐν αἷς λειτουργοῦσιν ἐν αὐταῖς, διότι ἅγιά ἐστι· καὶ ἐνδύσονται ἱμάτια ἕτερα, ὅταν ἅπτωνται τοῦ λαοῦ. καὶ συνετελέσθη ἡ διαμέτρησις τοῦ οἴκου ἔσωθεν· καὶ ἐξήγαγέ με κατὰ τὴν ὁδὸν τῆς πύλης τῆς βλεπούσης κατὰ ἀνατολάς, καὶ διεμέτρησε τὸ ὑπόδειγμα τοῦ οἴκου κυκλόθεν ἐν διατάξει. καὶ ἔστη κατὰ νώτου τῆς πύλης τῆς βλεπούσης κατὰ ἀνατολάς, καὶ διεμέτρησε πεντακοσίους ἐν τῷ καλάμῳ τοῦ μέτρου. καὶ ἐπέστρεψε πρὸς βορρᾶν, καὶ διεμέτρησε κατὰ πρόσωπον τοῦ βορρᾶ πήχεις πεντακοσίους ἐν τῷ καλάμῳ τοῦ μέτρου. καὶ ἐπέστρεψε πρὸς θάλασσαν, καὶ διεμέτρησε κατὰ πρόσωπον τῆς θαλάσσης πεντακοσίους ἐν τῷ καλάμῳ τοῦ μέτρου. καὶ ἐπέστρεψε πρὸς νότον, καὶ διεμέτρησε κατὰ πρόσωπον τοῦ νότου πεντακοσίους ἐν τῷ καλάμῳ τοῦ μέτρου. τὰ τέσσαρα μέρη αὐτοῦ, καὶ διέταξεν αὐτὸν καὶ περίβολον αὐτοῦ κύκλῳ, πεντακοσίων πρὸς ἀνατολάς, καὶ πεντακοσίων πηχῶν πλάτος

τοῦ διαστέλλειν ἀναμέσον τῶν ἁγίων καὶ ἀναμέσον τοῦ προτειχίσματος ἐν διατάξει τοῦ οἴκου. Ca. 43.

Καὶ ἤγαγέ με ἐπὶ τὴν πύλην τὴν πρὸς ἀνατολάς, καὶ ἐξήγαγέ με, καὶ ἰδοὺ δόξα θεοῦ Ἰσραὴλ ἤρχετο κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν πρὸς ἀνατολάς, καὶ φωνὴ τῆς παρεμβολῆς ὡς φωνὴ διπλασιαζόντων πολλῶν, καὶ ἡ γῆ ἐξέλαμπεν ὡς φέγγος ἀπὸ τῆς δόξης κυκλόθεν. καὶ ἡ ὅρασις ἣν εἶδον κατὰ τὴν ὅρασιν ἣν εἶδον ὅτε εἰσεπορευόμην τοῦ χρίσαι τὴν πόλιν, καὶ ἡ ὅρασις τοῦ ἅρματος οὗ εἶδον κατὰ τὴν ὅρασιν ἣν εἶδον ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Χοβάρ, καὶ πίπτω ἐπὶ πρόσωπόν μου. καὶ δόξα κυρίου εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον κατὰ τὴν ὁδὸν τῆς πύλης τῆς βλεπούσης κατὰ ἀνατολάς. καὶ ἀνέλαβέ με πνεῦμα καὶ εἰσήγαγέ με εἰς τὴν αὐλὴν τὴν ἐσωτέραν, καὶ ἰδοὺ πλήρης δόξης κυρίου ὁ οἶκος. καὶ ἔστην, καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τοῦ οἴκου λαλοῦντος πρός με, καὶ ὁ ἀνὴρ εἱστήκει ἐχόμενός μου, καὶ εἶπε πρός με, ἑώρακας υἱὲ ἀνθρώπου τὸν τόπον τοῦ θρόνου μου καὶ τὸν τόπον τοῦ ἴχνους τῶν ποδῶν μου, ἐν οἷς κατασκηνώσει τὸ ὄνομά μου ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου Ἰσραὴλ εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ οὐ μὴ βεβηλώσωσιν ἔτι οἶκος Ἰσραὴλ τὸ ὄνομά μου τὸ ἅγιον, αὐτοὶ καὶ οἱ ἡγούμενοι αὐτῶν ἐν τῇ πορνείᾳ αὐτῶν, καὶ ἐν τοῖς φόνοις τῶν ἡγουμένων αὐτῶν ἐν μέσῳ αὐτῶν, ἐν τῷ τιθέναι αὐτοὺς τὸ πρόθυρόν μου ἐν τοῖς προθύροις αὐτῶν, καὶ τὰς φλιάς μου ἐχομένας τῶν φλιῶν αὐτῶν, καὶ ἔδωκαν τὸν τοῖχόν μου ὡς συνεχόμενον ἐμοῦ καὶ αὐτῶν, καὶ ἐβεβήλωσαν τὸ ὄνομά μου τὸ ἅγιον ἐν ταῖς ἀνομίαις αὐτῶν αἷς ἐποίουν, καὶ ἐξέτριψα αὐτοὺς ἐν θυμῷ μου καὶ ἐν φόνῳ. καὶ νῦν ἀπωσάσθωσαν τὴν πορνείαν αὐτῶν καὶ τοὺς φόνους τῶν ἡγουμένων αὐτῶν ἀπ' ἐμοῦ, καὶ κατασκηνώσω ἐν μέσῳ αὐτῶν τὸν αἰῶνα. καὶ σὺ υἱὲ ἀνθρώπου δεῖξον τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ τὸν οἶκον, καὶ κοπασάτωσαν ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν, καὶ τὴν ὅρασιν αὐτοῦ καὶ τὴν διάταξιν αὐτοῦ, καὶ αὐτοὶ λήψονται τὴν κόλασιν αὐτῶν περὶ πάντων ὧν ἐποίησαν. καὶ διαγράψεις τὸν οἶκον καὶ τὰς ἐξόδους αὐτοῦ, καὶ τὴν ὑπόστασιν αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ προστάγματα αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ νόμιμα αὐτοῦ, καὶ πάντας τοὺς νόμους αὐτοῦ γνωριεῖς αὐτοῖς, καὶ διαγράψεις ἐναντίον αὐτῶν, καὶ φυλάξωνται πάντα τὰ δικαιώματά μου καὶ πάντα τὰ προστάγματά μου, καὶ ποιήσωσιν αὐτά. καὶ διαγραφὴν

diuidente inter sanctuarium & vulgi locum. 43.

Et duxit me ad portam que respiciebat ad viam orientalem. Et ecce gloria dei israel ingrediebatur per viam orientalem: & vox erat ei quasi vox aquarum multarum: & terra splendebat a maiestate eius. Et vidi visionem secundum speciem quam videram quando venit ut disperderet civitatem: & species secundum aspectum quem videram iuxta fluvium chobar. Et cecidi super faciem meam. Et maiestas domini ingressa est templum per viam porte que respiciebat ad orientem. Et elevavit me spiritus: & introduxit me in atrium interius. Et ecce repleta erat gloria domini domus. Et audivi loquentem ad me de domo: & vir qui stabat iuxta me. Et dixit ad me. Fili hominis: locus solii mei: & locus vestigiorum pedum meorum: ubi habito in medio filiorum israel in eternum: & non polluent ultra domus israel nomen sanctum meum: ipsi & reges eorum in fornicationibus suis: & in ruinis regum suorum: & in excelsis: qui fabricati sunt limen suum iuxta limen meum: & postes suos iuxta postes meos: & murus erat inter me & eos: & polluerunt nomen sanctum meum in abominationibus quas fecerunt: propter quod consumpsi eos in ira mea. Nunc ergo repellant procul fornicationem suam & ruinas regum suorum a me: & habitabo in medio eorum semper. Tu autem fili hominis ostende domui israel templum & confundantur ab iniquitatibus suis: & metiantur fabricam: & erubescant ex omnibus que fecerunt. Figuram domus & fabrice eius: exitus & introitus & omnem descriptionem eius & universa precepta eius: cunctumque ordinem eius & omnes leges eius ostende eis: & scribe in oculis eorum: ut custodiant omnes descriptiones eius & precepta illius & faciant ea. Ista est lex domus

Cap. xliij.

מאות להבדיל בין הקדש לחל ויולכני אל השער שער אשר פנה דרך הקדים והנה כבוד אלהי ישראל בא מדרך הקדים וקולו כקול מים רבים והארץ האירה מכבדו וכמראה המראה אשר ראיתי כמראה אשר ראיתי בבאי לשחת את העיר ומראות כמראה אשר ראיתי אל נהר כבר ואפל אל פני וכבוד יהוה בא אל הבית דרך שער אשר פניו דרך הקדים ותשאני רוח ותבאני אל החצר הפנימי והנה מלא כבוד יהוה הבית ואשמע מדבר אלי מהבית ואיש היה עמד אצלי ויאמר אלי בן אדם את מקום כסאי ואת מקום כפות רגלי אשר אשכן שם בתוך בני ישראל לעולם ולא יטמאו עוד בית ישראל שם קדשי המה ומלכיהם בזנותם ובפגרי מלכיהם במותם בתתם ספם את ספי ומזוזתם אצל מזוזתי והקיר ביני וביניהם וטמאו את שם קדשי בתועבותם אשר עשו ואכל אתם באפי עתה ירחקו את זנותם ופגרי מלכיהם ממני ושכנתי בתוכם לעולם אתה בן אדם הגד את בית ישראל את הבית ויכלמו מעונותיהם ומדדו את תכנית ואם נכלמו מכל אשר עשו צורת הבית ותכונתו ומוצאיו ומובאיו וכל צורתו ואת כל חקתיו וכל צורתו וכל תורתיו הודע אותם וכתב לעיניהם וישמרו את כל צורתו ואת כל חקתיו ועשו אותם זאת תורת הבית

על ראש ההר כל גבלו סביב סביב קדש קדשים הנה זאת תורת הבית: ואלה מדות המזבח באמות אמה אמה וטפח וחיק האמה ואמה רחב וגבולה אל שפתה סביב זרת האחד וזה גב המזבח: ומחיק הארץ עד העזרה התחתונה שתים אמות ורחב אמה אחת ומהעזרה הקטנה עד העזרה הגדולה ארבע אמות ורחב האמה: וההראל ארבע אמות ומהאראיל ולמעלה הקרנות ארבע: והאראיל שתים עשרה ארך בשתים עשרה רחב רבוע אל ארבעת רבעיו: והעזרה ארבע עשרה ארך בארבע עשרה רחב אל ארבעת רבעיה והגבול סביב אותה חצי האמה והחיק לה אמה סביב ומעלתהו פנות קדים: ויאמר אלי בן אדם כה אמר אדני יהוה אלה חקות המזבח ביום העשותו להעלות עליו עולה ולזרק עליו דם: ונתתה אל הכהנים הלוים אשר הם מזרע צדוק הקרבים אלי נאם אדני יהוה לשרתני פר בן בקר לחטאת: ולקחת מדמו ונתתה על ארבע קרנתיו ואל ארבע פנות העזרה ואל הגבול סביב וחטאת אותו וכפרתהו: ולקחת את הפר החטאת ושרפו במפקד הבית מחוץ למקדש: וביום השני תקריב שעיר עזים תמים לחטאת וחטאו את המזבח כאשר חטאו בפר: בכלותך מחטא תקריב פר בן בקר תמים ואיל מן הצאן תמים: והקרבתם לפני יהוה והשליכו הכהנים עליהם מלח והעלו אותם

in summitate montis. Oēs fines ei9 in circuitu sanctum sanctorum est. Hec est ergo lex domus. Iste aūt mēsure altaris in cubito verissimo: q habebat cubitū & palmū. In sinu eius erat cubitus: & cubitus in latitudine: & definitio eius vsq ad labiū eius in circuitu palmus vnus. Hec quoq erat fossa altaris. Et de sinu terre vsq ad crepidinē nouissimam duo cubiti: & latitudo cubiti vni9: & a crepidine miore vsq ad crepidinē maiorē qttuor cubiti: & latitudo cubiti vnius. Ipse aūt ariel qttuor cubitorū: & ab ariel vsq ad sursum cornua qttuor. Et ariel duodecī cubitorū in longitudine p duodecim cubitos latitudinis qdrangulū eqs laterib9. Et crepido quattuordecī cubitorū longitudinis p qttuordecī cubitos latitudinis in qttuor angulis eius & corona in circuitu eius dimidii cubiti: & sinus eius vnius cubiti p circuitū. Gradus aūt eius versi ad orientē. Et dixit ad me. Fili hoīs: hec dicit dñs deus. Hi sunt ritus altaris: in quacūq die fuerit fabricatum vt offeratur sup illud holocaustum & effundatur sanguis. Et dabis sacerdotibus & leuitis qui sunt de semine sadoch: qui accedunt ad me: ait dñs deus vt offerāt mihi vitulum de armento pro pctō. Et assumens de sanguine eius pones sup qttuor cornua eius & super qttuor angulos crepidinis & super coronā in circuitu & mūdabis illud & expiabis. Et tolles vitulum qui oblat9 fuerit p pctō: & cōbures eū in sepato loco dom9 extra sanctuariū. Et in die secūdo offeres hircū caprarū īmaculatū p pctō: & expiabūt altare sicut expiauerunt in vitulo. Cūq cōpleueris expiās illud offeres vitulum de armēto immaculatū: & arietē de grege imaculatū: & offeres eos in conspectu dñi. Et mittēt sacerdotes sup eos sal: & offerent eos in

ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους. καὶ πάντα τὰ ὅρια αὐτοῦ κυκλόθεν ἅγια ἁγίων. οὗτός ἐστιν ὁ νόμος τοῦ οἴκου. καὶ ταῦτα τὰ μέτρα τοῦ θυσιαστηρίου ἐν πήχει τοῦ πήχεως καὶ παλαιστῆς, τὸ κόλπωμα αὐτοῦ καὶ μέτρον τὸ ὕψος κύκλω καὶ πῆχυς τὸ εὖρος, καὶ γεῖσος ἐπὶ τὸ χεῖλος κυκλόθεν σπιθαμῆς, καὶ τὸ ὕψος τοῦ θυσιαστηρίου ἐκ βάθους τῆς ἀρχῆς τοῦ κυκλώματος αὐτοῦ πρὸς τὸ ἱλαστήριον τὸ ὑποκάτωθεν πηχῶν δύο, καὶ τὸ εὖρος πήχυος, καὶ ἀπὸ τοῦ ἱλαστηρίου τοῦ μικροῦ ἐπὶ τὸ ἱλαστήριον μέγα πήχεις τέσσαρα, καὶ εὖρος πῆχυς εἷς. καὶ τὸ ἀριὴλ πηχέων τέσσαρα καὶ ἀπὸ τοῦ ἀριὴλ καὶ ὑπεράνω τῶν κεράτων πῆχυς εἷς. καὶ τὸ ἀριὴλ πηχέων δύω εὖρος ἐπὶ μῆκος πηχέων δώδεκα τετράγωνον ἐπὶ τὰ τέσσαρα μέρη αὐτοῦ. καὶ ἐπὶ τὸ ἱλαστήριον πηχῶν τεσσαρακαίδεκα τὸ μῆκος ἐπὶ πήχεις τεσσαρακαίδεκα τὸ εὖρος ἐπὶ τέσσαρα μέρη αὐτοῦ. καὶ τὸ γεῖσος αὐτοῦ κυκλούμενον αὐτῷ κυκλόθεν ἥμισυ πήχυος. καὶ κύκλωμα αὐτοῦ πῆχυς κυκλόθεν καὶ αἱ κλιμακτῆρες αὐτοῦ βλέπουσαι κατὰ ἀνατολάς. καὶ εἶπεν πρός με, υἱὲ ἀνθρώπου, τάδε λέγει κύριος ὁ θεός, ταῦτα τὰ προστάγματα τοῦ θυσιαστηρίου ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ποιήσεως τοῦ ἀναφέρειν ἐπ' αὐτὸ ὁλοκαυτώματα καὶ προσχυθήσεται πρὸς αὐτὸ αἷμα. καὶ δώσεις τοῖς ἱερεῦσι τοῖς λευίταις τοῖς ἐκ τοῦ σπέρματος σαδοὺχ τοῖς ἐγγίζουσι πρός με, λέγει κύριος ὁ θεός, τοῦ λειτουργεῖν μοι μόσχον ἐκ βοῶν περὶ ἁμαρτίας. καὶ λήψονται ἐκ τοῦ αἵματος αὐτοῦ καὶ θήσουσιν ἐπὶ τέσσαρα κέρατα τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἐπὶ τὰς τέσσαρας γωνίας τοῦ ἱλαστηρίου, καὶ ἐπὶ τὴν βάσιν αὐτοῦ κύκλω καὶ καθαριοῦσιν καὶ ἐξιλάσονται αὐτό. καὶ λήψονται τὸν μόσχον τὸν περὶ ἁμαρτίας καὶ κατακαυθήσεται ἐν τῷ ἀποκεχωρισμένῳ τοῦ οἴκου ἔξωθεν τῶν ἁγίων. καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ δευτέρᾳ λήψῃ ἔριφον ἐξ αἰγῶν ἄμωμον περὶ ἁμαρτίας καὶ ἐξιλάσονται τὸ θυσιαστήριον καθότι ἐξιλάσοντο ἐν τῷ μόσχῳ. καὶ μετὰ τὸ συντελέσαι τὸν ἐξιλασμόν, προσοίσῃ μόσχον ἐκ βοῶν ἄμωμον καὶ κριὸν ἐκ τῶν προβάτων ἄμωμον καὶ προσοίσετε ἔναντι κυρίου, καὶ ἐπιθήσουσιν οἱ ἱερεῖς ἐπ' αὐτὰ ἅλα, καὶ ἀνοίσουσιν αὐτὰ

ὁλοκαυτώματα τῷ κυρίῳ. ἑπτὰ ἡμέρας ποιήσεις ἔριφον ὑπὲρ ἁμαρτίας καθημέραν καὶ μόσχον ἐκ βοῶν, καὶ κριὸν ἐκ προβάτων ἄμωμον ποιήσουσιν ἑπτὰ ἡμέρας καὶ ἐξιλάσονται τὸ θυσιαστήριον καὶ καθαριοῦσιν αὐτό, καὶ πλήσουσιν τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ συντελέσουσι τὰς ἡμέρας. καὶ ἔσται ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ὀγδόης καὶ ἐπέκεινα. καὶ ποιήσουσιν οἱ ἱερεῖς ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου τὰ ὁλοκαυτώματα ὑμῶν καὶ τὰ τοῦ σωτηρίου ὑμῶν, καὶ προσδέξομαι ὑμᾶς λέγει κύριος ὁ θεός.

Ca. 44.

Καὶ ἐπέστρεψέν με κατὰ τὴν ὁδὸν τῆς πύλης τῶν ἁγίων τῆς ἐξωτέρας τῆς βλεπούσης κατὰ ἀνατολάς, καὶ αὕτη ἦν κεκλεισμένη. καὶ εἶπεν κύριος πρός με, ἡ πύλη αὕτη κεκλεισμένη ἔσται οὐκ ἀνοιχθήσεται. καὶ οὐδεὶς μὴ διέλθῃ δι' αὐτῆς, ὅτι κύριος ὁ θεὸς ἰσραὴλ διελεύσεται δι' αὐτῆς καὶ ἔσται κεκλεισμένη, ὅτι ὁ ἡγούμενος οὗτος καθήσεται ἐν αὐτῇ τοῦ φαγεῖν ἄρτον ἐνώπιον τοῦ κυρίου. καὶ κατὰ τὴν ὁδὸν αἰλὰμ τῆς πύλης εἰσελεύσεται, καὶ κατὰ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ ἐξελεύσεται. καὶ εἰσήγαγέν με κατὰ τὴν ὁδὸν τῆς πύλης τῆς πρὸς βορρᾶν κατέναντι τοῦ οἴκου, καὶ ἴδον καὶ ἰδοὺ πλήρης δόξης κυρίου ὁ οἶκος τοῦ κυρίου καὶ πίπτω ἐπὶ πρόσωπόν μου. καὶ εἶπεν κύριος πρός με, υἱὲ ἀνθρώπου τάξαι ἐπὶ τὴν καρδίαν σου καὶ ἴδε τοῖς ὀφθαλμοῖς σου καὶ τοῖς ὠσίν σου ἄκουε πάντα ὅσα ἐγὼ πρὸς σὲ λαλῶ, κατὰ πάντα τὰ προστάγματα οἴκου κυρίου, καὶ κατὰ πάντα τὰ κρίματα αὐτοῦ, καὶ τάξεις τὴν καρδίαν σου εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ οἴκου κατὰ πάσας τὰς ἐξόδους αὐτῶν ἐν πᾶσι τοῖς ἁγίοις, καὶ ἐρεῖς πρὸς τὸν παραπικραίνοντα πρὸς τὸν οἶκον ἰσραήλ, τάδε λέγει κύριος κύριος, ἱκανούσθω ὑμῖν ἀπὸ πασῶν ἀνομιῶν ὑμῶν οἶκος ἰσραήλ, τοῦ μὴ εἰσαγαγεῖν ὑμᾶς υἱοὺς ἀλλογενεῖς ἀπεριτμήτους καρδίᾳ καὶ ἀπεριτμήτους σαρκί, τοῦ μὴ γίνεσθαι ἐν τοῖς ἁγίοις μου καὶ βεβηλοῦν αὐτὰ ἐν τῷ προσφέρειν ὑμᾶς ἄρτους μου καὶ στέαρ καὶ αἷμα καὶ παραβαίνετε τὴν διαθήκην μου ἐν πάσαις ταῖς ἀνομίαις ὑμῶν, καὶ οὐκ ἐφυλάξατε τὰ προστάγματα τῶν ἁγιασμάτων μου, καὶ διετάσσετε τοῦ μὴ φυλάσσειν φυλακὰς ἐν τοῖς ἁγίοις μου ὑμῖν. διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος, πᾶς υἱὸς

holocaustū dño. Septē diebus facies hircū pro peccato quotidie: & vitulū de armēto & arietē de pecoribus immaculatos offerent. Septem diebus expiabunt altare & mundabunt illud: & implebunt manus eius. Expletis aūt septē dieb9: in die octaua & vltra facient sacerdotes super altare holocausta vestra: & q pro pace offerūt: & placatus ero vobis: ait dominus deus. 44.

ET conuertit me ad viam porte sanctuarii exterioris q respiciebat ad orientē: & erat clausa. Et dixit dñs ad me. Porta hec clausa erit & non aperietur: & vir non trāsiet per eā: qm̄ dñs deus israel ingressus est per eā: eritq clausa principi. Princeps ipse sedebit in ea vt comedat panem coram dño. Per viā porte vestibuli īgredietur: & per viā ei9 egredietur. Et adduxit me per viā porte aqlonis in cōspectu dom9: & vidi: & ecce īpleuit gloria dñi domū dñi. Et cecidi in faciem meam. Et dixit ad me dñs. Fili hominis: pone cor tuū & vide oculis tuis: & auribus tuis audi omnia que ego loquor ad te: de vniuersis cerimoniis dom9 dñi & de cūctis legibus eius. Et pones cor tuū in viis tēpli per oēs exitus sanctuarii: & dices ad exasperātem me domū israel. Hec dicit dominus deus. Sufficiat vobis omnia scelera vestra domus israel: eo q inducitis filios alienos incircūcisos corde & incircuncisos carne vt sint in sāctuario meo: & polluant domum meam: & offertis panes meos adipem & sanguinem: & dissoluitis pactū meū in oibus sceleribus vr̄is: & nō seruastis precepta sanctuarii mei: & posuistis custodes obseruationū mearū in sctūario meo vobismetipsis. Hec dicit dñs deus: oīs

עלה ליהוה: שבעת ימים תעשה שעיר חטאת ליום ופר בן בקר ואיל מן הצאן תמימים יעשו: שבעת ימים יכפרו את המזבח וטהרו אתו ומלאו ידו: ויכלו את הימים והיה ביום השמיני והלאה יעשו הכהנים על המזבח את עולותיכם ואת שלמיכם ורצאתי אתכם נאם אדני יהוה:

Cap.xliiij

וישב אתי דרך שער המקדש החיצון הפנה קדים והוא סגור: ויאמר אלי יהוה השער הזה סגור יהיה לא יפתח ואיש לא יבא בו כי יהוה אלהי ישראל בא בו והיה סגור: את הנשיא נשיא הוא ישב בו לאכול לחם לפני יהוה מדרך אולם השער יבוא ומדרכו יצא: ויביאני דרך שער הצפון אל פני הבית וארא והנה מלא כבוד יהוה את בית יהוה ואפל אל פני: ויאמר אלי יהוה בן אדם שים לבך וראה בעיניך ובאזניך שמע את כל אשר אני מדבר אתך לכל חקות בית יהוה ולכל תורתו ושמת לבך למבוא הבית בכל מוצאי המקדש: ואמרת אל מרי אל בית ישראל כה אמר אדני יהוה רב לכם מכל תועבותיכם בית ישראל: בהביאכם בני נכר ערלי לב וערלי בשר להיות במקדשי לחללו את ביתי בהקריבכם את לחמי חלב ודם ויפרו את בריתי אל כל תועבותיכם: ולא שמרתם משמרת קדשי ותשימון לשמרי משמרתי במקדשי לכם: כה אמר אדני יהוה כל בן

נכר ערל לב וערל בשר לא יבוא אל מקדשי לכל בן נכר אשר בתוך בני ישראל: כי אם הלוים אשר רחקו מעלי בתעות ישראל אשר תעו מעלי אחרי גלוליהם ונשאו עונם: והיו במקדשי משרתים פקדות אל שערי הבית ומשרתים את הבית המה ישחטו את העולה ואת הזבח לעם והמה יעמדו לפניהם לשרתם: יען אשר ישרתו אותם לפני גלוליהם והיו לבית ישראל למכשול עון על כן נשאתי ידי עליהם נאם אדני יהוה ונשאו עונם: ולא יגשו אלי לכהן לי ולגשת על כל קדשי אל קדשי הקדשים ונשאו כלמתם ותועבותם אשר עשו: ונתתי אותם שמרי משמרת הבית לכל עבדתו ולכל אשר יעשה בו: והכהנים הלוים בני צדוק אשר שמרו את משמרת מקדשי בתעות בני ישראל מעלי המה יקרבו אלי לשרתני ועמדו לפני להקריב לי חלב ודם נאם אדני יהוה: המה יבאו אל מקדשי והמה יקרבו אל שלחני לשרתני ושמרו את משמרתי: והיה בבואם אל שערי החצר הפנימית בגדי פשתים ילבשו ולא יעלה עליהם צמר בשרתם בשערי החצר הפנימית וביתה: פארי פשתים יהיו על ראשם ומכנסי פשתים יהיו על מתניהם לא יחגרו ביזע: ובצאתם אל החצר החיצונה אל החצר החיצונה אל העם יפשטו את בגדיהם אשר המה משרתם בם והניחו אתם בלשכת הקדש

alienigena incircumcisus corde & incircumcisus carne non ingredietur sanctuarium meum: omnis filius alienus qui est in medio filiorum israel. Sed & leuite qui longe recesserunt a me in errore filiorum israel: & errauerunt a me post idola sua: & portauerunt iniquitatem suam: erunt in sanctuario meo editui & ianitores portarum domus & ministri domus. Ipsi mactabunt holocausta & victimas populi: & ipsi stabunt in conspectu eorum vt ministrent eis. Pro eo quod ministrauerunt illis in conspectu idolorum suorum: & facti sunt domui israel in offendiculum iniquitatis: idcirco leuaui manum meam super eos: ait dominus deus: & portauerunt iniquitatem suam. Et non appropinquabunt ad me vt sacerdotio fungantur mihi: neque accedent ad omne sanctuarium meum iuxta sancta sanctorum: sed portabunt confusionem suam & scelera sua que fecerunt. Et dabo eos ianitores domus: & in omni ministerio eius: & vniuersis que fient in eo. Sacerdotes autem leuite filii sadoch qui custodierunt cerimonias sanctuarii mei cum errarent filii israel a me: ipsi accedent ad me vt ministrent mihi: & stabunt in conspectu meo vt offerant mihi adipem & sanguinem ait dominus deus. Ipsi ingredientur sanctuarium meum: & ipsi accedent ad mensam meam vt ministrent mihi & custodiant cerimonias meas. Cumque ingredientur portas atrii interioris vestibus lineis induentur: nec ascendet super eos quicquam laneum quando ministrant in portis atrii interioris & intrinsecus. Vitte linee erunt in capitibus eorum: & feminalia linea erunt in lumbis eorum: & non accingentur in sudore. Cumque egredientur atrium exterius ad populum: exuent se vestimentis suis in quibus ministrauerant: & reponent ea in gazophylacio sanctuarii

ἀλλογενὴς ἀπερίτμητος καρδίᾳ καὶ ἀπερίτμητος σαρκί, οὐκ εἰσελεύσεται εἰς τὰ ἅγιά μου ἀπὸ πάντων τῶν ἀλλογενῶν ἐν μέσῳ οἴκου ἰσραήλ, ἀλλ᾽ οἱ λευῖται οἵτινες ἀφήλαντο ἀπ᾽ ἐμοῦ ἐν τῷ πλανᾶσθαι τὸν ἰσραὴλ ἀπ᾽ ἐμοῦ ὀπίσω τῶν ἐνθυμημάτων αὐτῶν, καὶ λήψονται τὴν ἀδικίαν αὐτῶν, καὶ ἔσονται ἐν τοῖς ἁγίοις μου λειτουργοῦντες θυρωροὶ ἐπὶ τῶν πυλῶν τοῦ οἴκου καὶ λειτουργοῦντες ἐν τῷ οἴκῳ μου. οὗτοι σφάξουσι τὰ ὁλοκαυτώματα καὶ τὰς θυσίας τῷ λαῷ, καὶ οὗτοι στήσονται ἐνώπιον τοῦ λαοῦ λειτουργεῖν αὐτοῖς, ἀνθ᾽ ὧν ἐλειτούργουν αὐτοῖς πρὸ προσώπου τῶν εἰδώλων αὐτῶν, καὶ ἐγένετο τῷ οἴκῳ ἰσραὴλ εἰς κόλασιν ἀδικίας, ἕνεκα τούτου ἦρα τὴν χεῖρά μου ἐπ᾽ αὐτοὺς λέγει κύριος κύριος, καὶ λήψονται τὴν ἀνομίαν αὐτῶν, καὶ οὐκ ἐγγιοῦσι πρός με τοῦ ἱερατεύειν μοι, οὐδὲ προσάγειν πρὸς πάντα τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, καὶ λήψονται τὴν ἀτιμίαν αὐτῶν ἐν τῇ πλανήσει ᾗ ἐπλανήθησαν. καὶ τάξω αὐτοὺς φυλάσσειν φυλακὰς τοῦ οἴκου εἰς πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ, καὶ εἰς πάντα ὅσα ἂν ποιῶσιν. οἱ ἱερεῖς οἱ λευῖται καὶ υἱοὶ σαδὼκ οἳ ἐφύλαξαν φυλακὰς τῶν ἁγίων μου ἐν τῷ πλανᾶσθαι τὸν οἶκον ἰσραὴλ ἀπ᾽ ἐμοῦ. οὗτοι προσάξουσι πρός με λειτουργεῖν μοι, καὶ στήσονται πρὸ προσώπου μου τοῦ προσφέρειν ἐμοὶ στέαρ καὶ αἷμα λέγει κύριος κύριος, οὗτοι εἰσελεύσονται εἰς τὰ ἅγιά μου, καὶ οὗτοι προσελεύσονται πρὸς τὴν τράπεζάν μου τοῦ λειτουργεῖν μοι, καὶ φυλάξουσι τὰς φυλακάς μου, καὶ ἔσονται ἐν τῷ εἰσπορεύεσθαι αὐτοὺς εἰς τὰς πύλας τῆς αὐλῆς τῆς ἐσωτέρας, στολὰς λινᾶς ἐνδύσονται, καὶ οὐκ ἐνδύσονται ἔρια ἐν τῷ λειτουργεῖν αὐτοὺς ἀπὸ τῆς πύλης τῆς αὐλῆς τῆς ἐσωτέρας καὶ κιδάρεις λινᾶς ἕξουσιν ἐπὶ τῶν κεφαλῶν αὐτῶν. καὶ περισκελῆ λινᾶ ἕξουσιν ἐπὶ τὰς ὀσφῦς αὐτῶν, καὶ οὐ περιζώσονται βίᾳ ἐν τῷ ἐκπορεύεσθαι αὐτοὺς εἰς τὴν αὐλὴν τὴν ἐξωτέραν πρὸς τὸν λαόν, ἐκδύσονται τὰς στολὰς αὐτῶν ἐν αἷς λειτουργοῦσιν ἐν αὐταῖς, καὶ θήσουσιν αὐτὰς ἐν ταῖς ἐξέδραις τῶν ἁγίων,

alienigena incircumcisus corde & incircumcisus carne: non ingredietur in sancta mea ab omnibus alienigenis in medio domus israel: sed leuite qui recesserunt a me cum erraret israel a me post cogitationes suas: & accipient iniquitatem suam: & erunt in sanctis meis ministrantes ostiarii in portis domus & ministrantes in domo mea. isti immolabunt holocausta & victimas populo: & isti stabunt ante populum vt ministrent eis: pro eo quod ministrabant eis ante faciem idolorum suorum: & factum est domui israel in tormentum iniquitatis: propter hoc leuaui manum meam super eos dicit dominus dominus: & accipient iniquitatem suam: & non accedent ad me vt sacerdotio fungantur mihi: neque offerant ad omnia sancta sanctorum: & accipient ignominiam suam in errore quo errauerunt. & ponam eos vt seruent custodias domus in omnia opera eius: & in vniuersa quecumque fecerint sacerdotes leuite & filii sadoc qui custodierunt custodias sanctorum meorum cum erraret domus israel a me. isti accedent ad me vt ministrent mihi: & stabunt ante faciem meam vt offerant mihi adipem & sanguinem dicit dominus dominus: isti ingredientur in sancta mea: & isti accedent ad mensam meam vt ministrent mihi: & obseruabunt custodias meas: & erunt cum ingredientur ipsi in portas atrii exterioris: stolis lineis induentur: & non induentur laneis cum ministrauerit ipsi a porta atrii interioris & cidares lineas habebunt in capitibus eorum. & feminalia linea habebunt in lumbis eorum: & non accingent violenter cum egredientur ipsi in atrium exterius ad populum: exuent se stolis suis in quibus ministrant in eis: & ponent eas in exedris sanctorum:

καὶ ἐνδύσονται στολὰς ἑτέρας, καὶ οὐ μὴ ἁγιάσωσι τὸν λαὸν ἐν ταῖς στολαῖς αὐτῶν, καὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν οὐ ξυρήσωσι καὶ τὰς κόμας αὐτῶν οὐ ψιλώσουσι, καλύπτοντες καλύψουσι τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ οἶνον οὐ μὴ πίωσι πᾶς ἱερεὺς ἐν τῷ εἰσπορεύεσθαι αὐτοὺς εἰς τὴν αὐλὴν τὴν ἐσωτέραν. καὶ χήραν καὶ ἐκβεβλημένην οὐ λήψονται αὐτοῖς εἰς γυναῖκα, ἀλλ᾽ ἢ παρθένον ἐκ τοῦ οἴκου ἰσραήλ. καὶ ἐὰν γένηται χήρα ἐξ ἱερέων λήψονται, καὶ τὸν λαόν μου διδάξουσιν, ἀναμέσον ἁγίου καὶ βεβήλου. καὶ ἀναμέσον καθαροῦ καὶ ἀκαθάρτου γνωρίσωσιν αὐτοῖς. καὶ ἐπὶ κρίσιν αἵματος οὗτοι στήσονται, καὶ κρίσιν ἐν τοῖς προστάγμασί μου δικαιώσουσι, καὶ ἐν τοῖς κρίμασί μου κρινοῦσι. καὶ τὰ νόμιμά μου καὶ τὰ προστάγματά μου ἐν πάσαις ταῖς ἑορταῖς μου φυλάξονται, καὶ τὰ σάββατά μου ἁγιάσωσι, καὶ ἐπὶ ψυχὴν ἀνθρώπου οὐκ εἰσελεύσονται τοῦ μιανθῆναι, ἀλλ᾽ ἐπὶ πατρὶ καὶ μητρὶ καὶ υἱῷ καὶ θυγατρὶ καὶ ἐπ᾽ ἀδελφῷ καὶ ἐπ᾽ ἀδελφῇ αὐτοῦ ἣ οὐ γέγονεν ἀνδρί, μιανθήσεται. καὶ μετὰ τὸ καθαρισθῆναι ἑπτὰ ἡμέρας ἐξαριθμήσει αὐτῷ. καὶ ᾗ ἂν ἡμέρᾳ εἰσπορεύηται εἰς τὴν αὐλὴν τὴν ἐσωτέραν τοῦ λειτουργεῖν ἐν τοῖς ἁγίοις, προσοίσει ἱλασμὸν λέγει κύριος. καὶ ἔσται αὐτοῖς κληρονομία ἐγὼ κύριος, ἐγὼ κύριος κληρονομία αὐτοῖς, καὶ κατάσχεσις οὐ δοθήσεται αὐτοῖς ἐν τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, ἐγὼ κατάσχεσις αὐτῶν. καὶ τὰς θυσίας καὶ τὰ ὑπὲρ ἁμαρτίας καὶ τὰ ὑπὲρ ἀγνοίας καὶ αὐτοὶ φάγονται, καὶ πᾶν ἀφόρισμα ἐν τῷ ἰσραὴλ αὐτοῖς ἔσται, καὶ ἀπαρχαὶ πάντων, καὶ τὰ πρωτότοκα πάντων, καὶ τὰ ἀφορίσματα πάντα ἐκ τῶν ἀπαρχῶν ὑμῶν, τοῖς ἱερεῦσιν ἔσται. καὶ τὰ πρωτογεννήματα ὑμῶν δώσετε τῷ ἱερεῖ τοῦ θεῖναι εὐλογίας ἐπὶ τοὺς οἴκους ὑμῶν, καὶ πᾶν θνησιμαῖον καὶ θηριάλωτον ἐκ πάντων τῶν πετεινῶν καὶ ἐκ πάντων τῶν κτηνῶν οὐ φάγονται οἱ ἱερεῖς.

& induentur stolis aliis: & non sanctificabunt populum in stolis suis: & capita sua non radent & comas suas non tondebunt: operientes operient capita sua: & vinum non bibent omnis sacerdos cum ingressi fuerint ipsi in atrium interius. & viduam & prophanatam non accipient sibi in vxores: sed virginem ex domo israel. & si fuerit vidua ex sacerdotibus accipient: & populum meum docebunt: inter sanctum & pollutum. & inter mundum & immundum notum facient eis. & super iudicium sanguinis hi stabunt: & iudicium in preceptis meis iustificabunt: & in iudiciis meis iudicabunt. & legitima mea & precepta mea in omnibus solemnitatibus meis custodient: & sabbata mea sanctificabunt: & ad animam hominis non ingredientur vt polluantur: sed super patre & matre & filio & filia & super fratre & super sorore sua que non fuit viro: contaminabitur. & postquam fuerit mundatus septem dies numerabis ei. & quacumque die ingressus fuerit in atrium interius vt ministret in sanctis: offeret placationem dicit dominus. & erit eis hereditas ego dominus: ego dominus hereditas eis: & possessio non dabitur eis in filiis israel: ego possessio eorum. & sacrificia & que pro peccato & que pro ignorantia & ipsi comedent: & omnem separationem in israel: ipsis erit: & primitie omnium: & primogenita omnium: & separationes omnes ex primitiis vestris: sacerdotibus erunt. & primogenita vestra dabitis sacerdoti vt ponat benedictiones in domibus vestris: & omne morticinum & captum a bestia ex omnibus volatilibus & ex omnibus iumentis non comedent sacerdotes.

Leui. 21.c. Exo. 22.d. Leui. 22.b.

Ca. 45.

Et cum metiemini vos terram in hereditate separabitis primitias domino sanctas de terra: longitudo viginti quinque millia & latitudo decem millia: sanctum erit

Καὶ ἐν τῷ καταμετρεῖσθαι ὑμᾶς τὴν γῆν ἐν κληρονομίᾳ ἀφοριεῖτε ἀπαρχὴν τῷ κυρίῳ ἁγίαν ἀπὸ τῆς γῆς, τὸ μῆκος εἰκοσιπέντε χιλιάδες, καὶ τὸ εὖρος δέκα χιλιάδες, ἅγιον ἔσται

& vestient se vestimentis aliis: & non sanctificabunt populum in vestibus suis. Caput autem suum non radent: neque comam nutrient: sed tondentes attondent capita sua. Et vinum non bibet omnis sacerdos quando ingressus est atrium interius. Et viduam & repudiatam non accipient vxores: sed virgines de semine domus israel. Sed & viduam que fuerit vidua a sacerdote accipient: & populum meum docebunt quid sit inter sanctum & pollutum: & inter mundum & immundum ostendent eis. Et cum fuerit controuersia stabunt in iudiciis meis & iudicabunt. Leges meas & precepta mea in omnibus solemnitatibus meis custodient: & sabbata mea sanctificabunt. Et ad mortuum hominem non ingredientur ne polluantur: nisi ad patrem & matrem & filium & filiam & fratrem & sororem que alterum virum non habuerit: in quibus contaminabuntur. Et postquam fuerit emundatus: septem dies numerabuntur ei: et in die introitus sui in sanctuarium ad atrium interius vt ministret mihi in sanctuario: offeret pro peccato suo: ait dominus deus. Erit autem eis hereditas: ego hereditas eorum: & possessionem non dabitis eis in israel: ego enim possessio eorum. Victimam & pro peccato & pro delicto ipsi comedent: & omne votum in israel ipsorum erit. Et primitiua omnium primogenitorum: & omnia libamenta ex omnibus que offeruntur: sacerdotum erunt. Et primitiua ciborum vestrorum dabitis sacerdoti: vt reponat benedictionem domui tue. Omne morticinum & captum a bestiis de auibus et de pecoribus: non comedent sacerdotes. 45.

Cumque ceperitis terram diuidere sortito: separate primitias domino sanctificatum de terra longitudine viginti quinque millia: & latitudine decem millia. Sanctificatum erit

ולבשו בגדים אחרים ולא יקדשו את העם בבגדיהם: וראשם לא יגלחו ופרע לא ישלחו כסום יכסמו את ראשיהם: ויין לא ישתו כל כהן בבואם אל החצר הפנימית: ואלמנה וגרושה לא יקחו להם לנשים כי אם בתולת מזרע בית ישראל והאלמנה אשר תהיה אלמנה מכהן יקחו: ואת עמי יורו בין קדש לחל ובין טמא לטהור יודעם: ועל ריב המה יעמדו למשפט במשפטי ישפטהו ואת תורתי ואת חקתי בכל מועדי ישמרו ואת שבתותי יקדשו: ואל מת אדם לא יבא לטמאה כי אם לאב ולאם ולבן ולבת לאח ולאחות אשר לא היתה לאיש יטמאו: ואחרי טהרתו שבעת ימים יספרו לו: וביום באו אל הקדש אל החצר הפנימית לשרת בקדש יקריב חטאתו נאם אדני יהוה: והיתה להם לנחלה אני נחלתם ואחזה לא תתנו להם בישראל אני אחזתם: המנחה והחטאת והאשם המה יאכלום וכל חרם בישראל להם יהיה: וראשית כל בכורי כל וכל תרומת כל מכל תרומותיכם לכהנים יהיה וראשית עריסותיכם תתנו לכהן להניח ברכה אל ביתך: כל נבלה וטרפה מן העוף ומן הבהמה לא יאכלו הכהנים:

Cap. xlv.

ובהפילכם את הארץ בנחלה תרימו תרומה ליהוה קדש מן הארץ ארך חמשה ועשרים אלף ארך ורחב עשרה אלף קדש הוא

Tex.he.Ezechi.xlv.

בְּכָל גְּבוּלָהּ סָבִיב׃ וְהָיָה מִזֶּה אֶל הַקֹּדֶשׁ חֲמֵשׁ מֵאוֹת בַּחֲמֵשׁ מֵאוֹת מְרֻבָּע סָבִיב וַחֲמִשִּׁים אַמָּה מִגְרָשׁ לוֹ סָבִיב׃ וּמִן הַמִּדָּה הַזֹּאת תָּמוֹד אֹרֶךְ חֲמֵשׁ וְעֶשְׂרִים אֶלֶף וְרֹחַב עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים וּבוֹ יִהְיֶה הַמִּקְדָּשׁ קֹדֶשׁ קָדָשִׁים׃ קֹדֶשׁ מִן הָאָרֶץ הוּא לַכֹּהֲנִים מְשָׁרְתֵי הַמִּקְדָּשׁ יִהְיֶה הַקְּרֵבִים לְשָׁרֵת אֶת יְהוָה וְהָיָה לָהֶם מָקוֹם לְבָתִּים וּמִקְדָּשׁ לַמִּקְדָּשׁ׃ וַחֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף אֹרֶךְ וַעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים רֹחַב וְהָיָה לַלְוִיִּם מְשָׁרְתֵי הַבַּיִת לָהֶם לַאֲחֻזָּה עֶשְׂרִים לְשָׁכֹת׃ וַאֲחֻזַּת הָעִיר תִּתְּנוּ חֲמֵשֶׁת אֲלָפִים רֹחַב וְאֹרֶךְ חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף לְעֻמַּת תְּרוּמַת הַקֹּדֶשׁ לְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה׃ וְלַנָּשִׂיא מִזֶּה וּמִזֶּה לִתְרוּמַת הַקֹּדֶשׁ וְלַאֲחֻזַּת הָעִיר אֶל פְּנֵי תְרוּמַת הַקֹּדֶשׁ וְאֶל פְּנֵי אֲחֻזַּת הָעִיר מִפְּאַת יָם יָמָּה וּמִפְּאַת קֵדְמָה קָדִימָה וְאֹרֶךְ לְעֻמּוֹת אַחַד הַחֲלָקִים מִגְּבוּל יָם אֶל גְּבוּל קָדִימָה׃ לָאָרֶץ יִהְיֶה לּוֹ לַאֲחֻזָּה בְּיִשְׂרָאֵל וְלֹא יוֹנוּ עוֹד נְשִׂיאַי אֶת עַמִּי וְהָאָרֶץ יִתְּנוּ לְבֵית יִשְׂרָאֵל לְשִׁבְטֵיהֶם׃ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה רַב לָכֶם נְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל חָמָס וָשֹׁד הָסִירוּ וּמִשְׁפָּט וּצְדָקָה עֲשׂוּ הָרִימוּ גְרֻשֹׁתֵיכֶם מֵעַל עַמִּי נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה׃ מֹאזְנֵי צֶדֶק וְאֵיפַת צֶדֶק וּבַת צֶדֶק יְהִי לָכֶם׃ הָאֵיפָה וְהַבַּת תֹּכֶן אֶחָד יִהְיֶה לָשֵׂאת מַעְשַׂר הַחֹמֶר הַבָּת וַעֲשִׂירִת הַחֹמֶר הָאֵיפָה אֶל הַחֹמֶר יִהְיֶה מַתְכֻּנְתּוֹ׃ וְהַשֶּׁקֶל עֶשְׂרִים גֵּרָה עֶשְׂרִים שְׁקָלִים חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים שְׁקָלִים עֲשָׂרָה

Trāsl.B.Hie.

in omni termino eius per circuitū. Et erit ex omni parte sanctificatū quingentos per quingentos: quadrifariā per circuitū & quinquaginta cubitis in suburbana eius per gyrū. Et a mēsura ista mensurabis lōgitudinē viginti quinq; miliū: & latitudinem decem milium. Et in ipso erit templum sanctumq; sanctorum: sāctificatū de terra erit sacerdotibus ministris sanctuarii qui accedunt ad ministerium domini. Et erit eis locus in domos & i sanctuariū sanctitatis. Viginti quinq; autē milia longitudinis & decem milia latitudinis erunt leuitis qui ministrant domui. Ipsi possidebūt viginti gazophylacia. Et possessionē ciuitatis dabitis quinq; milia latitudinis: & longitudinis viginti quinq; milia sm separationem sanctuarii omni domui israel. Principi quoq; hinc & inde in separationē sanctuarii & i possessionē ciuitatis & contra faciē separationis sanctuarii: & cōtra faciē possessionis vrbis a latere maris vsq; ad mare & a latere orientis vsq; ad orientē. Lōgitudinis autē iuxta vnāquāq; partē a termino occidētali vsq; ad terminū orientalē: de terra erit ei possessio in israel. Et non depopulabūtur vltra pricipes populum meū: sed terram dabūt domui israel secundum tribus eorū. Hec dicit dñs deus. Sufficiat vobis pricipes israel: iniquitatē & rapinas intermittite: & iudiciū & iusticiā facite. Separate confinia vestra a populo meo: ait dominus deus. Statera iusta & ephi iustum & batus iustus erit vobis. Ephi & batus equalia & vnius mēsure erunt: vt capiat decimā partem chori batus: & decimā partem chori ephi. Iuxta mēsurā chori erit equa libratio eorū. Siclus autē viginti obolos habet. Porro viginti sicli & viginti quinq; sicli & quindecim

Trās.Gre.lxx.cū interp.latina.

in omnibus terminis eius in circuitu: et erit ex hoc
ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτοῦ κυκλόθεν, καὶ ἔσαι ἐκ τούτου
sanctificatio quingentos et quingentos quadrangulare
τοῦ ἁγίασμα πεντακόσια καὶ πεντακόσια τετράγωνον
in circuitu: et cubiti quinquaginta spacium eorum in circuitu
κυκλόθεν, καὶ πήχεις πεντήκοντα διάσημα αὐτῶν κυκλόθεν
et ex ipsa commensuratione mensurabis longitudine
καὶ ἐκ ταύτης τῆς διαμετρήσεως διαμετρήσεις μῆκος
quinque et viginti milia: et latitudo decem milia
πέντε καὶ εἴκοσι χιλιάδας, καὶ τὸ εὖρος δέκα χιλιάδες
et in ipsa erit sanctificatio sanctum sanctorum
ἐν αὐτῇ ἔσαι τὸ ἁγίασμα τὸ ἅγιον τῶν ἁγίων
de terra erit sacerdotibus ministrantibus in sanctis: et erit accedentibus ad ministrandum domino: et erit eis locus in domos separata sanctificationis eorum. viginti quinque milia longitudo et latitudo viginti milia erit leuitis ministrantibus domui dei ipsis in possessionem ciuitates vt habitent. et possessionem ciuitatis dabitis quinque milia latitudine: et longitudine viginti quinque milia quemadmodum primitie sanctorum omni domui israel erit. et principi ex hoc et ab hoc in primitias sanctorum in possessionem ciuitatis contra faciem primitiarum sanctorum: contra faciem possessionis vrbis que ad mare et ab his que ad mare ad orientem longitudo quemadmodum vna partium a finibus que ad mare: ad fines que ad orientem terre: et erit ei in possessionem in israel: et non impugnent vltra principes populum meum: et terram hereditabunt domus israel secundum tribus eorum. hec dicit dominus deus sufficiat vobis principes israel: iniquitatem et miseriam auferte: et iudicium et iusticiam facite separate oppressionem a populo meo dicit dominus deus. statera iusta et mensura iusta et chenix iustus erit vobis mensure: et chenix similiter vnus erit ad accipiendum decima pars gomor: chenix et decima pars gomor ephi gomor erit eque. et sicli viginti oboli quinque sicli. et viginti quinque sicli et quindecim

ἀπὸ τῆς γῆς ἔσαι τοῖς ἱερεῦσι τοῖς λειτουργοῦσιν ἐν τοῖς ἁγίοις, καὶ ἔσαι τοῖς ἐγγίζουσι λειτουργεῖν τῷ κυρίῳ, καὶ ἔσαι αὐτοῖς τόπος εἰς οἴκους ἀφωρισμένους τῷ ἁγιασμῷ αὐτῶν εἰκοσιπέντε χιλιάδες μῆκος καὶ εὖρος εἴκοσι χιλιάδες ἔσαι τοῖς λευίταις τοῖς λειτουργοῦσι τῷ οἴκῳ τοῦ θεοῦ αὐτοῖς εἰς κατάσχεσιν πόλεις τοῦ κατοικεῖν. καὶ τὴν κατάσχεσιν τῆς πόλεως δώσετε πέντε χιλιάδας τὸ εὖρος, καὶ τὸ μῆκος εἰκοσιπέντε χιλιάδας ὃν τρόπον ἡ ἀπαρχὴ τῶν ἁγίων παντὶ οἴκῳ ἰσραὴλ ἔσαι. καὶ τῷ ἡγουμένῳ ἐκ τούτου καὶ ἀπὸ τούτου εἰς τὰς ἀπαρχὰς τῶν ἁγίων εἰς κατάσχεσιν τῆς πόλεως κατὰ πρόσωπον τῶν ἀπαρχῶν τῶν ἁγίων, κατὰ πρόσωπον τῆς κατασχέσεως τῆς πόλεως τὰ πρὸς θάλασσαν καὶ ἀπὸ τῶν πρὸς θάλασσαν πρὸς ἀνατολὰς τὸ μῆκος ὡς μία τῶν μερίδων, ἀπὸ τῶν ὁρίων τῶν πρὸς θάλασσαν, ἐπὶ τὰ ὅρια τὰ πρὸς ἀνατολὰς τῆς γῆς, καὶ ἔσαι αὐτῷ εἰς κατάσχεσιν ἐν τῷ ἰσραήλ, καὶ οὐ καταδυναστεύσουσιν οὐκέτι οἱ ἀφηγούμενοι τὸν λαόν μου, καὶ τὴν γῆν κατακληρονομήσουσιν οἶκος ἰσραὴλ κατὰ φυλὰς αὐτῶν. τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς ἱκανούσθω ὑμῖν οἱ ἀφηγούμενοι τοῦ ἰσραήλ, ἀδικίαν καὶ ταλαιπωρίαν ἀφέλεσθε, καὶ κρίμα καὶ δικαιοσύνην ποιεῖτε ἐξάρατε τὰς καταδυναστείας ἀπὸ τοῦ λαοῦ μου λέγει κύριος ὁ θεός. ζυγὸν δίκαιον καὶ μέτρον δίκαιον καὶ χοῖνιξ δικαία ἔσαι ὑμῖν τοῦ μέτρου, καὶ ἡ χοῖνιξ ὁμοίως μία ἔσαι τοῦ λαβεῖν. τὸ δέκατον τοῦ γόμορ, χοῖνιξ καὶ τὸ δέκατον τοῦ γόμορ οἰφὶ τὸ γόμορ ἔσω ἴσον. καὶ τὰ σίκλα εἴκοσι ὀβολοὶ πέντε σίκλοι. καὶ εἰκοσιπέντε σίκλοι καὶ πεντεκαίδεκα

Ezo. 30.b Leui. 27.c nu. 3.f

Trāsla.gre.lxx.cū iter.latina.

sicli mina erit vobis: et hec sunt primitie quas separabitis sextam partem mensure a gomor tritici. et sextam partem ephi a choro hordei et preceptum olei cotyla olei a decem cotylis: quia decem cotyle sunt gomor. et ouem a ducentis ouibus separatio ex omnibus familiis israel sacrificia et holocausta salutis et placare pro vobis. hec dicit dominus deus. et dabit omnis populus terre principi israel primitias has. et propterea principi erunt holocausta sacrificia et libamina in solennitatibus et in neomeniis et in sabbatis et in vniuersis solennitatibus domus israel. ipse faciet que pro peccato et sacrificium et holocausta et salutis ad expiandum pro domo israel. hec dicit dominus deus: in primo mense vna mensis accipietis vitulum ex bobus immaculatum ad expiandum sancta: et tollet sacerdos de sanguine vituli: et dabit super limina domus et super quattuor angulos templi: et super altare. et super limina porte atrii interioris. et sic facies in mense septimo vna mensis ab vnoquoque ignorante et paruulo et de expiandis domum. et in primo mense quartadecima mensis erit vobis pascha solennitas. septem diebus azyma comedetis. et faciet princeps in illa die pro se et vniuerso populo terre vitulum pro peccato. septem diebus solennitatis faciet holocausta domino septem vitulos et septem arietes immaculatos quotidie septem diebus: et pro peccato hedum caprarum quotidie et sacrificium et coctione vitulo: et coctione arieti faciet. et oleo hin coctioni. et in septimo mense quintadecima mensis

σίκλοι ἡ μνᾶ ἔσαι ὑμῖν, καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἀπαρχὴ ἣν ἀφοριεῖτε τὸ ἕκτον μέρος τοῦ μέτρου ἀπὸ τοῦ γόμορ τῶν πυρῶν. καὶ τὸ ἕκτον μέρος τοῦ οἰφὶ ἀπὸ τοῦ κόρου τῶν κριθῶν καὶ τὸ πρόσταγμα τοῦ ἐλαίου κοτύλην ἐλαίου ἀπὸ δέκα κοτυλῶν, ὅτι αἱ δέκα κοτύλαι εἰσὶ γόμορ. καὶ πρόβατον ἀπὸ διακοσίων προβάτων ἀφαίρεμα ἐκ πασῶν τῶν πατριῶν ἰσραὴλ θυσίας καὶ ὁλοκαυτώματα σωτηρίου καὶ ἐξιλάσασθαι περὶ ὑμῶν. τάδε λέγει κύριος ὁ θεός. καὶ δώσει πᾶς ὁ λαὸς τῆς γῆς ἀφηγουμένῳ τοῦ ἰσραὴλ τὴν ἀπαρχὴν ταύτην, καὶ διὰ τοῦτο ἀφηγουμένῳ ἔσαι τὰ ὁλοκαυτώματα καὶ αἱ θυσίαι καὶ αἱ σπονδαὶ ἐν ταῖς ἑορταῖς καὶ ἐν ταῖς νουμηνίαις καὶ ἐν τοῖς σάββασιν καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἑορταῖς οἴκου ἰσραήλ. αὐτὸς ποιήσει τὰ περὶ ἁμαρτίας καὶ τὴν θυσίαν καὶ τὰ ὁλοκαυτώματα καὶ τὰ τοῦ σωτηρίου τοῦ ἐξιλάσκεσθαι περὶ τοῦ οἴκου ἰσραήλ. τάδε λέγει κύριος ὁ θεός, ἐν τῷ πρώτῳ μηνὶ μιᾷ τοῦ μηνὸς λήψεσθε μόσχον ἐκ βοῶν ἄμωμον τοῦ ἐξιλάσασθαι τὰ ἅγια, καὶ λήψεται ὁ ἱερεὺς ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ μόσχου, καὶ δώσει ἐπὶ τὰς φλιὰς τοῦ οἴκου καὶ ἐπὶ τὰς τέσσαρας γωνίας τοῦ ἱεροῦ καὶ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον καὶ ἐπὶ τὰς φλιὰς τῆς πύλης τῆς αὐλῆς τῆς ἐσωτέρας. καὶ οὕτως ποιήσεις ἐν τῷ ἑβδόμῳ μηνὶ μιᾷ τοῦ μηνὸς παρ' ἑκάστου ἀσυνέτου καὶ νηπίου καὶ ἐξιλάσασθε τὸν οἶκον. καὶ ἐν τῷ πρώτῳ μηνὶ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ τοῦ μηνὸς, ἔσαι ὑμῖν τὸ πάσχα ἑορτή. ἑπτὰ ἡμέρας ἄζυμα ἔδεσθε. καὶ ποιήσει ὁ ἀφηγούμενος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ ὑπὲρ παντὸς τοῦ λαοῦ τῆς γῆς μόσχον ὑπὲρ ἁμαρτίας. ἑπτὰ ἡμέρας τῆς ἑορτῆς ποιήσει ὁλοκαυτώματα τῷ κυρίῳ ἑπτὰ μόσχους καὶ ἑπτὰ κριοὺς ἀμώμους καθ' ἡμέραν ἑπτὰ ἡμέρας, καὶ περὶ ἁμαρτίας ἔριφον αἰγῶν καθ' ἡμέραν καὶ θυσίαν καὶ πέμμα τῷ μόσχῳ, καὶ πέμμα τῷ κριῷ ποιήσει. καὶ ἐλαίου τὸ εἶν τῷ πέμματι. ἐν τῷ ἑβδόμῳ μηνὶ πεντεκαιδεκάτῃ τοῦ μηνὸς

Trāsla.B.Hie.

sicli mnam faciunt. Et he sunt primitie quas tolletis: sextam partem ephi de choro frumēti: & sextam partem ephi de choro ordei. Mensura quoq; olei. Batus olei decima pars chori est: & decem bati chorum faciunt. Quia decem bati implent chorum. Et arietem vnū de grege ducentorum de his que nutriunt israel in sacrificiū & i holocaustū: & in pacifica: ad expiandū pro eis: ait dñs deus. Omnis populus terre tenebitur primitiis his principi in israel. Et super principem erunt holocausta & sacrificium & libamina in solēnitatibus & in calendis & in sabbatis: in vniuersis solemnitatibus domus israel. Ipse faciet pro peccato sacrificium & holocaustum & pacifica: ad expiandū pro domo israel. Hec dicit dominus deus. In primo mēse vna mēsis sumes vitulum de armēto immaculatum: & expiabis sanctuariū. Et tollet sacerdos de sanguine qd erit p pctō: & ponet in postibus domus & in quattuor angulis crepidinis altaris: & in postibus porte atrii interioris. Et sic facies in septima mensis pro vnoquoq; q ignorauit & errore deceptus est: & expiabis pro domo. In primo mense quartadecima die mensis erit vobis phase solēnitas. Septem diebus azyma comedētur. Et faciet princeps in die illa pro se & pro vniuerso populo terre vitulū pro pctō. Et in septē dierū solemnitate faciet holocaustum dño: septem vitulos & septem arietes immaculatos quotidie septē diebus: & pro peccato hircum caprarum. & sacrificium ephi per vitulum: & ephi per arietem faciet & olei hin per singula ephi. Septimo mense quinta decima die mensis

Tex.heb.Ezechi.xlv.

וַחֲמִשָּׁה שֶׁקֶל הַמָּנֶה יִהְיֶה לָכֶם׃ זֹאת הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר תָּרִימוּ שִׁשִּׁית הָאֵיפָה מֵחֹמֶר הַחִטִּים וְשִׁשִּׁיתֶם הָאֵיפָה מֵחֹמֶר הַשְּׂעֹרִים׃ וְחֹק הַשֶּׁמֶן הַבַּת הַשֶּׁמֶן מַעְשַׂר הַבַּת מִן הַכֹּר עֲשֶׂרֶת הַבַּתִּים חֹמֶר כִּי עֲשֶׂרֶת הַבַּתִּים חֹמֶר׃ וְשֶׂה אַחַת מִן הַצֹּאן מִן הַמָּאתַיִם מִמַּשְׁקֵה יִשְׂרָאֵל לְמִנְחָה וּלְעוֹלָה וְלִשְׁלָמִים לְכַפֵּר עֲלֵיהֶם נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה׃ כֹּל הָעָם הָאָרֶץ יִהְיוּ אֶל הַתְּרוּמָה הַזֹּאת לַנָּשִׂיא בְּיִשְׂרָאֵל׃ וְעַל הַנָּשִׂיא יִהְיֶה הָעוֹלוֹת וְהַמִּנְחָה וְהַנֶּסֶךְ בַּחַגִּים וּבֶחֳדָשִׁים וּבַשַּׁבָּתוֹת בְּכָל מוֹעֲדֵי בֵּית יִשְׂרָאֵל הוּא יַעֲשֶׂה אֶת הַחַטָּאת וְאֶת הַמִּנְחָה וְאֶת הָעוֹלָה וְאֶת הַשְּׁלָמִים לְכַפֵּר בְּעַד בֵּית יִשְׂרָאֵל׃ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה בָּרִאשׁוֹן בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ תִּקַּח פַּר בֶּן בָּקָר תָּמִים וְחִטֵּאתָ אֶת הַמִּקְדָּשׁ׃ וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדַּם הַחַטָּאת וְנָתַן אֶל מְזוּזַת הַבַּיִת וְאֶל אַרְבַּע פִּנּוֹת הָעֲזָרָה לַמִּזְבֵּחַ וְעַל מְזוּזַת שַׁעַר הֶחָצֵר הַפְּנִימִית׃ וְכֵן תַּעֲשֶׂה בְּשִׁבְעָה בַחֹדֶשׁ מֵאִישׁ שֹׁגֶה וּמִפֶּתִי וְכִפַּרְתֶּם אֶת הַבָּיִת׃ בָּרִאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם הַפָּסַח חָג שְׁבֻעוֹת יָמִים מַצּוֹת יֵאָכֵל׃ וְעָשָׂה הַנָּשִׂיא בַּיּוֹם הַהוּא בַּעֲדוֹ וּבְעַד כָּל עַם הָאָרֶץ פַּר חַטָּאת׃ וְשִׁבְעַת יְמֵי הֶחָג יַעֲשֶׂה עוֹלָה לַיהוָה שִׁבְעַת פָּרִים וְשִׁבְעַת אֵילִים תְּמִימִם לַיּוֹם שִׁבְעַת הַיָּמִים וְחַטָּאת שְׂעִיר עִזִּים לַיּוֹם׃ וּמִנְחָה אֵיפָה לַפָּר וְאֵיפָה לָאַיִל יַעֲשֶׂה וְשֶׁמֶן הִין לָאֵיפָה׃ בַּשְּׁבִיעִי בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ

בַּחַג יַעֲשֶׂה כָאֵלֶּה שִׁבְעַת הַיָּמִים
כַּחַטָּאת כָּעֹלָה וְכַמִּנְחָה וְכַשָּׁמֶן׃

Cap.xlvj.

כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה
שַׁעַר הֶחָצֵר הַפְּנִימִית הַפֹּנֶה קָדִים
יִהְיֶה סָגוּר שֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה
וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת יִפָּתֵחַ וּבְיוֹם הַחֹדֶשׁ
יִפָּתֵחַ׃ וּבָא הַנָּשִׂיא דֶּרֶךְ אוּלָם
הַשַּׁעַר מִחוּץ וְעָמַד עַל מְזוּזַת הַשַּׁעַר
וְעָשׂוּ הַכֹּהֲנִים אֶת עוֹלָתוֹ וְאֶת
שְׁלָמָיו וְהִשְׁתַּחֲוָה עַל מִפְתַּן הַשַּׁעַר
וְיָצָא וְהַשַּׁעַר לֹא יִסָּגֵר עַד הָעָרֶב׃
וְהִשְׁתַּחֲווּ עַם הָאָרֶץ פֶּתַח הַשַּׁעַר
הַהוּא בַּשַּׁבָּתוֹת וּבֶחֳדָשִׁים לִפְנֵי
יְהוָה׃ וְהָעֹלָה אֲשֶׁר יַקְרִב הַנָּשִׂיא
לַיהוָה בְּיוֹם הַשַּׁבָּת שִׁשָּׁה כְבָשִׂים
תְּמִימִם וְאַיִל תָּמִים׃ וּמִנְחָה אֵיפָה
לָאַיִל וְלַכְּבָשִׂים מִנְחָה מַתַּת יָדוֹ
וְשֶׁמֶן הִין לָאֵיפָה׃ וּבְיוֹם הַחֹדֶשׁ פַּר
בֶּן בָּקָר תְּמִימִם וְשֵׁשֶׁת כְּבָשִׂים
וָאַיִל תְּמִימִם יִהְיוּ׃ וְאֵיפָה לַפָּר
וְאֵיפָה לָאַיִל יַעֲשֶׂה מִנְחָה וְלַכְּבָשִׂים
כַּאֲשֶׁר תַּשִּׂיג יָדוֹ וְשֶׁמֶן הִין לָאֵיפָה׃
וּבְבוֹא הַנָּשִׂיא דֶּרֶךְ אוּלָם הַשַּׁעַר
יָבוֹא וּבְדַרְכּוֹ יֵצֵא׃ וּבְבוֹא עַם הָאָרֶץ
לִפְנֵי יְהוָה בַּמּוֹעֲדִים הַבָּא דֶּרֶךְ
שַׁעַר צָפוֹן לְהִשְׁתַּחֲוֹת יֵצֵא דֶּרֶךְ
שַׁעַר נֶגֶב וְהַבָּא דֶּרֶךְ שַׁעַר נֶגֶב
יֵצֵא דֶּרֶךְ שַׁעַר צָפוֹנָה לֹא יָשׁוּב
דֶּרֶךְ הַשַּׁעַר אֲשֶׁר בָּא בוֹ כִּי נִכְחוֹ
יֵצֵאוּ׃ וְהַנָּשִׂיא בְּתוֹכָם בְּבוֹאָם יָבוֹא
וּבְצֵאתָם יֵצֵאוּ׃ וּבַחַגִּים וּבַמּוֹעֲדִים
תִּהְיֶה הַמִּנְחָה אֵיפָה לַפָּר וְאֵיפָה
לָאַיִל וְלַכְּבָשִׂים מַתַּת יָדוֹ וְשֶׁמֶן הִין
לָאֵיפָה׃ וְכִי יַעֲשֶׂה הַנָּשִׂיא נְדָבָה
עוֹלָה אוֹ שְׁלָמִים נְדָבָה לַיהוָה
וּפָתַח לוֹ אֶת הַשַּׁעַר הַפֹּנֶה קָדִים

in solēnitate faciet sicut supradicta sunt per septē dies: tā pro pctō q̄ȝ pro holocausto & in sacrificio & in oleo. 46.

Hec dicit dn̄s deus. Porta atrii interioris q̄ respicit ad orientē erit clausa sex diebus in quibus opus fit. Die aūt sabbati aperietur. Sed & in die calēdarū aperietur: & ītrabit prīceps per viam vestibuli porte deforis & stabit in limine porte. Et facient sacerdotes holocaustum eius & pacifica eius: & adorabit super limen porte. & egredietur: porta aūt nō claudetur vsq; ad vesperā. Et adorabit popl's terre ad ostiū porte illi⁹ in sabbatis & ī calēdis corā dn̄o. Holocaustū autē hoc offeret prīceps dn̄o ī die sabbati sex agnos īmaculatos & arietē īmaculatū & sacrificiū ephi per arietē. In agnis autē sacrificiū q̄d dederit manus eius & olei hin p singula ephi. In die aūt calendarū vitulū de armēto īmaculatū: & sex agni & aries īmaculati erūt: & ephi per vitulū: ephi quoq; per arietem faciet sacrificiū. De agnis autē sicut inuenerit manus eius olei hin per singula ephi. Cūq; īgressus est prīceps p viā vestibuli porte ingrediatur: & per eandē viā exeat. Et cū intrabit ppl's terre in cōspectu dn̄i in solēnitatibus q ingreditur p portā aqlonis vt adoret egrediatur p viā porte meridiane. Porro q īgreditur p viā porte meridiane: egrediatur p viā porte aqlonis. Nō reuertetur p viā porte p quā ingressus est sed e regione illius egredietur. Princeps aūt in medio eorū cū ingredientib⁹ ingredietur: & cū egredientib⁹ egredietur. Et in nūdinis & in solēnitatibus erit sacrificiū ephi p vitulū & ephi p arietē. In agnis āt erit sacrificiū sic īuenerit man⁹ eius: & in oleo hin p singula ephi. Cū aūt fecerit prīceps spōtaneū holocaustū aut pacifica voluntaria dn̄o: aperietur ei porta q̄ respicit ad orientē

in solēnitate faciet scd̄m eadē septē diebus: τ sicut pro peccato: τ sicut holocausta: τ sicut sacrificia: τ sicut oleum.
ἐν τῇ ἑορτῇ ποιήσει κατὰ τὰ αὐτὰ ἑπτὰ ἡμέρας, καὶ καθὼς ὑπὲρ τῆς ἁμαρτίας, καὶ καθὼς τὰ ὁλοκαυτώματα, καὶ καθὼς αἱ θυσίαι, καὶ καθὼς τὸ ἔλαιον. Ca.46.

Hec dicit dn̄s deus: porta in atrio interiori respiciens ad orientē: erit clausa sex diebus in q̄b⁹ operari licet: ī āt die sabbatorū aperietur. τ in die neomenie aperietur: τ intrabit princeps p viā elam porte extrīsec⁹: τ stabit sup vestibula porte: τ facient sacerdotes holocausta eius τ q̄ salutis eius: τ adorabit in vestibulo porte τ egredietur: τ porta nō claudet vsq; ad vesperā: τ adorabit ppl's terre ad vestibula porte illius in sabbatis τ in neomeniis corā dn̄o.
Τάδε λέγει κύριος ὁ θεός, πύλη ἐν τῇ αὐλῇ τῇ ἐσωτέρᾳ τῇ βλεπούσῃ κατὰ ἀνατολάς, ἔσται κεκλεισμένη ἓξ ἡμέρας τὰς ἐργασίμας, ἐν δὲ τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων ἀνοιχθήσεται. καὶ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς νεομηνίας ἀνοιχθήσεται, καὶ εἰσελεύσεται ὁ ἀφηγούμενος κατὰ τὴν ὁδὸν τοῦ αιλαμ τῆς πύλης ἔξωθεν, καὶ στήσεται ἐπὶ τὰ πρόθυρα τῆς πύλης, καὶ ποιήσωσιν οἱ ἱερεῖς τὰ ὁλοκαυτώματα αὐτοῦ καὶ τὰ τοῦ σωτηρίου αὐτοῦ, καὶ προσκυνήσει ἐπὶ τοῦ προθύρου τῆς πύλης καὶ ἐξελεύσεται, καὶ ἡ πύλη οὐ μὴ κλεισθῇ ἕως ἑσπέρας, καὶ προσκυνήσει ὁ λαὸς τῆς γῆς κατὰ τὰ πρόθυρα τῆς πύλης ἐκείνης ἐν τοῖς σάββασιν καὶ ἐν ταῖς νεομηνίαις ἐνώπιον κυρίου,

τ holocausta offeret princeps dn̄o in die sabbatorū: sex agnos īmaculatos: τ arietē īmaculatū: τ sacrificiū coctionē arietib⁹ τ agnis sacrificiū donū man⁹ eius τ oleo hin coctioni. τ in die neomenie vitulū īmaculatū: τ sex agnos: τ arietē īmaculatū erunt: τ coctionē arieti τ coctionē vitulo erit sacrificiū. τ agnis sicut poterit man⁹ eius τ oleo hin coctiōi.
καὶ τὰ ὁλοκαυτώματα προσοίσει ὁ ἀφηγούμενος τῷ κυρίῳ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων, ἓξ ἀμνοὺς ἀμώμους, καὶ κριὸν ἄμωμον, καὶ θυσίαν πέμμα τοῖς κριοῖς καὶ τοῖς ἀμνοῖς θυσίαν δόμα χειρὸς αὐτοῦ καὶ ἐλαίω τοῦ ἵν τῷ πέμματι. καὶ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς νεομηνίας μόσχον ἄμωμον, καὶ ἓξ ἀμνούς, καὶ κριὸν ἄμωμον ἔσονται, καὶ πέμμα τῷ κριῷ καὶ πέμμα τῷ μόσχῳ ἔσται θυσία. καὶ τοῖς ἀμνοῖς καθὼς ἂν ἰσχύῃ ἡ χεὶρ αὐτοῦ καὶ ἐλαίω τοῦ ἵν τῷ πέμματι.

τ cū ingrediatur princeps p viā elam porte ingredietur: τ p viā ei⁹ egredietur. τ cum intrauerit ppl's terre corām dn̄o in solēnitatib⁹ q̄ ingreditur per viā q̄ porte q̄ ad aqlonē vt adoret egredietur p viā porte q̄ ad austrū. τ q̄ ingreditur p viā porte q̄ ad austrū: egredietur p viā q̄ ad aqlonē. nō reuertet p portā q̄ ingressus ē: sed eregione illi⁹ egredietur: τ princeps eorū in medio eorū cū ingredientur ipsi ingredietur τ in solēnitatib⁹ τ in nundinis: erit sacrificiū coctio vitulo τ coctio arieti: τ agnis sicut poterit man⁹ ei⁹ τ olei hin coctioni. si āt fecerit princeps cōfessionē holocaustū aut salutare dn̄o: aperiet ei portā respicientē ad orientem.
καὶ ἐν τῷ εἰσπορεύεσθαι τὸν ἡγούμενον κατὰ τὴν ὁδὸν τοῦ αιλαμ τῆς πύλης εἰσελεύσεται, καὶ κατὰ τὴν ὁδὸν αὐτῆς ἐξελεύσεται. καὶ ὅταν εἰσπορεύηται ὁ λαὸς τῆς γῆς ἐνώπιον κυρίου ἐν ταῖς ἑορταῖς ὁ εἰσπορευόμενος κατὰ τὴν ὁδὸν τῆς πύλης τῆς πρὸς βορρᾶν προσκυνῆσαι ἐξελεύσεται κατὰ τὴν ὁδὸν τῆς πύλης τῆς πρὸς νότον. καὶ ὁ εἰσπορευόμενος κατὰ τὴν ὁδὸν τῆς πύλης τῆς πρὸς νότον, ἐξελεύσεται κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν πρὸς βορρᾶν. οὐκ ἀναστρέψει κατὰ τὴν πύλην ἣν εἰσῆλθεν, ἀλλὰ κατευθὺ αὐτῆς ἐξελεύσεται, καὶ ὁ ἀφηγούμενος αὐτῶν ἐν μέσῳ αὐτῶν ἐν τῷ εἰσπορεύεσθαι αὐτοὺς εἰσελεύσεται καὶ ἐν ταῖς ἑορταῖς καὶ ἐν ταῖς πανηγύρεσιν, ἔσται ἡ θυσία πέμμα τῷ μόσχῳ καὶ πέμμα τῷ κριῷ, τοῖς δὲ ἀμνοῖς καθὼς ἰσχύει ἡ χεὶρ αὐτοῦ καὶ ἐλαίου ἵν τῷ πέμματι. ἐὰν δὲ ποιήσῃ ὁ ἀφηγούμενος ὁμολογίαν ὁλοκαύτωμα ἢ σωτήριον τῷ κυρίῳ, ἀνοίξει αὐτῷ τὴν πύλην τὴν βλέπουσαν κατὰ ἀνατολάς.

τ faciet holocaustū suū: τ salutis quēadmodū faciebat in die sabbatorū. τ egredietur τ claudet portas postq̄ egress⁹ fuerit ipse. τ agnū anniculū īmaculatū faciet holocaustū dn̄o: q̄tidie mane mane faciet illud. τ sacrificiū faciet sup eo mane mane sextā ptē mensure τ olei tertiā ptē hin: ad miscendū similam sacrificiū dn̄o: p̄ceptū semper facietis agnū τ sacrificiū τ oleum facietis mane mane holocausta semper.
καὶ ποιήσει τὸ ὁλοκαύτωμα αὐτοῦ, καὶ τοῦ σωτηρίου ὃν τρόπον ἐποίει ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων. καὶ ἐξελεύσεται καὶ κλείσει τὰς θύρας μετὰ τὸ ἐξελθεῖν αὐτόν. καὶ ἀμνὸν ἐνιαυσιαῖον ἄμωμον ποιήσει ὁλοκαύτωμα τῷ κυρίῳ, καθ᾽ ἡμέραν πρωΐ πρωΐ ποιήσει αὐτό. καὶ θυσίαν ποιήσει ἐπ᾽ αὐτῷ τὸ πρωΐ πρωΐ τὸ ἕκτον τοῦ μέτρου καὶ ἐλαίου τὸ τρίτον τοῦ ἵν, τοῦ ἀναμῖξαι τὴν σεμίδαλιν θυσίαν τῷ κυρίῳ, πρόσταγμα διαπαντὸς ποιήσετε τὸν ἀμνὸν καὶ τὴν θυσίαν καὶ τὸ ἔλαιον ποιήσετε τὸ πρωΐ πρωΐ ὁλοκαυτώματα διαπαντός.

hec dicit dn̄s de⁹. si dederit princeps donū vni de filiis suis ex hereditate sua: hoc possessio filiis eius ī hereditate. τ si dederit donū vni seruorū suorū: τ erit ei vsq; ad ānū remissionis: τ reddetur principi: p̄ter hereditatem filiorū eius ipsi erit: τ nō accipiet princeps ex hereditate ppl̄i et opprimat eos de possessione sua hereditatem dabit filiis suis: vt nō dispergatur ppl's me⁹ vnusq̄sq; a possessione sua:
Τάδε λέγει κύριος ὁ θεός. ἐὰν δῷ ὁ ἀφηγούμενος δόμα ἑνὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἐκ τῆς κληρονομίας αὐτοῦ, τοῦτο κατάσχεσις τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ ἐν κληρονομίᾳ. καὶ ἐὰν δῷ δόμα ἑνὶ τῶν παίδων αὐτοῦ, καὶ ἔσται αὐτῷ ἕως τοῦ ἐνιαυτοῦ τῆς ἀφέσεως, καὶ ἀποδοθήσεται τῷ ἡγουμένῳ, πλὴν τῆς κληρονομίας τῶν υἱῶν αὐτοῦ αὐτῷ ἔσται καὶ οὐ μὴ λάβῃ ἡγούμενος ἐκ τῆς κληρονομίας τοῦ λαοῦ τοῦ καταδυναστεῦσαι αὐτοὺς ἐκ τῆς κατασχέσεως αὐτῶν κατακληρονομήσει τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ, ὅπως μὴ διασκορπίζηται ὁ λαός μου ἕκαστος ἀπὸ τῆς κατασχέσεως αὐτοῦ,

τ adduxit me in viā q̄ cōtra tergū porte in exedram scōrū sacerdotū respicientem ad aquilonē. τ ecce locus illic separatus. τ dixit ad me: iste locus est vbi coquent illic sacerdotes q̄ pro ignorātia τ q̄ pro peccato: τ coquēt manna omnino vt nō efferant in atriū exterius ad sctificādū ppl̄m. τ eduxit me in atriū exterius: τ circūduxit me p q̄ttuor partes atrii: τ ecce atrium scd̄m latera atrii p quattuor latera atrii atria parua lōgitudo cubitorū quadragita τ latitudo cubitorū triginta mēsura vna ipsis quattuor: τ exedre ī circuitu
καὶ ἀπήγαγέν με εἰς τὴν ὁδὸν τὴν κατὰ νώτου τῆς πύλης εἰς τὴν ἐξέδραν τῶν ἁγίων τῶν ἱερέων τὴν βλέπουσαν πρὸς βορρᾶν. καὶ ἰδοὺ τόπος ἐκεῖ κεχωρισμένος. καὶ εἶπεν πρός με, οὗτος ὁ τόπος ἐστὶν οὗ ἑψοῦσιν ἐκεῖ οἱ ἱερεῖς τὰ ὑπὲρ ἀγνοίας καὶ τὰ ὑπὲρ ἁμαρτίας, καὶ ἑψοῦσιν τὸ μαννὰ τοπαράπαν τοῦ μὴ ἐκφέρειν εἰς τὴν αὐλὴν τὴν ἐξωτέραν τοῦ ἁγιάζειν τὸν λαόν. καὶ ἐξήγαγέν με εἰς τὴν αὐλὴν τὴν ἐξωτέραν, καὶ περιήγαγέν με ἐπὶ τὰ τέσσαρα μέρη τῆς αὐλῆς, καὶ ἰδοὺ αὐλὴ κατὰ κλίτη αὐλῆς ἐπὶ τὰ τέσσαρα κλίτη τῆς αὐλῆς αὐλαὶ μικραὶ μῆκος πηχῶν τεσσαράκοντα καὶ εὖρος πηχῶν τριάκοντα μέτρον ἐν τοῖς τέσσαρσιν, καὶ ἐξέδραι κύκλῳ

et faciet holocaustū suū & pacifica sua sicut fieri solet in die sabbati: & egredietur claudeturq; porta postq̄ȝ exierit. Et agnū eiusdē anni immaculatū faciet holocaustum quotidie dn̄o. Semper mane faciet illud: & faciet sacrificiū super eo cata mane mane: sextam partem ephi: & de oleo tertiam partem hin: vt misceatur simile. Sacrificium dn̄o legitimū: iuge atq; perpetuū. Faciet agnum & sacrificium & oleum cata mane mane holocaustū sempiternū. Hec dicit dn̄s deus. Si dederit princeps donum alicui de filiis suis: hereditas eius filiorū suorū erit: possidebunt eam hereditarie. Si aūt dederit legatū de hereditate sua vni seruorū suorū erit illius vsq; ad annū remissiōis & reuertetur ad principem. Hereditas aūt eius filiis eius erit. Et nō accipiet prīceps de hereditate populi per violētiā & de possessione eorū: sed de possessione sua hereditatē dabit filiis suis vt nō dispergatur popul⁹ me⁹ vnusq̄sq; a possessione sua. Et introduxit me per ingressum qui erat ex latere porte in gazophylacia sanctuarii ad sacerdotes: q̄ respiciebant ad aqlonē & erat ibi locus vergēs ad occidentē: & dixit ad me. Iste est locus vbi coquēt sacerdotes p peccato & p delicto vbi coquent sacrificium: vt non efferant in atrium exterius & sanctificetur populus. Et eduxit me in atrium exterius & circunduxit me per quattuor angulos atrii. Et ecce atriolum erat in angulo atrii: atriola singula per angulos atrii. In quattuor angulis atrii atriola disposita: quadraginta cubitorū p longum & triginta per latū. Mēsure vnius quattuor erāt. Et paries per circuitum ambiens

וְעָשָׂה אֶת עֹלָתוֹ וְאֶת שְׁלָמָיו
כַּאֲשֶׁר יַעֲשֶׂה בְּיוֹם הַשַּׁבָּת וְיָצָא
וְסָגַר אֶת הַשַּׁעַר אַחֲרֵי צֵאתוֹ׃
וְכֶבֶשׂ בֶּן שְׁנָתוֹ תָּמִים תַּעֲשֶׂה עוֹלָה
לַיּוֹם לַיהוָה בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר תַּעֲשֶׂה
אֹתוֹ׃ וּמִנְחָה תַעֲשֶׂה עָלָיו בַּבֹּקֶר
בַּבֹּקֶר שִׁשִּׁית הָאֵיפָה וְשֶׁמֶן
שְׁלִישִׁית הַהִין לָרֹס אֶת הַסֹּלֶת
מִנְחָה לַיהוָה חֻקּוֹת עוֹלָם תָּמִיד׃
וְעָשׂוּ אֶת הַכֶּבֶשׂ וְאֶת הַמִּנְחָה וְאֶת
הַשֶּׁמֶן בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר עוֹלַת תָּמִיד׃
כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה כִּי יִתֵּן הַנָּשִׂיא
מַתָּנָה לְאִישׁ מִבָּנָיו נַחֲלָתוֹ הִיא
לְבָנָיו תִּהְיֶה אֲחֻזָּתָם הִיא בְּנַחֲלָה׃
וְכִי יִתֵּן מַתָּנָה מִנַּחֲלָתוֹ לְאַחַד
מֵעֲבָדָיו וְהָיְתָה לּוֹ עַד שְׁנַת הַדְּרוֹר
וְשָׁבַת לַנָּשִׂיא אַךְ נַחֲלָתוֹ בָּנָיו לָהֶם
תִּהְיֶה׃ וְלֹא יִקַּח הַנָּשִׂיא מִנַּחֲלַת
הָעָם לְהוֹנֹתָם מֵאֲחֻזָּתָם מֵאֲחֻזָּתוֹ
יַנְחִל אֶת בָּנָיו לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא
יָפֻצוּ עַמִּי אִישׁ מֵאֲחֻזָּתוֹ׃ וַיְבִיאֵנִי
בַמָּבוֹא אֲשֶׁר עַל כֶּתֶף הַשַּׁעַר אֶל
הַלְּשָׁכוֹת הַקֹּדֶשׁ אֶל הַכֹּהֲנִים הַפֹּנוֹת
צָפוֹנָה וְהִנֵּה שָׁם מָקוֹם בַּיַּרְכָתָם
יָמָּה׃ וַיֹּאמֶר אֵלַי זֶה הַמָּקוֹם אֲשֶׁר
יְבַשְּׁלוּ שָׁם הַכֹּהֲנִים אֶת הָאָשָׁם
וְאֶת הַחַטָּאת אֲשֶׁר יֹאפוּ אֶת
הַמִּנְחָה לְבִלְתִּי הוֹצִיא אֶל הֶחָצֵר
הַחִיצוֹנָה לְקַדֵּשׁ אֶת הָעָם׃ וַיּוֹצִיאֵנִי
אֶל הֶחָצֵר הַחִיצֹנָה וַיַּעֲבִירֵנִי אֶל
אַרְבַּעַת מִקְצוֹעֵי הֶחָצֵר וְהִנֵּה חָצֵר
בְּמִקְצֹעַ הֶחָצֵר חָצֵר בְּמִקְצֹעַ
הֶחָצֵר׃ בְּאַרְבַּעַת מִקְצֹעוֹת הֶחָצֵר
חֲצֵרוֹת קְטֻרוֹת אַרְבָּעִים אֹרֶךְ
וּשְׁלֹשִׁים רֹחַב מִדָּה אַחַת לְאַרְבַּעְתָּם
מְהֻקְצָעוֹת׃ וְטוּר סָבִיב בָּהֶם סָבִיב

quattuor atriola: & culine fabricate erāt subter porticus per gyrum: & dixit ad me. Hec est domus culinarū in qua coquent ministri domus dñi victimas populi. 47.

Et conuertit me ad portam domus: & ecce aqua egrediebatur subter limen domus ad orientē. Facies enī dom⁹ respiciebat ad orientē. Aque autē descendebāt in latus tēpli dextrū ad meridiē altaris: & eduxit me per viam porte aquilonis: & conuertit me ad viam foras portā exteriorem viam que respiciebat ad orientem. Et ecce aque redundantes a latere dextro cū egrederetur vir ad orientē q habebat funiculū in manu sua: & mēsus est mille cubitos: & traduxit me per aquā vsq ad talos. Rursumq mēsus est mille: & traduxit me p aquā vsq ad genua. Et mēsus est mille: & traduxit me p aquā vsq ad renes. Et mēsus est mille torrentē quē non potui ptransire: qm̄ intumuerant aque pfundi torrentis qui nō potest transuadari: & dixit ad me: certe vidisti fili hoīs: & eduxit me: & cōuertit ad ripā torrētis. Cumq me cōuertissem ecce in ripa torrētis ligna multa nimis ex vtraq parte: & ait ad me. Aque iste q̄ egrediūtur ad tumulos sabuli orientalis & descēdunt ad plana deserti: intrabūt mare: & exibunt & sanabuntur aque. Et omnis anima viuens que serpit quocūq venerit torrens viuet: & erunt pisces multi satis postq̄ venerint illuc aq̄ iste. Et sanabuntur & viuēt oīa ad que venerit torrens: & stabunt super illa piscatores. Ab engadi vsq ad engalim siccatio sagenarū erit. Plurime species erūt piscium ei⁹ sicut pisces maris magni: multitudinis nimie. In littoribus aūt ei⁹ & in palustribus non sanabūtur qa ī salinas dabūtur. Et sup torrētem

Cap. xlvij

Ca. 47.

orietur in ripis eius ex vtraq parte omne lignū pomiferū. Non defluet foliū ex eo: & nō deficiet fruct⁹ eius. Per singulos menses afferet primitiua: qa aque eius de sanctuario egredientur. Et erunt fruct⁹ eius in cibū: & folia eius ad medicinā. Hec dicit dñs deus. Hic est termin⁹ in quo possidebitis terrā in duodecim tribubus israel: quia ioseph duplicē funiculum habet. Possidebitis autē eā singuli eque vt frater suus: sup quā leuaui manū meā vt darē patrib⁹ vrīs. Et cadet terra hec vobis in possessionem. Hic est aūt terminus terre ad plagā septētrionalē a mari magno via ethalon venientibus sedada emath berotha sabarim: que est inter terminū damasci & confinium emath domus thicon que est iuxta terminum auram: & erit terminus a mari vsq ad atrium enon terminus damasci: & ab aquilone ad aquilonem terminus emath: plaga septentrionalis. Porro plaga orientalis de medio aurā de medio damasci & de medio galaad: & de medio terre israel: iordanis disterminans ad mare orientale metiemini plagā orientalē. Plaga autē australis meridiana a thamar vsq ad aquas cōtradictionis cades: & torrēs vsq ad mare magnū. Et hec est plaga ad meridiē australis. Et plaga maris mare magnū a cōfinio p directū donec venias emath: hec ē plaga maris. Et diuidetis terram istam vobis per tribus israel: & mittetis eam in hereditatem vobis & aduenis qui accesserint ad vos: qui genuerint filios in medio vestrū: & erūt vobis sicut indigene inter filios israel. Vobiscum diuidēt possessionē in medio tribuū israel. In tribu autem quacūq fuerit aduena: ibi dabitis possessionē illi: ait dominus deus. 48.

Ca. 48.

Ca.xlviij.

ואלה שמות השבטים מקצה צפונה אל יד דרך חתלן לבא חמת חצר עינן גבול דמשק צפונה אל יד חמת והיו לו פאת קדים הים דן אחד: ועל גבול דן מפאת קדים עד פאת ימה אשר אחד: ועל גבול אשר מפאת קדימה ועד פאת ימה נפתלי אחד: ועל גבול נפתלי מפאת קדמה עד פאת ימה מנשה אחד: ועל גבול מנשה מפאת קדמה עד פאת ימה אפרים אחד: ועל גבול אפרים מפאת קדים ועד פאת ימה ראובן אחד: ועל גבול ראובן מפאת קדים עד פאת ימה יהודה אחד: ועל גבול יהודה מפאת קדים עד פאת ימה תהיה התרומה אשר תרימו חמשה ועשרים אלף רחב וארך כאחד החלקים מפאת קדימה עד פאת ימה והיה המקדש בתוכו: התרומה אשר תרימו ליהוה ארך חמשה ועשרים אלף ורחב עשרת אלפים: ולאלה תהיה תרומת הקדש לכהנים צפונה חמשה ועשרים אלף וימה רחב עשרת אלפים וקדימה רחב עשרת אלפים ונגבה ארך חמשה ועשרים אלף והיה מקדש יהוה בתוכו: לכהנים המקדש מבני צדוק אשר שמרו משמרתי אשר לא תעו בתעות בני ישראל כאשר תעו הלוים: והיתה להם תרומיה מתרומת הארץ קדש קדשים אל גבול הלוים: והלוים לעמת גבול הכהנים חמשה ועשרים אלף ארך ורחב עשרת אלפים

Et hec nomina tribuum a finibus aquilonis iuxta viam ethalon pergentibus emath atrium enon terminus damasci ab aquilone iuxta viam emath: & erit ei plaga orientalis mare: dan vna. Et a termino dan: a plaga orientali vsque ad plagam maris aser vna. Et super terminum aser: a plaga orientali vsque ad plagam maris: neptalim vna. Et super terminum neptalim: a plaga orientali vsque ad plangam maris: manasse vna. Et super terminum manasse: a plaga orientali vsque ad plagam maris: effraim vna. Et super terminum effraim: a plaga orientali vsque ad plagam maris: ruben vna. Et super terminum ruben: a plaga orientali vsque ad plagam maris iuda vna. Et super terminum iuda: a plaga orientali vsque ad plagam maris erunt primitie quas separabitis viginti quinque milibus latitudinis & longitudinis: sicuti singule partes a plaga orientali vsque ad plagam maris. Et erit sanctuarium in medio eius. Primitie quas separabitis domino: longitudo viginti quinque milibus & latitudo decem milibus. He autem erunt primitie sanctuarii sacerdotum ad aquilonem viginti quinque milia: & ad mare latitudinis decem milia. Sed ad orientem latitudinis decem milia: & ad meridiem longitudinis viginti quinque milia. Et erit sanctuarium domini in medio eius. Sacerdotibus sanctuarium erit de filiis sadoch: qui custodierunt cerimonias meas: & non errauerunt cum errarent filii israel: sicut errauerunt & leuite. Et erunt primitie de primitiis terre sanctum sanctorum: iuxta terminum leuitarum. Sed & leuitis similiter iuxta fines sacerdotum viginti quinque milia longitudinis: & latitudinis decem milia.

Καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα τῶν φυλῶν· ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς πρὸς βορρᾶν κατὰ μέρος τῆς καταβάσεως τοῦ περισχίζοντος ἐπὶ τὴν εἴσοδον τῆς ἠμὰθ αὐλῆς τοῦ αἰνὼν ὅριον δαμασκοῦ πρὸς βορρᾶν· κατὰ μέρος ἠμὰθ αὐλῆς· καὶ ἔσται αὐτοῖς τὰ πρὸς ἀνατολὰς ἕως πρὸς θάλασσαν δὰν μία. καὶ ἀπὸ τῶν ὁρίων τοῦ δὰν τὰ πρὸς ἀνατολὰς ἕως πρὸς θάλασσαν ἀσὴρ μία. καὶ ἀπὸ τῶν ὁρίων ἀσὴρ ἀπὸ τῶν πρὸς ἀνατολὰς ἕως τῶν πρὸς θάλασσαν, νεφθαλεὶμ μία. καὶ ἀπὸ τῶν ὁρίων νεφθαλεὶμ ἀπὸ ἀνατολῶν ἕως τῶν πρὸς θάλασσαν μανασσῆ μία. καὶ ἀπὸ τῶν ὁρίων μανασσῆ ἀπὸ ἀνατολῶν ἕως τῶν πρὸς θάλασσαν, ἐφραῒμ μία. καὶ ἀπὸ τῶν ὁρίων ἐφραῒμ ἀπὸ τῶν πρὸς ἀνατολὰς ἕως τῶν πρὸς θάλασσαν ῥουβὴν μία. καὶ ἀπὸ τῶν ὁρίων ῥουβὴν ἀπὸ τῶν πρὸς ἀνατολὰς ἕως τῶν πρὸς θάλασσαν ἰούδα μία, καὶ ἀπὸ τῶν ὁρίων ἰούδα ἀπὸ τῶν πρὸς ἀνατολὰς μὲν ἔσται ἡ ἀπαρχὴ τοῦ ἀφορισμοῦ .έ. καὶ .κ΄. χιλιάδες εὖρος, καὶ μῆκος καθὼς μία τῶν μερίδων ἀπὸ τῶν πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἕως τῶν πρὸς θάλασσαν. καὶ ἔσται τὸ ἅγιον ἐν μέσῳ αὐτῶν, ἀπαρχὴ ἣν ἀφοριοῦσιν τῷ κυρίῳ μῆκος .έ. καὶ .κ΄. χιλιάδες καὶ τὸ εὖρος .ι΄. χιλιάδες. καὶ αὗται ἔσονται αἱ ἀπαρχαὶ τοῦ ἁγιάσματος τοῖς ἱερεῦσιν πρὸς βορρᾶν .κέ. χιλιάδες, καὶ πρὸς θάλασσαν τὸ εὖρος .ι΄. χιλιάδες, καὶ πρὸς ἀνατολὰς τὸ εὖρος .ι΄. χιλιάδες, καὶ πρὸς νότον .κέ. χιλιάδες. καὶ τὸ ὄρος τὸ ἅγιον ἔσται ἐν μέσῳ αὐτοῦ τοῖς ἱερεῦσι τοῖς ἡγιασμένοις υἱοῖς σαδοὺχ τοῖς φυλάσσουσι τοῦ οἴκου τὰς φυλακὰς οἵτινες οὐκ ἐπλανήθησαν ἐν τῇ πλανήσει υἱῶν ἰσραὴλ ὃν τρόπον ἐπλανήθησαν οἱ λευῖται. καὶ ἔσται αὐτοῖς ἡ ἀπαρχὴ δεδομένη ἐκ τῶν ἀπαρχῶν τῆς γῆς ἅγιον ἁγίων ἀπὸ τῶν ὁρίων τῶν λευϊτῶν. τοῖς δὲ λευΐταις τὰ ἐχόμενα τῶν ὁρίων τῶν ἱερέων μῆκος κέ. χιλιάδες, καὶ εὖρος .ι΄. χιλιάδες,

πᾶν τὸ μῆκος .κέ. χιλιάδες, καὶ εὖρος .κ΄. χιλιάδες· οὐ πραθήσεται ἐξ αὐτοῦ οὐδὲ καταμετρηθήσεται οὐδὲ ἀφαιρεθήσεται τὰ πρωτογεννήματα τῆς γῆς, ὅτι ἅγιόν ἐστι τῷ κυρίῳ. τὰς δὲ .έ. χιλιάδας τὰς περισσὰς ἐπὶ τῷ πλάτει ἐπὶ ταῖς .έ. καὶ .κ΄. χιλιάσιν, προτείχισμα ἔσται τῇ πόλει εἰς τὴν κατοικίαν καὶ εἰς διάστημα αὐτοῦ, καὶ ἔσται ἡ πόλις ἐν μέσῳ αὐτοῦ. καὶ ταῦτα τὰ μέτρα αὐτῆς, ἀπὸ τῶν πρὸς βορρᾶν .φ΄. καὶ τετρακισχίλιοι. καὶ ἀπὸ τῶν πρὸς νότον φ΄. τετρακισχίλιοι, καὶ ἀπὸ τῶν πρὸς ἀνατολὰς φ΄. καὶ .δ΄. χιλιάδες, καὶ ἀπὸ τῶν πρὸς θάλασσαν τετρακισχιλίους πεντακοσίους. καὶ ἔσται διάστημα τῇ πόλει πρὸς βορρᾶν .σν΄. καὶ πρὸς νότον σν΄, καὶ πρὸς ἀνατολὰς .σν΄, καὶ πρὸς θάλασσαν σν΄. καὶ τὸ περισσὸν τοῦ μήκους τὸ ἐχόμενον τῶν ἀπαρχῶν τῶν ἁγίων .ι΄. χιλιάδες πρὸς θάλασσαν. καὶ ἔσονται αἱ ἀπαρχαὶ τοῦ ἁγίου, καὶ ἔσται τὰ γενήματα αὐτῆς εἰς ἄρτους τοῖς ἐργαζομένοις τὴν πόλιν. οἱ δὲ ἐργαζόμενοι τὴν πόλιν ἐργῶνται αὐτὴν ἐκ πασῶν φυλῶν τοῦ ἰσραήλ. πᾶσα ἡ ἀπαρχὴ .έ. καὶ .κ΄. χιλιάδες ἐπὶ .έ. καὶ .κ΄. χιλιάδας τετράγωνον· ἀφοριοῦνται αἱ ἀπαρχαὶ τοῦ ἁγίου ἀπὸ τῆς κατασχέσεως τῆς πόλεως. τὸ δὲ περισσὸν τῷ ἡγουμένῳ ἐκ τοῦ τοῦ καὶ ἐκ τούτου ἐκ τῶν ἀπαρχῶν τοῦ ἁγίου, καὶ εἰς τὴν κατάσχεσιν τῆς πόλεως ἐπὶ .έ. καὶ .κ΄. χιλιάδας μῆκος ἕως τῶν ὁρίων τῶν πρὸς ἀνατολὰς καὶ πρὸς θάλασσαν ἐπὶ .έ. καὶ .κ΄. χιλιάδας ἕως τῶν ὁρίων τῶν πρὸς θάλασσαν ἐχόμενα τῶν μερίδων τοῦ ἀφηγουμένου. καὶ ἔσται ἡ ἀπαρχὴ τῶν ἁγίων καὶ τὸ ἁγίασμα τοῦ οἴκου ἐν μέσῳ αὐτῆς. καὶ παρὰ τῶν λευϊτῶν ἀπὸ τῆς κατασχέσεως τῆς πόλεως ἐν μέσῳ τοῦ ἀφηγουμένου ἔσται. ἀναμέσον τῶν ὁρίων ἰούδα καὶ ἀναμέσον τῶν ὁρίων βενιαμείν, τῷ ἀφηγουμένῳ ἔσται. καὶ τὸ περισσὸν τῶν φυλῶν ἀπὸ τῶν πρὸς ἀνατολὰς ἕως τῶν πρὸς θάλασσαν,

Omnis longitudo viginti & quinque milium: & latitudo decem milium. Et non venundabunt ex eo neque mutabunt neque transferentur primitie terre: quia sanctificate sunt domino. Quinque milia autem que supersunt in latitudine per viginti quinque milia: prophana erunt vrbis in habitaculum & in suburbana. Et erit ciuitas in medio eius: & hec mensure eius. Ad plagam septentrionalem quingenta & quattuor milia: & ad plagam meridianam quingenta & quattuor milia: & ad plagam orientalem quingenta & quattuor milia: & ad plagam occidentalem quingenta & quattuor milia. Erunt autem suburbana ciuitatis ad aquilonem ducenta quinquaginta: & ad meridiem ducenta quinquaginta & ad orientem ducenta quinquaginta: & ad mare ducenta quinquaginta. Quod autem reliquum fuerit in longitudine secundum primitias sanctuarii decem milia in orientem: & decem milia in occidentem erunt sicut primitie sanctuarii: & erunt fruges eius in panes his qui seruiunt ciuitati. Seruientes autem ciuitati operabuntur ex omnibus tribubus israel. Omnes primitie viginti quinque milium per viginti quinque milia in quadrum separabuntur in primitias sanctuarii & in possessionem ciuitatis. Quod autem reliquum fuerit principis erit ex omni parte primitiarum sanctuarii & possessionis ciuitatis e regione viginti quinque milium primitiarum: vsque ad terminum orientalem: sed & a mari e regione viginti quinque milium vsque ad terminum maris: similiter in partibus principis erit. Et erunt primitie sanctuarii & sanctuarium templi in medio eius. De possessione autem leuitarum & de possessione ciuitatis in medio partium principis erit inter terminum iuda & inter terminum beniamin: & ad principem pertinebit. Et reliquis tribubus a plaga orientali vsque ad plagam

כל ארך חמשה ועשרים אלף ורחב עשרת אלפים: ולא ימכרו ממנו ולא ימר ולא יעבור ראשית הארץ כי קדש ליהוה: וחמשת אלפים הנותר ברחב על פני חמשה ועשרים אלף חל הוא לעיר למושב ולמגרש והיתה העיר בתוכה: ואלה מדותיה פאת צפון חמש מאות וארבעת אלפים ופאת נגב חמש חמש מאות וארבעת אלפים ומפאת קדים חמש מאות וארבעת אלפים ופאת ימה חמש מאות וארבעת אלפים: והיה מגרש לעיר צפונה חמשים ומאתים ונגבה חמשים ומאתים וקדימה חמשים ומאתים וימה חמשים ומאתים: והנותר בארך לעמת תרומת הקדש עשרת אלפים קדימה ועשרת אלפים ימה והיה לעמת תרומת הקדש והיתה תבואתה ללחם לעבדי העיר: והעבד העיר יעבדוהו מכל שבטי ישראל: כל התרומה חמשה ועשרים אלף בחמשה ועשרים אלף רביעית תרימו את תרומת הקדש אל אחזת העיר: והנותר לנשיא מזה ומזה לתרומת הקדש ולאחזת העיר אל פני חמשה ועשרים אלף תרומה עד גבול קדימה וימה על פני חמשה ועשרים אלף על גבול ימה לעמת חלקים לנשיא והיתה תרומת הקדש ומקדש הבית בתוכה: ומאחזת הלוים ומאחזת העיר בתוך אשר לנשיא יהיה בין גבול יהודה ובין גבול בנימן לנשיא יהיה: ויתר השבטים מפאת קדימה עד פאת

יָמָּה בִּנְיָמִן אֶחָד׃ וְעַל גְּבוּל בִּנְיָמִן
מִפְּאַת קָדִימָה עַד פְּאַת יָמָּה
שִׁמְעוֹן אֶחָד׃ וְעַל גְּבוּל שִׁמְעוֹן
מִפְּאַת קָדִימָה עַד פְּאַת יָמָּה
יִשָּׂשכָר אֶחָד׃ וְעַל גְּבוּל יִשָּׂשכָר
מִפְּאַת קָדִימָה עַד פְּאַת יָמָּה
זְבוּלֻן אֶחָד׃ וְעַל גְּבוּל זְבוּלֻן
מִפְּאַת קָדִימָה עַד פְּאַת יָמָּה
גָּד אֶחָד׃ וְעַל גְּבוּל גָּד אֶל
פְּאַת נֶגֶב תֵּימָנָה וְהָיָה גְבוּל — ימן
מִתָּמָר מֵי מְרִיבַת קָדֵשׁ נַחֲלָה
עַל הַיָּם הַגָּדוֹל׃ זֹאת הָאָרֶץ — גדל
אֲשֶׁר תַּפִּילוּ מִנַּחֲלָה לְשִׁבְטֵי — נפל
יִשְׂרָאֵל וְאֵלֶּה מַחְלְקוֹתָם נְאֻם — חלק
אֲדֹנָי יְהוִה׃ וְאֵלֶּה תּוֹצְאֹת הָעִיר — יצא
מִפְּאַת צָפוֹן חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְאַרְבַּעַת — צפן מאה
אֲלָפִים מִדָּה׃ וְשַׁעֲרֵי הָעִיר
עַל שְׁמוֹת שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל
שְׁעָרִים שְׁלוֹשָׁה צָפוֹנָה שַׁעַר — שלש
רְאוּבֵן אֶחָד שַׁעַר יְהוּדָה אֶחָד
שַׁעַר לֵוִי אֶחָד׃ וְאֶל פְּאַת קָדִימָה — קדם
חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְאַרְבַּעַת אֲלָפִים — רבע
וּשְׁעָרִים שְׁלֹשָׁה וְשַׁעַר יוֹסֵף
אֶחָד שַׁעַר בִּנְיָמִן אֶחָד שַׁעַר
דָּן אֶחָד׃ וּפְאַת נֶגְבָּה חֲמֵשׁ מֵאוֹת
וְאַרְבַּעַת אֲלָפִים מִדָּה וּשְׁעָרִים — מדד
שְׁלֹשָׁה שַׁעַר שִׁמְעוֹן אֶחָד
שַׁעַר יִשָּׂשכָר אֶחָד שַׁעַר זְבוּלֻן
אֶחָד׃ פְּאַת יָמָּה חֲמֵשׁ מֵאוֹת
וְאַרְבַּעַת אֲלָפִים שַׁעֲרֵיהֶם שְׁלֹשָׁה
שַׁעַר גָּד אֶחָד שַׁעַר אָשֵׁר
אֶחָד שַׁעַר נַפְתָּלִי אֶחָד׃ סָבִיב — סבב
שְׁמֹנָה עָשָׂר אָלֶף וְשֵׁם הָעִיר
מִיּוֹם יְהוָה שָׁמָּה

occidentalē: beniamin vna. Et cōtra terminum beniamin a plaga orientali vsq; ad plagā occidētalē: symeon vna. Et super terminum symeonis a plaga orientali vsq; ad plagam occidentalē: isachar vna. Et sup terminum isachar a plaga orientali vsq; ad plagam occidentalem: zabulon vna. Et sup terminum zabulon a plaga orientali vsq; ad plagam maris: gad vna. Et sup terminum gad ad plagam austri in meridiem. Et erit finis de thamar vsq; ad aquas cōtradictionis cades: hereditas contra mare magnum. Hec est terra quam mittetis in sortē tribubus israel: & he partitiones earum: ait dn̄s deus. Et hi egressus ciuitatis. A plaga septentrionali quingentos quattuor milia mēsurabis: & porte ciuitatis nominibus tribuum israel. Porte tres a septentrione: porta ruben vna: porta iuda vna: porta leui vna. Et ad plagam orientalem quingentos & quattuor milia. Et porte tres. Porta ioseph vna: porta bēiamī vna: porta dan vna. Et ad plagam meridianā quingentos & quattuor milia metietis. Et porte tres: porta symeonis vna: porta isachar vna: porta zabulon vna. Et ad plagam occidentalem quingentos & q̄ttuor milia. Et porte tres. Porta gad vna: porta aser vna: porta neptali vna. Per circuitum decē & octo milia. Et nomen ciuitatis ex illa die dominus ibidem.

Explicit Ezechiel propheta.

beniamin vna. & a terminis beniamin ab
βενιαμεὶμ μία. καὶ ἀπὸ τῶν ὁρίων τῶν βενιαμεὶμ ἀπὸ
his q̄ ad orientem vsq; ad ea q̄ ad mare symeon
τῶν πρὸς ἀνατολὰς ἕως τῶν πρὸς θάλασσαν συμεὼν
vna. & a terminis symeon ab his q̄ ad
μία. καὶ ἀπὸ τῶν ὁρίων τῶν συμεὼν ἀπὸ τῶν πρὸς
orientem vsq; ad ea q̄ ad mare isachar vna. &
ἀνατολὰς ἕως τῶν πρὸς θάλασσαν ἰσάχαρ μία. καὶ
a finibus isachar ab his q̄ ad orientem vsq; ad
ἀπὸ τῶν ὁρίων ἰσάχαρ ἀπὸ τῶν πρὸς ἀνατολὰς ἕως
ea q̄ ad mare zabulon vna. & a fini
τῶν πρὸς θάλασσαν ζαβουλὼν μία. καὶ ἀπὸ τῶν ὁρί
nis zabulon ab his q̄ ad orientē vsq; ad ea q̄
ων τῶν ζαβουλὼν ἀπὸ τῶν πρὸς ἀνατολὰς ἕως τῶν
ad mare gad vna. & a terminis gad
πρὸς θάλασσαν γὰδ μία. καὶ ἀπὸ τῶν ὁρίων γὰδ
vsq; ea q̄ ad aphricū. & erūt finium ei⁹ a themā
ἕως τῶν πρὸς λίβα. καὶ ἔσαι τὰ ὅρια αὐτοῦ ἀπὸ θαιμὰν
& aqua marimoth cades hereditatis: vsq; ad ma
καὶ ὕδατος μαριμὼθ κάδης κληρονομίας, ἕως τῆς θα
re magnū. hec terra quā iacietis in sorte
λάσσης τῆς μεγάλης. αὕτη ἡ γῆ ἣν βαλεῖτε ἐν κλήρῳ
tribub⁹ israel. & he diuisiones eoꝝ
ταῖς φυλαῖς ἰσραήλ. καὶ οὗτοι οἱ διαμερισμοὶ αὐτῶν
dicit dn̄s de⁹. & hi exitus ciuita
λέγει κύριος ὁ θεός. καὶ αὗται αἱ διεκβολαὶ τῆς πόλε
tis q̄ ad aqlonē quattuor milia & quingenti
ως αἱ πρὸς βορρᾶν τετρακισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι τῷ
mensura. & porte ciuitatis in nominib⁹ tribuū
μέτρῳ. καὶ αἱ πύλαι τῆς πόλεως ἐπ᾽ ὀνόμασιν φυλῶν
israel: porte tres ad aqlonē. porta ru
τοῦ ἰσραήλ, πύλαι τρεῖς πρὸς βορρᾶν. πύλη ῥου
ben vna: & porta iuda vna. & porta leui vna.
βὴν μία, καὶ πύλη ἰούδα μία. καὶ πύλη λευὶ μία.
& q̄ ad orientem q̄ttuor milia & q̄ngēti & por
καὶ τὰ πρὸς ἀνατολὰς τετρακισχίλιοι καὶ φ′. καὶ πύ
te tres. porta ioseph vna: & porta beniamin
λαι τρεῖς. πύλη ἰωσὴφ μία, καὶ πύλη βενιαμεὶν
vna: & porta dan vna. & q̄ ad austrū q̄ttuor
μία, καὶ πύλη δὰν μία. καὶ τὰ πρὸς νότον τετρα
milia & quīgēti mēsura: porte tres. porta syme
κισχίλιοι καὶ φ′. μέτρῳ, πύλαι τρεῖς. πύλη συμε
on vna: porta isachar vna: & porta zabulō vna.
ὼν μία, πύλη ἰσάχαρ μία, καὶ πύλη ζαβουλὼν μία,
& q̄ ad mare q̄ttuor milia quingenti
καὶ τὰ πρὸς θάλασσαν τετρακισχίλιοι πεντακόσιοι
mēsura: porte tres. porta gad vna: & porta
μέτρῳ, πύλαι τρεῖς πύλη γὰδ μία, καὶ πύλη
aser vna. & porta neptalim vna. circuit⁹ decē & octo
ἀσὴρ μία. καὶ πύλη νεφθαλεὶμ μία. κύκλωμα ιη′.
milia & nomē ciuitatis ex q̄ die
χιλιάδες καὶ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως ἀφ᾽ ἧς ἂν ἡμέρας
fuerit erit nomē eius.
γένηται ἔσαι τὸ ὄνομα αὐτῆς.

Prologus.

Incipit Prologus sancti Hieronymi in Danielem prophetam.

Danielem prophetam iuxta septuaginta interpretes domini saluatoris ecclesiæ non legūt: vtentes theodotionis editiōe. Et hoc cur acciderit: nescio. Siue enim quia sermo chaldaicus est & quibusdam ꝓprietatibus a nostro eloquio discrepat: noluerunt septuaginta interpretes easdem linguæ lineas in translatione seruare. siue sub nomine eorū ab alio nescio quo non satis chaldeā linguam sciente editus est liber: siue aliud quid causæ extiterit ignorans: hoc vnum affirmare possum q̄ multum a veritate discordet: & recto iudicio repudiatus sit. Sciēdum quippe Danielem maxime & Esdram hebraicis quidem litteris sed chaldeo sermone conscriptos: & vnam Hieremiæ pericopen: iob quoq; cū arabica lingua plurimā habere societatem. Deniq; & ego adolescētulus post Quintiliani & Tullii lectionem ac flores rhetoricos: cum me in linguæ huius pistrinum reclusissem: & multo sudore multoq; tempore vix cepissem anhelantia stridentiaq; verba resonare: & quasi p cryptam ambulans rarum desuper lumen aspicerem impegi nouissime in Danielem. Et tanto tedio affectus sum: vt desperatione subita omnem laborem veterem voluerim cōtemnere. Verum adhortante me quodam hebreo & illud mihi crebrius sua lingua ingerente: labor improbus omnia vincit: qui mihi videbar sciolus inter hebreos: cepi rursus discipulus esse chaldaicus. Et vt verum fatear vsq; ad presentem diem magis possum sermonem chaldaicum legere & intelligere q̄ sonare. Hæc idcirco refero vt difficultatem vobis Danielis ostenderem: quæ apud hebreos nec susannæ habet historiam: nec hymnum trium puerorum: nec belis draconisq; fabulas: quas nos (quia in toto orbe dispersæ sunt) veru anteposito easq; iugulante subiecimus: ne videremur apud imperitos magnam partem voluminis detruncasse. Audiui ego quendam de præceptoribus iudeorum cū susannæ derideret historiam & a græco nescio quo eam diceret esse confictam: illud opponere quod origeni quoq; africanus opposuit: etymologias has apo tu chynu chyse & apo tu prynu pryse de græco sermone descendere. Cuius rei nos intelligentiam nostris hanc possumus dare: vt verbi gratia. Dicamus continuo de arbore ilice dixisse eum ilico pereas: & a lentisco in lentem te comminuat angelus: vel non lente pereas. aut lentus id est flexibilis ducaris ad mortem: siue aliud quid ad arboris nomē cōueniens. Deinde tantum fuisse ocii tribus pueris cauillabatur: vt in camino estuantis incendii metro luderent: & per ordinem ad laudem dei omnia elementa prouocarent. Aut quod miraculum diuinæq; aspirationis iudicium: vel draconem interfectum offa picis: vel sacerdotum belis machinas deprehensas quæ magis prudentia solertis viri q̄ prophetali essent spiritu perpetrata. Cum vero abacuch veniret & de iudea in chaldeam raptum discoforum lectitaret: querebat exemplum vbi legissemus in toto veteri testamento quenq̄ sanctorum grauī uolasse corpore & in puncto horæ tanta terrarum spacia transisse. Cui cum quidam e nostris satis ad loquendum promptulus ezechielem adduxisset in medium: & diceret eum de chaldea in iudeam fuisse translatum: derisit hominem: & ex ipso uolumine demonstrauit Ezechielem in spiritu se vidisse transpositum. Deniq; & apostolum nostrum videlicet vt eruditum virum & qui legem ab hebreis didicisset nō fuisse ausum affirmare se raptum in corpore sed dixisse siue in corpore siue extra corpus: nescio: deus scit. His & talibus argumentis apochryphas in libro ecclesiæ fabulas arguebat. Super qua re lectoris arbitrio iudicium derelinquens illud ammoneo non haberi Danielem apud hebreos inter prophetas: sed inter eos qui hagiographa conscripserunt. In tres siquidem partes omnis ab eis scriptura diuiditur: in legem: in prophetas: & in hagiographa: id est in quinq; & octo & in vndecim libros: de quo nō est huius temporis disserere. Quæ autem ex hoc propheta immo contra hunc librum porphyrius obiiciat: testes sunt methodius: eusebius: & appollinaris: qui multis versuum milibus eius vesaniæ respondentes: nescio an curioso lectori satisfecerint. Vnde obsecro vos o paula & eustochium fundatis pro me ad dominum preces vt q̄diu in hoc corpusculo sum scribam aliquid gratum vobis: vtile ecclesiæ: dignum posteris. Præsentium quippe iudiciis oblatrantium non satis moueor: qui in vtranq; partem aut amore labuntur aut odio. Explicit prologus.

Trāsla.gre.lxx.cū iter.latina. Trāsla.B.Hie. Tex.heb.Dani.j. Prītiua.heb.

DANIEL.
ΔΑΝΙΗΛ.

4.Re. 24.b.

In āno tertio regni ioachim re
Ν ἔτει τρίτῳ τῆς βασιλείας ἰωακεὶμ βα
gis iuda: venit nabuchodonosor rex
σιλέως ἰούδα, ἦλθεν ναβουχοδονόσωρ βα
babylonis in hierusalem: & obsidebat e
σιλεὺς βαβυλῶνος εἰς ἱερουσαλὴμ, καὶ ἐπολιόρκει αὐ
am: & dedit dn̄s in manu eius ioachim re
τήν, καὶ ἔδωκεν κύριος ἐν χειρὶ αὐτοῦ τὸν ἰωακεὶμ βα
gem iuda & de parte vasoꝝ dom⁹ dn̄i: & aspor
σιλέα ἰούδα καὶ ἀπὸ μέρους τῶν σκευῶν οἴκου κῦ, καὶ ἀπή
tauit ea in terrā senaar dom⁹ dei sui: &
νεγκεν αὐτὰ εἰς γῆν σενναὰρ οἴκου τοῦ θεοῦ αὐτοῦ, καὶ τὰ
vasa intulit in domū thesauri dei sui. & ait
σκεύη εἰσήνεγκεν εἰς τὸν οἶκον θησαυροῦ τοῦ θεοῦ αὐτοῦ. καὶ εἶπεν
rex asphanez pncipi eunuchoꝝ suoꝝ: vt itroduceret
ὁ βασιλεὺς τῷ ἀσφανὲζ τῷ ἀρχιευνούχῳ αὐτοῦ, εἰσαγαγεῖν

Incipit Daniel propheta.
Capitulum. 1.

ANno tertio regni ioachim regis iuda venit nabuchodonosor rex babylonis hierusalē & obsedit eam: & tradidit dominus in manu eius ioachim regem iude: & partē vasorū domus dei & asportauit ea in terrā sennaar in domū dei sui: & vasa intulit in domum thesauri dei sui. Et ait rex assenez ꝓposito eunuchorū: vt itroduceret

Cap. j.

בִּשְׁנַת שָׁלוֹשׁ לְמַלְכוּת יְהוֹיָקִים — שנה שלש
מֶלֶךְ יְהוּדָה בָּא נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ — בוא
בָּבֶל יְרוּשָׁלַםִ וַיָּצַר עָלֶיהָ׃ וַיִּתֵּן — צור נתן
אֲדֹנָי בְּיָדוֹ אֶת יְהוֹיָקִים מֶלֶךְ יְהוּדָה
וּמִקְצָת כְּלֵי בֵית הָאֱלֹהִים וַיְבִיאֵם — קצה כלה
אֶרֶץ שִׁנְעָר בֵּית אֱלֹהָיו וְאֶת הַכֵּלִים — בוא
הֵבִיא בֵּית אוֹצַר אֱלֹהָיו׃ וַיֹּאמֶר — בוא אצר
הַמֶּלֶךְ לְאַשְׁפְּנַז רַב סָרִיסָיו לְהָבִיא — אמר

מבני ישראל ומזרע המלוכה ומן
הפרתמים׃ ילדים אשר אין בהם
כל מאום וטובי מראה ומשכלים
בכל חכמה וידעי דעת ומביני מדע
ואשר כח בהם לעמד בהיכל המלך
וללמדם ספר ולשון כשדים׃ וימן
להם המלך דבר יום ביומו מפת
בג המלך ומיין משתיו ולגדלם
שנים שלוש ומקצתם יעמדו
לפני המלך׃ ויהי בהם מבני
יהודה דניאל חנניה מישאל
ועזריה׃ וישם להם שר הסריסים
שמות וישם לדניאל בלטשאצר
ולחנניה שדרך ולמישאל מישך
ולעזריה עבד נגו׃ וישם דניאל על
לבו אשר לא יתגאל בפתבג
המלך וביין משתיו ויבקש משר
הסריסים אשר לא יתגאל׃ ויתן
האלהים את דניאל לחסד
ולרחמים לפני שר הסריסים׃
ויאמר שר הסריסים לדניאל
ירא אני את אדני המלך אשר
מנה את מאכלכם ואת משתיכם
אשר למה יראה את פניכם זעפים
מן הילדים אשר כגילכם וחיבתם
את ראשי למלך׃ ויאמר דניאל
אל המלצר אשר מנה שר
הסריסים על דניאל חנניה מישאל
ועזריה׃ נס נא את עבדיך ימים
עשרה ויתנו לנו מן הזרעים
ונאכלה ומים ונשתה׃ ויראו לפניך
מראינו ומראה הילדים האכלים
את פתבג המלך וכאשר תראה
עשה עם עבדיך׃ וישמע להם לדבר
הזה וינסם ימים עשרה׃ ומקצת
ימים עשרה נראה מראיהם טוב

de filiis israel & de semine regio: & tyrannorum pueros in quibus nulla esset macula: decoros forma & eruditos omni sapientia: cautos scientia & doctos disciplina: & qui possent stare in palatio regis: vt doceret eos lras & linguā chaldeorū. Et cōstituit eis rex annonā per singulos dies de cibis suis & vino vnde bibebat ipse vt enutriti tribus annis postea starent in conspectu regis. Fuerunt ergo inter eos de filiis iude: daniel ananias misael & azarias. Et imposuit eis ppositus eunuchoꝝ noīa: danieli balthasar: anaie: sidrac: misaeli: misac: & azarie abdenago. Proposuit autē daniel in corde suo ne pollueretur de mensa regis: neq; de vino pot⁹ eius: & rogauit eunuchorū ppositū ne contaminaretur. Dedit autem deus danieli gratiam & misericordiā in cōspectu principis eunuchoꝝ. Et ait princeps eunuchorum ad danielem. Timeo ego dñm meum regem qui constituit vobis cibum & potum: qui si viderit vultus vestros macilentiores pre ceteris adolescentibus coeuis vris condēnabitis caput meū regi. Et dixit daniel ad malasar quē constituerat princeps eunuchorū super danielem ananiam misaelem & azariā. Tenta nos obsecro seruos tuos diebus decem: & dentur nobis legumina ad vescendū: & aqua ad bibendū & contemplare vultus nostros & vultus puerorū qui vescuntur cibo regio: & sicut videris: facies cum seruis tuis. Qui audito sermone huiuscemodi: tēptauit eos diebus decem. Post dies aūt decē apparuerunt vult⁹ eoꝝ meliores

ἀπὸ τῶν υἱῶν αἰχμαλωσίας ἰσραὴλ καὶ ἀπὸ τοῦ σπέρματος τῆς βασιλείας, καὶ ἀπὸ τῶν φαρμμὶν νεανίσκους οἷς οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς πᾶς μῶμος, καὶ καλοὺς τῇ ὄψει καὶ συνιέντας ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ γινώσκοντας γνῶσιν καὶ διανοουμένους φρόνησιν, καὶ οἷς ἐστὶν ἰσχὺς ἐν αὐτοῖς, ἑστάναι ἐν τῷ οἴκῳ ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, καὶ διδάξαι αὐτοὺς γράμματα καὶ γλῶσσαν χαλδαίων. καὶ διέταξεν αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς τὸ τῆς ἡμέρας καθ᾽ ἡμέραν ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῦ βασιλέως καὶ ἀπὸ τοῦ οἴνου τοῦ πότου αὐτοῦ, καὶ θρέψαι αὐτοὺς ἔτη τρία, καὶ μετὰ ταῦτα στῆναι ἐνώπιον τοῦ βασιλέως. καὶ ἐγένετο ἐν αὐτοῖς ἐκ τῶν υἱῶν ἰούδα δανιὴλ καὶ ἀνανίας καὶ μισαὴλ καὶ ἀζαρίας. καὶ ἐπέθηκεν αὐτοῖς ὁ ἀρχιευνοῦχος ὀνόματα, τῷ δανιὴλ βαλτάσαρ, καὶ τῷ ἀνανίᾳ σεδράχ, καὶ τῷ μισαὴλ μισάκ, καὶ τῷ ἀζαρίᾳ ἀβδεναγώ. καὶ ἔθετο δανιὴλ ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ, ὡς οὐ μὴ ἀλισγηθῇ ἐν τῇ τραπέζῃ τοῦ βασιλέως καὶ ἐν τῷ οἴνῳ τοῦ πότου αὐτοῦ, καὶ ἠξίωσε τὸν ἀρχιευνοῦχον ὡς οὐ μὴ ἀλισγηθῇ. καὶ ἔδωκεν ὁ θεὸς τὸν δανιὴλ εἰς ἔλεον καὶ οἰκτιρμὸν ἐνώπιον τοῦ ἀρχιευνούχου. καὶ εἶπεν ὁ ἀρχιευνοῦχος τῷ δανιὴλ, φοβοῦμαι ἐγὼ τὸν κύριόν μου τὸν βασιλέα τὸν ἐκτάξαντα τὴν βρῶσιν ὑμῶν καὶ τὴν πόσιν ὑμῶν μήποτε ἴδῃ τὰ πρόσωπα ὑμῶν σκυθρωπὰ παρὰ τὰ παιδάρια τὰ συνήλικα ὑμῶν, καὶ καταδικάσητε τὴν κεφαλήν μου τῷ βασιλεῖ. καὶ εἶπε δανιὴλ πρὸς μελσὰδ ὃν κατέστησεν ὁ ἀρχιευνοῦχος ἐπὶ δανιὴλ καὶ ἀνανίαν καὶ ἀζαρίαν καὶ μισαήλ, πείρασον δὴ τοὺς παῖδάς σου ἡμέρας δέκα, καὶ δότωσαν ἡμῖν ἀπὸ τῶν σπερμάτων τῆς γῆς καὶ φαγόμεθα, καὶ ὕδωρ πιόμεθα, καὶ ὀφθήτωσαν ἐνώπιόν σου αἱ ἰδέαι ἡμῶν καὶ αἱ ἰδέαι τῶν παιδαρίων τῶν ἐσθιόντων τὴν τράπεζαν τοῦ βασιλέως, καὶ καθὼς ἐὰν ἴδῃς ποίησον μετὰ τῶν παίδων σου. καὶ εἰσήκουσεν αὐτῶν καὶ ἐπείρασεν αὐτοὺς ἡμέρας δέκα, καὶ μετὰ τὸ τέλος τῶν δέκα ἡμερῶν ὡράθησαν αἱ ἰδέαι αὐτῶν ἀγαθαὶ

καὶ ἰσχυραὶ ταῖς σαρξὶν ὑπὲρ πάντα τὰ παιδάρια τὰ ἐσθίοντα τὴν τράπεζαν τοῦ βασιλέως. καὶ ἐγένετο μελσὰρ ἀναιρούμενος τὸ δεῖπνον αὐτῶν καὶ τὸν οἶνον τοῦ πόματος αὐτῶν, καὶ ἐδίδου αὐτοῖς σπέρματα. καὶ τοῖς παιδαρίοις τούτοις τοῖς τέσσαρσιν ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεὸς σύνεσιν καὶ φρόνησιν ἐν πάσῃ γραμματικῇ καὶ σοφίᾳ. καὶ δανιὴλ συνῆκεν ἐν πάσῃ ὁράσει καὶ ἐνυπνίοις. καὶ ἐγένετο μετὰ τὸ τέλος τῶν ἡμερῶν ὧν εἶπεν ὁ βασιλεὺς εἰσαγαγεῖν αὐτούς, καὶ εἰσήγαγεν αὐτοὺς ὁ ἀρχιευνοῦχος ἐναντίον ναβουχοδονόσωρ. καὶ ἐλάλησεν μετ᾽ αὐτῶν ὁ βασιλεύς, καὶ οὐχ εὑρέθησαν ἐκ πάντων αὐτῶν ὅμοιοι δανιὴλ καὶ ἀνανίᾳ καὶ μισαὴλ καὶ ἀζαρίᾳ. καὶ ἔστησαν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως. καὶ ἐν παντὶ ῥήματι σοφίας καὶ ἐπιστήμης ὧν ἐζήτησε παρ᾽ αὐτῶν ὁ βασιλεύς, εὗρεν αὐτοὺς δεκαπλασίονας παρὰ πάντας τοὺς ἐπαοιδοὺς καὶ τοὺς μάγους τοὺς ὄντας ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ. καὶ ἐγένετο δανιὴλ ἕως ἔτους ἑνὸς κύρου τοῦ βασιλέως. Ca. 2.

Ἐν τῷ ἔτει τῷ δευτέρῳ τῆς βασιλείας ναβουχοδονόσωρ ἐνυπνιάσθη ναβουχοδονόσωρ ἐνύπνιον, καὶ ἐξέστη τὸ πνεῦμα αὐτοῦ, καὶ ὁ ὕπνος αὐτοῦ ἐγένετο ἀπ᾽ αὐτοῦ. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς καλέσαι τοὺς ἐπαοιδοὺς καὶ τοὺς μάγους καὶ τοὺς φαρμακοὺς καὶ τοὺς χαλδαίους τοῦ ἀναγγεῖλαι τῷ βασιλεῖ τὰ ἐνύπνια αὐτοῦ. καὶ ἦλθον καὶ ἔστησαν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ βασιλεύς, ἐνυπνιάσθην καὶ ἐξέστη τὸ πνεῦμά μου τοῦ γνῶναι τὸ ἐνύπνιον. καὶ ἐλάλησαν οἱ χαλδαῖοι τῷ βασιλεῖ συριστί, βασιλεῦ εἰς τοὺς αἰῶνας ζῆθι. σὺ εἰπὸν τὸ ἐνύπνιον τοῖς παισίν σου, καὶ τὴν σύγκρισιν αὐτοῦ ἀναγγελοῦμεν. καὶ ἀπεκρίθη ὁ βασιλεὺς καὶ εἶπε τοῖς χαλδαίοις, ὁ λόγος ἀπ᾽ ἐμοῦ ἀπέστη. ἐὰν οὖν μὴ γνωρίσητέ μοι τὸ ἐνύπνιον καὶ τὴν σύγκρισιν αὐτοῦ, εἰς ἀπώλειαν ἔσεσθε, καὶ οἱ οἶκοι ὑμῶν διαρπαγήσονται. ἐὰν δὲ τὸ ἐνύπνιον καὶ τὴν σύγκρισιν αὐτοῦ γνωρίσητέ μοι, δόματα καὶ δωρεὰς καὶ τιμὴν πολλὴν λήψεσθε παρ᾽ ἐμοῦ. πλὴν τὸ ἐνύπνιον καὶ τὴν σύγκρισιν αὐτοῦ ἀπαγγείλατέ μοι. καὶ ἀπεκρίθησαν δεύτερον καὶ εἶπαν, ὁ βασιλεὺς εἰπάτω τὸ ἐνύπνιον

et corpulentiores pre omnibus pueris qui vescebantur cibo regio. Porro malassar tollebat cibaria & vinum potus eorum: dabatq; eis legumina. Pueris autem his dedit deus scientiam & disciplinam in omni libro & sapiētia: danieli autē intelligentiā omniū visionū & somnioꝝ. Cōpletis itaq; dieb⁹ post quos dixerat rex vt introducerētur. Introduxit eos prēposit⁹ eunuchorū in cōspectu nabuchodonosor. Cūq; eis locut⁹ fuisset rex nō sunt inuēti tales de vniuersis vt daniel ananias misahel & azarias. Et steterūt in cōspectu regis: & omē verbū sapiētie & intellect⁹ qd sciscitatus est ab eis rex: inuenit in eis decuplum sup cunctos ariolos & magos qui erāt in vniuerso regno ei⁹. Fuit aūt daniel vsq; ad annū primum cyri regis. 2.

In anno secundo regni nabuchodonosor: vidit nabuchodonosor somniū & cōterritus est spūs eius: & somniū eius fugit ab eo. Precepit autem rex vt cōuocarētur arioli & magi & malefici & chaldei: vt indicarent regi somnia sua. Qui cum venissent steterunt corā rege: & dixit ad eos rex. Vidi somnium: & mente confusus ignoro quid viderim. Responderuntq; chaldei regi syriace. Rex in sempiternū viue. Dic somniū seruis tuis: & interptationē eius indicabim⁹. Et rñdens rex ait chaldeis. Sermo recessit a me. Nisi indicaueritis mihi somniū & cōiecturā eius: peribitis vos: & domus vestre publicabuntur. Si aūt somniū & cōiecturā eius narraueritis: premia & dona & honorem multū accipietis a me. Somniū igitur & interpretationē eius indicate mihi. Rñderūt scd̃o atq; dixerunt. Rex somniū

ובריאי בשר מן כל הילדים
האכלים את פתבג המלך׃ ויהי
המלצר נשא את פתבגם ויין
משתיהם ונתן להם זרענים׃
והילדים האלה ארבעתם נתן
להם האלהים מדע והשכל בכל
ספר וחכמה ודניאל הבין בכל חזון
וחלמות׃ ולמקצת הימים אשר
אמר המלך להביאם ויביאם שר
הסריסים לפני נבכדנאצר׃ וידבר
אתם המלך ולא נמצא מכלם
כדניאל חנניה מישאל ועזריה
ויעמדו לפני המלך׃ וכל דבר חכמת
בינה אשר בקש מהם המלך
וימצאם עשר ידות על כל החרטמים
האשפים אשר בכל מלכותו׃ ויהי
דניאל עד שנת אחת לכורש המלך׃

Cap. ij.

ובשנת שתים למלכות
נבכדנאצר חלם נבכדנאצר
חלמות ותתפעם רוחו ושנתו
נהיתה עליו׃ ויאמר המלך לקרא
לחרטמים ולאשפים ולמכשפים
ולכשדים להגיד למלך חלמתיו
ויבאו ויעמדו לפני המלך׃ ויאמר
להם המלך חלום חלמתי ותפעם
רוחי לדעת את החלום׃ וידברו
הכשדים למלך ארמית מלכא
לעלמין חיי אמר חלמא לעבדיך
ופשרא נחוא׃ ענה מלכא ואמר
לכשדאי מלתא מני אזדא הן לא
תהודענני חלמא ופשרה הדמין
תתעבדון ובתיכון נולי יתשמון׃
והן חלמא ופשרה תהחון מתנן
ונבזבה ויקר שגיא תקבלון מן
קדמי להן חלמא ופשרה החוני׃
ענו תנינות ואמרין מלכא חלמא

dicat seruis suis: & interptationē ei⁹ indicabim⁹. Responditq; rex & ait. Certe noui q tempus redimitis: scientes q recesserit a me sermo. Si ergo somniū non indicaueritis mihi: vna est de vobis sentētia q interptationē quoq; fallacē & deceptione plenā cōposueritis: vt loq̄mini mihi donec tēpus ptranseat. Sōniū itaq; dicite mihi vt sciā q interptationē quoq; ei⁹ verā loq̄mini. Rñdentes ergo chaldei corā rege dixerūt. Non est homo sup terrā qui sermonē tuū rex possit implere: sed neq; regū quisq; magnus & potens verbū huiuscemodi sciscitatur ab oī ariolo & mago & chaldeo. Sermo enim quē tu queris rex grauis ē: nec repietur quisq̄ q indicet illum in cōspectu regis: exceptis diis quorū nō est cum hoibus cōuersatio. Quo audito rex in furore & in ira magna p̄cepit vt perirent omnes sapientes babylonis. Et egressa sententia sapiētes interficiebātur: q̄rebaturq; daniel & socii ei⁹ vt perirēt. Tunc daniel requisiuit de lege atq; sentētia ab arioch principe militie regis: qui egressus fuerat ad interficiēdos sapiētes babylonis. Et interrogauit eum qui a rege potestatē accepat. Quā ob causam tam crudelis sententia a facie regis esset egressa. Cum ergo rem idicasset arioch danieli: daniel igressus rogauit regem vt tēpus daret sibi ad solutionem indicandam regi. Et ingressus est domum suam: ananieq; & misaeli & azarie sociis suis indicauit negocium: vt q̄rerēt misericordiā a facie dei celi sup sacramento isto: & non perirent daniel & socii eius: cū ceteris sapientibus babylonis. Tunc danieli mysteriū per visionem

nocte reuelatum est. Et benedixit daniel deū celi: & locutus ait. Sit nomen dei benedictum a seculo & vsq; in seculū: quia sapientia & fortitudo eius sunt: & ipse mutat tēpora & etates. Transfert regna atq; constituit: dat sapientiam sapiētibus: & scientiam intelligentib⁹ disciplinā. Ipse reuelat pfunda & abscondita: & nouit in tenebris cōstituta: & lux cum eo est. Tibi deus patrū nostrorū cōfiteor: teq; laudo: quia sapientiā & fortitudinem dedisti mihi: & nunc ostendisti mihi que rogauimus te: quia sermonem regis aperuisti nobis. Post hec daniel ingressus ad arioch quē cōstituerat rex vt perderet sapientes babylonis: sic ei locutus est. Sapiētes babylonis ne perdas. Introduc me in cōspectu regis: & solutionem regi narrabo. Tūc arioch festinus introduxit danielem ad regem: & dixit ei. Inueni hominē de filiis transmigrationis iude qui solutionem regi annunciet. Respondit rex & dixit danieli cuius nomen erat balthasar. Putas ne vere potes mihi indicare somnium qd vidi: & interpretationē eius. Et rñdens daniel corā rege ait. Mysteriū quod rex interrogat sapientes magi & arioli & aruspices nequeūt indicare regi: sed est deus in celo reuelās mysteria qui indicauit tibi rex nabuchodonosor q̄ ventura sunt in nouissimis tēporibus. Sōniū tuū & visiones capitis tui in cubili tuo huiuscemodi sunt. Tu rex cogitare cepisti in stratu tuo quid esset futurum post hec: & qui reuelat mysteria ostendit tibi que ventura sunt. Mihi quoq;

בחכמה די איתי בי מן כל חייא רזא דנה גלי לי להן על דברת די פשרא למלכא יהודעון ורעיוני לבבך תנדע׃ אנתה מלכא חזה הוית ואלו צלם חד שגיא צלמא דכן רב וזיוה יתיר קאם לקבלך ורוה דחיל׃ הוא צלמא ראשה די דהב טב חדוהי ודרעוהי די כסף מעוהי וירכתה די נחש׃ שקוהי די פרזל רגלוהי מנהון די פרזל ומנהון די חסף׃ חזה הוית עד די התגזרת אבן די לא בידין ומחת לצלמא על רגלוהי די פרזלא וחספא והדקת המון׃ באדין דקו כחדה פרזלא חספא נחשא כספא ודהבא והוו כעור מן אדרי קיט ונשא המון רוחא וכל אתר לא השתכח להון ואבנא די מחת לצלמא הות לטור רב ומלאת כל ארעא׃ דנה חלמא ופשרה נאמר קדם מלכא׃ אנתה מלכא מלך מלכיא די אלה שמיא מלכותא חסנא ותקפא ויקרא יהב לך׃ ובכל די דארין בני אנשא חיות ברא ועוף שמיא יהב בידך והשלטך בכלהון אנתה הוא ראשה די דהבא׃ ובתרך תקום מלכו אחרי ארעא מנך ומלכו תליתיא אחרי די נחשא די תשלט בכל ארעא׃ ומלכו רביעיא תהוה תקיפא כפרזלא כל קבל די פרזלא מהדק וחשל כלא וכפרזלא די מרעע כל אלין תדק ותרע׃ ודי חזיתה רגליא ואצבעתא מנהון חסף די פחר ומנהון פרזל מלכו פליגה תהוה ומן נצבתא די פרזלא להוא בה

in sapientia quę est in me plus quam in cunctis viuentibus: sacramentum hoc reuelatum est: sed vt interp̄tatio regi manifesta fieret: & cogitationes mentis tue scires. Tu rex videbas: & ecce quasi statua vna grandis. Statua illa magna & statura sublimis stabat cōtra te: & intuitus eius erat terribilis. Huius statue caput ex auro optimo erat: pectus aūt & brachia de argēto: porro venter & femora ex ere: tibie aūt ferree: pedum quedam pars erat ferrea quedam autem fictilia. Videbas ita donec abscissus est lapis sine manibus: & percussit statuam in pedibus eius ferreis et fictilibus & comminuit eos. Tunc cōtrita sunt pariter ferrū: testa: es: argentum: & aurū: & redacta quasi in fauillam estiue aree que rapta sunt ventō: nullusque locus inuētus est eis. Lapis autem qui percusserat statuā factus est mons magnus: & īpleuit vniuersam terrā. Hoc est somniū: interp̄tationē quoque eius dicemus coram te rex. Tu rex regū es: & deus celi regnum & fortitudinē & imperiū & gloriam dedit tibi: & oīa in quibus habitant filii hoīm: & bestie agri volucres quoque celi dedit in manu tua: & sub ditione tua vniuersa cōstituit. Tu es ergo caput aureum. Et post te consurget regnum aliud minus te: & regnū tertium aliud ereum quod imperabit vniuerse terre. et regnum quartū erit velut ferreum. Quomodo ferrum cōminuit & domat oīa: sic cōminuet & cōteret oīa hec. Porro qā vidisti pedum & digitorum partem testeam figuli: & partē ferream; regnū diuisum erit quod tamē de plantariōe ferri orietur.

ἐν σοφίᾳ τῇ οὔσῃ ἐν ἐμοὶ παρὰ πάντας τοὺς ζῶντας τὸ μυστήριον τοῦτο ἀπεκαλύφθη, ἀλλ' ἕνεκεν τοῦ τὴν σύγκρισιν τῷ βασιλεῖ γνωρίσαι, ἵνα τοὺς διαλογισμοὺς τῆς καρδίας σου γνῷς. σὺ βασιλεῦ ἐθεώρεις, καὶ ἰδοὺ εἰκὼν μία πολλή, ἡ εἰκὼν ἐκείνη μεγάλη. καὶ ἡ πρόσοψις αὐτῆς ὑπερφερὴς ἑστῶσα ἀπὸ προσώπου σου, καὶ ἡ ὅρασις αὐτῆς φοβερά. εἰκὼν ἧς ἡ κεφαλὴ χρυσίου καθαροῦ, αἱ χεῖρες καὶ τὸ στῆθος καὶ οἱ βραχίονες αὐτῆς ἀργυροῖ, ἡ κοιλία καὶ οἱ μηροὶ χαλκοῖ, αἱ κνῆμαι σιδηραῖ, οἱ πόδες μέρος μέν τι σιδηροῦν μέρος δέ τι ὀστράκινον. ἐθεώρεις ἕως ἀπετμήθη λίθος ἐξ ὄρους ἄνευ χειρῶν, καὶ ἐπάταξε τὴν εἰκόνα ἐπὶ τοὺς πόδας τοὺς σιδηροῦς καὶ ὀστρακίνους, καὶ ἐλέπτυνεν αὐτοὺς εἰς τέλος. τότε ἐλεπτύνθησαν εἰσάπαξ τὸ ὄστρακον ὁ σίδηρος ὁ χαλκὸς ὁ ἄργυρος ὁ χρυσός, καὶ ἐγένοντο ὡσεὶ κονιορτὸς ἀπὸ ἅλωνος θερινῆς, καὶ ἐξῆρεν αὐτὰ τὸ πλῆθος τοῦ πνεύματος, καὶ τόπος οὐχ εὑρέθη αὐτοῖς. καὶ ὁ λίθος ὁ πατάξας τὴν εἰκόνα ἐγενήθη εἰς ὄρος μέγα, καὶ ἐπλήρωσε πᾶσαν τὴν γῆν. τοῦτό ἐστι τὸ ἐνύπνιον, καὶ τὴν σύγκρισιν αὐτοῦ ἐροῦμεν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως. σὺ βασιλεῦ βασιλεὺς βασιλέων, ὁ θεὸς τοῦ οὐρανοῦ βασιλείαν ἰσχυρὰν καὶ κραταιὰν καὶ ἔντιμον ἔδωκεν ἐν παντὶ τόπῳ ἐν ᾧ κατοικοῦσιν υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων, θηρία τε ἀγροῦ καὶ πετεινὰ οὐρανοῦ ἔδωκεν ἐν τῇ χειρί σου, καὶ κατέστησέ σε κύριον πάντων. σὺ εἶ ἡ κεφαλὴ ἡ χρυσῆ, καὶ ὀπίσω σου ἀναστήσεται βασιλεία ἑτέρα ἥττων σου, ἥ ἐστιν ὁ ἄργυρος. καὶ βασιλεία τρίτη ἑτέρα, ἥ ἐστιν ὁ χαλκός, ἣ κυριεύσει πάσης τῆς γῆς. καὶ βασιλεία τετάρτη ἔσται ἰσχυρὰ ὡς ὁ σίδηρος. ὃν τρόπον ὁ σίδηρος λεπτύνει καὶ δαμάζει πάντα, οὕτως λεπτυνεῖ καὶ δαμάσει. καὶ ὅτι εἶδες τοὺς πόδας καὶ τοὺς δακτύλους, μέρος μέν τι ὀστράκινον μέρος δέ τι σιδηροῦν, βασιλεία διῃρημένη ἔσται, καὶ ἀπὸ τῆς ῥίζης τῆς σιδηρᾶς ἔσται ἐν αὐτῇ, ὃν τρόπον εἶδες τὸν σίδηρον ἀναμεμιγμένον τῷ ὀστράκῳ. καὶ οἱ δάκτυλοι τῶν ποδῶν μέρος μέν τι σιδηροῦν, μέρος δέ τι ὀστράκινον, μέρος τι τῆς βασιλείας ἔσται ἰσχυρὸν καὶ ἀπ' αὐτῆς ἔσται συντριβόμενον.

ὅτι εἶδες τὸν σίδηρον ἀναμεμιγμένον τῷ ὀστράκῳ, συμμιγεῖς ἔσονται ἐν σπέρματι ἀνθρώπων, καὶ οὐκ ἔσονται προσκολλώμενοι οὗτος μετὰ τούτου, καθὼς ὁ σίδηρος οὐκ ἀναμίγνυται μετὰ τοῦ ὀστράκου. καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν βασιλέων ἐκείνων ἀναστήσει ὁ θεὸς τοῦ οὐρανοῦ βασιλείαν ἥτις εἰς τοὺς αἰῶνας οὐ διαφθαρήσεται, καὶ ἡ βασιλεία αὐτοῦ λαῷ ἑτέρῳ οὐχ ὑπολειφθήσεται. λεπτυνεῖ καὶ λικμήσει πάσας τὰς βασιλείας, καὶ αὐτὴ ἀναστήσεται εἰς τοὺς αἰῶνας. ὃν τρόπον εἶδες ὅτι ἀπὸ ὄρους ἐτμήθη λίθος ἄνευ χειρῶν, καὶ ἐλέπτυνε τὸ ὄστρακον, τὸν σίδηρον, τὸν χαλκόν, τὸν ἄργυρον, τὸν χρυσόν. ὁ θεὸς ὁ μέγας ἐγνώρισε τῷ βασιλεῖ ἃ δεῖ γενέσθαι μετὰ ταῦτα. καὶ ἀληθινὸν τὸ ἐνύπνιον, καὶ πιστὴ ἡ σύγκρισις αὐτοῦ. τότε ὁ βασιλεὺς Ναβουχοδονόσορ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον, καὶ τῷ Δανιὴλ προσεκύνησε, καὶ μαναὰ καὶ εὐωδίας εἶπε σπεῖσαι αὐτῷ. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς εἶπε τῷ Δανιήλ, ἐπ' ἀληθείας ὁ θεὸς ὑμῶν αὐτός ἐστι θεὸς θεῶν καὶ κύριος τῶν κυρίων καὶ βασιλεὺς βασιλέων, καὶ ἀποκαλύπτων μυστήρια, ὅτι ἠδυνήθης ἀποκαλύψαι τὸ μυστήριον τοῦτο. καὶ ἐμεγάλυνεν ὁ βασιλεὺς τὸν Δανιήλ, καὶ δόματα μεγάλα καὶ πολλὰ ἔδωκεν αὐτῷ, καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἐπὶ πάσης χώρας Βαβυλῶνος, καὶ ἄρχοντα σατραπῶν ἐπὶ πάντας τοὺς σοφοὺς Βαβυλῶνος. καὶ Δανιὴλ ᾐτήσατο παρὰ τοῦ βασιλέως, καὶ κατέστησεν ἐπὶ τὰ ἔργα τῆς χώρας Βαβυλῶνος τὸν Σεδράχ, Μισάχ, Ἀβδεναγώ. καὶ Δανιὴλ ἦν ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ βασιλέως.

Ca. 3.

Νεβουχοδονόσορ ὁ βασιλεὺς ἐποίησεν εἰκόνα χρυσῆν, ὕψος αὐτῆς πηχέων ἑξήκοντα, εὖρος αὐτῆς πηχέων ἕξ. καὶ ἔστησεν αὐτὴν ἐν πεδίῳ Δεειρᾶ.

Secundum quod vidisti ferrum mixtum teste ex luto: & digitos pedum ex parte ferreos & ex parte fictiles: ex parte regnū erit solidū: & ex parte contritum: quod autem vidisti ferrum mixtū teste ex luto: cōmiscebuntur quidem humano semine: sed nō adherebunt sibi: sicuti ferrum misceri non potest teste. In diebus autem regnorum illorum suscitabit deus celi regnum quod in eternū non dissipabitur: & regnum eius alteri populo non tradetur. Comminuet aūt & consumet vniuersa regna hec: & ipsum stabit in eternū. Secūdum quod vidisti quod de monte abscisus est lapis sine manibus: & comminuit testam & ferrū & es et argentum & aurum: deus magnus ostendit regi que ventura sunt postea: & verum est somniū: & fidelis interpretatio eius. Tunc rex nabuchodonosor cecidit in faciē suam: & danielem adorauit: & hostias & incēsum precepit vt sacrificarent ei. Loquēs ergo rex ait danieli. Vere deus vester deus deorū est & dominus regū: reuelās mysteria: qm̄ tu potuisti aperire hoc sacramentū. Tunc rex danielem in sublime extulit: & munera multa & magnā dedit ei. Et cōstituit eū principem sup oēs prouincias babylonis: & prefectū & magistrū sup cūctos sapientes babylonis. Daniel aūt postulauit a rege: & cōstituit sup opa prouincie babylonis sidrac misac & abdenago. Ipse autem daniel erat in foribus regis. 3.

Nabuchodonosor rex fecit statuam auream altitudine cubitorum sexaginta latitudine cubitorū sex: & statuit eam in campo duran

כל קבל די חזיתה פרזלא מערב בחסף טינא׃ ואצבעת רגליא מנהון פרזל ומנהון חסף מן קצת מלכותא תהוה תקיפה ומנה תהוה תבירה׃ די חזית פרזלא מערב בחסף טינא מתערבין להון בזרע אנשא ולא להון דבקין דנה עם דנה הא כדי פרזלא לא מתערב עם חספא׃ וביומיהון די מלכיא אנון יקים אלה שמיא מלכו די לעלמין לא תתחבל ומלכותא לעם אחרן לא תשתבק תדיק ותסיף כל אלין מלכותא והיא תקום לעלמיא׃ כל קבל די חזיתא די מטורא אתגזרת אבן די לא בידין והדקת פרזלא נחשא חספא כספא ודהבא אלה רב הודע למלכא מה די להוא אחרי דנא ויציב חלמא ומהימן פשרה׃ באדין מלכא נבוכדנצר נפל על אנפוהי ולדניאל סגד ומנחה וניחחין אמר לנסכה לה׃ ענה מלכא לדניאל ואמר מן קשט די אלהכון הוא אלה אלהין ומרא מלכין וגלה רזין די יכלת למגלא רזא דנה׃ אדין מלכא לדניאל רבי ומתנן רברבן שגיאן יהב לה והשלטה על כל מדינת בבל ורב סגנין על כל חכימי בבל׃ ודניאל בעא מן מלכא ומני על עבידתא די מדינת בבל לשדרך מישך ועבד נגו ודניאל בתרע מלכא׃

Cap. iij.

נבוכדנצר מלכא עבד צלם די דהב רומה אמין שתין פתיה אמין שת אקימה בבקעת דורא

Tex.heb.Dani.iij.

בִּמְדִינַת בָּבֶל׃ וּנְבוּכַדְנֶצַּר מַלְכָּא שְׁלַח לְמִכְנַשׁ לַאֲחַשְׁדַּרְפְּנַיָּא סִגְנַיָּא וּפַחֲוָתָא אֲדַרְגָּזְרַיָּא גְדָבְרַיָּא דְּתָבְרַיָּא תִּפְתָּיֵא וְכֹל שִׁלְטֹנֵי מְדִינָתָא לְמֵתֵא לַחֲנֻכַּת צַלְמָא דִּי הֲקֵים נְבוּכַדְנֶצַּר מַלְכָּא׃ בֵּאדַיִן מִתְכַּנְּשִׁין אֲחַשְׁדַּרְפְּנַיָּא סִגְנַיָּא וּפַחֲוָתָא אֲדַרְגָּזְרַיָּא גְדָבְרַיָּא דְּתָבְרַיָּא תִּפְתָּיֵא וְכֹל שִׁלְטֹנֵי מְדִינָתָא לַחֲנֻכַּת צַלְמָא דִּי הֲקֵים נְבוּכַדְנֶצַּר מַלְכָּא וְקָאֲמִין לָקֳבֵל צַלְמָא דִּי הֲקֵים נְבוּכַדְנֶצַּר׃ וְכָרוֹזָא קָרֵא בְחָיִל לְכוֹן אָמְרִין עַמְמַיָּא אֻמַּיָּא וְלִשָּׁנַיָּא׃ בְּעִדָּנָא דִּי תִשְׁמְעוּן קָל קַרְנָא מַשְׁרוֹקִיתָא קִיתָרוֹס סַבְּכָא פְּסַנְתֵּרִין סוּמְפֹּנְיָה וְכֹל זְנֵי זְמָרָא תִּפְּלוּן וְתִסְגְּדוּן לְצֶלֶם דַּהֲבָא דִּי הֲקֵים נְבוּכַדְנֶצַּר מַלְכָּא׃ וּמַן דִּי לָא יִפֵּל וְיִסְגֻּד בַּהּ שַׁעֲתָא יִתְרְמֵא לְגוֹא אַתּוּן נוּרָא יָקִדְתָּא׃ כָּל קֳבֵל דְּנָה בֵּהּ זִמְנָא כְּדִי שָׁמְעִין כָּל עַמְמַיָּא קָל קַרְנָא מַשְׁרוֹקִיתָא קִיתָרוֹס שַׂבְּכָא פְּסַנְטֵרִין וְכֹל זְנֵי זְמָרָא נָפְלִין כָּל עַמְמַיָּא אֻמַּיָּא וְלִשָּׁנַיָּא סָגְדִין לְצֶלֶם דַּהֲבָא דִּי הֲקֵים נְבוּכַדְנֶצַּר מַלְכָּא׃ כָּל קֳבֵל דְּנָה בֵּהּ זִמְנָא קְרִבוּ גֻּבְרִין כַּשְׂדָּאִין וַאֲכַלוּ קַרְצֵיהוֹן דִּי יְהוּדָיֵא׃ עֲנוֹ וְאָמְרִין לִנְבוּכַדְנֶצַּר מַלְכָּא מַלְכָּא לְעָלְמִין חֱיִי׃ אַנְתָּה מַלְכָּא שָׂמְתָּ טְּעֵם דִּי כָל אֱנָשׁ דִּי יִשְׁמַע קָל קַרְנָא מַשְׁרֹקִיתָא קִיתָרוֹס שַׂבְּכָא פְּסַנְתֵּרִין וְסוּמְפֹּנְיָה וְכֹל זְנֵי זְמָרָא יִפֵּל וְיִסְגֻּד לְצֶלֶם דַּהֲבָא׃ וּמַן דִּי לָא יִפֵּל וְיִסְגֻּד יִתְרְמֵא לְגוֹא אַתּוּן נוּרָא יָקִדְתָּא׃

Trāsla.B.Hie.

puincie babylonis. Itaq; nabuchodonosor rex misit ad congregandos satrapas magistratus & iudices: duces & tyrānos & prefectos: omesq; principes regionū vt conuenirent ad dedicationem statue quam erexerat nabuchodonosor rex. Tunc congregati sunt satrape magistratus & iudices: duces: & tyrāni: & optimates: qui erant in potestatibus cōstituti: & vniuersi principes regionū vt cōuenirēt ad dedicationē statue quā erexerat nabuchodonosor rex. Stabāt aūt in cōspectu statue quā posuerat nabuchodonosor rex: & preco clamabat valenter. Vobis dr̄ populis: tribubus: & linguis. in hora qua audieritis sonitū tube & fistule & cythare & sambuce & psalterii & symphonie & vniuersi generis musicorum: cadentes adorate statuam auream quā cōstituit nabuchodonosor rex. Si quis aūt nō pstratus adorauerit: eadem hora mittetur in fornacem ignis ardentis. Post hec igitur statim vt audierunt omnes populi sonitum tube: fistule & cithare: sambuce & psalterii: symphonie & ois generis musicorū cadentes omes populi: tribus & ligue adorauerūt statuā aureā quā constituerat nabuchodonosor rex. Statimq; in ipso tēpore accendentes viri chaldei accusauerūt iudeos: dixerūtq; nabuchodonosor regi. Rex in eternum viue. Tu rex posuisti decretum: vt omnis homo qui audierit sonitum tube fistule & cithare: sambuce & psalterii & symphonie: & vniuersi generis musicorū psternat se: & adoret statuā aureā. Si quis autē nō pcidens adorauerit: mittatur in fornacem ignis ardentis.

Trāsla.Gre.lxx.cū interp̄.lati.

ἐν χώρᾳ Βαβυλῶνος. καὶ ἀπέστειλεν συναγαγεῖν τοὺς ὑπάτους καὶ στρατηγοὺς καὶ τοπάρχας ἡγουμένους καὶ τυράννους καὶ τοὺς ἐπ' ἐξουσιῶν, καὶ πάντας τοὺς ἄρχοντας τῶν χωρῶν, ἐλθεῖν εἰς τὰ ἐγκαίνια τῆς εἰκόνος ἧς ἔστησε ναβουχοδονόσωρ ὁ βασιλεύς. καὶ συνήχθησαν οἱ ὕπατοι τοπάρχαι στρατηγοὶ ἡγούμενοι τύραννοι μεγάλοι ἐπ' ἐξουσιῶν, καὶ πάντες οἱ ἄρχοντες τῶν χωρῶν εἰς τὸν ἐγκαινισμὸν τῆς εἰκόνος ἧς ἔστησε ναβουχοδονόσωρ ὁ βασιλεύς. καὶ εἱστήκεισαν ἐνώπιον τῆς εἰκόνος ἧς ἔστησε ναβουχοδονόσωρ. καὶ ὁ κῆρυξ ἐβόα ἐν ἰσχύϊ, ὑμῖν λέγεται ἔθνη λαοὶ φυλαὶ γλῶσσαι, ᾗ ἂν ὥρᾳ ἀκούσητε φωνῆς σάλπιγγος, σύριγγός τε καὶ κιθάρας σαμβύκης τε καὶ ψαλτηρίου καὶ συμφωνίας καὶ παντὸς γένους μουσικῶν, πίπτοντες προσκυνεῖτε τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ ἣν ἔστησε ναβουχοδονόσωρ ὁ βασιλεύς. καὶ ὃς ἂν μὴ πεσὼν προσκυνήσῃ, αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐμβληθήσεται εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρὸς τὴν καιομένην. καὶ ἐγένετο ὅτε ἤκουσαν οἱ λαοὶ τῆς φωνῆς τῆς σάλπιγγος σύριγγός τε καὶ κιθάρας σαμβύκης τε καὶ ψαλτηρίου καὶ συμφωνίας καὶ παντὸς γένους μουσικῶν, πίπτοντες οἱ λαοὶ φυλαὶ γλῶσσαι προσεκύνουν τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ ἣν ἔστησε ναβουχοδονόσωρ ὁ βασιλεύς. τότε προσῆλθον ἄνδρες χαλδαῖοι καὶ διέβαλον τοὺς ἰουδαίους. καὶ ὑπολαβόντες εἶπον ναβουχοδονόσωρ τῷ βασιλεῖ. βασιλεῦ εἰς τοὺς αἰῶνας ζῆθι, σὺ βασιλεῦ ἔθηκας δόγμα, πᾶς ἄνθρωπος ὃς ἂν ἀκούσῃ τῆς φωνῆς τῆς σάλπιγγος σύριγγός τε καὶ κιθάρας σαμβύκης τε καὶ ψαλτηρίου καὶ συμφωνίας καὶ παντὸς γένους μουσικῶν, καὶ μὴ πεσὼν προσκυνήσῃ τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ, ἐμβληθήσεται εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρὸς τὴν καιομένην.

Trāſ.gre.lxx.cū inter.lati.

εἰσὶν ἄνδρες ἰουδαῖοι οὓς κατέστησας ἐπὶ τὰ ἔργα τῆς χώρας Βαβυλῶνος, σεδρὰχ μισὰχ ἀβδεναγώ, οἳ οὐχ ὑπήκουσαν τῷ δόγματί σου, καὶ τοῖς θεοῖς σου οὐ λατρεύουσι, καὶ τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ ἣν ἔστησας οὐ προσκυνοῦσιν. τότε ναβουχοδονόσωρ ἐν θυμῷ καὶ ὀργῇ εἶπεν ἀγαγεῖν τὸν σεδρὰχ μισὰχ καὶ ἀβδεναγώ. καὶ ἤχθησαν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως. καὶ ἀπεκρίθη ναβουχοδονόσωρ καὶ εἶπεν αὐτοῖς, εἰ ἀληθῶς σεδρὰχ μισὰχ καὶ ἀβδεναγὼ τοῖς θεοῖς μου οὐ λατρεύετε, καὶ τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ ἣν ἔστησα οὐ προσκυνεῖτε; νῦν οὖν εἰ ἔχετε ἑτοίμως ἵνα ὡς ἂν ἀκούσητε τῆς φωνῆς τῆς σάλπιγγος σύριγγός τε καὶ κιθάρας σαμβύκης τε καὶ ψαλτηρίου καὶ συμφωνίας καὶ παντὸς γένους μουσικῶν, πεσόντες προσκυνήσητε τῇ εἰκόνι ἣ ἐποίησα. ἐὰν δὲ μὴ προσκυνήσητε, αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐμβληθήσεσθε εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρὸς τὴν καιομένην. καὶ τίς ἐστι θεὸς ὃς ἐξελεῖται ὑμᾶς ἐκ τῶν χειρῶν μου; καὶ ἀπεκρίθη σεδρὰχ μισὰχ καὶ ἀβδεναγὼ λέγοντες τῷ βασιλεῖ ναβουχοδονόσωρ, οὐ χρείαν ἔχομεν ἡμεῖς περὶ τοῦ ῥήματος τούτου ἀποκριθῆναί σοι. ἔστι γὰρ θεὸς ἡμῶν ἐν οὐρανοῖς ᾧ ἡμεῖς λατρεύομεν, δυνατὸς ἐξελέσθαι ἡμᾶς ἐκ τῆς καμίνου τοῦ πυρὸς τῆς καιομένης, καὶ ἐκ τῶν χειρῶν σου βασιλεῦ ῥύσεται ἡμᾶς. καὶ ἐὰν μή, γνωστὸν ἔστω σοι βασιλεῦ, ὅτι τοῖς θεοῖς σου οὐ λατρεύομεν, καὶ τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ ἣν ἔστησας οὐ προσκυνοῦμεν. τότε ναβουχοδονόσωρ ἐπλήσθη θυμοῦ, καὶ ἡ ὄψις τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἠλλοιώθη ἐπὶ σεδρὰχ μισὰχ καὶ ἀβδεναγώ. καὶ εἶπεν ἐκκαῦσαι τὴν κάμινον ἑπταπλασίως ἕως οὗ εἰς τέλος ἐκκαῇ. καὶ ἄνδρας ἰσχυροὺς ἰσχύϊ εἶπε πεδήσαντας τὸν σεδρὰχ μισὰχ καὶ ἀβδεναγὼ ἐμβαλεῖν εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρὸς τὴν καιομένην.

Trāsla.B.Hie.

Sunt ergo viri iudei qs constituisti sup opera regionis babylonis sidrac misac & abdenago: viri isti contempserunt rex decretum tuū. Deos tuos non colunt: & statuam auream quam erexisti non adorant. Tunc nabuchodonosor in furore & ira precepit vt adducerentur sidrac misac & abdenago qui cōfestim adducti sūt in cōspectu regis: pnūciāsq; nabuchodonosor rex ait eis. Vere ne sidrac misac & abdenago deos meos non colitis & statuā auream quam constitui non adoratis? Nunc ergo si estis parati: quacunq; hora audieritis sonitum tube fistule cithare sambuce & psalterii & symphonie: oisq; generis musicorū prosternite vos & adorate statuam quam feci: q si non adoraueritis eadem hora mittemini in fornacem ignis ardentis. Et quis est deus qui eripiet vos de manu mea? Respōdētes sidrac misac & abdenago dixerunt regi nabuchodonosor. Non oportet nos de hac re respōdere tibi. Ecce eni deus noster quem colimus potest eripere nos de camino ignis ardentis & de manibus tuis o rex liberare. Quod si noluerit: notum sit tibi rex: quia deos tuos non colimus: & statuam auream quam erexisti non adoramus. Tunc nabuchodonosor repletus est furore: & aspect9 faciei illius immutatus est sup sidrac misac & abdenago. Et precepit vt succenderetur fornax septuplum q̄ȝ succendi consueuerat: & viris fortissimis de exercitu suo iussit vt ligatis pedibus sidrac misac & abdenago mitteret eos i fornace ignis

Tex.he.Dani.iij.

אִיתַי גֻּבְרִין יְהוּדָאיִן דִּי מַנִּיתָ יָתְהוֹן עַל עֲבִידַת מְדִינַת בָּבֶל שַׁדְרַךְ מֵישַׁךְ וַעֲבֵד נְגוֹ גֻּבְרַיָּא אִלֵּךְ לָא שָׂמוּ עֲלָיךְ מַלְכָּא טְעֵם לֵאלָהָיךְ לָא פָלְחִין וּלְצֶלֶם דַּהֲבָא דִּי הֲקֵימְתָּ לָא סָגְדִין׃ בֵּאדַיִן נְבוּכַדְנֶצַּר בִּרְגַז וַחֲמָא אֲמַר לְהַיְתָיָה לְשַׁדְרַךְ מֵישַׁךְ וַעֲבֵד נְגוֹ בֵּאדַיִן גֻּבְרַיָּא אִלֵּךְ הֵיתָיוּ קֳדָם מַלְכָּא׃ עָנֵה נְבוּכַדְנֶצַּר וְאָמַר לְהוֹן הַצְדָּא שַׁדְרַךְ מֵישַׁךְ וַעֲבֵד נְגוֹ לֵאלָהַי לָא אִיתֵיכוֹן פָּלְחִין וּלְצֶלֶם דַּהֲבָא דִּי הֲקֵימֶת לָא סָגְדִין׃ כְּעַן הֵן אִיתֵיכוֹן עֲתִידִין דִּי בְעִדָּנָא דִּי תִשְׁמְעוּן קָל קַרְנָא מַשְׁרוֹקִיתָא קִיתָרֹס שַׂבְּכָא פְּסַנְתֵּרִין וְסוּמְפֹּנְיָה וְכֹל זְנֵי זְמָרָא תִּפְּלוּן וְתִסְגְּדוּן לְצַלְמָא דִּי עַבְדֵת וְהֵן לָא תִסְגְּדוּן בַּהּ שַׁעֲתָה תִתְרְמוֹן לְגוֹא אַתּוּן נוּרָא יָקִדְתָּא וּמַן הוּא אֱלָהּ דִּי יְשֵׁיזְבִנְכוֹן מִן יְדָי׃ עֲנוֹ שַׁדְרַךְ מֵישַׁךְ וַעֲבֵד נְגוֹ וְאָמְרִין לְמַלְכָּא נְבוּכַדְנֶצַּר לָא חַשְׁחִין אֲנַחְנָה עַל דְּנָה פִּתְגָם לַהֲתָבוּתָךְ׃ הֵן אִיתַי אֱלָהַנָא דִּי אֲנַחְנָא פָלְחִין יָכִל לְשֵׁיזָבוּתַנָא מִן אַתּוּן נוּרָא יָקִדְתָּא וּמִן יְדָךְ מַלְכָּא יְשֵׁיזִב׃ וְהֵן לָא יְדִיעַ לֶהֱוֵא לָךְ מַלְכָּא דִּי לֵאלָהָךְ לָא אִיתַנָא פָּלְחִין וּלְצֶלֶם דַּהֲבָא דִּי הֲקֵימְתָּ לָא נִסְגֻּד׃ בֵּאדַיִן נְבוּכַדְנֶצַּר הִתְמְלִי חֱמָא וּצְלֵם אַנְפּוֹהִי אֶשְׁתַּנִּי עַל שַׁדְרַךְ מֵישַׁךְ וַעֲבֵד נְגוֹ עָנֵה וְאָמַר לְמֵזֵא לְאַתּוּנָא חַד שִׁבְעָה עַל דִּי חֲזֵה לְמֵזְיֵהּ׃ וּלְגֻבְרִין גִּבָּרֵי חַיִל דִּי בְחַיְלֵהּ אֲמַר לְכַפָּתָה לְשַׁדְרַךְ מֵישַׁךְ וַעֲבֵד נְגוֹ לְמִרְמֵא לְאַתּוּן נוּרָא

יקידתא׃ באדין גבריא אלך כפתו
בסרבליהון פטשיהון וכרבלתהון
ולבשיהון ורמיו לגוא אתון נורא
יקדתא׃ כל קבל דנה מן די מלת
מלכא מחצפה ואתונא אזה יתירה
גבריא אלך די הסקו לשדרך
מישך ועבד נגו קטל המון שביבא
די נורא׃ וגבריא אלך תלתהון
שדרך מישך ועבד נגו נפלו
לגוא אתון נורא יקדתא מכפתין׃

ardentis: Et cōfestim viri illi vincti cum brachis suis & tiaris & calciamentis & vestibus missi sunt in mediū fornacis ignis ardentis. Nam iussio regis vrgebat. Fornax autē succēsa erat nimis. Porro viros illos qui miserant sidrac misac & abdenago interfecit flamma ignis. Viri autē hi tres id est sidrac misac & abdenago ceciderunt in medio camini ignis ardentis colligati.

Que sequuntur in hebreis voluminibus non repperi. Et ambulabāt in medio flāme laudantes deum & benedicentes domino. Stans autem azarias orauit sic. Aperiensq; os suū in medio ignis ait. Benedictus es dñe deus patrum nostrorum: & laudabile & gloriosum nomen tuū in secula: quia iustus es in omnibus que fecisti nobis: & vniuersa opera tua vera: & vie tue recte: & omnia iudicia tua vera. Iudicia enim vera fecisti iuxta omnia que induxisti super nos & super ciuitatem sanctam patrum nostrorū hierusalem: quia in veritate & in iudicio induxisti omnia hec propter peccata nostra. Peccauimus enim & inique egimus recedentes a te: & deliquimus in omnibus: & precepta tua non audiuimus: nec obseruauimus nec fecimus sicut preceperas nobis vt bene nobis esset. Omnia ergo que induxisti sup nos: & vniuersa que fecisti nobis in vero iudicio fecisti: & tradidisti nos in manibus inimicorum nostrorū iniquorū & pessimorum preuaricatorūq; & regi iniusto & pessimo vltra omnē terram. Et nunc nō possumus aperire os. Confusio & opprobriū facti sumus seruis tuis: & his qui colebāt te. Ne quesumus tradas nos in ppetuū pp̄ter nomē tuū: & ne dissipes testamentū tuū: neq; auferas misericordiā tuā a nobis pp̄ter abraā dilectū tuū & isaac seruū tuū & israel sanctū tuū: qb9 locut9 es pollicēs q multiplicares semen eorū sicut stellas celi: & sicut arenā q̄ est in littore maris: qa dñe imminuti sum9 plusq; oēs gentes: sumusq; hūiles in vniuersa terra hodie pp̄ter pctā nr̄a. Et nō est in tpe hoc princeps & dux & pp̄heta: neq; holocaustū neq; sacrificiū neq; oblatio neq; incensū neq; locus primitiarū corā te vt possim9 inuenire miam tuā: sed in anio cōtrito & spū humilitatis suscipiamur. Sicut in holocausto arietū & taurorū: & sicut in milibus agnorū pinguiū: sic fiat sacrificiū nr̄m in cōspectu tuo hodie vt placeat tibi: quoniā non est cōfusio cōfidentibus in te. Et nūc seqmur te in toto corde & timem9 te & q̄rimus faciē tuā. Ne cōfundas nos: sed fac nobiscū

iuxta mansuetudinem tuam: & secundum multitudinem misericordie tue. Et erue nos in mirabilibus tuis: & da gloriam nomini tuo dñe: & confundātur omnes qui ostendunt seruis tuis mala. Confundantur in omnipotētia tua: & robur eorū conteratur: & sciant quia tu es domin9 deus solus & gloriosus sup orbem terrarum. Et non cessabant qui miserant eos ministri regis succendere fornacem napta et stuppa & pice & malleolis: & effundebatur flāma super fornacem cubitis quadraginta nouē: & erupit & incendit quos repperit iuxta fornacē de chaldeis. Angelus autem dñi descendit cum azaria & sociis eius in fornacem. Et excussit flāmā ignis de fornace: & fecit medium fornacis quasi ventum roris flantem: & non tetigit eos omnino ignis neq; contristauit nec quicq; molestie intulit. Tunc hi tres quasi ex vno ore laudabāt & glorificabant & benedicebāt deum in fornace dicentes. Benedictus es domine deus patrum nostrorum: & laudabilis & gloriosus & superexaltatus in secula. Et benedictum nomen glorie tue sanctum & laudabile & superexaltatum in omnibus seculis. Benedictus es in templo sancto glorie tue: & superlaudabilis & supergloriosus in secula. Benedictus es in throno regni tui: & superlaudabilis & superexaltatus in secula. Benedictus es qui intueris abyssos & sedes super cherubim: & laudabilis & superexaltatus in secula. Benedictus es in firmamento celi: & laudabilis & gloriosus in secula. Benedicite omnia opera dñi domino: laudate & seperexaltate eum in secula. Benedicite angeli domini dño: laudate & superexaltate eū in secula. Benedicite celi domino: laudate &c̄. Benedicite aque omēs que super celos sunt dño: lauda. Benedicite omnes virtutes dñi domino: lauda. Benedicite sol & luna domino: lauda. Benedicite stelle celi domino: laudate. Benedicite imber & ros domino: lauda. Benedicite omnis spiritus dei domino: lauda. Benedicite ignis & estus domino: lauda. Benedicite frigus & estas domino: laudate. Benedicite glacies & niues dño: lauda. Benedicite noctes & dies dño: laudate. Benedicite lux & tenebres dño: lauda. Benedicite fulgura & nubes domino: laudate & superexaltate eum in secula. Benedicat terra dominum: laudet & superexaltet eum in secula. Benedicite montes & colles domino: laudate & superexaltate eum in secula. Benedicite vniuersa germinantia in terra domino: laudate & superexaltate eum in secula.

Benedicite fontes dño: laudate & sup exaltate eũ in scl'a. Benedicite mária & flumina dño: lau. Bñdicite cete & oĩa que mouentur in aquis domĩo: lauda. Benedicite oẽs volucres celi domino: lauda. Benedicte oẽs bestie & pecora dño: lauda. Benedicite filii hominũ domino: lauda. Benedicat israel dñm: laudet & supexaltet eũ in secula. Benedite sacerdotes dñi dño: lauda. Benedicite serui dñi dño: lauda. Benedicite spiritus & anime iustorũ dño: lauda. Benedicite sancti & humiles corde dño. Benedicite anania azaria misael dño: laudate & superexaltate eum in secula. Qui eruit nos de inferno: & saluos fecit de manu mortis & liberauit nos de medio ardentis flamme: & de medio ignis eruit nos. Confitemini domino quoniã bonus: quoniã in seculũ misericordia eius. Benedicite omnes religiosi domino deo deorũ: laudate & cõfitemini ei quia in omnia secula misericordia eius. Hucusq; in hebreo non habetur: & que posuimus de theodotionis editione translata sunt.

Tunc nabuchodonosor rex obstupuit & surrexit propere & ait optimatibus suis. Nonne tres viros misimus in medio ignis cõpeditos. Qui respondẽtes regi dixerũt. Vere rex. Respõdit rex & ait. Ecce ego video qttuor viros solutos & ambulantes in medio ignis: & nihil corruptionis in eis est: & species quarti similis filio dei. Tunc accessit rex nabuchodonosor ad ostiũ fornacis ignis ardẽtis & ait. Sidrac misac & abdenago serui dei excelsi: egredimini & venite. Statimq; egressi sunt sidrac misac & abdenago de medio ignis. Et congregati satrape magistratus & iudices & potentes regis cõtẽplabãtur viros illos: qm̃ nihil potestatis habuisset ignis in corporibus eoꝝ: & capillus capitis eoꝝ nõ esset adustus: & saraballa eorũ nõ fuissent ĩmutata: & odor ignis nõ trãsisset p eos. Et erumpẽs nabuchodonosor ait. Bñdictus deus eorũ sidrac videlicet misac & abdenago qui misit angelũ suum & eruit seruos suos qui crediderunt in eum: & verbum

regis imutauerũt & tradiderunt corpora sua ne seruirent & ne adorarẽt omnem deum excepto deo suo. A me ergo positũ est hoc decretũ: vt ois pplus: tribus: & lingua qcunq; locuta fuerit blasphemiã cõtra deũ sidrac misac & abdenago dispereat: & domus eius vastetur. Neq; enim est alius deus qui possit ita saluare. Tunc rex promouit sidrac misac & abdenago in prouincia babylonis. Nabuchodonosor rex omnibus populis gentibus & linguis qui habitãt in vniuersa terra: pax vobis multiplicetur. Signa & mirabilia que fecit apud me deus excelsus. Placuit ergo mihi pdicare ei9 signa: quia magna sunt & mirabilia eius: qa fortia: & regnũ eius: quia regnũ sempiternũ: & potestas eius in generatiõe & generationem. 4.

Ego nabuchodonosor quietus erã in domo mea: & florẽs in palatio meo. Sõniũ vidi qđ perterruit me & cogitationes mee in stratu meo: & visiones capitis mei cõturbauerũt me. Et p me ppositũ est decretũ: vt introducerẽtur in cõspectu meo cũcti sapiẽtes babylonis: & vt solutionẽ somnii indicarẽt mihi. Tũc ingrediebãtur arioli magi chaldei & aruspices: & somniũ narraui in cõspectu eorũ: & solutionẽ ei9 nõ indicauerũt mihi: donec collega ingressus est in conspectu meo daniel: cui nomen balthasar sm nomẽ dei mei q habet spiritũ deorũ sctõrũ in semetipso: & somniũ corã ipso locut9 sum. Balthasar princeps ariolorũ: qm̃ ego scio q spiritũ sanctorũ deorũ habeas in te: & oĩe sacramentũ nõ est ĩpossibile tibi: visiões somniorũ meorũ q̃s vidi: & solutionẽ earũ narra. Visio capitis mei ĩ cubiclo meo videbã: & ecce arbor ĩ medio tre: & altitudo ei9 nimia. Magna arbor & fortis: & pceritas ei9

Pritiua.heb. Tex.he.Dani.iiij. Trāſl.B.Hie. Trāſ.Gre.lxx.cū interp̄.latina.

cōtingēs celū. Aſpect⁹ illi⁹ erat vſq; ad terminos vniuerſe terre. Folia ei⁹ pulcherrima: & fructus eius nimi⁹: & eſca vniuerſorū in ea. Subter eā hītabant aīalia & beſtie: & in ramis eius cōuerſabātur volucres celi: & ex ea veſcebatur oīs caro. Videbā in viſione capitis mei ſup ſtratū meū: & ecce vigil & ſanctus de celo deſcendit. clamauit fortiter & ſic ait. Succidite arborē & preſcidite ramos eius: excutite folia eius & diſpergite fructus ei⁹: fugiant beſtie q̄ ſubter eam ſunt: & volucres de ramis ei⁹. Verū tamē germē radicū eius in terra ſinite: & alligetur vinculo ferreo: & ereo in herbis que foris ſunt: & rore celi tingatur: & cum feris pars eius in herba terre. Cor eius ab humano cōmutetur: & cor fere detur ei: & ſeptem tempora mutētur ſuper eum. In ſententia vigilū decretū eſt & ſermo ſanctorum & petitio donec cognoſcant viuētes: quoniā dominabitur excelſus in regno hominum: & cuicunq; voluerit dabit illud: & hūllimū hoīem cōſtituerit ſup eū. Hoc ſomniū vidi ego nabuchodonoſor rex. Tu ergo balthaſar interp̄tationē narra feſtinus: quia oēs ſapientes regni mei non queunt ſolutionē edicere mihi. Tu autem potes: quia ſpiritus deorū ſanctorū in te eſt. Tunc daniel cuius nomen balthaſar cepit intra ſemetipſum tacitus cogitare quaſi vna hora: & cogitationes eius cōturbabāt eū. Rñdens aūt rex ait. Balthaſar: ſomniū et interp̄tatio ei⁹ nō cōturbent te. Rñdit balthaſar & dixit. Dñe mi ſomniū his qui te oderūt: & interpretatio eius hoſtib⁹ tuis ſit. Arborē quā vidiſti ſublimē atq; robuſtā: cui⁹ altitudo p̄tingit ad celū: & aſpect⁹ illi⁹ in oēz terrā. & rami ei⁹ pulcherrimi: & fruct⁹ ei⁹ nimi⁹ & eſca oīm in ea: ſubter eā

Tráſla.gre.lxx.cū iter.latina. Tráſla.B.Hie. Tex.heb.Dani.iiij. Pritiua.heb.

habitātes beſtie agri: & in ramis eius cōmorātes aues celi. Tu es rex q magnificatus es & inualuiſti: & magnitudo tua creuit & puenit vſq; ad celū: & poteſtas tua i terminos vniuerſe t̄re. Qđ autē vidit rex vigilem & ſanctū deſcēdere de celo & dicere: ſuccidite arborē & diſſipate illā: attn̄ germē radicū eius in t̄ra dimittite & vinciatur ferro & ere in herbis foris: & rore celi cōſpergatur: & cum feris ſit pabulū eius donec ſeptem tēpora mutentur ſup euz. Hec eſt interp̄tatio ſententie altiſſimi que peruenit ſuper dñm meū regem. Eiicient te ab homibus & cū beſtiis feriſq; erit habitatio tua: & fenum vt bos comedes: & rore celi infunderis. Septē quoq; tempora mutabuntur ſuper te: donec ſcias q̄ dominetur excelſus ſuper regnum hominū: & cuicunq; voluerit det illud. Qđ aūt p̄cepit vt relinq̄retur germen radicum eius idest arboris: regnum tuum tibi manebit poſtq̄ cognoueris poteſtatē eſſe celeſtem. Quāobrē rex cōſilium meū placeat tibi: & pctā tua elemoſynis redime: & iniquitates tuas miſericordiis pauperū: forſitan ignoſcet de⁹ delictis tuis. Oīa hec venerunt ſup nabuchodonoſor regē. Poſt finē menſium duodecim in aula babylonis deābulabat. Reſponditq; rex & ait. Nonne hec eſt babylon ciuitas magna quā ego edificaui in domū regni in robore fortitudinis mee: & in gloria decoris mei. Cūq; ſermo adhuc eſſet in ore regis vox de celo ruit. Tibi dicitur nabuchodonoſor rex. Regnū tuū trāſibit a te: & ab hoibus eiicient te: & cum beſtiis & feris erit habitatio tua: fenum quaſi bos comedes & ſeptē tēpora mutabūtur ſuper te: donec ſcias q̄ dominetur excelſus

בְּמלכות אנשא ולמן די יצבא יתננה׃ בה שעתא מלתא ספת על נבוכדנצר ומן אנשא טריד ועשבא כתורין יאכל ומטל שמיא גשמה יצטבע עד די שערה כנשרין רבה וטפרוהי כצפרין׃ ולקצת יומיא אנה נבוכדנצר עיני לשמיא נטלת ומנדעי עלי יתוב ולעליא ברכת ולחי עלמא שבחת והדרת די שלטנה שלטן עלם ומלכותיה עם דר ודר׃ וכל דאירי ארעא כלא חשיבין וכמצביה עבד בחיל שמיא ודאירי ארעא ולא איתי די ימחא בידה ויאמר לה מה עבדת׃ בה זמנא מנדעי יתוב עלי וליקר מלכותי הדרי וזיוי יתוב עלי ולי הדברי ורברבני יבעון ועל מלכותי התקנת ורבו יתירא הוספת לי׃ כען אנה נבוכדנצר משבח ומרומם ומהדר למלך שמיא די כל מעבדוהי קשט וארחתה דין ודי מהלכין בגוה יכל להשפלה׃

Cap. v.

בלשאצר מלכא עבד לחם רב לרברבנוהי אלף ולקבל אלפא חמרא שתה׃ בלשאצר אמר בטעם חמרא להיתיה למאני דהבא וכספא די הנפק נבוכדנצר אבוהי מן היכלא די בירושלם וישתון בהון מלכא ורברבנוהי שגלתה ולחנתה׃ באדין היתיו מאני דהבא די הנפקו מן היכלא די בית אלהא די בירושלם ואשתיו בהון מלכא ורברבנוהי שגלתה ולחנתה׃ אשתיו חמרא ושבחו לאלהי דהבא וכספא נחשא פרזלא אעא ואבנא׃

in regno hominum: & cuicunq; voluerit det illud. Eadẽ hora sermo completus est super nabuchodonosor: & ex hominibus abiectus est: & fenum vt bos comedit: & rore celi corpus eius infectum est donec capilli eius in similitudinẽ aquilarũ crescerẽt: & vngues eius quasi vngues auiũ. Igitur post finẽ dierũ ego nabuchodonosor oculos meos ad celũ leuaui: & sensus meus redditus est mihi: & altissimo bñdixi: & viuentẽ in sempiternum laudaui & glorificaui: quia potestas eius potestas sempiterna: & regnũ eius in generatiõe & generatione: & oẽs habitatores terre apud eũ in nihilũ reputati sunt. Iuxta volũtatẽ enim suã facit tã in virtutibus celi quam in habitatoribus terre: & nõ est qui resistat manui eius & dicat ei: quare fecisti? In ipso tpe sensus meus reuersus ẽ ad me: et ad honorẽ regni mei decorẽq; perueni: & figura mea reuersa est ad me: et optimates mei & magistratus mei requisierũt me: et in regno meo restitutus sum: et magnificẽtia amplior addita est mihi. Nunc igitur ego nabuchodonosor laudo et magnifico & glorifico regẽ celi: quia oĩa opa eius vera: & oẽs vie eius iudicia: & gradiẽtes in supbia potest humiliare. 5.

Balthasar rex fecit grãde cõuiuiũ optimatibus suis mille: & vnusquisq; sm suã bibebat etatẽ. Precepit ergo iam temulentus: vt afferrentur vasa aurea & argẽtea: quae asportauerat nabuchodonosor pater eius de tẽplo quod fuit in hierusalẽ: vt biberent in eis rex & optimates eius: vxoresq; eius & concubine. Tunc allata sunt vasa aurea que asportauerat de tẽplo quod fuerat in hierusalem: & biberunt in eis rex & optimates eius: vxores & cõcubiẽ illius. Bibebant vinum & laudabant deos suos aureos & argenteos & ereos ferreos ligneosq; & lapideos.

In eadem hora apparuerũt digiti quasi manus hominis scribentis contra candelabrum in superficie parietis aule regie. Et rex aspiciebat articulos manus scribẽtis. Tunc facies regis cõmutata est: & cogitationes eius cõturbabãt eũ: & cõpages renũ eius soluebantur: & genua eius ad se inuicẽ collidebantur. Exclamauit itaq; rex fortiter vt introducerẽt magos chaldeos & aruspices. Et loquẽs rex ait sapientibus babylonis. Quicunq; legerit scripturam hanc: & interptationẽ eius manifestã mihi fecerit: purpura vestietur & torquẽ aureũ habebit in collo: & tertius in regno meo erit. Tunc ingressi oẽs sapiẽtes regis non potuerunt nec scripturã legere: nec interptatione eius indicare regi. Vnde rex balthasar satis conturbatus est: et vultus illius imutatus est. Sed & optimates eius turbabantur: regina autem pro re quae acciderat regi & optimatibus eius domum conuiuii ingressa est & proloquens ait. Rex in eternũ viue. Nõ te conturbent cogitationes tue: neq; facies tua imutetur. Est vir in regno tuo qui spiritũ deorum sanctorũ habet in se: & in diebus patris tui sciẽtia & sapientia inuente sunt in eo. Nam & rex nabuchodonosor pater tuus principẽ magorũ incãtatorum chaldeorum & aruspicũ constituit eum. Pater inquã tuus o rex: quia spũs amplior & prudentia intelligẽtia q; & interptatio somniorum & ostensio secretorũ ac solutio ligatorũ inuente sunt in eo: hoc est in danicle: cui rex posuit nomen balthasar. Nunc itaq; daniel vocetur: & interpretationẽ narrabit. Igitur introductus est daniel corã rege. Ad quẽ prefatus rex ait. Tu es daniel de filiis captiuitatis iude:

בה שעתה נפקו אצבען די יד אנש וכתבן לקבל נברשתא על גירא די כתל היכלא די מלכא ומלכא חזה פס ידה די כתבה׃ אדין מלכא זיוהי שנוהי ורעיונהי יבהלונה וקטרי חרצה משתרין וארכבתה דא לדא נקשן׃ קרא מלכא בחיל להעלה לאשפיא כשדיא וגזריא ענה מלכא ואמר לחכימי בבל די כל אנש די יקרה כתבה דנה ופשרה יחונני ארגונא ילבש והמונכא די דהבא על צוארה ותלתי במלכותא ישלט׃ אדין עללין כל חכימי מלכא ולא כהלין כתבא למקרא ופשרא להודעה למלכא׃ אדין מלכא בלשאצר שגיא מתבהל וזיוהי שנין עלוהי ורברבנוהי משתבשין׃ מלכתא לקבל מלי מלכא ורברבנוהי לבית משתיא עללת ענת מלכתא ואמרת מלכא לעלמין חיי אל יבהלוך רעיונך וזיויך אל ישתנו׃ איתי גבר במלכותך די רוח אלהין קדישין בה וביומי אבוך נהירו ושכלתנו וחכמה כחכמת אלהין השתכחת בה ומלכא נבוכדנצר אבוך רב חרטמין אשפין כשדאין גזרין הקימה אבוך מלכא׃ כל קבל די רוח יתירה ומנדע ושכלתנו מפשר חלמין ואחוית אחידן ומשרא קטרין השתכחת בה בדניאל די מלכא שם שמה בלטשאצר כען דניאל יתקרא ופשרה יהחוה׃ באדין דניאל העל קדם מלכא ענה מלכא ואמר לדניאל אנתה הוא דניאל די מן בני גלותא די יהוד

די היתי מלכא אבי מן יהוד׃ ושמעת
עליך די רוח אלהין בך ונהירו
ושכלתנו וחכמה יתירה השתכחת
בך׃ וכען העלו קדמי חכימיא
אשפיא די כתבה דנה יקרון ופשרה
להודעותני ולא כהלין פשר מלתא
להחויה׃ ואנה שמעת עליך די
תוכל פשרין למפשר וקטרין
למשרא כען הן תוכל כתבא
למקרא ופשרה להודעתני
ארגונא תלבש והמונכא די דהבא
על צוארך ותלתא במלכותא
תשלט׃ באדין ענה דניאל ואמר
קדם מלכא מתנתך לך להוין
ונבזביתך לאחרן הב ברם כתבא
אקרא למלכא ופשרא אהודענה׃
אנתה מלכא אלהא עליא מלכותא
ורבותא ויקרא והדרא יהב
לנבכדנצר אבוך׃ ומן רבותא די
יהב לה כל עממיא אמיא ולשניא
הוו זאעין ודחלין מן קדמוהי די
הוא צבא הוה קטל ודי הוה צבא
הוה מחא ודי הוה צבא הוה מרים
ודי הוא צבא הוה משפל׃ וכדי רם
לבבה ורוחה תקפת להזדה הנחת
מן כרסא מלכותה ויקרה העדיו
מנה׃ ומן בני אנשא טריד ולבבה
עם חיותא שוי ועם ערדיא מדורה
עשבא כתורין יטעמונה ומטל
שמיא גשמה יצטבע עד די ידע
די שליט אלהא עליא במלכות
אנשא ולמן די יצבא יהקים עליה׃
ואנתה ברה בלשאצר לא השפלת
לבבך כל קבל די כל דנה ידעת׃
ועל מרא שמיא התרוממת ולמאניא
די ביתה היתיו קדמיך ואנתה

אתא יהד · נהר · יתר · חכם · מלל · יכל פשר · שרה · קרא ידע · לבש · שלט · נתן הוה · יהב · קרא · עלה · רבה · הוה זוע · רום · שפל רום · זוד נחת · עדה · חיה שוה · דור טעם · צבע · שלט עלה · צבא קום · רום · אתא

quē adduxerat pater meus rex de iudea? Audiui de te: quoniā spiritum deorum habes: scientia intelligentiaq; ac sapientia ampliores inuēte sunt in te. Et nūc introgreſſi sunt in cōspectu meo sapiētes magi vt scripturā hanc legerēt: & interp̄tationē eius indicarēt mihi: & nequierūt sensum huius sermonis edicere. Porro ego audiui de te q̄ poſſis obscura interpretari: & ligata dissoluere. Si ergo vales scripturam legere & interpretationem eius indicare mihi: purpura vestieris: & torquem auream circa collū tuū habebis: & tertius in regno meo princeps eris. Ad quē respondens daniel: ait coram rege. Munera tua sint tibi: & dona domus tue alteri da. Scripturam autem legā tibi rex: & interpretationē eius ostendā tibi. O rex: deus altissimus regnum & magnificentiā gloriā & honorem dedit nabuchodonosor patri tuo: & p̄pter magnificētiam quā dederat ei vniuersi populi tribus & lingue tremebant & metuebant eum. Quos volebat interficiebat: quos volebat percutiebat: quos volebat exaltabat: & quos volebat hūiliabat. Q̄n aūt eleuatū est cor eius: & spūs illi obfirmatus est ad sup̄biā: depositus ē de solio regni sui: & gloria eius ablata est: & a filiis hominum eiectus est. Sed & cor eius cum bestiis positū est: & cum onagris erat habitatio eius. Fenū quoq; vt bos comedebat: & rore celi corpus eius infectū est: donec cognosceret q̄ potestatem haberet altissimus in regno hominū: & quēcūq; voluerit suscitabit sup̄ illud. Tu quoq; filius eius balthasar non humiliasti cor tuū cum scires hec omnia. sed aduersum dn̄atorem celi eleuatus es. Et vasa domus eius allata sunt coram te: & tu

quā adduxit rex pater meus? audiui de te
ἣς ἤγαγεν ὁ βασιλεὺς ὁ πατήρ μου; ἤκουσα περὶ σοῦ
q̄m sp̄us dei scti in te: & vigilantia & intelle
ὅτι πνεῦμα θεοῦ ἁγίου ἐν σοί, καὶ γρηγόρησις καὶ σύνε
ctus & sapia abūdās inuēta est ī te. & nūc igreſſi sūt
σις καὶ σοφία περισσὴ εὑρέθη ἐν σοί. καὶ νῦν εἰσῆλθον
ī cōspectu meo sapiētes magi gazareni: vt scripturā hāc
ἐνώπιόν μου σοφοὶ μάγοι γαζαρηνοί, ἵνα τὴν γραφὴν ταύ
legant & cōiecturā ei⁹ notā faciant
την ἀναγνῶσιν καὶ τὴν σύγκρισιν αὐτῆς γνωρίσωσίν
mihi: & nō potuerunt annunciare mihi. & ego audi
μοι, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν ἀπαγγεῖλαί μοι. καὶ ἐγὼ ἤκου
ui de te q̄ potest cōiecturas cōiectare. nūc
σα περὶ σοῦ ὅτι δύνασαι συγκρίματα συγκρῖναι. νῦν
ergo si potueris scripturā hanc legere &
οὖν ἐὰν δυνηθῇς τὴν γραφὴν ταύτην ἀναγνῶναι καὶ τὴν
cōiecturā eius notā facere mihi: purpurā indueris: &
σύγκρισιν αὐτῆς γνωρίσαι μοι, πορφύραν ἐνδύσῃ, καὶ
torques aurea erit sup̄ collum tuū: &
ὁ μανιάκης ὁ χρυσοῦς ἔσται ἐπὶ τὸν τράχηλόν σου, καὶ
tertius in regno meo ip̄abis. tūc respondit da
τρίτος ἐν τῇ βασιλείᾳ μου ἄρξῃ. τότε ἀπεκρίθη δα
niel & dixit ī cōspectu regis: dona tua
νιὴλ καὶ εἶπεν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, τὰ δόματά σου
tibi sint: & munus dom⁹ tue alteri da:
σοὶ ἔστω, καὶ τὴν δωρεὰν τῆς οἰκίας σου ἑτέρῳ δός,
ego aūt scripturā legam regi: &
ἐγὼ δὲ τὴν γραφὴν ἀναγνώσομαι τῷ βασιλεῖ, καὶ τὴν
cōiecturā ei⁹ notā faciā tibi rex. de⁹ altissim⁹
σύγκρισιν αὐτῆς γνωρίσω σοι βασιλεῦ. ὁ θεὸς ὁ ὕψιστος
regnum & magnificentiā & honorē &
τὴν βασιλείαν καὶ τὴν μεγαλωσύνην καὶ τὴν τιμὴν καὶ
gl̄iam dedit nabuchodonosor p̄ri tuo:
τὴν δόξαν ἔδωκεν ναβουχοδονόσορ τῷ πατρί σου,
& de magnificentia quā dedit ei oēs
καὶ ἀπὸ τῆς μεγαλωσύνης ἧς ἔδωκεν αὐτῷ πάντες
pp̄li tribus lingue erāt trementes & timentes
οἱ λαοὶ φυλαὶ γλῶσσαι ἦσαν τρέμοντες καὶ φοβούμενοι
eū. q̄s volebat ipse īterficiebat: & q̄s volebat
αὐτόν. οὓς ἐβούλετο αὐτὸς ἀνῄρει, καὶ οὓς ἐβούλετο
ipse p̄cutiebat: & q̄s volebat ipse exaltabat: & q̄s
αὐτὸς ἔτυπτεν, καὶ οὓς ἐβούλετο αὐτὸς ὕψου, καὶ οὓς
volebat ipse humiliabat. & q̄n exaltatū ē cor
ἐβούλετο αὐτὸς ἐταπείνου. καὶ ὅτε ὑψώθη ἡ καρδία
eius & sp̄us eius cōfortat⁹ ē vt sup̄bi
αὐτοῦ καὶ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐκραταιώθη τοῦ ὑπερηφα
ret: deposit⁹ ē a throno regni sui:
νεύεσθαι, κατηνέχθη ἀπὸ τοῦ θρόνου τῆς βασιλείας αὐ
& honor ablatus ē ab eo. & ab hoībus
τοῦ, καὶ ἡ τιμὴ ἀφῃρέθη ἀπ' αὐτοῦ. καὶ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων
expuls⁹ est: & cor eius cum bestiis datū ē:
ἐξεδιώχθη, καὶ ἡ καρδία αὐτοῦ μετὰ τῶν θηρίων ἐδόθη,
& cum onagris habitatio eius: & feno q̄si bouē
καὶ μετὰ ὀνάγρων ἡ κατοικία αὐτοῦ, καὶ χόρτον ὡς βοῦν
cibabāt eum. & de rore celi
ἐψώμιζον αὐτόν. καὶ ἀπὸ τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ τὸ
corp⁹ eius intinctū ē: donec cognouit q̄ dn̄at altissimus
σῶμα αὐτοῦ ἐβάφη, ἕως οὗ ἔγνω ὅτι κυριεύει ὁ ὕψιστος
regni hoīm: & cui visū fuerit dabit
τῆς βασιλείας τῶν ἀνθρώπων, καὶ ᾧ ἐὰν δόξῃ δώσει
illud. & tu filius eius baltasar nō humiliasti
αὐτήν. καὶ σὺ ὁ υἱὸς αὐτοῦ βαλτάσαρ οὐκ ἐταπείνω
cor tuū ī cōspectu dei. nōne oīa
σας τὴν καρδίαν σου κατενώπιον τοῦ θεοῦ. οὐ πάντα
hec nosti: & ꝯ dn̄m dei celi
ταῦτα ἔγνως; καὶ ἐπὶ τὸν κύριον τὸν θεὸν τοῦ οὐρανοῦ
exaltat⁹ ē. & vasa dom⁹ eius attulisti co
ὑψώθης. καὶ τὰ σκεύη τοῦ οἴκου αὐτοῦ ἤνεγκας ἐνώ
ram te: & tu
πιόν σου, καὶ σὺ

& optimates tui & concubine tue & coēu
καὶ οἱ μεγιστᾶνές σου καὶ αἱ παλλακαί σου καὶ οἱ παρα
bini tui vinū bibebatis in eis: & deos
κοιτοί σου οἶνον ἐπίνετε ἐν αὐτοῖς, καὶ τοὺς θεοὺς
aureos & argenteos & ereos & fer
τοὺς χρυσοῦς καὶ τοὺς ἀργυροῦς καὶ χαλκοῦς καὶ σι
reos & ligneos & lapideos: q̄ nō vident &
δηροῦς καὶ ξυλίνους καὶ λιθίνους, οἳ οὐ βλέπουσιν καὶ
nō audiunt & nō cognoscunt: laudasti. at deū cui⁹
οὐκ ἀκούουσιν καὶ οὐ γινώσκουσιν, ᾔνεσας. τὸν δὲ θεὸν οὗ
spiritus tu⁹ in manu sua & oēs vie tue: ip
ἡ πνοή σου ἐν χειρὶ αὐτοῦ καὶ πᾶσαι αἱ ὁδοί σου, αὐ
sum nō gl̄ificasti. idcirco a facie eius miſ
τὸν οὐκ ἐδόξασας. διὰ τοῦτο ἐκ προσώπου αὐτοῦ ἀπε
sus est articulus manus ☛ scripturā hanc ordinauit:
στάλη ἀστράγαλος χειρὸς καὶ τὴν γραφὴν ταύτην ἔταξεν,
& hec scriptura ordinata. mane: thecel: phares:
καὶ αὕτη ἡ γραφὴ ἡ ἐντεταγμένη. μανή, θεκέλ, φαρές.
hec cōiectura verbi. mane mēsurauit
τοῦτο τὸ σύγκριμα τοῦ ῥήματος. μανὴ ἐμέτρησεν ὁ
de⁹ regnum tuū & ip̄leuit illud. thecel.
θεὸς τὴν βασιλείαν σου καὶ ἐπλήρωσεν αὐτήν. θεκέλ.
appēs⁹ ē i statera & inuēt⁹ est posterior. phares: diuisū ē
ἐστάθη ἐν ζυγῷ καὶ εὑρέθη ὑστεροῦσα. φαρές, διῄρηται
regnū tuū & datū ē medis & persis. &
ἡ βασιλεία σου καὶ ἐδόθη μήδοις καὶ πέρσαις. καὶ
dixit baltasar: & induerūt danielē
εἶπε βαλτάσαρ, καὶ ἐνέδυσαν τὸν δανιὴλ
purpura: & torquē auream circūposuerūt
πορφύραν, καὶ τὸν μανιάκην τὸν χρυσοῦν περιέθηκαν
circa collum eius. & p̄dicauit de eo
περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ. καὶ ἐκήρυξεν περὶ αὐτοῦ
esse eū p̄ncipem tertiū in regno suo.
εἶναι αὐτὸν ἄρχοντα τρίτον ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.
in eadē nocte īterfect⁹ ē baltasar rex chalde
ἐν αὐτῇ τῇ νυκτὶ ἀνῃρέθη βαλτάσαρ ὁ βασιλεὺς ὁ χαλδαῖ
us. & darius med⁹ accepit regnū
ος. καὶ δαρεῖος ὁ μῆδος παρέλαβεν τὴν βασιλείαν
ānos ānoꝝ sexaginta duoꝝ.
ὢν ἐτῶν ἑξηκονταδύο.

Ca.6.

Et placuit ī ꝯspectu darij: & cōstituit sup̄
Καὶ ἤρεσεν ἐνώπιον δαρείου, καὶ κατέστησεν ἐπὶ
regnum satrapas centū viginti: vt essent
τῆς βασιλείας σατράπας ἑκατὸν εἴκοσι, τοῦ εἶναι
ipi in toto regno suo: & sup̄ eos
αὐτοὺς ἐν ὅλῃ τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ, καὶ ἐπάνω αὐ
ordinarios tres: q̄s erat daniel vn⁹ ex eis vt
τῶν τακτικοὺς τρεῖς, ὧν ἦν δανιὴλ εἷς ἐξ αὐτῶν τοῦ
redderent illis satrape rationē: vt
ἀποδιδόναι αὐτοῖς τοὺς σατράπας λόγον, ὅπως ὁ
rex nō fatigaret. & erat daniel sup̄ eos:
βασιλεὺς μὴ ἐνοχλῆται. καὶ ἦν δανιὴλ ὑπὲρ αὐτούς,
q̄ sp̄us abūdās erat in eo: & rex cō
ὅτι πνεῦμα περισσὸν ἦν ἐν αὐτῷ, καὶ ὁ βασιλεὺς κα
stituit eūm sup̄ oē regno suo. &
τέστησεν αὐτὸν ἐφ' ὅλης τῆς βασιλείας αὐτοῦ. καὶ οἱ
ordinarij & satrape q̄rebant occasionē inuenire
τακτικοὶ καὶ οἱ σατράπαι ἐζήτουν πρόφασιν εὑρεῖν
cōtra danielē: & oēm occasionē & delictū
κατὰ δανιήλ, καὶ πᾶσαν πρόφασιν καὶ παράπτω
& peccatum nō inueneērt
μα καὶ ἀμπλάκημα οὐχ εὗρον

& optimates tui & vxores tue & cōcubine tue vinū bibistis in eis. Deos quoq; argenteos & aureos & ereos ferreos ligneosq; & lapideos qui non vident neq; audiūt neq; sentiunt laudasti: porro deū qui habet flatum tuum in manu sua & oēs vias tuas: non glorificasti. Idcirco ab eo missus est articulus manus q̄ scripsit hoc q̄d exaratū est. Hec est autē scriptura q̄ digesta est. Mane thecel phares. Et hec interp̄tatio sermonis. Mane: numerabit deus regnū tuū & cōpleuit illud. Thecel: appensus es in statera & inuētus es minus habēs. Phares: diuisum est regnum tuum: & datum est medis & persis. Tunc iubente rege: inditus est daniel purpura: & circundata est torques aurea collo ei⁹: & predicatū est de eo q̄ haberet potestatem tertius in regno. Eadē nocte interfectus est balthasar rex chaldeus: & darius medus successit in regnum annos natus sexaginta duos.

6\. Placuit dario & cōstituit super regnum satrapas centū viginti vt essent in toto regno suo: & super eos principes tres ex quibus daniel vnus erat: vt satrape illis redderent rationē: & rex non sustineret molestiā. Igitur daniel superabat omnes principes & satrapas: quia spūs dei amplior erat in illo. Porro rex cogitabat constituere eū super omne regnum. Vnde principes & satrape querebāt occasionē vt inuenirēt danieli ex latere regni: nullāq; causam & suspicionem reperire potuerunt: eo q̄ fidelis esset & omnis culpa & suspitio nō inueniretur

ורברבניך שגלתך ולחנתך חמרא
שתין בהון ולאלהי כספא ודהבא
נחשא פרזלא אעא ואבנא די
לא חזין ולא שמעין ולא ידעין
שבחת ולאלהא די נשמתך
בידיה וכל ארחתך לה לא הדרת׃
באדין מן קדמוהי שליח פסא די
ידא וכתבא דנה רשים׃ ודנה
כתבא די רשים מנא מנא תקל
ופרסין׃ דנה פשר מלתא מנא מנה
אלהא מלכותך והשלמה׃ תקל
תקילתא במאזניא והשתכחת חסיר׃
פרס פריסת מלכותך ויהיבת
למדי ופרס׃ באדין אמר בלשאצר
והלבשו לדניאל ארגונא
והמונכא די דהבא על צואריה
והכרזו עלוהי די להוא שליט
תלתא במלכותא׃ ביה בליליא
קטיל בלשאצר מלכא כשדיא׃
ודריוש מדיא קבל מלכותא כבר
שנין שתין ותרתין׃

Cap. vj.

שפר קדם דריוש והקים על
מלכותא לאחשדרפניא מאה
ועשרין די להון בכל מלכותא׃
ועלא מנהון סרכין תלתא די דניאל
חד מנהון די להון אחשדרפניא
אלין יהבין להון טעמא ומלכא לא
להוה נזק׃ אדין דניאל דנה הוה
מתנצח על סרכיא ואחשדרפניא
כל קבל די רוח יתירא בה ומלכא
עשית להקמותה על כל מלכותא׃
אדין סרכיא ואחשדרפניא הוו
באין עלה להשכחה לדניאל מצד
מלכותא וכל עלה ושחיתה לא
יכלין להשכחה כל קבל די מהימן
הוא וכל שלו ושחיתה לא השתכחת

רבב · שתה · חזה · שלח פס · רשם · מלל · שלם · אזן שכח · יהב · לבש · צור · כרז הוה · שלט · קטל · שנה · תרי · קום · הוה · עלה · נזק · נצח · יתר · עשת קום · בעה עלל · שכח צדד · שחת המן · שלה

עלוהי: אדין גבריא אלך אמרין
די לא נהשכח לדניאל דנה כל עלא
להן השכחנא עלוהי בדת אלהה:
אדין סרכיא ואחשדרפניא אלן
הרגשו על מלכא וכן אמרין ליה
דריוש מלכא לעלמין חיי: אתיעטו
כל סרכי מלכותא סגניא
ואחשדרפניא הדבריא ופחותא
לקימה קים מלכא ולתקפה אסר
די כל די יבעא בעו מן כל אלה
ואנש עד יומין תלתין להן מנך
מלכא יתרמא לגב אריותא: כען
מלכא תקים אסרא ותרשם כתבא
די לא להשניה כדת מדי ופרס די
לא תעדא: כל קבל דנה מלכא
דריוש רשם כתבא ואסרא: ודניאל
כדי ידע די רשים כתבא על
לביתה וכוין פתיחן לה בעליתה
נגד ירושלם וזמנין תלתה ביומא
הוא ברך על ברכוהי ומצלא ומודא
קדם אלהה כל קבל די הוא
עבד מן קדמת דנה: אדין גבריא
אלך הרגשו והשכחו לדניאל
בעא ומתחנן קדם אלהה: באדין
קרבו ואמרין קדם מלכא על אסר
מלכא הלא אסר רשמת די כל
אנש די יבעא מן כל אלה ואנש
עד יומין תלתין להן מנך מלכא
יתרמא לגוב אריותא ענה מלכא
ואמר יציבא מלתא כדת מדי
ופרס די לא תעדא: באדין ענו
ואמרין קדם מלכא די דניאל
די מן בני גלותא די יהוד לא
שם עליך מלכא טעם ועל אסרא
די רשמת וזמנין תלתה ביומא
בעא בעותה: אדין מלכא כדי

אלה · עלל · אלה רגש · יעט · דבר פחה · קום · בעה · רמה גוב · קום · רשם שנה · עדה · עלל · בוא פתח · עלה · צלא ידה · אלה רגש · שכח חנן · בעה · רמה · יצב מלל · ענה · גלה יהד · שום · בעה

in eo. Dixerunt ergo viri illi. Non inuenimus danieli huic aliquā occasionem nisi forte in lege dei sui. Tunc principes & satrape surripuerunt regi: & sic locuti sunt ei. Dari rex in eternū viue. Consilium inierunt omnes principes regni tui: magistratus & satrape senatores & iudices: vt decretum imperatorium exeat & edictum: vt ois q̄ petierit aliquā petitionē a q̄cūq̄ deo & homine vsq̄ ad triginta dies nisi a te rex: mittatur in lacum leonum. Nunc itaq̄ rex confirma sententiā: & scribe decretum vt nō immutetur qd̄ statutum est a medis & persis: nec preuaricari cuiq̄ liceat. Porro rex darius proposuit edictū & statuit. Quod cum daniel cōperisset. i. cōstitutā legē: ingressus est domū suā: & fenestris apertis in cenaculo suo contra hierusalem tribus temporibus in die flectebat genua sua & orabat: confitebaturq̄ coram deo suo sicut & ante facere consueuerat. Viri ergo illi curiosius inquirētes inuenerunt danielem orantem & obsecrantē deum suum: & accedētes locuti sunt regi super edicto. Rex nunquid non constituisti vt omnis homo qui rogaret quē q̄ de diis & hominibus vsq̄ ad dies triginta nisi te rex: mitteretur in lacum leonū. Ad quos rn̄dens rex ait. Verus est sermo iuxta decretum medorum atq̄ p̄sarū: qd̄ p̄uaricari non licet. Tunc rn̄dentes dixerūt coram rege. Daniel de filiis captiuitatis iude non curauit de lege tua & de edicto quod cōstituisti: sed tribus temporibus per diē orat obsecratione sua. Quod

contra eū: qr fidelis erat. τ dixerūt ordinarij: nō
κατ' αὐτοῦ, ὅτι πιστὸς ἦν. καὶ εἶπαν οἱ ταχτικοί, οὐχ
inueniem⁹ cōtra daniel occasionē: nisi in legitimis
εὑρήσωμεν κατὰ δανιὴλ πρόφασιν, εἰ μὴ ἐν νομίμοις
dei sui. tunc ordinarij τ satrape astite
θεοῦ αὐτοῦ. τότε οἱ ταχτικοὶ καὶ οἱ σατράπαι παρέ-
runt regi τ dixerūt ei: dari rex
στησαν τῷ βασιλεῖ καὶ εἶπαν αὐτῷ, δαρεῖε βασιλεῦ
in eternū viue: cōsilium inierunt oēs q̄ in
εἰς τοὺς αἰῶνας ζῆθι, συνεβουλεύσαντο πάντες οἱ ἐπὶ
regno tuo magistrat⁹ τ toparche τ sa-
τῆς βασιλείας σου στρατηγοὶ καὶ τοπάρχαι καὶ σα-
trape τ senatores vt statuerēt statuto regio τ
τράπαι καὶ ὕπατοι τοῦ στῆσαι στάσει βασιλικῇ καὶ
cōfortarēt definitionē vt q̄cunq̄ petierit petitionē ab
ἐνισχῦσαι ὁρισμόν ὅπως ὃς ἐὰν αἰτήσηται αἴτημα παρὰ
omni deo τ homine: vsq̄ ad dies triginta:
παντὸς θεοῦ καὶ ἀνθρώπου, ἕως ἡμερῶν τριάκοντα,
nisi a te rex: mittetur in lacū
ἀλλ' ἢ παρὰ σοῦ βασιλεῦ, ἐμβληθήσεται εἰς τὸν λάκ-
leonū. nūc ergo rex statue definitionē
κον τῶν λεόντων. νῦν οὖν βασιλεῦ στῆσον τὸν ὁρισμὸν
τ expone scripturā: vt nō immutetur decretū p̄sa-
καὶ ἔκθου γραφήν, ὅπως μὴ ἀλλοιωθῇ τὸ δόγμα περ-
rum τ medoꝝ. tunc rex darius precepit
σῶν καὶ μήδων. τότε ὁ βασιλεὺς δαρεῖος ἐπέταξεν
scribi decretū: τ daniel q̄n cognouit qd̄ statutū
γραφῆναι τὸ δόγμα, καὶ δανιὴλ ἡνίκα ἔγνω ὅτι ἐνετά-
est decretū: igress⁹ est in domū suā: τ fenestre ap
γη τὸ δόγμα, εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ αἱ θυρίδες ἀνε-
te ipi in cenaculis suis contra hie
ῳγμέναι αὐτῷ ἐν τοῖς ὑπερῴοις αὐτοῦ κατέναντι ἱε-
rusalem: τ trib⁹ trib⁹ diei erat flectens
ρουσαλήμ, καὶ καιροὺς τρεῖς τῆς ἡμέρας ἦν κάμπτων
sup genua sua: τ orans τ cōfi
ἐπὶ τὰ γόνατα αὐτοῦ, καὶ προσευχόμενος καὶ ἐξο-
tens coram deo suo: sicut erat faci
μολογούμενος ἐναντίον τοῦ θεοῦ αὐτοῦ, καθὼς ἦν ποι-
ens prius. tunc viri illi astiterunt τ
ῶν ἔμπροσθεν. τότε οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι παρετήρησαν καὶ
iuenerūt daniel orantem τ obsecrātē coram
εὗρον τὸν δανιὴλ ἀξιοῦντα καὶ δεόμενον ἔμπροσθεν τοῦ
deo suo. τ accedentes dicūt regi:
θεοῦ αὐτοῦ. καὶ προσελθόντες λέγουσιν τῷ βασιλεῖ,
rex nōne definitionē posuisti vt ois homo
βασιλεῦ οὐχ ὁρισμὸν ἔταξας ὅπως πᾶς ἄνθρωπος
q̄ petierit ab omni deo τ hoīe pe-
ὃς ἂν αἰτήσῃ παρὰ παντὸς θεοῦ καὶ ἀνθρώπου αἴ-
titionē vsq̄ ad dies triginta nisi a te rex:
τημα ἕως ἡμερῶν τριάκοντα ἀλλ' ἢ παρὰ σοῦ βασι-
mittetur in lacum leonū? τ
λεῦ, ἐμβληθήσεται εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων; καὶ
dixit rex: verus sermo: τ decretū
εἶπεν ὁ βασιλεύς, ἀληθινὸς ὁ λόγος, καὶ τὸ δόγμα
medoꝝ τ p̄saꝝ nō transibit. tūc respon
μήδων καὶ περσῶν οὐ παρελεύσεται. τότε ἀπεκρί-
derūt τ dicūt corā rege: daniel q̄
θησαν καὶ λέγουσιν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, δανιὴλ ὁ
de filijs captiuitatis iudee: nō
ἀπὸ τῶν υἱῶν τῆς αἰχμαλωσίας τῆς ἰουδαίας, οὐχ
est subiect⁹ decreto tuo: τ trib⁹ trib⁹
ὑπετάγη τῷ δόγματί σου, καὶ καιροὺς τρεῖς τῆς
diei petit a deo suo petitio-
ἡμέρας αἰτεῖται παρὰ τοῦ θεοῦ αὐτοῦ τὰ αἰτήμα-
nes suas. tunc rex
τα αὐτοῦ. τότε ὁ βασιλεὺς

B · C · D

vt audiuit verbū: multū ꝯtristat⁹ ē sup eo: τ p̄
ὡς ἤκουσεν τὸ ῥῆμα, πολὺ ἐλυπήθη ἐπ' αὐτῷ, καὶ πε-
daniel cōtendit vt liberaret eum: τ vsq̄ ad
ρὶ τοῦ δανιὴλ ἠγωνίσατο τοῦ ἐξελέσθαι αὐτόν, καὶ ἕως
vesperā erat cōtendēs vt liberaret eum. tūc
ἑσπέρας ἦν ἀγωνιζόμενος τοῦ ἐξελέσθαι αὐτόν. τότε οἱ
viri illi dicunt regi: scito rex:
ἄνδρες ἐκεῖνοι λέγουσιν τῷ βασιλεῖ, γνῶθι βασιλεῦ,
qr decretū medis τ persis non transibit: q̄
ὅτι δόγμα μήδοις καὶ πέρσαις οὐ παρελεύσεται, τὸ
oēm definitionē τ statutū qd̄ rex statuet: nō opꝫ im-
πᾶν ὁρισμὸν καὶ στάσιν ἣν ὁ βασιλεὺς στήσει, οὐ δεῖ πα-
mutare. tunc rex dixit: τ adduxerūt
ραλλάξαι. τότε ὁ βασιλεὺς εἶπεν, καὶ ἤγαγον τὸν
daniel: τ imiserūt eū in lacum leo
δανιὴλ, καὶ ἐνέβαλον αὐτὸν εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόν-
nū. τ dixit rex daniel: de⁹ tuus cui
των. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς τῷ δανιὴλ, ὁ θεός σου ᾧ
tu seruis cōtinue ipe liberabit te. τ attu-
σὺ λατρεύεις ἐνδελεχῶς αὐτὸς ἐξελεῖταί σε. καὶ ἤνεγ-
lerūt lapidē vnū: τ iposuerūt sup os lac⁹:
καν λίθον ἕνα, καὶ ἐπέθηκαν ἐπὶ τὸ στόμα τοῦ λάκκου,
τ obsignauit rex anulo suo:
καὶ ἐσφραγίσατο ὁ βασιλεὺς τῷ δακτυλίῳ αὐτοῦ,
τ in anulo optimatū suoꝝ: vt nō
καὶ ἐν τῷ δακτυλίῳ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ, ὅπως μὴ
mutaret res in daniel. τ abijt rex
ἀλλοιωθῇ πρᾶγμα ἐν τῷ δανιὴλ. καὶ ἀπῆλθεν ὁ βασι-
in domū suam. τ dormiuit icenatus: τ
λεὺς εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. καὶ ἐκοιμήθη ἄδειπνος, καὶ
cibos nō attulerūt ei: τ somn⁹ recessit
ἐδέσματα οὐκ εἰσήνεγκαν αὐτῷ, καὶ ὁ ὕπνος ἀπέστη
ab eo. tūc rex surrexit mane in luce
ἀπ' αὐτοῦ. τότε ὁ βασιλεὺς ἀνέστη τοπρωῒ ἐν τῷ φωτὶ
τ cū festinatiōe venit ad lacum leonū: τ
καὶ ἐν σπουδῇ ἦλθεν ἐπὶ τὸν λάκκον τῶν λεόντων, καὶ
cū appropiqret ipe lacui daniele voce magna τ
ἐν τῷ ἐγγίζειν αὐτὸν τῷ λάκκῳ τῷ δανιὴλ φωνῇ μεγάλῃ καὶ
forti clamauit: daniel serue dei viuentis:
ἰσχυρᾷ ἐβόησεν, δανιὴλ ὁ δοῦλος τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος, ὁ
de⁹ tu⁹ quē tu colis continue: si potuit libe
θεός σου ᾧ σὺ λατρεύεις ἐνδελεχῶς, εἰ ἐδυνάσθη ἐξε-
rare te ex ore leonū? τ dixit daniel
λέσθαι σε ἐκ στόματος τῶν λεόντων; καὶ εἶπεν δανιὴλ
regi: rex in secula viue: de⁹ me⁹
τῷ βασιλεῖ, βασιλεῦ εἰς τοὺς αἰῶνας ζῆθι, ὁ θεός μου
misit angelum suum τ obturauit ora
ἀπέστειλεν τὸν ἄγγελον αὐτοῦ καὶ ἐνέφραξεν τὰ στόματα τῶν
leonū τ nō nocuerūt mihi: qr coram eo te
λεόντων καὶ οὐκ ἐλυμήναντό με, ὅτι κατέναντι αὐτοῦ εὐ-
ditudo inuēta ē in me: τ coram āt te rex de-
θύτης εὑρέθη ἐν ἐμοί, καὶ ἐνώπιον δέ σου βασιλεῦ πα-
lictum nō feci. tunc rex multū gaui-
ράπτωμα οὐκ ἐποίησα. τότε ὁ βασιλεὺς πολὺ ἠγα-
sus ē sup eo: τ danielē dixit educere ex
θύνθη ἐπ' αὐτῷ, καὶ τὸν δανιὴλ εἶπεν ἀνενέγκαι ἐκ τοῦ
lacu. τ educt⁹ ē daniel ex lacu: τ om
λάκκου. καὶ ἀνηνέχθη δανιὴλ ἐκ τοῦ λάκκου, καὶ πᾶ-
nis corruptio nō ē inuēta in eo: qr credidit in
σα διαφθορὰ οὐχ εὑρέθη ἐν αὐτῷ, ὅτι ἐπίστευσεν ἐν
deo suo. τ dixit rex: τ adduxerūt
τῷ θεῷ αὐτοῦ. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεύς, καὶ ἤγαγον
viros accusantes daniel: τ in
τοὺς ἄνδρας τοὺς διαβάλλοντας τὸν δανιήλ, καὶ εἰς
lacum leonum
τὸν λάκκον τῶν λεόντων

E · F · Infra. 14.c. · Dan. 14. · Heb. 11. b. · G

verbum cum audisset rex: satis cōtristatus est: & p̄ daniele posuit cor vt liberaret eum: & vsq̄ ad occasum solis laborabat vt erueret illum. Viri autem illi intelligentes regem: dixerūt ei. Scito rex quia lex medorū atq̄ persarū est: vt omne decretum quod cōstituerit rex non liceat immutari. Tunc rex precepit & adduxerunt danielem: & miserunt eum in lacum leonum. Dixitq̄ rex danieli. Deus tuus quem colis semper: ipse liberabit te. Allatusq̄ ē lapis vnus & positus est sup os laci quē obsignauit rex annulo suo & annulo optimatū suorum: ne quid fieret contra danielem. & abiit rex in domū suā & dormiuit incenat⁹: cibiq̄ nō sūt allati corā eo: insup & somnus recessit ab eo. Tunc rex primo diluculo consurgens festinus ad lacum leonū perrexit: appropinquāsq̄ lacui: danielem voce lachrymabili clamauit: & affatus est eum. Daniel serue dei viuentis: deus tuus cui tu seruis semper: putasne valuit te liberare a leonibus? Et daniel regi respondens ait. Rex in eternum viue. Deus meus misit angelum suum & conclusit ora leonum: & non nocuerunt mihi: quia coram eo iusticia inuēta est in me. Sed & coram te rex delictum non feci. Tunc vehementer rex gauisus est sup eo: & danielē precepit educi de lacu. Eductusq̄ est daniel de lacu: & nulla lesio inuenta est in eo: quia credidit deo suo. Iubente autem rege adducti sunt viri illi qui accusauerunt danielem & in lacū leonum

מלתא שמע שגיא באש עלוהי
ועל דניאל שם בל לשיזבותה
ועד מעלי שמשא הוה משתדר
להצלותה: באדין גבריא אלך
הרגשו על מלכא ואמרין למלכא
דע מלכא די דת למדי ופרס די כל
אסר וקים די מלכא יהקים לא
להשניה: באדין מלכא אמר והיתיו
לדניאל ורמו לגבא די אריותא
ענה מלכא ואמר לדניאל אלהך
די אנתה פלח ליה בתדירא הוא
ישיזבנך: והיתית אבן חדה ושמת
על פם גבא וחתמה מלכא בעזקתה
ובעזקת רברבנוהי די לא תשנא
צבו בדניאל: אזל מלכא
להיכלה ובת טות ודחון לא הנעל
קדמוהי ושנתה נדת עלוהי: באדין
מלכא בשפרפרא יקום בנגהא
ובהתבהלה לגבא די אריותא
אזל: וכמקרבה לגבא לדניאל
בקל עציב זעק ענה מלכא
ואמר לדניאל דניאל עבד
אלהא חיא אלהך די אנתה פלח
ליה בתדירא היכל לשיזבותך
מן אריותא: אדין דניאל עם מלכא
מלל מלכא לעלמין חיי: אלהי
שלח מלאכה וסגר פם אריותא
ולא חבלוני כל קבל די קדמוהי
זכו השתכחת לי ואף קדמיך
מלכא חבולה לא עבדת: באדין
מלכא שגיא טאב עלוהי ולדניאל
אמר להנסקה מן גבא והסק
דניאל מן גבא וכל חבל לא השתכח
בה די הימן באלהה: ואמר
מלכא והיתיו גבריא אלך די אכלו
קרצוהי די דניאל ולגוב אריותא

שגא · שום שזב · עלל שדר · נצל רגש · ידע · קום · שנה אתה · רמה גוב · ענה · פלח · שזב אתה · שום · רבב שנה · צבה · בית עול · שנן נדד · קום · בהל · קרב · קול עצב · יכל · חיה · שלח · זכה שכח · חבל · שגא · נסק גוב · שכח · אתה · אכל

רמו אנון בניהון ונשיהון ולא מטו לארעית גבא עד די שלטו בהון אריותא וכל גרמיהון הדקו׃ באדין דריוש מלכא כתב לכל עממיא אמיא ולשניא די דארין בכל ארעא שלמכון ישגא׃ מן קדמי שים טעם די בכל שלטן מלכותי להון זאעין ודחלין מן קדם אלהה די דניאל די הוא אלהא חיא וקים לעלמין ומלכותה די לא תתחבל ושלטנה עד סופא׃ משיזב ומצל ועבד אתין ותמהין בשמיא ובארעא די שיזיב לדניאל מן יד אריותא׃ ודניאל דנה הצלח במלכות דריוש ובמלכות כורש פרסאה׃

Cap. vij. בשנת חדה לבלשאצר מלך בבל דניאל חלם חזה וחזוי ראשה על משכבה באדין חלמא כתב ראש מלין אמר׃ ענה דניאל ואמר חזה הוית בחזוי עם ליליא וארו ארבע רוחי שמיא מגיחן לימא רבא׃ וארבע חיון רברבן סלקן מן ימא שנין דא מן דא׃ קדמיתא כאריה וגפין די נשר לה חזה הוית עד די מריטו גפיה ונטילת מן ארעא ועל רגלין כאנש הקימת ולבב אנש יהיב לה׃ וארו חיוה אחרי תנינה דמיה לדב ולשטר חד הקמת ותלת עלעין בפמה בין שניה וכן אמרין לה קומי אכלי בשר שגיא׃ באתר דנה חזה הוית וארו אחרי כנמר ולה גפין ארבע די עוף על גביה וארבעה ראשין לחיותא ושלטן יהיב לה׃ באתר דנה חזה הוית

נשה · מטא · שלט · דקק · דור · שנא · שום · הוה · זוע · קום · חבל · שזב · נצל · אות · צלח · חזה · שכב · מלל · ענה · הוה · רבב · גוח · רבב · סלק · שנה · אריה · נשר · מרט · נטל · קום · דבב · קום · אכל · שגא · נמר · עוף

missi sunt: ipsi filii & uxores eorum: & non peruenerunt usque ad pauimentum laci donec arriperent eos leones: & omnia ossa eorum comminuerunt. Tunc darius rex scripsit uniuersis populis: tribubus & linguis habitantibus in uniuersa terra. Pax vobis multiplicetur. A me constitutum est decretum: vt in uniuerso imperio & regno meo tremiscant & paueant deum danielis. Ipse est enim deus viuens & eternus in secula: & regnum eius non dissipabitur: & potestas eius usque in eternum. Ipse liberator atque saluator faciens signa & mirabilia in celo & in terra qui liberauit danielem de lacu leonum. Porro daniel perseuerauit usque ad regnum darii regnumque cyri perse.

7\.

ANno primo balthasar regis babylonis daniel somnium vidit. Visio autem capitis eius in cubili suo. Et somnium scribens breui sermone comprehendit: summatimque perstringens ait. Videbam in visione mea nocte: & ecce quattuor venti celi pugnabant in mari magno: & quattuor bestie grandes ascendebant de mari diuerse inter se. Prima quasi leena: & alas habebat aquile. Aspiciebam donec euulse sunt ale eius & sublata est de terra: & super pedes quasi homo stetit: & cor hominis datum est ei. Et ecce bestia alia similis urso: in parte stetit: & tres ordines erant in ore eius & in dentibus eius: & sic dicebant ei. Surge comede carnes plurimas. Post hec aspiciebam & ecce alia quasi pardus: & alas habebat quasi auis quattuor super se. Et quattuor capita erant in bestia: & potestas data est ei. Post hec aspiciebam

immissi sunt ipsi et filii eorum et uxores eorum: et non peruenerunt ad pauimentum laci: donec dominati sunt eorum leones et omnia ossa eorum comminuerunt. tunc darius rex scripsit omnibus populis tribubus linguis habitantibus in omni terra. pax vobis multiplicetur. a facie mea positum est decretum: ut in omni imperio regni mei sint trementes et timentes a facie dei danielis: quia ipse est deus viuens et permanens in secula: et regnum eius non corrumpetur: et potentia eius usque in finem. defendit: et liberat. et facit signa et portenta in celo et in terra. qui liberauit daniel ex ore leonum. et daniel prosperatus est in regno darii et in regno cyri perse.

ἐνεβλήθησαν αὐτοὶ καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν, καὶ οὐκ ἔφθασαν εἰς τὸ ἔδαφος τοῦ λάκκου, ἕως οὗ ἐκυρίευσαν αὐτῶν οἱ λέοντες καὶ πάντα τὰ ὀστᾶ αὐτῶν ἐλέπτυναν. τότε δαρεῖος ὁ βασιλεὺς ἔγραψε πᾶσι τοῖς λαοῖς φυλαῖς γλώσσαις τοῖς οἰκοῦσιν ἐν πάσῃ τῇ γῇ. εἰρήνη ὑμῖν πληθυνθείη. ἐκ προσώπου μου ἐτέθη δόγμα, τοῦ ἐν πάσῃ ἀρχῇ τῆς βασιλείας μου εἶναι τρέμοντας καὶ φοβουμένους ἀπὸ προσώπου τοῦ θεοῦ δανιήλ, ὅτι αὐτός ἐστι θεὸς ζῶν καὶ μένων εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ ἡ βασιλεία αὐτοῦ οὐ διαφθαρήσεται, καὶ ἡ κυρεία αὐτοῦ ἕως τέλους. ἀντιλαμβάνεται, καὶ ῥύεται. καὶ ποιεῖ σημεῖα καὶ τέρατα ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς. ὅστις ἐξείλατο τὸν δανιὴλ ἐκ στόματος τῶν λεόντων. καὶ δανιὴλ κατεύθυνεν ἐν τῇ βασιλείᾳ δαρείου, καὶ ἐν τῇ βασιλείᾳ κύρου τοῦ πέρσου. Ca. 7.

In primo anno baltasar regis chaldeorum: daniel somnium vidit: et visiones capitis eius in cubili suo: et somnium scripsit et summam verborum dixit. ego daniel videbam in visione mea noctis: et ecce quattuor venti celi irruebant in mare magnum: et quattuor bestie magne ascendebant de mari differentes adinuicem: prima quasi leena et ale eius aquile: aspiciebam donec euulse sunt ale eius et sublata est a terra: et in pedibus hominis stetit: et cor hominis datum est ei. et ecce bestia secunda similis urso: et in parte una stetit: et tria latera in ore eius inter dentes eius. et sic dicebant ei. surge comede carnes multas. post ipsam aspiciebam et ecce alia bestia quasi pardalis: et ipsi ale quattuor volucris super eam: et quattuor capita bestie: et potestas data est illi. post hoc aspiciebam

Ἐν τῷ πρώτῳ ἔτει βαλτάσαρ βασιλέως χαλδαίων, δανιὴλ ἐνύπνιον εἶδεν, καὶ αἱ ὁράσεις τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἐπὶ τῆς κοίτης αὐτοῦ, καὶ τὸ ἐνύπνιον ἔγραψε καὶ κεφάλαιον τῶν λόγων εἶπεν. ἐγὼ δανιὴλ ἐθεώρουν ἐν ὁράσει μου τῆς νυκτός, καὶ ἰδοὺ οἱ τέσσαρες ἄνεμοι τοῦ οὐρανοῦ προσέβαλλον εἰς τὴν θάλασσαν τὴν μεγάλην, καὶ τέσσαρα θηρία μεγάλα ἀνέβαινεν ἐκ τῆς θαλάσσης διαφέροντα ἀλλήλων. τὸ πρῶτον ὡσεὶ λέαινα καὶ πτερὰ αὐτῆς ἀετοῦ, ἐθεώρουν ἕως οὗ ἐξετίλθη τὰ πτερὰ αὐτοῦ καὶ ἐξήρθη ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἐπὶ ποδῶν ἀνθρώπου ἐστάθη, καὶ καρδία ἀνθρώπου ἐδόθη αὐτῷ. καὶ ἰδοὺ θηρίον δεύτερον ὅμοιον ἄρκῳ, καὶ εἰς μέρος ἓν ἐστάθη, καὶ τρία πλευρὰ ἐν τῷ στόματι αὐτῆς ἀναμέσον τῶν ὀδόντων αὐτῆς. καὶ οὕτως ἔλεγον αὐτῇ. ἀνάστα φάγε σάρκας πολλάς. ὀπίσω τούτου ἐθεώρουν καὶ ἰδοὺ ἕτερον θηρίον ὡσεὶ πάρδαλις, καὶ αὐτῇ πτερὰ τέσσαρα πετεινοῦ ὑπεράνω αὐτῆς, καὶ τέσσαρες κεφαλαὶ τῷ θηρίῳ, καὶ ἐξουσία ἐδόθη αὐτῇ. ὀπίσω τούτου ἐθεώρουν,

et ecce bestia quarta terribilis et stupenda et fortis vehementer: et dentes eius ferrei magni: comedens et comminuens: et reliqua pedibus suis conculcabat. et ipsa differens valde ultra omnes bestias que ante eam: et cornua decem illi. considerabam cornua eius: et ecce cornu aliud paruum ascendit in medio eorum et tria cornua eorum que ante eam eradicata sunt a facie eius. et ecce oculi quasi oculi hominis in cornu isto, et os loquens magna. aspiciebam donec throni positi sunt et antiquus dierum sedit: et vestimentum eius quasi nix album. et capilli capitis eius quasi lana munda. thronus eius flamma ignis: rote eius ignis ardens. fluuius ignis trahebat egrediens ante eum. mille milia ministrabant ei. et decies centena milia assistebant ante eum. iudicium sedit: et libri aperti sunt. aspiciebam tunc a voce sermonum magnorum quos cornu illud loquebatur: donec interfecta est bestia illa et periit: et corpus eius datum est in combustionem ignis. et reliquarum bestiarum translatus est principatus: et longitudo vite data est eis usque ad tempus et tempus. aspiciebam in visione noctis: et ecce cum nubibus celi quasi filius hominis veniens erat: et usque ad antiquum dierum peruenit: et in conspectu eius oblatus est. et ipsi datus est principatus et honor et regnum: et omnes populi tribus lingue ipsi seruient. potestas eius potestas eterna: que non transibit: et regnum eius non corrumpetur. horruit spiritus meus. ego daniel in habitu meo et visiones capitis mei conturbabant me: et accessi ad unum de assistentibus et certitudinem querebam ab eo de omnibus his. et dixit mihi certitudinem: et expositionem sermonum notam fecit mihi.

καὶ ἰδοὺ θηρίον τέταρτον φοβερὸν καὶ ἔκθαμβον καὶ ἰσχυρὸν περισσῶς, καὶ οἱ ὀδόντες αὐτοῦ σιδηροῖ μεγάλοι, ἐσθίον καὶ λεπτῦνον, καὶ τὰ ἐπίλοιπα τοῖς ποσὶν αὐτοῦ συνεπάτει. καὶ αὐτὸ διάφορον περισσῶς παρὰ πάντα τὰ θηρία τὰ ἔμπροσθεν αὐτοῦ, καὶ κέρατα δέκα αὐτῷ. προσενόουν τοῖς κέρασιν αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ κέρας ἕτερον μικρὸν ἀνέβη ἐν μέσῳ αὐτῶν καὶ τρία κέρατα τῶν ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἐξερριζώθη ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ. καὶ ἰδοὺ ὀφθαλμοὶ ὡσεὶ ὀφθαλμοὶ ἀνθρώπου ἐν τῷ κέρατι τούτῳ, καὶ στόμα λαλοῦν μεγάλα. ἐθεώρουν ἕως ὅτου θρόνοι ἐτέθησαν καὶ παλαιὸς ἡμερῶν ἐκάθητο, καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ ὡσεὶ χιὼν λευκόν. καὶ ἡ θρὶξ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ὡσεὶ ἔριον καθαρόν, ὁ θρόνος αὐτοῦ φλὸξ πυρός, οἱ τροχοὶ αὐτοῦ πῦρ φλέγον. ποταμὸς πυρὸς εἷλκεν ἐκπορευόμενος ἔμπροσθεν αὐτοῦ. χίλιαι χιλιάδες ἐλειτούργουν αὐτῷ. καὶ μύριαι μυριάδες παρειστήκεισαν ἔμπροσθεν αὐτοῦ. κριτήριον ἐκάθισεν, καὶ βίβλοι ἠνεῴχθησαν. ἐθεώρουν τότε ἀπὸ φωνῆς τῶν λόγων τῶν μεγάλων ὧν τὸ κέρας ἐκεῖνο ἐλάλει, ἕως ἀνῃρέθη τὸ θηρίον καὶ ἀπώλετο, καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐδόθη εἰς καῦσιν πυρός. καὶ τῶν λοιπῶν θηρίων μετεστάθη ἡ ἀρχή, καὶ μακρότης ζωῆς ἐδόθη αὐτοῖς ἕως χρόνου καὶ καιροῦ. ἐθεώρουν ἐν ὁράματι τῆς νυκτός, καὶ ἰδοὺ μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ ὡσεὶ υἱὸς ἀνθρώπου ἐρχόμενος ἦν, καὶ ἕως τοῦ παλαιοῦ τῶν ἡμερῶν ἔφθασεν, καὶ ἐνώπιον αὐτοῦ προσηνέχθη. καὶ αὐτῷ ἐδόθη ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ βασιλεία, καὶ πάντες οἱ λαοὶ φυλαὶ καὶ γλῶσσαι αὐτῷ δουλεύσουσι. ἡ ἐξουσία αὐτοῦ ἐξουσία αἰώνιος, ἥτις οὐ παρελεύσεται, καὶ ἡ βασιλεία αὐτοῦ οὐ διαφθαρήσεται. ἔφριξε τὸ πνεῦμά μου. ἐγὼ δανιὴλ ἐν τῇ ἕξει μου καὶ αἱ ὁράσεις τῆς κεφαλῆς μου συνετάρασσόν με, καὶ προσῆλθον ἑνὶ τῶν ἑστηκότων καὶ τὴν ἀκρίβειαν ἐζήτουν παρ' αὐτοῦ περὶ πάντων τούτων. καὶ εἶπέ μοι τὴν ἀκρίβειαν, καὶ τὴν σύγκρισιν τῶν λόγων ἐγνώρισέ μοι.

Apo. 5.c. — Mat. 24.c.

in visione noctis: & ecce bestia quarta terribilis atque mirabilis & fortis nimis. Dentes ferreos habebat magnos: comedens atque comminuens: & reliqua pedibus suis conculcans. Dissimilis autem erat ceteris bestiis quas videram ante eam: & habebat cornua decem. Considerabam cornua: & ecce cornu aliud paruulum ortum est de medio eorum: & tria de cornibus primis euulsa sunt a facie eius. Et ecce oculi quasi oculi hominis erant in cornu isto: & os loquens ingentia. Aspiciebam donec throni positi sunt & antiquus dierum sedit. Vestimentum eius candidum quasi nix: & capilli capitis eius quasi lana munda. Thronus eius flamme ignis: rote eius ignis accensus: fluuius igneus rapidusque egrediebatur a facie eius. Milia milium ministrabant ei: & decies centena milia assistebant ei. Iudicium sedit: & libri aperti sunt. Aspiciebam propter vocem sermonum grandium quos cornu illud loquebatur. Et vidi quoniam interfecta esset bestia: & perisset corpus eius: & traditum esset ad comburendum igni: aliarum quoque bestiarum ablata esset potestas: & tempora vite constituta essent eis usque ad tempus & tempus. Aspiciebam ergo in visione noctis: & ecce cum nubibus celi quasi filius hominis veniebat: & usque ad antiquum dierum peruenit: & in conspectu eius obtulerunt eum. Et dedit ei potestatem & honorem & regnum: & omnes populi tribus & lingue ipsi seruient. potestas eius potestas eterna que non auferetur: & regnum eius quod non corrumpetur. Horruit spiritus meus. Ego daniel territus sum in his: & visiones capitis mei conturbauerunt me. Accessi ad unum de assistentibus: & veritatem querebam ab eo de omnibus his. Qui dixit mihi interpretationem sermonum: & docuit me.

בחזוי ליליא וארו חיוה רביעיה דחילה ואימתני ותקיפא יתירא ושנין די פרזל לה רברבן אכלה ומדקה ושארא ברגליה רפסה והיא משניה מן כל חיותא די קדמיה וקרנין עשר לה׃ משתכל הוית בקרניא ואלו קרן אחרי זעירה סלקת ביניהון ותלת מן קרניא קדמיתא אתעקרו מן קדמיה ואלו עינין כעיני אנשא בקרנא דא ופם ממלל רברבן׃ חזה הוית עד די כרסון רמיו ועתיק יומין יתב לבושה כתלג חור ושער ראשה כעמר נקא כרסיה שביבין די נור גלגלוהי נור דלק׃ נהר די נור נגד ונפק מן קדמוהי אלף אלפין ישמשונה ורבו רבבן קדמוהי יקומון דינא יתב וספרין פתיחו׃ חזה הוית באדין מן קל מליא רברבתא די קרנא ממללה חזה הוית עד די קטילת חיותא והובד גשמה ויהיבת ליקדת אשא׃ ושאר חיותא העדיו שלטנהון וארכה בחיין יהיבת להון עד זמן ועדן׃ חזה הוית בחזוי ליליא וארו עם ענני שמיא כבר אנש אתה הוא ועד עתיק יומיא מטה וקדמוהי הקרבוהי׃ ולה יהב שלטן ויקר ומלכו וכל עממיא אמיא ולשניא לה יפלחון שלטנה שלטן עלם די לא יעדה ומלכותה די לא תתחבל׃ אתכרית רוחי אנא דניאל בגו נדנה וחזוי ראשי יבהלנני׃ קרבת על חד מן קאמיא ויציבא אבעא מנה על כל דנה ואמר לי ופשר מליא יהודענני׃

חזה · דחל · אים · תקף · יתר · שנן · רבב · דקק · שנה · שכל · הוה · עקר · עין · מלל · רבב · עתק · כרסא · חור · נקה · שבב · נור · דלק · רבב · קום · דון · פתח · קול · מלל · קטל · אבד · יקד · עדה · חיה · עתק · קרב · פלח · עדה · כרה · קום · יצב · בעה · פשר · ידע

אלין חיותא רברבתא די אנין
ארבע ארבעה מלכין יקומון מן
ארעא׃ ויקבלון מלכותא קדישי
עליונין ויחסנון מלכותא עד עלמא
ועד עלם עלמיא׃ אדין צבית
ליצבא על חיותא רביעיתא די הות
שניא מן כלהון דחילה יתירה
שניה די פרזל וטפריה די נחש
אכלה מדקה ושארא ברגליה
רפסה׃ ועל קרניא עשר די בראשה
ואחרי די סלקת ונפלו מן קדמיה
תלת וקרנא דכן ועינין לה ופם
ממלל רברבן וחזוה רב מן חברתה׃
חזה הוית וקרנא דכן עבדא קרב
עם קדישין ויכלה להון׃ עד די
אתה עתיק יומיא ודינא יהב
לקדישי עליונין וזמנא מטה
ומלכותא החסנו קדישין׃ כן אמר
חיותא רביעיתא מלכו רביעיה
תהוא בארעא די תשנא מן כל
מלכותא ותאכל כל ארעא ותדושנה
ותדקנה׃ וקרניא עשר מנה מלכותא
עשרה מלכין יקומון ואחרן יקום
אחריהון והוא ישנא מן קדמיא
ותלתא מלכין יהשפל׃ ומלין לצד
עליא ימלל ולקדישי עליונין
יבלא ויסבר להשניה זמנין ודת
ויתיהבון בידה עד עדן ועדנין
ופלג עדן׃ ודינא יתב ושלטנה
יהעדון להשמדה ולהובדה עד
סופא׃ ומלכותא ושלטנא ורבותא
די מלכות תחות כל שמיא יהיבת
לעם קדישי עליונין מלכותה
מלכות עלם וכל שלטניא לה
יפלחון וישתמעון׃ עד כה סופא די
מלתא אנא דניאל שגיא רעיוני

חיה רבב · רבע קום · קבל קדש · עלה חסן · צבה · הוה · שנה דחל · יתר שן · דקק · פה · מלל חזה · הוה · עתק רון · יהב עלה · מטא · שנה · אכל דוש · דקק · קום · שפל מלל · עלה · בלה סבר · שנה יהב · יתב · עדה שמד · אבד רבב · תחת יהב · קדש · פלח שמע · מלל רעה

He quattuor bestie magne: quattuor sunt regna q̃ consurgent de terra. Suscipient autem regnum sancti dei altissimi & obtinebunt regnũ vsq; in seculum & in seculum seculorũ. Post hoc volui libenter discere de bestia quarta que erat dissimilis valde ab omĩbus & terribilis nimis. Dentes & vngues eius ferrei: cõmedebat & cõminuebat: & reliq̃ pedibus suis cõculcabat. Et de cornibus decem q̃ habebat in capite: & de illo qđ ortũ fuerat: ante qđ ceciderãt tria cornua: & de cornu illo qđ habebat oculos & os loquens grandia: & mai⁹ erat ceteris. Aspiciebã & ecce cornu illud faciebat bellum aduersus sanctos: & preualebat eis donec venit antiquus dierum: & iudiciũ dedit sanctis excelsi: & tẽpus aduenit: & regnum obtinuerunt sancti. Et sic ait. Bestia quarta: regnum quartum erit in terra quod mai⁹ erit omnibus regnis & deuorabit vniuersam terram: & cõculcabit & cõminuet eam. Porro cornua decẽ ipsi⁹ regni decem reges erũt: & alius consurget post eos & ipse potẽtior erit prioribus: & tres reges hũiliabit. Et sermones contra excelsum loquetur: & sanctos altissimi conteret. Et putabit q̃ possit mutare tẽpora & leges: & tradẽtur in manu eius vsq; ad tp̃s & tpa & dimidiũ tẽporis. Et iudicium sedebit vt auferatur potẽtia & cõteratur & dispereat vsq; in finẽ. regnũ autẽ & potestas & magnitudo regni q̃ est subter omñe celum detur populo sanctorũ altissimi: cuius regnum regnũ sempiternum est: & oẽs reges seruient ei & obediẽt. Hucusq; finis verbi. Ego daniel multum cogitationib⁹ meis

he bestie magne q̃ttuor. quattuor re
ταῦτα τὰ θηρία τὰ μεγάλα τὰ τέσσαρα. τέσσαρες βα
gna surgent in terra: q̃ auferent ⁊ accipi
σιλεῖαι ἀναστήσονται ἐπὶ τῆς γῆς, αἳ ἀρθήσονται καὶ παρα
ent regnũ scti altissimi. ⁊ obtinebũt il
λήψονται τὴν βασιλείαν ἅγιοι ὑψίστου. καὶ καθέξουσιν αὐ
lud vsq; i seculũ ⁊ vsq; i seculũ seculoꝝ: ⁊ q̃rebã
τὴν ἕως αἰῶνος καὶ ἕως αἰῶνος τῶν αἰώνων, καὶ ἐζήτουν
diligẽter scire de bestia quarta q̃ erat
ἀκριβῶς μαθεῖν περὶ τοῦ θηρίου τοῦ τετάρτου ὅτι ἦν
differens vltra oẽm bestiã: terribil' valde: dentes
διάφορον παρὰ πᾶν θηρίον, φοβερὸν περισσῶς, οἱ ὀδόν
eius ferrei: ⁊ vngues eius erei: comedẽs
τες αὐτοῦ σιδηροῖ, καὶ οἱ ὄνυχες αὐτοῦ χαλκοῖ, ἐσθίον
⁊ cõminuẽs: ⁊ reliquias pedib⁹ suis cõcul
καὶ λεπτύνον, καὶ τὰ ἐπίλοιπα τοῖς ποσὶν αὐτοῦ κατε
cabat. ⁊ de cornib⁹ eius decẽ q̃ in
πάτει. καὶ περὶ τῶν κεράτων αὐτοῦ τῶν δέκα τῶν ἐν
capite eius. ⁊ alteri⁹ ascendentis ⁊
τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ. καὶ τοῦ ἑτέρου τοῦ ἀναβάντος καὶ
excutientis prioꝝ tria. cornu illud cui⁹
ἐκτινάξαντος τῶν προτέρων τρία. κέρας ἐκεῖνο οὗ οἱ
oculi ⁊ os loquẽs magna: ⁊ visio eius
ὀφθαλμοὶ καὶ στόμα λαλοῦν μεγάλα, καὶ ἡ ὅρασις αὐτοῦ
maior reliquis. aspiciebã: ⁊ cornu illud faciebat
μείζων τῶν λοιπῶν. ἐθεώρουν, καὶ τὸ κέρας ἐκεῖνο ἐποίει
bellum cum sanctis ⁊ ꝑualebat erga eos. donec
πόλεμον μετὰ τῶν ἁγίων καὶ ἴσχυεν πρὸς αὐτούς. ἕως οὗ
venit antiquus dieꝝ ⁊ iudiciũ dedit san
ἦλθεν ὁ παλαιὸς τῶν ἡμερῶν καὶ τὸ κρῖμα ἔδωκεν ἁγί
ctis altissimi. ⁊ tp̃s ꝑuenit: ⁊ regnũ ob
οις ὑψίστου. καὶ ὁ καιρὸς ἔφθασεν, καὶ τὴν βασιλείαν κα
tinuerũt sancti. ⁊ dixit: bestia quarta re
τέσχον οἱ ἅγιοι. καὶ εἶπεν, τὸ θηρίον τὸ τέταρτον βασι
gnũ quartũ erit in terra qđ superabit oĩa
λεία τετάρτη ἔσται ἐν τῇ γῇ ἥτις ὑπερέξει πάσας τὰς
regna: ⁊ deuorabit oẽm terrã ⁊ con
βασιλείας, καὶ καταφάγεται πᾶσαν τὴν γῆν καὶ συμ
culcabit eam. cõminuet ⁊ decem cornua e
πατήσει αὐτήν. κατακόψει καὶ τὰ δέκα κέρατα αὐ
ius: decẽ regna surgent. ⁊ post eos
τοῦ, δέκα βασιλεῖαι ἀναστήσονται. καὶ ὀπίσω αὐτῶν
surget alius: q̃ superabit oẽs qui an
ἀναστήσεται ἕτερος, ὃς ὑπεροίσει πάντας τοὺς ἔμπρο
te: ⁊ tres reges humiliabit. ⁊ smones
σθεν, καὶ τρεῖς βασιλεῖς ταπεινώσει. καὶ λόγους
ꝯ altissimũ loquet: ⁊ sctõs altissimi
πρὸς τὸν ὕψιστον λαλήσει, καὶ τοὺς ἁγίους ὑψίστου
seducet: ⁊ cogitabit mutare tp̃a ⁊
πλανήσει, καὶ ὑπονοήσει τοῦ ἀλλοιῶσαι καιροὺς καὶ
legẽ. ⁊ dabitur in manu eius vsq; ad tp̃s ⁊ tẽ
νόμον. καὶ δοθήσεται ἐν χειρὶ αὐτοῦ ἕως καιροῦ καὶ και
pus ⁊ dimidiũ tp̃is: ⁊ iudiciũ sedebit. ⁊ ꝑnci
ρῶν καὶ ἥμισυ καιροῦ, καὶ τὸ κριτήριον καθίσει. καὶ τὴν ἀρ
patũ transmutabunt ut perdat ⁊ vt destruat
χὴν μεταστήσουσιν τοῦ ἀφανίσαι καὶ τοῦ ἀπολέσαι
vsq; i finẽ. ⁊ regnũ ⁊ ptãs ⁊ magni
ἕως τέλους. καὶ ἡ βασιλεία καὶ ἡ ἐξουσία καὶ ἡ μεγα
tudo regum q̃ subter omne ce
λωσύνη τῶν βασιλειῶν τῶν ὑποκάτω παντὸς τοῦ οὐ
lum: data sũt sctĩs altissimi. ⁊ regnũ ei⁹ regnũ
ρανοῦ, ἐδόθη ἁγίοις ὑψίστου. καὶ ἡ βασιλεία αὐτοῦ βασιλεία
eternũ: ⁊ oẽs ꝑncipat⁹ ipsi seruient ⁊
αἰώνιος, καὶ πᾶσαι αἱ ἀρχαὶ αὐτῷ δουλεύσουσιν καὶ
obedient. hucusq; finis verbi. ego
ὑπακούσονται. ἕως ὧδε τὸ πέρας τοῦ λόγου. ἐγὼ
daniel multum cogitationes mee
δανιὴλ ἐπιπολὺ οἱ διαλογισμοί μου

Luce. 1.c.

E

G

cõturbauerũt me: ⁊ facies mea mutata ẽ in me: ⁊
συνετάρασσόν με, καὶ ἡ μορφή μου ἠλλοιώθη ἐπ' ἐμοί, καὶ
verbũ in corde meo cõseruaui.
τὸ ῥῆμα ἐν τῇ καρδίᾳ μου συνετήρησα. Ca. 8.

A

IN ãno tertio regni baltasar re
Ἐν ἔτει τρίτῳ τῆς βασιλείας βαλτάσαρ τοῦ βα
gis visio apparuit ad me. ego daniel post vi
σιλέως ὅρασις ὤφθη πρός με. ἐγὼ δανιὴλ μετὰ τὴν ὀφ
sum mihi ꝑncipiũ ⁊ erã in susis castro qđ
θεῖσάν μοι τὴν ἀρχὴν καὶ ἤμην ἐν σούσοις τῇ βάρει, ἥ
est in regiõe elam. ⁊ vidi in visione ⁊ eram sup
ἐστιν ἐν χώρᾳ αἰλάμ. καὶ εἶδον ἐν ὁράματι καὶ ἤμην ἐπὶ τῆς
portã aity: ⁊ leuaui oculos meos ⁊ vidi:
πύλης οὐλαΐ, καὶ ἦρα τοὺς ὀφθαλμούς μου καὶ εἶδον,
⁊ ecce aries vn⁹ stans ãn vbal: ⁊ ipsi cornua
καὶ ἰδοὺ κριὸς εἷς ἑστηκὼς πρὸ τοῦ οὐβάλ, καὶ αὐτῷ κέρατα
⁊ cornua excelsa: ⁊ vnũ excelsius altero. ⁊
καὶ τὰ κέρατα ὑψηλά, καὶ τὸ ἓν ὑψηλότερον τοῦ ἑτέρου. καὶ τὸ
excelsi⁹ ascendebat i extremis. ⁊ vidi arietẽ cornupetẽtẽ
ὑψηλὸν ἀνέβαινεν ἐπ' ἐσχάτων. καὶ εἶδον τὸν κριὸν κερατίζοντα
ꝯ mare ⁊ aqlonẽ ⁊ austrũ: ⁊ omnes be
κατὰ θάλασσαν καὶ βορρᾶν καὶ νότον, καὶ πάντα τὰ θη
stie nõ stabunt i cõspectu eius: ⁊ non erat liberans
ρία οὐ στήσονται ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐξαιρούμενος
de manu ei⁹: ⁊ fecit scdm volũtatẽ suam
ἐκ χειρὸς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησεν κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ
⁊ magnificat⁹ ẽ. ⁊ ego eram itelligẽs. ⁊ ecce hirc⁹
καὶ ἐμεγαλύνθη. καὶ ἐγὼ ἤμην συνιῶν. καὶ ἰδοὺ τράγος

B

capraꝝ veniebat ab aphrico sup faciem toti⁹ terre:
αἰγῶν ἤρχετο ἀπὸ λιβὸς ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς,
⁊ nõ erat tangens terrã: ⁊ hirco cornu insi
καὶ οὐκ ἦν ἁπτόμενος τῆς γῆς, καὶ τῷ τράγῳ κέρας ἐπί
gne inter oculos ei⁹. ⁊ venit vsq; ad arietẽ
σημον ἀναμέσον τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ. καὶ ἦλθεν ἕως τοῦ κριοῦ
cornua hñtem: quẽ vidi stantem ante vbal.
τοῦ τὰ κέρατα ἔχοντος, οὗ εἶδον ἑστῶτος ἐνώπιον τοῦ οὐβάλ.
⁊ cucurrit ad eũ in ipetu fortitudis ei⁹: ⁊ vidi e
καὶ ἔδραμεν πρὸς αὐτὸν ἐν ὁρμῇ τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, καὶ εἶδον αὐ
ũ ꝑuenientẽ vsq; ad arietẽ: ⁊ efferat⁹ ẽ ꝯ eũ
τὸν φθάνοντα ἕως τοῦ κριοῦ, καὶ ἐξηγριώθη πρὸς αὐτὸν
⁊ ꝑcussit arietẽ ⁊ contriuit vtraq;
καὶ ἔπαισεν τὸν κριόν, καὶ συνέτριψεν ἀμφότερα τὰ
cornua eius: ⁊ nõ erat fortitudo arieti vt staret co
κέρατα αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἦν ἰσχὺς τῷ κριῷ τοῦ στῆναι ἐνα
ram eo: ⁊ ꝓiecit eũ in terrã ⁊ cõcul
ντίον αὐτοῦ. καὶ ἔρριψεν αὐτὸν ἐπὶ τὴν γῆν καὶ συνε
cauit eum: ⁊ nõ fuit liberans arietẽ de
πάτησεν αὐτόν, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐξαιρούμενος τὸν κριὸν ἐκ

C

manu eius. ⁊ hircus capraꝝ magnificat⁹ ẽ vsq;
χειρὸς αὐτοῦ. καὶ ὁ τράγος τῶν αἰγῶν ἐμεγαλύνθη ἕως
nimis ⁊ cũ ꝓualeret ipe: cõtritũ ẽ cor
σφόδρα καὶ ἐν τῷ ἰσχῦσαι αὐτόν, συνετρίβη τὸ κέ
nu eius magnũ. ⁊ ascẽderũt alia cornua q̃ttuor
ρας αὐτοῦ τὸ μέγα. καὶ ἀνέβη ἕτερα κέρατα τέσσαρα
subter illud, in q̃ttuor ventos ce
ὑποκάτω αὐτοῦ εἰς τοὺς τέσσαρας ἀνέμους τοῦ οὐρα
li: ⁊ ex vno eoꝝ egressũ ẽ cornu vnũ forte:
νοῦ, καὶ ἐκ τοῦ ἑνὸς αὐτῶν ἐξῆλθεν κέρας ἓν ἰσχυρόν,
⁊ magnificatũ ẽ valde ad austrũ ⁊ ad orien
καὶ ἐμεγαλύνθη περισσῶς πρὸς νότον καὶ πρὸς ἀνατο
tem ⁊ ad occidẽtẽ. magnificatũ ẽ vsq; ad militiã
λὴν καὶ πρὸς τὴν δύσιν. ἐμεγαλύνθη ἕως τῆς δυνάμε
celi ⁊ cecidit in terrã de mi
ως τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν ἀπὸ τῆς δυ
litia celi ⁊ de stellis: ⁊ cõculca
νάμεως τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀπὸ τῶν ἀστέρων, καὶ συνεπά
uit eas ⁊ vsq; ad ꝑncipẽ exercit⁹ magnificatũ ẽ
τησεν αὐτὰ καὶ ἕως τοῦ ἀρχιστρατήγου ἐμεγαλύνθη

cõturbabar: & facies mea mutata est in me: verba autẽ in corde meo conseruaui. 8.

ANno tertio regni balthasar regis visio apparuit mihi. Ego daniel post id quod videram in principio vidi in visione mea cũ essem in susis castro quod est in helam regione: vidi autẽ in visione esse me super portam vlai: & leuaui oculos meos & vidi. Et ecce aries vnus stabat ante paludem habens cornua excelsa: & vnum excelsius altero atq; succrescens. Postea vidi arietem cornibus ventilantẽ contra occidentẽ & cõtra aquilonẽ & cõtra meridiem: & oẽs bestie nõ poterãt resistere ei neq; liberari de manu ei⁹: fecitq; scdm voluntatẽ suã & magnificat⁹ est. Et ego intelligebam. Ecce autẽ hircus caprarũ veniebat ab occidẽte super faciẽ totius terre: & nõ tãgebat terrã. Porro hircus hẽbat cornu insigne inter oculos suos: & venit vsq; ad arietẽ illum cornutũ quẽm videram stantem ante portam: & cucurrit ad eũm in impetu fortitudinis sue. Cũq; appropinquasset ꝓpe arietẽ: efferat⁹ est in eum: & percussit arietem & cõminuit duo cornua eius: & nõ poterat aries resistere ei. Cumq; misisset eum in terrã conculcauit: & nemo quibat liberare arietẽ de manu ei⁹. Hircus autẽ caprarũ magnus factus est nimis. Cumq; creuisset fractũ est cornu magnũ: & orta sunt quattuor cornua subter illud per quattuor vẽtos celi. De vno autem ex eis egressum est cornu vnũ modicũ: & factum est grande contra meridiẽ & cõtra orientẽ & cõtra fortitudinẽ. Et magnificatũ est vsq; ad fortitudinẽ celi: & deiecit de fortitudine & de stellis: & cõculcauit eas. Et vsq; ad principẽ fortitudinis magnificatũ est;

יבהלנני וזיוי ישתנון עלי ומלתא
בלבי נטרת׃

Cap. viij.

בשנת שלוש למלכות בלשאצר
המלך חזון נראה אלי אני דניאל
אחרי הנראה אלי בתחלה׃ ואראה
בחזון ויהי בראתי ואני בשושן
הבירה אשר בעילם המדינה
ואראה בחזון ואני הייתי על אובל
אולי׃ ואשא עיני ואראה והנה
איל אחד עמד לפני האבל ולו
קרנים והקרנים גבהות והאחת
גבהה מן השנית והגבהה עלה
באחרנה׃ ראיתי את האיל מנגח
ימה וצפונה ונגבה וכל חיות לא
יעמדו לפניו ואין מציל מידו
ועשה כרצנו והגדיל׃ ואני הייתי
מבין והנה צפיר העזים בא מן
המערב על פני כל הארץ ואין
נגע בארץ והצפיר קרן חזות בין
עיניו׃ ויבא עד האיל בעל הקרנים
אשר ראיתי עמד לפני האבל
וירץ אליו בחמת כחו׃ וראיתיו
מגיע אצל האיל ויתמרמר אליו
ויך את האיל וישבר את שתי
קרניו ולא היה כח באיל לעמד
לפניו וישליכהו ארצה וירמסהו
ולא היה מציל לאיל מידו׃ וצפיר
העזים הגדיל עד מאד וכעצמו
נשברה הקרן הגדולה ותעלנה
חזות ארבע תחתיה לארבע רוחות
השמים׃ ומן האחת מהם יצאה
קרן אחת מצעירה ותגדל יתר
אל הנגב ואל המזרח ואל הצבי׃
ותגדל עד צבא השמים ותפל
ארצה מן הצבא ומן הכוכבים
ותרמסם׃ ועד שר הצבא הגדיל

בהל זוה · שנה מלל · שנה שלש · חזה ראה · חלל · היה · נשא · פנה · שנה · ראה נגח · צפן חיה · עמד פנה · נצל גדל · היה בין · צפר עז · בוא ערב · חזה · בוא · ראה · רוץ יחם · כוח נגע · מרר נכה · שבר · שלך רמס · עצם · רבע · צער גדל · זרח צבה · נפל · כבב · שור

וממנו הרם התמיד והשלך מכון
מקדשו׃ וצבא תנתן על התמיד
בפשע ותשלך אמת ארצה ועשתה
והצליחה׃ ואשמעה אחד קדוש
מדבר ויאמר אחד קדוש לפלמוני
המדבר עד מתי החזון התמיד
והפשע שמם תת וקדש וצבא
מרמס׃ ויאמר אלי עד ערב בקר
אלפים ושלש מאות ונצדק קדש׃
ויהי בראתי אני דניאל את החזון
ואבקשה בינה והנה עמד לנגדי
כמראה גבר׃ ואשמע קול אדם
בין אולי ויקרא ויאמר גבריאל
הבן להלז את המראה׃ ויבא אצל
עמדי ובבאו נבעתי ואפלה על פני
ויאמר אלי הבן בן אדם כי לעת
קץ החזון׃ ובדברו עמי נרדמתי על
פני ארצה ויגע בי ויעמידני על
עמדי׃ ויאמר הנני מודיעך את
אשר יהיה באחרית הזעם כי
למועד קץ׃ האיל אשר ראית
בעל הקרנים מלכי מדי ופרס׃
והצפיר השעיר מלך יון והקרן
הגדולה אשר בין עיניו הוא המלך
הראשון׃ והנשברת ותעמדנה
ארבע תחתיה ארבע מלכיות מגוי
יעמדנה ולא בכחו׃ ובאחרית
מלכותם כהתם הפשעים יעמד
מלך עז פנים ומבין חידות׃ ועצם
כחו ולא בכחו ונפלאות ישחית
והצליח ועשה והשחית עצומים
ועם קדשים׃ ועל שכלו והצליח
מרמה בידו ובלבבו יגדיל ובשלוה
ישחית רבים ועל שר שרים יעמד
ובאפס יד ישבר׃ ומראה הערב
והבקר אשר נאמר אמת הוא

& ab eo tulit iuge sacrificium: & deiecit locum sanctificationis eius. Robur autẽ datũ est contra iuge sacrificiũ ꝓpter peccata: & ꝓsternetur veritas in terra: & prosperabitur & faciet. Et audiui vnũ de sanctis loq̃nte: & dixit vnꝰ sctũs alteri nescio cui loquenti. Vsq̃quo visio & iuge sacrificiũ & peccatũ desolationis q̃ facta est & sanctuariũ & fortitudo cõculcabitur. Et dixit ei. Vsq̃ ad vesperã & mane dies duo milia trecẽti: & mũdabitur sanctuariũ. Factũ est aũt cũ viderẽ ego daniel visionẽ: & q̃rerẽ intelligẽtiam: ecce stetit in conspectu meo quasi species viri. Et audiui vocem viri inter vlai & clamauit & ait. Gabriel fac intelligere istã visionẽ. Et venit: & stetit iuxta vbi ego stabã. Cumq̃ venisset: pauẽs corrui in faciẽ meã: & ait ad me. Intellige fili homis q̃m in tpe finis cõplebitur visio. Cũq̃ loqueretur ad me collapsus sum ꝓnus in terram. Et tetigit me: & statuit me in gradu meo. Dixitq̃ mihi. Ego ostẽdã tibi q̃ futura sunt in nouissimo maledictionis: quoniã habet tẽpus finẽ suũ. Aries quem vidisti habere cornua: rex medorum est atq̃ persarum. Porro hircus caprarum: rex grecoꝝ est: & cornu grande quod erat inter oculos eius: ipse est rex primus. Quod autem fracto illo surrexerunt quattuor pro eo: quattuor reges de gente eius consurgent: sed non in fortitudine eius. Et post regnum eoꝝ cum creuerint iniquitates cõsurget rex ipudens facie: & intelligẽs ꝓpositiões: & roborabitur fortitudo eiꝰ: sed nõ in viribus suis: & supra q̃ credi põt vniuersa vastabit: & ꝓsperabitur & faciet. Et īterficiet robustos & populũ sctõrũ sm̃ volũtatẽ suã: & dirigetur dolus in manu eiꝰ: & cor suũ magnificabitur & in copia rerũ oĩm occidet plimos. Et cõtra pricipẽ pricipũ cõsurget: & sine manu cõteretur. Et visio vespere & mane q̃ dicta est: vera est.

καὶ δι' αὐτὸν θυσία ἐταράχθη, καὶ τὸ ἅγιον ἐρημωθήσεται, καὶ ἐγενήθη ἐπὶ τὴν θυσίαν ἁμαρτία, καὶ ἐρρίφη χαμαὶ ἡ δικαιοσύνη, καὶ ἐποίησε καὶ εὐοδώθη. καὶ ἤκουσα ἑνὸς ἁγίου λαλοῦντος, καὶ εἶπεν, εἷς ἅγιος τῷ φελμουνὶ τῷ λαλοῦντι, ἕως πότε ἡ ὅρασις στήσεται ἡ θυσία ἡ ἀρθεῖσα καὶ ἡ ἁμαρτία ἐρημώσεως ἡ δοθεῖσα, καὶ τὸ ἅγιον καὶ ἡ δύναμις συμπατηθήσεται; καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἕως ἑσπέρας καὶ πρωῒ ἡμέραι δισχίλιαι καὶ τριακόσιαι, καὶ καθαρισθήσεται τὸ ἅγιον. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἰδεῖν με τὴν ὅρασιν, καὶ ἐζήτουν σύνεσιν, καὶ ἰδοὺ ἔστη ἐνώπιόν μου ὡς ὅρασις ἀνδρός. καὶ ἤκουσα φωνὴν ἀνδρὸς ἀναμέσον τοῦ οὐλαί. καὶ ἐκάλεσεν καὶ εἶπε, γαβριὴλ συνέτισον ἐκεῖνον τὴν ὅρασιν. καὶ ἦλθεν καὶ ἔστη ἐχόμενα τῆς στάσεώς μου, καὶ ἐν τῷ ἐλθεῖν αὐτὸν, ἐθορυβήθην καὶ πίπτω ἐπὶ πρόσωπόν μου, καὶ εἶπε πρός με, σύνες υἱὲ ἀνθρώπου, ἔτι γὰρ εἰς καιροῦ πέρας ἡ ὅρασις. καὶ ἐν τῷ λαλεῖν αὐτὸν μετ' ἐμοῦ, πίπτω ἐπὶ πρόσωπόν μου ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἥψατό μου καὶ ἔστησέ με ἐπὶ πόδας καὶ εἶπεν, ἰδοὺ ἐγὼ γνωρίζω σοι τὰ ἐσόμενα ἐπ' ἐσχάτων τῆς ὀργῆς, ἔτι γὰρ εἰς καιροῦ πέρας ὁ κριὸς ὃν εἶδες ἔχων τὰ κέρατα, βασιλεὺς περσῶν καὶ μήδων. καὶ ὁ τράγος τῶν αἰγῶν, βασιλεὺς ἑλλήνων. καὶ τὸ κέρας τὸ μέγα ὃ ἦν ἀναμέσον τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ, αὐτός ἐστιν ὁ βασιλεὺς ὁ πρῶτος. καὶ τοῦ συντριβέντος οὗ ἔστησαν τέσσαρα κέρατα ὑποκάτωθεν, τέσσαρες βασιλεῖς ἐκ τοῦ ἔθνους αὐτοῦ ἀναστήσονται καὶ οὐκ ἐν τῇ ἰσχύϊ αὐτοῦ. καὶ ἐπ' ἐσχάτων τῆς βασιλείας αὐτῶν πληρουμένων τῶν ἁμαρτιῶν, ἀναστήσεται βασιλεὺς ἀναιδὴς προσώπῳ, καὶ συνιὼν προβλήματα, καὶ κραταιὰ ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐν τῇ ἰσχύϊ αὐτοῦ. καὶ θαυμαστὰ διαφθερεῖ καὶ κατευθυνεῖ καὶ ποιήσει, καὶ διαφθερεῖ ἰσχυροὺς καὶ λαὸν ἅγιον. καὶ ὁ ζυγὸς τοῦ κλοιοῦ κατευθυνεῖ, δόλος ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ μεγαλυνθήσεται, καὶ δόλῳ διαφθερεῖ πολλοὺς, καὶ ἐπὶ ἀπωλείᾳ πολλῶν στήσεται, καὶ ὡς ὠὰ χειρὶ συντρίψει. καὶ ἡ ὅρασις τῆς ἑσπέρας καὶ τῆς πρωΐας τῆς ῥηθείσης, ἀληθής ἐστι.

καὶ σὺ σφράγισον τὴν ὅρασιν, ὅτι εἰς ἡμέρας πολλάς. καὶ ἐγὼ δανιὴλ ἐκοιμήθην καὶ ἐμαλακίσθην ἡμέρας, καὶ ἀνέστην καὶ ἐποίουν τὰ ἔργα τοῦ βασιλέως, καὶ ἐθαύμαζον τὴν ὅρασιν, καὶ οὐκ ἦν ὁ συνιῶν. Ca. 9.

Ἐν τῷ πρώτῳ ἔτει ἐπὶ δαρείου τοῦ υἱοῦ ἀσουήρου ἀπὸ τοῦ σπέρματος μήδων, ὃς ἐβασίλευσεν ἐπὶ τὴν βασιλείαν χαλδαίων, ἐν ἔτει ἑνὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ἐγὼ δανιὴλ συνῆκα ἐν ταῖς βίβλοις τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐτῶν, ὃς ἐγενήθη λόγος κυρίου πρὸς ἱερεμίαν τὸν προφήτην εἰς συμπλήρωσιν τῆς ἐρημώσεως τῆς ἱερουσαλὴμ ἑβδομήκοντα ἔτη. καὶ ἔδωκα τὸ πρόσωπόν μου πρὸς κύριον τὸν θεὸν τοῦ ἐκζητῆσαι προσευχὴν καὶ δεήσεις ἐν νηστείαις καὶ σάκκῳ καὶ σποδῷ. καὶ προσηυξάμην πρὸς κύριον τὸν θεόν μου, καὶ ἐξωμολογησάμην καὶ εἶπα. κύριε ὁ θεὸς ὁ μέγας καὶ θαυμαστὸς ὁ φυλάσσων τὴν διαθήκην σου καὶ τὸ ἔλεος τοῖς ἀγαπῶσί σε καὶ τοῖς φυλάσσουσι τὰς ἐντολάς σου. ἡμάρτομεν, ἠδικήσαμεν, ἠσεβήσαμεν, καὶ ἀπέστημεν, καὶ ἐξεκλίναμεν ἀπὸ τῶν ἐντολῶν σου καὶ ἀπὸ τῶν κριμάτων σου. καὶ οὐκ εἰσηκούσαμεν τῶν δούλων σου τῶν προφητῶν, οἳ ἐλάλουν ἐν τῷ ὀνόματί σου πρὸς τοὺς βασιλεῖς ἡμῶν καὶ ἄρχοντας ἡμῶν καὶ πατέρας ἡμῶν καὶ πρὸς πάντα τὸν λαὸν τῆς γῆς. σοὶ κύριε ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡμῖν ἡ αἰσχύνη τοῦ προσώπου ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη, ἀνδρὶ ἰούδα καὶ τοῖς ἐνοικοῦσιν ἱερουσαλὴμ καὶ παντὶ ἰσραὴλ τοῖς ἐγγὺς καὶ τοῖς μακρὰν ἐν πάσῃ τῇ γῇ οὗ διέσπειρας αὐτοὺς ἐκεῖ ἐν ἀθεσίᾳ αὐτῶν ᾗ ἠθέτησαν ἐν σοί. κύριε ἡμῖν ἡ αἰσχύνη τοῦ προσώπου καὶ τοῖς βασιλεῦσιν ἡμῶν καὶ τοῖς ἄρχουσιν ἡμῶν καὶ τοῖς πατράσιν ἡμῶν, οἵτινες ἡμάρτομέν σοι. τῷ κυρίῳ θεῷ ἡμῶν οἱ οἰκτιρμοὶ καὶ οἱ ἱλασμοί, ὅτι ἀπέστημεν ἀπὸ κυρίου, καὶ οὐκ εἰσηκούσαμεν τῆς φωνῆς κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν πορεύεσθαι τοῖς νόμοις αὐτοῦ οἷς ἔδωκε κατὰ πρόσωπον ἡμῶν ἐν χερσὶ τῶν δούλων αὐτοῦ τῶν προφητῶν. καὶ πᾶς ἰσραὴλ παρέβησαν τὸν νόμον σου, καὶ ἐξέκλιναν τοῦ μὴ ἀκοῦσαι τῆς φωνῆς σου, καὶ ἐπῆλθεν ἐφ' ἡμᾶς ἡ κατάρα καὶ ὁ ὅρκος

Tu ergo visionẽ signa: q̃a post multos dies erit. Et ego daniel langui & egrotaui per dies. Cumq̃ surrexissem faciebam opera regis & stupebã ad visionẽ & nõ erat q interꝑtaretur.

In anno primo darii filii assueri de semĩe medorum qui imperauit super regnũ chaldeorum anno vno regni eius. Ego daniel intellexi in libris numerum annorum de quo est sermo dñi ad hieremiam prophetam vt cõpleretur desolatio hierusalẽ septuaginta ãnis. Et posui faciem meam ad dominum deum meum rogare & deprecari in ieiuniis sacco & cinere: & oraui ad dominum deũ meũ: & cõfessus sũ: & dixi. Obsecro domine deus magne & terribilis custodiens pactum & miam diligentibus te & custodiẽtibus mãdata tua: peccauimus iniq̃tatẽ fecimus: ĩpie egimus: & recessimus & declinauimus a mãdatis tuis ac iudiciis. Non obediuimus seruis tuis ꝓphetis qui locuti sunt in noĩe tuo regibus nr̃is: principibus nostris: patribus nostris: oĩq̃ populo terre. Tibi dñe iusticia: nobis autẽ confusio faciei sicut est hodie viro iuda & habitatoribus hierusalẽ & omni israel his qui prope sunt & his qui procul in vniuersis terris ad quas eiecisti eos ꝓpter iniq̃tates eoꝝ in qbꝰ peccauerunt in te dñe. Nobis cõfusio faciei: regibꝰ nr̃is: principibꝰ nr̃is & patribus nr̃is qui peccauerunt. Tibi autẽ dño deo nostro misericordia & ꝓpitiatio: quia recessimus a te: & non audiuimꝰ vocẽ dñi dei nostri vt ambularemus in lege eius quã posuit nobis per seruos suos ꝓphetas: & oĩs israel preuaricati sunt legem tuã: & declinauerunt ne audirẽt vocẽ tuã: & stillauit sup nos maledictio & detestatio que

ואתה סתם החזון כי לימים רבים׃
ואני דניאל נהייתי ונחליתי ימים
ואקום ואעשה את מלאכת המלך
ואשתומם על המראה ואין מבין׃
בשנת אחת לדריוש Cap.ix.
בן אחשורוש מזרע מדי אשר
המלך על מלכות כשדים׃ בשנת
אחת למלכו אני דניאל בינתי
בספרים מספר השנים אשר
היה דבר יהוה אל ירמיה הנביא
למלאות לחרבות ירושלם שבעים
שנה׃ ואתנה את פני אל אדני
האלהים לבקש תפלה ותחנונים
בצום ושק ואפר׃ ואתפללה ליהוה
אלהי ואתודה ואמרה אנא אדני
האל הגדול והנורא שמר הברית
והחסד לאהביו ולשמרי מצותיו׃
חטאנו ועוינו והרשענו ומרדנו
וסור ממצותיך וממשפטיך׃ ולא
שמענו אל עבדיך הנביאים אשר
דברו בשמך אל מלכינו שרינו
ואבתינו ואל כל עם הארץ׃ לך
אדני הצדקה ולנו בשת הפנים
כיום הזה לאיש יהודה ולישבי
ירושלם ולכל ישראל הקרבים
והרחקים בכל הארצות אשר
הדחתם שם במעלם אשר מעלו
בך׃ יהוה לנו בשת הפנים למלכינו
לשרינו ולאבתינו אשר חטאנו
לך׃ לאדני אלהינו הרחמים
והסלחות כי מרדנו בו׃ ולא
שמענו בקול יהוה אלהינו ללכת
בתורתיו אשר נתן לפנינו ביד
עבדיו הנביאים׃ וכל ישראל עברו
את תורתך וסור לבלתי שמוע בקלך
ותתך עלינו האלה והשבעה אשר

כתובה בתורת משה עבד האלהים
כי חטאנו לו: ויקם את דבריו אשר
דבר עלינו ועל שפטינו אשר
שפטונו להביא עלינו רעה גדלה
אשר לא נעשתה תחת כל השמים
כאשר נעשתה בירושלם: כאשר
כתוב בתורת משה את כל הרעה
הזאת באה עלינו ולא חלינו את
פני יהוה אלהינו לשוב מעונינו
ולהשכיל באמתך: וישקד יהוה על
הרעה ויביאה עלינו כי צדיק יהוה
אלהינו על כל מעשיו אשר עשה
ולא שמענו בקלו: ועתה אדני
אלהינו אשר הוצאת את עמך
מארץ מצרים ביד חזקה ותעש
לך שם כיום הזה חטאנו רשענו:
אדני ככל צדקתך ישב נא אפך
וחמתך מעירך ירושלם הר קדשך
כי בחטאינו ובעונות אבתינו
ירושלם ועמך לחרפה לכל
סביבתינו: ועתה שמע אלהינו אל
תפלת עבדך ואל תחנוניו והאר
פניך על מקדשך השמם למען
אדני: הטה אלהי אזנך ושמע פקחה
עיניך וראה שממתינו והעיר אשר
נקרא שמך עליה כי לא על
צדקתינו אנחנו מפילים תחנונינו
לפניך כי על רחמיך הרבים: אדני
שמעה אדני סלחה אדני הקשיבה
ועשה אל תאחר למענך אלהי כי
שמך נקרא על עירך ועל עמך: ועוד
אני מדבר ומתפלל ומתודה חטאתי
וחטאת עמי ישראל ומפיל תחנתי
לפני יהוה אלהי על הר קדש
אלהי: ועוד אני מדבר בתפלה
והאיש גבריאל אשר ראיתי בחזון

scripta est in libro moysi serui dei: quia peccauimus ei. Et statuit sermones suos quos locutus est super nos & super principes nr̄os qui iudicauerūt nos: vt sup induceret in nos magnū malū quale nunq̄ fuit sub omni celo: ſm q̄ factū est in hierusalem: sicut scriptū est in lege moysi. Omne malum hoc venit super nos. Et non rogauimus faciē tuā dn̄e de⁹ nr̄ vt reuerteremur ab iniq̄tatib⁹ nr̄is: & cogitaremus veritatē tuam. Et vigilauit dn̄s sup maliciā: & adduxit eam sup nos. Iustus dn̄s de⁹ noster in oībus operibus suis que fecit. Non enī audiuimus vocem eius. Et nunc dn̄e deus noster qui eduxisti populum tuum de terra egypti in manu forti: & fecisti tibi nomē ſm diē hanc: peccauimus: iniq̄tatē fecim⁹ dn̄e in oēm iusticiā tuā. Auertatur obsecro ira tua & furor tu⁹ a ciuitate tua hierusalem & a monte sancto tuo. Propter pctā enī nr̄a & iniq̄tates patrū nostrorū hierusalē & populus tu⁹ in opprobriū sunt oībus p circuitū nr̄m. Nūc ergo exaudi deus nr̄ orōnem serui tui: & p̄ces ei⁹: & ostende faciē tuā sup sanctuariū tuū qđ desertū est. Propter temetipsum inclina deus meus aurē tuā & audi: aperi oculos tuos & vide desolationē nostram & ciuitatē sup quā inuocatū est nomē tuū. Neq3 enī in iustificationibus nr̄is prosternimus preces ante faciē tuā: sed in miſationib⁹ tuis multis. Exaudi dn̄e: placare domine: attende & fac. Ne moreris propter temetipsum deus me⁹: quia nomē tuū inuocatū est sup ciuitatē & sup ppl'm tuū. Cūq3 adhuc loq̄rer & orarē & cōfiterer pctā mea & pctā ppl'i mei israel vt psternerē p̄ces meas in cōspectu dei mei: p mōte scō dei mei. Adhuc me loquēte in orōne mea ecce vir gabriel quem videram in visione

qđ scriptū est in lege moysi serui dei: qr pecca
ὁ γεγραμμένος ἐν νόμῳ μωυσῆ δούλου τοῦ θεοῦ, ὅτι ἡμάρ
uimus ei: ꝛ statuit ſmones suos q̄s locut⁹ est
τομεν αὐτῷ, καὶ ἔστησεν τοὺς λόγους αὐτοῦ οὓς ἐλάλησεν
sup nos ꝛ sup iudices nr̄os q̄ iudicauerūt nos vt sup
ἐφ᾽ ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τοὺς κριτὰς ἡμῶν οἳ ἔκριναν ἡμᾶς ἐπα
induceret sup nos mala magna: q̄lia nō fuerūt sub
γαγεῖν ἐφ᾽ ἡμᾶς κακὰ μεγάλα, οἷα οὐ γέγονεν ὑποκάτω
omni celo ſcđm q̄ facta sūt in hierusalem: si
παντὸς τοῦ οὐρανοῦ κατὰ τὰ γενόμενα ἐν ἱερουσαλήμ, κα
cut scriptum est in lege moysi. oia mala ista
θὼς γέγραπται ἐν τῷ νόμῳ μωυσῆ. πάντα κακὰ ταῦ
venerūt sup nos: ꝛ nō rogauim⁹ faciem dni
τα ἦλθεν ἐφ᾽ ἡμᾶς, καὶ οὐκ ἐδεήθημεν τοῦ προσώπου κυ
ni dei nr̄i: vt recederem⁹ ab iniq̄tatib⁹ nr̄is ꝛ
ρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν, ἀποστῆναι ἀπὸ τῶν ἀδικιῶν ἡμῶν καὶ
intelligeremus in omni veritate. ꝛ vigilauit dn̄s
τοῦ συνιέναι ἐν πάσῃ ἀληθείᾳ. καὶ ἐγρηγόρησεν κύριος ὁ
de⁹ nr̄ sup malitiā: ꝛ adduxit ea sup nos:
θεὸς ἡμῶν ἐπὶ τὴν κακίαν, καὶ ἐπήγαγεν αὐτὰ ἐφ᾽ ἡμᾶς,
qr iustus dn̄s de⁹ nr̄ sup oēm facturā
ὅτι δίκαιος κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν ἐπὶ πᾶσαν τὴν ποίησιν
suam quā fecit: ꝛ nō audiuimus
αὐτοῦ ἣν ἐποίησεν, καὶ οὐκ εἰσηκούσαμεν τῆς
vocē eius. ꝛ nūc dn̄e deus nr̄: q̄ eduxisti
φωνῆς αὐτοῦ. καὶ νῦν κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν, ὃς ἐξήγαγες τὸν
ppl'm tuū de t̄ra egypti in manu forti: ꝛ feci
λαόν σου ἐκ γῆς αἰγύπτου ἐν χειρὶ κραταιᾷ, καὶ ἐποίη
sti tibi ipi nomē sicut dies hec: peccauim⁹ iniq̄
σας σεαυτῷ ὄνομα ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη, ἡμάρτομεν ἠνομή
fecim⁹ iniuste egim⁹: dn̄e in oi mia tua auer
σαμεν ἠδικήσαμεν, κύριε ἐν πάσῃ ἐλεημοσύνῃ σου ἀπο
tatur obsecro furor tu⁹ ꝛ ira tua a ciuitate
στραφήτω δὴ ὁ θυμός σου καὶ ἡ ὀργή σου ἀπὸ τῆς πόλεώς
tua hierusalem mōte scō tuo: qr peccauim⁹ in
σου ἱερουσαλὴμ ὄρους ἁγίου σου, ὅτι ἡμάρτομεν ἐν ταῖς
iniq̄tatib⁹ nr̄is ꝛ patrū nr̄oꝝ hierusalem: ꝛ ppl's tu⁹
ἀδικίαις ἡμῶν καὶ πατέρων ἡμῶν ἱερουσαλήμ, καὶ ὁ λαός σου
in opprobriū fact⁹ est in oībus q̄ i circuitu nr̄o.
εἰς ὀνειδισμὸν ἐγένετο ἐν πᾶσι τοῖς περικύκλῳ ἡμῶν.
ꝛ nūc exaudi dn̄e de⁹ nr̄ orōnem ser
καὶ νῦν εἰσάκουσον κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν τῆς προσευχῆς τοῦ δού
ui tui ꝛ depcatiōes eius: ꝛ ostende faciem
λου σου καὶ τῶν δεήσεων αὐτοῦ, καὶ ἐπίφανον τὸ πρόσωπόν
tuā sup sanctuariū tuū desertū ppt te dn̄e. incli
σου ἐπὶ τὸ ἁγίασμά σου τὸ ἔρημον ἕνεκέν σου κύριε. κλῖ
na de⁹ me⁹ aurē tuā ꝛ audi: aperi ocu
νον ὁ θεός μου τὸ οὖς σου καὶ ἄκουσον, ἄνοιξον τοὺς ὀφθαλ
los tuos ꝛ vide desolationē nr̄am ꝛ ciuitatis tue:
μούς σου καὶ ἴδε τὸν ἀφανισμὸν ἡμῶν καὶ τῆς πόλεώς σου,
sup quā inuocatū est nomē tuū sup eam: qr nō in
ἐφ᾽ ἧς ἐπικέκληται τὸ ὄνομά σου ἐπ᾽ αὐτῆς, ὅτι οὐκ ἐπὶ
iusticijs nr̄is nos pijcimus miſationē no
ταῖς δικαιοσύναις ἡμῶν ἡμεῖς ῥιπτοῦμεν τὸν οἰκτιρμὸν ἡ
strā i cōspectu tuo: sed in miſationes tuas mul
μῶν ἐνώπιόν σου, ἀλλ᾽ ἐπὶ τοὺς οἰκτιρμούς σου τοὺς πολ
tas dn̄e: exaudi dn̄e: placare dn̄e: attēde do
λοὺς κύριε, εἰσάκουσον κύριε, ἱλάσθητι κύριε, πρόσχες κύ
mine: fac ꝛ ne tardaueris ppt te dn̄e de⁹ me⁹.
ριε, ποίησον καὶ μὴ χρονίσῃς ἕνεκέν σου κύριε ὁ θεός μου,
qr nomē tuū inuocatū ē sup ciuitatē tuā ꝛ sup
ὅτι τὸ ὄνομά σου ἐπικέκληται ἐπὶ τὴν πόλιν σου καὶ ἐπὶ
ppl'm tuū. ꝛ adhuc me loquēte ꝛ orante ꝛ
τὸν λαόν σου. καὶ ἔτι μου λαλοῦντος καὶ προσευχομένου καὶ
confitente peccata mea ꝛ peccata ppl'i
ἐξαγορεύοντος τὰς ἁμαρτίας μου καὶ τὰς ἁμαρτίας τοῦ λαοῦ
mei isr̄l: ꝛ pijciente miām meā corā dn̄o deo meo
μου ἰσραήλ, καὶ ῥιπτοῦντος τὸν ἔλεόν μου ἐναντίον κυρίου τοῦ θεοῦ μου
sup mōte sanctū dei mei: ꝛ adhuc me loquēte in
ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ ἅγιον τοῦ θεοῦ μου, καὶ ἔτι μου λαλοῦντος ἐν τῇ
oratione: ꝛ ecce vir gabriel quē vidi in pncipio
προσευχῇ καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ γαβριὴλ ὃν εἶδον ἐν τῇ ἀρχῇ

volans: ꝛ tetigit me q̄si hora sacrificij vespti
πετώμενος, καὶ ἥψατό μου ὡσεὶ ὥραν θυσίας ἑσπερι
ni: ꝛ erudiuit me ꝛ locut⁹ est mecū ꝛ di
νῆς, καὶ συνέτισέν με καὶ ἐλάλησεν μετ᾽ ἐμοῦ καὶ εἶ
xit: daniel nūc egress⁹ sū vt pberem intelligētiā. in pri
πεν, δανιὴλ νῦν ἐξῆλθον συμβιβάσαι σύνεσιν. ἐν ἀρ
cipio depcatiōis tue egress⁹ ē ſmo: ꝛ ego veni vt
χῇ τῆς δεήσεώς σου ἐξῆλθεν ὁ λόγος, καὶ ἐγὼ ἦλθον τοῦ
annūciarē tibi qr vir desideriorū es tu: ꝛ aīaduerte
ἀναγγεῖλαί σοι ὅτι ἀνὴρ ἐπιθυμιῶν εἶ σύ, καὶ ἐννοήθητι
in verbo ꝛ itellige in visione. septuaginta
ἐν τῷ ῥήματι καὶ σύνες ἐν τῇ ὀπτασίᾳ. ἑβδομήκοντα
hebdomades concise sunt sup pplm tuū ꝛ sup
ἑβδομάδες συνετμήθησαν ἐπὶ τὸν λαόν σου καὶ ἐπὶ
ciuitatē sctām. vt cōsumetur peccatum: ꝛ
τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν. τοῦ συντελεσθῆναι ἁμαρτίαν, καὶ
ad signandū peccata ꝛ ad delendū iniq̄tates:
τοῦ σφραγίσαι ἁμαρτίας καὶ ἀπαλεῖψαι τὰς ἀνομίας,
ꝛ ad ppiciandū ppt iniusticias: ꝛ ad ducēdū iusticiā
καὶ τοῦ ἐξιλάσασθαι ἀδικίας, καὶ τοῦ ἀγαγεῖν δικαιοσύ
eternā: ꝛ ad signandū visiōes ꝛ pphetiā:
νην αἰώνιον, καὶ τοῦ σφραγίσαι ὅρασιν καὶ προφητείαν,
ꝛ ad vngēdū sctm̄ sctōꝝ. ꝛ cognosces ꝛ itelliges ab
καὶ τοῦ χρῖσαι ἅγιον ἁγίων. καὶ γνώσῃ καὶ συνήσεις ἀπὸ
exitu ſmonis vt respondeat ꝛ vt edificetur hie
ἐξόδου λόγου τοῦ ἀποκριθῆναι καὶ τοῦ οἰκοδομῆσαι ἱε
rusalem vsq3 ad xp̄m ducem: hebdomades septē.
ρουσαλὴμ ἕως χριστοῦ ἡγουμένου, ἑβδομάδες ἑπτά.
ꝛ hebdomades sexaginta due rursus edificabit
καὶ ἑβδομάδες ἑξηκονταδύο πάλιν οἰκοδομηθήσεται
platea ꝛ mur⁹ in angustia tpm: ꝛ post
πλατεῖα καὶ τεῖχος ἐν στενοχωρίᾳ τῶν καιρῶν, καὶ με
hebdomadas sexagintaq̄tuor: ꝛ destructur:
τὰ ἑβδομάδας ἑξηκοντατέσσαρας καὶ ἐξολοθρευθήσεται,
vnctio ꝛ iudiciū nō est in eo. at ciuitatē ꝛ
χρίσμα καὶ κρίμα οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ. τὴν δὲ πόλιν καὶ
sanctū dissipabit cū duce veniente ꝛ
τὸ ἅγιον διαφθερεῖ σὺν τῷ ἡγουμένῳ τῷ ἐρχομένῳ καὶ
succidentur sicut in diluuio ꝛ vsq3 ad finē bel
ἐκκοπήσονται ὡς ἐν κατακλυσμῷ καὶ ἕως τέλους πο
li conciti ordinabit desolatiōib⁹ ꝛ cōfortabit
λέμου συντετμημένου τάξει ἀφανισμοῖς καὶ δυναμώ
bit testamētū multis hebdomada vna: ꝛ in dimidio
σει διαθήκην πολλοῖς ἑβδομὰς μία, καὶ ἐν τῷ ἡμίσει
hebdomade auferet sacrificiū ꝛ libamē. ꝛ in
τῆς ἑβδομάδος ἀρθήσεται θυσία καὶ σπονδή. καὶ ἐπὶ τὸ
tēplo abominatio desolationū erit. ꝛ vsq3 ad cōsumma
ἱερὸν βδέλυγμα τῶν ἐρημώσεων ἔσται. καὶ ἕως συντελεί
tionē tpis cōsumatio dabit sup desolationē.
ας καιροῦ συντέλεια δοθήσεται ἐπὶ τὴν ἐρήμωσιν. Ca.10.

In anno tertio cyri regis psarum: verbū
Ἐν ἔτει τρίτῳ κύρου βασιλέως περσῶν, λόγος
reuelatū est danieli cui⁹ nomē vocatū ē balta
ἀπεκαλύφθη τῷ δανιὴλ οὗ τὸ ὄνομα ἐπεκλήθη βαλτά
sar: ꝛ verum verbū: ꝛ fortitudo magna ꝛ itelle
σαρ, καὶ ἀληθινὸς ὁ λόγος, καὶ δύναμις μεγάλη καὶ σύνε
ctus dat⁹ ē ei in visione. in diebus illis
σις ἐδόθη αὐτῷ ἐν τῇ ὀπτασίᾳ. ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις
ego daniel eram lugens tres hebdomadas dieꝝ: pa
ἐγὼ δανιὴλ ἤμην πενθῶν τρεῖς ἑβδομάδας ἡμερῶν, ἄρ
nē desideriorū nō comedi: ꝛ caro ꝛ vinū nō itra
τον ἐπιθυμιῶν οὐκ ἔφαγον, καὶ κρέας καὶ οἶνος οὐκ εἰσῆλ
uit in os meū: ꝛ vnguēto nō vnctus sū vsq3 ad
θεν εἰς τὸ στόμα μου, καὶ ἄλειμμα οὐκ ἠλειψάμην ἕως
plenitudinē triū hebdomadaꝝ dieꝝ. ꝛ in die vi
πληρώσεως τριῶν ἑβδομάδων ἡμερῶν. καὶ ἐν ἡμέρᾳ εἰ
gesima ꝛ q̄rta mēsis primi: ꝛ ego erā iuxta
κοστῇ καὶ τετάρτῃ τοῦ μηνὸς τοῦ πρώτου, καὶ ἐγὼ ἤμην ἐχόμενος
fluuiū magnū ipe est tigris: ꝛ leuaui ocu
τοῦ ποταμοῦ τοῦ μεγάλου αὐτός ἐστιν τίγρις, καὶ ἦρα τοὺς ὀφθαλ
los meos ꝛ vidi: ꝛ ecce vir vnus indutus lineis:
μούς μου καὶ ἴδον, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ εἷς ἐνδεδυμένος βαδδείν,

Mat. 24.b.

a principio cito volans tetigit me in tempore sacrificij vespertini & docuit me & locut⁹ est mihi. dixitq3. Daniel nunc egressus sū vt docerē te & intelligeres. Ab exordio p̄cū tuaꝝ egress⁹ ē ſmo. Ego aūt veni vt idicarē tibi: q̄a vir desideriorū es. Tu aūt aīaduerte ſmonē: & intellige visionē. Septuaginta hebdomades abbreuiate sūt sup ppl'm tuū: & sup vrbē sanctā tuā vt cōsumetur p̄uaricatio & finē accipiat peccatū: & deleatur iniq̄tas: & adducatur iusticia sempiterna: & ipleatur visio & pphetia & vngatur scūs scōꝝ. Scito ergo & aīaduerte ab exitu ſmōis vt iterū edificetur hierl'z vsq3 ad xp̄m ducē: hebdomades septē: & hebdomades sexaginta due erūt. Et rursum edificabitur platea & muri i angustia tēporū. Et post hebdomades sexaginta duas occidetur xp̄s: & nō erit ei⁹ populus q̄ eū negaturus est. Et ciuitatē & sanctuariū dissipabit popl's cū duce venturo & finis ei⁹ vastitas: & post finē belli statuta desolatio. Cōfirmabit aūt pactū multis hebdomada vna: & in dimidio hebdomadis deficiet hostia & sacrificiū: & erit in tēplo abominatio desolationis: & vsq3 ad cōsumationē & finem pseuerabit desolatio. 10.

Anno tertio regni cyri regis persarum: verbum reuelatū est danieli cognomēto balthasar: & verbum verum & fortitudo magna: intellexitq3 ſmonē. Intelligētia enī est opus in visione. In dieb⁹ illis ego daniel lugebam triū hebdomadarum dierum: panē desiderabilem nō comedi: & caro & vinū nō introierūt in os meū. Sed neq3 vnguēto vnctus sum donec cōplerētur triū hebdomadarum dies. Die autē vicesima & quarta mensis primi eram iuxta fluuiū magnum qui est tigris: & leuaui oculos meos & vidi. Et ecce vir vnus vestitus lineis:

בתחלה מעף ביעף נגע אלי כעת
מנחת ערב: ויבן וידבר עמי ויאמר
דניאל עתה יצאתי להשכילך בינה:
בתחלת תחנוניך יצא דבר ואני
באתי להגיד כי חמודות אתה ובין
בדבר והבן במראה: שבעים שבעים
נחתך על עמך ועל עיר קדשך
לכלא הפשע ולחתם חטאת ולכפר
עון ולהביא צדק עלמים ולחתם
חזון ונביא ולמשח קדש קדשים:
ותדע ותשכל מן מצא דבר להשיב
ולבנות ירושלם עד משיח נגיד
שבעים שבעה ושבעים ששים
ושנים תשוב ונבנתה רחוב וחרוץ
ובצוק העתים: ואחרי השבעים
ששים ושנים יכרת משיח ואין לו
והעיר והקדש ישחית עם נגיד
הבא וקצו בשטף ועד קץ מלחמה
נחרצת שממות: והגביר ברית
לרבים שבוע אחד וחצי השבוע
ישבית זבח ומנחה ועל כנף
שקוצים משמם ועד כלה ונחרצה
תתך על שמם:

Cap. x.

בשנת שלוש לכורש מלך פרס
דבר נגלה לדניאל אשר נקרא
שמו בלטשאצר ואמת הדבר
וצבא גדול ובין את הדבר ובינה
לו במראה: בימים ההם אני דניאל
הייתי מתאבל שלשה שבעים
ימים: לחם חמדות לא אכלתי ובשר
ויין לא בא אל פי וסוך לא סכתי
עד מלאת שלשת שבעים ימים:
וביום עשרים וארבעה לחדש
הראשון ואני הייתי על יד הנהר
הגדול הוא חדקל: ואשא את עיני
וארא והנה איש אחד לבוש בדים

Prītiua.heb. Tex.he.Dani.x. Trāſl.B.Hie. Trāſ.Gre.lxx.cū interp.latina.

וּמָתְנָיו חֲגֻרִים בְּכֶתֶם אוּפָז׃ וּגְוִיָּתוֹ
כְתַרְשִׁישׁ וּפָנָיו כְּמַרְאֵה בָרָק
וְעֵינָיו כְּלַפִּידֵי אֵשׁ וּזְרֹעֹתָיו
וּמַרְגְּלֹתָיו כְּעֵין נְחֹשֶׁת קָלָל וְקוֹל
דְּבָרָיו כְּקוֹל הָמוֹן׃ וְרָאִיתִי אֲנִי
דָנִיֵּאל לְבַדִּי אֶת הַמַּרְאָה וְהָאֲנָשִׁים
אֲשֶׁר הָיוּ עִמִּי לֹא רָאוּ אֶת הַמַּרְאָה
אֲבָל חֲרָדָה גְדֹלָה נָפְלָה עֲלֵיהֶם
וַיִּבְרְחוּ בְּהֵחָבֵא׃ וַאֲנִי נִשְׁאַרְתִּי
לְבַדִּי וָאֶרְאֶה אֶת הַמַּרְאָה הַגְּדֹלָה
הַזֹּאת וְלֹא נִשְׁאַר בִּי כֹּחַ וְהוֹדִי
נֶהְפַּךְ עָלַי לְמַשְׁחִית וְלֹא עָצַרְתִּי
כֹּחַ׃ וָאֶשְׁמַע אֶת קוֹל דְּבָרָיו
וּכְשָׁמְעִי אֶת קוֹל דְּבָרָיו וַאֲנִי הָיִיתִי
נִרְדָּם עַל פָּנַי וּפָנַי אָרְצָה׃ וְהִנֵּה
יָד נָגְעָה בִּי וַתְּנִיעֵנִי עַל בִּרְכַּי
וְכַפּוֹת יָדָי׃ וַיֹּאמֶר אֵלַי דָּנִיֵּאל אִישׁ
חֲמֻדוֹת הָבֵן בַּדְּבָרִים אֲשֶׁר אָנֹכִי
דֹּבֵר אֵלֶיךָ וַעֲמֹד עַל עָמְדֶךָ כִּי עַתָּה
שֻׁלַּחְתִּי אֵלֶיךָ וּבְדַבְּרוֹ עִמִּי אֶת
הַדָּבָר הַזֶּה עָמַדְתִּי מַרְעִיד׃ וַיֹּאמֶר
אֵלַי אַל תִּירָא דָנִיֵּאל כִּי מִן הַיּוֹם
הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר נָתַתָּ אֶת לִבְּךָ לְהָבִין
וּלְהִתְעַנּוֹת לִפְנֵי אֱלֹהֶיךָ נִשְׁמְעוּ
דְבָרֶיךָ וַאֲנִי בָאתִי בִּדְבָרֶיךָ׃ וְשַׂר
מַלְכוּת פָּרַס עֹמֵד לְנֶגְדִּי עֶשְׂרִים
וְאֶחָד יוֹם וְהִנֵּה מִיכָאֵל אַחַד
הַשָּׂרִים הָרִאשֹׁנִים בָּא לְעָזְרֵנִי
וַאֲנִי נוֹתַרְתִּי שָׁם אֵצֶל מַלְכֵי פָרָס׃
וּבָאתִי לַהֲבִינְךָ אֵת אֲשֶׁר יִקְרָה
לְעַמְּךָ בְּאַחֲרִית הַיָּמִים כִּי עוֹד
חָזוֹן לַיָּמִים׃ וּבְדַבְּרוֹ עִמִּי כַּדְּבָרִים
הָאֵלֶּה נָתַתִּי פָנַי אַרְצָה וְנֶאֱלָמְתִּי׃
וְהִנֵּה כִּדְמוּת בְּנֵי אָדָם נֹגֵעַ עַל
שְׂפָתָי וָאֶפְתַּח פִּי וָאֲדַבְּרָה וָאֹמְרָה
אֶל הָעֹמֵד לְנֶגְדִּי אֲדֹנִי בַּמַּרְאָה

&renes eius accincti auro obrizo: & corpus ei9 quasi chrysolith9: & facies eius velut species fulguris: & oculi eius vt lāpas ardens: & brachia ei9: & que deorſum ſunt vſqꝫ ad pedes q̄ſi ſpecies eris cādētis: & vox ſmonū eius vt vox multitudinis. Vidi aūt ego daniel ſolus viſionē. Porro viri qui erant mecum non viderunt: ſed terror nimius irruit ſuper eos: & fugerunt in abſconditum. Ego autem relict9 ſolus vidi viſionē grandem hanc: & non remāſit in me fortitudo: ſed & ſpēs mea imutata eſt in me: & emarcui: nec habui qc q̄ꝫ virium. Et audiui vocem ſermonum eius: & audiens iacebam cōſternatus ſuper faciē meā: & vultus me9 herebat terre. Et ecce manus tetigit me: & erexit me ſup genua mea & ſup articulos manuū mearꝫ. Et dixit ad me. Daniel vir deſiderioꝝ: intellige verba q̄ ego loquor ad te: & ſta in gradu tuo. Nunc enī ſum miſſus ad te. Cunqꝫ dixiſſet mihi ſermonem iſtum: ſteti tremens & ait ad me. Noli metuere daniel: quia ex die primo quo poſuiſti cor tuum ad intelligendūm vt te affligeres in conſpectu dei tui: exaudita ſūt verba tua: & ego veni ꝓpter ſermões tuos. Princeps autē regni perſarū reſtitit mihi viginti & vno dieb9: & ecce mi chael vnus de principibus primis venit in adiutorium meum: & ego remanſi ibi iuxta regem perſarum. Veni autem vt docerem te que ventura ſūnt populo tuo in nouiſſimis diebus: q̄m adhuc viſio in dies. Cunqꝫ loqueretur mihi huiuſcemodi verbis deieci vultum meū ad terrā & tacui. Et ecce q̄ſi ſimilitudo filii homis tetigit labia mea: & aperiēs os meū locutus ſum: & dixi ad eū q ſtabat cōtra me. Dñe mi in viſione tua

τ lumbi eius pcincti in auro ophaz: τ
καὶ ἡ ὀσφὺς αὐτοῦ περιεζωσμένη ἐν χρυσίῳ ὠφάζ, καὶ τὸ
corp9 eius q̄ſi tharſis: τ facies ei9 q̄ſi
σῶμα αὐτοῦ ὡς θαρσεῖς, καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡσεὶ
viſio fulguris: τ oculi eius q̄ſi lampades ignis: τ brachia eius τ crura q̄ſi
ὅρασις ἀστραπῆς, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡσεὶ λαμπάδες πυρός, καὶ οἱ βραχίονες αὐτοῦ καὶ τὰ σκέλη ὡσεὶ
viſio eris fulgentis: τ vox ſmonū eius q̄ſi vox turbe. τ vidi ego daniel ſolus viſionē:
ὅρασις χαλκοῦ στίλβοντος, καὶ ἡ φωνὴ τῶν λόγων αὐτοῦ ὡς φωνὴ ὄχλου. καὶ εἶδον ἐγὼ δανιὴλ μόνος τὴν ὀπτασίαν,
τ viri q̄ mecum: nō viderūt viſionē: ſed extaſis magna incidit ſup eos.
καὶ οἱ ἄνδρες οἱ μετ' ἐμοῦ, οὐκ εἶδον τὴν ὀπτασίαν, ἀλλ' ἔκστασις μεγάλη ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτούς.
τ fugerūt in timore. τ ego relictus ſum ſolus: τ vidi viſionē magnā hanc: τ nō ē relicta in me fortitudo:
καὶ ἔφυγον ἐν φόβῳ. καὶ ἐγὼ ὑπελείφθην μόνος, καὶ εἶδον τὴν ὀπτασίαν τὴν μεγάλην ταύτην, καὶ οὐχ ὑπελείφθη ἐν ἐμοὶ ἰσχύς,
τ gl'a mea cōuerſa ē in corruptionē: τ nō tenui robur: τ audiui vocē ſmonū eius.
καὶ ἡ δόξα μου ἐστράφη εἰς διαφθοράν, καὶ οὐκ ἐκράτησα ἰσχύος, καὶ ἤκουσα τὴν φωνὴν τῶν λόγων αὐτοῦ·
τ cū audirē ego vocē verbor eius: eram cōpunctus τ facies mea ſup terrā: τ ecce man9 tangens me τ erexit me ſup genua mea τ articulos manuū mear.
καὶ ἐν τῷ ἀκοῦσαί με τὴν φωνὴν ῥημάτων αὐτοῦ, ἤμην κατανενυγμένος καὶ τὸ πρόσωπόν μου ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἰδοὺ χεὶρ ἁπτομένη μου καὶ ἤγειρέν με ἐπὶ τὰ γόνατά μου καὶ ταρσοὺς χειρῶν μου.
τ dixit ad me: daniel vir deſiderior intellige in verbis: q̄ ego loquor ad te τ ſta in ſtatione tua: qz nunc miſſus ſum ad te: τ cū loqretur ipſe ad me verbū hoc: ſurrexi tremens.
καὶ εἶπεν πρός με, δανιὴλ ἀνὴρ ἐπιθυμιῶν σύνες ἐν τοῖς λόγοις, οἷς ἐγὼ λαλῶ πρὸς σὲ, καὶ στῆθι ἐπὶ τῇ στάσει σου, ὅτι νῦν ἀπεστάλην πρὸς σὲ, καὶ ἐν τῷ λαλῆσαι αὐτὸν πρός με τὸν λόγον τοῦτον, ἀνέστην ἔντρομος.
τ dixit ad me: ne timeas daniel: qz a die primo q̄ dediſti cor tuū vt itelligeres: τ vt affligeres i cōſpectu dñi dei tui: exaudita ſunt verba tua: τ ego veni in ſmōib9 tuis
καὶ εἶπεν πρός με, μὴ φοβοῦ δανιὴλ, ὅτι ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς πρώτης ἧς ἔδωκας τὴν καρδίαν σου τοῦ συνιέναι καὶ κακωθῆναι ἐναντίον κυρίου τοῦ θεοῦ σου, ἠκούσθησαν οἱ λόγοι σου, καὶ ἐγὼ ἦλθον ἐν τοῖς λόγοις σου
τ pnceps regni pſarū ſtetit ex aduerſo mei viginti τ vna die. τ ecce michael vn9 pncipū pmoꝝ venit ad adiuuādū me: τ ipm reliqui ibi cū pncipe regis pſarū:
καὶ ὁ ἄρχων τῆς βασιλείας περσῶν εἱστήκει ἐξεναντίας μου εἴκοσι καὶ μίαν ἡμέραν, καὶ ἰδοὺ μιχαὴλ εἷς τῶν ἀρχόντων τῶν πρώτων ἦλθεν βοηθῆσαί μοι, καὶ αὐτὸν κατέλιπον ἐκεῖ μετὰ τοῦ ἄρχοντος βασιλέως περσῶν.
τ veni docere te q̄cūq̄ occurrent pplo tuo in nouiſſimis diebus: qz adhuc viſio in dies.
καὶ ἦλθον συνετίσαι σε ὅσα ἀπαντήσει τῷ λαῷ σου ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν, ὅτι ἔτι ἡ ὅρασις εἰς ἡμέρας.
τ cū loqret ipe mecū ſcdm verba hec: dedi faciem meā ſup terrā τ cōpūct9 ſum. τ ecce q̄ſi ſimilitudo filij hois tetigit labia mea: τ aperui os meū τ locut9 ſum τ dixi ad ſtantē corā me: dñe in viſione tua
καὶ ἐν τῷ λαλῆσαι αὐτὸν μετ' ἐμοῦ κατὰ τοὺς λόγους τούτους, ἔδωκα τὸ πρόσωπόν μου ἐπὶ τὴν γῆν καὶ κατενύγην. καὶ ἰδοὺ ὡς ὁμοίωσις υἱοῦ ἀνθρώπου ἥψατο τῶν χειλέων μου, καὶ ἤνοιξα τὸ στόμα μου καὶ ἐλάλησα καὶ εἶπα πρὸς τὸν ἑστῶτα ἐναντίον ἐμοῦ, κύριε ἐν τῇ ὀπτασίᾳ σου

Trāſ.gre.lxx.cū inter.lati. Trāſla.B.Hie. Tex.he.Dani.xi. Prītiua.heb.

ꝯuerſa ſūt interiora mea i me: τ nō hēo fortitudinē: τ quō poterit ſeruus tu9 dñe loqui cū dño meo hoc. τ ego ex nūc nō ſtabit i me fortitudo: τ halitus nō relictus in me. τ addidit τ tetigit me q̄ſi viſio hois τ cōfortauit me: τ dixit mihi: ne timeas vir deſiderior: pax tibi viriliter age τ cōfortare.
ἐστράφη τὰ ἐντός μου ἐν ἐμοὶ, καὶ οὐκ ἔσχον ἰσχύν, καὶ πῶς δυνήσομαι ὁ παῖς σου κύριε λαλῆσαι μετὰ τοῦ κυρίου μου τούτου. καὶ ἐγὼ ἀπὸ τοῦ νῦν οὐ στήσεται ἐν ἐμοὶ ἰσχύς, καὶ πνοὴ οὐχ ὑπελείφθη ἐν ἐμοί. καὶ προσέθετο καὶ ἥψατό μου ὡς ὅρασις ἀνθρώπου καὶ ἐνίσχυσέν με, καὶ εἶπέν μοι, μὴ φοβοῦ ἀνὴρ ἐπιθυμιῶν, εἰρήνη σοι ἀνδρίζου καὶ ἴσχυε.
τ cū loqret ipſe mecū ꝯfortat9 ſū. τ dixi: loquatur dñs me9: qz cōfortaſti me. τ dixit mihi: ſi ſcis: q̄re veni ad te: τ nūc reuertar vt pliem cū pncipe pſar. τ ego egrediebar τ pnceps grecor veniebat. veruntā annūciabo tibi qđ cōſtitutū eſt in ſcriptura veritatis: τ nō eſt vn9 q̄ adiutor ſit mecum de hoc: niſi michael pnceps vr.
καὶ ἐν τῷ λαλῆσαι αὐτὸν μετ' ἐμοῦ ἴσχυσα καὶ εἶπα, λαλείτω ὁ κύριός μου, ὅτι ἐνίσχυσάς με. καὶ εἶπέν μοι, εἰ οἶδας. τί ἦλθον πρὸς σέ, καὶ νῦν ἐπιστρέψω τοῦ πολεμῆσαι μετὰ ἄρχοντος περσῶν. καὶ ἐγὼ ἐξεπορευόμην καὶ ὁ ἄρχων τῶν ἑλλήνων ἤρχετο. ἀλλ' ἢ ἀναγγελῶ σοι τὸ ἐντεταγμένον ἐν γραφῇ ἀληθείας, καὶ οὐκ ἔστιν εἷς ἀντεχόμενος μετ' ἐμοῦ περὶ τούτων, ἀλλ' ἢ μιχαὴλ ὁ ἄρχων ὑμῶν.

Ca.11 E ego in āno pmo cyri ſteti in fortitudie3 τ robur. τ nūc veritatē annūciabo tibi. ecce adhuc tres reges ſurgent in pſide: τ quartus ditabitur diuitijs magnis ſup oēs. τ poſtq̄ īualuerit ipe diuitijs ſuis: īſurget in oia regna grecor. τ cōſurget rex potēs τ dñabit ptāte multa: τ faciet ſcdm volūtatē ſuā.
Καὶ ἐγὼ ἐν ἔτει πρώτῳ κύρου ἔστην εἰς ἰσχὺν καὶ κράτος. καὶ νῦν ἀλήθειαν ἀναγγελῶ σοι. ἰδοὺ ἔτι τρεῖς βασιλεῖς ἀναστήσονται ἐν περσίδι, καὶ ὁ τέταρτος πλουτήσει πλοῦτον μέγαν παρὰ πάντας. καὶ μετὰ τὸ κρατῆσαι αὐτὸν τοῦ πλούτου αὐτοῦ, ἐπαναστήσεται πάσαις βασιλείαις ἑλλήνων. καὶ ἀναστήσεται βασιλεὺς δυνατὸς καὶ κυριεύσει κυρίας πολλῆς, καὶ ποιήσει κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ.
τ cū ſteterit regnum eius cōteret τ diuidetur in quattuor ventos celi. τ nō in extrema eius, neqꝫ ſcdm ptātē eius: q̄ dñatus eſt. qz lacerabit regnum ei9 τ aliis pter iſtos dabit. τ cōfortabit rex auſtri: τ vn9 pncipū eius pualebit ſup eū τ dnabit dnātiōe multe in ptāte ſua: τ poſt ānos ei cōmiſcebunt.
καὶ ὡς ἂν στῇ ἡ βασιλεία αὐτοῦ συντριβήσεται καὶ διαιρεθήσεται εἰς τοὺς τέσσαρας ἀνέμους τοῦ οὐρανοῦ. καὶ οὐκ εἰς τὰ ἔσχατα αὐτοῦ, οὐδὲ κατὰ τὴν κυρίαν αὐτοῦ, ἣν ἐκυρίευσεν. ὅτι ἐκτιλήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ καὶ ἑτέροις ἐκτὸς τούτων δοθήσεται. καὶ ἐνισχύσει ὁ βασιλεὺς τοῦ νότου, καὶ εἷς τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ ἐνισχύσει ἐπ' αὐτὸν καὶ κυριεύσει κυρίαν πολλὴν ἐπ' ἐξουσίας αὐτοῦ, καὶ μετὰ τὰ ἔτη αὐτοῦ συμμιγήσονται.
τ filia regis auſtri itrabit ad regem aqlonis vt faciat federa cū eo. τ nō obtinebit fortitudinē brachij: τ nō ſtabit ſemen eius. τ tradetur ipa τ ferentes eā: τ adoleſcēs τ cōfortans eam in tpib9. τ ſurget ex flore radicis eius in pparatione ſua: τ veniet ad exercitū: τ intrabit in munitiones regis aqlonis: τ faciet in eis τ pualebit.
καὶ θυγάτηρ βασιλέως τοῦ νότου εἰσελεύσεται πρὸς βασιλέα τοῦ βορρᾶ τοῦ ποιῆσαι συνθήκας μετ' αὐτοῦ καὶ οὐ κρατήσει ἰσχύος βραχίονος, καὶ οὐ στήσεται τὸ σπέρμα αὐτῆς. καὶ παραδοθήσεται αὐτὴ καὶ οἱ φέροντες αὐτήν, καὶ ἡ νεᾶνις καὶ ὁ κατισχύων αὐτὴν ἐν τοῖς καιροῖς. καὶ ἀναστήσεται ἐκ τοῦ ἄνθους τῆς ῥίζης αὐτῆς ἐπὶ τῆς ἑτοιμασίας αὐτοῦ, καὶ ἥξει πρὸς τὴν δύναμιν, καὶ εἰσελεύσεται εἰς τὰ ὑποστηρίγματα τοῦ βασιλέως τοῦ βορρᾶ, καὶ ποιήσει ἐν αὐταῖς καὶ κατισχύσει.

diſſolute ſunt compages mee & nihil in me remāſit viriū. Et quō poterit ſeruus dñi mei loqui cum domino meo? Nihil enim in me remanſit virium: ſed & halitus me9 intercluditur. Rurſum ergo tetigit me q̄ſi viſio hois: & cōfortauit me & dixit. Noli timere vir deſideriorum: pax tibi: confortare & eſto robuſtus. Cūqꝫ loq̄retur mecū cōualui & dixi. Loq̄re dñe mi: quia confortaſti me. Et ait. Nunquid ſcis quare venerim ad te? Et nunc reuertar vt prelier aduerſum principē perſarꝫ. Cum enī egrederer apparuit priceps grecorū veniēs. Verūtm̄ annūciabo tibi qđ expſſum eſt in ſcriptura veritatis: & nemo eſt adiutor meus in oībus his niſi michael princeps veſter. 11.

Ego aūt a primo anno darii medi ſtabā vt confortaretur & roboraretur: et nunc veritatē annūciabo tibi. Ecce adhuc tres reges ſtabunt in pſide: & quartus ditabitur opibus nimiis ſup oēs: et cū inualuerit diuitiis ſuis concitabit oēs aduerſuꝫ regnū grecie. Surget vero rex fortis: et dñabitur poteſtate multa: et faciet qđ placuerit ei: & cū ſteterit cōteretur regnū eius & diuidetur in quattuor vētos celi: ſed non in poſteros ei9 neqꝫ ſm potentiā illius qua dñat9 eſt. Lacerabitur enī regnū eius etiā in externos exceptis his: et cōfortabitur rex auſtri: & de principibus ei9 ꝑualebit ſup eū. Et dñabitur ditiōe. Multa enī dñatio eius. Et poſt finē annoꝝ federabuntur. Filiaqꝫ regis auſtri veniet ad regem aquilonis facere amiciciam: & non obtinebit fortitudinē brachii: nec ſtabit ſemen eius. et tradetur ipſa: et q adduxerīt eam adoleſcētes eius et q cōfortabāt eā i tpib9. Et ſtabit de germine radicū ei9 plātatio: & veniet cū exercitu: & ingredietur ꝓuinciā regis aqlōis: et abutetur eis & obtinebit.

נֶהֶפְכוּ צִירַי עָלַי וְלֹא עָצַרְתִּי כֹּחַ׃
וְהֵיךְ יוּכַל עֶבֶד אֲדֹנִי זֶה לְדַבֵּר
עִם אֲדֹנִי זֶה וַאֲנִי מֵעַתָּה לֹא יַעֲמָד
בִּי כֹחַ וּנְשָׁמָה לֹא נִשְׁאֲרָה בִי׃
וַיֹּסֶף וַיִּגַּע בִּי כְּמַרְאֵה אָדָם וַיְחַזְּקֵנִי׃
וַיֹּאמֶר אַל תִּירָא אִישׁ חֲמֻדוֹת
שָׁלוֹם לָךְ חֲזַק וַחֲזָק וּכְדַבְּרוֹ עִמִּי
הִתְחַזַּקְתִּי וָאֹמְרָה יְדַבֵּר אֲדֹנִי כִּי
חִזַּקְתָּנִי׃ וַיֹּאמֶר הֲיָדַעְתָּ לָמָּה
בָּאתִי אֵלֶיךָ וְעַתָּה אָשׁוּב לְהִלָּחֵם
עִם שַׂר פָּרָס וַאֲנִי יוֹצֵא וְהִנֵּה שַׂר
יָוָן בָּא׃ אֲבָל אַגִּיד לְךָ אֶת הָרָשׁוּם
בִּכְתָב אֱמֶת וְאֵין אֶחָד מִתְחַזֵּק עִמִּי
עַל אֵלֶּה כִּי אִם מִיכָאֵל שַׂרְכֶם׃
וַאֲנִי בִּשְׁנַת אַחַת

Cap.xi.

לְדָרְיָוֶשׁ הַמָּדִי עָמְדִי לְמַחֲזִיק
וּלְמָעוֹז לוֹ׃ וְעַתָּה אֱמֶת אַגִּיד לָךְ
הִנֵּה עוֹד שְׁלֹשָׁה מְלָכִים עֹמְדִים
לְפָרַס וְהָרְבִיעִי יַעֲשִׁיר עֹשֶׁר גָּדוֹל
מִכֹּל וּכְחֶזְקָתוֹ בְעָשְׁרוֹ יָעִיר הַכֹּל
אֵת מַלְכוּת יָוָן׃ וְעָמַד מֶלֶךְ גִּבּוֹר
וּמָשַׁל מִמְשָׁל רַב וְעָשָׂה כִּרְצוֹנוֹ׃
וּכְעָמְדוֹ תִּשָּׁבֵר מַלְכוּתוֹ וְתֵחָץ
לְאַרְבַּע רוּחוֹת הַשָּׁמָיִם וְלֹא
לְאַחֲרִיתוֹ וְלֹא כְמָשְׁלוֹ אֲשֶׁר מָשָׁל
כִּי תִנָּתֵשׁ מַלְכוּתוֹ וְלַאֲחֵרִים מִלְּבַד
אֵלֶּה׃ וְיֶחֱזַק מֶלֶךְ הַנֶּגֶב וּמִן שָׂרָיו
וְיֶחֱזַק עָלָיו וּמָשַׁל מִמְשָׁל רַב
מֶמְשַׁלְתּוֹ׃ וּלְקֵץ שָׁנִים יִתְחַבָּרוּ
וּבַת מֶלֶךְ הַנֶּגֶב תָּבוֹא אֶל מֶלֶךְ
הַצָּפוֹן לַעֲשׂוֹת מֵישָׁרִים וְלֹא תַעְצֹר
כּוֹחַ הַזְּרוֹעַ וְלֹא יַעֲמֹד וּזְרֹעוֹ וְתִנָּתֵן
הִיא וּמְבִיאֶיהָ וְהַיֹּלְדָהּ וּמַחֲזִקָהּ
בָּעִתִּים׃ וְעָמַד מִנֵּצֶר שָׁרָשֶׁיהָ
כַּנּוֹ וְיָבֹא אֶל הַחַיִל וְיָבֹא בְּמָעוֹז
מֶלֶךְ הַצָּפוֹן וְעָשָׂה בָהֶם וְהֶחֱזִיק׃

וגם אלהיהם עם נסכיהם עם כלי חמדתם כסף וזהב בשבי יבא מצרים והוא שנים יעמד ממלך הצפון: ובא במלכות מלך הנגב ושב אל אדמתו: ובנו יתגרו ואספו המון חילים רבים ובא בוא ושטף ועבר וישב ויתגרו עד מעזה: ויתמרמר מלך הנגב ויצא ונלחם עמו עם מלך הצפון והעמיד המון רב ונתן ההמון בידו: ונשא ההמון ירום לבבו והפיל רבאות ולא יעוז: ושב מלך הצפון והעמיד המון רב מן הראשון ולקץ העתים שנים יבוא בוא בחיל גדול וברכוש רב: ובעתים ההם רבים יעמדו על מלך הנגב ובני פריצי עמך ינשאו להעמיד חזון ונכשלו: ויבא מלך הצפון וישפך סוללה ולכד עיר מבצרות וזרעות הנגב לא יעמדו ועם מבחריו ואין כח לעמד: ויעש הבא אליו כרצונו ואין עומד לפניו ויעמד בארץ הצבי וכלה בידו: וישם פניו לבוא בתקף כל מלכותו וישרים עמו ועשה ובת הנשים יתן לו להשחיתה ולא תעמד ולא לו תהיה: וישב פניו לאיים ולכד רבים והשבית קצין חרפתו לו בלתי חרפתו ישיב לו: וישב פניו למעוזי ארצו ונכשל ונפל ולא ימצא: ועמד על כנו מעביר נוגש הדר מלכות ובימים אחדים ישבר ולא באפים ולא במלחמה: ועמד על כנו נבזה ולא נתנו עליו הוד מלכות ובא בשלוה והחזיק מלכות בחלקלקות: וזרעות השטף ישטפו

Insuper & deos eorum & sculptilia: vasa quoq; preciosa auri & argenti captiua ducet ī egyptū. Ipse preualebit aduersus regē aqlonis. Et itrabit in regnū rex austri: & reuertetur ad terram suā. Filii aūt ei⁹ puocabūtur & cōgregabūt multitudinē exercituū plimorū. Et veniet pperās & inundās: & reuertetur & cōcitabitur & cōgredietur cū robore eius. Et puocat⁹ rex austri egredietur & pugnabit aduersus regem aqlonis: & preparabit multitudinē nimiā & dabitur multitudo in manus ei⁹: & capiet multitudinem & exaltabitur cor eius: & deiciet multa milia: sed non preualebit. Conuertetur enim rex aquilonis & preparabit multitudinē multo maiorē q̄ prius. Et in fine tēpor̄ annorūq; veniet pperās cū exercitu magno & opibus nimiis. In tpibus illis multi cōsurgēt aduersus regē austri. Filii quoq; puaricatorū populi tui extollētur vt ipleāt visionē & corruēt. Et veniet rex aquilonis & cōportabit aggerem & capiet vrbes munitissimas & brachia austri nō sustinebūt. Et cōsurgēt electi eius ad resistendū: & nō erit fortitudo: & faciet veniēs sup eū iuxta placitū suū: & nō erit q stet cōtra faciē ei⁹: & stabit in terra inclyta & cōsumet in manu ei⁹: & ponet faciē suā: & veniet ad tenēdū vniuersū regnū ei⁹: & recta faciet cū eo: & filiā feminarū dabit ei vt euertat illū & nō stabit nec illi⁹ erit: & cōuertet faciē suā ad insulas & capiet multas: & cessare faciet pricipē opprobrii sui: & opprobriū eius cōuertetur in eū: & cōuertet faciē suā ad iperiū terre sue: & impiget & corruet & nō inuenietur: & stabit in loco ei⁹ vilissim⁹ & indign⁹ decore regio: & in paucis dieb⁹ cōteretur nō ī furore nec in p̄lio. Et stabit ī loco ei⁹ despect⁹: & nō tribuetur ei honor regi⁹. Et veniet clam & obtinebit regnū ī fraudulētia. Et brachia pugnātis expugnabūtur

מלפניו וישברו וגם נגיד ברית: ומן התחברות אליו יעשה מרמה ועלה ועצם במעט גוי: בשלוה ובמשמני מדינה יבוא ועשה אשר לא עשו אבתיו ואבות אבתיו בזה ושלל ורכוש להם יבזור ועל מבצרים יחשב מחשבתיו ועד עת: ויער כחו ולבבו על מלך הנגב בחיל גדול ומלך הנגב יתגרה למלחמה בחיל גדול ועצום עד מאד ולא יעמד כי יחשבו עליו מחשבות: ואכלי פת בגו ישברוהו וחילו ישטוף ונפלו חללים רבים: ושניהם המלכים לבבם למרע ועל שלחן אחד כזב ידברו ולא תצלח כי עוד קץ למועד: וישב ארצו ברכוש גדול ולבבו על ברית קדש ועשה ושב לארצו: למועד ישוב ובא בנגב ולא תהיה כראשנה וכאחרונה: ובאו בו ציים כתים ונכאה ושב וזעם על ברית קודש ועשה ושב ויבן על עזבי ברית קדש: וזרעים ממנו יעמדו וחללו המקדש המעוז והסירו התמיד ונתנו השקוץ משמם: ומרשיעי ברית יחניף בחלקות ועם ידעי אלהיו יחזקו ועשו: ומשכילי עם יבינו לרבים ונכשלו בחרב ובלהבה בשבי ובבזה ימים: ובהכשלם יעזרו עזר מעט ונלוו עליהם רבים בחלקלקות: ומן המשכילים יכשלו לצרוף בהם ולברר וללבן עד עת קץ כי עוד למועד: ועשה כרצונו המלך ויתרומם ויתגדל על כל אל ועל אל אלים ידבר נפלאות

a facie eius & cōteretur. Insuper & dux federis. Et post amicitias cum eo faciet dolum: & ascendet & superabit in modico populo: & abundātes & vberes vrbes ingredietur. Et faciet q̄ nō fecerūt patres ei⁹: & patres patrū eius. Rapinas & predā & diuitias eor̄ dissipabit: & cōtra firmissimas cogitatiōes inibit: & hoc vsq; ad tēpus. Et cōcitabitur fortitudo eius & cor eius aduersum regē austri in exercitu magno. Et rex austri puocabitur ad bellū multis auxiliis & fortib⁹ nimis: & non stabunt: quia inibunt aduersus eū cōsilia. Et comedentes panē cū eo cōterēt illū: exercitusq; ei⁹ opprimetur: & cadēt interfecti plurimi. Duorum quoq; regum cor erit vt male faciant: & ad mēsam vnā mēdaciū loquētur & nō proficient: quia adhuc finis in aliud tēpus. Et reuertetur in terrā suā cū opibus multis: & cor ei⁹ aduersum testamētū sanctū & faciet & reuertetur in terrā suā. Statuto tpe reuertetur & veniet ad austrū: & nō erit priori sile nouissimū. Et veniēt sup eū trieres & romani & pcutietur & reuertetur. Et indignabitur cōtra testamētū sctūarii & faciet reuerteturq;: & cogitabit aduersum eos q dereliqrūt testamentū sctūarii. Et brachia ex eo stabūt & pollucēt sctūariū fortitudinis: & auferēt iuge sacrificiū: & dabūt abominationē in desolationem. Et ipii ī testamētū simulabūt fraudulēter. Pplus aūt sciēs deū suū obtinebit & faciet. Et docti in pplo docebūt plimos: & ruēt in gladio & in flāma: & in captiuitate & in rapina dierū. Cūq; corruerit sublenabūtur auxilio puulo: & applicabūtur eis plimi fraudulēter. Et de eruditis ruēt: vt cflētur & eligātur & dealbētur vsq; ad tps pfinitū: qa adhuc aliud tps erit. Et faciet iuxta volūtatē suam rex & leuabitur & magnificabitur aduers⁹ oēm deū: & aduers⁹ deū deor̄ loqtur magnifica:

והצליח עד כלה זעם כי נחרצה
נעשתה: ועל אלהי אבתיו לא
יבין ועל חמדת נשים ועל כל
אלוה לא יבין כי על כל יתגדל:
ולאלה מעזים על כנו יכבד
ולאלוה אשר לא ידעהו אבתיו
יכבד בזהב ובכסף ובאבן יקרה
ובחמדות: ועשה למבצרי מעזים
עם אלוה נכר אשר יכיר ירבה
כבוד והמשילם ברבים ואדמה
יחלק במחיר: ובעת קץ יתנגח
עמו מלך הנגב וישתער עליו מלך
הצפון ברכב ובפרשים ובאניות
רבות ובא בארצות ושטף ועבר:
ובא בארץ הצבי ורבות יכשלו
ואלה ימלטו מידו אדום ומואב
וראשית בני עמון: וישלח ידו
בארצות וארץ מצרים לא תהיה
לפליטה: ומשל במכמני הזהב
והכסף ובכל חמדות מצרים
ולבים וכשים במצעדיו: ושמעות
יבהלהו ממזרח ומצפון ויצא
בחמא גדלה להשמיד ולהחרים
רבים: ויטע אהלי אפדנו בין
ימים להר צבי קדש ובא עד
קצו ואין עוזר לו:

Cap. xij.

ובעת ההיא יעמד מיכאל
השר הגדול העמד על בני עמך
והיתה עת צרה אשר לא נהיתה
מהיות גוי עד העת ההיא ובעת
ההיא ימלט עמך כל הנמצא כתוב
בספר: ורבים מישני אדמת עפר
יקיצו אלה לחיי עולם ואלה
לחרפות לדראון עולם: והמשכלים
יזהרו כזהר הרקיע ומצדיקי
הרבים ככוכבים לעולם ועד:

& dirigetur: donec compleatur iracūdia. Perpetrata quippe ē definitio. Et deū patrū suorū non reputabit: & erit in concupiscētiis feminaꝝ: nec quencꝫ deorū curabit: qa aduersū vniuersa cō surget. Deū aūt maozim in loco suo venerabitur & deum quē ignorauerunt patres eius colet auro & argēto & lapide precioso rebusꝗ preciosis. Et faciet vt muniat maozim cum deo alieno quē cognouit: & multiplicabit gloriā: & dabit eis potestatē in multis: & terram diuidet gratuito. Et in tpe prefinito preliabitur aduersus eū rex austri: & q̄si tēpestas veniet cōtra illū rex aqlonis in curribus & in eqtibus & in classe magna: & igredietur terras: & conteret & pertransiet. Et introibit in terram gloriosam: & multi corruent. Hec aūt sole saluabūtur de manu ei⁹ edom & moab & principiū filiorū ammon. Et mittet manū suam in terras: & terra egypti non effugiet. Et dominabitur thesaurorum auri & argenti & in omnibus preciosis egypti. Per libyā quocꝫ & ethiopiam transibit: & fama turbabit eū ab oriente & ab aqlone: & veniet in mltitudine magna vt cōterat & interficiat plurimos. Et figet tabernaculū suū apethno īter duo maria sup montē inclytū & sanctū: & veniet vsqꝫ ad sūmitatē eius: & nemo auxiliabitur ei. 12.

IN tēpore autem illo consurget michael princeps magnus q stat pro filiis populi tui & veniet tps quale non fuit ab eo ex quo gētes esse ceperunt vsqꝫ ad tēpus illud. Et in tempore illo saluabitur ppl's tu⁹: oīs q inuētus fuerit scriptus in libro. Et multi de his qui dormiūt in terre puluere: euigilabunt: alii in vitā eternam: alii in opprobriū vt videant sep. Qui aūt docti fuerit fulgebūt q̄si splēdor firmamēti: & q ad iusticiam erudiūt multos: q̄si stelle in ppetuas eternitates.

et dirigetur donec cōpleatur ira: in .n. cōsumationē fit. et sup oēs deos pfm suorū nō itelliget. et in cōcupiscētiā feminaꝝ: et sup oēm deū nō itelliget qr sup oēs magnificabitur. et deū maozim in loco suo glificabit. et deū quē nō glificauerūt pres ei⁹ glificabit in argēto et auro et lapide pcioso et in cōcupiscentiis: et faciet munitionib⁹ ciuitatū cū deo alieno quē cognouerit: et multiplicabit glias et subiciet eis multos: et terrā diuidet in donis. et in tpis fine confliget cum rege austri: et cōgregabit se cum rex aqlonis in currib⁹ et in eqtibus et in nauib⁹ multis: et ingredietur in terrā et conteret: et pertransibit. et ingredietur in terrā optimā et multi infirmabuntur: et isti saluabuntur de manu eius edom et moab et pncipat⁹ filioꝝ ammō: et extendet manū suam sup terrā: et trā egypti nō erit in salutem. et dnabitur in abscōditis auri et argenti et in oībus desiderabilib⁹ egypti et libiū et ethiopū in munitiōib⁹ eoꝝ. et auditus turbabūt eū ex oriēte et ab aqlone. et veniet in furore multo vt deleat et anathematizet multos; et figet tabernaculū suū aphadno inter maria sup mōtē sabi sctm. et veniet vsqꝫ ad sūmitatē eius: et nō erit q liberet eum.

καὶ κατευθυνεῖ μέχρις οὗ συντελεσθῇ ἡ ὀργή, εἰς γὰρ συντέλειαν γίνεται. καὶ ἐπὶ πάντας θεοὺς τῶν πατέρων αὐτοῦ οὐ συνήσει. καὶ ἐπὶ ἐπιθυμίαν γυναικῶν, καὶ ἐπὶ πάντα θεὸν οὐ συνήσει ὅτι ἐπὶ πάντας μεγαλυνθήσεται. καὶ θεὸν μαωζεὶν ἐπὶ τοῦ τόπου αὐτοῦ δοξάσει. καὶ θεὸν ὃν οὐκ ἐδόξασαν οἱ πατέρες αὐτοῦ δοξάσει ἐν ἀργυρίῳ καὶ χρυσίῳ καὶ λίθῳ τιμίῳ καὶ ἐν ἐπιθυμήμασιν, καὶ ποιήσει τοῖς ὀχυρώμασι τῶν πόλεων μετὰ θεοῦ ἀλλοτρίου ὃν ἐὰν ἐπιγνῷ, καὶ πληθυνεῖ δόξαν καὶ ὑποτάξει αὐτοῖς πολλούς, καὶ γῆν διελεῖ ἐν δώροις. καὶ ἐν καιροῦ πέρατι συγκερατισθήσεται μετὰ τοῦ βασιλέως τοῦ νότου, καὶ συναχθήσεται ἐπ' αὐτὸν βασιλεὺς τοῦ βορρᾶ ἐν ἅρμασιν καὶ ἐν ἱππεῦσιν καὶ ἐν ναυσὶ πολλαῖς, καὶ εἰσελεύσεται εἰς τὴν γῆν καὶ συντρίψει. καὶ παρελεύσεται. καὶ εἰσελεύσεται εἰς τὴν γῆν τοῦ σαβεὶ καὶ πολλοὶ ἀσθενήσουσιν, καὶ οὗτοι διασωθήσονται ἐκ χειρὸς αὐτοῦ ἐδὼμ καὶ μωὰβ καὶ ἀρχὴ υἱῶν ἀμμών, καὶ ἐκτενεῖ τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν· καὶ γῆ αἰγύπτου οὐκ ἔσται εἰς σωτηρίαν. καὶ κυριεύσει ἐν τοῖς ἀποκρύφοις τοῦ χρυσίου καὶ τοῦ ἀργυρίου καὶ ἐν πᾶσιν ἐπιθυμητοῖς αἰγύπτου καὶ λιβύων καὶ αἰθιόπων ἐν τοῖς ὀχυρώμασιν αὐτῶν. καὶ ἀκοαὶ ταράξουσιν αὐτὸν ἐξ ἀνατολῶν καὶ ἀπὸ βορρᾶ. καὶ ἥξει ἐν θυμῷ πολλῷ τοῦ ἀφανίσαι καὶ τοῦ ἀναθεματίσαι πολλούς, καὶ πήξει τὴν σκηνὴν αὐτοῦ ἀφαδανὼ ἀναμέσον τῶν θαλασσῶν ἐπ' ὄρος σαβεὶ ἅγιον. καὶ ἥξει ἕως τῆς ἄκρας αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔσται ὁ ῥυόμενος αὐτόν.

Ca. 12.

Et in tpe illo cōsurget michael pnceps magn⁹ q stetit sup filios ppli tui. et erit tps tribulatiōis: qlis nō fuit ex q facta est gēs in terra: vsqꝫ ad tps illud. et in tpe illo saluabitur ppls tu⁹ oīs: q inuēt⁹ ē scriptus in libro: et multi dormientium ex tre puluere exurgent hi in vitā eternā: et hi in opprobriū et cōfusionē eternā. et itelligētes fulgebunt qsi splendor firmamenti et a iustis multis qsi stelle in scla et vltra

Καὶ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἀναστήσεται μιχαὴλ ὁ ἄρχων ὁ μέγας ὁ ἑστηκὼς ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τοῦ λαοῦ σου. καὶ ἔσται καιρὸς θλίψεως, οἵα οὐ γέγονεν ἀφ' οὗ γεγένηται ἔθνος ἐπὶ τῆς γῆς, ἕως τοῦ καιροῦ ἐκείνου. καὶ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ σωθήσεται ὁ λαός σου πᾶς, ὁ εὑρεθεὶς γεγραμμένος ἐν τῇ βίβλῳ, καὶ πολλοὶ τῶν καθευδόντων ἐκ γῆς χώματος ἐξεγερθήσονται οὗτοι εἰς ζωὴν αἰώνιον, καὶ οὗτοι εἰς ὀνειδισμὸν καὶ αἰσχύνην αἰώνιον. καὶ οἱ συνιέντες ἐκλάμψουσιν ὡς ἡ λαμπρότης τοῦ στερεώματος καὶ ἀπὸ τῶν δικαίων τῶν πολλῶν ὡς οἱ ἀστέρες εἰς τοὺς αἰῶνας καὶ ἔτι.

et tu daniel claude sermōes et signa librum vsqꝫ ad tps cōsumatiōis donec doceantur multi et multiplicet scientia. et vidi ego daniel: et ecce duo alii steterant. vn⁹ hinc labii fluminis: et vn⁹ inde labii fluminis. et dixi viro induto lineis q erat sup aquā fluminis: vsquequo finis eoꝝ q dixisti mirabiliū? et audiui virum indutum lineis q erat sup aquā fluminis. et eleuauit dexterā suā et sinistrā suam in celum: et iurauit viuēti i seculū: qr in tps et tpa dimidiū tpis: cū īpleta fuerit dispersio man⁹ ppli sctificati: cognoscēt oīa ista. et ego audiui et nō intellexi. et dixi: dne qd extrema hoꝝ? et dixit veni daniel: qr clausi et signati sermōes vsqꝫ ad tpis finē eligentur et dealbabuntur et igne pbabūtur multi: et iniq agent iniqui et nō itelligent omnes iniq et itelligētes intelligent. et a tpe mutationis cōtinuitatis et vt data fuerit abominatio desolatiōis dies mille ducenti nonaginta. beatus q expectat et puenit in dies mille trecentos triginta quinqꝫ. et tu daniel veni in cōplemētū cōsumationis. et requiesces et surges in sorte tua in cōsumatione dieꝝ.

καὶ σὺ δανιὴλ ἔμφραξον τοὺς λόγους καὶ σφράγισον τὸ βιβλίον ἕως καιροῦ συντελείας ἕως διδαχθῶσι πολλοὶ καὶ πληθυνθῇ ἡ γνῶσις. καὶ εἶδον ἐγὼ δανιήλ, καὶ ἰδοὺ δύο ἕτεροι εἱστήκεισαν. εἷς ἐντεῦθεν τοῦ χείλους τοῦ ποταμοῦ, καὶ εἷς ἐντεῦθεν τοῦ χείλους τοῦ ποταμοῦ. καὶ εἶπον τῷ ἀνδρὶ τῷ ἐνδεδυμένῳ τὸ βαδδεὶν ὃς ἦν ἐπάνω τοῦ ὕδατος τοῦ ποταμοῦ, ἕως πότε τὸ πέρας ὧν εἴρηκας τῶν θαυμασίων; καὶ ἤκουσα τοῦ ἀνδρὸς τοῦ ἐνδεδυμένου τὸ βαδδεὶν ὃς ἦν ἐπάνω τοῦ ὕδατος τοῦ ποταμοῦ. καὶ ὕψωσεν τὴν δεξιὰν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀριστερὰν αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ὤμοσεν τῷ ζῶντι τὸν αἰῶνα, ὅτι εἰς καιρὸν καὶ καιροὺς ἥμισυ καιροῦ, ἐν τῷ συντελεσθῆναι διασκορπισμὸν χειρὸς λαοῦ ἡγιασμένου, γνώσονται πάντα ταῦτα. καὶ ἐγὼ ἤκουσα καὶ οὐ συνῆκα. καὶ εἶπα, κύριε τί τὰ ἔσχατα τούτων; καὶ εἶπεν, δεῦρο δανιήλ, ὅτι ἐμπεφραγμένοι καὶ ἐσφραγισμένοι οἱ λόγοι ἕως καιροῦ πέρας ἐκλεγῶσιν καὶ ἐκλευκανθῶσι καὶ πυρωθῶσιν πολλοί, καὶ ἀνομήσωσιν ἄνομοι καὶ οὐ συνήσουσι πάντες ἄνομοι καὶ οἱ νοήμονες συνήσουσι. καὶ ἀπὸ καιροῦ παραλλάξεως τοῦ ἐνδελεχισμοῦ, καὶ τοῦ δοθῆναι βδέλυγμα ἐρημώσεως ἡμέραι χίλιαι διακόσιαι ἐννενήκοντα. μακάριος ὁ ὑπομένων καὶ φθάσας εἰς ἡμέρας χιλίας τριακοσίας τριακονταπέντε. καὶ σὺ δανιὴλ δεῦρο εἰς ἀναπλήρωσιν συντελείας. καὶ ἀναπαύσῃ καὶ ἀναστήσῃ εἰς τὸν κλῆρόν σου εἰς συντέλειαν ἡμερῶν.

Tu autem daniel claude sermones: & signa librū vsqꝫ ad tepus statutū. Plurimi pertransibūt: & multiplex erit sciētia. Et vidi ego daniel: & ecce quasi duo alii stabant vnus hinc sup ripā fluminis: & alius inde ex altera ripa fluminis. Et dixit viro q erat indutus lineis: qui stabat super aquas fluminis. Vsqꝫquo finis horū mirabilium? Et audiui virū qui indutus erat lineis qui stabat super aquas fluminis: cū eleuasset dextrā & sinistram suam in celū & iurasset per viuentē in eternum: qa in tps & tpa & dimidiū tpis. Et cū cōpleta fuerit dispersio manus ppli sancti: cōplebūtur vniuersa hec. Et ego audiui & non intellexi. Et dixi. Domie mi quid erit post hec. Et ait. Vade daniel: quia clausi sunt signatiqꝫ sermones: vsqꝫ ad prefinitū tempus. Eligentur & dealbabuntur & quasi ignis pbabūtur multi. Et impie agent ipsi neqꝫ intelligent omnes impii. Porro docti intelligent: & a tpe cum ablatū fuerit iuge sacrificiū & posita fuerit abominatio in desolationē: dies mille ducenti nonaginta. Beatus q expectat & puenit vsqꝫ ad dies mille trecentos triginta quinqꝫ. Tu autem daniel vade ad prefinitū: & requiesces & stabis in sorte tua in fine dierum.

ואתה דניאל סתם הדברים וחתם
הספר עד עת קץ ישטטו רבים
ותרבה הדעת: וראיתי אני דניאל
והנה שנים אחרים עמדים אחד
הנה לשפת היאר ואחד הנה
לשפת היאר: ויאמר לאיש לבוש
הבדים אשר ממעל למימי היאר
עד מתי קץ הפלאות: ואשמע את
האיש לבוש הבדים אשר ממעל
למימי היאר וירם ימינו ושמאלו
אל השמים וישבע בחי העולם
כי למועד מועדים וחצי וככלות
נפץ יד עם קדש תכלינה כל אלה:
ואני שמעתי ולא אבין ואמרה
אדני מה אחרית אלה: ויאמר
לך דניאל כי סתמים וחתמים
הדברים עד עת קץ: יתבררו
ויתלבנו ויצרפו רבים והרשיעו
רשעים ולא יבינו כל רשעים
והמשכלים יבינו: ומעת הוסר
התמיד ולתת שקוץ שמם ימים
אלף מאתים ותשעים: אשרי
המחכה ויגיע לימים אלף שלש
מאות שלשים וחמשה: ואתה
לך לקץ ותנוח ותעמד לגרלך
לקץ הימין:

Ca. 13.

Et erat vir hītās in babylone: et nomē ei ioachim. et accepit vxorem cui nomē susanna filia helchie: pulchrā valde et timentem dominū. et parētes ei⁹ iusti: et docuerūt filiam suam scdm legem moysi: et erat ioachim diues valde et erat ipsi hortus vicinus domui eius. et ad eū cōgregabātur iudei eo qd esset ipe honorabilior oīb⁹. et designati sunt duo seniores ex pplo iudices in anno illo. de qb⁹ locut⁹ ē dns. qr egressa ē iniqtas ex babylone a senioribus iudicib⁹ q videbātur gubernare pplm: isti expectabant in domo ioachim et veniebāt ad eos oēs litigātes. et factū ē qn recedebat ppls medio die: ingrediebatur susanna et deambulabat in horto viri sui. et videbāt

Καὶ ἦν ἀνὴρ οἰκῶν ἐν βαβυλῶνι, καὶ ὄνομα αὐτῷ ἰωακείμ. καὶ ἔλαβεν γυναῖκα ᾗ ὄνομα σωσάννα θυγάτηρ χελκίου, καλὴν σφόδρα καὶ φοβουμένην τὸν κύριον. καὶ οἱ γονεῖς αὐτῆς δίκαιοι, καὶ ἐδίδαξαν τὴν θυγατέρα αὐτῶν κατὰ τὸν νόμον μωυσῆ, καὶ ἦν ἰωακεὶμ πλούσιος σφόδρα καὶ ἦν αὐτῷ παράδεισος γειτνιῶν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. καὶ πρὸς αὐτὸν συνήγοντο οἱ ἰουδαῖοι διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐνδοξότερον πάντων. καὶ ἀπεδείχθησαν δύο πρεσβύτεροι ἐκ τοῦ λαοῦ κριταὶ ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ἐκείνῳ περὶ ὧν ἐλάλησεν ὁ δεσπότης. ὅτι ἐξῆλθεν ἀνομία ἐκ βαβυλῶνος ἐκ πρεσβυτέρων κριτῶν οἳ ἐδόκουν κυβερνᾶν τὸν λαόν, οὗτοι προσεκαρτέρουν ἐν τῇ οἰκίᾳ ἰωακεὶμ καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτοὺς πάντες οἱ κρινόμενοι. καὶ ἐγένετο ἡνίκα ἀπέτρεχεν ὁ λαὸς μέσον ἡμέρας, εἰσεπορεύετο σωσάννα καὶ περιεπάτει ἐν τῷ παραδείσῳ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς. καὶ ἐθεώρουν

Hucusqꝫ danielē i hebraico volumie legim⁹: & cetera q̄ sequūtur vsqꝫ ad finē libri: de theodotiōis editōe trāslata sūt.

ET erat vir habitās in babylōe: 13. et nomē ei⁹ ioachi: & accepit vxorem noīe susannā filiā helchie pulchrā nimis & timētē deū. Parētes enī illi⁹ cū essent iusti erudierunt filiā suā ꝑm legē moysi. Erat aūt ioachim diues valde: & erat ei pomeriū vicinū domui sue: & ad ipm cōfluebāt iudei: eo q esset honorabilior oīm. Et cōstituti sūt duo senes iudices in illo anno: de qbus locut⁹ ē dns: qa egressa est iniqtās de babylōe a senioribus iudicib⁹ q videbātur regere pplm. Isti frequētabant domū ioachim & veniebant ad eum oēs qui habebant iudicia. Cum autē populus reuertisset per meridiē ingrediebatur susanna: & deābulabat in pomerio viri sui. Et videbāt

eam duo seniores quotidie in=
αὐτὴν οἱ δύο πρεσβύτεροι καθημέραν εἰσ
gredientē ⁊ deambulantē. ⁊ facti sūt
πορευομένην καὶ περιπατοῦσαν. καὶ ἐγένον
in cōcupiscētia ei⁹: ⁊ puerterūt
το ἐν ἐπιθυμίᾳ αὐτῆς, καὶ διέστρεψαν τὸν
suū sensū. ⁊ declinauerūt ocu=
ἑαυτῶν νοῦν. καὶ ἐξέκλιναν τοὺς ὀφθαλ-
los suos vt nō respicerēt in ce
μοὺς αὐτῶν τοῦ μὴ βλέπειν εἰς τὸν οὐρα
lū: neq̧ recordarent̄ iudicioꝝ iustoꝝ.
νόν, μηδὲ μνημονεύειν κριμάτων δικαίων.
⁊ erāt ambo cōpuncti circa
καὶ ἦσαν ἀμφότεροι κατανενυγμένοι περὶ
eā. ⁊ nō annūciauerūt adinuicē
αὐτῆς. καὶ οὐκ ἀπήγγειλαν ἀλλήλοις τὴν
dolorē suū: q̄r erubescebāt annūciare
ὀδύνην αὐτῶν, ὅτι ᾐσχύνοντο ἀπαγγεῖλαι
cōcupiscētiā suā: q̄ volebāt cōmisce
τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῶν, ὅτι ἤθελον συγγενέ-
ri ei. ⁊ obseruabāt diligēter
σθαι αὐτῇ. καὶ παρετηροῦσαν φιλοτίμως
quotidie videre illā. ⁊ dixerūt alter
καθημέραν ὁρᾶν αὐτήν. καὶ εἶπαν ἕτερος
alteri. eam⁹ in domū: q̄r
τῷ ἑτέρῳ. πορευθῶμεν δὴ εἰς οἶκον, ὅτι
prādij hora est. ⁊ egressi discesse-
ἀρίστου ὥρα ἐστίν. καὶ ἐξελθόντες διεχωρίσθη
rūt adinuicē: ⁊ reuersi vene
σαν ἀπ' ἀλλήλων, καὶ ἀνακάμψαντες ἦλ-
rūt inidipsum. ⁊ sciscitātes adinuicē
θον ἐπὶ τὸ αὐτό. καὶ ἀνετάζοντες ἀλλήλους
causam cōfessi sunt adinuicē cōcu
τὴν αἰτίαν ὡμολόγησαν ἀλλήλοις τὴν ἐπι
piscentiā suā. ⁊ tūc cōmuniē cōstituerūt
θυμίαν αὐτῶν. καὶ τότε κοινῇ συνετάξαντο
tp̄s q̄n ipam possint inuenire solā.
καιρὸν ὅτε αὐτὴν δυνήσωνται εὑρεῖν μόνην.
⁊ factū est cū obseruarēt ipi di
καὶ ἐγένετο ἐν τῷ παρατηρεῖν αὐτοὺς ἡμέ
em aptū: īgressa est susanna sicut
ραν εὔθετον, εἰσῆλθεν ἡ σωσάννα καθὼς
heri ⁊ tertia die cū duab⁹ solis
χθὲς καὶ τρίτης ἡμέρας μετὰ δύο μόνων
puellis: ⁊ desiderauit lauari in
κορασίων, καὶ ἐπεθύμησεν λούσασθαι ἐν
horto q̄r estus erat. ⁊ nō erat
τῷ παραδείσῳ ὅτι καῦμα ἦν. καὶ οὐκ ἦν
vll⁹ ibi: p̄terq̄ duo seniores ab=
οὐδεὶς ἐκεῖ, πλὴν οἱ δύο πρεσβύτεροι ἐγκε
scōditi ⁊ obseruātes eā. ⁊
κρυμμένοι καὶ παρατηροῦντες αὐτήν. καὶ
dixit puellis suis: afferte iā
εἶπεν τοῖς κορασίοις αὐτῆς, ἐνέγκατε δή
mihi oleū ⁊ smigma: ⁊ ostia
μοι ἔλαιον καὶ σμῆγμα, καὶ τὰς θύρας τοῦ
horti claudite vt lauer.
παραδείσου κλείσατε ὅπως λούσωμαι.
⁊ fecerūt sicut dixit: ⁊ clause=
καὶ ἐποίησαν καθὼς εἶπεν, καὶ ἀπέκλει
rūt ostia horti: ⁊ egres
σαν τὰς θύρας τοῦ παραδείσου, καὶ ἐξῆλ
se sunt p̄ obliq̄s portas vt afferrēt p̄e
θον κατὰ τὰς πλαγίας θύρας ἐνέγκαι τὰ προ
cepta eis. ⁊ nō viderūt senio
στεταγμένα αὐταῖς. καὶ οὐκ εἶδον τοὺς πρεσ
res: q̄r erāt abscōditi. ⁊ factū ē
βυτέρους, ὅτι ἦσαν κεκρυμμένοι. καὶ ἐγένετο
vt egresse sūt puelle: surrexerūt duo
ὡς ἐξῆλθον τὰ κοράσια, ἀνέστησαν οἱ δύο
seniores ⁊ accurrerūt ei: ⁊ dixe
πρεσβύτεροι καὶ ἐπέδραμον αὐτῇ, καὶ εἶ-

eam senes quotidie ingredientē & de ambulantem et exarserunt in concupiscentiam eius. Et euerterunt sensum suum: et declinauerunt oculos suos vt non viderent celum: neq̧ recordarentur iudiciorum iustorum. Erant ergo ambo vulnerati amore eius: nec indicauerunt sibi vicissim dolorem suū. Erubescebant enim indicare sibi cōcupiscētiam suam volentes cōcūbere cum ea. Et obseruabant quotidie sollicitius videre eam. Dixitq̧ alter ad alterum: eamus domum: quia hora prandii est. Et egressi recesserunt a se. Cumq̧ reuertissent venerunt in vnum: & sciscitantes adinuicem causam: confessi sunt cōcupiscentiam suam. Et tunc in cōmune statuerunt tempus: quando eā possent inuenire solam. Factum est autē cum obseruarent diem aptum: ingressa est aliquādo sicut heri & nudiustertius cum duabus solis puellis: voluitq̧ lauari in pomerio. Estus quippe erat & non erat ibi quisq̄ preter duos senes absconditos: & contemplantes eam. Dixit ergo puellis. Afferte mihi oleum & smigmata: & ostia pomerii claudite vt lauer. Et fecerunt sicut preceperat: clauseruntq̧ ostia pomerii: & egresse sunt per posticum vt afferrēt q̄ iusserat. Nesciebantq̧ senes intus esse absconditos. Cum autem essent egresse puelle: surrexerūt duo senes & accurrerūt ad eam & dixerunt. Ecce ostia pomerii clausa sunt: & nemo nos videt & in concupiscencia tui sumus. Quāobrem assentire nobis: & cōmiscere nobiscum. Quod si nolueris dicemus cōtra te testimonium: q̄ fuerit tecum iuuenis & ob hanc causam emiseris puellas a te. Ingemuit susanna & ait. Angustie sunt mihi vndiq̧. Si enim hoc egero mors mihi est: si autem non egero: non effugiam manus vestras. Sed melius est mihi absq̧ opere incidere in manus hominum q̄ peccare in conspectu domini. Et exclamauit voce magna susanna: exclamauerunt autem & senes aduersus eā. Et cucurrit vnus ad ostia pomerii: & aperuit. Cum ergo audissent clamorem famuli domus in pomerio: irruerunt per posticum vt viderent quid nam esset. Postq̄ autem senes locuti sunt: erubuerunt serui vehementer: quia nunq̄ dictus fuerat sermo huiuscemodi de susanna. Et facta est dies crastina. Cumq̧ venisset populus ad ioachim virum eius: venerunt & duo presbyteri pleni iniqua cogitatione aduersus susannam vt interficerent eam. Et dixerunt coram populo. Mittite ad susannam filiam helchie vxorem ioachī. Et statim miserunt. Et venit cum parentibus & filiis & vniuersis cognatis suis. Porro susanna erat delicata nimis & pulchra facie. At iniqui illi iusserūt vt discooperiretur: erat enim cooperta: vt vel sic satiarentur decore eius.

rūt. ecce hostia horti clau
παν. ἰδοὺ αἱ θύραι τοῦ παραδείσου κέ-
sa sunt ⁊ nemo videt nos: ⁊ in cōcu
κλεινται καὶ οὐδεὶς θεωρεῖ ἡμᾶς, καὶ ἐν ἐπιθυ
piscētia tui sum⁹: ideo concũbe nobiscū ⁊
μίᾳ σου ἐσμέν, διὸ συγκατάθου ἡμῖν καὶ
esto nobiscū. alioq̧n testificabimur cōtra
γενοῦ μεθ' ἡμῶν. εἰ δὲ μὴ καταμαρτυρήσομέν
te: q̄r erat tecum iuuenis: ⁊ p̄pterea
σου, ὅτι ἦν μετὰ σοῦ νεανίσκος, καὶ διὰ τοῦ
emisisti puellas a te. ⁊
το ἐξαπέστειλας τὰ κοράσια ἀπὸ σοῦ. καὶ
ingemuit susanna ⁊ ait. āgustie mihi
ἀνεστέναξεν σωσάννα καὶ εἶπεν. στενά μοι
vndiq̧. siue eīn hoc fecero: mors
πάντοθεν. ἐάν τε γὰρ τοῦτο πράξω, θάνατός
mihi est. siue nō fecero: nō effugiā
μοι ἐστίν. ἐάν τε μὴ πράξω, οὐκ ἐκφεύξομαι
man⁹ vr̄as. eligibili⁹ mihi est nō fa-
τὰς χεῖρας ὑμῶν. αἱρετόν μοι ἐστὶν μὴ πρά
cientē incidere in man⁹ vr̄as: q̄
ξασαν ἐμπεσεῖν εἰς τὰς χεῖρας ὑμῶν, ἢ
peccare īcōspectu dn̄i. ⁊ exclamauit
ἁμαρτεῖν ἐνώπιον κυρίου. καὶ ἀνεβόησεν
voce magna susanna. clamauerūt āt ⁊
φωνῇ μεγάλῃ σωσάννα. ἐβόησαν δὲ καὶ οἱ
duo seniores aduersus eā: ⁊
δύο πρεσβύτεροι κατέναντι αὐτῆς, καὶ
currēs vn⁹ apuit portas hor=
δραμὼν ὁ εἷς ἤνοιξεν τὰς θύρας τοῦ πα-
ti. vt āt audierūt clamorē in
ραδείσου. ὡς δὲ ἤκουσαν τὴν κραυγὴν ἐν
horto q̄ ex domo: insilie
τῷ παραδείσῳ οἱ ἐκ τῆς οἰκίας, εἰσεπή
rūt p̄ obliquā portā vt viderēt q̄d
δησαν διὰ τῆς πλαγίας θύρας ἰδεῖν τὸ
qd̄ acciderat ei. q̄n āt dixerūt
τὸ συμβεβηκὸς αὐτῇ. ἡνίκα δὲ εἶπον οἱ
seniores verba sua: erubue=
πρεσβύτεροι τοὺς λόγους αὐτῶν, κατῃσχύν
rūt serui valde: q̄r nunq̄ nō
θησαν οἱ δοῦλοι σφόδρα, ὅτι πώποτε οὐκ
dict⁹ ē sermo talis de susanna. ⁊
ἐρρέθη λόγος τοιοῦτος περὶ σωσάννης. καὶ
factū ē die crastina vt cōuenit pp̄ls
ἐγένετο τῇ ἐπαύριον ὡς συνῆλθεν ὁ λαὸς
ad vir ei⁹ ioachim: venerūt
πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς ἰωακείμ, ἦλθον οἱ
duo seniores pleni iniqua
δύο πρεσβύτεροι πλήρεις τῆς ἀνόμου
cogitatiōe p̄tra susannā vt iterficerēt
ἐννοίας κατὰ σωσάννης τοῦ θανατῶσαι
eam. ⁊ dixerūt. corā popu
αὐτήν. καὶ εἶπαν ἔμπροσθεν τοῦ λα-
lo. mittite ad susannā fili=
οῦ. ἀποστείλατε ἐπὶ σωσάνναν θυγατέ
am helchie q̄ est vxor ioachim. illi āt
ρα χελκίου ἥ ἐστιν γυνὴ ἰωακείμ. οἱ δὲ
miserūt. ⁊ venit ipa ⁊ parētes e=
ἀπέστειλαν. καὶ ἦλθεν αὐτὴ καὶ οἱ γονεῖς αὐ
ius ⁊ filij ei⁹ ⁊ oēs co
τῆς καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς καὶ πάντες οἱ συγ
gnati ei⁹. at susanna erat delicata
γενεῖς αὐτῆς. ἡ δὲ σωσάννα ἦν τρυφερὰ
valde ⁊ pulchra specie. at iniqui
σφόδρα καὶ καλὴ τῷ εἴδει. οἱ δὲ παράνο
iusserūt discooperiri eā: erat
μοι ἐκέλευσαν ἀνακαλυφθῆναι αὐτήν, ἦν
eīn cooperta: vt satia=
γὰρ κατακεκαλυμμένη, ὅπως ἐμπλη-
rentur pulchritudine eius.
σθῶσιν τοῦ κάλλους αὐτῆς.

flebant āt q̄ ab ea ⁊ oēs viden
ἔκλαιον δὲ οἱ παρ' αὐτῆς καὶ πάντες οἱ εἰδόν
tes eam. surgentes āt duo presbyte
τες αὐτήν. ἀναστάντες δὲ οἱ δύο πρεσβύτε-
ri in medio pp̄li posuerūt man⁹ sup
ροι ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ ἔθηκαν τὰς χεῖρας ἐπὶ
caput eius. illa āt flens respexit
τὴν κεφαλὴν αὐτῆς. ἡ δὲ κλαίουσα ἀνέβλε-
in celū. q̄r erat cor eius
ψεν εἰς τὸν οὐρανόν. ὅτι ἦν ἡ καρδία αὐτῆς
cōfidens in dn̄o. dixerūt āt se=
πεποιθυῖα ἐπὶ τῷ κυρίῳ. εἶπαν δὲ οἱ πρε
niores. deambulantib⁹ nobis in
σβύτεροι. περιπατούντων ἡμῶν ἐν τῷ
horto solis: igressa est hec cū duab⁹
παραδείσῳ μόνων, εἰσῆλθεν αὕτη μετὰ δύο
ancillis: ⁊ clausit ostia
παιδισκῶν, καὶ ἀπέκλεισεν τὰς θύρας τοῦ
horti: ⁊ dimisit ancil-
παραδείσου, καὶ ἀπέλυσεν τὰς παιδίσ-
las. ⁊ venit ad eā iuuenis q̄ erat ab
κας. καὶ ἦλθεν πρὸς αὐτὴν νεανίσκος ὃς ἦν ἐγ
sconditus ⁊ cōcubuit cū ea. nos
κεκρυμμένος καὶ ἀνέπεσεν μετ' αὐτῆς. ἡμεῖς
āt exn̄tes in angulo horti ei=
δὲ ὄντες ἐν τῇ γωνίᾳ τοῦ παραδείσου ἰ-
dentes iniq̄tatē cucurrim⁹ ad eos.
δόντες τὴν ἀνομίαν ἐδράμομεν ἐπ' αὐτούς.
⁊ videntes cōmixtos eos: illius
καὶ ἰδόντες συγγινομένους αὐτούς, ἐκείνου
q̄dē nō potuim⁹ cōpotes fieri eo
μὲν οὐκ ἠδυνήθημεν ἐγκρατεῖς γενέσθαι διὰ
q̄d p̄ualuit ipe sup nos ⁊ apertens
τὸ ἰσχύειν αὐτὸν ὑπὲρ ἡμᾶς καὶ ἀνοίξαντα
ostia exiluit. hanc āt ap=
τὰς θύρας ἐκπεπηδηκέναι. ταύτης δὲ ἐπι
p̄hendentes interrogam⁹ q̄s erat iuuenis:
λαβόμενοι ἐπηρωτῶμεν τίς ἦν ὁ νεανίσκος,
⁊ nō voluit annūciare nobis. hec
καὶ οὐκ ἠθέλησεν ἀπαγγεῖλαι ἡμῖν. ταῦ-
testificamur. ⁊ credidit eis
τα μαρτυροῦμεν. καὶ ἐπίστευσεν αὐτοῖς ἡ
multitudo q̄si seniorib⁹ pp̄li ⁊ iudi
συναγωγὴ ὡς πρεσβυτέροις τοῦ λαοῦ καὶ κρι
cibus: ⁊ cōdēnauerūt eam vt moreret̄. excla=
ταῖς, καὶ κατέκριναν αὐτὴν ἀποθανεῖν. ἀνε-
mauit āt voce magna susanna ⁊ dixit.
βόησεν δὲ φωνῇ μεγάλῃ σωσάννα καὶ εἶπεν. ὁ
de⁹ eterne abscōditoꝝ cognitor q̄ scis
θεὸς ὁ αἰώνιος ὁ τῶν κρυπτῶν γνώστης ὁ εἰδὼς τὰ
oīa anteq̄ fiant ea. tu scis
πάντα πρὶν γενέσεως αὐτῶν. σὺ ἐπίστασαι
q̄r mēdacit̄ p̄ me testificati sunt: ⁊ ecce
ὅτι ψευδῆ μου κατεμαρτύρησαν, καὶ ἰδοὺ
morior nō faciens q̄cq̄ q̄r isti ma-
ἀποθνήσκω μὴ ποιήσασα μηδὲν ὧν οὗτοι ἐπο
lignati sunt cōtra me. ⁊ exaudiuit de⁹
νηρεύσαντο κατ' ἐμοῦ. καὶ εἰσήκουσεν ὁ θεὸς
vocē eius. ⁊ adducta ea vt peri
τῆς φωνῆς αὐτῆς. καὶ ἀπαγομένης αὐτῆς ἀπο-
ret: suscitauit deus spiritū scitū
λέσθαι, ἐξήγειρεν ὁ θεὸς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον
pueri iunioris cui nomē daniel: ⁊
παιδαρίου νεωτέρου ᾧ ὄνομα δανιήλ, καὶ
clamauit voce magna. mūdus ego a
ἐβόησεν φωνῇ μεγάλῃ. καθαρὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ
sanguie huius. puersus est āt ois popu
αἵματος ταύτης. ἐπέστρεψεν δὲ πᾶς ὁ λα
l⁹ ad eū ⁊ dixerūt. q̄s sermo iste
ὸς πρὸς αὐτὸν καὶ εἶπαν. τίς ὁ λόγος οὗ
quē tu locut⁹ es? ille āt stās in medio
τος ὃν σὺ λελάληκας; ὁ δὲ στὰς ἐν μέσῳ

Flebant igitur sui: & omnes qui nouerāt eam. Consurgentes autē duo presbyteri in medio populi: posuerunt manus suas super caput eius. Que flens suspexit ad celū. Erat enim cor eius fiduciam habens in dn̄o. Et dixerunt presbyteri. Cum deambularemus in pomerio soli: egressa est hec cū duabus puellis: & clausit ostia pomerii & dimisit a se puellas. Venitq̧ ad eam adolescens qui erat abscōditus & cōcubuit cū ea. Porro nos cum essemus in angulo pomerii videntes iniquitatē: cucurrimus ad eos: & vidimus eos pariter cōmisceri. Et illum quidem non quiuimus cōprehendere: quia fortior nobis erat: & aperto ostio exiliuit. Hanc autem cum apprehēdissem⁹: interrogauimus quis nam esset adolescens: & noluit indicare nobis. Huius rei testes sumus. Credidit eis multitudo quasi senibus & iudicibus populi. Et condemnauerūt eam ad mortem. Exclamauit autē voce magna susanna: & dixit. Deus eterne qui abscōditorū es cognitor: qui nosti oīa anteq̄ fiant: tu scis quoniā falsum testimonium tulerunt contra me: & ecce morior: cum nihil horum fecerim que isti maliciose composuerūt aduersum me. Exaudiuit autem dn̄s vocem eius. Cumq̧ duceretur ad mortem: suscitauit dominus spiritum pueri iunioris cuius nomen daniel: & exclamauit voce magna. Mundus ego sum a sanguine huius. Et conuersus oīs populus ad eum dixit. Quis est iste sermo quem tu locutus es? Qui cum staret in medio eorum ait. Sic fatui filii israel non iudicantes neq̧ quod verum est cognoscentes condemnastis filiam israel? Reuertimini ad iudicium: quia falsum testimonium locuti sunt aduersus eam. Reuersus est ergo populus cum festinatione & dixerunt ei senes. Veni & sede in medio nostrum: & indica nobis: quia tibi deus dedit honorē senectutis. Et dixit ad eos daniel. Separate illos ab inuicē procul & diiudicabo eos. Cum ergo diuisi essent alter ab altero: vocauit vnum de eis & dixit ad eum. Inueterate dierū malorū: nunc venerūt peccata tua que operabaris prius: iudicans iudicia iniusta: innocētes opprimens: & dimittens noxios dicente dn̄o: innocentē & iustū non interficies. Nunc ergo si vidisti eā: dic sub qua arbore videris eos colloq̄ntes sibi. Qui ait. Sub schino. Dixit aūt daniel. Recte mentitus es in caput tuū. Ecce enī angelus dei accepta snīa ab eo scindet te medium. Et amoto eo iussit venire aliū & dixit ei. Semē chanaan & non iuda species decepit te: & concupiscentia subuertit cor tuum. Sic faciebatis filiabus israel: & ille timentes loquebantur vobis: sed nō filia iuda sustinuit iniquitatē vestram. Nunc ergo dic mihi sub qua arbore comprehenderis eos loquentes sibi. Qui ait. Sub prino. Dixit autem ei daniel. Recte mentitus es et tu in caput tuū. Manet enī angelus

eoꝝ dixit. sic fatui filij israel
αὐτῶν εἶπεν. οὕτως μωροὶ υἱοὶ ἰσραήλ
nō iudicātes neq̧ certū cognoscē
οὐκ ἀνακρίναντες οὐδὲ τὸ σαφὲς ἐπιγνόν
tes condēnastis filiā israel: reuer
τες κατεκρίνατε θυγατέρα ἰσραήλ, ἀνα
timini ad iudiciū: falsa eīn isti
στρέψατε εἰς τὸ κριτήριον, ψευδῆ γὰρ οὗτοι
testificati sunt cōtra eā. ⁊ reuersus est ois
κατεμαρτύρησαν αὐτῆς. καὶ ἀνέστρεψεν πᾶς
pp̄ls cū festinatiōe. ⁊ dixerūt ei
ὁ λαὸς μετὰ σπουδῆς. καὶ εἶπαν αὐτῷ οἱ
seniores. veni sede in medio no
πρεσβύτεροι. δεῦρο δὴ κάθισον ἐν μέσῳ ἡ
strū ⁊ annūcia nobis q̄r tibi dedit
μῶν καὶ ἀπάγγειλον ἡμῖν ὅτι σοὶ ἔδωκεν
deus honorē seniorū. ⁊ dixit ad e=
ὁ θεὸς τὸ πρεσβυτέριον. καὶ εἶπεν πρὸς αὐ
os daniel. separate illos ab inui
τοὺς δανιήλ. διαχωρίσατε αὐτοὺς ἀπ' ἀλλή
cem p̄cul ⁊ diiudicabo eos. vt āt
λων μακρὰν καὶ ἀνακρινῶ αὐτούς. ὡς δὲ
separati sunt vn⁹ ab vno: voca=
διεχωρίσθησαν εἷς ἀπὸ τοῦ ἑνός, ἐκάλε-
uit vnū eoꝝ ⁊ dixit ei. inuete
σεν τὸν ἕνα αὐτῶν καὶ εἶπεν αὐτῷ. πεπα
rate dieꝝ maloꝝ: nūc venerūt
λαιωμένε ἡμερῶν κακῶν, νῦν ἥκασιν αἱ
peccata tua q̄ faciebas prius
ἁμαρτίαι σου ἃς ἐποίεις τὸ πρότερον
iudicās iudicia iniusta: ⁊ q̄dē inocētes
κρίνων κρίσεις ἀδίκους, καὶ τοὺς μὲν ἀθῴους
condēnās. dimittēs āt noxios:
κατακρίνων. ἀπολύων δὲ τοὺς αἰτίους,
dicēte dn̄o inocētē ⁊ iustū
λέγοντος τοῦ κυρίου ἀθῷον καὶ δίκαιον
nō interficies. nūc ergo hāc si vi
οὐκ ἀποκτενεῖς. νῦν οὖν ταύτην εἴπερ εἶ
disti: dic sub q̄ arbore vidisti eos cō
δες, εἶπον ὑπὸ τί δένδρον εἶδες αὐτοὺς ὁμι
uersantes adinuicē: at ille dixit. sub schino:
λοῦντας ἀλλήλοις. ὁ δὲ εἶπεν. ὑπὸ σχῖνον,
dixit āt daniel. recte mētit⁹ es in
εἶπεν δὲ δανιήλ. ὀρθῶς ἔψευσαι εἰς τὴν
tuū caput: iā enī angel⁹
σεαυτοῦ κεφαλήν, ἤδη γὰρ ἄγγελος τοῦ
dei accipiēs sentētiā a deo scindet
θεοῦ λαβὼν φάσιν παρὰ τοῦ θεοῦ σχίσει
te mediū. ⁊ amouēs eum iussit
σε μέσον. καὶ μεταστήσας αὐτὸν ἐκέλευσεν
adducere alteꝝ: ⁊ dixit ei.
προσαγαγεῖν τὸν ἕτερον, καὶ εἶπεν αὐτῷ.
semen chanaan ⁊ nō iuda pulchri
σπέρμα χαναὰν καὶ οὐχὶ ἰούδα. τὸ κάλ-
tudo decepit te ⁊ p̄cupiscētia puertit
λος ἐξηπάτησέν σε καὶ ἡ ἐπιθυμία διέστρεψε
cor tuū. sic faciebatis filia-
τὴν καρδίαν σου. οὕτως ἐποιεῖτε θυγα-
bus israel: ⁊ ille timentes p̄uersa
τράσιν ἰσραήλ, κἀκεῖναι φοβούμεναι ὡμί-
bant vobis. sed nō filia iuda sustinu
λουν ὑμῖν. ἀλλ' οὐ θυγάτηρ ἰούδα ὑπέμει
it iniq̄tatē vr̄am. nūc ergo dic mihi sub
νεν τὴν ἀνομίαν ὑμῶν. νῦν οὖν λέγε μοι ὑπὸ
q̄ arbore dep̄hēdisti eos p̄uersantes
τί δένδρον κατέλαβες αὐτοὺς ὁμιλοῦντας
adinuicē. ille āt dixit sub p̄no. dixit āt
ἀλλήλοις. ὁ δὲ εἶπεν ὑπὸ πρῖνον. εἶπεν δὲ
ei daniel: recte mētit⁹ es ⁊ tu in
αὐτῷ δανιήλ, ὀρθῶς ἔψευσαι καὶ σὺ εἰς τὴν
tuum caput: manet .n. angelus
σεαυτοῦ κεφαλήν, μένει γὰρ ὁ ἄγγελος τοῦ

dei gladium habēs vt fecet te mediū:
θεοῦ τὴν ῥομφαίαν ἔχων πρίσαι σε μέσον,
vt interficiat vos. τ exclamauit
ὅπως ἐξολοθρεύσῃ ὑμᾶς. καὶ ἀνεβόησεν
ois synagoga voce magna τ bene
πᾶσα ἡ συναγωγὴ φωνῇ μεγάλῃ καὶ ηὐλό-
dixerūt deo q saluat sperā-
γησαν τῷ θεῷ τῷ σῴζοντι τοὺς ἐλπίζον-
tes in eū. τ surrexerūt in duos
τας ἐπ᾽ αὐτόν. καὶ ἀνέστησαν ἐπὶ τοὺς δύο
seniores: q cōstituerat eos da-
πρεσβυτέρους, ὅτι συνέστησεν αὐτοὺς δα-
niel ex ore suo falsiꝫ testimo
νιὴλ ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν ψευδομαρτυ-
nii dixisse: τ fecerūt eis sicut
ρήσαντας, καὶ ἐποίησαν αὐτοῖς ὃν τρόπον
maligni fuīt primo vt facerēt secū
ἐπονηρεύσαντο τῷ πλησίον ποιῆσαι κα-
dū legē moysi: τ interfecerūt e-
τὰ τὸν νόμον μωυσῆ, καὶ ἀπέκτειναν αὐ-
os. τ saluat⁹ ē sanguis innoxi⁹ in die
τούς, καὶ ἐσώθη αἷμα ἀναίτιον ἐν τῇ ἡμέρᾳ
illa. helchias āt τ vxor ei⁹ lau-
ἐκείνῃ. χελκίας δὲ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ᾔνε-
dauerūt deū sup filia sua su-
σαν τὸν θεὸν περὶ τῆς θυγατρὸς αὐτῶν σω-
sanna cū ioachim viro suo
σάννης μετὰ ἰωακεὶμ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς
τ cognatis oībus: q̄ nō est inuēta
καὶ τῶν συγγενῶν πάντων, ὅτι οὐχ εὑρέθη
in ea turpis res. τ daniel fact⁹
ἐν αὐτῇ ἄσχημον πρᾶγμα. καὶ δανιὴλ ἐγένε-
est magn⁹ in cōspectu ppli a die
το μέγας ἐνώπιον τοῦ λαοῦ ἀπὸ τῆς ἡμέ-
illa τ vltra. τ rex
ρας ἐκείνης καὶ ἐπέκεινα. καὶ ὁ βασιλεὺς
astyages apposit⁹ est ad pres suos:
ἀστυάγης προσετέθη πρὸς τοὺς πατέρας αὐτ,
τ accepit cyr⁹ pses re-
καὶ παρέλαβεν κῦρος ὁ πέρσης τὴν βα-
gnū eius.
σιλείαν αὐτοῦ.

Ca. 14.

Et erat daniel cōuiua re-
Καὶ ἦν δανιὴλ συμβιώτης τοῦ βασι-
gis τ gloriosus sup oēs ami-
λέως καὶ ἔνδοξος ὑπὲρ πάντας τοὺς φί-
cos ei⁹. τ erat idolū babylo-
λους αὐτοῦ. καὶ ἦν εἴδωλον τοῖς βαβυλω-
niis cui nomē bel: τ impēdebāt in il-
νίοις ᾧ ὄνομα βήλ, καὶ ἐδαπανῶντο εἰς αὐ-
lud singulis dieb⁹ simile artabe
τὸ ἑκάστης ἡμέρας σεμιδάλεως ἀρτάβαι
duodecim: τ oues quadraginta τ
δώδεκα, καὶ πρόβατα τεσσαράκοντα καὶ
vini metrete sex. τ rex colebat
οἴνου μετρηταὶ ἕξ. καὶ ὁ βασιλεὺς ἐσέβετο
illud: τ ibat p singulos dies ado-
αὐτό, καὶ ἐπορεύετο καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν προ-
rare illud. daniel āt adorabat deū
σκυνεῖν αὐτό. δανιὴλ δὲ προσεκύνει τῷ θεῷ
suū. τ dixit illi rex: q̄re
αὐτοῦ. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ βασιλεύς, διατί
nō adoras bel: ille āt dixit: q: nō
οὐ προσκυνεῖς τῷ βήλ; ὁ δὲ εἶπεν, ὅτι οὐ
colo idola manufacta: sed
σέβομαι εἴδωλα χειροποίητα, ἀλλὰ τὸν
viuētē deū q creauit celū τ
ζῶντα θεὸν τὸν κτίσαντα τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν
terrā τ hēntem oīs carnis potestatē. τ
γῆν καὶ ἔχοντα πάσης σαρκὸς κυρίαν. καὶ
dixit illi rex: nō videt tibi bel
εἶπεν αὐτῷ ὁ βασιλεύς, οὐ δοκεῖ σοι ὁ βὴλ

dei gladium habens vt fecet te medium & interficiat vos. Exclamauit itaqꝫ omnis cetus voce magna: et benedixerūt deum qui saluat sperantes in se. Et cō surrexerunt aduersus duos presbyteros. Conuicerat eniꝫ eos daniel ex ore suo falsum dixisse testimonium. Feceruntqꝫ eis sicut male egerant aduersus proximum: vt facerent secundum legē moysi: & interfecerunt eos. Et saluatus est sanguis innoxi⁹ in die illa. Helchias autem & vxor eius laudauerunt deum pro filia sua susanna cum ioachim marito eius & cognatis omnibus: quia non est inuenta in ea res turpis. Daniel autem factus est magnus in conspectu populi a die illa & deinceps. Et rex astyages apposit⁹ est ad patres suos: & suscepit cyrus perses regnum eius.

Capitulū decimū quartum.

Erat autem daniel conuiua regis & honoratus super omnes amicos eius. Erat quoqꝫ idolum apud babylonios nomine bel: & impendebantur in eo per dies singulos simile artabe duodecim: et oues quadraginta: viniqꝫ amphore sex. Rex quoqꝫ colebat eum: & ibat per singulos dies adorare eū: porro daniel adorabat deum suum. Dixitqꝫ ei rex. Quare non adoras bel. Qui respondens: ait ei. Quia non colo idola manufacta sed viuentem deum qui creauit celum & terram & habet potestatem omnis carnis. Et dixit rex ad eum. Non videtur tibi esse bel viuens deus. An non vides quanta comedat & bibat quotidie? Et ait daniel arridens. Ne erres rex. Iste est enim intrinsecus luteus: forinsecus ereus: neqꝫ comedit aliquando. Et iratus rex vocauit sacerdotes eius & ait eis. Nisi dixeritis mihi quis est iste qui comedat impensas has: moriemini. Si autem ostenderitis quoniā bel comedat hec: morietur daniel: quia blasphemauit in bel. Et dixit daniel regi. Fiat iuxta verbum tuum. Erāt autem sacerdotes bel septuaginta exceptis vxoribus & paruulis & filiis. Et venit rex cum daniele in templum belis. Et dixerunt sacerdotes belis. Ecce nos egredimur foras: & tu rex pone escas & vinum misce: & claude ostium & signa anulo tuo. Et cum ingressus fueris mane nisi inueneris omnia comesta a bel: morte moriemur: vel daniel qui mentitus est aduersum nos. Contemnebant autem quia fecerant sub mensa absconditum introitum: & per illum ingrediebātur semp & deuorabant ea. Factum est igitur postqꝫ egressi sunt illi: & rex posuit cibos ante bel: precepit daniel pueris suis & attulerunt cinerē & cribrauit per totum templū coram rege: & egressi clauserunt ostium: & signantes anulo regis: abierunt. Sacerdotes autem ingressi sunt nocte iuxta consuetudinē suam & vxores & filii eorum: & comederunt omnia & biberunt. Surrexit autē rex primo diluculo: & daniel cū eo: & ait rex. Salua ne sunt

esse viuēs de⁹: an nō vides q̄nta cōedit per
εἶναι ζῶν θεός; ἢ οὐχ ὁρᾷς ὅσα ἐσθίει καθ᾽
singulos dies? τ ait daniel ridens:
ἑκάστην ἡμέραν; καὶ εἶπεν δανιὴλ γελάσας,
ne erres rex. iste .n. īt⁹ qdē
μὴ πλανῶ βασιλεῦ. οὗτος γὰρ ἔσωθεν μέν
est lutū: extrīsec⁹ āt es: τ nō cōedit
ἐστι πηλός, ἔξωθεν δὲ χαλκός, καὶ οὐ βέβρω-
neqꝫ bibit aliqñ. τ iratus
κεν οὐδὲ πέπωκε πώποτε. καὶ θυμωθεὶς ὁ
rex: vocauit sacdotes ei⁹:
βασιλεύς, ἐκάλεσεν τοὺς ἱερεῖς αὐτοῦ,
τ ait illis: nisi dixeritis mihi q̄s
καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἐὰν μὴ εἴπητέ μοι τίς
comedēs ipensam hanc more-
ὁ κατεσθίων τὴν δαπάνην ταύτην ἀποθα-
mini: si āt ōnderitis q bel co-
νεῖσθε, ἐὰν δὲ δείξητε ὅτι ὁ βὴλ κα-
medit ea morietur daniel: q: blas-
τεσθίει αὐτά, ἀποθανεῖται δανιήλ, ὅτι ἐβλα-
phemauit in bel. τ dixit daniel
σφήμησεν εἰς τὸν βήλ. καὶ εἶπεν δανιὴλ
regi: fiat scdm verbū tuū.
τῷ βασιλεῖ, γινέσθω κατὰ τὸ ῥῆμά σου.
τ erant sacerdotes bel septuaginta si-
καὶ ἦσαν οἱ ἱερεῖς τοῦ βὴλ ἑβδομήκοντα χω-
ne mulierib⁹ τ filiis. τ venit rex
ρὶς γυναικῶν καὶ τέκνων. καὶ ἦλθεν ὁ βασι-
cum daniel in domū bel: τ di-
λεὺς μετὰ δανιὴλ εἰς τὸν οἶκον τοῦ βήλ, καὶ εἶ-
xerūt sacdotes: ecce nos recedimus foras:
πον οἱ ἱερεῖς, ἰδοὺ ἡμεῖς ἀποτρέχομεν ἔξω,
tu āt rex appone escas: τ
σὺ δὲ βασιλεῦ παράθες τὰ βρώματα, καὶ τὸν
vinū miscens pone: τ claude ostiū
οἶνον κεράσας θές, καὶ ἀπόκλεισον τὴν θύραν
τ signa in anulo tuo. τ ve-
καὶ σφράγισον ἐν τῷ δακτυλίῳ σου. καὶ ἐλ-
niēs mane: si nō inuenerito oīa comesta
θὼν πρωΐ, ἐὰν μὴ εὕρῃς πάντα βεβρωμένα
a bel: moriemur: vel daniel q mē-
ὑπὸ τοῦ βήλ, ἀποθανούμεθα, ἢ δανιὴλ ὁ ψευ-
titus ē aduersū nos. ipsi āt despiciebāt q:
δόμενος καθ᾽ ἡμῶν. αὐτοὶ δὲ κατεφρόνουν ὅτι
fecerant sub mensa abscō-
πεποιήκεισαν ὑπὸ τὴν τράπεζαν κεκρυμ-
ditū introitū: τ p ipsum ingrediebant sē-
μένην εἴσοδον, καὶ δι᾽ αὐτῆς εἰσεπορεύοντο δι-
p τ destruebāt ea. τ factū ē egressi
ὰ παντὸς καὶ ἀνήλουν αὐτά. καὶ ἐγένετο ὡς ἐξῆλθο-
sunt illi: τ rex apposuit
σαν ἐκεῖνοι, καὶ ὁ βασιλεὺς παρέθηκεν τὰ
escas bel: τ pcepit daniel
βρώματα τῷ βήλ, καὶ ἐπέταξεν δανιὴλ τοῖς
pueris suis τ attulerūt cinerē τ stra-
παιδαρίοις αὐτοῦ, καὶ ἤνεγκαν τέφραν καὶ κα-
uerūt totū templū cōspectu regis.
τέσωσαν ὅλον τὸν ναὸν ἐνώπιον τοῦ βασιλέ-
τ exeuntes clauserūt portā τ
ως. καὶ ἐξελθόντες ἔκλεισαν τὰς θύρας καὶ
signauerunt in anulo regis
ἐσφράγισαν ἐν τῷ δακτυλίῳ τοῦ βασιλέως
τ abierunt. at sacdotes ingressi sunt nocte
καὶ ἀπῆλθον. οἱ δὲ ἱερεῖς εἰσῆλθον τὴν νύκτα
scdm ɔsuetudinē suā τ vxores τ fi-
κατὰ τὸ ἔθος αὐτῶν καὶ αἱ γυναῖκες καὶ τὰ τέ-
lii eoꝝ: τ cōederunt oīa τ ebiberūt.
κνα αὐτῶν, καὶ κατέφαγον πάντα καὶ ἐξέπιον.
τ mane surrexit rex: τ dani-
καὶ ὤρθρισεν ὁ βασιλεὺς τὸ πρωΐ καὶ δανι-
el cū eo. τ ait rex: salua
ὴλ μετ᾽ αὐτοῦ. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεύς, σῷοι αἱ

signacula daniel. ille āt dixit salua rex
σφραγῖδες δανιήλ; ὁ δὲ εἶπε σῷοι βασι-
τ factū ē statī ē apuisset portā inf-
λεῦ. καὶ ἐγένετο ἅμα τῷ ἀνοῖξαι τὰς θύρας ἐπι-
piciēs rex in mēsam
βλέψας ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὴν τράπεζαν
clamauit voce magna. magn⁹ es bel: τ
ἐβόησεν φωνῇ μεγάλῃ, μέγας εἶ βήλ, καὶ
nō est apud te dol⁹ q̄sq̄. τ ri-
οὐκ ἔστιν παρὰ σοὶ δόλος οὐδὲ εἷς. καὶ ἐγέ-
sit daniel τ tenuit regē
λασεν δανιὴλ καὶ ἐκράτησεν τὸν βασιλέα
ne ingrederet ipse intro: τ dixit. vide
τοῦ μὴ εἰσελθεῖν αὐτὸν ἔσω, καὶ εἶπεν. ἴδε
pauimentū τ cognosce cui⁹ vestigia hec:
τὸ ἔδαφος καὶ γνῶθι τίνος τὰ ἴχνη ταῦτα,
τ dixit rex. video vestigia viroꝝ
καὶ εἶπεν ὁ βασιλεύς, ὁρῶ τὰ ἴχνη ἀνδρῶν
τ mulieꝝ τ infantiū. τ irat⁹
καὶ γυναικῶν καὶ παιδίων. καὶ ὀργισθεὶς
rex tūc apprehēdit sacerdotes
ὁ βασιλεὺς τότε, συνέλαβεν τοὺς ἱερεῖς
τ vxores τ filios eoꝝ. τ
καὶ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν. καὶ
ostēderūt ei abscōdita ostiola p q̄
ἔδειξαν αὐτῷ τὰς κρυπτὰς θυρίδας δι᾽ ὧν
ingrediebant τ cōsumebāt q̄ in
εἰσεπορεύοντο καὶ κατεδαπάνουν τὰ ἐπὶ
mēsa τ occidit illos rex:
τῇ τραπέζῃ. καὶ ἀπέκτεινεν αὐτοὺς ὁ βα-
τ dedit bel subiectū da-
σιλεύς, καὶ ἔδωκεν τὸν βὴλ ἔκδοτον δα-
nieli: τ subuertit eū τ tēplū eius.
νιήλ, καὶ κατέστρεψεν αὐτὸν καὶ τὸν ναὸν αὐτ.
Et erat draco magn⁹ in loco
Καὶ ἦν δράκων μέγας ἐν τῷ τόπῳ
τ colebāt eū babylonij. τ di-
καὶ ἐσέβοντο αὐτὸν οἱ βαβυλώνιοι. καὶ εἶ-
xit rex daniel. nūqd τ hūc
πεν ὁ βασιλεὺς τῷ δανιήλ, μὴ καὶ τοῦτον
dices q: ere⁹ est: ecce viuit τ comedit
ἐρεῖς ὅτι χαλκοῦς ἐστιν; ἰδοὺ ζῇ καὶ ἐσθίει
τ bibit. nō potes dicere q: nō est
καὶ πίνει, οὐ δύνασαι εἰπεῖν ὅτι οὐκ ἔστιν
iste deus viuēs: τ adora eū: τ
οὗτος θεὸς ζῶν, καὶ προσκύνησον αὐτῷ. καὶ
dixit daniel. dñm deū meū adora-
εἶπεν δανιὴλ, κυρίῳ τῷ θεῷ μου προσκυ-
bo: q: iste est de⁹ viuēs. tu āt rex
νήσω, ὅτι οὗτός ἐστιν θεὸς ζῶν. σὺ δὲ βασιλεῦ
da mihi potestatē: τ interficiā draco-
δός μοι ἐξουσίαν, καὶ ἀποκτενῶ τὸν δράκοντα
nē absqꝫ gladio τ virga: τ dixit
ἄνευ μαχαίρας καὶ ῥάβδου, καὶ εἶπεν ὁ
rex. do tibi. τ accepit daniel
βασιλεύς, δίδωμί σοι. καὶ ἔλαβεν δανιὴλ
picē τ adipē τ pilos: τ coxit simul
πίσσαν καὶ στέαρ καὶ τρίχας, καὶ ἥψησεν ἐπὶ
tū: τ fecit massas: τ dedit in
τὸ αὐτό, καὶ ἐποίησεν μάζας, καὶ ἔδωκεν εἰς
os draconis: τ disrupt⁹ est draco:
τὸ στόμα τοῦ δράκοντος, καὶ διερράγη ὁ δράκ,
τ dixit. ecce culture vr̄e. τ fa-
καὶ εἶπεν. ἴδετε τὰ σεβάσματα ὑμῶν. καὶ ἐγέ-
ctū ē vt audierūt babylonij indignati sūt
νετο ὡς ἤκουσαν οἱ βαβυλώνιοι ἠγανάκτησαν
valde: τ cōuerterūt in regē τ
λίαν, καὶ συνεστράφησαν ἐπὶ τὸν βασιλέα καὶ
dixerūt. iude⁹ fact⁹ est rex: bel
εἶπον. ἰουδαῖος γέγονεν ὁ βασιλεύς, τὸν βὴλ
destruxit: τ draconē interfecit
κατέσπασεν, καὶ τὸν δράκοντα ἀπέκτεινεν
τ sacerdotes occidit. τ dixerūt veniē-
καὶ τοὺς ἱερεῖς κατέσφαξεν. καὶ εἶπαν ἐλθόν-

signacula daniel. Qui respondit. Salua rex. Statimqꝫ cum aperuisset ostium intuitus rex mensam exclamauit voce magna. Magn⁹ es bel & nō est apud te dolus quisqꝫ. Et risit daniel. Et tenuit regem ne ingrederetur intro & dixit. Ecce pauimentum: animaduerte cuius vestigia sunt hec. Et dixit rex. Video vestigia viroꝝ & mulierum & infantium. Et iratus est rex. Tunc apprehēdit rex sacerdotes & vxores & filios eorum: & ostenderunt ei abscondita ostiola per que ingrediebantur & consumebant que erant super mensam. Occidit ergo illos rex: & tradidit bel in potestatē danielis: qui subuertit euꝫ & templū eius. Et erat draco magnus in loco illo: & colebant eum babylonii. Et dixit rex danieli. Ecce nunc non potes dicere: quia iste non sit deus viuens. Adora ergo eū. Dixitqꝫ daniel regi. Dominum deum meum adoro: quia ipse est deus viuens. Iste autem non est deus viuens. Tu autem rex da mihi potestatem & interficiam draconem absqꝫ gladio & fuste: & ait rex. Do tibi. Tulit ergo daniel picem & adipem & pilos: & coxit pariter: fecitqꝫ massas & dedit in os draconis & diruptus est draco. Et dixit daniel. Ecce quem colebatis. Quod cum audissent babylonii indignati sunt vehementer: & congregati aduersum regem dixerūt. Iudeus fact⁹ est rex. Bel destruxit: draconem interfecit: & sacerdotes occidit. Et dixerunt cum venissent ad regē. Trade nobis danielem: alioquin interficiemus te & domum tuam. Vidit ergo rex qꝫ irruerent in eum vehementer: & necessitate compulsus tradidit eis danielem. Qui miserūt eum in lacum leonū: & erat ibi diebus sex. Porro in lacu erāt leones septem & dabantur eis duo corpora quotidie & due oues: & tunc non data sunt eis: vt deuorarent danielem. Erat autem abacuc propheta in iudea: & ipse coxerat pulmētum & intriuerat panes in alueolo & ibat in campum vt ferret messoribus. Dixitqꝫ angelus domini ad abacuc. Fer prādium quod habes in babylonem danieli qui est in lacu leonum. Et dixit abacuc. Domine babylonē non vidi: & lacum nescio. Et apprehendit eum angelus dñi in vertice eius: & portauit eum capillo capitis sui: posuitqꝫ eum in babylonem super lacum in impetu spiritus sui. Et clamauit abacuc dicens. Daniel serue dei: tolle prandium quod misit tibi deus. Et ait daniel. Recordatus es mei deus: & non dereliquisti diligentes te. Surgens daniel comedit. Porro angelus domini restituit abacuc confestim in loco suo. Venit ergo rex die septimo vt lugeret danielem: & venit ad lacum & introspexit: & ecce daniel sedēs in medio leonum: & exclamauit voce magna rex dicens. Magnus es dñe deus danielis. Et extraxit eum de lacu leonū. Porro illos qui perditionis eius causa fuerant: intromisit in lacū & deuorati sunt in momento coram eo.

Explicit Daniel propheta.

tes ad regē. trade nobis
τες πρὸς τὸν βασιλέα, παράδος ἡμῖν τὸν
danielē: alioquin interficiem⁹ te τ do-
δανιήλ, εἰ δὲ μή, ἀποκτενοῦμέν σε καὶ τὸν οἶ-
mū tuā. τ vidit rex q: vrget
κόν σου. καὶ εἶδεν ὁ βασιλεὺς ὅτι ἐπείγουσιν
eū vehemēter. τ coact⁹ tradidit
αὐτὸν σφόδρα, καὶ ἀναγκασθεὶς παρέδωκεν
eis danielē. illi āt miserūt eū in
αὐτοῖς τὸν δανιήλ. οἱ δὲ ἐνέβαλον αὐτὸν εἰς τὸν
lacū leonū. τ fuit ibi dieb⁹ sex:
λάκκον τῶν λεόντων. καὶ ἦν ἐκεῖ ἡμέρας ἕξ.
erāt āt in lacu septē leones: τ dabā-
ἦσαν δὲ ἐν τῷ λάκκῳ ἑπτὰ λέοντες, καὶ ἐδίδο-
tur eis in die duo corpora τ duo
το αὐτοῖς τὴν ἡμέραν δύο σώματα καὶ δύο
oues: tūc āt nō data sūt eis vt deuo-
πρόβατα, τότε δὲ οὐκ ἐδόθη αὐτοῖς ἵνα κατα-
rarēt danielē. τ abacuc pphēta
φάγωσιν τὸν δανιήλ. καὶ ἀμβακοὺμ ὁ προφήτης
erat in iudea: τ ipse coxit pulmētū τ
ἦν ἐν τῇ ἰουδαίᾳ, καὶ αὐτὸς ἥψησεν ἕψεμα καὶ
cōtriuit panes in peluim: τ ibat in
ἐνέθρυψεν ἄρτους εἰς σκάφην, καὶ ἐπορεύετο εἰς
campū ferre messorib⁹. τ dixit
τὸ πεδίον ἀπενέγκαι τοῖς θερισταῖς. καὶ εἶπεν ὁ
angel⁹ dñi abacuc. affer prā-
ἄγγελος κυρίου τῷ ἀμβακούμ. ἀπένεγκε τὸ ἄ-
diū qd habes in babylonē danieli in
ριστον ὃ ἔχεις εἰς βαβυλῶνα τῷ δανιὴλ εἰς
lacū leonū. τ dixit abacuc.
τὸν λάκκον τῶν λεόντων. καὶ εἶπεν ἀμβακούμ.
dñe babylonē nō vidi: τ lacū nō
κύριε, βαβυλῶνα οὐχ ἑώρακα, καὶ τὸν λάκκον οὐ
scio vbi est. τ apphēdit angel⁹
γινώσκω ποῦ ἐστιν. καὶ ἐπελάβετο ὁ ἄγγελος
dñi verticē ei⁹ τ portās coma
κυρίου τῆς κορυφῆς αὐτοῦ, καὶ βαστάσας τῆς κόμης
capitis ei⁹: posuit illū in babylo-
τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, ἔθηκεν αὐτὸν εἰς βαβυλῶ-
nē sup lacū in ipetu spūs
να ἐπάνω τοῦ λάκκου ἐν τῷ ῥοίζῳ τοῦ πνεύματος
sui: τ clamauit abacuc dicēs. daniel
αὐτοῦ. καὶ ἐβόησεν ἀμβακοὺμ λέγων. δανιὴλ
daniel accipe prādiū qd misit tibi de⁹.
δανιὴλ λάβε τὸ ἄριστον ὃ ἀπέστειλέν σοι ὁ θς.
τ dixit daniel. recordat⁹ es eīm mei de⁹ τ
καὶ εἶπεν δανιήλ, ἐμνήσθης γάρ μου ὁ θεὸς καὶ
nō dereliquisti exquirētes te. τ
οὐκ ἐγκατέλιπες τοὺς ἐκζητοῦντάς σε. καὶ
surgēs daniel comedit. at angel⁹ dei
ἀναστὰς δανιὴλ ἔφαγεν. ὁ δὲ ἄγγελος τοῦ θεοῦ
restituit abacuc cōfestim
ἀποκατέστησε τὸν ἀμβακοὺμ παραχρῆμα
in locū suū. at rex venit die
εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. ὁ δὲ βασιλεὺς ἦλθεν τῇ ἡμέ-
septima vt lugeret danielē: τ ve-
ρᾳ τῇ ἑβδόμῃ πενθῆσαι τὸν δανιήλ, καὶ ἦλ-
nit ad lacū: τ introspexit: τ ecce
θεν ἐπὶ τὸν λάκκον καὶ ἐνέβλεψεν, καὶ ἰδοὺ
daniel sedēs. τ exclamās rex
δανιὴλ καθήμενος, καὶ ἀναβοήσας ὁ βασι-
voce magna dixit. magn⁹ es dñe de⁹
λεὺς φωνῇ μεγάλῃ εἶπεν. μέγας εἶ κύριε ὁ θεὸς
danielis. τ nō est ali⁹ pter te: τ
τοῦ δανιήλ. καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος πλὴν σοῦ. καὶ
extraxit eū. at auctores pditio-
ἀνέσπασεν αὐτόν. τοὺς δὲ αἰτίους τῆς ἀπωλεί-
nis ei⁹ immisit in lacū: τ deuora-
ας αὐτοῦ ἐνέβαλεν εἰς τὸν λάκκον, καὶ κατε-
ti sunt statim corā eo.
βρώθησαν παραχρῆμα ἐνώπιον αὐτοῦ.

INCIPIT PROLOGVS IN LIBRVM DVODECIM PROPHETARVM.

NOn idem ordo est duodecim prophetarum apud hebreos qui est apud nos. Vnde secundum id quod ibi legitur: hic quoq; dispositi sunt. Osee cōmaticus est: & quasi per sententias loquens. Iohel planus in principiis: in fine obscurior: & vsq; ad malachiam habent singuli proprietates suas: quē esdram scribā legisq; doctorē hebrei autumāt. Et quia longū est nunc de oībus dicere: hoc tantū vos o paula & eustochiū admonitas. scire volo: vnū librū esse duodecī prophetarū: & osee synchronon esaie: malachiā vero aggei & zacharie fuisse tēporib⁹. In quib⁹ autē tēp⁹ nō pfertur in titulo: sub illis eos regib⁹ pphetasse sub qbus & hi q ante eos habent titulos pphetauerunt.

Item alius prologus.

REgule sunt he sub quibus significationibus nominū: ad quas tribus p prophetas sermo dñi dirigatur. Quotienscūq; ad decē tribus tenditur prophetia: sub his nominibus designatur. i. effraim: samaria: israel: ioseph: iezrahel: bethel: bethauem: & interdum iacob. Quādo autē ad duas loquitur trib⁹ sub his nominibus sermo profertur: idest iuda hierusalē: beniamin: domus dauid: & interdū iacob. Aliquotiēs israel ad totas duodecim tribus refertur. Duplex est apud hebreos sententia de his quattuor versibus: qui in capite sunt pnotati. Pleriq; eñi dicunt q ab esdra scriba in omnib⁹ prophetis sic fuerit titulatū: vt prescripto vniuscuiusq; nomine pphetia cui⁹ sit sequēs noscatur: Ipse est autē esdras qui vltimus prophetarum malachie nomine scribitur. Alii vero dicunt q ab ipsis prophetis per spiritumsanctum vt cetera sunt conscripta.

Incipit prologus in librum Osee prophete.

TEmporibus ozie & ioathe achaz & ezechie regum iuda & hieroboā filii iohe regis. Osee filius beeri ad prophetiā dicendā: spiritusancto repletus est. De memorato itaq; numero regum achaz rex iuda: & hieroboā rex israel dñm derelinquentes vt historie regū & palipomenō indicant: etiā israel idolatrie crimen imperio ac potestate sua admittere coegerūt. Propter quod deus ad osee hec locutus est dicens. Accipe tibi vxorem fornicariā siue fornicationū & fac filios fornicatiōis. Fornicariā itaq; non elocati corporis meretricem: sed gentilem deū ignorantē appellat: que dei creatoris sui amore contēpto: simulachrorum se subiecit desideriis. Sed cū dei precepto propheta in hac re paruisset: cōceptū ex ea filiū iezrael pcepit nominare: deo pollicente post breue tēpus sanguinem iezrael in domo iehu vindicare. Cuius promissionis hec causa est: iehu per heliseum in regem vnncto ad defendendū sanguinem naboth: cuius iezrahel queq; tunc tēporis metropolis erat: quem iezabel acab regis israel vxor interēmerat: sicut regum historia exponit. Is cum grauiter iuxta diuinum preceptum vindicandi sanguinis causam omnem memorati domum deseuisset: hoc pacto dominum dereliquisse inuenitur: cuius pronepote hieroboam qui lectione comprehēsus est: originis sue facta imitante: ac cōtra dei precepta & religionem cum populo israel agēte: sanguis naboth qui in loco certe iezrahel fuerat profusus in domo iehu patris memorati hieroboe pro peccato redundaturus significatur. Hinc factum est vt ira dei in populo israel per denunciationē prophete processura diceretur: domui autem iude misericordia lectione cōprehensa. ob hoc pmissa est: quia ezechias rex iuda filius achaz sublatis idolis que tā pater eius q̄ ceteri reges cōsecrauerant: tēplū dei purgasse & purificasse, mōstratur.

Explicit prologus.

Incipit argumentum in eundem.

OSee crebro nominat effraim: samariā: ioseph: iezrael: & vxorem fornicariā: & fornicationis filios: & adulterā cubiculo clausam mariti multo tempore sedere viduam: & sub veste lugubri viri ad se reditum prestolari.

Explicit argumentum.

Capi. j.

דבר יהוה אשר היה אל הושע בן בארי בימי עזיה יותם אחז יחזקיה מלכי יהודה ובימי ירבעם בן יואש מלך ישראל: תחלת דבר יהוה בהושע ויאמר יהוה אל הושע לך קח לך אשת זנונים וילדי זנונים כי זנה תזנה הארץ מאחרי יהוה: וילך ויקח את גמר בת דבלים ותהר ותלד לו בן: ויאמר יהוה אליו קרא שמו יזרעאל כי עוד מעט ופקדתי את דמי יזרעאל על בית יהוא והשבתי ממלכות בית ישראל: והיה ביום ההוא ושברתי את קשת ישראל בעמק יזרעאל: ותהר עוד ותלד

Incipit liber Osee prophete. Cap. I.

VErbum domini qđ factum est ad osee filiū beeri in dieb⁹ ozie ioatham achaz ezechie regū iuda & in diebus hieroboam filii ioas regis israel. Principiū loquendi domino in osee. Et dixit dñs ad osee. Vade sume tibi vxorem fornicationum: & filios fornicatiōis: qa fornicans fornicabitur terra a dño. Et abiit & accepit gomer filiam debelaim: & cōcepit & peperit ei filium. Et dixit dominus ad eū. Voca nomen eius iezrahel. Quoniam adhuc modicū: & visitabo sanguinē iezrahel super domū iehu: & quiescere faciam regnum domus israel. Et in illa die conteram arcum israel: in valle iezrahel. Et cōcepit adhuc & peperit

OSEE. ΩΣΗΕ. Ca. I.

Λόγος κυρίου ὃς ἐγενήθη πρὸς ὠσηὲ τὸν τοῦ βεηρὶ ἐν ἡμέραις ὀζίου, καὶ ἰωάθαμ, καὶ ἄχαζ, καὶ ἐζεκίου βασιλέων ἰούδα· καὶ ἐν ἡμέραις ἱεροβοὰμ υἱοῦ ἰωὰς βασιλέως τοῦ ἰσραήλ. ἀρχὴ λόγου κυρίου πρὸς ὠσηέ· καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς ὠσηέ, βάδιζε λάβε σεαυτῷ γυναῖκα πορνείας καὶ τέκνα πορνείας, διότι πορνεύουσα ἐκπορνεύσει ἡ γῆ ἀπὸ ὄπισθεν τοῦ κυρίου. καὶ ἐπορεύθη καὶ ἔλαβε τὴν γομὲρ θυγατέρα δεβηλαίμ, καὶ συνέλαβε καὶ ἔτεκεν υἱόν. καὶ εἶπε κύριος πρὸς αὐτόν, κάλεσον τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰεζραέλ, διότι ἔτι μικρὸν καὶ ἐκδικήσω τὸ αἷμα τοῦ ἰεζραὲλ ἐπὶ τὸν οἶκον ἰούδα, καὶ καταπαύσω βασιλείαν οἴκου ἰσραήλ. καὶ ἔσται ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, καὶ συντρίψω τὸ τόξον τοῦ ἰσραὴλ ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ ἰεζραέλ. καὶ συνέλαβεν ἔτι καὶ ἔτεκε

θυγατέρα· καὶ εἶπεν αὐτῷ, κάλεσον τὸ ὄνομα αὐτῆς οὐκ ἠλεημένη, διότι οὐ μὴ προσθήσω ἔτι ἀγαπῆσαι τὸν οἶκον ἰσραήλ, ἀλλ' ἀντιτασσόμενος ἀντιτάξομαι αὐτοῖς. τοὺς δὲ υἱοὺς ἰούδα ἐλεήσω, καὶ σώσω αὐτοὺς ἐν κυρίῳ θεῷ αὐτῶν, καὶ οὐ σώσω αὐτοὺς ἐν τόξῳ, οὐδὲ ἐν ῥομφαίᾳ, οὐδὲ ἐν πολέμῳ, οὐδὲ ἐν ἵπποις, οὐδὲ ἐν ἱππεῦσι. καὶ ἀπεγαλάκτισε τὴν οὐκ ἠλεημένην· καὶ συνέλαβε καὶ ἔτεκεν υἱόν. καὶ εἶπε κύριος, κάλεσον τὸ ὄνομα αὐτοῦ οὐ λαός μου, διότι ὑμεῖς οὐ λαός μου, καὶ ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ὑμῶν. καὶ ἦν ὁ ἀριθμὸς τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης ἣ οὐκ ἐκμετρηθήσεται, οὐδὲ ἐξαριθμηθήσεται. καὶ ἔσται ἐν τῷ τόπῳ οὗ ἐρρέθη αὐτοῖς, οὐ λαός μου ὑμεῖς, κληθήσονται υἱοὶ θεοῦ ζῶντος. καὶ συναχθήσονται υἱοὶ ἰούδα καὶ υἱοὶ ἰσραὴλ ἐπὶ τὸ αὐτό, καὶ θήσονται ἑαυτοῖς ἀρχὴν μίαν, καὶ ἀναβήσονται ἐκ τῆς γῆς, ὅτι μεγάλη ἡ ἡμέρα τοῦ ἰεζραέλ.

Ca. 2.

Εἴπατε τοῖς ἀδελφοῖς ὑμῶν λαός μου, καὶ τῇ ἀδελφῇ ὑμῶν ἠγαπημένην. κρίθητε πρὸς τὴν μητέρα ὑμῶν κρίθητε, ὅτι αὐτὴ οὐ γυνή μου, καὶ ἐγὼ οὐκ ἀνὴρ αὐτῆς· καὶ ἐξαρῶ τὴν πορνείαν αὐτῆς ἐκ προσώπου μου, καὶ τὴν μοιχείαν αὐτῆς ἐκ μέσου τῶν μαστῶν αὐτῆς, ὅπως ἂν ἐκδύσω αὐτὴν γυμνήν, καὶ ἀποκαταστήσω αὐτὴν ὡς ἡμέρα γενέσεως αὐτῆς· καὶ θήσω αὐτὴν ὡς ἔρημον, καὶ τάξω αὐτὴν ὡς γῆν ἄνυδρον, καὶ ἀποκτενῶ αὐτὴν ἐν δίψει. καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς οὐ μὴ ἐλεήσω, ὅτι τέκνα πορνείας ἐστίν, ὅτι ἐξεπόρνευσεν ἡ μήτηρ αὐτῶν, κατῃσχύνθη ἡ τεκοῦσα αὐτά· ὅτι εἶπε, πορεύσομαι ὀπίσω τῶν ἐραστῶν μου τῶν διδόντων μοι τοὺς ἄρτους μου καὶ τὸ ὕδωρ μου καὶ τὰ ἱμάτιά μου καὶ τὰ ὀθόνιά μου καὶ τὸ ἔλαιόν μου καὶ πάντα ὅσα μοι καθήκει. διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ φράσσω τὴν ὁδὸν αὐτῆς ἐν σκόλοψι, καὶ φραγήσομαι τὰς ὁδοὺς αὐτῆς, καὶ τὴν τρίβον αὐτῆς οὐ μὴ εὕρῃ. καὶ καταδιώξεται τοὺς ἐραστὰς αὐτῆς, καὶ οὐ μὴ καταλάβῃ αὐτούς, καὶ ζητήσει αὐτούς, καὶ οὐ μὴ εὕρῃ. καὶ ἐρεῖ, πορεύσομαι καὶ ἐπιστρέψω πρὸς τὸν ἄνδρα μου τὸν πρότερον, ὅτι καλῶς μοι ἦν τότε ἢ νῦν. καὶ αὐτὴ οὐκ ἔγνω ὅτι ἐγὼ δέδωκα αὐτῇ

filiā. Et dixit ei. Voca nomen eius absq; misericordia: quia non addam vltra misereri domui israel: sed obliuione obliuiscar eorum. Et domui iuda miserebor: & saluabo eos in domino deo suo: & non saluabo eos in arcu & gladio & in bello & in equis & in equitib⁹. Et ablactauit eā q̄ erat absq; mīa. Et cōcepit & peperit filiū. Et dixit. voca nomē eius nō ppl's meus: qa vos nō ppl's me⁹ & ego non ero vester. Et erit numerus filiorum israel quasi arena maris que sine mensura est et non numerabitur. Et erit in loco vbi dicetur eis: non populus meus vos: dicetur eis filii dei viuentis. Et congregabūtur filii iuda & filii israel pariter: & ponent sibimet caput vnum: & ascendent de terra: quia magnus dies iezrahel. 2.

DIcite fratribus vřis populus me⁹ & sorori vře mīam cōsecuta. Iudicate matrē vřam iudicate: qm ipsa nō vxor mea & ego non vir eius. Aufetat fornicatiōes suas a facie sua: & adulteria sua de medio vberū suorū: ne forte expoliē eam nudā & statuā eam sm diē natiuitatis sue. Et ponam eā q̄si solitudinē: & statuā eā velut terrā inuiā & interficiā eā siti: & filiorū illi⁹ nō miserebor: qm filii fornicationum sunt: qa fornicata ē mater eorum. Confusa est q̄ cōcepit eos: quia dixit. Vadam post amatores meos qui dant panes mihi: & aquas meas & lanā meā: & linū meū oleum meum & potū meū. Propter hoc ecce ego sepiā viā tuā spinis & sepiam eā maceria. Et semitas suas nō inueniet. & seq̄tur amatores suos & nō apprehēdet eos: & queret eos & non inueniet. Et dicet. Vadam & reuertar ad virum meum priorē: quia bene mihi erat tunc magis q̄ nūc. Et hec nesciuit: qa ego dedi ei

בת ויאמר לו קרא שמה לא רחמה כי לא אוסיף עוד ארחם את בית ישראל כי נשא אשא להם: ואת בית יהודה ארחם והושעתים ביהוה אלהיהם ולא אושיעם בקשת ובחרב ובמלחמה בסוסים ובפרשים: ותגמל את לא רחמה ותהר ותלד בן: ויאמר קרא שמו לא עמי כי אתם לא עמי ואנכי לא אהיה לכם: והיה מספר בני ישראל כחול הים אשר לא ימד ולא יספר והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי: ונקבצו בני יהודה ובני ישראל יחדו ושמו להם ראש אחד ועלו מן הארץ כי גדול יום יזרעאל:

Ca. ij.

אמרו לאחיכם עמי ולאחותיכם רחמה: ריבו באמכם ריבו כי היא לא אשתי ואנכי לא אישה ותסר זנוניה מפניה ונאפופיה מבין שדיה: פן אפשיטנה ערמה והצגתיה כיום הולדה ושמתיה כמדבר ושתה כארץ ציה והמתיה בצמא: ואת בניה לא ארחם כי בני זנונים המה: כי זנתה אמם הבישה הורתם כי אמרה אלכה אחרי מאהבי נתני לחמי ומימי צמרי ופשתי שמני ושקויי: לכן הנני שך את דרכך בסירים וגדרתי את גדרה ונתיבותיה לא תמצא: ורדפה את מאהביה ולא תשיג אתם ובקשתם ולא תמצא ואמרה אלכה ואשובה אל אישי הראשון כי טוב לי אז מעתה: והיא לא ידעה כי אנכי נתתי לה

Primitiua.heb. Tex.heb.Osee.ij. Trāsl.B.Hie. Trās.Gre.lxx.cū interp.latina.

frumentum & vinum & oleum: & argentum multiplicaui ei & aurū q̄ fecerunt baal. Idcirco cōuertar & sumā frumētum meum in tempore suo: & vinū meū in tempore suo: & liberabo lanā meā & linū meū que operiebāt ignominiā eius. Et nūc reuelabo stulticiā eius in oculis amatorum eius: & vir nō eruet eā de manu mea. Et cessare faciā omē gaudiū ei⁹: solenitatē eius: neomeniā eius: sabbatū eius & oīa festa tpa ei⁹. Et corrūpā vineā eius & ficū ei⁹. De quibus dixit. Mercedes he mee sunt q̄s dederūt mihi amatores mei. Et ponā eā in saltū: & comedet eā bestia agri. Et visitabo sup eā dies baalim q̄bus accēdebat incēsū: & ornabatur inaure sua & monili suo & ibat post amatores suos: & mei obliuiscebatur dicit dn̄s. Propter hoc ecce ego lactabo eā & ducā eam in solitudinē. Et loquar ad cor eius: & dabo ei vinitores ei⁹ ex eodē loco: & vallē achor ad aperiendā spem. Et canet ibi iuxta dies iuuētutis sue & iuxta dies ascensionis sue de terra egypti. Et erit in die illo ait dominus: vocabit me vir me⁹: & non vocabit me vltra baali. Et auferā nomina baalim de ore eius: & nō recordabitur vltra nōīs eorū. Et percutiā cum eis fedus in die illa cum bestia agri & cum volucre celi: & cum reptili terre. Et arcū & gladiū & bellum cōteram de terra: & dormire eos faciam fiducialiter. Et spōsabo te mihi in sempiternum: & sponsabo te mihi in iusticia & iudicio & in misericordia & miserationib⁹. Et spōsabo te mihi in fide: & scies quia ego dn̄s. Et erit in die illa exaudiā dicit dominus: & exaudiam celos: & illi exaudient terram: & terra exaudiet triticū et vinum & oleum: et hec exaudient iezrahel.

Trās.gre.lxx.cū inter.lati. Trāsla.B.Hie. Tex.heb.Osee.iij.iiij. Primitiua.heb.

Et seminabo eam mihi in terra: & miserebor eius que fuit absq̄ mīa. Et dicā non pplo meo: ppls me⁹ es tu: & ipse dicet: deus meus es tu. 3.

Et dixit dn̄s ad me. Adhuc vade & dilige mulierem dilectā amico & adulteram: sicut diligit dn̄s filios israel: & ipsi respiciunt ad deos alienos: & diligunt vinacia vuarum. Et fodi eam mihi quindecim argenteis: & choro ordei & dimidio choro ordei: & dixi ad eam. Dies multos expectabis me. Non fornicaberis: & nō eris viro: sed & ego expectabo te. Quia dies multos sedebūt filii israel sine rege & sine pricipe & sine sacrificio & sine altari & sine ephot & sine theraphi. Et post hec reuertētur filii israel: & querent dn̄m deum suum & dauid regē suū: & pauebūt ad dominum & ad bonū eius in nouissimo dierum. 4.

Audite verbum dn̄i filii isrl: qa iudiciū dn̄o cum habitatoribus terre. Non est enī veritas & nō est mīa: & non est scientia dei in terra. Maledictū & mendaciū & homicidiū & furtū & adulteriū inundauerunt: & sanguis sanguinē tetigit. Propter hoc lugebit t̄ra: & infirmabitur oīs qui hitat in ea. In bestia agri & i volucre celi: sed & pisces maris cōgregabūtur. Verūtn̄ vnusq̄sq̄ nō iudicet & nō arguatur vir. Ppls enī tu⁹ sicut hi q cōtradicūt sacerdoti: & corrues hodie & corruet ēt ꝓpheta tecū. Nocte tacere feci matrē tuā. Cōticuit ppls me⁹: eo q nō habuerit sciētiā: qa tu sciaʒ repulisti: repellā te ne sacerdotio fūgaris mihi. Et oblita es legis dei tui: obliuiscar filioꝝ tuorū & ego. Secundū multitudinē eoꝝ sic peccauerūt mihi: gloriā eorū in ignominiam cōmutabo. Pctā ppli mei comedēt: & ad iniqtatē eoꝝ subleuabūt aias eoꝝ. Et erit sicut populus: sic sacerdos. Et visitabo sup eum

דרכיו ומעלליו אשיב לו׃ ואכלו ולא ישבעו הזנו ולא יפרצו כי את יהוה עזבו לשמר׃ זנות ויין ותירוש יקח לב׃ עמי בעצו ישאל ומקלו יגיד לו כי רוח זנונים התעה ויזנו מתחת אלהיהם׃ על ראשי ההרים יזבחו ועל הגבעות יקטרו תחת אלון ולבנה ואלה כי טוב צלה על כן תזנינה בנותיכם וכלותיכם תנאפנה׃ לא אפקוד על בנותיכם כי תזנינה ועל כלותיכם כי תנאפנה כי הם עם הזנות יפרדו ועם הקדשות יזבחו ועם לא יבין ילבט׃ אם זנה אתה ישראל אל יאשם יהודה ואל תבאו הגלגל ואל תעלו בית און ואל תשבעו חי יהוה׃ כי כפרה סררה סרר ישראל עתה ירעם יהוה ככבש במרחב׃ חבור עצבים אפרים הנח לו׃ סר סבאם הזנה הזנו אהבו הבו קלון מגניה׃ צרר רוח אותה בכנפיה ויבשו מזבחותם׃

Cap. v.

שמעו זאת הכהנים והקשיבו בית ישראל ובית המלך האזינו כי לכם המשפט כי פח הייתם למצפה ורשת פרושה על תבור׃ ושחטה שטים העמיקו ואני מוסר לכלם׃ אני ידעתי אפרים וישראל לא נכחד ממני כי עתה הזנית אפרים נטמא ישראל׃ לא יתנו מעלליהם לשוב אל אלהיהם כי רוח זנונים בקרבם ואת יהוה לא ידעו׃ וענה גאון ישראל בפניו וישראל ואפרים יכשלו בעונם כשל גם יהודה עמם׃ בצאנם ובבקרם ילכו לבקש

(Margin, Privativa heb.: עלל שוב · שבע זנה · פרץ · ירש לקח · שאל נגד · תעה · זבח · קטר · אלה · זנה · כלל נאף · פקד · פרד זבח · בין לבט · אשם · בוא עלה · שבע · סרר · רעה · חבר · נוח סור · זנה אהב · קלה · צרר · קשב · שפט · היה צפה · שחט · עמק יסר · כחד · טמא · נתן · שוב · פנה)

vias eius & cogitationes eius reddā ei. Et comedent & nō saturabūtur. fornicati sunt & nō cessauerūt: qm̄ dn̄m dereliquerunt in non custodiēdo. Fornicatio & vinum & ebrietas auferunt cor. Populus meus in ligno suo interrogauit & baculus eius annunciauit ei. Spūs eni fornicationū decepit eos: & fornicati sunt a deo suo. Sup capita montiū sacrificabant: & sup colles accendebāt thymiama subt⁹ q̄rcū & popl'm & terebinthū qa bona erat vmbra eius. Ideo fornicabūtur filie vr̄e: & sponse vr̄e adultere erūt. Nō visitabo sup filias vr̄as cū fuerint fornicate: & sup spōsas vr̄as cū adulterauerint: qm̄ ipsi cū meretricibus cōuersabātur: & cū effeminatis sacrificabāt. Et populus nō intelligens vapulabit. Si fornicaris tu israel: nō delinquat saltē iuda. Et nolite īgredi in galgala & nō ascenderis in bethauē neq₃ iurauerītis: viuit dn̄s. Qm̄ sicut vacca lasciuiēs declinauit israel. Nunc pascet eos dn̄s q̄si agnū in latitudine. Particeps idolo℞ effrai: dimitte eū. Separatū est cōuiuiū eorū fornicatiōe fornicati sunt: dilexerūt afferre ignominiā ptectores ei⁹. Ligauit eū spūs in alis suis: & cōfundētur a sacrificiis suis. 5.

HAudite hoc sacerdotes: & attendite domus israel: & dom⁹ regis auscultate: quia vobis iudiciū. Qm̄ laqueus facti estis speculationi: & sicut rete expansum super thabor: & victias declinastis in pfundū: et ego eruditor oīm eorū. Ego scio effraim: & isrl' nō est abscōditus a me. Quia nūc fornicatus ē effraim: cōtaminat⁹ est israel. Non dabūt cogitationes suas vt reuertantur ad deū suū: qa spiritus fornicationū in medio eorū: & dn̄m nō cognouerūt. Et rn̄debit arrogātia israel in facie ei⁹ & israel & effraim ruēt in iniq̄tate sua. Ruet etiā iudas cum eis. In gregibus suis & in armentis suis vadent ad querendum

vias eius. & cogitationes illius reddam ei.
ὁδοὺς αὐτοῦ· καὶ τὰ διαβούλια αὐτοῦ ἀνταποδώσω αὐτῷ.
& comedent & non implebunt. fornicati sunt & non
καὶ φάγονται καὶ οὐ μὴ ἐμπλησθῶσιν· ἐπόρνευσαν καὶ οὐ μὴ
dirigent: quia dominum dereliquerunt ut non custodirent.
κατευθύνωσιν, διότι τὸν κύριον κατέλιπον τοῦ μὴ φυλάξαι.
fornicationes & vinum & ebrietatem suscepit cor populi mei.
πορνείαν καὶ οἶνον καὶ μέθυσμα ἐδέξατο καρδία λαοῦ μου.
in symbolis eorum interrogabant: & in virgis suis annuncia
ἐν συμβόλοις αὐτῶν ἐπηρώτων, καὶ ἐν ῥάβδοις αὐτῶν ἀπήγ
bant ei. spiritu fornicationis seducti sunt: & forni
γελλον αὐτῷ· πνεύματι πορνείας ἐπλανήθησαν, καὶ ἐξεπόρ
cati sunt a deo suo. super vertices montium
νευσαν ἀπὸ τοῦ θεοῦ αὐτῶν· ἐπὶ τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων
sacrificabant. & super colles immolabant subter quercum
ἐθυσίαζον· καὶ ἐπὶ τοὺς βουνοὺς ἔθυον ὑποκάτω δρυὸς
& populum & arborem umbrosam: quia bonum umbraculum.
καὶ λεύκης καὶ δένδρου συσκιάζοντος, ὅτι καλὸν σκέπη.
propterea fornicabuntur filie vestre. & sponse ve
διὰ τοῦτο πορνεύσουσιν αἱ θυγατέρες ὑμῶν· καὶ αἱ νύμφαι ὑ
stre mechabuntur. & non visitabo super filias
μῶν μοιχεύσουσιν. καὶ οὐ μὴ ἐπισκέψωμαι ἐπὶ τὰς θυγατέ
vestras cum fornicate fuerint: & super sponsas
ρας ὑμῶν ὅταν πορνεύσωσιν, καὶ ἐπὶ τὰς νύμφας
vestras cum adulteraverint: quoniam ipsi cum mere
ὑμῶν ὅταν μοιχεύσωσιν, ὅτι αὐτοὶ μετὰ τῶν πορ
tricibus commiscebantur. & cum initiatis immolabant.
νῶν συνανεφύροντο· καὶ μετὰ τῶν τετελεσμένων ἔθυον.
& populus non intelligens adherebat cum meretrice. tu autem
καὶ ὁ λαὸς ὁ συνιὼν συνεπλέκετο μετὰ πόρνης. σὺ δὲ
israel ne ignores: & iuda ne ingrediamini in galgala: &
ἰσραὴλ μὴ ἀγνόει, καὶ ἰούδα μὴ εἰσπορεύεσθε εἰς γάλγαλα, καὶ
ne ascendatis in domum on: & ne iuretis vivit dominus.
μὴ ἀναβαίνετε εἰς τὸν οἶκον ὤν, καὶ μὴ ὀμνύετε ζῶντα κύριον.
quoniam sicut vacca asilo percussa insanivit israel. nunc
ὅτι ὡς δάμαλις παροιστρῶσα παροίστρησεν ἰσραήλ· νῦν
pascet eos dominus sicut agnum in spacioso. particeps idolorum
νεμεῖ αὐτοὺς κύριος ὡς ἀμνὸν ἐν εὐρυχώρῳ. μέτοχος εἰδώλων
ephraim: posuit sibi scandala: & elegit chananeos:
ἐφραὶμ ἔθηκεν ἑαυτῷ σκάνδαλα, καὶ ᾑρέτισεν χαναναίους,
fornicantes fornicati sunt & dilexerunt ignominiam ex fre
πορνεύοντες ἐξεπόρνευσαν· ἠγάπησαν ἀτιμίαν ἐκ φρυ
mitu eorum. turbo spiritus tu es in alis eius
άγματος αὐτῶν. συστροφὴ πνεύματος σὺ εἶ ἐν ταῖς πτέρυξιν αὐτῆς
& confundentur ex altaribus suis.
καὶ καταισχυνθήσονται ἐκ τῶν θυσιαστηρίων αὐτῶν. Ca. 5.
Audite hec sacerdotes. & attendite domus israel: &
Ἀκούσατε ταῦτα οἱ ἱερεῖς, καὶ προσέχετε οἶκος ἰσραήλ, καὶ
domus regis auribus percipite: quia ad vos est iudicium.
οἶκος βασιλέως ἐνωτίζεσθε, διότι πρὸς ὑμᾶς ἐστι τὸ κρίμα.
speculationi laqueus facti estis. & sicut rete expansum
τῇ σκοπιᾷ ὅτι παγὶς ἐγενήθητε· καὶ ὡς δίκτυον ἐκτεταμένον
super thabor quod rapiunt venatores: transfixerunt. ego
ἐπὶ τὸ ταβύριον ὃ οἱ ἀγρεύοντες τὴν ἄγραν κατέπηξαν· ἐγὼ
autem eruditor vester. ego cognovi ephraim: & israel non
δὲ παιδευτὴς ὑμῶν. ἐγὼ ἔγνων τὸν ἐφραίμ, καὶ ἰσραὴλ οὐκ
recessit a me: quia nunc fornicatus est ephraim: &
ἀπέστη ἀπ' ἐμοῦ, διότι νῦν ἐξεπόρνευσεν ἐφραίμ, καὶ
maculatus est israel: & non dederunt cogitationes suas ut reve
ἐμιάνθη ἰσραήλ· οὐκ ἔδωκαν τὰ διαβούλια αὐτῶν, τοῦ ἐπι
rterentur ad deum suum: quia spiritus fornicationis est in me
στρέψαι πρὸς θεὸν αὐτῶν, ὅτι πνεῦμα πορνείας ἐστὶν ἐν μέ
dio eorum: at dominum non cognoverunt. & humiliabi
σῳ αὐτῶν, τὸν δὲ κύριον οὐκ ἐπέγνωσαν. καὶ ταπεινωθή
tur iniuria israel in faciem eius. & israel & ephraim
σεται ἡ ὕβρις τοῦ ἰσραὴλ εἰς πρόσωπον αὐτοῦ· καὶ ἰσραὴλ καὶ ἐφραὶμ
infirmabuntur in iniquitatibus suis: & infirmabit &
ἀσθενήσουσιν ἐν ταῖς ἀδικίαις αὐτῶν, καὶ ἀσθενήσει καὶ
iudas cum eis. cum ovibus & vitulis ibunt
ἰούδας μετ' αὐτῶν. μετὰ προβάτων καὶ μόσχων πορεύ
ut querant
σονται ζητῆσαι τὸν

dominum: & non invenient eum. declinavit enim ab illis: quia
κύριον, καὶ οὐ μὴ εὕρωσιν αὐτόν· ἐξέκλινεν γὰρ ἐξ αὐτῶν, ὅτι
dominum dereliquerunt: quia filii alieni nati
τὸν κύριον ἐγκατέλιπον, ὅτι τέκνα ἀλλότρια ἐγεννήθη
sunt. nunc devorabit eos rubigo & cleros eo
σαν· νῦν καταφάγεται αὐτοὺς ἡ ἐρυσίβη καὶ τοὺς κλήρους αὐ
rum. clangite tuba super colles: sona
τῶν. σαλπίσατε σάλπιγγι ἐπὶ τοὺς βουνούς, ἠχήσα
te super excelsis: predicate in domo on: mente excidit
τε ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν, κηρύξατε ἐν τῷ οἴκῳ ὤν· ἐξέστη
beniamin. ephraim in desolationem factus est in diebus corre
βενιαμίν. ἐφραὶμ εἰς ἀφανισμὸν ἐγένετο ἐν ἡμέραις ἐλέγ
ptionis: in tribubus israel ostendi fidelia. facti sunt prin
ξεως· ἐν ταῖς φυλαῖς τοῦ ἰσραὴλ ἔδειξα πιστά. ἐγένοντο οἱ ἄρ
cipes iuda: quasi transferentes fines: super eos effundam
χοντες ἰούδα ὡς μετατιθέντες ὅρια, ἐπ' αὐτοὺς ἐκχεῶ
sicut aquam impetum meum. oppressit ephraim
ὡς ὕδωρ τὸ ὅρμημά μου. κατεδυνάστευσεν ἐφραὶμ τὸν
adversarium suum: & conculcavit iudicium: quia cepit
ἀντίδικον αὐτοῦ, καὶ κατεπάτησε κρίμα, ὅτι ἤρξατο
abire post vana. & ego quasi conturbatio
πορεύεσθαι ὀπίσω τῶν ματαίων, καὶ ἐγὼ ὡς ταραχὴ
ephraim: & quasi stimulus domui iuda. & vidit
τῷ ἐφραίμ, καὶ ὡς κέντρον τῷ οἴκῳ ἰούδα. καὶ εἶδεν
ephraim infirmitatem suam: & iudas dolorem suum: &
ἐφραὶμ τὴν νόσον αὐτοῦ, καὶ ἰούδας τὴν ὀδύνην αὐτοῦ. καὶ
abiit ephraim ad assyrios. & misit lega
ἐπορεύθη ἐφραὶμ πρὸς ἀσσυρίους, καὶ ἀπέστειλε πρέσβεις
tos ad regem iarib: & ipse non potuit libe
πρὸς βασιλέα ἰαρείμ, καὶ αὐτὸς οὐκ ἐδυνάσθη ἰά
rare vos: & non cessare faciet a vobis dolorem: quia
σασθαι ὑμᾶς, καὶ οὐ μὴ διαπαύσῃ ἐξ ὑμῶν ὀδύνη, διότι
ego quasi panthera ephraim: & quasi leo domui iuda. &
ἐγώ εἰμι ὡς πανθὴρ τῷ ἐφραίμ, καὶ ὡς λέων τῷ οἴκῳ ἰούδα. καὶ
ego rapiam & vadam: & tollam: & non erit qui
ἐγὼ ἁρπῶμαι καὶ πορεύσομαι, καὶ λήψομαι, καὶ οὐκ ἔσται ὁ
eruat. ibo & revertar in locum meum:
ἐξαιρούμενος. πορεύσομαι καὶ ἐπιστρέψω εἰς τὸν τόπον μου,
donec dispereant & querant faciem meam.
ἕως οὗ ἀφανισθῶσι καὶ ἐπιζητήσουσι τὸ πρόσωπόν μου.
Ca. 6. In tribulatione sua mane consurgent ad me dicentes:
Ἐν θλίψει αὐτῶν ὀρθριοῦσι πρός με λέγοντες,
eamus & revertamur ad dominum deum nostrum: quia
πορευθῶμεν καὶ ἐπιστρέψωμεν πρὸς κύριον τὸν θεὸν ἡμῶν, ὅτι
ipse rapuit & sanabit nos: percutiet & curabit
αὐτὸς ἥρπακε καὶ ἰάσεται ἡμᾶς, πατάξει καὶ μοτώσει
nos & sanos faciet nos post duos dies: in die
ἡμᾶς. ὑγιάσει ἡμᾶς μετὰ δύο ἡμέρας, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ
tertia resurgemus & vivemus coram eo.
τρίτῃ ἀναστησόμεθα καὶ ζησόμεθα ἐνώπιον αὐτοῦ.
& sciemus & persequemur ut cognoscamus dominum:
καὶ γνωσόμεθα καὶ διώξομεν τοῦ γνῶναι τὸν κύριον,
sicut mane paratum inveniemus eum. & veniet quasi pluvia no
ὡς ὄρθρον ἕτοιμον εὑρήσομεν αὐτόν. καὶ ἥξει ὡς ὑετὸς ἡ
bis temporanea & serotina terre. quid tibi faciam ephraim?
μῖν πρώϊμος καὶ ὄψιμος τῇ γῇ. τί σοι ποιήσω ἐφραίμ;
quid tibi faciam iuda? at misericordia vestra quasi nubes matuti
τί σοι ποιήσω ἰούδα; τὸ δὲ ἔλεος ὑμῶν ὡς νεφέλη πρωϊ
na & quasi ros matutinus pertransiens. propterea succidi
νή, καὶ ὡς δρόσος ὀρθρινὴ πορευομένη. διὰ τοῦτο ἀπεθέρι
vestros prophetas: occidi eos in verbo o
σα τοὺς προφήτας, ἀπέκτεινα αὐτοὺς ἐν ῥήματι στό
ris mei. & iudicium tuum quasi lux egredietur: quia
ματός μου· καὶ τὸ κρίμα σου ὡς φῶς ἐξελεύσεται. διότι
misericordiam volo & non sacrificium. & scientiam dei magis quam holo
ἔλεος θέλω καὶ οὐ θυσίαν· καὶ ἐπίγνωσιν θεοῦ μᾶλλον ἢ ὁλο
causta. ipsi autem sunt sicut homo prevaricans testa
καυτώματα. αὐτοὶ δέ εἰσιν ὡς ἄνθρωπος παραβαίνων διαθή
mentum. ibi contempserunt me. galaad civitas operans
κην. ἐκεῖ κατεφρόνησέ μου. γαλαὰδ πόλις ἐργαζομένη
vana conturbans aquam. & fortitudo tua viri
μάταια ταράσσουσα ὕδωρ. καὶ ἡ ἰσχύς σου ἀνδρὸς

dominum: & non inuenient: Ablatus est ab eis. In dn̄o preuaricati sunt: qa filios alienos genuerūt. Nunc deuorabit eos mensis cū partibus suis. Clangite buccina in gabaa tuba in rama. Vlulate in bethauē: post tergum tuum beniamin. Effraim in desolatione erit. In die correptiōis in tribubus israel ostendi fidem. Facti sunt prīcipes iuda quasi assumētes terminū: sup eos effundā quasi aquā iram meā. Calūniā patiens est effraim fractus iudicio: quoniam cepit abire post sordes. Et ego quasi tinea effraim: & quasi putredo domui iuda. Et vidit effraim languorē suū: & iudas vinculum suum. Et abiit effraim ad assur: & misit ad regem vltorem: & ipse non poterit sanare vos: nec soluere poterit a vobis vinculū. Quoniā ego quasi leena effraim: et quasi catulus leonis domui iuda. Ego ego capiam & vadam: tollā & nō est qui eruat. Vadens reuertar ad locum meū: donec deficiatis & q̄ratis faciē meā. 6.

IN tribulatione sua mane consurgent ad me. Venite & reuertamur ad dn̄m: qa ipse cepit & sanabit nos: percutiet & curabit nos. Viuificabit nos post duos dies: ī die tertia suscitabit nos: & viuem⁹ ī cōspectu ei⁹: sciemus sequemurq₃ vt cognoscam⁹ dn̄m. Quasi diluculū pparat⁹ est egressus eius: & veniet q̄si imber nobis tēporaneus & serotin⁹ terre. Quid faciā tibi effraim: qd faciā tibi iuda? Misericordia vr̄a q̄si nubes matutina: & q̄si ros mane ptrāsiēs. Propter hoc dolaui in pphetis: & occidi eos ī verbis oris mei & iudicia tua q̄si lux egredietur. Quia miam volui & nō sacrificiū: & sciētiā dei plus q̄₃ holocaustū. Ipsi aūt sicut adā trāgressi sunt pactū: ibi puaricati sunt in me. Galaad ciuitas operātiū idolū supplātata sanguine: & quasi fauces viro℞

את יהוה ולא ימצאו חלץ מהם׃ ביהוה בגדו כי בנים זרים ילדו עתה יאכלם חדש את חלקיהם׃ תקעו שופר בגבעה חצצרה ברמה הריעו בית און אחריך בנימין׃ אפרים לשמה תהיה ביום תוכחה בשבטי ישראל הודעתי נאמנה׃ היו שרי יהודה כמסיגי גבול עליהם אשפוך כמים עברתי׃ עשוק אפרים רצוץ משפט כי הואיל הלך אחרי צו׃ ואני כעש לאפרים וכרקב לבית יהודה׃ וירא אפרים את חליו ויהודה את מזרו וילך אפרים אל אשור וישלח אל מלך ירב והוא לא יוכל לרפא לכם ולא יגהה מכם מזור׃ כי אנכי כשחל לאפרים וככפיר לבית יהודה אני אני אטרף ואלך אשא ואין מציל׃ אלך אשובה אל מקומי עד אשר יאשמו ובקשו פני בצר להם ישחרנני׃

Cap. vi.

לכו ונשובה אל יהוה כי הוא טרף וירפאנו יך ויחבשנו׃ יחינו מימים ביום השלישי יקמנו ונחיה לפניו׃ ונדעה נרדפה לדעת את יהוה כשחר נכון מצאו ויבוא כגשם לנו כמלקוש יורה ארץ׃ מה אעשה לך אפרים מה אעשה לך יהודה וחסדכם כענן בקר וכטל משכים הלך׃ על כן חצבתי בנביאים הרגתים באמרי פי ומשפטיך אור יצא׃ כי חסד חפצתי ולא זבח ודעת אלהים מעלות׃ והמה כאדם עברו ברית שם בגדו בי׃ גלעד קרית פעלי און עקבה מדם׃ וכחכי איש

(Margin, Privativa heb.: מצא · ילד · אכל · שפר תקע · רוע · שמם היה · יכח ידע · אמן · נסג גבל · שפך עשק · רצץ שפט · יאל צוה · עשש · רקב · ראה · חלה זור · שלח · רוב יכל · גהה · כפר · טרף ילך · נשא נצל · שוב קום · אשם פנה · צור שחר · רפא · חבש · חיה שלש · קום חיה · ידע · רדף כון · יצא בוא · לקש ירה · עשה · שכם · נבא · שפט · ידע · עלה עבר · בגד · חכה)

גדודים חבר כהנים דרך ירצחו שכמה כי זמה עשו׃ בבית ישראל ראיתי שעריריה שם זנות לאפרים נטמא ישראל׃ גם יהודה שת קציר לך בשובי שבות עמי׃

Cap. vij.

כרפאי לישראל ונגלה עון אפרים ורעות שמרון כי פעלו שקר וגנב יבוא פשט גדוד בחוץ׃ ובל יאמרו ללבבם כל רעתם זכרתי עתה סבבום מעלליהם נגד פני היו׃ ברעתם ישמחו מלך ובכחשיהם שרים׃ כלם מנאפים כמו תנור בערה מאפה ישבות מעיר מלוש בצק עד חמצתו׃ יום מלכנו החלו שרים חמת מיין משך ידו את לצצים׃ כי קרבו כתנור לבם בארבם כל הלילה ישן אפהם בקר הוא בער כאש להבה׃ כלם יחמו כתנור ואכלו את שפטיהם כל מלכיהם נפלו אין קרא בהם אלי׃ אפרים בעמים הוא יתבולל אפרים היה עגה בלי הפוכה׃ אכלו זרים כחו והוא לא ידע גם שיבה זרקה בו והוא לא ידע׃ וענה גאון ישראל בפניו ולא שבו אל יהוה אלהיהם ולא בקשהו בכל זאת׃ ויהי אפרים כיונה פותה אין לב מצרים קראו אשור הלכו׃ כאשר ילכו אפרוש עליהם רשתי כעוף השמים אורידם איסרם כשמע לעדתם׃ אוי להם כי נדדו ממני שד להם כי פשעו בי ואנכי אפדם והמה דברו עלי כזבים׃ ולא זעקו אלי בלבם כי ייליל על משכבותם על דגן ותירוש

latronū particeps sacerdotū in via interficientiū pergentes de sychen: qa scelꝰ opati sūt. In domo israel vidi horrendū: ibi fornicationes ∞∞∞∞∞ effraim: cōtaminatꝰ est israel. Sed & iuda pone messē tibi: cū ꝯuertero captiuitatē ppl'i mei. 7.

Cum sanare vellem israel: reuelata est ∞ iniqtas effraim: & malicia samarie: qa opati sūt mēdaciū. Et fur ingressus est spolias latrūculus foris. Et ne forte dicant in cordibꝰ suis oēm malicia eorū me recordatū. Nunc circūdederūt eos adinuētiōes sue corā facie mea facte sunt. In malicia sua letificauerunt regē: & in mēdaciis suis principes. Oēs adulterātes qsi clibanꝰ succēsus a coquēte. Quieuit paululū ciuitas a cōmixtione fermēti: donec fermētaretur totū. Dies regis nostri: ceperūt pricipes furere a vino. Extendit manū suā cū illusoribꝰ: qa applicauerūt qsi clibanū cor suū cū insidiaretur eis. Tota nocte dormiuit coquēs eos: mane ipse succēsus quasi ignis flāme. Oēs calefacti sūt qsi clibanꝰ & deuorauerūt iudices suos. Oēs reges eorū ceciderūt: nō est q clamet in eis ad me. Effraim in ppl'is ipse cōmiscebatur. Effrai factꝰ est subcinericiꝰ panis: q nō reuersatur. Comederūt alieni robur eius: & ipse nesciuit. Sed & cani effusi sunt in eo: & ipse ignorauit. Et hūiliabitur supbia isrl' in facie eiꝰ. Nec reuersi sunt ad dn̄m deū suū: & non qsierūt eū in oibꝰ his. Et factꝰ est effraim qsi colūba seducta nō habēs cor. Egyptū inuocabāt: ad assyrios abiert. Et cū pfecti fuerit: expādā sup eos rete meū: & qsi volucrē celi detraham eos. Cedā eos ꝰ fm auditionē cetus eoꝝ. Ve eis: qm̄ recesserūt a me. Vastabūtur: qa preuaricati sunt in me. Ego redemi eos: & ipsi locuti sunt cōtra me mēdacia. Et non clamauerūt ad me in corde suo sed vlulabant ∞ in cubilibus suis. Super triticum & vinum ∞∞

pirate. abscōderūt sacdotes viā: interfecerūt sichima: qꝛ
πειράτου. ἔκρυψαν ἱερεῖς ὁδόν, ἐφόνευσαν σίκημα, ὅτι
iniqtatē fecerunt in domo israel. vidi horribilia ibi
ἀνομίαν ἐποίησαν ἐν τῷ οἴκῳ ἰσραήλ. ἴδον φρικώδη ἐκεῖ
fornicatiōē ephraī: ꝯtaminatꝰ ē israel ꝛ iudas: incipe
πορνείαν τοῦ ἐφραΐμ, ἐμιάνθη ἰσραὴλ καὶ ἰούδας, ἄρχου
vindemiare tibi cū ꝯuertero ego captiuitatem
τρυγᾶν σεαυτῷ ἐν τῷ ἐπιστρέφειν με τὴν αἰχμαλωσί
ppl'i mei.
αν τοῦ λαοῦ μου. Ca. 7.

Cum sanarē ego israel: ꝛ reuelata est iniq
Ἐν τῷ ἰᾶσθαί με τὸν ἰσραήλ, καὶ ἀπεκαλύφθη ἡ ἀδι
tas ephrai: ꝛ malitia samarie: qꝛ operata ē mēdacia.
κία ἐφραΐμ, καὶ ἡ κακία σαμαρείας, ὅτι εἰργάσατο ψευδῆ.
ꝛ fur ad eū igressꝰ ē expoliās latro in
καὶ κλέπτης πρὸς αὐτὸν εἰσελεύσεται ἐκδιδύσκων λῃστὴς ἐν τῇ
via sua. vt cōcinant qsi cātātes corde suo:
ὁδῷ αὐτοῦ. ὅπως συνᾴδωσιν ὡς ᾄδοντες τῇ καρδίᾳ αὐτῶν,
oēs malitias eoꝝ recordatꝰ sū. nūc circūdederūt eos
πάσας τὰς κακίας αὐτῶν ἐμνήσθην. νῦν ἐκύκλωσεν αὐτοὺς
cogitatiōes eoꝝ contra faciem meā. facti sūt:
τὰ διαβούλια αὐτῶν ἀπέναντι τοῦ προσώπου μου. ἐγένοντο,
in malitiis suis letificauerūt regem: ꝛ in mē
ἐν ταῖς κακίαις αὐτῶν ἔφραναν βασιλέα, καὶ ἐν τοῖς ψευ
daciis suis pricipes. oēs adulterātes qsi clibanus
δέσιν αὐτῶν ἄρχοντας. πάντες μοιχεύοντες ὡς κλίβανος
ardens in coctionē in ꝯbustiua flāma. a ꝯmixtio
καιόμενος εἰς πέψιν ἐπὶ τῆς κατακαύσεως φλογός. ἀπὸ φυρά
ne fermēti donec fermentet totū. dies regū no
σεως ζύμης ἕως τοῦ ζυμωθῆναι ὅλον. ἡμέραι τῶν βασιλέων ἡ
stroꝝ. ceperūt pncipes furere a vino. extēdit
μῶν. ἤρξαντο ἄρχοντες θυμοῦσθαι ἐξ οἴνου. ἐξέτεινε τὴν
manū suā cū pestilētibꝰ: qꝛ succensa sunt qsi cli
χεῖρα αὐτοῦ μετὰ λοιμῶν, διότι ἀνεκαύθησαν ὡς κλί
banꝰ corda eoꝝ cū pcipitarent ipsi
βανος αἱ καρδίαι αὐτῶν ἐν τῷ καταποντίζεσθαι αὐτούς
tota nocte somno ephrai repletꝰ est. mane
ὅλην τὴν νύκτα. ὕπνου ἐφραΐμ ἐνεπλήσθη. πρωῒ
incēsus ē qsi ignis flāme oēs calefacti sūt qsi cliba
ἀνεκαύθη ὡς πυρὸς φλογὸς πάντες ἐθερμάνθησαν ὡς κλίβα
nꝰ. ꝛ comederūt iudices suos: oēs reges
νος. καὶ κατέφαγον τοὺς κριτὰς αὐτῶν, πάντες οἱ βασιλεῖς
eoꝝ ceciderūt: ꝛ nō est inuocans in eis ad
αὐτῶν ἔπεσον, καὶ οὐκ ἔστιν ὁ ἐπικαλούμενος ἐν αὐτοῖς πρὸς
me ephrai in pplis suis cōmiscebat ephrai. factꝰ
με ἐφραΐμ ἐν τοῖς λαοῖς αὐτοῦ συνανεμίγνυτο ἐφραΐμ. ἐγένε
est subcinericiꝰ q nō reuersat. ꝛ cōederūt alieni
το ἐγκρυφίας οὐ μεταστρεφόμενος. καὶ ἔφαγον ἀλλότριοι
fortitudinē eoꝝ. hic āt nō sciuit: ꝛ cani
τὴν ἰσχὺν αὐτῶν. οὗτος δὲ οὐκ ἔγνω, καὶ πολιὰ
floruerūt ei: ꝛ ipse nō cognouit. ꝛ humiliabitur
ἐξήνθησεν αὐτῷ, καὶ αὐτὸς οὐκ ἔγνω. καὶ ταπεινωθήσεται
iniuria israel in faciem eius. ꝛ nō reuersi
ἡ ὕβρις τοῦ ἰσραὴλ εἰς πρόσωπον αὐτοῦ. καὶ οὐκ ἐπέστρε
sunt ad dn̄m deū eoꝝ. ꝛ nō qsierunt eū
ψαν πρὸς κύριον τὸν θεὸν αὐτῶν. καὶ οὐκ ἐξεζήτησαν αὐτὸν
in oibꝰ his. ꝛ erat ephrai qsi columba isipiēs nō hñs
ἐν πᾶσι τούτοις. καὶ ἦν ἐφραΐμ ὡς περιστερὰ ἄνους οὐκ ἔχου
cor. egyptum inuocabat: ꝛ in assyrios ibat:
σα καρδίαν. αἴγυπτον ἐπεκαλεῖτο, καὶ εἰς ἀσσυρίους ἐπορεύετο.
sicut ibunt: mittam sup eos rete meū si
καθὼς ἂν πορεύσονται, περιβαλῶ ἐπ' αὐτοὺς τὸ δίκτυόν μου. κα
cut volatilia celi detrahā eos. corripiā eos in
θὼς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατάξω αὐτούς. παιδεύσω αὐτοὺς ἐν τῇ
auditu tribulatiōis eoꝝ. ve eis qm̄ recesserūt a me.
ἀκοῇ τῆς θλίψεως αὐτῶν. οὐαὶ αὐτοῖς ὅτι ἀπεπήδησαν ἀπ' ἐμοῦ.
miseri sunt qm̄ ipie egerūt in me. ego redemi eos: ipsi
δείλαιοί εἰσιν ὅτι ἠσέβησαν εἰς ἐμέ. ἐγὼ ἐλυτρωσάμην αὐτούς, αὐτοὶ
āt locuti sunt ꝯ me mēdacia. ꝛ nō clamauerūt ad me cor
δὲ κατελάλησαν κατ' ἐμοῦ ψευδῆ. καὶ οὐκ ἐβόησαν πρὸς με αἱ καρ
da eoꝝ sed vlulabāt in cubilibꝰ suis. sup tritico ꝛ vino
δίαι αὐτῶν ἀλλ' ἢ ὠλόλυζον ἐν ταῖς κοίταις αὐτῶν. ἐπὶ σίτῳ καὶ οἴνῳ

cōcidebant erudiui sunt in me. cōfortaui
κατετέμνοντο ἐπαιδεύθησαν ἐν ἐμοί. κατίσχυσα τοὺς
brachia eoꝝ: ꝛ ꝯ me cogitauerūt mala: cōuer
βραχίονας αὐτῶν, καὶ εἰς ἐμὲ ἐλογίσαντο πονηρά, ἐπε
si sunt in vanū: facti sūt qsi arcus extentus. ca
στράφησαν εἰς τὸ κενόν, ἐγένοντο ὡς τόξον ἐντεταμένον. πε
dent in gladio pncipes eoꝝ ppt imperitiam
σοῦνται ἐν ῥομφαίᾳ οἱ ἄρχοντες αὐτῶν διὰ ἀπαιδευσίαν
lingue eoꝝ. ista subsannatio eoꝝ in fra egypti.
γλώσσης αὐτῶν. οὗτος ὁ φαυλισμὸς αὐτῶν ἐν γῇ αἰγύπτου.

Ca. 8.

In sinu eoꝝ qsi fra: qsi aqla sup domū domi
Εἰς κόλπον αὐτῶν ὡς γῆ, ὡς ἀετὸς ἐπ' οἶκον κυρί
ni: p eo qd trāsgressi sunt testamētū meū ꝛ ꝯ legem
ου, ἀνθ' ὧν παρέβησαν τὴν διαθήκην μου καὶ κατὰ τοῦ νόμου
meā ipie egerūt. me clamabunt deꝰ cognouimꝰ te: qꝛ is
μου ἠσέβησαν. ἐμὲ κεκράξονται ὁ θεὸς ἐγνώκαμέν σε, ὅτι ἰσ
rael pieeit bona. inimicū psequuti sunt. semetipsis
ραὴλ ἀπεῤῥίψατο ἀγαθά. ἐχθρὸν κατεδίωξαν. ἑαυτοῖς
regnauerūt ꝛ nō p me pncipes extiterūt ꝛ nō idicauerūt mihi
ἐβασίλευσαν καὶ οὐ δι' ἐμοῦ ἦρξαν καὶ οὐκ ἐγνώρισάν μοι
argentū suū ꝛ aurum suū fecerūt sibi
τὸ ἀργύριον αὐτῶν καὶ τὸ χρυσίον αὐτῶν ἐποίησαν ἑαυ
idola: vt disperēant. proiice vi
τοῖς εἴδωλα, ὅπως ἐξολοθρευθῶσιν. ἀπόῤῥιψαι τὸν μό
tulū tuū samaria: ꝯcitatꝰ est furor meꝰ in eos.
σχον σου σαμάρεια, παρωξύνθη ὁ θυμός μου εἰς αὐτούς.
vsqꝫ quo non poterūt emūdari in israel: ꝛ
ἕως τίνος οὐ μὴ δύνωνται καθαρισθῆναι ἐν τῷ ἰσραήλ; καὶ
hoc artifex fecit ꝛ nō deꝰ est. qꝛ seducens
αὐτὸ τέκτων ἐποίησε καὶ οὐ θεός ἐστιν. διότι πλανῶν
erat vitulꝰ tuꝰ samaria: qꝛ corrupta vēto seminauerūt: ꝛ
ἦν ὁ μόσχος σου σαμάρεια, ὅτι ἀνεμόφθορα ἔσπειραν, καὶ
subuersio eoꝝ suscipiet ea. manipulꝰ nō hñs
ἡ καταστροφὴ αὐτῶν ἐκδέξεται αὐτά. δράγμα οὐκ ἔχον
vires vt faciat farinā: si ꝛ fecerit alieni come
ἰσχὺν ποιῆσαι ἄλευρα, ἐὰν καὶ ποιήσῃ ἀλλότριοι κατα
dent eā. absorptꝰ ē israel: nūc facti sūt in
φάγονται αὐτά. κατεπόθη ἰσραήλ, νῦν ἐγένοντο ἐν τοῖς
gētibꝰ qsi vas inutile. qꝛ ipsi ascenderūt ad assy
ἔθνεσιν ὡς σκεῦος ἄχρηστον. ὅτι αὐτοὶ ἀνέβησαν εἰς ἀσσυ
rios. germinauit p semetipꝫ ephrai: munera dilexit: ppterea
ρίους. ἀνέθαλεν καθ' ἑαυτὸν ἐφραΐμ, δῶρα ἠγάπησεν, διὰ
tradentur gētibꝰ. nūc suscipiam e
τοῦτο παραδοθήσονται τοῖς ἔθνεσιν. νῦν εἰσδέξομαι αὐ
os. ꝛ desinent paꝝ vt vngāt regem ꝛ
τούς. καὶ κοπάσουσιν μικρὸν τοῦ χρίειν βασιλέα καὶ
pncipem: qꝛ multiplicauit ephrai altaria in pec
ἄρχοντα, ὅτι ἐπλήθυνεν ἐφραΐμ θυσιαστήρια εἰς ἁμαρ
cata ꝛ facta sūt ei altaria delicta. scri
τίας καὶ ἐγενήθη αὐτῷ θυσιαστήρια ἐπλημμελημένα. γρά
bā eius multitudinē: legitima eius in aliena reputa
ψω αὐτοῦ πλῆθος, τὰ νόμιμα αὐτοῦ εἰς ἀλλότρια ἐλογί
ta sunt altaria dilecta: qꝛ si imolauerit ho
σθησαν θυσιαστήρια τὰ ἠγαπημένα, διότι ἐὰν θύσωσιν θυ
stias: ꝛ cōederit carnes: dn̄s nō suscipiet eas.
σίαν, καὶ φάγωσιν κρέα, κύριος οὐ προσδέξεται αὐτά.
nūc recordabit iniqtatis eoꝝ: ꝛ vlcisceꝛ pctā
νῦν μνησθήσεται ἀδικίας αὐτῶν, καὶ ἐκδικήσει τὰς ἁμαρτί
eoꝝ. ipsi in egyptū cōuersi sunt. in assyriis imūda
ας αὐτῶν. αὐτοὶ εἰς αἴγυπτον ἐπέστρεψαν. ἐν ἀσσυρίοις ἀκά
da cōedent. oblitꝰ est israel eiꝰ q fecit il
θαρτα φάγονται. ἐπελάθετο ἰσραὴλ τὸν ποιήσαντα αὐ
lū: ꝛ edificauerūt delubra. ꝛ iudas multiplicauit v
τόν, καὶ ᾠκοδόμησαν τεμένη. καὶ ἰούδας ἐπλήθυνεν πό
bes muratas. ꝛ mittam ignē in ciui
λεις τετειχισμένας. καὶ ἐξαποστελῶ πῦρ εἰς τὰς πό
tates eius ꝛ deuorabit fūdamēta illius.
λεις αὐτοῦ καὶ καταφάγεται τὰ θεμέλια αὐτοῦ. Ca. 9.

Ne gaudeas isrl' neqꝫ leteris sicut ppl'i. qꝛ for
Μὴ χαῖρε ἰσραὴλ μηδὲ εὐφραίνου καθὼς οἱ λαοί. ὅτι ἐπό
nicatꝰ es a deo tuo: dilexisti munera sup oēm
ρνευσας ἀπὸ τοῦ θεοῦ σου, ἠγάπησας δόματα ἐπὶ πᾶσαν

ruminabāt & recesserūt a me. Et ego erudiui eos et cōfortaui brachia eoꝝ: & in me cogitauerūt malitiā: reuersi sunt vt essent absqꝫ iugo: facti sūt qsi arcus dolosus. Cadēt in gladio pricipes eorū a furore lingue sue. Ista subsānatio eoꝝ in fra egypti. 8

In gutture tuo sit tuba qsi aqla sup domū dn̄i: p eo q transgressi sunt fedus meū: & legē meā puaricati sunt. Me inuocabūt deus meꝰ & cognouimus te israel. Proiecit isrl' bonū: inimicus persequetur eū. Ipsi regnauerunt & nō ex me: principes extiterūt & nō cognoui. Aurū suū & argentū suū fecerūt sibi idola: vt interirēt. Proiectꝰ est vitulus tuꝰ samaria. Iratus est furor meꝰ in eis. Vsqꝫ quo nō poterūt emūdari: quia ex israel: & ipse est. Artifex fecit illū: & nō est deus: quoniā in aranearum telas erit vitulus samarie: qa ventū seminabūt & turbinē metēt. Culmus stans nō est in eo germē: nō faciet farinā. Qd & si fecerit: alieni comedent eā: deuoratus est israel. Nunc factus est in nationibus qsi vas immundū: quia ipsi ascenderūt ad assur. Onager solitariꝰ sibi effraim. Munera dederūt amatoribꝰ suis: sed & cū mercede cōduxerūt nationes. Nūc cōgregabo eos et quiescēt paulisper ab onere regis & pricipū. Quia multiplicauit effraim altaria ad peccādū: facte sūt ei are in delictū. Scribā ei multiplices leges meas: q velut aliene cōputate sunt. Hostias offerēt: immolabūt carnes & comedent: & dn̄s nō suscipiet eas. Nūc recordabitur iniqtatis eoꝝ & visitabit pctā eoꝝ. Ipsi in egyptū cōuertētur. Et oblitus est israel factoris sui: & edificauit delubra: & iudas multiplicauit vrbes munitas. ∞∞∞∞∞ Et mittā ignē in ciuitates eius: & deuorabit ∞ edes illius. 9.

Noli letari ∞∞∞∞ israel: noli exultare sicut populi qa fornicatus es a deo tuo. Dilexisti mercedem sup omnes

יתגוררו יסורו בי׃ ואני יסרתי חזקתי זרועתם ואלי יחשבו רע׃ ישובו לא על היו כקשת רמיה יפלו בחרב שריהם מזעם לשונם זו לעגם בארץ מצרים׃

Cap. viij.

אל חכך שפר כנשר על בית יהוה יען עברו בריתי ועל תורתי פשעו׃ לי יזעקו אלהי ידענוך ישראל׃ זנח ישראל טוב אויב ירדפו׃ הם המליכו ולא ממני השירו ולא ידעתי כספם וזהבם עשו להם עצבים למען יכרת׃ זנח עגלך שמרון חרה אפי בם עד מתי לא יוכלו נקין׃ כי מישראל והוא חרש עשהו ולא אלהים הוא כי שבבים יהיה עגל שמרון׃ כי רוח יזרעו וסופתה יקצרו קמה אין לו צמח בלי יעשה קמח אולי יעשה זרים יבלעהו׃ נבלע ישראל עתה היו בגוים ככלי אין חפץ בו׃ כי המה עלו אשור פרא בודד לו אפרים התנו אהבים׃ גם כי יתנו בגוים עתה אקבצם ויחלו מעט ממשא מלך שרים׃ כי הרבה אפרים מזבחות לחטא היו לו מזבחות לחטא׃ אכתוב לו רבו תורתי כמו זר נחשבו׃ זבחי הבהבי יזבחו בשר ויאכלו יהוה לא רצם עתה יזכר עונם ויפקד חטאתם המה מצרים ישובו׃ וישכח ישראל את עשהו ויבן היכלות ויהודה הרבה ערים בצרות ושלחתי אש בעריו ואכלה ארמנתיה׃

Cap. ix.

אל תשמח ישראל אל גיל כעמים כי זנית מעל אלהיך אהבת אתנן על כל

גָּרְנוֹת דָּגָן׃ גֹּרֶן וָיֶקֶב לֹא יִרְעֵם וְתִירוֹשׁ יְכַחֶשׁ בָּהּ׃ לֹא יֵשְׁבוּ בְּאֶרֶץ יְהוָה וְשָׁב אֶפְרַיִם מִצְרַיִם וּבְאַשּׁוּר טָמֵא יֹאכֵלוּ׃ לֹא יִסְּכוּ לַיהוָה יַיִן וְלֹא יֶעֶרְבוּ לוֹ זִבְחֵיהֶם כְּלֶחֶם אוֹנִים לָהֶם כָּל אֹכְלָיו יִטַּמָּאוּ כִּי לַחְמָם לְנַפְשָׁם לֹא יָבוֹא בֵּית יְהוָה׃ מַה תַּעֲשׂוּ לְיוֹם מוֹעֵד וּלְיוֹם חַג יְהוָה׃ כִּי הִנֵּה הָלְכוּ מִשֹּׁד מִצְרַיִם תְּקַבְּצֵם מֹף תְּקַבְּרֵם מַחְמַד לְכַסְפָּם קִמּוֹשׂ יִירָשֵׁם חוֹחַ בְּאָהֳלֵיהֶם׃ בָּאוּ יְמֵי הַפְּקֻדָּה בָּאוּ יְמֵי הַשִּׁלֻּם יֵדְעוּ יִשְׂרָאֵל אֱוִיל הַנָּבִיא מְשֻׁגָּע אִישׁ הָרוּחַ עַל רֹב עֲוֺנְךָ וְרַבָּה מַשְׂטֵמָה׃ צֹפֶה אֶפְרַיִם עִם אֱלֹהָי נָבִיא פַּח יָקוֹשׁ עַל כָּל דְּרָכָיו מַשְׂטֵמָה בְּבֵית אֱלֹהָיו׃ הֶעְמִיקוּ שִׁחֵתוּ כִּימֵי הַגִּבְעָה יִזְכּוֹר עֲוֺנָם יִפְקוֹד חַטֹּאתָם׃ כַּעֲנָבִים בַּמִּדְבָּר מָצָאתִי יִשְׂרָאֵל כְּבִכּוּרָה בִתְאֵנָה בְּרֵאשִׁיתָהּ רָאִיתִי אֲבוֹתֵיכֶם הֵמָּה בָּאוּ בַעַל פְּעוֹר וַיִּנָּזְרוּ לַבֹּשֶׁת וַיִּהְיוּ שִׁקּוּצִים כְּאָהֳבָם׃ אֶפְרַיִם כָּעוֹף יִתְעוֹפֵף כְּבוֹדָם מִלֵּדָה וּמִבֶּטֶן וּמֵהֵרָיוֹן׃ כִּי אִם יְגַדְּלוּ אֶת בְּנֵיהֶם וְשִׁכַּלְתִּים מֵאָדָם כִּי גַם אוֹי לָהֶם בְּשׂוּרִי מֵהֶם׃ אֶפְרַיִם כַּאֲשֶׁר רָאִיתִי לְצוֹר שְׁתוּלָה בְנָוֶה וְאֶפְרַיִם לְהוֹצִיא אֶל הֹרֵג בָּנָיו׃ תֵּן לָהֶם יְהוָה מַה תִּתֵּן תֵּן לָהֶם רֶחֶם מַשְׁכִּיל וְשָׁדַיִם צֹמְקִים׃ כָּל רָעָתָם בַּגִּלְגָּל כִּי שָׁם שְׂנֵאתִים עַל רֹעַ מַעַלְלֵיהֶם מִבֵּיתִי אֲגָרְשֵׁם לֹא אוֹסֵף אַהֲבָתָם כָּל שָׂרֵיהֶם סֹרְרִים׃ הֻכָּה אֶפְרַיִם שָׁרְשָׁם יָבֵשׁ פְּרִי בַל יַעֲשׂוּן גַּם כִּי

areas tritici. Area & torcular non pascet eos: & vinum mentietur eis. Non habitabūt in terra domini. Reuersus est effraim in egyptum & in assyriis pollutū comedit. Non libabunt dño vinū: & non placebunt ei. Sacrificia eorū quasi panis lugentium. Oēs qui comedent eum cōtaminabūtur: qa panis eorū aīe ipsorū: non intrabunt in domū dñi. Quid facietis in die solēni, in die festiuitatis dñi? Ecce eni profecti sunt a vastitate. Egyptus cōgregabit eos: mēphis sepeliet eos. Desiderabile argentū eorū vrtica hereditabit: lapa in tabernaculis eorū. Venerūt dies visitationis: venerūt dies retributionis. Scitote israel stultū pphetā: insanū virū spūalem. Propter multitudinē iniqtatis tue: & multitudinem amētie. Speculator effraim cū deo meo: ppheta laqus ruine fact⁹ est sup oēs vias ei⁹. Insania in domo dei ei⁹. Profunde peccauerūt sicut in dieb⁹ gabaa. Recordabitur iniquitatis eorū: & visitabit pctā eorū. Quasi vuas in deserto inueni israel: qsi prima poma ficulnee in cacumine ei⁹ vidi pres eorū. Ipsi aūt intrauerūt ad beelphegor & abalienati sunt in cōfusione: & facti sunt abominabiles sicut ea q̄ dilexerūt. Effraī qsi auis auolauit. Gloria eorū a partu: & ab vtero & a cōceptu. Quod & si enutrierit filios suos absq; liberis eos faciā in hoībus. Sed & ve eis cū recessero ab eis. Effraim vt vidi tyrus erat fundata in pulchritudine. Et effraim educet ad interfectorē filios suos. Da eis domīe. Quid dabis eis? Da eis vuluā sine liberis & vbera arentia. Omnes nequitie eorū in galgal: quia exosos habui eos. Propter maliciā adinuētionū eorū: de domo mea eiiciā eos. Nō addā vt diligā eos. Oēs principes eorū recedētes. Percussus est effraim: radix eorum exiccata est. Fructū nequaq; facient. Qd & si

genuerint interficiam amantissima vteri eorū. Abiiciet eos deus meus: quia nō audierūt eum: & erunt vagi in nationibus.

10.

Uitis frondosa israel: fructus adeqtus est ei. Secundū multitudinē fructus sui multiplicauit altaria: iuxta vbertatem terre sue: exuberauit simulachris. Diuisum est cor eorū: nūc interibūt. Ipse confringet simulachra eorū: depopulabitur aras eorū. Quia nūc dicent: non est rex nobis. Non eni timem⁹ dñm. Et rex qd faciet nobis? Loquimini verba visionis inutilis: & ferietis fedus cū mēdacio: & germinabit quasi amaritudo iudiciū sup sulcos agri. Vaccas bethauē coluerūt hitatores samarie. Quia luxit sup eum ppls ei⁹: & editui ei⁹ sup eū exultauerūt in gloria ei⁹: qa migrauit ab eo. Siquidē & ipse in assur delatus ē munus regi vltori. Cōfusio effraim capiet: & cōfundetur israel in volūtate sua. Trāsire fecit samaria regem suū qsi spumā sup faciē aque. Et dispergetur excelsa idoli peccatū israel. Lapa & tribulus ascendet super aras eorum. Et dicent montibus operite nos: & collibus cadite sup nos. Ex diebus gabaa peccauit israel. Ibi steterūt. Non cōprehendet eos in gabaa pliū sup filios iniqtatis. Iuxta desideriū meū corripiā eos. Cōgregabūtur sup eos populi cū corripietur ppter duas iniqtates suas. Effraī vitula docta diligere trituram & ego trāsiui sup pulchritudinē colli ei⁹. Ascendā sup effraim. Arabit iudas: confringet sibi sulcos iacob. Seminate vobis in iusticia & metite in ore mīe: innouate vobis nouale. Tēpus autē requirēdi dñm: cum venerit qui docebit vos iusticiā. Arastis impietatem: iniquitatem messuistis comedistis frugem mendacii. Quia cōfisus es in viis tuis & in multitudine fortiū tuorū.

יֵלֵדוּן וְהֵמַתִּי מַחֲמַדֵּי בִטְנָם׃ יִמְאָסֵם אֱלֹהַי כִּי לֹא שָׁמְעוּ לוֹ וְיִהְיוּ נֹדְדִים בַּגּוֹיִם׃

Cap. x.

גֶּפֶן בּוֹקֵק יִשְׂרָאֵל פְּרִי יְשַׁוֶּה לוֹ כְּרֹב לְפִרְיוֹ הִרְבָּה לַמִּזְבְּחוֹת כְּטוֹב לְאַרְצוֹ הֵטִיבוּ מַצֵּבוֹת׃ חָלַק לִבָּם עַתָּה יֶאְשָׁמוּ הוּא יַעֲרֹף מִזְבְּחוֹתָם יְשֹׁדֵד מַצֵּבוֹתָם׃ כִּי עַתָּה יֹאמְרוּ אֵין מֶלֶךְ לָנוּ כִּי לֹא יָרֵאנוּ אֶת יְהוָה וְהַמֶּלֶךְ מַה יַּעֲשֶׂה לָּנוּ׃ דִּבְּרוּ דְבָרִים אָלוֹת שָׁוְא כָּרֹת בְּרִית וּפָרַח כָּרֹאשׁ מִשְׁפָּט עַל תַּלְמֵי שָׂדָי׃ לְעֶגְלוֹת בֵּית אָוֶן יָגוּרוּ שְׁכַן שֹׁמְרוֹן כִּי אָבַל עָלָיו עַמּוֹ וּכְמָרָיו עָלָיו יָגִילוּ עַל כְּבוֹדוֹ כִּי גָלָה מִמֶּנּוּ׃ גַּם אוֹתוֹ לְאַשּׁוּר יוּבָל מִנְחָה לְמֶלֶךְ יָרֵב בָּשְׁנָה אֶפְרַיִם יִקָּח וְיֵבוֹשׁ יִשְׂרָאֵל מֵעֲצָתוֹ׃ נִדְמֶה שֹׁמְרוֹן מַלְכָּהּ כְּקֶצֶף עַל פְּנֵי מָיִם׃ וְנִשְׁמְדוּ בָּמוֹת אָוֶן חַטַּאת יִשְׂרָאֵל קוֹץ וְדַרְדַּר יַעֲלֶה עַל מִזְבְּחוֹתָם וְאָמְרוּ לֶהָרִים כַּסּוּנוּ וְלַגְּבָעוֹת נִפְלוּ עָלֵינוּ׃ מִימֵי הַגִּבְעָה חָטָאתָ יִשְׂרָאֵל שָׁם עָמָדוּ לֹא תַשִּׂיגֵם בַּגִּבְעָה מִלְחָמָה עַל בְּנֵי עַלְוָה׃ בְּאַוָּתִי וְאֶסֳּרֵם וְאֻסְּפוּ עֲלֵיהֶם עַמִּים בְּאָסְרָם לִשְׁתֵּי עֹנֹתָם׃ וְאֶפְרַיִם עֶגְלָה מְלֻמָּדָה אֹהַבְתִּי לָדוּשׁ וַאֲנִי עָבַרְתִּי עַל טוּב צַוָּארָהּ אַרְכִּיב אֶפְרַיִם יַחֲרוֹשׁ יְהוּדָה יְשַׂדֶּד לוֹ יַעֲקֹב׃ זִרְעוּ לָכֶם לִצְדָקָה קִצְרוּ לְפִי חֶסֶד נִירוּ לָכֶם נִיר וְעֵת לִדְרוֹשׁ אֶת יְהוָה עַד יָבוֹא וְיֹרֶה צֶדֶק לָכֶם׃ חֲרַשְׁתֶּם רֶשַׁע עַוְלָתָה קְצַרְתֶּם אֲכַלְתֶּם פְּרִי כָחַשׁ כִּי בָטַחְתָּ בְדַרְכְּךָ בְּרֹב גִּבּוֹרֶיךָ׃

וְקָאם שָׁאוֹן בְּעַמֶּךָ וְכָל מִבְצָרֶיךָ יוּשַּׁד כְּשֹׁד שַׁלְמַן בֵּית אַרְבֵאל בְּיוֹם מִלְחָמָה אֵם עַל בָּנִים רֻטָּשָׁה׃ כָּכָה עָשָׂה לָכֶם בֵּית אֵל מִפְּנֵי רָעַת רָעַתְכֶם בַּשַּׁחַר נִדְמֹה נִדְמָה מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל׃

Cap. xi.

כִּי נַעַר יִשְׂרָאֵל וָאֹהֲבֵהוּ וּמִמִּצְרַיִם קָרָאתִי לִבְנִי׃ קָרְאוּ לָהֶם כֵּן הָלְכוּ מִפְּנֵיהֶם לַבְּעָלִים יְזַבֵּחוּ וְלַפְּסִלִים יְקַטֵּרוּן׃ וְאָנֹכִי תִרְגַּלְתִּי לְאֶפְרַיִם קָחָם עַל זְרוֹעֹתָיו וְלֹא יָדְעוּ כִּי רְפָאתִים׃ בְּחַבְלֵי אָדָם אֶמְשְׁכֵם בַּעֲבֹתוֹת אַהֲבָה וָאֶהְיֶה לָהֶם כִּמְרִימֵי עֹל עַל לְחֵיהֶם וְאַט אֵלָיו אוֹכִיל׃ לֹא יָשׁוּב אֶל אֶרֶץ מִצְרַיִם וְאַשּׁוּר הוּא מַלְכּוֹ כִּי מֵאֲנוּ לָשׁוּב׃ וְחָלָה חֶרֶב בְּעָרָיו וְכִלְּתָה בַדָּיו וְאָכָלָה מִמֹּעֲצוֹתֵיהֶם׃ וְעַמִּי תְלוּאִים לִמְשׁוּבָתִי וְאֶל עַל יִקְרָאֻהוּ יַחַד לֹא יְרוֹמֵם׃ אֵיךְ אֶתֶּנְךָ אֶפְרַיִם אֲמַגֶּנְךָ יִשְׂרָאֵל אֵיךְ אֶתֶּנְךָ כְאַדְמָה אֲשִׂימְךָ כִּצְבֹאיִם נֶהְפַּךְ עָלַי לִבִּי יַחַד נִכְמְרוּ נִחוּמָי׃ לֹא אֶעֱשֶׂה חֲרוֹן אַפִּי לֹא אָשׁוּב לְשַׁחֵת אֶפְרָיִם כִּי אֵל אָנֹכִי וְלֹא אִישׁ בְּקִרְבְּךָ קָדוֹשׁ וְלֹא אָבוֹא בְּעִיר׃ אַחֲרֵי יְהוָה יֵלְכוּ כְּאַרְיֵה יִשְׁאָג כִּי הוּא יִשְׁאַג וְיֶחֶרְדוּ בָנִים מִיָּם׃ יֶחֶרְדוּ כְצִפּוֹר מִמִּצְרַיִם וּכְיוֹנָה מֵאֶרֶץ אַשּׁוּר וְהוֹשַׁבְתִּים עַל בָּתֵּיהֶם נְאֻם יְהוָה׃ סְבָבֻנִי בְכַחַשׁ אֶפְרַיִם וּבְמִרְמָה בֵּית יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה עֹד רָד עִם אֵל וְעִם קְדוֹשִׁים נֶאֱמָן׃

Cap. xij.

אֶפְרַיִם רֹעֶה רוּחַ וְרֹדֵף קָדִים כָּל הַיּוֹם כָּזָב וָשֹׁד יַרְבֶּה וּבְרִית עִם

consurget tumultus in populo tuo: & oēs munitiones tue vastabūtur: sicut vastatus est salmana a domo eius qui vindicauit baal: in die prelii matre sup filios allisa. Sic fecit vobis bethel a facie malitie nequitiarum vestrarum. xi.

Sicut mane transit: pertransit rex israel. quia puer israel & dilexi eum: & ex egypto vocaui filium meū. Vocauerunt eos sicut abierunt a facie eorum: baalim immolabant: & simulachris sacrificabāt. Et ego q̄si nutricius effraim portabā eos in brachiis meis: & nescierunt q̄ curarē eos. In funiculis adam traham eos in vinculis charitatis. Et ero eis quasi exaltās iugū sup maxillas eorū: & declinaui ad eum vt vesceretur. Nō reuertetur in terrā egypti: & assur ipse rex eius: quonia noluerunt cōuerti. Cepit gladius in ciuitatibus eius: & cōsumet electos eius: & comedet capita eorum. Et populus meus pēdebit ad reditū meū. Iugum aūt imponetur eis simul: qd nō auferetur. Quō dabo te effraim: ptegam te israel? Quō dabo te sicut adama: ponam te vt seboi. Cōuersum est in me cor meū: pariter cōturbata est penitudo mea. Non faciā furorem ire mee. Non cōuertar vt disperdā effraim: quia deus ego & non homo. In medio tui sanctus & non ingrediar ciuitatē. Post dñm ambulabunt. Quasi leo rugiet: quia ipse rugiet & formidabunt filii maris. Et auolabūt quasi auis ex egypto: & quasi colūba de terra assyriorū: & collocabo eos in domibus suis dicit dñs. Circundedit me in negatione effraim in dolo domus israel. Iudas autē testis descendit cum deo & cum sanctis fidelibus. xii.

Effraim pascit ventū & sequit estū. Tota die mēdaciū & vastitatē multiplicat & fedus cū

καὶ ἐξαναστήσεται ἀπώλεια ἐν τῷ λαῷ σου, καὶ πάντα τὰ περιτετειχισμένα σου οἰχήσεται, ὡς ἄρχων σαλαμὰν ἐκ τοῦ οἴκου ἱεροβοὰμ ἐν ἡμέραις πολέμου μητέρα ἐπὶ τέκνοις ἠδάφισαν. οὕτως ποιήσω ὑμῖν οἶκος τοῦ ἰσραὴλ ἀπὸ προσώπου κακιῶν ὑμῶν. Ca. xi.

Ὄρθρου ἀπερρίφου βασιλεὺς ἰσραήλ, διότι νήπιος ἰσραήλ, κἀγὼ ἠγάπησα αὐτὸν καὶ ἐξ αἰγύπτου μετεκάλεσα τὰ τέκνα αὐτοῦ. καθὼς μετεκάλεσα αὐτά, οὕτως ἀπῴχοντο ἐκ προσώπου μου. αὐτοὶ τοῖς βααλὶμ ἔθυον καὶ τοῖς γλυπτοῖς ἐθυμίων. καὶ ἐγὼ συνεπόδισα τὸν ἐφραίμ, ἀνέλαβον αὐτὸν ἐπὶ τὸν βραχίονά μου, οὐκ ἔγνωσαν ὅτι ἴαμαι αὐτούς. ἐν διαφθορᾷ ἀνθρώπων ἐξέτεινα αὐτοὺς ἐν δεσμοῖς ἀγαπήσεώς μου, καὶ ἔσομαι αὐτοῖς ὡς ῥαπίζων ἄνθρωπος ἐπὶ τὰς σιαγόνας αὐτοῦ, καὶ ἐπιβλέψομαι πρὸς αὐτόν, δυνήσομαι αὐτῷ. κατῴκησεν ἐφραὶμ ἐν αἰγύπτῳ, καὶ ἀσσοὺρ αὐτὸς βασιλεὺς αὐτοῦ, ὅτι οὐκ ἠθέλησεν ἐπιστρέψαι. καὶ ἠσθένησεν ῥομφαία ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτοῦ, καὶ κατέπαυσεν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ, καὶ φάγονται ἐκ τῶν διαβουλιῶν αὐτῶν. καὶ ὁ λαὸς αὐτοῦ ἐπικρεμάμενος ἐκ τῆς κατοικίας αὐτοῦ, καὶ ὁ θεὸς ἐπὶ τὰ τίμια αὐτοῦ θυμωθήσεται, καὶ οὐ μὴ ὑψώσῃ αὐτόν. τί σοι ποιήσω ἐφραίμ, ὑπερασπιῶ σου ἰσραήλ; τί σοι ποιήσω; ὡς ἀδαμὰ θήσομαί σε, καὶ ὡς σεβοΐμ. μετεστράφη ἡ καρδία μου ἐν τῷ αὐτῷ, συνεταράχθη ἡ μεταμέλειά μου. οὐ μὴ ποιήσω κατὰ τὴν ὀργὴν τοῦ θυμοῦ μου, οὐ μὴ ἐγκαταλείπω τοῦ ἐξαλειφθῆναι τὸν ἐφραίμ, διότι θεὸς ἐγώ εἰμι καὶ οὐκ ἄνθρωπος ἐν σοὶ ἅγιος, καὶ οὐκ εἰσελεύσομαι εἰς πόλιν. ὀπίσω κυρίου πορεύσομαι. ὡς λέων ἐρεύξεται, ὅτι αὐτὸς ἐρεύξεται, καὶ ἐκστήσονται τέκνα ὑδάτων. ἐκστήσονται ὡς ὄρνεα ἐξ αἰγύπτου, καὶ ὡς περιστερὰ ἐκ γῆς ἀσσυρίων, καὶ ἀποκαταστήσω αὐτοὺς εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν, λέγει κύριος. ἐκύκλωσέ με ἐν ψεύδει ἐφραίμ, καὶ ἐν ἀσεβείᾳ οἶκος ἰσραὴλ καὶ ἰούδας. νῦν ἔγνω αὐτοὺς ὁ θεός, καὶ λαὸς ἅγιος κληθήσεται τοῦ θεοῦ. Ca. xii.

Ὁ δὲ ἐφραὶμ πονηρὸν πνεῦμα, ἐδίωξε καύσωνα ὅλην τὴν ἡμέραν, κενὰ καὶ μάταια ἐπλήθυνε, καὶ διαθήκην μετὰ

ἀσσυρίων διέθετο, καὶ ἔλαιον εἰς αἴγυπτον ἐνεπορεύετο. καὶ κρίσις τῷ κυρίῳ πρὸς ἰούδαν, τοῦ ἐκδικῆσαι τὸν ἰακὼβ κατὰ τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ, καὶ κατὰ τὰ ἐπιτηδεύματα αὐτοῦ ἀνταποδώσει αὐτῷ. ἐν τῇ κοιλίᾳ ἐπτέρνισε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ ἐν κόποις αὐτοῦ ἴσχυσε πρὸς θεόν, καὶ ἴσχυσε μετὰ ἀγγέλου καὶ ἠδυνάσθη. ἔκλαυσαν καὶ ἐδεήθησάν μου. ἐν τῷ οἴκῳ ὢν εὗρόν με, ἐκεῖ ἐλαλήθη πρὸς αὐτούς. ὁ δὲ κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ ἔσται μνημόσυνον αὐτοῦ. καὶ σὺ ἐν θεῷ σου ἐπιστρέψεις. ἔλεος καὶ κρίμα φυλάσσου, καὶ ἔγγιζε πρὸς θεόν σου διαπαντός. χαναὰν ἐν χειρὶ αὐτοῦ ζυγὸς ἀδικίας, καταδυναστεύειν ἠγάπησε. καὶ εἶπεν ἐφραίμ, πλὴν πεπλούτηκα, εὕρηκα ἀναψυχὴν ἐμαυτῷ. πάντες οἱ πόνοι αὐτοῦ οὐχ εὑρεθήσονται αὐτῷ δι' ἀδικίας ἃς ἥμαρτεν. ἐγὼ δὲ κύριος ὁ θεός σου ἀνήγαγόν σε ἐκ γῆς αἰγύπτου, ἔτι κατοικιῶ σε ἐν σκηναῖς καθὼς ἐν ἡμέρᾳ ἑορτῆς. καὶ λαλήσω πρὸς προφήτας, καὶ ἐγὼ ὁράσεις ἐπλήθυνα, καὶ ἐν χερσὶ προφητῶν ὡμοιώθην. εἰ μὴ γαλαὰδ ἔστιν, ἄρα ψευδεῖς ἦσαν ἐν γαλγὰλ ἄρχοντες θυσιάζοντες, καὶ τὰ θυσιαστήρια αὐτῶν ὡς χελῶναι ἐπὶ χέρσον ἀγροῦ. καὶ ἀνεχώρησεν ἰακὼβ εἰς πεδίον συρίας, καὶ ἐδούλευσεν ἰσραὴλ ἐν γυναικί, καὶ ἐν γυναικὶ ἐφυλάξατο. καὶ ἐν προφήτῃ ἀνήγαγε κύριος τὸν ἰσραὴλ ἐξ αἰγύπτου, καὶ ἐν προφήτῃ διεφυλάχθη. ἐθύμωσεν ἐφραὶμ καὶ παρώργισε, καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐπ' αὐτὸν ἐκχυθήσεται, καὶ τὸν ὀνειδισμὸν αὐτοῦ ἀνταποδώσει κύριος. Ca. xiij.

Κατὰ τὸν λόγον ἐφραὶμ δικαιώματα ἔλαβεν αὐτὸς ἐν τῷ ἰσραήλ, καὶ ἔθετο τῇ βάαλ, καὶ ἀπέθανε. καὶ νῦν προσέθετο τοῦ ἁμαρτάνειν, καὶ ἐποίησαν ἑαυτοῖς χώνευμα ἐκ τοῦ ἀργυρίου αὐτῶν, κατ' εἰκόνα εἰδώλων, ἔργα τεκτόνων συντετελεσμένα αὐτοῖς. αὐτοὶ λέγουσι, θύσατε ἀνθρώπους, μόσχοι γὰρ ἐκλελοίπασι. διὰ τοῦτο ἔσονται ὡς νεφέλη πρωϊνὴ καὶ ὡς δρόσος ὀρθρινὴ πορευομένη, ὥσπερ χνοῦς ἀποφυσώμενος ἀφ' ἅλωνος, καὶ ὥσπερ ἀτμὶς ἀπὸ δακρύων. ἐγὼ δὲ κύριος ὁ θεός σου ὁ στερεῶν οὐρανὸν καὶ κτίζων γῆν, ... ἀνήγαγόν σε ἐκ γῆς αἰγύπτου, καὶ θεὸν πλὴν ἐμοῦ

assyriis init: & oleum in egyptum ferebat. Iudicium ergo dñi cum iuda: & visitatio sup iacob. Iuxta vias eius & iuxta adinuētiones eius reddet ei. In vtero supplantauit fratrē suū: & in fortitudine sua directus est cū angelo. Et inualuit ad angelū & cōfortatus est. Fleuit & rogauit eū: in bethel inuenit eū: & ibi locut' est nobiscū. Et dñs deus exercituū dominus memoriale eius. Et tu ad deum tuū cōuerteris. Misericordiā & iudiciū custodi: & spera in deo tuo semper. Chanaan in manu eius statera dolosa calūniam dilexit. Et dixit effraim. Veruntñ diues effectus sum inueni idolū mihi. Oēs labores mei non inuenient mihi iniquitatē quam peccaui. Et ego dominus deus tuus ex terra egypti. Adhuc sedere te faciā in tabernaculis: sicut in diebus festiuitatis. Et locut' sum sup ꝓphetas: & ego visionē multiplicaui: & in manu ꝓphetarū assimilat' sū. Si galaad idolū: ergo frustra erant in galgal bobus immolātes. Nam & altaria eorū quasi aceruī super sulcos agri. Fugit iacob in regionem syrie: & seruiuit israel in vxorem: & in vxorem seruauit. In ꝓpheta autem eduxit dominus israel de egypto: & in ꝓpheta seruatus est. Ad iracundiā me prouocauit effraim in amaritudinib' suis: & sāguis ei' sup eū veniet: & opprobriū ei' restituet ei dñs suus. xiii.

Loquēte effraim horror inuasit israel: & deliquit in baal & mortu' est. Et nūc addiderūt ad peccandū: feceruntq; sibi cōflatile de argento suo q̄si similitudinem idolorum. Factura artificū totum est. His ipsi dicunt. Immolate hoies vitulos adorātes. Idcirco erunt q̄si nubes matutina: & sic ros matutinus preteriēs. Sicut puluis turbine raptus ex area: & sicut fumus de fumario. Ego autem dominus deus tu' ex terra egypti: & deū absq; me

אַשּׁוּר יִכְרֹתוּ וְשֶׁמֶן לְמִצְרַיִם יוּבָל׃ וְרִיב לַיהוָה עִם יְהוּדָה וְלִפְקֹד עַל יַעֲקֹב כִּדְרָכָיו כְּמַעֲלָלָיו יָשִׁיב לוֹ׃ בַּבֶּטֶן עָקַב אֶת אָחִיו וּבְאוֹנוֹ שָׂרָה אֶת אֱלֹהִים׃ וַיָּשַׂר אֶל מַלְאָךְ וַיֻּכָל בָּכָה וַיִּתְחַנֶּן לוֹ בֵּית אֵל יִמְצָאֶנּוּ וְשָׁם יְדַבֵּר עִמָּנוּ׃ וַיהוָה אֱלֹהֵי הַצְּבָאוֹת יְהוָה זִכְרוֹ׃ וְאַתָּה בֵּאלֹהֶיךָ תָשׁוּב חֶסֶד וּמִשְׁפָּט שְׁמֹר וְקַוֵּה אֶל אֱלֹהֶיךָ תָּמִיד׃ כְּנַעַן בְּיָדוֹ מֹאזְנֵי מִרְמָה לַעֲשֹׁק אָהֵב׃ וַיֹּאמֶר אֶפְרַיִם אַךְ עָשַׁרְתִּי מָצָאתִי אוֹן לִי כָּל יְגִיעַי לֹא יִמְצְאוּ לִי עָוֺן אֲשֶׁר חֵטְא׃ וְאָנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם עֹד אוֹשִׁיבְךָ בָאֳהָלִים כִּימֵי מוֹעֵד׃ וְדִבַּרְתִּי עַל הַנְּבִיאִים וְאָנֹכִי חָזוֹן הִרְבֵּיתִי וּבְיַד הַנְּבִיאִים אֲדַמֶּה׃ אִם גִּלְעָד אָוֶן אַךְ שָׁוְא הָיוּ בַּגִּלְגָּל שְׁוָרִים זִבֵּחוּ גַּם מִזְבְּחוֹתָם כְּגַלִּים עַל תַּלְמֵי שָׂדָי׃ וַיִּבְרַח יַעֲקֹב שְׂדֵה אֲרָם וַיַּעֲבֹד יִשְׂרָאֵל בְּאִשָּׁה וּבְאִשָּׁה שָׁמָר׃ וּבְנָבִיא הֶעֱלָה יְהוָה אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם וּבְנָבִיא נִשְׁמָר׃ הִכְעִיס אֶפְרַיִם תַּמְרוּרִים וְדָמָיו עָלָיו יִטּוֹשׁ וְחֶרְפָּתוֹ יָשִׁיב לוֹ אֲדֹנָיו׃

Cap. xiij.

כְּדַבֵּר אֶפְרַיִם רְתֵת נָשָׂא הוּא בְּיִשְׂרָאֵל וַיֶּאְשַׁם בַּבַּעַל וַיָּמֹת׃ וְעַתָּה יוֹסִפוּ לַחֲטֹא וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם מַסֵּכָה מִכַּסְפָּם כִּתְבוּנָם עֲצַבִּים מַעֲשֵׂה חָרָשִׁים כֻּלֹּה לָהֶם הֵם אֹמְרִים זֹבְחֵי אָדָם עֲגָלִים יִשָּׁקוּן׃ לָכֵן יִהְיוּ כַּעֲנַן בֹּקֶר וְכַטַּל מַשְׁכִּים הֹלֵךְ כְּמֹץ יְסֹעֵר מִגֹּרֶן וּכְעָשָׁן מֵאֲרֻבָּה׃ וְאָנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם וֵאלֹהִים זוּלָתִי

לא תדע ומושיע אין בלתי: אני ידעתיך במדבר בארץ תלאבות: כמרעיתם וישבעו שבעו וירם לבם על כן שכחוני: ואהי להם כמו שחל כנמר על דרך אשור: אפגשם כדב שכול ואקרע סגור לבם ואכלם שם כלביא חית השדה תבקעם: שחתך ישראל כי בי בעזרך: אהי מלכך אפוא ויושיעך בכל עריך ושפטיך אשר אמרת תנה לי מלך ושרים: אתן לך מלך באפי ואקח בעברתי: צרור עון אפרים צפונה חטאתו: חבלי יולדה יבאו לו הוא בן לא חכם כי עת לא יעמד במשבר בנים: מיד שאול אפדם ממות אגאלם אהי דבריך מות אהי קטבך שאול נחם יסתר מעיני: כי הוא בין אחים יפריא יבוא קדים רוח יהוה ממדבר עלה ויבוש מקורו ויחרב מעינו הוא ישסה אוצר כל כלי חמדה:

Cap. xiiij.

תאשם שמרון כי מרתה באלהיה בחרב יפלו עלליהם ירטשו והריותיו יבקעו: שובה ישראל עד יהוה אלהיך כי כשלת בעונך: קחו עמכם דברים ושובו אל יהוה אמרו אליו כל תשא עון וקח טוב ונשלמה פרים שפתינו: אשור לא יושיענו על סוס לא נרכב ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו אשר בך ירחם יתום: ארפא משובתם אהבם נדבה

nescies: & saluator non est preter me. Ego cognoui te in deserto: in terra solitudinis. Iuxta pascua sua adimpleti sunt: & saturati sũt. Et eleuauerũt cor suũ & obliti sunt mei. Et ego ero eis quasi leena sicut pardus in via assyriorũ. Occurrã eis q̃si vrsa raptis catulis & dirũpam interiora iecoris eorũ. Et cõsumã eos ibi q̃si leo: bestia agri scindet eos. Perditio tua isrl: tantũmodo in me auxilium tuum. Vbi est rex tuus. Maxime nunc saluet te in oĩbus vrbibꝰ tuis. Et iudices tuos de quibus dixisti: da mihi regem & pricipes. dabo tibi regem in furore meo: & auferã in indignatiõe mea. Colligata est iniq̃tas effraim: absconditũ peccatũ eiꝰ. Dolores parturiẽtis venient ei. Ipse filius non sapiens. Nũc enim nõ stabit in cõtritione filiorũ. De manu mortis liberabo eos: de morte redimã eos. ero mors tua o mors: morsus tuꝰ ero inferne. Cõsolatio abscondita est ab oculis meis: quia ipse inter fratres diuidet. Adducet vrentem ventum dominus de deserto ascẽdentẽ: & siccabit venas eius & desolabit fontem eius: ipse diripiet thesaurum omnis vasis desiderabilis.

14.

Pereat samaria: q̃m ad amaritudinẽ cõcitauit deũ suũ. In gladio pereant: paruuli eorum elidantur: & fete eiꝰ scindantur. Conuertere israel ad dominũ deum tuum: quoniam corruisti in iniq̃tate tua. Tollite vobiscum verba & conuertimini ad dominum & dicite ei. Omnẽ aufer iniq̃tatẽ & accipe bonũ & reddemus vitulos labiorum nostrorum. Assur non saluabit nos. Sup equũ non ascendemus: nec dicemus vltra dii nostri opera manuũ nr̃arũ: q̃a eiꝰ q̃ in te est misereberis pupilli. Sanabo cõtriones eorũ diligam eos spontanee:

כי שב אפי ממנו: אהיה כטל לישראל יפרח כשושנה ויך שרשיו כלבנון: ילכו ינקותיו ויהי כזית הודו וריח לו כלבנון: ישבו ישבי בצלו יחיו דגן ויפרחו כגפן זכרו כיין לבנון: אפרים מה לי עוד לעצבים אני עניתי ואשורנו אני כברוש רענן ממני פריך נמצא: מי חכם ויבן אלה נבון וידעם כי ישרים דרכי יהוה וצדקים ילכו בם ופשעים יכשלו בם:

quia auersus est furor meus ab eis. Ero quasi ros israeli: germinabit sicut lilium: & erumpet radix eiꝰ vt libani. Ibũt rami eius: & erit quasi oliua gloria eiꝰ: & odor eiꝰ vt libani. Conuertẽtur sedẽtes in vmbra eiꝰ: viuẽt tritico. Et germinabũt quasi vinea: memoriale eiꝰ sicut vinũ libani. Effraim quid mihi vltra idola? Ego exaudiam & dirigã eum ego vt abietem virentem: ex me fructus eius inuentus est. Quis sapiẽs & intelliget ista? intelligens & sciet hec? Quia recte vie domini & iusti ambulabunt in eis: preuaricatores vero corruent in eis.

Explicit Osee ꝓpheta.

Prologus.

INCIPIT PROLOGVS IN IOHEL PROPHETAM.

Sanctus iohel apud hebreos post osee ponitur. Et sicut ibi sub nomine effraim ad decẽ tribus cõfertur vaticiniũ: que vel samaria vel israel sepe memorantur: sic in hunc propheta3 omne quod dicitur ad tribũ iuda & ad hierusalẽ pertinere credendũ est: & nullã omnino israelis.i. decẽ tribuum in hoc fieri mentionẽ. Tempora quoq3 quibus prophetauit eadẽ debemus accipere que in osee legimus: in diebus ozie: ionathan: & achaz: & ezechie: regũ iuda: & in diebus hieroboam filii ioas regis israel. Porro factũ esse sermonem dñi ad meritum eius refertur cui fit: nõ ad conditionẽ eius qui fieri dicitur: vt alibi legimꝰ. Dominus factus est mihi in salutẽ. Auditus enim in scripturis sanctis nõ est iste qui ad aures sonat: sed q in corde percipitur: iuxta illud quod dñs loqtur. Qui habet aures audiendi audiat. Quod autẽ dicitur hebraice haazinu: grece enotisasthe: latine sonat auribus percipite: proprie non aure sed corde pcipitur. Qui senes sunt & celestes audiunt spũaliter: qui autẽ habitant in terra appellanturq3 terreni: auribus percipiũt. Vbicũq3 autem hec duo verba iuncta ponuntur: non ad simplicem tantũ verborũ sonũ: sed ad reconditã quoq3 dictorũ intelligentiã pertinere intelligendum est. In genesi lamech loquitur ad vxores suas ada & sella. Audite verba mea vxores lamech: aurĩbꝰ percipite sermones meos. Quia virũ occidi in vulnus meũ: & iuuenem in liuore meum. Et esaias. Audite celi & auribus percipe terra.

Item alius prologus in eundem.

In hoc propheta idcirco nec reges nec tempora sunt prenotata: quia eisdem temporibus ac regibus quibus osee prophetauerat & ipse prophetauit. Ex tribus igitur generibus rhetorum hec sumuntur principia: & tres sunt argumentorũ partes: ex quibus incipere solet omnis orator. Aut eni3 dociles: aut beniuolos: aut attentos auditores debet efficere. Hic ergo propheta a magnitudine cladis sumens principiũ: eosq3 qui audituri erant volens ad penitentiã prouocare: reddit attentos admirans futurũ malum: vt considerantes venture cladis asperitatẽ: ocius arriperent penitentiã. Iohel interpretatur incipiẽs: aut domini descensus. Fatuel vero aut latitudo aut ostiũ dei. Tropologice hoc est q q ostiũ dei & scia3 habuerit aptã: recte incipit ꝓphetare.

Incipit argumentum in eundem.

Iohel filius fatuel describit terram duodecim tribuum: eruca: brucho: locusta: rubigine vastante consumptã: et post reuersionẽ prioris populi effusum iri spiritũ sanctũ super seruos dei et ancillas.i. super centum viginti credentes homines: et effusũ iri in cenaculo syon. Qui centu3 viginti ab vno vsq3 ad quindecim paulatim et per incrementa surgentes: quindecim graduũ numerũ efficiunt: qui in psalterio mystice continentur.

Explicit argumentum.

IOEL.

ΙΩΗΛ. Ca.1.

Uerbũ dñi qḋ factũ ē ad ioel filiũ bathuel.

Λόγος κυρίου ὃς ἐγενήθη πρὸς Ἰωὴλ τὸν τοῦ Βαθουήλ.

audite hec senes: et auribꝰ percipite omnes habitantes terrã: si facta sunt talia in diebus vestris: aut in diebus patrũ vestrorũ. ... filijs vestris narrate: et filij vestri

ἀκούσατε ταῦτα οἱ πρεσβύτεροι, καὶ ἐνωτίσασθε πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν γῆν, εἰ γέγονε τοιαῦτα ἐν ταῖς ἡμέραις ὑμῶν, ἢ ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ὑμῶν· ὑπὲρ αὐτῶν τοῖς τέκνοις ὑμῶν διηγήσασθε, καὶ τὰ τέκνα ὑμῶν

Incipit Iohel propheta.

Capitulum. 1.

Uerbum domini qḋ factum est ad iohel filiũ fatuel. Audite hec senes & auribus percipite oẽs habitatores tre si factũ est istud in diebus vestris: aut in diebꝰ patrũ vr̃orũ. Super hoc filiis vr̃is narrate: & filii vestri

Cap. i.

דבר יהוה אשר היה אל יואל בן פתואל: שמעו זאת הזקנים והאזינו כל יושבי הארץ ההיתה זאת בימיכם ואם בימי אבתיכם: עליה לבניכם ספרו ובניכם

Primitiua.heb. Tex.heb.Joel.j. Trāsl.B.Hie. Trās.Gre.lxx.cū interp.latina.

לִבְנֵיהֶם וּבְנֵיהֶם לְדוֹר אַחֵר׃ יֶתֶר
הַגָּזָם אָכַל הָאַרְבֶּה וְיֶתֶר הָאַרְבֶּה אָכַל
הַיָּלֶק וְיֶתֶר הַיֶּלֶק אָכַל
הֶחָסִיל׃ הָקִיצוּ שִׁכּוֹרִים וּבְכוּ
וְהֵילִלוּ כָּל שֹׁתֵי יָיִן עַל עָסִיס כִּי
נִכְרַת מִפִּיכֶם׃ כִּי גוֹי עָלָה עַל אַרְצִי
עָצוּם וְאֵין מִסְפָּר שִׁנָּיו שִׁנֵּי
אַרְיֵה וּמְתַלְּעוֹת לָבִיא לוֹ׃ שָׂם
גַּפְנִי לְשַׁמָּה וּתְאֵנָתִי לִקְצָפָה חָשֹׂף
חֲשָׂפָהּ וְהִשְׁלִיךְ הִלְבִּינוּ שָׂרִיגֶיהָ׃
אֱלִי כִּבְתוּלָה חֲגֻרַת שַׂק עַל בַּעַל
נְעוּרֶיהָ׃ הָכְרַת מִנְחָה וָנֶסֶךְ מִבֵּית
יְהוָה אָבְלוּ הַכֹּהֲנִים מְשָׁרְתֵי יְהוָה׃
שֻׁדַּד שָׂדֶה אָבְלָה אֲדָמָה כִּי שֻׁדַּד
דָּגָן הוֹבִישׁ תִּירוֹשׁ אֻמְלַל יִצְהָר׃
הֹבִישׁוּ אִכָּרִים הֵילִילוּ כֹּרְמִים
עַל חִטָּה וְעַל שְׂעֹרָה כִּי אָבַד
קְצִיר שָׂדֶה׃ הַגֶּפֶן הוֹבִישָׁה וְהַתְּאֵנָה
אֻמְלָלָה רִמּוֹן גַּם תָּמָר וְתַפּוּחַ
כָּל עֲצֵי הַשָּׂדֶה יָבֵשׁוּ כִּי הֹבִישׁ
שָׂשׂוֹן מִן בְּנֵי אָדָם׃ חִגְרוּ וְסִפְדוּ
הַכֹּהֲנִים הֵילִילוּ מְשָׁרְתֵי מִזְבֵּחַ
בֹּאוּ לִינוּ בַשַּׂקִּים מְשָׁרְתֵי אֱלֹהָי
כִּי נִמְנַע מִבֵּית אֱלֹהֵיכֶם מִנְחָה
וָנָסֶךְ׃ קַדְּשׁוּ צוֹם קִרְאוּ עֲצָרָה
אִסְפוּ זְקֵנִים כֹּל יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ בֵּית
יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְזַעֲקוּ אֶל יְהוָה׃
אֲהָהּ לַיּוֹם כִּי קָרוֹב יוֹם יְהוָה
וּכְשֹׁד מִשַּׁדַּי יָבוֹא׃ הֲלוֹא נֶגֶד
עֵינֵינוּ אֹכֶל נִכְרָת מִבֵּית אֱלֹהֵינוּ
שִׂמְחָה וָגִיל׃ עָבְשׁוּ פְרֻדוֹת תַּחַת
מֶגְרְפֹתֵיהֶם נָשַׁמּוּ אֹצָרוֹת נֶהֶרְסוּ
מַמְּגֻרוֹת כִּי הֹבִישׁ דָּגָן׃ מַה נֶּאֶנְחָה
בְהֵמָה נָבֹכוּ עֶדְרֵי בָקָר כִּי אֵין
מִרְעֶה לָהֶם גַּם עֶדְרֵי הַצֹּאן
נֶאְשָׁמוּ׃ אֵלֶיךָ יְהוָה אֶקְרָא כִּי אֵשׁ

filiis suis: & filii eorū generationi alteri. Residuū eruce comedit locusta: & residuum locuste comedit bruchus: & residuum bruchi comedit rubigo. Expergiscimini ebrii: flete & vlulate oēs qui bibitis vinū in dulcedine: qm̄ periit ab ore vr̄o. Gens enī ascendet sup terrā meā fortis & inumerabilis. Dentes ei⁹ vt dentes leonis: & molares eius vt catuli leonis. Posuit vineā meā in desertū: & ficum meā decorticauit. Nudans spoliauit eā & piecit: albi facti sunt rami eius. Plange q̄si virgo accincta sacco sup virū pubertatis sue. Periit sacrificiū & libatio de domo dn̄i: luxerūt sacerdotes ministri domini. Depopulata ē regio: luxit humus: qm̄ deuastatū est triticū. Confusum est vinū & elanguit oleuȝ. Cōfusi sunt agricole: vlulauerunt vinitores super frumento & ordeo: quia periit messis agri. Vinea confusa est & ficus elanguit. Malogranatū & palma & malum & oīa ligna agri aruerunt: quia confusum est gaudiū a filiis hominū. Accingite vos & plangite sacerdotes: vlulate ministri altaris. Ingredimini: cubate in sacco ministri dei mei: quoniā interiit de domo dei vestri sacrificium & libatio. Sanctificate ieiuniū: & vocate cetū: cōgregate senes oēs habitatores terre in domū domini dei vestri: & clamate ad dominum A.a.a. diei: quia prope est dies domini: & quasi vastitas a potēte veniet. Nunqd nō corā oculis vestris alimēta perierūt de domo dei nostri leticia & exultatio. Cōputruerūt iumenta in stercore suo: demolita sunt horrea: dissipate sūt apothece: qm̄ cōfusum est triticum. Quid ingemuit aīal: mugierūt greges armenti. Quia non est pascua eis. Sed & greges pecorum disperierunt. Ad te dn̄e clamabo quia ignis

filiis suis: & filii eoꝝ in gñationē al
τοῖς τέκνοις αὐτῶν, καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν εἰς γενεὰν ἑτέ-
terā. residua eruce comedit locusta: &
ραν. τὰ κατάλοιπα τῆς κάμπης κατέφαγεν ἡ ἀκρίς, καὶ
residua locuste comedit brucho: &
τὰ κατάλοιπα τῆς ἀκρίδος κατέφαγεν ὁ βροῦχος, καὶ
residua bruchi comedit rubigo.
τὰ κατάλοιπα τοῦ βρούχου κατέφαγεν ἡ ἐρυσίβη. καὶ
resipiscite q̄ ebrii estis ex vino vr̄o: plorate &
ἐκνήψατε οἱ μεθύοντες ἐξ οἴνου αὐτῶν, κλαύσατε καὶ
plangite oēs q̄ bibitis vinū in ebrietatē: q2 ablatū
θρηνήσατε πάντες οἱ πίνοντες τὸν οἶνον εἰς μέθην, ὅτι ἐξῆρ-
est de ore vr̄o: q2 gēs ascēdit sup frā meā for-
ται ἐκ στόματος ὑμῶν, ὅτι ἔθνος ἀνέβη ἐπὶ τὴν γῆν μου ἰσχυ-
tis & inumerabilis. dentes eius dentes leonis: &
ρὸν καὶ ἀναρίθμητον. οἱ ὀδόντες αὐτοῦ ὀδόντες λέοντος, καὶ αἱ
molares ei⁹ vt catuli leōis. posuit vineam meā in dissi
μύλαι αὐτοῦ ὡς σκύμνου. ἔθετο τὴν ἄμπελόν μου εἰς ἀφα-
pationē: & ficus meas in ꝯfractionē. scrutās scrutatus
νισμόν, καὶ τὰς συκᾶς μου εἰς κλασμόν. ἐρευνῶν ἐξηρεύνη-
est eā & eradicauit: dealbauit ramos eius. pla
σεν αὐτὴν καὶ ἐξερίζωσεν, ἐλεύκανεν τὰ κλήματα αὐτῆς. θρή-
ge ad me sup virginē p̄cinctam cilicio sup
νησον πρός με ὑπὲρ παρθένον περιεζωσμένην σάκκον ἐπὶ
virꝝ suum virgineū. ablatū ē sacrificiū & libatio
τὸν ἄνδρα αὐτῆς τὸν παρθενικόν. ἐξῆρται θυσία καὶ σπονδὴ
de domo dn̄i. lugete sacdotes ministri dn̄i:
ἐξ οἴκου κυρίου. πενθεῖτε ἱερεῖς οἱ λειτουργοὶ τοῦ κυρίου,
qm̄ desolati sunt campi. lugeat fra: qm̄ afflictum est triticū. aruit vinū: iminutū ē oleū: arue
ὅτι ἐταλαιπωρήθησαν πεδία. πενθείτω ἡ γῆ, ὅτι ἐτα-
λαιπωρήθη σῖτος. ἐξηράνθη οἶνος, ὠλιγώθη ἔλαιον, ἐξη-
runt agricole. lugete possessiōes p frumēto & or-
ράνθησαν γεωργοί. θρηνεῖτε κτήματα ὑπὲρ πυροῦ καὶ κρι-
deo: q2 periit vindemia ex agro. vinea aru
θῆς, ὅτι ἀπόλωλεν τρυγητὸς ἐξ ἀγροῦ. ἡ ἄμπελος ἐξηράν-
it: & ficus iminute sūt. malū ḡnatū & palma & malū &
θη, καὶ αἱ συκαῖ ὠλιγώθησαν. ῥοὰ καὶ φοῖνιξ καὶ μῆλον καὶ
oia ligna agri arefacta sūt: qm̄ ꝯfuderūt gaudiū filii
πάντα τὰ ξύλα τοῦ ἀγροῦ ἐξηράνθη, ὅτι ᾔσχυναν χαρὰν υἱοὶ
hoim. accingimini & plāgite: sacdotes lamētamini q̄
ἀνθρώπων. περιζώσασθε καὶ κόπτεσθε, οἱ ἱερεῖς θρηνεῖτε οἱ
ministratis altari: igredimini: dormite in
λειτουργοῦντες θυσιαστηρίῳ, εἰσέλθετε, ὑπνώσατε ἐν
saccis ministrantes deo. q2 defecit de domo dei
σάκκοις λειτουργοῦντες θεῷ. ὅτι ἀπέσχηκεν ἐξ οἴκου θεοῦ
vr̄i sacrificiū & libatio. scificate ieiuniū: p̄dicate cu
ὑμῶν θυσία καὶ σπονδή. ἁγιάσατε νηστείαν, κηρύξατε θε-
ratione. ꝯgregate seniores oēs hitan-
ραπείαν. συναγάγετε πρεσβυτέρους πάντες οἱ κατοι-
tes terrā: in domū dn̄i dei vr̄i: & clamate
κοῦντες τὴν γῆν, εἰς οἶκον κυρίου θεοῦ ὑμῶν, καὶ κεκράξατε
ad dn̄m vehemēt. hei mihi hei mihi hei mihi in diē: qm̄ iux
πρὸς κύριον ἐκτενῶς. οἴμοι οἴμοι οἴμοι εἰς ἡμέραν, ὅτι ἐγ-
ta dies dn̄i. & q̄si miseria de miseria
γὺς ἡ ἡμέρα κυρίου. καὶ ὡς ταλαιπωρία ἐκ ταλαιπωρί-
veniet. nōne ante oculos vr̄os alimenta
ας ἥξει. οὐχὶ κατέναντι τῶν ὀφθαλμῶν ὑμῶν βρώματα
sublata sūt d̄ domo dei vr̄i leticia & gaudiū. saltaue
ἐξωλοθρεύθη ἐξ οἴκου θεοῦ ἡμῶν εὐφροσύνη καὶ χαρά. ἐσκίρτη-
rūt vitule in p̄sepib⁹ suis. dissipati sūt the
σαν δαμάλεις ἐπὶ ταῖς φάτναις αὐτῶν. ἠφανίσθησαν θη-
sauri: suffossa sunt torcularia: q2 arefactū ē triticū. qd re
σαυροί, κατεσκάφησαν ληνοί, ὅτι ἐξηράνθη σῖτος. τί ἀπο-
ponem⁹ nobis? fleuerunt armēta boū: q2 nō
θήσομεν ἑαυτοῖς; ἔκλαυσαν βουκόλια βοῶν, ὅτι οὐχ
erant pascua eis. & greges ouiū
ὑπῆρχεν νομὴ αὐτοῖς. καὶ τὰ ποίμνια τῶν προβάτων
disperierūt. ad te dn̄e clamabo: qm̄ ignis
ἠφανίσθησαν. πρὸς σὲ κύριε βοήσομαι, ὅτι πῦρ

Trās.grc.lxx.cū inter.lati. Trāsla.B.Hie. Tex.heb.Joel.ij. Primitiua.heb.

cōsumpsit speciosa deserti. & flāma succendit om-
ἀνήλωσεν τὰ ὡραῖα τῆς ἐρήμου. καὶ φλὸξ κατέκαυσεν πάν-
nia ligna agri. & iumēta campi suspexe
τα τὰ ξύλα τοῦ ἀγροῦ. καὶ τὰ κτήνη τοῦ πεδίου ἀνέβλε-
rūt ad te: qm̄ arefacte sūt emissiōes aquaꝝ: & ignis
ψαν πρὸς σέ, ὅτι ἐξηράνθησαν ἀφέσεις ὑδάτων, καὶ πῦρ
deuorauit q̄ speciosa deserti.
κατέφαγεν τὰ ὡραῖα τῆς ἐρήμου.

Ca. 2.

Canite tuba in sion: p̄dicate in
Σαλπίσατε ἐν σάλπιγγι ἐν σιών, κηρύξατε ἐν
mōte scō meo: & conturbentur oēs hitan
ὄρει ἁγίῳ μου, καὶ συνταραχθήτωσαν πάντες οἱ κατοι-
tes frā: qm̄ adest dies dn̄i. qm̄ iuxta
κοῦντες τὴν γῆν, ὅτι πάρεστιν ἡ ἡμέρα κυρίου. ὅτι ἐγγὺς
dies tenebraꝝ & caliginis: dies nubis & nebule:
ἡμέρα σκότους καὶ γνόφου, ἡμέρα νεφέλης καὶ ὁμίχλης,
sic mane fundet sup mōtes pp̄ls mult⁹ & fortis.
ὡς ὄρθρος χυθήσεται ἐπὶ τὰ ὄρη λαὸς πολὺς καὶ ἰσχυρός.
similis ei nō fuit a seculo: & post eū nō
ὅμοιος αὐτῷ οὐ γέγονεν ἀπὸ τοῦ αἰῶνος, καὶ μετ' αὐτὸν οὐκ
erit vsq3 ad ānos gn̄atiōis gn̄ationū. añ eū ignis cō-
ἔσται ἕως ἐτῶν γενεᾶς γενεῶν. ἔμπροσθεν αὐτοῦ πῦρ ἀνα-
sumēs: & post eū succensa flāma: sic paradisus
λίσκον, καὶ ὄπισθεν αὐτοῦ ἀναπτομένη φλόξ, ὡς παράδει-
voluptatis terra ante faciem ei⁹: &
σος τρυφῆς ἡ γῆ ἔμπροσθεν τοῦ προσώπου αὐτοῦ, καὶ
posteriora illi⁹ sicut campi desolationis: & saluatio nō erit ei. sicut visio equoꝝ aspect⁹ eoꝝ.
τὰ ὄπισθεν αὐτοῦ ὡσεὶ πεδίον ἀφανισμοῦ, καὶ ἀνασῳ-
ζόμενος οὐκ ἔσται αὐτῷ. ὡς ὅρασις ἵππων ἡ ὄψις αὐτῶν.
& sicut equites sic p̄sequentur: sicut vox q̄drigaꝝ
καὶ ὡς ἱππεῖς οὕτως καταδιώξονται, ὡς φωνὴ ἁρμάτων
sup vertices mōtiū exilient: & sicut vox flamme
ἐπὶ κορυφὰς τῶν ὀρέων ἐξαλοῦνται, καὶ ὡς φωνὴ φλογὸς
ignis deuorātis stipulā: & sicut pp̄ls multus &
πυρὸς κατεσθιούσης καλάμην, καὶ ὡς λαὸς πολὺς καὶ
fortis p̄paratus ad p̄liū. a facie ei⁹
ἰσχυρὸς παρατασσόμενος εἰς πόλεμον. ἀπὸ προσώπου αὐ-
cōterent pp̄li: oīs vultus sicut adustio
τοῦ συντριβήσονται λαοί, πᾶν πρόσωπον ὡς πρόσκαυ-
olle: sicut pugnatores discurrent: & sicut viri
μα χύτρας, ὡς μαχηταὶ διαδραμοῦνται, καὶ ὡς ἄνδρες
bellatores ascendent sup muros. & vnusq̄sq3 in
πολεμισταὶ ἀναβήσονται ἐπὶ τὰ τείχη. καὶ ἕκαστος ἐν τῇ
via sua ambulabit: & nō declinabūt a semitis suis.
ὁδῷ αὐτοῦ πορεύσεται καὶ οὐ μὴ ἐκκλίνωσιν τὰς τρίβους αὐ-
& vnusq̄sq3 a fratre suo nō recedet: ag-
τῶν. καὶ ἕκαστος ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ οὐκ ἀφέξεται, κα-
grauati in armis suis ibunt: in
ταβαρυνόμενοι ἐν τοῖς ὅπλοις αὐτῶν πορεύσονται, ἐν τοῖς
iaculis cadent: & nō cōsumēt. vrbē
βέλεσιν πεσοῦνται καὶ οὐ μὴ συντελεσθῶσιν, τῆς πόλεως
ꝯp̄hendent: & sup muros discurrent. sup do-
ἐπιλήψονται, καὶ ἐπὶ τῶν τειχέων διαδραμοῦνται. ἐπὶ τὰς οἰκί-
mos ascendent: & p fenestras intrabūt sic̄ fures. añ
ας ἀναβήσονται, καὶ διὰ τῶν θυρίδων εἰσελεύσονται ὡς κλέπται. πρὸ
faciem ei⁹ cōfundet terra & cōmouebit celū. sol
προσώπου αὐτοῦ συγχυθήσεται ἡ γῆ καὶ σεισθήσεται ὁ οὐρανός. ἥλι-
& luna cōtenebrabunt. & stelle mittēt i occasū lumē suum.
ος καὶ σελήνη συσκοτάσουσιν. καὶ τὰ ἄστρα δύσουσιν φέγγος αὐτῶν.
& dn̄s dabit vocē suam añ faciem fortitudīs sue. q2 multa
καὶ κύριος δώσει φωνὴν αὐτοῦ πρὸ προσώπου δυνάμεως αὐτοῦ. ὅτι πολ-
sunt nimis castra ei⁹: qm̄ fortia opera sermonū illi⁹. q2
λή ἐστιν σφόδρα ἡ παρεμβολὴ αὐτοῦ, ὅτι ἰσχυρὰ ἔργα λόγων αὐτοῦ. διό-
magna dies dn̄i: magna & illustris nimis: & q̄s erit
τι μεγάλη ἡ ἡμέρα κυρίου, μεγάλη καὶ ἐπιφανὴς σφόδρα, καὶ τίς ἔσται
sufficiēs ei? & nūc dicit dn̄s cōuertimini ad me de toto cor-
ἱκανὸς αὐτῇ; καὶ νῦν λέγει κύριος ἐπιστράφητε πρός με ἐξ ὅλης τῆς καρ-
de vr̄o in ieiunio & fletu & planctu: & scindite
δίας ὑμῶν ἐν νηστείᾳ καὶ κλαυθμῷ καὶ κοπετῷ, καὶ διαρρήξατε
corda vr̄a & nō vestimēta vr̄a: & cōuertimini ad
τὰς καρδίας ὑμῶν καὶ μὴ τὰ ἱμάτια ὑμῶν, καὶ ἐπιστρέψατε πρὸς

comedit speciosa deserti: & flamma succendit omnia ligna regionis. Sed & bestie agri quasi area sitiēs imbrē suspexerunt ad te: qm̄ exiccati sunt fontes aquarū: & ignis deuorauit speciosa deserti.

2.

Canite tuba in sion: vlulate in mōte sancto meo. Conturbentur oēs habitatores terre: qa venit dies dn̄i: qa ppe est dies tenebrarū & caliginis: dies nubis & turbinis. Quasi mane expansum sup montes popul⁹ multus & fortis. Similis ei non fuit a principio: & post eum non erit vsq3 in annos generatiōis & gn̄ationis. Ante faciē ei⁹ ignis vorās & post eū exurens flāma. Quasi hort⁹ voluptatis terra corā eo: & post euȝ solitudo deserti: neq3 est qui effugiat eū. Quasi aspectus equoꝝ aspectus eorū: q̄si eqtes sic currēt. Sicut sonitus quadrigarū sup capita montium exilient: sicut sonit⁹ flāme ignis deuorātis stipulā: velut pplus fortis prepatus ad preliū. A facie eius cruciabūtur populi: oēs vultus redigētur in ollam. Sicut fortes currēt: quasi viri bellatores ascendent murum. Viri in viis suis gradientur: & nō declinabūt a semitis suis. Vnusq̄sq3 fratrē suū nō coartabit: singuli in calle suo ambulabūt. Sed & per fenestras cadent: & nō demoliētur. Vrbem ingrediētur: in muro current. Domos cōscendēt: per fenestras intrabūt quasi fur. A facie eius cōtremuit terra: moti sunt celi. Sol & luna obtenebrati sunt: & stelle retraxerunt splendorē suū. Et dn̄s dedit vocē suā ante faciē exercitus sui: quia multa sunt nimis castra eius: qa fortia & faciētia verbū eius. Magnus enī dies dn̄i & terribilis valde. Et qs sustinebit eum? Nūc ergo dicit dn̄s. Cōuertimini ad me in toto corde vr̄o: in ieiunio & in fletu & i plāctu: & scidite corda vr̄a & nō vestimēta vr̄a. Et cōuertimini ad

אָכְלָה נְאוֹת מִדְבָּר וְלֶהָבָה לִהֲטָה
כָּל עֲצֵי הַשָּׂדֶה׃ גַּם בַּהֲמוֹת שָׂדֶה
תַּעֲרוֹג אֵלֶיךָ כִּי יָבְשׁוּ אֲפִיקֵי מָיִם
וְאֵשׁ אָכְלָה נְאוֹת הַמִּדְבָּר׃

Cap. ij.

תִּקְעוּ שׁוֹפָר בְּצִיּוֹן
וְהָרִיעוּ בְּהַר קָדְשִׁי יִרְגְּזוּ כֹּל יֹשְׁבֵי
הָאָרֶץ כִּי בָא יוֹם יְהוָה כִּי קָרוֹב׃
יוֹם חֹשֶׁךְ וַאֲפֵלָה יוֹם עָנָן וַעֲרָפֶל
כְּשַׁחַר פָּרֻשׂ עַל הֶהָרִים עַם רַב
וְעָצוּם כָּמֹהוּ לֹא נִהְיָה מִן הָעוֹלָם
וְאַחֲרָיו לֹא יוֹסֵף עַד שְׁנֵי דּוֹר
וָדוֹר׃ לְפָנָיו אָכְלָה אֵשׁ וְאַחֲרָיו
תְּלַהֵט לֶהָבָה כְּגַן עֵדֶן הָאָרֶץ לְפָנָיו
וְאַחֲרָיו מִדְבַּר שְׁמָמָה וְגַם פְּלֵיטָה
לֹא הָיְתָה לּוֹ׃ כְּמַרְאֵה סוּסִים
מַרְאֵהוּ וּכְפָרָשִׁים כֵּן יְרוּצוּן׃ כְּקוֹל
מַרְכָּבוֹת עַל רָאשֵׁי הֶהָרִים יְרַקֵּדוּן
כְּקוֹל לַהַב אֵשׁ אֹכְלָה קַשׁ כְּעַם
עָצוּם עֱרוּךְ מִלְחָמָה׃ מִפָּנָיו יָחִילוּ
עַמִּים כָּל פָּנִים קִבְּצוּ פָארוּר׃
כְּגִבּוֹרִים יְרֻצוּן כְּאַנְשֵׁי מִלְחָמָה
יַעֲלוּ חוֹמָה וְאִישׁ בִּדְרָכָיו יֵלֵכוּן
וְלֹא יְעַבְּטוּן אֹרְחוֹתָם׃ וְאִישׁ אָחִיו
לֹא יִדְחָקוּן גֶּבֶר בִּמְסִלָּתוֹ יֵלֵכוּן
וּבְעַד הַשֶּׁלַח יִפֹּלוּ לֹא יִבְצָעוּ׃
בָּעִיר יָשֹׁקּוּ בַּחוֹמָה יְרֻצוּן בַּבָּתִּים
יַעֲלוּ בְּעַד הַחַלּוֹנִים יָבֹאוּ כַּגַּנָּב׃
לְפָנָיו רָגְזָה אֶרֶץ רָעֲשׁוּ שָׁמָיִם
שֶׁמֶשׁ וְיָרֵחַ קָדָרוּ וְכוֹכָבִים אָסְפוּ
נָגְהָם׃ וַיהוָה נָתַן קוֹלוֹ לִפְנֵי חֵילוֹ
כִּי רַב מְאֹד מַחֲנֵהוּ כִּי עָצוּם עֹשֵׂה
דְבָרוֹ כִּי גָדוֹל יוֹם יְהוָה וְנוֹרָא
מְאֹד וּמִי יְכִילֶנּוּ׃ וְגַם עַתָּה נְאֻם
יְהוָה שֻׁבוּ עָדַי בְּכָל לְבַבְכֶם
בְּצוֹם וּבִבְכִי וּבְמִסְפֵּד׃ וְקִרְעוּ
לְבַבְכֶם וְאַל בִּגְדֵיכֶם וְשׁוּבוּ אֶל

dñm deum vestrū: quia benign9 & mīsicors est patiens & multe miseri cordie & prestabilis sup malicia. Quis scit si cō uertatur & ignoscat & relinqt post se benedi ctionē: Sacrificiū & liba men dño deo vro. Cani te tuba in sion: sanctificate ieiu nium: vocate cetum: cōgregate pplm: sāctifi cate ecclesiā: coadunate senes: congregate par uulos & suggētes vbera. Egrediatur sponsus de cubili suo: & sponsa de thalamo suo. Inter vesti bulū & altare plorabunt sacerdotes ministri dñi & dicent. Parce dñe pce poplo tuo: & ne des he reditatē tuā in opprobiū vt dñentur eis nationes. Quare dicūt in populis vbi est deus eorū: Zelat9 est dñs sup terrā suam: & pepercit populo suo. Et respōdit dñs & dixit populo suo. Ecce ego mittā vobis frumētum & vinum & oleum: & replebimini in eis: & non dabo vos vl tra opprobrium in gentibus. Et eū qui ab aqlone est pcul faciā a vobis: & expellam eu3 in terram inuiam & desertam. Faciem ei9 contra mare orientale: & extremū eius vsq ad mare nouissimum. Et ascendet fetor eius & ascē det putredo ei9: qa sup be egit. Noli timere ter ra: exulta & letare: qm̄ magnifi cauit dñs vt faceret. No lite timere aīalia regiōis: qa germinauerūt specio sa deserti: quia lignum attulit fructū suū: ficus & vinea dederūt virtutē suam. Et filii sion exulta te & letamini in dño deo vestro: quia dedit vobis doctorē iusticie: & descē dere faciet ad vos imbrē matutinū & sero tinum sicut in principio. Et implebūtur aree fru mento: & redundabunt torcularia vino & oleo. Et reddam vobis annos quos co medit locusta: bruchus: & rubigo: & eruca fortitudo mea ma gna quam misi in vos. Et comedetis vescētes et saturabimini: & lauda bitis nomen domini dei vestri qui fecit mira bilia vobiscum. Et nō cōfundetur ppls meus in sempiternū: & scietis qa in medio israel ego sum. Et ego dñs deus vr: & nō est aplī9: & nō cōfundetur pplus meus in eternū. Et erit post hec effundam spiritū meum sup oēm carnē: & pphetabūt filii vri & filie vre. Senes vri somnia somniabunt: & iuuenes vestri visiones videbunt. Sed & super seruos & ancillas in die bus illis effundam spiritum meum: & dabo pdigia in celo & in ter ra sanguinem & ignem & vaporē fumi. Sol con uertetur in tenebras: & luna in sanguinē: an teq̄ veniat dies dñi magn9 & horribilis. Et erit omnis qui innocauerit nomen dñi salu9 erit: quia in mon tem sion & in hierusalem erit saluatio sicut dixit dominus: & in residuis quos dominus vocaue rit.

Ca. 3. / Cap. iij.

Quia ecce in diebus illis & i tēpore illo: cum conuertero captiui tatem iuda & hierusalem cōgrega bo omnes gentes & deducam eos in vallē iosaphat: & disceptabo cū eis ibi sup pplo meo & heredi tate mea israel qs disper serunt in nationibus: & terrā meā diuiserūt: & su per pplm meū miserunt sortē. Et posuerūt pue rū i pstibulo: & puellā vē diderūt pro vino vt bibe rēt. Verū qd mihi & vo bis tyrus & sydon & ois terminus palestinorum: Nunquid vltionem vos reddetis mihi: Et si vlciscimini vos contra me: cito velociter reddā vicissitudinē vobis sup caput vestrū. Argentum eni meū & aurū tulistis: & desiderabilia mea & pulcherrima intulistis in delubra vra. Et filios iu da & filios hierusalē ven didistis filiis grecorum vt lōge faceretis eos de finibus suis.

הנני מעירם מן המקום אשר   עור קום
מכרתם אתם שמה והשבתי   שוב
גמלכם בראשכם׃ ומכרתי את
בניכם ואת בנותיכם ביד בני יהודה
ומכרום לשבאים אל גוי רחוק
כי יהוה דבר׃ קראו זאת בגוים
קדשו מלחמה העירו הגבורים   לחם גבר
יגשו יעלו כל אנשי המלחמה׃   נגש עלה
כתו אתיכם לחרבות ומזמרתיכם   כתת את
לרמחים החלש יאמר גבור   זמר אמר
אני׃ עושו ובאו כל הגוים מסביב   בוא סבב
ונקבצו שמה הנחת יהוה גבוריך׃   קבץ נחת
יעורו ויעלו הגוים אל עמק   עור עלה
יהושפט כי שם אשב לשפט   ישב
את כל הגוים מסביב׃ שלחו מגל
כי בשל קציר באו רדו כי מלאה   קצר ירד
גת השיקו היקבים כי רבה   שוק
רעתם׃ המונים המונים בעמק   רעע המן
החרוץ כי קרוב יום יהוה בעמק   חרץ קרב
החרוץ׃ שמש וירח קדרו וכוכבים   כבב
אספו נגהם׃ ויהוה מציון ישאג   שאג
ומירושלם יתן קולו ורעשו שמים   נתן
וארץ ויהוה מחסה לעמו ומעוז   חסה עז
לבני ישראל׃ וידעתם כי אני יהוה
אלהיכם שכן בציון הר קדשי
והיתה ירושלם קדש וזרים לא   היה
יעברו בה עוד׃ והיה ביום ההוא   עבר
יטפו ההרים עסיס והגבעות תלכנה   נטף עסס
חלב וכל אפיקי יהודה ילכו מים   ילך אפק
ומעין מבית יהוה יצא והשקה את   עין שקה
נחל השטים׃ מצרים לשממה
תהיה ואדום למדבר שממה תהיה   היה דבר
מחמס בני יהודה אשר שפכו דם
נקיא בארצם׃ ויהודה לעולם תשב   נקה עלם
וירושלם לדור ודור׃ ונקיתי דמם
לא נקיתי ויהוה שכן בציון׃   ישב

Ecce ego suscitabo eos de loco in quo vendidistis eos: & conuertam retributionē vestrā in caput vestrum. Et vendam filios vestros & filias vestras in manibus filiorum iuda: et venundabunt eos sabeis genti longinque: quia dñs locutus est. Clamate hec in gētibus: sanctificate bellum: suscitate robustos. Ascendant: accedant omnes viri bellatores: Concidite aratra vestra in gladios: & ligones vestros in lanceas. Infirmus dicat: quia ego fortis sum. Erumpite & venite oēs gentes de circuitu & cōgregamini. Ibi occūbere faciet dñs robustos tuos. Consurgāt & ascendāt gentes in vallē iosaphat: quia ibi sedebo vt iudicem omnes gentes in circuitu. Mittite falces: quia maturauit messis. Venite & descendite: quia plenū est torcular. Exuberāt torcularia: quia multiplicata est malicia eorū. Populi populi in valle cōcisionis: quia iuxta est dies domini in valle concisionis. Sol & luna obtenebrati sūt: & stelle retraxerūt splendorem suū. Et dñs de sion rugiet: & de hierusalem dabit vocē suā. Et mouebūtur celi & terra: & dñs spes populi sui: & fortitudo filiorū israel. Et scietis quia ego dominus deus vester habitās in sion in mōte sancto meo. Et erit hierusalē sancta & alieni non transibūt p eā amplius. Et erit in die illa stillabūt mōtes dulcedinē: & colles fluent lacte. Et p oēs riuos iuda ibūt aque: & fōs de domo dñi egredietur: & irrigabit torrentē spinarū. Egyptus in desolatione erit: & idumea in desertū pditionis: pro eo q̄ inique egerint in filios iuda: & effuderint sanguinē innocentē in terra sua. Et iudea i eternū habitabitur & hierusalē in generationē & generationē. Et mundabo sanguinem eorum quos non mundaueram: & dñs cōmorabitur in sion.

Explicit Iohel ppheta.

ecce ego suscito eos de loco vbi vendidistis
ἰδοὺ ἐγὼ ἐξεγείρω αὐτοὺς ἐκ τοῦ τόπου οὗ ἀπέδοσθε
eos illic. et reddam retributionē vestram in
αὐτοὺς ἐκεῖ. καὶ ἀνταποδώσω ἀνταπόδομα ὑμῶν εἰς
capita vestra: et vendam filios vestros et
κεφαλὰς ὑμῶν, καὶ ἀποδώσομαι τοὺς υἱοὺς ὑμῶν καὶ τὰς
filias vestras in manus filiorum iuda. et vendūdabunt
θυγατέρας ὑμῶν εἰς χεῖρας υἱῶν ἰούδα. καὶ ἀποδώσον-
eos in captiuitatē in gentē q̄ procul: quia do-
ται αὐτοὺς εἰς αἰχμαλωσίαν εἰς ἔθνος μακράν, ὅτι ὁ κύ-
minus locutus ē. p̄dicate hec in gentibus. sctificate
ριος ἐλάλησεν. κηρύξατε ταῦτα ἐν τοῖς ἔθνεσιν. ἁγιάσα-
te bellum: suscitate pugnatores: adducite
τε πόλεμον, ἐξεγείρατε τοὺς μαχητάς, προσαγάγετε
et ascendite oēs viri bellatores: concidite
καὶ ἀναβαίνετε πάντες ἄνδρες πολεμισταί, συγκόψα-
aratra vestra in gladios: et falces vestras
τε τὰ ἄροτρα ὑμῶν εἰς ῥομφαίας, καὶ τὰ δρέπανα ὑμῶν
in lanceas. nō fortis dicat p̄ualeo ego: cōgregamini et
εἰς ῥομάστας. ὁ ἀδύνατος λεγέτω ἰσχύω ἐγώ, συναθροίζεσθε καὶ
intrate oēs gētes p circuitū et cōgregamini illuc:
εἰσπορεύεσθε πάντα τὰ ἔθνη κυκλόθεν καὶ συνάχθητε ἐκεῖ,
mansuetus sit pugnator. cōsurgant et ascendant
πραῢς ἔστω πολεμιστής. ἐξεγειρέσθωσαν καὶ ἀναβαινέτω-
gētes in vallē iosaphat: qr ibi sedebo
σαν τὰ ἔθνη εἰς τὴν κοιλάδα ἰωσαφάτ, ὅτι ἐκεῖ καθιῶ
vt iudicem oēs gētes i circuitu. emittite
τοῦ διακρῖναι πάντα τὰ ἔθνη κυκλόθεν. ἐξαποστείλατε
falces quoniam adest vindemia: introite cal-
δρέπανα ὅτι παρέστηκεν τρυγητός, εἰσπορεύεσθε πα-
cate: qr plenū torcular: redundant torcula-
τεῖτε, διότι πλήρης ἡ ληνός. ὑπερεκχεῖται τὰ ὑπολή-
ria: qr multiplicata sunt mala eorum. sonitus auditi sunt in
νια, ὅτι ἐπληθύνθη τὰ κακὰ αὐτῶν. ἦχοι ἠκούσθησαν ἐν
valle iudicij qr iuxta dies dñi in
τῇ κοιλάδι τῆς δίκης ὅτι ἐγγὺς ἡ ἡμέρα κυρίου ἐν τῇ
valle iudicij. sol et luna obtenebrabūt:
κοιλάδι τῆς δίκης. ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη συσκοτάσουσιν,
et stelle occidere faciēt splendorē suū. at dñs de
καὶ τὰ ἄστρα δύσουσιν τὸ φέγγος αὐτῶν. ὁ δὲ κύριος ἐκ
sion clamabit et ex hierusalem dabit vocē su-
σιὼν ἀνακράξεται καὶ ἐξ ἱερουσαλὴμ δώσει φωνὴν αὐ-
am: et mouebit celū et terra: at dñs par-
τοῦ, καὶ σεισθήσεται ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ὁ δὲ κύριος φεί-
cet pplo suo: et cōfortabit filios isra-
σεται τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, καὶ ἐνισχύσει τοὺς υἱοὺς ἰσρα-
el. et scietis qr ego dñs deus vester hītans
ήλ. καὶ γνώσεσθε ὅτι ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν κατασκη-
in sion mōte scō meo. et erit hierusalem sancta:
νῶν ἐν σιὼν ὄρει ἁγίῳ μου. καὶ ἔσται ἱερουσαλὴμ ἁγία,
et alienigene nō transibunt p eam amplius. et erit in
καὶ ἀλλογενεῖς οὐ διελεύσονται δι' αὐτῆς ἔτι. καὶ ἔσται ἐν
die illa. stillabunt mōtes dulcedinē: et
τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. ἀποσταλάξει τὰ ὄρη γλυκασμόν, καὶ
colles fluēt lacte: et oēs emissiōes iuda
οἱ βουνοὶ ῥυήσονται γάλα, καὶ πᾶσαι αἱ ἀφέσεις ἰούδα
fluent aquis. et fons de domo dñi egredietur:
ῥυήσονται ὕδατα. καὶ πηγὴ ἐξ οἴκου κυρίου ἐξελεύσεται,
et irrigabit torrentem funiculorum. egyptus in perdi-
καὶ ποτιεῖ τὸν χειμάρρουν τῶν σχοινίων. αἴγυπτος εἰς ἀφανι-
tionē erit. et idumea in campū desolationis ex iniquitatibus
σμὸν ἔσται. καὶ ἡ ἰδουμαία εἰς πεδίον ἀφανισμοῦ ἐξ ἀδικιῶν
filiorum iuda. p eo q̄ effuderūt sanguinē iustū in terra sua.
υἱῶν ἰούδα. ἀνθ' ὧν ἐξέχεαν αἷμα δίκαιον ἐν τῇ γῇ αὐτῶν.
at iudea in eternū hītabit: et hierusa-
ἡ δὲ ἰουδαία εἰς τὸν αἰῶνα κατοικηθήσεται, καὶ ἱερουσα-
lem in gnationes et gnationē: et vlciscar sanguinē eorum:
λὴμ εἰς γενεὰς καὶ γενεάν, καὶ ἐκδικήσω τὸ αἷμα αὐτῶν,
et nō mūdabo: et dñs hītabit in sion.
καὶ οὐ μὴ ἀθωώσω, καὶ κύριος κατασκηνώσει ἐν σιών.

C — Apo. 14.d. — D — Esai. 13.b. Hiere. 25.f. Amos 1.a.

INCIPIT PROLOGVS IN AMOS PROPHETAM.

Ozias rex cum religionem sollicite emularetur: nimio religionis amore prouocatus: circa preceptum legis moysi arrepto thuribulo: vt in historia libri secundi paralipomenon ostenditur sacerdotale officiū presumere conatus est. Ob eam rem terremotū in tēplo dei exortū constat: cuius etiā zaharias ppheta meminit. Ante hunc itaq; terremotum amos propheta tēporibus predicti regis: & tēporibus hieroboā filii ioas regis israel: in eas gentes que lectione cōprehense sunt iram dei ob eas causas quas memorauit affuturam denunciat. Et quia idē propheta in sequentibus ait. Super tribus impietatibus: & sup quattuor non conuertam eum: tertio peccatorū indulgentiam deū dare posse significat: quem quarto eadē peccata admittētibus: nec penitentiā nec indulgentiā daturum annunciat. Nā per ignis similitudinē quem in predictas gentes immitendum predixit: grauē atq; irreuocabile dei iram ad euersionem earūdem ciuitatum processuram voluit demonstrare.

Item alius prologus.

Amos propheta pastor & rusticus & ruborum mora distringens: paucis verbis explicari nō potest. Quis enim digne exprimat tria & quattuor scelera damasci: gaze: tyri: idumee filiorū ammon: moab: & septimo octauoq; gradu iude & israel? Hic loquitur ad vaccas pingues que sunt in monte samarie: et ruituram domū maiorem minoremq; testatur. Ipse cernit fictorem locuste: & stantē dñm super murū litum: vel adamantinū: & vncinum pomorū: atrahentē supplicia peccatoribus: & famem in terra: non famem panis: neq; sitim aque: sed audiendi verbū dñi. nō dixit verba sed verbū. Amos vero interpretatur onustus. Hic amos spirituali gratia plenus: prophetauit inter ceteros pphetas. Nō enim solus ipse erat pphetes sed etiā alii. Et quippe nō poterat prophetes esse: nisi pastor ante fuisset. Qui etiā tuba sua clangit per singulos dies erudiens & docens in ecclesia. In veritate enim vox omnium prophetarū tanq̄ tuba spiritualis est predicans in ecclesia secundū q̄ scriptum est. Ascende in mōtem excelsum tu qui euangelizas syon: exalta vocem tuā qui predicas hierusalem.

Item alius prologus.

Hic amos propheta & pastor nō fuit pater esaie prophete: quāq; & ille propheta extiterit. Nam aliis literis ille: aliis iste apud hebreos scribitur: que differentia litterarū apud latinos non habetur: & ille fortis vel robustus: hic vero auulsus interpretatur: quia loqtur contra decē tribus: que per idolatriam a cultu dei & a regno dauid erant auulse. Fuit autē cognatio eius ex oppido thecue quod sex miliaribus distat a bethleē: curā gerēs pecorū in latitudine cāporū qui sunt proximi oppido thecue in quibus humo arida atq; arenosa nihil omnino frugū gignitur sed vberrimis pascuis abūdant: & ideo cūcta sunt plena pastoribus: & sterilitas terre cōpensatur pecorū multitudine: ex hoc nūero pastorū fuit amos imperitus sermone: sed plenus sciētia. Prophetauit autē eisdem tēporibus quibus iohel: naū: ionas osee: esaias. Sed aliquantulum exorsus est prophetare anteq̄ esaias. Maxime autem contra decem tribus locutus est: pauca de duabus interserens. Hunc ablatū de numero pastorū misit dominus: vt in samaria prophetaret: quem amasias sacerdos frequenter plagis afflixit: tandem filius eius ozias vecte p tēpora trāsfixit. Post hec semiuiuus in terram suam euectus post aliquot dies dolore vulneris expirauit: sepultusq; est cum patribus suis.

Explicit prologus.

AMMOS.
ΑΜΜΩΣ. Ca.1.

Sermōes amos q̄ facti sunt i accarym ex thecue:
Λόγοι ἀμμὼς οἳ ἐγένοντο ἐν ἀκκαρὶμ ἐκ θεκουέ,
quos vidit sup hierusalem: in diebus ozie
οὓς εἶδεν ὑπὲρ ἱερουσαλήμ, ἐν ἡμέραις ὀζί-
regis iuda: et in diebus hieroboam filij ioas
ου βασιλέως ἰούδα, καὶ ἐν ἡμέραις ἱεροβοὰμ υἱοῦ ἰωὰς
regis israel añ duos ānos terremotus.
βασιλέως τοῦ ἰσραὴλ πρὸ δύο ἐτῶν τοῦ σεισμοῦ.
et dixit dñs de sion locutus est: et de hierusalem
καὶ εἶπεν κύριος ἐκ σιὼν ἐφθέγξατο, καὶ ἐξ ἱερουσαλὴμ
dedit vocē suam et luxerunt pascua oui-
ἔδωκεν φωνὴν αὐτοῦ καὶ ἐπένθησαν αἱ νομαὶ τῶν προβά-
um: et exiccatus ē vertex carmeli. et dixit do-
των, καὶ ἐξηράνθη ἡ κορυφὴ τοῦ καρμήλου. καὶ εἶπεν κύ-
minus sup tribus ipietatibus damasci: et sup
ριος ἐπὶ ταῖς τρισὶν ἀσεβείαις δαμασκοῦ, καὶ ἐπὶ
quattuor. nō cōuertam eum: eo q̄ se-
ταῖς τέσσαρσιν. οὐκ ἀποστραφήσομαι αὐτόν, ἀνθ' ὧν ἐ-
cauerūt serris ferreis in vtero hñtes in gala-
πρίζον πρίοσιν σιδηροῖς τὰς ἐν γαστρὶ ἐχούσας ἐν γαλα-
ad: et emittā ignē in domū azael: et deuo-
άδ, καὶ ἐξαποστελῶ πῦρ εἰς τὸν οἶκον ἀζαήλ, καὶ κατα-
rabit fundamēta filij ader: et cōteram vectes da-
φάγεται θεμέλια υἱοῦ ἄδερ, καὶ συντρίψω μοχλοὺς δα-
masci: et disperdam hītantes ex campo ido-
μασκοῦ, καὶ ἐξολοθρεύσω κατοικοῦντας ἐκ πεδίου εἰ-
li: et cōcidam tribū ex viris voluptatis: et
δώλου, καὶ κατακόψω φυλὴν ἐξ ἀνδρῶν ἀδάν, καὶ
captiuabitur pplūs syrie inclytus dicit do-
αἰχμαλωτισθήσεται λαὸς συρίας ἐπίκλητος λέγει κύ-
minus. hec dicit dñs sup tribus ipietatibus
ριος. τάδε λέγει κύριος ἐπὶ ταῖς τρισὶν ἀσεβείαις
gaze: et sup
γάζης, καὶ ἐπὶ ταῖς

A — Hiere. 25.f. Johe. 3.c. — B

Incipit Amos propheta. Capitulum. 1.

Verba amos qui fuit in pastoribus thecue: que vidit super israel in diebus ozie regis iuda: & in diebus Hieroboam filii ioas regis israel: ante duos annos terremotus: & dixit. Dominus de sion rugiet & de hierusalem dabit vocē suā. Et luxerūt speciosa pastorū: & exiccatus est vertex carmeli. Hec dicit dominus. Super tribus sceleribus damasci & super quattuor non couertā eum: eo q̄ triturauerūt in plaustris ferreis galaad. Et mittā ignem in domū azahel: & deuorabit domos benadab. Et conteram vectem damasci: & disperdā habitatorem de cāpo idoli: & tenentē sceptrū de domo voluptatis: & trāsferetur populus syrie cyrenē dicit dñs. Hec dicit dominus. Super tribus sceleribus gaze & super

Cap. j.

דברי עמוס אשר היה בנקדים   נקד
מתקוע אשר חזה על ישראל
בימי עזיה מלך יהודה ובימי   יום
ירבעם בן יואש מלך ישראל
שנתים לפני הרעש׃ ויאמר יהוה   שנה פנה
מציון ישאג ומירושלם יתן   שאג נתן
קולו ואבלו נאות הרעים ויבש   נוה רעה
ראש הכרמל׃ כה אמר יהוה על
שלשה פשעי דמשק ועל ארבעה   רבע שוב
לא אשיבנו על דושם בחרצות
הברזל את הגלעד׃ ושלחתי אש
בבית חזאל ואכלה ארמנות
בן הדד׃ ושברתי בריח דמשק   ברח
והכרתי יושב מבקעת און ותומך   כרת ישב
שבט מבית עדן וגלו עם ארם   תמך גלה
קירה אמר יהוה׃ כה אמר יהוה
על שלשה פשעי עזה ועל

ארבעה לא אשיבנו על הגלותם גלות שלמה להסגיר לאדום: ולא זכרו ברית אחים: ושלחתי אש בחומת צר ואכלה ארמנתיה: כה אמר יהוה על שלשה פשעי אדום ועל ארבעה לא אשיבנו על רדפו בחרב אחיו ושחת רחמיו ויטרף לעד אפו ועברתו שמרה נצח: ושלחתי אש בתימן ואכלה ארמנות בצרה: כה אמר יהוה על שלשה פשעי בני עמון ועל ארבעה לא אשיבנו על בקעם הרות הגלעד למען הרחיב את גבולם: והצתי אש בחומת רבה ואכלה ארמנותיה בתרועה ביום מלחמה בסער ביום סופה: והלך מלכם בגולה הוא ושריו יחדו אמר יהוה:

Cap. ii. כה אמר יהוה על שלשה פשעי מואב ועל ארבעה לא אשיבנו על שרפו עצמות מלך אדום לשיד: ושלחתי אש במואב ואכלה ארמנות הקריות ומת בשאון מואב בתרועה בקול שופר: והכרתי שופט מקרבה וכל שריה אהרוג עמו אמר יהוה: כה אמר יהוה על שלשה פשעי יהודה ועל ארבעה לא אשיבנו על מאסם את תורת יהוה וחקיו

quattuor non conuertam eum: eo quod transtulerit captiuitatē pfectā vt cōcluderet eam in idumea. Et mittā ignem in murum gaze: & deuorabit edes eius: & disperdam habitatorem de azoto: & tenētem sceptrum de ascalone: & conuertam manū meā super acharon: & peribunt reliqui philistinorum dicit dñs deus. Hec dicit dominus. Sup tribus sceleribus tyri & super quattuor non cōuertam eum: eo quod cōcluserint captiuitatē pfectā in idumea: & nō sint recordati federis fratrum. Et mittam ignem in murū tyri: & deuorabit edes eius. Hec dicit dominus. Super tribus sceleribus edom & super quattuor non cōuertam eum: eo quod psecutus sit in gladio fratrē suū & violauerit mīa ei9: & tenuerit vltra furorē suū & indignationē suā seruauerit vsq3 in finem. Mittā ignē in themā & deuorabit edes bosre. Hec dicit dñs. Sup tribus sceleribus filiorū ammō & sup quattuor nō cōuertā eum: eo quod dissecuerit pregnates galaad ad dilatandum terminum suum. Et succendā ignē in muro rabbath. & deuorabit edes eius in vlulatu in die belli: & in turbine in die cōmotionis. Et ibit melchom in captiuitatē: ipse & principes ei9 simul: dicit dñs.

2. Hec dicit dñs. Super tribus sceleribus moab & super quattuor non conuertā eum: eo quod incenderit ossa regis idumee vsq3 ad cinerem. Et mittam ignē in moab: & deuorabit edes carioth: & morietur in sonitu moab in clangore tube: & disperdā iudicē de medio eius et omnes principes eius interficiā cum eo dicit dñs. Hec dicit dominus. Sup tribus sceleribus iuda & super quattuor non conuertam eum: eo quod abiecerit legē domini: & mandata eius

quattuor nō cōuertam eos eo quod captiuauerunt ipsi captiuitatē salomonis et cōcluderet in idumeam. τέσσαρσιν οὐκ ἀποστραφήσομαι αὐτούς, ἕνεκεν τοῦ αἰχμαλωτεῦσαι αὐτοὺς αἰχμαλωσίαν τοῦ Σολομῶν, τοῦ συγκλεῖσαι εἰς τὴν Ἰδουμαίαν. καὶ ἐξαποστελῶ πῦρ ἐπὶ τὰ τείχη γάζης, καὶ καταφάγεται τὰ θεμέλια αὐτῆς. καὶ ἐξολοθρεύσω κατοικοῦντας ἐξ Ἀζώτου, καὶ ἐξαρθήσεται φυλὴ ἐξ Ἀσκάλωνος, καὶ ἐπάξω τὴν χεῖρά μου ἐπὶ Ἀκκαρών, καὶ ἀπολοῦνται οἱ κατάλοιποι τῶν ἀλλοφύλων, λέγει κύριος. Τάδε λέγει κύριος, ἐπὶ ταῖς τρισὶν ἀσεβείαις Τύρου καὶ ἐπὶ ταῖς τέσσαρσιν οὐκ ἀποστραφήσομαι αὐτήν, ἀνθ' ὧν συνέκλεισαν τὴν αἰχμαλωσίαν Σολομῶν εἰς τὴν Ἰδουμαίαν, καὶ οὐκ ἐμνήσθησαν διαθήκης ἀδελφῶν. καὶ ἐξαποστελῶ πῦρ ἐπὶ τὰ τείχη Τύρου, καὶ καταφάγεται τὰ θεμέλια αὐτῆς. Τάδε λέγει κύριος, ἐπὶ ταῖς τρισὶν ἀσεβείαις τῆς Ἰδουμαίας καὶ ἐπὶ ταῖς τέσσαρσιν οὐκ ἀποστραφήσομαι αὐτούς, ἕνεκεν τοῦ καταδιῶξαι ἐν ῥομφαίᾳ τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς, καὶ ἐλυμήνατο μήτραν ἐπὶ γῆς, καὶ ἥρπασεν εἰς μαρτύριον φρίκην αὐτῆς, καὶ τὸ ὅρμημα αὐτῆς ἐφύλαξεν εἰς νεῖκος. καὶ ἐξαποστελῶ πῦρ ἐπὶ Θαιμάν, καὶ καταφάγεται τὰ θεμέλια αὐτῆς. Τάδε λέγει κύριος, ἐπὶ ταῖς τρισὶν ἀσεβείαις τῶν υἱῶν Ἀμμὼν καὶ ἐπὶ ταῖς τέσσαρσιν οὐκ ἀποστραφήσομαι αὐτούς, ἀνθ' ὧν ἀνέσχιζον τὰς γαστέρας ἐχούσας τῶν Γαλααδιτῶν, ὅπως ἐμπλατύνωσι τὰ ὅρια αὐτῶν. καὶ ἀνάψω πῦρ ἐπὶ τὰ τείχη Ῥαββά, καὶ καταφάγεται τὰ θεμέλια αὐτῆς μετὰ κραυγῆς ἐν ἡμέρᾳ πολέμου, καὶ σεισθήσεται ἐν ἡμέρᾳ συντελείας αὐτῆς, καὶ πορεύσονται οἱ βασιλεῖς αὐτῶν ἐν αἰχμαλωσίᾳ, οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες αὐτῶν ἐπὶ τὸ αὐτό, λέγει κύριος.

Ca. 2. Τάδε λέγει κύριος, ἐπὶ ταῖς τρισὶν ἀσεβείαις Μωὰβ καὶ ἐπὶ ταῖς τέσσαρσιν οὐκ ἀποστραφήσομαι αὐτόν, ἀνθ' ὧν κατέκαυσαν τὰ ὀστᾶ βασιλέως Ἰδουμαίας εἰς κονίαν. καὶ ἐξαποστελῶ πῦρ ἐπὶ Μωάβ, καὶ καταφάγεται τὰ θεμέλια τῶν πόλεων αὐτῆς, καὶ ἀποθανεῖται ἐν ἀδυναμίᾳ Μωὰβ μετὰ φωνῆς καὶ μετὰ κραυγῆς σάλπιγγος. καὶ ἐξολοθρεύσω κριτὴν ἐξ αὐτῆς, καὶ πάντας τοὺς ἄρχοντας αὐτῆς ἀποκτενῶ μετ' αὐτοῦ, λέγει κύριος. Τάδε λέγει κύριος, ἐπὶ ταῖς τρισὶν ἀσεβείαις τῶν υἱῶν Ἰούδα καὶ ἐπὶ ταῖς τέσσαρσιν οὐκ ἀποστραφήσομαι αὐτόν, ἕνεκεν τοῦ ἀπώσασθαι αὐτοὺς τὸν νόμον κυρίου, καὶ τὰ προστάγματα

αὐτοῦ οὐκ ἐφυλάξαντο, καὶ ἐπλάνησαν αὐτοὺς τὰ μάταια αὐτῶν ἃ ἐποίησαν, οἷς ἐξηκολούθησαν οἱ πατέρες αὐτῶν ὀπίσω αὐτῶν. καὶ ἐξαποστελῶ πῦρ ἐπὶ Ἰούδαν, καὶ καταφάγεται τὰ θεμέλια Ἱερουσαλήμ. Τάδε λέγει κύριος, ἐπὶ ταῖς τρισὶν ἀσεβείαις Ἰσραὴλ καὶ ἐπὶ ταῖς τέσσαρσιν οὐκ ἀποστραφήσομαι αὐτόν, ἀνθ' ὧν ἀπέδοντο ἀργυρίου δίκαιον, καὶ πένητα ἀντὶ ὑποδημάτων, τὰ πατοῦντα ἐπὶ τὸν χοῦν τῆς γῆς, καὶ ἐκονδύλιζον εἰς κεφαλὰς πτωχῶν, καὶ ὁδὸν ταπεινῶν ἐξέκλιναν, καὶ υἱὸς καὶ πατὴρ αὐτοῦ εἰσεπορεύοντο πρὸς τὴν αὐτὴν παιδίσκην, ὅπως βεβηλώσωσι τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ αὐτῶν. καὶ τὰ ἱμάτια αὐτῶν δεσμεύοντες σχοινίοις παραπετάσματα ἐποίουν ἐχόμενα τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ οἶνον ἐκ συκοφαντιῶν ἔπινον ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ θεοῦ αὐτῶν. ἐγὼ δὲ ἐξῆρα τὸν Ἀμορραῖον ἐκ προσώπου αὐτῶν, καθὼς ὕψος κέδρου τὸ ὕψος αὐτοῦ, καὶ ἰσχυρὸς ἦν ὡς δρῦς, καὶ ἐξῆρα τὸν καρπὸν αὐτοῦ ἐπάνωθεν, καὶ τὰς ῥίζας αὐτοῦ ὑποκάτωθεν. καὶ ἐγὼ ἀνήγαγον ὑμᾶς ἐκ γῆς Αἰγύπτου, καὶ περιήγαγον ὑμᾶς ἐν τῇ ἐρήμῳ τεσσαράκοντα ἔτη, τοῦ κατακληρονομῆσαι τὴν γῆν τῶν Ἀμορραίων. καὶ ἔλαβον ἐκ τῶν υἱῶν ὑμῶν εἰς προφήτας, καὶ ἐκ τῶν νεανίσκων ὑμῶν εἰς ἡγιασμένους, μὴ οὐκ ἔστι ταῦτα υἱοὶ Ἰσραήλ, λέγει κύριος; ὑμεῖς δὲ ἐποτίζετε τοὺς ἡγιασμένους μου οἶνον, καὶ τοῖς προφήταις ἐνετέλλεσθε λέγοντες, οὐ μὴ προφητεύσητε. διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ κυλίω ὑποκάτω ὑμῶν, ὃν τρόπον κυλίεται ἡ ἅμαξα ἡ γέμουσα καλάμης. καὶ ἀπολεῖται φυγὴ ἐκ δρομέως, καὶ ὁ κραταιὸς οὐ μὴ κρατήσῃ τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, καὶ ὁ μαχητὴς οὐ μὴ σώσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ ὁ τοξότης οὐ μὴ ὑποστῇ, καὶ ὁ ὀξὺς τοῖς ποσὶν αὐτοῦ οὐ μὴ διασωθῇ, οὐδὲ ὁ ἱππεὺς οὐ μὴ σώσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ εὑρήσει τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἐν δυναστείαις. ὁ γυμνὸς φεύξεται ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, λέγει κύριος.

Ca. 3. Ἀκούσατε τὸν λόγον τοῦτον ὃν ἐλάλησε κύριος ἐφ' ὑμᾶς, οἶκος τοῦ Ἰσραήλ, καὶ κατὰ πάσης φυλῆς ἧς ἀνήγαγεν ἐκ γῆς

nō custodierit. Deceperūt eni eos idola sua post que abierant patres eorum. Et mittam ignē in iudam: & deuorabit edes hierusalē. Hec dicit dominus. Super tribus sceleribus israel: & sup quattuor nō cōuertā eum pro eo quod vendiderit pargento iustum & pauperē pro calciamentis. Qui conterūt super puluerem terre capita pauperum: & viam humilium declināt. Et fili9 ac pater eius ierunt ad puellam: vt violarent nome sanctū meū: & super vestimētis pignoratis accubuerūt iuxta oē altare: & vinū dānatorū bibebant in domo dei sui. Ego autem exterminaui ammorreū a facie eorum: cuius altitudo cedrorū altitudo ei9: & fortis ipse quasi quercus. Et contriui fructum eius desup: & radices eius subter. Ego sum qui ascendere vos feci de terra egypti: & duxi vos in desertum quadraginta annis: vt possideretis terrā ammorrei: & suscitaui de filiis vris in pphetas: & de iuuenibus vestris nazareos. Nunquid nō ita est filii israel dicit dominus? Et propinabatis nazareis vinū & prophetis mandabatis dicentes: ne pphetetis. Ecce ego stridebo subter vos: sicut stridet plaustrum onustum feno. Et peribit fuga a veloce: & fortis nō obtinebit virtutē suā: & robustus nō saluabit animā suam. Et tenens arcum non stabit: & velox pedibus suis nō saluabitur. Et ascensor equi nō saluabit animā suā: & robustus corde inter fortes nudus effugiet in illa die: dicit dominus.

3. Vdite verbum quod locutus est dñs sup vos filii israel: super omnē cognationē quā eduxi de terra

לא שמרו ויתעום כזביהם אשר הלכו אבותם אחריהם: ושלחתי אש ביהודה ואכלה ארמנות ירושלם: כה אמר יהוה על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו על מכרם בכסף צדיק ואביון בעבור נעלים: השאפים על עפר ארץ בראש דלים ודרך ענוים יטו ואיש ואביו ילכו אל הנערה למען חלל את שם קדשי: ועל בגדים חבלים יטו אצל כל מזבח ויין ענושים ישתו בית אלהיהם: ואנכי השמדתי את האמרי מפניהם אשר כגבה ארזים גבהו וחסן הוא כאלונים ואשמיד פריו ממעל ושרשיו מתחת: ואנכי העליתי אתכם מארץ מצרים ואולך אתכם במדבר ארבעים שנה לרשת את ארץ האמרי: ואקים מבניכם לנביאים ומבחוריכם לנזרים האף אין זאת בני ישראל נאם יהוה: ותשקו את הנזרים יין ועל הנביאים צויתם לאמר לא תנבאו: הנה אנכי מעיק תחתיכם כאשר תעיק העגלה המלאה לה עמיר: ואבד מנוס מקל וחזק לא יאמץ כחו וגבור לא ימלט נפשו: ותפש הקשת לא יעמד וקל ברגליו לא ימלט ורכב הסוס לא ימלט נפשו: ואמיץ לבו בגבורים ערום ינוס ביום ההוא נאם יהוה:

Cap. iij. שמעו את הדבר הזה אשר דבר יהוה עליכם בני ישראל על כל המשפחה אשר העליתי מארץ

מצרים לאמר: רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה על כן אפקד עליכם את כל עונתיכם: הילכו שנים יחדו בלתי אם נועדו: הישאג אריה ביער וטרף אין לו היתן כפיר קולו ממענתו בלתי אם לכד: התפל צפור על פח הארץ ומוקש אין לה היעלה פח מן האדמה ולכוד לא ילכוד: אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו אם תהיה רעה בעיר ויהוה לא עשה: כי לא יעשה אדני יהוה דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים: אריה שאג מי לא יירא אדני יהוה דבר מי לא ינבא: השמיעו על ארמנות באשדוד ועל ארמנות בארץ מצרים ואמרו האספו על הרי שמרון וראו מהומת רבות בתוכה ועשוקים בקרבה: ולא ידעו עשות נכחה נאם יהוה האוצרים חמס ושד בארמנותיהם: לכן כה אמר אדני יהוה צר וסביב הארץ והורד ממך עזך ונבזו ארמנותיך: כה אמר יהוה כאשר יציל הרעה מפי הארי שתי כרעים או בדל אזן כן ינצלו בני ישראל הישבים בשמרון בפאת מטה ובדמשק ערש: שמעו והעידו בבית יעקב נאם אדני יהוה אלהי הצבאות: כי ביום פקדי פשעי ישראל עליו ופקדתי על מזבחות בית אל ונגדעו קרנות המזבח ונפלו לארץ: והכיתי בית החרף על בית הקיץ ואבדו בתי השן וספו בתים רבים נאם יהוה:

egypti dicens. Tantum modo vos cognoui ex omnibus cognationibus terre. Idcirco visitabo sup vos omnes iniquitates vestras. Nunqd ambulabūt duo pariter: nisi conuenerit eis? Nunquid rugiet leo in saltu: nisi habuerit predā? Nunquid dabit catulus leonis vocem de cubili suo: nisi aliqd apprehenderit? Nunquid cadet auis in laqueū terre absq; aucupe? Nunquid auferetur laqueꝰ de terra anteq̄ qd ceperit? Si clanget tuba in ciuitate & populus non expauescet? Si erit malū in ciuitate quod dn̄s non fecerit? Quia non faciet dominus deus verbum: nisi reuelauerit secretum suum ad seruos suos prophetas. Leo rugiet: quis non timebit? Dn̄s deus locutus est: quis non prophetabit? Auditum facite in edibus azoti: & in edibꝰ terre egypti: & dicite. Congregamini super mōtes samarie & videte insanias multas in medio eius: & calūniam patiētes in penetralibus eius. Et nescierūt facere rectū: dicit dn̄s. thesaurizātes iniquitatē & rapinas in edibus suis. Propterea hec dicit dn̄s deus. Tribulabitur & circūietur t̄ra: & detrahetur ex te fortitudo tua & diripiētur edes tue. Hec dicit dn̄s. Quō si eruat pastor de ore leonis duo crura aut extremum auricule: sic eruentur filii israel qui habitant in samaria in plaga lectuli & in damasci grabato. Audite & contestamini i domo iacob: dicit dominus deus exercituum: quia in die cū visitare cepero p̄uaricatiōes israel super eum visitabo: & super altaria bethel: & amputabūtur cornua altaris & cadent in terrā. Et percutiā domū hyemalē cum domo estiua: & peribūt domꝰ eburnee: & dissipabuntur edes multe dicit dominus. 4.

egypti dicens: tm̄ modo vos cognoui ex oibus tribubꝰ
αἰγύπτου λέγων, πλὴν ὑμᾶς ἔγνων ἐκ πασῶν φυλῶν
terre: iccirco vlciscar sup vos oia peccata vr̄a. si ābulabunt duo in idipm oino si
τῆς γῆς, διὰ τοῦτο ἐκδικήσω ἐφ' ὑμᾶς πάσας τὰς ἁμαρτίας ὑμῶν. εἰ πορεύσονται δύο ἐπὶ τὸ αὐτὸ καθόλου ἐὰν
nō notū fecerit sibi ipis? si rugiet leo de saltu
μὴ γνωρίσωσιν ἑαυτοῖς; εἰ ἐρεύξεται λέων ἐκ τοῦ δρυμοῦ
suo quē venari nō sciunt? si dabit catulus vocē suam ex cubili suo oino nisi rapuerit aliqd? si cadet auis in terrā absq; aucupe? si
αὐτοῦ ὃν θηρᾶν οὐκ εἰδῶσιν; εἰ δώσει σκύμνος φωνὴν αὐτοῦ ἐκ τῆς μάνδρας αὐτοῦ καθόλου ἐὰν μὴ ἁρπάσῃ τι; εἰ πεσεῖται ὄρνεον ἐπὶ τὴν γῆν ἄνευ ἰξευτοῦ; εἰ
statuet laqueꝰ in terra sine eo qd̄ apphēdat aliqd? si clangabit tuba in ciuitate & pplꝰ nō expauescet? si
σταθήσεται παγὶς ἐπὶ τῆς γῆς ἄνευ τοῦ συλλαβεῖν τι; εἰ φωνήσει σάλπιγξ ἐν πόλει καὶ λαὸς οὐ πτοηθήσεται; εἰ
erit malū in ciuitate qd̄ dn̄s nō fecit? q2 nō
ἔσται κακία ἐν πόλει ἣν κύριος οὐκ ἐποίησεν; διότι οὐ
faciet dn̄s rem: nisi reuelauerit eruditionē ad seruos suos ad pphetas. leo
μὴ ποιήσῃ κύριος πρᾶγμα, ἐὰν μὴ ἀποκαλύψῃ παιδείαν πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ πρὸς τοὺς προφήτας. λέων
rugiet: & qs nō timebit? dn̄s loquutꝰ est: & qs non pphetabit? annūciate regionibꝰ in assyriis & in regionibꝰ in t̄ra egypti:
ἐρεύξεται, καὶ τίς οὐ φοβηθήσεται; κύριος ἐλάλησεν, καὶ τίς οὐ μὴ προφητεύσῃ; ἀπαγγείλατε χώραις ἐν ἀσσυρίοις καὶ ἐπὶ τὰς χώρας ἐν γῇ αἰγύπτου,
& dicite: cōgregamini in mōtē samarie & videte mirabilia multa in medio eiꝰ: & oppressionē in ea. & nō cognouit q̄ sūt in ea dicit dn̄s: thesaurizantes iniq̄tates & miseriam in regionibꝰ suis. pp̄ter hoc hec dicit dn̄s deꝰ: tyrus & i circuitu terra tua deserta erit. & detrahet de te fortitudinē tuā: & diripient regiones tue.
καὶ εἴπατε, συνάχθητε εἰς τὸ ὄρος σαμαρείας καὶ ἴδετε θαυμαστὰ πολλὰ ἐν μέσῳ αὐτῆς, καὶ καταδυναστείαν ἐν αὐτῇ. καὶ οὐκ ἔγνω ἃ ἔστιν ἐν αὐτῇ λέγει κύριος, οἱ θησαυρίζοντες ἀδικίας καὶ ταλαιπωρίαν ἐν ταῖς χώραις αὐτῶν. διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος ὁ θεός, τύρος κυκλόθεν ἡ γῆ σου ἐρημωθήσεται. καὶ κατάξει ἐκ σοῦ τὴν ἰσχύν σου, καὶ διαρπαγήσονται αἱ χῶραί σου.
hec dicit dn̄s: sicut auellet pastor de ore leonis duo crura aut extremū auricule: sic euellentur filii israel q̄ hītant in samaria contra tribū & in damasco. sacerdotes audite & cōtestamini domui iacob: dicit dn̄s deus omps: q2 in die cū vlciscar ipietates israel: sup eū vlciscar sup altaria bethel. & suffodientur cornua altaris & cadent sup terrā. cōfundā & percutiā domū pinatā sup domū estiuā: & peribunt domꝰ eburnee: & adiicient domꝰ alie & multe dicit dn̄s.
τάδε λέγει κύριος, ὃν τρόπον ἐκσπάσει ὁ ποιμὴν ἐκ στόματος τοῦ λέοντος δύο σκέλη ἢ λοβὸν ὠτίου, οὕτως ἐκσπασθήσονται υἱοὶ ἰσραὴλ οἱ κατοικοῦντες ἐν σαμαρείᾳ κατέναντι φυλῆς καὶ ἐν δαμασκῷ. ἱερεῖς ἀκούσατε καὶ ἐπιμαρτύρασθε τῷ οἴκῳ ἰακώβ, λέγει κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, διότι ἐν τῇ ἡμέρᾳ ὅταν ἐκδικῶ ἀσεβείας τοῦ ἰσραήλ, ἐπ' αὐτὸν ἐκδικήσω ἐπὶ τὰ θυσιαστήρια βαιθήλ. καὶ κατασκαφήσεται τὰ κέρατα τοῦ θυσιαστηρίου καὶ πεσοῦνται ἐπὶ τὴν γῆν. συγχεῶ καὶ πατάξω τὸν οἶκον τὸν περίπτερον ἐπὶ τὸν οἶκον τὸν θερινόν, καὶ ἀπολοῦνται οἶκοι ἐλεφάντινοι, καὶ προστεθήσονται οἶκοι ἕτεροι καὶ πολλοὶ λέγει κύριος.

Ca. 4.

Job. 6.a. Esai. 45.

Cap. iiij.

Audite verbū istud: vacce basan q̄ estis in monte samarie q̄ opprimitis mendicos & conculcatis pauperes. dicentes dn̄is vr̄is date nobis vt bibamꝰ. iurat dn̄s p sanctos suos: qm̄ ecce dies veniunt sup uos. & tollent vos in armis. & eos q̄ vobiscū in lebetes, negociatores pestilētes. & efferemini nudi cōtra inuicē. & pīciemini sup montē rāmā dicit dn̄s deꝰ. venistis ad bethel & impie egistis & in galgala: & multiplicastis vt ipie ageretis. & attulistis in mane sacrificiū vr̄m in triduum decimas vr̄as. & legerunt foris legē & inuocauerūt cōfessionē. annūciate qm̄ ista dilexerūt filij israel dicit dn̄s. & ego dabo vobis stridorē dentiū in oibus ciuitatibꝰ vr̄is: & indigētiā panū in locis vr̄is: & nō reuersi estis ad me dicit dn̄s. & abstuli ex vobis pluuiā an̄ tres menses vindemie. & pluā sup ciuitatē vnā: sup alterā ciuitatē vnā nō pluā. pars vna pluetur & pars sup quā nō pluā arescet. & cōgregabūt due & tres ciuitates in ciuitatē vnā bibere aquā & nō satiabunt: & neq; sic reuersi estis ad me dicit dn̄s. exussi vos in cōbustiōe & in ictericia. multiplicastis hortos & vineas & ficeta & oliueta. hos deuorauit eruca. & neq; sic reuersi estis ad me dicit dn̄s. misi in vos mortem in via egypti: occidi in gladio iuuenes vr̄os cū captiuitate equoꝝ vr̄oꝝ: & adduxi in igne castra vr̄a in ira vr̄a: & neq; sic reuersi estis ad me dicit dn̄s. subuerti vos sicut subuertit dn̄s sodomā & gomorrā: & facti estis sicut torris raptus ab incendio: & nō redistis

Ἀκούσατε τὸν λόγον τοῦτον, δαμάλεις τῆς βασὰν αἱ οὖσαι ἐν τῷ ὄρει σαμαρείας αἱ καταδυναστεύουσαι πτωχοὺς καὶ καταπατοῦσαι πένητας. αἱ λέγουσαι τοῖς κυρίοις αὐτῶν ἐπίδοτε ἡμῖν ὅπως πίωμεν. ὀμνύει κύριος κατὰ τῶν ἁγίων αὐτοῦ, διότι ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται ἐφ' ὑμᾶς. καὶ λήψονται ὑμᾶς ἐν ὅπλοις. καὶ τοὺς μεθ' ὑμῶν εἰς λέβητας ἔμποροι λοιμοί. καὶ ἐξενεχθήσεσθε γυμνοὶ κατέναντι ἀλλήλων. καὶ ῥιφήσεσθε εἰς τὸ ὄρος τὸ ῥεμμὰν λέγει κύριος ὁ θεός. εἰσήλθετε εἰς βαιθὴλ καὶ ἠσεβήσατε καὶ εἰς γαλγαλά, καὶ ἐπληθύνατε τοῦ ἀσεβῆσαι. καὶ ἠνέγκατε εἰς πρωῒ θυσίαν ὑμῶν εἰς τὴν τριημερίαν τὰ ἐπιδέκατα ὑμῶν. καὶ ἀνέγνωσαν ἔξω νόμον καὶ ἐπεκαλέσαντο ὁμολογίαν. ἀπαγγείλατε ὅτι ταῦτα ἠγάπησαν υἱοὶ ἰσραὴλ λέγει κύριος. κἀγὼ δώσω ὑμῖν γομφιασμὸν ὀδόντων ἐν πάσαις ταῖς πόλεσιν ὑμῶν, καὶ ἔνδειαν ἄρτων ἐν τοῖς τόποις ὑμῶν, καὶ οὐκ ἐπεστρέψατε πρός με λέγει κύριος. καὶ ἀνέσχον ἐξ ὑμῶν τὸν ὑετὸν πρὸ τριῶν μηνῶν τοῦ τρυγητοῦ. καὶ βρέξω ἐπὶ πόλιν μίαν, ἐπὶ δὲ πόλιν μίαν οὐ βρέξω. μερὶς μία βραχήσεται καὶ μερὶς ἐφ' ἣν οὐ βρέξω ξηρανθήσεται. καὶ συναθροισθήσονται δύο καὶ τρεῖς πόλεις εἰς πόλιν μίαν τοῦ πιεῖν ὕδωρ καὶ οὐ μὴ ἐμπλησθῶσιν, καὶ οὐδ' οὕτως ἐπεστρέψατε πρός με λέγει κύριος. ἐπάταξα ὑμᾶς ἐν πυρώσει καὶ ἐν ἰκτέρῳ. ἐπληθύνατε κήπους καὶ ἀμπελῶνας καὶ συκῶνας καὶ ἐλαιῶνας. τούτους κατέφαγεν ἡ κάμπη. καὶ οὐδ' οὕτως ἐπεστρέψατε πρός με λέγει κύριος. ἐξαπέστειλα εἰς ὑμᾶς θάνατον ἐν ὁδῷ αἰγύπτου, ἀπέκτεινα ἐν ῥομφαίᾳ τοὺς νεανίσκους ὑμῶν μετὰ αἰχμαλωσίας ἵππων ὑμῶν, καὶ ἀνήγαγον ἐν πυρὶ τὰς παρεμβολὰς ὑμῶν ἐν τῇ ὀργῇ ὑμῶν, καὶ οὐδ' οὕτως ἐπεστρέψατε πρός με λέγει κύριος. κατέστρεψα ὑμᾶς καθὼς κατέστρεψε κύριος σόδομα καὶ γόμορρα, καὶ ἐγενήθητε ὡς δαλὸς ἐξεσπασμένος ἀπὸ καύσεως, καὶ οὐκ ἐπεστρέψατε

Gen. 19.c.

Audite verbum hoc vacce pingues: q̄ estis in monte samarie: q̄ calūniā facitis egenis & cōfringitis pauperes. Que dicitis dominis vestris: afferte & bibemus. Iurauit dominus deus in sancto suo: quia ecce dies venient super vos & leuabunt vos in contis: & reliquias vr̄as in ollis feruētibus. Et per aperturas exibitis altera cōtra alteram: & piiciemini in armon dicit dominꝰ. Venite ad bethel: & ipie agite: ad galgalā & multiplicate preuaricationem. Et offerte mane victimas vestras tribus diebꝰ decimas vr̄as. Et sacrificate de fermento laudem: & vocate volūtarias oblationes & annunciate. Sic enim voluistis filii israel dicit dominus deus. Vnde & ego dedi vobis stuporē dentiū in cūctis vrbibus vr̄is: & indigentiā panū in oibus locis vestris: & nō estis reuersi ad me dicit dn̄s. Ego quoq; prohibui a vobis imbrem cū adhuc tres menses superessent vsq; ad messem: & plui super vnā ciuitatē: & super alteram ciuitatē non plui. Pars vna cōpluta est: & pars super quam non pluiarut. Et venerunt due & tres ciuitates ad vnam ciuitatem vt biberent aquā & nō sunt satiate: & non redistis ad me dicit dn̄s. Percussi vos in vento vrēte: & in aurugine multitudinē hortorū vr̄orū & vinearū vr̄arū: oliueta vr̄a & ficeta vestra comedit eruca: & nō redistis ad me dicit dn̄s. Misi in vos mortē in via egypti: percussi in gladio iuuenes vr̄os vsq; ad captiuitatē equorū vestroꝝ: & ascendere feci putredinē castrorū vr̄orū in nares vestras: et nō redistis ad me dicit dn̄s. Subuerti vos sicut subuertit deus sodomā & gomorrā: & facti estis quasi torris raptus ab incendio: & non redistis

שמעו הדבר הזה פרות הבשן אשר בהר שמרון העשקות דלים הרצצות אביונים האמרות לאדניהם הביאה ונשתה: נשבע אדני יהוה בקדשו כי הנה ימים באים עליכם ונשא אתכם בצנות ואחריתכן בסירות דוגה: ופרצים תצאנה אשה נגדה והשלכתנה ההרמונה נאם יהוה: באו בית אל ופשעו הגלגל הרבו לפשע והביאו לבקר זבחיכם לשלשת ימים מעשרתיכם: וקטר מחמץ תודה וקראו נדבות השמיעו כי כן אהבתם בני ישראל נאם אדני יהוה: וגם אני נתתי לכם נקיון שנים בכל עריכם וחסר לחם בכל מקומתיכם ולא שבתם עדי נאם יהוה: וגם אנכי מנעתי מכם את הגשם בעוד שלשה חדשים לקציר והמטרתי על עיר אחת ועל עיר אחת לא אמטיר חלקה אחת תמטר וחלקה אשר לא תמטיר עליה תיבש: ונעו שתים שלש ערים אל עיר אחת לשתות מים ולא ישבעו ולא שבתם עדי נאם יהוה: הכיתי אתכם בשדפון ובירקון הרבות גנותיכם וכרמיכם ותאניכם וזיתיכם יאכל הגזם ולא שבתם עדי נאם יהוה: שלחתי בכם דבר בדרך מצרים הרגתי בחרב בחוריכם עם שבי סוסיכם ואעלה באש מחניכם ובאפכם ולא שבתם עדי נאם יהוה: הפכתי בכם כמהפכת אלהים את סדם ואת עמרה ותהיו כאוד מצל משרפה ולא שבתם

עדי נאם יהוה׃ לכן כה אעשה לך ישראל עקב כי זאת אעשה לך הכון לקראת אלהיך ישראל׃ כי הנה יוצר הרים ובורא רוח ומגיד לאדם מה שחו עשה שחר עיפה ודרך על במתי ארץ יהוה אלהי צבאות שמו׃

Cap. v.

שמעו את הדבר הזה אשר אנכי נשא עליכם קינה בית ישראל׃ נפלה ולא תוסיף קום בתולת ישראל נטשה על אדמתה אין מקימה׃ כי כה אמר אדני יהוה העיר היצאת אלף תשאיר מאה והיוצאת מאה תשאיר עשרה לבית ישראל׃ כי כה אמר יהוה לבית ישראל דרשוני וחיו׃ ואל תדרשו בית אל והגלגל לא תבאו ובאר שבע לא תעברו כי הגלגל גלה יגלה ובית אל יהיה לאון׃ דרשו את יהוה וחיו פן יצלח כאש בית יוסף ואכלה ואין מכבה לבית אל׃ ההפכים ללענה משפט וצדקה לארץ הניחו׃ עשה כימה וכסיל והפך לבקר צלמות ויום לילה החשיך הקורא למי הים וישפכם על פני הארץ יהוה שמו׃ המבליג שד על עז ושד על מבצר יבוא׃ שנאו בשער מוכיח ודבר תמים יתעבו׃ לכן יען בושסכם על דל ומשאת בר תקחו ממנו בתי גזית בניתם ולא תשבו בם כרמי חמד נטעתם ולא תשתו את יינם׃ כי ידעתי רבים פשעיכם ועצמים חטאתיכם צררי צדיק לקחי כפר ואביונים בשער הטו׃ לכן המשכיל בעת

עשה · כון · יצר ברא · נגד שוח · עוף במה · קין · יסף בתל · קום · שאר · חיה · דרש בוא · עבר · גלה היה · צלח · כבה · שפט · ינח · כסל · חשך קרא · שפך פנה · בלג שדד · עזז בצר · בוא יכח · תמם תעב · בוס נשא · לקח בית · גזז בנה · ישב שתה · רבב · צדק אבה · נטה שכל

ad me dicit dñs. Quapropter hec faciam tibi israel. Postq̃ autem hec fecero tibi preparare in occursum dei tui israel. Quia ecce formās montes & creans ventū & anūcians homini eloquiū suū: faciens matutinā nebulam & gradiens sup excelsa terre: dominus deus exercituum nomē eius.

5.

Audite verbum istud quod ego leuo super vos planctū. Domus israel: cecidit: & non adiiciet vt resurgat. Virgo israel proiecta est in terram suam: non est qui suscitet eam: quia hec dicit domin⁹ deus. Vrbs de qua egrediebātur mille relinquētur in ea centū: & de qua egrediebātur centū relinquētur in ea decē in domo israel: qa hec dicit dñs domui israel. Querite me & viuetis: & nolite querere bethel. In galgalā nolite intrare: & in bersabee non trāsibitis: quia galgala captiua ducetur: & bethel erit inutilis. Querite dñm & viuite: ne forte cōburatur vt ignis domus ioseph & deuorabit: & nō erit qui extinguat bethel: q couertitis in absynthium iudiciū: & iusticiā in terra relinqtis: facientē arcturū & orionē & couertentē in mane tenebras & diem in nocte mutantem. Qui vocat aquas maris & effundit eas super faciē terre: dominus nomen est eius. Qui arridet vastitatē sup robustū & depopulationē sup potentē affert. Odio habuerūt corripientē in porta: & loquentē pfecte abominati sunt. Idcirco p eo q dirípiebatis pauperē & predā electā tollebatis ab eo: domos q̄dro lapide edificabitis & non hītabitis in eis. Vineas plātabitis amātissimas: & nō bibetis vinū earū: qa cognoui multa scelera vra & fortia pctā vra. Hostes iusti accipientes munus: & paupes deprimētes i porta. Ideo prudens in tempore

ad me dicit dñs. ppterea sic faciam tibi isra
πρός με, λέγει κύριος. διὰ τοῦτο οὕτως ποιήσω σοι ἰσραήλ.
el. verũtñ qz sic faciam tibi pparare ad inuo
πλὴν ὅτι οὕτως ποιήσω σοι, ἑτοιμάζου τοῦ ἐπικα-
cãdũ deũ tuũ israel: qz dñs cõfirmãs toni
λεῖσθαι τὸν θεόν σου ἰσραήλ, διότι κύριος ἰδοὺ στερεῶν βρον-
truũ ⁊ creans spũm ⁊ annuncians in hoĩes
τὴν καὶ κτίζων πνεῦμα καὶ ἀπαγγέλλων εἰς ἀνθρώπους
christũ suũ faciẽs mane ⁊ nebulã: ⁊ ascen
τὸν χριστὸν αὐτοῦ, ποιῶν ὄρθρον καὶ ὁμίχλην, καὶ ἐπιβαί-
dẽs sup excelsa terre dñs de⁹: ompñs
νων ἐπὶ τὰ ὕψη τῆς γῆς κύριος ὁ θεός, παντοκράτωρ
nomẽ illi.
ὄνομα αὐτῷ.

Ca. 5.

Audite verbũ dñi qđ ego assumo sup
Ἀκούσατε τὸν λόγον κυρίου ὃν ἐγὼ λαμβάνω ἐφ' ὑ-
vos plãctũ: dom⁹ israel cecidit: nõ ãpli⁹ adjĩ
μᾶς θρῆνον, οἶκος τοῦ ἰσραὴλ ἔπεσεν, οὐκ ἔτι οὐ μὴ προ-
ciat resurgere. virgo israel ꝓiecta ẽ in terrã su
σθῇ ἀναστῆναι. παρθένος ἰσραὴλ ἐσφάλη ἐπὶ τῆς γῆς αὐ-
am: nõ est q̃ suscitet eam. qz hec dicit dñs de⁹:
τοῦ, οὐκ ἔστιν ὁ ἀνιστῶν αὐτήν. διότι τάδε λέγει κς ὁ θεός, πό-
vrbs ex q̃ egrediebant mille relinquent centũ.
λις ἐξ ἧς ἐξεπορεύοντο χίλιοι ὑπολειφθήσονται ἑκατόν,
⁊ ex q̃ egrediebant centũ: relinquent decẽ
καὶ ἐξ ἧς ἐξεπορεύοντο ἑκατόν, ὑπολειφθήσονται δέκα
domui israel. qz hec dicit dñs sup domũ
τῷ οἴκῳ ἰσραήλ. διότι τάδε λέγει κύριος ἐπὶ τὸν οἶκον
israel: q̃rite me ⁊ viuetis: ⁊ nõ q̃ratis
τοῦ ἰσραήλ, ἐκζητήσατέ με καὶ ζήσεσθε, καὶ μὴ ἐκζητεῖτε
bethel. ⁊ in galgala nõ ingrediamini: ⁊ in pute
βαιθήλ. καὶ εἰς γάλγαλα μὴ εἰσπορεύεσθε, καὶ ἐπὶ τὸ φρέ-
um iuramẽti nõ transeatis: qz galgala captiua
αρ τοῦ ὅρκου μὴ διαβαίνετε, διότι γάλγαλα αἰχμαλω-
ta captiuabit: ⁊ bethel nõ erit
τευομένη αἰχμαλωτισθήσεται, καὶ βαιθὴλ οὐχ ὑπάρ-
sicut. q̃rite dñm ⁊ viuite: vt nõ suc
χουσα. ἐκζητήσατε τὸν κύριον καὶ ζήσατε, ὅπως μὴ ἀνα-
cẽdat vt ignis dom⁹ ioseph ⁊ deuoret eã. ⁊
λάμψῃ ὡς πῦρ οἶκος ἰωσὴφ καὶ καταφάγῃ αὐτόν. καὶ
nõ erit extinguẽs domui israel. faciẽs in excelsũ iu
οὐκ ἔσται ὁ σβέσων τῷ οἴκῳ ἰσραήλ. ὁ ποιῶν εἰς ὕψος κρί-
diciũ ⁊ iusticiam in terrã: faciẽs oĩa ⁊ fabri
μα καὶ δικαιοσύνην εἰς γῆν, ὁ ποιῶν πάντα καὶ κατα-
cans: ⁊ ꝯuertẽs in mane vmbrã: ⁊ diem in noc
σκευάζων, καὶ στρέφων εἰς πρωῒ σκιάν, καὶ ἡμέραν εἰς νύ-
tẽ obscurãs: vocans aquã maris
κτα συσκοτάζων, ὁ προσκαλούμενος τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης
⁊ effundẽs illã sup faciem tre: dñs de⁹
καὶ ἐκχέων αὐτὸ ἐπὶ πρόσωπον τῆς γῆς, κύριος ὁ θεὸς
ompñs nomẽ illi. suscitans cõtritionẽ sup
ὁ παντοκράτωρ ὄνομα αὐτῷ. ὁ διεγείρων συντριμμὸν ἐπὶ
robur: ⁊ miseriam sup munitionẽ inducẽs. odio hũe
ἰσχύν, καὶ ταλαιπωρίαν ἐπὶ ὀχύρωμα ἐπάγων. ἐμίση-
rũt in portis corripientẽ: ⁊ s̃monẽ sctũ abomina
σαν ἐν πύλαις ἐλέγχοντα, καὶ λόγον ὅσιον ἐβδελύ-
ti sunt. iccirco de sup ꝑcussis pugnis ꝑcutiebat mẽdicũ. ⁊
ξαντο. διὰ τοῦτο ἀνθ' ὧν κατεκονδύλιζον πτωχόν, καὶ
dona electa suscepistis ab eo. domos politas edifi
δῶρα ἐκλεκτὰ ἐδέξασθε παρ' αὐτοῦ. οἴκους ξεστοὺς ᾠκο-
castis: ⁊ nõ hitabitis in eis: vineas
δομήσατε, καὶ οὐ μὴ κατοικήσετε ἐν αὐτοῖς, ἀμπελῶ-
desiderabiles plantastis. ⁊ non bibetis vinũ
νας ἐπιθυμητοὺς ἐφυτεύσατε, καὶ οὐ μὴ πίητε τὸν οἶνον
eaꝝ: qz cognoui multas ipietates vras: ⁊ for
αὐτῶν, ὅτι ἔγνων πολλὰς ἀσεβείας ὑμῶν, καὶ ἰσχυ-
tia peccata vra: cõculcãtes iustum acci
ραὶ αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν, καταπατοῦντες δίκαιον λαμ-
pientes commutatiões: ⁊ pauperẽ in portis declinan
βάνοντες ἀλλάγματα, καὶ πένητα ἐν πύλαις ἐκκλίνον-
tes. iccirco itelligẽs in tpe
τες. διὰ τοῦτο ὁ συνιῶν ἐν καιρῷ

A · B · C · D · Soph. 1.c.

illo tacebit: qz tps malũ est. querite
ἐκείνῳ σιωπήσεται, ὅτι καιρὸς πονηρός ἐστιν. ἐκζητήσα-
bonũ ⁊ nõ malum: vt viuatis ⁊ erit
τε τὸ καλὸν καὶ μὴ τὸ πονηρόν, ὅπως ζήσητε καὶ ἔσται
vobiscũ dñs. sic dixit dñs de⁹ ompñs:
μεθ' ὑμῶν κς. οὕτως εἶπεν κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ,
sicut dixestis: odio hũimus mala: ⁊ dile
ὃν τρόπον εἴπατε, μεμισήκαμεν τὰ πονηρά, καὶ ἠγα-
ximus bona: ⁊ restituetur in portis iudi
πήσαμεν τὰ καλά, καὶ ἀποκαταστήσατε ἐν πύλαις κρί-
ciũ: vt misereat dñs de⁹ ompñs
μα, ὅπως ἐλεήσῃ κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ τοὺς
reliq̃s ioseph. ppterea hec dicit dñs
περιλοίπους ἰωσήφ. διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος ὁ
de⁹ ompñs: in oĩbus plateis plãctus:
θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ἐν πάσαις πλατείαις κοπετός,
⁊ in oĩbus vijs dicet ve ve. voca
καὶ ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς ῥηθήσεται οὐαὶ οὐαί. κλη-
bitur agricola in luctũ ⁊ in plãctũ ⁊ in sci
θήσεται γεωργὸς εἰς πένθος καὶ εἰς κοπετὸν καὶ εἰς εἰ-
entes lamẽtũ: ⁊ in oĩbus vijs planctus: qz
δότας θρῆνον, καὶ ἐν πάσαις ὁδοῖς κοπετός, διότι
veniã p mediũ tui dixit dñs. ve q̃ deside
ἐλεύσομαι διὰ μέσου σου εἶπεν κύριος. οὐαὶ οἱ ἐπιθυ-
ratis diẽ dñi: vtq̃d ipa dico: ⁊
μοῦντες τὴν ἡμέραν κυρίου, ἱνατί αὕτη ἡ ἡμέρα, καὶ
hec est tenebre ⁊ nõ lux: queadmodũ si q̃s fugiat
αὕτη ἐστὶν σκότος καὶ οὐ φῶς, ὃν τρόπον ἐὰν τις φύγῃ
a facie leonis ⁊ occurrat ei vrs⁹: ⁊
ἐκ προσώπου λέοντος καὶ ἐμπέσῃ αὐτῷ ἄρκος, καὶ
insiliat in domũ ⁊ cõfirmat man⁹ in
εἰσπηδήσῃ εἰς τὸν οἶκον καὶ ἀπερείσηται τὰς χεῖρας αὐ-
ꝯ sup murũ: ⁊ mordeat eũ s̃pẽs. nõne tene
τοῦ ἐπὶ τὸν τοῖχον, καὶ δάκῃ αὐτὸν ὄφις. οὐχὶ σκό-
bre dies dñi ⁊ nõ lux: ⁊ caligo nõ hñs
τος ἡ ἡμέρα κυρίου καὶ οὐ φῶς, καὶ γνόφος οὐκ ἔχων
splendorẽ? odi ꝓieci festiuitates vras: ⁊ non
φέγγος; μεμίσηκα ἀπῶσμαι ἑορτὰς ὑμῶν, καὶ οὐ μὴ
odorabo in cõuentibus vris. qz si ottule
ὀσφρανθῶ ἐν ταῖς πανηγύρεσιν ὑμῶν. διότι ἐὰν ἀνενέγ-
ritis mihi holocausta ⁊ sacrificiũ vrm: nõ suscipi
κητέ μοι ὁλοκαυτώματα καὶ θυσίας ὑμῶν, οὐ προσδέ-
am: ⁊ salutaris apparitiõis vre nõ respiciã.
ξομαι, καὶ σωτηρίου ἐπιφανείας ὑμῶν οὐκ ἐπιβλέψο-
auser a me sonitũ carminũ tuoꝝ ⁊ psalmũ or
μαι. μετάστησον ἀπ' ἐμοῦ ἦχον ᾠδῶν σου καὶ ψαλμὸν ὀρ-
ganoꝝ tuoꝝ nõ audiã. ⁊ voluetur q̃si aqua
γάνων σου οὐκ ἀκούσομαι. καὶ κυλισθήσεται ὡς ὕδωρ
iudiciũ. ⁊ iusticia q̃si torrens inui⁹. nũqd hosti
κρίμα. καὶ δικαιοσύνη ὡς χειμάρρους ἄβατος. μὴ σφά-
as ⁊ sacrificia q̃draginta ãnis obtulistis mihi do
για καὶ θυσίας τεσσαράκοντα ἔτη προσηνέγκατέ μοι οἶ-
m⁹ israel: ⁊ portastis tebernaculũ moloch
κος τοῦ ἰσραήλ, καὶ ἀνελάβετε τὴν σκηνὴν τοῦ μολὸχ
⁊ syd⁹ dei vri rompha. figuras eo
καὶ τὸ ἄστρον τοῦ θεοῦ ὑμῶν ῥομφᾶ. τοὺς τύπους αὐ-
rũ q̃s fecistis in eis. ⁊ migrare faciã vos vl
τῶν οὓς ἐποιήσατε ἐν αὐτοῖς. καὶ μετοικιῶ ὑμᾶς ἐπέ-
tra damascũ dicit dñs: de⁹ ompñs no
κεινα δαμασκοῦ λέγει κύριος, ὁ θεὸς παντοκράτωρ ὄνο-
mẽ illi.
μα αὐτῷ.

Ca. 6.

Ve spernentib⁹ sion: ⁊ cõ
Οὐαὶ τοῖς ἐξουδενοῦσιν σιών, καὶ τοῖς πε-
fidentib⁹ in monte samarie. vindemiauẽ pnci
ποιθόσιν ἐπὶ τὸ ὄρος σαμαρείας. ἀπετρύγησαν ἀρ-
pat⁹ gẽtiũ. ⁊ igressae ad eos dom⁹ israel.
χὰς ἐθνῶν. καὶ εἰσῆλθεν εἰς αὐτοὺς οἶκος τοῦ ἰσραήλ.
transite oẽs ⁊ videte ⁊ ptransite inde in
διάβητε πάντες καὶ ἴδετε καὶ διέλθετε ἐκεῖθεν εἰς
emath raba: ⁊ descendite in geth philistiim
ἐμμὰθ ῥαβά, καὶ κατάβητε εἰς γὲθ ἀλλοφύλων τὰς

Esa. 96. 10.12.c · Esai. 1.a. · Mala. 1.d. · Actu. 7.f. · Luce. 6.d. · A · B · C · D

illo tacebit: quia tempus malum est. Querite bonum & nō malum vt viuatis: & erit dñs deus exercituum vobiscum sicut dixistis. Odite malum & diligite bonum: & cōstituite in porta iudicium si forte misereatur dñs deus exercituum reliquiis ioseph. Propterea hec dicit dominus deus exercituū dn̄ator. In oībus plateis planctus: & in cunctis q̄ foris sunt dicetur ve ve. Et vocabūt agricolā ad luctū: & ad planctū eos qui sciūt plangere. Et in oībus vineis erit plāctus: qa per transibo in medio tui dicit dñs. Ve desiderantib⁹ diem domini. Ad quid eam vobis? Dies domini ista tenebre & non lux. Quomodo si fugiat vir a facie leonis & occurrat ei vrsus: & ingrediatur domū: & innitatur manu sua sup parietē: & mordeat eū coluber. Nunqd nō tenebre dies dñi & nō lux: & caligo: & nō splendor in ea? Odi & pieci festiuitates vestras: & non capiam odorē cetuū vestroꝝ. Quod si obtuleritis mihi holocaustomata & munera vra nō suscipiam: & vota pinguiū vestroꝝ nō respiciā. Aufer a me tumultū carminū tuorū & cantica lyre tue non audiā. Et reuelabitur quasi aqua iudicium: & iusticia quasi torrens fortis. Nunquid hostias & sacrificium obtulistis mihi in deserto q̄draginta annis dom⁹ israel? Et portastis tabernaculum moloch deo vro: & imaginē idolorū vroꝝ: sydus dei vri rēphā: figuras quas fecistis vobis adorare eas. Et migrare vos faciā trās damascū: dicit dñs de⁹ exercituū nomen eius.

6.

Ve vobis qui opulenti estis in sion & confiditis in monte samarie: optimates capita pplorū: ingredientes pōpatice domū israel. Transite in calāne & videte: & ite inde in emath magnā: & descendite in geth palestinorum: & ad

ההיא ידם כי עת רעה היא׃ דרשו טוב ואל רע למען תחיו ויהי כן יהוה אלהי צבאות אתכם כאשר אמרתם׃ שנאו רע ואהבו טוב והציגו בשער משפט אולי יחנן יהוה אלהי צבאות שארית יוסף׃ לכן כה אמר יהוה אלהי צבאות אדני בכל רחבות מספד ובכל חוצות יאמרו הו הו וקראו אכר אל אבל ומספד אל יודעי נהי׃ ובכל כרמים מספד כי אעבר בקרבך אמר יהוה׃ הוי המתאוים את יום יהוה למה זה לכם יום יהוה הוא חשך ולא אור׃ כאשר ינוס איש מפני הארי ופגעו הדב ובא הבית וסמך ידו על הקיר ונשכו הנחש׃ הלא חשך יום יהוה ולא אור ואפל ולא נגה לו׃ שנאתי מאסתי חגיכם ולא אריח בעצרותיכם׃ כי אם תעלו לי עלות ומנחתיכם לא ארצה ושלם מריאיכם לא אביט׃ הסר מעלי המון שריך וזמרת נבליך לא אשמע׃ ויגל כמים משפט וצדקה כנחל איתן׃ הזבחים ומנחה הגשתם לי במדבר ארבעים שנה בית ישראל׃ ונשאתם את סכות מלככם ואת כיון צלמיכם כוכב אלהיכם אשר עשיתם לכם׃ והגליתי אתכם מהלאה לדמשק אמר יהוה אלהי צבאות שמו׃

Cap. vj.

הוי השאננים בציון והבטחים בהר שמרון נקבי ראשית הגוים ובאו להם בית ישראל׃ עברו כלנה וראו ולכו משם חמת רבה ורדו גת פלשתים

דמם · רוץ חיה · היה · יצג שפט · חנן · ספד · חוץ אמר · הו · נהה עבר · אוה · נוס פגע · ארה דוב · בוא · חגג · ריח עצר · עלה רצה · מרא נבט · סור המן · שור שמע · גלה שפט · נגש דבר · רבע · סכת כון · ככב עשה · גלה · בוא · ראה ילך · ירד

הֲטוֹבִים מִן הַמַּמְלָכוֹת הָאֵלֶּה אִם רַב גְּבוּלָם מִגְּבֻלְכֶם׃ הַמְנַדִּים לְיוֹם רָע וַתַּגִּישׁוּן שֶׁבֶת חָמָס׃ הַשֹּׁכְבִים עַל מִטּוֹת שֵׁן וּסְרֻחִים עַל עַרְשׂוֹתָם וְאֹכְלִים כָּרִים מִצֹּאן וַעֲגָלִים מִתּוֹךְ מַרְבֵּק׃ הַפֹּרְטִים עַל פִּי הַנָּבֶל כְּדָוִיד חָשְׁבוּ לָהֶם כְּלֵי שִׁיר׃ הַשֹּׁתִים בְּמִזְרְקֵי יַיִן וְרֵאשִׁית שְׁמָנִים יִמְשָׁחוּ וְלֹא נֶחְלוּ עַל שֵׁבֶר יוֹסֵף׃ לָכֵן עַתָּה יִגְלוּ בְּרֹאשׁ גֹּלִים וְסָר מִרְזַח סְרוּחִים׃ נִשְׁבַּע אֲדֹנָי יְהוִה בְּנַפְשׁוֹ נְאֻם יְהוָה אֱלֹהֵי צְבָאוֹת מְתָאֵב אָנֹכִי אֶת גְּאוֹן יַעֲקֹב וְאַרְמְנֹתָיו שָׂנֵאתִי וְהִסְגַּרְתִּי עִיר וּמְלֹאָהּ׃ וְהָיָה אִם יִוָּתְרוּ עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים בְּבַיִת אֶחָד וָמֵתוּ׃ וּנְשָׂאוֹ דּוֹדוֹ וּמְסָרְפוֹ לְהוֹצִיא עֲצָמִים מִן הַבַּיִת וְאָמַר לַאֲשֶׁר בְּיַרְכְּתֵי הַבַּיִת הַעוֹד עִמָּךְ וְאָמַר אָפֶס וְאָמַר הָס כִּי לֹא לְהַזְכִּיר בְּשֵׁם יְהוָה׃ כִּי הִנֵּה יְהוָה מְצַוֶּה וְהִכָּה הַבַּיִת הַגָּדוֹל רְסִיסִים וְהַבַּיִת הַקָּטֹן בְּקִעִים׃ הַיְרֻצוּן בַּסֶּלַע סוּסִים אִם יַחֲרוֹשׁ בַּבְּקָרִים כִּי הֲפַכְתֶּם לְרֹאשׁ מִשְׁפָּט וּפְרִי צְדָקָה לְלַעֲנָה׃ הַשְּׂמֵחִים לְלֹא דָבָר הָאֹמְרִים הֲלוֹא בְחָזְקֵנוּ לָקַחְנוּ לָנוּ קַרְנָיִם׃ כִּי הִנְנִי מֵקִים עֲלֵיכֶם בֵּית יִשְׂרָאֵל נְאֻם יְהוָה אֱלֹהֵי הַצְּבָאוֹת גּוֹי וְלָחֲצוּ אֶתְכֶם מִלְּבוֹא חֲמָת עַד נַחַל הָעֲרָבָה׃

Cap. vij.

כֹּה הִרְאַנִי אֲדֹנָי יְהוִה וְהִנֵּה יוֹצֵר גֹּבַי בִּתְחִלַּת עֲלוֹת הַלָּקֶשׁ וְהִנֵּה לֶקֶשׁ אַחַר גִּזֵּי הַמֶּלֶךְ׃ וְהָיָה אִם כִּלָּה לֶאֱכוֹל אֶת עֵשֶׂב הָאָרֶץ וָאֹמַר אֲדֹנָי יְהוִה סְלַח נָא מִי יָקוּם יַעֲקֹב

optima quoq; regna horum: si latior terminus eorum termino vro est. Qui separati estis in diem malum: Et appropinquatis solio iniquitatis. Qui dormitis in lectis eburneis: & lasciuitis in stratis vris. Qui comeditis agnum de grege: & vitulos de medio armenti: q canitis ad vocem psalterii. Sicut dauid putauerunt se habere vasa cantici. bibentes vinum in phialis & optimo vnguento delibuti: & nihil patiebantur sup contritione ioseph. Quapropter nunc migrabunt in capite transmigrantium: et auferetur factio lasciuientium. Iurauit dñs deus in aia sua: dicit dominus deus exercituum. Detestor ego superbiam iacob: & domos eius odi: & tradam ciuitatem cum habitatoribus suis. Quod si reliq fuerint decem viri in domo vna & ipsi morientur. Et tollet eum ppinquus suus & comburet eum vt efferat ossa de domo: & dicet ei qui in penetralibus domus est. Nunqd adhuc est penes te. Et rndebit. Finis est. Et dicet ei. Tace & nō recorderis nomis dñi. Quia ecce dominus mandauit: & pcutiet domum maiorem ruinis: & domum minorem scissionibus. Nunqd currere queunt in petris equi aut arari potest in bubalis. Qm conuertistis in amaritudinem iudicium: & fructum iusticie in absinthium: qui letamini in nihili: qui dicitis. Nunqd nō in fortitudine nra assumpsimus nobis cornua. Ecce enim suscitabo sup vos domus isrl dicit dñs deus exercituum gentem: & coteret vos ab introitu emath vsq; ad torrentem deserti. 7.

Hec ostendit mihi dñs deus. Et ecce fictor locuste in principio germinantium serotini imbris: & ecce serotinus post tonsionem regis. Et factum est cum cōsumasset comedere herbam terre dixit. Domine deus propitius esto obsecro. Quis suscitabit iacob

κράτιστας ἐκ τῶν βασιλειῶν τούτων, ἐπεὶ πλείονα ἐστὶν τὰ ὅρια αὐτῶν τῶν ὁρίων ὑμῶν. οἱ εὐχόμενοι εἰς ἡμέραν κακήν, οἱ ἐγγίζοντες καὶ ἐφαπτόμενοι σαββάτων ψευδῶν. οἱ καθεύδοντες ἐπὶ κλινῶν ἐλεφαντίνων, καὶ κατασπαταλῶντες ἐπὶ ταῖς στρωμναῖς αὐτῶν. καὶ ἔσθοντες ἐρίφους ἐκ ποιμνίων, καὶ μοσχάρια ἐκ βουκολίων γαλαθηνά. οἱ ἐπικροτοῦντες πρὸς τὴν φωνὴν τῶν ὀργάνων, ὡς ἑστηκότα ἐλογίσαντο, καὶ οὐχ ὡς φεύγοντα. οἱ πίνοντες τὸν διυλισμένον οἶνον καὶ τὰ πρῶτα μύρα χριόμενοι, καὶ οὐκ ἔπασχον οὐδὲν ἐπὶ τῇ συντριβῇ ἰωσήφ. διὰ τοῦτο νῦν αἰχμάλωτοι ἔσονται ἀπ᾽ ἀρχῆς δυναστῶν. καὶ ἐξαρθήσεται χρεμετισμὸς ἵππων ἐξ ἐφραίμ. ὅτι ὤμοσε κύριος καθ᾽ ἑαυτοῦ, διότι βδελύσσομαι ἐγὼ πᾶσαν τὴν ὕβριν ἰακώβ, καὶ τὰς χώρας αὐτοῦ μεμίσηκα. ἐξαρῶ πόλιν σὺν πᾶσι τοῖς ἐνοικοῦσιν αὐτήν. καὶ ἔσται ἐὰν ὑπολειφθῶσι δέκα ἄνδρες ἐν οἰκίᾳ μιᾷ, καὶ ἀποθανοῦνται, καὶ ὑπολειφθήσονται οἱ κατάλοιποι. καὶ λήψονται οἱ οἰκεῖοι αὐτῶν καὶ παραβιῶνται τοῦ ἐξενέγκαι τὰ ὀστᾶ ἐκ τοῦ οἴκου. καὶ ἐρεῖ τοῖς προεστηκόσι τῆς οἰκίας, εἰ ἔτι ὑπάρχει παρὰ σοί; καὶ ἐρεῖ, οὐκ ἔτι. καὶ ἐρεῖ, σίγα, οὐ μὴ ὀνομάσαι κύριον. διότι ἰδοὺ ἐντέλλεται κύριος, καὶ πατάξει τὸν οἶκον τὸν μέγαν θλάσμασιν, καὶ τὸν οἶκον τὸν μικρὸν ῥήγμασι. εἰ διώξονται ἐν πέτραις ἵπποι, εἰ παρασιωπήσονται ἐν θηλείαις; ὅτι ἐξεστρέψατε εἰς θυμὸν κρίμα, καὶ καρπὸν δικαιοσύνης εἰς πικρίαν. οἱ εὐφραινόμενοι ἐπ᾽ οὐδενὶ ῥήματι. οἱ λέγοντες, οὐκ ἐν τῇ ἰσχύϊ ἡμῶν ἔσχομεν κέρατα; διότι ἰδοὺ ἐγὼ ἐπεγείρω ἐφ᾽ ὑμᾶς οἶκον τοῦ ἰσραὴλ ἔθνος καὶ ἐκθλίψουσιν ὑμᾶς, τοῦ μὴ εἰσελθεῖν εἰς αἱμάθ, καὶ ἕως χειμάρρου τῶν δυσμῶν.

Ca.7.

Οὕτως ἔδειξέ μοι κύριος. καὶ ἰδοὺ ἐπιγονὴ ἀκρίδων ἐρχομένη ἑωθινή. καὶ ἰδοὺ βροῦχος εἷς γὼγ ὁ βασιλεύς. καὶ ἔσται ἐὰν συντελέσῃ τοῦ καταφαγεῖν τὸν χόρτον τῆς γῆς, καὶ εἶπα, κύριε ἵλεως γενοῦ, τίς ἀναστήσει τὸν ἰακώβ,

ὅτι ὀλιγοστός ἐστι; μετανόησον κύριε ἐπὶ τούτῳ, καὶ τοῦτο οὐκ ἔσται λέγει κύριος. οὕτως ἔδειξέ μοι κύριος, καὶ ἰδοὺ ἐκάλεσε τὴν δίκην ἐν πυρὶ κύριος καὶ κατέφαγε τὴν ἄβυσσον τὴν πολλήν, καὶ κατέφαγε τὴν μερίδα. καὶ εἶπα, κύριε ὁ θεὸς κόπασον, τίς ἀναστήσει τὸν ἰακώβ; ὅτι ὀλιγοστός ἐστι, μετανόησον κύριε ἐπὶ τούτῳ. καὶ τοῦτο οὐ μὴ γένηται λέγει κύριος. οὕτως ἔδειξέ μοι κύριος, καὶ ἰδοὺ κύριος ἑστηκὼς ἐπὶ τείχους ἀδάμαντος, καὶ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ ἀδάμας. καὶ εἶπε κύριος πρός με, τί σὺ ὁρᾷς ἀμώς; καὶ εἶπα, ἀδάμαντα. καὶ εἶπε κύριος πρός με, ἰδοὺ ἐγὼ ἐντάσσω ἀδάμαντα ἐν μέσῳ λαοῦ μου ἰσραήλ. οὐκ ἔτι μὴ προσθῶ τοῦ παρελθεῖν αὐτόν, καὶ ἀφανισθήσονται βωμοὶ τοῦ γέλωτος. καὶ αἱ τελεταὶ τοῦ ἰσραὴλ ἐρημωθήσονται, καὶ ἀναστήσομαι ἐπὶ τὸν οἶκον ἱεροβοὰμ ἐν ῥομφαίᾳ. καὶ ἐξαπέστειλεν ἀμασίας ὁ ἱερεὺς βαιθὴλ πρὸς ἱεροβοὰμ βασιλέα ἰσραὴλ λέγων, συστροφὰς ποιεῖται κατὰ σοῦ ἀμὼς ἐν μέσῳ οἴκου ἰσραήλ, οὐ μὴ δύνηται ἡ γῆ ὑπενεγκεῖν πάντας τοὺς λόγους αὐτοῦ. διότι τάδε λέγει ἀμώς, ἐν ῥομφαίᾳ τελευτήσει ἱεροβοάμ, ὁ δὲ ἰσραὴλ αἰχμάλωτος ἀχθήσεται ἀπὸ τῆς γῆς αὐτοῦ. καὶ εἶπεν ἀμασίας πρὸς ἀμώς, ὁ ὁρῶν βάδιζε, ἐκχώρησον εἰς γῆν ἰούδα, καὶ ἐκεῖ καταβίου καὶ ἐκεῖ προφητεύσεις, εἰς δὲ βαιθὴλ οὐκ ἔτι μὴ προσθῇς τοῦ προφητεῦσαι, ὅτι ἁγίασμα ἐστι βασιλέως, καὶ οἶκος βασιλείας ἐστί. καὶ ἀπεκρίθη ἀμὼς καὶ εἶπε πρὸς ἀμασίαν, οὐκ ἤμην προφήτης, οὐδὲ υἱὸς προφήτου, ἀλλ᾽ ἢ αἰπόλος ἤμην κνίζων συκάμινα, καὶ ἀνέλαβέ με κύριος ἐκ τῶν προβάτων. καὶ εἶπε κύριος πρός με, βάδιζε προφήτευσον ἐπὶ τὸν λαόν μου ἰσραήλ. καὶ νῦν ἄκουε λόγον κυρίου. σὺ λέγεις, οὐ προφητεύσεις ἐπὶ τὸν ἰσραήλ, καὶ οὐ μὴ ὀχλαγωγήσεις ἐπὶ τὸν οἶκον ἰακώβ. διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος, ἡ γυνή σου ἐν τῇ πόλει πορνεύσει,

quia paruulus est. Misertus est dñs super hoc. Non erit dicit dominus. Hec ostendit mihi dominus deus. Et ecce vocabat iudicium ad ignem dominus deus: & deuorauit abyssum multam: & comedit simul partem. Et dixi. Dñe deus quiesce obsecro. Quis suscitabit iacob: qa paruulus est. Misertus est dñs sup hoc. Sed et istud nō erit dicit dominus deus. Hec ostendit mihi. Et ecce dñs stans super murum litum & in manu eius trulla cementarii. Et dixit dominus ad me. Quid tu vides amos. Et dixi. Trullam cementarii. Et dixit dñs. Ecce ego ponam trullam in medio populi mei israel. Non adiiciam vltra superinducere eum. & demolientur excelsa idoli: & sanctificationes israel desolabuntur: & cōsurgam sup domum hieroboam in gladio. Et misit amasias sacerdos bethel ad hieroboam regem israel dicens. Rebellauit cōtra te amos in medio domus israel. Non poterit terra sustinere vniuersos sermones eius. Hec enim dicit amos. In gladio morietur hieroboam: & israel captiuus migrauit de terra sua. Et dixit amasias ad amos. Qui vides gradere: fuge in terram iuda & comede ibi panem & prophetabis ibi: & in bethel nō adiicies vltra vt prophetes: quia sanctificatio regis est & domus regni est. Responditq; amos & dixit ad amasiam. Non sum ppheta: & nō sum filius pphete: sed armentarius ego sum vellicans sycomoros. Et tulit me dñs cum sequerer gregem. Et dixit dñs ad me. Vade propheta ad populum meum israel. Et nunc audi verbum dñi. Tu dicis: nō prophetabis super israel: & nō stillabis sup domum idoli. Propter hoc hec dicit dñs. Vxor tua in ciuitate fornicabitur:

כִּי קָטֹן הוּא׃ נִחַם יְהוָה עַל זֹאת לֹא תִהְיֶה אָמַר יְהוָה׃ כֹּה הִרְאַנִי אֲדֹנָי יְהוִה וְהִנֵּה קֹרֵא לָרִב בָּאֵשׁ אֲדֹנָי יְהוִה וַתֹּאכַל אֶת תְּהוֹם רַבָּה וְאָכְלָה אֶת הַחֵלֶק׃ וָאֹמַר אֲדֹנָי יְהוִה חֲדַל נָא מִי יָקוּם יַעֲקֹב כִּי קָטֹן הוּא׃ נִחַם יְהוָה עַל זֹאת גַּם הִיא לֹא תִהְיֶה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה׃ כֹּה הִרְאַנִי וְהִנֵּה אֲדֹנָי נִצָּב עַל חוֹמַת אֲנָךְ וּבְיָדוֹ אֲנָךְ׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי מָה אַתָּה רֹאֶה עָמוֹס וָאֹמַר אֲנָךְ וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי הִנְנִי שָׂם אֲנָךְ בְּקֶרֶב עַמִּי יִשְׂרָאֵל לֹא אוֹסִיף עוֹד עֲבוֹר לוֹ׃ וְנָשַׁמּוּ בָּמוֹת יִשְׂחָק וּמִקְדְּשֵׁי יִשְׂרָאֵל יֶחֱרָבוּ וְקַמְתִּי עַל בֵּית יָרָבְעָם בֶּחָרֶב׃ וַיִּשְׁלַח אֲמַצְיָה כֹּהֵן בֵּית אֵל אֶל יָרָבְעָם מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר קָשַׁר עָלֶיךָ עָמוֹס בְּקֶרֶב בֵּית יִשְׂרָאֵל לֹא תוּכַל הָאָרֶץ לְהָכִיל אֶת כָּל דְּבָרָיו׃ כִּי כֹה אָמַר עָמוֹס בַּחֶרֶב יָמוּת יָרָבְעָם וְיִשְׂרָאֵל גָּלֹה יִגְלֶה מֵעַל אַדְמָתוֹ׃ וַיֹּאמֶר אֲמַצְיָה אֶל עָמוֹס חֹזֶה לֵךְ בְּרַח לְךָ אֶל אֶרֶץ יְהוּדָה וֶאֱכָל שָׁם לֶחֶם וְשָׁם תִּנָּבֵא׃ וּבֵית אֵל לֹא תוֹסִיף עוֹד לְהִנָּבֵא כִּי מִקְדַּשׁ מֶלֶךְ הוּא וּבֵית מַמְלָכָה הוּא׃ וַיַּעַן עָמוֹס וַיֹּאמֶר אֶל אֲמַצְיָה לֹא נָבִיא אָנֹכִי וְלֹא בֶן נָבִיא אָנֹכִי כִּי בוֹקֵר אָנֹכִי וּבוֹלֵס שִׁקְמִים׃ וַיִּקָּחֵנִי יְהוָה מֵאַחֲרֵי הַצֹּאן וַיֹּאמֶר אֵלַי יְהוָה לֵךְ הִנָּבֵא אֶל עַמִּי יִשְׂרָאֵל׃ וְעַתָּה שְׁמַע דְּבַר יְהוָה אַתָּה אֹמֵר לֹא תִנָּבֵא עַל יִשְׂרָאֵל וְלֹא תַטִּיף עַל בֵּית יִשְׂחָק׃ לָכֵן כֹּה אָמַר יְהוָה אִשְׁתְּךָ בָּעִיר תִּזְנֶה

וּבָנֶיךָ וּבְנֹתֶיךָ בַּחֶרֶב יִפֹּלוּ וְאַדְמָתְךָ בַּחֶבֶל תְּחֻלָּק וְאַתָּה עַל אֲדָמָה טְמֵאָה תָּמוּת וְיִשְׂרָאֵל גָּלֹה יִגְלֶה מֵעַל אַדְמָתוֹ׃

Cap. viij. כֹּה הִרְאַנִי אֲדֹנָי יְהוִה וְהִנֵּה כְּלוּב קָיִץ׃ וַיֹּאמֶר מָה אַתָּה רֹאֶה עָמוֹס וָאֹמַר כְּלוּב קָיִץ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי בָּא הַקֵּץ אֶל עַמִּי יִשְׂרָאֵל לֹא אוֹסִיף עוֹד עֲבוֹר לוֹ׃ וְהֵילִילוּ שִׁירוֹת הֵיכָל בַּיּוֹם הַהוּא נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה רַב הַפֶּגֶר בְּכָל מָקוֹם הִשְׁלִיךְ הָס׃ שִׁמְעוּ זֹאת הַשֹּׁאֲפִים אֶבְיוֹן וְלַשְׁבִּית עֲנִיֵּי אָרֶץ׃ לֵאמֹר מָתַי יַעֲבֹר הַחֹדֶשׁ וְנַשְׁבִּירָה שֶּׁבֶר וְהַשַּׁבָּת וְנִפְתְּחָה בָּר לְהַקְטִין אֵיפָה וּלְהַגְדִּיל שֶׁקֶל וּלְעַוֵּת מֹאזְנֵי מִרְמָה׃ לִקְנוֹת בַּכֶּסֶף דַּלִּים וְאֶבְיוֹן בַּעֲבוּר נַעֲלָיִם וּמַפַּל בַּר נַשְׁבִּיר׃ נִשְׁבַּע יְהוָה בִּגְאוֹן יַעֲקֹב אִם אֶשְׁכַּח לָנֶצַח כָּל מַעֲשֵׂיהֶם׃ הַעַל זֹאת לֹא תִרְגַּז הָאָרֶץ וְאָבַל כָּל יוֹשֵׁב בָּהּ וְעָלְתָה כָאֹר כֻּלָּהּ וְנִגְרְשָׁה וְנִשְׁקְעָה כִּיאוֹר מִצְרָיִם׃ וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה וְהֵבֵאתִי הַשֶּׁמֶשׁ בַּצָּהֳרָיִם וְהַחֲשַׁכְתִּי לָאָרֶץ בְּיוֹם אוֹר׃ וְהָפַכְתִּי חַגֵּיכֶם לְאֵבֶל וְכָל שִׁירֵיכֶם לְקִינָה וְהַעֲלֵיתִי עַל כָּל מָתְנַיִם שָׂק וְעַל כָּל רֹאשׁ קָרְחָה וְשַׂמְתִּיהָ כְּאֵבֶל יָחִיד וְאַחֲרִיתָהּ כְּיוֹם מָר׃ הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה וְהִשְׁלַחְתִּי רָעָב בָּאָרֶץ לֹא רָעָב לַלֶּחֶם וְלֹא צָמָא לַמַּיִם כִּי אִם לִשְׁמֹעַ אֵת דִּבְרֵי יְהוָה׃ וְנָעוּ מִיָּם עַד יָם וּמִצָּפוֹן וְעַד מִזְרָח יְשׁוֹטְטוּ לְבַקֵּשׁ אֶת דְּבַר יְהוָה וְלֹא יִמְצָאוּ׃ בַּיּוֹם הַהוּא

et filii tui & filie tue in gladio cadent: & humus tua funiculo metietur. Et tu in polluta terra morieris: & israel captiuus migrabit de terra sua. 8.

Hec oſtendit mihi dominus deus. Ecce vncinus pomorũ. Et dixit: Quid tu vides amos? Et dixi. Vncinũ pomorum. Et dixit dñs ad me. Venit finis ſup populũ meũ iſrael. Non adiiciã vltra vt per tranſeam eũ. Et ſtridebũt cardines tẽpli in die illa dicit dominus deus. Multi morientur: in omni loco proiicietur ſilentiũ. Audite hoc qui conteritis pauperẽ: & deficere facitis egenos tre: dicẽtes. Quãdo tranſibit mẽſis & venũdabimus merces: & ſabbatũ: & aperiemus frumentũ: vt imminuamus menſurã & augeamus ſiclũ: & ſupponamus ſtateras doloſas: vt poſſideamus in argento egenos: & pauperes pro calciamentis: & quiſquilias frumenti vendamus. Iurauit dñs in ſupbiã iacob: ſi oblitus fuero vſq₃ ad finẽ omnia opera eorũ. Nunquid ſup iſto nõ cõmouebitur terra: & lugebit oĩs habitator eius? Et aſcẽdet quaſi fluuius vniuerſus: & eiicietur & defluet quaſi riuus egypti. Et erit in die illa dicit dñs deus: occidet ſol meridie: & tenebreſcere faciam terram in die luminis. Et conuertam feſtiuitates vrãs in luctum: & oĩa cantica vrã in planctũ. Et inducam ſup omne dorſum vrm ſaccũ: & ſup om̃e caput caluiciũ. Et ponã eam quaſi luctum vnigeniti: & nouiſſima eius quaſi diem amarũ. Ecce dies veniũt dicit dñs: & emittam famem in terrã: non famem panis neq₃ ſitim aque: ſed audiendi verbum dñi. Et cõmouebũtur a mari vſq₃ ad mare: & ab aquilone vſq₃ ad orientẽ circuibunt querentes verbum dñi: & nõ inuenient. In die illa

καὶ υἱοί σου καὶ αἱ θυγατέρες σου αἰχμάλωτοι ἀχθήσονται. καὶ ἡ γῆ σου χοινίῳ καταμετρηθήσεται. καὶ σὺ ἐν γῇ ἀκαθάρτῳ τελευτήσεις. ὁ δὲ ἰσραὴλ αἰχμάλωτος ἀχθήσεται ἀπὸ τῆς γῆς αὐτοῦ. Ca. 8.

Οὕτως ἔδειξέν μοι κύριος. καὶ ἰδοὺ ἄγγος ἰξευτοῦ. καὶ εἶπεν κύριος, τί σὺ βλέπεις ἀμμώς; καὶ εἶπα, ἄγγος ἰξευτοῦ. καὶ εἶπεν κύριος πρός με, ἥκει τὸ πέρας ἐπὶ τὸν λαόν μου τὸν ἰσραήλ, οὐ προσθήσω οὐκέτι τοῦ παρελθεῖν αὐτόν. καὶ ὀλολύξει τὰ φατνώματα τοῦ ναοῦ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ λέγει κύριος. πολὺς ὁ πεπτωκὼς ἐν παντὶ τόπῳ ῥίψω σιωπήν. ἀκούσατε δὴ ταῦτα οἱ ἐκτρίβοντες πένητα, καὶ καταδυναστεύοντες πτωχοὺς ἀπὸ τῆς γῆς, οἱ λέγοντες, πότε διελεύσεται ὁ μὴν καὶ ἐμπολήσομεν, καὶ τὰ σάββατα καὶ ἀνοίξομεν θησαυρούς; τοῦ ποιῆσαι μικρὸν τὸ μέτρον, καὶ τοῦ μεγαλῦναι σταθμὸν καὶ ποιῆσαι ζυγὸν ἄδικον. τοῦ κτᾶσθαι ἐν ἀργυρίῳ πτωχούς, καὶ ταπεινὸν ἀντὶ ὑποδημάτων, καὶ ἀπὸ παντὸς γενήματος ἐμπορευσόμεθα. ὀμνύει κύριος κατὰ τῆς ὑπερηφανίας ἰακώβ, εἰ ἐπιλησθήσεται εἰς νῖκος πάντα τὰ ἔργα αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τούτοις οὐ ταραχθήσεται ἡ γῆ; καὶ πενθήσει πᾶς ὁ κατοικῶν ἐν αὐτῇ. καὶ ἀναβήσεται ὡς ποταμὸς συντέλεια, καὶ καταβήσεται ὡς ποταμὸς αἰγύπτου. καὶ ἔσται ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ λέγει κύριος, καὶ δύσεται ὁ ἥλιος μεσημβρίας, καὶ συσκοτάσει ἐπὶ τῆς γῆς ἐν ἡμέρᾳ τὸ φῶς. καὶ μεταστρέψω τὰς ἑορτὰς ὑμῶν εἰς πένθος, καὶ πάσας τὰς ᾠδὰς ὑμῶν εἰς θρῆνον, καὶ ἀναβιβάσω ἐπὶ πᾶσαν ὀσφὺν σάκκον, καὶ ἐπὶ πᾶσαν κεφαλὴν φαλάκρωμα. καὶ θήσομαι αὐτὸν ὡς πένθος ἀγαπητοῦ, καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ ὡς ἡμέραν ὀδύνης. ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται λέγει κύριος, καὶ ἐξαποστελῶ λιμὸν ἐπὶ τὴν γῆν, οὐ λιμὸν ἄρτου, οὐδὲ δίψαν ὕδατος, ἀλλὰ λιμὸν τοῦ ἀκοῦσαι λόγον κυρίου. καὶ σαλευθήσεται ὕδατα ἕως θαλάσσης, καὶ ἀπὸ βορρᾶ ἕως ἀνατολῶν περιδραμοῦνται ζητοῦντες λόγον κυρίου, καὶ οὐ μὴ εὕρωσιν, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ

Interlinear Latin: et filii tui et filie tue captiue ducent. et terra tua funiculo menſurabitur. et tu in terra immunda morieris. at iſrael captiuus ducetur de terra ſua. — Sic oſtendit mihi dñs. et ecce vas aucupis. et dixit dñs: quid tu vides amos? et dixi: vas aucupis. et dixit dñs ad me: venit finis ſup ppl̃m meũ iſrael: nõ adiiciã vltra vt tranſeam eũ. et vlulabunt laquearia tẽpli in illa die dicit dñs. multus plãctus in oĩ loco, proiiciã ſilentiũ. audite hec qui conteritis pauperẽ. et deficere facitis egenos a terra dicẽtes: quãdo tranſibit menſis et cõgregabimus? et ſabbata et aperiemus theſauros? ad faciẽdũ paruã menſuram. et ad magnificãdũ ſtatera, et faciẽdũ ſtaterã iniquã. ad poſſidẽdũ in argento mendicos: et humiles pro calciamentis: et ab oĩ appoſitione negociabimur. iurat dñs p ſuperbiam iacob: ſi obliuiõi tradent in victoriã oĩa opera eorũ: et ſup hiis nõ turbabit terra? et lugebit oĩs habitans in ea. et aſcendet ſicut flumen cõſummatio: et deſcendet ſicut flumẽ egypti. et erit in illa die dicit dñs: et occidet ſol meridie: et cõtenebreſcet in die luminis. et cõuertam feſtiuitates vr̃as in luctum: et oĩa carmina vr̃a in lamẽtatiões. et inducã ſup oẽm lumbũ ſaccum. et ſup omne caput caluiciũ. et ponam eũ ſicut luctũ dilecti: et eos q̃ cũ eo ſicut diẽ doloris. ecce dies veniunt dicit dñs: et emittam famẽ in terrã: nõ famẽ panis. neq₃ famẽ aque: ſed famẽ audiendi verbũ dñi. et cõmouebũt aque vſq₃ ad mare: et ab aquilone vſq₃ ad ortũ circuibunt querẽtes verbũ dñi: et nõ inuenient: in die illa

Cob. 1. Ma. 1.

ἐκλείψουσιν αἱ παρθένοι αἱ καλαί, καὶ οἱ νεανίσκοι ἐν δίψει οἱ ὀμνύοντες κατὰ τοῦ ἱλασμοῦ σαμαρείας, καὶ λέγοντες, ζῇ ὁ θεός σου δάν, καὶ ζῇ ὁ θεός σου βηρσαβεέ, καὶ πεσοῦνται καὶ οὐ μὴ ἀναστῶσιν οὐκ ἔτι. Ca. 9.

Εἶδον τὸν κύριον ἐφεστῶτα ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου καὶ εἶπεν, πάταξον ἐπὶ τὸ ἱλαστήριον, καὶ σεισθήσεται τὰ πρόπυλα, καὶ διάκοψον εἰς κεφαλὰς πάντων. καὶ τοὺς καταλοίπους αὐτῶν ἐν ῥομφαίᾳ ἀποκτενῶ. οὐ μὴ διαφύγῃ ἐξ αὐτῶν φεύγων, οὐδὲ μὴ διασωθῇ ἐξ αὐτῶν ἀνασῳζόμενος. ἐὰν κατορυγῶσιν εἰς ᾅδου, ἐκεῖθεν ἡ χείρ μου ἀνασπάσει αὐτούς. ἐὰν ἀναβῶσιν εἰς τὸν οὐρανόν, ἐκεῖθεν κατάξω αὐτούς. ἐὰν κατακρυβῶσιν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ καρμήλου, ἐκεῖθεν ἐξερευνήσω καὶ λήψομαι αὐτούς. ἐὰν καταδύσωσιν ἐξ ὀφθαλμῶν μου εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης, ἐκεῖ ἐντελοῦμαι τῷ δράκοντι, καὶ δήξεται αὐτούς. καὶ ἐὰν πορευθῶσιν ἐν αἰχμαλωσίᾳ πρὸ προσώπου τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν, ἐκεῖ ἐντελοῦμαι τῇ ῥομφαίᾳ καὶ ἀποκτενεῖ αὐτούς. καὶ στηριῶ τοὺς ὀφθαλμούς μου ἐπ' αὐτοὺς εἰς κακὰ καὶ οὐκ εἰς ἀγαθά. καὶ κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ ὁ ἐφαπτόμενος τῆς γῆς καὶ σαλεύων αὐτήν. καὶ πενθήσουσιν πάντες οἱ κατοικοῦντες αὐτήν. καὶ ἀναβήσεται ὡς ποταμὸς συντέλεια αὐτῆς, καὶ καταβήσεται ὡς ποταμὸς αἰγύπτου. ὁ οἰκοδομῶν εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνάβασιν, καὶ τὴν ἐπαγγελίαν ἐπὶ τῆς γῆς θεμελιῶν, ὁ προσκαλούμενος τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης, καὶ ἐκχέων αὐτὸ ἐπὶ πρόσωπον τῆς γῆς κύριος ὄνομα αὐτῷ. οὐχ ὡς υἱοὶ αἰθιόπων ὑμεῖς ἐστὲ ἐμοὶ υἱοὶ ἰσραὴλ λέγει κύριος; οὐ τὸν ἰσραὴλ ἀνήγαγον ἐξ αἰγύπτου καὶ τοὺς ἀλλοφύλους ἐκ καππαδοκίας καὶ τοὺς σύρους ἐκ βόθρου; ἰδοὺ οἱ ὀφθαλμοὶ κυρίου ἐπὶ τὴν βασιλείαν τὴν ἁμαρτωλόν, καὶ ἐξαρῶ αὐτὴν ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, πλὴν διότι οὐκ εἰς τέλος οὐ μὴ ἐξαρῶ τὸν οἶκον ἰακὼβ λέγει κύριος. διότι ἰδοὺ ἐγὼ ἐντέλλομαι καὶ λικμιῶ ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσι τὸν οἶκον τοῦ ἰσραήλ. ὃν τρόπον ὅταν λικμᾶται ἐν τῷ λικμῷ, καὶ οὐ πέσει συντριμμα ἐπὶ τὴν γῆν. ἐν ῥομφαίᾳ τελευτήσουσιν

Interlinear Latin: deficient virgines pulchre: et adoleſcẽtes in ſiti q̃ iurant p ppitiatiõnẽ ſamarie: et dicẽtes: viuit deus tu dan et deus tu berſabee. et cadent et nõ reſurgent vltra. — Vidi dñm ſtantẽ ſup altare et dixit: percute ppiciatoriũ: et cõmouebũt veſtibula. et diſſeca in capita oĩum. et reliquos eoꝝ in gladio interficiam. et non fugiet ex eis fugiẽs: neq₃ ſaluabit ex eis ſaluatus. ſi defodiant in infernũ: inde manus mea extrahet eos. ſi aſcẽderint in celum: inde deducã eos. ſi abſcõditi fuerint in vertice carmeli: inde ſcrutabor et accipiã eos. ſi merſi fuerint ex oculis meis in fundamẽta maris: ibi mandabo draconi: et mordebit eos. et ſi abierint in captiuitatẽ an faciem inimicoꝝ ſuorũ: ibi mandabo gladio et occidet eos. et firmabo oculos meos ſup eos in mala et nõ in bona: et dñs deus oĩpotens qui tangit terrã: et mouet eã. et lugebunt oẽs habitãtes eã. et aſcendet ſicut flumen cõſummatio eius: et deſcendet ſicut flumen egypti. q̃ edificat in celũ aſcenſionẽ: et repromiſſionẽ in terra fundans: q̃ vocat aquã maris: et effundẽs eã ſup faciem terre dñs nomẽ illi. nõne vt filii ethiopũ vos eſtis mihi filii iſrael dicit dñs? nõne iſrael eduxi ex egypto et alienigenas ex cappadocia et ſyros ex fouea? ecce oculi dñi ſup regnũ peccans: et auferã illud a facie terre: verũtñ q2 nõ in finẽ auferã domũ iacob dicit dñs. q2 ecce ego mando et ventilo in oĩb3 gẽtib3 domũ iſrael. ſicut ventilat in cribro et nõ cadet fragmẽ ſup terrã. in gladio morientur

deficient virgines pulchre & adoleſcentes in ſiti: qui iurãt in delicto ſamarie: & dicũt. Viuit deus tuus dan: & viuit via berſabee. Et cadent & non reſurgẽt vltra. 9.

Vidi dñm ſtantẽ ſup altare. Et dixit. Percute cardinẽ & cõmoueantur ſuperliminaria. Auaricia enim in capite oim & nouiſſimum eorũ in gladio interficiã. Non erit fuga eis: & qui fugerit ex eis nõ ſaluabitur. Si deſcenderint vſq₃ ad infernũ: inde manus mea educet eos: & ſi aſcenderint vſq₃ ad celũ: inde detrahã eos. Et ſi abſconditi fuerint in vertice carmeli: inde ſcrutans auferam eos: & ſi celauerint ſe ab oculis meis in profundo maris: ibi mandabo ſerpẽti & mordebit eos. Et ſi abierint in captiuitatem corã inimicis ſuis: ibi mandabo gladio & occidet eos. Et ponã oculos meos ſup eos in malum & nõ in bonum. Et dñs deus exercituũ qui tangit terrã & tabeſcit: & lugebunt omnes habitãtes in ea. Et aſcendet ſicut riuus omnis: & defluet ſicut fluuius egypti. Qui edificat in celo aſcenſionẽ ſuam: & faſciculũ ſuũ ſup terram fundauit. Qui vocat aquas maris: & effundit eas ſup faciẽ terre. Dñs nomen eius. Nunqd nõ vt filii ethiopũ vos eſtis mihi filii iſrael ait dominus? Nunqd nõ iſrael aſcendere feci de terra egypti: & paleſtinos de cappadocia & ſyrios de cyrene? Ecce oculi domini dei ſuper regnũ peccãs: & conteram illud a facie terre. Veruntamen conterens non conteram domum iacob dicit dominus. Ecce enim mandabo ego: & cõcutiam in omnibus gentibus domum iſrael: ſicut concutitur in cribro: & nõ cadet lapillus ſup terrã. In gladio morientur

תִּתְעַלַּפְנָה הַבְּתוּלֹת הַיָּפוֹת וְהַבַּחוּרִים בַּצָּמָא׃ הַנִּשְׁבָּעִים בְּאַשְׁמַת שֹׁמְרוֹן וְאָמְרוּ חֵי אֱלֹהֶיךָ דָּן וְחֵי דֶּרֶךְ בְּאֵר שָׁבַע וְנָפְלוּ וְלֹא יָקוּמוּ עוֹד׃

Cap. ix. רָאִיתִי אֶת אֲדֹנָי נִצָּב עַל הַמִּזְבֵּחַ וַיֹּאמֶר הַךְ הַכַּפְתּוֹר וְיִרְעֲשׁוּ הַסִּפִּים וּבְצַעַם בְּרֹאשׁ כֻּלָּם וְאַחֲרִיתָם בַּחֶרֶב אֶהֱרֹג לֹא יָנוּס לָהֶם נָס וְלֹא יִמָּלֵט לָהֶם פָּלִיט׃ אִם יַחְתְּרוּ בִשְׁאוֹל מִשָּׁם יָדִי תִקָּחֵם וְאִם יַעֲלוּ הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם אוֹרִידֵם׃ וְאִם יֵחָבְאוּ בְּרֹאשׁ הַכַּרְמֶל מִשָּׁם אֲחַפֵּשׂ וּלְקַחְתִּים וְאִם יִסָּתְרוּ מִנֶּגֶד עֵינַי בְּקַרְקַע הַיָּם מִשָּׁם אֲצַוֶּה אֶת הַנָּחָשׁ וּנְשָׁכָם׃ וְאִם יֵלְכוּ בַשְּׁבִי לִפְנֵי אֹיְבֵיהֶם מִשָּׁם אֲצַוֶּה אֶת הַחֶרֶב וַהֲרָגָתַם וְשַׂמְתִּי עֵינִי עֲלֵיהֶם לְרָעָה וְלֹא לְטוֹבָה׃ וַאדֹנָי יְהוִה הַצְּבָאוֹת הַנּוֹגֵעַ בָּאָרֶץ וַתָּמוֹג וְאָבְלוּ כָּל יוֹשְׁבֵי בָהּ וְעָלְתָה כַיְאֹר כֻּלָּהּ וְשָׁקְעָה כִּיאֹר מִצְרָיִם׃ הַבּוֹנֶה בַשָּׁמַיִם מַעֲלוֹתָו וַאֲגֻדָּתוֹ עַל אֶרֶץ יְסָדָהּ הַקֹּרֵא לְמֵי הַיָּם וַיִּשְׁפְּכֵם עַל פְּנֵי הָאָרֶץ יְהוָה שְׁמוֹ׃ הֲלוֹא כִבְנֵי כֻשִׁיִּים אַתֶּם לִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נְאֻם יְהוָה הֲלוֹא אֶת יִשְׂרָאֵל הֶעֱלֵיתִי מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּפְלִשְׁתִּיִּים מִכַּפְתּוֹר וַאֲרָם מִקִּיר׃ הִנֵּה עֵינֵי אֲדֹנָי יְהוִה בַּמַּמְלָכָה הַחַטָּאָה וְהִשְׁמַדְתִּי אֹתָהּ מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה אֶפֶס כִּי לֹא הַשְׁמֵיד אַשְׁמִיד אֶת בֵּית יַעֲקֹב נְאֻם יְהוָה׃ כִּי הִנֵּה אָנֹכִי מְצַוֶּה וַהֲנִעוֹתִי בְכָל הַגּוֹיִם אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר יִנּוֹעַ בַּכְּבָרָה וְלֹא יִפּוֹל צְרוֹר אָרֶץ׃ בַּחֶרֶב יָמוּתוּ

כל חטאי עמי האמרים לא תגיש
ותקדים בעדינו הרעה: ביום ההוא
אקים את סכת דויד הנפלת
וגדרתי את פרציהן והרסתיו
אקים ובניתיה כימי עולם: למען
יירשו את שארית אדום וכל
הגוים אשר נקרא שמי עליהם
נאם יהוה עשה זאת: הנה ימים
באים נאם יהוה ונגש חורש
בקוצר ודרך ענבים במשך
הזרע והטיפו ההרים עסיס
וכל הגבעות תתמוגגנה: ושבתי
את שבות עמי ישראל ובנו ערים
נשמות וישבו ונטעו כרמים ושתו
את יינם ועשו גנות ואכלו את
פריהם: ונטעתים על אדמתם ולא
ינתשו עוד מעל אדמתם אשר
נתתי להם אמר יהוה אלהיך:

נגש · קדם רוע · קום סכך · בנה יום · עלם ירש · קרא · יום · בוא חרש · קצר · נטף עסס · מוג שוב · שבה בנה · עיר שמם · שתה · פרה · נתש · נתן

oēs pctōres populi mei q dicūt: nō apropinq̄bit & non veniet super nos malum. In die illa ꝏꝏ suscitabo tabernaculum dauid quod cecidit ꝏꝏ & reedificabo aperturas murorū eius: & ea q̄ corruerāt instaurabo: & reedificabo eū sicut in dieb9 antiquis: vt possideant reliquias idumee & oēs nationes: eo q' inuocatum sit nomen meū sup eos dicit dn̄s faciēs hec. Ecce dies ꝏꝏꝏꝏ venient dicit dn̄s & cōprehēdet arator ꝏꝏꝏ messorē: & calcator vue mittentē ꝏꝏꝏꝏ semē. Et stillabūt montes dulcedinem: ꝏꝏꝏ & oēs colles culti erunt. Et conuertam ꝏꝏꝏ captiuitatē populi mei israel & edificabūt ciuitates desertas: & inhabitabūt & plantabūt vineas: et bibēt vinū earū: & facient hortos & comedēt fructus eorū. Et plantabo eos sup humū suā: & nō euellam eos vltra de terra sua quam ꝏꝏꝏ dedi eis: dicit dominus deus.

Explicit Amos pphta.

oēs peccatores ppli mei: dicētes nō appropiq̄būt
πάντες οἱ ἁμαρτωλοὶ τοῦ λαοῦ μου, οἱ λέγοντες οὐ μὴ ἐγγίσῃ
sup nos mala: in die illa suscitabo tabernaclm
ἐφ' ἡμᾶς τὰ κακά, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀναστήσω τὴν σκηνὴν
dauid qđ cecidit: & suscitabo q̄ ceciderunt
δαυὶδ τὴν πεπτωκυῖαν, καὶ ἀναστήσω τὰ πεπτωκότα
ex eis: & euersa eorū suscitabo. &
αὐτῶν, καὶ τὰ κατεσκαμμένα αὐτῶν ἀναστήσω. καὶ
reedificabo eā sicut dies seculi.
ἀνοικοδομήσω αὐτὴν καθὼς αἱ ἡμέραι τοῦ αἰῶνος.
vt requirant reliquie hoim.
ὅπως ἐκζητήσωσιν οἱ κατάλοιποι τῶν ἀνθρώπων.
& oēs gētes sup q̄s inuocatū ē nomē
καὶ πάντα τὰ ἔθνη ἐφ' οὓς ἐπικέκληται τὸ ὄνομά
meū sup eos dicit dn̄s faciens hec.
μου ἐπ' αὐτούς λέγει κύριος ὁ ποιῶν ταῦ-
ecce dies veniūt dicit dn̄s. & cōphendet
τα. ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται λέγει κύριος καὶ καταλήψεται
tritura vindemiā. & maturescet vua in
ὁ ἀλοητὸς τὸν τρυγητόν. καὶ περκάσει ἡ σταφυλὴ ἐν τῷ
semine: & stillabunt montes dulcedinē. &
σπόρῳ, καὶ ἀποσταλάξει τὰ ὄρη γλυκασμόν. καὶ
oēs colles cōsiti erunt: & cōuertam
πάντες οἱ βουνοὶ σύμφυτοι ἔσονται, καὶ ἐπιστρέ-
captiuitatem ppli mei israel: &
ψω τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ λαοῦ μου ἰσραήλ, καὶ οἰ-
edificabunt ciuitates desertas: & ihabita-
κοδομήσουσι πόλεις τὰς ἠφανισμένας, καὶ κατοική-
bunt: & plantabunt vineas: & bibent vinū
σουσι, καὶ φυτεύσουσιν ἀμπελῶνας, καὶ πίονται τὸν οἶνον
eorū. & facient hortos: & comedēt fructū
αὐτῶν. καὶ ποιήσουσι κήπους, καὶ φάγονται τὸν καρ-
eorū. & plantabo eos in terra eo-
πὸν αὐτῶν. καὶ καταφυτεύσω αὐτοὺς ἐπὶ τῆς γῆς αὐ-
rū: & non euellent vltra ex terra sua
τῶν, καὶ οὐ μὴ ἐκσπασθῶσιν οὐκ ἔτι ἐκ τῆς γῆς αὐτῶν
quā dedi eis dicit dn̄s deus.
ἧς ἔδωκα αὐτοῖς λέγει κύριος ὁ θεός.

Actuū. 15.c. — D — Johe. 3.d.

INCIPIT PROLOGVS IN ABDIAM PROPHETAM.

Iacob patriarcha habuit fratrem esau: q ob ruborē corporis sui edō hebrea lingua appellatus est: quod latine sanguineus dicitur. Is memoratū fratrem suum: qui israel nomen acceperat: graui odio cōmot9 interimere conat9 est. Qua de causa oēs qui populū israel id est filios patriarche iacob pdicti esau odiū imitati persecuti sunt: esau & edom appellati sunt. Et quia populus israel de captiuitate chaldeorū per cyrum regē persarū nutu dei reuocatus in hierusalē ab alio regno grauiter afflict9 atq; oppressus est: ideo hoc regnū quod more esau predictum populū persecutū est: per denūciationē abdie prophete increpatur: quod non dei indignatione: sed sua virtute populū superatum gloriabatur. De quo regno olim p dauid in psalmo centesimo trigesimo sexto dictū est. Memorare dn̄e filiorum edō in die hierusalē. Nā reliqua lectione cōprehensa: futurum in gentes iudiciū ob causas lectione cōprehensas: regnūq; dei in populo israel significatur. Hebrei hūc dicūt esse: qui sub rege samarie achab & impiissima iezabel: pauit centū prophetas in specubus: qui non curuauerunt genu ante baal & de septē milib9 erat quos helias arguitur ignorasse. Sepulchrū quoq; eius vsq; hodie cū mauseolo helisei pphete & baptiste iohannis: in sebaste venerationi habetur: que olim samaria dicebatur. Hanc herodes rex antipatri filius in honore augusti cesaris greco nomine vocauit augustā. Hic igitur qui centū pphetas pauerat: accepit gratiā prophetalem & de duce exercitus fuit dux ecclesie. Tunc in samaria paruū gregem pauerat: nūc in toto orbe christi pascit ecclesias. Et sicut stephanus coronam meruit passionis: sic hic de seruitutis dei cū paulo apostolo noie gloriatur: qa abdias seruus dn̄i in nr̄o sonat eloqo.

Explicit prologus.

Incipit argumentum.

Abdias qui interpretatur seruus domini personat contra edom: sanguineū terrenūq; fratrem fratris quoq; iacob semper emulum hasta percutit spiritali.

Explicit argumentum.

Cap.j.

חזון עבדיה כה אמר אדני יהוה
לאדום שמועה שמענו מאת יהוה
וציר בגוים שלח קומו ונקומה
עליה למלחמה: הנה קטן נתתיך
בגוים בזוי אתה מאד: זדון לבך
השיאך שכני בחגוי סלע מרום

חזה שמע · קום · לחם נתן · בזה זוד · נשא חנה · רום

Incipit Abdias pphcta.
Capitulum. 1.

Uisio abdie. Hec dicit dominus de9 ad edom. Auditū audiuim9 a dn̄o: & legatū ad gentes misit. Surgite: & cōsurgamus aduersus eum in preliū. Ecce paruulū dedi te i gentib9. Contēptibilis tu es valde. Superbia cordis tui extulit te: habitantē in scissuris petrarum exaltantem

ABDIAS.
ΑΒΔΕΙΑΣ.
Ca.1.

Uisio abdie. hec dicit dn̄s deus idumee: auditū audiui a dn̄o & munitionē
Ὅρασις ἀβδειοῦ. τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς τῇ ἰδουμαίᾳ, ἀκοὴν ἤκουσα παρὰ κυρίου καὶ περιοχὴν
emisit in gētes: surgite & cōsurgam9 ꝯ eā
ἐξαπέστειλεν εἰς τὰ ἔθνη, ἀνάστητε καὶ ἐξαναστῶμεν ἐπ' αὐτὴν
in pliū: ecce puulū dedi te in gētib9. ihonoratus tu valde. superbia cordis tui eleuauit te: hitantem in foraminib9 petrarū exaltātē
εἰς πόλεμον, ἰδοὺ ὀλιγοστὸν δέδωκά σε ἐν τοῖς ἔθνεσιν. ἠτιμωμένος σὺ σφόδρα. ἡ ὑπερηφανία τῆς καρδίας σου ἐπῆρέ σε, κατασκηνοῦντα ἐν ταῖς ὀπαῖς τῶν πετρῶν ὕψωσα

A

Trās.gre.lxx.cū inter.lati.

hitaculū tuū dicentē in corde tuo: q̄s me deducet in terrā? si exaltat9 fueris vt aqla: & inter sydera posueris nidū tuū: inde detrahā te dicit dn̄s. si fures itroissent ad te vl latrōes nocte: vbi pieci9 eēs: nōne furati eēnt sufficiētia sibi?
κατοικίαν σου λέγοντα ἐν τῇ καρδίᾳ σου, τίς με κατάξει ἐπὶ τὴν γῆν; ἐὰν μετεωρισθῇς ὡς ἀετός, καὶ ἀνὰ μέσον τῶν ἄστρων θῇς νοσσιάν σου, ἐκεῖθεν κατάξω σε λέγει κύριος. εἰ κλέπται εἰσῆλθον πρὸς σέ ἢ λῃσταὶ νυκτός, ποῦ ἂν ἀπερρίφης, οὐκ ἂν ἔκλεψαν τὰ ἱκανὰ ἑαυτοῖς;
& si videmiatores itroissent ad te: nōne reliqssent racemū? quō pscrutat9 ē esau: & dephensa sunt ei9 abscōdita: vsq; ad fines emiserūt te. oēs viri testamēti tui restiterūt tibi. pualuerūt aduersū te viri pacifici tui posuerūt isidias subter te: nō est sapia in eis: in illa die dicit dn̄s: pdam sapiētes ex idumea & itelligētiā de mōte esau. & pauebūt bellatores tui de themā: vt auferat homo de mōte esau ppt iterfectionē & ipietatem aduers9 frēm tuū iacob. operiet te cōfusio: & auferēris in eternū. ex q̄ die restitisti e cōtra in die captiuātiū alienigenarū fortitudinē ei9: & alieni igressi sūt i portas ei9. & sup hierusalem miserūt sortes. & vos eratis q̄si vn9 ex eis.
καὶ εἰ τρυγηταὶ εἰσῆλθον πρὸς σέ, οὐκ ἂν ὑπελείποντο ἐπιφυλλίδα; πῶς ἐξηρευνήθη ἡσαῦ, καὶ κατελήφθη αὐτοῦ τὰ κεκρυμμένα; ἕως τῶν ὁρίων ἐξαπέστειλάν σε. πάντες ἄνδρες τῆς διαθήκης σου ἀντέστησάν σοι. ἠδυνήθησαν πρὸς σὲ ἄνδρες εἰρηνικοί σου ἔθηκαν ἔνεδρα ὑποκάτω σου, οὐκ ἔστιν σύνεσις ἐν αὐτοῖς, ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ λέγει κύριος, ἀπολῶ σοφοὺς ἐκ τῆς ἰδουμαίας καὶ σύνεσιν ἐξ ὄρους ἡσαῦ. καὶ φοβηθήσονται οἱ πολεμισταί σου ἐκ θαιμάν, ἵνα ἐξαρθῇ ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ὄρους ἡσαῦ διὰ τὴν σφαγὴν καὶ τὴν ἀσέβειαν κατὰ ἀδελφοῦ σου ἰακώβ. καλύψει σε αἰσχύνη, καὶ ἐξαρθήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα. ἀφ' ἧς ἡμέρας ἀντέστης ἐξ ἐναντίας ἐν ἡμέρᾳ αἰχμαλωτευόντων ἀλλοφύλων δύναμιν αὐτοῦ, καὶ ἀλλότριοι εἰσῆλθον εἰς πύλας αὐτοῦ. καὶ ἐπὶ ἱερουσαλὴμ ἔβαλον κλήρους. καὶ ὑμεῖς ἦτε ὡς εἷς ἐξ αὐτῶν.
& nō despicias diē fratris tui in die alienorū: & nō leteris sup filios iuda in die pditionis eorū: & nō magna loquaris in die angustie eorū. neq; igrediaris i portas pplorū i die laborū eorū. & ne despicias & tu cōgregationē eorū in die pditiōis ei9: neq; opponeris ad fortitudinē eorū in die pditionis eorū: neq; stabis in egressibus eorū: vt pdas q̄ saluant ex eis. neq; cōcludes fugientes ex eis in die tribulatiōis: q̄ iuxta dies dn̄i sup oēs gētes. sicut fecisti sic erit tibi. retributio tua reddet in caput tuū. q̄ quēadmodū bibisti sup mōtē sctm̄ meū: bibēt oēs gētes vinū. bibent & absorbentur: & erūt sicut nō existentes. in mōte sion erit saluatio & erit sctm̄. & possidebit domus iacob eos q̄ possederunt se: & erit dom9 iacob ignis & dom9 ioseph
καὶ μὴ ἐπίδῃς ἡμέραν ἀδελφοῦ σου ἐν ἡμέρᾳ ἀλλοτρίων, καὶ μὴ ἐπιχαρῇς ἐπὶ τοὺς υἱοὺς ἰούδα ἐν ἡμέρᾳ ἀπωλείας αὐτῶν, καὶ μὴ μεγαλορρημονήσῃς ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως αὐτῶν. μηδὲ εἰσέλθῃς εἰς πύλας λαῶν ἐν ἡμέρᾳ πόνων αὐτῶν. καὶ μὴ ἐπίδῃς καὶ σὺ τὴν συναγωγὴν αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ ὀλέθρου αὐτοῦ, μηδὲ συνεπιθῇ ἐπὶ τὴν δύναμιν αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ ἀπωλείας αὐτῶν, μηδὲ ἐπιστῇς ἐπὶ τὰς διεκβολὰς αὐτῶν, ἐξολοθρεῦσαι ἀνασωζομένους ἐξ αὐτῶν. μηδὲ συγκλείσῃς τοὺς φεύγοντας ἐξ αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως, διότι ἐγγὺς ἡ ἡμέρα κυρίου ἐπὶ πάντα τὰ ἔθνη. ὃν τρόπον ἐποίησας οὕτως ἔσται σοι. τὸ ἀνταπόδομά σου ἀνταποδοθήσεται εἰς κεφαλήν σου. διότι ὃν τρόπον ἔπιες ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ ἅγιόν μου, πίονται πάντα τὰ ἔθνη οἶνον. πίονται καὶ καταβήσονται, καὶ ἔσονται καθὼς οὐχ ὑπάρχοντες. ἐν δὲ τῷ ὄρει σιὼν ἔσται ἡ σωτηρία καὶ ἔσται ἅγιον. καὶ κατακληρονομήσει ὁ οἶκος τοῦ ἰακὼβ τοὺς κατακληρονομήσαντας αὐτούς, καὶ ἔσται ὁ οἶκος ἰακὼβ πῦρ καὶ ὁ οἶκος ἰωσὴφ

B — Hiere. 49.d. — C — Psal. 19.c. 1.Co.1.c. — D — E — F

Trāsla.B.Hie.

solīū tuū. Qui dicis in corde tuo: quis detrahet me in terrā? Si exaltatus fueris vt aquila: & si iter sydera posueris nidū tuū inde detraham te ꝏꝏ dicit dn̄s. Si fures intro issent ad te: ꝏꝏꝏꝏ si latrones per noctem: quomodo cōticuisses! Nōne furati essent sufficientia sibi? Si vindemiatores introissent ad te nūquid saltem racemū reliquissent tibi? Quomō scrutati sunt esau! Inuestigauerūt abscōdita ei9. Vsq; ad terminū emiserunt te: oēs viri federis tui illuserunt tibi. Inualuerunt aduersum te viri pacis tue. Qui comedūt tecū: ponēt insidias subter te. Non est prudētia in eo. Nunqd nō in die illa dicit dn̄s: perdam sapientes de idumea & prudentiā de mōte esau. Et timebūt fortes tui a meridie: vt intereat vir de monte esau. Propter interfectionē & ppter iniqtatem in fratrē tuū iacob operiet te cōfusio: & peribis in eternū. In die cū stares aduersus eū: qn̄ capiebāt alieni exercitū eius: & extranei igrediebātur portas eius: & sup hierusalē mittebāt sortē: tu quoq; eras q̄si vnus ex eis. Et non despicies in die fratris tui: in die peregrinationis eius. Et nō letaberis sup filios iuda in die pditionis eorū: & nō magnificabis os tuū i die angustie. Neq; ingredieris portā popli mei in die ruine eorū: neq; despicies & tu in malis ei9 in die vastitatis illi9. Et nō emitteris aduers9 exercitū ei9 in die vastitatis illius: neq; stabis in exitib9 vt interficias eos qui fugerit. Et nō cōcludes reliqs ei9 in die tribulatiōis: qm̄ iuxta est dies dn̄i sup oēs gentes. Sicut fecisti: fiet tibi: retributionē tuā cōuertam in caput tuū. Quō ei bibisti sup montē scm̄ meū bibēt oēs gētes iugiter: & bibēt: & absorbebūt: & erūt q̄si nō sit. Et i mōte sio erit saluatio & erit scs. Et possidebit domus iacob eos q se possederāt. Et erit dom9 iacob ignis: & domus ioseph

Tex.heb.Abdias.j. Primitiua.heb.

שבתו אמר בלבו מי יורדני
ארץ: אם תגביה כנשר ואם בין
כוכבים שים קנך משם אורידך
נאם יהוה: אם גנבים באו לך
אם שודדי לילה איך נדמיתה
הלא יגנבו דים אם בצרים באו
לך הלא ישאירו עללות: איך
נחפשו עשו נבעו מצפניו: עד
הגבול שלחוך כל אנשי בריתך
השיאוך יכלו לך אנשי שלמך
לחמך ישימו מזור תחתיך אין
תבונה בו: הלא ביום ההוא נאם
יהוה והאבדתי חכמים מאדום
ותבונה מהר עשו: וחתו גבוריך
תימן למען יכרת איש מהר עשו
מקטל: מחמס אחיך יעקב תכסך
בושה ונכרת לעולם: ביום עמדך
מנגד ביום שבות זרים חילו
ונכרים באו שערו ועל ירושלם
ידו גורל גם אתה כאחד מהם: ואל
תרא ביום אחיך ביום נכרו ואל
תשמח לבני יהודה ביום אבדם ואל
תגדל פיך ביום צרה: אל תבוא
בשער עמי ביום אידם אל תרא
גם אתה ברעתו ביום אידו ואל
תשלחנה בחילו ביום אידו: ואל
תעמד על הפרק להכרית את
פליטיו ואל תסגר שרידיו ביום
צרה: כי קרוב יום יהוה על כל הגוים
כאשר עשית יעשה לך גמלך
ישוב בראשך: כי כאשר שתיתם
על הר קדשי ישתו כל הגוים
תמיד ושתו ולעו והיו כלוא היו:
ובהר ציון תהיה פליטה והיה קדש
וירשו בית יעקב את מורשיהם:
והיה בית יעקב אש ובית יוסף

ישב ירד · גבה · כבב שום · קנן בוא · שדד דמה · גנב די · בוא שאר · חפש בעה · צפן נבל · ברת נשא · שום זור · בין · אבד · חתת גבר · ימן כרת · כסה · עלם · שבה · בוא · ידד גרל · ראה · שמח · גדל פה · צור בוא · רוע · שלח · עמד · פלט סגר · שרד קרב · עשה · שוב שתה · תמד לוע · היה פלט · ירש

להב לְלֶהָבָה וּבֵית עֵשָׂו לְקַשׁ וְדָלְקוּ בָהֶם
וַאֲכָלוּם וְלֹא יִהְיֶה שָׂרִיד לְבֵית
עֵשָׂו כִּי יְהוָה דִּבֵּר: וְיָרְשׁוּ הַנֶּגֶב
אֶת הַר עֵשָׂו וְהַשְּׁפֵלָה אֶת פְּלִשְׁתִּים
וְיָרְשׁוּ אֶת שְׂדֵה אֶפְרַיִם וְאֵת שְׂדֵה
שֹׁמְרוֹן וּבִנְיָמִן אֶת הַגִּלְעָד: וְגָלֻת גלה
הַחֵל הַזֶּה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר חלל
כְּנַעֲנִים עַד צָרְפַת וְגָלֻת יְרוּשָׁלַם
אֲשֶׁר בִּסְפָרַד יִרְשׁוּ אֵת עָרֵי הַנֶּגֶב: עיר
וְעָלוּ מוֹשִׁעִים בְּהַר צִיּוֹן לִשְׁפֹּט אֶת עלה ישע
הַר עֵשָׂו וְהָיְתָה לַיהוָה הַמְּלוּכָה: היה מלך

ᵃflamma:ᵇ& domusᶜ esau ᵈstipula.ᵉ Et succẽdẽturᶠin eisᵍ& deuorabunt eos:ʰ& nõᶦeruntᵏreliquieˡdomus ᵐesau:ⁿqaᵒdñsᵖlocut⁹ est. ᑫEt hereditabũtʳ hi q ad ˢaustrũ suntᵗmontẽᵘesau: ˣ& qui inʸcãpestrib⁹ᶻphilistiim:ᵃ& possidebuntᶜ regionẽᵈeffraimᵉ& regionẽ ᶠsamarie.ʰ Et beniamin possidebitᵏgalaad:ˡ& trãsmigratioᵐexercitusⁿhui⁹ ᵒfiliorumᵖ israel oĩa loca ʳchananeorũˢvsq ad ᵗsareptã:ᵘ& trãsmigratioˣhierusalẽʸq̃ ʼin bosphoro est ᵃpossidebit ᶜciuitatesᵈaustri.ᵉ Et ascendẽtᶠsaluatoresᵍin montẽʰsionᶦ iudicareˡmontemᵐesau:ᵐ& erit ᵒdñoʳregnum.

Explicit Abdias ꝑpheta.

flãma. at domus esau stipula. ꝛ succendent in
φλὸξ. ὁ δὲ οἶκος ἠσαῦ καλάμη. καὶ ἐκκαυθήσονται εἰς
eum: ꝛ deuorabunt eos: ꝛ nõ erit frumẽta
αὐτόν, καὶ καταφάγονται αὐτούς, καὶ οὐκ ἔσαι πυροφό
ri⁹ domui esau. q̃ dño locut⁹ est. ꝛ posside
ρος τῷ οἴκῳ ἠσαῦ. ὅτι κύριος ἐλάλησε. καὶ κατακλη
bunt q̃ in austro mõtẽ esau. ꝛ q̃ in
ρονομήσουσιν οἱ ἐν ναγὲβ τὸ ὄρος τὸ ἠσαῦ. καὶ οἱ ἐν τῇ
cãpestri: alienigenas. ꝛ possidebunt
σεφηλᾶ, τοὺς ἀλλοφύλους. καὶ κατακληρονομήσουσι
mõtẽ ephraim. ꝛ campũ samarie ꝛ
σιν τὸ ὄρος τοῦ ἐφραίμ. καὶ τὸ πεδίον σαμαρείας καὶ
beniamin. ꝛ galaad: ꝛ trãsmigratiõis pncipiũ
βενιαμίν. καὶ τὴν γαλαάδ, καὶ τῆς μετοικεσίας ἡ ἀρχὴ
istud filiis israel terra chananeorũ vsq ad sarepta
αὕτη τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ τῇ τῶν χαναναίων ἕως σαρεπτῶν
ꝛ trãsmigratio hierusalem vsq ad euphrata. ꝛ possi
καὶ ἡ μετοικεσία ἱερουσαλὴμ ἕως εὐφραθά. καὶ κληρο
debunt austrũ. ꝛ ascendent salui ex
νομήσουσι τὸ ναγέβ. καὶ ἀναβήσονται ἀνασωζόμενοι ἐξ
mõte sion: vt puniãt mõtẽ esau: ꝛ erit
ὄρους σιών, τοῦ ἐκδικῆσαι τὸ ὄρος τὸ ἠσαῦ, καὶ ἔσαι
dño regnũ.
τῷ κυρίῳ ἡ βασιλεία.

INCIPIT PROLOGVS IN IONAM PROPHETAM.

SAnctum Ionam hebrei affirmãt filius fuisse mulieris vidue sareptane quẽ helias propheta mortuũ suscitauit: matre postea dicẽte ad eum. Nunc cognoui: quia vir dei es tu: & verbũ dei in ore tuo veritas est. Ob hanc etiam causam ipm puerũ sic vocauit amathi. Amathi enim in nostra lingua veritatẽ sonat. Et ex eo ꝙ verũ helias locutus est: ille qui suscitatus est: filius esse dicitur veritatis. Ideo de veritate colũba nascitur: quia ionas colũbam sonat. In condẽnationem aũt israel ionas ad gentes mittitur: ꝙ niniue agẽte penitentiã illi in malitia perseuerant. Temporib⁹ quippe hieroboã regis israel qui deo derelicto cũ populo suo in samaria idolis sacrificabat ionam prophetã fuisse: quartus liber regũ indicat. Is cũ prophetia illuminãte peccatores ciuitatis niniue dei misericordiã cõsecuturos videret ne falsa predicare videretur: ad denunciandũ interitũ eiusdem ciuitatis ire nolebat. Nam sicut deus ad abraã de impietate sodomorũ locutus est: clamor sodomorũ & gomorreorũ peruenit ad me. Ita & de niniue dicitur. eo ꝙ ascenderit clamor malicie ei⁹ ad deũ. Et quia sentẽtia dei de sodomis facta: minime reuocata est: ita & ionas aduersum niniuẽ prolatã sententiã reuocari nolebat: diuine dispensationis ignarus qui salutẽ hominũ ad se conuertentiũ magis vult ꝙ̃ interitũ. Hoc illi acciderat qd & sancto heliseo qui filiũ sunamitidis mulieris mortuũ ignorauit. Ideo a conspectu dei fugere se ionas putabat humanum aliquid passus: dicente dauid. Quo ibo a spiritu tuo: & quo a facie tua fugiam.

Explicit prologus:
Incipit argumentum.

IOnas columba pulcherrima naufragio suo passionem domini prefigurans mundum ad penitentiam reuocat: & sub nomine niniue salutem gentibus denunciat.

Explicit argumentum.

IONAS.

Cap. j.

היה דבר וַיְהִי דְּבַר יְהוָה אֶל יוֹנָה בֶן אֲמִתַּי
אמר קום הלך לֵאמֹר: קוּם לֵךְ אֶל נִינְוֵה הָעִיר
גדל עלה הַגְּדוֹלָה וּקְרָא עָלֶיהָ כִּי עָלְתָה
רוע פנה רָעָתָם לְפָנָי: וַיָּקָם יוֹנָה לִבְרֹחַ
קום תַּרְשִׁישָׁה מִלִּפְנֵי יְהוָה וַיֵּרֶד יָפוֹ
מצא אנה וַיִּמְצָא אָנִיָּה בָּאָה תַרְשִׁישׁ וַיִּתֵּן
בוא נתן שְׂכָרָהּ וַיֵּרֶד בָּהּ לָבוֹא עִמָּהֶם
טול תַּרְשִׁישָׁה מִלִּפְנֵי יְהוָה: וַיהוָה הֵטִיל
רוּחַ גְּדוֹלָה אֶל הַיָּם וַיְהִי סַעַר
שבר גָּדוֹל בַּיָּם וְהָאֳנִיָּה חִשְּׁבָה לְהִשָּׁבֵר:
ירא וַיִּירְאוּ הַמַּלָּחִים וַיִּזְעֲקוּ אִישׁ אֶל
כלה אֱלֹהָיו וַיָּטִלוּ אֶת הַכֵּלִים אֲשֶׁר
קלל בָּאֳנִיָּה אֶל הַיָּם לְהָקֵל מֵעֲלֵיהֶם
ספן וְיוֹנָה יָרַד אֶל יַרְכְּתֵי הַסְּפִינָה

Incipit Ionas propheta
Capitulum. 1.

ET factum estᵇ verbũ ᶜdñiᵈadᵉionamᶠfiliũ ᵍamathiʰdicens.ᶦ Surge & ᵏvadeˡinᵐniniuẽⁿciuitatẽ ᵒgrandemᵖ& predica ⁹in ea:ʳquiaᵒascendit ˢmalicia eiusᵘ coram me. ˣEt surrexitʸionasᶻvt fugeretᵃin tharsisᵇa facieᶜ dñi. ᵈEt descenditᵉioppen ᶠ& inuenitᵍnauẽʰeuntẽ in ᶦtharsis.ʰ Et dedit ˡnaulum eius ᵐ& descẽdit ⁿin eamᵒ vt iretᵖ cum eis. ⁹in tharsisʳa facieˢ domini.ᵗ Domin⁹ autemᵘmisit ˣventumʸmagnũ ᶻinᵃmare:ᵇ& facta estᶜ tempestas ᵈmagnaᵉin mari:ᶠ& nauis ᵍpericlitabatur ʰconteri. ᶦEt timuerũtᵏnauteˡ& clamaueruntᵐviriⁿ ad ᵒdeum suum: ᵖ& miserũt ʳvasaˢque erant ᵗin nauiᵘinˣmare:ʸvt alleuiaretur ᶻab eis. ᵃEt ionas ᵇ descenditᶜ ad ᵈinteriora ᵉnauis:

ΙΩΝΑΣ. Ca. 1.

Et factũ ẽ verbũ dñi ad ionã filiũ
Καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς ἰωνᾶν τὸν τοῦ
amathi dicẽs: surge ꝛ vade in
ἀμαθὶ λέγων, ἀνάστηθι καὶ πορεύθητι εἰς
niniuẽ ciuitatẽ magnã: ꝛ pdica in ea q̃ ascẽ
νινευῒ τὴν πόλιν τὴν μεγάλην, καὶ κήρυξον ἐν αὐτῇ ὅτι ἀνέ
dit clamor malitie eius ad me. ꝛ surrexit ionas
βη ἡ κραυγὴ τῆς κακίας αὐτῆς πρός με. καὶ ἀνέστη ἰωνᾶς
vt fugeret in tharsis a facie dñi: ꝛ descẽ
τοῦ φυγεῖν εἰς θαρσεῒς ἐκ προσώπου κυρίου, καὶ κατέ
dit in ioppen ꝛ iuenit nauẽ euntem in tharsis:
βη εἰς ἰόππην καὶ εὗρε πλοῖον βαδίζον εἰς θαρσεῒς,
ꝛ dedit naulũ suũ ꝛ ascendit i eam: vt
καὶ ἔδωκε τὸ ναῦλον αὐτοῦ καὶ ἐνέβη εἰς αὐτό, τοῦ
nauigaret cũ eis in tharsis a facie dñi.
πλεῦσαι μετ᾽ αὐτῶν εἰς θαρσεῒς ἐκ προσώπου κυρίου.
ꝛ dñs suscitauit spm̃ in mare: ꝛ facta ẽ
καὶ κύριος ἐξήγειρε πνεῦμα εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐγένετο
tẽpestas magna in mari: ꝛ nauis pclitabat
κλύδων μέγας ἐν τῇ θαλάσσῃ, καὶ τὸ πλοῖον ἐκινδύνευε
dissolui. ꝛ timuerũt naute ꝛ clamabãt vn⁹
τοῦ διαλυθῆναι. καὶ ἐφοβήθησαν οἱ ναυτικοὶ καὶ ἀνεβόων ἕκα
q̃sq ad deũ suũ: ꝛ iactũ fecerunt vasoꝝ
στος πρὸς τὸν θεὸν αὐτοῦ, καὶ ἐκβολὴν ἐποιήσαντο τῶν σκευῶν
q̃ in naui in mare: vt alleuiaret ab eis.
τῶν ἐν τῷ πλοίῳ εἰς τὴν θάλασσαν, τοῦ κουφισθῆναι ἀπ᾽ αὐ
ionas ãt descẽdit ad cõcauũ nauis:
τῶν. ἰωνᾶς δὲ κατέβη εἰς τὴν κοίλην τοῦ πλοίου,

שכב רדם וַיִּשְׁכַּב וַיֵּרָדַם: וַיִּקְרַב אֵלָיו רַב
קרב הַחֹבֵל וַיֹּאמֶר לוֹ מַה לְּךָ נִרְדָּם
קוּם קְרָא אֶל אֱלֹהֶיךָ אוּלַי
עשת אבד יִתְעַשֵּׁת הָאֱלֹהִים לָנוּ וְלֹא נֹאבֵד:
הלך נפל וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ לְכוּ וְנַפִּילָה
גרל ידע גוֹרָלוֹת וְנֵדְעָה בְּשֶׁלְּמִי הָרָעָה
מי רוע הַזֹּאת לָנוּ וַיַּפִּלוּ גּוֹרָלוֹת וַיִּפֹּל
הַגּוֹרָל עַל יוֹנָה: וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו
נגד הַגִּידָה נָּא לָנוּ בַּאֲשֶׁר לְמִי הָרָעָה
לאך הַזֹּאת לָנוּ מַה מְּלַאכְתְּךָ וּמֵאַיִן
בוא תָּבוֹא מָה אַרְצֶךָ וְאֵי מִזֶּה עַם
אמר אָתָּה: וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם עִבְרִי אָנֹכִי
וְאֶת יְהוָה אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם אֲנִי יָרֵא
אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת הַיָּם וְאֶת הַיַּבָּשָׁה:
ירא גדל וַיִּירְאוּ הָאֲנָשִׁים יִרְאָה גְדוֹלָה
עשה וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו מַה זֹּאת עָשִׂיתָ כִּי
פנה יָדְעוּ הָאֲנָשִׁים כִּי מִלִּפְנֵי יְהוָה הוּא
נגד בֹרֵחַ כִּי הִגִּיד לָהֶם: וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו
עשה שתק מַה נַּעֲשֶׂה לָּךְ וְיִשְׁתֹּק הַיָּם מֵעָלֵינוּ
כִּי הַיָּם הוֹלֵךְ וְסֹעֵר: וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם
נשא טול שָׂאוּנִי וַהֲטִילֻנִי אֶל הַיָּם וְיִשְׁתֹּק
ידע הַיָּם מֵעֲלֵיכֶם כִּי יוֹדֵעַ אָנִי כִּי
לי בְשֶׁלִּי הַסַּעַר הַגָּדוֹל הַזֶּה עֲלֵיכֶם:
חתר שוב וַיַּחְתְּרוּ הָאֲנָשִׁים לְהָשִׁיב אֶל
הלך הַיַּבָּשָׁה וְלֹא יָכֹלוּ כִּי הַיָּם הוֹלֵךְ
קרא וְסֹעֵר עֲלֵיהֶם: וַיִּקְרְאוּ אֶל יְהוָה
אבד וַיֹּאמְרוּ אָנָּה יְהוָה אַל נָא נֹאבְדָה
נתן בְּנֶפֶשׁ הָאִישׁ הַזֶּה וְאַל תִּתֵּן
נקה עָלֵינוּ דָּם נָקִיא כִּי אַתָּה יְהוָה
עשה נשא כַּאֲשֶׁר חָפַצְתָּ עָשִׂיתָ: וַיִּשְׂאוּ אֶת
טול עמד יוֹנָה וַיְטִלֻהוּ אֶל הַיָּם וַיַּעֲמֹד הַיָּם
ירא מִזַּעְפּוֹ: וַיִּירְאוּ הָאֲנָשִׁים יִרְאָה
זבח גְדוֹלָה אֶת יְהוָה וַיִּזְבְּחוּ זֶבַח לַיהוָה
נדר וַיִּדְּרוּ נְדָרִים:

Cap. ij.

מנה וַיְמַן יְהוָה דָּג גָּדוֹל לִבְלֹעַ אֶת יוֹנָה
היה מעה וַיְהִי יוֹנָה בִּמְעֵי הַדָּג שְׁלֹשָׁה יָמִים
יום

ᶠ& dormiebatᵍsopore graui.ʰEt accessitᶦad eum ˡgubernatorᵐ& dixitⁿ ei. ᵒQuidᵖtu⁹ sopore deprimeris?ʳ Surgeˢinuocaᵘdeum tuum:ˣsi forte ʸrecogitetᶻdeusᵃde nobis ᵇ& nonᶜpereamus. ᵈEt dixitᵉ virᶠadᵍ collegã suũ.ʰ Veniteᶦ& mittamus ᵏsortes:ˡ& sciamusᵐquareᵒhocⁿmalum sit ᵖnobis.⁹Et miseruntʳ sortes:ˢ& cecidit ᵗsorsᵘsuperˣionam.ʸEt dixeruntᶻ ad eum. ᵃIndicaᶜnobisᶜcuius causaᶠ malum ᵍistud sitʰnobis:ᶦquod est ᵏopus tuum: ⁿq̃ ᵒterra tua:ˡ& quoᵐvadis:ᵖvel⁹ex quoʳpopl'o es ˢtu?ᵗEt dixitᵘad eos.ˣ Hebreusʸego sum: ᶻ&ᵃ dñm ᵇdeumᶜceliᵈego ᵉtimeo: ᶠquiᵍfecitᶦmareᵏ&ˡaridam. ᵐEt timueruntⁿviriᵒtimoreᵖmagno: ⁹et dixeruntʳad eũ.ˢQuid ᵗhocᵘfecisti? ʸCognoueruntˣenimʸviri ᶻqᵇa facieᶜdñi ᵉfugeret:ᶠquiaᵍ indicaueratʰeis ionas:ᶦ& dixerunt ᵏad eũ.ˡ Quidᵐfaciemus ⁿtibi:ᵒ& cessabitᵖ mare⁹a nobis?ʳ Quiaˢmareᵗibat ᵘ& intumescebat sup eos. ˣEt dixitʸad eos.ᶻ Tollite meᵃ& mittiteᵇ in ᶜmare: ᵈ& cessabitᵉmareᶠa vobis. ᵍScioᶠenimʰego:ᶦquoniã ᵏꝑpter meˡ tẽpestasⁿ hec ᵐgrandis venitᵒsuper vos. ᵖEt remigabant⁹ viri⁹ vt reuerterenturʳad ˢaridamᵗ& nonᵘ valebãt: ˣquia ʸmareᶻibat ᵃ& intumescebatᵇsup eos. ᶜEt clamauerũtᵈad ᵉdñm ᶠ& dixerunt.ᵍ Quesumus ʰdñeᶦneˡpereamus ᵐin animaⁿviriᵒ istius.ᵖ & ne⁹ des ʳsuper nosˢsanguinemᵗinnocentem:ᵘquiaᵗtuʸ dñe ᶻsicutᵃvoluistiᵇfecisti.ᶜ Et tulerunt ᵉionãᶠ& miseruntᵍinʰmare:ᶦ& stetitᵏmare ˡa feruore suo.ᵐ Et timueruntⁿviriᶜtimore ᵖmagnoʳdñm:ˢ& immolaueruntᵗhostiasᵘdomino: ˣ& voueruntʸ vota. 2.

ET ᵃpreparauitᵇdominusᶜpiscem ᵈgrandẽ ᵉvt deglutiretᵍionam.ʰ Et eratᶦionasᵏin ventreˡpiscisᵐtribusⁿdiebus

ꝛ dormiebat ꝛ stertebat. ꝛ accessit ad eũ
καὶ ἐκάθευδεν καὶ ἔρεγχε. καὶ προσῆλθε πρὸς αὐτὸν ὁ
pre dux. ꝛ dixit ei: qd tu stertis: surge: in
πρωρεύς. καὶ εἶπεν αὐτῷ, τί σὺ ῥέγχεις; ἀνάστα, ἐπι
uoca deũ tuũ: vt saluet de⁹ nos ꝛ nõ
καλοῦ τὸν θεόν σου, ὅπως διασώσῃ ὁ θεὸς ἡμᾶς καὶ οὐ
pereamus. ꝛ dixit vnusqsq ad pximũ
μὴ ἀπολλώμεθα. καὶ εἶπεν ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον
suum: venite mittam⁹ sortes: ꝛ sciam⁹ cuius
αὐτοῦ, δεῦτε βάλωμεν κλήρους, καὶ γνῶμεν τίνος
causa malũ hoc est nobis. ꝛ miserũt sortes: ꝛ cecidit
ἕνεκα ἡ κακία αὕτη ἐστὶν ἡμῖν. καὶ ἔβαλον κλήρους, καὶ ἔπε
dit sors sup ionã: ꝛ dixerũt ad eũ: indi
σεν ὁ κλῆρος ἐπὶ ἰωνᾶν. καὶ εἶπαν πρὸς αὐτόν, ἀπάγ
ca nobis cui⁹ causa malũ hoc nobis: qd tuũ
γειλον ἡμῖν τίνος ἕνεκεν τὸ κακὸν τοῦτο ἡμῖν; τί σου
opus est. ꝛ vnde venis. ꝛ ex q̃ regiõe.
ἡ ἐργασία ἐστίν. καὶ πόθεν ἔρχῃ. καὶ ἐκ ποίας χώρας.
ꝛ ex q̃ pplo tu es. ꝛ dixit ad eos: ser
καὶ ἐκ ποίου λαοῦ σὺ εἶ. καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, δοῦ
uus dñi ego sum: ꝛ deũ celi ꝛ
λος κυρίου ἐγώ εἰμι, καὶ τὸν θεὸν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς
terre ego colo: q̃ fecit mare ꝛ
γῆς ἐγὼ σέβομαι, ὃς ἐποίησε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν
aridã. ꝛ timuerũt viri timore magno: ꝛ di
ξηράν. καὶ ἐφοβήθησαν οἱ ἄνδρες φόβον μέγαν, καὶ εἶ
xerũt ad eũ: qd hoc fecisti: q: cognouerũt
παν πρὸς αὐτόν, τί τοῦτο ἐποίησας; διότι ἔγνωσαν
viri q: a facie dñi erat fugiẽs q: nun
οἱ ἄνδρες ὅτι ἐκ προσώπου κυρίου ἦν φεύγων ὅτι ἀπήγ
ciauit eis. ꝛ dixerũt ad eũ: qd tibi faciem⁹
γειλεν αὐτοῖς. καὶ εἶπαν πρὸς αὐτόν, τί σοι ποιήσω
ꝛ deficiet mare a nobis: q: mare ibat
μεν καὶ κοπάσει ἡ θάλασσα ἀφ᾽ ἡμῶν; ὅτι ἡ θάλασσα ἐπο
ꝛ suscitabat magis fluctũ. ꝛ dixit ionas
ρεύετο καὶ ἐξήγειρε μᾶλλον κλύδωνα. καὶ εἶπεν ἰωνᾶς
ad eos: tollite me ꝛ mittite in mare:
πρὸς αὐτούς, ἄρατέ με καὶ ἐμβάλετε εἰς τὴν θάλασσαν,
ꝛ deficiet mare a vobis: q: noui ego: qꝛ
καὶ κοπάσει ἡ θάλασσα ἀφ᾽ ὑμῶν, διότι ἔγνωκα ἐγώ, ὅτι
ꝑpt me fluct⁹ ille magn⁹ sup vos est. ꝛ conabã
δι᾽ ἐμὲ ὁ κλύδων οὗτος μέγας ἐφ᾽ ὑμᾶς ἐστί. καὶ παρεβιά
tur viri vt reuerterent ad terrã. ꝛ nõ po
ζοντο οἱ ἄνδρες τοῦ ἐπιστρέψαι εἰς τὴν γῆν. καὶ οὐκ ἠδύ
tuerũt q: mare ibat ꝛ isurgebat magis
ναντο ὅτι ἡ θάλασσα ἐπορεύετο καὶ ἐξεγείρετο μᾶλλον
sup eos. ꝛ clamauerũt ad dñm ꝛ dixerũt: ne
ἐπ᾽ αὐτούς. καὶ ἀνεβόησαν πρὸς κύριον καὶ εἶπαν, μη
quaq̃ dñe ne pereamus ꝑpt aiam
δαμῶς κύριε μὴ ἀπολοίμεθα ἕνεκεν τῆς ψυχῆς τοῦ
hois huius. ꝛ ne des sup nos sanguinẽ iustũ.
ἀνθρώπου τούτου. καὶ μὴ δῷς ἐφ᾽ ἡμᾶς αἷμα δίκαιον.
q: tu dñe sicut voluisti fecisti. ꝛ tule
διότι σὺ κύριε ὃν τρόπον ἐβούλου πεποίηκας. καὶ ἔλα
rũt ionã ꝛ miserũt eũ in mare. ꝛ
βον τὸν ἰωνᾶν καὶ ἐνέβαλον αὐτὸν εἰς τὴν θάλασσαν. καὶ
stetit a cõmotiõe sua. ꝛ timuerunt viri ti
ἔστη ἐκ τοῦ σάλου αὐτῆς. καὶ ἐφοβήθησαν οἱ ἄνδρες φό
more magno dñm: ꝛ imolauerũt hostias dño
βῳ μεγάλῳ τὸν κύριον, καὶ ἔθυσαν θυσίας τῷ κυρίῳ
ꝛ vouerũt vota.
καὶ ηὔξαντο εὐχάς.

Ca. 2.

Mat. 12. c.

ET pcepit dñs ceto magno: ꝛ de
Καὶ προσέταξε κύριος κήτει μεγάλῳ, καὶ κα
uoraũt ionam. ꝛ fuit ionas in ventre ce
τέπιεν τὸν ἰωνᾶν. καὶ ἦν ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κή
ti tribus dieb⁹
τους τρεῖς ἡμέρας

Primitiua heb. Tex. heb. Jonas. iii.

ושלשה לילות׃ ויתפלל יונה אל יהוה אלהיו ממעי הדגה׃ ויאמר קראתי מצרה לי אל יהוה ויענני מבטן שאול שועתי שמעת קולי׃ ותשליכני מצולה בלבב ימים ונהר יסבבני כל משבריך וגליך עלי עברו׃ ואני אמרתי נגרשתי מנגד עיניך אך אוסיף להביט אל היכל קדשך׃ אפפוני מים עד נפש תהום יסבבני סוף חבוש לראשי׃ לקצבי הרים ירדתי הארץ בריחיה בעדי לעולם ותעל משחת חיי יהוה אלהי׃ בהתעטף עלי נפשי את יהוה זכרתי ותבוא אליך תפלתי אל היכל קדשך׃ משמרים הבלי שוא חסדם יעזבו׃ ואני בקול תודה אזבחה לך אשר נדרתי אשלמה ישועתה ליהוה׃ ויאמר יהוה לדג ויקא את יונה אל היבשה׃

Cap. iii.

ויהי דבר יהוה אל יונה שנית לאמר׃ קום לך אל נינוה העיר הגדולה וקרא אליה את הקריאה אשר אנכי דבר אליך׃ ויקם יונה וילך אל נינוה כדבר יהוה ונינוה היתה עיר גדולה לאלהים מהלך שלשת ימים׃ ויחל יונה לבוא בעיר מהלך יום אחד ויקרא ויאמר עוד ארבעים יום ונינוה נהפכת׃ ויאמינו אנשי נינוה באלהים ויקראו צום וילבשו שקים מגדולם ועד קטנם׃ ויגע הדבר אל מלך נינוה ויקם מכסאו ויעבר אדרתו מעליו ויכס שק וישב על האפר׃ ויזעק ויאמר בנינוה מטעם המלך וגדליו

Trāsl. B. Hie.

& tribus noctibus. Et orauit ionas ad dñm deum suum de ventre piscis. Et dixit. Clamaui de tribulatione mea ad dñm & exaudiuit me. De ventre inferi clamaui & exaudisti vocem meā. Et piecisti me in pfundū in corde maris: & flumen circūdedit me. Oēs gurgites tui & fluctus tui: sup me transierūt. Et ego dixi. Abiectus sum a cōspectu oculorū tuoꝝ. Verūtñ rursus video templū sanctū tuum. Circūdederūt me aque vsq ad animam: abyssus vallauit me: pelagus opuit caput meū. Ad extrema montiū descendi: terre vectes cōcluserunt me in eternū: & subleuabis de corruptione vitā meā dñe deꝰ meꝰ. Cū angustiaretur in me aīa mea dñi recordatus sum: vt veniat ad te oratio mea ad tēplū sanctū tuū. Qui custodiūt vanitates frustra mīam suam derelinquūt. Ego autē in voce laudis īmolabo tibi: quecunq voui reddam pro salute domino. Et dixit dominus pisci. Et euomuit ionam in aridam. 3.

Et factū est verbum dñi ad ionā secūdo dicens. Surge & vade in niniuen ciuitatem magnam & predica in ea predicationem quā ego loquor ad te. Et surrexit ionas & abiit in niniuen iuxta verbū domini. Et niniue erat ciuitas magna: itinere trium dierum. Et cepit ionas introire ciuitatē itinere diei vnius: & clamauit & dixit. Adhuc quadraginta dies: & niniue subuertetur. Et crediderunt viri niniuite in deo: & predicauerunt ieiunium: & vestiti sunt saccis a maiore vsq ad minorē. Et peruenit verbum ad regem niniue. Et surrexit de solio suo & abiecit vestimētū suū a se: & indutus est sacco & sedit in cinere: & clamauit & dixit in niniue ex ore regis & principum eius

Trās. Gre. lxx. cū interp. latina.

καὶ τρεῖς νύκτας. καὶ προσηύξατο ἰωνᾶς πρὸς κύριον τὸν θεὸν αὐτοῦ ἐκ τῆς κοιλίας τοῦ κήτους καὶ εἶπεν, ἐβόησα ἐν θλίψει μου πρὸς κύριον τὸν θεόν μου καὶ εἰσήκουσέν μου. ἐκ κοιλίας ᾅδου κραυγῆς μου ἤκουσας φωνῆς μου. ἀπέρριψάς με εἰς βάθη καρδίας θαλάσσης, καὶ ποταμοί ἐκύκλωσάν με. πάντες οἱ μετεωρισμοί σου καὶ τὰ κύματά σου ἐπ᾽ ἐμὲ διῆλθον. κἀγὼ εἶπον, ἀπῶσμαι ἐξ ὀφθαλμῶν σου. ἆρα προσθήσω τοῦ ἐπιβλέψαι πρὸς τὸν ναὸν τὸν ἅγιόν σου. περιεχύθη μοι ὕδωρ ἕως ψυχῆς, ἄβυσσος ἐκύκλωσέν με. ἡ κεφαλή μου εἰς σχισμὰς ὀρέων, κατέβην εἰς γῆν ἧς οἱ μοχλοὶ αὐτῆς κάτοχοι αἰώνιοι. καὶ ἀναβήτω ἐκ φθορᾶς ἡ ζωή μου κύριε ὁ θεός μου. ἐν τῷ ἐκλείπειν ἀπ᾽ ἐμοῦ τὴν ψυχήν μου, τοῦ κυρίου ἐμνήσθην, καὶ ἔλθοι πρὸς σὲ ἡ προσευχή μου, πρὸς ναὸν τὸν ἅγιόν σου. φυλασσόμενοι μάταια καὶ ψευδῆ, ἔλεος αὐτῶν ἐγκατέλιπον. ἐγὼ δὲ μετὰ φωνῆς αἰνέσεως καὶ ἐξομολογήσεως θύσω σοι, ὅσα ηὐξάμην ἀποδώσω σοι εἰς σωτηρίαν μου τῷ κυρίῳ. καὶ προσετάγη τῷ κήτει, καὶ ἐξέβαλεν τὸν ἰωνᾶν ἐπὶ τὴν ξηράν.

Καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς ἰωνᾶν ἐκ δευτέρου λέγων, ἀνάστηθι καὶ πορεύθητι εἰς νινευὴ τὴν πόλιν τὴν μεγάλην, καὶ κήρυξον ἐν αὐτῇ κατὰ τὸ κήρυγμα τὸ ἔμπροσθεν, ὃ ἐγὼ λελάληκα πρὸς σέ. καὶ ἀνέστη ἰωνᾶς καὶ ἐπορεύθη εἰς νινευὴ καθὼς ἐλάλησεν κύριος. ἡ δὲ νινευὴ ἦν πόλις μεγάλη τῷ θεῷ ὡσεὶ πορείας ὁδοῦ ἡμερῶν τριῶν. καὶ ἤρξατο ἰωνᾶς τοῦ εἰσπορευθῆναι εἰς τὴν πόλιν ὡσεὶ πορείαν ἡμέρας μιᾶς. καὶ ἐκήρυξεν καὶ εἶπεν, ἔτι τρεῖς ἡμέραι, καὶ νινευὴ καταστραφήσεται. καὶ ἐνεπίστευσαν οἱ ἄνδρες νινευὴ τῷ θεῷ, καὶ ἐκήρυξαν νηστείαν, καὶ ἐνεδύσαντο σάκκους ἀπὸ μεγάλου αὐτῶν ἕως μικροῦ αὐτῶν. καὶ ἤγγισεν ὁ λόγος πρὸς τὸν βασιλέα τῆς νινευή, καὶ ἐξανέστη ἐκ τοῦ θρόνου αὐτοῦ, καὶ περιείλατο τὴν στολὴν αὐτοῦ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ, καὶ περιεβάλετο σάκκον, καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ σποδοῦ. καὶ ἐκηρύχθη ἐν τῇ νινευὴ παρὰ τοῦ βασιλέως καὶ παρὰ πάντων τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. lati.

λέγων, οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ κτήνη καὶ οἱ βόες καὶ τὰ πρόβατα μὴ γευσάσθωσαν μηδὲν μηδὲ νεμέσθωσαν, καὶ ὕδωρ μὴ πιέτωσαν. καὶ περιεβάλοντο σάκκους οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ κτήνη, καὶ ἀνεβόησαν πρὸς τὸν θεὸν ἐκτενῶς. καὶ ἐπέστρεψαν ἕκαστος ἐκ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ τῆς πονηρᾶς, καὶ τῆς ἀδικίας τῆς ἐν χερσὶν αὐτῶν λέγοντες, τίς οἶδεν εἰ μετανοήσει ὁ θεὸς καὶ ἀποστρέψει ἐξ ὀργῆς θυμοῦ αὐτοῦ, καὶ οὐ μὴ ἀπολώμεθα; καὶ ἴδεν ὁ θεὸς τὰ ἔργα αὐτῶν, ὅτι ἀπέστρεψαν ἀπὸ τῶν ὁδῶν αὐτῶν τῶν πονηρῶν, καὶ μετενόησεν ὁ θεὸς ἐπὶ τῇ κακίᾳ ᾗ ἐλάλησε τοῦ ποιῆσαι αὐτοῖς, καὶ οὐκ ἐποίησεν. Ca. 4.

Καὶ ἐλυπήθη ἰωνᾶς λύπην μεγάλην, καὶ συνεχύθη. καὶ προσηύξατο πρὸς κύριον καὶ εἶπεν, ὦ κύριε, οὐχ οὗτοι οἱ λόγοι μου ἔτι ὄντος μου ἐν τῇ γῇ μου; διὰ τοῦτο προέφθασα τοῦ φυγεῖν εἰς θαρσίς, διότι ἔγνων ὅτι σὺ ἐλεήμων καὶ οἰκτίρμων, μακρόθυμος καὶ πολυέλεος, καὶ μετανοῶν ἐπὶ ταῖς κακίαις. καὶ νῦν δέσποτα κύριε λαβὲ τὴν ψυχήν μου ἀπ᾽ ἐμοῦ, ὅτι καλὸν τὸ ἀποθανεῖν με ἢ ζῆν με. καὶ εἶπε κύριος πρὸς ἰωνᾶν, εἰ σφόδρα λελύπησαι σύ; καὶ ἐξῆλθεν ἰωνᾶς ἐκ τῆς πόλεως, καὶ ἐκάθισεν ἀπέναντι τῆς πόλεως, καὶ ἐποίησεν ἑαυτῷ ἐκεῖ σκηνήν, καὶ ἐκάθητο ὑποκάτω αὐτῆς ἐν σκιᾷ, ἕως οὗ ἀφίδῃ τί ἔσται τῇ πόλει. καὶ προσέταξε κύριος ὁ θεὸς κολοκύνθῃ, καὶ ἀνέβη ὑπὲρ κεφαλῆς ἰωνᾶ τοῦ εἶναι σκιὰν ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, τοῦ σκιάζειν αὐτῷ ἀπὸ τῶν κακῶν αὐτοῦ. καὶ ἐχάρη ἰωνᾶς ἐπὶ τῇ κολοκύνθῃ χαρὰν μεγάλην. καὶ προσέταξεν ὁ θεὸς σκώληκι ἑωθινῇ τῇ ἐπαύριον, καὶ ἐπάταξε τὴν κολόκυνθαν, καὶ ἐξηράνθη. καὶ ἐγένετο ἅμα τῷ ἀνατεῖλαι τὸν ἥλιον, καὶ προσέταξεν ὁ θεὸς πνεύματι καύσωνος συγκαίοντι, καὶ ἐπάταξεν ὁ ἥλιος ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἰωνᾶ, καὶ ὀλιγοψύχησε καὶ ἀπελέγετο τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ εἶπε, καλόν μοι τὸ ἀποθανεῖν με ἢ ζῆν. καὶ εἶπε κύριος πρὸς ἰωνᾶν, εἰ σφόδρα λελύπησαι σὺ ἐπὶ τῇ κολοκύνθῃ; καὶ εἶπε, σφόδρα λελύπημαι ἐγὼ ἕως θανάτου. καὶ εἶπε κύριος, σὺ ἐφείσω ὑπὲρ τῆς

Trāsla. B. Hie.

dicens. Homines & iumenta & boues & pecora non gustent quicq̄ nec pascantur: & aquam non bibant: & operiantur saccis homies & iumēta & clament ad deum in fortitudine: & cōuertatur vir a via sua mala & ab iniqtate que est in manibus eorum. Quis scit si cōuertatur & ignoscat deus: & reuertatur a furore ire sue: & non peribimus? Et vidit deus opera eorū: quia cōuersi sunt de via sua mala: & misertus est super maliciā quā locutus fuerat vt faceret eis: & non fecit. 4.

Et afflictus est ionas afflictione magna & iratus est & orauit ad dñm & dixit. Obsecro dñe: nunqd nō hoc est vbū meū cū adhuc essē in terra mea. Propter hoc pöccupaui vt fugerē in tarsis. Scio enī quia tu deus clemēs & misericors es: patiēs & multe miserationis: & ignoscens super maliciā. Et nūc dñe tolle queso aīam meā a me: quia melior ē mihi mors q̄ vita. Et dixit dñs. Putasne bene irasceris tu? Et egressus est ionas de ciuitate: & sedit contra orientē ciuitatis. Et fecit sibimet vmbraculum ibi: & sedebat subter illud in vmbra donec videret qd accideret ciuitati. Et pparauit dñs deꝰ hederam & ascēdit sup caput ione vt esset vmbra sup caput eius & pptegeret eū. Laborauerat enī. Et letatus est ionas super hedera leticia magna. Et parauit deus vermem ascensu diluculi in crastinū. Et percussit hederam & exaruit. Et cū ortus fuisset sol precepit deus vēto calido & vrēti & percussit sol super caput ione: & estuabat. Et petiuit anime sue vt moreretur. Et dixit. Melius est mihi mori q̄ viuere. Et dixit deus ad ionā. Putasne bene irasceris tu super

Tex. heb. Jonas. iiii. Primitiua. heb.

לאמר האדם והבהמה הבקר והצאן אל יטעמו מאומה אל ירעו ומים אל ישתו׃ ויתכסו שקים האדם והבהמה ויקראו אל אלהים בחזקה וישבו איש מדרכו הרעה ומן החמס אשר בכפיהם׃ מי יודע ישוב ונחם האלהים ושב מחרון אפו ולא נאבד׃ וירא האלהים את מעשיהם כי שבו מדרכם הרעה וינחם האלהים על הרעה אשר דבר לעשות להם ולא עשה׃

Cap. iiii.

וירע אל יונה רעה גדולה ויחר לו׃ ויתפלל אל יהוה ויאמר אנה יהוה הלוא זה דברי עד היותי על אדמתי על כן קדמתי לברח תרשישה כי ידעתי כי אתה אל חנון ורחום ארך אפים ורב חסד ונחם על הרעה׃ ועתה יהוה קח נא את נפשי ממני כי טוב מותי מחיי׃ ויאמר יהוה ההיטב חרה לך׃ ויצא יונה מן העיר וישב מקדם לעיר ויעש לו שם סכה וישב תחתיה בצל עד אשר יראה מה יהיה בעיר׃ וימן יהוה אלהים קיקיון ויעל מעל ליונה להיות צל על ראשו להציל לו מרעתו וישמח יונה על הקיקיון שמחה גדולה׃ וימן האלהים תולעת בעלות השחר למחרת ותך את הקיקיון וייבש׃ ויהי כזרח השמש וימן אלהים רוח קדים חרישית ותך השמש על ראש יונה ויתעלף וישאל את נפשו למות ויאמר טוב מותי מחיי׃ ויאמר אלהים אל יונה ההיטב חרה לך על

הקיקיון ויאמר היטב חרה לי
עד מות׃ ויאמר יהוה אתה חסת
על הקיקיון אשר לא עמלת
בו ולא גדלתו שבן לילה היה
ובן לילה אבד׃ ואני לא אחוס
על נינוה העיר הגדולה אשר
יש בה הרבה משתים עשרה
רבו אדם אשר לא ידע בין
ימינו לשמאלו ובהמה רבה׃

hederam. Et dixit: Bene irascor vſq̄ ad mortē. Et dixit dominus: Tu doles ſuper hederam in qua non laboraſti neq̄ feciſti vt creſceret que ſub vna nocte nata eſt: & ſub vna nocte periit: & ego non parcam niniue ciuitati magne: in qua ſunt pluſq̄ centum viginti milia hominū qui nō ſciunt quid ſit inter dexteram & ſiniſtrā ſuā & iumenta multa.

Explicit Ionas pp̄heta.

cucurbita pro q̄ nō laboraſti ſup ea neq̄
κολοκύνθης ὑπὲρ ἧς οὐκ ἐκακοπάθησας ἐπ᾽ αὐτῇ οὐδὲ
enutriſti eam. q̄ ſub nocte nata ē ⁊ ſub nocte periit:
ἐξέθρεψας αὐτήν. ἣ ὑπὸ νύκτα ἐγενήθη καὶ ὑπὸ νύκτα ἀπώ-
ego aūt nō parcā ſup niniue ciuitate
λετο, ἐγὼ δὲ οὐ φείσομαι ὑπὲρ νινευὴ τῆς πόλεως
magna in q̄ hitant plures q̄ duodecī decē
τῆς μεγάλης ἐν ᾗ κατοικοῦσι πλείους ἢ δώδεκα μυ-
milia viroꝝ: qui nō cognouerūt dexterā ſuā ne
ριάδες ἀνδρῶν, οἵτινες οὐκ ἔγνωσαν δεξιὰν αὐτῶν οὐ-
q̄ ſiniſtrā ⁊ iumēta multa.
δὲ ἀριστερὰν καὶ κτήνη πολλά.

INCIPIT PROLOGVS IN MICHEAM PROPHETAM.

Temporibus ioathe & achaz & ezechie regū iuda: micheā prophetam ob hanc prophetiā ſpirituſancto repletū fuiſſe lectio ipſa demonſtrat. Sed de ſupradicto numero regū ioathā & ezechiam deo ob religionē placuiſſe: hiſtoria libri quarti regū: & ſecūdi paralipomenō indicat. Achaz vero relicto deo: idola ſamarie quibus etiā filios ſuos in ſacrificiū igni cōcremandos obtulerat coluiſſe conſtat. Quāobrem deus ſamariā que reges iſrl' & iuda ſimulachrorū ſuperſtitione fefellerat increpās indignationē ſuam in eam proceſſurā cōminatus eſt. Populo ēt iſrael preuaricatori: & principibus eius: qui eundē populū fallaci ſuaſione ad colenda idola impulerant verbis in ſequentibus captiuitatem & interitum affuturum denunciauit.

Explicit prologus.

Incipit argumentum.

Micheas demoraſthi coheres xp̄i vaſtationem annunciat filie latronis & obſidionem ponit contra eam: quia maxillam percuſſerit iudicis iſrael.

Explicit argumentum.

Incipit Micheas pp̄heta.

Capitulum I.

Cap. j.

דבר יהוה אשר היה אל מיכה
המרשתי בימי יותם אחז יחזקיה
מלכי יהודה אשר חזה על שמרון
וירושלם׃ שמעו עמים כלם
הקשיבי ארץ ומלאה ויהי אדני
יהוה בכם לעד אדני מהיכל
קדשו׃ כי הנה יהוה יצא ממקומו
וירד ודרך על במתי ארץ׃ ונמסו
ההרים תחתיו והעמקים יתבקעו
כדונג מפני האש כמים מגרים
במורד׃ בפשע יעקב כל זאת
ובחטאות בית ישראל מי פשע
יעקב הלוא שמרון ומי במות
יהודה הלוא ירושלם׃ ושמתי
שמרון לעי השדה למטעי כרם
והגרתי לגי אבניה ויסדיה אגלה׃
וכל פסיליה יכתו וכל אתנניה
ישרפו באש וכל עצביה אשים
שממה כי מאתנן זונה קבצה

Verbum dn̄i quod factū eſt ad micheam moraſthitem in diebus ioathā: achaz & ezechie regum iuda: quod vidit ſuper ſamariam & hieruſalē. Audite populi omnes: & attendat terra & plenitudo eius: & ſit dn̄s deus vobis in teſtem: dn̄s in tēplo ſancto ſuo. Quia ecce dn̄s egredietur de loco ſuo: & deſcendet & calcabit ſup excelſa terre. Et conſumentur montes ſubtus eum: & valles ſcindentur ſicut cera a facie ignis: ſicut aque que decurrūt in preceps. In ſcelere iacob omne iſtud: & in peccatis domus iſrael. Quod ſcelus iacob? Nonne ſamaria? Et que excelſa iude? Nonne hieruſalē? Et ponam ſamariā q̄ſi aceruū lapidū in agro cū plantatur vinea: & detrahā in vallē lapides ei⁹. Et fundamēta ei⁹ reuelabo: & oīa ſculptilia ei⁹ cōcidētur. Et oēs mercedes ei⁹ cōburētur igne & oīa idola ei⁹ ponā in pditionē: q̄a de mercedib⁹ meretricis cōgregata ſunt:

MICHEAS
ΜΗΧΑΙΑΣ. Ca. I.

Et factū ē verbū dn̄i ad micheam mo
Καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς μηχαίαν τὸν μω-
raſthitē in dieb⁹ ioathā ⁊ achaz ⁊ ezechie
ρασθίτην ἐν ἡμέραις ἰωάθαμ καὶ ἄχαζ καὶ ἐζεκί-
regū iuda: de q̄b⁹ vidit de ſamaria ⁊ de
ου βασιλέων ἰούδα, ὑπὲρ ὧν ἴδεν περὶ σαμαρείας καὶ περὶ
hieruſalem. audite ppli oēs ſmones. attendat
ἱερουσαλήμ. ἀκούσατε λαοὶ πάντες λόγους, προσεχέτω
terra ⁊ oēs q̄ in ea: ⁊ erit dn̄s de⁹ in vobis in teſti
ἡ γῆ καὶ πάντες οἱ ἐν αὐτῇ, καὶ ἔσται κς ὁ θεὸς ἐν ὑμῖν εἰς μαρ-
moniū dn̄s ex domo ſctā ſua. q̄r ecce dn̄s egredit
τύριον κς ἐξ οἴκου ἁγίου αὐτ. διότι ἰδοὺ κύριος ἐκπορεύεται
de loco ſuo: ⁊ deſcendet ⁊ aſcendet ſup
ἐκ τ τόπου αὐτ, καὶ καταβήσεται καὶ ἀναβήσεται ἐπὶ τὰ
excelſa terre: ⁊ commouebunt mōtes ſubter eū: ⁊
ὕψη τῆς γῆς, καὶ σαλευθήσεται τὰ ὄρη ὑποκάτωθεν αὐτ, καὶ
valles tabeſcent ſicut tabeſcit cera a facie
αἱ κοιλάδες τακήσονται ὡς τήκεται κηρὸς ἀπὸ προσώ-
ignis: ⁊ ſicut aqua pfluens in deſcēſu:
που πυρός, καὶ ὡς ὕδωρ καταφερόμενον ἐν καταβά-
ppt ipietatē iacob oīa hec: ⁊ ppt pecca
σει. διὰ ἀσέβειαν ἰακὼβ πάντα ταῦτα, καὶ διὰ ἁμαρ-
tum dom⁹ iſrael. q̄ ipietas iacob: nōne ū ſama
τίαν οἴκου ἰσραήλ. τίς ἀσέβεια ἰακώβ, οὐχὶ ἡ σαμά-
ria: ⁊ q̄d peccatū dom⁹ iuda: nōne hieruſalem?
ρεια; καὶ τίς ἡ ἁμαρτία οἴκου ἰούδα, οὐχὶ ἱερουσαλήμ;
⁊ ponā ſamariā in pomoꝝ cuſtodiā agri. ⁊ in
καὶ θήσομαι σαμάρειαν εἰς ὀπωροφυλάκιον ἀγροῦ. καὶ εἰς
plātationē vinee: ⁊ detraham in voraginē lapides
φυτείαν ἀμπελῶνος, καὶ κατασπάσω εἰς χάος τοὺς λίθους
eius ⁊ fundamēta ei⁹ reuelabo. ⁊ cuncta ſcul-
αὐτῆς καὶ τὰ θεμέλια αὐτῆς ἀποκαλύψω. καὶ πάντα τὰ γλυ-
ptilia ei⁹ euertent: ⁊ oēs mercedes e-
πτὰ αὐτῆς κατακόψουσιν, καὶ πάντα τὰ μισθώματα αὐ-
ius cōburent igni: ⁊ cuncta idola ei⁹ ponam
τῆς ἐμπρήσουσιν πυρί, καὶ πάντα τὰ εἴδωλα αὐτῆς θήσομαι
in pditionē: q̄r ex mercedib⁹ fornicatiōis cōgregauit:
εἰς ἀφανισμόν, διότι ἐκ μισθωμάτων πορνείας συνήγαγεν,

ועד אתנן זונה ישובו׃ על זאת
אספדה ואילילה אילכה שולל
וערום אעשה מספד כתנים ואבל
כבנות יענה׃ כי אנושה מכותיה
כי באה עד יהודה נגע עד שער
עמי עד ירושלם׃ בגת אל תגידו
בכו אל תבכו בבית לעפרה עפר
התפלשתי׃ עברי לכם יושבת
שפיר עריה בשת לא יצאה
יושבת צאנן מספד בית האצל
יקח מכם עמדתו׃ כי חלה לטוב
יושבת מרות כי ירד רע מאת יהוה
לשער ירושלם׃ רתם המרכבה
לרכש יושבת לכיש ראשית
חטאת היא לבת ציון כי בך נמצאו
פשעי ישראל׃ לכן תתני שלוחים
על מורשת גת בתי אכזיב לאכזב
למלכי ישראל׃ עד הירש אבי
לך יושבת מרשה עד עדלם
יבוא כבוד ישראל׃ קרחי וגזי
על בני תענוגיך הרחבי קרחתך
כנשר כי גלו ממך׃

Cap. ij.

הוי חשבי און ופעלי רע על
משכבותם באור הבקר יעשוה
כי יש לאל ידם׃ וחמדו שדות
וגזלו ובתים ונשאו ועשקו גבר
וביתו ואיש ונחלתו׃ לכן כה אמר
יהוה הנני חשב על המשפחה
הזאת רעה אשר לא תמישו
משם צוארתיכם ולא תלכו
רומה כי עת רעה היא׃ ביום ההוא
ישא עליכם משל ונהה נהי נהיה
אמר שדוד נשדנו חלק עמי
ימיר איך ימיש לי לשובב שדינו
יחלק׃ לכן לא יהיה לך משליך
חבל בגורל בקהל יהוה׃ אל תטיפו

⁊ ex mercedib⁹ fornicarie deſtruxit. ppt hoc
καὶ ἐκ μισθωμάτων πόρνης κατέστρεψεν. ἕνεκεν τούτου
planget ⁊ lugebit: ibit diſcalciata ⁊ nu-
κόψεται καὶ θρηνήσει, πορεύσεται ἀνυπόδετος καὶ γυμ-
da faciet planctū q̄ſi draconum: ⁊ luctū q̄ſi fi-
νὴ ποιήσεται κοπετὸν ὡς δρακόντων, καὶ πένθος ὡς θυ-
liaꝝ ſirenarū: q̄r obtinuit plaga eius: q̄r
γατέρων σειρήνων, ὅτι κατεκράτησεν ἡ πληγὴ αὐτῆς, διότι
venit vſq̄ ad iudā. tetigit vſq̄ ad portā ppli mei i hieru
ἦλθεν ἕως ἰούδα. καὶ ἥψατο ἕως πύλης λαοῦ μου ἐν ἱερου-
ſalem. q̄ in geth nō magnificemini: ⁊ q̄ in bachim nō
σαλήμ. οἱ ἐν γὲθ μὴ μεγαλύνεσθε, καὶ οἱ ἐν βακεὶμ μὴ
reedificetis. de domo deriſu terrā aſpergite.
ἀνοικοδομεῖτε. ἐξ οἴκου καταγέλωτα γῆν καταπάσα-
deriſum vr̄m hitantes bene ciui
σθε. καταγέλωτα ὑμῶν κατοικοῦσας καλῶς τὰς πό-
tates eius: nō eſt egreſſa hitatrix ſenan. plangite
λεις αὐτῆς, οὐκ ἐξῆλθεν κατοικοῦσα σεναάν. κόψασθε
domū q̄ eſt iuxta eā. accipiet ex vobis plagā doloris.
οἶκον ἐχόμενον αὐτῆς. λήψεται ἐξ ὑμῶν πληγὴν ὀδύνης.
q̄ cepit in bona q̄ hitat in dolorib⁹: q̄r de-
τίς ἤρξατο εἰς ἀγαθὰ κατοικούσῃ ἐν ὀδύναις, ὅτι κα-
ſcēderūt mala a dn̄o in portis hieruſalem.
τέβη κακὰ παρὰ κυρίου ἐπὶ πύλας ἱερουσαλήμ.
ſonitus curruū ⁊ equitantium hitans. lachis
ψόφος ἁρμάτων καὶ ἱππευόντων κατοικοῦσα. λαχὶς
p̄nceps peccati eſt filie ſion. q̄r in te in-
ἀρχηγὸς ἁμαρτίας ἐστὶν τῇ θυγατρὶ σιών. ὅτι ἐν σοὶ εὑ-
uēte ſunt ipietates iſrael: ideo dabit emiſſari-
ρέθησαν ἀσέβειαι ἰσραήλ, διὰ τοῦτο δώσεις ἐξαποστελ-
os vſq̄ ad hereditatē geth. domos vanas fruſtra
λομένους ἕως κληρονομίας γέθ. οἴκους ματαίους εἰς κενὸν
fuerūt regibus iſrael donec heredes addu
ἐγένοντο τοῖς βασιλεῦσιν ἰσραὴλ ἕως τοὺς κληρονόμους ἀγά-
cant tibi hitans lachis hereditas tua vſq̄ ad odo
γωσίν σοι κατοικοῦσα λαχὶς κληρονομία σου. ἕως ὀδο-
lam veniet gl'ia filie iſrael. decaluare ⁊ tōdere
λλὰμ ἥξει δόξα τῆς θυγατρὸς ἰσραήλ. ξύρησαι καὶ κεῖραι
ſup filios delicatos tuos. dilata caluī-
ἐπὶ τὰ τέκνα τὰ τρυφερά σου. πλάτυνον τὴν ξύρη-
tiū tuā ſicut aq̄la: q̄m captiui ducti ſunt ex te.
σίν σου ὡς ἀετός, ὅτι ᾐχμαλωτεύθησαν ἀπὸ σοῦ. Ca. 2.
Facti ſunt cogitātes labores ⁊ operātes mala
Ἐγένοντο λογιζόμενοι κόπους καὶ ἐργαζόμενοι κακὰ
in cubilib⁹ ſuis. ⁊ ſimul cū die cōſumabāt ea.
ἐν ταῖς κοίταις αὐτῶν. καὶ ἅμα τῇ ἡμέρᾳ συνετέλουν αὐ-
q̄r nō leuauerāt ad dn̄m manus ſuas.
τά. διότι οὐκ ἦραν πρὸς τὸν κύριον τὰς χεῖρας αὐτῶν.
⁊ deſiderabāt agros: ⁊ diripiebāt pupillos: ⁊ do-
καὶ ἐπεθύμουν ἀγρούς, καὶ διήρπαζον ὀρφανούς, καὶ οἴ-
mos opprimebant: ⁊ diripiebāt virū ⁊ domū
κους κατεδυνάστευον. καὶ διήρπαζον ἄνδρα καὶ τὸν οἶκον
eius viꝝ ⁊ hereditatē eius. ppterea
αὐτοῦ ἄνδρα καὶ τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ. διὰ τοῦτο
hec dicit dn̄s: ecce ego cogito ſup tribū
τάδε λέγει κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ λογίζομαι ἐπὶ τὴν φυλὴν
iſtam mala de q̄b⁹ nō auferatis colla vr̄a:
ταύτην κακὰ ἐξ ὧν οὐ μὴ ἄρητε τοὺς τραχήλους ὑμῶν,
⁊ non ambuletis erecti: q̄r tps malū eſt. in
καὶ οὐ μὴ πορευθῆτε ὀρθοί, ὅτι καιρὸς πονηρός ἐστιν. ἐν
die illa. ſumetur ſup vos parabola ⁊ plā
τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. ληφθήσεται ἐφ᾽ ὑμᾶς παραβολὴ καὶ θρη-
getur planct⁹ in cantico dicētiū: miſeria vaſta-
νηθήσεται θρῆνος ἐν μέλει λεγόντων, ταλαιπωρίᾳ ἐτα-
ti ſumus. ps ppli demenſa eſt funiculo: ⁊ nō
λαιπωρήσαμεν. μερὶς λαοῦ κατεμετρήθη σχοινίῳ, καὶ οὐκ
erat q̄ phiberet eā vt auerteret illā. agri nr̄i
ἦν ὁ κωλύων αὐτὸν τοῦ ἀποστρέψαι αὐτόν. οἱ ἀγροὶ ἡμῶν
diuiſi ſunt. ppt hoc nō erit mittens funiculū in
διεμερίσθησαν. διὰ τοῦτο οὐκ ἔσται ὁ βάλλων σχοινίον ἐν
hereditatem eccleſia dn̄i. ne flete
κλήρῳ ἐν ἐκκλησίᾳ κυρίου. μὴ δακρύετε

et vſq̄ ad mercedē meretricis reuertetur. Sup hoc plangam & vlulabo vadam ſpoliatus & nudus. Faciā planctū velut draconū: & luctū quaſi ſtruthionū: q̄a deſperata eſt plaga eius: quia venit vſq̄ ad iudā: tetigit portam populi mei vſq̄ ad hieruſalē. In geth nolite annunciare: lachrymis ne ploretis. In domo pulueris puluere vos cōſpergite: & tranſite vobis habitatio pulchra: confuſa ignominia. Nō eſt egreſſa que habitat in exitu. Planctū domus vicina accipiet ex vobis q̄ ſtetit ſibimet: q̄a infirmata eſt in bonū q̄ habitat i amaritudinibus. Quia deſcēdit malū a dn̄o in portā hieruſalē: tumult⁹ q̄drige ſtuporis habitanti lachis. Principium peccati eſt filie ſion: q̄a in te inuenta ſunt ſcelera iſrael. Propterea dabit emiſſarios ſup hereditatē geth: domos mēdacii in deceptionem regibus iſrael. Adhuc heredem adducam tibi q̄ habitas i mareſa: vſq̄ ad odollam veniet gloria iſrael. Decaluare & tondere ſup filios deliciarū tuarum: dilata caluitiū tuū ſicut aquila: q̄m captiui ducti ſunt ex te. 2.

Ve qui cogitatis inutile & operamini malū in cubilibus vr̄is. In luce matutina faciūt illud: q̄m cōtra deū eſt manus eorum. Et cōcupierunt agros & violēter tulerūt & rapuerūt domos: & calūniabantur virū & domū eius: virū & hereditatē eius. Idcirco hec dicit dn̄s. Ecce ego cogito ſuper familiam iſtam malū vnde nō auferetis colla veſtra: & nō ambulabitis ſupbi: q̄m tēpus peſſimū eſt. In die illa ſumetur ſup vos parabola: & cantabitur canticū cū ſuauitate dicentiū. Depopulati & vaſtati ſum⁹. Pars ppli mei cōmutata eſt. Quō recedis a me: cū reuertatur qui regiones noſtras diuidat. Propter hoc nō erit tibi mittens funiculum ſortis in cetu dn̄i. Ne loquamini

יַטִּיפוּן לֹא יַטִּפוּ לָאֵלֶּה לֹא יִסַּג כְּלִמּוֹת׃ הֶאָמוּר בֵּית יַעֲקֹב הֲקָצַר רוּחַ יְהוָה אִם אֵלֶּה מַעֲלָלָיו הֲלוֹא דְבָרַי יֵיטִיבוּ עִם הַיָּשָׁר הוֹלֵךְ׃ וְאֶתְמוּל עַמִּי לְאוֹיֵב יְקוֹמֵם מִמּוּל שַׂלְמָה אֶדֶר תַּפְשִׁטוּן מֵעֹבְרִים בֶּטַח שׁוּבֵי מִלְחָמָה׃ נְשֵׁי עַמִּי תְּגָרְשׁוּן מִבֵּית תַּעֲנֻגֶיהָ מֵעַל עֹלָלֶיהָ תִּקְחוּ הֲדָרִי לְעוֹלָם׃ קוּמוּ וּלְכוּ כִּי לֹא זֹאת הַמְּנוּחָה בַּעֲבוּר טָמְאָה תְּחַבֵּל וְחֶבֶל נִמְרָץ׃ לוּ אִישׁ הֹלֵךְ רוּחַ וָשֶׁקֶר כִּזֵּב אַטִּף לְךָ לַיַּיִן וְלַשֵּׁכָר וְהָיָה מַטִּיף הָעָם הַזֶּה׃ אָסֹף אֶאֱסֹף יַעֲקֹב כֻּלָּךְ קַבֵּץ אֲקַבֵּץ שְׁאֵרִית יִשְׂרָאֵל יַחַד אֲשִׂימֶנּוּ כְּצֹאן בָּצְרָה כְּעֵדֶר בְּתוֹךְ הַדָּבְרוֹ תְּהִימֶנָה מֵאָדָם׃ עָלָה הַפֹּרֵץ לִפְנֵיהֶם פָּרְצוּ וַיַּעֲבֹרוּ שַׁעַר וַיֵּצְאוּ בוֹ וַיַּעֲבֹר מַלְכָּם לִפְנֵיהֶם וַיהוָה בְּרֹאשָׁם׃

Cap.iii. וָאֹמַר שִׁמְעוּ נָא רָאשֵׁי יַעֲקֹב וּקְצִינֵי בֵּית יִשְׂרָאֵל הֲלוֹא לָכֶם לָדַעַת אֶת הַמִּשְׁפָּט׃ שֹׂנְאֵי טוֹב וְאֹהֲבֵי רָעָה גֹּזְלֵי עוֹרָם מֵעֲלֵיהֶם וּשְׁאֵרָם מֵעַל עַצְמוֹתָם׃ וַאֲשֶׁר אָכְלוּ שְׁאֵר עַמִּי וְעוֹרָם מֵעֲלֵיהֶם הִפְשִׁיטוּ וְאֶת עַצְמֹתֵיהֶם פִּצֵּחוּ וּפָרְשׂוּ כַּאֲשֶׁר בַּסִּיר וּכְבָשָׂר בְּתוֹךְ קַלָּחַת׃ אָז יִזְעֲקוּ אֶל יְהוָה וְלֹא יַעֲנֶה אוֹתָם וְיַסְתֵּר פָּנָיו מֵהֶם בָּעֵת הַהִיא כַּאֲשֶׁר הֵרֵעוּ מַעַלְלֵיהֶם׃ כֹּה אָמַר יְהוָה עַל הַנְּבִיאִים הַמַּתְעִים אֶת עַמִּי הַנֹּשְׁכִים בְּשִׁנֵּיהֶם וְקָרְאוּ שָׁלוֹם וַאֲשֶׁר לֹא יִתֵּן עַל פִּיהֶם וְקִדְּשׁוּ עָלָיו מִלְחָמָה׃ לָכֵן לַיְלָה לָכֶם מֵחָזוֹן וְחָשְׁכָה לָכֶם מִקְּסֹם וּבָאָה הַשֶּׁמֶשׁ

סוג אמר קצר עלל דבר תמל איב קום פשט לחם נשה גרש ענג לקח עלם הלך נוח עבר חבל מרץ נטף קבץ שום דבר הום פרץ עבר קצן ידע שפט רעע פשט זעק ענה סתר פנה רעע עלל נבא תעה שלם נתן פה חזה בוא

loquẽtes. Non stillabit sup istos: nō cōprehendet cōfusio: dicit domus iacob. Nunqd abbreuiatus est spūs dñi: aut tales sunt cogitatiões eius? Nõne verba mea bona sunt cū eo qui recte graditur? Et ecõtrario ppls meus in aduersariū cõsurrexit. Desuper tunicam palliū sustulistis: & eos qui transibāt simpliciter cõuertistis in bellū. Mulieres populi mei eiecistis de domo deliciarū suarū: a paruulis earū tulistis laudē meã in perpetuū. Surgite & ite: qa nõ habetis hic requiem. Propter immūdicia eius corrūpetur putredie pessima. Vtinā nõ essem vir habens spiritū: & mẽdaciū potius loqrer. Stillabo tibi in vinū & in ebrietate: & erit sup quẽ stillatur ppls iste. Cõgregatione cõgregabo iacob totum te: in vnū cõducā reliqas israel. Pariter ponã illū qsi gregẽ in ouili: qsi pecus in medio caulatum. Tumultuabūtur a multitudine hoim. Ascendet eni pandẽs iter ante eos. Diuidẽt & transibūt portã: & egredietur p eã. Et transibit rex eorū corã eis: & dñs in capite eorū.

Et dixi. Audite 3. principes iacob & duces domus israel. Nunquid non vestrū est scire iudiciū: q odio habetis bonum & diligitis malū: qui violẽter tollitis pelles eorū desup eis: & carnẽ eorū desup ossib9 eorū. Qui comederūt carnẽ popli mei: & pelle eorū desup excoriauerunt: & ossa eorū cõfregerūt: & concīderūt sicut in lebete: & qsi carnẽ in medio olle. Tunc clamabūt ad dñm & nõ exaudiet eos: & abscondet faciẽ suã ab eis in tẽpore illo: sicut neqter egerūt in adinuẽtionib9 suis. Hec dicit dñs super prophetas qui seducūt populum meum: qui mordent dentibus suis & predicãt pacem. et si qs nõ dederit in ore eorū quippiã: sanctificãt sup eū plīu. Propterea nox vobis p visiõe erit: & tenebre vobis p diuinatione. Et occubẽt sol

lachrymis: neq; plorent sup his. nõ abijciet
δακρύοισι, μηδὲ δακρυέτωσαν ἐπὶ τούτοις· οὐκ ἀπώσεται
opprobria q dicit dom9 iacob puocauit spm
ὀνείδη ὁ λέγων οἶκος ἰακὼβ παρώργισε πνεῦμα
dñi: si he adinuentiones ei9 sunt: nõne sermões
κυρίου, εἰ ταῦτα τὰ ἐπιτηδεύματα αὐτοῦ ἐστι; οὐχὶ οἱ λόγοι
ei9 boni cum eo: τ recti ābulauerūt: τ prius
αὐτοῦ καλοὶ μετ' αὐτοῦ, καὶ ὀρθοὶ πεπόρευνται; καὶ ἔμπροσθεν
pplus me9 restitit in inimicitiā cõtra pacẽ eius.
ὁ λαός μου κατέστη εἰς ἔχθραν κατέναντι τῆς εἰρήνης αὐτοῦ.
pelle ei9 excoriauerūt vt auferrent spem cõ
τὴν δορὰν αὐτοῦ ἐξέδειραν τοῦ ἀφελέσθαι ἐλπίδα συν
tritione belli. duces ppli mei piscientur
τριμμὸν πολέμου. ἡγούμενοι λαοῦ μου ἀπορριφήσονται
de domib9 delitiar suar. ppt malas adinuētiõ
ἐκ τῶν οἴκων τρυφῆς αὐτῶν. διὰ τὰ πονηρὰ ἐπιτηδεύ
nes suas eiecti sunt. ppinqte mõtib9 eternis: sur
ματα αὐτῶν ἐξώσθησαν. ἐγγίσατε ὄρεσιν αἰωνίοις, ἀνά
ge τ ambula: qz nõ est tibi ipi requies p
στηθι καὶ πορεύου, ὅτι οὐκ ἔστι σοι αὕτη ἀνάπαυσις ἕνε
pter imundiciam. corrupti estis corruptiõe: fugistis ne
κεν ἀκαθαρσίας. διεφθάρητε φθορᾷ, κατεδιώχθητε οὐ
mine psequente. spūs statuit mendaciū. stillauit tibi
δενὸς διώκοντος. πνεῦμα ἔστησε ψεῦδος. ἐστάλαξέ σοι
in vinū τ in ebrietatē. τ erit tibi de stilla
εἰς οἶνον καὶ εἰς μέθυσμα. καὶ ἔσται ἐκ τῆς σταγόνος τοῦ
ppli huius. cõgregat9 cõgregabit iacob. cū
λαοῦ τούτου. συναγόμενος συναχθήσεται ἰακὼβ. σὺν
oibus suscipiẽs suscipiam ipos reliquos
πᾶσιν ἐκδεχόμενος δέξομαι αὐτοὺς τοὺς καταλοίπους
dom9 israel: in idipm ponam auer
τοῦ οἴκου ἰσραήλ, ἐπὶ τὸ αὐτὸ θήσομαι τὴν ἀποστροφὴν
sionẽ eor: sicut oues i tribulatiõe qsi gregẽ in me
αὐτῶν, ὡς πρόβατα ἐν θλίψει ὡς ποίμνιον ἐν μέ
dio cubilis sui. exilient ex hoibus. ascende p
σῳ κοίτης αὐτοῦ. ἐξαλοῦνται ἐξ ἀνθρώπων. ἀνάβηθι διὰ τῆς
diuisionẽ añ faciem eor. diuiserūt τ ptransierūt por
διακοπῆς πρὸ προσώπου αὐτῶν. διέκοψαν καὶ διῆλθον πύλην
tã τ egressi sūt p eam: τ exiuit rex eor añ
καὶ ἐξῆλθον δι' αὐτῆς. καὶ ἐξῆλθεν βασιλεὺς αὐτῶν πρὸ
faciem eor: τ dñs ducet eos.
προσώπου αὐτῶν, καὶ κύριος ἡγήσεται αὐτῶν. Ca.3.
Et dicet: audite τ pncipat9 iacob: τ
Καὶ ἐρεῖ, ἀκούσατε δὴ αἱ ἀρχαὶ τοῦ ἰακὼβ καὶ οἱ
reliqui dom9 israel. nõne vobis est scire
κατάλοιποι οἴκου ἰσραήλ, οὐχ ὑμῖν ἐστι τοῦ γνῶναι τὸ
iudiciū: odis bona τ querẽtes mala: diri
κρίμα; μισοῦντες τὰ καλὰ καὶ ζητοῦντες τὰ πονηρά, ἁρ
pientes pelles eor ab eis: τ carnes
πάζοντες τὰ δέρματα αὐτῶν ἀπ' αὐτῶν, καὶ τὰς σάρκας
eor ab ossib9 eor. sicut deuorauerūt
αὐτῶν ἀπὸ τῶν ὀστέων αὐτῶν. ὃν τρόπον κατέφαγον τὰς
carnes ppli mei: τ pelles eor excoria
σάρκας τοῦ λαοῦ μου, καὶ τὰ δέρματα αὐτῶν ἐξέδει
uerūt ab eis: τ ossa eor cõfregerūt: τ diui
ραν ἀπ' αὐτῶν, καὶ τὰ ὀστᾶ αὐτῶν συνέθλασαν, καὶ ἐμέ
serūt sicut carnes in lebete: τ sicut carnẽ in ollam: sic
λισαν ὡς σάρκας εἰς λέβητα, καὶ ὡς κρέας εἰς χύτραν, οὕ
clamabunt ad dñm: τ nõ exaudiet eos.
τως κεκράξονται πρὸς τὸν κύριον, καὶ οὐκ εἰσακούσεται αὐτῶν.
τ auertet faciem suam ab eis in tẽpore
καὶ ἀποστρέψει τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀπ' αὐτῶν ἐν τῷ καιρῷ
illo eo qd ipi egerunt in adinuentionib9 suis.
ἐκείνῳ ἀνθ' ὧν ἐπονηρεύσαντο ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν αὐτῶν.
hec dicit dñs sup pphetas q seducunt
τάδε λέγει κύριος ἐπὶ τοὺς προφήτας τοὺς πλανῶντας
pplm meū q mordent in dentib9 suis: τ dp
τὸν λαόν μου, τοὺς δάκνοντας ἐν τοῖς ὀδοῦσιν αὐτῶν, καὶ κη
dicant sup eos pacem: τ nõ ē data in ore eor: sctificauerūt
ρύσσοντας ἐπ' αὐτὸν εἰρήνην, καὶ οὐκ ἐδόθη εἰς τὸ στόμα αὐτῶν, ἤγειραν
sup eū pliū. ppterea nox vobis erit de visione τ tenebre
ἐπ' αὐτὸν πόλεμον. διὰ τοῦτο νὺξ ὑμῖν ἔσται ἐξ ὁράσεως καὶ σκοτία

vobis sunt ex diuinatione. τ occidet sol sup
ὑμῖν ἔσται ἐκ μαντείας. καὶ δύσεται ὁ ἥλιος ἐπὶ τοὺς προ
phetas: τ cõtenebrescet sup eos dies: τ cõfundẽ
φήτας, καὶ συσκοτάσει ἐπ' αὐτοὺς ἡ ἡμέρα, καὶ καταισχυν
tur q vident somnia: τ cõfundentur ario
θήσονται οἱ ὁρῶντες τὰ ἐνύπνια, καὶ καταγελασθήσονται οἱ μάν
li: τ maledicent ei oẽs. qz nõ est
τεις, καὶ καταλαλήσουσι κατ' αὐτῶν πάντες αὐτοί, διότι οὐκ ἔσται
q exaudiat eos: nisi ego ipleuero fortitudinẽ i spū
ὁ ἐπακούων αὐτῶν. ἐὰν μὴ ἐγὼ ἐμπλήσω ἰσχὺν ἐν πνεύματι
dñi τ iudiciū τ potentiã: vt annunciẽ
κυρίου καὶ κρίματος καὶ δυναστείας, τοῦ ἀπαγγεῖλαι τῷ ἰα
cob ipietates suas: τ israel peccata sua.
κὼβ ἀσεβείας αὐτοῦ, καὶ τῷ ἰσραὴλ ἁμαρτίας αὐτοῦ.
audite iã hec duces dom9 iacob: τ reli
ἀκούσατε δὴ ταῦτα οἱ ἡγούμενοι οἴκου ἰακὼβ, καὶ οἱ κατά
qui dom9 israel. q abominamini iudiciū τ oia
λοιποι οἴκου ἰσραήλ, οἱ βδελυσσόμενοι κρίμα καὶ πάντα
recta puertitis. q hītatis sion i sanguinib9:
τὰ ὀρθὰ διαστρέφοντες, οἱ οἰκοδομοῦντες σιὼν ἐν αἵμασιν,
τ hierusalem in iniqtatib9. duces ei9 cū muerib9
καὶ ἱερουσαλὴμ ἐν ἀδικίαις. οἱ ἡγούμενοι αὐτῆς μετὰ δώρων
iudicauerūt: τ sacerdotes eius cū mercede rñderunt:
ἔκρινον, καὶ οἱ ἱερεῖς αὐτῆς μετὰ μισθοῦ ἀπεκρίνοντο,
τ pphete eius cū argento diuinabant: τ sup
καὶ οἱ προφῆται αὐτῆς μετὰ ἀργυρίου ἐμαντεύοντο, καὶ ἐπὶ
dñm requiescebant dicentes: nõne dñs in nobis
τὸν κύριον ἐπανεπαύοντο λέγοντες, οὐχὶ κύριος ἐν ἡμῖν
est: non veniet sup nos mala. iccirco ppt vos sion
ἐστιν, οὐ μὴ ἐπέλθῃ ἐφ' ἡμᾶς κακά. διὰ τοῦτο δι' ὑμᾶς σιὼν
qsi ager arabitur: τ hierusalem vt pomoz custo
ὡς ἀγρὸς ἀροτριαθήσεται, καὶ ἱερουσαλὴμ ὡς ὀπωροφυλά
dia erit: τ mõs dom9 in locū saltus.
κιον ἔσται, καὶ τὸ ὄρος τοῦ οἴκου εἰς ἄλσος δρυμοῦ. Ca.4.
Et erit in nouissimo dier manifestus mons
Καὶ ἔσται ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ἐμφανὲς τὸ ὄρος
dom9 dñi: pparat9 sup vertice mõtiū: τ ele
τοῦ κυρίου, ἕτοιμον ἐπὶ τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων, καὶ με
uabitur sup colles: τ festinabunt
τεωρισθήσεται ὑπεράνω τῶν βουνῶν, καὶ σπεύσουσιν
ad eū ppli. τ ibunt gẽtes multe τ dicent
πρὸς αὐτὸ λαοί, καὶ πορεύσονται ἔθνη πολλὰ καὶ ἐροῦσι,
venite ascendam ad mõtẽ dñi τ ad domū
δεῦτε ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὄρος κυρίου καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ
dei iacob: τ ostẽdent nobis viã suã. τ am
θεοῦ ἰακώβ, καὶ δείξουσιν ἡμῖν τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, καὶ πο
bulabim9 in semitis eius: qz de sion exibit
ρευσόμεθα ἐν ταῖς τρίβοις αὐτοῦ, ὅτι ἐκ σιὼν ἐξελεύ
lex: τ verbū dñi de hierusalem. τ iudicabit
σεται νόμος, καὶ λόγος κυρίου ἐξ ἱερουσαλήμ. καὶ κρινεῖ
inter pplos multos: τ arguet gẽtes fortes vsq i lõginquū:
ἀναμέσον λαῶν πολλῶν, καὶ ἐλέγξει ἔθνη ἰσχυρὰ ἕως εἰς μακράν,
τ concident gladios suos in aratra τ
καὶ κατακόψουσι τὰς ῥομφαίας αὐτῶν εἰς ἄροτρα καὶ τὰ
hastas suas i falces: τ nõ vltra tollet gens
δόρατα αὐτῶν εἰς δρέπανα, καὶ οὐκ ἔτι οὐ μὴ ἀντάρῃ ἔθνος
cõ gẽtẽ gladiū: τ neqq̄ discent vltra belligerare: τ
ἐπ' ἔθνος ῥομφαίαν, καὶ οὐ μὴ μάθωσιν ἔτι πολεμεῖν, καὶ
requiescet vnusqsq sub vite sua: τ vnusqsq
ἀναπαύσεται ἕκαστος ὑπὸ τὴν ἄμπελον αὐτοῦ, καὶ ἕκαστος
sub ficu sua: τ nõ erit q exterreat: qz os
ὑποκάτω συκῆς αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἐκφοβῶν, ὅτι τὸ στόμα
dñi oĩpotẽtis locutū est. hec. qz oẽs
κυρίου παντοκράτορος ἐλάλησε ταῦτα. ὅτι πάντες
ppli ibunt vnusqsq viã suas: nos āt
οἱ λαοὶ πορεύσονται ἕκαστος τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, ἡμεῖς δὲ
ibimus in noie dñi dei nři in eternū
πορευσόμεθα ἐν ὀνόματι κυρίου θεοῦ ἡμῶν εἰς τὸν αἰῶνα καὶ
vltra. in die illa dicit dñs: cõgregabo eã
ἐπέκεινα. ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ λέγει κύριος, συνάξω τὴν
q cõtrita est τ q eiecta est suscipiam:
συντετριμμένην καὶ τὴν ἀπωσμένην εἰσδέξομαι,

sup pphetas: & obtenebrabitur super eos dies. Et cõfundētur q vidẽt visiões: & cõfūdētur diuini. Et operiẽt oẽs vultus suos: qa nõ est responsum dei. Verūtamen ego repletus sum fortitudine spiritus dñi iudicio & virtute: vt annũciem iacob scelus suū & israel peccatum suum. Audite hoc principes domus iacob: & iudices domus israel: qui abominamini iudicium & omnia recta peruertitis. Qui edificatis sion in sanguinib9: & hierusalē in iniqtate. Principes ei9 in munerib9 iudicabãt & sacerdotes eius in mercede docebant. Et pphete ei9 in pecunia diuinabãt: & sup dñm requiescebãt dicẽtes. Nunqd nõ dñs in medio nrm? Nũquid veniet sup nos mala. Propter hoc causa vestri sion qsi ager arabitur: & hierusalē quasi aceru9 lapidū erit: & mõs tẽpli in excelsa siluarū. 4.

Et erit in nouissimo dierum: erit mons domus dñi parat9 in vertice montiū: & sublimis sup colles. Et fluent ad eum populi: & pperabūt gentes multe & dicẽt. Venite ascendamus ad montẽ dñi: et ad domum dei iacob. Et docebit nos de viis suis: & ibim9 in semitis ei9. Quia de siõ egredietur lex: & verbum domini de hierusalem. Et iudicabit inter populos multos: & corripiet gentes fortes vsq in longinquū. Et cõcident gladios suos in vomeres & hastas suas in ligones. Nõ sumet gens aduersus gentem gladiū: & nõ discent vltra belligerare. Et sedebit vir subtus vineã suã & subtus ficū suã: & nõ erit qui deterreat: quia os dñi exercituū locutū est: quia oẽs populi ambulabūt vnusquisq in nomine dei sui. nos autẽ ambulabimus in nomine dei nostri in eternum & vltra. In die illa dicit dominus: cõgregabo claudicantẽ: & eã quã eieceram colligã:

עַל הַנְּבִיאִים וְקָדַר עֲלֵיהֶם הַיּוֹם׃ וּבֹשׁוּ הַחֹזִים וְחָפְרוּ הַקֹּסְמִים וְעָטוּ עַל שָׂפָם כֻּלָּם כִּי אֵין מַעֲנֵה אֱלֹהִים׃ וְאוּלָם אָנֹכִי מָלֵאתִי כֹחַ אֶת רוּחַ יְהוָה וּמִשְׁפָּט וּגְבוּרָה לְהַגִּיד לְיַעֲקֹב פִּשְׁעוֹ וּלְיִשְׂרָאֵל חַטָּאתוֹ׃ שִׁמְעוּ נָא זֹאת רָאשֵׁי בֵּית יַעֲקֹב וּקְצִינֵי בֵּית יִשְׂרָאֵל הַמְתַעֲבִים מִשְׁפָּט וְאֵת כָּל הַיְשָׁרָה יְעַקֵּשׁוּ׃ בֹּנֶה צִיּוֹן בְּדָמִים וִירוּשָׁלַם בְּעַוְלָה׃ רָאשֶׁיהָ בְּשֹׁחַד יִשְׁפֹּטוּ וְכֹהֲנֶיהָ בִּמְחִיר יוֹרוּ וּנְבִיאֶיהָ בְּכֶסֶף יִקְסֹמוּ וְעַל יְהוָה יִשָּׁעֵנוּ לֵאמֹר הֲלוֹא יְהוָה בְּקִרְבֵּנוּ לֹא תָבוֹא עָלֵינוּ רָעָה׃ לָכֵן בִּגְלַלְכֶם צִיּוֹן שָׂדֶה תֵחָרֵשׁ וִירוּשָׁלַם עִיִּין תִּהְיֶה וְהַר הַבַּיִת לְבָמוֹת יָעַר׃

Cap.iiij. וְהָיָה בְּאַחֲרִית הַיָּמִים יִהְיֶה הַר בֵּית יְהוָה נָכוֹן בְּרֹאשׁ הֶהָרִים וְנִשָּׂא הוּא מִגְּבָעוֹת וְנָהֲרוּ עָלָיו עַמִּים׃ וְהָלְכוּ גּוֹיִם רַבִּים וְאָמְרוּ לְכוּ וְנַעֲלֶה אֶל הַר יְהוָה וְאֶל בֵּית אֱלֹהֵי יַעֲקֹב וְיוֹרֵנוּ מִדְּרָכָיו וְנֵלְכָה בְּאֹרְחֹתָיו כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה וּדְבַר יְהוָה מִירוּשָׁלָם׃ וְשָׁפַט בֵּין עַמִּים רַבִּים וְהוֹכִיחַ לְגוֹיִם עֲצֻמִים עַד רָחוֹק וְכִתְּתוּ חַרְבֹתֵיהֶם לְאִתִּים וַחֲנִיתֹתֵיהֶם לְמַזְמֵרוֹת לֹא יִשְׂאוּ גּוֹי אֶל גּוֹי חֶרֶב וְלֹא יִלְמְדוּן עוֹד מִלְחָמָה׃ וְיָשְׁבוּ אִישׁ תַּחַת גַּפְנוֹ וְתַחַת תְּאֵנָתוֹ וְאֵין מַחֲרִיד כִּי פִי יְהוָה צְבָאוֹת דִּבֵּר׃ כִּי כָּל הָעַמִּים יֵלְכוּ אִישׁ בְּשֵׁם אֱלֹהָיו וַאֲנַחְנוּ נֵלֵךְ בְּשֵׁם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד׃ בַּיּוֹם הַהוּא נְאֻם יְהוָה אֹסְפָה הַצֹּלֵעָה וְהַנִּדָּחָה אֲקַבֵּצָה

בוש עטה אלם כוח שפט גבר נגד קצן תעב עקש שפט שחד מחר ירה נבא קסם שען בוא רעע חרש עיה היה במה יום כון נשא גבע נהר עלה דרך ילך יצא רבב רחק את חנה זמר נשא למד לחם חרד פה עלם דחה קבץ

quā afflixeram. Et ponam claudicantem in reliquias: & eā q̄ laborauerat in gentē robustā. Et regnabit dn̄s sup eos in monte sion ex hoc nūc & vsq̄ in eternum. Et tu turris gregis nebulosa filia sion vsq̄ ad te veniet: & veniet potestas prima regnū filie hierusalem. Nunc quare merore cōtraheris? Nū qd rex nō est tibi: aut cōsiliarius tuus periit: quia cōprehendit te dolor sicut parturientē? Dole & satage filia sion q̄si parturiēs: qa nūc egredieris de ciuitate: & hitabis in regione: & venies vsq̄ ad babylonē. Ibi liberaberis: ibi redimet te dn̄s de māu inimicorū tuoꝝ. Et nūc cōgregate sūt sup te gētes multe: q̄ dicūt lapidetur: & aspiciat in sion oculus nr̄. Ipsi autē nō cognouerūt cogitationes dn̄i: & nō intellexerūt cōsiliū ei9: quia cōgregauit eos quasi fenū aree. Surge & tritura filia sion: quia cornu tuū ponā ferreū: & vngulas tuas ponā ereas. Et cōminues populos multos: & interficies domino rapinas coꝝ: & fortitudinē coꝝ dn̄o vniuerse t̄re.

Nunc vastaberis filia latronis. Obsidionē posuerūt sup nos. In virga percutient maxillā iudicis israel. Et tu bethleem effrata paruulus es in milibus iuda. Ex te mihi egredietur qui sit dominator in israel: & egressus eius ab initio a dieb9 eternitatis. Propter hoc dabit eos vsq̄ ad tp̄s in quo parturiēs pariet. Et reliq̄e fratrū eius cōuertētur ad filios israel. Et stabit & pascet in fortitudine dn̄i in sublimitate noīs dn̄i dei sui. Et cōuertētur quia nūc magnificabitur vsq̄ ad terminos terre. Et erit iste pax assyriis cum venerit in terrā nr̄am: & qn̄ calcauerit in domib9 nostris. Et suscitabim9 sup eum septem pastores & octo primates homines.

Ca.5.

Et pascent terram assur in gladio & terram nemroth in lanceis ei9. Et liberabit ab assur cum venerit in terrā nostrā & cū calcauerit in finib9 nr̄is. Et erūt reliquie iacob in medio populorum multorum quasi ros a domino: & quasi stille super herbam que non expectat virū: & nō prestolatur filios hominū. Et erunt reliquie iacob in gentibus in medio populorū multorū q̄si leo in iumentis siluarū: & q̄si catul9 leonis in gregibus pecorū. Qui cū trāsierit & cōculcauerit & cepit: nō est q eruat. Et exaltabitur man9 tua sup hostes tuos: & oēs inimici tui interibūt. Et erit in die illa dicit dn̄s: auferā equos tuos de medio tui: & disperdā quadrigas tuas. Et perdā ciuitates t̄re tue: & destruā oēs munitiōes tuas. Et auferā maleficia de manu tua: & diuinationes non erūt in te. Et pire faciā sculptilia tua & statuas tuas de medio tui: & non adorabis vltra opa manuum tuarum. & euellam lucos de medio tui: & conteram ciuitates tuas & faciā in furore & indignatiōe vltionē in oīnibus gentibus que non audierunt. 6.

Ca.6.

Audite que dn̄s loquitur. Surge cōtende iudicio aduersum montes: & audiēt colles vocem tuam. Audiant montes iudicium dn̄i & fortia fundamēta terre: quia iudicium domini cum populo suo: & cū israel diiudicabitur. Pp̄le me9 qd feci tibi: aut qd molestus fui tibi? Rn̄de mihi. Quia eduxi te de terra egypti: & de domo seruientiū liberaui te: & misi ante faciem tuam moysen & aaron & mariā. Popule me9 memento q̄so qd cogitauerit cōtra te balach rex moab: & qd rn̄derit ei balaam filius beor de sethim vsq̄ ad galgalam: vt cognosceres iusticias dn̄i. Quid dignū offerā domino: curuabo genu deo

excelso? Nunquid offeram ei holocaustomata & vitulos anniculos? Nunquid placari potest dominus in millibus arietum: aut in multis millibus hircorum pinguium? Nunquid dabo primogenitum meum pro scelere meo & fructum ventris mei pro peccato animae meae? Indicabo tibi o homo quid sit bonum & quid dominus requirat a te. Utique facere iudicium & diligere misericordiam & sollicitum ambulare cum deo tuo. Vox domini ad civitatem clamat: & salus erit timentibus nomen eius. Audite tribus et quis approbabit illud? Adhuc ignis in domo impii thesauri iniquitatis & mensura minor irae plena. Nunquid iustificabo stateram impiam: & saccelli pondera dolosa? In quibus divites eius repleti sunt iniquitate: & habitantes in ea loquebantur mendacium: & lingua eorum fraudulenta in ore eorum. Et ego ergo coepi percutere te: perditione super peccatis tuis. Tu comedes & non saturaberis: & humiliatio tua in medio tui. Et apprehendes & non salvabis: & quos salvaveris in gladium dabo. Tu seminabis & non metes: tu calcabis olivam & non ungeris oleo: & mustum: & non bibes vinum: & custodisti praecepta amri & omne opus domus achab: & ambulasti in voluptatibus eorum: ut darem te in perditionem: & habitantes in ea in sibilum: & opprobrium populi mei portabis.

Cap. 7.

Ve mihi: quia factus sum sicut qui colligit in autumno racemos vindemiae. Non est botrus ad comedendum: praecoquas ficus desideravit anima mea. Periit sanctus de terra: & rectus in hominibus non est. Omnes in sanguine insidiantur: vir fratrem suum ad mortem venatur. Malum manuum suarum dicunt bonum. Princeps postulat: & iudex in reddendo est. Et magnus locutus est desiderium animae suae: & conturbaverunt eam. Qui optimus in eis est quasi paliurus: & qui rectus quasi spina de sepe. Dies speculatorum tuae: visitatio tua venit. Nunc erit vastitas eorum.

Nolite credere amico: & nolite confidere duci: ab ea quae dormit in sinu tuo: custodi claustra oris tui: quia filius contumeliam facit patri: & filia consurget adversus matrem suam: nurus adversus socrum suam: & inimici hominis domestici eius. Ego autem ad dominum aspiciam: expectabo deum salvatorem meum. Audiet me deus meus. Ne laeteris inimica mea super me: quia cecidi. Consurgam. Cum sedero in tenebris: dominus lux mea est. Iram domini portabo: quoniam peccavi ei: donec causam meam iudicet: & faciat iudicium meum. Educet me in lucem: videbo iustitiam eius. Et aspiciet inimica mea & operietur confusione quae dicit ad me: Ubi est dominus deus tuus? Oculi mei videbunt in eam. Nunc erit in conculcatione ut lutum platearum. Dies ut aedificentur maceriae tuae. In die illa longe fiet lex. In die illa & usque ad te veniet ab assur & usque ad civitates munitas: & a civitatibus munitis usque ad flumen: & ad mare de mari: & ad montem de monte. Et terra erit in desolatione propter habitatores suos: & propter fructum cogitationum eorum. Pasce populum tuum in virga tua: gregem hereditatis tuae habitantes solos in saltu. In medio carmeli pascentur basan & galaad iuxta dies antiquos. Secundum dies egressionis tuae de terra egypti ostendam ei mirabilia. Videbunt gentes & confundentur super omni fortitudine sua: ponent manum super os: aures eorum surdae erunt. Lingent pulverem sicut serpentes: velut reptilia terrae perturbabuntur in aedibus suis. Dominum deum nostrum desiderabunt: & timebunt te. Quis deus similis tui qui aufers iniquitatem: & transfers peccatum reliquiarum hereditatis tuae? Non immittet ultra furorem suum: quoniam volens misericordiam est. Revertetur & miserebitur nostri. Deponet iniquitates nostras: & proiiciet in profundum maris omnia peccata nostra. Dabis veritatem iacob misericordiam abraham: quae iurasti patribus nostris a diebus antiquis.

Explicit micheas propheta.

INCIPIT PROLOGVS IN NAVM PROPHETAM.

Naum prophetam ante aduentū regis assyriorum qui populum israel captiuum in suam regione transtulerat fuisse hebreorum traditio cōfirmat. Siquidē in fine huius lectionis predicti regis aduentū: idem propheta annunciare monstratur. Sed cum habitatores niniue: iona interitū ciuitatis pdicante: ne diuina ira denunciatū interitū sustinerent: peccatorum & impietatis pniam egissent: accepta dei mīa: grauioribus se criminibus implicuerunt. Qua de causa memoratus propheta spū sancto plenus: iudiciū dei annuncians: ita locutus est. Deus zelans & vlciscēs dominus est & c. Iam enim decem tribus ab assyriis ducte fuerāt ī captiuitatē sub ezechia rege iuda: sub quo etiam nunc in consolatione populi transmigrati aduersum niniuem visio cernitur. Nec erat parua consolatio: tā his qui iā assyriis seruiebāt quā reliquis qui sub ezechia de tribu iuda & beniamin ab eisdē hostibus obsidebantur: vt audirēt assyrios quoq; a chaldeis cē capiendos: sicut in sequētibus libri huius demōstrabitur. Sciendum q niniue in nostra lingua de hebreo speciosam sonat. Speciosus autē hic mundus dicitur: Vnde & apud grecos: cosmos ab ornatu nomen accepit. Et quicquid nunc aduersum niniuem dicitur: de mūdo figuraliter predicari sentiamus. Quā ob causam & assumptio quā septuaginta interptes dicunt apud hebreos massa ponitur. id est graue onus: eo q eam aduersus quā pphetatur premat: nec sinat eleuare ceruicem. Simulq; hoc attendendū: quod hec ipsa vel assumptio vel onus: vel pondus pphete visio sit. Non enim loquitur propheta in extasi: vt montanus & priscilla: maximillaq; delirant: sed quod prophetat liber est visionis intelligentis vniuersa que loquitur: & pondus hostium facientis suo populo visionē. De consumatione itaq; mundi secundū anagogen consolationē sctōrum pphetia texitur: vt quecunq; in mundo vident: quasi ptereuntia & caduca contēnat: & pparent se ad iudicii diem. Vbi vltor aduersum vires assyriorum affuturus est dominus.

Explicit prologus.

Incipit argumentum.

Naum consolator orbis interpretatur. Increpat ciuitatem sanguinum & post euersionem illius loquitur. Ecce super montes pedes euangelizantis & annunciantis pacem.

Explicit argumentum

Trāsla. B. Hie.

Incipit Naum propheta. Capitulum. 1.

Onus niniue. liber visionis naū helchesei. Deus emulator & vlciscēs dñs: vlciscēs dñs & habēs furorē: vlciscēs dñs in hostes suos & irascēs ipse inimicis suis. Dñs patiens & magnus fortitudine: & mundans non faciet inocentē. Dñs in tēpestate & turbine vie eius & nebule puluis pedū eius. Increpās mare & exiccās illud: & omīa flumina ad desertū deducēs. Infirmatus est basan & carmelus: & flos libani elāguit. Montes cōmoti sunt ab eo: & colles desolate sunt. Et cōtremuit terra a facie eius: & orbis & oēs habitātes in eo. Ante faciē indignationis ei⁹ qs stabit: & qs resistet in ira furoris ei⁹. Indignatio eius effusa ē vt ignis: & petre dissolute sunt ab eo. Bon⁹ dñs & cōfortās in die tribulationis & sciens sperantes in se. Et in diluuio ptereūte cōsumationem faciet loci eius: & inimicos eius psequētur tenebre. Quid cogitati cōtra dñm? Consumationē ipse faciet: nō cōsurget duplex tribulatio: qa sicut spine se inuicē cōplectūtur: sic cōuiuiū eorum pariter potātiū. Consumetur qsi stipula ariditate plena. Ex te exibit cogitās cōtra dominū maliciā: mēte ptractans preuaricationem.

Trāsla. gre. lxx. cū iter. latina.

NAVM.

ΝΑΟΥΜ. Ca. 1.

Λῆμμα Νινευή. βιβλίον ὁράσεως Ναοὺμ τοῦ Ἐλκεσαίου. θεὸς ζηλωτὴς καὶ ἐκδικῶν κύριος μετὰ θυμοῦ, ἐκδικῶν κύριος τοὺς ὑπεναντίους αὐτοῦ, καὶ ἐξαίρων αὐτὸς τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ. κύριος μακρόθυμος, καὶ μεγάλη ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ, καὶ ἀθῷον οὐκ ἀθῳώσει, κύριος ἐν συντελείᾳ καὶ συσσεισμῷ ἡ ὁδὸς αὐτοῦ, καὶ νεφέλη κονιορτὸς ποδῶν αὐτοῦ. ἀπειλῶν θαλάσσῃ καὶ ξηραίνων αὐτήν, καὶ πάντας τοὺς ποταμοὺς ἐξερημῶν. ὠλιγώθη ἡ Βασανῖτις καὶ ὁ Κάρμηλος, καὶ τὰ ἐξανθοῦντα τοῦ Λιβάνου ἐξέλιπον. τὰ ὄρη ἐσείσθησαν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ οἱ βουνοὶ ἐσαλεύθησαν, καὶ ἀνεστάλη ἡ γῆ ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ, ἡ οἰκουμένη καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐν αὐτῇ. πρὸ προσώπου ὀργῆς αὐτοῦ τίς ὑποστήσεται; καὶ τίς ἀντιστήσεται ἐν ὀργῇ θυμοῦ αὐτοῦ; ὁ θυμὸς αὐτοῦ τήκει ἀρχάς, καὶ αἱ πέτραι διεθρύβησαν ἀπ' αὐτοῦ. χρηστὸς κύριος τοῖς ὑπομένουσιν αὐτὸν ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως, καὶ γινώσκων τοὺς εὐλαβουμένους αὐτόν, καὶ ἐν κατακλυσμῷ πορείας συντέλειαν ποιήσεται, τοὺς ἐπεγειρομένους καὶ τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ διώξεται σκότος. τί λογίζεσθε ἐπὶ τὸν κύριον; συντέλειαν αὐτὸς ποιήσει, οὐκ ἐκδικήσει δὶς ἐπιτοαυτὸ ἐν θλίψει, ὅτι ἕως θεμελίων αὐτοῦ χερσωθήσονται. καὶ ὡς σμῖλαξ περιπλεκομένη βρωθήσεται, καὶ ὡς καλάμη ξηρασίας μεστή. ἐκ σοῦ ἐξελεύσεται λογισμὸς κατὰ τοῦ κυρίου πονηρὰ βουλευόμενος ἐναντία,

Assumptio niniue liber visionis naum elcesei. Deus emulator & vlciscens dñs cum furore: vlciscens dñs aduersarios suos: & tollens ipse inimicos suos. dñs longanimis: & magna fortitudo ei⁹: & inocētē nō inocētē faciet: dñs i cōsumatione & cōmotione via ei⁹: & nebula puluis pedū ei⁹. cōminās mari & exiccās illud. & oia flumina desertā faciēs. diminuta ē basanitis & carmelus: & q̄ florebant libani defecerūt. montes cōmoti sunt ab eo: & colles concussi sunt: & cōtracta ē tra a facie ei⁹: vniuersitas & q̄ hitant in ea: a facie ire sue qs sustinebit. & qs resistet in ira furoris eius: furor ei⁹ liq̄facit pncipat⁹: & petre cōtrite sunt ab eo. vtilis dñs expectātib⁹ eū in die tribulatiōis: & cognoscens timētes se: & in diluuio trāseuntis cōsumationē faciet: cōsurgentes & inimicos eius psequēt tenebre. qd cogitatis cōtra dñm: cōsumatione ipse faciet: nō vindicabit bis in idipm in tribulatiōe: q: vsq; ad fūdamēta sua i pauimētū redigēt. & q̄si smilar plāta iplicata comedent. & q̄si stipula exsiccata bitur. ex te exibit cogitatio cōtra dñm mala cogitans cōtraria:

Tex. heb. Naum. j. — Pritiua. heb.

Cap. j.

משא נינוה ספר חזון נחום האלקשי: אל קנוא ונקם יהוה נקם יהוה ובעל חמה נקם יהוה לצריו ונוטר הוא לאיביו: יהוה ארך אפים וגדול כח ונקה לא ינקה יהוה בסופה ובשערה דרכו וענן אבק רגליו: גוער בים ויבשהו וכל הנהרות החריב אמלל בשן וכרמל ופרח לבנון אמלל: הרים רעשו ממנו והגבעות התמוגגו ותשא הארץ מפניו ותבל וכל יושבי בה: לפני זעמו מי יעמוד ומי יקום בחרון אפו חמתו נתכה כאש והצרים נתצו ממנו: טוב יהוה למעוז ביום צרה וידע חוסי בו: ובשטף עבר כלה יעשה מקומה ואיביו ירדף חשך: מה תחשבון אל יהוה כלה הוא עשה לא תקום פעמים צרה: כי עד סירים סבכים וכסבאם סבואים אכלו כקש יבש מלא: ממך יצא חשב על יהוה רעה יעץ בליעל:

נשא חזה · קנא · נקם · נטר · גדל כוח · נקה · גער · חרב · מוג · נשא פנה · ישב עמד · קום חרה · נתך צור · עזז צור · ידע · חסה עשה · קום רדף · מה · חשב · סבא · אכל · יצא · יעץ

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. lati.

Τάδε λέγει κύριος κατάρχων ὑδάτων πολλῶν, καὶ οὕτω διασταλήσονται. καὶ ἡ ἀκοή σου οὐκ ἐνακουσθήσεται ἔτι. καὶ νῦν συντρίψω τὴν ῥάβδον αὐτοῦ ἀπὸ σοῦ, καὶ τοὺς δεσμούς σου διαρρήξω. καὶ ἐντελεῖται περὶ σοῦ κύριος, οὐ σπαρήσεται ἔτι ἐξ ὀνόματός σου, ἐξ οἴκου κυρίου τοῦ θεοῦ σου ἐξολοθρεύσω γλυπτὰ καὶ χωνευτά, θήσομαι ταφήν σου ὅτι ταχεῖς. ἰδοὺ ἐπὶ τὰ ὄρη πόδες σου εὐαγγελιζομένου, καὶ ἀπαγγέλλοντος εἰρήνην. ἑόρταζε Ἰούδα τὰς ἑορτάς σου, ἀπόδος τὰς εὐχάς σου, διότι οὐκ ἔτι μὴ προσθῶσιν τοῦ διελθεῖν εἰς παλαίωσιν. συνεπλήσθη, συντετέλεσται, ἀνέβη ἐμφυσῶν εἰς πρόσωπόν σου, ἐξαιρούμενος ἐκ θλίψεως. Ca. 2.

Σκόπευσον ὁδόν, κράτησον ὀσφύος, ἄνδρισαι ἰσχύϊ σφόδρα, διότι ἀπέστρεψε κύριος τὴν ὕβριν Ἰακώβ, καθὼς τὴν ὕβριν τοῦ Ἰσραήλ, διότι ἐκτινάσσοντες ἐξετίναξαν αὐτοὺς καὶ τὰ κλήματα αὐτῶν διέφθειραν. ὅπλα δυναστείας αὐτῶν ἐξ ἀνθρώπων, ἄνδρας δυνατοὺς ἐμπαίζοντας ἐν πυρί· αἱ ἡνίαι τῶν ἁρμάτων αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ ἑτοιμασίας αὐτοῦ, καὶ οἱ ἱππεῖς αὐτῶν θορυβηθήσονται ἐν ταῖς ὁδοῖς, καὶ συγχυθήσονται τὰ ἅρματα καὶ συμπλακήσονται ἐν ταῖς πλατείαις. ἡ ὅρασις αὐτῶν ὡς λαμπάδες πυρὸς καὶ ὡς ἀστραπαὶ διατρέχουσαι. καὶ μνησθήσονται οἱ μεγιστᾶνες αὐτῶν καὶ φεύξονται ἐν ἡμέραις, καὶ ἀσθενήσουσιν ἐν τῇ πορείᾳ αὐτῶν, καὶ σπεύσουσιν ἐπὶ τὰ τείχη, καὶ ἑτοιμάσουσι τὰς προφυλακὰς αὐτῶν. πύλαι τῶν πόλεων διηνοίχθησαν, καὶ τὰ βασίλεια διέπεσεν. καὶ ἡ ὑπόστασις ἀπεκαλύφθη, καὶ αὕτη ἀνέβαινε. καὶ αἱ δοῦλαι αὐτῆς ἤγοντο, καθὼς περιστεραὶ φθεγγόμεναι ἐν καρδίαις αὐτῶν. καὶ Νινευὶ ὡς κολυμβήθρα ὕδατος τὰ ὕδατα αὐτῆς. καὶ αὐτοὶ φεύγοντες οὐκ ἔστησαν, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐπιβλέπων. διήρπαζον τὸ ἀργύριον, διήρπαζον τὸ χρυσίον, καὶ οὐκ ἦν πέρας τοῦ κόσμου αὐτῆς. βεβάρυνται ὑπὲρ πάντα τὰ σκεύη τὰ ἐπιθυμήματα αὐτῆς. ἐκτιναγμὸς καὶ ἀνατιναγμὸς καὶ ἐκβρασμός, καὶ καρδίας θραυσμός, καὶ ὑπόλυσις γονάτων, καὶ ὠδῖνες ἐπὶ πᾶσαν ὀσφῦν, καὶ τὰ πρόσωπα πάντων ὡς πρόσκαυμα χύτρας. ποῦ ἐστιν τὸ κατοικητήριον τῶν λεόντων καὶ ἡ νομὴ ἡ οὖσα τοῖς σκύμνοις; οὗ ἐπορεύθη λέων τοῦ εἰσελθεῖν ἐκεῖ σκύμνος λέοντος, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐκφοβῶν. λέων ἥρπασεν τὰ ἱκανὰ τοῖς σκύμνοις αὐτοῦ.

hec dicit dñs regnans aquis multis: & sic diuident. & audit⁹ tu⁹ nō audietur ampli⁹. & nūc cōteram virgā eius a te & vincula tua dirumpā. & pcipiet de te dñs: nō seminabitur ampli⁹ ex noīe tuo: ex domo dñi dei tui disperdā sculptilia & cōflatilia: ponā sepulchrū tuū q: veloces. ecce sup mōtes pedes tui euangelizantis: & annunciantis pacē. celebra iuda festiuitates tuas: redde vota tua: q: nō vltra apponēt vt ptrāseat in vetustatem. cōpletū ē: cōsumatū est: ascendit insufflans ī faciem tuā: eruens de tribulatiōe.

Cōtēplare viā: tene lūbū: viriliter age: roborare vehemēt: qm auertit dñs cōtumeliā iacob. sicut cōtumeliā israel. q: excutientes excusserūt eos & ppagines eorum demoliti sūt. arma potentie eius ex hoīb⁹ viros fortes illudentes in igne. habene curruū eorum in die pparatiōis eorum. & equites eorum tumultuabunt in exitib⁹. cōfundent currus & collident in plateis. aspect⁹ eorum q̄si lampades ignis & q̄si fulgura discurrentia. & memorabūt optimates eorum & fugient in diebus: & infirmabunt in itinere suo. & festinabunt ad muros: & pparabunt ppugnacula sua. porte ciuitatū aperte sunt: & regalia ceciderūt. & substantia reuelata est: & ista ascendebat. & ancille eius ducebāt. sicut columbe loquentes in cordibus suis. & niniue sicut piscina aquarū aque ei⁹: & ipsi fugientes nō steterūt. nō erat q respiceret. diripiebāt argentū diripiebāt aurū: & nō erat finis ornamēti ei⁹. aggrauata sunt sup oia vasa cōcupiscētie sue. cōcussio: & excussio: & ebullitio: & cordis cōfractio: & dissolutio genuū. & dolores sup oēm lumbū. & facies oim sicut adustio olle. vbi est habitaculū leonū & pascua existēs catulis leonū: q abiit leo vt ingrederet illuc catul⁹ leonis: & nō est q terreat. leo rapuit sufficiētia catulis suis:

Esai. 52. b. Ro. 10. c.

Trāsla. B. Hie.

Hec dicit dominus. Si perfecti fuerint & ita plures: sic quoq; attondētur & ptrāsibit. Afflixi te & nō affligā te vltra: et nūc cōterā virgā eius de dorso tuo & vincula tua dirūpam: & precipiet sup te dñs. Nō seminabitur ex noīe tuo amplius. De domo dei tui interficiā. Sculptile & cōflatile ponā sepulchrū tuū: qa inhonorat⁹ es. Ecce sup montes pedes euangelizantis & annūciantis pacem. Celebra iuda festiuitates tuas & redde vota tua: quia non adiiciet vltra vt pertranseat in te belial: vniuersus interiit. 2.

Ascendit qui dispgat corā te: q custodiat obsidionē. Cōtemplare viā: cōforta lubos: robora virtutē valde: quia sicut reddit dñs superbiā iacob: sic supbiā israel: quia vastatores dissipauerūt eos & ppagines eorū corruperūt. Clypeus fortium eius ignitus: viri exercitus in coccineis. Ignee habene currus in die preparatiōis eius: & agitatores ei⁹ cōsopiti sunt. In itineribus cōturbati sunt: q̄dr ige collise sunt in plateis. Aspectus eorū qsi lāpades: qsi fulgura discurrētia. Recordabitur fortiū suorum: ruēt in itinerib⁹ suis. Velociter ascendēt muros eius: & pparabitur vmbraculū. Porte fluuiorū apte sunt: & tēplū ad solū dirutū. Et miles captiuus abduct⁹ est: & ancille ei⁹ minabātur gemētes vt columbe: murmurātes in cordib⁹ suis. Et niniue quasi piscina aquarū aq̄ eius: ipsi vero fugerūt. State state & nō est qui reuertatur. Diripite argentū: diripite aurū: & nō est finis diuitiarū ex oibus vasis desiderabilibus. Dissipata est & scissa & dilacerata est: cor tabescens & dissolutio geniculorum & defectio in cūctis renibus: & facies omniū sicut nigredo olle. Vbi est habitaculū leonū & pascua catulorum leonum? Ad quam iuit leo vt ingrederetur illuc catulus leonis: & nō est qui exterreat. Leo cepit sufficienter catulis suis:

Tex. heb. Naum. ij. — Pritiua. heb.

כה אמר יהוה אם שלמים וכן רבים וכן נגזו ועבר ועניתך לא אענך עוד: ועתה אשבר מטהו מעליך ומוסרתיך אנתק: וצוה עליך יהוה לא יזרע משמך עוד מבית אלהיך אכרית פסל ומסכה אשים קברך כי קלות: הנה על ההרים רגלי מבשר משמיע שלום חגי יהודה חגיך שלמי נדריך כי לא יוסיף עוד לעבור בך בליעל כלה נכרת:

Cap. ij.

עלה מפיץ על פניך נצור מצורה צפה דרך חזק מתנים אמץ כח מאד: כי שב יהוה את גאון יעקב כגאון ישראל כי בקקום בקקים וזמריהם שחתו: מגן גבוריהו מאדם אנשי חיל מתלעים באש פלדות הרכב ביום הכינו והברשים הרעלו: בחוצות יתהוללו הרכב ישתקשקון ברחבות מראיהן כלפידים כברקים ירוצצו: יזכר אדיריו יכשלו בהלכתם ימהרו חומתה והכן הסכך: שערי הנהרות נפתחו וההיכל נמוג: והצב גלתה העלתה ואמהתיה מנהגות כקול יונים מתפפת על לבבהן: ונינוה כברכת מים מימי היא והמה נסים עמדו עמדו ואין מפנה: בזו כסף בזו זהב ואין קצה לתכונה כבד מכל כלי חמדה: בוקה ומבוקה ומבלקה ולב נמס ופק ברכים וחלחלה בכל מתנים ופני כלם קבצו פארור: איה מעון אריות ומרעה הוא לכפירים אשר הלך אריה לביא שם גור אריה ואין מחריד: אריה טרף בדי גרותיו

גזז עבר · ענה · שבר נתק · צוה · זרע · כרת פסל · שום קלל · בשר שמע · שלם נדר · יסף עבר · כרת

פוץ פנה · נצר צור · חזק אמץ · כח שוב · גאה · אדם תלע · כון · ברש רעל · הלל · לפד · רוץ זכר · אדר כשל · מהר כון · פתח היכל · מוג צב · גלה עלה · נהג תפף · נוס · עמד פנה · בזז כון · בוק · בלק מסס · פוק חול · פנה קבץ · עון ארה · רעה כפר · לבא · טרף גור

Pritiua.heb. Tex.heb. Naum.iij. | Trāſl.B.Hie. | Trāſ.Gre.lxx.cū interp.latina.

ומחנק ללבאתיו וימלא טרף חריו ומענתיו טרפה: הנני אליך נאם יהוה צבאות והבערתי בעשן רכבה וכפיריך תאכל חרב והכרתי מארץ טרפך ולא ישמע עוד קול מלאככה:

Cap.iij.

הוי עיר דמים כלה כחש פרק מלאה לא ימיש טרף: קול שוט וקול רעש אופן וסוס דהר ומרכבה מרקדה: פרש מעלה ולהב חרב וברק חנית ורב חלל וכבד פגר ואין קצה לגויה וכשלו בגויתם: מרב זנוני זונה טובת חן בעלת כשפים המכרת גוים בזנוניה ומשפחות בכשפיה: הנני אליך נאם יהוה צבאות וגליתי שוליך על פניך והראיתי גוים מערך וממלכות קלונך: והשלכתי עליך שקצים ונבלתיך ושמתיך כראי: והיה כל ראיך ידוד ממך ואמר שדדה נינוה מי ינוד לה מאין אבקש מנחמים לך: התיטבי מנא אמון הישבה ביארים מים סביב לה אשר חיל ים מים חומתה: כוש עצמה ומצרים ואין קצה פוט ולובים היו בעזרתך: גם היא לגלה הלכה בשבי גם עלליה ירטשו בראש כל חוצות ועל נכבדיה ידו גורל וכל גדוליה רתקו בזקים: גם את תשכרי תהי נעלמה גם את תבקשי מעוז מאויב: כל מבצריך תאנים עם בכורים אם ינועו ונפלו על פי אוכל: הנה עמך נשים בקרבך לאיביך פתוח נפתחו שערי ארצך אכלה אש בריחיך: מי מצור

et necauit leenis ſuis. Et impleuit preda ꝏꝏ ſpeluncas ſuas: & cubile ſuū rapina. Ecce ego ad te dicit dn̄s exercituū: & ſuccendā vſq; ad fumum quadrigas tuaſ: & leūculos tuos comedet gladi9. Et extermiabo de terra predā tuā: & nō audietur vltra vox nunciorum tuorum. 5.

UE ciuitas ſanguinū vniuerſa mēdacii dilaceratione plena. Non recedet a te rapina. Vox flagelli & vox impetus rote & equi frementis & q̄drige feruētis & equitis aſcendentis & micātis gladii & fulgurātis haſte & multitudinis iterfecte & grauis ruine: nec eſt finis cadauerum. Et corruent in corpibus ſuis ꝓpter multitudinē fornicationū meretricis ſpecioſe & grate & habētis maleficia: q̄ vendidit gētes in fornicationib9 ſuis & familias in maleficiis ſuis. Ecce ego ad te dicit dn̄s exercituum: & reuelabo pudēda tua in facie tua: & oſtendā in gentib9 nuditatē tuā & regnis ignominiā tuā. Et ꝓiciā ſup te abominatiōes & cōtumelis te afficiā: & ponā te in exēplū. Et erit ois qui viderit te reſiliet a te: & dicet. Vaſtata eſt niniue. Quis cōmouebit ſup te caput? Vnde querā cōſolatorē tibi? Nūqd melior es alexandria ppl'oꝝ q̄ habitat in fluminibus? Aq̄ in circuitu ei9: cui9 diuitie mare: aque muri eius: ethiopia fortitudo eius: & egypt9: & nō eſt finiſ. Africa & libyes fuerūt in auxilio tuo: ſed & ipſa in trāſmigratiōe ducta ē in captiuitatē. Paruuli eius eliſi ſunt in capite oim viarū: & ſup inclytos eius miſerūt ſortē: & oēs optimates ei9 cōfixi ſunt in cōpedibus. Et tu ergo inebriaberis & eris deſpecta: & q̄res tu auxiliū ab inimico. Oīes munitōes tue ſicut ficus cū groſſis ſuis: ſi cōcuſſe fuerint cadēt in os comedētis. Ecce ppl's tu9: mulieres in medio tui. Inimicis tuis ad aptionē pādetur porte tre tue: deuorabit ignis vectes tuos. Aquā ꝓp obſidionē

τ ſuffocauit leonib9 ſuis: τ ipleuit venatiōe nidum ſuū τ habitaculū ſuum rapina. ecce ego ad te dicit dn̄s omp̄s: τ ſuccendā in fumo multitudinē tuā. τ leones tuos comedet gladius: τ auferam de terra p̄dā tuā: τ non audient vltra opera tua.

καὶ ἀπέπνιξε τοῖς λέουσιν αὐτοῦ, καὶ ἔπλησε θήρας νοσσιὰν αὐτοῦ καὶ τὸ κατοικητήριον αὐτοῦ ἁρπαγῆς. ἰδοὺ ἐγὼ ἐπὶ σὲ λέγει κύριος παντοκράτωρ, καὶ ἐκκαύσω ἐν καπνῷ πλῆθός σου· καὶ τοὺς λέοντάς σου καταφάγεται μάχαιρα, καὶ ἐξολοθρεύσω ἐκ τῆς γῆς τὴν θήραν σου, καὶ οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἔτι τὰ ἔργα σου.

Ca.3.

O ciuitas ſanguinū tota mendax iniquitate plena: nō correctabilis venatio. vox flagelloꝝ τ vox ꝯmotiōis rotaꝝ: equi ꝑſequentis τ currus feruentis: equitis aſcendentis: ſplendentis gladii: τ fulgurātium armoꝝ: τ multitudis vulneratoꝝ: τ grauis ruine: τ nō erit finis gētibus ei9. τ infirmabunt in corporib9 eoꝝ a multitudie fornicatiōis. τ meretrix ſpecioſa τ grata dux maleficorū: q̄ vendit gētes in fornicatiōe ſua: τ tribus in veneficiis ſuis. ecce ego ad te dicit dn̄s omnipotens: τ diſcooperiā poſteriora tua ſup faciem tuā: τ oſidam gētib9 turpitudinē tuā: τ regnis ignominiā tuā. τ ꝓiciam ſup te abominatiōnē ſcd̄m immūditias tuas: τ ponā te in exemplū. τ erit ois videns te deſcendet a te. τ dicet: miſera niniue q̄s gemet eā? vnde querā conſolatione illi: apta chordā ꝑs ammō q̄ hitat in fluminibus. aqua i circuitu ei9: cui9 ꝑncipiū mare τ aqua muri eius: ethiopia fortitudo ei9 τ egyptus. τ nō eſt finis fuge tue. τ libes facti ſūt auxiliatores eius: τ ipa in captiuitate ibit captiua: τ paruulos illi9 allident in ꝑncipiis viaꝝ eius: τ ſup oīa inclyta eius mittēt ſortes. τ oēs optimates ei9 alligabunt compedib9: τ tu inebriaberis τ eris deſpecta: τ tu queres tibi vt ſtes ex inimicis. oēs munitiōes tue vt ficus habētes groſſos: ſi cōmote fuerint cadent in os comedētis. ecce ppl's tu9 q̄ſi mulieres in te inimicis tuis. aperte aperientur porte terre tue. τ comedet ignis vectes tuos. aqua obſidiōis

Ω πόλις αἱμάτων ὅλη ψευδὴς ἀδικίας πλήρης, οὐ ψηλαφηθήσεται θήρα. φωνὴ μαστίγων καὶ φωνὴ σεισμοῦ τροχῶν, ἵππου διώκοντος καὶ ἅρματος ἀναβράσσοντος, ἱππέως ἐπιβαίνοντος, στιλβούσης ῥομφαίας, καὶ ἐξαστραπτόντων ὅπλων, καὶ πλήθους τραυματιῶν, καὶ βαρείας πτώσεως, καὶ οὐκ ἔσται πέρας τοῖς ἔθνεσιν αὐτῆς. καὶ ἀσθενήσουσιν ἐν τοῖς σώμασιν αὐτῶν ἀπὸ πλήθους πορνείας. καὶ πόρνη καλὴ καὶ ἐπιχαρὴς ἡγουμένη φαρμάκων, ἡ πωλοῦσα ἔθνη ἐν τῇ πορνείᾳ αὐτῆς, καὶ φυλὰς ἐν τοῖς φαρμάκοις αὐτῆς. ἰδοὺ ἐγὼ ἐπὶ σὲ λέγει κύριος παντοκράτωρ, καὶ ἀποκαλύψω τὰ ὀπίσω σου ἐπὶ τὸ πρόσωπόν σου, καὶ δείξω ἔθνεσι τὴν ἀσχημοσύνην σου, καὶ βασιλείαις τὴν ἀτιμίαν σου. καὶ ἐπιρρίψω ἐπὶ σὲ βδελυγμὸν κατὰ τὰς ἀκαθαρσίας σου, καὶ θήσομαί σε εἰς παράδειγμα. καὶ ἔσται πᾶς ὁ ὁρῶν σε καταβήσεται ἀπὸ σοῦ. καὶ ἐρεῖ, δειλαία νινευὶ τίς στενάξει αὐτήν; πόθεν ζητήσω παράκλησιν αὐτῇ; ἁρμόσον χορδὴν μερὶς ἀμμὼν κατοικοῦσα ἐν ποταμοῖς. ὕδωρ κύκλῳ αὐτῆς, ἧς ἡ ἀρχὴ θάλασσα καὶ ὕδωρ τὰ τείχη αὐτῆς, αἰθιοπία ἰσχὺς αὐτῆς καὶ αἴγυπτος. καὶ οὐκ ἔστι πέρας τῆς φυγῆς σου. καὶ λίβυες ἐγένοντο βοηθοὶ αὐτῆς, καὶ αὐτὴ ἐν αἰχμαλωσίᾳ πορεύσεται αἰχμάλωτος, καὶ τὰ νήπια αὐτῆς ἐδαφιοῦσιν ἐπ' ἀρχὰς τῶν ὁδῶν αὐτῆς, καὶ ἐπὶ πάντα τὰ ἔνδοξα αὐτῆς βαλοῦσιν κλήρους. καὶ πάντες οἱ μεγιστᾶνες αὐτῆς δεθήσονται χειροπέδαις, καὶ σὺ μεθυσθήσῃ καὶ ἔσῃ παρεωραμένη, καὶ σὺ ἐπιζητήσεις σεαυτῇ στάσιν ἐξ ἐχθρῶν. πάντα ὀχυρώματά σου ὡς συκαῖ ἔχουσαι σκοπούς, ἐὰν σαλευθῶσι πεσοῦνται εἰς στόμα ἔσθοντος. ἰδοὺ ὁ λαός σου ὡς γυναῖκες ἐν σοὶ τοῖς ἐχθροῖς σου. ἀνοιγόμεναι ἀνοιχθήσονται πύλαι τῆς γῆς σου, καὶ καταφάγεται πῦρ τοὺς μοχλούς σου. ὕδωρ περιοχῆς

A

B

C

Trāſla.Gre.lxx.cū interp.lati. | Trāſla.B.Hie. | Tex.heb. Naum.iij. Pritiua.heb.

haurī tibi. obtine munitiones tuas: igredere i lutū: τ cōculcare in paleis. obtine ſup laterem: ibi comedet te ignis: diſperdet te gladi9: comedet te q̄ſi locuſta: τ aggrauaberis q̄ſi bruchus: multiplica vt bruchus. multiplicaſti negotiatiōes tuas ſic̄ ſtellas celi. τ bruchus impetū fecit τ expāſus eſt. cōmixtus tu9 ſicut locuſta aſcendens in ſepe in die frigoris. ſol ortus eſt τ abſtulit τ nō cognouit locum eius. ve illis. dormitauerūt paſtores tui: rex aſſyrius cōſopiuit fortes tuos: abiit ppl's tuus ſup mōtes τ nō erat q̄ ſuſciperet: τ nō eſt ſanitas cōtritiōis tue. intumuit plaga tua. oēs q̄ audiūt nunciū tuū plaudent manus ſup te: q2 ſup quē nō intrauit malitia tua ſemper.

ἐπίσπασαι σεαυτῇ, κατακράτησον τῶν ὀχυρωμάτων σου, ἔμβηθι εἰς πηλόν, καὶ συμπατήθητι ἐν ἀχύροις. κατακράτησον ὑπὲρ πλίνθον, ἐκεῖ καταφάγεταί σε πῦρ, ἐξολοθρεύσει σε ῥομφαία, καταφάγεταί σε ὡς ἀκρίς, καὶ βαρυνθήσῃ ὡς βροῦχος, πληθύνθητι ὡς ὁ βροῦχος. ἐπλήθυνας τὰς ἐμπορίας σου ὡς τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ. καὶ βροῦχος ὥρμησε καὶ ἐξεπετάσθη. ὁ σύμμικτός σου ὡς ἀκρὶς ἐπιβεβηκυῖα ἐπὶ φραγμοῦ ἐν ἡμέρᾳ πάγου. ὁ ἥλιος ἀνέτειλε καὶ ἀφείλετο καὶ οὐκ ἔγνω τὸν τόπον αὐτῆς. οὐαὶ αὐτοῖς, ἐνύσταξαν οἱ ποιμένες σου, βασιλεὺς ἀσσύριος ἐκοίμησε τοὺς δυνάστας σου, ἀπῆρεν ὁ λαός σου ἐπὶ τὰ ὄρη καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐκδεχόμενος, καὶ οὐκ ἔστιν ἴασις τῆς συντριβῆς σου. ἐφλέγμανεν ἡ πληγή σου. πάντες οἱ ἀκούοντες τὴν ἀγγελίαν σου κροτήσουσιν χεῖρας ἐπὶ σέ, διότι ἐπὶ τίνα οὐκ ἐπῆλθεν ἡ κακία σου διαπαντός. ꝏꝏꝏꝏ

D

hauri tibi: extrue munitiōes tuas. Intra in lutū & calca: ſubigens tene laterem. Ibi ꝏꝏꝏꝏ comedet te ignis: peribis gladio: deuorabit te vt bruchus. Cōgregare ergo vt bruchus: multiplicare vt locuſta. Plures feciſti negociatiōes tuas q̄ ſtelle ſint celi. Bruch9 expanſus eſt & auolauit. Cuſtodes tui q̄ſi locuſte: & paruuli tui quaſi locuſte locuſtarū: q̄ cōſidēt in ſepib9 ī die frigoris. Sol ortus eſt & auolauerūt: & nō ē cognit9 locus earū vbi fuerit. Dormitauerūt paſtores tui rex aſſur ſepeliētur principes tui. Latitauit ppl's tu9 in mōtibus: & nō eſt q cōgreget. Nō eſt obſcura cōtritio tua: peſſima eſt plaga tua. Oēs qui audierunt auditionē tuā: cōpſſerūt manū ſup te: qa ſup quē nō trāſiit malicia tua ſp̄: Explicit Naum ꝓpheta.

שאבי לך חזקי מבצריך באי בטיט ורמסי בחמר החזיקי מלבן: שם תאכלך אש תכריתך חרב תאכלך כילק התכבד כילק התכבדי כארבה: הרבית רכליך מכוכבי השמים ילק פשט ויעף: מנזריך כארבה וטפסריך כגוב גובי החונים בגדרות ביום קרה שמש זרחה ונודד ולא נודע מקומו אים: נמו רעיך מלך אשור ישכנו אדיריך נפשו עמך על ההרים ואין מקבץ: אין כהה לשברך נחלה מכתך כל שמעי שמעך תקעו כף עליך כי על מי לא עברה רעתך תמיד:

INCIPIT PROLOGVS IN ABACVC PROPHETAM.

QVattuor prophete in duodecim ꝓphetarum volumine continentur: e quibus tres in principio maſa.i.pondus titulū habent: naum abacuc & malachias. Porro zacharias in medio et circa finē duos huiuſcemodi ponit titulos: e quibus vnus eſt: onus verbi domini in terra adrach & damaſci requiei ei9. Alter in fine ſcz onus verbi dn̄i ſup iſrael. De naum orationibus tuis iam liber vnus editus eſt. De zacharia & malachia: ſi vita comes fuerit diſſeretur. Nunc abacuc habemus in manibus qui vel ex eo quod amabilis deo eſt vocatur amplexatio: vel ꝙ in certamen & luctā (et vt ita dicā) amplexū cum deo cōgreditur: amplexātis.i.luctātis ſortitus eſt nomen. Nullus enim tam audaci voce auſus eſt deū ad diſceptationē iuſticie ꝓuocare: & dicere ei. Cur in rebus humanis & mundi iſtius pompa tanta rerū verſetur iniquitas. Vociferabor ad te vim patiens & nō ſaluabis. Quare oſtendiſti mihi iniquitatē & laborē videre? Lacerata eſt lex: & non peruenit vſq; ad finē iudiciū: quia impius preualet aduerſum iuſtum: ideo egreditur iudicium peruerſum. Vides q̄ꝫ temeraria vox ſit et quodāmodo blaſphemātis: creatorē ſuum ad iudiciū prouocare: & vas fragile aduerſus figulum cur tale vel tale factū ſit diſputare? Necnon & hoc aīaduertendū ꝙ aſſumptio vel pondus que grauia iam eſſe diximus: ꝓphete viſio eſt & aduerſum mōtani dogma peruerſum intelligit quod videt: nec vt amens loquitur: nec more inſanientiū feminarū dat ſine mente ſonum. Vnde & ap'ſ iubet vt ſi ꝓphetantibus aliis alii fuerit reuelatū: taceant qui prius loquebātur. Et ſtatim nō eſt inquit diſſenſionis deus ſed pacis. Ex quo intelligitur cum quis ex voluntate reticet: & aliis locū dat ad loquendū: poſſe et loqui & tacere cū velit. Qui iam in extaſi.i.inuitus loquitur: nec tacere nec loqui in ſua ꝑtāte habet. Illud quoq; diſce quia ſemel a me violenter exigis vt quaſi quoſdā gradus & ſcalas ad altiora nitēti: hiſtoriā tibi interpreter: ꝓphetiā eſſe circa babylonē & nabuchodonoſor regem chaldeorū: vt quō prior ꝓpheta naum quē abacuc ſequitur vaticiniū habuit cōtra niniuem & aſſyrios qui vaſtauerunt decē tribus que vocātur iſrael: ita abacuc ꝓphetiā hābeat aduerſus babylonē & nabuchodonoſor: a quibus iudas & hieruſalē templūq; ſubuerſa ſunt. Et vt ſcias eo tēpore fuiſſe abacuc quo iam due tribus que vocabantur iuda ducte erant in captiuitatē: daniel docere te poterit: ad quē in lacū leonū abacuc cum prandio mittitur: quanq̄ꝫ apud hebreos hec ipſa nō legatur hiſtoria. Igitur ſiue quis recipiat ſcripturā illam: ſiue nō recipiat: vtrūq; pro nobis eſt. Aut enī recipit: & iam poſt factā rem liber abacuc texitur: aut nō recipit: & quaſi ꝓpheta ſcribit que ventura cognoſcit. Interim ſm̄ litteras cauſatur aduerſum deū propheta: cur nabuchodoſor templū dei vaſtet & iudā: cur hieruſalē quondā vrbs dn̄i deſtruatur: quare clamet populus & nō audiatur: vociferetur ad dn̄m oppreſſus a chaldeis: & non ſaluetur: quare etiā ipſe ꝓpheta vel populus ex cui9 perſona loqtur ad hoc vixerit: & huc uſq; perductus ſit: vt iniquitatē hoſtiū & ſuū laborē viderit: cur iniuſticia ꝑualeat aduerſum ſe. Et hec dicit pre mentis anguſtia neſciens aurū in igne conflari. Et tres pueros de camino ignis puriores exiſſe q̄ꝫ intrauerant. Sed & hoc generaliter accipere poſſumus ꝙ ex perſona humane impatientie loquatur vt in querulam vocē & plenā doloris erumpat dicens. Quare reſpicis contēptores: & taces cōculcante impio iuſtiorē ſe? Hec aūt loquitur: neſciens iudicia dei inueſtigabilia. & profundū diuitiarū ſapientie & ſcientie eius: ꝙ non ita videat deus vt videt homo. Homo tantū preſentia reſpicit: deus futura & eterna cognoſcit. Et quō ſi egrotans & eſtuans febribus aquā frigidam poſtulet: & dicat ad medicū: vim patior: crucior: vror: exanimor. vſq; quo medice clamabo & nō exaudies? & reſpondeat ei ſapientiſſimus & clementiſſimus medicus: ſcio quo tēpore dare debeā quod poſtulas: nō miſereor modo: quia miſericordia iſta crudelitas eſt: & volūtas tua contra te petit: ita & deus noſter ſciens clementie ſue pondera atq; menſuras interdum nō exaudit clamantē: vt eum probet & magis ꝓuocet eum ad rogandū: & quaſi igne excoctū iuſtiorē & puriorē faciat. Quod intelligens apoſtolus ſm̄ id quod miſericordiā cōſecutus eſt a dn̄o ait. Sed nō deficimus. Et ſcit ꝙ qui perſeuerauerit vſq; in finē hic ſalu9 erit: & gloriatur i labore & dolore. Et cum hieremia dicit. Tribulationē & miſeriam īuocabo: & quomodo alius inuocat deum: ſic ſanctus vir & bellator inuictus ad exercendum ſe et probandum tribulationem & miſeriā inuenire deſiderat. Explicit prologus.

Incipit argumentum.

ABacuc luctator fortis & rigidus ſtat ſup cuſtodiā ſuā: & figit gradum ſup munitionē: vt chriſtum in cruce contempletur & dicat. Operuit celos gloria eius: & laudis ei9 plena eſt terra. Splendor eius vt lux erit: cornua in manibus eius: ibi abſcondita eſt fortitudo eius. Explicit argumentum.

Cap.j.

הַמַּשָּׂא אֲשֶׁר חָזָה חֲבַקּוּק הַנָּבִיא׃
עַד־אָנָה יְהוָה שִׁוַּעְתִּי וְלֹא תִשְׁמָע
אֶזְעַק אֵלֶיךָ חָמָס וְלֹא תוֹשִׁיעַ׃
לָמָּה תַרְאֵנִי אָוֶן וְעָמָל תַּבִּיט וְשֹׁד
וְחָמָס לְנֶגְדִּי וַיְהִי רִיב וּמָדוֹן יִשָּׂא׃
עַל־כֵּן תָּפוּג תּוֹרָה וְלֹא־יֵצֵא
לָנֶצַח מִשְׁפָּט כִּי רָשָׁע מַכְתִּיר
אֶת־הַצַּדִּיק עַל־כֵּן יֵצֵא מִשְׁפָּט
מְעֻקָּל׃ רְאוּ בַגּוֹיִם וְהַבִּיטוּ וְהִתַּמְּהוּ
תְּמָהוּ כִּי־פֹעַל פֹּעֵל בִּימֵיכֶם לֹא
תַאֲמִינוּ כִּי יְסֻפָּר׃ כִּי־הִנְנִי מֵקִים
אֶת־הַכַּשְׂדִּים הַגּוֹי הַמַּר וְהַנִּמְהָר
הַהוֹלֵךְ לְמֶרְחֲבֵי־אֶרֶץ לָרֶשֶׁת
מִשְׁכָּנוֹת לֹא־לוֹ׃ אָיֹם וְנוֹרָא הוּא
מִמֶּנּוּ מִשְׁפָּטוֹ וּשְׂאֵתוֹ יֵצֵא׃ וְקַלּוּ
מִנְּמֵרִים סוּסָיו וְחַדּוּ מִזְּאֵבֵי עֶרֶב
וּפָשׁוּ פָּרָשָׁיו וּפָרָשָׁיו מֵרָחוֹק
יָבֹאוּ יָעֻפוּ כְּנֶשֶׁר חָשׁ לֶאֱכוֹל׃
כֻּלֹּה לְחָמָס יָבוֹא מְגַמַּת פְּנֵיהֶם
קָדִימָה וַיֶּאֱסֹף כַּחוֹל שֶׁבִי׃ וְהוּא
בַּמְּלָכִים יִתְקַלָּס וְרֹזְנִים מִשְׂחָק
לוֹ הוּא לְכָל־מִבְצָר יִשְׂחָק וַיִּצְבֹּר
עָפָר וַיִּלְכְּדָהּ׃ אָז חָלַף רוּחַ וַיַּעֲבֹר
וְאָשֵׁם זוּ כֹחוֹ לֵאלֹהוֹ׃ הֲלוֹא
אַתָּה מִקֶּדֶם יְהוָה אֱלֹהַי קְדֹשִׁי לֹא
נָמוּת יְהוָה לְמִשְׁפָּט שַׂמְתּוֹ וְצוּר
לְהוֹכִיחַ יְסַדְתּוֹ׃ טְהוֹר עֵינַיִם
מֵרְאוֹת רָע וְהַבִּיט אֶל־עָמָל לֹא
תוּכָל לָמָּה תַבִּיט בּוֹגְדִים תַּחֲרִישׁ
בְּבַלַּע רָשָׁע צַדִּיק מִמֶּנּוּ׃ וַתַּעֲשֶׂה
אָדָם כִּדְגֵי הַיָּם כְּרֶמֶשׂ לֹא־מֹשֵׁל
בּוֹ׃ כֻּלֹּה בְּחַכָּה הֵעֲלָה יְגֹרֵהוּ בְחֶרְמוֹ
וְיַאַסְפֵהוּ בְּמִכְמַרְתּוֹ עַל־כֵּן יִשְׂמַח
וְיָגִיל׃ עַל־כֵּן יְזַבֵּחַ לְחֶרְמוֹ וִיקַטֵּר
לְמִכְמַרְתּוֹ כִּי בָהֵמָּה שָׁמֵן חֶלְקוֹ

Incipit Abacuc ꝓpheta. Capitulum. I.

Onus quod vidit abacuc propheta. Vſqꝫquo dn̄e clamabo & non exaudies. Vociferabor ad te vim patiens & non ſaluabis? Quare oſtēdiſti mihi iniquitatē & laborē: videre predā & iniuſticiā cōtra me? Et factū eſt iudiciū & cōtradictio potētior. Propter hoc lacerata eſt lex: & nō peruenit vſqꝫ ad finē iudiciū: q̄a impius p̄ualet aduerſus iuſtū: ꝓpterea egredietur iudiciū ꝑuerſum. Aſpicite in gentibus & videte & āmiramini & obſtupeſcite: quia opus factū eſt in diebus vr̄is: qd̄ nemo credet cū narrabitur. Quia ecce ego ſuſcitabo chaldeos gentē amarā & velocē ābulantē ſuper latitudinē tre vt poſſideat tabernacula nō ſua. Horribilis & terribilis ē ex ſemetipſa iudiciū & onus ei9 egredietur. Leuiores pardis equi eius: & velociores lupis veſpertinis: & diffundētur equites eius. Eqtes nāqꝫ ei9 de longe venient: volabūt q̄ſi aqla feſtinans ad comedendū. Oēs ad predā venient: facies corū vētus vrens. Et cōgregabit q̄ſi arenā captiuitatē. & ipſe de regibus triūphabit: & tyranni ridiculi eius erūt. Ipſe ſup oēm munitionē ridebit & cōportabit aggerē & capiet eā. Tunc mutabitur ſpūs et pertrāſibit & corruet. Hec eſt fortitudo ei9 dei ſui. Nunqd nō a principio dn̄e deus me9 ſancte meus & non moriemur. Dn̄e in iudiciū poſuiſti eū: & fortē vt corriperes fundaſti eū. Mundi ſunt oculi tui ne videas malū: & reſpicere ad iniqtatē nō poteris. Quare nō reſpicis ſup iniq̄ agētes: et taces deuorante impio iuſtiorē ſe. Et facis hoīes q̄ſi piſces maris: & q̄ſi reptile nō habēs principem. Totum in hamo ſubleuauit: traxit illud in ſagena ſua: & cōgregauit in rete ſuū. Super hoc letabitur & exultabit: ꝓpterea imolabit ſagene ſue & ſacrificabit reti ſuo. Quia in ipſis incraſſata eſt pars eius:

AMBACVC.

ΑΜΒΑΚΟΥΜ. Ca. I.

Ὁ λῆμμα ὃ εἶδεν ἀμβακοὺμ ὁ προφήτης. ἕως πότε κύριε κεκράξομαι καὶ οὐ μὴ εἰσακούσῃς; βοήσομαι πρὸς σὲ ἀδικούμενος καὶ οὐ σώσεις; ἱνατί μοι ἔδειξας κόπους καὶ πόνους, ἐπιβλέπειν ταλαιπωρίαν καὶ ἀσέβειαν;

& cibus eius electꝰ. Propter hoc ergo expandit ſagenā ſuā: & ſemp interficere gentes nō ceſſat.

Ca. 2

Super cuſtodiam 2. meam ſtabo: & figā gradū ſup munitionē. Et contēplabor vt videam qd̄ dicatur mihi: & quid reſpōdeam ad arguentē me. Et reſpondit mihi dominꝰ & dixit. Scribe viſum & explana eum ſup tabulas: vt percurrat qui legerit eū. Quia adhuc viſus ꝓcul: & apparebit in finē: & nō mētietur. Si morā fecerit expecta illū: quia veniēs veniet & nō tardabit. Ecce q̄ incredulus ē: nō erit recta aīa eius in ſemetipſo. Iuſtus aūt in fide ſua viuet. Et quō vinū potantē decipit: ſic erit vir ſupbus & nō decorabitur. Qui dilatauit q̄ſi infernus aīam ſuā: & ipſe q̄ſi mors: & non adimpletur. Et cōgregauit ad ſe oēs gētes: & coaceruauit ad ſe oēs populos. Nunqd nō oēs iſti ſup eū parabolā ſumēt: & loquelam enigmatū eius? Et dicetur. Ve ei qui multiplicat nō ſua. Vſqꝫq̄ & aggrauat cōtra ſe denſum lutū? Nunquid nō repētē cōſurget q̄ mordeāt te? Et ſuſcitabūtur lacerātes te: & eris in rapinā eis. Quia tu ſpoliaſti gentes multas: ſpoliabunt te omnes qui reliq fuerint de populis: ꝓpter ſanguinē hoīs & iniqtatē tre: ciuitatis & oīs hitantiū in ea. Ve qui congregat auariciā mali domui ſue vt ſit i excelſo nidus eius: & liberari ſe putat de manu mali. Cogitaſti cōfuſionem domui tue: cōcidiſtis populos multos & peccauit aīa tua. Quia lapis de pariete clamabit & lignū qd̄ inter iūcturas edificiorū eſt rn̄debit. Ve q̄ edificat ciuitat̄ in ſanguinibus & preparat vrbē in iniqtate. Nunqd nō ſunt hec a dn̄o exercituum? Laborabūt ei populi in multo igni: & gentes in vacuū & deficiēt. Quia replebitur tra vt cognoſcāt gloriā dn̄i: q̄ſi aque operiētes mare. Ve qui potū dat amico ſuo mittēs fel ſuum et inebriās:

וּמַאֲכָלוֹ בְּרִאָה׃ הַעַל כֵּן יָרִיק חֶרְמוֹ
וְתָמִיד לַהֲרֹג גּוֹיִם לֹא יַחְמוֹל׃

Cap.ij.

עַל מִשְׁמַרְתִּי אֶעֱמֹדָה
וְאֶתְיַצְּבָה עַל־מָצוֹר וַאֲצַפֶּה לִרְאוֹת
מַה־יְדַבֶּר־בִּי וּמָה אָשִׁיב עַל
תּוֹכַחְתִּי׃ וַיַּעֲנֵנִי יְהוָה וַיֹּאמֶר
כְּתוֹב חָזוֹן וּבָאֵר עַל־הַלֻּחוֹת לְמַעַן
יָרוּץ קוֹרֵא בוֹ׃ כִּי עוֹד חָזוֹן לַמּוֹעֵד
וְיָפֵחַ לַקֵּץ וְלֹא יְכַזֵּב אִם־יִתְמַהְמָהּ
חַכֵּה־לוֹ כִּי־בֹא יָבֹא לֹא יְאַחֵר׃
הִנֵּה עֻפְּלָה לֹא־יָשְׁרָה נַפְשׁוֹ בּוֹ
וְצַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה׃ וְאַף כִּי
הַיַּיִן בּוֹגֵד גֶּבֶר יָהִיר וְלֹא יִנְוֶה
אֲשֶׁר הִרְחִיב כִּשְׁאוֹל נַפְשׁוֹ וְהוּא
כַמָּוֶת וְלֹא יִשְׂבָּע וַיֶּאֱסֹף אֵלָיו כָּל
הַגּוֹיִם וַיִּקְבֹּץ אֵלָיו כָּל־הָעַמִּים׃
הֲלוֹא־אֵלֶּה כֻלָּם עָלָיו מָשָׁל יִשָּׂאוּ
וּמְלִיצָה חִידוֹת לוֹ וְיֹאמַר הוֹי
הַמַּרְבֶּה לֹּא־לוֹ עַד־מָתַי וּמַכְבִּיד
עָלָיו עַבְטִיט׃ הֲלוֹא פֶתַע יָקוּמוּ
נֹשְׁכֶיךָ וְיִקְצוּ מְזַעְזְעֶיךָ וְהָיִיתָ
לִמְשִׁסּוֹת לָמוֹ׃ כִּי אַתָּה שַׁלּוֹתָ
גּוֹיִם רַבִּים יְשָׁלּוּךָ כָּל־יֶתֶר עַמִּים
מִדְּמֵי אָדָם וַחֲמַס־אֶרֶץ קִרְיָה וְכָל
יֹשְׁבֵי בָהּ׃ הוֹי בֹּצֵעַ בֶּצַע רָע לְבֵיתוֹ
לָשׂוּם בַּמָּרוֹם קִנּוֹ לְהִנָּצֵל מִכַּף
רָע׃ יָעַצְתָּ בֹּשֶׁת לְבֵיתֶךָ קְצוֹת
עַמִּים רַבִּים וְחוֹטֵא נַפְשֶׁךָ׃ כִּי אֶבֶן
מִקִּיר תִּזְעָק וְכָפִיס מֵעֵץ יַעֲנֶנָּה׃
הוֹי בֹּנֶה עִיר בְּדָמִים וְכוֹנֵן קִרְיָה
בְּעַוְלָה׃ הֲלוֹא הִנֵּה מֵאֵת יְהוָה
צְבָאוֹת וְיִיגְעוּ עַמִּים בְּדֵי־אֵשׁ
וּלְאֻמִּים בְּדֵי־רִיק יִעָפוּ׃ כִּי תִּמָּלֵא
הָאָרֶץ לָדַעַת אֶת־כְּבוֹד יְהוָה
כַּמַּיִם יְכַסּוּ עַל־יָם׃ הוֹי מַשְׁקֵה
רֵעֵהוּ מְסַפֵּחַ חֲמָתְךָ וְאַף שַׁכֵּר

לְמַעַן הַבִּיט עַל מְעוֹרֵיהֶם׃ שָׂבַעְתָּ קָלוֹן מִכָּבוֹד שְׁתֵה גַם אַתָּה וְהֵעָרֵל תִּסּוֹב עָלֶיךָ כּוֹס יְמִין יְהוָה וְקִיקָלוֹן עַל כְּבוֹדֶךָ׃ כִּי חֲמַס לְבָנוֹן יְכַסֶּךָּ וְשֹׁד בְּהֵמוֹת יְחִיתַן מִדְּמֵי אָדָם וַחֲמַס אֶרֶץ קִרְיָה וְכָל יֹשְׁבֵי בָהּ׃ מָה הוֹעִיל פֶּסֶל כִּי פְסָלוֹ יֹצְרוֹ מַסֵּכָה וּמוֹרֶה שָּׁקֶר כִּי בָטַח יֹצֵר יִצְרוֹ עָלָיו לַעֲשׂוֹת אֱלִילִים אִלְּמִים׃ הוֹי אֹמֵר לָעֵץ הָקִיצָה עוּרִי לְאֶבֶן דּוּמָם הוּא יוֹרֶה הִנֵּה הוּא תָּפוּשׂ זָהָב וָכֶסֶף וְכָל רוּחַ אֵין בְּקִרְבּוֹ׃ וַיהוָה בְּהֵיכַל קָדְשׁוֹ הַס מִפָּנָיו כָּל הָאָרֶץ׃

Cap.iii. תְּפִלָּה לַחֲבַקּוּק הַנָּבִיא עַל שִׁגְיֹנוֹת׃ יְהוָה שָׁמַעְתִּי שִׁמְעֲךָ יָרֵאתִי יְהוָה פָּעָלְךָ בְּקֶרֶב שָׁנִים חַיֵּיהוּ בְּקֶרֶב שָׁנִים תּוֹדִיעַ בְּרֹגֶז רַחֵם תִּזְכּוֹר׃ אֱלוֹהַּ מִתֵּימָן יָבוֹא וְקָדוֹשׁ מֵהַר פָּארָן סֶלָה כִּסָּה שָׁמַיִם הוֹדוֹ וּתְהִלָּתוֹ מָלְאָה הָאָרֶץ׃ וְנֹגַהּ כָּאוֹר תִּהְיֶה קַרְנַיִם מִיָּדוֹ לוֹ וְשָׁם חֶבְיוֹן עֻזֹּה׃ לְפָנָיו יֵלֶךְ דָּבֶר וְיֵצֵא רֶשֶׁף לְרַגְלָיו׃ עָמַד וַיְמֹדֶד אֶרֶץ רָאָה וַיַּתֵּר גּוֹיִם וַיִּתְפֹּצְצוּ הַרְרֵי עַד שַׁחוּ גִּבְעוֹת עוֹלָם הֲלִיכוֹת עוֹלָם לוֹ׃ תַּחַת אָוֶן רָאִיתִי אָהֳלֵי כוּשָׁן יִרְגְּזוּן יְרִיעוֹת אֶרֶץ מִדְיָן׃ הֲבִנְהָרִים חָרָה יְהוָה אִם בַּנְּהָרִים אַפֶּךָ אִם בַּיָּם עֶבְרָתֶךָ כִּי תִרְכַּב עַל סוּסֶיךָ מַרְכְּבֹתֶיךָ יְשׁוּעָה׃ עֶרְיָה תֵעוֹר קַשְׁתֶּךָ שְׁבֻעוֹת מַטּוֹת אֹמֶר סֶלָה נְהָרוֹת תְּבַקַּע אָרֶץ׃ רָאוּךָ יָחִילוּ הָרִים זֶרֶם מַיִם עָבָר נָתַן תְּהוֹם קוֹלוֹ רוֹם יָדֵיהוּ נָשָׂא׃ שֶׁמֶשׁ יָרֵחַ עָמַד זְבֻלָה

(margin) נבט עור · קלה · ערל · סבב · קלה · כבד · ושד · חתת · בהה · יעל · נסך ירה · עשה · קוץ · דמם ירה · תפש · הכל · בוא · שגה · שנה · חיה · ידע · זכר אלה · ימן בוא · קדש · הלל · היה · חבא עזז · פנה · מדד נתר · שחח · עלם הלך · באה הנה · רבע · ישע עבה · עור · נקב · באה · רום · חול תהם

vt aspiciat nuditatē eius. Repletus es ignominia p gloria. Bibe tu quoq & cōsopire. Circūdabit te calix dextere dn̄i: & vomitꝰ ignominie sup gloriā tuam. Quia inqtas libani operiet te: & vastitas aīaliū deterrebit eos: de sanguinibus hoīs: & iniqtate tre & ciuitatis: & oīm habitantiū in ea. Quid pdest sculptile: qa sculpsit illud fictor suꝰ: cōflatile & imaginem falsam: quia sperauit in figmento fictor eius vt faceret simulachra muta. Ve qui dicit ligno expergiscere: surge lapidi taceti. Nūquid ipe docere poterit? Ecce iste cooptus est auro & argento: & oīs spūs nō est in visceribus eius. Dn̄s aūt in tēplo sancto suo: sileat a facie eius oīs terra.

Oratio abacuc pphete pro ignorantiis. 3.

Omine audiui auditionē tuam: & timui. Dn̄e opus tuum in medio annorum viuifica illud. In medio annorū notū facies: cū iratus fueris mīc recordaberis. Deus ab austro veniet: et sanctus de mōte pharan. Operuit celos gloria eius: & laudis eius plena est terra. Splēdor eius vt lux erit: cornua in manibꝰ eius. Ibi abscōdita est fortitudo eiꝰ: ante faciē eiꝰ ibit mors. Egredietur diabolus ante pedes eiꝰ. Stetit & mensus est terram. Aspexit & dissoluit gentes: & cōtriti sunt mōtes secli. Incuruati sūt colles mundi: ab itineribus eternitatis eius. Pro iniqtate vidi tentoria ethiopie: turbabuntur pelles terre madiā. Nunqd in fluminibꝰ iratus es dn̄e? aut in fluminibus furor tuꝰ vel in mare indignatio tua? Qui ascendis super equos tuos & qdrige tue saluatio. Suscitās suscitabis arcū tuū: iuramēta tribus que locutus es. Fluuios scindes terre: viderunt te & doluerunt mōtes: gurges aquarū transiit. Dedit abyssus vocē suā: altitudo manꝰ suas leuauit. Sol & luna steterūt in hītaculo suo:

ὅπως ἐπιβλέπῃ ἐπὶ τὰ σπήλαια αὐτῶν. πλησμονὴν ἀτιμίας ἐκ δόξης πίε, καὶ διασαλεύθητι, καὶ σείσθητι. ἐκύκλωσεν ἐπὶ σὲ ποτήριον δεξιᾶς κυρίου, καὶ συνήχθη ἀτιμία ἐπὶ τὴν δόξαν σου, διότι ἀσέβεια τοῦ λιβάνου καλύψει σε, καὶ ταλαιπωρία θηρίων πτοήσει σε διὰ αἵματα ἀνθρώπων, καὶ ἀσεβείας γῆς καὶ πόλεως καὶ πάντων τῶν κατοικούντων αὐτήν. τί ὠφελεῖ γλυπτὸν ὅτι ἔγλυψαν αὐτό, ἔπλασαν αὐτὸ χώνευμα φαντασίαν ψευδῆ, ὅτι πέποιθεν ὁ πλάσας ἐπὶ τὸ πλάσμα αὐτοῦ, τοῦ ποιῆσαι εἴδωλα κωφά. οὐαὶ ὁ λέγων τῷ ξύλῳ ἔκνηψον, ἐγέρθητι, καὶ τῷ λίθῳ ὑψώθητι, καὶ αὐτό ἐστι φαντασία. καὶ ἔστιν ἔλασμα χρυσίου καὶ ἀργυρίου, καὶ πᾶν πνεῦμα οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ. ὁ δὲ κύριος ἐν ναῷ ἁγίῳ αὐτοῦ, εὐλαβείσθω ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ πᾶσα ἡ γῆ. C.3

Προσευχὴ ἀμβακοὺμ τοῦ προφήτου μετ᾽ ᾠδῆς. κύριε εἰσακήκοα τὴν ἀκοήν σου καὶ ἐφοβήθην, κύριε κατενόησα τὰ ἔργα σου, καὶ ἐξέστην. ἐν μέσῳ δύο ζώων γνωσθήσῃ, ἐν τῷ ἐγγίζειν τὰ ἔτη ἐπιγνωσθήσῃ, ἐν τῷ παρεῖναι τὸν καιρὸν ἀναδειχθήσῃ. ἐν τῷ ταραχθῆναι τὴν ψυχήν μου, ἐλέους μνησθήσῃ. ὁ θεὸς ἀπὸ θαιμὰν ἥξει, καὶ ὁ ἅγιος ἐξ ὄρους κατασκίου φαράν. διάψαλμα. ἐπεκάλυψεν τοὺς οὐρανοὺς ἡ δύναμις αὐτοῦ, καὶ τῆς αἰνέσεως αὐτοῦ πλήρης ἡ γῆ. καὶ φέγγος αὐτοῦ ὡς φῶς ἔσται, καὶ κέρατα ἐν χερσὶν αὐτοῦ, καὶ ἔθηκεν ἀγάπησιν κραταιὰν τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. πρὸ προσώπου αὐτοῦ πορεύσεται λόγος, καὶ ἐξελεύσεται εἰς πεδία κατὰ πόδας αὐτοῦ. ἔστη καὶ ἐσαλεύθη ἡ γῆ, κατεῖδεν καὶ ἐξετάκη ἔθνη. καὶ διεθρύβη τὰ ὄρη βίᾳ, ἐτάκησαν βουνοὶ αἰώνιοι, ὁδοὺς αἰωνίους αὐτοῦ, ἀντὶ κόπων εἶδον σκηνώματα αἰθιόπων, ταραχθήσονται καὶ αἱ σκηναὶ γῆς μαδιάμ. μὴ ἐν ποταμοῖς ὠργίσθης κύριε, ἢ ἐν ποταμοῖς ὁ θυμός σου, ἢ ἐν θαλάσσῃ τὸ ὅρμημά σου; ὅτι ἐπιβήσῃ ἐπὶ τοὺς ἵππους σου, καὶ ἡ ἱππασία σου σωτηρία. ἐντείνων ἐντενεῖς τὸ τόξον σου ἐπὶ σκῆπτρα, λέγει κύριος. διάψαλμα. ποταμῶν σχισθήσεται γῆ. ὄψονταί σε, καὶ ὠδινήσουσι λαοί, σκορπίζων ὕδατα πορείας, ἔδωκεν ἡ ἄβυσσος φωνὴν αὐτῆς, ὕψος φαντασίας αὐτοῦ. ἐπήρθη ὁ ἥλιος, καὶ ἡ σελήνη ἔστη ἐν τῇ τάξει αὐτῆς.

vt aspiciat in speluncas suas: saturitatē ignominie de gloria bibe: & cōmouere: & cōcutere. circūdauit te calix dextere dn̄i: & cōgregata ē ignominia sup gloriā tuā: qr impietas libani operiet te: & miseria bestiaꝝ terrebit te ppt sanguinē hoim & impietates terre & ciuitatis & oim habitantium eam. qd pdest sculptile qr sculpserūt illud: formauerūt illud cōflatile imaginationē falsam. qr cōfidit fictor in figmento suo: vt faciat idola muta. ve q dicit ligno vigila: surge: & lapidi eleuare: & ipm est imaginatio & est pductio auri & argenti: & ois sps nō est in eo. dn̄s aūt in tēplo scto suo: vereatur a facie eius ois terra.

Oratio ambacuc pphete cū cantico. Dn̄e audiui auditū tuū & timui. dn̄e cōsiderauí opa tua: & obstupui. i medio duor aialiū cognosceris cū appropiquauerint ani cognosceris: cū aduenerit tps demōstraberis. cū cōturbata fuerit aia mea: mie recordaberis. de⁹ ab austro veniet & sctūs de mōte vmbroso pharan. Diapsalma. Operuit celos virtus eius: & laude eius plena est terra: & splendor eius sicut lux erit: & cornua in manib⁹ ei⁹: & posuit dilectionē robustā fortitudinis sue. an faciem eius ibit verbū: & egredietur in cāpos. iuxta pedes ei⁹ stetit & mota est terra: aspexit & distare fecit gētes: & mōtes cōtriti sunt violētia: tabuerūt colles seculi: itinera seculi⁹ ei⁹. p laborib⁹ vidi tabernacula ethiopū: turbabunt & tabernacula tre madiā. nūqd in fluminib⁹ irat⁹ es dn̄e: aut i fluminib⁹ furor tu⁹: aut i mari ipet⁹ tu⁹: ascensur⁹ sup equos tuos: & equitat⁹ tu⁹ salus: extendēs extēdes arcū tuū sup sceptra dicit dn̄s. diapsalma. O fluuius scindet tra. videbūt te: & cōdolent ppli. dispergens aquas itineris: dedit abyssus vocē suā: altitudine visionis eius. eleuat⁹ ē sol & luna stetit in ordine suo.

in luce iacula tua ibunt: & in splēdore coruscationis armor tuor: in cōminatiōe minues terrā & in furore detrahes gētes. egressus es in salute ppli tui vt saluares christos tuos. misisti in capita impior mortem: suscitasti vincula vsq ad collum in finem: diuisisti in stupore capita potentiū: cōmouebuntur in ea aperient frenos suos sicut cōedens pauperē in abscondito. & induxisti in mari equos tuos cōturbantes aquas multas. custodiui & expauit venter me⁹ a voce orationis labior meor: & ingress⁹ ē tremor in ossa mea. & subter me cōturbata ē fortitudo mea: requiescam in die tribulatiōis mee: vt ascēdā ad ppl̄m peregrinatiōis mee. qm̄ ficus non afferet fructū: & in vineis non erūt germina: mentietur opus oliue: & campi nō facient escā. defecerūt: & oues defecerūt cibo: & nō sunt boues in presepibus. ego aūt in dn̄o exultabo: gaudebo sup deo salutari meo. dn̄s de⁹ fortitudo mea: & ponet pedes meos i cōsumationē: & sup excelsa imponet me vt vincā in cātico eius.

εἰς φῶς βολίδες σου πορεύσονται, καὶ εἰς φέγγος ἀστραπῆς ὅπλων σου. ἐν ἀπειλῇ ἐλαττώσεις τὴν γῆν, καὶ ἐν θυμῷ κατάξεις ἔθνη. ἐξῆλθες εἰς σωτηρίαν τοῦ λαοῦ σου τοῦ σῶσαι τοὺς χριστούς σου. ἔπεμψας εἰς κεφαλὰς ἀνόμων θάνατον, ἤγειρας δεσμοὺς ἕως τοῦ τραχήλου εἰς τέλος. διέκοψας ἐν ἐκστάσει κεφαλὰς δυναστῶν, σεισθήσονται ἐν αὐτῇ διανοίξουσι χαλινοὺς αὐτῶν ὡς ἐσθίων πτωχὸς λάθρᾳ. καὶ ἐπεβίβασας εἰς θάλασσαν τοὺς ἵππους σου ταράσσοντας ὕδατα πολλά. ἐφύλαξα καὶ ἐπτοήθη ἡ κοιλία μου ἀπὸ φωνῆς προσευχῆς τῶν χειλέων μου, καὶ εἰσῆλθε τρόμος εἰς τὰ ὀστᾶ μου, καὶ ὑποκάτωθέν μου συνεταράχθη ἡ ἰσχύς μου. ἀναπαύσομαι ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς μου, τοῦ ἀναβῆναι πρὸς λαὸν παροικίας μου, διότι συκῆ οὐ μὴ καρποφορήσει, καὶ οὐκ ἔσται γεννήματα ἐν ταῖς ἀμπέλοις. ψεύσεται ἔργον ἐλαίας, καὶ τὰ πεδία οὐ ποιήσουσι βρῶσιν. ἐξέλιπον, διότι ἔφαγον πρόβατα, καὶ οὐκ εἰσὶ βόες ἐπὶ φάτναις. ἐγὼ δὲ ἐν τῷ κυρίῳ ἀγαλλιάσομαι, εὐφρανθήσομαι ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ σωτῆρί μου. κύριος ὁ θεὸς ἰσχύς μου, καὶ θήσει τοὺς πόδας μου εἰς συντέλειαν, καὶ ἐπὶ τὰ ὑψηλὰ ἐπιβήσει με τοῦ νικῆσαι ἐν ᾠδῇ αὐτοῦ.

in luce sagittarū tuarum ibūt in splendore fulgurātis haste tue. In fremitu cōculcabis terram & in furore obstupefacies gentes. Egressus es in salutē populi tui: in salutē cū xpo tuo. Percussisti caput de domo ipii: denudasti fundamentū eius vsq ad collū semp. Maledixisti sceptris eius capiti bellatorū eius venientibus vt turbo ad dispgendū me. Exultatio corū sicut eius qui deuorat pauperē in abscondito. Viā fecisti in mari equis tuis: in luto aquarū multarū. Audiui & cōturbatus est venter meus: a voce contremuerunt labia mea. Ingrediatur putredo in ossibꝰ meis: & subter me scateat. Vt requiescā in die tribulationis vt ascendā ad populū accinctum nostrū. Ficus enī non florebit: & non erit germen in vineis. Mentietur opus oliue: & arua non afferent cibum. Abscindetur de ouili pecus: & nō erit armentū in psepibus. Ego aūt in dn̄o gaudebo: exultabo in deo Iesu meo. Deus dominꝰ fortitudo mea: & ponet pedes meos quasi ceruorū. Et sup excelsa mea deducet me victor in psalmis canentem.

Explicit abacuc pphēta.

לְאוֹר חִצֶּיךָ יְהַלֵּכוּ לְנֹגַהּ בְּרַק חֲנִיתֶךָ׃ בְּזַעַם תִּצְעַד אָרֶץ בְּאַף תָּדוּשׁ גּוֹיִם׃ יָצָאתָ לְיֵשַׁע עַמֶּךָ לְיֵשַׁע אֶת מְשִׁיחֶךָ מָחַצְתָּ רֹּאשׁ מִבֵּית רָשָׁע עָרוֹת יְסוֹד עַד צַוָּאר סֶלָה׃ נָקַבְתָּ בְמַטָּיו רֹאשׁ פְּרָזָו יִסְעֲרוּ לַהֲפִיצֵנִי עֲלִיצֻתָם כְּמוֹ לֶאֱכֹל עָנִי בַּמִּסְתָּר׃ דָּרַכְתָּ בַיָּם סוּסֶיךָ חֹמֶר מַיִם רַבִּים׃ שָׁמַעְתִּי וַתִּרְגַּז בִּטְנִי לְקוֹל צָלְלוּ שְׂפָתַי יָבוֹא רָקָב בַּעֲצָמַי וְתַחְתַּי אֶרְגָּז אֲשֶׁר אָנוּחַ לְיוֹם צָרָה לַעֲלוֹת לְעַם יְגוּדֶנּוּ׃ כִּי תְאֵנָה לֹא תִפְרָח וְאֵין יְבוּל בַּגְּפָנִים כִּחֵשׁ מַעֲשֵׂה זַיִת וּשְׁדֵמוֹת לֹא עָשָׂה אֹכֶל גָּזַר מִמִּכְלָה צֹאן וְאֵין בָּקָר בָּרְפָתִים׃ וַאֲנִי בַּיהוָה אֶעְלוֹזָה אָגִילָה בֵּאלֹהֵי יִשְׁעִי׃ יְהוִה אֲדֹנָי חֵילִי וַיָּשֶׂם רַגְלַי כָּאַיָּלוֹת וְעַל בָּמוֹתַי יַדְרִכֵנִי לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינוֹתָי׃

(margin) הלך · חנה צעד · דוש · משח · ערה יסד · נקה · סער פוץ · עלץ ענה · סתר · רגב רגז · שפה · בוא · נוח צור · גלה גדד · פרח נול · עשה · כלא · עלז גול · שום · במה דרך · נצח נגן

INCIPIT PROLOGVS IN Sophoniam prophetam.

Radūt hebrei cuiuscūq pphete prīaut au⁹ ponatur in titulo ipos quoq prophetas fuisse. Vnde & amos vnū de duodecim pphetis: q dixit: non sū ppheta nec filius prophete: sed pastor capraꝝ vellicans sycomoros: patris nomē in titulo non habere. Hoc si verū est: sophonias ppheta: qui nomie: vt ita dicā: pphetico & gloriosa maioꝝ suoꝝ stirpe generatus est. Habuit enim patrē chusi: auū godoliam: pauum amariam: attauum ezechiam: & talem quadrigam ipse velut extremus auriga cōpleuit. Nomen sophonie: alii speculā: alii archanū dn̄i transtulerunt. Siue igitur specula: siue absconditū dn̄i interpretetur: vtrumq pphete conuenit: Dicitur.n. ad ezechielem. Fili hominis, speculatorē te posui domui israel. Iste ergo ppheta q erat in specula & in sublimibus cōstitutus: & nouerat mysteria dn̄i: filius erat chusi: q interpretatur hūilitas. Habebat quoq auum godoliā: q dicitur magnitudo dn̄i: & pauū amariam: q & ipse vertitur in sermonē dn̄i: atauum ezechiam: qui sonat fortitudo domini. De fortitudine itaq dn̄i: natꝰ est sermo domini: & de sermone domini nata est magnitudo dn̄i: de magnitudine dn̄i nata est hūilitas: vt cū puenerit aliquis ad perfectū: dicat: quia nō sum dignus vocari apostolus. Et illud in psalmis. Dn̄e non est exaltatū cor meū: neq elati sunt oculi mei. Iosiam regē iude cuius temporibus sophonias pphetasse inuenitur: deo p oībus regibus iude placuisse historia quarti libri regū & secundi paralipomenon demonstrat. Iosias simulachra q pater suus amon vel auus manasses in templo dei collocauerat deiecta cōmuniisse mōstratur. In quibus etiā serpentē ereū a moyse factū cui errori inductus ppl's supstitione idoloꝝ detētꝰ admiserat. Idē custodisse pascha & intermissū tpibus multis solus celebrasse monstratur. Ideo deus p prophetam tpibus memorati regis que puentura erant ostendens: gentibus qdē lectione comprehensis affuturꝝ iudicium: populo vero israel salutem: & ciuitati hierusalem restaurationem: tunc temporis tribuendam textu lectionis denunciauit.

Explicit prologus.

Incipit argumentum.

Sophonias speculator & arcanorū dei cognitor: audit clamorem a porta pisciū. & eiulatum a secunda: & cōtritionē a collibꝰ. Indicit quoq vlulatū hītatoribꝰ pile: qa cōticuit oīs ppl's chanaan: disperierūt vniuersi qui inuoluti erant argento.

Explicit argumentum.

Cap.j.

דבר יהוה אשר היה אל צפניה בן כושי בן גדליה בן אמריה בן חזקיה בימי יאשיהו בן אמון מלך יהודה: אסף אסף כל מעל פני האדמה נאם יהוה: אסף אדם ובהמה אסף עוף השמים ודגי הים והמכשלות את הרשעים והכרתי את האדם מעל פני האדמה נאם יהוה: ונטיתי ידי על יהודה ועל כל יושבי ירושלם והכרתי מן המקום הזה את שאר הבעל את שם הכמרים עם הכהנים: ואת המשתחוים על הגגות לצבא השמים ואת המשתחוים הנשבעים ליהוה והנשבעים במלכם: ואת הנסוגים מאחרי יהוה ואשר לא בקשו את יהוה ולא דרשהו: הס מפני אדני יהוה כי קרוב יום יהוה כי הכין יהוה זבח הקדיש קראיו: והיה ביום זבח יהוה ופקדתי על השרים ועל בני המלך ועל כל הלבשים מלבוש נכרי: ופקדתי על כל הדולג על המפתן ביום ההוא הממלאים בית אדניהם חמס ומרמה: והיה ביום ההוא נאם יהוה קול צעקה משער הדגים ויללה מן המשנה ושבר גדול מהגבעות: הילילו ישבי המכתש כי נדמה כל עם כנען נכרתו כל נטילי כסף: והיה בעת ההיא אחפש את ירושלם בנרות ופקדתי על האנשים הקפאים על שמריהם האמרים בלבבם לא ייטיב יהוה ולא ירע: והיה חילם למשסה ובתיהם לשממה

Incipit Sophonias propheta. Capitulum. j.

Verbum dñi quod factū est ad sophoniā filiū chusi filii godolie filii amarie filii ezechie in diebus iosie filii ammon regis iuda. Congregans congregabo omnia a facie terre dicit dominus: cōgregans hominem & pecus: cōgregans volatilia celi & pisces maris. Et ruine impiorum erunt: & disperdam homines a facie terre dicit dñs. Et extendam manum meam sup iudam: & super omnes habitantes hierusalem: & disperdā de loco hoc reliquias baal & nomē edituorum cum sacerdotibus: & eos qui adorant super tecta militiā celi: & adorāt & iurant in domino & iurant in melchō: & qui auertūtur de post tergū dñi: & qui non quesierunt dñm: nec inuestigauerūt eum. Silete a facie dñi dei: quia iuxta est dies dñi. Quia preparauit dñs hostiā: sanctificauit vocatos suos. & erit in die hostie dñi visitabo sup principes & super filios regis: & super omnes qui induti sunt veste peregrina: & visitabo super oem qui arrogāter ingreditur sup limen in die illa: qui cōplent domū domini sui iniquitate & dolo. Et erit in die illa dicit dominus vox clamoris a porta piscium: & vlulatus a secunda: & contritio magna a collibus. Vlulate habitatores pile. Conticuit omnis populus chanaan: disperierūt oēs inuoluti argento. Et erit in tpe illo: scrutabor hierusalem in lucernis & visitabo sup viros defixos in fecibus suis qui dicūt in cordibus suis. Nō faciet bñ dñs & nō faciet male. Et erit fortitudo eorū in direptionē & domꝰ eorū in desertū.

SOPHONIAS.

ΣΟΦΟΝΙΑΣ. Ca.i.

Λόγος κυρίου ὃς ἐγενήθη πρὸς σοφονίαν τὸν τοῦ χουσὶ υἱοῦ γοδολίου υἱοῦ γαμαρίου τοῦ ἐζεκίου ἐν ἡμέραις ἰωσία υἱοῦ ἀμμὼν βασιλέως ἰούδα. ἐκλείψει ἐκλειπέτω ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς λέγει κύριος, ἐκλειπέτω ἄνθρωπος καὶ κτήνη, ἐκλειπέτω τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ οἱ ἰχθύες τῆς θαλάσσης, καὶ ἀσθενήσουσιν οἱ ἀσεβεῖς, καὶ ἐξαρῶ τοὺς ἀνόμους ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς λέγει κύριος. καὶ ἐκτενῶ τὴν χεῖρά μου ἐπὶ ἰούδαν καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς κατοικοῦντας ἱερουσαλὴμ, καὶ ἐξαρῶ ἐκ τοῦ τόπου τούτου τὰ ὀνόματα τῆς βαὰλ, καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἱερέων μετὰ τῶν ἱερέων, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας ἐπὶ τὰ δώματα τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τοὺς ὀμνύοντας κατὰ τοῦ κυρίου, καὶ ὀμνύοντας κατὰ βασιλέως αὐτῶν, καὶ τοὺς ἐκκλίνοντας ἀπὸ τοῦ κυρίου, καὶ τοὺς μὴ ζητοῦντας τὸν κύριον, καὶ τοὺς μὴ ἀντεχομένους αὐτοῦ. εὐλαβεῖσθε ἀπὸ προσώπου κυρίου τοῦ θεοῦ· διότι ἐγγὺς ἡ ἡμέρα κυρίου, ὅτι ἡτοίμακε κύριος τὴν θυσίαν αὐτοῦ, ἡγίακε τοὺς κλητοὺς αὐτοῦ, καὶ ἔσται ἐν ἡμέρᾳ θυσίας κυρίου· καὶ ἐκδικήσω ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ βασιλέως, καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς ἐνδεδυμένους ἐνδύματα ἀλλότρια, καὶ ἐκδικήσω ἐπὶ πάντας ἐμφανῶς ἐπὶ τὰ πρόπυλα ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, τοὺς πληροῦντας τὸν οἶκον κυρίου θεοῦ αὐτῶν ἀσεβείας καὶ δόλου. καὶ ἔσται ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ λέγει κύριος, φωνὴ κραυγῆς ἀπὸ πύλης ἀποκεντούντων, καὶ ὀλολυγμὸς ἐκ τῆς δευτέρας, καὶ συντριμμὸς μέγας ἀπὸ τῶν βουνῶν. θρηνήσατε οἱ κατοικοῦντες τὴν κατακεκομμένην, ὅτι ὡμοιώθη πᾶς ὁ λαὸς χαναὰν, ἐξολοθρεύθησαν πάντες οἱ ἐπηρμένοι ἀργυρίῳ. καὶ ἔσται ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ἐξερευνήσω τὴν ἱερουσαλὴμ μετὰ λύχνου, καὶ ἐκδικήσω ἐπὶ τοὺς ἄνδρας τοὺς καταφρονοῦντας ἐπὶ τὰ φυλάγματα αὐτῶν, οἱ λέγοντες ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, οὐ μὴ ἀγαθοποιήσει κύριος οὐδ᾽ οὐ μὴ κακώσει. καὶ ἔσται ἡ δύναμις αὐτῶν εἰς διαρπαγὴν, καὶ οἱ οἶκοι αὐτῶν εἰς ἀφανισμόν.

Verbū dñi qđ factū ē ad sophoniā filiū chusi filij godolie filij gomorie filij ezechie in diebus iosie filij ammō regis iuda. defectione deficiat a facie terre dicit dominꝰ: deficiat homo ⁊ iumēta: deficiant volatilia celi ⁊ pisces maris: ⁊ infirmabūtur impij: ⁊ auferā iniqs a facie terre dicit dñs. ⁊ extendā manū meā sup iudam ⁊ sup oēs q hitant hierusalem: ⁊ auferā de loco hoc nomia baal: ⁊ nomina sacdotū cum sacdotibꝰ: ⁊ eos q adorant sup tecta militiam celi: ⁊ eos q iurant p dñm: ⁊ q iurant p regem suum: ⁊ eos q declinant a dño: ⁊ eos q nō querunt dñm: ⁊ nō adherent ei. timete a facie dñi dei: qz iuxta dies dñi: qz pparauit dñs victimā suam: sctificauit vocatos suos: ⁊ erit in die hostie dñi. ⁊ vlciscar sup pncipes: ⁊ sup domū regis: ⁊ sup oēs q induti sunt indumentis alienis. ⁊ vlciscar sup oēs manifeste q in vestibulis in illa die: cōplentes domū dñi dei sui impietate ⁊ dolo. ⁊ erit in illa die dicit dominꝰ: vox clamoris de porta cōpungentiū: ⁊ vlulatus a secunda: ⁊ cōtritio magna a collibꝰ. plangite q habitatis concisam: qz assimilat ē ols ppls chanaan: disperierunt oēs q erecti sunt argento. ⁊ erit in illa die: scrutabor hierusalem cū lucerna: ⁊ vlciscar sup hoies q cōtemnunt sup custodias suas: q dicunt in cordibꝰ suis: non benefaciet dñs neqz malefaciet. ⁊ erit fortitudo eoꝝ in rapinā: ⁊ domꝰ eoꝝ in dissipationē.

καὶ οἰκοδομήσουσιν οἰκίας, καὶ οὐ μὴ κατοικήσωσι· καὶ καταφυτεύσουσιν ἀμπελῶνας, καὶ οὐ μὴ πίωσι τὸν οἶνον αὐτῶν. ὅτι ἐγγὺς ἡμέρα κυρίου ἡ μεγάλη καὶ ἐγγὺς καὶ ταχεῖα σφόδρα· φωνὴ ἡμέρας κυρίου πικρὰ καὶ σκληρὰ τέτακται δυνατή. ἡμέρα ὀργῆς ἡ ἡμέρα ἐκείνη, ἡμέρα θλίψεως καὶ ἀνάγκης, ἡμέρα ταλαιπωρίας καὶ ἀφανισμοῦ, ἡμέρα σκότους καὶ γνόφου, ἡμέρα νεφέλης καὶ ὁμίχλης, ἡμέρα σάλπιγγος καὶ κραυγῆς, ἐπὶ τὰς πόλεις τὰς ὀχυρὰς καὶ ἐπὶ τὰς γωνίας τὰς ὑψηλάς. καὶ ἐκθλίψω τοὺς ἀνθρώπους καὶ πορεύσονται ὡς τυφλοὶ ὅτι τῷ κυρίῳ ἥμαρτον, καὶ ἐκχεεῖ τὸ αἷμα αὐτῶν ὡς χοῦν καὶ τὰς σάρκας αὐτῶν ὡς βόλβιτα. καὶ τὸ ἀργύριον αὐτῶν καὶ τὸ χρυσίον αὐτῶν οὐ μὴ δύνηται ἐξελέσθαι αὐτοὺς ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς κυρίου. καὶ ἐν πυρὶ ζήλου αὐτοῦ καταναλωθήσεται πᾶσα ἡ γῆ· διότι συντέλειαν καὶ σπουδὴν ποιήσει ἐπὶ πάντας τοὺς κατοικοῦντας τὴν γῆν.

Ca.2.

Συνάχθητε καὶ συνδέθητε τὸ ἔθνος τὸ ἀπαίδευτον πρὸ τοῦ γενέσθαι ὑμᾶς ὡς ἄνθος παραπορευόμενον, πρὸ τοῦ ἐπελθεῖν ἐφ᾽ ὑμᾶς ὀργὴν κυρίου, πρὸ τοῦ ἐπελθεῖν ἐφ᾽ ὑμᾶς ἡμέραν ὀργῆς θυμοῦ κυρίου. ζητήσατε τὸν κύριον πάντες ταπεινοὶ γῆς, κρίμα ἐργάζεσθε καὶ δικαιοσύνην ζητήσατε, καὶ ἀποκρίνεσθε αὐτὰ, ὅπως σκεπασθῆτε ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς κυρίου, διότι γάζα διηρπασμένη ἔσται, καὶ ἀσκάλων εἰς ἀφανισμόν, καὶ ἄζωτος μεσημβρίας ἐκριφήσεται, καὶ ἀκκαρὼν ἐκριζωθήσεται. οὐαὶ οἱ κατοικοῦντες τὸ σχοίνισμα τῆς θαλάσσης πάροικοι κρητῶν, λόγος κυρίου ἐφ᾽ ὑμᾶς χαναὰν γῆ ἀλλοφύλων· καὶ ἀπολῶ ὑμᾶς ἐκ κατοικίας. καὶ ἔσται κρήτη νομὴ ποιμνίων καὶ μάνδρα προβάτων. καὶ ἔσται τὸ σχοίνισμα τῆς θαλάσσης τοῖς καταλοίποις οἴκου ἰούδα, ἐπ᾽ αὐτοὺς νεμήσονται ἐν τοῖς οἴκοις ἀσκαλῶνος, δείλης καταλύσουσιν ἀπὸ προσώπου υἱῶν ἰούδα· ὅτι ἐπέσκεπται αὐτοὺς κύριος ὁ θεὸς αὐτῶν, καὶ ἀποστρέψει τὴν αἰχμαλωσίαν αὐτῶν. ἤκουσα ὀνειδισμοὺς μωὰβ καὶ ὀνειδισμοὺς υἱῶν ἀμμὼν, ἐν οἷς ὠνείδιζον τὸν λαόν μου καὶ ἐμεγαλύνοντο ἐπὶ τὰ ὅριά μου.

⁊ edificabunt domos: ⁊ non hitabunt. ⁊ plantabunt vineas: ⁊ non bibēt vinū eoꝝ. qz iuxta dies dñi magnus ⁊ iuxta ⁊ velox nimis. vox diei dñi amara ⁊ dura posita est fortis dies ire dies illa: dies tribulatiōis ⁊ necessitatis: dies miserie ⁊ pditionis: dies tenebraꝝ ⁊ caliginis: dies nubis ⁊ nebule: dies tube ⁊ clamoris: sup ciuitates munitas ⁊ sup angulos excelsos. ⁊ tribulabo hoies ⁊ ambulabūt vt ceci: q dño peccauerūt: ⁊ effundet sanguinē eoꝝ sicut puluerē ⁊ carnes eoꝝ sicut stercora bouē. argentū eoꝝ ⁊ aurū eoꝝ non poterit eruere eos in die ire dñi. ⁊ in igne zeli eiꝰ cōsumetur ois terra: qz cōsumationē ⁊ festinationē faciet sup oēs hitantes terrā.

Cōgregamini ⁊ colligamini gens incrudita añq fiatis vos sicut flos pertransiens: añq veniat sup vos ira dñi: añq veniat sup vos dies ire furoris dñi. querite dñm oēs humiles terre. iudiciū operamini ⁊ iustitiā querite: ⁊ rñdete ea: vt ptegamini in die ire dñi: qz gaza direpta erit: ⁊ ascalon in desolationē: ⁊ azotus meridie pijcietur: ⁊ accaron eradicabit. ve q hitatis funiculū maris aduene cretēsiū: verbū dñi sup vos chanaan tra allophylorum. ⁊ perdam vos de hitatione. ⁊ erit creta pascua pastoꝝ ⁊ ouile ouium. ⁊ erit funiculus maris his q reliqui sunt domo iuda: sup ipos pascent in domibꝰ ascalonis: vespere diuertent a facie filioꝝ iuda. qz visitauit eos dñs deus eoꝝ: ⁊ auertet captiuitatē eoꝝ. audiui oppbria moab ⁊ cōtumelias filioꝝ ammon: in qbꝰ exprobrauerūt pplo meo ⁊ magnificabātur sup terminos meos.

Et edificabūt domos & non habitabūt: & plātabūt vineas: & nō bibent vinū earū. Iuxta est dies dñi magnus: iuxta est & velox nimis. Vox diei dñi amara tribulabitur ibi fortis. Dies ire dies illa: dies tribulatiōis & angustie: dies calamitatis & miserie: dies tenebrarū & caliginis: dies nebule & turbinis: dies tube & clangoris sup ciuitates munitas & sup angulos excelsos. Et tribulabo homines: & ambulabūt vt ceci: qa dño peccauerunt. Et effundetur sanguis eorū sicut humus: & corpora eoꝝ sicut stercora. Sed & argentū eoꝝ & aurū eorū nō poterit liberare eos i die ire dñi. In igne zeli eiꝰ deuorabitur ois terra: qa cōsumationē cū festinatione faciet cunctis habitantibus terram. 2.

Conuenite congregamini gens nō amabilis: priusqꝫ pariat iussio quasi puluerē trāseuntē diem: anteqꝫ veniat sup vos ira furoris dñi: anteqꝫ veniat sup vos dies indignationis dñi. Querite dominū omnes mansueti terre: quia iudiciū eius estis operati: querite iustū: querite mansuetū: si quō abscōdamini i die furoris dñi. quia gaza destructa erit: & ascalon in desertū. Azotum in meridie eiiciet: & acharon eradicabitur. Ve qui habitatis funiculum maris: gens pditorum. Verbū dñi sup vos chanaan terra philistinorum & disperdā te ita vt nō sit inhabitator. Et erit funiculus maris reqes pastorū & caule pecorum. Et erit funiculus eiꝰ qui remāserit de domo iuda. Ibi pascentur in domibꝰ ascalonis ad vesperam requiescent: qa visitabit eos dñs deꝰ eorū: & auertet captiuitatē eorū. Audiui opprobriū moab & blasphemias filiorū ammon: que exprobrauerūt pplo meo: & magnificati sunt sup termios eoꝝ.

ובנו בתים ולא ישבו ונטעו כרמים ולא ישתו את יינם: קרוב יום יהוה הגדול קרוב ומהר מאד קול יום יהוה מר צרח שם גבור: יום עברה היום ההוא יום צרה ומצוקה יום שאה ומשואה יום חשך ואפלה יום ענן וערפל: יום שופר ותרועה על הערים הבצרות ועל הפנות הגבהות: והצרתי לאדם והלכו כעורים כי ליהוה חטאו ושפך דמם כעפר ולחמם כגללים: גם כספם גם זהבם לא יוכל להצילם ביום עברת יהוה ובאש קנאתו תאכל כל הארץ כי כלה אך נבהלה יעשה את כל ישבי הארץ:

Cap.ij.

התקוששו וקושו הגוי לא נכסף: בטרם לדת חק כמץ עבר יום בטרם לא יבוא עליכם חרון אף יהוה בטרם לא יבוא עליכם יום אף יהוה: בקשו את יהוה כל ענוי הארץ אשר משפטו פעלו בקשו צדק בקשו ענוה אולי תסתרו ביום אף יהוה: כי עזה עזובה תהיה ואשקלון לשממה אשדוד בצהרים יגרשוה ועקרון תעקר: הוי ישבי חבל הים גוי כרתים דבר יהוה עליכם כנען ארץ פלשתים והאבדתיך מאין יושב: והיתה חבל הים נות כרת רעים וגדרות צאן: והיה חבל לשארית בית יהודה עליהם ירעון בבתי אשקלון בערב ירבצון כי יפקדם יהוה אלהיהם ושב שבותם: שמעתי חרפת מואב וגדפי בני עמון אשר חרפו את עמי ויגדילו על גבולם:

Propterea viuo ego dicit dñs exercituum deus israel: quia moab vt sodoma erit & filii ammõ quasi gomorra: siccitas spinarum & acerui salis: & desertũ vsq; in eternũ. reliquie populi mei diripiẽt eos: & residui gẽtis mee possidebũt illos: hoc eis eueniet pro supbia sua: quia blasphemauerunt & magnificati sunt sup pplm dñi exercituũ. Horribilis dñs sup eos: & attenuabit omnes deos terre. Et adorabũt eũ viri de loco suo: oẽs insule gentiũ. Sed & vos ethiopes: interfecti gladio meo eritis. Et extendet manũ suã sup aqlonẽ & perdet assur. Et ponet speciosam i solitudinẽ & in inuiũ: & q̃si desertũ. Et accubabũt i medio ei9 greges oẽs bestie gẽtiũ & onocrotalus & hericius in liminibus eius morabũtur. Vox cantãtis in fenestra: coru9 in supliminari: q̃m attenuabo robur eius. Hec est ciuitas gloriosa hitans in cõfidẽtia: q̃ dicebat i corde suo. ego sum & extra me nõ est alia ãpli9: quõ facta est in desertũ cubile bestie? Oĩs qui transit per ea3 sibilabit: & mouebit manũ suam. 3.

VE puocatrix & redẽpta ciuitas columba. Non audiuit vocẽ & nõ suscepit disciplinam. In dño non est confisa: ad deũ suũ nõ appropinq̃uit. Principes eius in medio eius q̃si leones rugiẽtes. Iudices eius lupi vespere: nõ relinq̃bant in mane. Prophete eius vesani: viri infideles. Sacerdotes eius polluerunt sanctũ: iniuste egerunt contra legẽ. Dñs iustus in medio eius nõ faciet iniquitatem. Mane mane iudiciũ suũ dabit in luce: & non abscõdetur. Nesciuit aũt iniqu9 cõfusionẽ. Dispdidi gẽtes & dissipati sũt anguli earũ. desertas feci vias eorum dum nõ est q transeat. Desolate sũt ciuitates eorum nõ remanẽte viro neq; vllo hitatore. Dixi: attñ timebis me: suscipies disciplinã. Et nõ pibit habitaculũ ei9: ppter oia in qbus visitaui eã. Verũtñ diluculo surgentes corruperunt oẽs cogitationes suas. Quapropter expecta me dicit dñs in die resurrectionis mee i futurũ: qa iudiciũ meũ vt cõgregẽ gentes: & colligã regna. Et effũdã sup eos indignationẽ meã oẽm iram furoris mei. In igne ei zeli mei deuorabitur oĩs terra. Quia tunc reddã ppl'is labiũ electũ: vt inuocẽt oẽs nomẽ dñi & seruiãt ei humero vno. Vltra flumina ethiopie: inde supplices mei filii dispersorũ meorum deferent munus mihi. In die illa non cõfunderis sup cunctis adinuẽtionib9 tuis: qbus puaricata es i me. Quia tunc auferam de medio tui magniloquos supbie tue: & nõ adicies exaltari ampli9 in mõte scõ meo. Et reliquã i medio tui pplm pauperẽ & egenum & sperabũt in noie dñi. Reliq̃e israel nõ facient iniqtatẽ: nec loquẽtur mẽdaciũ: & nõ inuenietur in ore eorum lingua dolosa. Q̃m ipsi pascẽtur & accubabũt & non erit qui exterreat. Lauda filia sion: iubila israel. Letare & exulta in omĩ corde filia hierusalẽ. Abstulit dñs iudiciũ tuum: auertit inimicos tuos. Rex israel dñs i medio tui: nõ timebis malum vltra. In die illa dicetur hierusalem. Noli timere sion: non dissoluãtur manus tue. Dominus de9 tu9 in medio tui fortis: ipse saluabit. Gaudebit sup te in leticia: silebit in dilectione tua: & exultabit sup te in laude. Nugas qui a lege recesserãt cõgregabo: qa ex te erãt vt nõ vltra habeas super eis opprobriũ. Ecce ego interficiã oẽs qui afflixerũt te in tpe illo: & saluabo claudicantẽ: & eã q eiecta fuerat cõgregabo. & ponã eos i laudẽ & in nomẽ in omĩ terra cõfusionis eorum: in tpe illo quo adducã vos: & in tpe quo cõgregabo vos. Dabo enim vos in nomen & in laudẽ oibus poplis terre cum cõuertero captiuitatem vẽstrã coram oculis vr̃is: dicit dñs.

Explicit Sophonias propheta.

INCIPIT PROLOGVS IN AGGEVM PROPHETAM.

Ieremias ppheta ob causam periurii sedechie regis vt historia libri secūdi Paralipomenon indicat: qui fidē pmissam nabuchodonosor regi chaldeorū non seruauerat: populū israel refert cum memorato rege hierusalem: expugnata hierusalem captiuū in babylonē fuisse perductū. Sed cum memoratus populus multis tēporibus idolis seruiendo et effusione sanguinis innocentum se grauiter impiasset volens deus generationē vniuersam eiusdem populi ob causas memoratas penitus deperire: septuaginta annorū captiuitatē eundē populū in regno chaldeorū statuit sustinere: hac rōne: vt cōpleto numero annorū: nouus populus a memoratis peccatis imunis ad renouationē hierusalē perueniret. Sexagesimo itaq; secundo anno: regno chaldeorū subuerso: cui adhuc octo anni restabant ad regnādū: quod etiā sexta visio danielis ostendit cum ppter causam sacrilegii: quod in eadē visione cōtinetur: fuisse extinctū: dari⁹ qui medis imperabat: vt septima visio danielis ostendit: mēorat⁹ in regno successit. Cuius primo anno regni: vt decima visio danielis manifestat: daniel supputatis annis videns appropinquare tēpus reuersionis que per hieremiā fuerat promissa: orans tam pro se q; pro populo eandē pmissionē a deo postulabat impleri: cui p gabrielē archangelū in eadē visione iuxta preces eiusdē vniuersa cōpleta esse: deus dixit. Nam moriente supradicto dario rege medorū: & succedente in regno cyro rege persarū: pmissione dei cōpleta per eundē regē populūq; israel in hierusalē reductum: historia secundi libri paralipomenon & initiū esdre pphete confirmāt. Cumq; a populo israel & a senioribus templū dei edificari cepisset: mortuo cyro rege ac regnante dario rege persarū qui memorato cyro successerat: vicine gentes ciuitatis hierusalē: vt idē esdras refert restaurationē templi & ciuitatis resistendo impedire ceperunt. Qua ratione deterritus populus israel: reparationē supradicti tēpli dñi: necdū iuxta promissionē cōcessam esse credebat. Propter quod in secūdo anno regni memorati darii regis persarū aggeus ppheta a deo missus ad zorobabel qui de tribu erat iuda: qui potestatē regni suscepturus erat: & iesum filiū iosedech summū sacerdotē ammonet: vt credant cōpleto numero annorū tempus restaurationis hierusalē aduenisse. Hoc etiā addito: ne icredulitatē populi vellent imitari: de quo deus per eum dixit. Populus hic dicit. Non dum venit tēpus vt edificetur domus dei. Oīa autē que textu huius pphetie cōtinētur: reuersionē populi: edificationē tēpli: renouationē ciuitatis: obseruantiā sacerdotalē: & interitū regnorum gentium exterarum significant.

Explicit prologus.

Incipit argumentum.

Aggeus festiuus & letus: qui seminauit in lachrymis vt in gaudio meteret: destructū templū reedificat: deūq; patrē inducit loquentē. Adhuc vnum modicū est: & ego cōmouebo celum & terram: mare & aridam: & mouebo omnes gentes: & veniet desideratus cunctis gentibus.

Explicit argumentum.

Pritiua.heb. Ter.heb.Aggeus.j. Trāsla.B.Hie. Trāsla.gre.lxx.cū iter.latina.

Ter. heb.

Cap.j.

בִּשְׁנַת שְׁתַּיִם לְדָרְיָוֶשׁ הַמֶּלֶךְ
בַּחֹדֶשׁ הַשִּׁשִּׁי בְּיוֹם אֶחָד לַחֹדֶשׁ
הָיָה דְבַר יְהוָה בְּיַד חַגַּי הַנָּבִיא אֶל
זְרֻבָּבֶל בֶּן שְׁאַלְתִּיאֵל פַּחַת יְהוּדָה
וְאֶל יְהוֹשֻׁעַ בֶּן יְהוֹצָדָק הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל
לֵאמֹר׃ כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת
לֵאמֹר הָעָם הַזֶּה אָמְרוּ לֹא עֶת
בֹּא עֶת בֵּית יְהוָה לְהִבָּנוֹת׃ וַיְהִי
דְּבַר יְהוָה בְּיַד חַגַּי הַנָּבִיא לֵאמֹר׃
הַעֵת לָכֶם אַתֶּם לָשֶׁבֶת בְּבָתֵּיכֶם
סְפוּנִים וְהַבַּיִת הַזֶּה חָרֵב׃ וְעַתָּה
כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת שִׂימוּ
לְבַבְכֶם עַל דַּרְכֵיכֶם׃ זְרַעְתֶּם הַרְבֵּה
וְהָבֵא מְעָט אָכוֹל וְאֵין לְשָׂבְעָה
שָׁתוֹ וְאֵין לְשָׁכְרָה לָבוֹשׁ וְאֵין
לְחֹם לוֹ וְהַמִּשְׂתַּכֵּר מִשְׂתַּכֵּר אֶל
צְרוֹר נָקוּב׃ כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת
שִׂימוּ לְבַבְכֶם עַל דַּרְכֵיכֶם׃ עֲלוּ
הָהָר וַהֲבֵאתֶם עֵץ וּבְנוּ הַבָּיִת
וְאֶרְצֶה בּוֹ וְאֶכָּבֵד אָמַר יְהוָה׃

Trāsla. B. Hie.

Incipit Aggeus ppheta. Capitulum. 1.

In anno secundo darii regis in mēse sexto in die vna mensis: factū est verbum dñi in manu aggei pphete ad zorobabel filiū salathiel ducē iuda: & ad iesum filium iosedech sacerdotē magnum dicens. Hec ait dñs exercituum dicens. Populus iste dicit. Nondum venit tēpus domus dñi edificande. Et factum est verbū dñi in manu aggei prophete dicens. Nunqd tēpus vobis est: vt habitetis in domibus laqueatis: & domus ista deserta. Et nunc hec dicit dñs exercituū. Ponite corda vrā super vias vestras. Seminastis multū & itulistis parū. Comedistis & non estis satiati. Bibistis & nō estis inebriati. Operuistis vos & nō estis calefacti. Et qui mercedes cōgregauit misit eas in sacculū ptusū. Hec dicit dñs exercituū. Ponite corda vestra sup vias vestras. Ascendite in montē: parate ligna: & edificate domum: & acceptabilis mihi erit: & glificabor dicit dñs.

Trāsla. gre. lxx. cū iter. latina.

AGGEVS.

ΑΓΓΑΙΑΣ. Ca.1.

In secundo anno sub dario re-
Ἐν τῷ δευτέρῳ ἔτει ἐπὶ δαρείου τοῦ βασι-
ge in mense sexto vna mensis: factū
λέως ἐν τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ μιᾷ τοῦ μηνὸς, ἐγένε-
est verbū dñi in manu aggei pphete dicens: dic
το λόγος κυρίου ἐν χειρὶ ἀγγαίου τοῦ προφήτου λέγων, εἰ-
ad zorobabel filiū salathiel de tribu iuda:
πὸν πρὸς ζοροβάβελ τὸν τοῦ σαλαθιὴλ ἐκ φυλῆς ἰούδα,
et ad iesum filiū iosedec sacdotē magnū di-
καὶ πρὸς ἰησοῦν τὸν τοῦ ἰωσεδὲκ τὸν ἱερέα τὸν μέγαν λέ-
cens: hec dicit dñs deus exercituū dicens: po-
γων, τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς τῶν δυνάμεων λέγων, ὁ λα-
pul' iste dicunt: nō venit tps edificandi
ὸς οὗτος λέγουσιν, οὐχ ἥκει ὁ καιρὸς τοῦ οἰκοδομῆσαι τὸν
domū dñi. et factū est verbū dñi in manu aggei
οἶκον κυρίου. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου ἐν χειρὶ ἀγγαίου τοῦ
pphete dicēs: si tps vobis est vt habitetis in domib' cō-
προφήτου λέγων, εἰ καιρὸς ὑμῖν ἐστι τοῦ οἰκεῖν ἐν οἴκοις κοι-
cauis: at domus ista deserta est. et nūc hec dicit
λοστάθμοις, ὁ δὲ οἶκος οὗτος ἐξηρήμωται. καὶ νῦν τάδε λέ-
cit dñs exercituū: ponite corda vra in
γει κύριος τῶν δυνάμεων, τάξατε τὰς καρδίας ὑμῶν εἰς τὰς
vias vras: seminastis multa et intulistis pauca.
ὁδοὺς ὑμῶν, ἐσπείρατε πολλὰ καὶ εἰσηνέγκατε ὀλίγα.
comedistis et nō i saturitatem: bibistis et nō i ebrietatem:
ἐφάγετε καὶ οὐκ εἰς πλησμονήν, ἐπίετε καὶ οὐκ εἰς μέθην,
operti estis et nō estis calefacti in ipsis: et mer
περιεβάλεσθε καὶ οὐκ ἐθερμάνθητε ἐν αὐτοῖς, καὶ ὁ τοὺς μι-
cedes cōgregās: cōgregauit in ligamētū pertusum.
σθοὺς συνάγων, συνήγαγεν εἰς δεσμὸν τετρυπημένον.
hec dicit dñs oipotens: ponite iā corda
τάδε λέγει κύριος παντοκράτωρ, θέσθε δὴ καρδίας
vra in vias vras: ascendite in mōtē et inci
ὑμῶν εἰς τὰς ὁδοὺς ὑμῶν, ἀνάβητε εἰς τὸ ὄρος καὶ κό-
dite ligna et edificate domū: et cōplacebo
ψατε ξύλα καὶ οἰκοδομήσατε τὸν οἶκον, καὶ εὐδοκήσω
in ea et glorificabor dixit dñs.
ἐν αὐτῷ καὶ ἐνδοξασθήσομαι εἶπε κύριος.

Deut. 28.d. Mich. 6.d.

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. lati.

respexistis in multa: et facta sūt pauca. et intu
ἐπεβλέψατε εἰς πολλά, καὶ ἐγένετο ὀλίγα. καὶ εἰσή-
listis in domū: et exsufflaui illud. quā obrē
νέγκατε εἰς τὸν οἶκον, καὶ ἐξεφύσησα αὐτό. διὰ τοῦτο
dicit dñs exercituū. pp eo q domus mea deserta
λέγει κύριος τῶν δυνάμεων. ἀνθ' ὧν ὁ οἶκός μου ἐρη-
est: vos at festinatis vnusquisq in domū suum.
μός ἐστιν, ὑμεῖς δὲ διώκετε ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.
ppter hoc abstinebit celū a rore: et terra sub
διὰ τοῦτο ἀνέξει ὁ οὐρανὸς ἀπὸ δρόσου, καὶ ἡ γῆ ὑπο-
trahet germina sua: et inducā gladiū sup
στελεῖται τὰ ἐκφόρια αὐτῆς, καὶ ἐπάξω ῥομφαίαν ἐπὶ
terrā: et sup mōtes. et sup triticū: et sup
τὴν γῆν, καὶ ἐπὶ τὰ ὄρη, καὶ ἐπὶ τὸν σῖτον, καὶ ἐπὶ
vinū: et sup oleum: et sup holco:
τὸν οἶνον, καὶ ἐπὶ τὸ ἔλαιον, καὶ ἐπὶ τοὺς ἀνθρώ-
et sup iumēta: et sup oēs labo
πους, καὶ ἐπὶ τὰ κτήνη, καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς πό-
res manuū eor. et audiuit zorobabel filius
νους τῶν χειρῶν αὐτῶν. καὶ ἤκουσε ζοροβάβελ ὁ τοῦ
salathiel. et iesus filius iosedec sacdos magnus:
σαλαθιὴλ. καὶ ἰησοῦς ὁ τοῦ ἰωσεδὲκ ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας,
et oēs reliqui ppli vocē dñi
καὶ πάντες οἱ κατάλοιποι τοῦ λαοῦ τῆς φωνῆς κυρί-
dei sui: et verba aggei pphete si-
ου τοῦ θεοῦ αὐτῶν, καὶ τῶν λόγων ἀγγαίου τοῦ προφήτου κα-
cut pcepit eū dñs deus eor ad eos:
θότι ἐξαπέστειλεν αὐτὸν κύριος ὁ θεὸς αὐτῶν πρὸς αὐ-
et timuerūt a facie dñi:
τούς, καὶ ἐφοβήθησαν ἀπὸ προσώπου κυρίου. καὶ εἶ-
pe aggeus nūcius dñi in nuncijs dñi:
πεν ἀγγαῖος ὁ ἄγγελος κυρίου ἐν ἀγγέλοις κυρίου,
dic pplo: ego sum vobiscū dicit dñs. et
εἶπον τῷ λαῷ, ἐγώ εἰμι μεθ' ὑμῶν λέγει κύριος. καὶ
suscitauit dñs spm zorobabel filii salathi-
ἐξήγειρε κύριος τὸ πνεῦμα τοῦ ζοροβάβελ τοῦ σαλα-
el de tribu iuda: et spm iesu filii iose
θιὴλ ἐκ φυλῆς ἰούδα, καὶ τὸ πνεῦμα ἰησοῦ τοῦ ἰωσε-
dec sacerdotis magni: et spm re-
δὲκ τοῦ ἱερέως τοῦ μεγάλου, καὶ τὸ πνεῦμα τῶν κα-
liquor ppli: et ingressi sūt et faciebāt opa
ταλοίπων τοῦ λαοῦ, καὶ εἰσήλθοσαν καὶ ἐποίουν τὰ ἔργα
in domo dñi exercituū dei sui.
ἐν τῷ οἴκῳ κυρίου τῶν δυνάμεων τοῦ θεοῦ αὐτῶν. Ca.2.
Quarta et vicesima mensis sexti
Τῇ τετράδι καὶ εἰκάδι τοῦ μηνὸς τοῦ ἕκτου
in secundo anno sub dario rege:
τῷ δευτέρῳ ἔτει ἐπὶ δαρείου τοῦ βασιλέως, τῷ
septimo mēse vna et vigesima mensis: factū est ver
ἑβδόμῳ μηνὶ μιᾷ καὶ εἰκάδι τοῦ μηνὸς, ἐγένετο λό-
bū dñi in manu aggei pphete dicēs: dic
γος κυρίου ἐν χειρὶ ἀγγαίου τοῦ προφήτου λέγων, εἰ-
iā ad zorobabel filiū salathiel de tribu
πὸν δὴ πρὸς ζοροβάβελ τὸν τοῦ σαλαθιὴλ ἐκ φυλῆς
iuda: et ad iesum filiū iosedec sacdotē
ἰούδα, καὶ πρὸς ἰησοῦν τὸν τοῦ ἰωσεδὲκ τὸν ἱερέα
magnū: et ad oēs reliquos
τὸν μέγαν, καὶ πρὸς πάντας τοὺς καταλοίπους τοῦ
ppli dicens: qs ex vobis vidit domū istam in glo
λαοῦ λέγων, τίς ἐξ ὑμῶν ὃς εἶδε τὸν οἶκον τοῦτον ἐν τῇ δό-
ria sua q ante: et quō vos videtis ipsam
ξῃ αὐτοῦ τῇ ἔμπροσθεν, καὶ πῶς ὑμεῖς βλέπετε αὐτὸν
nūc sicut nō existentē i cōspectu vro: et nūc cōfortare
νῦν καθὼς οὐχ ὑπάρχοντα ἐνώπιον ὑμῶν; καὶ νῦν κατίσχυε

Trāsla. B. Hie.

Respexistis ad amplius: & ecce factū est minus. Et intulistis in domum et exsufflaui illud. Quā ob causā dicit dñs exercituū: quia domus mea deserta est: & vos festinastis vnusquisq; in domū suam. Propter hoc sup vos phibiti sūt celi ne darēt rorem: & terra phibita est ne daret germē suū. Et vocaui siccitatē sup terrā & super montes: & sup triticū: & super vinum: & super oleum & quecunq; profert humus: & super homines: super iumenta: & sup oēm laborē manuū. Et audiuit zorobabel filius salathiel: & iesus filius iosedech sacerdos magn⁹: & oēs reliqui populi vocem domini dei sui: & verba aggei pphete sicut misit eum dominus de⁹ eorū ad eos: & timuit oīs populus a facie dñi. Et dixit aggeus nuncius dñi de nunciis domini populo: dicēs. Ego vobiscum sum dicit dominus. Et suscitauit dominus spiritum zorobabel filii salathiel ducis iuda: & spiritum iesu filii iosedech sacerdotis magni: & spiritum reliquorū de omni populo: & ingressi sunt & faciebant opus in domo dñi exercituū dei sui.

2.

In die vicesima & q̄rta mensis in sexto mense in anno secundo darii regis in septimo mense vicesima & prima mensis factus est verbum dñi in manu aggei prophete dicens. Loquere ad zorobabel filium salathiel ducem iuda: & ad iesum filium iosedech sacerdotem magnū: & ad reliquos populi dicens. Quis in vobis est derelictus qui vidit domum istam in gloria sua prima. Et quid vos videtis hanc nunc? Nunquid non ita est q̄si nō sit in oculis vrīs? Et nunc cōfortare

Ter. heb.

פָּנֹה אֶל הַרְבֵּה וְהִנֵּה לִמְעָט
וַהֲבֵאתֶם הַבַּיִת וְנָפַחְתִּי בוֹ יַעַן
מֶה נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת יַעַן בֵּיתִי
אֲשֶׁר הוּא חָרֵב וְאַתֶּם רָצִים אִישׁ
לְבֵיתוֹ׃ עַל כֵּן עֲלֵיכֶם כָּלְאוּ שָׁמַיִם
מִטָּל וְהָאָרֶץ כָּלְאָה יְבוּלָהּ׃
וָאֶקְרָא חֹרֶב עַל הָאָרֶץ וְעַל
הֶהָרִים וְעַל הַדָּגָן וְעַל הַתִּירוֹשׁ
וְעַל הַיִּצְהָר וְעַל אֲשֶׁר תּוֹצִיא
הָאֲדָמָה וְעַל הָאָדָם וְעַל הַבְּהֵמָה
וְעַל כָּל יְגִיעַ כַּפָּיִם׃ וַיִּשְׁמַע זְרֻבָּבֶל
בֶּן שַׁלְתִּיאֵל וִיהוֹשֻׁעַ בֶּן יְהוֹצָדָק
הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וְכֹל שְׁאֵרִית הָעָם
בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וְעַל דִּבְרֵי
חַגַּי הַנָּבִיא כַּאֲשֶׁר שְׁלָחוֹ יְהוָה
אֱלֹהֵיהֶם וַיִּירְאוּ הָעָם מִפְּנֵי יְהוָה׃
וַיֹּאמֶר חַגַּי מַלְאַךְ יְהוָה בְּמַלְאֲכוּת
יְהוָה לָעָם לֵאמֹר אֲנִי אִתְּכֶם
נְאֻם יְהוָה׃ וַיָּעַר יְהוָה אֶת רוּחַ
זְרֻבָּבֶל בֶּן שַׁלְתִּיאֵל פַּחַת יְהוּדָה
וְאֶת רוּחַ יְהוֹשֻׁעַ בֶּן יְהוֹצָדָק הַכֹּהֵן
הַגָּדוֹל וְאֶת רוּחַ כֹּל שְׁאֵרִית
הָעָם וַיָּבֹאוּ וַיַּעֲשׂוּ מְלָאכָה בְּבֵית
יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵיהֶם׃

Cap.ij.

בְּיוֹם עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה
לַחֹדֶשׁ בַּשִּׁשִּׁי בִּשְׁנַת שְׁתַּיִם
לְדָרְיָוֶשׁ הַמֶּלֶךְ׃ בַּשְּׁבִיעִי בְּעֶשְׂרִים
וְאֶחָד לַחֹדֶשׁ הָיָה דְבַר יְהוָה בְּיַד
חַגַּי הַנָּבִיא לֵאמֹר׃ אֱמָר נָא אֶל
זְרֻבָּבֶל בֶּן שַׁלְתִּיאֵל פַּחַת יְהוּדָה
וְאֶל יְהוֹשֻׁעַ בֶּן יְהוֹצָדָק הַכֹּהֵן
הַגָּדוֹל וְאֶל שְׁאֵרִית הָעָם לֵאמֹר׃
מִי בָכֶם הַנִּשְׁאָר אֲשֶׁר רָאָה אֶת
הַבַּיִת הַזֶּה בִּכְבוֹדוֹ הָרִאשׁוֹן וּמָה
אַתֶּם רֹאִים אֹתוֹ עַתָּה הֲלוֹא
כָמֹהוּ כְּאַיִן בְּעֵינֵיכֶם׃ וְעַתָּה חֲזַק

זרבבל נאם יהוה וחזק יהושע בן
יהוצדק הכהן הגדול וחזק כל עם
הארץ נאם יהוה ועשו כי אני
אתכם נאם יהוה צבאות: את
הדבר אשר כרתי אתכם בצאתכם
ממצרים ורוחי עמדת בתוככם
אל תיראו: כי כה אמר יהוה
צבאות עוד אחת מעט היא ואני
מרעיש את השמים ואת הארץ
ואת הים ואת החרבה: והרעשתי
את כל הגוים ובאו חמדת כל
הגוים ומלאתי את הבית הזה
כבוד אמר יהוה צבאות: לי הכסף
ולי הזהב נאם יהוה צבאות: גדול
יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן
הראשון אמר יהוה צבאות
ובמקום הזה אתן שלום נאם
יהוה צבאות: בעשרים וארבעה
לתשיעי בשנת שתים לדריוש
היה דבר יהוה ביד חגי הנביא
לאמר: כה אמר יהוה צבאות
שאל נא את הכהנים תורה
לאמר: הן ישא איש בשר קדש
בכנף בגדו ונגע בכנפו אל הלחם
ואל הנזיד ואל היין ואל שמן
ואל כל מאכל היקדש ויענו
הכהנים ויאמרו לא: ויאמר חגי
אם יגע טמא נפש בכל אלה
היטמא ויענו הכהנים ויאמרו
יטמא: ויען חגי ויאמר כן העם הזה
וכן הגוי הזה לפני נאם יהוה וכן
כל מעשה ידיהם ואשר יקריבו
שם טמא הוא: ועתה שימו נא
לבבכם מן היום הזה ומעלה
מטרם שום אבן אל אבן בהיכל
יהוה: מהיותם בא אל ערמת

zorobabel dicit dñs: & confortare iesu filii iosedech sacerdos magne: & cōfortare oīs populus terre dicit dñs exercituū: & facite: quoniā ego vobiscum sum dicit dominus exercituū. Verbū quod pepigi vobiscū cum egrederemini de terra egypti: & spūs meus erit in medio vrm: Nolite timere: quia hec dicit dominus exercituū. Adhuc vnū modicum est: & ego commouebo celum & terram & mare & aridā: & mouebo oīes gentes. Et veniet desideratus cunctis gentibus. Et implebo domum istam gloria dicit dñs exercituū. Meū est argentum & meū est aurū dicit dominus exercituū. Magna erit gloria domus istius nouissime plusq̄ prime dicit dominus exercituum. Et in loco isto dabo pacem dicit dñs exercituum. In vicesima & quarta noni mensis in anno secundo darii regis factū est verbum dñi ad aggeum prophetam dicens. Hec dicit dñs exercituum. Interroga sacerdotes legem dicens. Si tulerit homo carnē sanctificatam in ora vestimēti sui: & tetigerit de sūmitate ei⁹ panem aut pulmentū: aut vinū: aut oleum: aut oēm cibū: nunqd sāctificabitur? Rñdentes aūt sacerdotes dixerūt. Non. Et dixit aggeus. Si tetigerit pollutus in anima ex omnibus his: nunqd contaminabitur? Et rñderunt sacerdotes & dixerunt. Contaminabitur. Et rñdit aggeus & dixit. Sic pp̄ls iste: & sic gens ista ante faciē meā dicit dñs: & sic oē opus manū eorū: & oīa que obtulerūt ibi: cōtaminata erunt. Et nūc ponite corda vrā a die hac & supra: anteq̄ poneretur lapis super lapidē in templo dñi cum accederetis ad aceruum

עשרים והיתה עשרה בא אל
היקב לחשף חמשים פורה והיתה
עשרים: הכיתי אתכם בשדפון
ובירקון ובברד את כל מעשה ידיכם
ואין אתכם אלי נאם יהוה: שימו
נא לבבכם מן היום הזה ומעלה
מיום עשרים וארבעה לתשיעי
למן היום אשר יסד היכל יהוה
שימו לבבכם: העוד הזרע במגורה
ועד הגפן והתאנה והרמון ועץ
הזית לא נשא מן היום הזה
אברך: ויהי דבר יהוה שנית אל חגי
בעשרים וארבעה לחדש לאמר:
אמר אל זרבבל פחת יהודה
לאמר אני מרעיש את השמים
ואת הארץ: והפכתי כסא ממלכות
והשמדתי חזק ממלכות הגוים
והפכתי מרכבה ורכביה וירדו
סוסים ורכביהם איש בחרב אחיו:
ביום ההוא נאם יהוה צבאות
אקחך זרבבל בן שאלתיאל עבדי
נאם יהוה ושמתיך כחותם כי
בך בחרתי נאם יהוה צבאות:

viginti modiorū & fierēt decem: & intraretis ad torcular vt exprimeretis quinquagita lagenas & fiebant viginti. Percussi vos vento vrente & aurugine & grandine oīa opera manū vrarū: & nō fuit in vobis qui reuerteretur ad me dicit dñs. Ponite corda vrā ex die ista & in futurum a die vicesima & quarta noni mensis: a die qua fundamenta iacta sunt templi domini ponite sup cor vrm. Nūqd iam semē in germine est? Et adhuc vinea & ficus & malogranatū & lignum oliue nō floruit. Ex die ista bñdicā. & factū est verbū dñi secūdo ad aggeū in vicesima & quarta mēsis dicens. Loquere ad zorobabel ducem iuda dicens: Ego mouebo celum pariter & terram: & subuertā solium regnorum & conteram fortitudinē regni gentium. Et subuertā quadrigā & ascensorē eius: & descendent equi & ascensores eorū: vir in gladio fratris sui. In die illa dicit dñs exercituum assumā te zorobabel fili salathiel serue meus dicit dñs et ponam te quasi signaculū: quia te elegi dicit dñs exercituum.

Explicit aggeus ppheta.

INCIPIT PROLOGVS IN zachariam prophetam.

SEcundo anno darii regis medorū aggeum & zachariam pphetasse: lectiones eorundē declarant. Sed hac de causa aggeus zacharie in ordine pphetarū p̄latus videtur: q eum duobus mensibus vt p̄dic[torū] lectiones ostēdunt in pphetia p̄cessisse [i]nuenitur: & ad reparationē templi p̄cepto dei populū animasse: vt esdras refert dicens. In secundo anno darii regis p[er]satum pphetauerūt aggeus & zacharias filius addo pphete sup iudeos q erant in iuda & hierusalem: sup israel in noīe dei israel sup eos. tūc surrexerūt zorobabel fili⁹ salathiel: & ies⁹ fili⁹ iosedech et principes eius: inchoauerūtq̄ edificare domū dei q̄ est in hierusalem. Quibus cū adessent pphete exhortatione sua adiuuerunt eos. Nam & populū israel ab imitatione paternorū delictorū: p suam āmonitionē idem ppheta cupiens reuocare: verbis lectione cōprehensis vsus est. Vidi nocte & ecce vir ascenderat super equū rubeū &c. Vidit ppheta virum equo rubeo sedentem & stantem in medio myrteti vmbrosi. cuius visionis hec solutio est. Vir ascendens equū rubeū: licet angelus intelligatur tn̄ quia p̄dicti coloris equū cōscendere visus est: vīdictā sanguinis in eam gentē significat afferendā: q̄ populū israel in captiuitatē redegerat. Nam & esaias ppheta p ruborem vestimentorū inter gentes vindictam cum sanguine a deo p[ro]ferēdā demonstrans: his verbis vsus est dicens. Quis est iste q venit de edom: tinctis vestibus de bosra: &c. Stantē vero in medio myrteti vmbrantis q dixit: leticiam populo affuturā p myrteti significationē voluit designari. Eius ligni moyses in leuitico cū faceret mentionē ait. Accipietis die prima fruct⁹ ligni speciosi: vt leticiā populi p bene olentis ligni speciosi vmbraculū demōstraret. Sed hāc visionē q̄ liberationē ppl̄i & vindictā de aduersariis affuturam demōstrat: ob hoc noctu ppheta se vidisse memorauit: qa populū israel in p[r]ia liberatiōe de terra egypti: noctu discessisse cōstabat. Cui⁹ excēpli qa p[r]is popul⁹ aliquā partē in se retinere videbatur: liberatio eiusdē ac reditus captiuitatis de terra chaldeorū p noctem pphete est reuelata.

Explicit prologus.

Incipit argumentum.

ZAcharias memor dñi sui: multiplex in pphetia: iesum cum vestibus sordidis: & lampadem oculorū septem cādelabrumq̄ aureum cum totidem lucernis quot oculis: duas quoq̄ oliuas a sinistris lampadis cernit: & a dextris. & post equos ruffos: varios: albos: & dissipatas quadrigas ex effraim: & equum de hierusalem pauperē regem vaticinatur: & p̄dicit regem sedentem super pullum asine filiū subiugalis.

Explicit argumentum

Prītiua.heb. | Tēt.heb.zacha.i. | Trāſl.B.Hie. | Trāſ.Gre.lrr.cū interp.latina.

Tert.heb.zacha.i.

Cap.i.

בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁמִינִי בִּשְׁנַת שְׁתַּיִם
לְדָרְיָוֶשׁ הָיָה דְבַר יְהוָה אֶל זְכַרְיָה
בֶּן בֶּרֶכְיָה בֶּן עִדּוֹ הַנָּבִיא לֵאמֹר׃
קָצַף יְהוָה עַל אֲבוֹתֵיכֶם קָצֶף׃
וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כֹּה אָמַר יְהוָה
צְבָאוֹת שׁוּבוּ אֵלַי נְאֻם יְהוָה
צְבָאוֹת וְאָשׁוּב אֲלֵיכֶם אָמַר יְהוָה
צְבָאוֹת׃ אַל תִּהְיוּ כַאֲבֹתֵיכֶם אֲשֶׁר
קָרְאוּ אֲלֵיהֶם הַנְּבִיאִים הָרִאשֹׁנִים
לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת
שׁוּבוּ נָא מִדַּרְכֵיכֶם הָרָעִים
וּמַעַלְלֵיכֶם הָרָעִים וְלֹא שָׁמְעוּ
וְלֹא הִקְשִׁיבוּ אֵלַי נְאֻם יְהוָה׃
אֲבוֹתֵיכֶם אַיֵּה הֵם וְהַנְּבִאִים
הַלְעוֹלָם יִחְיוּ׃ אַךְ דְּבָרַי וְחֻקַּי אֲשֶׁר
צִוִּיתִי אֶת עֲבָדַי הַנְּבִיאִים הֲלוֹא
הִשִּׂיגוּ אֲבֹתֵיכֶם וַיָּשׁוּבוּ וַיֹּאמְרוּ
כַּאֲשֶׁר זָמַם יְהוָה צְבָאוֹת לַעֲשׂוֹת
לָנוּ כִּדְרָכֵינוּ וּכְמַעֲלָלֵינוּ כֵּן עָשָׂה
אִתָּנוּ׃ בְּיוֹם עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה
לְעַשְׁתֵּי עָשָׂר חֹדֶשׁ הוּא חֹדֶשׁ
שְׁבָט בִּשְׁנַת שְׁתַּיִם לְדָרְיָוֶשׁ
הָיָה דְבַר יְהוָה אֶל זְכַרְיָה בֶּן בֶּרֶכְיָהוּ
בֶּן עִדּוֹא הַנָּבִיא לֵאמֹר׃ רָאִיתִי
הַלַּיְלָה וְהִנֵּה אִישׁ רֹכֵב עַל סוּס
אָדֹם וְהוּא עֹמֵד בֵּין הַהֲדַסִּים
אֲשֶׁר בַּמְּצֻלָה וְאַחֲרָיו סוּסִים
אֲדֻמִּים שְׂרֻקִּים וּלְבָנִים׃ וָאֹמַר מָה
אֵלֶּה אֲדֹנִי וַיֹּאמֶר אֵלַי הַמַּלְאָךְ
הַדֹּבֵר בִּי אֲנִי אַרְאֶךָּ מָה הֵמָּה
אֵלֶּה׃ וַיַּעַן הָאִישׁ הָעֹמֵד בֵּין
הַהֲדַסִּים וַיֹּאמַר אֵלֶּה אֲשֶׁר שָׁלַח
יְהוָה לְהִתְהַלֵּךְ בָּאָרֶץ׃ וַיַּעֲנוּ אֶת
מַלְאַךְ יְהוָה הָעֹמֵד בֵּין הַהֲדַסִּים
וַיֹּאמְרוּ הִתְהַלַּכְנוּ בָאָרֶץ וְהִנֵּה כָל

Trāſl.B.Hie.

Incipit zacharias ppheta. Capitulum. I.

IN mense octauo in anno secundo darii factum est verbum domini ad zachariam filiū barachie filii addo pphetam dicens. Irat⁹ est dñs sup patres vestros iracundia. Et dices ad eos. Hec dicit dominus exercituum. Cōuertimini ad me ait dominus exercituum: et cōuertar ad vos dicit dñs exercituum. Ne sitis sicut patres vestri: ad quos clamabant pphete priores dicentes. Hec dicit dñs exercituum: cōuertimini de viis vrīs malis: & de cogitationibus vrīs pessimis: & nō audierūt neq₃ attenderunt ad me dicit dñs. Patres vestri vbi sunt & prophete? Nunquid in sempiternū viuent? Verūtamē verba mea & legitima mea que mandaui seruis meis pphetis: nunqd nō cōprehenderūt patres vrōs? Et cōuersi sunt & dixerunt. Sicut cogitauit dñs exercituū facere nobis fm vias nrās: & fm adinuentiones nrās fecit nobis. In die vicesima & qrta vndecimi mensis sabath in anno secundo darii: factum est verbū dñi ad zachariā filiū barachie filii addo pphetā dicēs. Vidi per noctem: & ecce vir ascendēs super equum ruffum & ipse stabat inter myrteta que erant in profundo: & post eum equi ruffi varii & albi. Et dixi Qui sunt isti dñe mi? Et dixit ad me angelus qui loquebatur in me. Ego ostendā tibi qd sint hec. Et respondit vir q stabat inter myrteta & dixit. Isti sūt quos misit dñs vt perambulent terram. Et responderunt angelo domini qui stabat inter myrteta: & dixerūt. Perambulauimus terram; & ecce oīs

Trāſ.Gre.lrr.cū interp.latina.

ZACHARIAS. ΖΑΧΑΡΙΑΣ. Ca. I.

Ἐν τῷ ὀγδόῳ μηνὶ ἔτους δευτέρου ἐπὶ Δαρείου ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς Ζαχαρίαν τὸν τοῦ Βαραχίου υἱοῦ Ἀδδὼ τὸν προφήτην λέγων, ὠργίσθη κύριος ἐπὶ τοὺς πατέρας ὑμῶν ὀργὴν μεγάλην. καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, τάδε λέγει κύριος τῶν δυνάμεων· ἐπιστρέψατε πρός με λέγει κύριος τῶν δυνάμεων, καὶ ἐπιστραφήσομαι πρὸς ὑμᾶς λέγει κύριος τῶν δυνάμεων. καὶ μὴ γίνεσθε καθὼς οἱ πατέρες ὑμῶν, οἷς ἐνεκάλεσαν αὐτοῖς οἱ προφῆται οἱ ἔμπροσθεν λέγοντες· τάδε λέγει κύριος τῶν δυνάμεων, ἀποστρέψατε ἀπὸ τῶν ὁδῶν ὑμῶν τῶν πονηρῶν, καὶ ἀπὸ τῶν ἐπιτηδευμάτων ὑμῶν τῶν πονηρῶν, καὶ οὐ προσέσχον τοῦ εἰσακοῦσαί μου λέγει κύριος. οἱ πατέρες ὑμῶν ποῦ εἰσί, καὶ οἱ προφῆται, μὴ εἰς τὸν αἰῶνα ζήσονται; πλὴν τοὺς λόγους μου καὶ τὰ νόμιμά μου δέχεσθε, ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαι ἐν πνεύματί μου τοῖς δούλοις μου τοῖς προφήταις, οἳ κατέλαβον τοὺς πατέρας ὑμῶν. καὶ ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπαν, καθὼς παρατέτακται κύριος τῶν δυνάμεων ποιῆσαι κατὰ τὰς ὁδοὺς ὑμῶν καὶ κατὰ τὰ ἐπιτηδεύματα ὑμῶν, οὕτως ἐποίησεν ὑμῖν. τῇ τετράδι καὶ εἰκάδι ἐν τῷ ἑνδεκάτῳ μηνί, οὗτός ἐστιν ὁ μὴν σαβάτ, ἐν τῷ δευτέρῳ ἔτει ἐπὶ Δαρείου, ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς Ζαχαρίαν τὸν τοῦ Βαραχίου υἱοῦ Ἀδδὼ τὸν προφήτην λέγων, ἑώρακα τὴν νύκτα, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ἵππον πυρρόν, καὶ οὗτος εἱστήκει ἀναμέσον τῶν ὀρέων τῶν κατασκίων, καὶ ὀπίσω αὐτοῦ ἵπποι πυρροὶ καὶ λευκοὶ καὶ ποικίλοι. καὶ εἶπα, τί οὗτοι κύριε; καὶ εἶπε πρός με ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν ἐν ἐμοί, ἐγώ σοι δείξω τί ἐστι ταῦτα. καὶ ἀπεκρίθη ἀνὴρ ὁ ἐφεστὼς ἀναμέσον τῶν ὀρέων καὶ εἶπε πρός με, οὗτοί εἰσιν οὓς ἐξαπέσταλκε κύριος τοῦ περιοδεῦσαι τὴν γῆν. καὶ ἀπεκρίθησαν τῷ ἀγγέλῳ κυρίου τῷ ἐφεστῶτι ἀναμέσον τῶν ὀρέων καὶ εἶπαν, περιωδεύκαμεν τὴν γῆν, καὶ ἰδοὺ πᾶσα

Trāſla.gre.lrr.cū iter.latina. | Trāſla.B.Hie. | Tēt.heb.zacha.ij. | Prītiua.heb.

Trāſla.gre.lrr.cū iter.latina.

ἡ γῆ κατοικεῖται καὶ ἡσυχάζει. καὶ ἀπεκρίθη ὁ ἄγγελος κυρίου καὶ εἶπε, κύριε τῶν δυνάμεων, ἕως τίνος οὐ μὴ ἐλεήσῃς τὴν Ἱερουσαλήμ, καὶ τὰς πόλεις Ἰούδα ἃς ὑπερεῖδες; τοῦτο ἑβδομηκοστὸν ἔτος. καὶ ἀπεκρίθη κύριος παντοκράτωρ τῷ ἀγγέλῳ τῷ λαλοῦντι ἐν ἐμοί, ῥήματα καλά, λόγους παρακλητικούς. καὶ εἶπε πρός με ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν ἐν ἐμοί, ἀνάκραγε λέγων· τάδε λέγει κύριος παντοκράτωρ, ἐζήλωκα τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ τὴν Σιὼν ζῆλον μέγαν, καὶ ὀργῇ μεγάλῃ ἐγὼ ὀργίζομαι ἐπὶ τὰ ἔθνη τὰ συνεπιτιθέμενα· ἀνθ' ὧν ἐγὼ μὲν ὠργίσθην ὀλίγα, αὐτοὶ δὲ συνεπέθεντο εἰς κακά. διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος, ἐπιστρέψω ἐπὶ Ἱερουσαλὴμ ἐν οἰκτιρμῷ, καὶ ὁ οἶκός μου ἀνοικοδομηθήσεται ἐν αὐτῇ λέγει κύριος τῶν δυνάμεων, καὶ μέτρον ἐκταθήσεται ἐπὶ Ἱερουσαλήμ. ἔτι ἀνάκραγε λέγων, τάδε λέγει κύριος τῶν δυνάμεων, ἔτι διαχυθήσονται πόλεις ἐν ἀγαθοῖς, καὶ ἐλεήσει κύριος ἔτι τὴν Σιών, καὶ ἐκλέξεται ἔτι τὴν Ἱερουσαλήμ. καὶ ἦρα τοὺς ὀφθαλμούς μου καὶ ἴδον, καὶ ἰδοὺ τέσσαρα κέρατα. καὶ εἶπα πρὸς τὸν ἄγγελον τὸν λαλοῦντα ἐν ἐμοί, τί ἐστι ταῦτα κύριε; καὶ εἶπε πρός με, ταῦτα τὰ κέρατα τὰ διασκορπίσαντα τὸν Ἰούδαν καὶ τὸν Ἰσραὴλ καὶ Ἱερουσαλήμ. καὶ ἔδειξέ μοι κύριος τέσσαρας τέκτονας. καὶ εἶπα, τί οὗτοι ἔρχονται ποιῆσαι; καὶ εἶπε πρός με λέγων, ταῦτα τὰ κέρατα τὰ διασκορπίσαντα τὸν Ἰούδαν καὶ τὸν Ἰσραὴλ κατέαξαν, καὶ οὐδεὶς αὐτῶν ἦρε κεφαλήν, καὶ ἐξῆλθον οὗτοι τοῦ ὀξῦναι αὐτὰ εἰς χεῖρας αὐτῶν τὰ τέσσαρα κέρατα τὰ ἔθνη εἰσὶ τὰ ἐπαιρόμενα κέρας ἐπὶ τὴν γῆν κυρίου τοῦ διασκορπίσαι αὐτήν.

C. 2.

Καὶ ἦρα τοὺς ὀφθαλμούς μου καὶ ἴδον, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ καὶ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ σπαρτίον γεωμετρικόν. καὶ εἶπα πρὸς αὐτόν, ποῦ πορεύῃ; καὶ εἶπε πρός με, τοῦ διαμετρῆσαι τὴν Ἱερουσαλήμ, καὶ ἰδεῖν πηλίκον τὸ πλάτος αὐτῆς ἐστι, καὶ πηλίκον τὸ μῆκος.

Trāſla.B.Hie.

terra habitatur & quiescit. Et respōdit angelus dñi et dixit. Dñe exercituum vsq₃quo tu non misereberis hierusalem & vrbium iuda quibus iratus es? Iste iam septuagesimus annus est. Et respondit dñs angelo qui loquebatur in me verba bona verba cōsolatoria. Et dixit ad me angelus qui loquebatur in me. Clama dicens. Hec dicit dñs exercituum. Zelatus sum hierusalem & sion zelo magno: & ira magna ego irascor sup gentes opulentas: quia ego iratus sum parū: ipsi vero adiuuerunt in malū. Propterea hec dicit dñs. Reuertar ad hierusalem in misericordiis: & dom⁹ mea edificabitur in ea: ait dñs exercituū: & perpēdiculū extēdetur sup hierusalē. Adhuc clama dicens. Hec dicit dominus exercituum. Adhuc affluent ciuitates mee bonis. & consolabitur adhuc dñs sion: & eliget adhuc hierusalē. Et leuaui oculos meos & vidi: & ecce quattuor cornua. Et dixi ad angelū qui loqbatur in me. Quid sunt hec? & dixit ad me. Hec sunt cornua que ventilauerunt iudam & israel & hierusalē. Et ostendit mihi dñs quattuor fabros. Et dixi. Quid isti veniunt facere? Qui ait dicens: hec sunt cornua que ventilauerunt iudam per singulos viros: & nemo eorū leuauit caput suū. Et venerunt isti deterrerē ea: vt deiiciant cornua gentium que leuauerūt cornu super terram iuda vt dispergerent eā.

2.

ET leuaui oculos meos & vidi. Et ecce vir: & in manu eius funiculus mēsorum. Et dixi. Quo tu vadis? Et dixit ad me. Vt metiar hierlm & videā qnta sit lōgitudo ei⁹: & qnta sit latitudo ei⁹.

Tert.heb.zacha.ij.

הָאָרֶץ יֹשֶׁבֶת וְשֹׁקָטֶת׃ וַיַּעַן מַלְאַךְ
יְהוָה וַיֹּאמַר יְהוָה צְבָאוֹת עַד מָתַי
אַתָּה לֹא תְרַחֵם אֶת יְרוּשָׁלַ͏ִם
וְאֵת עָרֵי יְהוּדָה אֲשֶׁר זָעַמְתָּה זֶה
שִׁבְעִים שָׁנָה׃ וַיַּעַן יְהוָה אֶת
הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי דְּבָרִים טוֹבִים
דְּבָרִים נִחֻמִים׃ וַיֹּאמֶר אֵלַי
הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי קְרָא לֵאמֹר
כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת קִנֵּאתִי
לִירוּשָׁלַ͏ִם וּלְצִיּוֹן קִנְאָה גְדוֹלָה׃
וְקֶצֶף גָּדוֹל אֲנִי קֹצֵף עַל הַגּוֹיִם
הַשַּׁאֲנַנִּים אֲשֶׁר אֲנִי קָצַפְתִּי
מְּעָט וְהֵמָּה עָזְרוּ לְרָעָה׃ לָכֵן כֹּה
אָמַר יְהוָה שַׁבְתִּי לִירוּשָׁלַ͏ִם
בְּרַחֲמִים בֵּיתִי יִבָּנֶה בָּהּ נְאֻם יְהוָה
צְבָאוֹת וְקָוֶה יִנָּטֶה עַל יְרוּשָׁלָ͏ִם׃
עוֹד קְרָא לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה
צְבָאוֹת עוֹד תְּפוּצֶנָה עָרַי מִטּוֹב
וְנִחַם יְהוָה עוֹד אֶת צִיּוֹן וּבָחַר
עוֹד בִּירוּשָׁלָ͏ִם׃ וָאֶשָּׂא אֶת עֵינַי
וָאֵרֶא וְהִנֵּה אַרְבַּע קְרָנוֹת׃ וָאֹמַר
אֶל הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי מָה אֵלֶּה
וַיֹּאמֶר אֵלַי אֵלֶּה הַקְּרָנוֹת אֲשֶׁר
זֵרוּ אֶת יְהוּדָה אֶת יִשְׂרָאֵל
וִירוּשָׁלָ͏ִם׃ וַיַּרְאֵנִי יְהוָה אַרְבָּעָה
חָרָשִׁים׃ וָאֹמַר מָה אֵלֶּה בָאִים
לַעֲשׂוֹת וַיֹּאמֶר לֵאמֹר אֵלֶּה
הַקְּרָנוֹת אֲשֶׁר זֵרוּ אֶת יְהוּדָה כְּפִי
אִישׁ לֹא נָשָׂא רֹאשׁוֹ וַיָּבֹאוּ אֵלֶּה
לְהַחֲרִיד אֹתָם לְיַדּוֹת אֶת קַרְנוֹת
הַגּוֹיִם הַנֹּשְׂאִים קֶרֶן אֶל אֶרֶץ
יְהוּדָה לְזָרוֹתָהּ׃

Cap.ij.

וָאֶשָּׂא עֵינַי וָאֵרֶא וְהִנֵּה אִישׁ וּבְיָדוֹ
חֶבֶל מִדָּה׃ וָאֹמַר אָנָה אַתָּה הֹלֵךְ
וַיֹּאמֶר אֵלַי לָמֹד אֶת יְרוּשָׁלַ͏ִם
לִרְאוֹת כַּמָּה רָחְבָּהּ וְכַמָּה אָרְכָּהּ׃

Pritiua.heb. Tex.heb.zacha.iij. | Trāſl.B.Hie. | Trāſ.Gre.lxx.cū interp̄.latina.

Trāſl.B.Hie.

Et ecce angelus qui loquebatur in me egrediebatur: & angelus egrediebatur in occurſum eius: & dixit ad eum. Curre: loquere ad puerū iſtū dicens. Abſq; muro habitabitur hieruſalem pre multitudine hoīum & iumētoꝝ in medio eiꝰ. Et ego ero ei ait dñs murus ignis in circuitu: & in gloria ero in medio eius. O. o. fugite de terra aquilonis dicit dñs: quoniā in quatuor ventos celi diſperſi vos dicit dominus. O ſion fuge que habitas apud filiam babylonis: qa hec dicit dñs exercituum. Poſt gloriā miſit me ad gentes que ſpoliauerūt vos. Qui enim tetigerit vos: tangit pupillā oculi ſui. Quia ecce ego leuo manum meam ſup eos: & erunt prede his qui ſeruiebant ſibi: & cognoſcetis qa dñs exercituum miſit me. Lauda & letare filia ſion: quia ecce ego venio & habitabo in medio tui ait dñs. Et applicabūtur gentes multe ad dominū in die illa: & erunt mihi in populum. Et habitabo in medio tui: & ſcies quia dominꝰ exercituū miſit me ad te. Et poſſidebit dñs iudam partem ſuam in terra ſanctificata: & eliget adhuc hieruſalē. Sileat omnis caro a facie domini: qa conſurrexit de habitaculo ſancto ſuo. 3.

Et oſtendit mihi dñs ieſum ſacerdotem magnū ſtantē corā angelo dñi: & ſathan ſtabat a dextris eius vt aduerſaretur ei. Et dixit dñs ad ſathā. Increpet dñs in te ſathan: & īcrepet in te dñs qui elegit hieruſalem. Nunqd nō iſte torris eſt erutus de igne? Et ieſus erat indutus veſtibꝰ ſordidis: & ſtabat ante faciem angeli. Qui reſpōdit: & ait ad eos qui ſtabāt coram ſe dicens. Auferte veſtimenta ſordida ab eo.

Trāſla.B.Hie.

Et dixit ad eum. Ecce abſtuli a te iniquitatem tuam: & indui te mutatoriis: & dixit. Ponite cidarim mundā ſup caput eius. Et poſuerūt cidarim ſuper caput eius mūdam: & induerūt eum veſtibꝰ. Et angelus dñi ſtabat: et cōteſtabatur angelus domini ieſum dicens. Hec dicit dñs exercituum. Si in viis meis ambulaueris & cuſtodiā meā cuſtodieris: tu quoq; iudicabis domū meā: & cuſtodies atria mea: & dabo tibi ambulantes de his qui nunc hic aſſiſtunt. Audi ieſus ſacerdos magne: tu & amici tui qui habitant corā te: qa viri portendētes ſunt. Ecce enim ego adducā ſeruū meū orientem: quia ecce lapis quem dedi coram ieſu: ſuper lapidē vnū ſeptē oculi ſunt. Et ecce ego celabo ſculpturam eius ait dñs exercituum et auferam iniquitatem terre illius in die vna. In die illa dicit dominus exercituum vocabit vir amicum ſuum ſubter vineam & ſubter ficum. 4.

Et reuerſus eſt angelus qui loq̄batur in me & ſuſcitauit me q̄ſi virū qui ſuſcitatur de ſomno ſuo. Et dixit ad me. Quid tu vides? Et dixi. Vidi & ecce candelabrū aureum totum: & lampas eius ſup caput ipſius: & ſeptē lucerne eius ſuper illud: & ſeptē infuſoria lucernis que erant ſuper caput eius: & due oliue ſuper illud: vna a dextris lāpadis & vna a ſiniſtris eius. Et reſpondi: & aio ad angelū qui loquebatur in me dicēs. Quid ſunt hec dñe mi? Et reſpōdit angelus qui loq̄batur in me: & dixit ad me. Nunquid neſcis qd ſunt hec? Et dixi. Non dñe mi. Et reſpondit & ait ad me dicens. Hoc eſt verbum domini ad zorobabel dicens.

לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי אמר יהוה צבאות׃ מי אתה הר הגדול לפני זרבבל למישור והוציא את האבן הראשה תשאות חן חן לה׃ ויהי דבר יהוה אלי לאמר׃ ידי זרבבל יסדו הבית הזה וידיו תבצענה וידעת כי יהוה צבאות שלחני אליכם׃ כי מי בז ליום קטנות ושמחו וראו את האבן הבדיל ביד זרבבל שבעה אלה עיני יהוה המה משוטטים בכל הארץ׃ ואען ואמר אליו מה שני הזיתים האלה על ימין המנורה ועל שמאולה׃ ואען שנית ואמר אליו מה שתי שבלי הזיתים אשר ביד שני צנתרות הזהב המריקים מעליהם הזהב׃ ויאמר אלי לאמר הלוא ידעת מה המה אלה ואמר לא אדני׃ ויאמר אלה שני בני היצהר העמדים על אדון כל הארץ׃

Cap. v.

ואשוב ואשא עיני ואראה והנה מגלה עפה׃ ויאמר אלי מה אתה ראה ואמר אני ראה מגלה עפה ארכה עשרים באמה ורחבה עשר באמה׃ ויאמר אלי זאת האלה היוצאת על פני כל הארץ כי כל הגנב מזה כמוה נקה וכל הנשבע מזה כמוה נקה׃ הוצאתיה נאם יהוה צבאות ובאה אל בית הגנב ואל בית הנשבע בשמי לשקר ולנה בתוך ביתו וכלתו ואת עציו ואת אבניו׃ ויצא המלאך הדבר בי ויאמר אלי שא נא עיניך וראה מה היוצאת הזאת׃

Non in exercitu nec in robore: sed in spiritu meo dicit dñs exercituū. Quis tu mons magne corā zorobabel in planum? Et educet lapidem primarium: & exequabit gratiā gratie eius. Et factū est verbū dñi ad me dicens. Manus zorobabel fundauerunt domū istā: & manus eius perficient eā: et scietis quia dñs exercituum misit me ad vos. Quis enim despexit dies paruos: & letabuntur & videbūt lapidem stanneum in manu zorobabel. Septē sunt isti oculi domini qui discurrunt in vniuersam terram. Et respondi & dixi ad eū. Quid sunt due oliue iste ad dexterā candelabri & ad sinistram eius? & respondi secundo & dixi ad eum. Quid sunt due spice oliuarum que sunt iuxta duo rostra aurea in qb9 sunt suffusoria ex auro. Et ait ad me dicens. Nunquid nescis quid sunt hec? & dixi. Non dñe mi. Et dixit. Isti sunt duo filii olei q assistunt dominatori vniuerse terre. 5.

Et conuersus sum: & leuaui oculos meos & vidi: & ecce volumen volans. Et dixit ad me. Quid tu vides? & dixi. Ecce ego video volumē volans: longitudo eius viginti cubitorū: & latitudo eius decē cubitorū: & dixit ad me. Hec est maledictio que egreditur sup faciē ois terre: qa ois fur sicut ibi scriptū est iudicabitur: & ois iurans ex hoc similiter iudicabitur. Educam illud dicit dñs exercituum: & veniet ad domum furis & ad domū iurantis in noīe meo mēdaciter: & cōmorabitur in medio domus eius & cōsumet eā: & ligna ei9 & lapides ei9. Et egressus ē āgel9 q loqbatur ī me: & dixit ad me. Leua oc'los tuos & vide: qd est hoc qd egreditur.

nō in fortitudie magna neq in robore: sed in spū
οὐκ ἐν δυνάμει μεγάλῃ οὐδ᾽ ἐν ἰσχύϊ, ἀλλ᾽ ἐν πνεύματί
meo dicit dñs omps. qs es tu mōs magne
μου λέγει κύριος παντοκράτωρ. τίς εἶ σὺ τὸ ὄρος τὸ μέγα
añ faciem zorobabel vt corrigas? & educā
πρὸ προσώπου ζοροβάβελ τοῦ κατορθῶσαι; καὶ ἐξοίσω τὸν
lapidē hereditatis eqlitatē grē grām eius.
λίθον τῆς κληρονομίας ἰσότητα χάριτος χάριτα αὐτῆς.
& fact9 est sermo dñi ad me dicēs. manus zorobabel fundauerūt domū istā: & manus ei9
καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων. αἱ χεῖρες ζοροβάβελ ἐθεμελίωσαν τὸν οἶκον τοῦτον, καὶ αἱ χεῖρες αὐτοῦ
cōplebunt eā: & scies qm dñs omnipotens misit me ad te: qr qs despexit
ἐπιτελέσουσιν αὐτόν, καὶ ἐπιγνώσῃ διότι κύριος παντοκράτωρ ἐξαπέσταλκέν με πρός σε, διότι τίς ἐξουδένωσεν
dies puos: & letabuntur & videbūt lapidē stāneū in manu zorobabel. septē isti
ἡμέρας μικράς, καὶ χαρήσονται καὶ ὄψονται τὸν λίθον τὸν κασσιτέρινον ἐν χειρὶ ζοροβάβελ. ἑπτὰ οὗτοι
oculi dñi sunt respicientes sup oēm
ὀφθαλμοὶ κυρίου εἰσὶν οἱ ἐπιβλέποντες ἐπὶ πᾶσαν
terrā: & rñdi: & dixi ad eū. qd
τὴν γῆν, καὶ ἀπεκρίθην, καὶ εἶπα πρὸς αὐτόν. τί αἱ
duo oliue q ea dextris candelabri & a sinistris?
δύο ἐλαῖαι αἱ ἐκ δεξιῶν τῆς λυχνίας καὶ ἐξ εὐωνύμων;
& interrogaui secundo & dixi ad eū. qd
καὶ ἐπηρώτησα ἐκ δευτέρου καὶ εἶπα πρὸς αὐτόν. τί
duo rami oliuap q in manib9
οἱ δύο κλάδοι τῶν ἐλαιῶν οἱ ἐν ταῖς χερσὶ τῶν
duap nariū aureap q infundunt &
δύο μυξωτήρων τῶν χρυσῶν τῶν ἐπιχεόντων καὶ
retrahunt suffusoria aurea: &
ἐπαναγόντων τὰς ἐπαρυστρίδας τὰς χρυσᾶς, καὶ
dixit ad me nō scis qd sunt hec? & dixi.
εἶπεν πρός με, οὐκ οἶδας τί ἐστιν ταῦτα; καὶ εἶπον.
neq̄q dñe: & ait. isti sunt duo filii
οὐχὶ κύριε, καὶ εἶπεν. οὗτοί εἰσιν οἱ δύο υἱοὶ τῆς
piguedis q assiterunt dño ois terre.
πιότητος οἱ παρεστήκασιν κυρίῳ πάσης τῆς γῆς. C.5.

Et cōuers9 sum & leuaui oculos meos &
Καὶ ἐπέστρεψα καὶ ἦρα τοὺς ὀφθαλμούς μου καὶ
vidi: & ecce falx volans: & dixit ad
ἴδον, καὶ ἰδοὺ δρέπανον πετόμενον, καὶ εἶπεν πρός
me. qd tu vides? & dixi. ego video falcem volantem. lōgitudis cubitop vigīti: & latitudis cubitop
με. τί σὺ ὁρᾷς; καὶ εἶπον. ἐγὼ ὁρῶ δρέπανον πετόμενον. μήκους πηχέων εἴκοσι, καὶ πλάτους πηχέων
decē: & dixit ad me. hec maledictio q egreditur
δέκα, καὶ εἶπεν πρός με. αὕτη ἡ ἀρὰ ἡ ἐκπορευομένη
sup faciem ois terre: qr ois fur
ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς, διότι πᾶς ὁ κλέπτης
ex hoc vsq ad mortē puniet: & ois
ἐκ τούτου ἕως θανάτου ἐκδικηθήσεται. καὶ πᾶς
piurus ex hoc vsq ad mortē cruciabit: &
ὁ ἐπίορκος ἐκ τούτου ἕως θανάτου ἐκδικηθήσεται, καὶ
educā illud dicit dñs omps: & ingredietur in domū furis & in domū
ἐξοίσω αὐτὸ λέγει κύριος παντοκράτωρ, καὶ εἰσελεύσεται εἰς τὸν οἶκον τοῦ κλέπτου καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ
iurantis in noīe meo in mēdacio: & requiescet
ὀμνύοντος τῷ ὀνόματί μου ἐπὶ ψευδεῖ, καὶ καταλύσει
in medio dom9 eius: & cōsumet eam: &
ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου αὐτοῦ, καὶ συντελέσει αὐτόν, καὶ τὰ
ligna eius: & lapides eius. & egress9 ē angelus q loqbat in me: & dixit ad me. suspice
ξύλα αὐτοῦ, καὶ τοὺς λίθους αὐτοῦ. καὶ ἐξῆλθεν ἄγγελος ὁ λαλῶν ἐν ἐμοί, καὶ εἶπεν πρός με. ἀνάβλεψον
oculis tuis & vide qd ē qd egreditur hoc:
τοῖς ὀφθαλμοῖς σου καὶ ἴδε τί τὸ ἐκπορευόμενον τοῦτο,

& dixi: qd est? & dixit: hec mensura
καὶ εἶπα, τί ἐστιν; καὶ εἶπεν, τοῦτο τὸ μέτρον τὸ
q egreditur. & dixit. hec est iniqtas eop
ἐκπορευόμενον. καὶ εἶπεν, αὕτη ἐστὶν ἡ ἀδικία αὐτῶν
in oī terra. & ecce talentū plumbi eleuatum: & ecce mulier vna sedebat in medio mēsure.
ἐν πάσῃ τῇ γῇ. καὶ ἰδοὺ τάλαντον μολίβδου ἐξαιρόμενον, καὶ ἰδοὺ γυνὴ μία ἐκάθητο ἐν μέσῳ τοῦ μέτρου.
& dixit: hec est iniqtas eop. & piecit eam in mediū mensure & piecit
καὶ εἶπεν, αὕτη ἐστὶν ἡ ἀνομία αὐτῶν. καὶ ἔρριψεν αὐτὴν εἰς μέσον τοῦ μέτρου καὶ ἔρριψεν τὸν
lapidē plūbi in os eius. & leuaui
λίθον τοῦ μολίβδου εἰς τὸ στόμα αὐτῆς. καὶ ἦρα
oculos meos & vidi: & ecce due mulieres egredientes: & spūs in alis earū: & ipe hēbāt alas sicut alas vpupe: & eleuauert mēsurā inter terrā & celum.
τοὺς ὀφθαλμούς μου καὶ ἴδον, καὶ ἰδοὺ δύο γυναῖκες ἐκπορευόμεναι, καὶ πνεῦμα ἐν ταῖς πτέρυξιν αὐτῶν, καὶ αὗται εἶχον πτέρυγας ὡς πτέρυγας ἔποπος, καὶ ἀνέλαβον τὸ μέτρον ἀναμέσον τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ.
& dixi ad angelū q loqbat in me: quo iste deferunt mēsuram?
καὶ εἶπα πρὸς τὸν ἄγγελον τὸν λαλοῦντα ἐν ἐμοί, ποῦ αὗται ἀποφέρουσιν τὸ μέτρον;
& dixit ad me: vt edificent ei domū in terra babylonis: & pparent: & ponent eā ibi sup pparationē suam.
καὶ εἶπεν πρός με, οἰκοδομῆσαι αὐτῇ οἰκίαν ἐν γῇ βαβυλῶνος, καὶ ἑτοιμάσαι, καὶ θήσουσιν αὐτὸ ἐκεῖ ἐπὶ τὴν ἑτοιμασίαν αὐτοῦ. Ca.6.

Et cōuers9 sum & leuaui oculos meos & vidi: & ecce qttuor curr9 egredientes
Καὶ ἐπέστρεψα καὶ ἦρα τοὺς ὀφθαλμούς μου καὶ ἴδον, καὶ ἰδοὺ τέσσαρα ἅρματα ἐκπορευόμενα
de medio duop mōtiū: & mōtes erāt mōtes erei:
ἐκ μέσου δύο ὀρέων, καὶ τὰ ὄρη ἦν ὄρη χαλκᾶ,
& in curru pmo equi rufi: & in curru secūdo equi nigri: & in curru tertio equi albi: & in curru quarto equi varij & miti colores.
καὶ ἐν τῷ ἅρματι τῷ πρώτῳ ἵπποι πυρροί, καὶ ἐν τῷ ἅρματι τῷ δευτέρῳ ἵπποι μέλανες, καὶ ἐν τῷ ἅρματι τῷ τρίτῳ ἵπποι λευκοί, καὶ ἐν τῷ ἅρματι τῷ τετάρτῳ ἵπποι ποικίλοι καὶ ψαροί,
& rñdi & dixi ad angelū q loqbat in me: qd sunt hec dñe? & respondit angelus q loqbat in me: & dixit: hec sunt quattuor venti celi: q egrediunt vt assistant dño ois terre.
καὶ ἀπεκρίθην καὶ εἶπα πρὸς τὸν ἄγγελον τὸν λαλοῦντα ἐν ἐμοί, τί ἐστιν ταῦτα κύριε; καὶ ἀπεκρίθη ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν ἐν ἐμοί, καὶ εἶπεν, ταῦτά ἐστιν οἱ τέσσαρες ἄνεμοι τοῦ οὐρανοῦ, οἱ ἐκπορεύονται παραστῆναι τῷ κυρίῳ πάσης τῆς γῆς.
in q erant equi nigri: egrediebant sup terrā aqlonis. & albi: egrediebant post eos. & varij exiebant sup terrā austri. & miticolores egrediebāt & inspiciebant vt circuirent terrā. & dixit: ite & circuite terrā. & circuierūt terrā: & clamauit & locut9 est
ἐν ᾧ ἦσαν ἵπποι μέλανες, ἐξεπορεύοντο ἐπὶ γῆν βορρᾶ. καὶ οἱ λευκοί, ἐξεπορεύοντο ὄπισθεν αὐτῶν. καὶ οἱ ποικίλοι ἐξεπορεύοντο ἐπὶ γῆν νότου. καὶ ψαροὶ ἐξεπορεύοντο, καὶ ἐπέβλεπον τοῦ περιοδεῦσαι τὴν γῆν. καὶ εἶπεν, πορεύεσθε καὶ περιοδεύσατε τὴν γῆν. καὶ περιώδευσαν τὴν γῆν, καὶ ἀνεβόησεν καὶ ἐλάλησεν

et dixi. Quid nā est? & ait. Hec est amphora egrediēs: & dixit. Hic est oculus eorū in vniuersa terra. Et ecce talentū plumbi portabatur: & ecce mulier vna sedēs in medio amphore: & dixit. Hec est impietas. Et proiecit eam in medio amphore: & misit massam plumbeam in os eius. Et leuaui oculos meos & vidi: & ecce due mulieres egrediētes: & spiritus in alis earum: et habebant alas quasi alas milui. Et leuauerunt amphoram inter terram et celum. Et dixi ad angelum qui loquebatur in me. Quo iste deferunt amphoram? & dixit ad me. Vt edificetur ei domus in terra sennaar: & stabiliatur & ponatur ibi super basem suam. 6.

Et cōuersus sum: & leuaui oculos meos & vidi: & ecce quattuor quadrige egrediētes de medio duorum montium: & montes: mōtes erei. In quadriga prima equi ruffi: in quadriga secunda equi nigri: in quadriga tertia equi albi: & in quadriga qrta equi varii & fortes. Et respondi: & dixi ad angelum qui loquebatur in me. Quid sunt hec dñe mi? & respondit angelus & ait ad me. Isti sunt quattuor venti celi qui egrediuntur vt stent coram dominatore omnis terre. In qua erāt equi nigri egrediebātur in terram aquilonis: & albi egressi sunt post eos: & varii egressi sunt ad terrā austri. Qui autem erant robustissimi: exierunt & querebant ire & discurrere p oēm terrā. & dixit. Ite & perambulate terram: & perābulauerūt trā. & vocauit me: & locut9 est

ויאמר מה היא ויאמר זאת האיפה היוצאת ויאמר זאת עינם בכל הארץ׃ והנה ככר עפרת נשאת וזאת אשה אחת יושבת בתוך האיפה׃ ויאמר זאת הרשעה וישלך אתה אל תוך האיפה וישלך את אבן העפרת אל פיה׃ ואשא עיני וארא והנה שתים נשים יוצאות ורוח בכנפיהם ולהנה כנפים ככנפי החסידה ותשנה את האיפה בין הארץ ובין השמים׃ ואמר אל המלאך הדבר בי אנה המה מולכות את האיפה׃ ויאמר אלי לבנות לה בית בארץ שנער והוכן והניחה שם על מכנתה׃

Cap. vj.

ואשוב ואשא עיני ואראה והנה ארבע מרכבות יוצאות מבין שני ההרים וההרים הרי נחשת׃ במרכבה הראשנה סוסים אדמים ובמרכבה השנית סוסים שחרים׃ ובמרכבה השלשית סוסים לבנים ובמרכבה הרבעית סוסים ברדים אמצים׃ ואען ואמר אל המלאך הדבר בי מה אלה אדני׃ ויען המלאך ויאמר אלי אלה ארבע רוחות השמים יוצאות מהתיצב על אדון כל הארץ׃ אשר בה הסוסים השחרים יצאים אל ארץ צפון והלבנים יצאו אל אחריהם והברדים יצאו אל ארץ התימן׃ והאמצים יצאו ויבקשו ללכת להתהלך בארץ ויאמר לכו התהלכו בארץ ותתהלכנה בארץ׃ ויזעק אתי וידבר

אלי לאמר ראה היוצאים אל ארץ צפון הניחו את רוחי בארץ צפון׃ ויהי דבר יהוה אלי לאמר׃ לקוח מאת הגולה מחלדי ומאת טוביה ומאת ידעיה ובאת אתה ביום ההוא ובאת בית יאשיה בן צפניה אשר באו מבבל׃ ולקחת כסף וזהב ועשית עטרות ושמת בראש יהושע בן יהוצדק הכהן הגדול׃ ואמרת אליו לאמר כה אמר יהוה צבאות לאמר הנה איש צמח שמו ומתחתיו יצמח ובנה את היכל יהוה׃ והוא יבנה את היכל יהוה והוא ישא הוד וישב ומשל על כסאו והיה כהן על כסאו ועצת שלום תהיה בין שניהם׃ והעטרת תהיה לחלם ולטוביה ולידעיה ולחן בן צפניה לזכרון בהיכל יהוה׃ ורחוקים יבאו ובנו בהיכל יהוה וידעתם כי יהוה צבאות שלחני אליכם והיה אם שמוע תשמעון בקול יהוה אלהיכם׃

Cap. vij.

ויהי בשנת ארבע לדריוש המלך היה דבר יהוה אל זכריה בארבעה לחדש התשעי בכסלו׃ וישלח בית אל שראצר ורגם מלך ואנשיו לחלות את פני יהוה׃ לאמר אל הכהנים אשר לבית יהוה צבאות ואל הנביאים לאמר האבכה בחדש החמשי הנזר כאשר עשיתי זה כמה שנים׃ ויהי דבר יהוה צבאות אלי לאמר׃ אמר אל כל עם הארץ ואל הכהנים לאמר כי צמתם וספוד בחמישי ובשביעי וזה

ad me dicens. Ecce qui egrediuntur in terrā aquilonis requiescere fecerūt spiritū meū in terra aqlonis. Et factū est verbū dn̄i ad me dicens. Sume a transmigratione ab oldai & a tobia & ab idaia: & venies tu in die illa & intrabis in domum iosie filii sophonie qui venerunt de babylone: & sumes aurū & argentum: & facies coronas & pones in capite iesu filii iosedech sacerdotis magni: & loqueris ad eum dicens. Hec ait dominus exercituum dicens. Ecce vir oriens nomen eius. Et subter eum orietur & edificabit tēplum domino: & ipse extruet templum dño: & ipse portabit gloriā & sedebit & dñabitur sup solio suo & erit sacerdos sup solio suo: & consilium pacis erit inter illos duos. Et corone erunt helem & tobie & idaie & hen filio sophonie memoriale in templo dn̄i. Et qui pcul sunt veniēt & edificabūt in templo dn̄i: & scietis quia dn̄s exercituū misit me ad vos. Erit autem hoc: si auditu audieritis vocē domini dei vestri.

7.

Et factum est in anno quarto darii regis factū est verbum domini ad zachariam in quarta mensis noni qui est casleu. Et miserunt ad domum dei sarasar & rogomelech & viri qui erant cū eis ad precandū faciem dn̄i vt dicerent sacerdotibus domus domini exercituum & pphetis loquētes. Nūquid flendum est mihi in qnto mēse: vel sanctificare me debeo sicut feci iam multis annis? Et factū est verbū dn̄i exercituū ad me dicens. Loq̄re ad omnem populum terre & ad sacerdotes dicens. Cum ieiunaretis & plāgeretis in qnto & septio p hos

ad me dicēs: ecce q̄ egrediuntur sup terrā aqlonis: requiescere fecerūt furorē meū sup terrā aqlonis. & fact' ē fmo dn̄i ad me dicēs: accipe ea q̄ ex captiuitate a principib' & ab vtilibus eius: & ab his q̄ cognouerūt eā: & igredieris in die illa in domū iosie sophonie q̄ venit de babylone: & accipies argētū & aurum: & facies coronas & impones sup caput iesu filii iosedec sacdotis magni. & dices ad eū: hec dicit dn̄s omp̄s. ecce vir: oriens nomē eius: & subter eū orietur & edificabit domū dn̄i: & ipse accipiet virtutē & sedebit & iperabit sup throno suo: & erit sacerdos a dextris ei': & cōsiliū pacificū erit inter vtrosq;: at corona erit expectantib' & vtilibus eius & his q̄ cognouerūt eā: & in gratiā filijs sophonie: & in psalmū in domo dn̄i: & q̄ longe ab eis veniēt & edificabunt in domo dn̄i: & scietis q̄ dn̄s omp̄s misit me ad vos. & erit si audientes audieritis vocem dn̄i dei v̄ri.

πρός με λέγων, ἰδοὺ οἱ ἐκπορευόμενοι ἐπὶ γῆν βορρᾶ, ἀνέπαυσαν τὸν θυμόν μου ἐπὶ γῆν βορρᾶ. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, λαβὲ τὰ ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας παρὰ τῶν ἀρχόντων καὶ παρὰ τῶν χρησίμων αὐτῆς, καὶ παρὰ τῶν ἐπεγνωκότων αὐτήν, καὶ εἰσελεύσῃ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ εἰς τὸν οἶκον Ἰωσίου τοῦ Σοφονίου τοῦ ἥκοντος ἐκ Βαβυλῶνος, καὶ λήψῃ ἀργύριον καὶ χρυσίον, καὶ ποιήσεις στεφάνους καὶ ἐπιθήσεις ἐπὶ τὴν κεφαλὴν Ἰησοῦ τοῦ Ἰωσεδὲκ τοῦ ἱερέως τοῦ μεγάλου. καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτόν, τάδε λέγει κύριος παντοκράτωρ. ἰδοὺ ἀνήρ, ἀνατολὴ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ὑποκάτωθεν αὐτοῦ ἀνατελεῖ, καὶ οἰκοδομήσει τὸν οἶκον κυρίου. καὶ αὐτὸς λήψεται ἀρετὴν καὶ καθιεῖται καὶ κατάρξει ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ, καὶ ἔσται ὁ ἱερεὺς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, καὶ βουλὴ εἰρηνικὴ ἔσται ἀναμέσον ἀμφοτέρων, ὁ δὲ στέφανος ἔσται τοῖς ὑπομένουσι καὶ τοῖς χρησίμοις αὐτῆς καὶ τοῖς ἐπεγνωκόσιν αὐτήν, καὶ εἰς χάριτα τοῖς υἱοῖς Σοφονίου, καὶ εἰς ψαλμὸν ἐν οἴκῳ κυρίου. καὶ οἱ μακρὰν ἀπ' αὐτῶν ἥξουσι καὶ οἰκοδομήσουσιν ἐν τῷ οἴκῳ κυρίου, καὶ γνώσεσθε διότι κύριος παντοκράτωρ ἐξαπέσταλκέ με πρὸς ὑμᾶς. καὶ ἔσται ἐὰν εἰσακούοντες εἰσακούσητε τῆς φωνῆς κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν.

Ca. 7.

Et factū est in quarto anno sub dario rege: fact' ē fmo dn̄i ad zachariā quarta mensis noni q̄ est chasleu. & misit in bethel: sarasar & rogom rex & viri ei' vt placarent dn̄m dicēs ad sacerdotes q̄ in domo dn̄i oipotentis & ad phetas dicēs: ingressa est huc in quinto mense sctificatio iuxta q̄ feceram iam plurib' ānis. & fact' est fmo dn̄i virtutū ad me dicēs: dic ad oēm ppl'm terre & ad sacerdotes dicēs: si ieiunaueritis aut plāxeritis in quintis aut in septimis & ecce

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ τετάρτῳ ἔτει ἐπὶ Δαρείου τοῦ βασιλέως, ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς Ζαχαρίαν τετράδι τοῦ μηνὸς τοῦ ἐνάτου ὅς ἐστι Χασελεῦ. καὶ ἐξαπέστειλεν εἰς Βαιθὴλ, Σαρασὰρ καὶ Ῥογὸμ ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ ἄνδρες αὐτοῦ ἐξιλάσασθαι τὸν κύριον λέγων πρὸς τοὺς ἱερεῖς τοὺς ἐν οἴκῳ κυρίου παντοκράτορος καὶ πρὸς τοὺς προφήτας λέγων, εἰσελήλυθεν ὧδε ἐν τῷ πέμπτῳ μηνὶ τὸ ἁγίασμα καθότι ἐποίησα ἤδη ἱκανὰ ἔτη. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου τῶν δυνάμεων πρός με λέγων, εἶπον πάντι τῷ λαῷ τῆς γῆς καὶ πρὸς τοὺς ἱερεῖς λέγων, ἐὰν νηστεύσητε ἢ κόψησθε ἐν ταῖς πεμπταῖς ἢ ἐν ταῖς ἑβδόμαις ἰδοὺ

septuaginta anni: nūqd ieiuniū ieiunastis mihi? & si comederitis aut biberitis: nōne vos comeditis & vos bibitis? nōne ista verba mea sunt q̄ locutus ē dn̄s in manib' pphetaꝝ q̄ añ fuerūt qñ erat hierusalem habitata & abundans & ciuitates ei' i circuitu & mōtana & cāpestris hitata? & fact' ē fmo dn̄i ad zachariā dicēs: hec dicit dn̄s omnipotens dicēs: iudiciū iustū iudicate: & miam & miserationē facite vnusqsq; ad fratrē suū: & viduā & pupillū & aduenā & pauperē nō oppmatis. & maliciā vnusqsq; fratris sui ne memineritis in cordib' v̄ris. & noluerūt attendere & dederūt dorsum cōtemnens: & aures suas aggrauauerūt ne audirent: & cor suum posuerūt inobediēs ne audirent legē meā & verba q̄ misit dn̄s omp̄s in spū suo in manib' pphetaꝝ q̄ añ fuerūt. & facta ē ira magna a dn̄o omnipotente. & erit sicut dixi & nō audierunt eū: sic clamabunt & non exaudiam eos dicit dn̄s omp̄s. & eijciam eos in oēs gētes q̄s nō cognouerūt: & tra desolata erit post eos a pambulante & a reuertente: & posuerūt terrā electā in desolationē.

ἑβδομήκοντα ἔτη, μὴ νηστείαν νενηστεύκατέ μοι; καὶ ἐὰν φάγητε ἢ πίητε, οὐχ ὑμεῖς ἐσθίετε καὶ ὑμεῖς πίνετε; οὐχ οὗτοι οἱ λόγοι οὓς ἐλάλησε κύριος ἐν χερσὶ τῶν προφητῶν τῶν ἔμπροσθεν ὅτε ἦν Ἱερουσαλὴμ κατοικουμένη καὶ εὐθηνοῦσα καὶ αἱ πόλεις αὐτῆς κυκλόθεν καὶ ἡ ὀρεινὴ καὶ ἡ πεδινὴ κατῳκεῖτο; καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς Ζαχαρίαν λέγων, τάδε λέγει κύριος παντοκράτωρ λέγων, κρίμα δίκαιον κρίνατε, καὶ ἔλεος καὶ οἰκτιρμὸν ποιεῖτε ἕκαστος πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ χήραν καὶ ὀρφανὸν καὶ προσήλυτον καὶ πένητα μὴ καταδυναστεύετε. καὶ κακίαν ἕκαστος τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ μὴ μνησικακείτω ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν. καὶ ἠπείθησαν τοῦ προσέχειν καὶ ἔδωκαν νῶτον παραφρονοῦντα, καὶ τὰ ὦτα αὐτῶν ἐβάρυναν τοῦ μὴ εἰσακούειν, καὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν ἔταξαν ἀπειθῆ τοῦ μὴ εἰσακούειν τοῦ νόμου μου καὶ τοὺς λόγους οὓς ἐξαπέστειλε κύριος παντοκράτωρ ἐν πνεύματι αὐτοῦ ἐν χερσὶ τῶν προφητῶν τῶν ἔμπροσθεν· καὶ ἐγένετο ὀργὴ μεγάλη παρὰ κυρίου παντοκράτορος. καὶ ἔσται ὃν τρόπον εἶπεν καὶ οὐκ εἰσήκουσαν αὐτοῦ, οὕτως κεκράξονται καὶ οὐ μὴ εἰσακούσω αὐτῶν, λέγει κύριος παντοκράτωρ· καὶ ἐκβαλῶ αὐτοὺς εἰς πάντα τὰ ἔθνη ἃ οὐκ ἔγνωσαν, καὶ ἡ γῆ ἀφανισθήσεται ὄπισθεν αὐτῶν ἐκ διοδεύοντος καὶ ἐξ ἀναστρέφοντος, καὶ ἔταξαν τὴν γῆν ἐκλεκτὴν εἰς ἀφανισμόν.

Ca. 8.

Et fact' est fmo dn̄i oipotentis dicēs: hec dicit dn̄s omp̄s: zelat' sum hierusalem & sion zelo magno & furore magno zelaui eam. hec dicit dn̄s omp̄s: reuersus sum ad sion & habitabo in medio hierusalem: & vocabit hierusalem ciuitas vera: & mōs dn̄i omnipotentis mōs sctūs. hec dicit dn̄s omp̄s: adhuc sedebunt seniores & anus in plateis hierusalem vnusq̄sq; virgam suam hns in manu sua pre multitudie dieꝝ: & platee ciuitatis replebuntur

Καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου παντοκράτορος λέγων, τάδε λέγει κύριος παντοκράτωρ, ἐζήλωκα τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ τὴν Σιὼν ζῆλον μέγαν καὶ θυμῷ μεγάλῳ ἐζήλωσα αὐτήν. τάδε λέγει κύριος παντοκράτωρ, ἐπέστρεψα ἐπὶ Σιὼν καὶ κατασκηνώσω ἐν μέσῳ Ἱερουσαλήμ, καὶ κληθήσεται Ἱερουσαλὴμ πόλις ἀληθινή, καὶ τὸ ὄρος κυρίου παντοκράτορος ὄρος ἅγιον. τάδε λέγει κύριος παντοκράτωρ, ἔτι καθήσονται πρεσβύτεροι καὶ πρεσβύτεραι ἐν ταῖς πλατείαις Ἱερουσαλήμ, ἕκαστος τὴν ῥάβδον αὐτοῦ ἔχων ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ ἀπὸ πλήθους ἡμερῶν, καὶ αἱ πλατεῖαι τῆς πόλεως πλησθήσονται

septuaginta annos nunqd ieiuniū ieiunastis mihi? Et cū comedistis & bibistis nunquid nō vobis comedistis & vobismetipsis bibistis? Nunqd non hec sunt verba mea que locutus est dn̄s in manu pphetaꝝ priorum cum adhuc hierusalē habitaretur & esset opulēta: & ipsa & vrbes in circuitu eius: & ad austrū & in cāpestribus habitaretur. Et factū est verbū dn̄i ad zachariā dicens. Hec ait dn̄s exercituum dicens. Iudiciū verū iudicate: & misericordiā & miserationes facite vnusqsq; cū fratre suo. Et viduam & pupillū & aduenam & pauperē nolite calūniari: & malū vir fratri suo nō cogitet in corde suo. Et noluerunt attendere & auerterūt scapulā recedētes: & aures suas aggrauauerūt ne audirent: & cor suum posuerūt vt adamantē ne audirēt legem & verba que misit dn̄s exercituum in spiritu suo sancto per manū pphetarū prioꝝ. Et facta est indignatio magna a dño exercituū. Et factum est sicut locutus est & non audierunt: sic clamabūt & non exaudiam dicit dominus exercituum. Et dispersi eos per omnia regna que nesciūt: & terra desolata est ab eis: eo q̄ non esset trāsiens & reuertens: & posuerunt terram desiderabilem in desertum.

8.

Et factum est verbū domini exercituū ad me dicens. Hec dicit dominus exercituum. Zelatus sum sion zelo magno: & indignatione magna zelatus sum eam. Hec dicit dn̄s exercituū. Reuersus sum ad sion & habitabo in medio hierusalē. Et vocabitur hierl'm ciuitas veritatis: & mōs dn̄i exercituum: mons sanctificatus. Hec dicit dn̄s exercituum. Adhuc habitabūt senes & anus in plateis hierusalē & viri baculus in manu eius pre multitudine dierū. Et platee ciuitatis complebuntur

שבעים שנה הצום צמתני אני׃ וכי תאכלו וכי תשתו הלוא אתם האכלים ואתם השתים׃ הלוא את הדברים אשר קרא יהוה ביד הנביאים הראשנים בהיות ירושלם ישבת ושלוה ועריה סביבתיה והנגב והשפלה ישב׃ ויהי דבר יהוה אל זכריה לאמר׃ כה אמר יהוה צבאות לאמר משפט אמת שפטו וחסד ורחמים עשו איש את אחיו׃ ואלמנה ויתום גר ועני אל תעשקו ורעת איש אחיו אל תחשבו בלבבכם׃ וימאנו להקשיב ויתנו כתף סררת ואזניהם הכבידו משמוע׃ ולבם שמו שמיר משמוע את התורה ואת הדברים אשר שלח יהוה צבאות ברוחו ביד הנביאים הראשנים ויהי קצף גדול מאת יהוה צבאות׃ ויהי כאשר קרא ולא שמעו כן יקראו ולא אשמע אמר יהוה צבאות׃ ואסערם על כל הגוים אשר לא ידעום והארץ נשמה אחריהם מעבר ומשב וישימו ארץ חמדה לשמה׃

Cap. viij.

ויהי דבר יהוה צבאות אלי לאמר׃ כה אמר יהוה צבאות קנאתי לציון קנאה גדולה וחמה גדולה קנאתי לה׃ כה אמר יהוה שבתי אל ציון ושכנתי בתוך ירושלם ונקראה ירושלם עיר האמת והר יהוה צבאות הר הקדש׃ כה אמר יהוה צבאות עד ישבו זקנים וזקנות ברחבות ירושלם ואיש משענתו בידו מרב ימים׃ ורחבות העיר ימלאו

יְלָדִים וִילָדוֹת מְשַׂחֲקִים בִּרְחֹבֹתֶיהָ׃ כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת כִּי יִפָּלֵא בְּעֵינֵי שְׁאֵרִית הָעָם הַזֶּה בַּיָּמִים הָהֵם גַּם בְּעֵינַי יִפָּלֵא נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת׃ כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת הִנְנִי מוֹשִׁיעַ אֶת עַמִּי מֵאֶרֶץ מִזְרָח וּמֵאֶרֶץ מְבוֹא הַשָּׁמֶשׁ׃ וְהֵבֵאתִי אֹתָם וְשָׁכְנוּ בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלִָם וְהָיוּ לִי לְעָם וַאֲנִי אֶהְיֶה לָהֶם לֵאלֹהִים בֶּאֱמֶת וּבִצְדָקָה׃ כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת תֶּחֱזַקְנָה יְדֵיכֶם הַשֹּׁמְעִים בַּיָּמִים הָאֵלֶּה אֵת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה מִפִּי הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר בְּיוֹם יֻסַּד בֵּית יְהוָה צְבָאוֹת הַהֵיכָל לְהִבָּנוֹת׃ כִּי לִפְנֵי הַיָּמִים הָהֵם שְׂכַר הָאָדָם לֹא נִהְיָה וּשְׂכַר הַבְּהֵמָה אֵינֶנָּה וְלַיּוֹצֵא וְלַבָּא אֵין שָׁלוֹם מִן הַצָּר וַאֲשַׁלַּח אֶת כָּל הָאָדָם אִישׁ בְּרֵעֵהוּ׃ וְעַתָּה לֹא כַיָּמִים הָרִאשֹׁנִים אֲנִי לִשְׁאֵרִית הָעָם הַזֶּה נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת׃ כִּי זֶרַע הַשָּׁלוֹם הַגֶּפֶן תִּתֵּן פִּרְיָהּ וְהָאָרֶץ תִּתֵּן אֶת יְבוּלָהּ וְהַשָּׁמַיִם יִתְּנוּ טַלָּם וְהִנְחַלְתִּי אֶת שְׁאֵרִית הָעָם הַזֶּה אֶת כָּל אֵלֶּה׃ וְהָיָה כַּאֲשֶׁר הֱיִיתֶם קְלָלָה בַּגּוֹיִם בֵּית יְהוּדָה וּבֵית יִשְׂרָאֵל כֵּן אוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם וִהְיִיתֶם בְּרָכָה אַל תִּירָאוּ תֶּחֱזַקְנָה יְדֵיכֶם׃ כִּי כֹה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת כַּאֲשֶׁר זָמַמְתִּי לְהָרַע לָכֶם בְּהַקְצִיף אֲבֹתֵיכֶם אֹתִי אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת וְלֹא נִחָמְתִּי׃ כֵּן שַׁבְתִּי זָמַמְתִּי בַּיָּמִים הָאֵלֶּה לְהֵיטִיב אֶת יְרוּשָׁלִַם וְאֶת בֵּית יְהוּדָה

שָׂחַק · פָּלָא · יָשַׁע · זָרַח · בּוֹא · בּוֹא · הָיָה · חָזַק · יוֹם · בָּנָה · הֵיכָל · בָּנָה · פָּנָה · הָיָה · יָצָא · בּוֹא · שָׁלַם · צוּר · שָׁלַח · נָתַן · פָּרָה · נָתַן · יָבַל · טָלַל · נָחַל · הָיָה · יָשַׁע · יָרֵא · רוּעַ · קָצַף · שׁוּב · יוֹם · יָטַב

infantibus: & puellis ludentibus in plateis eius. Hec dicit dominus exercituum. Si videbitur difficile in oculis reliquiarum populi huius in diebus illis: nunquid in oculis meis difficile erit: dicit dominus exercituum? Hec dicit dominus exercituum. Ecce ego saluabo populum meum de terra orientis & de terra occasus solis: & adducam eos: & habitabunt in medio hierusalem: & erunt mihi in populum & ego ero eis in deum in veritate & in iusticia. Hec dicit dominus exercituum. Confortentur manus vestre qui auditis in his diebus sermones istos per os prophetarum: in die quo fundata est domus domini exercituum: vt templum edificaretur. Siquidem ante dies illos merces hominum non erat: nec merces iumentorum erat neque introeunti neque exeunti erat pax pre tribulatione: & dimisi omnes homines vnumquemque contra proximum suum. Nunc autem non iuxta dies priores ego faciam reliquiis populi huius: dicit dominus exercituum: sed semen pacis erit. Vinea dabit fructum suum: & terra dabit germen suum. Et celi dabunt rorem suum: & possidere faciam reliquias populi huius vniuersa hec. Et erit sicut eratis maledictio in gentibus domus iuda & domus israel: sic saluabo vos & eritis benedictio. Nolite timere. Confortentur manus vestre: quia hec dicit dominus exercituum. Sicut cogitaui vt affligerem vos cum ad iracundiam prouocassent patres vestri me: dicit dominus: & non sum misertus: sic conuersus cogitaui in diebus istis vt benefaciam domui iuda & hierusalem.

παιδαρίων καὶ κορασίων παιζόντων ἐν ταῖς πλατείαις αὐτῆς. τάδε λέγει κύριος παντοκράτωρ, ἔτι ἀδυνατήσει ἐνώπιον τῶν καταλοίπων τοῦ λαοῦ τούτου ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, μὴ καὶ ἐνώπιον ἐμοῦ ἀδυνατήσει λέγει κύριος παντοκράτωρ; τάδε λέγει κύριος παντοκράτωρ, ἰδοὺ ἐγὼ ἀνασώσω τὸν λαόν μου ἀπὸ γῆς ἀνατολῶν καὶ ἀπὸ γῆς δυσμῶν, καὶ εἰσάξω αὐτοὺς καὶ κατασκηνώσουσιν ἐν μέσῳ ἱερουσαλήμ, καὶ ἔσονταί μοι εἰς λαόν, καὶ ἐγὼ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς θεὸν ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἐν δικαιοσύνῃ. τάδε λέγει κύριος παντοκράτωρ, κατισχυέτωσαν αἱ χεῖρες ὑμῶν τῶν ἀκουόντων ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις τοὺς λόγους τούτους ἐκ στόματος τῶν προφητῶν, ἀφ᾽ ἧς ἡμέρας τεθεμελίωται ὁ οἶκος κυρίου παντοκράτορος καὶ ὁ ναὸς ἀφ᾽ οὗ ᾠκοδόμηται. διότι πρὸ τῶν ἡμερῶν ἐκείνων ὁ μισθὸς τῶν ἀνθρώπων οὐκ ἔσται εἰς ὄνησιν, καὶ ὁ μισθὸς τῶν κτηνῶν οὐχ ὑπάρξει· καὶ τῷ ἐκπορευομένῳ καὶ τῷ εἰσπορευομένῳ οὐκ ἔσται εἰρήνη ἀπὸ τῆς θλίψεως· καὶ ἐξαποστελῶ πάντας τοὺς ἀνθρώπους ἕκαστον ἐπὶ τὸν πλησίον αὐτοῦ. καὶ νῦν οὐ κατὰ τὰς ἡμέρας τὰς ἔμπροσθεν ἐγὼ ποιῶ τοῖς καταλοίποις τοῦ λαοῦ τούτου λέγει κύριος παντοκράτωρ, ἀλλ᾽ ἢ δείξω εἰρήνην. τὰ ἄμπελος δώσει τὸν καρπὸν αὐτῆς, καὶ ἡ γῆ δώσει τὰ γεννήματα αὐτῆς, καὶ ὁ οὐρανὸς δώσει τὴν δρόσον αὐτοῦ, καὶ κατακληρονομήσω τοῖς καταλοίποις τοῦ λαοῦ μου πάντα ταῦτα. καὶ ἔσται ὃν τρόπον ἦτε ἐν κατάρᾳ τοῖς ἔθνεσιν ὁ οἶκος ἰούδα καὶ ὁ οἶκος ἰσραήλ, οὕτως διασώσω ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθε ἐν εὐλογίᾳ· θαρσεῖτε καὶ κατισχύετε ἐν ταῖς χερσὶν ὑμῶν. διότι τάδε λέγει κύριος παντοκράτωρ· ὃν τρόπον διενοήθην τοῦ κακῶσαι ὑμᾶς ἐν τῷ παροργίσαι με τοὺς πατέρας ὑμῶν λέγει κύριος παντοκράτωρ, καὶ οὐ μετενόησα. οὕτως παρατέταγμαι καὶ διανενόημαι ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις, τοῦ καλῶς ποιῆσαι τὴν ἱερουσαλὴμ καὶ τὸν οἶκον ἰούδα,

pueris & puellis ludentibus in plateis eius. hec dicit dominus omnipotens: si impossibile erit coram reliquiis populi huius in diebus illis: nunquid & coram me impossibile erit dicit dominus omnipotens? hec dicit dominus omnipotens: ecce ego saluabo populum meum de terra orientis & de terra occidentis: & adducam eos & habitabunt in medio hierusalem: & erunt mihi in populum: & ego ero eis in deum in veritate & in iusticia. hec dicit dominus omnipotens: confortentur manus vestre qui auditis in diebus his sermones istos ex ore prophetarum: ex qua die fundata est domus domini omnipotentis & templum ex quo edificatum est. quia ante dies illos merces hominum non erit in lucrum: & merces iumentorum non subsistet. & egredienti & ingredienti non erit pax pre tribulatione. & emittam omnes homines vnumquemque ad proximum suum. & nunc non iuxta dies priores ego facio reliquiis populi huius dicit dominus omnipotens: sed monstrabo pacem. vinea dabit fructum suum: & terra dabit germina sua: & celum dabit rorem suum: & possidere faciam reliquiis populi mei omnia hec. & erit sicut eratis in maledictione gentibus domus iuda & domus israel. sic saluabo vos: & eritis in benedictione. confidite & confortamini in manibus vestris: quia hec dicit dominus omnipotens. sicut cogitaui vt affligerem vos cum prouocassent ad iram me patres vestri dicit dominus omnipotens. & non me penituit. sic parat sum & cogitaui in diebus istis: vt bene facerem hierusalem & domui iuda:

θαρσεῖτε, οὗτοι εἰσιν οἱ λόγοι οὓς ποιήσετε· λαλεῖτε ἀλήθειαν ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, καὶ κρίμα εἰρηνικὸν καὶ δίκαιον κρίνατε ἐν ταῖς πύλαις ὑμῶν. καὶ ἕκαστος τὴν κακίαν τοῦ πλησίον αὐτοῦ μὴ λογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, καὶ ὅρκον ψευδῆ μὴ ἀγαπᾶτε, διότι ταῦτα πάντα ἐμίσησα λέγει κύριος παντοκράτωρ. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου παντοκράτορος πρός με λέγων, τάδε λέγει κύριος παντοκράτωρ, νηστεία ἡ τετάρτη, καὶ νηστεία ἡ πέμπτη, καὶ νηστεία ἡ ἑβδόμη καὶ νηστεία ἡ δεκάτη ἔσονται τῷ οἴκῳ ἰούδα εἰς χαρὰν καὶ εἰς εὐφροσύνην καὶ εἰς ἑορτὰς ἀγαθὰς, καὶ εὐφρανθήσεσθε καὶ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν εἰρήνην ἀγαπήσατε. τάδε λέγει κύριος παντοκράτωρ, ἔτι ἥξουσι λαοὶ πολλοὶ καὶ κατοικοῦντες πόλεις πολλάς· καὶ συνελεύσονται κατοικοῦντες πέντε πόλεις εἰς μίαν πόλιν λέγοντες, πορευθῶμεν δεηθῆναι τοῦ προσώπου κυρίου, καὶ ἐκζητῆσαι τὸ πρόσωπον κυρίου παντοκράτορος, πορεύσομαι κἀγώ. καὶ ἥξουσι λαοὶ πολλοὶ καὶ ἔθνη πολλὰ ἐκζητῆσαι τὸ πρόσωπον κυρίου παντοκράτορος ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ τοῦ ἐξιλάσκεσθαι τὸ πρόσωπον κυρίου. τάδε λέγει κύριος παντοκράτωρ, ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐὰν ἐπιλάβωνται δέκα ἄνδρες ἐκ πασῶν τῶν γλωσσῶν τῶν ἐθνῶν, καὶ ἐπιλάβωνται τοῦ κρασπέδου ἑνὸς ἀνδρὸς ἰουδαίου λέγοντες, πορευσόμεθα μετὰ σοῦ, διότι ἀκηκόαμεν ὅτι ὁ θεὸς μεθ᾽ ὑμῶν ἐστι.

confidite: isti sunt sermones quos facietis. loquimini veritatem vnusquisque ad proximum suum: & iudicium pacificum & iustum iudicate in portis vestris. & vnusquisque malum proximi sui non cogitetis in cordibus vestris: & iuramentum mendax non diligatis: quia hec omnia odi dicit dominus omnipotens. & factum est sermo domini omnipotentis ad me dicens: hec dicit dominus omnipotens: ieiunium quartum: & ieiunium quintum: & ieiunium septimum & ieiunium decimum erunt domui iuda in gaudium & in leticiam & in festiuitates bonas. & letabimini & veritatem & pacem diligite. hec dicit dominus omnipotens: adhuc venient populi multi & habitantes ciuitates multas. & congregabuntur qui habitant ciuitates in vnam ciuitatem dicentes: eamus deprecemur faciem domini: & queramus faciem domini omnipotentis: vadam & ego. & venient populi multi & gentes multe exquirere faciem domini omnipotentis in hierusalem. & vt deprecentur faciem domini. hec dicit dominus omnipotens: in diebus illis si apprehenderint decem viri de omnibus linguis gentium: & tenuerint fimbriam viri hominis iudei dicentes: ibimus tecum: quia audiuimus quod deus vobiscum est.

Ca.9.

Assumptio verbi domini in terra sedrach & damasci sacrificium eius: quia dominus respicit homines & omnes tribus israel. & emath in finibus eius: tyrus & sidon: quia sapientes fuerunt nimis: & edificauit tyrus munitiones sibi & thesaurizauit argentum quasi puluerem: & congregauit aurum vt lutum viarum. propterea dominus possidebit eam & percutiet in mari fortitudinem eius: & ipsa in igne consumabitur: videbit ascalon

Λῆμμα λόγου κυρίου ἐν γῇ σεδράχ καὶ δαμασκοῦ θυσία αὐτοῦ, διότι κύριος ἐφορᾷ ἀνθρώπους καὶ πάσας τὰς φυλὰς τοῦ ἰσραήλ. καὶ ἐμὰθ ἐν τοῖς ὁρίοις αὐτῆς, τύρος καὶ σιδὼν, διότι ἐφρόνησαν σφόδρα, καὶ ᾠκοδόμησεν τύρος ὀχυρώματα ἑαυτῇ, καὶ ἐθησαύρισεν ἀργύριον ὡς χοῦν, καὶ συνήγαγεν χρυσίον ὡς πηλὸν ὁδῶν. διὰ τοῦτο κύριος κληρονομήσει αὐτὴν καὶ πατάξει εἰς θάλασσαν δύναμιν αὐτῆς, καὶ αὐτὴ ἐν πυρὶ καταναλωθήσεται. ὄψεται ἀσκαλὼν

Ephe. 4.b.

Nolite timere. Hec sunt ergo verba: que facietis. Loquimini veritatem vnusquisque cum proximo suo. Veritatem & iudicium pacis iudicate in portis vestris: & vnusquisque malum contra amicum suum ne cogitetis in cordibus vestris: & iuramentum mendax ne diligatis. Omnia enim hec sunt que odi: dicit dominus. Et factum est verbum domini exercituum ad me dicens. Hec dicit dominus exercituum. Ieiunium quarti: & ieiunium quinti: & ieiunium septimi: & ieiunium decimi erit domui iude in gaudium & in leticiam & in solennitates preclaras. Veritatem tantum & pacem diligite. Hec dicit dominus exercituum. Vsquequo veniant populi & habitent in ciuitatibus multis: & vadant habitatores vnus ad alterum dicentes. Eamus & deprecemur faciem domini: & queramus dominum exercituum. Vadam etiam ego. Et venient populi multi: & gentes robuste ad querendum dominum exercituum in hierusalem: & deprecandam faciem domini. Hec dicit dominus exercituum. In diebus illis in quibus apprehendent decem homines ex omnibus linguis gentium: & apprehendent fimbriam viri iudei dicentes: Ibimus vobiscum. Audiuimus enim quoniam deus vobiscum est.

9.

Onus verbi domini in terra adrach & damasci requiei eius: quia domini est oculus hominis & omnium tribuum israel. Emath quoque in terminis eius & tyrus & sydon. Assumpserunt quippe sibi sapientiam valde. Et edificauit tyrus munitionem suam: & coaceruauit argentum quasi humum: & aurum vt lutum platearum. Ecce dominus possidebit eam & percutiet in mari fortitudinem eius & hec igni deuorabitur. Videbit ascalon

אַל תִּירָאוּ׃ אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ דַּבְּרוּ אֱמֶת אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ אֱמֶת וּמִשְׁפַּט שָׁלוֹם שִׁפְטוּ בְּשַׁעֲרֵיכֶם׃ וְאִישׁ אֶת רָעַת רֵעֵהוּ אַל תַּחְשְׁבוּ בִּלְבַבְכֶם וּשְׁבֻעַת שֶׁקֶר אַל תֶּאֱהָבוּ כִּי אֶת כָּל אֵלֶּה אֲשֶׁר שָׂנֵאתִי נְאֻם יְהוָה׃ וַיְהִי דְּבַר יְהוָה צְבָאוֹת אֵלַי לֵאמֹר׃ כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת צוֹם הָרְבִיעִי וְצוֹם הַחֲמִישִׁי וְצוֹם הַשְּׁבִיעִי וְצוֹם הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה לְבֵית יְהוּדָה לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה וּלְמֹעֲדִים טוֹבִים וְהָאֱמֶת וְהַשָּׁלוֹם אֱהָבוּ׃ כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת עֹד אֲשֶׁר יָבֹאוּ עַמִּים וְיֹשְׁבֵי עָרִים רַבּוֹת׃ וְהָלְכוּ יֹשְׁבֵי אַחַת אֶל אַחַת לֵאמֹר נֵלְכָה הָלוֹךְ לְחַלּוֹת אֶת פְּנֵי יְהוָה וּלְבַקֵּשׁ אֶת יְהוָה צְבָאוֹת אֵלְכָה גַּם אָנִי׃ וּבָאוּ עַמִּים רַבִּים וְגוֹיִם עֲצוּמִים לְבַקֵּשׁ אֶת יְהוָה צְבָאוֹת בִּירוּשָׁלִָם וּלְחַלּוֹת אֶת פְּנֵי יְהוָה׃ כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת בַּיָּמִים הָהֵמָּה אֲשֶׁר יַחֲזִיקוּ עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים מִכֹּל לְשֹׁנוֹת הַגּוֹיִם וְהֶחֱזִיקוּ בִּכְנַף אִישׁ יְהוּדִי לֵאמֹר נֵלְכָה עִמָּכֶם כִּי שָׁמַעְנוּ אֱלֹהִים עִמָּכֶם׃

Cap.ix.

מַשָּׂא דְבַר יְהוָה בְּאֶרֶץ חַדְרָךְ וְדַמֶּשֶׂק מְנֻחָתוֹ כִּי לַיהוָה עֵין אָדָם וְכֹל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל׃ וְגַם חֲמָת תִּגְבָּל בָּהּ צֹר וְצִידוֹן כִּי חָכְמָה מְאֹד׃ וַתִּבֶן צֹר מָצוֹר לָהּ וַתִּצְבָּר כֶּסֶף כֶּעָפָר וְחָרוּץ כְּטִיט חוּצוֹת׃ הִנֵּה אֲדֹנָי יוֹרִשֶׁנָּה וְהִכָּה בַיָּם חֵילָהּ וְהִיא בָּאֵשׁ תֵּאָכֵל׃ תֵּרֶא אַשְׁקְלוֹן

עָשָׂה · שָׁפַט · שָׁלַם · שָׁפַט · רוּעַ · חָשַׁב · אָהַב · הָיָה · רָבַע · חָמַשׁ · עָשַׂר · הָיָה · שׂוּשׂ · יָעַד · שָׁלַם · עוּד · בּוֹא · עִיר · רָבָה · יָלַךְ · חָלָה · פָּנָה · בּוֹא · רָבַב · עָצַם · יוֹם · חָזַק · יָהַד · נָשָׂא · נוּחַ · גָּבַל · חָכַם · בָּנָה · צוּר · צָבַר · חָרַץ · יָרַשׁ · נָכָה · אָכַל · רָאָה

ותירא עזה ותחיל מאד ועקרון כי הוביש מבטה ואבד מלך מעזה ואשקלון לא תשב׃ וישב ממזר באשדוד והכרתי גאון פלשתים׃ והסרתי דמיו מפיו ושקציו מבין שניו ונשאר גם הוא לאלהינו והיה כאלף ביהודה ועקרון כיבוסי׃ וחניתי לביתי מצבה מעבר ומשב ולא יעבר עליהם עוד נגש כי עתה ראיתי בעיני׃ גילי מאד בת ציון הריעי בת ירושלם הנה מלכך יבוא לך צדיק ונושע הוא עני ורכב על חמור ועל עיר בן אתנות׃ והכרתי רכב מאפרים וסוס מירושלם ונכרתה קשת מלחמה ודבר שלום לגוים ומשלו מים עד ים ומנהר עד אפסי ארץ׃ גם את בדם בריתך שלחתי אסיריך מבור אין מים בו׃ שובו לבצרון אסירי התקוה גם היום מגיד משנה אשיב לך׃ כי דרכתי לי יהודה קשת מלאתי אפרים ועוררתי בניך ציון על בניך יון ושמתיך כחרב גבור׃ ויהוה עליהם יראה ויצא כברק חצו ואדני יהוה בשופר יתקע והלך בסערות תימן׃ יהוה צבאות יגן עליהם ואכלו וכבשו אבני קלע ושתו המו כמו יין ומלאו כמזרק כזוית מזבח׃ והושיעם יהוה אלהיהם ביום ההוא כצאן עמו כי אבני נזר מתנוססות על אדמתו׃ כי מה טובו ומה יפיו דגן בחורים ותירוש ינובב בתולות׃

et timebit: & gaza & dolebit nimis: & accharon: quoniā cōfusa spes eius. Et peribit rex de gaza & ascalon non habitabitur: & sedebit separator in azoto: & disperdam superbiam philistinorū: & auferam sanguinē eius de ore ei⁹: & abominatiões eius de medio dentiū eius: & relinq̄tur etiā ipse deo nostro: & erit quasi dux in iuda: & accharō quasi iebuseus. & circundabo domū meā ex his q militant mihi euntes & reuertentes: & nō transibit super eos vltra exactor: q̄a nunc vidi in oculis meis. Exulta satis filia sion: iubila filia hierusalē. Ecce rex tuus veniet tibi iustus saluator ipse pauper: & ascendēs sup asinā & super pullū filium asine. Et disperdam quadrigā ex effraim & equum de hierusalē & dissipabitur arcus belli. Et loquetur pacem gentibus: & potestas eius a mari vsq₃ ad mare: & a fluminibus vsq₃ ad fines terre. Tu quoq₃ in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu in quo nō est aqua: cōuertimini ad munitionē vincti spei. Hodie quoq₃ annūciās duplicia reddā tibi: quoniā extendi mihi iudam quasi arcū: impleui effraim. Et suscitabo filios tuos sion sup filios tuos grecia: & ponā te q̄si gladiū fortiū. & dn̄s de⁹ sup eos videbitur: & exibit vt fulgur iaculū ei⁹. Et dn̄s deus in tuba canet: & vadet in turbine austri. Dn̄s exercituum proteget eos: & deuorabūt & subiicient lapidib⁹ funde. Et bibētes inebriabūtur q̄si a vino: & replebūtur vt phiale: & quasi cornua altaris. Et saluabit eos dn̄s deus eorū in die illa vt gregem populi sui quia lapides sancti eleuabūtur super terrā eius. Quid enī bonū eius est: & quid pulchrū eius nisi frumentū electorū: & vinum germinans virgines! 10.

Esai. 62.b. Mat. 21.a.

Cap. x.

שאלו מיהוה מטר בעת מלקוש יהוה עשה חזיזים ומטר גשם יתן להם לאיש עשב בשדה׃ כי התרפים דברו און והקוסמים חזו שקר וחלמות השוא ידברו הבל ינחמון על כן נסעו כמו צאן יענו כי אין רעה׃ על הרעים חרה אפי ועל העתודים אפקוד כי פקד יהוה צבאות את עדרו את בית יהודה ושם אותם כסוס הודו במלחמה׃ ממנו פנה ממנו יתד ממנו קשת מלחמה ממנו יצא כל נוגש יחדו׃ והיו כגבורים בוסים בטיט חוצות במלחמה ונלחמו כי יהוה עמם והבישו רכבי סוסים׃ וגברתי את בית יהודה ואת בית יוסף אושיע והושבותים כי רחמתים והיו כאשר לא זנחתים כי אני יהוה אלהיהם ואענם׃ והיו כגבור אפרים ושמח לבם כמו יין ובניהם יראו ושמחו יגל לבם ביהוה׃ אשרקה להם ואקבצם כי פדיתים ורבו כמו רבו׃ ואזרעם בעמים ובמרחקים יזכרוני וחיו את בניהם ושבו׃ והשיבותים מארץ מצרים ומאשור אקבצם ואל ארץ גלעד ולבנון אביאם ולא ימצא להם׃ ועבר בים צרה והכה בים גלים והבישו כל מצולות יאור והורד גאון אשור ושבט מצרים יסור׃ וגברתים ביהוה ובשמו יתהלכו נאם יהוה׃

Petite a domino pluuiam in tempore serotino: & dominus faciet niues & pluuiam imbris: & dabit eis singulis herbam in agro. Quia simulacra locuta sunt inutile: & diuini viderūt mendaciū: & somniatores locuti sunt frustra: & vane cōsolabātur. Idcirco adducti sūt q̄si grex: affligētur quia non est eis pastor. Super pastores iratus est furor meus: & super hircos visitabo. Quia visitauit dominus exercituū gregem suum domum iuda: & posuit eos quasi equum glorie sue in bello. Ex ipso angulus: ex ipso paxillus: ex ipso arcus prelii: & ex ipso egredietur oīs exactor simul. Et erūt q̄si fortes conculcantes lutum viarum in prelio. Et bellabunt: quia dn̄s cum eis: & confundētur ascensores equorū. Et confortabo domum iuda: & domum ioseph saluabo. Et conuertam eos quia miserebor eoꝝ: & erunt sicut fuerūt qn̄ nō proiecerā eos. Ego enī dn̄s deus eorū: & exaudiam eos. Et erunt q̄si fortes effraim: & letabitur cor eorū quasi a vino. Et filii eorū videbunt & letabuntur: & exultabit cor eorū in dn̄o. Sibilabo eis & cōgregabo illos quia redemi eos. Et multiplicabo eos sicut ante fuerant multiplicati: & semiabo eos in populis. Et de longe recordabūtur mei: & viuēt cū filiis suis & reuertētur. Et reducā eos de terra egypti: et de assyriis cōgregabo eos. Et ad terrā galaad & libani adducā eos: & nō inuenietur eis locus. Et transiet in maris freto: & percutiet in mari fluctus: & confundētur oīa pfunda fluminis: & humiliabitur supbia assur: & sceptrum egypti recedet. Cōfortabo eos in dn̄o: & in nomine ei⁹ ambulabunt dicit dominus. 11.

Pritiua.heb. | Tex.heb.zacha.xi. | Trásl.B.Hie. | Trás.Gre.lxx.cũ interp.latina.

Cap. xi.

פתח לבנון דלתיך ותאכל אש בארזיך: הילל ברוש כי נפל ארז אשר אדרים שדדו הילילו אלוני בשן כי ירד יער הבצור: קול יללת הרעים כי שדדה אדרתם קול שאגת כפירים כי שדד גאון הירדן: כה אמר יהוה אלהי רעה את צאן ההרגה: אשר קניהן יהרגן ולא יאשמו ומכריהן יאמר ברוך יהוה ואעשר ורעיהם לא יחמול עליהן: כי לא אחמול עוד על ישבי הארץ נאם יהוה והנה אנכי ממציא את האדם איש ביד רעהו וביד מלכו וכתתו את הארץ ולא אציל מידם: וארעה את צאן ההרגה לכן עניי הצאן ואקח לי שני מקלות לאחד קראתי נעם ולאחד קראתי חבלים וארעה את הצאן: ואכחד את שלשת הרעים בירח אחד ותקצר נפשי בהם וגם נפשם בחלה בי: ואמר לא ארעה אתכם המתה תמות והנכחדת תכחד והנשארות תאכלנה אשה את בשר רעותה: ואקח את מקלי את נעם ואגדע אתו להפיר את בריתי אשר כרתי את כל העמים: ותפר ביום ההוא וידעו כן עניי הצאן השמרים אתי כי דבר יהוה הוא: ואמר אליהם אם טוב בעיניכם הבו שכרי ואם לא חדלו וישקלו את שכרי שלשים כסף: ויאמר יהוה אלי

Aperi libane portas tuas: & comedat ignis cedros tuas. Vlula abies quia cecidit cedrus: quoniam magnifici vastati sunt. Vlulate quercus basan: quoniam succisus est saltus munitus. Vox vlulatus pastorum: quia vastata est magnificentia eorum. Vox rugitus leonum: quoniam vastata est superbia iordanis. Hec dicit dominus deus meus. Pasce pecora occisionis que qui possederant occidebant & non dolebant: & vendebant ea dicentes. Benedictus dominus: diuites facti sumus: et pastores eorum non parcebant eis: & ego non parcam vltra super habitantes terram dicit dominus. Ecce ego tradam homines: vnumquemque in manu proximi sui & in manu regis sui: & concident terram & non eruam de manu eorum: & pascam pecus occisionis propter hoc o pauperes gregis. & assumpsi mihi duas virgas: vnam vocaui decorem: & alteram vocaui funiculum: & paui gregem: & succidi tres pastores in mense vno: & contracta est anima mea in eis. Siquidem & anima eorum variauit in me: & dixi. Non pascam vos: Quod moritur moriatur: & quod succiditur succidatur: & reliqui deuorent vnusquisque carnem proximi sui: & tuli virgam meam que vocabatur decor: & abscidi eam vt irritum facerem fedus meum: quod percussi cum omnibus populis: & in irritum deductum est in die illa: & cognouerunt sic pauperes gregis qui custodiunt mihi: quia verbum domini est. & dixi ad eos. Si bonum est in oculis vestris afferte mercedem meam: & si non: quiescite. Et appenderunt mercedem meam triginta argenteos. Et dixit dominus ad me.

Διάνοιξον ὁ λίβανος τὰς θύρας σου, καὶ καταφαγέτω πῦρ τὰς κέδρους σου. ὀλολυξάτω πίτυς, διότι πέπτωκεν κέδρος, διότι μεγάλως μεγιστᾶνες ἐταλαιπώρησαν. ὀλολύξατε δρύες τῆς βασανίτιδος, ὅτι κατεσπάσθη ὁ δρυμὸς ὁ σύμφυτος. φωνὴ θρηνούντων ποιμένων, ὅτι τεταλαιπώρηκεν ἡ μεγαλωσύνη αὐτῶν. φωνὴ ὠρυομένων λεόντων, ὅτι τεταλαιπώρηκεν τὸ φρύαγμα τοῦ ἰορδάνου. τάδε λέγει κύριος παντοκράτωρ, ποίμαινε τὰ πρόβατα τῆς σφαγῆς, ἃ οἱ κτησάμενοι ἔσφαζον, καὶ οὐ μετεμέλοντο. καὶ οἱ πωλοῦντες αὐτὰ ἔλεγον, εὐλογητὸς κύριος, καὶ πεπλουτήκαμεν. καὶ οἱ ποιμένες αὐτῶν οὐκ ἔπασχον οὐδὲν ἐπ᾽ αὐτοῖς, διὰ τοῦτο οὐ φείσομαι οὐκ ἔτι ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας τὴν γῆν λέγει κύριος. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ παραδίδωμι τοὺς ἀνθρώπους, ἕκαστον εἰς χεῖρας τοῦ πλησίον αὐτοῦ καὶ εἰς χεῖρας βασιλέως αὐτοῦ, καὶ κατακόψουσι τὴν γῆν καὶ οὐ μὴ ἐξέλωμαι ἐκ χειρὸς αὐτῶν, καὶ ποιμανῶ τὰ πρόβατα τῆς σφαγῆς εἰς τὴν χαναανῖτιν. καὶ λήψομαι ἐμαυτῷ δύο ῥάβδους, τὴν μίαν ἐκάλεσα κάλλος, καὶ τὴν ἑτέραν ἐκάλεσα σχοίνισμα. καὶ ποιμανῶ τὰ πρόβατα καὶ ἐξαρῶ τοὺς τρεῖς ποιμένας ἐν μηνὶ ἑνί, καὶ βαρυνθήσεται ἡ ψυχή μου ἐπ᾽ αὐτούς, καὶ γὰρ αἱ ψυχαὶ αὐτῶν ἐπωρύοντο ἐπ᾽ ἐμέ. καὶ εἶπα, οὐ ποιμανῶ ὑμᾶς. τὸ ἀποθνῆσκον ἀποθνησκέτω, καὶ τὸ ἐκλεῖπον ἐκλειπέτω. καὶ τὰ κατάλοιπα κατεσθιέτωσαν ἕκαστος τὰς σάρκας τοῦ πλησίον αὐτοῦ. καὶ λήψομαι τὴν ῥάβδον μου τὴν καλήν, καὶ ἀπορρίψω αὐτὴν διασκεδάσαι τὴν διαθήκην μου ἣν διεθέμην πρὸς πάντας τοὺς λαούς, καὶ διασκεδασθήσεται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. καὶ γνώσονται οἱ χαναναῖοι τὰ πρόβατα τὰ φυλασσόμενά μοι, διότι λόγος κυρίου ἐστί. καὶ ἐρῶ πρὸς αὐτούς, εἰ καλὸν ἐνώπιον ὑμῶν ἐστίν, δότε τὸν μισθόν μου ἢ ἀπείπασθε. καὶ ἔστησαν τὸν μισθόν μου τριάκοντα ἀργυροῦς. καὶ εἶπεν κύριος πρός με,

Aperi libane portas tuas: & comedat ignis cedros tuas. vlulet pinus: quia cecidit cedrus: quia misere facti sunt optimates. vlulate quercus basanitidis: quia succisus est saltus consitus. vox lugentium pastorum: quia misera facta est magnificentia eorum. vox rugientium leonum, quia misera facta est fremitus iordanis. hec dicit dominus omnipotens: pasce oues occisionis: quas qui possederunt interficiebant: & non agebant penitentiam. & qui vendebant eas dicebant: benedictus dominus: & diuites facti sumus. & pastores earum non patiebantur quicquam super eis: ideo non parcam vltra super habitantes terram dicit dominus. & ecce ego trado homines: vnumquemque in manus proximi sui & in manus regis eius: & concident terram: & non eruam de manu eorum: & pascam oues occisionis in chananitide. & assumam mihi duas virgas: vnam vocaui decorem: & alteram vocaui funiculum. & pascam oues & auferam tres pastores in mense vno. & ingrauescet anima mea super eos: & enim anime eorum rugiebant super me. & dixi: non pascam vos. quod moritur moriatur: & quod deficit deficiat. & reliqui deuorent vnusquisque carnes proximi sui. & assumam virgam meam pulchram: & proiiciam eam vt dissipem testamentum meum quod disposui ad omnes populos: & dissipabitur in die illa. & cognoscent chananei oues que custodiuntur mihi: quia verbum domini est. & dicam ad eos: si bonum in conspectu vestro est: date mercedem meam aut desistite. & statuerunt mercedem meam triginta argenteos. & dixit dominus ad me:

Trásla.gre.lxx.cũ iter.latina. | Trásla.B.Hie. | Tex.heb.zacha.xij. | Pritiua.heb.

κάθες αὐτοὺς εἰς τὸ χωνευτήριον, καὶ σκέψαι εἰ δόκιμόν ἐστιν, ὃν τρόπον ἐδοκιμάσθην ὑπὲρ αὐτῶν. καὶ ἔλαβον τοὺς τριάκοντα ἀργυροῦς, καὶ ἐνέβαλον αὐτοὺς εἰς τὸν οἶκον κυρίου εἰς τὸ χωνευτήριον. καὶ ἀπέρριψα τὴν ῥάβδον μου τὴν δευτέραν τὴν καλουμένην τὸ σχοίνισμα τοῦ διασκεδάσαι τὴν κατάσχεσιν τὴν ἀναμέσον ἰούδα καὶ ἀναμέσον ἰσραήλ. καὶ εἶπεν κύριος πρός με, καὶ ἔτι λάβε σεαυτῷ σκεύη ποιμενικὰ ποιμένος ἀπείρου, διότι ἰδοὺ ἐγὼ ἐξεγείρω ποιμένα ἐπὶ τὴν γῆν, ὅσις τὸ ἐκλεῖπον οὐ μὴ ἐπισκέψηται, καὶ τὸ διεσκορπισμένον οὐ μὴ ζητήσῃ, καὶ τὸ συντετριμμένον οὐ μὴ ἰάσηται, καὶ τὸ ὁλόκληρον οὐ μὴ κατευθύνῃ, καὶ τὰ κρέα τῶν ἐκλεκτῶν καταφάγεται, καὶ τοὺς ἀστραγάλους αὐτῶν ἐκστρέψει. ὦ οἱ ποιμαίνοντες τὰ μάταια καὶ ἐγκαταλελοιπότες τὰ πρόβατα, μάχαιρα ἐπὶ τοὺς βραχίονας αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τὸν ὀφθαλμὸν αὐτοῦ τὸν δεξιόν, ὁ βραχίων αὐτοῦ ξηραινόμενος ξηρανθήσεται, καὶ ὁ ὀφθαλμὸς αὐτοῦ ὁ δεξιὸς ἐκτυφλούμενος ἐκτυφλωθήσεται.

Depone eos in conflatorium: & recogita si probatum est: sicut probatus sum pro eis. & tuli triginta argenteos: & misi eos in domum domini in conflatorium. & abieci virgam meam secundam que appellat funiculus vt dissiparem testamentum quod inter iudam & inter israel: & dixit dominus ad me: & adhuc sume tibi vasa pastoralia pastoris imperiti: quia ecce suscitabo pastorem super terram: qui derelictum non visitet: & dispersum non requirat: & fractum non sanet: & integrum non dirigat: & carnes electorum deuorabit: & talos eorum peruertet. ve qui pascitis vana & derelinquitis oues: gladius super brachia eius & super oculum eius dextrum: brachium eius siccatum siccabitur: & oculus eius dexter excecatus excecabitur.

Ca. 12.

Λῆμμα λόγου κυρίου ἐπὶ τὸν ἰσραὴλ λέγει κύριος ἐκτείνων οὐρανὸν καὶ θεμελιῶν γῆν καὶ πλάσσων πνεῦμα ἀνθρώπου ἐν αὐτῷ. ἰδοὺ ἐγὼ τίθημι τὴν ἱερουσαλὴμ ὡς πρόθυρα σαλευόμενα πᾶσι τοῖς λαοῖς κύκλῳ, καὶ ἐν τῇ ἰουδαίᾳ ἔσται περιοχὴ ἐπὶ ἱερουσαλήμ. καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, θήσομαι τὴν ἱερουσαλὴμ λίθον καταπατούμενον πᾶσι τοῖς ἔθνεσι. πᾶς ὁ καταπατῶν αὐτήν, ἐμπαίζων ἐμπαίξεται, καὶ ἐπισυναχθήσεται ἐπ᾽ αὐτὴν πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς. ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ λέγει κύριος παντοκράτωρ, πατάξω πάντα ἵππον ἐν ἐκστάσει καὶ τὸν ἀναβάτην αὐτοῦ ἐν παραφρονήσει, ἐπὶ δὲ τὸν οἶκον ἰούδα διανοίξω τοὺς ὀφθαλμούς μου, καὶ πάντας τοὺς ἵππους τῶν λαῶν πατάξω ἐν ἀποτυφλώσει, καὶ ἐροῦσιν οἱ χιλίαρχοι ἰούδα ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, εὑρήσομεν ἑαυτοῖς τοὺς κατοικοῦντας ἱερουσαλὴμ ἐν κυρίῳ παντοκράτορι θεῷ αὐτῶν. ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ θήσομαι τοὺς χιλιάρχους ἰούδα, ὡς δαλὸν

Assumptio verbi domini super israel. dicit dominus: extendens celum & fundans terram & fingens spiritum hominis in eo. ecce ego pono hierusalem: sicut superliminaria que mouentur omnibus populis in circuitu: & in iudea erit obsidio super hierusalem. & erit in die illo: ponam hierusalem lapidem conculcatum omnibus gentibus. omnis qui calcat eam: illudens illudet: & congregabuntur super eam omnes gentes terre. in die illa dicit dominus omnipotens: percutiam omnem equum in stuporem & ascensorem eius in amentia: super autem domum iuda aperiam oculos meos: & omnes equos populorum percutiam in cecitate: & dicent tribuni iuda in cordibus suis: inueniamus nobis qui habitant hierusalem in domino omnipotente deo eorum. in die illa ponam tribunos iuda: sicut torrem

Proiice illud ad statuarium. Decorum precium quo appreciatus sum ab eis. Et tuli triginta argenteos: & proieci illos in domo domini ad statuarium. Et precidi virgam meam secundam que appellabatur funiculus: vt dissoluerem germanitatem inter iudam & israel. Et dixit dominus ad me. Adhuc sume tibi vasa pastoris stulti. Quia ecce ego suscitabo pastorem in terra: qui derelicta non visitabit: dispersum non queret: & contritum non sanabit: & id quod stat non enutriet: & carnes pinguium comedet: & vngulas eorum dissoluet. O pastor & idolum: derelinquens gregem. Gladius super brachium eius: & super oculum dextrum eius. Brachium eius ariditate siccabitur: & oculus dexter eius tenebrescens obscurabitur.

12.

Onus verbi domini super israel. Dixit dominus extendens celum & fundans terram: & fingens spiritum hominis in eo. Ecce ego ponam hierusalem superliminare crapule omnibus populis in circuitu: sed & iuda erit in obsidione contra hierusalem. Et erit in die illa: ponam hierusalem lapidem oneris cunctis populis. Omnes qui leuabunt eum concisione lacerabuntur: & colligentur aduersus eam omnia regna terre. In die illa dicit dominus. Percutiam omnem equum in stuporem: & ascensorem eius in amentiam. Et super domum iuda aperiam oculos meos: & omnem equum populorum percutiam cecitate. Et dicent duces iude in corde suo: Confortentur mihi habitatores hierusalem in domino exercituum deo eorum. In die illa ponam duces iuda sicut caminum

השליכהו אל היוצר אדר היקר אשר יקרתי מעליהם ואקחה שלשים הכסף ואשליך אתו בית יהוה אל היוצר: ואגדע את מקלי השני את החבלים להפר את האחוה בין יהודה ובין ישראל: ויאמר יהוה אלי עוד קח לך כלי רעה אולי: כי הנה אנכי מקים רעה בארץ הנכחדות לא יפקד הנער לא יבקש והנשברת לא ירפא הנצבה לא יכלכל ובשר הבריאה יאכל ופרסיהן יפרק: הוי רעי האליל עזבי הצאן חרב על זרועו ועל עין ימינו זרעו יבוש תיבש ועין ימינו כהה תכהה:

Cap. xij.

משא דבר יהוה על ישראל נאם יהוה נטה שמים ויסד ארץ ויצר רוח אדם בקרבו: הנה אנכי שם את ירושלם סף רעל לכל העמים סביב וגם על יהודה יהיה במצור על ירושלם: והיה ביום ההוא אשים את ירושלם אבן מעמסה לכל העמים כל עמסיה שרוט ישרטו ונאספו עליה כל גויי הארץ: ביום ההוא נאם יהוה אכה כל סוס בתמהון ורכבו בשגעון ועל בית יהודה אפקח את עיני וכל סוס העמים אכה בעורון: ואמרו אלפי יהודה בלבם אמצה לי ישבי ירושלם ביהוה צבאות אלהיהם: ביום ההוא אשים את אלפי יהודה ככיור

אש בעצים וכלפיד אש בעמיר
ואכלו על ימין ועל שמאול
את כל העמים סביב וישבה
ירושלם עוד תחתיה בירושלם:
והושיע יהוה את אהלי יהודה
בראשנה למען לא תגדל
תפארת בית דויד ותפארת ישב
ירושלם על יהודה: ביום
ההוא יגן יהוה בעד יושב
ירושלם והיה הנכשל בהם
ביום ההוא כדויד ובית דויד
כאלהים כמלאך יהוה לפניהם:
והיה ביום ההוא אבקש להשמיד
את כל הגוים הבאים על
ירושלם: ושפכתי על בית
דויד ועל יושב ירושלם רוח
חן ותחנונים והביטו אלי את
אשר דקרו וספדו עליו כמספד
על היחיד והמר עליו כהמר
על הבכור: ביום ההוא יגדל
המספד בירושלם כמספד
הדדרמון בבקעת מגדון: וספדה
הארץ משפחות משפחות לבד
משפחת בית דויד לבד ונשיהם
לבד משפחת בית נתן לבד
ונשיהם לבד: משפחת בית
לוי לבד ונשיהם לבד משפחת
השמעי לבד ונשיהם לבד: כל
המשפחות הנשארות משפחת
משפחת לבד ונשיהם לבד:

Cap. xiij. ביום ההוא יהיה
מקור נפתח לבית דויד וליושבי
ירושלם לחטאת ולנדה: והיה
ביום ההוא נאם יהוה צבאות
אכרית את שמות העצבים מן
הארץ ולא יזכרו עוד וגם את

לפד עמר · ימן שמאל · ישע · גדל · פאר · גנן ישב · כשל · בקש שמד · בוא · חנן נבט · ספד · יחד מרר · בכר גדל · ספד · שפחה בדד · נשה · היה · קור פתח · כרת · זכר

ignis in lignis: & sicut faciem ignis in feno: & deuorabunt ad dexteram & ad sinistram omnes populos in circuitu. Et habitabitur hierusalē rursus in loco suo in hierusalem: & saluabit dn̄s tabernacula iuda sicut in principio: vt nō magnifice glorietur domus dauid & gloria habitantium hierusalē contra iudam. In die illa proteget dn̄s habitatores hierusalem. Et erit qui offenderit ex eis in die illa q̄si dauid: & domus dauid quasi dei: sicut angelus dn̄i in conspectu eorum. Et erit in die illa: querā conterere omnes gentes que veniunt contra hierusalem: & effundam super domum dauid & super habitatores hierusalē spiritum gratie & precū. Et aspicient ad me quē confixerūt: & plangent eum planctu quasi sup vnigenitū: & dolebunt sup eum vt doleri solet in morte primogeniti. In die illa magnus erit planctus in hierusalē sicut planctus adrēmon in campo magedon. Et plangent terre familie & familie seorsum. Familie dom9 dauid seorsum & mulieres eorū seorsum. Familie dom9 nathan seorsum: & mulieres eorum seorsum. Familie domus leui seorsū: & mulieres eorum seorsum. Familie semei seorsum: & mulieres eorū seorsum. Oms familie relique: familie & familie seorsum: & mulieres eorum seorsum. 13.

IN die illa erit fons patens domui dauid & habitantibus hierusalē: in ablutionē pctōris & mēstruate. Et erit in die illa dicit dn̄s exercituum: disperdam nomina idolorum de terra: & nō memorabūtur vltra. Et pseudo

ignis in lignis: & sic facem ignis in stipula:
πυρὸς ἐν ξύλοις, καὶ ὡς λαμπάδα πυρὸς ἐν καλάμῃ,
& deuorabunt a dextris & a sinistris oēs
καὶ καταφάγονται ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων πάντας
ppłos p circuitū. & hītabit hierusalem adhuc ī
τοὺς λαοὺς κυκλόθεν. καὶ κατοικήσει ἱερουσαλὴμ ἔτι καθ'
semetipm. & saluabit dn̄s tabernacula iuda sicut a pricipio: vt nō magnificet gl'ia dom9
ἑαυτήν. καὶ σώσει κύριος τὰ σκηνώματα ἰούδα καθὼς ἀπ' ἀρχῆς, ὅπως μὴ μεγαλύνηται καύχημα οἴκου
dauid. & elationes hītantiū in hierusalem
δαυίδ. καὶ ἐπάρσεις τῶν κατοικούντων ἐν ἱερουσαλὴμ
sup iudā. & erit in die illa pteget
ἐπὶ τὸν ἰούδαν. καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ὑπερασπιεῖ
dn̄s sup hītantes hierusalem. & erit q̄
κύριος ὑπὲρ τῶν κατοικούντων ἱερουσαλήμ. καὶ ἔσται ὁ
īfirm9 fuerit ī eis in illa die: q̄si dom9 dauid:
ἀσθενῶν ἐν αὐτοῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὡς ὁ οἶκος δαυίδ,
& dom9 dauid q̄si dom9 dei: & angelus
καὶ ὁ οἶκος δαυίδ ὡς ὁ οἶκος τοῦ θεοῦ, καὶ ὁ ἄγγελος τοῦ
dn̄i ī cōspectu eorum. & erit in die illa querā
κυρίου ἐνώπιον αὐτῶν. καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ζητήσω
auferre oēs gētes q̄ veniūt ɔ̄ hierusalem.
τοῦ ἐξᾶραι πάντα τὰ ἔθνη τὰ ἐρχόμενα ἐπὶ ἱερουσαλήμ.
& effundā sup domū dauid & sup
καὶ ἐκχεῶ ἐπὶ τὸν οἶκον δαυίδ καὶ ἐπὶ
hītantes hierusalem spūm gratie & misericordiae.
τοὺς κατοικοῦντας ἱερουσαλὴμ πνεῦμα χάριτος καὶ οἰκτιρμοῦ.
& aspicient ad me p eo q̄d insultauerūt.
καὶ ἐπιβλέψονται πρός με ἀνθ' ὧν κατωρχήσαντο.
& plangent sup se planctū q̄si sup dilectū:
καὶ κόψονται ἐπ' ἑαυτοὺς κοπετὸν ὡς ἐπ' ἀγαπητῷ,
& dolebunt dolore q̄si sup pimogenito.
καὶ ὀδυνηθήσονται ὀδύνην ὡς ἐπὶ πρωτοτόκῳ.
in die illa magnus erit plāctus in hierusalem:
ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ μεγαλυνθήσεται ὁ κοπετὸς ἐν ἱερουσαλήμ,
sicut planct9 malorum ḡnatorum ī cāpo succisorum:
ὡς κοπετὸς ῥοῶνος ἐν πεδίῳ ἐκκοπτομένου.
& planget terra p tribus tribus. tribus domus dauid seorsum: & mulieres eorum seorsum.
καὶ κόψεται ἡ γῆ κατὰ φυλὰς φυλάς. φυλὴ οἴκου δαυὶδ καθ' ἑαυτήν, καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν καθ' ἑαυτάς.
trib9 dom9 nathā seorsum: & mulieres eorum seorsum:
φυλὴ οἴκου νάθαν καθ' ἑαυτήν, καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν καθ' ἑαυτάς,
trib9 dom9 leui seorsum: & mulieres eorum seorsum.
φυλὴ οἴκου λευὶ καθ' ἑαυτήν, καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν καθ' ἑαυτάς.
trib9 symeon seorsum: & mulieres eorum seorsum.
φυλὴ συμεὼν καθ' ἑαυτήν, καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν καθ' ἑαυτάς.
oēs tribus relique trib9 tribus seorsum: & mulieres eorum seorsum.
πᾶσαι αἱ φυλαὶ αἱ ὑπολελειμμέναι φυλὴ φυλὴ καθ' ἑαυτήν, καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν καθ' ἑαυτάς.

Ca.13.

IN die illa erit oīs loc9 patens in domo dauid & hītantibus hierusalem: & in transmutatione & in aspersione.
ΕΝ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἔσται πᾶς ὁ τόπος διανοιγόμενος ἐν τῷ οἴκῳ δαυὶδ καὶ τοῖς κατοικοῦσιν ἱερουσαλήμ, καὶ ἐν τῇ μεταλλαγῇ καὶ ἐν τῇ ῥαντίσει.
& erit in die illa dicit dn̄s sabaoth: disperdā noīa idolorum de terra: &
καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ λέγει κύριος σαβαώθ, ἐξολοθρεύσω τὰ ὀνόματα τῶν εἰδώλων ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ
nō erit vltra eorum mēoria: & pseudo
οὐκ ἔσται ἔτι αὐτῶν μνεία, καὶ τοὺς ψευδο

Joh. 19.g.

pphetas & spūm immūdū auferā de terra.
προφήτας καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον ἐξαρῶ ἀπὸ τῆς γῆς.
& erit si pphetauerit homo vltra: & dicet ad
καὶ ἔσται ἐὰν προφητεύσῃ ἄνθρωπος ἔτι, καὶ ἐρεῖ πρὸς
eū pr ei9 & mr ei9 q̄ genuerūt
αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ οἱ γεννήσαντες
eum. nō viues: q̄m mēdacia locut9 es in noīe dn̄i
αὐτόν. οὐ ζήσῃ, ὅτι ψευδῆ λελάληκας ἐπ' ὀνόματι κυρίου
& cōpedient eū pr ei9 & mr eius q̄ genuerūt eū: cū pphetauerit ipse.
καὶ συμποδήσουσιν αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ οἱ γεννήσαντες αὐτόν, ἐν τῷ προφητεύειν αὐτόν.
& erit in die illa cōfundentur pphete
καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ καταισχυνθήσονται οἱ προφῆται
vnusq̄sq3 ex visione sua cū pphetauerit ipse: &
ἕκαστος ἐκ τῆς ὁράσεως αὐτοῦ ἐν τῷ προφητεύειν αὐτόν, καὶ
induent pelle cilicina p eo q̄d mentit9 est. & dicet nō
ἐνδύσονται δέῤῥιν τριχίνην ἀνθ' ὧν ἐψεύσαντο. καὶ ἐρεῖ, οὐκ
sum ppheta ego: q2 homo genuit me a iuuentute mea. & dicā ad eū: q̄d plage ille in medio
εἰμὶ προφήτης ἐγώ, διότι ἄνθρωπος ἐγέννησέν με ἐκ νεότητός μου. καὶ ἐρῶ πρὸς αὐτόν, τί αἱ πληγαὶ αὗται ἀναμέσον
manuū tuarum? & dicet: q̄b9 pcuss9 sum in domo
τῶν χειρῶν σου; καὶ ἐρεῖ, ἃς ἐπλήγην ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ
dilecti mei. gladius cōsurge sup pastorē
ἀγαπητοῦ μου. ῥομφαία ἐξεγέρθητι ἐπὶ τὸν ποιμένα
meū & sup virū ciuem meū: dicit dn̄s omnipotens.
μου καὶ ἐπ' ἄνδρα πολίτην μου, λέγει κύριος παντοκράτωρ.
pcute pastorē & dispergantur oues:
πάταξον τὸν ποιμένα καὶ διασκορπισθήτωσαν τὰ πρόβατα.
& inducā manū meā sup pastores.
καὶ ἐπάξω τὴν χεῖρά μου ἐπὶ τοὺς ποιμένας.
& erit in die illa dicit dn̄s: due partes peribunt & deficient: at tertia relinquetur in ea.
καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ λέγει κύριος, τὰ δύο μέρη ἐξολοθρευθήσεται καὶ ἐκλείψει, τὸ δὲ τρίτον ὑπολειφθήσεται ἐν αὐτῇ.
& traducā tertiā ptē p ignem: & vrā eos sicut vritur argentū: & pbo eos sicut pbatur aurum.
καὶ διάξω τὸ τρίτον διὰ πυρός, καὶ πυρώσω αὐτοὺς ὡς πυροῦται τὸ ἀργύριον, καὶ δοκιμῶ αὐτοὺς ὡς δοκιμάζεται τὸ χρυσίον.
ipe inuocabit nomē meū: & ego exaudiam eū: & dicā: pplūs me9 iste est. & ipe dicet: dn̄s de9 me9 tu.
αὐτὸς ἐπικαλέσεται τὸ ὄνομά μου, καὶ ἐγὼ ἐπακούσομαι αὐτοῦ, καὶ ἐρῶ, λαός μου οὗτός ἐστιν. καὶ αὐτὸς ἐρεῖ, κύριος ὁ θεός μου σύ.

C.14.

Ecce dies veniunt dn̄i: & diuidentur spolia tua in te: & cōgregabo omnes gētes sup hierusalem in preliū.
ΙΔοὺ ἡμέραι ἔρχονται τοῦ κυρίου, καὶ διαμερισθήσεται τὰ σκῦλά σου ἐν σοί, καὶ ἐπισυνάξω πάντα τὰ ἔθνη ἐπὶ ἱερουσαλὴμ εἰς πόλεμον.
& capietur ciuitas: & diripient dom9: & mulieres polluentur:
καὶ ἁλώσεται ἡ πόλις, καὶ διαρπαγήσονται αἱ οἰκίαι, καὶ αἱ γυναῖκες μολυνθήσονται,
& egredietur media ps ciuitatis in captiuitate. at reliqui ppli mei nō peribunt de ciuitate:
καὶ ἐξελεύσεται τὸ ἥμισυ τῆς πόλεως ἐν αἰχμαλωσίᾳ. οἱ δὲ κατάλοιποι τοῦ λαοῦ μου οὐ μὴ ἐξολοθρευθῶσιν ἀπὸ τῆς πόλεως,
& egredietur dn̄s & pliabitur in gētib9 illis
καὶ ἐξελεύσεται κύριος καὶ παρατάξεται ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἐκείνοις
sicut dies cōmissionis eius in die belli.
καθὼς ἡμέρα παρατάξεως αὐτοῦ ἐν ἡμέρᾳ πολέμου.
& stabunt pedes eius in die illa
καὶ στήσονται οἱ πόδες αὐτοῦ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ
sup mōtē oliuarum q̄ cōtra hierusalem ad orientē. & scindetur mōs oliuarum: media ps ei9
ἐπὶ τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν τὸ κατέναντι ἱερουσαλὴμ κατὰ ἀνατολάς. καὶ σχισθήσεται τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, τὸ ἥμισυ αὐτοῦ

Mat. 26.d. Mar. 14.c.

pphetas & spiritū immundum auferam de terra. Et erit cum prophetauerit quispiam vltra: dicent ei pater eius & mater eius qui genuerūt eum. Non viues: qa mēdaciū locutus es in noīe dn̄i. Et cōfigent eū pater eius & mr̄ eius genitores eius cū pphetauerit. Et erit ī die illa cōfundētur pphete vnusq̄sq3 ex visione sua cum pphetauerint: nec operientūr pallio saccino vt mentiantur. Sed dicet: non sum propheta. Homo agricola ego sum: q̄m adā exēplū meū ab adolescentia mea. Et dicetur ei. Quid sunt plage iste in medio manuū tuarū? Et dicet. His plagatus sum in domo eorum qui diligebant me. Framea suscitare sup pastorē meū: & sup virū coherentē mihi dicit dn̄s exercituum. Percute pastorē & dispergētur oues. Et cōuertā manū meā ad paruulos. Et erunt in omni terra dicit dn̄s: partes due in ea dispergentur & deficient: & tertia pars relinquetur in ea. Et ducam tertiam partem per ignem: & vram eos sicut vritur argentum: & pbabo eos sicut pbatur aurum. Ipse vocabit nomen meū: & ego exaudiam eum. Et dicam: populus meus es: & ipse dicet: dn̄s deus meus. 14.

ECce dies dn̄i veniet dicit dn̄s: & diuidentur spolia tua in medio tui. Et cōgregabo om̄es gentes ad hierusalē in prelium: & capietur ciuitas: & vastabūtur domus: & mulieres violabūtur. Et egredietur media pars ciuitatis in captiuitatē: & reliquū populi nō auferetur ex vrbe. Et egredietur dn̄s & pliabitur cōtra gentes illas sicut preliat9 est in die certaminis. Et stabūt pedes eius in die illa sup montem oliuarum qui est contra hierusalē ad orientem. Et scindetur mōs oliuarum ex media parte sui

הנביאים ואת רוח הטמאה
אעביר מן הארץ: והיה כי ינבא
איש עוד ואמרו אליו אביו ואמו
ילדיו לא תחיה כי שקר דברת
בשם יהוה ודקרהו אביהו ואמו
ילדיו בהנבאו: והיה ביום ההוא
יבשו הנביאים איש מחזיונו
בהנבאתו ולא ילבשו אדרת
שער למען כחש: ואמר לא נביא
אנכי איש עבד אדמה אנכי כי
אדם הקנני מנעורי: ואמר אליו
מה המכות האלה בין ידיך
ואמר אשר הכיתי בית מאהבי:
חרב עורי על רעי ועל גבר עמיתי
נאם יהוה צבאות הך את הרעה
ותפוצין הצאן והשבתי ידי
על הצערים: והיה בכל הארץ
נאם יהוה פי שנים בה יכרתו
יגועו והשלישית יותר בה:
והבאתי את השלישית באש
וצרפתים כצרף את הכסף
ובחנתים כבחן את הזהב הוא
יקרא בשמי ואני אענה אותו
אמרתי עמי הוא והוא יאמר
יהוה אלהי:

Cap. xiiij. הנה יום בא ליהוה וחלק שללך
בקרבך: ואספתי את כל הגוים
אל ירושלם למלחמה ונלכדה
העיר ונשסו הבתים והנשים
תשגלנה ויצא חצי העיר בגולה
ויתר העם לא יכרת מן העיר:
ויצא יהוה ונלחם בגוים ההם
כיום הלחמו ביום קרב: ועמדו
רגליו ביום ההוא על הר הזיתים
אשר על פני ירושלם מקדם
ונבקע הר הזיתים מחציו

נבא · עבר נבא · חיה · בוש חזה · לבש · קנה נער · נכה · רעה עמת · נכה · פוץ שוב · פה שנה · כרת גוע · שלש יתר · בוא · קרא ענה · אמר · בוא · לחם לבד · שסס בית · נשה שגל · חצה גלה · כרת

מזרחה וימה גיא גדולה מאד
ומש חצי ההר צפונה וחציו
נגבה ונסתם גיא הרי כי יגיע
גי הרים אל אצל ונסתם כאשר
נסתם מפני הרעש
בימי עזיה מלך יהודה ובא
יהוה אלהי כל קדשים עמך
והיה ביום ההוא לא יהיה
אור יקרות וקפאון והיה יום
אחד הוא יודע ליהוה לא
יום ולא לילה והיה לעת ערב
יהיה אור והיה ביום ההוא
יצאו מים חיים מירושלם
חציים אל הים הקדמוני וחציים
אל הים האחרון בקיץ ובחרף
יהיה והיה יהוה למלך על
כל הארץ ביום ההוא יהיה
יהוה אחד ושמו אחד יסוב כל
הארץ כערבה מגבע לרמון נגב
ירושלם וראמה וישבה תחתיה
למשער בנימן עד מקום שער
הראשון עד שער הפנים
ומגדל חננאל עד יקבי המלך
וישבו בה וחרם לא יהיה עוד
וישבה ירושלם לבטח וזאת
תהיה המגפה אשר יגף יהוה
את כל העמים אשר צבאו על
ירושלם המק בשרו והוא עמד
על רגליו ועיניו תמקנה בחריהן
ולשונו תמק בפיהם והיה ביום
ההוא תהיה מהומת יהוה רבה
בהם והחזיקו איש יד רעהו
ועלתה ידו על יד רעהו וגם
יהודה תלחם בירושלם ואסף
חיל כל הגוים סביב זהב וכסף
ובגדים לרב מאד וכן תהיה מגפת

ad orientē & ad occidentem prupto grandi valde. Et ſepabitur mediū montis ad aquilonē: & mediū eius ad meridiem. Et fugietis ad vallē mōtium eorū: qm̄ cōiungetur vallis montiū vſq; ad pximū. Et fugietis ſicut fugiſtis a facie terremotus in diebus ozie regis iuda. Et veniet dn̄s deus meus omneſq; ſancti cum eo. Et erit in die illa non erit lux: ſed frigus & gelu. Et erit dies vna que nota eſt domino: non dies neq; nox: & in tēpore veſperi erit lux. Et erit in die illa exibunt aque viue de hieruſalem. Medium earum ad mare orientale: & medium earum ad mare nouiſſimum. In eſtate & in hyeme erūt: & erit dn̄s rex ſuper omnem terram. In die illa erit dn̄s vnus: & erit nomē eius vnū. Et reuertetur oīs terra vſq; ad deſertū de colle remmon ad auſtrum hieruſalē. Et exaltabitur & habitabitur in loco ſuo a porta beniamin vſq; ad locum porte prioris & vſq; ad portam angulorum: & a turre ananahel vſq; ad torcularia regis. Et habitabunt in ea: & anathema non erit amplius. Sed ſedebit hieruſalem ſecura: & hec erit plaga qua percutiet dominus omnes gentes que pugnauerūt aduerſus hieruſalem. Tabeſcet caro vniuſcuiuſq; ſtantis ſup pedes ſuos: & oculi eius cōtabeſcent in foraminib9 ſuis & lingua eoꝝ contabeſcet in ore ſuo. In die illa erit tumultus domini magnus in eis: & apprehēdet vir manum proximi ſui. Sed & iudas pugnabit aduerſus hieruſalē & cōgregabūtur diuitie oīum gentiū in circuitu: aurū & argentū & veſtes multe ſatis. Et ſic erit ruina

πρὸς ἀνατολὰς, καὶ τὸ ἥμισυ αὐτοῦ πρὸς θάλασσαν χάος μέγα σφόδρα, καὶ κλινεῖ τὸ ἥμισυ τοῦ ὄρους πρὸς βορρᾶν, καὶ τὸ ἥμισυ αὐτοῦ πρὸς νότον, καὶ ἐμφραγήσεται ἡ κοιλὰς τῶν ὀρέων μου, καὶ συναφθήσεται ἡ φάραγξ τῶν ὀρέων ἕως ἀσαήλ. καὶ ἐμφραγήσεται ὃν τρόπον ἐνεφράγη ἀπὸ προσώπου τοῦ σεισμοῦ ἐν ἡμέραις ὀζίου βασιλέως ἰούδα. καὶ ἥξει κύριος ὁ θεός μου καὶ πάντες οἱ ἅγιοι μετ' αὐτοῦ. καὶ ἔσται ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ οὐκ ἔσται φῶς, ἀλλὰ ψύχος καὶ πάγος ἔσται ἐν μιᾷ ἡμέρα. καὶ ἡ ἡμέρα ἐκείνη γνωστὴ τῷ κυρίῳ, οὔτε ἡμέρα οὔτε νύξ, καὶ πρὸς ἑσπέραν ἔσται φῶς. καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξελεύσεται ὕδωρ ζῶν ἐξ ἰλήμ· τὸ ἥμισυ αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν τὴν πρώτην καὶ τὸ ἥμισυ αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν τὴν ἐσχάτην, ἐν θέρει καὶ ἐν ἔαρι οὕτως ἔσται. καὶ ἔσται κύριος εἰς βασιλέα ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἔσται κύριος εἷς, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἓν κυκλῶν πᾶσαν τὴν γῆν καὶ τὴν ἔρημον ἀπὸ γαβαὲ ἕως ῥεμμὼν κατὰ νότον ἰερουσαλήμ. ῥαμὰ δὲ ἐπὶ τοῦ τόπου μένει ἀπὸ τῆς πύλης βενιαμὶν ἕως τοῦ τόπου τῆς πύλης τῆς πρώτης, καὶ ἕως τῆς πύλης τῶν γωνιῶν, καὶ ἕως τοῦ πύργου ἀναμεήλ, ἕως τῶν ὑποληνίων τοῦ βασιλέως, κατοικήσουσιν ἐν αὐτῇ, καὶ ἀνάθεμα οὐκ ἔσται ἔτι. καὶ κατοικήσει ἰερουσαλὴμ πεποιθότως. καὶ αὕτη ἔσται ἡ πτῶσις ἣ κόψει κύριος πάντας τοὺς λαοὺς, ὅσοι ἐπεστράτευσαν ἐπὶ ἰερουσαλήμ. τακήσονται αἱ σάρκες αὐτῶν ἑστηκότων ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτῶν, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ῥυήσονται ἐκ τῶν τρημάτων αὐτῶν, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτῶν τακήσεται ἐν τῷ στόματι αὐτῶν. καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἔκστασις κυρίου μεγάλη ἐπ' αὐτούς. καὶ ἐπιλήψονται ἕκαστος τῆς χειρὸς τοῦ πλησίον αὐτοῦ. καὶ συμπλακήσεται ἡ χεὶρ αὐτοῦ πρὸς τὴν χεῖρα τοῦ πλησίον αὐτοῦ. καὶ ἰούδας παρατάξεται ἐν ἰερουσαλήμ. καὶ συνάξει τὴν ἰσχὺν πάντων τῶν λαῶν κυκλόθεν χρυσίον καὶ ἀργύριον καὶ ἱματισμὸν εἰς πλῆθος σφόδρα. καὶ αὕτη ἔσται ἡ πτῶσις τῶν

ἵππων καὶ τῶν ἡμιόνων καὶ τῶν καμήλων καὶ τῶν ὄνων, καὶ πάντων τῶν κτηνῶν τῶν ὄντων ἐν ταῖς παρεμβολαῖς ἐκείναις κατὰ τὴν πτῶσιν ταύτην. καὶ ἔσται ὅσοι ἂν καταλειφθῶσιν ἐκ πάντων τῶν ἐθνῶν τῶν ἐπελθόντων ἐπὶ ἰερουσαλήμ, καὶ ἀναβήσονται κατ' ἐνιαυτὸν τοῦ προσκυνῆσαι τῷ βασιλεῖ κυρίῳ θεῷ παντοκράτορι, καὶ τοῦ ἑορτάζειν τὴν ἑορτὴν τῆς σκηνοπηγίας. καὶ ἔσται ὅσοι ἐὰν μὴ ἀναβῶσιν ἐκ πάντων τῶν τῆς γῆς εἰς ἰερουσαλὴμ τοῦ προσκυνῆσαι τῷ βασιλεῖ κυρίῳ θεῷ παντοκράτορι, καὶ οὗτοι ἐκείνοις προστεθήσονται. ἐὰν δὲ φυλὴ αἰγύπτου μὴ ἀναβῇ μηδὲ ἔλθῃ ἐκεῖ, καὶ ἐπὶ τούτους ἔσται ἡ πτῶσις ἣν πατάξει κύριος πάντα τὰ ἔθνη ὅσα ἂν μὴ ἀναβῇ τοῦ ἑορτάσαι τὴν ἑορτὴν τῆς σκηνοπηγίας. αὕτη ἔσται ἡ ἁμαρτία αἰγύπτου, καὶ ἡ ἁμαρτία πάντων τῶν ἐθνῶν ὅσα ἂν μὴ ἀναβῇ ἑορτάσαι τὴν ἑορτὴν τῆς σκηνοπηγίας. ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἔσται τὸ ἐπὶ τὸν χαλινὸν τοῦ ἵππου ἅγιον τῷ κυρίῳ παντοκράτορι. καὶ ἔσονται οἱ λέβητες ἐν τῷ οἴκῳ κυρίου ὡς φιάλαι πρὸ προσώπου τοῦ θυσιαστηρίου. καὶ ἔσται πᾶς λέβης ἐν ἰερουσαλὴμ καὶ ἐν τῷ ἰούδα ἅγιος τῷ κυρίῳ παντοκράτορι. καὶ ἥξουσι πάντες οἱ θυσιάζοντες καὶ λήψονται ἐξ αὐτῶν, καὶ ἑψήσουσιν ἐν αὐτοῖς. καὶ οὐκ ἔσται ἔτι χαναναῖος ἐν τῷ οἴκῳ κυρίου παντοκράτορος ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ.

equi & muli & cameli & aſini & omnium iumentorum que fuerint in caſtris illis ſicut ruina hec. Et omnes qui reliqui fuerint de vniuerſis gentibus que venerunt contra hieruſalem: aſcendēt ab anno in annū vt adorent regē dn̄m exercituum & celebrēt feſtiuitatē tabernaculorū. Et erit qui non aſcenderit de familiis terre ad hieruſalēm vt adorēt regem dominū exercituū: nō erit ſuper eos imber. Quod & ſi familia egypti non aſcenderit & non venerit: nec ſuper eos erit. Sed erit ruina qua percutiet dn̄s omnes gentes que non aſcenderint ad celebrandam feſtiuitatē tabernaculorum. Hoc erit peccatū egypti & hoc peccatum omnium gentium que non aſcenderint ad celebrandā feſtiuitatē tabernaculorū. In die illa erit quod ſuper frenum equi eſt ſanctū domino: & erunt lebetes in domo domini quaſi phiale coram altari. Et erit omnis lebes in hieruſalem & in iuda ſanctificatus dn̄o exercituum. Et veniēt omnes immolātes & ſument ex eis: & coquent in eis. Et non erit mercator vltra in domo dn̄i exercituū i die illo.

Explicit Zacharias propheta.

הסוס הפרד הגמל והחמור וכל
הבהמה אשר יהיה במחנות
ההמה כמגפה הזאת והיה כל
הנותר מכל הגוים הבאים על
ירושלם ועלו מדי שנה בשנה
להשתחות למלך יהוה צבאות
ולחג את חג הסכות והיה אשר
לא יעלה מאת משפחות הארץ
אל ירושלם להשתחות למלך
יהוה צבאות ולא עליהם יהיה
הגשם ואם משפחת מצרים לא
תעלה ולא באה ולא עליהם
תהיה המגפה אשר יגף יהוה
את הגוים אשר לא יעלו לחג
את חג הסכות זאת תהיה חטאת
מצרים וחטאת כל הגוים אשר
לא יעלו לחג את חג הסכות
ביום ההוא יהיה על מצלות
הסוס קדש ליהוה והיה הסירות
בבית יהוה כמזרקים לפני המזבח
והיה כל סיר בירושלם וביהודה
קדש ליהוה צבאות ובאו כל
הזבחים ולקחו מהם ובשלו
בהם ולא יהיה כנעני עוד בבית
יהוה צבאות ביום ההוא

INCIPIT PROLOGVS IN MALACHIAM PROPHETAM.

DEus per moyſen populo iſrael preceperat ſacerdotes tabernaculi ſui omni corporali vitio liberos: hoſtias omni vitio vacuas ſibi offerre. Quibus legem ſuā ad regendum populum ob hoc dederat vt per ſacrificiorum oblationē internūcii dei & hominū facti: populum preceptis celeſtibus facerent obedire. Vnde ſacerdotes angelos dei eſſe: hoc in loco ſcriptura teſtatur. Sed quia tanti muneris gratiam contēnentes: ſupradictus populus ac ſacerdotes ſacrificia vitio deturpata: ipſi criminibus ac ipietatibus maculati deo offerre ceperūt. Ideo per malachiam prophetam deus populū ſuum iſrael increpans ait. Dilexi vos dicit dominus. Et dixiſtis. In quo dilexiſti nos? Nonne frater erat eſau iacob dicit dominus: & dilexi iacob: eſau autem odio habui? Eſau autem fratrem iacob non iniqua aut ſpontanea voluntate odio habitum a deo: vel ſine meriti gratia iacob dilectum manifeſtū eſt: cum ſim preſcientiam ſuam eſau quidem effuſionem fraterni ſanguinis concupiſcere: iacob autē in ſu cognitione obſeruandā legem deſiderare cognoſceret. Cuius rei gratia: ſupradicto vſus eſt exemplo dicens. Dilexi iacob: eſau autem odio habui. Quāuis ex operibus memoratorū: quorū liber geneſeos meminit: in quo vnuſquiſq; eorum futurus erat propoſito manifeſte cōſtaret vt ſcriptum eſt. Creuerunt pueri: & erat eſau homo agreſtis ſciens venari: iacob autem homo ſimplex manens in tabernaculo. Nam reliqua que lectione comprehenſa ſunt preuaricationē populi iſrael in obſeruandis ſacrificiis dei: increpationēq; in eundem ꝙ deos alienos coluerunt: ſignificant.

Explicit prologus.

Incipit argumentum.

MAlachias aperte & in fine omnium prophetarum dicit de abiectione iſrael & vocatione gentium. Non eſt mihi ait voluntas in vobis dicit dominus exercituum: & munus non ſuſcipiam de manu veſtra. Ab ortu enim ſolis vſq; ad occaſum magnum eſt nomen meum in gentibus: & in omni loco ſacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda.

Explicit argumentum.

Cap. j.

משא דבר יהוה אל ישראל ביד מלאכי׃ אהבתי אתכם אמר יהוה ואמרתם במה אהבתנו הלוא אח עשו ליעקב נאם יהוה ואהב את יעקב׃ ואת עשו שנאתי ואשים את הריו שממה ואת נחלתו לתנות מדבר׃ כי תאמר אדום רששנו ונשוב ונבנה חרבות כה אמר יהוה צבאות המה יבנו ואני אהרוס וקראו להם גבול רשעה והעם אשר זעם יהוה עד עולם׃ ועיניכם תראינה ואתם תאמרו יגדל יהוה מעל לגבול ישראל׃ בן יכבד אב ועבד אדניו ואם אב אני איה כבודי ואם אדונים אני איה מוראי אמר יהוה צבאות לכם הכהנים בוזי שמי ואמרתם במה בזינו את שמך׃ מגישים על מזבחי לחם מגאל ואמרתם במה גאלנוך באמרכם שלחן יהוה נבזה הוא׃ וכי תגשון עור לזבח אין רע וכי תגישו פסח וחלה אין רע הקריבהו נא לפחתך הירצך או הישא פניך אמר יהוה צבאות׃ ועתה חלו נא פני אל ויחננו מידכם היתה זאת הישא מכם פנים אמר יהוה צבאות׃ מי גם בכם ויסגר דלתים ולא תאירו מזבחי חנם אין לי חפץ בכם אמר יהוה צבאות ומנחה לא ארצה מידכם׃ כי ממזרח שמש ועד מבואו גדול שמי בגוים

Incipit Malachias propheta. Capitulum. 1.

Onus verbi domini ad israel in manu malachie. Dilexi vos dicit dominus. Et dixistis. In quo dilexisti nos? Nonne frater erat esau iacob dicit dominus? Et dilexi iacob. Esau autem odio habui. Et posui montes eius in solitudines: & hereditatẽ eius in dracones deserti. Quod si dixerit idumea: destructi sumus: sed reuertẽtes edificabimus que destructa sunt: hec dicit dominus exercituũ. Isti edificabũt & ego destruã. Et vocabuntur termini impietatis: & populus cui iratus est dominus vsq in eternum. Et oculi vestri videbunt & vos dicetis. Magnificetur dominus super terminũ israel. Filius honorat patrem: & seruus dominũ suũ. Si ergo pater ego sum: vbi est honor meus? & si dñs ego sum: vbi est timor me9? dicit dominus exercituum ad vos: o sacerdotes qui despicitis nomẽ meum. Et dixistis. In quo despeximus nomen tuũ? Offertis sup altare meũ panem pollutum. Et dicitis. In quo polluimus te? In eo qd dicitis mensa domini despecta est. Si offeratis cecum ad immolandũ: nonne malũ est? Et si offeratis claudũ & languidũ: nõne malũ est? Offer illud duci tuo si placuerit ei: aut si susceperit faciem tuam dicit dominus exercituũ. Et nũc deprecamini vultũ dei vt misereatur vestri: de manu enim vestra factus est hoc: si quõ suscipiet facies vestras dicit dñs exercituũ. Quis in vobis qui claudat ostia: & nõ incendat altare meum gratuito. Non est mihi voluntas in vobis dicit dominus exercituum: & munus nõ suscipiã de manu vestra. Ab ortu enim solis vsq ad occasum magnũ est nomẽ meũ in gẽtib9:

MALACHIAS QVI ET ANGELVS.

ΜΑΛΑΧΙΑΣ Ο ΚΑΙ ΑΓΓΕΛΟΣ.

Λῆμμα λόγου κυρίου ἐπὶ τὸν ἰσραὴλ ἐν χειρὶ ἀγγέλου αὐτοῦ. ἠγάπησα ὑμᾶς λέγει κύριος, καὶ εἴπατε ἐν τίνι ἠγάπησας ἡμᾶς; οὐκ ἀδελφὸς ἦν ἠσαῦ τοῦ ἰακὼβ λέγει κύριος; καὶ ἠγάπησα τὸν ἰακὼβ, τὸν δὲ ἠσαῦ ἐμίσησα, καὶ ἔταξα τὰ ὅρια αὐτοῦ εἰς ἀφανισμὸν, καὶ τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ εἰς δώματα ἐρήμου. διότι ἐρεῖ ἡ ἰδουμαία κατέστραπται· καὶ ἐπιστρέψωμεν, καὶ ἀνοικοδομήσωμεν ἠρημωμένα, τάδε λέγει κύριος παντοκράτωρ. αὐτοὶ οἰκοδομήσουσι, κἀγὼ καταστρέψω· καὶ ἐπικληθήσεται αὐτοῖς ὅρια ἀνομίας, καὶ λαὸς ἐφ᾽ ὃν παρατέτακται κύριος ἕως αἰῶνος. καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ ὑμῶν ὄψονται καὶ ὑμεῖς ἐρεῖτε ἐμεγαλύνθη κύριος ὑπεράνω τῶν ὁρίων ἰσραήλ. υἱὸς δοξάζει πατέρα, καὶ δοῦλος τὸν κύριον αὐτοῦ, καὶ εἰ πατὴρ εἰμὶ ἐγώ, ποῦ ἐστιν ἡ δόξα μου; καὶ εἰ κύριός εἰμι ἐγώ, ποῦ ἐστιν ὁ φόβος μου λέγει κύριος παντοκράτωρ; ὑμεῖς οἱ ἱερεῖς οἱ φαυλίζοντες τὸ ὄνομά μου, καὶ εἴπατε ἐν τίνι ἐφαυλίσαμεν τὸ ὄνομά σου, προσάγοντες πρὸς τὸ θυσιαστήριόν μου ἄρτους ἠλισγημένους, καὶ εἴπατε ἐν τίνι ἠλισγήσαμεν σε, ἐν τῷ λέγειν ὑμᾶς τράπεζα κυρίου ἠλισγημένη ἐστί, καὶ τὰ ἐπιτιθέμενα ἐξουδενώσατε, διότι ἐὰν προσαγάγητε τυφλὸν εἰς θυσίαν, οὐ κακόν; καὶ ἐὰν προσαγάγητε χωλὸν ἢ ἄρρωστον, οὐ κακόν; προσάγαγε δὴ αὐτὸ τῷ ἡγουμένῳ σου, εἰ προσδέξεταί σε, εἰ λήψεται πρόσωπόν σου λέγει κύριος παντοκράτωρ. καὶ νῦν ἐξιλάσκεσθε τὸ πρόσωπον τοῦ θεοῦ ὑμῶν, καὶ δεήθητε αὐτοῦ, ἐν χερσὶν ὑμῶν γέγονε ταῦτα, εἰ λήψομαι ἐξ ὑμῶν πρόσωπα ὑμῶν λέγει κύριος παντοκράτωρ. διότι καὶ ἐν ὑμῖν συγκλεισθήσονται θύραι καὶ οὐκ ἀνάψεται τὸ θυσιαστήριόν μου δωρεάν. οὐκ ἔστι μοι θέλημα ἐν ὑμῖν, λέγει κύριος παντοκράτωρ. καὶ θυσίαν οὐ προσδέξομαι ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν, διότι ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου μέχρι δυσμῶν, τὸ ὄνομά μου δεδόξασται ἐν τοῖς ἔθνεσι,

Assumptio verbi dñi sup israel in manu angeli eius. dilexi vos dñs: & dixistis in quo dilexisti nos? nõne frater erat esau iacob dicit dñs? & dilexi iacob at esau odio hũi: & posui terminos ei9 in desolationẽ: & hereditatem ei9 in domos deserti. qr dicet idumea subuersa est. & reuertamur: & reedificemus deserta: hec dicit dominus omps. ipsi edificabunt: & ego destruã. & vocabunt eis termini iniqtatis: & pplũ sup quẽ pparat9 est dñs vsq in eternũ. & oculi vri videbũt & vos dicetis magnificat9 ẽ dñs sup terminos israel. filius glĩficat prẽm: & seruus dñm suũ; & si pr sum ego: vbi est glĩa mea? & si dñs sum ego: vbi est timor meus? dicit dñs omps? vos sacdotes q despicitis nomẽ meũ: & dixistis in quo despeximus nomẽ tuũ: offerentes ad altare meũ panes pollutos: & dixistis in q polluimus te: in eo qd dicitis vos mensa dñi polluta est: & imposita despexistis: qr si offeratis cecum in sacrificiũ: nõ malũ? & si offeratis claudũ aut languidũ: nõne malũ? offer tam illud duci tuo: si suscipiet te: si accipiet faciem tuã dicit dñs omps. & nũc deprecamini faciem dei vri: & rogate eũ: in manib9 vris facta sunt hec: si suscipiã ex vobis facies vras dicit dñs omps. qr & in vobis claudentur hostia & nõ succendet altare meũ gratis. nõ est mihi volũtas i vobis: dicit dñs omps. & sacrificiũ nõ suscipiam de manib9 vris: qr ab ortu solis vsq ad ocasum: nomẽ meũ glĩficatũ est in gẽtib9:

A B C — Ro. 9.a. — ps. 49. ps. 112.

καὶ ἐν παντὶ τόπῳ θυμίαμα προσάγεται τῷ ὀνόματί μου, καὶ θυσία καθαρά, διότι μέγα τὸ ὄνομά μου ἐν τοῖς ἔθνεσι λέγει κύριος παντοκράτωρ. ὑμεῖς δὲ βεβηλοῦτε αὐτὸ ἐν τῷ λέγειν ὑμᾶς, τράπεζαι κυρίου ἠλισγημένη ἐστίν, καὶ τὰ ἐπιτιθέμενα ἐξουδένωται βρώματα αὐτοῦ, καὶ εἴπατε ἰδοὺ ἐκ κακοπαθείας ἐστίν. καὶ ἐξεφυσήσατε αὐτὰ λέγει κύριος παντοκράτωρ, καὶ εἰσεφέρετε τὰ ἁρπάγματα καὶ τὰ χωλὰ καὶ ἐνοχλούμενα, καὶ εἰσεφέρετε εἰς θυσίαν, εἰ προσδέξομαι αὐτὰ ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν λέγει κύριος παντοκράτωρ. καὶ ἐπικατάρατος ὁ ἄνθρωπος ὃς ἦν δυνατὸς καὶ ὑπῆρχεν ἐν τῷ ποιμνίῳ αὐτοῦ ἄρσεν καὶ ἡ εὐχὴ αὐτοῦ ἐπ᾽ αὐτῷ. καὶ θύει διεφθαρμένον κυρίῳ. διότι βασιλεὺς μέγας ἐγώ εἰμι λέγει κύριος παντοκράτωρ, καὶ τὸ ὄνομά μου ἐπιφανὲς ἐστὶν ἐν τοῖς ἔθνεσιν.

& in oĩ loco incensum offeretur nomini meo. & sacrificiũ mũdũ: qr magnũ nomẽ meũ in gẽtib9 dicit dñs omps. vos aũt cõtaminatis illud in eo qd dicitis vos: mensa dñi polluta est. & q supponunt despecti sunt cibi eius: & dixistis ecce ex afflictione sunt. & exsufflastis ea dicit dñs omps: & inferebatis rapinas & clauda & debilia: & offerebatis in sacrificiũ: si suscipiam ea de manib9 vris dicit dñs omps. & maledict9 homo q erat potens & fuit in grege suo masculũ & votũ eius sup eo. & imolat debile dño. qr rex magn9 ego sum dicit dñs omps: & nomẽ meũ illustre est in gentibus.

C. 2.

Καὶ νῦν ἡ ἐντολὴ αὕτη πρὸς ὑμᾶς ὦ ἱερεῖς, ἐὰν μὴ ἀκούσητε καὶ ἐὰν μὴ θῆσθε εἰς τὴν καρδίαν ὑμῶν, τοῦ δοῦναι δόξαν τῷ ὀνόματί μου λέγει κύριος παντοκράτωρ, ἐξαποστελῶ ἐφ᾽ ὑμᾶς τὴν κατάραν, καὶ ἐπικαταράσομαι τὴν εὐλογίαν ὑμῶν, καὶ καταράσομαι αὐτήν, οὐκ ἔσται ἐν ὑμῖν, ὅτι ὑμεῖς οὐ τίθεσθε ἐπὶ καρδίαν ὑμῶν. ἰδοὺ ἐγὼ ἀφορίζω ὑμῖν τὸν ὦμον, καὶ σκορπιῶ ἔνυστρον ἐπὶ τὰ πρόσωπα ὑμῶν, ἔνυστρον ἑορτῶν ὑμῶν, καὶ λήψομαι ὑμᾶς εἰς τὸ αὐτό, καὶ ἐπιγνώσεσθε διότι ἐγὼ ἐξαπέσταλκα πρὸς ὑμᾶς τὴν ἐντολὴν ταύτην, τοῦ εἶναι τὴν διαθήκην μου πρὸς τοὺς λευΐτας λέγει κύριος παντοκράτωρ. ἡ διαθήκη μου ἦν μετ᾽ αὐτοῦ τῆς ζωῆς καὶ τῆς εἰρήνης, καὶ ἔδωκα αὐτῷ φόβῳ φοβεῖσθαί με, καὶ ἀπὸ προσώπου ὀνόματός μου στέλλεσθαι αὐτόν. νόμος ἀληθείας ἦν ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ· καὶ ἀδικία οὐχ εὑρέθη ἐν τοῖς χείλεσιν αὐτοῦ· ἐν εἰρήνῃ κατευθύνων ἐπορεύθη μετ᾽ ἐμοῦ. καὶ πολλοὺς ἀπέστρεψεν ἀπὸ ἀδικίας, ὅτι χείλη ἱερέως φυλάξεται γνῶσιν, καὶ νόμον ἐκζητήσουσιν ἐκ στόματος αὐτοῦ, διότι ἄγγελος κυρίου παντοκράτορός ἐστιν. ὑμεῖς δὲ ἐξεκλίνατε ἐκ τῆς ὁδοῦ, καὶ ἠσθενήσατε πολλοὺς ἐν νόμῳ, διεφθείρατε τὴν

Et nũc mandatũ hoc ad vos o sacdotes: si nõ audieritis & si nõ posueritis in cor vrm: vt detis glĩam nomini meo dicit dñs omps: mittam sup vos maledictionẽ: & maledicam bñdictioni vre: & maledicam eã: nõ erit in vobis: qr vos nõ ponitis in cor vrm. ecce ego separo a vobis humerũ: & dispgã vẽtriculũ sup facies vras: vẽtriculũ solẽnitatũ vrarũ: & suscipiã vos in idipm: & cognoscetis qr ego misi ad vos mãdatũ hoc: vt esset testamẽtũ meũ ad leuitas dicit dñs omps. testamẽtũ meũ fuit cũ eo vite & pacis: & dedi ei vt ĩore timeret me: & a facie nominis mei formidaret ipe. lex veritatis fuit in ore eius. & iniqtas nõ ĩuẽta ĩ labiis ei9. in pace dirigens ambulauit mecũ. & multos auertit ab iniqtate: qm labia sacdotis custodient sciam: & legẽ requirent ex ore eius: qr angelus dñi oĩpotentis est. vos aũt declinastis de via. & ifirmos fecistis multos in lege: corrupistis

D A B — Amos 5.f. — A Leui. 16.b. Deut. 11.b. — B

& in omni loco sacrificatur & offertur noi meo oblatio mũda: quia magnum est nomen meum in gentibus dicit dominus exercituum. Et vos polluistis illud in eo quod dicitis: mensa dñi cõtaminata est: & quod supponitur contẽptibile est cũ igne qui illud deuorat. Et dixistis. Ecce de labore. Et exufflastis illud dicit dñs exercituũ. Et intulistis de rapinis claudũ & languidum: & intulistis munus. Numquid suscipiam illud de manu vestra dicit dñs? Maledictus dolosus q habet in grege suo masculum: & votum faciens imolat debile dño. Quia rex magnus ego dicit dominus exercituũ: & nomẽ meũ horribile in gentib9. 2.

Et nunc ad vos mandatum hoc o sacerdotes. Si nolueritis audire: & si nolueritis ponere sup cor vt detis gloriam nomini meo ait dñs exercituum: mittam in vos egestatem & maledicam benedictionibus vestris: & maledicã illis qm nõ posuistis sup cor. Ecce ego proiiciam vobis brachium: & dispergã super vultũ vestrũ stercus solẽnitatũ vestrarũ & assumet vos secũ. Et scietis qa misi ad vos mandatum istud: vt esset pactum meum cum leui dicit dominus exercituũ. Pactum meũ fuit cum eo vite & pacis: & dedi ei timorem & timuit me: & a facie nomis mei pauebat. Lex veritatis fuit in ore ei9: & iniquitas non est inuẽta in labiis eius. In pace & in equitate ambulauit mecum: & multos auertit ab iniqtate. Labia enĩ sacerdotis custodiunt sciẽtiã: & legem requirẽt ex ore ei9: quia angelus domini exercituũ est. Vos autẽ recessistis de via: & scãdalizastis plurimos i lege: irritũ fecistis

ובכל מקום מקטר מגש לשמי ומנחה טהורה כי גדול שמי בגוים אמר יהוה צבאות׃ ואתם מחללים אותו באמרכם שלחן אדני מגאל הוא וניבו נבזה אכלו׃ ואמרתם הנה מתלאה והפחתם אותו אמר יהוה צבאות והבאתם גזול ואת הפסח ואת החולה והבאתם את המנחה הארצה אותה מידכם אמר יהוה׃ וארור נוכל ויש בעדרו זכר ונדר וזבח משחת לאדני כי מלך גדול אני אמר יהוה צבאות ושמי נורא בגוים׃

Cap. ij.

ועתה אליכם המצוה הזאת הכהנים׃ אם לא תשמעו ואם לא תשימו על לב לתת כבוד לשמי אמר יהוה צבאות ושלחתי בכם את המארה וארותי את ברכותיכם וגם ארותיה כי אינכם שמים על לב׃ הנני גער לכם את הזרע וזריתי פרש על פניכם פרש חגיכם ונשא אתכם אליו׃ וידעתם כי שלחתי אליכם את המצוה הזאת להיות בריתי את לוי אמר יהוה צבאות׃ בריתי היתה אתו החיים והשלום ואתנם לו מורא וייראני ומפני שמי נחת הוא׃ תורת אמת היתה בפיהו ועולה לא נמצא בשפתיו בשלום ובמישור הלך אתי ורבים השיב מעון׃ כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך יהוה צבאות הוא׃ ואתם סרתם מן הדרך הכשלתם רבים בתורה שחתם

ברית הלוי אמר יהוה צבאות ׃ וגם אני נתתי אתכם נבזים ושפלים לכל העם כפי אשר אינכם שמרים את דרכי ונשאים פנים בתורה ׃ הלוא אב אחד לכלנו הלוא אל אחד בראנו מדוע נבגד איש באחיו לחלל ברית אבתינו ׃ בגדה יהודה ותועבה נעשתה בישראל ובירושלם כי חלל יהודה קדש יהוה אשר אהב ובעל בת אל נכר ׃ יכרת יהוה לאיש אשר יעשנה ער וענה מאהלי יעקב ומגיש מנחה ליהוה צבאות ׃ וזאת שנית תעשו כסות דמעה את מזבח יהוה בכי ואנקה מאין עוד פנות אל המנחה ולקחת רצון מידכם ׃ ואמרתם על מה על כי יהוה העיד בינך ובין אשת נעוריך אשר אתה בגדתה בה והיא חברתך ואשת בריתך ׃ ולא אחד עשה ושאר רוח לו ומה האחד מבקש זרע אלהים ונשמרתם ברוחכם ובאשת נעוריך אל יבגד ׃ כי שנא שלח אמר יהוה אלהי ישראל וכסה חמס על לבושו אמר יהוה צבאות ונשמרתם ברוחכם ולא תבגדו ׃ הוגעתם יהוה בדבריכם ואמרתם במה הוגענו באמרכם כל עשה רע טוב בעיני יהוה ובהם הוא חפץ או איה אלהי המשפט ׃

Cap. iij.

הנני שלח מלאכי ופנה דרך לפני ופתאם יבוא אל היכלו האדון אשר אתם מבקשים ומלאך הברית

pactū leui dicit dn̄s exercituum. Propter quod & ego dedi vos cōtemptibiles & humiles omnibus populis: sicut non seruastis vias meas: & accepistis faciē in lege. Nunquid non pater vnus omniū nostrum? Nunqd non deus vnus creauit nos? Quare ergo despicit vnusqsq; vestrū fratrē suū: violans pactū patrū nr̄orū? Transgressus est iuda: & abominatio facta est in israel & in hierusalē: quia cōtaminauit iudas sanctificationē dn̄i quam dilexit: & habuit filiam dei alieni. Disperdet dn̄s virum qui fecerit hoc: magistrum & discipulum de tabernaculo iacob: & offerentē mun⁹ dn̄o exercituum. Et hoc rursum fecistis. Operiebatis lachrymis altare dn̄i fletu & mugitu: ita vt non respiciā vltra ad sacrificiū: nec accipiā placabile qd de manu vr̄a. Et dixistis. Quā ob causā? Quia dn̄s testificatus est inter te & vxorem pubertatis tue: quam tu despexisti. Et hec particeps tua & vxor federis tui. Nōne vnus fecit: & residuum spūs eius est? Et quid vnus querit nisi semen dei? Custodite ergo spiritū vestrum: & vxorem adolescentie tue noli despicere. Cum odio habueris eā: dimitte: dicit dn̄s deus israel. Operiet autē iniquitas vestimētum eius: dicit dn̄s exercituum. Custodite spiritū vr̄m: & nolite despicere. Laborare fecistis dn̄m in sermonib⁹ vr̄is. Et dixistis. In quo eum fecimus laborare? In eo qd̄ dicitis. Oīs qui facit malū bonus est in cōspectu dn̄i & tales ei placent. Aut certe vbi est deus iudicii? 3.

Ecce ego mitto angelū meū & preparabit viā ante faciē meā. Et statim veniet ad templū suū dn̄ator quē vos q̄ritis: & angelus testamenti

testamētū leui dicit dn̄s omp̄s. τ ego
διαθήκην τοῦ λευὶ λέγει κύριος παντοκράτωρ. καὶ ἐγὼ
dedi vos cōtēptibiles τ dissolutos in omnes
δέδωκα ὑμᾶς ἐξουδενωμένους καὶ παρειμένους εἰς πάντα
gētes: p̄ eo q̄d vos nō custodistis vias meas: sed
τὰ ἔθνη, ἀνθ᾽ ὧν ὑμεῖς οὐκ ἐφυλάξασθε τὰς ὁδούς μου, ἀλλὰ
accipiebatis p̄sonam in lege. nōne pr̄ vn⁹ olm
ἐλαμβάνετε πρόσωπον ἐν νόμῳ. οὐχὶ πατὴρ εἷς πάν-
vr̄m? nōne de⁹ vn⁹ creauit vos? quare reliq̄stis
των ὑμῶν; οὐχὶ θεὸς εἷς ἔκτισεν ὑμᾶς; τί ὅτι ἐγκατελί-
vnusq̄sq; fratrē suū vt pollueretis
πετε ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τοῦ βεβηλῶσαι τὴν
testamētū p̄rm̄ vr̄o℞? derelict⁹ est iudas:
διαθήκην τῶν πατέρων ὑμῶν; ἐγκατελείφθη ἰούδας,
τ abominatio facta ē in israel τ in hierusalem.
καὶ βδέλυγμα ἐγένετο ἐν τῷ ἰσραὴλ καὶ ἐν ἱερουσαλήμ.
q̄z cōtaminauit iudas sancta dn̄i in q̄b⁹ dile-
διότι ἐβεβήλωσεν ἰούδας τὰ ἅγια κυρίου ἐν οἷς ἠγάπη-
xit: τ studuit in deos alienos. disper-
σεν, καὶ ἐπετήδευσεν ἐπὶ θεοὺς ἀλλοτρίους. ἐξολο-
det dn̄s hoīem q̄ facit hec donec
θρεύσει κύριος τὸν ἄνθρωπον τὸν ποιοῦντα ταῦτα ἕως
hūilietur de tabernaculis iacob: τ ex his q̄ offe-
ἂν ταπεινωθῇ ἐκ σκηνωμάτων ἰακώβ, καὶ ἐκ προσα-
rūt sacrificiū dn̄o oīpotenti. τ hec q̄ ode-
γόντων θυσίαν τῷ κυρίῳ παντοκράτορι. καὶ ταῦτα ἃ ἐμί-
ram faciebatis. operiebatis lachrymis altare do-
σουν ἐποιεῖτε. ἐκαλύπτετε δάκρυσι τὸ θυσιαστήριον κυ-
mini in planctu τ gemitu ꝟ laborib⁹: adhuc dignū respi-
ρίου ἐν κλαυθμῷ καὶ στεναγμῷ ἐκ κόπων, ἔτι ἄξιον ἐπι-
cere in sacrificiū aut suscipe acceptabile de manib⁹ ve-
βλέπειν εἰς θυσίαν ἢ λαβεῖν δεκτὸν ἐκ τῶν χειρῶν ὑ-
stris. τ dixistis p̄pter q̄d? q̄z dn̄s testificat⁹ ē
μῶν. καὶ εἴπατε ἕνεκεν τίνος; ὅτι κύριος διεμαρτύρατο
inter te τ inter vxorē adolescētie tue q̄m re-
ἀναμέσον σοῦ καὶ ἀναμέσον γυναικὸς νεότητός σου ἣν ἐγ-
liq̄sti. τ hec p̄ticeps tua τ vxor testamēti tui.
κατέλιπες. καὶ αὐτὴ κοινωνός σου καὶ γυνὴ διαθήκης σου.
τ nō alius fecit τ reliquie spūs sui.
καὶ οὐκ ἄλλος ἐποίησεν καὶ ὑπόλειμμα πνεύματος αὐ-
τ dixistis: q̄d aliud nisi semen q̄rit de⁹:
τοῦ. καὶ εἴπατε, τί ἄλλο ἀλλ᾽ ἢ σπέρμα ζητεῖ ὁ θεός,
τ custodite in spū vr̄o: τ vxorem adole-
καὶ φυλάξασθε ἐν τῷ πνεύματι ὑμῶν, καὶ γυναῖκα νεότη-
scētie tue ne derelinquas. sed si odio h̄ueris: dimitte
τός σου μὴ ἐγκαταλείπῃς. ἀλλ᾽ ἐὰν μισήσῃς, ἐξαπόστειλον
dicit dn̄s de⁹ israel. operiet īpietas sup
λέγει κύριος ὁ θεὸς ἰσραήλ. καλύψει ἀσέβεια ἐπὶ τὰ
cogitationes tuas dicit dn̄s omp̄s. τ custo-
ἐνθυμήματά σου λέγει κύριος παντοκράτωρ. καὶ φυλά-
dite in spū vr̄o τ nō derelinquatis q̄
ξασθε ἐν τῷ πνεύματι ὑμῶν καὶ οὐ μὴ ἐγκαταλίπητε. οἱ
p̄uocastis deū in s̄mōib⁹ vr̄is: τ dixi-
παροξύναντες τὸν θεὸν ἐν τοῖς λόγοις ὑμῶν, καὶ εἴπα-
stis: in q̄ p̄uocauimus eū? in eo q̄d dicitis vos:
τε, ἐν τίνι παρωξύναμεν αὐτόν; ἐν τῷ λέγειν ὑμᾶς,
oīs q̄ facit malum: bon⁹ ī cōspectu dn̄i τ in his
πᾶς ποιῶν πονηρόν, καλὸς ἐνώπιον κυρίου καὶ ἐν αὐ-
ipse cōplacuit: τ vbi est de⁹ iusti-
τοῖς αὐτὸς εὐδόκησεν, καὶ ποῦ ἐστιν ὁ θεὸς τῆς δικαιο-
cie?
σύνης;

Ca.3.

Ecce ego mitto angelū meū q̄
Ἰδοὺ ἐγὼ ἐξαποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου ὅστις
p̄parabit viā an̄ faciem meā: τ subito veniet in
ἑτοιμάσει ὁδὸν πρὸ προσώπου μου, καὶ ἐξαίφνης ἥξει εἰς
tēplū suum dn̄s quē vos q̄ritis: τ angelus
τὸν ναὸν αὐτοῦ κύριος ὃν ὑμεῖς ζητεῖτε, καὶ ὁ ἄγγελος
testamēti
τῆς διαθήκης ... καὶ ...

Mat. 11.d. Mar. 1.a. Lu. 7.d.

quē vos vultis: ecce venit dicit dn̄s omp̄s.
ὃν ὑμεῖς θέλετε, ἰδοὺ ἔρχεται λέγει κύριος παντοκρά-
τ q̄s sustinebit diē introit⁹ eius: aut q̄s
τωρ. καὶ τίς ὑπομενεῖ ἡμέραν εἰσόδου αὐτοῦ, ἢ τίς
sustinebit in visione eius: q̄z ipse īgre-
ὑποστήσεται ἐν τῇ ὀπτασίᾳ αὐτοῦ, διότι αὐτὸς εἰσπο-
ditur q̄si ignis cōflatorij τ q̄si herba lauantiū. τ
ρεύεται ὡς πῦρ χωνευτηρίου καὶ ὡς πόα πλυνόντων. καὶ
sedebit cōflans τ emundās: sicut argentū. τ
καθιεῖται χωνεύων καὶ καθαρίζων, ὥσπερ τὸ ἀργύριον. καὶ
emūdabit filios leui τ effundet eos: sicut
καθαριεῖ τοὺς υἱοὺς λευὶ καὶ ἐκχεεῖ αὐτούς, ὥσπερ τὸ
aurum τ sicut argentū. erunt dn̄o offerē-
χρυσίον καὶ ὥσπερ τὸ ἀργύριον. ἔσονται τῷ κυρίῳ προσά-
tes sacrificiū in iusticia. τ placebit deo sacrificiū iu-
γοντες θυσίαν ἐν δικαιοσύνῃ. καὶ ἀρέσει τῷ θεῷ θυσία ἰού-
da τ sacrificiū hierusalem: sicut dies seculi:
δα καὶ θυσία ἱερουσαλήμ, καθὼς αἱ ἡμέραι τοῦ αἰῶνος,
τ sicut anni priores. τ accedam ad vos
καὶ καθὼς τὰ ἔτη τὰ ἔμπροσθεν. καὶ προσήξω πρὸς ὑμᾶς
in iudicio τ ero testis velox sup venefi-
ἐν κρίσει καὶ ἔσομαι μάρτυς ταχὺς ἐπὶ τοὺς φαρμα-
cos: τ sup adulteros. τ sup eos q̄ iurant in no-
κούς, καὶ ἐπὶ τοὺς μοιχούς. καὶ ἐπὶ τοὺς ὀμνύοντας τῷ ὀνό-
mine meo in mēdacio. τ sup eos q̄ p̄uant mer-
ματί μου ἐπὶ ψευδεῖ. καὶ ἐπὶ τοὺς ἀποστεροῦντας μι-
cedē mercenarij: τ q̄ opp̄mūt p̄ potentiā viduas: τ q̄ p̄-
σθὸν μισθωτοῦ, καὶ καταδυναστεύοντας χήρας, καὶ κον-
cutiūt pupillos: τ q̄ p̄uertūt iudiciū ad-
δυλίζοντας ὀρφανούς, καὶ τοὺς ἐκκλίνοντας κρίσιν προ-
uene: τ q̄ nō timent me dicit dn̄s omni-
σηλύτου, καὶ τοὺς μὴ φοβουμένους με λέγει κύριος παν-
potēs. q̄a ego dn̄s deus vr̄ τ nō sū mutat⁹:
τοκράτωρ. διότι ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν καὶ οὐκ ἠλλοίωμαι,
τ vos filij iacob nō recessistis a peccatis
καὶ ὑμεῖς υἱοὶ ἰακὼβ οὐκ ἀπέχεσθε ἀπὸ τῶν ἁμαρτι-
p̄rm vr̄o℞. declinastis a legitimis
ῶν τῶν πατέρων ὑμῶν. ἐξεκλίνατε ἀπὸ τῶν νομίμων
meis: τ nō custodistis. reuertimini ad me: τ re-
μου, καὶ οὐκ ἐφυλάξατε. ἐπιστράφητε πρός με, καὶ ἐπι-
uertar ad vos dicit dn̄s omp̄s. τ
στραφήσομαι πρὸς ὑμᾶς λέγει κύριος παντοκράτωρ. καὶ
dixistis in q̄ reuertemur? si supplantabit homo deū?
εἴπατε ἐν τίνι ἐπιστρέψωμεν; εἰ πτερνιεῖ ἄνθρωπος θεόν;
q̄z vos supplantatis me: τ dixistis in q̄ supplāta-
διότι ὑμεῖς πτερνίζετέ με, καὶ εἴπατε ἐν τίνι ἐπτερνί-
uimus te? q̄z decime τ p̄mitie vobis-
σαμέν σε; ὅτι τὰ ἐπιδέκατα καὶ αἱ ἀπαρχαὶ μεθ᾽ ὑ-
cū sunt. τ respicientes vos respicitis:
μῶν εἰσιν. καὶ ἀποβλέποντες ὑμεῖς ἀποβλέπε-
τ me vos supplantatis. ann⁹ implet⁹ est. τ
τε, καὶ ἐμὲ ὑμεῖς πτερνίζετε. τὸ ἔτος συνετελέσθη. καὶ
intulistis oēs fructus in thesauros:
εἰσηνέγκατε πάντα τὰ ἐκφόρια εἰς τοὺς θησαυρούς,
τ rapina in domib⁹ vr̄is. reuertimini iā in
καὶ ἡ διαρπαγὴ ἐν τοῖς οἴκοις ὑμῶν. ἐπιστρέψατε δὴ ἐν
hoc dicit dn̄s omp̄s. si nō aperiā vo-
τούτῳ λέγει κύριος παντοκράτωρ. ἐὰν μὴ ἀνοίξω ὑ-
bis cataractas celi τ effundā vobis
μῖν τοὺς καταράκτας τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἐκχεῶ ὑμῖν τὴν
bn̄dictionē meā donec sufficiat: τ diuidā
εὐλογίαν μου ἕως τοῦ ἱκανωθῆναι, καὶ διαστελῶ
vobis cibū: τ non disperdā fructū
ὑμῖν βρῶσιν, καὶ οὐ μὴ διαφθείρω τὸν καρπὸν τῆς
tre vr̄e. τ non īfirmabit vr̄a vinea in
γῆς ὑμῶν. καὶ οὐ μὴ ἀσθενήσῃ ὑμῶν ἡ ἄμπελος ἐν τῷ
agro dicit dn̄s omp̄s. τ beatos dicent
ἀγρῷ λέγει κύριος παντοκράτωρ. καὶ μακαριοῦσιν
vos oēs gētes: q̄z eritis mihi vos q̄si tr̄a volūtaria
ὑμᾶς πάντα τὰ ἔθνη, διότι ἔσεσθε μοι ὑμεῖς ὡς γῆ θελητή

quē vos vultis. Ecce venit dicit dn̄s exercituū. Et quis poterit cogitare diem aduentus eius? Et quis stabit ad vidēdū eū? Ipse enim quasi ignis cōflans: & quasi herba fulonū. Et sedebit conflans & emundans argentum: & purgabit filios leui. Et colabit eos quasi aurū & quasi argentum: & erunt dn̄o offerentes sacrificia in iusticia. Et placebit domino sacrificiū iuda & hierusalem: sicut dies seculi & sicut anni antiqui. Et accedā ad vos in iudicio: & ero testis velox maleficis & adulteris & periuris: & qui calumniantur mercedem mercenarii & humiliant viduas & pupillos: & opprimūt peregrinū: nec timuerunt me dicit dn̄s exercituum. Ego enim dn̄s & nō mutor: & vos filii iacob non estis consumpti. A diebus enim patrū vestro℞ recessistis a legitimis meis & non custodistis. Reuertimini ad me & reuertar ad vos dicit domin⁹ exercituum: Et dixistis: in quo reuertemur? Si affigit homo deum: quia vos configitis me? Et dixistis. In quo configimus te. In decimis & in primitiis. Et in penuria vos maledicti estis: & me vos configitis gens tota. Inferte oēm decimam in horreum & sit cibus in domo mea: & probate me super hoc dicit dominus. Si non aperuero vobis cataractas celi & effudero vobis benedictionē vsq; ad abundantiā. Et increpabo pro vobis deuorantem: & non corrumpet fructū terre vestre: nec erit sterilis vinea in agro dicit dominus exercituum. Et beatos vos dicent omnes gentes. Eritis enī vos terra desiderabilis

אשר אתם חפצים הנה בא אמר יהוה צבאות ׃ ומי מכלכל את יום בואו ומי העמד בהראותו כי הוא כאש מצרף וכברית מכבסים ׃ וישב מצרף ומטהר כסף וטהר את בני לוי וזקק אתם כזהב וככסף והיו ליהוה מגישי מנחה בצדקה ׃ וערבה ליהוה מנחת יהודה וירושלם כימי עולם וכשנים קדמניות ׃ וקרבתי אליכם למשפט והייתי עד ממהר במכשפים ובמנאפים ובנשבעים לשקר ובעשקי שכר שכיר אלמנה ויתום ומטי גר ולא יראוני אמר יהוה צבאות ׃ כי אני יהוה לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם ׃ למימי אבתיכם סרתם מחקי ולא שמרתם שובו אלי ואשובה אליכם אמר יהוה צבאות ואמרתם במה נשוב ׃ היקבע אדם אלהים כי אתם קבעים אתי ואמרתם במה קבענוך המעשר והתרומה ׃ במארה אתם נארים ואתי אתם קבעים הגוי כלו ׃ הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ויהי טרף בביתי ובחנוני נא בזאת אמר יהוה צבאות אם לא אפתח לכם את ארבות השמים והריקתי לכם ברכה עד בלי די ׃ וגערתי לכם באכל ולא ישחת לכם את פרי האדמה ולא תשכל לכם הגפן בשדה אמר יהוה צבאות ׃ ואשרו אתכם כל הגוים כי תהיו אתם ארץ חפץ

אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת׃ חָזְקוּ עָלַי
דִּבְרֵיכֶם אָמַר יְהוָה וַאֲמַרְתֶּם מַה
נִּדְבַּרְנוּ עָלֶיךָ׃ אֲמַרְתֶּם שָׁוְא עֲבֹד
אֱלֹהִים וּמַה בֶּצַע כִּי שָׁמַרְנוּ
מִשְׁמַרְתּוֹ וְכִי הָלַכְנוּ קְדֹרַנִּית מִפְּנֵי
יְהוָה צְבָאוֹת׃ וְעַתָּה אֲנַחְנוּ
מְאַשְּׁרִים זֵדִים גַּם נִבְנוּ עֹשֵׂי
רִשְׁעָה גַּם בָּחֲנוּ אֱלֹהִים וַיִּמָּלֵטוּ׃
אָז נִדְבְּרוּ יִרְאֵי יְהוָה אִישׁ אֶל
רֵעֵהוּ וַיַּקְשֵׁב יְהוָה וַיִּשְׁמָע
וַיִּכָּתֵב סֵפֶר זִכָּרוֹן לְפָנָיו לְיִרְאֵי
יְהוָה וּלְחֹשְׁבֵי שְׁמוֹ׃ וְהָיוּ לִי
אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת לַיּוֹם אֲשֶׁר
אֲנִי עֹשֶׂה סְגֻלָּה וְחָמַלְתִּי עֲלֵיהֶם
כַּאֲשֶׁר יַחְמֹל אִישׁ עַל בְּנוֹ
הָעֹבֵד אֹתוֹ׃ וְשַׁבְתֶּם וּרְאִיתֶם בֵּין
צַדִּיק לְרָשָׁע בֵּין עֹבֵד אֱלֹהִים
לַאֲשֶׁר לֹא עֲבָדוֹ׃

Cap. iiij.

כִּי הִנֵּה הַיּוֹם בָּא בֹּעֵר כַּתַּנּוּר וְהָיוּ
כָל זֵדִים וְכָל עֹשֵׂה רִשְׁעָה קַשׁ
וְלִהַט אֹתָם הַיּוֹם הַבָּא אָמַר יְהוָה
צְבָאוֹת אֲשֶׁר לֹא יַעֲזֹב לָהֶם
שֹׁרֶשׁ וְעָנָף׃ וְזָרְחָה לָכֶם יִרְאֵי
שְׁמִי שֶׁמֶשׁ צְדָקָה וּמַרְפֵּא בִּכְנָפֶיהָ רפא
וִיצָאתֶם וּפִשְׁתֶּם כְּעֶגְלֵי מַרְבֵּק׃ פוש רבק
וְעַסּוֹתֶם רְשָׁעִים כִּי יִהְיוּ אֵפֶר תַּחַת עסס
כַּפּוֹת רַגְלֵיכֶם בַּיּוֹם אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה כפף
אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת׃ זִכְרוּ תּוֹרַת מֹשֶׁה
עַבְדִּי אֲשֶׁר צִוִּיתִי אוֹתוֹ בְחֹרֵב צוה
עַל כָּל יִשְׂרָאֵל חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים׃ חקק שפט
הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵחַ לָכֶם אֵת אֵלִיָּה
הַנָּבִיא לִפְנֵי בּוֹא יוֹם יְהוָה הַגָּדוֹל נבא פנה
וְהַנּוֹרָא׃ וְהֵשִׁיב לֵב אָבוֹת עַל בָּנִים גדל ירא
וְלֵב בָּנִים עַל אֲבוֹתָם פֶּן אָבוֹא שוב בוא
וְהִכֵּיתִי אֶת הָאָרֶץ חֵרֶם׃ נכה

הנה אנכי

dicit dñs exercituum. Inualuerunt super me verba vestra dicit dominus. Et dixistis. Quid locuti sumus contra te? Dixistis. Vanus est qui seruit deo. Et quod emolumētum: quia custodiuimus precepta eius: & quia ambulauimus tristes coram domino exercituū. Ergo nunc beatos dicimus arrogātes. Siquidē edificati sūt facientes impietates: & tentauerunt deū & salui facti sunt. Tunc locuti sunt timentes dominum vnusquisq; cū proximo suo. Et attendit dñs & audiuit: & script⁹ est liber monumenti coram eo timētibus dñm & cogitantibus nomen eius. Et erūt mihi ait dñs exercituū in die qua ego facio in peculium: & parcam eis sicut parcit vir filio suo seruienti sibi. Et cōuertemini & videbitis quid sit inter iustū & impiū: & inter seruientem deo & non seruientem ei.

4.

Ecce enī dies veniet succēsa quasi caminus: & erunt oēs superbi & omnes faciētes impietatem: stipula. Et inflāmabit eos dies veniēs dicit dñs exercituum: que non derelinquet eis radicem & germen. Et orietur vobis timentibus nomē meū: sol iusticie: & sanitas in pēnis eius. Et egrediemini & salietis sicut vitulus de armento: & calcabitis impios cū fuerint cinis sub planta pedum vestrorū: in die qua ego facio dicit dñs exercituū. Mementote legis moysi serui mei quā mandaui ei in oreb ad omnē israel: precepta & iudicia. Ecce ego mittam vobis heliam prophetam anteq̃ veniat dies domini magn⁹ & horribilis. Et cōuertet cor patrū ad filios & cor filiorū ad patres eorum: ne forte veniam & percutiam terrā anathemate.

Explicit Malachias propheta.

λέγει κύριος παντοκράτωρ. ἐβαρύνατε ἐπ' ἐμὲ τοὺς λόγους ὑμῶν λέγει κύριος. καὶ εἴπατε ἐν τίνι κατελαλήσαμεν κατὰ σοῦ; εἴπατε μάταιος ὁ δουλεύων θεῷ, καὶ τί πλεῖον ὅτι ἐφυλάξαμεν τὰ φυλάγματα αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἐπορεύθημεν ἱκέται πρὸ προσώπου κυρίου παντοκράτορος. καὶ νῦν ἡμεῖς μακαρίζομεν ἀλλοτρίους, καὶ ἀνοικοδομοῦνται πάντες οἱ ποιοῦντες ἄνομα, καὶ ἀντέστησαν θεῷ καὶ ἐσώθησαν. ταῦτα κατελάλησαν οἱ φοβούμενοι τὸν κύριον ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ. καὶ προσέσχε κύριος καὶ εἰσήκουσε, καὶ ἔγραψε βιβλίον μνημοσύνου ἐνώπιον αὐτοῦ τοῖς φοβουμένοις τὸν κύριον καὶ εὐλαβουμένοις τὸ ὄνομα αὐτοῦ. καὶ ἔσονταί μοι λέγει κύριος παντοκράτωρ εἰς ἡμέραν ἣν ἐγὼ ποιῶ εἰς περιποίησιν. καὶ αἱρετιῶ αὐτοὺς ὃν τρόπον αἱρετίζει ἄνθρωπος τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν δουλεύοντα αὐτῷ. καὶ ἐπιστραφήσεσθε καὶ ὄψεσθε, τί ἀνὰ μέσον δικαίου καὶ ἀνὰ μέσον ἀδίκου, καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ δουλεύοντος θεῷ καὶ τοῦ μὴ δουλεύοντος αὐτῷ.

Ca. 4.

Διότι ἰδοὺ ἡμέρα ἔρχεται καιομένη ὡς κλίβανος καὶ φλέξει αὐτούς, καὶ ἔσονται πάντες ἀλλόφυλοι καὶ πάντες οἱ ποιοῦντες ἄνομα καλάμη, καὶ ἀνάψει αὐτοὺς ἡ ἡμέρα ἡ ἐρχομένη λέγει κύριος τῶν δυνάμεων, καὶ οὐ μὴ ὑπολειφθῇ αὐτῶν ῥίζα οὐδὲ κλῆμα. ὑμῖν δὲ τοῖς φοβουμένοις τὸ ὄνομά μου ἀνατελεῖ ἥλιος δικαιοσύνης καὶ ἴασις ἐν ταῖς πτέρυξιν αὐτοῦ, καὶ ἐξελεύσεσθε καὶ σκιρτήσετε ὡς μοσχάρια ἐκ δεσμῶν ἀνειμένα. καὶ καταπατήσετε ἀνόμους, καὶ ἔσονται σποδὸς ὑποκάτω τῶν ποδῶν ὑμῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ᾗ ἐγὼ ποιῶ λέγει κύριος παντοκράτωρ. μνήσθητε τοῦ νόμου τοῦ Μωυσέως τοῦ δούλου μου, καθότι ἐνετειλάμην αὐτῷ ἐν Χωρὴβ πρὸς πάντα Ἰσραὴλ προστάγματα καὶ κρίματα. ἰδοὺ ἐγὼ ἐξαποστέλλω ὑμῖν Ἠλίαν τὸν προφήτην πρὶν ἐλθεῖν ἡμέραν κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ, ὃς ἀποκαταστήσει καρδίαν πατρὸς πρὸς υἱόν, καὶ καρδίαν ἀνθρώπου πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, μὴ ἐλθὼν πατάξω τὴν γῆν ἄρδην.

Incipit prologus beati hieronimi presybteri in libros Machabeorum.

Machabeorū libri duo prenotant prelia inter hebreorum duces gentēq; persarum: pugnam quoq; sabbatorum: & nobiles machabei ducis triumphos: ex cuius nomine et libri iidē sunt nuncupati. Hec quoq; historia continet etiam inclyta illa gesta machabeorum fratrum qui sub antiocho rege: pro sacris legibus dira tormenta perpessi sunt. Quos mater pia dum diuersis suppliciis vrgerētur: non solum non fleuit: sed & gaudens hortabatur ad gloriam passionis.

Item alius prologus.

Machabeorum libri licet non habeantur in canone hebreorum: tamē ab ecclesia inter diuinorum voluminū annotantur historias: notant aūt prelia inter hebreorum duces gētesq; persarū: pugnā quoq; sabbatorū & nobiles machabei triumphos: fedus quoq; amicitiarū cum romanorū ducibus atq; legationū. Machabei septem fratres ab vna matre machabea nomine geniti custodientes legem: patris traditionē: non māducantes carnē porcinam: ob hoc ab antiocho rege seuissimo in antiochia martyrii gloria coronati sunt cū matre sua: atq; sepulti cū magna veneratione ibi quiescunt.

Explicit prologus.

Tex.Grec.cū iter.lati. Trāsla.B.Hie. Maccabeo.i.Cap.i.

MACCABEORVM PRIMVS.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ ΠΡΩΤΟΣ.

Incipit liber primus Machabeorum. Ca.1.

ET FACTVM EST POST q̃ percussit alexāder philippi macedo quiprim⁹ regnauit in grecia egressus de terra cethim: darium regē persarum & medorū: constituit prelia multa & obtinuit omniū munitiones: & interfecit reges terre. Et pertransiit vsq; ad fines terre: et accepit spolia multitudinis gentium: & siluit terra in conspectu eius. Et congregauit virtutē & exercitum fortem nimis: et exaltatum est & eleuatum cor eius: & obtinuit regiōes gentium et tyrannos: & facti sunt illi in tributum. Et post hec decidit in lectum & cognouit quia moreretur. Et vocauit pueros suos nobiles qui secum erāt nutriti a iuuentute sua: & dimisit illis regnum suum cum adhuc viueret. Et regnauit alexander annis duodecim: & mortu⁹ est. Et obtinuerunt pueri ei⁹ regnum vnusquisq; in loco suo: & imposuerunt oēs sibi diademata post mortem eius: & filii eorum post eos annis multis: & multiplicata sunt mala in terra. Et exiit ex eis radix peccati: antiochus illustris filius antiochi regis q fuerat rome obses: & regnauit in anno cēntesimotricesimoseptimo regni grecorum. In diebus illis exierunt ex israel filii iniqui: & suaserunt multis dicentes. Eamus & disponamus testamentū cū gentibus que circa nos sunt: qa ex quo recessimus ab eis: inuenerunt nos multa mala: & bonus visus est sermo in oculis eorum. Et destinauerunt aliqui de populo: & abierunt ad regem: & dedit illis potestatem: vt facerent iusticiā gentium: et edificauerunt gymnasiū in hyerosolimis secundum leges nationū: & fecerunt sibi preputia: et recesserunt a testamēto sancto: & iuncti sunt nationibus: & venundati sunt vt facerēt malū. Et paratū est regnum in conspectu antiochi: & cepit regnare in terra egypti vt regnaret super duo regna. Et intrauit in egyptū in multitudie graui in curribus & elephātis & eqtibus: & copiosa nauiū multitudine. Et constituit bellū aduersus ptolemeum regem egypti:

Καὶ ἐγένετο μετὰ τὸ πατάξαι Ἀλέξανδρον τὸν Φιλίππου Μακεδόνα, ὃς ἐξῆλθεν ἐκ τῆς γῆς Χεττιείμ, καὶ ἐπάταξε τὸν Δαρεῖον βασιλέα Περσῶν καὶ Μήδων, καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ πρότερον ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ συνεστήσατο πολέμους πολλούς, καὶ ἐκράτησεν ὀχυρωμάτων, καὶ ἔσφαξε βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ διῆλθεν ἕως ἄκρων τῆς γῆς, καὶ ἔλαβε σκῦλα πλήθους ἐθνῶν, καὶ ἡσύχασεν ἡ γῆ ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ ὑψώθη καὶ ἐπήρθη ἡ καρδία αὐτοῦ, καὶ συνῆξε δύναμιν ἰσχυρὰν σφόδρα, καὶ ἦρξε χωρῶν ἐθνῶν καὶ τυράννων, καὶ ἐγένοντο αὐτῷ εἰς φόρον. καὶ μετὰ ταῦτα ἔπεσεν ἐπὶ τὴν κοίτην καὶ ἔγνω ὅτι ἀποθνήσκει. καὶ ἐκάλεσε τοὺς παῖδας αὐτοῦ τοὺς ἐνδόξους τοὺς συνεκτρόφους αὐτοῦ ἐκ νεότητος, καὶ διεῖλεν αὐτοῖς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ ἔτι ζῶντος αὐτοῦ. καὶ ἐβασίλευσεν Ἀλέξανδρος ἔτη δώδεκα, καὶ ἀπέθανεν. καὶ ἐπεκράτησαν οἱ παῖδες αὐτοῦ ἕκαστος ἐν τῷ τόπῳ αὐτοῦ. καὶ ἐπέθεντο πάντες διαδήματα μετὰ τὸ ἀποθανεῖν αὐτόν, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν ὀπίσω αὐτῶν ἔτη πολλά. καὶ ἐπλήθυναν κακὰ ἐν τῇ γῇ. καὶ ἐξῆλθεν ἐξ αὐτῶν ῥίζα ἁμαρτωλὸς Ἀντίοχος Ἐπιφανής, υἱὸς Ἀντιόχου τοῦ βασιλέως, ὃς ἦν ὅμηρα ἐν Ῥώμῃ, καὶ ἐβασίλευσεν ἐν ἔτει ἑκατοστῷ καὶ τριακοστῷ καὶ ἑβδόμῳ βασιλείας Ἑλλήνων. ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐξῆλθον ἐξ Ἰσραὴλ υἱοὶ παράνομοι, καὶ ἀνέπεισαν πολλοὺς λέγοντες· πορευθῶμεν καὶ διαθώμεθα διαθήκην μετὰ τῶν ἐθνῶν τῶν κύκλῳ ἡμῶν, ὅτι ἀφ' ἧς ἐχωρίσθημεν ἀπ' αὐτῶν, εὗρεν ἡμᾶς κακὰ πολλά. καὶ ἠγαθύνθη ὁ λόγος ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτῶν. καὶ προεθυμήθησάν τινες ἀπὸ τοῦ λαοῦ, καὶ ἐπορεύθησαν πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν ποιῆσαι τὰ δικαιώματα τῶν ἐθνῶν. καὶ ᾠκοδόμησαν γυμνάσιον ἐν Ἱεροσολύμοις κατὰ τὰ νόμιμα τῶν ἐθνῶν, καὶ ἐποίησαν ἑαυτοῖς ἀκροβυστίας, καὶ ἀπέστησαν ἀπὸ διαθήκης ἁγίας, καὶ ἐζευγίσθησαν τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἐπράθησαν τοῦ ποιῆσαι τὸ πονηρόν. καὶ ἡτοιμάσθη ἡ βασιλεία ἐναντίον Ἀντιόχου, καὶ ὑπέλαβε βασιλεῦσαι τῆς Αἰγύπτου, ὅπως βασιλεύσῃ ἐπὶ τὰς δύο βασιλείας. καὶ εἰσῆλθεν εἰς Αἴγυπτον ἐν ὄχλῳ βαρεῖ ἐν ἅρμασι καὶ ἐλέφασι καὶ ἐν ἱππεῦσι καὶ ἐν στόλῳ μεγάλῳ, καὶ συνεστήσατο

Judith 1.c.

1.Reg. 11.6

bellū cōtra ptolemeū regē egy
πόλεμον πρὸς πτολεμαῖον βασιλέα αἰγύ
pti. et veritꝰ est ptolemeꝰ a fa
πτου. καὶ ἐνετράπη πτολεμαῖος ἀπὸ προ
cie eiꝰ et fugit. et ceciderūt vulne
σώπου αὐτοῦ καὶ ἔφυγε. καὶ ἔπεσον τραυ
rati multi: et ceperūt vr
ματίαι πολλοί, καὶ κατελάβοντο τὰς πό
bes munitas in terra egypti. et
λεις τὰς ὀχυρὰς ἐν γῇ αἰγύπτου. καὶ
accepit spolia egypti: et re
ἔλαβε τὰ σκῦλα τῆς αἰγύπτου, καὶ ἐπέ
uersus est antiochus postꝙ percussit egy
στρεψεν ἀντίοχος μετὰ τὸ πατάξαι αἴγυ
ptū in cētesimo et quadragesimo et
πτον ἐν τῷ ἑκατοστῷ καὶ τεσσαρακοστῷ καὶ
tertio anno. et ascēdit in israel et hie
τρίτῳ ἔτει. καὶ ἀνέβη ἐπὶ ἰσραὴλ καὶ ἱε
rosolymā in turba graui: et intrauit in
ροσόλυμα ἐν ὄχλῳ βαρεῖ, καὶ εἰσῆλθεν εἰς
sanctuariū in superbia: et accepit
τὸ ἁγίασμα ἐν ὑπερηφανίᾳ, καὶ ἔλαβε
altare aureū: et cāde
τὸ θυσιαστήριον τὸ χρυσοῦν, καὶ τὴν λυ
labrū luminis: et oia vasa
χνίαν τοῦ φωτός, καὶ πάντα τὰ σκεύη
eius: et mēsam ppositiōis:
αὐτῆς, καὶ τὴν τράπεζαν τῆς προθέσεως,
et libatoria et phialas: et
καὶ τὰ σπονδεῖα καὶ τὰς φιάλας, καὶ
mortariola aurea: et ve
τὰς θυΐσκας τὰς χρυσᾶς, καὶ τὸ κατα
lum: et coronas: et orna
πέτασμα, καὶ τοὺς στεφάνους, καὶ τὸν κόσ
mētū aureū qd in facie
μον τὸν χρυσοῦν τὸν κατὰ πρόσωπον τοῦ
tēpli. et cōminuit eia: et accepit
ναοῦ. καὶ ἐλέπισε πάντα, καὶ ἔλαβε
argentū et aur et vasa
τὸ ἀργύριον καὶ τὸ χρυσίον καὶ τὰ σκεύη
desiderabilia. et accepit thesau
τὰ ἐπιθυμητά. καὶ ἔλαβε τοὺς θησαυ
ros absconditos quos inuenit. et acci
ροὺς τοὺς ἀποκρύφους οὓς εὗρε. καὶ λα
piens oia abijt in terrā suā.
βὼν πάντα ἀπῆλθεν εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ.
et fecit hoīm cedē: et locutꝰ est
καὶ ἐποίησε φονοκτονίαν, καὶ ἐλάλησεν
superbiā magnā. et fuit lu
ὑπερηφανίαν μεγάλην. καὶ ἐγένετο πέν
etꝰ magnꝰ in israel in oi loco
θος μέγα ἐπὶ ἰσραὴλ ἐν παντὶ τόπῳ
eoꝝ. et gemuerūt principes et se
αὐτῶν. καὶ ἐστέναξαν ἄρχοντες καὶ πρε
niores: virgines et pueri infir
σβύτεροι, παρθένοι καὶ νεανίσκοι ἠσθέ
mati sūt: et pulchritudo mulierū mu
νησαν, καὶ τὸ κάλλος τῶν γυναικῶν ἠλ
tata est. ois sponsus accepit luctū.
λοιώθη. πᾶς νυμφίος ἀνέλαβε θρῆνον.
sedēs in thalamo fuit in luctu. et
καθημένη ἐν παστῷ ἐγένετο ἐν πένθει. καὶ
cōmota ē terra sup habitātes e
ἐσείσθη ἡ γῆ ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας αὐ
am. et ois domus iacob induerūt
τήν. καὶ πᾶς ὁ οἶκος ἰακὼβ ἐνεδύσαν
cōfusionē. post duos ānos dier mi
το αἰσχύνην. μετὰ δύο ἔτη ἡμερῶν ἀπέ
sit rex pncipē tribu
στειλεν ὁ βασιλεὺς ἄρχοντα φορολογί
ti in vrbes iuda. et venit in
ας εἰς τὰς πόλεις ἰούδα. καὶ ἦλθεν εἰς

Et constituit bellum aduersus ptolemeum regem egypti: & veritus est ptolemeus a facie eius & fugit: & ceciderunt vulnerati multi. Et comprehendit ciuitates munitas in terra egypti: & accepit spolia terre egypti. Et conuertit antiochus postꝙ percussit egyptum in centesimo & quadragesimo & tertio anno: & ascendit ad israel: & ascendit hierosolymam in multitudine graui. Et intrauit in sanctificationem cum superbia: & accepit altare aureum: & candelabrum luminis: & vniuersa vasa eiꝰ: & mensam propositionis & libatoria & phialas: & mortariola aurea: & velum & coronas & ornamentum aureum quod in facie templi erat: & comminuit omnia: Et accepit argentum & aurū & vasa concupiscibilia: et accepit thesauros occultos quos inuenit: & sublatis oibus abiit in terram suam. Et fecit cedē hominū: & locutus est in superbia magna. Et factus est planctus magnus in israel: & in omni loco eorum. Et ingemuerunt principes & seniores: & iuuenes & virgines infirmati sunt: & speciositas mulierum immutata est. Omnis maritus sumpsit lamentum: & que sedebant in thoro maritali lugebant: et cōmota est terra super habitantes in ea: et vniuersa domus iacob induit confusionem. Et post duos annos dierum misit rex principem tributorum in ciuitates iuda: & venit hierusalem cum turba magna. Et locutus est ad eos verba pacifica in dolo: & crediderunt ei. Et irruit super ciuitatem repente: et percussit eam plaga magna: & perdidit populum multum ex israel. Et accepit spolia ciuitatis: & succendit eam igni. Et destruxit domos eius & muros eiꝰ in circuitu: & captiuas duxerūt mulieres & natos: & pecora possederunt. Et edificauerunt ciuitatem dauid muro magno & firmo & turribus firmis: et facta est illis in arcem. Et posuerunt illic gentem peccatricem viros iniquos: et conualuerunt in ea. Et posuerunt arma et escas: et congregauerunt spolia hierusalem: & reposuerūt illic: & facti sunt in laqueum magnum. Et factū est hoc ad insidias sanctificationi: & in diabolū malum israel: et effuderunt sanguinem innocentem per circuitū sanctificationis: & contaminauerunt sanctificationem. Et fugerūt habitatores hierusalem propter eos: & facta est habitatio exterorum: Et facta est extera semini suo: & nati eius reliquerunt eam. Sanctificatio eiꝰ desolata est sicut solitudo: dies festi eius conuersi sunt in luctum: sabbata eius in opprobrium: honores eius in nihilum. Secundum gloriam eiꝰ multiplicata est ignominia eius: et sublimitas eius conuersa est in luctum. Et scripsit rex antiochꝰ omni regno suo: vt esset omnis populus vnus: et relinquerent vnusquisqꝫ

hierusalē in turba graui: et locutꝰ
ἱερουσαλὴμ ἐν ὄχλῳ βαρεῖ, καὶ ἐλάλη
est eis verba pacifica in dolo:
σεν αὐτοῖς λόγους εἰρηνικοὺς ἐν δόλῳ,
et crediderūt ei. et irruit
καὶ ἐνεπίστευσαν αὐτῷ. καὶ ἐπέπεσεν
sup ciuitatē subito. et pcussit
ἐπὶ τὴν πόλιν ἐξάπινα, καὶ ἐπάταξεν
eā plaga magna. et pdidit
αὐτὴν πληγὴν μεγάλην. καὶ ἀπώλεσε
pplm multū de israel. et accepit
λαὸν πολὺν ἐξ ἰσραήλ. καὶ ἔλαβε τὰ
spolia vrbis: et cōbussit il
σκῦλα τῆς πόλεως, καὶ ἐνεπύρισεν αὐ
lā igni: et destruxit domos il
τὴν πυρί, καὶ καθεῖλε τοὺς οἴκους αὐ
liꝰ et muros illiꝰ in circuitu. et cap
τῆς καὶ τὰ τείχη αὐτῆς κυκλόθεν. καὶ ᾐχ
ptiuauerūt mulieres et fi
μαλώτευσαν τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέ
lios: et iumēta possederūt. et
κνα, καὶ τὰ κτήνη ἐκληρονόμησαν. καὶ
edificauerunt vrbē dauid muro
ᾠκοδόμησαν τὴν πόλιν δαυὶδ τείχει
magno et forti turribꝰ munitis:
μεγάλῳ καὶ ὀχυρῷ πύργοις ὀχυροῖς,
et fuit illis in arcē. et posue
καὶ ἐγένετο αὐτοῖς εἰς ἄκραν. καὶ ἔθη
rūt illic gētē peccatricē: viros ini
καν ἐκεῖ ἔθνος ἁμαρτωλόν, ἄνδρας παρα
quos: et cōualuerūt in illa. et
νόμους, καὶ ἐνίσχυσαν ἐν αὐτῇ. καὶ
posuerunt arma et escas: et cōgre
παρέθεντο ὅπλα καὶ τροφήν, καὶ συ
gātes spolia hierusalē repo
ναγαγόντες τὰ σκῦλα ἱερουσαλὴμ ἀπέ
suerūt illic. et factū ē in magnū la
θεντο ἐκεῖ. καὶ ἐγένοντο εἰς μεγάλην πα
queū. et fuit in insidias san
γίδα. καὶ ἐγένετο εἰς ἔνεδρον τῷ ἁγι
ctuario: et in calūniatorē malū
άσματι, καὶ εἰς διάβολον πονηρὸν τῷ
israel semp. et effuderūt sanguinē
ἰσραὴλ διαπαντός. καὶ ἐξέχεαν αἷμα
innocētē circuitu sanctuarij: et pollu
ἀθῷον κύκλῳ τοῦ ἁγιάσματος, καὶ ἐμό
erūt sanctuariū. et fugerūt habi
λυναν τὸ ἁγίασμα. καὶ ἔφυγον οἱ κά
tatores hierusalē ppt eos: et facta
τοικοι ἱερουσαλὴμ δι' αὐτούς, καὶ ἐγένετο
est habitatio exteroꝝ. et facta est ex
κατοικία ἀλλοτρίων. καὶ ἐγένετο ἀλ
tera generationi suae: et
λοτρία τοῖς γενήμασιν αὐτῆς, καὶ τὰ
filij sui reliquerūt eā. san
τέκνα αὐτῆς ἐγκατέλιπον αὐτήν. τὸ ἁγί
ctuariū illiꝰ desolatū ē vt eremꝰ. fe
ασμα αὐτῆς ἠρημώθη ὡς ἔρημος. αἱ ἑορ
sta eiꝰ versa sunt in luctū. sab
ταὶ αὐτῆς ἐστράφησαν εἰς πένθος. τὰ σάβ
bata eiꝰ in ignominiā. honor eiꝰ
βατα αὐτῆς εἰς ὀνειδισμόν. ἡ τιμὴ αὐτῆς εἰς
in vilipēdium: iuxta gliā eiꝰ sic
ἐξουδένωσιν, κατὰ τὴν δόξαν αὐτῆς ἐγε
it ignominia eiꝰ. et altitudo eiꝰ
νήθη ἀτιμασμὸς αὐτῆς. καὶ τὸ ὕψος αὐτῆς
versa ē in luctū. et scripsit rex
ἐστράφη εἰς πένθος. καὶ ἔγραψεν ὁ βασι
omni regno suo vt essent om
λεὺς πάσῃ τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ εἶναι πάν
nes in pplm vnū: et relinqueret quisqꝫ
τας εἰς λαὸν ἕνα, καὶ ἐγκαταλιπεῖν ἕκαστον

leges suas. et cōsēserūt oēs
τὰ νόμιμα αὐτοῦ. καὶ ἐπεδέξαντο πάντα
gētes fm sermonē regis.
τὰ ἔθνη κατὰ τὸν λόγον τοῦ βασιλέως.
et multi ab israel cōsēserūt cul
καὶ πολλοὶ ἀπὸ ἰσραὴλ εὐδόκησαν τῇ λα
tui eiꝰ. et sacrificauerūt idolis: et
τρείᾳ αὐτοῦ. καὶ ἔθυσαν τοῖς εἰδώλοις, καὶ
polluerūt sabbatū. et mi
ἐβεβήλωσαν τὸ σάββατον. καὶ ἀπέ
sit rex libros in manu nū
στειλεν ὁ βασιλεὺς βιβλία ἐν χειρὶ ἀγ
cioꝝ in hierusalē et vrbes iu
γέλων εἰς ἱερουσαλὴμ καὶ τὰς πόλεις ἰού
da vt irēt post leges alienoꝝ
δα, πορευθῆναι ὀπίσω νομίμων ἀλλοτρίων
terre: et phiberēt holocausta et
τῆς γῆς, καὶ κωλῦσαι ὁλοκαυτώματα καὶ
sacrificiū et libationē ex sanctuario:
θυσίαν καὶ σπονδὴν ἐκ τοῦ ἁγιάσματος,
et coinquinarēt sabbata et festa: et
καὶ βεβηλῶσαι σάββατα καὶ ἑορτάς, καὶ
polluerēt sanctuariū et sanctos: edificarēt
μιᾶναι ἁγίασμα καὶ ἁγίους, οἰκοδομῆσαι
aras et lucos: et idola: et sacrificarēt
βωμοὺς καὶ τεμένη, καὶ εἰδωλεῖα, καὶ θύειν
porcina et pecora cōmunia: et relinquerēt
ὕεια καὶ κτήνη κοινά, καὶ ἀφιέναι τοὺς
filios suos incircūcisos: abominarent
υἱοὺς αὐτῶν ἀπεριτμήτους, βδελύξαι τὰς
aias suas in oi immūdo et
ψυχὰς αὐτῶν ἐν παντὶ ἀκαθάρτῳ καὶ
coinquinatione. ita vt obliuiscerent legis:
βεβηλώσει. ὥστε ἐπιλαθέσθαι τοῦ νόμου,
et immutarēt oēs iustificationes.
καὶ ἀλλάξαι πάντα τὰ δικαιώματα.
et q nō faceret iuxta verbū
καὶ ὃς ἂν μὴ ποιήσῃ κατὰ τὸ ῥῆμα τοῦ
regis moreret. iuxta oia
βασιλέως ἀποθανεῖται. κατὰ πάντας
verba hec scripsit oi
τοὺς λόγους τούτους ἔγραψε πάσῃ τῇ
regno suo. et fecit princi
βασιλείᾳ αὐτοῦ. καὶ ἐποίησεν ἐπισκό
pes sup oēm pplm: et prece
πους ἐπὶ πάντα τὸν λαόν, καὶ ἐνετεί
pit vrbibꝰ iuda sacrificare per
λατο ταῖς πόλεσιν ἰούδα θυσιάζειν κα
vrbē et vrbē. et cōgregati sunt
τὰ πόλιν καὶ πόλιν. καὶ συνηθροίσθησαν
de pplo ad eos multi. ois
ἀπὸ τοῦ λαοῦ πρὸς αὐτοὺς πολλοί. πᾶς
q dereliquerat legē. et fecerūt
ὁ ἐγκαταλιπὼν τὸν νόμον. καὶ ἐποίησαν
mala in terra: et posuerūt israel in
κακὰ ἐν τῇ γῇ, καὶ ἔθεντο τὸν ἰσραὴλ ἐν
abditis in omni refugio ipoꝝ.
κρυφοῖς ἐν παντὶ φυγαδευτηρίῳ αὐτῶν.
et quinta et decima die chasleu
καὶ τῇ πεντεκαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ χασελεῦ
quinto et qdragesimo et cētesi
τῷ πέμπτῳ καὶ τεσσαρακοστῷ καὶ ἑκατο
mo anno edificauerūt abominationē deso
στῷ ἔτει ᾠκοδόμησαν βδέλυγμα ἐρημώ
lationis sup altare. et in vrbi
σεως ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. καὶ ἐν πόλε
bꝰ iuda incircuitu edificauerūt aras:
σιν ἰούδα κύκλῳ ᾠκοδόμησαν βωμούς,
et in ianuis domoꝝ. et in
καὶ ἐπὶ τῶν θυρῶν τῶν οἰκιῶν, καὶ ἐν
plateis thura icēdebāt. et libros
ταῖς πλατείαις ἐθυμίων. καὶ τὰ βιβλία

legē suam: & consenserunt omnes gentes secundū verbum regis antiochi. Et multi ex israel consenserūt ei: & sacrificauerūt idolis & coinquinauerunt sabbatū. Et misit rex antiochus libros per manꝰ nunciorū in hierusalē: & in oēs ciuitates iude vt sequerētur leges gentium terre: & phiberent holocausta & sacrificia: & placationes fieri in tēplo dei: & phiberent celebrari sabbatū & dies solennes. Et iussit coinquinari sancta et sanctū populū israel. Et iussit edificari aras & tēpla & idola: & imolari carnes suillas & pecora cōmunia: & relinqre filios suos incircuncisos: & coinquinari aias eorū in oibus immūdicijs & abominationibus: ita vt obliuiscerētur legē & immutarēt oēs iustificationes dei. Et qcunqꝫ nō fecissent secundū verbū regis antiochi: morerētur. Secundū oia verba hec scripsit omni regno suo: & pposuit principes populo q hec fieri cogerēt. Et iusserūt ciuitatibus iude sacrificare. Et cōgregati sunt multi de pplo ad eos q dereliquerāt legē dñi: & fecerūt mala super terrā: & effugauerūt pplm israel in abditis & in absconditis fugitiuorū locis. Die quītadecima mēsis casleu: qnto & qdragesimo & cētesimo āno: edificauit rex antiochꝰ abominandū idolū desolationis sup altare dei: & per vniuersas ciuitates iude in circuitu edificauerūt aras & ante ianuas domorū: & in plateis incendebant thura & sacrificabāt. Et libros legis dei cōbusserūt igni scīdētes eos: & apud quēcunqꝫ inueniebātur libri testamēti dñi: & quicūqꝫ obseruabat legē dñi secūdū edictū regis: trucidabāt eū. In virtute sua faciebāt hec pplo israel q inueniebatur in omni mēse in ciuitatibus. Et quinta et vicesima die mēsis sacrificabāt sup arā que erat cōtra altare: & mulieres q circumcidebāt filios suos trucidabātur secundū iussum regis antiochi. Et suspēdebant pueros a ceruicibus p vniuersas domos eorū: & eos q circūciderāt illos trucidabāt. Et multi de populo isrl diffinierunt apud se: vt nō māducarēt immūda: et elegerūt magis mori qꝫ cibis coinquinari immūdis: & noluerūt infringere legē dei sanctā: & trucidati sunt: & facta est ira magna super populū israel valde. Ca. 2.

In diebus illis surrexit matathias filius iohānis filii symeonis sacerdos ex filiis ioarim ab hierusalē: & consedit in monte modin. Et habebat filios quinqꝫ iohannā: qui cognominabatur gaddis: & simonem: qui cognominabatur thasi: & iudam: q vocabatur machabeꝰ: & eleazarū: qui cognominabatur abarō: & ionatham: qui cognominabatur apphus. Hi viderunt mala que fiebant in populo iuda et in hierusalem. Et dixit matathias. Ve mihi. Vt quid natus sum videre cōtritionem populi mei & contritionem ciuitatis sancte: & sedere illic cum datur in manibus inimicorū? Sancta in manu extraneorū facta sūt: templum eius sicut homo ignobilis. Vasa glorie eius captiua abducta sunt:

legis q̄s inuenerūt cōbusserūt igne scindentes
τοῦ νόμου ἃ εὗρον ἐνεπύρισαν πυρὶ κατασχί
tes. et vbi inueniebat apud aliquē
σαντες. καὶ ὅπου εὑρίσκετο παρά τινι
liber testamēti: et siqs acqeiscebat
βιβλίον διαθήκης, καὶ εἴ τις συνευδόκει τῷ
legi edicto regis occidebāt
νόμῳ τὸ σύγκριμα τοῦ βασιλέως ἐθανάτουν
illū in virtute sua. faciebāt sic israel
αὐτὸν ἐν ἰσχύι αὐτῶν. ἐποίουν οὕτω τῷ ἰσραὴλ
inuētis in omni mēse et mēse in
τοῖς εὑρισκομένοις ἐν παντὶ μηνὶ καὶ μηνὶ ἐν
vrbibꝰ. et qnta et vicesima mē
ταῖς πόλεσι. καὶ πέμπτῃ καὶ εἰκάδι τοῦ μη
sis sacrificātes sup arā q̄ erat in
νὸς θυσιάζοντες ἐπὶ τὸν βωμὸν ὃς ἦν ἐπὶ
altari. et mulieres q̄ circū
τοῦ θυσιαστηρίου. καὶ τὰς γυναῖκας τὰς περι
ciderunt filios suos occiderūt
τετμηκυίας τὰ τέκνα αὐτῶν ἐθανάτωσαν
iuxta iussum: et suspēderunt infantes
κατὰ τὸ πρόσταγμα, καὶ ἐκρέμασαν τὰ βρέφη
ex collis eoꝝ et domos
ἐκ τῶν τραχήλων αὐτῶν καὶ τοὺς οἴκους
eoꝝ et eos q̄ circūciderāt illos.
αὐτῶν καὶ τοὺς περιτετμηκότας αὐτούς.
et multi in israel fortificati sunt et
καὶ πολλοὶ ἐν ἰσραὴλ ἐκραταιώθησαν καὶ
offirmati in se vt nō comederēt cōmunia.
ὠχυρώθησαν ἐν αὐτοῖς τοῦ μὴ φαγεῖν κοινά.
et elegerūt mori vt nō pollueren
καὶ ἐπεδέξαντο ἀποθανεῖν ἵνα μὴ μιανθῶ
tur cibis et ne inquinarēt testa
σι τοῖς βρώμασι καὶ μὴ βεβηλώσωσι διαθή
mētū sanctū: et mortui sunt. et fuit ira
κην ἁγίαν. καὶ ἀπέθανον. καὶ ἐγένετο ὀργὴ
magna sup israel valde.
μεγάλη ἐπὶ ἰσραὴλ σφόδρα. Ca. 2.

In diebꝰ illis: surrexit mat
ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἀνέστη ματ
tathias filiꝰ ioānis filij symeō sacerdos
ταθίας ἰωάννου τοῦ συμεὼν ἱερεὺς τῶν
filioꝝ ioarib de hierusalē: et se
υἱῶν ἰωαρίβ ἀπὸ ἱερουσαλήμ, καὶ ἐκά
dit in modin. et ei filij qnqꝫ:
θισεν ἐν μωδεΐν. καὶ αὐτῷ υἱοὶ πέντε,
ioānes cognominatꝰ gaddis: simon
ἰωάννης ὁ ἐπικαλούμενος γαδδίς, σίμων
vocatꝰ thasi: iudas voca
ὁ καλούμενος θασί, ἰούδας ὁ καλού
tus maccabeꝰ: eleazarꝰ voca
μενος μακκαβαῖος, ἐλεάζαρ ὁ καλούμε
tus auaran: ionathas vocatꝰ sap
νος αὐαράν, ἰωνάθας ὁ καλούμενος ἀπ
phus. et vidit blasphemias q̄ fie
φοῦς. καὶ εἶδε τὰς βλασφημίας τὰς γι
bāt in iuda et hierlm: et dixit.
νομένας ἐν ἰούδᾳ καὶ ἰλήμ, καὶ εἶπεν.
hei mihi: vt qd hoc natꝰ sum videre cōtri
οἴμοι, ἵνα τί τοῦτο ἐγεννήθην ἰδεῖν τὸ σύν
tione pplī mei: et cōtri
τριμμα τοῦ λαοῦ μου, καὶ τὸ σύν
tione vrbis sancte: et se
τριμμα τῆς πόλεως τῆς ἁγίας, καὶ κα
dere ibi cū daret ea in manu
θίσαι ἐκεῖ ἐν τῷ δοθῆναι αὐτὴν ἐν χειρὶ
inimicoꝝ: sanctuariū in manu alienoꝝ.
ἐχθρῶν, τὸ ἁγίασμα ἐν χειρὶ ἀλλοτρίων.
factū ē templū eiꝰ vt vir ignobilis.
ἐγένετο ὁ ναὸς αὐτῆς ὡς ἀνὴρ ἄδοξος. τὰ
vasa glie captiua abducta sūt.
σκεύη τῆς δόξης αὐτῆς αἰχμάλωτα ἀπήχθη.

trucidati ſunt ſenes eius in plateis: et iuuenes eius ceciderūt in gladio inimicorum. Que gens non hereditauit regnū eius: et non obtinuit ſpolia eius. Omnis cōpoſitio eius ablata eſt. Que erat libera facta eſt ancilla. Et ecce ſancta noſtra: & pulchritudo nr̄a: & claritas noſtra deſolata eſt: & coinquinauerunt eā gētes. Quo ergo nobis adhuc viuere? Et ſcidit veſtimenta ſua matathias & filii eius & operuerunt ſe ciliciis: & planxerunt valde: & venerunt illuc qui miſſi erant a rege antiocho: vt cogerent eos qui confugerant in ciuitatem modin immolare & accendere thura: & a lege dei diſcedere. Et multi de populo iſrael conſentientes acceſſerunt ad eos: ſed matathias & filii eius conſtanter ſteterunt: & reſpondentes qui miſſi erāt ab antiocho: dixerunt matathie. Princeps et clariſſimus et magnus es in hac ciuitate: & ornatus filiis & fratribus. Ergo accede prior et fac iuſſum regis ſicut fecerunt omnes gentes & viri iuda: & qui remanſerunt in hieruſalem. Et eris tu & filii tui inter amicos regis: & amplificatus auro et argento & muneribꝰ multis. Et reſpondit matathias & dixit magna voce. Et ſi omnes gentes regi ātiocho obediunt: vt diſcedant vnuſquiſqꝫ a ſeruitute legis patrū ſuorum: & conſentiant mandatis eius: ego & filii mei & fratrés mei obediemus legi patrum noſtrorum. Propitiꝰ ſit nobis deus: nō eſt nobis vtile relinquere legem & iuſticias dei. Non audiemus verba regis antiochi: nec ſacrificabimus traſgredientes legis noſtre mandata: vt eamus altera via. Et vt ceſſauit loqui verba hec: acceſſit quidam iudeus in omniuꝫ oculis ſacrificare idolis ſuper aram in ciuitate modin ſecundum iuſſum regis. Et vidit matathias & doluit: & contremuerunt renes eius. Et accenſus eſt furor eius ſecundum iudiciuꝫ legis: & inſiliēs trucidauit eum ſuper aram. Sed & virū quem rex antiochus miſerat qui cogebat immolare: occidit in ipſo tempore & aram deſtruxit: et zelatus eſt legē ſicut fecit phinees zābri filio ſalomi. Et exclamauit matathias voce magna in ciuitate dicens. Omnis qui zelum habet legis ſtatuens teſtamentum exeat poſt me. Et fugit ipſe & filii eius in montes: & reliquerunt queçunqꝫ habebant in ciuitate. Tunc deſcenderunt multi querentes iudicium & iuſticiaꝫ in deſertum: & ſederūt ibi ipſi & filii eius: & mulieres eorum & pecora eorum: quoniā inundauerunt ſuper eos mala. Et renūciatum eſt viris regis & exercitui q erāt in hieruſalem ciuitate dauid: quoniam diſceſſiſſent viri quidam qui diſſipauerunt mandatum regis in loca occulta in deſerto: et abiiſſent poſt illos multi. Et ſtatim prexerunt ad eos & conſtituerunt aduerſus eos prelium in die ſabbatorū: et dixerūt ad eos. Reſiſtitis & nūc adhuc?

Exite & facite ſecundum verbum regis antiochi et viuetis: et dixerūt. Non exibimus: neqꝫ faciemus verbum regis vt polluamus diem ſabbatorum. Et cōcitauerunt aduerſus eos prelium: et nō reſponderunt eis: nec lapidem miſerūt in eos: nec oppilauerūt loca occulta dicentes. Moriamur omnes in ſimplicitate noſtra: & teſtes erunt ſuper nos celū et terra ꝙ iniuſte pditis nos. Et intulerunt illis bellū ſabbatis: & mortui ſunt ipſi & vxores eorum & filii eorum & pecora eorū: vſqꝫ ad mille animas hominum. Et cognouit matathias & amici eius: & luctum habuerūt ſuper eos valde. Et dixit vir proximo ſuo. Si omnes fecerimus ſicut fratres noſtri fecerunt: & non pugnauerimus aduerſus gentes pro animabus noſtris & iuſtificationibus noſtris: citius diſperdent nos a terra. Et cogitauerunt in die illa dicentes. Omnis homo quicūqꝫ venerit ad nos in bello die ſabbatorum: pugnemꝰ aduerſus eum: & non moriemur omnes ſicut mortui ſūt fratres noſtri in occultis. Tunc congregata eſt ad eos ſynagoga iudeoruꝫ fortis viribus ex iſrael: oīs voluntarius in lege: & omnes qui fugiebant a malis additi ſunt ad eos: & facti ſunt illis ad firmamentum. Et collegerunt exercitum: & percuſſerunt peccatores in ira ſua: & viros iniquos in indignatione ſua: & ceteri fugerūt ad nationes vt euaderēt. Et circuiuit matathias & amici eius: & deſtruxerūt aras: et circundederūt pueros incircūciſos quotquot inuenerunt in finibꝰ iſrael in fortitudine. Et perſecuti ſunt filios ſuperbie: & proſperatum eſt opus in manibꝰ eorum. Et obtinuerunt legem de manibus gentium: & de manibus regum: & non dederunt cornu peccatori. Et appropinquauerūt dies matathie moriēdi & dixit filiis ſuis. Nunc cōfortata eſt ſuperbia & caſtigatio & tempus euerſionis & ira indignationis. Nunc ergo filii emulatores eſtote legis: & date animas veſtras pro teſtamento patrum: & mementote operum patruꝫ que fecerunt in generationibus ſuis: & accipietis gloriam magnaꝫ & nomen eternū. Abraā nonne in tentatione inuentꝰ eſt fidelis: & reputatum eſt ei ad iuſticiam? Ioſeph in tempore anguſtie ſue cuſtodiuit mādatum: & factus eſt dominus egypti. Phinees pater noſter zelando zelū dei accepit teſtamentum ſacerdotii eterni. Ieſus dum impleuit verbum factus eſt dux in iſrael. Caleph duꝫ teſtificatur in eccleſia accepit hereditatem. Dauid in ſua miſericordia conſecutus eſt ſedem regni in ſecula. Helias dum zelat zelū legis: receptus eſt in celum. Ananias & azarias & miſael credētes liberati ſunt de flāma. Daniel in ſua ſimplicitate liberatus eſt de ore leonum. Et ita cogitate per generationem & generationem: quia omnes

ſperantes in ipm: nō infirmabū=
οἱ ἐλπίζοντες ἐπ' αὐτόν, οὐκ ἀσθενήσου
tur. τ a verbis viri peccato
σι. καὶ ἀπὸ λόγων ἀνδρὸς ἁμαρτω=
ris ne timeatis: qa glia ei9
λοῦ μὴ φοβηθῆτε, ὅτι ἡ δόξα αὐτοῦ
in ſterc9 τ in vermes. hodie
εἰς κόπρια καὶ εἰς σκώληκας. σήμερον
extollitur τ cras nō īuenietᷓ:
ἐπαρθήσεται καὶ αὔριον οὐ μὴ εὑρεθῇ,
qa conuerſus eſt in puluerē ſuū:
ὅτι ἐπέστρεψεν εἰς τὸν χοῦν αὐτοῦ,
τ cogitatio ei9 periit.
καὶ ὁ διαλογισμὸς αὐτοῦ ἀπώλετο.
τ vos filij cōfortamini τ viri
καὶ ὑμεῖς τέκνα ἰσχύσατε καὶ ἀνδρί
eſtote in lege: qa in ipa gliſi
ζεσθε ἐν τῷ νόμῳ, ὅτι ἐν αὐτῷ δο=
cabimini. τ ecce ſymeō fra
ξασθήσεσθε. καὶ ἰδοὺ συμεὼν ὁ ἀδελ=
ter veſter: ſcio φ vir cōſilij eſt:
φὸς ὑμῶν, οἶδα ὅτι ἀνὴρ βουλῆς ἐστιν,
eum audite oēs dies. ip=
αὐτοῦ ἀκούετε πάσας τὰς ἡμέρας. αὐ
ſe vobis erit in patrē: τ iudas
τὸς ὑμῖν ἔσται εἰς πατέρα, καὶ ἰούδας
maccabeus ipſe fortis potentia a iu
μακκαβαῖος αὐτὸς ἰσχυρὸς δυνάμει ἐκ νε
uētute ſua: hic vobis erit pīceps exer
ότητος αὐτοῦ, οὗτος ὑμῖν ἔσται ἄρχων στρα
cit9: τ bellabitis belli pplox.
τιᾶς, καὶ πολεμήσετε πόλεμον λαῶν.
τ vos adducetis ad vos oēs
καὶ ὑμεῖς προσάξετε πρὸς ὑμᾶς πάντας
factores legis: τ vltionē
τοὺς ποιητὰς τοῦ νόμου, καὶ ἐκδικήσατε ἐκ
ppli vrī. retribuite retributionē
λαοῦ ὑμῶν. ἀνταπόδοτε ἀνταπόδομα
gētib9. τ attēdite in precep
τοῖς ἔθνεσι. καὶ προσέχετε εἰς τὰ προστά
pta legis. τ bndixit eos.
γματα τοῦ νόμου. καὶ εὐλόγησεν αὐτούς.
τ appoſit9 eſt ad patres ſuos:
καὶ προσετέθη πρὸς τοὺς πατέρας αὐτ,
τ mortuus eſt in ſexto τ quadrage
καὶ ἀπέθανεν ἐν τῷ ἕκτῳ καὶ τεσσαρα=
ſimo τ cēteſimo anno. τ ſepelierūt eū
κοστῷ καὶ ἑκατοστῷ ἔτει. καὶ ἔθαψαν αὐ
filij eius in ſepulturis patrū ſuox
τὸν οἱ υἱοὶ αὐτ ἐν τάφοις πατέρων αὐτ
in modin: τ luxerūt eū oēs iſra
ἐν μωδεΐν, καὶ ἐκόψαντο αὐτὸν πᾶς ἰσρα
el luctu magno.
ὴλ κοπετὸν μέγαν. Ca. 3.

ET ſurrexit iudas vocat9
Καὶ ἀνέστη ἰούδας ὁ καλούμενος
maccabe9 fili9 ei9 pro eo: τ
μακκαβαῖος υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ, καὶ
adiuuabāt eū oēs fratres eius:
ἐβοήθουν αὐτῷ πάντες οἱ ἀδελφοὶ αὐτ,
τ oēs q adheſerāt patri
καὶ πάντες ὅσοι ἐκολλήθησαν τῷ πατρὶ
ei9: τ preliabant preliū iſra
αὐτοῦ, καὶ ἐπολέμουν τὸν πόλεμον ἰσρα
el cū leticia. τ dilatauit gliam
ὴλ μετ' εὐφροσύνης. καὶ ἐπλάτυνε δόξαν
pplo ſuo. τ induit thoracē vt
τῷ λαῷ αὐτοῦ. καὶ ἐνεδύσατο θώρακα ὡς
gigas: τ ſuccinxit ſe armis bel
γίγας, καὶ συνεζώσατο τὰ σκεύη τὰ πο
licis ſuis. prelia cōſtituit pro
λεμικὰ αὐτοῦ. πολέμους συνεστήσατο σκε

qui ſperant in eum non infirmantur. Et a verbis viri peccatoris ne timueritis: quia gloria eius ſterc9 & vermis eſt. Hodie extollitur et cras non inuenietur: quia conuerſus eſt in terram ſuā: et cogitatio eius periit. Vos ergo filii confortamini & viriliter agite in lege: quia cum feceritis que vobis precepta ſunt in lege a domino deo vrō: in ipſa glorioſi eritis. Et ecce ſimon frater veſter ſcio φ vir conſilii eſt. Ipſum audite ſēper: & ipſe erit vobis pater. Et iudas machabeus fortis viribus a iuuētute ſua: ſit vobis princeps militie: & ipſe aget bellū populi. Et adducetis ad vos omnes factores legis: & vindicate vindictam populi veſtri. Retribuite retributionem in gentibus: et intendite in preceptum legis. Et benedixit eos: et appoſitus eſt ad patres ſuos. Et defunctus eſt anno cēteſimoquadrageſimoſexto: & ſepultus eſt a filiis ſuis in ſepulchris patrum ſuorum in modin: & planxerunt eum omnis iſrael planctu magno.

Capitulum tertium.

ET ſurrexit iudas q vocabatur machabeus filius eius pro eo: & adiuuabant eum omnes fratres eius: & vniuerſi qui ſe coniunxerant patri eius: & preliabantur prelium iſrael cū leticia: & dilatauit gloriā populo ſuo: & induit ſe loricam ſicut gigas: & ſuccinxit ſe arma bellica ſua in preliis: & protegebat caſtra gladio ſuo. Similis factus eſt leoni in operibus ſuis: & ſicut catulus leonis rugiens in venatione. Et perſecut9 eſt iniquos perſcrutans eos: & qui conturbant populum ſuum: eos ſuccēdit flāmis & repulſi ſunt inimici eius pre timore eius. Et omnes operarii iniquitatis conturbati ſunt: & directa eſt ſalus in manu eius. Et exacerbabat reges multos: & letificabat iacob in operib9 ſuis: & in ſeculum memoria eius in benedictione. Et perambulabat ciuitates iuda & perdidit impios ex eis: et auertit irā ab iſrael. Et nominat9 eſt vſq ad nouiſſimum terre: & congregauit percūtes et cōgregauit apollonius gentes: et a ſamaria virtutem multam & magnam ad bellandum contra iſrael. Et cognouit iudas & exiit obuiā illi: & percuſſit & occidit illum: & ceciderunt vulnerati multi: & reliqui fugerūt: & accepit ſpolia eorum et gladium apollonii abſtulit iudas: et erat pugnans in eo omnib9 diebus: et audiuit ſeron princeps exercitus ſyrie φ congregauit iudas cōgregationem fidelium & eccleſiam ſecū: et ait. Faciam mihi nomen & glorificabor in regno: et debellabo iudā & eos qui cum ipſo ſunt qui ſpernebant verbum regis: & preparauit ſe & aſcenderunt cum eo caſtra impiorum fortes auxiliarii: vt facerent vindictam in filios iſrael: &

legēs caſtra in gladio. τ ſimilis
πάζων παρεμβολὴν ἐν ῥομφαίᾳ. καὶ ὡμοι
fact9 ē leoni in operib9 ſuis: τ vt
ώθη λέοντι ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, καὶ ὡς
catul9 leōis rugiēs in venatiōe. τ pſecu=
σκύμνος ἐρευγόμενος εἰς θήραν. καὶ ἐδίω=
t9 ē iniquos ſcrutās. τ turbā
ξεν ἀνόμους ἐξερευνῶν. καὶ τοὺς ταράσσον
tes pplm ſuū ſuccēdit. τ cōpul
τας τὸν λαὸν αὐτοῦ ἐφλόγισε. καὶ συνε=
ſi ſunt iniqui a timore ei9.
στάλησαν οἱ ἄνομοι ἀπὸ τοῦ φόβου αὐτ.
τ oēs operarij iniqtatis cōtur
καὶ πάντες οἱ ἐργάται τῆς ἀνομίας συνε
bati ſunt. τ proſperata ē ſaluatio in
ταράχθησαν. καὶ εὐωδώθη σωτηρία ἐν
manu eius. Et exacerbauit reges
χειρὶ αὐτοῦ. Καὶ ἐπίκρανε βασιλεῖς
multos: τ letificauit iacob in
πολλούς, καὶ εὔφρανε τὸν ἰακὼβ ἐν τοῖς
operib9 ſuis: τ vſq in ſeculū memo
ἔργοις αὐτοῦ, καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος τὸ μνη=
ria ei9 in bndictionē. τ pābulauit
μόσυνον αὐτοῦ εἰς εὐλογίαν. καὶ διῆλθεν
in ciuitatib9 iuda: τ deleuit im=
ἐν πόλεσιν ἰούδα, καὶ ἐξωλόθρευσεν ἀσε
pios de ea. τ auertit irā ab
βεῖς ἐξ αὐτῆς. καὶ ἀπέστρεψεν ὀργὴν ἀπὸ
iſrael. τ nominat9 ē vſqad nouiſſimū
ἰσραήλ. καὶ ὠνομάσθη ἕως ἐσχάτου τῆς
terre: τ cōgregauit pereūtes. τ cō=
γῆς, καὶ συνήγαγεν ἀπολλυμένους. καὶ συ
gregauit apolloni9 gētes: τ a ſama=
νήγαγεν ἀπολλώνιος ἔθνη, καὶ ἀπὸ σαμα
ria exercitū magnū vt pugnaret
ρείας δύναμιν μεγάλην τοῦ πολεμῆσαι
cōtra iſrael. τ cognouit iudas τ exiuit
πρὸς ἰσραήλ. καὶ ἔγνω ἰούδας καὶ ἐξῆλθεν
in occurſū ei. τ percuſſit eū
εἰς συνάντησιν αὐτῷ. καὶ ἐπάταξεν αὐ
τ occidit. τ ceciderūt vul
τὸν καὶ ἀπέκτεινε. καὶ ἔπεσον τραυ=
nerati multi: τ reliqui fuge
ματίαι πολλοί, καὶ οἱ ἐπίλοιποι ἔφυ
rūt. τ accepit ſpolia eox: τ
γον. καὶ ἔλαβε τὰ σκῦλα αὐτῶν, καὶ τὴν
gladiū apollonij accepit iudas:
μάχαιραν ἀπολλωνίου ἔλαβεν ἰούδας,
τ fuit pugnās cū eo oēs di=
καὶ ἦν πολεμῶν ἐν αὐτῇ πάσας τὰς ἡμέ
es. τ audiuit ſerō princeps exer
ρας. καὶ ἤκουσε σήρων ὁ ἄρχων τῆς δυ
cit9 ſyrie φ cōgregauit iudas cōgre
νάμεως συρίας ὅτι ἤθροισεν ἰούδας ἄθροι
gationē: τ ecclēſā fideliū ſecū
σμα, καὶ ἐκκλησίαν πιστῶν μετ' αὐτοῦ καὶ
exeuntiū in bellū. τ dixit.
ἐκπορευομένων εἰς πόλεμον. καὶ εἶπε.
faciā mihi nomē τ glorificabor
ποιήσω ἐμαυτῷ ὄνομα καὶ δοξασθήσομαι
in regno: τ debellabo iu=
ἐν τῇ βασιλείᾳ, καὶ πολεμήσω τὸν ἰού
dā τ eos q cū eo: τ ſper
δαν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, καὶ τοὺς ἐξουδε
nētes verbū regis. τ addi
νοῦντας τὸν λόγον τοῦ βασιλέως. καὶ προ
dit: τ aſcēderūt cū eo
σέθετο, καὶ ἀνέβη μετ' αὐτοῦ παρεμβο
impiox fortis ad adiuuādū eū vt fa=
λὴ ἀσεβῶν ἰσχυρὰ βοηθῆσαι αὐτῷ ποιῆ
ceret vltionē in filijs iſrael. τ
σαι τὴν ἐκδίκησιν ἐν υἱοῖς ἰσραήλ. καὶ

appropīquauerūt vſqad aſcēſum bethorō. τ
ἤγγισεν ἕως ἀναβάσεως βαιθωρῶν. καὶ
exiuit iudas in occurſum ei cū
ἐξῆλθεν ἰούδας εἰς συνάντησιν αὐτῷ ὀλι
paucis. vt aūt viderūt exercitū veniē
γοστός. ὡς δὲ εἶδον τὴν παρεμβολὴν ἐρχο
tē in occurſum eis: dixerūt
μένην εἰς συνάντησιν αὐτοῖς, εἶπον τῷ
iude. qd poterim9 pauci exiſtentes pu=
ἰούδᾳ. τί δυνησόμεθα ὀλίγοι ὄντες πο
gnare cōtra multitudinē tantā fortē. τ
λεμῆσαι πρὸς πλῆθος τοσοῦτο ἰσχυρόν. καὶ
nos fatigati ſumus ieiuni exiſtes hodie.
ἡμεῖς ἐκλελύμεθα ἀσιτοῦντες σήμερον.
τ dixit iudas. facile eſt cōclu
καὶ εἶπεν ἰούδας. εὔκοπόν ἐστι συγκλεῖ=
di multos in manib9 paucox τ
σαι πολλοὺς ἐν χερσὶν ὀλίγων, καὶ
nō eſt differētia in cōſpectu celi ſalua
οὐκ ἔστι διαφορὰ ἐναντίον τοῦ οὐρανοῦ σώ
re in multis vel i paucis. qm nō in
ζειν ἐν πολλοῖς ἢ ἐν ὀλίγοις. ὅτι οὐκ ἐν
multitudie potētie victoria belli eſt:
πλήθει δυνάμεως νίκη πολέμου ἐστίν,
ſed a celo fortitudo. ipi veniūt
ἀλλ' ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἰσχύς. αὐτοὶ ἔρχον
cōtra nos multitudie cōtumacie τ ini
ται πρὸς ἡμᾶς πλήθει ὕβρεως καὶ ἀνο=
qtatis vt diſpdāt nos τ mulieres
μίας τοῦ ἐξᾶραι ἡμᾶς καὶ τὰς γυναῖκας
nrās τ filios nrōs vt ſpo=
ἡμῶν καὶ τὰ τέκνα ἡμῶν τοῦ σκυλεῦ=
liēt nos. nos aūt pugnam9 pro
σαι ἡμᾶς. ἡμεῖς δὲ πολεμοῦμεν περὶ
animab9 nrīs τ legib9 nrīs.
τῶν ψυχῶν ἡμῶν καὶ τῶν νομίμων ἡμῶν.
τ ipe cōfringet eos ante fa=
καὶ αὐτὸς συντρίψει αὐτοὺς πρὸ προσώ=
ciē nrām. vos aūt nō timeatis ab
που ἡμῶν. ὑμεῖς δὲ μὴ φοβεῖσθε ἀπ' αὐ
eis. poſtq aūt ceſſauit loqui irruit in
τῶν. ὡς δὲ ἐπαύσατο λαλῶν ἐνήλατο εἰς
eos ſubito: τ cōtrit9 eſt ſerō τ
αὐτοὺς ἄφνω, καὶ συνετρίβη σήρων καὶ ἡ
exercit9 ei9 corā eo. τ
παρεμβολὴ αὐτοῦ ἐνώπιον αὐτοῦ. καὶ
pſecuti ſūt eos in deſcenſu bethorō
ἐδίωκον αὐτοὺς ἐν τῇ καταβάσει βαιθωρῶν
vſqad cāpū. τ ceciderūt ab eis
ἕως τοῦ πεδίου. καὶ ἔπεσον ἀπ' αὐτῶν
qſi viri octingēti. at reliq fuge
ὡς ἄνδρες ὀκτακόσιοι. οἱ δὲ λοιποὶ ἔφυ
rūt in terrā phyliſtijm. τ incepit timor
γον εἰς γῆν φυλιστιείμ. καὶ ἤρξατο ὁ φόβος
iude τ fratrū ei9 τ formido
ἰούδα καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ καὶ ἡ πτοὴ
incidere in gētes q in circuitu eo
ἐπιπίπτειν ἐπὶ τὰ ἔθνη τὰ κύκλῳ αὐ
rū: τ appropinquit vſqad regē
τῶν. καὶ ἤγγισεν ἕως τοῦ βασιλέως τὸ
nomē eius: τ de prelijs
ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ὑπὲρ τῶν παρατάξεων
iude narrabat oīa gēs. cū aūt audiuit
ἰούδα ἐξηγεῖτο πᾶν ἔθνος. ὡς δὲ ἤκουσεν
antiochus rex ſimones hos:
ἀντίοχος ὁ βασιλεὺς τοὺς λόγους τού=
irat9 eſt furore. τ miſit
τους, ὠργίσθη θυμῷ. καὶ ἀπέστειλε καὶ
cōgregauit exercitus oēs re=
συνήγαγε τὰς δυνάμεις πάσας τῆς βα
gni ſui caſtra fortia val
σιλείας αὐτοῦ παρεμβολὴν ἰσχυρὰν σφό=

appropinquauerūt vſq ad bethorō: et exiuit iudas obuiam illis cum paucis. Vt autem viderunt exercitum venientem ſibi obuiam: dixerunt iude. Quomodo poterimus pauci pugnare contra multitudinem hanc tantam & tam fortem: et nos fatigati ſum9 ieiunio hodie: et ait iudas. Facile eſt cōcludi multos in manu paucorū: & non eſt differentia in conſpectu dei celi liberare in multis et in paucis: quoniā non in multitudine exercitus victoria belli: ſed de celo fortitudo eſt. Ipſi veniunt ad nos in multitudine contumaci & ſuperbia: vt diſperdant nos et vxores noſtras & filios noſtros: et vt ſpolient nos. Nos vero pugnabimus pro animabus noſtris & legibus noſtris: & ipſe dominus conteret eos ante faciem noſtrā. Vos autem ne timueritis eos. Vt ceſſauit autem loqui: inſiluit in eos ſubito. Et contritus eſt ſeron & exercitus eius in conſpectu ipſius: & perſecutus eſt eū in deſcenſu bethoron vſq in campum: et ceciderunt ex eis octingenti viri: reliqui autem fugerunt in terram phyliſtiim. Et cecidit timor iude ac fratrum ei9: & formido ſuper omnes gentes in circuitu eorum: & peruenit ad regem nomē eius: & de preliis iude narrabāt omnes gentes. Vt audiuit autem rex antioch9 ſermones iſtos iratus eſt animo: & miſit et congregauit exercitum vniuerſi regni ſui caſtra fortia valde: et aperuit erarium ſuum: & dedit ſtipendia exercitui in annum: et mādauit illis vt eſſent parati ad omnia: & vidit φ defecit pecunia de theſauris ſuis: & tributa regionis modica propter diſſenſionem et plagā quam fecit in terra: vt tolleret legitima que erant a primis diebus: et timuit ne non haberet et ſemel & bis in ſumptus & donaria que dederat ante larga manu: & abundauerat ſuper reges qui ante eum fuerant: & conſternatus erat animo valde: & cogitauit ire in perſidē et accipere tributa regionum et cōgregare argentum multum: & reliquit lyſiam hominem nobilem de genere regali ſup negocia regia a flumie euphrate vſq ad flumen egypti: & vt nutriret antiochum filium ſuum donec rediret: et tradidit ei medium exercitum et elephantos: et mandauit ei de omnib9 que volebat: & de inhabitantibus iudeam & hieruſalem: et vt mitteret ad eos exercitum ad conterendam & extirpādam virtutem iſrael et reliquias hieruſalem: et auferendam memoriam eorū de loco: et vt conſtitueret habitatores filios alienigenas in omnibus finibus eorum: et ſorte diſtribueret terram eorum: & rex aſſumpſit partem exercitus reſidui: et exiuit ab antiochia ciuitate regni ſui anno centeſimo & quadrageſimoſeptimo: & tranſfretauit euphratē

de: τ aperuit gazophylaciū ſuū τ
δρα. καὶ ἤνοιξε τὸ γαζοφυλάκιον αὐτ καὶ
dedit ſtipendia exercitib9 ſuis in
ἔδωκεν ὀψώνια ταῖς δυνάμεσιν αὐτ εἰς
annū. τ iuſſit eis in an
ἐνιαυτόν. καὶ ἐνετείλατο αὐτοῖς εἶναι
nū eſſe patos ad oēs neceſſitatē. τ
τὸν εἶναι ἑτοίμους εἰς πᾶσαν χρείαν. καὶ
vidit φ defecit pecunia de
εἶδεν ὅτι ἐξέλιπε τὸ ἀργύριον ἀπὸ τῶν
theſauris. τ tributox collectores regiōis
θησαυρῶν. καὶ οἱ φορολόγοι τῆς χώρας
pauci. pp̄ter diſſenſionē τ plagā
ὀλίγοι. χάριν τῆς διχοστασίας καὶ πληγῆς
quā fecit in terra: vt tolleret
ἧς κατεσκεύασεν ἐν τῇ γῇ, τοῦ ἆραι τὰ
legē q erat a dieb9 primis.
νόμιμα ἃ ἦσαν ἀφ' ἡμερῶν τῶν πρώτων.
τ timuit ne nō haberet vt ſemel τ
καὶ εὐλαβήθη μὴ οὐκ ἔχῃ ὡς ἅπαξ καὶ
bis ad expēſas τ dona q
δὶς εἰς τὰς δαπάνας καὶ τὰ δόματα ἃ
dederat ante larga manu. τ
ἐδίδου ἔμπροσθεν δαψιλεῖ χειρί. καὶ
abūdauerat ſup reges
ἐπερίσσευσεν ὑπὲρ τοὺς βασιλεῖς τοὺς
priores liberali manu: τ cōſternat9 erat
πρότερον δαψιλεῖ χειρί, καὶ ἠπορεῖτο τῇ
anima ſua valde. τ cogitauit ire
ψυχῇ αὐτ σφόδρα. καὶ ἐβουλεύσατο τ πο
in pſidē τ accipere
ρευθῆναι εἰς τὴν περσίδα καὶ λαβεῖν τς
tributa regionū: τ cōgregare pecu
φόρους τῶν χωρῶν, καὶ συναγαγεῖν ἀργύ
niā multā. τ reliqt lyſiā hoīem no
ριον πολύ. καὶ κατέλιπε λυσίαν ἄνδρ' ἔν
bilē τ de genere regali: ſup
δοξον καὶ ἀπὸ γένους τῆς βασιλείας, ἐπὶ
negocia regis a
τῶν πραγμάτων τ βασιλέως ἀπὸ τοῦ
flumio euphrate: vſqad terminos egy
ποταμοῦ εὐφράτου, ἕως τῶν ὁρίων αἰγύ
pti: τ vt nutriret antiochū filiū ſuū
πτου, καὶ τρέφειν ἀντίοχον τὸν υἱὸν αὐτοῦ
quouſq rediret ipe. τ tradi
ἕως τοῦ ἐπιστρέψαι αὐτόν. καὶ παρέδω
dit ei dimidiū exercitiuū τ
κεν αὐτῷ τὰς ἡμίσεις τῶν δυνάμεων καὶ
elephātos. τ iuſſit ei de
τοὺς ἐλέφαντας. καὶ ἐνετείλατο αὐτῷ περ
oibus q volebat. τ de
ὶ πάντων ὧν ἐβούλετο. καὶ περὶ τῶν
inhabitātib9 iudeā τ hierlm. vt
κατοικούντων τὴν ἰουδαίαν καὶ ἱλήμ. ἀπο
mitteret cōtra eos exercitū vt cōtereret τ
στεῖλαι ἐπ' αὐτοὺς δύναμιν τ ἐκτρῖψαι καὶ
deleret fortitudinē iſrl τ reliqui
ἐξᾶραι τὴν ἰσχὺν ἰσραὴλ καὶ τὸ κατάλειμ
as hierlī: τ tolleret memoriā eox
μα ἱλήμ, καὶ ἆραι τὸ μνημόσυνον αὐτῶν
de loco: τ cōſtitueret filios alienī
ἀπὸ τοῦ τόπου, καὶ κατοικῆσαι υἱοὺς ἀλλο
genas in oib9 terminis eox. τ ſorte
γενεῖς ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῶν. καὶ κατα
diſtribuere terrā illox. τ rex
κληροδοτῆσαι τὴν γῆν αὐτῶν. καὶ ὁ βασι
accepit dimidiū exerci
λεὺς παρέλαβε τὰς ἡμίσεις τῶν δυνάμε
tuū reliquū. τ pfect9 eſt ab
ων τὰς καταλειφθείσας. καὶ ἀπῆρεν ἀπὸ
antiochia ab vrbe regni ſui.
ἀντιοχείας ἀπὸ πόλεως βασιλείας αὐτ.

anno septimo ꝛ q̃dragesimo ꝛ
ἔτους ἑβδόμου καὶ τεσσαρακοστοῦ καὶ
centesimo. ꝛ trãsiuit euphratẽ flu
ἑκατοστοῦ. καὶ διεπέρασε τὸν εὐφράτην πο
uiũ ꝛ perãbulabat superiores regio
ταμὸν καὶ διεπορεύετο τὰς ἐπάνω χώ
nes. ꝛ elegit lysias ptolemeũ filiũ
ρας. καὶ ἐπέλεξε λυσίας πτολεμαῖον τὸν
dorimenis ꝛ nicanorẽ ꝛ gorgiã. vi
δορυμένους καὶ νικάνορα καὶ γοργίαν. ἄν
ros potẽtes ex amicis regis
δρας δυνατοὺς τῶν φίλων τοῦ βασιλέ
ꝛ misit cũ eis q̃dragi
ως. καὶ ἀπέστειλε μετ᾽ αὐτῶν τεσσαράκον
ta milia viroꝝ ꝛ septẽ milia
τα χιλιάδας ἀνδρῶν καὶ ἑπτακισχιλίαν
equitũ: vt irẽt in terrã iuda ꝛ disp
ἵππον, τοῦ ἐλθεῖν εἰς γῆν ἰούδα καὶ κα
derẽt eã iuxta verbũ re
ταφθεῖραι αὐτὴν κατὰ τὸν λόγον τοῦ βασι
gis. ꝛ pfecti sunt cũ oĩ exercitu
λέως. καὶ ἀπῆραν σὺν πάσῃ τῇ δυνάμει
suo ꝛ venerũt. ꝛ castrametati sunt pro
αὐτῶν καὶ ἦλθον. καὶ παρενέβαλον πλη
pe emmanaũ in terra cãpestri. ꝛ
σίον ἐμμαναοὺμ ἐν τῇ γῇ τῇ πεδινῇ. καὶ
audierũt mercatores regionis nomẽ
ἤκουσαν οἱ ἔμποροι τῆς χώρας τὸ ὄνομα
illoꝝ. ꝛ acceperũt argentũ ꝛ auꝝ
αὐτῶν. καὶ ἔλαβον ἀργύριον καὶ χρυσίον
multũ valde ꝛ pueros. ꝛ venerũt in
πολὺ σφόδρα καὶ παῖδας. καὶ ἦλθον εἰς
castra vt acciperẽt filios isrl
τὴν παρεμβολὴν τοῦ λαβεῖν τοὺς υἱοὺς ἰσλ
in fuos. ꝛ additi sunt ad eos
εἰς παῖδας. καὶ προσετέθησαν πρὸς αὐτοὺς
exercit⁹ syrie ꝛ terre alienigenarũ. ꝛ
δύναμις συρίας καὶ γῆς ἀλλοφύλων. καὶ
vidit iudas ꝛ fratres ei⁹: qm̃
εἶδεν ἰούδας καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, ὅτι
multiplicata sũt mala: ꝛ exercit⁹ ca
ἐπληθύνθη τὰ κακά, καὶ αἱ δυνάμεις πα
strametant in terminis coꝝ. ꝛ
ρεμβάλλουσιν ἐν τοῖς ὁρίοις αὐτῶν. καὶ
cognouerũt verba regis
ἐπέγνωσαν τοὺς λόγους τοῦ βασιλέως
q̃ p̃cepit facere pplo in pdi
οὓς ἐνετείλατο ποιῆσαι τῷ λαῷ εἰς ἀ
tionẽ ꝛ cõsumationẽ. ꝛ dixit vnus
πώλειαν καὶ συντέλειαν. καὶ εἶπεν ἕκα
q̃sq; ad primũ suũ: erigam⁹
στος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, ἀναστήσωμεν
deiectionẽ pplĩ nrĩ. ꝛ pugne
τὴν καθαίρεσιν τοῦ λαοῦ ἡμῶν. καὶ πολε
mus pro pplo nr̃o ꝛ san
μήσωμεν περὶ τοῦ λαοῦ ἡμῶν καὶ τῶν ἁγί
ctis. ꝛ cõgregata ẽ synagoga vt essent pa
ων. καὶ ἠθροίσθη ἡ συναγωγὴ τοῦ εἶναι ἑτοί
ti in bellũ: ꝛ vt orarent
μους εἰς πόλεμον, καὶ τοῦ προσεύξασθαι
ꝛ peterẽt miaꝫ ꝛ miserationes. ꝛ hie
καὶ αἰτῆσαι ἔλεον καὶ οἰκτιρμούς. καὶ ἱε
rusalẽ erat inhabitata vt desertũ. nõ erat
ρουσαλὴμ ἦν ἀοίκητος ὡς ἔρημος. οὐκ ἦν
intrãs ꝛ exiens de
ὁ εἰσπορευόμενος καὶ ἐκπορευόμενος ἐκ
natis eius. ꝛ sanctũ cõ
τῶν γεννημάτων αὐτῆς. καὶ τὸ ἁγίασμα κα
culcatũ: ꝛ filij alienigenarũ in ar
ταπατούμενον, καὶ υἱοὶ ἀλλογενῶν ἐν τῇ ἄ
ce habitatio in gẽtib⁹. ꝛ ablata ẽ
κρᾳ κατάλυμα ἐν τοῖς ἔθνεσι. καὶ ἐξήρθη

delectatio de iacob. ꝛ defecit tibia ꝛ
τέρψις ἐξ ἰακώβ. καὶ ἐξέλιπεν αὐλὸς καὶ
cithara. ꝛ cõgregati sunt ꝛ venerũt in
κινύρα. καὶ συνήχθησαν καὶ ἤλθοσαν εἰς
masphat cõtra hierlm. qm̃ loc⁹
μασσηφὰ κατέναντι ἰλημ. ὅτι τόπος
orationis in masphat ante in
προσευχῆς εἰς μασσηφὰ τὸ πρότερον τῷ
israel. ꝛ ieiunauerũt in die illo
ἰσραήλ. καὶ ἐνήστευσαν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ
ꝛ induerũt saccos ꝛ cinerẽ
καὶ περιεβάλοντο σάκκους καὶ σποδὸν
sup capita ipoꝝ. ꝛ sciderũt
ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν. καὶ διέρρηξαν τὰ
vestimẽta sua. ꝛ expanderũt librũ
ἱμάτια αὐτῶν. καὶ ἐξεπέτασαν τὸ βιβλί
legis de qb⁹ scrutabant gẽtes
ον τοῦ νόμου περὶ ὧν ἐξηρεύνων τὰ ἔθνη τοῦ
inscribere in ipis similitudines
ἐπιγράφειν ἐπ᾽ αὐτῶν τὰ ὁμοιώματα τῶν
idoloꝝ suoꝝ. ꝛ attulerũt vestes
εἰδώλων αὐτῶν. καὶ ἤνεγκαν τὰ ἱμάτια
sacerdotij: ꝛ primitias ꝛ
τῆς ἱερωσύνης, καὶ τὰ πρωτογεννήματα καὶ
decimas. ꝛ suscitauerũt nazareos
τὰς δεκάτας. καὶ ἤγειραν τοὺς ναζηραίους
q̃ impleuerũt dies. ꝛ clamauerũt
οἱ ἐπλήρωσαν τὰς ἡμέρας. καὶ ἐβόησαν
voce in celũ dicẽtes. q̃d facie
φωνῇ εἰς τὸν οὐρανὸν λέγοντες. τί ποιή
mus his ꝛ quo eos duce
σωμεν τούτοις καὶ ποῦ αὐτοὺς ἀπαγά
mus: ꝛ sancta tua cõculcata sunt:
γωμεν, καὶ τὰ ἅγιά σου καταπεπάτηται,
ꝛ cõtaminata sũt. ꝛ sacerdotes tui i lu
καὶ βεβήλωται. καὶ οἱ ἱερεῖς σου ἐν πέν
ctu ꝛ humilitate. ꝛ ecce gẽtes
θει καὶ ταπεινώσει. καὶ ἰδοὺ τὰ ἔθνη
cõuenerũt cõtra nos vt disperdãt nos. tu
συνῆκται ἐφ᾽ ἡμᾶς τοῦ ἐξᾶραι ἡμᾶς. σὺ
scis q̃ cogitãt cõtra nos. q̃mõ pote
οἶδας ἃ λογίζονται ἐφ᾽ ἡμᾶς. πῶς δυνη
rim⁹ subsistere ante faciẽ eo
σόμεθα ὑποστῆναι κατὰ πρόσωπον αὐ
rũ: si nõ tu adiuues nos? ꝛ exclama
τῶν, ἐὰν μὴ σὺ βοηθήσῃς ἡμῖν. καὶ ἐσάλπι
uerũt tubis ꝛ clamauerũt voce
σαν ταῖς σάλπιγξι καὶ ἐβόησαν φωνῇ
magna. ꝛ post hoc cõstituit iudas
μεγάλῃ. καὶ μετὰ τοῦτο κατέστησεν ἰούδας
duces pplĩ tribunos ꝛ cẽ
ἡγουμένους τοῦ λαοῦ χιλιάρχους καὶ ἑκα
turiones ꝛ pẽtacontarchos ꝛ de
τοντάρχους καὶ πεντηκοντάρχους καὶ δε
curiones. ꝛ dixerũt edificãtib⁹
κάρχους. καὶ εἶπαν τοῖς οἰκοδομοῦσιν
domos ꝛ spõsãtib⁹ vxores ꝛ plã
οἰκίας καὶ μνηστευομένοις γυναῖκας καὶ φυ
tãtib⁹ vineas ꝛ timidis: reuer
τεύουσιν ἀμπελῶνας καὶ δειλοῖς, ἀποστρέ
ti vnũquẽq; in domũ suã fm le
φειν ἕκαστον εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ κατὰ τὸν νό
gẽ. ꝛ recesserũt castra. ꝛ castra
μον. καὶ ἀπῆρεν ἡ παρεμβολή. καὶ παρε
metati sũt fm meridiẽ emmaũ. ꝛ di
νεβάλοσαν κατὰ νότον ἐμμαούμ. καὶ εἶ
xit iudas accingimini ꝛ estote in
πεν ἰούδας περιζώσασθε καὶ γίνεσθε εἰς
filios potẽtes: ꝛ estote pati in
υἱοὺς δυνατούς, καὶ γίνεσθε ἕτοιμοι εἰς τὸ
mane vt pugnem⁹ cõtra gẽtes has
πρωῒ τοῦ πολεμῆσαι ἐν τοῖς ἔθνεσι τούτοις

Deut. 20.b. Jud. 17.a.

F

G

flumen et perambulabat superiores re
giones: et elegit lysias ptolemeum filiũ
dorimini: & nicanorem & gorgiam vi
ros potẽtes ex amicis regis: & misit cũ
eis quadraginta milia virorum & septẽ
milia equitum: vt venirẽt in terram iu
da et disperderent eam secundum ver
bum regis. et processerunt vt irent cuꝫ
vniuersa virtute sua: et venerũt et appli
cuerunt ammauꝫ in terra campestri: &
audierunt mercatores regionum no
men eorum: & acceperunt argentuꝫ &
aurum multum valde: et pueros: et ve
nerunt in castra vt acciperent filios isrl
in seruos: et additi sunt ad eos exercit⁹
syrie et terre alienigenarum: et vidit iu
das et fratres eius: qa multiplicata sunt
mala: & exercitus applicabat ad fines
eorum: et cognouerũt verba regis que
mandauit populo facere in interituꝫ &
consumationem. & dixerunt vnusquis
q; ad proximum suum: erigamus deie
ctionem populi nostri et pugnemus p
populo nostro et sanctis nostris: & cõ
gregatus est conuentus: vt essent para
ti in prelium: et vt orarent & peterent
misericordiaꝫ et miserationes: & hieru
salem non habitabatur: sed erat sicut
desertum. Non erat qui ingrederetur
et egrederetur de natis eius: sanctũ cõ
culcabatur: et filii alienigenarum erant
in arce ibi erat habitatio gentium. Et
ablata ẽ voluptas a iacob: & defecit ibi
tibia & cithara. Et congregati sunt &
venerunt in masphat contra hierusalẽ:
quia loc⁹ orationis erat in masphat an
te in israel. Et ieiunauerunt illa die: & in
duerunt se ciliciis: & cinerem imposue
runt capiti suo: et diffuerunt vestimen
ta sua. Et expanderunt libros legis de
quibus scrutabantur gentes similitudi
nem simulachroruꝫ suorum: & attule
runt ornamenta sacerdotalia: & primi
tias & decimas: & suscitauerunt nazare
os qui impleuerant dies: et clamaue
rũt voce magna in celũ dicẽtes. Quid
faciemus istis: & quo eos ducemus. Et
sancta tua conculcata sunt: & contami
nata sunt: & sacerdotes tui facti sunt in
luctum & in humilitatem: et ecce natio
nes conuenerunt aduersum nos vt nos
disperdant. Tu scis que cogitant in nos
quomodo poterimus subsistere ante fa
ciem eorum nisi tu de⁹ adiuues nos. Et
tubis exclamauerunt voce magna. Et
post hec constituit iudas duces populi:
tribunos & centuriones: & pentacon
tarchos & decuriones. Et dixit his qui
edificabant domos: & sponsabant vxo
res: & plantabant vineas & formidolo
sis: vt redirent vnusquisq; in domuꝫ su
am secundum legem. Et mouerunt ca
stra & collocauerunt ad austrum amma
um: & ait iudas. Accingimini & estote
filii potẽtes: & estote parati in mane: vt
pugnetis aduersus nationes has q̃ con
uenerunt disperdere nos.

cõgregatas aduersus nos vt disp̃dat nos ꝛ
ἐπισυνηγμένοις ἐφ᾽ ἡμᾶς ἐξᾶραι ἡμᾶς καὶ
sancta nr̃a: qm̃ meli⁹ nos mo
τὰ ἅγια ἡμῶν, ὅτι κρεῖσσον ἡμᾶς ἀπο
ri in bello: q̃ videre mala
θανεῖν ἐν τῷ πολέμῳ, ἢ ἐπιδεῖν τὰ κακὰ
gẽtis nr̃e ꝛ sctõꝝ. sicut aũt fuerit
τοῦ ἔθνους ἡμῶν καὶ τῶν ἁγίων. ὡς δ᾽ ἂν ᾖ
volũtas i celo: sic faciat.
θέλημα ἐν οὐρανῷ, οὕτω ποιήσῃ. Ca. 4.

Et assumpsit gorgias quinq;
Καὶ παρενέλαβε γοργίας πεντακι
milia viroꝝ ꝛ mille eq̃tes ele
χιλίους ἄνδρας καὶ χιλίαν ἵππον ἐκλεκ
ctos: ꝛ mouerunt castra nocte: vt
τήν, καὶ ἀπῆρεν ἡ παρεμβολὴ νυκτός, ὥς
applicarẽt ad castra
τε ἐπιβαλεῖν ἐπὶ τὴν παρεμβολὴν τῶν
iudeoꝝ ꝛ pcuterẽt eos subito: ꝛ
ἰουδαίων καὶ πατάξαι αὐτοὺς ἄφνω, καὶ οἱ
filij arcis erãt illi duces. ꝛ audi
υἱοὶ τῆς ἄκρας ἦσαν αὐτῷ ὁδηγοί. καὶ ἤκου
uit iudas: ꝛ p̃fect⁹ est ipe ꝛ potẽtes
σεν ἰούδας, καὶ ἀπῆρεν αὐτὸς καὶ οἱ δυνατοὶ
ad pcutiẽdũ exercitũ regis q̃ i
πατάξαι τὴν δύναμιν τοῦ βασιλέως τὴν ἐν
emmaũ. adhuc exercit⁹ dispersũ
ἐμμαούμ. ἕως ἔτι αἱ δυνάμεις ἐσκορπισμέ
erãt a castris. ꝛ venit
ναι ἦσαν ἀπὸ τῆς παρεμβολῆς. καὶ ἦλθε
gorgias in castra iuda nocte:
γοργίας εἰς τὴν παρεμβολὴν ἰούδα νυκτός,
ꝛ nullũ inuenit: ꝛ q̃rebat illos in mõti
καὶ οὐδένα εὗρε, καὶ ἐζήτει αὐτοὺς ἐν τοῖς ὄρε
b⁹: qm̃ dixit fugiũt hi a nobis. ꝛ
σιν, ὅτι εἶπε φεύγουσιν οὗτοι ἀφ᾽ ἡμῶν. καὶ
simul cũ die visus ẽ iudas in cãpo cũ
ἅμα ἡμέρᾳ ὤφθη ἰούδας ἐν τῷ πεδίῳ ἐν
trib⁹ milib⁹ viroꝝ. veꝝ tegumẽta ꝛ
τρισχιλίοις ἀνδράσι. πλὴν καλύμματα καὶ
gladiuꝫ nõ habebãt sicut volebãt. ꝛ
μαχαίρας οὐκ εἶχον καθὼς ἠβούλοντο. καὶ
viderunt castra gẽtiũ fortia lorica
εἶδον παρεμβολὴν ἐθνῶν ἰσχυρὰν τεθωρα
ta: ꝛ eq̃tatũ circuẽntẽ ipa: ꝛ
κισμένην, καὶ ἵππον κυκλοῦσαν αὐτήν, καὶ
hi docti bello. ꝛ dixit iudas
οὗτοι διδακτοὶ πολέμου. καὶ εἶπεν ἰούδας
viris q̃ secũ. nõ timea
τοῖς ἀνδράσι τοῖς μεθ᾽ αὐτοῦ. μὴ φοβεῖ
tis multitudinẽ eoꝝ: ꝛ impetũ eo
σθε τὸ πλῆθος αὐτῶν, καὶ τὸ ὅρμημα αὐ
rũ ne timueritis. memẽtote q̃mõ liberati
τῶν μὴ δειλωθῆτε. μνήσθητε ὡς ἐσώθη
sunt patres nr̃i in mari rubro:
σαν οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν θαλάσσῃ ἐρυθρᾷ,
q̃n pscut⁹ ẽ eos pharao in exercitu.
ὅτε ἐδίωξεν αὐτοὺς φαραὼ ἐν δυνάμει.
ꝛ nunc clamem⁹ in celũ si mise
καὶ νῦν βοήσωμεν εἰς οὐρανὸν εἰ ἐλεή
rebit nr̃m: ꝛ recordabit testamẽti pa
σει ἡμᾶς, καὶ μνησθήσεται διαθήκης πα
trũ ꝛ cõfringet castra
τέρων, καὶ συντρίψει τὴν παρεμβολὴν
hec ante faciẽ nr̃am hodie.
ταύτην κατὰ πρόσωπον ἡμῶν σήμερον.
ꝛ cognoscẽt oẽs gẽtes q̃ est
καὶ γνώσονται πάντα τὰ ἔθνη ὅτι ἐστὶν
redimẽs ꝛ saluãs israel.
ὁ λυτρούμενος καὶ σώζων τὸν ἰσραήλ.
ꝛ eleuauerũt alienigene oculos
καὶ ἦραν οἱ ἀλλόφυλοι τοὺς ὀφθαλμοὺς

suos: ꝛ viderunt eos veniẽtes ex ad
αὐτῶν, καὶ εἶδον αὐτοὺς ἐρχομένους ἐξ ἐναν
uerso. ꝛ exierũt de castris
τίας. καὶ ἐξῆλθον ἐκ τῆς παρεμβολῆς
ad preliũ. ꝛ tuba cecinerunt q̃ iuxta iu
εἰς πόλεμον. καὶ ἐσάλπισαν οἱ παρὰ ἰού
dã ꝛ cõgressi sunt. ꝛ cõtrite sunt gẽtes:
δα καὶ συνῆψαν. καὶ συνετρίβησαν τὰ ἔθνη,
ꝛ fugerũt in planiciẽ. at vltimi
καὶ ἔφυγον εἰς τὸ πεδίον. οἱ δὲ ἔσχατοι
oẽs ceciderunt in gladio. ꝛ pseculi sũt
πάντες ἔπεσον ἐν ῥομφαίᾳ. καὶ ἐδίωξαν
eos vsq; ad assaremoth ꝛ vsq; ad cam
αὐτοὺς ἕως ἀσαρημὼθ καὶ ἕως τῶν πε
pos idumee ꝛ azoti ꝛ iam
δίων τῆς ἰδουμαίας καὶ ἀζώτου καὶ ἰαμ
nias. ꝛ ceciderũt ex eis ad viroꝝ tria
νείας. καὶ ἔπεσον αὐτῶν εἰς ἄνδρας τρι
milia. ꝛ reuersus est iudas ꝛ exer
χιλίους. καὶ ἐπέστρεψεν ἰούδας καὶ ἡ δύ
cit⁹ a psequẽdo post eos.
ναμις ἀπὸ τοῦ διώκειν ὄπισθεν αὐτῶν.
ꝛ dixit ad pplm. non cõcu
καὶ εἶπε πρὸς τὸν λαόν. μὴ ἐπιθυμή
piscatis spolia: qm̃ bellũ ex ad
σητε τῶν σκύλων, ὅτι πόλεμος ἐξ ἐναν
uerso nostri: ꝛ gorgias ꝛ exercit⁹ in
τίας ἡμῶν, καὶ γοργίας καὶ ἡ δύναμις ἐν
mõte prope nos. sed state nunc con
τῷ ὄρει ἐγγὺς ἡμῶν. ἀλλὰ στῆτε νῦν ἐναν
tra inimicos nr̃os: ꝛ expugna
τίον τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν, καὶ πολεμή
te eos. ꝛ post hec accipite
σατε αὐτούς. καὶ μετὰ ταῦτα λάβετε
spolia cũ securitate. adhuc cõplen
τὰ σκῦλα μετὰ παρρησίας. ἔτι πληροῦν
te iuda hec apparuit pᵃ q̃dã pspiciẽs
τος ἰούδα ταῦτα ὤφθη μέρος τι ἐκκύπτον
de mõte. ꝛ vidit q̃ cõuersi sũt i fugã:
ἐκ τοῦ ὄρους. καὶ εἶδεν ὅτι τετρόπωνται,
ꝛ cõburunt castra. nã
καὶ ἐμπυρίζουσι τὴν παρεμβολήν. ὁ γὰρ
fum⁹ q̃ videbat demõstrabat q̃d factũ erat.
καπνὸς θεωρούμενος ἐνεφάνιζε τὸ γεγονός. οἱ
at hec cõspiciẽtes timuerunt valde.
δὲ ταῦτα συνιδόντες ἐδειλώθησαν σφόδρα.
aspiciẽtes ãt ꝛ iuda castra
συνιδόντες δὲ καὶ τὴν ἰούδα παρεμβολὴν
in planicie pata in p̃liũ: fuge
ἐν τῷ πεδίῳ ἑτοίμην εἰς παράταξιν, ἔφυ
runt oẽs in terrã alienigenaꝝ. ꝛ iudas
γον πάντες εἰς γῆν ἀλλοφύλων. καὶ ἰούδας
reuersus est ad spoliũ castro
ἀνέστρεψεν ἐπὶ τὴν σκυλείαν τῆς παρεμβο
rum. ꝛ acceperũt aurũ multũ ꝛ argẽtum
λῆς. καὶ ἔλαβον χρυσίον πολὺ καὶ ἀργύριον
ꝛ hyacinthuꝫ ꝛ purpurã marinã ꝛ
καὶ ὑάκινθον καὶ πορφύραν θαλασσίαν καὶ
diuitias magnas. ꝛ reuersi laudabãt
πλοῦτον μέγαν. καὶ ἐπιστραφέντες ὕμνουν
ꝛ bñdicebãt in celum: qm̃ bonuꝫ: qm̃ in
καὶ εὐλόγουν εἰς οὐρανόν, ὅτι καλόν, ὅτι εἰς
seculuꝫ mia ei⁹. ꝛ facta ẽ saluatio
τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ. καὶ ἐγενήθη σωτηρία
magna in israel in die illa. q̃cũq;
μεγάλη τῷ ἰσραὴλ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. ὅσοι
ãt alienigenaꝝ saluati sunt veniẽ
δὲ τῶν ἀλλοφύλων διεσώθησαν παρα
tes nuntiauerũt lysie oĩa
γενηθέντες ἀπήγγειλαν τῷ λυσίᾳ πάν
ia q̃ acciderant.
τα τὰ συμβεβηκότα.

A

F

Exo. 14.g.

B

Infra. 9.b.

G

C

sancta nostra: quoniam melius est nos
mori in bello q̃ videre mala gentis no
stre & sanctorum. Sicut autẽ fuerit vo
luntas in celo: sic fiat.

Capitulum quartum.

Et assũpsit gorgias quinq; milia vi
rorum: et mille equites electos: &
mouerũt castra nocte vt applicarẽt ad
castra iudeorum: & percuterent eos su
bito. Et filii qui erãt ex arce: erant illis
duces. Et audiuit iudas et surrexit ipse
& potentes percutere virtutem exerci
tuum regis: qui erant in ammaum. Ad
huc enim dispersus erat exercitus a ca
stris. Et venit gorgias in castra iude no
ctu: & neminẽ inuenit: & querebat eos
in montibus: quoniaꝫ dixit fugiunt hi
a nobis. Et cum dies factus esset appa
ruit iudas in campo cum tribus milib⁹
viroruꝫ tantum: qui tegumenta & gla
dios non habebant. Et viderunt castra
gentium valida: & loricatos et equita
tus in circuitu eorum: & hi docti ad pre
lium. Et ait iudas viris qui secum erãt.
Ne timueritis multitudinem eorum: &
impetuꝫ eorum ne formidetis. Memẽ
tote qualiter salui facti sunt patres no
stri in mari rubro: cum sequeretur eos
pharao cum exercitu multo. Et nunc
clamemus in celum & miserebitur no
stri dominus: & memor erit testamenti
patrum nostrorum & conteret exerci
tum istum ante faciem nostram hodie:
& scient omnes gentes quia est deus q
redimat et liberet israel. Et eleuauerũt
alienigene oculos suos: & viderunt eos
venientes ex aduerso. Et exierũt de ca
stris in prelium & tuba cecinerunt hi q
erant cum iuda: & congressi sunt: & cõ
trite sunt gentes & fugerunt in campũ.
Nouissimi autem ceciderũt in gladio:
& persecuti sunt eos vsq; gezeron: &
vsq; in campos idumee et azoti & iam
nie: & ceciderunt ex illis vsq; tria milia
virorum. Et reuersus est iudas & exerci
tus eius sequens eum. Dixitq; ad popu
lum. Non cõcupiscatis spolia: quia bel
lum contra nos est: & gorgias & exerci
tus eius prope nos in montib⁹. Sed sta
te nunc contra inimicos nostros & ex
pugnate eos: et sumetis postea spolia se
curi. Et adhuc loquente iuda hec: ecce
apparuit pars quedam prospiciens de
monte. Et vidit gorgias q̃ in fugam cõ
uersi sunt sui: & succensa sunt castra. Fu
mus enim qui videbatur declarabat q̃d
factuꝫ est. Quibus illi conspectis timu
erunt valde aspicientes simul & iudam
& exercitum in campo paratuꝫ ad pre
lium: et fugerunt omnes in campo alie
nigenarum: & iudas reuersus est ad spo
lia castrorũ. Et acceperũt aurũ multuꝫ:
et argentũ: & hyacinthũ: & purpurã ma
rinã: & opes magnas. Et conuersi hym
num canebant & benedicebant deum
in celum quoniam bonus est: quoniaꝫ
in seculũ misericordia eius. Et facta est
sal⁹ magna in israel in die illa. Quicũq;
autẽ alienigenarũ euaserũt venerũt: &
nũciauerunt lysie vniuersa q̃ acciderãt.

Quibus ille auditis: consternatus animo deficiebat: q̃ non qualia voluit: talia contigerunt in israel: & qualia mandauit rex: Et sequenti anno congregauit lysias virorum electorum sexaginta milia: et equitum quinq̃ milia: vt debellaret eos: Et venerunt in iudeam: & castra posuerunt in bethoron: & occurrit illis iudas cum decem milibus viris: & viderunt exercitum fortem: et orauit & dixit. Benedictus es saluator israel q contriuisti impetum potẽtis in manu serui tui dauid: & tradidisti castra alienigenarũ in manu ionathe filii saul et armigeri eius. Conclude exercitũ istuз in manu populi tui israel: & confundatur in exercitu suo & equitibus. Da illis formidinem & tabefac audaciam virtutis eorũ: & cõmoueantur contritione sua. Deiice illos gladio diligentium te: & collaudent te omnes qui nouerunt nomẽ tuuз in hymnis. Et cõmiserunt preliũ: & ceciderunt de exetcitu lysie quinq̃ milia virorum. Videns autem lysias suorũ fugam: & iudeorum audaciam: & q̃ parati sunt aut viuere aut mori fortiter: abiit antiochiã & elegit milites: vt multiplicati sursus venirent in iudeam. Dixit autem iudas et fratres eius. Ecce cõtriti sunt inimici nostri: ascẽdamus nũc mundare sancta et renouare. Et cõgregatus est omnis exercitus: & ascenderunt in montem syon. Et viderunt sctĩficationem desertam: et altare prophanatũ: & portas exustas: et in atriis virgulta nata sicut in saltu vel in montib9 et pastophoria diruta. Et sciderunt vestimenta sua: et planxerũt plãctu magno et imposuerunt cinerẽ super caput suũ: et ceciderunt in faciem super terram: & exclamauerunt tubis signorum: et clamauerunt in celum. Tunc ordinauit iudas viros vt pugnarẽt aduersus eos q erant in arce: donec emundarẽt sancta. Et elegit sacerdotes sine macula volũtatẽ habentes in lege dei: et mũdauerũt sancta: & tulerunt lapides contaminationis in locum immundum. Et cogitauit de altari holocaustorum quod prophanatum erat: quid de eo faceret. Et incidit illi consilium bonum vt destrueret illud: ne forte illis esset in opprobrium: quia contaminauerunt illud gentes & demoliti sunt illud. Et reposuerũt lapides in monte domus in loco apto: quoadusq̃ veniret propheta & responderet de eis. Et acceperunt lapides integros secundum legem: et edificauerũt altare nouum secunduз illud quod fuit prius: & edificauerunt sancta: & que intra domum erant intrinsecus: & edem & atria sanctificauerunt. Et fecerunt vasa sancta noua: & intulerunt candelabrum & altare incensorum: & mensam in templum. Et incensum posuerunt super altare: & accenderunt lucernas q̃ super candelabrum erant: & lucebant in templo. Et posuerunt super mensam panes et appenderunt velamina:

et consummauerunt omnia opera que fecerant. Et ante matutinum surrexerũt quinta & vicesima die mensis noni: hoc est mensis casleu centesimiquadragesimioctaui anni: & obtulerunt sacrificiuз secundum legem super altare holocaustorum nouum quod fecerunt. Secundum tẽpus & secundum diẽ in qua contaminauerunt illud gentes: in ipa renouatum est in canticis & citharis & cyniris & cymbalis. Et cecidit omnis populus in faciẽ: & adorauerunt & benedixerunt in celum eum qui prosperauit eis. Et fecerunt dedicationẽ altaris diebus octo: & obtulerunt holocausta cum leticia: & salutaria laudis. Et ornauerunt faciẽ templi coronis aureis & scutulis: & dedicauerunt portas & pastophoria: & imposuerunt eis ianuas. Et facta est leticia in populo magna valde: & auersum est opprobrium gentium. Et statuit iudas & fratres eius: & vniuersa ecclesia israel: vt agatur dies dedicationis altaris in tẽporibus suis ab anno in annum per dies octo: a quinta & vicesima die mensis casleu cum leticia & gaudio. Et edificauerunt in tempore illo montẽ sion: & per circuitum muros altos & turres firmas: nequando venirẽt gẽtes & conculcarent eum sicut antea fecerunt: et collocauit illic exercitum vt seruarent eum: & muniuit euз ad custodiẽdum bethsurã: vt haberet populus munitionẽ contra faciem idumee.

Capitulum quintum.

Et factum est vt audierunt gentes in circuitu: quia edificatum est altare et sanctuariũ sicut prius: irate sunt valde et cogitabãt tollere genus iacob: qui erant inter eos: & ceperunt occidere de populo & psequi. Et debellabat iudas filios esau in idumea: et eos q erãt in arabathane: quia circũsedebãt israelitas: & percussit eos plaga magna. Et recordatus est maliciam filiorum bean: qui erant populo in laqueũ & in scãdaluз insidiantes ei in via: et conclusi sunt ab eo in turribus: & applicuit ad eos: & anathematizauit eos: & incẽdit turres eorũ igni cuз omnibus qui in eis erãt. et transiuit ad filios ammon: & inuenit manum fortem & populum copiosuз: & timotheum ducem ipsoruз: et comisit cum eis prelia multa: & contriti sunt in conspectu eorum: & percussit eos: & cepit gazer ciuitatem et filias eius: & reuersus est in iudeaз. Et congregate sũt gẽtes que sunt in galaad aduersus israelitas qui erant in finibus eorum: vt tollerent eos: & fugerunt in dathemã munitionem: & miserant litteras ad iudaз & fratres eius dicentes. Cõgrẽgate sũt aduersum nos gentes per circuitum: vt nos auferant & parant venire & occupare munitionem in quam confugim9 & timotheus est dux exercitus coruз. Nunc ergo veni & eripe nos de manibus eorum quia cecidit multitudo de nobis. Et omnes fratres nostri qui erãt in locis tubin interfecti sũt: & captiuas duxerũt vxores eorũ & natos & spolia:

oẽs fratres nři existẽs in locis
πάντες οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν οἱ ὄντες ἐν τοῖς
tubin interfecti sunt. τ captiuauerũt
τ̃ βίου τεθανάτωνται. καὶ ᾐχμαλωτίκασι
mulieres eoꝝ τ filios eoꝝ
τὰς γυναῖκας αὐτῶν καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν
τ supellectilẽ. τ peremerũt illic fere
καὶ τὴν ἀποσκευήν. καὶ ἀπώλεσαν ἐκεῖ ὡς
vnũ milliare viroꝝ. adhuc episto-
μίαν χιλιαρχίαν ἀνδρῶν. ἔτι αἱ ἐπιστο-
le legebant τ ecce nũcij alij
λαὶ ἀνεγινώσκοντο. καὶ ἰδοὺ ἄγγελοι ἕτεροι
venerũt de galilea cõcissis
παρεγένοντο ἐκ τῆς γαλιλαίας διερρηχότες
vestib⁹ nunciãtes iuxta verba
τὰ ἱμάτια ἀπαγγέλλοντες κατὰ τὰ ῥήματα
hec dicẽtes: cõuenisse cõtra
ταῦτα λέγοντες, ἐπισυνῆχθαι ἐπ᾽ αὐ-
eos de ptolemaide τ tyro τ sidone
τοὺς ἐκ πτολεμαΐδος καὶ τύρου καὶ σιδῶνος
τ oẽm galileã alienigenaꝝ vt con
καὶ πᾶσαν γαλιλαίαν ἀλλοφύλων τ̃ ἐξα-
sumãt nos. vt ãt audiuit iudas
ναλῶσαι ἡμᾶς. ὡς δὲ ἤκουσεν ἰούδας καὶ ὁ
ppl's simones hos: cõgregata est ec-
λαὸς τοὺς λόγους τούτους, ἐπισυνήχθη ἐκ-
clesia magna ad cogitandũ qd faciãt
κλησία μεγάλη βουλεύσασθαι τί ποιήσω-
fratrib⁹ suis existẽtib⁹ in tribu
σι τοῖς ἀδελφοῖς αὐτῶν τοῖς οὖσιν ἐν θλί-
latione τ oppugnabant ab illis. τ dixit
ψει καὶ πολεμουμένοις ὑπ᾽ αὐτῶν. καὶ εἶπεν
iudas simoni fratri suo. elige
ἰούδας σίμωνι τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. ἐπίλεξον
tibi viros τ vade τ libera
σεαυτῷ ἄνδρας καὶ πορεύου καὶ ῥῦσαι τ̃
fratres tuos q̃ in galilea: ego ãt
ἀδελφούς σου τοὺς ἐν τῇ γαλιλαίᾳ. ἐγὼ δὲ
τ ionathan frater me⁹ ibimus
καὶ ἰωνάθαν ὁ ἀδελφός μου πορευσόμεθα
in galaaditim: τ reliquit iose-
εἰς τὴν γαλααδῖτιν, καὶ κατέλιπεν ἰώση-
phũ filiũ zacharie τ azariã duces
φον τὸν τ̃ ζαχαρίου καὶ ἀζαρίαν ἡγουμένους
ppli cũ reliquis exerci-
τοῦ λαοῦ μετὰ τῶν ἐπιλοίπων τῆς δυνά-
tus in iudea in custodiã: τ prece-
μεως ἐν τῇ ἰουδαίᾳ εἰς τήρησιν, καὶ ἐνετεί-
pit eis dicẽs preestote pplo huic:
λατο αὐτοῖς λέγων. προστῆτε τ̃ λαοῦ τούτ.,
τ nõ cõmittatis bellũ cõtra gẽtes q̃ad
καὶ μὴ συνάψητε πόλεμον πρὸς τὰ ἔθνη ἕως
reuertamur nos. τ distributi sunt simo-
τ̃ ἐπιστρέψαι ἡμᾶς. καὶ ἐμερίσθησαν σίμω-
ni viri tresmille vt irẽt ad
νι ἄνδρες τρισχίλιοι τ̃ πορευθῆναι εἰς τὴν
galileã: iude ãt viri octomille
γαλιλαίαν, ἰούδᾳ δὲ ἄνδρες ὀκτακισχίλιοι
in galaaditim. τ pfect⁹ est simõ in
εἰς τὴν γαλααδῖτιν. καὶ ἐπορεύθη σίμων εἰς
galileã: τ cõmisit plia mul-
τὴν γαλιλαίαν, καὶ συνῆψε πολέμους πολ-
ta cõtra gẽtes: τ cõtrite sunt gẽtes
λοὺς πρὸς τὰ ἔθνη. καὶ συνετρίβη τὰ ἔθνη
a facie ei⁹. τ psecut⁹ est eos vsq̃ad
ἀπὸ προσώπου αὐτ̃. καὶ ἐδίωξεν αὐτοὺς ἕως
portas ptolemaidis. τ ceciderũt de
τῶν πυλῶν πτολεμαΐδος. καὶ ἔπεσον ἐκ
gẽtib⁹ ad tria milia viroꝝ. τ accepertit
τῶν ἐθνῶν εἰς τρισχιλίους ἄνδρ. καὶ ἔλαβον
spolia eoꝝ. τ assumpserũt eos de
τὰ σκῦλα αὐτῶν. καὶ παρέλαβον αὐτοὺς ἐκ

& peremerunt illic fere mille viros. Et adhuc epistole legebantur. Et ecce alii nuncii venerunt de galilea conscissis tunicis nunciantes: secundum verba hec: dicentes conuenisse aduersum se: a ptolomaide & tyro & sidone: & repleta est omnis galilea alienigenis vt nos consumant. Vt audiuit autem iudas & populus sermones istos: cõuenit ecclesia magna cogitare quid faceret fratrib⁹ suis qui in tribulatione erant: & expugnabantur ab eis. Dixitq̃ iudas simoni fratri suo. Elige tibi viros: & vade et libera fratres tuos in galilea. Ego autem & frater meus ionathas ibimus in galaaditim. Et reliquit iosephum filium zacharie: & azariam duces populi cũ residuo exercitu in iudea ad custodiam: & precepit illis dicẽs. Preestote populo huic: & nolite bellum cõmittere aduersum gentes donec reuertamur. Et data sũt simoni virorũ tria milia vt iret i galilea: iude autem octo milia in galaaditim: et abiit simon in galileam: & cõmisit plia multa cum gentibus: et cõtrite sunt gentes a facie eius: & persecutus est eos vsq̃ ad portam ptolemaidis. Et ceciderunt de gentibus fere tria milia virorũ: & accepit spolia eorum. Et assumpsit eos qui erant in galilea: & in arbatis cũ vxoribus & natis: et omnibus que erãt illis: & adduxit in iudeam cum leticia magna. Et iudas machabeus & ionathas frater eius transierunt iordanem: & abierunt viam trium dierum in deserto. Et occurrerunt eis nabuthei & susceperunt eos pacifice: et narrauerũt eis omnia que acciderant fratribus eorũ in galaaditide: & quia multi ex eis comprehensi sunt in barasa & abosor: & in alimis: & in casphor: et mageth: & carnaim. He omnes ciuitates mũite et magne. Sed et in ceteris ciuitatibus galaaditidis tenentur comprehensi: et in crastinum constituerunt admouere exercitum ciuitatibus his: et comprehendere & tollere eos in vna die. Et conuertit iudas & exercitus eius viam in desertũ bozor repente: & occupauit ciuitatem: & occidit omnem masculum in ore gladii: et accepit omnia spolia eorum: & succendit eam igni: et surrexerunt inde nocte et ibant vsq̃ ad munitionem. Et factum est diluculo cum eleuassent oculos suos: et ecce populus multus cuius non erat numerus: portãtes scalas et machinas vt comprehenderent munitionem et expugnarent eos. Et vidit iudas quia cepit bellum: et clamor belli ascendit ad celũ sicut tuba: et clamor magnus de ciuitate: et dixit exercitui suo. Pugnate hodie pro fratribus vestris. Et venit tribus ordinib⁹ post eos: & exclamauerunt tubis et clamauerũt in oratione: et cognouerunt

galilea τ in arbatis cũ mu-
τῆς γαλιλαίας καὶ ἐν ἀρβάττοις σὺν ταῖς γυ-
lierib⁹ τ filijs: τ oĩa q̃ erãt e-
ναιξὶ καὶ τοῖς τέκνοις, καὶ πάντα ὅσα ἦν αὐ-
is. τ duxerũt in iudeã cũ leti-
τοῖς. καὶ ἤγαγον εἰς τὴν ἰουδαίαν μετ᾽ εὐφρο-
tia magna. τ iudas maccabe⁹ τ
σύνης μεγάλης. καὶ ἰούδας ὁ μακκαβαῖος καὶ
ionathã frater ei⁹ trãsierunt iorda-
ἰωνάθαν ὁ ἀδελφὸς αὐτ̃, διέβησαν τὸν ἰορδά-
nẽ: τ abierunt viã triũ dierũ in
νην, καὶ ἐπορεύθησαν ὁδὸν τριῶν ἡμερῶν ἐν
solitudine. τ occurrerunt nabateis:
τῇ ἐρήμῳ. καὶ συνήντησαν τοῖς ναβαταίοις,
τ obuiã fuere illis pacifice: τ enar-
καὶ ἀπήντησαν αὐτοῖς εἰρηνικῶς, καὶ διηγή-
rauerũt illis oĩa q̃ cõtigerãt
σαντο αὐτοῖς ἅπαντα τὰ συμβάντα τοῖς
fratrib⁹ eoꝝ in galaaditide: τ q̃
ἀδελφοῖς αὐτῶν ἐν τῇ γαλααδίτιδι, καὶ ὅτι
multi de eis cõprehẽsi sunt in
πολλοὶ ἐξ αὐτῶν συνειλημμένοι εἰσὶν εἰς
bosorra. τ bosor in alimis chasfor: ma
βόσορρα. καὶ βοσὸρ ἐν ἀλέμοις χασφὼ μα-
ced τ carnaim. oẽs vrbes he
κὲδ καὶ καρναΐν. πᾶσαι αἱ πόλεις αὗται
fortes τ magne. τ in reliqs vr-
ὀχυραὶ καὶ μεγάλαι. καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς πό-
bib⁹ galaaditidis sunt cõprehẽsi.
λεσι τῆς γαλααδίτιδός εἰσι συνειλημμένοι
in crastinũ cõstituũt castra ponere cõtra
εἰς αὔριον τάσσονται παρεμβαλεῖν ἐπὶ
munitiones τ cõprehẽdere τ tol-
τὰ ὀχυρώματα καὶ καταλαβέσθαι καὶ ἐξα-
lere oẽs hos in die vna. τ con-
ραι πάντας τούτους ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ. καὶ ἀπέ-
uertit iudas τ castra eius viã
στρεψεν ἰούδας καὶ ἡ παρεμβολὴ αὐτ̃ ὁδὸν
in desertũ in bosora repẽte. τ ce-
εἰς τὴν ἔρημον εἰς βόσορρα ἄφνω. καὶ κατε-
pit vrbẽ: τ occidit oẽ maf-
λάβετο τὴν πόλιν, καὶ ἀπέκτεινε πᾶν ἀρ-
culinũ in ore gladij. τ cepit om-
σενικὸν ἐν στόματι ῥομφαίας. καὶ ἔλαβε πάν-
nia spolia eoꝝ: τ cõbussit eã ig-
τα τὰ σκῦλα αὐτῶν, καὶ ἐνέπρησεν αὐτὴν πυ-
ne: τ discessit illinc nocte: τ ibat
ρί, καὶ ἀπῆρεν ἐκεῖθεν νυκτός, καὶ ἐπορεύετο
vsq̃ ad munitionẽ. τ factũ est diluculũ. τ
ἕως ἐπὶ τὸ ὀχύρωμα, καὶ ἐγένετο ἑωθινή. καὶ
eleuauerũt oculos suos: τ ecce ppl's
ἦραν τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, καὶ ἰδοὺ λαὸς
mult⁹ cui⁹ nõ erat nũer⁹: portãtes scalas
πολὺς οὗ οὐκ ἦν ἀριθμός, αἴροντες κλίμακας
τ machinas ad capiẽdũ munitionẽ.
καὶ μηχανὰς καταλαβέσθαι τὸ ὀχύρωμα.
τ oppugnabãt eos. τ vidit iudas q̃
καὶ ἐπολέμουν αὐτούς. καὶ εἶδεν ἰούδας ὅτι
incepit ẽ pliũ. τ clamor vrbis
ἤρκται ὁ πόλεμος. καὶ ἡ κραυγὴ τῆς πόλεως
ascẽdit vsq̃ad celũ tubis τ voce
ἀνέβη ἕως τ̃ οὐρανοῦ, σάλπιγξι καὶ φωνῇ
magna. τ dixit viris exerci-
μεγάλῃ. καὶ εἶπε τοῖς ἀνδράσι τῆς δυνάμε-
tus. pugnate hodie pro fratri-
ως. πολεμήσατε σήμερον ὑπὲρ τῶν ἀδελ-
bus vris. τ exijt in tribus ordinib⁹
φῶν ὑμῶν. καὶ ἐξῆλθεν ἐν τρισὶν ἀρχαῖς
post eos. τ clanxerũt tu-
ὄπισθεν αὐτῶν. καὶ ἐσάλπισαν ταῖς σάλ-
bis. τ clamauerũt i oratione. τ cognouit
πιγξι. καὶ ἐβόησαν ἐν προσευχῇ. καὶ ἐπέγνω

C

D

E

exercit⁹ timothei q̃ maccabe⁹
ἡ παρεμβολὴ τιμοθέου ὅτι μακκαβαῖος
est: τ fugerũt a facie illi⁹. τ pcus-
ἐστί, καὶ ἔφυγον ἀπὸ προσώπου αὐτ̃. καὶ ἐπά-
sit illos plaga magna. τ ceciderũt ex
ταξεν αὐτ̃ς πληγὴν μεγάλην. καὶ ἔπεσον ἐξ
eis in illo die ad octo milia
αὐτῶν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ εἰς ὀκτακισχιλίους
viroꝝ. τ declinauit ad masfha: τ op-
ἄνδρας. καὶ ἐξέκλινεν εἰς μασφὰ, καὶ ἐπο-
pugnauit eã: τ cepit eã:
λέμησεν αὐτήν, καὶ προκατελάβετο αὐτήν,
τ occidit oẽ masculũ ei⁹. τ acce-
καὶ ἀπέκτεινε πᾶν ἀρσενικὸν αὐτῆς. καὶ ἔλα-
pit spolia ei⁹: τ cõbussit eã ig-
βε τὰ σκῦλα αὐτῆς, καὶ ἐνέπρησεν αὐτὴν πυ-
ne. illinc abijt. τ accepit
ρί. ἐκεῖθεν ἀπῆρε. καὶ προκατελάβετο τὴν
chasphõ maced bosor τ reliqs vr-
χασφών, μακὲδ βοσὸρ καὶ τὰς λοιπὰς πό-
bes galaaditidis. post ãt verba
λεις τῆς γαλααδίτιδος. μετὰ δὲ τὰ ῥήματα
hec cõgregauit timothe⁹ ca-
ταῦτα συνήγαγε τιμόθεος παρεμβο-
stra alia: τ castrametat⁹ est cõtra fa-
λὴν ἄλλην, καὶ παρενέβαλε κατὰ πρόσω-
ciẽ rapho vltra torrẽtẽ. τ mi-
πον ῥαφὼν ἐκ πέραν τ̃ χειμάρρου. καὶ ἀπέ-
sit iudas ad cõsiderandũ ca-
στειλεν ἰούδας κατασκοπεῦσαι τὴν παρεμ-
stra. τ renũciauerũt ei dicẽtes. cõgre-
βολήν. καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ λέγοντες. ἐπι-
gate sunt ad eos oẽs gẽtes
συνηγμένα εἰσὶ πρὸς αὐτοὺς πάντα τὰ ἔθνη
q̃ in circuitu nro: exercit⁹ mult⁹ valde.
τὰ κύκλῳ ἡμῶν, δύναμις πολλὴ σφόδρα.
τ arabes cõduxit in auxiliũ illis.
καὶ ἄραβας μεμίσθωνται εἰς βοήθειαν αὐτοῖς
τ castrametant trans torrẽtẽ
καὶ παρεμβάλλουσι πέραν τ̃ χειμάρρου
parati venire ad te in bellũ. τ a-
ἕτοιμοι ἐλθεῖν ἐπὶ σὲ εἰς πόλεμον. καὶ ἐπο-
bijt iudas in occursum illoꝝ. τ di-
ρεύθη ἰούδας εἰς συνάντησιν αὐτῶν. καὶ εἶ-
xit timothe⁹ principib⁹ exercitus
πε τιμόθεος τοῖς ἄρχουσι τῆς δυνάμεως
eius. cũ appinquerit iudas τ castra
αὐτ̃ ἐν τῷ ἐγγίζειν ἰούδαν καὶ τὴν παρεμβο-
eius ad torrentẽ aque: si
λὴν αὐτ̃ ἐπὶ τὸν χειμάρρουν τ̃ ὕδατος, ἐὰν
trãsierit ad nos prior: nõ poterim⁹
διαβῇ πρὸς ἡμᾶς πρότερος, οὐ δυνησόμεθα
sustinere eũ. qm̃ potens poterit
ὑποστῆναι αὐτόν. ὅτι δυνάμενος δυνήσεται
aduersũ nos. si ãt timuerit τ posuerit ca-
πρὸς ἡμᾶς. ἐὰν δὲ δειλωθῇ καὶ παρεμβά-
stra vltra fluuiũ: trãsibimus
λῃ πέραν τοῦ ποταμοῦ, διαπεράσομεν
ad eũ τ poterim⁹ cõtra illũ. vt
πρὸς αὐτὸν καὶ δυνησόμεθα πρὸς αὐτόν. ὡς
ãt appĩquit iudas ad torrentẽ
δὲ ἤγγισεν ἰούδας ἐπὶ τὸν χειμάρρουν τ̃
aque: statuit scribas
ὕδατος, ἔστησε τοὺς γραμματεῖς τοῦ
ppli in torrẽte: τ pcepit
λαοῦ ἐπὶ τοῦ χειμάρρου, καὶ ἐνετείλατο
eis dicẽs. nõ dimittatis oẽm hoiem
αὐτοῖς λέγων. μὴ ἀφῆτε πάντα ἄνθρωπον
castrametari: sed veniãt oẽs
παρεμβαλεῖν, ἀλλ᾽ ἐρχέσθωσαν πάντες
ad bellũ. τ trãsiuit cõtra eos
εἰς τὸν πόλεμον. καὶ διεπέρασεν ἐπ᾽ αὐτοὺς

F

Nu. 20 c.

castra timothei quia machabeus est: & refugerũt a facie eius: & percusserũt eos plaga magna: & ceciderunt ex eis i die illa fere octo milia virorũ. Et diuertit iudas in maspha: et expugnauit & cepit eam: et occidit omnem masculum eius: & sumpsit spolia eius et succendit eam igni. Inde perrexit & cepit casbõ: & mageth & bosor: et reliquas ciuitates galaaditidis. Post hec autem verba cõgregauit timotheus exercitum alium: & castra posuit cõtra raphan trans torrentem. Et misit iudas speculari exercitum: et nunciauerunt ei dicẽtes: quia conuenerunt ad eum omnes gentes q̃ in circuitu nostro sunt: et exercit⁹ multus nimis. Et arabas cõduxerunt in auxilium sibi et castra posuerunt trãs torrentem: parati ad te venire in prelium: & abiit iudas obuiam illis. Et ait timotheus principibus exercitus sui. Cum appropinquauerit iudas et exercit⁹ ei⁹ ad torrentem aque: si transierit ad nos prior: non poterimus sustinere eũ: quia potens poterit aduersum nos. Si vero timuerit trãsire & posuerit castra extra flumen: trãsfretemus ad eos: & poterimus aduersus illum. Vt autem appropinquauit iudas ad torrentẽ aque: statuit scribas populi secus torrentem: et mãdauit eis dicens. Neminem hominum reliqueritis: sed veniant omnes in prelium: & transfretauit ad illos prior: & omnis populus post eũ: & contrite sũt omnes gentes a facie eorum: et proiecerunt arma sua: & fugerunt ad phanũ quod erat in carnaim. Et occupauit ipsam ciuitatem: & phanum succendit igni cum omnibus que erant in ipso. Et oppressa est carnaim: & non potuit sustinere contra faciem iude. Et congregauit iudas vniuersos israelitas qui erant in galaaditide a minimo vsq̃ ad maximũ: & vxores eorum: & natos et exercitũ magnum valde: vt venirent in terram iude. Et venerunt vsq̃ ad ephrõ: & hec ciuitas magna in ingressu posita munita valde. Et non erat declinare ab ea dextera vel sinistra: sed per medium iter erat: & incluserunt se qui erant in ciuitate: & obstruxerunt portas lapidibus: & misit ad eos iudas verbis pacificis dicens. Transeamus per terram vestram vt eamus in terram nostram: & nemo vobis nocebit: tantum pedibus transibimus: & nolebant eis aperire. Et precepit iudas predicari in castris: vt applicarent vnusquisq̃ in quo erat loco: & applicuerunt se viri virtutis: & oppugnauit ciuitatem illam tota die & tota nocte: Et tradita est ciuitas in manu ei⁹. Et peremerunt omnem masculum in ore gladii: & eradicauit eam: & accepit spolia eius & transiuit per totam ciuitatem super interfectos. Et transgressi sunt iordanem in campo magno cõtra faciẽ bethsan. & erat

prior: τ oĩs ppl's ei⁹ post eũ.
πρότερος, καὶ πᾶς ὁ λαὸς αὐτ̃ ὄπισθεν αὐτ̃.
τ cõtrite sũt oẽs gẽtes a facie ei⁹ oẽs
καὶ συνετρίβησαν πρὸ προσώπου αὐτ̃ πάν-
gẽtes: τ piecerũt arma sua τ
τα τὰ ἔθνη, καὶ ἔρριψαν τὰ ὅπλα αὐτῶν καὶ
fugerũt in lucũ in carnaim. τ ce-
ἔφυγον εἰς τὸ τέμενος ἐν καρναΐν. καὶ προ-
perũt vrbẽ τ lucũ suc-
κατελάβοντο τὴν πόλιν καὶ τὸ τέμενος ἐνε-
cẽderũt in igne cũ oĩb⁹ q̃ in il-
πύρισαν ἐν πυρὶ σὺν πᾶσι τοῖς ἐν αὐ-
lo. τ oppressa est carnaim: τ nõ potue-
τῷ. καὶ ἐτροπώθη ἡ καρναΐν, καὶ οὐκ ἐδύ-
runt vltra sustinere cõtra faciẽ iu-
ναντο ἔτι ὑποστῆναι κατὰ πρόσωπον ἰού-
de. τ cõgregauit iudas oẽm israel q̃
δα. καὶ συνήγαγεν ἰούδας πάντα ἰσραὴλ τοὺς
in galaaditide a paruo vsq̃ad ma-
ἐν τῇ γαλααδίτιδι ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγά-
gnũ τ mulieres eoꝝ. τ filios
λου καὶ τὰς γυναῖκας αὐτῶν, καὶ τὰ τέκνα
eoꝝ τ sarcinas castra ma-
αὐτῶν καὶ τὴν ἀποσκευήν παρεμβολὴν με-
gna valde: vt venirẽ i terrã iuda. τ
γάλην σφόδρα, ἐλθεῖν εἰς γῆν ἰούδα. καὶ
venerũt vsq̃ad ephrõ. τ hec vrbs ma-
ἦλθον ἕως ἐφρών. καὶ αὕτη ἡ πόλις με-
gna in introitu munita valde.
γάλη ἐπὶ τῆς εἰσόδου ὀχυρὰ σφόδρα.
nõ erat declinare ab ea ad dextrã vel sini-
οὐκ ἦν ἐκκλῖναι ἀπ᾽ αὐτῆς δεξιὰν ἢ ἀριστε-
strã. sed p mediũ ei⁹ ire.
ράν. ἀλλ᾽ ἢ διαμέσου αὐτῆς πορεύεσθαι.
τ incluserũt eos q̃ de ciuita-
καὶ ἀπέκλεισαν αὐτοὺς οἱ ἐκ τῆς πόλε-
te. τ obstruxerũt portas lapidib⁹ τ
ως. καὶ ἐνέφραξαν τὰς πύλας λίθοις. καὶ
misit ad eos iudas sermonib⁹ pa-
ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς ἰούδας λόγοις εἰρη-
cificis dicẽs. transibo p terrã tuã
νικοῖς λέγων. διελευσόμεθα διὰ τῆς γῆς σου
vt abeam⁹ in terrã nrãm. τ
τοῦ ἀπελθεῖν εἰς τὴν γῆν ἡμῶν. καὶ
nullus malefaciet vobis: sed pedibus
οὐδεὶς κακοποιήσει ὑμᾶς, πλὴν τοῖς ποσὶ
transibim⁹. τ nõ voluerũt apire
παρελευσόμεθα. καὶ οὐκ ἠβούλοντο ἀνοῖξαι
ei: τ iussit iudas pdicare in
αὐτῷ, καὶ ἐπέταξεν ἰούδας κηρύξαι ἐν τῇ
castris vt castra poneret vnusq̃sq̃ in
παρεμβολῇ τ̃ παρεμβαλεῖν ἕκαστον ἐν ᾧ
q̃ est loco. τ castrametati sũt viri
ἐστι τόπῳ. καὶ παρενέβαλον οἱ ἄνδρες τῆς
exercit⁹: τ oppugnauerũt vrbẽ totã
δυνάμεως, καὶ ἐπολέμησαν τὴν πόλιν ὅλην
die illa τ tota nocte. τ
τὴν ἡμέραν ἐκείνην καὶ ὅλην τὴν νύκτα. καὶ
tradita est vrbs in manib⁹ ei⁹. τ
παρεδόθη ἡ πόλις ἐν χερσὶν αὐτοῦ. καὶ
occidit oẽm masculũ in ore gla-
ἀπώλεσε πᾶν ἀρσενικὸν ἐν στόματι ῥομ-
dij: τ eradicauit eã. τ acce-
φαίας, καὶ ἐξερρίζωσεν αὐτήν. καὶ ἔλα-
pit spolia ei⁹. τ trãsiuit p
βε τὰ σκῦλα αὐτῆς. καὶ διῆλθε διὰ τῆς
ciuitatẽ sup occisos.
πόλεως. ἐπάνω τῶν ἀπεκταμμένων. καὶ
transierũt iordanẽ in campũ
διέβησαν τὸν ἰορδάνην εἰς τὸ πεδίον
magnũ cõtra faciẽ bethsan. τ erat
τὸ μέγα κατὰ πρόσωπον βαιθσάν. καὶ ἦν

Ἰούδας ἐπισυνάγων τοὺς ἐσχατίζοντας καὶ παρακαλῶν τὸν λαὸν κατὰ πᾶσαν τὴν ὁδόν, ἕως οὗ ἦλθεν εἰς γῆν Ἰούδα. καὶ ἀνέβησαν εἰς τὸ ὄρος σιὼν ἐν εὐφροσύνῃ καὶ χαρᾷ, καὶ προσήγαγον ὁλοκαυτώματα, ὅτι οὐκ ἔπεσεν ἐξ αὐτῶν οὐθεὶς ἕως τοῦ ἐπιστρέψαι ἐν εἰρήνῃ. καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις αἷς ἦν Ἰούδας καὶ Ἰωνάθαν ἐν τῇ Γαλαάδ, καὶ Σίμων ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ κατὰ πρόσωπον Πτολεμαΐδος, ἤκουσεν Ἰωσὴφ ὁ τοῦ Ζαχαρίου καὶ Ἀζαρίας ἄρχοντες τῆς δυνάμεως τῶν ἀνδραγαθιῶν καὶ τοῦ πολέμου οἷα ἐποίησαν, καὶ εἶπαν· ποιήσωμεν καὶ αὐτοὶ ἑαυτοῖς ὄνομα, καὶ πορευθῶμεν πολεμῆσαι πρὸς τὰ ἔθνη τὰ κύκλῳ ἡμῶν. καὶ παρήγγειλαν τοῖς ἀπὸ τῆς δυνάμεως τῆς μετ' αὐτῶν, καὶ ἐπορεύθησαν ἐπὶ Ἰάμνιαν. καὶ ἐξῆλθε Γοργίας ἐκ τῆς πόλεως καὶ οἱ ἄνδρες αὐτοῦ εἰς συνάντησιν αὐτοῖς εἰς πόλεμον. καὶ ἐτροπώθη Ἰώσηφος καὶ Ἀζαρίας καὶ ἐδιώχθησαν ἕως τῶν ὁρίων τῆς Ἰουδαίας. καὶ ἔπεσον ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐκ τοῦ λαοῦ τοῦ Ἰσραὴλ εἰς δισχιλίους ἄνδρας. καὶ ἐγένετο τροπὴ μεγάλη ἐν τῷ λαῷ, ὅτι οὐκ ἤκουσαν Ἰούδα καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, οἰόμενοι ἀνδραγαθῆσαι. αὐτοὶ δὲ οὐκ ἦσαν ἐκ τοῦ σπέρματος τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων οἷς ἐδόθη σωτηρία Ἰσραὴλ διὰ χειρὸς αὐτῶν. καὶ ὁ ἀνὴρ Ἰούδας καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐδοξάσθησαν σφόδρα ἐναντίον παντὸς Ἰσραὴλ καὶ τῶν ἐθνῶν πάντων οὗ ἠκούετο τὸ ὄνομα αὐτῶν. καὶ ἐπισυνήγοντο πρὸς αὐτοὺς εὐφημοῦντες. καὶ ἐξῆλθεν Ἰούδας καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ ἐπολέμουν τοὺς υἱοὺς Ἡσαῦ ἐν τῇ γῇ τῇ πρὸς νότον. καὶ ἐπάταξε τὴν Χεβρὼν καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῆς, καὶ κα-

iudas congregans extremos & exhortabatur populum per totam viam donec venirent in terram iuda: & ascenderunt in montem sion cum leticia & gaudio: et obtulerunt holocausta: quod nemo ex eis cecidisset donec reuerterentur in pace. Et in diebus quibus erat Iudas & Ionathas in terra galaad: & simon frater eius in galilea contra faciem ptolemaidis audiuit iosephus zacharie filius: & azarias princeps virtutis res bene gestas: & prelia que facta sunt & dixit. Faciamus & ipsi nobis nomen & eamus pugnare aduersus gentes que in circuitu nostro sunt: & precepit his qui erant in exercitu suo: & abierunt iamniam: & exiuit gorgias de ciuitate: & viri eius obuiam illis in pugnam. Et fugati sunt iosephus et azarias vsque in fines iudee: & ceciderunt illa die de populo israel ad duo milia viri. Et facta est plaga magna in populo: quia non audierunt iudam & fratres eius: existimantes fortiter se facturos. Ipsi autem non erant de semine virorum illorum: per quos salus facta est in israel. Et viri iuda magnificati sunt valde in conspectu omnis israel & gentium omnium: vbi audiebatur nomen eorum: & conuenerunt ad eos fausta acclamantes: & exiuit iudas & fratres eius & expugnabant filios esau in terra que ad austrum est: & percussit chebron & filias eius: & muros eius & turres eius succendit igni in circuitu: et mouit castra vt iret in terram alienigenarum: & perambulabat samariam. In die illa ceciderunt sacerdotes in bello dum volunt fortiter facere: dum sine consilio exeunt in prelium. Et declinauit iudas in azotum in terram alienigenarum: et diruit aras eorum: & spolia deorum suorum succendit igni: et cepit spolia ciuitatum: et reuersus est in terram iuda.

Capitulum sextum.

ET rex antiochus perambulauit superiores regiones. Et audiuit esse ciuitatem elimaidem in perside nobilissimam & copiosam in argento & auro: templumque in ea locuples valde: & illic velamina aurea & lorice & scuta: que reliquit alexander philippi rex macedo qui regnauit primus in grecia. Et venit & querebat capere ciuitatem et depredari eam et non potuit: quoniam innotuit sermo his qui erant in ciuitate. Et insurrexerunt in prelium & fugit inde: & abiit cum tristicia magna: & reuersus est babyloniam. Et venit qui nunciaret ei in perside: quia fugata sunt castra que erant in terra iuda et quia abiit lysias cum virtute forti in primis: et fugatus est a facie iudeorum: & inualuerunt armis & viribus et spoliis multis que ceperunt de castris que exciderunt: & quia diruerunt abominationem quam edificauerant super altare quod erat in hierusalem:

θεῖλε τὸ ὀχύρωμα αὐτῆς, καὶ τοὺς πύργους αὐτῆς ἐνέπρησε κυκλόθεν. καὶ ἀπῆρε τοῦ πορευθῆναι εἰς γῆν ἀλλοφύλων, καὶ διεπορεύετο τὴν Σαμάρειαν. ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἔπεσον ἱερεῖς πόλεων βουλόμενοι ἀνδραγαθῆσαι ἐν τῷ αὐτοὺς ἐξελθεῖν εἰς πόλεμον ἀβουλεύτως. καὶ ἐξέκλινεν Ἰούδας εἰς Ἄζωτον γῆν ἀλλοφύλων, καὶ καθεῖλε τοὺς βωμοὺς αὐτῶν, καὶ τὰ γλυπτὰ τῶν θεῶν αὐτῶν κατέκαυσε πυρί, καὶ ἐσκύλευσε τὰ σκῦλα τῶν πόλεων, καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν γῆν Ἰούδα. C. 6.

Καὶ ὁ βασιλεὺς Ἀντίοχος διεπορεύετο τὰς ἐπάνω χώρας, καὶ ἤκουσεν ὅτι ἐστὶν ἐν Ἐλύμαις ἐν τῇ Περσίδι πόλις ἔνδοξος πλούτῳ, ἀργυρίῳ καὶ χρυσίῳ, καὶ τὸ ἱερὸν τὸ ἐν αὐτῇ πλούσιον σφόδρα, καὶ ἐκεῖ καλύμματα χρυσᾶ καὶ θώρακες καὶ ὅπλα ἃ κατέλιπεν ἐκεῖ Ἀλέξανδρος ὁ Φιλίππου βασιλεὺς ὁ Μακεδὼν, ὃς ἐβασίλευσε πρῶτος ἐν τοῖς Ἕλλησι. καὶ ἦλθε καὶ ἐζήτει καταλαβέσθαι τὴν πόλιν καὶ προνομεῦσαι αὐτήν, καὶ οὐκ ἠδυνάσθη, ὅτι ἐγνώσθη ὁ λόγος τοῖς ἐκ τῆς πόλεως. καὶ ἀνέστησαν αὐτῷ εἰς πόλεμον, καὶ ἔφυγε καὶ ἀπῆρεν ἐκεῖθεν μετὰ λύπης μεγάλης ἀποστρέψαι εἰς Βαβυλῶνα. καὶ ἦλθέ τις ἀπαγγέλλων αὐτῷ εἰς τὴν Περσίδα, ὅτι τετρόπωνται αἱ παρεμβολαὶ αἱ πορευθεῖσαι εἰς γῆν Ἰούδα. καὶ ἐπορεύθη Λυσίας δυνάμει ἰσχυρᾷ ἐν πρώτοις, καὶ ἀνετράπη ἀπὸ προσώπου αὐτῶν. καὶ ἐπίσχυσαν ὅπλοις καὶ δυνάμει καὶ σκύλοις πολλοῖς οἷς ἔλαβον ἀπὸ τῶν παρεμβολῶν ὧν ἐξέκοψαν. καὶ καθεῖλον τὸ βδέλυγμα ὃ ᾠκοδόμησεν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ ἐν Ἱερουσαλήμ.

καὶ τὸ ἁγίασμα καθὼς τὸ πρότερον ἐκύκλωσαν τείχεσιν ὑψηλοῖς, καὶ τὴν Βαιθσοῦρα πόλιν αὐτοῦ. καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς τοὺς λόγους τούτους, ἐθαμβήθη καὶ ἐσαλεύθη σφόδρα. καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τὴν κοίτην, καὶ ἐνέπεσεν εἰς ἀρρωστίαν ἀπὸ τῆς λύπης, ὅτι οὐκ ἐγένετο αὐτῷ καθὼς ἐνεθυμεῖτο. καὶ ἦν ἐκεῖ ἡμέρας πλείους, ὅτι ἀνεκαινίσθη ἐπ' αὐτὸν λύπη μεγάλη. καὶ ἐλογίσατο ὅτι ἀποθνήσκει. καὶ ἐκάλεσε πάντας τοὺς φίλους αὐτοῦ, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς· ἀφίσταται ὁ ὕπνος ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου, καὶ ἐμπέπτωκα τῇ καρδίᾳ ἀπὸ τῆς μερίμνης. καὶ εἶπα τῇ καρδίᾳ· ἕως τίνος θλίψεως ἦλθον καὶ κλύδωνος μεγάλου ἐν ᾧ νῦν εἰμι; ὅτι χρηστὸς καὶ ἀγαπώμενος ἤμην ἐν τῇ ἐξουσίᾳ μου. νῦν δὲ μιμνήσκομαι τῶν κακῶν ὧν ἐποίησα ἐν Ἱερουσαλήμ, καὶ ἔλαβον πάντα τὰ σκεύη τὰ χρυσᾶ καὶ τὰ ἀργυρᾶ τὰ ἐν αὐτῇ, καὶ ἐξαπέστειλα ἐξᾶραι τοὺς κατοικοῦντας Ἰούδα διακενῆς. ἔγνων ὅτι χάριν τούτου εὗρόν με τὰ κακὰ ταῦτα· καὶ ἰδοὺ ἀπόλλυμαι λύπῃ μεγάλῃ ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ. καὶ ἐκάλεσε Φίλιππον ἕνα τῶν φίλων αὐτοῦ, καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἐπὶ πάσης τῆς βασιλείας αὐτοῦ. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ τὸ διάδημα, καὶ τὴν στολὴν αὐτοῦ καὶ τὸν δακτύλιον, τοῦ ἀγαγεῖν Ἀντίοχον τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ ἐκθρέψαι αὐτὸν τοῦ βασιλεύειν. καὶ ἀπέθανεν ἐκεῖ Ἀντίοχος ὁ βασιλεὺς ἔτους ἐννάτου καὶ τεσσαρακοστοῦ καὶ ἑκατοστοῦ. καὶ ἐπέγνω Λυσίας ὅτι τέθνηκεν ὁ βασιλεύς, καὶ κατέστησε βασιλεύειν Ἀντίοχον τὸν υἱὸν αὐτοῦ ὃν ἐξέθρεψε νεώτερον, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Εὐπάτωρ. καὶ οἱ ἐκ τῆς ἄ-

& sanctificationem sicut prius circumdederunt muris excelsis: sed & bethsuram ciuitatem suam. Et factum est vt audiuit rex sermones istos: expauit & commotus est valde: & decidit in lectum et incidit in languorem pre tristicia: quia non est factum sicut cogitabat. Et erat illic per dies multos: quia renouata est in eo tristicia magna: & arbitratus est se mori. Et vocauit omnes amicos suos et dixit illis. Recessit somnus ab oculis meis: & concidi & corrui corde pre sollicitudine. Et dixi in corde meo. In quantam tribulacionem deueni: & in quos fluctus tristicie in qua nunc sum qui iocundus eram: & dilectus in potestate mea. Nunc vero reminiscor malorum que feci in hierusalem: vnde et abstuli omnia spolia aurea & argentea que erant in ea: & misi auferre habitantes iudeam sine causa. Cognoui ergo quia propterea inuenerunt me mala ista: et ecce pereo tristicia magna in terra aliena. Et vocauit philippum vnum de amicis suis: & preposuit eum super vniuersum regnum suum. Et dedit ei diadema: & stolam suam et annulum: vt adduceret antiochum filium suum & nutriret eum et regnaret. Et mortuus est illic antiochus rex anno centesimo quadragesimo nono. Et cognouit lysias quoniam mortuus est rex: & constituit regnare antiochum filium eius quem nutriuit adolescentem: & vocauit nomen eius eupatorem. Et hi qui erant in arce concluserant israel in circuitu sanctorum: & querebant eis mala semper ad firmamentum gentium: & cogitauit iudas disperdere eos: & conuocauit vniuersum populum vt obsiderent eos. Et conuenerunt simul: & obsederunt eos anno centesimoquinquagesimo: & fecerunt balistas & machinas. Et exierunt quidam ex eis qui obsidebantur: et adiunxerunt se illis aliqui impii ex israel et abierunt ad regem et dixerunt. Quousque non facis iudicium & vindicas fratres nostros. Nos decreuimus seruire patri tuo: & ambulare in preceptis eius & obsequi edictis eius & filii populi nostri propter hec alienabant se a nobis. Et quicunque inueniebantur ex nobis interficiebantur et hereditates nostre diripiebantur. Et non ad nos tantum extenderunt manum sed in omnes fines nostros. Et ecce applicuerunt hodie ad arcem in hierusalem occupare eam: & munitionem in bethsuram munierunt. Et nisi preueneris eos velocius: maiora quam hec facient: & non poteris obtinere eos. Et iratus est rex vt hec audiuit: et conuocauit omnes amicos suos & principes exercitus sui et eos qui super equites erant. Sed et de regnis aliis & de insulis maritimis venerunt ad eum exercitus conductícii: & erat numerus exercitus eius centum milia peditum: & viginti milia equitum: & elephanti triginta duo docti ad prelium. Et venerunt

κρας ἦσαν συγκλείοντες τὸν Ἰσραὴλ κύκλῳ τῶν ἁγίων καὶ ζητοῦντες τὰ κακὰ δι' ὅλου καὶ στήριγμα τοῖς ἔθνεσι. καὶ ἐλογίσατο Ἰούδας ἐξᾶραι αὐτούς. καὶ ἐξεκκλησίασε πάντα τὸν λαὸν τοῦ περικαθίσαι ἐπ' αὐτούς. καὶ συνήχθησαν ἅμα, καὶ περιεκάθισαν ἐπ' αὐτοὺς ἔτους πεντηκοστοῦ καὶ ἑκατοστοῦ, καὶ ἐποίησεν ἐπ' αὐτοὺς βελοστάσεις καὶ μηχανάς. καὶ ἐξῆλθον ἐξ αὐτῶν ἐκ τοῦ συγκλεισμοῦ, καὶ ἐκολλήθησαν αὐτοῖς τινὲς τῶν ἀσεβῶν ἐξ Ἰσραήλ. καὶ ἐπορεύθησαν πρὸς τὸν βασιλέα καὶ εἶπαν· ἕως πότε οὐ ποιήσῃ κρίσιν, καὶ ἐκδικήσεις τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν; ἡμεῖς εὐδοκοῦμεν δουλεύειν τῷ πατρί σου καὶ πορεύεσθαι τοῖς ὑπ' αὐτοῦ λεγομένοις καὶ κατακολουθεῖν τοῖς προστάγμασιν αὐτοῦ. ὅτι οἱ τοῦ λαοῦ τούτου χάριν τούτου ἀλλοτριοῦνται ἀφ' ἡμῶν. πλὴν ὅσοι εὑρίσκοντο ἀφ' ἡμῶν ἐθανατοῦντο, καὶ αἱ κληρονομίαι ἡμῶν διηρπάζοντο. καὶ οὐκ ἐφ' ἡμᾶς μόνον ἐξέτειναν χεῖρα, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πάντα τὰ ὅρια αὐτῶν. καὶ ἰδοὺ παρεμβεβλήκασι σήμερον ἐπὶ τὴν ἄκραν Ἱερουσαλήμ, τοῦ καταλαβέσθαι αὐτήν, καὶ τὸ ἁγίασμα, καὶ τὴν Βαιθσοῦραν ὠχύρωσαν. καὶ ἐὰν μὴ προκαταλάβῃ αὐτοὺς διὰ τάχους, μείζονα τούτων ποιήσουσι, καὶ οὐ δυνήσῃ κατασχεῖν αὐτῶν. καὶ ὠργίσθη ὁ βασιλεὺς, ὅτε ἤκουσε. καὶ συνήγαγε πάντας τοὺς φίλους αὐτοῦ ἄρχοντας δυνάμεως αὐτοῦ καὶ τοὺς ἐπὶ τῶν ἡνιῶν. καὶ ἀπὸ βασιλείων ἑτέρων καὶ ἀπὸ νήσων θαλασσῶν ἦλθον πρὸς αὐτὸν δυνάμεις μισθωταί. καὶ ἦν ὁ ἀριθμὸς τῶν δυνάμεων αὐτοῦ ἑκατὸν χιλιάδες πεζῶν, καὶ εἴκοσι χιλιάδες ἵππων, καὶ ἐλέφαντες δύο καὶ τριάκοντα εἰδότες πόλεμον. καὶ ἦλθοσαν

εἰς τὴς Ἰδουμαίας, καὶ παρενεβάλοσαν εἰς Βαιθσουρὰν, καὶ ἐπολέμησαν ἐπὶ ἡμέρας πολλάς, καὶ ἐποίησαν μηχανάς, καὶ ἐξῆλθον καὶ ἐνεπύρισαν αὐτὰς ἐν πυρί, καὶ ἐπολέμησαν ἀνδρωδῶς. καὶ ἀπῆρεν Ἰούδας ἀπὸ τῆς ἄκρας, καὶ παρενέβαλεν εἰς Βαιθζαχαρία ἀπέναντι τῆς παρεμβολῆς τοῦ βασιλέως. καὶ ὤρθρισεν ὁ βασιλεὺς τὸ πρωΐ, καὶ ἀπῆρε τὴν παρεμβολὴν ἐν ὁρμῇ αὐτῆς κατὰ τὴν ὁδὸν Βαιθζαχαρία. καὶ διεσκευάσθησαν αἱ δυνάμεις τὸν πόλεμον, καὶ ἐσάλπισαν ταῖς σάλπιγξι. καὶ τοῖς ἐλέφασιν ἔδειξαν αἷμα σαφυλῆς καὶ μόρων τοῦ παραστῆσαι αὐτοὺς εἰς τὸν πόλεμον. καὶ διεῖλον τὰ θηρία εἰς τὰς φάλαγγας. καὶ παρέστησαν ἑκάστῳ ἐλέφαντι χιλίους ἄνδρας τεθωρακισμένους ἐν ἁλυσιδωτοῖς, καὶ περικεφαλαῖαι χαλκαῖ ἐπὶ τῶν κεφαλῶν αὐτῶν, καὶ πεντακοσία ἵππος διατεταγμένη ἑκάστῳ θηρίῳ ἐκλελεγμένη. οὗτοι πρὸ καιροῦ οὗ ἐὰν ᾖ τὸ θηρίον ἦσαν, καὶ οὗ ἐὰν ἐπορεύετο, ἐπορεύοντο ἅμα, οὐκ ἀφίσταντο ἀπ᾽ αὐτοῦ. καὶ πύργοι ξύλινοι ἐπ᾽ αὐτοὺς ὀχυροὶ σκεπαζόμενοι ἐφ᾽ ἑκάστου θηρίου ἐζωσμένοι ἐπ᾽ αὐτοῦ μηχαναῖς, καὶ ἐφ᾽ ἑκάστου ἄνδρες δύο καὶ τριάκοντα οἱ πολεμοῦντες ἐπ᾽ αὐτοῖς, καὶ ὁ ἰνδὸς αὐτοῦ. καὶ τὴν ἐπίλοιπον ἵππον ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἔστησαν ἐπὶ τὰ δύο μέρη τῆς παρεμβολῆς κατασείοντες καὶ καταφρασσόμενοι ἐν ταῖς φάραγξιν. ὡς δὲ ἔστιλβεν ὁ ἥλιος ἐπὶ τὰς χρυσᾶς ἀσπίδας, ἔστιλβεν τὰ ὄρη ἀπ᾽ αὐτῶν, καὶ κατηύγαζεν ὡς λαμπάδες πυρός. καὶ ἐξετάθη μέρος τι τῆς παρεμβολῆς τοῦ βασιλέως ἐπὶ τὰ ὑψηλὰ ὄρη, καί τινες ἐπὶ τὰ ταπεινά. καὶ ἤρχοντο ἀσφαλῶς καὶ τεταγ-

per idumeam et applicuerũt ad bethsuram et pugnauerunt dies multos: & fecerunt machinas: & exierunt & succẽderunt eas igni: & pugnauerunt viriliter. Et recessit iudas ab arce et mouit castra ad bethzacharan contra castra regis: & surrexit rex ante lucẽ: & cõcitauit exercitus in impetum contra viam bethzacharam. Et comparauerunt se exercitus in prelium: & tubis cecinerunt. Et elephantis ostenderunt sanguinem vue et mori ad acuendos eos in prelium. Et diuiserunt bestias per legiones: et astiterunt singulis elephantis mille viri in loricis concatenatis: & galee eree in capitibus eorum: & quingenti equites ordinati vnicuiq3 bestie electi erant. Hi ante tempus vbicunq3 erat bestia ibi erãt: & quocunq3 ibat: ibant & non discedebant ab ea. Sed & turres lignee sup eos firme protegentes: super singulas bestias & super eas machine. Et super singulas viri virtutis trigintaduo qui pugnabant desuper: & intus magister bestie. Et residuum equitatũ hinc: & inde statuit in duas partes: tubis exercitũ cõmouere et perurgere constipatos in legionibus eius. Et vt refulsit sol in clipeos aureos & ereos: resplenduerunt montes ab eis: & resplenduerunt sicut lãpades ignis. Et distincta est pars exercitus regis per montes excelsos: & alia per loca humilia: & ibant caute et ordinate. Et cõmouebantur omnes inhabitantes terram a voce multitudinis eorum: & incessu turbe & collisione armorum: erat enim exercitus magnus valde et fortis. Et appropiauit iudas & exercitus eius in prelium: & ceciderũt de exercitu regis sexcenti viri. Et vidit eleazar filius saura vnam de bestiis loricatam loricis regis: & erat eminens super ceteras bestias. Et visum est ei q3 in ea esset rex: & dedit se: vt liberaret populum suum & acquireret sibi nomen eternum. Et cucurrit ad eam audacter in medio legionis interficiens a dextris et sinistris. Et cadebant ab eo huc atq3 illuc: & iuit sub pedes elephantis & supposuit se ei: & occidit eum & cecidit in terram super ipsum: & mortuus est illic. Et videntes virtutem regis & impetus exercitus eius: diuerterunt se ab eis. Castra autem regis ascenderunt contra eos in hierusalem: & applicuerunt castra regis ad iudeam & montes sion. Et fecit pacem cum his qui erant in bethsura: & exierunt de ciuitate: quia non erant eis ibi alimenta conclusis: quia sabbata erant terre. Et comprehendit rex bethsuram: & constituit ibi custodiam seruare eam: & conuertit castra ad locum sanctificationis dies multos. Et statuit illic balistas & machinas: & ignis iacula & tormenta ad lapides iactãdos & spicula & scorpios ad mittendas sagittas & fundibula. Fecerunt autem & ipsi machinas

μένως. καὶ ἐσαλεύοντο πάντες οἱ ἀκούοντες φωνῆς πλήθους αὐτῶν καὶ ὁδοιπορίας τοῦ πλήθους καὶ συγκρουσμοῦ τῶν ὅπλων. ἦν γὰρ παρεμβολὴ μεγάλη σφόδρα καὶ ἰσχυρά. καὶ ἤγγισεν Ἰούδας καὶ ἡ παρεμβολὴ αὐτοῦ εἰς παράταξιν. καὶ ἔπεσον ἀπὸ τῆς παρεμβολῆς τοῦ βασιλέως ἑξακόσιοι ἄνδρες. καὶ εἶδεν Ἐλεάζαρος ὁ Αὐαρὰν ἓν τῶν θηρίων τεθωρακισμένον θώραξι βασιλικοῖς, καὶ ἦν ὑπεράγον πάντα τὰ θηρία. καὶ ὤφθη ὅτι ἐν αὐτῷ ἐστιν ὁ βασιλεύς. καὶ ἔδωκεν ἑαυτὸν τοῦ σῶσαι τὸν λαὸν αὐτοῦ καὶ περιποιῆσαι ἑαυτῷ ὄνομα αἰώνιον. καὶ ἐπέδραμεν αὐτῷ θράσει εἰς μέσον τῆς φάλαγγος, καὶ ἐθανάτου δεξιὰ καὶ εὐώνυμα, καὶ ἐσχίζοντο ἀπ᾽ αὐτοῦ ἔνθα καὶ ἔνθα. καὶ εἰσέδυ ὑπὸ τὸν ἐλέφαντα, καὶ ὑπέθηκεν αὐτῷ, καὶ ἀνεῖλεν αὐτόν. καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν ἐπάνω αὐτοῦ, καὶ ἀπέθανεν ἐκεῖ. καὶ εἶδον τὴν ἰσχὺν τῆς βασιλείας καὶ τὸ ὅρμημα τῶν δυνάμεων, καὶ ἐξέκλιναν ἀπ᾽ αὐτῶν. οἱ δὲ ἐκ τῆς παρεμβολῆς τοῦ βασιλέως ἀνέβαινον εἰς συνάντησιν αὐτῶν εἰς Ἱερουσαλήμ. καὶ παρενέβαλεν ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν Ἰουδαίαν καὶ εἰς τὸ ὄρος Σιών. καὶ ἐποίησεν εἰρήνην μετὰ τῶν ἐκ Βαιθσούρων. καὶ ἐξῆλθον ἐκ τῆς πόλεως, ὅτι οὐκ ἦν αὐτοῖς ἐκεῖ διατροφὴ τοῦ συγκεκλεῖσθαι ἐν αὐτῇ, ὅτι σάββατον ἦν τῇ γῇ. καὶ κατελάβετο ὁ βασιλεὺς τὴν Βαιθσούραν, καὶ ἔταξεν ἐκεῖ φρουρὰν τηρεῖν αὐτήν. καὶ παρενέβαλεν ἐπὶ τὸ ἁγίασμα ἡμέρας πολλάς. καὶ ἔστησεν ἐκεῖ βελοστάσεις καὶ μηχανὰς καὶ πυροβόλα καὶ λιθοβόλα, καὶ σκορπίδια εἰς τὸ βάλλεσθαι βέλη καὶ σφενδόνας. καὶ ἐποίησαν καὶ αὐτοὶ μηχανὰς

πρὸς τὰς μηχανὰς αὐτῶν, καὶ ἐπολέμησαν ἡμέρας πολλάς. βρώματα δὲ οὐκ ἦν ἐν τοῖς ἀγγείοις, διὰ τὸ ἕβδομον ἔτος εἶναι. καὶ οἱ ἀνασωζόμενοι εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀπὸ τῶν ἐθνῶν κατέφαγον τὸ ὑπόλειμμα τῆς παραθέσεως. καὶ ὑπελείφθησαν ἐν τοῖς ἁγίοις ἄνδρες ὀλίγοι, ὅτι κατεκράτησεν αὐτῶν ὁ λιμός. καὶ ἐσκορπίσθησαν ἕκαστος εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. καὶ ἤκουσε Λυσίας ὅτι Φίλιππος ὃν κατέστησεν ὁ βασιλεὺς Ἀντίοχος ἔτι ζῶν τοῦ αὐτοῦ ἐκθρέψαι Ἀντίοχον τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸ βασιλεῦσαι αὐτόν, ἀπέστρεψεν ἀπὸ τῆς Περσίδος καὶ Μηδίας, καὶ αἱ δυνάμεις αἱ πορευθεῖσαι τοῦ βασιλέως μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ ὅτι ζητεῖ παραλαβεῖν τὰ τῶν πραγμάτων. καὶ κατέσπευδεν καὶ ἐπενεύσατο τὸ ἀπελθεῖν, καὶ εἶπεν πρὸς τὸν βασιλέα καὶ τοὺς ἡγεμόνας τῆς δυνάμεως καὶ τοὺς ἄνδρας: ἐκλείπομεν καθ᾽ ἡμέραν, καὶ ἡ τροφὴ ἡμῖν ὀλίγη, καὶ ὁ τόπος οὗ παρεμβάλλομεν ἐστὶν ὀχυρός, καὶ ἐπίκειται ἡμῖν τὰ τῆς βασιλείας. νῦν οὖν δῶμεν δεξιὰς τοῖς ἀνθρώποις τούτοις, καὶ ποιήσωμεν μετ᾽ αὐτῶν εἰρήνην καὶ μετὰ παντὸς ἔθνους αὐτῶν, καὶ στήσωμεν αὐτοῖς τοῦ πορεύεσθαι τοῖς νομίμοις αὐτῶν, ὡς τὸ πρότερον. χάριν γὰρ τῶν νομίμων αὐτῶν ὧν διεσκεδάσαμεν, ὠργίσθησαν καὶ ἐποίησαν ταῦτα πάντα. καὶ ἤρεσεν ὁ λόγος ἐναντίον τοῦ βασιλέως καὶ τῶν ἀρχόντων, καὶ ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς εἰρηνεῦσαι. καὶ ἐπεδέξαντο. καὶ ὤμοσεν αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ ἄρχοντες. ἐπὶ τούτοις ἐξῆλθον ἐκ τοῦ ὀχυρώματος. καὶ ὁ βασιλεὺς εἰσῆλθεν εἰς τὸ ὄρος Σιών, καὶ εἶδε τὸ ὀχύρωμα τοῦ τόπου, καὶ ἠθέτησε τὸν ὁρκισμὸν ὃν ὤμοσε, καὶ ἐνετείλατο καὶ καθεῖλε τὸ τεῖ-

aduersus machinas eorum: & pugnauerunt dies multos. Esce autem non erãt in ciuitate: eo q3 septimus annus esset. et qui remanserant in iudea de gentib9 consumpserant reliquias eorum q̃ reposite fuerant. Et remanserunt in sanctis viris pauci: quoniam obtinuerat eos fames: & dispersi sunt vnusquisq3 in locum suum. Et audiuit lysias q3 philippus quem constituerat rex antiochus cũ adhuc viueret vt nutriret antiochũ filium suum & regnaret: reuersus est a perside & media et exercitus qui abierat cum ipso: & quia querebat suscipere regni negocia. Et festinauit ire & dicere ad regem et ducem exercitus. Deficimus cotidie & esca nobis modica est: & locus quem obsidemus est munitus: & incumbit nobis ordinare de regno. Nũc itaq3 demus dextras hominibus istis: & faciamus cum illis pacem & cum omni gente eorũ: & constituamus illis vt ambulent in legitimis suis sicut prius. Propter legitima enim ipsorum que despeximus irati sunt: & fecerunt omnia hec. Et placuit sermo in conspectu regis & principũ: & misit ad eos pacem facere & ceperunt illam: & iurauit illis rex & principes: & exierunt de munitione. Et intrauit rex montem siõ & vidit munitionem loci: & rupit citi9 iuramentum quod iurauit: & mãdauit destruere murum in gyro. Et discessit festinanter & reuersus est antiochiam: & inuenit philippum dominantem ciuitati: & pugnauit aduersus eum & occupauit ciuitatem.

Capitulum septimum.

Anno cẽtesimo quinquagesimo & primo exiit demetrius seleuci fili9 ab vrbe roma: & ascendit cũ paucis viris in ciuitatem maritimam: & regnauit illic. Et factum est vt ingressus est domũ regni patrum suorum comprehendit exercitus antiochum & lysiam: vt adducerent eos ad eum: & res ei innotuit & ait. Nolite mihi ostendere faciem eorũ. Et occidit eos exercitus. Et sedit demetrius super sedem regni sui: & venerunt ad eum viri iniqui & impii ex israel: & alcimus dux eorum qui volebat fieri sacerdos. Et accusauerunt populũ apud regem dicentes. Perdidit iudas et fratres eius amicos tuos & nos disperdidit de terra nostra. Nunc ergo mitte virum cui credis: vt eat & videat exterminiũ omne quod fecit nobis in regionibus regis: & puniat omnes amicos ei9 & adiutores eorum. Et elegit rex ex amicis suis bacchidem qui dominabatur trans flumen magnum in regno & fidelem regi: & misit eum vt videret exterminium quod fecit iudas. Sed & alcimum impium constituit in sacerdotium: & mãdauit ei facere vltionem in filios israel. Et surrexerunt & venerunt cum exercitu magno in terram iuda: & miserũt nuncios: & locuti sunt ad iudam &

χος κυκλόθεν. καὶ ἀπῆρε κατὰ σπουδήν, καὶ ἀπέστρεψεν εἰς Ἀντιόχειαν. καὶ εὗρε Φίλιππον κυριεύοντα τῆς πόλεως, καὶ ἐπολέμησε πρὸς αὐτόν. καὶ κατελάβετο τὴν πόλιν βίᾳ.

C. 7.

Ἔτους ἑνὸς καὶ πεντηκοστοῦ ἑκατοστοῦ ἐξῆλθε Δημήτριος ὁ τοῦ Σελεύκου ἐκ Ῥώμης, καὶ ἀνέβη σὺν ἀνδράσιν ὀλίγοις εἰς πόλιν παραθαλασσίαν, καὶ ἐβασίλευσεν ἐκεῖ. καὶ ἐγένετο ὡς εἰσεπορεύετο εἰς οἶκον βασιλείας πατέρων αὐτοῦ, συνέλαβον αἱ δυνάμεις τὸν Ἀντίοχον καὶ τὸν Λυσίαν ἄγειν αὐτοὺς αὐτῷ. καὶ ἐγνώσθη αὐτῷ τὸ πρᾶγμα. καὶ εἶπε: μή μοι δείξητε τὰ πρόσωπα αὐτῶν. καὶ ἀπέκτειναν αὐτοὺς αἱ δυνάμεις. καὶ ἐκάθισε Δημήτριος ἐπὶ θρόνου βασιλείας αὐτοῦ. καὶ ἦλθον πρὸς αὐτὸν πάντες ἄνδρες ἄνομοι καὶ ἀσεβεῖς ἐξ Ἰσραήλ, καὶ Ἄλκιμος ἡγεῖτο αὐτῶν βουλόμενος ἱερατεύειν. καὶ κατηγόρησαν τοῦ λαοῦ πρὸς τὸν βασιλέα λέγοντες: ἀπώλεσεν Ἰούδας καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ πάντας τοὺς φίλους σου, καὶ ἡμᾶς ἐσκόρπισαν ἀπὸ τῆς γῆς ἡμῶν. νῦν οὖν ἀπόστειλον ἄνδρα ᾧ πιστεύεις, καὶ πορευθεὶς ἰδέτω τὴν ἐξολόθρευσιν πᾶσαν ἣν ἐποίησεν ἡμῖν καὶ τὴν χώραν τοῦ βασιλέως, καὶ κολασάτω αὐτοὺς καὶ πάντας τοὺς ἐπιβοηθοῦντας αὐτοῖς. καὶ ἐπέλεξεν ὁ βασιλεὺς τὸν Βακχίδην τὸν φίλον τοῦ βασιλέως κυριεύοντα ἐν τῷ πέραν τοῦ ποταμοῦ καὶ μέγαν ἐν τῇ βασιλείᾳ καὶ πιστὸν τῷ βασιλεῖ, καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸν καὶ Ἄλκιμον τὸν ἀσεβῆ, καὶ ἔστησεν αὐτῷ τὴν ἱερωσύνην, καὶ ἐνετείλατο αὐτῷ ποιῆσαι τὴν ἐκδίκησιν ἐν τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ. καὶ ἀπῆραν, καὶ ἦλθον μετὰ δυνάμεως πολλῆς εἰς γῆν Ἰούδα. καὶ ἀπέστειλαν ἀγγέλους πρὸς Ἰούδαν καὶ τοὺς

ad fratres eius verbis pacificis in dolo: non intenderunt ſermonibus eorum. Viderunt enim quia venerunt cũ exercitu magno: et conuenerunt ad alcimũ et bacchidẽ congregatio ſcribarum requirere que iuſta ſunt. Et primi aſſidei qui erant in filiis iſrael et exquirebant ab eis pacem. Dixerunt enim. Homo ſacerdos de ſemine aaron venit: non decipiet nos. Et locutus eſt cum eis verba pacifica: et iurauit illis dicens. Non inferemus vobis malum neq̃ amicis vr̃is. Et crediderunt ei: & comprehendit ex eis ſexaginta viros: & occidit eos in vna die ſecundum verbum quod ſcriptum eſt. Carnes ſanctorum tuorũ & ſanguinem ipſorũ effuderunt in circuitu hieruſalem: & non erat qui ſepeliret: et incubuit timor & tremor in omnem populũ quia dixerunt. Non eſt veritas & iudicium in eis. Tranſgreſſi ſunt enim conſtitutum: & iuſiurandum quod iurauerunt. Et mouit bacchides caſtra ab hieruſalem: & applicuit in bethzecha: & miſit & comprehendit multos ex eis qui a ſe refugerant: et quoſdam de populo mactauit & in puteum magnum proiecit. Et cõmiſit regionem alcimo: & reliquit cum eo auxilium in adiutorium ipſi. Et abiit bacchides ad regem: et ſatis agebat alcimus pro principatu ſacerdotii ſui. Et conuenerunt ad eũ omnes qui perturbabant populũ ſuũ et obtinuerunt terram iuda: & fecerũt plagam magnã in iſrael. Et vidit iudas omnia mala que fecit alcimus: & qui cum eo erant filiis iſrael multo pluſq̃ gentes: & exiit in oẽs fines iudee in circuitu: & fecit vindictam in viros deſertores: & ceſſauerũt vltra exire in regionem. Vidit autem alcimus q̃ preualuit iudas & qui cum eo erant: & cognouit quia nõ poteſt ſuſtinere eos: & egreſſus eſt ad regem & acuſauit eos multis criminibus. Et miſit rex nicanorẽ vnũ ex principibus ſuis nobilioribus q̃ erat inimicitias exercens contra iſrael: & mandauit ei euertere populum. Et venit nicanor in hieruſalem cum exercitu magno: & miſit ad iudã & ad fratres eius verbis pacificis cum dolo dicens. Non ſit pugna inter me et vos. Veniã cum viris paucis vt videam facies veſtras cum pace. Et venit ad iudam et ſalutauerunt ſe inuicẽ pacifice: & hoſtes parati erant rapere iudam. Et innotuit ſermo iude quoniam cum dolo venerat ad eum & cõterritus eſt ab eo: & amplius noluit videre faciem eius. Et cognouit nicanor quoniam denudatum eſt conſilium eius: & exiuit obuiam iude in pugnam iuxta capharſalama. Et ceciderunt de nicanoris exercitu fere quinq̃ milia viri: & fugerunt in ciuitatẽ dauid. Et poſt hec verba aſcendit nicanor in montem ſion: & exierunt de ſacerdotibus populi ſalutare eum in pace et demonſtrare ei holocauſtomata que offerebantur pro rege. Et irridẽs ſpreuit

eos et polluit: & locutus eſt ſuperbe & iurauit cũ ira dicens. Niſi traditus fuerit iudas & exercitus ei⁹ in man⁹ meas: continuo cum regreſſus fuero in pace ſuccendam domum iſtã. Et exiit cum ira magna. Et intrauerunt ſacerdotes & ſteterunt ante faciem altaris templi: & flentes dixerunt. Tu domine elegiſti domum iſtam ad inuocandum nomen tuum in ea: vt eſſet domus orationis & obſecrationis populo tuo. Fac vindictam in homine iſto: & exercitu eius & cadãt in gladio. Memẽto blaſphemias eorum: et ne dederis eis vt permaneãt. Et exiit nicanor ab hieruſalẽ & caſtra applicuit ad bethoron: & occurrit illi exercit⁹ ſyrie. Et iudas applicuit in adarſa cum tribus milib⁹ viris. Et orauit iudas et dixit. Qui miſſi erant a rege ſennacherib: domine q̃a blaſphemauerũt te: exiit angelus & percuſſit ex eis centumoctogintaquinq̃ milia: ſic contere exercitum iſtũ in conſpectu noſtro hodie: & ſciant ceteri quia male locut⁹ eſt ſuper ſancta tua: & iudica illum ſecundum malicia illius. Et cõmiſerũt exercitus prelium tertiadecima die menſis adar: & contrita ſunt caſtra nicanoris: et cecidit ipſe primus in prelio. Vt autẽ vidit exercitus eius quia cecidiſſet nicanor: proiecerũt arma ſua et fugerũt: & perſecuti ſunt eos viã vnius diei ad adazer vſq̃ quo veniatur in gazara: & tubis cecinerunt poſt eos cum ſignificationibus. Et exierunt de omnibus caſtellis iudee in circuitu: & ventilabãt eos cornibus: & conuertebantur iterũ ad eos. Et ceciderunt omnes gladio: & non eſt relictus ex eis nec vnus. Et acceperunt ſpolia eorum in predam. Et caput Nicanoris amputauerunt: et dexteram eius quam extenderat ſuperbe: & attulerunt et ſuſpenderunt cõtra hieruſalem. Et letatus eſt populus valde & egerunt diem illã in leticia magna. Et conſtituit agi omnibus annis diem iſtã tertiadecima die menſis adar. Et ſiluit terra iuda dies paucos.

Capitulum octauum.

Et audiuit iudas nomen romanorum quia ſunt potentes viribus & acquieſcunt ad omnia que poſtulantur ab eis: et quicunq̃ acceſſerũt ad eos ſtatuerunt cum eis amicitias: & quia ſunt potentes viribus: et audierũt prelia eorum et virtutes bonas quas fecerũt in galatia: quia obtinuerunt eos et duxerunt ſub tributum: & q̃ta fecerunt in regione hiſpanie: et q̃ in poteſtatem redegerunt metalla argenti et auri q̃ illic ſunt: et poſſederunt omnem locum cõſilio ſuo & patientia: locaq̃ que longe erant valde ab eis: & reges qui ſuperuenerant eis ab extremis terre contriuerunt: & percuſſerũt eos plaga magna. Ceteri autem dant eis tributum omnibus annis: & philippum perſen ceteorum regem & ceteros qui aduerſus eos arma tulerant contriuerunt in bello:

et obtinuerunt eos: et antiochū magnum regem aſie qui eis pugnam intulerat habens centūviginti elephantes et equitatum: et currus et exercitum magnum valde contritū ab eis: & quia ceperunt eū viuum & ſtatuerunt ei vt daret ipſe & qui regnarent poſt ipſum tributum magnum & daret obſides et conſtitutum: et regionem indorū & medos et lydos de optimis regionibus eorum: & acceptas eas ab eis dederunt eumeni regi et quia q erant apud helladam voluerūt ire & tollere eos: & innotuit ſermo his et miſerunt ad eos ducem vnum: et pugnauerunt contra illos: & ceciderunt ex eis multi et captiuas duxerūt vxores eorum & filios & diripuerūt eos & terram eorum poſſederunt: & deſtruxerunt muros eorum: & in ſeruitutem illos redegerunt vſq; in hūc diem: & reſidua regna et inſulas que aliquando reſtiterant illis exterminauerunt & in poteſtatem redegerunt Cum amicis autem ſuis & qui in ipſis requiem habebant conſeruauerunt amicitiam: & obtinuerunt regna que erant proxima & que erant longe: qa quicunq; audiebant nomen eorum timebant eos. Quibus vero vellent auxilio eſſe vt regnarent: regnabāt. Quos autem vellent: regno deturbabant: & exaltati ſunt valde. Et in oībus iſtis nemo portabat diadema: nec induebatur purpura vt magnificaretur in ea. Et quia curiam fecerūt ſibi: & cotidie conſulebant trecentos viginti conſiliū agentes ſēper de multitudine vt que digna ſunt gerāt. Et cōmittunt vni homini magiſtratum ſuum per ſingulos annos dominari vniuerſe terre ſue: & omnes obediunt vni: & non eſt inuidia neq; zel? inter eos: & elegit iudas eupolemum filium iohānis filii iacob: & iaſonē filiū eleazari: & miſit eos romam conſtituere cum illis amicitiam & ſocietatē & vt auferrent ab eis iugum grecorum: quia viderunt ꝙ in ſeruitutem premerent regnum iſrael. Et abierūt romam viam multam valde: & introierunt curiam & dixerunt. Iudas machabeus & fratres eius: & populus iudeorum miſerunt nos ad vos ſtatuere vobiſcum ſocietatem & pacem: & conſcribere nos ſocios & amicos veſtros: & placuit ſermo in conſpectu eorum: & hoc reſcriptum eſt quod reſcripſerunt in tabulis ereis: & miſerūt in hieruſalem vt eſſet apud eos ibi memoriale pacis et ſocietatis. Bene ſit romanis & genti iudeorum in mari & in terra ineternum gladiuſq; & hoſtis procul ſit ab eis. Quod ſi inſteterit bellum romanis prius aut omnibus ſociis eorum in omni dominatione eorum: auxilium feret gens iudeorum prout tempus dictauerit corde pleno: & preliantibus nō dabūt neq;

ſubminiſtrabunt triticum arma pecuniam naues ſicut placuit romanis: & cuſtodient mandata eorum nihil ab eis accipientes. Similiter autem & ſi genti iudeorum prius acciderit bellum: adiuuabunt romani ex animo prout eis tēpus permiſerit: & adiuuātibus non dabitur triticum arma pecunia naues: ſicut placuit romanis & cuſtodient mandata eorum abſq; dolo. Secundum hec verba conſtituerunt romani populo iudeorū ꝙ ſi poſt hec verba hi aut illi addere aut demere ad hec aliquid voluerint: faciēt ex propoſito ſuo & quecūq; addiderīt vel dēpſerint rata erunt. Sed et de malis que demetri? rex fecit in eos ſcripſim? ei dicentes. Quare grauaſti iugum tuū ſuper amicos noſtros & ſocios iudeos. Si ergo iterum adierint nos aduerſum te: faciemus illis iudicium & pugnabimus tecum mari terraq;. Ca. 9.

Interea vt audiuit demetrius qa cecidit nicanor & exercit? eius in prelio appoſuit bacchidem & alcimum rurſum mittere in iudeam & dextrum cornu cum illis. Et abierunt viam que ducit in galgala: et caſtra poſuerunt in maſaloth q̄ eſt in arbellis & occupauerunt eam: & peremerunt animas hominum multas. In mēſe primo anni centeſimi & quinquageſimi & ſecūdi applicuerūt exercitum ad hieruſalem: & ſurrexerūt et abierunt in berea viginti milia virorum: & duo milia equitum. Et iudas poſuerat caſtra in laiſa: et tria milia viri electi cum eo. Et viderunt multitudinem exercitus: quia multi ſunt & timuerunt valde: & multi ſubtraxerūt ſe de caſtris: & non remanſerunt ex eis niſi octigenti viri. Et vidit iudas ꝙ defluxit exercitus ſuus et bellum perurgebat eum: & cōfractus eſt corde quia nō habebat tēpus cōgregādi eos: & diſſolutus eſt. Et dixit his qui reſidui erant. Surgamus & eamus ad aduerſarios noſtros: ſi poterim? pugnare aduerſus eos: et auertebāt eum dicentes. Non poterimus: ſed liberemus animas noſtras modo: & reuertamur ad fratres noſtros: & tunc pugnabimus aduerſus eos. Nos autem pauci ſumus. Et ait iudas. Abſit iſtam rem facere: vt fugiamus ab eis. Et ſi appropiauit tempus noſtrum: moriamur in virtute propter fratres noſtros: & non inferamus crimē glorie noſtre: et mouit exercitus de caſtris: & ſteterunt illis obuiam. Et diuiſi ſunt equites in duas partes: et fundibularii & ſagittarii preibant exercitum et primi certaminis omnes potentes. Bacchides autem erat in dextro cornu: & proximauit legio ex duabus partibus & clamabant tubis. Exclamauerunt autem & hi qui erant ex parte iude etiam ipſi: & cōmota eſt terra a voce exercitum: & cōmiſſum eſt prelium a mane vſq; ad veſperam. Et vidit iudas ꝙ firmior eſt pars exercitus bacchidis in dextris: & conuenerunt cum ipſo omnes conſtantes corde: & contrita eſt dextera pars ab eis

τ psecuti sunt post eos vsq ad azoti mōtē.
καὶ ἐδίωκον ὀπίσω αὐτῶν ἕως ἀζώτου ὄρους·
τ q in sinistro cornu viderūt q̄ cōtri=
καὶ οἱ εἰς τὸ ἀριστερὸν κέρας εἶδον ὅτι συνε
tū est dextrū cornu: τ reuersi sūt sm
τρίβη τὸ δεξιὸν κέρας, καὶ ἐπέστρεψαν κατὰ
pedes iude τ eorū cū eo a
πόδας ἰούδα καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ ἐκ τῶν
tergo: τ ingrauatū ē preliū: τ ceci=
ὄπισθεν, καὶ ἐβαρύνθη ὁ πόλεμος, καὶ ἔπε
derūt vulnerati multi ex his τ ex
σον τραυματίαι πολλοὶ ἐκ τούτων καὶ ἐκ
his. τ iudas cecidit: τ reliqui fuge
τούτων. καὶ ἰούδας ἔπεσε, καὶ οἱ λοιποὶ ἔφυ
rūt. τ tulerūt ionathā τ simō iudā
γον. καὶ ἦραν ἰωνάθαν καὶ σίμων ἰούδαν τὸν
fratrē suū: τ sepelierūt eū in se=
ἀδελφὸν αὐτῶν, καὶ ἔθαψαν αὐτὸν ἐν τῷ τά
pultura patrū ei° in modin. τ luxe=
φω τῶν πατέρων αὐτοῦ ἐν μωδεΐν. καὶ ἔκλαυ
rūt eū τ plāxerūt eū ois israel
σαν αὐτὸν καὶ ἐκόψαντο αὐτὸν πᾶς ἰσραὴλ
plāctu magno. τ plorauerūt dies mul=
κοπετὸν μέγαν. καὶ ἐπένθουν ἡμέρας πολ
tos τ dixerūt. quō cecidit potēs saluās
λὰς καὶ εἶπαν. πῶς ἔπεσε δυνατὸς σώζων
israel. τ reliqua sermonū iu=
τὸν ἰσραήλ. καὶ τὰ περισσὰ τῶν λόγων ἰού
de τ bellorū τ facinorū
δα καὶ τῶν πολέμων καὶ τῶν ἀνδραγαθι
q̄ fecit τ magnitudinis eoꝝ
ῶν ὧν ἐποίησε καὶ τῆς μεγαλωσύνης αὐτῶν
nō sunt scripta. multa eni erāt valde. τ
οὐ κατεγράφη. πολλὰ γὰρ ἦν σφόδρα. καὶ
factū est post mortē iude: emerserūt
ἐγένετο μετὰ τὴν τελευτὴν ἰούδα, ἐξέκυψαν
iniqui in oīb° terminis israel. τ
οἱ ἄνομοι ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις ἰσραήλ. καὶ
exorti sunt oēs operātes iniqta
ἀνέτειλαν πάντες οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀδικί
tē. in dieb° illis facta ē fames
αν. ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐγενήθη λιμὸς
magna valde. τ rebellauit regio cū
μέγας σφόδρα. καὶ ηὐτομόλησεν ἡ χώρα μετ'
ipis. τ elegit bacchides im=
αὐτῶν. καὶ ἐξέλεξε βακχίδης τοὺς ἀσε
pios viros: τ cōstituit eos dños
βεῖς ἄνδρας, καὶ κατέστησεν αὐτοὺς κυρίους
regionis. τ exqrebāt τ scrutabant
τῆς χώρας. καὶ ἐξεζήτουν καὶ ἐξηρεύνων τοὺς
amicos iude. τ ducebāt eos ad bacchi
φίλους ἰούδα. καὶ ἦγον αὐτοὺς πρὸς βακχί
dē: τ vīdicabat in illos: τ illudebat eos.
δην, καὶ ἐξεδίκα αὐτούς, καὶ ἐνέπαιζεν αὐτοῖς.
τ facta ē tribulatio magna in israel: q̄
καὶ ἐγένετο θλῖψις μεγάλη ἐν τῷ ἰσραήλ, ἥτις
nō est facta a qua die nō est visus ppheta
οὐκ ἐγένετο ἀφ' ἧς ἡμέρας οὐκ ὤφθη προφήτης
eis: τ cōgregati sunt oēs amici
αὐτοῖς. καὶ ἠθροίσθησαν πάντες οἱ φίλοι
iude τ dixerūt ionathe. ex quo fra
ἰούδα καὶ εἶπον τῷ ἰωνάθαν. ἀφ' οὗ ὁ ἀδελ
ter tu° iudas mortu° est: τ vir simi=
φός σου ἰούδας τετελεύτηκε, καὶ ἀνὴρ ὅμοι
lis ei nō est ad exeūdū cōtra inimicos
ος αὐτῷ οὐκ ἔστιν ἐξελθεῖν πρὸς τοὺς ἐχθροὺς
τ bacchidē. τ in inimicos
καὶ βακχίδην. καὶ ἐν τοῖς ἐχθραίνουσι τοῦ
gētis nre. nūc igit te elegim° ho=
ἔθνους ἡμῶν. νῦν οὖν σὲ ᾑρετισάμεθα σήμε
die vt sis pro eo nobis in principē
ρον τοῦ εἶναι ἀντ' αὐτοῦ ἡμῖν εἰς ἄρχοντα

& persecuti est eos vsq ad montē azo
ti. Et qui in sinistro cornu erant vide=
runt q̄ contritum est dextrum cornu:
& secuti sunt post iudam & eos qui cū
ipso erant a tergo. Et ingrauatū est pre
lium & ceciderunt vulnerati multi ex
his et ex illis. Et iudas cecidit: & ceteri
fugerunt. Et ionathas & simon tulerūt
iudam fratrem suum: & sepelierunt eū
in sepulchro patrum suorum in ciuita=
te modin. Et fleuerunt eum omnis po
pulus israel planctu magno: & lugebāt
dies multos et dixerunt. Quomodo ce
cidit potens qui saluum faciebat popu
lum israel. Et cetera verba bellorum iu
de & virtutum quas fecit: & magnitudi
nis eius non sunt descripta. Multa enī
erant valde. Et factum est post obitum
iude emerserunt iniqui in omnibus fi=
nibus israel: & exorti sunt omnes qui
operabātur iniquitatem. In dieb° illis
facta est fames magna valde: & tradidit
se bacchidi omnis regio eorum cū ipis:
Et elegit bacchides viros impios & con
stituit eos dominos regionis: & exquire
bant & perscrutabantur amicos iude: &
adducebant eos ad bacchidem: & vin=
dicabat in illos & illudebat. Et facta est
tribulatio magna in israel: qualis non
fuit ex die qua non est visus propheta
in israel: et congregati sunt omnes ami
ci iude: & dixerunt ionathe. Ex quo fra
ter tuus iudas defunctus est: vir similis
ei non est qui exeat contra inimicos no
stros bacchidem & eos qui inimici sunt
gentis nostre. Nunc itaq te hodie elegi
mus esse pro eo nobis in principem &
ducem ad bellandum bellum nostrum.
Et suscepit ionathas tempore illo prin
cipatū: & surrexit loco iude fratris sui:
& cognouit bacchides: & querebat eū
occidere: & cognouit ionathas & simō
frater eius et omnes qui cum eo erant:
& fugerunt in desertum thecue: & cōse
derūt ad aquam lacus asphar: Et cogno
uit bacchides: & die sabbatorum venit
ipse et omnis exercitus eius trās iorda=
nem: & ionathas misit fratrem suū du
cem populi: & rogauit nabutheos ami=
cos suos vt cōmodarent illis apparatū
suum qui erat copiosus: & exierunt filii
iambri ex madaba: & comprehēderūt
iohannē et omnia que habebat: & abie
runt habentes ea. Post hec verba renū
ciatum est ionathe et simoni fratri eius:
quia filii iambri faciūt nuptias magnas
& ducunt sponsā ex madaba filiā vni°
de magnis principibus chanaan cū am
bitione magna: & recordati sunt san=
guinis iohānis fratris sui: & ascenderūt
& absconderunt se sub tegumento mō
tis: & eleuauerunt oculos suos & vide=
runt et ecce tumultus et aparatus mul=
tus: et sponsus processit et amici eius &
fratres eius obuiam illis cum tympanis
& musicis & armis multis: et surrexerūt
ad eos ex insidiis: & occiderunt eos:
& ceciderunt vulnerati multi: & resi=
dui fugerunt in montes: & acceperūt
omnia spolia eorum: & conuerse sunt
nuptie in luctum: & vox musicorum

τ ducē vt pugnes pugnā
καὶ ἡγούμενον τοῦ πολεμῆσαι τὸν πόλεμον
nrām. τ suscepit ionathā in tpe
ἡμῶν. καὶ ἐπεδέξατο ἰωνάθαν ἐν τῷ καιρῷ
illo ducatū: τ surrexit pro iuda
ἐκείνῳ τὴν ἡγησιν, καὶ ἀνέστη ἀντὶ ἰούδα τοῦ
fratre suo. τ cognouit bacchides τ
ἀδελφοῦ αὐτοῦ. καὶ ἔγνω βακχίδης καὶ
qrebat eū occidere. τ cognouit ionathas
ἐζήτει αὐτὸν ἀποκτεῖναι, καὶ ἔγνω ἰωνάθαν
τ simō frater ei° τ omnes q
καὶ σίμων ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ καὶ πάντες οἱ
cū eo: τ fugerūt in desertū thecue.
μετ' αὐτοῦ, καὶ ἔφυγον εἰς τὴν ἔρημον θεκωέ.
τ castrametati sunt ad aquā lac° as
καὶ παρενέβαλον ἐπὶ τὸ ὕδωρ λάκκου ἀσ
phar. τ cognouit bacchides die sab
φάρ. καὶ ἔγνω βακχίδης τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαβ
batoꝝ: τ venit ipe τ tot° exer
βάτων, καὶ ἦλθεν αὐτὸς καὶ πᾶν τὸ στρά
cit° ei° vltra iordanē. τ mi=
τευμα αὐτοῦ πέραν τοῦ ἰορδάνου. καὶ ἀπέ
sit fratrē suū ducē tur
στειλε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἡγούμενον τοῦ ὄχ
be. τ rogauit nabateos amī
λου, καὶ παρεκάλεσε τοὺς ναβαταίους φί
cos ei° vt cōmodarēt illis appara
λους αὐτοῦ παραθέσθαι αὐτοῖς τὴν ἀποσκευ
tū eoꝝ multū. τ exierūt filii ambri
ὴν αὐτῶν τὴν πολλήν. καὶ ἐξῆλθον υἱοὶ ἀμβρὶ
de medaba: τ cōprehēderūt ioannē τ
ἐκ μηδαβά, καὶ συνέλαβον ἰωάννην καὶ
oīa q̄ habuit τ abierūt hntes.
πάντα ὅσα εἶχε καὶ ἀπῆλθον ἔχοντες.
post hec simoneo hoc renūciaue
μετὰ δὲ τοὺς λόγους τούτους ἀπήγγει
rūt ionathe τ simoni fratri e°
λαν ἰωνάθαν καὶ σίμωνι τῷ ἀδελφῷ αὐ
tou: q̄ filii ambri faciūt nuptias
τοῦ, ὅτι οἱ υἱοὶ ἀμβρὶ ποιοῦσι γάμον
magnas: τ ducūt spōsam ex na
μέγαν, καὶ ἄγουσι τὴν νύμφην ἀπὸ να
badath filiā vni° magnoꝝ pri
δαβὰθ θυγατέρα ἑνὸς τῶν μεγάλων με
cipū chanaā cū ambitione ma
γιστάνων χαναὰν μετὰ παραπομπῆς με
gna. τ recordati sunt ioannis fratris
γάλης. καὶ ἐμνήσθησαν ἰωάννου τοῦ ἀδελφοῦ
sui: τ ascēderūt τ abscōderūt sub
αὐτῶν, καὶ ἀνέβησαν καὶ ἐκρύβησαν ὑπὸ τὴν
tegumēto mōtis. τ leuauerūt oculos
σκέπην τοῦ ὄρους. καὶ ἦραν τοὺς ὀφθαλμοὺς
suos τ viderūt. τ ecce tumult° τ appa
αὐτῶν καὶ εἶδον. καὶ ἰδοὺ θροῦς καὶ ἀπο
rat° mult°: τ spōsus exiuit τ
σκευὴ πολλή. καὶ ὁ νυμφίος ἐξῆλθε καὶ οἱ
amici ei° τ fratres ei° in occursum
φίλοι αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ εἰς συνάντη
eoꝝ cū tympanis τ musicis
σιν αὐτῶν μετὰ τυμπάνων καὶ μουσικῶν
τ armis multis. τ surrexerūt in eos
καὶ ὅπλων πολλῶν. καὶ ἐξανέστησαν ἐπ' αὐ
tos de insidiis: τ occiderunt e
τοὺς ἀπὸ τοῦ ἐνέδρου, καὶ ἀπέκτειναν αὐ
os. τ ceciderūt vulnerati multi: τ
τούς. καὶ ἔπεσον τραυματίαι πολλοί, καὶ οἱ
reliqui fugerūt in mōtē: τ acceperūt
λοιποὶ ἔφυγον εἰς τὸ ὄρος, καὶ ἔλαβον
oīa spolia eoꝝ. τ cōuerse sunt
πάντα τὰ σκῦλα αὐτῶν. καὶ μετεστράφη
nuptie in luctū: τ vox musicoꝝ
ὁ γάμος εἰς πένθος, καὶ φωνὴ μουσικῶν

ipsoꝝ in luctū τ vindicauerūt vindi
αὐτῶν εἰς θρῆνον. καὶ ἐξεδίκησαν τὴν ἐκδί
ctā sanguinis fratris sui: τ reuersi
κησιν αἵματος ἀδελφοῦ αὐτῶν, καὶ ἀπέστρε
sūt in orā iordanis. τ audiuit
ψαν εἰς τὸ ὄρος τοῦ ἰορδάνου. καὶ ἤκουσε
bacchides. τ venit die sabba
βακχίδης. καὶ ἦλθε τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββά
toꝝ vsq ad ripas iordanis cū exer
των ἕως τῶν κρηπίδων τοῦ ἰορδάνου ἐν δυ
citu multo. τ dixit ionathas
νάμει πολλῇ. καὶ εἶπεν ἰωνάθαν τοῖς παρ'
suis: surgam° nūc τ pugnem° pro
αὐτοῦ, ἀναστῶμεν νῦν καὶ πολεμήσωμεν ὑπὲρ
aiab° nris. nō eni est hodie vt
τῶν ψυχῶν ἡμῶν. οὐ γάρ ἐστι σήμερον ὡς
heri τ nudiustertiº. ecce eni bel=
ἐχθὲς καὶ τρίτην ἡμέραν. ἰδοὺ γὰρ ὁ πόλε
lū ex aduerso nrm τ post nos.
μος ἐξεναντίας ἡμῶν καὶ ἐξόπισθεν ἡμῶν.
at aqua iordanis hinc τ hinc τ pa
τὸ δὲ ὕδωρ τοῦ ἰορδάνου ἔνθεν καὶ ἔνθεν καὶ ἕ
lus τ sylua: nō est locus ad declinādū:
λος καὶ δρυμός, οὐκ ἔστι τόπος τοῦ ἐκκλῖναι.
nūc igit clamate in celū vt
νῦν οὖν κεκράξατε εἰς τὸν οὐρανὸν ὅπως
liberemini de manu inimicoꝝ. τ cōmissū est
διασωθῆτε ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν. καὶ συνῆψεν ὁ
preliū. τ extēdit ionathas manū
πόλεμος. καὶ ἐξέτεινεν ἰωνάθαν τὴν χεῖρα
suā vt perduteret bacchidē. τ declinauit
αὐτοῦ πατάξαι τὸν βακχίδην, καὶ ἐξέκλινεν
ab eo in retro. τ insiliuit io=
ἀπ' αὐτοῦ εἰς τὰ ὀπίσω. καὶ ἐνεπήδησεν ἰω
nathas τ q̄ cū eo in iordanē τ
νάθαν καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ εἰς τὸν ἰορδάνην καὶ
trāsnatauerūt ad vlteriorē ptē. τ nō trā=
διεκολύμβησαν εἰς τὸ πέραν. καὶ οὐ διέ
sierūt ad eos iordanē. τ cecide=
βησαν ἐπ' αὐτοὺς τὸν ἰορδάνην. καὶ ἔπεσε
rūt a bacchidis pte illa ad
σαν παρὰ βακχίδου τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ εἰς
mille viros. τ reuersus ē in hierlm.
χιλίους ἄνδρας. καὶ ἐπέστρεψεν εἰς ἱλήμ.
τ edificauit vrbes munitas in i=
καὶ ᾠκοδόμησε πόλεις ὀχυρὰς ἐν τῇ ἰου
dea τ munitione q̄ in hiericho
δαίᾳ, καὶ τὸ ὀχύρωμα τὸ ἐν ἱεριχὼ καὶ τὴν
bethel. τ thānāth pharathoni τ
βαιθήλ. καὶ τὴν θαμνατά φαραθωνὶ καὶ τὴν
tepho in muris excelsis τ portis τ
τεφὼ ἐν τείχεσιν ὑψηλοῖς καὶ πύλαις καὶ
vectib°. τ posuit custodiā in eis vt
μοχλοῖς. καὶ ἔθετο φρουρὰν ἐν αὐτοῖς τοῦ
inimicitias exercerēt i isrl. τ muniuit vr=
ἐχθραίνειν τῷ ἰσραήλ. καὶ ὠχύρωσε τὴν πό
bē q̄ in bethsura τ gazarā τ ar=
λιν τὴν ἐν βαιθσούρᾳ καὶ γάζαρα καὶ τὴν ἄ
cē. τ posuit in eis exercitº τ
κραν. καὶ ἔθετο ἐν αὐταῖς δυνάμεις καὶ
apparat° escaꝝ. τ accepit
παραθέσεις βρωμάτων. καὶ ἔλαβε τοὺς
filios ducū regiōis obsides.
υἱοὺς τῶν ἡγουμένων τῆς χώρας ὅμηρα.
τ posuit eos in arce in hierusa=
καὶ ἔθετο αὐτοὺς ἐν τῇ ἄκρᾳ ἐν ἱερουσα
lē in custodia. τ in āno tertio τ quin
λὴμ ἐν φυλακῇ. καὶ ἐν ἔτει τρίτῳ καὶ πεν
quagesimo τ cētesimo mēse secūdo:
τηκοστῷ καὶ ἑκατοστῷ μηνὶ τῷ δευτέρῳ,
precepit alcim° destruere mur°
ἐπέταξεν ἄλκιμος καθαιρεῖν τὸ τεῖχος

ipsorum in lamentum: & vindicauerūt
vindictam sanguinis fratris sui: & reuer
si sunt ad ripam iordanis: & audiuit bac
chides & venit die sabbatorum vsq ad
oram iordanis in virtute magna: & di=
xit ad suos ionathas. Surgamus et pu=
gnemus contra inimicos nostros. Nō
est enim hodie sicut heri et nudiuster=
tius: ecce enim bellū ex aduerso: aqua
vero iordanis hinc & inde & ripe et pa=
ludes & saltꝰ: & nō est locus diuertēdi.
Nunc ergo clamate in celum: vt libere
mini de manu inimicorum vestrorum:
& cōmissum est bellum: & extendit io=
nathas manum suam percutere bacchi
dem: & diuertit ab eo retro: & dissiliit io
nathas: & qui cum eo erant in iordanē:
& transnatauerunt ad eos iordanē: &
ceciderunt de pte bacchidis die illa mil
le viri: & reuersi sunt in hierusalem: &
edificauerunt ciuitates munitas in iudea
munitionem que erat in hiericho: et in
ammaum: et in bethoron: & bethel: &
thanintha: & phara: & thopo muris ex
celsis: & portis et seris: & posuit custo=
diam in eis: vt inimicitias exercerēt in
israel: & muniuit ciuitatem bethsuram
& gazaram & arcem: & posuit in eis au
xilia & apparatum escarum: & accepit
filios principum regionis obsides: & po
suit eos in arce in hierusalem in custo=
diam. Et anno centesimo quinquagesi
mo tertio mense secundo precepit alci
mus destrui muros domus sancte inte
riores: & destrui opera prophetarum.
Et cepit destruere. In tempore illo per
cussus est alcimus: & impedita sunt opa
illius: & occlusum est os eius: & dissolu
tus est paralysi: nec vltra potuit loq ver
bum & mandare de domo sua. Et mor
tuus est alcimus in tempore illo cū tor
mento magno. Et vidit bacchides quo
niam mortuus est alcimus: & reuersus
est ad regem: & siluit terra annis duob°.
Et cogitauerunt omnes iniqui dicen=
tes. Ecce ionathas & qui cū eo sunt in
silentio habitant confidenter. Nunc er
go adducamus bacchidem: & compre
hendet eos omnes vna nocte. Et abie=
runt: & consilium ei dederunt. Et surre
xit vt veniret cū exercitu multo. Et mi
sit occulte epistolas sociis suis qui erāt
in iudea: vt comprehēderent ionathā:
& eos qui cum eo erant: sed non potue
runt: quia innotuit eis consilium eorū.
Et apprehendit de viris regionis q prin
cipes erāt militie quinquaginta viros
& occidit eos. Et secessit ionathas & si=
mon: & qui cum eo erāt in bethbessem
que est in deserto: & extruxit diruta ei°
& firmauerunt eam. Et cognouit bac=
chides & congregauit vniuersam mul=
titudinem suam: & his qui de iudea erāt
denunciauit. Et venit & castra posuit de
super bethbessē et oppugnauit eā dies
multos & fecit machinas. Et reliquit io
natas simonem fratrē suū in ciuitate:

aule sanctoꝝ interioris: τ
τῆς αὐλῆς τῶν ἁγίων τῆς ἐσωτέρας, καὶ
destruxit opa prophetaꝝ. τ ince
καθεῖλε τὰ ἔργα τῶν προφητῶν. καὶ ἐνήρ
pit destruere. in tpe illo
ξατο τοῦ καθαιρεῖν. ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ
percussus est alcim° τ impedita sunt ope
ἐπλήγη ἄλκιμος καὶ ἐνεποδίσθη τὰ ἔργ
ra illi°. τ occlusum est os ei°.
α αὐτοῦ. καὶ ἀπεφράγη τὸ στόμα αὐτοῦ.
τ dissolut° est: τ nō potuit vltra lo=
καὶ παρελύθη, καὶ οὐκ ἠδύνατο ἔτι λα
qui sermonē τ mādare de
λῆσαι λόγον καὶ ἐντείλασθαι περὶ τοῦ
domo sua. τ mortu° est alcim° in tēpo
οἴκου αὐτοῦ. καὶ ἀπέθανεν ἄλκιμος ἐν τῷ και
re illo cū tormēto magno. τ
ρῷ ἐκείνῳ μετὰ βασάνου μεγάλης. καὶ
vidit bacchides q mortu° est alcim°:
εἶδε βακχίδης ὅτι ἀπέθανεν ἄλκιμος,
τ reuersus est ad regē. τ si=
καὶ ἀπέστρεψε πρὸς τὸν βασιλέα. καὶ ἡσύχα
luit terra ānis duob°. τ cogitaue=
σεν ἡ γῆ ἰούδα ἔτη δύο. καὶ ἐβουλεύ
rūt oēs iniqui dicētes. ecce
σαντο πάντες οἱ ἄνομοι λέγοντες, ἰδοὺ
ionathas τ q apd illū in silētio ha
ἰωνάθαν καὶ οἱ παρ' αὐτοῦ ἐν ἡσυχίᾳ κα
bitāt cōfidētes: nūc igit ducam°
τοικοῦσι πεποιθότες, νῦν οὖν ἄξομεν τὸν
bacchidē: τ cōprehēdet eos om=
βακχίδην, καὶ συλλήψεται αὐτοὺς πάν
nes in nocte vna. τ euntes cōsul=
τας ἐν νυκτὶ μιᾷ. καὶ πορευθέντες συνε
uerūt ei. τ abijt vt veniret
βουλεύσαντο αὐτῷ. καὶ ἀπῆρε τοῦ ἐλθεῖν
cū exercitu multo. τ misit
μετὰ δυνάμεως πολλῆς. καὶ ἀπέστειλεν
epistolas occulte oīb° socijs
ἐπιστολὰς λάθρα πᾶσι τοῖς συμμάχοις
ei° q in iudea: vt cōpre
αὐτοῦ τοῖς ἐν τῇ ἰουδαίᾳ, ὅπως συλλά
hēdāt ionathā τ eos q cū eo.
βωσι τὸν ἰωνάθαν καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ.
τ nō potuerūt: q̄ innotuit illis
καὶ οὐκ ἠδύναντο, ὅτι ἐγνώσθη αὐτοῖς ἡ
cōsiliū eoꝝ. τ apprehēderūt de
βουλὴ αὐτῶν. καὶ συνέλαβον ἀπὸ τῶν
viris regiōis pncipū
ἀνδρῶν τῆς χώρας τῶν ἀρχηγῶν τῆς
malicie quinquaginta viros: τ occide
κακίας πεντήκοντα ἄνδρας, καὶ ἀπέκ
rūt eos. τ secessit ionathas
τειναν αὐτούς. καὶ ἐξεχώρησεν ἰωνάθαν
τ simō τ q cū eo in bethbe
καὶ σίμων καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ εἰς βαιθβα
sem q in deserto. τ edificauit q de
σὶ τὴν ἐν τῇ ἐρήμῳ. καὶ ᾠκοδόμησε τὰ κα
structa eius: τ firmauit eā τ
θῃρημένα αὐτῆς. καὶ ἐστερέωσαν αὐτήν. καὶ
cognouit bacchides τ cōgregauit oēm
ἔγνω βακχίδης καὶ συνήγαγε πᾶν τὸ
multitudinē suā. τ his q erāt de iudea denū
πλῆθος αὐτοῦ. καὶ τοῖς ἐκ τῆς ἰουδαίας παρ
ciauit. τ veniēs posuit castra sup bethe
ήγγειλε. καὶ ἐλθὼν παρενέβαλεν ἐπὶ βαιθ
basem τ oppugnauit eā dies mul=
βασὶ καὶ ἐπολέμησεν αὐτὴν ἡμέρας πολ
tos. τ fecit machinas. τ reliqt io
λάς. καὶ ἐποίησε μηχανάς. καὶ ἀπέλιπεν ἰω
nathas simonē fratrē suū in ciuitate.
νάθαν σίμωνα τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐν τῇ πόλει

τ exiuit in regionẽ. τ venit nũerans.
καὶ ἐξῆλθεν εἰς τὴν χώραν. καὶ ἦλθεν ἀριθμῶν.
τ pcussit odomira τ fratres
καὶ ἐπάταξεν ὀδομηρὰ καὶ τοὺς ἀδελφοὺς
eius τ filios phasirõ in taber
αὐτοῦ καὶ τοὺς υἱοὺς φασιρὼν ἐν τῷ σκη-
naculo ipoꝝ. τ incepit pcutere: τ
νώματι αὐτῶν. καὶ ἤρξατο τύπτειν, καὶ
ascẽdit cũ exercitib⁹. τ simon
ἀνέβαινεν ἐν ταῖς δυνάμεσι. καὶ σίμων
τ q̃ cũ eo exierũt de vrbe:
καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ ἐξῆλθον ἐκ τῆς πόλεως,
τ cõbusserunt machinas. τ pugna
καὶ ἐνεπύρισαν τὰς μηχανάς. καὶ ἐπολέ-
verũt cõtra bacchidẽ τ cõtritus
μησαν πρὸς τὸν βακχίδην καὶ συνετρί-
est ab eis. τ afflixerũt eũ valde:
βη ὑπ᾽ αὐτῶν. καὶ ἔθλιβον αὐτὸν σφόδρα,
q̃m fuit cõsiliũ ei⁹ τ exit⁹ e-
ὅτι ἦν ἡ βουλὴ αὐτοῦ καὶ ἡ ἔφοδος αὐ-
ius van⁹. τ irati sunt furore vi-
τοῦ κενή. καὶ ὠργίσθησαν θυμῷ τοῖς ἀν-
ris iniq̃s q̃ cõsuluerũt
δράσι τοῖς ἀνόμοις τοῖς συμβουλεύσασιν
ei venire in regionẽ. τ occide
αὐτῷ ἐλθεῖν εἰς τὴν χώραν. καὶ ἀπέ-
rũt ex eis multos. τ cogita
κτεινεν ἐξ αὐτῶν πολλούς. καὶ ἐβουλεύ-
uit vt veniret in terrã eoꝝ. τ
σατο τοῦ ἐλθεῖν εἰς τὴν γῆν αὐτῶν. καὶ
cognouit ionathas: τ misit ad e-
ἐπέγνω ἰωνάθαν, καὶ ἀπέστειλε πρὸς αὐ-
um legatos vt cõponerẽt cũ illo
τὸν πρέσβεις τοῦ συνθέσθαι πρὸς αὐτὸν
pacẽ τ redderet illis capti
εἰρήνην καὶ ἀποδοῦναι αὐτοῖς τὴν αἰχ-
uos. τ accepit libẽter τ fecit
μαλωσίαν. καὶ ἀπεδέξατο καὶ ἐποίησε
iuxta verba ei⁹. τ iurauit ei
κατὰ τοὺς λόγους αὐτοῦ. καὶ ὤμοσεν αὐ-
nõ q̃stuꝝ ei mali oib⁹
τῷ μὴ ἐκζητῆσαι αὐτῷ κακὸν πάσας τὰς
dieb⁹ vite sue. τ reddidit
ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ. καὶ ἀπέδωκεν
ei captiuitatẽ quã pdatus
αὐτῷ τὴν αἰχμαλωσίαν ἣν ᾐχμαλώτευ-
erat prius de terra iuda. τ reuer
σε τὸ πρότερον ἐκ γῆς ἰούδα. καὶ ἀποστρέ-
sus abijt in terrã suã. τ nõ
ψας ἀπῆλθεν εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ. καὶ οὐ
addidit vltra venire ad terminos eoꝝ.
προσέθετο ἔτι ἐλθεῖν εἰς τὰ ὅρια αὐτῶν.
τ cessauit gladi⁹ ex israel. τ
καὶ κατέπαυσε ῥομφαία ἐξ ἰσραήλ. καὶ
habitauit ionathas in machmas. τ cepit
ᾤκησεν ἰωνάθαν ἐν μαχμάς. καὶ ἤρξα-
ionathas iudicare pplũ. τ extermi
το ἰωνάθαν κρίνειν τὸν λαόν. καὶ ἠφάνι-
nauit impios de israel.
σε τοὺς ἀσεβεῖς ἐξ ἰσραήλ.

C. 10.

Et in anno sexagesimo τ cẽtesimo:
Καὶ ἐν ἔτει ἑξηκοστῷ καὶ ἑκατοστῷ,
ascẽdit alexãder filius antiochi no-
ἀνέβη ἀλέξανδρος ὁ τοῦ ἀντιόχου ὁ ἐπι-
bilis τ occupauit ptolemaidã.
φανής. καὶ κατελάβετο πτολεμαΐδα.
τ susceperũt eũ: τ regnauit
καὶ ἐπεδέξαντο αὐτόν, καὶ ἐβασίλευσεν
illic. τ audiuit demetri⁹ rex
ἐκεῖ. καὶ ἤκουσε δημήτριος ὁ βασιλεὺς
τ cõgregauit exercit⁹ multos valde.
καὶ συνήγαγε δυνάμεις πολλὰς σφόδρα.

& exiuit in regionem: & venit cum numero & percussit odarẽ & fratres eius: & filios phaseron in tabernaculis ipsorum: & cepit cedere & crescere in virtutibus. Simon vero: & qui cum ipso erant exierunt de ciuitate & succenderunt machinas: & pugnauerunt contra bacchidem: & contritus est ab eis. Et afflixerunt eum valde: quoniam consilium eius & cõgressus eius erat inanis. Et iratus contra viros iniquos qui ei consilium dederant vt veniret in regionem ipsorũ: multos ex eis occidit. Ipse autem cogitauit cum reliquis abire in regionem suam. Et cognouit ionathas & misit ad eum legatos componere pacem cum ipso: & reddere ei captiuitatem. Et libenter accepit: & fecit secundum verba eius: iurauit se nihil facturum ei mali omnibus diebus vite eius. Et reddidit ei captiuitatem quaꝫ prius erat predatus de terra iuda. Et conuersus abiit in terraꝫ suã: & non apposuit amplius venire in fines eius. Et cessauit gladius ex isrl. Et habitauit ionathas in machinas: & cepit ionathas ibi iudicare populum: & exterminauit impios ex isrl.

Capitulum decimum.

Et anno centesimo sexagesimo ascendit alexander antiochi filius qui cognominatus est nobilis: & occupauit ptolemaidã: & receperũt eum & regnauit illic. Et audiuit demetrius rex & congregauit exercitũ copiosum valde: & exiuit obuiam illi in prelium. Et misit demetrius epistolam ad ionatham verbis pacificis vt magnificaret euꝫ. Dixit enim. Anticipemus facere pacem cum eo priusq̃ faciat cum alexandro aduersuꝫ nos. Recordabitur enim omniũ malorum que fecimus in eum: & in fratreꝫ eius & in gentem eius. Et dedit ei potestatem cõgregandi exercitũ: & fabricare arma: & esse ipsum sociũ eius: & obsides qui erant in arce iussit tradi ei. Et venit ionathas in hierusalem: & legit epistolas in auditu omnis populi: & eorum qui in arce erant. Et timuerũt timore magno: quoniam audierũt q̃ dedit ei rex potestatem congregandi exercitum. Et traditi sũt ionathe obsides: & reddidit eos parentibus suis. Et habitauit ionathas in hierusalem: & cepit edificare & innouare ciuitatem. Et dixit facientibus opera vt extruerent muros & monteꝫ sion in circuitu lapidibus quadratis ad munitionem: & ita fecerunt. Et fugerunt alienigene qui erant in munitionibus quas bacchides edificauerat: & reliq̃t vnusquisque locum & abiit in terram suam: tantum in bethsura remanserũt aliqui ex his qui reliquerant legem & precepta dei. Erat enim hoc eis ad refugium. Et audiuit alexander rex promissa que promisit demetrius ionathe & narrauerũt ei p̃lia & virtutes

τ exijt in occursum ei in bel
καὶ ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν αὐτῷ εἰς πό-
lũ. τ misit demetri⁹ ad io
λεμον. καὶ ἀπέστειλε δημήτριος πρὸς ἰω-
nathã epistolas verbis pacificis:
νάθαν ἐπιστολὰς λόγοις εἰρηνικοῖς, ὥστε
magnificaret eũ. dixit enĩ: pueniã
μεγαλῦναι αὐτόν. εἶπε γάρ, προφθάσω-
m⁹ pacẽ ponere cũ eis: anteq̃
μεν τοῦ εἰρήνην θεῖναι μετ᾽ αὐτῶν, πρὶν
ponat ipse cũ alexãdro cõtra nos.
θεῖναι αὐτὸν μετ᾽ ἀλεξάνδρου καθ᾽ ἡμῶν.
recordabit̃ eñ oim maloꝝ q̃
μνησθήσεται γὰρ πάντων τῶν κακῶν ὧν
fecim⁹ cõtra ipm τ in
συνετελέσαμεν πρὸς αὐτὸν καὶ εἰς τοὺς
fratres ei⁹ τ cõtra gẽtẽ ei⁹.
ἀδελφοὺς αὐτοῦ καὶ εἰς τὸ ἔθνος αὐτοῦ.
τ dedit ei potestatẽ cõgregãdi exer
καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ἐξουσίαν συναγαγεῖν δυ-
cit⁹. τ pparandi arma: τ vt
νάμεις καὶ κατασκευάζειν ὅπλα, καὶ εἶ-
esset ipse soci⁹ ei⁹. τ obsi
ναι αὐτὸν σύμμαχον αὐτοῦ. καὶ τὰ ὅμη-
des q̃ i arce dixit vt redderent ei.
ρα τὰ ἐν τῇ ἄκρᾳ εἶπε παραδοῦναι αὐ-
τῷ. τ venit ionathas in hierlm.
τῷ. καὶ ἦλθεν ἰωνάθαν εἰς ἱερουσαλήμ. καὶ
legit epistolas in auribus oĩs
ἀνέγνω τὰς ἐπιστολὰς εἰς τὰ ὦτα παντὸς
ppli τ eoꝝ q̃ de arce. τ timu-
τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἐκ τῆς ἄκρας. καὶ ἐφοβήθη-
erũt timore magno q̃n audierũt q̃ de-
σαν φόβον μέγαν ὅτι ἤκουσαν ὅτι ἔδω-
dit ei rex potestatẽ cõgregãdi
κεν αὐτῷ ὁ βασιλεὺς ἐξουσίαν συναγαγεῖν
exercit⁹. τ tradiderũt q̃ de arce
δυνάμεις. καὶ παρέδωκαν οἱ ἐκ τῆς ἄκρας
ionathe obsides. τ reddidit e-
ἰωνάθαν τὰ ὅμηρα. καὶ ἀπέδωκεν αὐ-
os parentib⁹ eoꝝ. τ habitauit io-
τοὺς τοῖς γονεῦσιν αὐτῶν. καὶ ᾤκησεν ἰω-
nathas in hierusalẽ. τ cepit edificare
νάθαν ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ ἤρξατο οἰκοδομεῖν
τ innouare ciuitatẽ. τ dixit ad
καὶ καινίζειν τὴν πόλιν. καὶ εἶπε πρὸς τοὺς
facientes opa vt edificarẽt muros τ
ποιοῦντας τὰ ἔργα οἰκοδομεῖν τὰ τείχη καὶ
mõtẽ sion in circuitu ex lapidib⁹ q̃dratis
τὸ ὄρος σιὼν κυκλόθεν ἐκ λίθων τετραγώνων
in munitionẽ. τ fecerũt sic: τ fu
εἰς ὀχύρωσιν. καὶ ἐποίησαν οὕτως. καὶ ἔ-
gerũt alienigene q̃ erãt in munitioni
φυγον οἱ ἀλλογενεῖς οἱ ὄντες ἐν τοῖς ὀχυρώμα-
b⁹ q̃s edificauit bacchides. τ reli-
σιν οἷς ᾠκοδόμησε βακχίδης. καὶ κατέλι-
quit q̃libet locũ suũ: τ abijt
πεν ἕκαστος τὸν τόπον αὐτοῦ, καὶ ἀπῆλθεν
in terrã suã. cẽterũ in bethsura
εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ. πλὴν ἐν βαιθσούροις
relicti sunt q̃dã ex his q̃ dereliq̃rãt
ὑπελείφθησάν τινες τῶν καταλιπόντων
legẽ τ pcepta: erat eñ eis
τὸν νόμον. καὶ τὰ προστάγματα, ἦν γὰρ αὐτοῖς
refugiũ. τ audiuit alexãder
φυγαδευτήριον. καὶ ἤκουσεν ἀλέξανδρος ὁ
rex promissa q̃ misit
βασιλεὺς τὰς ἐπαγγελίας ὅσας ἀπέστει-
demetri⁹ ionathe. τ narrauerũt
λε δημήτριος τῷ ἰωνάθαν. καὶ διηγήσαντο
ei bella τ facinora
αὐτῷ τοὺς πολέμους καὶ τὰς ἀνδραγαθίας

q̃ fecit ipse τ fratres ei⁹: τ
ἃς ἐποίησεν αὐτὸς καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ τοὺς
labores q̃s habuerũt. τ dixit: nũqd inueniem⁹
κόπους οὓς ἔσχοσαν. καὶ εἶπε, μὴ εὑρήσομεν
viru talẽ vnũ: τ nũc faciem⁹ eũ
ἄνδρα τοιοῦτον ἕνα καὶ νῦν ποιήσομεν αὐ-
amicũ τ sociũ nrm. τ scripsit
τὸν φίλον καὶ σύμμαχον ἡμῶν. καὶ ἔγραψεν
epistolas τ misit ei iuxta
ἐπιστολὰς καὶ ἀπέστειλεν αὐτῷ κατὰ τοὺς
verba hec dicẽs. rex alexan
λόγους τούτους λέγων. βασιλεὺς ἀλέξαν-
der fratri ionathe gaudere. audi
δρος τῷ ἀδελφῷ ἰωνάθαν χαίρειν. ἀκή-
uim⁹ de te q̃ vir potẽs fortitudie
κοαμεν περὶ σοῦ ὅτι ἀνὴρ δυνατὸς ἰσχύϊ
τ aptus es vt sis nobis amic⁹.
καὶ ἐπιτήδειος εἶ τοῦ εἶναι ἡμῖν φίλος.
τ nũc costituim⁹ te hodie sũmũ sa
καὶ νῦν καθεστάκαμέν σε σήμερον ἀρχιε-
cerdotẽ gẽtis tue: τ amicũ regis
ρέα τοῦ ἔθνους σου, καὶ φίλον βασιλέως
vocari. τ misit ei pur-
καλεῖσθαι. καὶ ἀπέστειλεν αὐτῷ πορ-
purã τ coronã aureã. τ vt sapias
φύραν καὶ στέφανον χρυσοῦν. καὶ φρονεῖν
q̃ nra sũt τ vt serues amicitiã erga nos.
τὰ ἡμῶν καὶ συντηρεῖν φιλίας πρὸς ἡμᾶς.
τ induit se ionathas sanctã vestẽ
καὶ ἐνεδύσατο ἰωνάθαν τὴν ἁγίαν στολὴν
septimo mẽse anno sexagesimo τ cẽtesimo
τῷ ἑβδόμῳ μηνὶ ἔτους ἑξηκοστοῦ καὶ ἑκατοστοῦ
in festo scenophegie: τ cõgregauit exer
ἐν ἑορτῇ σκηνοπηγίας, καὶ συνήγαγε δυ-
cit⁹. τ preparauit arma mul-
νάμεις. καὶ κατεσκεύασεν ὅπλα πολ-
ta. τ audiuit demetri⁹ sermones
λά. καὶ ἤκουσε δημήτριος τοὺς λόγους
hos: τ tristat⁹ est τ dixit. q̃d hoc
τούτους, καὶ ἐλυπήθη καὶ εἶπε. τί τοῦ-
fecim⁹ q̃ puenit nos
το ἐποιήσαμεν ὅτι προέφθακεν ἡμᾶς ὁ
alexãder vt amicitiã cõstitueret cũ
ἀλέξανδρος τοῦ φιλίαν καταθέσθαι τοῖς
iudeis in munimẽ. scribã eis τ
ἰουδαίοις εἰς στήριγμα. γράψω αὐτοῖς κἀ-
ego verba exhortationis τ altitudis τ
γὼ λόγους παρακλήσεως καὶ ὕψους καὶ
donoꝝ. vt sint mecũ in auxi
δομάτων. ὅπως ὦσι σὺν ἐμοὶ εἰς βοή-
liũ. τ misit epistolã eis iuxta
θειαν. καὶ ἀπέστειλεν αὐτοῖς κατὰ τοὺς
verba hec. rex demetri⁹
λόγους τούτους. βασιλεὺς δημήτριος τῷ
gẽti iudeoꝝ gaudere. qm̃ cõseruastis
ἔθνει ἰουδαίων χαίρειν. ἐπεὶ συνετηρήσα-
ad nos pacta: τ pmansi
τε τὰς πρὸς ἡμᾶς συνθήκας, καὶ ἐνεμεί-
stis in amicitia nra τ nõ accessi-
νατε τῇ φιλίᾳ ἡμῶν καὶ οὐ προσεχωρή-
stis ad inimicos nros audiuim⁹ τ
σατε τοῖς ἐχθροῖς ἡμῶν ἠκούσαμεν καὶ
gauisi sum⁹. τ nũc pseuerate adhuc
ἐχάρημεν. καὶ νῦν ἐμμείνατε ἔτι τοῦ
cõseruare erga nos fidẽ. τ retri-
συντηρῆσαι πρὸς ἡμᾶς πίστιν. καὶ ἀνταπο-
buem⁹ vobis bona: p his q̃ facitis
δώσομεν ὑμῖν ἀγαθά, ἀνθ᾽ ὧν ποιεῖτε
nobiscũ. τ remittem⁹ vobis remissiões
μεθ᾽ ἡμῶν. καὶ ἀφήσομεν ὑμῖν ἀφέματα
multas: τ dabim⁹ vobis dona. τ
πολλά, καὶ δώσομεν ὑμῖν δόματα. καὶ

quas ipse fecit & fratres ei⁹: & labores quos laborauerunt. Et ait. Nunquid inueniemus aliquem virum taleꝫ? Et nũc faciemus eum amicum & socium nrm. Et scripsit epistolam et misit ei secundũ hec verba dicens. Rex alexander fratri ionathe salutem. Audiuimus de te q̃ vir potens sis viribus: & aptus es vt sis amicus noster. Et nunc constituimus te hodie sũmum sacerdotem gẽtis tue: vt amicus voceris regis. Et misit ei purpuram & coronam auream: vt que nostra sunt sentias nobiscuꝫ: & conserues amicicias ad nos. Et induit se ionathas stolam sanctam septimo mẽse anno cẽtesimo sexagesimo in die solẽni scenophegie. Et congregauit exercitum & fecit arma copiosa. Et audiuit demetri⁹ verba ista: & contristatus est nimis: et ait. Quid hoc fecimus q̃ preoccupauit nos alexander apprehendere amicitiam iudeorum ad munimen sui. Scribam & ego illis verba deprecatoria & dignitates & dona: vt sint mecum in adiutoriũ. Et scripsit eis in hec verba. Rex demetrius genti iudeoruꝫ salutẽ. Quoniam seruastis ad nos pactum: & mansistis in amicitia nostra: & non accessistis ad inimicos nostros: audiuimus et gauisi sumus. Et nunc perseuerate adhuc conseruare ad nos fidẽ & retribuemus vobis bona pro his que fecistis nobiscum: & remittemus vobis prestationes multas: & dabimus vobis donationes. Et nunc absoluo vos & omnes iudeos a tributis & precia salis indulgeo: & coronas remitto: & tertias seminis & dimidiam partem fruct⁹ ligni quod est portionis mee relinquo vobis ex hodierno die & deinceps: ne accipiatur a terra iuda et a tribus ciuitatib⁹ q̃ addite sũt illi ex samaria & a galilea ex hodierna die: & in totum tempus. Et hierusalem sit sancta & libera cuꝫ finibus suis: & decime & tributa ipsius sint. Remitto etiam potestatem arcis que est in hierusalem: & do eam sũmo sacerdoti: vt constituat in ea viros quoscunq̃ ipse elegerit qui custodiant eam. Et omneꝫ animam iudeoruꝫ que captiua est a terra iuda in omni regno meo relinquo liberam gratis vt omnes a tributis soluãtur etiam pecorum suorum. Et omnes dies solẽnes & sabbata & neomenie: & dies decreti: & tres dies ante diem solẽnem: & tres dies post diem solennem: sint omnes immunitatis et remissionis omnibus iudeis qui sunt in regno meo. Et nemo habebit potestatem agere aliquid & mouere negocia aduersus aliquem illorum in omni causa. Et vt ascribantur ex iudeis in exercitu regis ad triginta milia virorum. Et dabuntur illis copie vt oportet omnibus exercitibus regis et ex eis ordinabuntur qui sint in munitionibus regis

nũc absoluo vos: τ remitto vobis om-
νῦν ἀπολύω ὑμᾶς, καὶ ἀφίημι ὑμῖν πάν-
nes iudeos a tributis τ
τας τοὺς ἰουδαίους ἀπὸ τῶν φόρων καὶ τῆς
precio salis: τ de coronis:
τιμῆς τοῦ ἁλός, καὶ ἀπὸ τῶν στεφάνων,
τ pro tertia pte seminis: τ pro
καὶ ἀντὶ τοῦ τρίτου τῆς σπορᾶς, καὶ ἀντὶ
dimidia pte fruct⁹ ligni qd
τοῦ ἡμίσους τοῦ καρποῦ τοῦ ξυλίνου τοῦ
incidit mihi accipere: dimitto a die
ἐπιβάλλοντός μοι λαβεῖν, ἀφίημι ἀπὸ τῆς
hodierna τ deinceps accipere de
σήμερον καὶ ἐπέκεινα τοῦ λαβεῖν ἀπὸ
terra iuda: τ de trib⁹ ciuitatib⁹
τῆς γῆς ἰούδα, καὶ ἀπὸ τῶν τριῶν νομῶν
additis illi ex sama-
τῶν προστιθεμένων αὐτῇ ἀπὸ τῆς σαμα-
ria τ galilea: τ ex ho
ρείτιδος καὶ γαλιλαίας, καὶ ἀπὸ τῆς σή-
dierna die τ in sẽpiternũ tpo.
μερον ἡμέρας καὶ εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον.
τ hierlm sit sancta τ libera τ
καὶ ἱερουσαλὴμ ἤτω ἁγία καὶ ἀφειμένη καὶ
fines ei⁹. τ decime τ tributa.
τὰ ὅρια αὐτῆς. καὶ δεκάται καὶ τὰ τέλη.
remitto τ potestatẽ arcis q̃ est
ἀφίημι καὶ τὴν ἐξουσίαν τῆς ἄκρας τῆς
in hierlm: τ do pncipi sacerdotũ
ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ δίδωμι τῷ ἀρχιερεῖ,
vt cõstituat in ea viros q̃s
ὅπως ἂν καταστήσῃ ἐν αὐτῇ ἄνδρας οὓς
cũq̃ elegerit ipse ad custodiẽdũ ip-
ἂν αὐτὸς ἐκλέξηται τοῦ φυλάσσειν αὐ-
sam. τ oẽm aiam iudeoꝝ
τήν. καὶ πᾶσαν ψυχὴν ἰουδαίων τὴν
captiuatã a terra iuda in
αἰχμαλωτισθεῖσαν ἀπὸ γῆς ἰούδα εἰς
omni regno meo remitto libe-
πᾶσαν βασιλείαν μου ἀφίημι ἐλευθέ-
rã gratis. τ oẽs remittãt
ραν δωρεάν. καὶ πάντες ἀφιέτωσαν
tributa τ iumẽtoꝝ suoꝝ. τ om-
τοὺς φόρους καὶ κτηνῶν αὐτῶν. καὶ πᾶ-
nia festa τ sabbata τ neo-
σαι αἱ ἑορταὶ καὶ τὰ σάββατα καὶ νου-
menie: τ dies decreti: τ
μηνίαι, καὶ ἡμέραι ἀποδεδειγμέναι, καὶ
tres dies ãte festũ τ tres di-
τρεῖς ἡμέραι πρὸ ἑορτῆς καὶ τρεῖς ἡμέ-
es post festũ: sint oẽs di-
ραι μεθ᾽ ἑορτήν, ἔστωσαν πᾶσαι αἱ ἡμέ-
es immunitatis τ remissiõis oib⁹ iu
ραι ἀτελείας καὶ ἀφέσεως πᾶσι τοῖς ἰου-
deis q̃ sunt in regno meo. τ
δαίοις τοῖς οὖσιν ἐν τῇ βασιλείᾳ μου. καὶ
nõ hẽbit potestatẽ vll⁹ agere τ fa-
οὐχ ἕξει ἐξουσίαν οὐδεὶς πράσσειν καὶ πα-
tigare aliquẽ eoꝝ de oi re
ρενοχλεῖν τινα αὐτῶν περὶ παντὸς πράγ-
ματος. καὶ προγραφήτωσαν τῶν ἰουδαίων
τ ascribant ex iudeis
in exercit⁹ regis ad trigin
εἰς τὰς δυνάμεις τοῦ βασιλέως εἰς τριάκον-
ta milia viroꝝ. τ dabunt eis
τα χιλιάδας ἀνδρῶν. καὶ δοθήσεται αὐτοῖς
misera vt oportet oib⁹ exercit-
ξένια ὡς καθήκει πάσαις ταῖς δυνάμε-
ib⁹ regis. τ ordinabunt ex
σι τοῦ βασιλέως. καὶ κατασταθήσεται ἐξ
eis in munitionib⁹ regis
αὐτῶν ἐν τοῖς ὀχυρώμασι τοῦ βασιλέως

τοῖς μεγάλοις. καὶ ἐκ τούτων καταςαθήσε-
ται ἐπὶ χρειῶν τῆς βασιλείας τῶν οὐσῶν
εἰς πίστιν. καὶ οἱ ἐπ' αὐτῶν καὶ οἱ ἄρχοντες
ἔσωσαν ἐξ αὐτῶν, καὶ πορευέσθωσαν τοῖς
νόμοις αὐτῶν, καθὰ καὶ προσέταξεν ὁ βα-
σιλεὺς ἐν γῇ ἰούδα. καὶ τοὺς τρεῖς νομοὺς
τοὺς προστεθέντας τῇ ἰουδαία ἀπὸ τῆς χώ-
ρας σαμαρείας, προστεθήτω τῇ ἰουδαία πρὸς
τὸ λογισθῆναι τοῦ γενέσθαι ὑφ' ἕνα, τοῦ μὴ ὑπα-
κοῦσαι ἄλλης ἐξουσίας, ἀλλ' ἢ τοῦ ἀρχιερέ-
ως. πτολεμαΐδα καὶ τὴν προσκυροῦσαν
αὐτῇ δέδωκα δόμα τοῖς ἁγίοις, τοῖς ἐν
ἱερουσαλὴμ εἰς τὴν προσκαθήκουσαν δαπάνην
τοῖς ἁγίοις. κἀγὼ δίδωμι κατ' ἐνιαυτὸν δε-
καπέντε χιλιάδας σίκλων ἀργυρίου ἀπὸ
τῶν λόγων τοῦ βασιλέως ἀπὸ τῶν τό-
πων τῶν ἀνηκόντων. καὶ πᾶν τὸ πλεονάζον
ὃ οὐκ ἀπεδίδοσαν ἀπὸ τῶν χρειῶν, ὡς
ἐν τοῖς πρώτοις ἔτεσιν, ἀπὸ τοῦ νῦν δώσου-
σιν εἰς τὰ ἔργα τοῦ οἴκου. καὶ ἐπὶ τούτοις
πεντακισχιλίους σίκλους ἀργυρίου οὓς ἀνε-
λάμβανον ἀπὸ τῶν χρειῶν ὡς ἐν τοῖς πρώ-
τοις ἔτεσι τοῦ ἁγίου ἀπὸ τοῦ λόγου κατ' ἐνι-
αυτὸν, καὶ ταῦτα ἀφίεται διὰ τὸ ἀνήκειν αὐτὰ
τοῖς ἱερεῦσι τοῖς λειτουργοῦσι. καὶ ὅσοι ἐὰν
φύγωσιν εἰς τὸ ἱερὸν τὸ ἐν ἱεροσολύμοις καὶ
ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτοῦ, ὀφείλοντες βασι-
λικὰ καὶ πᾶν πρᾶγμα, ἀπολελύσθωσαν.
καὶ πάντα ὅσα ἐστὶν αὐτοῖς ἐν τῇ βασιλείᾳ
μου. καὶ τοῦ οἰκοδομηθῆναι καὶ τοῦ ἐπικαινισθῆ-
ναι τὰ ἔργα τῶν ἁγίων. καὶ ἡ δαπάνη δοθή-
σεται ἐκ τοῦ λόγου τοῦ βασιλέως, καὶ τοῦ οἰκοδο-
μηθῆναι τὰ τείχη ἱλὴμ καὶ ὀχυρῶσαι κυ-
κλόθεν. καὶ ἡ δαπάνη δοθήσεται ἐκ τοῦ λόγου
τοῦ βασιλέως. καὶ τοῦ οἰκοδομῆναι τὰ τείχη
τὰ ἐν τῇ ἰουδαία. ὡς δὲ ἤκουσεν ἰωνάθας καὶ

magni. Et ex his cõstituentur sup negocia regni que aguntur ex fide: & principes sint ex eis: & ãbulent in legib⁹ suis: sicut precepit rex in terra iuda. Et tres ciuitates q̃ addite sunt iudee ex regione samarie: cũ iudea reputentur vt sint sub vno: & non obediãt aliene potestati: nisi sũmo sacerdoti: ptolemaida & cõfines eius quas dedi donũ sanctis q sunt in hierusalẽ ad necessarios sumptus sanctorum: & ego dabo singulis annis quindecim milia siclorum argenti de rationibus regis que me contingunt: & omne quod reliquum fuerit quod non reddiderant qui super negocia erant annis prioribus ex hoc dabunt in opa domus. Et sup hec quiq; milia siclorũ argenti q̃ accipiebãt de sanctorũ rõne p singulos annos: & hec ad sacerdotes pertineãt qui ministerio fungũtur. Et qcunq; cõfugerit in tẽplũ quod est hierosolymis & in oĩb⁹ finib⁹ eius: obnoxii regi in oĩ negocio dimittantur: & vniuersa q̃ sunt ĩ regno meo libera habeant. Et ad edificanda vel restaurãda opera sanctorũ sumpt⁹ dabũtur de rõne regis: & ad extruendos muros in hierl'm: & cõmuniẽdos in circuitu: sumpt⁹ dabũtur de rõne regis: & ad cõstruẽdos muros in iudea. Vt audiuit aũt ionathas & popul⁹ sermones istos non crediderunt eis nec receperũt eos quia recordati sũt malicie magne quã fecerat in israel & tribulauerat eos valde. Et cõplacuit eis in alexandrũ: quia ipse fuerat eis princeps sermonum pacis: & ipsi auxilium ferebant omnibus diebus. Et congregauit rex alexander exercitum magnum: & admouit castra contra demetrium. Et commiserunt prelium duo reges & fugit exercit⁹ demetrii: & insecutus est eum alexander: & incubuit super eos. Et inualuit prelium nimis donec occidit sol. et cecidit demetrius in die illa. Et misit alexãder ad ptolemeuȝ regem egypti legatos secundũ hec verba dicens. Quoniam regressus sum in regnum meum & sedi ĩ sede patrum meorum & obtinui principatum: & contriui demetrium: & possedi regionem nostram & commisi pugnam cum eo & contritus est ipse & castra eius a nobis: & sedemus in sede regni eius: et nunc statuamus adinuiceȝ amicitiã: & da mihi filiam tuam vxorem & ego ero gener tuus: & dabo tibi dona: & ipsi dignitatem. Et respondit rex ptolemeus dicens. Felix dies in qua reuersus es ad terram patrum tuorum & sedisti in sede regni eorum. Et nunc faciam tibi quod scripsisti: sed occurre mihi ptolemaidam: vt videamus inuicem nos et spondeam tibi sicut

D

ὁ λαὸς τοὺς λόγους τούτους, οὐκ ἐπίστευ-
σαν αὐτοῖς οὐδὲ ἐπεδέξαντο, ὅτι ἐπε-
μνήσθησαν τῆς κακίας τῆς μεγάλης ἧς
ἐποίησεν ἐν ἰσραήλ, καὶ ἔθλιψεν αὐτοὺς
σφόδρα. καὶ εὐδόκησαν ἐν ἀλεξάνδρῳ,
ὅτι αὐτὸς ἐγένετο αὐτοῖς ἀρχηγὸς λόγων
εἰρηνικῶν, καὶ συνεμάχουν αὐτῷ πάσας
τὰς ἡμέρας. καὶ συνήγαγεν ἀλέξαν-
δρος ὁ βασιλεὺς δυνάμεις μεγάλας, καὶ
παρενέβαλεν ἐξεναντίας δημητρίου. καὶ
συνῆψαν πόλεμον οἱ δύο βασιλεῖς. καὶ
ἔφυγεν ἡ παρεμβολὴ ἀλεξάνδρου. καὶ
ἐδίωξεν αὐτὸν ὁ δημήτριος, καὶ ἴσχυσεν
ἐπ' αὐτούς. καὶ ἐστερέωσε τὸν πόλεμον σφό-
δρα ἕως ἔδυ ὁ ἥλιος. καὶ ἔπεσεν ὁ δη-
μήτριος ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. καὶ ἀπέστειλεν
ἀλέξανδρος πρὸς πτολεμαῖον βασιλέα
αἰγύπτου πρέσβεις κατὰ τοὺς λόγους
τούτους λέγων. ἐπεὶ ἀνέστρεψα εἰς γῆν
βασιλείας μου, καὶ ἐκάθισα ἐπὶ θρόνου
πατέρων μου καὶ ἐκράτησα τῆς ἀρχῆς, καὶ
συνέτριψα τὸν δημήτριον, καὶ ἐπεκράτησα
τῆς χώρας ἡμῶν, καὶ συνῆψα πρὸς αὐτὸν
μάχην, καὶ συνετρίβη αὐτὸς καὶ ἡ παρεμ-
βολὴ αὐτοῦ ὑφ' ἡμῶν, καὶ ἐκαθίσαμεν ἐπὶ
θρόνου βασιλείας αὐτοῦ, καὶ νῦν στήσωμεν
πρὸς ἑαυτοὺς φιλίαν. καὶ νῦν δός μοι τὴν
θυγατέρα σου εἰς γυναῖκα. καὶ ἐπιγαμ-
βρεύσω σοι καὶ δώσω σοι δόματα καὶ
αὐτῇ ἄξια σου. καὶ ἀπεκρίθη πτολεμαῖος ὁ
βασιλεὺς λέγων. ἀγαθὴ ἡμέρα ἐν ᾗ ἀνέ-
στρεψας εἰς γῆν πατέρων σου καὶ ἐκάθι-
σας ἐπὶ θρόνου βασιλείας αὐτῶν. καὶ νῦν
ποιήσω σοι ἃ ἔγραψας. ἀλλ' ἀπάντησον
εἰς πτολεμαΐδα, ὅπως ἴδωμεν ἀλλή-
λους, καὶ ἐπιγαμβρεύσω σοι καθὼς

E

Infra. 11. d.

G

εἴρηκας. καὶ ἐξῆλθε πτολεμαῖος ἐξ αἰγύ-
πτου αὐτὸς καὶ κλεοπάτρα ἡ θυγάτηρ αὐ-
τοῦ, καὶ ἦλθον εἰς πτολεμαΐδα ἔτους δευ-
τέρου καὶ ἑξηκοστοῦ καὶ ἑκατοστοῦ. καὶ ἀπήν-
τησεν αὐτῷ ἀλέξανδρος ὁ βασιλεύς, καὶ
ἐξέδοτο αὐτῷ κλεοπάτραν τὴν θυγατέρα
αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε τὸν γάμον αὐτῆς ἐν
πτολεμαΐδι, καθὼς οἱ βασιλεῖς ἐν δόξῃ
μεγάλῃ. καὶ ἔγραψεν ὁ βασιλεὺς ἀλέξαν-
δρος ἰωνάθῃ, ἐλθεῖν εἰς συνάντησιν αὐτῷ.
καὶ ἐπορεύθη μετὰ δόξης εἰς πτολεμαΐ-
δα, καὶ ἀπήντησε τοῖς δυσὶ βασιλεῦσι.
καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ἀργύριον καὶ χρυσίον
καὶ τοῖς φίλοις αὐτῶν καὶ δόματα πολλά,
καὶ εὗρε χάριν ἐναντίον αὐτῶν. καὶ ἐπι-
συνήχθησαν ἐπ' αὐτὸν ἄνδρες λοιμοὶ ἐξ
ἰσραήλ ἄνδρες παράνομοι ἐντυχεῖν
κατ' αὐτοῦ, καὶ οὐ προσέσχεν αὐτοῖς ὁ βα-
σιλεύς. καὶ προσέταξεν ὁ βασιλεύς, καὶ
ἐξέδυσαν ἰωνάθαν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ
ἐνέδυσαν αὐτὸν πορφύραν. καὶ ἐποίησαν
οὕτως. καὶ ἐκάθισεν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς
μετ' αὐτοῦ, καὶ εἶπε τοῖς ἄρχουσιν αὐ-
τοῦ. ἐξέλθετε μετ' αὐτοῦ εἰς μέσον τῆς
πόλεως, καὶ κηρύξατε τοῦ μηδένα ἐντυγ-
χάνειν κατ' αὐτοῦ περὶ μηδενὸς πράγ-
ματος, καὶ μηδεὶς αὐτῷ παρενοχλείτω
περὶ παντὸς λόγου. καὶ ἐγένετο ὡς εἶδον
οἱ ἐντυγχάνοντες τὴν δόξαν αὐτοῦ καθὼς
ἐκήρυξε, καὶ περιβεβλημένον αὐτὸν πορ-
φύραν, καὶ ἔφυγον πάντες. καὶ ἐδόξασεν
αὐτὸν ὁ βασιλεύς, καὶ ἔγραψεν αὐτὸν
τῶν πρώτων φίλων, καὶ ἔθετο αὐτὸν στρα-
τηγὸν καὶ μεριδάρχην. καὶ ἐπέστρεψεν ἰω-
νάθας εἰς ἱερουσαλὴμ μετ' εἰρήνης καὶ
εὐφροσύνης. καὶ ἐν ἔτει πέμπτῳ καὶ ἑξηκοστῷ

dixisti. Et exiuit ptolemeus de egypto ipse & cleopatra filia eius: & venit ptolemaidã anno centesimo sexagesimo secundo. Et occurrit ei alexander rex. Et dedit ei cleopatrã filiam suam: & fecit nuptias eius ptolemaide: sicut reges in magna gloria. Et scripsit alexander rex ionathe: vt veniret obuiam sibi. Et abiit cuȝ gloria ptolemaidam: & occurrit ibi duobus regibus: & dedit illis argentum multum & aurum & dona: & inuenit gratiam in conspectu eorũ. Et cõuenerũt aduersus eũ viri pestilentes ex israel viri iniqui ĩterpellantes aduersus eũ: & non intẽdit ad eos rex. Et iussit spoliari ionatham vestibus suis & indui eum purpura. Et ita fecerunt. Et collocauit eũ rex sedere secũ. Dixitq; principibus suis. Exite cũ eo in mediũ ciuitatis: & predicate vt nemo aduersus euȝ interpellet de vllo negocio nec quisq̃ȝ ei molest⁹ sit de vlla rõne. Et factũ est vt viderunt qui ĩterpellabant gloriaȝ eius q̃ predicabãtur & opertũ eum purpura: fugerunt omnes. Et magnificauit euȝ rex & scripsit eum inter primos amicos & posuit eũ ducem & participẽ principatus. Et reuersus est ionathas in hierl'ȝ cũ pace & letitia. In ãno cẽtesimo sexagesimo quinto venit demetri⁹ fili⁹ demetrii a creta ĩ terram patrum suorum. Et audiuit alexander rex & contristatus est valde: & reuersus est antiochiã. Et cõstituit demetrius rex apollonium ducẽ qui preerat cele syrie & congregauit exercitũ magnum & accessit ad iamniam & misit ad ionatham summum sacerdotem dicens. Tu solus resistis nobis. Ego autem factus sum in derisum & in opprobriũ: propterea quia tu potestatem aduersuȝ nos exerces in montibus. Nũc ergo si confidis in virtutibus tuis descende ad nos in campum & comparemus illic inuicem: quia mecum est virtus bellorum. Interroga & disce quis sum ego & ceteri qui auxilio sunt mihi: qui & dicunt quia non põt stare pes vester ante faciem nostram quia bis in fugam conuersi sunt patres tui in terrã suã. Et nũc quõ poteris sustinere equitatum & exercitum tantum in campo vbi non est lapis neq; saxum neq; locus fugiendi. Vt audiuit autem ionathas sermones apollonii: motus est animo. Et elegit decem milia virorum: & exiit ab hierusalem: & occurrit ei simon frater eius in adiutorium. Et applicuerunt castra in ioppen. Et exclusit eum a ciuitate quia custodia apollonii ioppe erat: & oppugnauit eam. Et exterriti qui erant in ciuitate aperuerũt ei: & obtinuit ionathas ioppẽ. Et audiuit apollonius: & admouit tria milia equitum

καὶ ἑκατοστῷ ἦλθε δημήτριος ὁ υἱὸς δημη-
τρίου ἐκ κρήτης εἰς τὴν γῆν τῶν πατέ-
ρων αὐτοῦ. καὶ ἤκουσεν ἀλέξανδρος ὁ βα-
σιλεύς, καὶ ἐλυπήθη σφόδρα. καὶ ἀπέστρε-
ψεν εἰς ἀντιόχειαν. καὶ κατέστησε δη-
μήτριος ἀπολλώνιον τὸν ὄντα ἐπὶ κοίλης
συρίας. καὶ συνήγαγε δύναμιν μεγάλην,
καὶ παρενέβαλεν ἐν ἰαμνείᾳ. καὶ ἀπέστει-
λε πρὸς ἰωνάθαν τὸν ἀρχιερέα λέγων.
σὺ μονώτατος ἐπαίρῃ ἐφ' ἡμᾶς, ἐγὼ δὲ
ἐγενήθην εἰς καταγέλωτα καὶ εἰς ὀνειδι-
σμὸν διὰ σέ. καὶ διὰ τί ἐξουσιάζῃ ἐφ' ἡμᾶς
ἐν τοῖς ὄρεσι. νῦν οὖν εἰ πέποιθας ἐπὶ
ταῖς δυνάμεσί σου, κατάβηθι πρὸς ἡμᾶς
εἰς τὸ πεδίον, καὶ συγκριθῶμεν ἑαυτοῖς
ἐκεῖ. ὅτι μετ' ἐμοῦ ἐστι δύναμις τῶν πό-
λεων. ἐρώτησον καὶ μάθε τίς εἰμι καὶ
οἱ λοιποὶ οἱ βοηθοῦντες ἡμῖν. καὶ λέγου-
σιν, οὐκ ἔστιν ὑμῖν στάσις ποδὸς κατὰ
πρόσωπον ἡμῶν. ὅτι δὶς ἐτροπώθησαν οἱ
πατέρες σου ἐν τῇ γῇ αὐτῶν. καὶ νῦν οὐ
δυνήσῃ ὑποστῆναι τὴν ἵππον καὶ δύναμιν
τοιαύτην ἐν τῷ πεδίῳ, ὅπου οὐκ ἔστι λίθος
οὐδὲ κόχλαξ οὐδὲ τόπος τοῦ φυγεῖν.
ὡς δὲ ἤκουσεν ἰωνάθας τῶν λόγων ἀπολ-
λωνίου, ἐκινήθη τῇ διανοίᾳ. καὶ ἐπέλεξε
δέκα χιλιάδας ἀνδρῶν, καὶ ἐξῆλθεν ἐξ
ἱερουσαλήμ. καὶ συνήντησεν αὐτῷ σί-
μων ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἐπὶ βοήθειαν αὐ-
τοῦ. καὶ παρενέβαλεν ἐπὶ ἰόππην. καὶ
ἀπέκλεισαν αὐτὸν ἐκ τῆς πόλεως, ὅτι
φρουρὰ ἀπολλωνίου ἐν ἰόππῃ. καὶ ἐπο-
λέμησαν αὐτήν. καὶ φοβηθέντες οἱ
ἐκ τῆς πόλεως. καὶ ἐκυρίευσεν ἰωνά-
θας ἰόππης. καὶ ἤκουσεν ἀπολλώνιος.
καὶ παρενέβαλε τρισχιλίαν ἵππον.

τ exercitū multū. τ abiit in azo=
καὶ δύναμιν πολλήν. καὶ ἐπορεύθη εἰς ἄζω
tū tāq̄ iter faciens. τ simul pcessit in cam
τον ὡς διοδεύων, καὶ ἅμα προῆλθεν εἰς τὸ πε=
pū: eo q̄ hēret ipe multitudinē eq̄tat⁹ τ
δίον, διὰ τὸ ἔχειν αὐτὸν πλῆθος ἵππου καὶ
cōfideret in ipo. τ insequut⁹ ē post
πεποιθέναι ἐπ' αὐτήν. καὶ κατεδίωξεν ὀπί
eū in azotū. τ cōmiserūt exercī=
σω αὐτοῦ εἰς ἄζωτον. καὶ συνῆψαν αἱ πα=
tus post eū in preliū. τ reli
ρεμβολαὶ ὀπίσω αὐτ͂ εἰς πόλεμον. καὶ ἀπέ
quit apolloni⁹ mille eq̄tes occulte
λιπεν ἀπολλώνιος χιλίαν ἵππον κρυπτῶς
post eos. τ cognouit ionathas q̄
κατόπισθεν αὐτῶν. καὶ ἔγνω ἰωνάθαν ὅτι
sunt insidie post se. τ circuie=
ἐστιν ἔνεδρον κατόπισθεν αὐτοῦ. καὶ ἐκύκλω
runt eius castra. τ iecce=
σαν αὐτοῦ τὴν παρεμβολήν. καὶ ἐξέ=
runt iacula in populū a ma=
τειναξαν τὰς χεῖρας εἰς τὸν λαὸν ἐκ πρω
ne vsq̄ ad vesperā. at popl's stetit sicut
ἴθεν ἕως δείλης. ὁ δὲ λαὸς εἱστήκει καθὼς
p̄cepit ionathas: τ laborauerūt equi
ἐπέταξεν ἰωνάθαν, καὶ ἐκοπίασαν οἱ ἵπ=
coꝝ. τ traxit simō ex=
ποι αὐτῶν. καὶ εἵλκυσε σίμων τὴν δύ=
ercitū suū: τ cōmisit cōtra legio=
ναμιν αὐτοῦ, καὶ συνῆψε πρὸς τὴν φάλαγ
nem. nā eq̄tes fatigati erāt: τ cōtriti
γα. ἡ γὰρ ἵππος ἐξελύθη, καὶ συνετρίβη
sunt ab eo: τ fugerūt. τ eq̄tes
σαν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἔφυγον. καὶ ἡ ἵππος
dispersi sūt p campū: τ fugerunt in
ἐσκορπίσθη ἐν τῷ πεδίῳ, καὶ ἔφυγον εἰς
azotū: τ itrauerūt in bethdagon ido
ἄζωτον, καὶ εἰσῆλθον εἰς βηθδαγὼν τὸ εἰ=
lum suū vt liberarent. τ succen
δωλεῖον αὐτῶν τοῦ σωθῆναι. καὶ ἐνεπύρι
dit ionathas azotū τ ciuitates q̄
σεν ἰωνάθαν τὴν ἄζωτον καὶ τὰς πόλεις τὰς
i circuitu ei⁹: τ accepit spolia eoꝝ.
κύκλῳ αὐτῆς, καὶ ἔλαβε τὰ σκῦλα αὐτῶν.
τ tēplū dagon τ eos q̄ cōfugerunt
καὶ τὸ ἱερὸν δαγὼν καὶ τοὺς συμφυγόντας
in illud succēdit igni. τ fuerunt q̄
εἰς αὐτὸ ἐνεπύρισε πυρί. καὶ ἐγένοντο οἱ
ceciderunt gladio cū succen=
πεπτωκότες μαχαίρᾳ σὺν τοῖς ἐμπυρι
sis ad viros octo mille. τ reces
σθεῖσιν εἰς ἄνδρας ὀκτακισχιλίους. καὶ ἀπῆ
sit īde ionathas: τ castrametat⁹ est in
ρεν ἐκεῖθεν ἰωνάθαν, καὶ παρενέβαλεν ἐπὶ
ascalonē. τ exierūt q̄ de ciuitate
ἀσκάλωνα. καὶ ἐξῆλθον οἱ ἐκ τῆς πόλεως
in occursum ei in glīa ma=
εἰς συνάντησιν αὐτῷ ἐν δόξῃ μεγά=
gna. τ reuersus ē ionathas in hieru
λῃ. καὶ ἐπέστρεψεν ἰωνάθαν εἰς ἱερου=
salem cū suis habētes spo
σαλὴμ σὺν τοῖς παρ' αὐτοῦ ἔχοντες σκῦ
lia multa. τ factū est vt audiuit alexan
λα πολλά. καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν ἀλέξαν
der rex sermones istos: τ
δρος ὁ βασιλεὺς τοὺς λόγους τούτους, καὶ
addidit glīficare ionathā: τ mi=
προσέθετο δοξάσαι τὸν ἰωνάθαν, καὶ ἀπέ
sit ei fibulā aureā: vt cōsuetudo ē
στειλεν αὐτῷ πόρπην χρυσῆν, ὡς ἔθος ἐστὶ
dari cognatis regū. τ
δίδοσθαι τοῖς συγγενέσι τῶν βασιλέων. καὶ

& exercitum multū. Et abiit azotum tanq̄ iter faciens: & statim exiit in campum eo q̄ haberet multitudinem equitum & confideret in eis. Et insecutus ē eum ionathas in azotum & commiserunt prelium. Et reliquit apollonius in castris mille equites post eos occulte: & cognouit ionathas quoniam insidie sunt post se: & circuierunt castra eius: & iecerunt iacula in populū a mane vsq̄ ad vesperam. Populus autē stabat sicut preceperat ionathas & laborauerunt equi eorum. Et eiecit simon exercitum suum & commisit contra legionem. Equites enim fatigati erant. Et contriti sunt ab eo & fugerunt. Et qui dispersi sunt per campum fugerūt in azotum: & intrauerunt in bethagon idolum suum vt ibi se liberarēt. Et succendit ionathas azotum & ciuitates q̄ erant in circuitu eius: & accepit spolia eorum: & templum dagon & oēs qui fugerunt in illud succendit igni. Et fuerunt qui ceciderunt gladio cum his q̄ succensi sunt fere octo milia virorum. Et mouit inde ionathas castra: & applicuit ea ascalonē & exierunt de ciuitate obuiam illi in magna gloria. Et reuersus est ionathas in hierusalem cum suis habentibus spolia multa. Et factū est vt audiuit alexander rex sermones istos: addidit adhuc glorificare ionathā. Et misit ei fibulam aurea: sicut cōsuetudo est dari cognatis regum. Et dedit ei accharon & omnes fines eius in possessionem. Capi. xi.

ET rex egypti congregauit exercitum sicut arenā que est circa orā maris & naues multas: & querebat obtinere regnum alexandri dolo & addere illud regno suo. Et exiit in syriam verbis pacificis: & aperiebantur ei ciuitates & occurrebant ei quia mandauerat alexander rex exire ei obuiam eo q̄ socer suus esset. Cum autem introiret ciuitatem ptolemeus ponebat custodias militum in singulis ciuitatibus Et cum appropiauit azoto ostenderūt ei templum dagon succensum igni: & azotū & cetera ei⁹ demolita & corpora piecta: & eorum qui cesi erant in bello tumulos quos fecerant secus viam. Et narrauerunt regi quia hec fecit ionathas: vt inuidiam facerent ei. Et tacuit rex. Et occurrit ionathas regi in ioppē cum gloria: & inuicem se salutauerunt & dormierunt illic. Et abiit ionathas cum rege vsq̄ ad fluuium qui vocabatur eleutherus. & reuersus est in hierusalem. Rex autem ptolemeus obtinuit dominium ciuitatum vsq̄ seleuciā maritimam et cogitabat in alexandrum consilia mala. Et misit legatos ad demetrium dicens. Veni componamus inter nos pactum & dabo tibi filiā meam quam habet alexander:

dedit ei accaron τ oīa
ἔδωκεν αὐτῷ τὴν ἀκκαρὼν καὶ πάντα τὰ
fines ei⁹ in possessionē.
ὅρια αὐτῆς εἰς κληροδοσίαν. Ca. 11.
ET rex egypti cōgregauit
Καὶ ὁ βασιλεὺς αἰγύπτου ἤθροισεν
exercit⁹ multos sicut arena q̄ circa
δυνάμεις πολλὰς ὡς ἡ ἄμμος ἡ παρὰ
orā maris: τ naues mul
τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης, καὶ πλοῖα πολ
tas. τ q̄siuit obtinere re=
λά. καὶ ἐζήτησε κατακρατῆσαι τῆς βασι
gnū alexandri dolo: τ addere il=
λείας ἀλεξάνδρου δόλῳ, καὶ προσθῆναι αὐ=
lud regno suo. τ exiit in syri
τὴν τῷ βασιλείῳ αὐτοῦ. καὶ ἐξῆλθεν εἰς συρί
am verbis pacificis. τ aperiebāt ei q̄ de
αν λόγοις εἰρηνικοῖς. καὶ ἤνοιγον αὐτῷ οἱ ἀπὸ
ciuitatib⁹: τ occurrebāt ei: q̄m mādatū
τῶν πόλεων, καὶ συνήντων αὐτῷ, ὅτι ἐντολὴ
erat alexandri regis obuiare ei
ἦν ἀλεξάνδρου τ͂ βασιλέως συναντᾶν αὐτῷ
eo q̄ socer sui⁹ esset. vt aūt itroiuit
διὰ τὸ πενθερὸν αὐτ͂ εἶναι. ὡς δὲ εἰσεπορεύε
in ciuitates ptolemaidis: ponebat
το εἰς τὰς πόλεις πτολεμαΐδος, ἀπέτασσε
exercitus i custodiā i singulis ciuitatib⁹ vt
τὰς δυνάμεις φρουρὰν ἐν ἑκάστῃ πόλει. ὡς
aūt appropiq̄uit in azotū: ōnderūt ei tē
δὲ ἤγγισεν εἰς ἄζωτον, ἔδειξαν αὐτῷ τὸ ἱε=
plū dagon succensum: τ azotū τ
ρὸν δαγὼν ἐμπεπυρισμένον, καὶ ἄζωτον καὶ
suburbia ei⁹ destructa: τ cor
τὰ περιπόλια αὐτῆς καθῃρημένα, καὶ τὰ σώ
pora piecta: τ cōbustos
ματα ἐρριμμένα, καὶ τοὺς ἐμπεπυρισμένους
q̄s cōbussit in bello. fecerāt
οὓς ἐνεπύρισεν ἐν τῷ πολέμῳ. ἐποίησαν
eīs tumulos coꝝ in via ei⁹. τ nar
γὰρ θημωνίας αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ αὐτοῦ. καὶ διη
rauerūt regi q̄ fecit iona=
γήσαντο τῷ βασιλεῖ ἃ ἐποίησεν ἰωνά=
thas ad vituperādū eū. τ tacuit
θαν εἰς τὸ ψογῆσαι αὐτόν. καὶ ἐσίγησεν ὁ
rex. τ occurrit ionathas re=
βασιλεύς. καὶ συνήντησεν ἰωνάθαν τῷ βα
gi in ioppe cū glīa. τ saluta
σιλεῖ εἰς ἰόππην μετὰ δόξης, καὶ ἠσπά=
uerūt se inicē τ dormierūt illic. τ
σαντο ἀλλήλους καὶ ἐκοιμήθησαν ἐκεῖ. καὶ
abiit ionathas cū rege
ἐπορεύθη ἰωνάθαν μετὰ τοῦ βασιλέως
vsq̄ ad fluuiū vocatū eleutheron:
ἕως τ͂ ποταμοῦ τοῦ καλουμένου ἐλευθέρου,
τ reuersus est in hierl'm. at rex
καὶ ἐπέστρεψεν εἰς ἱερουσαλήμ. ὁ δὲ βασι=
ptoleme⁹ obtinuit dñium ciuitatū
λεὺς πτολεμαῖος ἐκυρίευσε τῶν πόλεων τῆς
maritime vsq̄ ad seleuciā mariti
παραλίας ἕως σελευκείας τῆς παραθαλασ
mā. τ cogitabat de alexādro con
σίας. καὶ διελογίζετο περὶ ἀλεξάνδρου λο=
silia mala. τ misit lega
γισμοὺς πονηρούς. καὶ ἀπέστειλε πρέσ=
tos ad demetriū regē di=
βεις πρὸς δημήτριον τὸν βασιλέα λέ=
cēs. veni cōponam⁹ iter nos pa=
γων. δεῦρο συνθώμεθα πρὸς ἑαυτοὺς δι=
ctum: τ dabo tibi filiā
αθήκην, καὶ δώσω σοι τὴν θυγατέρα
meā quā hз alexander:
μου ἣν ἔχει ἀλέξανδρος,

Infra. 12.a.

ō.10.c.

ō.1.g

A

τ regnabis in regno pr̄is
καὶ βασιλεύσεις τῆς βασιλείας τοῦ πρὸς
tui. penitet enī q̄ dedi ei
σου. μεταμεμέλημαι γὰρ δοὺς αὐτῷ τὴν
filiā meā. q̄siuit eni occidere me:
θυγατέρα μου. ἐζήτησε γὰρ ἀποκτεῖναί με,
τ vituperauit eū: q̄ desiderabat
καὶ ἐψόγησεν αὐτόν, χάριν τοῦ ἐπιθυμῆσαι
ipe regnū illi⁹. τ auferens
αὐτὸν τῆς βασιλείας αὐτοῦ. καὶ ἀφελόμενος
ab eo filiā: dedit ipsi deme=
αὐτ͂ τὴν θυγατέρα, ἔδωκεν αὐτῷ τῷ δημη=
trio: τ alienat⁹ est ab alexandro. τ apparuit
τρίῳ, καὶ ἠλλοιώθη τ͂ ἀλεξάνδρου. καὶ ἐφάνη
inimicitia illoꝝ. τ itrauit ptoleme⁹ in
ἡ ἔχθρα αὐτῶν. καὶ εἰσῆλθε πτολεμαῖος εἰς
antiochiā: τ iposuit duo diademata
ἀντιόχειαν, καὶ περιέθετο δύο διαδήματα
circū caput ei⁹: diadema asie τ e=
περὶ τὴν κεφαλὴν αὐτ͂, τὸ τῆς ἀσίας καὶ αἰ=
gypti. alexander aūt rex erat in ci
γύπτου. ἀλέξανδρος δὲ ὁ βασιλεὺς ἦν ἐν κι=
licia in tp̄ibus illis: q̄ rebella
λικίᾳ κατὰ τοὺς καιροὺς ἐκείνους, ὅτι ἀπε
bāt q̄ de locis illis. τ audi
στάτουν οἱ ἀπὸ τῶν τόπων ἐκείνων. καὶ ἤκου
uit alexander: τ venit cōtra eū in bel=
σε ἀλέξανδρος, καὶ ἦλθεν ἐπ' αὐτὸν πολέ=
lum. τ eduxit ptolemeus: τ occur
μῳ. καὶ ἐξήγαγε πτολεμαῖος, καὶ ἀπήντη=
rit ei in manu forti: τ fugauit
σεν αὐτῷ ἐν χειρὶ ἰσχυρᾷ, καὶ ἐτροπώσατο
eū. τ fugit alexander in arabi=
αὐτόν. καὶ ἔφυγεν ἀλέξανδρος εἰς τὴν ἀραβί
am: vt ptegeret ipe ibi. at rex
αν, τ͂ σκεπασθῆναι αὐτὸν ἐκεῖ. ὁ δὲ βασι=
ptolemeus exaltat⁹ est. τ abstulit zabdi=
λεὺς πτολεμαῖος ὑψώθη. καὶ ἀφεῖλε ζαβδι
el arabs caput alexandri: τ
ὴλ ὁ ἄραψ τὴν κεφαλὴν ἀλεξάνδρου, καὶ
misit ptolemeo. τ rex
ἀπέστειλε τῷ πτολεμαίῳ. καὶ ὁ βασιλεὺς
ptoleme⁹ mortu⁹ est die tertio. τ
πτολεμαῖος ἀπέθανε τῇ ἡμέρᾳ τρίτῃ. καὶ οἱ
exīntes in munitionib⁹ suis occisi sunt
ὄντες ἐν τοῖς ὀχυρώμασιν αὐτ͂ ἀπώλοντο
ab his q̄ in munitionib⁹. τ regna
ὑπὸ τῶν ἐν τοῖς ὀχυρώμασι. καὶ ἐβασίλευ=
uit demetrius ãno septimo τ sexagesimo
σε δημήτριος ἔτους ἑβδόμου καὶ ἑξηκοστοῦ
τ cētesimo. in dieb⁹ illis cōgre=
καὶ ἑκατοστοῦ. ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις συνή=
gauit ionathas eos q̄ de iudea: vt expu
γαγεν ἰωνάθαν τοὺς ἐκ τῆς ἰουδαίας, τ͂ ἐκπο
gnaret arcē q̄ in hierl'm. τ
λεμῆσαι τὴν ἄκραν τὴν ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ
fecit cōtra eā machinas multas. τ
ἐποίησεν ἐπ' αὐτὴν μηχανὰς πολλάς. καὶ
abierunt q̄dā odio hñtes gentē illoꝝ
ἐπορεύθησάν τινες μισοῦντες τὸ ἔθνος αὐ=
rum viri iniqui ad regem:
τῶν ἄνδρες παράνομοι πρὸς τὸν βασιλέα,
τ nūciauerunt ei q̄ ionathas obsi
καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ ὅτι ἰωνάθαν περικά
det arcē. τ audiēs iratus est. vt aūt
θηται τὴν ἄκραν. καὶ ἀκούσας ὠργίσθη. ὡς δὲ
audiuit: statī cū iter fecisset venit in ptole
ἤκουσεν, εὐθέως ἀναζεύξας ἦλθεν εἰς πτολε
maidē. τ scripsit ionathe: vt nō obside=
μαΐδα. καὶ ἔγραψεν ἰωνάθαν, τ͂ μὴ περικα=
ret. τ vt occurreret ipse ei vt
θῆσθαι καὶ τ͂ ἀπαντῆσαι αὐτὸν αὐτῷ συμ

B

C

D

& regnabis in regno patris tui. Penitet enī me q̄ dederim illis filiā meā. Que siuit enī me occidere. Et vituperauit eum ppterea q̄ cōcupierat regnū ei⁹. Et abstulit filiā suā & dedit eam demetrio & alienauit se ab alexandro: & manifestate sūt inimicicie eius. Et itrauit ptolemeus antiochiā & imposuit duo diademata capiti suo egypti & asie. Alexander aūt rex erat in cilicia illis tēporibus: quia rebellabāt q erant in locis illis. Et audiuit alexāder: & venit ad eū in bellū. Et pduxit ptolomeus rex exercitū: & occurrit ei in manu valida: & fugauit eū. Et fugit alexander in arabiā: vt ibi ptegeretur. Rex aūt ptolemeus exaltatus est & abstulit zabdihel arabs caput alexandri: & misit ptolemeo. Et rex ptolemeus mortu⁹ est in die tertia: & q erant in munitionib⁹ perierūt ab his q erant intra castra. Et regnauit demetrius anno cētesimo septuagesimo septimo. In diebus illis cōgregauit Ionathas eos q erant ī iudea vt expugnarent arcē q̄ est in hierl'm: & fecerūt cōtra eā machinas multas. Et abierunt quidā q oderant gentē suā viri iniqui ad regē demetriū: & renunciauerunt ei q̄ ionathas obsideret arcem Et vt audiuit irat⁹ est: & statī venit ptolemaidā: & scripsit Ionathe ne obsideret arcem: sed occurreret sibi ad colloquiū festinato. Vt audiuit aūt ionathas iussit obsidere. Et elegit de senioribus israel & de sacerdotibus: & dedit se periculo. Et accepit aurum & argentū & vestem & alia enxenia multa: & abiit ad regem & ptolemaidā: & inuenit grām in conspectu eius. Et interpellabāt ad uersus eum quidā iniqui ex gente sua. Et fecit ei rex: sicut fecerant ei qui āte eum fuerant. Et exaltauit eū in cōspectu oīm amicorū suorum: & statuit ei principatū sacerdotii: & quecūq̄ alia habuit prius preciosa: & fecit eum principem amicorum. Et postulauit ionathas a rege vt imunē faceret iudeam & tres toparchias. i. samariā & confines eius & promisit ei talenta trecenta. Et consensit rex & scripsit ionathe epistolas de his omnibus hunc modum continentes. Rex demetrius fratri ionathe salutem & genti iudeorū. Exemplum epistole quā scripsimus lastheni parēti nostro de vobis misim⁹ ad vos vt sciretis. Rex demetrius lastheni parenti salutem. Genti iudeorum amicis nostris & conseruantibus que iusta sunt apud nos decreuimus benefacere propter benignitatē ipsorū quā erga nos hñt. Statuim⁹ ergo illis omnes fines iudee & tres ciuitates lydam & ramathe que addite sunt iudee ex samaria & omnes confines earum sequestrari omnibus sacrificantibus in hierosolymis p his que ab eis prius accipiebat rex

cōuenirēt in ptolemaide cito. vt
μίσγειν εἰς πτολεμαΐδα τὴν ταχίστην. ὡς
aūt audiuit ionathas: iussit obside=
δὲ ἤκουσεν ἰωνάθαν, ἐκέλευσε περικαθεῖ=
re. τ elegit ex presbyterio israel
σθαι. καὶ ἐπέλεξε τῶν πρεσβυτέρων ἰσλ
τ sacerdotib⁹. τ dedit se peri=
καὶ τῶν ἱερέων. καὶ ἔδωκεν ἑαυτὸν τῷ κιν=
culo. τ accipiēs argentū τ aurū τ
δύνῳ. καὶ λαβὼν ἀργύριον καὶ χρυσίον καὶ
vestē τ alia munuscula plura: iuit
ἱματισμὸν καὶ ἕτερα ξένια πλείονα, ἐπορεύ
ad regē in ptolemaidē. τ iue
θη πρὸς τὸν βασιλέα εἰς πτολεμαΐδα. καὶ εὗ
nit gratiā corā eo. τ iterpellabāt cōtra
ρε χάριν ἐνώπιον αὐτ͂. καὶ ἐνετύγχανον κατ'
eū q̄dā iniqui coꝝ q̄ ex gēte. τ fe=
αὐτοῦ τινὲς ἄνομοι τῶν ἐκ τ͂ ἔθνους. καὶ ἐποίη
cit illi rex sicut fecerūt ei
σεν αὐτῷ ὁ βασιλεὺς καθὼς ἐποίησαν αὐτῷ
q̄ ante eū: τ exaltauit eū corā oī=
οἱ πρὸ αὐτ͂, καὶ ὕψωσεν αὐτὸν ἐναντίον πάν
bus amicis eius: τ statuit ei princi
των τῶν φίλων αὐτ͂, καὶ ἔστησεν αὐτῷ τὴν ἀρ
patū sacerdotij τ q̄cū q̄ alia habuit preciosa pri
χιερωσύνην καὶ ὅσα ἄλλα εἶχε τίμια τὸ πρό
us: τ fecit eū ex primis ami
τερον, καὶ ἐποίησεν αὐτὸν τῶν πρώτων φί=
cis esse principē τ rogauit ionathas re
λων ἡγεῖσθαι. καὶ ἠξίωσεν ἰωνάθαν τὸν βασι
gē vt faceret iudea imunē tributoꝝ
λέα ποιῆσαι τὴν ἰουδαίαν ἀφορολόγητον
τ tres toparchias τ samari
καὶ τὰς τρεῖς τοπαρχίας καὶ τὴν σαμαρεῖ
tin: τ pmisit ei talēta trecē
τιν, καὶ ἐπηγγείλατο αὐτῷ τάλαντα τρια=
ta. τ cōsensit rex: τ scrip
κόσια. καὶ εὐδόκησεν ὁ βασιλεύς, καὶ ἔγρα=
sit ionathe ep̄las de oībus his
ψε τῷ ἰωνάθαν ἐπιστολὰς περὶ πάντων τού
habentes modū hūc. rex de=
των ἐχούσας τὸν τρόπον τ͂τον. βασιλεὺς δη
metri⁹ ionathe fratri gaudere τ gē=
μήτριος ἰωνάθαν τῷ ἀδελφῷ χαίρειν καὶ ἔθ
ti iudeoꝝ. exemplū epistole
νει ἰουδαίων. τὸ ἀντίγραφον τῆς ἐπιστολῆς
quā scripsim⁹ lastheni cognato nr̄o
ἧς ἐγράψαμεν λασθένει τῷ συγγενεῖ ἡμῶν
de vobis: scripsim⁹ τ ad vos vt
περὶ ὑμῶν, γεγράφαμεν καὶ πρὸς ὑμᾶς ὅπως
videatis. rex demetrius lastheni
ἴδητε. βασιλεὺς δημήτριος λασθένει τῷ
parēti gaudere. gēti iudeoꝝ ami
πρὶ χαίρειν. τῷ ἔθνει τῶν ἰουδαίων φί=
cis nr̄is τ cōseruantib⁹ erga nos iu
λοις ἡμῶν καὶ συντηροῦσι τὰ πρὸς ἡμᾶς δί=
sta decreuimus bñfacere: ppter
καια ἐκρίναμεν ἀγαθοποιῆσαι, χάριν τῆς ἐξ
illoꝝ beniuolētiā erga nos. statuim⁹ ipis
αὐτῶν εὐνοίας πρὸς ἡμᾶς. ἐστάκαμεν αὐτοῖς
fines iudee tres nomos
τά τε ὅρια τῆς ἰουδαίας τοὺς τρεῖς νόμους
a pherema τ lyddan τ rathami addite
ἀφαίρεμα καὶ λύδδαν καὶ ῥαθαμὶν προσετέ
sunt iudee a samaritide. τ
θησαν τῇ ἰουδαίᾳ ἀπὸ τῆς σαμαρείτιδος καὶ
oīa attinētia ad ipos omnes sa
πάντα τὰ συγκυροῦντα αὐτοῖς πᾶσι τοῖς θυ
crificantes in hierl'm. p regali=
σιάζουσιν εἰς ἱεροσόλυμα. ἀντὶ τῶν βασι=
bus q̄ accipiebat rex ab ipsis
λικῶν ὧν ἐλάμβανεν ὁ βασιλεὺς παρ' αὐτῶν

p singulos annos de fructi
τὸ πρότερον κατ᾽ ἐνιαυτὸν ἀπὸ τῶν γεννημάτων
bus terre et de fructibus arborū. et
τῶν τῆς γῆς καὶ ἀπὸ τῶν ἀκροδρύων. καὶ τὰ
alia ptinētia ad nos ex nūc deci
ἄλλα τὰ ἀνήκοντα ἡμῖν ἀπὸ τοῦ νῦν τῶν δεκα
marū et tributorū ptinētiū ad nos: et
τῶν καὶ τῶν τελῶν τῶν ἀνηκόντων ἡμῖν, καὶ
salis stagna: et ptinētes ad nos
τὰς τοῦ ἁλὸς λίμνας, καὶ τοὺς ἀνήκοντας ἡμῖν
coronas: oia cōcedim⁹ eis. et
στεφάνους, πάντα ἐπαρκέσομεν αὐτοῖς. καὶ
nō erit irritū de quā hoꝝ a nūc vsq̄ i
οὐκ ἀθετηθήσεται οὐδὲν τούτων ἀπὸ τοῦ νῦν ἐπὶ
oē tps. nūc ergo curate
τὸν ἅπαντα χρόνον. νῦν οὖν ἐπιμελήθητε τοῦ
facere hoꝝ exēplū. et detur io
ποιῆσαι τούτων ἀντίγραφον, καὶ δοθήτω ἰωνά
nathe et ponatur in mōte scō in loco
θαν καὶ τεθήτω ἐν τῷ ὄρει τῷ ἁγίῳ ἐν τόπῳ
vnli celebri. et vidit demetrius
ἐπισήμῳ. καὶ εἶδε δημήτριος ὁ
rex q siluit terra co
βασιλεὺς ὅτι ἡσύχασεν ἡ γῆ ἐνώπιον αὐτοῦ
et nihil ei restitit: et dimisit om
καὶ οὐδὲν αὐτῷ ἀνθειστήκει, καὶ ἀπέλυσε πά
nes exercitus suos vnūquēq; in ppriū
σας τὰς δυνάμεις αὐτοῦ ἕκαστον εἰς τὸν ἴδιον
locū pter pegrinos exercit⁹ quos colle
τόπον πλὴν τῶν ξένων δυνάμεων οὓς ἐξενο
git ab insulis gētiū. et ini
λόγησεν ἀπὸ τῶν νήσων τῶν ἐθνῶν. καὶ ἤχ
mici fuerūt ei oēs exercitus q a
θραν αὐτῷ πᾶσαι αἱ δυνάμεις αἱ ἀπὸ
pribꝰ. tryphō aūt erat qdā alexan
τῶν πατέρων. τρύφων δὲ ἦν τῶν παρὰ ἀλεξάν
dro prius. et vidit q oēs
δρου τὸ πρότερον. καὶ εἶδεν ὅτι πᾶσαι αἱ
exercitus murmurāt cōtra demetriū. et
δυνάμεις καταγογγύζουσι τοῦ δημητρίου. καὶ
iuit ad simalcue arabē q nu
ἐπορεύθη πρὸς σιμαλκουὲ τὸν ἄραβα ὃς ἔ
triebat antiochū filiū alex
τρεφε τὸν ἀντίοχον τὸ παιδάριον τὸν ἀλε
andri: et assidebat ei vt tra
ξάνδρου, καὶ προσήδρευεν αὐτῷ ὅπως πα
deret eū ipi: vt regnaret p
ραδοῖ αὐτὸν αὐτῷ, ὅπως βασιλεύσῃ ἀντὶ
pre eius. et nūciauit ei quāta
τοῦ πρὸς αὐτοῦ. καὶ ἀπήγγειλεν αὐτῷ ὅσα
fecit demetrius et inimicitiā qua
συνετέλεσε δημήτριος καὶ τὴν ἔχθραν ἣν
psequūt eū exercitus ei⁹. et
ἐχθραίνουσιν αὐτῷ αἱ δυνάμεις αὐτοῦ. καὶ
māsit illic dieb⁹ multis. et mi
ἔμεινεν ἐκεῖ ἡμέρας πολλάς. καὶ ἀπέστει
sit ionathas epistolas ad demetriū
λεν ἰωνάθαν ἐπιστολὰς πρὸς δημήτριον τὸν
regē vt eiiceret eos de arce ex
βασιλέα ἵνα ἐκβάλῃ τοὺς ἐκ τῆς ἄκρας ἐξ
hierlm et q in munitionib⁹:
ἱερουσαλὴμ καὶ τοὺς ἐν τοῖς ὀχυρώμασιν,
erāt eni oppugnātes israel. et mi
ἦσαν γὰρ πολεμοῦντες τὸν ἰσραήλ. καὶ ἀπέ
sit demetrius ad ionathā dicēs. nō
στειλε δημήτριος πρὸς ἰωνάθαν λέγων. οὐ
tm̄ hec faciā tibi et gēti tue:
μόνον ταῦτα ποιήσω σοι καὶ τῷ ἔθνει σου,
sed glia illustrabo te et gētē tuā: si
ἀλλὰ δόξῃ δοξάσω σε καὶ τὸ ἔθνος σου, ἐὰν
opportunitatē habuero. nūc ergo recte facies
εὐκαιρίας τύχω. νῦν οὖν ὀρθῶς ποιήσεις

per singulos annos: & pro fructibus terre & pomorum. Et alia que ad nos pertinebāt decimarū & tributorū ex hoc tpe remittim⁹ eis: & areas salinarū & coronas q̄ nobis deferebantur oia ipis cōcedimus. & nihil horū irritū erit ex hoc & in omne tps. Nūc ergo curate facere horū exemplū: & detur ionathe & ponatur in mōte scō & in loco celebri. Et vidēs demetrius rex q siluit terra in cōspectu suo & nihil ei resistit: dimisit totū exercitū suū vnūquēq; in locū suū excepto peregrino exercitu quē traxit ab insulis gentiū. & inimici erant ei oēs exercitus patrū eius. Tryphon aūt erat quidā partiū alexandri prius: & vidit qm̄ ois exercit⁹ murmurauit cōtra demetriū & iuit ad emalchuel arabē qui nutriebat antiochū filiū alexādri: & assidebat ei vt traderet eū ipi vt regnaret in loco patris sui. Et enūciauit ei quāta fecit demetrius & inimicitias exercituū ei⁹ aduersus illū. Et mansit ibi dieb⁹ multis. Et misit ionathas ad demetriū regē vt eiiceret eos q in arce erant in hierlm: & q in presidiis erant quia ipugnabāt israel. Et misit demetrius ad ionathā dicēs. Non hoc tm̄ faciā tibi & gēti tue: sed gloria illustrabo te & gentē tuā cū fuerit opportunū. Nunc ergo recte feceris si miseris in auxiliū mihi viros: quia discessit ois exercit⁹ meus. Et misit ei ionathas tria milia virorū fortiū antiochiā. Et venerunt ad regem & delectatus est rex in aduentu eorū. Et cōuenerunt qui erant de ciuitate: centū viginti milia virorū & volebant interficere regem. Et fugit rex in aulā: & occupauerūt qui erant de ciuitate itinera ciuitatis & ceperunt pugnare. Et vocauit rex iudeos in auxiliū: & cōuenerunt oēs simul ad eum. Et dispersi sunt omnes per ciuitatē: & occiderūt in illa die centum milia hominū. Et succenderunt ciuitatem & ceperūt spolia multa in illa die. & liberauerunt regē. Et viderunt qui erant de ciuitate q obtinuissent iudei ciuitatē sicut volebant: & infirmati sunt mente sua & clamauerunt ad regem cum precibus dicētes. Da nobis dexteras: & cessent iudei oppugnare nos & ciuitatem. Et proiecerunt arma sua & fecerunt pacem. Et glorificati sunt iudei in conspectu regis & in conspectu omnium qui erant in regno eius: & nominati sunt in regno. Et regressi sunt in hierusalem. habentes spolia multa. Et sedit demetrius rex in sede regni sui: & siluit terra in conspectu eius. Et mentitus est omnia quecunq; dixit. & abalienauit se a ionatha & non retribuit ei secūdum beneficia que sibi tribuerat:

mittēs ad me viros q auxilient:
ἀποστείλας μοι ἄνδρας οἳ συμμαχήσουσιν,
qm̄ discesserūt oēs exercitus mei.
ὅτι ἀπέστησαν πᾶσαι αἱ δυνάμεις μου.
et misit ionathas viros tres mi
καὶ ἀπέστειλεν ἰωνάθαν ἄνδρας τρισχιλί
le potētes fortitudine ei in antiochiā.
ους δυνατοὺς ἰσχύι αὐτῷ εἰς ἀντιόχειαν.
et venerūt ad regē: et letatus
καὶ ἦλθοσαν πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ εὐφράν
est rex in aduētu illoꝝ. et
θη ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τῇ ἐφόδῳ αὐτῶν. καὶ
cōuenerūt q de ciuitate in me
ἐπισυνήχθησαν οἱ ἐκ τῆς πόλεως εἰς μέ
diū vrbis ad viroꝝ centū viginti mi
σον τῆς πόλεως εἰς ἀνδρῶν δώδεκα μυ
lia: et volebāt interficere re
ριάδας, καὶ ἠβούλοντο ἀνελεῖν τὸν βασι
gem. et fugit rex in aulam.
λέα. καὶ ἔφυγεν ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν αὐλήν.
et occupauerūt q de ciuitate
καὶ κατελάβοντο οἱ ἐκ τῆς πόλεως τὰς
itinera vrbis: et ceperūt pugna
διόδους τῆς πόλεως, καὶ ἤρξαντο πολε
re. et vocauit rex iu
μεῖν. καὶ ἐκάλεσεν ὁ βασιλεὺς τοὺς ἰου
deos in auxiliū: et cōuenerunt
δαίους ἐπὶ βοήθειαν, καὶ ἐπισυνήχθησαν
ad eū oēs simul. et dispersi
πρὸς αὐτὸν πάντες ἅμα. καὶ διεσπάρη
sunt in ciuitate. et occiderūt in vr
σαν ἐν τῇ πόλει. καὶ ἀπέκτειναν ἐν τῇ πό
be in die illa ad centum milia:
λει ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ εἰς μυριάδας δέκα,
et succenderūt ciuitatē: et ceperūt
καὶ ἐνεπύρισαν τὴν πόλιν, καὶ ἔλαβοσαν
spolia multa in illa die: et libe
σκῦλα πολλὰ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, καὶ ἔσω
rauerūt regē. et viderūt q de
σαν τὸν βασιλέα. καὶ εἶδον οἱ ἀπὸ τῆς
ciuitate q obtinuerūt iudei
πόλεως ὅτι κατεκράτησαν οἱ ἰουδαῖοι
ciuitatē sicut volebāt: et īfirmati sūt
τῆς πόλεως ὡς ἠβούλοντο, καὶ ἠσθένησαν
mentib⁹ suis: et clamauerūt ad
ταῖς διανοίαις αὐτῶν, καὶ ἐκέκραξαν πρὸς
regē cū precib⁹ dicētes.
τὸν βασιλέα μετὰ δεήσεως λέγοντες.
da nobis dextras et cessent iu
δὸς ἡμῖν δεξιάς, καὶ παυσάσθωσαν οἱ ἰου
dei oppugnare nos et ciuitatē.
δαῖοι πολεμοῦντες ἡμᾶς καὶ τὴν πόλιν.
et piecerūt arma: et fecerūt pa
καὶ ἔρριψαν τὰ ὅπλα, καὶ ἐποίησαν εἰρή
cē. et glorificati sūt iudei corā
νην. καὶ ἐδοξάσθησαν οἱ ἰουδαῖοι ἐναντίον
rege et corā oibus q
τοῦ βασιλέως καὶ ἐνώπιον πάντων τῶν
in regno eius: et regressi sunt
ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ, καὶ ἐπέστρεψαν εἰς
hierlm hūtes spolia multa. et
ἱερουσαλὴμ ἔχοντες σκῦλα πολλά. καὶ
sedit demetrius rex in se
ἐκάθισε δημήτριος ὁ βασιλεὺς ἐπὶ θρό
de regni sui: et siluit
νου τῆς βασιλείας αὐτοῦ, καὶ ἡσύχασεν
terra i cōspectu ei⁹. et mētitus est oia
ἡ γῆ ἐνώπιον αὐτοῦ. καὶ ἐψεύσατο πάντα
q̄cūq; dixit. et abalienat⁹ est ab ionatha et
ὅσα εἶπεν. καὶ ἠλλοτριώθη τῷ ἰωνάθαν καὶ
nō retribuit secūdū bñficia q
οὐκ ἀνταπέδωκεν κατὰ τὰς εὐνοίας ἃς

retribuit sibi: et vexabat eū val
ἀνταπέδωκεν αὐτῷ, καὶ ἔθλιβεν αὐτὸν σφό
de. post aūt hec reuersus est tryphō et
δρα. μετὰ δὲ ταῦτα ἀπέστρεψε τρύφων καὶ
antiochus cū eo puer iunior:
ἀντίοχος μετ᾽ αὐτοῦ παιδάριον νεώτερον,
et regnauit et iposuit sibi diadema. et
καὶ ἐβασίλευσε καὶ ἐπέθετο διάδημα. καὶ
cōgregati sūt ad eū oēs exer
ἐπισυνήχθησαν πρὸς αὐτὸν πᾶσαι αἱ δυ
citus quos dispserat demetri⁹: et
νάμεις ἃς ἀπεσκοράκισε δημήτριος, καὶ
pugnauerūt cōtra eū: et fugit et fuga
ἐπολέμησαν πρὸς αὐτόν, καὶ ἔφυγε καὶ ἐτρο
tus est. et accepit tryphon bestias et ob
πώθη. καὶ ἔλαβε τρύφων τὰ θηρία καὶ κα
tinuit antiochiā. et scripsit an
τεκράτησεν ἀντιοχείας. καὶ ἔγραψεν ἀν
tiochus iunior: ionathe dicēs. cōstituo tibi
τίοχος ὁ νεώτερος ἰωνάθαν λέγων. ἵστημί σοι
sacerdotii principatū: et cōstituo te sup
τὴν ἀρχιερωσύνην, καὶ καθίστημί σε ἐπὶ
quattuor ciuitates: et vt sis ex a
τῶν τεσσάρων νομῶν, καὶ εἶναί σε τῶν φί
micis regis. et misit ei
λων τοῦ βασιλέως. καὶ ἀπέστειλεν αὐτῷ
vasa aurea et ministeriū: et dedit ei
χρυσώματα καὶ διακονίαν, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ
potestatē bibēdi in aureis vasis: et vt esset
ἐξουσίαν πίνειν ἐν χρυσώμασι, καὶ εἶναι
i purpura et vt haberet fibulā aureā: et
ἐν πορφύρᾳ καὶ ἔχειν πόρπην χρυσῆν, καὶ
simonē fratrē eius cōstituit du
σίμωνα τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ κατέστησε στρα
cem ab ascensu tyri vsq; ad
τηγὸν ἀπὸ τῆς κλίμακος τύρου ἕως τῶν
fines egypti. et exiit ionathas et pā
ὁρίων αἰγύπτου. καὶ ἐξῆλθεν ἰωνάθαν καὶ διε
bulabat trans flumen et in
πορεύετο πέραν τοῦ ποταμοῦ καὶ ἐν ταῖς
vrbib⁹. et cōgregati sunt ad eū oēs
πόλεσι. καὶ ἠθροίσθησαν πρὸς αὐτὸν πᾶσαι
exercitus syrie in auxiliū. et
αἱ δυνάμεις συρίας εἰς συμμαχίαν. καὶ
venit in ascalonē: et occurrerūt ei
ἦλθεν εἰς ἀσκάλωνα, καὶ ἀπήντησαν αὐτῷ
ciuitate honorifice. et abiit
οἱ ἐκ τῆς πόλεως ἐνδόξως. καὶ ἀπῆλθεν
inde in gazā et cōcluserūt se q de
ἐκεῖθεν εἰς γάζαν, καὶ ἀπέκλεισαν οἱ ἀπὸ
gaza: et obsedit circa eā et
γάζης, καὶ περιεκάθισεν περὶ αὐτὴν καὶ
succēdit suburbana ei⁹ igne. et
ἐνεπύρισε τὰ περιπόλια αὐτῆς πυρί. καὶ
predatus est eas. et rogauerūt q de
ἐσκύλευσεν αὐτάς. καὶ ἠξίωσαν οἱ ἀπὸ
gaza ionathā: et dedit eis dextras.
γάζης ἰωνάθαν, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς δεξιάς.
et accepit filios principū eo
καὶ ἔλαβε τοὺς υἱοὺς τῶν ἀρχόντων αὐ
rū in obsides: et misit eos
τῶν εἰς ὅμηρα, καὶ ἐξαπέστειλεν αὐτοὺς
in hierlm. et pābulauit regionē vsq; ad dama
εἰς ἱλήμ. καὶ διῆλθε τὴν χώραν ἕως δαμα
scū. et audiuit ionathas q aderāt
σκοῦ. καὶ ἤκουσεν ἰωνάθαν ὅτι παρῆσαν οἱ
principes demetrii in cades q est in ga
ἄρχοντες δημητρίου εἰς κάδης τὴν ἐν τῇ γα
lilea cū exercitu multo: volētes
λιλαίᾳ μετὰ δυνάμεως πολλῆς, βουλόμενοι
remouere eū a regione. et occurrit
μεταστῆσαι αὐτὸν τῆς χώρας. καὶ συνήντησεν

& vexabat eum valde. Post hec aūt reuersus est tryphon & antiochus cū eo puer adolescens & regnauit & imposuit sibi diadema. Et cōgregati sunt ad eum oēs exercitus quos dispserat demetrius. & pugnauerūt cōtra eū & fugit & terga vertit. Et accepit tryphon bestias & obtinuit antiochiā. Et scripsit antiochus adolescēs ionathe dicēs. Cōstituo tibi sacerdotiū & cōstituo te super quattuor ciuitates vt sis de amicis regis. Et misit illi vasa aurea in ministeriū: & dedit ei potestatē bibendi in auro & esse in purpura & habere fibulam aureā. Et simonē fratrē eius cōstituit ducē a terminis tyri vsq; ad fines egypti. Et exiit ionathas & perābulabat trans flumē ciuitates & cōgregat⁹ est ad eū ois exercitus syrie in auxiliū. Et venit ascalonē: & ocurrerūt ei honorifice de ciuitate. Et abiit inde gazā & cōcluserūt se qui erant gaze: & obsedit eā: & succendit q̄ erant i circuitu ciuitatis & predat⁹ est eā. Et rogauerunt gazenses ionathā & dedit illis dexterā & accepit filios eorū obsides: & misit illos in hierlm: & perābulauit in regionē vsq; ad damascum. Et audiuit ionathas q preuaricati sunt principes demetrii in cades q̄ est in galilea cū exercitu multo volentes eū remouere a negocio regni & occurrit illis: fratrē autem suū simonē reliquit intra puinciam. Et applicuit simon ad bethsurā & expugnabat eā diebus multis & cōclusit eos. Et postulauerunt ab eo dexteras accipere: & dedit illis. Et eiecit eos inde & cepit ciuitatem & posuit in ea presidium. Et ionathas & castra eius applicuerunt ad aquā genezar: & ante lucem vigilauerunt in campo azor. Et ecce castra alienigenarū occurrebant in campo: & tendebant ei insidias in montibus: ipe autem occurit ex aduerso. Insidie vero exurrexerunt de locis suis & cōmiserunt prelium. Et fugerunt qui erant ex parte ionathe omnes & nemo relict⁹ est eis nisi mathathias filius absolomi: & iudas filius calphi priceps militie exercitus. Et scidit ionathas vestimēta sua & posuit terra in capite suo & orauit. Et reuersus est ionathas ad eos in prelium & conuertit eos in fugam & pugnauerunt. Et viderunt qui fugiebāt partis illius: & reuersi sunt ad eum & insequebantur cum eo omnes vsq; cades ad castra sua et peruenerunt vsq; illuc. Et ceciderunt de alienigenis i die illa tria milia virorum: et reuersus est ionathas in hierusalem.

Capitulum. xii.

Et vidit ionathas quia tempus eū iuuat & elegit viros & misit eos romam statuere et renouare cum eis amicitiam. Et ad spartiatas et ad alia loca misit epistolas

eis: at fratrē ei⁹ simonē reli
αὐτοῖς, τὸν δὲ ἀδελφὸν αὐτοῦ σίμωνα κατέ
quit in regione. et posuit castra simon
λιπε τῇ χώρᾳ. καὶ παρενέβαλε σίμων
in bethsura: et expugnabat eā die
ἐπὶ βαιθσούρα, καὶ ἐπολέμει αὐτὴν ἡμέ
bus multis: et cōclusit eā. et
ρας πολλάς, καὶ συνέκλεισεν αὐτήν. καὶ
postulauerūt ei dextras accipere: et de
ἠξίωσαν αὐτὸν τοῦ δεξιὰς λαβεῖν, καὶ ἔδω
dit eis. et eiecit eos inde. et
κεν αὐτοῖς καὶ ἐξέβαλεν αὐτοὺς ἐκεῖθεν. καὶ
cepit ciuitatē et posuit in ea
κατελάβετο τὴν πόλιν καὶ ἔθετο ἐπ᾽ αὐτὴν
presidiū. et ionathas et castra ei⁹
φρουράν. καὶ ἰωνάθαν καὶ ἡ παρεμβολὴ αὐτοῦ
applicuerūt ad aquā gennesar et
παρενέβαλον ἐπὶ τὸ ὕδωρ γεννησάρ. καὶ
surrexerūt mane in cāpo nasor. et
ὤρθρισαν τὸ πρωὶ εἰς τὸ πεδίον νασώρ. καὶ
ecce castra alienigenarū occurrebāt ei
ἰδοὺ παρεμβολὴ ἀλλοφύλων ἀπήντα αὐ
in cāpo. et eiecerūt insidias
τῷ ἐν τῷ πεδίῳ. καὶ ἐξέβαλον ἔνεδρον
cōtra eū in mōtib⁹. ipi aūt occurre
ἐπ᾽ αὐτὸν ἐν τοῖς ὄρεσιν. αὐτοὶ δὲ ἀπήντη
rūt ex aduerso. at insidie exurrexerūt
σαν ἐξεναντίας. τὰ δὲ ἔνεδρα ἐξανέστησαν
de locis suis et cōmiserūt preli
ἐκ τῶν τόπων αὐτῶν καὶ συνῆψαν πόλε
um. et fugerūt q a ionatha oēs
μον. καὶ ἔφυγον οἱ παρὰ ἰωνάθου πάντες.
nemo relictus est ab eis preterq̄ ma
οὐδὲ εἷς κατελείφθη ἀπ᾽ αὐτῶν πλὴν ματ
tathias fili⁹ absalomi et iudas fili⁹
ταθίας ὁ τοῦ ἀψαλώμου καὶ ἰούδας ὁ τοῦ
chalphi principes militie exer
χαλφὶ ἄρχοντες τῆς στρατιᾶς τῶν δυνά
citū. et scidit ionathas vestimēta sua:
μεων. καὶ διέρρηξεν ἰωνάθαν τὰ ἱμάτια αὐ
et posuit terrā sup caput
τοῦ, καὶ ἐπέθηκε γῆν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν
suū et orauit. et reuersus e
αὐτοῦ, καὶ προσηύξατο. καὶ ὑπέστρεψε
ad eos in prelio: et fugauit
πρὸς αὐτοὺς πολέμῳ, καὶ ἐτροπώσατο
illos et fugerūt. et viderūt fugien
αὐτοὺς καὶ ἔφυγον. καὶ εἶδον οἱ φεύγον
tes ab eo et reuersi sūt ad e
τες παρ᾽ αὐτοῦ καὶ ἀπέστρεψαν πρὸς αὐ
um et persecuti sūt eū cū eo vsq; ad cades
τὸν καὶ ἐδίωκον μετ᾽ αὐτοῦ ἕως κάδης
vsq; ad castra eoꝝ: et castra
ἕως τῆς παρεμβολῆς αὐτῶν, καὶ παρε
posuerūt ibi. et ceciderūt de alie
νέβαλον ἐκεῖ. καὶ ἔπεσον ἐκ τῶν ἀλ
nigenis in die illa ad vi
λοφύλων ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ εἰς ἄν
ros tres mille. et reuersus est iona
δρας τρισχιλίους. καὶ ἐπέστρεψεν ἰωνά
thas in hierlm.
θαν εἰς ἱερουσαλήμ.

Ca. 12.

Et vidit ionathas q tps eū iu
Καὶ εἶδεν ἰωνάθαν ὅτι ὁ καιρὸς αὐτῷ συ
uat: et elegit viros: et misit
νεργεῖ, καὶ ἐπέλεξεν ἄνδρας, καὶ ἀπέστειλεν
ad romā ad statuēdū et renouandū erga
εἰς ῥώμην στῆσαι καὶ ἀνανεώσασθαι τὴν πρὸς
eos amicitiā: et ad spartiatas et
αὐτοὺς φιλίαν, καὶ πρὸς σπαρτιάτας καὶ
loca alia misit epistolas
τόπους ἑτέρους ἀπέστειλεν ἐπιστολάς

sm hec. et abierūt in romā: et
κατὰ ταῦτα, καὶ ἐπορεύθησαν εἰς ῥώμην, καὶ
ingressi sūt in senatū et dixerūt. Io
εἰσῆλθον εἰς τὸ βουλευτήριον καὶ εἶπαν. Ἰω
nathas sacerdos princeps et gēs iudeorū
νάθαν ὁ ἀρχιερεὺς καὶ τὸ ἔθνος τῶν ἰουδαίων
misit nos vt renouarem⁹ amicitiam
ἀπέστειλεν ἡμᾶς ἀνανεώσασθαι τὴν φιλίαν
eis et societatē scdm pri
αὐτοῖς καὶ τὴν συμμαχίαν κατὰ τὸ πρότε-
us: et dederūt epl'as eis ad eos
ρον, καὶ ἔδωκαν ἐπιστολὰς αὐτοῖς πρὸς αὐτοὺς
p locū: vt deducerent eos
κατὰ τόπον, ὅπως προπέμπωσιν αὐτοὺς
in terrā iuda cū pace. et hoc exem
εἰς γῆν ἰούδα μετ' εἰρήνης. καὶ τοῦτο τὸ ἀντί
plū epl'arū quas scripsit ionathas
γραφον τῶν ἐπιστολῶν ὧν ἔγραψεν ἰωνάθας
spartiatis. ionathas sum⁹ sacerdos et
τοῖς σπαρτιάταις. ἰωνάθας ἀρχιερεὺς καὶ ἡ
senatus gētis. et sacerdotes et reliqu⁹
γερουσία τοῦ ἔθνους. καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ ὁ λοιπὸς
popul⁹ iudeor spartiatis fra
δῆμος τῶν ἰουδαίων σπαρτιάταις τοῖς ἀδελ
tribus gaudere. iāpridem misse fuerūt
φοῖς χαίρειν. ἔτι πρότερον ἀπεστάλησαν
epistole ad oniā sūmū sacerdotē a da
ἐπιστολαὶ πρὸς ὀνίαν τὸν ἀρχιερέα παρὰ δα
rio regnāte apd vos q estis fra
ρείου τοῦ βασιλεύοντος ἐν ὑμῖν ὅτι ἐστὲ ἀδελ
tres nr̄i vt exemplū subiicit. et
φοὶ ἡμῶν ὡς τὸ ἀντίγραφον ὑπόκειται. καὶ
suscepit onias virū mis-
ἐπεδέξατο ὀνίας τὸν ἄνδρα τὸν ἀπεσταλμέ
sum gl'iose: et accepit epl'as in qb⁹
νον ἐνδόξως, καὶ ἔλαβε τὰς ἐπιστολὰς ἐν αἷς
significabat de societate et amicitia.
διεσαφεῖτο περὶ συμμαχίας καὶ φιλίας.
et nos igit nō indigētes hor existēt ad
καὶ ἡμεῖς οὖν ἀπροσδεεῖς τούτων ὄντες, πα
monitionē habētes libros sctōs q i
ράκλησιν ἔχοντες τὰ βιβλία τὰ ἅγια τὰ ἐν
manib⁹ nr̄is: tentauim⁹ mittere
ταῖς χερσὶν ἡμῶν, ἐπειράθημεν ἀποστεῖλαι
erga vos fraternitatē et amicitiā reno
τὴν πρὸς ὑμᾶς ἀδελφότητα καὶ φιλίαν ἀνα
uare ne alieni efficiamur a vobis.
νεώσασθαι πρὸς τὸ μὴ ἐξαλλοτριωθῆναι ὑμῶν
multa em̄ tpa trāsierūt ex quo misi
πολλοὶ γὰρ καιροὶ διῆλθον ἀφ' οὗ ἀπεστεί
stis ad nos. nos igit in oi tpe assi
λατε πρὸς ἡμᾶς. ἡμεῖς οὖν ἐν παντὶ καιρῷ ἀδι
due in festis et in reli
αλείπτως ἔν τε ταῖς ἑορταῖς καὶ ταῖς λοι
quis opportunis diebus recordamur
παῖς καθηκούσαις ἡμέραις μιμνησκόμεθα
vestri: in his q offerim⁹ sacrificiis et in
ὑμῶν, ἐφ' ὧν προσφέρομεν θυσιῶν καὶ ἐν ταῖς
orationib⁹ vt decēs est et cōueniēs recor
προσευχαῖς ὡς δέον ἐστὶ καὶ πρέπον μνημο
dari fratrū. letamur aūt de
νεύειν ἀδελφῶν. εὐφραινόμεθα δὲ ἐπὶ τῇ
glia vr̄a. nos vero circūdederūt multe
δόξῃ ὑμῶν. ἡμᾶς δὲ ἐκύκλωσαν πολλαὶ
tribulatiōes et bella multa. et oppugna
θλίψεις καὶ πόλεμοι πολλοί. καὶ ἐπολέμη
uerūt nos reges q i circuitu nr̄o. nō
σαν ἡμᾶς οἱ βασιλεῖς οἱ κύκλῳ ἡμῶν. οὐκ
voluim⁹ ergo molesti esse vobis
ἠβουλόμεθα οὖν παρενοχλεῖν ὑμῖν καὶ
et reliquis sociis et amicis nr̄is
τοῖς λοιποῖς συμμάχοις καὶ φίλοις ἡμῶν

secundū eandē formā. Et abierūt romā et intrauerūt curiā: et dixerunt. Ionathas summ⁹ sacerdos et gens iudeorū miserūt nos: vt renouarem⁹ amiciciā & societatē scđm pristinū. Et dederūt illis epistolas ad ipsos p loca vt deducerent eos in terrā iuda cū pace. Et hoc est exemplū epistolarū quas scripsit ionathas spartiatis. Ionathas summus sacerdos: & seniores gētis & sacerdotes & reliquus popul⁹ iudeorū spartiatis fratrib⁹ salutē. Iā pridē misse erant epistole ad oniā sūmū sacerdotē a dario q regnabat apud vos: qm̄ estis fratres nr̄i: sicut scriptū cōtinet qd̄ subiectū ē. Et suscepit onias virū q missus fuerat cū honore: & accepit epistolas in qb⁹ significabatur de societate & de amicicia. Nos em̄ cū nullo horū indigerem⁹ hn̄tes sctōs libros q sunt in manib⁹ nostris: maluim⁹ mittere ad vos renouare fraternitatē & amiciciā: ne forte alieni efficiamur a vobis. Multa enim tpa trāsierūt ex quo misistis ad nos. Nos ergo in oi tpe sine intermissione in diebus solennibus & ceteris qbus oportet: memores sum⁹ vestri in sacrificiis q̄ offerimus & in obseruationib⁹ sicut fas est & decet meminisse fratrum. Letamur itaq; de gloria vr̄a. Nos aūt circūdederūt multe tribulatiōes & multa prelia: & ipugnauerunt nos reges q sunt in circuitu nr̄o. Noluim⁹ ergo vobis molesti esse neq; ceteris sociis & amicis nr̄is in his preliis. Habuim⁹ em̄ de celo auxiliū & liberati sum⁹ nos. & humiliati sunt inimici nostri. Elegim⁹ itaq; numeniū antiochi filiū & antipatrem iasonis filiū: & misimus ad romanos renouare cū eis amiciciā & societatem pristinā. Mandauimus itaq; eis vt veniant etiā ad vos & salutent vos: & reddant vobis epistolas nostras de innouatione fraternitatis nostre. Et nunc bene facietis respōdētes nobis ad hec: & hoc rescriptū epistolarum quod misit onias. Rex spartiatarū onias ionathe sacerdoti magno salutē. Inuentū est in scriptura de spartiatis et iudeis: qm̄ sunt fratres et quia sunt de genere abraam. Et nunc ex quo hec cognouimus benefacitis scribētes nobis de pace vestra. Sed et nos rescripsim⁹ vobis. Pecora nr̄a et possessiones nr̄e vestre sunt: et vestre nostre. Mandauim⁹ itaq; hec nunciari vobis. Et audiuit ionathas qm̄ regressi sunt principes demetrii cum exercitu multo: supra q̄ prius pugnare aduersus eum: et exiit ab hierusalem et occurrit eis in amathite regione. Non enim dederat eis spacium vt ingrederentur regionem eius. Et misit speculatores in castra eorum: et reuersi renunciauerunt q constitutum superuenire illic nocte. Cum occidisset autem sol precepit ionathas suis vigilare & esse in armis

in bellis his. habem⁹ em̄ ex
ἐν τοῖς πολέμοις τούτοις. ἔχομεν γὰρ τὴν ἐκ
celo auxiliū adiuuās nos: et libera
οὐρανοῦ βοήθειαν βοηθοῦσαν ἡμῖν, καὶ ἐρρύ
ti sumus de inimicis nr̄is. et humilia
σθημεν ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν, καὶ ἐταπει
ti sunt inimici nr̄i. elegimus igit nu
νώθησαν οἱ ἐχθροὶ ἡμῶν. ἐπελέξαμεν οὖν νου
meniū antiochi et antipatrū iasonis.
μήνιον ἀντιόχου καὶ ἀντίπατρον ἰάσωνος.
et misim⁹ ad romanos ad reno
καὶ ἀπεστάλκαμεν πρὸς ῥωμαίους ἀνανεώ
uandā erga eos amicitiā et socie
σασθαι τὴν πρὸς αὐτοὺς φιλίαν καὶ συμ
tatem priorē. mandauimus itaq;
μαχίαν τὴν προτέραν. ἐνετειλάμεθα οὖν
eis etiā ad vos venire et saluta
αὐτοῖς καὶ πρὸς ὑμᾶς πορευθῆναι καὶ ἀσπά
re vos: et reddere vobis no
σασθαι ὑμᾶς, καὶ ἀποδοῦναι ὑμῖν τὰς πα
stras epistolas de inouatione et
ρ' ἡμῶν ἐπιστολὰς περὶ τῆς ἀνανεώσεως καὶ
fraternitate nr̄a. et nūc bene facie
τῆς ἀδελφότητος ἡμῶν. καὶ νῦν καλῶς ποιή
tis rn̄dentes nobis ad hec.
σετε ἀντιφωνήσαντες ἡμῖν πρὸς ταῦτα.
et hoc exemplū epistolay q̄s
καὶ τοῦτο τὸ ἀντίγραφον τῶν ἐπιστολῶν ὧν
miserūt. oniares rex spartiatarū
ἀπέστειλαν. ὀνιάρης βασιλεὺς σπαρτιατῶν
onie sacerdoti magno gaudere. inuētū ē i scriptura
ὀνίᾳ ἱερεῖ μεγάλῳ χαίρειν. εὑρέθη ἐν γραφῇ
de spartiatis et iudeis: q
περί τε τῶν σπαρτιατῶν καὶ ἰουδαίων, ὅτι
sunt fratres et q sunt de genere abra
εἰσὶν ἀδελφοὶ καὶ ὅτι εἰσὶν ἐκ γένους ἀβρα
am. et nūc ex quo cognouim⁹ hec: bene
άμ. καὶ νῦν ἀφ' οὗ ἔγνωμεν ταῦτα, καλῶς
facietis scribētes nobis de pace
ποιήσετε γράφοντες ἡμῖν περὶ τῆς εἰρήνης
vr̄a. et nos aūt rescribimus vobis
ὑμῶν. καὶ ἡμεῖς δὲ ἀντιγράφομεν ὑμῖν τὰ
iumēta vr̄a et substātia vr̄a nobis est: et
κτήνη ὑμῶν καὶ ἡ ὕπαρξις ὑμῶν ἡμῖν ἐστι, καὶ
nr̄a vobis sūt. pcipim⁹ igit vt
τὰ ἡμῶν ὑμῖν ἐστιν. ἐντελλόμεθα οὖν ὅπως
nuncient vobis iuxta hec. et audi
ἀπαγγείλωσιν ὑμῖν κατὰ ταῦτα. καὶ ἤκου
uit ionathas q reuersi sunt principes
σεν ἰωνάθαν ὅτι ἐπέστρεψαν οἱ ἄρχοντες
demetrii cū exercitu multo supra
δημητρίου μετὰ δυνάμεως πολλῆς ὑπὲρ
transactā ad pugnandū cōtra eū. et
τὸ πρότερον τοῦ πολεμῆσαι πρὸς αὐτόν. καὶ
abiit ex hierlm̄ et occurrit eis in
ἀπῆρεν ἐξ ἰλήμ καὶ ἀπήντησεν αὐτοῖς εἰς
amathite regione. nō em̄ dedit eis
τὴν ἀμαθῖτιν χώραν. οὐ γὰρ ἔδωκεν αὐτοῖς
spaciū ad intrandū in regionē eius.
ἀνοχὴν ἐμβατεῦσαι εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ.
et misit speculatores in ca
καὶ ἀπέστειλε κατασκόπους εἰς τὴν πα
stra eius. et redierūt et nūciaue
ρεμβολὴν αὐτοῦ. καὶ ἐπέστρεψαν καὶ ἀπήγγει
rūt ei: q sic ordinant irrue
λαν αὐτῷ, ὅτι οὕτω τάσσονται ἐπιπεσεῖ
re in eos nocte. vt aūt occidit
ν ἐπ' αὐτοὺς τὴν νύκτα. ὡς δὲ ἔδυ
sol iussit ionathas suis
ὁ ἥλιος ἐπέταξεν ἰωνάθαν τοῖς παρ' αὐτοῦ
vigilare et esse in armis:
γρηγορεῖν καὶ εἶναι ἐπὶ τοῖς ὅπλοις,

vt parati essent ad pugnā p totā nocte.
ἑτοιμάζεσθαι εἰς πόλεμον δι' ὅλης τῆς νυκτός.
et posuit custodes i circuitu castro
καὶ ἐξέβαλε προφύλακας κύκλῳ τῆς παρεμ
rum. et audierūt aduersarii q para
βολῆς. καὶ ἤκουσαν οἱ ὑπεναντίοι ὅτι ἡτοί
tus est ionathas et q̄ cū eo ad bel
μασαι ἰωνάθας καὶ οἱ παρ' αὐτοῦ εἰς πόλε
lum: et timuert et formidauert i corde
μον, καὶ ἐφοβήθησαν καὶ ἔπτηξαν τῇ καρδίᾳ
suo. et accēderūt pyras in ca
αὐτῶν. καὶ ἀνέκαυσαν πυρὰς ἐν τῇ παρεμ
stris suis. ionathas aūt et q cū eo nō
βολῇ αὐτῶν. ἰωνάθας δὲ καὶ οἱ παρ' αὐτοῦ οὐκ
cognouerūt vsq ad mane. videbāt em̄ lumiaria
ἔγνωσαν ἕως πρωΐ. ἔβλεπον γὰρ τὰ φῶτα
ardētia. et psecut⁹ est ionathas post
καιόμενα. καὶ κατεδίωξεν ἰωνάθαν ὀπίσω
eos: et nō cōprehēdit eos. trāsierūt
αὐτῶν, καὶ οὐ κατέλαβεν αὐτούς. διέβησαν
em̄ eleutheri flumē. et declinauit io
γὰρ τὸν ἐλεύθερον ποταμόν. καὶ ἐξέκλινεν ἰω
nathas ad arabes vocatos
νάθαν ἐπὶ τοὺς ἄραβας τοὺς καλουμένους
zabadeos et pcussit eos: et acce
ζαβαδαίους, καὶ ἐπάταξεν αὐτούς, καὶ ἔλα
pit spolia eoy et mouēs castra venit
βε τὰ σκῦλα αὐτῶν καὶ ἀναζεύξας ἦλθεν
in damascū et pambulauit oēm
εἰς δαμασκὸν καὶ διώδευσε πᾶσαν τὴν χώ
rā. et simō exiit et venit vsq ad
ραν. καὶ σίμων ἐξῆλθε καὶ διώδευσεν ἕως
ascalonē et pxima munitiones.
ἀσκάλωνος καὶ τὰ πλησίον ὀχυρώματα.
et declinauit in ioppen et occupa
καὶ ἐξέκλινεν εἰς ἰόππην καὶ προκατελά
uit eā. audiuit em̄ q volunt mu-
βετο αὐτήν. ἤκουσε γὰρ ὅτι βούλονται τὸ ὀχύ
nitione tradere his q sūt a pte demetrii.
ρωμα παραδοῦναι τοῖς παρὰ δημητρίου.
et posuit illic custodia vt custodirēt
καὶ ἔθετο ἐκεῖ φρουρὰν ὅπως φυλάσσωσιν
eā. et reuersus est ionathas et cōgrega
αὐτήν. καὶ ἐπέστρεψεν ἰωνάθαν καὶ ἐξεκκλη
uit seniores ppli. et co
σίασε τοὺς πρεσβυτέρους τοῦ λαοῦ, καὶ ἐβου
gitauit cū eis edificare mu
λεύσατο μετ' αὐτῶν τοῦ οἰκοδομῆσαι ὀχυ
nitiones in iudea: et exaltare
ρώματα ἐν τῇ ἰουδαίᾳ, καὶ προσυψῶσαι τὰ
muros hierlm: et exaltare altitudinē magnā
τείχη ἱερουσαλήμ, καὶ ὑψῶσαι ὕψος μέγα
inter medio arcis et ciuitatis ad
ἀνὰ μέσον τῆς ἄκρας καὶ τῆς πόλεως εἰς τὸ
separandū eā a ciuitate vt eēt ipsa
διαχωρίζειν αὐτὴν τῆς πόλεως ἵνα ᾖ αὐτὴ κα
singulariter, vt neq emāt neq ven
τὰ μόνας, ὅπως μήτε ἀγοράζωσι μήτε πω
dant. et cōuenerūt vt edificarēt
λῶσι. καὶ συνήχθησαν τοῦ οἰκοδομεῖν τὴν
ciuitatē et appropīquit muro torrē
πόλιν, καὶ ἤγγισε τοῦ τείχους τοῦ χειμάρ
tis q̄ a subsolano et edificauit eū
ρου τοῦ ἐξ ἀπηλιώτου καὶ ἐπεσκεύασαν τὸ
q̄ vocat chaphenatha. et simō edifica
καλούμενον χαφεναθά. καὶ σίμων ᾠκοδόμη
uit adida in sephela: et muniuit
σε τὴν ἀδιδὰ ἐν τῇ σεφηλᾷ, καὶ ὠχύρωσε
portas et seras. et quesiuit tryphon re
θύρας καὶ μοχλούς. καὶ ἐζήτησε τρύφων βα
gnare asie et apponere sibi dia
σιλεῦσαι τῆς ἀσίας καὶ περιθέσθαι τὸ διά

paratos ad pugnam tota nocte. Et posuit custodes per circuitū castrorū. Et audierunt aduersarii q paratus est ionathas cū suis in bello & timuerunt & formidauerunt in corde suo: & accenderūt focos in castris suis. Ionathas aūt & q cum eo erant non cognouerunt vsq; mane. Videbant aūt luminaria ardentia: & secutus est eos ionathas: & non cōprehendit eos. Transierūt em̄ flumē eleutherū. Et diuertit ionathas ad arabes qui vocabantur zabadei: & percussit eos & accepit spolia eorum. Et iūxit & venit damascum: & perambulabat oēm regionem illam. Simon aūt exiit & venit vsq; ascalonem & ad proxima presidia: & declinauit in ioppen: & occupauit eā. Audiuit enim q vellent psidium tradere partib⁹ demetrii: & posuit ibi custodes vt custodirent ea3. Et reuersus est ionathas & conuocauit seniores populi: & cogitauit cum eis edificare presidia in iudea: & edificare muros in hierusalem et exaltare altitudine magna inter medium arcis & ciuitatis: vt separaret ea3 a ciuitate vt esset ipsa singulariter & neq; emant neq; vendant. Et conuenerunt vt edificarent ciuitatem: & cecidit murus qui erat super torrētem ab ortu solis: & reparauit eū qui vocatur caphetetha. Et simon edificauit adiada in sephela: et muniuit eā et imposuit portas et seras. Et cogitauit tryphon regnare asie: et assumere diadema et extendere manum in antiochum regem: timens ne forte nō permitteret eū ionathas: sed pugnaret aduersus eum: querebat cōprehēdere eū et occidere. Et exurgens abiit in bethsan: et exiit ionathas obuiam cum quadraginta milibus virorum electorum in prelium: et venit bethsan. Et vidit tryphon quia venit ionathas cum exercitu multo: vt extenderet in eum manus: et timuit. Et excepit eum cum honore et commendauit eum omnibus amicis suis et dedit ei munera. Et precepit exercitibus suis vt obedirent ei sicut sibi. Et dixit ionathe. Vt quid vexasti vniuersum populum cum bellu3 nobis non sit. Et nunc remitte eos in domos suas. Elige aūt tibi viros paucos qui tecum sint: et veni mecum ptolemaida: et tradam eam tibi: et reliqua presidia et exercitū: et vniuersos prepositos negocii: et conuersus abibo. Propterea enim veni. Et credidit ei: et fecit sicut dixit: et dimisit exercitum et abierunt in terram iuda. Retinuit autem secum tria milia virorum ex quibus remisit in galileam duo milia: mille autem venerunt cum eo. Vt autem intrauit ptolemaidam ionathas: clauserunt portas ciuitatis ptolemenses: et comprehenderunt eum et omnes qui cum eo intrauerunt: gladio interfecerunt. Et misit tryphon exercitum et equites in galileam et in campum magnum.

dema et extēdere manū in antiochū
δημα καὶ ἐκτεῖναι χεῖρα ἐπὶ ἀντίοχον τὸν
regē: et timuit ne forte nō sineret
βασιλέα, καὶ εὐλαβήθη μήποτε οὐκ ἐάσῃ
eū ionathas et ne forte pugnaret aduers⁹
αὐτὸν ἰωνάθαν καὶ μήποτε πολεμήσῃ πρὸς
eū. et q̄rebat viā ad cōprehēdendū e-
αὐτόν. καὶ ἐζήτει πόρον τοῦ συλλαβεῖν αὐ
um vt pderet et exurgēs venit in
τὸν τοῦ ἀπολέσαι. καὶ ἀπάρας ἦλθεν εἰς
bethsan. et exiuit ionathas in occur
βαιθσάν. καὶ ἐξῆλθεν ἰωνάθαν εἰς ἀπάντη
sum ei i quadraginta milib⁹ vi
σιν αὐτοῦ ἐν τεσσαράκοντα χιλιάσιν ἀν
rorū electis in prelio et
δρῶν ἐπιλελεγμένων εἰς παράταξιν καὶ
venit in bethsan. et vidit tryphon q
ἦλθεν εἰς βαιθσάν. καὶ εἶδε τρύφων ὅτι
adest cū exercitu multo. et exte
πάρεστι μετὰ δυνάμεως πολλῆς, καὶ ἐκτεῖ
dere manū cōtra eū timuit. et susce
ναι χεῖρας ἐπ' αὐτὸν εὐλαβήθη. καὶ ἐπεδέξα
pit eū gl'iose et cōmendauit eū oī
το αὐτὸν ἐνδόξως καὶ συνέστησεν αὐτὸν πᾶ
bus amicis ei⁹ et dedit ei mune
σι τοῖς φίλοις αὐτοῦ. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ δόμα
ra. et pcepit amicis suis obedi
τα. καὶ ἐπέταξε τοῖς φίλοις αὐτοῦ ὑπακού
re ei sicut ipsi. et dixit ionathe
ειν αὐτῷ ὡς αὐτοῦ. καὶ εἶπεν τῷ ἰωνάθαν
vt qd vexasti vniuersū ppl'm hunc cū bel
ἱνατί ἔκοψας πάντα τὸν λαὸν τοῦτον πο
lum nō sit nobis. et nūc remitte
λέμου μὴ ἐνεστηκότος ἡμῖν. καὶ νῦν ἀπό
eos in domos suas. eli
στειλον αὐτοὺς εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν. ἐπί
ge aūt tibi viros paucos q
λεξαι δὲ σεαυτῷ ἄνδρας ὀλίγους, οἵτινες
erunt tecū et veni mecū i
ἔσονται μετὰ σοῦ. καὶ δεῦρο μετ' ἐμοῦ εἰς
ptolemaidē. et tradā tibi eā
πτολεμαΐδα. καὶ παραδώσω σοι αὐτὴν
et reliquas munitiōes et exer
καὶ τὰ λοιπὰ ὀχυρώματα καὶ τὰς δυνά
citus reliquos et vniuersos ppo
μεις τὰς λοιπὰς καὶ πάντας τοὺς ἐπὶ
tos negocior. et cōuersus abi
τῶν χρειῶν. καὶ ἐπιστρέψας ἀπελεύσο
bo: huius em̄ gr̄a adsū et cre
μαι, τούτου γὰρ χάριν πάρειμι. καὶ ἐμ
didit et fecit sicut dixit: et
πιστεύσας αὐτῷ ἐποίησε καθὼς εἶπε, καὶ
misit exercitu et abierunt in
ἐξαπέστειλε τὰς δυνάμεις, καὶ ἀπῆλθον εἰς
terrā iuda. reliqt aūt secum viros
γῆν ἰούδα. κατέλιπε δὲ μεθ' ἑαυτοῦ ἄνδρας
tres mille. q̄ru duo mille dimisit in gali
τρισχιλίους. ὧν δισχιλίους ἀφῆκεν ἐν τῇ γαλι
lea. mille aūt venerunt cū eo. vt aūt intra
λαίᾳ. χίλιοι δὲ συνῆλθον αὐτῷ. ὡς δ' εἰσῆ
uit ionathas in ptolemaidē: clause
λθεν ἰωνάθαν εἰς πτολεμαΐδα, ἀπέκλει
runt ptolemēses portas: et cōphēde
σαν οἱ πτολεμαεῖς τὰς πύλας, καὶ συνέλα
runt eū: et oēs ingressos cum
βον αὐτόν, καὶ πάντας τοὺς εἰσελθόντας με
eo interfecerūt in gladio. et mi
τ' αὐτοῦ ἀπέκτειναν ἐν ῥομφαίᾳ. καὶ ἀπέ
sit tryphon exercitu et equitatum in
στειλε τρύφων δυνάμεις καὶ ἵππον εἰς
terrā galileā et cāpum magnum.
γῆν γαλιλαίαν καὶ τὸ πεδίον τὸ μέγα.

vt perderēt omnes socios ionathe. At illi cum cognouissent quia comprehē sus est ionathas et periit & omnes qui cum eo erant: hortati sunt semetipsos & exierunt parati in prelium. Et videntes hi qui insecuti fuerant quia pro anima res est illis: reuersi sunt. illi autē venerunt omnes cum pace in terram iuda. Et planxerunt ionathā & eos qui cum ipso erant valde. Et luxit israel luctu magno. Et quesierunt omnes gentes que erant in circuitu eorum conterere eos. Dixerunt ei. Non habent principem & adiuuantē: nūc ergo expugnemus illos. & tollamus de hoībus memoriam eorum: Cap. xiij.

ET audiuit simon q̄ congregauit tryphon exercitū copiosum vt veniret in terram iuda: & attereret eā: videns quia in tremore populus est & in timore: ascendit hierusalem & congregauit populum & adhortās dixit. Vos scitis quanta ego & fratres mei & domus patris mei fecimus pro legibus & p̄ sanctis prelia: & angustias quales vidimus. Horum gratia perierūt fratres mei omnes propter israel: & relictꝰ sum ego solus. Et nunc non mihi contingat parcere anime mee in omni tēpore tribulationis. Non enī melior sū fratribus meis. Vindicabo itaq; gentē meam & sancta: natos quoq; nostros: & vxores quia congregate sunt vniuerse gentes conterere nos inimicitie gratia. Et accensus est spiritus populi simul vt audiuit sermones istos & responderūt voce magna dicētes. Tu es dux noster loco iude & ionathe fratris tui. Pugna prelium nostrum & omnia quecūq; dixeris nobis faciemus. Et congregans omnes viros bellatores accelerauit cōsūmare vniuersos muros hierusalē: & muniuit eā in gyro. Et misit ionathā filium absolomi: & cum eo exercitum nouum in ioppen & eiectis his q erant in arce remansit illic ipse. Et mouit tryphon a ptolemaida cum exercitu multo vt veniret in terrā iuda: & ionathas cum eo in custodia. Simon autē applicuit in addus cōtra faciem campi. Et vt cognouit tryphon quia surrexit simō loco fratris sui ionathe & quia cōmissurus esset cum eo prelium: misit ad eū legatos dicens. Pro argento quod debebat frater tuus ionathas in ratione regis propter negocia que habuit detinuimus eum. Et nunc mitte argenti talenta centum & duos filios eius obsides vt non dimissus fugiat a nobis & remittemus eum. Et cognouit simon quia cum dolo loqueretur secum. Iussit tamen dari argentum & pueros: ne inimicitiam magnam sumeret ad populum israel dicentem quia non misit ei argentū & pueros: propterea periit. Et misit pueros & centum talenta. Et mentitus est & nō dimisit ionathā. Et post hec venit tryphon intra regionem: vt contereret eam: & gyrauerūt per viam que ducit ador. Et simon & castra eius ambulabant in oēm locū

quocūq; ibant. Qui autē in arce erāt: miserunt ad tryphonē legatos vt festinaret venire per desertum & mitteret illis alimonias. Et parauit tryphon omnem equitatum: vt veniret illa nocte. Erat enim nix multa valde & non venit in galaaditim. Et cum appropinquasset baschaman occidit ionathan & filios eius illic. Et conuertit tryphon & abiit in terram suam. Et misit simon & accepit ossa ionathe fratris sui & sepeliuit ea in modin ciuitate patrū eius. Et planxerunt eum omnis israel planctu magno: & luxerunt eum dies multos. Et edificauit simō super sepulchrū patris sui & fratrum suorum edificium altum visu: lapide polito retro & ante: & statuit septem pyramidas vnam contra vnam: patri & matri: & quattuor fratribus. Et his circumposuit columnas magnas & super colūnas arma: ad memoriam eternam: & iuxta arma naues sculptas: que viderentur ab hominibꝰ nauigantibus mare. Hoc est sepulchrū quod fecit in modin vsq; in hunc diem. Tryphon autem cum iter faceret cum antiocho rege adolescēte dolo occidit eum & regnauit loco eius. Et imposuit sibi diadema asie: & fecit plagā magnam in terra. Et edificauit simon presidia iudee muniens ea turribus excelsis & muris magnis: & portis & seris: & posuit alimenta in munitionibus. Et elegit simon viros: & misit ad demetriū regem vt faceret remissionem regioni: quia actus omnes tryphonis per direptionem fuerant gesti. Et demetrius rex ad verba ista respondit ei: & scripsit epistolam talem. Rex demetrius: simoni summo sacerdoti & amico regum & senioribus et genti iudeorum salutem: Coronam auream: & bahen quam misistis suscepimus: et parati sumus facere vobiscum pacem magnam: & scribere prepositis regis remittere vobis q̄ indulsimus. Quecūq; enim constituimus vobis constant. Munitiones quas edificastis vobis sint. Remittimus quoq; ignorātias & peccata vsq; in hodiernum diem: & coronam quam debebatis. Et si quid aliud erat tributarium in hierusalem: iam non sit tributariū. Et si qui ex vobis apti sunt conscribi inter nostros: conscribantur: et sit inter nos pax. Anno cētesimo septuagesimo ablatum est iugum gentium ab israel. Et cepit populus israel scribere in tabulis & gestis publicis: anno primo sub simone sūmo sacerdote magno duce & principe iudeorum. In diebus illis applicuit simon ad gazan: & circumdedit eā castris: & fecit machinas & applicuit ad ciuitatē: & percussit turrem vnam et cōprehendit eam: & qui eruperant erāt intra machinā & ciuitatem: & factus est motus magnus in ciuitate: et ascenderunt qui erant in

ciuitate cum vxorib⁹ et filiis ſupra murum ſciſſis tunicis ſuis: & clamauerunt voce magna poſtulantes a ſimone dextras ſibi dari: et dixerunt. Nõ nobis reddas ſecundum malicias noſtras: ſed ſecundum miſericordias tuas & ſeruiem⁹ tibi. Et flex⁹ ſimon nõ debellauit eos: eiecit tamen eos de ciuitate & emundauit edes in quibus fuerãt ſimulachra: & tunc intrauit in eam cum hymnis benedicens dominum: & eiecta ab ea omni immundicia collocauit in ea viros ꝗ legem facerent: & muniuit eam: & fecit ſibi habitationem. Qui autem erant in arce hieruſalem prohibebantur egredi et ingredi regionem: & emere ac vendere & eſurierunt valde: et multi ex eis fame perierunt: et clamauerunt ad ſimonem: vt dextras acciperent et dedit illis: & eiecit eos inde & mundauit arcẽ a contaminationibus: & intrauerunt in eam tertia & viceſima die ſecundi mẽſis anno centeſimo ſeptuageſimo primo cum laude: & ramis palmarũ: & citharis: & cinaris: & cymbalis: & nablis & hymnis: et canticis: quia contritus eſt inimicus magnus ex iſrael: & conſtituit vt omnibus annis agerentur dies hi cũ leticia: et muniuit montem templi: qui erat ſecus arcem et habitauit ibi ipſe et qui cum eo erant. Et vidit ſimon iohannem filiũ ſuum ꝙ fortis prelii vir eſſet & poſuit eum ducem virtutum vniuerſarum: & habitauit in gazaris.

Capitulum decimum quartum

Et Anno centeſimo ſeptuageſimo ſecundo congregauit rex demetrius exercitum ſuum: & abiit in mediam ad contrahenda ſibi auxilia: vt expugnaret tryphonem. Et audiuit arſaces rex perſidis & medie quia intrauit demetrius confines ſuos: & miſit vnum de principibus ſuis vt comprehenderet eũ viuum: & adduceret eum ad ſe. Et abiit & percuſſit caſtra demetrii: & comprehẽdit eum: & duxit eum ad arſacem: et poſuit eum in cuſtodiam. Et ſiluit omnis terra iuda omnibus diebus ſimonis & queſiuit bona genti ſue: et placuit illis poteſtas eius: & gloria eius omnib⁹ diebus. Et cuꝫ omni gloria ſua accepit ioppen in portum: et fecit introitum in inſulis maris. Et dilatauit fines gentis ſue et obtinuit regionem. Et congregauit captiuitatem multam & dominatus eſt gazare: et bethſure: et arci: et abſtulit immundicias ex ea: & non erat qui reſiſteret ei. Et vnuſquiſꝗ colebat terrãꝫ ſuam cum pace: et terra iuda dabat fructus ſuos: et ligna camporum fructum ſuum. Seniores in plateis ſedebant omnes: et de bonis terre tractabant: et iuuenes induebant ſe gloriã et ſtolas belli. Et ciuitatib⁹ tribuebat alimonias: et conſtituebat eas vt eſſent vaſa munitionis quoadusꝗ nominatum eſt nomen glorie eius vſꝗ ad extremum terre. Fecit pacẽ ſuper terram: et letatus eſt iſrl̃ leticia magna: et ſedit vnuſquiſꝗ ſub

vite ſua: & ſub ficulnea ſua: & non erat qui eos terreret. Defecit impugnans eos ſuper terram: reges contriti ſunt in diebus illis. Et confirmauit omnes humiles populi ſui: & legem exquiſiuit: & abſtulit omnem iniquum & malum. Sancta glorificauit: & multiplicauit vaſa ſanctorum. Et auditum eſt rome. quia defunctus eſſet ionathas & vſꝗꝫ in ſpartiatas: & contriſtati ſunt valde. Vt audierunt autem ꝙ ſimon frater eius factus eſſet ſũmus ſacerdos loco eius: & ipſe obtineret omnem regionem & ciuitates in ea: ſcripſerunt ad eum tabulis ereis: vt renouarent amicitias & ſocietatem quam fecerat cum iuda & cũ ionatha fratribus eius: & lecte ſunt in cõſpectu eccleſie in hieruſalem. Et hoc exemplum epiſtolarum quas ſpartiate miſerunt. Spartianorum principes & ciuitates: ſimoni ſacerdoti magno & ſenioribus & ſacerdotibus: & reliquo populo iudeorum fratribus ſalutem. Legati qui miſſi ſunt ad populum noſtruꝫ nunciauerunt nobis de veſtra gloria & honore & leticia: & gauiſi ſumus in introitu eorum. Et ſcripſimus que ab eis erant dicta in conciliis populi ſic. Numenius antiochi: & antipater iaſonis filius legati iudeorum venerunt ad nos renouantes nobiſcum amicitiam priſtinam. Et placuit populo excipere viros glorioſe: & ponere exemplum ſermonum eorum in ſegregatis populi libris: vt ſit ad memoriam populo ſpartiatarum. Exemplum autem horum ſcripſimus ſimoni magno ſacerdoti. Poſt hec autem miſit ſimon numeniũ romaꝫ habentem clypeuꝫ aureum magnum pondo minarum mille ad ſtatuẽdam cum eis ſocietatem. Cum autem audiſſet populus romanus ſermones iſtos dixerunt. Quam gratiarum actionem reddemus ſimoni & filiis eius. Reſtituit enim ipſe fratres ſuos & expugnauit inimicos iſrael ab eis: & ſtatuerunt ei libertatem: & deſcripſerunt in tabulis ereis: & poſuerunt in titulis in monte ſion. Et hoc eſt exemplum ſcripture. Octauadecima die menſis elul ãno cẽteſimoſeptuageſimoſecundo anno tertio ſub ſimone ſacerdote magno in aſſaramel in conuentu magno ſacerdotum & populi & principũ & gẽtis & ſeniorũ regiõis: nota facta ſunt hec. qm̃ frequẽter facta ſunt p̃lia in regiõe nr̃a. Simon aũt mattathie filius ex filiis iarib & fratres eius dederũt ſe p̃iculo: & reſtiterũt aduerſariis gẽtis ſue vt ſtarẽt ſãcta ipſorũ & lex: & gl̃ia magna gl̃ificauerũt gẽtẽ ſuã. Et cõgregauit ionathas gẽtẽ ſuã: & fact⁹ eſt illis ſacerdos magn⁹ & apposit⁹ eſt ad pp̃lm ſuũ: et voluerũt inimici eorũ calcare ſancta: & atterere regionẽ ipſorũ & extẽdere man⁹ in ſancta ſanctorũ. Tũc reſtitit ſimõ & pugnauit p̃ gẽte ſua & erogauit pecũias multas: & armauit viros virtutis gẽtis ſue: & dedit illis ſtipẽdia & muniuit ciuitates iudee & bethſurã q̃ erat in finib⁹ iudee vbi erant arma hoſtiuꝫ antea: & poſuit

illic presidiū viros iudeos. Et ioppē muniuit q̄ erat ad mare: & gazarā q̄ est in finibus azoti: in qua hostes antea habitabant: & collocauit illic iudeos & quecunq; apta erant ad correptionem eorum posuit in eis: & vidit populus aptū simonis & gloriam quam cogitabat facere genti sue: & posuerunt eum ducē suum & principem sacerdotum: eo q̄ ipse fecerit hec omnia: & iusticiam & fidem quam conseruauit genti sue: & exquisiuit omni modo exaltare populuꝫ suum: & in diebus eius prosperatum est in manibus eius vt tollerentur gentes de regione ipsorum: & qui in ciuitate dauid erant in hierusalem in arce de q̄ procedebant & contaminabant omnia que in circuitu sanctorum sunt: & inferebant plagam magnā castitati: & collocauit in ea viros iudeos ad tutamentū regionis & ciuitatis: & exaltauit muros in hierusalem. Et rex demetrius statuit illi sūmum sacerdotium: secunduꝫ hec fecit eum amicum suum: et glorificauit eum gloria magna. Audiuit eniꝫ q̄ appellati sunt iudei a romanis amici & socii & fratres: & quia susceperunt legatos simonis gloriose: & quia iudei & sacerdotes eorum consenserunt euꝫ esse ducem suum: & sūmum sacerdotē in eternum donec surgat propheta fidelis & vt sit super eos dux: & vt cura esset illi pro sanctis: & vt constitueret prepositos super opera eorum & super regionem: & super arma & super presidia: & cura sit illi de sanctis: & vt audiatur ab omnibus: & scribantur in nomine eius omnes conscriptiones in regione: & vt operiatur purpura & auro: & ne liceat vlli ex pp̄lo et ex sacerdotib⁹ irritum facere aliquid horuꝫ: & contradicere his que ab eo dicuntur: aut conuocare conuentum in regione sine ipō & vestiri purpura et vti fibula aurea: q̄ autem fecerit extra hec: aut irritum fecerit aliquid horum: reus erit. Et cōplacuit omni populo statuere simoneꝫ et facere secundum verba ista: & suscepit simon: & placuit ei vt summo sacerdotio fungeretur: & esset dux et princeps gentis iudeorum & sacerdotum: & preesset omnibus: & scripturam istam dixerūt ponere in tabulis ereis: & ponere eas in peribolo sanctoruꝫ in loco celebri. Exemplum autem eorum ponere in erario: vt habeat simō et filii eius.

Capitulum decimum quintum.

Et misit rex antiochus filius demetrii epistolas ab insulis maris simoni sacerdoti: & principi gētis iudeorū & vniuerse genti: & erant continentes hunc modum. Rex antiochus simoni sacerdoti magno et genti iudeoruꝫ salutem. Quoniam quidam pestilentes obtinuerunt regnum patrum nostrorum: volo autem vendicare regnuꝫ et restituere illud sicut erat antea: & electam feci multitudinem exercitus: & feci naues bellicas.

Volo autem procedere per regionem: vt vlciscar in eos qui corruperunt regionem nostram: & qui desolauerunt ciuitates multas in regno meo. Nunc ergo statuo tibi omnes oblatiōes quas remiserunt tibi ante me omnes reges: & quecunq; alia dona remiserunt tibi: & permitto tibi facere percussuraꝫ proprii numismatis in regione tua. Hierusalem autem sanctam esse et liberam: & omnia arma que fabricata sunt et presidia que construxisti que tenes maneant tibi: & omne debitum regis: & que futura sunt regi ex hoc & in totum tēpus remittuntur tibi. Cum autem obtinuerimus regnum nostrum: glorificabimus te & gentem tuam et templum gloria magna: ita vt manifestetur gloria vestra in vniuersa terra. Anno centesimo septuagesimo quarto exiit ātiochus in terram patrum suorum: & conuenerunt ad eum omnes exercitus: ita vt pauci relicti essent cum tryphone. Et insecutus est eum antiochus rex: & venit doram fugiens per maritimam. Sciebat enim q̄ congregata sunt mala in eum: et reliquit eum exercitus. Et applicuit antiochus super doraꝫ cum centum viginti milibus virorum belligeratorum: & octo milibus equitum. Et circuiuit ciuitatem: & naues a mari accesserunt: & vexabant ciuitatem a terra & mari et neminem sinebant ingredi vel egredi. Venit autem numenius et qui cum eo fuerant ab vrbe roma habentes epistolas regibus & regionibus scriptas: in quibus continebantur hec. Lucius consul romanorum: ptolemeo regi salutem. Legati iudeorum venerūt ad nos amici nostri: renouantes pristinam amicitiam et societatem: missi a simone principe sacerdotum et populo iudeorum. Attulerunt autem et clypeum aureum mnarum mille. Placuit itaq; nobis scribere regibus & regionibus vt nō inferāt illis mala: neq; impugnent eos: & ciuitates eorum & regiones eorum: et vt non ferant auxilium pugnantibus aduersus eos. Visum autem est nobis accipere ab eis clypeum. si qui ergo pestilētes fugerint de regione ipsorum ad vos: tradite eos simoni principi sacerdotum: vt vindicet in eos secundum legem suam. Hec eadem scripta sunt demetrio regi: & attalo: & arabe. et arsaci: & in omnes regiones & sampsame: & spartanis: delo: & mido: & sitione: & carie: & samum: & pamphiliaꝫ: & lyciam: & alicarnasum: & rhodum: & faselida: & choo: & siden: & arado: & gortynam: & gnidum: & cyprum: & cyrenen. Exemplum autem eorum scripserunt simoni principi sacerdotum et populo iudeorum. Antiochus autem rex applicuit castra in doraꝫ secundo: admouens ei semper manus: & machinas faciens & conclusit tryphonem ne procederet. Et misit ad

eum simon

duo milia viroꝝ electoꝝ vt auxiliarent
δισχιλίους ἄνδρας ἐκλεκτοὺς συμμαχῆσαι
ei τ argẽtũ τ auꝝ τ vasa
αὐτῷ καὶ ἀργύριον καὶ χρυσίον καὶ σκεύη
copiosa. τ nõ voluit ea accipe.
ἱκανά. καὶ οὐκ ἠβούλετο αὐτὰ δέξασθαι
sed rupit oĩa q̃ pepigit cũ eo
ἀλλ᾽ ἠθέτησε πάντα ὅσα συνέθετο αὐτῷ τὸ
pri⁹: τ alienat⁹ est ab eo. τ mi=
πρότερον, καὶ ἠλλοτριοῦτο αὐτῷ. καὶ ἀπέ=
sit ad eũ athenobiũ vnũ de amicis
στειλε πρὸς αὐτὸν ἀθηνόβιον ἕνα τῶν φίλων
suis collocuturꝝ cũ ipso dicẽs. vos
αὐτοῦ κοινολογισόμενον αὐτῷ λέγων. ὑμεῖς
obtinetis ioppen τ gazarã.
κατακρατεῖτε τῆς ἰόππης καὶ γαζάρων
τ arcẽ q̃ in hierlm ciuitates
καὶ τῆς ἄκρας τῆς ἐν ἱερουσαλὴμ πόλεις
regni mei. fines earꝝ desola
τῆς βασιλείας μου. τὰ ὅρια αὐτῶν ἠρημώ=
stis τ fecistis plagã magnã sup
σατε καὶ ἐποιήσατε πληγὴν μεγάλην ἐπὶ
terrã. τ dñati estis locoꝝ multoꝝ
τῆς γῆς. καὶ ἐκυριεύσατε τόπων πολλῶν
in regno meo. nũc ergo tradite
ἐν τῇ βασιλείᾳ μου. νῦν οὖν παράδοτε τὰς
ciuitates q̃s occupastis τ tributa
πόλεις ἃς κατελάβεσθε καὶ τοὺς φόρους
locoꝝ in q̃b⁹ dñati estis finiũ
τῶν τόπων ὧν κατεκυριεύσατε τῶν ὁρίων
q̃ sunt extra iudeã. si ãt nõ: date
τῶν ἐκτὸς τῆς ἰουδαίας. εἰ δὲ μή, δότε
pro eis quingẽta talenta argẽti
ἀντ᾽ αὐτῶν πεντακόσια τάλαντα ἀργυρίου
τ exterminij q̃d exterminastis: τ
καὶ τῆς καταφθορᾶς ἧς κατεφθάρκατε, καὶ
tributoꝝ locoꝝ alia talẽta
τῶν φόρων τῶν τόπων ἄλλα τάλαντα
quingẽta. si ãt nõ: aduenĩetes expu=
πεντακόσια. εἰ δὲ μή, παραγενόμενοι ἐκπο=
gnabim⁹ vos. τ venit athenobi⁹ ami
λεμήσομεν ὑμᾶς. καὶ ἦλθεν ἀθηνόβιος φί=
cus regis in hierusalẽ: τ vi
λος τοῦ βασιλέως εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ εἶ=
dit gl'iam simonis τ abacũ cũ
δεν τὴν δόξαν σίμωνος καὶ κυλικεῖον μετὰ
vasis aureis τ argẽteis τ appa
χρυσωμάτων καὶ ἀργυρωμάτων καὶ παρά=
ratũ copiosũ: τ obstupuit. τ nũciauit
στασιν ἱκανήν, καὶ ἐξίστατο. καὶ ἀπήγγειλεν
ei verba regis. τ respõ=
αὐτῷ τοὺς λόγους τοῦ βασιλέως. καὶ ἀπο=
dẽs simõ dixit ei. neq; terrã alie=
κριθεὶς σίμων εἶπεν αὐτῷ. οὔτε γῆν ἀλλο=
nã sũpsim⁹ neq; aliena detinu=
τρίαν εἰλήφαμεν οὔτε ἀλλοτρίων κεκρατή=
m⁹. sed hereditatẽ patrũ
καμεν, ἀλλὰ τῆς κληρονομίας τῶν πατέρων
nr̃oꝝ. ab ãt inimicis nr̃is iniuste in q̃dã
ἡμῶν. ὑπὸ δὲ ἐχθρῶν ἡμῶν ἀκρίτως ἔν τινι
tpe possessa est. nos vo opportũitatẽ ha
καιρῷ κατεκρατήθη. ἡμεῖς δὲ καιρὸν ἔχον=
bẽtes vẽdicam⁹ hereditatẽ patrũ
τες ἀντεχόμεθα τῆς κληρονομίας τῶν πρῶν
nr̃oꝝ. de ãt ioppe τ gazara q̃ expo
ἡμῶν. περὶ δὲ ἰόππης καὶ γαζάρων ὧν αἰ=
stulas: he faciebãt in pp̃lo plagã ma
τεῖς, αὗται ἐποίουν ἐν τῷ λαῷ πληγὴν με=
gnã τ in regiõe nr̃a. hoꝝ dabi=
γάλην καὶ τῇ χώρᾳ ἡμῶν. τούτων δώσο=
m⁹ talẽta cẽtũ. τ nõ respõdit
μεν τάλαντα ἑκατόν. καὶ οὐκ ἀπεκρίθη
ei verbũ. reuersus ẽ ãt cũ ira ad
αὐτῷ λόγον. ἀπέστρεψε δὲ μετὰ θυμοῦ πρὸς
regẽ: τ renũciauit ei
τὸν βασιλέα, καὶ ἀπήγγειλεν αὐτῷ τοὺς
verba ista τ gl'iã simonis τ
λόγους τούτους καὶ τὴν δόξαν σίμωνος καὶ
vniuersa q̃ vidit: τ irat⁹ est rex
πάντα ὅσα εἶδεν, καὶ ὠργίσθη ὁ βασι=
ira magna. tryphõ ãt ascẽdẽs
λεὺς ὀργὴν μεγάλην. τρύφων δὲ ἐμβὰς
in nauẽ fugit in orthosiada. τ cõ
εἰς πλοῖον ἔφυγεν εἰς ὀρθοσιάδα. καὶ κα=
stituit rex cẽdebeũ in
τέστησεν ὁ βασιλεὺς τὸν κενδεβαῖον ἐπὶ
ducẽ maritime: τ exercit⁹ pe=
στρατηγὸν τῆς παραλίας, καὶ δυνάμεις πε=
destres τ equestres dedit ei. τ mã
ζικὰς καὶ ἱππικὰς ἔδωκεν αὐτῷ. καὶ ἐνε=
dauit ei castrametari cõtra fa=
τείλατο αὐτῷ παρεμβαλεῖν κατὰ πρόσω=
ciẽ iudee. τ mãdauit ei edi=
πον τῆς ἰουδαίας. καὶ ἐνετείλατο αὐτῷ οἰκο=
ficare cedron τ munire
δομῆσαι τὴν κεδρὼν καὶ ὀχυρῶσαι τὰς
portas: τ vt debellet pp̃lm. at
πύλας, καὶ ὅπως πολεμῇ τὸν λαόν. ὁ δὲ
rex psequebat tryphonẽ. τ pue=
βασιλεὺς ἐδίωκε τὸν τρύφωνα. καὶ παρε=
nit cẽdebe⁹ in iamnian. τ cepit
γενήθη κενδεβαῖος εἰς ἰάμνειαν. καὶ ἤρξατο
irritare plebẽ τ intrare in
τοῦ ἐρεθίζειν τὸν λαὸν καὶ ἐμβατεύειν εἰς
iudeã τ captiuare po
τὴν ἰουδαίαν καὶ αἰχμαλωτίζειν τὸν λα=
pulũ τ interficere. τ edificauit ce=
ὸν καὶ φονεύειν. καὶ ᾠκοδόμησε τὴν κε=
dron: τ collocauit illic eq̃tes τ exercit⁹
δρών, καὶ ἔταξεν ἐκεῖ ἱππεῖς καὶ δυνάμεις
vt egressi pambularẽt vias
ὅπως ἐκπορευόμενοι ἐξοδεύωσι τὰς ὁδοὺς τῆς
iudee sicut cõstituit ei rex.
ἰουδαίας καθὰ συνέταξεν αὐτῷ βασιλεύς.

Et ascẽdit ioãnes de gazaris: τ
Καὶ ἀνέβη ἰωάννης ἐκ γαζάρων, καὶ
nũciauit simoni patri suo q̃ facie=
ἀπήγγειλε σίμωνι τῷ πρὶ αὐτοῦ ἃ συνετέ=
bat cẽdebe⁹. τ vocauit simon
λει κενδεβαῖος. καὶ ἐκάλεσε σίμων τοὺς
duos filios suos seniores iudam
δύο υἱοὺς αὐτοῦ τοὺς πρεσβυτέρους ἰούδαν
τ ioãnem τ ait eis. ego τ fra
καὶ ἰωάννην καὶ εἶπεν αὐτοῖς. ἐγὼ καὶ οἱ ἀδελ=
tres mei τ dom⁹ patris mei expugnaui
φοί μου καὶ ὁ οἶκος τοῦ πρς μου ἐπολεμή=
m⁹ hostes isrl' ab adolescẽtia
σαμεν τοὺς πολεμίους ἰσραὴλ ἀπὸ νεότη=
vsq; i hodiernũ diẽ. τ psperatũ ẽ in
τος ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας. καὶ εὐωδώθη ἐν
manib⁹ nr̃is liberare isrl' plu
ταῖς χερσὶν ἡμῶν ῥύσασθαι τὸν ἰηλ πλεο=
ries. nũc ãt senui. τ vos ãt in
νάκις. νῦν δὲ γεγήρακα. καὶ ὑμεῖς δὲ ἐν τῷ
mia sufficiẽtes estis i ãnis. estote pro
ἐλέει ἱκανοί ἐστε ἐν τοῖς ἔτεσι. γίνεσθε ἀντ᾽ ἐ=
me τ fratre meo: τ egressi pu=
μοῦ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ μου, καὶ ἐξελθόντες ὑπὲρ
gnate pro gẽte nr̃a. at de
μαχεῖτε ὑπὲρ τοῦ ἔθνους ἡμῶν. ἡ δὲ ἐκ
celo auxiliũ sit vobiscũ. τ
τοῦ οὐρανοῦ βοήθεια ἤτω μεθ᾽ ὑμῶν. καὶ
elegit de regione viginti milia
ἐπέλεξεν ἐκ τῆς χώρας εἴκοσι χιλιάδας

duo milia virorum electorum in auxilium: & argentum & aurum et vasa copiosa: & noluit ea accipere sed rupit omnia que pactus est cum eo antea: & alienauit se ab eo: & misit ad eum athenobium vnum de amicis suis: vt tractaret cũ ipso dicens. Vos tenetis ioppen & gazaram: & arcem que est in hierusalẽ ciuitates regni mei: fines earum desolastis et fecistis plagã magnã in terra: et dominati estis per loca multa in regno meo. Nunc ergo tradite ciuitates quas occupastis: et tributa locorum in quibus dominati estis extra fines iudee. Sin autẽ date pro illis quingentá talenta argenti: et exterminii quod exterminastis: & tributorum ciuitatum: alia talenta quingenta. Sin autem veniemus et expugnabimus vos. Et venit athenobius amic⁹ regis in hierusalem & vidit gloriam simonis: & claritatem in auro & argento: & apparatũ copiosum & obstupuit: & retulit ei verba regis. Et respondit ei simon: et dixit ei. Neq; alienam terram sumpsimus: neq; alienam detinemus: sed hereditatem patrum nostrorum: que iniuste ab inimicis nostris aliquo tempore possessa est. Nos vero tẽpus habentes vendicamus hereditatẽ patrum nostrorum. Nã de ioppe & gazara: que expostulas: ipsi faciebant in populo plagam magnã & in regione nostra: horum damus talenta centum. Et non respondit ei athenobi⁹ verbũ. Reuersus autem cum ira ad regem renunciauit ei verba ista: & gloriam simonis & vniuersa que vidit: & iratus est rex ira magna. Tryphon autem fugit naui in orthosaida. Et constituit rex cendebeum ducem maritimum et exercitũ peditum & equitum dedit illi. Et mandauit illi mouere castra contra faciem iudee: & mandauit ei edificare cedronẽ: & obstruere portas ciuitatis: & debellare populum. Rex autẽ persequebatur tryphonem. Et peruenit cendebeus iãniam: & cepit irritare plebem: & cõculcare iudeam & captiuare populum & interficere: & edificare cedronem. Et collocauit: illic eqtes & exercitũ: vt egressi perambularent viam iudee sicut constituit ei rex.

Capitulũ decimũ sextum.

Et ascendit ioãnes de gazaris & nũciauit simoni patri suo que fecit cẽdebeus in populo ipsorum. Et vocauit simon duos filios suos seniores iudam et ioannẽ: & ait illis. Ego et fratres mei & domus patris mei expugnauim⁹ hostes israel ab adolescentia vsq; in hunc diem: & prosperatum est in manib⁹ nostris liberare israel aliquotiens. Nunc autem senui: sed estote loco meo & fratris mei: & egressi pugnate pro gente nostra. Auxilium vero de celo vobiscũ sit. Et elegit de regione viginti milia

viroꝝ belligeratoꝝ τ equites: τ profecti ῾
ἀνδρῶν πολεμιστῶν καὶ ἱππεῖς, καὶ ἐπορεύθη=
sunt ad cendebeũ: τ dormierũt in
σαν ἐπὶ τὸν κενδεβαῖον, καὶ ἐκοιμήθησαν ἐν
modin. τ surgentes mane abierũt
μωδεΐν. καὶ ἀναστάντες τὸ πρωῒ ἐπορεύοντο
in cãpũ. τ ecce exercit⁹ mult⁹ in
εἰς τὸ πεδίον καὶ ἰδοὺ δύναμις πολλὴ εἰς
obuiã eis pedestris τ eq̃tes. τ
συνάντησιν αὐτοῖς πεζικὴ καὶ ἱππεῖς. καὶ
torrẽs erat inter eos. τ admouit
χειμάρρους ἦν ἀνὰ μέσον αὐτῶν. καὶ παρενέ=
castra cõtra faciẽ eoꝝ ipe τ po
βαλεν κατὰ πρόσωπον αὐτῶν αὐτὸς καὶ ὁ λα=
pul⁹ ei⁹. τ vidit pp̃lm trepidãtẽ ad trãs
ὸς αὐτοῦ. καὶ εἶδεν τὸν λαὸν δειλούμενον διαπε=
fretãdũ torrentẽ: τ trãsfretauit pri=
ρᾶσαι τὸν χειμάρρουν, καὶ διεπέρασε πρῶ=
m⁹. τ viderũt eũ viri τ trãsie=
τος. καὶ εἶδον αὐτὸν οἱ ἄνδρες καὶ διεπέρα=
rũt post eũ. τ diuisit pp̃lm τ
σαν κατόπισθεν αὐτοῦ. καὶ διεῖλε τὸν λαὸν καὶ
eq̃tes in medio peditũ. at eq̃=
τοὺς ἱππεῖς ἐν μέσῳ τῶν πεζῶν. ἡ δὲ ἵππ=
tatus aduersarioꝝ mult⁹ valde. τ
πος τῶν ὑπεναντίων πολλὴ σφόδρα. καὶ
cecinit tubis. τ puers⁹ ẽ in fugã
ἐσάλπισε ταῖς σάλπιγξι. καὶ ἐτροπώθη
cendebe⁹ τ castra ei⁹. τ cecide
κενδεβαῖος καὶ ἡ παρεμβολὴ αὐτοῦ. καὶ ἔπε=
rũt ex eis vulnerati multi. at re
σον ἐξ αὐτῶν τραυματίαι πολλοί. οἱ δὲ κα=
sidui fugerũt in munitionẽ. tũc
ταλειφθέντες ἔφυγον εἰς τὸ ὀχύρωμα. τότε
vulnerat⁹ est iudas frater ioannis: ioã
ἐτραυματίσθη ἰούδας ὁ ἀδελφὸς ἰωάννου, ἰω=
nes ãt insecut⁹ est eos donec venit in ce
άννης δὲ κατεδίωξεν αὐτοὺς ἕως ἦλθεν εἰς κε=
dron quã edificauit. τ fugerũt vsq; ad
δρὼν ἣν ᾠκοδόμησε. καὶ ἔφυγον ἕως εἰς τοὺς
turres q̃ in agro azoti. τ succẽ
πύργους τοὺς ἐν τῷ ἀγρῷ ἀζώτου. καὶ ἐνεπύ=
dit eã in igne: τ ceciderũt ex eis
ρισεν αὐτὴν ἐν πυρί, καὶ ἔπεσον ἐξ αὐτῶν
ad viros duomille. τ reuersus est in terrã
εἰς ἄνδρας δισχιλίους. καὶ ἀπέστρεψεν εἰς γῆν
iuda cũ pace. τ ptolemẽ⁹ fili⁹ abu
ἰούδα μετ᾽ εἰρήνης. καὶ πτολεμαῖος ὁ τοῦ ἀβού=
bi erat cõstitut⁹ dux in cãpo
βου ἦν καθεσταμένος στρατηγὸς εἰς τὸ πεδίον
hiericho. τ habebat argentũ τ auꝝ mul
ἱεριχῶ καὶ εἶχεν ἀργύριον καὶ χρυσίον πο=
tũ: erat. n. gener sũmi sacerdotis. τ exaltatũ ẽ
λύ, ἦν γὰρ γαμβρὸς τοῦ ἀρχιερέως. καὶ ὑψώθη
cor ei⁹: τ voluit obtinere
ἡ καρδία αὐτοῦ, καὶ ἠβουλήθη κατακρατῆσαι
regionẽ. τ volebat dolo aduersus simonẽ
τῆς χώρας. καὶ ἐβούλετο δόλῳ κατὰ σίμωνος
τ filios ei⁹ tollere eos. simon ãt erat
καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἆραι αὐτούς. σίμων δὲ ἦν
pambulãs ciuitates q̃ in regiõe τ sollici
ἐφοδεύων τὰς πόλεις τὰς ἐν τῇ χώρᾳ καὶ φρον=
tudinẽ gerẽs de cura earꝝ. τ descẽdit
τίζων τῆς ἐπιμελείας αὐτῶν. καὶ κατέβη
in hiericho ipe τ mattathias τ iudas
εἰς ἱεριχὼ αὐτὸς καὶ ματταθίας καὶ ἰούδας
filij ei⁹ anno septimo τ septuagesimo
οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἔτους ἑβδόμου καὶ ἑβδομηκοστοῦ
τ cẽtesimo in mẽse vndecimo: hic mẽsis sa=
καὶ ἑκατοστοῦ ἐν μηνὶ ἑνδεκάτῳ, οὗτος ὁ μὴν σα=
bat. τ suscepit eos fili⁹ abubi in
βάτ. καὶ ὑπεδέξατο αὐτοὺς ὁ τοῦ ἀβούβου εἰς
munitiunculã vocatã doc cũ do
τὸ ὀχυρωμάτιον τὸ καλούμενον δὼκ μετὰ δό=
lo q̃ edificauit. τ fecit eis cõuiuiũ
λου ὃ ᾠκοδόμησε. καὶ ἐποίησεν αὐτοῖς πότον
magnũ: τ abscõdit illic viros. τ cũ
μέγαν, καὶ ἐνέκρυψεν ἐκεῖ ἄνδρας. καὶ ὅτε
inebriat⁹ eẽt simon τ filij ei⁹: surrexit pto=
ἐμεθύσθη σίμων καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, ἐξανέστη πτο=
leme⁹ τ sui: τ sumpserũt
λεμαῖος καὶ οἱ παρ᾽ αὐτοῦ, καὶ ἔλαβοσαν τὰ
arma sua τ irruerũt in simonẽ
ὅπλα αὐτῶν καὶ ἐπεισήλθοσαν τῷ σίμωνι
in cõuiuio: τ occiderũt eũ
εἰς τὸ συμπόσιον, καὶ ἀπέκτειναν αὐτὸν
τ duos filios ei⁹ et q̃sdã ex pue
καὶ τοὺς δύο υἱοὺς αὐτοῦ καί τινας τῶν παι=
ris ei⁹. τ fecit deceptionẽ magnã:
δαρίων αὐτοῦ. καὶ ἐποίησεν ἀθεσίαν μεγάλην
τ reddidit mala pro bonis. τ scri=
καὶ ἀπέδωκε κακὰ ἀντὶ ἀγαθῶν. καὶ ἔγρα=
psit hec ptoleme⁹: τ misit
ψε ταῦτα πτολεμαῖος, καὶ ἀπέστειλε τῷ
regi vt mitteret ei exercit⁹
βασιλεῖ ὅπως ἀποστείλῃ αὐτῷ δυνάμεις
in auxiliũ τ traderet regionẽ ei
εἰς βοήθειαν καὶ παραδῷ τὴν χώραν αὐτῷ
τ ciuitates. τ misit alios in
καὶ τὰς πόλεις. καὶ ἀπέστειλεν ἑτέρους εἰς
gazarã tollere ioannẽ. τ tribu
γάζαρα ἆραι τὸν ἰωάννην. καὶ τοῖς χιλιάρ=
nis misit epistolas vt venirẽt
χοις ἀπέστειλεν ἐπιστολὰς παραγενέσθαι
ad se: vt daret eis argẽtũ τ
πρὸς αὐτόν, ὅπως δῷ αὐτοῖς ἀργύριον καὶ
auꝝ τ dona. τ alios misit
χρυσίον καὶ δόματα. καὶ ἑτέρους ἀπέστειλε
occupare hierlm τ mõtẽ
καταλαβέσθαι τὴν ἱλημ καὶ τὸ ὄρος τοῦ
tẽpli. τ pcurrẽs q̃dã nũciauit
ἱεροῦ. καὶ προδραμών τις ἀπήγγειλε
ioanni in gazara q̃ pijt pater
ἰωάννῃ εἰς γάζαρα ὅτι ἀπώλετο ὁ πατὴρ
ei⁹ τ fratres ei⁹: τ q̃a misit
αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἀπέσταλ=
τ te iterficere. τ audiẽs expauit
κε καὶ σὲ ἀποκτεῖναι. καὶ ἀκούσας ἐξέστη
vehemẽter: τ cõprehẽdit viros q̃
σφόδρα, καὶ συνέλαβε τοὺς ἄνδρας τοὺς
venerãt pdere eũ τ occidit
ἐλθόντας ἀπολέσαι αὐτὸν καὶ ἀπέκτεινεν
eos. cognouit eñ q̃ q̃rebãt eũ pde
αὐτούς. ἐπέγνω γὰρ ὅτι ἐζήτουν αὐτὸν ἀπο=
re. τ cetera s̃monũ ioãnis
λέσαι. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων ἰωάννου
τ belloꝝ ei⁹ τ facino=
καὶ τῶν πολέμων αὐτοῦ καὶ τῶν ἀνδραγα=
rũ ei⁹ q̃ fortiter gessit: τ edifi=
θιῶν αὐτοῦ ὧν ἠνδραγάθησε, καὶ τῆς οἰκοδο=
cij muroꝝ q̃s extruxit: τ
μῆς τῶν τειχέων ὧν ᾠκοδόμησε, καὶ τῶν
gestoꝝ ei⁹. ecce hec scripta sunt
πράξεων αὐτοῦ. ἰδοὺ ταῦτα γέγραπται
in libris dieꝝ pncipat⁹ sacerdotij ei⁹:
ἐπὶ βιβλίων ἡμερῶν ἀρχιερωσύνης αὐτοῦ,
ex q̃ fact⁹ est pnceps sacerdotũ post pa=
ἀφ᾽ οὗ ἐγενήθη ἀρχιερεὺς μετὰ τὸν πατέ=
trẽ suum.
ρα αὐτοῦ.

Finis maccabeoꝝ primi.
Τέλος τῆς τῶν μακκαβαίων πρώτης.

virorum belligeratorum & equites: & profecti sunt ad cendebeum & dormierunt in modin. Et surrexerunt mane & abierunt in campuz. Et ecce exercitus copiosus in obuiam illis: peditum & equitum: & fluuius torrens erant inter medium ipsorum. Et admouit castra contra faciẽ eorum ipse & populus eius: & vidit populuz trepidantẽ ad trãsfretandum torrentem & transfretauit primus. Et viderunt eum viri: & trãsierunt post eum. Et diuisit populuz & equites in medio peditũ. Erat autem equitatus aduersariorũ copiosus nimis. Et exclamauerunt sacris tubis: & in fugaz cõuersus est cẽdebeus & castra eius: & ceciderunt ex eis multi vulnerati: residui autem in munitionem fugerunt. Tunc vulnerat⁹ est iudas frater ioannis. Ioannes autẽ insecutus est eos donec venit cedronẽ quam edificauit: & fugerũt vsq; ad turres q̃ erãt in agris azoti: & succẽdit eas igni. Et ceciderũt ex illis duo milia virorum: & reuersus est in iudeaz in pace. Et ptolemeus filius abobi cõstitutus erat dux in cãpo hiericho & habebat argentũ & aurum multũ. Erat eñ gener sũmi sacerdotis. Et exaltatuz est cor eius: & volebat obtinere regionem & cogitabat dolum aduersum simonez et filios eius vt tolleret eos. Simon aũt perambulãs ciuitates que erãt in regione iudee: & sollicitudinẽ gerẽs earũ descendit in hiericho ipse & matathias filius eius & iudas: anno cẽtesimo septuagesimoseptimo: mense vndecimo. Hic est mensis sabath. Et suscepit eos filius abobi in munitiunculam que vocatur doch: cũ dolo quã edificauit: & fecit eis conuiuiũ magnũ: & abscõdit illic viros. Et cũ inebriatus esset simon & filii eius: surrexit ptolemeus cũ suis & sumpserũ arma sua: et intrauerũt in conuiuiũ et occiderũt eũ et duos filios ei⁹: & quosdã pueros ei⁹. Et fecit deceptionẽ magnã in israel: et reddidit mala pro bonis. Et scripsit hec ptolemeus: et misit regi vt mitteret ei exercitũ in auxiliũ: et traderet ei regionẽ et ciuitates eorũ et tributa. Et misit alios in gazam tollere ioannem: et tribunis misit epistolas vt venirent ad se: et daret eis argentum et aurum et dona. Et alios misit occupare hierusalem et montem templi. Et precurrens quidam nunciauit ioanni in gazara quia periit pater eius et fratres eius: et quia misit te quoq; interfeci. Vt audiuit autem vehementer expauit: et comprehendit viros qui venerant perdere eum: et occidit eos. Cognouit eñ quia querebant perdere eum. Et cetera sermonum ioannis et bellorum eius et bonarum virtutum quibus fortiter gessit: et edificii murorum quos extruxit et rerum gestarum eius: ecce hec scripta sunt in libro dierum sacerdotii eius: ex quo fact⁹ est princeps sacerdotum post patrem suum.

Explicit liber primus Machabeorum.

MACCABEORVM secundus.
ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ δεύτερον.

Τοῖς ἀδελφοῖς τοῖς κατ' αἴγυπτον ἰουδαίοις χαίρειν, οἱ ἀδελφοὶ οἱ ἐν ἱεροσολύμοις ἰουδαῖοι καὶ οἱ ἐν τῇ χώρᾳ τῆς ἰουδαίας εἰρήνην ἀγαθήν.

Incipit liber secundus machabeorum.

FRATRIBUS QUI Sunt per egyptum iudeis salutem dicunt fratres qui sunt in hierosolymis iudei: & qui in regione iudea: & pacem bonam. Benefaciat vobis deus & meminerit testamenti sui quod locutus est ad abraam & isaac & iacob seruorum suorum fidelium: & det vobis cor omnibus vt colatis eum: & faciatis eius voluntatem corde magno & animo volenti. Adaperiat cor vestrum in lege sua & in preceptis suis: & faciat pacem. Exaudiat orationes vestras: & reconcilietur vobis: nec vos deserat in tempore malo. Et nunc hic sumus orantes pro vobis. Regnante demetrio anno centesimo sexagesimonono: nos iudei scripsimus vobis in tribulatione & impetu qui superuenit nobis in istis annis ex quo recessit iason a sancta terra & a regno. Porta succenderunt & effuderunt sanguinem innocentem. Et orauimus ad dominum & exauditi sumus: et obtulimus sacrificium & similaginem: & accendimus lucernas & proposuimus panes. Et nunc frequentate dies scenophegie mensis casleu. Anno centesimo octogesimo octauo: populus qui est hierosolymis & in iudea senatusque: & iudas aristobolo magistro ptolemei regis qui est de genere christorum sacerdotum: & his qui in egypto sunt iudeis: salutem & sanitatem. De magnis periculis a deo liberati magnifice gratias agimus ipsi: vt pote qui aduersus talem regem dimicauimus. Ipse enim ebullire fecit de perside eos qui pugnauerunt contra nos & sanctam ciuitatem. Nam cum in perside esset dux ipse & cum ipso immensus exercitus: cecidit in templo nanee: consilio deceptus sacerdotum nanee. Etenim cum ea habitaturus venit ad locum antiochus & amici eius: & vt acciperet pecunias multas dotis nomine. Cumque proposuissent eas sacerdotes nanee: & ipse cum paucis ingressus esset intra ambitum phani: clauserunt templum. Cum autem intrasset antiochus apertoque occulto aditu templi mittentes lapides percusserunt ducem & eos qui cum eo erant: & diuiserunt membratim & capitibus amputatis foras proiecerunt. Per omnia benedictus deus qui tradidit impios. Facturi igitur quinta & vicesima die mensis casleu purificationem templi: necessarium duximus significare vobis: vt et vos quoque agatis diem scenophegie & diem ignis qui datus est quando neemias edificato templo & altari obtulit sacrificia. Nam cum in persidem ducerentur patres nostri: sacerdotes qui tunc cultores dei erant: acceptum ignem de altari occulte absconderunt in valle vbi erat puteus altus & siccus: & in eo contutati sunt eum ita vt omnibus ignotus esset locus. Cum autem preterissent anni multi: & placuit deo vt mitteretur neemias a rege persidis: nepotes sacerdotum illorum qui absconderant misit ad requirendum ignem: & sicut narrauerunt nobis non inuenerunt

ignem sed aquam crassam. Et iussit eos haurire & afferre sibi: et sacrificia que imposita erant iussit sacerdos neemias aspergi ipsa aqua & ligna et que erant supposita. Vtque hoc factum est et tempus affuit quo sol refulsit qui prius erat in nubilo: accensus est ignis magnus ita vt omnes mirarentur. Orationem autem faciebant omnes sacerdotes dum consumaretur sacrificium ionatha inchoante ceteris autem respondentibus. Et neemie erat oratio hunc habens modum. Domine deus omnium creator terribilis & fortis iustus & misericors qui solus es bonus rex: solus prestans solus iustus & omnipotens & eternus: qui liberas israel de omni malo: qui fecisti patres electos & sanctificasti eos: accipe sacrificium pro vniuerso populo tuo israel: & custodi partem tuam & sanctifica. Congrega dispersionem nostram: libera eos qui seruiunt gentibus & contemptos & abominatos respice vt sciant gentes quia tu es deus noster. Affige opprimentes nos: & contumeliam facientes in superbia. Constitue populum tuum in loco sancto tuo: sicut dixit moyses. Sacerdotes autem psallebant hymnos vsque quo consumptum esset sacrificium. Cum autem consumptum esset sacrificium: ex residua aqua neemias iussit lapides maiores perfundi. Quod vt factum est: ex eis flamma accensa est: sed ex lumine quod refulsit ab altari consumpta est. Vt vero manifestata est res nunciatum est regi persarum: quia in loco in quo ignem absconderant hi qui translati fuerant sacerdotes aqua apparuit: de qua neemias & qui cum eo erant purificauerunt sacrificia. Considerans autem rex & rem diligenter examinans: fecit ei templum vt probaret quod factum erat. Et cum probasset sacerdotibus donauit multa bona: & alia atque alia munera: & accipiens manu sua tribuebat eis. Appellauit autem neemias hunc locum nephthar: quod interpretatur purificatio. Vocatur autem apud plures nephi. Ca. 2.

INuenitur autem in descriptionibus hieremie prophete quod iussit eos ignem accipere qui transmigrabantur vt significatum est: & vt mandauit transmigratis. Et dedit illis legem ne obliuiscerentur precepta domini: & vt non exerrarent mentibus videntes simulachra aurea & argentea & ornamenta eorum. Et alia huiusmodi dicens hortabatur ne legem amouerent a corde suo. Erat autem in ipsa scriptura quomodo tabernaculum & arcam iussit propheta diuino responso ad se facto comitari secum vsque quo exiit in montem: in quo moyses ascendit & vidit dei hereditatem. Et veniens ibi hieremias inuenit locum spelunce: & tabernaculum & arcam & altare incensi intulit illuc & ostium obstruxit. Et accesserunt quidam simul qui sequebantur vt notarent sibi locum: & non potuerunt inuenire. Vt autem cognouit hieremias culpans illos dixit quod ignotus

locus erit donec cōgreget de⁹ cōgre
τόπος ἔσαι ἕως ἂν συναγάγῃ ὁ θεὸς ἐπι-
gationē ppli ꝛ mīa fiat. ꝛ
συναγωγὴν τοῦ λαοῦ καὶ ἔλεος γένηται. καὶ
tūc dñs ostēdet hec. ꝛ appare
τότε ὁ κύριος ἀναδείξει ταῦτα. καὶ ὀφθήσε
bit glia dñi ꝛ nubes: sicut ꝛ in moy
ται ἡ δόξα τοῦ κυρίου καὶ ἡ νεφέλη, ὡς καὶ ἐπὶ μω
se manifestabaṫ: sicut ꝛ salomon petiit
υσῆ ἐδηλοῦτο, ὡς καὶ ὁ σολομὼν ἠξίωσεν
vt loc⁹ sctificareṫ maxime. mani-
ἵνα ὁ τόπος καθαγιασθῇ μεγάλως. διεσα
festabat aūt ꝛ vt sapiam habēs obtulit sa-
φεῖτο δὲ καὶ ὡς σοφίαν ἔχων ἀνήνεγκε θυ
crificiū dedicationis ꝛ cōsumationis
σίαν ἐγκαινισμοῦ καὶ τῆς τελειώσεως τοῦ
tēpli. sicut ꝛ moyses orauit ad
ἱεροῦ. καθὼς καὶ μωυσῆς προσηύξατο πρὸς
dñm: ꝛ descēdit ignis de celo ꝛ
κύριον, καὶ κατέβη πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ
holocaustū cōsumpsit: sic ꝛ salo
τὰ τῆς θυσίας ἐδαπάνησεν, οὕτω καὶ σολο
mon orauit. ꝛ descēdens ignis cōsū-
μὼν προσηύξατο. καὶ καταβὰν τὸ πῦρ ἀνή-
psit holocausta. ꝛ dixit moyses
λωσε τὰ ὁλοκαυτώματα. καὶ εἶπε μωυσῆς
eo φ nō est comestū quod erat p peccato
διὰ τὸ μὴ βεβρῶσθαι τὸ περὶ τῆς ἁμαρτίας
cōsūptū ē. similr ꝛ salomon octo
ἀνηλώθη. ὡσαύτως καὶ ὁ σολωμὼν τὰς ὀκτὼ
dies celebrauit. narrabanṫ aūt ꝛ in descri
ἡμέρας ἤγαγε. ἐξηγοῦντο δὲ καὶ ἐν ταῖς ἀνα
ptionib⁹ ꝛ in cōmentariis q̄
γραφαῖς καὶ ἐν τοῖς ὑπομνηματισμοῖς τοῖς
sm neemiā eadē. ꝛ vt cō-
κατὰ τὸν νεεμίαν τὰ αὐτά. καὶ ὡς κατα-
struēs bibliothecā cōgregauit ea q̄
βαλλόμενος βιβλιοθήκην ἐπισυνήγαγε τὰ
de regib⁹: ꝛ pphetaꝝ ꝛ ea q̄
περὶ τῶν βασιλέων, καὶ προφητῶν καὶ τὰ
dauid ꝛ epistolas regū de
τοῦ δαυὶδ καὶ ἐπιστολὰς βασιλέων περὶ
donariis. similr aūt ꝛ iudas q̄
ἀναθεμάτων. ὡσαύτως δὲ καὶ ἰούδας τὰ
acciderāt p factū bellū
διαπεπτωκότα διὰ τὸν γεγονότα πόλεμον
nobis cōgregauit oīa: ꝛ sunt apud
ἡμῖν ἐπισυνήγαγε πάντα, καὶ ἔστι παρ' ἡ
nos. quorū itaq; necessitatē habueritis: eos q̄ p
μῖν. ὧν οὖν ἐὰν χρείαν ἔχητε, τοὺς ἀπο-
ferant vobis mittite. futuri
κομιοῦντας ὑμῖν ἀποστέλλετε. μέλλοντες
igiṫ agere purificationē scripsim⁹ vobis.
οὖν ἄγειν τὸν καθαρισμὸν ἐγράψαμεν ὑμῖν.
bene igiṫ facietis agētes di-
καλῶς οὖν ποιήσετε ἄγοντες τὰς ἡμέ-
es. at de⁹ q̄ liberauit oēm ppl̄m
ρας. ὁ δὲ θεὸς ὁ σώσας τὸν πάντα λαὸν
suū: ꝛ reddidit hereditatē oīb⁹
αὐτοῦ, καὶ ἀποδοὺς τὴν κληρονομίαν πᾶσι
ꝛ regnū: ꝛ sacerdotiū: ꝛ
καὶ τὸ βασίλειον, καὶ τὸ ἱεράτευμα, καὶ τὸν
sctificationē: sicut pmisit in
ἁγιασμόν, καθὼς ἐπηγγείλατο διὰ τοῦ
lege: speram⁹ eīn in deo φ
νόμου, ἐλπίζομεν γὰρ ἐπὶ τῷ θεῷ ὅτι
cito nři miserebiṫ: ꝛ cōgregabit de
ταχέως ἡμᾶς ἐλεήσει, καὶ ἐπισυνάξει ἐκ
sub celo in sanctū locū.
τῆς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν εἰς τὸν ἅγιον τόπον.
liberauit eīn nos de magnis malis: ꝛ
ἐξείλετο γὰρ ἡμᾶς ἐκ μεγάλων κακῶν, καὶ

erit locus donec congreget deus con-gregationem populi: & propitius fiat. Et tunc dominus ostendet hec: & apparebit maiestas domini: & nubes erit sicut & moysi manifestabatur: & sicut cū salomon petiit vt locus sanctificaretur magno deo manifestabat hec. Magnifice etenim sapientiam tractabat: & vt sapientiam habens: obtulit sacrificium dedicationis & consumationis templi. Sicut & moyses orabat ad dominum: & descendit ignis de celo: & cōsumpsit holocaustum sicut & salomon orauit: & descendit ignis de celo: & consumpsit holocaustum: & dixit moyses eo q nō sit comestum quod erat pro peccato cō sumptum est. Similiter & salomon octo diebus celebrauit dedicationem. Inferebantur autē in descriptionibus & cōmentariis neemie hec eadem: & qualiter construens bibliothecam congregauit de regionibus libros: & prophetarum & dauid & epistolas regum de donariis. Similiter autem & iudas ea que diciderat per bellum quod nobis acciderat congregauit omnia & sunt apud nos. Si ergo desideratis hec: mittite q perferant vobis. Acturi itaq; purificationem scripsimus vobis. Bene ergo facietis: si egeritis hos dies. Deus autē qui liberauit populum suum & reddidit hereditatem omnibus: & regnum & sacerdotium & sanctificationem sicut promisit in lege: speramus q cito nostri miserebitur: & congregabit de sub celo in locum sanctum. Eripuit enim nos de magnis periculis & locū purgauit. De iuda vero machabeo & fratrib⁹ eius: & de templi magni purificatione & de are dedicatione: sed & de preliis que pertinēt ad antiochum nobilem: & filiū eius eupatorem: & de illuminationibus que de celo facte sunt ad eos qui pro iudeis fortiter fecerūt ita vt vniuersam regionem cū pauci essent vindicarent: & barbaram multitudinem fugarent: & famosissimum in toto orbe templum recuperarent & ciuitatem liberarent: vt leges que abolite erant restituerentur domino cum omni tranquillitate propitio facto illis. Item q ab iasone cyreneo quinq; libris comprehensa tentauimus nos vno volumine breuiare. Cōsiderantes enim multitudinem librorum & difficultatem volentibus aggredi narrationes historiarū propter multitudinem rerum curauimus volentib⁹ quidem legere vt esset animi oblectatio studiosis vero vt facili⁹ possint memorie cōmendare: omnibus autem legentibus vtilitas conferatur. Et nobis quidem ipsis qui hoc opus breuiandi causa suscepimus: non facilem laborem immo vero negocium plenum vigiliarū & sudoris assumpsimus. Sicut hi qui preparant conuiuium: & querunt aliorum voluntati parere: propter multorum gratiam: libenter laborem sustinemus: veritatem quidem de singulis autoribus concedentes: ipsi autem secundū datā formā breuitati studētes. Sicut

locū purgauit. ea aūt q̄ ad iudā
τὸν τόπον ἐκαθάρισε. τὰ δὲ κατὰ τὸν ἰούδαν
maccabeū ꝛ hui⁹ fratres:
τὸν μακκαβαῖον καὶ τοὺς τούτου ἀδελφούς,
ꝛ tēpli magni purificatio
καὶ τὸν τοῦ ἱεροῦ τοῦ μεγάλου καθαρισ-
nē: ꝛ are dedicationē: itē
μόν, καὶ τὸν τοῦ βωμοῦ ἐγκαινισμόν, ἔτι
φ cōtra antiochū nobilē ꝛ
τε τοὺς πρὸς ἀντίοχον τὸν ἐπιφανῆ καὶ τὸν
hui⁹ filiū eupatorē plia: ꝛ de
τούτου υἱὸν εὐπάτορα πολέμους, καὶ τὰς ἐξ
celo factas illūinationes his q̄ p
οὐρανοῦ γενομένας ἐπιφανείας τοῖς ὑπὲρ τοῦ
iudaismo strenue fecerūt ita
ἰουδαισμοῦ φιλοτίμως ἀνδραγαθήσασιν ὡς
vt totā regionē pauci exūtes popula
τε τὴν ὅλην χώραν ὀλίγους ὄντας λεηλα-
renṫ: ꝛ barbarā multitudinē psequerenṫ: ꝛ
τεῖν, καὶ τὰ βάρβαρα πλήθη διώκειν, καὶ
celebre p totū vniuersum tēplū
τὸ περιβόητον καθ' ὅλην τὴν οἰκουμένην ἱερὸν
restaurarēt: ꝛ ciuitatē libera-
ἀνοικοδομεῖσθαι, καὶ τὴν πόλιν ἐλευθερῶ-
rēt: ꝛ q̄ future erāt dissolui le-
σαι, καὶ τοὺς μέλλοντας καταλύεσθαι νό-
ges erigerēt: dño eīn oī
μους ἐπανορθῶσαι, τοῦ κυρίου μετὰ πάσης
trāquillitate ppitio facto eis: a ia
ἐπιεικείας ἵλεω γενομένου αὐτοῖς, ὑπὸ ἰά
sone cyreneo declarata in quī
σωνος τοῦ κυρηναίου δεδηλωμένα διὰ πέν-
φ libris: tētabim⁹ in vno volumi
τε βιβλίων, πειρασόμεθα δι' ἑνὸς συντάγ
ne abbreuiare. cōsiderantes eīn effu-
ματος ἐπιτεμεῖν. συνορῶντες γὰρ τὸ χύ-
sionē nūeroꝝ ꝛ exūtē difficultatē
μα τῶν ἀριθμῶν καὶ τὴν οὖσαν δυσχέρειαν
volentib⁹ circūuoluere histo
τοῖς θέλουσιν εἰσκυκλεῖσθαι τοῖς τῆς ἱστο
rie narrationes ppṫ multitudinē materie:
ρίας διηγήμασι διὰ τὸ πλῆθος τῆς ὕλης,
curauim⁹ his quidē q̄ volunt lege
ἐφροντίσαμεν τοῖς μὲν βουλομένοις ἀνα
re oblectationē· ipsis aūt studio
γινώσκειν ψυχαγωγίαν, τοῖς δὲ φιλοφρο
sis ad in memoria accipiendū faci
νοῦσιν εἰς τὸ διὰ μνήμης ἀναλαβεῖν εὐκο
litatē: oīb⁹ aūt legētib⁹ vtili
λίαν, πᾶσι δὲ τοῖς ἐντυγχάνουσιν ὠφέ
tatē: ꝛ nobis quidē q̄ labo-
λειαν, καὶ ἡμῖν μὲν τοῖς τὴν κακοπά-
rē assūmpsim⁹ abreuiationis nō fa
θειαν ἐπιδεδεγμένοις τῆς ἐπιτομῆς οὐ ῥᾴ
cile: sudoris aūt ꝛ vigilie nego
διον, ἱδρῶτος δὲ καὶ ἀγρυπνίας τὸ πρᾶγ
ciū. sicut illi q̄ parat cōui
μα. καθάπερ τῷ παρασκευάζοντι συμ-
uiū ꝛ q̄rit aliorum vtilita
πόσιον καὶ ζητοῦντι τὴν πάντων λυσι-
tē nō facile: tamē ppṫ
τέλειαν οὐκ εὐχερές, ὅμως διὰ τὴν τῶν
multoꝝ grām: libēter labo-
πολλῶν εὐχαριστίαν, ἡδέως τὴν κακοπά
rē sustinebim⁹. ipsā quidē diligentiā de
θειαν ὑποίσομεν. τὸ μὲν διακριβοῦν περὶ
singulis historiographo cōceden-
ἑκάστων τῷ συγγραφεῖ παραχωρήσαν-
tes: ipm aūt pscrutari figu-
τες, τὸ δὲ ἐπιπορεύεσθαι τοῖς ὑπογραμ
ras epitomes omittētes. sicut
μοῖς τῆς ἐπιτομῆς ἀπονοῦντες. καθάπερ

3.Reg. 8.a.

eīn noue dom⁹ architecto de vniūsa
γὰρ τῆς καινῆς οἰκίας ἀρχιτέκτονι τῆς ὅλης
structura curandū: at inurere ꝛ
καταβολῆς φροντιστέον, τῷ δὲ ἐγκαίειν καὶ
pingere aggredienti apta
ζωγραφεῖν ἐπιχειροῦντι τὰ ἐπιτήδεια
ad ornatū exquirēda sunt: sic estimo ꝛ
πρὸς διακόσμησιν ἐξεταστέον, οὕτω δοκῶ καὶ
in nobis. ipm quidē pambulare ꝛ viā
ἐπὶ ἡμῖν. τὸ μὲν ἐμβατεύειν καὶ περίπα
facere sermonū ꝛ curiosum esse
τον ποιεῖσθαι λόγων καὶ πολυπραγμονεῖν
in his q̄ sūt sm ptes: historie autori
ἐν τοῖς κατὰ μέρος, τῷ τῆς ἱστορίας ἀρχηγέτῃ
cōgruere: at breuitatē dictionis secta-
καθήκειν, τὸ δὲ σύντομον τῆς λέξεως μεταδιώ
ri: ꝛ curiositatē negotii
κειν, καὶ τὸ ἐξεργαστικὸν τῆς πραγματείας
omittere: abbreuiationē facie
παραιτεῖσθαι, τῷ τὴν μετάφρασιν ποιου
ti cōcedendū. hinc ergo incipia-
μένῳ συγχωρητέον. ἐντεῦθεν οὖν ἀρξώμε-
m⁹ narrationē predictis tan-
θα τῆς διηγήσεως τοῖς προειρημένοις τοσοῦ
tū adiūgentes. stultū eīn ante
τον ἐπιζεύξαντες. εὔηθες γὰρ τὸ μὲν πρὸ τῆς
historiā effluere: ipsā aūt historiā abbre
ἱστορίας πλεονάζειν, τὴν δὲ ἱστορίαν ἐπι-
uiare.
τεμεῖν.

Ca. 3.

Cūm sancta ciuitas habitareṫ cū
Τῆς ἁγίας πόλεως κατοικουμένης με
oī pace: ꝛ leges φ opti
τὰ πάσης εἰρήνης, καὶ τῶν νόμων ὅτι κάλ
me custodirenṫ: ppṫ onie pōti
λιστα συντηρουμένων, διὰ τὴν ὀνίου τοῦ ἀρχι
ficis pietatē ꝛ maloꝝ odiū: acci
ερέως εὐσέβειάν τε καὶ μισοπονηρίαν, συ
debat ꝛ ipos reges honorare
νέβαινε καὶ αὐτοὺς τοὺς βασιλεῖς τιμᾶν
locū: ꝛ tēplū munerib⁹
τὸν τόπον, καὶ τὸ ἱερὸν ἀποστολαῖς ταῖς
optimis illustrare: ita vt ꝛ seleuc⁹
κρατίσταις δοξάζειν, ὥς τε καὶ σέλευκον τὸν
asie rex suppeditaret ex pro
τῆς ἀσίας βασιλέα χορηγεῖν ἐκ τῶν ἰδί
priis reddítib⁹ oēs ad ministe-
ων προσόδων πάντα τὰ πρὸς τὰς λειτουρ
ria sacrificioꝝ ptinētes sump
γείας τῶν θυσιῶν ἐπιβάλλοντα δαπανή
tus. simon aūt quidā de bēiamin tri-
ματα. σίμων δέ τις ἐκ τῆς βενιαμὶν φυ-
bu pposit⁹ tēpli cōstitut⁹: cōtē
λῆς προστάτης τοῦ ἱεροῦ κατεσταμένος, διη-
dit cū pncipe sacerdotū de ea q̄ in vr-
νέχθη τῷ ἀρχιερεῖ περὶ τῆς κατὰ τὴν πό
be edilitate. ꝛ vincere oniam nō
λιν ἀγορανομίας. καὶ νικῆσαι τὸν ὀνίαν μὴ
potēs: venit ad apolloniū filiū thrasei:
δυνάμενος, ἦλθε πρὸς ἀπολλώνιον θρασαίου,
q̄ in illo tpe celes syrie
τὸν κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν κοίλης συρίας
ꝛ phenicie dux. ꝛ nūciauit de
καὶ φοινίκης στρατηγόν. καὶ προσήγγειλε περὶ
pecuniis inefabilib⁹: plenū eē in hie
τῶν χρημάτων ἀμυθήτων, γέμειν τὸ ἐν ἱε-
rosolymis erariū: adeo φ multitudo
ροσολύμοις γαζοφυλάκιον, ὥς τε τὸ πλῆθος
diuersoꝝ innūerabilis eēt. ꝛ nō ptī
τῶν διαφόρων ἀναρίθμητον εἶναι, καὶ μὴ προ
nerēt ea ad sacrificioꝝ rōnē:
σήκειν αὐτὰ πρὸς τὸν τῶν θυσιῶν λόγον,

enim noue domus architecto de vniuersa structura curandum est: ei vero qui pingere curat que apta sunt ad ornatum: exquirenda sunt: ita estimandum est & in nobis. Etenim intellectum colligere & ordinare sermonem: & curiosius partes singulas quasq disquirere historie congruit autori: breuitatem vero dictionis sectari: & executiones rerum vitare breuianti concedendum est. Hinc ergo narrationem incipiemus de prefatione tantū dixisse sufficiat. Stultū etenim est ante historiā effluere: in ipsa autē historia succingi.

Capitulum tertium

Igitur cū sancta ciuitas habitaretur in omni pace: leges aūt adhuc optime custodirentur propter onie pontificis dispositionem & pietatem: & animos odio habētes mala: fiebat vt & ipsi reges & principes locum summo honore dignum ducerent: & templum maximis muneribus illustrarent: ita vt seleucus asie rex de redditibus suis prestaret omnes sumptus ad ministerium sacrificiorum pertinentes. Simon autem de tribu beniamin prepositus templi constitutus: contendebat obsistēte sibi principe sacerdotum iniquum aliquid in ciuitate moliri. Sed cum vincere omnia non posset venit ad appollonium tharsee filium qui illo tempore erat dux cele syrie & phenicis: & nunciauit ei pecuniis innumerabilibus plenum esse erarium hierosolymis: & cōmunes copias immensas esse que non pertinent ad rationem sacrificiorum: esse autem possibile sub potestate regis cadere vniuersa. Cumq; retulisset ad regem apolloni⁹ de pecuniis que delate erant: ille accitū heliodorum qui erat super negocia ei⁹ misit cum madatis vt predictam pecuniam transportaret. Statimq; heliodorus iter est agressus: specie quidem quasi per celessyriam & phenicē ciuitates esset peragratur⁹ reuera autē regis propositum prefecturus. Sed cum venisset hierosolymā & benigne a summo sacerdote in ciuitate esset exceptus narrauit de dato indicio pecuniarum & cuius rei gratia adesset aperuit. Interrogabat autem si vere hec ita essent. Tunc sum⁹ sacerdos ostendit deposita esse hec & victualia viduarū & pupillorum: quedā vero esse hircani tobie viri valde eminentis: in his que detulerat impius simon. vniuersa autē argenti talenta esse quadringenta: & auri ducenta: decipi vero eos qui credidissent loco & templo qd per vniuersum mundum honoratur p sui veneratiōe & sanctitate oīno impossibile esse. At ille pro his que habebat in mandatis a rege: dicebat omni genere regi ea esse deferenda. Constituta autem die intrabat de his heliodorus ordinaturus. Non modica vero per vniuersā ciuitatē erat trepidatio. Sacerdotes autem ante altare cum stolis sacerdotalibus iactauerunt se: & inuocabāt de celo eū qui de depositis legē posuit: vt his qui deposuerant ea salua custodiret.

esse aūt possibile sub regis po
εἶναι δὲ δυνατὸν ὑπὸ τὴν τοῦ βασιλέως ἐξ
testatē cadere hec. collocut⁹ aūt apol-
ουσίαν πεσεῖν ταῦτα. συμμίξας δὲ ὁ ἀπολ
loni⁹ cū rege: de nūciatis
λώνιος τῷ βασιλεῖ, περὶ τῶν μηνυθέντων
ei pecuniis manifestauit. ille aūt ele-
αὐτῷ χρημάτων ἐνεφάνισεν. ὁ δὲ προχειρι
gēs heliodoꝝ q̄ sup nego-
σάμενος ἡλιόδωρον τὸν ἐπὶ τῶν πραγμά-
cia: misit dās mādata: pre-
των, ἀπέστειλε δοὺς ἐντολάς, τὴν τῶν προ
dictaꝝ pecuniaꝝ asportationē face-
ειρημένων χρημάτων ἐκκομιδὴν ποιήσα-
re. statim aūt heliodor⁹ fecit
σθαι. εὐθέως δὲ ὁ ἡλιόδωρος ἐποιεῖτο τὴν
iter: ipā quidē specie q̄si q̄ p ce-
πορείαν, τῇ μὲν ἐμφάσει ὡς τὰς κατὰ κοί
lē syrie ꝛ phenicē ciuitates pagratur⁹:
λην συρίας καὶ φοινίκην πόλεις ἐφοδεύειν,
re aūt regis pposiū
τῷ πράγματι δὲ τὴν τοῦ βασιλέως πρόθεσιν
pfectur⁹. cū venisset aūt in hierusalē:
ἐπιτελεῖν. παραγενηθεὶς δὲ εἰς ἱεροσόλυμα,
ꝛ benigne a sūmo sacerdote vrbis
καὶ φιλοφρόνως ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως τῆς πόλε
suscept⁹ eēt: pposuit de facto
ως ἀποδεχθείς, ἀνέθετο περὶ τοῦ γεγονότος
inditio: ꝛ cui⁹ grā aderat ostē
ἐμφανισμοῦ, καὶ τίνος ἕνεκεν πάρεστι διεσά
dit. interrogabat aūt si reuera hec
φησεν. ἐπυνθάνετο δὲ εἰ ταῖς ἀληθείαις ταῦ
sic se haberēt. at sūmo sacer
τα οὕτως ἔχοντα τυγχάνει. τοῦ δὲ ἀρχιερέ
dote ostēdente deposita esse viduaꝝ
ως ὑποδείξαντος παραθήκας εἶναι χηρῶν
ꝛ orphanoꝝ: quedā aūt ꝛ hircani filii to-
καὶ ὀρφανῶν, τινὰ δὲ καὶ ὑρκανοῦ τοῦ τωβί
bie valde viri in excellētia positi:
ου σφόδρα ἀνδρὸς ἐν ὑπεροχῇ κειμένου,
nō vt calūniat⁹ fuerat impi⁹ simon.
οὐχ ὡς διαβάλλων ἦν ὁ δυσσεβὴς σίμων. τὰ
at vniuersa argēti q̄dringēta talēta:
δὲ πάντα ἀργυρίου τετρακόσια τάλαντα,
auri aūt ducēta. iniuria affici vero eos q̄ cre
χρυσίου δὲ διακόσια. ἀδικηθῆναι δὲ τοὺς πε
didissent loci sctitati ꝛ
πιστευκότας τῇ τοῦ τόπου ἁγιωσύνῃ καὶ τοῦ
honorati p vniuersū mūdū.
τετιμημένου κατὰ τὸν σύμπαντα κόσμον.
tēpli venerationi ꝛ itegritati: oīno
ἱεροῦ σεμνότητι καὶ ἀσυλίᾳ, παντελῶς
difficile esse. at heliodor⁹ ppṫ q̄ habuit re
ἀμήχανον εἶναι. ὁ δὲ ἡλιόδωρος δι' ἃς εἶχε βα
gia mādata: oīno dicebat in re
σιλικὰς ἐντολάς, πάντως ἔλεγεν εἰς τὸ βα
giū referēda hec esse. cōstituēs
σιλικὸν ἀναληπτέα ταῦτα εἶναι. ταξάμενος
aūt diē intrabat de his cōsi-
δὲ ἡμέραν εἰσῄει τὴν περὶ τούτων ἐπίσκε-
liū ordinatur⁹. fuit aūt nō modica in oī
ψιν οἰκονομήσων. ἦν δὲ οὐ μικρὰ καθ' ὅλην
ciuitate trepidatio. at sacerdotes āte altare
τὴν πόλιν ἀγωνία. οἱ δὲ ἱερεῖς πρὸ τοῦ θυσι
re in sacerdotalib⁹ stolis iactā-
αστηρίου ἐν ταῖς ἱερατικαῖς στολαῖς ῥίψαν
tes seipos: inuocabāt in celū eū q̄
τες ἑαυτούς, ἐπεκαλοῦντο εἰς τὸν οὐρανὸν τὸν
de deposito legē tulit: his q̄
περὶ παραθήκης νομοθετήσαντα, τοῖς πα
deposuerūt hec salua custodire.
ρακαταθεμένοις ταῦτα σῶα διαφυλάξαι.

erat aũt videñ summi sacerdotis vultũ vul
ἦν δὲ ὁρῶντα τὴν τοῦ ἀρχιερέως ἰδέαν τι
nerari mẽte. nã aspect⁹
τρώσκεσθαι τὴν διάνοιαν. ἡ γὰρ ὄψις καὶ τὸ
coloris immutatio: declarabat eã q̃
τῆς χρόας παρηλλαγμένον, ἐνέφαινε τὴν
in anima turbationẽ. circũfusa erat enĩ circa
κατὰ ψυχὴν ἀγωνίαν. περιεκέχυτο γὰρ περὶ
virum formido q̃dã ⁊ horror corporis.
τὸν ἄνδρα δέος τι καὶ φρικασμὸς σώματος.
perque manifest⁹ efficiebat aspiciẽtib⁹
δι' ὧν πρόδηλον ἐγίνετο τοῖς θεωροῦσι τὸ
in corde existẽs dolor. alij ãt de
ἐν καρδίᾳ ἐνεστὼς ἄλγος. οἱ δὲ ἐκ τῶν
domib⁹ gregati exiliebãt ad popula
οἰκιῶν ἀγεληδὸν ἐξεπήδων ἐπὶ πάνδημο
rẽ supplicationẽ: ꝓ futur⁹ erat in contẽ
ἱκετείαν, διὰ τὸ μέλλειν εἰς καταφρό
ptũ venire loc⁹. succincte
νησιν ἔρχεσθαι τὸν τόπον. ὑπεζωσμέναι
ãt sub mãmis mulieres cilicijs
δὲ ὑπὸ τοὺς μαστοὺς αἱ γυναῖκες σάκκους
p vias cõfluebãt. at inclu
κατὰ τὰς ὁδοὺς ἐπλήθυνον. αἱ δὲ κατά
se virgines: alie q̃dẽ cõcurrebãt
κλειστοι τῶν παρθένων, αἱ μὲν συνέτρεχον
ad ianuas: alie vo ad muros: q̃
ἐπὶ τοὺς πυλῶνας, αἱ δὲ ἐπὶ τὰ τείχη, τι
dã ãt p fenestras aspiciebãt. vniuerse
νὲς δὲ διὰ τῶν θυρίδων διεκύπτον. πᾶσαι
ãt protẽdentes man⁹ in celũ:
δὲ προτείνουσαι τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν,
faciebãt deprecationẽs. miserari ãt erat
ἐποιοῦντο τὴν λιτανείαν. ἐλεεῖν δ' ἦν τὴν τῆ
multitudinis cõmixte ruinã: ⁊ ma
πλήθους παμμιγῆ πρόπτωσιν, τήν τε τοῦ με
gni agonizãtis pncipis sacerdotũ expectationẽ.
γάλου ἀγωνιῶντος ἀρχιερέως προσδοκίαν.
hi q̃dẽ itaq; inuocabãt oipotentẽ dñz
οἱ μὲν οὖν ἐπεκαλοῦντο τὸν παγκρατῆ κύ
credita his q̃ crediderãt salua
τὰ πεπιστευμένα τοῖς πεπιστευκόσι σῶα
seruare cũ oĩ securitate.
διαφυλάσσειν μετὰ πάσης ἀσφαλείας. ὁ
at heliodor⁹ q̃d decreuerat pficiebat. ibi
δὲ ἡλιόδωρος τὸ διεγνωσμένον ἐπετέλει. αὐ
ãt eo cũ satellitib⁹ ad
τόθι δὲ αὐτοῦ σὺν τοῖς δορυφόροις κατὰ τὸ
erariũ iã presente: spũum
γαζοφυλάκιον ἤδη παρόντος, ὁ τῶν πνευ
⁊ oĩs potestatis princeps: ostendit
καὶ πάσης ἐξουσίας δυνάστης ἐπιφάνειαν
magnã fecit. adeo vt oẽs q̃ ausi
μεγάλην ἐποίησεν, ὥστε πάντας τοὺς κατα
fuerãt cõuenire admirãtes
τολμήσαντας συνελθεῖν καταπλαγέντας
dei virtutẽ: in dissolutionẽ ⁊ timorẽ
τὴν τοῦ θεοῦ δύναμιν, εἰς ἔκλυσιν καὶ δειλίαν
cõuerterent. apparuit. n. q̃dã equ⁹ eis terri
τραπῆναι. ὤφθη γάρ τις ἵππος αὐτοῖς φο
bilẽ habẽs sessorẽ: ⁊ optimo ορi
βερὸν ἔχων τὸν ἐπιβάτην, καὶ καλλίστῃ σαγῇ
mẽto adornat⁹. inuect⁹ ãt cũ ĩpetu cõ
διακεκοσμημένος. φερόμενος δὲ ῥύδην ἐνέ
cussit in heliodor⁹ pores vngulas.
σεισε τῷ ἡλιοδώρῳ τὰς ἐμπροσθίους ὁπλάς.
ipse ãt sessor videbaẽ aurea ar
ὁ δὲ ἐπικαθήμενος ἐφαίνετο χρυσῆν πανο
ma habere. alij ãt duo apparuerũt
πλίαν ἔχων. ἕτεροι δὲ δύο προεφάνησαν
ei iuuenes robore q̃dẽ decori: opti
αὐτῷ νεανίαι τῇ ῥώμῃ μὲν ἐκπρεπεῖς, καλ

Iam vero qui videret summi sacerdotis vultum: mẽte vulnerabatur. Facies enĩ & color immutatus: declarabat internuз animi dolorem. Circunfusa enim erat mesticia quedam viro: & horror corporis: per quem manifestus aspicientibus dolor cordis eius efficiebatur. Alii etiam congregati de domibus confluebant publica supplicatione obsecrantes: pro eo q̃ in cõteptũ locus esset venturus. Accinctęq; mulieres ciliciis pectus pplateas cõfluebãt sed & virgines que conclusę erant: procurrebant ad oniam: alię autem ad muros: quedam vero per fenestras aspiciebant: vniuersę autem protendentes manus in celuз deprecabantur. Erat enim misera cõmixte multitudinis & magni sacerdotis in agone constituti expectatio. Et hi quidem inuocabant omnipotentez deum: vt credita sibi his qui crediderãt cum omni integritate conseruarentur. Heliodorus autem quod decreuerat pficiebat eodem loco ipse cuз satellitib⁹ circa erarium presens. Sed spiritus omnipotentis dei magnã fecit sue ostẽsionis euidentiam: ita vt omnes qui ausi fuerant parere ei: ruentes dei virtute in dissolutiones & formidinem conuerterentur. Apparuit enim illis quidã equus terribilem habens sessorẽ optimis operimentis adornat⁹: isq; cum impetu heliodoro priores calces elisit. Qui autẽ ei sedebat videbatur arma habere aurea. Alii etiam apparuerunt duo iuuenes virtute decori: optimi gloria specioſiq; amictu qui circumsteterunt eum & ex vtraq; parte flagellabant: sine intermissione multis plagis verberantes. Subito autẽ heliodorus concidit in terram: cunq; multa caligine circumfusũ rapuerunt atq; in sella gestatoria posutum eiecerunt. Et is qui cum multis cursoribus & satellitibus predictum ingressus est erarium: portabatur nullo sibi auxilium ferente manifesta dei cognita virtute. Et ille quidam per diuinã virtutem iacebat mutus atq; omni spe & salute priuatus. Hi autem dominum benedicebant quia magnificabat locũ suum: & templum quod pauloante timore ac tumultu erat plenum: apparẽte omnipotente domino: gaudio & leticia impletum est. Tunc vero ex amicis heliodori quidam rogabant confestim oniaз vt inuocaret altissimum vt vitaз donaret ei: qui in supremo spiritu erat constitutus. Considerans autem summ⁹ sacerdos: ne forte rex suspicaretur maliciam aliquam ex iudeis circa heliodoruз consummatam: obtulit pro salute viri hostiam salutarem. Cunq; summus sacerdos exoraret: iidez iuuenes eisdem vestibus amicti astantes heliodoro dixerunt. Onię sacerdoti gracias age: nam propter eum tibi dominus vitam donauit. Tu autem adeo flagellatus: nuncia omnibus magnalia dei & potestatem. Et his dictis non comparuerũt. Heliodor⁹ autẽ hostia deo oblata: & votis magnis promissis eiq; viuere

mi ãt glia: speciosi ãt ami
λιστοι δὲ τῇ δόξῃ, διαπρεπεῖς δὲ τὴν περιβο
ctu. q̃ astãtes ex vtraq; par
λήν. οἳ καὶ περιστάντες ἐξ ἑκατέρου μέ
te: flagellabãt eũ incessanter. multas
ρους, ἐμαστίγουν αὐτὸν ἀδιαλείπτως, πολλὰς
incutientes ei plagas. subito ãt
ἐπιρριπτοῦντες αὐτῷ πληγάς. ἄφνω δὲ
cadentẽ in terra ⁊ multa caligine
πεσόντα πρὸς τὴν γῆν καὶ πολλῷ σκότει
circũfusum: corripiẽtes ⁊ in ge
περιχυθέντα, συναρπάσαντες καὶ εἰς φο
statoria sella ponẽtes eũ q̃ nup cũ multa cur
ρεῖον ἐνθέντες, τὸν ἄρτι μετὰ πολλῆς πα
sione ⁊ oib⁹ satellitib⁹ in pre
ραδρομῆς καὶ πάσης δορυφορίας εἰς τὸ προ
dictũ ingressus erat erariũ: ferebãt
ειρημένον εἰσελθόντα γαζοφυλάκιον, ἔφερον
auxilio adiutũ ipm armis fiẽte: ma
ἀβοήθητον αὐτὸν τοῖς ὅπλοις καθεστῶτα, φα
nifeste dei potentia cognoscẽte.
νερῶς τὴν τοῦ θεοῦ δυναστείαν ἐπεγνωκότα.
⁊ ille q̃dẽ p diuinã virtutẽ mut⁹
καὶ ὁ μὲν διὰ τὴν θείαν ἐνέργειαν ἄφωνος
⁊ oĩ priuat⁹ spe ⁊ salute
καὶ πάσης ἐστερημένος ἐλπίδος καὶ σωτηρίας
iacebat. hi ãt dñz bñdicebãt q̃ magnã
ἔρριπτο. οἱ δὲ τὸν κύριον εὐλόγουν τὸν παραδο
ficauerat suũ locũ. ⁊ paulo an
ξάζοντα τὸν ἑαυτοῦ τόπον. καὶ τὸ μικρῷ πρό
te timore ⁊ tumultu ĩplẽtũ
τερον δέους καὶ ταραχῆς γέμον ἱερόν, τοῦ
oipotente apparẽte dño: gaudio
παντοκράτορος ἐπιφανέντος κυρίου, χαρᾶς
⁊ leticia ĩpletũ est. statim ãt q̃
καὶ εὐφροσύνης ἐπεπληρώθη. ταχὺ δέ τι
dã ex heliodori amicis rogabãt oni
νες τῶν τοῦ ἡλιοδώρου συνήθων ἠξίουν τὸν ὀνί
am vt inuocaret altissimũ: ⁊ vitã
αν ἐπικαλέσασθαι τὸν ὕψιστον, καὶ τὸ ζῆν
donaret ei q̃ omnino in vltimo spũ
χαρίσασθαι τῷ παντελῶς ἐν ἐσχάτῃ πνοῇ
cõstitut⁹ erat. in suspitione ãt fact⁹ pncepo
κειμένῳ. ὕποπτος δὲ γενόμενος ὁ ἀρχιε
sacerdotũ ne forte opinionẽ rex hẽret ma
ρεὺς μήποτε διάληψιν ὁ βασιλεὺς σχῇ κα
leficiũ aliqđ circa heliodor a
κουργίαν τινὰ περὶ τὸν ἡλιόδωρον ὑπὸ τῶν
iudeis cõsummatũ esse: obtulit ho
ἰουδαίων συντετελέσθαι, προσήγαγε θυσί
stiã pro viri salute. faciẽte
αν ὑπὲρ τῆς τοῦ ἀνδρὸς σωτηρίας. ποιουμένου
ãt summo sacerdote ppitiationẽ: iidẽ iuue
δὲ τοῦ ἀρχιερέως τὸν ἱλασμόν, οἱ αὐτοὶ νεα
nes iterũ apparuerũt heliodoro in
νίαι πάλιν ἐφάνησαν τῷ ἡλιοδώρῳ ἐν ταῖς
eisdẽ vestib⁹ amicti: ⁊ stãtes
αὐταῖς ἐσθήσεσιν ἐστολισμένοι, καὶ στάντες
dixerũt: multas onię pncipi sacerdotũ gra
εἶπαν, πολλὰς τῷ ὀνίᾳ τῷ ἀρχιερεῖ χάρι
tias habe. ppt. n. eũ tibi donauit vitã
τας ἔχε. διὰ γὰρ αὐτόν σοι κεχάρισται τὸ ζῆν
dñs. tu ãt de celo flagellat⁹ nũ
ὁ κύριος. σὺ δὲ ἐξ οὐρανοῦ μεμαστιγωμένος διαγ
cia oib⁹ magnã dei potestatẽ.
γελλε πᾶσι τὸ μεγαλεῖον τοῦ θεοῦ κράτος.
hec ãt cũ dixissẽ disparẽtes facti sunt. at
ταῦτα δὲ εἰπόντες ἀφανεῖς ἐγένοντο. ὁ δὲ
heliodor⁹ sacrificiũ offerẽs dño
ἡλιόδωρος θυσίαν ἀνενέγκας τῷ κυρίῳ
⁊ vota maxima vouẽs ei q̃ vitã
καὶ εὐχὰς μεγίστας εὐξάμενος τῷ τὸ ζῆν

cõcessit ⁊ onie gr̃as agẽs
περιποιήσαντι, καὶ τὸν ὀνίαν ἀποδεξάμενος
rediit cũ exercitu ad regẽ. testaba
ἀνεστρατοπέδευσε πρὸς τὸν βασιλέα. ἐξεμαρ
tur ãt oib⁹ q̃ erat sub visu cõspica
τύρει δὲ πᾶσιν ἅπερ ἦν ὑπ' ὄψιν τεθεαμέ
tus opa maximi dei. at rege
νος ἔργα τοῦ μεγίστου θεοῦ. τοῦ δὲ βασιλέως
interrogãte heliodor̃ qs
ἐπερωτήσαντος τὸν ἡλιόδωρον ποῖός τις
esset apt⁹ adhuc semel vt mitterẽt in
εἴη ἐπιτήδειος ἔτι ἅπαξ διαπεμφθῆναι εἰς
hierosolyma: dixit. si quẽ habes hostẽ
ἱεροσόλυμα, ἔφησεν. εἴ τινα ἔχεις πολέμιον
vel rex insidiatorẽ: mitte eũ illuc.
ἢ πραγμάτων ἐπίβουλον, πέμψον αὐτὸν ἐκεῖ.
⁊ flagellatũ eũ recipiẽs. si tamẽ
καὶ μεμαστιγωμένον αὐτὸν προσδέξῃ, ἐάνπερ
⁊ euaserit: cop in loco vere
καὶ διασωθῇ, διὰ τὸ περὶ τὸν τόπον ἀληθῶς
sit q̃dã dei potẽtia. ipse enĩ q̃ habita
εἶναί τινα θεοῦ δύναμιν. αὐτὸς γὰρ ὁ τὴν κατοι
tionẽ celestẽ habẽs: visitator est ⁊ adiu
κίαν ἐπουράνιον ἔχων, ἐπόπτης ἐστὶ καὶ βοη
tor illi⁹ loci. ⁊ veniẽn
θὸς ἐκείνου τοῦ τόπου. καὶ τοὺς παραγινομέ
tes ad maleficiẽ pcuriẽs pdit: ⁊ reo
νους ἐπὶ κακώσει τύπτων ἀπολλύει. καὶ τὰ
q̃dẽ de heliodoro ⁊ era
μὲν κατὰ ἡλιόδωρον καὶ τὴν τοῦ γαζοφυλα
rij custodia sic trãsacte sunt.
κίου τήρησιν οὕτως ἐχώρησεν.

C. 4.

Ho pdictus simon pecunia
Ὁ δὲ προειρημένος σίμων ὁ τῶν χρημά
rũ ⁊ patrie delator fact⁹:
των καὶ τῆς πατρίδος ἐνδείκτης γεγονώς,
male loquebaẽ de onia. tãq̃ ipse esset
ἐκακολόγει τὸν ὀνίαν. ὡς αὐτός τε εἴη τὸν
q̃ heliodor̃ instigauit: ⁊ malor̃ arti
ἡλιόδωρον ἐπισεσεικώς, καὶ τῶν κακῶν δη
fex extitisset. ⁊ bñfactorẽ
μιουργὸς καθεστηκώς. καὶ τὸν εὐεργέτην τῆς
ciuitatis ⁊ defensorẽ sue gẽtis ⁊ emu
πόλεως καὶ τὸν κηδεμόνα τῶν ὁμοεθνῶν καὶ ζη
latorẽ legũ: insidiatorẽ re
λωτὴν τῶν νόμων, ἐπίβουλον τῶν πραγμά
rũ audebat dicere. sed cũ inimicitia ad tã
των ἐτόλμα λέγειν. τῆς δὲ ἔχθρας ἐπὶ τοσοῦ
tũ procederet: vt ⁊ p quẽdã ex his q̃
τον προβαινούσης, ὥστε καὶ διά τινος τῶν
a simone pbati erãt homicidia
ὑπὸ τοῦ σίμωνος δεδοκιμασμένων φόνους
fierẽt. vidẽs onias difficultatẽ
συντελεῖσθαι. συνορῶν ὁ ὀνίας τὸ χαλεπὸν
cõtentionis ⁊ apollonĩũ insanire
τῆς φιλονεικίας καὶ ἀπολλώνιον μαίνεσθαι
vt pote celes syrie ⁊ phenicie ducẽ
ὡς τὸν κοίλης συρίας καὶ φοινίκης στρατηγὸν
augentẽ maliciã simonis: ad
συναύξοντα τὴν κακίαν τοῦ σίμωνος, ὡς τὸν
regẽ se cõtulit: nõ fact⁹ ci
βασιλέα διεκομίσθη, οὐ γινόμενος τῶν πο
uiũ accusator. sed vtilitatẽ publice ⁊
λιτῶν κατήγορος, τὸ δὲ σύμφορον κοινῇ καὶ
priuati vniuerse multitudinis cõsiderãs.
κατ' ἰδίαν παντὶ τῷ πλήθει σκοπῶν.
videbat enĩ sine regali puidẽtia ĩpossibile
ἑώρα γὰρ ἄνευ βασιλικῆς προνοίας ἀδύνα
esse cõsequi pacẽ vltra re:
τον εἶναι τυχεῖν εἰρήνης ἔτι τὰ πράγμα
⁊ simonẽ cessatiõẽ nõ acceptur
τα, καὶ τὸν σίμωνα παῦλαν οὐ λημψόμενον

illi concessit et onię gratias agens: recepto exercitu repedabat ad regẽ. Testabatur autẽ omnibus ea que sub ocuℓis suis viderat opera magna dei. Cum autem rex interrogasset heliodorũ qs esset aptus adhuc semel hierosolymam mitti: ait. Si quem habes hostem aut regni tui insidiatorem: mitte illuc & flagellatum eum recipies: si tamen euaserit eo q̃ in loco sit vere dei quedam virtus. Nam ipse qui habet in celis habitationem visitator & adiutor est loci illius: & venientes ad malefaciendum percutit ac perdit. Igitur de heliodoro & erarii custodia ita res se habet.

Capitulum quartum.

Simon autem predictus pecuniarũ et patrię delator: male loquebatur de oniã tanq̃ ipse heliodorum instigasset ad hec: & ipse fuisset inventor malorum: prouisorenq; ciuitatis ac defensorem gentis sue: & emulatorez legis dei audebat insidiatorem regni dicere. Sed cum inimicitię intantum procederẽt: vt etiam per quosdam simonis necessarios homicidia fierent: considerãs onias periculum cõtentionis: & appollonium insanire vt pote ducem celesyrie & phenicis ad augendam malitiam simonis: ad regem se contulit: non vt ciuium accusator: sed communem vtilitatem apud semetipsum vniuersę multitudinis considerans. Videbat enim sine regali prouidentia impossibile esse pacem rebus dari: nec simonem posse cessare a stulticia sua. Sed post seleuci vite excessum cũ suscepisset regnum antiochus qui nobilis appellabatur: ambiebat iason frater onie summum sacerdotiuз: adito rege promittens ei argenti talenta trecenta sexaginta: & ex reditibus aliis talẽta octoginta. Super hoc promittebat: & alia centum quinquaginta: si potestati ei⁹ concederetur gymnasium & ephebiam sibi cõstituere: & eos qui in hierosolymis erãt antiochenos scribere. Quod cum rex annuisset & obtinuisset principatuз: statim ad gẽtilem ritum contribules suos transferre cepit & amotis his que humanitatis causa iudeis a regibus fuerant constituta: per ioannem patrez eupolemi: qui apud romanos de amicitia & societate functus est legatione legitima ciuium iura destituẽs praua instituta sanciebat. Etenim ausus est sub ipsa arce gymnasiũ constituere: & optimos quosq; ephebo rum in lupanaribus ponere. Erat autem hoc non initium sed incrementum quoddam & profectus gentilis & alienigenę conuersationis: propter impii & non sacerdotis iasonis nefarium & inauditum scelus ita vt sacerdotes iã nõ circa altaris officia dediti essent: sed contẽpto templo & sacrificiis neglectis festinarent participes fieri: palestre & prebitionis eius iniustę: & in exercitiis disci: & patrios qdẽ honores nihil hẽntes grecas glias optimas arbitrabãtur.

stultitie. cũ cõmutasset ãt vitã se
τῆς ἀνοίας. μεταλλάξαντος δὲ τὸν βίον σε
leuc⁹ ⁊ suscepisset regnũ
λεύκου, καὶ παραλαβόντος τὴν βασιλείαν
antioch⁹ q̃ cognominat⁹ est nobilis:
ἀντιόχου τοῦ προσαγορευθέντος ἐπιφανοῦς,
ambiuit iason frater onie summũ
ὑπενόθευσεν ἰάσων ὁ ἀδελφὸς ὀνίου τὴν ἀρ
sacerdotiũ: promittẽs regi
χιερωσύνην, ἐπαγγειλάμενος τῷ βασιλεῖ
ppr cõsecutionẽ argẽti talẽta sexagita
δι' ἐντεύξεως ἀργυρίου τάλαντα ἑξήκοντα
supra trecẽta: ⁊ redit⁹ cuiusdã
πρὸς τοῖς τριακοσίοις, καὶ προσόδου τινὸς
alij talẽta octoginta. ad ãt hec
ἄλλης τάλαντα ὀγδοήκοντα. πρὸς δὲ τούτοις
pmittebat ⁊ alia cõstituere
τοῖς ὑπισχνεῖτο καὶ ἕτερα διαγράφειν
quinquaginta ad cẽtũ: si cõce
πεντήκοντα πρὸς τοῖς ἑκατόν, ἐὰν ἐπιχω
dat p potestatẽ ei⁹ gymnasiũ
ρηθῇ διὰ τῆς ἐξουσίας αὐτοῦ γυμνάσιον
⁊ ephebia sibi cõstituere ⁊ in
καὶ ἐφηβίαν αὐτῷ συστήσασθαι καὶ τοὺς ἐν
hierosolymis antiochẽses scribere. cũ an
ἱεροσολύμοις ἀντιοχεῖς ἀναγράψαι. ἐπινεύ
nuisset at rex ⁊ pncipatũ ob
σαντος δὲ τοῦ βασιλέως καὶ τῆς ἀρχῆς κρα
tinuisset: statĩ ad grecũ ritũ
τήσας, εὐθέως ἐπὶ τὸν ἑλληνικὸν χαρακτῆρα
cõtribules trãstulit: ⁊ q̃ posita erãt
τοὺς ὁμοφύλους μετῆγε, καὶ τὰ κείμενα
iudeis mãsueta regia p ioan
τοῖς ἰουδαίοις φιλάνθρωπα βασιλικὰ διὰ ἰωάν
nẽ patrẽ eupolemi: q̃ fecit
νου τοῦ πατρὸς εὐπολέμου, τοῦ ποιησαμέ
legationẽ pro amicitia ⁊ societa
νου τὴν πρεσβείαν ὑπὲρ φιλίας καὶ συμμα
te apud romanos: amouit. ⁊
χίας πρὸς τοὺς ῥωμαίους, παρώσατο. καὶ
q̃dẽ legitimas soluẽs politias,
τὰς μὲν νομίμους καταλύων πολιτείας,
praua instituta inouabat. spõte enĩ
παρανόμους ἐθισμοὺς ἐκαίνιζεν. ἀσμένως γὰρ
sub ipsam arcẽ gymnasiũ edifica
ὑπ' αὐτὴν τὴν ἀκρόπολιν γυμνάσιον καθίδρυ
uit: ⁊ optimos ephebor̃ subijt
σε, καὶ τοὺς κρατίστους τῶν ἐφήβων ὑποτάσ
tẽs: sub velum duxit. erat ãt sic acca
σων, ὑπὸ πέτασον ἦγεν. ἦν δ' οὕτως ἀκμή
sio q̃dã gẽtilitatis: ⁊ pfect⁹ alienigene
τις ἑλληνισμοῦ, καὶ πρόσβασις ἀλλοφυ
couersationis ppt impiũ ⁊ nõ summi sa
λισμοῦ διὰ τὴν τοῦ ἀσεβοῦς καὶ οὐκ ἀρχιε
cerdotis iasonis eminẽs scel⁹:
ρέως ἰάσωνος ὑπερβάλλουσαν ἀναγνείαν,
ita vt nõ vltra circa altaris mini
ὥστε μηκέτι περὶ τὰς τοῦ θυσιαστηρίου λει
steria pmpti essent sacerdotes. sed
τουργίας προθύμους εἶναι τοὺς ἱερεῖς. ἀλλὰ
ipsi q̃dẽ tẽpli cõtẽnentes ⁊ sacrificia
τοῦ μὲν νεὼ καταφρονοῦντες καὶ τῶν θυσι
cia negligẽtes: festinabãt pticipes eẽ q̃ in
ῶν ἀμελοῦντες, ἔσπευδον μετέχειν τῆς ἐν
palestra iniuste exhibitiõis. post
παλαίστρῃ παρανόμου χορηγίας. μετὰ τὴν
disci puocationẽ. ⁊ q̃dẽ patrios
τοῦ δίσκου πρόκλησιν. καὶ τὰς μὲν πατρώους
honores in nihilo ponẽtes: sed gre
τιμὰς ἐν οὐδενὶ τιθέμενοι, τὰς δὲ ἑλλη
cas glias optimas arbitrãtes
νικὰς δόξας καλλίστας ἡγούμενοι

Quarum gracia periculoſa eos conten tio habebat:& eorum inſtituta emula bantur:ac per omnia his conſimiles eē cupiebant:quos hoſtes &peremptores habuerant. In leges enim diuinas īpie agere impune non cedit:ſed hoc tp̄s ſe quēs declarabit. Cū aūt quinquēnalis agō tyro celebraretur & rex p̄ſens eſſet miſit iaſō facinoroſus ab hieroſolymis viros peccatores portantes argenti di drachmas trecentas in ſacrificium her culis:quas poſtulauerunt hi qui aſpor tauerant:ne in ſacrificiis erogarētur qa non oporteret : ſed in alios ſumpt⁹ eas deputari. Sed hec oblata ſunt quidem ab eo qui miſerat in ſacrificium hercu lis:propter preſentes autē date ſunt in fabricā nauiū triremiū. Miſſo āt in egy ptū apollonio neſthei filio propter pri mates ptolemei philometoris regis:cū cognouiſſet antioch⁹ alienū ſe a nego ciis regni effectum propriis vtilitatib⁹ conſules:profectus inde venit ioppen & inde hieroſolymam. Et magnifice ab iaſone & ciuitate ſuſceptus cum facula rū luminibus & laudibus ingreſſus eſt: & inde in phenicem exercitum conuer tit. Et poſt triennii tp̄s miſit iaſon me nelaum ſupradicti ſimonis fratrez por tantem pecunias regi ; & de negociis neceſſariis reſpōſa perlaturum. At ille cōmēdatus regi cū magnificaſſet faciē poteſtatis eius:in ſemetip̄m retorſit ſū mū ſacerdotiū:ſupponens iaſoni talen ta argenti trecenta. Acceptiſq3 a rege mandatis venit nihil quidem habēs di gnū ſacerdotio : animos vero crudelis tyrāni:& fere belue iraz gerēs. Et iaſon quidē qui proprium fratrē captiuaue rat:ipſe deceptus profugus in amani tem expulſus eſt regione. Menelaus āt principatū quidem obtinuit:de pecu niis vero regi p̄miſſis nihil agebat:cuz exactionem faceret ſoſtratus qui arci erat prepoſitus. Nam ad hunc exactio vectigalium pertinebat:quā ob cauſam vtriq3 ad regem ſunt euocati. Et mene laus amotus eſt a ſacerdotio ſuccedēn te lyſimacho fratre ſuo:ſoſtratus autez prelatus eſt cypriis. Et cum hec ageren tur contigit tharſenſes & mallotas ſe ditionem mouere:eo q̄ antiochi regis concubine dono eſſent dati. Feſtinan ter itaq3 rex vēit ſedare illos relicto ſuf fecto vno ex comitib⁹ ſuis andronico. Ratus autem menelaus accepiſſe ſe tē pus opportunum : aurea quedam va ſa e templo furat⁹ donauit andronico: & alia vendiderat tyro & per vicinas ci uitates . Quod cum certiſſime co gnouiſſet onias arguebat eum ipſe in loco tuto ſe continens antiochie ſecus daphnem. Vnde menelaus accedens ad andronicuz: rogabat vt oniaz inter ficeret. Qui cum veniſſet ad oniaz:& datis dextris cum iureiurando : q̄uis eſſet ei ſuſpectus ſuaſiſſet de aſilo pro cedere : ſtatim eum peremit non veri tus iuſticiam. Ob quam cauſam non ſolum iudei:ſed etiam alie quoq3 natio nes indignabantur & moleſte ferebant

de nece tanti viri iniuſta. Sed regreſſuz regem de cilitie locis adierunt iudei ap̄d antiochiam ſimul et greci:conqueren tes de iniqua nece onie. Contriſtat⁹ ita eſt animo antiochus propter oniam:& flexus ad miſericordiam lachrymas fu dit:recordatus defuncti ſobrietatem & modeſtiam. Accenſiſq3 animis androni cum purpura exutum per totam ciuita tem iubet circūduci : & in eodem loco in quo in oniaz impietatem cōmiſerat ſacrilegum vita priuari:domino illi con dignam retribuente penam. Multis autem ſacrilegiis in tēplo a lyſimacho cōmiſſis menelai cōſilio & diuulgata fa ma:cōgregata eſt multitudo aduerſum lyſimachum multo iam auro exporta to. Turbis autem inſurgentibus & ani mis ira repletis:lyſimachus armatis fe re tribus milibus iniquis manib⁹ vti ce pit:duce quodam tyrāno etate pariter & dementia prouecto. Sed vt intellexe rūt conatum lyſimachi:alii lapides : alii fuſtes validos arripuere : quidaz vero ci nerem in lyſimachum iēcere. Et mul ti quidem vulnerati : quidam autem & proſtrati:omnes vero in fugam cōuer ſi ſunt. Ipſum etiam ſacrilegum ſecus erarium interfecerunt. De his ergo ce pit iudicium aduerſus menelaum agi tari. Et cum veniſſet rex tyrum:ad ip̄m negocium detulerunt miſſi tres viri a ſenioribus. Et cum ſuperaretur mene laus:promiſit ptolemeo multas pecu nias dare ad ſuadendum regi. Itaq3 pto lemeus in quodam atrio poſitum quaſi refrigerandi gracia regem adiit & dedu xit a ſententia:& menelaum quidē vni uerſe malicie reum criminib⁹ abſoluit: miſeros autem qui etiam ſi apud ſcy thas cauſam dixiſſent:innocentes iudi carentur:hos morte dānauit. Cito er go iniuſtam penam dederunt: qui pro ciuitate & populo & ſacris vaſis cauſam proſecuti ſunt. Quamobrez tyrii quo q3 indignati erga ſepulturam eorum li beraliſſimi extiterunt. Menelaus autē propter eorum qui in poteſtate erant aua riciā permanebat in poteſtate:creſcens in malicia ad inſidias ciuium.

Capitulum quintum.

EOdem tempore antiochus ſecun dam profectionem parauit in egy ptum . Contigit autem per vniuer ſam hieroſolymorum ciuitatem videri dieb⁹ quadraginta per aera equites diſ currentes auratas ſtolas habentes & ha ſtas:quaſi cohortes armatas : & curſus equorum per ordines digeſtos & con greſſiones fieri cominus & ſcutorum motus & galeatorum multitudinē gla diis diſtrictis & telorum iactus & aureo rum armorum ſplendorem : omniſq3 generis loricarum. Quapropter om nes rogabant in bonum monſtra con uerti. Sed cum

falsus rumor exisset: tanq̃ vita excessisset antiochus: assumptis iason non minus mille viris aggressus est ciuitatẽ repente. & ciuibus ad murum conuolantibus ad vltimum apprehensa ciuitate menelaus fugit in arcem. Iason vero nõ parcebat in cede ciuibus suis: nec cogitabat prosperitatem aduersus cognatos malum esse maximum: arbitrãs hostium & non ciuium se trophea capturum. Et principatum quidem non obtinuit: finem vero insidiarum suarũ cõfusionẽ accepit & profugus iterũ abiit in ammaniten. Ad vltimum in exitium sui conclusus ab areta arabum tyranno fugiens de ciuitate in ciuitatem: omnibus odiosus vt refuga legum: & execrabilis vt patrie & ciuiũ hostis: in egyptũ extrusus est: & qui multos de patria sua expulerat peregre periit lacedemonas profect⁹ quasi pro cognatione ibi refugium habiturus: et qui insepultos multos abiecerat: ipse & illamentatus & insepultus abiicitur: sepultura neq̃ peregrina vsus neq̃ patrio sepulchro pticipans. His itaq̃ gestis suspicatus est rex societatem deserturos iudeos: & ob hoc profectus ex egypto efferatis animis ciuitatem quidem armis cepit. iussit autem militibus interficere: nec parcere occursantibus: & per domos ascẽdentes trucidare. Fiebant ergo cedes iuuenum ac seniorum: mulierum & natorum exterminia: virginũq̃ & paruulorum neces. Erant autem toto triduo octoginta milia interfecti quadraginta milia vincti: non minus autem venundati. Sed nec ista sufficiũt. Ausus est etiã intrare templum vniuersa terra sancti⁹ menelao ductore qui legum & patrie fuit proditor. Et scelestis manibus sumẽs sancta vasa que ab aliis regib⁹ & ciuitatib⁹ erãt posita ad ornatũ loci & gloriã: cõtrectabat ĩdigne & cõtaminabat. Ita alienat⁹ mente antiochus nõ considerabat q̃ propter peccata habitantiũ ciuitatem modicum deus fuerat iratus: propter quod & accidit circa locum despectio. Alioquin nisi contigisset eos multis peccatis esse inuolutos: sicut heliodor⁹ qui missus est a seleuco rege ad expoliandum erarium: etiam hic statim adueniens flagellatus & repulsus vtiq̃ fuisset ab audacia. Verum non propter locum gentem: sed propter gentem locum deus elegit. Ideoq̃ & ipse loc⁹ particeps factus est populi malorũ: postea autem fiet socius bonorum: & qui derelictus in ira dei omnipotentis est: iterũ in magni domini reconciliatione cum sũma gloria exaltabitur. Igitur antiochus mille & octingentis ablatis de tẽplo talentis velociter antiochiam regressus est existimans se pre superbia terrã ad nauigandum: pelagus vero ad iter agendum deducturum propter mentis elationem.

Reliquit autem prepositos ad affligendam gentem: hierosolymis quidem philippum genere phrygem moribus crudeliorem eo ipso a quo constitutus est: in garizim autem andronicum & menelaum qui grauius q̃ ceteri ĩminebãt ciuibus. Cumq̃ appositus esset contra iudeos: misit odiosum principem apollonium cum exercitu viginti & duobus milibus: precipiens ei omnes perfecte etatis interficere: mulieres ac iuuenes vendere. Qui cum venisset hierosolymam: pacem simulans quieuit vsq̃ ad diem sanctum sabbati: & tunc feriatis iudeis arma capere suis precepit. Omnesq̃ simul qui ad spectaculũ processerãt trucidauit: & ciuitatem cum armatis discurrens ingentem multitudinem peremit. Iudas autem machabeus qui decimus fuerat: secesserat in desertum locũ: ibiq̃ inter feras vitam in montibus cũ suis agebat: & feni cibo vescẽtes demorabantur: ne participes essent coinquinationis.

Capitulum Sextum.

Sed non post multum temporis misit rex senem quendam antiochenũ qui compelleret iudeos vt se trasferrẽt a patriis & dei legibus: cõtaminare etiã quod in hierosolymis erat templum & cognominare iouis olympii: & in garizim: prout erant hi qui locum inhabitabant iouis hospitalis. Pessima autem & vniuersis grauis erat malorũ incursio. Nam tẽplum luxuria & cõmessationib⁹ erat plenũ: & scortantiũ cum meretricibus: sacratisq̃ edibus mulieres se vltro ingerebãt: intro ferentes ea que non licebant. Altare etiã plenum erat illicitis que legibus prohibebantur. Neq̃ autẽ sabbata custodiebantur: neq̃ dies solẽnes patrii seruabantur: nec simpliciter se quisq̃ iudeũ confitebatur. Ducebantur autem cum amara necessitate in die natalis regis ad sacrificia. & cum liberi sacra celebrarentur cogebãtur: hedera coronati libero circuire. Decretum aũt exiit in proximas ciuitates gentilium suggerentib⁹ ptolemeis: vt parimodo & ipsi aduersus iudeos agerent vt sacrificarent: eos autem qui nollent transire ad instituta gentiliũ interficerent. Erat ergo videre miseriam. Due enim mulieres delate sunt natos suos circũcidisse: quas ad vbera infantibus suspensis cum publice per ciuitatem circunduxissent: per muros precipitauerunt. Alii vero ad proximas coeuntes speluncas & latenter sabbati diem celebrantes: cum indicati essent philippo: flãmis succensi sunt: eo q̃ verebantur propter religionem & obseruantiam: manu sibimet auxilium ferre. Obsecro autem eos qui hũc librum lecturi sunt ne abhorrescãt propter aduersos casus: sed reputẽt ea que acciderunt non ad interitum sed ad correptionem esse generis nostri. Et enim multo tempore non sinere peccatoribus ex sentẽtia agere: sed statim vltiones adhibere: magni beneficii est indicium. Non enim sicut in

Ca. 6.

aliis nationibus dominus patienter expectat vt eas cū iudicii dies aduenerit in plenitudine peccatorum puniat: ita & in nobis statuit: vt peccatis nostris in finem deuolutis: ita demum in nos vindicet: propter quod nunq̃ quidē a nobis misericordiam suam amouet: corripiens vero in aduersis populum suum non dereliquit. Sed hec nobis ad cōmonitionē legentiū dicta sint paucis. Iam autē veniendū est ad narrationē. Igitur eleazarus vnus de primoribus scribarū vir etate prouectus & vultu decorus aperto ore hians compellebatur carnē porcinam manducare: at ille gloriosissimā mortem magis q̃ odibilem vitam cōplectens volūtarie preibat ad suppliciū. Intuens autē quemadmodū oporteret accedere patienter sustinens destinauit nō admittere illicita propter vite amorē. Hi autē qui astabant iniq̃ miseratione cōmoti propter antiquā viri amicitiā: tollentes eum secreto rogabant afferri carnes quibus vesci ei licebat: vt simularetur manducasse sicut rex imperauerat de sacrificii carnibus: vt hoc facto a morte liberaretur: & propter veterem viri amicitiā hanc in eo faciebant humanitatē. At ille cogitare cepit etatis ac senectutis sue eminentiam dignā & ingenite nobilitatis caniciem: atq̧ a puero optime conuersationis actus: & secundū sancte & a deo cōdite legis constituta: respōdit cito dicens premitti se velle in infernū. Non enī etati nostre dignū est inquit fingere: vt multi adolescētes arbitrantes eleazarū nonaginta annorū transisse ad vitā alienigenarū: & ipsi propter meā simulationē & propter modicū corruptibilis vite tēpus decipiantur: & per hoc maculā atq̧ execrationē mee senectuti cōquirā. Nam & si in presenti tēpore suppliciis hoim eripiar: sed manū oipotentis nec viuus nec defunctus effugiā. Quāobrē fortiter vita excedendo senectute qdē dignus apparebo: adolescentib⁹ autē exemplū forte reliquā: si prōpto aīo ac fortiter pro grauissimis ac sanctissimis legib⁹ honesta morte perfungar. His dictis cōfestim ad suppliciū trahebatur. Hi autē qui eū ducebant & pauloante fuerāt mitiores: in irā cōuersi sunt propter sermones ab eo dictos: quos illi p arrogantiā prolatos arbitrabātur. Sed cū plagis perimeretur: ingemuit & dixit. Dñe qui habes sanctā scientiā manifeste tu scis: quia cū a morte possem liberari: duros corporis sustineo dolores: secundū aiam vero ꝑpter timorem tuū libenter hec patior. Et iste qdē hoc modo vita decessit: nō solū iuuenibus: sed & vniuerse genti memoriam mortis sue ad exemplum virtutis et fortitudinis derelinquens.

Capitulum septimum.

Contigit autem septē fratres, vna cum matre apprehensos compelli a rege edere contra fas carnes porcinas: flagris & taureis cruciatos. Vnus autem ex illis qui erat primus sic ait. Quid queris & qd vis discere a nobis? Parati sumus mori magis q̃ patrias dei leges preuaricari. Iratus itaq̧ rex iussit sartagines & ollas eneas succendi: quibus statim succensis: iussit ei qui prior fuerat locutus amputari linguam & cute capitis abstracta sūmas quoq̧ man⁹ & pedes ei precidi: ceteris eius fratrib⁹ & matre inspicientibus. Et cum iā per omnia inutilis factus esset iussit ignem admoueri: & adhuc spirantem torreri in sartagine: in qua cum diu cruciaretur: ceteri vna cum matre inuicē se hortabantur mori fortiter dicentes. Dominus deus aspiciet veritatem & consolabitur in nobis: quēadmodum in protestatione cantici declarauit moyses. Et in seruis suis consolabitur. Mortuo ita q̧ illo primo hoc modo: sequentem deducebant ad illudendum: & cute capitis eius cū capillis abstracta: interrogabāt si manducaret prius q̃ toto corpore p membra singula puniretur. At ille respondens patria voce dixit. Non faciā. Propter quod & iste sequenti loco primi tormenta suscepit: & in vltimo spiritu constitutus sic ait. Tu quidem scelestissime in presenti vita nos perdis: sed rex mundi defunctos nos pro suis legibus eterne vite resurrectiōe suscitabit. Post hunc tertius illuditur: & linguam postulatus cito protulit & manus cōstāter extendit: & cum fiducia ait. E celo ista possideo: sed propter dei leges nūc hec ipsa despicio: quoniam ab ipso me ea recepturum spero. Ita vt rex & qui cum ipso erant mirarentur adolescentis animū: q tanq̃ nihil duceret cruciatus. Et hoc ita defuncto: quartum vexabant similiter torquentes. Et cum iam esset ad mortem sic ait. Potius est ab hominibus morti datos spem expectare a deo: iterum ab ipso resuscitandos. Tibi enim resurrectio ad vitam non erit. Et cū admouissent quintum vexabāt eum. At ille respiciens in eum dixit. Potestatem inter homines habens: cū sis corruptibilis facis quodvis. Noli autē putare genus nostrum a deo esse derelictum. Tu autem patienter sustine & videbis magnam potestatem ipsius qualiter te & semen tuū torquebit. Post hūc ducebāt sextum: et is mori incipiēs sic ait. Noli frustra errare. Nos enim propter nos metipsos hoc patimur peccātes in deū nostrū & digna āmiratione facta sunt in nobis. Tu autem ne existimes tibi īpune futurū quod cōtra deū pugnare tentaueris. Supra modū aūt mater mirabilis & bonorum memoria digna q̄ pereuntes septē filios sub vni⁹ diei tēpore cōspiciēs: bono aīo ferebat propter spē quā in deo habebat: singulos illorū hortabatur voce patria fortiter repleta sapīa: & feminee cogitatiōi masculinū animū inserēs dixit ad eos. Nescio qualiter in vtero meo apparuistis. Neq̧ enim ego spūm & aīam donaui vobis & vitā: & singulorū mēbra nō ego ipa cōpegi. Sed enim mundi creator qui formauit hominis natiuitatem

quicꝫ omnium inuenit originem & spiritum vobis iterum cum misericordia reddet & vitam: sicut nunc vosmet ipsos despicitis propter leges eius. Antiochus autem contēni se arbitratus simul & exprobrantis voce despecta: cū adhuc adolescentior superesset: non solum verbis hortabatur: sed & cum iuramento affirmabat diuitem se & beatū facturum & translatum a patriis legib⁹ amicum habiturum: & res necessarias ei prebiturum. Sed ad hec cum adolescens nequaq̄ inclinaretur: vocauit rex matrem & suadebat ei vt adolescenti fieret in salutem. Cum autem multis eam verbis esset hortatus promisit suasurā se filio suo. Itaqꝫ inclinata ad illum irridens crudelem tyrannum: ait patria voce. Fili mi miserere mei que te in vtero nouem mensib⁹ portaui & lac triēnio dedi & alui: & in etatem istam perduxi. Peto nate vt aspicias ad celum & terrā & ad omnia que in eis sunt: & intelligas quia ex nihilo fecit illa deus & hominū genus: ita fiet vt non timeas carnificē istum: sed dignus fratribus tuis effectus particeps suscipe mortem: vt in illa miseratione cum fratribus tuis te recipiā. Cum hec illa adhuc diceret: ait adolescens. Quem sustinetis? Nō obedio precepto regis: sed precepto legis que data est nobis per moysem. Tu vero qui inuentor omnis malicie factus es in hebreos: non effugies manum dei. Nos enim pro peccatis nostris hec patimur. Et si nobis propter increpationē & correptionem dominus deus noster modicum iratus est: sed iterum reconciliabitur seruis suis. Tu autē o scelestе & omnium hominum flagitiosissime noli frustra extolli vanis spebus in seruos eius inflāmatus. Nondum enim omnipotētis dei & omnia inspicientis iudiciū effugisti. Nam fratres mei modico nunc dolore sustentato sub testamento eterne vite effecti sunt: tu vero iudicio dei iustas superbie tue penas exolues. Ego autem sicut & fratres mei animā & corpus meum trado pro patriis legibus inuocans deum maturius genti nostre ꝓpitium fieri: teqꝫ cum tormentis & verberibus confiteri ꝙ ipse est deus solus. In me vero & in fratribus meis desinet omnipotentis ira que super omne genus nostrum iuste superducta est. Tunc rex accensus ira: in hunc super omnes crudelius deseuit: indigne ferens se derisum. Et hic itaqꝫ mundus obiit ꝑ omnia in domino confidens. Nouissime autē post filios & mater consumpta est. Igitur de sacrificiis & de nimiis crudelitatibus satis dictum est.

Capitulum octauum.

Ca. 8.

IVdas vero machabeus: & qui cum illo erant introibant latenter in castella: et conuocantes cognatos & amicos: & eos qui permanserant in iudaismo assumentes: eduxerunt ad se ∞∞ sex milia viros. Et inuocabant dominū vt respiceret in populum qui ab omnibus calcabatur: & misereretur tēplo qd' cōtaminabatur ab impiis. Misereretur etiam exterminio ciuitat' que esset illico complananda: & vocem sanguinis ad se clamantis audiret: memoraretur quoqꝫ iniquissimas mortes paruulorū innocentium: & blasphemias nomini suo illatas: & indignaretur super his. At machabeus congregata multitudine intolerabilis gentibus efficiebatur. Ira enim domini in misericordiam cōuersa est. Et superueniens castellis & ciuitatibus improuisus succendebat eas: & opportuna loca occupans non paucas hostium strages dabat. Maxime autem noctib⁹ ad huiuscemodi excursus ferebatur: & fama virtutis ei⁹ vbiqꝫ diffundebatur. Videns autem philippus paulatim virum ad profectum venire: ac frequentius res ei cedere prospere: ad ptolemeum ducem celessyrie & phenicis scripsit: vt auxiliū ferret regis negociis. At ille velociter misit Nicanorem patrocli de primoribus amicum datis ei de permixtis gentibus armatis non minus viginti milib⁹: vt vniuersum iudeorum genus deleret adiuncto ei & gorgia viro militari: & in bellicis rebus experientissimo. Constituit autem nicanor regi vt tributum quod romanis erat dandum duo milia talentorum de captiuitate iudeorum suppleret. Statimqꝫ ad maritimas ciuitates misit conuocans ad coemptionem iudaicorū mancipiorum: promittens se nonaginta mancipia talento distracturū: non respiciens ad vindictam que eum ab omnipotente esset consecutura. Iudas autem vbi comperit: indicauit his qui secum erant iudeis nicanoris aduētum. Ex quibus quidam formidantes & non credentes dei iusticie in fugā vertebantur: alii vero si qui de his supererant venìebant simulqꝫ dominū deprecabantur vt eriperet eos de impio nicanore qui eos priusq̄ꝫ in cominus veniret vendiderat. Et si non propter eos propter testamentū tamen quod erat ad patres eorum: & propter inuocationem sancti et magnifici nominis ei⁹ super ipsos. Conuocatis autem machabeus septem milibus qui cū ipso erāt: rogabat ne hostibus reconciliarentur: neqꝫ metuerent iniq̄ue venientium aduersum se hostium multitudinem: sed fortiter contenderent ante oculos habentes cōtumeliam que loco sancto ab his iniuste esset illata: itēqꝫ ludibrio habite ciuitatis iniuriam: adhuc etiam veterum instituta conuulsa. Nam illi quidem armis confidunt ait simul & audacia: nos autem in omnipotēte domino qui potest & venientes aduersum nos: & vniuersum mundū vno nutu delere confidimus. Ammonuit autem eos & de auxiliis dei que facta sunt erga parentes: & ꝙ sub senacherib centū octogintaquinqꝫ ∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞

4. Re. 19. g. 15. e. Infra.

B C D F G A

milia perierunt: & de prelio quod eis aduerſus galatas fuit i babylonia vt omnes vbi ad rem ventum eſt macedonibus ſociis heſitãtibus ipſi ſex milia ſoli peremerunt centum viginti milia ꝓpter auxilium illis datum de celo: & beneficia pro his plurima conſecuti ſunt. His verbis cõſtantes effecti ſunt: & pro legibus et patria mori parati. Conſtituit itaqꝫ fratres ſuos duces vtriqꝫ ordini ſimonem & ioſephum & ionathan ſubiectis vniuiqꝫ millenis & quingentenis: ad hoc etiam ab eſdra lecto illis ſancto libro & dato ſigno adiutorii dei: in prima acie ipſe dux cõmiſit cum nicanore. Et facto ſibi adiutore omnipotente interfecerunt ſuper nouem milia hominum: maiorem autem partem exercitus nicanoris vulneribus debilem factum fugere compulerunt. Pecuniis vero eorum qui ad emptionem ipſorum venerant ſublatis ipſos vſqꝫ qꝫ perſecuti ſũt: ſed reuerſi ſũt hora concluſi. Nam erat ante ſabbatum: quam ob cauſam non perſeuerauerunt inſequentes. Arma autem ipſorum & ſpolia congregantes: ſabbatum agebant benedicentes dominum: qui liberauit eos in iſto die: miſericordie initium ſtillans in eos. Poſt ſabbatum vero debilibus & orphanis & viduis diuiſerũt ſpolia: & reſidua ipſi cum ſuis habuere. His itaqꝫ geſtis & cõmuniter ab omnib⁹ facta obſecratione: miſericordem dominum poſtulabant vt in finem ſeruis ſuis reconciliaretur. Et ex his qui cum timotheo & bacchide erant cõtra ſe cõtendentes ſuper viginti milia interfecerũt: & munitiões excelſas obtinuerũt: & plures predas diuiſerũt equam portionem debilibus pupillis & viduis: ſed & ſeniorib⁹ facientes. Et cum arma eorũ diligenter collegiſſent: omnia compoſuerunt in locis opportunis. Reſidua vero ſpolia hieroſolymam detulerunt: & philarchẽ qui cũ timotheo erat interfecerunt virum ſceleſtũ qui in multis iudeos afflixerat. Et cum epinicia agerent in hieroſolymis eos qui ſacras ianuas incenderunt: id eſt calliſthenem cum in quoddam domicilium refugiſſent incenderũt: digna eis mercede pro impietatibus ſuis reddita. Facinoroſiſſimus autem nicanor qui mille negociantes ad iudeorum venditionem adduxerat: humiliatus auxilio domini ab his quos nullos exiſtimauerat depoſita veſte glorie per mediterranea fugiẽs ſolus venit antiochiam: ſũmam infelicitatem de interitu ſui exercitus conſecutus. Et qui promiſerat romanis ſe tributum reſtituere de captiuitate hieroſolymorum: predicabat nunc protectorem deum habere iudeos et ob ipſum inuulnerabiles eſſe: eo ꝙ ſequerentur leges ab ipſo conſtitutas.

Capitulum nonum.

Eodem tempore antiochus inhoneſte reuertebatur de perſide. Intrauerat enim in eam que dicitur perſepolis & tentauit expoliare templũ: & ciuitatem opprimere: ſed multitudine ad arma concurrẽte: in fugam verſi ſunt: & ita contigit vt antiochus poſt fugam turpiter rediret. Et cum veniſſet circa egbathanam recognouit que erga nicanorem & timotheum geſta ſunt. Elat⁹ autem in ira: arbitrabatur ſe iniuriam illorum qui ſe fugauerant poſſe in iudeos retorqre: ideoqꝫ iuſſit agitari currum ſuum ſine intermiſſione agẽs iter: celeſti eum iudicio perurgente: eo ꝙ ita ſuperbe locutus eſt ſe venturum hieroſolymã: & congeriem ſepulchri iudeorum eam facturum. Sed qui vniuerſa conſpicit dñs deus iſrael percuſſit eum inſanabili & inuiſibili plaga. Vt enim finiuit huncipſum ſermonem apprehendit eum dolor dirus viſcerum & amara internorum tormenta. Et quidem ſatis iuſte: quippe q multis & nouis cruciatibus aliorum torſerat viſcera: licet ille nullo modo a ſua malicia ceſſaret. Super hoc aũt ſuperbia repletus ignẽ ſpirans animo in iudeos: & precipiens accelerari negocium: contigit illum impetu euntem de curru cadere: & graui corporis colliſione membra vexari. Iſqꝫ qui ſibi videbatur etiam fluctibus maris imperare: ſupra humanum modum ſuperbia repletus: & montium altitudines in ſtatera appendere: nunc humiliatus ad terram in geſtatorio portabatur: manifeſtam dei virtutẽ in ſemet ipſo conteſtans: ita vt de corpore impii vermes ſcaturirent: ac viuentes in doloribus carnes eius effluerent: odore etiã illius & fetore exercitus grauaretur. Et qui paulo ante ſidera celi contingere ſe arbitrabatur: cum nemo poterat propter intolerantiã fetoris portare. Hinc igitur cepit ex graui ſuperbia deductus: ad agnitionem ſui venire diuina ãmonitus plaga: per momenta ſingula doloribus ſuis augmenta capientibus. Et cum nec ipſe iam fetorem ſuum ferre poſſet: ita ait. Iuſtum eſt ſubditum eſſe deo: & mortalem nõ paria deo ſentire. Orabat autem hic ſceleſtus dominum a quo non eſſet miſericordiam conſecuturus: & ciuitatem ad quam feſtinãs veniebat: vt eã ad ſolum deduceret ac ſepulchrum congeſtorum faceret: nũc optat liberam reddere & iudeos quos nec ſepultura quidem ſe dignos habiturum: ſed auibus ac feris diripiendos traditurum: & cum paruulis exterminaturum dixerat: equales nunc athenienſibus facturum pollicetur: templum etiã ſanctum quod prius expoliauerat: optimis donis ornaturũ & ſancta vaſa multiplicaturum: & pertinẽtes ad ſacrificia ſumptus de reditibus ſuis preſtaturũ: ſuper hec & iudeum ſe futurum: & oẽm locum terre perambulaturum: & predicaturum dei poteſtatem. Sed non ceſſantibus doloribus ſuperuenerat enim in eum iuſtum dei iudicium: deſperans

ἔγραψε πρὸς τοὺς Ἰουδαίους τὴν ὑπογεγραμμένην ἐπιστολὴν ἱκετηρίας τάξιν ἔχουσαν, περιέχουσαν δὲ οὕτως· τοῖς χρηστοῖς Ἰουδαίοις τοῖς πολίταις πολλὰ χαίρειν καὶ ὑγιαίνειν καὶ εὖ πράττειν βασιλεὺς καὶ στρατηγὸς Ἀντίοχος. εἰ ἔρρωσθε καὶ τὰ τέκνα καὶ τὰ ἴδια κατὰ γνώμην ἐστὶν ὑμῖν, εἰς οὐρανὸν τὴν ἐλπίδα ἔχων ὑμῶν τὴν τιμὴν καὶ τὴν εὔνοιαν ἂν ἐμνημόνευον φιλοστόργως. ἐπανάγων ἐκ τῶν περὶ τὴν Περσίδα τόπων, καὶ περιπεσὼν ἀσθενείᾳ δυσχέρειαν ἐχούσῃ, ἀναγκαῖον ἡγησάμην φροντίσαι τῆς κοινῆς πάντων ἀσφαλείας. οὐκ ἀπογινώσκων τὰ κατ' ἐμαυτὸν, ἀλλ' ἔχων πολλὴν ἐλπίδα ἐκφεύξεσθαι τὴν ἀσθένειαν. θεωρῶν δὲ ὅτι καὶ ὁ πατὴρ καθ' οὓς καιροὺς εἰς τοὺς ἄνω τόπους ἐστρατοπέδευσεν, ἀνέδειξε τὸν διαδεξόμενον, ὅπως ἐάν τι παράδοξον ἀποβαίνῃ, ἢ καὶ προσαγγελθῇ τι δυσχερές, εἰδότες οἱ κατὰ τὴν χώραν ᾧ καταλέλειπται τὰ πράγματα, μὴ ἐπιταράσσωνται. πρὸς δὲ τούτοις κατανοῶν τοὺς παρακειμένους δυνάστας καὶ γειτνιῶντας τῇ βασιλείᾳ τοῖς καιροῖς ἐπέχοντας καὶ προσδοκοῦντας τὸ ἀποβησόμενον, ἀναδέδειχα τὸν υἱὸν Ἀντίοχον βασιλέα, ὃν πολλάκις ἀνατρέχων εἰς τὰς ἐπάνω σατραπείας, τοῖς πλείστοις ὑμῶν παρακατετιθέμην καὶ συνίστων. γέγραφα δὲ πρὸς αὐτὸν τὰ ὑπογεγραμμένα. παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς καὶ ἀξιῶ, μεμνημένους τῶν εὐεργεσιῶν κοινῇ καὶ κατ' ἰδίαν, ἕκαστον συντηρεῖν τὴν οὖσαν εὔνοιαν εἰς ἐμὲ καὶ τὸν υἱόν. πέπεισμαι γὰρ αὐτὸν ἐπιεικῶς καὶ φιλανθρώπως παρακολουθοῦντα τῇ ἐμῇ προαιρέσει συμπεριενεχθήσεσθαι ὑμῖν. ὁ μὲν οὖν ἀνδροφόνος καὶ βλάσφημος τὰ χείριστα παθὼν, ὡς ἑτέρους διέθηκεν, ἐπὶ ξένης ἐν τοῖς ὄρεσι

scripsit ad iudeos in hunc modum deprecationis epistolam hec continentem. Optimis ciuibus iudeis: plurimam salutem & bene valere: & esse felices: rex & princeps antiochus. Si bene valetis & filii vestri: & ex sententia vobis cuncta sunt: maximas agimus gratias. Et ego in infirmitate constitutus: vestri autem memor benigne reuersus de psidis locis: & in infirmitate graui apprehensus: necessarium duxi pro communi vtilitate curam habere: non desperans memetipsum: sed spem multam habens effugiendi infirmitatem. Respiciens autem quod & pater meus quibus temporibus in locis superioribus ducebat exercitum ostendit qui post se susciperet principatum: vt si quid contrarium accideret: aut difficile nunciaretur: scientes hi quibus regionibus erant cui esset rerum summa derelicta non turbarentur. ad hec considerans de proximo potentes quosque & vicinos temporibus insidiantes & euentum expectantes: designaui filium meum antiochum regem: quem sepe recurrens in superiora regna multis vestrum commendabam: & scripsi ad eum que subiecta sunt. Oro itaque vos & peto memores beneficiorum publice & priuatim vt vnusquisque conseruet fidem ad me & ad filium meum. Confido enim eum modeste & humane acturum & sequentem propositum meum: & communem vobis fore. Igitur homicida & blasphemus pessime percussus: & vt ipse alios tractauerat: peregre in montibus miserabili obitu vita functus est. Transferebat autem corpus philippus collactaneus eius qui metuens filium antiochi: ad ptolemeum philometorem in egyptum abiit.

οἰκτίστῳ μόρῳ κατέστρεψε τὸν βίον. παρεκόμιζε δὲ τὸ σῶμα Φίλιππος ὁ σύντροφος αὐτοῦ, ὃς καὶ διευλαβηθεὶς τὸν υἱὸν Ἀντιόχου, πρὸς Πτολεμαῖον τὸν Φιλομήτορα εἰς Αἴγυπτον διεκομίσθη.

Ca. 10.

Μακκαβαῖος δὲ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τοῦ κυρίου προάγοντος αὐτοὺς, τὸ μὲν ἱερὸν ἐκομίσαντο καὶ τὴν πόλιν, τοὺς δὲ κατὰ τὴν ἀγορὰν βωμοὺς ὑπὸ τῶν ἀλλοφύλων δεδημιουργημένους, ἔτι δὲ καὶ τὰ τεμένη καθεῖλοσαν. καὶ τὸν νεὼν καθαρίσαντες, ἕτερον θυσιαστήριον ἐποίησαν· καὶ πυρώσαντες λίθους, καὶ πῦρ ἐκ τούτων λαβόντες ἀνήνεγκαν θυσίας μετὰ διετῆ χρόνον, καὶ θυμίαμα καὶ λύχνους, καὶ τῶν ἄρτων τὴν πρόθεσιν ἐποιήσαντο. ταῦτα δὲ ποιήσαντες, ἠξίωσαν τὸν κύριον πεσόντες ἐπὶ κοιλίαν, μηκέτι περιπεσεῖν τοιούτοις κακοῖς, ἀλλ' ἐάν ποτε καὶ ἁμάρτωσιν, ὑπ' αὐτοῦ μετ' ἐπιεικείας παιδεύεσθαι, καὶ μὴ βλασφήμοις καὶ βαρβάροις ἔθνεσι παραδίδοσθαι. ἐν ᾗ δὲ ἡμέρᾳ ὁ νεὼς ὑπὸ ἀλλοφύλων ἐβεβηλώθη, συνέβη κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν τὸν καθαρισμὸν γενέσθαι τοῦ ναοῦ, τῇ πέμπτῃ καὶ εἰκάδι τοῦ μηνὸς, ὅς ἐστι Χασελεῦ. καὶ μετ' εὐφροσύνης ἦγον ἡμέρας ὀκτὼ σκηνωμάτων τρόπον, μνημονεύοντες ὡς πρὸ μικροῦ χρόνου τὴν τῶν σκηνῶν ἑορτὴν ἐν τοῖς ὄρεσι καὶ ἐν τοῖς σπηλαίοις θηρίων τρόπον ἦσαν νεμόμενοι. διὸ θύρσους καὶ κλάδους ὡραίους ἔτι δὲ φοίνικας ἔχοντες, ὕμνους ἀνέφερον τῷ εὐοδώσαντι καθαρισθῆναι τὸν ἑαυτοῦ τόπον. ἐδογμάτισαν δὲ μετὰ κοινοῦ προστάγματος καὶ ψηφίσματος παντὶ τῷ τῶν Ἰουδαίων ἔθνει κατ' ἐνιαυτὸν ἄγειν τάσδε τὰς ἡμέρας. καὶ τὰ μὲν τῆς Ἀντιόχου τοῦ ∞∞

Capitulum decimum.

Machabeus autem & qui cum eo erant domino se protegente templum quidem et ciuitatem recepit: aras autem quas alienigene per plateas extruxerant: itemque delubra demolitus est. Et purgato templo aliud altare fecerunt: & de ignitis lapidibus igne concepto sacrificia obtulerunt post biennium: & incensum & lucernas & panes propositionis posuerunt. Quibus gestis rogabant dominum prostrati in terram: ne amplius talibus malis inciderent. Sed & si quando peccassent vt ab ipso mitius corriperentur: & non barbaris ac blasphemis hominibus traderentur. Qua die autem templum ab alienigenis pollutum fuerat: contigit eadem die purificationem fieri vicesima & quinta mensis qui fuit casleu. Et cum leticia diebus octo egerunt in modum tabernaculorum: recordantes quod ante modicum temporis diem solennem tabernaculorum in montibus & in speluncis more bestiarum egerant. propter quod thyrsos & ramos virides & palmas preferebant ei: qui prosperauit mundare locum suum. Et decreuerunt communi precepto et decreto vniuerse genti iudeorum omnibus annis agere dies istos. Et antiochi quidem ∞∞

προσαγορευθέντος ἐπιφανοῦς τελευτῆς οὕτως εἶχε. νυνὶ δὲ κατὰ τὸν Εὐπάτορα Ἀντίοχον υἱὸν δὲ τοῦ ἀσεβοῦς γενόμενον δηλώσομεν, αὐτὰ συντέμνοντες τὰ συνέχοντα τῶν πολέμων κακά. οὗτος γὰρ παραλαβὼν τὴν βασιλείαν, ἀνέδειξεν ἐπὶ τῶν πραγμάτων Λυσίαν τινά, Κοίλης δὲ Συρίας καὶ Φοινίκης στρατηγὸν πρώταρχον. Πτολεμαῖος γὰρ ὁ καλούμενος Μάκρων, τὸ δίκαιον συντηρεῖν προηγούμενος εἰς τοὺς Ἰουδαίους διὰ τὴν γεγονυῖαν εἰς αὐτοὺς ἀδικίαν, ἐπειρᾶτο τὰ πρὸς αὐτοὺς εἰρηνικῶς διεξάγειν. ὅθεν κατηγορούμενος ὑπὸ τῶν φίλων πρὸς τὸν Εὐπάτορα, καὶ προδότης παρ' ἕκαστα ἀκούων, διὰ τὸ τὴν Κύπρον ἐμπιστευθέντα ὑπὸ τοῦ Φιλομήτορος ἐκλιπεῖν, καὶ πρὸς Ἀντίοχον τὸν Ἐπιφανῆ ἀναχωρῆσαι, μήτ' εὐγενῆ τὴν ἐξουσίαν ἔχειν, φαρμακεύσας ἑαυτὸν ἐξέλιπε τὸν βίον. Γοργίας δὲ γενόμενος στρατηγὸς τῶν τόπων, ἐξενοτρόφει, καὶ παρ' ἕκαστα πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ἐπολεμοτρόφει. ὁμοῦ δὲ τούτῳ καὶ οἱ Ἰδουμαῖοι ἐγκρατεῖς ἐπικαίρων ὀχυρωμάτων ὄντες, ἐγύμναζον τοὺς Ἰουδαίους, καὶ τοὺς φυγαδεύοντας ἐξ Ἱεροσολύμων προσλαβόμενοι πολεμοτροφεῖν ἐπεχείρουν. οἱ δὲ περὶ τὸν Μακκαβαῖον ποιησάμενοι λιτανείαν, καὶ ἀξιώσαντες τὸν θεὸν σύμμαχον αὐτοῖς γενέσθαι, ἐπὶ τὰ τῶν Ἰδουμαίων ὀχυρώματα ὥρμησαν. οἷς καὶ προσβαλόντες εὐρώστως, ἐγκρατεῖς ἐγένοντο τῶν τόπων, πάντας τε τοὺς ἐπὶ τῷ τείχει μαχομένους ἠμύναντο, κατέσφαζον δὲ τοὺς ἐμπίπτοντας, ἀνεῖλον δὲ οὐχ ἧττον τῶν δισμυρίων. συμφυγόντων δὲ οὐκ ἔλαττον τῶν ἐννακισχιλίων εἰς δύο πύργους ὀχυροὺς εὖ μάλα, καὶ πάντα τὰ πρὸς πολιορκίαν ἔχοντ-

qui appellatus est nobilis vite excessus ita se habuit. Nunc autem de eupatore antiochi impii filio que gesta sunt narrabimus: breuiantes mala que in bellis gesta sunt. Hic enim suscepto regno constituit super negocia regni lysiam quendam phenicis & syrie militie principem. Nam ptolemeus qui dicebatur macer: iusti tenax erga iudeos esse constituit: & precipue propter iniquitatem que facta erat in eos & pacifice agere cum eis. Sed ob hoc accusatus ab amicis apud eupatorem cum frequenter proditor audiret eo quod cyprum creditam sibi a philometore deseruisset & ad antiochum nobilem translatus: etiam ab eo recessisset: veneno vitam finiuit. Gorgias autem cum esset dux locorum: assumptis aduenis frequenter iudeos debellabat. Iudei vero qui tenebant opportunas munitiones fugatos ab hierosolymis suscipiebant: & bellare tentabant. Hi vero qui erant cum machabeo per orationes dominum rogantes vt esset sibi adiutor: impetum fecerunt in munitiones idumeorum multaque vi insistentes loca obtinuerunt: occurrentes interemerunt: & omnes simul non minus viginti quinque milibus trucidauerunt. Quidam autem cum confugissent in duas turres valde munitas: omnem apparatum ad repugnandum habentes: machabeus ad eorum expugnationem relicto simone & iosepho: itemque zacheo eisque qui cum ipsis erant satis multis: ipse ad eas que amplius perurgebant pugnas conuersus est. Hi vero qui cum simone erant cupiditate ducti a quibusdam qui in turribus erant suasi sunt pecunia: & septuaginta milibus didrachmis acceptis dimiserunt quosdam effugere. Cum autem machabeo nunciatum esset quod factum est principibus populi congregatis: accusauit quod pecunia fratres vendidissent aduersariis eorum dimissis. Hos igitur proditores factos interfecit: & confestim duas turres occupauit. Armis autem ac manibus omnia prospere agendo in duabus munitionibus plusquam viginti milia peremit. Et timotheus qui prius a iudeis fuerat superatus conuocato exercitu peregrine multitudinis & congregato equitatu asiano aduenit quasi armis iudeam capturus. Machabeus autem & qui cum ipso erant appropinquante illo deprecabantur dominum: caput terra aspergentes: lumbosque ciliciis precincti: ad altaris crepidinem prouoluti: vt sibi propitius: inimicis autem eorum esset inimicus: & aduersariis aduersaretur: sicut lex dicit. Et ita post orationem sumptis armis longius de ciuitate procedentes & proximi hostibus effecti resederunt. Primo autem solis ortu vtrique commiserunt: isti quidem victorie & prosperitatis sponsorem cum virtute dominum habentes: ∞∞

των, ὁ Μακκαβαῖος εἰς ἐπείγοντας τόπους ἀπολιπὼν Σίμωνα καὶ Ἰώσηφον, ἔτι δὲ καὶ Ζακχαῖον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἱκανοὺς πρὸς τὴν τούτων πολιορκίαν, αὐτὸς ἐχωρίσθη. οἱ δὲ περὶ τὸν Σίμωνα φιλαργυρήσαντες ὑπό τινων τῶν ἐν τοῖς πύργοις ἐπείσθησαν ἀργυρίῳ, ἑπτάκις δὲ μυριάδας δραχμὰς λαβόντες, εἴασάν τινας διαρρυῆναι. προσαγγελθέντος δὲ τῷ Μακκαβαίῳ περὶ τοῦ γεγονότος, συναγαγὼν τοὺς ἡγουμένους τοῦ λαοῦ, κατηγόρησεν ὡς ἀργυρίου πεπράκασι τοὺς ἀδελφοὺς, τοὺς πολεμίους κατ' αὐτῶν ἀπολύσαντες. τούτους μὲν οὖν προδότας γενομένους ἀπέκτεινε, καὶ παραχρῆμα τοὺς δύο πύργους κατελάβετο. τοῖς δὲ ὅπλοις τὰ πάντα ἐν ταῖς χερσὶν εὐοδούμενος, ἀπώλεσεν ἐν τοῖς δυσὶν ὀχυρώμασι πλείους τῶν δισμυρίων. Τιμόθεος δὲ ὁ πρότερον ἡττηθεὶς ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, συναγαγὼν ξένας δυνάμεις παμπληθεῖς, καὶ τοὺς τῆς Ἀσίας γενομένους ἵππους συναθροίσας οὐκ ὀλίγους, παρῆν ὡς δοριάλωτον ληψόμενος τὴν Ἰουδαίαν. οἱ δὲ περὶ τὸν Μακκαβαῖον συνεγγίζοντος αὐτοῦ πρὸς ἱκετείαν τοῦ θεοῦ, γῇ τὰς κεφαλὰς καταπάσαντες καὶ τὰς ὀσφύας σάκκοις ζώσαντες, ἐπὶ τὴν ἀπέναντι τοῦ θυσιαστηρίου κρηπῖδα προσπεσόντες, ἠξίουν ἵλεων αὐτοῖς γενόμενον, ἐχθρεῦσαι τοῖς ἐχθροῖς αὐτῶν, καὶ ἀντικεῖσθαι τοῖς ἀντικειμένοις, καθὼς ὁ νόμος διασαφεῖ. γενόμενοι δὲ ἀπὸ τῆς δεήσεως, ἀναλαβόντες τὰ ὅπλα, προῆλθον ἀπὸ τῆς πόλεως ἐπὶ πλεῖον. συνεγγίσαντες δὲ τοῖς πολεμίοις, ἐφ' ἑαυτῶν ἦσαν. ἄρτι δὲ τῆς ἀνατολῆς διαχεομένης, προσέβαλον ἑκάτεροι, οἱ μὲν ἔγγυον ἔχοντες εὐημερίας καὶ νίκης μετ' ἀρετῆς, τὴν ἐπὶ τὸν κύριον καταφυγήν,

illi autem ducem belli animũ habebãt. Sed cum vehemens pugna esset apparuerunt aduersariis de celo viri quinq; in equis frenis aureis decori ducatum iudeis prestãtes. ex quibus duo machabeum medium habentes armis suis circumseptum incolumẽ conseruabant: in aduersarios autem tela & fulmina iaciebant: ex quo & cecitate confusi & repleti perturbatione cadebat: interfecti sunt autem viginti milia quingenti & equites sexcenti. Timotheus vero confugit in gazaram presidium munitũ cui preerat chereas. Machabeus autem & q cum eo erant letantes obsederunt presidiũ diebus quattuor. At hi q intus erãt loci firmitate confisi supra modum maledicebant: & sermones nephandos iactabant. Sed cum dies quinta illucesceret: viginti iuuenes ex his qui cum machabeo erant accẽsi animis ppter blasphemiam viriliter accesserunt ad murũ & feroci animo incedentes: ascendebant sed & alii similiter ascendentes turres: portasq; succendere aggressi sunt: atq; ipsos maledicos viuos cocremare. Per continuum autem biduum: presidio vastato timotheum occultantem se in quodam repertum loco peremerũt: & fratrem illius chereã & apollophanẽ occiderunt. Quibus gestis in hymnis & confessionibus benedicebant dominum qui magna fecit in israel: & victoriam dedit illis.

Capitulum vndecimum.

SEd paruo post tempore lysias procurator regis & propinquus ac negociorum prepositus grauiter ferẽs de his que acciderant: congregatis octogita milibus & equitatu vniuerso veniebat aduersum iudeos existimans se ciuitatẽ quidem captam gentibus habitaculum facturum: templũ vero in pecunie questum sicut cetera delubra gẽtiũ habiturum: & per singulos annos venale sacerdotiũ: nusquã recogitans dei potestatem: sed mente effrenatus in multitudine peditum & in millibus equitum & in octoginta elephantis confidebat. Ingressus autem iudeam & appropiãs bethsure q̃ erat in angusto loco ab hierosolyma interuallo quinq; stadiorum illud presidium expugnabat. Vt autẽ machabeus & qui cum eo erant: cognouerunt expugnari presidia cum fletu & lachrymis rogabant dominũ: & omnis turba simul: vt bonum angelũ mitteret ad salutem israel. Et ipse primus machabeus sumptis armis ceteros exhortatus est simul secum periculum subire & ferre auxilium fratribus suis. Cũq; pariter prompto animo procederẽt hierosolymis: apparuit precedens eos eques in veste candida: armis aureis hastam vibrans. Tunc omnes simul benedixerunt misericordem dominum: & conualuerunt animis: non solũ homines sed & bestias ferocissimas & muros ferreos parati penetrare. Ibant igitur

prompti de celo habentes adiutorem & miserantem super eos dominũ. Leonum autem more impetu irruentes in hostes prostrauerũt ex eis vndecim milia peditum & equitum mille sexcẽtos: vniuersos autem in fugam verterunt: plures autem ex eis vulnerati nudi euaserunt. Sed & ipse lysias turpiter fugiẽs euasit: & qua non insensatus erat: secũ ipse reputans factam erga se diminutionem: & intelligens inuictos esse hebreos: omnipotẽtis dei auxilio nitentes: misit ad eos promisitq; se consensurũ omnibus que iusta sunt & regem compulsurum amicum fieri. Annuit autẽ machabeus precibus lysie in omnibus vtilitati consulens. Et quecũq; machabeus scripsit lysie de iudeis: ea rex concessit. Nam erãt scripte iudeis epistole: a lysia siquidem hunc modum continentes. Lysias populo iudeorum salutem. Ioannes & abessalon qui missi fuerant a vobis tradentes scripta postulabant: vt ea que per illos significabãtur implerem. Quecunq; igitur regi potuerunt perferri: exposui: & que res permitebat: consensi. Si igitur in negociis fidem conseruaueritis: & deinceps bonorum vobis causam esse tentabo: de ceteris autem per singula verba mandaui & istis & his qui a me missi sunt colloqui vobiscum. Bene valete. Anno cẽtesimo q̃dragesimo octauo mensis dioscori die vicesima & quarta. Regis autẽ epistola ista continebat. Rex antiochus lysie fratri salutem. Patre nostro inter deos translato nos volentes eos q sunt in regno nostro sine tumultu agere: & rebus suis adhibere diligentiam: audiuimus iudeos non cõsensisse patri meo vt transferrentur ad ritum grecorum: sed tenere velle suũ institutum: ac propterea postulare a nobis concedi sibi legitima sua. Volentes igitur hãc quoq; gentem quietam esse: statuentes iudicauimus templum restitui illis vt agerent secundum suorum maiorum consuetudinem. Bene igitur feceris: si miseris ad eos & dexteram dederis vt cognita nostra voluntate bono animo sint: & vtilitatibus propriis deseruiant. Ad iudeos vero regis epistola talis erat. Rex antiochus senatui iudeorum & ceteris iudeis salutem. Si valetis sic est vt volumus sed & ipsi bene valemus. Adiit nos menelaus dicens velle vos descendere ad vestros qui sunt apud nos. His igitur qui cõmeant vsq; ad diem tricesimum mensis xandici: damus dextras securitatis: vt iudaicis vtantur cibis & legibus suis sicut & prius: & nemo eorum vllo modo molestiam patiatur de his que per ignorantiam gesta sunt. Misimus autem & menelaum qui vos alloquatur. Valete. Anno centesimo quadragesimo octauo xandici mensis quintadecima die. Miserunt autem etiã romani epistolã ita se habentem.

quintꝰ mẽmiꝰ: titus mãliꝰ: lega-
κοΐντος μέμμιος, τίτος μάνλιος, πρεσβύ-
ti romanoꝝ: ppło iudeoꝝ gau
ται ῥωμαίων, τῷ δήμῳ τῶν ἰουδαίων χαί-
dere. de ijs q̃ lysias cognatꝰ re-
ρειν. ὑπὲρ ὧν λυσίας ὁ συγγενὴς τοῦ βα-
gis cõcessit vobis: ⁊ nos cõ
σιλέως συνεχώρησεν ὑμῖν, καὶ ἡμεῖς συ-
sentimꝰ. q̃ aũt iudicauit referendũ esse
νευδοκοῦμεν. ἃ δὲ ἔκρινε προσανενεχθῆναι
regi: mittite aliquẽ cõfestim
τῷ βασιλεῖ, πέμψατέ τινα παραχρῆμα
consideratuꝝ de his vt exponamꝰ sicut
ἐπισκεψόμενον περὶ τούτων ἵν' ἐκθῶμεν ὡς
cõgruit vobis. nos eñ accedimꝰ ad
καθήκει ὑμῖν. ἡμεῖς γὰρ προσάγομεν πρὸς
antiochiã: ideoq; festinate: ⁊ mittite
ἀντιόχειαν, διὸ σπεύσατε, καὶ πέμψατε
aliq̃s vt ⁊ nos cognoscamꝰ cuiꝰ
τινας ὅπως καὶ ἡμεῖς ἐπιγνῶμεν ὁποίας
estis sententie. valete. anno cẽtesimo
ἐστὲ γνώμης. ὑγιαίνετε. ἔτους ἑκατοστοῦ
quadragesimo octauo xanthici quĩta ⁊
τεσσαρακοστοῦ ὀγδόου ξανθικοῦ πεντεκαι-
decima.
δεκάτῃ.

Ca. 12.

Factis aũt pactionibꝰ his: ipse
Γενομένων δὲ τῶν συνθηκῶν τούτων, ὁ
q̃dẽ lysias pgebat ad regẽ.
μὲν λυσίας ἀπῄει πρὸς τὸν βασιλέα.
at iudei circa agriculturã versaba
οἱ δὲ ἰουδαῖοι περὶ τὴν γεωργίαν ἐγίνον-
tur. coꝝ aũt q̃ in locis duciũ timo
το. τῶν δὲ κατὰ τόπων στρατηγῶν τιμό-
theꝰ ⁊ apolloniꝰ filiꝰ gẽnei: item
θεος καὶ ἀπολλώνιος ὁ τοῦ γενναίου, ἔτι
aũt hieronymꝰ ⁊ demophon: vltra aũt hos
δὲ ὁ ἱερώνυμος καὶ δημοφῶν, πρὸς δὲ τού-
nicanor cypriarches: nõ sinebãt e-
τοις νικάνωρ ὁ κυπριάρχης, οὐκ εἴων αὐ-
os q̃escere ⁊ silentiũ age
τοὺς εὐσταθεῖν καὶ τὰ τῆς ἡσυχίας ἄ-
re. ioppite aũt tale ꝑpetraue
γειν. ἰοππῖται δὲ τηλικοῦτον συνετελέ-
rãt flagitiũ: rogãtes
σαντο δυσσέβημα, παρακαλέσαντες
eos q̃ cũ ipsis habitabãt iudeos vt
τοὺς σὺν αὐτοῖς οἰκοῦντας ἰουδαίους ἐμ-
ascẽderẽt in paratas ab ipsis sca-
βῆναι εἰς τὰ παρασταθέντα ὑπ' αὐτῶν σκά-
phas cũ vxoribꝰ ⁊ filijs quasi nulla
φη σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ὡς μηδὲ μιᾶς
stãte cũ eis inimicitia. sm̃
ἐνεστώσης πρὸς αὐτοὺς δυσμενείας. κατὰ
aũt cõmune ciuitatis decretũ ⁊
δὲ τὸ κοινὸν τῆς πόλεως ψήφισμα, καὶ
his acquiescẽtibꝰ tãq̃ pacẽ agere vo
τούτων ἐπιδεξαμένων ὡς ἂν εἰρηνεύειν θε-
lentibꝰ ⁊ nihil suspectũ habẽtibꝰ: in al
λόντων καὶ μηδὲν ὕποπτον ἐχόντων, ἐπα-
tũ ductos eos submerserũt cũ essent nõ
ναχθέντας αὐτοὺς ἐβύθισαν, ὄντας οὐκ
minꝰ ducẽtis. cognoscẽs aũt
ἔλαττον τῶν διακοσίων. μεταλαβὼν δὲ
iudas factã in suã gentẽ
ἰούδας τὴν γεγονυῖαν εἰς τοὺς ὁμοεθνεῖς
crudelitatẽ: precipiẽs his q̃ circa se
ὠμότητα, παραγγείλας τοῖς περὶ αὐ-
hominibꝰ ⁊ inuocãs iu
τὸν ἀνδράσι καὶ ἐπικαλεσάμενος τὸν δί-
stũ iudicẽ deũ: veniẽs aduersus
καιον κριτὴν θεόν, παραγενόμενος ἐπὶ τοὺς

Quintꝰ memmiꝰ & titus manilius legati romanorum populo iudeorum salutem. De his que lysias cognatꝰ regis cõcessit vobis: & nos concessimus: de quibus autem ad regem iudicauit referendum: confestim aliquem mittite diligentius inter vos conferentes: vt decernamus sicut congruit vobis. Nos enim antiochiam accedimus. Ideoq; festinate rescribere vt nos quoq; sciamꝰ cuius estis voluntatis. Bene valete. Anno centesimo quadragesimo octauo quintadecima die mensis xandici.

Capitulum duodecimum.

His factis pactionibus lysias pergebat ad regem: iudei autem agriculture operam dabant. Sed hi qui resederant timotheus & appollonius gennei filius: sed et hieronymꝰ & demophõ superbus & nicanor cypriarches non sinebant eos in silentio agere & quiete. Ioppite vero tale quoddam flagitiũ perpetrarunt: rogauerunt iudeos cum quibus habitabant: ascendere scaphas quas parauerant cum vxoribus & filiis quasi nullis inimicitiis inter eos subiacentibus. Secundum cõmune itaq; decretum ciuitatis: & ipsis acquiescentibꝰ pacisq; causa nihil suspectum habentibus: cum in altum processissent submerserunt non minus ducentos. Quã crudelitatem iudas in sue gentis homines factam vt cognouit: precepit viris qui erant cum ipso: & inuocato iusto iudice deo: venit aduersus interfectores fratruʒ & portum quidem nocte succẽdit scaphas exussit: eos autem qui ab igne refugerant: gladio peremit. Et cum hec ita egisset: discessit quasi iterum reuersurus et vniuersos ioppitas eradicaturus: sed cum cognouisset & eos qui erant iamnie velle pari modo facere habitantibus secuʒ iudeis: iamnitis quoq; nocte superuenit: & portum cum nauibus succendit: ita vt lumen ignis appareret hierosolymis ab stadiis ducentis quadraginta. Inde cuʒ iam abissent nouem stadiis & iter facerẽt ad timotheũ: cõmiserunt cum eo arabes quinq; milia viri & equites quingenti. Cũq; pugna valida fieret & auxilio dei prospere cessisset: residui arabes victi petebant a iudá dextras sibi dari: promittentes se pascua daturos: & in ceteris profuturos. Iudas autem arbitratꝰ vere in multis eos vtiles promisit pacem: dextrisq; acceptis discessere ad tabernacula sua. Aggressus est autem & ciuitatem quandam firmam pontibus murisq; circumseptam que a turbis habitabatur gentium promiscuaruʒ: cui nomẽ casphin. Hi vero qui intus erãt confidentes in stabilitate murorum & apparatu alimoniaruʒ remissius agebant: maledictis lacessentes iudam & blasphemantes & loquentes

homicidas fratrũ: ipsũ q̃dẽ por
μιαιφόνους τῶν ἀδελφῶν, τὸν μὲν λιμέ-
tũ noctu succẽdit. ⁊ scaphas cõbus
να νύκτωρ ἐνέπρησε. καὶ τὰ σκάφη κα-
sit: eos aũt q̃ illuc cõfugerunt
τέφλεξε, τοὺς δὲ ἐκεῖ συμφυγόντας
trãsfodit. ipsa aũt villa cõclu-
ἐξεκέντησε. τοῦ δὲ χωρίου συγκλεισθέν-
sa: recessit q̃si iteꝝ vẽturꝰ ⁊
τος, ἀνέλυσε ὡς πάλιν ἥξων καὶ τὸ
vniuersam ioppitaꝝ eradicaturꝰ gen
σύμπαν τῶν ἰοππιτῶν ἐκριζῶσαι πολίτευ-
tem. cũ cognouisset aũt ⁊ eos q̃ in iamnia
μα. μεταλαβὼν δὲ καὶ τοὺς ἐν ἰαμνείᾳ
eodẽ facere volẽtes mo
τὸν αὐτὸν ἐπιτελεῖν βουλομένους τρό-
do habitãtibꝰ apd se iudeis ⁊
πον τοῖς παροικοῦσιν ἰουδαίοις καὶ τοῖς
iamnitis nocte supueniẽs: succẽdit
ἰαμνείταις νυκτὸς ἐπιβαλών, ὑφῆψε τὸν
portũ cũ nauibꝰ. ita vt appareret
λιμένα σὺν τῷ στόλῳ. ὥς τε φαίνεσθαι
splẽdores ignis in hieroso
τὰς αὐγὰς τοῦ φέγγους εἰς τὰ ἱεροσό-
lymis stadia cũ ẽẽt ducẽta q̃dragi
λυμα σταδίων ὄντων διακοσίων τεσσα-
ta. inde aũt abeũtes sta-
ράκοντα. ἐκεῖθεν δὲ ἀποσπάσαντες σταδί-
dijs nouẽ: facientibꝰ iter cõtra
ους ἐννέα, ποιουμένων τὴν πορείαν ἐπὶ
timotheũ: superuenerũt arabes in eũ
τὸν τιμόθεον, προσέβαλον ἄραβες αὐτῷ
nõ pauciores q̃nque milibꝰ: eq̃-
οὐκ ἐλάττους τῶν πεντακισχιλίων, ἱππ-
tes aũt quingẽti. facta aũt vali
εῖς δὲ πεντακόσιοι. γενομένης δὲ καρ-
da pugna ⁊ his q̃ circa iudã
τερᾶς μάχης καὶ τῶν περὶ τὸν ἰούδαν
ob id q̃d a deo auxiliũ pros-
διὰ τὴν παρὰ τοῦ θεοῦ βοήθειαν εὐημε-
peratis: victi pastorales ara
ρησάντων, ἐλαττονωθέντες οἱ νομάδες ἄρα-
bes petebãt dare iudã dextrã eis:
βες ἠξίουν δοῦναι τὸν ἰούδαν δεξιὰν αὐτοῖς,
promittẽtes ⁊ pascua daturos ⁊
ὑπισχνούμενοι καὶ βοσκήματα δώσειν καὶ
in ceteris pfuturos eis. iu-
ἐν τοῖς λοιποῖς ὠφελήσειν αὐτούς. ἰού-
das aũt arbitratꝰ q̃ vere in multis
δας δὲ ὑπολαβὼν ὡς ἀληθῶς ἐν πολλοῖς
eos vtiles: cõcessit pacẽ
αὐτοὺς χρησίμους, ἐπεχώρησεν εἰρήνην
actuꝝ erga eos. ⁊ accipiẽtes dex
ἄξειν πρὸς αὐτούς. καὶ λαβόντες δεξι-
tras: in tabernacula discesserũt. aggres
άς, εἰς τὰς σκηνὰς ἐχωρίσθησαν. ἐπέ-
sus ẽ aũt ⁊ in quãdã ciuitatẽ põte
βαλε δὲ καὶ ἐπί τινα πόλιν γεφυροῦν
munitã ⁊ muris circũseptã ⁊
ὀχυρὰν καὶ τείχεσι περιπεφραγμένην καὶ
mixtis gẽtibꝰ habitatã: no
παμμιγέσιν ἔθνεσι κατοικουμένην, ὄνο-
mẽ aũt casphin. q̃ vero intꝰ cõfisi
μα δὲ κάσπιν. οἱ δὲ ἔνδον πεποιθότες τῇ
in muroꝝ stabilitate: ⁊ ali
τῶν τειχέων ἐρυμνότητι, τῇ τε τῶν βρω-
moniaꝝ apparatu: remissius vtebanť:
μάτων παραθέσει, ἀναγωγότερον ἐχρῶντο,
iudã cõuitiis lacessẽtes ⁊
τοῖς περὶ τὸν ἰούδαν λοιδοροῦντες καὶ
adhuc blasphemãtes ⁊ loquẽtes
προσέτι βλασφημοῦντες καὶ λαλοῦντες

A

B

C

Josue. 6. c.

q̃ nõ fas. q̃ aũt circa iudam inuo-
ἃ μὴ θέμις. οἱ δὲ περὶ τὸν ἰούδαν ἐπικα-
cantes magnũ mũdi pncipem: q̃ sine arietibꝰ ⁊ machinis istrumẽ-
λεσάμενοι τὸν μέγαν τοῦ κόσμου δυνά-
στην, τὸν ἄτερ κριῶν καὶ μηχανῶν ὀργανι-
talibꝰ precipitauit hiericho in
κῶν κατακρημνίσαντα τὴν ἱεριχὼ κατὰ
iesu tẽporibꝰ: irruerũt ferociter
τοὺς ἰησοῦ χρόνους, ἐνέσεισαν θηριωδῶς
in muꝝ. capientes q̃ ciuitatẽ
τῷ τείχει. καταλαβόμενοί τε τὴν πόλιν
dei volũtate: ineffabiles fecerũt
τῇ τοῦ θεοῦ θελήσει, ἀμυθήτους ἐποιήσαν
cedes. ita vt adiacẽs sta
το σφαγάς. ὥς τε τὴν παρακειμένην λίμ-
gnũ in latitudine habẽs stadia duo: flu
νην τὸ πλάτος ἔχουσαν σταδίους δύο, κα-
ens sanguine impletũ videre
τάρρυτον αἵματι πεπληρωμένην φαίνε-
tur. inde aũt discedẽtes p stadia
σθαι. ἐκεῖθεν δὲ ἀποσπάσαντες σταδίους
septingẽta q̃nquaginta trãsierũt in
ἑπτακοσίους πεντήκοντα διήνυσαν εἰς τὸν
characa ad eos q̃ dicunť tubiaeni
χάρακα πρὸς τοὺς λεγομένους τουβιανοὺς
iudei. ⁊ timotheũ q̃dẽ in lo-
ἰουδαίους. καὶ τιμόθεον μὲν ἐπὶ τῶν τό-
cis nõ cõprehẽderũt ĩfecto negocio tũc a
πων οὐ κατέλαβον ἄπρακτον τότε ἀπὸ
locis regressum: relinquentẽ
τῶν τόπων ἐκλελυκότα, καταλελοιπότα
aũt presidiũ in q̃dã loco ⁊ valde fir
δὲ φρουρὰν ἔν τινι τόπῳ καὶ μάλα ὀχυ-
mũ. dositheꝰ aũt ⁊ sosipater ex his q̃ circa
ράν. δωσίθεος δὲ καὶ σωσίπατρος τῶν περὶ
maccabeũ, ducibꝰ: exeũtes:
τὸν μακκαβαῖον ἡγεμόνων. ἐξοδεύσαντες,
peremerũt a timotheo reli-
ἀπώλεσαν τοὺς ὑπὸ τιμοθέου καταλειφ-
ctos in presidio plures decẽ
θέντας ἐν τῷ ὀχυρώματι πλείους τῶν μυ-
mille viris. at maccabeꝰ ordinãs
ρίων ἀνδρῶν. ὁ δὲ μακκαβαῖος διατάξας
suũ exercitũ p cohortes cõstituit
τὴν ἑαυτοῦ στρατιὰν σπειρηδὸν κατέστησεν
eos in turmas. ⁊ in timotheũ
αὐτοὺς ἐπὶ τῶν σπειρῶν. καὶ ἐπὶ τὸν τιμόθεον
impetũ fecit habẽtẽ circa se decẽ miliaria duo
ὥρμησεν ἔχοντα περὶ αὐτὸν μυριάδας δώ-
decim peditũ: eq̃tes aũt duo mille supra
δεκα πεζῶν, ἱππεῖς δὲ δισχιλίους πρὸς
quingẽtos. at aduentũ cognos-
τοῖς πεντακοσίοις. τὴν δὲ ἔφοδον μεταλα-
cẽs iude: premisit timotheꝰ
βὼν ἰούδου, προσεξαπέστειλεν ὁ τιμόθεος
vxores ⁊ filios ⁊ reliquũ
τάς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα καὶ τὴν ἄλλην
apparatũ ad id q̃d dicit carnion. erat eñ
ἀποσκευὴν εἰς τὸ λεγόμενον καρνίον. ἦν γὰρ
difficile obsessu ⁊ accessu difficile castellũ
δυσπολιόρκητον καὶ δυσπρόσιτον τὸ χωρίον
ob oim locoꝝ angustiã.
διὰ τὴν πάντων τῶν τόπων στενότητα.
cũ apparuisset aũt iude cohors pri-
ἐπιφανείσης δὲ τῆς ἰούδου σπείρας πρώ-
ma: ⁊ facto timore in ho-
της, καὶ γενομένου δέους ἐπὶ τοὺς πολεμί-
stes: trepidatiõe q; ex illiꝰ q̃ vniuersa vi
ους. φόβου τε ἐκ τῆς τοῦ πάντα ἐφο-
det apparentia facta sup ipsos: in
ρῶντος ἐπιφανείας γενομένου ἐπ' αὐτούς, εἰς

que fas non est. Machabeus autem inuocato magno mundi principe qui sine arietibus & machinis: temporibus iesu precipitauit hiericho: irruit ferociter muris & capta ciuitate per domini voluntatem innumerabiles cedes fecit: ita vt adiacens stagnum stadiorum duorum latitudinis sanguine interfectorũ fluere videretur. Inde discesserũt stadia septingenta quinquaginta & venerũt in characa ad eos: qui dicuntur tibianei iudeos: & timotheum quidem in illis locis non comprehenderunt: nulloq; negocio perfecto regressus est: relicto in quodam loco firmissimo presidio. Dositheus autem & sosipater qui erant duces cum machabeo peremerunt a timotheo relictos in presidio decem milia viros. At machabeus ordinatis circum se sex milibus & constitutis per cohortes: aduersus timotheum processit habentem secum centum viginti milia peditum equitumq; duo milia quingentos. Cognito autem iude aduentu timotheus premisit mulieres & filios & reliquum apparatum in presidium quod carnion dicitur. Erat enĩ inexpugnabile & accessu difficile propter locorum angustias. Cũq; cohors iude prima apparuisset: timor hostibus incussus est ex presentia dei qui vniuersa conspicit: & in fugam versi sunt alius ab alio ita vt magis a suis deicerentur: & gladiorum suorum ictibus debilitarentur. Iudas autem vehementer instabat puniens prophanos & prostrauit ex eis triginta milia virorum. Ipse vero timotheus incidit in partes dosithei & sosipatris & multis precibus postulabat vt viuꝰ dimitteretur: eo q; multorum ex iudeis parentes haberet ac fratres quos morte eiꝰ decipi eueniret. Et cum fideʒ dedisset restituturũ se eos secundum constitutuʒ: illesum eum dimiserunt propter fratrum salutem. Iudas autem regressus est a carnion interfectis vigintiquinq; milibus. Post horum fugam & necem: mouit exercitum ad effron ciuitatem munitã in qua multitudo diuersarum gentium habitabat: & robusti iuuenes pro muris consistentes fortiter repugnabant. In hac autem machine multe: & telorum erat apparatus. Sed cum omnipotentem inuocassent: qui potestate sua vires hostium confringit: ceperunt ciuitatẽ: & ex eis qui intus erant vigintiquinq; milia prostrauerunt. Inde ad ciuitatem scytharum abierunt: que ab hierosolymis sexcentis stadiis aberat. Contestantibus autem his qui apud scythopolitas erãt iudeis q; benigne ab eis haberentur: & temporibꝰ infelicitatis q; modeste secuʒ egerint: gratias agentes eis: & exhortati etiam de cetero erga

fugã versi sunt. alius alio latꝰ.
φυγὴν ὥρμησαν. ἄλλος ἀλλαχῇ φερόμενος.
ita vt sepe a ꝓprijs lederen-
ὥς τε πολλάκις ὑπὸ τῶν ἰδίων βλάπτε-
tur. ⁊ gladioꝝ mucronibꝰ trãsfige-
σθαι. καὶ ταῖς τῶν ξιφῶν ἀκμαῖς ἀναπείρε-
rent. faciebat aũt ꝓsecutionẽ intẽsiorẽ
σθαι. ἐποιεῖτο δὲ τὸν διωγμὸν εὐτονώτερον
iudas stimulãs ꝓphanos. occi-
ἰούδας συγκεντῶν τοὺς ἀλιτηρίους. διέφ-
dit q; ad decẽ miliaria tria viroꝝ. ip-
θειρέ τε εἰς μυριάδας τρεῖς ἀνδρῶν. αὐ-
se aũt timotheꝰ incidẽs in eos q̃ circa
τὸς δὲ ὁ τιμόθεος ἐμπεσὼν τοῖς περὶ
dosithẽũ ⁊ sosipatrẽ: postulabat cũ
τὸν δωσίθεον καὶ σωσίπατρον, ἠξίου μετὰ
multis adulationibꝰ vt dimitterẽt viuũ se.
πολλῆς γοητείας ἐξαφεῖναι ζῶντα αὐτόν.
eo q; pluriũ q̃dẽ parẽtes aliorũ aũt fra-
διὰ τὸ πλειόνων μὲν γονεῖς ὧν δὲ ἀδελ-
tres haberet. ⁊ hos decipi cõtin-
φοὺς ἔχειν. καὶ τούτους ἀλογηθῆναι συμ-
get. cũ firmasset aũt ipse p plu-
βήσεται. πιστώσαντος δὲ αὐτοῦ διὰ πλειό-
ra definitionẽ restituꝝ hos
νων τὸν ὁρισμὸν ἀποκαταστήσειν τούτους
illesos: dimiserũt eũ ꝓpter
ἀπημάντους, ἀπέλυσαν αὐτὸν ἕνεκα
fratrũ salutẽ. egrediẽs aũt in
τῆς τῶν ἀδελφῶν σωτηρίας. ἐξελθὼν δὲ ἐπὶ
carnion ⁊ atergateũ: iugula-
τὸ καρνίον καὶ τὸ ἀτεργατεῖον, κατέσφα-
uit decẽ miliaria corpoꝝ duo: ⁊ quinq; mi-
ξε μυριάδας σωμάτων δύο καὶ πεντακισχι-
lia. post aũt hoꝝ fugã ⁊ ꝑdi-
λίους. μετὰ δὲ τὴν τούτων τ[illegible] καὶ ἀπώ-
tionẽ exercitũ mouit ⁊ cõ[illegible] ciuitatẽ
λειαν ἐπεστράτευσε καὶ ἐπὶ ἐφρὼν πόλιν
munitã. in q̃ omnigene in ipsa multitudines ha
ὀχυράν. ἐν ᾗ πάμφυλα ἐν αὐτῇ πλήθη κα-
bitabãt. iuuenes aũt robusti ante mu-
τῴκει. νεανίαι δὲ ῥωμαλέοι πρὸ τῶν τειχέ-
ros cõsistẽtes fortiter repugnabãt. hic
ων καθεστῶτες εὐρώστως ἀπεμάχοντο. ἔνθα
instrumẽtoꝝ ⁊ teloꝝ multi appara
δὲ ὀργάνων καὶ βελῶν πολλαὶ παραθέ-
tus erãt. inuocãtes aũt pn-
σεις ὑπῆρχον. ἐπικαλεσάμενοι δὲ τὸν δυ-
cipẽ cũ fortitudine cõfringẽtẽ
νάστην τὸν μετὰ κράτους συντρίβοντα τὰς
hostiũ vires: ceperũt ciuitatẽ
τῶν πολεμίων ἀλκάς, ἔλαβον τὴν πόλιν
subditã. ꝓstrauerũt aũt ex his q̃ intꝰ in
ὑποχείριον. κατέστρωσαν δὲ τῶν ἔνδον εἰς
decẽ miliaria duo quinq; milia. abeun-
μυριάδας δύο καὶ πεντακισχιλίους. ἀναζεύ-
tes aũt inde: ꝓfecti sunt in scythaꝝ ciui-
ξαντες δὲ ἐκεῖθεν, ὥρμησαν ἐπὶ σκυθῶν πό-
tatẽ. distantẽ a hierosolymis sta-
λιν ἀπέχουσαν ἀπὸ ἱεροσολύμων σταδί-
dijs sexcẽtis. testantibꝰ aũt q̃
ους ἑξακοσίους. ἀπομαρτυρησάντων δὲ τῶν
illic erãt iudeis: quã scythopo-
ἐκεῖ καθεστώτων ἰουδαίων, ἣν οἱ σκυθοπο-
lite habuerũt erga eos beniuolẽtiã: ⁊ in
λῖται ἔσχον πρὸς αὐτοὺς εὔνοιαν, καὶ ἐν
aduersitatis tẽporibꝰ benignũ occur
τοῖς τῆς ἀτυχίας καιροῖς ἥμερον ἀπάν-
sum: gratias agẽtes ⁊ hortan-
τησιν, εὐχαριστήσαντες καὶ προσπαρα-
tes etiã in reliqua erga
καλέσαντες καὶ εἰς τὰ λοιπὰ πρὸς τὸ

A

D

B

E

C

genus suum benignos esse: venerunt hierosolymam die solenni septimanarum instante. Et post pentecosten abierunt contra gorgiam prepositum idumee. Exiuit autem cum peditibus tribus milibus et equitibus quadringentis. Quibus congressis cõtigit paucos ruere iudeorum. Dositheus vero quidã de bacenoris eques vir fortis gorgiaʒ tenebat: & cum vellet illuʒ capere viuũ: eques quidaʒ de thracibus irruit in eũ: humerũq; eius amputauit: atq; ita gorgias effugit in maresa. At illis qui cum esdrin erant diutius pugnantibus & fatigatis: inuocauit iudas dominum adiutorem & ducem belli fieri: incipiens voce patria & cum hymnis clamorem extollens fugam gorgie militibus incussit. Iudas autem collecto exercitu venit in ciuitatem odollam. Et cum septima dies superueniret: secundum consuetudinem purificati in eodem loco sabbatum egerunt. Et sequenti die venit cũ suis iudas vt corpora prostratorum tolleret: & cum parentibus poneret in sepulchris paternis. Inuenerunt autem sub tunicis interfectorum de donariis idolorum que apud iamniam fuerunt: a quibus lex prohibet iudeos. Omnibus ergo manifestum factuʒ est ob hãc causam eos corruisse. Omnes itaq; benedixerunt iustum iudicium domini q occulta fecerat manifesta. Atq; ita ad preces conuersi rogauerunt vt id quod factum erat delictum obliuioni traderetur. At vero fortissimus iudas hortabatur populum conseruare se sine peccato sub oculis videntes que facta sunt pro peccatis eorum qui prostrati sunt. Et facta collatione: duodeciʒ milia drachmas argenti misit hierosolymaʒ offerri pro peccatis mortuorum sacrificium: bene & religiose de resurrectione cogitans. Nisi enim eos qui ceciderãt resurrecturos speraret: superfluum videretur & vanum orare pro mortuis. Et quia considerabat ꝙ hi qui cum pietate dormitioneʒ acceperant: optimaʒ haberent repositam gratiam. Sancta ergo & salubris est cogitatio pro defunctis exorare vt a peccatis soluantur.

Capitulum decimum. tertium.

Anno centesimo quadragesimo nono cognouit iudas antiochum eupatorem venire cum multitudine aduersus iudeam: & cum eo lysiaʒ procuratoreʒ & prepositum negociorum secum habentem peditum centum decẽ milia: & equituʒ quinq; milia: & elephãtes vigintiduos: currus cum falcibꝰ trecentos. Commiscuit auteʒ se illis & menelaus: & cum multa fallacia deprecabatur antiochum non pro patrie salute: sed sperans se constitui in principatuʒ. Sed rex regum suscitauit animos antiochi in peccatorem: & suggerente lysia hũc esse causaʒ oĩm malorũ: iussit vt eis est consuetudo apprehensum in eodeʒ loco necari. Erat autem in eodem loco turris quinquaginta cubitorum: aggestum vndiq; habens cineris. Hec prospectum habebat in preceps. Inde in cinerem deiici iussit sacrilegum omnibꝰ eum propellentibus ad interitum. Et tali lege preuaricatorem legis contigit mori nec terre dari menelaum. Et quidem satis iuste. Nam quia multa erga arã dei delicta cõmisit: cuiꝰ ignis & cinis erat sanctus: ipse in cineris morte damnatus est. Sed rex mente effrenatus veniebat nequiorem se patre suo iudeis ostensurus. Quibus iudas cognitis precepit populo vt die ac nocte dominuʒ inuocarent: ꝙ sicut sẽper & nũc adiuuaret eos: quippe q lege et patria sanctorum templo priuari vererentur: ac populum qui nuper paululum respirasset ne sineret blasphemis rursus nationibus subdi. Omnibus itaq; simul id facientibus & petentibus a domino misericordiam cum fletu & ieiuniis per triduum continuum prostratis: hortatus est eos iudas vt se p̄pararent. Ipse vero cum senioribꝰ cogitauit priusq; rex admoueret exercitum ad iudeam & obtineret ciuitatem exire: & domini iuditio cõmittere exitum rei: dans itaq; potestatem omnium deo mũdi creatori: & hortatus suos vt fortiter dimicarẽt & vsq; ad mortem pro legibus: templo: ciuitate: patria: & ciuibꝰ starent: circa modin exercitum cõstituit. Et dato signo suis dei victorie: iuuenibus fortissimis electis nocte aggressus aulaʒ regiam in castris interfecit viros quattuordecim milia & maximum elephantorum cũ his qui superpositi fuerant. Sũmoq; metu ac perturbatione hostium castra replentes: rebusq; prospere gestis: abierunt. Hoc autem factum est die illucescẽte adiuuãte eũ dñi ꝓtectiõe. Sed rex accepto gustu audacie iudeorum: arte difficultatem locorum tentabat: & bethsure que erat iudeorum presidiũ munitum castra admouebat: sed fugabatur: impingebatur: minorabatur. His autem qui intus erant iudas necessaria mittebat. Enunciauit autem mysteria hostibus rhodocus quidam de iudaico exercitu qui requisitus comprehensus est & conclusus. Iterum rex sermonem habuit ad eos qui erant in bethsuris: dextram dedit: accepit: abiit: cõmisit cum iuda: superatus est. Vt autem cognouit rebellasse philippum antiochie qui relictus erat super negocia: mente cõsternatus iudeos deprecans subditusq; eis iurat de omnibus quibus iustum visuʒ est: & reconciliatus obtulit sacrificium: honorauit templum: & munera posuit: machabeum amplexatus est: & fecit eũ a ptolemaide vsq; ad gerrenos ducem & principem. Vt autem venit ptolemaidã: grauiter ferebant ptolemenses amicitie conuentionem:

indignabant.n. ꝓ eo ꝙ voluerãt irrita facere
ἐδίναζον παρ ὑπὲρ ὧν ἠθέλησαν ἀθετεῖν
federa. accessit ad tri=
τὰς διαστάλσεις. προσῆλθεν ἐπὶ τὸ βῆ
bunal lysias. defendit possibiliter.
μα λυσίας. ἀπελογίσατο ἐνδεχομένως.
persuasit. sedauit. beniguos fe=
συνέπεισε. κατεπράυνεν. εὐμενεῖς ἐποίη=
cit. regressus ẽ in antiochiã. sic
σεν. ἀνέζευξεν εἰς ἀντιόχειαν. οὕτω τὰ
regis ꝓfectio ⁊ reuer
τοῦ βασιλέως τῆς ἐφόδου καὶ τῆς ἀνα=
sio cõtigerũt.
ζυγῆς ἐχώρησε. Ca.14.

Post ãt triẽniũ tꝑo innoz
Μετὰ δὲ τριετῆ χρόνον προσέπε
tuit iude: demetriũ filiũ
σε τοῖς περὶ τὸν ἰούδαν, δημήτριον τὸν
seleuci ꝑ eũ q in tripoli por
τοῦ σελεύκου διὰ τοῦ κατὰ τρίπολιν λι
tũ nauigantẽ cũ multitudĩe for
μένος εἰσπλεύσαντα μετὰ πλήθους ἰσχυ
ti ⁊ classe: obtinuisse regionẽ
ροῦ καὶ στόλου, κεκρατηκέναι τῆς χώρας
postq̃ occidit antiochũ ⁊ huiꝰ
ἐπανελόμενον ἀντίοχον καὶ τὸν τούτου
procuratorẽ lysiã. alcimꝰ ãt q̃dã
ἐπίτροπον λυσίαν. ἄλκιμος δέ τις
qui fuerat sũmꝰ sacerdos: volũtarie ãt coin
προγεγονὼς ἀρχιερεύς, ἑκουσίως δὲ με=
quinatꝰ in segregatiõis tẽporibꝰ:
μολυσμένος ἐν τοῖς τῆς ἀμιξίας χρόνοις,
cognoscẽs ꝙ ſm quẽlibet modũ nõ
συννοήσας ὅτι καθ᾽ ὁντινα οὖν τρόπον οὐκ
est ei salus: neq; ad sctm̃
ἐστιν αὐτῷ σωτηρία, οὐδὲ πρὸς τὸ ἅγιον
altare vltra accessus: venit ad
θυσιαστήριον ἔτι πρόσοδος, ἧκε πρὸς τὸν
regẽ demetriũ q̃si ꝓmo ⁊ q̃n=
βασιλέα δημήτριον ὡς πρώτου καὶ πεν
quagesimo ⁊ cẽtesimo anno: offerẽs
τηκοστοῦ καὶ ἑκατοστοῦ ἔτους, προσάγων
ei coronã aureã ⁊ palmã: vltra
αὐτῷ στέφανον χρυσοῦν καὶ φοίνικα, πρὸς
ãt hec ex legitimis ramis
δὲ τούτοις τῶν νομιζομένων θαλλῶν τοῦ
tẽpli. ⁊ die illo silentiũ
ἱεροῦ. καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡσυχίαν
habuit. opportũitatẽ ãt sumẽs ꝓprie demẽ
ἔσχε. καιρὸν δὲ λαβὼν τῆς ἰδίας ἀνοί=
tie auxiliatricẽ: vocatus ad cõsiliũ
ας συνεργόν, προσκληθεὶς εἰς συνέδριον
a demetrio ⁊ interrogatꝰ in
ὑπὸ τοῦ δημητρίου καὶ ἐπερωτηθεὶς ἐν
qua dispositiõe ⁊ cõsilio ꝓstarẽt
τίνι διαθέσει καὶ βουλῇ καθεστήκασιν οἱ
iudei: ad hec dixit. q dicunt
ἰουδαῖοι, πρὸς ταῦτα ἔφη. οἱ λεγόμενοι
ex iudeis asidei: q̃bꝰ preest iu=
τῶν ἰουδαίων ἀσιδαῖοι, ὧν ἀφηγεῖται ἰού
das maccabeꝰ: bella nutriũt ⁊
δας ὁ μακκαβαῖος, πολεμοτροφοῦσι καὶ
seditiões mouẽt: nõ sinẽtes regnũ
στασιάζουσιν, οὐκ ἐῶντες τὴν βασιλείαν
quietẽ assequi. vnde defraudatꝰ
εὐσταθείας τυχεῖν. ὅθεν ἀφελόμενος τὴν
maioꝝ gl'ia: dico ãt sũmo sa=
προγονικὴν δόξαν, λέγω δὲ τὴν ἀρχιερω
cerdotio: huc nũc veni: ꝓmũ q̃dẽ
σύνην, δεῦρο νῦν ἐλήλυθα, πρῶτον μὲν
pro his q̃ ꝑtinẽt ad regẽ legitime
ὑπὲρ τῶν ἀνηκόντων τῷ βασιλεῖ γνησίως

indignantes ne forte fedus irrũperent. Tunc ascendit lysias tribunal & exposuit ratione & populum sedauit. regressusq; est antiochiã: & hoc modo regis profectio & reditus processit.

Capitulum decimũ quartũ.

Sed post triennii tempus cognouit iudas & qui cum eo erãt: demetriũ seleuci cum multitudine valida & nauibus per portum tripolis ascendisse ad loca opportuna & tenuisse regiões aduersus antiochum & eius ducem lysiã. Alcimus autem quidã qui summus sacerdos fuerat: sed voluntarie coinquinatꝰ est temporibus cõmixtionis cõsiderãs nullo modo sibi esse salutem neq; accessum ad altare: venit ad regem demetriũ centesimo quinquagesimo anno offerens ei coronam auream & palmam super hec & thalos qui tẽpli esse videbãtur. Et ipsa quidem die siluit. Tempus autem opportunum demẽtie sue nactꝰ conuocatus a demetrio ad consiliũ & interrogatus quibus rebus & consiliis iudei niterentur: respondit. Ipsi qui dicuntur asidei iudeorum quibus preest iudas machabeus: bella nutriunt & seditiones mouent: nec patiuntur regnũ esse quietum. Nam & ego defraudatus parentum gloria: dico autem summo sacerdotio huc veni: primo quidem vtilitatibus regis fidem seruans: secundo autem etiam ciuibus consulens. Nam illorum prauitate vniuersum genus nostrũ non minime vexatur. Sed oro his singulis o rex cognitis & regioni & generi secundum humanitatẽ tuam promulgatam omnibus prospice. Nam q̃diu superest iudas impossibile est pacem esse negociis. Talibus autem ab hoc dictis & ceteri amici hostiliter se habẽtes aduersus iudam: inflãmauerunt demetrium. Qui statim nicanorem prepositum elephantorum ducem misit in iudeam: datis mandatis vt ipsum quidem iudam caperet viuum: eos vero qui cũ illo erant dispergeret. et constitueret alcimum maximi templi summum sacerdotem. Tunc gentes que de iudea fugerant iudam: gregatim se nicanori miscebant: miserias & clades iudeorum ꝓsperitates rerum suarum existimantes. Audito itaq; iudei nicanoris aduentu et conuentu nationum: conspersi terra rogabant eum qui populum suum constituit: in eternum custodiret: quiq; suam portionem signis euidentibꝰ protegit. Imperante autem duce statim inde mouerunt: conueneruntq; ad castellum dessau. Simon vero frater iude cõmiserat cum nicanore: sed cõterritꝰ est repentino aduentu aduersariorum: nicanor tamen audiens virtutem comitũ iude & animi magnitudinem: quã pro patrie certaminibus habebant: sanguine iudicium

sapiẽs: secũdo ãt ⁊ ꝓ ꝓpriis ciuibꝰ
φρονῶν, δεύτερον δὲ καὶ τῶν ἰδίων πολιτῶν
negocians. nã predicto=
στοχαζόμενος. τῇ μὲν γὰρ τῶν προειρημέ=
rũ stultitia vniuersum nr̃m genꝰ nõ
νων ἀλογιστίᾳ τὸ σύμπαν ἡμῶν γένος οὐ
parũ vexat. singula ãt hoꝝ cogno
μικρῶς ἀκληρεῖ. ἕκαστα δὲ τούτων ἐπε=
scẽs tu rex: ⁊ regioni
γνωκὼς σὺ βασιλεῦ, καὶ τῆς χώρας
⁊ obsesso generi nr̃o prosꝑ
καὶ τοῦ περιϊσταμένου γένους ἡμῶν προ=
ice: ſm q̃ habes erga oẽs ob=
νόηθητι, καθ᾽ ἣν ἔχεις πρὸς ἅπαντας εὐα
uiã clementiã. quãdiu .n.
πάντητον φιλανθρωπίαν. ἄχρι γὰρ
iudas supest: ĩpossibile ẽ pacẽ cõse
ἰούδας περίεστιν, ἀδύνατον εἰρήνης τυ=
qui negocia. talibꝰ ãt di=
χεῖν τὰ πράγματα. τοιούτων δὲ ῥηθέν=
ctis ab hoc: cito ceteri ami
των ὑπὸ τούτου, θᾶττον οἱ λοιποὶ φί=
ci hostiliter se habẽtes aduersus iu=
λοι δυσμενῶς ἔχοντες τὰ πρὸς τὸν ἰού
dã inflamauerũt demetriũ. ad=
δαν προσεπύρωσαν τὸν δημήτριον. προ
uocãs ãt statim nicanorẽ q
σκαλεσάμενος δὲ εὐθέως νικάνορα τὸν γε
erat elephãtoꝝ ꝓfectꝰ: ⁊ ducẽ desti=
νόμενον ἐλεφαντάρχην, καὶ στρατηγὸν ἀνα
gnãs iudee: misit dans episto
δείξας τῆς ἰουδαίας, ἐξαπέστειλε δοὺς ἐπιστο
las: ĩpm q̃dẽ iudã occidere
λάς, αὐτὸν μὲν τὸν ἰούδαν ἐπανελέσθαι,
qui ãt cũ ĩpo dispergere: cõstitue=
τοὺς δὲ σὺν αὐτῷ σκορπίσαι, καταστῆ=
re ãt alcimũ sũmũ sacerdotẽ maximi
σαι δὲ ἄλκιμον ἀρχιερέα τοῦ μεγίστου
tẽpli. q̃ autẽ ex iudea fuge=
ἱεροῦ. τὰ δὲ ἐκ τῆς ἰουδαίας πεφυγα=
rant iudã gẽtes cõmiscebãtse gre
δευκότα τὸν ἰούδαν ἔθνη συνέμισγον ἀγε
gatim nicanori: iudeoꝝ aduer
ληδὸν τῷ νικάνορι, τὰς τῶν ἰουδαίων ἀτυ
sitates ⁊ clades ꝓprias ꝓsperitates exi
χίας καὶ συμφορὰς ἰδίας εὐημερίας δο
stimãtes fore. audiẽtes ãt
κοῦντες ἔσεσθαι. ἀκούσαντες δὲ τὴν τοῦ
nicanoris aduẽtũ ⁊ cõuentũ
νικάνορος ἔφοδον καὶ τὴν ἐπίθεσιν τῶν
nationũ: cõspersi terra rogabãt
ἐθνῶν, καταπασάμενοι γῆν ἐλιτάνευον
eũ q vsq; in seculũ cõstituerat suũ
τὸν ἄχρις αἰῶνος συστήσαντα τὸν ἑαυτοῦ
ppl'm: sẽp ãt cũ ostẽto ꝓtegen=
λαόν, ἀεὶ δὲ μετ᾽ ἐπιφανείας ἀντιλαμβα
tem suã portionẽ. impe=
νόμενον τῆς ἑαυτοῦ μερίδος. προστά=
rãte ãt duce: illinc statim
ξαντος δὲ τοῦ ἡγουμένου, ἐκεῖθεν εὐθέως
mouẽs cõmiscet se ipsis ad castellũ
ἀναζεύξας συμμίσγει αὐτοῖς ἐπὶ κώμην
dessau. simõ ãt frater iude cõmi
δεσσαου. σίμων δὲ ὁ ἀδελφὸς ἰούδα συμ
serat preliũ cũ nicanore: paululũ ãt
βεβληκὼς ἦν τῷ νικάνορι, βραχέως δὲ
ob repẽtinã hostiũ apparitõẽ
τὴν αἰφνίδιον τῶν ἀντιπάλων ἀφασίαν
errauit. verũtñ audiẽs nicanor quã
ἐπταικώς. ὅμως δὲ ἀκούων ὁ νικάνωρ ἣν
hẽbant q circa iudã fortitudinẽ:
εἶχον οἱ περὶ τὸν ἰούδαν ἀνδραγαθίαν,

⁊ in pro patriã certaminibꝰ
καὶ ἐν τοῖς περὶ τῆς πατρίδος ἀγῶσιν
ꝓsperitatẽ: metuebat iudiciũ ꝑ
εὐτυχίαν, ὑπευλαβεῖτο τὴν κρίσιν δι=
sanguinẽ facere. quãobrẽ misit
αἱμάτων ποιήσασθαι. διόπερ ἔπεμψε
posidoniũ ⁊ theodotũ ⁊ matthiã vt
ποσιδώνιον καὶ θεόδοτον καὶ ματταθίαν, δοῦ
darẽt ⁊ acciperẽt dextras. lõgiore ãt fa=
ναι καὶ λαβεῖν δεξιάς. πλείονος δὲ γενο
cta de his cõsultatione: ⁊
μένης περὶ τούτων ἐπισκέψεως, καὶ τοῦ
duce cũ multitudine cõmunicãte:
ἡγεμόνος τοῖς πλήθεσιν ἀνακοινωσαμένου,
⁊ cũ videret cõcors sentẽtia: annu
καὶ φανείσης ὁμοψήφου γνώμης, ἐπέ=
erũt pactis. cõstituerũt ãt di=
νευσαν ταῖς συνθήκαις. ἐτάξαντο δὲ ἡμέ
em in q̃ secreto venirẽt in vnũ.
ραν ἐν ᾗ κατ᾽ ἰδίαν ἥξουσιν εἰς τὸ αὐτό.
⁊ accessit ab vnoquoq; sella. posuerũt
καὶ προσῆλθε παρ᾽ ἑκάστου δίφρα. ἔθεσαν
sellas. disposuit iudas armatos para=
δίφρους. διέταξεν ἰούδας ἐνόπλους ἑτοί
tos in opportunis locis: ne forte
μους ἐν τοῖς ἐπικαίροις τόποις, μήποτε
ab hostibꝰ repẽte maleficiũ
ἐκ τῶν πολεμίων αἰφνιδίως κακουργία
fieret. cõgruũ fecerũt. collo
γένηται. τὴν ἁρμόζουσαν ἐποιήσαντο κοινω=
quiũ. morabatur nicanor in hierosoly
λογίαν. διέτριβεν ὁ νικάνωρ ἐν ἱεροσολύ=
mis: ⁊ fecit nihil absurdũ. at
μοις, καὶ ἔπραττεν οὐδὲν ἄτοπον. τοὺς δὲ
cõgregatas gregarias turbas dimi=
συναχθέντας ἀγελαίους ὄχλους ἀπέλυ=
sit: ⁊ hẽbat iudam sẽꝑ
σε, καὶ εἶχε τὸν ἰούδαν διαπαντὸς
in cõspectu. ex animo viro incli
ἐν προσώπῳ. ψυχικῶς τῷ ἀνδρὶ προσε
natꝰ fuit. hortatꝰ est ãt eũ ducere vxorẽ ⁊
κέκλιτο. παρεκάλεσε δὲ αὐτὸν γῆμαι καὶ
filios gignere. vxorẽ duxit. q̃euit.
παιδοποιήσασθαι. ἐγάμησεν. εὐστάθησεν.
cõmunẽ duxit vitã. at alcimꝰ cognoscẽs
ἐκοινώνησε βίου. ὁ δὲ ἄλκιμος συνιδὼν
eã q̃ inter illos inuicẽ beniuolẽtiã ⁊ fa=
τὴν πρὸς ἀλλήλους εὔνοιαν καὶ τὰς γενο
ctas cõuentiões: venit accipiẽs ad de
μένας συνθήκας, ἧκε λαβὼν πρὸς τὸν δη
metriũ: ⁊ dicebat nicanorẽ aliena
μήτριον, καὶ ἔλεγε τὸν νικάνορα ἀλλότρια
sapere de negociis. nã insi
φρονεῖν περὶ τῶν πραγμάτων. τὸν γὰρ ἐπί
diatorẽ regni eiꝰ iudã succes
βουλον τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἰούδαν διά
sorẽ designauit. at rex iratꝰ
δοχον ἀνέδειξεν. ὁ δὲ βασιλεὺς ἔκθυμος
factꝰ ⁊ scelesti calũ
γενόμενος καὶ ταῖς τοῦ παμπονήρου δια
niis irritatus: scripsit nicanori di=
βολαῖς ἐρεθισθείς, ἔγραψε νικάνορι φάσ
cẽs: pro q̃dẽ pactis grauiter
κων, ὑπὲρ μὲν τῶν συνθηκῶν βαρέως
ferre. iubẽs ãt maccabeũ vin=
φέρειν. κελεύων δὲ τὸν μακκαβαῖον δέσ
ctũ mittere in antiochiã. cito.
μιον ἐξαποστέλλειν εἰς ἀντιόχειαν ταχέως.
notificatis ãt his nicanori cõfu
προσπεσόντων δὲ τούτων τῷ νικάνορι συνε
sus erat ⁊ grauiter ferebat: si pa
κέχυτο καὶ δυσφόρως ἔφερεν, εἰ τὰ διε

facere metuebat. Quãobrem premisit posidonium & theodotium & matthiã: & vt darent dextras atq; acciperent. Et cum diu de his consiliũ ageretur & ipse dux ad multitudinem retulisset: omniũ vna fuit sentẽtia amicitiis annuere. Itaq; diem constituerũt qua secreto inter se agerent & singulis selle prolate sunt & posite. Precepit autem iudas armatos esse locis opportũis ne forte ab hostibus repente mali aliquid oriretur. Et congruum colloquium fecerũt. Morabatur autem nicanor hierosolymis: nihilq; inique agebat: gregesq; turbarũ que congregate fuerant dimisit. Habebat autem iudam semper charũ ex animo: & erat viro inclinatus. Rogauitq; eum ducere vxorẽ: filiosq; procreare. Nuptias fecit: qete egit: comũiterq; viuebant. Alcimus autem videns charitatem illorum ad inuicem & conuentiones venit ad demetrium & dicebat nicanorẽ rebus alienis assentire. Iudamq; regni insidiatorem successorem sibi destinasse: itaq; rex exasperatus & pessimis huius criminationibus irritatꝰ scripsit nicanori dicens: grauiter quidem se ferre de amicitie conuentione: iubere tamen machabeum citius vinctum mittere antiochiam. Quibus cõgnitis nicanor consternabatur & grauiter ferebat: si ea que conuenerant irrita faceret: nihil lesus a viro: sed quia regi resistere nõ poterat: opportunitatẽ obseruabat qua preceptũ perficeret. At machabeus videns secum austerius agere nicanorem: et consuetum occursum ferocius exhibentem: intelligens non ex bono esse austeritatem istã: paucis suorum congregatis occultauit se a nicanore. Quod cum ille cognouit fortiter se a viro preuentum venit ad maximum & sanctissimum templum: & sacerdotibus solitas hostias offerentibus: iussit sibi tradi virum: quibus cum iuramento dicentibus nescire se vbi esset: q querebatur: extendens manum ad templũ iurauit dicens. Nisi iudam mihi vinctũ tradideritis: istud dei phanum in planiciem deducam & altare effodiam: & tẽplum hoc libero patri consecrabo. Et his dictis abiit. Sacerdotes autem protendentes manus in celum inuocabãt eum qui semꝑ propugnator esset gentis ipsorum hec dicentes. Tu domine vniuersorum qui nullius indiges: voluisti templum habitationis tue fieri in nobis. Et nunc sancte sanctorum omniũ domine conserua ineternum impollutam domum istam que nuper mundata est. Razias autem quidam de senioribus ab hierosolymis delatus est nicanori: vir amator ciuitatis & bene audiens: qui pro affectu pater iudeorum appellabatur. Hic multis temporibus cõtinentie propositũ tenuit in iudaismo corpusq; & animam

cta irrita faceret. cũ nihil vir male
σταλμένα ἀθετήσει. μηδὲν τ᾽ ἀνδρὸς ἠδικη
fecisset. qñ ãt regi resistere
κότος. ἐπεὶ δὲ τῷ βασιλεῖ ἀντιπράττειν
nõ erat: opportũitatẽ obseruabat stratagẽate hoc
οὐκ ἦν, εὔκαιρον ἐτήρει στρατηγήματι τοῦ
perficere. at maccabeꝰ auste
τ᾽ ἐπιτελέσαι. ὁ δὲ μακκαβαῖος αὐστηρό
rius agentẽ cognoscẽs nicanorẽ erga
τερον διεξάγοντα συνιδὼν τὸν νικάνορα πρὸς
se: ⁊ cõsuetũ occursum durio
αὐτόν, καὶ τὴν εἰθισμένην ἀπάντησιν ἀγροι
rem habentẽ: itelligẽs nõ ex
κοτέραν ἐσχηκότα, νοήσας οὐκ ἀπὸ τοῦ
optimo austeritatẽ esse: cõgregãs
βελτίστου τὴν αὐστηρίαν εἶναι, συστρέψας
nõ paucos eoꝝ q circa se: abscõditus
οὐκ ὀλίγους τῶν περὶ αὐτόν, συνεκρύπτε
est a nicanore. cognoscẽs ãt aliꝰ ꝙ
το τὸν νικάνορα. συγγνοὺς δὲ ὁ ἕτερος ὅτι
generose a viro astutia ꝑuentꝰ ẽẽt: ve=
γενναίως ὑπὸ τ᾽ ἀνδρὸς ἐστρατήγηται, πα
niẽs ad maximũ ⁊ sanctũ tẽplũ:
ραγενόμενος ἐπὶ τὸ μέγιστον καὶ ἅγιον ἱερόν,
sacerdotibꝰ decẽtes victimas offerẽ
τῶν ἱερέων τὰς καθηκούσας θυσίας προσα
tibꝰ: iussit tradere viꝝ.
γόντων, ἐκέλευσε παραδιδόναι τὸν ἄνδρα.
his ãt cũ iuramẽtis dicentibꝰ nõ scire
τῶν δὲ μεθ᾽ ὅρκων φασκόντων μὴ γινώσκειν
vbi est q̃ quẽrit: extẽdẽs
ποῦ ποτ᾽ ἐστὶν ὁ ζητούμενος, προτείνας τὴν
dextrã in tẽpliũ: iurauit hec. si nõ
δεξιὰν εἰς τὸν νεώ, ὤμοσε ταῦτα. ἐὰν μὴ
vinctũ mihi iudã tradideritis: hoc
δέσμιόν μοι τὸν ἰούδαν παραδῶτε, τόνδε
dei phanũ in planitiẽ faciã: ⁊
τὸν τοῦ θεοῦ σηκὸν εἰς πεδίον ποιήσω, καὶ
altare effodiã: ⁊ tẽpliũ hic
θυσιαστήριον κατασκάψω, καὶ ἱερὸν ἐνταῦ
libero illustre erigã. tot
θα τῷ διονύσῳ ἐπιφανὲς ἀναστήσω. τοσαῦ
ãt dicẽs abiit. at sacerdotes ꝓ
τα δὲ εἰπὼν ἀπῆλθεν. οἱ δὲ ἱερεῖς προ
tendẽtes manꝰ in celũ: inuo
τείναντες τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανόν, ἐπε
cabãt eũ q semꝑ ꝓpugnator fuit
καλοῦντο τὸν διαπαντὸς ὑπέρμαχον τοῦ
gẽtis nr̃e: hec dicẽtes. tu dñe
ἔθνους ἡμῶν, ταῦτα λέγοντες. σὺ κε᾽ τῶν
vniuersoꝝ nõ idigẽs existẽs: ꝓbasti tẽpliũ
ὅλων ἀπροσδεὴς ὑπάρχων, εὐδόκησας ναὸν
tue habitatiõis in nobis fieri: ⁊ nũc
τῆς σῆς σκηνώσεως ἐν ἡμῖν γενέσθαι. καὶ νῦν
sancte ois sanctitatis dñe: serua in
ἅγιε παντὸς ἁγιασμοῦ κε᾽, διατήρησον εἰς
secula impollutã hãc nuꝑ mun
αἰῶνας ἀμίαντον τόνδε τὸν προσφάτως κεκα
datã domũ. razis ãt q̃dã de hiero
θαρισμένον οἶκον. ῥαζὶς δέ τις τῶν ἀπὸ ἱερο
solymitanis ꝓsbyteris: delatꝰ est nicano
σολύμων πρεσβυτέρων, ἐμηνύθη τῷ νικάνο=
ri: vir amator ciuitatis ⁊ valde bene
ρι, ἀνὴρ φιλοπολίτης καὶ σφόδρα καλῶς
audiẽs: ⁊ ſm beniuolẽtiã pater iu=
ἀκούων, καὶ κατὰ τὴν εὔνοιαν πατὴρ τῶν ἰου=
deoꝝ appellatus. fuit eñ in supe
δαίων προσαγορευόμενος. ἦν γὰρ ἐν τοῖς ἔμ=
rioribꝰ tẽporibꝰ cõtinẽtie iudiciũ se=
προσθεν χρόνοις τῆς ἀμιξίας κρίσιν εἰσενη=
rẽs in iudaismo: ⁊ corpꝰ ⁊ aiam
νεγμένος ἰουδαϊσμοῦ, καὶ σῶμα καὶ ψυχὴν

pro iudaiſmo tradide=
ὑπὲρ τοῦ ἰουδαϊσμοῦ παραβεβλημέ=
rat cũ oi pſeuerãtia. volens
νος μετὰ πάσης ἐκτενείας. βουλόμενος
ãt nicanor manifeſtã facere quã hẽbat erga
δὲ νικάνωρ πρόδηλον ποιῆσαι ἣν εἶχε πρὸς
iudeos maliuolẽtiã: miſit mi=
τοὺς ἰουδαίους δυσμένειαν, ἀπέστειλε στρα
lites ſupra quingẽtos vt cõpre
τιώτας ὑπὲρ τοὺς πεντακοσίους συλλα
hẽderẽt eũ. p utabat eñi illũ cõprehẽdẽs:
βεῖν αὐτόν. ἔδοξε γὰρ ἐκεῖνον συλλαβὼν,
his factuꝝ cladẽ. at
τούτοις ἐργάσεσθαι συμφοράν. τῶν δὲ
mſtitudinib⁹ futuris turrẽ occupa=
πληθῶν μελλόντων τὸν πύργον καταλα=
re: τ aulicã ianuã aggrediẽ
βέσθαι, καὶ τὴν αὐλαίαν θύραν βιαζομέ
tib⁹: τ iubentib⁹ ignẽ admouere τ
νων, καὶ κελευόντων πῦρ προσάγειν καὶ
portas incẽdere: cõprehẽſus fa
τὰς θύρας ὑφάπτειν, περικατάληπτος γε
ctus ſuppoſuit ſibi gladiũ: gene
νόμενος ὑπέθηκεν ἑαυτῷ τὸ ξίφος, εὐγε=
roſe volẽs mori: potiꝰ ꝙ̃ pecca=
νῶς θέλων ἀποθανεῖν, ἤπερ τοῖς ἀλιτη
torib⁹ ſubdit⁹ fieri: τ ꝓpria
ρίοις ὑποχείριος γενέσθαι, καὶ τῆς ἰδίας
nobilitate indigne cõtumeliã pati. at pla=
εὐγενείας ἀναξίως ὑβρισθῆναι. τὴν δὲ πλη
gã nõ recte dirigẽs ob ago=
γὴν μὴ κατευθικτήσας διὰ τὴν τοῦ ἀγῶ
nis feſtinationẽ: τ turbis intra
νος σπουδήν, καὶ τῶν ὄχλων εἴσω τῶν
oſtia irrũpentib⁹: recurrẽs
θυρωμάτων εἰσβαλλόντων, ἀναδραμὼν
ſtrẽnue ad muꝝ: pcipitauit
γενναίως ἐπὶ τὸ τεῖχος, κατεκρήμνισεν
ſe viriliter in turbas. his
ἑαυτὸν ἀνδρωδῶς εἰς τοὺς ὄχλους. τῶν
ãt velociter retrocedẽtib⁹ facta diu
δὲ ταχέως ἀναποδισάντων γενομένου δια
ſione: venit p mediũ in la=
στήματος, ἦλθε κατὰ μέσον εἰς τὸν κενεῶ
tus. adhuc ãt viuus exiſtẽs τ inflã
να. ἔτι δὲ ἔμπνους ὑπάρχων καὶ πε=
matus animo: ſurgẽs decur
πυρωμένος τοῖς θυμοῖς, ἐξαναστὰς φερο
rẽte fõtis more ſanguine: τ graui
μένων κρουνηδὸν τῶν αἱμάτων, καὶ δυ=
bus plagis exñtib⁹: curſu
σχερῶν τῶν τραυμάτων ὄντων, δρόμῳ τοὺς
turbas ptrãſiẽs: τ ſtãs in quadã pe=
ὄχλους διελθών, καὶ στὰς ἐπί τινος πέ=
tra prupt⁹: penit⁹ exãguis iã
τρας ἀπερρωγώς, παντελῶς ἔξαιμος ἤδη
fact⁹: pſerens inteſtina τ accipiẽs
γενόμενος, προβαλὼν τὰ ἔντερα καὶ λαβὼν
vtriſqꝫ manib⁹: pıecit ſup
ἑκατέραις ταῖς χερσίν, ἐνέσεισε τοῖς ὄχ
turbas. τ inuocans dñatorẽ
λοις. καὶ ἐπικαλεσάμενος τὸν δεσπόζοντα
vite τ ſpũs: hec ei
τῆς ζωῆς καὶ τοῦ πνεύματος, ταῦτα αὐτῷ
iteꝝ reddere: hoc modo mor
πάλιν ἀποδοῦναι, τὸν δὲ τὸν τρόπον με
tuus eſt.
τήλλαξεν.

Ca. 15.

E nicanor cũ cõperiſſet
O δὲ νικάνωρ μεταλαβὼν τοὺς πε
iudã exñtẽ in ſamarie
ρὶ τὸν ἰούδαν ὄντας ἐν τοῖς κατὰ σαμάρει

tradere contentus pro perſeuerantia. Volens autẽ nicanor manifeſtare odiũ quod habebat in iudeos: miſit milites quingentos vt eum comprehenderẽt. Putabat enim ſi illũ decepiſſet: ſeſe cladem iudeis maximam illaturum. Turbis autem irruere in domum eius & ianuaꝫ diſrumpere: atqꝫ ignem admouere cupientibus: cum iam comprehenderetur gladio ſe petiit: eligens nobiliter mori potius ꝙ̃ ſubditus fieri peccatoribus: & contra natales ſuos indignis iniuriis agi. Sed cum per feſtinationem non certo ictu plagam dediſſet: & turbe inter oſtia irrumperent: recurrens audacter ad murum: precipitauit ſemet ipſum viriliter in turbas: quibus velociter locuꝫ dantibus caſui eius: venit per mediam ceruicem. Et cum ad huc ſpiraret accenſus animo ſurrexit: & cum ſanguis eius magno fluxu deflueret: & grauiſſimis vulnerib⁹ eſſet ſaucius: curſu turbam pertranſiit et ſtans ſupra quandam petram preruptam & iam exãguis effect⁹: cõplexus inteſtina ſua vtriſqꝫ manibus proiecit ſuper turbas inuocans dominatorem vite ac ſpiritus: vt hec illi iterum redderet atqꝫ ita vita defunctus eſt.

Capitulum decimum quintum.

Nicanor autem vt comperit iudam eſſe in locis ſamarie: cogitauit cuꝫ omni impetu die ſabbati committere bellum. Iudeis vero qui illum per neceſſitatem ſequebantur dicentibus: ne ita ferociter et barbare feceris: ſed honorẽ tribue diei ſanctificatiõis & honora eũ qui vniuerſa conſpicit. At ille infelix interrogauit ſi eſt potẽs in celo qui imperauit agi diem ſabbatorum: & reſpondentibus illis: eſt domin⁹ viuus ipſe in celo potens qui iuſſit agi ſeptimaꝫ diẽ. At ille ait. Et ego potens ſum ſuper terram qui impero ſumi arma & negocia regis impleri. Tamen non obtinuit vt conſilium perficeret. Et nicanor quidẽ cum ſumma ſuperbia erectus cogitauerat cõmune tropheum ſtatuere de iuda. Machabeus autem ſẽper confidebat cum omni ſpe auxiliuꝫ ſibi a domino affuturũ: & hortabatur ſuos ne formidarent ad aduentum nationum ſed in mente haberent adiutoria ſibi facta de celo: & nunc ſperarent ab omnipotẽte ſibi affuturam victoriam. Et allocutus eos de lege & prophetis: ammonẽs etiã certamina que fecerant prius: promptiores conſtituit eos. Et ita animis eorum erectis ſimul oſtendebat gentium fallaciam: & iuramentorum preuaricationem. Singulos autem illorum armauit non clypei & haſte munitione ſꝫ ſermonibus optimis

locis: cogitauit quie=
αις τόποις, ἐβουλεύσατο τῇ τῆς καταπαύ
tis die cũ oi munitiõe in
σεως ἡμέρᾳ μετὰ πάσης ἀσφαλείας αὐ
ipos irruere. at ob neceſſitatẽ ſequẽ
τοῖς ἐπιβαλεῖν. τῶν δὲ κατ' ἀνάγκην συνε
tib⁹ cũ iudeis dicentib⁹: ne qua
πομένων αὐτῷ ἰουδαίων λεγόντων, μηδα=
ꝙ̃ ſic ferociter τ barbare per
μῶς οὕτως ἀγρίως καὶ βαρβάρως ἀπολέ
das: gliam ãt tribue honorate
σῃς, δόξαν δὲ ἀπομέρισον τῇ προτετιμημένῃ
ab oia cõſpiciẽte cũ ſanctitate di=
ὑπὸ τοῦ πάντα ἐφορῶντος μετὰ ἁγιότητος ἡμέ
ei. at ſceleſtiſſim⁹ interrogauit: ſi eſt in
ρᾳ. ὁ δὲ τρισαλιτήριος ἐπηρώτησεν, εἰ ἔστιν ἐν
celo pinceps ꝗ imperauit agere
οὐρανῷ δυνάστης ὁ προστεταχὼς ἄγειν τὴν
ſabbatoꝝ diẽ. illis ãt reſpõden
τῶν σαββάτων ἡμέραν. τῶν δὲ ἀποφηνα
tib⁹: eſt dñs viuẽs ipe in celo
μένων, ἔστιν ὁ κύριος ζῶν αὐτὸς ἐν οὐρανῷ
potẽs ꝗ iuſſit agere ſeptimã
δυνάστης ὁ κελεύσας ἀσκεῖν τὴν ἑβδομά
diẽ. at ali⁹ τ ego inqt princeps ſup
δα. ὁ δὲ ἕτερος κἀγώ φησι δυνάστης ἐπὶ
terrã. ꝗ impero ſumere arma τ
τῆς γῆς. ὁ προστάσσων αἴρειν ὅπλα καὶ τὰς
regia negocia cõficere: tamẽ nõ ob
βασιλικὰς χρείας ἐπιτελεῖν, ὅμως οὐ κα
tinuit pficere miſerũ ſuũ cõſi
τέσχεν ἐπιτελέσαι τὸ σχέτλιον αὐτοῦ βού
liũ. τ qdem nicanor cũ oi iactã
λημα. καὶ ὁ μὲν νικάνωρ μετὰ πάσης ἀλα
tia ſuperbiẽs decreuerat cõmũe
ζονείας ὑψαυχενῶν διεγνώκει κοινὸν τῶν
de iuda ſtatuere tropheũ.
περὶ τὸν ἰούδαν συστήσασθαι τρόπαιον.
at maccabe⁹ erat ſemp cõfi
ὁ δὲ μακκαβαῖος ἦν ἀδιαλείπτως πεποι
dẽs: cũ oi ſpe auxiliũ
θώς, μετὰ πάσης ἐλπίδος ἀντιλήψεως
cõſecutuꝝ a dño. τ hortaba
τεύξεσθαι παρὰ τοῦ κυρίου. καὶ παρεκά
tur eos ꝗ cũ eo nõ formidare gẽ
λει τοὺς σὺν αὐτῷ μὴ δειλιᾶν τὴν τῶν ἐθ
tiũ aduẽtũ: hẽntes ãt in mẽte pus fa=
νῶν ἔφοδον, ἔχοντας δὲ κατὰ νοῦν τὰ πρό
cta ipis de celo adiutoria:
τερον γεγονότα αὐτοῖς ἀπ' οὐρανοῦ βοηθήματα,
τ nũc ſperare ab oi
καὶ τανῦν προσδοκᾶν τὴν παρὰ τοῦ παν
potẽte futurã eis victoriã. τ cõſul
τοκράτορος ἐσομένην αὐτοῖς νίκην. καὶ παρα
tans cũ eis ex lege τ
μυθούμενος αὐτοὺς ἐκ τοῦ νόμου καὶ τῶν
prophetis: cõmonẽs ãt eos τ
προφητῶν, προσυπομνήσας δὲ αὐτοὺς καὶ
certamina ꝗ̃ cõfecerãt: pm
τοὺς ἀγῶνας οὓς ἦσαν ἐκτετελεκότες, προ
ptiores eos cõſtituit. τ ani
θυμοτέρους αὐτοὺς κατέστησε. καὶ τοῖς θυ=
mis excitãs eos: admonebat ſimul
μοῖς διεγείρας αὐτούς, παρήγγειλεν ἅμα
oſtendẽs gentiũ fallaciã τ
παρεπιδεικνὺς τὴν τῶν ἐθνῶν ἀθεσίαν καὶ
iuramẽtoꝝ trãſgreſſionẽ. quẽlibet ãt eoꝝ
τὴν τῶν ὅρκων παράβασιν. ἕκαστον δὲ αὐτῶν
armãs nõ clypeoꝝ τ haſtaꝝ
καθοπλίσας οὐ τὴν ἀσπίδων καὶ λογχῶν
munitione: ſed in bonis ſmõib⁹
ἀσφάλειαν, ὡς τὴν ἐν τοῖς ἀγαθοῖς λόγοις

G

A

B

C

adhortatione. τ cũ expoſuiſſet ſomniũ
παράκλησιν. καὶ προσεξηγησάμενος ὄνειρον
dignũ fide: maxime vniuerſos letificauit. erat
ἀξιόπιστον, ὑπέρ τι πάντας εὔφρανεν. ἦν
ãt hui⁹ viſio talis. oniã ꝗ
δὲ ἡ τούτου θεωρία τοιάδε. ὀνίαν τὸν γενό=
erat ſũm⁹ ſacerdos viꝝ honeſtũ τ bonũ:
μενον ἀρχιερέα ἄνδρα καλὸν καὶ ἀγαθόν,
verendũ qdẽ aſpectu: modeſtũ ãt
αἰδήμονα μὲν τὴν ἀπάντησιν, πρᾶον δὲ
morib⁹: τ eloquiũ emittẽtem decen
τὸν τρόπον, καὶ λαλιὰν προϊέμενον πρεπόν
ter. τ ꝗ a puero exercuerat oĩa
τως. καὶ ἐκ παιδὸς ἐκμεμελετηκότα πάντα
𝔛tutis ꝓpria: hũc man⁹
τὰ τῆς ἀρετῆς οἰκεῖα, τοῦτον τὰς χεῖρας
protẽdentẽ orare pro oi
προτείναντα κατεύχεσθαι τῷ παντὶ τῶν
iudeoꝝ cetu. deinde ſic apparuiſ=
ἰουδαίων συστήματι. εἶθ' οὕτως ἐπιφανῆ=

D

ſe viꝝ canitie τ glia preſtãtẽ:
ναι ἄνδρα πολιᾷ καὶ δόξῃ διαφέροντα,
mirabilẽ ãt qndã τ magnificẽtiſſi
θαυμαστὴν δέ τινα καὶ μεγαλοπρεπεστά=
mã eſſe circa illũ eminẽtiã. reſpõ
την εἶναι τὴν περὶ αὐτὸν ὑπεροχήν. ἀπο
dentẽ 𝔛o oniã dixiſſe. fratrũ
κριθέντα δὲ τὸν ὀνίαν εἰπεῖν. ὁ φιλάδελ=
amator hic eſt ꝗ multũ orat
φος οὗτός ἐστιν ὁ πολλὰ προσευχόμενος
pro pplo τ ſancta ciuitate hie
ὑπὲρ τοῦ λαοῦ καὶ τῆς ἁγίας πόλεως ἱε
remias dei propheta. extendentẽ
ρεμίας ὁ τοῦ θεοῦ προφήτης. προτείναντα
ãt hieremiã dextrã tradere
δὲ τὸν ἱερεμίαν τὴν δεξιὰν παραδοῦναι τῷ
iude gladiũ aureũ: cũ daret ãt locu
ἰούδᾳ ῥομφαίαν χρυσῆν, διδόντα δὲ προσ
tũ eſſe hec. accipe ſanctũ gladiũ
φωνῆσαι τάδε. λάβε τὴν ἁγίαν ῥομφαί
mun⁹ a deo: p quẽ frãgas
αν δῶρον παρὰ τοῦ θεοῦ, δι' ἧς θραύσῃς
aduerſarios. exhortati ãt

E

8.8.d.
4.Re.
19.g.
Eccl.
48.d.

τοὺς ὑπεναντίους. παρακληθέντες δὲ τοῖς
iude ſmonib⁹ valde bonis τ poten=
ἰούδου λόγοις πάνυ καλοῖς καὶ δυναμέ=
tib⁹ ad virtutẽ incitare τ aĩas iuue
νοις ἐπ' ἀρετὴν παρορμῆσαι καὶ ψυχὰς νέ
nũ viriles facere: ſtatuerũt nõ caſtrame
ων ἐπανδρῶσαι, διέγνωσαν μὴ στρατεύε
tari: generoſe ãt inuehi: τ cũ
σθαι, γενναίως δὲ ἐμφέρεσθαι, καὶ μετὰ
omni virilitate cõgrediẽtes: iudicare
πάσης εὐανδρίας ἐμπλακέντες, κρῖναι τὰ
negocia: eoq͛ τ ciuitas τ ſctã
πράγματα, διὰ τὸ καὶ τὴν πόλιν καὶ τὰ ἅγια
τ teplũ piclitarent. erat eñi pro vxo
καὶ τὸ ἱερὸν κινδυνεύειν. ἦν γὰρ ὁ περὶ γυ=
rib⁹ τ filijs item et fratrib⁹ τ ꝓpi
ναικῶν καὶ τέκνων ἔτι δὲ ἀδελφῶν καὶ συγ
quis in minori parte poſitũ eis picu
γενῶν ἐν ἥττονι μέρει κείμενος αὐτοῖς κίνδυ
lum. maxim⁹ 𝔛o τ prim⁹ pro ſan=
νος. μέγιστος δὲ καὶ πρῶτος ὁ περὶ τοῦ καθη

F

ctificato tẽplo timor. erat ãt τ in
γιασμένου ναοῦ φόβος. ἦν δὲ καὶ τοῖς ἐν τῇ
ciuitate detẽtis nõ mediocris ſolli
πόλει κατειλημμένοις οὐ πάρεργος ἀγω
citudo: turbãte in ſubdiali cõgreſ
νία, ταρασσομένης τῆς ἐν ὑπαίθρῳ προσ
ſu. τ oib⁹ iã ſperantib⁹
βολῆς. καὶ πάντων ἤδη προσδοκώντων τὴν

& exhortationibus expoſito digno fide ſomnio: per quod vniuerſos letificauit. Erat autẽ huiuſmodi viſus. Oniaꝫ qui fuerat ſũmus ſacerdos virum bonum et benignũ verecundum viſu: modeſtum moribus: & eloquio decorum: & qui a puero in virtutibus exercitatus ſit manus protendenteꝫ: orare pro omni populo iudeorum: poſt hoc apparuiſſe et alium virum etate & gloria mirabilem: et magni decoris habitudinem circa illum. Reſpondentem vero oniam dixiſſe. Hic eſt fratrum amator & populi iſrael: hic eſt qui multum orat pro populo et vniuerſa ſancta ciuitate hieremias propheta dei. Extendiſſe autem hieremiam dextram & dediſſe iude gladium aureum dicentem. Accipe ſanctum gladium munus a deo: in quo deiicies aduerſarios populi mei iſrael. Exhortati itaqꝫ iude ſermonib⁹ bonis valde de quibus extolli poſſet impetus & animi iuuenum confortari: ſtatuerũt dimicare & confligere fortiter vt virt⁹ de negociis iudicaret: eo ꝙ ciuitas ſctã & templum periclitarentur. Erat enim pro vxoribus & filiis: itemqꝫ pro fratribus & cognatis minor ſollicitudo: maximus vero & primus pro ſanctitate timor erat templi: ſed & eos qui in ciuitate erant non minima ſollicitudo habebat pro his qui congreſſuri erant: & iã cum omnes ſperarent iudicium futurũ hoſteſqꝫ adeſſent atqꝫ exercitus eſſet ordinat⁹: beſtie equiteſqꝫ opportuno loco compoſiti conſiderans machabeus aduentum multitudinis & apparatũ varium armorum ac ferocitateꝫ beſtiarum extendens manus in celum: prodigia facientem dominum inuocauit: qui non ſecundum armorum potentiam: ſed prout ipſi placet dat dignis victoriam. Dixit autem inuocans hoc modo. Tu domine qui miſiſti angelũ tuum ſub ezechia rege iuda: & interfeciſti de caſtris ſennacherib centum octogintaquinqꝫ milia: & nunc dominator celorum mitte angelum tuum bonum ante nos in timore & tremore magnitudinis brachii tui vt metuant qui cuꝫ blaſphemia veniunt aduerſus ſanctuꝫ populum tuum. Et hic quidem ita perorauit. Nicanor autem & qui cum ipſo erant cum tubis & cãticis admouebãt. Iudas vero & qui cum eo erant inuocato deo per orationes cõgreſſi ſunt: manu quidem pugnantes: ſed et dominũ cordibus orantes proſtrauerunt nõ minus trigintaquinqꝫ milia: preſentia dei magnifice delectati. Cumqꝫ ceſſaſſent & cum gaudio redirent: cognouerunt nicanorem ruiſſe cum armis ſuis. Facto itaqꝫ clamore & perturbatione ſuſcitata: patria voce omnipotentem dominum benedicebant.

futuꝝ iudiciũ. τ iã ſe miſcentib⁹
ἐσομένην κρίσιν. καὶ ἤδη συμμιξάντων
hoſtib⁹ τ exercitu ordina
τῶν πολεμίων καὶ τῆς στρατιᾶς ἐνταγεί=
to: τ beſtijs in parte opportu
σης, καὶ τῶν θηρίων ἐπὶ μέρος εὔκαι=
na cõſtitutis: atqꝫ equitatu
ρον ἀποκατασταθέντων, τῆς τε ἵππου
p cornua diſpoſito: cognoſcẽs mac
κατὰ κέρας τεταγμένης, συνιδὼν ὁ μακ
cabe⁹ mſtitudinũ pſentiã τ
καβαῖος τὴν τῶν πληθῶν παρουσίαν καὶ
armoꝝ variũ apparatũ:
τῶν ὅπλων τὴν ποικίλην παρασκευήν,
ipamqꝫ beſtiaꝝ ferocitatẽ: extẽdens
τήν τε τῶν θηρίων ἀγριότητα, ἀνατείνας
man⁹ in celũ: inuocauit
τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανόν, ἐπεκαλέσα
prodigia faciẽtẽ dñm: ſciẽs ꝙ
το τὸν τερατοποιὸν κύριον, γινώσκων ὅτι
nõ eſt p arma: ſicut ãt in ipo iudica
οὐκ ἔστι δι' ὅπλων, καθὼς δὲ ἐν αὐτῷ κρι=
tũ fuerit dignis tribuit victoriã.
θῇ τοῖς ἀξίοις περιποιεῖται τὴν νίκην.
dixit ãt inuocãs hoc mo=
ἔλεγε δὲ ἐπικαλούμενος τὸν δὲ τὸν τρό=
do. tu dñe miſiſti ange
πον. σὺ δέσποτα ἀπέστειλας τὸν ἄγγε
lũ tuũ ſub ezechia rege
λόν σου ἐπὶ ἐζεκίου τοῦ βασιλέως τῆς
iudee: τ interfecit de caſtris
ἰουδαίας, καὶ ἀνεῖλεν ἐκ τῆς παρεμβολῆς
ſẽnacherib ad cẽtum octoginta qnqꝫ
σενναχηρεὶμ εἰς ἑκατὸν ὀγδοήκοντα πέντε
milia. τ nũc pinceps celoꝝ:
χιλιάδας. καὶ νῦν δυνάστα τῶν οὐρανῶν,
mitte angelũ bonũ ante
ἀπόστειλον ἄγγελον ἀγαθὸν ἔμπροσθεν
nos ad timorẽ τ tremorẽ. magnitudĩe bra
ἡμῶν εἰς δέος καὶ τρόμον. μεγέθει βρα=
chij tui pterreãtur ꝗ cũ bla=
χίονός σου καταπλαγείησαν οἱ μετὰ βλα
ſphemia veniunt aduerſus ſanctũ tuũ
σφημίας παραγινόμενοι ἐπὶ τὸν ἅγιόν σου
pplm. τ hic qdẽ in his finiuit. ꝗ 𝔛o
λαόν. καὶ οὗτος μὲν ἐν τούτοις ἔληξεν. οἱ δὲ
circa nicanorẽ cũ tubis τ
περὶ τὸν νικάνορα μετὰ σαλπίγγων καὶ
canticis pcedebãt. ꝗ ãt circa iu=
παιάνων προσῆγον. οἱ δὲ περὶ τὸν ἰού=
dam cũ inuocatione τ votis cõgreſ
δαν μετ' ἐπικλήσεως καὶ εὐχῶν συνέ=
ſi ſunt cũ hoſtib⁹: τ qdẽ ma=
μιξαν τοῖς πολεμίοις, καὶ ταῖς μὲν χερ
nib⁹ pugnãtes: ſed cordib⁹ ad
σὶν ἀγωνιζόμενοι, ταῖς δὲ καρδίαις πρὸς
deũ orãtes: proſtrauerũt nõ min⁹
τὸν θεὸν εὐχόμενοι, κατέστρωσαν οὐδὲν ἧττον
decẽ miliarijs trib⁹ τ qnqꝫ millib⁹:
μυριάδων τριῶν καὶ πεντακισχιλίων, τῇ
dei maxime letati preſen
τοῦ θεοῦ μεγάλως εὐφρανθέντες ἐπιφα=
tia. ceſſantes ãt a neceſſitate: τ
νείᾳ. γενόμενοι δ' ἀπὸ τῆς χρείας, καὶ
cum gaudio recedẽtes: cognouerũt
μετὰ χαρᾶς ἀναλύοντες, ἐπέγνωσαν
ruiſſe nicanorẽ cũ arma
προπεπτωκότα νικάνορα σὺν τῇ πανο=
tura. facto ãt clamore τ pturba
πλίᾳ. γενομένης δὲ κραυγῆς καὶ ταρα=
tione: benedicebãt pncipẽ patria voce.
χῆς, εὐλόγουν τὸν δυνάστην τῇ πατρίῳ φωνῇ

τ precepit p omnia corpore τ ani
καὶ προσέταξεν ὁ καθάπαν σώματι καὶ ψυ
mo prim⁹ pugnator pro ciuib⁹
χῇ πρωταγωνιστὴς ὑπὲρ τῶν πολιτῶν ὁ τὴν
etatis beniuolẽtiã erga cõtribules
τῆς ἡλικίας εὔνοιαν εἰς τοὺς ὁμοεθνεῖς
conseruãs: nicanoris caput
διαφυλάξας, τὴν τοῦ νικάνορος κεφαλὴν
abscindẽtes τ manũ cũ hũero:
ἀποτεμόντας καὶ τὴν χεῖρα σὺν τῷ ὤμῳ
ferre in hierosolyma. aduenies
φέρειν εἰς ἱεροσόλυμα. παραγινόμενος
ãt illuc: τ cõuocãs cõtribules:
δὲ ἐκεῖ, καὶ συγκαλέσας τοὺς ὁμοεθνεῖς
τ sacerdotes: ante altare stãs
καὶ τοὺς ἱερεῖς, πρὸ τοῦ θυσιαστηρίου στή-
accersiit eos q̃ de arce.
σας, μετεπέμψατο τοὺς ἐκ τῆς ἄκρας.
τ ostẽdẽs scelesti nicano-
καὶ ἐπιδειξάμενος τὴν τοῦ μιαροῦ νικάνο-
ris caput τ manũ blasphe-
ρος κεφαλὴν καὶ τὴν χεῖρα τοῦ δυσφή-
mi: quã extendẽs cõtra sanctã omni
μου, ἣν ἐκτείνας ἐπὶ τὸν ἅγιον τοῦ παν
potẽtis domũ gl'iat⁹ fuerat: τ
τοκράτορος οἶκον ἐμεγαλαύχησε, καὶ τὴν
linguã impij nicanoris abscin
γλῶσσαν τοῦ δυσσεβοῦς νικάνορος ἐκτε-
dẽs: dixit particulatim se daturũ aui-
μών, ἔφη κατὰ μέρος δώσειν τοῖς ὀρνέ-
bus: at premia demẽtie cõtra
οις, τὰ δ' ἐπίχειρα τῆς ἀνοίας κατέναν-
tẽplũ suspẽdere. at oẽs
τι τοῦ ναοῦ κρεμάσαι. οἱ δὲ πάντες
in celũ bñdixerũt illustri
εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησαν τὸν ἐπιφανῆ
dño: dicẽtes. benedict⁹ q̃ serua-
κύριον, λέγοντες. εὐλογητὸς ὁ διατηρή-
uit suũ locũ icõtaminatũ. suspẽ
σας τὸν ἑαυτοῦ τόπον ἀμίαντον. ἐξέδη-
dit ãt nicanoris imaginẽ ex
σε δὲ τὴν τοῦ νικάνορος προτομὴν ἐκ
arce: manifestũ oib⁹ τ eui-
τῆς ἄκρας, ἐπίδηλον πᾶσι καὶ φανε-
dẽs dñi auxilij signũ.
ρὸν τῆς τοῦ κυρίου βοηθείας σημεῖον.
decreuerũt ãt oẽs cũ cõmuni
ἐδογμάτισαν δὲ πάντες μετὰ κοινοῦ

Precepit autẽ iudas qui per omnia corpore & animo mori pro ciuibus paratus erat: caput nicanoris & manum cũ humero abscissam hierosolymam perferri. Quo cum peruenisset conuocatis cõtribulib⁹ & sacerdotib⁹ ad altare: accersiit & eos qui in arce erãt. Et ostẽso capite nicanoris & manu nepharia quam extenderat contra domum sanctam omnipotentis dei magnifice gloriatus est. Linguam etiam impii nicanoris precisam iussit particulatim auibus dari: manum autem dementis contra templum suspendi. Omnes igitur celi benedixerunt dominum dicentes: benedictus qui locum suum incontaminatum seruauit. Suspendit autem nicanoris caput in summa arce vt euidẽs esset & manifestum signum auxilii dei. Itaq; omnes cõmuni consilio decreuerunt nullo modo diem istum absq; celebritate preterire: habere autem celebritatem tertiadecima die mensis adar q̃ dicitur voce syriaca pridie mardochei die. Igitur his erga nicanorem gestis: & ex illis temporibus ab hebreis ciuitate possessa: ego quoq; in his faciam finem sermonis. Et siquidem bene & vt historie competit: hoc & ipse velim: si autem minus digne: concedendũ est mihi. Sicut enim vinum semp bibere aut semp aquam contrarium est: alternis autem vti delectabile: ita legentib⁹ si semp exactus sit sermo: non erit gratus hic ergo erit consumatus.

Explicit secundus liber Machabeorum.

decreto nequaquã sinere incele-
ψηφίσματος μηδαμῶς ἐᾶσαι ἀπαρασή-
brẽ hunc diẽ: habere ãt
μαντον τήνδε τὴν ἡμέραν, ἔχειν δὲ
insignẽ tertiãdecimã duo-
ἐπίσημον τὴν τρισκαιδεκάτην τοῦ δω-
decimi mẽsis: adar dicit' syria-
δεκάτου μηνός, ἀδὰρ λέγεται τῇ συρια-
ca voce: ante vnã diẽ mardo-
κῇ φωνῇ, πρὸ μιᾶς ἡμέρας τῆς μαρδο-
chei diei. his igit' q̃ erga nicano-
χαϊκῆς ἡμέρας. τῶν οὖν κατὰ νικάνο-
rem cõtingentib⁹ sic: τ ab illis
ρα χωρησάντων οὕτω, καὶ ἀπ' ἐκείνων
tẽporib⁹ possessa ciuitate
τῶν καιρῶν κρατηθείσης τῆς πόλεως
ab hebreis: τ ipse hic
ὑπὸ τῶν ἑβραίων, καὶ αὐτὸς αὐτόθι τὸν
finem finiã. τ si q̃dẽ bene
λόγον καταπαύσω. καὶ εἰ μὲν καλῶς
τ vt cõpetit historie: hoc τ
καὶ εὐθίκτως τῇ συντάξει, τοῦτο καὶ
ipse volui. si ãt exiliter τ me-
αὐτὸς ἤθελον. εἰ δὲ εὐτελῶς καὶ με-
diocre: hoc attingibile fuit mihi. sicut
τρίως, τοῦτο ἐφικτὸν ἦν μοι. καθάπερ
eñi vinũ solũ bibere: similiter
γὰρ οἶνον καταμόνας πίνειν, ὡσαύτως
ãt τ aquã rursus cõtrariũ: quo ãt
δὲ καὶ ὕδωρ πάλιν πολέμιον, ὃν δὲ
modo vinũ aque mixtũ dulcẽ
τρόπον οἶνος ὕδατι συγκραθεὶς ἡδεῖαν
τ delectabilẽ grãm pficit:
καὶ ἐπιτερπῆ τὴν χάριν ἀποτελεῖ,
ita τ preparatio sermo
οὕτω καὶ τὸ τῆς κατασκευῆς τοῦ λό-
nis delectat audit⁹ legen-
γου τέρπει τὰς ἀκοὰς τῶν ἐντυγχα-
tiũ historiã. hic ãt erit
νόντων τῇ συντάξει. ἐνταῦθα δὲ ἔσται
finis.
ἡ τελευτή.

finis maccabeorũ secundi.
Τέλος τῆς τῶν μακκαβαίων δευτέρας.

G

1.Mac .7.B

INCIPIT TERTIVS LIBER MACCABEORVM: QVI IN LATINO NON HABETVR.

At philopator referentibus
δὲ φιλοπάτωρ παρὰ τῶν ἀποκομισθέντων
discens factã ab ipso possessorũ
μαθὼν τὴν γινομένην τῶν ὑπ' αὐτοῦ κρατουμένων
locorũ abstractionẽ ab antiocho: denun-
τόπων ἀφαίρεσιν ὑπὸ ἀντιόχου, παραγγεί-
ciãs oib⁹ exercitib⁹ pedestrib⁹ φ
λας ταῖς πάσαις δυνάμεσι πεζικαῖς τε
τ equestrib⁹ suis: τ sororẽ arsinoẽ secũ accipi-
καὶ ἱππικαῖς αὐτοῦ, καὶ τὴν ἀδελφὴν ἀρσινόην συμπα-
ens: exiuit vsq; ad ea q̃ sũt raphiã loca: vbi
ραλαβών, ἐξώρμησε μέχρι τῶν κατὰ ῥαφίαν τόπων, ὅπου
castrametati fuerãt q̃ circa antiochũ. theodot⁹ ãt q̃dã cõple-
παρεμβεβλήκεισαν οἱ περὶ ἀντίοχον. θεόδοτος δέ τις ἐκπλη-
re insidias cogitãs: assumẽs ex suppositis
ρῶσαι τὴν ἐπιβουλὴν διανοηθείς, παραλαβὼν τῶν προϋποτε-
sibi armis ptolemaicis optima: cõtulit se
ταγμένων αὐτῷ ὅπλων πτολεμαϊκῶν τὰ κράτιστα, διεκομίσθη
noctu in ptolemei tabnaculũ: tãq̃ sol⁹ iterfectur⁹ eũ:
νύκτωρ ἐπὶ τὴν τοῦ πτολεμαίου σκηνήν, ὡς μόνος κτεῖναι αὐτόν,
τ in hoc dissolutur⁹ bellũ. hunc ãt ducẽs dosithe-
καὶ ἐν τούτῳ διαλῦσαι τὸν πόλεμον. τοῦτον δὲ διαγαγὼν δωσίθε-
us fili⁹ drimyli dict⁹: genere iude⁹: postea ãt cõmu-
ος ὁ δριμύλου λεγόμενος, τὸ γένος ἰουδαῖος, ὕστερον δὲ μεταβα-
tãs legitima τ a patrijs sanctionib⁹ alien⁹ fact⁹:
λὼν τὰ νόμιμα καὶ τῶν πατρίων δογμάτων ἀπηλλοτριωμένος,
ignobilẽ quẽdã reclinauit in tabnaculo: quẽ cõtigit ferre
ἄσημόν τινα κατέκλινεν ἐν τῇ σκηνῇ, ὃν συνέβη κομίσασθαι τὴν
illi⁹ suppliciũ. facto ãt forti prelio τ rebus
ἐκείνου κόλασιν. γινομένης δὲ καρτερᾶς μάχης καὶ τῶν πραγμά-
magis bñ succedentib⁹ antiocho: valde arsinoe obambu-
των μᾶλλον ἐρρωμένων τῷ ἀντιόχῳ, ἱκανῶς ἡ ἀρσινόη ἐπιπορευ-
lans exercit⁹ hortabat': cũ miseria τ lachrymis
σαμένη τὰς δυνάμεις παρεκάλει, μετὰ οἴκτου καὶ δακρύων τοὺς
capillos soluta: vt auxiliarent' sibi ipsis τ filijs τ vxo
πλοκάμους λελυμένη, βοηθεῖν ἑαυτοῖς τε καὶ τοῖς τέκνοις καὶ γυ-
rib⁹ audacter: promittẽs se daturã vincẽtib⁹ cuilibet duas
ναιξὶ θαρραλέως, ἐπαγγελλομένη δώσειν νικήσασιν ἑκάστῳ δύο
minas auri. τ sic cõtigit aduersarios in manuũ pu-
μνᾶς χρυσίου. καὶ οὕτω συνέβη τοὺς ἀντιπάλους ἐν χειρονομί-
gna perimi: multos ãt τ captiuos cõprehen-
αις διαφθαρῆναι, πολλοὺς δὲ καὶ δορυαλώτους συλληφθῆ-
sos esse. cõpos fact⁹ ãt insidiarũ iudicauit ppin-
ναι. κατακρατήσας δὲ τῆς ἐπιβουλῆς ἔκρινε τὰς πλησί-
quas ciuitates adueniẽs hortari. faciẽs ãt hoc: τ
ον πόλεις ἐπελθὼν παρακαλέσαι. ποιήσας δὲ τοῦτο, καὶ
delubris dona tribuẽs: bono cẽ aio subdi-
τοῖς τεμένεσι δωρεὰς ἀπονείμας, εὐθαρσεῖς τοὺς ὑποτεταγμέ-
tos fecit. at iudeis mittentib⁹ ad eũ ex
νους κατέστησε. τῶν δὲ ἰουδαίων διαπεμψαμένων πρὸς αὐτὸν ἀπὸ
senatu τ seniorib⁹ salutaturos eũ τ
τῆς γερουσίας καὶ τῶν πρεσβυτέρων τοὺς ἀσπασομένους αὐτὸν καὶ
munera portaturos τ pro his q̃ cõtigerant cõgratulaturos: cõtigit
ξένια κομιοῦντας καὶ ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσι χαρησομένους, συνέβη
magis ei in aio sedere vt citissime ad eos veni-
μᾶλλον αὐτῷ προθυμηθῆναι ὡς τάχιστα πρὸς αὐτοὺς παραγενέ-
ret. pueniens ãt ad hierosolyma: τ sacrificãs maximo deo:
σθαι. διακομισθεὶς δὲ εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ θύσας τῷ μεγίστῳ θεῷ,
τ grãs reddẽs: τ eorũ q̃ deinde aliq̃d loco faciẽs: τ
καὶ χάριτας ἀποδιδούς, καὶ τῶν ἑξῆς τι τῷ τόπῳ ποιήσας, καὶ
iã veniẽs in locũ: τ diligẽtia τ deco
δὴ παραγινόμενος εἰς τὸν τόπον, καὶ τῇ σπουδαιότητι καὶ εὐπρε-
re stupefact⁹: mirat⁹ ãt τ tẽpli optimã istructionẽ: co
πείᾳ καταπλαγείς, θαυμάσας δὲ καὶ τὴν τοῦ ἱεροῦ εὐταξίαν, ἐνε-
gitauit decernere in tẽplũ intrare. his ãt dicentib⁹
θυμήθη βουλεύσασθαι εἰς τὸν ναὸν εἰσελθεῖν. τῶν δὲ εἰπόντων

nõ licere fieri hoc q̃a neq; his q̃ ex gẽte licet
μὴ καθήκειν γίνεσθαι τοῦτο, διὰ τὸ μηδὲ τοῖς ἐκ τοῦ ἔθνους ἐξεῖναι
intrare neq; oib⁹ sacerdotib⁹: sed soli pposito
εἰσιέναι μηδὲ πᾶσι τοῖς ἱερεῦσιν, ἀλλ' ἢ μόνῳ τῷ προηγουμένῳ
omniũ sũmo sacerdoti: τ hoc in anno semel. ille ãt nequaq̃ psua
πάντων ἀρχιερεῖ, καὶ τοῦτο κατ' ἐνιαυτὸν ἅπαξ, ὁ δὲ οὐδαμῶς ἐπεί
debat'. ipsaq; lege sp'reta: nullaten⁹ cessabat prefer
θετο. τοῦ τε νόμου παραναγνωσθέντος, οὐδαμῶς ἀπέλειπε προφε-
re seipm: oportere intrare dicẽs. τ si illi fraudati sũt hoc
ρόμενος ἑαυτόν, δεῖν εἰσελθεῖν λέγων. καὶ εἰ ἐκεῖνοι ἐστέρηνται ταύ-
honore: me nõ oportet. τ interrogabat: ob quã causam intrã-
της τῆς τιμῆς, ἐμὲ οὐ δεῖ. καὶ ἐπυνθάνετο, διὰ τίνα αἰτίαν εἰσερ-
tem ipm in oẽ sanũ null⁹ phibuit psentiũ.
χόμενον αὐτὸν εἰς πᾶν τέμενος οὐθεὶς ἐκώλυσε τῶν παρόντων.
τ q̃dã impudẽter dixit male ipm hoc mõstrosum eẽ. fa-
καί τις ἀπρονοήτως ἔφη κακῶς αὐτὸ τοῦτο τερατεύεσθαι. γινομέ-
cto ãt inq̃t hoc ppt aliquã cãm: nõne oĩno ingressu-
νου δέ φησι τούτου διά τινα αἰτίαν, οὐχὶ πάντως εἰσελεύ-
rum eẽ τ volentib⁹ eis τ nõ? at sacerdotib⁹ i oib⁹
σεσθαι καὶ θελόντων αὐτῶν καὶ μή; τῶν δὲ ἱερέων ἐν πάσαις
vestib⁹ pcidentib⁹: τ orantib⁹ maximũ deũ au-
ταῖς ἐσθήσεσι προπεσόντων, καὶ δεομένων τοῦ μεγίστου θεοῦ βοη-
xiliari instãti necessitati: τ impetũ male irruẽtis
θεῖν τῇ ἐφεστώσῃ ἀνάγκῃ, καὶ τὴν ὁρμὴν τοῦ κακῶς ἐπιβαλλομένου
cõprimere: clamore cũ cũ lachrymis tẽplũ implentib⁹: q̃
μεταθεῖναι, κραυγῆς τε μετὰ δακρύων τὸ ἱερὸν ἐμπλησάντων, οἱ
in ciuitate relicti erãt: turbati exilierũt: occul
κατὰ τὴν πόλιν ἀπολιπόμενοι, ταραχθέντες ἐξεπήδησαν, ἄδη-
tũ q̃d existimãtes factũ. τ incluse virgines in cubi
λόν τι θέμενοι τὸ γινόμενον. αἵ τε κατάκλειστοι παρθένοι ἐν θαλά-
culis cũ matrib⁹: egresse sunt τ reddiderũt puluerẽ co
μοις σὺν ταῖς τεκούσαις, ἐξώρμησαν καὶ ἀπέδωκαν κόνιν ταῖς κό-
mas spargẽtes: gemituq; τ suspirijs plateas implebãt.
μαις πασάμεναι, γόου τε καὶ στεναγμῶν τὰς πλατείας ἐνεπίμπλ.
alie ãt τ nuper seposite ad oẽs nũc ordi
αἱ δὲ καὶ προσαρτίως ἐσταλμέναι τοὺς πρὸς ἀπάντησιν διατε-
natos τ decentẽ pudorẽ relinquẽtes: cursũ
ταγμένους καὶ τὴν ἁρμόζουσαν αἰδῶ παραλείπουσαι, δρόμον
inordinatũ in ciuitate cõfecerũt. at infantes ex filijs ipse q;
ἄτακτον ἐν τῇ πόλει συνίσταντο. τὰ δὲ νεογνὰ τῶν τέκνων αἵ τε
preter hos matres τ nutrices deserẽtes aliter atq; aliter:
πρὸς τούτοις μητέρες καὶ τιθηνοὶ παραλείπουσαι ἄλλως καὶ ἄλλως,
alie q̃dẽ p domos: alie ãt p vias irreuocabiliter in emi
αἱ μὲν κατ' οἴκους, αἱ δὲ κατὰ τὰς ἀγυιὰς ἀνεπιστρέπτως εἰς τὸ πα-
nẽtissimo tẽplo cõgregabant'. varia ãt erat in hoc cõgrega
νυπέρτατον ἱερὸν ἠθροίζοντο. ποικίλη δὲ ἦν τῶν εἰς τοῦτο συλλε-
torũ oratio pro his q̃ iniuste ab illo tẽtabant'.
γέντων ἡ δέησις ἐπὶ τοῖς ἀνοσίως ὑπ' ἐκείνου κατεγχειρουμένοις.
cũq; his ex ciuib⁹ audẽtes nõ ferebãt: deniq;
σύν τε τούτοις οἱ τῶν πολιτῶν θρασυνθέντες οὐκ ἠνείχοντο, τέλεον
eo instãte τ ppositum cõplere cogitãte.
αὐτοῦ ἐπικειμένου καὶ τὸ τῆς προθέσεως ἐκπληροῦν διανοουμένου.
clamãtes ãt: impetũ ad arma facere τ virili-
φωνήσαντες δέ, τὴν ὁρμὴν ἐπὶ τὰ ὅπλα ποιήσασθαι καὶ θαρραλέ-
ter pro patria lege mori: multã fecerunt in lo
ως ὑπὲρ τοῦ πατρῴου νόμου τελευτᾶν, ἱκανὴν ἐποίησαν ἐν τῷ τό-
co exasperationẽ. vix q; a senib⁹ τ presbyte
πῳ τραχύτητα. μόλις τε ὑπό τε τῶν γεραιῶν καὶ τῶν πρεσβυ-
ris cohibiti: ad eundẽ orationis affuerunt sta
τέρων ἀποτραπέντες, ἐπὶ τὴν αὐτὴν τῆς δεήσεως παρῆσαν στά-
tũ. τ q̃dẽ turba vt pri⁹ in his versabat' orãs.
σιν. καὶ τὸ μὲν πλῆθος ὡς ἔμπροσθεν ἐν τούτοις ἀνεστρέφετο δεόμενον.
at q̃ circa regẽ seniores: multipliciter tẽtabant
οἱ δὲ περὶ τὸν βασιλέα πρεσβύτεροι, πολλαχῶς ἐπειρῶντο τὸν
superbũ ei⁹ animũ cohercere a proposito cõsilio. indura
ἀγέρωχον αὐτοῦ νοῦν ἐξιστάνειν τῆς ἐντεθυμημένης βουλῆς. θρασυν-
tus ãt τ oĩa pretermittẽs: adhuc τ impetũ faciebat fi-
θεὶς δὲ καὶ πάντα παραπέμψας, ἤδη καὶ πρόσβασιν ἐποιεῖτο τέ-
nẽ impositurũ se existimãs predicto. hec igit' τ q̃ circa eũ exi
λος ἐπιθήσειν δοκῶν τῷ προειρημένῳ. ταῦτ' οὖν καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ὄν-
stebãt videntes: cõuersi sunt vt cũ nris inuocarẽt
τες θεωροῦντες, ἐτράπησαν εἰς τὸ σὺν τοῖς ἡμετέραις ἐπικαλεῖσθαι

eũ q̃ oẽm potestatẽ habet: presentibꝰ auxiliari nõ despi
τὸν πᾶν κράτος ἔχοντα, τοῖς παροῦσιν ἐπαμῦναι μὴ παριδ-
cientẽ iniquũ ⁊ superbũ facinꝰ. ex ãt densissima
όντα τὴν ἄνομον καὶ ὑπερήφανον πρᾶξιν. ἐκ δὲ τῆς πυκνοτάτης
q̃ ⁊ laboriosa turbarꝫ cõgregata exclamatiõe: incõpabilis quedã
τε καὶ ἐμπόνου τῶν ὄχλων συναγομένης κραυγῆς, ἀνείκαστός τις
fuit vox. videri em̃ erat nõ solũ hoies: sed ⁊ mu
ἦν βοή. δοκεῖν γὰρ ἦν μὴ μόνον τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ τὰ τεί-
ros ⁊ oẽ solũ resonare: ceu iã oibꝰ tũc
χη καὶ τὸ πᾶν ἔδαφος ἠχεῖν, ἅτε δὴ τῶν πάντων τότε
morte cõmutãtibꝰ pro loci cõtaminatione.
θάνατον ἀλλασσομένων ἀντὶ τῆς τοῦ τόπου βεβηλώσεως.
⁊ dicebãt vnanimiter. dñe dñe rex celorꝫ ⁊
καὶ εἶπον ὁμοθυμαδόν. κύριε κύριε βασιλεῦ τῶν οὐρανῶν καὶ
domine oĩs creature: sancte in sanctis: monarcha: omni-
δέσποτα πάσης κτίσεως, ἅγιε ἐν ἁγίοις, μόναρχε, παν-
potẽs: intẽde nobis oppressis ab impio ⁊
τοκράτορ, πρόσχες ἡμῖν καταπονουμένοις ὑπὸ ἀνοσίου καὶ
profano audacia ⁊ fortitudine supbiente. tu em̃ q̃ creasti
βεβήλου θράσει καὶ σθένει πεφρυαγμένου. σὺ γὰρ ὁ κτίσας τὰ
oĩa ⁊ oim dominãs princeps iustꝰ es. ⁊ eos q̃ cũ
πάντα καὶ τῶν ὅλων ἐπικρατῶν δυνάστης δίκαιος εἶ. καὶ τοὺς ὕβ-
cõtumelia ⁊ supbia aliqd agũt iudicas. tu illos q̃ prius impie
ρει καὶ ἀγερωχίᾳ τι πράσσοντας κρίνεις. σὺ τοὺς ἔμπροσθεν ἀδικί-
tatẽ fecerũt: inter q̃s ⁊ gigãtes fuerũt robore ⁊ audacia cõfidẽ
αν ποιήσαντας, ἐν οἷς καὶ γίγαντες ἦσαν ῥώμῃ καὶ θράσει πεποι-
tes: interemisti: supinducẽs eis immẽsam aquã. tu sup-
θότες, διέφθειρας, ἐπαγαγὼν αὐτοῖς ἀμέτρητον ὕδωρ. σὺ τοὺς ὑπε-
biã operãtes sodomitas manifestos in iniqui
ρηφανίαν ἐργαζομένους σοδομίτας διαδήλους ταῖς κακί-
tatibꝰ factos: igne ⁊ sulphure cõbussisti: exẽplum
αις γενομένους, πυρὶ καὶ θείῳ κατέφλεξας, παράδειγμα τοῖς
venturis cõstituẽs. tu audacẽ pharaonẽ q̃ seruitute op
ἐπιγινομένοις καταστήσας. σὺ τὸν θρασὺν φαραὼ καταδουλω-
presserat pplm tuũ sanctũ israel: variis ⁊ multis
σάμενον τὸν λαόν σου τὸν ἅγιον ἰσραήλ, ποικίλαις καὶ πολλαῖς
tentãs suppliciis: notã fecisti potẽtiã. in qbꝰ notifica
δοκιμάσας τιμωρίαις, ἐγνώρισας τὴν δυναστείαν. ἐφ᾽ αἷς ἐγνώρι-
sti magnã tuã fortitudinẽ. ⁊ psequentẽ eũ cũ curribꝰ ⁊
σας τὸ μέγα σου κράτος. καὶ ἐπιδιώξαντα αὐτὸν σὺν ἅρμασι καὶ
turbarꝫ mltitudie: inũdasti pfundo maris. eos ãt q̃ crediderũt
ὄχλων πλήθει, ἐπέκλυσας βάθει θαλάσσης. τοὺς δὲ ἐμπιστεύσαν-
in te omni creature imperãti: saluos reduxi-
τας ἐπὶ σοὶ τῷ τῆς ἁπάσης κτίσεως δυναστεύοντι, σώους διεκόμι-
sti. q̃ ⁊ cognoscẽtes opa tue manꝰ: laudauerũt te omni
σας. οἳ καὶ συνειδότες ἔργα σῆς χειρός, ᾔνεσάν σε τὸν παντο-
potentẽ. tu rex q̃ creasti infinitã ⁊ immẽsam terrã:
κράτορα. σὺ βασιλεῦ κτίσας τὴν ἀπέραντον καὶ ἀμέτρητον γῆν,
elegisti ciuitatẽ hãc: ⁊ sanctificasti locũ hũc in no
ἐξελέξω τὴν πόλιν ταύτην, καὶ ἡγίασας τὸν τόπον τοῦτον εἰς ὄνο-
mẽ tibi oim minime idigẽti. ⁊ glificasti apparitione
μά σοι τῷ τῶν ἁπάντων ἀπροσδεεῖ. καὶ παρεδόξασας ἐπιφανείᾳ
magnifica: cõmẽdationẽ faciẽs eiꝰ ad gl'iã ma-
μεγαλοπρεπεῖ, σύστασιν ποιησάμενος αὐτοῦ πρὸς δόξαν τοῦ με-
gni ⁊ venerabilis nominis tui. ⁊ amãs domũ israel:
γάλου καὶ ἐντίμου ὀνόματός σου. καὶ ἀγαπῶν τὸν οἶκον ἰσραήλ,
pollicitꝰ es q̃ si esset nr̃m aduersitas: ⁊ cõprehẽderet
ἐπηγγείλω δὴ ὅτι ἐὰν γένηται ἡμῶν ἀποστροφή, καὶ καταλάβῃ
nos afflictio: ⁊ veniẽtes in locũ hũc orarẽmꝰ: exau
ἡμᾶς στενοχωρία, καὶ ἐλθόντες εἰς τὸν τόπον τοῦτον δεηθῶμεν, εἰ-
dires orationẽ nr̃am. ⁊ nũc fidelis es ⁊ verax. qm̃ ãt
σακούσῃ τῆς δεήσεως ἡμῶν. καὶ δὴ πιστὸς εἶ καὶ ἀληθινός. ἐπεὶ δὲ
sepe oppressis patribꝰ nr̃is auxiliatꝰ es ipis in
πλεονάκις θλιβέντων τῶν πατέρων ἡμῶν ἐβοήθησας αὐτοῖς ἐν τῇ
humilitate: ⁊ liberasti eos ex magnis malis: ecce ãt nũc
ταπεινώσει, καὶ ἐρρύσω αὐτοὺς ἐκ μεγάλων κακῶν, ἰδοὺ δὲ νῦν
sancte rex: ob multa ⁊ magna nr̃a peccata
ἅγιε βασιλεῦ, διὰ τὰς πολλὰς καὶ μεγάλας ἡμῶν ἁμαρτίας
oppugnamur: ⁊ subiecti sumꝰ inimicis nr̃is ⁊ contẽni-
καταπονούμεθα, καὶ ὑπετάγημεν τοῖς ἐχθροῖς ἡμῶν καὶ παρεί-
mur in imbecillitatibꝰ. in ãt nr̃a ruina audax ⁊
μεθα ἐν ἀδυναμίαις. ἐν δὲ τῇ ἡμετέρᾳ καταπτώσει ὁ θρασὺς καὶ
profanꝰ hic studet iniuria afficere in terra designa-
βέβηλος οὗτος ἐπιτηδεύει καθυβρίσαι τὸν ἐπὶ τῆς γῆς ἀναδεδειγ-
tum nomini gl'ie tue sanctũ locũ. nã habitaculũ
μένον τῷ ὀνόματι τῆς δόξης σου ἅγιον τόπον. τὸ μὲν γὰρ οἰκητήριόν
tuũ celũ celi incõprehẽsibile hominibꝰ est. sed qm̃ pba
σου οὐρανὸς τοῦ οὐρανοῦ ἀνέφικτος ἀνθρώποις ἐστίν. ἀλλ᾽ ἐπεὶ εὐδο-
sti gl'iam tuã in pplõ tuo israel: sanctificasti locũ
κήσας τὴν δόξαν σου ἐν τῷ λαῷ σου ἰσραήλ, ἡγίασας τὸν τόπον
hũc. nõ vlciscaris nos in horꝫ immũditia: neq̃ punias
τοῦτον. μὴ ἐκδικήσῃς ἡμᾶς ἐν τῇ τούτων ἀκαθαρσίᾳ, μηδὲ εὐθύνῃς
nos in pollutione. vt nõ glorient̃ iniqui in furore
ἡμᾶς ἐν βεβηλώσει. ἵνα μὴ καυχήσωνται οἱ παράνομοι ἐν θυμῷ
suo: neq̃ exultẽt in superbia lingue
αὐτῶν, μηδὲ ἀγαλλιάσωνται ἐν ὑπερηφανίᾳ γλώσσης
sue dicẽtes. nos calcauimꝰ domũ sanctifi
αὐτῶν λέγοντες. ἡμεῖς κατεπατήσαμεν τὸν οἶκον τοῦ ἁγι-
cationis: sicut calcant̃ domꝰ abominationũ.
ασμοῦ, ὡς καταπατοῦνται οἱ οἶκοι τῶν προσοχθισμάτων.
dele peccata nr̃a: ⁊ disperge erro
ἀπάλειψον τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ διασκέδασον τὰς ἀμπλα-
res nr̃os: ⁊ ostẽde miam tuã in tẽpore hoc.
κίας ἡμῶν, καὶ ἐπίφανον τὸ ἔλεός σου κατὰ τὴν ὥραν ταύτην.
cito preocupẽt miserationes tue: ⁊ da laudes in
ταχὺ προκαταλαβέτωσαν οἱ οἰκτιρμοί σου, καὶ δὸς αἰνέσεις ἐν
ore procidentiũ ⁊ confractorꝫ animabꝰ:
στόματι τῶν καταπεπτωκότων καὶ συντετριμμένων τὰς ψυχάς,
faciẽs nobis pacẽ. hic olim visitator deus ⁊ ante
ποιήσας ἡμῖν εἰρήνην. ἐνταῦθα ὁ πάντων ἐπόπτης θεὸς καὶ πρὸ
oẽs sanctꝰ in sanctis exaudiẽs iustã orationẽ:
πάντων ἅγιος ἐν ἁγίοις εἰσακούσας τῆς ἐνθέσμου λιτανείας, τὸν
cõtumelia ⁊ audacia valde elatũ flagellauit eũ: hinc ⁊
ὕβρει καὶ θράσει μεγάλως ἐπηρμένον ἐμάστιξεν αὐτόν, ἔνθεν καὶ
inde vibrãs eũ vt arũdinẽ a vẽto: adeo q̃ in so-
ἔνθεν κραδάνας αὐτὸν ὡς κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου, ὥστε κατ᾽ ἐδά-
lo inutilẽ adhuc ⁊ mẽbris solutũ: neq̃ lo-
φους ἄπρακτον ἔτι καὶ τοῖς μέλεσι παραλελυμένον, μηδὲ φωνῇ
qui posse iusto implicatũ iudicio. vnde et amici
σαι δύνασθαι δικαίᾳ περιπεπλεγμένον κρίσει. ὅθεν οἵ τε φίλοι
⁊ corporis custodes celerẽ intuẽtes cõprehẽdentẽ eũ
καὶ οἱ σωματοφύλακες ὀξεῖαν ἰδόντες τὴν καταλαβοῦσαν αὐτὸν
castigatõez: timẽtes ne ⁊ vitã desereret: cito eũ eduxe-
εὔθυναν, φοβούμενοι μὴ καὶ τὸ ζῆν ἐκλείπῃ, ταχέως αὐτὸν ἐξείλκυ-
rũt maximo perculsi timore. in tp̃e ãt postea
σαν ὑπερβάλλοντι καταπεπληγμένοι φόβῳ. ἐν χρόνῳ δὲ ὕστερον
colligẽs seipm̃: nequaq̃ in penitentiã venit improperatꝰ.
ἀναλεξάμενος ἑαυτόν, οὐδαμῶς εἰς μετάμελον ἦλθεν ἐπιτιμηθείς.
cũ minis ãt acerbis recessit. pueniens ⁊ in egy-
μετ᾽ ἀπειλῆς δὲ πικρᾶς ἀνέλυσεν. διακομισθεὶς δὲ εἰς τὴν αἴγυ-
ptũ: ⁊ maliciã augẽs: per q̃s pre demõstratos
πτον, καὶ τὰ τῆς κακίας ἐπαύξων, διά τε τῶν προαποδεδειγμένων
coadiutores ⁊ socios ab oi iusto remotos: nõ so
συμπότων καὶ ἑταίρων τοῦ παντὸς δικαίου κεχωρισμένων, οὐ μό-
lũ in infinitis libidinibꝰ pseuerauit: sed ⁊ ad tã
νον ταῖς ἀναριθμήτοις ἀσελγείαις διηρκέσθη, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ το-
tum audacie pcessit: vt blasphemias in locis cõmẽ
σοῦτον θράσους προῆλθεν, ὥστε δυσφημίας ἐν τοῖς τόποις συνί-
daret: ⁊ multi amicorꝫ intẽdentes in regis
στασθαι, καὶ πολλοὺς τῶν φίλων ἀτενίζοντας εἰς τὴν τοῦ βασιλέως
ppositũ: etiã ipi seq̃rent̃ illiꝰ voluntatẽ. pposuit publice
πρόθεσιν, καὶ αὐτοὺς ἕπεσθαι τῇ ἐκείνου θελήσει. προέθετο δημοσίᾳ
cõtra gentẽ tradere vitupiũ. in ea q̃ s̃m au-
κατὰ τοῦ ἔθνους διαδοῦναι ψόγον. ἐπί τοῦ κατὰ τὴν αὐ-
lam turre colũnã erigẽs: insculpsit scripturã: nullũ eorꝫ q̃
λὴν πύργου στήλην ἀναστήσας, ἐκόλαψε γραφήν, μηδένα τῶν
nõ sacrificarẽt in sctã eorꝫ ingredi: oẽs ãt iu-
μὴ θυόντων εἰς τὰ ἱερὰ αὐτῶν εἰσιέναι, πάντας δὲ τοὺς ἰου-
deos in ppl'i scriptionẽ ⁊ seruilẽ dispositionẽ duci:
δαίους εἰς λαογραφίαν καὶ οἰκετικὴν διάθεσιν ἀχθῆναι, τοὺς
at cõtradicentes vi tractos vita priuare: ipsosq̃ des-
δὲ ἀντιλέγοντας βίᾳ φερομένους τοῦ ζῆν μεταστῆσαι, τούς τε ἀπο-
criptos signari ⁊ p igñe in corpore insigni
γραφομένους χαράττεσθαι καὶ διὰ πυρὸς εἰς τὸ σῶμα παρασήμῳ

dionysii hedere folio: quos ⁊ segregare in precõtrac-
διονύσου κισσοφύλλῳ, οὓς καὶ καταχωρίσαι εἰς τὴν προσυνεσταλμέ-
tã libertatẽ. vt ãt nõ oibꝰ infensus appareret: sub-
νην αὐθεντίαν. ἵνα δὲ μὴ τοῖς πᾶσιν ἀπεχθόμενος φαίνηται, ὑπέ-
scripsit. si ãt qppiã ex illis voluerint inter eos q̃ sa-
γραψεν. ἐὰν δέ τινες ἐξ αὐτῶν προαιρῶνται ἐν τοῖς κατὰ τὰς τε-
cris initiati sunt versari: hos eq̃les ciues alexã-
λετὰς μεμυημένοις ἀναστρέφεσθαι, τούτους ἰσοπολίτας ἀλεξαν-
drinis esse. aliq̃ qdẽ igit̃ in ciuitatẽ ciuitatis pieta-
δρεῦσιν εἶναι. ἔνιοι μὲν οὖν ἐπιπολαίως τὰς τῆς πόλεως εὐσε-
tẽs scalas abominati: faciliter seipsos dederũt: tãq̃ ma
βείας ἐπιβάθρας στυγοῦντες, εὐχερῶς ἑαυτοὺς ἐδίδοσαν, ὡς με-
gne cuiusdã pticipaturi gl'ie ob futurã cũ re-
γάλης τινὸς κοινωνήσοντες εὐκλείας ὑπὸ τῆς ἐσομένης τῷ βα-
ge cõmunicationẽ. at plurimi gn̄osa aĩa p̃ualuerũt: ⁊
σιλεῖ συναναστροφῆς. οἱ δὲ πλεῖστοι γενναίᾳ ψυχῇ ἐνίσχυσαν, καὶ
nõ recesserũt a pietate. et pecunias pro vita cõmutã
οὐ διέστησαν τῆς εὐσεβείας. τά τε χρήματα περὶ τοῦ ζῆν ἀντικα-
tes intrepide: tentabãt seipos liberare ab ascri
ταλλασσόμενοι ἀδεῶς, ἐπειρῶντο ἑαυτοὺς ῥύσασθαι ἐκ τῶν ἀπο-
ptionibꝰ: sperãtes q̃ pseuerauerũt auxiliũ se cõsecuturos. ⁊
γραφῶν, εὐέλπιδές τε καθειστήκεισαν ἀντιλήψεως τεύξεσθαι. καὶ
eos q̃ recesserãt ab ipis abominabant̃: ⁊ tãq̃ hostes
τοὺς ἀποχωροῦντας ἐξ αὐτῶν ἐβδελύσσοντο, καὶ ὡς πολεμίους τοῦ
gẽtis iudicabãt: ⁊ cõmuni cõuersatione ⁊ vtilitate p̃uabãt.
ἔθνους ἔκρινον, καὶ τῆς κοινῆς συναναστροφῆς καὶ εὐχρηστίας ἐστέρουν.
q̃ ⁊ cũ cõperisset impiꝰ: adeo iratꝰ est: vt
ἃ καὶ μεταλαμβάνων ὁ δυσσεβής, ἐπὶ τοσοῦτον ἐχόλησεν, ὥστε
nõ solũ in alexãdriã indignaret̃: sed ⁊ iis q̃ in regio
οὐ μόνον κατ᾽ ἀλεξάνδρειαν διοργίζεσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐν τῇ χώ-
ne grauiꝰ aduersaret̃: ⁊ iuberet accelerãtes cõgre
ρᾳ βαρυτέρως ἐναντιωθῆναι, καὶ προστάξαι σπεύσαντας συναγα-
gare oẽs in idẽ: ⁊ pessima nece vita p̃uare.
γεῖν πάντας ἐπὶ τὸ αὐτό, καὶ χειρίστῳ μόρῳ τοῦ ζῆν μεταστῆσαι.
his ãt dispositis fama inimica diuulgabat̃ cõtra
τούτων δὲ οἰκονομουμένων φήμη δυσμενὴς ἐξηχεῖτο κατὰ τοῦ
gentẽ hoibꝰ cõcordibꝰ ad malefaciendũ: occasione data
γένους ἀνθρώποις συμφρονοῦσιν εἰς κακοποίησιν, ἀφορμῆς διδομένης
ad cõstitutiões: tãq̃ a legibꝰ eos phibẽtibꝰ. at iu
εἰς διάθεσιν, ὡς ἂν ἀπὸ τῶν νομίμων αὐτοὺς κωλυόντων. οἱ δὲ ἰου-
dei qdẽ erga reges beniuolẽtiã ⁊ fidẽ immutabilẽ
δαῖοι, τὴν μὲν πρὸς τοὺς βασιλεῖς εὔνοιαν καὶ πίστιν ἀδιάστροφον
fuerãt seruãtes. colẽtes ãt deũ ⁊ in huiꝰ lege
ἦσαν διαφυλάσσοντες. σεβόμενοι δὲ τὸν θεὸν καὶ τῷ τούτου νόμῳ
rẽpublicã gerẽtes: separatõez faciebãt in aliq̃s ⁊ subuersiones.
πολιτευόμενοι, χωρισμὸν ἐποίουν ἐπί τινων καὶ καταστροφάς.
obq̃ causam aliqbꝰ odiosi videbant̃. at iusticie opatio
δι᾽ ἣν αἰτίαν ἐνίοις ἀπεχθεῖς ἐφαίνοντο. τῇ δὲ τῶν δικαίων εὐπρα-
ne ornãtes cõuersationẽ: oibꝰ hoibꝰ pbati extitẽ-
ξίᾳ κοσμοῦντες τὴν συναναστροφήν, ἅπασιν ἀνθρώποις εὐδόκιμοι καθειστή-
runt. ipsam qdẽ igit̃ de gl'ie in oibus vulgatã modestiaꝫ
κεισαν. τὴν μὲν οὖν περὶ τοῦ γένους ἐν πᾶσι θρυλλουμένην εὐπραξίαν οἱ
alienigene nequaq̃ cõnumerauerũt. at de adorationibꝰ
ἀλλόφυλοι οὐδαμῶς διηριθμήσαντο. τὴν δὲ περὶ τῶν προσκυνήσεων
⁊ moribꝰ dissensionẽ diuulgabãt: dicẽtes neq̃ regi neq̃
καὶ τροφῶν διάστασιν ἐθρύλλουν, φάσκοντες μήτε τῷ βασιλεῖ μήτε
exercitibꝰ amicos homines esse: odiosos
ταῖς δυνάμεσιν ὁμοσπόνδους τοὺς ἀνθρώπους γίνεσθαι, δυσμενεῖς
ãt esse ⁊ maxime negociis aduersantes. ⁊ nõ quo
δὲ εἶναι καὶ μέγα τι τοῖς πράγμασιν ἐναντιουμένους. καὶ οὐ τῷ τυ-
uis diffamauerũt vitupio. q̃ ãt in ciuitate greci nihil le-
χόντι περιῆψαν ψόγῳ. οἱ δὲ κατὰ τὴν πόλιν ἕλληνες οὐδὲν ἠδικη-
si: turbationẽ insperatã circa hoies vidẽtes: ⁊
μένοι, ταραχὴν ἀπροσδόκητον περὶ τοὺς ἀνθρώπους θεωροῦντες, καὶ
cõcursus subitos factos: auxiliari qdẽ nõ poterãt. tyran
συνδρομὰς ἀπροσκόπους γινομένας, βοηθεῖν μὲν οὐκ ἔσθενον. τυραν-
nica em̃ erat oppressio. cõsolabant̃ ãt ⁊ grauiter ferebãt: casu-
νικὴ γὰρ ἦν ἡ διάθεσις. παρεκάλουν δὲ καὶ δυσφόρως εἶχον, μεταπε-
ra q̃ hec existimabãt. nõ em̃ sic contẽnet ta-
σεῖσθαί τε ταῦτα ὑπελάμβανον. μὴ γὰρ οὕτω παροραθήσεσθαι τη-
le cõstitutũ q̃ nõ ignorauerit. iã ãt ⁊ q̃dã vicini q̃ ⁊
λικοῦτο σύστημα μηδὲν ἠγνοηκώς. ἤδη δὲ καί τινες γείτονές τε καὶ
amici ⁊ q̃ cõuersabant̃: secrete q̃sdã attrahẽtes: fi-
φίλοι καὶ συμπραγματευόμενοι, μυστικῶς τινας ἐπισπώμενοι, πί-
dẽ dabãt ptegere: ⁊ oẽ diligẽs admittere ad auxi
στεις ἐδίδουν συνασπιεῖν, καὶ πᾶν ἐκτενὲς προσίεσθαι πρὸς ἀντί-
liũ. ille qdẽ igit̃ in p̃senti psperitate exultãs:
ληψιν. ἐκεῖνος μὲν οὖν τῇ κατὰ τὸ παρὸν εὐημερίᾳ γεγαυρωμένος,
⁊ nõ vidẽs maximi dei fortitudinẽ: existimãs ãt cõti-
καὶ οὐ καθορῶν τὸ τοῦ μεγίστου θεοῦ κράτος, ὑπολαμβάνων δὲ διηνε-
nue in eodẽ pseuerare cõsilio: scripsit cõtra eos epistolã hãc.
κῶς ἐν τῇ αὐτῇ διαμένειν βουλῇ, ἔγραψε κατ᾽ αὐτῶν ἐπιστολὴν τήν-
rex ptolemeꝰ philopator in egypto ⁊ in
δε. βασιλεὺς πτολεμαῖος φιλοπάτωρ τοῖς κατ᾽ αἴγυπτον καὶ κατὰ
loco ducibꝰ ⁊ militibꝰ gaudere ⁊ valere. valeo
τόπον στρατηγοῖς καὶ στρατιώταις χαίρειν καὶ ἐρρῶσθαι. ἔρρωμαι
ãt ⁊ ego ip̃e ⁊ res nr̃e. in asiam fa-
δὲ καὶ ἐγὼ αὐτὸς καὶ τὰ πράγματα ἡμῶν. τῆς εἰς τὴν ἀσίαν γενο-
cta nobis expeditione: q̃ scitis ⁊ ipi: deorꝫ inuisibili
μένης ἡμῖν ἐπιστρατείας, ἧς ἴστε καὶ αὐτοί, τῇ τῶν θεῶν ἀπροπτώτῳ
auxilio s̃m rõnẽ ad finẽ ductã: putauimꝰ nõ vi
συμμαχίᾳ κατὰ λόγον ἐπὶ τέλος ἀχθείσης, ἡγησάμεθα μὴ βίᾳ
lãcee: benignitate ãt ⁊ multa humanitate idulgẽter tractare ha
δόρατος, ἐπιεικείᾳ δὲ καὶ πολλῇ φιλανθρωπίᾳ τιθηνήσασθαι τὰ κα-
bitãtes celẽ syriã ⁊ pheniciã gẽtes: bñfacere q̃ libẽter.
τοικοῦντα κοίλην συρίαν καὶ φοινίκην ἔθνη, εὖ ποιῆσαί τε ἀσμένως.
⁊ his q̃ in ciuitatibꝰ tẽplis tribuẽtes reditꝰ multos:
καὶ τοῖς κατὰ πόλεσιν ἱεροῖς ἀπονείμαντες προσόδους πλείστας,
venimꝰ ⁊ in hierosolyma: ascẽdentes honorare tẽplũ
προσήχθημεν καὶ εἰς τὰ ἱεροσόλυμα, ἀναβάντες τιμῆσαι τὸ ἱερὸν
scelestorꝫ ⁊ nũq̃ cessantiũ ab amẽtia. illi ãt verbo qdẽ
τῶν ἀλιτηρίων καὶ μηδέποτε ληγόντων τῆς ἀνοίας. οἱ δὲ λόγῳ μὲν
nr̃am libẽter suscipiẽtes p̃sentiã: at re falso:
τὴν ἡμετέραν ἀποδεξάμενοι παρουσίαν, τῷ δὲ πράγματι νόθως,
volẽtibꝰ nobis intrare in tẽplũ eorꝫ: ⁊ decẽti-
προθυμηθέντων ἡμῶν εἰσελθεῖν εἰς τὸν ναὸν αὐτῶν, καὶ τοῖς ἐκπρεπέ-
bus ⁊ pulcherrimis donis honorare: supbiis adducti anti
σι καὶ καλλίστοις ἀναθήμασι τιμῆσαι, τύφοις φερόμενοι παλαιο-
quis phibuerũt nos ab ingressu: cũ inferiores cẽnt nr̃o robore:
τέροις εἶρξαν ἡμᾶς τῆς εἰσόδου, λειπόμενοι τῆς ἡμετέρας ἀλκῆς,
ob q̃d habemꝰ erga oẽs hoies amicitiã. at suã in
δι᾽ ἣν ἔχομεν πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους φιλίαν. τὴν δὲ αὐτῶν εἰς ἡ-
nos inimicitiã manifestã statuẽtes: tãq̃ soli gẽtiũ cõtra re
μᾶς δυσμένειαν ἔκδηλον καθιστάντες, ὡς μονώτατοι τῶν ἐθνῶν βα-
ges ⁊ suos bñfactores ceruicẽ tollẽtes: nihil legitimũ
σιλεῦσι καὶ τοῖς ἑαυτῶν εὐεργέταις ὑψαυχενοῦντες, οὐδὲν γνήσιον
volũt ferre. nos ãt horꝫ stultitia adducti:
βούλονται φέρειν. ἡμεῖς δὲ τῇ τούτων ἀνοίᾳ συμπεριενεχθέντες,
⁊ cũ victoria aduenientes: ⁊ in egyptũ oibꝰ gẽ
καὶ μετὰ νίκης διακομισθέντες, καὶ εἰς τὴν αἴγυπτον τοῖς πᾶσιν ἔθ-
tibꝰ humanit̃ occurrẽtes: vt decebat fecimꝰ. in ãt
νεσιν φιλανθρώπως ἀπαντήσαντες, καθὼς ἔπρεπεν ἐποιησάμεθα. ἐν δὲ
his erga hoies eiusdẽ nationis cũ eis obliuionẽ malorꝫ oibꝰ notũ
τούτοις πρὸς τοὺς ὁμοφύλους αὐτῶν ἀμνησικακίαν ἅπασιν γνωρί-
cãtes: obq̃ societatẽ. ⁊ creditas cũ simplici-
ζοντες, διά τε τὴν συμμαχίαν. καὶ τὰ πεπιστευμένα μετὰ ἁπλότη-
tate ipis a pricipio infinitas res audẽtes mutare:
τος αὐτοῖς ἀρχῆθεν μυρία πράγματα τολμήσαντες ἐξαλλοιῶσαι,
⁊ participes semp sacerdotũ cõstituere voluimꝰ: ⁊ iure ciuita
καὶ μετόχους τῶν ἀεὶ ἱερέων καταστῆσαι ἐβουλήθημεν, καὶ πολιτεί-
tis eos alexãdrinorꝫ dignari. illi ãt cõtrariũ sperãtes:
ας αὐτοὺς ἀλεξανδρέων καταξιῶσαι. οἱ δὲ τοὐναντίον ἐκδεχόμενοι,
⁊ ingenita malignitate honestũ repellẽtes: semp ãt in
καὶ τῇ συμφύτῳ κακοηθείᾳ τὸ καλὸν ἀπωσάμενοι, διηνεκῶς δὲ εἰς τὸ
malũ pni: nõ solũ respuerũt inhonoratã poli-
φαῦλον ἐκνεύοντες, οὐ μόνον ἀπεστρέψαντο τὴν ἀτίμητον πολιτεί-
tiã: sed ⁊ abominant̃ verboq̃ ⁊ tacite in ipis paucos
αν, ἀλλὰ καὶ βδελύσσονται λόγῳ τε καὶ σιγῇ τοὺς ἐν αὐτοῖς ὀλίγους
erga nos legitime dispositos: semp suspicãtes ob infa
πρὸς ἡμᾶς γνησίως διακειμένους, παρ᾽ ἕκαστα ὑφορώμενοι διὰ τῆς δυσ-
matã vitã cito nos dissipaturos officia
κλεεστάτης ἐμβιώσεως διὰ τάχους ἡμᾶς καταστρέψαι τὰ κατορθώ-
recta. ob q̃d ⁊ cõiecturis optime psuasi: hos in omnibꝰ
ματα. διὸ καὶ τεκμηρίοις καλῶς πεπεισμένοι, τούτους κατὰ πάντα

dissentire a nobis modis: ⁊ ꝓuidẽtes ne forte subito po-
δυσνοεῖν ἡμῖν τρόπον, καὶ προνοούμενοι μήποτε αἰφνιδίου με-
stea tumultu instãte nobis impios hos ad ter
τέπειτα ταραχῆς ἐνστάσης ἡμῖν τοὺς δυσσεβεῖς τούτους κατὰ νώ-
gũ ꝓditores ⁊ barbaros habeam⁹ hostes: iussi-
του προδότας καὶ βαρβάρους ἔχωμεν πολεμίους, προστετάχα-
mus simul vt notificata erit epistola hec: eadẽ hora habitã-
μεν ἅμα τῷ προσπεσεῖν τὴν ἐπιστολὴν τήνδε, αὐθωρὶ τοὺς ἐννεμω-
tes cũ vxorib⁹ ⁊ filijs cũ cõtumelia ⁊ supplicijs mit-
μένους σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις μετὰ ὕβρεως καὶ σκυλμῶν ἀπο-
tere ad nos in vinculis ferreis vndiq̃ cõclu-
στεῖλαι πρὸς ἡμᾶς ἐν δεσμοῖς σιδηροῖς πάντοθεν κατακεκλεισ-
sos: ad imedicabilẽ ⁊ ignominiosã decentẽ inimicis cedẽ.
μένους, εἰς ἀνήκεστον καὶ δυσκλεᾶ πρέποντα δυσμενέσι φόνον.
his eñ simul punitis: putam⁹ in futurũ tem-
τούτων γὰρ ὁμοῦ κολασθέντων, διειλήφαμεν εἰς τὸν ἐπίλοιπον χρό-
pus pfecte nobis res in bono statu ⁊ optima dispositiõe
νον τελείως ἡμῖν τὰ πράγματα ἐν εὐσταθείᾳ καὶ βελτίστῃ διαθέσει
constitutũ iri. q̃cũq̃ ãt ꝓtexerit aliquẽ iudeoꝝ a se-
κατασταθήσεσθαι. ὃς δ᾽ ἂν σκεπάσῃ τινὰ τῶν Ἰουδαίων ἀπὸ γηραι-
ne vsq̃ad pueꝝ vsq̃ad lactẽtes: turpissimis tormẽtis pu-
οῦ μέχρι νηπίου μέχρι τῶν ὑπομαστίων, αἰσχίσταις βασάνοις ἀπο-
niet cũ tota domo. nũciare ãt q̃ voluerit: obid
τυμπανισθήσεται πανοικίᾳ. μηνύειν δὲ τὸν βουλόμενον, ἐφ᾽ ᾧ τὴν
substãtiã incidẽtis in penã accipiet: etiã de re-
οὐσίαν τοῦ ἐμπίπτοντος ὑπὸ τὴν εὐθύναν λήψεται, καὶ ἐκ τοῦ βασι-
gali pecunia drachmas duomille: ⁊ libertate coronabi-
λικοῦ ἀργυρίου δραχμὰς δισχιλίας, καὶ τῆς ἐλευθερίας στεφανωθή-
tur. oĩs ãt loc⁹ vbicũq̃ dep̃hẽsus fuerit oĩno occultat⁹ iu-
σεται. πᾶς δὲ τόπος οὗ ἐὰν φωραθῇ τὸ σύνολον σκεπαζόμενος Ἰου-
de⁹: iaccessibilis ⁊ igne cõbust⁹ fiat: ⁊ toti mortali nature
δαῖος, ἄβατος καὶ πυριφλεγὴς γινέσθω, καὶ πάσῃ θνητῇ φύσει
penit⁹ inutilis apparebit in sẽpiternũ tp̃s. ⁊ q̃dẽ epi-
κατὰ πᾶν ἄχρηστος φανήσεται εἰς τὸν ἀεὶ χρόνον. καὶ ὁ μὲν τῆς ἐπι-
stole typus sic scripⁱ erat. oĩno ãt vbi innotuit hic
στολῆς τύπος οὕτως ἐγέγραπτο. πάντῃ δὲ ὅπου προσέπιπτε τοῦ-
iussus: populare cõstitutũ est gẽtib⁹ cõuiuiũ cũ
το τὸ πρόσταγμα, δημοτελὴς συνίστατο τοῖς ἔθνεσιν εὐωχία μετὰ
iubilationib⁹ ⁊ gaudio. tanq̃ inueterata eis diu
ἀλαλαγμῶν καὶ χαρᾶς. ὡσὰν τῆς προκατεσκληρωμένης αὐτοῖς πά-
in mẽte: cũ audacia nũc demõstrata inimicitia.
λαι κατὰ διάνοιαν, μετὰ παρρησίας νῦν ἐκφαινομένης ἀπεχθείας.
at iudeis incessabilis luct⁹ fuit ⁊ lugubris cũ lachry-
τοῖς δὲ Ἰουδαίοις ἄληκτον πένθος ἦν καὶ πανόδυρτος μετὰ δακρύ-
mis clamor cũ gemitib⁹: inflãmato vndiq̃ ipoꝝ corde ge-
ων βοὴ στεναγμοῖς, πεπυρωμένης πάντοθεν αὐτῶν τῆς καρδίας ὀλο-
mẽtũ insperatã subito eis illatã ꝑni-
φυρομένων τὴν ἀπροσδόκητον ἐξαίφνης αὐτοῖς ἐπικριθεῖσαν ὄλεθρί-
tiẽ. que lex: vel vrbs: vel q̃s oĩs habitabilis loc⁹: vel q̃ vie
αν. τίς νομός, ἢ πόλις, ἢ τίς τὸ σύνολον οἰκητὸς τόπος, ἢ τίνες ἀγυι-
plãctu ⁊ luctib⁹ sup eos nõ implebant: sic eñ cũ
αὶ κοπετοῦ καὶ γόων ἐπ᾽ αὐτοῖς οὐκ ἐνεπιπλῶντο; οὕτω γὰρ μετὰ
acerba ⁊ imite aĩa ab his q̃ p ciuitatẽ ducib⁹ vna-
πικρᾶς καὶ ἀνοίκτου ψυχῆς ὑπὸ τῶν κατὰ πόλιν στρατηγῶν ὁμο-
nimiter expellebant: vt ad externa supplicia etiã
θυμαδὸν ἐξαπεστέλλοντο, ὥστε ἐπὶ ταῖς ἐξάλλοις τιμωρίαις καί
aliq̃ inimicoꝝ: accipiẽtes ante oculos cõmunẽ miseri-
τινας τῶν ἐχθρῶν, λαμβάνοντας πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τὸν κοινὸν ἔλε-
cordiã: ⁊ cõsiderãtes incertũ vite statũ: plorarẽt eo-
ον, καὶ λογιζομένους τὴν ἄδηλον τοῦ βίου καταστροφήν, δακρύειν αὐ-
rũ infelicẽ expulsionẽ. ꝑibat eñ senũ multitudo canitie
τῶν τὴν τρισάθλιον ἐξαποστολήν. ἤγετο γὰρ γηραιῶν πλῆθος πολιᾷ
coopertoꝝ ex senectute tarditate pedũ incuruoꝝ ꝑuer-
πεπυκασμένων τὴν ἐκ τοῦ γήρως νωθρότητα ποδῶν ἐπικύφων ἀνα-
sionis ĩpetu violẽte oĩ pudore absq̃ ad velocẽ abuten-
τροπῆς ὁρμῇ βιαίας ἀπάσης αἰδοῦς ἄνευ πρὸς ὀξεῖαν καταχρω-
tiũ itineratiõnẽ. q̃ ãt nuꝑ ad vite cõmunionẽ cõiugalẽ intraue-
μένων πορείαν. αἱ δὲ ἄρτι πρὸς βίου κοινωνίαν γαμικὸν ὑπεληλυ-
rãt thalamũ puelle: pro letitia suscipiẽtes luct⁹: ⁊ pul-
θυῖαι παστὸν νεάνιδες, ἀντὶ τέρψεως μεταλαβοῦσαι γόους, καὶ κό-
uere vnguẽtatã mixtã habẽtes cesariẽ: aperte ãt ducte:
νει τὴν μυροβραχῆ πεφυρμέναι κόμην, ἀκαλύπτως δὲ ἀγόμεναι,
plãctũ p hymeneis vnanimiter incipiebãt: tanq̃ lacerate vexa-
θρῆνον ἀνθ᾽ ὑμεναίων ὁμοθυμαδὸν ἐξῆρχον, ὡς ἐσπαραγμέναι σκυλ-
tionib⁹ alienigenis. vincte ãt populares vsq̃ad in nauẽ imis-
μοῖς ἀλλοεθνέσι. δέσμιαι δὲ δημοσίᾳ μέχρι τῆς εἰς τὸ πλοῖον ἐμ-
sionẽ trahebant cũ violẽtia. ipsiq̃ harũ cõiuges laqueis loco coro-
βολῆς εἵλκοντο μετὰ βίας. οἵ τε τούτων συζυγεῖς βρόχοις ἀντὶ στεφ-
naꝝ sup ceruices implicati cũ florida iuuenili eta-
ῶν τοὺς αὐχένας περιπεπλεγμένοι μετὰ ἀκμαίας νεανικῆς ἡλικί-
te: pro cõuiuio ⁊ adolescẽtiũ ocio reliquos
ας, ἀντὶ εὐωχίας καὶ νεωτερικῆς ῥαθυμίας τὰς ἐπιλοίπους τῶν
nuptiaꝝ dies in luctib⁹ trãsegerũt: ad pedes iã mortẽ viden-
γάμων ἡμέρας ἐν θρήνοις διῆγον, παρὰ πόδας ἤδη τὸν ᾅδην ὁρῶν-
tes positã. abducebant ãt feraꝝ more tracti ꝑuinculoꝝ fer-
τες κείμενον. κατήχθησαν δὲ θηρίων τρόπον ἀγόμενοι σιδηροδέσ-
reoꝝ necessitatib⁹. hi q̃dẽ trãstris nauiũ affixi
μοις ἀνάγκαις. οἱ μὲν τοῖς ζυγοῖς τῶν πλοίων προσηλωμένοι τοὺς
collis: illi ãt sup pedes insolubilib⁹ cõstricti pedicis:
τραχήλους, οἱ δὲ τοὺς πόδας ἀρρήκτοις κατησφαλισμένοι πέδαις,
itẽ ⁊ desuper dẽsa tabula imposita. vt vndi-
ἔτι καὶ τῷ καθύπερθεν πυκνῷ σανιδώματι διακειμένῳ. ὅπως πάν-
q̃ obtenebrati oculis: vitã insidiatoꝝ in omni
τοθεν ἐσκοτισμένοι τοὺς ὀφθαλμούς, ἀγωγὴν ἐπιβούλων ἐν παντὶ
nauigatione acciperẽt. his ãt ad dictũ nauigiũ
τῷ κατάπλῳ λαμβάνωσι. τούτων δὲ ἐπὶ τὴν λεγομένην σχεδίαν
actis ⁊ nauigatione traiecta: sicut sint sanci-
ἀχθέντων καὶ τοῦ παράπλου περανθέντος, καθὼς ἦν δεδογματισ-
tum a rege: iussit eos in ante ciuitatẽ hippo-
μένον τῷ βασιλεῖ, προσέταξεν αὐτοὺς ἐν τῷ πρὸ τῆς πόλεως ἱππο-
dromo castra figere ingẽti existẽte mẽsura: ⁊ ad
δρόμῳ παρεμβαλεῖν ἀπλέτῳ καθεστῶτι περιμέτρῳ, καὶ πρὸς
manifestũ opprobriũ valde opportuno existẽte oĩb⁹ p-
παραδειγματισμὸν ἄγαν εὐκαιροτάτῳ καθεστῶτι πᾶσι τοῖς κα-
gẽtib⁹ in ciuitatẽ: ⁊ ab his ad regionẽ
ταπορευομένοις εἰς τὴν πόλιν, καὶ τοῖς ἐκ τούτων εἰς τὴν χώραν
proficiscẽtib⁹ ad ꝑegrinationẽ. vt neq̃ exercitui ei⁹ cõ-
στελλομένοις πρὸς ἐκδημίαν. πρὸς τὸ μηδὲ ταῖς δυνάμεσιν αὐτοῦ κοι-
municatiõe: neq̃ oĩno dignarẽt muris. postq̃ ãt hoc fac-
νωνεῖν, μηδὲ τὸ σύνολον καταξιῶσαι περιβόλων. ὡς δὲ τοῦτο ἐγε-
tũ est: audiẽs ciuitatis cõtribules clam egrediẽtes
νήθη, ἀκούσας τοὺς ἐκ τῆς πόλεως ὁμοεθνεῖς κρυβῇ ἐκπορευομένους
frequẽtius lugere ignominiosã fratrũ miseriã:
πυκνότερον ἀποδύρεσθαι τὴν ἀκλεᾶ τῶν ἀδελφῶν ταλαιπωρίαν,
iratus iussit ⁊ his simul eodẽ modo diligẽter
διοργισθεὶς προσέταξε καὶ τούτοις ὁμοῦ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπιμελῶς
sicut illis facere: nõ diminutis sup vllũ modũ illo-
ὡς ἐκείνοις ποιῆσαι, μὴ λειπομένοις κατὰ μηδένα τρόπον τῆς ἐκεί-
rũ supplicio: describi ãt oẽ gen⁹ ex nomine. nõ eñ
νων τιμωρίας, ἀπογραφῆναι δὲ πᾶν τὸ φῦλον ἐξονόματος. οὐ γὰρ
ante paulo demonstratã operꝝ laboriosam ser-
τὴν ἔμπροσθεν βραχὺ προδεδηλωμένην τῶν ἔργων κατάπονον λα-
uitutẽ: tortos ãt denũciatis tormẽtis ad finẽ dele-
τρείαν, στρεβλωθέντας δὲ παρηγγελμέναις αἰκίαις τὸ τέλος ἀφανί-
re vni⁹ sub tẽpus diei. facta est q̃dẽ igit hoꝝ
σαι μιᾶς ὑπὸ καιρὸν ἡμέρας. ἐγίνετο μὲν οὖν ἡ τούτων
descriptio cũ acerba festinatiõe ⁊ ambitiosa assessio-
ἀπογραφὴ μετὰ πικρᾶς σπουδῆς καὶ φιλοτίμου προσεδρί-
ne ab ortu solis vsq̃ad occasũ: inexpeditũ accipiẽs
ας ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου μέχρι δυσμῶν, ἀνήνυτον λαμβάνουσα τὸ
finẽ ad dies quadraginta. maxime ãt ⁊ cõtinue rex
τέλος ἐπὶ ἡμέρας τεσσαράκοντα. μεγάλως δὲ καὶ διηνεκῶς ὁ βασι-
gaudio replet⁹: cõuiuia in oĩb⁹ ido-
λεὺς χαρᾷ πεπληρωμένος, συμπόσια ἐπὶ πάντων τῶν εἰδώ-
lis cõstituẽs errãte vltra veritatẽ mẽte ⁊ pro-
λων συνιστάμενος πεπλανημένῃ πόρρω τῆς ἀληθείας φρενὶ καὶ βε-
fano ore: ipsa q̃dẽ muta ⁊ nõ potẽtia eis loqui vel au-
βήλῳ στόματι, τὰ μὲν κωφὰ καὶ μὴ δυνάμενα αὐτοῖς λαλεῖν ἢ ἀρή-
xiliari laudãs: in ãt maximũ deũ nõ decẽtia loquẽs. post
γειν, ἐπαινῶν, εἰς δὲ τὸν μέγιστον θεὸν τὰ μὴ καθήκοντα λαλῶν. μετὰ
ãt predictũ tẽporis interuallũ nũciauerũt scri-
δὲ τὸ προειρημένον τοῦ χρόνου διάστημα προσηνέγκαντο οἱ γραμμα-
be regi: nõ vltra posse iudeoꝝ descriptionẽ
τεῖς τῷ βασιλεῖ, μηκέτι ἰσχύειν τὴν τῶν Ἰουδαίων ἀπογραφὴν
fieri ꝓpter imẽsam coꝝ multitudinẽ: quũ essent in
ποιεῖσθαι διὰ τὴν ἀμέτρητον αὐτῶν πληθύν, καίπερ ὄντων κατὰ
regione plures adhuc: hi q̃dẽ in domib⁹ adhuc exi-
τὴν χώραν τῶν πλειόνων ἔτι, τῶν μὲν κατὰ τὰς οἰκίας ἔτι συνεστηκό-
tes: hi ãt in loco: tanq̃ ĩpossibile existẽte oĩb⁹ in egy-
των, τῶν δὲ κατὰ τόπον, ὡς ἀδυνάτου καθεστῶτος πᾶσι τοῖς ἐπ᾽ Αἰ-
pto ducib⁹. minante ãt ipsis duri⁹ tanq̃ donis
γύπτον στρατηγοῖς. ἀπειλήσαντος δὲ αὐτοῖς σκληρότερον ὡς δεδωρο-
corruptis ad machinatões fuge: cõtigit manifeste ipsũ circa
κοπημένοις εἰς μηχανὴν τῆς ἐκφυγῆς, συνέβη σαφῶς αὐτὸν περὶ
hoc paruisse dicẽtib⁹ cũ demõstratiõe: ⁊ chartã iã
τούτου πεισθῆναι λεγόντων μετὰ ἀποδείξεως, καὶ τὴν χαρτηρίαν ἤδη
⁊ scriptorios calamos in q̃b⁹ vtebant defecisse. hoc ãt
καὶ τοὺς γραφικοὺς καλάμους ἐν οἷς ἐχρῶντο ἐκλελοιπέναι. τοῦτο δὲ
erat opatio auxiliãtis iudeis e celo ꝓuidẽtie inui-
ἦν ἐνέργεια τῆς τοῦ βοηθοῦντος τοῖς Ἰουδαίοις ἐξ οὐρανοῦ προνοίας ἀνι-
cte. tũc vocans hermonẽ ꝑpositũ elephãtoꝝ
κήτου. τότε προσκαλεσάμενος Ἕρμωνα τὸν πρὸς τῇ τῶν ἐλεφάντων
cure: graui plen⁹ ira ⁊ idignatiõe oĩno inuertibi-
ἐπιμελείᾳ, βαρείᾳ μεμεστωμένος ὀργῇ καὶ χόλῳ κατὰ πᾶν ἀμετάθε-
lis: iussit in sequẽti die abũdantib⁹ pugnis thu-
τος, ἐκέλευσεν ὑπὸ τὴν ἐπερχομένην ἡμέραν δαψιλέσι δράκεσι λι-
ris ⁊ vino multo puro oẽs elephãtos pota-
βανωτοῦ καὶ οἴνῳ πλείονι ἀκράτῳ ἅπαντας τοὺς ἐλέφαντας ποτί-
re: q̃ erãt numero q̃ngenti. ⁊ efferatos poculi
σαι, ὄντας τὸν ἀριθμὸν πεντακοσίους. καὶ ἀγριωθέντας τῇ τοῦ πόματος
nimia subministratiõe: adducere ad occursum mortis iudeo-
ἀφθόνῳ χορηγίᾳ, εἰσαγαγεῖν πρὸς συνάντησιν τοῦ μόρου τῶν Ἰουδαί-
rũ. ille q̃dẽ hec iubẽs: versus est ad cõuiuiũ cõgregãs
ων. ὁ μὲν τάδε προστάσσων, ἐτρέπετο πρὸς τὴν εὐωχίαν συναγαγὼν
maxime ex amicis ⁊ exercitu odiose habẽtes cõtra
τοὺς μάλιστα τῶν φίλων καὶ τῆς στρατιᾶς ἀπεχθῶς ἔχοντας πρὸς
iudeos. at elephãtoꝝ ꝑposit⁹ preceptũ apte hermõ
τοὺς Ἰουδαίους. ὁ δὲ ἐλεφαντάρχης τὸ προσταχθὲν ἀραρότως Ἕρμων
adimplebat. atq̃ ad hec ministri ad vesperã exeũtes
συνετέλει. οἵ τε πρὸς τούτοις λειτουργοὶ κατὰ τὴν ἑσπέραν ἐξιόντες
miseroꝝ ligabãt man⁹: ⁊ reliq̃ machina-
τὰς τῶν ταλαιπώρων ἐδέσμευον χεῖρας, τήν τε λοιπὴν ἐμηχανῶν-
bant circa eos securitatẽ: nocturnũ existimãtes simul accepturã ge-
το περὶ αὐτοὺς ἀσφάλειαν, ἔννυχον δόξαντες ὁμοῦ λήψεσθαι τὸ φῦ-
tem terminũ mortis. q̃ ãt oĩ ꝓtectione destituti videbant esse
λον πέρας τῆς ὀλεθρίας. οἱ δὲ πάσης σκέπης ἔρημοι δοκοῦντες εἶ-
gẽtib⁹ iudei: ꝓpẽ vndiq̃ opprimentẽ eos
ναι τοῖς ἔθνεσιν Ἰουδαῖοι, διὰ τὴν πάντοθεν περιέχουσαν αὐτοὺς
cũ vinculis necessitatẽ: oĩpotentẽ dñm ⁊ oĩs potẽ-
μετὰ δεσμῶν ἀνάγκην, τὸν παντοκράτορα κύριον καὶ πάσης δυνά-
tie dominantẽ: misericordẽ deũ coꝝ ⁊ patrẽ: incessabili
μεως δυναστεύοντα, ἐλεήμονα θεὸν αὐτῶν καὶ πατέρα, δυσκαταπαύστῳ
voce oẽs cũ lachrymis inuocauerũt: orãtes quod cõtra se
βοῇ πάντες μετὰ δακρύων ἐπεκαλέσαντο, δεόμενοι τὴν κατ᾽ αὐτῶν
cõuertere cõsiliũ impiũ: ⁊ liberare eos cũ magni-
μεταστρέψαι βουλὴν ἀνοσίαν, καὶ ῥύσασθαι αὐτοὺς μετὰ μεγαλο-
fica apparitione ab ea q̃ erat ad pedes: in ꝓmptu morte. hoꝝ q̃dẽ
μεροῦς ἐπιφανείας ἐκ τοῦ παρὰ πόδας ἐν ἑτοίμῳ μόρου. τούτων μὲν
assidue supplicatio ascẽdit in celũ. at hermõ immites
ἐκτενῶς ἡ λιτανεία ἀνέβαινεν εἰς οὐρανόν. ὁ δὲ Ἕρμων τοὺς ἀνηλεεῖς
elephãtos potũs repletos vini abũdãti
ἐλέφαντας ποτίσας πεπληρωμένους τῆς τοῦ οἴνου πολλῆς
subministratiõe ⁊ thure saturatos: mane ad
χορηγίας καὶ τοῦ λιβάνου μεμεστωμένους, ὄρθριος ἐπὶ τὴν
aulã affuit: de his nũciare regi.
αὐλὴν παρῆν, τὰ περὶ τούτων προσαγγεῖλαι τῷ βασιλεῖ.
at a seculi ipse creationẽ bonã in nocte ⁊ die
τὸ δὲ ἀπ᾽ αἰῶνος χρόνου κτίσμα καλὸν ἐν νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ
cõcessum ab eo q̃ gratificat oĩb⁹ q̃s ipse vult
ἐπιβαλλόμενον ὑπὸ τοῦ χαριζομένου πᾶσιν οἷς ἂν αὐτὸς θελήσῃ
somni ꝑtem misit ad regẽ. ⁊ dulcissimo ⁊ ꝓfũdo cõpre-
ὕπνου μέρος ἀπέστειλε πρὸς τὸν βασιλέα. καὶ ἡδίστῳ καὶ βαθεῖ κατε-
hensus ẽ opatione dñi: iniquo q̃dẽ ꝓposito valde frau-
σχέθη τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ δεσπότου, τῆς ἀθέσμου μὲν προθέσεως πολὺ διεσ-
dat⁹: at ab irreuocabili cogitatiõe maxime decept⁹. at
φαλμένος, τοῦ δὲ ἀμεταθέτου λογισμοῦ μεγάλως διεψευσμένος. οἱ δὲ
iudei prefignatã horã fugientes: sanctũ laudabãt
Ἰουδαῖοι τὴν προσημανθεῖσαν ὥραν διαφυγόντες, τὸν ἅγιον ᾔνουν
deũ suũ. ⁊ iteꝝ orabãt facilẽ: demõstrare magnipotẽ-
θεὸν αὐτῶν. καὶ πάλιν ἠξίουν τὸν εὐκατάλλακτον, δεῖξαι μεγαλο-
tis ei⁹ man⁹ potestatẽ gentib⁹ sup̃bis. media exñte ãt
σθενοῦς αὐτοῦ χειρὸς κράτος ἔθνεσιν ὑπερηφάνοις. μεσούσης δὲ
iã decima hora ferme: q̃ ad excitandũ cõstitut⁹ erat: subi-
ἤδη δεκάτης ὥρας σχεδόν, ὁ πρὸς ταῖς κλήσεσι τεταγμένος, ἀθρό-
to vocatos vidẽs: pupugit accedens regẽ. ⁊ vix
ως τοὺς κλητοὺς ἰδών, ἔνυξε προσελθὼν τὸν βασιλέα. καὶ μόλις
excitãs: nũciauit cõuiuij tp̃s iã ꝑterire:
διεγείρας, ὑπέδειξε τὸν τῆς συμποσίας καιρὸν ἤδη παρατρέχον-
de his sermonẽ faciens. quẽ rex repu-
τα, τὸν περὶ τούτων λόγον ποιούμενος. ὃν ὁ βασιλεὺς λογισά-
tãs ⁊ versus in cõuiuiũ: iussit eos q̃ venerãt
μενος καὶ τραπεὶς εἰς τὸν πότον, ἐκέλευσε τοὺς παραγεγονότ-
in cõuiuiũ corã accũbere se. quo ⁊ facto: hor-
ας εἰς τὴν συμποσίαν ἄντικρυς ἀνακλιθῆναι αὐτοῦ. οὗ καὶ γενομένου, πα-
tabat in cõuiuiũ dedẽtes seipos: ꝑsentẽ cõuiuij summe-
ρῄνει εἰς εὐωχίαν δόντας ἑαυτούς, τὸ παρὸν τῆς συμποσίας ἐπὶ πολὺ
celebrãtes in letitia cõsumere ꝑtem. lõge ãt pro-
γεραιρομένους εἰς εὐφροσύνην καταθέσθαι μέρος. ἐπὶ πλεῖον δὲ προ-
cedente cõuiuio: hermonẽ accersens rex:
βαινούσης τῆς ὁμιλίας, τὸν Ἕρμωνα μεταπεμψάμενος ὁ βασιλεύς,
cũ acerba cõminatiõe interrogauit: quã ob causam ꝑmissi sunt
μετὰ πικρᾶς ἀπειλῆς ἐπυνθάνετο, τίνος ἕνεκεν αἰτίας εἰάθησαν
iudei ꝑsentem diẽ superuiuere. ipso ãt nũciãte
οἱ Ἰουδαῖοι τὴν περιοῦσαν ἡμέραν περιβεβιωκότες. τοῦ δὲ ὑποδείξαν-
nocte iussionẽ ad finẽ ꝑduxisse: ⁊ amicis ei⁹
τος νυκτὸς τὸ προσταγὲν ἐπὶ τέλος ἠγηοχέναι, καὶ τῶν φίλων αὐτοῦ
testimoniũ ꝑhibentib⁹: crudelitatẽ peiorẽ phalaridis habẽs dixit:
προσμαρτυρησάντων, τὴν ὠμότητα χείρονα Φαλάριδος ἐσχηκώς, ἔφη,
hodierno somno grãm habere eos. sine dilatione ãt ad
τῷ τῆς σήμερον ὕπνῳ χάριν ἔχειν αὐτούς. ἀνυπερθέτως δὲ εἰς τὴν
venturã diẽ similiter prepara elephãtos
ἐπιτέλλουσαν ἡμέραν κατὰ τὸ ὅμοιον ἑτοίμασον τοὺς ἐλέφαντας
ad scelestoꝝ iudeoꝝ ꝑnitiem. cũ dixisset ãt rex:
ἐπὶ τὸν τῶν ἀθεμίτων Ἰουδαίων ἀφανισμόν. εἰπόντος δὲ τοῦ βασι-
vltro oẽs cũ gaudio ꝑsentes simul collau-
λέως, ἀσμένως πάντες μετὰ χαρᾶς οἱ παρόντες ὁμοῦ συναι-
dãtes: in ꝓpriã domũ vnusq̃sq̃ reuersi sũt. ⁊ nõ tã
νέσαντες, εἰς τὸν ἴδιον οἶκον ἕκαστος ἀνέλυσε. καὶ οὐχ οὕτως
in somno cõsumpserũt tp̃s noctis: q̃ in
εἰς ὕπνον κατεχρήσαντο τὸν χρόνον τῆς νυκτός, ὡς εἰς τὸ
oĩmodas excogitãdo miseris existimatis illusiones.
παντοίους μηχανᾶσθαι τοῖς ταλαιπώροις δοκοῦσιν ἐμπαιγμούς.
dudũ ãt gall⁹ cãtauerat matutin⁹: ⁊ bestias cũ armasset her-
ἄρτι δὲ ἀλεκτρυὼν ἐκέκραγεν ὄρθριος, καὶ τὰ θηρία καθωπλικὼς ὁ Ἕρ-
mõ in magno porticu expectabat: q̃ ãt p ciuitatẽ multitudo
μων ἐν τῷ μεγάλῳ περιστύλῳ διεκίνει, τὰ δὲ κατὰ τὴν πόλιν πλήθη,
cõgregata erat ad miserandũ spectaculũ expectãs aurorã
συνήθροιστο πρὸς τὴν οἰκτροτάτην θεωρίαν προσδοκῶντα τὴν πρωΐαν
cũ auiditate. at iudei in indiuisibili animo suspẽsi tp̃e:
μετὰ σπουδῆς. οἱ δὲ Ἰουδαῖοι κατὰ τὸν ἀμερῆ ψυχουλκούμενοι χρόνον
multilachryma supplicatiõe i cãticis luctuosis tendẽtes man⁹ in
πολυδάκρυον ἱκετείαν ἐν μέλεσι γοεροῖς τείνοντες τὰς χεῖρας εἰς τὸν
celũ orabãt maximũ deũ: iteꝝ eis auxiliari breui. nõdũ
οὐρανὸν ἐδέοντο τοῦ μεγίστου θεοῦ, πάλιν αὐτοῖς βοηθῆσαι συντόμως. οὔπω
ãt solis radij spargebant: ⁊ rege amicos excipien-
δὲ ἡλίου βολαὶ κατεσπείροντο, καὶ τοῦ βασιλέως τοὺς φίλους ἐκδεχομέ-
te: hermõ adstãs: vocabat ad exitũ ostendens volũ-
νου, ὁ Ἕρμων παραστάς, ἐκάλει πρὸς τὴν ἔξοδον ὑποδεικνύων τὸ πρό-
tatẽ regis in ꝓmptu esse. ille ãt cũ pcepisset
θυμον τοῦ βασιλέως ἐν ἑτοίμῳ κεῖσθαι. τοῦ δὲ ἀποδεξαμένου
⁊ obstupuisset in iniquo exitu: oĩno ignorã-
καὶ καταπλαγέντος ἐπὶ τῇ παρανόμῳ ἐξόδῳ, κατὰ πᾶν ἀγνω-
tia detent⁹ querebat: q̃ causa obq̃ hoc il-
σίᾳ κεκρατημένος ἐπυνθάνετο, τί τὸ πρᾶγμα ἐφ᾽ οὗ τοῦτο αὐτῷ
li cũ festinatiõe cõfectũ est. hoc ãt erat opatio effecto-
σπουδῆς τετέλεσται. τοῦτο δὲ ἦν ἡ ἐνέργεια τοῦ πάν-
rũ dominãtis dei: coꝝ q̃ pri⁹ illi excogitata fuerãt obliuionẽ
τα δεσποτεύοντος θεοῦ, τῶν πρὶν αὐτῷ μεμηχανευμένων λήθην

in mẽte ponẽtis. nũciauit hermõ ⁊ oẽs ami
κατὰ διάνοιαν ἐντεθεικότος. ὑπεδείγνυεν ὁ ἕρμων καὶ πάντες οἱ φί-
ci: feras ⁊ exercit⁹ patos esse rex fm tuã
λοι, τὰ θηρία καὶ τὰς δυνάμεις ἡτοιμάσθαι βασιλεῦ κατὰ τὴν σὴν
instãs ꝓpositũ.ille ãt in dictis replet⁹ graui ira: eo ꝙ
ἐκτενῆ πρόθεσιν. ὁ δὲ ἐπὶ τοῖς ῥηθεῖσι πληρωθεὶς βαρεῖ χόλω, διὰ τὸ
circa hec ꝓuidẽtia dei dissipa fuisset oĩs ei⁹ cogitat⁹: intu-
περὶ τούτων προνοίᾳ θεοῦ διεσκεδάσθαι πᾶν αὐτοῦ τὸ νόημα, ἐνατενί-
ens cũ minis dixit. ꝙtꝙt parẽtes affuerũt aut filiorꝫ filij:
σας μετὰ ἀπειλῆς εἶπεν. ὅσοι γονεῖς παρῆσαν ἢ παίδων γόνοι,
hunc bestijs ferocib⁹ pauerũt abũdantẽ cibũ pro irreprehẽ-
τήνδε θηρσὶν ἀγρίοις ἐσκεύασαν δαψιλῆ θοίναν ἀντὶ τῶν ἀνεγκλή-
sibilib⁹ mihi ⁊ maiorib⁹ meis: pre se ferẽtib⁹ cõtinuã firmã fi-
των ἐμοὶ καὶ προγόνοις ἐμοῖς ἀποδεδειγμένων ὁλοσχερῆ βεβαίαν πί-
dẽ eminẽter iudeis. ꝙꝙ siꝙdẽ nõ ob simul educatiõis amorẽ
στιν ἐξόχως ἰουδαίων. καίπερ εἰ μὴ διὰ τὴν τῆς συντροφίας στοργὴν
⁊ necessitatis: vita pro his ꝓuare deberes.sic hermõ inspera
καὶ τῆς χρείας, τὸ ζῆν ἀντὶ τούτων ἐστερήθης. οὕτως ὁ ἕρμων ἀπροσδό-
tam ꝑiculosam sustinuit cõminationẽ. ⁊ aspectu ⁊ vul
κητον ἐπικίνδυνον ὑπήνεγκεν ἀπειλήν. καὶ τῇ ὁράσει καὶ τῷ προσώ-
tu turbat⁹ est. vnusꝗsꝗ ãt amicorꝫ cũ tristitia erubescebãt: cõ
πῳ συνεστάλη. ὁ καθεὶς δὲ τῶν φίλων σκυθρωπῶς ὑπεκρέων, τοὺς συ
gregatos dimiserũt quẽlibet ad ꝓpriũ negociũ. ipi ꝗꝫ iu
νηθροισμένους ἀπέλυσαν ἕκαστον ἐπὶ τὴν ἰδίαν ἀσχολίαν. οἵ τε ἰου-
dei ea ꝗ̃ a rege audiẽtes: illustrẽ deũ dñm
δαῖοι τὰ παρὰ τοῦ βασιλέως ἀκούσαντες, τὸν ἐπιφανῆ θεὸν κύριον
regẽ regũ laudabãt: ⁊ hanc opẽ ab eo cõse
βασιλέα τῶν βασιλέων ᾔνουν, καὶ τῆσδε τῆς βοηθείας αὐτοῦ τετευ
cuti. fm ãt has leges rex cõstituẽs rursus
χότες. κατὰ δὲ τοὺς τοὺς νόμους ὁ βασιλεὺς συστησάμενος πάλιν
conuiuiũ: ad letitiã verti hortabat. at hermo
τὸ συμπόσιον, εἰς εὐφροσύνην τραπῆναι παρεκάλει. τὸν δὲ ἕρμω-
nẽ aduocãs cũ minis dixit. quotiẽs tibi oportet de
να προσκαλεσάμενος μετὰ ἀπειλῆς εἶπεν. ποσάκις σοι δεῖ περὶ
his ipis imperare infelicissime: elephãtos adhuc ⁊ nũc
τούτων αὐτῶν προστάττειν ἀθλιώτατε; τοὺς ἐλέφαντας ἔτι καὶ νῦν
arma in crastinũ ad iudeorꝫ ꝑnitiẽ. at
καθόπλισον εἰς τὴν αὔριον ἐπὶ τὸν τῶν ἰουδαίων ἀφανισμόν. οἱ δὲ
simul discũbentes cognati icõstantẽ mentẽ ei⁹ admirãtes: ꝓta
συνανακείμενοι συγγενεῖς τὴν ἀσταθῆ διάνοιαν αὐτοῦ θαυμάζοντες, προ
lerũt hec. rex: vsꝗ quo tãꝗ̃ insensatos nos tẽ-
εφέροντο τάδε. βασιλεῦ, μέχρι τίνος ὡς ἀλόγους ἡμᾶς διαπειρά-
tas: iubẽs iã tertio eos delere: ⁊ iterꝫ in
ζεις, προστάσσων ἤδη τρίτον αὐτοὺς ἀφανίσαι, καὶ πάλιν ἐπὶ τῶν
rebus ex mutatione reuocãs a te sancita: quorꝫ grã
πραγμάτων ἐκ μεταβολῆς ἀναλύων τὰ σοὶ δεδογμένα; ὧν χάριν ἡ
ciuitas ob expectatiõẽ tumultuat. ⁊ adaucta cõuersionib⁹: iã
πόλις διὰ τὴν προσδοκίαν ὀχλεῖ. καὶ πληθύνουσα συστροφαῖς, ἤδη
⁊ periclitat sepe diripi. vnde in oĩb⁹ phala-
καὶ κινδυνεύει πολλάκις διαρπασθῆναι. ὅθεν ὁ κατὰ πάντα φαλα-
ris rex implet⁹ inscitia: ⁊ factas ad cõsi-
ρις βασιλεὺς ἐμπλησθεὶς ἀλογιστίας, καὶ τὰς γινομένας πρὸς ἐπι-
derationẽ iudeorꝫ in ipo mutationes aĩe nihili esti
σκοπὴν τῶν ἰουδαίων ἐν αὐτῷ μεταβολὰς τῆς ψυχῆς παρ᾽ οὐδὲν ἡ-
mãs: nõ iniciatũ firmiter iusiurãdũ determinãs: hos ꝗdẽ sine
γούμενος, ἀτελέστατον βεβαίως ὅρκον ὁρισάμενος, τούτους μὲν ἀνυπερ
dilatione missurꝫ in īfernũ in genib⁹ ⁊ pedib⁹ ferarũ punitos: dii
θέτως πέμψειν εἰς ᾅδην ἐν γόνασι καὶ ποσὶ θηρίων ᾐκισμένους, ἐπι
cenũ exercitũ ãt cõtra iudeã solo equatã igne ⁊ hasta po-
στρατεύσαντα δὲ ἐπὶ τὴν ἰουδαίαν ἰσόπεδον πυρὶ καὶ δόρατι θήσε
siturꝫ velociter: ⁊ inaccessibilẽ illorꝫ nobis tẽpliũ igne ꝓstratũ velo
σθαι διὰ τάχους, καὶ τὸν ἄβατον αὐτῶν ἡμῖν ναὸν πυρὶ πρηνέα τά-
citate ꝑficientiũ illic sacrificia in oẽ tps cõstitu
χει τῶν συντελούντων ἐκεῖ θυσίας εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον κατασή
turꝫ. tũc leti discẽdẽtes amici ⁊ cognati cũ
σειν. τότε περιχαρεῖς ἀναλύσαντες οἱ φίλοι καὶ συγγενεῖς μετὰ
fide: disposuerũt exercit⁹ in opportunissimis locis
πίστεως, διέταξαν τὰς δυνάμεις ἐπὶ τοὺς εὐκαιροτάτους τόπους
ciuitatis ad obseruatiõẽ. at elephãtorꝫ ꝑposit⁹ feras ferme vt sic
τῆς πόλεως πρὸς τήρησιν. ὁ δὲ ἐλεφαντάρχης τὰ θηρία σχεδὸν ὡς εἰ-
dicã in opus insanũ adducẽs: odoratissimis poculis vino
πεῖν εἰς κατάστημα μανιῶδες ἀγηοχώς, εὐωδεστάτοις πόμασιν οἴνῳ

thure cõmixto horribiliter ꝑatas ꝑparationib⁹ circa aurorã:
λελιβανωμένῳ φοβερῶς κεκοσμημένα κατασκευαῖς περὶ τὴν ἕω,
ciuitate iã multitudinib⁹ innumerabilib⁹ in hippodromo ple
τῆς πόλεως ἤδη πλήθεσιν ἀναριθμήτοις κατὰ τοῦ ἱπποδρόμου κα-
na: intrãs ad aulã ad cõstitutũ: incitauit
ταμεμεστωμένης, εἰσελθὼν εἰς τὴν αὐλὴν ἐπὶ τὸ προκείμενον, ὤτρυνε
regẽ. ille ãt ira graui implẽs impiã mentẽ: omni
τὸν βασιλέα. ὁ δὲ ὀργῇ βαρείᾳ γεμίσας δυσσεβῆ φρένα, παντὶ τῷ
mole cũ feris exiuit: volẽs immiti corde ⁊
βάρει σὺν τοῖς θηρίοις ἐξώρμησε, βουλόμενος ἀτρώτῳ καρδίᾳ καὶ
pupillis oculorꝫ aspicere laboriosã ⁊ miserã pre
κόραις ὀφθαλμῶν θεάσασθαι τὴν ἐπίπονον καὶ ταλαίπωρον τῶν προ
dictorꝫ subuersionẽ. iã xo elephãtorꝫ egredientiũ circa por
σεσημασμένων καταστροφήν. ὡς δὲ τῶν ἐλεφάντων ἐξιόντων περὶ πύ-
tã ⁊ subsequẽtis armati exercit⁹: et multitudinis illi-
λην καὶ τῆς συνεπομένης ἐνόπλου δυνάμεως, τῆς τε τοῦ πλήθους πο
neris puluerẽ vidẽtes: ⁊ horrisonũ tumultũ audiẽtes iu
ρείας κονιορτὸν ἰδόντες, καὶ βαρυηχῆ θόρυβον ἀκούσαντες, οἱ ἰου-
dei: vltimũ vite momẽtũ ipis illud existimãtes esse finẽ
δαῖοι, ὑστάτην βίου ῥοπὴν αὐτοῖς ἐκείνην δόξαντες εἶναι τὸ τέλος τῆς
miserrime expectatiõis: ad miseratiõẽ ⁊ luct⁹ versi: osculaban
ἀθλιωτάτης προσδοκίας, εἰς οἶκτον καὶ γόους τραπέντες, κατεφί-
tur se ad inuicẽ cõplicitũ cognatis in col-
λουν ἀλλήλους περιπλεκόμενοι τοῖς συγγενέσιν ἐπὶ τοὺς τραχή-
la ꝓcumbẽtes: parẽtes filijs ⁊ matres puellis. alie ãt
λους ἐπιπίπτοντες, γονεῖς παισὶ καὶ μητέρες νεάνισιν. ἕτεραι δὲ
nuꝑgenitos ad vbera habẽtes īfantes vltimũ sugẽtes lac. at
νεογνὰ πρὸς μαστοὺς ἔχουσαι βρέφη τελευταῖον ἕλκοντα γάλα. οὐ
ꝗ̃ ⁊ pri⁹ eis facta auxilia de ce
μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τὰς ἔμπροσθεν αὐτῶν γεγενημένας ἀντιλήψεις ἐξ οὐ-
lo cognoscẽtes: pronos vnanimiter ꝓijciẽtes seipos ⁊ in
ρανοῦ συνιδόντες, πρηνεῖς ὁμοθυμαδὸν ῥίψαντες ἑαυτοὺς καὶ τὰ νή-
fantes amouẽtes ab vberib⁹: clamauerũt voce magna valde:
πια χωρίσαντες τῶν μαστῶν, ἀνεβόησαν φωνῇ μεγάλῃ σφόδρα,
vniuersũ principi supplicãtes: misereri cũ apparitiõe
τὸν τῆς ἁπάσης δυναστείας ἱκετεύοντες, οἰκτεῖραι μετὰ ἐπιφανείας
eorꝫ iã ad portas mortis cõstitutorꝫ. eleazar⁹ ãt ꝗdã vir
αὐτοὺς ἤδη πρὸς πύλαις ᾅδου καθεστῶτας. ἐλεάζαρος δέ τις ἀνὴρ
insignis eorꝫ ꝗ ex regione sacerdotũ: i senectute etatẽ
ἐπίσημος τῶν ἀπὸ τῆς χώρας ἱερέων, ἐν πρεσβείῳ τὴν ἡλικίαν
iã fortit⁹: ⁊ oĩ ꝗ̃ fm vitã virtute ornat⁹: eos ꝗ
ἤδη λελογχώς, καὶ πάσῃ τῇ κατὰ τὸν βίον ἀρετῇ κεκοσμημένος, τοὺς
circa se cõprimẽs seniores ab inuocãdo sanctũ deũ:
περὶ αὐτὸν καταστείλας πρεσβυτέρους ἐπικαλεῖσθαι τὸν ἅγιον θεόν,
orauit hec. rex magnipotẽs: altissime: oĩps de⁹:
προσηύξατο τάδε. βασιλεῦ μεγαλοκράτωρ, ὕψιστε, παντοκράτωρ θεέ,
oẽm gubernãs in misericordijs creaturã: inspice in abraam
τὴν πᾶσαν διακυβερνῶν ἐν οἰκτιρμοῖς κτίσιν, ἔπιδε ἐπὶ ἀβραὰμ
semẽ: in sanctificati filios iacob: partis sanctificate tue po
σπέρμα, ἐπὶ ἡγιασμένου τέκνα ἰακώβ, μερίδος ἡγιασμένης σου λα-
pulũ i ꝑegrina tra ꝑegrinũ iniuste ꝑeuntẽ pater. tu pharaonẽ abũdantẽ
ὸν ἐν ξένῃ γῇ ξένον ἀδίκως ἀπολλύμενον πάτερ. σὺ φαραὼ πληθύνοντα
currib⁹ olim egypti hui⁹ ꝑncipẽ sublatũ immiti auda
ἅρμασι τὸ πρὶν αἰγύπτου ταύτης δυνάστην ἐπαρθέντα ἀνόμῳ θρα-
cia ⁊ lingua magniloqua: cũ supbo exercitu mari vin-
σεῖ καὶ γλώσσῃ μεγαλορρήμονι, σὺν τῇ ὑπερηφάνῳ στρατιᾷ ποντοβρό-
ctos perdidisti: lucẽ ostẽdens mie israel generi. tu im
χους ἀπώλεσας, φέγγος ἐπιφάνας ἐλέους ἰσραὴλ γένει. σὺ τὸν ἀνα-
mẽsis exercitib⁹ superbientẽ senacherib grauẽ assyriorꝫ re-
ριθμήτοις δυνάμεσι γαυρωθέντα σενναχηρεὶμ βαρὺν ἀσσυρίων βασι-
gẽ: lancea oẽm subditã iã accipientẽ terrã: ⁊ ela-
λέα, δόρατι τὴν πᾶσαν ὑποχείριον ἤδη λαβόντα γῆν, καὶ μετεωρι-
tum cõtra sctãm tuã ciuitatẽ: grauia loquentẽ supbia ⁊ au-
σθέντα ἐπὶ τὴν ἁγίαν σου πόλιν, βαρέα λαλοῦντα κόμπῳ καὶ θρά-
dacia: tu dñe fregisti. manifestã demõstrãs gẽtib⁹ multis tuã
σει, σὺ δέσποτα ἔθραυσας. ἔκδηλον δεικνὺς ἔθνεσι πολλοῖς τὸ σὸν
potentiã. tu in babylonia tres socios igni ani
κράτος. σὺ τοὺς κατὰ τὴν βαβυλωνίαν τρεῖς ἑταίρους πυρὶ τὴν ψυ-
mã volũtarie tradẽtes vt nõ seruirẽt vanis: igni
χὴν αὐθαιρέτως δεδωκότας εἰς τὸ μὴ λατρεῦσαι τοῖς κενοῖς, διάπυ-
tũ rorefaciẽs caminũ: liberasti vsꝗ ad capillũ illesos: flãmã
ρον δροσίσας κάμινον, ἐρρύσω μέχρι τριχὸς ἀπημάντους, φλόγα

oĩbus immittẽs aduersarijs. tu calũnijs inuidie leo-
πᾶσιν ἐπιπέμψας τοῖς ὑπεναντίοις. σὺ τὸν διαβολαῖς φθόνου λέου-
nib⁹ in terra ꝓiectũ feris cibũ danielẽ ad lucẽ reduxisti icolumẽ.
σι κατὰ γῆς ῥιφέντα θηρσὶ βορὰν δανιὴλ εἰς φῶς ἀνήγαγες ἀσινῆ.
et in mari educati in vẽtre ceti ionã liquescentẽ icessanter: ille-
τόν τε βυθοτρεφοῦς ἐν γαστρὶ κήτους ἰωνᾶν τηκόμενον ἀφειδῶς, ἀπή-
sum oĩb⁹ familiarib⁹ demõstrasti pr. ⁊ nũc maloꝝ detestator. misericors.
μαντον πᾶσιν οἰκείοις ἀνέδειξας πάτερ. καὶ νῦν μισύβρι. πολυέλεε.
oĩm ꝓtector. cito appare his ꝗ ex israel genere:
τῶν ὅλων σκεπαστά. τὸ τάχος ἐπιφάνηθι τοῖς ἀπὸ ἰσραὴλ γένους,
ab ãt abominatis scelestis gẽtib⁹ afflictis. si ãt impietatib⁹
ὑπὸ δὲ ἐβδελυγμένων ἀνόμων ἐθνῶν ὑβριζομένοις. εἰ δὲ ἀσεβείαις
fm ꝑegrinationẽ vita nr̃a cõstricta ẽ liberãs nos de ini
κατὰ τὴν ἀποικίαν ὁ βίος ἡμῶν ἐνέσχηται, ῥυσάμενος ἡμᾶς ἀπὸ ἐχ-
micorꝫ manu: vt volueris dñe perde nos morte. nõ va
θρῶν χειρός, ὡς προαιρῇ δέσποτα ἀπόλεσον ἡμᾶς μόρῳ. μὴ τοῖς μα-
nis vana sapientes benedicãt in dilectorꝫ
ταίοις οἱ ματαιόφρονες εὐλογησάτωσαν ἐπὶ τῇ τῶν ἠγαπημένων
a te ꝑditione dicẽtes: neꝗ de⁹ illorꝫ liberauit eos. tu ãt
σου ἀπωλείᾳ λέγοντες, οὐδὲ ὁ θεὸς αὐτῶν ἐρρύσατο αὐτούς. σὺ δὲ
oẽm fortitudinẽ ⁊ potẽtiã habẽs oẽm sẽpiterne: nũc ꝓspice. mise
ὁ πᾶσαν ἀλκὴν καὶ δυναστείαν ἔχων ἅπασαν αἰώνιε, νῦν ἔπιδε. ἐλέη-
rere nr̃i ꝗ ꝑ iniuriã iniquorꝫ iniustã e vita summouemur ad
σον ἡμᾶς τοὺς καθ᾽ ὕβριν ἀνόμων ἀλόγιστον ἐκ τοῦ ζῆν μεθισταμένους ἐν
insidiatorꝫ morẽ. admirent ãt gẽtes tuã virtutẽ inuictã hodie
ἐπιβούλων τρόπῳ. πτηξάτω δὲ ἔθνη σὴν δύναμιν ἀνίκητον σήμερον
venerãde: potẽtiã habẽs in. saluatõe iacob generis. orat te oĩs
ἔντιμε, δύναμιν ἔχων ἐπὶ σωτηρίᾳ ἰακὼβ γένους. ἱκετεύει σε τὸ πᾶν
multitudo infantũ ⁊ horꝫ parẽtes cũ lachrymis. demõstret
πλῆθος τῶν νηπίων καὶ οἱ τούτων γονεῖς μετὰ δακρύων. δειχθήτω
oĩbus gẽtib⁹ ꝙ nobiscũ es dñe: ⁊ nõ auertisti fa-
πᾶσιν ἔθνεσιν ὅτι μεθ᾽ ἡμῶν εἶ κύριε, καὶ οὐκ ἀπέστρεψας τὸ πρόσω-
ciẽ tuã a nobis. sed sicut dixisti: ꝗ neꝗ in terra inimicorꝫ
πόν σου ἀφ᾽ ἡμῶν. ἀλλὰ καθὼς εἶπας, ὅτι οὐδ᾽ ἐν τῇ γῇ τῶν ἐχθρῶν
suorꝫ existẽtes cõtẽpsisti eos: sic adimple dñe. at eleazaro
αὐτῶν ὄντων ὑπερεῖδες αὐτούς, οὕτως ἐπιτέλεσον κύριε. τοῦ δὲ ἐλεαζάρου
desinẽte iã ab oratione: rex cũ feris ⁊ om-
λήγοντος ἄρτι τῆς προσευχῆς, ὁ βασιλεὺς σὺν τοῖς θηρίοις καὶ παν-
ni exercit⁹ horrore fm hippodromũ aderat.
τὶ τῷ τῆς δυνάμεως φρυάγματι κατὰ τὸν ἱππόδρομον παρῆν.
⁊ aspiciẽtes iudei: valde in celũ exclamauerũt: adeo vt ⁊
καὶ θεωρήσαντες οἱ ἰουδαῖοι, μέγα εἰς οὐρανὸν ἀνέκραξαν, ὥστε καὶ
adiacẽtes cõualles simul sonãtes continuũ luctũ
τοὺς παρακειμένους αὐλῶνας συνηχήσαντας ἀκατάσχετον οἰμωγὴν
facerẽt cũ vniuerso exercitu. tũc gloriosus. oĩps
ποιῆσαι παντὶ τῷ στρατοπέδῳ. τότε ὁ μεγαλόδοξος. παντοκράτωρ
⁊ verax de⁹: ostendẽs sanctã suã faciẽ: apuit ce-
καὶ ἀληθινὸς θεός, ἐπιφάνας τὸ ἅγιον αὐτοῦ πρόσωπον, ἠνέωξε τὰς οὐρα-
li portas. a ꝗb⁹ inclyti duo terribiles aspectu angeli descẽde
νοῦ πύλας. ἐξ ὧν δεδοξασμένοι δύο φοβεροειδεῖς ἄγγελοι κατέβη-
rũt manifesti oĩb⁹ ꝑterꝗ̃ iudeis. ⁊ restiterũt. ⁊ exer
σαν φανεροὶ πᾶσι πλὴν τοῖς ἰουδαίοις. καὶ ἀντέστησαν. καὶ τὴν δύνα-
citũ hostiũ repleuerũt turbatione ⁊ timore: ⁊ imobilib⁹
μιν τῶν ὑπεναντίων ἐπλήρωσαν ταραχῆς καὶ δειλίας, καὶ ἀκινήτοις
ligauerũt pedicis. ⁊ horrẽs etiã regis corp⁹ factũ est:
ἔδησαν πέδαις. καὶ ὑπόφρικον καὶ τὸ τοῦ βασιλέως σῶμα ἐγενήθη,
⁊ obliuio audaciã ei⁹ grauẽ cepit. ⁊ cõuerterũt be
καὶ λήθη τὸ θράσος αὐτοῦ τὸ βαρύθυμον ἔλαβε. καὶ ἀπέστρεψαν τὰ θη-
stias aduersus cõsequẽtes armatos exercit⁹. ⁊ cõculcabãt il-
ρία ἐπὶ τὰς συνεπομένας ἐνόπλους δυνάμεις. καὶ κατεπάτουν αὐ-
los ⁊ interficiebãt. ⁊ cõuersa est regis ira in miam ⁊
τοὺς καὶ ὠλόθρευον. καὶ μετεστράφη τοῦ βασιλέως ἡ ὀργὴ εἰς οἶκτον καὶ
lachrymas pro ijs ꝗ̃ pri⁹ a se excogitata fuerãt. audiẽs em̃
δάκρυα ὑπὲρ τῶν ἔμπροσθεν αὐτῷ μεμηχανημένων. ἀκούσας γὰρ
clamorẽ: ⁊ vidẽs ꝓnos oẽs in ꝑditionẽ: la-
τῆς κραυγῆς, καὶ συνιδὼν πρηνεῖς ἅπαντας εἰς τὴν ἀπώλειαν, δα-
chrymãs cũ ira amicis minabat dicẽs. rege abutimi-
κρύσας μετὰ ὀργῆς τοῖς φίλοις διηπείλειτο λέγων. παραβασιλεύ-
ni: ⁊ tyrãnos trãsgressi estis crudelitate. ⁊ me ipm vr̃m
ετε, καὶ τυράννους ὑπερβεβήκατε ὠμότητι. καὶ ἐμὲ αὐτὸν τὸν ὑμῶν
bñfactorẽ conamini a ꝑncipatu iã ⁊ aĩa submouere
εὐεργέτην ἐπιχειρεῖτε τῆς ἀρχῆς ἤδη καὶ τοῦ πνεύματος μεθιστᾶν

clam machinãtes ꝗ nõ expediũt regno. ꝗs eos ꝗ obti
λάθρα μηχανώμενοι τὰ μὴ συμφέροντα τῇ βασιλείᾳ. τίς τοὺς κρα-
nuerũt nr̃e in fide regionis munitiones: domo remo
τήσαντας ἡμῶν ἐν πίστει τὰ τῆς χώρας ὀχυρώματα, τῆς οἰκίας ἀπο-
uens vnũquẽꝗ iniuste cõgregauit huc: ꝗs eos ꝗ a ꝑncipio beniuolẽtia erga
στήσας ἕκαστον ἀλόγως ἤθροισεν ἐνθάδε, τίς τοὺς ἐξ ἀρχῆς εὐνοίᾳ πρὸς
nos in oĩb⁹ supant oẽs gẽtes: ⁊ ꝗ laborio
ἡμᾶς κατὰ πάντα διαφέροντας πάντων ἐθνῶν, καὶ τοὺς χει-
sissima sepe hoĩm suscepẽrũt ꝑicula: sic
ρίστους πλεονάκις ἀνθρώπων ἐπιδεδεγμένους κινδύνους, οὕτως
iniꝗs implicuit supplicijs: soluite. dissoluite iniusta vin
ἀθέσμοις περιέβαλεν αἰκίαις; λύσατε. ἐκλύσατε ἄδικα δε-
cula. ad ꝓpria cũ pace dimittite: ante facta
σμά. εἰς τὰ ἴδια μετ᾽ εἰρήνης ἐξαποστείλατε, τὰ προπεπραγμένα
euitantes. dimittite filios oĩpotẽtis cele-
παραιτησάμενοι. ἀπολύσατε τοὺς υἱοὺς τοῦ παντοκράτορος ἐπουρα-
stis dei viuẽtis. ꝗ a nr̃is vsꝗ nũc maiorib⁹ incolumẽ
νίου θεοῦ ζῶντος. ὃς ἀφ᾽ ἡμετέρων μέχρι τοῦ νῦν προγόνων ἀπαράποδι-
cũ glĩa statũ exhibet nr̃is negocijs. ille
στον μετὰ δόξης εὐστάθειαν παρέχει τοῖς ἡμετέροις πράγμασιν. ὁ
ꝗdẽ igit hec dixit. ipi ãt in indiuisibili tpe soluti: sanctũ saluatorẽ
μὲν οὖν ταῦτα ἔλεξεν. οἱ δὲ ἐν ἀμερεῖ χρόνῳ λυθέντες, τὸν ἅγιον σωτῆ-
deũ suũ bñdicebãt: nuꝑ mortẽ euadẽtes. postea rex
ρα θεὸν αὐτῶν εὐλόγουν, ἄρτι τὸν θάνατον ἐκπεφευγότες. εἶτα ὁ βασι-
in ciuitatẽ reuersus: ꝓfectũ redituũ accer-
λεὺς εἰς τὴν πόλιν ἀπαλλαγείς, τὸν ἐπὶ τῶν προσόδων προσκαλε-
sens: iussit vina ꝗꝫ ⁊ reliqua ad cõuiuiũ necessaria
σάμενος, ἐκέλευσεν οἴνους τε καὶ τὰ λοιπὰ πρὸς εὐωχίαν ἐπιτήδεια
iudeis ꝓbere ad dies septẽ: iudicãs eos in quo loco
τοῖς ἰουδαίοις χορηγεῖν ἐπὶ ἡμέρας ἑπτά, κρίνας αὐτοὺς ἐν ᾧ τόπῳ
putauerãt mortẽ suscipere: in hoc in letitiã omni so-
ἔδοξαν τὸν ὄλεθρον ἀναλαμβάνειν, ἐν τούτῳ ἐν εὐφροσύνῃ πάσῃ σω-
teria celebrare. tũc ꝗ pri⁹ cõtumelijs affectũ erãt ⁊ ꝓpe mortẽ: poti⁹ ãt
τήρια ἄγειν. τότε οἱ πρὶν ἐπονείδιστοι καὶ πλησίον ᾅδου, μᾶλλον δ᾽
in ipa ambulauerãt: pro acerba ⁊ lugubri morte: cõuiuiũ
ἐπ᾽ αὐτῷ βεβηκότες, ἀντὶ πικροῦ καὶ δυσαιάκτου μόρου, κώθωνα
salutare cõstituẽtes: ad mortẽ ipis ⁊ sepulturã deputa
σωτήριον συστησάμενοι, τὸν εἰς πτῶσιν αὐτοῖς καὶ τάφον ἡτοιμασμέ-
tũ locũ tentorijs diuiserũt pleni gaudio. finiẽ-
νον τόπον κλισίαις κατεμερίσαντο πλήρεις χαρμονῆς. καταλήξαν-
tes ãt luct⁹ gemitosũ cantũ: resumpserũt cantũ patriũ: saluatorẽ
τες δὲ θρήνου πανόδυρτον μέλος, ἀνέλαβον ᾠδὴν πάτριον, τὸν σωτῆ-
⁊ miraculorꝫ factorẽ laudãtes deũ. luctũ ꝗꝫ oẽm ⁊ gemitũ repel
ρα καὶ τερατοποιὸν αἰνοῦντες θεόν. οἰμωγήν τε πᾶσαν καὶ κωκυτὸν ἀπω-
lentes: choreas cõstituerũt letitie pacifice signũ. eodẽmõ
σάμενοι, χοροὺς συνίσταντο εὐφροσύνης εἰρηνικῆς σημεῖον. ὡσαύτως
ãt et rex ꝑ his symposiũ magnũ cõgregãs: incessanter
δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς περὶ τούτων συμπόσιον βαρὺ συναγαγών, ἀδια-
in celũ cõfitebat magnifice pro inopina
λείπτως εἰς οὐρανὸν ἀνθωμολογεῖτο μεγαλοπρεπῶς ἐπὶ τῇ παραδό-
ta facta ei saluatione. ꝗ ꝗꝫ pri⁹ in ꝑditionẽ ⁊ auiũ escã
ξως γενηθείσῃ αὐτῷ σωτηρίᾳ. οἵ τε πρὶν εἰς ὄλεθρον καὶ οἰωνοβρότους
eos futuros existimabãt: ⁊ cũ gaudio descripserãt: gemue
αὐτοὺς ἔσεσθαι τιθέμενοι, καὶ μετὰ χαρᾶς ἀπογραψάμενοι, κατεστέ-
rũt pudorẽ in seipis induti: ⁊ inflãmata audacia
ναξαν αἰσχύνην ἐφ᾽ ἑαυτοῖς περιβαλλόμενοι, καὶ τὴν πυρίπνουν τόλμαν
inglorie extincti. et iudei sicut ꝓdixim⁹ cõstituentes
ἀκλεῶς ἐσβεσμένοι. οἵ τε ἰουδαῖοι καθὼς προειρήκαμεν συστησάμενοι
predictũ chorꝫ: cũ cõuiuio in gratiarꝫ actionib⁹ letis ⁊
τὸν προειρημένον χορόν, μετ᾽ εὐωχίας ἐν ἐξομολογήσεσιν ἱλαραῖς καὶ
psalmis trãsigebãt. ⁊ cõmunẽ statuentes de his legẽ: in oĩ
ψαλμοῖς διῆγον. καὶ κοινὸν ὁρισάμενοι περὶ τούτων θεσμόν, ἐπὶ πά-
ni habitatione sua in gñatiões ꝓdictos dies agere
σαν τὴν παροικίαν αὐτῶν εἰς γενεὰς τὰς προειρημένας ἡμέρας ἄγειν
decreuerũt hilares: nõ pot⁹ causa ⁊ gule: saluatiõis xo ꝑ
ἔστησαν εὐφροσύνους, οὐ πότου χάριν καὶ λυχνείας, σωτηρίας δὲ τῆς διὰ
deũ facte ipis. adierũt ãt regẽ: dimissionẽ su-
θεὸν γενομένης αὐτοῖς. ἐνέτυχον δὲ τῷ βασιλεῖ, τὴν ἀπόλυσιν αὐ-
am ad ꝓpria petentes. describũt ãt eos a ꝗnta
τῶν εἰς τὰ ἴδια αἰτούμενοι. ἀπογράφονται δὲ αὐτοὺς ἀπὸ πέμπτης
⁊ vicesima pachõ: vsꝗ ad quartã epiph ad dies qua
καὶ εἰκάδος τοῦ παχών, ἕως τῆς τετάρτης τοῦ ἐπιφὶ ἐπὶ ἡμέρας τεσ-

dragìnta. cõstituit ãt eo͂ꝝ ꝑditionẽ a ꝙnta
σαράκοντα. συνίσαντο δὲ αὐτῶν τὴν ἀπώλειαν ἀπὸ πέμπτης τοῦ
epiph vsq͂ad septimã: diebꝰ tribꝰ. in q̃bꝰ ⁊ gl̃iose osten=
ἐπὶφ ἕως ἑβδόμης, ἡμέραις τρισίν. ἐν αἷς καὶ μεγαλοδόξως ἐπιφά=
dens misam suã oĩm ꝑnceps: incolumes eos liberauit
νας τὸ ἔλεος αὐτοῦ ὁ τῶν ὅλων δυνάστης, ἀπταίστους αὐτοὺς ἐῤῥύσατο
vnanimiter. conuiuabant ãt oibꝰ ab rege necessarijs donati: vsq͂
ὁμοθυμαδόν. εὐωχοῦντο δὲ πάνθ' ὑπὸ τοῦ βασιλέως χορηγούμενοι, μέ=
ad quartã decimã. in q̃ ⁊ colloquiũ fecerũt de
χρι τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης. ἐν ᾗ καὶ τὴν ἔντευξιν ἐποιήσαντο πε=
liberatione sua. collaudãs q͂ꝫ eos rex: scri=
ρὶ τῆς ἀπολύσεως αὐτῶν. συναινέσας τε αὐτοῖς ὁ βασιλεύς, ἔγρα=
psit eis subscriptã epistolã ad in ciuitate
ψεν αὐτοῖς τὴν ὑπογεγραμμένην ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς κατὰ πόλιν
duces magnanimiter instantiã habentẽ. rex ptole=
στρατηγοὺς μεγαλοψύχως τὴν ἐκτένειαν ἔχουσαν. βασιλεὺς πτολε=
meus philopator q͂ sunt in egypto ducibꝰ ⁊ oibꝰ p̃c
μαῖος φιλοπάτωρ τοῖς κατ' αἴγυπτον στρατηγοῖς καὶ πᾶσι τοῖς τε=
positis sup negocia gaudere ⁊ valere. valemꝰ ãt ⁊
ταγμένοις ἐπὶ πραγμάτων χαίρειν καὶ ἐῤῥῶσθαι. ἐῤῥώμεθα δὲ καὶ
nos ⁊ filij nr̃i: ꝓsperãte nobis magno deo
αὐτοὶ καὶ τὰ τέκνα ἡμῶν, κατευθύναντος ἡμῖν τοῦ μεγάλου θεοῦ τὰ
negocia sicut volumꝰ. ex amicis q̃dã maloꝝ moꝝ freq͂uẽ
πράγματα καθὼς προαιρούμεθα. τῶν φίλων τινὲς κακοηθείᾳ πυκνό=
tius nobis adstãtes: ꝑsuaserũt nobis ad eos q͂ sub
τερον ἡμῖν παρακείμενοι, συνέπεισαν ἡμᾶς εἰς τὸ τοὺς ὑπὸ τὴν
regno iudeos cõiunctos in cõgregatiões puniẽdũ no=
βασιλείαν ἰουδαίους συναθροίσαντας σύστημα κολάσασθαι ξενιζού=
uis rebellatoꝝ supplicijs. ptẽdentes nũq͂ã bonũ statũ habituras n̄ras
σαις ἀποστατῶν τιμωρίαις. προφερόμενοι μήποτε εὐσταθήσειν ἡμῶν
res: ob q͂ꝫ habẽt hi cõtra oẽs gẽtes inimicitiã:
τὰ πράγματα, δι' ἣν ἔχουσιν οὗτοι πρὸς πάντα τὰ ἔθνη δυσμένειαν,
donec ꝑficiat̃ hoc. q͂ ⁊ vinctos adducẽtes eos
μέχρις ἂν συντελεσθῇ τοῦτο. οἳ καὶ δεσμίους καταγαγόντες αὐτοὺς
cum afflictionibꝰ tãq͂ꝫ mãcipia: potius ãt tãq͂ꝫ ꝓditores: sine vl=
μετὰ σκυλμῶν ὡς ἀνδράποδα, μᾶλλον δὲ ὡς ἐπιβούλους, ἄνευ πά=
lo discrimine ⁊ inq͂sitione: conati sunt occidere: lege scy=
σης ἀνακρίσεως καὶ ἐξετάσεως, ἐπεχείρησαν ἀνελεῖν, νόμου σκυ=
thaꝝ ferociorẽ induti crudelitatẽ. nos ṽo pro his
θῶν ἀγριωτέραν ἐμπεπορπημένοι ὠμότητα. ἡμεῖς δὲ ἐπὶ τούτοις
acerbiꝰ cõminantes: iuxta q͂ꝫ habemꝰ erga oẽs hoĩes
σκληρότερον διαπειλησάμενοι, καθ' ἣν ἔχομεν πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους
benignitatẽ vix vitã eis cõdonantes: ⁊ celestẽ deũ co=
ἐπιείκειαν, μόγις τὸ ζῆν αὐτοῖς χαρισάμενοι, καὶ τὸν ἐπουράνιον θεὸν ἐγ=
gnoscẽtes fortiter ꝓtegentẽ iudeos: vt patrẽ pro
νωκότες ἀσφαλῶς ὑπερησπικότα τῶν ἰουδαίων, ὡς πατέρα ὑπὲρ
filijs semp pugnare: et amicitie ob quã habẽt erga
υἱῶν διαπαντὸς συμμαχοῦντα, τήν τε τοῦ φίλου δ' ἣν ἔχουσι πρὸς
nos firmam ⁊ maiores n̄ros beniuolẽtiã recolẽtes: iu=
ἡμᾶς βεβαίαν καὶ τοὺς προγόνους ἡμῶν εὔνοιαν ἀναλογισάμενοι, δι=
ste dimisimus ois iuxta quẽcũq͂ꝫ cause modũ. ⁊ iussi=
καίως ἀπολελύκαμεν πάσης καθ' ὁντινοῦν αἰτίας τρόπον. καὶ προσ=
mus cuilibet oĩa in ꝓpria cõuertere: in oĩ lo
τετάχαμεν ἑκάστῳ πάντα εἰς τὰ ἴδια ἐπιστρέφειν, ἐν παντὶ τό=
co nullo eis oĩno ledẽte: neq͂ꝫ iniuriari de
πῳ μηθενὸς αὐτοὺς τὸ σύνολον καταβλάπτοντος, μήτε ὀνειδίζειν πε=
factis p̃ter rõnem. scitote eñi q͂ꝫ cõtra hos si
ρὶ τῶν γεγενημένων παρὰ λόγον. γινώσκετε γὰρ ὅτι κατὰ τούτων ἐὰν
q͂d machineĩur malũ: vel offendamꝰ eos oĩno: nõ
τι κακοτεχνάσωμεν πονηρόν, ἢ ἐπιλυπήσωμεν αὐτοὺς σύνολον, οὐκ
hoĩez sed ois principẽ potẽtie deũ altissimũ aduersan=
ἄνθρωπον ἀλλὰ τὸν πάσης δεσπόζοντα δυνάμεως θεὸν ὕψιστον ἀντικείμε=
tez nobis ad vltionẽ reꝝ in oĩbꝰ ineuitabiliter semp
νον ἡμῖν ἐπ' ἐκδικήσει τῶν πραγμάτων κατὰ πᾶν ἀφεύκτως διαπαν=
habebimꝰ. valete. accipiẽtes ãt epistolã hãc: nõ festinaue=
τὸς ἕξομεν. ἔῤῥωσθε. λαβόντες δὲ τὴν ἐπιστολὴν ταύτην, οὐκ ἐσπούδα=
rũt statim fieri circa recessum: sed regẽ orauẽ=
σαν εὐθέως γενέσθαι περὶ τὴν ἄφοδον, ἀλλὰ τὸν βασιλέα προσηξίω=
rũt: eos q͂ de genere iudeoꝝ sanctũ deũ vltro trãsgres
σαν, τοὺς ἐκ τοῦ γένους τῶν ἰουδαίων τὸν ἅγιον θεὸν αὐθαιρέτως παρα=

si fuerãt ⁊ dei legẽ: cõseq͂ ꝑ eos debitã pu=
βεβηκότας καὶ τοῦ θεοῦ τὸν νόμον, τυχεῖν δι' αὐτῶν τῆς ὀφειλομένης κο=
nitionẽ: asserẽtes ṽtris causa diuina trãsgressos
λάσεως, προφερόμενοι τοὺς γαστρὸς ἕνεκεν τὰ θεῖα παραβεβηκότας
precepta: nũq͂ã beniuolos fore neq͂ꝫ regis pre=
προστάγματα, μηδέποτε εὐνοήσειν μηδὲ τοῖς τοῦ βασιλέως προσ=
ceptis. ille ãt veꝝ eos dicere ꝑcipiẽs ⁊ collau=
τάγμασιν. ὁ δὲ τἀληθὲς αὐτοὺς λέγειν παραδεξάμενος καὶ συναι=
dãs: dedit eis facultatẽ oĩm: vt q͂ transierãt
νέσας, ἔδωκεν αὐτοῖς ἄδειαν πάντων, ὅπως τοὺς παραβεβηκότας
dei legẽ occiderẽt in oĩ q͂ sub ditio=
τοῦ θεοῦ τὸν νόμον ἐξολοθρεύσωσι κατὰ πάντα τὸν ὑπὸ τὴν βασιλεί=
ne sua loco cũ audacia citra oẽm regalẽ potestatẽ vel
αν αὐτοῦ τόπον μετὰ παῤῥησίας ἄνευ πάσης βασιλικῆς ἐξουσίας ἢ
visitationẽ. tũc benep̃cãtes ei: vt decẽs erat: hoꝝ
ἐπισκέψεως. τότε κατευφημήσαντες αὐτόν, ὡς πρέπον ἦν, οἱ τοῦτ=
sacerdotes ⁊ ois multitudo inclamãtes alleluia: cũ gau
ἱερεῖς καὶ πᾶν τὸ πλῆθος ἐπιφωνήσαντες τὸ ἀλληλούϊα, μετὰ χα=
dio recesserũt. sic ãt obuiantẽ ex pollutis cõciuẽ
ρᾶς ἀνέλυσαν. οὕτω δὲ τὸν ἐμπεσόντα τῶν μεμιασμένων ὁμοεθνῆ
in via puniebãt: ⁊ cũ exprobationibꝰ interficiebãt.
κατὰ τὴν ὁδὸν ἐκολάζοντο, καὶ μετὰ παραδειγματισμῶν ἀνῄρουν.
illa ãt die occiderũt supra trecẽtos viros: ⁊ ege
ἐκείνῃ δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἀνεῖλον ὑπὲρ τοὺς τριακοσίους ἄνδρας, καὶ ἤγα=
rũt letitiã cũ gaudio ꝓfanos perimẽtes. ipi
γον εὐφροσύνην μετὰ χαρᾶς τοὺς βεβήλους χειρωσάμενοι. αὐτοὶ
ãt q͂ vsq͂ad mortẽ deũ habuerãt: integrã saluatiõis fruitionẽ
δὲ οἱ μέχρι θανάτου τὸν θεὸν ἐσχηκότες, παντελῆ σωτηρίας ἀπόλαυσιν
accipiẽtes: recesserũt ex ciuitate oĩmodis odorãtissimis floribꝰ
εἰληφότες, ἀνέζευξαν ἐκ τῆς πόλεως παντοίοις εὐωδεστάτοις ἄνθεσι
coronati cũ letitia ⁊ clamore: i laudibꝰ ⁊ dulcibꝰ
κατεστεμμένοι μετ' εὐφροσύνης καὶ βοῆς, ἐν αἴνοις καὶ παμμελέσιν
hymnis grãs agẽtes deo patrũ suoꝝ sancto saluatori isra=
ὕμνοις εὐχαριστοῦντες τῷ θεῷ τῶν πατέρων αὐτῶν ἁγίῳ σωτῆρι τοῦ ἰσρα=
el. cũ venissent ãt in ptolemaidẽ vocatã ob
ήλ. παραγενηθέντες δὲ εἰς πτολεμαΐδα τὴν ὀνομαζομένην διὰ τὴν τοῦ
loci ꝓprietatẽ rosiferã: in q͂ expectauit eos classis sm̃ cõm=
τόπου ἰδιότητα ῥοδοφόρον, ἐν ᾗ προσέμεινεν αὐτοὺς στόλος κατὰ κοι=
ne eoꝝ cõsiliũ dies septẽ: illic fecerũt cõuiuiũ salutare:
νὴν αὐτῶν βουλὴν ἡμέρας ἑπτά, ἐκεῖ ἐποίησαν πότον σωτήριον. τοῦ
rege suppeditãte eis abũde q͂ ad recessũ om=
βασιλέως χορηγήσαντος αὐτοῖς εὐψύχως τὰ πρὸς τὴν ἄφιξιν πάν=
nia vniuscuiusq͂ꝫ vsq͂ad ꝓpriã domũ. delati ãt cũ
τα ἑκάστῳ ἕως εἰς τὴν ἰδίαν οἰκίαν. καταχθέντες δὲ μετ'
pace in decẽtibꝰ grãꝝ actionibꝰ: eodẽ mõ et illic
εἰρήνης ἐν ταῖς πρεπούσαις ἐξομολογήσεσιν, ὡσαύτως κἀκεῖ
statuerũt ⁊ has agere dies ad ꝑegrina=
ἔστησαν καὶ ταύτας ἄγειν τὰς ἡμέρας ἐπὶ τὸν τῆς παροι=
tionis eoꝝ tp̃s letas. q͂s ⁊ cõsecrãtes in colũ
κίας αὐτῶν χρόνον εὐφροσύνους. ἃς καὶ ἀνιερώσαντες ἐν στή=
na: in cõuiuij loco votũ cõfirmantes:
λῃ, κατὰ τὸν τῆς συμποσίας τόπον προσευχῆς καθιδρύσαντες,
recesserũt illesi. liberi. iocũdi. ꝑ q͂ꝫ terrã ⁊ mare
ἀνέλυσαν ἀσινεῖς. ἐλεύθεροι. ὑπερχαρεῖς. διά τε γῆς καὶ θαλάσσης
⁊ fluuiũ saluati regis iussu q͂libet in
καὶ ποταμοῦ ἀνασωζόμενοι τῇ τοῦ βασιλέως ἐπιταγῇ ἕκαστος εἰς τὴν
propriã. ⁊ maiorẽ q͂ꝫ prius in inimicos potestatẽ habẽtes
ἰδίαν. καὶ πλείστην ἢ ἔμπροσθεν ἐν τοῖς ἐχθροῖς ἐξουσίαν ἐσχηκότες
cũ glĩa ⁊ timore: oĩno a nullo excussi a
μετὰ δόξης καὶ φόβου, τὸ σύνολον ὑπὸ μηδενὸς διασεισθέντες τῶν
substãtijs. ⁊ oĩa sũa. oẽs attulerũt ex descri
ὑπαρχόντων. καὶ πάντα τὰ ἑαυτῶν πάντες ἐκομίσαντο ἐξ ἀπο=
ptione. ita vt habẽtes aliq͂d: cũ timore maximo restituerẽt
γραφῆς. ὥστε τοὺς ἔχοντάς τι μετὰ φόβου μεγίστου ἀποδοῦναι
eis: magnalia maximo deo faciẽte ꝑfecte
αὐτοῖς, τὰ μεγαλεῖα τοῦ μεγίστου θεοῦ ποιήσαντος τελείως
pro liberatione coꝝ. benedictꝰ liberator israel in sepiterna
ἐπὶ σωτηρίᾳ αὐτῶν. εὐλογητὸς ὁ ῥύστης ἰσραὴλ εἰς τοὺς ἀεὶ
tẽpora. amen. Finis
χρόνους. ἀμήν. τέλος.

Explicit quarta et vltima pars totius veteris testamẽti hebraico grecoq͂ꝫ et latino idiomate nunc primũ impressa in hac preclarissima Complutensi vniuersitate.

De mandato ac sumptibus Reuerendissimi in christo patris & domini: domini. F. Francisci Ximenez de Cisneros tituli Sancte Balbine sacrosancte Romane ecclesie presbyteri Cardinalis Hispanie Archiepiscopi Toletani & hispaniarum primatis: ac regnorum castelle Archicancellarij. Industria & solertia honorabilis viri Arnaldi Guillelmi de Brocario artis impressorie Magistri. Anno Domini Millesimo qngẽtesimo decimo septimo. mẽsis Iulij die decimo.

Que in hoc volumine continentur hec sunt.

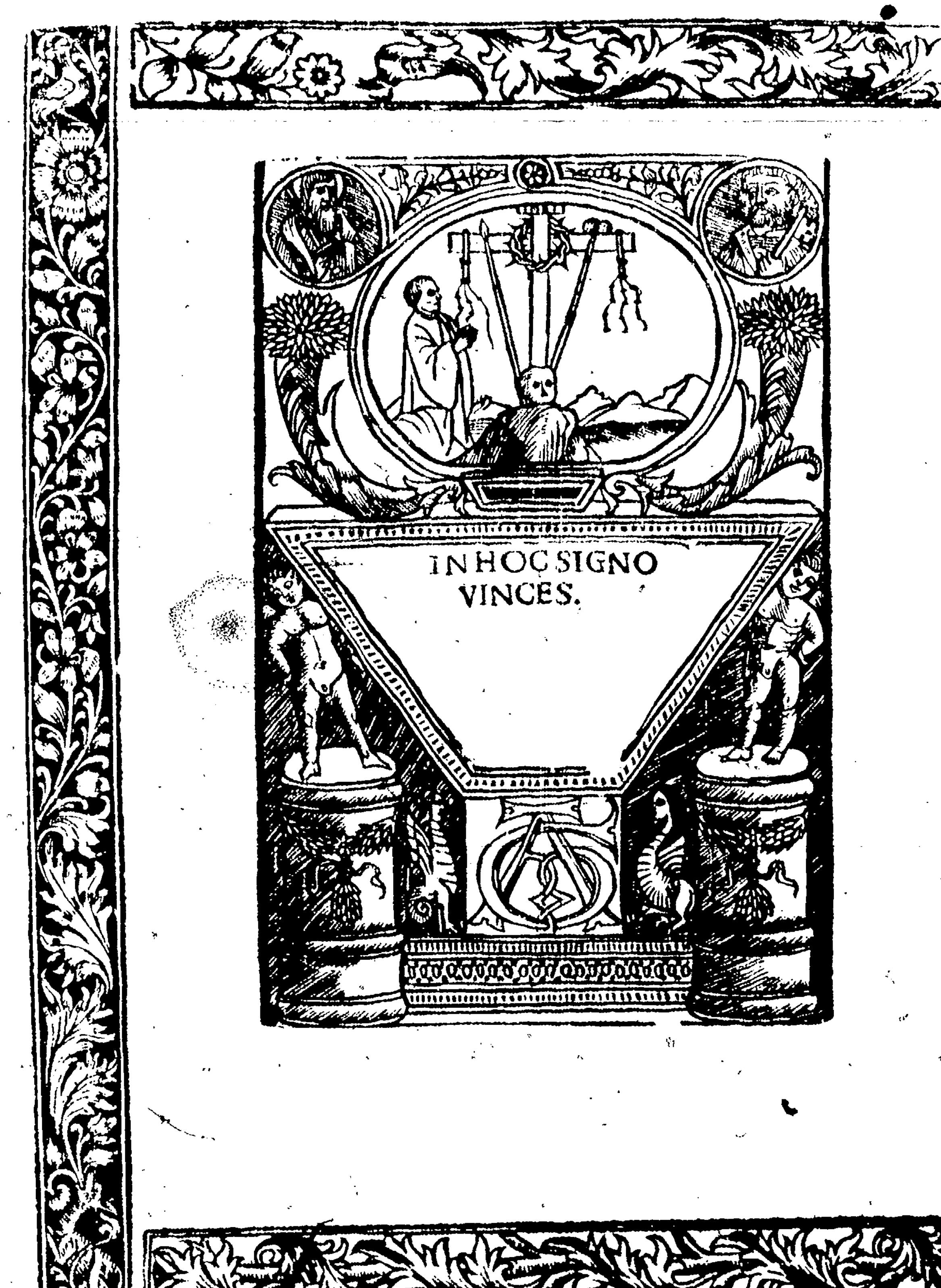

Esaias.

Capi.1.d. πληθύνετε pro πληθύνητε. ca.1.g. σιπτεύου ρ̄ συπτείου. ca.2.b. θησαυρῶν pro θησαυρῶν. ca.3.b. ψηχῆ ρ̄ ψυχῆ. ca.9.c. ἔσι pro ἔτι. ca.14.c. διότι pro διότι. ca.21.a. ἀνηγγέλει pro ἀνηγγέλη. & τὸ pro τοῦ. ca.22.c. ἐγραψας ρ̄ ἔγραψας. ca.27.d. ἀπολόμενοι bis pro ἀπολλόμενοι. ca.30.c. ἐξαρεῖς pro ἐξαρεῖς. & ἀπὸ καθημένης pro ἀποκαθημένης. ca.30.e. λεπτὰ pro λεπτά. ca.34.a. νεκροὶ pro νεκροί. ca.35.a. ἐξανθήση pro ἐξανθήσει. ca.36.d. σαμιᾶ ρ̄ σομνᾶ. ca.37.d. ἀνέβην pro ἐνέβην. ca.38.b. ἔπι ρ̄ ἔτι. ca.40.d. ἐλογισθήσονται ρ̄ λογισθήσονται. ca.40.c. ἀνηγγέλει pro ἀνηγγέλη. ca.42.b. ἐκ οἴκου pro ἐξ οἴκου. ca.44.b. συνάχθησαι pro συνήχθησαν. ca.45.b. ἐγγυσάτωσαν ρ̄ ἐγγισάτωσαν. ca.46.c. ἄρουσι ρ̄ αἴρουσι. ca.47.d. ἀςρολόγοι ρ̄ ἀςρόλογοι. ca.49.a. τὰ superfluit. ca.49.c. ἀλ' ἐγὼ ρ̄ ἀλλ' ἐγώ. ca.94.g. σκείσιν ρ̄ κρίσιν. ca.52.f. σεύτλιον ρ̄ σεῦτλον. ca.52.d. ἀνηγγέλει ρ̄ ἀνηγγέλη. ca.54.a. ἀρηςερὰ ρ̄ ἀριςερά. ca.54.c. θυμωθήσεσθε ρ̄ θυμωθήσεσθαι. & μεταςήσεσθε ρ̄ μεταςήσεσθαι. ca.59.b. μεσοῦνβρία ρ̄ μεσημβρία. ca.60.c. παρὰ ὀξυναν pro παρωξυναν. ca.61.d. ἔγονα ρ̄ ἔκγονα. ca.63.a. ὄυτος ρ̄ οὗτος. ca.63.c. τὸν ρ̄ τῶν. ca.65.a. σπιλαίοις ρ̄ σπηλαίοις.

Hieremias.

Capi.1.a. ἱερουλαλὴμ pro ἱερουσαλήμ. ca.3.b. ἀπηναισχύντησας ρ̄ ἀπηναισχύντησας. ca.3.b. ὑψυλὸν ρ̄ ὑψηλόν. ca.3.c. ἐικείνω ρ̄ ἐκείνω. ca.4.d. ταλαιπορούμεθα ρ̄ ταλαιπωροῦμεν. ca.4.f. ὤρημος pro ἔρημος. ca.5.c. παντοκράτορ ρ̄ παντοκράτωρ. ca.5.c. ἡμᾶς ρ̄ ὑμᾶς. ca.5.f. ὑμῶν ρ̄ ἡμῶν. ca.6.e. κινάμωμον ρ̄ κινάμωμον. & ἀντοῦ ρ̄ αὐτοῦ. ca.7.b. πεποίθετε ρ̄ πεποίθατε bis. ca.7.g. πετηνοῖς pro πετεινοῖς. ca.8.a. ὀςᾶ τὰ ρ̄ τὰ ὀςᾶ. & ὀπήσονται pro ὀφθήσονται. ca.9.b. πεποίθετε pro πεποίθατε. ca.9.c. πετηνῶν pro πετεινῶν. ca.9.e. τὰ δὲ pro τάδε. & δάκρια pro δάκρυα. ca.12.c. ὠνειδισμοῦ pro ὀνειδισμοῦ. ca.13.b. γιωσώμεθα pro γνωσόμεθα. ca.14.c. ὢν pro ὁ ὤν. & μαντίας pro μαντείας. ca.15.a. πρωσώπου pro προσώπου. & πετηνὰ pro πετεινά. & ἐξεκίου pro ἐζεκίου. ca.16.a. λέγων pro λέγον. & ὑῶν pro υἱῶν. & πετηνοῖς pro πετεινοῖς. ca.16.b. νυμφίουου pro νυμφίου. ca.17.a. ἄνθρωποι pro ἄνθρωποι. & ςηρίσει pro ςηρίσει. ca.17.b. βέλει pro βάλλει. ca.18.c. διαπορευόμενοι pro διαπορευόμενοι. ca.20.d. εἰσι pro ἐςι. ca.21.a. ὑμῶν pro ἡμῶν. ca.22.d. πλώσει pro πλήσει. ca.23.a. πλησθήσονται pro πλησθήσονται. ca.27.a. λέγων pro λέγον. & βωβυλῶνος pro βαβυλῶνος. & σισεκίαν pro σεδεκίαν. ca.28.a. τῶς pro τῶν. ca.30.d. ἀντοῦ pro αὐτοῦ. ca.31.a. πέρροθεν pro πόρρωθεν. ca.31.b. πινάσουσι pro πεινάσουσι. ca.30.d. καθεσθεῖται pro καθεδεῖται. ca.36.b. νερίου ρ̄ νηρίου. ca.36.c. λέγους ρ̄ λόγους. ca.36.g. νερίου ρ̄ νηρίου. & ἐπαγετῶ ρ̄ παγετῶ. ca.39.d. προρεύου ρ̄ πορεύου. ca.42.c. οἰκήσωμεν ρ̄ οἰκήσωμεν. ca.44.c. ἐπισκεψάμην ρ̄ ἐπισκεψάμην. ca.44.d. ποιήσωμεν ρ̄ ποιήσομεν. ca.44.g. ἐγκλείπωσιν ρ̄ ἐκλείπωσι. ca.49.b. παρὰ ἀπορευόμενος ρ̄ παραπορευόμενος. ca.49.c. δύνονται ρ̄ δύνωνται. ca.49.g. πλώσω ρ̄ πλήσω. ca.50.c. ποιήσατε ρ̄ ποιήσατε. ca.51.c. ὄυκ ρ̄ οὐ. & αἰχυνθήσεται ρ̄ αἰσχυνθήσεται.

Threni hieremie.

Capi.3.a. συνέςριψεν ρ̄ συνέτριψεν. ca.4.f. μου ρ̄ σου. ca.5.b. χειρσὶν pro χερσίν.

Baruch.

Ca.1.a. ἀυγύριον ρ̄ ἀργύριον. & ἁματίας ρ̄ ἁμαρτίας. & δουλεύσωμεν ρ̄ δουλεύσομεν. & φωτίση ρ̄ φωτίσει. ca.1.b. ἐυρίσωμεν pro εὑρίσομεν. ca.6.g. σικυκλάτω pro σικυηλάτω.

Ezechiel.

Capi.1.f. πορεύσθαι ρ̄ πορεύεσθαι. ca.3.b. σου ρ̄ μου. ca.3.f. ἀποίησεν pro ἐποίησεν. ca.4.a. πλίνθον ρ̄ πλίνθον. & παρεμβαλεῖς ρ̄ παρεμβαλεῖς. ca.4.b. τέθηκα pro τέθεικα. ca.8.c. θισιαςηρίου pro θυσιαςηρίου. & ὄυτο ἐποιοῦσιν ὧδε pro οὗτοι ποιοῦσιν ὧδε. ca.12.c. ἀπώλολεν pro ἀπόλωλεν. & εἶπε pro εἶπε. ca.13.[illegible] ἄς. & συςραφὴν pro συςροφήν. ca.17.b. πολοῖς pro πολλοῖς. ca.18.e. ἡ pro ἤ. ca.20.a. πρεσβυτέρους pro πρεσβυτέρους. ca.20.d. παρώργησαν pro παρώργισαν. ca.22.f. ὑψυλὸν pro ὑψηλόν. ca.23.c. χρόμασιν ρ̄ χρώμασιν. ca.25.a. ἐβεβυλώθη pro ἐβεβηλώθη. ca.27.a. οἰκοδομηθήσηται pro οἰκοδομηθήσεται. ca.32.c. πεπωκόκες pro πεπωκότες. ca.33.c. τηκώμεθα ρ̄ τηκόμεθα. ca.33.c. πὸς pro πρός. ca.36.b. ἐυφροσύσης pro εὐφροσύνης. ca.36.c. ἀυξυθήσονται pro αὐξηθήσονται. ca.37.g. προσεχθεῖτε pro προσοχθιεῖτε. ca.37.f. προσκόμμαασιν pro προσκόμμασιν. ca.39.c. κατωρύξουσι pro κατορύξουσι ter. ca.40.d. εἰκοσιπέντε ρ̄ εἰκοσιπέντε quinques. ca.40.e. κλιμακ

Esaias.

Cap.1.b.in margine in quibusdam libris.	נכה pro נחה
Cap.6.d.in margine.	בין pro כין
Cap.10.d.in margine.	נשר pro נשד
Et in eodem.e.	כחול pro בחול
Cap.11.b.	ישחיתו pro ישחיתו
Cap.13.c.	בעברת pro בעברת

Hieremias.

Cap.3.g.	ישראל pro ישראל
Cap.5.f.	ולא יעברנהו vbi deficit colum.
Cap.9.f.	רעותה pro רעותה
Cap.14.c.	מתנבאים pro מתנבאים
Cap.16.c.	ועבדתם pro ועבדתם
Cap.18.d.	ויהיו pro ויהיו
Cap.20.b.	לשחוק pro לשחוק
Cap.26.c.in quibusdam libris.	העם pro העם
Ca.29.d.	נבוכדראצר pro נבוכראצר
Cap.30.b.	מאין pro מאין
Cap.51.b.in margine.	נגד pro נגד
Cap.52.c.	והנך pro והנך
Cap.54.c.	לנפשם pro לנפשם
Cap.56.d. in margine.	קרא pro קרא
Cap.50.f.in margine.	שבה pro שבה

Ezechiel.

Cap.6.d.	יהוה pro יהוה
Cap.7.d.	יתאבל pro יתאבל
Et in eodē.f.in margine.	נשה pro נשה
Cap.10.c.in margine.	נב pro נב
Cap.14.d.	עמי pro עמר
Cap.17.a.	דבר pro דבר
Cap.26.c.	בני pro בני
Cap.27.b.	ולוד pro ולוד
Cap.30.f.	לתפש pro לתפש
Cap.32.f.	קברתה pro קברתה
Cap.34.d.	מושבי pro מושבי
Cap.37.c.	תקותנו pro תקתנו

Et in codē.g.in margine. שָׁלַם pro שָׁמַל

Cap.48.a. יָד pro יד

Daniells.

Cap.2.f. אַנְתָּה pro אנתה

Et in codem.g. תְּקוּם pro תקום

Cap.3.g. וּשְׁעַר pro ושער

Cap.4.e מְצַבְּעִין pro מצבעין

Et in codem.g. כְּתוֹרִין pro כתוריו

Cap.5.c.in margine. שְׁנָא pro שָׁנָא

Cap.7.a. וְלִשְׁטַר pro ולשטר

Et in codem.d. שָׁלְטָנֵה pro שָׁלְטָנֵה

Cap.11.e. בַּחֲלָקוֹת pro בחלקות

Osee.

Cap.9.b. בָּאוּ pro באו

Ioel.

Cap.2.f.in margine. גָּדָל pro גדל

Amos.

Cap.7.b. וְנָשַׁמּוּ pro וְנָשַׁמּוּ

Cap.8.a. כְּלוּב pro כלוב

Ionas.

Cap.4.d.in margine. בְּנָה pro בִּנְת

Abachuc.

Cap.2.c.in margine. רוּם pro דום

Et in codem.d. הַס pro הס

Zacharias.

Cap.7.b.in margine. שְׁבַע pro שָׁבַע

Cap.8.c.in margine. הָיָה pro הַיה

Cap.10.b.in margine. נֹגֵשׂ pro נַגֵּשׁ

τῆρσιν pro κλιμακτῆρσιν.ca.40.f.κλιμάτηρες pro κλιμακτῆρες.ca.40.g. νότου pro νώτου.bis.& ἐξαίδρα ꝑ ἐξέδρα.ter.& idē error iterū bis.ca.41 b.ἐξαιδρῶν ꝑ ἐξέδρων bis.ca.42.a.b.c.d. ἐξαῖδραι ꝑ ἐξέδραι.terdecie. ca.42.c.εἰσελευσεσθαι ꝑ εἰσελεύσεσθαι.ca.43.d.ἱλαστηον pro ἱλαστήριον.ca. 44.c.βεβυλοῦν ꝑ βεβηλοῦν.ca.44.c.πάτα ꝑ πάντα.ca.44.c.ἐξαί=δραις ꝑ ἐξέδραις.ca.45.d.πέντε καὶ δέκα ꝑ πεντεκαίδεκα.ca.45.f.τῶν ꝑ τὸν.ca.46.f.ἐξαῖδραν pro ἐξέδραν.ca.46.g.ἐξαῖδραι ꝑ ἐξέδραι.& ἐξαι=δρῶν pro ἐξέδρων.ca.47.a.κλήτους pro κλίτους.ca.47.c.ἕκατος ꝑ ἕκα=στος.ca.48.b.ἀπλανήθησαν ꝑ ἐπλανήθησαν.ca.48.d.πεντακόσιοι ꝑ πεν τακόσιοι.

Daniel.

Ca.3.c.βαλέως ꝑ βασιλέως.ca.3.c.δύλοις σου ꝑ δούλοις σου.ca7.d.ἐθεώ ρων ꝑ ἐθεώρουν.ca.7.c.βασιλεῖαι ꝑ βασιλεῖς.ca.8.c.ἀρχηστρατηγοῦ ꝑ ἀρχι=στρατήγου.ca.8.d.εὐοδώθη ꝑ εὐωδώθη.& εἰκεῖνον pro ἐκεῖνον.ca.9.d.ἡμάρτω μεν ꝑ ἡμάρτομεν.ca.9.g.συνσέλεια ꝑ συντέλεια.ca.11.a.βασιλὲς pro βασι λεῖς.ca.13.c.εἰσεπίδησαν ꝑ εἰσεπήδησαν.ca.13.g.ἐκπεπιδηκέναι ꝑ ἐκπε πηδηκέναι.

Osee.

Ca.2.a.τέκτνα ꝑ τέκνα.bis.ca.2.b.ἡ pro ἤ.ca.4.a.ἀγρου ꝑ ἀγροῦ.ca.6.a. ἀναστησῶμεθα ꝑ ἀναστησόμεθα.& ζησώμεθα ꝑ ζησόμεθα.& γνωσώμεθα ꝑ γνωσό=μεθα.& διώξωμεν ꝑ διώξομεν.ca.6.b.εὑρήσωμεν pro εὑρήσομεν.ca.7.b.ἔφρα=ιμ pro εὐφράταν.ca.8.b.ποίησεν pro ἐποίησεν.ca.8.d.ἀπελάθετο ꝑ ἐπε=λάθετο.& αὐτου pro αὐτοῦ.ca.9.a.ἀσυρίοις pro ἀσυρίους.ca.9.c.ἐν ἀνθρώ=πων ꝑ ἐν ἀνθρώποις.ca.13.c.ὁμοιώθην ꝑ ὡμοιώθην.ca.14.b.ἀναβησώμεθα ꝑ ἀνα βησόμεθα.ca.14.d.ποικάζουσα ꝑ πυκάζουσα.

Ioel.

Ca.1.c.ὀλιγώθη pro ὠλιγώθη.& ὑμῶν pro ὑμῶν.ca.2.a.πολλὺς bis ꝑ πολύς.

Ammos.

Ca.7.a.ἐπογονὴ pro ἐπιγονή.

Abdias.

Ca.1.c.μεγαλορημονήσης pro μεγαλλορρημονήσης.ca.1.f.τῆ pro γῆ.

Ionas.

Ca.1.a.θαλάσαν pro θάλασσαν.ca.4.b.συσκιάξειν pro συσκιάζειν.

Micheas.

Ca.3.c.ἐξέδηραν pro ἐξέδειραν bis.ca.6.a.ἐξ pro ἐκ.ca.7.a.ἀπώλολεν pro ἀπόλωλεν.ca.7.b.πονήσει pro ποιήσει.ca.7.d.ἐξ pro ἐκ.

Naum.

Ca.1.d.ὀκεῖς pro ὠκεῖς.

Abacuc.

Ca.2.a.ὀυχὶ pro οὐχί.

Sophonias.

Ca.1.c.ἐξολοθρεύθησαν ꝑ ἐξωλοθρεύθησαν.

Aggeus.

Ca.1.a.τὸν pro τῶν.& ἐγγαίου pro ἀγγαίου.ca.2.b.ἐγγαίαν pro ἀγγαίαν.ca. 2.c.ἰούσα pro ἰούδα.

Zacharias.

Ca.1.a.δυνάμεμεων pro δυνάμεων.ca.1.d.ἐρετινῆ bis pro αἱρετινῆ.ca.9.c. ἐξολεθρεύσει pro ἐξολοθρεύσει.

Malachias.

Ca 3.b.ἰωκὼβ pro ἰακώβ.ca.3.d.τὸν pro τό.

Errores translationis latine interlinearis.

Esaias.

Ca.1.a.Ierusalem ꝑ hierusalem.ca.1.d.oratione ꝑ orationem.ca.1.g.vo caueris ꝑ vocaberis.& stuppe ꝑ stupe.ca.2.a.contundent ꝑ contundēt. ca.3.d.ānulos ꝑ anulos.ca.4.a.opprobium ꝑ opprobriū.ca.5.a.eo ꝑ ea.ca.5.b.ascendet ꝑ ascendent.ca.7.b.intelligitis ꝑ intelligetis.ca.7.d a multum facere lac ꝑ eo ꝙ multum faciet lac.ca.8.d.requiret ꝑ requi=rent.& videre ꝑ videret.ca.9.a.habitat ꝑ habitatis.ca.9.c.est ꝑ adhuc. ca.9.d.ad sinistrā ꝑ a sinistris.ca.9.a.posuit ꝑ positū est.ca.9.b.pcīat⁹ ꝑ pricipat⁹.ca.10.a.quā ꝑ quē.ca.10.d.fugiet ꝑ fugiat.& deest.et.bis.ca.10 g.vocem tuam ꝑ voce tua.ca.11.a.terra ꝑ terram.ca.11.b.foramen pro foramine.ca.11.d.ita vt transire eum ꝑ ita vt transiret ipse.ca.13.a.appla udite ꝑ aduocate.ca.12.c.irricatus ꝑ irritatus.ca.14.e.descendentium ꝑ descentibus.ca.15.a.nobis ipsis ꝑ vobis ipsis.ca,17.c.filiorum ꝑ filiorū. ca.17.d.tempestatis impellentis ꝑ tempestate impellente.ca.19.a.quod ꝑ quam.ca.19.b.seminatū ꝑ quod seminatur.& a ventis pro vanū.& de puratum ꝑ fissile.& ceruiciam ad decipiendum ꝑ ceruiciam solū.& ani=mas ꝑ animabus.ca.21.c.diei ꝑ diem.ca.21.d.multudinem ꝑ multitu=dinem.ca.22.a.ciuitaa ꝑ ciuitas.ca.22.d.bibant ꝑ biberent.ca.22.f.sto lam tuam ꝑ stola tua.& disoluetur ꝑ dissoluetur.ca.23.a.gentium ꝑ gē tium.ca.23.d.comedere bibere impleri ꝑ vt comederent biberent im=plerentur.ca.24.b.igrediantur ꝑ ingrediantur.ca.25.a.ci uitates pro ciuitates.ca.27.a.forte ꝑ fortem.& secundum eum ꝑ cōtra eam.ca.27.c.habitans ꝑ quod habitatur.& su perest non.ca.27.d.perierunt ꝑ pereunt.bis.ca.29.b.sup ꝑ aduersus.& iplebūtur ꝑ implebuntur.ca.30.e.mēstruata ꝑ mēstruate.ca.30.f.sue ꝑ tue.ca.32.c.accingimini ꝑ accin gite.& dom ꝑ domus.ca.33.d.non dirumpentur ꝑ disrum pentur.ca.33.c.pro fundam vocem ꝑ pro fundam vocem habentem.ca.35.b.venit ꝑ veniet.& torrens ꝑ vallis.ca.35 c.supest non.ca.36.a.deficit iā.bis.ca.37.d multitudinē pro multitudini,ca.38.a.ezechiam ꝑ ezechias.ca.38.b.gradus ꝑ gradib⁹.ca.38.d.abstustulit ꝑ abstulit.ca.39.d.qui ꝑ que. bis.& deest iam.ca.40.d.deest aut.& quadrupedia ꝑ qua=drupeda.ca.40.e.non ꝑ nonne.ca.41.b.ea ꝑ eam.bis.& eā am ꝑ ea.bis.& mouebitur ꝑ mouebuntur.ca.41.d.irael ꝑ israel.ca.41.f.principiot ꝑ principio.ca.42.a.de vinculos ꝑ de vinculis.ca.43.c.educi ꝑ eduxit.ca.44.a.sabaoih ꝑ saboth.ca.44.c.icuruatur ꝑ incuruatur.& ne ꝑ vt.& cōbu serunt ꝑ combusit.& ei ꝑ cum.ca.44.d.facens ꝑ faciens. ca.45.b.eius ꝑ eius.ca.45.c.deest.et.ca.45.d.diuisit pro terminauit.ca.47.a.terrram pro terram.ca.49.a.antteu dite pro attendite.& deest.et.ca.49.c.abominatur pro abō minatioīn habetur.& aduiuaui pro aduiui.ca.49.d.dicen tem pro dicens.ca.49.e.hintatntibus pro habitantibus.ca 50.b.tenebra pro tenebris.& renuam pro renuo.ca.52.c. sabaotb pro sabaoth.ca.53.a.gloriam tuā pro gloria tua. ca.57.b.habiturus pro habebit.ca.58.a.dereliquens pro derelinquens.ca.58.d.irriguus pro ebrius.ca.59.a.dolorē procedem.ca.59.b.ventilatum pro vrinum.& facta est eis tenebra pro facte sunt eis tenebre.ca.59.c.peperimus pro concepim⁹.& iusticiam quasi loricam pro iusticia quasi lo rica.ca.60.a.gephath pro gephar.ca.61.c.sc ctur pro scie=tur.ca.61.d.vestimentum salutis & tunicam pro vestimen to salutis & tunica.& mitran pro mitram.ca.53.virtutes pro virtutum.& reprobrantes pro reprobantes.ca.55.d. no pro nos.ca.64.b.sedentis pro menstruate.ca.65.a.incē sant pro adolent incēsum.& demonis pro demonus.ca.65 b.illud pro illū.ca.66.b.que pro quas.ca.66.d.etus pro ei⁹.

Hieremias.

Cap.1.b.iuuenis pro iunior.bis.& deest ad.ca.1.c.facere pro vt facerē.& conuocabo pro conuoco.& quicunqꝫ pro quecūqꝫ.& precipero pro precepero.& ecos pro eos.ca.1. d.liberare pro vt liberem.& dicit pro dixit.ca.2.f.n pro m. ca.3.a.postrata pro prostrata.& deserita pro deserta.ca.3.b ecce pro ecce.ca.3.c.hec omnia pro his omnibus.ca.3.d.ab pro a.ca.3.c.reuersus pro reuersa.ca.4.c.dominus pro dō=mine.ca.4.g.stibio pro honore.ca.5.b.iurant pro iurabāt ca.5.d.adducā ꝑ adduco.ca.5.f.trasgredietur pro transgre dietur.& vestrum pro nostrum.ca.5.g.trasgressi pro trans gressi.ca.6.a.aquolone pro aquilone.ca.6.c.cece pro ecce. & cinnamomū pro cinamomum.ca.7.b.nulla vtilitas pro nulla vtilitas vobis.& incensatis pro adoletis incensum.ca. 7.f.os pro eos.& sua pro suas.ca.8.a.monmortē pro mor tem.ca.8.c.a pro et.ca.8.e.conspetu pro conspectu.ca.9.a deest in.ca.9.b.defecerunt pro recesserunt.ca.9.e.ea pro eo.& aquam pro aqua.ca.10.a.tolluntur pro tollentur.& ti bi pro tē.& inscendent pro incendent.ca.10.b.hyancithū & purpuram pro hyacintho & purpura.ca.11.b.colligatio pro coniuratio.ca.13.c.vestre pro vestro.& eleuanimi pro eleuamini.& contenebrescant pro contenebrescat.& ocu=lin pro oculi.ca.14.c.seductiones pro electiones.ca.15.a.cū eis pro ad eos.ca.18.c.aut pro vt.& sybillum pro sibilum.ca 18.d.audiemus pro audiamus.& acceperunt pro aggressi=sunt.ca.19.a.omnis audientis pro omni audiente.ca.19.d vt dem ciuitatem istā pro vt detur ciuitas ista.ca.20.d.for=tium pro fortiorum.ca.21.a.vobis pro nobis.ca.21.d.oio pro omnia.ca.22.f.qui pro que.ca.23.b.& pro ea.ca.23.c. ipsi pro ipsi.ca.23.g.homini pro homini.ca.25.e.didam pro dedāt & ihemam pro themam.ca.27.a.st pro et.& ve nerunt pro veniunt.& moad pro moab.ca.27.d.pricipes pro principes.& hiersalem pro hierusalē.ca.28.c.eos pro eas.ca.29.g.preuaricat pro preuaricationem.ca.30.b.gen tibus bl pro gentibus.ca.31.a.saluū pro.saluū fecit.& ad pro ab.ca.31.f.destruerē ꝑ vt destruerē.ca.32.c.argenti ꝑ argento.ca.33.duo cognationes elegit pro dne cognatio nes quas elegit.ca.34.c.rectū pro rectū.& proximū suū pro proximi sui.ca.36.d.nerii pro nerie.& omne pro omnes.ca.36.e.sedebet pro sedebat.& quod pro quibus ca.37.c.hieremias pro hieremiā.ca.38.b.abdemalech pro abdemelech.ca.39.b.supest que.ca.42.c.quā ꝑ quē ca.43.d.egyti pro egypti.ca.44.b.terrā pro terra.ca. 44.d.a te pro te.ca.44.g.agypti pro egypti.ca.48.g conscenderit pro qui conscenderit.ca.49.a.sicut ꝑ sūt. ca.49.b.periit ꝑ periit.ca.49.d.le pro leo.ca.51.c.cor=ruptū pro corrupte.ca.51.e.neqꝫ nō pro nō.& aiam pro aiam.ca.52.a.edificauerūt pro edificauerunt.

Threni hieremie.

Ca.1.f.separatā pro menstruatā.ca.3.b.sagittā pro sagit tā.ca.4.a.magnificata pro magnificata est.ca.4.b.ira ꝑ irā.& consoli pro consolli.ca.4.c.eis pro eos.

Baruch.

Ca.1.a.contra pro et.& filius pro filii.ca.2.b.sacta pro fa cta.& qui ꝑ que.ca.3.a.augustiis pro angūstiis.& eternū nū pro eternū.ca.3.d.infero pro inferos.& considerer ꝑ consideret.& eos pro eas.& illos pro illas.ca.5.a.qui ꝑ que.& eterne pro eterni.ca.6.a.timete ꝑ cauete.& inter fecit pro interficiet.& corpus pro corp⁹.ca.6.f.in dom⁹ pro in domo.& spendide pro splēdide.

Ezechiel.

Ca.1.c.corū pro earū.ca.2.c.timeāt ant pro timeāt.ca.3. f.loquetur pro dicetur.ca.4.b.sue pro tue.ca.4.c.isael pro israel.ca.7.f.mea pro meā.ca.9.b.misereamini pro misereminii.ca.10.b.corū pro earū.ca.12.c.profodiet ꝑ perfodiet.ca.15.a.faciat pro faciāt.& suspendant pro vt suspendāt.ca.16.f.abūdantiis pro abundantiis.& igno miā pro ignominiā.ca.17.b.appareret pro apparerent. ca.17.c.ceuellat pro euellat.ca.17.d.mittā ꝑ mittat.ca.18 a.pignū pro pignus.ca.19.a.facta est pro nata est.ca.19. c.factus pro factū.ca.20.e.posuerū pro posuerūt.& suaui tutis pro suauitatis.ca.20.f.sancto pro sancto.ca.21.c.assi nistris pro a sinistris.ca.21.d.vt statcat virgā pro vt scate re faciat virgā.ca.21.f.hūmile pro humile.ca.22.a.que ꝑ quos.ca.23.c.carū ꝑ corū.ca.23.e.deest et.ca.23.f.corū ꝑ earū.& venirent ꝑ venirēt.ca.24.c.scelus ꝑ feruor.& incensa est ꝑ decocta sūt.ca.26.a.deest in prepositio.ca. 27.d.princices ꝑ principes.ca.29.b.egytū ꝑ egyptū. ca.29.c.spe ꝑ spē.ca.31.c.descenderūt ꝑ descenderūt.& stesterūt ꝑ steterūt.& hoim ꝑ hoim.ca.32.d.ex aquarū ꝑ ex aquis.ca.32.e.gladio dio ꝑ gladio.ca.33.a.dederit ꝑ dederint.ca.33.b.populi ꝑ populus.ca.35.b.colles valles tuos ꝑ colles & valles tuas.ca.36.g.iniquetatibus ꝑ ini=quitatibus.& saciā ꝑ faciā.ca.37.b.spritibus ꝑ spiritibus ca.39.d.seceruēt ꝑ secernēt.ca.40.a.& equalē ꝑ et thei equalē.ca.40.b.equale ꝑ equalē.ca.40.c.ni ꝑ in.& colū ne ꝑ columna.ca.40.e.duo ꝑ due.ca.40.g.austrū ꝑ la=tus.bis.ca.41.c.circultū ꝑ circuitū.& duo ꝑ due.& faciē ꝑ facies.ca.43.d.duo ꝑ duorū.ca.45.c.imprimēt ꝑ op primēt.& vltta ꝑ vltra.ca.45.f.acipietis ꝑ accipietis.ca. 45.f.qne ꝑ et.ca.46.c.viā que porte ꝑ viā porte.ca.46 f.coqnēt ꝑ coquūt.ter.ca.47.a.quā ꝑ quē.ca.47.b.qui ꝑ que.& bulientiū ꝑ bullientiū.ca.47.c.argumentū ꝑ additamentū.ca.47.d.hec pars ꝑ hāc partē bis.ca.48. b.mentiētur ꝑ metiētur.ca.48.d.iste ꝑ isti.& que ꝑ qui

Daniel.

Ca.2.b.qr nisi p nisi.ca.2.c.conconstituit p constituit.ca.2.e.manifestaret p manifestarem.& cõminuti p comminuta.& erea p area.ca.2.f.conmixt p commixti.ca.2.g.constituit pro constituit. & babybylonis p babylonis.ca.3.b.ardentis p ardenti.ca.3.d.angnorum pro agnorum.& impleat p impleatur.ca.3.e.stuppa pro stupa.& maleolis pro malleolis.ca.3.f.benedicitete p benedicite.& deest omnis.ca.3.g.ssimilis pro similis.ca.4.b.fructu p fructus.& ea pro eo.ca.4.c.conturbat p conturbet.ca.5.f.cun pro cum.ca.5.f.igneos pro ligneos.ca.6.c.astiterunt p obseruauerunt ca.7.d.deest.et.ca.7.e.alterius ascendentis & excutientis pro de altero ascendenti & excutienti.& regna pro reges.ca.10.d.alitus p halitus.ca.11.d.statuant pro vt statuant.ca 11.e.deest et.ca.11.g.terram p terra.ca.13.a.videbam p videbant.ca.13.g.vocanit pro vocauit.& inocentem p innocentẽ & interficis p interficies.ca.14.a.intrsecus p intrisecus & comedit p comedet.ca.14.b.ipsam p ipsum.& inspices pro inspiciens.& vel pro bel.ca.14.g.duo pro due.

Osee.

Ca.2.a.qui p que.ca.4.a.saguine p sanguinem.ca.5.a.nãq̃ p nanq̃.ca.5.d.epraim p ephraim.ca.6.a.reuertamur p reuertamur.ca.6.b.quic pro quid.ca.7.b.cõmixtione pro commixtione.ca.7.c.quosi p quasi.& flamme pro flãma ca.8.a.semetipsis p sibimet ipsis.ca.8.d.ligitima p legitima.ca.9.b.eius pro eorum.ca.9.c.nntrierint p nutrierint.

Ioel.

Ca.1.a proiis pro super hec.& brucho pro bruchus.ca.1.d.superest que.ca.iii.b.adducite pro accedite.

Amos.

Ca.5.a.adiiciat p adiiciet.ca.5.d.conmutationes pro commutationes.ca.5.g.salutaris p salutare.ca.6.c.binnitas pro hinnitus.& semepipsum p semetipsum.ca.8.c.meridiei p meridie.

Abdias.

Ca.1.b.perscrutatus est p inuestigatus est.ca.1.f.absorbentur pro absorbebuntur.

Ionas.

Ca.4.c.factus pro factum.ca.4.a.constritatus est pro constritatus es.

Micheas.

Ca.1.c.sirenarum pro sirenum.& asq̃ p absq̃.ca.3.d.hitatis p edificatis.ca.5.b.erunt p erit.ca.6.d.sybilũ p sibilum ca.7.b.deo salutari pro dño saluatore.ca.7.c.semet ipsas pro semet ipsos.

Naum.

Ca.3.a.maleficorũ pro maleficiorũ.

Abachuc.

Ca.2.a.sustine pro expecta.ca.2.c.cogitasti p cogitasti.ca.2.d.forinuerunt pro formauerũt.& apidi pro lapidi.& scul ptili pro sculptile.ca.3.a.erit pro stetit.& apropinquauerit pro appropinquauerint.

Sophonias.

Ca.2.c.accrinuus pro aceruus.

Ageus.

Ca.1.c.exsuflaui pro exufflaui.ca.1.d.precepit pro misit.ca.2.c.arguentes pro arguebant.& facta pro facte.ca.2.d.ordes pro ordei.

Zacharias.

Ca.1.d.difundẽtur p diffundẽtur.ca.4.d.duo p due.ca.7.a probetas pro prophetas.& ii pro in.ca.8.c.vnusquiq̃ pro vnusquisq̃.ca.9.b.sup veniat pro supueniet.ca.10.a.pluuiam si nyemalẽ pro pluuiã hyemalem.ca.12.b.semetipsum pro semet ipam.ca.15.b.con pro cũ.

Malachias.

Ca.1.a.dominus pro dicit.ca.1.b.meor pro meus.ca.1.c.offeretur pro offertur.

Errores translationis Beati hieronymi.

Esaias.

Capi.7.c.frutectis pro fructetis.ca.14.g.extẽte pro extẽta.ca.16.c.videmiã pro vindemiã.ca.17.a.emarscescet p emarcescet.ca.17.c.sicur pro sicut.ca.18.a.papiri pro papyri.ca.37.e.erradicationẽ pro eradicationẽ.ca.37.g.augelus pro angelus.ca.38.a.tuis pro tui.ca.39.a.eis pro eis.ca.59.d.aaudi pro audi.ca.84.d.madata pro mandata.ca.54.hyuni pro hinni.ca.26.d.elegite pro eligite.

Hieremias.

In prologo.nõnulli pro nõnulla.ca.6.e.loginqua pro longinqua.ca.9.f.morticiuũ pro morticiniũ.ca.11.b.terra pro terra.ca.15.a.famen pro famem.ca.16.a.qui pro que.ca.17.d.habitores pro habitatores.ca.19.a.super p sup.ca.23.a.aquas pro quas.ca.26.b.loquetẽ pro loquẽtem.ca.26.c.heremiã pro hieremiã.ca.28.c.tathenã pro catenã.ca.19.c.fecerint pro fecerint.ca.33.d.semem pro semen.ca.40.a.cathenis pro catenis bis.ca.41.a.vestistibus pro vestibus.ca.42.c.ingrediatur pro ingrediantur ca.48.g.pupule pro popule.ca.49.c.mnia pro menia.ca.49.g.cam pro eam.ca.51.a.no pro nõ.ca.52.e.bassibus pro basibus.

Threni hieremie.

Capi.1.g.refocilarẽt pro refocillarẽt.ca.2.c.turrriũ pro turriũ.ca.4.b.saphyro pro sapphiro.

Ezechiel.

Ca.2.a.igressus pro ingressus.ca.3.c.tranmigrationẽ p transmigrationẽ.ca.6.b.scientis pro scietis.ca.6.d.viuersis pro vniuersis.ca.18.a.aceruã p acerbã.ca.19.a.cathenis pro catenis bis.ca.23.c.tyaras pro tiaras.ca.23.f.nũcius pro nuncios.ca.29.a.dices pro dicẽs.& squamis pro squãmis.ca.30.e.rubur pro robur.ca.31.d.codensis pro cõdensis.ca.31.g.multitndo pro multitudo.ca.33.d.filii pro filii.ca.34.e.hyrcorũ pro hircorũ.ca.38.b.ethiopies p ethiopes.ca.40.b.orietalẽ pro orietalẽ.ca.40.c.secundum pro secundũ.ca.41.b.superioria pro superiora.ca.44.b.sufficiat pro sufficiant.ca.45.a.longitutudinem pro longitudinẽ.

Daniel.

Capi.1.a.nabuhcodonosor pro nabuchodonosor.ca.1.b.anaie p ananie.ca.3.e.sepexaltate p supexaltate ca.3.f.tenebres pro tenebre.ca.4.a.chadei pro chaldei.ca.5.g.numerabit p numerauit.ca.6.f.annulo pro anulo bis.ca.10.d.alitus pro halitus.ca.11.d.vilisimus pro vilissim9.ca.13.f.dimissit p dimisit.

Osee.

Ca.4.c.ascenderis pro ascendetis.ca.13.c.dirsumpã pro disrumpam.

Ioel.

Ca.3.a.sydon pro sidon.

Ammos.

In prologo.zaharias pro zacharias.ca.1.d.pregnates p pregnãtes.ca.9.b.vt pro et.ca.9.d.apropinquabit pro appropinquabit.

Abdias.

Ca.1.e.misit pro misit.

Ionas.

Ca.4.b.proptegeret pro protegeret

Micheas.

In prologo spiritufacto pro spiritusancto.ca.3.d.resquiescebãt pro requiescebãt.

Naũ.

Ca.1.b.desolate pro desolati.

Abacuc.

In prologo.nabnchodosor pro nabuchodonosor.ca.2.b.consurget pro consurgẽt.ca.2.d.inquitas p iniquitas.

Aggeus.

Ca.2.c.manũ p manuũ.

Zacharias.

Ca.9.a.sydon pro sidon.

Finis quarte partis.

Haec tibi pentadecas tetragonon respicit illud.
Hospitium petri ⁊ pauli ter quinqȝ dierum.
Namqȝ instrumentum vetus hebdoas innuit octo.
Lex noua signatur. ter quinqȝ receptat vtrunqȝ.

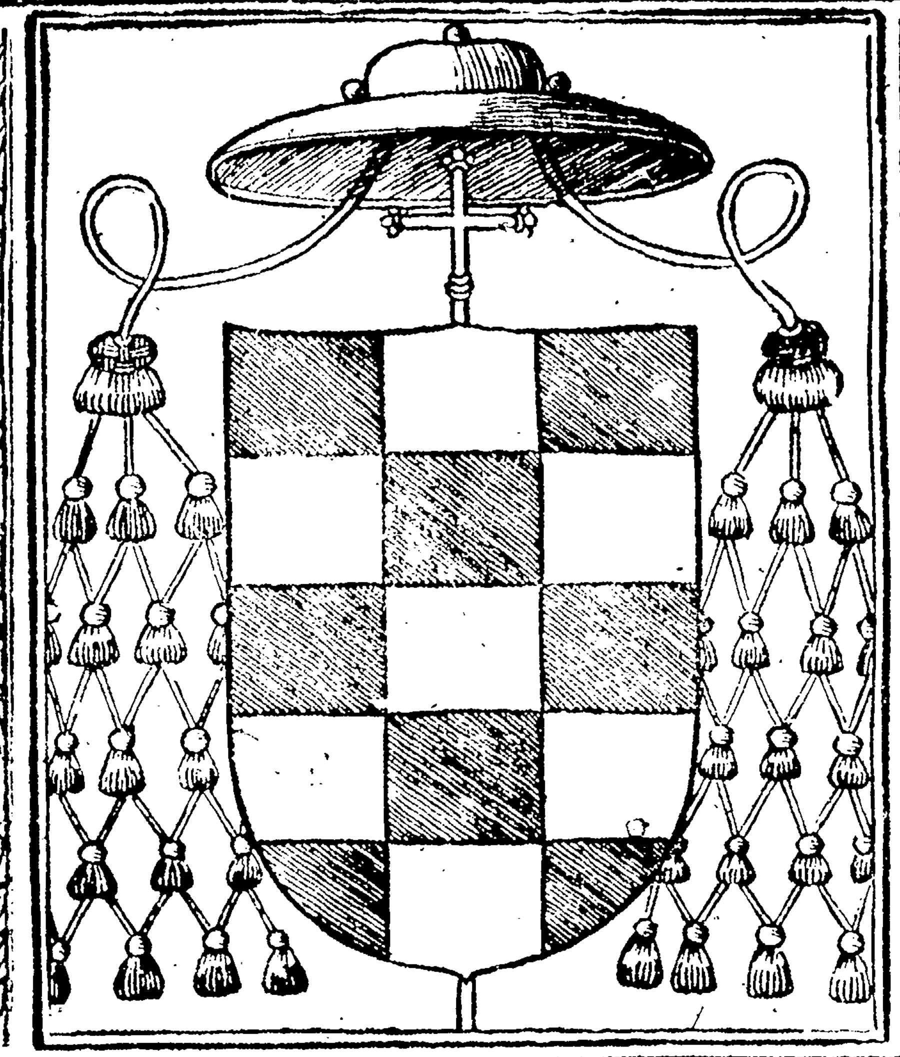

Nouum testamentum grece ⁊ latine in academia complutensi nouiter impressum.

Que vero sigillatim ⁊ per ordinem in toto ope continentur: hic studiose lector oculis tuis subijciuntur. Primũ oĩȝ tibi occurret epl'a Eusebij pãphili ad carpianũ de cõcordia quattuor euãgeliorũ. Sequitur deinceps prologus hieronymi ad damasuȝ pappã ⁊ alij eiusdeȝ doctoris prologi. Post hec succedũt quattuor euãgelia greco sermõe cũ latina btĩ hieronymi trãslatõe ex opposito. Deide sequũtur duo greci tractatus. alter de peregrinatiõe btĩ Pauli: ⁊ euthalij diaconi alter de tpib⁹ p̃dicatiõis: ⁊ martyrio eiusdẽ. Succedũt postea hypotheses siue argumẽta theodoriti doctoris greci eminẽtissimi in epl'as btĩ pauli: ⁊ in epl'as canonicas: ⁊ itẽ argũta alia in easdẽ alterius doctoris greci innominati. Post hec sequũtur epl'e ipse btĩ Pauli: cũ reliq̃s noui testĩ opibus: oĩa cũ interpretatione latina eiusdẽ beati hieronymi e regiõe. Deide subiũgitur vocabulariũ grecũ cõtinẽs oẽs dictiões totius noui testamenti ⁊ insuper sapientie ⁊ eccl'iastici grece ⁊ latine cũ breuissima quadã in initio ad grecas litteras ĩtroductiõe. Postremo loco librũ claudunt interpretatiões oĩm totius noui testamenti vocabulorum que tam grecam quã hebraicã ⁊ chaldaicam sortita sunt etymologiã ab initio matthei vsqȝ ad finẽ Apocalypsis.

Πρὸς τοὺς ἐντευξομένους.

Ἵνα μὴ θαυμάσῃς ὦ σπουδαῖε φιλόλογε μὴ δὲ σχῇς πρὸς ἡμᾶς ἀηδῶς εἰ
ἐν παρούσῃ τῆς νέας διαθήκης γραικοτυπώσει ἑτεροτρόπως ἢ ἐν τῆς πα-
λαιᾶς τὰ στοιχεῖα μόνα ἄνευ τῶν πνευμάτων καὶ τῶν τόνων ἐντετυπω-
μένα ἐξεδόθη, προύργου νενομίκαμεν τὴν τοῦ πράγματος τούτου αἰτί-
αν πᾶσιν κατὰ τὰ πρῶτα ἐμπεφανίσθαι. ἔστι δὲ καὶ τοιαύτη. τοὺς ἀρχαιοτά-
τους τῶν ἑλλήνων χωρὶς τούτων ἐν τοῖς χαρακτῆρσι κορυφῶν γράφειν εἰθισ-
μένους, σαφέστερόν ἐστιν ἢ πολλῶν δεῖσθαι μαρτυριῶν. καὶ γὰρ δηλοῖ τοῦτο
φανερῶς παλαιά τινα κοὐκ ὀλίγα τῶν ἀντιγράφων, οἷον καλλιμάχου ποιή-
ματα καὶ τὰ σιβύλλης ἔπη, καὶ πεπαλαιωμέναι ἐν τῇ πόλει λίθων γλυφαὶ μό-
νοις ἁπλῶς γράμμασι ἐγκεχαραγμέναι. ὥστε πάντως εἶναι πρόδηλον, ῥαβδίσ-
κων τούτων καὶ κεραιῶν ὑπερθέσεις ἐν τῇ πρώτῃ ἐκείνῃ τῆς γλώττης ἑλληνικῆς
γενεσιουργίᾳ μὴ ἐπινενοημένας, μήτε πρὸς ὁλόκληρον τῆς αὐτῆς φωνῆς τε-
λειότητα πανταχόθεν συντετακυίας. ἐπειδὴ δὲ καὶ πᾶσαν τὴν νέαν διαθήκην
τοῦ κατὰ ματθαῖον εὐαγγελίου καὶ τῆς πρὸς ἑβραίους ἐπιστολῆς δεόντων, ἑλ-
ληνικῇ ἀπ' ἀρχῆς διαλέκτῳ ὥσπερ καὶ ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐχρηματίσ-
θη, συγγεγράφθαι πάντες ὁμολογοῦσιν, ἔδοξε καὶ ἡμῖν ἀρχαίαν ἐν αὐτῇ τῆς
αὐτῆς γλώττης παλαιότητα καὶ μεγαλοπρέπειαν ὁσίως διατηρεῖν, καὶ τὴν βί-
βλον ἄνευ ὁποσοῦν ἐλαχίστων προσθηκῶν, ἀρχαίων γραφῶν δίκην ἐκδιδό-
ναι. ὡς μὴ φανῶμεν πρᾶγμα ὄντως δή τοι ἱερὸν καὶ αἰδεσίμης μεγαλοφροσύ-
νης πλῆρες κατ' ἀλλοτρίας αὐτῷ προσεπιβεβλημένας καὶ νέας ἐργασίας ἀνα-
καινοτομῆσαι. πρὸς δὲ τούτοις εἰ τἀληθὲς λεκτέον ἐστί, ἡ τῶν πνευμάτων
καὶ τόνων ἔνδεια τοῖς ὁσονδήποτε ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς λόγοις γεγυμνασμένοις
οὐδὲν πρόσκομμα ἐπιφέροιεν ἄν. λέγω δὲ πρὸς τὴν εἰλικρινῆ τῶν λεγομένων
ἔννοιαν ἀναφέρων. οὐ μὴν ἀλλὰ ἵνα μή τις ἀπορήσῃ ἐν ποίᾳ τῶν συλλαβῶν προ-
σήκει τὸν τόνον ἐφαρμόζειν, ἁπλῆ μόνον ἐν ταῖς πολυσυλλάβοις λέξεσι κε-
ραία προσηρτήθη. οὐ μέντοι τόνος αὕτη ἑλληνικὸς ὑπολαβέσθω, ἀλλὰ γνω-
μώνιόν τι καὶ σημεῖον ὑφ' οὗ ἀπευθύνοιτ' ἂν ὁ φιλομαθής, ὥστε μὴ διαμαρτάνειν
ποτὲ ἐν τῇ ἐκφορᾷ καὶ εὐρυθμίᾳ τῶν λέξεων. ἐν δὲ τῆς ἀρχαίας διαθήκης ἑλληνι-
κῇ ἐκδόσει ὅτι αὕτη μετάφρασις πάντῃ που ἀλλ' οὐ πρωτοποίητος σύνταξις
οὐκ ἔδοξε ἔτι ἐκ τῆς κοινῆς ἐν τῷ γράφειν συνηθείας ἢ ἀφαιρεῖν ἢ ἐναλλάξαι. ἐ-
πειδὴ δὲ οὐ τοῖς πολυμαθέσι μόνον ἀλλ' ἅπασι καθόλου τοῖς περὶ τὴν ἁγίαν
γραφὴν σχολάζουσι συντελεῖν ἡ βίβλος αὕτη πεφιλοτίμηται, ἐφ' ἑκάστῃ τῶν
λέξεων γραμματίδια ῥωμαϊκὰ κατὰ στοιχεῖον ἐπετέθη, ἃ ἐπιδείκνυει τὴν ἀμφο-
τέρων πρὸς τὰς ἑτέρας καταντικρὺ κειμένας ἐπάλληλον σύγκρισιν. ὅπως οὐ-
δὲν ἢ πρὸς τὸ σφάλλεσθαι ἐνδόσιμον τοῖς μαθητιῶσι καὶ μήπω εἰς ἄκρον τῶν
ἑλληνικῶν ἀφιγμένοις. ἔτι δὲ ἐπείπερ ἐγχωροῦσιν ἐνίοτε λέξεις ἑλληνικαὶ πολυ-
σχιδεῖς δοκοῦσαι ἔχειν καὶ ἀμφιβόλους καὶ ἄλλας τινὰς διχογνώμους σημα-
σίας, διὰ σπουδῆς ἡμῖν ἐγένετο σημειοῦν καὶ τοῦτο, ὑποκειμένῃ στιγμῇ ῥωμαϊ-
κῷ γραμματιδίῳ ὑπὲρ τὴν ἑλληνικὴν καθεστηκότι λέξιν. καὶ ἵνα παύσωμεν προ-
οιμιάζοντες, κἀκεῖνο τὸν φιλομαθῆ μὴ λανθανέτω, οὐ φαῦλα ἡμᾶς οὐδὲ τυχόν-
τα ἐπὶ τῇ ἡμετέρᾳ ἐντυπώσει ἐσχηκέναι ἀντίγραφα, ἀλλ' ἀρχαιότατα καὶ καθόσον
οἷόν τε ἦν ἐπηνορθωμένα. καὶ δὴ καὶ κατὰ τὴν παλαιότητα ὄντως ἀξιόπιστα, ὥστε
μὴ πείθεσθαι αὐτοῖς, πρὸς δυσκόλου εἶναι τοπαράπαν καὶ βεβήλου. ἃ δὴ καὶ αὐ-
τὰ ὁ ἁγιώτατος ἐν χριστῷ πατὴρ καὶ κύριος ἡμῶν ὁ μέγιστος ἀρχιερεὺς λέων
δέκατος τῇ ὁρμῇ ταύτῃ συλλαμβάνειν προθυμούμενος, ἐκ τῆς ἀποστολικῆς βι-
βλιοθήκης ἀγόμενα, ἔπεμψε πρὸς αἰδεσιμώτατον κύριον τῆς ἱσπανίας καρδινά-
λιον, οὗ χορηγοῦντος καὶ κελεύσαντος τὸ παρὸν βιβλίον ἐτυπώσαμεν. ὑμεῖς δὲ
οἱ τῆς παιδείας ἐρῶντες θεῖον τουτὶ καὶ ἱεροπρεπὲς τοὔργον νεωστὶ ἐντετυπω-
μένον μετὰ πάσης δέχεσθε προθυμίας. κἂν τοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ ἡ-
μῶν μιμηταὶ φανῆναι καὶ τοῖς ἔργοις γενέσθαι σπουδάζετε, ἴστε ὅτι οὐδεμία
ὑμῖν ἔτι πρόφασις λοιπὴ τὸ μὴ τῇ θείᾳ γραφῇ συνομιλεῖν. οὐκέτι ἀντίγραφα
διεφθαρμένα, οὐ μεταφράσεις ὕποπται, οὐκ ἀπορίαν τῆς ἀπογράφου φράσε-

ως ἀπορεῖτε. τὸ θέλημα μόνον τὸ ὑμέτερον καὶ προθυμίαν προσδεχόμεθα. ἧς μὴ ὑπολειπούσης, ἀναντιρρήτως ἔσται οὕτως. τῆς γὰρ γλυκύτητος τῶν θείων λόγων γευσάμενοι, τὰς λοιπὰς τῶν ἐπιστημῶν μακρὰν χαίρειν ἐάσετε. εὐτυχεῖτε, καὶ τὸν καινουργισμὸν τῆς ἡμετέρας ἐργολαβίας μὴ ἐκφαυλίσητε.

Precedens Greca prefatiuncula in latinum versa.

Ad Lectorem.

Ne mireris aut vitio vertas o studiose lector ꝙ in hac noui testamenti greca editione aliter q̃ in veteri nude tantum littere sine vllis aut spirituum aut tonorum notis impresse publicentur: operepreciu visum est huius tibi rei rationem assignare. Ea enim huiusmodi est. Antiquissimos grecos absq hisce fastigijs litterarum scriptitasse notius est: q̃ vt sit multis argumētis comprobandum. Docent enim id aperte antiqua non pauca exemplaria: vt Callimachi poemata: nec non ⁊ Sibyllina carmina: ac preterea etiam marmorea monumenta vetustissima que rome adhuc visuntur nudis solum characteribus incisa. Ut liquido constet huiusmodi virgularum apicūq suprascriptiones non in illa primeua grece lingue origine fuisse excogitatas: nec ad eius integritatem vsquequaq pertinuisse. Cum igitur vniuersum nouum testamentum preter Euangelium Matthei ⁊ epistolam ad Hebreos grece primum sicut a spiritu sancto dictatum est: scriptum esse constet: visum est priscam in eo lingue illius vetustatem maiestatēq intactam retinere: ac opus ipsum pretermissis etiam ipsis quibusuis minimis appendiculis excussum ad imaginem antiquarum scripturarum publicare. Ne rei tam sancte authoritati ac venerande maiestati adiectitijs nouitijsq rebus detrimentum afferri videretur. Accedit ꝙ si verum fateri volumus: hic spirituum tonorumq defectus nullum prorsus impedimentum ad rectam intelligentiam afferre valet his qui aliquantum in greca eruditione promouerunt. Ceterum ne alicui dubium aliquod possit occurrere in qua videlicet syllaba accētum oporteat collocari: simplex tantum apex i polysyllabis dictionibus adiectus est: ⁊ is quidē nō tanq̃ grecus accentus: sed tanq̃ notula signumq quo dirigi possit lector ne in prolatione modulatione ve dictionum aliquando labatur. In veteris autem testamenti editione greca cum ea solū translatio sit non originalis textus: non fuit consilium quicq̃ ex vulgari scribendi modo tollere aut immutare. Et quia nō doctis solum: sed omnibus in vniuersum sacrarū litterarū studiosis hoc opere cōsulendū est: apposite sunt dictioni cuiq litterule latine ordine alphabeti indicantes que dictio dictioni e regione respondeat: ne sit nouitijs ⁊ nondū adhuc in grecis litteris prouectis errandi locus. Rursus cū nonnulle dictiones grece multiplices siue equiuocas aut alias ambiguas significationes aliqñ habere videantur: libuit hoc etiā annotare pūcto supposito litterule latine supra dictionem grecam collocate. Et vt prefatiūcule tandem huic modus imponatur: illud lectorē nō lateat: nō queuis exemplaria impressioni huic archetypa fuisse: sed antiquissima emēdatissimaq: ac tante preterea vetustatis: vt fidem eis abrogare nefas videatur. Que sanctissimus in xpo pr ⁊ dñs nr Leo decimus pontifex maximus huic instituto fauere cupiēs ex aplica bibliotheca educta misit ad Reuerendissimū dñm Cardinalē hispanie: de cuius authoritate ⁊ mādato hoc opus imprimi fecimus. Uos aūt litterarum studiosi hoc diuinū opus nouiter excussum alacri animo suscipite: et si christi Opt. Max. sectatores videri vultis ⁊ esse: nil iam restat qd causemini quominus sacrā scripturā adeatis. Nō mendosa exemplaria: non suspecte translationes: non inopia textus originalis: solum animus ⁊ propensio vestra expectatur. Que si non defuerit: fiet proculdubio vt litterarum diuinarum suauitatē degustantes reliqua studia omnia contemnatis. Ualete ⁊ omnia boni consulite.

Εὐσέβιος Καρπιανῷ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ ἐν κυρίῳ χαίρειν.

Ἀμμώνιος μὲν ὁ Ἀλεξανδρεὺς πολλὴν ὡς εἰκὸς φιλοπονίαν καὶ σπουδὴν εἰσαγηοχὼς, τὸ διὰ τεσσάρων ἡμῖν καταλέλοιπεν εὐαγγέλιον, τῷ κατὰ Ματθαῖον τὰς ὁμοφώνους τῶν λοιπῶν εὐαγγελιστῶν περικοπὰς παραθείς. ὡς ἐξ ἀνάγκης συμβῆναι τὸν τῆς ἀκολουθίας εἱρμὸν τῶν τριῶν διαφθαρῆναι ὅσον ἐπὶ τῷ ὕφει τῆς ἀναγνώσεως. ἵνα δὲ σωζομένου καὶ τοῦ τῶν λοιπῶν δι' ὅλου σώματός τε καὶ εἱρμοῦ, εἰδέναι ἔχοις τοὺς οἰκείους ἑκάστου εὐαγγελίου τόπους, ἐν οἷς κατὰ τῶν αὐτῶν ἠνέχθησαν φιλαλήθως εἰπεῖν, ἐκ τοῦ πονήματος τοῦ προειρημένου ἀνδρὸς εἰληφὼς ἀφορμὰς, καθ' ἑτέραν μέθοδον κανόνας δέκα τὸν ἀριθμὸν διεχάραξά σοι τοὺς ὑποτεταγμένους. ὧν ὁ μὲν πρῶτος περιέχει ἀριθμὸς ἐν οἷς τὰ παραπλήσια εἰρήκασιν οἱ τέσσαρες, Ματθαῖος, Μάρκος, Λουκᾶς, Ἰωάννης. ὁ δεύτερος ἐν ᾧ οἱ τρεῖς. Ματθαῖος, Μάρκος, Λουκᾶς. ὁ τρίτος, ἐν ᾧ οἱ τρεῖς. Ματθαῖος, Λουκᾶς, Ἰωάννης. ὁ τέταρτος, ἐν ᾧ οἱ τρεῖς. Ματθαῖος, Μάρκος, Ἰωάννης. ὁ πέμπτος ἐν ᾧ οἱ δύο. Ματθαῖος, Λουκᾶς. ὁ ἕκτος, ἐν ᾧ οἱ δύο. Ματθαῖος, Μάρκος. ὁ ἕβδομος ἐν ᾧ οἱ δύο. Ματθαῖος, Ἰωάννης. ὁ ὄγδοος ἐν ᾧ οἱ δύο. Μάρκος. Λουκᾶς. ὁ ἔννατος ἐν ᾧ οἱ δύο. Λουκᾶς, Ἰωάννης. ὁ δέκατος, ἐν ᾧ ἕκαστος αὐτῶν περί τινων ἰδίως ἀνέγραψεν. αὕτη μὲν οὖν ἡ τῶν ὑποτεταγμένων κανόνων ὑπόθεσις. ἡ δὲ σαφὴς αὐτῶν διήγησις ἔστιν ἥδε. ἐφ' ἑκάστῳ τῶν τεσσάρων εὐαγγελίων, ἀριθμός τις πρόκειται κατὰ μέρος, ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ πρώτου, εἶτα δευτέρου καὶ ἕκτου, καὶ καθεξῆς προϊὼν δι' ὅλου μέχρι τοῦ τέλους τῶν βιβλίων. καθ' ἕκαστον δὲ ἀριθμὸν ὑποσημείωσις πρόκειται διὰ τοῦ λαχᾶ, δηλοῦσα ἐν ποίῳ τῶν δέκα κανόνων κείμενος ἀριθμὸς τυγχάνει. εἰ μὲν ἄλφα, δῆλον ὡς ἐν τῷ πρώτῳ. εἰ δὲ βῆτα, ἐν τῷ δευτέρῳ. καὶ οὕτως μέχρι τῶν δέκα. εἰ οὖν ἀναπτύξας ἕν τι τῶν τεσσάρων εὐαγγελίων ὁποῖον δήποτε βουληθείης ἐπιστῆναι τινὶ ᾧ βούλει κεφαλαίῳ, καὶ γνῶναι τίνες τὰ παραπλήσια εἰρήκασι καὶ τοὺς οἰκείους ἑκάστου τόπους εὑρεῖν ἐν οἷς κατὰ τῶν αὐτῶν ἠνέχθησαν, ἧς ἐπέχεις περικοπῆς ἀναλαβὼν τὸν προκείμενον ἀριθμὸν, ἐπιζητήσας τε αὐτὸν ἔνδον ἐν τῷ κανόνι ὃν ἡ τοῦ λαχᾶ ὑποσημείωσις ὑποβέβληκεν, εἴσῃ μὲν εὐθὺς ἐκ τῶν ἐπὶ μετώπου τοῦ κανόνος ὑπογραφῶν ὁπόσοι τε καὶ τίνες περὶ οὗ ζητεῖς εἰρήκασιν. ἐπιστήσας τε καὶ τοῖς τῶν λοιπῶν εὐαγγελιστῶν ἀριθμοῖς τοῖς ἐν τῷ κανόνι ᾧ ἐπέχεις ἀριθμῷ παρακειμένοις, ἐπιζητήσας δὲ αὐτοὺς ἔνδον ἐν τοῖς οἰκείοις ἑκάστου εὐαγγελίου τόποις, τὰ παραπλήσια λέγοντας αὐτοὺς εὑρήσεις. ἔρρωσο ἐν κυρίῳ.

Incipit epistola beati Hieronymi ad Damasum pappam in quattuor euangelistas.

Beatissimo pappe Damaso Hieronymus. Nouum opus me facere cogis ex veteri: vt post exemplaria scripturarum toto orbe dispersa quasi quidam arbiter sedeam: et quia inter se variant: que sint illa que cum greca consentiant veritate decernam. Pius labor: sed periculosa presumptio: iudicare de ceteris ipsum ab omnibus iudicandum: senis mutare linguam et canescentem mundum ad initia retrahere paruulorum. Quis enim doctus pariter vel indoctus: cum in manus volumen assumpserit: et a saliua quam semel imbibit viderit discrepare quod lectitat: non statim erumpat in vocem me falsarium me clamans esse sacrilegum: qui audeam aliquid in veteribus libris addere mutare corrigere. Aduersus quam inuidiam duplex causa me consolatur: quod et tu qui summus sacerdos es fieri iubes: et verum non esse quod variat etiam maledicorum testimonio comprobatur. Si enim latinis exemplaribus fides est adhibenda: respondeant quibus tot sunt exemplaria pene quot codices. Sin autem veritas est querenda de pluribus: cur non ad grecam originem reuertentes ea que vel a viciosis interpretibus male edita: vel a presumptoribus imperitis emendata peruersius: vel a librarijs dormitantibus aut addita sunt aut mutata: corrigimus. Neque vero ego de veteri disputo testamento: quod a septuaginta senioribus in grecam linguam versum tertio gradu ad nos vsque peruenit. Non quero quid aquila: quid symmachus sapiant: quare theodotion inter nouos et veteres medius incedat. Sit illa vera interpretatio: quam apostoli probauerunt. De nouo nunc loquor testamento: quod grecum esse non dubium est: excepto apostolo mattheo: qui primus in iudea euangelium christi hebraicis litteris edidit. Hoc certe cum in nostro sermone discordat et diuersos riuulorum tramittes ducit: vno de fonte querendus est. Pretermitto eos codices quos a luciano et hesitio nuncupatos paucorum hominum asserit peruersa contentio: quibus vtique nec in veteri instrumento post septuaginta interpretes emendare quid licuit: nec in nouo profuit emendasse: cum multarum gentium linguis scriptura ante translata doceat falsa esse que addita sunt. Igitur hec presens prefatiuncula pollicetur quattuor tantum euangelia: quorum ordo est iste. Mattheus, Marcus, Lucas, Johannes codicum grecorum emendata collatione sed veterum: que ne multum a lectionis latine consuetudine discreparent: ita calamo imperauimus vt his tantum que sensum videbantur mutare correctis: reliqua manere pateremur vt fuerant. Canones quoque quos Eusebius cesariensis episcopus alexandrinum secutus Ammonium in decem numeros ordinauit: sicut in greco habetur expressimus. Quod si quis de curiosis voluerit nosse que in euangelijs vel eadem vel vicina vel sola sint: eorum distinctione cognoscet. Magnus si quidem hic in nostris codicibus error inoleuit: dum quod in eadem re alius euangelista plus dixit: in alio quia minus putauerint addiderunt: vel dum eundem sensum alius aliter expressit: ille qui vnum e quattuor primum legerat: ad eius exemplum ceteros quoque estimauerit emendandos. Unde accidit vt apud nos mixta sint omnia et in Marco plura luce atque matthei. Rursum in mattheo plura iohannis et marci: et in ceteris reliquorum que in alijs propria sunt inueniantur. Cum itaque canones legeris qui subiecti sunt: confusionis errore sublato: et similia omnium scies: et singulis sua queque restitues. In canone primo concordant quattuor: mattheus marcus lucas iohannes. In secundo tres mattheus marcus lucas. In tertio tres: mattheus lucas iohannes. In quarto tres mattheus marcus iohannes. In quinto duo: mattheus lucas. In sexto duo: mattheus marcus. In septimo duo: mattheus iohannes. In octauo duo: lucas marcus. In nono duo: Lucas iohannes. In decimo: propria vnusquisque que non habetur in alijs ediderunt. Singulis vero euangelijs ab vno incipiens vsque ad finem librorum dispar numerus accrescit. Hic nigro colore prescriptus sub se habet alium ex minio discolorem numerum qui ad decem vsque procedens indicat prior numerus in quo sit canone requirendus. Cum ergo aperto codice (verbi gratia) illud siue illud capitulum scire volueris cuius canonis sit: statim ex subiecto numero doceberis: et recurrens ad principia in quibus canonum est distincta congeries: eodemque statim canone ex titulo frontis inuento: illum quem querebas numerum eiusdem euangelij qui et ipse ex inscriptione signatur inuenies: atque e vicino ceterorum tramitibus inspectis: quos numeros e regione habeant adnotabis: et cum scieris: recurres ad volumia singulorum: et sine mora repertis numeris quos ante signaueras reperies et loca in quibus vel eadem vel vicina dixerunt. Opto vt in christo valeas et memineris mei pappa beatissime.

Incipit alius prologus.

Plures fuisse qui euangelia scripserunt: Lucas euangelista testatur dicens. Quoniamquidem multi conati sunt ordinare narrationem rerum que in nobis complete sunt: sicut tradiderunt nobis qui ab initio ipsi viderunt sermonem: et ministrauerunt ei: et perseuerantia vsque ad presens tempus monimenta declarant que a diuersis auctoribus edita diuersarum heresum fuere principia: vt est illud iuxta egyptios et Thomam et Matthiam et Bartholomeum: duodecim quoque apostolorum et basilidis atque appollinis ac reliquorum: quos enumerare longissimum est: cum hec tantum in presentiarum necesse sit dicere: extitisse quosdam qui sine spiritu et gratia dei conati sunt magis ordinare narrationem: quam historie texere veritatem. Quibus iure potest illud propheticum coaptari. Ue qui prophetant de corde suo: qui ambulant post spiritum suum: qui dicunt hec dicit dominus et dominus non misit eos. De quibus et saluator in euangelio iohannis loquitur. Omnes qui ante me venerunt fures fuerunt et latrones. Qui venerunt non qui missi sunt. Ipse enim ait. Ueniebant et ego non mittebam eos. In uenientibus presumptio temeritatis: in missis obsequium seruitutis est. Ecclesia autem que domini voce supra petram fundata est: quam introduxit rex in cubiculum suum: et ad quam per foramen descensionis occulte misit manum suam similis damule hinnuloque ceruorum: quatuor flumina paradisi instar eructans quattuor et angulos et annulos habet per quos quasi arca testamenti et custos legis domini lignis mobilibus vehitur. Primus omnium matheus est publicanus cognomento leui qui euangelium in iudea hebreo sermone edidit: ob eorum vel maxime causam qui in iesum crediderant ex iudeis: et nequaquam legis vmbra seccedente euangelij veritatem seruabant. Secundus marcus interpres apostoli petri: et alexandrine ecclesie primus episcopus: qui dominum quidem saluatorem ipse non vidit: sed ea que audierat magistrum predicantem iuxta fidem magis gestorum narrauit quam ordinem. Tertius Lucas medicus natione syrus antiocensis cuius laus in euangelio: qui et ipse discipulus apostoli pauli in achaie bythinieque partibus volumen condidit: quedam altius repetens et vt ipse in prohemio confitetur audita magis quam visa describens. Ultimus iohannes apostolus et euangelista quem iesus amauit plurimum: qui super pectus domini recumbens purissima doctrinarum fluenta potauit: et qui solus de cruce meruit audire. Ecce mater tua. Is cum esset in asia: et iam tunc hereticorum semina pullularent cherinthi et hebionis et ceterorum qui negant christum in carne venisse: quos et ipse in epistola sua antichristos vocat: et apostolus paulus frequenter percutit: coactus est ab omnibus pene tunc asie episcopis et multarum ecclesiarum legationibus de diuinitate saluatoris altius scribere: et ad ipsum (vt ita dicam) dei verbum non tam audaci quam felici temeritate prorumpere: vt ecclesiastica narrat historia cum a fratribus cogeretur vt scriberet: ita facturum se respondisse si indicto ieiunio in commune omnes deum deprecarentur. Quo expleto: reuelatione saturatus in illud prohemium celo veniens eructauit. In principio erat verbum: et verbum erat apud deum: et deus erat verbum: hoc erat in principio apud deum. Hec igitur quattuor euangelia multo ante predicta ezechielis quoque volumen probat: in quo prima visio ita contexitur. Et in medio similitudo quatuor animalium et vultus eorum. Facies hominis et facies leonis et facies vituli et facies aquile. Prima hominis facies matheum significat qui quasi de homine exorsus est scribere. Liber generationis Jesu christi filij dauid filij abraam. Secunda marcum in quo vox leonis in heremo rugientis auditur. Uox clamantis in deserto parate viam domini rectas facite semitas eius. Tertia vituli: que euangelistam lucam a zacharia sacerdote sumpsisse initium prefigurat. Quarta iohannem euangelistam: qui assumptis pennis aquile et ad altiora festinans de verbo dei disputat. Cetera que sequuntur in eundem sensum proficiunt. Crura eorum recta et pennati pedes: et quocunque spiritus ibat ibant et non reuertebantur: et dorsa eorum plena oculis: et scintille ac lampades in medio discurrentes: et rota in rota: et in singulis quatuor facies. Unde et apocalypsis iohannis post expositionem viginti quattuor seniorum qui tenentes citharas et phialas adorantes agnum dei: introducit fulgura atque tonitrua: et septem spi-

ritus discurrentes et mare vitreū ꝛ quatuoꝛ animalia plena oculis dicēs. Animal primū simile leoni: ꝛ secundū simile vitulo: ꝛ tertiū simile homini: ꝛ quartum simile aquile volanti. Et post paululū. Plena inquit erant oculis: ꝛ requiē non habebant die ac nocte dicentia. Sanctus sanctus sanctus dominus deus omnipotens: qui erat ꝛ qui est ꝛ qui venturus est. Quibus cunctis perspicue ostēditur quatuoꝛ debere tantum euangelia suscipi: ꝛ oēs apocryphoꝛum nenias mortuis magis hereticis ꝙ ecclesiasticis viuis canēdas.

Sequitur prologus in Mattheum.

Mattheus cum primo predicasset euangelium in iudea: volens transire ad gentes primus euangelium scripsit hebraice: quod fratribus a quibus ibat ad memoꝛiam reliquit. Sicut enim necesse fuit ad confirmationem fidei euangelium predicari: sic ꝛ contra hereticos scribi. Cum autem plures euangelium scripserint: quattuoꝛ tantum habent autoꝛitatis testimoniū: quia per quattuoꝛ mundi partes fidem nūciant trinitatis: ꝛ sūt quasi quattuoꝛ rote in quadriga domini que vehit eum per predicationē euāgelij: ꝛ genus humanum quadrifida morte peremptum eoꝛum erat predicatione viuificandū. Unde ꝛ alioꝛum euangelia deciderūt nec recepta sunt: quia nolebant prefinitum numerum cassari propter virtutem sacramenti. Designantur etiam euangeliste quattuoꝛ figuris que non sunt deceptoꝛie: sed iocundi mysterij sibi conscie. Mattheus in homine intelligitur: quia circa humanitatem christi principaliť imoꝛātur. Marcus in leōe: qꝛ agit de resurrectione. Lucas in vitulo: agens de sacerdotio. Johannes in aquila scribens sacramēta diuinitatis. Christus vero quem describūt homo fuit de virgīe natus. Vitulus in immolatione. Leo in resurrectione. Aquila in ascensione. Vel in homine humanitas. In vitulo sacerdotium. In leone regnum. In aquila exprimitur diuinitatis sacramentum.

Explicit prologus.

Incipit argumentum in euangelium ẜꝫ Mattheum.

Mattheus ex iudea sicut in oꝛdine primus ponitur: ita euangelium in iudea primus scripsit: cuius vocatio ad dominum ex publicanis actibus fuit: duoꝛū in generatione christi principia presumēs: vnius cuius prima circuncisio in carne: alterius cuius ẜm coꝛ electio fuit. Ex vtrisqꝫ enim patribus christus. Sicqꝫ quaterdenario numero trifoꝛmiter posito principium a credendi fide in electionis tempus poꝛrigēs ꝛ ex electione vsqꝫ in transmigrationis diem dirigens atqꝫ a transmigrationis die vsqꝫ in xp̄m definiens: decursam aduentus domini ostendit generationē: vt numero satisfaciens ꝛ tempoꝛi ꝛ se quid esset ostenderet: ꝛ dei in se opus monstrāns etiam in his quoꝛum genus posuit: xp̄i operantis a principio testimonium non negaret. Quarum omnium rerum tempus oꝛdo numerus dispositio vel ratio qđ fidei necessarium est: deus christus est: qui factus est ex muliere: factus sub lege: natus ex virgine: passus in carne: omnia in cruce fixit: vt triumphans ea in semetipso resurgens in coꝛpoꝛe: ꝛ patris nomen in patribus filio: ꝛ filij nomen patri restituens in filijs: sine principio sine fine: ostendens vnum se cum patre esse qꝛ vnus est. In quo euangelio vtile est desiderantibus deum sic prima vel media vel perfecta cognoscere: vt ꝛ vocationem apostoli ꝛ opus euangelij et dilectionem dei in carne nascentis per vniuersa legentes intelligant: atqꝫ id in eo in quo reprehensi sunt ꝛ apprehendere appetunt: recognoscant. Nobis enim in hoc studio argumenti fuit: et fidem facte rei tradere ꝛ operātis dei intelligendam diligenter esse dispositionem a querentibus non tacere.

Explicit argumentum.

Τὸ κατὰ ματθαῖον ἅγιον εὐαγγέλιον. Cap. i.

Βίβλος γενέσεως ἰησοῦ χριστοῦ υἱοῦ δαυὶδ υἱοῦ ἀβραάμ. ἀβραὰμ ἐγέννησε τὸν ἰσαάκ. ἰσαὰκ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰακώβ. ἰακὼβ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰούδαν, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ. ἰούδας δὲ ἐγέννησε τὸν φαρὲς καὶ τὸν ζαρὰ ἐκ τῆς θάμαρ. φαρὲς δὲ ἐγέννησε τὸν ἐσρώμ. ἐσρὼμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀράμ. ἀρὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀμιναδάβ. ἀμιναδὰβ δὲ ἐγέννησε τὸν ναασσών. ναασσὼν δὲ ἐγέννησε τὸν σαλμών. σαλμὼν δὲ ἐγέννησε τὸν βοὸζ ἐκ τῆς ῥαχάβ. βοὸζ δὲ ἐγέννησε τὸν ὠβὴδ ἐκ τῆς ῥούθ. ὠβὴδ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰεσσαί. ἰεσσαὶ δὲ ἐγέννησε τὸν δαυὶδ τὸν βασιλέα. δαυὶδ δὲ ὁ βασιλεὺς ἐγέννησε τὸν σολομῶντα ἐκ τῆς τοῦ οὐρίου. σολομὼν δὲ ἐγέννησε τὸν ῥοβοάμ. ῥοβοὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀβιά. ἀβιὰ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀσά. ἀσὰ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωσαφάτ. ἰωσαφὰτ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωράμ. ἰωρὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν ὀζίαν. ὀζίας δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωάθαμ. ἰωάθαμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἄχαζ. ἄχαζ δὲ ἐγέννησε τὸν ἐζεκίαν. ἐζεκίας δὲ ἐγέννησε τὸν μανασσῆ. μανασσῆς δὲ ἐγέννησε τὸν ἀμών. ἀμὼν δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωσίαν. ἰωσίας δὲ ἐγέννησε τὸν ἰεχονίαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἐπὶ τῆς μετοικεσίας βαβυλῶνος. μετὰ δὲ τὴν μετοικεσίαν βαβυλῶνος ἰεχονίας ἐγέννησε τὸν σαλαθιήλ. σαλαθιὴλ δὲ ἐγέννησε τὸν ζοροβάβελ. ζοροβάβελ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀβιούδ. ἀβιοὺδ δὲ ἐγέννησε τὸν ἐλιακείμ. ἐλιακεὶμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀζώρ. ἀζὼρ δὲ ἐγέννησε τὸν σαδώκ. σαδὼκ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀχείμ. ἀχεὶμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἐλιούδ. ἐλιοὺδ δὲ ἐγέννησε τὸν ἐλεάζαρ. ἐλεάζαρ δὲ ἐγέννησε τὸν ματθάν. ματθὰν δὲ ἐγέννησε τὸν ἰακώβ. ἰακὼβ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωσὴφ τὸν ἄνδρα μαρίας, ἐξ ἧς ἐγεννήθη ἰησοῦς ὁ λεγόμενος χριστός. πᾶσαι οὖν αἱ γενεαὶ ἀπὸ ἀβραὰμ ἕως δαυίδ, γενεαὶ δεκατέσσαρες. καὶ ἀπὸ δαυὶδ ἕως τῆς μετοικεσίας βαβυλῶνος, γενεαὶ δεκατέσσαρες. καὶ ἀπὸ τῆς μετοικεσίας βαβυλῶνος ἕως τοῦ χριστοῦ, γενεαὶ δεκατέσσαρες. τοῦ δὲ ἰησοῦ χριστοῦ ἡ γέννησις οὕτως ἦν. μνηστευθείσης γὰρ τῆς μητρὸς αὐτοῦ μαρίας τῷ ἰωσήφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτούς, εὑρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου. ἰωσὴφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς δίκαιος ὤν, καὶ μὴ θέλων αὐτὴν παραδειγματίσαι, ἐβουλήθη λάθρα ἀπολῦσαι αὐτήν. ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου κατ' ὄναρ ἐφάνη αὐτῷ λέγων. ἰω

Euangelium scd̄m Mattheū. Cap. i.

Liber generatiōis iesu christi filij dauid filij abraā. Abraā genuit ysaac. Jsaac aũt genuit iacob. Jacob aũt genuit iudam: et fratres eius. Judas autem genuit phares et zaram de thamar. Phares aũt genuit esrō. Esrō aũt genuit aram. Aram autem genuit aminadab. Aminadab aũt genuit naason. Naason aũt genuit salmon. Salmon aũt genuit booz de raab. Booz autē genuit obeth ex ruth. Obeth autē genuit iesse. Jesse autem genuit dauid regem. Dauid autem rex genuit salomonem ex ea que fuit vrie. Salomō aũt genuit roboā. Roboam autē genuit abiam. Abia autē genuit asa. Asa autem genuit iosaphat. Josaphat aũt genuit ioram. Joram aũt genuit oziam. Ozias autem genuit ioathā. Joathā aũt genuit achaz. Achaz aũt genuit ezechiam. Ezechias aũt genuit manassen. Manasses aũt genuit amō. Amō aũt genuit iosiā. Josias aũt genuit iechoniam et fratres eius in trāsmigratione babylonis. Et p⁹ trāsmigrationē babylōis iechōias genuit salathiel. Salathiel autem genuit zoꝛobabel. Zoꝛobabel autem genuit abiud. Abiud autem genuit eliachim. Eliachim aũt genuit azoꝛ. Azoꝛ aũt genuit sadoch. Sadoch aũt genuit achim. Achim autē genuit eliud. Eliud aũt genuit eleazar. Eleazar autē genuit mathan. Mathan autē genuit iacob. Jacob autem genuit Joseph virum marie: de qua natus est iesus q̄ vocať xp̄s. Oēs itaqꝫ gn̄ationes ab abraā vsqꝫ ad dd: gn̄ationes q̄tuoꝛdeci. ꝛ a dauid vsqꝫ ad trāsmigr̄tionē babylonis: gn̄atiōes q̄tuoꝛdecim. ꝛ a trāsmigratione babylonis vsqꝫ ad xp̄m: gn̄atōes q̄tuoꝛdecim. Christi autem generatio sic erat. Cum esset desponsata mater eius maria ioseph: ante ꝙ conuenirent: inuenta est in vtero habens de spiritu sancto. Joseph autem vir eius cum esset iustus: et nollet eā traducere: voluit occulte dimittere eam. Hec aũt eo cogitante: ecce angel⁹ dn̄i apparuit in somnis ioseph dicēs. Jo

A Luce. 3. c. Johan. 1. a. Gen. 21. a. 1. Paral. 1. b. Gen. 25. d. Gen. 29. g. Gen. 38. g.

Ruth. 4. d.

1. Para. 2. a. 2. reg. 12. f. 1. Par. 3. b. 3. reg. 11. g. 1. Par. 3. b.

B

1. Para. 3. c.

C

Luce. 1. c.

D

σήφ υἱός δαυίδ, μὴ φοβηθῇς παραλαβεῖν μαριὰμ τὴν γυναῖκά σου. τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν, ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου. τέξεται δὲ υἱὸν καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰησοῦν. αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος. ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει, καὶ τέξεται υἱὸν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐμμανουήλ, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον μεθ᾽ ἡμῶν ὁ θεός. διεγερθεὶς δὲ ὁ ἰωσὴφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου, ἐποίησεν ὡς προσέταξεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος κυρίου, καὶ παρέλαβε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν, ἕως οὗ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰησοῦν. Cap. 2.

Τοῦ δὲ ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν βηθλεὲμ τῆς ἰουδαίας, ἐν ἡμέραις ἡρώδου τοῦ βασιλέως, ἰδοὺ μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν παρεγένοντο εἰς ἱεροσόλυμα λέγοντες. ποῦ ἐστιν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων. εἴδομεν γὰρ τὸν ἀστέρα αὐτοῦ ἐν τῇ ἀνατολῇ, καὶ ἤλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ. ἀκούσας δὲ ἡρώδης ὁ βασιλεὺς ἐταράχθη, καὶ πᾶσα ἱεροσόλυμα μετ᾽ αὐτοῦ. καὶ συναγαγὼν πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς τοῦ λαοῦ, ἐπυνθάνετο παρ᾽ αὐτῶν ποῦ ὁ χριστὸς γεννᾶται. οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ. ἐν βηθλεὲμ τῆς ἰουδαίας. οὕτως γὰρ γέγραπται διὰ τοῦ προφήτου. καὶ σὺ βηθλεὲμ γῆ ἰούδα οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν ἰούδα. ἐκ σοῦ γὰρ ἐξελεύσεται ἡγούμενος, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν ἰσραήλ. τότε ἡρώδης λάθρα καλέσας τοὺς μάγους, ἠκρίβωσε παρ᾽ αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος. καὶ πέμψας αὐτοὺς εἰς βηθλεὲμ, εἶπε. πορευθέντες ἀκριβῶς ἐξετάσατε περὶ τοῦ παιδίου. ἐπὰν δὲ εὕρητε, ἀπαγγείλατέ μοι, ὅπως κἀγὼ ἐλθὼν προσκυνήσω αὐτῷ. οἱ δὲ ἀκούσαντες τοῦ βασιλέως, ἐπορεύθησαν. καὶ ἰδοὺ ὁ ἀστὴρ ὃν εἶδον ἐν τῇ ἀνατολῇ προῆγεν αὐτοὺς, ἕως ἐλθὼν ἔστη ἐπάνω οὗ ἦν τὸ παιδίον. ἰδόντες δὲ τὸν ἀστέρα, ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα. καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν, εἶδον τὸ παιδίον μετὰ μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ. καὶ πεσόντες προσεκύνησαν αὐτῷ, καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν προσήνεγκαν αὐτῷ δῶρα. χρυσὸν, καὶ λίβανον, καὶ σμύρναν. καὶ χρηματισθέντες κατ᾽ ὄναρ μὴ ἀνακάμψαι πρὸς ἡρώδην, δι᾽ ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν. ἀναχωρησάντων δὲ αὐτῶν, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου φαίνεται κατ᾽ ὄναρ τῷ ἰωσὴφ, λέγων. ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ φεῦγε εἰς αἴγυπτον, καὶ ἴσθι ἐκεῖ, ἕως ἂν εἴπω σοι. μέλλει γὰρ ἡρώδης ζητεῖν τὸ παιδίον, τοῦ ἀπολέσαι αὐτό. ὁ δὲ ἐγερθεὶς, παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ νυκτὸς, καὶ ἀνεχώρησεν εἰς αἴγυπτον. καὶ ἦν ἐκεῖ ἕως τῆς τελευτῆς ἡρώδου. ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος. ἐξ αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου. τότε ἡρώδης ἰδὼν ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν μάγων, ἐθυμώθη λίαν. καὶ ἀποστείλας ἀνεῖλε πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν βηθλεὲμ, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῆς, ἀπὸ διετοῦς καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον ὃν ἠκρίβωσε παρὰ τῶν μάγων. τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν ὑπὸ ἱερεμίου τοῦ προφήτου λέγοντος. φωνὴ ἐν ῥαμᾷ ἠκούσθη. θρῆνος καὶ κλαυθμὸς καὶ ὀδυρμὸς πολύς. ῥαχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς. καὶ οὐκ ἤθελε παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσί. τελευτήσαντος δὲ τοῦ ἡρώδου, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου κατ᾽ ὄναρ φαίνεται τῷ ἰωσὴφ ἐν αἰγύπτῳ λέγων. ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ πορεύου εἰς γῆν ἰσραήλ. τεθνήκασι γὰρ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου. ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ ἦλθεν εἰς γῆν ἰσραήλ. ἀκούσας δὲ ὅτι ἀρχέλαος βασιλεύει ἐπὶ τῆς ἰουδαίας ἀντὶ ἡρώδου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἐφοβήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν. χρηματισθεὶς δὲ κατ᾽ ὄναρ, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς γαλιλαίας. καὶ ἐλθὼν κατῴκησεν εἰς πόλιν λεγομένην ναζαρέτ. ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τῶν προφητῶν, ὅτι ναζωραῖος κληθήσεται. Cap. 3.

Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις παραγίνεται ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς κηρύσσων ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς ἰουδαίας καὶ λέγων. μετανοεῖτε. ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. οὗτος γάρ ἐστιν ὁ ῥηθεὶς ὑπὸ ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος. φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ. ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ. αὐτὸς δὲ ὁ ἰωάννης εἶχε τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ ἀπὸ τριχῶν καμήλου. καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ. ἡ δὲ τροφὴ αὐτοῦ ἦν ἀκρίδες καὶ μέλι ἄγριον. τότε ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν, ἱεροσόλυμα καὶ πᾶσα ἰουδαία, καὶ πᾶσα ἡ περίχωρος τοῦ ἰορδάνου, καὶ ἐβαπτίζοντο ἐν τῷ ἰορδάνῃ ὑπ᾽ αὐτοῦ,

---

seph fili dauid: noli timere accipere mariam coniugem tuam. Quod enim in ea natum est de spiritu sancto est. Pariet autem filium et vocabis nomen eius iesum. Ipse enim saluum faciet populum suum a peccatis eorum. Hoc autem totum factum est: vt adimpleretur quod dictum est a domino per prophetam dicentem. Ecce virgo in vtero habebit: et pariet filium: et vocabitur nomen eius Emanuel: quod est interpretatum nobiscum deus. Exurgens autem ioseph a somno: fecit sicut precepit ei angelus domini: et accepit coniugem suam. Et non cognoscebat eam: donec peperit filium suum primogenitum: et vocauit nomen eius iesum. Cap. 2.

Cum ergo natus esset iesus in bethlehem iudee in diebus herodis regis: ecce magi ab oriente venerunt hierosolymam dicentes. Ubi est qui natus est rex iudeorum. Uidimus enim stellam eius in oriente et venimus adorare eum. Audiens autem herodes rex turbatus est: et omnis hierosolyma cum illo. Et congregans omnes principes sacerdotum et scribas populi: sciscitabatur ab eis vbi christus nasceretur. At illi dixerunt ei. In bethlehem iudee. Sic enim scriptum est per prophetam. Et tu bethlehem terra iuda: nequaquam minima es in principibus iuda. Ex te enim exiet dux qui regat populum meum israel. Tunc herodes clam vocatis magis: diligenter didicit ab eis tempus stelle que apparuit eis. Et mittens illos in bethlehem dixit. Ite et interrogate diligenter de puero: et cum inueneritis renunciate mihi: vt et ego veniens adorem eum. Qui cum audissent regem: abierunt. Et ecce stella quam viderant in oriente: antecedebat eos vsque dum veniens staret supra vbi erat puer. Uidentes autem stellam: gauisi sunt gaudio magno valde. Et intrantes domum inuenerunt puerum cum maria matre eius: et procidentes adorauerunt eum: et apertis thesauris suis obtulerunt ei munera: aurum thus et myrrham. Et responso accepto in somnis ne redirent ad herodem: per aliam viam reuersi sunt in regionem suam. Qui cum recessissent: ecce angelus domini apparuit in somnis ioseph: dicens. Surge et accipe puerum et matrem eius et fuge in egyptum: et esto ibi vsque dum dicam tibi. Futurum est enim vt querat puerum ad perdendum eum. Qui consurgens accepit puerum et matrem eius nocte: et secessit in egyptum. Et erat ibi vsque ad obitum herodis: vt adimpleretur quod dictum est a domino per prophetam dicentem. Ex egypto vocaui filium meum. Tunc herodes videns quoniam illusus esset a magis irat9 est valde: et mittens occidit omnes pueros qui erant in bethlehem et in omnibus finibus eius a bimatu et infra: secundum tempus quod exquisierat a magis. Tunc adimpletum est quod dictum est per hieremiam prophetam dicentem. Uox in rama audita est: ploratus et vlulatus multus: rachel plorans filios suos et noluit consolari quia non sunt. Defuncto autem herode: ecce angelus domini apparuit in somnis ioseph in egypto dicens. Surge et accipe puerum et matrem eius: et vade in terram israel. Defuncti sunt enim qui querebant animam pueri. Qui consurgens accepit puerum et matrem eius: et venit in terram israel. Audiens autem quod archelaus regnaret in iudea pro herode patre suo: timuit illo ire: et ammonitus in somnis secessit in partes galilee. Et veniens habitauit in ciuitate que vocatur nazareth: vt adimpleretur quod dictum est per prophetas: quoniam nazareus vocabitur. Cap. 3.

In diebus autem illis venit iohannes baptista predicans in deserto iudee et dicens. Penitentiam agite: appropinquauit enim regnum celorum. Hic est enim de quo dictum est per esaiam prophetam dicentem. Uox clamantis in deserto parate viam domini: rectas facite semitas eius. Ipse autem iohannes habebat vestimentum de pilis camelorum et zonam pelliceam circa lumbos suos. Esca autem eius erat locuste et mel siluestre. Tunc exibat ad eum hierosolyma et omnis iudea et omnis regio circa iordanem: et baptizabantur ab eo in iordane

Marginal notes: Esaie. 7. a. — A — h. Aenimus pet tris. — Iohan. 7. f. — Miche. 5. a — B — Eccl. 11. d. — C — Osee. 11. a. — Hiere. 3. g. 2. 31. c. Threnorum 1. a. — D — A — c Uenit pre tio tpis — Luce. 3. a. Iohan. 1. b. — Esa. 40. a. Marci. 1. a Iohan. 1. c — B — Luce. 3. b. Iohan. 3. c.

ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. Ἰδὼν δὲ πολλοὺς τῶν φαρισαίων καὶ σαδδουκαίων ἐρχομένους ἐπὶ τὸ βάπτισμα αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς. γεννήματα ἐχιδνῶν τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς. ποιήσατε οὖν καρπὸν ἄξιον τῆς μετανοίας. καὶ μὴ δόξητε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς πατέρα ἔχομεν τὸν ἀβραάμ. λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ ἀβραάμ. ἤδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται. πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλόν, ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. ἐγὼ μὲν βαπτίζω ὑμᾶς ἐν ὕδατι εἰς μετάνοιαν· ὁ δὲ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἰσχυρότερός μου ἐστίν. οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς τὰ ὑποδήματα βαστάσαι. αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ. οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἅλωνα αὐτοῦ. καὶ συνάξει τὸν σῖτον αὐτοῦ εἰς τὴν ἀποθήκην. τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ. Τότε παραγίνεται ὁ ἰησοῦς ἀπὸ τῆς γαλιλαίας εἰς τὸν ἰορδάνην πρὸς τὸν ἰωάννην τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ᾽ αὐτοῦ. ὁ δὲ ἰωάννης διεκώλυεν αὐτὸν λέγων. ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρός με. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπε πρὸς αὐτόν. ἄφες ἄρτι. οὕτω γὰρ πρέπον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην. Τότε ἀφίησιν αὐτόν. καὶ βαπτισθεὶς ὁ ἰησοῦς, ἀνέβη εὐθὺς ἀπὸ τοῦ ὕδατος. καὶ ἰδοὺ ἀνεῴχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοί. καὶ εἶδε τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ καταβαῖνον ὡσεὶ περιστεράν, καὶ ἐρχόμενον ἐπ᾽ αὐτόν. καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν λέγουσα. οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς ἐν ᾧ εὐδόκησα.

Cap. 4.

Τότε ὁ ἰησοῦς ἀνήχθη εἰς τὴν ἔρημον ὑπὸ τοῦ πνεύματος πειρασθῆναι ὑπὸ τοῦ διαβόλου καὶ νηστεύσας ἡμέρας τεσσαράκοντα καὶ νύκτας τεσσαράκοντα, ὕστερον ἐπείνασε. καὶ προσελθὼν αὐτῷ ὁ πειράζων, εἶπεν. εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, εἰπὲ ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε. γέγραπται. οὐκ ἐπ᾽ ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος. ἀλλ᾽ ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος θεοῦ. Τότε παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν. καὶ ἵστησιν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ. καὶ λέγει αὐτῷ. εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεαυτὸν κάτω. γέγραπται γάρ. ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ. καὶ ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσί σε, μήποτε

confitentes peccata sua. Videns autem multos phariseorum et saduceorum venientes ad baptismum suum dixit eis. Progenies viperarum quis demonstrauit vobis fugere a ventura ira. Facite ergo fructum dignum penitētie. Et ne velitis dicere intra vos patrem habemus abraam. Dico enim vobis: quiñ potēs est deus de lapidibus istis suscitare filios abrae. Jam enim securis ad radicem arborum posita est. Omnis ergo arbor que non facit fructum bonum excidetur et in ignem mittetur. Ego quidem baptizo vos in aqua in penitētiā: qui autem post me venturus est: fortior me est: cuius non sum dignus calciamenta portare. Ipse vos baptizabit in spiritu sancto et igni: Cuius ventilabrum in manu sua: et permundabit aream suam: et congregabit triticum in horreum suum: paleas autē comburet igni inextinguibili. Tunc venit iesus a galilea in iordanem ad iohannē vt baptizaret ab eo. Johānes autem prohibebat eū dicēs. Ego a te debeo baptizari et tu venis ad me? Respondens autem iesus dixit ei. Sine modo. Sic enim decet nos implere omnem iusticiam. Tunc dimisit eum. Baptizatus autem iesus: confestim ascendit de aqua. Et ecce aperti sunt ei celi: et vidit spiritum dei descendentem sicut columbam: et venientem super se. Et ecce vox de celis dicens: Hic est filius meus dilectus in quo michi cōplacui.

Cap. 4.

Tunc iesus ductus est in desertū a spiritu vt temptaretur a diabolo: et cū ieiunasset quadraginta diebus et quadraginta noctibus: postea esuriit. Et accedens temptator dixit ei. Si filius dei es: dic vt lapides isti panes fiant. Qui respondens dixit. Scriptū est. Nō in solo pane viuet homo: sed in omni verbo quod procedit de ore dei. Tunc assumpsit eum diabolus in sanctam ciuitatem: et statuit eum super pinnaculum templi et dixit ei. Si filius dei es: mitte te deorsū. Scriptū est enim quia angelis suis mandabit de te: et in manibus tollent te: ne forte

Luce. 5. b. / 3. 13. b. — C — in. Abrae dei castis. — 3. 7. d. — Mar. 1. b. / Luce. 3. d. / Johan. 1. d. / Actu. 1. a. et 11. b. et 19. a — D — Marc. 1. b. / Luce. 3. d. / Johan. 1. d. — Marc. 1. b. / 3. 17. b. — A — Mar. 1. b. / Luce. 4. a. — Exo. 34. d. — Deuter. 8. a / Luce. 4. a. — Ps. 90.

προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου. ἔφη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς πάλιν. γέγραπται. οὐκ ἐκπειράσεις κύριον τὸν θεόν σου. πάλιν παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν λίαν. καὶ δείκνυσιν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου, καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτῷ. ταῦτα πάντα σοι δώσω, ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι. Τότε λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ὕπαγε ὀπίσω μου σατανᾶ. γέγραπται γάρ. κύριον τὸν θεόν σου προσκυνήσεις καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. Τότε ἀφίησιν αὐτὸν ὁ διάβολος. καὶ ἰδοὺ ἄγγελοι προσῆλθον καὶ διηκόνουν αὐτῷ. ἀκούσας δὲ ὁ ἰησοῦς ὅτι ἰωάννης παρεδόθη, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν γαλιλαίαν, καὶ καταλιπὼν τὴν ναζαρέτ, ἐλθὼν κατῴκησεν εἰς καπερναοὺμ τὴν παραθαλασσίαν, ἐν ὁρίοις ζαβουλὼν καὶ νεφθαλείμ. ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος. γῆ ζαβουλὼν καὶ γῆ νεφθαλείμ. ὁδὸν θαλάσσης πέραν τοῦ ἰορδάνου. γαλιλαία τῶν ἐθνῶν ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει εἶδε φῶς μέγα. καὶ τοῖς καθημένοις ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου, φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς. ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ ἰησοῦς κηρύσσειν καὶ λέγειν. μετανοεῖτε. ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. περιπατῶν δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς γαλιλαίας εἶδε δύο ἀδελφούς. σίμωνα τὸν λεγόμενον πέτρον. καὶ ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, βάλλοντας ἀμφίβληστρον εἰς τὴν θάλασσαν. ἦσαν γὰρ ἁλιεῖς. καὶ λέγει αὐτοῖς. δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἁλιεῖς ἀνθρώπων. οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα ἠκολούθησαν αὐτῷ. καὶ προβὰς ἐκεῖθεν, εἶδεν ἄλλους δύο ἀδελφούς. ἰάκωβον τὸν τοῦ ζεβεδαίου. καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ ζεβεδαίου τοῦ πατρὸς αὐτῶν, καταρτίζοντας τὰ δίκτυα αὐτῶν. καὶ ἐκάλεσεν αὐτούς. οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὸ πλοῖον καὶ τὸν πατέρα αὐτῶν, ἠκολούθησαν αὐτῷ. καὶ περιῆγεν ὅλην τὴν γαλιλαίαν ὁ ἰησοῦς διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας. καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ. καὶ ἀπῆλθεν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εἰς ὅλην τὴν συρίαν. καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις καὶ βασάνοις συνεχομένους, καὶ δαιμονιζομένους, καὶ σεληνιαζομένους, καὶ παραλυτικούς. καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς. καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας, καὶ δεκαπόλεως, καὶ ἱε=

offendas ad lapidem pedem tuū. Ait illi iesus rursum. Scriptum est. Non temptabis dñm deum tuum. Iterum assumpsit eum diabolus in montem excelsum valde: et ostendit ei omnia regna mundi et gloriam eorum: et dixit ei. Hec omnia tibi dabo: si cadēs adoraueris me. Tunc dicit ei iesus. Vade retro me sathana. Scriptum est enim: Dñm deū tuum adorabis et illi soli seruies. Tunc reliquit eum diabolus: et ecce angeli accesserunt et ministrabant ei. Cum autem audisset iesus quod iohānes traditus esset: secessit in galileam: et relicta ciuitate nazareth: venit et habitauit in ciuitate capharnaū maritima: in finibus zabulon et neptalim: vt adimpleretur quod dictū est per esaiam prophetā dicentem. Terra zabulon et terra neptali via maris trans iordanē galilea gentiū: populus qui ambulabat in tenebris: vidit lucē magnā: et sedentibus in regione et umbra mortis lux orta est eis. Exinde cepit iesus predicare et dicere. Penitentiam agite. Appropinquat enim regnū celorum. Ambulās autem iesus iuxta mare galilee vidit duos fratres simonem qui vocatur petrus et andream fratrem eius mittentes rete in mare: Erant enim piscatores. Et ait illis venite post me et faciā vos fieri piscatores hominum. At illi continuo relictis retibus secuti sunt eum. Et procedens inde vidit alios duos fratres iacobum zebedei et iohannem fratrem eius in naui cum zebedeo patre eorum reficientes retia sua: et vocauit eos. Illi autem statim relictis retibus et patre secuti sunt eum. Et circuibat iesus totam galileam docēs in synagogis eorum et predicans euangelium regni: et sanans omnem languorem et omnē infirmitatem in populo. Et abiit opinio eius in totam syriam: et obtulerunt ei omnes male habentes variis languoribus et tormētis comprehensos: et qui demonia habebant et lunaticos et paralyticos et curauit eos. Et secute sunt eum turbe multe de galilea et decapoli et de hie=

B — Deut. 6. — Deu. 6. b. et 10. d. / Apoc. 15. c. / Marc. 1. b. / Luce. 4. / Marc. 1. c. / Johan. 3. c. / Johan. 3. c. et 4. f. — Esaie. 9. a. — C — Marc. 1. c. / 3. 10. b. — Marc. 1. c. / Luce. 5. b. / 3. 8. c. — D — Marc. 1. c. — Marc. 3. b. / Luce. 4. f. / Johan. 6. a — 3. 14. g.

ροσολύμων, καὶ ἰουδαίας, καὶ πέραν τοῦ ἰορδάνου.

Cap. 5.

Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος. καὶ καθίσαντος αὐτοῦ, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐτοὺς λέγων. μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται. μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν. μακάριοι οἱ πινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται. μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται. μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὄψονται. μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ θεοῦ κληθήσονται. μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. μακάριοι ἐστὲ ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσι, καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι ἕνεκεν ἐμοῦ. χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς, οὕτως γὰρ ἐδίωξαν τοὺς προφήτας τοὺς πρὸ ὑμῶν. ὑμεῖς ἐστὲ τὸ ἅλας τῆς γῆς. ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἁλισθήσεται. εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι, εἰ μὴ βληθῆναι ἔξω, καὶ καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. ὑμεῖς ἐστὲ τὸ φῶς τοῦ κόσμου. οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη. οὐδὲ καίουσι λύχνον καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν. καὶ λάμπει πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ. οὕτως λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα. καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προφήτας. οὐκ ἦλθον καταλῦσαι, ἀλλὰ πληρῶσαι. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἰῶτα ἓν ἢ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου ἕως ἂν πάντα γένηται. ὃς ἐὰν οὖν λύσῃ μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων καὶ διδάξει οὕτως τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. ὃς δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλεῖον τῶν γραμματέων καὶ φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις. οὐ φονεύσεις. ὃς δ' ἂν φονεύσῃ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρί-

rosolymis et de iudea et de trans iordanem.

Cap. 5.

A

Videns aūt turbas ascendit in montem: et cum sedisset accesserunt ad eum discipuli eius. et aperiens os suum docebat eos dicens. Beati pauperes spiritu: quoniā ipsorum est regnum celorum. Beati qui lugent: quoniam ipsi consolabuntur. Beati mites: quoniam ipsi possidebūt terram. Beati qui esuriunt et sitiunt iusticiam: quoniam ipsi saturabuntur. Beati misericordes: quoniam ipsi misericordiam consequentur. Beati mūdo corde: quoniam ipsi deum videbunt. Beati pacifici: quoniam ipsi filij dei vocabuntur. Beati qui persecutionem patiuntur propter iusticiam: quoniam ipsorum est regnum celorum. Beati estis cum maledixerint vobis homines et persecuti vos fuerint et dixerint omne malū aduersū vos mentientes propter me. Gaudete et exultate: quoniam merces vestra copiosa est in celis. Sic enim persecuti sūt prophetas qui fuerūt ante vos.

B

Vos estis sal terre. Quod si sal euanuerit: in quo salietur? Ad nihilū valet vltra: nisi vt mittatur foras: et conculcetur ab hominibus. Vos estis lux mundi. Non potest ciuitas abscondi supra montē posita: neque accendunt lucernam et ponunt eā sub modio: sed super cādelabrū vt luceat omnibus qui in domo sunt. Sic luceat lux vestra coram hominibus: vt videant opera vestra bona: et glorificent patrem vestrum qui in celis est. Nolite putare quoniam veni soluere legem aut prophetas. Non veni soluere: sed adimplere. Amen quippe dico vobis: donec transeat celum et terra: iota vnū aut apex vnus nō preteribit a lege: donec omnia fiāt.

C

Qui ergo soluerit vnum de mandatis istis minimis et docuerit sic homines: minimus vocabitur in regno celorū. Qui autem fecerit et docuerit: hic magnus vocabitur in regno celorū. Dico autem vobis: quia nisi abundauerit iusticia vestra plusquam scribarum et phariseorum: non intrabitis in regnum celorum. Audistis quia dictum est antiquis: non occides: qui autem occiderit reus erit iudicio.

Luce.6.c. — Luce.6.c. — 1.Pet.3.c. — Luce.6.d. — Mar.9.g. Luce.14.g — Mar.4.d. Luce.8.c. et 11.e. — Rom.12.d. — Luce.16.d. — Jacob.2.b. Actu.1.a. Jacob.1.d. — Exo.20.b. Deut.5.b. Jacob.5.b.

σει, ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῆ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει. ὃς δ' ἂν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ῥακά, ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ. ὃς δ' ἂν εἴπῃ μωρέ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός. ἐὰν οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἐκεῖ μνησθῇς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὕπαγε πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου. ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχύ, ἕως ὅτου εἶ ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτοῦ, μήποτέ σε παραδῷ ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ, καὶ ὁ κριτής σε παραδῷ τῷ ὑπηρέτῃ, καὶ εἰς φυλακὴν βληθήσῃ. ἀμὴν λέγω σοι οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν, ἕως ἂν ἀποδῷς τὸν ἔσχατον κοδράντην. ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη οὐ μοιχεύσεις. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν. ὅτι πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτήν, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμός σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ. συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν σου, καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέενναν, καὶ εἰ ἡ δεξιά σου χεὶρ σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτὴν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ. συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν σου. καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέενναν. ἐρρέθη δὲ ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, δότω αὐτῇ ἀποστάσιον. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν. ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχᾶσθαι. καὶ ὃς ἐὰν ἀπολελυμένην γαμήσῃ, μοιχᾶται. πάλιν ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις. οὐκ ἐπιορκήσεις. ἀποδώσεις δὲ τῷ κυρίῳ τοὺς ὅρκους σου. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὀμόσαι ὅλως. μήτε ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅτι θρόνος ἐστὶ τοῦ θεοῦ. μήτε ἐν τῇ γῇ, ὅτι ὑποπόδιόν ἐστι τῶν ποδῶν αὐτοῦ. μήτε εἰς ἱεροσόλυμα, ὅτι πόλις ἐστὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως. μήτε ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὀμόσῃς, ὅτι οὐ δύνασαι μίαν τρίχα λευκὴν ἢ μέλαιναν ποιῆσαι. ἔστω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν. ναὶ ναί. οὒ οὔ. τὸ δὲ περισσὸν τούτων ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστίν. ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη. ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ. ἀλλ' ὅστις σε ῥαπίσει ἐπὶ τὴν δεξιάν σου σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην. καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι καὶ τὸν χιτῶνά σου

Ego aūt dico vobis: quia omnis qui irascitur fratri suo: reus erit iudicio. Qui autem dixerit fratri suo racha: reus erit concilio. Qui autem dixerit fatue: reus erit gehenne ignis.

D

Si ergo offers munus tuum ad altare: et ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduersum te: relinque ibi munus tuum ante altare: et vade prius reconciliare fratri tuo: et tunc veniens offeres munus tuū. Esto consentiēs aduersario tuo cito dum es cum eo in via: ne forte tradat te aduersarius iudici: et iudex tradat te ministro: et in carcerem mittaris. Amē dico tibi non exies inde donec reddas nouissimū quadrātē. Audistis quia dictū ē antiquis non mechaberis. ego aūt dico vobis: quia omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam: iam mechatus est eā in corde suo.

E

Quod si oculus tuus dexter scandalizat te: erue eum et proijce abs te. Expedit enim tibi vt pereat vnum membrorum tuorum: quam totum corpus tuū mittatur in gehēnā. Et si dextera manus tua scandalizat te: abscide eā et proijce abs te. Expedit enim tibi vt pereat vnum membrorū tuorum quam totum corpus tuū eat in gehēnā. Dictū ē autem: quicunque dimiserit vxorē suā: det ei libellum repudij. Ego aūt dico vobis quia omnis qui dimiserit vxorem suam excepta causa fornicationis: facit eam mechari: et qui dimissam duxerit: adulterat. Iterum audistis quia dictum est antiquis: non periurabis: reddes aūt domino iuramenta tua. Ego aūt dico vobis: non iurare omnino neque per celum quia thronus dei est: neque per terram quia scabellum est pedum eius. Neque per hierosolymā: quia ciuitas est magni regis. Neque per caput tuū iuraueris: quia non potes vnū capillum albū facere aut nigrū.

F

Sit autem sermo vester: est est: non nō: quod autē his abundantius est: a malo est. Audistis quia dictum est oculum pro oculo: et dentem pro dente. Ego autem dico vobis non resistere malo. Sed si quis te percusserit in dexterā maxillā tuam prebe illi et alteram: et ei qui vult tecū in iudicio contēdere et tunicam tuam

Leui.22.a. Eccl.35.c. Deut.15.a Mala.1.b. Luce.12.g. — c. recōciliare ſpatium mōi paie vocis. — j.18.g. Exo.20.c. Prou.6.c. Jacob.2.b. — Deu.24.a. j.19.b. Mar.10.a. Luce.16.d. — Leui.19.b. — Jacob.5.c. Exod.21.c. Deu.19.d. — Luce.6.d.

λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον. καὶ ὅστις σε ἀγγαρεύσει μίλιον ἕν, ὕπαγε μετ' αὐτοῦ δύο. τῷ αἰτοῦντί σε δίδου. καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανείσασθαι, μὴ ἀποστραφῇς. ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου, καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς. καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς. καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς, καὶ διωκόντων ὑμᾶς. ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθούς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. ἐὰν γὰρ ἀγαπήσητε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν ἔχετε. οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσι. καὶ ἐὰν ἀσπάσησθε τοὺς φίλους ὑμῶν μόνον, τί περισσὸν ποιεῖτε. οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι οὕτως ποιοῦσιν. ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὥσπερ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειός ἐστι. Cap. 6.

Προσέχετε τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς. εἰ δὲ μή γε, μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ὅταν οὖν ποιῇς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσῃς ἔμπροσθέν σου ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ ποιοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς ῥύμαις. ὅπως δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. σοῦ δὲ ποιοῦντος ἐλεημοσύνην, μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιά σου. ὅπως ᾖ σου ἡ ἐλεημοσύνη ἐν τῷ κρυπτῷ. καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, αὐτὸς ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ. καὶ ὅταν προσεύχῃ, οὐκ ἔσῃ ὥσπερ οἱ ὑποκριταί. ὅτι φιλοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς γωνίαις τῶν πλατειῶν ἑστῶτες προσεύχεσθαι. ὅπως ἂν φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. σὺ δὲ ὅταν προσεύχῃ, εἴσελθε εἰς τὸ ταμιεῖόν σου. καὶ κλείσας τὴν θύραν σου, πρόσευξαι τῷ πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ. καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ. προσευχόμενοι δὲ μὴ βαττολογήσητε ὥσπερ οἱ ἐθνικοί. δοκοῦσι γὰρ ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται. μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς. οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὧν χρείαν ἔχετε πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν. οὕτως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς. πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου. ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου. γενηθήτω τὸ θέλη-

tollere: dimitte ei et palliũ. Et quicunq; te angariauerit mille passus: vade cũ illo et alia duo. Qui aũt petit a te: da ei: et volenti mutuare a te ne auertaris. Audistis quia dictum est: diliges proximũ tuũ: et odio habebis inimicũ tuũ. Ego aũt dico vobis: diligite inimicos vestros: benefacite his qui oderunt vos: et orate pro persequentibus et calũniãtib9 vos: vt sitis filii patris vestri qui in celis est: qui solem suũ oriri facit sup bonos et malos: et pluit super iustos et iniustos. Si. n. diligitis eos q' vos diligunt: quã mercedẽ hẽbitis? Nõne et publicani hoc faciunt. Et si salutaueritis fratres vestros tm̃: quid amplius facitis? Nonne et ethnici hoc faciunt? Estote ergo vos perfecti sicut et pater vester celestis perfectus est. Cap. 6.

Attendite ne iusticiam vestram faciatis coram hominibus vt videamini ab eis: alioqn mercedẽ nõ habebitis apud patrem vestrum qui in celis est. Cũ ergo facis elemosynã: noli tuba canere ante te sicut hypocrite faciunt in synagogis et in vicis vt honorificentur ab hominibus. Amen dico vobis receperũt mercedem suaz. Te aũt faciẽte elemosynã: nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua: vt sit elemosyna tua in abscondito: et pater tuus qui videt in abscondito: reddet tibi. Et cum oratis non eritis sicut hypocrite qui amant in synagogis et in angulis platearum stantes orare vt videantur ab hominibus. Amẽ dico vobis: receperunt mercedez suam. Tu autẽ cum oraueris intra in cubiculum tuum: et clauso ostio: ora patrem tuum in abscondito: et pater tuus qui videt in abscõdito: reddet tibi. Orantes aũt nolite multũ loqui sicut ethnici faciũt. Putãt enim q in multiloquio suo exaudiantur. Nolite ergo assimilari eis. Scit enim pater vester qd op9 sit vobis anteq; petatis eum. Sic ergo vos orabitis. Pater noster qui es in celis sanctificetur nomen tuum. Adueniat regnum tuum. Fiat volun-

B — Leui. 19.c. Luce. 6.b. Rom. 12.d. Deu. 7.b. — Luce. 6.c. — A — B — Luce. 11.a. Rom. 8.d. 3.26.d.

μά σου ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον. καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν. καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν. ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. ✠ ἀμήν. ἐὰν γὰρ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος. ἐὰν δὲ μὴ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν. ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ σκυθρωποί. ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες. ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. σὺ δὲ νηστεύων, ἄλειψαί σου τὴν κεφαλήν, καὶ τὸ πρόσωπόν σου νίψαι, ὅπως μὴ φανῇς τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων, ἀλλὰ τῷ πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ. καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι. μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σὴς καὶ βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσι καὶ κλέπτουσι. θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε σὴς οὔτε βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσσουσιν, οὐδὲ κλέπτουσιν. ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδία ὑμῶν. ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός. ἐὰν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔσται. ἐὰν δὲ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρὸς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου σκοτεινὸν ἔσται. εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστί, τὸ σκότος πόσον. οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν. ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ. διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν. μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε καὶ τί πίητε. μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν τί ἐνδύσησθε. οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστι τῆς τροφῆς καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος. ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπείρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν, οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά. οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν. τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἕνα, καὶ περὶ ἐνδύματος τί μεριμνᾶτε. καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ πῶς αὐξάνει. οὐ κοπιᾷ οὐδὲ νήθει. λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐδὲ ὁ σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἓν τούτων.

✠ In exẽplaribus grecoꝝ post hec verba orõis dñice vz. Sz libera nos a malo: stati sequitur ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Idest. Quoniam tuum est regnũ et potẽtia et gl'a in secula. Sed aduertendũ qd in missa grecoꝝ postq̃ choꝛ9 dicit illa verba orõis dñice. s. Sz libera nos a malo: sacerdos rñdet ista verba supra dicta. s. qm̃ tuũ est regnũ et c. et dicunt greci qd solus sacerdos põt pnũciare illa verba et nõ ali9. et sic magis est credibile videt qd ista verba non sint de itegritate orõnis dñice: sz qd vicio aliquoꝝ scriptoꝝ fuerũt hic iserta nã videntes qd publice dicerẽt i missa crediderunt esse de textu. et lz btũs chrisostom9 i suis cõmẽtarijs super Matheũ home. 20. expõat ista verba tãq̃ si essẽt de textu: verisimili9 tñ psumit iã suis tpoꝛib9 origialia i isto passu fuisse corrupta ex q̃ null9 latinoꝝ ẽt ex ãtiq̃ssimis iterpretib9 siue tractatorib9 legat d' his verbis aliquã fecisse mẽtionez.

tas tua sicut in celo et in terra. Panẽ nr̃z supsubstãtialẽ da nobis hodie. Et dimitte nobis debita nr̃a: sicut et nos dimittim9 debitorib9 nostris. Et ne nos inducas in tẽptationẽ. Sed libera nos a malo. Amen. Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum: dimittet et vobis pater vester celestis delicta vestra. Si aũt nõ dimiseritis hominibus: nec pater vester dimittet vobis peccata vestra. Cum autẽ ieiunatis: nolite fieri sicut hypocrite tristes. Exterminãt enim facies suas: vt appareant hominibus ieiunantes. Amen dico vobis quia receperunt mercedẽ suã. Tu aũt cũ ieiunas: vnge caput tuum et faciem tuam laua: ne videaris hominibus ieiunans: sed patri tuo qui est in abscõso: et pater tuus qui videt in abscõso reddet tibi. Nolite thesaurizare vobis thesauros i terra: vbi erugo et tinea demolitur: et vbi fures effodiunt et furantur. Thesaurizate aũt vobis thesauros in celo: vbi nec erugo nec tinea demolitur: et vbi fures non effodiunt nec furantur. Ubi enim est thesaurus tuus: ibi est et cor tuum. Lucerna corporis tui est oculus tu9. Si igitur oculus tuus fuerit simplex: totũ corpus tuũ lucidũ erit. Si aũt oculus tuus nequã fuerit: totũ corpus tuũ tenebrosum erit. Si ergo lumẽ qd ĩ te ẽ tenebre st: ipe tenebre quãte erũt. Nẽo pt duob9 dñis seruire. Aut ei vnũ odio hẽbit et alterũ diliget: aũt vnũ sustinebit et alterum cõtemnet. Non potestis deo seruire et mãmone. Ideo dico vobis: ne solliciti sitis aie vestre quid manducetis: neq; corpori vestro quid induamini. Nõne anima plus est q̃ esca et corpus plusq̃ vestimẽtum? Respicite volatilia celi que non serunt neq; metunt: neq; congregant in horrea: et pr̃ vester celestis pascit illa. Nõne vos magis pluris estis illis? Quis vestrũ cogitans põt adijcere ad staturã suã cubitũ vnũ? Et d' vestimẽtis quid solliciti estis. Considerate lilia agri quõ crescũt. non laborãt neq; nẽt. Dico aũt vobis q̃m nec salomon in oĩ glia sua coopt9 ẽ sicut vnũ ex istis.

Mar. 11.d. — C — Luce. 12.c. Mar. 10.c. — Luce. 11.c. — Luce. 16.c. — Luce. 12.c. — D — Luce. 12.d.

των. ει δε τον χόρτον του αγρού σήμερον όντα, και αύριον εις κλίβανον βαλλόμενον ο θεός ούτως αμφιέννυσιν, ου πολλώ μάλλον υμάς ολιγόπιστοι. μη ουν μεριμνήσητε λέγοντες τι φάγωμεν η τι πίωμεν, η τι περιβαλώμεθα. πάντα γαρ ταύτα τα έθνη επιζητεί. οίδε γαρ ο πατήρ υμών ο ουράνιος ότι χρήζετε τούτων απάντων. ζητείτε δε πρώτον την βασιλείαν του θεού και την δικαιοσύνην αυτού, και ταύτα πάντα προστεθήσεται υμίν. μη ουν μεριμνήσητε εις την αύριον. η γαρ αύριον μεριμνήσει τα εαυτής. αρκετόν τη ημέρα η κακία αυτής. Cap. 7.

Μη κρίνετε ίνα μη κριθήτε. εν ω γαρ κρίματι κρίνετε, κριθήσεσθε. και εν ω μέτρω μετρείτε, αντιμετρηθήσεται υμίν. τι δε βλέπεις το κάρφος το εν τω οφθαλμώ του αδελφού σου, την δε εν τω σω οφθαλμώ δοκόν ου κατανοείς. η πώς ερείς τω αδελφώ σου άφες εκβάλω το κάρφος από του οφθαλμού σου, και ιδού η δοκός εν τω οφθαλμώ σου. υποκριτά έκβαλε πρώτον την δοκόν εκ του οφθαλμού σου, και τότε διαβλέψεις εκβαλείν το κάρφος εκ του οφθαλμού του αδελφού σου. μη δότε το άγιον τοις κυσί, μηδέ βάλητε τους μαργαρίτας υμών έμπροσθεν των χοίρων, μήποτε καταπατήσωσιν αυτούς εν τοις ποσίν αυτών, και στραφέντες ρήξωσιν υμάς. αιτείτε, και δοθήσεται υμίν. ζητείτε, και ευρήσετε. κρούετε, και ανοιγήσεται υμίν. πας γαρ ο αιτών λαμβάνει. και ο ζητών ευρίσκει. και τω κρούοντι ανοιγήσεται. η τις εστίν εξ υμών άνθρωπος, ον εάν αιτήση ο υιός αυτού άρτον, μη λίθον επιδώσει αυτώ. η και εάν ιχθύν αιτήση, μη όφιν επιδώσει αυτώ. ει ουν υμείς πονηροί όντες, οίδατε δόματα αγαθά διδόναι τοις τέκνοις υμών, πόσω μάλλον ο πατήρ υμών ο εν τοις ουρανοίς δώσει αγαθά τοις αιτούσιν αυτόν. πάντα ουν όσα αν θέλητε ίνα ποιώσιν υμίν οι άνθρωποι, ούτως και υμείς ποιείτε αυτοίς. ούτως γαρ εστίν ο νόμος και οι προφήται. εισέλθετε διά της στενής πύλης. ότι πλατεία η πύλη και ευρύχωρος η οδός η απάγουσα εις την απώλειαν. και πολλοί εισίν οι εισερχόμενοι δι αυτής. τι στενή η πύλη και τεθλιμμένη η οδός η απάγουσα εις την ζωήν, και ολίγοι εισίν οι ευρίσκοντες αυτήν. προσέχετε δε από των ψευδοπροφητών, οίτινες έρχονται πρός υμάς εν ενδύμασι προβάτων, έσωθεν δε εισί λύκοι άρπαγες. από των καρπών αυτών επιγνώσεσθε αυ-

Si enim fenum agri quod hodie est ⁊ cras in clibanū mittitur deus sic vestit: quanto magis ⌈esse vos modice fidei? Nolite ergo solliciti dicētes: qd mādūcabimus? aut qd bibem⁹ opiemur. Hec eī oia gētes i⌊aut quo quirūt. Scit enim pater vester q² his oīb⁹ indigetis. Querite ergo primum regnum dei et iusticiam eius ⁊ hec omnia adijcientur vobis. Nolite ergo solliciti eē i⌈sibijpi. crastinū. Crastin⁹ eī dies sollicit⁹ erit Sufficit diei malicia sua. Cap. 7.

Nolite iudicare: et nō iudicabimini. In quo eī iudicio iudicaueritis iudicabimini. ⁊ ī q̄ mēsura mēsi fueritis remetietur vobis. Quid aūt vides festucā in frīs tui: et trabē in oculo tuo ⌊oclo nō vides? Aut quō dicis fratri tuo: sine eijciam festucam de oculo tuo: ⁊ ecce trabes est in oculo tuo? Hypocrita eijce primum trabē de oculo tuo: et tunc videbis eijcere festucam de oculo fratris tui. Nolite sanctum dare canibus: neq3 mittatis margaritas vestras ante porcos: ne forte conculcēt eas pedibus suis: et canes cōuersi dirūpāt vos. Petite ⁊ dabitur vobis: querite ⁊ inuenietis: pulsate ⁊ aperietur vobis. Ois enim q petit accipit: ⁊ qui querit inuenit: et pulsāti aperietur. Aut quis est ex vobis homo quē si petierit filius suus panē: nūquid lapidē porriget ei? Aut si piscē petierit: nūqd serpētē porriget ei? Si vos cū sitis mali nostis bona data ⌊ergo dare filijs vestris: quanto magis pater vester qui in celis est dabit bona petētib⁹ se? Omnia ergo quecūq3 vultis vt faciant vobis hoies et vos facite illis. Hec est enim lex ⁊ prophete. Intrate per angustam portam: quia lata porta et spaciosa via est que ducit ad perditionē: et multi sūt qui intrāt per eam. Quam angusta porta et arta via est que ducit ad vitam: et pauci sunt qui inueniunt eam. Attendite a falsis prophetis qui veniunt ad vos in vestimentis ouiū: intrinsecus aūt sūt lupi rapaces. A fructibus eorum cognoscetis eos.

Luce. 12.d.
A
Luce. 6.f. Rom. 14.a 1. Cor. 4. a. Jacob. 4.c. Marc. 4.c. Luce. 6.f.
j. 15.c.
Luce. 11.b. Rom. 10.c.
B
Luce. 6.c. Tobi. 4.c. Gal. 5.c.
Luce. 13.c.
j. 23.c.

τούς. μήτι συλλέγουσιν από ακανθών σταφυλήν, η από τριβόλων σύκα. ούτω παν δένδρον αγαθόν καρπούς καλούς ποιεί. το δε σαπρόν δένδρον, καρπούς πονηρούς ποιεί. ου δύναται δένδρον αγαθόν καρπούς πονηρούς ποιείν, ουδέ δένδρον σαπρόν καρπούς καλούς ποιείν. παν δένδρον μη ποιούν καρπόν καλόν, εκκόπτεται και εις πυρ βάλλεται. άραγε από των καρπών αυτών επιγνώσεσθε αυτούς. ου πας ο λέγων μοι κύριε κύριε, εισελεύσεται εις την βασιλείαν των ουρανών, αλλ ο ποιών το θέλημα του πατρός μου του εν ουρανοίς. πολλοί ερούσι μοι εν εκείνη τη ημέρα. κύριε, κύριε, ου τω σω ονόματι προεφητεύσαμεν, και τω σω ονόματι δαιμόνια εξεβάλομεν, και τω σω ονόματι δυνάμεις πολλάς εποιήσαμεν. και τότε ομολογήσω αυτοίς ότι ουδέποτε έγνων υμάς. αποχωρείτε απ' εμού οι εργαζόμενοι την ανομίαν. πας ουν όστις ακούει μου τους λόγους τούτους και ποιεί αυτούς, ομοιώσω αυτόν ανδρί φρονίμω, όστις ωκοδόμησε την οικίαν αυτού επί την πέτραν. και κατέβη η βροχή, και ήλθον οι ποταμοί, και έπνευσαν οι άνεμοι, και προσέπεσον τη οικία εκείνη και ουκ έπεσε. τεθεμελίωτο γαρ επί την πέτραν. και πας ο ακούων μου τους λόγους τούτους, και μη ποιών αυτούς, ομοιωθήσεται ανδρί μωρώ, όστις ωκοδόμησε την οικίαν αυτού επί την άμμον. και κατέβη η βροχή, και ήλθον οι ποταμοί, και έπνευσαν οι άνεμοι και προσέκοψαν τη οικία εκείνη και έπεσε. και ην η πτώσις αυτής μεγάλη. και εγένετο ότε συνετέλεσεν ο ιησούς τους λόγους τούτους, εξεπλήσσοντο οι όχλοι επί τη διδαχή αυτού. ην γαρ διδάσκων αυτούς ως εξουσίαν έχων, και ουχ ως οι γραμματείς. Cap. 8.

Καταβάντι δε αυτώ από του όρους, ήκολούθησαν αυτώ όχλοι πολλοί. και ιδού λεπρός ελθών, προσεκύνει αυτώ λέγων. κύριε εάν θέλης, δύνασαί με καθαρίσαι. και εκτείνας την χείρα ήψατο αυτού ο ιησούς λέγων. θέλω. καθαρίσθητι. και ευθέως εκαθαρίσθη αυτού η λέπρα. και λέγει αυτώ ο ιησούς. όρα μηδενί είπης. αλλά ύπαγε σεαυτόν δείξον τω ιερεί. και προσένεγκε το δώρον ο προσέταξε μωσής εις μαρτύριον αυτοίς. εισελθόντι δε αυτώ εις καπερναούμ, προσήλθεν αυτώ εκατόνταρχος παρακαλών αυτόν και λέγων. κύριε ο παις μου βέβληται εν τη οικία παραλυτικός δεινώς

Nunquid colligūt de spinis vuas: aut de tribulis ficus. Sic omnis arbor bona fructus bonos facit: mala autem arbor fructus malos facit. Non potest autē arbor bona malos fruct⁹ facē: neq3 arbor mala bonos fructus facere. Ois arbor que nō facit fructū bonū: excidetur et in ignem mittetur. Igitur ex fructibus eorū cognoscetis eos. Nō ois qui dicit mihi dñe domine: intrabit in regnū celorum: sed q facit ⌈regnū celorum. volūtatē pris mei q i celis ē: ipe itrabit i Multi dicēt mihi in illa die: domine dñe nōne in noie tuo prophetauimus: ⁊ in noie tuo demonia eiecimus: ⁊ in noie tuo virtutes multas fecimus et tunc confitebor illis: quia nunq3 noui vos. Discedite a me omnes qui operamini iniquitatem. Ois ergo qui audit verba mea hec et facit ea: assimilabitur viro sapienti qui edificauit domum suam supra petram: ⁊ descendit pluuia et venerunt flumina: ⁊ flauerunt venti: ⁊ irruerūt in domum illā ⁊ nō cecidit. Fundata enim erat supra petram. Et omnis qui audit verba mea hec: ⁊ non facit ea: similis erit viro stulto qui edificauit domum suam super arenam: ⁊ descendit pluuia: et venerunt flumina: ⁊ flauerunt venti: ⁊ irruerunt in domum illam ⁊ cecidit: ⁊ fuit ruina eius magna. Et factū est cum consūmasset iesus verba hec: admirabantur turbe super doctrina eius. Erat enim docens eos sicut potestatē habens: ⁊ non sicut scribe eorum et pharisei. Cap. 8.

Cum autē descēdisset iesus de mōte: secute sunt eum turbe multe: ⁊ ecce leprosus veniens adorabat eum dicēs. Domine si vis potes me mundare. Et extendens iesus manū tetigit eum dicens. Uolo. Mundare. Et confestim mūdata est lepra eius. Et ait illi iesus. Uide nemini dixeris sed vade ostende te sacerdoti: et offer munus quod precepit moyses in testimoniū illis. Cum aūt introisset capharnaum: accessit ad eum centurio: rogans eum ⁊ dicēs. Domine puer meus iacet in domo paralyticus: ⁊ male

C
Luce. 6.f.
sup. 5.d.
Rom. 2.b.
Luce. 6.g.
Luce. 13.f. j. 25.g.
D
Luce. 6.g.
Marc. 1.d. Luce. 2.g.
A
Mar. 1.g. Luce. 5.c.
h. Mūdare impati mōi paīc vocis.
j. 9.f. ⁊ 12. b. ⁊ 15.c. Marc. 7.g. ⁊ 9.b.
Luce. 7.a. Johā. 4.g

βασανιζόμενος. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ἐγὼ ἐλθὼν θεραπεύσω αὐτόν. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἑκατόνταρχος ἔφη. κύριε οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς. ἀλλὰ μόνον εἰπὲ λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου. καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπος εἰμὶ ὑπὸ ἐξουσίαν, ἔχων ὑπ᾽ ἐμαυτὸν στρατιώτας. καὶ λέγω τούτῳ πορεύθητι, καὶ πορεύεται. καὶ ἄλλῳ ἔρχου, καὶ ἔρχεται. καὶ τῷ δούλῳ μου ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ. ἀκούσας δὲ ὁ ἰησοῦς ἐθαύμασε, καὶ εἶπε τοῖς ἀκολουθοῦσιν. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρον. λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πολλοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν ἥξουσι, καὶ ἀνακλιθήσονται μετὰ ἀβραὰμ καὶ ἰσαὰκ καὶ ἰακὼβ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας, ἐκβληθήσονται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον. ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. καὶ εἶπεν ὁ ἰησοῦς τῷ ἑκατοντάρχῳ. ὕπαγε, καὶ ὡς ἐπίστευσας γενηθήτω σοι. καὶ ἰάθη ὁ παῖς αὐτοῦ ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ. καὶ εἰσελθὼν ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν πέτρου, εἶδε τὴν πενθερὰν αὐτοῦ βεβλημένην καὶ πυρέσσουσαν. καὶ ἥψατο τῆς χειρὸς αὐτῆς. καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετός. καὶ ἠγέρθη καὶ διηκόνει αὐτῷ. ὀψίας δὲ γενομένης, προσήνεγκαν αὐτῷ δαιμονιζομένους πολλούς, καὶ ἐξέβαλε τὰ πνεύματα λόγῳ. καὶ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας ἐθεράπευσεν. ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος. αὐτὸς τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἀνέλαβε, καὶ τὰς νόσους ἐβάστασεν. ἰδὼν δὲ ὁ ἰησοῦς πολλοὺς ὄχλους περὶ αὐτόν, ἐκέλευσεν ἀπελθεῖν εἰς τὸ πέραν. καὶ προσελθὼν εἷς γραμματεύς, εἶπεν αὐτῷ. διδάσκαλε ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἐὰν ἀπέρχῃ. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσι, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ. ἕτερος δὲ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ. κύριε ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον ἀπελθεῖν καὶ θάψαι τὸν πατέρα μου. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ. ἀκολούθει μοι. καὶ ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς. καὶ ἐμβάντι αὐτῷ εἰς τὸ πλοῖον, ἠκολούθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. καὶ ἰδοὺ σεισμὸς μέγας ἐγένετο ἐν τῇ θαλάσσῃ. ὥστε τὸ πλοῖον καλύπτεσθαι ὑπὸ τῶν κυμάτων. αὐτὸς δὲ ἐκάθευδε. καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἤγειραν αὐτὸν λέγοντες. κύριε σῶσον ἡμᾶς, ἀπολλύμεθα. καὶ λέγει αὐτοῖς. τί δειλοί ἐστε ὀλιγόπιστοι. τότε ἐγερθεὶς ἐπετίμησε τοῖς

torquetur. Et ait illi iesus. Ego veniam et curabo eum. Et respondens centurio ait. Domine non sum dignus ut intres sub tectum meum: sed tantum dic verbo et sanabitur puer meus. Nam et ego homo sum sub potestate constitutus habens sub me milites: et dico huic vade et vadit: et alio veni et venit: et servo meo fac hoc et facit. Audiens autem iesus miratus est: et sequentibus se dixit. Amen dico vobis: non inveni tantam fidem in israel. Dico autem vobis: quod multi ab oriente et occidente venient et recumbent cum abraam et ysaac et iacob in regno celorum: filii autem regni eiicientur in tenebras exteriores. Ibi erit fletus et stridor dentium. Et dixit iesus centurioni: vade: et sicut credidisti fiat tibi. Et sanatus est puer ex illa hora. Et cum venisset iesus in domum petri: vidit socrum eius iacentem et febricitantem: et tetigit manum eius et dimisit eam febris: et surrexit et ministrabat ei. Vespere autem facto obtulerunt ei multos demonia habentes: et eiiciebat spiritus verbo: et omnes male habentes curavit. ut adimpleretur quod dictum est per esaiam prophetam dicentem. Ipse infirmitates nostras accepit: et egrotationes nostras portavit. Videns autem iesus turbas multas circum se: iussit discipulos ire trans fretum. Et accedens unus scriba ait illi. Magister sequar te quocunque ieris. Et dicit ei iesus. Vulpes foveas habent: et volucres celi nidos: filius autem hominis non habet ubi caput reclinet. Alius autem de discipulis eius ait illi. Domine permitte me primum ire: et sepelire patrem meum. Iesus autem ait illi. Sequere me: et dimitte mortuos sepelire mortuos suos. Et ascendente eo in naviculam: secuti sunt eum discipuli eius: et ecce motus magnus factus est in mari: ita ut navicula operiretur fluctibus. Ipse vero dormiebat. Et accesserunt ad eum discipuli eius: et suscitaverunt eum dicentes. Domine salva nos peri mus. Et dicit eis iesus. Quid timidi estis modice fidei? Tunc surgens imperavit

Luce. 7. b. Luce. 13. f. Luce. 13. f. Luce. 7. a. Marci. 1. c. Luce. 4. f. Esa. 53. b. Luce. 9. g. 3. Reg. 19. a. 2. Parali. 20. c. Mar. 4. g. Luce. 8. c.

B C

ἀνέμοις καὶ τῇ θαλάσσῃ, καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη. οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐθαύμασαν λέγοντες. ποταπός ἐστιν οὗτος, ὅτι καὶ οἱ ἄνεμοι καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούουσιν αὐτῷ. καὶ ἐλθόντι αὐτῷ εἰς τὸ πέραν εἰς τὴν χώραν τῶν γεργεσηνῶν, ὑπήντησαν αὐτῷ δύο δαιμονιζόμενοι ἐκ τῶν μνημείων ἐξερχόμενοι χαλεποὶ λίαν, ὥστε μὴ ἰσχύειν τινὰ παρελθεῖν διὰ τῆς ὁδοῦ ἐκείνης. καὶ ἰδοὺ ἔκραξαν λέγοντες. τί ἡμῖν καὶ σοὶ ἰησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ. ἦλθες ὧδε πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς. ἦν δὲ μακρὰν ἀπ᾽ αὐτῶν ἀγέλη χοίρων πολλῶν βοσκομένη. οἱ δὲ δαίμονες παρεκάλουν αὐτὸν λέγοντες. εἰ ἐκβάλλεις ἡμᾶς, ἐπίτρεψον ἡμῖν ἀπελθεῖν εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων. καὶ εἶπεν αὐτοῖς. ὑπάγετε. οἱ δὲ ἐξελθόντες, ἀπῆλθον εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων. καὶ ἰδοὺ ὥρμησε πᾶσα ἡ ἀγέλη τῶν χοίρων κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν. καὶ ἀπέθανον ἐν τοῖς ὕδασιν. οἱ δὲ βόσκοντες ἔφυγον. καὶ ἀπελθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀπήγγειλαν πάντα, καὶ τὰ τῶν δαιμονιζομένων. καὶ ἰδοὺ πᾶσα ἡ πόλις ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν τῷ ἰησοῦ. καὶ ἰδόντες αὐτόν, παρεκάλεσαν ὅπως μεταβῇ ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν. Cap. 9.

Καὶ ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον, διεπέρασε, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν. καὶ ἰδοὺ προσέφερον αὐτῷ παραλυτικὸν ἐπὶ κλίνης βεβλημένον. καὶ ἰδὼν ὁ ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν, εἶπε τῷ παραλυτικῷ. θάρσει τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου. καὶ ἰδού τινες τῶν γραμματέων εἶπον ἐν ἑαυτοῖς. οὗτος βλασφημεῖ. καὶ ἰδὼν ὁ ἰησοῦς τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν, εἶπεν ἵνα τί ὑμεῖς ἐνθυμεῖσθε πονηρὰ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν. τί γάρ ἐστιν εὐκοπώτερον. εἰπεῖν ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι, ἢ εἰπεῖν ἔγειραι καὶ περιπάτει. ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας, τότε λέγει τῷ παραλυτικῷ. ἐγερθείς, ἆρόν σου τὴν κλίνην, καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου. καὶ ἐγερθεὶς ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. ἰδόντες δὲ οἱ ὄχλοι ἐθαύμασαν. καὶ ἐδόξασαν τὸν θεὸν τὸν δόντα ἐξουσίαν τοιαύτην τοῖς ἀνθρώποις. καὶ παράγων ὁ ἰησοῦς ἐκεῖθεν, εἶδεν ἄνθρωπον καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον ματθαῖον λεγόμενον. καὶ λέγει αὐτῷ. ἀκολούθει μοι. καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ. καὶ ἐγένετο αὐτοῦ ἀνακειμένου ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ ἰδοὺ πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ ἐλθόντες συνανέκειντο τῷ ἰησοῦ καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. καὶ ἰ-

ventis et mari: et facta est tranquillitas magna. Porro homines mirati sunt dicentes. Qualis est hic: quia venti et mare obediunt ei. Et cum venisset iesus trans fretum in regionem gerasenorum: occurrerunt ei duo habentes demonia de monumentis exeuntes seui nimis: ita ut nemo posset transire per viam illam. Et ecce clamaverunt dicentes. Quid nobis et tibi fili dei? Venisti huc ante tempus torquere nos. Erat autem non longe ab illis grex porcorum multorum pascens. Demones autem rogabant eum dicentes. Si eiicis nos hinc: mitte nos in gregem porcorum. Et ait illis. Ite. At illi exeuntes abierunt in porcos. Et ecce magno impetu abiit totus grex per preceps in mare: et mortui sunt in aquis. Pastores autem fugerunt: et venientes in civitatem nunciaverunt hec omnia: et de his qui demonia habuerant. Et ecce tota civitas exiit obviam iesu. Et viso eo rogabant eum ut transiret a finibus eorum. Cap. 9.

Et ascendens iesus in naviculam transfretavit: et venit in civitatem suam. Et ecce offerebant ei paralyticum iacentem in lecto. Videns autem iesus fidem illorum: dixit paralytico. Confide fili. Remittuntur tibi peccata tua. Et ecce quidam de scribis dixerunt intra se. Hic blasphemat. Et cum vidisset iesus cogitationes eorum dixit. Ut quid cogitatis mala in cordibus vestris. Quid est facilius: dicere dimittuntur tibi peccata tua: an dicere surge et ambula? Ut autem sciatis quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata: tunc ait paralytico. Surge tolle lectum tuum: et vade in domum tuam. Et surrexit: et abiit in domum suam. Videntes autem turbe timuerunt: et glorificaverunt deum qui dedit potestatem talem hominibus. Et cum transiret inde iesus: vidit hominem sedentem in teloneo mattheum nomine. Et ait illi. Sequere me. Et surgens secutus est eum. Et factum est discumbente eo in domo: ecce multi publicani et peccatores venientes discumbebant cum iesu et discipulis eius. Et videntes

Marc. 5. a. Marci. 5. b. Luce. 8. c. Marc. 2. a. Luce. 5. d. Iohan. 5. a. Marc. 2. b. Luce. 5. c. Iohan. 5. b. Luce 18. g. Marc. 2. c. Luce. 5. f. Marc. 2. d. Luce. 5. f. Marc. 2. d. Luce. 5. f.

D A B

δόντες/οι φαρισαίοι, είπον/τοις μαθηταίς αυτού. διατί μετά/των τελωνών και αμαρτωλών εσθίει/ο διδάσκαλος υμών./ο δε ιησούς ακούσας είπεν αυτοίς. ου χρείαν έχουσιν/οι ισχύοντες ιατρού, αλλ/οι κακώς έχοντες. πορευθέντες δε μάθετε τι εστιν έλεον θέλω και ου θυσίαν. ου γαρ ήλθον καλέσαι δικαίους, αλλά αμαρτωλούς εις μετάνοιαν. Τότε προσέρχονται αυτώ/οι μαθηταί ιωάννου λέγοντες. διατί ημείς και/οι φαρισαίοι νηστεύομεν πολλά, οι δε μαθηταί σου ου νηστεύουσι. και είπεν αυτοίς/ο ιησούς. μη δύνανται/οι υιοί/του νυμφώνος πενθείν εφόσον μετ αυτών εστιν/ο νυμφίος. ελεύσονται δε ημέραι όταν απαρθή απ αυτών/ο νυμφίος, καί τότε νηστεύσουσιν. ουδείς δε επιβάλλει επίβλημα ράκους αγνάφου επί ιματίω παλαιώ. αίρει γαρ/το πλήρωμα αυτού από/του ιματίου, και χείρον σχίσμα γίνεται. ουδέ βάλλουσιν οίνον νέον εις ασκούς παλαιούς. ειδέ μήγε, ρήγνυνται/οι ασκοί, και/ο οίνος εκχείται, και/οι ασκοί απολούνται. αλλά βάλλουσιν οίνον νέον εις ασκούς καινούς, και αμφότεροι συντηρούνται. Ταύτα αυτού λαλούντος αυτοίς. ιδού άρχων εις ελθών προσεκύνει αυτώ λέγων. ότι/η θυγάτηρ μου άρτι ετελεύτησεν. αλλά ελθών επίθες/την χείρα σου επ αυτήν και ζήσεται. και εγερθείς/ο ιησούς, ηκολούθησεν αυτώ και/οι μαθηταί αυτού. και ιδού γυνή αιμορροούσα δώδεκα έτη, προσελθούσα όπισθεν, ήψατο/του κρασπέδου/του ιματίου αυτού. έλεγε γαρ εν εαυτή. εάν μόνον άψωμαι/του ιματίου αυτού, σωθήσομαι./ο δε ιησούς επιστραφείς και ιδών αυτήν είπε. θάρσει θύγατερ,/η πίστις σου σέσωκέ σε. και εσώθη/η γυνή από/της ώρας εκείνης. και ελθών/ο ιησούς εις/την οικίαν/του άρχοντος, και ιδών/τους αυλητάς και/τον όχλον θορυβούμενον, λέγει αυτοίς. αναχωρείτε. ου γαρ απέθανε/το κοράσιον, αλλά καθεύδει. και κατεγέλων αυτού. ότε δε εξεβλήθη/ο όχλος, εισελθών εκράτησε/της χειρός αυτής, και ηγέρθη/το κοράσιον. και εξήλθεν/η φήμη αύτη εις όλην/την γην εκείνην. και παράγοντι εκείθεν/τω ιησού, ηκολούθησαν αυτώ δύο τυφλοί κράζοντες και λέγοντες. ελέησον ημάς υιέ δαυίδ. ελθόντι δε εις/την οικίαν, προσήλθον αυτώ/οι τυφλοί και λέγει αυτοίς/ο ιησούς. πιστεύετε ότι δύναμαι τούτο ποιήσαι. λέγουσιν αυτώ. ναι κύριε. Τότε ήψατο/των οφθαλμών αυτών λέγων. κατά/την πίστιν υμών, γενηθήτω υ-

pharisei dicebant discipulis eius. Quare cum publicanis et peccatoribus manducat magister vester? At iesus audiens ait. Non est opus valentibus medicus: sed male habentibus. Euntes autem discite quid est misericordiam volo et non sacrificium. Non enim veni vocare iustos: sed peccatores ad penitentiam. Tunc accesserunt ad eum discipuli iohannis dicentes: quare nos et pharisei ieiunamus frequenter: discipuli autem tui non ieiunant? Et ait illis iesus. Nunquid possunt filii sponsi lugere quamdiu cum illis est sponsus? Venient autem dies cum auferetur ab eis sponsus: et tunc ieiunabunt. Nemo autem immittit commissuram panni rudis in vestimentum vetus. Tollit enim plenitudinem eius a vestimento: et peior scissura fit. Neque mittunt vinum novum in utres veteres. Alioquin rumpuntur utres et vinum effunditur et utres pereunt. Sed vinum novum in utres novos mittunt: et ambo conservantur. Hec illo loquente ad eos: ecce princeps unus accessit et adorabat eum dicens. Domine filia mea modo defuncta est: sed veni impone manum tuam super eam et vivet. Et surgens iesus sequebatur eum et discipuli eius. Et ecce mulier que sanguinis fluxum patiebatur duodecim annis: accessit retro et tetigit fimbriam vestimenti eius. Dicebat enim intra se. Si tetigero tantum vestimentum eius: salva ero. At iesus conversus et videns eam dixit. Confide filia. Fides tua te salvam fecit. Et salva facta est mulier ex illa hora. Et cum venisset iesus in domum principis: et vidisset tibicines et turbam tumultuantem: dicebat. Recedite. Non est enim mortua puella: sed dormit. Et deridebant eum. Et cum eiecta esset turba: intravit et tenuit manum eius et dixit puella surge: et surrexit puella. Et exiit fama hec in universam terram illam. Et transeunte inde iesu: secuti sunt eum duo ceci clamantes et dicentes. Miserere nostri fili david. Cum autem venisset domum: accesserunt ad eum ceci et dicit eis iesus. Creditis quia hoc possum facere? Dicunt ei. Utique domine. Tunc tetigit oculos eorum dicens. Secundum fidem vestram fiat vobis.

Mar.2.d. Luce.5.f. — Marc.2.c. — Osee.6.c. — Marc.2.e. Luce.5.f. j.15.a. Marc.7.b. — C — Marc.5.d. Luce.8.f. Johã.4.g. — Marc.5.d. Luce.8.f. — Mar.5.f. Luce.7.g. 7.18.g. — Marc.5.g. — Marc.5.g. Act.9.d. — j.22.g. — D

μών. και ανεώχθησαν αυτών/οι οφθαλμοί. και ενεβριμήσατο αυτοίς/ο ιησούς λέγων. οράτε μηδείς γινωσκέτω. οι δε εξελθόντες, διεφήμισαν αυτόν εν όλη/τη γη εκείνη. αυτών δε εξερχομένων, ιδού προσήνεγκαν αυτώ άνθρωπον κωφόν δαιμονιζόμενον. και εκβληθέντος/του δαιμονίου ελάλησεν/ο κωφός. και εθαύμασαν/οι όχλοι λέγοντες. ουδέποτε εφάνη ούτως εν/τω ισραήλ./οι δε φαρισαίοι έλεγον. εν/τω άρχοντι/των δαιμονίων εκβάλλει/τα δαιμόνια. και περιήγεν/ο ιησούς/τας πόλεις πάσας και/τας κώμας διδάσκων εν/ταις συναγωγαίς αυτών και κηρύσσων/το ευαγγέλιον/της βασιλείας, και θεραπεύων πάσαν νόσον και πάσαν μαλακίαν. ιδών δε/τους όχλους, εσπλαγχνίσθη περί αυτών, ότι ήσαν εσκυλμένοι και ερριμμένοι ωσεί πρόβατα μη έχοντα ποιμένα. Τότε λέγει/τοις μαθηταίς αυτού./ο μεν θερισμός πολύς,/οι δε εργάται ολίγοι. δεήθητε ουν/του κυρίου/του θερισμού, όπως εκβάλη εργάτας εις/τον θερισμόν αυτού.

Cap.10.

Και προσκαλεσάμενος/τους δώδεκα μαθητάς αυτού, έδωκεν αυτοίς εξουσίαν πνευμάτων ακαθάρτων ώστε εκβάλλειν αυτά, και θεραπεύειν πάσαν νόσον και πάσαν μαλακίαν./των δε δώδεκα αποστόλων/τα ονόματα εισί ταύτα. πρώτος σίμων/ο λεγόμενος πέτρος, καί ανδρέας/ο αδελφός αυτού. ιάκωβος/ο/του ζεβεδαίου, και ιωάννης/ο αδελφός αυτού. φίλιππος, και βαρθολομαίος. θωμάς, και ματθαίος/ο τελώνης. ιάκωβος/ο/του αλφαίου, και λεββαίος/ο επικληθείς θαδδαίος. σίμων/ο κανανίτης, και ιούδας ισκαριώτης/ο και παραδούς αυτόν. Τούτους/τους δώδεκα απέστειλεν/ο ιησούς παραγγείλας αυτοίς λέγων. εις οδόν εθνών μη απέλθητε, και εις πόλιν σαμαρειτών μη εισέλθητε. πορεύεσθε δε μάλλον προς/τα πρόβατα/τα απολωλότα οίκου ισραήλ. πορευόμενοι δε κηρύσσετε λέγοντες, ότι ήγγικεν/η βασιλεία/των ουρανών. ασθενούντας θεραπεύετε. λεπρούς καθαρίζετε. δαιμόνια εκβάλλετε. δωρεάν ελάβετε, δωρεάν δότε. μη κτήσησθε χρυσόν μηδέ άργυρον, μηδέ χαλκόν εις/τας ζώνας υμών. μη πήραν εις οδόν. μηδέ δύο χιτώνας. μηδέ υποδήματα. μηδέ ράβδους. άξιος γάρ/ο εργάτης/της τροφής αυτού εστίν. εις ήν δαν πόλιν/η κώμην εισέλθητε, εξετάσατε τις εν αυτή άξιός εστι, κακεί μείνατε έως αν εξέλθητε. εισερχόμενοι δε εις/την

Et aperti sunt oculi eorum. Et comminatus est illis iesus dicens. Videte ne quis sciat. Illi autem exeuntes diffamaverunt eum in tota terra illa. Egressis autem illis: ecce obtulerunt ei hominem mutum demonium habentem: et eiecto demonio locutus est mutus: et mirate sunt turbe dicentes. Nunquam apparuit sic in israel. Pharisei autem dicebant. In principe demoniorum eiicit demones. Et circuibat iesus omnes civitates et castella docens in synagogis eorum et predicans evangelium regni: et curans omnem languorem et omnem infirmitatem. Videns autem turbas misertus est eis: quia erant vexati et iacentes sicut oves non habentes pastorem. Tunc dicit discipulis suis. Messis quidem multa: operarii autem pauci. Rogate ergo dominum messis ut mittat operarios in messem suam.

Cap.10.

Et convocatis duodecim discipulis suis dedit illis potestatem spirituum immundorum ut eiicerent eos: et curarent omnem languorem et omnem infirmitatem. Duodecim autem apostolorum nomina sunt hec. Primus simon qui dicitur petrus: et andreas frater eius. iacobus zebedei: et iohannes frater eius. philippus et bartholomeus. thomas et matheus publicanus. et iacobus alphei et lebbeus qui cognominatus est thaddeus. simon chananeus et iudas scariothis qui et tradidit eum. Hos duodecim misit iesus precipiens eis et dicens. In viam gentium ne abieritis: et in civitates samaritanorum ne intraveritis: sed potius ite ad oves que perierunt domus israel. Euntes autem predicate dicentes: quia appropinquavit regnum celorum. Infirmos curate: mortuos suscitate: leprosos mundate: demones eiicite: gratis accepistis: gratis date. Nolite possidere aurum neque argentum: neque pecuniam in zonis vestris. Non peram in via neque duas tunicas: neque calciamenta neque virgam. Dignus est enim operarius cibo suo. In quacunque autem civitatem aut castellum intraveritis: interrogate quis in ea dignus sit: et ibi manete donec exeatis. Intrantes autem in

sup.8.a. Marc.7.g 7.9.b.j.17. c.7.12.b. Marc.7.g. Luce.11.b. — Luce.13.c. — j.14.c. Marc.6.c. — Luce.10.a. — A — Marc.6.b. Luce.9.a. Marc.3.c. Luce.9.a. — Act.1.b. Marc.3.b Luce.6.c. — sup.4.c. Marc.16.f Luce.10.d. Luce.9.a. — 1.Cor.4.b. — B — Mar.6.b. Luce.10.b. Act.20.d.

οἰκίαν, ἀσπάσασθε αὐτὴν λέγοντες. εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ. καὶ ἐὰν μὲν ᾖ ἡ οἰκία ἀξία, εἰσελθέτω ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἐπ' αὐτήν. ἐὰν δὲ μὴ ᾖ ἀξία, ἡ εἰρήνη ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς ἐπιστραφήτω. καὶ ὃς ἐὰν μὴ δέξηται ὑμᾶς, μηδὲ ἀκούσῃ τοὺς λόγους ὑμῶν, ἐξερχόμενοι τῆς οἰκίας ἢ τῆς πόλεως ἐκείνης, ἐκτινάξατε τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν ὑμῶν. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται γῇ σοδόμων καὶ γομόρρων ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ. ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων. γίνεσθε οὖν φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις, καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί. προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων. παραδώσουσι γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια, καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν μαστιγώσουσιν ὑμᾶς. καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας δὲ καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ εἰς μαρτύριον αὐτοῖς καὶ τοῖς ἔθνεσιν. ὅταν δὲ παραδιδῶσιν ὑμᾶς, μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί λαλήσετε. δοθήσεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, τί λαλήσετε. οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστὲ οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν. παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς, καὶ θανατώσουσιν αὐτούς. καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου. ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται. ὅταν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ τελέσητε τὰς πόλεις τοῦ ἰσραήλ, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον, οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ. ἀρκετὸν τῷ μαθητῇ ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ, καὶ ὁ δοῦλος ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ. εἰ τὸν οἰκοδεσπότην βεελζεβοὺβ ἀπεκάλεσαν, πόσῳ μᾶλλον τοὺς οἰκειακοὺς αὐτοῦ. μὴ οὖν φοβηθῆτε αὐτούς. οὐδὲν γάρ ἐστι κεκαλυμμένον ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτὸν ὃ οὐ γνωσθήσεται. ὃ λέγω ὑμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ, εἴπατε ἐν τῷ φωτί. καὶ ὃ εἰς τὸ οὖς ἀκούετε, κηρύξατε ἐπὶ τῶν δωμάτων. καὶ μὴ φοβεῖσθε ἀπὸ τῶν ἀποκτενόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι. φοβήθητε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γεέννῃ. οὐχὶ δύο στρουθία ἀσσαρίου πωλεῖται, καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐ πεσεῖται ἐπὶ τὴν γῆν, ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν. ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἠριθμημέναι εἰσί. μὴ οὖν φοβηθῆτε, πολλῶν στρουθίων δια-

domum: salutate eam dicentes. Pax huic domui. Et si quidem fuerit domus illa digna: veniet pax vestra super eam. Si autem non fuerit digna: pax vestra ad vos revertetur. Et quicunque non receperit vos: neque audierit sermones vestros: exeuntes foras de domo vel civitate illa: excutite pulverem de pedibus vestris. Amen dico vobis: tolerabilius erit terre sodomorum et gomorreorum in die iudicii quam illi civitati. Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum. Estote ergo prudentes sicut serpentes: et simplices sicut columbe. Cavete autem ab hominibus. Tradent enim vos in conciliis: et in synagogis suis flagellabunt vos: et ad presides et ad reges ducemini propter me in testimonium illis et gentibus. Cum autem tradent vos: nolite cogitare quomodo aut quid loquamini. Dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Non enim vos estis qui loquimini: sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis. Tradet autem frater fratrem in mortem: et pater filium: et insurgent filii in parentes et morte eos afficient: et eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum. Qui autem perseveraverit usque in finem: hic salvus erit. Cum autem persequentur vos in civitate ista: fugite in aliam. Amen dico vobis: non consumabitis civitates israel: donec veniat filius hominis. Non est discipulus super magistrum: nec servus super dominum suum. Sufficit discipulo ut sit sicut magister eius: et servo sicut dominus eius. Si patremfamilias beelzebub vocaverunt: quanto magis domesticos eius? Ne ergo timueritis eos. Nihil enim est opertum quod non reveletur: et occultum quod non sciatur. Quod dico vobis in tenebris: dicite in lumine: et quod in aure auditis: predicate super tecta. Et nolite timere eos qui occidunt corpus: animam autem non possunt occidere. Sed potius timete eum qui potest et animam et corpus perdere in gehennam. Nonne duo passeres asse veneunt? Et unus ex illis non cadet super terram sine patre vestro. Vestri autem et capilli capitis omnes numerati sunt. Nolite ergo timere: multis passeribus melio-

Luce.10.b. 1.Pe.4.b. Rom.16.d Mar.13.b. Joh.16.a Act.5.d. et 25.c. Phil.1.d. Marc.13.c. Luce.12.b. C Act.2.b. et 24.b. Luce.6.f. Joh.13.d. et 15.f Mar.4.d. Luce.8.c. Luce.12.a. Luce.12.a. D Luce.12.a. Luce.12.a.

φέρετε ὑμεῖς. πᾶς οὖν ὅστις ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω κἀγὼ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. ὅστις δ' ἂν ἀρνήσηταί με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι αὐτὸν κἀγὼ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν. οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν. ἦλθον γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς, καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς, καὶ ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου οἱ οἰκειακοὶ αὐτοῦ. ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος. καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος. καὶ ὃς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστι μου ἄξιος. ὁ εὑρὼν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν. καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτήν. ὁ δεχόμενος ὑμᾶς, ἐμὲ δέχεται. καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος, δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με. ὁ δεχόμενος προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου, μισθὸν προφήτου λήψεται. καὶ ὁ δεχόμενος δίκαιον εἰς ὄνομα δικαίου, μισθὸν δικαίου λήψεται. καὶ ὃς ἐὰν ποτίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦ μόνον εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.

Cap. 11.

Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ ἰησοῦς διατάσσων τοῖς δώδεκα μαθηταῖς αὐτοῦ, μετέβη ἐκεῖθεν τοῦ διδάσκειν καὶ κηρύσσειν ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν. ὁ δὲ ἰωάννης ἀκούσας ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ τὰ ἔργα τοῦ χριστοῦ, πέμψας δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ. σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς πορευθέντες ἀπαγγείλατε ἰωάννῃ ἃ ἀκούετε καὶ βλέπετε. τυφλοὶ ἀναβλέπουσι. καὶ χωλοὶ περιπατοῦσι. λεπροὶ καθαρίζονται. καὶ κωφοὶ ἀκούουσι. νεκροὶ ἐγείρονται καὶ πτωχοὶ εὐαγγελίζονται. καὶ μακάριός ἐστιν ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί. τούτων δὲ πορευομένων, ἤρξατο ὁ ἰησοῦς λέγειν τοῖς ὄχλοις περὶ ἰωάννου. τί ἐξήλθετε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι. κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον. ἀλλὰ τί ἐξήλθετε ἰδεῖν. ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἠμφιεσμένον. ἰδοὺ οἱ τὰ μαλακὰ φοροῦντες, ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλείων εἰσίν. ἀλλὰ τί ἐξήλθετε ἰδεῖν. προφήτην, ναὶ λέγω ὑμῖν καὶ περισσότερον προφήτου. οὗτος γάρ ἐστιν πε-

res estis vos. Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus: confitebor et ego eum coram patre meo qui in celis est. Qui autem negaverit me coram hominibus: negabo et ego eum coram patre meo qui in celis est. Nolite arbitrari quia venerim pacem mittere in terram. Non veni pacem mittere: sed gladium. Veni enim separare hominem adversus patrem suum: et filiam adversus matrem suam: et nurum adversus socrum suam: et inimici hominis domestici eius. Qui amat patrem aut matrem plus quam me: non est me dignus. Et qui amat filium aut filiam super me: non est me dignus. Et qui non accipit crucem suam et sequitur me: non est me dignus. Qui invenit animam suam perdet illam: et qui perdiderit animam suam propter me inveniet eam. Qui recipit vos me recipit: et qui me recipit: recipit eum qui me misit. Qui recipit prophetam in nomine prophete: mercedem prophete accipiet. Et qui recipit iustum in nomine iusti: mercedem iusti accipiet. Et quicunque potum dederit uni ex minimis istis calicem aque frigide tantum in nomine discipuli: amen dico vobis: non perdet mercedem suam.

Cap. 11.

Et factum est cum consumasset iesus precipiens duodecim discipulis suis: transiit inde ut doceret et predicaret in civitatibus eorum. Iohannes autem cum audisset in vinculis opera christi: mittens duos de discipulis suis ait illi. Tu es qui venturus es: an alium expectamus? Et respondens iesus ait illis. Euntes renuntiate iohanni que audistis et vidistis. Ceci vident: claudi ambulant: leprosi mundantur: surdi audiunt: mortui resurgunt: pauperes evangelizantur: et beatus est qui non fuerit scandalizatus in me. Illis autem abeuntibus cepit iesus dicere ad turbas de iohanne. Quid existis in desertum videre? Harundinem vento agitatam? Sed quid existis videre? Hominem mollibus vestitum? Ecce qui mollibus vestiuntur in domibus regum sunt. Sed quid existis videre? prophetam? Etiam dico vobis et plus quam prophetam. Hic est enim de

Marc.8.d. Luce.12.a. Luce.12.g. Ezech.22.b. Luce.14.f. et 9.c. Marc.8.d. et 16.c. Luce.17.g. Joh.13.a. et 12.f. Luce.10.c. Marc.9.f. A Luce.7.c Luce.7.c. Luce.7.d. B Marci.1.a Luce.7.d.

ρίον γέγραπται. ἰδού ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθεν σου. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἐγήγερται ἐν γεννητοῖς γυναικῶν μείζων ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, μείζων αὐτοῦ ἐστιν. ἀπὸ δὲ τῶν ἡμερῶν ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ ἕως ἄρτι, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται, καὶ βιασταὶ ἁρπάζουσιν αὐτήν. πάντες γὰρ οἱ προφῆται καὶ ὁ νόμος ἕως ἰωάννου προεφήτευσαν. καὶ εἰ θέλετε δέξασθαι, αὐτός ἐστιν ἠλίας ὁ μέλλων ἔρχεσθαι. ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω. τίνι δὲ ὁμοιώσω τὴν γενεὰν ταύτην. ὁμοία ἐστὶ παιδίοις ἐν ἀγορᾷ καθημένοις, καὶ προσφωνοῦσι τοῖς ἑταίροις αὐτῶν, καὶ λέγουσιν. ηὐλήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε. ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκόψασθε. ἦλθε γὰρ ἰωάννης μήτε ἐσθίων μήτε πίνων, καὶ λέγουσι δαιμόνιον ἔχει. ἦλθεν ὁ υἱός τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγουσιν ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, τελωνῶν φίλος καὶ ἁμαρτωλῶν. καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς. τότε ἤρξατο ὀνειδίζειν τὰς πόλεις ἐν αἷς ἐγένοντο αἱ πλεῖσται δυνάμεις αὐτοῦ, ὅτι οὐ μετενόησαν. οὐαί σοι χοραζίν. οὐαί σοι βηθσαϊδά. ὅτι εἰ ἐν τύρῳ καὶ σιδῶνι ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ μετενόησαν. πλὴν λέγω ὑμῖν τύρῳ καὶ σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ ὑμῖν. καὶ σὺ καπερναοὺμ ἡ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθεῖσα, ἕως ἅδου καταβιβασθήσῃ. ὅτι εἰ ἐν σοδόμοις ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν σοί, ἔμειναν ἂν μέχρι τῆς σήμερον. πλὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι γῇ σοδόμων ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ σοί. ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν. ἐξομολογοῦμαί σοι πάτερ κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις. ναὶ ὁ πατήρ ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐδοκία ἔμπροσθεν σου. πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου. καὶ οὐδεὶς ἐπιγινώσκει τὸν υἱόν, εἰ μὴ ὁ πατήρ. οὐδὲ τὸν πατέρα τις ἐπιγινώσκει, εἰ μὴ ὁ υἱός. καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι. δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. ἄρατε τὸν ζυγόν μου ἐφ᾽ ὑμᾶς. καὶ μάθετε ἀπ᾽ ἐμοῦ ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ. καὶ εὑρήσετε ἀνάπαυ-

quo scriptũ est. Ecce ego mitto angelum meũ ante faciem tuam: qui preparabit viam tuam ante te. Amẽ dico vobis: nõ surrexit inter natos mulierum maior iohãne baptista. Qui aũt minor est in regno celorum: maior est illo. A diebus aũt iohannis baptiste vsq; nunc regnum celorum vim patitur: et violenti rapiunt illud. Omnes enim prophete et lex vsq; ad iohannem prophetauerũt: et si vultis recipere: ipse est helias qui venturus est. Qui hȝ aures audiẽdi audiat. Cui aũt similẽ estimabo generationẽ istã? Similis ẽ pueris sedentibus in foro q̃ clamãtes coequalibus dicũt. Cecinimus vobis et non saltastis: lamẽtauimus et nõ planxistis. Uenit enim iohãnes neq; mãducãs neq; bibẽs: et dicũt demoniũ hȝ. Uenit filius hominis manducans et bibens: et dicunt ecce homo vorax et potator vini: publicanorum et pctõꝝ amicꝰ. Et iustificata ẽ sapiẽtia a filijs suis. Tunc cepit exprobrare ciuitatibus in quibꝰ facte sunt plurime virtutes eiꝰ: q̃ nõ egissent pñiaȝ. Ue tibi corozaim: ve tibi bethsaida: q̃ si in tyro et sydone facte essent virtutes que facte sunt in vobis: olim in cilicio et cinere pñiaȝ egissẽt. Uerũtñ dico vobis tyro et sydoni remissius erit in die iudicij q̃ vobis. Et tu capharnaũ nũqd vsq; i celũ exaltaberis? Usq; i ifernũ descẽdes. Quia si in sodomis facte fuissent virtutes q̃ facte sunt in te: forte mãsissent vsq; in hãc diẽ. Uerũtñ dico vobis: q̃ terre sodomoꝝ remissiꝰ erit in die iudicij q̃ tibi. In illo tẽpore respõdẽs iesus dixit. Confiteor tibi pater dñe celi et terre: quia abscondisti hec a sapientibus et prudentibus: et reuelasti ea paruulis. Ita pater: quoniam sic fuit placitum ante te. Omnia mihi tradita sunt a patre meo. Et nemo nouit filiuȝ nisi pater: neq; patreȝ quis nouit nisi filius: et cui voluerit filius reuelare. Uenite ad me omnes qui laboratis et onerati estis: et ego reficiã vos. Tollite iugũ meũ super vos et discite a me quia mitis sum et humilis corde: et inuenietis requieȝ

Malac. 3. a. Luce. 1. g. Luce. 7. d. Luce. 16. d. 1. 13. a. Luce. 7. c. Luce. 7. c. C Luce. 10. d. D Luce. 10. f. 1. 28. d. Luce. 10. f. Iohã. 16. c. 1. 13. a.

σιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν. ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστός, καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστιν.

Cap. 12.

Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ. ἐπορεύθη ὁ ἰησοῦς τοῖς σάββασι διὰ τῶν σπορίμων. οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπείνασαν, καὶ ἤρξαντο τίλλειν στάχυας καὶ ἐσθίειν. οἱ δὲ φαρισαῖοι ἰδόντες εἶπον αὐτῷ. ἰδοὺ οἱ μαθηταί σου ποιοῦσιν ὃ οὐκ ἔξεστι ποιεῖν ἐν σαββάτῳ. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. οὐκ ἀνέγνωτε τί ἐποίησε δαυῒδ ὅτε ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ, πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγεν, οὓς οὐκ ἐξὸν ἦν αὐτῷ φαγεῖν οὐδὲ τοῖς μετ᾽ αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσι μόνοις. ἢ οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῷ νόμῳ, ὅτι τοῖς σάββασιν οἱ ἱερεῖς ἐν τῷ ἱερῷ τὸ σάββατον βεβηλοῦσι, καὶ ἀναίτιοί εἰσι. λέγω δὲ ὑμῖν. ὅτι τοῦ ἱεροῦ μεῖζόν ἐστιν ὧδε. εἰ δὲ ἐγνώκειτε τί ἐστιν ἔλεον θέλω καὶ οὐ θυσίαν, οὐκ ἂν κατεδικάσατε τοὺς ἀναιτίους. κύριος γάρ ἐστι τοῦ σαββάτου ὁ υἱός τοῦ ἀνθρώπου. καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν, ἦλθεν εἰς τὴν συναγωγὴν αὐτῶν. καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος ἦν τὴν χεῖρα ἔχων ξηράν. καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν λέγοντες. εἰ ἔξεστι τοῖς σάββασι θεραπεύειν, ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. τίς ἔσται ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος ὃς ἕξει πρόβατον ἕν, καὶ ἐὰν ἐμπέσῃ τοῦτο τοῖς σάββασιν εἰς βόθυνον, οὐχὶ κρατήσει αὐτὸ καὶ ἐγερεῖ. πόσῳ οὖν διαφέρει ἄνθρωπος προβάτου. ὥστε ἔξεστι τοῖς σάββασι καλῶς ποιεῖν. τότε λέγει τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ἐξηραμμένην ἔχοντι τὴν χεῖρα. ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου. καὶ ἐξέτεινε. καὶ ἀπεκατεστάθη ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη. οἱ δὲ φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον κατ᾽ αὐτοῦ ἐξελθόντες, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν. ὁ δὲ ἰησοῦς γνοὺς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν. καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς πάντας. καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα μὴ φανερὸν αὐτὸν ποιήσωσιν. ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ ἠσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος. ἰδοὺ ὁ παῖς μου ὃν ᾑρέτισα, ὁ ἀγαπητός μου εἰς ὃν εὐδόκησεν ἡ ψυχή μου. θήσω τὸ πνεῦμά μου ἐπ᾽ αὐτόν, καὶ κρίσιν τοῖς ἔθνεσιν ἀπαγγελεῖ. οὐκ ἐρίσει, οὐδὲ κραυγάσει, οὐδὲ ἀκούσει τις ἐν ταῖς πλατείαις τὴν φωνὴν αὐτοῦ. κάλαμον συντετριμμένον οὐ κατεάξει, καὶ λίνον τυφόμενον οὐ σβέσει, ἕως ἂν ἐκβάλῃ εἰς νῖκος τὴν κρίσιν, καὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη ἐλπιοῦσι. τότε προσηνέχθη αὐτῷ δαιμονιζόμενος τυφλὸς καὶ κωφός, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτόν, ὥστε τὸν

animabus vestris. Iugum enim meum suaue est: et onus meum leue.

Cap. 12.

In illo tẽpore abijt iesus per sata sabbato: discipuli aũt eiꝰ esuriẽtes ceperũt vellere spicas et mãducare. Pharisei aũt vidẽtes dixerũt ei. Ecce discipuli tui faciunt quod nõ licet facere sabbatis. At ille dixit eis. Non legistis quid fecerit dauid quãdo esurijt et qui cũ eo erant: quomodo intrauit in domum dei et panes propositionis comedit quos non licebat ei edere: neq; his q̃ cũ eo erãt: nisi solis sacerdotibꝰ? Aut legistis in lege: quia sabbatis sacerdotes in tẽplo sabbatũ violant et sine crimine sũt. Dico aũt vobis: q̃ templo maior ẽ hic. Si aũt sciretis quid est miaȝ volo et nõ sacrificiũ: nũq̃ cõdẽnassetis innocẽtes. Dñs enĩ est filius hoĩs et sabbati. Et cum inde transisset: venit i synagogã eoꝝ. Et ecce homo erat manum habẽs aridã: et interrogabãt eũ dicẽtes. Si licet sabbatis curare: vt accusarent eũ. Ipse aũt dixit illis. Quis erit ex vobis homo qui habeat ouẽ vnã: et si ceciderit hec sabbatis in foueam: nonne tenebit et leuabit eã? Quãto magis melior est homo oue? Itaq; licet sabbatis bene facere. Tunc ait homini. Extende manum tuam. Et extendit: et restituta ẽ sanitati sicut altera. Exeũtes aũt pharisei ɔsiliũ faciebãt aduꝰ eũ: q̃ admodũ eum perderent. Iesus autem sciens recessit inde: et secuti sunt eum multi: et curauit eos oẽs. Et precepit eis ne manifestum eum facerent: vt adimpleretur quod dictũ est per esaiam prophetam dicẽtes. Ecce puer meꝰ quẽ elegi: dilectꝰ meꝰ in quo bñ ɔplacuit aĩe mee: ponã spũ meũ super eum: et iudicium gentibus nunciabit. Non ɔtendet neq; clamabit: neq; audiet aliq̃s in plateis vocem eius. Harundinẽ q̃ssatam non confringet et linũ fumigans non extinguet: donec eijciat ad victoriã iudiciũ: et in noĩe eius gẽtes sperabũt. Tũc oblatꝰ est ei demoniũ habẽs cecus et mutus: et curauit eum ita vt

A Marc. 2. f. Luce. 6. a. Mar. 2. g. Luce. 6. a. Marc. 2. g. Luce. 6. a. 1. reg. 21. b. a. hic. aduer. bis loci. Marc. 2. g. Marc. 3. a. Luce. 6. b. B Marc. 3. b. Iohã. 10. g. sup. 8. a. 2. 9. f. 1. 17. c. Esaie. 42. a. sup. 9. g. Luce. 11. b.

τυφλόν καί κωφόν καί λαλείν καί βλέπειν
καί εξίσταντο πάντες οι όχλοι καί έλεγον.
μήτι ούτος εστίν ο Χριστός ο υιός δαυίδ. οι
δε φαρισαίοι ακούσαντες είπον. ούτος ουκ
εκβάλλει τα δαιμόνια, ει μή εν τω βεελζε=
βούλ άρχοντι των δαιμονίων. ειδώς δε ο ιη=
σούς τας ενθυμήσεις αυτών, είπεν αυτοίς. πά
σα βασιλεία μερισθείσα καθ εαυτής, ερημού=
ται, καί πάσα πόλις η οικία μερισθείσα καθ ε
αυτής, ου σταθήσεται. καί ει ο σατανάς τον
σατανάν εκβάλλει, εφ εαυτόν εμερίσθη. πως
ουν σταθήσεται η βασιλεία αυτού. καί ει ε=
γώ εν βεελζεβούλ εκβάλλω τα δαιμόνια οι υ
ιοί υμών εν τίνι εκβάλλουσι. διατούτο αυτοί
υμών έσονται κριταί. ει δε εγώ εν πνεύματι
θεού εκβάλλω τα δαιμόνια, άρα έφθασεν εφ
υμάς η βασιλεία του θεού. η πως δύναται
τις εισελθείν εις την οικίαν του ισχυρού, καί
τα σκεύη αυτού διαρπάσαι. εάν μη πρώτον
δήση τον ισχυρόν καί τότε την οικίαν αυτού
διαρπάσει. ο μη ων μετ εμού, κατ εμού εστί.
καί ο μη συνάγων μετ εμού, σκορπίζει. δια
τούτο λέγω υμίν. πάσα αμαρτία καί βλασ
φημία, αφεθήσεται τοις ανθρώποις. η δε του
πνεύματος βλασφημία, ουκ αφεθήσεται τοις
ανθρώποις. καί ος εάν είπη λόγον κατά του
υιού του ανθρώπου, αφεθήσεται αυτώ. ος
δ αν είπη κατά του πνεύματος του αγίου
ουκ αφεθήσεται αυτώ ούτε εν τω νυν αιώνι
ούτε εν τω μέλλοντι. η ποιήσατε το δέν=
δρον καλόν καί τον καρπόν αυτού καλόν,
η ποιήσατε το δένδρον σαπρόν, καί τον καρ
πόν αυτού σαπρόν. εκ γαρ του καρπού το
δένδρον γινώσκεται. γεννήματα εχιδνών
πως δύνασθε αγαθά λαλείν πονηροί όντες.
εκ γαρ του περισσεύματος της καρδίας το
στόμα λαλεί. ο αγαθός άνθρωπος εκ του α
γαθού θησαυρού εκβάλλει αγαθά. καί ο πο
νηρός άνθρωπος εκ του πονηρού θησαυρού
εκβάλλει τα πονηρά. λέγω δε υμίν ότι παν
ρήμα αργόν ο εάν λαλήσωσιν οι άνθρωποι,
αποδώσουσιν υπέρ αυτού λόγον εν ημέρα
κρίσεως. εκ γαρ των λόγων σου δικαιωθήση
καί εκ των λόγων σου καταδικασθήση. τό=
τε απεκρίθησαν τινές των γραμματέων καί
φαρισαίων λέγοντες. διδάσκαλε, θέλωμεν α
πό σου σημείον ιδείν. ο δε αποκριθείς είπεν
αυτοίς. γενεά πονηρά καί μοιχαλίς σημεί
ον επιζητεί. καί σημείον ου δοθήσεται αυτή,
ει μή το σημείον ιωνά του προφήτου. ώσ
περ γαρ ην ιωνάς εν τη κοιλία του κήτους
τρείς ημέρας καί τρείς νύκτας, ούτως εσ=
ται ο υιός του ανθρώπου εν τη καρδία της

loqueretur et videret.
Et stupebant omnes turbe ⁊ dicebant.
Nunquid hic est xp̄s filiꝰ dauid?
Pharisei aũt audiẽtes dixerũt. Hic nõ
eijcit demones nisi in beelzebub
principe demoniorũ. Jesus aũt sciẽs
cogitationes eorum dixit eis. Omne
regnũ diuisum cõtra se desolabitur:
et oĩs ciuitas vel domꝰ diuisa cõtra se
non stabit. Et si sathanas
sathanã eijcit aduersus se diuisꝰ ẽ: quõ
ergo stabit regnũ eius? Et si ego
in beelzebub eijcio demones: filij
vestri in quo eijciũt? Jdeo ipsi
iudices vestri erunt. Si aũt ego in spũ
dei eijcio demones igitur peruenit in
vos regnũ dei. Aut quõ potest
quisq̃ intrare in domũ fortis et
vasa eiꝰ diripere: nisi prius
alligauerit fortẽ? Et tunc domũ illius
diripiet. Qui nõ ẽ mecũ cõtra me est
⁊ qui nõ cõgregat mecũ spargit. Jdeo
dico vobis: oĩe peccatũ ⁊ blasphemia
remittetur hominibus:
spũs aũt blasphemia nõ remittetur.
Et quicunq̃ dixerit verbum contra
filium hominis remittetur ei: qui
autem dixerit contra spiritum sanctum
non remittetur ei: neq̃ in hoc seculo:
neq̃ in futuro. Aut facite arborem
bonam et fructum eius bonum:
aut facite arborem malam et fructum
eius malum. Siquidem ex fructu
arbor agnoscitur. Progenies viperarũ
quõ potestis bona loqui cum sitis mali?
Ex abundantia enim cordis
os loquitur. Bonus homo de bono
thesauro profert bona: et malus
homo de malo thesauro
profert mala. Dico autẽ vobis qm̃ oẽ
verbum ociosum quod locuti fuerint ho=
mines reddent rationem de eo in die
iudicij. Ex verbis enĩ tuis iustificaberis:
et ex verbis tuis condẽnaberis. Tũc
responderũt ei quidam de scribis et
phariseis dicẽtes. Magister volumꝰ a
te signum videre. Qui respondens ait
illis. Generatio mala ⁊ adultera signũ
querit: et signum non dabitur ei:
nisi signum ione prophete. Sicut
enim fuit ionas in ventre ceti
tribus diebus ⁊ tribꝰ noctibꝰ: sic erit
filius hominis in corde

Marc.3.c. Luce.11.b.
Marci.3.f. Luce.11.c.
C
Marc.3.g. Luce.12.b.
u. In gre. spũs ẽ gti ca sꝰ ⁊ blasphemanti.
sup.3.c.
Luce.6.g.
Marc.8.b. Luce.11.b. Luce.9.e.⁊ 11.d. Marc.8.c.
Deut.32.a.
Jone.2.a.
D

γης τρεις ημέρας καί τρεις νύκτας. άνδρες
νινευίται αναστήσονται εν τη κρίσει μετά
της γενεάς ταύτης, καί κατακρινούσιν αυ=
τήν ότι μετενόησαν εις το κήρυγμα ιωνά. καί
ιδού πλείον ιωνά ώδε. βασίλισσα νότου ε
γερθήσεται εν τη κρίσει μετά της γενεάς ταύ
της καί κατακρινεί αυτήν, ότι ήλθεν εκ των
περάτων της γης ακούσαι την σοφίαν σο=
λομώνος. καί ιδού πλείον σολομώνος ώ=
δε. όταν δε το ακάθαρτον πνεύμα εξέλθη
από του ανθρώπου, διέρχεται δι ανύδρων
τόπων ζητούν ανάπαυσιν, καί ουκ ευρίσκει.
τότε λέγει. υποστρέψω εις τον οίκον μου ό
θεν εξήλθον. καί ελθόν ευρίσκει σχολάζοντα,
σεσαρωμένον καί κεκοσμημένον. τότε πο=
ρεύεται καί παραλαμβάνει μεθ εαυτού επ=
τά έτερα πνεύματα πονηρότερα εαυτού.
καί εισελθόντα κατοικεί εκεί, καί γίνεται τα
έσχατα του ανθρώπου εκείνου, χείρονα των
πρώτων. ούτως έσται καί τη γενεά ταύτη
τη πονηρά. έτι δε αυτού λαλούντος τοις
όχλοις, ιδού η μήτηρ καί οι αδελφοί αυ=
τού ειστήκεισαν έξω ζητούντες αυτώ λαλή=
σαι. είπε δε τις αυτώ. ιδού η μήτηρ σου
καί οι αδελφοί σου έξω εστήκασι ζητούν=
τές σοι λαλήσαι. ο δε αποκριθείς είπε τω ει=
πόντι αυτώ. τις εστίν η μήτηρ μου. καί τί=
νες εισίν οι αδελφοί μου. καί εκτείνας την
χείρα αυτού επί τους μαθητάς αυτού εί=
πεν. ιδού η μήτηρ μου καί οι αδελφοί μου.
όστις γαρ αν ποιήσει το θέλημα του πα=
τρός μου του εν ουρανοίς, αυτός μου α=
δελφός καί αδελφή καί μήτηρ εστίν. Cap.13.

Εν δε τη ημέρα εκείνη, εξελθών ο ιησούς
από της οικίας, εκάθητο παρά την θάλα
σσαν. καί συνήχθησαν προς αυτόν όχλοι
πολλοί, ώστε αυτόν εις το πλοίον εμβάν=
τα καθήσθαι. καί πας ο όχλος επί τον αιγια
λόν ειστήκει. καί ελάλησεν αυτοίς πολλά εν
παραβολαίς λέγων. ιδού εξήλθεν ο σπεί=
ρων του σπείραι. καί εν τω σπείρειν αυτόν α
μεν έπεσε παρά την οδόν, καί ήλθε τα πε
τεινά καί κατέφαγεν αυτά. άλλα δε έπεσεν
επί τα πετρώδη όπου ουκ είχε γην πολ=
λήν. καί ευθέως εξανέτειλε διά το μη έχειν
βάθος γης. ηλίου δε ανατείλαντος, εκαυ=
ματίσθη. καί διά το μη έχειν ρίζαν εξηράνθη.
άλλα δε έπεσεν επί τας ακάνθας, καί ανέ=
βησαν αι άκανθαι καί απέπνιξαν αυτά. άλλα
δε έπεσεν επί την γην την καλήν. καί εδί=
δου καρπόν, ο μεν εκατόν, ο δε εξήκοντα, ο
δε τριάκοντα. ο έχων ώτα ακούειν ακουέτω.
καί προσελθόντες οι μαθηταί, είπον αυτώ.

terre tribꝰ diebꝰ et tribꝰ noctibꝰ. Uiri
niniuite surgent in iudicium cum
generatione ista et cõdemnabunt eã:
q2 pñiã egerunt i pdicatiõe ione. Et
ecce plꝰ q̃ iona hic. Regina austri sur
get in iudicio cum generatione ista
et condemnabit eam: quia venit a
finibꝰ terre audire sapientiã salomonis.
Et ecce plus q̃ salomon hic.
Cum autem immũdus spiritus exierit
ab homine: ambulat per
loca arida q̃rẽs requiẽ: ⁊ nõ inuẽit.
Tũc dicit. Reuertar in domũ meã vñ
exiui. Et veniẽs inuenit eam vacantẽ:
scopis mũdatã et ornatã. Tunc vadit
et assumit septem alios
spiritus secum nequiores se:
et intrantes habitant ibi: et fiunt
nouissima hominis illius peiora
prioribus. Sic et erit generationi huic
pessime. Adhuc eo loquente ad
turbas: ecce mater eius ⁊ fratres
stabant foris: querentes loqui ei.
Dixit aũt ei quidam. Ecce mater tua
et fratres tui foris stant querentes
te loqui. At ipse respondens dicenti
sibi ait. Que est mater mea et qui
sunt fratres mei? Et extendens
manum in discipulos suos dixit.
Ecce mater mea et fratres mei.
Quicunq̃ enim fecerit voluntatẽ patris
mei qui in celis est: ipse meus frater
et soror et mater est. Cap.13.

IN illo die exiens iesus
de domo sedebat secus mare.
Et congregate sunt ad eum turbe
multe: ita vt in nauiculam ascendens
sederet: ⁊ omnis turba stabat in littore
et locutus est eis multa in
parabolis dicẽs. Ecce exijt qui semi=
nat seminare. Et dum seminat quedam
ceciderunt secus viam: et venerunt vo
lucres ⁊ comederũt ea. Alia aũt ceciderũt
in petrosa vbi non habebãt terrã mul=
tam: et continuo exorta sũt q2 nõ habe
bãt altitudinẽ terre. Sole aũt orto estua
uerũt: et q2 nõ habebãt radicẽ aruerũt.
Alia aũt ceciderunt in spinas: et cre=
uerũt spine ⁊ suffocauerũt ea. Alia
autẽ ceciderunt in terram bonam et da
bãt fructũ: aliud cẽtesimũ: aliud sexagesi
mũ: aliud trigesimũ. Qui hȝ aures audiẽ
di audiat. Et accedẽtes discipuli dixerũt

D
3.Reg.10.a 2.Par.9.a 3. hic aduerbiũ loci ⁊ sic infra.
Luce.11.c.
Mar.3.g. Luce.8.c.
A
Marc.4.a
B

Διατί εν παραβολαίς λαλείς αυτοίς. ο δε αποκριθείς είπεν αυτοίς. ότι υμίν δέδοται γνώναι τα μυστήρια της βασιλείας των ουρανών. εκείνοις δε ου δέδοται. όστις γαρ έχει δοθήσεται αυτώ και περισσευθήσεται. όστις δε ουκ έχει, και ο έχει αρθήσεται απ' αυτού. Διά τούτο εν παραβολαίς αυτοίς λαλώ, ότι βλέποντες ου βλέπουσι, και ακούοντες ουκ ακούουσιν ουδέ συνιούσιν. και αναπληρούται αυτοίς η προφητεία ησαΐου η λέγουσα, ακοή ακούσετε, και ου μη συνήτε. και βλέποντες βλέψετε, και ου μη ίδητε. επαχύνθη γαρ η καρδία του λαού τούτου. και τοις ωσί βαρέως ήκουσαν, και τους οφθαλμούς αυτών εκάμμυσαν. μήποτε ίδωσι τοις οφθαλμοίς, και τοις ωσίν ακούσωσι, και τη καρδία συνώσι, και επιστρέψωσι και ιάσομαι αυτούς. υμών δε μακάριοι οι οφθαλμοί ότι βλέπουσι, και τα ώτα υμών ότι ακούει. αμήν γάρ λέγω υμίν. ότι πολλοί προφήται και δίκαιοι επεθύμησαν ιδείν α βλέπετε και ουκ είδον. και ακούσαι α ακούετε, και ουκ ήκουσαν. υμείς ουν ακούσατε την παραβολήν του σπείροντος. παντός ακούοντος τον λόγον της βασιλείας και μη συνιέντος, έρχεται ο πονηρός και αρπάζει το εσπαρμένον εν τη καρδία αυτού. ούτος εστίν ο παρά την οδόν σπαρείς. ο δε επί τα πετρώδη σπαρείς, ούτος εστίν, ο τον λόγον ακούων, και ευθύς μετά χαράς λαμβάνων αυτόν. ουκ έχει δε ρίζαν εν εαυτώ, αλλά πρόσκαιρος εστί. γενομένης δε θλίψεως ή διωγμού διά τον λόγον, ευθύς σκανδαλίζεται. ο δε εις τας ακάνθας σπαρείς, ούτος εστίν ο τον λόγον ακούων. και η μέριμνα του αιώνος τούτου, και η απάτη του πλούτου συμπνίγει τον λόγον, και άκαρπος γίνεται. ο δε επί την γην την καλήν σπαρείς, ούτος εστίν ο τον λόγον ακούων και συνιών. ος δη καρποφορεί και ποιεί ο μεν εκατόν, ο δε εξήκοντα, ο δε τριάκοντα. άλλην παραβολήν παρέθηκεν αυτοίς λέγων. ωμοιώθη η βασιλεία των ουρανών ανθρώπω σπείραντι καλόν σπέρμα εν τω αγρώ αυτού. εν δε τω καθεύδειν τους ανθρώπους, ήλθεν αυτού ο εχθρός, και έσπειρε ζιζάνια αμά μέσον του σίτου και απήλθεν. ότε δε εβλάστησεν ο χόρτος και καρπόν εποίησε, τότε εφάνη και τα ζιζάνια. προσελθόντες δε οι δούλοι του οικοδεσπότου είπον αυτώ. κύριε, ουχί καλόν σπέρμα έσπειρας εν τω σω αγρώ. πόθεν ουν έχει ζιζάνια. ο δε έφη αυτοίς. εχθρός άνθρωπος τούτο εποίησεν. οι δε δούλοι είπον αυτώ.

ei. Quare ĩ pabolis loq̃ris eis? Qui respõdẽs ait illis. Quia vobis datũ ẽ nosse mysteria regni celorum: illis autẽ nõ est datũ. Qui enĩ hz dabitur ei et abundabit: qui autem non habet et qd̃ habet auferetur ab eo. Ideo in pabolis loquor eis: q2 videntes nõ vidẽt: et audiẽtes non audiunt: neq3 intelligunt. et adimpletur in eis prophetia esaie dicentis. Auditu audietis et non intelligetis: et videntes videbitis et nõ videbitis. Incrassatũ ẽ enĩ cor populi huius: et auribus grauiter audierunt: et oculos suos clauserunt nequando videant oculis et auribus audiant et corde intelligant: et conuertãtur et sanez eos. Vestri autem beati oculi quia vident et aures vestre q2 audiũt. Amen quippe dico vobis q2 multi prophete et iusti cupierunt videre q̃ videtis et non viderũt: et audire q̃ auditis et non audierunt. Vos ergo audite parabolam seminantis. Omnis qui audit verbum regni et non intelligit: venit malus et rapit quod seminatum est in corde eius: hic est qui secus viam seminatꝰ ẽ. Qui aũt sup petrosa seminatꝰ ẽ: hic est q̃ verbũ audit et cõtinuo cum gaudio accipit illud. Non habet autem in se radicem: sed est temporalis. Facta aũt tribulatõe et psecutiõe ppter verbũ: ɔtinuo scãdalizat. Qui aũt semiatꝰ ẽ in spinis: hic est qui verbum dei audit: et sollicitudo seculi istius et fallatia diuitiarum suffocat verbum et sine fructu efficit. Qui vo ĩ terrã bonaz seminatꝰ est: hic ẽ qui audit verbũ et ĩtelligit et fructum affert et facit aliud qdẽ cẽtesimũ: aliud aũt sexagesimũ: aliud vo tricesimũ. Aliã pabolã ppsuit illis dicẽs. Sĩle factũ ẽ regnũ celorum homini qui seminauit bonum semen in agro suo. Cũ autez dormirẽt homines: venit inimicus eius et supseminauit zizania in medio tritici et abijt. Cum autem creuisset herba et fructũ fecisset: tũc apparuerũt et zizania. Accedẽtes aũt serui patrisfamilias dixerũt ei. Domine nonne bonum semẽ seminasti in agro tuo. Unde ergo hz zizania? Et ait illis. Inimicꝰ homo hoc fecit. Serui autẽ dixerunt ei.

Mar. 4.b. Luce. 8.b. Ioan. 15.c.
Luce. 8.c. 19.d.
Marc. 4.c.
Iohis. 12.f.
Marc. 4.b
Luce. 8.b.
Esaie. 6.c
Actu. 28.b.
Luce. 10.f.
C
Marc. 4.c.
Luce. 8.b.
Marci. 4.c
D

τώ. θέλεις ουν απελθόντες συλλέξομεν αυτά. ο δε έφη ου. μήποτε συλλέγοντες τα ζιζάνια, εκριζώσητε άμα αυτοίς τον σίτον. άφετε συναυξάνεσθαι αμφότερα μέχρι του θερισμού. και εν καιρώ του θερισμού ερώ τοις θερισταίς. συλλέξατε πρώτον τα ζιζάνια, και δήσατε αυτά εις δέσμας προς το κατακαύσαι αυτά. τον δε σίτον συναγάγετε εις την αποθήκην μου. άλλην παραβολήν παρέθηκεν αυτοίς λέγων. ομοία εστίν η βασιλεία των ουρανών κόκκω σινάπεως, ον λαβών άνθρωπος έσπειρεν εν τω αγρώ αυτού. ο μικρότερον μεν εστί πάντων των σπερμάτων. όταν δε αυξηθή, μείζον πάντων των λαχάνων εστί. και γίνεται δένδρον ώστε κατελθείν τα πετεινά του ουρανού. και κατασκηνούν εν τοις κλάδοις αυτού. άλλην παραβολήν ελάλησεν αυτοίς. ομοία εστίν η βασιλεία των ουρανών ζύμη, ην λαβούσα γυνή ενέκρυψεν εις αλεύρου σάτα τρία, έως ου εζυμώθη όλον. ταύτα πάντα ελάλησεν ο ιησούς εν παραβολαίς τοις όχλοις. και χωρίς παραβολής ουκ ελάλει αυτοίς. όπως πληρωθή το ρηθέν διά του προφήτου λέγοντος. ανοίξω εν παραβολαίς το στόμα μου, ερεύξομαι κεκρυμμένα από καταβολής κόσμου. Τότε αφείς τους όχλους, ήλθεν εις την οικίαν ο ιησούς. και προσήλθον αυτώ οι μαθηταί αυτού λέγοντες. φράσον ημίν την παραβολήν των ζιζανίων του αγρού. ο δε αποκριθείς είπεν αυτοίς. ο σπείρων το καλόν σπέρμα, εστίν ο υιός του ανθρώπου. ο δε αγρός εστίν ο κόσμος. το δε καλόν σπέρμα, ούτοι εισίν οι υιοί της βασιλείας. τα δε ζιζάνια εισίν οι υιοί του πονηρού. ο δε εχθρός ο σπείρας αυτά εστίν ο διάβολος. ο δε θερισμός συντέλεια του αιώνος εστίν. οι δε θερισταί, άγγελοι εισίν. ώσπερ ουν συλλέγεται τα ζιζάνια και πυρί καίεται, ούτως έσται εν τη συντελεία του αιώνος. αποστελεί ο υιός του ανθρώπου τους αγγέλους αυτού. και συλλέξουσιν εκ της βασιλείας αυτού πάντα τα σκάνδαλα. και τους ποιούντας την ανομίαν. και βαλούσιν αυτούς εις την κάμινον του πυρός. εκεί έσται ο κλαυθμός και ο βρυγμός των οδόντων. Τότε οι δίκαιοι εκλάμψουσιν ως ο ήλιος εν τη βασιλεία του πατρός αυτών. ο έχων ώτα ακούειν ακουέτω. πάλιν ομοία εστίν η βασιλεία των ουρανών θησαυρώ κεκρυμμένω εν τω αγρώ. ον ευρών άνθρωπος έκρυψε, και από της χαράς αυτού υπάγει και πάντα όσα έχει

Vis igitur imus et colligimus ea? Et ait. Non. Ne forte colligentes zizania eradicetis simul cũ eis et triticum. Sinite vtraq3 crescere vsq3 ad messem: et in tempore messis dicam messoribus. Colligite primum zizania et alligate ea in fasciculos ad cõburendũ: triticum autem congregate in horreum meum. Aliam parabolaz proposuit eis dicens. Simile est regnum celorum grano sinapis quod accipiẽs homo seminauit in agro suo quod minimum quidem est omnibꝰ seminibus. Cum autem creuerit maiꝰ est omnibus oleribus et fit arbor: ita vt volucres celi veniant et habitent in ramis eius. Aliam parabolaz locutus est eis. Simile est regnum celorum fermẽto qd̃ acceptũ mlier abscõdit ĩ farine satis tribꝰ: donec fermẽtatũ ẽ totũ. Hec oĩa locutus est iesus in parabolis ad turbas et sine parabolis nõ loq̃bat eis vt ĩpleret qd̃ dictũ erat per prophetam dicentem. Aperiam ĩ pabolis os meũ: eructabo abscõdita a constitutione mundi. Tunc dimissis turbis venit in domum iesus et accesserunt ad eum discipuli eius dicentes. Edissere nobis parabolam zizaniorum agri. Qui respondens ait illis. Qui seminat bonum semen est filius hominis. Ager autem est mundus. Bonum vero semen: hi sunt filij regni. Zizania autem: filij sunt nequã. Inimicꝰ aũt q̃ seminauit ea: est diabolus. Messis vero consummatio seculi est. Messores autẽ angeli sunt. Sicut ergo colliguntur zizania et igni cõburuntur: sic erit in consummatione seculi. Mittet filius hominis angelos suos et colligent de regno eius omnia scandala et eos qui faciunt iniquitatez et mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus et stridor dentium. Tunc iusti fulgebunt sicut sol in regno patris eoꝝ. Qui habet aures audiẽdi audiat. Iterum. Simile est regnum celorum thesauro abscondito in agro: quẽ qui inuenit homo abscondit et pre gaudio illiꝰ vadit et vẽdit vniũsa q̃ hz

Mar. 4.f. Luce. 13.d.
Luce. 13.d.
E
Marc. 4.f.
ps. 77. Col. 1.d.
k. Nequam gti casus .i. iniqui.
Apo. 14.d
F

πωλεί, και αγοράζει τον αγρόν εκείνον. πάλιν ομοία εστίν η βασιλεία των ουρανών ανθρώπω εμπόρω ζητούντι καλούς μαργαρίτας. ός ευρών ένα πολύτιμον μαργαρίτην, απελθών πέπρακε πάντα όσα είχε και ηγόρασεν αυτόν. πάλιν ομοία εστίν η βασιλεία των ουρανών σαγήνη βληθείση εις την θάλασσαν, και εκ παντός γένους συναγαγούση. ην ότε επληρώθη, αναβιβάσαντες επί τον αιγιαλόν και καθίσαντες, συνέλεξαν τα καλά εις αγγεία, τα δε σαπρά έξω έβαλον. ούτως έσται εν τη συντελεία του αιώνος. εξελεύσονται οι άγγελοι, και αφοριούσι τους πονηρούς εκ μέσου των δικαίων, και βαλούσιν αυτούς εις την κάμινον του πυρός. εκεί έσται ο κλαυθμός και ο βρυγμός των οδόντων. λέγει αυτοίς ο ιησούς· συνήκατε ταύτα πάντα. λέγουσιν αυτώ· ναι κύριε. ο δε είπεν αυτοίς. διά τούτο πας γραμματεύς μαθητευθείς εις την βασιλείαν των ουρανών, όμοιός εστιν ανθρώπω οικοδεσπότη όστις εκβάλλει εκ του θησαυρού αυτού καινά και παλαιά. και εγένετο ότε ετέλεσεν ο ιησούς τας παραβολάς ταύτας, μετήρεν εκείθεν. και ελθών εις την πατρίδα αυτού, εδίδασκεν αυτούς εν τη συναγωγή αυτών. ώστε εκπλήσσεσθαι αυτούς και λέγειν. πόθεν τούτω η σοφία αύτη και αι δυνάμεις. ουχ ούτος εστίν ο του τέκτονος υιός. ουχί η μήτηρ αυτού λέγεται μαριάμ, και οι αδελφοί αυτού ιάκωβος και ιωσής, και σίμων και ιούδας, και αι αδελφαί αυτού ουχί πάσαι προς ημάς εισί, πόθεν ουν τούτω ταύτα πάντα. και εσκανδαλίζοντο εν αυτώ. ο δε ιησούς είπεν αυτοίς. ουκ έστι προφήτης άτιμος ει μη εν τη πατρίδι αυτού. και εν τη οικία αυτού. και ουκ εποίησεν εκεί δυνάμεις πολλάς διά την απιστίαν αυτών.

Cap. 14.

Εν εκείνω τω καιρώ ήκουσεν ηρώδης ο τετράρχης την ακοήν ιησού. και είπε τοις παισίν αυτού. ούτος εστίν ιωάννης ο βαπτιστής. αυτός ηγέρθη από των νεκρών. και διατούτο αι δυνάμεις ενεργούσιν εν αυτώ. ο γαρ ηρώδης κρατήσας τον ιωάννην, έδησεν αυτόν και έθετο εν φυλακή. διά ηρωδιάδα την γυναίκα φιλίππου του αδελφού αυτού. έλεγε γαρ αυτώ ο ιωάννης. ουκ έξεστι σοι έχειν αυτήν. και θέλων αυτόν αποκτείναι, εφοβήθη τον όχλον. ότι ως προφήτην αυτόν είχον. γενεσίων δε αγομένων του ηρώδου, ωρχήσατο η θυγάτηρ της ηρωδιάδος εν τω μέσω, και ήρεσε τω ηρώδη. όθεν

et emit agrum illum. Iterum simile est regnum celorum homini negociatori querenti bonas margaritas. Inuenta autẽ vna preciosa margarita abijt et vẽdidit omnia q̃ habuit et emit eã. Iterum simile est regnũ celorũ sagene misse in mare et ex omni genere piscium congreganti. Quã cũ impleta esset: educentes et secus littus sedentes elegerunt bonos in vasa malos autẽ foras miserũt. Sic erit in consummatione seculi. Exibunt angeli et separabunt malos de medio iustorum et mittent eos in caminum ignis ibi erit fletus et stridor dentium. Intellexistis hec omnia? Dicunt ei. Etiam domine. Ait illis. Ideo omnis scriba doctus in regno celorum similis est homini patrifamilias: qui profert de thesauro suo noua et vetera. Et factum est cũ consũmasset iesus parabolas istas: transijt inde. Et veniens in patriam suam docebat eos in synagogis eorum: ita vt mirarentur et dicerent. Unde huic sapientia hec et virtutes? Nonne hic est fabri filius? Nonne mater eius dicitur maria et fratres eius iacobus et ioseph et simon et iudas et sorores eius: nonne omnes apud nos sunt vnde ergo huic omnia ista. Et scandalizabantur in eo. Jesus autem dixit eis. Nõ est ꝓpheta sine honore nisi in patria sua et in domo sua. Et non fecit ibi virtutes multas propter incredulitatem illorum.

Apoca. 22. c.
B
j. 25. c.
j. 22. c. et 25. c.
Marci. 6. a
Luce. 4. c. et d.
Johã. 4. f.
Luce. 4. d.
Marc. 6. a
Johan. 6. c
Marc. 6. a
Luce. 4. d.
Johan. 4. f

Cap. 14.

In illo tẽpore audiuit herodes tetrarcha famam iesu et ait pueris suis. Hic est iohãnes baptista: ipse surrexit a mortuis et ideo virtutes operantur in eo. Herodes enim tenuit iohãnem et alligauit eũ et posuit in carcerẽ ꝓpter herodiadem vxorem philippi fratris sui. Dicebat enim illi iohannes. Non licet tibi habere eam. Et volens illum occidere timuit populũ: quia sicut prophetam eum habebãt. Die autẽ natalis herodis: saltauit filia herodiadis in medio et placuit herodi. Unde

A
Marc. 6. c.
Luce. 9. a.
Marc. 6. c
Luce. 3. d.

μεθ' όρκου ωμολόγησεν αυτή δούναι ο εάν αιτήσηται. η δε προβιβασθείσα υπό της μητρός αυτής, δός μοι φησίν ώδε επί πίνακι την κεφαλήν ιωάννου του βαπτιστού. και ελυπήθη ο βασιλεύς. διά δε τους όρκους, και τους συνανακειμένους εκέλευσε δοθήναι, και πέμψας απεκεφάλισε τον ιωάννην εν τη φυλακή, και ηνέχθη η κεφαλή αυτού επί πίνακι, και εδόθη τω κορασίω, και ήνεγκε τη μητρί αυτής. και προσελθόντες οι μαθηταί αυτού ήραν το σώμα και έθαψαν αυτό, και ελθόντες απήγγειλαν τω ιησού, και ακούσας ο ιησούς ανεχώρησεν εκείθεν εν πλοίω εις έρημον τόπον κατιδίαν. και ακούσαντες οι όχλοι, ηκολούθησαν αυτώ πεζή από των πόλεων, και εξελθών ο ιησούς είδε πολύν όχλον, και εσπλαγχνίσθη επ' αυτοίς, και εθεράπευσε τους αρρώστους αυτών. οψίας δε γενομένης προσήλθον αυτώ οι μαθηταί αυτού λέγοντες. έρημος εστίν ο τόπος, και η ώρα ήδη παρήλθεν. απόλυσον τους όχλους, ίνα απελθόντες εις τας κώμας αγοράσωσιν εαυτοίς βρώματα. ο δε ιησούς είπεν αυτοίς. ου χρείαν έχουσιν απελθείν, δότε αυτοίς υμείς φαγείν. οι δε λέγουσιν αυτώ. ουκ έχομεν ώδε ει μη πέντε άρτους και δύο ιχθύας. ο δε είπε. φέρετε μοι αυτούς ώδε. και κελεύσας τους όχλους ανακληθήναι επί τους χόρτους λαβών τους πέντε άρτους, και τους δύο ιχθύας αναβλέψας εις τον ουρανόν, ευλόγησε και κλάσας, έδωκε τοις μαθηταίς τους άρτους οι δε μαθηταί τοις όχλοις, και έφαγον πάντες και εχορτάσθησαν, και ήραν το περισσεύον των κλασμάτων δώδεκα κοφίνους πλήρεις. οι δε εσθίοντες ήσαν άνδρες ωσεί πεντακισχίλιοι χωρίς γυναικών και παιδίων. και ευθέως ηνάγκασεν ο ιησούς τους μαθητάς αυτού εμβήναι εις το πλοίον, και προάγειν αυτόν εις το πέραν, έως ου απολύση τους όχλους, και απολύσας τους όχλους, ανέβη εις το όρος κατιδίαν προσεύξασθαι. οψίας δε γενομένης μόνος ην εκεί. το δε πλοίον ήδη μέσον της θαλάσσης ην βασανιζόμενον υπό των κυμάτων. ην γαρ εναντίος ο άνεμος. τετάρτη δε φυλακή της νυκτός απήλθε προς αυτούς ο ιησούς περιπατών επί της θαλάσσης, και ιδόντες αυτόν οι μαθηταί επί την θάλασσαν περιπατούντα, εταράχθησαν λέγοντες ότι φάντασμά εστί, και από του φόβου έκραξαν. ευθέως δε ελάλησεν αυτοίς ο ιησούς λέγων. θαρσείτε. εγώ ειμί, μη φοβείσθε. αποκριθείς δε αυ

cũ iuramẽto pollicitus est ei dare quodcũque postulasset ab eo. At illa premonita a matre sua da mihi inquit hic in disco caput iohannis baptiste. Et cõtristatus est rex: ꝓpter iuramẽtũ autem et eos qui pariter recũbebãt: iussit dari. Misitque et decollauit iohannem in carcere. Et allatum est caput eius in disco et datum est puelle: et illa attulit matri sue. Et accedentes discipuli eius tulerũt corpus eius et sepelierũt illud: et venientes nunciauerunt iesu. Quod cum audisset iesus: secessit inde in nauicula in locũ desertum seorsum. Et cum audissent turbe: secute sunt eum pedestres de ciuitatibus. Et exiens vidit turbam multam et misertus est eis: et curauit languidos eorũ. Vespere autem facto accesserũt ad eum discipuli eius dicentes. Desertus est locus et hora iam preterijt: dimitte turbas vt euntes in castella emant sibi escas. Jesus autẽ dixit eis. Nõ habẽt necesse date illis vos manducare. Responderunt ei. Non habemus hic nisi quinque panes et duos pisces. Qui ait eis. Afferte mihi illos huc. Et cum iussisset turbam discumbere sup fenum: acceptis quinque panibus et duobus piscibus aspiciens in celum benedixit et fregit et dedit discipulis panes: discipuli autem turbis. Et mãducauerũt omnes et saturati sunt. Et tulerũt reliquias duodecim cophinos fragmentorum plenos. Manducantium autem fuit numerus quinque milia virorum: exceptis mulieribus et paruulis. Et statim compulit iesus discipulos ascendere in nauiculam: et precedere eũ trãs fretum donec dimitteret turbas. Et dimissa turba: ascendit in montem solus orare. Vespere autem facto solus erat ibi. Nauicula autem in medio mari iactabatur fluctibus. Erat enim contrarius ventus. Quarta autẽ vigilia noctis venit ad eos iesus ambulans super mare: et videntes eum discipuli supra mare ambulãtem turbati sunt: dicẽtes: quia fantasma est. Et pre timore clamauerunt. Statimque iesus locutus est eis dicens. Habete fiduciã: ego sũ: nolite timere. Rñdẽs autem

B
Luce. 9. b.
Johã. 6. a.
sup. 9. g.
Mar. 6. c.
Luce. 9. b.
Johã. 6. a.
j. 15. g.
C
Marc. 6. g
Luce. 6. b.
Johã. 6. b.
Mar. 6. g.

τῷ ὁ πέτρος εἶπε. κύριε εἰ σὺ εἶ, κέλευσόν με πρός σε ἐλθεῖν ἐπὶ τὰ ὕδατα. ὁ δὲ εἶπεν ἐλθέ. καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ πλοίου ὁ πέτρος, περιεπάτησεν ἐπὶ τὰ ὕδατα ἐλθεῖν πρὸς τὸν ἰησοῦν. βλέπων δὲ τὸν ἄνεμον ἰσχυρὸν, ἐφοβήθη. καὶ ἀρξάμενος καταποντίζεσθαι, ἔκραξε λέγων. κύριε σῶσόν με. καὶ εὐθέως ὁ ἰησοῦς ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἐπελάβετο αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτῷ. ὀλιγόπιστε εἰς τί ἐδίστασας. καὶ ἐμβάντων αὐτῶν εἰς τὸ πλοῖον, ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος. οἱ δὲ ἐν τῷ πλοίῳ ἐλθόντες προσεκύνησαν αὐτῷ λέγοντες. ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς εἶ. καὶ διαπεράσαντες, ἦλθον εἰς τὴν γῆν γεννησαρέτ. καὶ ἐπιγνόντες αὐτὸν οἱ ἄνδρες τοῦ τόπου ἐκείνου, ἀπέστειλαν εἰς ὅλην τὴν περίχωρον ἐκείνην, καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας, καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα κἂν μόνον ἅψωνται τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ. καὶ ὅσοι ἥψαντο, διεσώθησαν.

Cap. 15.

Τότε προσέρχονται τῷ ἰησοῦ οἱ ἀπὸ ἱεροσολύμων γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι λέγοντες. διατί οἱ μαθηταί σου παραβαίνουσι τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων. οὐ γὰρ νίπτονται τὰς χεῖρας αὐτῶν ὅταν ἄρτον ἐσθίωσιν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς. διατί καὶ ὑμεῖς παραβαίνετε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν. ὁ γὰρ θεὸς ἐνετείλατο λέγων. τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, καὶ ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα, θανάτῳ τελευτάτω. ὑμεῖς δὲ λέγετε, ὃς ἂν εἴπῃ τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρί δῶρον ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς, καὶ οὐ μὴ τιμήσῃ τὸν πατέρα αὐτοῦ ἢ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ ἠκυρώσατε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν. ὑποκριταὶ καλῶς προεφήτευσε περὶ ὑμῶν ἡσαΐας λέγων. ἐγγίζει μοι ὁ λαὸς οὗτος τῷ στόματι αὐτῶν, καὶ τοῖς χείλεσί με τιμᾷ. ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ᾽ ἐμοῦ. μάτην δὲ σέβονταί με διδάσκοντες διδασκαλίας ἐντάλματα ἀνθρώπων. καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον, εἶπεν αὐτοῖς. ἀκούετε καὶ συνίετε, οὐ τὸ εἰσερχόμενον εἰς τὸ στόμα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸ ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ στόματος τοῦτο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἶπον αὐτῷ. οἶδας ὅτι οἱ φαρισαῖοι οἱ ἀκούσαντες τὸν λόγον ἐσκανδαλίσθησαν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε. πᾶσα φυτεία ἣν οὐκ ἐφύτευσεν ὁ πατήρ μου ὁ οὐράνιος ἐκριζωθήσεται. ἄφετε αὐτούς, ὁδηγοί εἰσι τυφλοὶ τυφλῶν. τυ-

petrus dixit. Domine si tu es: iube me ad te venire sup aq̄s. At ipse ait. Veni. Et descendens petrus de nauicula: ambulabat super aquam vt veniret ad iesuz. Videns vero vētū validū timuit. Et cum cepisset mergi: clamauit dicens. Domine saluū me fac. Et ꝯtinuo iesus extendēs manū apprehēdit eū et ait illi. Modice fidei quare dubitasti? Et cum ascendissent in nauiculam: cessauit vēt9. Qui āt in nauicl'a erāt: venerunt ⁊ adorauerūt eū dicentes. Vere fili9 dei es. Et cū trāsfretassēt venerūt in terrā genesar. Et cū cognouissēt eu3 viri loci illius: miserunt in vniuersam regionem illam et obtulerunt ei omnes male habentes et rogabant eum vt vel fimbriam vestimenti ei9 tāgerēt. Et q̄cūq3 tetigert salui facti sunt.

Cap. 15.

Tunc accessert ad iesū ab hierosolymis scribe et pharisei dicētes. Quare discipuli tui trāsgrediunt traditiones seniorum? Non enim lauant manus suas cum panem māducāt. Ipse āt rñdēs ait ill'. Quare et vos transgredimini mandata dei propter traditionem vestram? Nam deus dixit. Honora patrem et matrem: et qui maledixerit patri vel matri: morte moriatur. Vos autez dicitis: quicūq3 dixerit patri vel matri mun9 q̄dcūq3 ē ex me tibi ꝓderit: ⁊ nō honorificabit patrē suū aut matrē suaz: et irritum fecistis mandatum dei ꝓpter traditionē vr̄az. Hypocrite bene ꝓphetauit de vobis esaias dicens. Populus hic labijs me honorat: cor autem eoru3 longe est a me. Sine causa aūt colunt me docentes doctrinas ⁊ mandata hominum. Et cōuocatis ad se turbis: dixit eis. Audite ⁊ intelligite: non quod intrat in os coinquinat hominem: sed quod procedit ex ore hoc coinquinat hominem. Tunc accedētes discipuli eius dixerūt ei. Scis quia pharisei audito vbo hoc scandalizati sūt? At ille rñdēs ait. Ois plantatio quam non plātauit pater me9 celestis: eradicabit. Sinite illos: ceci sunt ⁊ duces cecorum. Cec9

sup. 8. c. Marc. 6. d.
sup. 4. d. Marc. 6. g.
A Marc. 7. b.
Exodi. 20. b Deut. 5. b. Mar. 7. b.
Esaie. 29. d. Marc. 7. b.
B
J. 15. c. Luce. 6. f.

φλὸς δὲ τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ, ἀμφότεροι εἰς βόθυνον ἐμπεσοῦνται. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ πέτρος εἶπεν αὐτῷ. φράσον ἡμῖν τὴν παραβολὴν ταύτην. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν. ἀκμὴν καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε. οὔπω νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ εἰσπορευόμενον εἰς τὸ στόμα, εἰς τὴν κοιλίαν χωρεῖ, καὶ εἰς ἀφεδρῶνα ἐκβάλλεται. τὰ δὲ ἐκπορευόμενα ἐκ τοῦ στόματος, ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχεται, κἀκεῖνα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. ἐκ γὰρ τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοὶ πονηροί, φόνοι, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, κλοπαί, ψευδομαρτυρίαι, βλασφημίαι, ταῦτά ἐστι τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον. τὸ δὲ ἀνίπτοις χερσὶ φαγεῖν, οὐ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. καὶ ἐξελθὼν ἐκεῖθεν ὁ ἰησοῦς, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τύρου καὶ σιδῶνος, καὶ ἰδοὺ γυνή τις χαναναία ἀπὸ τῶν ὁρίων ἐκείνων ἐξελθοῦσα ἐκραύγασεν αὐτῷ λέγουσα. ἐλέησόν με κύριε υἱὲ δαυίδ, ἡ θυγάτηρ μου κακῶς δαιμονίζεται. ὁ δὲ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῇ λόγον. καὶ προσελθόντες αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἠρώτων αὐτὸν λέγοντες. ἀπόλυσον αὐτήν ὅτι κράζει ὄπισθεν ἡμῶν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν. οὐκ ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου ἰσραήλ. ἡ δὲ ἐλθοῦσα προσεκύνει αὐτῷ λέγουσα. κύριε βοήθει μοι. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν. οὐκ ἔστι καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις. ἡ δὲ εἶπε. ναὶ κύριε, καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων αὐτῶν. τότε ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ. ὦ γύναι μεγάλη σου ἡ πίστις, γενηθήτω σοὶ ὡς θέλεις. καὶ ἰάθη ἡ θυγάτηρ αὐτῆς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης. καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ὁ ἰησοῦς, ἦλθε παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς γαλιλαίας, καὶ ἀναβὰς εἰς τὸ ὄρος ἐκάθητο ἐκεῖ. καὶ προσῆλθον αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ ἔχοντες μεθ᾽ ἑαυτῶν χωλούς, τυφλούς, κωφούς, κυλλούς, καὶ ἑτέρους πολλούς, καὶ ἔρριψαν αὐτοὺς παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ἰησοῦ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς ὥστε τοὺς ὄχλους θαυμάσαι βλέποντας κωφοὺς λαλοῦντας, κυλλοὺς ὑγιεῖς, χωλοὺς περιπατοῦντας, καὶ τυφλοὺς βλέποντας, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεὸν τοῦ ἰσραήλ. ὁ δὲ ἰησοῦς προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, εἶπε σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέρας τρεῖς προσμένουσί μοι, καὶ οὐκ ἔχουσι τί φάγωσι, καὶ ἀπολῦσαι αὐτοὺς νήστεις οὐ θέλω μήποτε ἐκλυθῶσιν ἐν τῇ ὁδῷ. καὶ λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. πόθεν ἡμῖν ἐν ἐρημίᾳ ἄρτοι τοσοῦτοι, ὥστε χορ-

autem si ceco ducatū p̄stet: ambo in foueā cadent. Respondens autē petrus dixit ei. Edissere nobis parabolam istam. At ille dixit. Adhuc et vos sine intellectu estis? Nō itelligitis q2 oē quod in os intrat: in ventrem vadit et in secessum emittit? Que autem procedunt de ore: de corde exeunt et ea coinquinant hominez. De corde eni exeunt cogitationes male: homicidia: adulteria: fornicatōes: furta: falsa testimōia: blasphēie. Hec sunt que coinquinant hoiez. Non lotis āt manib9 māducare nō coinq̄nat hoiez. Et egressus inde iesus secessit in partes tyri et sydonis. Et ecce mulier chananea a finibus illis egressa: clamauit dicens ei. Miserere mei domine fili dauid: filia mea male a demonio verat. Qui nō rñdit verbum. Et accedentes discipuli ei9 rogabant eum dicentes. Dimitte eam quia clamat post nos. Ipse autē respondens ait. Non suz missus nisi ad oues q̄ pierūt domus israel. At illa vēit: ⁊ adorauit eū dicēs. Dn̄e adiuua me. Qui rñdēs ait. Non est bonum sumere panem filiorum: et mittere canibus. At illa dixit. Etiā domine. Nam et catelli edunt de micis que cadunt de mensa dominoꝝ suorū. Tunc respōdens iesus ait illi. O mulier magna est fides tua: fiat tibi sicut vis. Et sanata est filia eius ex illa hora. Et cum transisset inde iesus venit secus mare galilee: et ascēdens in montem sedebat ibi. Et accesserunt ad eum turbe multe habentes secuz mutos: cecos claudos: debiles et alios multos: et proiecerunt eos ante pedes eius: et curauit eos ita vt turbe mirarent: vidētes mutos loquentes: debiles sanos: claudos ambulātes: cecos videntes: ⁊ magnificabant deum israel. Jesus autem conuocatis discipulis suis: dixit. Misereor turbe: quia triduo iam perseuerant mecum: et non habent quid manducent. Et dimittere eos ieiunos nolo: ne deficiant in via. Et dicunt ei discipuli. Unde ergo nobis i deserto panes tātos vt saturem9

Marc. 7. c.
Marc. 7. c.
C
Luce. 1. b.
Marc. 7. c.
Marc. 8. a.
D
Marc. 6. c. 8. a.

τόσαι ὄχλον τοσοῦτον. καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. πόσους ἄρτους ἔχετε. οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, ἑπτά. καὶ ὀλίγα ἰχθύδια. καὶ ἐκέλευσε τοῖς ὄχλοις ἀναπεσεῖν ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους, καὶ τοὺς ἰχθύας, εὐχαριστήσας ἔκλασε καὶ ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, οἱ δὲ μαθηταὶ τῷ ὄχλῳ. καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν. καὶ ἦραν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων ἑπτὰ σπυρίδας πλήρεις. οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν τετρακισχίλιοι ἄνδρες χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων. καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια μαγδαλά.

Cap. 16.

Καὶ προσελθόντες οἱ φαρισαῖοι καὶ σαδδουκαῖοι πειράζοντες ἐπηρώτησαν αὐτόν, σημεῖον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὑποδεῖξαι αὐτοῖς. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς. ὀψίας γενομένης λέγετε εὐδία, πυρράζει γὰρ ὁ οὐρανός. καὶ πρωΐ σήμερον χειμών, πυρράζει γὰρ στυγνάζων ὁ οὐρανός. ὑποκριταί. τὸ μὲν πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ γινώσκετε διακρίνειν, τὰ δὲ σημεῖα τῶν καιρῶν οὐ δύνασθε. γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον ἰωνᾶ τοῦ προφήτου. καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς ἀπῆλθε. καὶ ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸ πέραν, ἐπελάθοντο ἄρτους λαβεῖν. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. ὁρᾶτε καὶ προσέχετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν φαρισαίων καὶ σαδδουκαίων. οἱ δὲ διελογίζοντο ἐν ἑαυτοῖς λέγοντες. ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβομεν. γνοὺς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. τί διαλογίζεσθε ἐν ἑαυτοῖς ὀλιγόπιστοι ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβετε. οὔπω νοεῖτε οὐδὲ μνημονεύετε τοὺς πέντε ἄρτους τῶν πεντακισχιλίων, καὶ πόσους κοφίνους ἐλάβετε, οὐδὲ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους τῶν τετρακισχιλίων, καὶ πόσας σπυρίδας ἐλάβετε. πῶς οὐ νοεῖτε ὅτι οὐ περὶ ἄρτου εἶπον ὑμῖν προσέχειν ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν φαρισαίων καὶ σαδδουκαίων. τότε συνῆκαν ὅτι οὐκ εἶπε προσέχειν ἀπὸ τῆς ζύμης τοῦ ἄρτου, ἀλλ᾽ ἀπὸ τῆς διδαχῆς τῶν φαρισαίων καὶ σαδδουκαίων. ἐλθὼν δὲ ὁ ἰησοῦς εἰς τὰ μέρη καισαρείας τῆς φιλίππου, ἠρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ λέγων. τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου. οἱ δὲ εἶπον. οἱ μὲν ἰωάννην τὸν βαπτιστήν, ἄλλοι δὲ ἠλίαν, ἕτεροι δὲ ἱερεμίαν, ἢ ἕνα τῶν προφητῶν. λέγει αὐτοῖς. ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι. ἀποκριθεὶς δὲ σίμων πέτρος, εἶπε σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶν-

turbam tantam? Et ait illis iesus. Quot panes habetis? At illi dixerunt septem: et paucos pisciculos. Et precepit turbe ut discumberent super terram. Et accipiens septem panes et pisces: gratias agens fregit et dedit discipulis: et discipuli dederunt populo et comederunt omnes et saturati sunt. Et quod superfuit de fragmentis: tulerunt septem sportas plenas. Erant autem qui manducauerunt hominum quattuor milia extra paruulos et mulieres. Et dimissa turba ascendit in nauiculam et venit in fines magedan.

Cap. 16.

Et accesserunt ad eum pharisei et saducei temptantes: et rogauerunt eum ut signum de celo ostenderet eis. At ille respondens ait illis. Facto vespere dicitis serenum erit: rubicundum est enim celum. Et mane hodie tempestas: rutilat enim triste celum. Faciem ergo celi diiudicare nostis signa autem temporum non potestis? Generatio mala et adultera signum querit: et signum non dabitur ei: nisi signum ione prophete. Et relictis illis abijt. Et cum venissent discipuli eius trans fretum: obliti sunt panes accipere. Qui dixit illis. Intuemini et cauete a fermento phariseorum et saduceorum. At illi cogitabant inter se dicentes. Quia panes non accepimus. Sciens autem iesus dixit. Quid cogitatis inter vos modice fidei quia panes non habetis? Nondum intelligitis neque recordamini quinque panum et quinque milium hominum et quot cophinos sumpsistis? Neque septem panum et quattuor milium hominum: et quot sportas sumpsistis? Quare non intelligitis quia non de pane dixi vobis: cauete a fermento phariseorum et saduceorum? Tunc intellexerunt: quia non dixerit cauendum a fermento panum: sed a doctrina phariseorum et saduceorum. Venit autem iesus in partes cesaree philippi: et interrogabat discipulos suos dicens. Quem dicunt homines esse filium hominis? At illi dixerunt. Alij iohannem baptistam: alij autem heliam: alij vero hieremiam: aut unum ex prophetis. Dicit illis iesus. Vos autem quem me esse dicitis. Respondens autem simon petrus dixit. Tu es christus filius dei viui.

sup. 14. d. Mar. 6. f. & 8. b. Johã. 6. b.

Mar. 8. b. Johã. 6. d. Luce. 12. g.

Jone. 2. a. Marc. 8. b.

Marc. 8. c. Luce. 12. a.

B

Marc. 8. c. Luce. 9. a.

C

Johã. 6. g.

τος, καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ. μακάριος εἶ σίμων βὰρ ἰωνᾶ ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ᾽ ὁ πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. κἀγὼ δέ σοι λέγω, ὅτι σὺ εἶ πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. καὶ δώσω σοι τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. καὶ ὃ ἐὰν δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ ὃ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. τότε διεστείλατο τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν ὅτι αὐτός ἐστιν ἰησοῦς ὁ χριστός. ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ ἰησοῦς δεικνύειν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ὅτι δεῖ αὐτὸν ἀπελθεῖν εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ πολλὰ παθεῖν ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι. καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ πέτρος, ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ λέγων. ἵλεώς σοι κύριε, οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο. ὁ δὲ στραφεὶς εἶπε τῷ πέτρῳ. ὕπαγε ὀπίσω μου σατανᾶ. σκάνδαλόν μου εἶ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων. τότε ὁ ἰησοῦς εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι. ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν. ὃς δ᾽ ἂν ἀπολέσει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτήν. τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ. ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. μέλλει γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ. καὶ τότε ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστηκότων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσονται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.

Cap. 17.

Καὶ μεθ᾽ ἡμέρας ἓξ παραλαμβάνει ὁ ἰησοῦς τὸν πέτρον καὶ ἰάκωβον καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ᾽ ἰδίαν, καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν. καὶ ἔλαμψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο λευκὰ ὡς τὸ φῶς. καὶ ἰδοὺ ὤφθησαν αὐτοῖς μωσῆς καὶ ἠλίας μετ᾽ αὐτοῦ συλλαλοῦντες. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ πέτρος εἶπε τῷ ἰησοῦ. κύριε, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι. εἰ θέλεις ποιήσωμεν ὧδε τρεῖς

Respondens autem iesus dixit ei. Beatus es symon bar iona quia caro et sanguis non reuelauit tibi: sed pater meus qui in celis est. Et ego dico tibi quia tu es petrus: et super hanc petram edificabo ecclesiam meam: et porte inferi non preualebunt aduersus eam. Et tibi dabo claues regni celorum. Et quodcunque ligaueris super terram erit ligatum et in celis: et quodcunque solueris super terram erit solutum et in celis. Tunc precepit discipulis suis ut nemini dicerent: quia ipse esset iesus christus. Exinde cepit iesus ostendere discipulis suis: quia oporteret eum ire hierosolymam: et multa pati a senioribus et scribis et principibus sacerdotum: et occidi et tertia die resurgere. Et assumens eum petrus: cepit increpare illum dicens. Absit a te domine: non erit tibi hoc. Qui conuersus dixit petro. Vade post me sathana: scandalum es mihi: quia non sapis ea que dei sunt sed ea que hominum. Tunc iesus dixit discipulis suis. Si quis vult post me venire abneget semetipsum: et tollat crucem suam et sequatur me. Qui enim voluerit animam suam saluam facere perdet eam. Qui autem perdiderit animam suam propter me inueniet eam. Quid enim prodest homini si mundum uniuersum lucretur: anime vero sue detrimentum patiatur? Aut quam dabit homo commutationem pro anima sua. Filius enim hominis venturus est in gloria patris sui cum angelis suis: et tunc reddet vnicuique secundum opera eius. Amen dico vobis: sunt quidam de hic stantibus qui non gustabunt mortem: donec videant filium hominis venientem in regno suo.

Cap. 17.

Et post dies sex assumpsit iesus petrum et iacobum et iohannem fratrem eius et duxit illos in montem excelsum seorsum et transfiguratus est ante eos et resplenduit facies eius sicut sol: vestimenta autem eius facta sunt alba sicut nix. Et ecce apparuerunt illis moyses et helias cum eo loquentes. Respondens autem petrus dixit ad iesum. Domine bonum est nos hic esse: si vis faciamus hic tria

Johã. 20. c.

Marc. 8. d. Luce. 5. c.

Marc. 8. f.

D

Marc. 8. g. Luce. 9. c. & 14. f.

sup. 10. g. Luce. 7. g. Marc. 8. g.

Rom. 2. a. Marc. 9. a. Luce. 9. d.

A

Marc. 9. a. Luce. 9. d. Apoca. 1. d.

Marc. 9. a. Luce. 9. d.

σκηνάς. σοὶ μίαν, καὶ μωσῇ μίαν, καὶ μίαν
ἠλίᾳ. ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ νεφέλη
φωτεινὴ ἐπεσκίασεν αὐτούς. καὶ ἰδοὺ φωνὴ
ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα. οὗτός ἐστιν ὁ υἱ-
ός μου ὁ ἀγαπητὸς ἐν ᾧ εὐδόκησα, αὐτοῦ ἀ-
κούετε. καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταί, ἔπεσον
ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν, καὶ ἐφοβήθησαν σφό-
δρα. καὶ προσελθὼν ὁ ἰησοῦς ἥψατο αὐ-
τῶν καὶ εἶπεν. ἐγέρθητε καὶ μὴ φοβεῖσθε. ἐ-
πάραντες δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, οὐδέ-
να εἶδον εἰ μὴ τὸν ἰησοῦν μόνον. καὶ καταβαι-
νόντων αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, ἐνετείλατο
αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς λέγων. μηδενὶ εἴπητε τὸ ὅ-
ραμα, ἕως οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νε-
κρῶν ἀναστῇ. καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν οἱ μα-
θηταὶ αὐτοῦ λέγοντες. τί οὖν οἱ γραμμα-
τεῖς λέγουσιν ὅτι ἠλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον.
ὁ δὲ ἰησοῦς ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς. ἠλίας
μὲν ἔρχεται πρῶτον, καὶ ἀποκαταστήσει
πάντα. λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι ἠλίας ἤδη ἦλθε,
καὶ οὐκ ἐπέγνωσαν αὐτόν, ἀλλ' ἐποίησαν
ἐν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν. οὕτω καὶ ὁ υἱὸς
τοῦ ἀνθρώπου μέλλει πάσχειν ὑπ' αὐτῶν.
τότε συνῆκαν οἱ μαθηταὶ ὅτι περὶ ἰωάννου
τοῦ βαπτιστοῦ εἶπεν αὐτοῖς. καὶ ἐλθόντων
αὐτῶν πρὸς τὸν ὄχλον, προσῆλθεν αὐτῷ
ἄνθρωπος γονυπετῶν αὐτὸν καὶ λέγων.
κύριε ἐλέησόν μου τὸν υἱόν, ὅτι σεληνιάζε-
ται καὶ κακῶς πάσχει. πολλάκις γὰρ πίπτει
εἰς τὸ πῦρ, καὶ πολλάκις εἰς τὸ ὕδωρ, καὶ
προσήνεγκα αὐτὸν τοῖς μαθηταῖς σου, καὶ
οὐκ ἠδυνήθησαν αὐτὸν θεραπεῦσαι. ἀποκρι-
θεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν. ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ
διεστραμμένη, ἕως πότε ἔσομαι μεθ' ὑμῶν.
ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν. φέρετέ μοι αὐ-
τὸν ὧδε. καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς καὶ
ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ τὸ δαιμόνιον, καὶ ἐθερα-
πεύθη ὁ παῖς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης. τότε
προσελθόντες οἱ μαθηταὶ τῷ ἰησοῦ κατ' ἰδί-
αν εἶπον. διατί ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβα-
λεῖν αὐτό. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. διὰ τὴν
ἀπιστίαν ὑμῶν. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν. ἐὰν
ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐρεῖτε τῷ
ὄρει τούτῳ μετάβηθι ἐντεῦθεν ἐκεῖ καὶ μετα-
βήσεται, καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσει ὑμῖν. τοῦτο
δὲ τὸ γένος οὐκ ἐκπορεύεται εἰ μὴ ἐν προ-
σευχῇ καὶ νηστείᾳ. ἀναστρεφομένων δὲ αὐ-
τῶν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ, εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς
μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοσ-
θαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, καὶ ἀποκτενοῦ-
σιν αὐτόν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθήσεται.
καὶ ἐλυπήθησαν σφόδρα. ἐλθόντων δὲ αὐ-
τῶν εἰς καπερναοὺμ, προσῆλθον οἱ τὰ δί-

tabernacula: tibi vnum: moysi vnu3: et
helie vnu3. Adhuc eo loquēte ecce nu-
lucida obūbrauit eos. Et ecce vox [de] bes
de nube dicens. Hic est filius
me9 dilect9 i quo mihi bn̄ cōplacuit: ip3
Et audiētes discipuli ceciderūt [au]dite.
in faciem suam: et timuerunt valde.
Et accessit iesus et tetigit eos:
dixit eis. Surgite: et nolite timē. Le-
uantes autem oculos suos neminem
viderunt nisi solum iesum. Et descēdē-
tibus illis de monte precepit
eis iesus dicens. Nemini dixeritis visio-
nem: donec filius hominis a mortuis
resurgat. Et interrogauerūt eum disci-
puli dicentes. Quid ergo scribe
dicunt q̄ heliaz oporteat primū venire?
At ille respondēs ait eis. Helias
quidē ventur9 est primū et restituet
oia. Dico aūt vobis q̄ helias iā vēit:
et non cognouerunt eum: sed fecerunt
in eo quecunq3 voluerunt. Sic et fili9
hois passurus est ab eis.
Tunc intellexerūt discipuli q̄ de ioh[ā]-
ne baptista dixisset eis. Et cum venisset
ad turbam: accessit ad eum
homo genibus prouolutus an̄ eū dicēs.
Dn̄e miserere filio meo q̄ lunatic9 est
et male patitur. Nam sepe cadit
in ignem: et crebro in aquam. Et
obtuli eum discipulis tuis et
non potuerunt curare eū. Respondēs
aūt iesus ait. O generatio incredula et
peruersa: quousq3 ero vobiscum?
Vsq3 quo patiar vos? Afferte huc illū
ad me. Et increpauit illū iesus: et
exijt ab eo demoniū: et curatus est
puer ex illa hora. Tunc
accesserunt discipuli ad iesum secreto: et
dixerunt. Quare nos nō potuim9 eij-
cere illum? Dixit illis iesus. Propter
incredulitatē vr̄a3. Amē q̄ppe dico vo-
[bis] habueritis fidē sicut granū sinapis:
dicetis mōti huic trāsi hinc illuc: et trā-
sibit: et nihil ipossibile erit vobis. Hoc
aūt genus non eijcitur nisi p̄ oratione
et ieiunium. Conuersantibus autē eis
in galilea: dixit illis iesus.
Filius hominis tradendus est
in manus hominum et occident
eū et tertia die resurget.
Et cōtristati sunt vehemēter. Et cū ve-
nissent capharnaū: accesserūt q̄ didrach-

sup. 5. g. Marci. 1. b. Esaie. 42. a. Luce. 5. c. 2. Pe. 1. d.

B

Esa. 40. f.

sup. 8. a. et 9. f. et 11. b. Marc. 7. g. et 9. b. Mar. 9. b.

C

Marc. 9. c. Luce. 9. e.

Marc. 9. c. Luce. 9. e.

Marc. 9. d.

D

Marc. 9. c. Luce. 9. c.

δραχμα λαμβάνοντες τῷ πέτρῳ, καὶ εἶπον. ὁ
διδάσκαλος ὑμῶν οὐ τελεῖ τὰ δίδραχμα.
λέγει. ναί. καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν,
προέφθασεν αὐτὸν ὁ ἰησοῦς λέγων. τί σοὶ
δοκεῖ σίμων, οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς ἀπὸ τίνων
λαμβάνουσι τέλη ἢ κῆνσον, ἀπὸ τῶν υἱῶν
αὐτῶν, ἢ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων. λέγει αὐ-
τῷ ὁ πέτρος. ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων. ἔφη αὐ-
τῷ ὁ ἰησοῦς. ἄραγε ἐλεύθεροί εἰσιν οἱ υἱοί.
ἵνα δὲ μὴ σκανδαλίσωμεν αὐτούς, πορευ-
θεὶς εἰς τὴν θάλασσαν βάλε ἄγκιστρον, καὶ
τὸν ἀναβαίνοντα πρῶτον ἰχθὺν ἆρον, καὶ
ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ, εὑρήσεις στατῆ-
ρα. ἐκεῖνον λαβὼν, δὸς αὐτοῖς ἀντὶ ἐμοῦ
καὶ σοῦ.

Cap. 18.

Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ
τῷ ἰησοῦ λέγοντες. τίς ἄρα μείζων ἐσ-
τὶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. καὶ προσ-
καλεσάμενος ὁ ἰησοῦς παιδίον, ἔστησεν αὐ-
τὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν καὶ εἶπεν. ἀμὴν λέγω ὑ-
μῖν, ἐὰν μὴ στραφῆτε καὶ γένησθε ὡς τὰ παι-
δία, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐ-
ρανῶν. ὅστις οὖν ταπεινώσει ἑαυτὸν ὡς τὸ
παιδίον τοῦτο, οὗτός ἐστιν ὁ μείζων ἐν τῇ
βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. καὶ ὃς ἐὰν δέξηται
παιδίον τοιοῦτον ἓν, ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου
ἐμὲ δέχεται. ὃς δ' ἂν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν
μικρῶν τούτων τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ,
συμφέρει αὐτῷ ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὀνικὸς
ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ καταποντισθῇ
ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης. οὐαὶ τῷ κόσ-
μῳ ἀπὸ τῶν σκανδάλων. ἀνάγκη γάρ ἐστιν
ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα. πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώ-
πῳ ἐκείνῳ δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται. εἰ δὲ
ἡ χείρ σου ἢ ὁ πούς σου σκανδαλίζει σε, ἔκ-
κοψον αὐτά, καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ. καλόν σοι
ἐστὶν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλὸν ἢ κυλ-
λόν, ἢ δύο χεῖρας ἢ δύο πόδας ἔχοντα
βληθῆναι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον. καὶ εἰ ὁ ὀφ-
θαλμός σου σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ
βάλε ἀπὸ σοῦ. καλόν σοι ἐστὶ μονόφθαλ-
μον εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, ἢ δύο ὀφθαλ-
μοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν τοῦ
πυρός. ὁρᾶτε μὴ καταφρονήσητε ἑνὸς τῶν μι-
κρῶν τούτων. λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οἱ ἄγγε-
λοι αὐτῶν ἐν οὐρανοῖς διαπαντὸς βλέπουσι
τὸ πρόσωπον τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐ-
ρανοῖς. ἦλθε γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου σῶ-
σαι τὸ ἀπολωλός. τί ὑμῖν δοκεῖ. ἐὰν γένη-
ται τινὶ ἀνθρώπῳ ἑκατὸν πρόβατα, καὶ πλα-
νηθῇ ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐχὶ ἀφεὶς τὰ ἐνενήκοντα
ἐννέα, ἐπὶ τὰ ὄρη πορευθεὶς ζητεῖ τὸ πλανώ-
μενον. καὶ ἐὰν γένηται εὑρεῖν αὐτό, ἀμὴν λέ-

mā accipiebant ad petrū: et dixerunt ei.
Magister vester non soluit didrachmā?
ait. Etiam. Et cum intrasset in domū
preuenit eum iesus dicēs. Quid tibi
videtur symon? Reges terre a quibus
accipiūt tributum vel censum: a filijs
suis an ab alienis? Et ille dixit.
Ab alienis. Dixit illi
iesus. Ergo liberi sunt filij.
Vt aūt non scandalizemus eos: vade
ad mare et mitte hamum: et
eum piscem q̄ prim9 ascēderit tolle: et
aperto ore eius inuenies staterem:
illum sumens da eis pro me
et te.

Cap. 18.

In illa hora accesserūt discipuli ad
iesū dicētes. Quis putas maior ē
in regno celorum? Et aduocans
iesus paruulum: statuit eum
i medio eo[rum] et dixit. Amē dico vobis:
nisi cōuersi fueritis et efficiamini sicut p[ar]uuli
non intrabitis in regnum celorum.
Quicūq3 ergo hūiliauerit se sicut
p[ar]uul9 iste: hic est maior in
regno celorum. Et qui susceperit
vnū paruulum talem in nomine meo:
me suscipit. Qui aūt scādalizauerit vnū
de pusillis istis qui in me credunt:
expedit ei vt suspendat mola asinaria
in collo eius: et demergatur
in profundum maris. Ve mundo
a scandalis. Necesse est enim vt
veniant scandala: veruntā ve homini
illi per quem scandalū venit. Si aūt
man9 tua vel pes tu9 scādalizat te: ab-
scide ea et proijce abs te. Bonum tibi
est ad vitā ingredi debilē vel claudum
q̄3 duas man9 vel duos pedes habētē3
mitti in ignem eternum. Et si oculus
tuus scandalizat te: erue eum et
proijce abs te. Bonū tibi ē vnū ocl'3 ha-
[bētem] in vitā intrare: q̄3 duos oculos
habentem mitti in gehennam
ignis. Videte ne contemnatis vnum ex
his pusillis. Dico enim vobis q̄ ange-
li eorum in celis semper vident
faciem patris mei qui in celis est.
Venit enim filius hominis saluare
qd̄ perierat. Quid vobis videt. Si fue-
rint alicui centum oues et errauerit
vna ex eis: nonne relinquet nonaginta
nouē i mōtib9 et vadit querere eā q̄ erra-
uit? Et si cōtigerit vt inueniat eā: amē di-

A

Mar. 9. c. Luce. 9. f.

Marc. 9. f. Luce. 17. a.

Marc. 9. f. sup. 5. e.

B

Marc. 8. b

Luce. 9. g. Luce. 15. a.

γω ὑμίν, ότι χάιρει επ' αυτώ μάλλον, η επί τοις ενενήκοντα εννέα τοις μη πεπλανημένοις. ούτως ουκ εστί θέλημα εμπροσθεν του πατρός υμών του εν ουρανοίς, ίνα απόληται εις των μικρών τούτων. εάν δε αμάρτη εις σε ο αδελφός σου, ύπαγε και έλεγξον αυτόν μεταξύ σου και αυτού μόνου. εάν σου ακούση, εκέρδησας τον αδελφόν σου. εάν δε μη ακούση, παράλαβε μετά σου έτι ένα η δύο, ίνα επί στόματος δύο μαρτύρων η τριών σταθή παν ρήμα. εάν δε παρακούση αυτών, ειπέ τη εκκλησία. εάν δε και της εκκλησίας παρακούση, έστω σοι ώσπερ ο εθνικός και ο τελώνης. αμήν λέγω υμίν, όσα εάν δήσητε επί της γης, έσται δεδεμένα εν τω ουρανώ. και όσα εάν λύσητε επί της γης, έσται λελυμένα εν τω ουρανώ. πάλιν αμήν λέγω υμίν, ότι εάν δύο υμών συμφωνήσωσιν επί της γης περί παντός πράγματος ου εάν αιτήσωνται, γενήσεται αυτοίς παρά του πατρός μου του εν ουρανοίς. ου γαρ εισί δύο η τρεις συνηγμένοι εις το εμόν όνομα, εκεί ειμί εν μέσω αυτών. Τότε προσελθών αυτώ ο πέτρος, είπε. κύριε ποσάκις αμαρτήσει εις εμέ ο αδελφός μου και αφήσω αυτώ, έως επτάκις. λέγει αυτώ ο ιησούς. ου λέγω σοι έως επτάκις, αλλ' έως εβδομηκοντάκις επτά. διά τούτο ωμοιώθη η βασιλεία των ουρανών ανθρώπω βασιλεί ος ηθέλησε συνάραι λόγον μετά των δούλων αυτού. αρξαμένου δε αυτού συναίρειν, προσηνέχθη αυτώ εις οφειλέτης μυρίων ταλάντων, μη έχοντος δε αυτώ αποδούναι, εκέλευσεν αυτόν ο κύριος αυτού πραθήναι. και την γυναίκα αυτού και τα τέκνα, και πάντα όσα είχε, και αποδοθήναι. πεσών ουν ο δούλος, προσεκύνει αυτώ λέγων. κύριε. μακροθύμησον επ' εμοί, και πάντα σοι αποδώσω. σπλαγχνισθείς δε ο κύριος του δούλου εκείνου, απέλυσεν αυτόν. και το δάνειον αφήκεν αυτώ. εξελθών δε ο δούλος εκείνος, εύρεν ένα των συνδούλων αυτού, ος ώφειλεν αυτώ εκατόν δηνάρια. και κρατήσας αυτόν έπνιγε λέγων. απόδος μοι ει τι οφείλεις. πεσών ουν ο σύνδουλος αυτού εις τους πόδας αυτού, παρεκάλει αυτόν λέγων. μακροθύμησον επ' εμοί, και αποδώσω σοι. ο δε ουκ ήθελεν. αλλά απελθών, έβαλεν αυτόν εις φυλακήν, έως ου αποδώ το οφειλόμενον. ιδόντες δε οι σύνδουλοι αυτού τα γενόμενα, ελυπήθησαν σφόδρα. και ελθόντες διεσάφησαν τω

co vobis: q̄ gaudet sup eã magis q̃ sup nonaginta nouem que non errauerunt. Sic non est voluntas ante patrẽ vestrũ qui in celis est: vt pereat vnus de pusillis istis. Si autẽ peccauerit in te frater tuus: vade et corripe eum inter te et ipsum solum. Si te audierit: lucratus eris fratrem tuũ. Si aũt nõ te audierit adhibe tecũ adhuc vnũ vel duos: vt in ore duorũ vel trium testium stet omne verbum. Quod si non audierit eos: dic ecclesie. Si autem ecclesiam non audierit: sit tibi sicut ethnicus et publicanus. Amẽ dico vobis: q̄cũq̃ alligaueritis sup terrã erũt ligata et in celo: et quecũq̃ solueritis super terram erunt soluta et in celo. Iterum dico vobis quia si duo ex vobis consenserint super terram de omni re quãcunq̃ petierint fiet illis a patre meo qui in celis est. Ubi enim sunt duo vel tres cõgregati in nomine meo ibi sum in medio eorũ. Tunc accedẽs petrus ad eũ dixit. Dñe quotiens peccabit in me frater meus et dimittam ei: vsq̃ septies? Dixit illi iesus. Non dico tibi vsq̃ septies: sed vsq̃ septuagies septies. Ideo assimilatũ est regnum celorum homini regi qui voluit rationẽ ponere cum seruis suis. Et cũ cepisset rationẽ ponere: oblatus ẽ ei vnus qui debebat ei decẽ milia talẽta. Cum autẽ non haberet vnde redderet: iussit eum dominus eius venundari et vxorem eius et filios: et oĩa que hẽbat et reddi. Procidens aũt seruus ille: adorabat eũ dicẽs. Domine patientiã habe in me: et oĩa reddã tibi. Misertus autem dominus serui illius dimisit eum: et debitũ dimisit ei. Egressus aũt seruus ille inuenit vnum de conseruis suis qui debebat ei centum denarios: et tenẽs suffocabat eũ dicẽs. Redde mihi quod debes. Et procidens conseruus eius: ad pedes eius rogabat eum dicẽs. Patientiam habe in me et oĩa reddam tibi. Ille autẽ noluit: sed abijt et misit eum in carcerem: donec redderet debitum. Videntes autem conserui eius q̄ fiebant contristati sunt valde et venerunt et narrauerunt

Luce.17.a. Matt.6.a. Eccl.19.b. 1.Cor.8.d. 2.9.d.

Deu.17.b. Johan.8.c 2.Cor.13.a Hebr.10.d.

C

sup.16.c. Jobis.20.c

Luce.17.a.

D

κυρίω αυτών πάντα τα γενόμενα. Τότε προσκαλεσάμενος αυτόν ο κύριος αυτού, λέγει αυτώ. δούλε πονηρέ, πάσαν την οφειλήν εκείνην αφήκα σοι επεί παρεκάλεσάς με. ουκ έδει και σε ελεήσαι τον σύνδουλόν σου ως και εγώ σε ηλέησα. και οργισθείς ο κύριος αυτού, παρέδωκεν αυτόν τοις βασανισταίς, έως ου αποδώ παν το οφειλόμενον αυτώ. ούτως και ο πατήρ μου ο επουράνιος ποιήσει υμίν εάν μη αφήτε έκαστος τω αδελφώ αυτού από των καρδιών υμών τα παραπτώματα αυτών.

Cap. 19.

Και εγένετο ότε ετέλεσεν ο ιησούς τους λόγους τούτους, μετήρεν από της γαλιλαίας και ήλθεν εις τα όρια της ιουδαίας πέραν του ιορδάνου. και ηκολούθησαν αυτώ όχλοι πολλοί, και εθεράπευσεν αυτούς εκεί. και προσήλθον αυτώ οι φαρισαίοι πειράζοντες αυτόν και λέγοντες αυτώ. ει έξεστιν ανθρώπω απολύσαι την γυναίκα αυτού κατά πάσαν αιτίαν. ο δε αποκριθείς είπεν αυτοίς. ουκ ανέγνωτε ότι ο ποιήσας απ' αρχής, άρσεν και θήλυ εποίησεν αυτούς, και είπεν. ένεκεν τούτου καταλείψει άνθρωπος τον πατέρα αυτού και την μητέρα, και προσκολληθήσεται τη γυναικί αυτού, και έσονται οι δύο εις σάρκα μίαν. ώστε ουκ έτι εισί δύο, αλλά σαρξ μία. ο ουν ο θεός συνέζευξεν, άνθρωπος μη χωριζέτω. λέγουσιν αυτώ. τι ουν μωσής ενετείλατο δούναι βιβλίον αποστασίου, και απολύσαι αυτήν. λέγει αυτοίς, ότι μωσής πρός την σκληροκαρδίαν υμών επέτρεψεν υμίν απολύσαι τας γυναίκας υμών. απ' αρχής δε ου γέγονεν ούτως. λέγω δε υμίν. ότι ος αν απολύση την γυναίκα αυτού μη επί πορνεία και γαμήσει άλλην, μοιχάται. και ο απολελυμένην γαμήσας μοιχάται. λέγουσιν αυτώ οι μαθηταί αυτού. ει ούτως εστίν η αιτία του ανθρώπου μετά της γυναικός, ου συμφέρει γαμήσαι. ο δε είπεν αυτοίς. ου πάντες χωρούσι τον λόγον τούτον, αλλ' οις δέδοται. εισί γαρ ευνούχοι οίτινες εκ κοιλίας μητρός εγεννήθησαν ούτως. και εισίν ευνούχοι οίτινες ευνουχίσθησαν υπό των ανθρώπων. και εισίν ευνούχοι οίτινες ευνούχισαν εαυτούς διά την βασιλείαν των ουρανών. ο δυνάμενος χωρείν, χωρείτω. Τότε προσηνέχθησαν αυτώ παιδία ίνα τας χείρας επιθή αυτοίς και προσεύξηται. οι δε μαθηταί επετίμησαν αυτοίς. ο δε ιησούς είπεν. άφετε τα παιδία. και μη κωλύετε αυτά ελθείν πρός με. των γαρ τοιούτων εστίν η βα-

domino suo omnia q̄ facta fuerãt. Tũc vocauit illum dominus suus: et ait illi. Serue nequam: omẽ debitum illud dimisi tibi: quoniam rogasti me. Nõne ergo oportuit et te misereri cõserui tui sicut et ego tui misertus sũ. Et iratus dominus eius tradidit eum tortoribus quoadusq̃ redderet vniuersum debitũ ei. Sic et pater meus celestis faciet vobis si nõ remiseritis vnusquisq̃ fratri suo de cordibus vestris.

Cap. 19.

Et factũ est cum consumasset iesus sermones istos migrauit a galilea et venit in fines iudee trans iordanem: et secute sunt eum turbe multe: et curauit eos ibi. Et accesserunt ad eum pharisei tẽptantes eum et dicentes. Si licet homini dimittere vxorem suam q̄cũq̃ ex cã? Qui rñdẽs ait illis. Nõ legistis q̄ qui fecit hoĩez ab initio: masculum et feminam fecit eos? Et dixit. Propter hoc dimittet homo patrem et matrem et adherebit vxori sue: et erunt duo in carne vna. Itaq̃ iam nõ sunt duo sed vna caro. Quod ergo deus cõiũxit: homo non separet. Dicunt illi. Quid ergo moyses mãdauit dari libellum repudij et dimittere eam? Ait illis. Quoniam moyses ad duriciã cordis vestri permisit vobis dimittere vxores vrãs: ab initio autem non fuit sic. Dico aũt vobis q̄ q̄cũq̃ dimiserit vxorẽ suã nisi ob fornicationem: et aliã duxerit: mechatur. Et q̄ dimissaz duxerit mechat. Dicũt ei discipuli eius. Si ita est causa hominis cum vxore: non expedit nubere. Qui dixit illis. Non omnes capiunt verbum istud: sed quibus datum est. Sunt enim eunuchi qui de matris vtero sic nati sũt: et sũt eunuchi qui facti sunt ab hominibus: et sũt eunuchi qui seipsos castrauerunt propter regnum celorum. Qui potest capere capiat. Tunc oblati sunt ei paruuli vt manus eis imponeret et oraret. Discipuli autẽ increpabant eos. Jesus vero ait eis. Sinite paruulos et nolite eos phibere ad me venire: taliũ est enim regnum

sup.5.d. Luce.12.g.

A

Mar.10.a.

Gen.1.d. Mar.10.a.

Gen.2.d. Ephe.5.d. 1.Cor.6.d

Deut.24.a sup.5.c. Mar.10.a.

B

Mar.10.b. Luc.16.d. sup.5.c.

Mar.10.b. Luce.18.c.

Mar.10.b.

σιλεία τῶν οὐρανῶν. καὶ ἐπιθεὶς αὐτοῖς τὰς χεῖρας, ἐπορεύθη ἐκεῖθεν. καὶ ἰδοὺ εἷς προσελθὼν, εἶπεν αὐτῷ. διδάσκαλε ἀγαθὲ, τί ἀγαθὸν ποιήσω ἵνα ἔχω ζωὴν αἰώνιον. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ. τί με λέγεις ἀγαθόν. οὐδεὶς ἀγαθὸς, εἰ μὴ εἷς ὁ θεός. εἰ δὲ θέλεις εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν, τήρησον τὰς ἐντολάς. λέγει αὐτῷ. ποίας. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπε. τὸ οὐ φονεύσεις, οὐ μοιχεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐ ψευδομαρτυρήσεις. τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου. καὶ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. λέγει αὐτῷ ὁ νεανίσκος. πάντα ταῦτα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου, τί ἔτι ὑστερῶ. ἔφη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, ὕπαγε πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ. καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι. ἀκούσας δὲ ὁ νεανίσκος τὸν λόγον, ἀπῆλθε λυπούμενος. ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι δυσκόλως πλούσιος εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. πάλιν δὲ λέγω ὑμῖν. εὐκοπώτερόν ἐστι κάμηλον διὰ τρυπήματος ῥαφίδος διελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. ἀκούσαντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐξεπλήσσοντο σφόδρα λέγοντες. τίς ἄρα δύναται σωθῆναι. ἐμβλέψας δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. παρὰ ἀνθρώποις τοῦτο ἀδύνατόν ἐστι, παρὰ δὲ θεῷ πάντα δυνατά. τότε ἀποκριθεὶς ὁ πέτρος εἶπεν αὐτῷ. ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι, τί ἄρα ἔσται ἡμῖν. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὑμεῖς οἱ ἀκολουθήσαντές μοι ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καθίσεσθε καὶ ὑμεῖς ἐπὶ δώδεκα θρόνων κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ ἰσραήλ. καὶ πᾶς ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν, ἢ ἀδελφοὺς, ἢ ἀδελφὰς, ἢ πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγροὺς ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου, ἑκατονταπλασίονα λήψεται, καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει. πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι, καὶ οἱ ἔσχατοι πρῶτοι.

Cap. 20.

Ὁμοία γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅστις ἐξῆλθεν ἅμα πρωῒ μισθώσασθαι ἐργάτας εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ. καὶ συμφωνήσας μετὰ τῶν ἐργατῶν ἐκ δηναρίου τὴν ἡμέραν, ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ. καὶ ἐξελθὼν περὶ τρίτην ὥραν, εἶδεν ἄλλους ἑστῶτας ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀργούς. κἀκεί-

celorum. Et cum imposuisset eis manus abiit inde. Et ecce unus accedens ait illi. Magister bone: quid boni faciam ut habeam vitam eternam? Qui dixit ei. Quid me interrogas de bono? Unus est bonus deus. Si autem vis ad vitam ingredi: serva mandata. Dicit illi. Que? Jesus autem dixit. Non homicidium facies: non adulterabis: non facies furtum: non falsum testimonium dices: honora patrem et matrem tuam: diliges proximum tuum sicut teipsum. Dicit illi adolescens. Omnia hec custodivi a iuventute mea: quid adhuc mihi deest? Ait illi iesus. Si vis perfectus esse: vade et vende omnia que habes et da pauperibus: et habebis thesaurum in celo: et veni sequere me. Cum audisset autem adolescens verbum abiit tristis. Erat enim habens multas possessiones. Jesus autem dixit discipulis suis. Amen dico vobis quia dives difficile intrabit in regnum celorum. Et iterum dico vobis. Facilius est camelum per foramen acus transire quam divitem intrare in regnum celorum. Auditis autem his discipuli mirabantur valde dicentes. Quis ergo poterit salvus esse? Aspiciens autem iesus dixit illis. Apud homines hoc impossibile est: apud deum autem omnia possibilia sunt. Tunc respondens petrus dixit ei. Ecce nos reliquimus omnia: et secuti sumus te. Quid ergo erit nobis? Jesus autem dixit illis. Amen dico vobis: quod vos qui secuti estis me in regeneratione cum sederit filius hominis in sede maiestatis sue: sedebitis et vos super sedes duodecim iudicantes duodecim tribus israel. Et omnis qui reliquerit domum vel fratres aut sorores aut patrem aut matrem aut uxorem aut filios aut agros propter nomen meum: centuplum accipiet et vitam eternam possidebit. Multi autem erunt primi novissimi: et novissimi primi.

Cap. 20.

Simile est regnum celorum homini patrifamilias: qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam. Conventione autem facta cum operariis ex denario diurno: misit eos in vineam suam. Et egressus circa horam tertiam vidit alios stantes in foro ociosos: et

Luce.18.c. — Mar.10.b Luce.18.d. — C — Mar.10.c. Luce.12.d. et.18.d. — Marc.10.c Luce.18.c. — D — Mar.10.d Luce.18.e. — Luce.22.c. — Deu.33.a Marc.10.d Luce.8.c. — Marc.13.f Luce.13.f. — A

νοις εἶπεν, ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὃ ἐὰν ᾖ δίκαιον δώσω ὑμῖν. οἱ δὲ ἀπῆλθον. πάλιν ἐξελθὼν περὶ ἕκτην καὶ ἐνάτην ὥραν, ἐποίησεν ὡσαύτως. περὶ δὲ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν ἐξελθὼν εὗρεν ἄλλους ἑστῶτας ἀργούς, καὶ λέγει αὐτοῖς. τί ὧδε ἑστήκατε ὅλην τὴν ἡμέραν ἀργοί. λέγουσιν αὐτῷ. ὅτι οὐδεὶς ἡμᾶς ἐμισθώσατο. λέγει αὐτοῖς. ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὃ ἐὰν ᾖ δίκαιον λήψεσθε. ὀψίας δὲ γενομένης, λέγει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος τῷ ἐπιτρόπῳ αὐτοῦ. κάλεσον τοὺς ἐργάτας, καὶ ἀπόδος αὐτοῖς τὸν μισθὸν ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ἐσχάτων ἕως τῶν πρώτων. καὶ ἐλθόντες οἱ περὶ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν, ἔλαβον ἀνὰ δηνάριον. ἐλθόντες δὲ οἱ πρῶτοι, ἐνόμισαν ὅτι πλείονα λήψονται, καὶ ἔλαβον καὶ αὐτοὶ ἀνὰ δηνάριον. λαβόντες δὲ ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ οἰκοδεσπότου λέγοντες. ὅτι οὗτοι οἱ ἔσχατοι μίαν ὥραν ἐποίησαν, καὶ ἴσους ἡμῖν αὐτοὺς ἐποίησας τοῖς βαστάσασι τὸ βάρος τῆς ἡμέρας καὶ τὸν καύσωνα. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν ἑνὶ αὐτῶν. ἑταῖρε, οὐκ ἀδικῶ σε. οὐχὶ δηναρίου συνεφώνησάς μοι. ἆρον τὸ σὸν, καὶ ὕπαγε. θέλω δὲ τούτῳ τῷ ἐσχάτῳ δοῦναι ὡς καὶ σοί. ἢ οὐκ ἔξεστί μοι ποιῆσαι ὃ θέλω ἐν τοῖς ἐμοῖς. εἰ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρός ἐστιν, ὅτι ἐγὼ ἀγαθός εἰμι. οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι πρῶτοι, καὶ οἱ πρῶτοι ἔσχατοι. πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί. καὶ ἀναβαίνων ὁ ἰησοῦς εἰς ἱεροσόλυμα παρέλαβε τοὺς δώδεκα μαθητὰς κατ᾽ ἰδίαν ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ εἶπεν αὐτοῖς. ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ γραμματεῦσι, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ, καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν εἰς τὸ ἐμπαῖξαι καὶ μαστιγῶσαι καὶ σταυρῶσαι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται. τότε προσῆλθεν αὐτῷ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν ζεβεδαίου μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς προσκυνοῦσα καὶ αἰτοῦσά τι παρ᾽ αὐτοῦ. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ. τί θέλεις. λέγει αὐτῷ. εἰπὲ ἵνα καθίσωσιν οὗτοι οἱ δύο υἱοί μου, εἷς ἐκ δεξιῶν σου, καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων σου ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν. οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε. δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθῆναι. λέγουσιν αὐτῷ. δυνάμεθα. καὶ λέγει αὐτοῖς. τὸ μὲν ποτήριόν μου πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθήσεσθε. τὸ δὲ καθίσαι

dixit illis. Ite et vos in vineam meam: et quod iustum fuerit dabo vobis. Illi autem abierunt. Iterum autem exiit circa sextam et nonam horam: et fecit similiter. Circa undecimam vero exiit: et invenit alios stantes: et dicit illis. Quid hic statis tota die ociosi? Dicunt ei. Quia nemo nos conduxit. Dixit illis. Ite et vos in vineam meam. Cum sero autem factum esset dicit dominus vinee procuratori suo. Voca operarios et redde illis mercedem: incipiens a novissimis usque ad primos. Cum venissent ergo qui circa undecimam horam venerant: acceperunt singulos denarios. Venientes autem et primi: arbitrati sunt quod plus essent accepturi: acceperunt autem et ipsi singulos denarios. Et accipientes murmurabant adversus patremfamilias dicentes. Hi novissimi una hora fecerunt: et pares illos nobis fecisti qui portavimus pondus diei et estus? At ille respondens uni eorum dixit. Amice non facio tibi iniuriam. Nonne ex denario convenisti mecum? Tolle quod tuum est et vade: Volo autem et huic novissimo dare sicut et tibi. Aut non licet mihi quod volo facere? An oculus tuus nequam est quia ego bonus sum? Sic erunt novissimi primi: et primi novissimi. Multi enim sunt vocati pauci vero electi. Et ascendens iesus hierosolymam assumpsit duodecim discipulos secreto: et ait illis. Ecce ascendimus hierosolymam et filius hominis tradetur principibus sacerdotum et scribis et condemnabunt eum morte: et tradent eum gentibus ad illudendum et flagellandum et crucifigendum: et tertia die resurget. Tunc accessit ad eum mater filiorum zebedei cum filiis suis: adorans et petens aliquid ab eo. Qui dixit ei. Quid vis? Ait illi. Dic ut sedeant hi duo filii mei: unus ad dexteram tuam et unus ad sinistram in regno tuo. Respondens autem iesus dixit. Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum? Dicunt ei. Possumus. Ait illis. Calicem quidem meum bibetis: sedere autem.

Luce.10.a. — B — Jo.21.b.et.16.c. — Eccl.31.b. sup.19.g. Mar.10.c. — Luce.13.f. — C — Jo.12.c. sup.16.c. Marc.10.c Luce.18.f. — Mar.10.c. — Jacobi.4.a Rom.8.d. 1.Cor.10.d.

εκ δεξιών μου και εξ ευωνύμων μου ουκ εστίν εμόν δούναι, αλλ' οις ητοίμασται υπό του πατρός μου. και ακούσαντες οι δέκα ηγανάκτησαν περί των δύο αδελφών. ο δε ιησούς προσκαλεσάμενος αυτούς είπεν. οίδατε ότι οι άρχοντες των εθνών κατακυριεύουσιν αυτών, και οι μεγάλοι κατεξουσιάζουσιν αυτών. ουχ' ούτως δε έσται εν υμίν. αλλ' ος εάν θέλη εν υμίν μέγας γενέσθαι, έσται υμών διάκονος. και ος εάν θέλη εν υμίν είναι πρώτος, έσται υμών δούλος. ώσπερ ο υιός του ανθρώπου ουκ ήλθε διακονηθήναι αλλά διακονήσαι, και δούναι την ψυχήν αυτού λύτρον αντί πολλών. και εκπορευομένων αυτών από ιεριχώ, ηκολούθησεν αυτώ όχλος πολύς. και ιδού δύο τυφλοί καθήμενοι παρά την οδόν ακούσαντες ότι ιησούς παράγει, έκραξαν λέγοντες. ελέησον ημάς κύριε υιός δαυίδ. ο δε όχλος επετίμησεν αυτοίς ίνα σιωπήσωσιν. οι δε μείζον έκραζον λέγοντες. ελέησον ημάς κύριε υιός δαυίδ. και στας ο ιησούς, εφώνησεν αυτούς και είπε. τι θέλετε ποιήσω υμίν. λέγουσιν αυτώ. κύριε ίνα ανοιχθώσιν ημών οι οφθαλμοί. σπλαγχνισθείς δε ο ιησούς ήψατο των οφθαλμών αυτών. και ευθέως ανέβλεψαν αυτών οι οφθαλμοί, και ηκολούθησαν αυτώ.

Cap. 21.

Και ότε ήγγισαν εις ιεροσόλυμα και ήλθον εις βηθσφαγή προς το όρος των ελαιών, τότε ο ιησούς απέστειλε δύο μαθητάς λέγων αυτοίς. πορεύθητε εις την κώμην την κατέναντι υμών, και ευθέως ευρήσετε όνον δεδεμένον και πώλον μετ' αυτής. λύσαντες αγάγετέ μοι. και εάν τις υμίν είπη τι, ερείτε ότι ο κύριος αυτών χρείαν έχει. ευθέως δε αποστέλλει αυτούς. τούτο δε όλον γέγονεν ίνα πληρωθή το ρηθέν διά του προφήτου λέγοντος. είπατε τη θυγατρί σιών, ιδού ο βασιλεύς σου έρχεταί σοι πραΰς και επιβεβηκώς επί όνον και πώλον υιόν υποζυγίου. πορευθέντες δε οι μαθηταί και ποιήσαντες καθώς προσέταξεν αυτοίς ο ιησούς, ήγαγον την όνον και τον πώλον. και επέθηκαν επάνω αυτών τα ιμάτια αυτών, και επεκάθισεν επάνω αυτών. ο δε πλείστος όχλος έστρωσαν εαυτών τα ιμάτια εν τη οδώ. άλλοι δε έκοπτον κλάδους από των δένδρων, και εστρώννυον εν τη οδώ. οι δε όχλοι οι προάγοντες και οι ακολουθούντες, έκραζον λέγοντες. ωσαννά τω υιώ δαυίδ. ευλογημένος ο ερχόμενος εν ονόματι κυρίου, ωσαννά εν τοις υψίστοις. και

ad dexteram meam vel sinistram non est meũ dare vobis: sʒ quib⁹ paratũ ẽ a patre meo. Et audientes decem: indignati sunt de duobus fratribus. Jesus aũt vocauit eos ad se: & ait. Scitis quia principes gentium dñant eorum: et qui maiores sunt ptãtem exercent inter eos? Non ita erit inter vos. Sʒ q̃cũq; voluerit iter vos maior fieri: sit vester minister. Et qui voluerit inter vos primus esse: erit vester seru⁹. Sicut filius hominis non venit ministrari sed ministrare: et dare aiam suam redemptionẽ p multis. Et egrediẽtibus illis ab iericho: secuta est eum turba multa. Et ecce duo ceci sedentes secus viam audierunt q: iesus transiret: & clamauerũt dicẽtes. Dñe miserẽ nr̃i fili dauid. Turba increpabat eos vt tacerent. ⌊autem At illi magis clamabant dicẽtes. Dñe miserẽ nr̃i fili dauid. Et stetit ies⁹ & vocauit eos et ait. Quid vultis vt faciã vobis. Dicũt illi. Domine vt aperiantur oculi nostri. Misertus autem eorum iesus: tetigit oculos eorum. Et confestiʒ viderunt et secuti sunt eum.

Cap. 21.

ET cũ appropinquasset hierosolymis & venisset betphage ad mõtẽ oliueti: tunc iesus misit duos discipulos dicens eis. Ite in castellum quod cõtra vos est: et statim inuenietis asinã alligatam et pullum cum ea: soluite et adducite mihi. Et si q̃s vobis aliq̃d dixerit: dicite q: dominus his op⁹ hʒ: et confestim dimittet eos. Hoc autem factuʒ est: vt adimpleret qd̃ dictũ ẽ p prophetam dicentem. Dicite filie sion: ecce rex tuus venit tibi mansuetus sedens sup asinã et pullũ filiũ subiugalis. Euntes autem discipuli fecerũt sicut p̃cepit illis iesus. Et adduxerunt asinam et pullum et imposuerũt super eos vestimenta sua: et eũ desup sedere fecerũt. Plurima aũt turba strauerunt vestimenta sua in via. Alij autem cedebant ramos de arboribus et sternebant in via. Turbe aũt que precedebant & que seq̃bant clamabãt dicentes. Osanna filio dauid benedictus qui venit in nomine domini: osanna in altissimis. Et

D
Marc. 10. f. Luce. 22. c.
Luce. 22. c. Marc. 10. g.
Mar. 10. g. Luce. 18. g. sup. 9. f.
Luce. 18. g. sup. 9. c.
Mar. 8. d & 10. g.
A
Mar. 11. a. Luce. 19. c. Johã. 12. b.
Zacha. 9. b. Esaie. 62. d. Johis. 12. b. Marc. 11. a. Luce. 19. c.
B
Mar. 11. a. Luce. 19. f. Johan. 12. b.

εισελθόντος αυτού εις ιεροσόλυμα, εσείσθη πάσα η πόλις λέγουσα. τις εστίν ούτος; οι δε όχλοι έλεγον. ούτος εστίν ιησούς ο προφήτης ο από ναζαρέτ της γαλιλαίας. και εισήλθεν ο ιησούς εις το ιερόν του θεού, και εξέβαλε πάντας τους πωλούντας και αγοράζοντας εν τω ιερώ, και τας τραπέζας των κολλυβιστών κατέστρεψε, και τας καθέδρας των πωλούντων τας περιστεράς, και λέγει αυτοίς. γέγραπται. ο οίκος μου οίκος προσευχής κληθήσεται, υμείς δε αυτόν εποιήσατε σπήλαιον ληστών. και προσήλθον αυτώ χωλοί και τυφλοί εν τω ιερώ, και εθεράπευσεν αυτούς. ιδόντες δε οι αρχιερείς και οι γραμματείς τα θαυμάσια α εποίησε, και τους παίδας κράζοντας εν τω ιερώ και λέγοντας, ωσαννά τω υιώ δαυίδ, ηγανάκτησαν και είπον αυτώ. ακούεις τι ούτοι λέγουσιν. ο δε ιησούς λέγει αυτοίς. ναι. ουδέποτε ανέγνωτε ότι εκ στόματος νηπίων και θηλαζόντων κατηρτίσω αίνον. και καταλιπών αυτούς, εξήλθεν έξω της πόλεως εις βηθανίαν, και ηυλίσθη εκεί. πρωΐας δε επανάγων εις την πόλιν, επείνασε. και ιδών συκήν μίαν επί της οδού, ήλθεν επ' αυτήν. και ουδέν εύρεν εν αυτή ει μη φύλλα μόνον. και λέγει αυτή. μηκέτι εκ σου καρπός γένηται εις τον αιώνα. και εξηράνθη παραχρήμα η συκή. και ιδόντες οι μαθηταί εθαύμασαν λέγοντες. πως παραχρήμα εξηράνθη η συκή. αποκριθείς δε ο ιησούς είπεν αυτοίς. αμήν λέγω υμίν, εάν έχητε πίστιν και μη διακριθήτε, ου μόνον το της συκής ποιήσετε, αλλά καν τω όρει τούτω είπητε άρθητι και βλήθητι εις την θάλασσαν, γενήσεται. και πάντα όσα εάν αιτήσητε εν τη προσευχή πιστεύοντες λήψεσθε. και ελθόντι αυτώ εις το ιεράν, προσήλθον αυτώ διδάσκοντι οι αρχιερείς και οι πρεσβύτεροι του λαού λέγοντες. εν ποία εξουσία ταύτα ποιείς. και τις σοι έδωκε την εξουσίαν ταύτην. αποκριθείς δε ο ιησούς, είπεν αυτοίς. ερωτήσω υμάς καγώ λόγον ένα, ον εάν είπητε μοι, καγώ υμίν ερώ εν ποία εξουσία ταύτα ποιώ. το βάπτισμα ιωάννου πόθεν ην, εξ ουρανού, η εξ ανθρώπων. οι δε διελογίζοντο παρ' εαυτοίς λέγοντες. εάν είπωμεν εξ ουρανού, ερεί ημίν, διά τι ουν ουκ επιστεύσατε αυτώ. εάν δε είπωμεν εξ ανθρώπων, φοβούμεθα τον όχλον. πάντες γαρ έχουσι τον ιωάννην ως προφήτην. και αποκριθέντες τω ιησού είπον, ουκ οίδαμεν. έφη αυτοίς και αυτός. ουδέ εγώ λέγω υμίν εν

cum intrasset hierosolymam: cõmota est vniuersa ciuitas dicẽs. Quis ẽ hic? Populi autem dicebant. Hic est iesus propheta: a nazareth galilee. Et intrauit iesus in templum dei: et eijciebat omnes vendentes et ementes in templo: et mensas nũmulariorum et cathedras vendentium columbas euertit: et dicit eis. Scriptũ est: dom⁹ mea domus orationis vocabitur: vos autem fecistis illã speluncã latronũ. Et accesserũt ad eum ceci et claudi in templo et sanauit eos. Videntes aũt pricipes sacerdotum et scribe mirabilia que fecit et pueros clamantes in templo & dicẽtes osãna filio dauid: idignati sũt et dixerunt ei. Audis quid isti dicunt? Jesus autem dixit eis. Vtiq; nunq̃ legistis quia ex ore infantium & lactentiũ perfecisti laudẽ? Et relictis illis abijt foras extra ciuitatem in bethaniã: ibi q; mãsit. Mane aũt reuertens in ciuitatem esurijt. Et videns fici arboreʒ vnã secus viaʒ venit ad eã et nihil inuenit in ea nisi folia tantum: et ait illi. Nunq̃ ex te fructus nascatur in sẽpiternũ. Et arefacta ẽ cõtinuo ficulnea. Et videtes discipli mirati sũt dicentes. Quomodo cõtinuo aruit. Respondens autem iesus: ait eis. Amẽ dico vobis: si habueritis fidẽ & nõ hesitaueritis: nõ solũ de ficulnea facietis sed et si monti huic dixeritis: tollere et iacta te in mare fiet. Et omnia quecũq; petieritis i oratione credentes accipietis. Et cum venisset in tẽplum accesserũt ad eum docentem principes sacerdotum et seniores populi dicẽtes. In q̃ ptãte hec facis? Et quis tibi dedit hanc potestatem? Rñdens iesus dixit eis. Interrogabo vos & ego vnũ sermonẽ quẽ si dixeritis mihi: et ego vobis dicã i qua ptãte hec facio. Baptismũ iohannis vnde erat: e celo an ex hoib⁹? At illi cogitabant inter se dicentes. Si dixerimus e celo: dicet nobis: q̃re ergo non credidistis illi? Si autem dixerimus ex hoibus: timemus turbam. Oẽs enim habebant iohannẽ sicut prophetam. Et rñdentes iesu dixerũt. Nescimus. Ait illis & ipse. Nec ego dico vobis in

Marc. 11. b. Luce. 19. g. Johã. 2. c.
Esa. 56. c. Hiere. 7. b. Marc. 12. c. Luc. 19. g.
C
Ps. 8. Mar. 11. b.
Mar. 11. c. Luc. 13. b.
sup. 17. c. Luce. 17. b. Marc. 11. d. Jaco. 1. a.
D
Marc. 11. c. Johã. 4. d. & 16. f.
Mar. 11. f. Luce. 20. a.
sup. 14. a.
E

D

ποία εξουσία ταύτα ποιώ. τι δε υμίν δοκεί. άνθρωπος τις είχε τέκνα δύο, και προσελθών τω πρώτω είπεν. τέκνον, ύπαγε σήμερον εργάζου εν τω αμπελώνι μου. ο δε αποκριθείς είπεν. ου θέλω. ύστερον δε μεταμεληθείς απήλθεν. και προσελθών τω δευτέρω είπεν ωσαύτως. ο δε αποκριθείς είπεν. εγώ κύριε. και ουκ απήλθε. τις εκ των δύο εποίησε το θέλημα του πατρός. λέγουσιν αυτώ. ο πρώτος. λέγει αυτοίς ο ιησούς. αμήν λέγω υμίν, ότι οι τελώναι και αι πόρναι προάγουσιν υμάς εις την βασιλείαν του θεού. ήλθε γαρ προς υμάς ιωάννης εν οδώ δικαιοσύνης, και ουκ επιστεύσατε αυτώ. οι δε τελώναι και αι πόρναι επίστευσαν αυτώ. υμείς δε ιδόντες ου μετεμελήθητε ύστερον του πιστεύσαι αυτώ. άλλην παραβολήν ακούσατε. άνθρωπος τις ην οικοδεσπότης, όστις εφύτευσεν αμπελώνα, και φραγμόν αυτώ περιέθηκε, και ώρυξεν εν αυτώ ληνόν, και ωκοδόμησε πύργον, και εξέδοτο αυτόν γεωργοίς και απεδήμησεν. ότε δε ήγγισεν ο καιρός των καρπών, απέστειλε τους δούλους αυτού προς τους γεωργούς, λαβείν τους καρπούς αυτού. και λαβόντες οι γεωργοί τους δούλους αυτού, ον μεν έδειραν, ον δε απέκτειναν, ον δε ελιθοβόλησαν. πάλιν απέστειλεν άλλους δούλους πλείονας των πρώτων, και εποίησαν αυτοίς ωσαύτως. ύστερον δε απέστειλε προς αυτούς τον υιόν αυτού λέγων, εντραπήσονται τον υιόν μου. οι δε γεωργοί ιδόντες τον υιόν, είπον εν εαυτοίς. ούτος εστίν ο κληρονόμος, δεύτε αποκτείνωμεν αυτόν, και κατάσχωμεν την κληρονομίαν αυτού. και λαβόντες εξέβαλον αυτόν έξω του αμπελώνος, και απέκτειναν. όταν ουν έλθη ο κύριος του αμπελώνος, τι ποιήσει τοις γεωργοίς εκείνοις. λέγουσιν αυτώ. κακούς κακώς απολέσει αυτούς, και τον αμπελώνα εκδώσεται άλλοις γεωργοίς, οίτινες αποδώσουσιν αυτώ τους καρπούς εν τοις καιροίς αυτών. λέγει αυτοίς ο ιησούς. ουδέποτε ανέγνωτε εν ταις γραφαίς. λίθον ον απεδοκίμασαν οι οικοδομούντες, ούτος εγενήθη εις κεφαλήν γωνίας. παρά κυρίου εγένετο αύτη, και έστι θαυμαστή εν οφθαλμοίς ημών. διατούτο λέγω υμίν. ότι αρθήσεται αφ υμών η βασιλεία του θεού, και δοθήσεται έθνει ποιούντι τους καρπούς αυτής. και ο πεσών επί τον λίθον τούτον, συνθλασθήσεται. εφ ον δ αν πέση, λικμήσει αυτόν. και ακούσαντες οι αρχιερείς και οι φαρισαίοι

q̃ ptãte hec facio. Quid aũt vobis videt? Homo q̃dã hẽbat duos filios: ⁊ accedẽs ad primũ dixit. Fili vade hodie opare in vineã meã. Ille aũt respõdẽs ait. Nolo. Postea aũt penitẽtia mot⁹ abijt. Accedens autem ad alterum dixit similiter. At ille rñdens ait. Eo dñe. Et non iuit. Quis ex duobus fecit voluntatem patris? Dicunt ei. Primus. Dicit illis iesus. Amen dico vobis quia publicani et meretrices precedunt vos in regno dei. Venit enim ad vos iohannes in via iustitie: et non credidistis ei. Publicani autẽ et meretrices crediderũt ei: vos aũt videtes nec pniaʒ habuistis postea vt crederetis ei. Aliam parabolam audite. Homo erat paterfamilias qui plantauit vineam et sepem circundedit ei: et fodit in ea torcular: et edificauit turrim et locauit eaʒ agricolis: ⁊ pegre pfect⁹ ẽ. Cũ aũt tpᵉ fructuum appropinquasset: misit seruos suos ad agricolas vt acciperent fructus eius. Et agricole apprehensis seruis eius: aliũ ceciderũt: aliũ occiderũt: aliũ ṽo lapidauerũt. Iterum misit alios seruos plures prioribus: et fecerunt illis similiter. Nouissime aũt misit ad eos filium suum dicens: verebũtur forte filium meuʒ. Agricole aũt videtes filium dixerunt intra se. Hic est heres: venite occidamus eum: et habebimus hereditatem eius. Et apprehensum eum eiecerunt extra vineã et occiderũt. Cum ergo venerit dominus vinee: quid faciet agricolis illis? Aiunt illi. Malos male perdet: et vineam suam locabit alijs agricolis: qui reddant ei fructum temporibus suis. Dicit illis iesus. Nunq̃ legistis in scripturis. Lapidẽ quẽ reprobauerunt edificantes: hic est factus in caput anguli? A domino factum est istud: et est mirabile in oculis nostris. Ideo dico vobis quia auferetur a vobis regnum dei: et dabitur genti facienti fructus eius. Et qui ceciderit sup lapidẽ istũ cõfringet: sup quẽ ṽo ceciderit: cõteret eũ. Et cũ audissent pricipes sacerdotũ ⁊ pharisei

d. Opare i patiui mõi.

d. In gr. ego dñe. i. ecce me dñe.

F

Mar. 12. a. Luce. 20. b. Esaie. 5. a.

i. 22. a.

Mar. 12. b. Gen. 37. d.

G

Marc. 12. b Luce. 20. c. 1. Pe. 2. a. Titum. 4. b

Mar. 12. b. Luce. 19. g. ⁊. 20. c. ⁊. 22. a.

τας παραβολάς αυτού, έγνωσαν ότι περί αυτών λέγει. και ζητούντες αυτόν κρατήσαι εφοβήθησαν τους όχλους, επειδή ως προφήτην αυτόν είχον. και αποκριθείς ο ιησούς πάλιν, είπεν αυτοίς εν παραβολαίς λέγων.

Cap. 22.

Ωμοιώθη η βασιλεία των ουρανών ανθρώπω βασιλεί, όστις εποίησε γάμους τω υιώ αυτού. και απέστειλε τους δούλους αυτού καλέσαι τους κεκλημένους εις τους γάμους, και ουκ ήθελον ελθείν. πάλιν απέστειλεν άλλους δούλους λέγων. είπατε τοις κεκλημένοις ιδού το άριστόν μου ητοίμασα, οι ταύροι μου και τα σιτιστά τεθυμένα, και πάντα έτοιμα, δεύτε εις τους γάμους. οι δε αμελήσαντες απήλθον, ο μεν εις τον ίδιον αγρόν, ο δε εις την εμπορίαν αυτού. οι δε λοιποί κρατήσαντες τους δούλους αυτού, ύβρισαν και απέκτειναν. και ακούσας ο βασιλεύς εκείνος, ωργίσθη. και πέμψας τα στρατεύματα αυτού, απώλεσε τους φονείς εκείνους. και την πόλιν αυτών ενέπρησε. τότε λέγει τοις δούλοις αυτού. ο μεν γάμος έτοιμος εστίν, οι δε κεκλημένοι ουκ ήσαν άξιοι. πορεύεσθε ουν επί τας διεξόδους των οδών, και όσους εάν εύρητε, καλέσατε εις τους γάμους. και εξελθόντες οι δούλοι εκείνοι εις τας οδούς, συνήγαγον πάντας όσους εύρον πονηρούς τε και αγαθούς, και επλήσθη ο γάμος ανακειμένων. εισελθών δε ο βασιλεύς θεάσασθαι τους ανακειμένους, είδεν εκεί άνθρωπον ουκ ενδεδυμένον ένδυμα γάμου. και λέγει αυτώ. εταίρε πως εισήλθες ώδε μη έχων ένδυμα γάμου. ο δε εφιμώθη. τότε είπεν ο βασιλεύς τοις διακόνοις. δήσαντες αυτού χείρας και πόδας, άρατε αυτόν και εκβάλετε εις το σκότος το εξώτερον. εκεί έσται ο κλαυθμός και ο βρυγμός των οδόντων. πολλοί γαρ εισί κλητοί, ολίγοι δε εκλεκτοί. τότε πορευθέντες οι φαρισαίοι, συμβούλιον έλαβον όπως αυτόν παγιδεύσωσιν εν λόγω. και αποστέλλουσιν αυτώ τους μαθητάς αυτών μετά των ηρωδιανών λέγοντες. διδάσκαλε, οίδαμεν ότι αληθής ει, και την οδόν του θεού εν αληθεία διδάσκεις, και ου μέλει σοι περί ουδενός. ου γαρ βλέπεις εις πρόσωπον ανθρώπων. ειπέ ουν ημίν, τι σοι δοκεί. έξεστι δούναι κήνσον καίσαρι, η ου. γνούς δε ο ιησούς την πονηρίαν αυτών είπε. τι με πειράζετε υποκριταί. επιδείξατέ μοι το νόμισμα του κήνσου. οι δε προσήνεγκαν αυτώ δηνάριον. και λέγει αυτοίς. τίνος η εικών

parabolas eius: cognouerunt q̃ de ipsis diceret. Et querentes eũ tenere timuerunt turbas: quoniã sicut pphetã eum habebant. Et respondens iesus dixit iterum in parabolis eis dicens.

Cap. 22.

Simile factũ est regnũ celoꝝ homini regi qui fecit nuptias filio suo. Et misit seruos suos vocare inuitatos ad nuptias: et nolebãt venire. Iterũ misit alios seruos dicens. Dicite inuitatis. Ecce prandiũ meũ paraui: tauri mei et altilia occisa sunt: et omnia parata: venite ad nuptias. Illi autẽ neglexerũt ⁊ abierũt: alius in villã suã: ali⁹ vero ad negociationẽ suã. Reliqui vero tenuerunt seruos eius: et cõtumelijs affectos occiderũt. Rex autẽ cũ audisset irat⁹ est: ⁊ missis exercitibus suis perdidit homicidas illos: ⁊ ciuitatẽ illoꝝ succẽdit. Tunc ait seruis suis. Nuptie q̃dẽ pate sunt: sed qui inuitati erãt nõ fuerũt digni. Ite ergo ad exitus viarũ: et quoscũq̃ inueneritis vocate ad nuptias. Et egressi serui eius in vias congregauerunt oẽs quos inuenerũt malos et bonos: ⁊ implete sunt nuptie discũbẽtiũ. Intrauit aũt rex vt videret discũbentes: ⁊ vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali. Et ait illi. Amice quõ huc itrasti nõ habẽs vestẽ nuptialẽ? At ille obmutuit. Tunc dixit rex ministris. Ligatis manibus et pedibus eius mittite eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus et stridor dentium. Multi autem sũt vocati pauci vero electi. Tũc abeũtes pharisei consilium inierunt vt caperent eum in sermone. Et mittunt ei discipulos suos cum herodianis dicentes. Magister scimus quia verax es et viam dei in veritate doces: et nõ est tibi cura de aliquo. Non enĩ respicis personã hoim. Dic ergo nobis quid tibi videt. Licet cẽsũ dari cesari an nõ? Cognita autẽ iesus neq̃tia eorum ait. Quid me tẽptatis hypocrite? Ostẽdite mihi numisma census. At illi obtulerunt ei denariũ. Et ait illis iesus. Cui⁹ ẽ ima-

Iohã. 7. e. ⁊. g.

A

Luc. 14. d. Apoc. 19. b.

sup. 21. f.

B

i. 25. c. sup. 13. g.

i. 24. g.

sup. 20. d. Marc. 12. b Luce. 20. d.

Mar. 12. c.

Actu. 10. c.

C

αὐτη καὶ ἡ ἐπιγραφή. λέγουσιν αὐτῷ, καίσαρος. Τότε λέγει αὐτοῖς. ἀπόδοτε οὖν τὰ καίσαρος καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ. καὶ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν, καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον. ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθον αὐτῷ σαδδουκαῖοι οἱ λέγοντες μὴ εἶναι ἀνάστασιν, καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν λέγοντες. διδάσκαλε, μωσῆς εἶπεν. ἐάν τις ἀποθάνῃ μὴ ἔχων τέκνα, ἐπιγαμβρεύσει ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἀναστήσει σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. ἦσαν δὲ παρ᾽ ἡμῖν ἑπτὰ ἀδελφοί. καὶ ὁ πρῶτος γαμήσας ἐτελεύτησε, καὶ μὴ ἔχων σπέρμα ἀφῆκε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. ὁμοίως καὶ ὁ δεύτερος καὶ ὁ τρίτος, ἕως τῶν ἑπτά. ὕστερον δὲ πάντων ἀπέθανε καὶ ἡ γυνή. ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει τίνος τῶν ἑπτὰ ἔσται γυνή, πάντες γὰρ ἔσχον αὐτήν. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, πλανᾶσθε μὴ εἰδότες τὰς γραφάς, μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ. ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε ἐκγαμίζονται, ἀλλ᾽ ὡς ἄγγελοι τοῦ θεοῦ ἐν οὐρανῷ εἰσί. περὶ δὲ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν οὐκ ἀνέγνωτε τὸ ῥηθὲν ὑμῖν ὑπὸ τοῦ θεοῦ λέγοντος. ἐγώ εἰμι ὁ θεὸς ἀβραάμ, καὶ ὁ θεὸς ἰσαάκ, καὶ ὁ θεὸς ἰακώβ. οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων. καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι, ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. οἱ δὲ φαρισαῖοι ἀκούσαντες ὅτι ἐφίμωσε τοὺς σαδδουκαίους συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτό. καὶ ἐπηρώτησεν εἷς ἐξ αὐτῶν νομικὸς πειράζων αὐτὸν καὶ λέγων. διδάσκαλε, ποία ἐντολὴ μεγάλη ἐν τῷ νόμῳ. ὁ δὲ ἰησοῦς ἔφη αὐτῷ. ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου. αὕτη ἐστὶ πρώτη καὶ μεγάλη ἐντολή. δευτέρα δὲ ὁμοία αὐτῇ. ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται κρέμανται. συνηγμένων δὲ τῶν φαρισαίων ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ ἰησοῦς λέγων. τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ τοῦ χριστοῦ, τίνος υἱός ἐστι. λέγουσιν αὐτῷ τοῦ δαυίδ. λέγει αὐτοῖς. πῶς οὖν δαυὶδ ἐν πνεύματι κύριον αὐτὸν καλεῖ λέγων. εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. εἰ οὖν δαυὶδ καλεῖ αὐτὸν κύριον, πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστί. καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο αὐτῷ ἀποκριθῆναι λόγον. οὐδὲ ἐτόλμησέ τις ἀπ᾽ ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἐπερωτᾶν αὐτὸν οὐκέτι.

Cap. 23.

hec et superscriptio? Dicunt ei: cesaris. Tunc ait illis. Reddite ergo que sunt cesaris cesari: et que sunt dei deo. Et audiētes mirati sunt: et relicto eo abierunt. In illo die accesserunt ad eum saducei: qui dicunt non esse resurrectionem: et interrogauerūt eū dicētes. Magr̄ moyses dixit: siq̄s mortuꝰ fuerit non habens filium: vt ducat frater eius vxorem illius et suscitet semen fratri suo. Erant autem apud nos septē fratres et primꝰ vxore ducta defunctus est: et nō habēs semē reliq̄t vxorem suam fratri suo. Similiter secundus et tertius vsq₃ ad septimuz. Nouissime aūt oīm ꝛ mulier defūcta ē. In resurrectiōe ergo cuiꝰ erit de septez vxor? Oēs n. cū habuerūt eam. Rūdēs autez iesus ait illis. Erratis nesciētes scripturas neq₃ virtutem dei. In resurrectione eniz neq₃ nubent neq₃ nubent: sed erunt sicut angeli dei in celo. De resurrectione autem mortuoꝛuz non legistis quod dictum ē a deo dicēte vobis. Ego sū deꝰ abraā et deus ysaac et deus iacob. Non est deus mortuoꝛuz sed viuentiū. Et audientes turbe mirabantur in doctrina eiꝰ. Pharisei aūt audiētes q͂ silentium imposuisset saduceis cōuenerūt ī vnū: ꝛ iterogauit eū vnꝰ ex eis legisdoctoꝛ temptans eum. Magister q̄d est mandatū magnum in lege. Ait illi iesus. Diliges dominum deum tuū ex toto corde tuo: ꝛ in tota anima tua: et in tota mente tua. Hoc est maximū et primuz mādatū. Scd̄z aūt simile est huic. Diliges proximū tuum sicut teipsum. In his duobus mandatis vniuersa lex pendet et prophete. Congregatis autem phariseis interrogauit eos iesus dicēs. Quid vobis videt̄ de xp̄o cujus filius est? Dicunt ei dauid. Ait illis. Quō ergo dauid in spiritu vocat eū dominū dicēs. Dixit dominus domino meo sede a dextris meis: donec ponā inimicos tuos scabellum pedū tuoꝛū? Si ergo dauid vocat eum dominum: quō filiꝰ eius est? Et nemo poterat ei respondere verbum: neq₃ ausus fuit q̄sq₃ ex illa die eum ampliꝰ interrogare.

Cap. 23.

Rom. 13. b. Actu. 23. a. Mar. 12. d. Timo. 5. b. Exod. 3. b. Mar. 12. e. D Marc. 12. e. Luce. 10. f. Deut. 6. a. Leui. 19. d. Mar. 12. c. Rom. 13. c. sup. 7. c. Luce. 10. g. Jaco. 2. b. Marc. 12. f. Luce. 20. g. ps. 109. Mar. 12. f. Luce. 20. g.

Τότε ὁ ἰησοῦς ἐλάλησε τοῖς ὄχλοις καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ λέγων. ἐπὶ τῆς μωσέως καθέδρας ἐκάθισαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι. πάντα οὖν ὅσα ἐὰν εἴπωσιν ὑμῖν τηρεῖν, τηρεῖτε καὶ ποιεῖτε, κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε. λέγουσι γὰρ καὶ οὐ ποιοῦσι. δεσμεύουσι γὰρ φορτία βαρέα καὶ δυσβάστακτα, καὶ ἐπιτιθέασιν ἐπὶ τοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώπων. τῷ δὲ δακτύλῳ αὐτῶν οὐ θέλουσι κινῆσαι αὐτά. πάντα δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν ποιοῦσι πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις. πλατύνουσι δὲ τὰ φυλακτήρια αὐτῶν, καὶ μεγαλύνουσι τὰ κράσπεδα τῶν ἱματίων αὐτῶν. φιλοῦσι τε τὴν πρωτοκλισίαν ἐν τοῖς δείπνοις, καὶ τὰς πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς, καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ῥαββὶ ῥαββί. ὑμεῖς δὲ μὴ κληθῆτε ῥαββί. εἷς γάρ ἐστιν ὑμῶν ὁ καθηγητής ὁ χριστός. πάντες δὲ ὑμεῖς ἀδελφοί ἐστε. καὶ πατέρα μὴ καλέσητε ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς, εἷς γάρ ἐστιν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. μηδὲ κληθῆτε καθηγηταί, εἷς γὰρ ὑμῶν ἐστιν ὁ καθηγητὴς ὁ χριστός. ὁ δὲ μείζων ὑμῶν ἔσται ὑμῶν διάκονος. ὅστις δὲ ὑψώσει ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, καὶ ὅστις ταπεινώσει ἑαυτὸν ὑψωθήσεται. οὐαὶ δὲ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι κατεσθίετε τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν καὶ προφάσει μακρὰ προσευχόμενοι, διὰ τοῦτο λήψεσθε περισσότερον κρίμα. οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι κλείετε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων. ὑμεῖς γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε, οὐδὲ τοὺς εἰσερχομένους ἀφίετε εἰσελθεῖν. οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι περιάγετε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν ποιῆσαι ἕνα προσήλυτον. καὶ ὅταν γένηται, ποιεῖτε αὐτὸν υἱὸν γεέννης διπλότερον ὑμῶν. οὐαὶ ὑμῖν ὁδηγοὶ τυφλοὶ οἱ λέγοντες ὃς ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ ναῷ, οὐδέν ἐστιν, ὃς δ᾽ ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ χρυσῷ τοῦ ναοῦ ὀφείλει. μωροὶ καὶ τυφλοί, τίς γὰρ μείζων ἐστὶν ὁ χρυσός, ἢ ὁ ναὸς ὁ ἁγιάζων τὸν χρυσόν. καὶ ὃς ἐὰν ὀμόσῃ ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ οὐδέν ἐστιν, ὃς δ᾽ ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ δώρῳ τῷ ἐπάνω αὐτοῦ, ὀφείλει. μωροὶ καὶ τυφλοί τί γὰρ μεῖζον τὸ δῶρον ἢ τὸ θυσιαστήριον τὸ ἁγιάζον τὸ δῶρον. ὁ οὖν ὀμόσας ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, ὀμνύει ἐν αὐτῷ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἐπάνω αὐτοῦ. καὶ ὁ ὀμόσας ἐν τῷ ναῷ, ὀμνύει ἐν αὐτῷ

Tunc iesus locutꝰ ē ad turbas ꝛ ad discipulos suos dicens. Super cathedram moysi sederūt scribe et pharisei. Oia ergo quecūq₃ dixerint vobis: seruate et facite: secundum opera vero eoꝛum nolite facere. Dicūt enim ꝛ non faciūt. Alligant āt onera grauia et importabilia: ꝛ imponunt in humeros hominum: digito aūt suo nolunt ea mouere. Omnia vero opera sua faciunt vt videantur ab hominibus. Dilatant enim phylacteria sua: et magnificant fimbrias. Amant aūt primos recubitus in cenis: et primas cathedras in synagogis: et salutationes in foro: et vocari ab hominibus rabbi. Vos autē nolite vocari rabbi. Unus est enim magister vester. Oēs aūt vos fratres estis. Et patrez nolite vocare vobis super terram: vnus est eniz pater vester q̄ in celis est. Nec vocemini magistri: quia mgr̄ vr̄ vnꝰ ē xp̄s. Qui maioꝛ ē vestrū erit minister vester. Qui aūt se exaltauerit humiliabitur: ꝛ q̄ se humiliauerit exaltabitur. Ve autem vobis scribe et pharisei hypocrite qui comeditis domos viduarum oratiōes longas orantes: propter hoc āpliꝰ accipietis iudiciuz. Ve vobis scribe ꝛ pharisei hypocrite qui clauditis regnum celoꝛum ante homines. Vos enim non intratis nec introeuntes sinitis intrare. Ve vobis scribe et pharisei hypocrite: qui circuitis mare et aridam vt faciatis vnum proselytū: et cum fuerit factꝰ facitis eū filiū gehēne duplo q̄ vos. Ve vobis duces ceci qui dicitis quicunq₃ iurauerit per templū nihil est: qui autē iurauerit in auro templi debitoꝛ est. Stulti et ceci: quid enim maius est: aurū an tēplum q̄d sanctificat aurū? Et q̄cūq₃ iurauerit in altari nihil est: quicūq₃ āt iurauerit in dono quod est super illud debet. Stulti ꝛ ceci quid enim maiꝰ est: donū an altare quod sanctificat donum? Qui ergo iurat in altari: iurat in eo et in omnibus que super illud sūt. Et q̄cūq₃ iurauerit ī tēplo: iurat in illo

Luce. 11. f. Marc. 12. g. Luce. 11. g. sup. 6. c. Mar. 12. Luc. 14. Jaco. 3. Luce. 1 Jacob. Luce. 11.

καὶ ἐν/τῷ κατοικήσαντι αὐτόν. καὶ/ὁ ὀμό=
σας ἐν/τῷ οὐρανῷ, ὀμνύει ἐν/τῷ θρόνῳ/τοῦ
θεοῦ, καὶ ἐν/τῷ καθημένῳ ἐπάνω αὐτοῦ.
οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑπο=
κριταί, ὅτι ἀποδεκατοῦτε/τὸ ἡδύοσμον καὶ
/τὸ ἄνηθον καὶ/τὸ κύμινον, καὶ ἀφήκατε/τὰ
βαρύτερα/τοῦ νόμου/τὴν κρίσιν καὶ/τὸν ἔ=
λεον καὶ/τὴν πίστιν. ταῦτα ἔδει ποιῆσαι κα=
κεῖνα μὴ ἀφιέναι. ὁδηγοὶ τυφλοί,/οἱ διυλί=
ζοντες/τὸν κώνωπα/τὴν δὲ κάμηλον καταπί
νοντες. οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι
ὑποκριταί, ὅτι καθαρίζετε/τὸ ἔξωθεν/τοῦ πο
τηρίου καὶ/τῆς παροψίδος, ἔσωθεν δὲ γέ=
μουσιν ἐξ ἁρπαγῆς καὶ ἀδικίας. φαρισαῖε
τυφλέ, καθάρισον πρῶτον/τὸ ἐντὸς/τοῦ πο
τηρίου καὶ/τῆς παροψίδος, ἵνα γένηται καὶ
/τὸ ἐκτὸς αὐτῶν καθαρόν. οὐαὶ ὑμῖν γραμ=
ματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι παρο=
μοιάζετε τάφοις κεκονιαμένοις, οἵτινες ἔξω=
θεν μὲν φαίνονται ὡραῖοι, ἔσωθεν δὲ γέμου
σιν ὀστέων νεκρῶν καὶ πάσης ἀκαθαρσίας.
οὕτω καὶ ὑμεῖς, ἔξωθεν μὲν φαίνεσθε/τοῖς
ἀνθρώποις δίκαιοι, ἔσωθεν δὲ μεστοί ἐστε
ὑποκρίσεως καὶ ἀνομίας. οὐαὶ ὑμῖν γραμμα
τεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι οἰκοδομεῖ
τε/τοὺς τάφους/τῶν προφητῶν, καὶ κοσμεῖ
τε/τὰ μνημεῖα/τῶν δικαίων, καὶ λέγετε. ὅτι
εἰ ἤμεθα ἐν/ταῖς ἡμέραις/τῶν πατέρων ἡμῶν,
οὐκ ἂν ἤμεν κοινωνοὶ αὐτῶν ἐν/τῷ αἵματι
/τῶν προφητῶν. ὥστε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς
ὅτι υἱοί ἐστε/τῶν φονευσάντων/τοὺς προ
φήτας, καὶ ὑμεῖς πληρώσατε/τὸ μέτρον/τῶν
πατέρων ὑμῶν. ὄφεις γεννήματα ἐχιδνῶν,
πῶς φύγητε ἀπὸ/τῆς κρίσεως/τῆς γεέννης.
διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω πρὸς ὑ=
μᾶς προφήτας καὶ σοφοὺς καὶ γραμμα=
τεῖς, καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε καὶ σταυρώ=
σετε, καὶ ἐξ αὐτῶν μαστιγώσετε ἐν/ταῖς συ=
ναγωγαῖς ὑμῶν, καὶ διώξετε ἀπὸ πόλεως
εἰς πόλιν, ὅπως ἔλθῃ ἐφ᾽ ὑμᾶς πᾶν αἷμα δί
καιον ἐκχυνόμενον ἐπὶ/τῆς γῆς ἀπὸ/τοῦ αἵ=
ματος ἄβελ/τοῦ δικαίου ἕως/τοῦ αἵματος
ζαχαρίου υἱοῦ βαραχίου ὃν ἐφονεύσατε
μεταξὺ/τοῦ ναοῦ καὶ/τοῦ θυσιαστηρίου. ἀ=
μὴν λέγω ὑμῖν. ὅτι ἥξει πάντα ταῦτα ἐπὶ
/τὴν γενεὰν ταύτην. ἱερουσαλὴμ ἱερουσα=
λὴμ/ἡ ἀποκτένουσα/τοὺς προφήτας καὶ λι=
θοβολοῦσα/τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐ=
τήν. ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν/τὰ τέκ
να σου ὃν τρόπον ἐπισυνάγει ὄρνις/τὰ νοσ=
σία ἑαυτῆς ὑπὸ/τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθε
λήσατε. ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν/ὁ οἶκος ὑμῶν ἔ=
ρημος. λέγω γὰρ ὑμῖν, οὐ μή με ἴδητε ἀ=

et in eo qui habitat in ipso. Et qui iurat
in celo: iurat in throno
dei: et in eo qui sedet super eum.
Ve vobis scribe et pharisei hypocrite — Luce. 11. f.
qui decimatis mentam et
anetum et cyminum: et reliquistis que
grauiora sunt legis iudicium et misericordiam
et fidem. Hec oportuit facere: et illa
non omittere. Duces ceci excolantes
culicem: camelum autem glutientes.
Ve vobis scribe et pharisei — Luce. 11. f.
hypocrite quia mundatis quod de foris est cali
cis et parapsidis: intus autem pleni estis
rapina et immundicia. Pharisee — sup. 15. b.
cece munda prius quod intus est calicis
et parapsidis: vt fiat et
id quod de foris est mundum. Ve vobis scri — Luce. 11. f. / Actu. 23. a.
be et pharisei hypocrite quia similes estis
sepulchris dealbatis: que a
foris parent hominibus speciosa: intus vero sunt ple
na ossibus mortuorum et omni spurcitia.
Sic et vos a foris quidem paretis — Roma. 1. c. / sup. 7. d.
hominibus iusti: intus autem pleni estis
hypocrisi et iniquitate. Ve vobis scribe — Luce. 11. g.
et pharisei hypocrite qui edificatis
sepulchra prophetarum et ornatis
monumenta iustorum: et dicitis
Si fuissemus in diebus patrum nostrorum: — D
non essemus socii eorum in sanguine
prophetarum. Itaque testimonio estis vobismet= — Luce. 11. g. / 1. Thes. 2. d.
ipsis: quia filii estis eorum qui prophetas occi=
derunt. Et vos implete mensuram
patrum vestrorum. Serpentes genimina viperarum: — sup. 3. c.
quomodo fugietis a iudicio gehenne? — Luce. 3. b.
Ideo dico vobis. Ecce ego mitto ad vos — Marc. 13. g
prophetas et sapientes et scribas:
et ex illis occidetis et crucifigetis
et ex eis flagellabitis in synagogis — Actu. 5. d. / 2. Cor. 11. c
vestris: et persequemini de ciuitate
in ciuitatem vt veniat super vos omnis sanguis
iustus qui effusus est super terram a sanguine
abel iusti vsque ad sanguinem — Hebr. 11. a.
zacharie filii barachie quem occidistis
inter templum et altare. Amen
dico vobis: venient hec omnia super
generationem istam. Hierusalem hierusa — Luce. 13. g.
lem: que occidis prophetas et lapidas
eos qui ad te missi sunt:
quotiens volui congregare filios
tuos quemadmodum gallina congregat
pullos suos sub alas: et noluisti.
Ecce relinquetur vobis domus vestra de
serta. Dico enim vobis non me videbitis amo

πάρτι, ἕως ἂν εἴπητε, εὐλογημένος/ὁ ἐρχόμε
νος ἐν ὀνόματι κυρίου. Cap. 24.

Καὶ ἐξελθὼν/ὁ ἰησοῦς ἐπορεύετο ἀπὸ/τοῦ
ἱεροῦ. καὶ προσῆλθον/οἱ μαθηταὶ αὐ=
τοῦ ἐπιδεῖξαι αὐτῷ/τὰς οἰκοδομὰς/τοῦ ἱε=
ροῦ./ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. οὐ βλέπετε
ταῦτα πάντα, ἀμὴν λέγω ὑμῖν οὐ μὴ ἀφε=
θῇ ὧδε λίθος ἐπὶ λίθον, ὃς οὐ καταλυθήσε=
ται. καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ/τοῦ ὄρους
/τῶν ἐλαιῶν, προσῆλθον αὐτῷ/οἱ μαθηταὶ
κατ᾽ ἰδίαν λέγοντες. εἰπὲ ὑμῖν πότε ταῦτα
ἔσται, καὶ τί/τὸ σημεῖον/τῆς σῆς παρουσίας
καὶ/τῆς συντελείας/τοῦ αἰῶνος. καὶ ἀποκρι
θεὶς/ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. βλέπετε μήτις ὑ=
μᾶς πλανήσῃ. πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ
/τῷ ὀνόματί μου λέγοντες. ἐγώ εἰμι/ὁ χρι
στός, καὶ πολλοὺς πλανήσουσι. μελλήσε=
τε δὲ ἀκούειν πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέ=
μων. ὁρᾶτε μὴ θροεῖσθε, δεῖ γὰρ πάντα γε
νέσθαι, ἀλλ᾽ οὔπω ἐστὶ/τὸ τέλος. ἐγερθήσε=
ται γὰρ ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεία ἐπὶ βα
σιλείαν, καὶ ἔσονται λιμοὶ καὶ λοιμοὶ καὶ
σεισμοὶ κατὰ τόπους. πάντα δὲ ταῦτα ἀρ=
χὴ ὠδίνων. τότε παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς
θλίψιν, καὶ ἀποκτενοῦσιν ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθε
μισούμενοι ὑπὸ πάντων/τῶν ἐθνῶν διὰ/τὸ
ὄνομά μου. καὶ τότε σκανδαλισθήσονται
πολλοὶ καὶ ἀλλήλους παραδώσουσι, καὶ
μισήσουσιν ἀλλήλους. καὶ πολλοὶ ψευ=
δοπροφῆται ἐγερθήσονται καὶ πλανήσουσι
πολλούς. καὶ διὰ/τὸ πληθυνθῆναι/τὴν ἀνο=
μίαν, ψυγήσεται/ἡ ἀγάπη/τῶν πολλῶν./ὁ
δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.
καὶ κηρυχθήσεται τοῦτο/τὸ εὐαγγέλιον/τῆς
βασιλείας ἐν ὅλῃ/τῇ οἰκουμένῃ εἰς μαρτύ=
ριον πᾶσι/τοῖς ἔθνεσι. καὶ τότε ἥξει/τὸ τέλος.
ὅταν οὖν ἴδητε/τὸ βδέλυγμα/τῆς ἐρημώσε
ως/τὸ ῥηθὲν διὰ δανιὴλ/τοῦ προφήτου ἑσ=
τὸς ἐν τόπῳ ἁγίῳ,/ὁ ἀναγινώσκων νοείτω
τότε οἱ ἐν/τῇ ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν ἐπὶ/τὰ ὄ=
ρη. ὁ ἐπὶ/τοῦ δώματος μὴ καταβαινέτω ἆ=
ραι/τὰ ἐκ/τῆς οἰκίας αὐτοῦ. καὶ ὁ ἐν/τῷ ἀ
γρῷ μὴ ἐπιστρεψάτω ὀπίσω ἆραι/τὸ ἱμάτι
ον αὐτοῦ. οὐαὶ δὲ/ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις
καὶ/ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις/ταῖς ἡμέ=
ραις. προσεύχεσθε δὲ ἵνα μὴ γένηται/ἡ φυ
γὴ ὑμῶν χειμῶνος, μηδὲ σαββάτῳ. ἔσται
γὰρ τότε θλίψις μεγάλη οἵα οὐ γέγονεν ἀ
παρχῆς κόσμου ἕως/τοῦ νῦν, οὐδ᾽ οὐ μὴ γέ=
νηται. καὶ εἰ μὴ ἐκολοβώθησαν/αἱ ἡμέραι ἐκεῖ
ναι, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σάρξ. διὰ δὲ/τοὺς
ἐκλεκτοὺς κολοβωθήσονται/αἱ ἡμέραι ἐκεῖ=
ναι. τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ ἰδοὺ ὧδε/ὁ χρι=

do donec dicatis. Benedictus qui venit
in nomine domini. Cap. 24.

Et egressus iesus de templo ibat. Et accesserunt discipuli — A / Marc. 13. a / Luce. 19. g / 21. b.
eius vt ostenderent ei edificationes templi.
Ipse autem respondens dixit illis. Videtis
hec omnia? Amen dico vobis non relinquetur
hic lapis super lapidem: qui non destruatur.
Sedente autem eo super montem
oliueti: accesserunt ad eum discipuli
secreto dicentes. Dic nobis quando hec
erunt: et quod signum aduentus tui
et consummationis seculi? Et respondens
iesus dixit eis. Videte ne quis vos — Marc. 13. b / Luce. 21. b. / Ephe. 5. b. / 1. Cor. 5. d. / Collo. 2. d.
seducat. Multi enim venient in
nomine meo dicentes. Ego sum christus
et multos seducent.
Audituri enim estis prelia et opiniones prelio
rum: videte ne turbemini. Oportet enim hec — Mar. 13. b. / Luce. 21. c.
fieri sed nondum est finis. Consurget
enim gens in gentem et regnum in regnum:
et erunt pestilentie et fames et
terremotus per loca. Hec autem omnia initia sunt
dolorum. Tunc tradent vos in — Mar. 13. b. / Luce. 21. c. / Joha. 15. f.
tribulationem: et occident vos et eritis
odio omnibus gentibus propter
nomen meum. Et tunc scandalizabuntur
multi et inuicem tradent: et
odio habebunt inuicem. Et multi pseu
doprophete surgent: et seducent
multos et quoniam abundabit iniquitas:
refrigescet charitas multorum. — B
Qui autem perseuerauerit vsque in finem: hic — sup. 10. c. / Marc. 13. c / Roma. 10. c / Actu. 2. b.
saluus erit. Et predicabitur hoc euangelium
regni in vniuerso orbe in testimonium
omnibus gentibus: et tunc veniet consummatio.
Cum ergo videritis abominationem deso= — Mar. 13. d. / Danie. 9. g.
lationis: que dicta est a daniele propheta
stantem in loco sancto: qui legit intelligat.
Tunc qui in iudea sunt fugiant ad montes: et — Marc. 13. d / Luce. 21. d.
qui in tecto non descendat tollere
aliquid de domo sua: et qui in agro
non reuertatur tollere tunicam
suam. Ve autem pregnantibus — Mar. 13. d. / Luce. 21. d. / Luce. 23. b / Ezech. 13. c
et nutrientibus in illis diebus.
Orate autem vt non fiat fuga
vestra in hieme vel sabbato. Erit
enim tunc tribulatio magna qualis non fuit ab
initio mundi vsque modo neque fiet.
Et nisi breuiati fuissent dies illi: — Marc. 13. d / Luce. 21. c. / Mar. 13. e.
non fieret salua omnis caro: sed propter
electos breuiabuntur dies illi.
Tunc si quis vobis dixerit: ecce hic est christus — Marc. 13. e. / Luce. 17. e.

στός ἢ ὧδε, μὴ πιστεύσητε. ἐγερθήσονται
γὰρ ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται,
καὶ δώσουσι σημεῖα μεγάλα καὶ τέρατα,
ὥστε πλανῆσαι εἰ δυνατὸν καὶ τοὺς ἐκλε
κτούς. ἰδοὺ προείρηκα ὑμῖν. ἐὰν οὖν εἴπω
σιν ὑμῖν ἰδοὺ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐστί, μὴ ἐξέλθη=
τε. ἰδοὺ ἐν τοῖς ταμείοις, μὴ πιστεύσητε. ὥσ
περ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατο-
λῶν καὶ φαίνεται ἕως δυσμῶν, οὕτως ἔσ=
ται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώ=
που. ὅπου γὰρ ἐὰν ᾖ τὸ πτῶμα, ἐκεῖ συνα=
χθήσονται οἱ ἀετοί. εὐθέως δὲ μετὰ τὴν
θλίψιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων ὁ ἥλιος σκοτισ=
θήσεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος
αὐτῆς, καὶ οἱ ἀστέρες πεσοῦνται ἀπὸ τοῦ
οὐρανοῦ, καὶ αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σα
λευθήσονται, καὶ τότε φανήσεται τὸ σημεῖ=
ον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ.
καὶ τότε κόψονται πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς
γῆς, καὶ ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου
ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ
μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς. καὶ ἀ=
ποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ μετὰ σάλ=
πιγγος καὶ φωνῆς μεγάλης. καὶ ἐπισυνάξου
σι τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων
ἀνέμων ἀπ' ἄκρων οὐρανῶν ἕως ἄκρων αὐ
τῶν. ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν παραβο=
λήν. ὅταν ἤδη ὁ κλάδος αὐτῆς γένηται ἀ=
παλὸς καὶ τὰ φύλλα ἐκφύῃ, γινώσκετε ὅτι
ἐγγὺς τὸ θέρος. οὕτως καὶ ὑμεῖς ὅταν ἴδη
τε ταῦτα πάντα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν
ἐπὶ θύραις. ἀμὴν λέγω ὑμῖν οὐ μὴ παρέλ
θῃ ἡ γενεὰ αὕτη ἕως ἂν πάντα ταῦτα γένη=
ται. ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ
δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι. περὶ δὲ
τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ ὥρας οὐδεὶς οἶδεν
οὐδὲ οἱ ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν, εἰ μὴ ὁ πα=
τήρ μου μόνος. ὥσπερ δὲ αἱ ἡμέραι τοῦ νῶε,
οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ
ἀνθρώπου. ὥσπερ γὰρ ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέ=
ραις ταῖς πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ τρώγον=
τες καὶ πίνοντες γαμοῦντες καὶ ἐκγαμίζον=
τες ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσῆλθε νῶε εἰς τὴν κιβω
τόν, καὶ οὐκ ἔγνωσαν ἕως ἦλθεν ὁ κατακλυ
σμὸς καὶ ἦρεν ἅπαντας, οὕτως ἔσται καὶ ἡ
παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. τότε
δύο ἔσονται ἐν τῷ ἀγρῷ, ὁ εἷς παραλαμ=
βάνεται, καὶ ὁ εἷς ἀφίεται. δύο ἀλήθουσαι
ἐν τῷ μύλωνι, μία παραλαμβάνεται καὶ
μία ἀφίεται. γρηγορεῖτε οὖν ὅτι οὐκ οἴδα=
τε ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κύριος ὑμῶν ἔρχεται. ἐκεῖνο
δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ᾔδει ὁ οἰκοδεσπότης
ποίᾳ φυλακῇ ὁ κλέπτης ἔρχεται, ἐγρηγόρη

aut illic: nolite credere. Surgent
enim pseudochristi et pseudoprophete
et dabunt signa magna et prodigia:
ita vt in errorē inducātur si fieri pt̄ ēt ele
cti. Ecce predixi vobis. Si ergo dixerit
vobis ecce in deserto est: nolite exire.
ecce in penetralib⁹ nolite credē. Sicut
enim fulgur exit ab oriente
et paret vsq; in occidentem: ita erit
ēt aduentus filij hominis.
Vbicūq; fuerit corp⁹ illuc congregabū
tur et aquile. Statim autem post
tribulationē dierū illorū sol obscurabit
et luna non dabit lumen
suum: et stelle cadent de
celo: et virtutes celorū cōmouebuntur:
et tunc parebit signum
filij hominis in celo.
Et tunc plangent omnes tribus
terre: et videbunt filium hominis
venientem in nubibus celi
cū virtute multa ⁊ maiestate. Et mittet
angelos suos cum tuba
et voce magna et congregabunt
electos eius a quattuor
vētis: a summis celoꝝ vsq; ad terios eoꝝ.
Ab arbore autem fici discite parabolā:
cum iam ramus ei⁹ tener fuerit
et folia nata: scitis quia
ppe ē estas. Ita et vos cum videritis
hec omnia: scitote quia prope est
in ianuis. Amē dico vobis q̄r nō pteri
bit generatio hec donec omnia ista fiāt.
Celum et terra transibunt:
verba autem mea nō preteribunt. De
die aūt illa et hora nemo scit:
neq; angeli celorum nisi pater
solus. Sicut autem in diebus noe:
ita erit et aduentus filij
hominis. Sicut enim erant in diebus
ante diluuium comedentes
et bibētes: nubētes et nuptui tradētes:
vsq; ad eū diē quo intrauit noe i arcā:
⁊ nō cognouerūt donec venit diluuiū
et tulit omnes: ita erit et
aduentus filij hominis. Tunc
duo erunt in agro: vnus assumetur
et vnus relinquetur. Due molentes
i mola: vna assumetur ⁊ vna relinquet
vna relinquet. Duo i lecto: vn⁹ assumet ⁊
Vigilate ergo q̄r nescitis q̄ hora dn̄s vr̄
venturus sit. Illud āt scitote q̄m si sciret
prīfamilias q̄ hora fur ventur⁹ esset: vigi

Mar. 13. c. — Luce. 17. c. — Luce. 17. c. — C — Luce. 17. g — Johelis. 2. Esa. 13. b. — Marc. 13. f. — Marc. 13. f. — Marc. 13. f. Luce. 21. f. — Marc. 13. g Luce. 21. f. — Luce. 17. f. 2. Pe. 3. b. — D — Luc. 17. g. — Marc. 13. g Luce. 12. c. Apoca. 3. a

σεν ἄν, καὶ οὐκ ἂν εἴασε διορυγῆναι τὴν οἰ=
κίαν αὐτοῦ. διατοῦτο καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἕ=
τοιμοι, ὅτι ᾗ ὥρᾳ οὐ δοκεῖτε, ὁ υἱὸς τοῦ
ἀνθρώπου ἔρχεται. τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς
δοῦλος καὶ φρόνιμος, ὃν κατέστησεν ὁ κύ=
ριος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ τοῦ δι=
δόναι αὐτοῖς τὴν τροφὴν ἐν καιρῷ. μακάρι=
ος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐ=
τοῦ εὑρήσει ποιοῦντα οὕτως. ἀμὴν λέγω
ὑμῖν ὅτι ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ
καταστήσει αὐτόν. ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ κακὸς
δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, χρο=
νίζει ὁ κύριός μου ἐλθεῖν, καὶ ἄρξηται τύπ=
τειν τοὺς συνδούλους, ἐσθίειν δὲ καὶ πίνειν
μετὰ τῶν μεθυόντων, ἥξει ὁ κύριος τοῦ
δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προσδοκᾷ
καὶ ἐν ὥρᾳ ᾗ οὐ γινώσκει, καὶ διχοτομήσει
αὐτόν, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑπο
κριτῶν θήσει. ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ
βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. Cap. 25.

Τότε ὁμοιωθήσεται ἡ βασιλεία τῶν οὐρα
νῶν δέκα παρθένοις, αἵτινες λαβοῦσαι
τὰς λαμπάδας αὐτῶν ἐξῆλθον εἰς ἀπάν=
τησιν τοῦ νυμφίου. πέντε δὲ ἦσαν ἐξ αὐτῶν
φρόνιμοι καὶ αἱ πέντε μωραί. αἵτινες μωραὶ
λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας αὐτῶν, οὐκ ἔλα=
βον μεθ' ἑαυτῶν ἔλαιον. αἱ δὲ φρόνιμοι ἔ=
λαβον ἔλαιον ἐν τοῖς ἀγγείοις αὐτῶν μετὰ
τῶν λαμπάδων αὐτῶν. χρονίζοντος δὲ
τοῦ νυμφίου, ἐνύσταξαν πᾶσαι καὶ ἐκάθευ
δον. μέσης δὲ νυκτὸς κραυγὴ γέγονεν. ἰ=
δοὺ ὁ νυμφίος ἔρχεται, ἐξέρχεσθε εἰς ἀπάν
τησιν αὐτοῦ. τότε ἠγέρθησαν πᾶσαι αἱ παρ
θένοι ἐκεῖναι, καὶ ἐκόσμησαν τὰς λαμπάδας
αὐτῶν. αἱ δὲ μωραὶ ταῖς φρονίμοις εἶπον.
δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν, ὅτι αἱ λαμ
πάδες ἡμῶν σβέννυνται. ἀπεκρίθησαν δὲ αἱ
φρόνιμοι λέγουσαι. μήποτε οὐκ ἀρκέσει ἡ
μῖν καὶ ὑμῖν. πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς
τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράσατε ἑαυταῖς.
ἀπερχομένων δὲ αὐτῶν ἀγοράσαι, ἦλθεν
ὁ νυμφίος, καὶ αἱ ἕτοιμοι εἰσῆλθον μετ' αὐ
τοῦ εἰς τοὺς γάμους, καὶ ἐκλείσθη ἡ θύρα.
ὕστερον δὲ ἔρχονται καὶ αἱ λοιπαὶ παρθέ=
νοι λέγουσαι. κύριε κύριε ἄνοιξον ἡμῖν. ὁ
δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶ
δα ὑμᾶς. γρηγορεῖτε οὖν ὅτι οὐκ οἴδατε
τὴν ἡμέραν οὐδὲ τὴν ὥραν ἐν ᾗ ὁ υἱὸς τοῦ
ἀνθρώπου ἔρχεται. ὥσπερ γὰρ ἄνθρω=
πος ἀποδημῶν ἐκάλεσε τοὺς ἰδίους δού=
λους, καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ ὑπάρχον=
τα αὐτοῦ, καὶ ᾧ μὲν ἔδωκε πέντε τάλαντα,
ᾧ δὲ δύο, ᾧ δὲ ἕν, ἑκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν

laret vtiq; et non sineret pfodi domum
suam. Ideo et vos estote parati:
quia qua nescitis hora filius
hois ventur⁹ est. Quis putas est fidelis
seruus et prudens: quē constituit dn̄s
super familiam suam vt det
illis cibum in tempore. Beatus
ille seruus quē cū venerit domin⁹ ei⁹
inuenerit sic facientem. Amen dico
vobis: quoniā sup omnia bona sua
constituet eum. Si autē dixerit mal⁹
seruus ille in corde suo: morā facit
domin⁹ me⁹ venire: et ceperit pcutere
conseruos suos: manducet aūt et bibat
cum ebriosis: veniet dominus
serui illius in die qua non sperat
et hora qua ignorat: et diuidet
eū partem q; eius ponet cū hypocritis:
illic erit fletus et
stridor dentium. Cap. 25.

Tunc simile erit regnum celorum
decem virginibus que accipientes
lampades suas exierunt obuiam ⌈ erāt
sponso et sponse. Quinq; autem ex eis
fatue: ⁊ q̄nq; prudentes. Sꝫ q̄nq; fatue
acceptis lampadibus non sumpserunt
oleū secū. Prudentes vero acceperunt
oleum in vasis suis cum
lampadibus. Moram autem faciente
spōso: dormitauerūt omnes et dormie=
rūt. Media āt nocte clamor fact⁹ ē ecce
sponsus venit exite obuiam
ei. Tunc surrexerunt omnes virgines
ille et ornauerunt lampades
suas. Fatue autē sapientibus dixerūt.
Date nobis de oleo vestro: quia lāpa=
des nostre extinguntur. Responderunt
prudētes dicētes. Neforte nō sufficiat no
bis et vobis: ite potius ad
vendentes et emite vobis. Dum
autem irent emere: venit
sponsus ⁊ q̄ pate erant intrauerūt cū eo
ad nuptias: ⁊ clausa est ianua.
Nouissime vero veniūt et reliq̄ Vgines
dicētes. Domine domine aperi nobis
At ille rn̄dēs ait. Amen dico vobis ne
scio vos. Vigilate itaq; quia nescitis
diem neq; horam.
Sicut enim homo peregre
proficiscēs vocauit seruos suos
et tradidit illis bona
sua et vni dedit quinq; talenta: ⌈ p
alij āt duo: alij vo vnū: vnicuiq; scdꝫ

Luce. 12. c. — Luce. 12. c. Apo. 16. d. 1. Cor. 5. a. — sup. 22. c. j. 25. c. — A — Thessa. 5. a — sup. 7. c. Luce. 13. e. j. 16. d. Luce. 19. b. — Marc. 13. g — B

δύναμιν, καὶ ἀπεδήμησεν εὐθέως. πορευθεὶς δὲ ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν, εἰργάσατο ἐν αὐτοῖς καὶ ἐποίησεν ἄλλα πέντε τάλαντα. ὡσαύτως καὶ ὁ τὰ δύο, ἐκέρδησε καὶ αὐτὸς ἄλλα δύο. ὁ δὲ τὸ ἓν λαβὼν, ἀπελθὼν ὤρυξεν ἐν τῇ γῇ, καὶ ἀπέκρυψε τὸ ἀργύριον τοῦ κυρίου αὐτοῦ. μετὰ δὲ χρόνον πολὺν ἔρχεται ὁ κύριος τῶν δούλων ἐκείνων, καὶ συναίρει λόγον μετ' αὐτῶν. καὶ προσελθὼν ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν, προσήνεγκεν ἄλλα πέντε τάλαντα λέγων. κύριε, πέντε τάλαντα μοι παρέδωκας, ἴδε ἄλλα πέντε τάλαντα ἐκέρδησα ἐπ' αὐτοῖς. ἔφη δὲ αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ. εὖ δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω, εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου. προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὰ δύο τάλαντα λαβὼν εἶπε. κύριε, δύο τάλαντα μοι παρέδωκας, ἴδε ἄλλα δύο τάλαντα ἐκέρδησα ἐπ' αὐτοῖς. ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ. εὖ δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω. εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου. προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὸ ἓν τάλαντον εἰληφὼς, εἶπεν. κύριε, ἔγνων σε ὅτι σκληρὸς εἶ ἄνθρωπος, θερίζων ὅπου οὐκ ἔσπειρας, καὶ συνάγων ὅθεν οὐ διεσκόρπισας. καὶ φοβηθεὶς ἀπελθὼν ἔκρυψα τὸ τάλαντόν σου ἐν τῇ γῇ. ἴδε ἔχεις τὸ σόν. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ κύριος αὐτοῦ, εἶπεν αὐτῷ. πονηρὲ δοῦλε καὶ ὀκνηρέ. ᾔδεις ὅτι θερίζω ὅπου οὐκ ἔσπειρα, καὶ συνάγω ὅθεν οὐ διεσκόρπισα. ἔδει οὖν σε βαλεῖν τὸ ἀργύριόν μου τοῖς τραπεζίταις, καὶ ἐλθὼν ἐγὼ ἐκομισάμην ἂν τὸ ἐμὸν σὺν τόκῳ. ἄρατε οὖν ἀπ' αὐτοῦ τὸ τάλαντον, καὶ δότε τῷ ἔχοντι τὰ δέκα τάλαντα. τῷ γὰρ ἔχοντι παντὶ δοθήσεται καὶ περισσευθήσεται. ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. καὶ τὸν ἀχρεῖον δοῦλον ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον. ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ ἅγιοι ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ, τότε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καὶ συναχθήσονται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη. καὶ ἀφοριεῖ αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, ὥσπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων. καὶ στήσει τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων. τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ. δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν

priã virtutẽ: et profect⁹ est statĩ. Abijt autẽ q̃ quinq; talẽta acceperat: et operat⁹ est in eis: et lucratus est alia quinq;. Similiter qui duo acceperat lucrat⁹ est alia duo. Qui autẽ vnũ accepat abiẽs fodit in terram: et abscondit pecuniam domini sui. Post multũ vero tẽporis venit dñs seruoꝝ illoꝝ: et posuit rationem cũ eis. Et accedẽs qui quinq; talenta acceperat obtulit alia quinq; talenta dicens. Dñe quinq; talẽta tradidisti mihi: ecce alia quinq; superlucratus sum. Ait illi dominus eius. Euge serue bone et fidelis: q2 sup pauca fuisti fidelis sup multa te cõstituã: intra in gaudiũ dñi tui. Accessit autem et qui duo talẽta acceperat et ait. Dñe duo tradidisti mihi: ecce alia duo lucratus sum. Ait illi dominus eius. Euge serue bone et fidelis: q2 sup pauca fuisti fidelis: sup multa te constituam: intra in gaudiũ domini tui. Accedẽs autẽ et q̃ vnũ talentũ acceperat ait. Domine scio quia hõ durus es: metis vbi nõ seminasti: et congregas vbi non sparsisti: et timẽs abij et abscondi talentum tuum in terra. Ecce hẽs qđ tuũ est. Rñdẽs autẽ dominus eius dixit ei. Serue male et piger: sciebas q2 meto vbi nõ semino: et cõgrego vbi non sparsi. Oportuit ergo te committere pecuniam meam nummularijs: et veniẽs ego recepissẽ vtiq; qđ meũ est cũ vsura. Tollite itaq; ab eo talentũ: et date ei qui habet decẽ talenta. Omni enim habenti dabitur: et abundabit: ei autem qui non habet: et qđ videtur habere auferetur ab eo. Et inutilem seruum eijcite in tenebras exteriores: illic erit fletus et stridor dentium. Cum autẽ venerit filius hominis in maiestate sua et omnes angeli cum eo: tunc sedebit sup sedẽ maiestatis sue: et cõgregabuntur ante eum omnes gentes: et separabit eos ab inuicem: sicut pastor segregat oues ab hedis. Et statuet oues quidem a dextris: hedos autẽ a sinistris. Tunc dicet rex his q̃ a dextris eius erunt. Venite benedicti patris mei: possidete paratum vobis regnum

Luce. 16. a. p. Tim. sentio ipis. Luce. 19. c. C sup. 13. b. Luce. 8. c. 7. 19. d. Marc. 4. c. Luce. 13. f. Apo. 19. d. Ephe. 1. a.

ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. ἐπείνασα γὰρ καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν. ἐδίψησα καὶ ἐποτίσατέ με. ξένος ἤμην καὶ συνηγάγετέ με. γυμνὸς καὶ περιεβάλετέ με. ἠσθένησα καὶ ἐπεσκέψασθέ με. ἐν φυλακῇ ἤμην καὶ ἤλθετε πρός με. τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ οἱ δίκαιοι λέγοντες. κύριε, πότε σε εἴδομεν πεινῶντα καὶ ἐθρέψαμεν, ἢ διψῶντα καὶ ἐποτίσαμεν; πότε δέ σε εἴδομεν ξένον καὶ συνηγάγομεν, ἢ γυμνὸν καὶ περιεβάλομεν; πότε δέ σε εἴδομεν ἀσθενῆ ἢ ἐν φυλακῇ καὶ ἤλθομεν πρός σε; καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς ἐρεῖ αὐτοῖς. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε. τότε ἐρεῖ καὶ τοῖς ἐξ εὐωνύμων. πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. ἐπείνασα γὰρ καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν. ἐδίψησα καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με. ξένος ἤμην καὶ οὐ συνηγάγετέ με. γυμνὸς καὶ οὐ περιεβάλετέ με. ἀσθενὴς καὶ ἐν φυλακῇ καὶ οὐκ ἐπεσκέψασθέ με. τότε ἀποκριθήσονται καὶ αὐτοὶ λέγοντες. κύριε πότε σε εἴδομεν πεινῶντα, ἢ διψῶντα, ἢ ξένον, ἢ γυμνὸν, ἢ ἀσθενῆ, ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐ διηκονήσαμέν σοι. τότε ἀποκριθήσεται αὐτοῖς λέγων. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε. καὶ ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Cap. 26.

Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ ἰησοῦς πάντας τοὺς λόγους τούτους, εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. οἴδατε ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας τὸ πάσχα γίνεται, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς τὸ σταυρωθῆναι. τότε συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως τοῦ λεγομένου καϊάφα, καὶ συνεβουλεύσαντο ἵνα τὸν ἰησοῦν δόλῳ κρατήσωσι καὶ ἀποκτείνωσιν. ἔλεγον δέ. μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ ἵνα μὴ θόρυβος γένηται ἐν τῷ λαῷ. τοῦ δὲ ἰησοῦ γενομένου ἐν βηθανίᾳ ἐν οἰκίᾳ σίμωνος τοῦ λεπροῦ, προσῆλθεν αὐτῷ γυνὴ ἀλάβαστρον μύρου ἔχουσα βαρυτίμου, καὶ κατέχεεν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀνακειμένου. ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἠγανάκτησαν λέγοντες. εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη. ἠδύνατο γὰρ τοῦτο τὸ μύρον πραθῆναι πολλοῦ καὶ δοθῆναι τοῖς πτωχοῖς. γνοὺς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. τί κόπους παρέχετε τῇ γυναικί. ἔργον γὰρ καλὸν

a cõstitutiõe mũdi. Esuriui enĩ et dedistis mihi mãducare. Sitiui et dedistis mihi bibe. Hospes erã et collegistis me. Nud⁹ et operuistis me. Infirm⁹ et visitastis me. In carcere eram et venistis ad me. Tunc respondebunt ei iusti dicẽtes. Dñe. Qñ te vidim⁹ esurientem et pauim⁹: sitientẽ et dedim⁹ tibi potũ? Qñ autẽ te vidim⁹ hospitẽ et collegimus te: aut nudũ et cooperuimus te? Aut qñ te vidim⁹ infirmum aut in carcere et venimus ad te? Et respondens rex dicet illis. Amen dico vobis: quãdiu fecistis vni de his fratribus meis minimis mihi fecistis. Tũc dicet et his q̃ a sinistris erũt. Discedite a me maledicti in ignem eternum qui paratus est diabolo et angelis eius. Esuriui enĩ: et nõ dedistis mihi manducare. Sitiui et non dedistis mihi potũ. Hospes erã: et nõ collegistis me: nud⁹ et nõ opuistis me. Infirm⁹ et in carcere et nõ visitastis me. Tũc rñdebũt ei et ipsi dicentes. Domine quando te vidim⁹ esurientẽ: aut sitiẽtẽ: aut hospitẽ: aut nudũ: aut ĩfirmũ: aut in carcere et nõ ministrauimus tibi? Tũc rñdebit illis dicens. Amẽ dico vobis: quãdiu non fecistis vni de minoribus his: nec mihi fecistis. Et ibunt hi in supplicium eternũ: iusti autẽ in vitã eternam.

Cap. 26.

Et factum est cum cõsummasset iesus sermones hos oẽs dixit discipulis suis. Scitis quia post biduum pascha fiet: et filius hominis tradetur vt crucifigatur. Tunc congregati sunt principes sacerdotum: et seniores populi in atriũ principis sacerdotũ q̃ dicebat cayphas: et concilium fecerunt vt iesum dolo tenerent et occiderent. Dicebant autẽ. Nõ in die festo. Ne forte tumult⁹ fieret in pplo. Cũ autẽ iesus esset in bethania in domo symonis leprosi: accessit ad eũ mulier habens alabastrum vnguenti preciosi: et effudit super caput ipsius recũbentis. Videntes autẽ discipuli: indignati sunt dicentes. Ut quid perditio hec? Potuit enim istud venundari multo: et dari pauperibus. Sciẽs autẽ iesus ait illis. Quid molesti estis huic mulieri? Opus enim bonum

D sup. 7. c. Luce. 13. f. Iohis. 5. c. A Mar. 14. a. Luce. 22. a. Iohan. 12. a. B

λὸν εἰργάσατο εἰς ἐμέ. πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε. βαλοῦσα γὰρ αὕτη τὸ μύρον τοῦτο ἐπὶ τοῦ σώματός μου, πρὸς τὸ ἐνταφιάσαι με ἐποίησεν. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, λαληθήσεται καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη εἰς μνημόσυνον αὐτῆς. Τότε πορευθεὶς εἷς τῶν δώδεκα ὁ λεγόμενος Ἰούδας Ἰσκαριώτης πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς, εἶπε. τί θέλετέ μοι δοῦναι καὶ ἐγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν. οἱ δὲ ἔστησαν αὐτῷ τριάκοντα ἀργύρια. καὶ ἀπὸ τότε ἐζήτει εὐκαιρίαν, ἵνα αὐτὸν παραδῷ. Τῇ δὲ πρώτῃ τῶν ἀζύμων προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ λέγοντες αὐτῷ. ποῦ θέλεις ἑτοιμάσωμέν σοι φαγεῖν τὸ πάσχα. ὁ δὲ εἶπεν. ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν πρὸς τὸν δεῖνα, καὶ εἴπατε αὐτῷ. ὁ διδάσκαλος λέγει, ὁ καιρός μου ἐγγύς ἐστι, πρὸς σὲ ποιῶ τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου. καὶ ἐποίησαν οἱ μαθηταὶ ὡς συνέταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα. ὀψίας δὲ γενομένης, ἀνέκειτο μετὰ τῶν δώδεκα. καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν εἶπεν. ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με. καὶ λυπούμενοι σφόδρα, ἤρξαντο λέγειν αὐτῷ ἕκαστος αὐτῶν. μήτι ἐγώ εἰμι κύριε. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν. ὁ ἐμβάψας μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ τρυβλίῳ τὴν χεῖρα, οὗτός με παραδώσει. ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ. οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται. καλὸν ἦν αὐτῷ εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος. ἀποκριθεὶς δὲ Ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτόν, εἶπε. μήτι ἐγώ εἰμι ῥαββί. λέγει αὐτῷ. σὺ εἶπας. ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν, λαβὼν ὁ Ἰησοῦς τὸν ἄρτον καὶ εὐλογήσας, ἔκλασε καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς καὶ εἶπε. λάβετε φάγετε. τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου. καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον καὶ εὐχαριστήσας, ἔδωκεν αὐτοῖς λέγων πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες, τοῦτο γάρ ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ πίω ἀπάρτι ἐκ τούτου τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου, ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὅταν αὐτὸ πίνω μεθ' ὑμῶν καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρός μου. καὶ ὑμνήσαντες, ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν. Τότε λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. πάντες ὑμεῖς σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ. γέγραπται γάρ. πατάξω τὸν ποιμένα καὶ διασκορπισθήσεται τὰ πρό-

operata est in me. Nam semper pauperes habetis vobiscū: me autē non semper habebitis. Mittēs enī hec vnguētum hoc in corpus meum ad sepeliendū me fecit. Amē dico vobis: vbicūq; predicatū fuerit hoc euāgeliū in toto mundo: dicetur et qđ fecit hec in memoriam eius. Tunc abijt vnus de duodecim qui dicebatur iudas scarioth ad pricipes sacerdotū: et ait illis. Quid vultis mihi dare: et ego vobis eū tradā? At illi cōstituerūt ei triginta argēteos. Et exinde q̄rebat oportunitatē vt eum traderet. Prima autē die azymorū accesserunt discipuli ad iesum dicentes. Ubi vis paremus tibi comedere pascha? At iesus dixit. Ite in ciuitatem ad quēdam: et dicite ei. Magister dicit: tēpus meum prope est: apud te facio pascha cū discipulis meis. Et fecerūt discipuli sicut cōstituit illis iesus: et parauerunt pascha. Uespere autem facto: discumbebat cum duodecim discipulis suis. Et edētibus illis dixit. Amē dico vobis: quia vnus vestrū me traditurus ē. Et cōtristati valde ceperūt singuli dicere. Nūquid ego sum dñe? At ipse rñdens ait. Qui intingit mecū manū in parapside: hic me tradet. Filius quidem hominis vadit sicut scriptum est de illo. Ue autē homini illi per quem filius hominis tradetur. Bonū erat ei: si natus nō fuisset homo ille. Respondens autem iudas q̄ tradidit eū dixit. Nūquid ego sū rabbi? Ait illi Tu dixisti. Cenātibus autem eis accepit iesus panem et benedixit ac fregit: dedit q̄ discipulis suis: et ait. Accipite et comedite: hoc est corpus meum. Et accipiens calicē gratias egit: et dedit illis dicens. Bibite ex hoc omnes. Hic est enim sanguis meus noui testamenti qui pro multis effundetur in remissionē peccatorū. Dico autē vobis non bibam amodo de hoc genimine vitis vsq; in diem illum cum illud bibam vobiscū nouū in regno patris mei. Et hymno dicto exierunt in mōtē oliueti. Tunc dicit illis iesus. Omnes vos scādalū patiemini in me in ista nocte. Scriptum est enim: percutiā pastorē et dispergentur oues

Marc. 14. a. Luce. 7. f. Johā. 12. a.
Mar. 14. b. Luce. 22. a.
Mar. 14. b. Joa. 13. c.
Mar. 14. b. Luce. 22. c. Joa. 13. c.
sup. 18. b. Mar. 14. c. Luce. 22. c.
C
Mar. 14. c. Luce. 22. b. Johan. 6. f.
Mar. 14. c. Luce. 22. b. 1. Cor. 11. c. Heb. 9. c.
Mar. 14. c.
Mar. 14. c. Johan. 18. a.
Mar. 14. c. Zach. 13.

βατα τῆς ποίμνης. μετὰ δὲ τὸ ἐγερθῆναί με, προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν γαλιλαίαν. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ. εἰ καὶ πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν σοί, ἐγὼ οὐδέποτε σκανδαλισθήσομαι. ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς. ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήσῃ με. λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος. κἂν δέῃ με σὺν σοὶ ἀποθανεῖν, οὐ μή σε ἀπαρνήσωμαι. ὁμοίως δὲ καὶ πάντες οἱ μαθηταὶ εἶπον. Τότε ἔρχεται μετ' αὐτῶν ὁ Ἰησοῦς εἰς χωρίον λεγόμενον γεθσημανῆ, καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς. καθίσατε αὐτοῦ ἕως οὗ ἀπελθὼν προσεύξωμαι ἐκεῖ. καὶ παραλαβὼν τὸν Πέτρον καὶ τοὺς δύο υἱοὺς Ζεβεδαίου ἤρξατο λυπεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν. Τότε λέγει αὐτοῖς. περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου, μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε μετ' ἐμοῦ. καὶ προελθὼν μικρόν, ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ προσευχόμενος καὶ λέγων. πάτερ μου, εἰ δυνατόν ἐστι παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο. πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ. καὶ ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητάς, καὶ εὑρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ. οὕτως, οὐκ ἰσχύσατε μίαν ὥραν γρηγορῆσαι μετ' ἐμοῦ. γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής. πάλιν ἐκ δευτέρου ἀπελθών, προσηύξατο λέγων. πάτερ μου εἰ οὐ δύναται τοῦτο τὸ ποτήριον παρελθεῖν ἀπ' ἐμοῦ ἐὰν μὴ αὐτὸ πίω, γενηθήτω τὸ θέλημά σου. καὶ ἐλθὼν, εὑρίσκει αὐτοὺς πάλιν καθεύδοντας, ἦσαν γὰρ αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ βεβαρημένοι, καὶ ἀφεὶς αὐτούς, ἀπελθὼν πάλιν προσηύξατο ἐκ τρίτου τὸν αὐτὸν λόγον εἰπών. Τότε ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ καὶ λέγει αὐτοῖς. καθεύδετε τὸ λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε. ἰδοὺ ἤγγικεν ἡ ὥρα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἁμαρτωλῶν. ἐγείρεσθε ἄγωμεν. ἰδοὺ ἤγγικεν ὁ παραδιδούς με. καὶ ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ Ἰούδας εἷς τῶν δώδεκα ἦλθε, καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων, ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ. ὁ δὲ παραδιδοὺς αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς σημεῖον λέγων. ὃν ἂν φιλήσω αὐτός ἐστιν, κρατήσατε αὐτόν. καὶ εὐθέως προσελθὼν τῷ Ἰησοῦ εἶπε, χαῖρε ῥαββί. καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ. ἑταῖρε ἐφ' ᾧ πάρει. Τότε προσελθόντες,

gregis. Postq̄ autem resurrexero: precedam vos in galileā. Respondens autem petrus ait illi. Etsi omnes scandalizati fuerint in te: ego nunq̄ scandalizabor. Ait illi iesus. Amē dico tibi: quia in hac nocte anteq̄ gallus cantet: ter me negabis. Ait illi petrus. Etiam si oportuerit me mori tecum: non te negabo. Similiter et omnes discipuli dixerūt. Tunc venit iesus cum illis in villam que dicitur gethsemani. Et dixit discipulis suis. Sedete hic donec vadam illuc et orem. Et assumpto petro et duobus filijs zebedei: cepit contristari et mestus esse. Tūc ait illis. Tristis est anima mea vsq; ad mortē: sustinete hic et vigilate mecum. Et progressus pusillū: procidit in faciē suam orans et dicens. Pater mi: si possibile est transeat a me calix iste. Uerūtamen non sicut ego volo: sed sicut tu. Et venit ad discipulos suos et inuenit eos dormiētes: et dicit petro. Sic non potuistis vna hora vigilare mecum? Uigilate et orate vt non intretis in tentationem. Spūs quidē promptus est: caro autē infirma. Iterum secundo abijt et orauit dicens. Pater mi: si non potest hic calix transire nisi bibam illum: fiat voluntas tua. Et venit iterū et inuenit eos dormiētes: erant enī oculi eorū grauati. Et relictis illis iterum abijt et orauit tertio eundem sermonem dicens. Tunc venit ad discipulos suos: et dicit illis. Dormite iam et requiescite. Ecce appropinquauit hora et filius hominis tradetur in manus peccatorū. Surgite eamus. Ecce appropinquauit qui me tradet. Adhuc eo loquente: ecce iudas vnus de duodecim venit: et cum eo turba multa cum gladijs et fustibus missi a principibus sacerdotū et senioribus populi. Qui autem tradidit eum: dedit illis signum dicens. Quēcūq; osculatus fuero ipse est tenete eum. Et confestim accedens ad iesum dixit. Aue rabbi. Et osculatus est eum. Dixitq; illi iesus. Amice ad quid venisti? Tunc accesserunt et

Johā. 16. g.
Mar. 14. c. Luce. 22. d.
mar. 14. d. Rom. 8. d.
D
Mar. 14. d. Luce. 22. d. Johā. 18. a.
Mar. 14. d.
mar. 14. d. Johā. 12. d.
mar. 14. d. Luce. 22. d.
marc. 14. d. Luce. 22. c.
Mar. 14. d. Luce. 22. c.
Mar. 14. d. Johā. 6. g. Mar. 14. d. sup. 6. c.
Mar. 14. c.
E
Mar. 14. c. Luce. 22. c. Johā. 18. a.
mar. 14. e.

E

επέβαλον τας χείρας επί τον ιησούν και εκράτησαν αυτόν. και ιδού εις των μετά ιησού εκτείνας την χείρα, απέσπασε την μάχαιραν αυτού, και πατάξας τον δούλον του αρχιερέως, αφείλεν αυτού το ωτίον. τότε λέγει αυτώ ο ιησούς. απόστρεψόν σου την μάχαιραν εις τον τόπον αυτής. πάντες γαρ οι λαβόντες μάχαιραν, εν μαχαίρα αποθανούνται. η δοκείς ότι ου δύναμαι άρτι παρακαλέσαι τον πατέρα μου, και παραστήσει μοι πλείους η δώδεκα λεγεώνας αγγέλων. πως ουν πληρωθώσιν αι γραφαί, ότι ούτως δει γενέσθαι. εν εκείνη τη ώρα, είπεν ο ιησούς τοις όχλοις. ως επί ληστήν εξήλθετε μετά μαχαιρών και ξύλων συλλαβείν με. καθημέραν προς υμάς εκαθεζόμην διδάσκων εν τω ιερώ, και ουκ εκρατήσατέ με. τούτο δε όλον γέγονεν, ίνα πληρωθώσιν αι γραφαί των προφητών. τότε οι μαθηταί πάντες αφέντες αυτόν έφυγον. οι δε κρατήσαντες τον ιησούν, απήγαγον προς καϊάφαν τον αρχιερέα, όπου οι γραμματείς και οι πρεσβύτεροι συνήχθησαν. ο δε πέτρος ηκολούθει αυτώ από μακρόθεν, έως της αυλής του αρχιερέως. και εισελθών έσω, εκάθητο μετά των υπηρετών ιδείν το τέλος. οι δε αρχιερείς και οι πρεσβύτεροι και το συνέδριον όλον, εζήτουν ψευδομαρτυρίαν κατά του ιησού, όπως θανατώσωσιν αυτόν, και ουχ εύρον. και πολλών ψευδομαρτύρων προσελθόντων, ουχ εύρον. ύστερον δε προσελθόντες δύο ψευδομάρτυρες είπον. ούτος έφη. δύναμαι καταλύσαι τον ναόν του θεού, και διά τριών ημερών οικοδομήσαι αυτόν. και αναστάς ο αρχιερεύς είπεν αυτώ. ουδέν αποκρίνη τι ούτοί σου καταμαρτυρούσιν. ο δε ιησούς εσιώπα. και αποκριθείς ο αρχιερεύς, είπεν αυτώ. εξορκίζω σε κατά του θεού ζώντος ίνα ημίν είπης, ει συ εί ο χριστός ο υιός του θεού. λέγει αυτώ ο ιησούς. συ είπας. πλην λέγω υμίν, απάρτι όψεσθε τον υιόν του ανθρώπου καθήμενον εκ δεξιών της δυνάμεως, και ερχόμενον επί των νεφελών του ουρανού. τότε ο αρχιερεύς διέρρηξε τα ιμάτια αυτού λέγων. ότι εβλασφήμησε, τι έτι χρείαν έχομεν μαρτύρων. ίδε νυν ηκούσατε την βλασφημίαν αυτού. τι υμίν δοκεί. οι δε αποκριθέντες, είπον. ένοχος θανάτου εστί. τότε ενέπτυσαν εις το πρόσωπον αυτού και εκολάφισαν αυτόν. οι δε εράπισαν λέγοντες. προφήτευσον ημίν χριστέ τις εστίν ο παίσας σε. ο δε πέτρος έξω εκάθητο εν τη αυλή.

manus iniecerunt in iesum: et tenuerunt eū. Et ecce vnus ex his q̄ erāt cū iesu: extendēs manum exemit gladium suum: et percutiens seruum principis sacerdotū āputauit auriculā eius. Tūc ait illi iesus. Conuerte gladium tuū in locum suum. Omnes enim qui acceperint gladium: gladio ꝑibūt. An putas quia non possum rogare patrem meum: et exhibebit mihi mō plus q̄ duodeci legiones āgelorum. Quō ergo iplebūtur scripture? Quia sic oportet fieri. In illa hora dixit iesus turbis. Tāq̄ ad latronem existis cum gladijs et fustibus comprehendere me. Quotidie apud vos sedebā docēs in templo et non me tenuistis. Hoc autem totū factū est: vt adiplerēt scripture ꝓphetarum. Tūc discipuli oēs relicto eo fugerūt. At illi tenentes iesum: duxerunt ad caypham principem sacerdotū: vbi scribe et seniores cōuenerāt. Petrus aūt sequebatur eum alonge: vsq; in atrium principis sacerdotū. Et igressus itro sedebat cū ministris: vt videret finem. Principes autem sacerdotum et oē cōciliū: q̄rebāt falsū testimoniū cōtra iesum: vt eum morti traderent: et non inuenerunt cum multi falsi testes accessissent. Nouissime autem venerunt duo falsi testes: et dixerunt. Hic dixit. Possum destruere templum dei et post triduum reedificare illud. Et surgēs priceps sacerdotū ait illi. Nihil rñdes ad ea q̄ isti aduersū te testificantur? Iesus aūt tacebat. Et priceps sacerdotū ait illi. Adiuro te per deum viuū: vt dicas nobis si tu es christus filius dei. Dicit illi iesus. Tu dixisti. Verūtñ dico vobis: amodo videbitis filium hominis sedentem a dextris virtutis dei: et venientem in nubibus celi. Tūc princeps sacerdotū scidit vestimenta sua dicēs. Blasphemauit. Quid adhuc egemus testibus? Ecce nunc audistis blasphemiam. Quid vobis videt? At illi rñdētes dixerūt. Reus est mortis. Tūc expuerunt in faciē eius et colaphis eū ceciderūt. Alij aūt palmas in faciē eius dederūt dicētes. Prophetiza nobis xp̄e: q̄s ē q̄ te ꝑcussit? Petrus vero sedebat foris in atrio:

mat. 14. c. Luce. 22. e. Johā. 18. b. Gen. 9. a. Apoc. 13. c. Mar. 14. e. Luce. 22. F Mar. 14. e. Mar. 14. f. Luce. 22. f. Johā. 18. c. Marc. 14. f. Luce. 22. f. Johā. 18. c. Marc. 14. f. Luce. 22. g. mar. 14. f. Mar. 14. f. Luce. 22. g. marc. 14. g. Luce. 22. g. Johā. 6. g. G mar. 14. g. mar. 14. g. Luce. 22. g. Johis. 18. d. Esaie. 50. b. Mar. 14. g.

και προσήλθεν αυτώ μία παιδίσκη λέγουσα. και συ ήσθα μετά ιησού του γαλιλαίου. ο δε ηρνήσατο έμπροσθεν απάντων λέγων. ουκ οίδα τι λέγεις. εξελθόντα δε αυτόν εις τον πυλώνα, είδεν αυτόν άλλη και λέγει αυτοίς εκεί. και ούτος ην μετά ιησού του ναζωραίου. και πάλιν ηρνήσατο μεθ' όρκου ότι ουκ οίδα τον άνθρωπον. μετά μικρόν δε προσελθόντες οι εστώτες είπον τω πέτρω. αληθώς και συ εξ αυτών ει. και γαρ η λαλιά σου δήλον σε ποιεί. τότε ήρξατο καταθεματίζειν και ομνύειν ότι ουκ οίδα τον άνθρωπον. και ευθέως αλέκτωρ εφώνησε. και εμνήσθη ο πέτρος του ρήματος ιησού ειρηκότος αυτώ, ότι πριν αλέκτορα φωνήσαι, τρις απαρνήση με. και εξελθών έξω έκλαυσε πικρώς.

Cap. 27.

Πρωΐας δε γενομένης, συμβούλιον έλαβον πάντες οι αρχιερείς και οι πρεσβύτεροι του λαού κατά του ιησού όπως αυτόν θανατώσωσιν. και δήσαντες αυτόν, απήγαγον και παρέδωκαν αυτόν ποντίω πιλάτω τω ηγεμόνι. τότε ιδών ιούδας ο παραδιδούς αυτόν ότι κατεκρίθη, μεταμεληθείς απέστρεψε τα τριάκοντα αργύρια τοις αρχιερεύσι και τοις πρεσβυτέροις λέγων. ήμαρτον παραδούς αίμα αθώον. οι δε είπον τι προς ημάς, συ όψει. και ρίψας τα αργύρια εν τω ναώ, ανεχώρησε. και απελθών απήγξατο. οι δε αρχιερείς λαβόντες τα αργύρια είπον. ουκ έξεστι βαλείν αυτά εις τον κορβανάν, επεί τιμή αίματος εστί. συμβούλιον δε λαβόντες, ηγόρασαν εξ αυτών τον αγρόν του κεραμέως εις ταφήν τοις ξένοις. διό εκλήθη ο αγρός εκείνος αγρός αίματος έως της σήμερον. τότε επληρώθη το ρηθέν διά ιερεμίου του προφήτου λέγοντος. και έλαβον τα τριάκοντα αργύρια την τιμήν του τετιμημένου ον ετιμήσαντο από υιών ισραήλ, και έδωκαν αυτά εις τον αγρόν του κεραμέως καθά συνέταξέ μοι κύριος. ο δε ιησούς έστη έμπροσθεν του ηγεμόνος. και επηρώτησεν αυτόν ο ηγεμών λέγων. συ ει ο βασιλεύς των ιουδαίων. ο δε ιησούς έφη αυτώ. συ λέγεις. και εν τω κατηγορείσθαι αυτόν υπό των αρχιερέων και των πρεσβυτέρων ουδέν απεκρίνατο. τότε λέγει αυτώ ο πιλάτος. ουκ ακούεις πόσα σου καταμαρτυρούσιν. και ουκ απεκρίθη αυτώ προς ουδέ εν ρήμα. ώστε θαυμάζειν τον ηγεμόνα λίαν. κατά δε εορτήν ειώθει ο ηγεμών απολύειν τω όχλω ένα δέσμιον ον ήθελον. είχον δε τότε δέσμιον επίσημον λεγόμενον βαραβ

et accessit ad eum vna ancilla dicens. Et tu cum iesu galileo eras? At ille negauit coram omnibus dicēs. Nescio quid dicis. Exeunte aūt illo ianuam: vidit eum alia ancilla et ait his qui erant ibi. Et hic erat cū iesu nazareno. Et iterum negauit cū iuramēto: quia non noui hominē. Et post pusillū accesserunt qui stabant: et dixerūt petro. Vere et tu ex illis es: nam et loquela tua te manifestū facit. Tūc cepit detestari et iurare: quia non nouisset hominē. Et continuo gallus cantauit. Et recordatus est petrus verbi iesu quod dixerat: priusq̄ gallus cantet: ter me negabis. Et egressus foras fleuit amare.

Cap. 27.

Mane autē facto: cōsilium inierunt oēs principes sacerdotū et seniores populi aduersus iesum vt eum morti traderēt. Et vinctum adduxerūt eū: et tradiderunt pontio pilato presidi. Tunc videns iudas qui eū tradidit q̄ dānatus esset: penitētia ductus retulit trigita argēteos pricipibus sacerdotū et senioribus dicens. Peccaui tradens sanguinē iustum. At illi dixerūt. Quid ad nos? Tu videris. Et proiectis argēteis i tēplo recessit: et abiēs laq̄o se suspendit. Pricipes aūt sacerdotū acceptis argēteis dixerūt. Nō licet eos mittere in corbonā: q2 preciū sanguinis est. Consilio aūt inito emerūt ex illis agrū figuli i sepulturā ꝑegrinorum. Propter hoc vocatus ē ager ille acheldemach: hoc ē ager sāguinis vsq; i hodiernū diē. Tūc ipletū ē qd dictū est ꝑ hieremiā ꝓphetā dicētem. Et acceperūt trigita argēteos: preciū appreciati quē appreciauerūt a filijs israel: et dederunt eos in agrum figuli: sicut cōstituit mihi dn̄s. Iesus aūt stetit ante presidem et interrogauit eum preses dicens. Tu es rex iudeorum? Dicit illi iesus. Tu dicis. Et cum accusaretur a pricipibus sacerdotum et senioribus nihil rñdit. Tūc dicit illi pilatus. Nō audis q̄nta aduersū te dicūt testimonia? Et non rñdit ei ad vllum verbum ita vt miraretur preses vehementer. Per diem aūt solennē cōsueuerat preses ꝑplo dimittē vnū vinctū quē voluissent. Hēbāt aūt tūc vinctū isignē q dicebat bar

Luce. 22. f. Johā. 18. c. mar. 14. g. Luce. 22. g. A Mar. 15. a. Luce. 23. a. Marc. 15. a. Luce. 23. a. Johā. 18. c. Gen. 4. d. Actu. 1. c. B Hiere. 32. b. Zacha. 11. c. Mar. 15. a. Luce. 23. a. Johis. 18. f. Mar. 15. a. Johā. 19. b. Mar. 15. a. Luce. 23. c. Mar. 15. b. Johā. 18. g.

βάμ. συμηγμέμωμ ουμ αυτώμ, είπεμ αυτοίς
ο πιλάτος. Τίμα θέλετε απολύσω υμίμ, βα
ραβάμ, η ιησούμ τομ λεγόμεμομ Χριστόμ. ή=
λει γαρ ότι λιά φθόμομ παρέλωκαμ αυτόμ.
καθημέμου λε αυτού επί του βήματος απέ
στειλε προς αυτόμ η γυμή αυτού λέγουσα
μηλέμ σοι και τω λικαίω εκείμω. πολλά γαρ
έπαθομ σήμερομ κατ' όμαρ λι αυτόμ. οι λε
αρχιερείς και οι πρεσβύτεροι, έπεισαμ τους
όχλους ίμα αιτήσωμται τομ βαραββάμ, τομ
λε ιησούμ απολέσωσιμ. αποκριθείς λε ο η=
γεμώμ είπεμ αυτοίς. Τίμα θέλετε από τωμ
λύο απολύσω υμίμ. οι λε είπομ. βαραβ=
βάμ. λέγει ουμ αυτοίς ο πιλάτος. Τι ούμ ποι
ήσω ιησούμ τομ λεγόμεμομ Χριστόμ. λέγου
σιμ αυτώ πάμτες. σταυρωθήτω. ο λε ηγε=
μώμ έφη. Τι γαρ κακόμ εποίησεμ. οι λε περισ
σώς έκραζομ λέγομτες. σταυρωθήτω. ιλώμ
λε ο πιλάτος ότι ουλέμ ωφελεί, αλλά μάλ
λομ θόρυβος γίμεται, λαβώμ ύλωρ απεμίψα
το τας χείρας απέμαμτι του όχλου λέγωμ.
αθώος ειμί από του αίματος του λικαίου
τούτου, υμείς όψεσθε. και αποκριθείς πας
ο λαός είπε. το αίμα αυτού εφ' ημάς και επί
τα τέκμα ημώμ. Τότε απέλυσεμ αυτοίς τομ
βαραββάμ, τομ λε ιησούμ φραγελλώσας
παρέλωκεμ ίμα σταυρωθή. Τότε οι στρατιώ
ται του ηγεμόμος παραλαβόμτες τομ ιησούμ
εις το πραιτώριομ, συμήγαγομ επ' αυτόμ
όλημ τημ σπείραμ. και εκλύσαμτες αυτόμ πε
ριέθηκαμ αυτώ χλαμύλα κοκκίμημ. και πλέ
ξαμτες στέφαμομ εξ ακαμθώμ επέθηκαμ επί τημ
κεφαλήμ αυτού, και κάλαμομ επί τημ λεξι=
άμ αυτού. και γομυπετήσαμτες έμπροσθεμ
αυτού, εμέπαιζομ αυτώ λέγομτες. Χαίρε ο
βασιλεύς τωμ ιουλαίωμ. και εμπτύσαμτες
εις αυτόμ, έλαβομ τομ κάλαμομ, και έτυπ=
τομ εις τημ κεφαλήμ αυτού. και ότε εμέπαιξαμ
αυτώ, εξέλυσαμ αυτόμ τημ χλαμύλα. και ε
μέλυσαμ αυτόμ τα ιμάτια αυτού, και απήγα
γομ αυτόμ εις το σταυρώσαι. εξερχόμεμοι
λε, εύρομ άμθρωπομ κυρημαίομ ομόματι σί
μωμα. τούτομ ηγγάρευσαμ ίμα άρη τομ σταυ
ρόμ αυτού. και ελθόμτες εις τόπομ λεγόμε=
μομ γολγοθά. ο εστί λεγόμεμος κραμίου τό
πος, έλωκαμ αυτώ πιείμ όξος μετά χολής με
μιγμέμομ. και γευσάμεμος ουκ ήθελε πιείμ.
σταυρώσαμτες λε αυτόμ, λιεμερίσαμτο τα ι
μάτια αυτού βάλομτες κλήρομ.
και καθήμεμοι ετή
ρουμ αυτόμ εκεί. και επέθηκαμ επάμω της κεφα
λής αυτού τημ αιτίαμ αυτού γεγραμμέ=

rabas. Congregatis ergo illis dixit
pilatus. Quē vultis dimittā vobis: bar
rabā: an iesum qui dicitur christ9? Scie
bat enī q per inuidiam tradidissēt eum.
Sedente autem illo pro tribunali: mi=
sit ad eum vxor eius dicens.
Nihil tibi et iusto illi. Multa enim
passa sum hodie per visuz propter eū.
Pricipes āt sacerdotū ꝛ seniores psua
populis vt peterent barrabam: [s]esūt
iesuz vo pderent. Rńdens autez preses
ait illis. Quem vultis vobis de
duob9 dimitti? At illi dixerūt. Barra
bam. Dicit pilatus. Quid igitur faciaz
de iesu qui dicitur christ9? Dicunt
oīns. Crucifigatur. Ait illis preses.
Quid enim mali fecit? At illi magis
clamabāt dicētes. Crucifigatur. Vidēs
aūt pilatus quia nihil pficeret: sz ma=
gis tumultus fieret: accepta aqua lauit
manus coram populo dicens.
Innocens ego sum a sanguine iusti
huius: vos videritis. Et rńdēs vniuer
s9 ppls dixit. Sāguis ei9 sup nos ꝛ sup
filios nostros. Tūc dimisit illis
barrabam: iesum autem flagellatum
tradidit eis vt crucifigeretur. Tūc mili
tes presidis suscipientes iesum
in pretorio: congregauerunt ad euz
vniuersam cohortem ꝛ exuentes eum:
chlamydē coccineā circūdederūt ei. Et
coronā de spinis posuerūt sup [p]lectētes
caput eius: et harundinē in dextera
eius: et genu flexo ante
eum: illudebant ei dicentes. Aue
rex iudeorum. Et expuentes
in eum: acceperunt harundinē ꝛ pcutie
bāt caput eius. Et postq̄ illuserunt
ei: exuerunt euz chlamyde: ꝛ induerūt
eum vestimentis eius: et duxerunt
eum vt crucifigerent. Exeuntes
autem inuenerūt hoiez cyreneū noie sy
monē: hūc angariauerūt vt tolleret crucē
eius. Et venerūt in locū q̄ dicitur
golgotha: quod est caluarie locus. Et
dederunt ei vinū bibere cum felle mix=
tū. Et cū gustasset noluit bibere. Postq̄
aūt crucifixerunt eū: diuiserūt vestimēta
ei9 sortē mittētes: vt impleret qd dctm ē p p
phetā dicētez. Diuiserūt sibi vestimēta mea:
ꝛ sup vestē meā miserūt sortē. Et sedentes
seruabāt eū. Et iposuerūt sup caput
eius causam ipsius scriptam.

Mar. 15. b. Luce. 23. c. Johis. 18. g. Actu. 3. c.

C

Mar. 15. b. Luce. 23. c.

mar. 15. c. Luce. 23. d. Johā. 19. c. Mar. 15. c. Johā. 19. a.

D

Mar. 15. c.

Marci. 15. c. Luce. 23. d

Mar. 15. d. Luce. 23. c. Johā. 19. c. Mar. 15. d. Johā. 19. c. Marc. 15. d. Luce. 15. c. Johā. 19. d

ps. 21.

E

mar. 15. d. Luce. 23. c.

Mattheus. Cap. xxvii.

μημ ούτος εστίμ ιησούς ο βασιλεύς τωμ ιου
λαίωμ. Τότε σταυρούμται συμ αυτώ λύο
λησταί, εις εκ λεξιώμ, και εις εξ ευωμύμωμ.
οι λε παραπορευόμεμοι εβλασφήμουμ αυ=
τόμ κιμούμτες τας κεφαλάς αυτώμ και λέ=
γομτες. ο καταλύωμ τομ μαόμ και εμ τρισίμ
ημέραις οικολομώμ, σώσομ σεαυτόμ. ει υι=
ός ει του θεού, κατάβηθι από του σταυρού.
ομοίως λε και οι αρχιερείς εμπαίζομτες με=
τά τωμ γραμματέωμ και πρεσβυτέρωμ και
φαρισαίωμ, έλεγομ. άλλους έσωσεμ, εαυ=
τόμ ου λύμαται σώσαι. ει βασιλεύς ισραήλ
εστί, καταβάτω μυμ από του σταυρού, και
πιστεύσομεμ επ' αυτώ. πέποιθεμ επί τομ
θεόμ, ρυσάσθω μυμ αυτόμ ει θέλει αυτόμ.
είπε γαρ ότι θεού ειμί υιός. Το λ' αυτό και
οι λησταί οι συσταυρωθέμτες αυτώ ωμείλι
ζομ αυτόμ. από λε έκτης ώρας σκότος εγέ=
μετο επί πάσαμ τημ γημ, έως ώρας εμάτης.
περί λε τημ εμάτημ ώραμ, αμεβόησεμ ο ιη=
σούς φωμή μεγάλη λέγωμ. ηλί ηλί λιμά
σαβαχθαμί. Τουτέστι θεέ μου θεέ μου ίμα
τι με εγκατέλιπες. Τιμές λε τωμ εκεί εστώ=
τωμ ακούσαμτες έλεγομ, ότι ηλίαμ φωμεί ού
τος. και ευθέως λραμώμ εις εξ αυτώμ και
λαβώμ σπόγγομ πλήσας τε όξους, και πε=
ριθείς καλάμω, επότιζεμ αυτόμ. οι λε λοιποί
έλεγομ. άφες ίλωμεμ ει έρχεται ηλίας σώ
σωμ αυτόμ. ο λε ιησούς πάλιμ κράξας φω=
μή μεγάλη, αφήκε το πμεύμα. και ιλού το
καταπέτασμα του μαού εσχίσθη εις λύο, α
πό άμωθεμ έως κάτω. και η γη εσείσθη, και
αι πέτραι εσχίσθησαμ. και τα μμημεία α
μεώχθησαμ. και πολλά σώματα τωμ κεκοι=
μημέμωμ αγίωμ ηγέρθη. και εξελθόμτες εκ
τωμ μμημείωμ, μετά τημ έγερσιμ αυτού, ει=
σήλθομ εις τημ αγίαμ πόλιμ, και εμεφαμίσθη
σαμ πολλοίς. ο λε εκατόμταρχος και οι μετ
αυτού τηρούμτες τομ ιησούμ, ιλόμτες τομ
σεισμόμ και τα γεμόμεμα, εφοβήθησαμ σφό=
λρα, λέγομτες. αληθώς θεού υιός ημ ούτος
ήσαμ λε εκεί γυμαίκες πολλαί από μακρό=
θεμ θεωρούσαι, αίτιμες ηκολούθησαμ τω ιη=
σού από της γαλιλαίας λιακομούσαι αυ=
τώ. εμ αις ημ μαρία η μαγλαλημή, και μα=
ρία η του ιακώβου και ιωσή μήτηρ, και η μή
τηρ τωμ υιώμ ζεβελαίου. οψίας λε γεμομέ=
μης, ήλθεμ άμθρωπος πλούσιος από αρι=
μαθαίας τούμομα ιωσήφ ος και αυτός εμα
θήτευσε τω ιησού. ούτος προσελθώμ τω
πιλάτω, ητήσατο το σώμα του ιησού. Τότε
ο πιλάτος εκέλευσεμ αποδοθήμαι το σώμα,
και λαβώμ το σώμα ο ιωσήφ, εμετύλιξεμ αυ

Hic est Jesus rex iudeorum.
Tunc crucifixi sunt cum eo duo
latrones: vn9 a dextris ꝛ vn9 a sinistris.
Pretereuntes aūt blasphemabant eum
mouentes capita sua ꝛ dicentes. Vah
qui destruis templum dei et in triduo
illud reedificas: salua temetipsz. Si fili9
dei es descende de cruce.
Silr et pricipes sacerdotū illudētes cuz
scribis et senioribus
dicebant. Alios saluos fecit: seipsum
non potest saluuz facere. Si rex israel
est: descendat nunc de cruce et
credemus ei. Confidit in
deo: liberet eum nunc si vult.
Dixit ei q: fili9 dei sum. Idipm aūt ꝛ
latrones q̄ crucifixi erāt cū eo iproperā=
bāt ei. A sexta āt hora tenebre facte sūt
sup vniuersaz terrā vsq ad horā nonā.
Et circa horam nonam clamauit iesus
voce magna dicens. Heli heli: lama
zabacthani. Hoc ē. De9 me9 de9 me9:
vt qd dereliqsti me? Quidā āt illic stā=
tes ꝛ audiētes dicebāt. Heliā vocat iste.
Et continuo currens vnus ex eis
acceptā spongiaz impleuit aceto: ꝛ ipo
suit arūdini ꝛ dabat ei bibē. Ceteri vo
dicebāt. Sine videam9 an veiat helias
liberās eū. Jesus āt iter clamās voce
magna emisit spiritum. Et ecce
veluz templi scissuz est in duas ptes a
sūmo vsq deorsuz. Et terra mota ē ꝛ
petre scisse sunt: ꝛ monumēta apta sūt
et multa corpora [surrexerun]tes de
sctōꝝ q̄ dormierāt surrexerūt. Et exeū
monumētis post resurrectionē ei9 vene=
runt in sanctam ciuitatem ꝛ apparuerūt
multis. Centurio autem et qui cum
eo erant custodientes iesum: viso
terremotu ꝛ his q̄ fiebant: timuerūt val
de dicentes. Vere fili9 dei erat iste.
Erant aūt ibi mulieres multe alonge:
que secute erant iesum
a galilea ministrantes ei:
inter q̄s erat maria magdalene: ꝛ ma=
ria iacobi: et ioseph mater: et mater
filiorū zebedei. Cuz aūt sero factū esset:
venit quidā hō diues ab arimathia
nomine ioseph qui et ipse erat discipu=
l9 iesu. Hic accessit ad
pilatum: et petijt corpus iesu. Tunc
pilatus iussit reddi corpus.
Et accepto corpore ioseph inuoluit illō i

Johā. 19. d.

Marc. 15. d. sup. 26. f. Sapiē. 2. c.

Mar. 15. e. Luce. 23. e.

Mar. 15. e.

Marci. 15. e. Luce. 23. f.

F

Mar. 15. e.

Mar. 15. f. Luce. 23. e. Johan. 19. c. Mar. 15. f.

Mar. 15. f. Luce. 23. f. Apoc. 6. c.

Heb. 2. d.

Mar. 15. f. Luce. 23. g

mar. 15. f.

G

mar. 15. g. Luce. 23. g. Johā. 19. g

mar. 15. g.

το σινδόνι καθαρά, και έθηκεν αυτό εν τω καινώ αυτού μνημείω, ο ελατόμησεν εν τη πέτρα· και προσκυλίσας λίθον μέγαν τη θύρα του μνημείου, απήλθεν. ην δε εκεί μαρία η μαγδαληνή, και η άλλη μαρία καθήμεναι απέναντι του τάφου. τη δε επαύριον ήτις εστί μετά την παρασκευήν, συνήχθησαν οι αρχιερείς και οι φαρισαίοι προς πιλάτον, λέγοντες. κύριε. εμνήσθημεν ότι εκείνος ο πλάνος είπεν έτι ζων, μετά τρεις ημέρας εγείρομαι. κέλευσον ουν ασφαλισθήναι τον τάφον έως της τρίτης ημέρας, μήποτε ελθόντες οι μαθηταί αυτού νυκτός, κλέψωσιν αυτόν, και είπωσι τω λαώ, ηγέρθη από των νεκρών. και έσται η εσχάτη πλάνη χείρων της πρώτης. έφη δε αυτοίς ο πιλάτος. έχετε κουστωδίαν, υπάγετε ασφαλίσασθε ως οίδατε. οι δε πορευθέντες, ησφαλίσαντο τον τάφον, σφραγίσαντες τον λίθον μετά της κουστωδίας.

Cap. 28.

Ὀψέ δε σαββάτων τη επιφωσκούση εις μίαν σαββάτων, ήλθε μαρία η μαγδαληνή και η άλλη μαρία θεωρήσαι τον τάφον. και ιδού σεισμός εγένετο μέγας. άγγελος γαρ κυρίου καταβάς εξ ουρανού προσελθών, απεκύλισε τον λίθον από της θύρας, και εκάθητο επάνω αυτού. ην δε η ιδέα αυτού ως αστραπή, και το ένδυμα αυτού λευκόν ωσεί χιών. από δε του φόβου αυτού εσείσθησαν οι τηρούντες, και εγένοντο ωσεί νεκροί. αποκριθείς δε ο άγγελος, είπε ταις γυναιξί. μη φοβείσθε υμείς. οίδα γαρ ότι ιησούν τον εσταυρωμένον ζητείτε. ουκ έστιν ώδε, ηγέρθη γαρ καθώς είπε. δεύτε ίδετε τον τόπον όπου έκειτο ο κύριος. και ταχύ πορευθείσαι, είπατε τοις μαθηταίς αυτού, ότι ηγέρθη από των νεκρών. και ιδού προάγει υμάς εις την γαλιλαίαν. εκεί αυτόν όψεσθε, ιδού είπον υμίν. και εξελθούσαι ταχύ από του μνημείου μετά φόβου και χαράς μεγάλης, έδραμον απαγγείλαι τοις μαθηταίς αυτού. ως δε επορεύοντο απαγγείλαι τοις μαθηταίς αυτού, και ιδού ο ιησούς απήντησεν αυταίς, λέγων. χαίρετε. αι δε προσελθούσαι, εκράτησαν αυτού τους πόδας, και προσεκύνησαν αυτώ. τότε λέγει αυταίς ο ιησούς. μη φοβείσθε. υπάγετε απαγγείλατε τοις αδελφοίς μου ίνα απέλθωσιν εις την γαλιλαίαν, κακεί με όψονται. πορευομένων δε αυτών, ιδού τινές της κουστωδίας ελθόντες εις την πόλιν απήγγειλαν τοις αρχιερεύσιν άπαντα τα γενόμενα. και συναχθέντες μετά των πρεσβυ-

sindone munda: et posuit illud in monumẽto suo nouo: qd exciderat in petra. Et aduoluit saxum magnum ad ostiũ monumẽti ⁊ abijt. Erat autẽ ibi maria magdalene ⁊ altera maria sedentes contra sepulchrum. Altera aũt die que est post parasceuen: conuenerunt principes sacerdotũ ⁊ pharisei ad pilatũ dicẽtes. Dñe recordati sumus: quia seductor ille dixit adhuc viuẽs: p⁹ tres resurgam. Jube ergo custodiri ⌊dies sepulchrũ usq; i diẽ tertiũ: ne forte veniãt discipuli eius et furentur eum: et dicant plebi surrexit a mortuis: et erit nouissim⁹ error peior priore. Ait illis pilatus. Habetis custodiam: ite custodite sicut scitis. Illi autẽ abeuntes munierunt sepulchrum signãtes lapidẽm cum custodibus.

Luce. 23. g. Johis. 19. g.

Mar. 15. g.

Cap. 28.

A

Mar. 16. a. Luce. 24. a. Johã. 20. a.

Vespere aũt sabbati q̃ lucescit i prĩa sabbati: venit maria magdalene et altera maria videre sepulchrum. Et ecce terremot⁹ fact⁹ ẽ magn⁹. Angel⁹ ẽi dñi descendit de celo: ⁊ accedens reuoluit lapidem et sedebat sup eum. Erat aũt aspectus eius sicut fulgur et vestimentum eius sicut nix. Pre timore autem eius exterriti sunt custodes: et facti sunt velut mortui. Rñdẽs aũt angel⁹ dixit mulieribus. Nolite timere vos. Scio q̃ iesũ qui crucifix⁹ ẽ queritĩ. Nõ ⌊ei est hic: surrexit ẽni sicut dixit. Venite ⁊ videte locũ ubi positus erat dñs. Et cito euntes dicite discipulis eius quia surrexit: et ecce precedet vos in galileam. Ibi eum videbitis: ecce predixi vobis.

Marc. 16. c. Luce. 24. a.

B

Mar. 16. c. Luce. 24. b.

Et exierũt cito de monumento cum timore et gaudio magno currentes nunciare discipulis eius. Et ecce iesus occurrit illis dicens. Auete. Ille autem accesserunt et tenuerunt pedes eius: ⁊ adorauerunt eum. Tũc ait illis iesus nolite timere. Ite nunciate fratribus meis ut eant in galileam ibi me videbunt. Que cum abijssent: ecce quidam de custodi[illegible] venerunt in ciuitatem et nũciauerũt prĩcipib⁹ sacerdotũ oĩa q̃ fcã ⌊fuerãt. Et congregati cum seniorib⁹

C

τέρων, συμβούλιόν τε λαβόντες, αργύρια ικανά έδωκαν τοις στρατιώταις λέγοντες. είπατε ότι οι μαθηταί αυτού νυκτός ελθόντες, έκλεψαν αυτόν ημών κοιμωμένων. και εάν ακουσθή τούτο επί του ηγεμόνος, ημείς πείσομεν αυτόν και υμάς αμερίμνους ποιήσομεν. οι δε λαβόντες τα αργύρια, εποίησαν ως εδιδάχθησαν. και διεφημίσθη ο λόγος ούτος παρά ιουδαίοις μέχρι της σήμερον. οι δε ένδεκα μαθηταί επορεύθησαν εις την γαλιλαίαν εις το όρος ου ετάξατο αυτοίς ο ιησούς. και ιδόντες αυτόν προσεκύνησαν αυτώ. οι δε εδίστασαν. και προσελθών ο ιησούς ελάλησεν αυτοίς λέγων. εδόθη μοι πάσα εξουσία εν ουρανώ και επί γης. πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τα έθνη, βαπτίζοντες αυτούς εις το όνομα του πατρός και του υιού και του αγίου πνεύματος, διδάσκοντες αυτούς τηρείν πάντα όσα ενετειλάμην υμίν. και ιδού εγώ μεθ' υμών ειμί πάσας τας ημέρας έως της συντελείας του αιώνος. αμήν.

consilio accepto: pecuniam copiosam dederunt militibus dicentes. Dicite quia discipuli eius nocte venerũt ⁊ furati sũt eũ nobis dormiẽtib⁹. Et si hoc auditũ fuerit a preside: nos suadebimus ei: et securos vos faciemus. At illi accepta pecunia fecerũt sicut erãt edocti. Et diuulgatum est verbũ istud apud iudeos usq; in hodiernũ diẽ. Undeci aũt discipuli abierũt in galileã in montẽ ubi constituerat illis iesus. Et videntes eũ adorauerũt: quidam aũt dubitauerũt. Et accedens iesus locutus est eis dicens. Data est mihi omnis potestas in celo et in terra. Euntes ergo docete omnes gentes: baptizantes eos in nomine patris et filij ⁊ spiritus sancti: docentes eos seruare omnia quecunq; mandaui vobis. Et ecce ego vobiscum sum omnibus dieb⁹ usq; ad ꝯsummationem seculi.

D

Mar. 16. f. sup. 11. g. Luce. 10. f.

Τέλος του κατά ματθαίον αγίου ευαγγελίου.

Explicit euangelium secundum Matthеum.

Incipit prologus sancti Hieronymi in euangelium secundum Matthеum.

Marcus euangelista dei electus: et petri in baptismate filius: atq; in diuino sermone discipulus: sacerdotium in israel agens secundum carnem leuita: ad fidem christi conuersus: euangeliũ in italia scripsit: ostendens in eo quid et generi suo deberet ⁊ christo. Nam initiũ principij in voce prophetice exclamationis instituens ordinem leuitice electionis ostendit: ut predicans predestinatũ iohannem filium zacharie in voce angeli annunciantis emissum: nõ solum verbum carnem factum: sed et corpus domini in omnia per verbum diuine vocis animatum in initio euangelice predicationis ostenderet: ut qui hec legens sciret cui initium carnis in dño et iesu aduenientis habitaculum caro deberet agnoscere: atq; in se verbum vocis quod in consonantibus perdiderat inueniret. Deniq; cum perfecti euangelij opus intrans: et a baptismo domini predicare deum inchoans: non laborauit natiuitatem carnis quam in prioribus viderat dicere: sed totus exprimens expositionem deserti: ieiunij numerum: temptationem diaboli: congregationem bestiarum: et ministerium protulit angelorum: ⁊ instituens nos ad intelligẽdum: singula in breui compingens ne auctoritatem facte rei demeret: ⁊ perficiendi operis plenitudinem non negaret. Deniq; amputasse sibi post fidem pollicem dicitur ut sacerdotio reprobus haberetur: sed tantum consentiens fidei predestinata potuit electio ut nec sic in opere verbi perderet: quod pri⁹ meruerat in genere. Nam alexandrie episcopus fuit. Cuius per singula opus fuit scire et euangelij in se dicta disponere et disciplinam legis in se agnoscere: et diuinam in carne domini intelligere naturam. Que in nos primum requiri oportet: dehinc inquisita volumus agnosci habentes mercedem exhortationis: quoniam qui plantat et qui rigat vnum sunt: qui autem incrementum prestat: deus est.

Explicit prologus.

Το κατὰ μάρκον ἅγιον εὐαγγέλιον. Cap. I.

ΑΡΧΗ τοῦ εὐαγγελίου ἰησοῦ χριστοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, ὡς γέγραπται ἐν τοῖς προφήταις. ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου. φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ. ἐγένετο ἰωάννης βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. καὶ ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν πᾶσα ἡ ἰουδαία χώρα καὶ οἱ ἱεροσολυμῖται, καὶ ἐβαπτίζοντο πάντες ἐν τῷ ἰορδάνῃ ποταμῷ ὑπ' αὐτοῦ, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. ἦν δὲ ὁ ἰωάννης ἐνδεδυμένος τρίχας καμήλου, καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ, καὶ ἐσθίων ἀκρίδας καὶ μέλι ἄγριον, καὶ ἐκήρυσσε λέγων. ἔρχεται ὁ ἰσχυρότερός μου ὀπίσω μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς κύψας λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ. ἐγὼ μὲν ἐβάπτισα ὑμᾶς ἐν ὕδατι, αὐτὸς δὲ βαπτίσει ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ. καὶ ἐγένετο ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις ἦλθεν ὁ ἰησοῦς ἀπὸ ναζαρὲτ τῆς γαλιλαίας, καὶ ἐβαπτίσθη ὑπὸ ἰωάννου εἰς τὸν ἰορδάνην. καὶ εὐθέως ἀναβαίνων ἀπὸ τοῦ ὕδατος, εἶδε σχιζομένους τοὺς οὐρανούς, καὶ τὸ πνεῦμα ὡσεὶ περιστερὰν καταβαῖνον ἐπ' αὐτόν. καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῶν οὐρανῶν, σὺ εἶ ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς ἐν ᾧ εὐδόκησα. καὶ εὐθὺς τὸ πνεῦμα αὐτὸν ἐκβάλλει εἰς τὴν ἔρημον, καὶ ἦν ἐκεῖ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἡμέρας τεσσαράκοντα πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ σατανᾶ, καὶ ἦν μετὰ τῶν θηρίων. καὶ οἱ ἄγγελοι διηκόνουν αὐτῷ. μετὰ δὲ τὸ παραδοθῆναι τὸν ἰωάννην, ἦλθεν ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν γαλιλαίαν κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, καὶ λέγων. ὅτι πεπλήρωται ὁ καιρός, καὶ ἤγγικεν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. μετανοεῖτε καὶ πιστεύετε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ. περιπατῶν δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς γαλιλαίας, εἶδε σίμωνα καὶ ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τοῦ σίμωνος βάλλοντας ἀμφίβληστρον ἐν τῇ θαλάσσῃ. ἦσαν γὰρ ἁλιεῖς, καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς γενέσθαι ἁλιεῖς ἀνθρώπων. καὶ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα αὐτῶν, ἠκολούθησαν αὐτῷ. καὶ προβὰς ἐκεῖθεν ὀλίγον, εἶδεν ἰάκωβον τὸν τοῦ ζεβεδαίου καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καὶ αὐτοὺς ἐν τῷ πλοίῳ καταρτίζοντας τὰ δίκτυα. καὶ εὐθέως ἐκάλεσεν αὐτούς. καὶ ἀφέντες τὸν πατέρα αὐτῶν ζεβεδαῖον ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ τῶν μισθωτῶν, ἀπῆλθον ὀπίσω αὐτοῦ. καὶ εἰσπορεύονται εἰς καπερναούμ. καὶ εὐθέως τοῖς σάββασιν εἰσελθὼν εἰς τὴν συναγωγήν, ἐδίδασκεν. καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς. καὶ ἦν ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ, καὶ ἀνέκραξε λέγων. ἔα, τί ἡμῖν καὶ σοὶ ἰησοῦ ναζαρηνέ, ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς, οἶδά σε τίς εἶ ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ. καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς λέγων. φιμώθητι καὶ ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ. καὶ σπαράξαν αὐτὸν τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον, καὶ κράξαν φωνῇ μεγάλῃ, ἐξῆλθεν ἐξ αὐτοῦ. καὶ ἐθαμβήθησαν πάντες, ὥστε συζητεῖν πρὸς ἑαυτοὺς λέγοντας. τί ἐστι τοῦτο, τίς ἡ διδαχὴ ἡ καινὴ αὕτη, ὅτι κατ' ἐξουσίαν καὶ τοῖς πνεύμασι τοῖς ἀκαθάρτοις ἐπιτάσσει, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ. ἐξῆλθε δὲ ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εὐθὺς εἰς ὅλην τὴν περίχωρον τῆς γαλιλαίας. καὶ εὐθέως ἐκ τῆς συναγωγῆς ἐξελθόντες, ἦλθον εἰς τὴν οἰκίαν σίμωνος καὶ ἀνδρέου μετὰ ἰακώβου καὶ ἰωάννου. ἡ δὲ πενθερὰ τοῦ σίμωνος κατέκειτο πυρέσσουσα, καὶ εὐθέως λέγουσιν αὐτῷ περὶ αὐτῆς. καὶ προσελθὼν ἤγειρεν αὐτὴν κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς. καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετὸς εὐθέως, καὶ διηκόνει αὐτοῖς. ὀψίας δὲ γενομένης ὅτε ἔδυ ὁ ἥλιος, ἔφερον πρὸς αὐτὸν πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας, καὶ τοὺς δαιμονιζομένους. καὶ ἡ πόλις ὅλη συνηγμένη ἦν πρὸς τὴν θύραν. καὶ ἐθεράπευσε πολλοὺς κακῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις. καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλε. καὶ οὐκ ἤφιε λαλεῖν τὰ δαιμόνια ὅτι ᾔδεισαν αὐτόν. καὶ πρωῒ ἔννυχον λίαν ἀναστὰς ἐξῆλθε καὶ ἀπῆλθεν ὁ ἰησοῦς εἰς ἔρημον τόπον. κἀκεῖ προσηύχετο. καὶ κατεδίωξαν αὐτὸν ὁ σίμων καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ. καὶ εὑρόντες αὐτόν, λέγουσιν αὐτῷ. ὅτι πάντες σε ζητοῦσι. καὶ λέγει αὐτοῖς. ἄγωμεν εἰς τὰς ἐχομένας κωμοπόλεις ἵνα ἐκεῖ κηρύξω. εἰς τοῦτο γὰρ ἐξελήλυθα. καὶ ἦν κηρύσσων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν εἰς ὅλην τὴν γαλιλαίαν, καὶ τὰ δαιμόνια ἐκβάλλων. καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτὸν λεπρὸς παρακαλῶν αὐτὸν καὶ γονυπετῶν αὐτὸν καὶ λέγων αὐτῷ. ὅτι ἐὰν θέλῃς δύνασαί με καθαρίσαι. ὁ δὲ ἰησοῦς σπλαγχνισθεὶς ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἥψατο αὐτοῦ καὶ λέγει αὐτῷ. θέλω. καθαρίσθητι. καὶ εἰπόντος αὐτοῦ, εὐθέως ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ ἡ λέπρα καὶ ἐκαθαρίσθη. καὶ ἐμβριμησάμε-

Incipit euangelium secundum Marcum. Cap. I.

Initium euangelij iesu christi filij dei: sicut scriptum est in esaia propheta. Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam: qui preparabit viam tuam ante te. Vox clamantis in deserto. Parate viam domini: rectas facite semitas eius. Fuit in deserto iohannes baptizans et predicans baptismum penitentie in remissionem peccatorum. Et egrediebatur ad eum omnis iudee regio: et hierosolymite vniuersi: et baptizabantur ab illo in iordanis flumine: confitentes peccata sua. Et erat iohannes vestitus pilis cameli: et zona pellicea circa lumbos eius: et locustas et mel siluestre edebat: et predicabat dicens. Fortior me post me venit: cuius non sum dignus procumbens soluere corrigiam calciamentorum eius. Ego baptizo vos in aqua: ille vero baptizabit vos spiritu sancto. Et factum est in diebus illis: venit iesus a nazareth galilee: et baptizatus est a iohanne in iordane. Et statim ascendens de aqua: vidit celos apertos: et spiritum tamquam columbam descendentem et manentem in ipso. Et vox facta est de celis. Tu es filius meus dilectus in te complacui. Et statim spiritus expulit eum in desertum. Et erat in deserto quadraginta diebus et quadraginta noctibus: et tentabatur a sathana. Eratque cum bestijs: et angeli ministrabant illi. Postquam autem traditus est iohannes: venit iesus in galileam: predicans euangelium regni dei: et dicens. Quoniam impletum est tempus et appropinquauit regnum dei. Penitemini et credite euangelio. Et preteriens secus mare galilee: vidit symonem et andream fratrem eius mittentes retia in mare. Erant enim piscatores. Et dixit eis iesus. Venite post me: et faciam vos fieri piscatores hominum. Et protinus relictis retibus secuti sunt eum. Et progressus inde pusillum vidit iacobum zebedei et iohannem fratrem eius: et ipsos componentes retia in naui: et statim vocauit illos. Et relicto patre suo zebedeo in naui cum mercenarijs: secuti sunt eum. Et ingrediuntur capharnaum: et statim sabbatis ingressus in synagogam docebat eos. Et stupebant super doctrina eius. Erat enim docens eos quasi potestatem habens: et non sicut scribe. Et erat in synagoga eorum homo in spiritu immundo: et clamauit dicens. Quid nobis et tibi iesu nazarene? Venisti perdere nos. Scio qui sis: sanctus dei. Et comminatus est ei iesus dicens. Obmutesce et exi de homine. Et discerpens eum spiritus immundus: et exclamans voce magna exijt ab eo. Et mirati sunt omnes: ita vt conquirerent inter se dicentes. Quid nam est hoc? Que nam doctrina hec noua? Quia in potestate spiritibus immundis imperat: et obediunt ei. Et processit rumor eius statim in omnem regionem galilee. Et protinus egredientes de synagoga: venerunt in domum symonis et andree cum iacobo et iohanne. Recumbebat autem socrus symonis febricitans: et statim dicunt ei de illa. Et accedens eleuauit eam apprehensa manu eius: et continuo dimisit eam febris: et ministrabat eis. Vespere autem facto cum occidisset sol: afferebant ad eum omnes male habentes et demonia habentes: et erat omnis ciuitas congregata ad ianuam. Et curauit multos qui vexabantur varijs languoribus: et demonia multa eijciebat: et non sinebat ea loqui quoniam sciebant eum. Et diluculo valde surgens egressus abijt in desertum locum: et ibi orabat. Et prosecutus est eum symon et qui cum illo erant. Et cum inuenissent eum dixerunt ei: quia omnes querunt te. Et ait illis. Eamus in proximos vicos et ciuitates vt ibi predicem: ad hoc enim veni. Et erat predicans in synagogis eorum: et in omni galilea et demonia eijciens. Et venit ad eum leprosus deprecans eum: et genu flexo dixit. Si vis potes me mundare. Iesus autem misertus eius extendit manum suam et tangens eum ait illi. Volo. Mundare. Et cum dixisset: statim discessit ab eo lepra: et mundatus est. Et comminatus est

A. Malac. 3.a. Mat. 11.c. — Luce. 7.d. Esaie. 40.b. Mat. 3.a. Iohã. 1.c. — Mat. 3.b. Luce. 3.a. — Iohan. 5.c. Mat. 3.a. — Mat. 3.c. Luce. 3.d. Iohan. 1.d. Mat. 3.c. Luce. 3.d. Iohã. 1.d. Actu. 19.a. Mat. 3.f. — B. Esa. 42.a. Mat. 3.g. 17.b. Luc. 5.c. 2 Pe. 1.d. Mat. 4.a. Luce. 4.a. Esa. 43.g. Mat. 4.c. Mat. 4.d. — Mat. 4.c. Actu. 3.d. — Mat. 4.c. 8.c. Luce. 5.b. — Marc. 4.f.

Luce. 4.c. — C. Mat. 7.g. Luce. 2.g. Luce. 4.a. — Luce. 4.f. — Mat. 8.c. Luce. 4.f. — D. Luce. 4.g. — 7.3.c. — Mat. 8.a. Luce. 5.c. — f. mūdare. i. pati mōi pa siue vocis.

νος αυτῶ ευθέως, εξέβαλεν αυτὸν καὶ λέ-
γει αυτῶ· ὅρα μηδενὶ εἴπης, αλλὰ ὕπαγε σε-
αυτὸν δεῖξον τῶ ιερεῖ. καὶ προσένεγκε περὶ
τοῦ καθαρισμοῦ σου ἃ προσέταξε μωσῆς
εις μαρτύριον αυτοῖς. ὁ δὲ εξελθὼν ἤρξα-
το κηρύσσειν πολλὰ καὶ διαφημίζειν τὸν λό-
γον, ὥστε μηκέτι αυτὸν δύνασθαι φανερῶς
εις πόλιν εισελθεῖν, αλλ' ἔξωθεν εν ερήμοις
τόποις ἦν. καὶ ἤρχοντο πρὸς αυτὸν παντα-
χόθεν. Cap. 2.

Καὶ εισῆλθε πάλιν εις καπερναοὺμ δι' ἡ-
μερῶν. καὶ ηκούσθη ὅτι εις οἶκον εστί.
καὶ ευθέως συνήχθησαν πολλοί, ὥστε μηκέ-
τι χωρεῖν μηδὲ τὰ πρὸς τὴν θύραν. καὶ ε-
λάλει αυτοῖς τὸν λόγον. καὶ ἔρχονται πρὸς
αυτὸν παραλυτικὸν φέροντες, αιρόμενον υ-
πὸ τεσσάρων. καὶ μὴ δυνάμενοι προσεγγί-
σαι αυτῶ διὰ τὸν ὄχλον, απεστέγασαν τὴν
στέγην ὅπου ἦν. καὶ εξορύξαντες χαλῶσι
τὸν κράββατον εφ' ὧ ὁ παραλυτικὸς κατέ-
κειτο. ιδὼν δὲ ὁ ιησοῦς τὴν πίστιν αυτῶν
λέγει τῶ παραλυτικῶ. τέκνον, αφέωνται
σοι αι αμαρτίαι σου. ἦσαν δέ τινες τῶν
γραμματέων εκεῖ καθήμενοι καὶ διαλογι-
ζόμενοι εν ταῖς καρδίαις αυτῶν. τί οὗτος
οὕτω λαλεῖ βλασφημίας. τίς δύναται α-
φιέναι αμαρτίας, ει μὴ εἷς ὁ θεός. καὶ ευθέως
επιγνοὺς ὁ ιησοῦς τῶ πνεύματι αυτοῦ ὅ-
τι οὕτως αυτοὶ διαλογίζονται εν εαυτοῖς,
εἶπεν αυτοῖς. τί ταῦτα διαλογίζεσθε εν
ταῖς καρδίαις υμῶν. τί εστιν ευκοπώτερον.
ειπεῖν τῶ παραλυτικῶ αφέωνταί σου αι α-
μαρτίαι, ἢ ειπεῖν ἔγειραι καὶ ἆρον τὸν κράβ-
βατόν σου καὶ περιπάτει. ἵνα δὲ ειδῆτε ὅτι
εξουσίαν ἔχει ὁ υιὸς τοῦ ανθρώπου αφιέ-
ναι επὶ τῆς γῆς αμαρτίας, λέγει τῶ παρα-
λυτικῶ. σοὶ λέγω. ἔγειραι καὶ ἆρον τὸν κρά-
ββατόν σου καὶ ὕπαγε εις τὸν οἶκόν σου.
καὶ ευθέως ηγέρθη, καὶ ἄρας τὸν κράββατον
εξῆλθεν εναντίον πάντων, ὥστε εξίστασθαι
πάντας καὶ δοξάζειν τὸν θεὸν λέγοντας. ὅ-
τι ουδέποτε οὕτως εἴδομεν. καὶ εξῆλθε πά-
λιν παρὰ τὴν θάλασσαν, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος
ἤρχετο πρὸς αυτόν. καὶ εδίδασκεν αυτούς
καὶ παράγων, εἶδε λευῒν τὸν τοῦ αλφαίου.
καθήμενον επὶ τὸ τελώνιον, καὶ λέγει αυτῶ.
ακολούθει μοι. καὶ αναστὰς ηκολούθησεν
αυτῶ. καὶ εγένετο εν τῶ κατακεῖσθαι αυτὸν
εν τῆ οικία αυτοῦ. καὶ πολλοὶ τελῶναι καὶ
αμαρτωλοὶ συνανέκειντο τῶ ιησοῦ καὶ τοῖς
μαθηταῖς αυτοῦ. ἦσαν γὰρ πολλοὶ καὶ η-
κολούθησαν αυτῶ. καὶ οι γραμματεῖς καὶ
οι φαρισαῖοι ιδόντες αυτὸν εσθίοντα μετὰ

ei: statimque eiecit illum: et dicit
ei. Uide nemini dixeris: sed vade
ostende te principi sacerdotum et offer pro
emundatione tua que precepit moyses
in testimonium illis. Et egressus cepit
predicare: et diffamare sermonem:
ita vt iam non posset manifeste
introire in ciuitatem sed foris in desertis
locis esset: et conueniebant ad eum vn-
dique. Cap. 2.

Et iterum intrauit capharnaum post di-
es octo: et auditum est quod in domo esset
et conuenerunt multi: ita vt non
caperet neque ad ianuam: et loquebatur
eis verbum. Et venerunt ad
eum ferentes paralyticum: qui a
quattuor portabatur. Et cum non posset of-
ferre eum illi pre turba: nudauerunt
tectum vbi erat: et patefacientes submise-
runt grabatum in quo paralyticus iacebat. Cum
autem vidisset iesus fidem illorum
ait paralytico. Fili dimittuntur
tibi peccata tua. Erant autem illic quidam de
scribis sedentes: et cogitantes
in cordibus suis. Quid hic
sic loquitur. Blasphemat. Quis potest dimit-
tere peccata nisi solus deus. Quo statim
cognito iesus spiritu suo: quia
sic cogitarent intra se:
dicit illis. Quid ista cogitatis in
cordibus vestris. Quid est facilius
dicere paralytico: dimittuntur tibi peccata tua:
an dicere: surge tolle grabatum
tuum et ambula? Ut autem sciatis quia
filius hominis habet potestatem
in terra dimittendi peccata ait paralytico
Tibi dico surge tolle grabatum
tuum et vade in domum tuam.
Et statim surrexit ille: et sublato grabato
abijt inde coram omnibus: ita vt mirarentur
omnes: et honorificarent deum dicentes: quia
nunquam sic vidimus. Et egressus est rursus
ad mare omnisque turba
veniebat ad eum et docebat eos.
Et cum preteriret vidit leui alphei
sedentem ad teloneum: et ait illi.
Sequere me. Et surgens secutus est
eum. Et factum est cum accumberet
in domo illius: multi publicani et
peccatores simul discumbebant cum iesu et
discipulis eius. Erant enim multi qui sequebantur
eum. Et scribe et
pharisei videntes quia manducaret cum

Mat. 8. a. Luce. 5. c.
A
Mat. 9. a. Luce. 5. d. Johan. 5. a.
Luce. 7. f.
Luce. 5. d. 1. Cor. 2. d.
B
Mat. 9. a. Luce. 5. c.
Mat. 9. b. Luce. 5. c. Johan. 5. b.
Mat. 9. b. Luce. 5. f.
Mat. 9. b. Luce. 5. f.
C

τῶν τελωνῶν καὶ αμαρτωλῶν, ἔλεγον τοῖς
μαθηταῖς αυτοῦ. τί ὅτι μετὰ τῶν τελωνῶν
καὶ αμαρτωλῶν εσθίει καὶ πίνει. καὶ ακού-
σας ὁ ιησοῦς λέγει αυτοῖς. ου χρείαν ἔχου-
σιν οι ισχύοντες ιατροῦ, αλλ' οι κακῶς ἔχον-
τες. ουκ ἦλθον καλέσαι δικαίους, αλλὰ α-
μαρτωλοὺς εις μετάνοιαν. καὶ ἦσαν οι μα-
θηταὶ ιωάννου καὶ οι τῶν φαρισαίων νηστεύ-
οντες, καὶ ἔρχονται καὶ λέγουσιν αυτῶ.
διὰ τί οι μαθηταὶ ιωάννου καὶ οι τῶν φαρι-
σαίων νηστεύουσιν, οι δὲ σοὶ μαθηταὶ ου
νηστεύουσιν. καὶ εἶπεν αυτοῖς ὁ ιησοῦς. μὴ
δύνανται οι υιοὶ τοῦ νυμφῶνος εν ὧ ὁ νυμ-
φίος μετ' αυτῶν εστὶ νηστεύειν. ὅσον χρό-
νον μεθ' εαυτῶν ἔχουσι τὸν νυμφίον, ου
δύνανται νηστεύειν. ελεύσονται δὲ ημέραι
ὅταν απαρθῆ απ' αυτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τό-
τε νηστεύσουσιν εν εκείναις ταῖς ημέραις. καὶ
ουδεὶς επίβλημα ῥάκους αγνάφου επιρρά-
πτει επὶ ιματίω παλαιῶ. ει δὲ μή, αἴρει τὸ πλή-
ρωμα αυτοῦ τὸ καινὸν τοῦ παλαιοῦ, καὶ
χεῖρον σχίσμα γίνεται, καὶ ουδεὶς βάλλει
οἶνον νέον εις ασκοὺς παλαιούς. ει δὲ μή,
ῥήσσει ὁ οἶνος ὁ νέος τοὺς ασκούς, καὶ ὁ οἶ-
νος εκχεῖται, καὶ οι ασκοὶ απολοῦνται. αλ-
λὰ οἶνον νέον εις ασκοὺς καινοὺς βλητέον.
καὶ εγένετο παραπορεύεσθαι αυτὸν εν τοῖς
σάββασι διὰ τῶν σπορίμων, καὶ ἤρξαντο οι
μαθηταὶ αυτοῦ ὁδὸν ποιεῖν τίλλοντες τοὺς
στάχυας. καὶ οι φαρισαῖοι ἔλεγον αυτῶ, ἴ-
δε τί ποιοῦσιν εν τοῖς σάββασιν ὃ ουκ ἔξεσ-
τι. καὶ αυτὸς ἔλεγεν αυτοῖς. ουδέποτε ανέ-
γνωτε τί εποίησε δαυῒδ ὅτε χρείαν ἔσχεν,
καὶ επείνασεν αυτὸς καὶ οι μετ' αυτοῦ, πῶς
εισῆλθεν εις τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ επὶ αβιά-
θαρ τοῦ αρχιερέως, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προ-
θέσεως ἔφαγεν, οὓς ουκ ἔξεστι φαγεῖν ει μὴ
τοῖς ιερεῦσι. καὶ ἔδωκε καὶ τοῖς σὺν αυτῶ
οὖσι. καὶ ἔλεγεν αυτοῖς. τὸ σάββατον διὰ
τὸν ἄνθρωπον εγένετο, ουχ ὁ ἄνθρωπος δι-
ὰ τὸ σάββατον. ὥστε κύριος εστὶν ὁ υιὸς
τοῦ ανθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου. Cap. 3.

Καὶ εισῆλθε πάλιν εις τὴν συναγωγήν.
καὶ ἦν εκεῖ ἄνθρωπος εξηραμμένην ἔχων
τὴν χεῖρα. καὶ παρετήρουν αυτὸν ει τοῖς
σάββασι θεραπεύσει αυτόν, ἵνα κατηγορή-
σωσιν αυτοῦ. καὶ λέγει τῶ ανθρώπω τῶ ε-
ξηραμμένην ἔχοντι τὴν χεῖρα. ἔγειραι εις τὸ
μέσον. καὶ λέγει αυτοῖς. ἔξεστι τοῖς σάββα-
σιν αγαθοποιῆσαι ἢ κακοποιῆσαι. ψυχὴν
σῶσαι, ἢ αποκτεῖναι. οι δὲ εσιώπων. καὶ πε-
ριβλεψάμενος αυτοὺς μετ' οργῆς. συλλυ-
πούμενος επὶ τῆ πωρώσει τῆς καρδίας αυ-

publicanis et peccatoribus: dixerunt
discipulis eius. Quare cum publicanis
et peccatoribus manducat et bibit magister vester? Hoc
audito iesus ait illis. Non necesse habent
sani medico: sed qui male habent.
Non enim veni vocare iustos: sed pecca-
tores. Et erant discipuli
iohannis et pharisei ieiunantes:
et veniunt et dicunt illi.
Quare discipuli iohannis et phariseorum
ieiunant: tui autem discipuli non
ieiunant. Et ait illis iesus. Nunquid
possunt filij nuptiarum quamdiu sponsus
cum illis est ieiunare? Quanto tempore
habent secum sponsum non
possunt ieiunare. Venient autem dies
cum auferetur ab eis sponsus: et tunc
ieiunabunt in illis diebus.
Nemo assumentum panni rudis assuit
vestimento veteri. Alioquin aufert supple-
mentum nouum a veteri: et
maior scissura fit. Et nemo mittit
vinum nouum in vtres veteres: alioquin
dirumpet vinum vtres et vinum
effundetur et vtres peribunt. Sed
vinum nouum in vtres nouos mitti debet.
Et factum est iterum cum dominus
sabbatis ambularet per sata: et
discipuli eius ceperunt progredi et vellere
spicas. Pharisei autem dicebant ei. Ecce
quid faciunt discipuli tui sabbatis quod non licet.
Et ait illis. Nunquam legistis
quid fecerit dauid quando necessitatem habuit
et esurijt ipse et qui cum eo erant: quomodo
introiuit in domum dei sub abiathar
principe sacerdotum et panes propositionis
manducauit quos non licebat manducare
nisi solis sacerdotibus: et dedit
eis et qui cum eo erant? Et dicebat eis.
Sabbatum propter hominem factum est: et non homo
propter sabbatum. Itaque dominus est filius
hominis etiam sabbati. Cap. 3.

Et introiuit iterum in synagogam:
et erat ibi homo habens
manum aridam: Et obseruabant eum si
sabbatis curaret: vt accusarent
illum. Et ait homini
habenti manum aridam. Surge in
medium. Et dicit eis. Licet sabbatis
benefacere an male: animam
saluam facere an perdere? At illi tacebant. Et
circumspiciens eos cum ira contristatus
super cecitate cordis eorum

Mat. 9. c. Luce. 15. f.
1. Thi. 1. b.
Luce. 5. f.
Mat. 9. c. Luce. 5. g.
D
Mat. 12. a. Luce. 6. a.
Mat. 12. a. Luce. 6. a. 1. Reg. 21. b.
Mat. 12. a. Luce. 6. a.
A
Mat. 12. b. Luce. 13. c. et 14. a
Mat. 12. b. Luce. 9. b. et 14. a.

τῶν, λέγει τῷ ἀνθρώπῳ· ἔκτεινον τὴν χεῖρα σου. καὶ ἐξέτεινε, καὶ ἀποκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη. καὶ ἐξελθόντες οἱ φαρισαῖοι εὐθέως μετὰ τῶν ἡρωδιανῶν, συμβούλιον ἐποίουν κατ' αὐτοῦ ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσι. καὶ ὁ ἰησοῦς ἀνεχώρησε μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς τὴν θάλασσαν. καὶ πολὺ πλῆθος ἀπὸ τῆς γαλιλαίας ἠκολούθησεν αὐτῷ. καὶ ἀπὸ ἰουδαίας, καὶ ἀπὸ ἱεροσολύμων, καὶ ἀπὸ τῆς ἰδουμαίας, καὶ πέραν τοῦ ἰορδάνου. καὶ οἱ περὶ τύρον καὶ σιδῶνα πλῆθος πολύ, ἀκούσαντες ὅσα ἐποίει, ἦλθον πρὸς αὐτόν. καὶ εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα πλοιάριον προσκαρτερῇ αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον ἵνα μὴ θλίβωσιν αὐτόν. πολλοὺς γὰρ ἐθεράπευσεν, ὥστε ἐπιπίπτειν αὐτῷ ἵνα αὐτοῦ ἅψωνται ὅσοι εἶχον μάστιγας. καὶ τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα ὅταν αὐτὸν ἐθεώρει, προσέπιπτεν αὐτῷ. καὶ ἔκραζε λέγοντα, ὅτι σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. καὶ πολλὰ ἐπετίμα αὐτοῖς, ἵνα μὴ φανερὸν αὐτὸν ποιήσωσι. καὶ ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος καὶ προσκαλεῖται οὓς ἤθελεν αὐτός, καὶ ἀπῆλθον πρὸς αὐτόν. καὶ ἐποίησε δώδεκα ἵνα ὦσι μετ' αὐτοῦ, καὶ ἵνα ἀποστέλλῃ αὐτοὺς κηρύσσειν καὶ ἔχειν ἐξουσίαν θεραπεύειν τὰς νόσους, καὶ ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια. καὶ ἐπέθηκε τῷ σίμωνι ὄνομα πέτρον. καὶ ἰάκωβον τὸν τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν τοῦ ἰακώβου, καὶ ἐπέθηκεν αὐτοῖς ὀνόματα βοανεργές, ὅ ἐστιν υἱοὶ βροντῆς. καὶ ἀνδρέαν, καὶ φίλιππον, καὶ βαρτολομαῖον, καὶ ματθαῖον, καὶ θωμᾶν, καὶ ἰάκωβον τὸν τοῦ ἀλφαίου, καὶ θαδδαῖον, καὶ σίμωνα τὸν κανανίτην, καὶ ἰούδαν ἰσκαριώτην, ὃς καὶ παρέδωκεν αὐτόν. καὶ ἔρχονται εἰς οἶκον, καὶ συνέρχεται πάλιν ὄχλος ὥστε μὴ δύνασθαι αὐτοὺς μήτε ἄρτον φαγεῖν. καὶ ἀκούσαντες οἱ παρ' αὐτοῦ ἐξῆλθον κρατῆσαι αὐτόν. ἔλεγον γὰρ ὅτι ἐξέστη. καὶ οἱ γραμματεῖς οἱ ἀπὸ ἱεροσολύμων καταβάντες ἔλεγον, ὅτι βεελζεβοὺλ ἔχει, καὶ ὅτι ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς ἐν παραβολαῖς ἔλεγεν αὐτοῖς. πῶς δύναται σατανᾶς σατανᾶν ἐκβάλλειν. καὶ ἐὰν βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δύναται σταθῆναι ἡ βασιλεία ἐκείνη. καὶ ἐὰν οἰκία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δύναται σταθῆναι ἡ οἰκία ἐκείνη. καὶ εἰ ὁ σατανᾶς ἀνέστη ἐφ' ἑαυτὸν καὶ μεμέρισται, οὐ δύναται σταθῆναι, ἀλλὰ τέλος ἔχει. οὐδεὶς δύναται τὰ σκεύη τοῦ ἰσχυροῦ εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ

dicit homini. Extende manum tuam. Et extendit: et restituta est manus illi. Exeuntes autem pharisei statim cum herodianis consiliū faciebant aduersus eū: quō eū perderent. Jesus autem cum discipulis suis secessit ad mare: et multa turba a galilea et iudea secuta est eum. Et ab hierosolymis et ab idumea et trans iordanem: et qui circa tyrum et sydonē multitudo magna audiētes q̄ faciebat venerūt ad eum. Et dixit iesus discipulis suis: vt in nauicula sibi deseruirēt ꝓpter turbā ne cōprimerēt eum. Multos enī sanabat: ita vt irruerēt in eū vt illū tangerēt quotquot habebant plagas. Et spiritus immundi cum illum videbant procidebant ei. Et clamabant dicentes. Tu es filius dei. Et vehementer cōminabat eis: ne manifestarēt illum. Et ascendens in montē: vocauit ad se quos voluit ipse et venerunt ad eum. Et fecit vt essent duodeci cū illo: et vt mitteret eos predicare. Et dedit illis potestatē curandi infirmitates et eijciendi demonia. Et iposuit simōi nomē petrus Et iacobū zebedei: et iohannem fratrem iacobi: et imposuit eis nomina boanerges: quod est filij tonitrui. Et andream et philippum et bartholomeum et matheū et thomam et iacobum alphei et thadeum et simonē chananeū: et iudam scarioth qui et tradidit illum. Et veniunt ad domū. Et conuenit iterum turba: ita vt non possent neq̄ panem manducare. Et cum audissent sui exierunt tenere eū. Dicebāt enī qm̄ ī furorē versus ē. Et scribe q̄ ab hierosolymis descēderāt: dicebāt qm̄ beelzebub hz: et quia in principe demoniorum eijcit demonia. Et conuocatis eis in parabolis dicebat illis. Quō potest sathanas sathanam eijcere? Et si regnū in se diuidatur: non potest regnum illud stare. Et si domus sup semetipsā dispartiat: nō potest domus illa stare. Et si sathanas cōsurrexerit in semetipsū: dispꝑtit⁹ ē et nō poterit stare: sed finem habet. Nemo potest vasa fortis ingressus in domum eius

[Mat. 12.b. Joha. 10.g] [Mat. 4.g. Luce. 4.e. Johan. 6.a] B [Luce. 4.g.] [Mat. 10.a. Luce. 6.c.] [Mat. 10.a. Luce. 6.c. Actu. 1.b.] C [Mat. 12.c. Luce. 11.b] [Mat. 12.b. Luce. 11.c.] D

διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον τὸν ἰσχυρὸν δήσῃ, καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσῃ. ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι πάντα ἀφεθήσεται τὰ ἁμαρτήματα τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων καὶ βλασφημίαι ὅσας ἂν βλασφημήσωσιν. ὃς δ' ἂν βλασφημήσῃ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐκ ἔχει ἄφεσιν εἰς τὸν αἰῶνα ἀλλ' ἔνοχός ἐστιν αἰωνίου κρίσεως. ὅτι ἔλεγον πνεῦμα ἀκάθαρτον ἔχει. ἔρχονται οὖν οἱ ἀδελφοὶ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ ἔξω ἑστῶτες, ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν φωνοῦντες αὐτόν. καὶ ἐκάθητο ὄχλος περὶ αὐτόν. εἶπον δὲ αὐτῷ ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου καὶ αἱ ἀδελφαί σου ἔξω ζητοῦσί σε. καὶ ἀπεκρίθη αὐτοῖς λέγων. τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου ἢ οἱ ἀδελφοί μου, καὶ περιβλεψάμενος κύκλῳ τοὺς περὶ αὐτὸν καθημένους, λέγει. ἴδε ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου. ὃς γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, οὗτος μου ἀδελφὸς καὶ ἀδελφὴ καὶ μήτηρ ἐστί. Cap. 4.

Καὶ πάλιν ἤρξατο διδάσκειν παρὰ τὴν θάλασσαν, καὶ συνήχθη πρὸς αὐτὸν ὄχλος πολύς. ὥστε αὐτὸν ἐμβάντα εἰς τὸ πλοῖον καθῆσθαι ἐν τῇ θαλάσσῃ. καὶ πᾶς ὁ ὄχλος πρὸς τὴν θάλασσαν ἐπὶ τῆς γῆς ἦν. καὶ ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν παραβολαῖς πολλά. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. ἀκούετε. ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ σπείρειν, ὃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδόν καὶ ἦλθε τὰ πετεινὰ καὶ κατέφαγεν αὐτό. ἄλλο δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὸ πετρῶδες ὅπου οὐκ εἶχε γῆν πολλήν, καὶ εὐθέως ἐξανέτειλε, διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς. ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν, ἐξηράνθη. καὶ ἄλλο ἔπεσεν εἰς τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι καὶ συνέπνιξαν αὐτό, καὶ καρπὸν οὐκ ἔδωκε. καὶ ἄλλο ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν τὴν καλήν, καὶ ἐδίδου καρπὸν ἀναβαίνοντα καὶ αὐξάνοντα, καὶ ἔφερεν ἐν τριάκοντα καὶ ἐν ἑξήκοντα, καὶ ἐν ἑκατόν. καὶ ἔλεγεν ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω. ὅτε δὲ ἐγένετο καταμόνας ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ περὶ αὐτὸν σὺν τοῖς δώδεκα τὴν παραβολήν. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς. ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὸ μυστήριον τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, ἐκείνοις δὲ τοῖς ἔξω ἐν παραβολαῖς τὰ πάντα γίνεται, ἵνα βλέποντες βλέπωσι καὶ μὴ ἴδωσι, καὶ ἀκούοντες ἀκούωσι καὶ μὴ συνιῶσι. μήποτε ἐπιστρέψωσι, καὶ ἀφεθῇ αὐτοῖς τὰ ἁμαρτήματα. καὶ λέγει αὐτοῖς οὐκ οἴδατε τὴν παραβολὴν ταύτην, καὶ πῶς πάσας τὰς παραβολὰς γνώσεσθε.

diripere: nisi prius fortem alliget et tunc domum eius diripiet. Amen dico vobis qm̄ oia dimittentur filijs hominum peccata et blasphemie q̄b⁹ blasphemauerūt. Qui aūt blasphemauerit in spiritū sanctum non hēbit remissionē ī eternū: sz re⁹ erit eterni delicti: qm̄ dicebāt spiritū imūdū habet. Et veniunt mater eius et fratres: et foris stantes miserunt ad eum vocantes eum. Et sedebat circa eū turba: et dicunt ei. Ecce mater tua et fratres tui foris querunt te. Et respondens eis ait. Que est mater mea et fratres mei? Et circumspiciens eos qui ī circūitu ei⁹ sedebāt ait. Ecce mater mea et fratres mei. Qui enim fecerit voluntatem dei: hic frater meus et soror mea et mater est. Cap. 4.

Et iterum cepit docere ad mare et congregata est ad eum turba multa: ita vt nauim ascendens sederet in mari: et omnis turba circa mare super terrā erat: et docebat eos in parabolis multa et dicebat illis in doctrina sua. Audite Ecce exijt seminans ad seminādū. Et dum seminat: aliud cecidit circa viam et venerunt volucres celi et comederūt illud. Aliud vō cecidit sup petrosa vbi nō habuit terrā multā: et statī exortū ē: qm̄ non hēbat altitudinē terre. Et quando exort⁹ est sol exestuauit et eo q̄ nō hēbat radicem exaruit. Et aliud cecidit in spinas: et ascēderūt spine et suffocauerunt illud et fructū nō dedit. Et aliud cecidit in terram bonā: et dabat fructum ascendentem et crescentem: et afferebat vnū tricesimū et vnū sexagesimū et vnū centesimū. Et dicebat. Qui hz aures audiendi audiat. Et cū esset singularis interrogauerūt eū hi q̄ cū eo erat duodeciz parabolā: et dicebat Vobis datū est nosse mysterium regni dei: illis autem qui foris sunt in parabolis omnia fiunt: vt videntes videant et nōn videant: et audientes audiant et non intelligant nequando conuertantur et dimittantur eis peccata. Et ait illis. Nescitis parabolam hanc? et quō omnes parabolas cognoscetis.

[Mat. 12.d. Luce. 12.b.] [Mat. 12.g. Luce. 8.c.] A [Mat. 13.a Luce. 8.a.] [Jaco. 1.b. 1. Pet. 1.d. 2. Cor. 9.b] B [Mat. 13.b. Luce. 8.b Joā. 12.f.] [Esaie. 6.c. Actu. 17.f.]

ὁ σπείρων τὸν λόγον σπείρει. οὗτοι δέ εἰσιν οἱ παρὰ τὴν ὁδὸν ὅπου σπείρεται ὁ λόγος, καὶ ὅταν ἀκούσωσιν, εὐθέως ἔρχεται ὁ σατανᾶς καὶ αἴρει τὸν λόγον τὸν ἐσπαρμένον ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν. καὶ οὗτοί εἰσιν ὁμοίως οἱ ἐπὶ τὰ πετρώδη σπειρόμενοι, οἳ ὅταν ἀκούσωσι τὸν λόγον, εὐθέως μετὰ χαρᾶς λαμβάνουσιν αὐτόν. καὶ οὐκ ἔχουσι ῥίζαν ἐν ἑαυτοῖς, ἀλλὰ πρόσκαιροί εἰσιν, εἶτα γενομένης θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον, εὐθὺς σκανδαλίζονται. καὶ οὗτοί εἰσιν οἱ εἰς τὰς ἀκάνθας σπειρόμενοι. οἱ τὸν λόγον ἀκούοντες, καὶ αἱ μέριμναι τοῦ αἰῶνος τούτου καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου, καὶ αἱ περὶ τὰ λοιπὰ ἐπιθυμίαι εἰσπορευόμεναι, συμπνίγουσι τὸν λόγον καὶ ἄκαρπος γίνεται. καὶ οὗτοί εἰσιν οἱ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρέντες, οἵτινες ἀκούουσι τὸν λόγον καὶ παραδέχονται, καὶ καρποφοροῦσιν ἐν τριάκοντα, καὶ ἐν ἑξήκοντα, καὶ ἐν ἑκατόν. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς. μήτι ὁ λύχνος ἔρχεται ἵνα ὑπὸ τὸν μόδιον τεθῇ, ἢ ὑπὸ τὴν κλίνην. οὐχ ἵνα ἐπὶ τὴν λυχνίαν ἐπιτεθῇ. οὐ γάρ ἐστί τι κρυπτὸν ὃ ἐὰν μὴ φανερωθῇ. οὐδὲ ἐγένετο ἀπόκρυφον, ἀλλ' ἵνα εἰς φανερὸν ἔλθῃ. εἴ τις ἔχει ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς. βλέπετε τί ἀκούετε. ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, μετρηθήσεται ὑμῖν, καὶ προστεθήσεται ὑμῖν τοῖς ἀκούουσιν. ὃς γὰρ ἂν ἔχῃ δοθήσεται αὐτῷ. καὶ ὃς οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. καὶ ἔλεγεν. οὕτως ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ὡς ἐὰν ἄνθρωπος βάλῃ τὸν σπόρον ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ καθεύδῃ καὶ ἐγείρηται νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ ὁ σπόρος βλαστάνῃ καὶ μηκύνηται ὡς οὐκ οἶδεν αὐτός. αὐτομάτη γὰρ ἡ γῆ καρποφορεῖ πρῶτον χόρτον, εἶτα στάχυν, εἶτα πλήρη σῖτον ἐν τῷ στάχυϊ. ὅταν δὲ παραδῷ ὁ καρπός, εὐθέως ἀποστέλλει τὸ δρέπανον ὅτι παρέστηκεν ὁ θερισμός. καὶ ἔλεγε τίνι ὁμοιώσωμεν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ἢ ἐν ποίᾳ παραβολῇ παραβάλωμεν αὐτήν. ὡς κόκκον σινάπεως, ὃς ὅταν σπαρῇ ἐπὶ τῆς γῆς, μικρότερος πάντων τῶν σπερμάτων ἐστὶ τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὅταν σπαρῇ ἀναβαίνει καὶ γίνεται πάντων τῶν λαχάνων μείζων, καὶ ποιεῖ κλάδους μεγάλους ὥστε δύνασθαι ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτοῦ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνοῦν. καὶ τοιαύταις παραβολαῖς πολλαῖς ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον, καθὼς ἠδύναντο ἀκούειν. χωρὶς δὲ παραβολῆς οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς. κατ' ἰδίαν δὲ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἐπέλυε πάν-

Qui seminat verbum seminat. Hi autem sunt qui circa viam ubi seminatur verbum: et cum audierint: confestim venit sathanas et aufert verbum quod seminatum est in cordibus eorum. Et hi sunt similiter qui super petrosa seminantur: qui cum audierint verbum: statim cum gaudio accipiunt illud: et non habent radicem in se: sed temporales sunt: deinde orta tribulatione et persecutione propter verbum: confestim scandalizantur. Et alii sunt qui in spinis seminantur. Hi sunt qui verbum audiunt: et erumne seculi et deceptio divitiarum: et circa reliqua concupiscentie introeuntes suffocant verbum: et sine fructu efficitur. Et hi sunt qui super terram bonam seminati sunt: qui audiunt verbum et suscipiunt: et fructificant: unum trigesimum: et unum sexagesimum: et unum centesimum. Et dicebat illis. Nunquid venit lucerna ut sub modio ponatur aut sub lecto? Nonne ut super candelabrum ponatur. Non est enim aliquid absconditum quod non manifestetur: nec occultum quod non veniat in palam. Si quis habet aures audiendi audiat. Et dicebat illis. Videte quid audiatis. In qua mensura mensi fueritis: remetietur vobis: et adiicietur vobis. Qui enim habet dabitur illi: et qui non habet etiam quod habet auferetur ab eo. Et dicebat. Sic est regnum dei quemadmodum si homo iaciat sementem in terram et dormiat: et exurgat nocte et die: et semen germinet et increscat dum nescit ille. Ultro enim terra fructificat primum herbam: deinde spicam: deinde plenum frumentum in spica. Et cum ex se produxerit fructus: statim mittit falcem quoniam adest messis. Et dicebat. Cui assimilabimus regnum dei? aut cui parabole comparabimus illud. Sicut granum sinapis quod cum seminatum fuerit in terra minus est omnibus seminibus que sunt in terra: et cum natum fuerit ascendit in arborem: et fit maius omnibus oleribus: et facit ramos magnos: ita ut possint sub umbra eius aves celi habitare. Et talibus multis parabolis loquebatur eis verbum prout poterant audire: sine parabola autem non loquebatur eis. Seorsum autem discipulis suis disserebat omnia.

Mat. 13. c. Luce. 8. b. — C — Mat. 5. b. Luce. 8. c. 11. e. Mat. 10. Luce. 8. c. — Mat. 7. a. Luce. 6. f. — Mat. 13. b. 25. c. Luce. 8. c. 16. d. — Mat. 13. d. Luce. 13. d. — D — Mat. 13. e.

τα. καὶ λέγει αὐτοῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὀψίας γενομένης, διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν. καὶ ἀφέντες τὸν ὄχλον παραλαμβάνουσιν αὐτὸν ὡς ἦν ἐν τῷ πλοίῳ, καὶ ἄλλα δὲ πλοιάρια ἦν μετ' αὐτοῦ. καὶ γίνεται λαῖλαψ ἀνέμου μεγάλη, τὰ δὲ κύματα ἐπέβαλεν εἰς τὸ πλοῖον, ὥστε αὐτὸ ἤδη γεμίζεσθαι, καὶ ἦν αὐτὸς ἐπὶ τῇ πρύμνῃ ἐπὶ τὸ προσκεφάλαιον καθεύδων. καὶ διεγείρουσιν αὐτὸν καὶ λέγουσιν αὐτῷ. διδάσκαλε οὐ μέλλει σοι ὅτι ἀπολλύμεθα, καὶ διεγερθείς. ἐπετίμησε τῷ ἀνέμῳ, καὶ εἶπε τῇ θαλάσσῃ. σιώπα πεφίμωσο. καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος, καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη. καὶ εἶπεν αὐτοῖς. τί δειλοί ἐστε οὕτως. πῶς οὐκ ἔχετε πίστιν. καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν, καὶ ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους. τίς ἄρα οὗτός ἐστιν ὅτι καὶ ὁ ἄνεμος καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούουσιν αὐτῷ.

Cap. 5.

Καὶ ἦλθον εἰς τὸ πέραν τῆς θαλάσσης εἰς τὴν χώραν τῶν γαδαρηνῶν. καὶ ἐξελθόντι αὐτῷ ἐκ τοῦ πλοίου, εὐθέως ἀπήντησεν αὐτῷ ἐκ τῶν μνημείων ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ, ὃς τὴν κατοίκησιν εἶχεν ἐν τοῖς μνήμασι. καὶ οὔτε ἁλύσεσιν οὐδεὶς ἠδύνατο αὐτὸν δῆσαι, διὰ τὸ αὐτὸν πολλάκις πέδαις καὶ ἁλύσεσι δεδέσθαι. καὶ διεσπάσθαι ὑπ' αὐτοῦ τὰς ἁλύσεις, καὶ τὰς πέδας συντετρῖφθαι. καὶ οὐδεὶς αὐτὸν ἴσχυε δαμάσαι. καὶ διαπαντὸς νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐν τοῖς μνήμασι καὶ ἐν τοῖς ὄρεσιν ἦν κράζων, καὶ κατακόπτων ἑαυτὸν λίθοις. ἰδὼν δὲ τὸν ἰησοῦν ἀπὸ μακρόθεν, ἔδραμεν καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ, καὶ κράξας φωνῇ μεγάλῃ εἶπε. τί ἐμοὶ καὶ σοὶ ἰησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου. ὁρκίζω σε τὸν θεόν μή με βασανίσῃς, ἔλεγε γὰρ αὐτῷ, ἔξελθε τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον ἐκ τοῦ ἀνθρώπου. καὶ ἐπηρώτα αὐτόν. τί σοι ὄνομα. καὶ ἀπεκρίθη λέγων. λεγεὼν ὄνομά μοι, ὅτι πολλοί ἐσμεν. καὶ παρεκάλει αὐτὸν πολλά, ἵνα μὴ αὐτοὺς ἀποστείλῃ ἔξω τῆς χώρας. ἦν δὲ ἐκεῖ πρὸς τῷ ὄρει ἀγέλη χοίρων μεγάλη βοσκομένη. καὶ παρεκάλεσαν αὐτὸν πάντες οἱ δαίμονες λέγοντες. πέμψον ἡμᾶς εἰς τοὺς χοίρους, ἵνα εἰς αὐτοὺς εἰσέλθωμεν. καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς εὐθέως ὁ ἰησοῦς. καὶ ἐξελθόντα τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα, εἰσῆλθον εἰς τοὺς χοίρους, καὶ ὥρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν, ἦσαν γὰρ ὡς δισχίλιοι. καὶ ἐπνίγοντο ἐν τῇ θαλάσσῃ. οἱ δὲ βόσκοντες τοὺς χοίρους ἔφυγον, καὶ ἀπήγγειλαν εἰς τὴν

Et ait illis in illa die cum sero esset factum: Transeamus contra. Et dimittentes turbam assumunt eum ita ut erat in navi: et alie naves erant cum illo. Et facta est procella magna venti: et fluctus mittebat in navim: ita ut impleretur navis. Et erat ipse in puppi super cervical dormiens: et excitant eum: et dicunt illi. Magister non ad te pertinet quia perimus. Et exurgens comminatus est vento: et dixit mari. Tace obmutesce. Et cessavit ventus: et facta est tranquillitas magna. Et ait illis. Quid timidi estis. Necdum habetis fidem. Et timuerunt timore magno: et dicebant ad alterutrum. Quis putas est iste: quia ventus et mare obediunt ei.

Cap. 5.

Et venerunt trans fretum maris in regionem gerasenorum. Et exeunti ei de navi statim occurrit de monumentis homo in spiritu immundo: qui domicilium habebat in monumentis. Et neque cathenis iam quisquam poterat eum ligare: quoniam sepe compedibus et cathenis vinctus dirupisset cathenas et compedes comminuisset: et nemo poterat eum domare. Et semper die ac nocte in monumentis et in montibus erat clamans et concidens se lapidibus. Videns autem iesum a longe cucurrit et adoravit eum: et clamans voce magna dixit. Quid mihi et tibi iesu fili dei altissimi? Adiuro te per deum ne me torqueas. Dicebat enim illi. Exi spiritus immunde ab homine isto. Et interrogabat eum. Quod tibi nomen est? Et dicit ei. Legio mihi nomen est: quia multi sumus. Et deprecabatur eum multum ne se expelleret extra regionem. Erat autem ibi circa montem grex porcorum magnus pascens in agris. Et deprecabantur eum spiritus dicentes. Mitte nos in porcos: ut in eos introeamus. Et concessit eis statim iesus. Et exeuntes spiritus immundi introierunt in porcos: et magno impetu grex precipitatus est in mare ad duo milia: et suffocati sunt in mari. Qui autem pascebant eos fugerunt: et nunciaverunt in

Luce. 9. b. Joha. 6. a. — Mat. 8. c. Luce. 8. c. — Mat. 8. c. — Mat. 8. f. Luce. 8. d. — A — Mat. 8. f. — B — Mat. 8. g. Luce. 8. e. — Mat. 8. g. Luce. 8. e.

πόλιν καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς. καὶ ἐξῆλθον ἰ-
δεῖν τί ἐστι τὸ γεγονός. καὶ ἔρχονται πρὸς
τὸν ἰησοῦν, καὶ θεωροῦσι τὸν δαιμονιζόμε-
νον καθήμενον καὶ ἱματισμένον καὶ σωφρο-
νοῦντα, τὸν ἐσχηκότα τὸν λεγεῶνα, καὶ ἐ-
φοβήθησαν. διηγήσαντο δὲ αὐτοῖς οἱ ἰδόν-
τες πῶς ἐγένετο τῷ δαιμονιζομένῳ, καὶ πε-
ρὶ τῶν χοίρων. καὶ ἤρξαντο παρακαλεῖν αὐ-
τὸν ἀπελθεῖν ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν. καὶ ἐμ-
βάντος αὐτοῦ εἰς τὸ πλοῖον, παρεκάλει αὐ-
τὸν ὁ δαιμονισθεὶς ἵνα ᾖ μετ' αὐτοῦ. ὁ δὲ
ἰησοῦς οὐκ ἀφῆκεν αὐτόν, ἀλλὰ λέγει αὐ-
τῷ. ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου πρὸς τοὺς
σούς, καὶ ἀνάγγειλον αὐτοῖς ὅσα σοι ὁ κύ-
ριος πεποίηκε, καὶ ἠλέησέ σε. καὶ ἀπῆλθε καὶ
ἤρξατο κηρύσσειν ἐν τῇ δεκαπόλει ὅσα ἐποίη-
σεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. καὶ πάντες ἐθαύμαζον.
καὶ διαπεράσαντος τοῦ ἰησοῦ ἐν τῷ πλοίῳ
πάλιν εἰς τὸ πέραν, συνήχθη ὄχλος πολὺς
ἐπ' αὐτόν, καὶ ἦν παρὰ τὴν θάλασσαν. καὶ
ἰδοὺ ἔρχεται εἷς τῶν ἀρχισυναγώγων ὀνό-
ματι ἰάειρος. καὶ ἰδὼν αὐτόν, πίπτει πρὸς
τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ παρεκάλει αὐτὸν
πολλὰ λέγων. ὅτι τὸ θυγάτριόν μου ἐσ-
χάτως ἔχει. ἵνα ἐλθὼν ἐπιθῇς αὐτῇ τὰς χεῖ-
ρας, ὅπως σωθῇ καὶ ζήσεται. καὶ ἀπῆλθε μετ'
αὐτοῦ, καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολὺς
καὶ συνέθλιβον αὐτόν. καὶ γυνή τις οὖσα
ἐν ῥύσει αἵματος ἔτη δώδεκα, καὶ πολλὰ
παθοῦσα ὑπὸ πολλῶν ἰατρῶν, καὶ δαπα-
νήσασα τὰ παρ' ἑαυτῆς πάντα καὶ μηδὲν
ὠφεληθεῖσα ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὸ χεῖρον ἐλ-
θοῦσα, ἀκούσασα περὶ τοῦ ἰησοῦ, ἐλθοῦσα
ἐν τῷ ὄχλῳ ὄπισθεν ἥψατο τοῦ ἱματίου αὐ-
τοῦ. ἔλεγε γὰρ ὅτι κἂν τῶν ἱματίων αὐτοῦ
ἅψωμαι, σωθήσομαι. καὶ εὐθέως ἐξηράνθη ἡ
πηγὴ τοῦ αἵματος αὐτῆς. καὶ ἔγνω τῷ σώ-
ματι, ὅτι ἴαται ἀπὸ τῆς μάστιγος αὐτῆς.
καὶ εὐθέως ὁ ἰησοῦς ἐπιγνοὺς ἐν ἑαυτῷ τὴν
ἐξ αὐτοῦ δύναμιν ἐξελθοῦσαν, ἐπιστραφεὶς
ἐν τῷ ὄχλῳ ἔλεγε. τίς μου ἥψατο τῶν ἱμα-
τίων. καὶ ἔλεγον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.
βλέπεις τὸν ὄχλον συνθλίβοντά σε, καὶ λέ-
γεις τίς μου ἥψατο. καὶ περιεβλέπετο ἰδεῖν
τὴν τοῦτο ποιήσασαν. ἡ δὲ γυνὴ φοβηθεῖσα
καὶ τρέμουσα εἰδυῖα ὃ γέγονεν ἐπ' αὐτῇ,
ἦλθε καὶ προσέπεσεν αὐτῷ, καὶ εἶπεν αὐτῷ
πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ. θύ-
γατερ ἡ πίστις σου σέσωκέ σε. ὕπαγε εἰς εἰ-
ρήνην, καὶ ἴσθι ὑγιὴς ἀπὸ τῆς μάστιγός σου.
ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἔρχονται ἀπὸ τοῦ
ἀρχισυναγώγου λέγοντες, ὅτι ἡ θυγάτηρ
σου ἀπέθανε. τί ἔτι σκύλλεις τὸν διδάσκα-

ciuitatē et in agros. Et egressi sūt vide-
re quid esset facti: et venerunt ad
iesum et vidēt illū qui a demonio vexa-
batur sedentem vestitum et sane mentis:
et timuerunt.
Et narrauerunt illis qui viderant
qualiter factū eēt ei q̄ demoniū habue-
de porcis. Et rogare cepe͞rt eū [rat: et
vt discederet de finib9 eoꝝ. Cumq́ʒ ascē-
deret nauim: cepit illum deprecari
q̄ a demonio vexat9 fuerat vt eēt cum
non admisit eum: sed ait illi. [illo: et
Uade in domum tuam ad
tuos: et annuncia illis quanta tibi dn̄s
fecerit: et misertus sit tui. Et abijt et
cepit predicare in decapoli: quanta
sibi fecisset iesus: et omnes mirabant̄.
Et cum ascendisset iesus in nauim
rursus transfretū: conuenit turba multa
ad eum: et erat circa mare. Et
venit quidam de archisynagogis nomine
iayrus: et videns eum procidit ad
pedes eius: et deprecabatur eum
multū dicens: qm̄ filia mea in extremis
est. Ueni impone manū tuam sup eam:
vt salua sit et viuat. Et abijt cum
illo et sequebatur eum turba multa:
et comprimebant eū. Et mulier q̄ erat
i pfluuio sanguinis ānis duodecī: et fue-
rat multa ppessa a cōpluribus medicis et
omnia sua: nec quicq̄ʒ [erogauerat
pfecerat: sed magis deterius hēbat: cuʒ
audisset de iesu venit
in turba retro: et tetigit vestimentū ei9.
Dicebat enim quia si vel vestimētū ei9
tetigero: salua ero. Et cōfestī siccat9 ē
fons sanguinis eius: et sensit corpore
quia sanata esset a plaga.
Et statim iesus in semetipo cognoscēs
virtutem que exierat de illo: conuersus
ad turbā aiebat. Quis tetigit vestimēta
mea. Et dicebāt ei discipuli sui.
Uides turbā cōprimentem te: et dicis
quis me tetigit? Et circumspiciebat vi-
dere eam q̄ hoc fecerat. Mulier vero ti-
mēs et tremēs sciens quod factū eēt in se:
venit et procidit añ eum et dixit ei
oēʒ veritatem. Ille aūt dixit ei. Filia
fides tua te saluam fecit: vade in pace:
et esto sana a plaga tua.
Adhuc eo loquente veniūt nuncij ad
archisynagogū dicētes: qr filia [ingrēʒ?
tua modo mortua ē. Quid vltra vexas

Luce. 8. c.

C

Mat. 9. d.
Luce. 8. f.
Johan. 4. g

Mat. 9. d
Luce. 8. f.

Mat. 9. c
Luce. 7. g.
7. 18. g

D

λον. ὁ δὲ ἰησοῦς εὐθέως ἀκούσας τὸν λό-
γον λαλούμενον, λέγει τῷ ἀρχισυναγώ-
γῳ. μὴ φοβοῦ, μόνον πίστευε. καὶ οὐκ ἀφῆ-
κεν οὐδένα αὐτῷ συνακολουθῆσαι, εἰ μὴ πέ-
τρον καὶ ἰάκωβον καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν
ἰακώβου. καὶ ἔρχεται εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀρ-
χισυναγώγου. καὶ θεωρεῖ θόρυβον, κλαίον-
τας καὶ ἀλαλάζοντας πολλά, καὶ εἰσελθὼν
λέγει αὐτοῖς. τί θορυβεῖσθε καὶ κλαίετε. τὸ
παιδίον οὐκ ἀπέθανεν ἀλλὰ καθεύδει. καὶ
κατεγέλων αὐτοῦ. ὁ δὲ ἐκβαλὼν πάντας,
παραλαμβάνει τὸν πατέρα τοῦ παιδίου
καὶ τὴν μητέρα, καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, καὶ εἰσ-
πορεύεται ὅπου ἦν τὸ παιδίον ἀνακείμε-
νον, καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς τοῦ παιδίου,
λέγει αὐτῇ. ταλιθά, κοῦμι. ὅ ἐστι μεθερμη-
νευόμενον τὸ κοράσιον σοὶ λέγω ἔγειραι.
καὶ εὐθέως ἀνέστη τὸ κοράσιον καὶ περιεπά-
τει. ἦν γὰρ ἐτῶν δώδεκα. καὶ ἐξέστησαν ἐκ-
στάσει μεγάλῃ. καὶ διεστείλατο αὐτοῖς πο-
λλὰ ἵνα μηδεὶς γνῷ τοῦτο, καὶ εἶπε δοθῆ-
ναι αὐτῇ φαγεῖν. Cap. 6.

Καὶ ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν καὶ ἦλθεν εἰς τὴν πα-
τρίδα αὐτοῦ. καὶ ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. καὶ γενομένου σαββά-
του, ἤρξατο ἐν τῇ συναγωγῇ διδάσκειν. καὶ
πολλοὶ ἀκούοντες ἐξεπλήσσοντο λέγον-
τες. πόθεν τούτῳ ταῦτα, καὶ τίς ἡ σοφία ἡ
δοθεῖσα αὐτῷ, καὶ δυνάμεις τοιαῦται διὰ
τῶν χειρῶν αὐτοῦ γίνονται. οὐχ οὗτός ἐσ-
τιν ὁ τέκτων, ὁ υἱὸς μαρίας, ἀδελφὸς δὲ ἰα-
κώβου καὶ ἰωσῆ καὶ ἰούδα καὶ σίμωνος, καὶ
οὐκ εἰσὶν αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ ὧδε πρὸς ἡ-
μᾶς, καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ. ἔλεγε δὲ
αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ὅτι οὐκ ἔστι προφήτης ἄ-
τιμος, εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ. καὶ ἐν τοῖς
συγγενέσι. καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. καὶ οὐκ
ἠδύνατο ἐκεῖ οὐδεμίαν δύναμιν ποιῆσαι,
εἰ μὴ ὀλίγοις ἀρρώστοις ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας,
ἐθεράπευσε. καὶ ἐθαύμαζε διὰ τὴν ἀπιστίαν
αὐτῶν. καὶ περιῆγε τὰς κώμας κύκλῳ δι-
δάσκων, καὶ προσκαλεῖται τοὺς δώδεκα. καὶ
ἤρξατο αὐτοὺς ἀποστέλλειν δύο δύο. καὶ
ἐδίδου αὐτοῖς ἐξουσίαν τῶν πνευμάτων
τῶν ἀκαθάρτων. καὶ παρήγγειλεν αὐτοῖς ἵ-
να μηδὲν αἴρωσιν εἰς ὁδὸν εἰ μὴ ῥάβδον μό-
νον, μὴ πήραν, μὴ ἄρτον, μὴ εἰς τὴν ζώνην
χαλκόν, ἀλλ' ὑποδεδεμένους σανδάλια.
καὶ μὴ ἐνδύσησθε δύο χιτῶνας. καὶ ἔλεγεν
αὐτοῖς. ὅπου ἐὰν εἰσέλθητε εἰς οἰκίαν, ἐκεῖ
μένετε ἕως ἂν ἐξέλθητε ἐκεῖθεν. καὶ ὅσοι ἐὰν
μὴ δέξωνται ὑμᾶς, μηδὲ ἀκούσωσιν ὑ-
μῶν, ἐκπορευόμενοι ἐκεῖθεν, ἐκτινάξατε τὸν

Jesus autem audito verbo
quod dicebatur: ait archisynagogo.
Noli timere: tm̄modo crede. Et nō ad
misit quemq̄ʒ se sequi: nisi petrum
et iacobum et iohannem fratrem
iacobi. Et veniunt in domū archisyna-
gogi. Et vidit tumultum et flentes
et eiulantes multum: et ingressus
ait illis. Quid turbamini et ploratis?
Puella nō est mortua sʒ dormit. Et
irridebant eum. Ipse vero eiectis oib9
assumit patrem
et matrem puelle: et q̄ secū erāt: et in-
grediuntur vbi puella erat iacens:
et tenens manum puelle
ait illi. Thabita cumi: quod ē iterpre-
tatum puella tibi dico surge.
Et cōfestiʒ surrexit puella et ambulabat.
Erat aūt annoꝝ duodecī. Et obstupue-
magno. Et p̄cepit illis ve [rūt stupore
hementer vt nemo id sciret: et iussit da-
re illi manducare. Cap. 6.

Et egressus inde abijt in patriam
suam: et sequebantur eum
discipuli sui. Et facto sabbato
cepit in synagoga docere: et [dicētes.
multi audiētes āmirabant̄ i doctrina eius
Unde huic hec omnia? Et que ē sapia
q̄ data est illi: et virtutes tales que p
manus eius efficiuntur. Nonne hic est
faber filius marie: frater iacobi
et ioseph et iude et simonis?
Nōne et sorores eius hic nobiscum sunt
Et scandalizabātur in illo. Et dicebat
illis iesus quia nō est ppheta sine hono-
re nisi in patria sua et in
cognatione sua et in domo sua. Et nō
poterat ibi virtutem vllam facere
nisi paucos infirmos impositis manib9
curauit: et mirabat̄ ppter incredulitateʒ
eoꝝ: et circuibat castella in circuitu do-
cens. Et vocauit duodecim et
cepit eos mittere binos: et
dabat illis potestatem spirituum
immundorum. Et precepit eis ne
quid tollerent in via nisi virgam tantū:
non peram non panē neq̄ʒ in zona
es: sed calciatos sandalijs: [bat
et ne induerent duab9 tunicis. Et dice-
eis. Quocūq̄ʒ introieritis in domū: illic
manete donec exeatis inde: et quicūq̄ʒ
non receperint vos neq̄ʒ audierint:
exeuntes inde excutite

Mat. 9. e.

Mat. 9. e.

Mat. 9. f.

A

Mat. 13. g.
Luce. 4. c.
Johā. 4. f.

Mat. 13. g.
Johan. 6. c

Mat. 13. g.
Luce. 4. d.
Johā. 4. f.

Mat. 10. a.
Luce. 9. a.

B

Eph. 6. c.
Mat. 10. b
Luce. 10. b

Mat. 10. c
Luce. 9. a.

χουν τον υποκάτω των ποδών υμών εις μαρτύριον αυτοίς. αμήν λέγω υμίν ανεκτότερον έσται σοδόμοις η γομόρροις εν ημέρα κρίσεως η τη πόλει εκείνη. και εξελθόντες εκήρυσσον ίνα μετανοήσωσι, και δαιμόνια πολλά εξέβαλον. και ήλειφον ελαίω πολλούς αρρώστους, και εθεράπευον. και ήκουσεν ο βασιλεύς ηρώδης, φανερόν γαρ εγένετο το όνομα αυτού και έλεγεν, ότι ιωάννης ο βαπτίζων εκ νεκρών ηγέρθη. και διά τούτο ενεργούσιν αι δυνάμεις εν αυτώ. άλλοι έλεγον ότι ηλίας εστίν. άλλοι δε έλεγον ότι προφήτης εστίν ως εις των προφητών. ακούσας δε ηρώδης είπεν. ότι ον εγώ απεκεφάλισα ιωάννην ούτος εστίν, αυτός ηγέρθη εκ νεκρών. αυτός γαρ ο ηρώδης αποστείλας εκράτησε τον ιωάννην, και έδησεν αυτόν εν φυλακή, διά ηρωδιάδα την γυναίκα φιλίππου του αδελφού αυτού. ότι αυτήν εγάμησεν. έλεγε γαρ ο ιωάννης τω ηρώδη. ότι ουκ έξεστι σοι έχειν την γυναίκα του αδελφού σου. η δε ηρωδιάς ενείχεν αυτώ, και ήθελεν αυτόν αποκτείναι και ουκ ηδύνατο, ο γαρ ηρώδης εφοβείτο τον ιωάννην, ειδώς αυτόν άνδρα δίκαιον και άγιον, και συνετήρει αυτόν, και ακούσας αυτού πολλά εποίει, και ηδέως αυτού ήκουε. και γενομένης ημέρας ευκαίρου ότε ηρώδης τοις γενεσίοις αυτού δείπνον εποίει τοις μεγιστάσιν αυτού και τοις χιλιάρχοις, και τοις πρώτοις της γαλιλαίας. και εισελθούσης της θυγατρός αυτής της ηρωδιάδος και ορχησαμένης, και αρεσάσης τω ηρώδη και τοις συνανακειμένοις, είπεν ο βασιλεύς τω κορασίω, αίτησον με ο εάν θέλης και δώσω σοι. και ώμοσεν αυτή, ότι ο εάν αιτήσης, δώσω σοι. έως ημίσους της βασιλείας μου. η δε εξελθούσα, είπε τη μητρί αυτής. τι αιτήσομαι. η δε είπε την κεφαλήν ιωάννου του βαπτιστού. και εισελθούσα ευθέως μετά σπουδής προς τον βασιλέα, ητήσατο λέγουσα. θέλω ίνα μοι δως εξαυτής επί πίνακι την κεφαλήν ιωάννου του βαπτιστού. και περίλυπος γενόμενος ο βασιλεύς διά τους όρκους και τους συνανακειμένους ουκ ηθέλησεν αυτήν αθετήσαι. και ευθέως αποστείλας ο βασιλεύς σπεκουλάτωρα, επέταξεν ενεχθήναι την κεφαλήν αυτού. ο δε απελθών απεκεφάλισεν αυτόν εν τη φυλακή. και ήνεγκε την κεφαλήν αυτού επί πίνακι, και έδωκεν αυτήν τω κορασίω, και το κοράσιον έδωκεν αυτήν τη μητρί αυτής. και ακούσαντες οι μαθηταί αυτού, ήλθον και ήραν

pulverem de pedibus vestris in testimonium illis. Et exeuntes predicabant ut pniam agerēt: r demõia multa eijciebāt. Et ungebāt oleo mltos egros et sanabantur. Et audivit rex herodes: manifestū enim factū est nomen ei9 et dicebat. Quia iohannes baptista resurrexit a mortuis: r ppea virtutes operantur in illo. Alij autem dicebant quia helias est alij vo dicebāt q2 ppheta ē: q̃si vn9 ex pphet. Quo audito herodes: ait. Quem ego decollavi iohannem hic a mortuis resurrexit. Ipse enī herodes misit ac tenuit iohannem: et vinxit eū in carcerē pp herodiadem uxorem philippi fratris sui: quia duxerat eam. Dicebat enim iohannes herodi. Non licet tibi habere uxorem fratris tui. Herodias aūt insidiabatur illi: et volebat occidere eum nec poterat. Herodes aūt metuebat iohānē sciens eum virum iustum et sanctum: et custodiebat eum: r audito eo multa faciebat: r libenter eū audiebat. Et cuz dies opportun9 accidisset: herodes natalis sui cenam fecit principibus et tribunis et primis galilee. Cumq3 introisset filia ipsius herodiadis et saltasset et placuisset herodi: simulq3 recumbentibus: rex ait puelle. Pete a me quod vis: r dabo tibi. Et iuravit illi: q2 quicq̃d petieris dabo tibi licet dimidium regni mei. Que cū exisset dixit matri sue. Quid petam? At illa dixit. Caput iohānis baptiste. Cumq3 introisset statim cum festinatione ad regem petiuit dicens. Volo ut protinus des mihi in disco caput iohannis baptiste. Et contristatus est rex propter iusiurādū r pp siml discūbentes noluit eam contristare: sed misso spiculatore precepit afferri caput eius in disco: et decollavit eum in carcere. Et attulit caput eius in disco: et dedit illud puelle: r puella dedit matri sue. Quo audito discipuli eius venerunt et tulerunt

Jaco. 5.c. Mat. 14.a. Luce. 9.a. Mat. 14.a Luce. 9.b. C Mat. 14.a Luce. 3.d. Mat. 14.a 2. Re. 19.g Hester. 5.b D Mat. 14.c.

το πτώμα αυτού, και έθηκαν αυτό εν μνημείω. και συνάγονται οι απόστολοι προς τον ιησούν, και απήγγειλαν αυτώ πάντα, και όσα εποίησαν και όσα εδίδαξαν, και είπεν αυτοίς. δεύτε υμείς αυτοί κατ ιδίαν εις έρημον τόπον, και αναπαύεσθε ολίγον. ήσαν γαρ οι ερχόμενοι και οι υπάγοντες πολλοί, και ουδέ φαγείν ευκαίρουν, και απήλθον εις έρημον τόπον τω πλοίω κατ ιδίαν, και είδον αυτούς υπάγοντας, και επέγνωσαν αυτόν πολλοί. και πεζή από πασών των πόλεων συνέδραμον εκεί. και προήλθον αυτούς, και ήλθον προς αυτόν. και εξελθών είδεν ο ιησούς πολύν όχλον και εσπλαγχνίσθη επ αυτοίς. ότι ήσαν ως πρόβατα μη έχοντα ποιμένα, και ήρξατο διδάσκειν αυτούς πολλά. και ήδη ώρας πολλής γενομένης προσελθόντες αυτώ οι μαθηταί αυτού λέγουσιν. ότι έρημος εστίν ο τόπος, και ήδη ώρα πολλή. απόλυσον αυτούς ίνα απελθόντες εις τους κύκλω αγρούς και κώμας, αγοράσωσιν εαυτοίς άρτους. τι γαρ φάγωσιν ουκ έχουσιν. ο δε αποκριθείς είπεν αυτοίς. δότε αυτοίς υμείς φαγείν. και λέγουσιν αυτώ. απελθόντες αγοράσωμεν δηναρίων διακοσίων άρτους, και δώμεν αυτοίς φαγείν. ο δε λέγει αυτοίς. πόσους άρτους έχετε. υπάγετε και ίδετε. και γνόντες λέγουσι. πέντε και δύο ιχθύας. και επέταξεν αυτοίς ανακλίναι πάντας συμπόσια συμπόσια επί τω χλωρώ χόρτω. και ανέπεσον πρασιαί πρασιαί, ανά εκατόν και ανά πεντήκοντα. και λαβών τους πέντε άρτους και τους δύο ιχθύας, αναβλέψας εις τον ουρανόν, ευλόγησε, και κατέκλασε τους άρτους και εδίδου τοις μαθηταίς αυτού ίνα παραθώσιν αυτοίς, και τους δύο ιχθύας εμέρισε πάσι. και έφαγον πάντες και εχορτάσθησαν, και ήραν κλασμάτων δώδεκα κοφίνους πλήρεις, και από των ιχθύων. και ήσαν οι φαγόντες τους άρτους πεντακισχίλιοι άνδρες. και ευθέως ηνάγκασε τους μαθητάς αυτού εμβήναι εις το πλοίον, και προάγειν εις το πέραν προς βηθσαϊδάν, έως αυτός απολύση τον όχλον. και αποταξάμενος αυτοίς, απήλθεν εις το όρος προσεύξασθαι. και οψίας γενομένης, ην το πλοίον εν μέσω της θαλάσσης. και αυτός μόνος επί της γης. και είδεν αυτούς βασανιζομένους εν τω ελαύνειν. ην γαρ ο άνεμος εναντίος αυτοίς. και περί τετάρτην φυλακήν της νυκτός, έρχεται προς αυτούς περιπατών επί της θαλάσσης. και ήθελε παρελθείν αυτούς. οι δε

corpus ei9 et posuerunt illud in monumento. Et convenientes apostoli ad iesum: renunciaverunt ei omnia que egerant et docuerant. Et ait illis. Venite seorsum in desertū locū: r requiescite pusillū. Erāt enim qui veniebant et redibant multi. Et nec spaciū mãducãdi hēbāt. Et ascēdētes in navim abierūt i desertū locū seorsū. Et viderunt eos abeūtes: r cognoverunt multi: et pedestres de omnibus civitatib9 cucurrerūt illuc r pvenerūt eos. Et exiens vidit turbā multā iesus r misertus est sup eos: quia erant sicut oves non habentes pastorez: r cepit illos docere multa. Et cum iam hora multa fieret accesserūt discipuli eius dicentes. Desertus est locus hic et iam hora preterijt. Dimitte illos: ut eūtes in proximas villas et vicos emant sibi cibos quos manducent. Et respondens ait illis. Date illis manducare. Et dixerūt ei. Euntes emamus ducentis denarijs panes r dabimus ill' manducare et dicit eis. Quot panes habetis? Ite r videte. Et cū cognovissēt dicūt: quinq3 et duos pisces. Et precepit illis ut accūbere facerent oēs scdm contubernia sup viride fenū. Et discubuerūt in partes per centenos et quinquagenos. Et acceptis quinq3 panib9 et duobus piscibus: intuens in celum benedixit et fregit panes et dedit discipulis suis ut ponerent an eos: r duos pisces divisit omnib9. Et mãducaverūt oēs: r saturati sūt. Et sustulerūt reliquias fragmētorū duodeci cophinos plenos: r d piscib9. Erāt aūt q mãducaverūt quinq3 milia virorum. Et statim coegit discipulos suos ascendere navim ut precederent eū trās fretū ad bethsaidaz: dū ipse dimitteret populum. Et cum dimisisset eos abijt in montem orare. Et cum sero esset: erat navis in medio mari r ipse solus in terra: r vidēs eos laborantes in remigando: erat enim ventus contrarius eis. Et circa quartam vigiliaz noctis venit ad eos ambulans supra mare: r volebat preterire eos. At illi ut

E Mat. 9.g. r 15 f. J.8.a. Mat. 14.c. Luce. 9.b. Mat. 14.d Luce. 9.b. Joh. 6.a. F mat. 15.g. Luce. 9.b. Johan. 6.b. Mat. 14.c. Luce. 6.b. Joh. 6.b. mat. 14.c. G

ἰδόντες αὐτὸν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης, ἔδοξαν φάντασμα εἶναι καὶ ἀνέκραξαν. πάντες γὰρ αὐτὸν εἶδον καὶ ἐταράχθησαν. καὶ εὐθέως ἐλάλησε μετ᾽ αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς. θαρσεῖτε, ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε. καὶ ἀνέβη πρὸς αὐτοὺς εἰς τὸ πλοῖον. καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος. καὶ λίαν ἐκ περισσοῦ ἐν ἑαυτοῖς ἐξίσταντο καὶ ἐθαύμαζον, οὐ γὰρ συνῆκαν ἐπὶ τοῖς ἄρτοις. ἦν γὰρ ἡ καρδία αὐτῶν πεπωρωμένη. καὶ διαπεράσαντες, ἦλθον ἐπὶ τὴν γῆν γεννησαρέτ, καὶ προσωρμίσθησαν. καὶ ἐξελθόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ πλοίου, εὐθέως ἐπιγνόντες αὐτόν, περιδραμόντες ὅλην τὴν περίχωρον ἐκείνην, ἤρξαντο ἐπὶ τοῖς κραββάτοις τοὺς κακῶς ἔχοντας περιφέρειν ὅπου ἤκουον ὅτι ἐκεῖ ἐστί. καὶ ὅπου ἂν εἰσεπορεύετο εἰς κώμας ἢ πόλεις ἢ ἀγρούς, ἐν ταῖς ἀγοραῖς ἐτίθουν τοὺς ἀσθενοῦντας. καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα κἂν τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ ἅψωνται. καὶ ὅσοι ἂν ἥπτοντο αὐτοῦ, ἐσώζοντο.

Cap. 7.

Καὶ συνάγονται πρὸς αὐτὸν οἱ φαρισαῖοι, καὶ τινὲς τῶν γραμματέων ἐλθόντες ἀπὸ ἱεροσολύμων. καὶ ἰδόντες τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ κοιναῖς χερσί, τουτέστιν ἀνίπτοις ἐσθίοντας ἄρτους, ἐμέμψαντο. οἱ γὰρ φαρισαῖοι καὶ πάντες οἱ ἰουδαῖοι ἐὰν μὴ πυγμῇ νίψωνται τὰς χεῖρας, οὐκ ἐσθίουσι κρατοῦντες τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων. καὶ ἀπὸ ἀγορᾶς ἐὰν μὴ βαπτίσωνται, οὐκ ἐσθίουσι. καὶ ἄλλα πολλά ἐστιν ἃ παρέλαβον κρατεῖν. βαπτισμοὺς ποτηρίων καὶ ξεστῶν καὶ χαλκίων καὶ κλινῶν. ἔπειτα ἐπερωτῶσιν αὐτὸν οἱ φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς. διατί οἱ μαθηταί σου οὐ περιπατοῦσι κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων. ἀλλ᾽ ἀνίπτοις χερσὶν ἐσθίουσι τὸν ἄρτον. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς. ὅτι καλῶς προεφήτευσεν ἰσαΐας περὶ ὑμῶν τῶν ὑποκριτῶν, ὡς γέγραπται. οὗτος ὁ λαὸς τοῖς χείλεσί με τιμᾷ, ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ᾽ ἐμοῦ. μάτην δὲ σέβονταί με διδάσκοντες διδασκαλίας ἐντάλματα ἀνθρώπων. ἀφέντες γὰρ τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ κρατεῖτε τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, βαπτισμοὺς ξεστῶν καὶ ποτηρίων, καὶ ἄλλα παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς. καλῶς ἀθετεῖτε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ, ἵνα τὴν παράδοσιν ὑμῶν τηρήσητε. μωσῆς γὰρ εἶπε. τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου. καὶ ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα, θανάτῳ τελευτάτω. ὑμεῖς δὲ λέ-

viderũt eum ambulantem supra mare putauerũt fantasma esse ⁊ exclamauerũt. Omnes enĩ viderũt eum ⁊ turbati sũt. Et statim locutus est cum eis: ⁊ dixit eis. Cõfidite. Ego suꝫ: nolite timere. Et ascendit ad illos in nauim: ⁊ cessauit ventus. Et plus magis intra se stupebant: non enĩ intellexerũt de panibꝰ. Erat enĩ cor eorum obcecatũ. Et cum trãsfretassent venerũt in terrã genesareth: ⁊ applicuerunt. Cũque egressi essent de naui continuo cognouerunt eum: ⁊ percurrentes vniuersam regionẽ illã ceperunt in grabatis eos qui se male habebant circumferre vbi audiebant eum esse. Et quocũque introibat in vicos vel in villas aut ciuitates: in plateis ponebant infirmos: et deprecabantur eum vt vel fimbriam vestimenti eius tangerẽt: ⁊ quotquot tãgebãt eum salui fiebant.

Mat. 14. g.
Luce. 8. c.
Mat. 14. g.

Cap. 7.

A

Et conuenerunt ad eum pharisei et quidam de scribis venientes ab hierosolymis. Et cũ vidissẽt quosdã ex discipulis eiꝰ cõibꝰ manibꝰ id ẽ nõ lotis manducare panes vituperauerũt. Pharisei enim et omnes iudei nisi crebro lauerint manꝰ non manducant: tenentes traditionem seniorum ⁊ a foro venientes nisi baptizentur nõ comedũt: ⁊ alia multa sũt q̃ tradita seruare: baptismata calicũ ⁊ ⌊ sunt illis vrceorũ et eramentorũ et lectorũ. Et interrogabant eum pharisei et scribe. Quare discipuli tui non ambulant iuxta traditionem seniorum sed cõibꝰ manibꝰ manducant panem? At ille respondens dixit eis. Bene prophetauit esaias de vobis hypocritis: sicut scriptum est. Populus hic labijs me honorat: cor autẽ eorum lõge est a me. In vanuꝫ autem me colunt: docentes doctrinas ⁊ precepta hominũ. Relinquentes enim mandatum dei tenẽtis traditiones hominũ baptismata vrceorum et calicum: et alia similia his facitis multa. Et dicebat illis. Bene irritum fecistis preceptum dei: vt traditionem vestram seruetis. Moyses enĩ dicit. Honora prẽꝫ tuũ et matrem tuaꝫ: ⁊ qui maledixerit patri vel mr̃i morte moriatur. Uos autẽꝫ dicitis.

Mat. 15. a.
Esaie. 29. d.
Mat. 15. b.

B

Actu. 5. c.
Exo. 20. b.
Deut. 5. b.
Exo. 21. b.
Leui. 20. b.

γετε. ἐὰν εἴπῃ ἄνθρωπος τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρί κορβᾶν, ὅ ἐστι δῶρον, ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς, καὶ οὐκέτι ἀφίετε αὐτὸν οὐδὲν ποιῆσαι τῷ πατρὶ αὐτοῦ ἢ τῇ μητρὶ αὐτοῦ, ἀκυροῦντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ τῇ παραδόσει ὑμῶν ᾗ παρεδώκατε. καὶ παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε. καὶ προσκαλεσάμενος πάντα τὸν ὄχλον, ἔλεγεν αὐτοῖς. ἀκούετέ μου πάντες καὶ συνίετε. οὐδέν ἐστιν ἔξωθεν τοῦ ἀνθρώπου εἰσπορευόμενον εἰς αὐτὸν ὃ δύναται αὐτὸν κοινῶσαι, ἀλλὰ τὰ ἐκπορευόμενα ἀπ᾽ αὐτοῦ, ἐκεῖνά ἐστι τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον. εἴ τις ἔχει ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω. καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς οἶκον ἀπὸ τοῦ ὄχλου, ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ τῆς παραβολῆς. καὶ λέγει αὐτοῖς. οὕτως καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε, οὐ νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ ἔξωθεν εἰσπορευόμενον εἰς τὸν ἄνθρωπον, οὐ δύναται αὐτὸν κοινῶσαι, ὅτι οὐκ εἰσπορεύεται αὐτοῦ εἰς τὴν καρδίαν, ἀλλ᾽ εἰς τὴν κοιλίαν, καὶ εἰς τὸν ἀφεδρῶνα ἐκπορεύεται καθαρίζον πάντα τὰ βρώματα. ἔλεγε δὲ, ὅτι τὸ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἐκπορευόμενον, ἐκεῖνο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. ἔσωθεν γὰρ ἐκ τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων οἱ διαλογισμοὶ οἱ κακοὶ ἐκπορεύονται, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, φόνοι, κλοπαί, πλεονεξίαι, πονηρίαι, δόλος, ἀσέλγειαι, ὀφθαλμὸς πονηρός, βλασφημία, ὑπερηφανία, ἀφροσύνη. πάντα ταῦτα τὰ πονηρὰ ἔσωθεν ἐκπορεύεται καὶ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. καὶ ἐκεῖθεν ἀναστάς, ἀπῆλθεν εἰς τὰ μεθόρια τύρου καὶ σιδῶνος, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν, οὐδένα ἤθελε γνῶναι, καὶ οὐκ ἠδυνήθη λαθεῖν. ἀκούσασα γὰρ γυνὴ περὶ αὐτοῦ ἧς εἶχε τὸ θυγάτριον πνεῦμα ἀκάθαρτον, ἐλθοῦσα προσέπεσε πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ, ἦν δὲ ἡ γυνὴ ἑλληνίς, σύρα φοινίκισσα τῷ γένει, καὶ ἠρώτα αὐτὸν ἵνα τὸ δαιμόνιον ἐκβάλῃ ἐκ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ. ἄφες πρῶτον χορτασθῆναι τὰ τέκνα. οὐ γὰρ καλόν ἐστι λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις. ἡ δὲ ἀπεκρίθη καὶ λέγει αὐτῷ. ναί κύριε. καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ὑποκάτω τῆς τραπέζης ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν παιδίων. καὶ εἶπεν αὐτῇ. διὰ τοῦτον τὸν λόγον ὕπαγε, ἐξελήλυθε τὸ δαιμόνιον ἐκ τῆς θυγατρός σου. καὶ ἀπελθοῦσα εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς, εὗρε τὸ δαιμόνιον ἐξεληλυθός, καὶ τὴν θυγατέρα βεβλημένην ἐπὶ τῆς κλίνης. καὶ πάλιν ἐξελθὼν ἐκ τῶν ὁρίων τύρου καὶ σιδῶνος, ἦλθε πρὸς τὴν θάλασσαν τῆς γαλιλαίας, ἀνὰ μέσον τῶν

Si dixerit homo patri aut matri corban qđ ẽ donũ qđcũque ex me tibi profuerit: ⁊ vltra nõ dimittitis eũ q̃cq̃ facere patri suo aut matri: rescindentes verbum dei per traditioneꝫ vestram quam tradidistis. Et similia huiusmõi multa facitis. Et aduocãs iterum turbas dicebat illis. Audite me omnes et intelligite. Nihil est extra hominem introiens in eum quod possit eum coinquinare: sꝫ que de homine procedunt illa sunt q̃ coinquinãt hoiem. Si quis hꝫ aures audiẽdi audiat. Et cũ itroisset i domuꝫ a turba: interrogabant eum discipuli eius parabolam. Et ait illis. Sic et vos iprudentes estis? Nõ intelligitis qꝛ oĩe extrinsecus introiens in hoiem non potest eum coinquinare quia non intrat in cor eiꝰ: sed in ventrẽ vadit ⁊ in secessuꝫ exit purgans omnes escas? Dicebat autem: qm̃ q̃ de hoie exeunt illa coinquinãt hominem. Ab intus enim de corde hominum male cogitationes procedũt: ⌐ auaricie: adulteria: fornicatões: homicidia: furta nequitie: dolus: impudicicie: oculus malus: blasphemia: superbia ⁊ stultitia. Omnia hec mala ab intus procedunt et coinquinant hominem. Et inde surgens abijt in fines tyri et sidonis: ⁊ ingressus domum neminem voluit scire: et non potuit latere. Mulier enĩꝫ statĩ vt audiuit de eo cuiꝰ filia hẽbat spirituꝫ immũdũ: intrauit ⁊ procidit ad pedes eius. Erat enim mulier gentilis syrophenissa genere. Et rogabat eum vt demonium eijceret de filia eius. Qui dixit illi. Sine prius saturari filios. Non est enim bonum sumere panem filiorũ ⁊ mittere canibꝰ. At illa rñdit ⁊ dixit illi. Utique domine. Nam ⁊ catelli comedunt sub mensa de micis puerorum. Et ait illi. Propter hunc sermonem vade: exijt demonium a filia tua. Et cum abijsset domum: inuenit puellam iacentem ⌐ exiens de supra lectũ ⁊ demoniũ exijsse. Et iterũ finibus tyri venit per sidonem ad mare galilee: inter medios

Mat. 15. c.

C

Heb. 5. d.
Mat. 15. b.
Mat. 15. d.
Mat. 15. e.

D

ὁρίων Δεκαπόλεως. καὶ φέρουσιν αὐτῷ κωφὸν μογγιλάλον, καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν, ἵνα ἐπιθῇ αὐτῷ τὴν χεῖρα. καὶ ἐπιλαβόμενος αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ὄχλου κατ' ἰδίαν, ἔβαλε τοὺς δακτύλους αὐτοῦ εἰς τὰ ὦτα αὐτοῦ. καὶ πτύσας, ἥψατο τῆς γλώσσης αὐτοῦ. καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, ἐστέναξε, καὶ λέγει αὐτῷ, ἐφφαθά, ὅ ἐστι διανοίχθητι. καὶ εὐθέως διηνοίχθησαν αὐτοῦ αἱ ἀκοαί· καὶ ἐλύθη ὁ δεσμὸς τῆς γλώσσης αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει ὀρθῶς. καὶ διεστείλατο αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν. ὅσον δὲ αὐτὸς αὐτοῖς διεστέλλετο, μᾶλλον περισσότερον ἐκήρυσσον, καὶ ὑπερπερισσῶς ἐξεπλήσσοντο λέγοντες. καλῶς πάντα πεποίηκε, καὶ τοὺς κωφοὺς ποιεῖ ἀκούειν, καὶ τοὺς ἀλάλους λαλεῖν.

Cap. 8.

Ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις παμπόλλου ὄχλου ὄντος, καὶ μὴ ἐχόντων τί φάγωσι, προσκαλεσάμενος ὁ Ἰησοῦς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ λέγει αὐτοῖς. σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέρας τρεῖς προσμένουσί μοι, καὶ οὐκ ἔχουσι τί φάγωσι. καὶ ἐὰν ἀπολύσω αὐτοὺς νήστεις εἰς οἶκον αὐτῶν, ἐκλυθήσονται ἐν τῇ ὁδῷ· τινὲς γὰρ αὐτῶν μακρόθεν ἥκασι. καὶ ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. πόθεν τούτους δυνήσεταί τις ὧδε χορτάσαι ἄρτων ἐπ' ἐρημίας. καὶ ἐπηρώτα αὐτούς· πόσους ἔχετε ἄρτους; οἱ δὲ εἶπον ἑπτά. καὶ παρήγγειλε τῷ ὄχλῳ ἀναπεσεῖν ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους, εὐχαριστήσας ἔκλασε καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα παραθῶσι. καὶ παρέθηκαν τῷ ὄχλῳ. καὶ εἶχον ἰχθύδια ὀλίγα· καὶ εὐλογήσας εἶπε παραθεῖναι καὶ αὐτά. ἔφαγον δὲ καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦραν περισσεύματα κλασμάτων ἑπτὰ σπυρίδας. ἦσαν δὲ οἱ φαγόντες ὡς τετρακισχίλιοι, καὶ ἀπέλυσεν αὐτούς. καὶ εὐθέως ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἦλθεν εἰς τὰ μέρη Δαλμανουθά, καὶ ἐξῆλθον οἱ Φαρισαῖοι καὶ ἤρξαντο συζητεῖν αὐτῷ ζητοῦντες παρ' αὐτοῦ σημεῖον ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ πειράζοντες αὐτόν. καὶ ἀναστενάξας τῷ πνεύματι αὐτοῦ λέγει. τί ἡ γενεὰ αὕτη σημεῖον ἐπιζητεῖ. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰ δοθήσεται τῇ γενεᾷ ταύτῃ σημεῖον. καὶ ἀφεὶς αὐτοὺς ἐμβὰς πάλιν εἰς πλοῖον ἀπῆλθεν εἰς τὸ πέραν. καὶ ἐπελάθοντο λαβεῖν ἄρτους. καὶ εἰ μὴ ἕνα ἄρτον οὐκ εἶχον μεθ' ἑαυτῶν ἐν τῷ πλοίῳ. καὶ διεστέλλετο αὐτοῖς λέγων. ὁρᾶτε, βλέπετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ τῆς ζύμης Ἡρώδου. καὶ διελογίζοντο

fines decapoleos: et adducũt ei surdũ et mutum: et deprecabantur eum vt imponat illi manũ. Et apprehẽdẽs eũ de turba seorsũ: misit digitos suos in auriculas eius et expuens tetigit linguam eius: et suspiciens in celum ingemuit et ait illi. Effeta quod est adaperire. Et statim aperte sunt aures eius: et solutum est vinculum lingue eius et loquebatur recte. Et precepit illis ne cui dicerent. Quanto autem eis precipiebat: tanto magis plus predicabant et eo amplius ãmirabantur dicentes. Bene omnia fecit: et surdos fecit audire: et mutos loqui.

Cap. 8.

In diebus illis iterũ cũ turba multa esset cũ iesu nec haberẽt q̃d mãdu⌊carent: conuocatis discipulis ait illis. Misereor super turbam: quia ecce iam triduo sustinent me nec habent q̃d manducent: et si dimisero eos ieiunos in domuz suam: deficient in via. Quidam enim ex eis de longe venerunt. Et responderunt ei discipuli sui. Unde illos q̃s poterit hic saturare panib⁹ in solitudine? Et interrogauit eos. Quot pa⌊nes hẽtis? Qui dixerunt. Septẽ. Et p̃cepit turbe discũbere sup terrã. Et accipiẽs septẽ panes grãs agẽs fregit et dabat discipulis suis vt apponerẽt: et apposuerũt turbe. Et hẽbant pisciculos paucos: et ipos bñdixit et iussit apponi. Et mãducauerũt et saturati sũt: et sustulerũt q̃d supauerat de fragmẽtis septẽ sportas. Erant aũt q̃ mãducauerãt q̃si q̃ttuor milia: et dimisit eos. Et statim ascendens nauim cum discipulis suis venit in partes dalmanutha. Et exierũt pharisei et ceperũt cõquirere cũ eo querentes ab illo signum de celo: temptantes eum: et ingemiscens spiritu ait. Quid generatio ista signum querit. Amen dico vobis: si dabitur generationi isti signũ. Et dimittẽs eos iteruz ⌊ascendit nauim: et abiit transfretum. Et obliti sunt panem sumere: et nisi vnum panem non habebant secum in naui. Et p̃cipiebat eis dicens. Uidete et cauete a fermento phariseorum et fermento herodis. Et cogitabant

Mat.9.f.7 12.b.7.17.c 1.9.b. Luce.9.c.

A

Mat.15.f. sup.6.c.

i.eodem.d. sup.6.f. Johã.6.b

B

Mat.16.a Johã.6.d.

Mat.12.f. Luce.11.d

Mat.16.b. Luce.12.a

Marcus. Cap. viii.

πρὸς ἀλλήλους λέγοντες, ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχομεν. καὶ γνοὺς ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς. τί διαλογίζεσθε ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχετε. οὔπω νοεῖτε οὐδὲ συνίετε, ἔτι πεπωρωμένην ἔχετε τὴν καρδίαν ὑμῶν, ὀφθαλμοὺς ἔχοντες οὐ βλέπετε, καὶ ὦτα ἔχοντες οὐκ ἀκούετε, καὶ οὐ μνημονεύετε ὅτε τοὺς πέντε ἄρτους ἔκλασα εἰς τοὺς πεντακισχιλίους, πόσους κοφίνους κλασμάτων πλήρεις ἤρατε. λέγουσιν αὐτῷ δώδεκα. ὅτε δὲ τοὺς ἑπτὰ εἰς τοὺς τετρακισχιλίους, πόσων σπυρίδων πληρώματα κλασμάτων ἤρατε. οἱ δὲ εἶπον ἑπτά. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς πῶς οὐ συνίετε. καὶ ἔρχεται εἰς Βηθσαϊδά, καὶ φέρουσιν αὐτῷ τυφλόν, καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν ἵνα αὐτοῦ ἅψηται. καὶ ἐπιλαβόμενος τῆς χειρὸς τοῦ τυφλοῦ, ἐξήγαγεν αὐτὸν ἔξω τῆς κώμης, καὶ πτύσας εἰς τὰ ὄμματα αὐτοῦ, ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτῷ, ἐπηρώτα αὐτὸν εἴ τι βλέπει, καὶ ἀναβλέψας ἔλεγε. βλέπω τοὺς ἀνθρώπους ὡς δένδρα περιπατοῦντας. εἶτα πάλιν ἐπέθηκε τὰς χεῖρας ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησεν αὐτὸν ἀναβλέψαι. καὶ ἀποκατεστάθη, καὶ ἐνέβλεψε τηλαυγῶς ἅπαντας. καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ λέγων. μηδὲ εἰς τὴν κώμην εἰσέλθῃς, μηδὲ εἴπῃς τινὶ ἐν τῇ κώμῃ. καὶ ἐξῆλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὰς κώμας Καισαρείας τῆς Φιλίππου, καὶ ἐν τῇ ὁδῷ ἐπηρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ λέγων αὐτοῖς. τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι. οἱ δὲ ἀπεκρίθησαν, Ἰωάννην τὸν βαπτιστήν, καὶ ἄλλοι Ἠλίαν, ἄλλοι δὲ ἕνα τῶν προφητῶν. καὶ αὐτὸς λέγει αὐτοῖς. ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος λέγει αὐτῷ. σὺ εἶ ὁ Χριστός. καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ λέγωσι περὶ αὐτοῦ. καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστῆναι. καὶ παρρησίᾳ τὸν λόγον ἐλάλει. καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ Πέτρος, ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ. ὁ δὲ ἐπιστραφεὶς καὶ ἰδὼν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἐπετίμησε τῷ Πέτρῳ λέγων. ὕπαγε ὀπίσω μου σατανᾶ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων. καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ εἶπεν αὐτοῖς. ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἀκολουθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι. ὃς

ad alterutrũ dicẽtes: quia panes non hẽm⁹. Quo cognito ait illis ies⁹. Quid cogitatis q̃r panes nõ habetis? Nondum cognoscitis nec intelligitis? Adhuc ⌊cecatũ hẽtis cor vrm. Oculos hñtes non videtis: et aures hñtes non auditis. Nec recordamini quãdo quinq̃ panes fregi in quinq̃ milia: et quot cophinos fragmentorũ plenos sustulistis? Dicũt ei. Duodeci. Qñ et septez panes in quattuor milia: quot sportas fragmẽtorũ tulistis? ⌈Quõ nõdũ itelligitis. Et dicũt ei. Septem. Et dicebat eis. Et veniũt bethsaida et adducũt ei cecũ: et rogabãt eum vt illum tangeret. Et apprehensa manu ceci eduxit eum extra vicuz: et expuens in oculos eius ipositis manibus suis interrogauit eum si quid videret. Et aspiciens ait. Uideo homines velut arbores ambulãtes. Deinde iterum posuit manus super oculos eius et cepit videre: et restitutus est ita vt clare videret omnia. Et misit illũ i domũ suã dicẽs. Uade i domũ tuã: et si in vicũ introieris nemini dixeris. Et ingressus est iesus et discipuli eius in castella cesaree philippi: et in via interrogabat discipulos suos: dicẽs eis. Quẽ me dicũt esse hoies? Qui rñderũt illi dicẽtes. Alij iohãnem baptistam: alij heliam: alij vero quasi vnum de prophetis. Tũc dicit illis. Uos vero quem me esse dicitis? Respondens petr⁹ ait ei. Tu es christus. Et cõminat⁹ ẽ eis ne cui dicerẽt de illo. Et cepit docere eos q̃m oportet filium hominis pati multa: et reprobari a seniorbus et a sũmis sacerdotibus et scribis et occidi et post tres dies resurgere. Et palam verbum loquebatur: et apprehẽdẽs eũ petrus cepit increpare eũ. Qui cõuersus et vidẽs discipulos suos: cõminatus ẽ petro dicens. Uade retro me sathana: q̃r nõ sapis que dei sunt: sed que hominum. Et conuocata turba cum discipulis suis: dixit eis. Si quis vult me sequi deneget semetipm: et tollat crucem suam et sequatur me. Qui

ps.113.

Johã.6.b. sup.6.f.

sup eodẽ.a.

C

Mat.20.g.

Mat.16.d Luce.9.c.

Mat.16.c.

D

Mat.16.g.

mat.10.g.7 16.f. Luce.14.f. 7.9.c. Galt.2.d.

γὰρ ἂμ θέλῃ τὴμ ψυχὴμ αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήμ. ὃς δ' ἂμ ἀπολέσῃ τὴμ ἑαυτοῦ ψυχὴμ ἕνεκεμ ἐμοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου, οὗτος σώσει αὐτήμ. τί γὰρ ὠφελήσει ἄνθρωπομ ἐὰμ κερδήσῃ τὸμ κόσμομ ὅλομ, καὶ ζημιωθῇ τὴμ ψυχὴμ αὐτοῦ. ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. ὃς γὰρ ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους ἐμ τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι καὶ ἁμαρτωλῷ, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται αὐτὸμ ὅταμ ἔλθῃ ἐμ τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶμ ἀγγέλωμ τῶμ ἁγίωμ.

Cap.9.

Καὶ ἔλεγεμ αὐτοῖς. ἀμὴμ λέγω ὑμῖμ, ὅτι εἰσί τινες τῶμ ὧδε ἑστηκότωμ οἵτινες οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου ἕως ἂμ ἴδωσι τὴμ βασιλείαμ τοῦ θεοῦ ἐληλυθυῖαμ ἐμ δυνάμει. καὶ μεθ' ἡμέρας ἓξ παραλαμβάνει ὁ ἰησοῦς τὸμ πέτρομ καὶ τὸμ ἰάκωβομ καὶ ἰωάννημ, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸμ κατ' ἰδίαμ μόνους, καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεμ αὐτῶμ. καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο στίλβοντα, λευκὰ λίαμ ὡς χιώμ, οἷα γναφεὺς ἐπὶ τῆς γῆς οὐ δύναται λευκᾶναι. καὶ ὤφθη αὐτοῖς ἠλίας σὺμ μωσεῖ, καὶ ἦσαμ συλλαλοῦντες τῷ ἰησοῦ. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ πέτρος λέγει τῷ ἰησοῦ. ῥαββί, καλόμ ἐστιμ ἡμᾶς ὧδε εἶναι, καὶ ποιήσωμεμ σκηνὰς τρεῖς, σοὶ μίαμ, καὶ μωσεῖ μίαμ, καὶ ἠλίᾳ μίαμ. οὐ γὰρ ᾔδει τί λαλήσει. ἦσαμ γὰρ ἔκφοβοι. καὶ ἐγένετο νεφέλη ἐπισκιάζουσα αὐτοῖς. καὶ ἦλθε φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα. οὗτός ἐστιμ ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, αὐτοῦ ἀκούετε. καὶ ἐξάπινα περιβλεψάμενοι, οὐκ ἔτι οὐδένα εἶδομ, εἰ μὴ τὸμ ἰησοῦμ μόνομ μεθ' ἑαυτῶμ. καταβαινόντωμ δὲ αὐτῶμ ἀπὸ τοῦ ὄρους, διεστείλατο αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ διηγήσωνται ἃ εἶδομ, εἰ μὴ ὅταμ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶμ ἀναστῇ. καὶ τὸμ λόγομ ἐκράτησαμ πρὸς ἑαυτούς, συζητοῦντες τί ἐστι τὸ ἐκ νεκρῶμ ἀναστῆναι. καὶ ἐπηρώτωμ αὐτὸμ λέγοντες. ὅτι λέγουσιν οἱ γραμματεῖς ὅτι ἠλίαμ δεῖ ἐλθεῖμ πρῶτομ. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεμ αὐτοῖς. ἠλίας μὲμ ἐλθὼμ πρῶτομ ἀποκαθιστᾷ πάντα, καὶ πῶς γέγραπται ἐπὶ τὸμ υἱὸμ τοῦ ἀνθρώπου ἵνα πολλὰ πάθῃ καὶ ἐξουδενωθῇ. ἀλλὰ λέγω ὑμῖμ ὅτι καὶ ἠλίας ἐλήλυθε, καὶ ἐποίησαμ αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαμ, καθὼς γέγραπται ἐπ' αὐτόμ. καὶ ἐλθὼμ πρὸς τοὺς μαθητάς, εἶδεμ ὄχλομ πολὺμ περὶ αὐτούς, καὶ γραμματεῖς συζητοῦντας αὐτοῖς. καὶ εὐθέως πᾶς ὁ ὄχλος ἰδὼμ αὐτὸμ ἐξεθαμβήθη. καὶ προστρέχοντες, ἠσ-

enī voluerit animā suā saluā facere: perdet eam: qui autem perdiderit animā suam pp me & euangelium: saluā faciet eam. Quid enim pderit homini si lucretur mūdū totum: & detrimentū anime sue faciat? Aut quid homo dabit cōmutationis p aīa sua. Qui enim me cōfessus fuerit et verba mea in generatione ista adultera et peccatrice: & filius hominis confitebitur eum cū venerit in gloria patris cum angelis sanctis.

Cap.9.

ET dicebat illis. Amē dico vobis q sunt quidam de hic stantibus qui non gustabunt mortem donec videant regnum dei veniens in virtute. Et post dies sex assumpsit iesus petrum et iacobum et iohannem: et ducit illos in montem excelsum solos: et transfiguratus est coram ipsis. Et vestimenta eius facta sunt splēdētia: & cādida nimis velut nix: qualia fullo nō pt sup terrā cādida facere. Et apparuit illis helias cum moyse: & erāt loquentes cum iesu. Et respondens petrus ait iesu. Rabbi bonum est nos hic esse: et faciamus tria tabernacula: tibi vnū & moysi vnū: & helie vnū. Nō eī sciebat qd diceret. Erāt eī timore exterriti. Et facta est nubes obūbrās: & venit vox de nube dicēs. Hic est filius meus charissimus: audite illum. Et statī circūspicientes neminē amplius viderūt nisi Jesuz tantū secum. Et descendentibus illis de monte: precepit illis ne cuiq quod vidissent narrarent: nisi cū filius hois a mortuis resurrexerit. Et verbū cōtinuerunt apud se: conquirētes quid esset cū a mortuis resurrexerit. Et interrogabant eū dicētes. Quid ergo dicūt pharisei et scribe: q heliā oportet venire primū? Qui rñdēs ait illis. Helias cū venerit prio restituet oia: & quō scriptū est in filium hois vt multa patiatur et contemnatur. Sed dico vobis quia & helias venit & fecerunt illi quecunq voluerunt sicut scriptum est de eo. Et veniens ad discipulos suos vidit turbā magnā circa eos & scribas cōquirentes cū illis. Et cōfestī ois populus videns iesū stupefact9 ē & expauerūt: & accurrētes

Mat.16.f. Luce.17.g.
Mat.10.f. Luce.9.c. 12.b.
A
Mat.16.a. Luce.9.d.
Mat.17.a. Luce.9.d.
B
Mat.9.f. 12.b. 2.17.c sup.7.g.
Mat.17.c
C

Marcus. Cap.ix.

πάζοντο αὐτόμ. καὶ ἐπηρώτησε τοὺς γραμματεῖς. τί συζητεῖτε πρὸς ἑαυτούς. καὶ ἀποκριθεὶς εἷς ἐκ τοῦ ὄχλου εἶπε. διδάσκαλε ἤνεγκα τὸμ υἱόμ μου πρός σε ἔχοντα πνεῦμα ἄλαλομ, καὶ ὅπου ἂμ αὐτὸμ καταλάβῃ, ῥήσσει αὐτὸμ καὶ ἀφρίζει, καὶ τρίζει τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ καὶ ξηραίνεται. καὶ εἶπομ τοῖς μαθηταῖς σου ἵνα αὐτὸ ἐκβάλωσι, καὶ οὐκ ἴσχυσαμ. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ εἶπεμ. ὦ γενεὰ ἄπιστος, ἕως πότε πρὸς ὑμᾶς ἔσομαι, ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶμ. φέρετε αὐτὸμ πρός με, καὶ ἤνεγκαμ αὐτὸμ πρὸς αὐτόμ. καὶ ἰδὼμ αὐτὸμ εὐθέως τὸ πνεῦμα, ἐσπάραξεμ αὐτὸμ καὶ πεσὼμ ἐπὶ τῆς γῆς ἐκυλίετο ἀφρίζωμ. καὶ ἐπηρώτησε τὸμ πατέρα αὐτοῦ. πόσος χρόνος ἐστὶμ ὡς τοῦτο γέγονεμ αὐτῷ. ὁ δὲ εἶπε. παιδιόθεμ. καὶ πολλάκις αὐτὸμ καὶ εἰς τὸ πῦρ ἔβαλε καὶ εἰς τὸ ὕδωρ ἵνα ἀπολέσῃ αὐτόμ. ἀλλ' εἴ τι δύνασαι βοήθησομ ἡμῖμ, σπλαγχνισθεὶς ἐφ' ἡμᾶς. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεμ αὐτῷ. τὸ εἰ δύνασαι πιστεῦσαι, πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι. καὶ εὐθέως κράξας ὁ πατὴρ τοῦ παιδίου, μετὰ δακρύωμ ἔλεγε. πιστεύω κύριε, βοήθει μου τῇ ἀπιστίᾳ. ἰδὼμ δὲ ὁ ἰησοῦς ὅτι ἐπισυντρέχει ὄχλος, ἐπετίμησε τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ, λέγωμ αὐτῷ. τὸ πνεῦμα τὸ ἄλαλομ καὶ κωφὸμ ἐγώ σοι ἐπιτάσσω, ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ καὶ μηκέτι εἰσέλθῃς εἰς αὐτόμ. καὶ κράξαμ καὶ πολλὰ σπαράξαμ αὐτόμ, ἐξῆλθε, καὶ ἐγένετο ὡσεὶ νεκρός, ὥστε πολλοὺς λέγειμ ὅτι ἀπέθανεμ. ὁ δὲ ἰησοῦς κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτοῦ, ἤγειρεμ αὐτὸμ καὶ ἀνέστη. καὶ εἰσελθόντα αὐτὸμ εἰς οἶκομ, οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπηρώτωμ αὐτὸμ κατ' ἰδίαμ ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεμ ἐκβαλεῖμ αὐτό. καὶ εἶπεμ αὐτοῖς. τοῦτο τὸ γένος ἐμ οὐδενὶ δύναται ἐξελθεῖμ εἰ μὴ ἐμ προσευχῇ καὶ νηστείᾳ. καὶ ἐκεῖθεμ ἐξελθόντες, παρεπορεύοντο διὰ τῆς γαλιλαίας, καὶ οὐκ ἤθελεμ ἵνα τις γνῷ. ἐδίδασκε γὰρ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ ἔλεγεμ αὐτοῖς. ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἀνθρώπωμ, καὶ ἀποκτενοῦσιμ αὐτόμ, καὶ ἀποκτανθεὶς τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται. οἱ δὲ ἠγνόουμ τὸ ῥῆμα, καὶ ἐφοβοῦντο αὐτὸμ ἐπερωτῆσαι. καὶ ἦλθεμ εἰς καπερναούμ. καὶ ἐμ τῇ οἰκίᾳ γενόμενος ἐπηρώτα αὐτούς. τί ἐμ τῇ ὁδῷ πρὸς ἑαυτοὺς διελογίζεσθε. οἱ δὲ ἐσιώπωμ, πρὸς ἀλλήλους γὰρ διελέχθησαμ ἐμ τῇ ὁδῷ τίς μείζωμ. καὶ καθίσας ἐφώνησε τοὺς δώδεκα καὶ λέγει αὐτοῖς. εἴ τις θέλει πρῶτος εἶναι, ἔσται πάν-

salutabant eum. Et interrogauit eos. Quid inter vos conquiritis. Et rñdēs vnus de turba dixit. Magister attuli filium meū ad te habentē spiritū mutum: qui vbicunq eū apprehenderit allidit illum et spumat: & stridet dentib9 et arescit. Et dixi discipulis tuis vt eijcerent illum: & nō potuerūt. Qui rñdēs eis dixit. O generatio incredula: q̄diu apd vos ero? Quādiu vos patiar. Afferte illum ad me: et attulerūt eum. Et cum vidisset eum: statim spiritus conturbauit illum: et elisus in terrā volutabat spumans: et interrogauit patrem eius. Quantū temporis est ex quo ei hoc accidit? At ille ait. Ab īfantia: & frequēter eū in ignem & ī aquam misit: vt eum perderet. Sed si quid potes: adiuua nos misertus nostri. Jesus autem ait illi. Si potes credere: omnia possibilia sunt credēti. Et ptinuo exclamans pater pueri cum lachrymis aiebat. Credo dñe: adiuua incredulitatem meam. Et cū vidisset iesus cōcurrentē turbā: cōminatus ē spiritui immundo dicens illi. Surde & mute spūs: ego precipio tibi exi ab eo: & amplius ne introeas in eū. Et exclamans & multū discerpēs eū: exijt ab eo: & factus est sicut mortu9: ita vt multi dicerēt q mortu9 ē. Jes9 āt tenēs manū ei9 eleuauit eū & surrexit. Et cū introisset in domum: discipuli eius secreto interrogabāt eū. Quare nos non potuimus eijcere eum? Et dixit illis. Hoc genus in nullo potest exire: nisi in oratione et ieiunio. Et inde pfecti pretergrediebantur galileam: nec volebat quēq scire. Docebat aūt discipulos suos: & dicebat illis: quoniam filius hominis tradetur in manus hominum: & occident eum et occisus tertia die resurget. At illi ignorabant verbum: et timebant interrogare eum. Et venerūt capharnaum. Qui cum domi esset: interrogabat eos. Quid in via tractabatis? At illi tacebant. Siquidem in via inter se disputauerāt: quis eorū maior esset. Et residēs vocauit duodecim et ait illis. Si quis vult primus esse: erit omnium

Mat.17.d. Luce.9.e.
Mat.17.c. Luce.9.e.
D
Mat.17.c.
E
Mat.17.f. Luce.9.e. sup.8.f. 2.j. 10.c
Mat.18.a Luce.22.c.
F

των ἔσχατος καὶ πάντων διάκονος. καὶ λαβὼν παιδίον, ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτὸ εἶπεν αὐτοῖς. ὃς ἐὰν ἓν τῶν παιδίων τοιούτων δέξηται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται. καὶ ὃς ἐὰν ἐμὲ δέξηται, οὐχ ἐμὲ δέχεται ἀλλὰ τὸν ἀποστείλαντά με. ἀπεκρίθη δὲ αὐτῷ ὁ ἰωάννης λέγων. διδάσκαλε, εἴδομεν τινὰ τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα δαιμόνια ὃς οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν, καὶ ἐκωλύσαμεν αὐτὸν ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπε. μὴ κωλύετε αὐτόν. οὐδεὶς γάρ ἐστιν ὃς ποιήσει δύναμιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, καὶ δυνήσεται ταχὺ κακολογῆσαί με. ὃς γὰρ οὐκ ἔστι καθ᾽ ὑμῶν, ὑπὲρ ὑμῶν ἐστιν. ὃς γὰρ ἂν ποτίσῃ ὑμᾶς ποτήριον ὕδατος ἐν ὀνόματί μου ὅτι χριστοῦ ἐστε, ἀμὴν λέγω ὑμῖν οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ. καὶ ὃς ἐὰν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ, καλόν ἐστιν αὐτῷ μᾶλλον εἰ περίκειται λίθος μυλικὸς περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ βέβληται εἰς τὴν θάλασσαν. καὶ ἐὰν σκανδαλίζῃ σε ἡ χείρ σου, ἀπόκοψον αὐτήν. καλόν σοι ἐστὶ κυλλὸν εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, ἢ τὰς δύο χεῖρας ἔχοντα ἀπελθεῖν εἰς τὴν γέενναν εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται. καὶ ἐὰν ὁ πούς σου σκανδαλίζῃ σε ἀπόκοψον αὐτόν. καλόν ἐστί σοι εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλόν, ἢ τοὺς δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον, ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται. καὶ ἐὰν ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζῃ σε, ἔκβαλε αὐτόν. καλόν σοι ἐστὶ μονόφθαλμον εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα, βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός, ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται. πᾶς γὰρ πυρὶ ἁλισθήσεται, καὶ πᾶσα θυσία ἁλὶ ἁλισθήσεται. καλὸν τὸ ἅλας. ἐὰν δὲ τὸ ἅλας ἄναλον γένηται, ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσετε. ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς ἅλας, καὶ εἰρηνεύετε ἐν ἀλλήλοις. Cap. 10.

Καὶ ἐκεῖθεν ἀναστάς, ἔρχεται εἰς τὰ ὅρια τῆς ἰουδαίας διὰ τοῦ πέραν τοῦ ἰορδάνου. καὶ συμπορεύονται πάλιν ὄχλοι πρὸς αὐτόν, καὶ ὡς εἰώθει πάλιν ἐδίδασκεν αὐτούς. καὶ προσελθόντες φαρισαῖοι ἐπηρώτων αὐτόν, εἰ ἔξεστιν ἀνδρὶ γυναῖκα ἀπολῦσαι, πειράζοντες αὐτόν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς. τί ὑμῖν ἐνετείλατο μωσῆς. οἱ δὲ εἶπον. μωσῆς ἐπέτρεψε βιβλί-

nouissimus et omnium minister. Et accipiens puerum statuit eū in medio eorum: quē cū cōplexus esset ait illi. Quisquis vnum ex hmōi pueris receperit in nomine meo: me recipit: et quicunque me susceperit non me suscipit: sed eum qui misit me. Respondit illi iohānes dicens. Magister vidimus quendā in nomine tuo eiicientem demonia qui nō sequitur nos: et prohibuimus eum. Jesus autem ait. Nolite prohibere eum. Nemo est enim qui facit virtutem in nomine meo: et possit cito male loqui de me. Qui enim nō est aduersū vos: pro vobis est. Quisquis enim potū dederit vobis calicē aque frigide in noīe meo quia xpi estis: amen dico vobis non perdet mercedē suā. Et quisquis scandalizauerit vnū ex his pusillis credētibus in me: bonum est ei magis si circūdaretur mola asinaria collo eius et in mare mitteretur. Et si scandalizauerit te manus tua abscide illam. Bonum est tibi debilē introire in vitam: quā duas manus habentem ire in gehennā in ignē inextinguibilem vbi vermis eorum non moritur: et ignis non extinguitur. Et si pes tuus te scādalizat: amputa illū. Bonū ē tibi claudū introire in vitam eternā: quā duos pedes habentē mitti in gehennam ignis inextinguibilis: vbi vermis eoꝝ nō moritur: et ignis nō extinguitur. Quod si oculus tuus scandalizat te: eiice eum. Bonum est tibi luscū introire in regnum dei: quā duos oculos hñtem mitti in gehennam ignis vbi vermis eorum non moritur: et ignis nō extinguitur. Omnis enim igne salietur: et omnis victima sale salietur. Bonum est sal. Quod si sal insulsum fuerit: in quo illud cōdietis? Habete in vobis sal: et pacē habete inter vos. Cap. 10.

Et inde exurgens venit in fines iudee vltra iordanem: et conueniunt iterum turbe ad eum: et sicut consueuerat iterum docebat illos. Et accedentes pharisei interrogabant eum: si licet viro vxorē dimittere: temptantes eum. At ille respondens dixit eis. Quid vobis precepit moyses? Qui dixerunt. Moyses permisit libellū

Mat. 18. a. — Mat. 18. a. Luce. 9. f. — Mat. 18. a. Luc. 9. f. — F — Luce. 9. f. — 1. Cor. 12. a. Mat. 10. g. — Mat. 18. a. Luce. 17. a. — G — Esa. 66. g. — Mat. 18. b. — Mat. 5. b. Luce. 14. g. — A — Mat. 19. a. — Deut. 24. a. Mat. 5. e. et 19. a.

ον ἀποστασίου γράψαι καὶ ἀπολῦσαι. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἔγραψεν ὑμῖν τὴν ἐντολὴν ταύτην. ἀπὸ δὲ ἀρχῆς κτίσεως ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτοὺς ὁ θεός, καὶ εἶπεν. ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. ὥστε οὐκ ἔτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ μία σάρξ. ὃ οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω. καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ πάλιν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπηρώτησαν αὐτόν, καὶ λέγει αὐτοῖς. ὃς ἐὰν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται ἐπ᾽ αὐτήν. καὶ ἐὰν γυνὴ ἀπολύσῃ τὸν ἄνδρα αὐτῆς καὶ γαμηθῇ ἄλλῳ, μοιχᾶται. καὶ προσέφερον αὐτῷ παιδία ἵνα ἅψηται αὐτῶν, οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμων τοῖς προσφέρουσιν. ἰδὼν δὲ ὁ ἰησοῦς ἠγανάκτησε καὶ εἶπεν αὐτοῖς. ἄφετε τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρός με, καὶ μὴ κωλύετε αὐτά. τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἐὰν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν. καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτά, τιθεὶς τὰς χεῖρας ἐπ᾽ αὐτά, ηὐλόγει αὐτά. καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ εἰς ὁδόν, προσδραμὼν τις καὶ γονυπετήσας αὐτὸν ἐπηρώτα αὐτόν. διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ποιήσω ἵνα ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ. τί με λέγεις ἀγαθόν. οὐδεὶς ἀγαθός, εἰ μὴ εἷς ὁ θεός. τὰς ἐντολὰς οἶδας. μὴ μοιχεύσῃς, μὴ φονεύσῃς, μὴ κλέψῃς, μὴ ψευδομαρτυρήσῃς, μὴ ἀποστερήσῃς, τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ. διδάσκαλε, ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου. ὁ δὲ ἰησοῦς ἐμβλέψας αὐτῷ ἠγάπησεν αὐτὸν καὶ εἶπεν αὐτῷ. ἕν σοι ὑστερεῖ. ὕπαγε ὅσα ἔχεις πώλησον καὶ δὸς πτωχοῖς καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι ἄρας τὸν σταυρόν. ὁ δὲ στυγνάσας ἐπὶ τῷ λόγῳ, ἀπῆλθε λυπούμενος. ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά. καὶ περιβλεψάμενος ὁ ἰησοῦς λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελεύσονται. οἱ δὲ μαθηταὶ ἐθαμβοῦντο ἐπὶ τοῖς λόγοις αὐτοῦ. ὁ δὲ ἰησοῦς πάλιν ἀποκριθεὶς λέγει αὐτοῖς. τέκνα, πῶς δύσκολόν ἐστι τοὺς πεποιθότας ἐπὶ χρήμασιν, εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. εὐκοπώτερον γάρ ἐστι κάμηλον διὰ τῆς τρυμαλιᾶς τῆς ῥαφίδος εἰσελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν

repudij scribere et dimittere. Quibus respondens iesus ait. Ad duriciā cordis vestri scripsit vobis preceptū istud. Ab initio aūt creature masculum et feminam fecit eos deus. Propter hoc relinquet homo patrem suum et matrem: et adherebit ad vxorem suam et erunt duo in carne vna. Itaque iā nō sūt duo: sed vna caro. Quod ergo deus coniunxit: homo non separet. Et in domo iterum discipuli eius de eodem interrogauerunt eum. Et ait illis. Quicunque dimiserit vxorem suā et aliā duxerit: adulteriū cōmittit super eā. Et si vxor dimiserit virum suum et alij nupserit mechatur. Et offerebant illi paruulos vt tangeret illos: discipuli aūt cōminabātur offerētibus. Quos cū videret iesus: idigne tulit. Et ait illis. Sinite paruulos venire ad me et ne prohibueritis eos. Talium enim est regnum dei. Amen dico vobis quisquis non receperit regnū dei velut paruulus: non introibit in illud. Et complexans eos et imponens manus super illos: benedicebat eos. Et cū egressus esset in via procurrens quidam genu flexo ante eum rogabat eū dicens. Magister bone: quid faciam vt vitam eternam percipiam? Jesus aūt dixit ei. Quid me dicis bonum? Nemo bonus nisi vnus deus. Precepta nosti: ne adulteres: ne occidas: ne fureris: ne falsum testimoniū dixeris: ne fraudē feceris: honora patrem tuū et matrē. At ille rūdēs ait illi. Magister hec omnia obseruaui a iuuentute mea. Jesus autem intuitus eum dilexit eum et dixit ei. Vnū tibi deest. Vade quecūque habes vende et da pauperibus et habebis thesaurum in celo et veni sequere me. Qui contristatus in verbo abijt merens: erat enim hñs multas possessiones. Et circunspiciens iesus ait discipulis suis. Quam difficile qui pecunias habent in regnum dei introibunt. Discipuli aūt obstupebant in verbis eius. At iesus rursus respondens ait illis. Filioli quam difficile est confidentes in pecunijs in regnum dei introire. Facilius est camelum per foramen acus trāsire: quam diuitem

Gen. 1. d. Mat. 19. b. — Gen. 2. d. — Ephe. 5. d. 1. Cor. 6. d. — Mat. 5. e. et 19. b. Luce. 16. d. — B — Mat. 19. c. Luce. 18. c. — Mat. 19. d. Luce. 18. c. — Mat. 19. d. Luce. 18. d. — C — Exo. 20. b. Rom. 13. b. Gal. 4. b. — Mat. 19. c. Luce. 12. d. et 18. d. Mat. 6. d. Luce. 12. d. 1. Cor. 7. c. Mat. 19. c. — Mat. 19. f. Luce. 18. c.

βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. οἱ δὲ περισσῶς ἐξεπλήσσοντο λέγοντες πρὸς ἑαυτούς· καὶ τίς δύναται σωθῆναι. ἐμβλέψας δὲ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς λέγει. παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατον, ἀλλ᾽ οὐ παρὰ θεῷ. πάντα γὰρ δυνατά ἐστι παρὰ τῷ θεῷ. ἤρξατο δὲ ὁ πέτρος λέγειν αὐτῷ. ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπεν. ἀμὴν λέγω ὑμῖν. οὐδείς ἐστιν ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν, ἢ ἀδελφούς ἢ ἀδελφάς, ἢ πατέρα ἢ μητέρα, ἢ γυναῖκα ἢ τέκνα, ἢ ἀγρούς, ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ ἕνεκεν τοῦ εὐαγγελίου, ἐὰν μὴ λάβῃ ἑκατονταπλασίονα νῦν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ, οἰκίας καὶ ἀδελφοὺς καὶ ἀδελφάς, καὶ μητέρας καὶ τέκνα, καὶ ἀγροὺς μετὰ διωγμῶν, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον. πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι, καὶ ἔσχατοι πρῶτοι. ἦσαν δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ἀναβαίνοντες εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ ἦν προάγων αὐτοὺς ὁ ἰησοῦς. καὶ ἐθαμβοῦντο, καὶ ἀκολουθοῦντες ἐφοβοῦντο. καὶ παραλαβὼν πάλιν τοὺς δώδεκα, ἤρξατο αὐτοῖς λέγειν τὰ μέλλοντα αὐτῷ συμβαίνειν. ὅτι ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς γραμματεῦσι, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ, καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἐμπαίξουσιν αὐτῷ, καὶ μαστιγώσουσιν αὐτόν, καὶ ἐμπτύσουσιν αὐτῷ, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται. καὶ προσπορεύονται αὐτῷ ἰάκωβος καὶ ἰωάννης οἱ υἱοὶ ζεβεδαίου λέγοντες. διδάσκαλε, θέλομεν ἵνα ὃ ἐὰν αἰτήσωμεν ποιήσῃς ἡμῖν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. τί θέλετε ποιῆσαί με ὑμῖν. οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ. δὸς ἡμῖν ἵνα εἷς ἐκ δεξιῶν σου καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων σου καθίσωμεν ἐν τῇ δόξῃ σου. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε. δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθῆναι. οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ. δυνάμεθα. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. τὸ μὲν ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθήσεσθε, τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ εὐωνύμων μου οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ᾽ οἷς ἡτοίμασται. καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἤρξαντο ἀγανακτεῖν περὶ ἰακώβου καὶ ἰωάννου. ὁ δὲ ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτούς, λέγει αὐτοῖς. οἴδατε ὅτι οἱ δοκοῦντες ἄρχειν τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ μεγάλοι αὐτῶν κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν. οὐχ οὕτως δὲ ἔσται ἐν ὑμῖν, ἀλλ᾽ ὃς ἐὰν θέλῃ γενέσθαι μέ-

intrare in regnum dei. Qui magis admirabantur dicentes ad semetipsos. Et quis potest saluus fieri? Et intuens illos iesus ait. Apud homines impossibile est: sed non apud deum. Omnia enim possibilia sunt apud deum. Et cepit ei petrus dicere. Ecce nos dimisimus omnia: et secuti sumus te. Respondens iesus ait. Amen dico vobis: nemo est qui reliquerit domum aut fratres aut sorores aut patrem aut matrem aut filios aut agros propter me et propter euangelium: qui non accipiet centies tantum nunc in tempore hoc domos et fratres et sorores et matres et filios et agros cum persecutionibus: et in seculo futuro vitam eternam. Multi autem erunt primi nouissimi et nouissimi primi. Erant autem in via ascendentes hierosolymam: et precedebat illos iesus. Et stupebant et sequentes timebant. Et assumens iterum duodecim cepit illis dicere que essent ei ventura. Quia ecce ascendimus hierosolymam: et filius hominis tradetur principibus sacerdotum et scribis et senioribus: et damnabunt eum morte. Et tradent eum gentibus et illudent ei: et conspuent eum et flagellabunt eum et interficient eum: et tertia die resurget. Et accedunt ad eum iacobus et iohannes filij zebedei dicentes. Magister volumus vt quodcumque petierimus facias nobis. At ille dixit eis. Quid vultis vt faciam vobis? Et dixerunt. Da nobis vt vnus ad dexteram tuam et alius ad sinistram tuam sedeamus in gloria tua. Jesus autem ait eis. Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem quem ego bibo aut baptismo quo ego baptizor baptizari? At illi dixerunt ei. Possumus. Jesus autem ait eis. Calicem quidem quem ego bibo bibetis: et baptismo quo ego baptizor baptizabimini: sedere autem ad dexteram meam vel ad sinistram non est meum dare vobis: sed quibus paratum est. Et audientes decem indignati sunt de iacobo et iohanne. Jesus autem vocans eos ait illis. Scitis quia hi qui videntur principari gentibus dominantur eis: et principes eorum potestatem habent ipsorum. Non ita est autem in vobis: sed quicumque voluerit fieri ma-

D
Mat. 19. f. Luce. 1. d. et 18. c.
Mat. 19. f. Luce. 18. c.
Mat. 19. g. Luce. 18. e.
Mat. 19. g. Luce. 13. f.
E
Mat. 16. c. et 17. f. et 20. d.
Luce. 18. f.
Mat. 20. c.
F
Mat. 20. f.
Luce. 22. c.

γας ἐν ὑμῖν, ἔσται ὑμῶν διάκονος. καὶ ὃς ἐὰν θέλῃ ὑμῶν γενέσθαι πρῶτος, ἔσται πάντων δοῦλος. καὶ γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι· καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν. καὶ ἔρχονται εἰς ἱεριχώ. καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἀπὸ ἱεριχὼ καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ ὄχλου ἱκανοῦ, υἱὸς τιμαίου βαρτιμαῖος ὁ τυφλὸς ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν προσαιτῶν. καὶ ἀκούσας ὅτι ἰησοῦς ὁ ναζωραῖός ἐστιν, ἤρξατο κράζειν καὶ λέγειν. ὁ υἱὸς δαυίδ ἰησοῦ ἐλέησόν με. καὶ ἐπετίμων αὐτῷ πολλοὶ ἵνα σιωπήσῃ. ὁ δὲ πολλῷ μᾶλλον ἔκραζεν, υἱὲ δαυίδ ἐλέησόν με. καὶ στὰς ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτὸν φωνηθῆναι. καὶ φωνοῦσι τὸν τυφλὸν λέγοντες αὐτῷ. θάρσει. ἔγειραι φωνεῖ σε. ὁ δὲ ἀποβαλὼν τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὸν ἰησοῦν. καὶ ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. τί θέλεις ποιήσω σοι. ὁ δὲ τυφλὸς εἶπεν αὐτῷ. ραβουνί ἵνα ἀναβλέψω. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ. ὕπαγε ἡ πίστις σου σέσωκέ σε. καὶ εὐθέως ἀνέβλεψε, καὶ ἠκολούθησε τῷ ἰησοῦ ἐν τῇ ὁδῷ.

Cap. 11.

Καὶ ὅτε ἐγγίζουσιν εἰς ἱερουσαλὴμ εἰς βηθσφαγὴ καὶ βηθανίαν πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ λέγει αὐτοῖς. ὑπάγετε εἰς τὴν κώμην τὴν κατέναντι ὑμῶν. καὶ εὐθέως εἰσπορευόμενοι εἰς αὐτὴν εὑρήσετε πῶλον δεδεμένον, ἐφ᾽ ὃν οὐδεὶς ἀνθρώπων κεκάθικε. λύσαντες αὐτόν, ἀγάγετε. καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ τί ποιεῖτε τοῦτο, εἴπατε ὅτι ὁ κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει. καὶ εὐθέως αὐτὸν ἀποστέλλει ὧδε. ἀπῆλθον δὲ καὶ εὗρον τὸν πῶλον δεδεμένον πρὸς τὴν θύραν ἔξω ἐπὶ τοῦ ἀμφόδου. καὶ λύουσιν αὐτόν, καί τινες τῶν ἐκεῖ ἑστώτων, ἔλεγον αὐτοῖς. τί ποιεῖτε λύοντες τὸν πῶλον. οἱ δὲ εἶπον αὐτοῖς καθὼς ἐνετείλατο ὁ ἰησοῦς, καὶ ἀφῆκαν αὐτούς. καὶ ἤγαγον τὸν πῶλον πρὸς τὸν ἰησοῦν, καὶ ἐπέβαλον αὐτῷ τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ ἐκάθισεν ἐπ᾽ αὐτῷ. πολλοὶ δὲ τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἔστρωσαν εἰς τὴν ὁδόν. ἄλλοι δὲ στοιβάδας ἔκοπτον ἐκ τῶν δένδρων, καὶ ἐστρώννυον εἰς τὴν ὁδόν. καὶ οἱ προάγοντες καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες ἔκραζον λέγοντες. ὡσαννά, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου. εὐλογημένη ἡ ἐρχομένη βασιλεία ἐν ὀνόματι κυρίου τοῦ πατρὸς ἡμῶν δαυίδ, ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις. καὶ εἰσῆλθεν εἰς ἱεροσόλυμα ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερόν, καὶ περιβλεψάμενος πάντα, ὀψίας ἤδη οὔσης τῆς ὥρας, ἐξῆλθεν

ior erit vester minister. Et quicumque voluerit in vobis primus esse: erit omnium seruus. Nam et filius hominis non venit vt ministraretur ei: sed vt ministraret: et daret animam suam redemptionem pro multis. Et veniunt hiericho. Et proficiscente eo de hiericho et discipulis eius et plurima multitudine: filius thimei barthimeus cecus sedebat iuxta viam mendicans. Qui cum audisset quia iesus nazarenus est cepit clamare et dicere. Jesu fili dauid miserere mei. Et comminabantur illi multi vt taceret. At ille multo magis clamabat fili dauid miserere mei. Et stans iesus precepit illum vocari: Et vocant cecum dicentes ei. Animequior esto: surge vocat te. Qui proiecto vestimento suo: exiliens venit ad eum. Et respondens iesus dixit illi. Quid tibi vis faciam? Cecus autem dixit ei. Raboni vt videam. Jesus autem ait illi. Vade: fides tua te saluum fecit. Et confestim vidit et sequebatur eum in via.

Cap. 11.

Et cum appropinquarent hierosolyme et bethanie ad montem oliuarum: mittit duos ex discipulis suis et ait illis. Ite in castellum quod contra vos est: et statim introeuntes illuc inuenietis pullum ligatum: super quem nullus adhuc hominum sedit. Soluite illum et adducite. Et si quis vobis dixerit quid facitis? dicite quia domino necessarius est: et continuo illum dimittet huc. Et abeuntes inuenerunt pullum ligatum ante ianuam foris in biuio et soluunt eum. Et quidam de illic stantibus dicebant illis. Quid facitis soluentes pullum? Qui dixerunt eis sicut preceperat illis iesus et dimiserunt eis. Et duxerunt pullum ad iesum: et imponunt illi vestimenta sua et sedit super eum. Multi autem vestimenta sua strauerunt in via. Alij autem frondes cedebant de arboribus: et sternebant in via. Et qui preibant et qui sequebantur clamabant dicentes. Osanna benedictus qui venit in nomine domini: benedictum quod venit regnum patris nostri dauid osanna in excelsis. Et introiuit hierosolymam in templum: et circumspectis omnibus cum iam vespera esset hora: exiit

G
Mat. 20. g. Luce. 18. g.
Mat. 20. g.
A
Mat. 21. a. Luce. 19. d. Joha. 12. b.
Mat. 21. a. Luce. 19. e.
Mat. 21. b. Luce. 19. f. Joha. 12. b.
B
Mat. 21. c.

εις Βηθανίαν μετά τῶν δώδεκα. και τῇ επαύριον εξελθόντων αυτῶν ἀπό Βηθανίας επείνασε, και ιδών συκῆν μακρόθεν ἔχουσαν φύλλα, ἦλθεν εἰ ἄρα εὑρήσει τι ἐν αὐτῇ. και ελθών ἐπ' αὐτήν, ουδέν εὗρεν εἰ μή φύλλα. ου γαρ ἦν καιρός σύκων. και ἀποκριθείς ὁ ιησοῦς εἶπεν αὐτῇ. μηκέτι ἐκ σοῦ εἰς τὸν αἰῶνα μηδείς καρπόν φάγῃ. και ἤκουον οἱ μαθηταί αὐτοῦ, και ἔρχονται εἰς ἱεροσόλυμα, και εισελθών ὁ ιησοῦς εἰς τὸ ἱερόν, ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας και ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ. και τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν και τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστεράς κατέστρεψε. και οὐκ ἤφιεν ἵνα τις διενέγκῃ σκεῦος διά τοῦ ἱεροῦ, και ἐδίδασκε λέγων αὐτοῖς. οὐ γέγραπται ὅτι ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς κληθήσεται πᾶσι τοῖς ἔθνεσι. ὑμεῖς δε ἐποιήσατε αὐτόν σπήλαιον λῃστῶν. και ἤκουσαν οἱ γραμματεῖς και οἱ ἀρχιερεῖς, και ἐζήτουν πῶς αὐτόν ἀπολέσωσιν, ἐφοβοῦντο γαρ αὐτόν ὅτι πᾶς ὁ ὄχλος ἐξεπλήσσετο ἐπί τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. και ὅτε ὀψέ ἐγένετο, ἐξεπορεύετο ἔξω τῆς πόλεως. και πρωΐ παραπορευόμενοι, εἶδον τὴν συκῆν ἐξηραμμένην ἐκ ῥιζῶν. και ἀναμνησθείς ὁ πέτρος, λέγει αὐτῷ. ῥαββί, ἴδε ἡ συκῆ ἣν κατηράσω ἐξήρανται. και ἀποκριθείς ὁ ιησοῦς λέγει αὐτοῖς, ἔχετε πίστιν θεοῦ. ἀμὴν γαρ λέγω ὑμῖν, ὅτι ὃς ἂν εἴπῃ τῷ ὄρει τούτῳ ἄρθητι και βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, και μη διακριθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, ἀλλά πιστεύσῃ ὅτι ἃ λέγει γίνεται, ἔσται αὐτῷ ὃ ἐὰν εἴπῃ. διά τοῦτο λέγω ὑμῖν, πάντα ὅσα ἂν προσευχόμενοι αἰτῆσθε, πιστεύετε ὅτι λαμβάνετε, και ἔσται ὑμῖν. και ὅταν στήκητε προσευχόμενοι ἀφίετε εἴ τι ἔχετε κατά τινος, ἵνα και ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀφῇ ὑμῖν τὰ παραπτώματα ὑμῶν. εἰ δε ὑμεῖς οὐκ ἀφίετε, οὐδέ ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν. και ἔρχονται πάλιν εἰς ἱεροσόλυμα. και ἐν τῷ ἱερῷ περιπατοῦντος αὐτοῦ, ἔρχονται πρὸς αὐτόν οἱ ἀρχιερεῖς και οἱ γραμματεῖς και οἱ πρεσβύτεροι και λέγουσιν αὐτῷ. ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς. και τίς σοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἔδωκεν ἵνα ταῦτα ποιῇς. ὁ δε ιησοῦς ἀποκριθείς εἶπεν αὐτοῖς. ἐπερωτήσω ὑμᾶς και ἐγώ ἕνα λόγον, και ἀποκρίθητέ μοι, και ἐρῶ ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ. τὸ βάπτισμα ιωάννου ἐξ οὐρανοῦ ἦν ἢ ἐξ ἀνθρώπων. ἀποκρίθητέ μοι. και ἐλογίζοντο πρὸς ἑαυτοὺς λέγοντες. ἐ-

in bethaniam cum duodecim: et alia die cum exiret a bethania esuriit. Cũqꝫ vidisset a longe ficũ hñtē folia: venit si qd forte inueniret in ea. Et cũ venisset ad eã nihil iuenit preter folia. Non enim erat tps ficoꝝ. Et respõdens dixit ei. Iam non amplius in eternũ ex te qsqꝫ fructũ mãducet. Et audiebant discipuli eius: et veniũt iterũ hierosolymam. Et cum introissent ĩ templũ cepit eijcere vendentes et ementes in templo: et mensas nummulariorum et cathedras vendentium columbas euertit. Et nõ sinebat vt qsqꝫ transferret vas ꝑ templum: et docebat dicens eis. Nõne scriptũ est qꝛ domꝰ mea domus orõnis vocabit oĩbus gentibꝰ? Vos aũt fecistis eã speluncã latronũ. Quo audito pricipes sacerdotũ et scribe querebant quomodo eum perderent. Timebãt enim eum: qm̃ vniuersa turba ãmirabat sup doctrina eiꝰ. Et cũ vespa facta esset egrediebat de ciuitate. Et cũ mane trãsirẽt: viderũt ficum aridã factam a radicibus. Et recordatus petrꝰ dixit ei. Rabbi: ecce ficꝰ cui maledixisti aruit. Et respondẽs iesus ait illis. Habete fidem dei. Amẽ dico vobis: qꝛ qcunqꝫ dixerit huic monti tollere et mittere in mare et nõ hesitauerit in corde suo: sꝫ crediderit: qꝛ qdcũqꝫ dixerit fiat: fiet ei. Propterea dico vobis: oĩa quecũqꝫ orantes petitis credite: qꝛ accipietis: et euenient vobis. Et cum stabitis ad orandũ: dimittite si qd hẽtis aduersus aliquẽ vt et pater vester qui ĩ celis ẽ dimittat vobis pctã vestra. Qđ si vos nõ dimiseritis: nec pater vester qui in celis est dimittet vobis peccata vestra. Et veniunt rursus hierosolymam. Et cum ambularet in templo: accedunt ad eum summi sacerdotes et scribe et seniores: et dicunt ei. In qua potestate hec facis: et qs dedit tibi hanc potestatem vt ista facias? Iesus autẽ rñdens ait illis: Interrogabo vos et ego vnum verbũ: et rñdete mihi: et dicã vobis in qua potestate hec faciã. Baptismũ iohannis de celo erat an ex hominibꝰ? Respõdete mihi. At illi cogitabant secum dicentes. Si

Mat. 21. c. Luce. 13. b.
Mat. 21. b. Luce. 19. g. Iohã. 2. d
Esaie. 56. c Hiere. 7. b
C
Mat. 21. g. Luce. 16. g Io. 7. c. et g
Mat. 21. c. Luce. 13. b.
Mat. 17. c. et 21. c. et lu. 17. b.
Mat. 21. d. Iohã. 15. b.
Mat. 6. c.
D
Mat. 21. d. Luce. 20. a.

ἂν εἴπωμεν ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ, διά τι οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ. ἀλλ' εἴπωμεν ἐξ ἀνθρώπων, ἐφοβοῦντο τὸν λαόν. ἅπαντες γαρ εἶχον τὸν ιωάννην ὅτι ὄντως προφήτης ἦν. και ἀποκριθέντες λέγουσι τῷ ιησοῦ. οὐκ οἴδαμεν. και ὁ ιησοῦς ἀποκριθείς λέγει αὐτοῖς. οὐδέ ἐγώ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

Cap. 12.

Και ἤρξατο αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς λέγειν ἀμπελῶνα ἐφύτευσεν ἄνθρωπος. και περιέθηκε φραγμόν, και ὤρυξεν ὑπολήνιον, και ᾠκοδόμησε πύργον, και ἐξέδοτο αὐτόν γεωργοῖς και ἀπεδήμησε. και ἀπέστειλε πρὸς τοὺς γεωργούς τῷ καιρῷ δοῦλον ἵνα παρά τῶν γεωργῶν λάβῃ ἀπό τοῦ καρποῦ τοῦ ἀμπελῶνος. οἱ δε λαβόντες αὐτόν ἔδειραν και ἀπέστειλαν κενόν. και πάλιν ἀπέστειλε πρὸς αὐτούς ἄλλον δοῦλον, κἀκεῖνον λιθοβολήσαντες ἐκεφαλαίωσαν, και ἀπέστειλαν ἠτιμωμένον. και πάλιν ἄλλον ἀπέστειλε, κἀκεῖνον ἀπέκτειναν. και πολλοὺς ἄλλους τοὺς μὲν δαίροντες, τοὺς δε ἀποκτένοντες. ἔτι οὖν ἕνα υἱόν ἔχων ἀγαπητόν αὐτοῦ, ἀπέστειλε και αὐτόν πρὸς αὐτούς ἔσχατον λέγων. ὅτι ἐντραπήσονται τὸν υἱόν μου. ἐκεῖνοι δε οἱ γεωργοί εἶπον πρὸς αὐτούς. ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος. δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτόν, και ἡμῶν ἔσται ἡ κληρονομία. και λαβόντες αὐτόν, ἀπέκτειναν, και ἐξέβαλον ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος. τί οὖν ποιήσει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος. ἐλεύσεται και ἀπολέσει τοὺς γεωργούς, και δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις. οὐ δε τὴν γραφήν ταύτην ἀνέγνωτε, λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλήν γωνίας. παρά κυρίου ἐγένετο αὕτη, και ἐστί θαυμαστή ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν. και ἐζήτουν αὐτόν κρατῆσαι, και ἐφοβήθησαν τὸν ὄχλον. ἔγνωσαν γαρ ὅτι πρὸς αὐτούς τὴν παραβολήν εἶπε. και ἀφέντες αὐτόν ἀπῆλθον. και ἀποστέλλουσι πρὸς αὐτόν τινάς τῶν φαρισαίων και ἡρωδιανῶν, ἵνα αὐτόν ἀγρεύσωσι λόγῳ. οἱ δε ἐλθόντες λέγουσιν αὐτῷ. διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι ἀληθής εἶ, και οὐ μέλει σοι περί οὐδενός. οὐ γαρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων. ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας τὴν ὁδόν τοῦ θεοῦ διδάσκεις. ἔξεστι κῆνσον καίσαρι δοῦναι, ἢ οὐ. δῶμεν ἢ μὴ δῶμεν. ὁ δε εἰδώς αὐτῶν τὴν ὑπόκρισιν, εἶπεν αὐτοῖς. τί με πειράζετε. φέρετέ μοι δηνάριον ἵνα ἴδω. οἱ δε ἤνεγκαν. και λέγει αὐτοῖς. τίνος ἡ εἰκὼν αὕτη και ἡ ἐπιγραφή. οἱ δε εἰ-

dixerimꝰ de celo: dicet nobis. Quare ergo nõ credidistis ei. Si dixerimꝰ ex hoibꝰ: timemꝰ pplm. Oẽs enĩ hẽbant iohannem quia vere ppheta esset. Et respõdentes dicunt iesu. Nescimus. Et respondens iesus ait illis. Neqꝫ ego dico vobis in qua potestate hec faciam.

Cap. 12.

Et cepit illis in parabolis loqui. Vineam pastinauit homo et circumdedit sepem et fodit lacum: et edificauit turrim et locauit eam agricolis et peregre ꝓfectꝰ est. Et misit ad agricolas in tempore seruum: vt ab agricolis acciperet de fructu vinee. Qui apprehensum eum ceciderũt et dimiserunt vacuum. Et iterum misit ad illos alium seruum: et illum in capite vulnerauerunt et cõtumelijs affecerunt. Et rursum alium misit et illum occiderunt: et plures alios quosdam cedentes: alios vero occidẽtes. Adhuc ergo vnũ hñs filiũ charissimũ et illũ misit ad eos nouissimũ dicens: quia reuerebunt filium meum. Coloni autem dixerunt adinuicem. Hic est heres Venite occidamus eum et nostra erit hereditas. Et apprehẽdẽtes eũ occiderunt et ejecerunt extra vineam. Quid ergo dominus faciet vinee? Veniet et perdet colonos, et dabit vineam alijs. Nec scripturam hanc legistis: lapidem quem reprobauerunt edificãtes hic factus ẽ in caput anguli: a dño factum est istud et est mirabile in oculis nostris. Et querebãt eũ tenẽ: et timuerunt turbam. Cognouerunt enim qm̃ ad eos parabolam hãc dixerit. Et relicto eo abierunt. Et mittunt ad eum quosdam ex phariseis et herodianis vt eum caperent in verbo. Qui venientes dicunt ei. Magister scimus qꝛ verax es et non curas quemqꝫ. Nec enim vides in faciem hominum: sed in veritate viam dei doces. Licet dari tributum cesari: an non dabimus? Qui sciens versutiam illorum ait illis. Quid me tẽptatis? Afferte mihi denariũ vt videã. At illi obtulerũt ei. Et ait illis. Cuiꝰ ẽ imago hec: et ĩscriptio?

A
Mat. 21. f. Luce. 20. b Esaie. 5. a
Mat. 23. f.
Hebreo. 1. a
Gen. 37. d
Mat. 21. f.
Ps. 117. Mat. 21. g. Luce. 20. c Actuũ. 4. d 1. Pe. 2. a.
Mat. 21. g. Luce. 19. g. et 20. c. et 22. a.
Io. 7. c. et g
B
Mat. 22. c Luce. 20. d. Mat. 22. c.

τὸν αὐτῷ. καίσαρος. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, ἀπόδοτε τὰ καίσαρος καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ. καὶ ἐθαύμασαν ἐπ' αὐτῷ. καὶ ἔρχονται σαδδουκαῖοι πρὸς αὐτόν, οἵτινες λέγουσιν ἀνάστασιν μὴ εἶναι, καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν λέγοντες. διδάσκαλε, μωσῆς ἔγραψεν ἡμῖν ὅτι ἐάν τινὸς ἀδελφὸς ἀποθάνῃ, καὶ καταλίπῃ γυναῖκα καὶ τέκνα μὴ ἀφῇ, ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. ἑπτὰ ἀδελφοὶ ἦσαν καὶ ὁ πρῶτος ἔλαβε γυναῖκα, καὶ ἀποθνήσκων οὐκ ἀφῆκε σπέρμα. καὶ ὁ δεύτερος ἔλαβεν αὐτὴν καὶ ἀπέθανε, καὶ οὐδὲ αὐτὸς ἀφῆκε σπέρμα. καὶ ὁ τρίτος ὡσαύτως. καὶ ἔλαβον αὐτὴν οἱ ἑπτά, καὶ οὐκ ἀφῆκαν σπέρμα. ἐσχάτη πάντων ἀπέθανε καὶ ἡ γυνή. ἐν τῇ ἀναστάσει ὅταν ἀναστῶσι, τίνος αὐτῶν ἔσται γυνή. οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτὴν γυναῖκα. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. οὐ διὰ τοῦτο πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ. ὅταν γὰρ ἐκ νεκρῶν ἀναστῶσιν, οὔτε γαμοῦσιν οὔτε ἐκγαμίσκονται, ἀλλ' εἰσὶν ὡς ἄγγελοι οἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. περὶ δὲ τῶν νεκρῶν ὅτι ἐγείρονται, οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῇ βίβλῳ μωσέως ἐπὶ τῆς βάτου, ὡς εἶπεν αὐτῷ ὁ θεὸς λέγων. ἐγὼ ὁ θεὸς ἀβραάμ καὶ ὁ θεὸς ἰσαάκ καὶ ὁ θεὸς ἰακώβ. οὐκ ἐστὶν ὁ θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων. ὑμεῖς οὖν πολὺ πλανᾶσθε. καὶ προσελθὼν εἷς τῶν γραμματέων, ἀκούσας αὐτῶν συζητούντων, εἰδὼς ὅτι καλῶς ἀπεκρίθη ἐπηρώτησεν αὐτόν. ποία ἐστὶ πρώτη πασῶν ἐντολή. ὁ δὲ ἰησοῦς ἀπεκρίθη αὐτῷ. ὅτι πρώτη πασῶν τῶν ἐντολῶν. ἄκουε ἰσραήλ κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν, κύριος εἷς ἐστί. καὶ ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου. αὕτη πρώτη ἐντολή. καὶ δευτέρα ὁμοία αὕτη. ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. μείζων τούτων ἄλλη ἐντολὴ οὐκ ἔστι. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ γραμματεύς. καλῶς διδάσκαλε ἐπ' ἀληθείας εἶπας, ὅτι εἷς ἐστὶ καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος πλὴν αὐτοῦ. καὶ τὸ ἀγαπᾶν αὐτὸν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, καὶ ἐξ ὅλης τῆς συνέσεως, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος, καὶ τὸ ἀγαπᾶν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτόν, πλεῖόν ἐστι πάντων τῶν ὁλοκαυτωμάτων καὶ θυσιῶν. καὶ ὁ ἰησοῦς ἰδὼν αὐτὸν ὅτι νουνεχῶς ἀπεκρίθη, εἶπεν αὐτῷ. οὐ μακρὰν εἶ ἀπὸ

Dixit ei. Cesaris. Respondens autem iesus dixit illis. Reddite igitur que sunt cesaris cesari: et que sunt dei deo. Et mirabantur super eo. Et venerunt ad eum saducei qui dicunt resurrectionem non esse: et interrogabant eum dicentes. Magister moyses nobis scripsit ut si cuius frater mortuus fuerit et dimiserit uxorem: et filios non reliquerit: accipiat frater eius uxorem ipsius et resuscitet semen fratri suo. Septem ergo fratres erant: et primus accepit uxorem: et mortuus est non relicto semine. Et secundus accepit eam: et mortuus est: et nec iste reliquit semen. Et tertius similiter. Et acceperunt eam similiter septem: et non reliquerunt semen. Nouissima omnium defuncta est et mulier. In resurrectione ergo cum resurrexerint: cuius de his erit uxor? Septem enim habuerunt eam uxorem. Et respondens iesus ait illis. Nonne ideo erratis non scientes scripturas neque virtutem dei? Cum enim a mortuis resurrexerint neque nubent neque nubentur: sed sunt sicut angeli dei in celis. De mortuis autem quod resurgant non legistis in libro moysi super rubum: quomodo dixerit illi deus inquiens ego sum deus abraam et deus ysaac et deus iacob? Non est deus mortuorum sed viuorum. Vos ergo multum erratis. Et accessit unus de scribis qui audierat illos conquirentes et videns quoniam bene illis responderit: interrogauit eum quod esset primum omnium mandatum. Iesus autem respondit ei: quia primum omnium mandatum est. Audi israel dominus deus tuus deus unus est. et diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo et ex tota anima tua: et ex tota mente tua: et ex tota virtute tua. Hoc est primum mandatum. Secundum autem simile est illi. Diliges proximum tuum tanquam teipsum. Maius horum aliud mandatum non est. Et ait illi scriba. Bene magister in veritate dixisti: quia unus est deus et non est alius preter eum. Et ut diligatur ex toto corde: et ex toto intellectu: et ex tota anima: et ex tota fortitudine: et diligere proximum tanquam seipsum: maius est omnibus holocaustomatibus et sacrificijs. Iesus autem videns quod sapienter respondisset: dixit illi. Non es longe a

Mat. 22. d. Roma. 13. b
Mat. 22. d. Luce. 20. e.
Deut. 25. a
Mat. 22. d. Luce. 20. e.
C
Exo. 3. b Mat. 22. c.
Mat. 22. f. Luce. 10. f.
Deute. 6. a Mat. 22. f. Luce. 10. g.
Leui. 4. f. Mat. 22. g. Jaco. 2. b. 1. Cor. 8. b Eph. 4. g

τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ. καὶ οὐδεὶς οὐκ ἔτι ἐτόλμα αὐτὸν ἐπερωτῆσαι. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς ἔλεγε διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ. πῶς λέγουσιν οἱ γραμματεῖς ὅτι ὁ χριστὸς υἱός ἐστι δαυίδ. αὐτὸς γὰρ δαυὶδ εἶπεν ἐν πνεύματι ἁγίῳ. λέγει ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου κάθου ἐκ δεξιῶν μου. ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. αὐτὸς οὖν δαυὶδ λέγει αὐτὸν κύριον, καὶ πόθεν υἱὸς αὐτοῦ ἐστί. καὶ πολὺς ὄχλος ἤκουεν αὐτοῦ ἡδέως. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. βλέπετε ἀπὸ τῶν γραμματέων τῶν θελόντων ἐν στολαῖς περιπατεῖν, καὶ ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς, καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις. οἱ κατεσθίοντες τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ προφάσει μακρὰ προσευχόμενοι. οὗτοι λήψονται περισσότερον κρίμα. καὶ καθίσας ὁ ἰησοῦς κατέναντι τοῦ γαζοφυλακίου, ἐθεώρει πῶς ὁ ὄχλος βάλλει χαλκὸν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον. καὶ πολλοὶ πλούσιοι ἔβαλον πολλά. καὶ ἐλθοῦσα μία χήρα πτωχή, ἔβαλε λεπτὰ δύο ὅ ἐστι κοδράντης. καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἶπεν αὐτοῖς ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἡ χήρα αὕτη ἡ πτωχὴ πλεῖον πάντων βέβληκε τῶν βαλόντων εἰς τὸ γαζοφυλάκιον. πάντες γὰρ ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον, αὕτη δὲ ἐκ τῆς ὑστερήσεως αὐτῆς πάντα ὅσα εἶχεν ἔβαλεν ὅλον τὸν βίον αὐτῆς. Cap. 13.

Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἱεροῦ, λέγει αὐτῷ εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. διδάσκαλε, ἴδε ποταποὶ λίθοι καὶ ποταπαὶ οἰκοδομαί. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ. βλέπεις ταύτας τὰς μεγάλας οἰκοδομάς, οὐ μὴ ἀφεθῇ λίθος ἐπὶ λίθῳ ὃς οὐ μὴ καταλυθῇ. καὶ καθημένου αὐτοῦ εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν κατέναντι τοῦ ἱεροῦ, ἐπηρώτων αὐτὸν κατ' ἰδίαν πέτρος καὶ ἰάκωβος καὶ ἰωάννης καὶ ἀνδρέας. εἰπὲ ἡμῖν πότε ταῦτα ἔσται, καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ ταῦτα πάντα συντελεῖσθαι. ὁ δὲ ἰησοῦς ἀποκριθεὶς αὐτοῖς ἤρξατο λέγειν. βλέπετε μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ. πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου λέγοντες ὅτι ἐγώ εἰμι, καὶ πολλοὺς πλανήσουσιν. ὅταν δὲ ἀκούσητε πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέμων, μὴ θροεῖσθε. δεῖ γὰρ γενέσθαι ἀλλ' οὔπω τὸ τέλος. ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν, καὶ ἔσονται σεισμοὶ κατὰ τόπους, καὶ ἔσονται λιμοὶ καὶ ταραχαί. ἀρχαὶ ὠδίνων ταῦτα. βλέ-

regno dei. Et nemo iam audebat eum interrogare. Et respondens iesus dicebat docens in templo. Quomodo dicunt scribe christum filium esse dauid. Ipse enim dauid dicit in spiritu sancto. Dixit dominus domino meo sede a dextris meis: donec ponam inimicos tuos: scabellum pedum tuorum. Ipse ergo dauid dicit eum dominum: et unde est filius eius. Et multa turba eum libenter audiuit. Et dicebat eis in doctrina sua. Cauete a scribis qui volunt in stolis ambulare et salutari in foro: et in primis cathedris sedere in synagogis: et primos discubitus in cenis. Qui deuorant domos viduarum sub obtentu prolixe orationis: hi accipient prolixius iudicium. Et sedens iesus contra gazophylacium aspiciebat quomodo turba iactaret es in gazophylacium: et multi diuites iactabant multa. Cum venisset autem una vidua pauper misit duo minuta quod est quadrans. Et conuocans discipulos suos ait illis. Amen dico vobis: quoniam vidua hec pauper plus omnibus misit qui miserunt in gazophylacium. Omnes enim ex eo quod abundabat illis miserunt: hec vero de penuria sua omnia que habuit misit totum victum suum. Cap. 13.

Et cum egrederetur de templo: ait illi unus ex discipulis suis. Magister aspice quales lapides: et quales structure. Et respondens iesus ait illi. Vides has omnes magnas edificationes? Non relinquetur lapis super lapidem qui non destruatur. Et cum sederet in monte oliuarum contra templum interrogabant eum separatim petrus et iacobus et iohannes et andreas. Dic nobis quando ista fient et quod signum erit quando hec omnia incipient consumari? Et respondens iesus cepit dicere illis. Videte ne quis vos seducat. Multi enim venient in nomine meo dicentes quia ego sum: et multos seducent. Cum audieritis autem bella et opiniones bellorum: ne timueritis. Oportet enim hec fieri: sed nondum finis. Exurget enim gens contra gentem et regnum super regnum: et erunt terremotus per loca: et fames. Initium dolorum hec. Videte

Mat. 22. g. Luce. 20. g.
D
Mat. 22. g. Luce. 20. g Ps. 109.
Mat. 23. a. Luce. 11. f. 2. 14. b.
Luce. 21. a.
A
Mat. 24. a. Lu. 19. g. 2 21. b.
Mat. 7. d. 2 24. a. Luce. 21. b. 1. Cor. 3. d. Ephe. 5. b. Luce. 21. b.
B
Mat. 10. c. Joha. 16. a

πέτε δὲ ὑμεῖς ἑαυτούς. παραδώσουσι γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια, καὶ εἰς συναγωγὰς δαρήσεσθε, καὶ ἐπὶ ἡγεμόνων καὶ βασιλέων σταθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. καὶ εἰς πάντα τὰ ἔθνη δεῖ πρῶτον κηρυχθῆναι τὸ εὐαγγέλιον. ὅταν δὲ ἀγάγωσιν ὑμᾶς παραδιδόντες, μὴ προμεριμνᾶτε τί λαλήσητε μηδὲ μελετᾶτε, ἀλλ᾽ ὃ ἐὰν δοθῇ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, τοῦτο λαλεῖτε. οὐ γὰρ ἐστὲ ὑμεῖς οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς, καὶ θανατώσουσιν αὐτούς, καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου. ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται. ὅταν δὲ ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως τὸ ῥηθὲν ὑπὸ Δανιὴλ τοῦ προφήτου ἑστὸς ὅπου οὐ δεῖ ὁ ἀναγινώσκων νοείτω. τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη. ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ δώματος, μὴ καταβάτω εἰς οἰκίαν, μηδὲ εἰσελθέτω ἆραί τι ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ. καὶ ὁ εἰς τὸν ἀγρὸν ὤν, μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω ἆραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ. οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις, καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. προσεύχεσθε δὲ ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑμῶν χειμῶνος. ἔσονται γὰρ αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι θλίψις, οἵα οὐ γέγονε τοιαύτη ἀπ᾽ ἀρχῆς κτίσεως ἧς ἔκτισεν ὁ θεὸς ἕως τοῦ νῦν, καὶ οὐ μὴ γένηται. καὶ εἰ μὴ κύριος ἐκολόβωσε τὰς ἡμέρας, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σάρξ. ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς οὓς ἐξελέξατο, ἐκολόβωσε τὰς ἡμέρας. καὶ τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ ἰδοὺ ὧδε ὁ Χριστὸς ἢ ἰδοὺ ἐκεῖ, μὴ πιστεύσητε. ἐγερθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται, καὶ δώσουσι σημεῖα καὶ τέρατα πρὸς τὸ ἀποπλανᾶν εἰ δυνατὸν καὶ τοὺς ἐκλεκτούς. ὑμεῖς δὲ βλέπετε. ἰδοὺ προείρηκα ὑμῖν πάντα. ἀλλ᾽ ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, μετὰ τὴν θλίψιν ἐκείνην ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς. καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ ἔσονται ἐκπίπτοντες. καὶ αἱ δυνάμεις αἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς σαλευθήσονται. καὶ τότε ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλαις, μετὰ δυνάμεως πολλῆς καὶ δόξης. καὶ τότε ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ ἐπισυνάξει τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων, ἀπ᾽ ἄκρου γῆς ἕως ἄκρου οὐρανοῦ. ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν παραβολήν. ὅταν δὴ ὁ κλάδος αὐτῆς ἁπαλὸς γένηται, καὶ ἐκφύῃ τὰ φύλλα, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς

autem vos metipsos. Tradent enim vos in conciliis: et in synagogis vapulabitis: et ante presides et reges stabitis propter me in testimonium illis. Et in omnes gentes primũ oportet predicari evangelium. Et cũ duxerint vos tradentes nolite precogitare qđ loquamini: sed quod datum vobis fuerit in illa hora id loquimini. Non enim vos estis loquentes: sed spiritus sanctus. Tradet autẽ frater fratrem in mortem: et pater filium: et cõsurgẽt filii in parentes: et morte afficient eos. Et eritis odio oĩbus propter nomẽ meũ. Qui aũt sustinuerit in finem hic salvus erit. Cũ aũt videritis abominationem desolationis stantem ubi non debet: qui legit intelligat. Tunc q in iudea sũt fugiant in montes: et qui super tectũ: ne descendat in domum: nec introeat ut tollat quid de domo sua: et qui in agro erit non revertatur retro tollere vestimentũ suũ. Ve aũt pregnãtibus et nutrientibus in illis diebus. Orate vero ut hyeme nõ fiant. Erunt enim dies illi tribulationis [quã cõdidit tales q̃les nõ fuerũt ab initio creature deus usque nunc: neque fient. Et nisi breviasset dñs dies: nõ fuisset salva omnis caro. Sed propter electos quos elegit breviavit dies. Et tunc si quis vobis dixerit. Ecce hic ẽ xp̃s: ecce illic ne credideritis. Exurgent enim pseudoxp̃i et pseudoprophete: et dabũt signa et portenta ad seducendos si fieri potest etiam electos. Vos ergo videte. Ecce predixi vobis oĩa. Sed in illis diebus post tribulationem illã sol contenebrabitur: et luna non dabit splendorem suum. Et stelle celi erunt decidentes: et virtutes que in celis sũt movebuntur. Et tunc videbunt filium hominis venientem in nubibus cum virtute multa et gloria. Et tunc mittet angelos suos: et congregabit electos suos a quattuor ventis a summo terre usque ad summum celi. A ficu aũt discite parabolam. Cum iam ramus eius tener fuerit et nata fuerit folia: cognoscitis q in proximo

Mat. 10. d. Luce. 11. b. — Mat. 10. c. 7. 24. b. Danie. 9. g. — Mat. 24. c. Luce. 21. d. — Mat. 24. c. — Mat. 24. c. Luce. 21. c. — C — Mat. 24. c. — Mat. 24. d. Luce. 17. c. — Mat. 24. c. — Johel. 2. g. Esai. 5. g. 7. 13. b. Mat. 24. d. Luce. 21. e. Danie. 7. d. — Mat. 24. c. Luce. 21. f.

τὸ θέρος ἐστίν. οὕτω καὶ ὑμεῖς ὅταν ταῦτα ἴδητε γινόμενα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἐπὶ θύραις. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, μέχρις οὗ πάντα ταῦτα γένηται. ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι. περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ ὥρας, οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι οἱ ἐν τῷ οὐρανῷ, οὐδὲ ὁ υἱός, εἰ μὴ ὁ πατήρ. βλέπετε ἀγρυπνεῖτε καὶ προσεύχεσθε, οὐκ οἴδατε γὰρ πότε ὁ καιρός ἐστιν. ὡς ἄνθρωπος ἀπόδημος ἀφεὶς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, καὶ δοὺς τοῖς δούλοις αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν, καὶ ἑκάστῳ τὸ ἔργον αὐτοῦ, καὶ τῷ θυρωρῷ ἐνετείλατο ἵνα γρηγορῇ. γρηγορεῖτε οὖν οὐκ οἴδατε γὰρ πότε ὁ κύριος τῆς οἰκίας ἔρχεται ὀψέ, ἢ μεσονυκτίου, ἢ ἀλεκτοροφωνίας, ἢ πρωΐ, μὴ ἐλθὼν ἐξαίφνης, εὕρῃ ὑμᾶς καθεύδοντας. ἃ δὲ ὑμῖν λέγω, πᾶσι λέγω. γρηγορεῖτε.

Cap. 14.

Ἦν δὲ τὸ πάσχα καὶ τὰ ἄζυμα μετὰ δύο ἡμέρας. καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς πῶς αὐτὸν ἐν δόλῳ κρατήσαντες ἀποκτείνωσιν. ἔλεγον δέ. μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, μήποτε θόρυβος ἔσται τοῦ λαοῦ. καὶ ὄντος αὐτοῦ ἐν Βηθανίᾳ ἐν τῇ οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ, κατακειμένου αὐτοῦ, ἦλθε γυνὴ ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου νάρδου πιστικῆς πολυτελοῦς, καὶ συντρίψασα τὸ ἀλάβαστρον, κατέχεεν αὐτοῦ κατὰ τῆς κεφαλῆς. ἦσαν δέ τινες ἀγανακτοῦντες πρὸς ἑαυτοὺς καὶ λέγοντες. εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη τοῦ μύρου γέγονεν. ἠδύνατο γὰρ τοῦτο πραθῆναι ἐπάνω τριακοσίων δηναρίων, καὶ δοθῆναι τοῖς πτωχοῖς. καὶ ἐνεβριμῶντο αὐτῇ. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν. ἄφετε αὐτήν. τί αὐτῇ κόπους παρέχετε. καλὸν ἔργον εἰργάσατο ἐν ἐμοί. πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ᾽ ἑαυτῶν, καὶ ὅταν θέλητε δύνασθε αὐτοὺς εὖ ποιῆσαι, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε. ὃ ἔσχεν αὕτη ἐποίησε, προέλαβε μυρίσαι μου τὸ σῶμα εἰς τὸν ἐνταφιασμόν. ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη λαληθήσεται εἰς μνημόσυνον αὐτῆς. καὶ ὁ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης εἷς τῶν δώδεκα ἀπῆλθε πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς ἵνα παραδῷ αὐτὸν αὐτοῖς. οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐχάρησαν, καὶ ἐπηγγείλαντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι. καὶ ἐζήτει πῶς εὐκαίρως αὐτὸν παραδῷ. καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῶν ἀζύμων ὅτε τὸ πάσχα ἔθυον, λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. ποῦ θέλεις ἀπελθόντες ἑτοιμάσω

mo sit estas. Sic et vos cũ videritis hec fieri: scitote q in proximo sit in ostiis. Amẽ dico vobis qm̃ nõ trãsibit generatio hec donec omnia ista fiant. Celuz et terra transibunt: verba autem mea non transibunt. De die aũt illo vel hora nemo scit: neque angeli in celo neque filius nisi pater. Videte: vigilate et orate. Nescitis enim quando tp̃s sit. Sicut homo q peregre profectꝰ reliquit domum suam et dedit servis suis potestatem cuiusque operis: et ianitori precepit ut vigilet. Vigilate ergo. Nescitis enim qñ dñs domꝰ veniat sero an media nocte: an gallicantu: an mane: ne cum venerit repente inveniat vos dormientes. Quod autem vobis dico oĩbus dico vigilate.

Cap. 14.

Erat aũt pascha et azyma post biduũ: et querebãt summi sacerdotes et scribe quomodo eum dolo tenerent et occiderẽt. Dicebãt aũt. Nõ in die festo ne forte tumultus fieret in pp̃lo. Et cũ esset bethanie in domo simonis leprosi et recumberet: venit mulier habẽs alabastrũ unguẽti nardi spicati preciosi: et fracto alabastro effudit super caput eius. Erant aũt quidã indigne ferentes intra semetipsos: et dicẽtes. Ut quid perditio ista unguẽti facta ẽ? Poterat enim unguẽtũ istud venũdari plusque trecẽtis denariis et dari pauperibus. Et fremebant in eã. Jesus aũt dixit. Sinite eã. Quid illi molesti estis? Bonũ opꝰ operata ẽ in me. Semper enim pauperes habetis vobiscũ: et cũ volueritis potestis illis benefacere: me aũt nõ semper hẽbitis. Quod habuit hec fecit: prevenit ungere corpus meum in sepulturam. Amen dico vobis: ubicũque p̃dicatũ fuerit evãgeliũ istud in universo mũdo: et qđ fecit hec: narrabitur in memoriam eius. Et iudas scariotis unus de duodecim abiit ad summos sacerdotes ut proderet eum illis. Qui audientes gavisi sunt et promiserunt ei pecuniam se daturos. Et q̃rebat quõ illũ oportũe traderet. Et primo die azymorum quando pasca imolabant: dicunt ei discipuli. Quo vis eamus et paremus tibi

D — Mat. 24. e. Luce. 16. d. 7. 21. f. — Mat. 25. b. Luce. 19. b. — Mat. 24. f. Luce. 12. e. — A — Mat. 26. a. Luce. 22. a. Johã. 12. a — Mat. 26. a. — Mat. 26. a. — Mat. 26. b — Mat. 26. b. Luce. 7. f Johã. 12. a — B — Mat. 26. b Luce. 22. a

νεν ἵνα φάγῃς τὸ πάσχα. καὶ ἀποστέλλει
δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς.
ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἀπαντήσει ὑμῖν
ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστάζων, ἀ-
κολουθήσατε αὐτῷ, καὶ ὅπου ἐὰν εἰσέλθῃ,
εἴπατε τῷ οἰκοδεσπότῃ, ὅτι ὁ διδάσκαλος
λέγει. ποῦ ἐστὶ τὸ κατάλυμα ὅπου τὸ πάσ-
χα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω. καὶ
αὐτὸς ὑμῖν δείξει ἀνώγαιον μέγα ἐστρωμέ-
νον ἕτοιμον, ἐκεῖ ἑτοιμάσατε ἡμῖν. καὶ ἐξῆλ-
θον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ ἦλθον εἰς τὴν πό-
λιν, καὶ εὗρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς, καὶ ἡτοί-
μασαν τὸ πάσχα. καὶ ὀψίας γενομένης, ἔρ-
χεται μετὰ τῶν δώδεκα, καὶ ἀνακειμένων αὐ-
τῶν καὶ ἐσθιόντων, εἶπεν ὁ ἰησοῦς. ἀμὴν λέ-
γω ὑμῖν, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με ὁ
ἐσθίων μετ᾽ ἐμοῦ. οἱ δὲ ἤρξαντο λυπεῖσθαι
καὶ λέγειν αὐτῷ εἷς καθ᾽ εἷς. μήτι ἐγώ. καὶ
ἄλλος, μήτι ἐγώ. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐ-
τοῖς. εἷς ἐκ τῶν δώδεκα ὁ ἐμβαπτόμενος μετ᾽
ἐμοῦ εἰς τὸ τρυβλίον. ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀν-
θρώπου ὑπάγει καθὼς γέγραπται περὶ αὐ-
τοῦ. οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι᾽ οὗ ὁ
υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται. καλὸν
ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖ-
νος. καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν, λαβὼν ὁ ἰησοῦς
ἄρτον καὶ εὐλογήσας, ἔκλασε καὶ ἔδωκεν
αὐτοῖς καὶ εἶπε. λάβετε φάγετε, τοῦτό ἐσ-
τι τὸ σῶμά μου. καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον εὐ-
χαριστήσας, ἔδωκεν αὐτοῖς, καὶ ἔπιον ἐξ αὐ-
τοῦ πάντες, καὶ εἶπεν αὐτοῖς. τοῦτό ἐστι τὸ
αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης τὸ περὶ
πολλῶν ἐκχυνόμενον. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅ-
τι οὐκ ἔτι οὐ μὴ πίω ἐκ τοῦ γεννήματος τῆς
ἀμπέλου, ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὅταν αὐ-
τὸ πίνω καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. καὶ
ὑμνήσαντες, ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαι-
ῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ὅτι πάντες
σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύ-
τῃ. ὅτι γέγραπται, πατάξω τὸν ποιμένα.
καὶ διασκορπισθήσεται τὰ πρόβατα. ἀλλὰ
μετὰ τὸ ἐγερθῆναί με, προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν
γαλιλαίαν. ὁ δὲ πέτρος ἔφη αὐτῷ. καὶ εἰ
πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν σοί, ἀλλ᾽ οὐκ
ἐγώ. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ἀμὴν λέγω
σοι, ὅτι σὺ σήμερον ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ πρὶ-
ν ἢ δὶς ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρίς ἀπαρνήσῃ με.
ὁ δὲ ἐκ περισσοῦ ἔλεγε μᾶλλον, ἐάν με δέ-
ῃ συναποθανεῖν σοι, οὐ μή σε ἀπαρνήσωμαι.
ὡσαύτως δὲ καὶ πάντες ἔλεγον. καὶ ἔρχον-
ται εἰς χωρίον οὗ τὸ ὄνομα γεθσημανῆ, καὶ
λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. καθίσατε ὧδε
ἕως προσεύξομαι. καὶ παραλαμβάνει τὸν πέ-

vt manduces pascha? Et mittit
duos ex discipulis suis et dicit eis.
Ite in ciuitatem: et occurret vobis
homo lagenā aque baiulans. Sequi-
mini eum et quocunque introierit
dicite dño domus: quia magister
dicit. Ubi est refectio mea vbi pascha
cum discipulis meis manducem? Et
ipse vobis demōstrabit cenaculū grāde
illic parate nobis. Et abierunt [stratū et]
discipuli eius: et venerunt in ciuitatem:
et inuenerūt sicut dixerat illis et parauerūt
pascha. Uespere autem facto: venit
cum duodecim. Et discumbentibus il-
lis et mādncantibus ait iesus. Amen di-
co vobis: quia vnus ex vobis tradet me
qui mādncat mecū. At illi ceperūt contrista-
ri et dicere ei singulatim. Nunquid ego?
Qui ait illis.
Unus ex duodecim qui intingit mecū
manū in catino. Et filius quidem hominis
vadit sicut scriptum est de eo.
Ue autem homini illi per quem
filius hominis tradetur. Bonum
erat ei: si non esset natus homo ille.
Et manducantibus illis: accepit iesus
panem et benedicens fregit et dedit
eis et ait. Sumite hoc est [agēs]
corpus meū. Et accepto calice: gratias
dedit eis. Et biberunt ex illo
omnes. Et ait illis. Hic est
sanguis meus noui testamenti: qui pro
multis effundetur. Amē dico vobis: quod
iam non bibam de genimine
vitis vsque in diem illum cum illud
bibam nouum in regno dei. Et
hymno dicto exierūt in montē oliuarum.
Et ait eis iesus. Omnes
scandalizabimini in me in nocte ista
quia scriptum est. Percutiam pastorē
et dispergentur oues. Sed
postea q̄ resurrexero precedam vos in
galileam. Petrus autē ait illi. Et si
omnes scandalizati fuerint in te: sed nō
ego. Et ait illi iesus. Amen dico
tibi: quia tu hodie in nocte hac priusq̄
gallus vocē bis dederit: ter me es nega-
turus. At ille amplius loq̄batur. Et si opor-
tuerit me simul cōmori tibi non te nega-
bo. Similiter autē et oēs dicebant. Et ve-
niūt in prędium cui nomē gethsemani et
ait discipulis suis. Sedete hic
donec orem. Et assumit petrum

Mat. 26. b. Luce. 22. a.
Mat. 26. b. Johā. 13. c.
C
Mat. 26. b. Luce. 22. c.
Mat. 26. c. Luce. 22. b.
Mat. 26. c.
Mat. 26. c. Johā. 18. a.
Zacha. 13. c. Mat. 26. c. Luce. 22. d.
D
Mat. 26. c.
Mat. 26. d.
Mat. 26. d.

τρον καὶ ἰάκωβον καὶ ἰωάννην μεθ᾽ ἑαυτοῦ,
καὶ ἤρξατο ἐκθαμβεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν. καὶ
λέγει αὐτοῖς. περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου
ἕως θανάτου. μείνατε ὧδε, καὶ γρηγορεῖ-
τε μετ᾽ ἐμοῦ. καὶ προελθὼν μικρόν, ἔπεσεν ἐ-
πὶ τῆς γῆς καὶ προσηύχετο, ἵνα εἰ δυνατόν
ἐστι παρέλθῃ ἀπ᾽ αὐτοῦ ἡ ὥρα. καὶ ἔλεγεν.
ἀββᾶ ὁ πατήρ, πάντα δυνατά σοι, παρένε-
γκε τὸ ποτήριον ἀπ᾽ ἐμοῦ τοῦτο. ἀλλ᾽ οὐ τί
ἐγὼ θέλω, ἀλλὰ τί σύ. καὶ ἔρχεται καὶ εὑ-
ρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας, καὶ λέγει τῷ πέ-
τρῳ. σίμων καθεύδεις, οὐκ ἴσχυσας μίαν
ὥραν γρηγορῆσαι. γρηγορεῖτε καὶ προσεύ-
χεσθε ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. τὸ μὲν
πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής. καὶ
πάλιν ἀπελθὼν προσηύξατο τὸν αὐτὸν λό-
γον εἰπών. καὶ ὑποστρέψας, εὗρεν αὐτοὺς
πάλιν καθεύδοντας. ἦσαν γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ
αὐτῶν βεβαρημένοι, καὶ οὐκ ᾔδεισαν τί αὐ-
τῷ ἀποκριθῶσι. καὶ ἔρχεται τὸ τρίτον καὶ λέ-
γει αὐτοῖς. καθεύδετε τὸ λοιπὸν καὶ ἀναπαύ-
εσθε. ἀπέχει. ἦλθεν ἡ ὥρα, ἰδοὺ παραδίδο-
ται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς χεῖρας
τῶν ἁμαρτωλῶν. ἐγείρεσθε ἄγωμεν. ἰδοὺ
ὁ παραδιδούς με ἤγγικε. καὶ εὐθέως ἔτι αὐ-
τοῦ λαλοῦντος, παραγίνεται ἰούδας εἷς
ὢν τῶν δώδεκα, καὶ μετ᾽ αὐτοῦ ὄχλος πο-
λὺς μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων παρὰ τῶν
ἀρχιερέων καὶ τῶν γραμματέων καὶ τῶν
πρεσβυτέρων. δεδώκει δὲ ὁ παραδιδοὺς αὐ-
τὸν σύσσημον αὐτοῖς λέγων. ὃν ἂν φιλή-
σω αὐτός ἐστι, κρατήσατε αὐτὸν καὶ ἀπα-
γάγετε ἀσφαλῶς. καὶ ἐλθὼν εὐθέως προ-
σελθὼν αὐτῷ λέγει. χαῖρε ῥαββί. καὶ κατε-
φίλησεν αὐτόν. οἱ δὲ ἐπέβαλον ἐπ᾽ αὐτὸν
τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ ἐκράτησαν αὐτόν. εἷς
δέ τις τῶν παρεστηκότων σπασάμενος τὴν
μάχαιραν, ἔπαισε τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέ-
ως, καὶ ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον. καὶ ἀποκρι-
θεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐ-
ξήλθετε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλα-
βεῖν με. καθ᾽ ἡμέραν ἤμην πρὸς ὑμᾶς ἐν τῷ
ἱερῷ διδάσκων, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με.
ἀλλ᾽ ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαί. καὶ ἀφέν-
τες αὐτὸν πάντες ἔφυγον. καὶ εἷς τις νεα-
νίσκος ἠκολούθησεν αὐτῷ περιβεβλημέ-
νος σινδόνα ἐπὶ γυμνοῦ, καὶ κρατοῦσιν
αὐτὸν οἱ νεανίσκοι. ὁ δὲ καταλιπὼν τὴν
σινδόνα, γυμνὸς ἔφυγεν ἀπ᾽ αὐτῶν. καὶ
ἀπήγαγον τὸν ἰησοῦν πρὸς τὸν ἀρχιερέα.
καὶ συνέρχονται αὐτῷ πάντες οἱ ἀρχιερεῖς
καὶ οἱ πρεσβύτεροι, καὶ οἱ γραμματεῖς.
καὶ ὁ πέτρος ἀπὸ μακρόθεν ἠκολούθη-
σεν αὐτῷ ἕως ἔσω εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρ-

et iacobum et iohannem secum:
et cepit pauere et tedere. Et
ait illis. Tristis est anima mea
vsque ad mortē. Sustinete hic et vigila-
te. Et cū processisset paululū procidit sup
terram et orabat: vt si fieri posset
transiret ab eo hora. Et dixit.
Abba pater: oīa tibi possibilia sunt:
transfer calicem hunc a me: sed nō quod
ego volo: sed quod tu. Et venit et in-
uenit eos dormientes. Et ait petro.
Simon dormis? Non potuisti vna
hora vigilare. Uigilate et orate
vt non intretis in temptationem.
Spūs quidē promptus ē: caro vo infirma.
Et iterū abiens orauit eundē sermonē
dicens. Et reuersus denuo: inuenit eos
dormientes. Erant enim oculi
eorum grauati: et ignorabant quid
responderēt ei. Et venit tertio: et ait
illis. Dormite iam et requiescite.
Sufficit. Uenit hora: ecce filius
hominis tradetur in manus
peccatorum. Surgite eamus. Ecce
qui me tradet prope est. Et adhuc eo
loquente venit iudas scarioth vnus de
duodecim et cum eo turba multa:
cum gladijs et lignis missi a summis
sacerdotibus et scribis et
senioribus. Dederat autem traditor
eis signū dicens. Quēcūque osculatus fue-
ro ipse est tenete eum: et ducite
caute. Et cū venisset statim accedēs ad
eum ait. Aue rabbi. Et osculatus est
eum. At illi manus iniecerunt in ie-
sum et tenuerunt eum. Unus
autē quidam de circumstantibus educēs
gladium: percussit seruum summi sacer-
dotis et amputauit illi auriculā. Et rñdēs
iesus ait illis. Tanquam ad latronē existis
cum gladijs et lignis comprehendere
me. Quottidie eram apud vos in
tēplo docens: et non me tenuistis.
Sed vt impleant scripture. Tūc discipu-
li eius relinquētes eū oēs fugerūt. Adole-
scēs autē quidam sequebatur eum ami-
ctus sindone super nudo: et tenuerunt
eum. Et ille reiecta
sindone nudus profugit ab eis. Et
adduxerunt iesum ad summum sacerdotē
et conuenerunt omnes sacerdotes
et scribe et seniores.
Petrus autem a longe secutus est
eū vsque intro in atriū summi sacerdotis:

Mat. 26. d. Johā. 12. d.
Mat. 26. d. Luce. 22. d.
Mat. 26. d. Luce. 22. c. Johā. 6. e.
Mat. 26. d. Johā. 6. g. Mat. 26. d.
E
Mat. 26. e. Luce. 22. c. Johā. 18. a.
Mat. 26. e.
Mat. 26. e. Luce. 22. e. Johā. 18. b.
Mat. 26. e. Luce. 22. e. Johā. 18. d.
Mat. 26. f.
F
Mat. 26. f. Luce. 22. f.
Mat. 26. f. Luce. 22. f.

χιερέως. καὶ ἦν συγκαθήμενος μετὰ τῶν ὑπηρετῶν, καὶ θερμαινόμενος πρὸς τὸ φῶς. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ ὅλον τὸ συνέδριον, ἐζήτουν κατὰ τοῦ ἰησοῦ μαρτυρίαν εἰς τὸ θανατῶσαι αὐτόν, καὶ οὐχ εὕρισκον. πολλοὶ γὰρ ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ, καὶ ἴσαι αἱ μαρτυρίαι οὐκ ἦσαν. καί τινες ἀναστάντες, ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ, λέγοντες. ὅτι ἡμεῖς ἠκούσαμεν αὐτοῦ λέγοντος ὅτι ἐγὼ καταλύσω τὸν ναὸν τοῦτον τὸν χειροποίητον, καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν ἄλλον ἀχειροποίητον οἰκοδομήσω. καὶ οὐδὲ οὕτως ἴση ἦν ἡ μαρτυρία αὐτῶν. καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἰς μέσον, ἐπηρώτησε τὸν ἰησοῦν λέγων. οὐκ ἀποκρίνῃ οὐδέν, τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν. ὁ δὲ ἐσιώπα καὶ οὐδὲν ἀπεκρίνατο. πάλιν ὁ ἀρχιερεὺς ἐπηρώτα αὐτὸν καὶ λέγει αὐτῷ. σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ εὐλογητοῦ. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν. ἐγώ εἰμι. καὶ ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν καθήμενον τῆς δυνάμεως, καὶ ἐρχόμενον μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς διαρρήξας τοὺς χιτῶνας αὐτοῦ λέγει. τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτύρων. ἠκούσατε τῆς βλασφημίας, τί ὑμῖν φαίνεται. οἱ δὲ πάντες κατέκριναν αὐτὸν ἔνοχον εἶναι θανάτου. καὶ ἤρξαντο τινὲς ἐμπτύειν αὐτῷ, καὶ περικαλύπτειν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ κολαφίζειν αὐτόν, καὶ λέγειν αὐτῷ. προφήτευσον. καὶ οἱ ὑπηρέται ῥαπίσμασιν αὐτὸν ἔβαλλον. καὶ ὄντος τοῦ πέτρου ἐν τῇ αὐλῇ κάτω, ἔρχεται μία τῶν παιδισκῶν τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἰδοῦσα τὸν πέτρον θερμαινόμενον ἐμβλέψασα αὐτῷ λέγει. καὶ σὺ μετὰ τοῦ ναζαρηνοῦ ἰησοῦ ἦσθα. ὁ δὲ ἠρνήσατο λέγων. οὐκ οἶδα, οὔτε ἐπίσταμαι τί σὺ λέγεις. καὶ ἐξῆλθεν ἔξω εἰς τὸ προαύλιον, καὶ ἀλέκτωρ ἐφώνησε. καὶ ἡ παιδίσκη ἰδοῦσα αὐτὸν πάλιν, ἤρξατο λέγειν τοῖς παρεστηκόσιν, ὅτι οὗτος ἐξ αὐτῶν ἐστίν. ὁ δὲ πάλιν ἠρνεῖτο. καὶ μετὰ μικρὸν πάλιν οἱ παρεστῶτες ἔλεγον τῷ πέτρῳ. ἀληθῶς ἐξ αὐτῶν εἶ, καὶ γὰρ γαλιλαῖος εἶ, καὶ ἡ λαλιά σου ὁμοιάζει. ὁ δὲ ἤρξατο ἀναθεματίζειν καὶ ὀμνύειν, ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ὃν λέγετε. καὶ ἐκ δευτέρου ἀλέκτωρ ἐφώνησε. καὶ ἀνεμνήσθη ὁ πέτρος τὸ ῥῆμα ὃ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι δίς, ἀπαρνήσῃ με τρίς. καὶ ἐπιβαλὼν ἔκλαιε.

Cap.15.

Καὶ εὐθέως ἐπὶ τὸ πρωῒ συμβούλιον ποιήσαντες οἱ ἀρχιερεῖς μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ γραμματέων, καὶ ὅλον τὸ συνέδριον, δήσαντες τὸν ἰησοῦν ἀπήνεγκαν, καὶ

et sedebat cum ministris ad ignem: et calefaciebat se. Summi vero sacerdotes et omne concilium querebant adversus iesum testimonium: ut eum morti traderent: nec inveniebant. Multi enim testimonium falsum dicebant adversus eum: et convenientia testimonia non erant. Et quidam surgentes falsum testimonium ferebant adversus eum dicentes. Quoniam nos audivimus eum dicentem. Ego dissolvam templum hoc manufactum: et post triduum aliud non manufactum edificabo. Et non erat conveniens testimonium illorum. Exurgens autem summus sacerdos in medium: interrogavit iesum dicens. Non respondes quicquam ad ea que tibi obijciuntur ab his? Ille autem tacebat et nihil respondit. Rursum summus sacerdos interrogabat eum: et dixit ei. Tu es christus filius dei benedicti. Iesus autem dixit illi. Ego sum. Et videbitis filium hominis sedentem a dextris virtutis dei: et venientem cum nubibus celi. Summus autem sacerdos scindens vestimenta sua ait. Quid adhuc desideramus testes? Audistis blasphemiam: quid vobis videtur? Qui omnes condemnaverunt eum esse reum mortis. Et ceperunt quidam conspuere eum: et velare faciem eius: et colaphis eum cedere et dicere ei: prophetiza: et ministri alapis eum cedebant. Et cum esset petrus in atrio deorsum: venit una ex ancillis summi sacerdotis: et cum vidisset petrum calefacientem se: aspiciens illum ait. Et tu cum iesu nazareno eras? At ille negavit dicens. Neque scio neque novi quid dicas. Et exijt foras ante atrium: et gallus cantavit. Rursus autem cum vidisset illum ancilla cepit dicere circumstantibus: quia hic ex illis est. At ille iterum negavit. Et post pusillum rursus qui astabant dicebant petro. Vere ex illis es: nam et galileus es. Ille autem cepit anathematizare et iurare quia nescio hominem istum quem dicitis. Et statim iterum gallus cantavit. Et recordatus est petrus verbi quod dixerat ei iesus: priusque gallus cantet bis: ter me negabis. Et cepit flere.

Cap.15.

Et confestim mane concilium facientes summi sacerdotes cum senioribus et scribis: et universo concilio vincientes iesum duxerunt: et

Johã.18.f. — Mat.26.f. Luce.22.g. — Mat.26.f. — Mat.26.f. Luce.22.g. — Mat.26.f. Luce.22.g. Johã.6.g. — B — Mat.26.g. — Mat.26.g. Luce.22.g. — Mat.26.g. Luce.22.g. Johã.19.a. — Mat.26.g. Luce.22.f. Johã.18.c. — Mat.26.g. Luce.22.h. Johã.18.c. — Mat.26.g. Luce.22.g. — A — Mat.27.a. Luce.23.a. Johã.18.c.

παρέδωκαν τῷ πιλάτῳ. καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ πιλάτος. σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ. σὺ λέγεις. καὶ κατηγόρουν αὐτοῦ οἱ ἀρχιερεῖς πολλά, αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρίνατο. ὁ δὲ πιλάτος πάλιν ἐπηρώτησεν αὐτὸν λέγων. οὐκ ἀποκρίνῃ οὐδέν. ἴδε πόσα σου καταμαρτυροῦσιν. ὁ δὲ ἰησοῦς οὐκέτι οὐδὲν ἀπεκρίθη, ὥστε θαυμάζειν τὸν πιλάτον. κατὰ δὲ ἑορτὴν ἀπέλυεν αὐτοῖς ἕνα δέσμιον ὅνπερ ἠτοῦντο. ἦν δὲ ὁ λεγόμενος βαραββᾶς, μετὰ τῶν συστασιαστῶν δεδεμένος, οἵτινες ἐν τῇ στάσει φόνον πεποιήκεισαν. καὶ ἀναβοήσας ὁ ὄχλος, ἤρξατο αἰτεῖσθαι καθὼς ἀεὶ ἐποίει αὐτοῖς. ὁ δὲ πιλάτος ἀπεκρίθη αὐτοῖς λέγων. θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν τὸν βασιλέα τῶν ἰουδαίων. ἐγίνωσκε γὰρ ὅτι διὰ φθόνον παραδεδώκεισαν αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἀνέσεισαν τὸν ὄχλον ἵνα μᾶλλον τὸν βαραββᾶν ἀπολύσῃ αὐτοῖς. ὁ δὲ πιλάτος ἀποκριθεὶς πάλιν εἶπεν αὐτοῖς. τί οὖν θέλετε ποιήσω ὃν λέγετε βασιλέα τῶν ἰουδαίων. οἱ δὲ πάλιν ἔκραξαν σταύρωσον αὐτόν. ὁ δὲ πιλάτος ἔλεγεν αὐτοῖς. τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν. οἱ δὲ περισσοτέρως ἔκραξαν, σταύρωσον αὐτόν. ὁ δὲ πιλάτος βουλόμενος τῷ ὄχλῳ τὸ ἱκανὸν ποιῆσαι, ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν βαραββᾶν, καὶ παρέδωκε τὸν ἰησοῦν φραγελλώσας, ἵνα σταυρωθῇ. οἱ δὲ στρατιῶται ἀπήγαγον αὐτὸν ἔσω τῆς αὐλῆς, ὅ ἐστι πραιτώριον. καὶ συγκαλοῦσιν ὅλην τὴν σπεῖραν, καὶ ἐνδύουσιν αὐτὸν πορφύραν, καὶ περιτιθέασιν αὐτῷ πλέξαντες ἀκάνθινον στέφανον, καὶ ἤρξαντο ἀσπάζεσθαι αὐτὸν καὶ λέγειν. χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων. καὶ ἔτυπτον αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν καλάμῳ, καὶ ἐνέπτυον αὐτῷ, καὶ τιθέντες τὰ γόνατα προσεκύνουν αὐτῷ. καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν πορφύραν, καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια τὰ ἴδια, καὶ ἐξάγουσιν αὐτὸν ἵνα σταυρώσωσιν αὐτόν. καὶ ἀγγαρεύουσι παράγοντά τινα σίμωνα κυρηναῖον ἐρχόμενον ἀπ' ἀγροῦ τὸν πατέρα ἀλεξάνδρου καὶ ῥούφου ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ. καὶ φέρουσιν αὐτὸν ἐπὶ γολγοθᾶν τόπον ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον κρανίου τόπος. καὶ ἐδίδουν αὐτῷ πιεῖν ἐσμυρνισμένον οἶνον, ὁ δὲ οὐκ ἔλαβε. καὶ σταυρώσαντες αὐτὸν διαμερίζονται τὰ ἱμάτια αὐτοῦ βάλλοντες κλῆρον ἐπ' αὐτά, τίς τί ἄρῃ. ἦν δὲ ὥρα τρίτη, καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν. καὶ ἦν ἡ ἐπιγραφὴ τῆς αἰτίας αὐτοῦ ἐπιγεγραμμένη ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων. καὶ σὺν αὐτῷ σταυροῦσι δύο λῃστάς, ἕ

tradiderunt pilato. Et interrogavit eum pilatus. Tu es rex iudeorum? At ille respondens ait illi. Tu dicis. Et accusabant eum summi sacerdotes in multis. Pilatus autem rursum interrogavit eum dicens. Non respondes quicquam? Vide in quantis te accusant? Iesus autem amplius nihil respondit: ita ut miraretur pilatus. Per diem autem festum solebat dimittere illis unum ex vinctis quemcunque petijssent. Erat autem qui dicebatur barrabas: qui cum seditiosis erat vinctus qui in seditione fecerant homicidium. Et cum ascendisset turba: cepit rogare sicut semper faciebat illis. Pilatus autem respondit eis et dixit. Vultis dimittam vobis regem iudeorum? Sciebat enim quod per invidiam tradidissent eum summi sacerdotes. Pontifices autem concitaverunt turbam ut magis barrabam dimitteret eis. Pilatus autem iterum respondens ait illis. Quid ergo vultis faciam regi iudeorum? At illi iterum clamaverunt dicentes. Crucifige eum. Pilatus vero dicebat illis. Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant. Crucifige eum. Pilatus autem volens populo satisfacere dimisit illis barrabam: et tradidit iesum flagellis cesum ut crucifigeretur. Milites autem duxerunt eum in atrium pretorij: et convocant totam cohortem: et induunt eum purpura: et imponunt ei plectentes spineam coronam: et ceperunt salutare eum. Ave rex iudeorum. Et percutiebant caput eius harundine: et conspuebant eum. et ponentes genua adorabant eum. Et postquam illuserunt ei: exuerunt illum purpura: et induerunt eum vestimentis suis: et educunt illum ut crucifigerent eum. Et angariaverunt pretereuntem quempiam simonem cyreneum venientem de villa: patrem alexandri et ruffi: ut tolleret crucem eius. Et perducunt illum in golgotha locum: quod est interpretatum calvarie locus. Et dabant ei bibere myrrhatum vinum: et non accepit. Et crucifigentes eum diviserunt vestimenta eius: mittentes sortem super eis quis quid tolleret. Erat autem hora tertia: et crucifixerunt eum. Et erat titulus cause eius inscriptus rex iudeorum. Et cum eo crucifigunt duos latrones

Mat.27.b. Luce.23.a. Johã.18.f. — Mat.27.b. Johã.19.b. — Mat.27.b. Luce.23.c. Johã.18.g. — Mat.27.b. Johã.18.g. — Mat.27.b. Luce.23.c. Johã.18.g. Actuum.3.c. — B — Mat.27.c. Luce.23.d. Johã.19.c. — Mat.27.c. Johã.19.a. — Mat.27.d. — Mat.27.d. Luce.23.d. — Mat.27.d. Luce.23.c. Johã.19.c. — Mat.27.d. Johã.19.c. — Mat.27.d. Luce.23.c. Johã.19.d. — Mat.27.d. Luce.23.c. Johã.19.d.

μα ἐκ δεξιῶν, καὶ ἕνα ἐξ εὐωνύμων αὐτοῦ. καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφὴ ἡ λέγουσα. καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη. καὶ οἱ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν αὐτὸν, κινοῦντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ λέγοντες. οὐά, ὁ καταλύων τὸν ναὸν καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν, σῶσον σεαυτὸν, καὶ κατάβα ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. ὁμοίως καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαίζοντες πρὸς ἀλλήλους μετὰ τῶν γραμματέων ἔλεγον. ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι. ὁ χριστὸς ὁ βασιλεὺς τοῦ ἰσραὴλ, καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμεν. καὶ οἱ συνεσταυρωμένοι αὐτῷ ὠνείδιζον αὐτόν. γενομένης δὲ ὥρας ἕκτης, σκότος ἐγένετο ἐφ᾽ ὅλην τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης. καὶ τῇ ὥρᾳ τῇ ἐνάτῃ ἐβόησεν ὁ ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ λέγων. ἐλωῒ, ἐλωῒ, λιμὰ σαβαχθανί. ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, ὁ θεός μου, ὁ θεός μου, εἰς τί με ἐγκατέλιπες. καὶ τινὲς τῶν παρεστηκότων ἀκούσαντες, ἔλεγον. ἰδοὺ ἠλίαν φωνεῖ. δραμὼν δὲ εἷς καὶ γεμίσας σπόγγον ὄξους, περιθεὶς τε καλάμῳ, ἐπότιζεν αὐτὸν λέγων. ἄφετε ἴδωμεν εἰ ἔρχεται ἠλίας καθελεῖν αὐτόν. ὁ δὲ ἰησοῦς ἀφεὶς φωνὴν μεγάλην, ἐξέπνευσε. καὶ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο, ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω. ἰδὼν δὲ ὁ κεντυρίων ὁ παρεστηκὼς ἐξ ἐναντίας αὐτοῦ ὅτι οὕτως κράξας ἐξέπνευσεν, εἶπεν. ἀληθῶς ὁ ἄνθρωπος οὗτος υἱὸς ἦν θεοῦ. ἦσαν δὲ καὶ γυναῖκες ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, ἐν αἷς ἦν μαρία ἡ μαγδαληνὴ, καὶ μαρία ἡ τοῦ ἰακώβου τοῦ μικροῦ καὶ ἰωσῆ μήτηρ, καὶ σαλώμη, αἳ καὶ ὅτε ἦν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ ἠκολούθουν αὐτῷ, καὶ διηκόνουν αὐτῷ, καὶ ἄλλαι πολλαὶ αἱ συναναβᾶσαι αὐτῷ εἰς ἱεροσόλυμα. καὶ ἤδη ὀψίας γενομένης, ἐπεὶ ἦν παρασκευὴ ὅ ἐστι προσάββατον, ἦλθεν ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ ἀριμαθαίας εὐσχήμων βουλευτὴς, ὃς καὶ αὐτὸς ἦν προσδεχόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. καὶ τολμήσας εἰσῆλθε πρὸς πιλάτον, καὶ ᾐτήσατο τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ. ὁ δὲ πιλάτος ἐθαύμασεν εἰ ἤδη τέθνηκε. καὶ προσκαλεσάμενος τὸν κεντυρίωνα, ἐπηρώτησεν αὐτὸν εἰ πάλαι ἀπέθανε. καὶ γνοὺς ἀπὸ τοῦ κεντυρίωνος, ἐδωρήσατο τὸ σῶμα τῷ ἰωσήφ. καὶ ἀγοράσας σινδόνα καὶ καθελὼν αὐτὸν, ἐνείλισε τῇ σινδόνι, καὶ κατέθηκεν αὐτὸν ἐν μνημείῳ, ὃ ἦν λελατομημένον ἐκ πέτρας, καὶ προσεκύλισε λίθον ἐπὶ τὴν θύραν τοῦ μνημείου. ἡ δὲ μαρία ἡ μαγδαληνὴ καὶ μαρία ἰωσῆ ἐθεώρουν ποῦ τίθεται. Cap. 16.

unum a dextris et alium a sinistris eius. Et impleta est scriptura que dicit. Et cum iniquis reputatus est. Et pretereuntes blasphemabant eum: mouentes capita sua et dicentes. Vah qui destruis templum dei: et in tribus diebus reedificas. Saluum fac temetipsum descendens de cruce. Similiter et summi sacerdotes illudentes ad alterutrum cum scribis dicebant. Alios saluos fecit: seipsum non potest saluum facere. Christus rex israel: descendat nunc de cruce ut videamus et credamus. Et qui cum eo crucifixi erant conuiciabantur ei. Et facta hora sexta: tenebre facte sunt per totam terram usque in horam nonam. Et hora nona exclamauit Jesus voce magna dicens. Heloy: heloy: lama zabathani. Quod est interpretatum: Deus meus: deus meus: ut quid dereliquisti me? Et quidam de circumstantibus audientes dicebant. Ecce heliam vocat. Currens autem unus et implens spongiam aceto: circumponensque calamo potum dabat ei dicens. Sinite: videamus si veniat helias ad deponendum eum. Jesus autem emissa voce magna expirauit. Et velum templi scissum est in duo a summo usque deorsum. Videns autem centurio qui ex aduerso stabat quia sic clamans expirasset ait. Vere hic homo filius dei erat. Erant autem et mulieres de longe aspicientes: inter quas erat maria magdalene: et maria iacobi minoris: et ioseph mater et salome: que cum esset in galilea sequebatur eum et ministrabant ei: et alie multe que simul cum eo ascenderant hierosolymam. Et cum iam sero esset factum: quia erat parasceue quod est antesabbatum: venit ioseph ab arimathia nobilis decurio: qui et ipse erat expectans regnum dei. Et audacter introiuit ad pilatum et petiit corpus iesu. Pilatus autem mirabatur si iam obisset. Et accersito centurione interrogauit eum si iam mortuus esset. Et cum cognouisset a centurione: donauit corpus ioseph. Joseph autem mercatus sindonem et deponens eum inuoluit sindone: et posuit eum in monumento quod erat excisum de petra: et aduoluit lapidem ad ostium monumenti. Maria autem magdalene et maria ioseph aspiciebant vbi poneretur. Cap. 16.

Esaie. 53. d; Mat. 27. e; Sapie. 2. d; Mat. 27. e; Luce. 23. e; Mat. 27. e; Mat. 27. e; Luce. 23. f; Mat. 27. e; Mat. 27. f; Luce. 23. e; Johan. 19. e; Mat. 27. f; Johan. 19. f; Mat. 27. f; Luce. 23. f; Mat. 27. f; Luce. 23. g; Mat. 27. f; Mat. 27. g; Luce. 23. g; Johan. 19. g; Mat. 27. g; Luce. 23. g; Johan. 19. g; Mat. 27. g

Καὶ διαγενομένου τοῦ σαββάτου, μαρία ἡ μαγδαληνὴ καὶ μαρία ἰακώβου καὶ σαλώμη ἠγόρασαν ἀρώματα, ἵνα ἐλθοῦσαι ἀλείψωσι τὸν ἰησοῦν. καὶ λίαν πρωῒ τῆς μιᾶς σαββάτων, ἔρχονται ἐπὶ τὸ μνημεῖον ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου, καὶ ἔλεγον πρὸς ἑαυτάς. τίς ἀποκυλίσει ἡμῖν τὸν λίθον ἐκ τῆς θύρας τοῦ μνημείου. καὶ ἀναβλέψασαι θεωροῦσιν ὅτι ἀποκεκύλισται ὁ λίθος, ἦν γὰρ μέγας σφόδρα. καὶ εἰσελθοῦσαι εἰς τὸ μνημεῖον, εἶδον νεανίσκον καθήμενον ἐν τοῖς δεξιοῖς περιβεβλημένον στολὴν λευκὴν, καὶ ἐξεθαμβήθησαν. ὁ δὲ λέγει αὐταῖς. μὴ ἐκθαμβεῖσθε. ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν ναζαρηνὸν τὸν ἐσταυρωμένον. ἠγέρθη οὐκ ἔστιν ὧδε. ἴδε ὁ τόπος ὅπου ἔθηκαν αὐτόν. ἀλλ᾽ ὑπάγετε, εἴπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ καὶ τῷ πέτρῳ ὅτι προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν γαλιλαίαν, ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε, καθὼς εἶπεν ὑμῖν. καὶ ἐξελθοῦσαι, ἔφυγον ἀπὸ τοῦ μνημείου. εἶχε δὲ αὐτὰς τρόμος καὶ ἔκστασις, καὶ οὐδενὶ οὐδὲν εἶπον, ἐφοβοῦντο γάρ. ἀναστὰς δὲ ὁ ἰησοῦς πρωῒ πρώτῃ σαββάτου, ἐφάνη πρῶτον μαρίᾳ τῇ μαγδαληνῇ, ἀφ᾽ ἧς καὶ ἐκβεβλήκει ἑπτὰ δαιμόνια. ἐκείνη πορευθεῖσα, ἀπήγγειλε τοῖς μετ᾽ αὐτοῦ γενομένοις πενθοῦσι καὶ κλαίουσι. κἀκεῖνοι ἀκούσαντες ὅτι ζῇ καὶ ἐθεάθη ὑπ᾽ αὐτῆς, ἠπίστησαν. μετὰ δὲ ταῦτα, δυσὶν ἐξ αὐτῶν περιπατοῦσιν ἐφανερώθη ἐν ἑτέρᾳ μορφῇ πορευομένοις εἰς ἀγρόν. κἀκεῖνοι ἀπελθόντες ἀπήγγειλαν τοῖς λοιποῖς, οὐδὲ ἐκείνοις ἐπίστευσαν. ὕστερον ἀνακειμένοις αὐτοῖς τοῖς ἕνδεκα, ἐφανερώθη καὶ ὠνείδισε τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν καὶ σκληροκαρδίαν, ὅτι τοῖς θεασαμένοις αὐτὸν ἐγηγερμένον, οὐκ ἐπίστευσαν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς. πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα, κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει. ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται, ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται. σημεῖα δὲ τοῖς πιστεύσασι ταῦτα παρακολουθήσει. ἐν τῷ ὀνόματί μου δαιμόνια ἐκβαλοῦσι, γλώσσαις λαλήσουσι καιναῖς, ὄφεις ἀροῦσι, κἂν θανάσιμόν τι πίωσιν, οὐ μὴ αὐτοὺς βλάψῃ. ἐπὶ ἀρρώστους χεῖρας ἐπιθήσουσι καὶ καλῶς ἕξουσιν. ὁ μὲν οὖν κύριος μετὰ τὸ λαλῆσαι αὐτοῖς, ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ. ἐκεῖνοι δὲ ἐξελθόντες ἐκήρυξαν πανταχοῦ τοῦ κυρίου συνεργοῦντος καὶ τὸν λόγον βεβαιοῦντος, διὰ τῶν ἐπακολουθούντων σημείων. ἀμήν.

Τέλος τοῦ κατὰ μάρκον ἁγίου εὐαγγελίου.

Et cum transisset sabbatum: maria magdalene et maria iacobi: et salome emerunt aromata ut venientes vngerent iesum. Et valde mane vna sabbatorum veniunt ad monumentum: orto iam sole. Et dicebant ad inuicem. Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti? Et respicientes viderunt reuolutum lapidem. Erat quippe magnus valde. Et introeuntes in monumentum viderunt iuuenem sedentem in dextris coopertum stola candida: et obstupuerunt. Qui dicit illis. Nolite expauescere. Jesum queritis nazarenum crucifixum: surrexit: non est hic. Ecce locus: vbi posuerunt eum. Sed ite dicite discipulis eius et petro: quia precedet vos in galileam. Ibi eum videbitis sicut dixit vobis. At ille exeuntes fugerunt de monumento. Inuaserat enim eas tremor et pauor: et nemini quicquam dixerunt. Timebant enim. Surgens autem iesus mane prima sabbati apparuit primo marie magdalene: de qua eiecerat septem demonia. Illa vadens nunciauit his qui cum eo fuerant lugentibus et flentibus: et illi audientes quia viueret et visus esset ab ea: non crediderunt. Post hec autem duobus ex his ambulantibus ostensus est in alia effigie euntibus in villam: et illi euntes nunciauerunt ceteris: nec illis crediderunt. Nouissime autem recumbentibus illis vndecim apparuit: et exprobrauit incredulitatem eorum et duritiam cordis: quia his qui viderant eum resurrexisse non crediderunt. Et dixit eis. Euntes in mundum vniuersum: predicate euangelium omni creature. Qui crediderit et baptizatus fuerit saluus erit: qui vero non crediderit condemnabitur. Signa autem eos qui crediderint hec sequentur. In nomine meo demonia eiicient: linguis loquentur nouis serpentes tollent. Et si mortiferum quid biberint: non eis nocebit. Super egros manus imponent et bene habebunt. Et dominus quidem iesus postquam locutus est eis assumptus est in celum: et sedet a dextris dei. Illi autem profecti predicauerunt vbique domino cooperante et sermonem confirmante sequentibus signis.

Explicit euangelium secundum marcum.

A; Mat. 28. a. Luce. 24. a. Johan. 20. a; B; Mat. 28. a. Luce. 24. a; Mat. 28. a. Luce. 24. b; C; Luce. 24. c; D; Mat. 10. b; Luce. 10. c; Actuum. 1. b. Luce. 24. g. Apoca. 11. c

Incipit prefatio beati hieronymi presbiteri in euangelium secundum Lucam.

Lucas syrus natione antiocensis: arte medicus discipulus apostolorum postea paulum secutus vsq; ad consummationem eius seruiens dño sine crimine: nam neq; vxorem vnq; habens neq; filios: septuaginta & quattuor annorũ obijt in bithinia plenus spiritu sancto. Qui cũ iam scripta essent euãgelia: p matheũ quidẽ in iudea: per marcũ aũt in italia: sancto instigante spũ in achaie partibus hoc scripsit euãgeliũ: significans etiam ipse in principio ante suũ alia esse descripta. Cui extra ea q̃ ordo euãgelice dispositiõis exposcit: ea maxie necessitas laboris fuit vt primũ grecis fidelib⁹ oĩ pphetatiõe vẽturi in carnẽ dei xp̃i manifestata hũanitate: ne iudaicis fabulis attẽti i solo legis deside rio tenẽnt: vl' ne hẽticis fabul' & stultis sollicitationib⁹ seducti exciderẽt a vitate: elaboraret. Dehinc vt i pncipio euãgelij iohãnis natiuitate presũpta: cui euãgeliũ scribẽt: & i quo elect⁹ scribẽt idicaret: ptestans in se cõpleta esse: que essent ab alijs inchoata. Cui ideo post baptismũ filij dei a perfectione generationis in christo implete: repetende a principio natiuitatis humane potestas pmissa est: vt requirẽtibus demõstraret in quo apprehendens erat per nathan filium dauid introitu recurrentis in deum generationis admisso: indisparabilis dei predicans in hominibus christũ suũ: perfecti opus hominis redire in se per filium faceret: que per dauid patrem venientibus iter prebebat in christo. Cui luce nõ inmerito et scribendorũ actuum apostolorum potestas in ministerio datur: vt deo in deum pleno et filio perditionis extincto: oratiõe ab apostolis facta: sorte domini electionis numerus compleretur. Sicq; paulus consummatiõẽ apostolicis actibus daret: quem diu contra stimulum recalcitrantem dominus elegisset. Quod et legentib⁹ ac requirentibus deum et si per singula expediri a nobis vtile fuerat: sciens tamen q̃ operantem agricolã oporteat primum de fructibus suis edere: vitauimus publicam curiositatem: ne non tam volentibus deum demonstrasse videremur q̃ fastidientibus prodidisse.

Explicit prefatio.

Προοίμιον τοῦ ἁγίου Λουκᾶ εἰς τὸ αὐτοῦ εὐαγγέλιον.

Ἐπειδήπερ πολλοὶ ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι διήγησιν περὶ τῶν πεπληροφορημένων ἐν ἡμῖν πραγμάτων, καθὼς παρέδωσαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου, ἔδοξε κἀμοὶ παρηκολουθηκότι ἄνωθεν πᾶσιν ἀκριβῶς, καθεξῆς σοι γράψαι κράτιστε θεόφιλε, ἵνα ἐπιγνῷς περὶ ὧν κατηχήθης λόγων τὴν ἀσφάλειαν.

Incipit probemium beati Luce in euangelium suum:

Quoniã quidẽ multi conati sũt ordinare narrationes que in nobis complete sunt rerum sicut tradiderũt nobis q̃ ab initio ipsi viderunt et ministri fuerunt sermonis: visum est & mihi assecuto oĩa a pñcipio diligẽter: ex ordine tibi scribere optime theophile: vt cognoscas eorũ verborũ de q̃b⁹ erudit⁹ es veritatẽ.

Τὸ κατὰ Λουκᾶν ἅγιον εὐαγγέλιον. Cap. i.

Ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις ἡρώδου τοῦ βασιλέως τῆς ἰουδαίας ἱερεύς τις ὀνόματι ζαχαρίας, ἐξ ἐφημερίας ἀβιά, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐκ τῶν θυγατέρων ἀαρών, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐλισάβετ. ἦσαν δὲ δίκαιοι ἀμφότεροι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, πορευόμενοι ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαιώμασι τοῦ κυρίου ἄμεμπτοι. καὶ οὐκ ἦν αὐτοῖς τέκνον, καθότι ἡ ἐλισάβετ ἦν στεῖρα, καὶ ἀμφότεροι προβεβηκότες ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν ἦσαν. ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἱερατεύειν αὐτὸν ἐν τῇ τάξει τῆς ἐφημερίας αὐτοῦ ἔναντι τοῦ θεοῦ, κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἱερατείας, ἔλαχε τοῦ θυμιάσαι εἰσελθὼν εἰς τὸν ναὸν τοῦ κυρί-

Incipit euangeliũ scdm Lucam. Cap. i.

Fuit in diebus herodis regis iudee sacerdos quidã noĩe zacharias de vice Abia: & vxor illi⁹ de filiabus aaron et nomẽ eius elisabeth. Erant aũt iusti ambo ante deum incedentes in oĩbus mandatis et iustificationibus dñi sine querela. Et nõ erat illis fili⁹: eo q̃ esset elisabeth sterilis: & ambo processissent in diebus suis. Factũ ẽ aũt cũ sacerdotio fũgeret zacharias in ordine vicis sue ante deũ scdm ↄsuetudinẽ sacerdotij: sorte exijt vt incẽsũ poneret ingress⁹ in tẽplũ dñi.

ου. καὶ πᾶν τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ ἦν προσευχόμενον ἔξω τῇ ὥρᾳ τοῦ θυμιάματος. ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος κυρίου ἑστὼς ἐκ δεξιῶν τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ θυμιάματος. καὶ ἐταράχθη ζαχαρίας ἰδών, καὶ φόβος ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτόν. εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ ἄγγελος, μὴ φοβοῦ ζαχαρία, διότι εἰσηκούσθη ἡ δέησίς σου, καὶ ἡ γυνή σου ἐλισάβετ γεννήσει υἱόν σοι, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰωάννην, καὶ ἔσται χαρά σοι καὶ ἀγαλλίασις, καὶ πολλοὶ ἐπὶ τῇ γεννήσει αὐτοῦ χαρήσονται. ἔσται γὰρ μέγας ἐνώπιον τοῦ κυρίου, καὶ οἶνον καὶ σίκερα οὐ μὴ πίῃ, καὶ πνεύματος ἁγίου πλησθήσεται ἔτι ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ, καὶ πολλοὺς τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ἐπιστρέψει ἐπὶ κύριον τὸν θεὸν αὐτῶν, καὶ αὐτὸς προελεύσεται ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν πνεύματι καὶ δυνάμει ἠλίου, ἐπιστρέψαι καρδίας πατέρων ἐπὶ τέκνα, καὶ ἀπειθεῖς ἐν φρονήσει δικαίων, ἑτοιμάσαι κυρίῳ λαὸν κατεσκευασμένον. καὶ εἶπε ζαχαρίας πρὸς τὸν ἄγγελον. κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο, ἐγὼ γάρ εἰμι πρεσβύτης, καὶ ἡ γυνή μου προβεβηκυῖα ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῷ. ἐγώ εἰμι γαβριὴλ ὁ παρεστηκὼς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ ἀπεστάλην λαλῆσαι πρὸς σέ, καὶ εὐαγγελίσασθαί σοι ταῦτα. καὶ ἰδοὺ ἔσῃ σιωπῶν, καὶ μὴ δυνάμενος λαλῆσαι ἄχρι ἧς ἡμέρας γένηται ταῦτα, ἀνθ' ὧν οὐκ ἐπίστευσας τοῖς λόγοις μου, οἵτινες πληρωθήσονται εἰς τὸν καιρὸν αὐτῶν. καὶ ἦν ὁ λαὸς προσδοκῶν τὸν ζαχαρίαν, καὶ ἐθαύμαζον ἐν τῷ χρονίζειν αὐτὸν ἐν τῷ ναῷ. ἐξελθὼν δὲ οὐκ ἠδύνατο λαλῆσαι αὐτοῖς. καὶ ἐπέγνωσαν ὅτι ὀπτασίαν ἑώρακεν ἐν τῷ ναῷ, καὶ αὐτὸς ἦν διανεύων αὐτοῖς, καὶ διέμενε κωφός. καὶ ἐγένετο ὡς ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τῆς λειτουργίας αὐτοῦ, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. μετὰ δὲ ταύτας τὰς ἡμέρας, συνέλαβεν ἐλισάβετ ἡ γυνὴ αὐτοῦ. καὶ περιέκρυβεν ἑαυτὴν μῆνας πέντε, λέγουσα. ὅτι οὕτως μοι πεποίηκεν ὁ κύριος, ἐν ἡμέραις αἷς ἐπεῖδεν ἀφελεῖν τὸ ὄνειδός μου ἐν ἀνθρώποις, ἐν δὲ τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος γαβριὴλ ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς πόλιν τῆς γαλιλαίας ᾗ ὄνομα ναζαρέτ, πρὸς παρθένον μεμνηστευμένην ἀνδρὶ ᾧ ὄνομα ἰωσήφ, ἐξ οἴκου δαυίδ, καὶ τὸ ὄνομα τῆς παρθένου μαριάμ. καὶ εἰσελθὼν ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτήν, εἶπε. χαῖρε κεχαριτωμένη ὁ κύριος μετὰ σοῦ. εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν. ἡ δὲ ἰδοῦσα, διεταράχθη ἐπὶ τῷ λό-

Et omnis multitudo populi erat orans foris hora incensi. Apparuit aũt illi angelus dñi stans a dextris altaris incensi. Et zacharias turbat⁹ ẽ vidẽs: & timor sup eũ. Ait aũt ad illũ angel⁹. Ne timeas zacharia qm̃ exaudita est deprecatio tua. Et vxor tua elisabeth pariet tibi filium et vocabis nomen eius iohannẽ: et erit gaudiũ tibi et exultatio: et multi in natiuitate eius gaudebunt. Erit enim magnus coram dño: et vinum et siceram non bibet. Et spiritu sancto replebitur adhuc ex vtero matris sue: et multos filiorum israel conuertet ad dñm deuz ipsorum. Et ipse precedet ante illum in spiritu et virtute helie vt conuertat corda patrum in filios: et icredulos ad prudentiã iustorũ: pare dño plebẽ perfectam. Et dixit zacharias ad angelum. Unde hoc sciam. Ego eñ sum senex: et vxor mea processit in diebus suis. Et respondens angel⁹ dixit ei. Ego sum gabriel qui asto ante deum: et missus sum loqui ad te: et hec tibi euangelizare. Et ecce eris tacens et non poteris loqui vsq; in diem quo hec fiant: pro eo q̃ nõ credidisti verbis meis que implebuntur in tempore suo. Et erat plebs expectans zachariam & mirabantur q̃ tardaret ipse in templo. Egressus aũt non poterat loqui ad illos. Et cognouerunt q̃ visionẽ vidisset in templo. Et ipse erat innuẽs illis: et pmansit mut⁹. Et factum est vt impleti sunt dies officij eius: abijt in domum suam. Post hos autem dies concepit elisabeth vxor eius: et occultabat se mensibus quinq; dicens. Quia sic fecit mihi dominus in diebus q̃b⁹ respexit auferre obprobriũ meũ inter hoĩes. In mẽse aũt sexto missus est angelus gabriel a deo in ciuitatem galilee cui nomen nazareth ad virginẽ desposatam viro cui nomen erat ioseph de domo dauid: et nomen virginis maria. Et ingressus angelus ad eam dixit. Aue gratia plena dominus tecũ: bñdicta tu in mulierib⁹. Que cũ audisset turbata est in sermone

Margin: Ĩ.1.b. Actuũ.12.a — B — Judi.13.b — Gen.18.b — C — Mat.1.c — Judi.13.c. Judicũ.6.c

γω αὐτοῦ, καὶ διελογίζετο ποταπὸς εἴη ὁ
ἀσπασμὸς οὗτος. καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος αὐ-
τῇ. μὴ φοβοῦ μαριάμ, εὗρες γὰρ χάριν πα-
ρὰ τῷ θεῷ. καὶ ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρί,
καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐ-
τοῦ ἰησοῦν. οὗτος ἔσται μέγας, καὶ υἱὸς ὑ-
ψίστου κληθήσεται, καὶ δώσει αὐτῷ κύρι-
ος ὁ θεὸς τὸν θρόνον δαυίδ τοῦ πατρὸς αὐ-
τοῦ, καὶ βασιλεύσει ἐπὶ τὸν οἶκον ἰακὼβ εἰς
τοὺς αἰῶνας, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ
ἔσται τέλος. εἶπε δὲ μαριὰμ πρὸς τὸν ἄγ-
γελον. πῶς ἔσται τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γι-
νώσκω. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐ-
τῇ. πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, καὶ
δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι. διὸ καὶ
τὸ γεννώμενον ἐκ σοῦ ἅγιον, κληθήσεται υ-
ἱὸς θεοῦ. καὶ ἰδοὺ ἐλισάβετ ἡ συγγενής σου
καὶ αὐτὴ συνειληφυῖα υἱὸν ἐν γήρει αὐτῆς
καὶ οὗτος μὴν ἕκτος ἐστὶν αὐτῇ τῇ καλου-
μένῃ στείρᾳ, ὅτι οὐκ ἀδυνατήσει παρὰ τῷ
θεῷ πᾶν ῥῆμα. εἶπε δὲ μαριάμ. ἰδοὺ ἡ δού-
λη κυρίου γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου
καὶ ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτῆς ὁ ἄγγελος. ἀναστᾶ-
σα δὲ μαριὰμ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις, ἐπο-
ρεύθη εἰς τὴν ὀρεινὴν μετὰ σπουδῆς εἰς πό-
λιν ἰούδα, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον ζαχα-
ρίου, καὶ ἠσπάσατο τὴν ἐλισάβετ. καὶ ἐγένε-
το ὡς ἤκουσεν ἡ ἐλισάβετ τὸν ἀσπασμὸν
τῆς μαρίας, ἐσκίρτησε τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλί-
ᾳ αὐτῆς. καὶ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου ἡ ἐ-
λισάβετ, καὶ ἀνεφώνησε φωνῇ μεγάλῃ καὶ εἶ-
πεν. εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξί, καὶ εὐλο-
γημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου. καὶ πό-
θεν μοι τοῦτο, ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου
μου πρὸς με. ἰδοὺ γὰρ ὡς ἐγένετο ἡ φωνὴ
τοῦ ἀσπασμοῦ σου εἰς τὰ ὦτά μου, ἐσκίρ-
τησε τὸ βρέφος ἐν ἀγαλλιάσει ἐν τῇ κοιλίᾳ
μου. καὶ μακαρία ἡ πιστεύσασα, ὅτι ἔσται
τελείωσις τοῖς λελαλημένοις αὐτῇ παρὰ
κυρίου. καὶ εἶπε μαριάμ. μεγαλύνει ἡ ψυ-
χή μου τὸν κύριον. καὶ ἠγαλλίασε τὸ πνεῦ-
μά μου ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ σωτῆρί μου. ὅτι ἐπέ-
βλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης αὐ-
τοῦ, ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσί με
πᾶσαι αἱ γενεαί. ὅτι ἐποίησέ μοι μεγαλεῖα
ὁ δυνατός, καὶ ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ. καὶ
τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς γενεὰς γενεῶν τοῖς φο-
βουμένοις αὐτόν. ἐποίησε κράτος ἐν βραχίο-
νι αὐτοῦ, διεσκόρπισεν ὑπερηφάνους διανοί-
ᾳ καρδίας αὐτῶν. καθεῖλε δυνάστας ἀπὸ
θρόνων, καὶ ὕψωσε ταπεινούς. πεινῶντας
ἐνέπλησεν ἀγαθῶν, καὶ πλουτοῦντας ἐξα-
πέστειλε κενούς. ἀντελάβετο ἰσραὴλ παιδὸς

eius: et cogitabat qualis esset
ista salutatio. Et ait angelus ei.
Ne timeas maria: inuenisti enim gratiam apud
deum. Ecce concipies in vtero
et paries filium: et vocabis nomẽ eius
iesum. Hic erit magnus et filius altissimi
vocabitur. Et dabit illi dominus
deus sedem dauid patris eius:
et regnabit in domo iacob in
eternum: et regni eius non
erit finis. Dixit autem maria ad angelũ.
Quomodo fiet istud quoniam virũ nõ cogno-
sco? Et respondens angelus dixit ei.
Spiritus sanctus superueniet in te: et
virtus altissimi obumbrabit tibi. Ideoque et
quod nascetur ex te sanctum vocabitur fi-
lius dei. Et ecce elisabeth cognata tua
et ipsa concepit filium in senectute sua:
et hic mensis est sextus illi que vocatur
sterilis: quia non erit impossibile apud
deum omne verbum. Dixit autem maria. Ecce an-
cilla domini: fiat mihi secundum verbũ tuũ.
Et discessit ab illa angelus. Exurgens
autem maria in diebus illis abijt
in montana cum festinatione in ciuitatẽ
iuda: et intrauit in domum zacharie
et salutauit elisabeth. Et factum est
vt audiuit salutationem
marie elisabeth: exultauit infans in vtero
eius. Et repleta est spiritu sancto elisa-
beth: et exclamauit voce magna et dixit
Benedicta tu inter mulieres: et benedictus
fructus ventris tui. Et vnde
hoc mihi vt veniat mater domini
mei ad me? Ecce enim vt facta est vox
salutationis tue in auribus meis: exulta-
uit in gaudio infans in vtero
meo. Et beata que credidisti: quoniam
perficientur ea que dicta sunt tibi a
domino. Et ait maria. Magnificat anima
mea dominum. Et exultauit spiritus
meus in deo salutari meo. Quia respe-
xit humilitatem ancille sue:
ecce enim ex hoc beatam me dicent
omnes generationes. Quia fecit mihi ma-
gna qui potens est: et sanctum nomẽ eius. Et
misericordia eius a progenie in progenies timẽti-
bus eum. Fecit potentiam in brachio
suo: dispersit superbos mente
cordis sui. Deposuit potentes de
sede: et exaltauit humiles. Esurientes
impleuit bonis: et diuites dimisit
inanes. Suscepit israel puerum

Esaie.7.c
Mat.1.d.
Michee.4.c
D
Iudi.5.d.
E

αὐτοῦ μνησθῆναι ἐλέους. καθὼς ἐλάλησε
πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν τῷ ἀβραὰμ καὶ
τῷ σπέρματι αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα. ἔμεινε
δὲ μαριὰμ σὺν αὐτῇ ὡσεὶ μῆνας τρεῖς καὶ
ὑπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς. τῇ δὲ ἐλι-
σάβετ ἐπλήσθη ὁ χρόνος τοῦ τεκεῖν αὐτήν,
καὶ ἐγέννησεν υἱόν. καὶ ἤκουσαν οἱ περίοι-
κοι καὶ οἱ συγγενεῖς αὐτῆς ὅτι ἐμεγάλυνε
κύριος τὸ ἔλεος αὐτοῦ μετ' αὐτῆς, καὶ συ-
νέχαιρον αὐτῇ. καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ὀγδόῃ ἡ-
μέρᾳ ἦλθον περιτεμεῖν τὸ παιδίον, καὶ ἐκά-
λουν αὐτὸ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς αὐ-
τοῦ ζαχαρίαν. καὶ ἀποκριθεῖσα ἡ μήτηρ αὐ-
τοῦ εἶπεν. οὐχί, ἀλλὰ κληθήσεται ἰωάννης.
καὶ εἶπον πρὸς αὐτήν. ὅτι οὐδείς ἐστιν ἐν
τῇ συγγενείᾳ σου ὃς καλεῖται τῷ ὀνόματι
τούτῳ. ἐνένευον δὲ τῷ πατρὶ αὐτοῦ τὸ τί
ἂν θέλοι καλεῖσθαι αὐτόν. καὶ αἰτήσας πι-
νακίδιον ἔγραψε λέγων. ἰωάννης ἐστὶ τὸ ὄ-
νομα αὐτοῦ. καὶ ἐθαύμασαν πάντες. ἀνεῴ-
χθη δὲ τὸ στόμα αὐτοῦ παραχρῆμα, καὶ ἡ
γλῶσσα αὐτοῦ διηρθρώθη, καὶ ἐλάλει εὐ-
λογῶν τὸν θεόν. καὶ ἐγένετο ἐπὶ πάντας φό-
βος τοὺς περιοικοῦντας αὐτούς. καὶ ἐν ὅλῃ
τῇ ὀρεινῇ τῆς ἰουδαίας διελαλεῖτο πάντα
τὰ ῥήματα ταῦτα. καὶ ἔθεντο πάντες οἱ ἀ-
κούσαντες ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν λέγοντες. τί
ἄρα τὸ παιδίον τοῦτο ἔσται. καὶ χεὶρ κυρί-
ου ἦν μετ' αὐτοῦ. καὶ ζαχαρίας ὁ πατὴρ αὐ-
τοῦ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου, καὶ προ-
εφήτευσε λέγων. εὐλογητὸς κύριος ὁ θεὸς
τοῦ ἰσραὴλ ὅτι ἐπεσκέψατο καὶ ἐποίησε
λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ. καὶ ἤγειρε κέ-
ρας σωτηρίας ἡμῖν ἐν τῷ οἴκῳ δαυίδ τοῦ
παιδὸς αὐτοῦ. καθὼς ἐλάλησε διὰ στό-
ματος τῶν ἁγίων τῶν ἀπ' αἰῶνος προφη-
τῶν αὐτοῦ. σωτηρίαν ἐξ ἐχθρῶν ἡμῶν, καὶ
ἐκ χειρὸς πάντων τῶν μισούντων ἡμᾶς. ποιῆ-
σαι ἔλεος μετὰ τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ μνη-
σθῆναι διαθήκης ἁγίας αὐτοῦ. ὅρκον ὃν ὤμο-
σε πρὸς ἀβραὰμ τὸν πατέρα ἡμῶν τοῦ δοῦ-
ναι ἡμῖν ἀφόβως ἐκ χειρὸς τῶν ἐχθρῶν ἡ-
μῶν ῥυσθέντας λατρεύειν αὐτῷ ἐν ὁσιότητι
καὶ δικαιοσύνῃ ἐνώπιον αὐτοῦ πάσας τὰς
ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν. καὶ σὺ παιδίον
προφήτης ὑψίστου κληθήσῃ, προπορεύσῃ
γὰρ πρὸ προσώπου κυρίου ἑτοιμάσαι ὁ-
δοὺς αὐτοῦ. τοῦ δοῦναι γνῶσιν σωτηρίας
τῷ λαῷ αὐτοῦ ἐν ἀφέσει ἁμαρτιῶν αὐτῶν
διὰ σπλάγχνα ἐλέους θεοῦ ἡμῶν, ἐν οἷς
ἐπεσκέψατο ἡμᾶς ἀνατολὴ ἐξ ὕψους. ἐπι-
φᾶναι τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου κα-
θημένοις τοῦ κατευθῦναι τοὺς πόδας ἡμῶν

suum: memorari misericordie sue. Sicut locutus est
ad patres nostros abraam et
semini eius in secula. Mansit
autem maria cum illa quasi mẽsibus tribus: et
reuersa est in domũ suã. Elisabeth autem
impletum est tempus pariendi
et peperit filium. Et audierunt vicini
et cognati eius: quia magnificauit
dominus misericordiam suã cum illa: et cõgra-
tulabantur ei. Et factũ est in die octauo
venerũt circumcidere puerũ: et vocabãt
eum nomine patris sui
zachariam. Et respondens mater eius
dixit. Nequaquam: sed vocabitur iohãnes:
et dixerũt ad illam. Quia nemo est in
cognatiõe tua qui vocetur hoc nomine
Innuebant autem patri eius: quem
vellet vocari eum. Et postulãs pugilla-
rem scripsit dicens: iohannes est nomẽ
eius. Et mirati sunt vniuersi. Apertũ est
autem ilico os eius: et
lingua eius: loquebatur benedicens
deum. Et factus est timor super omnes
vicinos eorum: et super omnia
montana iudee diuulgabantur omnia
verba hec: et posuerũt omnes qui audierãt
in corde suo dicentes. Quis
putas puer iste erit? Etenim manus domini
erat cum illo. Et zacharias pater eius
repletus est spiritu sancto: et prophetauit
dicens. Benedictus dominus deus
israel: quia visitauit et fecit
redẽptionẽ plebi sue. Et erexit cornu
salutis nobis in domo dauid
pueri sui. Sicut locutus est per os
sanctorum qui a seculo sunt prophetarũ
eius. Salutem ex inimicis nostris et
de manu omnium qui oderunt nos. Ad facien-
dã misericordiam cum patribus nostris: et memo-
rari testamẽti sui sancti. Iusiurãdũ quod iura-
uit ad abraam patrẽ nostrum daturũ se
nobis. Vt sine timore de manu inimicorum
nostrorum liberati: seruiamus illi. In sancti-
tate et iustitia coram ipso omnibus
diebus nostris. Et tu puer
propheta altissimi vocaberis: preibis
enim ante faciem domini parare vias
eius. Ad dandam scientiam salutis
plebi eius: in remissionẽ peccatorum eorum.
Per viscera misericordie dei nostri: in quibus
visitauit nos oriens ex alto. Illuminare
his qui in tenebris et vmbra mortis se-
dẽt: ad dirigendos pedes nostros

F
Hiere.1.b
Actuum.11.c
G
Mat.11.c.

εἰς ὁδὸν εἰρήνης. Τὸ δὲ παιδίον ηὔξανε καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι, καὶ ἦν ἐν ταῖς ἐρήμοις ἕως ἡμέρας ἀναδείξεως αὐτοῦ πρὸς τὸν ἰσραήλ. Cap. 2.

Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἐξῆλθε δόγμα παρὰ καίσαρος αὐγούστου ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην. αὕτη ἡ ἀπογραφὴ πρώτη ἐγένετο ἡγεμονεύοντος τῆς συρίας κυρηνίου. καὶ ἐπορεύοντο πάντες ἀπογράφεσθαι ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν. ἀνέβη δὲ καὶ ἰωσὴφ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας ἐκ πόλεως ναζαρὲτ εἰς τὴν ἰουδαίαν εἰς πόλιν δαυίδ, ἥτις καλεῖται βηθλεέμ, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς δαυίδ, ἀπογράψασθαι σὺν μαριὰμ τῇ μεμνηστευμένῃ αὐτῷ γυναικὶ οὔσῃ ἐγκύῳ. ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ, ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτήν, καὶ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐσπαργάνωσεν αὐτόν, καὶ ἀνέκλινεν αὐτὸν ἐν τῇ φάτνῃ διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι. καὶ ποιμένες ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ αὐτῇ ἀγραυλοῦντες καὶ φυλάσσοντες τὰς φυλακὰς τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν ποίμνην αὐτῶν. καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἐπέστη αὐτοῖς, καὶ δόξα κυρίου περιέλαμψεν αὐτούς, καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἄγγελος. μὴ φοβεῖσθε. ἰδοὺ γὰρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἥτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ. ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον σωτήρ, ὅς ἐστι χριστὸς κύριος ἐν πόλει δαυίδ. καὶ τοῦτο ὑμῖν τὸ σημεῖον. εὑρήσετε βρέφος ἐσπαργανωμένον κείμενον ἐν φάτνῃ. καὶ ἐξαίφνης ἐγένετο σὺν τῷ ἀγγέλῳ πλῆθος στρατιᾶς οὐρανίου αἰνούντων τὸν θεὸν καὶ λεγόντων. δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία. καὶ ἐγένετο ὡς ἀπῆλθον ἀπ' αὐτῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ ἄγγελοι, καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ ποιμένες εἶπον πρὸς ἀλλήλους, διέλθωμεν δὴ ἕως εἰς βηθλεέμ, καὶ ἴδωμεν τὸ ῥῆμα τοῦτο τὸ γεγονός, ὃ ὁ κύριος ἐγνώρισεν ἡμῖν. καὶ ἦλθον σπεύσαντες, καὶ ἀνεῦρον τήν τε μαριὰμ καὶ τὸν ἰωσήφ, καὶ τὸ βρέφος κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ. ἰδόντες δὲ διεγνώρισαν περὶ τοῦ ῥήματος τοῦ λαληθέντος αὐτοῖς περὶ τοῦ παιδίου τούτου. καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν περὶ τῶν λαληθέντων ὑπὸ τῶν ποιμένων πρὸς αὐτούς. ἡ δὲ μαριὰμ πάντα συνετήρει τὰ ῥήματα ταῦτα συμβάλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. καὶ ὑπέστρεψαν οἱ ποιμένες δοξάζοντες καὶ αἰνοῦντες τὸν θεὸν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἤκουσαν καὶ εἶδον

in viam pacis. Puer autem crescebat et confortabatur spiritu: et erat in desertis usque in diem ostensionis sue ad israel. [1.Reg.2.d.] Cap. 2.

[A] Factum est autem in diebus illis: exiit edictum a cesare augusto ut describeretur universus orbis. Hec descriptio prima facta est a preside syrie cyrino. Et ibant omnes ut profiterentur: singuli in suam civitatem. Ascendit autem et ioseph a galilea de civitate nazareth in iudeam in civitatem david que vocatur bethleem: eo quod esset de domo et familia david ut profiteretur cum maria desponsata sibi uxore pregnante. [Mat.2.b.] Factum est autem cum essent ibi: impleti sunt dies ut pareret: et peperit filium suum primogenitum: et pannis eum involuit: et reclinavit eum in presepio: quia non erat eis locus in diversorio. [B] Et pastores erant in regione eadem vigilantes et custodientes vigilias noctis super gregem suum. [Actu.12.a] Et ecce angelus domini stetit iuxta illos: et claritas dei circumfulsit illos: et timuerunt timore magno. [Actu.9.a] Et dixit illis angelus. [Ephe.2.d.] Nolite timere. Ecce enim evangelizo vobis gaudium magnum quod erit omni populo: quia natus est vobis hodie salvator qui est christus dominus in civitate david: et hoc vobis signum. Invenietis infantem pannis involutum et positum in presepio. Et subito facta est cum angelo multitudo militie celestis laudantium deum et dicentium. Gloria in altissimis deo: et in terra pax hominibus bone voluntatis. Et factum est ut discesserunt ab eis angeli in celum: pastores loquebantur ad invicem. [C] Transeamus usque bethleem: et videamus hoc verbum quod factum est quod fecit dominus et ostendit nobis. Et festinantes venerunt: et invenerunt mariam et ioseph: et infantem positum in presepio. Videntes autem cognoverunt de verbo quod dictum erat illis de puero hoc. Et omnes qui audierant mirati sunt et de his que dicta erant a pastoribus ad ipsos. Maria autem conservabat omnia verba hec conferens in corde suo. Et reversi sunt pastores glorificantes et laudantes deum in omnibus que audierant et viderant:

καθὼς ἐλαλήθη πρὸς αὐτούς. καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν ἡμέραι ὀκτὼ τοῦ περιτεμεῖν αὐτόν, καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰησοῦς, τὸ κληθὲν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου πρὸ τοῦ συλληφθῆναι αὐτὸν ἐν τῇ κοιλίᾳ. καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ καθαρισμοῦ αὐτῆς κατὰ τὸν νόμον μωσέως, ἀνήγαγον αὐτὸν εἰς ἱεροσόλυμα παραστῆσαι τῷ κυρίῳ καθὼς γέγραπται ἐν νόμῳ κυρίου. ὅτι πᾶν ἄρσεν διανοῖγον μήτραν, ἅγιον τῷ κυρίῳ κληθήσεται. καὶ τοῦ δοῦναι θυσίαν κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν νόμῳ κυρίου, ζεῦγος τρυγόνων ἢ δύο νεοσσοὺς περιστερῶν. καὶ ἰδοὺ ἦν ἄνθρωπος ἐν ἱερουσαλὴμ ᾧ ὄνομα συμεών. καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος καὶ εὐλαβὴς προσδεχόμενος παράκλησιν τοῦ ἰσραήλ. καὶ πνεῦμα ἦν ἅγιον ἐπ' αὐτόν. καὶ ἦν αὐτῷ κεχρηματισμένον ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου μὴ ἰδεῖν θάνατον, πρὶν ἢ ἴδῃ τὸν χριστὸν κυρίου. καὶ ἦλθεν ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν. καὶ ἐν τῷ εἰσαγαγεῖν τοὺς γονεῖς τὸ παιδίον ἰησοῦν τοῦ ποιῆσαι αὐτοὺς κατὰ τὸ εἰθισμένον τοῦ νόμου περὶ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ἐδέξατο αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ, καὶ εὐλόγησε τὸν θεὸν καὶ εἶπε. νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου δέσποτα κατὰ τὸ ῥῆμά σου ἐν εἰρήνῃ. ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου, ὃ ἡτοίμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν. φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν καὶ δόξαν λαοῦ σου ἰσραήλ. καὶ ἦν ἰωσὴφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ θαυμάζοντες ἐπὶ τοῖς λαλουμένοις περὶ αὐτοῦ. καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς συμεών, καὶ εἶπε πρὸς μαριὰμ τὴν μητέρα αὐτοῦ. ἰδοὺ οὗτος κεῖται εἰς πτῶσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ ἰσραήλ, καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον. καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται ῥομφαία, ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολλῶν καρδιῶν διαλογισμοί. καὶ ἦν ἄννα προφῆτις θυγάτηρ φανουὴλ ἐκ φυλῆς ἀσήρ, αὕτη προβεβηκυῖα ἐν ἡμέραις πολλαῖς ζήσασα ἔτη μετὰ ἀνδρὸς ἑπτὰ ἀπὸ τῆς παρθενίας αὐτῆς. καὶ αὐτὴ χήρα ὡς ἐτῶν ὀγδοηκοντατεσσάρων, ἣ οὐκ ἀφίστατο ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ νηστείαις καὶ δεήσεσι λατρεύουσα νύκτα καὶ ἡμέραν. καὶ αὐτὴ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐπιστᾶσα, ἀνθωμολογεῖτο τῷ κυρίῳ, καὶ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ πᾶσι τοῖς προσδεχομένοις λύτρωσιν ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ ὡς ἐτέλεσαν ἅπαντα τὰ κατὰ τὸν νόμον κυρίου, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν γαλιλαίαν, εἰς τὴν πόλιν ἑαυτῶν ναζαρέτ. Τὸ δὲ παιδίον ηὔξανε καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι, πληρούμενον σο-

sicut dictum est ad illos. Et postquam consummati sunt dies octo ut circumcideretur puer: [Gen.17.d. Here.4.a] vocatum est nomen eius iesus: quod vocatum est ab angelo priusquam in utero conciperetur. [Leui.12.a] Et postquam impleti sunt dies purgationis eius secundum legem moysi: [D] tulerunt illum in hierusalem: ut sisterent eum domino: sicut scriptum est in lege domini. [Exo.34.c.] Quia omne masculinum adaperiens vulvam sanctum domino vocabitur. [Leui.5.b.c 12.c.] Et ut darent hostiam secundum quod dictum est in lege domini: par turturum aut duos pullos columbarum. Et ecce homo erat in hierusalem cui nomen symeon. Et homo iste iustus et timoratus expectans consolationem israel: et spiritus sanctus erat in eo. [Actu.10.c] Et responsum acceperat a spiritu sancto: non visurum se mortem nisi prius videret christum domini. Et venit in spiritu in templum. Et cum inducerent puerum iesum parentes eius: ut facerent secundum consuetudinem legis pro eo: et ipse accepit eum in ulnas suas et benedixit deum et dixit. [E] Nunc dimittis servum tuum domine secundum verbum tuum in pace. Quia viderunt oculi mei salutare tuum. Quod parasti ante faciem omnium populorum. Lumen ad revelationem gentium et gloriam plebis tue israel. Et erat ioseph et mater eius mirantes super his que dicebantur de illo. Et benedixit illis symeon: et dixit ad mariam matrem eius. [Zach.14.c] Ecce positus est hic in ruinam et in resurrectionem multorum in israel: et in signum cui contradicetur. [b. Tuā ipsi? .a. tui ipsius] Et tuam ipsius animam pertransibit gladius: ut revelentur ex multis cordibus cogitationes. Et erat anna prophetissa filia phanuel de tribu aser: hec processerat in diebus multis et vixerat cum viro suo annis septem a virginitate sua. Et hec vidua erat usque ad annos octoginta quattuor: que non discedebat de templo ieiuniis et obsecrationibus serviens nocte ac die. Et hec ipsa hora superveniens confitebatur domino: et loquebatur de illo omnibus qui expectabant redemptionem israel. [F] Et ut perfecerunt omnia secundum legem domini: reversi sunt in galileam in civitatem suam nazareth. Puer autem crescebat et confortabatur spiritu: plenus sapientia:

φίας. καὶ χάρις θεοῦ ἦν ἐπ᾽ αὐτόν. καὶ ἐπο
ρεύοντο οἱ γονεῖς αὐτοῦ κατ᾽ ἔτος εἰς ἱερου
σαλὴμ τῇ ἑορτῇ τοῦ πάσχα. καὶ ὅτε ἐγένε
το ἐτῶν δώδεκα, ἀναβάντων αὐτῶν εἰς ἱερο
σόλυμα κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἑορτῆς, καὶ τελει
ωσάντων τὰς ἡμέρας ἐν τῷ ὑποστρέφειν αὐ
τούς, ὑπέμεινεν ἰησοῦς ὁ παῖς ἐν ἱερουσα
λήμ, καὶ οὐκ ἔγνω ἰωσὴφ καὶ ἡ μήτηρ αὐ
τοῦ. νομίσαντες δὲ αὐτὸν ἐν τῇ συνοδίᾳ εἶ
ναι, ἦλθον ἡμέρας ὁδόν. καὶ ἀνεζήτουν αὐ
τὸν ἐν τοῖς συγγενέσι καὶ ἐν τοῖς γνωστοῖς.
καὶ μὴ εὑρόντες αὐτόν, ὑπέστρεψαν εἰς ἰε
ρουσαλὴμ ζητοῦντες αὐτόν. καὶ ἐγένετο μεθ᾽
ἡμέρας τρεῖς εὗρον αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ καθε
ζόμενον ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων, καὶ ἀκού
οντα αὐτῶν, καὶ ἐπερωτῶντα αὐτούς. ἐξίσ
ταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες αὐτοῦ ἐπὶ τῇ
συνέσει καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν αὐτοῦ. καὶ ἰ
δόντες αὐτόν, ἐξεπλάγησαν. καὶ πρὸς αὐτὸν
ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπε· τέκνον. τί ἐποίησας ἡμῖν
οὕτως. ἰδοὺ ὁ πατήρ σου κἀγὼ ὀδυνώμε
νοι ἐζητοῦμέν σε. καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς. τί
ὅτι ἐζητεῖτέ με. οὐκ ᾔδειτε ὅτι ἐν τοῖς τοῦ
πατρός μου δεῖ εἶναί με. καὶ αὐτοὶ οὐ συ
νῆκαν τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησεν αὐτοῖς. καὶ κατέ
βη μετ᾽ αὐτῶν καὶ ἦλθεν εἰς ναζαρέτ, καὶ ἦν
ὑποτασσόμενος αὐτοῖς. καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ
διετήρει πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα ἐν τῇ
καρδίᾳ αὐτῆς. καὶ ἰησοῦς προέκοπτε σοφίᾳ
καὶ ἡλικίᾳ καὶ χάριτι παρὰ θεῷ καὶ ἀνθρώ
ποις.

Cap. 3.

Ἐν ἔτει δὲ πεντεκαιδεκάτῳ τῆς ἡγεμο
νίας τιβερίου καίσαρος ἡγεμονεύοντος
ποντίου πιλάτου τῆς ἰουδαίας, καὶ τετραρ
χοῦντος τῆς γαλιλαίας ἡρώδου. φιλίππου
δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ τετραρχοῦντος τῆς
ἰτουραίας καὶ τραχωνίτιδος χώρας, καὶ
λυσανίου τῆς ἀβιληνῆς τετραρχοῦντος, ἐπὶ
ἀρχιερέως ἄννα καὶ καϊάφα, ἐγένετο ῥῆμα
θεοῦ ἐπὶ ἰωάννην τὸν τοῦ ζαχαρίου υἱὸν ἐν
τῇ ἐρήμῳ, καὶ ἦλθεν εἰς πᾶσαν τὴν περίχω
ρον τοῦ ἰορδάνου κηρύσσων βάπτισμα με
τανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν ὡς γέγραπται
ἐν βίβλῳ λόγων ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέ
γοντος. φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ. ἑτοιμά
σατε τὴν ὁδὸν κυρίου εὐθείας ποιεῖτε τὰς
τρίβους αὐτοῦ. πᾶσα φάραγξ πληρωθήσε
ται, καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς ταπεινωθήσε
ται. καὶ ἔσται τὰ σκολιὰ εἰς εὐθεῖαν, καὶ αἱ
τραχεῖαι εἰς ὁδοὺς λείας. καὶ ὄψεται πᾶσα
σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ. ἔλεγεν οὖν τοῖς
ἐκπορευομένοις ὄχλοις βαπτισθῆναι ὑπ᾽ αὐ
τοῦ. γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν

et gratia dei erat in illo. Et ibant
parẽtes ei9 per omnes annos in hieru
salez ĩ die solẽni pasche. Et cũ fact9 eẽt
ãnorũ duodecĩ: ascendẽtib9 illis in hie
rosolymã scd'z cõsuetudinẽ diei festi: cõ
sũmatis'q3 diebus cum redirent:
remansit puer iesus in hierusalem
et non cognouerũt parentes eius.
Existimantes aũt illũ esse in comitatu:
venerunt iter diei: et requirebant eum
inter cognatos et notos.
Et nõ inuenientes regressi sunt in hie
rusalem: requirẽtes eũ. Et factũ ẽ post
triduũ inuenerunt illum in tẽplo seden
tem in medio doctorum: audientem
illos: et interrogantem eos. Stupebãt
autem omnes qui eum audiebant super
prudentia et responsis eius. Et viden
tes ãmirati sunt. Et dixit mater ei9 ad illum.
Fili quid fecisti nobis
sic? Ecce pater tuus et ego dolentes
querebamus te. Et ait ad illos. Quid
est qđ me querebatis. Nesciebatĩ quia ĩ
his q̃ pr̃is mei sũt oportet me esse? Et
ipsi nõ intellexerũt ṽbũ qđ locut9 ẽ ad
eos. Et dscẽdit cũ eis: ꝛ vẽit nazareth: et erat
subditus illis. Et mater ei9
conseruabat omnia verba hec in
corde suo. Et iesus proficiebat sapien
tia ꝛ etate et gratia apud deum et ho
mines.

Cap. 3.

Anno aũt quintodecimo imperij
tiberij cesaris procurante
pontio pilato iudeam: tetrarcha autez
galilee herode: philippo
autem fratre eius tetrarcha
iturec et trachonitidis regionis: et
lysania abiline tetrarcha: sub
pricipib9 sacerdotũ ãna ꝛ caypha factũ est
dñi sup iohãnẽ zacharie filiũ ĩ ṽbũ
deserto. Et venit in omnem regionem
iordanis predicãs baptismũ penitentie
in remissionẽ peccatorũ sicut scriptũ ẽ
in libro sermonum esaie prophete.
Vox clamantis in deserto parate
viam domini: rectas facite
semitas eius. Omnis vallis implebitur
ꝛ omnis mons et collis humiliabitur.
Et erunt praua in directa et
aspera in vias planas: et videbit omis
caro salutare dei. Dicebat ergo ad oms
turbas q̃ exibãt vt baptizarẽtur ab ipo.
Genimina viperaruz q̃s ostendit vobis

Marginal notes: Ĩ.18.b. Esaie.27.d. Actuũ.3.a — G — Mat.7.g. Mar.1.d. — 1.Reg.2.c. — A — Mat.3.a. Mar.1.a. Iohã.3.c. — Esa.40.a. Mat.3.a. Mar.1.a. Iohã.1.c. — B — Mat.3.c. Luc.7.d.

φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς. ποιήσα
τε οὖν καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας, καὶ μὴ
ἄρξησθε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς πατέρα ἔχομεν
τὸν ἀβραάμ. λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι δύναται
ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα
τῷ ἀβραάμ. ἤδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥί
ζαν τῶν δένδρων κεῖται. πᾶν οὖν δένδρον
μὴ ποιοῦν καρπὸν καλόν, ἐκκόπτεται καὶ εἰς
πῦρ βάλλεται. καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ ὄχ
λοι λέγοντες, τί οὖν ποιήσομεν. ἀποκριθεὶς
δὲ λέγει αὐτοῖς. ὁ ἔχων δύο χιτῶνας μετα
δότω τῷ μὴ ἔχοντι, καὶ ὁ ἔχων βρώματα ὁ
μοίως ποιείτω. ἦλθον δὲ καὶ τελῶναι βαπτισ
θῆναι, καὶ εἶπον πρὸς αὐτόν. διδάσκαλε τί
ποιήσομεν. ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς. μηδὲν
πλέον παρὰ τὸ διατεταγμένον ὑμῖν πράσσε
τε. ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν καὶ στρατευόμενοι
λέγοντες. καὶ ἡμεῖς τί ποιήσομεν. καὶ εἶπε
πρὸς αὐτούς. μηδένα διασείσητε, μηδὲ συ
κοφαντήσητε, καὶ ἀρκεῖσθε τοῖς ὀψωνίοις ὑ
μῶν. προσδοκῶντος δὲ τοῦ λαοῦ καὶ δια
λογιζομένων πάντων ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν
περὶ τοῦ ἰωάννου μήποτε αὐτὸς εἴη ὁ χρι
στός, ἀπεκρίνατο ὁ ἰωάννης ἅπασι λέγων. ἐ
γὼ μὲν ὕδατι βαπτίζω ὑμᾶς, ἔρχεται δὲ ὁ
ἰσχυρότερός μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς λῦ
σαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ, αὐ
τὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυ
ρί. οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ δια
καθαριεῖ τὴν ἅλωνα αὐτοῦ, καὶ συνάξει τὸν
σῖτον εἰς τὴν ἀποθήκην αὐτοῦ τὸ δὲ ἄχυ
ρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ. πολλὰ μὲν
οὖν καὶ ἕτερα παρακαλῶν, εὐηγγελίζετο
τὸν λαόν. ὁ δὲ ἡρώδης ὁ τετράρχης, ἐλεγ
χόμενος ὑπ᾽ αὐτοῦ περὶ ἡρωδιάδος τῆς γυ
ναικὸς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ φιλίππου καὶ
περὶ πάντων ὧν ἐποίησε πονηρῶν ὁ ἡρώ
δης, προσέθηκε καὶ τοῦτο ἐπὶ πᾶσι, καὶ κατέ
κλεισε τὸν ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ. ἐγένετο
δὲ ἐν τῷ βαπτισθῆναι ἅπαντα τὸν λαόν,
καὶ ἰησοῦ βαπτισθέντος καὶ προσευχομέ
νου, ἀνεῳχθῆναι τὸν οὐρανόν, καὶ καταβῆ
ναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον σωματικῷ εἴδει ὡ
σεὶ περιστερὰν ἐπ᾽ αὐτόν, καὶ φωνὴν ἐξ
οὐρανοῦ γενέσθαι λέγουσαν. σὺ εἶ ὁ υἱ
ός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν σοὶ εὐδόκησα. καὶ
αὐτὸς ἦν ὡσεὶ ἐτῶν τριάκοντα ἀρχόμενος
ὢν ὡς ἐνομίζετο υἱὸς ἰωσήφ. τοῦ ἡλί, τοῦ
ματθάτ, τοῦ λευί, τοῦ μελχί, τοῦ ἰαννά,
τοῦ ἰωσήφ, τοῦ ματταθίου, τοῦ ἀμώς, τοῦ
ναούμ, τοῦ ἐσλί, τοῦ ναγγαί, τοῦ μαάθ τοῦ
ματταθίου, τοῦ σεμεΐ, τοῦ ἰωσήφ, τοῦ ἰού
δα, τοῦ ἰωανάν, τοῦ ῥησά, τοῦ ζοροβά-

fugere a ventura ira. Facite
ergo fructus dignos penitentie: ꝛ ne
ceperitis dicere patrem habemus
abraam. Dico enim vobis q2 potẽs est
deus de lapidibus istis suscitare filios
abrae. Iam enim securis ad radicem
arborũ posita est. Omnis ergo arbor
nõ faciens fructũ bonũ excidetur: ꝛ in
ignẽ mittet. Et interrogabant eum tur
be dicentes. Quid ergo faciem9. Rñdẽs
aũt dicebat illis. Qui hz duas tunicas
det non habẽti: ꝛ qui habet escas silr
faciat. Venerũt aũt ꝛ publicani vt baptiza
renẽ: et dixerũt ad illum. Magister qđ
faciemus? At ille dixit ad eos. Nihil
amplı9 q̃3 qđ constitutũ est vobis facia
tis. Interrogabant autẽ eum ꝛ milites
dicentes. Quid faciem9 ꝛ nos? Et ait
illis. Neminẽ ɔcutiatis: neq3 calũniã fa
ciatis: ꝛ cõtenti estote stipendijs vestris.
Existimante aũt populo et cogitantib9
omnibus in cordibus suis
de iohanne ne forte ipse esset christ9:
respondit iohannes dicens oibus. Ego
quidem aqua baptizo vos: veniet autẽ
fortior me cui9 non sum dignus soluere
corrigiam calciamentorum eius: ipse
vos baptizabit in spiritu sancto ꝛ igni.
Cuius ventilabrũ in manu eius et pur
gabit aream suam: et congregabit
triticũ in horreũ suum: paleas autem
cõburet igni iextinguibili. Multa qui
dẽ et alia exhortans euangelizabat
populo. Herodes aũt tetrarcha cũ cor
ripereẽ ab illo de herodiade vxore
fratris sui philippi: et
de omnibus malis q̃ fecit herodes
adiecit et hoc super omnia et inclusit
iohannem in carcerem. Factum est
autem cum baptizaretur omnis popu
lus et iesu baptizato et orante:
apertum est celum et descendit
spiritus sanctus corporali specie sicut
columba in ipsum: et vox de
celo facta est. Tu es filius
meus dilect9: in te cõplacuit mihi. Et
ipse iesus erat icipiẽs q̃si annoꝝ trigita
vt putabaẽ fili9 ioseph: q̃ fuit heli: q̃ fuit
mathat: q̃ fuit leui: q̃ fuit melchi: q̃ fuit iã
ne: qui fuit ioseph: qui fuit mathathie: qui
fuit amos: qui fuit naum: qui fuit hesli:
qui fuit nage: qui fuit maath: qui fuit ma
thathie: qui fuit semei: q̃ fuit ioseph: q̃ fuit
iuda: q̃ fuit iohãna: q̃ fuit resa: q̃ fuit Zo-

Marginal notes: D. abrae da tiui casus — Mat.3.d. ꝛ 7.d. — C — Mat.3.c. Mar.1.b. Iohã.1.d. — Mat.3.c — Mat.14.a. Mar.6.c. — Mat.3.f. Mar.1.b. Iohã.1.c. — Esaie.42.a. Mat.3.g. Marci.1.b. — D

βελ, τοῦ σαλαθιήλ, τοῦ νηρί, τοῦ μελχί, τοῦ ἀδδί, τοῦ κωσάμ, τοῦ ἐλμωδάμ, τοῦ ἤρ, τοῦ ἰωσή, τοῦ ἐλιέζερ, τοῦ ἰωρείμ, τοῦ ματθάτ, τοῦ λευί, τοῦ συμεών, τοῦ ἰούδα, τοῦ ἰωσήφ, τοῦ ἰωνάν, τοῦ ἐλιακείμ, τοῦ μελεά, τοῦ μαϊνάν, τοῦ ματταθά, τοῦ ναθάν, τοῦ δαυίδ, τοῦ ἰεσσαί, τοῦ ὠβήδ, τοῦ βοόζ, τοῦ σαλμών, τοῦ ναασσών, τοῦ ἀμιναδάβ, τοῦ ἀράμ, τοῦ ἐσρώμ, τοῦ φαρές, τοῦ ἰούδα, τοῦ ἰακώβ, τοῦ ἰσαάκ, τοῦ ἀβραάμ, τοῦ θάρρα, τοῦ ναχώρ, τοῦ σερούχ, τοῦ ραγαύ, τοῦ φαλέκ, τοῦ ἔβερ, τοῦ σαλά, τοῦ καϊνάν, τοῦ ἀρφαξάδ, τοῦ σήμ, τοῦ νῶε, τοῦ λάμεχ, τοῦ μαθουσάλα, τοῦ ἐνώχ, τοῦ ἰάρεδ, τοῦ μαλελεήλ, τοῦ καϊνάν, τοῦ ἐνώς, τοῦ σήθ, τοῦ ἀδάμ, τοῦ θεοῦ.

Cap.4.

Ἰησοῦς δὲ πλήρης πνεύματος ἁγίου ὑπέστρεψεν ἀπὸ τοῦ ἰορδάνου, καὶ ἤγετο ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὴν ἔρημον ἡμέρας τεσσαράκοντα πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ διαβόλου. καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ συντελεσθεισῶν αὐτῶν ὕστερον ἐπείνασε. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ διάβολος. εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, εἰπὲ τῷ λίθῳ τούτῳ ἵνα γένηται ἄρτος. καὶ ἀπεκρίθη ἰησοῦς πρὸς αὐτὸν λέγων. γέγραπται, ὅτι οὐκ ἐπ᾽ ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ᾽ ἐπὶ παντὶ ῥήματι θεοῦ. καὶ ἀναγαγὼν αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλόν, ἔδειξεν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τῆς οἰκουμένης ἐν στιγμῇ χρόνου, καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ διάβολος. σοὶ δώσω τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἅπασαν καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν, ὅτι ἐμοὶ παραδέδοται, καὶ ᾧ ἐὰν θέλω δίδωμι αὐτήν. σὺ οὖν ἐὰν προσκυνήσῃς ἐνώπιον ἐμοῦ, ἔσται σου πᾶσα. καὶ ἀποκριθεὶς αὐτῷ εἶπεν ὁ ἰησοῦς. ὕπαγε ὀπίσω μου σατανᾶ. γέγραπται. προσκυνήσεις κύριον τὸν θεόν σου, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. καὶ ἤγαγεν αὐτὸν εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ ἔστησεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ. εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σε αὐτὸν ἐντεῦθεν κάτω. γέγραπται γάρ. ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ τοῦ διαφυλάξαι σε, καὶ ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσί σε, μήποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου. καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ὅτι εἴρηται οὐκ ἐκπειράσεις κύριον τὸν θεόν σου. καὶ συντελέσας πάντα πειρασμὸν ὁ διάβολος, ἀπέστη ἀπ᾽ αὐτοῦ ἄχρι καιροῦ. καὶ ὑπέστρεψεν ὁ ἰησοῦς ἐν τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος εἰς τὴν γαλιλαίαν καὶ φήμη ἐξῆλθε καθ᾽ ὅ

robabel: q̃ fuit salathiel: q̃ fuit neri: qui fuit melchi: q̃ fuit addi: q̃ fuit thosan: q̃ fuit helmadã: q̃ fuit her: q̃ fuit iesu: q̃ fuit heliezer: q̃ fuit iorim: q̃ fuit mathat: q̃ fuit leui q̃ fuit symeõ: q̃ fuit iuda: q̃ fuit ioseph: q̃ fuit iona: q̃ fuit heliachim: q̃ fuit melcha: q̃ fuit mẽna: q̃ fuit mathatha: q̃ fuit nathã: q̃ fuit dauid: q̃ fuit iesse: q̃ fuit obeth: q̃ fuit booz: q̃ fuit salmon: q̃ fuit naason: q̃ fuit aminadab: q̃ fuit aram: q̃ fuit esrom: q̃ fuit phares: q̃ fuit iude: q̃ fuit iacob: q̃ fuit ysaac: q̃ fuit abrac: q̃ fuit thare: qui fuit nachor: q̃ fuit saruch: q̃ fuit ragau: q̃ fuit phalech: q̃ fuit heber: q̃ fuit sale: q̃ fuit caynan q̃ fuit arphaxat: q̃ fuit sem: q̃ fuit noe: q̃ fuit lamech: q̃ fuit mathusale: q̃ fuit enoch: q̃ fuit iareth: q̃ fuit malalehel: q̃ fuit cainã q̃ fuit enos: q̃ fuit: seth: q̃ fuit adã: q̃ fuit dei.

Iesus autẽ plen⁹ spũ sancto Cap.4. regress⁹ est a iordane: et agebatur in spiritu in deserto diebus quadragita et temptabatur a diabolo. Et nihil manducauit in diebus illis: et consummatis illis postea esuriit. Dixit autẽ illi diabolus. Si filius dei es: dic lapidi huic vt panis fiat. Et respondit ad illũ iesus. Scriptũ est quia nõ in pane solo viuet homo: sed in omni verbo dei. Et duxit illum diabolus in montẽ excelsum: et ostendit illi oĩa regna orbis terre in momẽto temporis: et ait illi. Tibi dabo potestatem hanc vniuersam ⁊ gloriam illorũ: q̃r mihi tradita sunt: et cui volo do illa. Tu ergo procidẽs si adoraueris coraz me: erunt tua omnia. Et rñdẽs iesus dixit illi. Scriptum est. Dominum deum tuũ adorabis: ⁊ illi soli seruies. Et duxit illuz in hierusalem: ⁊ statuit eum super pinnam templi: ⁊ dixit illi. Si filius dei es: mitte te hinc deorsum. Scriptũ est eĩ q̃ angelis suis mandabit de te vt conseruent te: et quia in manib⁹ tollẽt te: ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Et respondens iesus ait illi. Dictum est. Non temptabis dominũ deũ tuuz. Et consummata omni temptatiõe: diabol⁹ recessit ab illo vsq̃ ad tempus. Et egressus est iesus in virtute spiritus in galileã: et fama exijt per vniuersam

A — Mat. 4. a. Mar. 1. b. — Mat. 4. a. Exo. 34. d. — Deut. 8. a.

B — Deut. 6. b. ⁊ 10. d. Apoca. 15. c — Mat. 4. c. Mar. 1. b. — Mat. 4. b. Psal. 90. — Deut. 6. c. — Mat. 4. a. marci. 3. b. Johã. 6. a.

λης τῆς περιχώρου περὶ αὐτοῦ. καὶ αὐτὸς ἐδίδασκεν ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν δοξαζόμενος ὑπὸ πάντων. καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ναζαρὲτ οὗ ἦν τεθραμμένος, καὶ εἰσῆλθε κατὰ τὸ εἰωθὸς αὐτῷ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων εἰς τὴν συναγωγήν, καὶ ἀνέστη ἀναγνῶναι. καὶ ἐπεδόθη αὐτῷ βιβλίον ἠσαΐου τοῦ προφήτου. καὶ ἀναπτύξας τὸ βιβλίον, εὗρε τὸν τόπον οὗ ἦν γεγραμμένον. πνεῦμα κυρίου ἐπ᾽ ἐμέ, οὗ εἵνεκεν ἔχρισέ με, εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς ἀπέσταλκέ με, ἰάσασθαι τοὺς συντετριμμένους τὴν καρδίαν, κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεσιν, καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν, ἀποστεῖλαι τεθραυσμένους ἐν ἀφέσει, κηρύξαι ἐνιαυτὸν κυρίου δεκτόν. καὶ πτύξας τὸ βιβλίον, ἀποδοὺς τῷ ὑπηρέτῃ, ἐκάθισε. καὶ πάντων ἐν τῇ συναγωγῇ οἱ ὀφθαλμοὶ ἦσαν ἀτενίζοντες αὐτῷ. ἤρξατο δὲ λέγειν πρὸς αὐτούς, ὅτι σήμερον πεπλήρωται ἡ γραφὴ αὕτη ἐν τοῖς ὠσὶν ὑμῶν. καὶ πάντες ἐμαρτύρουν αὐτῷ. καὶ ἐθαύμαζον ἐπὶ τοῖς λόγοις τῆς χάριτος τοῖς ἐκπορευομένοις ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ ἔλεγον. οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ἰωσήφ. καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς. πάντως ἐρεῖτέ μοι τὴν παραβολὴν ταύτην. ἰατρὲ θεράπευσον σεαυτόν. ὅσα ἠκούσαμεν γενόμενα ἐν τῇ καπερναοὺμ ποίησον καὶ ὧδε ἐν τῇ πατρίδι σου. εἶπε δέ. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς προφήτης δεκτός ἐστιν ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ. ἐπ᾽ ἀληθείας λέγω ὑμῖν, πολλαὶ χῆραι ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις ἠλιοῦ ἐν τῷ ἰσραήλ, ὅτε ἐκλείσθη ὁ οὐρανὸς ἐπὶ ἔτη τρία καὶ μῆνας ἕξ, ὡς ἐγένετο λιμὸς μέγας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ πρὸς οὐδεμίαν αὐτῶν ἐπέμφθη ἠλίας εἰ μὴ εἰς σάρεπτα τῆς σιδῶνος πρὸς γυναῖκα χήραν. καὶ πολλοὶ λεπροὶ ἦσαν ἐπὶ ἐλισσαίου τοῦ προφήτου ἐν τῷ ἰσραήλ, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἐκαθαρίσθη, εἰ μὴ νεεμὰν ὁ σύρος. καὶ ἐπλήσθησαν πάντες θυμοῦ ἐν τῇ συναγωγῇ ἀκούοντες ταῦτα. καὶ ἀναστάντες, ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω τῆς πόλεως, καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἕως ὀφρύος τοῦ ὄρους ἐφ᾽ οὗ ἡ πόλις αὐτῶν ᾠκοδόμητο εἰς τὸ κατακρημνίσαι αὐτόν. αὐτὸς δὲ διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν ἐπορεύετο. καὶ κατῆλθεν εἰς καπερναοὺμ πόλιν τῆς γαλιλαίας, καὶ ἦν διδάσκων αὐτοὺς ἐν τοῖς σάββασι. καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ ἦν ὁ λόγος αὐτοῦ. καὶ ἐν τῇ συναγωγῇ ἦν ἄνθρωπος ἔχων πνεῦμα δαιμονίου ἀκαθάρτου, καὶ ἀνέκραξε φωνῇ μεγάλῃ λέγων. ἔα, τί ἡμῖν καὶ σοί

regionem de illo. Et ipse docebat in synagogis eorum: et magnificabatur ab omnibus. Et venit nazareth vbi erat nutritus: et intrauit secunduz consuetudinem suam die sabbati in synagogam: et surrexit legere. Et traditus est illi liber esaie prophete. Et vt reuoluit librũ: inuenit locum vbi scriptuz erat. Spiritus dñi sup me: propter quod vnxit me: euangelizare pauperibus misit me: sanare contritos corde: predicare captiuis remissionem: et cecis visum dimittere confractos in remissionem: predicare ãnũ dñi acceptũ: ⁊ diẽ retributionis. Et cũ plicuisset librũ reddidit ministro ⁊ sedit. Et oĩm in synagoga oculi erant intendentes in eũ. Cepit autẽ dicere ad illos: quia hodie impleta est hec scriptura in auribus vestris. Et oẽs testimoniũ illi dabãt: et mirabãtur in verbis gratie que procedebant de ore ipsius: et dicebant. Nõne hic est filius ioseph? Et ait illis. Utiq̃ dicetis mihi hãc similitudinẽ. Medice cura teipsum. Quanta audiuim⁹ facta in capharnaũ fac ⁊ hic in patria tua. Ait autẽ. Amẽ dico vobis: q̃r nemo ppheta acceptus est in patria sua. In veritate dico vobis multe vidue erant in diebus helie in israel quando clausũ ẽ celum annis tribus ⁊ mensibus sex: cum facta esset fames magna in omni terra: et ad nullã illarum missus est helias: nisi in sarepta sidonie ad mulierẽ viduam. Et multi leprosi erãt in israel sub heliseo propheta: et nemo eorum mundatus est nisi naamã syrus. Et repleti sunt omnes in synagoga ira hec audientes. Et surrexerũt et eiecerũt illum extra ciuitatem: et duxerũt illũ vsq̃ ad supciliũ mõtis: sup quẽ ciuitas illoꝝ erat edificata: vt precipitarẽt eũ. Ipse autẽ transiens per medium illorũ ibat. Et descendit in capharnaum ciuitatem galilee: ibiq̃ docebat illos sabbatis. Et stupebant in doctrina eius: quia in potestate erat sermo ipi⁹. Et in synagoga erat homo habens demonium immundum: ⁊ exclamauit voce mag̃ dicẽs. Sine: q̃d nobis ⁊ tibi

C — Mat. 13. g. — Esa. 61. a

D — Mat. 13. g marci. 6. a. Johã. 4. f. — Mat. 13. g. marci. 6. a. Johã. 6. c. — Mat. 13. g. marci. 6. a. Johã. 4. f. 3. Reg. 17. b — Jaco. 5. d. — 4. Reg. 5. a

E — Johã. 10. g Mar. 1. d — sup. 3. Mat. 7. g. Mar. 1. d. ⁊ 7. g. mar. 1. d.

ιησού ναζαρηνέ. ήλθες απολέσαι ημάς. οίδα σε τις ει, ο άγιος του θεού. και επετίμησεν αυτώ ο ιησούς λέγων. φιμώθητι και έξελθε εξ αυτού. και ρίψαν αυτόν το δαιμόνιον εις μέσον, εξήλθεν απ' αυτού μηδέν βλάψαν αυτόν. και εγένετο θάμβος επί πάντας, και συνελάλουν προς αλλήλους λέγοντες. τις ο λόγος ούτος, ότι εν εξουσία και δυνάμει επιτάσσει τοις ακαθάρτοις πνεύμασι, και εξέρχονται. και εξεπορεύετο ήχος περί αυτού εις πάντα τόπον της περιχώρου. αναστάς δε εκ της συναγωγής εισήλθεν εις την οικίαν σίμωνος. πενθερά δε του σίμωνος ην συνεχομένη πυρετώ μεγάλω, και ηρώτησαν αυτόν περί αυτής. και επιστάς επάνω αυτής, επετίμησε τω πυρετώ, και αφήκεν αυτήν. παραχρήμα δε αναστάσα διηκόνει αυτοίς. δύνοντος δε του ηλίου, πάντες όσοι είχον ασθενούντας νόσοις ποικίλαις, ήγαγον αυτούς προς αυτόν, ο δε ενί εκάστω αυτών τας χείρας επιθείς, εθεράπευσεν αυτούς. εξήρχετο δε και δαιμόνια από πολλών κράζοντα και λέγοντα. ότι συ ει ο χριστός ο υιός του θεού. και επιτιμών ουκ εία αυτά λαλείν, ότι ήδεισαν τον χριστόν αυτόν είναι. γενομένης δε ημέρας, εξελθών επορεύθη εις έρημον τόπον, και οι όχλοι εζήτουν αυτόν, και ήλθον έως αυτού, και κατείχον αυτόν του μη πορεύεσθαι απ' αυτών. ο δε είπε προς αυτούς. ότι και ταις ετέραις πόλεσιν ευαγγελίσασθαί με δεί την βασιλείαν του θεού, ότι εις τούτο απέσταλμαι. και ην κηρύσσων εν ταις συναγωγαίς της γαλιλαίας. Cap. 5.

Εγένετο δε εν τω τον όχλον επικείσθαι αυτώ του ακούειν τον λόγον του θεού, και αυτός ην εστώς παρά την λίμνην γεννησαρέτ, και είδε δύο πλοία εστώτα παρά την λίμνην, οι δε αλιείς αποβάντες απ' αυτών απέπλυναν τα δίκτυα. εμβάς δε εις εν των πλοίων ο ην του σίμωνος, ηρώτησεν αυτόν από της γης επαναγαγείν ολίγον. και καθίσας, εδίδασκεν εκ του πλοίου τους όχλους. ως δε επαύσατο λαλών, είπε προς τον σίμωνα, επανάγαγε εις το βάθος, και χαλάσατε τα δίκτυα υμών εις άγραν. και αποκριθείς ο σίμων είπεν αυτώ. επιστάτα, δι' όλης της νυκτός κοπιάσαντες ουδέν ελάβομεν, επί δε τω ρήματί σου χαλάσω το δίκτυον. και τούτο ποιήσαντες συνέκλεισαν πλήθος ιχθύων πολύ. διερρήγνυτο δε το δίκτυον αυτών, και κατένευσαν τοις μετόχοις τοις εν τω ετέρω πλοίω του ελθόντας συλ-

iesu nazarene. Venisti pdere nos. Scio te q̃s sis: sanctus dei. Et increpauit illũ iesus dicens. Obmutesce et exi ab eo. Et cũ proiecisset illuꝫ demoniuꝫ in medium: exijt ab illo: nihilq̧ illum nocuit. Et factus est pauor in omnibus: ⁊ colloquebantur ad inuicem dicẽtes. Quod ẽ hoc vbũ: qꝛ in ptãte et virtute imperat immundis spiritibus ⁊ exeunt? Et diuulgabat fama de illo in omnem locum regionis. Surgens aũt iesus de synagoga introiuit in domum simonis. Socrus autem simonis tenebatur magnis febribus: et rogauerunt illum pro ea. Et stans super illam: imperauit febri et dimisit illam: et continuo surgens ministrabat illis. Cum autem sol occidisset: omnes q̃ habebant infirmos varijs lãguoribꝰ: ducebãt illos ad eũ: at ille singulis manus imponens curabat eos. Exiebant autem demonia a multis clamantia ⁊ dicẽtia quia tu es filius dei. Et increpãs nõ sinebat ea loq̃: qꝛ sciebant ipsum esse christum. Facta autem die egressus ibat in desertum locũ: et turbe requirebant eũ: et venerũt vsq̧ ad ipsum: et detinebant illum ne discederet ab eis. Quibus ille ait. Quia et alijs ciuitatibus oportet me euangelizare regnũ dei: qꝛ ideo missus sum. Et erat predicans in synagogis galilee. Cap. 5.

Factũ est aũt cũ turbe irruerent in eum vt audirent verbum dei: et ipse stabat secus stagnum genesareth: et vidit duas [illegible] stantes secꝰ stagnũ: piscatores aũt descẽderãt ⁊ lauabant retia. Ascendens autem in vnam nauiꝫ que erat simonis: rogauit eum a terra reducere pusillum: et sedens docebat de nauicula turbas. Ut cessauit aũt loqui: dixit ad simonem. Duc in altum: et laxate retia vestra in capturã. Et rñdẽs simon dixit illi. Preceptor per totam noctẽ laborantes nihil cepimus: in verbo autem tuo laxabo rete. Et cum hoc fecissent: concluserunt piscium multitudinẽ copiosã. Rũpebatur aũt rete eorũ: ⁊ annuerũt socijs qui erant in alia naui: vt venirent et adiuuarent

Mar. 1. c. | B | Mar. 1. c. | Mar. 3. c. | A | Mar. 4. a. | Joh. 21. d. | B

λαβέσθαι αυτοίς. και ήλθον και έπλησαν αμφότερα τα πλοία, ώστε βυθίζεσθαι αυτά. ιδών δε σίμων πέτρος, προσέπεσε τοις γόνασιν ιησού λέγων. έξελθε απ' εμού, ότι ανήρ αμαρτωλός ειμί κύριε. θάμβος γαρ περιέσχεν αυτόν, και πάντας τους συν αυτώ επί τη άγρα των ιχθύων η συνέλαβον. ομοίως δε και ιάκωβον και ιωάννην υιούς ζεβεδαίου, οι ήσαν κοινωνοί τω σίμωνι. και είπε προς τον σίμωνα ο ιησούς. μη φοβού. από του νυν ανθρώπους έση ζωγρών. και καταγαγόντες τα πλοία επί την γην, αφέντες άπαντα, ηκολούθησαν αυτώ. και εγένετο εν τω είναι αυτόν εν μιά των πόλεων, και ιδού ανήρ πλήρης λέπρας και ιδών τον ιησούν πεσών επί πρόσωπον εδεήθη αυτού λέγων. κύριε εάν θέλης, δύνασαί με καθαρίσαι. και εκτείνας την χείρα ήψατο αυτού ειπών, θέλω. καθαρίσθητι. και ευθέως η λέπρα απήλθεν απ' αυτού. και αυτός παρήγγειλεν αυτώ μηδενί ειπείν, αλλά απελθών δείξον σεαυτόν τω ιερεί, και προσένεγκε περί του καθαρισμού σου καθώς προσέταξε μωσής εις μαρτύριον αυτοίς. διήρχετο δε μάλλον ο λόγος περί αυτού, και συνήρχοντο όχλοι πολλοί ακούειν και θεραπεύεσθαι υπ' αυτού από των ασθενειών αυτών. αυτός δε ην υποχωρών εν ταις ερήμοις, και προσευχόμενος. και εγένετο εν μιά των ημερών, και αυτός ην διδάσκων, και ήσαν καθήμενοι φαρισαίοι και νομοδιδάσκαλοι οι ήσαν εληλυθότες εκ πάσης κώμης της γαλιλαίας και ιουδαίας και ιερουσαλήμ, και δύναμις κυρίου ην εις το ιάσθαι αυτούς. και ιδού άνδρες φέροντες επί κλίνης άνθρωπον ος ην παραλελυμένος, και εζήτουν αυτόν εισενεγκείν, και θείναι ενώπιον αυτού. και μη ευρόντες ποίας εισενέγκωσιν αυτόν διά τον όχλον, αναβάντες επί το δώμα, διά των κεράμων καθήκαν αυτόν συν τω κλινιδίω εις το μέσον έμπροσθεν του ιησού. και ιδών την πίστιν αυτών, είπεν αυτώ. άνθρωπε, αφέωνταί σοι αι αμαρτίαι σου. και ήρξαντο διαλογίζεσθαι οι γραμματείς και οι φαρισαίοι λέγοντες. τις εστίν ούτος ος λαλεί βλασφημίας. τις δύναται αφιέναι αμαρτίας, ει μη μόνος ο θεός. επιγνούς δε ο ιησούς τους διαλογισμούς αυτών, αποκριθείς είπε προς αυτούς. τι διαλογίζεσθε εν ταις καρδίαις υμών. τι εστίν ευκοπώτερον, ειπείν αφέωνταί σοι αι αμαρτίαι σου, η ειπείν έγειραι και περιπάτει. ίνα δε ειδήτε ότι εξουσίαν έχει ο υιός του ανθρώπου επί της

eos. Et venerũt et impleuerũt ambas nauiculas: ita vt pene mergerentur. Quod cũ videret simõ petrus: pcidit ad genua iesu dicẽs. Exi a me dñe: quia homo peccator sum. Stupor enĩ circundederat eum et omnes qui cum illo erant in captura pisciũ quã ceperãt. Similiter aũt iacobum ⁊ iohãnem filios zebedei: qui erant socij simonis. Et ait ad simonem iesus. Noli timere: ex hoc iam homines eris capiẽs. Et subductis ad terram nauibus: relictis omnibus secuti sunt eum. Et factũ est cum esset in vna ciuitatũ: et ecce vir plenus lepra videns iesum et procidens in faciem suam: rogauit eum dicens. Domine si vis potes me mũdare. Et extẽdẽs manũ tetigit eũ dicẽs. Volo. Mundare. Et confestim lepra discessit ab illo. Et ipse precepit illi vt nemini diceret: sed vade ⁊ ostẽde te sacerdoti: et offer pro emundatiõe tua sicut precepit moyses in testimoniũ illis. Perãbulabat aũt magis sermo de illo: et conueniebant turbe multe vt audirẽt et curarent ab infirmitatibus suis. Ipse autem secedebat in desertum ⁊ orabat. Et factũ est in vna dierum: et ipse sedebat docens. Et erant pharisei sedentes ⁊ legis doctores q̃ venerant ex omni castello galilee et iudee ⁊ hierusalem: ⁊ virtus dñi erat ad sanãdũ eos. Et ecce viri portãtes in lecto hominem q̃ erat paralyticus et querebant eum inferre et ponere ante eum. Et nõ inueniẽtes qua parte illum inferrent pre turba: ascenderũt supra tectũ: et per tegulas summiserũt eũ cum lecto in medium ante ipsum. Quorum fidem vt vidit dixit. Homo remittuntur tibi peccata tua. Et ceperunt cogitare scribe et pharisei dicentes. Quis est hic qui loq̃tur blasphemias. Quis potest dimittere pctã: nisi solus deus? Ut cognouit aũt iesus cogitatiões eorũ respondens dixit ad illos. Quid cogitatis in cordibus vestris? Quid est facilius dicere dimittuntur tibi peccata: an dicere surge et ambula. Ut aũt sciatis quia filius hominis habet potestatem in

Mat. 4. c. Mar. 1. c. | C | Mat. 8. a. Mar. 1. g. ⁊ 17. c. | .d. mũdare. ĩperatiui mõi pass. vocis. | Mat. 4. g. Mar. 3. b. Johã. 6. a. | Mat. 14. c. Mar. 6. g. Johã. 6. b. | D | mat. 4. g. marci. 6. g. | Mat. 9. a. Mar. 2. a. Johã. 5. b. | ĩ. 7. g. Mat. 9. a. Mar. 2. b. | E | Mat. 9. a.

γης αφιέναι αμαρτίας, είπε τω παραλελυμένω. σοι λέγω. έγειραι, και άρας το κλινίδιον σου πορεύου εις τον οίκον σου. και παραχρήμα αναστάς ενώπιον αυτών, άρας εφ ω κατέκειτο απήλθεν εις τον οίκον αυτου δοξάζων τον θεόν, και έκστασις έλαβεν άπαντας, και εδόξαζον τον θεόν, και επλήσθησαν φόβου λέγοντες ότι είδομεν παράδοξα σήμερον. και μετά ταυτα εξήλθε, και εθεάσατο τελώνην ονόματι λευΐν, καθήμενον επί το τελώνιον, και είπεν αυτω. ακολούθει μοι και καταλιπών άπαντα, αναστάς ηκολούθησεν αυτω. και εποίησε δοχήν μεγάλην λευΐς αυτω εν τη οικία αυτου. και ην όχλος τελωνών πολύς, και άλλων οι ήσαν μετ αυτών κατακείμενοι. και εγόγγυζον οι γραμματείς αυτών και οι φαρισαίοι προς τους μαθητάς αυτου λέγοντες. δια τι μετά των τελωνών και αμαρτωλών εσθίετε και πίνετε. και αποκριθείς ο ιησους, είπε προς αυτούς. ου χρείαν έχουσιν οι υγιαίνοντες ιατρου, αλλ οι κακώς έχοντες. ουκ ελήλυθα καλέσαι δικαίους, αλλά αμαρτωλούς εις μετάνοιαν. οι δε είπον προς αυτόν. διά τι οι μαθηταί ιωάννου νηστεύουσι πυκνά, και δεήσεις ποιούνται, ομοίως και οι των φαρισαίων, οι δε σοι εσθίουσι και πίνουσιν. ο δε είπε προς αυτούς. μη δύνασθε τους υιούς του νυμφώνος εν ω ο νυμφίος μετ αυτών εστί ποιήσαι νηστεύειν. ελεύσονται δε ημέραι, και όταν απαρθή απ αυτών ο νυμφίος, τότε νηστεύσουσιν εν εκείναις ταις ημέραις. ελεγε δε και παραβολήν προς αυτούς ότι ουδείς επίβλημα ιματίου καινού επιβάλλει επι ιμάτιον παλαιόν. ει δε μήγε, και το καινόν σχίζει, και τω παλαιώ ου συμφωνεί το από του καινού. και ουδείς βάλλει οίνον νέον εις ασκούς παλαιούς. ει δε μήγε, ρήξει ο νέος οίνος τους ασκούς, και αυτός εκχυθήσεται, και οι ασκοί απολούνται. αλλά οίνον νέον εις ασκούς καινούς βλητέον, και αμφότεροι συντηρούνται. και ουδείς πιών παλαιόν, ευθέως θέλει νέον. λέγει γαρ ο παλαιός χρηστότερος εστίν. Cap.6.

Εγένετο δε εν σαββάτω δευτεροπρώτω διαπορεύεσθαι αυτόν διά των σπορίμων, και έτιλλον οι μαθηταί αυτού τους στάχυας και ήσθιον ψώχοντες ταις χερσί. τινές δε των φαρισαίων, είπον αυτοίς. τι ποιείτε ο ουκ έξεστι ποιείν εν τοις σάββασι. και αποκριθείς προς αυτούς είπεν ο ιησούς. ουδέ τούτο ανέγνωτε ο εποίησε δαυίδ, οπότε επείνασεν αυτός και οι μετ αυ-

terra dimittēdi peccata: ait paralytico. [Mar.1.b.] Tibi dico surge: tolle lectum tuum: ⁊ vade in domū tuam. [Mat.9.b. Mar.2.c. Johā.5.b.] Et confestim consurgens coraꝫ illis tulit lectū in quo iacebat: et abijt in domum suam magnificās deū. Et stupor apprehēdit oēs: ⁊ magnificabāt deū. Et repleti sūt timore dicentes: qꝛ vidimus mirabilia hodie. Et post hec exijt et vidit publicanuꝫ noīe leui sedenteꝫ ad teloneū: et ait illi. Sequere me. [mat.9.b. mar.2.c.] F Et relictis omnibus: surgens secutus est euꝫ. [Mat.9.b. Mar.2.d.] Et fecit ei conuiuiū magnū leui in domo sua. Et erat turba multa publicanoꝝ: et aliorū q̄ cuꝫ illis erant discumbētes. Et murmurabant pharisei et scribe eorum dicentes ad discipulos eius. Quare cum publicanis ⁊ pctōrib⁹ māducatis ⁊ bibitis. [Mat.9.c. Mar.2.d.] Et respondēs iesus dixit ad illos. Non egent qui sani sunt medico: sed qui male hñt. Non veni vocare iustos sed peccatores ad pñiaꝫ. At illi dixerunt ad euꝫ. Quare discipuli iohannis ieiunant frequēter ⁊ obsecrationes faciunt: similiter ⁊ phariseoꝝ: tui aūt edūt ⁊ bibūt? [Mat.9.c. Mar.2.c.] G Quibus ipse ait. Nunquid potestis filios sponsi dum cum illis est sponsus facere ieiunare? [Mat.9.c. Luce.2.c.] Venient autem dies ⁊ cū ablatus fuerit ab illis spons⁹ tunc ieiunabunt in illis diebus. Dicebat aūt ⁊ similitudinē ad illos. Quia nemo cōmissurā a nouo vestimento mittit in vestimētū vetus: alioquin et nouum rūpit: ⁊ veteri non cōuenit cōmissura a nouo. [Mat.9.d. Mar.2.f.] Et nemo mittit vinum nouum in vtres veteres: alioqñ rumpit vinū nouū vtres: et vinum effundetur et vtres peribunt. [Mat.9.d. Mar.2.f.] Sed vinuꝫ nouū in vtres nouos mittēdū ē et vtraqꝫ conseruantur. Et nemo bibens vetus statim vult nouum: dicit enim vetus melius est. Cap.6.

Factū est aūt in sabbato scđo prio cum transiret per sata vellebant discipuli eius spicas ⁊ māducabāt cōfricātes manib⁹. [A] [Mat.12.b. Mar.2.f.] Quidā aūt phariseorum dicebant illis. Quid facitis qđ nō licet in sabbatis? [Mat.12.a. Mar.2.g.] Et respondens iesus ad eos dixit. Nec hoc legistis quod fecit dauid cum esurijsset ipse ⁊ qui cum illo [1.Reg.21.b. Mat.12.a. Mar.2.g.]

του όντες, ως εισήλθεν εις τον οίκον του θεού και τους άρτους της προθέσεως έλαβε και έφαγε, και έδωκε και τοις μετ αυτού, ους ουκ έξεστι φαγείν ει μή μόνους τους ιερείς. και έλεγεν αυτοίς, ότι κύριος εστίν ο υιός του ανθρώπου και του σαββάτου. εγένετο δε εν ετέρω σαββάτω εισελθείν αυτόν εις την συναγωγήν και διδάσκειν, και ην εκεί άνθρωπος, και η χειρ αυτού η δεξιά ην ξηρά. παρετήρουν δε οι γραμματείς και οι φαρισαίοι ει εν τω σαββάτω θεραπεύσει αυτόν, ίνα εύρωσι κατηγορίαν αυτού. αυτός δε ήδει τους διαλογισμούς αυτών, και είπε τω ανθρώπω τω ξηράν έχοντι την χείρα. έγειραι και στήθι εις το μέσον. ο δε αναστάς έστη. είπεν ουν ο ιησούς προς αυτούς. επερωτήσω υμάς τι έξεστι τοις σάββασιν. αγαθοποιήσαι η κακοποιήσαι, ψυχήν σώσαι η αποκτείναι. και περιβλεψάμενος πάντας αυτούς είπεν αυτώ. έκτεινον την χείρα σου. ο δε εποίησεν ούτως, και αποκατεστάθη η χειρ αυτού υγιής ως η άλλη. αυτοί δε επλήσθησαν ανοίας, και διελάλουν προς αλλήλους τι αν ποιήσειαν τω ιησού. εγένετο δε εν ταις ημέραις ταύταις εξήλθεν εις το όρος προσεύξασθαι, και ην διανυκτερεύων εν τη προσευχή του θεού. και ότε εγένετο ημέρα, προσεφώνησε τους μαθητάς αυτού, και εκλεξάμενος απ αυτών δώδεκα ους και αποστόλους ωνόμασε, σίμωνα ον και ωνόμασε πέτρον, και ανδρέαν τον αδελφόν αυτού, ιάκωβον, και ιωάννην, φίλιππον, και βαρθολομαίον, ματθαίον, και θωμάν, ιάκωβον τον του αλφαίου, και σίμωνα τον καλούμενον ζηλωτήν, ιούδαν ιακώβου, και ιούδαν ισκαριώτην ος και εγένετο προδότης. και καταβάς μετ αυτών έστη επί τόπου πεδινού, και όχλος μαθητών αυτού και πλήθος πολύ του λαού, από πάσης της ιουδαίας και ιερουσαλήμ, και της παραλίου τύρου και σιδώνος, οι ήλθον ακούσαι αυτού, και ιαθήναι από των νόσων αυτών. και οι οχλούμενοι υπό πνευμάτων ακαθάρτων, και εθεραπεύοντο. και πας ο όχλος εζήτει άπτεσθαι αυτού, ότι δύναμις παρ αυτού εξήρχετο και ιάτο πάντας. και αυτός επάρας τους οφθαλμούς αυτού εις τους μαθητάς αυτού, έλεγε. μακάριοι οι πτωχοί ότι υμετέρα εστίν η βασιλεία του θεού. μακάριοι οι πεινώντες νυν, ότι χορτασθήσεσθε. μακάριοι οι κλαίοντες νυν ότι γελάσετε. μακάριοι εστέ όταν μισήσωσιν υμάς οι άνθρωποι, και όταν αφορίσωσιν υμάς και ονειδί-

erant: quomodo intrauit in domū dei: et panes propositionis sumpsit et manducauit: ⁊ dedit his q̄ cū ipso erant quos nō licet māducare nisi tm̄ sacerdotibus? Et dicebat illis qꝛ dñs est filius hominis etiaꝫ sabbati. [Mat.12.a. Mar.2.g.] Factū est aūt in alio sabbato: vt intraret in synagogam et doceret. Et erat ibi homo et manus eius dextera erat arida. [B] Obseruabant aūt scribe et pharisei si in sabbato curaret vt inuenirent vnde accusarent euꝫ. [mat.12.b. mat.3.a. l.14.a.] Ipse vero sciebat cogitationes eorum et ait homini qui habebat manum aridam. Surge et sta in medium. Et surgens stetit. Ait aūt ad illos iesus. Interrogo vos si licet sabbatis bene facere an male: aīaꝫ saluam facere an perdere? [mat.12.b. Mar.3.a.] Et circumspectis omnibus dixit hoi. Extende manū tuā. Et extendit: et restituta est manus eius. Ipsi autem repleti sunt insipientia: et colloquebantur ad inuicē quid nā facerent de iesu. [marci.14.e marci.6.g.] [C] Factū est aūt in illis diebus exijt in montem orare: ⁊ erat pernoctans in oratione dei. [mat.10.a. marci.3.d. Actuū.1.b.] Et cuꝫ dies factus esset vocauit discipulos suos: et elegit duodecim ex ipsis quos et apostolos nominauit: simonē queꝫ cognominauit petrum: et andream fratrem eius: iacobū ⁊ iohannē: philippū ⁊ bartholomeum: matheum et thomam: iacobum alphei et simonem qui vocatur zelotes: ⁊ iudaꝫ iacobi: ⁊ iudā scarioth qui fuit proditor. Et descendens cum illis stetit in loco campestri: et turba discipulorū ei⁹: et multitudo copiosa plebis ab omni iudea et hierlm ⁊ maritima tyri ⁊ sidonis que venerant vt audirēt eū: et sanarentur a languoribus suis. [mat.4.g. marci.3.b. Johā.6.a.] Et qui vexabātur a spiritibus immundis curabantur. Et omnis turba querebat eum tangere: quia virt⁹ de illo exibat et sanabat omnes. Et ipse eleuatis oculis in discipulos suos dicebat. Beati pauperes: quia vestrum est regnum dei. [mat.5.a.] Beati qui nunc esuritis quia saturabimini. [mat.5.a. Jaco.4.c.] [D] Beati qui nunc fletis: quia ridebitis. Beati eritis cum vos oderint hoies ⁊ cum separauerit vos ⁊ exprobrauerit [mat.5.a]

σωσι, και εκβάλωσι το όνομα υμών ως πο-
νηρόν, ένεκεν του υιού του ανθρώπου. χάρη
τε εν εκείνη τη ημέρα και σκιρτήσατε. ιδού
γαρ ο μισθός υμών πολύς εν τω ουρανώ.
κατά ταύτα γαρ εποίουν τοις προφήταις οι
πατέρες αυτών. πλήν ουαί υμίν τοις πλου-
σίοις, ότι απέχετε την παράκλησιν υμών. ου-
αί υμίν οι εμπεπλησμένοι, ότι πεινάσετε. ου-
αί υμίν οι γελώντες νυν, ότι πενθήσετε και
κλαύσετε. ουαί όταν καλώς είπωσιν υμάς
οι άνθρωποι. κατά ταύτα γαρ εποίουν τοις
ψευδοπροφήταις οι πατέρες αυτών. αλλά υ-
μίν λέγω τοις ακούουσιν, αγαπάτε τους εχ-
θρούς υμών, καλώς ποιείτε τοις μισούσιν υ-
μάς. ευλογείτε τους καταρωμένους υμίν,
προσεύχεσθε υπέρ των επηρεαζόντων υ-
μάς. τω τύπτοντί σε επί την σιαγόνα, πά-
ρεχε και την άλλην. και από του αίροντος
σου το ιμάτιον, και τον χιτώνα μη κωλύ-
σης. παντί δε τω αιτούντι σε δίδου, και α-
πό του αίροντος τα σα μη απαίτει. και κα-
θώς θέλετε ίνα ποιώσιν υμίν οι άνθρωποι,
και υμείς ποιείτε αυτοίς ομοίως. και ει α-
γαπάτε τους αγαπώντας υμάς, ποία υμίν
χάρις εστί. και γαρ οι αμαρτωλοί τους α-
γαπώντας αυτούς αγαπώσι. και εάν αγα-
θοποιήτε τους αγαθοποιούντας υμάς, ποία
υμίν χάρις εστί. και γαρ οι αμαρτωλοί το
αυτό ποιούσι. και εάν δανείζητε παρ' ων ελ-
πίζετε απολαβείν, ποία υμίν χάρις εστί. και
γαρ αμαρτωλοί αμαρτωλοίς δανείζουσιν
ίνα απολάβωσι τα ίσα. πλήν αγαπάτε
τους εχθρούς υμών, και αγαθοποιείτε και
δανείζετε μηδέν απελπίζοντες, και έσται ο
μισθός υμών πολύς, και έσεσθε οι υιοί υ-
ψίστου, ότι αυτός χρηστός εστιν επί τους
αχαρίστους και πονηρούς. γίνεσθε ουν οικ-
τίρμονες καθώς και ο πατήρ υμών οικτίρ-
μων εστί. και μη κρίνετε και ου μη κριθήτε.
μη καταδικάζετε, και ου μη καταδικασθήτε.
απολύετε, και απολυθήσεσθε. δίδοτε και
δοθήσεται υμίν. μέτρον καλόν πεπιεσμένον
και σεσαλευμένον και υπερεκχυνόμενον,
δώσουσιν εις τον κόλπον υμών. τω γαρ αυ-
τω μέτρω ω μετρείτε, αντιμετρηθήσεται υ-
μίν. είπε δε παραβολήν αυτοίς. μήτι δύνα-
ται τυφλός τυφλόν οδηγείν. ουχί αμφότε-
ροι εις βόθυνον πεσούνται. ουκ εστί μαθη-
τής υπέρ τον διδάσκαλον αυτού. κατηρτισ-
μένος δε πας έσται ως ο διδάσκαλος αυτού.
τι δε βλέπεις το κάρφος το εν τω οφθαλμώ
του αδελφού σου, την δε δοκόν την εν τω ι-
δίω οφθαλμώ ου κατανοείς. η πως δύνα-

& eiecerint nomen vestrũ tanꝗ̃ malum
propter filium hominis. Gaudete
in illa die et exultate: ecce
enim merces vestra multa est in celo.
Secundũ hoc eni faciebant prophetis
patres eorũ: verũtñ ve vobis diuitib9
qui habetis consolationez vestram. Ue
vobis qui saturati estis: qr esurietis. Ue
vobis qui ridetis nunc: qr lugebitis &
flebitis. Ue cum benedixerit vobis oẽs
homines. Secundum hec eĩ faciebant
pseudoprophetis patres eorũ. Sed vo-
bis dico qui auditis. Diligite inimicos
vestros: benefacite his qui oderũt vos.
Benedicite maledicentibus vobis: et
orate pro calumniantibus vos. Et
qui te percutit in maxillam prebe illi
& alteram: & ab eo qui aufert
tibi vestimentũ: etiam tunicã noli phi-
bere. Omni aũt petenti te tribue: et
q aufert q̃ tua sũt: ne repetas. Et put
vultis vt faciant vobis homines:
et vos facite illis siliter. Et si diligitis
eos qui vos diligũt: que vobis
est gratia? Nam et peccatores diligen-
tes se diligunt. Et si benefeceritis
his qui vobis benefaciũt: que
vobis est gratia? Siquidẽ et pctõres
hoc faciũt. Et si mutuũ dederitis his a
quib9 speratis recipe: q̃ gr̃a est vobis?
Nã et pctõres peccatoribus fenerãtur:
vt recipiant equalia. Uerũtñ diligite
inimicos vestros: benefacite et
mutuũ date nihil inde sperantes: & erit
merces vestra multa: et eritis filij altis-
simi: quia ipse benign9 est super
ingratos et malos. Estote ergo miseri-
cordes: sicut & pater vester misericors
ẽ. Nolite iudicare: & nõ iudicabimini.
Nolite condẽnare & non condẽnabimi.
dimittite & dimittemini. Date et
dabitur vobis. Mensurã bonã et cõfer-
tã et coagitatam & super effluentem
dabũt in sinũ vestrum. Eadem quippe
mẽsura qua mẽsi fueritis: remetiet vo-
bis. Dicebat aũt & illis silitudinẽ: Nũqd
cecus cecũ ducere? Nõne ambo ⌐põt
in foueam cadent? Non est discipulus
super magistrum: perfectus
aũt omnis erit si sit sicut magister eius.
Quid aũt vides festucam in oculo
fratris tui: trabem autem que in
oculo tuo ẽ nõ cõsideras. Aut quõ põt

1. Pe. 4. c. | Mat. 5. g. | E | Mat. 7. c. Thobi. 4. c. Mat. 5. g. | Exo. 22. d. Deut. 15. b. | F | Mat. 7. a. | mat. 7. a. mar. 4. c. | mat. 15. c. | mat. 10. c. Johã. 13. d. & 15. f. | mat. 7. a.

σαι λέγειν τω αδελφώ σου, αδελφέ άφες
εκβάλω το κάρφος το εν τω οφθαλμώ σου,
αυτός την εν τω οφθαλμώ σου δοκόν ου
βλέπων. υποκριτά, έκβαλε πρώτον την δο-
κόν εκ του οφθαλμού σου, και τότε διαβλέ-
ψεις εκβαλείν το κάρφος το εν τω οφθαλμώ
του αδελφού σου. ου γαρ εστί δένδρον
καλόν ποιούν καρπόν σαπρόν, ουδέ δέν-
δρον σαπρόν ποιούν καρπόν καλόν. έκασ-
τον γαρ δένδρον εκ του ιδίου καρπού γι-
νώσκεται. ου γαρ εξ ακανθών συλλέγουσι
σύκα, ουδέ εκ βάτου τρυγώσι σταφυλήν. ο
αγαθός άνθρωπος εκ του αγαθού θησαυ-
ρού της καρδίας αυτού προφέρει το αγα-
θόν, και ο πονηρός άνθρωπος εκ του πονη-
ρού θησαυρού της καρδίας αυτού, προφέ-
ρει το πονηρόν. εκ γαρ του περισσεύματος
της καρδίας λαλεί το στόμα αυτού. τι δε
με καλείτε κύριε κύριε, και ου ποιείτε α λέ-
γω. πας ο ερχόμενος πρός με, και ακούων
μου των λόγων και ποιών αυτούς, υπο-
δείξω υμίν τίνι εστίν όμοιος. όμοιος εστίν
ανθρώπω οικοδομούντι οικίαν, ος έσκαψε
και εβάθυνε, και έθηκε θεμέλιον επί την πέ-
τραν. πλημμύρας δε γενομένης προσέρρη-
ξεν ο ποταμός τη οικία εκείνη, και ουκ ίσχυ-
σε σαλεύσαι αυτήν, τεθεμελίωτο γαρ επί
την πέτραν. ο δε ακούσας και μη ποιήσας,
όμοιος εστίν ανθρώπω οικοδομήσαντι οικί-
αν επί την γην χωρίς θεμελίου, η προσέρ-
ρηξεν ο ποταμός, και ευθέως έπεσε, και εγέ-
νετο το ρήγμα της οικίας εκείνης μέγα.

Cap. 7.

Επεί δε επλήρωσε πάντα τα ρήματα αυ-
τού εις τας ακοάς του λαού, εισήλθεν εις
καπερναούμ. εκατοντάρχου δε τινός δού-
λος κακώς έχων έμελλε τελευτάν, ος ην αυ-
τώ έντιμος. ακούσας δε περί του ιησού, α-
πέστειλε πρός αυτόν πρεσβυτέρους των
ιουδαίων ερωτών αυτόν όπως ελθών δια-
σώση τον δούλον αυτού. οι δε παραγενόμε-
νοι πρός τον ιησούν, παρεκάλουν αυτόν
σπουδαίως λέγοντες. ότι άξιος εστίν ω
παρέξει τούτο. αγαπά γαρ το έθνος ημών,
και την συναγωγήν αυτός ωκοδόμησεν η-
μίν. ο δε ιησούς επορεύετο συν αυτοίς. ήδη
δε αυτού ου μακράν απέχοντος από της
οικίας, έπεμψε πρός αυτόν ο εκατόνταρ-
χος φίλους, λέγων αυτώ. κύριε μη σκύλ-
λου, ου γαρ ειμί ικανός ίνα μου υπό την
στέγην εισέλθης. διό ουδέ εμαυτόν ηξίωσα
πρός σε ελθείν, αλλ' ειπέ λόγω, και ιαθή-
σεται ο παις μου. και γαρ εγώ άνθρωπος

dicere fratri tuo: frater sine
eijciam festucam de oculo tuo:
ipse in oculo tuo trabem non
vides: hypocrita eijce primũ trabem
de oculo tuo: et tunc perspicies vt
educas festucam de oculo
fratris tui. Non est enim arbor
bona q̃ facit fruct9 malos: neq; arbor
mala faciens fructũ bonũ. Una queq;
enim arbor de fructu suo cognoscitur.
Neq; enim de spinis colligunt
ficus: neq; de rubo vindemiant vuas.
Bonus homo de bono thesauro
cordis sui profert bonum:
et malus homo de malo
thesauro profert
malum. Ex abundantia enim
cordis os loquitur. Quid autem
vocatis me dñe dñe: & nõ facitis q̃ dico?
Omnis qui venit ad me et audit
sermones meos & facit eos: ostendam
vobis cui similis sit. Similis est
homini edificanti domum qui fodit
in altum et posuit fundamẽtũ supra pe-
tram. Inundatione aũt facta illisũ est
flumen domui illi et non potuit
eam mouere: fundata enim erat supra
petram. Qui aũt audit et non facit:
similis est homini edificanti domũ suã
supra terrã sine fũdamẽto: in quã illis9 ẽ
fluuius & cõtinuo cecidit: et facta est
ruina domus illius magna.

Cap. 7.

Cum autem implesset oĩa verba sua
in aures plebis: intrauit
capharnaũ. Cẽturiõis aũt cuiusdã ser-
u9 male hñs erat moritur9: qui illi erat
preciosus. Et cum audisset de iesu mi-
sit ad eum seniores
iudeorum: rogãs eũ vt veniret & salua-
ret seruũ eius. At illi cum venissent
ad iesum: rogabant eum
sollicite dicentes ei: quia dignus est vt
hoc illi prestes. Diligit enim gentẽ no-
stram: & synagogã ipse edificauit nobis.
Jesus autem ibat cum illis.
Et cum iam non longe esset a
domo: misit ad eum centurio
amicos dicens. Domine noli vexari.
Nõ enim sum dign9 vt sub ⌐ nõ sũ dignũ
tectũ meũ intres: ppter qd̃ et meipsũ
arbitrat9 vt venirẽ ad te: sz dic vbo:
& sanabit puer me9. Nã & ego homo

Joh. 15. c | Mat. 7. d. | G | Mat. 7. d. | Mat. 12. c. | Mat. 12. c. | Mat. 7. c. | Mat. 7. g. | A | Mat. 8. b. Johã. 4. g. | Mat. 8. b. | B

εἰμὶ ὑπὸ ἐξουσίαν τασσόμενος, ἔχων ὑπ' ἐμαυτὸν στρατιώτας, καὶ λέγω τούτῳ πορεύθητι καὶ πορεύεται, καὶ ἄλλῳ ἔρχου καὶ ἔρχεται, καὶ τῷ δούλῳ μου ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ ἰησοῦς ἐθαύμασεν αὐτόν, καὶ στραφεὶς τῷ ἀκολουθοῦντι αὐτῷ ὄχλῳ εἶπε. λέγω ὑμῖν, οὔτε ἐν τῷ ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρον. καὶ ὑποστρέψαντες οἱ πεμφθέντες εἰς τὸν οἶκον, εὗρον τὸν ἀσθενοῦντα δοῦλον ὑγιαίνοντα. καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ἑξῆς, ἐπορεύετο εἰς πόλιν καλουμένην ναΐν, καὶ συνεπορεύοντο αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἱκανοί, καὶ ὄχλος πολύς. ὡς δὲ ἤγγισε τῇ πύλῃ τῆς πόλεως, καὶ ἰδοὺ ἐξεκομίζετο τεθνηκὼς υἱὸς μονογενὴς τῇ μητρὶ αὐτοῦ. καὶ αὐτὴ χήρα, καὶ ὄχλος τῆς πόλεως ἱκανὸς σὺν αὐτῇ. καὶ ἰδὼν αὐτὴν ὁ κύριος ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτῇ, καὶ εἶπεν αὐτῇ. μὴ κλαῖε. καὶ προσελθὼν ἥψατο τῆς σοροῦ. οἱ δὲ βαστάζοντες ἔστησαν, καὶ εἶπε. νεανίσκε, σοὶ λέγω, ἐγέρθητι. καὶ ἀνεκάθισεν ὁ νεκρός, καὶ ἤρξατο λαλεῖν, καὶ ἔδωκεν αὐτὸν τῇ μητρὶ αὐτοῦ. ἔλαβε δὲ φόβος πάντας, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεὸν λέγοντες. ὅτι προφήτης μέγας ἐγήγερται ἐν ἡμῖν, καὶ ὅτι ἐπεσκέψατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ. καὶ ἐξῆλθεν ὁ λόγος οὗτος ἐν ὅλῃ τῇ ἰουδαίᾳ περὶ αὐτοῦ, καὶ ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ. καὶ ἀπήγγειλαν ἰωάννῃ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ πάντων τούτων. καὶ προσκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ὁ ἰωάννης, ἔπεμψε πρὸς τὸν ἰησοῦν λέγων. σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν. παραγενόμενοι δὲ πρὸς αὐτὸν οἱ ἄνδρες, εἶπον. ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς ἀπέσταλκεν ἡμᾶς πρὸς σὲ λέγων. σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν. ἐν αὐτῇ δὲ τῇ ὥρᾳ ἐθεράπευσε πολλοὺς ἀπὸ νόσων καὶ μαστίγων καὶ πνευμάτων πονηρῶν, καὶ τυφλοῖς πολλοῖς ἐχαρίσατο τὸ βλέπειν. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. πορευθέντες ἀπαγγείλατε ἰωάννῃ ἃ εἴδετε καὶ ἠκούσατε. ὅτι τυφλοὶ ἀναβλέπουσι, χωλοὶ περιπατοῦσι, λεπροὶ καθαρίζονται, κωφοὶ ἀκούουσι, νεκροὶ ἐγείρονται, πτωχοὶ εὐαγγελίζονται. καὶ μακάριός ἐστιν ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί. ἀπελθόντων δὲ τῶν ἀγγέλων ἰωάννου, ἤρξατο λέγειν τοῖς ὄχλοις περὶ ἰωάννου. τί ἐξεληλύθατε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι. κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον. ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν. ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἠμφιεσμένον. ἰδοὺ οἱ ἐν ἱματισμῷ ἐνδόξῳ καὶ τρυ-

sum sub potestate constitutus habens sub me milites: et dico huic vade et vadit: et alio veni et venit: et servo meo fac hoc et facit. Quo audito iesus miratus est: et conversus sequentibus se turbis dixit. Amen dico vobis: nec in israel tantam fidem inveni. Et reversi qui missi fuerant domum: invenerunt servum qui languerat sanum. Et factum est deinceps ibat iesus in civitatem que vocatur naym: et ibant cum eo discipuli eius et turba copiosa. Cum autem appropinquaret porte civitatis: ecce defunctus efferebatur filius unicus matris sue. Et hec vidua erat: et turba civitatis multa cum illa. Quam cum vidisset dominus: misericordia motus super eam dixit illi. Noli flere. Et accessit et tetigit loculum. Hi autem qui portabant steterunt. Et ait. Adolescens tibi dico surge. Et resedit qui erat mortuus: et cepit loqui: et dedit illum matri sue. Accepit autem omnes timor: et magnificabant deum dicentes. Quia propheta magnus surrexit in nobis: et quia deus visitavit plebem suam. Et exiit hic sermo in universam iudeam de eo et in omnem circa regionem. Et nunciaverunt iohanni discipuli eius de omnibus his. Et convocavit duos de discipulis suis iohannes: et misit ad iesum dicens. Tu es qui venturus es: an alium expectamus? Cum autem venissent ad eum viri dixerunt. Iohannes baptista misit nos ad te dicens. Tu es qui venturus es: an alium expectamus. In ipsa autem hora multos curavit a languoribus suis et plagis et spiritibus malis: et cecis multis donavit visum. Et respondens dixit illis. Euntes renunciate iohanni que audistis et vidistis. Quia ceci vident: claudi ambulant: leprosi mundantur: surdi audiunt: mortui resurgunt: pauperes evangelizant. Et beatus est quicunque non fuerit scandalizatus in me. Et cum discessissent nuncii iohannis: cepit de iohanne dicere ad turbas. Quid existis in desertum videre? Arundinem vento agitatam? Sed quid existis videre? Hominem mollibus vestimentis indutum? Ecce qui in veste preciosa

φῇ ὑπάρχοντες, ἐν τοῖς βασιλείοις εἰσίν. ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν, προφήτην. ναὶ λέγω ὑμῖν καὶ περισσότερον προφήτου. οὗτός ἐστι περὶ οὗ γέγραπται. ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου. λέγω γὰρ ὑμῖν, μείζων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν προφήτης ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ, οὐδείς ἐστιν. ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ μείζων αὐτοῦ ἐστί. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀκούσας καὶ οἱ τελῶναι, ἐδικαίωσαν τὸν θεὸν βαπτισθέντες τὸ βάπτισμα ἰωάννου. οἱ δὲ φαρισαῖοι καὶ οἱ νομικοὶ τὴν βουλὴν τοῦ θεοῦ ἠθέτησαν εἰς ἑαυτούς, μὴ βαπτισθέντες ὑπ' αὐτοῦ. τίνι οὖν ὁμοιώσω τοὺς ἀνθρώπους τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ τίνι εἰσὶν ὅμοιοι. ὅμοιοί εἰσι παιδίοις τοῖς ἐν ἀγορᾷ καθημένοις, καὶ προσφωνοῦσιν ἀλλήλοις καὶ λέγουσιν. ηὐλήσαμεν ὑμῖν καὶ οὐκ ὠρχήσασθε. ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκλαύσατε. ἐλήλυθε γὰρ ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς μήτε ἄρτον ἐσθίων μήτε οἶνον πίνων, καὶ λέγετε δαιμόνιον ἔχει. ἐλήλυθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγετε ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, φίλος τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν. καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς πάντων. ἠρώτα δέ τις αὐτὸν τῶν φαρισαίων ἵνα φάγῃ μετ' αὐτοῦ. καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ φαρισαίου, ἀνεκλίθη. καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἐν τῇ πόλει ἥτις ἦν ἁμαρτωλός. ἐπιγνοῦσα ὅτι ἀνάκειται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ φαρισαίου, κομίσασα ἀλάβαστρον μύρου, καὶ στᾶσα παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ ὀπίσω κλαίουσα, ἤρξατο βρέχειν τοὺς πόδας αὐτοῦ τοῖς δάκρυσι, καὶ ταῖς θριξὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμασσε, καὶ κατεφίλει τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ἤλειφε τῷ μύρῳ. ἰδὼν δὲ ὁ φαρισαῖος ὁ καλέσας αὐτόν, εἶπεν ἐν ἑαυτῷ λέγων, οὗτος εἰ ἦν προφήτης, ἐγίνωσκεν ἂν τίς καὶ ποταπὴ ἡ γυνὴ ἥτις ἅπτεται αὐτοῦ, ὅτι ἁμαρτωλός ἐστι. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπε πρὸς αὐτόν. σίμων ἔχω σοί τι εἰπεῖν. ὁ δὲ φησί. διδάσκαλε εἰπέ. δύο χρεωφειλέται ἦσαν δανειστῇ τινι. ὁ εἷς ὤφειλε δηνάρια πεντακόσια. ὁ δὲ ἕτερος, πεντήκοντα. μὴ ἐχόντων δὲ αὐτῶν ἀποδοῦναι, ἀμφοτέροις ἐχαρίσατο. τίς οὖν αὐτῶν εἰπὲ πλεῖον αὐτὸν ἀγαπήσει. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ σίμων εἶπεν. ὑπολαμβάνω ὅτι ᾧ τὸ πλεῖον ἐχαρίσατο. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ. ὀρθῶς ἔκρινας. καὶ στραφεὶς πρὸς τὴν γυναῖκα τῷ σίμωνι ἔφη. βλέπεις ταύτην τὴν γυναῖ-

sunt et delitiis in domibus regum sunt. Sed quid existis videre? Prophetam? Utique vobis et plusquam prophetam. Hic est de quo scriptum est. Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam: qui preparabit viam tuam ante te. Dico enim vobis: maior inter natos mulierum propheta iohanne baptista nemo est. Qui autem minor est in regno dei maior est illo. Et omnis populus audiens: et publicani iustificaverunt deum: baptizati baptismo iohannis. Pharisei autem et legisperiti consilium dei spreverunt in semetipsos non baptizati ab eo. Ait autem dominus. Cui ergo similes dicam homines generationis huius: et cui similes sunt. Similes sunt pueris sedentibus in foro et loquentibus ad invicem et dicentibus. Cantavimus vobis tibiis et non saltastis: lamentavimus et non plorastis. Venit autem iohannes baptista neque manducans panem neque bibens vinum: et dicitis demonium habet. Venit filius hominis manducans et bibens: et dicitis. Ecce homo devorator: et bibens vinum: amicus publicanorum et peccatorum. Et iustificata est sapientia ab omnibus filiis suis. Rogabat autem illum quidam de phariseis ut manducaret cum illo. Et ingressus domum pharisei discubuit. Et ecce mulier que erat in civitate peccatrix ut cognovit quod iesus accubuit in domo pharisei: attulit alabastrum unguenti: et stans retro secus pedes eius lachrymis cepit rigare pedes eius: et capillis capitis sui tergebat: et osculabatur pedes eius et unguento ungebat. Videns autem phariseus qui vocaverat eum: ait intra se dicens. Hic si esset propheta: sciret utique que et qualis est mulier que tangit eum: quia peccatrix est. Et respondens iesus dixit ad illum. Simon habeo tibi aliquid dicere. At ille ait. Magister dic. Duo debitores erant cuidam feneratori: unus debebat denarios quingentos et alius quinquaginta. Non habentibus illis unde redderent: donavit utrisque. Quis ergo eum plus diligit? Respondens simon dixit. Estimo quia is cui plus donavit. At ille dixit ei. Recte iudicasti. Et conversus ad mulierem dixit simoni. Vides hanc mulierem?

Mat. 8. c. · 4. Re. 4. d. · Marci. 5. g. · 4. Re. 4. d. · 3. Reg. 17. d. · Ioh. 4. c. · 7. 6. b. · Mat. 11. a. · Mat. 11. a. · Mat. 11. a. · Mat. 11. b. · Mala. 3. a. · Mat. 11. c. · Marci. 1. a. · Mat. 11. c. · Mat. 11. d. · Mat. 11. d. · Mat. 26. a. · Marci. 14. a. · Ioh. 11. a.

κα. εισῆλθόν σου εις τὴν οικίαν, ύδωρ επὶ τοὺς πόδας μου ουκ έδωκας, αύτη δὲ τοις δάκρυσιν έβρεξέ μου τοὺς πόδας, καὶ ταις θριξὶ της κεφαλης αυτης εξέμαξε. φίλημα μοι ουκ έδωκας, αύτη δὲ αφ' ης εισηλθον, ου διέλιπε καταφιλουσά μου τοὺς πόδας. ελαίω την κεφαλήν μου ουκ ήλειψας, αύτη δὲ μύρω ήλειψέ μου τοὺς πόδας. ου χάριν λέγω σοι. αφέωνται αι αμαρτίαι αυτης αι πολλαί, ότι ηγάπησε πολύ. ω δὲ ολίγον αφίεται, ολίγον αγαπα. είπε δὲ αυτη. αφέωνται σου αι αμαρτίαι. και ήρξαντο οι συνανακείμενοι λέγειν εν εαυτοις. τίς ούτός εστιν ος και αμαρτίας αφίησιν. είπε δὲ πρὸς την γυναικα. η πίστις σου σέσωκέ σε. πορεύου εις ειρήνην. Cap. 8.

Καὶ εγένετο εν τω καθεξης και αυτὸς διώδευε κατὰ πόλιν και κώμην κηρύσσων και ευαγγελιζόμενος την βασιλείαν του θεου, και οι δώδεκα συν αυτω, και γυναικές τινες αι ησαν τεθεραπευμέναι απὸ πνευμάτων πονηρων και ασθενειων. μαρία η καλουμένη μαγδαληνή, αφ' ης δαιμόνια επτὰ εξεληλύθει, και ιωάννα γυνὴ χουζα επιτρόπου ηρώδου, και σουσάννα, και έτεραι πολλαὶ αίτινες διηκόνουν αυτω απὸ των υπαρχόντων αυταις. συνιόντος δὲ όχλου πολλου, και των κατὰ πόλιν επιπορευομένων πρὸς αυτόν, είπε διὰ παραβολης. εξηλθεν ο σπείρων του σπειραι τὸν σπόρον εαυτου, και εν τω σπείρειν αυτόν, ο μεν έπεσε παρὰ την οδὸν και κατεπατήθη και τὰ πετεινὰ του ουρανου κατέφαγεν αυτό. και έτερον έπεσεν επὶ την πέτραν, και φυὲν εξηράνθη διὰ τὸ μη έχειν ικμάδα. και έτερον έπεσεν εν μέσω των ακανθων, και συμφυεισαι αι άκανθαι απέπνιξαν αυτό. και έτερον έπεσεν επὶ την γην την αγαθήν, και φυὲν εποίησε καρπὸν εκατονταπλασίονα. ταυτα λέγων εφώνει. ο έχων ωτα ακούειν ακουέτω. επηρώτων δὲ αυτὸν οι μαθηταὶ αυτου λέγοντες. τίς είη η παραβολὴ αύτη. ο δὲ είπεν. υμιν δέδοται γνωναι τὰ μυστήρια της βασιλείας του θεου, τοις δὲ λοιποις εν παραβολαις, ίνα βλέποντες μη βλέπωσι, και ακούοντες μη συνιωσιν. έστι δὲ αύτη η παραβολή. ο σπόρος εστὶν ο λόγος του θεου. οι δὲ παρὰ την οδὸν εισὶν οι ακούοντες. είτα έρχεται ο διάβολος, και αίρει τὸν λόγον απὸ της καρδίας αυτων, ίνα μη πιστεύσαντες σωθωσιν. οι δὲ επὶ της πέτρας, οι όταν ακούσωσι μετὰ χαρας δέχονται τὸν λόγον. και ουτοι ρίζαν ουκ έχουσιν, οι πρὸς καιρὸν

Intraui in domum tuam: aquam pedibus meis non dedisti: hec autem lachrymis rigauit pedes meos: et capillis suis tersit. Osculum mihi non dedisti: hec autem ex quo intrauit non cessauit osculari pedes meos. Oleo caput meum non vnxisti: hec autem vnguento vnxit pedes meos. Propter quod dico tibi: remittuntur ei peccata multa: quoniam dilexit multum. Cui autem minus dimittitur minus diligit. Dixit autem ad illam. Remittuntur tibi peccata. Et ceperunt qui simul accumbebant dicere intra se. Quis est hic qui etiam peccata dimittit? Dixit autem ad mulierem. Fides tua te saluam fecit. Uade in pace. Cap. 8.

Et factum est deinceps et ipse iter faciebat per ciuitates et castella predicans et euangelizans regnum dei: et duodecim cum illo: et mulieres aliquae quae erant curatae a spiritibus malignis et infirmitatibus: maria quae vocatur magdalene de qua septem demonia exierant: et iohanna vxor chuze procuratoris herodis: et susanna et alie multe que ministrabant ei de facultatibus suis. Cum autem turba plurima conueniret et de ciuitatibus properarent ad eum: dixit per similitudinem. Exijt qui seminat seminare semen suum. Et dum seminat: aliud cecidit secus viam et conculcatum est: et volucres celi comederunt illud. Et aliud cecidit supra petram: et natum aruit quia non habebat humorem. Et aliud cecidit inter spinas: et simul exorte spine suffocauerunt illud. Et aliud cecidit in terram bonam: et ortum fecit fructum centuplum. Hec dicens clamabat. Qui habet aures audiendi audiat. Interrogabant autem eum discipuli eius: que esset hec parabola. Quibus ipse dixit. Uobis datum est nosse mysterium regni dei: ceteris autem in parabolis vt videntes non videant et audientes non intelligant. Est autem hec parabola. Semen est verbum dei. Qui autem secus viam: hi sunt qui audiunt: deinde venit diabolus et tollit verbum de corde eorum ne credentes salui fiant. Nam qui supra petram: qui cum audierint cum gaudio suscipiunt verbum. Et hi radices non habent: quia ad tempus

Mar.2.b. — Mat.9.c. Marci.5.f. Luc.18.g. — A — Mat.13.a. Mar.4.a. — B — Mat.13.b. Mar.4.b — Esa.6.c. Hier.5.d. Ioh.12.f. Act.28.c. Mar.4.c.

πιστεύουσι, και εν καιρω πειρασμου αφίστανται. τὸ δὲ εις τὰς ακάνθας πεσόν, ουτοί εισιν οι ακούσαντες, και υπὸ μεριμνων και πλούτου και ηδονων του βίου πορευόμενοι συμπνίγονται, και ου τελεσφορουσι. τὸ δὲ εν τη καλη γη, ουτοί εισιν οίτινες εν καρδία καλη και αγαθη ακούσαντες τὸν λόγον κατέχουσι, και καρποφορουσιν εν υπομονη. ταυτα λέγων εφώνει, ο έχων ωτα ακούειν ακουέτω. ουδεὶς δὲ λύχνον άψας καλύπτει αυτὸν σκεύει η υποκάτω κλίνης τίθησιν, αλλ' επὶ λυχνίας επιτίθησιν, ίνα οι εισπορευόμενοι βλέπωσι τὸ φως. ου γάρ εστι κρυπτὸν ο ου φανερὸν γενήσεται, ουδὲ απόκρυφον ο ου γνωσθήσεται και εις φανερὸν έλθη. βλέπετε ουν πως ακούετε. ος γὰρ εὰν έχη, δοθήσεται αυτω. και ος εὰν μη έχη, και ο δοκει έχειν αρθήσεται απ' αυτου. παρεγένοντο δὲ πρὸς αυτὸν η μήτηρ και οι αδελφοὶ αυτου, και ουκ ηδύναντο συντυχειν αυτω διὰ τὸν όχλον. και απηγγέλη αυτω λεγόντων. η μήτηρ σου και οι αδελφοί σου εστήκασιν έξω ιδειν σε θέλοντες. ο δὲ αποκριθεὶς είπε πρὸς αυτούς. μήτηρ μου και αδελφοί μου ουτοί εισιν οι τὸν λόγον του θεου ακούοντες και ποιουντες αυτόν. και εγένετο εν μια των ημερων και αυτὸς ενέβη εις πλοιον και οι μαθηταὶ αυτου, και είπε πρὸς αυτούς. διέλθωμεν εις τὸ πέραν της λίμνης. και ανήχθησαν. πλεόντων δὲ αυτων αφύπνωσε, και κατέβη λαιλαψ ανέμου εις την λίμνην, και συνεπληρουντο και εκινδύνευον. προσελθόντες δὲ διήγειραν αυτὸν λέγοντες. επιστάτα απολλύμεθα. ο δὲ εγερθεὶς επετίμησε τω ανέμω και τω κλύδωνι του ύδατος, και επαύσαντο, και εγένετο γαλήνη. είπε δὲ αυτοις. που εστὶν η πίστις υμων. φοβηθέντες δὲ εθαύμασαν λέγοντες πρὸς αλλήλους. τίς άρα ουτός εστιν, ότι και τοις ανέμοις επιτάσσει και τω ύδατι, και υπακούουσιν αυτω. και κατέπλευσαν εις την χώραν των γαδαρηνων, ήτις εστὶν αντιπέραν της γαλιλαίας. εξελθόντι δὲ αυτω επὶ την γην, υπήντησεν αυτω ανήρ τις εκ της πόλεως ος είχε δαιμόνια εκ χρόνων ικανων, και ιμάτιον ουκ ενεδιδύσκετο, και εν οικία ουκ έμενεν, αλλ' εν τοις μνήμασιν. ιδὼν δὲ τὸν ιησουν και ανακράξας, προσέπεσεν αυτω, και φωνη μεγάλη είπε. τί εμοὶ και σοὶ ιησου υιὲ του θεου του υψίστου. δέομαί σου μη με βασανί

credunt: et in tempore temptationis recedunt. Quod autem in spinas cecidit: hi sunt qui audierunt et a sollicitudinibus et diuitijs et voluptatibus vite euntes suffocantur: et non referunt fructum. Quod autem in bonam terram: hi sunt qui in corde bono et optimo audientes verbum retinent: et fructum afferunt in patientia.

Nemo autem lucernam accendens operit eam vase: aut subtus lectum ponit: sed supra candelabrum ponit: vt intrantes videant lumen. Non est enim occultum quod non manifestetur: nec absconditum quod non cognoscatur et in palam veniat. Uidete ergo quomodo audiatis. Qui enim habet dabitur illi: et quicunque non habet etiam quod putat se habere auferetur ab illo. Uenerunt autem ad illum mater et fratres eius: et non poterant adire eum pre turba. Et nunciatum est illi. Mater tua et fratres tui stant foris volentes te videre. Qui respondens dixit ad eos. Mater mea et fratres mei hi sunt: qui verbum dei audiunt et faciunt. Factum est autem in vna dierum et ipse ascendit in nauiculam et discipuli eius: et ait ad illos. Transfretemus trans stagnum. Et ascenderunt. Et nauigantibus illis obdormiuit: et descendit procella venti in stagnum: et complebantur et periclitabantur. Accedentes autem suscitauerunt eum dicentes. Preceptor perimus. At ille surgens increpauit ventum: et tempestatem aque: et cessauit: et facta est tranquillitas. Dixit autem illis. Ubi est fides vestra? Qui timentes mirati sunt ad inuicem dicentes. Quis putas hic est quia et ventis et mari imperat et obediunt ei? Et nauigauerunt ad regionem gerasenorum: que est contra galileam. Et cum de naui egressus esset ad terram: occurrit illi vir quidam qui habebat demonium iam temporibus multis: et vestimento non induebatur: neque in domo manebat sed in monumentis. Is vt vidit iesum procidit ante illum: et exclamans voce magna dixit. Quid mihi et tibi est iesu fili dei altissimi? Obsecro te ne me torqueas.

C — Luc.11.e. Mat.5.b. Mar.4.d. — Mat.10.c. Mar.4.d. — Mat.13.b. 25.c. Marci.4.c. Luc.19.d. Mat.12.g. Mar.3.g. — Mat.8.c. Mar.4.g. — D — Mat.8.f. Mar.4.g. — Mat.8.f. Marci.5.b

σης. παρήγγελλε γάρ τω πνεύματι τω ἀκαθάρτω ἐξελθεῖν ἀπό του ἀνθρώπου. πολλοῖς γαρ χρόνοις συνηρπάκει αὐτόν, καὶ ἐδεσμεῖτο ἁλύσεσι καὶ πέδαις φυλασσόμενος, καὶ διαρρήσσων τα δεσμά, ἠλαύνετο ὑπό του δαίμονος εἰς τας ἐρήμους. ἐπηρώτησε δε αὐτόν ὁ ἰησοῦς λέγων. τί σοι ἐστίν ὄνομα. ὁ δε εἶπε. λεγεών. ὅτι δαιμόνια πολλά εἰσῆλθεν εἰς αὐτόν. καὶ παρεκάλει αὐτόν ἵνα μη ἐπιτάξῃ αὐτοῖς εἰς την ἄβυσσον ἀπελθεῖν. ἦν δε ἐκεῖ ἀγέλη χοίρων ἱκανῶν βοσκομένων ἐν τω ὄρει καὶ παρεκάλουν αὐτόν ἵνα ἐπιτρέψῃ αὐτοῖς εἰς ἐκείνους εἰσελθεῖν, καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς. ἐξελθόντα δε τα δαιμόνια ἀπό του ἀνθρώπου, εἰσῆλθεν εἰς τους χοίρους, καὶ ὥρμησεν ἡ ἀγέλη κατά του κρημνοῦ εἰς την λίμνην καὶ ἀπεπνίγη. ἰδόντες δε οἱ βόσκοντες το γενόμενον ἔφυγον, καὶ ἀπελθόντες ἀπήγγειλαν εἰς την πόλιν καὶ εἰς τους ἀγρούς. ἐξῆλθον δε ἰδεῖν το γεγονός, καὶ ἦλθον πρός τον ἰησοῦν, καὶ εὗρον καθήμενον τον ἄνθρωπον ἀφ᾽ οὗ τα δαιμόνια ἐξεληλύθει ἱματισμένον καὶ σωφρονοῦντα παρά τους πόδας του ἰησοῦ, καὶ ἐφοβήθησαν. ἀπήγγειλαν δε αὐτοῖς καὶ οἱ ἰδόντες πῶς ἐσώθη ὁ δαιμονισθείς. καὶ ἠρώτησαν αὐτόν ἅπαν το πλῆθος της περιχώρου των γαδαρηνῶν ἀπελθεῖν ἀπ᾽ αὐτῶν ὅτι φόβω μεγάλω συνείχοντο. αὐτός δε ἐμβάς εἰς το πλοῖον ὑπέστρεψεν. ἐδέετο δε αὐτοῦ ὁ ἀνήρ ἀφ᾽ οὗ τα δαιμόνια ἐξεληλύθει, εἶναι σὺν αὐτῷ. ἀπέλυσε δε αὐτόν ὁ ἰησοῦς λέγων. ὑπόστρεφε εἰς τον οἶκόν σου καὶ διηγοῦ ὅσα ἐποίησέ σοι ὁ θεός. καὶ ἀπῆλθε καθ᾽ ὅλην την πόλιν κηρύσσων ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ἐγένετο δε ἐν τω ὑποστρέψαι τον ἰησοῦν, ἀπεδέξατο αὐτόν ὁ ὄχλος. ἦσαν γαρ πάντες προσδοκῶντες αὐτόν. καὶ ἰδού ἦλθεν ἀνήρ ᾧ ὄνομα ἰάειρος, καὶ αὐτός ἄρχων της συναγωγῆς ὑπῆρχε, καὶ πεσών παρά τους πόδας του ἰησοῦ παρεκάλει αὐτόν εἰσελθεῖν εἰς τον οἶκον αὐτοῦ, ὅτι θυγάτηρ μονογενής ἦν αὐτῷ ὡς ἐτῶν δώδεκα, καὶ αὕτη ἀπέθνησκεν. ἐν δε τω ὑπάγειν αὐτόν οἱ ὄχλοι συνέπνιγον αὐτόν. καὶ γυνή οὖσα ἐν ῥύσει αἵματος ἀπό ἐτῶν δώδεκα ἥτις ἰατροῖς προσαναλώσασα ὅλον τον βίον, οὐκ ἴσχυσεν ὑπ᾽ οὐδενός θεραπευθῆναι, προσελθοῦσα ὄπισθεν, ἥψατο του κρασπέδου του ἱματίου αὐτοῦ, καὶ παραχρῆμα ἔστη ἡ ῥύσις του αἵματος αὐτῆς. καὶ εἶπεν ὁ ἰησοῦς τίς ὁ ἁψά-

Precipiebat enim spūi immundo vt exiret ab homine. Multis enim tēporib9 arripiebat illū: et vinciebatur cathenis et cōpedib9 custoditus: τ ruptis vinculis agebatur a demonio in deserta. Interrogauit aūt illum iesus dicens. Qd tibi nomē est? At ille dixit. Legio. Quia intrauerāt demonia multa in eū. Et rogauerāt illū ne iperaret illis vt in abyssuȝ irent. Erat aūt ibi grex porcorum multorum pascentiū in monte: et rogabant eum vt permitteret eis in illos ingredi. Et permisit illis. Exierunt ergo demonia ab homine τ intrauerūt in porcos: et impetu abijt grex per preceps in stagnum τ suffocat9 ē. Quod vt viderūt factum qui pascebant fugerunt: et nunciauerunt in ciuitatem et in villas. Exierunt aūt videre qd factū est: et venerūt ad iesum: et inuenerunt hominem sedētēȝ a quo demonia exierant vestitum ac sana mente ad pedes eius τ timuerunt. Nunciauerūt autem illis τ qui viderāt: quō san9 fact9 eēt a legiōe. Et rogauerūt illū omnis multitudo regionis gerasenorum: vt discederet ab ipsis: q2 magno timore tenebātur. Ipse autem ascendens naui reuersus ē. Et rogauit illum vir a quo demonia exierant vt cum eo esset. Dimisit aūt eum iesus dicens. Redi in domum tuam: et narra quanta tibi fecit de9. Et abijt p vniuersā ciuitatē predicās quāta illi fecisset iesus. Factū est autem cum redisset iesus: excepit illum turba. Erant autem omnes expectātes eum. Et ecce venit vir cui nomē iayrus: et ipse princeps synagoge erat: et cecidit ad pedes iesu rogans eum vt intraret in domum eius: quia vnica filia erat ei fere annoꝝ duodeci: et hec moriebaꝶ. Et contigit dum iret: a turbis cōprimebaꝶ. Et mulier quedaȝ erat in fluxu sāguinis ab ānis duodeci: q̄ i medicos erogauerat omnem substantiā suaȝ nec ab vllo potuit curari. Accessit retro τ tetigit fimbriam vestimenti eius: et confestim stetit fluxus sanguinis ei9. Et ait iesus. Quis ē qui

Mar. 5. b.

E

Mat. 8. g.
Mar. ... b.

Mar. 5. b.
Johā. 10. c

Mar. 5. c.

F

Mat. 9. d.
Mar. 5. d.
Johā. 4. g.

Mat. 9. d.
Marci. 5. d

μενος μου. ἀρνουμένων δε πάντων, εἶπεν ὁ πέτρος καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ. ἐπιστάτα, οἱ ὄχλοι συνέχουσι σε καὶ ἀποθλίβουσι, καὶ λέγεις τίς ὁ ἁψάμενός μου. ὁ δε ἰησοῦς εἶπεν. ἥψατό μου τίς. ἐγώ γαρ ἔγνων δύναμιν ἐξελθοῦσαν ἀπ᾽ ἐμοῦ. ἰδοῦσα δε ἡ γυνή ὅτι οὐκ ἔλαθε, τρέμουσα ἦλθε, καὶ προσπεσοῦσα αὐτῷ δι᾽ ἣν αἰτίαν ἥψατο αὐτοῦ ἀπήγγειλεν αὐτῷ ἐνώπιον παντός του λαοῦ, καὶ ὡς ἰάθη παραχρῆμα. ὁ δε εἶπεν αὐτῇ. θάρσει θύγατερ. ἡ πίστις σου σέσωκε σε. πορεύου εἰς εἰρήνην. ἔτι δε αὐτοῦ λαλοῦντος, ἔρχεται τίς παρά του ἀρχισυναγώγου λέγων αὐτῷ. ὅτι τέθνηκεν ἡ θυγάτηρ σου, μη σκύλλε τον διδάσκαλον. ὁ δε ἰησοῦς ἀκούσας ἀπεκρίθη αὐτῷ λέγων. μη φοβοῦ. μόνον πίστευε καὶ σωθήσεται. εἰσελθών δε εἰς την οἰκίαν, οὐκ ἀφῆκεν εἰσελθεῖν οὐδένα, εἰ μή πέτρον καὶ ἰωάννην καὶ ἰάκωβον καὶ τον πατέρα της παιδός καὶ την μητέρα. ἔκλαιον δε πάντες καὶ ἐκόπτοντο αὐτήν. ὁ δε εἶπε. μη κλαίετε. οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλά καθεύδει. καὶ κατεγέλων αὐτοῦ εἰδότες ὅτι ἀπέθανεν. αὐτός δε ἐκβαλών ἔξω πάντας, καὶ κρατήσας της χειρός αὐτῆς ἐφώνησε λέγων. ἡ παῖς ἐγείρου. καὶ ἐπέστρεψε το πνεῦμα αὐτῆς, καὶ ἀνέστη παραχρῆμα. καὶ διέταξεν αὐτῇ δοθῆναι φαγεῖν. καὶ ἐξέστησαν οἱ γονεῖς αὐτῆς. ὁ δε παρήγγειλεν αὐτοῖς μηδενί εἰπεῖν το γεγονός.

Cap. 9.

Συγκαλεσάμενος δε τους δώδεκα μαθητάς αὐτοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς δύναμιν καὶ ἐξουσίαν ἐπί πάντα τα δαιμόνια, καὶ νόσους θεραπεύειν. καὶ ἀπέστειλεν αὐτούς κηρύσσειν την βασιλείαν του θεοῦ, καὶ ἰᾶσθαι τους ἀσθενοῦντας. καὶ εἶπε πρός αὐτούς. μηδέν αἴρετε εἰς την ὁδόν μήτε ῥάβδους, μήτε πήραν, μήτε ἄρτον, μήτε ἀργύριον, μήτε ἀνά δύο χιτῶνας ἔχειν. καὶ εἰς ἣν ἂν οἰκίαν εἰσέλθητε, ἐκεῖ μένετε καὶ ἐκεῖθεν ἐξέρχεσθε. καὶ ὅσοι ἐάν μη δέξωνται ὑμᾶς, ἐξερχόμενοι ἀπό της πόλεως ἐκείνης, καὶ τον κονιορτόν ἀπό των ποδῶν ὑμῶν ἀποτινάξατε εἰς μαρτύριον ἐπ᾽ αὐτούς. ἐξερχόμενοι δε, διήρχοντο κατά τας κώμας εὐαγγελιζόμενοι καὶ θεραπεύοντες πανταχοῦ. ἤκουσε δε ἡρώδης ὁ τετράρχης τα γινόμενα ὑπ᾽ αὐτοῦ πάντα, καὶ διηπόρει. διά το λέγεσθαι ὑπό τινῶν, ὅτι ἰωάννης ἐγήγερται ἀπό των νεκρῶν, ὑπό τινῶν δε ὅτι ἡλίας ἐφάνη, ἄλλων δε ὅτι

me tetigit? Negantib9 autē oibus: dixit petrus τ qui cū illo erāt. Preceptor turbe te cōprimunt et affligunt: et dicis quis me tetigit? Et dixit iesus. Tetigit me aliquis. Nā τ ego noui virtutem de me exisse. Videñs autē mulier quia non latuit: tremens venit et procidit añ pedes ei9 τ ob quā causam tetigerit eum indicauit coram oī pplō: τ quēadmodū ɔfesti sanata sit. At ipse dixit ei. Filia: fides tua saluā te fecit. Vade in pace. Adhuc illo loquente venit quidam ad principem synagoge dicens ei: quia mortua est filia tua noli vexare illum. Jesus autē audito hoc verbo respōdit patri puelle. Noli timē: crede tm̄ et salua erit. Et cum venisset domum: nō permisit itrare secū quēq̄: nisi petrū et iacobum τ iohannē: et patrem τ matrem puelle. Flebant aūt omnes et plangebāt illā. At ille dixit. Nolite flere. Nō est mortua puella sed dormit. Et deridebāt eū: sciētes q2 mortua eēt. Ipse autem tenens manū eius clamauit dicēs. Puella surge. Et reuersus est spiritus eius: et surrexit continuo. Et iussit illi dare manducare. Et stupuerūt parentes eius quibus precepit ne alicui dicerent quod factum erat.

Cap. 9.

Conuocatis aūt iesu9 duodeci aplis dedit illis virtutem et potestatem super omnia demonia vt languores curarent. Et misit illos predicare regnum dei: et sanare infirmos. Et ait ad illos. Nihil tuleritis in viam: neq̄ virgam neq̄ peram neq̄ panēȝ neq̄ pecuniam: neq̄ duas tunicas hēatis. Et i quācūq̄ domū itraueritis ibi manete et inde ne exeatis. Et quicūq̄ nō receperint vos: exeuntes de ciuitate illa etiam puluerem pedum vestrorum excutite in testimoniuȝ supra illos. Egressi autem circuibant per castella euangelizantes et curantes vbiq̄. Audiuit aūt herodes tetrarcha omnia que fiebant ab eo: et hesitabat eo φ diceretꝛ a quibusdā: q2 iohānes surrexit a mortuis: a ꝑ aūt q2 quibusdā vo q2 helias apparuit: ab alijs

G

Mat. 9. c.
Marci. 5. f.

Mat. 9. c.
Mar. 5. d.
Johā. 11. b.

Mat. 9. c.
Mar. 5. g.

Mar. 5. g.

A

Mat. 10. a
Mar. 6. b.

Mat. 10. a.
Mar. 3. c.
Mat. 10. b.
Mar. 6. b.

Mat. 10. c.
Mar. 6. d.
Actu. 13. b
Mar. 6. b

Mat. 14. a.
Mar. 6. b.

Mat. 14. a.
Mar 6. c.

ότι προφήτης εἷς τῶν ἀρχαίων ἀνέστη. καὶ εἶπεν ἡρώδης. ιωάννην ἐγὼ ἀπεκεφάλισα. τίς δέ ἐστιν οὗτος περὶ οὗ ἐγὼ ἀκούω τοιαῦτα. καὶ ἐζήτει ἰδεῖν αὐτόν. καὶ ὑποστρέψαντες οἱ ἀπόστολοι, διηγήσαντο αὐτῷ ὅσα ἐποίησαν. καὶ παραλαβὼν αὐτούς, ὑπεχώρησε κατ ἰδίαν εἰς τόπον ἔρημον πόλεως καλουμένης βηθσαϊδά. οἱ δὲ ὄχλοι γνόντες ἠκολούθησαν αὐτῷ. καὶ δεξάμενος αὐτούς, ἐλάλει αὐτοῖς περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς χρείαν ἔχοντας θεραπείας ἰᾶτο. ἡ δὲ ἡμέρα ἤρξατο κλίνειν. προσελθόντες δὲ οἱ δώδεκα, εἶπον αὐτῷ. ἀπόλυσον τὸν ὄχλον, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κύκλῳ κώμας καὶ τοὺς ἀγρούς καταλύσωσι, καὶ εὕρωσιν ἐπισιτισμόν, ὅτι ὧδε ἐν ἐρήμῳ τόπῳ ἐσμέν. εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς. δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. οἱ δὲ εἶπον οὐκ εἰσὶν ἡμῖν πλεῖον ἢ πέντε ἄρτοι καὶ ἰχθύες δύο. εἰ μήτι πορευθέντες ἡμεῖς ἀγοράσομεν εἰς πάντα τὸν λαὸν τοῦτον βρώματα. ἦσαν γὰρ ὡσεὶ ἄνδρες πεντακισχίλιοι. εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ. κατακλίνατε αὐτοὺς κλισίας ἀνὰ πεντήκοντα. καὶ ἐποίησαν οὕτως. καὶ ἀνέκλιναν ἅπαντας. λαβὼν δὲ τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανόν εὐλόγησεν αὐτούς, καὶ κατέκλασε. καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς παρατιθέναι τῷ ὄχλῳ. καὶ ἔφαγον καὶ ἐχορτάσθησαν πάντες. καὶ ἤρθη τὸ περισσεῦσαν αὐτοῖς κλασμάτων κόφινοι δώδεκα. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν προσευχόμενον καταμόνας, συνῆσαν αὐτῷ οἱ μαθηταί, καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς λέγων. τίνα με λέγουσιν οἱ ὄχλοι εἶναι. οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπον. ιωάννην τὸν βαπτιστήν. ἄλλοι δὲ ἠλίαν. ἄλλοι δὲ ὅτι προφήτης τις τῶν ἀρχαίων ἀνέστη. εἶπε δὲ αὐτοῖς. ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι. ἀποκριθεὶς δὲ πέτρος εἶπε. τὸν χριστὸν τοῦ θεοῦ. ὁ δὲ ἐπιτιμήσας αὐτοῖς, παρήγγειλε μηδενὶ εἰπεῖν τοῦτο. εἰπὼν ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι. ἔλεγε δὲ πρὸς πάντας. εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι. ὃς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν. ὃς δ᾽ ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, οὗτος σώσει αὐτήν. τί γὰρ ὠφε-

quia ppheta vnus de antiquis surrexit. Et ait herodes. Johãnẽ ego decollaui. Quis est autem iste de quo ego talia audio? Et q̃rebat videre eũ. Et reuersi apostoli narrauerunt illi quecũq; fecerũt. Et assumptis illis secessit seorsum in locum desertũ qui ẽ bethsaide. Quod cum cognouissent turbe secute sunt illum: et excepit eos: et loquebatur illis de regno dei: et eos qui cura indigebant sanabat. Dies autẽ cepat declinare. Et accedentes duodecim dixerunt illi. Dimitte turbas: vt euntes in castella villasq; q̃ circa sũt diuertãt et inueniant escas: quia hic in loco deserto sum⁹. Ait aũt ad illos. Vos date illis mãducare. At illi dixerũt. Nõ sunt nob̄ plus q̃ quinq; panes ⁊ duo pisces: nisi forte nos eam⁹ ⁊ emamus in omnem hanc turbam escas. Erant autem fere viri quinq; milia. Ait autem ad discipulos suos. Facite illos discumbere per cõuiuia q̃nquagenos: et ita fecerũt. Et discubuerũt oẽs. Acceptis autem quinq; panibus et duob⁹ piscibus: respexit in celũ ⁊ bñdixit illis: et fregit et distribuit discipulis suis vt ponerent ante turbas. Et mãducauerũt oẽs et saturati sũt. Et sublatũ est qd̃ superfuit illis fragmẽtoꝝ cophini duodeci. Et factũ ẽ cũ sol⁹ eẽt orans: erant cum illo ⁊ discipuli: et interrogauit illos dicens. Quem me dicunt esse turbe? At illi rñderunt et dixerũt. Johãnẽ baptistã: alij aũt heliam: alij vero quia vn⁹ ppheta de priorib⁹ surrexit. Dixit aũt illis. Vos aũt quẽ me esse dicitis? Rñdẽs simõ petr⁹ dixit. Christũ dei. At ille increpãs illos precepit ne cui dicerent hoc: dicens quia oportet filiũ hominis multa pati et reprobari a senioribus et principibus sacerdotum et scribis: et occidi: et tertia die resurgere. Dicebat aũt ad oẽs. Si quis vult post me venire: abneget semetipsum et tollat crucem suam quotidie et sequatur me. Qui enim voluerit aiam suam saluam facere perdet illam. Nam qui perdiderit aiam suam ppter me: saluã faciet illam. Quid ei pficit

B Marci. 6. c. — Mar. 6. d. — Mat. 14. c. Johã. 6. a. — Mat. 14. c. Marci. 6. e. Johã. 6. a. — Mat. 14. c. Mar. 6. c. Mat. 14. d. Marci. 6. e. Johã. 6. a. — Mat. 14. d. Mar. 6. f. Johã. 6. b. — C Mat. 16. c. Mar. 8. c. — Mat. 16. c. Mar. 8. c. Mat. 16. c. Marci. 8. f. — Mat. 16. f. Mar. 8. g. l. 14. f.

λεῖται ἄνθρωπος κερδήσας τὸν κόσμον ὅλον, ἑαυτὸν δὲ ἀπολέσας ἢ ζημιωθείς. ὃς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους, τοῦτον ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων. λέγω δὲ ὑμῖν ἀληθῶς, εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστώτων, οἳ οὐ μὴ γεύσονται θανάτου ἕως ἂν ἴδωσι τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. ἐγένετο δὲ μετὰ τοὺς λόγους τούτους ὡσεὶ ἡμέραι ὀκτώ, καὶ παραλαβὼν πέτρον καὶ ιωάννην καὶ ἰάκωβον ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ προσεύχεσθαι αὐτὸν τὸ εἶδος τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἕτερον, καὶ ὁ ἱματισμὸς αὐτοῦ λευκὸς ἐξαστράπτων. καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο συνελάλουν αὐτῷ οἵτινες ἦσαν μωσῆς καὶ ἠλίας, οἱ ὀφθέντες ἐν δόξῃ ἔλεγον τὴν ἔξοδον αὐτοῦ ἣν ἔμελλε πληροῦν ἐν ἱερουσαλήμ. ὁ δὲ πέτρος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἦσαν βεβαρημένοι ὕπνῳ. διαγρηγορήσαντες δέ, εἶδον τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ τοὺς δύο ἄνδρας τοὺς συνεστῶτας αὐτῷ, καὶ ἐγένετο ἐν τῷ διαχωρίζεσθαι αὐτοὺς ἀπ᾽ αὐτοῦ, εἶπεν ὁ πέτρος πρὸς τὸν ἰησοῦν. ἐπιστάτα. καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι, καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς τρεῖς, μίαν σοί, καὶ μίαν μωσεῖ, καὶ μίαν ἠλίᾳ. μὴ εἰδὼς ὃ λέγει. ταῦτα δὲ αὐτοῦ λέγοντος ἐγένετο νεφέλη καὶ ἐπεσκίασεν αὐτούς. ἐφοβήθησαν δὲ ἐν τῷ ἐκείνους εἰσελθεῖν εἰς τὴν νεφέλην. καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα. οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός αὐτοῦ ἀκούετε. καὶ ἐν τῷ γενέσθαι τὴν φωνήν, εὑρέθη ὁ ἰησοῦς μόνος, καὶ αὐτοὶ ἐσίγησαν, καὶ οὐδενὶ ἀπήγγειλαν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις οὐδὲν ὧν ἑωράκασι. ἐγένετο δὲ ἐν τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ κατελθόντων αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, συνήντησεν αὐτῷ ὄχλος πολύς. καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ ὄχλου ἀνεβόησε λέγων. διδάσκαλε, δέομαί σου ἐπίβλεψαι ἐπὶ τὸν υἱόν μου, ὅτι μονογενής ἐστί μοι. καὶ ἰδοὺ πνεῦμα λαμβάνει αὐτόν, καὶ ἐξαίφνης κράζει, καὶ σπαράσσει αὐτὸν μετὰ ἀφροῦ. καὶ μόγις ἀποχωρεῖ ἀπ᾽ αὐτοῦ συντρῖβον αὐτόν. καὶ ἐδεήθην τῶν μαθητῶν σου ἵνα ἐκβάλωσιν αὐτό, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν. ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ διεστραμμένη, ἕως πότε ἔσομαι πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἀνέξομαι ὑμῶν. προσάγαγε τὸν υἱόν σου ὧδε. ἔτι δὲ προσερχομένου αὐτοῦ, ἔρρηξεν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον καὶ συνεσπάραξεν. ἐπετίμησε δὲ ὁ ἰη-

homo si lucretur vniuersum mundum: se aũt ipsũ pdat et detrimẽtũ sui faciat. Nam qui me erubuerit: et meos sermones: hunc filius hominis erubescet cum venerit in maiestate sua et patris et sanctorum angelorum. Dico aũt vobis vere: sunt aliqui hic stantes: qui non gustabunt mortẽ donec videant regnum dei. Factum est autem post hec verba fere dies octo: et assumpsit petrum ⁊ iacobũ ⁊ iohãnẽ et ascendit in mõtem vt oraret. Et facta est dum oraret species vultus eius altera: et vestit⁹ eius albus ⁊ refulgẽs. Et ecce duo viri loquebantur cum illo. Erant aũt moyses et helias visi in maiestate: et dicebant excessum eius quẽ completur⁹ erat in hierusalẽ. Petrus vo ⁊ q̃ cũ illo erãt: grauati erãt somno. Et euigilantes viderunt maiestatem eius: et duos viros qui stabant cum illo. Et factum est cũ discederent ab illo ait petrus ad iesum. Preceptor bonum est nos hic esse: et faciamus tria tabernacula: vnũ tibi ⁊ vnũ moysi: ⁊ vnũ helie. Nesciẽs qd dicẽt. Hec aũt illo loquente: facta ẽ nubes ⁊ obũbrauit eos: et timuerunt intrãtib⁹ illis in nubẽ. Et vox facta ẽ de nube dicens. Hic est filius me⁹ dilectus: ipsum audite. Et dum fieret vox: inuentus est iesus solus: et ipsi tacuerunt: ⁊ nemini dixerunt in illis diebus quicq̃ ex his q̃ viderãt. Factũ ẽ aũt in seq̃nti die descendentib⁹ illis de monte: occurrit illis turba multa. Et ecce vir de turba exclamauit dicens. Magister obsecro te: respice in filium meum quia vnicus est mihi. Et ecce spiritus apprehendit eum ⁊ subito clamat: ⁊ elidit ⁊ dissipat cũ spuma: et vix discedit dilanians eum. Et rogaui discipulos tuos vt eijcerent illum: et non potuerũt. Rñdẽs aũt iesus dixit. O generatio infidelis et peruersa: vsq; quo ero apud vos: ⁊ patiar vos. Adduc huc filium tuum. Et cũ accederet: elisit illum demonium et dissipauit. Et increpauit iesus

Mat. 10. f. Mar. 8. g. D — Mat. 16. g. Mar. 9. a. — Mat. 17. a. Mar. 9. a. — Mat. 5. g. ⁊ 17. b. Mar. 1. b. ⁊ 9. a. Esaie. 42. a 2. Pe. 1. d. sup. 3. c. E — Mat. 17. d. Mar. 9. c. — Mat. 17. c. Marci. 9. c.

σους/ τῷ πνεύματι / τῷ ακαθάρτῳ, και ιάσατο / τὸν παῖδα, και απέδωκεν αυτὸν / τῷ πατρὶ αυτοῦ. εξεπλήσσοντο δὲ πάντες επὶ / τῇ μεγαλειότητι / τοῦ θεοῦ. πάντων δὲ θαυμαζόντων επὶ πᾶσιν οἷς εποίησεν / ὁ ιησοῦς, εἶπε πρὸς / τοὺς μαθητὰς αυτοῦ. θέσθε υμεῖς εις / τὰ ὦτα υμῶν / τοὺς λόγους τούτους. / ὁ γὰρ υιὸς / τοῦ ανθρώπου μέλλει παραδίδοσθαι εις χεῖρας ανθρώπων. οἱ δὲ ηγνόουν / τὸ ρῆμα τοῦτο, και ἦν παρακεκαλυμμένον απ' αυτῶν ἵνα μὴ αἴσθωνται αυτό, και εφοβοῦντο ερωτῆσαι αυτὸν περὶ / τοῦ ρήματος τούτου. εισῆλθε δὲ διαλογισμὸς εν αυτοῖς / τὸ τίς ἂν εἴη μείζων αυτῶν. / ὁ δὲ ιησοῦς ιδὼν / τὸν διαλογισμὸν / τῆς καρδίας αυτῶν επιλαβόμενος παιδίον, ἔστησεν αυτὸ παρ' εαυτῷ, και εἶπεν αυτοῖς. ὃς εὰν δέξηται τοῦτο / τὸ παιδίον επὶ / τῷ ονόματί μου, εμὲ δέχεται. και ὃς εὰν εμὲ δέξηται, δέχεται / τὸν αποστείλαντά με. / ὁ γὰρ μικρότερος εν πᾶσιν υμῖν υπάρχων, οὗτος ἔσται μέγας. αποκριθεὶς δὲ / ὁ ιωάννης εἶπεν. επιστάτα. εἴδομεν τινὰ επὶ / τῷ ονόματί σου εκβάλλοντα δαιμόνια, και εκωλύσαμεν αυτὸν ὅτι ουκ ακολουθεῖ μεθ' ημῶν. και εἶπε πρὸς αυτὸν / ὁ ιησοῦς. μὴ κωλύετε. ὃς γὰρ ουκ ἔστι καθ' ημῶν υπὲρ ημῶν εστίν. εγένετο δὲ εν / τῷ συμπληροῦσθαι / τὰς ημέρας / τῆς αναλήψεως αυτοῦ, και αυτὸς / τὸ πρόσωπον αυτοῦ εστήριξε / τοῦ πορεύεσθαι εις ιερουσαλήμ. και απέστειλεν αγγέλους πρὸ προσώπου αυτοῦ, και πορευθέντες, εισῆλθον εις κώμην σαμαρειτῶν, ὥστε ετοιμάσαι αυτῷ. και ουκ εδέξαντο αυτόν, ὅτι / τὸ πρόσωπον αυτοῦ ἦν πορευόμενον εις ιερουσαλήμ. ιδόντες δὲ / οἱ μαθηταὶ αυτοῦ ιάκωβος και ιωάννης εἶπον. κύριε θέλεις εἴπωμεν πῦρ καταβῆναι απὸ / τοῦ ουρανοῦ και αναλῶσαι αυτούς ὡς και ηλίας εποίησεν. στραφεὶς δὲ επετίμησεν αυτοῖς, και εἶπεν. ουκ οἴδατε οἵου πνεύματός εστε υμεῖς. / ὁ γὰρ υιὸς / τοῦ ανθρώπου ουκ ἦλθε ψυχὰς ανθρώπων απολέσαι, αλλὰ σῶσαι. και επορεύθησαν εις ετέραν κώμην. εγένετο δὲ πορευομένων αυτῶν εν / τῇ ὁδῷ, εἶπέ τις πρὸς αυτόν. ακολουθήσω σοι ὅπου ἂν απέρχῃ κύριε. και εἶπεν αυτῷ / ὁ ιησοῦς. / αἱ αλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσι, και / τὰ πετεινὰ / τοῦ ουρανοῦ κατασκηνώσεις, / ὁ δὲ υιὸς / τοῦ ανθρώπου ουκ ἔχει ποῦ / τὴν κεφαλὴν κλίνῃ. εἶπε δὲ πρὸς ἕτερον. ακολούθει μοι. ὁ δὲ εἶπε, κύριε επίτρεψόν μοι απελθόντι πρῶτον θάψαι / τὸν πατέρα μου. εἶπε δὲ αυτῷ / ὁ ιησοῦς. ἄφες / τοὺς νεκροὺς

spiritum immundum: et sanauit puerum: et reddidit illum patri eius. Stupebant autem omnes in magnitudine dei. Omnibus quam mirantibus in omnibus que faciebat: dixit ad discipulos suos. Ponite vos in cordibus vestris sermones istos. Filius enim hominis futurum est vt tradatur in manus hominum. At illi ignorabant verbum istud: et erat velatum ante eos vt non sentirent illud: et timebant eum interrogare de hoc verbo. Intrauit autem cogitatio in eos quis eorum maior esset. At iesus videns cogitationes cordis illorum: apprehendit puerum et statuit illum secus se: et ait illis. Quicunque susceperit puerum istum in nomine meo me recipit: Et quicunque me recepit: recipit eum qui me misit. Nam qui minor est inter vos omnes: hic maior est. Respondens autem iohannes dixit. Preceptor: vidimus quendam in nomine tuo eijcientem demonia et prohibuimus eum: quia non sequitur nobiscum. Et ait ad illum iesus. Nolite prohibere. Qui enim non est aduersum nos pro nobis est. Factum est autem dum complerentur dies assumptionis eius: et ipse faciem suam firmauit vt iret in hierusalem. Et misit nuncios ante conspectum suum: et euntes intrauerunt in ciuitatem samaritanorum vt pararent illi. Et non receperunt eum: quia facies eius erat euntis hierusalem. Cum vidissent autem discipuli eius iacobus et iohannes dixerunt. Domine vis dicimus vt ignis descendat de celo et consumat illos? Et conuersus increpauit illos dicens. Nescitis cuius spiritus estis. Filius hominis non venit animas perdere sed saluare. Et abierunt in aliud castellum. Factum est autem ambulantibus illis in via: dixit quidam ad illum. Sequar te quocunque ieris. Dixit illi iesus. Vulpes foueas habent et volucres celi nidos: filius autem hominis non habet vbi caput suum reclinet. Ait autem ad alterum. Sequere me. Ille autem dixit. Domine permitte mihi primum ire et sepelire patrem meum. Dixit autem ei iesus. Sine vt mortui

Mat.17.f. Marc.9.e. Mat.18.a. Mar.ibi. Mar.9.f. Mat.8.b. Mat.8.d. Mat.8.d. Mat.8.c.

θάψαι / τοὺς εαυτῶν νεκρούς. σὺ δὲ απελθὼν διάγγελε / τὴν βασιλείαν / τοῦ θεοῦ. εἶπε δὲ και ἕτερος. ακολουθήσω σοι κύριε. πρῶτον δὲ επίτρεψόν μοι αποτάξασθαι / τοῖς εις / τὸν οἶκόν μου. εἶπε δὲ / ὁ ιησοῦς πρὸς αυτόν. ουδεὶς επιβαλὼν / τὴν χεῖρα αυτοῦ επ' ἄροτρον και βλέπων εις / τὰ οπίσω, εὔθετός εστιν εις / τὴν βασιλείαν / τοῦ θεοῦ. Cap. 10.

Μετὰ δὲ ταῦτα ανέδειξεν / ὁ κύριος και ἑτέρους εβδομήκοντα, και απέστειλεν αυτοὺς ανὰ δύο πρὸ προσώπου αυτοῦ εις πᾶσαν πόλιν και τόπον οὗ ἔμελλεν αυτὸς ἔρχεσθαι. ἔλεγεν οὖν πρὸς αυτούς. / ὁ μὲν θερισμὸς πολύς, / οἱ δὲ εργάται ολίγοι. δεήθητε οὖν / τοῦ κυρίου / τοῦ θερισμοῦ ὅπως εκβάλῃ εργάτας εις / τὸν θερισμὸν αυτοῦ. υπάγετε, ιδοὺ εγὼ αποστέλλω υμᾶς ὡς ἄρνας εν μέσῳ λύκων. μὴ βαστάζετε βαλλάντιον, μὴ πήραν, μὴ δὲ υποδήματα, και μηδένα κατὰ / τὴν ὁδὸν ασπάσησθε. εις ἣν δ' ἂν οικίαν εισέρχησθε, πρῶτον λέγετε εἰρήνη / τῷ οἴκῳ τούτῳ. και εὰν μὲν ᾖ εκεῖ υιὸς ειρήνης επαναπαύσεται επ' αυτὸν / ἡ ειρήνη υμῶν, ει δὲ μήγε εφ' υμᾶς ανακάμψει. εν αυτῇ δὲ / τῇ οικίᾳ μένετε εσθίοντες και πίνοντες / τὰ παρ' αυτῶν. ἄξιος γὰρ / ὁ εργάτης / τοῦ μισθοῦ αυτοῦ εστί. μὴ μεταβαίνετε εξ οικίας εις οικίαν. και εις ἣν δ' ἂν πόλιν εισέρχησθε και δέχωνται υμᾶς, εσθίετε / τὰ παρατιθέμενα υμῖν, και θεραπεύετε / τοὺς εν αυτῇ ασθενεῖς, και λέγετε αυτοῖς, ἤγγικεν εφ' υμᾶς / ἡ βασιλεία / τοῦ θεοῦ. εις ἣν δ' ἂν πόλιν εισέρχησθε, και μὴ δέχωνται υμᾶς, εξελθόντες εις / τὰς πλατείας αυτῆς, εἴπατε. και / τὸν κονιορτὸν / τὸν κολληθέντα ημῖν εκ / τῆς πόλεως υμῶν απομασσόμεθα υμῖν. πλὴν τοῦτο γινώσκετε. ὅτι ἤγγικεν εφ' υμᾶς / ἡ βασιλεία / τοῦ θεοῦ. λέγω δὲ υμῖν, ὅτι σοδόμοις εν / τῇ ημέρᾳ εκείνῃ ανεκτότερον ἔσται ἢ / τῇ πόλει εκείνῃ. ουαί σοι χοραζίν, ουαί σοι βηθσαϊδά, ὅτι ει εν τύρῳ και σιδῶνι εγένοντο / αἱ δυνάμεις / αἱ γενόμεναι εν υμῖν, πάλαι ἂν εν σάκκῳ και σποδῷ καθήμεναι μετενόησαν. πλὴν τύρῳ και σιδῶνι ανεκτότερον ἔσται εν / τῇ κρίσει ἢ υμῖν. και σὺ καπερναοὺμ / ἡ ἕως / τοῦ ουρανοῦ υψωθεῖσα ἕως ᾅδου καταβιβασθήσῃ. / ὁ ακούων υμῶν, εμοῦ ακούει. και / ὁ αθετῶν υμᾶς, εμὲ αθετεῖ. / ὁ δὲ εμὲ αθετῶν, αθετεῖ / τὸν αποστείλαντά με. υπέστρεψαν δὲ / οἱ εβδομήκοντα μετὰ χαρᾶς λέγοντες. κύριε, και / τὰ δαιμόνια υποτάσσεται ημῖν εν / τῷ ονόματί σου. εἶπε δὲ αυτοῖς. εθεώρουν / τὸν σατανᾶν ὡς αστραπὴν εκ / τοῦ ουρανοῦ πεσόντα.

sepeliant mortuos suos: tu autem vade et annuncia regnum dei. Et ait alter. Sequar te domine: sed permitte mihi primum renunciare his qui domi sunt. Ait ad illum iesus. Nemo mittens manus suas ad aratrum et aspiciens retro aptus est regno dei. Cap. 10.

Post hec autem designauit dominus et alios septuaginta duos: et misit illos binos ante faciem suam in omnem ciuitatem et locum quo erat ipse venturus. Et dicebat illis. Messis quidem multa operarij autem pauci. Rogate ergo dominum messis vt mittat operarios in messem suam. Ite ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos. Nolite portare sacculum neque peram neque calciamenta: et neminem per viam salutaueritis. In quamcunque domum intraueritis: primum dicite: pax huic domui: et si ibi fuerit filius pacis requiescet super illum pax vestra: sin autem ad vos reuertetur. In eadem autem domo manete: edentes et bibentes que apud illos sunt. Dignus est enim operarius mercede sua. Nolite transire de domo in domum. Et in quamcunque ciuitatem intraueritis et susceperint vos manducate que apponuntur vobis et curate infirmos qui in illa sunt et dicite illis: appropinquauit in vos regnum dei. In quamcunque autem ciuitatem intraueritis et non susceperint vos: exeuntes in plateas eius dicite. Etiam puluerem qui adhesit nobis de ciuitate vestra extergimus in vos. Tamen hoc scitote quia appropinquauit regnum dei. Dico vobis quia sodomis in die illa remissius erit quam illi ciuitati. Ve tibi corozaim: ve tibi bethsaida: quia si in tyro et sidone facte fuissent virtutes que facte sunt in vobis: olim in cilicio et cinere sedentes penituerent. Verumtamen tyro et sidoni remissius erit in iudicio quam vobis. Et tu capharnaum vsque ad celum exaltata: vsque ad infernum demergeris. Qui vos audit me audit: et qui vos spernit me spernit. Qui autem me spernit: spernit eum qui misit me. Reuersi sunt autem septuaginta duo cum gaudio dicentes. Domine etiam demonia subijciuntur nobis in nomine tuo. Et ait illis. Videbam sathanam sicut fulgur de celo cadentem.

A Mat.9.g. Mat.10.c. Mat.10.b. Mar.6.b. B Mat.10.b. 1.Tim.5.b. Mat.10.b. Mat.16.f. Mat.11.c. C Mat.10.d. 1.18.a. Iohan.14.c.

τα. ἰδού δίδωμι ὑμίν τήν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ ἀδικήσῃ. πλὴν ἐν τούτῳ μὴ χαίρετε ὅτι τὰ πνεύματα ὑμῖν ὑποτάσσεται. χαίρετε δὲ ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐγράφη ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἠγαλλιάσατο τῷ πνεύματι ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν. ἐξομολογοῦμαί σοι πάτερ κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις. ναὶ ὁ πατὴρ ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐδοκία ἔμπροσθέν σου. καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς μαθητὰς εἶπε. πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου. καὶ οὐδεὶς γινώσκει τίς ἐστιν ὁ υἱὸς εἰ μὴ ὁ πατήρ, καὶ τίς ἐστιν ὁ πατὴρ εἰ μὴ ὁ υἱός, καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι. καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς μαθητὰς κατ' ἰδίαν εἶπε. μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ οἱ βλέποντες ἃ βλέπετε. λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ βασιλεῖς ἠθέλησαν ἰδεῖν ἃ ὑμεῖς βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον, καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν. καὶ ἰδοὺ νομικός τις ἀνέστη ἐκπειράζων αὐτὸν καὶ λέγων. διδάσκαλε, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω. ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτόν. ἐν τῷ νόμῳ τί γέγραπται. πῶς ἀναγινώσκεις. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν. ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου. καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. εἶπε δὲ αὐτῷ. ὀρθῶς ἀπεκρίθης. τοῦτο ποίει καὶ ζήσῃ. ὁ δὲ θέλων δικαιοῦν ἑαυτόν, εἶπε πρὸς τὸν ἰησοῦν. καὶ τίς ἐστί μου πλησίον. ὑπολαβὼν δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν. ἄνθρωπός τις κατέβαινεν ἀπὸ ἱερουσαλὴμ εἰς ἱεριχὼ καὶ λῃσταῖς περιέπεσεν, οἳ καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν καὶ πληγὰς ἐπιθέντες ἀπῆλθον ἀφέντες ἡμιθανῆ τυγχάνοντα. κατὰ συγκυρίαν δὲ ἱερεύς τις κατέβαινεν ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἀντιπαρῆλθεν. ὁμοίως δὲ καὶ λευίτης γενόμενος κατὰ τὸν τόπον, ἐλθὼν καὶ ἰδών, ἀντιπαρῆλθε. σαμαρείτης δέ τις ὁδεύων ἦλθε κατ' αὐτόν, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἐσπλαγχνίσθη. καὶ προσελθὼν κατέδησε τὰ τραύματα αὐτοῦ ἐπιχέων ἔλαιον καὶ οἶνον. ἐπιβιβάσας δὲ αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτῆνος, ἤγαγεν εἰς πανδοχεῖον, καὶ ἐπεμελήθη αὐτοῦ. καὶ ἐπὶ τὴν αὔριον ἐξελθὼν ἐκβαλὼν δύο δηνάρια, ἔδωκε τῷ πανδοχεῖ καὶ εἶπεν αὐτῷ. ἐπιμελήθητι αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἂν προσδαπανήσῃς, ἐγὼ ἐν

Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes et scorpiones: et sup omẽ virtutem inimici: et nihil vobis nocebit. Veruntamẽ in hoc nolite gaudere: quia spiritus vobis subijciuntur. Gaudete aũt q nomina vr̃a scripta sũt in celis. In ipsa hora exultauit in spiritu sancto et dixit. Confiteor tibi domine pater celi et terre q abscondisti hec a sapientib⁹ et prudentibus et reuelasti ea paruulis. Etiam pater qm̃ sic placuit ante te. Omnia mihi tradita sunt a patre meo. Et nemo scit quis sit filius nisi pater: et quis sit pater nisi filius: et cui voluerit filius reuelare. Et conuersus ad discipulos suos dixit. Beati oculi qui vident que vos videtis. Dico enim vobis q multi prophete et reges voluerunt videre que vos videtis et nõ viderũt: et audire que auditis et nõ audierũt. Et ecce quidã legisperit⁹ surrexit tẽptãs illũ et dicens. Magister quid faciẽdo vitã eternã possidebo? At ille dixit ad eum. In lege quid scriptum est? Quomodo legis. Ille respõdens dixit. Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo: et ex tota anima tua: et ex omnibus viribus tuis et ex omni mente tua: et proximum tuum sicut teipsum. Dixitq; illi. Recte respõdisti. Hoc fac et viues. Ille aũt volẽs iustificare seipsum dixit ad iesum. Et quis est meus proxim⁹? Suscipiens aũt Iesus dixit. Homo quidã descẽdebat ab hierlm in hiericho et incidit in latrones: qui etiam despoliauerũt eũ: et plagis ĩpositis abierunt semiuiuo relicto. Accidit aũt vt sacerdos quidã descẽdẽt eadem via et viso illo preteriit. Similiter et leuita cum esset secus locũ et videret eum pertransijt. Samaritan⁹ aũt qdã iter faciẽs venit secus eũ: et vidẽs eũ mia mot⁹ ẽ. Et appropiãs alligauit vulnera eius infundens oleum et vinum: et imponens illum in iumentum suum duxit in stabulum et curam eius egit. Et altera die protulit duos denarios: et dedit stabulario et ait. Curam illi⁹ habe: et qdcũq; supererogaueris ego cũ

Mat.16.g.
Mat.11.f.
D
Mat.11.g.
Johã.16.c
Mat.13.b.
Mat.22.f.
Mar.12.c.
Mat.22.f.
Marc.12.
E
Deut.6.a.
Roma.13.c
Jaco.2.b.
1.16.d.
d. Cũ cepisset
l. respõdẽs.
F

τῷ ἐπανέρχεσθαί με ἀποδώσω σοι. τίς οὖν τούτων τῶν τριῶν πλησίον δοκεῖ σοι γεγονέναι τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς λῃστάς. ὁ δὲ εἶπεν. ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος μετ' αὐτοῦ. εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. πορεύου καὶ σὺ ποίει ὁμοίως. ἐγένετο δὲ ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτούς, καὶ αὐτὸς εἰσῆλθεν εἰς κώμην τινά. γυνὴ δέ τις ὀνόματι μάρθα ὑπεδέξατο αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς. καὶ τῇδε ἦν ἀδελφὴ καλουμένη μαρία, ἣ καὶ παρακαθίσασα παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ἰησοῦ ἤκουε τὸν λόγον αὐτοῦ. ἡ δὲ μάρθα περιεσπᾶτο περὶ πολλὴν διακονίαν. ἐπιστᾶσα δὲ εἶπε. κύριε, οὐ μέλει σοι ὅτι ἡ ἀδελφή μου μόνην με κατέλιπε διακονεῖν, εἰπὲ οὖν αὐτῇ ἵνα μοι συναντιλάβηται. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ. μάρθα μάρθα, μεριμνᾷς καὶ τυρβάζῃ περὶ πολλά. ἑνὸς δέ ἐστι χρεία. μαρία δὲ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο, ἥτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἀπ' αὐτῆς.

Cap. 11.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν τόπῳ τινὶ προσευχόμενον, ὡς ἐπαύσατο, εἶπέ τις τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς αὐτόν. κύριε δίδαξον ἡμᾶς προσεύχεσθαι, καθὼς καὶ ἰωάννης ἐδίδαξε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ. εἶπε δὲ αὐτοῖς ὅταν προσεύχησθε, λέγετε. πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου. ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου. γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δίδου ἡμῖν τὸ καθ' ἡμέραν. καὶ ἄφες ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀφίεμεν παντὶ ὀφείλοντι ἡμῖν. καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς. τίς ἐξ ὑμῶν ἕξει φίλον, καὶ πορεύσεται πρὸς αὐτὸν μεσονυκτίου, καὶ εἴπῃ αὐτῷ. φίλε χρῆσόν μοι τρεῖς ἄρτους ἐπειδὴ φίλος παρεγένετο ἐξ ὁδοῦ πρός με, καὶ οὐκ ἔχω ὃ παραθήσω αὐτῷ. κἀκεῖνος ἔσωθεν ἀποκριθεὶς εἴπῃ. μή μοι κόπους πάρεχε, ἤδη ἡ θύρα κέκλεισται καὶ τὰ παιδία μου μετ' ἐμοῦ εἰς τὴν κοίτην εἰσίν, οὐ δύναμαι ἀναστὰς δοῦναί σοι. λέγω ὑμῖν, εἰ καὶ οὐ δώσει αὐτῷ ἀναστὰς διὰ τὸ εἶναι αὐτοῦ φίλον, διά γε τὴν ἀναίδειαν αὐτοῦ ἐγερθεὶς δώσει αὐτῷ ὅσων χρῄζει. κἀγὼ ὑμῖν λέγω. αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν. ζητεῖτε καὶ εὑρήσετε. κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται. τίνα δὲ ὑμῶν τὸν πατέρα αἰτήσει ὁ υἱὸς ἄρτον, μὴ λίθον δώσει αὐτῷ. ἢ καὶ ἰχθύν, μὴ ἀντὶ ἰχθύος ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ. ἢ

rediero reddam tibi. Quis horum triũ videtur tibi proximus fuisse illi qui incidit in latrones? At ille dixit. Qui fecit miam in illũ. Et ait illi iesus. Vade et tu fac similiter. Factum est autem dum irent: et ipse intrauit in quoddam castellum et mulier qdã martha noie excepit illũ in domũ suã. Et huic erat soror noie maria: que etiam sedens secus pedes domini audiebat verbum illi⁹. Martha aũt satagebat circa frequẽs ministeriũ. Que stetit et ait. Dñe nõ ẽ tibi cure q soror mea reliqt me solã ministrare? dic ergo illi vt me adiuuet. Et respondens dixit illi dominus. Martha martha sollicita es et turbaris erga plurima. Porro vnũ ẽ necessariũ. Maria optimã partem elegit q̃ nõ auferetur ab ea.

Cap. 11.

Et factum est cum esset in quodã loco orãs: vt cessauit: dixit vnus ex discipulis eius ad eum. Dñe doce nos orare: sicut docuit iohannes discipulos suos. Et ait illis. Cũ oratis dicite. Pater sanctificetur nomen tuum: adueniat regnum tuum: panem nostrum quotidianum da nobis hodie: et dimitte nobis peccata nostra: siquidem et nos dimittimus debitoribus nostris et ne nos inducas in temptationem. Et ait ad illos. Quis vestrum habebit amicum et ibit ad illum media nocte: et dicet illi: amice cõmoda mihi tres panes quoniã amicus meus venit de via ad me et nõ habeo qd ponã an illũ: et ille deintus respondẽs dicat noli mihi molestus esse: iam ostiũ clausũ ẽ et pueri mei mecũ sũt ĩ cubili: nõ possũ surgẽ et dare tibi. Et ille si pseuerauerit pulsãs: dico vobis et si nõ dabit illi surgens: eo q amic⁹ eius sit: ppter ĩprobitatem tñ eius surget et dabit illi quotquot hʒ necessarios. Et dico ego vobis. Petite et dabit vobis: qrite et inuenietis: pulsate et apiet vobis. Ois enim q petit accipit: et qui qrit inuenit: et pulsãti aperietur. Quis autem ex vobis patrem petit panẽ: nũqd lapidẽ dabit illi? Aut piscẽ: nũqd p pisce serpẽtẽ dabit illi? Aut

G
A
Mat.6.c.
Roma.8.d
Job.19.a.
Esa.8.d.
B
Mat.7.b.
Jaco.1.a
Johã.16.f

και εαν αιτήση ωόν, μη επιδώσει αυτώ σκορπίον. ει ουν υμείς πονηροί υπάρχοντες οίδατε δόματα αγαθά διδόναι τοις τέκνοις υμών, πόσω μάλλον ο πατήρ ο εξ ουρανού δώσει πνεύμα άγιον τοις αιτούσιν αυτόν. και ην εκβάλλων δαιμόνιον, και αυτό ην κωφόν. εγένετο δε του δαιμονίου εξελθόντος ελάλησεν ο κωφός, και εθαύμασαν οι όχλοι. τινές δε εξ αυτών είπον. εν βεελζεβούλ άρχοντι των δαιμονίων εκβάλλει τα δαιμόνια. έτεροι δε πειράζοντες σημείον παρ αυτού εζήτουν εξ ουρανού. αυτός δε ειδώς τα διανοήματα αυτών είπεν αυτοίς. πάσα βασιλεία εφ εαυτήν μερισθείσα ερημούται, και οίκος επί οίκον πίπτει. ει δε και ο σατανάς εφ εαυτόν εμερίσθη, πώς σταθήσεται η βασιλεία αυτού, ότι λέγετε εν βεελζεβούλ εκβάλλειν με τα δαιμόνια. ει δε εγώ εν βεελζεβούλ εκβάλλω τα δαιμόνια, οι υιοί υμών εν τίνι εκβάλλουσι. διά τούτο κριταί υμών αυτοί έσονται. ει δε εν δακτύλω θεού εκβάλλω τα δαιμόνια, άρα έφθασεν εφ υμάς η βασιλεία του θεού. όταν ο ισχυρός καθωπλισμένος φυλάσση την εαυτού αυλήν, εν ειρήνη εστί τα υπάρχοντα αυτού. επάν δε ο ισχυρότερος αυτού επελθών νικήση αυτόν, την πανοπλίαν αυτού αίρει εφ η επεποίθει, και τα σκύλα αυτού διαδίδωσιν. ο μη ων μετ εμού, κατ εμού εστί, και ο μη συνάγων μετ εμού σκορπίζει. όταν το ακάθαρτον πνεύμα εξέλθη από του ανθρώπου, διέρχεται δι ανύδρων τόπων ζητούν ανάπαυσιν, και μη ευρίσκον λέγει. υποστρέψω εις τον οίκον μου όθεν εξήλθον. και ελθόν ευρίσκει σεσαρωμένον και κεκοσμημένον. τότε πορεύεται και παραλαμβάνει επτά έτερα πνεύματα πονηρότερα εαυτού, και εισελθόντα κατοικεί εκεί και γίνεται τα έσχατα του ανθρώπου εκείνου χείρονα των πρώτων. και εγένετο εν τω λέγειν αυτόν ταύτα, επάρασα τις γυνή φωνήν εκ του όχλου είπεν αυτώ. μακαρία η κοιλία η βαστάσασα σε, και μαστοί ους εθήλασας. αυτός δε είπε. μενούνγε μακάριοι οι ακούοντες τον λόγον του θεού, και φυλάσσοντες αυτόν. των δε όχλων επαθροιζομένων, ήρξατο λέγειν. η γενεά αύτη πονηρά εστίν. σημείον επιζητεί, και σημείον ου δοθήσεται αυτή ει μη το σημείον ιωνά του προφήτου. καθώς γαρ εγένετο ιωνάς σημείον τοις νινευΐταις, ούτως έσται και ο υιός του ανθρώπου τη γενεά ταύτη. βασίλισσα νότου εγερθήσεται εν τη κρίσει μετά των

si petierit ouum: numquid porriget illi scorpionem? Si ergo vos cum sitis mali nostis bona data dare filiis vestris: quanto magis pater vester celestis de celo dabit spiritum bonum petentibus se. Et erat eiiciens demonium et illud erat mutum: et cum eiecisset demonium locutus est mutus: et admirate sunt turbe. Quidam autem ex eis dixerunt. In beelzebub principe demoniorum eiicit demonia. Et alii temptantes signum de celo querebant ab eo. Ipse autem ut vidit cogitationes eorum dixit eis. Omne regnum in se divisum desolabitur: et domus supra domum cadet. C Si autem et sathanas in seipsum divisus est: quomodo stabit regnum eius: quia dicitis in beelzebub me eiicere demonia. Si autem ego in beelzebub eiicio demonia: filii vestri in quo eiiciunt? Ideo ipsi iudices vestri erunt. Porro si in digito dei eiicio demonia: profecto pervenit in vos regnum dei. Cum fortis armatus custodit atrium suum: in pace sunt ea que possidet. Si autem fortior eo superveniens vicerit eum universa arma eius auferet in quibus confidebat et spolia eius distribuet. Qui non est mecum contra me est: et qui non colligit mecum dispergit. Cum immundus spiritus exierit de homine: ambulat per loca inaquosa querens requiem et non inveniens dicit. D Revertar in domum meam unde exivi. Et cum venerit invenit eam scopis mundatam. Tunc vadit et assumit septem alios spiritus secum nequiores se et ingressi habitant ibi. Et fiunt novissima hominis illius peiora prioribus. Factum est autem cum hoc diceret: extollens vocem quedam mulier de turba dixit illi. Beatus venter qui te portavit: et ubera que suxisti. At ille dixit. Quinimmo: beati qui audiunt verbum dei et custodiunt illud. Turbis autem concurrentibus cepit dicere. Generatio hec generatio nequam est: signum querit et signum non dabitur ei nisi signum Jone prophete. Nam sicut fuit ionas signum ninivitis: ita erit et filius hominis generationi isti. Regina austri surget in iudicio cum

Mat. 9. f. 12. c.
Mat. 12. c. Marci 3. c.
Mat. 12. c.
Mat. 12. d. Mar. 3. f.
Mat. 12. f.
Mat. 12. f. Marci 8. c.
3. Reg. 10. a. 2. Par. 9. a.

ανδρών της γενεάς ταύτης, και κατακρινεί αυτούς ότι ήλθεν εκ των περάτων της γης ακούσαι την σοφίαν σολομώνος. και ιδού πλείον σολομώνος ώδε. άνδρες νινευΐ αναστήσονται εν τη κρίσει μετά της γενεάς ταύτης και κατακρινούσιν αυτήν, ότι μετενόησαν εις το κήρυγμα ιωνά, και ιδού πλείον ιωνά ώδε. ουδείς δε λύχνον άψας εις κρυπτήν τίθησιν ουδέ υπό τον μόδιον, αλλ επί την λυχνίαν, ίνα οι εισπορευόμενοι το φέγγος βλέπωσιν. ο λύχνος του σώματος εστίν ο οφθαλμός. όταν ουν ο οφθαλμός σου απλούς η, όλον το σώμα σου φωτεινόν εστίν. επάν δε πονηρός η, και το σώμα σου σκοτεινόν. σκόπει ουν μη το φως το εν σοι σκότος εστίν. ει ουν το σώμα σου όλον φωτεινόν μη έχον τι μέρος σκοτεινόν, έσται φωτεινόν όλον, ως όταν ο λύχνος τη αστραπή φωτίζη σε. εν δε τω λαλήσαι, ηρώτα αυτόν φαρισαίος τις όπως αριστήση παρ αυτώ. εισελθών δε ανέπεσεν. ο δε φαρισαίος ιδών εθαύμασεν ότι ου πρώτον εβαπτίσθη προ του αρίστου. είπε δε ο κύριος προς αυτόν. νυν υμείς οι φαρισαίοι το έξωθεν του ποτηρίου και του πίνακος καθαρίζετε, το δε έσωθεν υμών γέμει αρπαγής και πονηρίας. άφρονες, ουχ ο ποιήσας το έξωθεν και το έσωθεν εποίησε. πλήν τα ενόντα δότε ελεημοσύνην, και ιδού πάντα καθαρά υμίν εστίν. αλλ ουαί υμίν τοις φαρισαίοις, ότι αποδεκατούτε το ηδύοσμον και το πήγανον, και παν λάχανον, και παρέρχεσθε την κρίσιν και την αγάπην του θεού. ταύτα έδει ποιήσαι, κακείνα μη αφιέναι. ουαί υμίν τοις φαρισαίοις ότι αγαπάτε την πρωτοκαθεδρίαν εν ταις συναγωγαίς και τους ασπασμούς εν ταις αγοραίς. ουαί υμίν γραμματείς και φαρισαίοι υποκριταί ότι εστέ ως τα μνημεία τα άδηλα, και οι άνθρωποι περιπατούντες επάνω ουκ οίδασιν. αποκριθείς δε τις των νομικών, λέγει αυτώ. διδάσκαλε, ταύτα λέγων και ημάς υβρίζεις. ο δε είπε. και υμίν τοις νομικοίς ουαί, ότι φορτίζετε τους ανθρώπους φορτία δυσβάστακτα, και αυτοί ενί των δακτύλων υμών ου προσψαύετε τοις φορτίοις. ουαί υμίν, ότι οικοδομείτε τα μνημεία των προφητών οι δε πατέρες υμών απέκτειναν αυτούς. άρα μαρτυρείτε και συνευδοκείτε τοις έργοις των πατέρων υμών, ότι αυτοί μεν απέκτειναν αυτούς, υμείς δε οικοδομείτε αυτών τα μνημεία. διά τούτο και η σοφία του θεού είπεν. αποστελώ εις αυ-

viris generationis huius et condemnabit illos: quia venit a finibus terre audire sapientiam salomonis. Et ecce plusquam salomon hic. Viri niniuite surgent in iudicio cum generatione hac et condemnabunt illam: quia penitentiam egerunt in predicatione ione. E Et ecce plusquam iona hic. Nemo lucernam accendit et in abscondito ponit neque sub modio sed supra candelabrum: ut qui ingrediuntur lumen videant. Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex: totum corpus tuum lucidum erit: si autem nequam fuerit: etiam corpus tuum tenebrosum erit. Vide ergo ne lumen quod in te est tenebre sint. Si ergo corpus tuum totum lucidum fuerit non habens aliquam partem tenebrarum: erit lucidum totum: et sicut lucerna fulgoris illuminabit te. Et cum loqueretur: rogavit illum quidam phariseus ut pranderet apud se. Jesus autem ingressus recubuit. Phariseus autem cepit intra se reputans dicere: quare non baptizatus esset ante prandium. Et ait dominus ad illum. Nunc vos pharisei quod deforis est calicis et catini mundatis: quod autem intus est vestrum plenum est rapina et iniquitate. F Stulti nonne qui fecit quod deforis est: etiam id quod deintus est fecit. Verumtamen quod superest date elemosynam: et ecce omnia munda sunt vobis. Sed ve vobis phariseis qui decimatis mentam et rutam et omne olus: et preteritis iudicium et charitatem dei. Hec autem oportuit facere et illa non omittere. Ve vobis phariseis: qui diligitis primas cathedras in synagogis et salutationes in foro. Ve vobis scribe et pharisei hypocrite quia estis ut monumenta que non parent: et homines ambulantes supra nesciunt. Respondens autem quidam ex legisperitis ait illi. Magister: hec dicens etiam contumeliam nobis facis. At ille ait. G Et vobis legisperitis ve: quia oneratis homines oneribus que portari non possunt: et ipsi uno digito vestro non tangitis sarcinas. Ve vobis qui edificatis monumenta prophetarum: patres autem vestri occiderunt illos. Profecto testificamini et consentitis operibus patrum vestrorum: quoniam quidem ipsi eos occiderunt: vos autem edificatis eorum sepulchra. Propterea et sapientia dei dixit. Mittam ad illos

p. hic adverbium loci. et sic infra.
Jone. 3. b. Mat. 12. f.
sup. 8. b. Mat. 5. b. Mar. 4. d.
Mat. 6. c.
Mat. 23. c.
Mat. 23. d.
Mat. 23. b.
Mat. 23. e.
Mat. 23. a.
mat. 23. f.

τοὺς ϖροφήτας καὶ ἀποστόλους, καὶ ἐξ αὐτῶν ἀϖοκτενοῦσι, καὶ ἐκδιώξουσιν, ἵνα ἐκζητηθῇ τὸ αἷμα ϖάντων τῶν ϖροφητῶν τὸ ἐκχυνόμενον ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης ἀπὸ τοῦ αἵματος ἄβελ, ἕως τοῦ αἵματος ζαχαρίου τοῦ ἀϖολομένου μεταξὺ τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τοῦ οἴκου. ναὶ λέγω ὑμῖν ἐκζητηθήσεται ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης. οὐαὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς ὅτι ἤρατε τὴν κλεῖδα τῆς γνώσεως, αὐτοὶ οὐκ εἰσήλθετε καὶ τοὺς εἰσερχομένους ἐκωλύσατε. λέγοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα ϖρὸς αὐτούς, ἤρξαντο οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι δεινῶς συνέχειν καὶ ἀϖοστοματίζειν αὐτόν, περὶ ϖλειόνων ἐνεδρεύοντες αὐτόν, ζητοῦντες θηρεῦσαι τι ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.

prophetas et apostolos: et ex illis occident et persequentur: vt inquiratur sanguis omniũ prophetarũ qui effusus est a constitutione mundi a generatiõe ista a sanguine abel vsque ad sanguinem zacharie qui periit inter altare et edem. Ita dico vobis requiretur ab hac generatione. Ve vobis legisperitis: quia tulistis clauẽ scientie: ipsi nõ introistis et eos qui introibant prohibuistis. Cum autem hec ad illos diceret: ceperunt pharisei et legisperiti grauiter insistere et os eius opprimere de multis insidiantes ei: et querentes aliquid capere de ore eius: vt accusarent eum.

Mat. 23. b. — Actuũ. 23. a.

Cap. 12.

Ἐν οἷς ἐπισυναχθεισῶν τῶν μυριάδων τοῦ ὄχλου ὥστε καταπατεῖν ἀλλήλους, ἤρξατο λέγειν ϖρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ϖρῶτον. ϖροσέχετε ἑαυτοῖς ἀϖὸ τῆς ζύμης τῶν φαρισαίων ἥτις ἐστὶν ὑπόκρισις. οὐδὲν δὲ συγκεκαλυμμένον ἐστίν, ὃ οὐκ ἀϖοκαλυφθήσεται, καὶ κρυϖτὸν ὃ οὐ γνωσθήσεται. ἀνθ' ὧν ὅσα ἐν τῇ σκοτίᾳ εἴϖατε ἐν τῷ φωτὶ ἀκουσθήσεται, καὶ ὃ ϖρὸς τὸ οὖς ἐλαλήσατε ἐν τοῖς ταμιείοις, κηρυχθήσεται ἐϖὶ τῶν δωμάτων. λέγω δὲ ὑμῖν τοῖς φίλοις μου μὴ φοβηθῆτε ἀϖὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, καὶ μετὰ ταῦτα μὴ ἐχόντων ϖερισσότερον τι ϖοιῆσαι. ὑποδείξω δὲ ὑμῖν τίνα φοβηθῆτε. φοβήθητε τὸν μετὰ τὸ ἀποκτεῖναι ἐξουσίαν ἔχοντα ἐμβαλεῖν εἰς τὴν γέενναν. ναὶ λέγω ὑμῖν τοῦτον φοβήθητε. οὐχὶ ϖέντε στρουθία ϖωλεῖται ἀσσαρίων δύο, καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἐπιλελησμένον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ὑμῶν ϖᾶσαι ἠρίθμηνται. μὴ οὖν φοβεῖσθε, ϖολλῶν στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς. λέγω δὲ ὑμῖν ϖᾶς ὃς ἂν ὁμολογήσῃ ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁμολογήσει ἐν ἑαυτῷ ἔμπροσθεν τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ. ὁ δὲ ἀρνησάμενός με ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ἀϖαρνηθήσεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ. καὶ ϖᾶς ὃς ἐρεῖ λόγον εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ. τῷ δὲ εἰς τὸ ἅγιον ϖνεῦμα βλασφημήσαντι, οὐκ ἀφεθήσεται. ὅταν δὲ ϖροσφέρωσιν ὑμᾶς ἐϖὶ τὰς συναγωγὰς καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας μὴ μεριμνᾶτε ϖῶς ἢ τί ἀϖολογήσεσθε, ἢ τί εἴπητε. τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα διδάξει ὑμᾶς ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἃ δεῖ εἰπεῖν. εἶπε δέ τις αὐ-

Multis autem turbis concurrentibus: ita vt se inuicem conculcarent cepit dicere ad discipulos suos. Attendite a fermento phariseorũ quod est hypocrisis. Nihil enim opertum est quod non reueletur: neque absconditũ quod nõ sciatur. Quoniam que in tenebris dixistis: in lumine dicentur: et quod in aure locuti estis in cubiculis: predicabitur in tectis. Dico autem vobis amicis meis ne terreamini ab his qui occidunt corpus: et post hoc non habent amplius quid faciant. Ostendam autẽ vobis quem timeatis. Timete eũ qui postquam occiderit habet potestatẽ mittẽ in gehennam. Ita dico vobis hunc timete. Nonne quinque passeres veneũt dipõdio: et vnus ex illis non est in obliuione coram deo. Sed et capilli capitis vestri omnes numerati sũt. Nolite ergo timẽ: multis passeribus pluris estis vos. Dico autem vobis: omnis quicunque confessus fuerit me coram hominibus: et filius hominis confitebitur illum coram angelis dei. Qui autem negauerit me coram hominibus: negabitur coram angelis dei. Et omnis qui dicit verbũ in filiũ hominis remittetur illi: ei autem qui in spiritum sanctum blasphemauerit nõ remittetur. Cum autẽ inducent vos in synagogas et ad magistratus et potestates: nolite solliciti esse qualiter aut quid respondeatis aut quid dicatis. Spiritus enim sanctus docebit vos in ipsa hora: quid oporteat vos dicẽ. Ait autem

A — Mat. 16. b. Marci. 8. c. — Mat. 10. c. Mar. 4. d. — Marci. 12. c. — Mat. 10. c. — Mat. 10. f. — Mat. 10. f. — B — Mat. 10. f. Marci. 8. g. — Mat. 10. f. — Mat. 12. d. Mar. 3. g. — Mat. 14. d. Marci. 13. c.

τῷ ἐκ τοῦ ὄχλου. διδάσκαλε, εἰπὲ τῷ ἀδελφῷ μου μερίσασθαι μετ' ἐμοῦ τὴν κληρονομίαν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ. ἄνθρωπε, τίς με κατέστησε δικαστὴν ἢ μεριστὴν ἐφ' ὑμᾶς. εἶπε δὲ ϖρὸς αὐτούς. ὁρᾶτε καὶ φυλάσσεσθε ἀπὸ τῆς ϖλεονεξίας, ὅτι οὐκ ἐν τῷ ϖερισσεύειν τινὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ ἐστιν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ. εἶπε δὲ ϖαραβολὴν ϖρὸς αὐτοὺς λέγων. ἀνθρώπου τινὸς ϖλουσίου εὐφόρησεν ἡ χώρα. καὶ διελογίζετο ἐν ἑαυτῷ λέγων. τί ϖοιήσω, ὅτι οὐκ ἔχω ϖοῦ συνάξω τοὺς καρπούς μου. καὶ εἶπε. τοῦτο ϖοιήσω. καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας καὶ μείζονας οἰκοδομήσω, καὶ συνάξω ἐκεῖ ϖάντα τὰ γεννήματά μου καὶ τὰ ἀγαθά μου, καὶ ἐρῶ τῇ ψυχῇ μου. ψυχὴ ἔχεις ϖολλὰ ἀγαθὰ κείμενα εἰς ἔτη ϖολλά. ἀναπαύου, φάγε, ϖίε, εὐφραίνου. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ θεός, ἄφρον ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχήν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ. ἃ δὲ ἡτοίμασας τίνι ἔσται. οὕτως ὁ θησαυρίζων ἑαυτῷ καὶ μὴ εἰς θεὸν ϖλουτῶν. εἶϖε δὲ ϖρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ. διὰ τοῦτο ὑμῖν λέγω. μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε, μηδὲ τῷ σώματι τί ἐνδύσησθε. ἡ ψυχὴ ϖλεῖον ἐστὶ τῆς τροφῆς, καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος. κατανοήσατε τοὺς κόρακας, ὅτι οὐ σπείρουσιν, οὐδὲ θερίζουσιν, οἷς οὐκ ἔστι ταμεῖον οὐδὲ ἀποθήκη, καὶ ὁ θεὸς τρέφει αὐτούς. ϖόσῳ μᾶλλον ὑμεῖς διαφέρετε τῶν ϖετεινῶν. τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν, δύναται ϖροσθεῖναι ἐϖὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ ϖῆχυν ἕνα. εἰ οὖν οὔτε ἐλάχιστον δύνασθε, τί περὶ τῶν λοιπῶν μεριμνᾶτε. κατανοήσατε τὰ κρίνα ϖῶς αὐξάνει, οὐ κοπιᾷ οὐδὲ νήθει. λέγω δὲ ὑμῖν, οὐδὲ σολομὼν ἐν ϖάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ, ϖεριεβάλετο ὡς ἓν τούτων. εἰ δὲ τὸν χόρτον ἐν τῷ ἀγρῷ σήμερον ὄντα καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον, ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσι, ϖόσῳ μᾶλλον ὑμᾶς ὀλιγόϖιστοι. καὶ ὑμεῖς μὴ ζητεῖτε τί φάγητε, ἢ τί ϖίητε, καὶ μὴ μετεωρίζεσθε. ταῦτα γὰρ ϖάντα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπιζητεῖ. ὑμῶν δὲ ὁ πατὴρ οἶδεν ὅτι χρῄζετε τούτων. ϖλὴν ζητεῖτε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ ταῦτα ϖάντα ϖροστεθήσεται ὑμῖν. μὴ φοβοῦ τὸ μικρὸν ϖοίμνιον, ὅτι εὐδόκησεν ὁ ϖατὴρ ὑμῶν δοῦναι ὑμῖν τὴν βασιλείαν. ϖωλήσατε τὰ ὑϖάρχοντα ὑμῶν, καὶ δότε ἐλεημοσύνην. ϖοιήσατε ἑαυτοῖς βαλλάντια μὴ ϖαλαιούμενα, θησαυρὸν ἀνέκλειϖτον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ὅϖου κλέϖτης οὐκ ἐγγίζει, οὐδὲ σὴς διαφ-

de turba. Magister dic fratri meo: vt diuidat mecum hereditatem. At ille dixit ei. Homo quis me constituit iudicẽ aut diuisorẽ supra vos? Dixitque ad illos. Videte et cauete ab omni auaricia: quia non in abundantia cuiusque vita eius est ex his que possidet. Dixit autem similitudinem ad illos dicens. Hominis cuiusdã diuitis vberes fructus ager attulit: et cogitabat intra se dicens. Quid faciã quia nõ habeo quo cõgregem fructus meos? Et dixit. Hoc faciam. Destruam horrea mea: et maiora faciam: et illuc cõgregabo omnia que nata sũt mihi et bona mea: et dicã anime mee. Aia habes multa bona posita in annos plurimos: requiesce: comede: bibe: epulare. Dixit autem illi deus Stulte hac nocte animã tuam repetũt a te: que autem parasti cuius erunt? Sic est qui sibi thesaurizat et non est in deum diues. Dixitque ad discipulos suos. Ideo dico vobis. Nolite solliciti esse anime vestre quid manducetis: neque corpori vestro quid induamini. Aia plus est quam esca: et corpus plusquam vestimentum. Considerate coruos: quia non seminãt neque metunt: quibus non est cellarium neque horreum et deus pascit illos. Quanto magis vos pluris estis illis. Quis autem vestrum cogitando potest adiicere ad staturã suam cubitũ vnũ? Si ergo neque quod minimũ est potestis: quid de ceteris solliciti estis. Cõsiderate lilia quõ crescunt: nõ laborãt neque nẽt. Dico autem vobis nec salomon in omni gloria sua vestiebatur sicut vnũ ex istis. Si autem fenũ quod hodie est in agro et cras in clibanum mittitur deus sic vestit: quanto magis vos pusille fidei? Et vos nolite querẽ quid manducetis aut quid bibatis: et nolite in sublime tolli. Hec enim omnia gẽtes mũdi querũt. Pater autem vester scit quoniam his indigetis. Verũtamen querite primũ regnũ dei et iustitiã eius: et hec omnia adiicientur vobis. Nolite timere pusillus grex: quia complacuit patri vestro dare vobis regnum. Vendite que possidetis et date elemosinã. Facite vobis sacculos qui non veterascunt: thesaurum non deficientem in celis quo fur non appropiat: neque tinea corrũpit.

Exo. 2. c. Actu. 7. b. — C — Mat. 6. e. Roma. 12. c. 1. Pe. 5. c. — Mat. 6. f. — D — Mat. 6. g. — Mat. 19. c. Mar. 10. c. Mat. 6. d.

θείρει. ὅπου γὰρ ἐστὶν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία ὑμῶν ἔσται. ἔστωσαν ὑμῶν αἱ ὀσφύες περιεζωσμέναι, καὶ οἱ λύχνοι καιόμενοι, καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνθρώποις προσδεχομένοις τὸν κύριον ἑαυτῶν πότε ἀναλύσει ἐκ τῶν γάμων, ἵνα ἐλθόντος καὶ κρούσαντος, εὐθέως ἀνοίξωσιν αὐτῷ. μακάριοι οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι οὓς ἐλθὼν ὁ κύριος εὑρήσει γρηγοροῦντας. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι περιζώσεται καὶ ἀνακλινεῖ αὐτούς, καὶ παρελθὼν διακονήσει αὐτοῖς. καὶ ἐὰν ἔλθῃ ἐν τῇ δευτέρᾳ φυλακῇ, καὶ ἐν τῇ τρίτῃ φυλακῇ ἔλθῃ καὶ εὕρῃ οὕτως, μακάριοί εἰσιν οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι. τοῦτο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ᾔδει ὁ οἰκοδεσπότης ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κλέπτης ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν ἂν, καὶ οὐκ ἀφῆκε διορυγῆναι τὸν οἶκον αὐτοῦ. καὶ ὑμεῖς οὖν γίνεσθε ἕτοιμοι, ὅτι ἡ ὥρα οὐ δοκεῖτε, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ πέτρος. κύριε πρὸς ἡμᾶς τὴν παραβολὴν ταύτην λέγεις ἢ καὶ πρὸς πάντας. εἶπε δὲ ὁ κύριος. τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς οἰκονόμος καὶ φρόνιμος ὃν καταστήσει ὁ κύριος ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ τοῦ διδόναι ἐν καιρῷ τὸ σιτομέτριον. μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὑρήσει ποιοῦντα οὕτως. ἀληθῶς λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν. ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, χρονίζει ὁ κύριός μου ἔρχεσθαι, καὶ ἄρξηται τύπτειν τοὺς παῖδας καὶ τὰς παιδίσκας ἐσθίειν τε καὶ πίνειν καὶ μεθύσκεσθαι, ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου, ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προσδοκᾷ, καὶ ἐν ὥρᾳ ᾗ οὐ γινώσκει, καὶ διχοτομήσει αὐτόν, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀπίστων θήσει. ἐκεῖνος δὲ ὁ δοῦλος ὁ γνοὺς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου αὐτοῦ, καὶ μὴ ἑτοιμάσας μηδὲ ποιήσας πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ, δαρήσεται πολλάς. ὁ δὲ μὴ γνοὺς ποιήσας δὲ ἄξια πληγῶν, δαρήσεται ὀλίγας. παντὶ δὲ ᾧ ἐδόθη πολύ, πολὺ ζητηθήσεται παρ' αὐτοῦ, καὶ ᾧ παρέθεντο πολύ, περισσότερον αἰτήσουσιν αὐτόν. πῦρ ἦλθον βαλεῖν εἰς τὴν γῆν, καὶ τί θέλω εἰ ἤδη ἀνήφθη. βάπτισμα δὲ ἔχω βαπτισθῆναι, καὶ πῶς συνέχομαι ἕως οὗ τελεσθῇ. δοκεῖτε ὅτι εἰρήνην παρεγενόμην δοῦναι ἐν τῇ γῇ, οὐχὶ λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἢ διαμερισμόν. ἔσονται γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν πέντε ἐν οἴκῳ ἑνὶ διαμεμερισμένοι τρεῖς ἐπὶ δυσί, καὶ δύο ἐπὶ τρισί. διαμερισθήσεται πατὴρ ἐπὶ υἱῷ, καὶ υἱὸς ἐπὶ πατρί

Ubi enim thesaurus vester est: ibi et cor vestrum erit. Sint lumbi vestri precincti et lucerne ardentes in manibus vestris: et vos similes hominibus expectantibus dominum suum quando revertatur a nuptiis: ut cum venerit et pulsaverit confestim aperiant ei. Beati servi illi quos cum venerit dominus invenerit vigilantes. Amen dico vobis: quod precinget se et faciet illos discumbere et transiens ministrabit illis. Et si venerit in secunda vigilia: et si in tertia vigilia venerit et ita invenerit: beati sunt servi illi. Hoc autem scitote quoniam si sciret paterfamilias qua hora fur veniret: vigilaret utique et non sineret perfodi domum suam. Et vos estote parati: quia qua hora non putatis filius hominis veniet. Ait autem ei petrus. Domine ad nos hanc parabolam dicis an et ad omnes? Dixit autem dominus. Quis putas est fidelis dispensator et prudens quem constituit dominus super familiam suam ut det illis in tempore tritici mensuram? Beatus ille servus quem cum venerit dominus invenerit ita facientem. Vere dico vobis quoniam supra omnia que possidet constituet illum. Quod si dixerit servus ille in corde suo: moram facit dominus meus venire: et ceperit percutere servos et ancillas et edere et bibere et inebriari: veniet dominus servi illius in die qua non sperat et hora qua nescit et dividet eum partemque eius cum infidelibus ponet. Ille autem servus qui cognovit voluntatem domini sui: et non se preparavit: et non fecit secundum voluntatem eius: vapulabit multis. Qui autem non cognovit et fecit digna plagis: vapulabit paucis. Omni autem cui multum datum est multum queretur ab eo: et cui commendaverunt multum: plus petent ab eo. Ignem veni mittere in terram: et quid volo nisi ut accendatur? Baptismo autem habeo baptizari: et quomodo coarctor usque dum perficiatur? Putatis quia pacem veni mittere in terram? Non dico vobis: sed separationem. Erunt enim ex hoc quinque in domo una divisi: tres in duos: et duo in tres dividentur: pater in filium: et filius in patrem suum:

Mat.6.c. E — Mat.24.g. — Mat.24.g. Mar.13.g. — Mat.24.g. — F — Iaco.4.d. — Osee.4.d. — Mat.10.f. G

μήτηρ ἐπὶ θυγατρί, καὶ θυγάτηρ ἐπὶ μητρί. πενθερὰ ἐπὶ τὴν νύμφην αὐτῆς, καὶ νύμφη ἐπὶ τὴν πενθερὰν αὐτῆς. ἔλεγε δὲ καὶ τοῖς ὄχλοις. ὅταν ἴδητε τὴν νεφέλην ἀνατέλλουσαν ἀπὸ δυσμῶν, εὐθέως λέγετε ὄμβρος ἔρχεται, καὶ γίνεται οὕτως. καὶ ὅταν νότον πνέοντα, λέγετε ὅτι καύσων ἔσται, καὶ γίνεται. ὑποκριταί τὸ πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς οἴδατε δοκιμάζειν τὸν δὲ καιρὸν τοῦτον πῶς οὐ δοκιμάζετε. τί δὲ καὶ ἀφ' ἑαυτῶν οὐ κρίνετε τὸ δίκαιον. ὡς γὰρ ὑπάγεις μετὰ τοῦ ἀντιδίκου σου ἐπ' ἄρχοντα ἐν τῇ ὁδῷ, δὸς ἐργασίαν ἀπηλλάχθαι ἀπ' αὐτοῦ, μήποτε κατασύρῃ σε πρὸς τὸν κριτήν, καὶ ὁ κριτής σε παραδῷ τῷ πράκτορι, καὶ ὁ πράκτωρ βάλῃ σε εἰς φυλακήν. λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν ἕως οὗ καὶ τὸ ἔσχατον λεπτὸν ἀποδῷς. Cap.13.

Παρῆσαν δέ τινες ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ ἀπαγγέλλοντες αὐτῷ περὶ τῶν γαλιλαίων, ὧν τὸ αἷμα πιλάτος ἔμιξε μετὰ τῶν θυσιῶν αὐτῶν. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. δοκεῖτε ὅτι οἱ γαλιλαῖοι οὗτοι ἁμαρτωλοὶ παρὰ πάντας τοὺς γαλιλαίους ἐγένοντο, ὅτι τοιαῦτα πεπόνθασιν. οὐχὶ λέγω ὑμῖν. ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοῆτε, πάντες ὡσαύτως ἀπολεῖσθε. ἢ ἐκεῖνοι οἱ δέκα καὶ ὀκτὼ ἐφ' οὓς ἔπεσεν ὁ πύργος ἐν τῷ σιλωάμ καὶ ἀπέκτεινεν αὐτούς, δοκεῖτε ὅτι οὗτοι ὀφειλέται ἐγένοντο παρὰ πάντας τοὺς ἀνθρώπους τοὺς κατοικοῦντας ἐν ἱερουσαλήμ. οὐχὶ λέγω ὑμῖν. ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοῆτε, πάντες ὁμοίως ἀπολεῖσθε. ἔλεγε δὲ ταύτην τὴν παραβολήν. συκῆν εἶχέ τις ἐν τῷ ἀμπελῶνι αὐτοῦ πεφυτευμένην, καὶ ἦλθε ζητῶν καρπὸν ἐν αὐτῇ, καὶ οὐχ εὗρεν. εἶπε δὲ πρὸς τὸν ἀμπελουργόν. ἰδοὺ τρία ἔτη ἔρχομαι ζητῶν καρπὸν ἐν τῇ συκῇ ταύτῃ, καὶ οὐχ εὑρίσκω. ἔκκοψον αὐτήν ἵνα τί καὶ τὴν γῆν καταργεῖ. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ. κύριε ἄφες αὐτὴν καὶ τοῦτο τὸ ἔτος, ἕως ὅτου σκάψω περὶ αὐτὴν καὶ βάλω κόπρια. κἂν μὲν ποιήσῃ καρπόν, εἰ δὲ μήγε, εἰς τὸ μέλλον ἐκκόψεις αὐτήν. ἦν δὲ διδάσκων ἐν μιᾷ τῶν συναγωγῶν ἐν τοῖς σάββασι. καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἦν πνεῦμα ἔχουσα ἀσθενείας ἔτη δέκα καὶ ὀκτώ, καὶ ἦν συγκύπτουσα, καὶ μὴ δυναμένη ἀνακύψαι εἰς τὸ παντελές. ἰδὼν δὲ αὐτὴν ὁ ἰησοῦς προσεφώνησε καὶ εἶπεν αὐτῇ. γύναι ἀπολέλυσαι τῆς ἀσθενείας σου. καὶ ἐπέθηκεν αὐτῇ τὰς χεῖρας, καὶ παραχρῆμα ἀ=

mater in filiam: et filia in matrem: socrus in nurum suam: et nurus in socrum suam. Dicebat autem ad turbas. Cum videritis nubem orientem ab occasu: statim dicitis nimbus venit: et ita fit. Et cum austrum flantem: dicitis quia estus erit et fit. Hypocrite faciem celi et terre nostis probare: hoc autem tempus quomodo non probatis? Quid autem et a vobis ipsis non iudicatis quod iustum est? Cum autem vadis cum adversario tuo ad principem in via: da operam liberari ab illo: ne forte trahat te ad iudicem et iudex tradat te exactori: et exactor mittat te in carcerem. Dico tibi: non exies inde donec etiam novissimum minutum reddas. Cap.13.

Aderant autem quidam ipso in tempore nunciantes illi de galileis: quorum sanguinem pilatus miscuit cum sacrificiis eorum. Et respondens dixit illis. Putatis quod hi galilei pre omnibus galileis peccatores fuerint: quia talia passi sunt. Non dico vobis: sed nisi penitentiam habueritis omnes similiter peribitis: sicut illi decem et octo supra quos cecidit turris in siloe et occidit eos. Putatis quia et ipsi debitores fuerint: preter omnes homines habitantes in hierusalem. Non dico vobis: sed si non penitentiam habueritis omnes similiter peribitis. Dicebat autem et hanc similitudinem. Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea sua: et venit querens fructum in illa et non invenit. Dixit autem ad cultorem vinee. Ecce anni tres sunt ex quo venio querens fructum in ficulnea hac: et non invenio: succide ergo illam. Ut quid etiam terram occupat? At ille respondens dixit illi. Domine dimitte illam et hoc anno: usque dum fodiam circa illam et mittam stercora. Et si quidem fecerit fructum: sin autem in futurum succides eam. Erat autem docens in synagoga eorum sabbatis. Et ecce mulier que habebat spiritum infirmitatis annis decem et octo: et erat inclinata: nec omnino poterat sursum respicere. Quam cum videret iesus vocavit eam ad se et ait illi. Mulier dimissa es ab infirmitate tua. Et imposuit illi manus: et confestim erecta

Mat.16.a. — Mat.5.d. 2.18.g. — A — Mat.4.c. Mar.1.c. Actu.2.d. 3.d. Apoca.2.d. — Ezech.18.c. Eccle.17.d. Matth.3.d. — Mat.21.c. Mar.11.c. — B — Mat.12.b. Mar.3.a. infra.14.a. — Mat.12.b. Marci.2.g. sup.6.a.

μορθώθη, καὶ ἐδόξαζε τὸν θεόν. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος ἀγανακτῶν ὅτι τῷ σαββάτῳ ἐθεράπευσεν ὁ ἰησοῦς, ἔλεγε τῷ ὄχλῳ. ἓξ ἡμέραι εἰσὶν ἐν αἷς δεῖ ἐργάζεσθαι. ἐν ταύταις οὖν ἐρχόμενοι θεραπεύεσθε, καὶ μὴ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου. ἀπεκρίθη οὖν αὐτῷ ὁ κύριος καὶ εἶπεν. ὑποκριταί ἕκαστος ὑμῶν τῷ σαββάτῳ οὐ λύει τὸν βοῦν αὐτοῦ ἢ τὸν ὄνον ἀπὸ τῆς φάτνης, καὶ ἀπαγαγὼν ποτίζει. ταύτην δὲ θυγατέρα ἀβραὰμ οὖσαν ἣν ἔδησεν ὁ σατανᾶς ἰδοὺ δέκα καὶ ὀκτὼ ἔτη, οὐκ ἔδει λυθῆναι ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ τούτου τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου. καὶ ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ, κατῃσχύνοντο πάντες οἱ ἀντικείμενοι αὐτῷ, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἔχαιρεν ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἐνδόξοις τοῖς γινομένοις ὑπ' αὐτοῦ. ἔλεγε δὲ τίνι ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, καὶ τίνι ὁμοιώσω αὐτήν. ὁμοία ἐστὶ κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔβαλεν εἰς κῆπον ἑαυτοῦ, καὶ ηὔξησε, καὶ ἐγένετο εἰς δένδρον μέγα. καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατεσκήνωσεν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ. πάλιν εἶπε. τίνι ὁμοιώσω τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. ὁμοία ἐστὶ ζύμῃ ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἔκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον. καὶ διεπορεύετο κατὰ πόλεις καὶ κώμας διδάσκων καὶ πορείαν ποιούμενος εἰς ἱερουσαλήμ. εἶπε δέ τις αὐτῷ. κύριε εἰ ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι. ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς. ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς πύλης, ὅτι πολλοὶ λέγω ὑμῖν ζητήσουσιν εἰσελθεῖν καὶ οὐκ ἰσχύσουσιν. ἀφ' οὗ ἂν ἐγερθῇ ὁ οἰκοδεσπότης καὶ ἀποκλείσῃ τὴν θύραν, καὶ ἄρξησθε ἔξω ἑστάναι καὶ κρούειν τὴν θύραν λέγοντες κύριε κύριε ἄνοιξον ἡμῖν, καὶ ἀποκριθεὶς ἐρεῖ ὑμῖν. οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ. τότε ἄρξεσθε λέγειν. ἐφάγομεν ἐνώπιόν σου καὶ ἐπίομεν, καὶ ἐν ταῖς πλατείαις ἡμῶν ἐδίδαξας. καὶ ἐρεῖ, λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ. ἀπόστητε ἀπ' ἐμοῦ πάντες οἱ ἐργάται τῆς ἀδικίας. ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. ὅταν ὄψεσθε ἀβραὰμ καὶ ἰσαὰκ καὶ ἰακὼβ καὶ πάντας τοὺς προφήτας ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, ὑμᾶς δὲ ἐκβαλλομένους ἔξω. καὶ ἥξουσιν ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν καὶ βορρᾶ καὶ νότου, καὶ ἀνακλιθήσονται ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. καὶ ἰδοὺ εἰσὶν ἔσχατοι οἳ ἔσονται πρῶτοι, καὶ εἰσὶ πρῶτοι, οἳ ἔσονται ἔσχατοι. ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθόν τινες φαρισαῖοι λέγοντες αὐτῷ. ἔξελθε καὶ πορεύου ἐντεῦθεν, ὅτι ἡρῴδης θέλει σε ἀποκτεῖναι. καὶ

est: et glorificabat deum. Respondens autem archisynagogus indignans quia sabbato curasset iesus: dicebat turbe. Sex dies sunt in quibus oportet operari. In his ergo venite et curamini: et non in die sabbati. Respondens autem ad illum dixit dominus. Hypocrite vnusquisque vestrum sabbato non soluit bouem suum aut asinum a presepio et ducit adaquare? Hanc autem filiam abrae quam alligauit sathanas ecce decem et octo annis: non oportuit solui a vinculo isto die sabbati? Et hec cum diceret: erubescebant omnes aduersarij eius: et omnis populus gaudebat in vniuersis que gloriose fiebant ab eo. Dicebat ergo. Cui simile est regnum dei: et cui simile estimabo illud? Simile est grano sinapis: quod acceptum homo misit in hortum suum et creuit: et factum est in arborem magnam et volucres celi requieuerunt in ramis eius. Et iterum dixit. Cui simile estimabo regnum dei. Simile est fermento quod acceptum mulier abscondit in farine sata tria: donec fermentaretur totum. Et ibat per ciuitates et castella docens: et iter faciens in hierusalem. Ait autem illi quidam. Domine si pauci sunt qui saluantur. Ipse autem dixit ad illos. Contendite intrare per angustam portam: quia multi dico vobis querent intrare et non poterunt. Cum autem intrauerit paterfamilias et clauserit ostium: incipietis foris stare et pulsare ad ostium dicentes domine aperi nobis: et respondens dicet vobis. Nescio vos vnde sitis. Tunc incipietis dicere. Manducauimus coram te et bibimus: et in plateis nostris docuisti. Et dicet vobis. Nescio vos vnde sitis. Discedite a me omnes operarij iniquitatis. Ibi erit fletus et stridor dentium: cum videritis abraam et ysaac et iacob et omnes prophetas in regno dei: vos autem expelli foras. Et venient ab oriente et occidente et aquilone et austro: et accumbent in regno dei. Et ecce sunt nouissimi qui erant primi: et sunt primi qui erant nouissimi. In ipsa die accesserunt quidam phariseorum dicentes illi. Exi et vade hinc: quia herodes vult te occidere. Et

C

Mat.13.d. Mar.4.f.

Mat.13.d.

Mat.9.g.

Mat.7.c. Joha.7.c.

Mat.7.c. 25.b.

Mat.7.f. 25.g. Mat.8.c.

D

Mat.8.c.

Mat.19.g. Mar.10.c.

εἶπεν αὐτοῖς. πορευθέντες εἴπατε τῇ ἀλώπεκι ταύτῃ. ἰδοὺ ἐκβάλλω δαιμόνια καὶ ἰάσεις ἐπιτελῶ σήμερον καὶ αὔριον, καὶ τῇ τρίτῃ τελειοῦμαι. πλὴν δεῖ με σήμερον καὶ αὔριον καὶ τῇ ἐχομένῃ πορεύεσθαι, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται προφήτην ἀπολέσθαι ἔξω ἱερουσαλήμ. ἱερουσαλὴμ ἱερουσαλὴμ ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν. ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυνάξαι τὰ τέκνα σου ὃν τρόπον ὄρνις ἐπισυνάγει τὴν ἑαυτῆς νοσσιὰν ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθελήσατε. ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐ μή με ἴδητε ἕως ἂν ἥξῃ ὅτε εἴπητε, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου. Cap.14.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς οἶκόν τινος τῶν ἀρχόντων τῶν φαρισαίων σαββάτῳ φαγεῖν ἄρτον, καὶ αὐτοὶ ἦσαν παρατηρούμενοι αὐτόν. καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπός τις ἦν ὑδρωπικὸς ἔμπροσθεν αὐτοῦ. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπε πρὸς τοὺς νομικοὺς καὶ φαρισαίους λέγων. εἰ ἔξεστι τῷ σαββάτῳ θεραπεύειν. οἱ δὲ ἡσύχασαν. καὶ ἐπιλαβόμενος ἰάσατο αὐτόν, καὶ ἀπέλυσεν. καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπε. τίνος ὑμῶν ὄνος ἢ βοῦς εἰς φρέαρ ἐμπεσεῖται, καὶ οὐκ εὐθέως ἀνασπάσει αὐτὸν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου. καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἀνταποκριθῆναι αὐτῷ πρὸς ταῦτα. ἔλεγε δὲ πρὸς τοὺς κεκλημένους παραβολήν, ἐπέχων πῶς τὰς πρωτοκλισίας ἐξελέγοντο λέγων πρὸς αὐτούς. ὅταν κληθῇς ὑπό τινος εἰς γάμους, μὴ κατακλιθῇς εἰς τὴν πρωτοκλισίαν, μήποτε ἐντιμότερός σου ἢ κεκλημένος ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἐλθὼν ὁ σὲ καὶ αὐτὸν καλέσας, ἐρεῖ σοι. δὸς τούτῳ τόπον, καὶ τότε ἄρξῃ μετ' αἰσχύνης τὸν ἔσχατον τόπον κατέχειν. ἀλλ' ὅταν κληθῇς, πορευθεὶς ἀνάπεσε εἰς τὸν ἔσχατον τόπον, ἵνα ὅταν ἔλθῃ ὁ κεκληκώς σε, εἴπῃ σοι. φίλε προσανάβηθι ἀνώτερον. τότε ἔσται σοι δόξα ἐνώπιον τῶν συνανακειμένων σοι. ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται. ἔλεγε δὲ καὶ τῷ κεκληκότι αὐτόν. ὅταν ποιῇς ἄριστον ἢ δεῖπνον μὴ φώνει τοὺς φίλους σου, μὴ δὲ τοὺς ἀδελφούς σου, μὴ δὲ τοὺς συγγενεῖς σου, μὴ δὲ γείτονας πλουσίους μήποτε καὶ αὐτοί σε ἀντικαλέσωσι καὶ γένηταί σοι ἀνταπόδομα. ἀλλ' ὅταν ποιῇς δοχὴν κάλει πτωχούς, ἀναπήρους, χωλούς, τυφλούς, καὶ μακάρι-

ait illis. Ite et dicite vulpi illi. Ecce eiicio demonia et sanitates perficio hodie et cras: et tertia die consumor. Uerumtamen oportet me hodie et cras et sequenti die ambulare: quia non capit prophetam perire extra hierusalem. Hierusalem hierusalem que occidis prophetas et lapidas eos qui mittuntur ad te. Quotiens volui congregare filios tuos quemadmodum auis nidum suum sub pennis et noluisti. Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. Dico autem vobis: quia non videbitis me donec veniat cum dicetis: benedictus qui venit in nomine domini. Cap.14.

ET factum est cum introisset iesus in domum cuiusdam principis phariseorum sabbato manducare panem et ipsi obseruabant eum. Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum. Et respondens iesus dixit ad legisperitos et phariseos dicens. Si licet sabbato curare? At illi tacuerunt. Ipse vero apprehensum sanauit eum ac dimisit. Et respondens ad illos dixit. Cuius vestrum asinus aut bos in puteum cadet et non continuo extrahet illum die sabbati? Et non poterant ad hec respondere illi. Dicebat autem et ad inuitatos parabolam: intendens quomodo primos accubitus eligerent: dicens ad illos. Cum inuitatus fueris ad nuptias: non discumbas in primo loco ne forte honoratior te sit inuitatus ab illo: et veniens is qui te et illum vocauit dicat tibi. Da huic locum: et tunc incipias cum rubore nouissimum locum tenere. Sed cum vocatus fueris vade recumbe in nouissimo loco: vt cum venerit qui te inuitauit dicat tibi. Amice ascende superius. Tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus: quia omnis qui se exaltat humiliabitur: et qui se humiliat exaltabitur. Dicebat autem et ei que se inuitauerat. Cum facis prandium aut cenam: noli vocare amicos tuos neque fratres tuos: neque cognatos: neque vicinos diuites: ne forte et ipsi te reinuitent et fiat tibi retributio. Sed cum facis conuiuium voca pauperes debiles claudos et cecos: et beatus

Mat.23.g.

A

Mat.12.b. Marci.3.a. sup.6.b

sup.13.c.

Mat.23.b Marci.12.g

B

Mat.23.b Jaco.4.c.

C

Thob.4.b.

ος ἔσῃ, ὅτι οὐκ ἔχουσιν ἀνταποδοῦναί σοι. ἀνταποδοθήσεται γάρ σοι ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν δικαίων. ἀκούσας δέ τις τῶν συνανακειμένων ταῦτα, εἶπεν αὐτῷ. μακάριος ὃς φάγεται ἄριστον ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ ἄνθρωπός τις ἐποίησε δεῖπνον μέγα, καὶ ἐκάλεσε πολλούς, καὶ ἀπέστειλε τὸν δοῦλον αὐτοῦ τῇ ὥρᾳ τοῦ δείπνου εἰπεῖν τοῖς κεκλημένοις ἔρχεσθε ὅτι ἤδη ἕτοιμά ἐστι πάντα. καὶ ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς παραιτεῖσθαι πάντες. ὁ πρῶτος εἶπεν αὐτῷ. ἀγρὸν ἠγόρασα καὶ ἔχω ἀνάγκην ἐξελθεῖν καὶ ἰδεῖν αὐτόν. ἐρωτῶ σε ἔχε με παρῃτημένον. καὶ ἕτερος εἶπε. ζεύγη βοῶν ἠγόρασα πέντε, καὶ πορεύομαι δοκιμάσαι αὐτά. ἐρωτῶ σε ἔχε με παρῃτημένον. καὶ ἕτερος εἶπε. γυναῖκα ἔγημα, καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναμαι ἐλθεῖν. καὶ παραγενόμενος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ἀπήγγειλε τῷ κυρίῳ αὐτοῦ ταῦτα. τότε ὀργισθεὶς ὁ οἰκοδεσπότης, εἶπε τῷ δούλῳ αὐτοῦ. ἔξελθε ταχέως εἰς τὰς πλατείας καὶ ῥύμας τῆς πόλεως, καὶ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀναπήρους καὶ τυφλοὺς καὶ χωλοὺς εἰσάγαγε ὧδε. καὶ εἶπεν ὁ δοῦλος. κύριε γέγονεν ὡς ἐπέταξας, καὶ ἔτι τόπος ἐστί. καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς τὸν δοῦλον. ἔξελθε εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ φραγμούς, καὶ ἀνάγκασον εἰσελθεῖν ἵνα γεμισθῇ ὁ οἶκός μου. λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν κεκλημένων γεύσεταί μου τοῦ δείπνου. συνεπορεύοντο δὲ αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, καὶ στραφεὶς εἶπε πρὸς αὐτούς. εἴ τις ἔρχεται πρός με, καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τὰς ἀδελφάς, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητής. καὶ ὅστις οὐ βαστάζει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἔρχεται ὀπίσω μου, οὐ δύναται εἶναί μου μαθητής. τίς γὰρ ἐξ ὑμῶν ὁ θέλων πύργον οἰκοδομῆσαι, οὐχὶ πρῶτον καθίσας ψηφίζει τὴν δαπάνην εἰ ἔχει τὰ πρὸς ἀπαρτισμόν, ἵνα μήποτε θέντος αὐτοῦ θεμέλιον, καὶ μὴ ἰσχύοντος ἐκτελέσαι, πάντες οἱ θεωροῦντες ἄρξωνται ἐμπαίζειν αὐτῷ λέγοντες ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἤρξατο οἰκοδομεῖν καὶ οὐκ ἴσχυσεν ἐκτελέσαι. ἢ τίς βασιλεὺς πορευόμενος συμβαλεῖν ἑτέρῳ βασιλεῖ εἰς πόλεμον, οὐχὶ καθίσας πρῶτον βουλεύεται εἰ δυνατός ἐστιν ἐν δέκα χιλιάσιν ἀπαντῆσαι τῷ μετὰ εἴκοσι χιλιάδων ἐρχομένῳ ἐπ᾿ αὐτόν. εἰ δὲ μήγε, ἔτι πόρρω αὐτοῦ ὄντος, πρεσβείαν ἀποστείλας ἐρωτᾷ τὰ πρὸς εἰρήνην. οὕ-

eris: quia non habent retribuere tibi: retribuetur enim tibi in resurrectiõe iustorum. Hec cũ audisset quidã de simul discũbentibus dixit illi. Beatus qui manducat panem in regno dei. At ipse dixit ei. Homo quidã fecit cenam magnã et vocauit multos. Et misit seruum suum hora cene dicere inuitatis vt venirent: quia iam parata sunt omnia. Et ceperunt simul omnes excusare. Primꝰ dixit ei. Villam emi: et necesse habeo exire et videre illã. Rogo te habe me excusatum. Et alter dixit. Juga boum emi quinq̃: et eo probare illa. Rogo te habe me excusatum. Et alius dixit. Uxorem duxi: et ideo non possum venire. Et reuersus seruus nunciauit hec domino suo. Tunc iratus paterfamilias dixit seruo suo. Exi cito in plateas et vicos ciuitatis: et pauperes ac debiles et cecos et claudos introduc huc. Et ait seruus. Dñe factũ est vt impasti: et adhuc locꝰ est. Et ait dominus seruo. Exi in vias et sepes et compelle intrare: vt impleatur domus mea. Dico aũt vobis q̃ nemo virorũ illorũ qui vocati sunt gustabit cenam meam. Ibant autem turbe multe cum eo: et conuersus dixit ad illos. Si quis venit ad me et non odit patrem suum et matrem et vxorem et filios et fratres et sorores adhuc autem et animam suam non potest meus esse discipulꝰ. Et qui nõ baiulat crucem suam et venit post me: non potest meus esse discipulus. Quis ei ex vobis volens turrim edificare: nõne prius sedẽs cõputat sumptꝰ q̃ necessarij sũt si habeat ad perficiẽdũ: ne postq̃ posuerit fundamentum et non potuerit perficere: omnes qui vident incipiant illudere ei dicentes: quia hic homo cepit edificare et non potuit consummare? Aut quis rex iturus cõmittere bellũ aduersus alium regẽ nõ sedens prius cogitat si possit cum decẽ milibꝰ occurrere ei qui cum viginti milibus venit ad se? Alioquin adhuc illo longe agente: legationem mittens rogat ea que pacis sũt. Sic

D

Ps.77. Mat.22.a. Apoc.19.b.

E

Mat.6.c.

F

Mat.10.g.

Mat.10.g. & .16.f. Mar.8.g. sup.9.c.

G

Mat.10.g. infra.18.c.

τως οὖν πᾶς ἐξ ὑμῶν ὃς οὐκ ἀποτάσσεται πᾶσι τοῖς ἑαυτοῦ ὑπάρχουσιν, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητής. καλὸν τὸ ἅλας. ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἀρτυθήσεται. οὔτε εἰς γῆν οὔτε εἰς κοπρίαν εὔθετόν ἐστιν, ἔξω βάλλουσιν αὐτό. ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω. Cap.15.

Ἦσαν δὲ ἐγγίζοντες αὐτῷ πάντες οἱ τελῶναι καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἀκούειν αὐτοῦ. καὶ διεγόγγυζον οἱ φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς λέγοντες. ὅτι οὗτος ἁμαρτωλοὺς προσδέχεται καὶ συνεσθίει αὐτοῖς. εἶπε δὲ πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην λέγων. τίς ἄνθρωπος ἐξ ὑμῶν ἔχων ἑκατὸν πρόβατα, καὶ ἀπολέσας ἓν ἐξ αὐτῶν οὐ καταλείπει τὰ ἐνενήκοντα ἐννέα ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ πορεύεται ἐπὶ τὸ ἀπολωλὸς ἕως εὕρῃ αὐτό. καὶ εὑρὼν ἐπιτίθησιν ἐπὶ τοὺς ὤμους ἑαυτοῦ χαίρων, καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν οἶκον, συγκαλεῖ τοὺς φίλους καὶ τοὺς γείτονας λέγων αὐτοῖς. συγχάρητέ μοι ὅτι εὗρον τὸ πρόβατόν μου τὸ ἀπολωλός. λέγω ὑμῖν, ὅτι οὕτως χαρὰ ἔσται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι, ἢ ἐπὶ ἐνενήκοντα ἐννέα δικαίοις οἵτινες οὐ χρείαν ἔχουσι μετανοίας. ἢ τίς γυνὴ δραχμὰς ἔχουσα δέκα ἐὰν ἀπολέσῃ δραχμὴν μίαν, οὐχὶ ἅπτει λύχνον καὶ σαροῖ τὴν οἰκίαν, καὶ ζητεῖ ἐπιμελῶς ἕως ὅτου εὕρῃ. καὶ εὑροῦσα συγκαλεῖται τὰς φίλας καὶ τὰς γείτονας λέγουσα. συγχάρητέ μοι, ὅτι εὗρον τὴν δραχμὴν ἣν ἀπώλεσα. οὕτως λέγω ὑμῖν, χαρὰ γίνεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι. εἶπε δέ. ἄνθρωπός τις εἶχε δύο υἱούς, καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος αὐτῶν τῷ πατρί. πάτερ, δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας, καὶ διεῖλεν αὐτοῖς τὸν βίον. καὶ μετ᾿ οὐ πολλὰς ἡμέρας συναγαγὼν ἅπαντα ὁ νεώτερος υἱός, ἀπεδήμησεν εἰς χώραν μακράν, καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισε τὴν οὐσίαν αὐτοῦ ζῶν ἀσώτως. δαπανήσαντος δὲ αὐτοῦ πάντα, ἐγένετο λιμὸς ἰσχυρὸς κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην, καὶ αὐτὸς ἤρξατο ὑστερεῖσθαι. καὶ πορευθεὶς ἐκολλήθη ἑνὶ τῶν πολιτῶν τῆς χώρας ἐκείνης, καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ βόσκειν χοίρους. καὶ ἐπεθύμει γεμίσαι τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κερατίων ὧν ἤσθιον οἱ χοῖροι, καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ. εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν εἶπε. πόσοι μίσθιοι τοῦ πατρός μου περισσεύουσιν ἄρτων, ἐγὼ δὲ λιμῷ ἀπόλλυμαι. ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ ἐρῶ αὐτῷ. πά-

ergo omnis ex vobis qui non renũciat omnibus que possidet non potest meꝰ esse discipulus. Bonũ est sal. Si autem sal euanuerit in quo condietur? Neq̃ in terrã neq̃ in sterq̃liniũ vtile ẽ: sed foras mittetur. Qui habet aures audiendi audiat. Cap.15.

Erãt aũt appropinquãtes ei publicani et peccatores vt audirent illum. Et murmurabant pharisei et scribe dicentes. Quia hic peccatores recipit et manducat cum illis. Et ait ad illos parabolã istam dicens. Quis ex vobis homo qui habet centũ oues: et si perdiderit vnã ex illis: nõne dimittit nonaginta nouem in deserto et vadit ad illã que perierat donec inueniat eam? Et cũ inuenerit eã: imponit in humeros suos gaudens: et veniens domum conuocat amicos et vicinos dicẽs illis. Cõgratulamini mihi: q̃ inueni ouem meam que perierat. Dico vobis q̃ ita gaudium erit in celo super vno peccatore penitentiam agente: q̃ super nonaginta nouẽ iustis qui nõ indigent penitẽtia. Aut que mulier habẽs drachmas decẽ: si perdiderit drachmã vnã: nõne accẽdit lucernã et euerrit domũ et q̃rit diligẽter donec inueniat eã? Et cũ inuenerit cõuocat amicas et vicinas: dicẽs. Cõgratulamini mihi: q̃ inueni drachmã quã perdiderã. Ita dico vobis: gaudium erit coram angelis dei super vno peccatore penitentiam agente. Ait autem. Homo quidã habuit duos filios: et dixit adolescẽtior patri. Pater: da mihi portionẽ substãtie mee que me contingit. Et diuisit illis substantiã. Et nõ post multos dies congregatis oibꝰ adolescẽtior filiꝰ peregre profectꝰ ẽ in regionẽ longinquã et ibi dissipauit substãtiã suã viuẽdo luxuriose. Et postq̃ oia cõsũmasset: facta ẽ fames valida in regione illa: et ipse cepit egere. Et abijt et adhesit vni ciuium regionis illius: et misit illum in villam suam vt pasceret porcos. Et cupiebat implere ventrẽ suum de siliquis quas porci mãducabãt: et nẽo illi dabat. In se autem reuersus dixit. Quãti mercẽnarij in domo patris mei abũdant panibꝰ: ego autem hic fame pereo. Surgam et ibo ad patrem meum et dicam ei. Pater

Mat.5.b. Marci.9.g.

A

Mat.9.b. Mar.2.d.

Mat.18.b.

B

s. euerrit. i. scopis mundat.

C

j.18.c.

τερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιον σου, καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου· ποίησόν με ὡς ἕνα τῶν μισθίων σου. καὶ ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ. ἔτι δὲ αὐτοῦ μακρὰν ἀπέχοντος, εἶδεν αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐτοῦ, καὶ ἐσπλαγχνίσθη, καὶ δραμὼν ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ υἱός. πάτερ ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιον σου, καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου. εἶπε δὲ ὁ πατὴρ πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ. ἐξενέγκατε τὴν στολὴν τὴν πρώτην καὶ ἐνδύσατε αὐτόν, καὶ δότε δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας. καὶ ἐνέγκαντες τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν θύσατε, καὶ φαγόντες εὐφρανθῶμεν, ὅτι οὗτος ὁ υἱός μου νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησε, καὶ ἀπολωλὼς ἦν καὶ εὑρέθη. καὶ ἤρξαντο εὐφραίνεσθαι. ἦν δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος ἐν ἀγρῷ. καὶ ὡς ἐρχόμενος ἤγγισε τῇ οἰκίᾳ, ἤκουσε συμφωνίας καὶ χορῶν. καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα τῶν παίδων ἐπυνθάνετο τί εἴη ταῦτα. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ. ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἥκει, καὶ ἔθυσεν ὁ πατήρ σου τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν, ὅτι ὑγιαίνοντα αὐτὸν ἀπέλαβεν. ὠργίσθη δὲ καὶ οὐκ ἤθελεν εἰσελθεῖν. ὁ οὖν πατὴρ αὐτοῦ ἐξελθὼν, παρεκάλει αὐτόν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε τῷ πατρί. ἰδοὺ τοσαῦτα ἔτη δουλεύω σοι, καὶ οὐδέποτε ἐντολήν σου παρῆλθον, καὶ ἐμοὶ οὐδέποτε ἔδωκας ἔριφον ἵνα μετὰ τῶν φίλων μου εὐφρανθῶ. ὅτε δὲ ὁ υἱός σου οὗτος ὁ καταφαγών σου τὸν βίον μετὰ πορνῶν ἦλθεν, ἔθυσας αὐτῷ τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ. τέκνον, σὺ πάντοτε μετ' ἐμοῦ εἶ, καὶ πάντα τὰ ἐμὰ σά ἐστιν. εὐφρανθῆναι δὲ καὶ χαρῆναι ἔδει, ὅτι ὁ ἀδελφός σου οὗτος νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησε· καὶ ἀπολωλὼς ἦν καὶ εὑρέθη. Cap. 16.

Ἔλεγε δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἄνθρωπός τις ἦν πλούσιος ὃς εἶχεν οἰκονόμον, καὶ οὗτος διεβλήθη αὐτῷ, ὡς διασκορπίζων τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. καὶ φωνήσας αὐτὸν εἶπεν αὐτῷ. τί τοῦτο ἀκούω περὶ σοῦ. ἀπόδος τὸν λόγον τῆς οἰκονομίας σου. οὐ γὰρ δυνήσῃ ἔτι οἰκονομεῖν. εἶπε δὲ ἐν ἑαυτῷ ὁ οἰκονόμος. τί ποιήσω, ὅτι ὁ κύριός μου ἀφαιρεῖται τὴν οἰκονομίαν ἀπ' ἐμοῦ. σκάπτειν οὐκ ἰσχύω, ἐπαιτεῖν αἰσχύνομαι. ἔγνων τί ποιήσω, ἵνα ὅταν μετασταθῶ τῆς οἰκονομίας, δέξωνταί με εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν. καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα ἕκαστον τῶν χρεωφειλετῶν τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ

peccaui in celum: et coram te: iam nõ sũ dign9 vocari filius tu9 fac me sicut vnũ de mercenarijs tuis. Et surgens venit ad patrẽ suũ. Cũ autem adhuc longe esset: vidit illum pater ipsius: et misericordia mot9 est: et accurrens cecidit super collum eius et osculat9 est eum. Dixit que ei filius. Pater peccaui in celum et coram te: iam non sum dignus vocari filius tuus. Dixit autem pater ad seruos suos. Cito proferte stolam primam et induite illũ: et date annulum in manum eius: et calciamenta in pedes eius. Et adducite vitulum saginatũ et occidite: et mãducem9 et epulemur: quia hic filius me9 mortu9 erat et reuixit: perierat et inuẽt9 est. Et ceperunt epulari. Erat autem filius eius senior in agro. Et cum veniret et appropinquaret domui audiuit symphoniã et chorũ: et vocauit vnũ de seruis et interrogauit quid hoc esset. Is que dixit illi. Frater tuus venit: et occidit pr̃ tuus vitulum saginatum: quia saluum illũ recepit. Indignatus est aũt et nolebat introire. Pater ergo illius egressus cepit rogare illum. At ille rñdẽs dixit patri suo. Ecce tot annis seruio tibi et nunq̃ mandatũ tuum preteriui et nunq̃ dedisti mihi hedum vt cum amicis meis epularer: sed postq̃ filius tu9 hic qui deuorauit substãtiã suã cũ meretricibus venit: occidisti illi vitulũ saginatum. At ipse dixit illi. Fili tu semper mecum es et omnia mea tua sunt: epulari aũt et gaudere oportebat: quia frater tu9 hic mortu9 erat et reuixit: perierat et inuentus est. Cap. 16.

Dicebat aũt et ad discipulos suos. Homo quidã erat diues qui hẽbat villicũ: et hic diffamat9 ẽ apud illũ: quasi dissipasset bona illi9. Et vocauit illũ et ait illi. Quid hoc audio de te. Redde rationem villicationis tue. Iam enim non poteris villicare. Ait aũt villicus intra se. Quid faciã: quia dominus meus aufert a me villicationẽ: Fodẽ nõ valeo: mẽdicare erubesco. Scio qd faciã: vt cũ amot9 fuero a villicatiõe recipiant me i domos suas. Cõuocatis itaq̃ singulis debitoribus domini sui

D

A

Mat. 25. c.

ἔλεγε τῷ πρώτῳ. πόσον ὀφείλεις τῷ κυρίῳ μου. ὁ δὲ εἶπεν. ἑκατὸν βάτους ἐλαίου. καὶ εἶπεν αὐτῷ. δέξαι σου τὸ γράμμα, καὶ καθίσας ταχέως γράψον πεντήκοντα. ἔπειτα ἑτέρῳ εἶπε. σὺ δὲ πόσον ὀφείλεις. ὁ δὲ εἶπεν. ἑκατὸν κόρους σίτου. καὶ λέγει αὐτῷ δέξαι σου τὸ γράμμα, καὶ γράψον ὀγδοήκοντα. καὶ ἐπῄνεσεν ὁ κύριος τὸν οἰκονόμον τῆς ἀδικίας, ὅτι φρονίμως ἐποίησεν. ὅτι οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου φρονιμώτεροι ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τοῦ φωτὸς εἰς τὴν γενεὰν τὴν ἑαυτῶν εἰσί. κἀγὼ ὑμῖν λέγω. ποιήσατε ἑαυτοῖς φίλους ἐκ τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας ἵνα ὅταν ἐκλείπητε δέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς. ὁ πιστὸς ἐν ἐλαχίστῳ, καὶ ἐν πολλῷ πιστός ἐστι. καὶ ὁ ἐν ἐλαχίστῳ ἄδικος, καὶ ἐν πολλῷ ἄδικός ἐστιν. εἰ οὖν ἐν τῷ ἀδίκῳ μαμωνᾷ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ἀληθινὸν τίς ὑμῖν πιστεύσει. καὶ εἰ ἐν τῷ ἀλλοτρίῳ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ὑμέτερον τίς ὑμῖν δώσει. οὐδεὶς οἰκέτης δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν. ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει. ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται, καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ. ἤκουον δὲ ταῦτα πάντα καὶ οἱ φαρισαῖοι φιλάργυροι ὑπάρχοντες, καὶ ἐξεμυκτήριζον αὐτόν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς. ὑμεῖς ἐστὲ οἱ δικαιοῦντες ἑαυτοὺς ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ὁ δὲ θεὸς γινώσκει τὰς καρδίας ὑμῶν. ὅτι τὸ ἐν ἀνθρώποις ὑψηλὸν βδέλυγμα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἦν. ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται ἕως ἰωάννου. ἀπὸ τότε ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ εὐαγγελίζεται, καὶ πᾶς εἰς αὐτὴν βιάζεται. εὐκοπώτερον δέ ἐστι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν παρελθεῖν ἢ τοῦ νόμου μίαν κεραίαν πεσεῖν. πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ γαμῶν ἑτέραν μοιχεύει. καὶ πᾶς ὁ ἀπολελυμένην ἀπὸ ἀνδρὸς γαμῶν μοιχεύει. ἄνθρωπος δέ τις ἦν πλούσιος, καὶ ἐνεδιδύσκετο πορφύραν καὶ βύσσον. εὐφραινόμενος καθημέραν λαμπρῶς. πτωχὸς δέ τις ἦν ὀνόματι λάζαρος, ὃς ἐβέβλητο πρὸς τὸν πυλῶνα αὐτοῦ ἡλκωμένος, καὶ ἐπιθυμῶν χορτασθῆναι ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῦ πλουσίου. ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες ἐρχόμενοι, ἀπέλειχον τὰ ἕλκη αὐτοῦ. ἐγένετο δὲ ἀποθανεῖν τὸν πτωχόν, καὶ ἀπενεχθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον τοῦ ἀβραάμ. ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ πλούσιος καὶ ἐτάφη. καὶ ἐν τῷ ᾅδῃ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ὑπάρχων ἐν βασάνοις, ὁρᾷ τὸν ἀ-

dicebat primo. Quantum debes dño meo? At ille dixit. Centũ cados olei. Dixit que illi. Accipe cautionẽ tuam et sede cito scribe quinquaginta. Deinde alio dixit. Tu vero quãtũ debes? qui ait: centum choros tritici. Ait illi. Accipe litteras tuas et scribe octoginta. Et laudauit dominus villicum iniquitatis quia prudenter fecisset: quia filij huius seculi prudentiores filijs lucis in generatione sua sunt. Et ego vobis dico: facite vobis amicos de mammona iniquitatis: vt cum defeceritis: recipiant vos in eterna tabernacula. Qui fidelis ẽ i minimo et in maiori fidelis est: et qui i modico iniqu9 est et in maiori iniqu9 est. Si ergo in iniquo mãmõa fideles non fuistis: quod verum est quis credet vobis? Et si in alieno fideles nõ fuistis: qd vestrũ ẽ quis dabit vobis? Nemo seruus põt duob9 dñis seruire. Aut enim vnum odiet et alterũ diliget: aut vni adherebit et alterum contemnet. Non potestis deo seruire et mãmone. Audiebant aũt omnia hec pharisei qui erant auari: et deridebant illum. Et ait illis. Vos estis qui iustificatis vos coram hominibus: deus autem nouit corda vestra. Quia qd hominib9 altũ ẽ: abominatio est ante deum. Lex et prophete vsq̃ ad iohannem: ex eo regnum dei euangelizatur et omnis in illud vim facit. Facili9 ẽ aũt celũ et terram preterire: q̃ de lege vnum apicẽ cadere. Ois qui dimittit vxorẽ suã: et alterã ducit: mechatur. Et qui dimissam a viro ducit mechatur. Homo quidam erat diues qui induebatur purpura et bysso: et epulabatur quotidie splẽdide. Et erat quidam mendicus noie lazar9: qui iacebat ad ianuã eius vlcerib9 plenus: cupiens saturari de micis que cadebant de mensa diuitis: et nemo illi dabat. Sed et canes veniebãt et ligebãt vlcera ei9. Factũ ẽ aũt mendicus: et portaretur ab angelis in sinum abrae. Mortu9 ẽ aũt et diues et sepult9 est in inferno. Eleuans autem oculos suos cum esset in tormẽtis: vidit abraã

B

Mat. 6. c.

Mat. 11. d.

Mat. 5. b.
Mar. 13. g.
Mat. 5. c. et 19. b.
Mar. 10. b.

Apoc. 18. c.

C

βραὰμ ἀπὸ μακρόθεν, καὶ λάζαρον ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς φωνήσας εἶπε. πάτερ ἀβραὰμ ἐλέησόν με, καὶ πέμψον λάζαρον ἵνα βάψῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐτοῦ ὕδατος, καὶ καταψύξῃ τὴν γλῶσσάν μου, ὅτι ὀδυνῶμαι ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ. εἶπε δὲ ἀβραάμ. τέκνον, μνήσθητι ὅτι ἀπέλαβες σὺ τὰ ἀγαθά σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ λάζαρος ὁμοίως τὰ κακά. νῦν δὲ ὅδε παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι. καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν χάσμα μέγα ἐστήρικται, ὅπως οἱ θέλοντες διαβῆναι ἔνθεν πρὸς ὑμᾶς μὴ δύνωνται, μηδὲ οἱ ἐκεῖθεν πρὸς ἡμᾶς διαπερῶσιν. εἶπε δέ. ἐρωτῶ οὖν σε πάτερ ἵνα πέμψῃς αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου. ἔχω γὰρ πέντε ἀδελφούς, ὅπως διαμαρτύρηται αὐτοῖς ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ ἔλθωσιν εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς βασάνου. λέγει αὐτῷ ἀβραάμ. ἔχουσι μωσέα καὶ τοὺς προφήτας, ἀκουσάτωσαν αὐτῶν. ὁ δὲ εἶπεν. οὐχὶ πάτερ ἀβραάμ, ἀλλ' ἐάν τις ἀπὸ νεκρῶν πορευθῇ πρὸς αὐτούς, μετανοήσουσιν. εἶπε δὲ αὐτῷ. εἰ μωσέως καὶ τῶν προφητῶν οὐκ ἀκούουσιν, οὐδὲ ἐάν τις ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ πεισθήσονται.

Cap. 17.

Εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητάς. ἀνένδεκτόν ἐστι τοῦ μὴ ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα. οὐαὶ δὲ δι' οὗ ἔρχεται. λυσιτελεῖ αὐτῷ εἰ μύλος ὀνικὸς περίκειται περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ ἔρριπται εἰς τὴν θάλασσαν, ἢ ἵνα σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων. προσέχετε ἑαυτοῖς. ἐὰν δὲ ἁμάρτῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ἐπιτίμησον αὐτῷ, καὶ ἐὰν μετανοήσῃ ἄφες αὐτῷ. καὶ ἐὰν ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ἁμάρτῃ εἰς σέ, καὶ ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ἐπιστρέψῃ λέγων μετανοῶ, ἀφήσεις αὐτῷ. καὶ εἶπον οἱ ἀπόστολοι τῷ κυρίῳ. πρόσθες ἡμῖν πίστιν. εἶπε δὲ ὁ κύριος. εἰ εἴχετε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐλέγετε ἂν τῇ συκαμίνῳ ταύτῃ ἐκριζώθητι καὶ φυτεύθητι ἐν τῇ θαλάσσῃ, καὶ ὑπήκουσεν ἂν ὑμῖν. τίς δὲ ἐξ ὑμῶν δοῦλον ἔχων ἀροτριῶντα ἢ ποιμαίνοντα, ὃς εἰσελθόντι ἐκ τοῦ ἀγροῦ, ἐρεῖ εὐθέως παρελθὼν ἀνάπεσε, ἀλλ' οὐχὶ ἐρεῖ αὐτῷ ἑτοίμασον τί δειπνήσω, καὶ περιζωσάμενος διακόνει μοι ἕως φάγω καὶ πίω, καὶ μετὰ ταῦτα φάγεσαι καὶ πίεσαι σύ. μὴ χάριν ἔχει τῷ δούλῳ ἐκείνῳ, ὅτι ἐποίησε τὰ διαταχθέντα. οὐ δοκῶ. οὕτως καὶ ὑμεῖς ὅταν ποιήσητε πάντα τὰ διαταχθέντα ὑμῖν, λέγετε ὅτι δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν. ὅτι ὃ ὀφείλομεν ποιῆσαι πεποιήκαμεν. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ

a longe: et lazarum in sinu eius: et ipse clamans dixit. Pater abraam miserere mei: et mitte lazarum ut intingat extremum digiti sui in aquam ut refrigeret linguam meam: quia crucior in hac flamma. Et dixit illi abraam. Fili recordare quia recepisti bona in vita tua: et lazarus similiter mala. Nunc autem hic consolatur: tu vero cruciaris. Et in his omnibus inter nos et vos chaos magnum firmatum est: ut hi qui volunt hinc transire ad vos non possint: neque inde huc transmeare. Et ait. Rogo ergo te pater ut mittas eum in domum patris mei. Habeo enim quinque fratres: ut testetur illis ne et ipsi veniant in hunc locum tormentorum. Et ait illi abraam. Habent moysen et prophetas: audiant illos. At ille dixit. Non pater abraam: sed si quis ex mortuis ierit ad eos: penitentiam agent. Ait autem illi. Si moysen et prophetas non audiunt: neque si quis ex mortuis resurrexerit credent.

Cap. 17.

Et ait ad discipulos suos. Impossibile est ut non veniant scandala. Ve autem illi per quem veniunt. Utilius est illi si lapis molaris imponatur circa collum eius: et proiiciatur in mare: quam ut scandalizet unum de pusillis istis. Attendite vobis. Si peccaverit in te frater tuus: increpa illum: et si penitentiam egerit dimitte illi. Et si septies in die peccaverit in te: et septies in die conversus fuerit ad te dicens penitet me: dimitte illi. Et dixerunt apostoli domino. Adauge nobis fidem. Dixit autem dominus. Si habueritis fidem sicut granum sinapis dicetis huic arbori moro: eradicare et transplantare in mare: et obediet vobis. Quis autem vestrum habens servum arantem aut pascentem boves qui regresso de agro dicat illi statim transi et recumbe: et non dicat ei para quod cenem et precinge te et ministra mihi donec manducem et bibam: et post hec tu manducabis et bibes? Numquid gratiam habet servo illi: quia fecit que ei imperaverat? Non puto. Sic et vos cum feceritis omnia que precepta sunt vobis dicite: Servi inutiles sumus. Quod debuimus facere fecimus. Et factum est dum

Mat. 18. a. Marci. 9. f. Mat. 18. c. Levi. 19. d. Eccle. 19. a. Mat. 18. d. Mat. 17. c. Marci. 11. c.

πορεύεσθαι αὐτὸν εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ αὐτὸς διήρχετο διὰ μέσου σαμαρείας καὶ γαλιλαίας. καὶ εἰσερχομένου αὐτοῦ εἴς τινα κώμην, ἀπήντησαν αὐτῷ δέκα λεπροὶ ἄνδρες οἳ ἔστησαν πόρρωθεν, καὶ αὐτοὶ ἦραν φωνὴν λέγοντες. ἰησοῦ ἐπιστάτα ἐλέησον ἡμᾶς. καὶ ἰδὼν εἶπεν αὐτοῖς. πορευθέντες ἐπιδείξατε ἑαυτοὺς τοῖς ἱερεῦσι. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὑπάγειν αὐτοὺς ἐκαθαρίσθησαν. εἷς δὲ ἐξ αὐτῶν ἰδὼν ὅτι ἰάθη ὑπέστρεψε μετὰ φωνῆς μεγάλης δοξάζων τὸν θεόν, καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ εὐχαριστῶν αὐτῷ. καὶ αὐτὸς ἦν σαμαρείτης. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν. οὐχὶ οἱ δέκα ἐκαθαρίσθησαν, οἱ δὲ ἐννέα ποῦ. οὐχ εὑρέθησαν ὑποστρέψαντες δοῦναι δόξαν τῷ θεῷ εἰ μὴ ὁ ἀλλογενὴς οὗτος. καὶ εἶπεν αὐτῷ. ἀναστὰς πορεύου, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε. ἐπερωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν φαρισαίων πότε ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ἀπεκρίθη αὐτοῖς καὶ εἶπεν. οὐκ ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ μετὰ παρατηρήσεως, οὐδὲ ἐροῦσιν ἰδοὺ ὧδε, ἰδοὺ ἐκεῖ. ἰδοὺ γὰρ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστιν. εἶπε δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητάς. ἐλεύσονται ἡμέραι ὅτε ἐπιθυμήσετε μίαν τῶν ἡμερῶν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἰδεῖν, καὶ οὐκ ὄψεσθε. καὶ ἐροῦσιν ὑμῖν ἰδοὺ ὧδε, ἰδοὺ ἐκεῖ. μὴ ἀπέλθητε, μηδὲ διώξητε. ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἡ ἀστράπτουσα ἐκ τῆς ὑπ' οὐρανὸν εἰς τὴν ὑπ' οὐρανὸν λάμπει, οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτοῦ. πρῶτον δὲ δεῖ αὐτὸν πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης. καὶ καθὼς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις νῶε, οὕτως ἔσται καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. ἤσθιον, ἔπινον, ἐγάμουν, ἐξεγαμίζοντο, ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσῆλθε νῶε εἰς τὴν κιβωτόν, καὶ ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας. ὁμοίως καὶ ὡς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις λώτ ἤσθιον, ἔπινον, ἠγόραζον, ἐπώλουν, ἐφύτευον, ᾠκοδόμουν, ἡ δὲ ἡμέρα ἐξῆλθε λὼτ ἀπὸ σοδόμων ἔβρεξε πῦρ καὶ θεῖον ἀπ' οὐρανοῦ, καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας. κατὰ ταῦτα ἔσται ἡ ἡμέρα ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀποκαλύπτεται. ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὃς ἔσται ἐπὶ τοῦ δώματος καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ, μὴ καταβάτω ἆραι αὐτά, καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ, ὁμοίως μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω. μνημονεύετε τῆς γυναικὸς λώτ. ὃς ἐὰν ζητήσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν. καὶ ὃς ἐὰν ἀπολέσῃ αὐτήν, ζωογονήσει αὐτήν. λέγω ὑμῖν,

iret in hierusalem: transibat per mediam samariam et galileam. Et cum ingrederetur quoddam castellum: occurrerunt ei decem viri leprosi. Qui steterunt a longe et levaverunt vocem dicentes. Jesu preceptor miserere nostri. Quos ut vidit dixit. Ite ostendite vos sacerdotibus. Et factum est dum irent: mundati sunt. Unus autem ex illis ut vidit quia mundatus est: regressus est cum magna voce magnificans deum. Et cecidit in faciem ante pedes eius gratias agens. Et hic erat samaritanus. Respondens autem iesus dixit. Nonne decem mundati sunt? et novem ubi sunt? Non est inventus qui rediret et daret gloriam deo nisi hic alienigena. Et ait illi. Surge vade: quia fides tua te saluum fecit. Interrogatus autem a phariseis quando venit regnum dei: respondens eis dixit. Non venit regnum dei cum observatione: neque dicent ecce hic aut ecce illic. Ecce enim regnum dei intra vos est. Et ait ad discipulos suos. Venient dies quando desideretis videre unum diem filii hominis et non videbitis. Et dicent vobis. Ecce hic et ecce illic. Nolite ire: neque sectemini. Nam sicut fulgur coruscans sub celo in ea que sub celo sunt fulget: ita erit filius hominis in die sua. Primum autem oportet illum multa pati: et reprobari a generatione hac. Et sicut factum est in diebus noe: ita erit et in diebus filii hominis. Edebant et nuptias: usque bibebant: uxores ducebant et dabantur ad in diem qua intravit noe in arcam: et venit diluvium et perdidit omnes. Similiter sicut factum est in diebus loth. Edebant et bibebant: emebant et vendebant: plantabant et edificabant: qua die autem exiit loth a sodomis: pluit ignem et sulphur de celo et omnes perdidit. Secundum hec erit qua die filius hominis revelabitur. In illa hora qui fuerit in tecto et vasa eius in domo ne descendat tollere illa: et qui in agro similiter non redeat retro. Memores estote uxoris loth. Quicumque quesierit animam suam saluam facere perdet illam. Et quicumque perdiderit illam vivificabit eam. Dico vobis in

Mat. 8. a. Mat. 1. g. sup. 5. c. Levi. 14. a. Mat. 24. d. Mar. 13. c. Mat. 24. e. 1. The. 5. d. Gene. 19. c. Mat. 16. f. Mar. 8. g.

ταύτῃ τῇ νυκτί έσονται δύο επί κλίνης μιάς, εις παραληφθήσεται και ο έτερος αφεθήσεται. δύο έσονται αλήθουσαι επί το αυτό, μία παραληφθήσεται, και η ετέρα αφεθήσεται. δύο έσονται εν τω αγρώ, ο εις παραληφθήσεται, και ο έτερος αφεθήσεται. και αποκριθέντες λέγουσιν αυτώ. που κύριε. ο δε είπεν αυτοίς. όπου το σώμα, εκεί συναχθήσονται και οι αετοί. Cap. 18.

Έλεγε δε και παραβολήν αυτοίς προς το δειν πάντοτε προσεύχεσθαι και μη εκκακείν, λέγων. κριτής τις ην εν τινί πόλει, τον θεόν μη φοβούμενος, και άνθρωπον μη εντρεπόμενος. χήρα δε ην εν τη πόλει εκείνη, και ήρχετο προς αυτόν λέγουσα. εκδίκησόν με από του αντιδίκου μου, και ουκ ηθέλησεν επί χρόνον. μετά δε ταύτα είπεν εν εαυτώ· ει καί τον θεόν ου φοβούμαι και άνθρωπον ουκ εντρέπομαι, διάγε το παρέχειν μοι κόπον την χήραν ταύτην εκδικήσω αυτήν, ίνα μη εις τέλος ερχομένη υπωπιάζη με. είπε δε ο κύριος. ακούσατε τι ο κριτής της αδικίας λέγει. ο δε θεός ου μή ποιήση την εκδίκησιν των εκλεκτών αυτού των βοώντων προς αυτόν ημέρας και νυκτός, και μακροθυμών επ αυτοίς. ναι λέγω υμίν ότι ποιήσει την εκδίκησιν αυτών εν τάχει. πλήν ο υιός του ανθρώπου ελθών, άρα ευρήσει την πίστιν επί της γης. είπε δε προς τινάς τους πεποιθότας εφ εαυτοίς ότι εισί δίκαιοι, και εξουθενούντας τους λοιπούς την παραβολήν ταύτην. άνθρωποι δύο ανέβησαν εις το ιερόν προσεύξασθαι, ο εις φαρισαίος, και ο έτερος τελώνης. ο φαρισαίος σταθείς, προς εαυτόν ταύτα προσηύχετο. ο θεός ευχαριστώ σοι, ότι ουκ ειμί ώσπερ οι λοιποί των ανθρώπων, άρπαγες, άδικοι μοιχοί, η και ως ούτος ο τελώνης. νηστεύω δις του σαββάτου, αποδεκατώ πάντα όσα κτώμαι. και ο τελώνης μακρόθεν εστώς, ουκ ήθελεν ουδέ τους οφθαλμούς εις τον ουρανόν επάραι. αλλ έτυπτεν εις το στήθος αυτού, λέγων. ο θεός ιλάσθητι μοι τω αμαρτωλώ. λέγω υμίν, κατέβη ούτος δεδικαιωμένος εις τον οίκον αυτού, η γαρ εκείνος. ότι πας ο υψών εαυτόν ταπεινωθήσεται, ο δε ταπεινών εαυτόν υψωθήσεται. προσέφερον δε αυτώ και τα βρέφη, ίνα αυτών άπτηται. ιδόντες δε οι μαθηταί επετίμησαν αυτοίς. ο δε ιησούς προσκαλεσάμενος αυτά, είπεν. άφετε τα παιδία έρχεσθαι προς με, και μη κωλύετε αυτά. των γαρ τοιούτων εστίν η βασιλεία του θεού. αμήν λέγω

illa nocte erunt duo in lecto vno: vnus assumetur et alter relinquetur. Due erunt molentes in vnum: vna assumetur et altera relinquetur. Duo in agro: vnus assumetur et alter relinquetur. Respondentes dicunt illi. Ubi domine? Qui dixit illis. Ubicunque fuerit corpus illic congregabuntur et aquile. Cap. 18.

[Mat. 24.f.] [Mat. 24.f.]

Dicebat aũt et parabolã ad illos qñ oportet semper orare et non deficere: dicẽs. Iudex quidã erat in quadã ciuitate qui deũ non timebat et hominẽ nõ reuerebatur: vidua aũt quedã erat in ciuitate illa et veniebat ad eũ dicens. Uindica me de aduersario meo: et nolebat per multũ tempus. Post hoc aũt dixit intra se. Et si deum non timeo nec hominẽ reuereor: tamẽ quia molesta ẽ mihi hec vidua vindicabo illã: ne in nouissimo veniẽs suggillet me. Ait autem dñs. Audite quid iudex iniquitatis dicit. Deus aũt non faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se die ac nocte: et patiẽtiã hẽbit in illis? Dico aũt vobis quia cito faciet vindictam illorum. Uerumtñ filius hominis veniẽs: putas inueniet fidem in terra? Dixit aũt ad quosdam qui in se cõfidebant tanquam iusti et aspernabantur ceteros parabolã istam dicens. Duo hoĩes ascẽdebant in templũ vt orarent: vnus phariseus et alter publicanus. Phariseus stãs hec apud se orabat. Deus gr̃as ago tibi: quia nõ sum sicut ceteri hominũ: raptores: iniusti adulteri: velut etiã hic publicanus. Ieiuno bis in sabbato: decimas do oĩm que possideo. Et publicanus a longe stans nolebat nec oculos ad celum leuare: sed percutiebat pectus suum dicẽs. Deus propitius esto mihi pctõri. Dico vobis descendit hic iustificatus in domum suam ab illo. Quia omnis qui se exaltat humiliabit: et qui se humiliat exaltabitur. Afferebãt autẽ ad illũ et ĩfantes: vt eos tãgeret. Quod cũ viderẽt discipuli increpabant illos. Iesus autem conuocans illos dixit. Sinite pueros venire ad me et nolite vetare eos. Talium est enim regnum dei. Amen dico

[A] [Eccle. 18.c. 1. Thes. 5.d] [sup. 2.f. Actuũ. 5.a.] [B] [Eccle. 5.b. sup. 15.c.] [Mat. 5 b.] [Mat. 19.c Mar. 10.b.]

υμίν, ος εάν μη δέξηται την βασιλείαν του θεού ως παιδίον, ου μή εισέλθη εις αυτήν. και επηρώτησε τις αυτόν άρχων λέγων. διδάσκαλε αγαθέ τι ποιήσας ζωήν αιώνιον κληρονομήσω. είπε δε αυτώ ο ιησούς. τι με λέγεις αγαθόν. ουδείς αγαθός ει μή εις ο θεός. τας εντολάς οίδας. μη μοιχεύσης, μη φονεύσης, μη κλέψης, μη ψευδομαρτυρήσης, τίμα τον πατέρα σου και την μητέρα σου. ο δε είπε. ταύτα πάντα εφυλαξάμην εκ νεότητος μου. ακούσας δε ταύτα ο ιησούς είπεν αυτώ. έτι εν σοι λείπει. πάντα όσα έχεις πώλησον και διάδος πτωχοίς, και έξεις θησαυρόν εν ουρανώ, και δεύρο ακολούθει μοι. ο δε ακούσας ταύτα περίλυπος εγένετο. ην γαρ πλούσιος σφόδρα. ιδών δε αυτόν ο ιησούς περίλυπον γενόμενον, είπε. πως δυσκόλως οι τα χρήματα έχοντες εισελεύσονται εις την βασιλείαν του θεού. ευκοπώτερον γαρ εστί κάμηλον διά τρυμαλιάς ραφίδος εισελθείν, η πλούσιον εις την βασιλείαν του θεού εισελθείν. είπον δε οι ακούσαντες, και τις δύναται σωθήναι. ο δε είπε τα αδύνατα παρά ανθρώποις δυνατά εστι παρά τω θεώ. είπε δε πέτρος ιδού ημείς αφήκαμεν πάντα και ηκολουθήσαμεν σοι. ο δε είπεν αυτοίς. αμήν λέγω υμίν ότι ουδείς εστίν ος αφήκεν οικίαν, η γονείς η αδελφούς, η γυναίκα, η τέκνα ένεκεν της βασιλείας του θεού, ος ου μή απολάβη πολλαπλασίονα εν τω καιρώ τούτω και εν τω αιώνι τω ερχομένω ζωήν αιώνιον. παραλαβών δε τους δώδεκα είπε προς αυτούς. ιδού αναβαίνομεν εις ιεροσόλυμα, και τελεσθήσεται πάντα τα γεγραμμένα διά των προφητών τω υιώ του ανθρώπου. παραδοθήσεται γαρ τοις έθνεσι, και εμπαιχθήσεται, και υβρισθήσεται, και εμπτυσθήσεται και μαστιγώσαντες αποκτενούσιν αυτόν, και τη τρίτη ημέρα αναστήσεται. και αυτοί ουδέν τούτων συνήκαν. και ην το ρήμα τούτο κεκρυμμένον απ αυτών, και ουκ εγίνωσκον τα λεγόμενα. εγένετο δε εν τω εγγίζειν αυτόν εις ιεριχώ, τυφλός τις εκάθητο παρά την οδόν προσαιτών. ακούσας δε όχλου διαπορευομένου, επυνθάνετο τι είη τούτο. απήγγειλαν δε αυτώ, ότι ιησούς ο ναζωραίος παρέρχεται. και εβόησε λέγων. ιησού υιέ δαυίδ ελέησόν με. και οι προάγοντες επετίμων αυτώ ίνα σιωπήση, αυτός δε πολλώ μάλλον έκραζεν. υιέ δαυίδ ελέησόν με. σταθείς δε ο ιησούς εκέλευσεν

vobis: quicunq3 non acceperit regnum dei sicut puer non intrabit in illud. Et interrogauit eũ quidã princeps dicẽs. Magister bone quid faciens vitã eternã possidebo? Dixit autez ei iesus. Quid me dicis bonũ? Nemo bonus nisi solus deus. Mãdata nosti. Nõ occides: nõ mechaberis: nõ furtũ facies: nõ falsũ testimoniũ dices: honora patrem tuũ et matrem. Qui ait. Hec omnia custodiui a iuuentute mea. Quo audito: iesus ait ei. Adhuc vnũ tibi deest. Omnia quecũq3 habes vende et da pauperibus: et habebis thesaurũ in celo: et veni sequere me. His ille auditis contristatus est quia diues erat valde. Uidens aũt iesus illum tristem factum dixit. Quaz difficile qui pecũias hñt in regnum dei intrabunt. Facilius est enim camelum per foramen acus transire: quã diuitem intrare in regnũ dei. Et dixerũt qui audiebãt. Et quis põt saluus fieri? Ait illis. Que impossibilia sũt apud hoĩes: possibilia sũt apud deũ. Ait aũt petrus. Ecce nos dimisimus oĩa: et secuti sumus te. Qui dixit eis. Amẽ dico vobis nemo est qui reliquit domum aut parẽtes aut frẽs aut vxorẽ aut filios propter regnum dei: et non recipiat multo plura in hoc tempore et in seculo futuro vitam eternam. Assumpsit aũt iesus duodecim et ait illis. Ecce ascendimus hierosolymam: et consũmabuntur oĩa que scripta sũt per prophetas de filio hominis. Tradetur enim gentibus: et illudetur et flagellabitur et conspuetur: et postquã flagellauerit occidẽt eũ: et die tertia resurget. Et ipsi nihil horũ intellexerũt. Et erat verbum istud absconditũ ab eis: et nõ intelligebãt que dicebãtur. Factũ est aũt cũ appropinquaret hiericho: cecus quidã sedebat secus viam mendicans. Et cũ audiret turbã pretereũtez: interrogabat quid hoc esset. Dixerunt autem ei: quod iesus nazarenus transiret. Et clamauit dicẽs. Iesu fili dauid miserere mei. Et qui preibãt increpabãt eũ vt taceret: ipse vero multo magis clamabat. Fili dauid miserere mei. Stans autem iesus iussit

[Mat. 19.d. Mar. 10.b.] [C] [Exo. 20.b Mat. 19.d. Mar. 10.c.] [Mat. 19.c. Mar. 10.c.] [Mat. 19.f. Mar. 10.c.] [Mat. 19.f. Mar. 10.d] [Mat. 19.g. Mar. 10.d.] [Mat. 20.d Mar. 10.g] [D] [Mat. 20.g. Mar. 10.c.] [Mat. 20.g.]

αυτόν αχθήναι προς αυτόν. εγγίσαντος δε
αυτού επηρώτησεν αυτόν λέγων. τι σοι θέ
λεις ποιήσω. ο δε είπε. κύριε ινα αναβλέψω.
και ο ιησούς είπεν αυτώ. ανάβλεψον. η πίσ
τις σου σέσωκε σε. και παραχρήμα ανέβλε=
ψε, και ηκολούθει αυτώ δοξάζων τον θεόν.
και πας ο λαός ιδών έδωκεν αίνον τω
θεώ. Cap. 19.

Και εισελθών διήρχετο την ιεριχώ. και ι
δού ανήρ ονόματι καλούμενος ζακχαί
ος, και αυτός ην αρχιτελώνης, και ούτος ην
πλούσιος. και εζήτει ιδείν τον ιησούν τις εσ
τί. και ουκ ηδύνατο από του όχλου, ότι τη
ηλικία μικρός ην. και προσδραμών έμπρο=
σθεν ανέβη επί συκομωρέαν ινα ίδη αυτόν,
ότι εκείνης έμελλε διέρχεσθαι. και ως ήλ=
θεν επί τον τόπον, αναβλέψας ο ιησούς είδεν
αυτόν, και είπε προς αυτόν. ζακχαίε σπεύ
σας κατάβηθι, σήμερον γαρ εν τω οίκω σου
δει με μείναι. και σπεύσας κατέβη, και υπε=
δέξατο αυτόν χαίρων. και ιδόντες πάντες
διεγόγγυζον λέγοντες, ότι παρά αμαρτω
λώ ανδρί εισήλθε καταλύσαι. σταθείς δε
ζακχαίος είπε προς τον κύριον. ιδού τα ή=
μίση των υπαρχόντων μου κύριε δίδωμι
τοις πτωχοίς, και ει τινός τι εσυκοφάντη=
σα αποδίδωμι τετραπλούν. είπε δε προς
αυτόν ο ιησούς. ότι σήμερον σωτηρία τω οί
κω τούτω εγένετο, καθότι και αυτός υιός α
βραάμ εστίν. ήλθε γαρ ο υιός του ανθρώ=
που ζητείσαι και σώσαι το απολωλός. ακου
όντων δε αυτών ταύτα, προσθείς είπε παρα
βολήν διά το εγγύς αυτόν είναι ιερουσαλήμ
και δοκείν αυτούς ότι παραχρήμα μέλλει
η βασιλεία του θεού αναφαίνεσθαι. είπεν
ουν. άνθρωπος τις ευγενής επορεύθη εις
χώραν μακράν λαβείν εαυτώ βασιλείαν και
υποστρέψαι. καλέσας δε δέκα δούλους ε=
αυτού έδωκεν αυτοίς δέκα μνάς, και είπε
προς αυτούς. πραγματεύσασθε έως έρχο
μαι. οι δε πολίται αυτού εμίσουν αυτόν.
και απέστειλαν πρεσβείαν οπίσω αυτού λέ
γοντες. ου θέλομεν τούτον βασιλεύσαι εφ
ημάς. και εγένετο εν τω επανελθείν αυτόν
λαβόντα την βασιλείαν, είπε φωνηθήναι αυ
τώ τους δούλους τούτους οις έδωκε το
αργύριον, ινα γνω τις τι διεπραγμα=
τεύσατο. παρεγένετο δε ο πρώτος λέ=
γων. κύριε η μνα σου προσειργάσατο δέκα
μνας. και είπεν αυτώ. ευ αγαθέ δούλε, ό
τι εν ελαχίστω πιστός εγένου ίσθι εξουσίαν έ
χων επάνω δέκα πόλεων. και ήλθεν ο δεύτε

illũ adduci ad se. Et cũ appropinq̃sset:
iterrogauit illũ dicens. Quid tibi vis
faciã? At ille dixit. Dñe vt videam.
Et iesus dixit ei. Respice. Fides
tua saluum te fecit. Et confestim vidit
et sequebatur illum magnificans deum.
Et omnis plebs vt vidit dedit laudẽ
deo. Cap. 19.

Et igressꝰ pãbulabat hiericho. Et
vir nomine zacheus ecce
et hic princeps erat publicanoꝝ et ipse
diues. Et querebat vidẽ iesũ quis esset
et non poterat pre turba: quia
statura pusillus erat. Et precurrens
ascẽdit in arborẽ sycomoꝝ vt videret eũ
quia inde erat transiturus. Et cuʒ ve
nisset ad locum: suspiciens iesus vidit
illuʒ et dixit ad illuʒ. Zachee festinãs
descende: quia hodie in domo tua
opʒ me manẽ. Et festinãs descẽdit et ex
cepit illum gaudens. Et cum viderent
murmurabant dicentes qꝛ ad omnes
hominẽ pctõreʒ diuertisset. Stans aũt
zacheus dixit ad iesum. Ecce dimidiũ
bonorum meorum domine do
pauperibꝰ: et si quid aliquẽ defrauda
ui reddo quadruplum. Ait iesus ad
eum. Quia hodie salꝰ domui huic fa
cta est eo qꝛ et ipse filius sit abrae.
Venit enim filius hominis
querere et saluum facere quod pierat.
Hec illis audientibꝰ adijciens dixit pa
bolam eo qꝛ esset prope hierusalem
et quia existimarent qꝛ confestim
regnum dei manifestaretur. Dixit
ergo. Homo quidam nobilis abijt in
regionẽ longiquã accipere sibi regnũ et
reuerti. Vocatis autẽ decẽ seruis suis
dedit eis decem mnas et ait
ad illos. Negociamini dum venio.
Ciues autem eius oderant eum:
et miserunt legationeʒ post illũ dicentes
Nolumus hunc regnare super
nos. Et factum est vt rediret
accepto regno: et iussit vocari
seruos quibus dedit
pecuniã: vt sciret quãtũ q̃sq; negociatꝰ
esset. Venit autem primus dicens.
Domine mna tua decẽ mnas acq̃siuit.
Et ait illi. Euge bone serue:
qꝛ in modico fuisti fidelis: eris potestatẽ
hñs supra decẽ ciuitates. Et alter vẽit

Mat. 9. c.
Mar. 5. f.

A

Mat. 15. c.

Mat. 25. b.
Mar. 13. g.

B

Mat. 25. d.

ρος λέγων. κύριε η μνα σου εποίησε πέντε
μνάς. είπε δε και τούτω. και συ γίνου επά
νω πέντε πόλεων. και έτερος ήλθε λέγων.
κύριε ιδού η μνά σου ην είχον αποκειμέ=
νην εν σουδαρίω. εφοβούμην γαρ σε ότι άν
θρωπος αυστηρός ει. αίρεις ο ουκ έθηκας, και
θερίζεις ο ουκ έσπειρας. λέγει δε αυτώ. εκ
του στόματος σου κρινώ σε πονηρέ δού=
λε. ήδεις ότι εγώ άνθρωπος αυστηρός ειμί,
αίρων ο ουκ έθηκα, και θερίζων ο ουκ έσ=
πειρα. και διά τι ουκ έδωκας το αργύριον
μου τοις τραπεζίταις, και ελθών εγώ συν
τόκω αν έπραξα αυτό. και τοις παρεστώ
σιν είπεν. άρατε απ' αυτού την μναν, και δό
τε τω τας δέκα μνας έχοντι. και είπον αυτώ.
κύριε έχει δέκα μνάς. λέγω γαρ υμίν ότι
παντί τω έχοντι δοθήσεται, απο δε του μη
έχοντος, και ο έχει αρθήσεται απ' αυτού.
πλήν τους εχθρούς μου εκείνους τους μη θε
λήσαντας με βασιλεύσαι επ' αυτούς, αγά=
γετε ώδε, και κατασφάξατε έμπροσθεν μου.
και ειπών ταύτα επορεύετο έμπροσθεν, α=
ναβαίνων εις ιεροσόλυμα. και εγένετο ως
ήγγισεν εις βηθσφαγή και βηθανίαν προς το
όρος το καλούμενον ελαιών, απέστειλε δύ
ο των μαθητών αυτού ειπών. υπάγετε εις
την κατέναντι κώμην. εν η εισπορευόμενοι,
ευρήσετε πώλον δεδεμένον, εφ' ον ουδείς
πώποτε ανθρώπων εκάθισε. λύσαντες αυ
τόν αγάγετε. και εάν τις υμάς ερωτά, διά τι
λύετε, ούτως ερείτε αυτώ. ότι ο κύριος αυ=
τού χρείαν έχει. απελθόντες δε οι απεσταλ
μένοι, εύρον καθώς είπεν αυτοίς. λυόντων
δε αυτών τον πώλον, είπον οι κύριοι αυ=
τού προς αυτούς. τι λύετε τον πώλον. οι
δε είπον. ο κύριος αυτού χρείαν έχει. και
ήγαγον αυτόν προς τον ιησούν. και επιρ=
ρίψαντες εαυτών τα ιμάτια επί τον πώλον,
επεβίβασαν τον ιησούν. πορευομένου δε αυ
τού, υπεστρώννυον τα ιμάτια αυτών εν τη
οδώ. εγγίζοντος δε αυτού ήδη προς τη
καταβάσει του όρους των ελαιών ήρξαντο ά
παν το πλήθος των μαθητών χαίροντες αι=
νείν τον θεόν φωνή μεγάλη περί πασών ων
είδον δυνάμεων λέγοντες. ευλογημένος ο
ερχόμενος βασιλεύς εν ονόματι κυρίου. ει
ρήνη εν ουρανώ, και δόξα εν υψίστοις. και
τινές των φαρισαίων από του όχλου είπον
προς αυτόν. διδάσκαλε, επιτίμησον τοις
μαθηταίς σου. και αποκριθείς είπεν αυ=
τοίς. λέγω υμίν, ότι εάν ούτοι σιωπή=
σωσιν, οι λίθοι κεκράξονται. και ως ή=
γγισεν ιδών την πόλιν έκλαυσεν επ' αυ=
τή λέγων. ότι ει έγνως και συ και γε

dicens. Domine mna tua fecit quinq;
mnas. Et huic ait. Et tu esto super
quinq; ciuitates. Et alter venit dicẽs.
Dñe ecce mna tua quã habui repositã
in sudario. Timui enim te quia homo
austerus es: tollis quod nõ posuisti: et
metis qđ non seminasti. Dixit ei. De
ore tuo iudico te serue nequam.
Sciebas qꝛ ego homo austerus sum:
tollẽs qđ nõ posui: et metẽs qđ nõ se=
minaui. Et quare non dedisti pecuniaʒ
meam ad mensam: et ego veniens cum
vsuris vtiq; exegissẽ illđ. Et astãtibꝰ
dixit. Afferte ab illo mnã: et date
illi qui deceʒ mnas hʒ. Et dixerũt ei.
Dñe hʒ decẽ mnas. Dico aũt vobis qꝛ
oĩ hñti dabit et abũdabit: ab eo aũt q̃
nõ habet et quod hʒ auferetur ab eo.
Verumtamen inimicos meos illos qui
noluerunt me regnare super se: adduci
te huc: et interficite ante me.
Et his dictis precedebat ascendens
hierosolymam. Et factum est cum
appropinq̃sset ad betphage et bethaniaʒ
mõtẽ q̃ vocat oliueti: misit duos ad
discipulos suos dicens. Ite in
castellũ qđ cõtra vos ẽ. In qđ itroeũtes
inuenietis pullũ asine alligatuʒ: cui nemo
vnq; hominum sedit. Soluite illum et
adducite. Et si qs vos iterrogauerit q̃
re soluitis: sic dicens ei. Qꝛ dominus
opaʒ eiꝰ desiderat. Abierũt aũt q̃ missi
erãt: et inuenerũt sicut dixit illis stãtẽ pul
lũ. Soluẽtibꝰ aũt illis pullũ dixerũt dñi eiꝰ
ad illos. Quid soluitis pullum?
At illi dixerũt. Qꝛ dñs eũ necessariũ hʒ.
duxerũt illũ ad iesũ. Et iactãtes Et
vestimenta sua supra pullum:
imposuerunt iesum. Eunte autem illo
substernebant vestimenta sua in
via. Et cum appropinquaret iam ad
descensũ mõtis oliueti: ceperũt omnes
turbe descendentium gaudẽtes laudare
deum voce magna super omnibꝰ quas
viderãt virtutibus dicentes. Bñdictꝰ
qui venit rex in noĩe domini. Pax
in celo et gloria in excelsis. Et
quidã phariseorum de turbis dixerunt
ad illum. Magister increpa
discipulos tuos. Quibus ipse ait.
Dico vobis quia si hi tacuerint:
lapides clamabũt. Et vt appropinq̃uit
videns ciuitatem fleuit super illam
dicens. Qꝛ si cognouisses et tu et q̃dẽ

Mat. 13. b.
et 25. c.
Mar. 4. c.
sup. 8. c.

C

Mat. 21. a.
Mar. 11. a.
Joh. 12. b.

Mat. 21. a.
Mar. 11. a.

Mat. 21. a.
Mar. 11. b.
Johã. 12. b.

D

Mar. 11. c.

Abach. 2. c

εν τη ημέρα σου ταύτη τα προς ειρήνην σου, νυν δε εκρύβη από οφθαλμών σου. ότι ήξουσιν ημέραι επί σε, και περιβαλούσιν οι εχθροί σου χάρακα σοι, και περικυκλώσουσι σε, και συνέξουσι σε πάντοθεν, και εδαφιούσι σε, και τα τέκνα σου εν σοι. και ουκ αφήσουσιν εν σοι λίθον επί λίθω, ανθ' ων ουκ έγνως τον καιρόν της επισκοπής σου. και εισελθών εις το ιερόν ήρξατο εκβάλλειν τους πωλούντας εν αυτώ και αγοράζοντας, λέγων αυτοίς. γέγραπται, ο οίκος μου οίκος προσευχής εστίν. υμείς δε αυτόν εποιήσατε σπήλαιον ληστών. και ην διδάσκων το καθημέραν εν τω ιερώ. οι δε αρχιερείς και οι γραμματείς εζήτουν αυτόν απολέσαι και οι πρώτοι του λαού, και ουχ εύρισκον το τι ποιήσουσιν. ο λαός γαρ άπας εξεκρέματο αυτού ακούων. Cap. 20.

Και εγένετο εν μιά των ημερών εκείνων διδάσκοντος αυτού τον λαόν εν τω ιερώ και ευαγγελιζομένου, επέστησαν οι αρχιερείς και οι γραμματείς συν τοις πρεσβυτέροις, και είπον προς αυτόν λέγοντες. ειπέ ημίν εν ποία εξουσία ταύτα ποιείς. ή τις εστίν ο δους σοι την εξουσίαν ταύτην. αποκριθείς δε είπε προς αυτούς. ερωτήσω υμάς καγώ ένα λόγον, και είπατέ μοι. το βάπτισμα ιωάννου εξ ουρανού ην, ή εξ ανθρώπων. οι δε συνελογίσαντο πρός εαυτούς λέγοντες. ότι εάν είπωμεν εξ ουρανού, ερεί διά τι ουκ επιστεύσατε αυτώ. εάν δε είπωμεν εξ ανθρώπων, πας ο λαός καταλιθάσει ημάς. πεπεισμένος γαρ εστίν ιωάννην προφήτην είναι. και απεκρίθησαν μη ειδέναι πόθεν. και ο ιησούς είπεν αυτοίς. ουδέ εγώ λέγω υμίν εν ποία εξουσία ταύτα ποιώ. ήρξατο δε προς τον λαόν λέγειν την παραβολήν ταύτην. άνθρωπος εφύτευσεν αμπελώνα, και εξέδοτο αυτόν γεωργοίς, και απεδήμησε χρόνους ικανούς. και εν καιρώ απέστειλε προς τους γεωργούς δούλον ίνα από του καρπού του αμπελώνος δώσιν αυτώ. οι δε γεωργοί δείραντες αυτόν εξαπέστειλαν κενόν. και προσέθετο πέμψαι έτερον δούλον. οι δε κακείνον δείραντες και ατιμάσαντες, εξαπέστειλαν κενόν. και προσέθετο πέμψαι τρίτον. οι δε και τούτον τραυματίσαντες εξέβαλον. είπε δε ο κύριος του αμπελώνος. τι ποιήσω; πέμψω τον υιόν μου τον αγαπητόν, ίσως τούτον ιδόντες εντραπήσονται. ιδόντες δε αυτόν οι γεωργοί, διελογίζοντο προς εαυτούς λέγοντες. ούτος εστίν ο κληρονόμος. δεύτε αποκτείνωμεν αυτόν, ίνα ημών γένηται η κληρονομία. και εκβαλόντες αυ-

in hac die tua que ad pacem tibi: nũc aũt abscõdita sũt ab oclis tuis. Qr venient dies in te: ⁊ circumdabunt te inimici tui vallo: ⁊ circundabunt te: ⁊ coangustiabũt te vndiq;: ⁊ ad terrã ꝓsternẽt te et filios tuos q̃ ĩ te sũt. Et nõ relinquẽt ĩ te lapidẽ sup lapidẽ: eo ꝙ nõ cognoueris tp̃s visitatõis tue. Et ingressus in templum cepit eijcere vendentes in illo ⁊ ementes: dicens illis. Scriptũ est: quia dom⁹ mea dom⁹ orationis est. Vos autem fecistis illam spelũcã latronũ. Et erat docens quotti die in tẽplo. Pricipes aũt sacerdotũ ⁊ scribe et principes plebis querebant illũ perdere ⁊ non inueniebant quid facerent illi. Oĩs ei ppl̃s suspẽsus erat audiens illum. Cap. 20.

Mat. 24. a. Mar. 13. a.
Mat. 21. b. Mar. 11. d. Johã. 2. d.
Esai. 56. c. Hiere. 7. b
Mat. 21. g. Mar. 11. b. ĩ 12. a. Johã. 7. c. ⁊. g. ⁊. 8. c.

A

Et factum est in vna dierũ docente illo populum in templo et euãgelizante: ꝯuenerũt principes sacerdotum et scribe cum senioribus: et aiunt dicentes ad illũ. Dic nobis in qua potestate hec facis. Aut q̃s est qui dedit tibi hãc ptãtẽ? Rñdẽs aũt iesus dixit ad illos. Interrogabo vos ⁊ ego vnũ verbũ. Rñdete mihi. Baptismũ iohãnis de celo erat: an ex hoib⁹? At illi cogitabant intra se dicentes. Quia si dixerim⁹ de celo dicet. Quare ergo nõ credidistis illi? Si aũt dixerim⁹ ex hoib⁹ plebs vniuersa lapidabit nos. Certi sũt enĩ iohãnẽ prophetam esse. Et rñderũt se nescire vnde esset. Et iesus ait illis. Neq; ego dico vobis in qua potestate hec facio. Cepit autem dicere ad plebẽ ꝑabolã hãc. Hõ q̃dã plantauit vineam et locauit eam colonis: et ipse peregre fuit multis tpibus: et in tempore misit ad cultores seruum vt de fructu vinee darent illi. Qui cesum dimiserunt eum inanem. Et addidit alterũ seruũ mittere. Illi aũt hũc quoq; cedẽtes ⁊ afficiẽtes cõtumelia: dimiserũt inanẽ. Et addidit tertiũ mittere: qui et illum vulnerãtes eiecerũt. Dixit autẽ dñs vinee. Quid faciam? Mittã filium meũ dilectũ: forsitan cũ hunc viderint verebuntur. Quẽ cũ vidissent coloni: cogitauerunt intra se dicentes. Hic est heres. Occidamus illum: vt nostra fiat hereditas. Et eiectum illum

Mat. 21. d. Mar. 11. f.
Mat. 21. f. Mar. 12. a.

B

Gene. 37. d.

τόν έξω του αμπελώνος απέκτειναν. τι ουν ποιήσει αυτοίς ο κύριος του αμπελώνος. ελεύσεται και απολέσει τους γεωργούς τούτους, και δώσει τον αμπελώνα άλλοις. ακούσαντες δε είπον. μη γένοιτο. ο δε εμβλέψας αυτοίς είπε. τι ουν εστί το γεγραμμένον τούτο. λίθον όν απεδοκίμασαν οι οικοδομούντες ούτος εγενήθη εις κεφαλήν γωνίας. πας ο πεσών επ' εκείνον τον λίθον συνθλασθήσεται, εφ' όν δ' άν πέση λικμήσει αυτόν. και εζήτησαν οι αρχιερείς και οι γραμματείς επιβαλείν επ' αυτόν τας χείρας εν αυτή τη ώρα, και εφοβήθησαν. έγνωσαν γαρ ότι προς αυτούς την παραβολήν ταύτην είπε. και παρατηρήσαντες απέστειλαν εγκαθέτους υποκρινομένους εαυτούς δικαίους είναι, ίνα επιλάβωνται αυτού λόγου, εις το παραδούναι αυτόν τη αρχή και τη εξουσία του ηγεμόνος. και επηρώτησαν αυτόν λέγοντες. διδάσκαλε οίδαμεν ότι ορθώς λέγεις και διδάσκεις, και ου λαμβάνεις πρόσωπον, αλλ' επ' αληθείας την οδόν του θεού διδάσκεις. έξεστιν ημίν καίσαρι φόρον δούναι, ή ου. κατανοήσας δε αυτών την πανουργίαν, είπε προς αυτούς. τι με πειράζετε. επιδείξατέ μοι δηνάριον. τίνος έχει εικόνα και επιγραφήν. αποκριθέντες δε είπον, καίσαρος. ο δε είπεν αυτοίς. απόδοτε τοίνυν τα καίσαρος καίσαρι, και τα του θεού τω θεώ. και ουκ ίσχυσαν επιλαβέσθαι αυτού ρήματος εναντίον του λαού. και θαυμάσαντες επί τη αποκρίσει αυτού εσίγησαν. προσελθόντες δε τινές των σαδδουκαίων οι αντιλέγοντες ανάστασιν μη είναι, επηρώτησαν αυτόν λέγοντες. διδάσκαλε μωσής έγραψεν ημίν. εάν τινός αδελφός αποθάνη έχων γυναίκα, και ούτος άτεκνος αποθάνη ίνα λάβη ο αδελφός αυτού την γυναίκα, και εξαναστήση σπέρμα τω αδελφώ αυτού. επτά ουν αδελφοί ήσαν, και ο πρώτος λαβών γυναίκα απέθανεν άτεκνος, και έλαβεν ο δεύτερος την γυναίκα, και ούτος απέθανεν άτεκνος, και ο τρίτος έλαβεν αυτήν. ωσαύτως δε και οι επτά ου κατέλιπον τέκνα, και απέθανον. ύστερον δε πάντων απέθανε και η γυνή. εν τη ουν αναστάσει τίνος αυτών γίνεται γυνή. οι γαρ επτά έσχον αυτήν γυναίκα. και αποκριθείς είπεν αυτοίς ο ιησούς οι υιοί του αιώνος τούτου γαμούσι και εκγαμίσκονται. οι δε καταξιωθέντες του αιώνος εκείνου τυχείν και της αναστάσεως της εκ νεκρών, ούτε γαμούσιν ούτε εκγαμίζονται, ούτε γαρ αποθανείν έτι δύναν-

extra vineam occiderũt. Quid ergo faciet illis dominus vinee? Veniet et perdet colonos istos: et dabit vineam alijs. Quo audito dixerunt illi. Absit. Ille autẽ aspiciens eos ait. Quid est ergo hoc qd̃ scriptũ est. Lapidẽ quẽ reprobauerũt edificãtes hic factus ẽ in caput anguli? Oĩs q̃ ceciderit supra illũ lapidẽ cõq̃ssabit: sup quẽ aũt ceciderit ꝯminuet illũ. Et querebãt principes sacerdotũ ⁊ scribe mittere in illum manus illa hora ⁊ timuerũt ppl'z. Cognouerũt enĩ ꝙ ad ipsos dixerit similitudinem hanc. Et obseruantes miserunt insidiatores qui se iustos simularent vt caperent eum in sermone: et traderent illum principatui et potestati presidis. Et interrogauerũt eũ dicẽtes. Magister scimus quia recte dicis et doces et non accipis personam: sed viam dei in veritate doces. Licet nobis tributum dare cesari an nõ? Considerans autẽ dolũ illoꝝ dixit ad eos. Quid me temptatis? Ostẽdite mihi denariũ. Cui⁹ hꝫ imaginẽ et inscriptionẽ? Rñdẽtes dixerunt. Cesaris. Et ait illis. Reddite ergo que sũt cesaris cesari ⁊ q̃ sunt dei deo. Et non potuerũt verbũ ei⁹ reprehendere coram plebe: et mirati in responso eius tacuerunt. Accesserunt autem quidam saduceorũ q̃ negãt esse resurrectionẽ: ⁊ interrogauerunt eum dicentes. Magister moyses scripsit nobis: si frater alicui⁹ mortu⁹ fuerit habẽs vxorẽ ⁊ hic sine liberis fuerit: vt accipiat eam frater eius vxorem: et suscitet semen fratri suo. Septem ergo fratres erãt: ⁊ prim⁹ accepit vxorem ⁊ mortu⁹ est sine filijs: et sequens accepit illã: et ipse mortuus ẽ sine filio: et tertius accepit illam: silr et omnes septẽ ⁊ nõ reliquerũt semen et mortui sũt. Nouissime oĩm mortua ẽ ⁊ mulier. In resurrectiõe ergo cui⁹ eorũ erit vxor. Siq̇dẽ septẽ habuerũt eã vxorem. Et ait illis iesus. Filij huius seculi nubunt: et tradũtur ad nuptias: illi vo q̃ digni hẽbũt sc̃lo illo et resurrectione ex mortuis: neq; nubẽt neq; ducẽt vxores: neq; vltra mori poterunt.

Mat. 21. g. Mar. 12. b. 1. Pe. 2. d. Actu. 4. b.
Mat. 22. c. Mar. 12. b. Johã. 7. c. ⁊ 8. c.
Mat. 22. c. Mar. 12. c.

C

Mat. 22. d. Mar. 12. c.

D

ται. ἰσάγγελοι γάρ εἰσι, καὶ υἱοί εἰσι τοῦ θεοῦ, τῆς ἀναστάσεως υἱοὶ ὄντες. ὅτι δὲ ἐγείρονται οἱ νεκροί, καὶ μωυσῆς ἐμήνυσεν ἐπὶ τῆς βάτου, ὡς λέγει. κύριον τὸν θεὸν ἀβραάμ, καὶ τὸν θεὸν ἰσαάκ, καὶ τὸν θεὸν ἰακώβ. θεὸς δὲ οὐκ ἔστι νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων, πάντες γὰρ αὐτῷ ζῶσιν. ἀποκριθέντες δὲ τινὲς τῶν γραμματέων εἶπον. διδάσκαλε, καλῶς εἶπας. οὐκ ἔτι δὲ ἐτόλμων ἐπερωτᾶν αὐτὸν οὐδέν. εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς, πῶς λέγουσι τὸν χριστὸν υἱὸν δαυὶδ εἶναι, καὶ αὐτὸς δαυὶδ λέγει ἐν βίβλῳ ψαλμῶν. εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. δαυὶδ οὖν κύριον αὐτὸν καλεῖ, καὶ πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστιν. ἀκούοντος δὲ παντὸς τοῦ λαοῦ, εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. προσέχετε ἀπὸ τῶν γραμματέων τῶν θελόντων περιπατεῖν ἐν στολαῖς, καὶ φιλούντων ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις. οἱ κατεσθίουσι τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ προφάσει μακρὰ προσεύχονται. οὗτοι λήψονται περισσότερον κρίμα. Cap. 21.

Ἀναβλέψας δὲ εἶδε τοὺς βάλλοντας τὰ δῶρα αὐτῶν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον πλουσίους. εἶδε δὲ τινὰ καὶ χήραν πενιχρὰν βάλλουσαν ἐκεῖ δύο λεπτά, καὶ εἶπεν. ἀληθῶς λέγω ὑμῖν ὅτι ἡ χήρα αὕτη ἡ πτωχὴ πλεῖον πάντων ἔβαλεν. ἅπαντες γὰρ οὗτοι ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον εἰς τὰ δῶρα τοῦ θεοῦ. αὕτη δὲ ἐκ τοῦ ὑστερήματος αὐτῆς ἅπαντα τὸν βίον ὃν εἶχεν ἔβαλε. καὶ τινῶν λεγόντων περὶ τοῦ ἱεροῦ ὅτι λίθοις καλοῖς καὶ ἀναθήμασι κεκόσμηται εἶπε. ταῦτα ἃ θεωρεῖτε, ἐλεύσονται ἡμέραι ἐν αἷς οὐκ ἀφεθήσεται λίθος ἐπὶ λίθον ὃς οὐ καταλυθήσεται. ἐπηρώτησαν δὲ αὐτὸν λέγοντες. διδάσκαλε πότε οὖν ταῦτα ἔσται, καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ ταῦτα γίνεσθαι. ὁ δὲ εἶπε. βλέπετε μὴ πλανηθῆτε. πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου λέγοντες ὅτι ἐγώ εἰμι, καὶ ὁ καιρὸς ἤγγικε. μὴ οὖν πορευθῆτε ὀπίσω αὐτῶν. ὅταν δὲ ἀκούσητε πολέμους καὶ ἀκαταστασίας, μὴ πτοηθῆτε. δεῖ γὰρ ταῦτα γενέσθαι πρῶτον, ἀλλ᾽ οὐκ εὐθέως τὸ τέλος. τότε ἔλεγεν αὐτοῖς. ἐγερθήσεται ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν, σεισμοί τε μεγάλοι κατὰ τόπους καὶ λιμοὶ καὶ λοιμοὶ ἔσονται. φόβητρά τε καὶ σημεῖα ἀπ᾽ οὐρανοῦ μεγάλα ἔσται. πρὸ δὲ τούτων ἁπάντων ἐπιβαλοῦσιν ἐφ᾽

Equales enim angelis sunt ⁊ filij dei sunt: cum sint filij resurrectionis. Quia vero resurgant mortui: et moyses ostendit secus rubum: sicut dicit. Dominum deum abraam et deum ysaac et deum iacob. Deus autem non est mortuorum sed viuorum: omnes enim viuunt ei. Respondentes autem quidam scribarum dixerunt ei. Magister bene dixisti. Et amplius non audebant eum quicquam interrogare. Dixit autem ad illos. Quomodo dicunt christum filium esse dauid: ⁊ ipse dauid dicit in libro psalmorum. Dixit dominus domino meo sede a dextris meis donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Dauid ergo dominum illum vocat: ⁊ quomodo filius eius est? Audiente autem omni populo dixit discipulis suis. Attendite a scribis qui volunt ambulare in stolis: et amant salutationes in foro et primas cathedras in synagogis et primos discubitus in conuiuijs. Qui deuorant domos viduarum: simulantes longam orationem. Hi accipient damnationem maiorem. Cap. 21.

Respiciens autem vidit eos qui mittebant munera sua in gazophylacium diuites. Vidit autem ⁊ quandam viduam pauperculam mittentem era minuta duo. Et dixit. Vere dico vobis quia vidua hec pauper plusquam omnes misit: nam omnes hi ex abundanti sibi miserunt in munera dei: hec autem ex eo quod deest illi omnem victum suum quem habuit misit. Et quibusdam dicentibus de templo quod bonis lapidibus et donis ornatum esset: dixit. Hec que videtis: venient dies in quibus non relinquetur lapis supra lapidem qui non destruatur. Interrogauerunt autem illum dicentes. Preceptor quando hec erunt: et quod signum cum fieri incipient? Qui dixit. Videte ne seducamini. Multi enim venient in nomine meo dicentes quia ego sum: ⁊ tempus appropiquauit. Nolite ire post eos. Cum autem audieritis prelia et seditiones nolite terreri. Oportet primum hec fieri: sed nondum statim finis. Tunc dicebat illis. Surget gens contra gentem et regnum aduersus regnum: ⁊ terremotus magni erunt per loca ⁊ pestilentie et fames terroresque de celo ⁊ signa magna erunt. Sed ante hec omnia inijcient

Mat. 22. c. Mar. 12. d. Exodi. 3. b

Mat. 22. g. Marci. 12. f.

Psal. 19.

Mat. 22. g. Mar. 12. f.

Mar. 12. g.

Mar. 12. g.

Mat. 24. a. Marci. 13. a

Mat. 24. a. Mar. 13. b.

Mat. 24. a. Mar. 13. b. Ephe. 5. b 1. Cor. 3. d Col. 2. d.

Mat. 24. b Mar. 13. b.

Mat. 24. b.

ὑμᾶς τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ διώξουσι παραδιδόντες εἰς συναγωγὰς καὶ φυλακάς, ἀγομένους ἐπὶ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου. ἀποβήσεται δὲ ὑμῖν εἰς μαρτύριον. θέσθε οὖν εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν μὴ προμελετᾶν ἀπολογηθῆναι. ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν στόμα καὶ σοφίαν, ἣ οὐ δυνήσονται ἀντειπεῖν οὐδὲ ἀντιστῆναι πάντες οἱ ἀντικείμενοι ὑμῖν. παραδοθήσεσθε δὲ καὶ ὑπὸ γονέων καὶ συγγενῶν καὶ φίλων καὶ ἀδελφῶν, καὶ θανατώσουσιν ἐξ ὑμῶν. καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου. καὶ θρὶξ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόληται. ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν. ὅταν δὲ ἴδητε κυκλουμένην ὑπὸ στρατοπέδων τὴν ἱερουσαλήμ, τότε γνῶτε ὅτι ἤγγικεν ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς. τότε οἱ ἐν τῇ ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη, καὶ οἱ ἐν μέσῳ αὐτῆς ἐκχωρείτωσαν, καὶ οἱ ἐν ταῖς χώραις μὴ εἰσερχέσθωσαν εἰς αὐτήν ὅτι ἡμέραι ἐκδικήσεως αὗταί εἰσι, τοῦ πληρωθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα. οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. ἔσται γὰρ ἀνάγκη μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὀργὴ ἐν τῷ λαῷ τούτῳ. καὶ πεσοῦνται στόματι μαχαίρας, καὶ αἰχμαλωτισθήσονται εἰς πάντα τὰ ἔθνη. καὶ ἱερουσαλὴμ ἔσται πατουμένη ὑπὸ ἐθνῶν ἄχρι πληρωθῶσι καιροὶ ἐθνῶν. καὶ ἔσται σημεῖα ἐν ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ ἄστροις, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς συνοχὴ ἐθνῶν, ἐν ἀπορίᾳ ἠχούσης θαλάσσης καὶ σάλου, ἀποψυχόντων ἀνθρώπων ἀπὸ φόβου καὶ προσδοκίας τῶν ἐπερχομένων ἐν τῇ οἰκουμένῃ. αἱ γὰρ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται. καὶ τότε ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλῃ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς. ἀρχομένων δὲ τούτων γίνεσθαι, ἀνακύψατε καὶ ἐπάρατε τὰς κεφαλὰς ὑμῶν, διότι ἐγγίζει ἡ ἀπολύτρωσις ὑμῶν. καὶ εἶπε παραβολὴν αὐτοῖς. ἴδετε τὴν συκῆν καὶ πάντα τὰ δένδρα, ὅταν προβάλωσιν ἤδη, βλέποντες ἀφ᾽ ἑαυτῶν γινώσκετε ὅτι ἤδη ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν. οὕτω καὶ ὑμεῖς ὅταν ἴδητε ταῦτα γινόμενα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, ἕως ἂν πάντα γένηται. ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι. προσέχετε δὲ ἑαυτοῖς, μήποτε βαρηθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραιπάλῃ καὶ μέθῃ καὶ μερίμναις βιωτικαῖς, καὶ αἰφνίδιος ἐφ᾽ ὑμᾶς ἐπιστῇ ἡ ἡμέρα ἐκείνη. ὡς

vobis manus suas: ⁊ persequentur tradentes in synagogas ⁊ custodias: trahentes ad reges et presides propter nomen meum. Continget autem vobis in testimonium. Ponite ergo in cordibus vestris non premeditari quemadmodum respondeatis. Ego enim dabo vobis os ⁊ sapientiam cui non poterunt resistere et contradicere omnes aduersarij vestri. Trademini autem a parentibus ⁊ fratribus ⁊ cognatis ⁊ amicis: ⁊ morte afficient ex vobis. Et eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum. Et capillus de capite vestro non peribit. In patientia vestra possidebitis animas vestras. Cum autem videritis circundari ab exercitu hierusalem: tunc scitote quia appropiquauit desolatio eius. Tunc qui in iudea sunt fugiant ad montes ⁊ qui in medio eius discedant: ⁊ qui in regionibus non intrent in eam: quia dies vltionis hi sunt: vt impleantur omnia que scripta sunt. Ve autem pregnantibus et nutrientibus in illis diebus. Erit enim pressura magna supra terram: et ira in populo hoc. Et cadent in ore gladij: et captiui ducentur in omnes gentes. Et hierusalem calcabitur a gentibus donec impleantur tempora nationum. Et erunt signa in sole ⁊ luna et stellis: ⁊ in terris pressura gentium pre confusione sonitus maris et fluctuum: arescentibus hominibus pre timore ⁊ expectatione que superuenient vniuerso orbi. Nam virtutes celorum mouebuntur. Et tunc videbunt filium hominis venientem in nube cum potestate magna ⁊ maiestate. His autem fieri incipientibus: respicite et leuate capita vestra: quoniam appropinquat redemptio vestra. Et dixit illis similitudinem. Videte ficulneam ⁊ omnes arbores: cum producunt iam ex se fructum scitis quoniam prope est estas. Ita et vos cum videritis hec fieri: scitote quoniam prope est regnum dei. Amen dico vobis quia non preteribit generatio hec donec omnia fiant. Celum et terra transibunt: verba autem mea non transibunt. Attendite autem vobis ne forte grauentur corda vestra in crapula et ebrietate ⁊ curis huius vite: et superueniat in vos repentina dies illa. Tanquam

Mar. 13. b. Johan. 15. f.

Mat. 10. f.

Mat. 24. c. Mar. 13. d

Mat. 24. c. Mar. 13. d.

Mat. 24. c. Mar. 13. d.

Esaie. 13. b. Johelis. 2. c

Mat. 24. d. Mar. 13. f. Esai. 5. c

Mat. 24. e. Mar. 13. f.

Mat. 24. e. Mar. 13. g. Roma. 13. d 1. Thes. 5. a Apoca. 8. d

παγίς γαρ επελεύσεται επί πάντας τους καθημένους επί πρόσωπον πάσης της γης. αγρυπνείτε ουν εν παντί καιρώ δεόμενοι, ίνα καταξιωθήτε εκφυγείν ταύτα τα μέλλοντα γίνεσθαι, και σταθήναι έμπροσθεν του υιού του ανθρώπου. ην δε τας ημέρας εν τω ιερώ διδάσκων, τας δε νύκτας εξερχόμενος ηυλίζετο εις το όρος το καλούμενον ελαιών. και πας ο λαός ώρθριζε προς αυτόν εν τω ιερώ ακούειν αυτού. Cap. 22.

Ήγγιζε δε η εορτή των αζύμων, η λεγομένη πάσχα, και εζήτουν οι αρχιερείς και οι γραμματείς το πως ανέλωσιν αυτόν. εφοβούντο γαρ τον λαόν. εισήλθε δε σατανάς εις ιούδαν τον επικαλούμενον ισκαριώτην, όντα εκ του αριθμού των δώδεκα, και απελθών συνελάλησε τοις αρχιερεύσι και τοις στρατηγοίς το πως αυτόν παραδώ αυτοίς. και εχάρησαν, και συνέθεντο αυτώ αργύριον δούναι. και εξωμολόγησε. και εζήτει ευκαιρίαν του παραδούναι αυτόν αυτοίς άτερ όχλου. ήλθε δε η ημέρα των αζύμων, εν η έδει θύεσθαι το πάσχα. και απέστειλε πέτρον και ιωάννην ειπών. πορευθέντες ετοιμάσατε ημίν το πάσχα ίνα φάγωμεν. οι δε είπον αυτώ. που θέλεις ετοιμάσομεν. ο δε είπεν αυτοίς. ιδού εισελθόντων υμών εις την πόλιν συναντήσει υμίν άνθρωπος, κεράμιον ύδατος βαστάζων. ακολουθήσατε αυτώ εις την οικίαν ου εισπορεύεται, και ερείτε τω οικοδεσπότη της οικίας. λέγει σοι ο διδάσκαλος. που εστί το κατάλυμα, όπου το πάσχα μετά των μαθητών μου φάγω. κακείνος υμίν δείξει ανώγαιον μέγα εστρωμένον, εκεί ετοιμάσατε. απελθόντες δε εύρον καθώς είρηκεν αυτοίς, και ητοίμασαν το πάσχα. και ότε εγένετο η ώρα ανέπεσε, και οι δώδεκα απόστολοι συν αυτώ. και είπε προς αυτούς. επιθυμία επεθύμησα τούτο το πάσχα φαγείν μεθ' υμών προ του με παθείν. λέγω γαρ υμίν, ότι ουκέτι ου μη φάγω εξ αυτού, έως ότου πληρωθή εν τη βασιλεία του θεού. και δεξάμενος ποτήριον, ευχαριστήσας είπε. λάβετε τούτο και διαμερίσατε εαυτοίς. λέγω γαρ υμίν, ότι ου μη πίω από του γεννήματος της αμπέλου, έως ότου η βασιλεία του θεού έλθη. και λαβών άρτον ευχαριστήσας έκλασε και έδωκεν αυτοίς λέγων. τούτο εστί το σώμα μου το υπέρ υμών διδόμενον. τούτο ποιείτε εις την εμήν ανάμνησιν. ωσαύτως και το ποτήριον μετά το δειπνήσαι λέγων. τούτο το ποτήριον η καινή διαθήκη εν τω αί-

laqueus enim superueniet in omnes qui sedent super faciem omnis terre. Uigilate itaque omni tempore orantes ut digni habeamini fugere ista omnia que futura sunt: et stare ante filium hominis. Erat autem diebus docens in templo: noctibus vero exiens morabatur in monte qui vocatur oliueti. Et omnis populus manicabat ad eum in templo audire eum. Cap. 22.

Appropinquabat autem dies festus azymorum qui dicitur pascha. Et querebant principes sacerdotum et scribe quomodo eum interficerent: timebant vero plebem. Intrauit autem sathanas in iudam qui cognominabatur scarioth unum de duodecim: et abiit et locutus est cum principibus sacerdotum et magistratibus quemadmodum illum traderet eis. Et gauisi sunt: et pacti sunt pecuniam illi dare. Et spopondit. Et querebat opportunitatem ut traderet illum sine turbis. Uenit autem dies azymorum: in qua necesse erat occidi pascha. Et misit petrum et iohannem dicens. Euntes parate nobis pascha ut manducemus. At illi dixerunt. Ubi vis paremus? Et dixit ad eos. Ecce introeuntibus vobis in ciuitatem occurret vobis homo quidam amphoram aque portans: sequimini eum in domum in quam intrat: et dicetis patrifamilias domus. Dicit tibi magister. Ubi est diuersorium: ubi pascha cum discipulis meis manducem. Et ipse ostendet vobis cenaculum magnum stratum: et ibi parate. Euntes autem inuenerunt sicut dixit illis: et parauerunt pascha. Et cum facta esset hora discubuit et duodecim apostoli cum eo. Et ait illis. Desiderio desideraui hoc pascha manducare vobiscum antequam patiar. Dico enim vobis: quia ex hoc non manducabo illud, donec impleatur in regno dei. Et accepto calice gratias egit et dixit. Accipite et diuidite inter vos. Dico enim vobis: quod non bibam de generatione vitis donec regnum dei veniat. Et accepto pane gratias egit: et fregit et dedit eis dicens. Hoc est corpus meum quod pro vobis datur. Hoc facite in meam commemorationem. Similiter et calicem postquam cenauit dicens. Hic est calix nouum testamentum in sanguine

A Mat. 26. a. Mar. 14. a. Joha. 11. a. sup. 19. g. et 20. c. Mat. 11. g. Mar. 11. b. Joha. 7. c. Joha. 13. a. Mat. 26. b. Mar. 14. b

Mat. 26. b. Mar. 14. b

B

Mat. 26. c. Mar. 14. c. 1. Cor. 11. c

Mat. 26. c. Mar. 14. c. Actu. 17. d.

Mat. 26. c.

ματί μου, το υπέρ υμών εκχυνόμενον. πλην ιδού η χειρ του παραδιδόντος με, μετ' εμού επί της τραπέζης. και ο μεν υιός του ανθρώπου πορεύεται κατά το ωρισμένον. πλην ουαί τω ανθρώπω εκείνω δι' ου παραδίδοται. και αυτοί ήρξαντο συζητείν προς εαυτούς το τις άρα είη εξ αυτών ο τούτο μέλλων πράσσειν. εγένετο δε και φιλονεικία εν αυτοίς το τις αυτών δοκεί είναι μείζων. ο δε είπεν αυτοίς. οι βασιλείς των εθνών κυριεύουσιν αυτών, και οι εξουσιάζοντες αυτών ευεργέται καλούνται. υμείς δε ουχ ούτως. αλλ' ο μείζων εν υμίν γενέσθω ως ο νεώτερος, και ο ηγούμενος ως ο διακονών. τις γαρ μείζων ο ανακείμενος, η ο διακονών. ουχί ο ανακείμενος. εγώ δε ειμί εν μέσω υμών ως ο διακονών. υμείς δε εστέ οι διαμεμενηκότες μετ' εμού εν τοις πειρασμοίς μου. καγώ διατίθεμαι υμίν καθώς διέθετο μοι ο πατήρ μου βασιλείαν, ίνα εσθίητε και πίνητε επί της τραπέζης μου εν τη βασιλεία μου, και καθίσεσθε επί θρόνων, κρίνοντες τας δώδεκα φυλάς του ισραήλ. είπε δε ο κύριος. σίμων σίμων, ιδού ο σατανάς εξητήσατο υμάς του σινιάσαι ως τον σίτον. εγώ δε εδεήθην περί σου ίνα μη εκλείπη η πίστις σου. και συ ποτέ επιστρέψας στήριξον τους αδελφούς σου. ο δε είπεν αυτώ. κύριε, μετά σου έτοιμός ειμί και εις φυλακήν και εις θάνατον πορεύεσθαι. ο δε είπε. λέγω σοι πέτρε, ου μη φωνήση σήμερον αλέκτωρ, πριν η τρις απαρνήση μη ειδέναι με. και είπεν αυτοίς. ότε απέστειλα υμάς άτερ βαλλαντίου και πήρας και υποδημάτων, μη τινός υστερήσατε. οι δε είπον. ουδενός. είπεν ουν αυτοίς. αλλά νυν ο έχων βαλλάντιον αράτω, ομοίως και πήραν. και ο μη έχων πωλήσει το ιμάτιον αυτού, και αγοράσει μάχαιραν. λέγω γαρ υμίν ότι έτι τούτο το γεγραμμένον δει τελεσθήναι εν εμοί, το και μετά ανόμων ελογίσθη. και γαρ τα περί εμού τέλος έχει. οι δε είπον. κύριε, ιδού μάχαιραι ώδε δύο. ο δε είπεν αυτοίς. ικανόν εστι. και εξελθών επορεύθη κατά το έθος εις το όρος των ελαιών. ηκολούθησαν δε αυτώ και οι μαθηταί αυτού. γενόμενος δε επί του τόπου, είπεν αυτοίς. προσεύχεσθε μη εισελθείν εις πειρασμόν. και αυτός απεσπάσθη απ' αυτών ωσεί λίθου βολήν. και θείς τα γόνατα προσηύχετο λέγων. πάτερ, ει βούλει παρενεγκείν το ποτήριον τούτο απ' εμού. πλην μη το θέλημα μου, αλλά το σον γε-

meo qui pro vobis fundetur. Uerumtamen ecce manus tradentis me mecum est in mensa. Et quidem filius hominis secundum quod definitum est vadit. Uerumtamen ve homini illi per quem tradetur. Et ipsi ceperunt querere inter se quis esset ex eis qui hoc facturus esset. Facta est autem et contentio inter eos quis eorum videretur esse maior. Dixit autem eis. Reges gentium dominantur eorum: et qui potestatem habent super eos benefici vocantur. Uos autem non sic. Sed qui maior est in vobis fiat sicut minor: et qui precessor est sicut ministrator. Nam quis maior est: qui recumbit: an qui ministrat? Nonne qui recumbit? Ego autem in medio vestrum sum sicut qui ministrat. Uos estis autem qui mansistis mecum in temptationibus meis. Et ego dispono vobis sicut disposuit mihi pater meus regnum ut edatis et bibatis super mensam meam in regno meo: et sedeatis super thronos iudicantes duodecim tribus israel. Ait autem dominus simoni. Simon: ecce sathanas expetiuit vos ut cribraret sicut triticum. Ego autem rogaui pro te ut non deficiat fides tua. Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Qui dixit ei. Domine: tecum paratus sum et in carcerem et in mortem ire. Et ille dixit. Dico tibi petre: non cantabit hodie gallus donec ter abneges nosse me. Et dixit eis. Quando misi vos sine sacculo et pera et calciamentis: numquid aliquid defuit vobis? At illi dixerunt. Nihil. Dixit ergo eis. Sed nunc qui habet sacculum tollat similiter et peram. Et qui non habet vendat tunicam suam et emat gladium. Dico enim vobis: quoniam adhuc hoc quod scriptum est oportet impleri in me. Et cum iniquis reputatus est. Etenim ea que sunt de me finem habent. At illi dixerunt. Domine ecce duo gladii hic. At ille dixit eis. Satis est. Et egressus ibat secundum consuetudinem in montem oliuarum. Secuti sunt autem illum et discipuli. Et cum peruenisset ad locum dixit illis. Orate ne intretis in temptationem. Et ipse auulsus est ab eis quantum iactus est lapidis: et positis genibus orabat dicens. Pater si vis transfer calicem istum a me. Uerumtamen non mea voluntas sed tua fiat.

Mat. 14. c. Heb. 9. c. Mat. 18. b. 1. 26. b. Mar. 14. c. Mat. 16. b. Mar. 14. b Joha. 13. c.

Mat. 18. a. Marci. 9. e.

Mat. 20. f.

Mat. 10. f.

D

Mat. 25. c. Marci. 4. c

Esaie. 53. d Mar. 15. d.

Mat. 26. d. Joha. 18. a

Mat. 26. d Mar. 14. d

E

Mat. 26. d. Mar. 14. d Joha. 6. d.

μέσθω. ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος ἀπ' οὐρανοῦ ἐνισχύων αὐτόν. καὶ γενόμενος ἐν ἀγωνίᾳ, ἐκτενέστερον προσηύχετο. ἐγένετο δὲ ὁ ἱδρὼς αὐτοῦ ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος καταβαίνοντες ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ ἀναστὰς ἀπὸ τῆς προσευχῆς ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητάς, εὗρεν αὐτοὺς κοιμωμένους ἀπὸ τῆς λύπης. καὶ εἶπεν αὐτοῖς. τί καθεύδετε. ἀναστάντες προσεύχεσθε ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος ἰδοὺ ὄχλος καὶ ὁ λεγόμενος ἰούδας εἷς τῶν δώδεκα προήρχετο αὐτούς, καὶ ἤγγισε τῷ ἰησοῦ φιλῆσαι αὐτόν. τοῦτο γὰρ σημεῖον δεδώκει αὐτοῖς. ὃν ἂν φιλήσω, αὐτός ἐστιν. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ. ἰούδα φιλήματι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδίδως. ἰδόντες δὲ οἱ περὶ αὐτὸν τὸ ἐσόμενον, εἶπον αὐτῷ. κύριε, εἰ πατάξομεν ἐν μαχαίρᾳ. καὶ ἐπάταξεν εἷς τις ἐξ αὐτῶν τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ οὖς τὸ δεξιόν. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν. ἐᾶτε ἕως τούτου. καὶ ἁψάμενος τοῦ ὠτίου αὐτοῦ, ἰάσατο αὐτόν. εἶπε δὲ ὁ ἰησοῦς πρὸς τοὺς παραγενομένους πρὸς αὐτὸν ἀρχιερεῖς καὶ στρατηγοὺς τοῦ ἱεροῦ καὶ πρεσβυτέρους. ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξεληλύθατε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων. καθημέραν ὄντος μου μεθ' ὑμῶν ἐν τῷ ἱερῷ, οὐκ ἐξετείνατε τὰς χεῖρας ἐπ' ἐμέ. ἀλλ' αὕτη ὑμῶν ἐστὶν ἡ ὥρα καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ σκότους. συλλαβόντες δὲ αὐτὸν ἤγαγον, καὶ εἰσήγαγον εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀρχιερέως. ὁ δὲ πέτρος ἠκολούθει μακρόθεν. ἁψάντων δὲ πῦρ ἐν μέσῳ τῆς αὐλῆς, καὶ συγκαθισάντων αὐτῶν, ἐκάθητο ὁ πέτρος ἐν μέσῳ αὐτῶν. ἰδοῦσα δὲ αὐτὸν παιδίσκη τις καθήμενον πρὸς τὸ φῶς, καὶ ἀτενίσασα αὐτῷ, εἶπε. καὶ οὗτος σὺν αὐτῷ ἦν. ὁ δὲ ἠρνήσατο αὐτὸν λέγων. γύναι οὐκ οἶδα αὐτόν. καὶ μετὰ βραχὺ ἕτερος ἰδὼν αὐτὸν ἔφη. καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ. ὁ δὲ πέτρος εἶπεν. ἄνθρωπε οὐκ εἰμί. καὶ διαστάσης ὡσεὶ ὥρας μιᾶς, ἄλλος τις διισχυρίζετο λέγων. ἐπ' ἀληθείας καὶ οὗτος μετ' αὐτοῦ ἦν, καὶ γὰρ γαλιλαῖός ἐστιν. εἶπε δὲ ὁ πέτρος ἄνθρωπε οὐκ οἶδα ὃ λέγεις. καὶ παραχρῆμα ἔτι λαλοῦντος αὐτοῦ, ἐφώνησεν ἀλέκτωρ. καὶ στραφεὶς ὁ κύριος ἐνέβλεψε τῷ πέτρῳ. καὶ ὑπεμνήσθη ὁ πέτρος τοῦ λόγου τοῦ κυρίου ὡς εἶπεν αὐτῷ, ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, ἀπαρνήσῃ με τρίς. καὶ ἐξελθὼν ἔξω ὁ πέτρος ἔκλαυσε πικρῶς. καὶ οἱ ἄνδρες οἱ συνέχοντες τὸν ἰησοῦν ἐνέπαιζον αὐτῷ δέροντες. καὶ περικα-

Apparuit autem illi angelus de celo confortans eum. Et factus in agonia prolixius orabat. Et factus est sudor ei9 sicut gutte sanguinis decurrẽtis in terram. Et cum surrexisset ab oratione et venisset ad discipulos suos: inuenit eos dormientes pre tristitia. Et ait illis. Quid dormitis? Surgite orate: ne intretis in temptationem. Adhuc eo loquente ecce turba: et qui vocabatur iudas vn9 de duodecim antecedebat eos et appropiquauit iesu: vt oscularetur eum. Jesus aũt dixit illi. Juda osculo filium hominis tradis. Videntes aũt hi q circa ipsũ erãt qd futurũ erat: dixerũt ei. Dñe si pcutim9 i gladio? Et percussit vn9 ex illis seruũ pricipis sacerdotũ: et ãputauit auriculã eius dexterã. Rñdens aũt iesus ait. Sinite vsq3 huc. Et cum tetigisset auriculam eius sanauit eum. Dixit aũt iesus ad eos q venerãt ad se principes sacerdotũ et magistratus templi et seniores. Quasi ad latronẽ existis cum gladijs et fustib9: cũ quotidie vobiscũ fuerim in templo non extendistis manus in me. Sed hec est hora vestra et potestas tenebrarũ. Cõprehendẽtes autem eum duxerunt ad domũ pricipis sacerdotũ: petr9 vero sequebat eũ alõge. Accenso aũt igne i medio atrij et circumsedentibus illis: erat petrus in medio eorum. Quẽ cũ vidisset ancilla qdã sedentẽ ad lumen: et cũ fuisset intuita dixit. Et hic cum illo erat. At ille negauit eum dicens. Mulier nõ noui illũ. Et p9 pusillũ alius videns eũ dixit. Et tu de illis es. Petr9 vero ait. O hõ nõ sũ. Et interuallo facto qsi hore vni9 ali9 qdã affirmabat dicens. Vere et hic cum illo erat: nã et galileus est. Et ait petr9. Homo nescio quid dicis. Et cõtinuo adhuc illo loqnte cãtauit gallus. Et conuersus domin9 respexit petrum. Et recordatus est petrus verbi domini sicut dixerat: quia priusq̃ gallus cantet: ter me negabis. Et egressus foras petr9 fleuit amare. Et viri qui tenebant iesum illudebant ei cedentes. Et velauerunt

Mat.26.d Mar.14.d

Mat.26.e. Mar.14.e Johã.18.a

Mat.26.e Mar.14.e Johã.18.b.

f

Mat.26.e. Mar.14.e. Johã.18.d

Mat.26.f. Mar.14.f. Johã.18.e.

Mat.26.g Mar.14.g Johã.18.e.

g

Mat.26.g Mar.14.g

Mat.26.g.

λύψαντες αὐτὸν ἔτυπτον αὐτοῦ τὸ πρόσωπον. καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν λέγοντες. προφήτευσον τίς ἐστιν ὁ παίσας σε. καὶ ἕτερα πολλὰ βλασφημοῦντες ἔλεγον εἰς αὐτόν. καὶ ὡς ἐγένετο ἡμέρα, συνήχθη τὸ πρεσβυτέριον τοῦ λαοῦ ἀρχιερεῖς τε καὶ γραμματεῖς, καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον αὐτῶν λέγοντες. εἰ σὺ εἶ ὁ χριστός εἰπὲ ἡμῖν. εἶπε δὲ αὐτοῖς. ἐὰν ὑμῖν εἴπω οὐ μὴ πιστεύσητε, ἐὰν δὲ καὶ ἐρωτήσω, οὐ μὴ ἀποκριθῆτέ μοι ἢ ἀπολύσητε. ἀπὸ τοῦ νῦν ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καθήμενος ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως τοῦ θεοῦ. εἶπον δὲ πάντες. σὺ οὖν εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἔφη. ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἐγώ εἰμι. οἱ δὲ εἶπον. τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτυρίας, αὐτοὶ γὰρ ἠκούσαμεν ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ.

Cap.23.

Καὶ ἀναστὰν ἅπαν τὸ πλῆθος αὐτῶν. ἤγαγον αὐτὸν ἐπὶ τὸν πιλάτον. ἤρξαντο δὲ κατηγορεῖν αὐτοῦ λέγοντες. τοῦτον εὕρομεν διαστρέφοντα τὸ ἔθνος, καὶ κωλύοντα καίσαρι φόρους διδόναι, λέγοντα ἑαυτὸν χριστὸν βασιλέα εἶναι. ὁ δὲ πιλάτος ἐπηρώτησεν αὐτὸν λέγων. σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ ἔφη. σὺ λέγεις. ὁ δὲ πιλάτος εἶπε πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ὄχλους. οὐδὲν εὑρίσκω αἴτιον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ. οἱ δὲ ἐπίσχυον λέγοντες. ὅτι ἀνασείει τὸν λαὸν διδάσκων καθ' ὅλης τῆς ἰουδαίας, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς γαλιλαίας ἕως ὧδε. πιλάτος δὲ ἀκούσας γαλιλαίαν ἐπηρώτησεν εἰ ὁ ἄνθρωπος γαλιλαῖός ἐστι. καὶ ἐπιγνοὺς ὅτι ἐκ τῆς ἐξουσίας ἡρώδου ἐστίν, ἀνέπεμψεν αὐτὸν πρὸς ἡρώδην ὄντα καὶ αὐτὸν ἐν ἱεροσολύμοις ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις. ὁ δὲ ἡρώδης ἰδὼν τὸν ἰησοῦν, ἐχάρη λίαν. ἦν γὰρ θέλων ἐξ ἱκανοῦ ἰδεῖν αὐτόν. διὰ τὸ ἀκούειν πολλὰ περὶ αὐτοῦ, καὶ ἤλπιζέ τι σημεῖον ἰδεῖν ὑπ' αὐτοῦ γινόμενον. ἐπηρώτα δὲ αὐτὸν ἐν λόγοις ἱκανοῖς, αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρίνατο αὐτῷ. εἱστήκεισαν δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς εὐτόνως κατηγοροῦντες αὐτοῦ. ἐξουθενήσας δὲ αὐτὸν ὁ ἡρώδης σὺν τοῖς στρατεύμασιν αὐτοῦ καὶ ἐμπαίξας, περιβαλὼν αὐτὸν ἐσθῆτα λαμπράν, ἀνέπεμψεν αὐτὸν τῷ πιλάτῳ. ἐγένοντο δὲ φίλοι ὅ τε πιλάτος καὶ ἡρώδης ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ μετ' ἀλλήλων, προϋπῆρχον γὰρ ἐν ἔχθρᾳ ὄντες πρὸς ἑαυτούς. πιλάτος δὲ συγκαλεσάμενος τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ τὸν λαὸν εἶπε πρὸς

eum et percutiebant faciem eius: et interrogauerũt eũ dicẽtes. Prophetiza quis est qui te percussit? Et alia multa blasphemãtes dicebant in eum. Et vt factus est dies: cõuenerũt seniores plebis et pricipes sacerdotum et scribe: et duxerunt illum in concilium suũ dicẽtes. Si tu es christ9 dic nobis. Et ait illis. Si vobis dixero nõ credetis mihi: si aũt et iterrogauero nõ rñdebitis mihi: neq3 dimittetis. Ex hoc aũt erit filius hominis sedens a dextris virtutis dei. Dixerunt autem omnes. Tu ergo es filius dei? Qui ait. Vos dicitis: qr ego sum. At illi dixerunt. Quid adhuc desideram9 testimoniũ ipsi enim audiuim9 de ore ei9.

Cap.23.

Et surgens oĩs multitudo eorũ duxerũt illum ad pilatum. Ceperunt aũt illum accusare dicentes. Hunc inuenim9 subuertentẽ gentẽ nr̃az et phibentẽ tributa dari cesari: et dicentem se christum regem esse. Pilatus autem interrogauit eum dicens. Tu es rex iudeorum? At ille respondens ait. Tu dicis. Ait autem pilatus ad pricipes sacerdotũ et turbas. Nihil inuenio cause i hoc hoie. At illi iualescebãt dicentes. Commouit populum docens per vniuersam iudeam: incipiens a galilea vsq3 huc. Pilatus autem audiens galileam interrogauit si homo galileus esset. Et vt cognouit q de herodis potestate esset: remisit eũ ad herodẽ q et ipe hierosolymis erat illis diebus. Herodes aũt viso iesu: gauis9 ẽ valde. erat eñ cupiẽs ex mlto tpe videre eũ: eo q audiret multa de eo: et sperabat signum aliqd videre ab eo fieri. Interrogabat aũt eum multis sermonibus. At ipse nihil illi rñdebat. Stabãt aũt pricipes sacerdotũ et scribe cõstanter accusantes eum. Spreuit aũt illum herodes cum exercitu suo: et illusit indutum veste alba: et remisit ad pilatum. Et facti sũt amici herodes et pilat9 i ipsa die: nam antea inimici erant ad inuicem. Pilatus autem conuocatis principibus sacerdotum et magistratibus et plebe dixit ad

Mar.14.g. Johã.18.d

Mat.26.f. Mar.14.f. Johã.6.g.

Mat.26.f. Mar.14.g Johã.6.g.

Mat.26.g Mar.14.g

A

Mat.27.a. Mar.15.a. Johã.18.c.

Mat.27.b. Mar.15.a Johã.18.f.

Johã.18.g.

B

Mat.26.f. Mar.14.f.

αὐτούς. προσηνέγκατέ μοι τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ὡς ἀποστρέφοντα τὸν λαόν, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἐνώπιον ὑμῶν ἀνακρίνας, οὐδὲν εὗρον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ αἴτιον ὧν κατηγορεῖτε κατ' αὐτοῦ. ἀλλ' οὐδὲ ἡρώδης. ἀνέπεμψα γὰρ ὑμᾶς πρὸς αὐτόν, καὶ ἰδοὺ οὐδὲν ἄξιον θανάτου ἐστὶ πεπραγμένον αὐτῷ. παιδεύσας οὖν αὐτὸν ἀπολύσω. ἀνάγκην δὲ εἶχεν ἀπολύειν αὐτοῖς κατὰ ἑορτὴν ἕνα. ἀνέκραξαν δὲ παμπληθὴ λέγοντες. αἶρε τοῦτον, ἀπόλυσον δὲ ἡμῖν τὸν βαραββάν. ὅστις ἦν διὰ στάσιν τινὰ γενομένην ἐν τῇ πόλει καὶ φόνον βεβλημένος εἰς φυλακήν. πάλιν οὖν ὁ πιλάτος προσεφώνησε θέλων ἀπολῦσαι τὸν ἰησοῦν. οἱ δὲ ἐπεφώνουν λέγοντες. σταύρωσον σταύρωσον αὐτόν. ὁ δὲ τρίτον εἶπε πρὸς αὐτούς. τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν οὗτος. οὐδὲν αἴτιον θανάτου εὗρον ἐν αὐτῷ. παιδεύσας οὖν αὐτὸν ἀπολύσω. οἱ δὲ ἐπέκειντο φωναῖς μεγάλαις αἰτούμενοι αὐτὸν σταυρωθῆναι, καὶ κατίσχυον αἱ φωναὶ αὐτῶν καὶ τῶν ἀρχιερέων. ὁ δὲ πιλάτος ἐπέκρινε γενέσθαι τὸ αἴτημα αὐτῶν. ἀπέλυσε δὲ τὸν διὰ στάσιν καὶ φόνον βεβλημένον εἰς τὴν φυλακὴν ὃν ἠτοῦντο. τὸν δὲ ἰησοῦν παρέδωκε τῷ θελήματι αὐτῶν. καὶ ὡς ἀπήγαγον αὐτόν ἐπιλαβόμενοι σίμωνός τινος κυρηναίου ἐρχομένου ἀπ' ἀγροῦ, ἐπέθηκαν αὐτῷ τὸν σταυρὸν φέρειν ὄπισθεν τοῦ ἰησοῦ. ἠκολούθει δὲ αὐτῷ πολὺ πλῆθος τοῦ λαοῦ καὶ γυναικῶν, αἳ καὶ ἐκόπτοντο καὶ ἐθρήνουν αὐτόν. στραφεὶς δὲ πρὸς αὐτὰς ὁ ἰησοῦς εἶπε. θυγατέρες ἱερουσαλὴμ μὴ κλαίετε ἐπ' ἐμέ, πλὴν ἐφ' ἑαυτὰς κλαίετε καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ὑμῶν. ὅτι ἰδοὺ ἔρχονται ἡμέραι, ἐν αἷς ἐροῦσι. μακάριαι αἱ στεῖραι, καὶ κοιλίαι αἳ οὐκ ἐγέννησαν, καὶ μαστοὶ οἳ οὐκ ἐθήλασαν. τότε ἄρξονται λέγειν τοῖς ὄρεσι, πέσετε ἐφ' ἡμᾶς, καὶ τοῖς βουνοῖς καλύψατε ἡμᾶς. ὅτι εἰ ἐν τῷ ὑγρῷ ξύλῳ ταῦτα ποιοῦσιν, ἐν τῷ ξηρῷ τί γένηται. ἤγοντο δὲ καὶ ἕτεροι δύο κακοῦργοι σὺν αὐτῷ ἀναιρεθῆναι. καὶ ὅτε ἀπῆλθον ἐπὶ τὸν τόπον τὸν καλούμενον κρανίον, ἐκεῖ ἐσταύρωσαν αὐτόν, καὶ τοὺς κακούργους, ὃν μὲν ἐκ δεξιῶν, ὃν δὲ ἐξ ἀριστερῶν. ὁ δὲ ἰησοῦς ἔλεγε. πάτερ ἄφες αὐτοῖς, οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσι. διαμεριζόμενοι δὲ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἔβαλον κλῆρον. καὶ εἱστήκει ὁ λαὸς θεωρῶν. ἐξεμυκτήριζον δὲ καὶ οἱ ἄρχοντες σὺν αὐτοῖς λέγοντες. ἄλλους ἔσωσε, σωσάτω ἑαυτόν, εἰ οὗτός ἐστιν ὁ χριστὸς ὁ τοῦ θεοῦ ἐκλεκτός. ἐνέπαιζον δὲ αὐ-

illos. Obtulistis mihi hũc hominem quasi auertentem populum: et ecce ego coram vobis interrogans nullam cãm inuenio in hoie isto: ex his i quibus eum accusatis. Sed neq; herodes. Nam remisi vos ad illum: et ecce nihil dignum morte actum est ei. Emendatũ ergo illũ dimittã. Necesse ãt hẽbat dimittere eis p diẽ festũ vnũ. Exclamauit aũt simul vniuersa turba dicẽs. Tolle hunc: et dimitte nobis barrabã. Qui erat ppter seditionẽ quãdã factã i ciuitate et homicidiũ missus i carcerẽ. Iterũ aũt pilatus locutus ẽ ad eos volẽs dimittere iesũ. At illi succlamabãt dicẽtes. Crucifige crucifige eum. Ille ãt tertio dixit ad illos. Quid enĩ mali fecit iste. Nullam causam mortis inuenio in eo. Corripiam ergo illũ et dimittã. At illi instabant vocibus magnis postulantes vt crucifigerẽt: et inualescebant voces eorum. Et pilatus adiudicauit fieri petitionẽ eorum. Dimisit ãt illis eũ q ppt homicidiũ et seditionẽ missus fuerat i carcerẽ quẽ petebãt: Jesũ vero tradidit volũtati eorũ. Et cũ ducerẽt eũ apprehenderũt simonẽ quẽdã cyrenẽsẽ venientẽ de villa: et imposuerũt illi crucem portare post iesũ. Sequebatur ãt post illũ multa turba populi et mulierum: que plangebant et lamentabantur eum. Cõuersus ãt ad illas iesus dixit. Filie hierusalem: nolite flere sup me: sed sup vos ipsas flete: et sup filios vros. Qm ecce venient dies in quibus dicẽt. Beate steriles et ventres qui nõ genuerũt: et vbera que non lactauerũt. Tunc icipiẽt dicere montibus: cadite super nos: et collibus operite nos. Quia si in viridi ligno hec faciunt: in arido quid fiet. Ducebant aũt et alij duo nequam cum eo vt interficerentur. Et postq̃ venerũt in locum qui vocatur caluarie: ibi crucifixerunt eum et latrones: vnũ a dextris: alterũ a sinistris. Nõ Jesus ãt dicebat. Pater dimitte illis. enim sciunt quid faciũt. Diuidẽtes vero vestimẽta eius miserũt sortes. Et stabat populus spectans: et deridebant eum principes cũ eis dicẽtes. Alios saluos fecit: se saluum faciat: si hic est christus dei electus. Illudebãt autem ei

Actu. 13. c. — C — Mat. 17. b. Mar. 15. a. — Mat. 27. c. Mar. 15. b. Johã. 18. g. Actu. 3. c. — Actuũ. 13. c. — Mat. 27. c. Mar. 15. c. Johã. 18. g. — D — Mat. 27. d. Mar. 15. b. — Sup. 21. d. Sapien. 3. c. — Esai. 54. a. Hal. 4. d. Apoca. 6. d. et 9. b. Esaie 2. d. Osee. 10. c. — E — Mat. 27. d. Mar. 15. d. Johã. 19. c. — Mat. 27. d. Mar. 15. d. Johã. 19. d. — Mat. 27. f.

τῷ καὶ οἱ στρατιῶται προσερχόμενοι, καὶ ὄξος προσφέροντες αὐτῷ καὶ λέγοντες. εἰ σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων, σῶσον σεαυτόν. ἦν δὲ καὶ ἡ ἐπιγραφὴ γεγραμμένη ἐπ' αὐτῷ γράμμασιν ἑλληνικοῖς καὶ ῥωμαϊκοῖς καὶ ἑβραϊκοῖς. οὗτός ἐστιν ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων. εἷς δὲ τῶν κρεμασθέντων κακούργων ἐβλασφήμει αὐτὸν λέγων. εἰ σὺ εἶ ὁ χριστός, σῶσον σεαυτὸν καὶ ἡμᾶς. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἕτερος, ἐπετίμα αὐτῷ λέγων. οὐδὲ φοβῇ σὺ τὸν θεόν, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι εἶ. καὶ ἡμεῖς μὲν δικαίως, ἄξια γὰρ ὧν ἐπράξαμεν ἀπολαμβάνομεν. οὗτος δὲ οὐδὲν ἄτοπον ἔπραξε. καὶ ἔλεγε τῷ ἰησοῦ. μνήσθητί μου κύριε ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ἀμὴν λέγω σοι, σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ. ἦν δὲ ὡσεὶ ὥρα ἕκτη, καὶ σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης. καὶ ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος, καὶ ἐσχίσθη τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ μέσον, καὶ φωνήσας φωνῇ μεγάλῃ ὁ ἰησοῦς εἶπε. πάτερ εἰς χεῖράς σου παραθήσομαι τὸ πνεῦμά μου. καὶ ταῦτα εἰπών, ἐξέπνευσεν. ἰδὼν δὲ ὁ ἑκατόνταρχος τὸ γενόμενον, ἐδόξασε τὸν θεὸν λέγων. ὄντως ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος ἦν. καὶ πάντες οἱ συμπαραγενόμενοι ὄχλοι ἐπὶ τὴν θεωρίαν ταύτην, θεωροῦντες τὰ γενόμενα, τύπτοντες ἑαυτῶν τὰ στήθη ὑπέστρεφον. εἱστήκεισαν δὲ πάντες οἱ γνωστοὶ αὐτοῦ μακρόθεν, καὶ γυναῖκες αἱ συνακολουθήσασαι αὐτῷ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας ὁρῶσαι ταῦτα. καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι ἰωσὴφ βουλευτὴς ὑπάρχων ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ δίκαιος, οὗτος οὐκ ἦν συγκατατεθειμένος τῇ βουλῇ καὶ τῇ πράξει αὐτῶν, ἀπὸ ἀριμαθαίας πόλεως τῶν ἰουδαίων, ὃς προσεδέχετο καὶ αὐτὸς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. οὗτος προσελθὼν τῷ πιλάτῳ ᾐτήσατο τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ. καὶ καθελὼν αὐτὸ ἐνετύλιξεν αὐτὸ σινδόνι, καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν μνήματι λαξευτῷ, οὗ οὐκ ἦν οὐδέπω οὐδεὶς κείμενος. καὶ ἡμέρα ἦν παρασκευή, σάββατον ἐπέφωσκε. κατακολουθήσασαι δὲ γυναῖκες, αἵτινες ἦσαν συνεληλυθυῖαι αὐτῷ ἐκ τῆς γαλιλαίας, ἐθεάσαντο τὸ μνημεῖον καὶ ὡς ἐτέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ. ὑποστρέψασαι δὲ ἡτοίμασαν ἀρώματα καὶ μύρα, καὶ τὸ μὲν σάββατον ἡσύχασαν κατὰ τὴν ἐντολήν.

Cap. 24.

Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων ὄρθρου βαθέως ἦλθον ἐπὶ τὸ μνῆμα, φέρουσαι ἃ ἡτοίμασαν ἀρώματα, καί τινες σὺν αὐ-

et milites accedentes: et acetum offerentes ei dicentes. Si tu es rex iudeorum: saluum te fac. Erat autem et superscriptio scripta sup eum litteris grecis et latinis et hebraicis. Hic est rex iudeorũ. Unus aũt de his qui pẽdebãt latronibus blasphemabat eũ dicens. Si tu es christus saluũ fac teipm et nos. Rñdens aũt alter icrepabat eũ dicens. Neq; tu times deum: qui in eadem dãnatione es. Et nos quidem iuste nam digna factis recipimus. Hic vero nihil mali gessit. Et dicebat ad iesum. Dñe memento mei cum veneris in regnum tuum. Et dixit illi iesus. Amen dico tibi: hodie mecum eris in paradiso. Erat autẽ fere hora sexta: et tenebre facte sũt i vniuersã terrã vsq; in horam nonã. Et obscuratus est sol: et velum templi scissum est medium: et clamans voce magna iesus ait. Pater in manus tuas cõmendo spiritum meũ. Et hec dicẽs expirauit. Uidẽs ãt centurio quod factũ fuerat: glorificauit deum dicens. Uere hic homo iustus erat. Et omnis turba eorũ qui simul aderant ad spectaculum istud: et videbant q̃ fiebant percutiẽtes pectora sua reuertebantur. Stabãt autem omnes noti eius a longe: et mulieres que secute eum erant a galilea hec videntes. Et ecce vir nomine ioseph qui erat decurio vir bonus et iustus: hic non consenserat concilio et actibus eorũ: ab arimathia ciuitate iudee: qui expectabat et ipse regnum dei. Hic accessit ad pilatum et petijt corpus iesu: et depositum inuoluit in sindone: et posuit eum in monumento exciso: in quo nõdũ quisq; positus fuerat. Et dies erat pasceues: et sabbatũ illucescebat. Subsecute autem mulieres que cum eo venerant de galilea viderũt monumẽtũ: et quẽadmodũ positũ erat corpus eius. Et reuertẽtes parauerũt aromata et vnguẽta: et sabbato quidẽ siluerũt secundũ mandatum.

Cap. 24.

Una aũt sabbati valde diluculo venerunt ad monumentũ portãtes que parauerant aromata: et

Mar. 15. f. Johã. 19. c. — Mat. 27. c. Mar. 15. c. Johã. 19. d. — Mat. 27. c. Mar. 15. c. — F — Mat. 27. c. Mar. 15. c. — Apoc. 6. c. Mat. 27. f. Mar. 15. f. — Psal. 30. — Mat. 27. f. Mar. 15. f. — G — Mat. 27. g. Mar. 15. g. Johã. 19. g. — Mat. 27. g. Mar. 15. g. Joh. 19. g. — A — Mat. 28. a. Mar. 16. a.

A

ταίς. εύρον δε τον λίθον αποκεκυλισμένον από του μνημείου, και εισελθούσαι ουχ εύρον το σώμα του κυρίου ιησού. και εγένετο εν τω διαπορείσθαι αυτάς περί τούτου, και ιδού άνδρες δύο επέστησαν αυταίς εν εσθήσεσιν αστραπτούσαις. εμφόβων δε γενομένων αυτών και κλινουσών το πρόσωπον εις την γην, είπον προς αυτάς. τι ζητείτε τον ζώντα μετά των νεκρών. ουκ εστίν ώδε αλλ' ηγέρθη. μνήσθητε ως ελάλησεν υμίν έτι ων εν τη γαλιλαία, λέγων. ότι δει τον υιόν του ανθρώπου παραδοθήναι εις χείρας ανθρώπων αμαρτωλών, και σταυρωθήναι, και τη τρίτη ημέρα αναστήναι. και εμνήσθησαν των ρημάτων αυτού. και υποστρέψασαι από του μνημείου, απήγγειλαν ταύτα πάντα τοις ένδεκα και πάσι τοις λοιποίς. ήσαν δε η μαγδαληνή μαρία και ιωάννα και μαρία ιακώβου, και αι λοιπαί συν αυταίς, αι έλεγον προς τους αποστόλους ταύτα, και εφάνησαν ενώπιον αυτών ωσεί λήρος τα ρήματα αυτών, και ηπίστουν αυταίς. ο δε πέτρος αναστάς έδραμεν επί το μνημείον, και παρακύψας βλέπει τα οθόνια κείμενα μόνα, και απήλθε προς εαυτόν θαυμάζων το γεγονός. και ιδού δύο εξ αυτών ήσαν πορευόμενοι εν αυτή τη ημέρα εις κώμην απέχουσαν σταδίους εξήκοντα από ιερουσαλήμ, η όνομα εμμαούς. και αυτοί ωμίλουν προς αλλήλους περί πάντων των συμβεβηκότων τούτων. και εγένετο εν τω ομιλείν αυτούς και συζητείν, και αυτός ο ιησούς εγγίσας συνεπορεύετο αυτοίς. οι δε οφθαλμοί αυτών εκρατούντο του μη επιγνώναι αυτόν. είπε δε προς αυτούς. τίνες οι λόγοι ούτοι ους αντιβάλλετε προς αλλήλους περιπατούντες, και εστέ σκυθρωποί. αποκριθείς δε ο εις ω όνομα κλεόπας, είπε προς αυτόν. συ μόνος παροικείς ιερουσαλήμ, και ουκ έγνως τα γενόμενα εν αυτή εν ταις ημέραις ταύταις. και είπεν αυτοίς, ποία. οι δε είπον αυτώ τα περί ιησού του ναζωραίου, ος εγένετο ανήρ προφήτης, δυνατός εν έργω και λόγω εναντίον του θεού και παντός του λαού, όπως τε παρέδωκαν αυτόν οι αρχιερείς και οι άρχοντες ημών εις κρίμα θανάτου και εσταύρωσαν αυτόν. ημείς δε ηλπίζομεν ότι αυτός εστίν ο μέλλων λυτρούσθαι τον ισραήλ. αλλάγε συν πάσι τούτοις τρίτην ταύτην ημέραν άγει σήμερον, αφ' ου ταύτα εγένετο. αλλά και γυ-

inuenerunt lapidem reuolutum a monumento: et ingresse non inuenerunt corpus domini iesu. Et factũ ẽ dũ mẽte cõsternate eẽnt de isto: ecce duo viri steterunt secus illas in veste fulgenti. Cum timerent autem et declinarent vultum in terrã: dixerunt ad illas. Quid queritis viuentẽ cum mortuis? Nõ est hic sꝫ surrexit. Recordamini qͣliter locut⁹ ẽ vobis cũ adhuc ĩ galilea eẽt dicẽs. Quia oportet filiũ hominis tradi in manus hominũ pctõꝝ et crucifigi: et die tertia resurgere. Et recordate sunt verborum eius. Et regresse a monumento nunciauerunt hec oĩa illis vndeci: ⁊ ceteris oĩb⁹. Erat aũt maria magdalene et iohãna et maria iacobi: et cetere que cum eis erãt: que dicebãt ad apostolos hec: et visa sunt ante illos sicut deliramentum verba ista: et non crediderũt illis. Petr⁹ aũt surgẽs cucurrit ad monumentũ: ⁊ pcũbens vidit linteamina sola posita: et abijt secum mirans quod factũ fuerat. Et ecce duo ex illis ibant ipsa die in castellum quod erat in spacio stadiorum sexaginta ab hierl̃m noĩe emaus. Et ipsi loquebantur ad inuicẽ de his omnibus que acciderant. Et factum est dum fabularentur ⁊ secũ q̃rerẽt: ⁊ ipse iesus appropiquãs ibat cum illis. Oculi autem illorum tenebantur ne eum agnoscerent. Et ait ad illos. Qui sunt hi sermones quos confertis ad inuicẽ ambulantes: et estis tristes? Et respondens vnus cui nomen cleophas dixit ei. Tu solus peregrin⁹ es in hierl̃m: ⁊ nõ cognouisti que facta sunt in illa his dieb⁹? Quibus ille dixit. Que? Et dixerũt de iesu nazareno qui fuit vir propheta: potens in omni opere et sermone coram deo et omni populo. Et quomõ eũ tradiderũt summi sacerdotes et principes nr̃i ĩ dãnationẽ mortꝭ ⁊ crucifixerũt eũ. Nos autem sperabamus: quia ipse eẽt redempturus israel. Et nunc super hec omnia tertia dies est hodie: quod hec facta sunt. Sed ⁊ mulieres

Johã.20.a
Mat.28.a
Mar.16.c.
Mat.28.b.
Mar.16.c.
B
Mar.16.c.
C

ναίκες τινές εξ ημών εξέστησαν ημάς γενόμεναι όρθριαι επί το μνημείον, και μη ευρούσαι το σώμα αυτού ήλθον λέγουσαι και οπτασίαν αγγέλων εωρακέναι, οι λέγουσιν αυτόν ζην. και απήλθον τινές των συν ημίν επί το μνημείον, και εύρον ούτως καθώς και αι γυναίκες είπον, αυτόν δε ουκ είδον. και αυτός είπε προς αυτούς. ω ανόητοι και βραδείς τη καρδία του πιστεύειν επί πάσιν οις ελάλησαν οι προφήται. ουχί ταύτα έδει παθείν τον χριστόν, και εισελθείν εις την δόξαν αυτού. και αρξάμενος από μωσέως και από πάντων των προφητών διηρμήνευεν αυτοίς εν πάσαις ταις γραφαίς τα περί εαυτού. και ήγγισαν εις την κώμην ου επορεύοντο, και αυτός προσεποιείτο πορρωτέρω πορεύεσθαι. και παρεβιάσαντο αυτόν λέγοντες. μείνον μεθ' ημών ότι προς εσπέραν εστί, και κέκλικεν η ημέρα. και εισήλθε του μείναι συν αυτοίς. και εγένετο εν τω κατακλιθήναι αυτόν μετ' αυτών, λαβών τον άρτον ευλόγησε, και κλάσας επεδίδου αυτοίς. αυτών δε διηνοίχθησαν οι οφθαλμοί και επέγνωσαν αυτόν, και αυτός άφαντος εγένετο απ' αυτών. και είπον προς αλλήλους. ουχί η καρδία ημών καιομένη ην εν ημίν, ως ελάλει ημίν εν τη οδώ, και ως διήνοιγεν ημίν τας γραφάς. και αναστάντες αυτή τη ώρα υπέστρεψαν εις ιερουσαλήμ, και εύρον συνηθροισμένους τους ένδεκα και τους συν αυτοίς λέγοντας, ότι ηγέρθη ο κύριος όντως και ώφθη σίμωνι. και αυτοί εξηγούντο τα εν τη οδώ, και ως εγνώσθη αυτοίς εν τη κλάσει του άρτου. ταύτα δε αυτών λαλούντων, και αυτός ο ιησούς έστη εν μέσω αυτών, και λέγει αυτοίς. ειρήνη υμίν. πτοηθέντες δε και έμφοβοι γενόμενοι, εδόκουν πνεύμα θεωρείν, και είπεν αυτοίς. τι τεταραγμένοι εστέ, και διά τι διαλογισμοί αναβαίνουσιν εν ταις καρδίαις υμών. ίδετε τας χείρας μου και τους πόδας μου, ότι αυτός εγώ ειμί. ψηλαφήσατε με και ίδετε, ότι πνεύμα σάρκα και οστέα ουκ έχει, καθώς εμέ θεωρείτε έχοντα. και τούτο ειπών επέδειξεν αυτοίς τας χείρας και τους πόδας. έτι δε απιστούντων αυτών από της χαράς και θαυμαζόντων, είπεν αυτοίς. έχετε τι βρώσιμον ενθάδε. οι δε επέδωκαν αυτώ ιχθύος οπτού μέρος, και από μελισσίου κηρίου. και λαβών ενώπιον αυτών έφαγεν. είπε δε αυτοίς. ούτοι οι λόγοι ους ελάλησα

quedam ex nostris terruerunt nos que ante lucẽ fuerũt ad monumẽtũ: ⁊ nõ inuẽto corpore ei⁹: venerũt dicẽtes se etiã visionẽ angelorum vidisse: qui dicunt eum viuere. Et abierũt quidã ex nostris ad monumentum: et ita inuenerunt sicut mulieres dixerũt: ipꝫ vero nõ inuenerũt. Et ipse dixit ad eos. O stulti et tardi corde ad credendum in omnibus que locuti sunt prophete. Nonne hec oportuit pati xp̃m: et ita intrare in gloriam suam? Et incipiens a moyse et omnibus prophetis: interpretabatur illis in omnibus scripturis que de ip̃o erãt. Et appropinquerũt castello quo ibant: et ipse se finxit longius ire. Et coegerunt illũ dicẽtes. Mane nobiscũ dñe qm̃ ad vesperascit: ⁊ iclinata est iã dies. Et intrauit cũ illis. Et factum est dum recumberet cum eis: accepit panẽ ⁊ bñdixit ac fregit: ⁊ porrigebat illis. Et aperti sunt oculi eorum et cognouerunt eum: ⁊ ipse euanuit ex oculis eorũ. Et dixerunt ad inuicẽ. Nonne cor nostrum ardens erat in nobis: dum loqueret̃ in via et aperiret nobis scripturas? Et surgentes eadem hora regressi sũt in hierusalem: ⁊ inuenerunt congregatos vndecim: et eos qui cũ illis erãt dicentes: qꝛ surrexit dñs vere ⁊ apparuit simoni. Et ipsi narrabant q̃ gesta erãt in via: et quõ cognouerũt eũ in fractione panis. Dũ aũt hec loquuntur: stetit iesus in medio eorum et dixit eis. Pax vobis. Ego sũ: nolite timere. Cõturbati vero ⁊ cõterriti existimabãt se sp̃m videre. Et dixit eis. Quid turbati estis: ⁊ cogitationes ascendunt in corda vestra: videte manus meas et pedes: quia ego ipse sum. Palpate et videte: quia spũs carnem ⁊ ossa nõ hꝫ: sicut me videtis habere. Et cũ hoc dixisset ostendit eis manus et pedes. Adhuc aũt illis nõ credentib⁹ et mirantibus pre gaudio dixit. Habetis hic aliq̃d q̃d mãducet? At illi ei partẽ piscis assi: ⁊ fauũ ⌊ obtulerũt mell. Et cũ mãducasset corã eis: sumẽs reliquias dedit eis. ⌈cutus sum Et dixit ad eos. Hec sunt verba que lo

Actu.14.d
D
Gen.19.a.
E
F

πρὸς ὑμᾶς ἔτι ὢν σὺν ὑμῖν, ὅτι δεῖ πληρωθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ μωσέως καὶ προφήταις καὶ ψαλμοῖς περὶ ἐμοῦ. Τότε διήνοιξεν αὐτῶν τὸν νοῦν τοῦ συνιέναι τὰς γραφάς, καὶ εἶπεν αὐτοῖς. ὅτι οὕτως γέγραπται, καὶ οὕτως ἔδει παθεῖν τὸν χριστόν, καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ κηρυχθῆναι ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ μετάνοιαν καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν εἰς πάντα τὰ ἔθνη, ἀρξάμενον ἀπὸ ἱερουσαλήμ. ὑμεῖς δέ ἐστε μάρτυρες τούτων. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρός μου ἐφ᾽ ὑμᾶς. ὑμεῖς δὲ καθίσατε ἐν τῇ πόλει ἱερουσαλήμ, ἕως οὗ ἐνδύσησθε δύναμιν ἐξ ὕψους. ἐξήγαγε δὲ αὐτοὺς ἔξω ἕως εἰς βηθανίαν, καὶ ἐπάρας τὰς χεῖρας αὐτοῦ, εὐλόγησεν αὐτούς. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτὸν αὐτούς, διέστη ἀπ᾽ αὐτῶν, καὶ ἀνεφέρετο εἰς τὸν οὐρανόν. καὶ αὐτοὶ προσκυνήσαντες αὐτὸν ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλὴμ μετὰ χαρᾶς μεγάλης. καὶ ἦσαν διαπαντὸς ἐν τῷ ἱερῷ αἰνοῦντες καὶ εὐλογοῦντες τὸν θεόν. ἀμήν.

Τέλος τοῦ κατὰ λουκᾶν ἁγίου εὐαγγελίου.

ad vos cum adhuc essem vobiscum: quoniam necesse est impleri omnia que scripta sunt in lege moysi et prophetis et psalmis de me. Tunc aperuit illis sensum vt intelligerent scripturas: et dixit eis. Quoniam sic scriptum est: et sic oportebat christum pati et resurgere a mortuis tertia die: et predicari in nomine eius penitentiam et remissionem peccatorum in omnes gentes: incipientibus ab hierosolyma. Vos autem testes estis horum. Et ecce ego mittam promissum patris mei in vos. Vos autem sedete in ciuitate quoadusque induamini virtute ex alto. Eduxit autem eos foras in bethaniam: et eleuatis manibus suis benedixit eis. Et factum est dum benediceret illis recessit ab eis: et ferebatur in celum. Et ipsi adorantes regressi sunt in hierusalem cum gaudio magno. Et erant semper in templo laudantes et benedicentes deum. Amen.

Explicit euangelium secundum Lucam.

Actu. 17. a. Actu. 1. a. Mar. 16. g. Actu. 1. b.

Incipit prologus in euangelium secundum Johannem.

Hic est Johannes euangelista vnus ex discipulis domini: qui virgo a deo electus est: quem de nuptijs volentem nubere vocauit deus. Cui virginitatis in hoc duplex testimonium datur in euangelio: quod et pre ceteris dilectus a deo dicitur: et huic matrem suam pendens in cruce commendauit dominus: vt virginem virgo seruaret. Denique manifestans in euangelio quod erat ipse incorruptibilis verbi opus inchoans: solus verbum carnem factum esse: nec lumen a tenebris comprehensum fuisse testatur primum signum ponens quod in nuptijs fecit dominus: ostendens quod ipse erat: vt legentibus demonstraret quod vbi dominus inuitatus sit: deficere nuptiarum vinum debeat: et veteribus immutatis: noua omnia que a christo instituuntur appareant. Hoc autem euangelium scripsit in asia: postea quam in pathmos insula apocalypsim scripserat: vt cui in principio canonis incorruptibile principium prenotatur in genesi: ei etiam incorruptibilis finis per virginem in apocalypsi redderetur dicente christo. Ego sum alpha et o. Et hic est iohannes qui sciens superuenisse diem recessus sui: conuocatis discipulis suis in epheso: per multa signorum experimenta promens christum: descendens in defossum sepulture locum: facta oratione positus est ad patres suos tam extraneus a dolore mortis quam a corruptione carnis inuenitur alienus. Tum post omnes euangelium scripsit: et hoc virgini debebatur. Quorum tamen vel scriptorum temporis dispositio vel librorum ordinatio ideo a nobis per singula non exponitur: vt sciendi desiderio collato et querentibus fructus laboris et deo magisterij doctrina seruetur.

Explicit prologus.

Τὸ κατὰ ἰωάννην ἅγιον εὐαγγέλιον. Cap. i.

Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος. οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεόν. πάντα δι᾽ αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν ὃ γέγονεν. ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων. καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν. ἐγένετο ἄνθρωπος ἀπεσταλμένος παρὰ θεοῦ, ὄνομα αὐτῷ ἰωάννης, οὗτος ἦλθεν εἰς μαρτυρίαν ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός, ἵνα πάντες πιστεύσωσι δι᾽ αὐτοῦ. οὐκ ἦν ἐκεῖνος τὸ φῶς, ἀλλ᾽ ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός. ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον. ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι᾽ αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω. εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον. ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα θεοῦ γενέσθαι τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ. οἳ οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρός, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκός, ἀλλ᾽ ἐκ θεοῦ ἐγεννήθησαν. καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν. καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας. ἰωάννης μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ καὶ κέκραγε λέγων. οὗτος ἦν ὃν εἶπον, ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν. καὶ ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος. ὅτι ὁ νόμος διὰ μωσέως ἐδόθη, ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ ἰησοῦ χριστοῦ ἐγένετο. θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε. ὁ μονογενὴς υἱὸς ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ πατρός, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ ἰωάννου ὅτε ἀπέστειλαν οἱ ἰουδαῖοι ἐξ ἱεροσολύμων ἱερεῖς καὶ λευΐτας ἵνα ἐρωτήσωσιν αὐτόν. σὺ τίς εἶ. καὶ ὡμολόγησε καὶ οὐκ ἠρνήσατο. καὶ ὡμολόγησεν ὅτι οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ χριστός. καὶ ἠρώτησαν αὐτόν. τί οὖν ἠλίας εἶ σύ. καὶ λέγει οὐκ εἰμί. ὁ προφήτης εἶ σύ. καὶ ἀπεκρίθη. οὔ. εἶπον οὖν αὐτῷ. τίς εἶ, ἵνα ἀπόκρισιν δῶμεν τοῖς πέμψασιν ἡμᾶς. τί λέγεις περὶ σεαυτοῦ. ἔφη. ἐγὼ φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, εὐθύνατε τὴν ὁδὸν κυρίου, καθὼς εἶπεν ἡσαΐας ὁ προφήτης. καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι ἦσαν ἐκ τῶν φαρισαίων. καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν καὶ εἶπον αὐτῷ. τί οὖν βαπτίζεις, εἰ σὺ οὐκ εἶ ὁ χριστὸς οὔτε

Incipit euangelium secundum Johannem. Cap. i.

A. In principio erat verbum: et verbum erat apud deum: et deus erat verbum: hoc erat in principio apud deum. Omnia per ipsum facta sunt: et sine ipso factum est nihil. Quod factum est in ipso vita erat: et vita erat lux hominum et lux in tenebris lucet: et tenebre eam non comprehenderunt. Fuit homo missus a deo: cui nomen erat iohannes. Hic venit in testimonium vt testimonium perhiberet de lumine: vt omnes crederent per illum. Non erat ille lux: sed vt testimonium perhiberet de luce. Erat lux vera: que illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. In mundo erat: et mundus per ipsum factus est: et mundus eum non cognouit. In propria venit: et sui eum non receperunt. Quotquot autem receperunt eum dedit eis potestatem filios dei fieri his qui credunt in nomine eius. Qui non ex sanguinibus neque ex voluntate carnis: neque ex voluntate viri: sed ex deo nati sunt. Et verbum caro factum est: et habitauit in nobis. Et vidimus gloriam eius gloriam quasi vnigeniti a patre: plenum gratie et veritatis. Johannes testimonium perhibet de ipso et clamat dicens. Hic erat quem dixi qui post me venturus est: ante me factus est: quia prior me erat. Et de plenitudine eius nos omnes accepimus et gratiam pro gratia: quia lex per moysen data est: gratia et veritas per iesum christum facta est. Deum nemo vidit vnquam. Vnigenitus filius qui est in sinu patris ipse enarrauit. Et hoc est testimonium iohannis: quando miserunt iudei ab hierosolymis sacerdotes et leuitas ad eum vt interrogarent eum. Tu quis es? Et confessus est et non negauit. Et confessus est: quia non sum ego christus. Et interrogauerunt eum. Quid ergo? Helias es tu? Et dixit non sum. Propheta es tu? Et respondit. Non. Dixerunt ergo ei. Quis es vt responsum demus his qui miserunt nos. Quid dicis de teipso? Ait. Ego vox clamantis in deserto: dirigite viam domini: sicut dixit esaias propheta. Et qui missi fuerant erant ex phariseis. Et interrogauerunt eum: et dixerunt ei. Quid ergo baptizas si tu non es christus: neque

Mat. 3. a. i. 3. d. B. C. 1. Jo. 4. c. i. 5. f. Esai. 40. a Mat. 3. a. Mar. 1. a. Luce. 3. a. D

ηλίας ούτε ο προφήτης. απεκρίθη αυτοίς ο ιωάννης λέγων. εγώ βαπτίζω εν ύδατι, μέσος δε υμών έστηκεν ον υμείς ουκ οίδατε. αυτός εστιν ο οπίσω μου ερχόμενος, ος έμπροσθεν μου γέγονεν, ου εγώ ουκ ειμί άξιος ίνα λύσω αυτού τον ιμάντα του υποδήματος. ταύτα εν βηθανία εγένετο πέραν του ιορδάνου, όπου ην ιωάννης βαπτίζων. τη επαύριον βλέπει ο ιωάννης τον ιησούν ερχόμενον προς αυτόν και λέγει. ίδε ο αμνός του θεού, ο αίρων την αμαρτίαν του κόσμου. ούτος εστι περί ου εγώ είπον. οπίσω μου έρχεται ανήρ, ος έμπροσθεν μου γέγονεν ότι πρώτος μου ην, καγώ ουκ ήδειν αυτόν. αλλ ίνα φανερωθή τω ισραήλ, διά τούτο ήλθον εγώ εν τω ύδατι βαπτίζων. και εμαρτύρησεν ιωάννης λέγων. ότι τεθέαμαι το πνεύμα καταβαίνον ωσεί περιστεράν εξ ουρανού, και έμεινεν επ αυτόν καγώ ουκ ήδειν αυτόν. αλλ ο πέμψας με βαπτίζειν εν ύδατι εκείνος μοι είπεν. εφ ον αν ίδης το πνεύμα καταβαίνον και μένον επ αυτόν, ούτος εστιν ο βαπτίζων εν πνεύματι αγίω καγώ εώρακα και μεμαρτύρηκα, ότι ούτος εστιν ο υιός του θεού. τη επαύριον πάλιν ειστήκει ο ιωάννης και εκ των μαθητών αυτού δύο, και εμβλέψας τω ιησού περιπατούντι, λέγει. ίδε ο αμνός του θεού. και ήκουσαν αυτού οι δύο μαθηταί λαλούντος, και ηκολούθησαν τω ιησού. στραφείς δε ο ιησούς και θεασάμενος αυτούς ακολουθούντας, λέγει αυτοίς. τι ζητείτε. οι δε είπον αυτώ. ραββί, ο λέγεται ερμηνευόμενον διδάσκαλε, που μένεις. λέγει αυτοίς. έρχεσθε και ίδετε. ήλθον και είδον που μένει, και παρ αυτώ έμειναν την ημέραν εκείνην. ώρα ην ως δεκάτη. ην ανδρέας ο αδελφός σίμωνος πέτρου εις εκ των δύο των ακουσάντων παρά ιωάννου και ακολουθησάντων αυτώ. ευρίσκει ούτος πρώτος τον αδελφόν τον ίδιον σίμωνα, και λέγει αυτώ. ευρήκαμεν τον μεσίαν ο εστι μεθερμηνευόμενον Χριστός. και ήγαγεν αυτόν προς τον ιησούν. εμβλέψας δε αυτώ ο ιησούς, είπε. συ ει σίμων ο υιός ιωνά, συ κληθήση κηφάς ο ερμηνεύεται πέτρος. τη επαύριον ηθέλησεν εξελθείν εις την γαλιλαίαν, και ευρίσκει φίλιππον, και λέγει αυτώ ο ιησούς, ακολούθει μοι. ην δε ο φίλιππος από βηθσαϊδά εκ της πόλεως ανδρέου και πέτρου. ευρίσκει φίλιππος τον ναθαναήλ, και λέγει αυτώ. ον έγραψε μωσής εν τω νόμω και οι προφήται, ευρήκαμεν ιησούν τον υιόν ιωσήφ τον

helias neq; propheta? Respondit eis iohãnes dicẽs. Ego baptizo in aq̃: medius aũt vestrũ stetit quẽ vos nescitis. Ipse est qui post me ventur⁹ ẽ qui ante me fact⁹ est: cuius ego non sũ dign⁹ vt soluam eius corrigiam calciamenti. Hec in bethania facta sunt trans iordanem vbi erat iohannes baptizãs. Altera die vidit iohannes iesuz veniẽtẽ ad se: et ait. Ecce agnus dei: ecce qui tollit peccatum mundi. Hic est de quo ego dixi. Post me venit vir qui ante me factus est: quia prior me erat: et ego nesciebam eũ. Sed vt manifestet̃ ĩ israel: ꝓpterea veni ego in aqua baptizans. Et testimoniũ ꝑhibuit iohãnes dicẽs. ꞁQuia vidi spm̃ descẽdentẽ q̃si colũbã de celo et mansit super eũ: et ego nesciebaz eũ. Sed qui misit me baptizare in aqua: ille mihi dixit. Sup quẽ videris spm̃ descendentẽ ꝛ manẽtẽ sup eũ: hic est qui baptizat in spiritu sancto. Et ego vidi ꝛ testimoniũ ꝑhibui q꞉ hic est filius dei. Altera die iterum stabat iohannes: et ex discipulis eius duo et respiciens iesum ambulantem dicit. Ecce agnus dei. Et audierunt eum duo discipuli loquentem: et secuti sunt iesum. Conuersus autem iesus et videns eos sequentes se: dixit eis. Quid queritis? Qui dixerũt ei. Rabbi: quod dicitur interpretatum magister: vbi habitas? Dicit eis: venite et videte. Venerũt et viderũt vbi maneret: et apud eum manserunt die illo. Hora aũt erat q̃si decia. Erat ãt andreas frater simonis petri vn⁹ ex duob⁹ q̃ a iohãne ꝛ secuti fuerant ꞁaudierant eum. Inuenit hic primum fratrem suum symonem et dicit ei. Inuenim⁹ messiaz quod est iterpretatũ xp̃s. Et adduxit eum ad iesum. Intuit⁹ autem eum iesus dixit. Tu es simon fili⁹ iona: tu vocaberĩ cephas qđ interpretat̃ petr⁹. In crastinũ voluit exire in galileam: ꝛ inuenit philippũ. Et dicit ei iesus. Sequere me. Erat autem philipus a bethsaida ciuitate andree et petri. Inuenit philippus nathanael: et dicit ei. Quẽ scripsit moyses in lege ꝛ prophete: inuenimus iesum filium ioseph

Mat. 3. c. Mar. 1. b. Luce. 3. d. Actuũ. 1. a. 19. a.

E Mat. 3. g. Mar. 1. b. Luce. 3. c.

F

G

από ναζαρέτ. και είπεν αυτώ ναθαναήλ. εκ ναζαρέτ δύναταί τι αγαθόν είναι. λέγει αυτώ φίλιππος. έρχου και ίδε. είδεν ο ιησούς τον ναθαναήλ ερχόμενον προς αυτόν και λέγει περί αυτού ίδε αληθώς ισραηλίτης εν ω δόλος ουκ εστί. λέγει αυτώ ναθαναήλ, πόθεν με γινώσκεις. απεκρίθη ιησούς και είπεν αυτώ. προ του σε φίλιππον φωνήσαι όντα υπό την συκήν είδον σε. απεκρίθη ναθαναήλ και λέγει αυτώ. ραββί, συ ει ο υιός του θεού, συ ει ο βασιλεύς του ισραήλ. απεκρίθη ιησούς και είπεν αυτώ ότι είπον σοι είδον σε υποκάτω της συκής πιστεύεις, μείζω τούτων όψει. και λέγει αυτώ. αμήν αμήν λέγω υμίν, απάρτι όψεσθε τον ουρανόν ανεωγότα και τους αγγέλους του θεού αναβαίνοντας και καταβαίνοντας επί τον υιόν του ανθρώπου. Cap. 2.

Και τη ημέρα τη τρίτη γάμος εγένετο εν κανά της γαλιλαίας, και ην η μήτηρ του ιησού εκεί. εκλήθη δε και ο ιησούς και οι μαθηταί αυτού εις τον γάμον. και υστερήσαντος οίνου, λέγει η μήτηρ του ιησού προς αυτόν. οίνον ουκ έχουσι. λέγει αυτή ο ιησούς τι εμοί και σοι γύναι. ούπω ήκει η ώρα μου. λέγει η μήτηρ αυτού τοις διακόνοις. ό τι αν λέγει υμίν ποιήσατε. ήσαν δε εκεί υδρίαι λίθιναι εξ κείμεναι κατά τον καθαρισμόν των ιουδαίων χωρούσαι ανά μετρητάς δύο η τρείς. λέγει αυτοίς ο ιησούς. γεμίσατε τας υδρίας ύδατος. και εγέμισαν αυτάς έως άνω. και λέγει αυτοίς, αντλήσατε νυν και φέρετε τω αρχιτρικλίνω. και ήνεγκαν. ως δε εγεύσατο ο αρχιτρίκλινος το ύδωρ οίνον γεγενημένον, και ουκ ήδει πόθεν εστίν, οι δε διάκονοι ήδεισαν οι ηντληκότες το ύδωρ, φωνεί τον νυμφίον ο αρχιτρίκλινος και λέγει αυτώ. πας άνθρωπος πρώτον τον καλόν οίνον τίθησι, και όταν μεθυσθώσι, τότε τον ελάσσω. συ τετήρηκας τον καλόν οίνον έως άρτι. ταύτην εποίησε την αρχήν των σημείων ο ιησούς εν κανά της γαλιλαίας, και εφανέρωσε την δόξαν αυτού, και επίστευσαν εις αυτόν οι μαθηταί αυτού. μετά τούτο κατέβη εις καπερναούμ αυτός και η μήτηρ αυτού, και οι αδελφοί αυτού, και οι μαθηταί αυτού, και εκεί έμειναν ου πολλάς ημέρας. και εγγύς ην το πάσχα των ιουδαίων, και ανέβη εις ιεροσόλυμα ο ιησούς. και εύρεν εν τω ιερώ τους πωλούντας βόας και πρόβατα, και περιστεράς, και τους κερματιστάς καθημένους. και ποιήσας φραγέλλιον εκ σχοινίου, πάντας εξέβαλεν

a nazareth. Et dixit ei nathanael. A nazareth põt aliqđ boni esse. Dicit ei philippus. Veni et vide. Vidit iesus nathanael venientem ad se ꝛ dicit de eo. Ecce vere israelita: in quo dolus nõ est. Dicit ei nathanael. Vnde me nosti. respondit iesus et dixit ei. Priusq̃ te philipp⁹ vocaret cũ eẽs sub ficu vidi te. Respõdit ei nathanael et ait. Rabbi tu es filius dei: tu es rex israel. Respondit iesus et dixit ei. Quia dixi tibi vidi te sub ficu credis: maius his videbis. Et dicit ei. Amen amen dico vobis: amodo videbitis celũ apertum et angelos dei ascendentes ꝛ descendentes supra filium hominis. Cap. 2.

Et tertia die nuptie facte sunt in chana galilee: et erat mater iesu ibi. Vocatus est aũt ꝛ ies⁹ ꝛ discipuli eius ad nuptias. Et deficiente vino: dicit mater iesu ad eum. Vinum non habent. Et dicit ei iesus. Quid mihi et tibi est mulier? Nõdũ venit hora mea. Dicit mr̃ ei⁹ ministris. Quodcũq; dixerit vobis facite. Erãt ãt ibi lapidee hydrie sex posite scđz purificationẽ iudeorum capiẽtes singule metretas binas vel ternas. Dicit eis iesus. ꞁImplete hydrias aq̃. Et impleuerũt eas vsq; ad sũmũ. Et dicit eis iesus. Haurite nunc et ferte architriclino. Et tulerũt. Vt aũt gustauit architriclinus aquam vinum factum: et non sciebat vnde esset: ministri aũt sciebant qui hauserũt aquã: vocat sponsum architriclinus et dicit ei. Omnis homo primum bonũ vinũ ponit: et cum inebriati fuerit tũcid qđ deteri⁹ ẽ. Tu ãt seruasti bonũ vinũ vsq; adhuc. Hoc fecit initium signoꝝ iesus in chanã galilee: et manifestauit gloriam suam: et crediderunt in eum discipuli eius. Post hec descẽdit capharnaum ipse et mater eius et fratres eius et discipuli eius: et ibi manserunt non multis diebus. Et prope erat pascha iudeorum: et ascẽdit iesus hierosolymã et inuenit in templo vendentes oues et boues ꝛ columbas et numularios sedẽtes. Et cum fecisset q̃si flagellum de funiculis: omnes eiecit

A

B

Mat. 4. d.

C Mat. 21. b. Mar. 11. d. Luce. 19. g. Esaie. 56. Hiere. 7. b

εκ του ιερού, τά τε πρόβατα και τους βόας και των κολλυβιστών εξέχεε το κέρμα, και τας τραπέζας ανέστρεψε, και τοις τας περιστεράς πωλούσιν είπεν. άρατε ταύτα εντεύθεν. μη ποιείτε τον οίκον του πατρός μου οίκον εμπορίου. εμνήσθησαν δε οι μαθηταί αυτού ότι γεγραμμένον εστίν. ο ζήλος του οίκου σου καταφάγεταί με. απεκρίθησαν ουν οι ιουδαίοι και είπον αυτώ. τι σημείον δεικνύεις ημίν, ότι ταύτα ποιείς. απεκρίθη ιησούς και είπεν αυτοίς. λύσατε τον ναόν τούτον, και εν τρισίν ημέραις εγερώ αυτόν. είπον ουν οι ιουδαίοι. τεσσαράκοντα και εξ έτεσιν ωκοδομήθη ο ναός ούτος, και συ εν τρισίν ημέραις εγερείς αυτόν. εκείνος δε έλεγε περί του ναού του σώματος αυτού. ότε ουν ηγέρθη εκ των νεκρών, εμνήσθησαν οι μαθηταί αυτού ότι τούτο έλεγεν αυτοίς, και επίστευσαν τη γραφή και τω λόγω ω είπεν ο ιησούς. ως δε ην εν τοις ιεροσολύμοις εν τω πάσχα εν τη εορτή, πολλοί επίστευσαν εις το όνομα αυτού θεωρούντες αυτού τα σημεία α εποίει. αυτός δε ο ιησούς ουκ επίστευεν εαυτόν αυτοίς, διά το αυτόν γινώσκειν πάντας, και ότι ου χρείαν είχεν ίνα τις μαρτυρήση περί του ανθρώπου. αυτός γαρ εγίνωσκε τι ην εν τω ανθρώπω.

Cap. 3.

Ην δε άνθρωπος εκ των φαρισαίων νικόδημος όνομα αυτώ, άρχων των ιουδαίων. ούτος ήλθε προς τον ιησούν νυκτός, και είπεν αυτώ. ραββί, οίδαμεν ότι από θεού ελήλυθας διδάσκαλος. ουδείς γαρ ταύτα τα σημεία δύναται ποιείν α συ ποιείς, εάν μη η ο θεός μετ' αυτού. απεκρίθη ο ιησούς και είπεν αυτώ. αμήν αμήν λέγω σοι, εάν μη τις γεννηθή άνωθεν, ου δύναται ιδείν την βασιλείαν του θεού. λέγει προς αυτόν ο νικόδημος. πως δύναται άνθρωπος γεννηθήναι γέρων ων. μη δύναται εις την κοιλίαν της μητρός αυτού δεύτερον εισελθείν, και γεννηθήναι. απεκρίθη ιησούς. αμήν αμήν λέγω σοι, εάν μη τις γεννηθή εξ ύδατος και πνεύματος, ου δύναται εισελθείν εις την βασιλείαν του θεού. το γεγεννημένον εκ της σαρκός, σαρξ εστί. και το γεγεννημένον εκ του πνεύματος, πνεύμα εστί. μη θαυμάσης ότι είπον σοι δει υμάς γεννηθήναι άνωθεν. το πνεύμα όπου θέλει πνεί, και την φωνήν αυτού ακούεις. αλλ' ουκ οίδας πόθεν έρχεται και που υπάγει. ούτως εστί πας ο γεγεννημένος εκ του πνεύματος. απεκρίθη νικόδημος και είπεν αυτώ. πως δύ-

de templo: oues quoq; et boues et numulariorum effudit es: et mensas subuertit. Et his qui columbas vendebant dixit. Auferte ista hinc et nolite facere domũ patris mei domũ negociationis. Recordati sũt vero discipuli eius quia scriptum est. Zelus domus tue comedit me. Responderunt ergo iudei et dixerunt ei. Quod signũ ostẽdis nobis qr hec facis? Rñdit iesus et dixit eis. Soluite templũ hoc et in trib9 diebus excitabo illud. Dixerũt ergo iudei. Quadraginta et sex annis edificatũ est templũ hoc et tu in trib9 dieb9 excitabis illud? Ille autem dicebat de templo corporis sui. Cum ergo resurrexisset a mortuis: recordati sunt discipuli eius qr hoc dicebat: et crediderunt scripture et sermoni quẽ dixit iesus. Cum aũt eẽt hierosolymis in pascha in die festo: multi crediderunt in nõie ei9 videntes signa eius que faciebat. Ipse aũt iesus non credebat semetipsum eis eo q ipse nosset omnes: et quia op9 ei nõ erat vt qs testimoniũ phibẽt de hoie. Ipse eni sciebat quid eẽt in homine.

Psal. 68.

Mat. 26. f.

D

Cap. 3.

Erat autem homo ex phariseis nicodemus nomine princeps iudeoꝝ. Hic venit ad iesum nocte: et dixit ei. Rabbi scimus quia a deo venisti magister. Nemo enim potest hec signa facere que tu facis: nisi fuerit deus cum eo. Respondit iesus et dixit ei. Amen amen dico tibi: nisi qs renat9 fuerit denuo: nõ potest videre regnum dei. Dicit ad eum nicodem9. Quõ potest homo renasci cũ sit senex. Nunquid potest in ventrem matris sue iterato introire et renasci? Respõdit iesus. Amẽ amẽ dico tibi: nisi qs renatus fuerit ex aq̃ et spiritu sancto non potest introire in regnum dei. Quod natum est ex carne caro est: et quod natum est ex spiritu spiritus est. Non mireris qr dixi tibi: oportet vos nasci denuo. Spiritus vbi vult spirat et vocem eius audis: sed nescis vnde veniat aut quo vadat. Sic est omnis qui natus est ex spiritu. Rñdit nicodemus et dixit ei. Quomodo põt

A

Ĩ 7. g.

Mat. 22. c.

ναται ταύτα γενέσθαι. απεκρίθη ιησούς και είπεν αυτώ. συ εί ο διδάσκαλος του ισραήλ και ταύτα ου γινώσκεις. αμήν αμήν λέγω σοι, ότι ο οίδαμεν λαλούμεν. και ο εωράκαμεν μαρτυρούμεν, και την μαρτυρίαν ημών ου λαμβάνετε. ει τα επίγεια είπον υμίν και ου πιστεύετε πως εάν είπω υμίν τα επουράνια πιστεύσετε. και ουδείς αναβέβηκεν εις τον ουρανόν, ει μή ο εκ του ουρανού καταβάς ο υιός του ανθρώπου ο ων εν τω ουρανώ. και καθώς μωσής ύψωσε τον όφιν εν τη ερήμω, ούτως υψωθήναι δει τον υιόν του ανθρώπου. ίνα πας ο πιστεύων εις αυτόν μη απόληται, αλλ' έχη ζωήν αιώνιον. ούτως γαρ ηγάπησεν ο θεός τον κόσμον, ώστε τον υιόν αυτού τον μονογενή έδωκεν ίνα πας ο πιστεύων εις αυτόν μη απόληται, αλλ' έχη ζωήν αιώνιον. ου γαρ απέστειλεν ο θεός τον υιόν αυτού εις τον κόσμον, ίνα κρίνη τον κόσμον, αλλ' ίνα σωθή ο κόσμος δι' αυτού. ο πιστεύων εις αυτόν ου κρίνεται. ο δε μη πιστεύων ήδη κέκριται, ότι μη πεπίστευκεν εις το όνομα του μονογενούς υιού του θεού. αύτη δε εστίν η κρίσις, ότι το φως ελήλυθεν εις τον κόσμον, και ηγάπησαν οι άνθρωποι μάλλον το σκότος η το φως. ην γαρ πονηρά αυτών τα έργα. πας γαρ ο φαύλα πράσσων, μισεί το φώς, και ουκ έρχεται προς το φως, ίνα μη ελεγχθή τα έργα αυτού. ο δε ποιών την αλήθειαν έρχεται προς το φως, ίνα φανερωθή αυτού τα έργα. ότι εν θεώ εστίν ειργασμένα. μετά ταύτα ήλθεν ο ιησούς και οι μαθηταί αυτού εις την ιουδαίαν γην, και εκεί διέτριβε μετ' αυτών και εβάπτιζεν. ην δε και ιωάννης βαπτίζων εν αινών εγγύς του σαλήμ, ότι ύδατα πολλά ην εκεί, και παρεγίνοντο και εβαπτίζοντο. ούπω γαρ ην βεβλημένος εις την φυλακήν ο ιωάννης. εγένετο ουν ζήτησις εκ των μαθητών ιωάννου μετά ιουδαίων περί καθαρισμού. και ήλθον προς τον ιωάννην και είπον αυτώ. ραββί. ος ην μετά σου πέραν του ιορδάνου, ω συ μεμαρτύρηκας, ίδε ούτος βαπτίζει, και πάντες έρχονται προς αυτόν. απεκρίθη ιωάννης και είπεν. ου δύναται άνθρωπος λαμβάνειν ουδέν, εάν μη η δεδομένον αυτώ εκ του ουρανού. αυτοί υμείς μοι μαρτυρείτε, ότι είπον ουκ ειμί εγώ ο χριστός, αλλ' ότι απεσταλμένος ειμί έμπροσθεν εκείνου. ο έχων την νύμφην νυμφίος εστίν, ο δε φίλος του νυμφίου ο εστηκώς και ακούων αυτού, χαρά χαίρει διά την φωνήν του νυμφίου. αύτη

hec fieri? Respondit iesus et dixit ei. Tu es magister in israel et hec ignoras? Amen amen dico tibi quia qd scimus loquimur et qd vidimus testamur: et testimonium nostrũ nõ accipitis. Si terrena dixi vobis et nõ creditis: quõ si dixero vobis celestia credetis. Et nemo ascendit in celum nisi qui descendit de celo filius hominis qui est in celo. Et sicut moyses exaltauit serpẽtẽ in deserto: ita exaltari oportet filium hominis: vt omnis qui credit in ipso nõ pereat: sed habeat vitã eternã. Sic enĩ de9 dilexit mundum vt filium suum vnigenitum daret: vt omnis qui credit in eũ non pereat sed habeat vitã eternam. Nõ enĩ misit deus filium suum in mundum vt iudicet mundum: sed vt saluet mund9 per ipsũ. Qui credit in eũ nõ iudicat. Qui aũt nõ credit iam iudicatus ẽ: qr nõ credit in nomine vnigeniti filij dei. Hoc est autem iudicium: quia lux venit in mundum: et dilexerunt homines magis tenebras q̃ lucẽ. Erant enim eorũ mala opera. Omnis enim qui male agit odit lucem: et non venit ad lucẽ vt non arguãtur opera eius. Qui aũt facit veritatẽ venit ad lucem: vt manifestentur opera eius: quia in deo sunt facta. Post hec venit iesus et discipuli eius in terram iudeam: et illic morabat cũ eis et baptizabat. Erat aũt et iohãnes baptizans in ennon iuxta salim: qr aque multe erant illic: et veniebãt et baptizabant. Nõdũ enĩ missus fuerat iohannes in carcerẽ. Facta est aũt questio ex discipulis iohannis cũ iudeis de purificatione. Et venerunt ad iohannem et dixerunt ei. Rabbi qui erat tecum trans iordanem cui tu testioniũ phibuisti ecce hic baptizat et oĩs veniũt ad eũ. Rñdit iohãnes et dixit. Non potest homo accipere quicq̃ nisi fuerit ei datum de celo. Ipsi vos mihi testimoniũ phibetis q dixeri nõ sũ ego christ9: sz qr miss9 sum ante illum. Qui habet sponsam sponsus est: amicus autem sponsi qui stat et audit eum: gaudio gaudet propter vocem sponsi. Hoc

B

Ephe. 4. b

Nume. 21. c

Ĩ. 12. c.

1. Joh. 4. b.

C

Mat. 3. b.

Luce. 3. a.

Mat. 4. d.

Mar. 1. c.

D

1. Joh. 4. c.

ουν/η χαρά/η εμή πεπλήρωται. εκείνον δει αυξάνειν, εμέ δε ελαττούσθαι. /ο άνωθεν ερχόμενος επάνω πάντων εστίν./ο ων εκ/της γης, εκ/της γης εστί, καί εκ/της γης λαλεί./ο εκ/του ουρανού ερχόμενος επάνω πάντων εστί. και ο εώρακε και ήκουσε τούτο μαρτυρεί, και/την μαρτυρίαν αυτού ουδείς λαμβάνει./ο λαβών αυτού/την μαρτυρίαν εσφράγισεν ότι/ο θεός αληθής εστίν. ον γαρ απέστειλεν/ο θεός,/τα ρήματα/του θεού λαλεί. ου γαρ εκ μέτρου δίδωσιν/ο θεός/το πνεύμα./ο πατήρ αγαπά/τον υιόν, και πάντα δέδωκεν εν/τη χειρί αυτού./ο πιστεύων εις/τον υιόν έχει ζωήν αιώνιον./ο δε απειθών/τω υιώ ουκ όψεται/την ζωήν, αλλ/η οργή/του θεού μενεί επ αυτόν. Cap.4.

Ως ουν έγνω/ο ιησούς ότι ήκουσαν/οι φαρισαίοι ότι ιησούς πλείονας μαθητάς ποιεί και βαπτίζει η ιωάννης, καίτοιγε ιησούς αυτός ουκ εβάπτιζεν αλλ/οι μαθηταί αυτού, αφήκε/την ιουδαίαν, και απήλθεν εις/την γαλιλαίαν. έδει δε αυτόν διέρχεσθαι διά/της σαμαρείας. έρχεται ουν εις πόλιν/της σαμαρείας λεγομένην συχάρ, πλησίον/του χωρίου ου έδωκεν ιακώβ ιωσήφ/τω υιώ αυτού. ην δε εκεί πηγή/του ιακώβ./ο ουν ιησούς κεκοπιακώς εκ/της οδοιπορίας, εκαθέζετο ούτως επί/τη πηγή. ώρα ην ωσεί έκτη. έρχεται γυνή εκ/της σαμαρείας αντλήσαι ύδωρ. λέγει αυτή/ο ιησούς. δος μοι πιείν. /οι γαρ μαθηταί αυτού απεληλύθεισαν εις/την πόλιν, ίνα τροφάς αγοράσωσι. λέγει ουν αυτώ/η γυνή/η σαμαρείτις. πως συ ιουδαίος ων παρ εμού πιείν αιτείς ούσης γυναικός σαμαρείτιδος. ου γαρ συγχρώνται ιουδαίοι σαμαρείταις. απεκρίθη ιησούς και είπεν αυτή. ει ήδεις/την δωρεάν/του θεού, και τις εστίν/ο λέγων σοι δος μοι πιείν, συ αν ήτησας αυτόν, και έδωκεν αν σοι ύδωρ ζων. λέγει αυτώ/η γυνή. κύριε ούτε άντλημα έχεις και/το φρέαρ εστί βαθύ. πόθεν ουν έχεις/το ύδωρ/το ζων. μη συ μείζων ει/του πατρός ημών ιακώβ, ος έδωκεν ημίν/το φρέαρ, και αυτός εξ αυτού έπιε και/οι υιοί αυτού και/τα θρέμματα αυτού. απεκρίθη ιησούς και είπεν αυτή. πας/ο πίνων εκ/του ύδατος τούτου διψήσει πάλιν, ος δ αν πίη εκ/του ύδατος ου εγώ δώσω αυτώ, ου μη διψήσει εις/τον αιώνα, αλλά/το ύδωρ ο δώσω αυτώ, γενήσεται εν αυτώ πηγή ύδατος αλλομένου εις ζωήν αιώνιον. λέγει προς αυτόν/η γυνή. κύριε δος μοι τούτο/το ύδωρ, ίνα μη διψώ μη δε

ergo gaudiũ meũ ipletũ est. Illũ oportet crescere me aũt minui. Qui desursũ venit super omnes est. Qui est de terra de terra est: & de terra loquitur. qui de celo venit super omnes est. Et quod vidit et audiuit hoc testatur: & testimoniũ eius nemo accipit. Qui aũt acceperit ei9 testimoniũ signauit quia de9 verax est. Quẽ enim misit deus verba dei loquitur. Non enĩ ad mẽsurã dat de9 spiritum. Pater diligit filium & omnia dedit in manu eius. Qui credit in filiũ hz vitã eternã. Qui aũt icredul9 ẽ filio: non videbit vitam: sed ira dei manet super eum. Cap.4.

Ut ergo cognouit ies9 qz audierũt pharisei q iesus plures discipulos facit et baptizat q̃ iohannes: q̃q̃ ies9 non baptizaret sed discipuli eius: reliquit iudeã et abijt iterum in galileam. Oportebat aũt eum transire per mediam samariã. Uenit ergo in ciuitatẽ samarie que dicitur sychar: iuxta prediũ qd̃ dedit iacob ioseph filio suo. Erat aũt ibi fons iacob. Jesus autem fatigatus ex itinere sedebat sic supra fõtẽ. Hora aũt erat q̃si sexta. Uenit mulier de samaria haurire aquã. Dicit ei iesus. Da mihi bibere. Discipuli enim eius abierant in ciuitatem vt cibos emerent. Dicit ergo ei mulier illa samaritana. Quõ tu iudeus cũ sis bibere a me poscis: q̃ sũ mulier samaritana? Non enim coutunt iudei samaritanis. Respondit iesus et dixit ei. Si scires donum dei: & q̃s ẽ q̃ dicit tibi da mihi bibere tu forsitã petisses ab eo & dedisset tibi aquã viuã. Dicit ei mulier. Dñe neq̃ quo haurias habes: & puteus alt9 est. Uñ ergo hẽs aquã viuã? Nũquid tu maior es patre nostro iacob: qui dedit nobis puteum: et ipse ex eo bibit et filij eius et pecora eius? Respondit iesus et dixit ei. Ois q̃ bibit ex aqua hac sitiet iterum: qui aũt biberit ex aqua quã ego dabo ei non sitiet in eternum: sed aqua quã ego dabo ei: fiet in eo fons aque salientis in vitam eternam. Dicit ad eum mulier. Domine da mihi hanc aquam vt nõ sitiam neq̃

Roma.3.a. J.8.c. Mat.11.g. Luce.10.f. J.16.c.

Esa.21.a Abach.2.a

A

B

J.7.f.

C

J.6.d.

έρχομαι ενθάδε αντλείν. λέγει αυτή/ο ιησούς. ύπαγε φώνησον/τον άνδρα σου. και ελθέ ενθάδε. απεκρίθη/η γυνή και είπεν. ουκ έχω άνδρα. λέγει αυτή/ο ιησούς. καλώς είπας ότι άνδρα ουκ έχω, πέντε γαρ άνδρας έσχες, και νυν ον έχεις ουκ εστί σου ανήρ. τούτο αληθές είρηκας. λέγει αυτώ/η γυνή. κύριε θεωρώ ότι προφήτης ει συ./οι πατέρες ημών εν/τω όρει τούτω προσεκύνησαν, και υμείς λέγετε ότι εν ιεροσολύμοις εστίν/ο τόπος όπου δει προσκυνείν. λέγει αυτή/ο ιησούς. γύναι πίστευσόν μοι, ότι έρχεται ώρα ότε ούτε εν/τω όρει τούτω ούτε εν ιεροσολύμοις προσκυνήσετε/τω πατρί. υμείς προσκυνείτε ο ουκ οίδατε. ημείς προσκυνούμεν ο οίδαμεν, ότι/η σωτηρία εκ/των ιουδαίων εστίν. αλλ έρχεται ώρα και νυν εστίν, ότε/οι αληθινοί προσκυνηταί προσκυνήσουσι/τω πατρί εν πνεύματι και αληθεία. και γαρ/ο πατήρ τοιούτους ζητεί/τους προσκυνούντας αυτόν. πνεύμα/ο θεός, και/τους προσκυνούντας αυτόν εν πνεύματι και αληθεία δει προσκυνείν. λέγει αυτώ/η γυνή. οίδα ότι μεσίας έρχεται/ο λεγόμενος χριστός. όταν έλθη εκείνος αναγγελεί ημίν πάντα. λέγει αυτή/ο ιησούς. εγώ ειμί/ο λαλών σοι. και επί τούτω ήλθον/οι μαθηταί αυτού, και εθαύμασαν ότι μετά γυναικός ελάλει. ουδείς μέντοι είπε τι ζητείς η τι λαλείς μετ αυτής. αφήκεν ουν/την υδρίαν αυτής/η γυνή, και απήλθεν εις/την πόλιν, και λέγει/τοις ανθρώποις. δεύτε ίδετε άνθρωπον ος είπε μοι πάντα όσα εποίησα, μήτι ούτος εστίν/ο χριστός. εξήλθον ουν εκ/της πόλεως και ήρχοντο προς αυτόν. εν δε/τω μεταξύ ηρώτων αυτόν/οι μαθηταί αυτού λέγοντες. ραββί φάγε./ο δε είπεν αυτοίς. εγώ βρώσιν έχω φαγείν ην υμείς ουκ οίδατε. έλεγον ουν/οι μαθηταί αυτού προς αλλήλους. μη τις ήνεγκεν αυτώ φαγείν. λέγει αυτοίς/ο ιησούς. εμόν βρώμα εστίν ίνα ποιώ/το θέλημα/του πέμψαντός με, και τελειώσω αυτού/το έργον. ουχ υμείς λέγετε ότι τετράμηνός εστι και/ο θερισμός έρχεται. ιδού λέγω υμίν επάρατε/τους οφθαλμούς υμών, και θεάσασθε/τας χώρας, ότι λευκαί εισί προς θερισμόν ήδη, και/ο θερίζων μισθόν λαμβάνει, και συνάγει καρπόν εις ζωήν αιώνιον. ίνα και/ο σπείρων ομού χαίρη και/ο θερίζων. εν γαρ τούτω/ο λόγος εστίν/ο αληθινός, ότι άλλος εστίν/ο σπείρων, και άλλος/ο θερίζων. εγώ απέστειλα υμάς θερίζειν ο ουχ υμείς

veniam huc haurire. Dicit ei iesus. Uade voca virum tuum et veni huc. Respõdit mulier & dixit. Nõ habeo virum. Dicit ei iesus. Bene dixisti: qz non habeo virũ: quinq̃ ẽi viros habuisti: & nũc quẽ hẽs non est tu9 vir. Hoc vere dixisti. Dicit ei mulier. Dñe video qz propheta es tu. Patres nri in monte hoc adorauerunt et vos dicitis quia hierosolymis est locus vbi adorare oportet. Dicit ei iesus. Mulier crede mihi: quia veniet hora quãdo neq̃ in monte hoc: neq̃ in hierosolymis adorabitis patrez. Uos adoratis quod nescitis: nos adoramus quod scimus: quia salus ex iudeis est. Sed venit hora et nunc est: quando veri adoratores adorabunt patrem in spiritu et veritate. Nam et pater tales querit: qui adorent eum. Spiritus est deus et eos qui adorant eũ: in spiritu et veritate oportet adorare. Dicit ei mulier. Scio qz messias venit q̃ dicit christ9. Cũ ergo venerit ille: nobis nũciabit omnia. Dicit ei iesus. Ego sũ qui loquor tecũ. Et cõtinuo venerũt discipuli eius: & mirabantur quia cum muliere loqbat. Nemo tñ dixit q̃d q̃ris aut quid loqueris cũ ea. Reliquit ergo hydriam suam mulier: et abijt in ciuitatẽ: & dicit illis hoib9. Uenite & videte hoiẽ q̃ dixit mihi oia queciq̃ feci nũquid ipse est christus? Exierunt ergo de ciuitate et veniebant ad eum. Interea rogabant eum discipuli dicẽtes. Rabbi mãduca. Ille aũt dixit eis. Ego cibũ hẽo manducare quẽ vos nescitis. Dicebãt ergo discipuli ad inuicẽ. Nũqd aliqs attulit ei manducare? Dicit eis iesus. Meus cibus est vt faciam volũtatẽ ei9 q̃ misit me: vt perficiam opus eius. Nõne vos dicitis q adhuc q̃ttuor mẽses sũt & messis venit? Ecce dico vobis leuate oculos vestros et videte regiones: quia albe sunt iam ad messẽ: et qui metit mercedem accipit: et congregat fructũ in vitam eternã. vt & q̃ seminat simul gaudeat: & q̃ metit. In hoc enim est verbum verum: quia alius est qui seminat & alius est qui metit. Ego misi vos metere quod vos non

Luce.7.c.

D

1.Cor.3.d

E

Esa.40.g 2.51.b. Luce.10.a.

κεκοπιάκατε. ἄλλοι κεκοπιάκασι, καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν κόπον αὐτῶν εἰσεληλύθατε. ἐκ δὲ τῆς πόλεως ἐκείνης πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν τῶν σαμαρειτῶν διὰ τὸν λόγον τῆς γυναικὸς μαρτυρούσης ὅτι εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα. ὡς οὖν ἦλθον πρὸς αὐτὸν οἱ σαμαρεῖται ἠρώτων αὐτὸν μεῖναι παρ' αὐτοῖς. καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ δύο ἡμέρας. καὶ πολλῷ πλείους ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν διὰ τὸν λόγον αὐτοῦ. τῇ τε γυναικὶ ἔλεγον, ὅτι οὐκέτι διὰ τὴν σὴν λαλιὰν πιστεύομεν. αὐτοὶ γὰρ ἀκηκόαμεν καὶ οἴδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου ὁ χριστός. μετὰ δὲ τὰς δύο ἡμέρας ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν γαλιλαίαν. αὐτὸς γὰρ ὁ ἰησοῦς ἐμαρτύρησεν ὅτι προφήτης ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι τιμὴν οὐκ ἔχει. ὅτε οὖν ἦλθεν εἰς τὴν γαλιλαίαν, ἐδέξαντο αὐτὸν οἱ γαλιλαῖοι πάντα ἑωρακότες ἃ ἐποίησεν ἐν ἱεροσολύμοις ἐν τῇ ἑορτῇ. καὶ αὐτοὶ γὰρ ἦλθον εἰς τὴν ἑορτήν. ἦλθεν οὖν πάλιν ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν κανᾶ τῆς γαλιλαίας, ὅπου ἐποίησε τὸ ὕδωρ οἶνον. καὶ ἦν τις βασιλικὸς οὗ ὁ υἱὸς ἠσθένει ἐν καπερναούμ. οὗτος ἀκούσας ὅτι ἰησοῦς ἥκει ἐκ τῆς ἰουδαίας εἰς τὴν γαλιλαίαν, ἀπῆλθε πρὸς αὐτὸν καὶ ἠρώτα αὐτὸν ἵνα καταβῇ καὶ ἰάσηται αὐτὸν τὸν υἱόν. ἤμελλε γὰρ ἀποθνήσκειν. εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς πρὸς αὐτόν, ἐὰν μὴ σημεῖα καὶ τέρατα ἴδητε οὐ μὴ πιστεύσητε. λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλικός, κύριε κατάβηθι πρὶν ἀποθανεῖν τὸ παιδίον μου. λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, πορεύου ὁ υἱός σου ζῇ. καὶ ἐπίστευσεν ὁ ἄνθρωπος τῷ λόγῳ ᾧ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, καὶ ἐπορεύετο. ἤδη δὲ αὐτοῦ καταβαίνοντος, οἱ δοῦλοι αὐτοῦ ἀπήντησαν αὐτῷ καὶ ἀπήγγειλαν λέγοντες, ὅτι ὁ παῖς σου ζῇ. ἐπύθετο οὖν παρ' αὐτῶν τὴν ὥραν ἐν ᾗ κομψότερον ἔσχε. καὶ εἶπον αὐτῷ, ὅτι χθὲς ὥραν ἑβδόμην ἀφῆκεν αὐτὸν ὁ πυρετός. ἔγνω οὖν ὁ πατὴρ ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ ἐν ᾗ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς ὅτι ὁ υἱός σου ζῇ. καὶ ἐπίστευσεν αὐτὸς καὶ ἡ οἰκία αὐτοῦ ὅλη. τοῦτο πάλιν δεύτερον σημεῖον ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς ἐλθὼν ἐκ τῆς ἰουδαίας εἰς τὴν γαλιλαίαν. Cap. 5.

Μετὰ ταῦτα ἦν ἡ ἑορτὴ τῶν ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη ὁ ἰησοῦς εἰς ἱεροσόλυμα. ἔστιν δὲ ἐν τοῖς ἱεροσολύμοις ἐπὶ τῇ προβατικῇ κολυμβήθρα ἡ ἐπιλεγομένη ἑβραϊστὶ βηθεσδά πέντε στοὰς ἔχουσα. ἐν ταύταις κατέκειτο πλῆθος πολὺ τῶν ἀσθενούντων, τυφλῶν, χωλῶν, ξηρῶν, ἐκδεχομένων τὴν τοῦ ὕδατος κίνησιν. ἄγγελος γὰρ κατὰ καιρὸν κατέβαινεν ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ καὶ ἐταράσσετο τὸ ὕδωρ. ὁ οὖν πρῶτος ἐμβὰς μετὰ τὴν ταραχὴν τοῦ ὕδατος, ὑγιὴς ἐγίνετο ᾧ δήποτε κατείχετο νοσήματι. ἦν δέ τις ἄνθρωπος ἐκεῖ τριακονταοκτὼ ἔτη ἔχων ἐν τῇ ἀσθενείᾳ. τοῦτον ἰδὼν ὁ ἰησοῦς κατακείμενον, καὶ γνοὺς ὅτι πολὺν ἤδη χρόνον ἔχει, λέγει αὐτῷ. θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι. ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἀσθενῶν. κύριε ἄνθρωπον οὐκ ἔχω, ἵνα ὅταν ταραχθῇ τὸ ὕδωρ βάλῃ με εἰς τὴν κολυμβήθραν, ἐν ᾧ δὲ ἔρχομαι ἐγώ, ἄλλος πρὸ ἐμοῦ καταβαίνει. λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ἔγειραι ἆρον τὸν κράββατόν σου καὶ περιπάτει. καὶ εὐθέως ἐγένετο ὑγιὴς ὁ ἄνθρωπος. καὶ ἦρε τὸν κράββατον αὐτοῦ καὶ περιεπάτει. ἦν δὲ σάββατον ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. ἔλεγον οὖν οἱ ἰουδαῖοι τῷ τεθεραπευμένῳ. σάββατόν ἐστιν, οὐκ ἔξεστί σοι ἆραι τὸν κράββατον. ἀπεκρίθη αὐτοῖς. ὁ ποιήσας με ὑγιῆ ἐκεῖνός μοι εἶπεν ἆρον τὸν κράββατόν σου καὶ περιπάτει. ἠρώτησαν οὖν αὐτόν. τίς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ὁ εἰπών σοι ἆρον τὸν κράββατόν σου καὶ περιπάτει. ὁ δὲ ἰαθεὶς οὐκ ᾔδει τίς ἐστιν. ὁ γὰρ ἰησοῦς ἐξένευσεν ὄχλου ὄντος ἐν τῷ τόπῳ. μετὰ ταῦτα εὑρίσκει αὐτὸν ὁ ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ εἶπεν αὐτῷ. ἴδε ὑγιὴς γέγονας, μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρόν τί σοι γένηται. ἀπῆλθεν ὁ ἄνθρωπος καὶ ἀνήγγειλε τοῖς ἰουδαίοις ὅτι ἰησοῦς ἐστιν ὁ ποιήσας αὐτὸν ὑγιῆ. καὶ διὰ τοῦτο ἐδίωκον τὸν ἰησοῦν οἱ ἰουδαῖοι, καὶ ἐζήτουν αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ὅτι ταῦτα ἐποίει ἐν σαββάτῳ. ὁ δὲ ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς, ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται κἀγὼ ἐργάζομαι. διὰ τοῦτο οὖν μᾶλλον ἐζήτουν αὐτὸν οἱ ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι, ὅτι οὐ μόνον ἔλυε τὸ σάββατον, ἀλλὰ καὶ πατέρα ἴδιον ἔλεγε τὸν θεόν, ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν τῷ θεῷ. ἀπεκρίνατο οὖν ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ δύναται ὁ υἱὸς ποιεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδὲν ἐὰν μή τι βλέπῃ τὸν πατέρα ποιοῦντα. ἃ γὰρ ἂν ἐκεῖνος ποιῇ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ. ὁ γὰρ πατὴρ φιλεῖ τὸν υἱόν, καὶ πάντα δείκνυσιν αὐτῷ ἃ αὐτὸς ποιεῖ, καὶ μείζονα τούτων δείξει αὐτῷ ἔργα, ἵνα ὑμεῖς θαυμάζητε. ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτως καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ. οὐδὲ γὰρ ὁ πατὴρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκε τῷ υἱῷ, ἵνα πάντες τι-

laborastis. Alii laborauerunt et vos in labores eorum introistis. Ex ciuitate autem illa multi crediderunt in eum samaritanorum: propter verbum mulieris testimonium perhibentis: quia dixit mihi omnia quecunque feci. Cum venissent ergo ad illum samaritani rogauerunt eum vt ibi maneret. Et mansit ibi duos dies. Et multo plures crediderunt in eum propter sermonem eius. Et mulieri dicebant: quia iam non propter tuam loquelam credimus. Ipsi enim audiuimus et scimus quia hic est vere saluator mundi. Post duos autem dies exiit inde et abiit in galileam. Ipse enim iesus testimonium perhibuit: quia propheta in sua patria honorem non habet. Cum ergo venisset in galileam exceperunt eum galilei cum omnia vidissent que fecerat hierosolymis in die festo: et ipsi enim venerant ad diem festum. Venit ergo iterum in chana galilee vbi fecit aquam vinum. Et erat quidam regulus cuius filius infirmabatur capharnaum. Hic cum audisset quia iesus adueniret a iudea in galileam: abiit ad eum et rogabat eum vt descenderet et sanaret filium eius. Incipiebat enim mori. Dixit ergo iesus ad eum. Nisi signa et prodigia videritis non creditis. Dicit ad eum regulus. Domine descende priusquam moriatur filius meus. Dicit ei iesus. Vade filius tuus viuit. Credidit homo sermoni quem dixit ei iesus: et ibat. Iam autem eo descendente serui occurrerunt ei: et nunciauerunt dicentes quia filius eius viueret. Interrogabat ergo horam in qua melius habuerit. Et dixerunt ei: quia heri hora septima reliquit eum febris. Cognouit ergo pater quia illa hora erat qua dixit ei iesus filius tuus viuit: et credidit ipse et domus eius tota. Hoc iterum secundum signum fecit iesus cum venisset a iudea in galileam. Cap. 5.

Post hec erat dies festus iudeorum: et ascendit iesus hierosolymam. Est autem hierosolymis probatica piscina que cognominatur hebraice bethsaida quinque porticus habens. In his iacebat multitudo magna languentium cecorum claudorum aridorum: expectantium aque motum. Angelus autem domini descendebat secundum tempus in piscinam: et mouebatur aqua. Et qui prior descendisset in piscinam post motionem aque: sanus fiebat a quacunque detinebatur infirmitate. Erat autem quidam homo ibi triginta et octo annos habens in infirmitate sua. Hunc cum vidisset iesus iacentem et cognouisset quia iam multum tempus haberet dicit ei. Vis sanus fieri? Respondit ei languidus. Domine hominem non habeo vt cum turbata fuerit aqua mittat me in piscinam: dum venio enim ego: alius ante me descendit. Dicit ei iesus. Surge tolle grabbatum tuum et ambula. Et statim sanus factus est homo ille: et sustulit grabbatum suum et ambulabat. Erat autem sabbatum in die illo. Dicebant ergo iudei illi qui sanatus fuerat. Sabbatum est: non licet tibi tollere grabbatum tuum. Respondit eis. Qui me sanum fecit ille mihi dixit: tolle grabbatum tuum et ambula. Interrogauerunt ergo eum. Quis est ille homo qui dixit tibi tolle grabbatum tuum et ambula? Is autem qui sanus fuerat effectus nesciebat quis esset. Iesus enim declinauit a turba constituta in loco. Postea inuenit eum iesus in templo et dixit illi. Ecce sanus factus es: iam noli peccare: ne deterius tibi aliquid contingat. Abiit ille homo et nunciauit iudeis quia iesus esset qui fecit eum sanum. Propterea persequebantur iudei iesum: quia hec faciebat in sabbato. Iesus autem respondit eis. Pater meus vsque modo operatur et ego operor. Propterea ergo magis querebant eum iudei interficere: quia non solum soluebat sabbatum sed et patrem suum dicebat deum: equalem se faciens deo. Respondit itaque iesus et dixit eis. Amen amen dico vobis: non potest filius a se facere quicquam nisi quod viderit patrem facientem. Quecunque enim ille fecerit: hec et filius similiter facit. Pater enim diligit filium et omnia demonstrat ei que ipse facit: et maiora his demonstrabit ei opera vt vos miremini. Sicut enim pater suscitat mortuos et viuificat: sic et filius quos vult viuificat. Neque enim pater iudicat quemquam: sed omne iudicium dedit filio vt omnes honorificent

Mat. 4. d. Mar. 6. a. Luce. 4. d. — Mat. 8. b. Luce. 7. a. — Mat. 9. d. Mar. 5. d. Luce. 8. f. — Mat. 9. b. Mar. 2. c. Luce. 5. c.

μῶσι τὸν υἱόν, καθὼς τιμῶσι τὸν πατέρα. ὁ
μὴ τιμῶν τὸν υἱὸν οὐ τιμᾷ τὸν πατέρα
τὸν πέμψαντα αὐτόν. ἀμὴν ἀμὴν λέγω
ὑμῖν, ὅτι ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων καὶ
πιστεύων τῷ πέμψαντί με, ἔχει ζωὴν αἰώ
νιον, καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται, ἀλλὰ μετα
βέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωήν. ἀμὴν
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν
ἐστὶν ὅτε οἱ νεκροὶ ἀκούσονται τῆς φωνῆς
τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ οἱ ἀκούσαντες ζή=
σονται. ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν
ἑαυτῷ, οὕτως ἔδωκε καὶ τῷ υἱῷ ζωὴν ἔχειν
ἐν ἑαυτῷ, καὶ ἐξουσίαν ἔδωκεν αὐτῷ καὶ κρί
σιν ποιεῖν, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστί. μὴ
θαυμάζετε τοῦτο, ὅτι ἔρχεται ὥρα ἐν ᾗ
πάντες οἱ ἐν τοῖς μνημείοις ἀκούσονται
τῆς φωνῆς αὐτοῦ, καὶ ἐκπορεύσονται οἱ τὰ
ἀγαθὰ ποιήσαντες εἰς ἀνάστασιν ζωῆς,
οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες εἰς ἀνάστα=
σιν κρίσεως. οὐ δύναμαι ἐγὼ ποιεῖν ἀπ
ἐμαυτοῦ οὐδέν. καθὼς ἀκούω κρίνω, καὶ
ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ δικαία ἐστίν, ὅτι οὐ ζη
τῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλη=
μα τοῦ πέμψαντός με πατρός. ἐὰν ἐγὼ
μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ ἡ μαρτυρία μου
οὐκ ἐστὶν ἀληθής. ἄλλος ἐστὶν ὁ μαρ=
τυρῶν περὶ ἐμοῦ, καὶ οἶδα ὅτι ἀληθής
ἐστιν ἡ μαρτυρία ἣν μαρτυρεῖ περὶ ἐ=
μοῦ. ὑμεῖς ἀπεστάλκατε πρὸς ἰωάννην,
καὶ μεμαρτύρηκε τῇ ἀληθείᾳ. ἐγὼ δὲ οὐ
παρὰ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν λαμβά=
νω, ἀλλὰ ταῦτα λέγω, ἵνα ὑμεῖς σωθῆ=
τε. ἐκεῖνος ἦν ὁ λύχνος ὁ καιόμενος καὶ
φαίνων. ὑμεῖς δὲ ἠθελήσατε πρὸς ὥραν
ἀγαλλιαθῆναι ἐν τῷ φωτὶ αὐτοῦ. ἐγὼ δὲ
ἔχω τὴν μαρτυρίαν μείζω τοῦ ἰωάννου.
τὰ γὰρ ἔργα ἃ ἔδωκέ μοι ὁ πατὴρ ἵνα τε=
λειώσω αὐτά, αὐτὰ τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ
μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ, ὅτι ὁ πατήρ με ἀπέ=
σταλκε. καὶ ὁ πέμψας με πατήρ, αὐτὸς με
μαρτύρηκε περὶ ἐμοῦ. οὔτε φωνὴν αὐτοῦ
ἀκηκόατε πώποτε, οὔτε εἶδος αὐτοῦ ἑω=
ράκατε. καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ οὐκ ἔχετε μέ
νοντα ἐν ὑμῖν, ὅτι ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος
τούτῳ ὑμεῖς οὐ πιστεύετε. ἐρευνᾶτε τὰς
γραφάς, ὅτι ὑμεῖς δοκεῖτε ἐν αὐταῖς ζωὴν
αἰώνιον ἔχειν. καὶ ἐκεῖναί εἰσιν αἱ μαρτυ=
ροῦσαι περὶ ἐμοῦ, καὶ οὐ θέλετε ἐλθεῖν
πρός με, ἵνα ζωὴν ἔχητε. δόξαν παρὰ ἀνθρώ
πων οὐ λαμβάνω, ἀλλ᾽ ἔγνωκα ὑμᾶς, ὅτι
τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ οὐκ ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς.
ἐγὼ ἐλήλυθα ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός
μου, καὶ οὐ λαμβάνετέ με. ἐὰν ἄλλος ἔλθῃ

filium sicut honorificant patrem.
Qui nõ honorificat filiũ nõ honorificat
qui misit illũ. Amen amẽ dico ⌊ presẽ
vobis quia q verbum meũ audit et cre=
dit ei qui me misit: habet vitã eternã.
Et in iudicium non venit: sed transiet
a morte in vitam. Amen
amen dico vobis: quia venit hora et nunc
est quando mortui audient vocem
filij dei et qui audierint viuent.
Sicut enim pater habet vitam in
semetipso: sic dedit et filio habere vitã
in semetipso. Et potestatẽ dedit ei iudi
ciũ facere: quia filius hominis est. Nolite
mirari hoc: quia venit hora in qua
omnes qui in monumentis sũt audient
vocẽ filij dei: et procedent
qui bona fecerũt in resurrectionẽ vite:
qui vero mala egerunt in resurrectionẽ
iudicij. Non possum ego a ⌈ co et
meipso facere quicq̃. Sicut audio iudi=
iudiciũ meũ iustum est: quia nõ quero
voluntatem meam: sed voluntatem
eius qui misit me. Si ego ⌈ meũ
testimoniũ perhibeo de meipso: testimoniũ
nõ est verũ. Alius est qui testimoniũ perhi
bet de me: et scio quia verum
est testimoniũ eius quod perhibet de me.
Vos misistis ad iohannem:
et testimoniũ perhibuit veritati. Ego autẽ
ab homine testimonium accipio: ⌊ nõ
sed hec dico vt vos salui sitis.
Ille erat lucerna ardens et
lucẽs. Vos autem voluistis ad horam
exultare in luce eius. Ego autem
habeo testimoniũ maius iohãne. ⌈ cia3
Opera enĩ que dedit mihi pater vt perfi
ea ipsa opera que ego facio
testimoniũ perhibẽt de me: quia pater misit me.
Et qui misit me pater: ipse testimoniũ
perhibuit de me. Neq̃ vocem eius
vnq̃ audistis: neq̃ speciẽ eius vidistis.
Et verbum eius non habetis
in vobis manens: quia quẽ misit ille:
huic vos non creditis. Scrutamini
scripturas: quia vos putatis in ipsis vitã
eternã habere. Et ille sũt q testimoniũ perhi
bẽt de me: et non vultis venire
ad me vt vitã habeati. Claritatẽ ab homini=
bus non accipio sed cognoui vos: quia
dilectionem dei non habetis in vobis.
Ego veni in nomine patris
mei et nõ accepistis me. Si alius venerit

j.8.d.
j.6.d.
j.8.b.
j.14.c.

ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἰδίῳ, ἐκεῖνον λήψεσ=
θε. πῶς δύνασθε ὑμεῖς πιστεῦσαι δόξαν
παρὰ ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δό=
ξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου θεοῦ οὐ ζητεῖτε.
μὴ δοκεῖτε ὅτι ἐγὼ κατηγορήσω ὑμῶν
πρὸς τὸν πατέρα. ἔστιν ὁ κατηγορῶν ὑμῶν
μωσῆς εἰς ὃν ὑμεῖς ἠλπίκατε. εἰ γὰρ ἐπι=
στεύετε μωσεῖ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί, περὶ γὰρ
ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψεν. εἰ δὲ τοῖς ἐκείνου
γράμμασιν οὐ πιστεύετε πῶς τοῖς ἐμοῖς
ῥήμασι πιστεύσετε. Cap.6.

Μετὰ ταῦτα ἀπῆλθεν ὁ ἰησοῦς πέραν
τῆς θαλάσσης τῆς γαλιλαίας τῆς τιβε
ριάδος. καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολύς,
ὅτι ἑώρων αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει ἐπὶ
τῶν ἀσθενούντων. ἀνῆλθε δὲ εἰς τὸ ὄρος ὁ
ἰησοῦς, καὶ ἐκεῖ ἐκάθητο μετὰ τῶν μαθητῶν
αὐτοῦ. ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα ἡ ἑορτὴ τῶν
ἰουδαίων. ἐπάρας οὖν ὁ ἰησοῦς τοὺς ὀφ=
θαλμοὺς καὶ θεασάμενος ὅτι πολὺς ὄχλος
ἔρχεται πρὸς αὐτόν, λέγει πρὸς τὸν φί=
λιππον. πόθεν ἀγοράσομεν ἄρτους, ἵνα φά=
γωσιν οὗτοι. τοῦτο δὲ ἔλεγε πειράζων αὐ
τόν. αὐτὸς γὰρ ᾔδει τί ἤμελλε ποιεῖν. ἀπε=
κρίθη αὐτῷ φίλιππος. διακοσίων δηναρίων
ἄρτοι οὐκ ἀρκοῦσιν αὐτοῖς, ἵνα ἕκαστος αὐ
τῶν βραχύ τι λάβῃ. λέγει αὐτῷ εἷς ἐκ τῶν
μαθητῶν αὐτοῦ ἀνδρέας ἀδελφὸς σίμω=
νος πέτρου. ἔστι παιδάριον ἓν ὧδε ὃ ἔχει
πέντε ἄρτους κριθίνους καὶ δύο ὀψάρια.
ἀλλὰ ταῦτα τί ἐστιν εἰς τοσούτους. εἶπε
δὲ ὁ ἰησοῦς. ποιήσατε τοὺς ἀνθρώπους ἀ=
ναπεσεῖν. ἦν δὲ χόρτος πολὺς ἐν τῷ τόπῳ.
ἀνέπεσον οὖν οἱ ἄνδρες τὸν ἀριθμὸν ὡσεὶ
πεντακισχίλιοι. ἔλαβε δὲ τοὺς ἄρτους ὁ ἰη
σοῦς, καὶ εὐχαριστήσας διέδωκε τοῖς μα=
θηταῖς, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ἀνακειμένοις. ὁ=
μοίως καὶ ἐκ τῶν ὀψαρίων ὅσον ἤθελον.
ὡς δὲ ἐνεπλήσθησαν, λέγει τοῖς μαθηταῖς
αὐτοῦ. συναγάγετε τὰ περισσεύσαντα κλά
σματα, ἵνα μή τι ἀπόληται. συνήγαγον οὖν
καὶ ἐγέμισαν δώδεκα κοφίνους κλασμάτων
ἐκ τῶν πέντε ἄρτων τῶν κριθίνων, ἃ ἐπερίσ=
σευσε τοῖς βεβρωκόσιν. οἱ οὖν ἄνθρωποι ἰ=
δόντες ὃ ἐποίησε σημεῖον ὁ ἰησοῦς, ἔλεγον.
ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης ὁ ἐρ=
χόμενος εἰς τὸν κόσμον. ἰησοῦς οὖν γνοὺς
ὅτι μέλλουσιν ἔρχεσθαι καὶ ἁρπάζειν αὐτὸν
ἵνα ποιήσωσιν αὐτὸν βασιλέα, πάλιν ἀνε=
χώρησεν εἰς τὸ ὄρος αὐτὸς μόνος. ὡς δὲ
ὀψία ἐγένετο κατέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐ=
τοῦ ἐπὶ τὴν θάλασσαν. καὶ ἐμβάντες

in nomine suo illum accipietis.
Quõ vos potestis credere qui gloriam
ab inuicem accipitis: et gloriam que
a solo deo est non queritis.
Nolite putare quia ego accusaturus sum
apud patrẽ. Est qui accusat vos ⌊ vos
moyses in quo vos speratis. Si enĩ cre
deretis moysi crederetis forsitã et mihi. De
me enĩ ille scripsit. Si autem illius
litteris non creditis: quõ verbis meis
credetis? Cap.6.

Post hec abijt iesus trans
mare galilee qd est tiberiadis.
Et sequebatur eum multitudo magna:
quia videbant signa que faciebat super
his qui infirmabant. Subijt ergo in mõ
tem iesus: et ibi sedebat cum discipulis
suis. Erat autẽ proximũ pascha dies fe
stus iudeorũ. Cũ subleuasset ergo oculos
iesus et vidisset quia multitudo maxima
venit ad eum: dicit ad philippum.
Unde ememus panes vt manducent
hi? Hoc autẽ dicebat temptans eum.
Ipse enĩ sciebat quid esset facturus. Rñdit
ei philippus. Ducentorum denariorum
panes non sufficiunt eis: vt vnusquisq̃
modicũ quid accipiat. Dicit ei vnus ex
discipulis eius andreas frater simonis
petri. Est puer vnus hic qui habet
quinq̃ panes hordeaceos et duos pisces.
Sed hec quid sunt inter tantos? Dicit
ergo iesus. Facite homines discũbere.
Erat autem fenum multum in loco
Discubuerunt ergo viri numero quasi
quinq̃ milia. Accepit ergo iesus panes
et cum gratias egisset distribuit
discumbentibus. Similiter
et ex piscibus quantum volebant.
Ut autem impleti sũt: dixit discipulis
suis. Colligite que superauerũt fragmẽta
ne pereant. Collegerunt ergo
et impleuerũt duodecim cophinos fragmẽtorũ
ex quinq̃ panibus hordeaceis et duobus pisci
bus: que superfuerũt his qui manducauerãt. Illi
ergo homines cũ vidissẽt quod iesus fecerat si
gnũ dicebãt. Quia hic est vere propheta qui
venturus est in mũdũ. Jesus ergo cũ cogno
uisset quia venturi essent vt raperent eũ
et facerent eum regem: fugit iterum
in montem ipse solus. Ut autem
sero factum est: descenderũt discipuli eius
ad mare. Et cum ascendissent

A
Mat.4.g.
Mar.5.b.
Luce.4.b.
Mat.14.c
Luce.9.b.
Mat.14.c.
Mar.6.c.
Luce.9.b.
Mat.14.d
Mar.6.c.
Luce.9.b
B
Mat.14.d
et.15.g
Mar.6.f.et
8.a.
Luce.9.b.
sup.4.c.
Luce.7.c.
Mat.14.c.
Mar.6.g.
Luce.6.b.

εἰς τὸ πλοῖον, ἤρχοντο πέραν τῆς θαλάσσης εἰς καπερναούμ. καὶ σκοτία ἤδη ἐγεγόνει καὶ οὐκ ἐληλύθει πρὸς αὐτοὺς ὁ ἰησοῦς. ἥ τε θάλασσα ἀνέμου μεγάλου πνέοντος διηγείρετο. ἐληλακότες οὖν ὡς σταδίους εἰκοσιπέντε ἢ τριάκοντα, θεωροῦσι τὸν ἰησοῦν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ ἐγγὺς τοῦ πλοίου γινόμενον, καὶ ἐφοβήθησαν. ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς. ἐγώ εἰμι μὴ φοβεῖσθε. ἤθελον οὖν λαβεῖν αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον, καὶ εὐθέως τὸ πλοῖον ἐγένετο ἐπὶ τῆς γῆς εἰς ἣν ὑπῆγον. τῇ ἐπαύριον ὁ ὄχλος ὁ ἑστηκὼς πέραν τῆς θαλάσσης ἰδὼν ὅτι πλοιάριον ἄλλο οὐκ ἦν ἐκεῖ εἰ μὴ ἓν ἐκεῖνο εἰς ὃ ἐνέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ὅτι οὐ συνεισῆλθε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ πλοιάριον, ἀλλὰ μόνοι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπῆλθον. ἄλλα δὲ ἦλθε πλοιάρια ἐκ τιβεριάδος, ἐγγὺς τοῦ τόπου ὅπου ἔφαγον τὸν ἄρτον εὐχαριστήσαντος τοῦ κυρίου. ὅτε οὖν εἶδεν ὁ ὄχλος ὅτι ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ἐκεῖ οὐδὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐνέβησαν αὐτοὶ εἰς τὰ πλοῖα, καὶ ἦλθον εἰς καπερναοὺμ ζητοῦντες τὸν ἰησοῦν καὶ εὑρόντες αὐτὸν πέραν τῆς θαλάσσης, εἶπον αὐτῷ. ῥαββί πότε ὧδε γέγονας. ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ζητεῖτέ με οὐχ ὅτι εἴδετε σημεῖα, ἀλλ᾽ ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων καὶ ἐχορτάσθητε. ἐργάζεσθε μὴ τὴν βρῶσιν τὴν ἀπολλυμένην, ἀλλὰ τὴν βρῶσιν τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἣν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑμῖν δώσει. τοῦτον γὰρ ὁ πατὴρ ἐσφράγισεν ὁ θεός. εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν. τί ποιῶμεν ἵνα ἐργαζώμεθα τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ. ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς. τοῦτό ἐστι τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ, ἵνα πιστεύσητε εἰς ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος. εἶπον οὖν αὐτῷ. τί οὖν ποιεῖς σὺ σημεῖον, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμέν σοι. τί ἐργάζῃ. οἱ πατέρες ἡμῶν τὸ μάννα ἔφαγον ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθώς ἐστι γεγραμμένον. ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς φαγεῖν. εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλ᾽ ὁ πατήρ μου δίδωσιν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν ἀληθινόν. ὁ γὰρ ἄρτος τοῦ θεοῦ ἐστιν ὁ καταβαίνων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ζωὴν διδοὺς τῷ κόσμῳ. εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν. κύριε πάντοτε δὸς ἡμῖν τὸν ἄρτον τοῦτον. εἶπε δὲ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς. ὁ ἐρχόμενος πρός με οὐ μὴ πεινάσῃ, καὶ ὁ πιστεύων εἰς

nauim: venerunt trans mare in capharnaū. Et tenebre iaȝ facte erāt et non venerat ad eos iesus. Mare aūt vento magno flante exurgebat. Cū remigassent ergo q̄si stadia viginti quinq̧ aut triginta: vident iesum ambulantem supra mare: et proximū naui fieri: et timuerunt. Ille aūt dicit eis. Ego sū nolite timere. Voluerūt ergo eū accipere in nauiȝ: et statim nauis fuit ad terram quam ibant. Altera die turba que stabat trās mare vidit quia nauicula alia non erat ibi nisi vna: et quia non introisset cum discipulis suis iesus in nauim sed soli discipuli eius abiissent. Alie vero superuenerūt naues a tyberiade iuxta locū vbi manducauerant panē grās agentes deo. Cum ergo vidisset turba quia iesus non esset ibi neq̧ discipuli eius: ascenderunt in nauiculas et venerūt capharnaū querentes iesum. Et cum inuenissent eum trans mare: dixerūt ei. Rabbi q̄n huc venisti? Respondit eis iesus et dixit. Amē amē dico vobis q̄ritis me: nō qꝛ vidistis signa: sed qꝛ māducastis ex panibus et saturati estis. Operamini nō cibum qui perit: sed qui pmanet in vitam eternā quē filius hominis dabit vobis. Hūc enim pater signauit deus. Dixerūt ergo ad eum. Quid faciemus vt operemur opera dei? Respondit iesus et dixit eis. Hoc est opus dei vt credatis in eū quē misit ille. Dixerunt ergo ei. Quod ergo tu facis signū vt videamus et credamus tibi? Quid operaris? Patres nostri māducauerunt māna in deserto sicut scriptum est. Panem de celo dedit eis manducare. Dixit ergo eis iesus. Amen amē dico vobis: nō moyses dedit vobis panem de celo sed pater meus dat vobis panem de celo verum. Panis enim verus est qui de celo descēdit et dat vitā mūdo. Dixerūt ergo ad eum. Domine semper da nobis paneȝ hūc. Dixit aūt eis iesus. Ego sum panis vite: qui venit ad me non esuriet: et qui credit in

C

Mat.14.c. Mar.6.g.

D

Mat.16.a. Mar.8.b.

ps.77. Sapi.16.c

Mat.26.c. Mar.14.c. Luce.22.b.

ἐμὲ οὐ μὴ διψήσῃ πώποτε. ἀλλ᾽ εἶπον ὑμῖν ὅτι καὶ ἑωράκατέ με καὶ οὐ πιστεύετε. πᾶν ὃ δίδωσί μοι ὁ πατὴρ πρὸς ἐμὲ ἥξει, καὶ τὸν ἐρχόμενον πρός με οὐ μὴ ἐκβάλλω ἔξω ὅτι καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με. τοῦτο δέ ἐστι τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με πατρός ἵνα πᾶν ὃ δέδωκέ μοι μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐτοῦ, ἀλλ᾽ ἀναστήσω αὐτὸ ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. τοῦτο δέ ἐστι τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, ἵνα πᾶς ὁ θεωρῶν τὸν υἱὸν καὶ πιστεύων εἰς αὐτὸν ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἀναστήσω αὐτὸν ἐγὼ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. ἐγόγγυζον οὖν οἱ ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ ὅτι εἶπεν, ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ καταβὰς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἔλεγον. οὐχ οὗτός ἐστιν ἰησοῦς ὁ υἱὸς ἰωσήφ, οὗ ἡμεῖς οἴδαμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα. πῶς οὖν λέγει οὗτος ὅτι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα. ἀπεκρίθη οὖν ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς. μὴ γογγύζετε μετ᾽ ἀλλήλων. οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός με ἐὰν μὴ ὁ πατὴρ ὁ πέμψας με ἑλκύσῃ αὐτόν, καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. ἔστι γεγραμμένον ἐν τοῖς προφήταις. καὶ ἔσονται πάντες διδακτοὶ θεοῦ. πᾶς οὖν ὁ ἀκούων παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ μαθὼν ἔρχεται πρός με. οὐχ ὅτι τὸν πατέρα τις ἑώρακεν, εἰ μὴ ὁ ὢν παρὰ τοῦ θεοῦ, οὗτος ἑώρακε τὸν πατέρα. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ ἔχει ζωὴν αἰώνιον. ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς. οἱ πατέρες ὑμῶν ἔφαγον τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ ἀπέθανον. οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνων, ἵνα τις ἐξ αὐτοῦ φάγῃ καὶ μὴ ἀποθάνῃ. ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς. ἐάν τις φάγῃ ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ ὁ ἄρτος δὲ ὃν ἐγὼ δώσω ἡ σάρξ μού ἐστιν, ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς. ἐμάχοντο οὖν οἱ ἰουδαῖοι πρὸς ἀλλήλους λέγοντες. πῶς δύναται οὗτος ἡμῖν δοῦναι τὴν σάρκα φαγεῖν. εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πίητε αὐτοῦ τὸ αἷμα οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς. ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. ἡ γὰρ σάρξ μου ἀληθῶς ἐστι βρῶσις, καὶ τὸ αἷμά μου ἀληθῶς ἐστι πόσις. ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει κἀγὼ ἐν αὐτῷ.

me nō sitiet in eternū. Sed dixi vobis qꝛ vidistis me: et non credidistis. Omne qđ dat mihi pater ad me veniet: et eum q̄ venit ad me non eiiciam foras quia descendi de celo non vt faciam voluntatem meā: sed voluntatē eius qui misit me. Hec est ei voluntas eius q̄ misit me patris: vt omne qđ dedit mihi non perdaȝ ex eo: sed resuscitē illud in nouissimo die. Hec est autem voluntas patris mei qui misit me: vt omnis qui videt filium et credit in eū hēat vitā eternā: et ego resuscitabo eū in nouissimo die. Murmurabant ergo iudei de illo quia dixisset: ego sum panis viuus q̄ de celo descēdi. Et dicebāt. Nonne hic est filius ioseph cuius nos nouimus patrem et matrē? Quomodo ergo dicit hic quia de celo descendi? Respondit ergo iesus et dixit eis. Nolite murmurare inuicem. Nemo potest venire ad me nisi pater qui misit me traxerit eū: et ego resuscitabo eum in nouissimo die. Est scriptum in prophetis. Et erunt omnes docibiles dei. Omnis q̄ audiuit a patre et didicit venit ad me. Non quia patrem vidit q̄sq̄: nisi is qui est a deo: hic vidit patrem. Amen amen dico vobis qui credit in me habet vitaȝ eternā. Ego suȝ panis vite. Patres vestri māducauerūt māna in deserto et mortui sunt. Hic est panis de celo descendens: vt si q̄s ex ipso māducauerit nō moriatur. Ego sum panis viuus qui de celo descendi. Si quis māducauerit ex hoc pane viuet in eternum. Et panis quem ego dabo caro mea est pro mundi vita. Litigabant ergo iudei ad inuicē dicentes. Quō potest hic nobis carnem suā dare ad māducandū? Dixit ergo eis iesus. Amen amen dico vobis: nisi māducaueritis carnem filii hominis et biberitis eius sanguinem: nō habebitis vitā in vobis. Qui māducat meaȝ carnē et bibit meū sanguineȝ habet vitam eternam: et ego resuscitabo eum in nouissimo die. Caro enim mea vere est cibus et sanguis meus vere est potus. Qui māducat meā carnē et bibit meum sanguinem in me manet et ego in illo.

Mat.26.d. Mar.14.d Luce.22.c. sup.5.c.

E

Mat.13.g. Mar.6.a. Luce.4.d Ī.7.b.

Esaie.54.d

Mat.11.g. Luce.10.f. Ī.16.c.

F

1.Cor.11.e

καθώς απέστειλε με ο ζων πατήρ, καγώ
ζω διά τον πατέρα, και ο τρώγων με κα=
κείνος ζήσεται δι εμέ. ούτος εστίν ο άρτος
ο εκ του ουρανού καταβάς. ου καθώς έφα=
γον οι πατέρες υμών το μάννα και απέθανον.
ο τρώγων μου τούτον τον άρτον ζήσεται
εις τον αιώνα. ταύτα είπεν εν συναγωγή δι
δάσκων εν καπερναούμ. πολλοί ουν ακού=
σαντες εκ των μαθητών αυτού είπον. σκλη=
ρός εστίν ούτος ο λόγος, τις δύναται αυ=
τού ακούειν. ειδώς δε ο ιησούς εν εαυτώ ό
τι γογγύζουσι περί τούτου οι μαθηταί αυ
τού, είπεν αυτοίς. τούτο υμάς σκανδαλίζει.
εάν ουν θεωρήτε τον υιόν του ανθρώπου α
ναβαίνοντα όπου ην το πρότερον. το πνεύ=
μα εστί το ζωοποιούν. η σαρξ ουκ ωφελεί
ουδέν. τα ρήματα α εγώ λαλώ υμίν, πνεύ
μα εστί, και ζωή εστίν. αλλ εισίν εξ υμών τι
νές οι ου πιστεύουσιν. ήδει γαρ εξ αρχής
ο ιησούς τινές εισίν οι μη πιστεύοντες, και
τις εστίν ο παραδώσων αυτόν. και έλεγεν.
διά τούτο είρηκα υμίν ότι ουδείς δύναται
ελθείν προς με, εάν μη η δεδομένον αυτώ
εκ του πατρός μου. εκ τούτου πολλοί α=
πήλθον των μαθητών αυτού εις τα οπίσω,
και ουκέτι μετ αυτού περιεπάτουν. είπεν
ουν ο ιησούς τοις δώδεκα. μη και υμείς θέ
λετε υπάγειν. απεκρίθη ουν αυτώ σίμων πέ
τρος. κύριε προς τίνα απελευσόμεθα. ρήμα
τα ζωής αιωνίου έχεις. και ημείς πεπιστεύ=
καμεν και εγνώκαμεν, ότι συ ει ο χριστός ο
υιός του θεού του ζώντος. απεκρίθη αυ=
τοίς. ουκ εγώ υμάς τους δώδεκα εξελεξά=
μην, και εξ υμών εις διάβολος εστίν. έλε=
γε δε τον ιούδαν σίμωνος ισκαριώτην. ού=
τος γαρ έμελλεν αυτόν παραδιδόναι εις
ων εκ των δώδεκα. Cap. 7.

Και περιεπάτει ο ιησούς μετά ταύτα εν
τη γαλιλαία. ου γαρ ήθελεν εν τη ιου
δαία περιπατείν, ότι εζήτουν αυτόν οι ιου
δαίοι αποκτείναι. ην δε εγγύς η εορτή των
ιουδαίων η σκηνοπηγία. είπον ουν προς
αυτόν οι αδελφοί αυτού μετάβηθι εντεύ=
θεν και ύπαγε εις την ιουδαίαν, ίνα και οι
μαθηταί σου θεωρήσωσι τα έργα σου α
ποιείς. ουδείς γαρ εν κρυπτώ τι ποιεί, και
ζητεί αυτός εν παρρησία είναι. ει ταύτα ποι
είς, φανέρωσον σεαυτόν τω κόσμω. ουδέ
γαρ οι αδελφοί αυτού επίστευον εις αυτόν.
λέγει ουν αυτοίς ο ιησούς. ο καιρός ο εμός
ούπω πάρεστιν. ο δε καιρός ο υμέτερος
πάντοτε εστίν έτοιμος. ου δύναται ο κόσ=
μος μισείν υμάς. εμέ δε μισεί, ότι εγώ μαρ=

Sicut misit me viuens pater: et ego
viuo propter patrem: et qui manducat me et ipse
viuet propter me. Hic est panis
qui de celo descendit. Non sicut manducaue
runt patres vestri manna et mortui sunt.
Qui manducat hunc panem viuet
in eternum. Hec dixit in synagoga docens
in capharnaum. Multi ergo audientes
ex discipulis eius dixerunt. Durus
est hic sermo et quis potest eum
audire? Sciens autem iesus apud semetipsum
quia murmurarent de hoc discipuli eius
dixit eis. Hoc vos scandalizat.
Si ergo videritis filium hominis ascen
dentem vbi erat prius. Spiritus
est qui viuificat: caro non prodest
quicquam. Verba que ego locutus sum vobis spiritus
et vita sunt. Sed sunt quidam ex vobis
qui non credunt. Sciebat enim ab initio
iesus qui essent credentes: et
quis traditurus esset eum. Et dicebat.
Propterea dixi vobis quia nemo potest
venire ad me: nisi fuerit ei datum
a patre meo. Ex hoc multi
discipulorum eius abierunt retro:
et iam non cum illo ambulabant. Dixit
ergo iesus ad duodecim. Nunquid et vos
vultis abire? Respondit ergo ei simon pe=
trus. Domine ad quem ibimus. Verba
vite eterne habes. Et nos credimus
et cognouimus quia tu es christus
filius dei. Respondit eis iesus.
Nonne ego vos duodecim elegi:
et ex vobis vnus diabolus est? Dice
bat autem de iuda simonis scariothis. Hic
enim erat traditurus eum
cum esset vnus ex duodecim. Cap. 7.

Post hec autem ambulabat iesus in
galileam. Non enim volebat in iudeam
ambulare: quia querebant eum iudei
interficere. Erat autem in proximo dies fe
stus iudeorum scenophegia. Dixerunt autem ad
eum fratres eius. Transi hinc
et vade in iudeam: vt et
discipuli tui videant opera tua que
facis. Nemo quippe in occulto quid facit: et
querit ipse in palam esse. Si hec facis
manifesta teipsum mundo. Neque
enim fratres eius credebant in eum.
Dicit ergo eis iesus. Tempus meum
nondum aduenit. Tempus autem vestrum
semper est paratum. Non potest mundus
odisse vos. Me autem odit quia ego testimo

B

Mat. 16. f. Mar. 14. g. Luce. 22. g. Mar. 16. d. Mar. 14. c.

Mat. 16. d.

A

B

τυρώ περί αυτού, ότι τα έργα αυτού πονη
ρά εστίν. υμείς ανάβητε εις την εορτήν ταύ
την. εγώ ούπω αναβαίνω εις την εορτήν ταύ
την, ότι ο καιρός ο εμός ούπω πεπλήρωται.
ταύτα δε ειπών αυτοίς, έμεινεν εν τη γαλι
λαία. ως δε ανέβησαν οι αδελφοί αυτού,
τότε και αυτός ανέβη εις την εορτήν ου φα
νερώς, αλλ ως εν κρυπτώ. οι ουν ιουδαίοι
εζήτουν αυτόν εν τη εορτή, και έλεγον. που
εστίν εκείνος. και γογγυσμός πολύς περί
αυτού ην εν τοις όχλοις. οι μεν έλεγον ό=
τι αγαθός εστίν, άλλοι έλεγον ου, αλλά
πλανά τον όχλον. ουδείς μέντοι παρρη=
σία ελάλει περί αυτού διά τον φόβον των
ιουδαίων. ήδη δε της εορτής μεσούσης α=
νέβη ο ιησούς εις το ιερόν και εδίδασκε. και
εθαύμαζον οι ιουδαίοι λέγοντες. πως ού=
τος γράμματα οιδε μη μεμαθηκώς. απεκρί=
θη ουν αυτοίς ο ιησούς και είπεν. η εμή διδα
χή ουκ εστίν εμή, αλλά του πέμψαντος με.
εάν τις θέλη το θέλημα αυτού ποιείν, γνώ
σεται περί της διδαχής πότερον εκ του θεού
εστίν, η εγώ απ εμαυτού λαλώ. ο αφ εαυ
τού λαλών την δόξαν την ιδίαν ζητεί. ο δε
ζητών την δόξαν του πέμψαντος αυτόν,
ούτος αληθής εστί, και αδικία εν αυτώ ουκ
εστίν. ου μωσής δέδωκεν υμίν τον νόμον.
και ουδείς εξ υμών ποιεί τον νόμον. τι με
ζητείτε αποκτείναι. απεκρίθη ο όχλος και
είπε. δαιμόνιον έχεις. τις σε ζητεί αποκτεί=
ναι. απεκρίθη ιησούς και είπεν αυτοίς. εν έρ=
γον εποίησα και πάντες θαυμάζετε. διά
τούτο μωσής δέδωκεν υμίν την περιτομήν,
ουχ ότι εκ του μωσέως εστίν, αλλ εκ των
πατέρων. και εν σαββάτω περιτέμνετε άν=
θρωπον. ει περιτομήν λαμβάνει άνθρωπος
εν σαββάτω, ίνα μη λυθή ο νόμος μωσέως,
εμοί χολάτε ότι όλον άνθρωπον υγιή ε=
ποίησα εν σαββάτω. μη κρίνετε κατ όψιν,
αλλά την δικαίαν κρίσιν κρίνατε. έλεγον
ουν τινές εκ των ιεροσολυμιτών. ουχ ού
τος εστίν ον ζητούσιν αποκτείναι, και ίδε παρ
ρησία λαλεί, και ουδέν αυτώ λέγουσι. μη=
ποτε αληθώς έγνωσαν οι άρχοντες ότι ού=
τος εστίν ο χριστός. αλλά τούτον οίδαμεν
πόθεν εστίν. ο δε χριστός όταν έρχηται, ου
δείς γινώσκει πόθεν εστίν. έκραξεν ουν εν τω
ιερώ διδάσκων ο ιησούς και λέγων. κάμέ
οίδατε, και οίδατε πόθεν ειμί, και απ εμαυ
τού ουκ ελήλυθα, αλλ εστίν αληθινός ο πέμ
ψας με, ον υμείς ουκ οίδατε, εγώ οίδα
αυτόν,
ότι παρ αυτού ειμί, κακείνος με α

nium perhibeo de illo: quia opera eius mala
sunt. Vos ascendite ad diem festum hunc.
Ego autem non ascendam ad diem festum istum:
quia meum tempus nondum impletum est.
Hec cum dixisset: ipse mansit in galilea.
Vt autem ascenderunt fratres eius:
tunc et ipse ascendit ad diem festum non ma=
nifeste: sed quasi in occulto. Iudei ergo
querebant eum in die festo: et dicebant. Vbi
est ille. Et murmur multus
erat in turba de eo. Quidam enim dicebant:
quia bonus est: alij autem dicebant. non: sed
seducit turbas. Nemo tamen palam
loquebatur de illo propter metum
iudeorum. Iam autem die festo mediante ascendit
iesus in templum et docebat. Et
mirabantur iudei dicentes. Quomodo hic
litteras scit cum non didicerit? Respondit
eis iesus et dixit. Mea doctrina
non est mea sed eius qui misit me.
Si quis voluerit voluntatem eius facere: co
gnoscet de doctrina vtrum ex deo
sit an ego a meipso loquar. Qui a semet
ipso loquitur gloriam propriam querit.
Qui autem querit gloriam eius qui misit eum
hic verax est: et iniustitia in illo non
est. Nonne moyses dedit vobis legem?
Et nemo ex vobis facit legem. Quid me
queritis interficere? Respondit turba et
dixit. Demonium habes. Quis te querit in
terficere? Respondit iesus et dixit eis. Vnum
opus feci et omnes miramini. Propterea
moyses dedit vobis circuncisionem:
non quia ex moyse est sed ex
patribus. Et in sabbato circuncidistis hominem.
Si circuncisionem accipit homo
in sabbato vt non soluatur lex moysi:
mihi indignamini quia totum hominem sanum fe=
ci in sabbato? Nolite iudicare secundum faciem
sed iustum iudicium iudicate. Dicebant
ergo quidam ex hierosolymis. Nonne hic
est quem querunt interficere? Ecce palam
loquitur: et nihil ei dicunt. Nunquid
vere cognouerunt principes quia hic
est christus? Sed hunc scimus
vnde sit: christus autem cum venerit nemo
scit vnde sit. Clamabat ergo iesus in
templo docens et dicens. Et me
scitis et vnde sim scitis: et a meipso
non veni sed est verus qui misit
me quem vos nescitis: ego scio [mendax.
eum et si dixero quia nescio eum: ero similis vobis
Sed scio eum: quia ab ipso sum et ipse me mi

sup. 6. e.

C

i. 5. f.

D

Deut. 1. c.

i. 8. c. i. 8. g.

E

πέστειλεν. ἐζήτουν οὖν αὐτὸν πιάσαι, καὶ οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτὸν τὴν χεῖρα, ὅτι οὔπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ. πολλοὶ δὲ ἐκ τοῦ ὄχλου ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν καὶ ἔλεγον. ὅτι ὁ χριστὸς ὅταν ἔλθῃ μήτι πλείονα σημεῖα ποιήσει ὧν οὗτος ἐποίησεν. ἤκουσαν οἱ φαρισαῖοι τοῦ ὄχλου γογγύζοντος περὶ αὐτοῦ ταῦτα. καὶ ἀπέστειλαν ὑπηρέτας οἱ φαρισαῖοι καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, ἵνα πιάσωσιν αὐτόν. εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς. ἔτι μικρὸν χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμί, καὶ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με. ζητήσετέ με καὶ οὐχ εὑρήσετε, καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγὼ ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν. εἶπον οὖν οἱ ἰουδαῖοι πρὸς ἑαυτούς. ποῦ οὗτος μέλλει πορεύεσθαι, ὅτι ἡμεῖς οὐχ εὑρήσομεν αὐτόν. μὴ εἰς τὴν διασποράν τῶν ἑλλήνων μέλλει πορεύεσθαι καὶ διδάσκειν τοὺς ἕλληνας. τίς ἐστιν οὗτος ὁ λόγος ὃν εἶπε, ζητήσετέ με καὶ οὐχ εὑρήσετε, καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγὼ ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν. ἐν δὲ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῇ μεγάλῃ τῆς ἑορτῆς εἱστήκει ὁ ἰησοῦς καὶ ἔκραξε λέγων. ἐάν τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρός με καὶ πινέτω. ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καθὼς εἶπεν ἡ γραφή, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδατος ζῶντος. τοῦτο δὲ εἶπε περὶ τοῦ πνεύματος οὗ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν. οὔπω γὰρ ἦν πνεῦμα ἅγιον, ὅτι ἰησοῦς οὐδέπω ἐδοξάσθη. πολλοὶ οὖν ἐκ τοῦ ὄχλου ἀκούσαντες τὸν λόγον ἔλεγον. οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης. ἄλλοι ἔλεγον. οὗτός ἐστιν ὁ χριστός. ἄλλοι ἔλεγον. μὴ γὰρ ἐκ τῆς γαλιλαίας ὁ χριστὸς ἔρχεται. οὐχὶ ἡ γραφὴ εἶπεν ὅτι ἐκ τοῦ σπέρματος δαυὶδ καὶ ἀπὸ βηθλεὲμ τῆς κώμης, ὅπου ἦν δαυὶδ ὁ χριστὸς ἔρχεται. σχίσμα οὖν ἐν τῷ ὄχλῳ ἐγένετο δι' αὐτόν. τινὲς δὲ ἤθελον ἐξ αὐτῶν πιάσαι αὐτόν, ἀλλ' οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας. ἦλθον οὖν οἱ ὑπηρέται πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ φαρισαίους, καὶ εἶπον αὐτοῖς ἐκεῖνοι. διατί οὐκ ἠγάγετε αὐτόν. ἀπεκρίθησαν οἱ ὑπηρέται. οὐδέποτε οὕτως ἐλάλησεν ἄνθρωπος ὡς οὗτος ὁ ἄνθρωπος. ἀπεκρίθησαν οὖν αὐτοῖς οἱ φαρισαῖοι. μὴ καὶ ὑμεῖς πεπλάνησθε. μή τις ἐκ τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσεν εἰς αὐτόν, ἢ ἐκ τῶν φαρισαίων. ἀλλ' ὁ ὄχλος οὗτος ὁ μὴ γινώσκων τὸν νόμον, ἐπικατάρατοί εἰσι. λέγει νικόδημος πρὸς αὐτούς ὁ ἐλθὼν νυκτὸς πρὸς αὐτόν, εἷς ὢν ἐξ αὐτῶν. μὴ ὁ νόμος ἡμῶν κρίνει τὸν ἄνθρωπον, ἐὰν μὴ ἀκούσῃ παρ' αὐτοῦ πρότερον καὶ γνῷ τί ποιεῖ. ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον

sit. Querebant ergo eum apprehendere: et nemo misit in illum manus: quia nondum venerat hora eius. De turba autem multi crediderunt in eum: et dicebant. Christus cum venerit: numquid plura signa faciet quam que hic fecit? Audierunt pharisei turbam murmurantem de illo hec: et miserunt principes et pharisei ministros ut apprehenderent iesum. Dixit ergo eis iesus. Adhuc tempus vobiscum sum: et vado ad eum qui me misit. Queretis me et non invenietis: et ubi ego sum vos non potestis venire. Dixerunt ergo iudei ad semetipsos. Quo hic iturus est: quia non inveniemus eum? Numquid in dispersionem gentium iturus est et docturus gentes? Quis est hic sermo quem dixit: queretis me et non invenietis: et ubi sum ego vos non potestis venire. In novissimo autem die magno festivitatis stabat iesus et clamabat dicens. Si quis sitit: veniat ad me et bibat. Qui credit in me sicut dicit scriptura: de ventre eius fluent aque vive. Hoc autem dixit de spiritu quem accepturi erant credentes in eum. Nondum enim erat spiritus datus quia iesus nondum erat glorificatus. Ex illa ergo turba cum audissent hos sermones eius dicebant. Hic est vere propheta. Alii dicebant. Hic est christus. Quidam autem dicebant. Numquid a galilea venit christus. Nonne scriptura dicit quia ex semine david: et de bethleem castello ubi erat david venit christus. Dissensio itaque facta est in turba propter eum. Quidam autem ex ipsis volebant apprehendere eum: sed nemo misit super eum manus. Venerunt ergo ministri ad pontifices et phariseos et dixerunt eis illi. Quare non adduxistis illum? Responderunt ministri. Numquam sic locutus est homo: sicut hic loquitur. Responderunt ergo eis pharisei. Numquid et vos seducti estis? Numquid ex principibus aliquis credidit in eum: aut ex phariseis? Sed turba hec que non novit legem: maledicti sunt. Dixit nicodemus ad eos ille qui venit ad eum nocte: qui unus erat ex ipsis. Numquid lex nostra iudicat hominem: nisi prius audierit ab ipso et cognoverit quid faciat? Responderunt et dixe-

Mat. 11.g. Mar. 11.b. Luc. 19.g. Jo. 10.c. 11.a

Jo. 13.f.

Mat. 17.c. Luc. 13.c.

1. Joh. 4.c. sup. 4.b.

Esa. 44.a

Mat. 21.c.

Mich. 5.a.

sup. codem. e

sup. 3.a.

αὐτῷ. μὴ καὶ σὺ ἐκ τῆς γαλιλαίας εἶ. ἐρεύνησον καὶ ἴδε ὅτι προφήτης ἐκ τῆς γαλιλαίας οὐκ ἐγήγερται. καὶ ἐπορεύθη ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. Cap. 8.

Ἰησοῦς δὲ ἐπορεύθη εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν. ὄρθρου δὲ πάλιν παρεγένετο εἰς τὸ ἱερόν. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἤρχετο πρὸς αὐτόν. καὶ καθίσας ἐδίδασκεν αὐτούς. ἄγουσι δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι πρὸς αὐτὸν γυναῖκα ἐπὶ μοιχείᾳ κατειλημμένην, καὶ στήσαντες αὐτὴν ἐν μέσῳ λέγουσιν αὐτῷ. διδάσκαλε, ταύτην εὕρομεν ἐπαυτοφόρῳ μοιχευομένην. ἐν δὲ τῷ νόμῳ ἡμῶν μωσῆς ἐνετείλατο τὰς τοιαύτας λιθοβολεῖσθαι. σὺ οὖν τί λέγεις. τοῦτο δὲ ἔλεγον πειράζοντες αὐτόν ἵνα ἔχωσι κατηγορίαν κατ' αὐτοῦ. ὁ δὲ ἰησοῦς κάτω κύψας τῷ δακτύλῳ ἔγραφεν εἰς τὴν γῆν μὴ προσποιούμενος. ὡς δὲ ἐπέμενον ἐρωτῶντες αὐτόν, ἀνακύψας εἶπε πρὸς αὐτούς. ὁ ἀναμάρτητος ὑμῶν πρῶτος τὸν λίθον ἐπ' αὐτῇ βαλέτω. καὶ πάλιν κάτω κύψας ἔγραφεν εἰς τὴν γῆν. οἱ δὲ ἀκούσαντες καὶ ὑπὸ τῆς συνειδήσεως ἐλεγχόμενοι ἐξήρχοντο εἷς καθεῖς ἀρξάμενοι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων ἕως τῶν ἐσχάτων, καὶ κατελείφθη μόνος ὁ ἰησοῦς καὶ ἡ γυνὴ ἐν μέσῳ οὖσα. ἀνακύψας δὲ ὁ ἰησοῦς καὶ μηδένα θεασάμενος πλὴν τῆς γυναικὸς εἶπεν αὐτῇ. ποῦ εἰσὶν ἐκεῖνοι οἱ κατήγοροί σου. οὐδείς σε κατέκρινεν. ἡ δὲ εἶπεν οὐδείς κύριε. εἶπε δὲ αὐτῇ ὁ ἰησοῦς. οὐδὲ ἐγώ σε κατακρίνω, πορεύου καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν μηκέτι ἁμάρτανε. πάλιν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς ἐλάλησε λέγων. ἐγώ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ οὐ μὴ περιπατήσῃ ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἀλλ' ἕξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς. εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ φαρισαῖοι σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς, ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής. ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς. κἂν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία μου, ὅτι οἶδα πόθεν ἦλθον καὶ ποῦ ὑπάγω. ὑμεῖς δὲ οὐκ οἴδατε πόθεν ἔρχομαι ἢ ποῦ ὑπάγω. ὑμεῖς κατὰ τὴν σάρκα κρίνετε, ἐγὼ οὐ κρίνω οὐδένα. καὶ ἐὰν κρίνω δὲ ἐγώ, ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ ἀληθής ἐστιν ὅτι μόνος οὐκ εἰμί, ἀλλ' ἐγὼ καὶ ὁ πέμψας με πατήρ. καὶ ἐν τῷ νόμῳ δὲ τῷ ὑμετέρῳ γέγραπται, ὅτι δύο ἀνθρώπων ἡ μαρτυρία ἀληθής ἐστιν. ἐγώ εἰμι ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμαυτοῦ, καὶ μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὁ πέμψας με πατήρ. ἔλεγον οὖν αὐτῷ. ποῦ ἐστιν ὁ πατήρ σου. ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς. οὔτε ἐμὲ οἴδατε οὔτε τὸν πατέρα

runt ei. Numquid et tu galileus es. Scrutare scripturas et vide quia a galilea propheta non surrexit. Et reversi sunt unusquisque in domum suam. Cap. 8.

Iesus autem perrexit in montem oliveti et diluculo iterum venit in templum: et omnis populus venit ad eum et sedens docebat eos. Adducunt autem scribe et pharisei mulierem in adulterio deprehensam: et statuerunt eam in medio et dixerunt ei. Magister hec mulier modo deprehensa est in adulterio. In lege autem moyses mandavit nobis huiusmodi lapidare. Tu ergo quid dicis? Hoc autem dicebant temptantes eum ut possent accusare eum. Iesus autem inclinans se deorsum digito scribebat in terram. Cum ergo perseverarent interrogantes eum erexit se et dixit eis. Qui sine peccato est vestrum primus in illam lapidem mittat. Et iterum se inclinans scribebat in terram. Audientes autem hec unus post unum exibant incipientes a senioribus et remansit solus iesus et mulier in medio stans. Erigens autem se iesus dixit ei. Mulier ubi sunt qui te accusabant. Nemo te condemnavit? Que dixit. Nemo domine. Dixit autem iesus. Nec ego te condemnabo: vade et iam amplius noli peccare. Iterum ergo locutus est eis iesus dicens. Ego sum lux mundi qui sequitur me non ambulat in tenebris sed habebit lumen vite. Dixerunt ergo ei pharisei. Tu de teipso testimonium perhibes: testimonium tuum non est verum. Respondit iesus et dixit eis. Et si testimonium perhibeo de meipso verum est testimonium meum: quia scio unde veni et quo vado. Vos autem nescitis unde venio aut quo vado. Vos secundum carnem iudicatis: ego non iudico quemquam et si iudico ego: iudicium meum verum est: quia solus non sum: sed ego et qui misit me pater. Et in lege vestra scriptum est: quia duorum hominum testimonium verum est. Ego sum qui testimonium perhibeo de meipso: et testimonium perhibet de me qui misit me pater. Dicebant ergo ei. Ubi est pater tuus. Respondit iesus. Neque me scitis neque patrem

sup. 5.f.

A

B

sup. 5.f.

C

Deut. 17.b Mat. 18.c. Hebr. 10.d. 2. Cor. 13.a

Mat. 11.g. Luc. 10.g. sup. 7.d.

μου. εἰ ἐμὲ ᾔδειτε, καὶ τὸν πατέρα μου ᾔδειτε ἄν. Ταῦτα τὰ ῥήματα ἐλάλησεν ὁ ἰησοῦς ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ· καὶ οὐδεὶς ἐπίασεν αὐτόν, ὅτι οὔπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ. εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ἐγὼ ὑπάγω καὶ ζητήσετέ με, καὶ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖσθε. ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν. ἔλεγον οὖν οἱ ἰουδαῖοι. μήτι ἀποκτενεῖ ἑαυτόν, ὅτι λέγει ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς. ὑμεῖς ἐκ τῶν κάτω ἐστέ, ἐγὼ ἐκ τῶν ἄνω εἰμί. ὑμεῖς ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐστέ, ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. εἶπον οὖν ὑμῖν, ὅτι ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν. ἐὰν γὰρ μὴ πιστεύσητε ὅτι ἐγώ εἰμι, ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν. ἔλεγον οὖν αὐτῷ. σὺ τίς εἶ. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. τὴν ἀρχὴν ὅτι καὶ λαλῶ ὑμῖν. πολλὰ ἔχω περὶ ὑμῶν λαλεῖν καὶ κρίνειν· ἀλλ᾽ ὁ πέμψας με ἀληθής ἐστι, κἀγὼ ἃ ἤκουσα παρ᾽ αὐτοῦ ταῦτα λέγω εἰς τὸν κόσμον. οὐκ ἔγνωσαν ὅτι τὸν πατέρα αὐτοῖς ἔλεγεν. εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ὅταν ὑψώσητε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγώ εἰμι· καὶ ἀπ᾽ ἐμαυτοῦ ποιῶ οὐδέν, ἀλλὰ καθὼς ἐδίδαξέ με ὁ πατήρ μου ταῦτα λαλῶ. καὶ ὁ πέμψας με μετ᾽ ἐμοῦ ἐστιν· οὐκ ἀφῆκέ με μόνον ὁ πατήρ, ὅτι ἐγὼ τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ ποιῶ πάντοτε. Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν. ἔλεγεν οὖν ὁ ἰησοῦς πρὸς τοὺς πεπιστευκότας αὐτῷ ἰουδαίους. ἐὰν ὑμεῖς μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, ἀληθῶς μαθηταί μου ἐστέ. καὶ γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς. ἀπεκρίθησαν αὐτῷ. σπέρμα ἀβραάμ ἐσμεν, καὶ οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν πώποτε. πῶς σὺ λέγεις ὅτι ἐλεύθεροι γενήσεσθε. ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν δοῦλός ἐστι τῆς ἁμαρτίας. ὁ δὲ δοῦλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ εἰς τὸν αἰῶνα. ὁ υἱὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα. ἐὰν οὖν ὁ υἱὸς ὑμᾶς ἐλευθερώσῃ, ὄντως ἐλεύθεροι ἔσεσθε. οἶδα ὅτι σπέρμα ἀβραάμ ἐστε, ἀλλὰ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ὅτι ὁ λόγος ὁ ἐμὸς οὐ χωρεῖ ἐν ὑμῖν. ἐγὼ ὃ ἑώρακα παρὰ τῷ πατρί μου λαλῶ, καὶ ὑμεῖς οὖν ὃ ἑωράκατε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν ποιεῖτε. ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ. ὁ πατὴρ ἡμῶν ἀβραάμ ἐστι. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. εἰ τέκνα τοῦ ἀβραάμ ἦτε, τὰ ἔργα τοῦ ἀβραὰμ ἐποιεῖτε. νῦν δὲ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ἄνθρωπον ὃς τὴν ἀλή-

meũ. Si me sciretis: forsitã ⁊ patrẽ meũ sciretis. Hec verba locutus est iesus in gazophylacio docens in templo. Et nemo apprehẽdit eũ: quia necdũ venerat hora eius. Dixit ergo iterũ eis iesus. Ego vado ⁊ queretis me: et in peccato vestro moriemini: quo ego vado vos non potestis venire. Dicebãt ergo iudei. Nũquid interficiet semetipsũ: quia dicit quo ego vado vos nõ potestis venire? Et dicebat eis. Vos deorsũ estis: ego de supernis sum. Vos de mundo hoc estis: ego non sum de hoc mundo. Dixi ergo vobis: quia moriemini in peccatis vestris. Si enim nõ credideritis quia ego sum moriemini in peccato vestro. Dicebant ergo ei. Tu quis es? Dicit eis iesus. Principium qui ⁊ loquor vobis. Multa habeo de vobis loqui ⁊ iudicare: sed qui me misit verax est: ⁊ ego que audiui ab eo hec loquor in mundo. Et non cognouerũt quia patrẽ eis dicebat deũ. Dixit ergo eis iesus. Cũ exaltaueritis filium hominis: tunc cognoscetis quia ego sum: ⁊ a meipso facio nihil: sed sicut docuit me pater hec loquor. Et qui me misit mecũ est: ⁊ nõ reliquit me solũ: quia ego que placita sũt ei facio semper. Hec illo loquente multi crediderunt in eum. Dicebat ergo iesus ad eos qui crediderunt ei iudeos. Si vos manseritis in sermone meo: vere discipuli mei eritis: ⁊ cognoscetis veritatẽ: ⁊ veritas liberabit vos. Responderũt ei. Semen abrahe sumus et nemini seruiuimus vnquã. Quomodo tu dicis liberi eritis. Respondit eis iesus. Amen amen dico vobis quia omnis qui facit peccatũ seruus est peccati. Seruus autem nõ manet in domo in eternũ: filius autẽ manet in eternũ. Si ergo vos filius liberauerit: vere liberi eritis. Scio quia filij abrahe estis: sed queritis me interficere: quia sermo meus non capit in vobis. Ego quod vidi apud patrem loquor: et vos que vidistis apud patrem vestrũ facitis. Rñderũt et dixerũt ei. Pater noster abraam est. Dicit eis iesus. Si filij abrahe estis: opera abrahe facite. Nunc autem queritis me interficere: hoĩem qui veritatẽ

Mat. 11.g
Mar. 12.b.
Luce. 19.g
sup. 7.g.

D

Roma. 3.a.

sup. 3.c.
1. Joh. 5.c

Roma. 6.d

E

θειαν ὑμῖν λελάληκα, ἣν ἤκουσα παρὰ τοῦ θεοῦ. τοῦτο ἀβραὰμ οὐκ ἐποίησεν. ὑμεῖς ποιεῖτε τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς ὑμῶν. εἶπον οὖν αὐτῷ. ἡμεῖς ἐκ πορνείας οὐ γεγεννήμεθα. ἕνα πατέρα ἔχομεν τὸν θεόν. εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. εἰ ὁ θεὸς πατὴρ ὑμῶν ἦν, ἠγαπᾶτε ἂν ἐμέ. ἐγὼ γὰρ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον καὶ ἥκω, οὐδὲ γὰρ ἀπ᾽ ἐμαυτοῦ ἐλήλυθα, ἀλλ᾽ ἐκεῖνός με ἀπέστειλε. διατί τὴν λαλιὰν τὴν ἐμὴν οὐ γινώσκετε. ὅτι οὐ δύνασθε ἀκούειν τὸν λόγον τὸν ἐμόν. ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστέ, καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν. ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ᾽ ἀρχῆς, καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐχ ἕστηκεν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀλήθεια ἐν αὐτῷ. ὅταν λαλῇ τὸ ψεῦδος ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ, ὅτι ψεύστης ἐστὶ καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ. ἐγὼ δὲ ὅτι τὴν ἀλήθειαν λέγω οὐ πιστεύετέ μοι. τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας. εἰ δὲ ἀλήθειαν λέγω διατί ὑμεῖς οὐ πιστεύετέ μοι. ὁ ὢν ἐκ τοῦ θεοῦ, τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ ἀκούει. διὰ τοῦτο ὑμεῖς οὐκ ἀκούετε, ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἐστέ. ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ ἰουδαῖοι καὶ εἶπον αὐτῷ. οὐ καλῶς λέγομεν ἡμεῖς ὅτι σαμαρείτης εἶ σύ, καὶ δαιμόνιον ἔχεις. ἀπεκρίθη ἰησοῦς. ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ τιμῶ τὸν πατέρα μου, καὶ ὑμεῖς ἀτιμάζετέ με. ἐγὼ δὲ οὐ ζητῶ τὴν δόξαν μου, ἔστιν ὁ ζητῶν καὶ κρίνων. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐάν τις τὸν λόγον τὸν ἐμὸν τηρήσῃ, θάνατον οὐ μὴ θεωρήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα. εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ ἰουδαῖοι. νῦν ἐγνώκαμεν ὅτι δαιμόνιον ἔχεις. ἀβραὰμ ἀπέθανε καὶ οἱ προφῆται, καὶ σὺ λέγεις ἐάν τις τὸν λόγον μου τηρήσῃ οὐ μὴ γεύσηται θανάτου εἰς τὸν αἰῶνα. μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν ἀβραάμ, ὅστις ἀπέθανε, καὶ οἱ προφῆται ἀπέθανον, τίνα σεαυτὸν σὺ ποιεῖς. ἀπεκρίθη ἰησοῦς, ἐὰν ἐγὼ δοξάζω ἐμαυτόν, ἡ δόξα μου οὐδέν ἐστιν. ἔστιν ὁ πατήρ μου ὁ δοξάζων με, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι θεὸς ὑμῶν ἐστι, καὶ οὐκ ἐγνώκατε αὐτόν, ἐγὼ δὲ οἶδα αὐτόν. καὶ ἐὰν εἴπω ὅτι οὐκ οἶδα αὐτόν, ἔσομαι ὅμοιος ὑμῶν ψεύστης. ἀλλ᾽ οἶδα αὐτὸν καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ τηρῶ. ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμήν, καὶ εἶδε καὶ ἐχάρη. εἶπον οὖν οἱ ἰουδαῖοι πρὸς αὐτόν. πεντήκοντα ἔτη οὔπω ἔχεις, καὶ ἀβραὰμ ἑώρακας. εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, πρὶν ἀβραὰμ γενέσθαι ἐγώ εἰμι. ἦραν οὖν λίθους ἵνα βάλωσιν ἐπ᾽ αὐτόν. ἰησοῦς δὲ ἐκρύβη καὶ

vobis locutus sum quam audiui a deo. Hoc abraam non fecit. Vos facitis opera patris vestri. Dixerunt itaque ei. Nos ex fornicatione nõ sumus nati. Vnũ patrem habemus deum. Dixit ergo eis iesus. Si deus pater vester esset: diligeretis vtique me. Ego enim ex deo processi et veni. Neque enim a meipso veni: sed ille me misit. Quare loquelã meã nõ cognoscitis? Quia nõ potestis audire sermonem meum. Vos ex patre diabolo estis: et desideria patris vestri vultis facere. Ille homicida erat ab initio: et in veritate non stetit: quia non est veritas in eo. Cum loquitur mendaciũ ex proprijs loquitur: quia mendax est ⁊ pater eius. Ego autem si veritatem dico nõ creditis mihi. Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico quare non creditis mihi? Qui ex deo est: verba dei audit. Propterea vos non auditis: quia ex deo non estis. Responderunt ergo iudei et dixerũt ei. Nonne bene dicimus nos quia samaritanus es tu: ⁊ demoniũ hẽs? Respõdit iesus. Ego demoniũ nõ hẽo: sed honorifico patrẽ meũ: ⁊ vos inhonoratis me. Ego autẽ nõ quero gloriã meã: est qui querat ⁊ iudicet. Amen amẽ dico vobis: si quis sermonẽ meũ seruauerit: mortem non videbit in eternum. Dixerunt ergo iudei. Nunc cognouimus quia demoniũ hẽs. Abraã mortuus est et prophete: ⁊ tu dicis: si quis sermonẽ meum seruauerit: nõ gustabit mortẽ in eternũ. Nunquid tu maior es patre nostro abraã qui mortuus est: ⁊ prophete mortui sunt: quem teipsum facis? Respondit iesus. Si ego glorifico meipsum gloria mea nihil est. Est pater meus qui glorificat me: quẽ vos dicitis quia deus vester est: ⁊ non cognouistis eũ: ego autẽ noui eũ. Et si dixero quia non scio eum ero similis vobis mendax. Sed scio eum ⁊ sermonem eius seruo. Abraam pater vester exultauit vt videret diem meũ: vidit ⁊ gauisus est. Dixerũt ergo iudei ad eũ. Quinquaginta annos nõdũ hẽs ⁊ abraam vidisti? Dixit eis iesus. Amẽ amẽ dico vobis antequam abraã fieret ego sũ. Tulerũt ergo lapides vt iacerent in eũ. Jesus autẽ abscõdit se et

1. Joh. 3.b

F

1. Joh. 4.a

sup. 7. c

G

sup. 7. d.

ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν, καὶ παρῆγεν οὕτως. Cap. 9.

Καὶ παράγων εἶδεν ἄνθρωπον τυφλὸν ἐκ γενετῆς, καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες. ῥαββί τίς ἥμαρτεν, οὗτος ἢ οἱ γονεῖς αὐτοῦ ἵνα τυφλὸς γεννηθῇ. ἀπεκρίθη ἰησοῦς. οὔτε οὗτος ἥμαρτεν οὔτε οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ ἐν αὐτῷ. ἐμὲ δεῖ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τοῦ πέμψαντός με, ἕως ἡμέρα ἐστίν. ἔρχεται νὺξ ὅτε οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι. ὅταν ἐν τῷ κόσμῳ ὦ, φῶς εἰμι τοῦ κόσμου. ταῦτα εἰπὼν ἔπτυσε χαμαί, καὶ ἐποίησε πηλὸν ἐκ τοῦ πτύσματος, καὶ ἐπέχρισε τὸν πηλὸν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ. ὕπαγε νίψαι εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ σιλωάμ, ὃ ἑρμηνεύεται ἀπεσταλμένος. ἀπῆλθεν οὖν καὶ ἐνίψατο, καὶ ἦλθε βλέπων. οἱ οὖν γείτονες καὶ οἱ θεωροῦντες αὐτὸν τὸ πρότερον ὅτι τυφλὸς ἦν ἔλεγον. οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ καθήμενος καὶ προσαιτῶν. ἄλλοι ἔλεγον ὅτι οὗτός ἐστιν. ἄλλοι δὲ ὅτι ὅμοιος αὐτῷ ἐστιν. ἐκεῖνος ἔλεγεν ὅτι ἐγώ εἰμι. ἔλεγον οὖν αὐτῷ. πῶς ἀνεῴχθησάν σου οἱ ὀφθαλμοί. ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπεν. ἄνθρωπος λεγόμενος ἰησοῦς πηλὸν ἐποίησε, καὶ ἐπέχρισέ μου τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ εἶπέ μοι ὕπαγε εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ σιλωὰμ καὶ νίψαι, ἀπελθὼν δὲ καὶ νιψάμενος ἀνέβλεψα. εἶπον οὖν αὐτῷ. ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος. λέγει. οὐκ οἶδα. ἄγουσιν αὐτὸν πρὸς τοὺς φαρισαίους τόν ποτε τυφλόν. ἦν δὲ σάββατον ὅτε τὸν πηλὸν ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς, καὶ ἀνέῳξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς. πάλιν οὖν ἠρώτων αὐτὸν καὶ οἱ φαρισαῖοι πῶς ἀνέβλεψεν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. πηλὸν ἐπέθηκέ μοι ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ ἐνιψάμην καὶ βλέπω. ἔλεγον οὖν ἐκ τῶν φαρισαίων τινές. οὗτος ὁ ἄνθρωπος οὐκ ἔστι παρὰ τοῦ θεοῦ, ὅτι τὸ σάββατον οὐ τηρεῖ. ἄλλοι ἔλεγον. πῶς δύναται ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς τοιαῦτα σημεῖα ποιεῖν. καὶ σχίσμα ἦν ἐν αὐτοῖς. λέγουσιν οὖν τῷ τυφλῷ πάλιν. σὺ τί λέγεις περὶ αὐτοῦ ὅτι ἤνοιξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς. ὁ δὲ εἶπεν, ὅτι προφήτης ἐστίν. οὐκ ἐπίστευσαν οὖν οἱ ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ ὅτι τυφλὸς ἦν καὶ ἀνέβλεψεν, ἕως ὅτου ἐφώνησαν τοὺς γονεῖς αὐτοῦ τοῦ ἀναβλέψαντος, καὶ ἠρώτησαν αὐτοὺς λέγοντες. οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ὑμῶν, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη, πῶς οὖν ἄρτι βλέπει. ἀπεκρίθησαν δὲ αὐτοῖς οἱ γονεῖς αὐτοῦ καὶ εἶπον.

exiuit de templo. Cap. 9.

Et preteriens iesus vidit hominem cecum a natiuitate: et interrogauerunt eum discipuli eius dicentes. Rabbi quis peccauit: hic aut parentes eius vt cecus nasceretur. Respondit iesus. Neque hic peccauit neque parentes eius: sed vt manifestentur opera dei in illo. Me oportet operari opera eius qui misit me donec dies est: venit nox quando nemo potest operari. Quamdiu sum in mundo lux sum mundi. Hec cum dixisset expuit in terram: et fecit lutum ex sputo et liniuit lutum super oculos eius: et dixit ei. Vade laua in natatoria syloe quod interpretatur missus. Abijt ergo et lauit et venit videns. Itaque vicini et qui viderant eum prius quia mendicus erat: dicebant. Nonne hic est qui sedebat et mendicabat? Alij dicebant quia hic est: alij autem nequaquam: sed similis est eius. Ille vero dicebat quia ego sum. Dicebant ergo ei. Quomodo aperti sunt tibi oculi. Respondit. Ille homo qui dicitur iesus lutum fecit et vnxit oculos meos: et dixit mihi. Vade ad natatoriam syloe et laua: et abij et laui et video. Et dixerunt ei. Vbi est ille? Ait: nescio. Adducunt eum ad phariseos qui cecus fuerat. Erat autem sabbatum quando lutum fecit iesus et aperuit oculos eius. Iterum ergo interrogabant eum pharisei quomodo vidisset. Ille autem dixit eis. Lutum mihi posuit super oculos et laui et video. Dicebant ergo ex phariseis quidam: non est hic homo a deo qui sabbatum non custodit. Alij autem dicebant. Quomodo potest homo peccator hec signa facere? Et scisma erat inter eos. Dicunt ergo ceco iterum. Tu quid dicis de illo qui aperuit oculos tuos? Ille autem dixit: quia propheta est. Non crediderunt ergo iudei de illo: quia cecus fuisset et vidisset: donec vocauerunt parentes eius qui viderat: et interrogauerunt eos dicentes. Hic est filius vester quem vos dicitis quia cecus natus est. Quomodo ergo nunc videt? Responderunt eis parentes eius et dixerunt.

οἴδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ἡμῶν, καὶ ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη. πῶς δὲ νῦν βλέπει οὐκ οἴδαμεν, ἢ τίς ἤνοιξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμεῖς οὐκ οἴδαμεν. αὐτὸς ἡλικίαν ἔχει. αὐτὸν ἐρωτήσατε, αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ λαλήσει. ταῦτα εἶπον οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ὅτι ἐφοβοῦντο τοὺς ἰουδαίους. ἤδη γὰρ συνετέθειντο οἱ ἰουδαῖοι, ἵνα ἐάν τις αὐτὸν ὁμολογήσῃ χριστὸν ἀποσυνάγωγος γένηται. διὰ τοῦτο οἱ γονεῖς αὐτοῦ εἶπον ὅτι ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸν ἐρωτήσατε. ἐφώνησαν οὖν ἐκ δευτέρου τὸν ἄνθρωπον ὃς ἦν τυφλός, καὶ εἶπον αὐτῷ. δὸς δόξαν τῷ θεῷ. ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἁμαρτωλός ἐστιν. ἀπεκρίθη οὖν ἐκεῖνος καὶ εἶπεν. εἰ ἁμαρτωλός ἐστιν οὐκ οἶδα, ἓν οἶδα, ὅτι τυφλὸς ὢν ἄρτι βλέπω. εἶπον δὲ αὐτῷ πάλιν. τί ἐποίησέ σοι. πῶς ἀνέῳξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς. ἀπεκρίθη αὐτοῖς. εἶπον ὑμῖν ἤδη καὶ οὐκ ἠκούσατε, τί πάλιν θέλετε ἀκούειν. μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε αὐτοῦ μαθηταὶ γενέσθαι. ἐλοιδόρησαν αὐτὸν καὶ εἶπον. σὺ εἶ μαθητὴς ἐκείνου, ἡμεῖς δὲ τοῦ μωσέως ἐσμὲν μαθηταί. ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι μωσεῖ λελάληκεν ὁ θεός, τοῦτον δὲ οὐκ οἴδαμεν πόθεν ἐστί. ἀπεκρίθη ὁ ἄνθρωπος καὶ εἶπεν αὐτοῖς. ἐν γὰρ τούτῳ θαυμαστόν ἐστιν, ὅτι ὑμεῖς οὐκ οἴδατε πόθεν ἐστί, καὶ ἀνέῳξέ μου τοὺς ὀφθαλμούς. οἴδαμεν δὲ ὅτι ἁμαρτωλῶν ὁ θεὸς οὐκ ἀκούει, ἀλλ' ἐάν τις θεοσεβὴς ᾖ καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ τούτου ἀκούει. ἐκ τοῦ αἰῶνος οὐκ ἠκούσθη ὅτι ἤνοιξέ τις ὀφθαλμοὺς τυφλοῦ γεγεννημένου. εἰ μὴ ἦν οὗτος παρὰ θεοῦ, οὐκ ἠδύνατο ποιεῖν οὐδέν. ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ. ἐν ἁμαρτίαις σὺ ἐγεννήθης ὅλος, καὶ σὺ διδάσκεις ἡμᾶς. καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω. ἤκουσεν ὁ ἰησοῦς ὅτι ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω, καὶ εὑρὼν αὐτὸν εἶπεν αὐτῷ. σὺ πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ. ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπε. καὶ τίς ἐστι κύριε, ἵνα πιστεύσω εἰς αὐτόν. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. καὶ ἑώρακας αὐτόν, καὶ ὁ λαλῶν μετὰ σοῦ ἐκεῖνός ἐστιν. ὁ δὲ ἔφη. πιστεύω κύριε. καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ. καὶ εἶπεν ὁ ἰησοῦς. εἰς κρίμα ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἦλθον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέπωσι, καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται. καὶ ἤκουσαν ἐκ τῶν φαρισαίων ταῦτα οἱ ὄντες μετ' αὐτοῦ, καὶ εἶπον αὐτῷ. μὴ καὶ ὑμεῖς τυφλοί ἐσμεν. εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰη-

Scimus quia hic est filius noster: et quia cecus natus est. Quomodo autem nunc videat nescimus: aut quis eius aperuit oculos nos nescimus. Ipsum interrogate. Etatem habet ipse de se loquatur. Hec dixerunt parentes eius: quoniam timebant iudeos. Iam enim conspirauerant iudei: vt si quis eum confiteretur esse christum: extra synagogam fieret. Propterea parentes eius dixerunt: quia etatem habet ipsum interrogate. Vocauerunt ergo rursum hominem qui fuerat cecus: et dixerunt ei. Da gloriam deo. Nos scimus quia hic homo peccator est. Dixit ergo eis ille. Si peccator est nescio: vnum scio quia cecus cum essem modo video. Dixerunt ergo illi. Quid fecit tibi? Quomodo aperuit tibi oculos? Respondit eis. Dixi vobis iam et audistis. Quid iterum vultis audire? Nunquid et vos vultis discipuli eius fieri? Maledixerunt ergo ei: et dixerunt. Tu discipulus illius sis: nos autem moysi discipuli sumus. Nos scimus quia moysi locutus est deus: hunc autem nescimus vnde sit. Respondit ille homo: et dixit eis. In hoc enim mirabile est: quia vos nescitis vnde sit: et aperuit meos oculos. Scimus autem quia peccatores deus non audit: sed si quis dei cultor est: et voluntatem eius facit: hunc exaudit. A seculo non est auditum: quia quis aperuit oculos ceci nati. Nisi esset hic a deo: non poterat facere quicquam. Responderunt et dixerunt ei. In peccatis natus es totus: et tu doces nos. Et eiecerunt eum foras. Audiuit iesus quia eiecerunt eum foras: et cum inuenisset eum dixit ei. Tu credis in filium dei. Respondit ille et dixit. Quis est domine vt credam in eum? Et dixit ei iesus. Et vidisti eum: et qui loquitur tecum ipse est. At ille ait. Credo domine. Et procidens adorauit eum. Et dixit ei iesus. In iudicium ego in hunc mundum veni: vt qui non vident videant: et qui vident ceci fiant. Et audierunt quidam ex phariseis qui cum ipso erant: et dixerunt ei. Nunquid et nos ceci sumus. Dixit eis iesus.

σούς. ει τυφλοί ήτε, ουκ αν είχετε αμαρ
τίαν. νυν δε λέγετε ότι βλέπομεν, η ουν α
μαρτία υμών μένει. Cap. 10.

Αμήν αμήν λέγω υμίν, ο μη εισερχό
μενος διά της θύρας εις την αυλήν
των προβάτων, αλλά αναβαίνων αλλα-
χόθεν, εκείνος κλέπτης εστί και ληστής. ο
δε εισερχόμενος διά της θύρας, ποιμήν
εστί των προβάτων. τούτω ο θυρωρός α-
νοίγει, και τα πρόβατα της φωνής αυ-
τού ακούει. και τα ίδια πρόβατα καλεί
κατ' όνομα, και εξάγει αυτά. και όταν
τα ίδια πρόβατα εκβάλη, έμπροσθεν αυ-
τών πορεύεται, και τα πρόβατα αυτώ α-
κολουθεί, ότι οίδασι την φωνήν αυτού.
αλλοτρίω δε ου μή ακολουθήσωσιν, αλ-
λά φεύξονται απ' αυτού, ότι ουκ οίδα-
σι των αλλοτρίων την φωνήν. ταύτην την
παροιμίαν είπεν αυτοίς ο ιησούς. εκεί-
νοι δε ουκ έγνωσαν τίνα ην α ελάλει αυ
τοίς. είπεν ουν πάλιν αυτοίς ο ιησούς.
αμήν αμήν λέγω υμίν, ότι εγώ ειμί η
θύρα των προβάτων. πάντες όσοι ήλ-
θον κλέπται εισί και λησταί, αλλ' ουκ ή
κουσαν αυτών τα πρόβατα. εγώ ειμί η
θύρα, δι' εμού εάν τις εισέλθη σωθήσεται,
και εισελεύσεται και εξελεύσεται, και νο
μήν ευρήσει. ο κλέπτης ουκ έρχεται, ει μή
ίνα κλέψη και θύση και απολέση. εγώ ήλ
θον ίνα ζωήν έχωσι, και περισσόν έχωσιν.
εγώ ειμί ο ποιμήν ο καλός. ο ποιμήν ο κα
λός την ψυχήν αυτού τίθησιν υπέρ των
προβάτων. ο μισθωτός δε και ουκ ων ποι
μήν, ου ουκ εισί τα πρόβατα ίδια, θεωρεί
τον λύκον ερχόμενον, και αφίησι τα πρό-
βατα και φεύγει, και ο λύκος άρπαζει αυ
τά και σκορπίζει τα πρόβατα. ο δε μισθω
τός φεύγει, ότι μισθωτός εστί, και ου μέλει
αυτώ περί των προβάτων. εγώ ειμί ο ποι
μήν ο καλός, και γινώσκω τα εμά, και γι-
νώσκομαι υπό των εμών. καθώς γινώσκει με
ο πατήρ καγώ γινώσκω τον πατέρα, και
την ψυχήν μου τίθημι υπέρ των προβάτων.
και άλλα πρόβατα έχω, α ουκ εστίν εκ
της αυλής ταύτης, κακείνα με δει αγα-
γείν, και της φωνής μου ακούσουσι, και
γενήσεται μία ποίμνη, εις ποιμήν. διά
τούτο ο πατήρ με αγαπά, ότι εγώ τί
θημι την ψυχήν μου, ίνα πάλιν λάβω
αυτήν. ουδείς αίρει αυτήν απ' εμού, αλλ'
εγώ τίθημι αυτήν απ' εμαυτού. εξουσίαν
έχω θείναι αυτήν, και εξουσίαν έχω πάλιν
λαβείν αυτήν. ταύτην την εντολήν έλαβον

Si ceci essetis: non haberetis peccatũ.
Nunc vero dicitis quia videm⁹: pctũ
vestrum manet. Cap. 10.

Amen amen dico vobis: qui nõ in
trat per ostium in ouile
ouium: sed ascendit aliunde:
ille fur est et latro.
Qui aũt intrat per ostium: pastor
est ouium. Huic ostiarius aperit:
⁊ oues vocem eius
audiũt. Et ppias oues vocat
nominatim: et educit eas. Et cum
proprias oues emiserit: ante eas
vadit: et oues illum sequuntur:
quia sciunt vocem eius.
Alienum autem non sequũtur sed
effugiunt ab eo: quia non nouerunt
vocem alienorum. Hoc
prouerbium dixit eis iesus. Illi
autem non cognouerũt quid loqrẽt eis.
Dixit ergo eis iterum iesus.
Amen amen dico vobis quia ego sũ
ostium ouiũ. Omnes quotquot venerũt
fures sunt ⁊ latrones: sed nõ audierũt
eos oues. Ego sum
ostiũ: per me si quis introierit saluabit
et ingredietur et egredietur: et pascua
inueniet. Fur non venit nisi
vt furetur ⁊ mactet et pdat. Ego veni
vt vitam habeãt: et abũdanti⁹ habeãt.
Ego sum pastor bonus: bonus pastor
animam suam ponit pro
ouib⁹ suis. Mercẽnari⁹ ãt ⁊ q nõ ẽ pa
stor cuius non sunt oues proprie: videt
lupum venientem et dimittit oues
et fugit: et lupus rapit
et dispergit oues. Mercẽnarius autem
fugit quia mercẽnarius est: ⁊ nõ ptinet
ad eum de ouibus. Ego sum pastor
bon⁹: ⁊ cognosco oues meas ⁊ cogno
scunt me mee. Sicut nouit me
pater: et ego agnosco patrem: et
animam meam pono pro ouibus meis.
Et alias oues habeo que non sunt ex
hoc ouili: ⁊ illas oportet me adducere
et vocem meam audient: et
fiet vnũ ouile ⁊ vn⁹ pastor. Propterea
me diligit pater: quia ego pono
animam meam vt iterum sumam
eam. Nemo tollet eam a me: sed
ego ponã eam a meipso. Potestatem
habeo ponendi eam: et ptãtẽ hẽo iterũ
sumendi eam. Hoc mandatum accepi

A

B

1. Cor. 9. c.
1. Joh. 3. c.

Mat. 8. g.
Mar. 6. b.
Luce. 8. c.

Mat. 11. g.
Luce. 10. f.
Mat. 12. b.

παρά του πατρός μου. σχίσμα ουν πά-
λιν εγένετο εν τοις ιουδαίοις διά τους λό
γους τούτους. έλεγον δε πολλοί εξ αυ-
τών. δαιμόνιον έχει και μαίνεται. τι αυτού
ακούετε. άλλοι έλεγον. ταύτα τα ρήματα
ουκ εστί δαιμονιζομένου. μη δαιμόνιον
δύναται τυφλών οφθαλμούς ανοίγειν. εγέ
νετο δε τα εγκαίνια εν ιεροσολύμοις, και χει
μών ην. και περιεπάτει ο ιησούς εν τω ιερώ
εν τη στοά σολομώνος. εκύκλωσαν ουν
αυτόν οι ιουδαίοι, και έλεγον αυτώ. έως
πότε την ψυχήν ημών αίρεις. ει συ ει ο
χριστός, ειπέ ημίν παρρησία. απεκρίθη αυ
τοίς ο ιησούς. είπον υμίν, και ου πιστεύε-
τε. τα έργα α εγώ ποιώ εν τω ονόματι του
πατρός μου, ταύτα μαρτυρεί περί εμού
αλλ' υμείς ου πιστεύετε. ου γαρ εστέ εκ
των προβάτων των εμών καθώς είπον υ-
μίν. τα πρόβατα τα εμά της φωνής μου α-
κούει, καγώ γινώσκω αυτά και ακολουθού
σι μοι. καγώ ζωήν αιώνιον δίδωμι αυτοίς,
και ου μή απόλωνται εις τον αιώνα. και
ουχ' αρπάσει τις αυτά εκ της χειρός μου. ο
πατήρ μου ος δέδωκέ μοι, μείζων πάντων
εστί, και ουδείς δύναται αρπάζειν εκ της
χειρός του πατρός μου. εγώ και ο πατήρ
εν εσμέν. εβάστασαν ουν πάλιν λίθους οι
ιουδαίοι ίνα λιθάσωσιν αυτόν. απεκρίθη αυ
τοίς ο ιησούς. πολλά καλά έργα έδειξα υ
μίν εκ του πατρός μου, διά ποίον αυτών
έργον λιθάζετέ με. απεκρίθησαν αυτώ οι ιου
δαίοι λέγοντες. περί καλού έργου ου λι-
θάζομέν σε, αλλά περί βλασφημίας, και ό
τι συ άνθρωπος ων ποιείς σεαυτόν θεόν. α-
πεκρίθη αυτοίς ο ιησούς. ουκ εστί γεγραμ-
μένον εν τω νόμω υμών. εγώ είπα θεοί εσ-
τέ. ει εκείνους είπε θεούς προς ους ο λόγος
του θεού εγένετο και ου δύναται λυθήναι η
γραφή, ον ο πατήρ ηγίασε και απέστειλεν
εις τον κόσμον, υμείς λέγετε ότι βλασφη
μείς, ότι είπον υιός του θεού ειμί. ει ου ποι
ώ τα έργα του πατρός μου, μη πιστεύετε
μοι. ει δε ποιώ, καν εμοί μη πιστεύητε, τοις
έργοις πιστεύσατε, ίνα γνώτε και πιστεύση
τε ότι εν εμοί ο πατήρ καγώ εν αυτώ. εζή-
τουν ουν πάλιν αυτόν πιάσαι, και εξήλθεν εκ
της χειρός αυτών. και απήλθε πάλιν πέραν
του ιορδάνου εις τον τόπον όπου ην ιω-
άννης το πρώτον βαπτίζων, και έμεινεν ε-
κεί. και πολλοί ήλθον προς αυτόν και
έλεγον. ότι ιωάννης μεν σημείον εποίη-
σεν ουδέν. πάντα δε όσα είπεν ιωάννης πε-

a patre meo. Dissensio iterum
facta est inter iudeos ppter sermones
hos. Dicebant aũt multi ex ipsis.
Demoniũ habet et insanit. Quid eum
auditis? Alij dicebant: hec verba
nõ sunt demoniũ habẽtis. Nũquid de-
moniũ põt cecorũ oculos aperire? Facta
sũt ãt encenia i hierosolymis: ⁊ hiems
erat. Et ambulabat iesus in templo
i porticu salomonis. Circũdederũt ergo
eum iudei: et dicebant ei. Quousq
animam nostram tollis? Si tu es
christus dic nobis palam? Rñdit eis
iesus. Loquor vobis et non creditis.
Opera que ego facio in nomine
pris mei: hec testimoniũ phibẽt de me.
Sed vos non creditis quia nõ estis ex
ouibus meis sicut dixi vobis.
Oues mee vocem meam audiunt:
et ego cognosco eas et sequuntur
me. Et ego vitam eternam do eis:
et non peribunt in eternum: et
non rapiet eas quisq de manu mea.
Pater me⁹ qui dedit mihi maior oib⁹
est: et nemo potest rapere de
manu patris mei. Ego et pater
vnũ sum⁹. Sustulerũt ergo iterũ lapides
iudei vt lapidarent eũ. Respondit eis
iesus. Multa bona opera ostẽdi vobis
ex patre meo: ppter quod eorum
opus me lapidatis? Rñderunt ei iudei
De bono opere non lapidamus
te: sed de blasphemia et quia
tu homo cũ sis facis teipsũ deũ. Rñ
dit eis iesus. Nonne scriptum est
in lege vestra quia ego dixi dij estis?
Si illos dixit deos ad quos sermo
dei factus est: et non potest solui
scriptura: quẽ pater sãctificauit ⁊ misit
in mundum vos dicitis qr blasphemas
quia dixi filius dei sum. Si non facio
opera patris mei nolite credere
mihi. Si ãt facio ⁊ si mihi nõ vultis cre
dere opib⁹ credite: vt cognoscatis ⁊ cre
datis qr pr̃ i me est: ⁊ ego i patre. Que
rebãt ergo eũ apprehẽdere: et exiuit de
manibus eorum. Et abijt iterũ trans
iordanem in eum locũ vbi erat iohãnes
baptizans primum: ⁊ mansit illic.
Et multi venerunt ad eum et
dicebãt. Quia iohãnes qdẽ signũ fecit
nullũ. Oia ãt quecũq dixit iohãnes de

C

D

ps. 81.

Mat. 12. b.
Mar. 5. b.

ρί τούτου ἀληθῆ ἦν, καὶ ἐπίστευσαν πολ-
λοὶ ἐκεῖ εἰς αὐτόν. Cap. 11.

Ἦν δέ τις ἀσθενῶν λάζαρος ἀπὸ βηθανί-
ας, ἐκ τῆς κώμης μαρίας καὶ μάρθας
τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς. ἦν δὲ μαρία ἡ ἀλείψα-
σα τὸν κύριον μύρῳ, καὶ ἐκμάξασα τοὺς πό-
δας αὐτοῦ ταῖς θριξὶν αὐτῆς, ἧς ὁ ἀδελφὸς
λάζαρος ἠσθένει. ἀπέστειλαν οὖν αἱ ἀδελ-
φαὶ πρὸς αὐτὸν λέγουσαι. κύριε, ἴδε ὃν φι-
λεῖς ἀσθενεῖ. ἀκούσας δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐ-
τῇ. ἡ ἀσθένεια οὐκ ἔστι πρὸς θάνατον, ἀλλ'
ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ θεοῦ, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱ-
ὸς τοῦ θεοῦ δι' αὐτῆς. ἠγάπα δὲ ὁ ἰησοῦς
τὴν μάρθαν, καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς καὶ τὸν
λάζαρον. ὡς οὖν ἤκουσεν ὅτι ἀσθενεῖ, τό-
τε μὲν ἔμεινεν ἐν ᾧ ἦν τόπῳ δύο ἡμέρας.
ἔπειτα μετὰ τοῦτο λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐ-
τοῦ. ἄγωμεν εἰς τὴν ἰουδαίαν πάλιν. λέγου-
σιν αὐτῷ οἱ μαθηταί. ῥαββί νῦν ἐζήτουν σε
λιθάσαι οἱ ἰουδαῖοι, καὶ πάλιν ὑπάγεις ἐκεῖ.
ἀπεκρίθη ἰησοῦς. οὐχὶ δώδεκα ὧραί εἰσι τῆς
ἡμέρας. ἐάν τις περιπατῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, οὐ
προσκόπτει ὅτι τὸ φῶς τοῦ κόσμου τού-
του βλέπει. ἐὰν δέ τις περιπατῇ ἐν τῇ νυκ-
τί, προσκόπτει ὅτι τὸ φῶς οὐκ ἔστιν ἐν αὐ-
τῷ. ταῦτα εἶπε, καὶ μετὰ τοῦτο λέγει αὐ-
τοῖς. λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν κεκοίμηται,
ἀλλὰ πορεύομαι ἵνα ἐξυπνίσω αὐτόν. εἶ-
πον οὖν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. κύριε εἰ κεκοίμη-
ται σωθήσεται. εἰρήκει δὲ ὁ ἰησοῦς περὶ τοῦ
θανάτου αὐτοῦ, ἐκεῖνοι δὲ ἔδοξαν ὅτι πε-
ρὶ τῆς κοιμήσεως τοῦ ὕπνου λέγει. τότε οὖν
εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς παρρησίᾳ. λάζαρος ἀ-
πέθανε, καὶ χαίρω δι' ὑμᾶς, ἵνα πιστεύσητε ὅ-
τι οὐκ ἤμην ἐκεῖ. ἀλλὰ ἄγωμεν πρὸς αὐτόν.
εἶπεν οὖν θωμᾶς ὁ λεγόμενος δίδυμος
τοῖς συμμαθηταῖς. ἄγωμεν καὶ ἡμεῖς ἵνα ἀπο-
θάνωμεν μετ' αὐτοῦ. ἐλθὼν οὖν ὁ ἰησοῦς
εὗρεν αὐτὸν τέσσαρας ἡμέρας ἤδη ἔχοντα
ἐν τῷ μνημείῳ. ἦν δὲ ἡ βηθανία ἐγγὺς τῶν
ἱεροσολύμων ὡς ἀπὸ σταδίων δεκα-
πέντε. καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν ἰουδαίων ἐ-
ληλύθεισαν πρὸς τὰς περὶ τὴν μάρθαν καὶ
μαρίαν, ἵνα παραμυθήσωνται αὐτὰς πε-
ρὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν. ἡ οὖν μάρθα ὡς
ἤκουσεν ὅτι ἰησοῦς ἔρχεται, ὑπήντησεν αὐ-
τῷ, μαρία δὲ ἐν τῷ οἴκῳ ἐκαθέζετο, εἶπεν
οὖν μάρθα πρὸς τὸν ἰησοῦν. κύριε εἰ ἦς
ὧδε ὁ ἀδελφός μου οὐκ ἂν ἐτεθνήκει. ἀλ-
λὰ καὶ νῦν οἶδα ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσῃ τὸν θεὸν
δώσει σοι ὁ θεός. λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς. ἀ-
ναστήσεται ὁ ἀδελφός σου. λέγει αὐτῷ

hoc vera erant: et multi crediderunt
in eum. Cap. 11.

Erat autem quidam languens lazarus a be-
thania: de castello marie et marthe
sororis eius. Maria autem erat que unxit
dominum unguento et extersit pedes
eius capillis suis: cuius frater
lazarus infirmabatur. Miserunt ergo sorores
eius ad eum dicentes. Domine ecce quem amas
infirmatur. Audiens autem iesus dixit eis.
Infirmitas hec non est ad mortem: sed
pro gloria dei: ut glorificetur filius
dei per eam. Diligebat autem iesus
martham et sororem eius mariam et ⌈ tunc
lazarum. Ut ergo audiuit quia infirmabatur
quidem mansit in eodem loco duobus diebus.
Deinde post hec dicit discipulis suis.
Eamus in iudeam iterum. Dicunt
ei discipuli. Rabbi nunc querebant te
iudei lapidare: et iterum vadis illuc?
Respondit iesus. Nonne duodecim sunt hore
diei? Si quis ambulauerit in die: non
offendit quia lucem huius mundi
videt. Si autem ambulauerit in nocte
offendit: quia lux non est in eo.
Hec ait: et post hec dicit eis.
Lazarus amicus noster dormit
sed vado ut a somno excitem eum. Dixerunt
ergo discipuli eius. Domine si dormit
saluus erit. Dixerat autem iesus de
morte eius: illi autem putauerunt quia de
dormitione somni diceret. Tunc ergo
iesus dixit eis manifeste. Lazarus mortuus
est: et gaudeo propter vos ut credatis
quoniam non eram ibi. Sed eamus ad eum.
Dixit ergo thomas qui dicitur didymus ad
condiscipulos. Eamus et nos et moria-
mur cum eo. Venit itaque iesus: et
inuenit eum quattuor dies iam ⌈ iuxta
in monumento habentem. Erat autem bethania
hierosolymam quasi stadiis quindecim.
Multi autem ex iudeis venerant
ad martham et
mariam ut consolarentur eas de
fratre suo. Martha ergo ut
audiuit quia iesus venit occurrit illi:
maria autem domi sedebat. Dixit
ergo martha ad iesum. Domine si fuisses
hic frater meus non fuisset mortuus. Sed
et nunc scio quia quecunque poposceris a deo
dabit tibi deus. Dicit illi iesus. Resur-
get frater tuus. Dicit ei

A B C

Mar. 9.c. Mar. 5.b.

ἡ μάρθα. οἶδα ὅτι ἀναστήσεται ἐν τῇ ἀναστά-
σει ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. εἶπεν αὐτῇ ὁ ἰη-
σοῦς. ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή. ὁ πι-
στεύων εἰς ἐμέ, κἂν ἀποθάνῃ ζήσεται. καὶ
πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων εἰς ἐμέ, οὐ μὴ ἀ-
ποθάνῃ εἰς τὸν αἰῶνα. πιστεύεις τοῦτο. λέ-
γει αὐτῷ. ναὶ κύριε. ἐγὼ πεπίστευκα ὅτι
σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ εἰς τὸν
κόσμον ἐρχόμενος. καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἀ-
πῆλθε καὶ ἐφώνησε μαρίαν τὴν ἀδελφὴν αὐ-
τῆς λάθρα εἰποῦσα. ὁ διδάσκαλος πάρεσ-
τι καὶ φωνεῖ σε. ἐκείνη ὡς ἤκουσεν ἐγείρεται
ταχύ, καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτόν. οὔπω δὲ ἐ-
ληλύθει ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν κώμην, ἀλλ' ἦν ἐν
τῷ τόπῳ, ὅπου ὑπήντησεν αὐτῷ ἡ μάρθα.
οἱ οὖν ἰουδαῖοι οἱ ὄντες μετ' αὐτῆς ἐν τῇ οἰ-
κίᾳ καὶ παραμυθούμενοι αὐτήν, ἰδόντες τὴν
μαρίαν ὅτι ταχέως ἀνέστη καὶ ἐξῆλθεν, ἠ-
κολούθησαν αὐτῇ λέγοντες. ὅτι ὑπάγει εἰς
τὸ μνημεῖον ἵνα κλαύσῃ ἐκεῖ. ἡ οὖν μαρία
ὡς ἦλθεν ὅπου ἦν ὁ ἰησοῦς, ἰδοῦσα αὐτὸν
ἔπεσεν αὐτοῦ εἰς τοὺς πόδας λέγουσα αὐ-
τῷ. κύριε εἰ ἦς ὧδε, οὐκ ἂν ἀπέθανέ μου ὁ
ἀδελφός. ἰησοῦς οὖν ὡς εἶδεν αὐτὴν κλαί-
ουσαν καὶ τοὺς συνελθόντας αὐτῇ ἰουδαί-
ους κλαίοντας, ἐνεβριμήσατο τῷ πνεύματι,
καὶ ἐτάραξεν ἑαυτόν, καὶ εἶπε. ποῦ τεθεί-
κατε αὐτόν. λέγουσιν αὐτῷ. κύριε ἔρχου
καὶ ἴδε. ἐδάκρυσεν ὁ ἰησοῦς. ἔλεγον οὖν οἱ
ἰουδαῖοι. ἴδε πῶς ἐφίλει αὐτόν. τινὲς δὲ
ἐξ αὐτῶν εἶπον. οὐκ ἠδύνατο οὗτος ὁ ἀνοί-
ξας τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ ποιῆσαι
ἵνα καὶ οὗτος μὴ ἀποθάνῃ. ἰησοῦς οὖν πά-
λιν ἐμβριμώμενος ἐν ἑαυτῷ, ἔρχεται εἰς τὸ
μνημεῖον. ἦν δὲ σπήλαιον, καὶ λίθος ἐπέκει-
το ἐπ' αὐτῷ. λέγει ὁ ἰησοῦς. ἄρατε τὸν λί-
θον. λέγει αὐτῷ ἡ ἀδελφὴ τοῦ τεθνηκότος
μάρθα. κύριε ἤδη ὄζει, τεταρταῖος γάρ ἐσ-
τι. λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς. οὐκ εἶπόν σοι ὅτι ἐ-
ὰν πιστεύσῃς ὄψει τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ. ἦ-
ραν οὖν τὸν λίθον οὗ ἦν ὁ τεθνηκὼς κείμενος.
ὁ δὲ ἰησοῦς ἦρε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνω, καὶ
εἶπε. πάτερ εὐχαριστῶ σοι ὅτι ἤκουσάς
μου. ἐγὼ δὲ ᾔδειν ὅτι πάντοτέ μου ἀκού-
εις, ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιεστῶτα εἶ-
πον ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σύ με ἀπέστειλας.
καὶ ταῦτα εἰπὼν φωνῇ μεγάλῃ ἐκραύγασε.
λάζαρε δεῦρο ἔξω. καὶ ἐξῆλθεν ὁ τεθνηκὼς
δεδεμένος τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας κειρί-
αις, καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ σουδαρίῳ περιεδέδετο
λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. λύσατε αὐτὸν καὶ ἄ-
φετε ὑπάγειν. πολλοὶ οὖν ἐκ τῶν ἰουδαίων
οἱ ἐλθόντες πρὸς τὴν μαρίαν, καὶ θεασάμενοι

martha. Scio quia resurget in resurre-
ctione in nouissimo die. Dicit ei iesus.
Ego sum resurrectio et vita. Qui credit
in me: etiam si mortuus fuerit viuet: et
omnis qui viuit et credit in me: non mo-
rietur in eternum. Credis hoc? Ait
illi. Utique domine. Ego credidi quia
tu es christus filius dei viui qui in hunc
mundum venisti. Et cum hoc dixisset abiit
et vocauit mariam sororem suam
silentio dicens. Magister adest:
et vocat te. Illa ut audiuit surrexit
cito: et venit ad eum. Nondum enim venerat
iesus in castellum: sed erat adhuc in illo
loco ubi occurrerat ei martha.
Judei ergo qui erant cum ea in domo
et consolabantur eam: cum vidissent
mariam quia cito surrexit et exiit: secuti sunt
eam dicentes. Quia vadit ad
monumentum ut ploret ibi. Maria ergo
cum venisset ubi erat iesus: videns eum
cecidit ad pedes eius: et dixit ei.
Domine si fuisses hic: non esset mortuus
frater meus. Jesus ergo ut vidit eam plo-
rantem et iudeos qui venerant cum ea
plorantes: infremuit spiritu
et turbauit seipsum: et dixit. Ubi posuistis
eum? Dicunt ei. Domine veni ⌈ ergo
et vide. Et lachrimatus est iesus. Dixerunt
iudei. Ecce quomodo amabat eum. Quidam autem
ex ipsis dixerunt. Non poterat hic qui ape-
ruit oculos ceci nati facere
ut hic non moreretur? Jesus ergo rur-
sum fremens in semetipso venit ad
monumentum. Erat autem spelunca et lapis sup-
positus erat ei. Ait iesus. Tollite lapi-
dem. Dicit ei martha soror eius qui mortuus
fuerat. Domine iam fetet: quatriduanus enim est.
Dicit ei iesus. Nonne dixi tibi: quoniam si
credideris videbis gloriam dei? Tulerunt
ergo lapidem.
Jesus autem eleuatis sursum oculis
dixit. Pater gratias ago tibi: quoniam audisti
me. Ego autem sciebam quia semper me audis:
sed propter populum qui circumstat dixi:
ut credant quia tu me misisti.
Hec cum dixisset voce magna clamauit.
Lazare veni foras. Et statim prodiit qui fue-
rat mortuus ligatus manus et pedes institis
et facies illius sudario erat ligata.
Dixit eis iesus. Soluite eum et sinite
abire. Multi ergo ex iudeis
qui venerant ad mariam et martham et viderant

Roma. 10.b

D E F

όσα εποίησεν ο ιησούς, επίστευσαν εις αυτόν. τινές δε εξ αυτών απήλθον προς τους φαρισαίους, και είπον αυτοίς α εποίησεν ο ιησούς. συνήγαγον ούν οι αρχιερείς και οι φαρισαίοι συνέδριον, και έλεγον. τί ποιούμεν, ότι ούτος ο άνθρωπος πολλά σημεία ποιεί. εάν αφώμεν αυτόν ούτως, πάντες πιστεύσουσιν εις αυτόν. και ελεύσονται οι ρωμαίοι, και αρούσιν ημών και τον τόπον και το έθνος. εις δε τις εξ αυτών καϊάφας αρχιερεύς ων του ενιαυτού εκείνου, είπεν αυτοίς. υμείς ουκ οίδατε ουδέν, ουδέ διαλογίζεσθε, ότι συμφέρει ημίν ίνα εις άνθρωπος αποθάνη υπέρ του λαού, και μη όλον το έθνος απόληται. τούτο δε αφ εαυτού ουκ είπεν. αλλά αρχιερεύς ων του ενιαυτού εκείνου προεφήτευσεν, ότι έμελλεν ο ιησούς αποθνήσκειν υπέρ του έθνους. και ουχ υπέρ του έθνους μόνον, αλλ ίνα και τα τέκνα του θεού τα διασκορπισμένα συναγάγη εις εν. απ εκείνης ούν της ημέρας συνεβουλεύσαντο ίνα αποκτείνωσιν αυτόν. ιησούς ούν ουκέτι παρρησία περιεπάτει εν τοις ιουδαίοις, αλλά απήλθεν εκείθεν εις την χώραν εγγύς της ερήμου εις εφραίμ λεγομένην πόλιν, κακεί διέτριβε μετά των μαθητών αυτού. ην δε εγγύς το πάσχα των ιουδαίων, και ανέβησαν πολλοί εις ιεροσόλυμα εκ της χώρας προ του πάσχα, ίνα αγνίσωσιν εαυτούς. εζήτουν ούν τον ιησούν, και έλεγον μετ αλλήλων εν τω ιερώ εστηκότες. τι δοκεί υμίν ότι ου μη έλθη εις την εορτήν. δεδώκεισαν δε και οι αρχιερείς και οι φαρισαίοι εντολήν, ίνα εάν τις γνω που εστί μηνύση, όπως πιάσωσιν αυτόν.

Cap. 12.

Ο ούν ιησούς προ εξ ημερών του πάσχα ήλθεν εις βηθανίαν, όπου ην λάζαρος ο τεθνηκώς, ον ήγειρεν εκ νεκρών. εποίησαν ούν αυτώ δείπνον εκεί, και η μάρθα διηκόνει, ο δε λάζαρος εις ην των ανακειμένων συν αυτώ. η ούν μαρία λαβούσα λίτραν μύρου νάρδου πιστικής πολυτίμου, ήλειψε τους πόδας του ιησού, και εξέμαξε ταις θριξίν αυτής τους πόδας αυτού. η δε οικία επληρώθη εκ της οσμής του μύρου. λέγει ούν εις εκ των μαθητών αυτού ιούδας σίμωνος ισκαριώτης, ο μέλλων αυτόν παραδίδοσθαι. διά τι τούτο το μύρον ουκ επράθη τριακοσίων δηναρίων, και εδόθη πτωχοίς. είπε δε τούτο ουχ ότι περί των πτωχών έμελλεν αυτώ, αλλ ότι κλέπτης ην, και το γλωσσόκομον είχε, και τα βαλλόμενα εβάσταζεν. είπεν ούν ο ιησούς, άφες αυτήν, εις την ημέραν του ενταφιασμού μου τετήρηκεν αυτό. τους πτωχούς γαρ πάντοτε έχετε μεθ εαυτών, εμέ δε ου πάντοτε έχετε. έγνω ούν όχλος πολύς εκ των ιουδαίων ότι εκεί εστί, και ήλθον ου διά τον ιησούν μόνον, αλλ ίνα και τον λάζαρον ίδωσιν ον ήγειρεν εκ νεκρών. εβουλεύσαντο δε οι αρχιερείς ίνα και τον λάζαρον αποκτείνωσιν, ότι πολλοί δι αυτόν υπήγον των ιουδαίων, και επίστευον εις τον ιησούν. τη επαύριον όχλος πολύς ο ελθών εις την εορτήν, ακούσαντες ότι έρχεται ο ιησούς εις ιεροσόλυμα, έλαβον τα βαΐα των φοινίκων, και εξήλθον εις υπάντησιν αυτώ και έκραζον. ωσαννά, ευλογημένος ο ερχόμενος εν ονόματι κυρίου βασιλεύς του ισραήλ. ευρών δε ο ιησούς ονάριον εκάθισεν επ αυτώ, καθώς εστί γεγραμμένον. μη φοβού θύγατερ σιών, ιδού ο βασιλεύς σου έρχεται καθήμενος επί πώλον όνου. ταύτα δε ουκ έγνωσαν οι μαθηταί αυτού το πρώτον, αλλ ότε εδοξάσθη ο ιησούς τότε εμνήσθησαν ότι ταύτα ην επ αυτώ γεγραμμένα, και ταύτα εποίησαν αυτώ. εμαρτύρει ούν ο όχλος ο ων μετ αυτού, ότε τον λάζαρον εφώνησεν εκ του μνημείου, και ήγειρεν αυτόν εκ νεκρών. διά τούτο και υπήντησεν αυτώ ο όχλος, ότι ήκουσε τούτο αυτόν πεποιηκέναι το σημείον. οι ούν φαρισαίοι είπον προς εαυτούς. θεωρείτε ότι ουκ ωφελείτε ουδέν. ίδε ο κόσμος οπίσω αυτού απήλθεν. ήσαν δε τινές έλληνες εκ των αναβαινόντων ίνα προσκυνήσωσιν εν τη εορτή. ούτοι ούν προσήλθον φιλίππω τω από βηθσαϊδά της γαλιλαίας, και ηρώτων αυτόν λέγοντες. κύριε θέλομεν τον ιησούν ιδείν. έρχεται φίλιππος και λέγει τω ανδρέα. και πάλιν ανδρέας και φίλιππος λέγουσι τω ιησού. ο δε ιησούς απεκρίνατο αυτοίς λέγων. ελήλυθεν η ώρα ίνα δοξασθή ο υιός του ανθρώπου. αμήν αμήν λέγω υμίν, εάν μη ο κόκκος του σίτου πεσών εις την γην αποθάνη, αυτός μόνος μένει. εάν δε αποθάνη, πολύν καρπόν φέρει. ο φιλών την ψυχήν αυτού απολέσει αυτήν. και ο μισών την ψυχήν αυτού εν τω κόσμω τούτω, εις ζωήν αιώνιον φυλάξει αυτήν. εάν εμοί διακονή τις, εμοί ακολουθείτω. και όπου ειμί εγώ, εκεί και ο διάκονος ο εμός έσται. και εάν τις εμοί διακονή, τιμήσει αυτόν ο πατήρ. νυν η ψυχή μου τετάρακται. και τι είπω. πάτερ σώσόν με εκ της ώρας ταύτης. αλλά διά τούτο ήλθον

que fecit iesus: crediderunt in eum. Quidam autem ex ipsis abierunt ad phariseos: et dixerunt eis que fecit iesus. Collegerunt ergo pontifices et pharisei concilium: et dicebant. Quid facimus? quia hic homo multa signa facit. Si dimittimus eum sic: omnes credent in eum. Et venient romani: et tollent nostrum locum et gentem. Unus autem ex ipsis caiphas nomine: cum esset pontifex anni illius: dixit eis. Vos nescitis quicquam: nec cogitatis: quia expedit nobis ut vnus moriatur homo pro populo: et non tota gens pereat. Hoc autem a semetipso non dixit: sed cum esset pontifex anni illius prophetauit: quia iesus moriturus erat pro gente. Et non tantum pro gente: sed ut filios dei qui erant dispersi congregaret in vnum. Ab illo ergo die cogitauerunt ut interficerent eum. Iesus ergo iam non palam ambulabat apud iudeos: sed abijt inde in regionem iuxta desertum in ciuitatem que dicitur effrem: et ibi morabatur cum discipulis suis. Proximum autem erat pascha iudeorum: et ascenderunt multi hierosolymam de regione ante pascha: ut sanctificarent seipsos. Querebant ergo iesum: et colloquebantur ad inuicem in templo stantes. Quid putatis: quia non venit ad diem festum istum. Dederant autem pontifices et pharisei mandatum: ut si quis cognouerit vbi sit: indicet ut apprehendant eum.

Cap. 12.

Iesus ergo ante sex dies pasche venit bethaniam: vbi lazarus fuerat mortuus quem suscitauit iesus. Fecerunt autem ei cenam ibi: et martha ministrabat: lazarus vero vnus erat ex discumbentibus cum eo. Maria ergo accepit libram vnguenti nardi pistici preciosi: et vnxit pedes iesu: et extersit pedes eius capillis suis: et domus impleta est ex odore vnguenti. Dixit ergo vnus ex discipulis eius iudas scariotis: qui erat eum traditurus. Quare hoc vnguentum non venijt trecentis denarijs: et datum est egenis? Dixit autem hoc non quia de egenis pertinebat ad eum: sed quia fur erat: et loculos habens ea que mittebantur portabat. Dixit ergo iesus. Sinite illam: ut in diem sepulture mee seruet illud. Pauperes enim semper habetis vobiscum: me autem non semper habebitis. Cognouit ergo turba multa ex iudeis quia illic est: et venerunt non propter iesum tantum: sed ut lazarum viderent quem suscitauit a mortuis. Cogitauerunt autem principes sacerdotum ut et lazarum interficerent: quia multi propter illum abibant ex iudeis: et credebant in iesum. In crastinum autem turba multa que venerat ad diem festum: cum audissent quia venit iesus hierosolymam: acceperunt ramos palmarum et processerunt obuiam ei: et clamabant. Osanna benedictus qui venit in nomine domini rex israel. Et inuenit iesus asellum: et sedit super eum: sicut scriptum est. Noli timere filia sion: ecce rex tuus venit sedens super pullum asine. Hec non cognouerunt discipuli eius primum: sed quando glorificatus est iesus: tunc recordati sunt quia hec erant scripta de eo. Et hec fecerunt ei. Testimonium ergo perhibebat turba que erat cum eo: quando lazarum vocauit de monumento: et suscitauit eum a mortuis. Propterea et obuiam venit ei turba: quia audierunt eum fecisse hoc signum. Pharisei ergo dixerunt ad semetipsos. Videtis quia nihil proficimus? Ecce mundus totus post eum abijt. Erant autem quidam gentiles ex his qui ascenderant ut adorarent in die festo. Hi ergo accesserunt ad philippum qui erat a bethsaida galilee: et rogabant eum dicentes. Domine volumus iesum videre. Venit philippus: et dicit andree. Andreas rursum et philippus dixerunt iesu. Iesus autem respondit eis dicens. Venit hora ut clarificetur filius hominis. Amen amen dico vobis: nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit: ipsum solum manet. Si autem mortuum fuerit: multum fructum affert. Qui amat animam suam: perdet eam. Et qui odit animam suam in hoc mundo: in vitam eternam custodiet eam. Si quis mihi ministrat: me sequatur. Et vbi sum ego illic et minister meus erit. Si quis mihi ministrauerit: honorificabit eum pater meus. Nunc anima mea turbata est. Et quid dicam? Pater saluifica me ex hac hora. Sed propterea veni in horam hanc.

B — Mat. 11. b. Mar. 3. b. — Mat. 26. g. Mar. 12. a. Luce. 14. a. — A — Mat. 26. a. Mar. 14. a. — Mat. 26. b. Mar. 14. a. Luce. 7. f. — B — Mat. 21. a. Mar. 11. a. Luce. 19. d. — Mat. 21. a. Mar. 11. b. Luce. 19. f. — Mat. 21. a. Esaie. 62. d. Zacha. 9. b. — C — D — Mat. 10. g. 2. 16. f. Mar. 8. c. Luce. 17. g. — Mat. 16. d. Mar. 14. d.

εις την ώραν ταύτην. πάτερ δόξασόν σου το όνομα. ήλθεν ουν φωνή εκ του ουρανού. και εδόξασα και πάλιν δοξάσω. ο ουν όχλος ο εστώς και ακούσας, έλεγε βροντήν γεγονέναι. άλλοι έλεγον. άγγελος αυτώ λελάληκεν. απεκρίθη ιησούς και είπεν. ου δι εμέ αύτη η φωνή γέγονεν, αλλά δι υμάς. νυν κρίσις εστί του κόσμου. νυν ο άρχων του κόσμου τούτου εκβληθήσεται έξω. καγώ εάν υψωθώ εκ της γης πάντας ελκύσω προς εμαυτόν. τούτο δε έλεγε σημαίνων ποίω θανάτω ήμελλεν αποθνήσκειν. απεκρίθη αυτώ ο όχλος. ημείς ηκούσαμεν εκ του νόμου ότι ο χριστός μένει εις τον αιώνα. και πως συ λέγεις δει υψωθήναι τον υιόν του ανθρώπου. τις εστίν ούτος ο υιός του ανθρώπου. είπεν ουν αυτοίς ο ιησούς. έτι μικρόν χρόνον το φως μεθ υμών εστί. περιπατείτε έως το φως έχετε, ίνα μη σκοτία υμάς καταλάβη. και ο περιπατών εν τη σκοτία ουκ οίδε που υπάγει. έως το φως έχετε πιστεύετε εις το φως, ίνα υιοί φωτός γένησθε. ταύτα ελάλησεν ο ιησούς, και απελθών εκρύβη απ αυτών. τοσαύτα δε αυτού σημεία πεποιηκότος έμπροσθεν αυτών ουκ επίστευον εις αυτόν. ίνα ο λόγος ησαΐου του προφήτου πληρωθή ον είπε. κύριε τις επίστευσε τη ακοή ημών, και ο βραχίων κυρίου τίνι απεκαλύφθη. διά τούτο ουκ ηδύναντο πιστεύειν, ότι πάλιν είπεν ησαΐας. τετύφλωκεν αυτών τους οφθαλμούς, και πεπώρωκεν αυτών την καρδίαν, ίνα μη ίδωσι τοις οφθαλμοίς, και νοήσωσι τη καρδία, και επιστραφώσι και ιάσωμαι αυτούς. ταύτα είπεν ησαΐας ότε είδε την δόξαν αυτού, και ελάλησε περί αυτού. όμως μέντοι και εκ των αρχόντων πολλοί επίστευσαν εις αυτόν, αλλά διά τους φαρισαίους ουχ ωμολόγουν, ίνα μη αποσυνάγωγοι γένωνται. ηγάπησαν γαρ την δόξαν των ανθρώπων μάλλον ήπερ την δόξαν του θεού. ιησούς δε έκραξε και είπεν. ο πιστεύων εις εμέ, ου πιστεύει εις εμέ, αλλ εις τον πέμψαντά με. και ο θεωρών εμέ, θεωρεί τον πέμψαντά με. εγώ φως εις τον κόσμον ελήλυθα, ίνα πας ο πιστεύων εις εμέ, εν τη σκοτία μη μείνη. και εάν τις μου ακούση των ρημάτων και μη πιστεύση, εγώ ου κρίνω αυτόν. ου γαρ ήλθον ίνα κρίνω τον κόσμον, αλλ ίνα σώσω τον κόσμον. ο αθετών εμέ και μη λαμβάνων τα ρήματά μου, έχει τον κρίνοντα αυτόν. ο λόγος ον ελάλησα εκείνος κρινεί αυτόν εν τη εσχάτη ημέρα, ό/

in horã hãc. Pater clarifica nomẽ tuũ. Venit ergo vox de celo dicens. Et clarificaui et iterũ clarificabo. Turba ergo q̃ stabat et audierat: dicebat tonitruũ esse factũ. Alij ãt dicebãt. Angel9 ei locut9 est. R̃ndit iesus et dixit. Nõ ,ppter me hec vox venit: sed propter vos. Nũc iudiciũ ẽ mũdi. Nũc princeps huius mundi eijcietur foras. Et ego si exaltat9 fuero a terra: omnia traham ad meipsũ. Hoc autẽ dicebat significans qua morte esset moriturus. Respondit ei turba. Nos audiuimus ex lege qz christus manet in eternum. Et quõ tu dicis oportet exaltari filium hominis? Et quis est iste filius hominis? Dixit ergo eis iesus. Adhuc modicũ lumen in vobis est. Ambulate dum lucem habetis: vt non vos tenebre cõprehẽdãt. Et q̃ ãbulat in tenebris nescit quo vadat. Dum lucem habetis credite in lucem: vt filij lucis sitis. Hec locutus est iesus: et abijt et abscondit se ab eis. Cum autem tanta signa fecisset coram eis non credebant in eum: vt sermo esaie ,pphete impleretur quem dixit. Dñe qs credidit auditui nr̃o: et brachiũ dñi cui reuelatũ ẽ? Propterea non poterant credere: quia iterũ dixit esaias. Excecauit oculos eorum: et indurauit cor eorum: vt non videant oculis et non intelligãt corde: et conuertantur et sanem eos. Hec dixit esaias quãdo vidit gloriã eius: et locut9 est de eo. Verũ tamen et ex principibus multi crediderũt in eũ: sed ,ppter phariseos nõ confitebantur: vt de synagoga non eijcerentur. Dilexerunt enim gloriam hominum magis q̃ gloriam dei. Jes9 ãt clamauit et dixit. Qui credit in me: non credit in me sed in eũ q̃ misit me. Et q̃ videt me: videt eũ qui misit me. Ego lux in mundum veni: vt omnis qui credit in me: in tenebris nõ maneat. Et si qs audierit verba mea et nõ custodierit: ego nõ iudico eũ. Nõ enim veni vt iudicẽ mũdũ sed vt saluificẽ mũdũ. Qui spernit me et non accipit verba mea habet qui iudicet eũ. Sermo quẽ locut9 sũ: ille iudicabit eũ in nouissimo die: quia

E

Ephe.5.b. 1.Thes.5.

F

Esa.53.a.

Mat.13.b. Mar.4.b. Luce.8.b Actu.28.d. Esaie.6.d.

G

τι εγώ εξ εμαυτού ουκ ελάλησα. αλλ ο πέμψας με πατήρ αυτός μοι εντολήν έδωκε τι είπω και τι λαλήσω. και οίδα ότι η εντολή αυτού ζωή αιώνιος εστίν. α ουν λαλώ εγώ, καθώς είρηκέ μοι ο πατήρ ούτως λαλώ.

Cap.13.

Προ δε της εορτής του πάσχα ειδώς ο ιησούς ότι ελήλυθεν αυτού η ώρα, ίνα μεταβή εκ του κόσμου τούτου προς τον πατέρα, αγαπήσας τους ιδίους τους εν τω κόσμω, εις τέλος ηγάπησεν αυτούς. και δείπνου γενομένου, του διαβόλου ήδη βεβληκότος εις την καρδίαν ιούδα σίμωνος ισκαριώτου ίνα αυτόν παραδώ, ειδώς ο ιησούς ότι πάντα δέδωκεν αυτώ ο πατήρ εις τας χείρας, και ότι από θεού εξήλθε και προς τον θεόν υπάγει, εγείρεται εκ του δείπνου και τίθησι τα ιμάτια, και λαβών λέντιον διέζωσεν εαυτόν. είτα βάλλει ύδωρ εις τον νιπτήρα, και ήρξατο νίπτειν τους πόδας των μαθητών, και εκμάσσειν τω λεντίω ω ην διεζωσμένος. έρχεται ουν προς σίμωνα πέτρον, και λέγει αυτώ εκείνος. κύριε συ μου νίπτεις τους πόδας. απεκρίθη ιησούς και είπεν αυτώ. ο εγώ ποιώ, συ ουκ οίδας άρτι, γνώση δε μετά ταύτα. λέγει αυτώ πέτρος. ου μη νίψης τους πόδας μου εις τον αιώνα. απεκρίθη αυτώ ο ιησούς. εάν μη νίψω σε ουχ έχεις μέρος μετ εμού. λέγει αυτώ σίμων πέτρος. κύριε μη τους πόδας μου μόνον, αλλά και τας χείρας και την κεφαλήν. λέγει αυτώ ο ιησούς. ο λελουμένος ου χρείαν έχει η τους πόδας νίψασθαι, αλλ εστί καθαρός όλος. και υμείς καθαροί εστέ, αλλ ουχί πάντες. ήδει γαρ τον παραδιδόντα αυτόν. διά τούτο είπεν ουχί πάντες καθαροί εστέ. ότε ουν ένιψε τους πόδας αυτών, και έλαβε τα ιμάτια αυτού, αναπεσών πάλιν είπεν αυτοίς. γινώσκετε τι πεποίηκα υμίν. υμείς φωνείτέ με ο διδάσκαλος και ο κύριος, και καλώς λέγετε. ειμί γαρ. ει ουν εγώ ένιψα υμών τους πόδας ο κύριος και ο διδάσκαλος, και υμείς οφείλετε αλλήλων νίπτειν τους πόδας. υπόδειγμα γαρ δέδωκα υμίν, ίνα καθώς εγώ εποίησα υμίν, και υμείς ποιήτε. αμήν αμήν λέγω υμίν, ουκ εστί δούλος μείζων του κυρίου αυτού, ουδέ απόστολος μείζων του πέμψαντος αυτόν. ει ταύτα οίδατε, μακάριοι εστέ εάν ποιήτε αυτά. ου περί πάντων υμών λέγω. εγώ οίδα ους εξελεξάμην αλλ ίνα η γραφή πληρωθή. ο τρώγων μετ εμού τον άρτον, επήρεν επ εμέ την πτέρ=

ego ex meipso non sum locut9: sed q̃ misit me pater: ipe mihi mandatũ dedit qd dicã et qd loquar. Et scio qz mãdatũ ei9 vita eterna est. Que ergo ego loquor: sicut dixit mihi pater sic loquor.

Cap.13.

Ante diẽ festum pasche sciens iesus qz venit hora eius vt transeat ex hoc mundo ad patrem: cum dilexisset suos qui erant in mundo: in finem dilexit eos. Et cena facta cum diabolus iam misisset in cor vt traderet eũ iudas simonis scariotis: sciens quia omnia dedit ei pater in manus: et quia a deo exiuit et ad deum vadit: surgit a cena et ponit vestimẽta sua: et cũ accepisset linteũ precinxit se. Deinde misit aquã in peluim: et cepit lauare pedes discipulorũ: et extergere linteo quo erat pcinct9. Venit ergo ad simonem petrum. Et dicit ei petr9. Domine tu mihi lauas pedes? Respondit iesus: et dixit ei. Quod ego facio tu nescis modo: scies autẽ postea. Dicit ei petrus. Non lauabis mihi pedes in eternum. R̃ndit ei iesus. Si non lauero te non habebis partẽ mecũ. Dicit ei simon petr9. Dñe non tantum pedes meos: sed et manus et caput. Dicit ei iesus. Qui lotus est non indiget nisi vt pedes lauet: sed est mundus totus. Et vos mundi estis sz nõ oẽs. Sciebat enim quisnam eẽt q̃ traderet eũ. Propterea dixit non estis mundi omnes. Postq̃ ergo lauit pedes eorũ: accepit vestimẽta sua: et cũ recubuisset iterum dixit eis. Scitis qd fecerĩ vobis. Vos vocatis me magister et domine et bene dicitis. Sũ etenĩ. Si ergo ego laui pedes vestros dominus et magister: vos debetis alter alterius lauare pedes. Exemplũ enĩ dedi vobis: vt queadmodũ ego feci vobis: ita et vos faciatis. Amen amẽ dico vobis: non est seruus maior domino suo: neq3 apostolus maior est eo qui misit illum. Si hec scitis beati eritis si feceritis ea. Nõ de oib9 vobis dico. Ego scio quos elegerim. Sz vt adipleat scriptura. Qui mãducat mecũ panẽ: leuauit cõtra me calca=

A

Luce.22.a.

Mat.11.g. Luce.10.f. sup.6.c.

B

Galla.6.a.

Mat.10.c. Luce.6.f. j.15.f.

Psal.40.

ναν αὐτοῦ. ἀπάρτι λέγω ὑμῖν πρὸ τοῦ γενέσθαι, ἵνα ὅταν γένηται πιστεύσητε ὅτι ἐγώ εἰμι. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ λαμβάνων ἐάν τινα πέμψω, ἐμὲ λαμβάνει. ὁ δὲ ἐμὲ λαμβάνων, λαμβάνει τὸν πέμψαντά με. ταῦτα εἰπὼν ὁ ἰησοῦς ἐταράχθη τῷ πνεύματι καὶ ἐμαρτύρησε καὶ εἶπεν. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με. ἔβλεπον οὖν εἰς ἀλλήλους οἱ μαθηταὶ ἀπορούμενοι περὶ τίνος λέγει. ἦν δὲ ἀνακείμενος εἷς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ ἰησοῦ ὃν ἠγάπα ὁ ἰησοῦς. νεύει οὖν τούτῳ σίμων πέτρος πυθέσθαι τίς ἂν εἴη περὶ οὗ λέγει. ἐπιπεσὼν δὲ ἐκεῖνος ἐπὶ τὸ στῆθος τοῦ ἰησοῦ λέγει αὐτῷ. κύριε τίς ἐστιν. ἀποκρίνεται ὁ ἰησοῦς. ἐκεῖνός ἐστιν ᾧ ἐγὼ βάψας τὸ ψωμίον ἐπιδώσω. καὶ ἐμβάψας τὸ ψωμίον, δίδωσιν ἰούδᾳ σίμωνος ἰσκαριώτῃ. καὶ μετὰ τὸ ψωμίον τότε εἰσῆλθεν εἰς ἐκεῖνον ὁ σατανάς. λέγει οὖν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ὃ ποιεῖς ποίησον τάχιον. τοῦτο δὲ οὐδεὶς ἔγνω τῶν ἀνακειμένων πρὸς τί εἶπεν αὐτῷ. τινὲς γὰρ ἐδόκουν ἐπεὶ τὸ γλωσσόκομον εἶχεν ὁ ἰούδας, ὅτι λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀγόρασον ὧν χρείαν ἔχομεν εἰς τὴν ἑορτήν, ἢ τοῖς πτωχοῖς ἵνα τι δῷ. λαβὼν οὖν τὸ ψωμίον ἐκεῖνος εὐθέως ἐξῆλθεν. ἦν δὲ νύξ ὅτε ἐξῆλθε. λέγει ὁ ἰησοῦς. νῦν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ. εἰ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ, καὶ ὁ θεὸς δοξάσει αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ, καὶ εὐθὺς δοξάσει αὐτόν. τεκνία, ἔτι μικρὸν μεθ᾽ ὑμῶν εἰμί. ζητήσετέ με, καὶ καθὼς εἶπον τοῖς ἰουδαίοις, ὅτι ὅπου ὑπάγω ἐγὼ ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν. καὶ ὑμῖν λέγω ἄρτι. ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς, ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταί ἐστε ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις. λέγει αὐτῷ σίμων πέτρος. κύριε ποῦ ὑπάγεις. ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ὅπου ἐγὼ ὑπάγω οὐ δύνασαί με νῦν ἀκολουθῆσαι, ὕστερον δὲ ἀκολουθήσεις μοι. λέγει αὐτῷ πέτρος. κύριε, διατί οὐ δύναμαί σοι ἀκολουθῆσαι ἄρτι, τὴν ψυχήν μου ὑπὲρ σοῦ θήσω. ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. τὴν ψυχήν σου ὑπὲρ ἐμοῦ θήσεις. ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἀλέκτωρ φωνήσῃ ἕως οὗ ἀπαρνήσῃ με τρίς.

Cap. 14.

Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία. πιστεύετε εἰς τὸν θεόν, καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε. ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρός μου μοναὶ πολλαί εἰσιν. εἰ δὲ μή, εἶπον ἂν ὑμῖν. πορεύομαι

neū suū. Amodo dico vobis priusq̃ fiat: vt cum factū fuerit credatis: q2 ego sū. Amē amē dico vobis: q̃ accipit si quē misero: me accipit. Qui aūt me accipit: accipit eum qui me misit. Cū hec dixisset iesus turbatus est spiritu: et ptestatus est ⁊ dixit. Amen amē dico vobis q2 vnus ex vobis tradet me. Aspiciebant ergo ad inuicem discipuli hesitātes de quo diceret. Erat ergo recūbēs vnus ex discipulis eius in sinu iesu quē diligebat iesus. Innuit ergo huic simō petrus ⁊ dixit ei. Quis ē de quo dicit. Itaq3 cū recubuisset ille supra pectus iesu dicit ei. Domine quis est? Respondit iesus. Ille est cui ego intinctum panē porrexero. Et cum intinxisset panē dedit iude simonis scariote. Et post buccellā introiuit in eum sathanas. Et dicit ei iesus. Quod facis fac citius. Hoc aūt nemo sciuit discūbentiū ad qd dixerit ei. Quidā enim putabāt quia loculos habebat iudas: ꝙ dixisset ei iesus: eme ea que opus sūt nobis ad diē festū: aut egenis vt aliqd daret. Cum ergo accepisset ille bucellā: exiuit cōtinuo. Erat aūt nox. Cū ergo exisset dixit iesus. Nūc clarificatus ē filius hoīs: ⁊ deus clarificatus est in eo. Si deus clarificatus ē in eo: ⁊ deus clarificabit eū in semetipo: ⁊ ꝯtinuo clarificabit eū. Filioli: adhuc modicū vobiscū sū. Queretis me: ⁊ sicut dixi iudeis: quo ego vado vos non potestis venire. Et vobis dico mō. Mādatū nouū do vobis: vt diligatis inuicem sicut dilexi vos vt et vos diligatis inuicem. In hoc cognoscent oēs q2 discipuli mei estis: si dilectionē habueritis ad inuicē. Dicit ei simon petrus. Domine quo vadis. Respondit iesus. Quo ego vado non potes me modo sequi: sequeris aūt postea. Dicit ei petrus. Quare non possum te sequi modo? Animam meam pro te ponam. Respondit ei iesus. Animam tuam pro me pones. Amen amen dico tibi: non cantabit gallus donec ter me neges.

Cap. 14.

Et ait discipulis suis. Nō turbet cor vr̄3 neq3 formidet. Creditis in deū ⁊ in me credite. In domo patris mei mansiōes multe sūt. Si quo minus: dixissē vobis:

Mat. 10. g. Luce. 10. c.

Mat. 26. b. Mar. 14. b. Luce. 22. c.

j. 21. f.

sup. 7. e.

1. Cor. 4. d. Ephe. 5. a. Philip. 3. c. 1. Thes. 4. b.

Mat. 26. c. Mar. 14. d. Luce. 22. c.

C D A

ἑτοιμάσαι τόπον ὑμῖν. καὶ ἐὰν πορευθῶ καὶ ἑτοιμάσω ὑμῖν τόπον, πάλιν ἔρχομαι καὶ παραλήψομαι ὑμᾶς πρὸς ἐμαυτόν, ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγώ, καὶ ὑμεῖς ἦτε. καὶ ὅπου ἐγὼ ὑπάγω οἴδατε, καὶ τὴν ὁδὸν οἴδατε. λέγει αὐτῷ θωμᾶς κύριε οὐκ οἴδαμεν ποῦ ὑπάγεις, καὶ πῶς δυνάμεθα τὴν ὁδὸν εἰδέναι. λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή. οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν πατέρα εἰ μὴ δι᾽ ἐμοῦ. εἰ ἐγνώκειτέ με, καὶ τὸν πατέρα μου ἐγνώκειτε ἄν. καὶ ἀπάρτι γινώσκετε αὐτὸν, καὶ ἑωράκατε αὐτόν. λέγει αὐτῷ φίλιππος. κύριε δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα, καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν. λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. τοσοῦτον χρόνον μεθ᾽ ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με. φίλιππε, ὁ ἑωρακὼς ἐμέ, ἑώρακε τὸν πατέρα, καὶ πῶς σὺ λέγεις δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα. οὐ πιστεύεις ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστι. τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, ἀπ᾽ ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ. ὁ δὲ πατὴρ ὁ ἐν ἐμοὶ μένων αὐτὸς ποιεῖ τὰ ἔργα. πιστεύετέ μοι ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρί, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστιν. εἰ δὲ μὴ διὰ τὰ ἔργα αὐτὰ πιστεύετέ μοι. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ κἀκεῖνος ποιήσει, καὶ μείζονα τούτων ποιήσει, ὅτι ἐγὼ πρὸς τὸν πατέρα μου πορεύομαι. καὶ ὅτι ἂν αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, τοῦτο ποιήσω, ἵνα δοξασθῇ ὁ πατὴρ ἐν τῷ υἱῷ. ἐάν τι αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐγὼ ποιήσω. ἐὰν ἀγαπᾶτέ με, τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρήσατε. καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα, καὶ ἄλλον παράκλητον δώσει ὑμῖν, ἵνα μένῃ μεθ᾽ ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν, ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτὸ οὐδὲ γινώσκει αὐτό. ὑμεῖς δὲ γινώσκετε αὐτό, ὅτι παρ᾽ ὑμῖν μένει. καὶ ἐν ὑμῖν ἔσται. οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς, ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. ἔτι μικρόν, καὶ ὁ κόσμος με οὐκέτι θεωρεῖ. ὑμεῖς δὲ θεωρεῖτέ με, ὅτι ἐγὼ ζῶ καὶ ὑμεῖς ζήσεσθε. ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ γνώσεσθε ὑμεῖς, ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρί μου καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν ὑμῖν. ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με. ὁ δὲ ἀγαπῶν με ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ πατρός μου. καὶ ἐγὼ ἀγαπήσω αὐτόν, καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμαυτόν. λέγει αὐτῷ ἰούδας οὐχ ὁ ἰσκαριώτης. κύριε, καὶ τί γέγονεν ὅτι ἡμῖν μέλλεις ἐμφανίζειν σεαυτὸν καὶ οὐχὶ τῷ κόσμῳ. ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ. ἐάν τις ἀγαπᾷ με, τὸν λόγον μου τηρήσει, καὶ ὁ πατήρ

bis: q2 vado parare vobis locū. Et si abiero et preparauero vobis locū: iterū venio et accipiam vos ad meipsum: vt vbi sum ego ⁊ vos sitis. Et quo ego vado scitis: et viam scitis. Dicit ei thomas. Dn̄e nescimus quo vadis: et quomodo possumus viā scire? Dicit ei iesus. Ego sum via veritas ⁊ vita. Nemo venit ad patrē nisi per me. Si cognouissetis me: et patrē meū vtiq3 cognouissetis. Et amodo cognoscetis eum: ⁊ vidistis eū. Dicit ei philippus. Dn̄e ostende nobis patrem ⁊ sufficit nobis. Dicit ei iesus. Tanto tempore vobiscum sum ⁊ nō cognouistis me? Philippe q̃ vidit me vidit patrem: ⁊ quomodo tu dicis ostēde nobis patrem. Non credis quia ego in patre ⁊ pater in me est? Verba que ego loquor vobis a meipo non loquor. Pater aūt in me manens ipse facit opera. Non creditis quia ego in patre et pater in me est. Alioquin propter opera ipsa credite. Amen amen dico vobis: qui credit in me opera que ego facio ⁊ ipse faciet: et maiora horū faciet quia ego ad patrē vado. Et quodcūq3 petieritis patrē in nomine meo: hoc faciam: vt glificet pater in filio. Si qd petieritis me in nomine meo: hoc faciam. Si diligitis me mandata mea seruate. Et ego rogabo patrem et alium paclitū dabit vobis vt maneat vobiscū in eternum spiritum veritatis: quē mūdus nō potest accipere: q2 nō videt eum: nec scit eum. Vos aūt cognoscetis eum: q2 apud vos manet ⁊ in vobis erit. Nō relinquā vos orphanos: veniā ad vos. Adhuc modicum et mūdus me iā nō videt. Vos aūt videtis me q2 ego viuo ⁊ vos viuetis. In illo die vos cognoscetis quia ego sum in patre meo ⁊ vos in me ⁊ ego in vobis. Qui hz mandata mea ⁊ seruat ea: ille est q̃ diligit me. Qui aūt diligit me: diligetur a patre meo. Et ego diligam eum ⁊ manifestabo ei meipsum. Dicit ei iudas non ille scariotis. Dn̄e qd factū ē q2 manifestaturus es nobis teipsum ⁊ non mundo? Respondit iesus et dixit ei. Si quis diligit me sermonem meum seruabit: ⁊ pater

sup. 5. f.

j. 16. d.

Mat. 21. d. Mar. 11. c. j. 15. b. ⁊ 16 f.

Mat. 10. g. ⁊ 18. a. ⁊ 25 f. Luce. 10. e.

B C

μου ἀγαπήσει αὐτόν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν. ὁ μὴ ἀγαπῶν με, τοὺς λόγους μου οὐ τηρεῖ. καὶ ὁ λόγος ὃν ἀκούετε, οὐκ ἔστιν ἐμός, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με πατρός. ταῦτα λελάληκα ὑμῖν παρ' ὑμῖν μένων. ὁ δὲ παράκλητος τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὃ πέμψει ὁ πατὴρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάντα, καὶ ὑπομνήσει ὑμᾶς πάντα ἃ εἶπον ὑμῖν. εἰρήνην ἀφίημι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν. οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν. μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία μηδὲ δειλιάτω. ἠκούσατε ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν, ὑπάγω καὶ ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. εἰ ἠγαπᾶτέ με, ἐχάρητε ἄν, ὅτι εἶπον πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα, ὅτι ὁ πατήρ μου μείζων μού ἐστι. καὶ νῦν εἴρηκα ὑμῖν πρὶν γενέσθαι, ἵνα ὅταν γένηται πιστεύσητε. οὐκέτι πολλὰ λαλήσω μεθ' ὑμῶν. ἔρχεται γὰρ ὁ τοῦ κόσμου ἄρχων καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν. ἀλλ' ἵνα γνῷ ὁ κόσμος ὅτι ἀγαπῶ τὸν πατέρα, καὶ καθὼς ἐνετείλατό μοι ὁ πατήρ οὕτως ποιῶ. ἐγείρεσθε ἄγωμεν ἐντεῦθεν.

Cap. 15.

Ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή, καὶ ὁ πατήρ μου ὁ γεωργός ἐστι. πᾶν κλῆμα ἐν ἐμοὶ μὴ φέρον καρπόν, αἴρει αὐτό. καὶ πᾶν τὸ καρπὸν φέρον καθαίρει αὐτό, ἵνα πλείονα καρπὸν φέρῃ. ἤδη ὑμεῖς καθαροί ἐστε, διὰ τὸν λόγον ὃν λελάληκα ὑμῖν. μείνατε ἐν ἐμοί, κἀγὼ ἐν ὑμῖν. καθὼς τὸ κλῆμα οὐ δύναται καρπὸν φέρειν ἀφ' ἑαυτοῦ ἐὰν μὴ μείνῃ ἐν τῇ ἀμπέλῳ, οὕτως οὐδὲ ὑμεῖς ἐὰν μὴ ἐν ἐμοὶ μείνητε. ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα. ὁ μένων ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν αὐτῷ, οὗτος φέρει καρπὸν πολύν. ὅτι χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν. ἐὰν μή τις μείνῃ ἐν ἐμοί, ἐβλήθη ἔξω ὡς τὸ κλῆμα, καὶ ἐξηράνθη. καὶ συνάγουσιν αὐτά, καὶ εἰς τὸ πῦρ βάλλουσι, καὶ καίεται. ἐὰν μείνητε ἐν ἐμοί, καὶ τὰ ῥήματά μου ἐν ὑμῖν μείνῃ, ὃ ἐὰν θέλητε αἰτήσεσθε καὶ γενήσεται ὑμῖν. ἐν τούτῳ ἐδοξάσθη ὁ πατήρ μου, ἵνα καρπὸν πολὺν φέρητε, καὶ γενήσεσθε ἐμοὶ μαθηταί. καθὼς ἠγάπησέ με ὁ πατήρ, κἀγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς. μείνατε ἐν τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ. ἐὰν τὰς ἐντολάς μου τηρήσητε, μενεῖτε ἐν τῇ ἀγάπῃ μου. καθὼς ἐγὼ τὰς ἐντολὰς τοῦ πατρός μου τετήρηκα, καὶ μένω αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγάπῃ. ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ ἐν ὑμῖν μείνῃ καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν πληρωθῇ. αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμή, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς.

meus diliget eum: et ad eum veniemus: et mansionem apud eum faciemus. Qui non diligit me sermones meos non servat. Et sermonem quem audistis non est meus: sed eius qui misit me patris. Hec locutus sum vobis apud vos manens. Paraclitus autem spiritus sanctus quem mittet pater in nomine meo: ille vos docebit omnia et suggeret vobis omnia quecunque dixero vobis. Pacem relinquo vobis: pacem meam do vobis. Non quomodo mundus dat ego do vobis. Non turbetur cor vestrum neque formidet. Audistis quia ego dixi vobis: vado et venio ad vos. Si diligeretis me gauderetis utique quia vado ad patrem: quia pater maior me est. Et nunc dixi vobis priusquam fiat ut cum factum fuerit credatis. Iam non multa loquar vobiscum. Venit enim princeps mundi huius: et in me non habet quicquam. Sed ut cognoscat mundus quia diligo patrem: et sicut mandatum dedit mihi pater sic facio. Surgite eamus hinc.

D

Cap. 15.

A

Ego sum vitis vera: et pater meus agricola est. Omnem palmitem in me non ferentem fructum tollet eum: et omnem qui fert fructum purgabit eum ut fructum plus afferat. Iam vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis. Manete in me et ego in vobis. Sicut palmes non potest ferre fructum a semetipso nisi manserit in vite: sic nec vos nisi in me manseritis. Ego sum vitis vos palmites: qui manet in me et ego in eo hic fert fructum multum: quia sine me nihil potestis facere. Si quis in me non manserit mittetur foras sicut palmes et arescet: et colligent eum et in ignem mittent et ardet. Si manseritis in me et verba mea in vobis manserint quodcunque volueritis petetis et fiet vobis. In hoc clarificatus est pater meus ut fructum plurimum afferatis: et efficiamini mei discipuli. Sicut dilexit me pater et ego dilexi vos. Manete in dilectione mea. Si precepta mea servaveritis: manebitis in dilectione mea: sicut et ego patris mei precepta servavi: et maneo in eius dilectione. Hec locutus sum vobis ut gaudium meum in vobis sit: et gaudium vestrum impleatur. Hoc est preceptum meum ut diligatis invicem sicut dilexi vos.

Mat. 21.d. Mar. 11.c. sup. 14.d. i. 16.f.

B

1. Cor. 4.d Ephe. 5.a.

μᾶς. μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ. ὑμεῖς φίλοι μου ἐστέ, ἐὰν ποιῆτε ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν. οὐκέτι ὑμᾶς λέγω δούλους, ὅτι ὁ δοῦλος οὐκ οἶδε τί ποιεῖ αὐτοῦ ὁ κύριος. ὑμᾶς δὲ εἴρηκα φίλους, ὅτι πάντα ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρός μου ἐγνώρισα ὑμῖν. οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς, καὶ ἔθηκα ὑμᾶς, ἵνα ὑμεῖς ὑπάγητε καὶ καρπὸν φέρητε, καὶ ὁ καρπὸς ὑμῶν μένῃ, ἵνα ὅτι ἂν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δῷ ὑμῖν. ταῦτα ἐντέλλομαι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. εἰ ὁ κόσμος ὑμᾶς μισεῖ, γινώσκετε ὅτι ἐμὲ πρῶτον ὑμῶν μεμίσηκεν. εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος ἂν τὸ ἴδιον ἐφίλει. ὅτι δὲ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ ἐστέ, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου, διὰ τοῦτο μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος. μνημονεύετε τοῦ λόγου οὗ ἐγὼ εἶπον ὑμῖν. οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ. εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν καὶ ὑμᾶς διώξουσιν. εἰ τὸν λόγον μου ἐτήρησαν, καὶ τὸν ὑμέτερον τηρήσουσιν. ἀλλὰ ταῦτα πάντα ποιήσουσιν ὑμῖν διὰ τὸ ὄνομά μου, ὅτι οὐκ οἴδασι τὸν πέμψαντά με. εἰ μὴ ἦλθον καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον. νῦν δὲ πρόφασιν οὐκ ἔχουσι περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτῶν. ὁ ἐμὲ μισῶν, καὶ τὸν πατέρα μου μισεῖ. εἰ τὰ ἔργα μὴ ἐποίησα ἐν αὐτοῖς ἃ οὐδεὶς ἄλλος πεποίηκεν, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον. νῦν δὲ καὶ ἑωράκασι καὶ μεμισήκασι καὶ ἐμὲ καὶ τὸν πατέρα μου. ἀλλ' ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὁ γεγραμμένος ἐν τῷ νόμῳ αὐτῶν ὅτι ἐμίσησάν με δωρεάν. ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ παράκλητος ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ πατρός, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ, καὶ ὑμεῖς δὲ μαρτυρεῖτε, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς μετ' ἐμοῦ ἐστέ.

Cap. 16.

Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα μὴ σκανδαλισθῆτε. ἀποσυναγώγους ποιήσουσιν ὑμᾶς. ἀλλ' ἔρχεται ὥρα, ἵνα πᾶς ὁ ἀποκτείνας ὑμᾶς, δόξῃ λατρείαν προσφέρειν τῷ θεῷ. καὶ ταῦτα ποιήσουσιν, ὅτι οὐκ ἔγνωσαν τὸν πατέρα οὐδὲ ἐμέ. ἀλλὰ ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα μνημονεύητε αὐτῶν, ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν. ταῦτα δὲ ὑμῖν ἐξ ἀρχῆς οὐκ εἶπον ὅτι μεθ' ὑμῶν ἤμην. νῦν δὲ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με, καὶ

Maiorem hac dilectionem nemo habet: ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Vos amici mei estis: si feceritis que ego precipio vobis. Iam non dicam vos servos: quia servus nescit quid faciat dominus eius. Vos autem dixi amicos: quia omnia quecunque audivi a patre meo nota feci vobis. Non vos me elegistis: sed ego elegi vos: et posui vos ut eatis et fructum afferatis: et fructus vester maneat: ut quodcunque petieritis patrem in nomine meo det vobis. Hec mando vobis ut diligatis invicem. Si mundus vos odit: scitote quia me priorem vobis odio habuit. Si de mundo fuissetis: mundus quod suum erat diligeret. Quia vero de mundo non estis: sed ego elegi vos de mundo: propterea odit vos mundus. Mementote sermonis mei quem ego dixi vobis. Non est servus maior domino suo. Si me persecuti sunt et vos persequentur. Si sermonem meum servaverunt: et vestrum servabunt. Sed hec omnia facient vobis propter nomen meum: quia nesciunt eum qui misit me. Si non venissem et locutus fuissem eis: peccatum non haberent. Nunc autem excusationem non habent de peccato suo. Qui me odit: et patrem meum odit. Si opera non fecissem in eis que nemo alius fecit: peccatum non haberent. Nunc autem et viderunt: et oderunt et me et patrem meum. Sed ut adimpleatur sermo qui in lege eorum scriptus est: quia odio habuerunt me gratis. Cum autem venerit paraclitus quem ego mittam vobis a patre spiritum veritatis qui a patre procedit: ille testimonium perhibebit de me: et vos testimonium perhibebitis quia ab initio mecum estis.

Philip. 5.d. 1. The. 4.b 1. Ioh. 4.c

1. Ioha. 5.c Mat. 10. f. Mar. 10.g.

C

1. Ioha. 5.d

Mat. 10.c. Luce. 6.f.

Mat. 24.b Mar. 13.b Luce. 21.c.

D

Psal. 108

Cap. 16.

A

Hec locutus sum vobis ut non scandalizemini. Absque synagogis facient vos. Sed venit hora ut omnis qui interficit vos: arbitretur obsequium se prestare deo. Et hec facient vobis: quia non noverunt patrem neque me. Sed hec locutus sum vobis ut cum venerit hora eorum: reminiscamini quia ego dixi vobis. Hec autem vobis ab initio non dixi quia vobiscum eram. Et nunc vado ad eum qui misit me: et

Mat. 10.c. Mar. 13.b. Luce. 21.b.

Q

οὐδείς ἐξ ὑμῶν ἐρωτᾷ με ποῦ ὑπάγεις.
ἀλλ' ὅτι ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἡ λύ-
πη πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν. ἀλλ' ἐ-
γὼ τὴν ἀλήθειαν λέγω ὑμῖν, συμφέρει ὑ-
μῖν ἵνα ἐγὼ ἀπέλθω. ἐὰν γὰρ ἐγὼ μὴ ἀ-
πέλθω, ὁ παράκλητος οὐκ ἐλεύσεται πρὸς
ὑμᾶς. ἐὰν δὲ πορευθῶ, πέμψω αὐτὸν
πρὸς ὑμᾶς. καὶ ἐλθὼν ἐκεῖνος ἐλέγξει τὸν
κόσμον περὶ ἁμαρτίας, καὶ περὶ δικαιο-
σύνης καὶ περὶ κρίσεως. περὶ ἁμαρτίας
μὲν, ὅτι οὐ πιστεύουσιν εἰς ἐμέ. περὶ δι-
καιοσύνης δὲ, ὅτι πρὸς τὸν πατέρα μου
ὑπάγω, καὶ οὐκέτι θεωρεῖτέ με. περὶ δὲ
κρίσεως, ὅτι ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τού-
του κέκριται. ἔτι πολλὰ ἔχω λέγειν ὑ-
μῖν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι. ὅ-
ταν δὲ ἔλθῃ ἐκεῖνος τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθεί-
ας, ὁδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν
οὐ γὰρ λαλήσει ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὅσα ἂν
ἀκούσῃ λαλήσει, καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγ-
γελεῖ ὑμῖν. ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει, ὅτι ἐκ τοῦ
ἐμοῦ λήψεται, καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν. πάν-
τα ὅσα ἔχει ὁ πατὴρ ἐμά ἐστι. διὰ τοῦ-
το εἶπον ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λαμβάνει, καὶ ἀ-
ναγγελεῖ ὑμῖν. μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με,
καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με, ὅτι ὑπά-
γω πρὸς τὸν πατέρα. εἶπον οὖν ἐκ τῶν
μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς ἀλλήλους. τί ἐστι
τοῦτο ὃ λέγει ἡμῖν, μικρὸν καὶ οὐ θεω-
ρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με,
καὶ ὅτι ἐγὼ ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα. ἔ-
λεγον οὖν. τοῦτο τί ἐστιν ὃ λέγει τὸ μι-
κρόν. οὐκ οἴδαμεν τί λαλεῖ. ἔγνω οὖν ὁ ἰη-
σοῦς ὅτι ἤθελον αὐτὸν ἐρωτᾶν, καὶ εἶπεν
αὐτοῖς περὶ τούτου ζητεῖτε μετ' ἀλλήλων
ὅτι εἶπον μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πά-
λιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με. ἀμὴν ἀμὴν λέ-
γω ὑμῖν, ὅτι κλαύσετε καὶ θρηνήσετε ὑμεῖς,
ὁ δὲ κόσμος χαρήσεται. ὑμεῖς δὲ λυπηθή-
σεσθε, ἀλλ' ἡ λύπη ὑμῶν εἰς χαρὰν γε-
νήσεται. ἡ γυνὴ ὅταν τίκτῃ λύπην ἔχει ὅτι
ἦλθεν ἡ ὥρα αὐτῆς. ὅταν δὲ γεννήσῃ τὸ
παιδίον, οὐκέτι μνημονεύει τῆς θλίψεως
διὰ τὴν χαράν, ὅτι ἐγεννήθη ἄνθρωπος εἰς
τὸν κόσμον. καὶ ὑμεῖς οὖν λύπην μὲν νῦν
ἔχετε. πάλιν δὲ ὄψομαι ὑμᾶς, καὶ χαρή-
σεται ὑμῶν ἡ καρδία, καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν
οὐδεὶς αἴρει ἀφ' ὑμῶν. καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡ-
μέρᾳ ἐμὲ οὐκ ἐρωτήσετε οὐδέν. ἀμὴν ἀ-
μὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσητε
τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δώ-
σει ὑμῖν. ἕως ἄρτι οὐκ ᾐτήσατε οὐδὲν ἐν

nemo ex vobis iterrogat me quo vadis.
Sed quia hec locutus sum vobis: tristi-
tia impleuit cor vestrum. Sed ego
veritatem dico vobis: expedit vobis
vt ego vadam. Si enim ego non abiero
paraclitus non veniet ad
vos: si aūt abiero mittam eum
ad vos. Et cum venerit ille arguet
mundum de peccato: et de iustitia
et de iudicio. De peccato
quidē: quia non crediderūt in me. De iu-
stitia vero: quia ad patrem
vado et iam non videbitis me. De
iudicio aūt: quia princeps mundi hui9
iam iudicat9 est. Adhuc mlta hēo vo-
bis dicere: sed nō potestis portare mō.
Cū aūt venerit ille spirit9 veritatis: [l] Cum
docebit vos omnem veritatem.
Non .n. loquetur a semetipso: sed que-
cūqz audiet loquet: et q̄ ventura sūt ānū-
ciabit vobis. Ille me clarificabit: q2 de
meo accipiet et annūciabit vobis. Oia
quecūqz habet pater mea sūt. Propte-
rea dixi: q2 de meo accipiet et annūcia-
bit vobis. Modicū et iā nō videbitis me:
et iterū modicū et videbitis me: q2 va-
do ad patrem. Dixerunt ergo ex
discipulis eius adinuicem. Quid est
hoc qd dicit nobis modicū et nō videbi-
tis me: et itez modicū et videbitis me
et quia vado ad patrem? Dicebant
ergo. Quid ē hoc quod dicit modicū?
Nescim9 quid loquit. Cognouit aūt ie-
sus quia volebāt eū interrogare et dixit
eis. De hoc queritis inter vos:
q2 dixi modicū et nō videbitis me: et ite-
rū modicū et videbitis me. Amē amē di-
co vobis: q2 plorabitis et flebitis vos
mūdus aūt gaudebit Vos aūt cōtrista-
bimini sz tristitia vestra vtet in gaudiū.
Mulier cum parit tristitiam habet: q2
venit hora eius. Cum aūt peperit
puerum iam non meminit pressure
propter gaudium: quia natus est hō in
mūdū. Et vos igit nūc quidē tristitiā
hētis. Iterū autē videbo vos: et gaude-
bit cor vestrum: et gaudium vestrum
nemo tollet a vobis. Et in illo die
me nō iterrogabitis qcqz. Amen amen
dico vobis: si quid petieritis
patrem in nomine meo dabit
vobis. Vsqz mō nō petistis quicqz in

B

Mat. 11. g.
Luce. 16. f.

C

Hiere. 31. c
Iuo. 4. c.

Mat. 11. d.
Mar. 11. c.
sup. 14. d.

τῷ ὀνόματί μου. αἰτεῖτε καὶ λήψεσθε, ἵνα
ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾖ πεπληρωμένη. ταῦτα
ἐν παροιμίαις λελάληκα ὑμῖν. ἀλλ' ἔρχε-
ται ὥρα ὅτε οὐκέτι ἐν παροιμίαις λαλή-
σω ὑμῖν, ἀλλὰ παρρησίᾳ περὶ τοῦ πατρὸς
ἀναγγελῶ ὑμῖν. ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐν τῷ
ὀνόματί μου αἰτήσεσθε. καὶ οὐ λέγω ὑμῖν
ὅτι ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα περὶ ὑμῶν.
αὐτὸς γὰρ ὁ πατὴρ φιλεῖ ὑμᾶς, ὅτι ὑμεῖς
ἐμὲ πεφιλήκατε, καὶ πεπιστεύκατε ὅτι ἐγὼ
παρὰ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον. ἐξῆλθον παρὰ τοῦ
πατρός, καὶ ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον. πά-
λιν ἀφίημι τὸν κόσμον, καὶ πορεύομαι πρὸς
τὸν πατέρα. λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐ-
τοῦ. ἴδε νῦν παρρησίᾳ λαλεῖς, καὶ παροιμί-
αν οὐδεμίαν λέγεις. νῦν οἴδαμεν ὅτι οἶ-
δας πάντα, καὶ οὐ χρείαν ἔχεις ἵνα τίς σε
ἐρωτᾷ. ἐν τούτῳ πιστεύομεν ὅτι ἀπὸ θεοῦ
ἐξῆλθες. ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ἄρτι πι-
στεύετε. ἰδοὺ ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐλήλυ-
θεν, ἵνα σκορπισθῆτε ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια καὶ
ἐμὲ μόνον ἀφῆτε. καὶ οὐκ εἰμὶ μόνος, ὅ-
τι ὁ πατὴρ μετ' ἐμοῦ ἐστι. ταῦτα λελά-
ληκα ὑμῖν, ἵνα ἐν ἐμοὶ εἰρήνην ἔχητε. ἐν τῷ
κόσμῳ θλίψιν ἕξετε, ἀλλὰ θαρσεῖτε, ἐγὼ
νενίκηκα τὸν κόσμον. Cap. 17.

Ταῦτα ἐλάλησεν ὁ ἰησοῦς, καὶ ἐπῆρε τοὺς
ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ
εἶπε. πάτερ ἐλήλυθεν ἡ ὥρα, δόξασόν σου
τὸν υἱόν, ἵνα καὶ ὁ υἱός σου δοξάσῃ σε. κα-
θὼς ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκός
ἵνα πᾶν ὃ δέδωκας αὐτῷ, δώσει αὐ-
τοῖς ζωὴν αἰώνιον. αὕτη δέ ἐστιν ἡ αἰώνιος
ζωή, ἵνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀληθινὸν
θεόν, καὶ ὃν ἀπέστειλας ἰησοῦν χριστόν. ἐ-
γώ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς, τὸ ἔργον ἐτε-
λείωσα ὃ δέδωκάς μοι ἵνα ποιήσω. καὶ νῦν
δόξασόν με σύ πάτερ παρὰ σεαυτῷ τῇ δό-
ξῃ ᾗ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ
σοί. ἐφανέρωσά σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώ-
ποις, οὓς δέδωκάς μοι ἐκ τοῦ κόσμου. σοὶ ἦ-
σαν, καὶ ἐμοὶ αὐτοὺς δέδωκας, καὶ τὸν λό-
γον σου τετηρήκασι. νῦν ἔγνωκαν ὅτι πάν-
τα ὅσα δέδωκάς μοι παρὰ σοῦ ἐστιν, ὅτι
τὰ ῥήματα ἃ δέδωκάς μοι δέδωκα αὐ-
τοῖς, καὶ αὐτοὶ ἔλαβον, καὶ ἔγνωσαν ἀλη-
θῶς ὅτι παρὰ σοῦ ἐξῆλθον, καὶ ἐπίστευσαν
ὅτι σύ με ἀπέστειλας. ἐγὼ περὶ αὐτῶν ἐρω-
τῶ, οὐ περὶ τοῦ κόσμου ἐρωτῶ, ἀλλὰ πε-
ρὶ ὧν δέδωκάς μοι, ὅτι σοί εἰσι. καὶ τὰ ἐ-
μὰ πάντα σά ἐστι, καὶ τὰ σὰ ἐμά. καὶ δε-
δόξασμαι ἐν αὐτοῖς. καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἐν τῷ
κόσμῳ, καὶ οὗτοι ἐν τῷ κόσμῳ εἰ-

noīe meo. Petite et accipietis: vt
gaudium vestrum sit plenum. Hec
in prouerbijs locut9 sum vobis. Venit
hora cuz iam nō in prouerbijs loquar
vobis: sed palam de patre meo
annunciabo vobis. In illo die in
noīe meo petetis. Et non dico vobis
quia ego rogabo patrem de vobis.
Ipse enim pater amat vos quia vos
me amastis: et credidistis quia
ex deo exiui. Exiui a
patre et veni in mundum. Iterum
relinquo mundum: et vado ad
patrem. Dicunt ei discipuli eius.
Ecce nunc palaz loqueris et prouerbiū
nullum dicis. Nunc scimus quia scis
omnia: et non opus est tibi vt quis te
interroget. In hoc credimus: q2 a deo
existi. Respondit eis iesus. Modo cre-
ditis. Ecce venit hora et iam venit
vt dispgamini vnusquisqz in propria et
me solum relinquatis: et nō sū solus q2
pater mecū est. Hec locutus sum vobis
vt in me pacem habeatis. In
mūdo pressurā habebitis: sz cōfidite: ego
vici mundum. Cap. 17.

Hec locutus est iesus: et subleuatis
oculis in celum
dixit. Pater venit hora clarifica
filiū tuū vt filius tuus clarificet te. Si-
cut dedisti ei potestatem omnis carnis
vt omne quod dedisti ei det eis
vitam eternam. Hec est autem
vita eterna vt cognoscāt te solū deū ve-
rum: et quem misisti iesum xp̄m. Ego
te clarificaui super terram: opus cōsū-
maui qd dedisti mihi vt faciā. Et nūc
clarifica me tu pr̄ apd temetipsū clari-
tate quā habui priusq3 mūd9 fieret apd
te. Manifestaui nomen tuum hoībus
quos dedisti mihi de mūdo. Tui erāt
et mihi eos dedisti: et sermonem
tuū seruauerūt. Nūc cognouerūt q2 oīa
que dedisti mihi abs te sunt. Quia
verba que dedisti mihi dedi eis:
et ipsi acceperunt et cognouerunt vere
quia a te exiui et crediderunt
quia tu me misisti. Ego pro eis rogo:
non pro mundo rogo sed pro [l] mea
his quos dedisti mihi quia tui sūt. Et
oīa tua sūt et tua mea sūt: et clarificatus
sum in eis. Et iam nō sum in
mundo: et hi in mundo

1. Johā. 1. b

D

Mat. 26. c.
Mar. 14. c.
Zacha. 13. c
y. Venit. in
grec. preterit
tēporis.

Ti

B

σί, καὶ ἐγὼ πρὸς σὲ ἔρχομαι. πάτερ
ἅγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου
ᾧ δέδωκάς μοι, ἵνα ὦσιν ἕν, καθὼς ἡμεῖς.
ὅτε ἤμην μετ' αὐτῶν ἐν τῷ κόσμῳ, ἐγὼ
ἐτήρουν αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου. οὓς
δέδωκάς μοι ἐφύλαξα, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐ=
τῶν ἀπώλετο, εἰ μὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ἵνα
ἡ γραφὴ πληρωθῇ. νῦν δὲ πρὸς σὲ ἔρ
χομαι, καὶ ταῦτα λαλῶ ἐν τῷ κόσμῳ, ἵνα
ἔχωσι τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν πεπληρωμένην
ἐν αὐτοῖς. ἐγὼ δέδωκα αὐτοῖς τὸν λό=
γον σου, καὶ ὁ κόσμος ἐμίσησεν αὐτούς, ὅ=
τι οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου, καθὼς ἐγὼ οὐκ
εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου. οὐκ ἐρωτῶ ἵνα ἄ=
ρῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἵνα τηρή=
σῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ πονηροῦ. ἐκ τοῦ κόσ=
μου οὐκ εἰσί, καθὼς ἐγὼ ἐκ τοῦ κόσμου
οὐκ εἰμί. ἁγίασον αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ
σου. ὁ λόγος ὁ σὸς ἀλήθειά ἐστι. καθὼς
ἐμὲ ἀπέστειλας εἰς τὸν κόσμον, κἀγὼ ἀπέ=
στειλα αὐτοὺς εἰς τὸν κόσμον. καὶ ὑπὲρ αὐ
τῶν ἐγὼ ἁγιάζω ἐμαυτόν, ἵνα καὶ αὐτοὶ
ὦσιν ἡγιασμένοι ἐν ἀληθείᾳ. οὐ περὶ τού=
των δὲ ἐρωτῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν
πιστευόντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐ=
μέ. ἵνα πάντες ἓν ὦσι, καθὼς σὺ πάτερ ἐν
ἐμοὶ κἀγὼ ἐν σοί, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν
ἓν ὦσιν, ἵνα ὁ κόσμος πιστεύσῃ ὅτι σύ
με ἀπέστειλας. καὶ ἐγὼ τὴν δόξαν ἣν δέ=
δωκάς μοι δέδωκα αὐτοῖς, ἵνα ὦσιν ἕν,
καθὼς ἡμεῖς ἕν ἐσμεν. ἐγὼ ἐν αὐτοῖς, καὶ
σὺ ἐν ἐμοί, ἵνα ὦσι τετελειωμένοι εἰς ἕν,
καὶ ἵνα γινώσκῃ ὁ κόσμος ὅτι σύ με ἀπέ
στειλας, καὶ ἠγάπησας αὐτούς, καθὼς ἐμὲ
ἠγάπησας. πάτερ οὓς δέδωκάς μοι θέλω
ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγώ, κἀκεῖνοι ὦσι μετ' ἐ=
μοῦ, ἵνα θεωρῶσι τὴν δόξαν τὴν ἐμήν, ἣν
δέδωκάς μοι, ὅτι ἠγάπησάς με πρὸ κα
ταβολῆς κόσμου. πάτερ δίκαιε καὶ ὁ κόσ
μος σε οὐκ ἔγνω, ἐγὼ δέ σε ἔγνων καὶ οὗ
τοι ἔγνωσαν ὅτι σύ με ἀπέστειλας, καὶ ἐ
γνώρισα αὐτοῖς τὸ ὄνομά σου καὶ γνωρί=
σω, ἵνα ἡ ἀγάπη ἣν ἠγάπησάς με ἐν αὐτοῖς
ᾖ, κἀγὼ ἐν αὐτοῖς. Cap.18.

Ταῦτα εἰπὼν ὁ ἰησοῦς ἐξῆλθε σὺν τοῖς
μαθηταῖς αὐτοῦ πέραν τοῦ χειμάρ=
ρου τῶν κέδρων, ὅπου ἦν κῆπος εἰς ὃν εἰ=
σῆλθεν αὐτὸς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. ᾔδει
δὲ καὶ ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν τὸν
τόπον, ὅτι πολλάκις συνήχθη ὁ ἰησοῦς
ἐκεῖ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. ὁ οὖν ἰού=
δας λαβὼν τὴν σπεῖραν καὶ ἐκ τῶν ἀρχιε=
ρέων καὶ φαρισαίων ὑπηρέτας, ἔρχεται

sunt: τ ego ad te venio. Pater
sancte serua eos in nomine tuo ⌈ nos.
quos dedisti mihi: vt sint vnu3 sicut τ
Cum essem cum eis ego
seruabam eos in nomine tuo. Quos
dedisti mihi ego custodiui: τ nẽo ex eis
perijt nisi filius perditionis vt
scriptura impleat. Nũc aũt ad te venio:
et hec loquor in mundo: vt
habeant gaudium meum impletum
in semetipsis. Ego dedi eis sermonem
tuum τ mundus eos odio habuit: qꝛ
non sunt de mundo sicut et ego non
sum de mundo. Non rogo vt tollas
eos de mundo: sed vt serues
eos a malo. De mundo
non sũt sicut et ego non su3 de mundo.
Sanctifica eos in veritate.
Sermo tuus veritas est. Sicut tu
me misisti in mundum: ita τ ego misi
eos in mundum. Et pro eis
ego sanctifico meipsum: vt sint et ipsi
sctificati in veritate. Non pro eis
autem rogo tantum: sed et pro
eis q credituri sunt p verbũ eoꝝ i me
vt omnes vnum sint sicut tu pater in
me et ego in te: vt et ipsi in nobis
vnum sint: vt credat mundus quia tu
me misisti. Et ego claritatẽ quã tu de
disti mihi dedi eis: vt sint vnum
sicut et nos vnum sum⁹. Ego in eis et
tu in me: vt sint consũmati in vnum:
τ cognoscat mund⁹ quia tu me misisti
et dilexisti eos sicut et me
dilexisti. Pater quos dedisti mihi volo
vt vbi sum ego et illi sint mecum:
vt videant claritatem meam quam
dedisti mihi: qꝛ dilexisti me ante consti
tutionem mundi. Pater iuste mundus
te nõ cognouit: ego aũt te cognoui: τ
hi cognouerũt qꝛ tu me misisti. Et notũ
feci eis nomẽ tuum et notum faciam:
vt dilectio qua dilexisti me in ipsis
sit: et ego in ipsis. Cap.18.

Hec cũ dixisset iesus egressus ẽ cu3
discipulis suis trans torrentem
cedron: vbi erat hortus in quẽ introi=
uit ipse et discipuli eius. Sciebat
autem et iudas qui tradebat eum
locu3: quia frequenter iesus cõuenerat
illuc cum discipulis suis. Judas ergo
cum accepisset cohortem τ a põtificib⁹
et phariseis ministros: venit

Psal. 108 C D Mat. 11. g. Luce. 10. f. A Mat. 16. c. Mar. 14. c. Luce. 22. d. Mat. 26. c. Mar. 14. c. Luce. 22. c.

ἐκεῖ μετὰ φανῶν καὶ λαμπάδων καὶ ὅ=
πλων. ἰησοῦς οὖν εἰδὼς πάντα τὰ ἐρ=
χόμενα ἐπ' αὐτόν, ἐξελθὼν εἶπεν αὐτοῖς. τίνα
ζητεῖτε. ἀπεκρίθησαν αὐτῷ. ἰησοῦν τὸν να=
ζωραῖον. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ἐγώ εἰμι. εἱ
στήκει δὲ καὶ ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν
μετ' αὐτῶν. ὡς οὖν εἶπεν αὐτοῖς ὅτι ἐγώ εἰ
μι, ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ ἔπεσον χα=
μαί. πάλιν οὖν αὐτοὺς ἐπηρώτησε τίνα ζη=
τεῖτε. οἱ δὲ εἶπον. ἰησοῦν τὸν ναζωραῖον. ἀ=
πεκρίθη ἰησοῦς. εἶπον ὑμῖν ὅτι ἐγώ εἰμι. εἰ
οὖν ἐμὲ ζητεῖτε, ἄφετε τούτους ὑπάγειν. ἵ=
να πληρωθῇ ὁ λόγος ὃν εἶπεν. ὅτι οὓς δέ
δωκάς μοι, οὐκ ἀπώλεσα ἐξ αὐτῶν οὐδένα.
σίμων οὖν πέτρος ἔχων μάχαιραν εἵλκυ=
σεν αὐτήν, καὶ ἔπαισε τὸν τοῦ ἀρχιερέως
δοῦλον, καὶ ἀπέκοψεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον τὸ
δεξιόν. ἦν δὲ ὄνομα τῷ δούλῳ μάλχος.
εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς τῷ πέτρῳ. βάλε τὴν
μάχαιραν εἰς τὴν θήκην. τὸ ποτήριον ὃ δέ=
δωκέ μοι ὁ πατὴρ οὐ μὴ πίω αὐτό. ἡ οὖν
σπεῖρα καὶ ὁ χιλίαρχος καὶ οἱ ὑπηρέται τῶν
ἰουδαίων συνέλαβον τὸν ἰησοῦν, καὶ ἔδησαν
αὐτόν, καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν πρὸς ἄνναν
πρῶτον. ἦν γὰρ πενθερὸς τοῦ καϊάφα, ὃς
ἦν ἀρχιερεὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου. ἦν δὲ
καϊάφας ὁ συμβουλεύσας τοῖς ἰουδαίοις
ὅτι συμφέρει ἕνα ἄνθρωπον ἀπολέσθαι ὑ=
πὲρ τοῦ λαοῦ. ἠκολούθει δὲ τῷ ἰησοῦ σί=
μων πέτρος, καὶ ὁ ἄλλος μαθητής. ὁ δὲ μα
θητὴς ἐκεῖνος ἦν γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ
συνεισῆλθε τῷ ἰησοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρ=
χιερέως. ὁ δὲ πέτρος εἱστήκει πρὸς τῇ θύρᾳ
ἔξω. ἐξῆλθεν οὖν ὁ μαθητὴς ὁ ἄλλος ὃς ἦν
γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ εἶπε τῇ θυρωρῷ
καὶ εἰσήγαγε τὸν πέτρον. λέγει οὖν ἡ παι=
δίσκη ἡ θυρωρὸς τῷ πέτρῳ. μὴ καὶ σὺ ἐκ
τῶν μαθητῶν εἶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου, λέ=
γει ἐκεῖνος. οὐκ εἰμί. εἱστήκεισαν δὲ οἱ δοῦ
λοι καὶ οἱ ὑπηρέται ἀνθρακιὰν πεποιηκότες
ὅτι ψῦχος ἦν καὶ ἐθερμαίνοντο. ἦν δὲ
μετ' αὐτῶν ὁ πέτρος ἑστὼς καὶ θερμαινό=
μενος. ὁ οὖν ἀρχιερεὺς ἠρώτησε τὸν ἰησοῦν
περὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ περὶ τῆς δι=
δαχῆς αὐτοῦ. ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ἐ=
γὼ παρρησίᾳ ἐλάλησα τῷ κόσμῳ. ἐγὼ πάν
τοτε ἐδίδαξα ἐν τῇ συναγωγῇ καὶ ἐν τῷ ἱε
ρῷ ὅπου πάντοτε οἱ ἰουδαῖοι συνέρχονται
καὶ ἐν κρυπτῷ ἐλάλησα οὐδέν. τί με ἐ=
περωτᾷς. ἐπερώτησον τοὺς ἀκηκοότας
τί ἐλάλησα αὐτοῖς, ἴδε οὗτοι οἴδασιν
ἃ εἶπον ἐγώ. ταῦτα δὲ αὐτοῦ εἰπόν=
τος, εἷς τῶν ὑπηρετῶν παρεστηκὼς ἔ=

illuc cum laternis et facibus τ armis.
Jesus itaq3 sciens omnia q̃ ventura erant
super eum: processit τ dixit eis. Quem
queritis? Respõderũt ei. Jesũ nazarenũ.
Dicit eis iesus. Ego sum. Stabat
autem τ iudas qui tradebat eum
cum ipsis. Ut ergo dixit eis ego sum
abierunt retrorsũ et ceciderũt in terrã.
Iterũ ergo interrogauit eos. Quẽ q̃ri
tis. Illi aũt dixerũt. Jesũ nazarenũ. Re
spondit iesus. Dixi vobis qꝛ ego sũ. Si
ergo me queritis sinite hos abire. Ut
impleref sermo quẽ dixit. Qꝛ quos de
disti mihi non perdidi ex eis quemq̃.
Simon ergo petrus hñs gladiũ eduxit
eum: et percussit pontificis
seruum: τ abscidit auriculam eius
dexteram. Erat aũt nomen seruo mal
chus. Dicit ergo iesus petro. Mitte
gladiũ tuũ in vaginam. Calicẽ quẽ de
dit mihi pater non vis vt bibam illum.
Cohors autem et tribunus et ministri
iudeoꝝ cõprehẽderunt iesũ: τ ligauerũt
eum et adduxerũt eum ad annam
primum. Erat enim socer caiphe qui
erat pontifex anni illius. Erat autem
caiphas qui consiliu3 dederat iudeis:
quia expedit vnum hominem mori pro
populo. Sequebatur aũt iesum simon
petrus et ali⁹ discipulus. Discipul⁹ aũt
ille erat notus pontifici: et
introiuit cum iesu in atrium pontificis.
Petrus autem stabat ad ostium
foris. Exiuit ergo discipul⁹ ali⁹ q erat
notus pontifici et dixit ostiarie
τ itroduxit petrũ. Dixit ergo petro an
cilla ostiaria. Nunquid τ tu ex
discipulis es hominis illius? Dicit
ille. Non sum. Stabãt autem serui
et ministri ad prunas:
qꝛ frig⁹ erat: τ calefaciebãt se. Erat aũt
cũ eis τ petrus stans et calefaciens se.
Pontifex ergo interrogauit iesum
de discipulis suis et de doctrina
eius. Respondit ei iesus. Ego
palam locutus sum mũdo. Ego semp
docui in synagoga et in templo
quo omnes iudei conueniunt:
τ i occlto locut⁹ sũ nihil. Quid me in
terrogas? Interroga eos qui audierunt
quid locut⁹ sim ipsis: ecce hi sciunt
que dixerim ego. Hec autẽ cũ dixisset
vnus assistens ministrorum dedit

Mat. 16. e. Mar. 14. e. Luce. 22. e. B Mat. 26. f. Mar. 14. f. Luce. 22. f. Mat. 26. f. Mar. 14. f. Luce. 22. f. Mat. 26. g. Mar. 14. g. Luce. 22. f. Mat. 26. f. Mar. 14. e. Luce. 22. f. C Mat. 26. g. Mar. 14. g.

δωκε ῥάπισμα τῷ ιησοῦ ειπών. οὕτως αποκρίνη τῷ αρχιερεῖ. απεκρίθη αυτῷ ο ιησοῦς. ει κακῶς ελάλησα μαρτύρησον περί του κακοῦ, ει δε καλῶς τί με δέρεις. απέστειλεν αυτόν ο άννας δεδεμένον προς καϊάφαν τον αρχιερέα. ην δε σίμων πέτρος εστῶς και θερμαινόμενος. είπον ουν αυτῷ. μη και συ εκ των μαθητῶν αυτοῦ ει. ηρνήσατο ουν εκεῖνος και είπεν. ουκ ειμί. λέγει εις εκ των δούλων του αρχιερέως, συγγενής ων ου απέκοψε πέτρος το ωτίον. ουκ εγώ σε είδον εν τῷ κήπῳ μετ αυτοῦ. πάλιν ουν ηρνήσατο ο πέτρος, και ευθέως αλέκτωρ εφώνησεν. άγουσιν ουν τον ιησοῦν από του καϊάφα εις το πραιτώριον. ην δε πρωΐ και αυτοί ουκ εισῆλθον εις το πραιτώριον, ίνα μη μιανθῶσιν, αλλ ίνα φάγωσι το πάσχα. εξῆλθεν ουν ο πιλάτος προς αυτούς και είπε. τίνα κατηγορίαν φέρετε κατά του ανθρώπου τούτου. απεκρίθησαν και είπον αυτῷ. ει μη ην ούτος κακοποιός, ουκ αν σοι παρεδώκαμεν αυτόν. είπεν ουν αυτοῖς ο πιλάτος. λάβετε αυτόν υμεῖς, και κατά τον νόμον υμῶν κρίνατε αυτόν. είπον ουν αυτῷ οι ιουδαῖοι. ημῖν ουκ έξεστιν αποκτεῖναι ουδένα. ίνα ο λόγος του ιησοῦ πληρωθῇ ον είπε, σημαίνων ποίῳ θανάτῳ έμελλεν αποθνήσκειν. εισῆλθεν ουν εις το πραιτώριον πάλιν ο πιλάτος, και εφώνησε τον ιησοῦν, και είπεν αυτῷ. συ ει ο βασιλεύς των ιουδαίων. απεκρίθη αυτῷ ο ιησοῦς. αφ εαυτοῦ συ τοῦτο λέγεις, η άλλοι σοι είπον περί εμοῦ. απεκρίθη ο πιλάτος. μήτι εγώ ιουδαῖος ειμί. το έθνος το σον και οι αρχιερεῖς παρέδωκάν σε εμοί. τι εποίησας. απεκρίθη ιησοῦς. η βασιλεία η εμή, ουκ εστίν εκ του κόσμου τούτου. ει εκ του κόσμου τούτου ην η βασιλεία η εμή, οι υπηρέται αν οι εμοί ηγωνίζοντο ίνα μη παραδοθῶ τοῖς ιουδαίοις. νυν δε η βασιλεία η εμή ουκ εστίν εντεῦθεν. είπεν ουν αυτῷ ο πιλάτος. ουκοῦν βασιλεύς ει σύ. απεκρίθη ο ιησοῦς. συ λέγεις ότι βασιλεύς ειμί εγώ. εγώ εις τοῦτο γεγέννημαι, και εις τοῦτο ελήλυθα εις τον κόσμον, ίνα μαρτυρήσω τῇ αληθείᾳ. πας ο ων εκ της αληθείας ακούει μου της φωνῆς. λέγει αυτῷ ο πιλάτος. τι εστίν αλήθεια. και τοῦτο ειπών πάλιν εξῆλθεν προς τους ιουδαίους, και λέγει αυτοῖς. εγώ ουδεμίαν αιτίαν ευρίσκω εν αυτῷ. εστί δε συνήθεια υμῖν, ίνα ένα υμῖν απολύσω εν τῷ πάσχα. βούλεσθε ουν υμῖν απολύσω τον βασιλέα των ιουδαίων. εκραύγα-

alapam iesu dicens. Sic rñdes pontifici? Respondit ei iesus. Si male locutus sum testimoniũ perhibe de malo: si autem bene quid me cedis. Et misit eum annas ligatum ad caypham pontificẽ. Erat autem simon petrus stans et calefaciens se. Dixerunt ergo ei. Nunquid et tu ex discipulis eius es? Negauit ille et dixit. Non sum. Dicit ei vnus ex seruis pontificis cognatus eius cuius abscidit petrus auriculam. Nonne ego te vidi in horto cum illo? Iterum ergo negauit petrus: et statim gallus cantauit. Adducunt ergo iesum a caypha in pretorium. Erat autem mane et ipsi non introierunt in pretoriũ vt nõ cõtaminarentur: sed vt manducarent pascha. Exiuit ergo pilatus ad eos foras et dixit. Quam accusationẽ affertis aduersus hominem hunc? Respõderunt et dixerunt ei. Si nõ esset hic malefactor: non tibi tradidissemus eũ. Dixit ergo eis pilatus. Accipite eum vos: et secundũ legẽ vestrã iudicate eũ. Dixerunt ergo ei iudei. Nobis nõ licet interficere quemquam. Vt sermo iesu impleretur quẽ dixit: significans qua morte esset moriturus. Introiuit ergo iterum in pretorium pilatus: et vocauit iesum et dixit ei. Tu es rex iudeorum. Respondit iesus. A temetipso hoc dicis: an alij dixerunt tibi de me? Respondit pilatus. Nunquid ego iudeus sum? Gens tua et põtifices tradiderunt te mihi. Quid fecisti. Respondit iesus. Regnũ meũ non est de hoc mundo. Si ex hoc mundo esset regnum meum: ministri mei vtique decertarent vt non traderer iudeis. Nunc autem regnum meum non est hinc. Dixit itaque ei pilatus. Ergo rex es tu? Respondit iesus. Tu dicis quia rex sum ego. Ego in hoc natus sum: et ad hoc veni in mũdum vt testimoniũ perhibeã veritati. Omnis qui est ex veritate audit vocem meam. Dicit ei pilatus. Quid est veritas? Et cũ hoc dixisset: iterum exiuit ad iudeos et dicit eis. Ego nullam inuenio in eo causam. Est autem cõsuetudo vobis vt vnũ dimittã vobis in pascha. Vultis ergo dimittam vobis regem iudeorum. Clamauerunt

Luce.22.g. — Mat.26.f. Mar.14.f. Luce.22.f. — Mat.26.a. Mar.15.a. Luce.23.a. — D — Mat.27.b. Mar.15.a. Luce.23.a. — Mat.27.b. Mar.15.b. — Mat.27.b.

σαν ουν πάντες λέγοντες. μη τοῦτον, αλλά τον βαραββᾶν. ην δε ο βαραββᾶς λῃστής. Cap.19.

Τότε ουν έλαβεν ο πιλάτος τον ιησοῦν και εμαστίγωσε. και οι στρατιῶται πλέξαντες στέφανον εξ ακανθῶν, επέθηκαν αυτοῦ τῇ κεφαλῇ, και ιμάτιον πορφυροῦν περιέβαλον αυτόν, και έλεγον. χαῖρε ο βασιλεύς των ιουδαίων. και εδίδουν αυτῷ ραπίσματα. εξῆλθεν ουν πάλιν έξω ο πιλάτος και λέγει αυτοῖς ίδε άγω υμῖν αυτόν έξω, ίνα γνῶτε ότι εν αυτῷ ουδεμίαν αιτίαν ευρίσκω. εξῆλθεν ουν ο ιησοῦς έξω φορῶν τον ακάνθινον στέφανον και το πορφυροῦν ιμάτιον, και λέγει αυτοῖς. ίδε ο άνθρωπος. ότε ουν είδον αυτόν οι αρχιερεῖς και οι υπηρέται, εκραύγασαν λέγοντες. σταύρωσον σταύρωσον αυτόν. λέγει αυτοῖς ο πιλάτος. λάβετε αυτόν υμεῖς και σταυρώσατε. εγώ γαρ ουχ ευρίσκω εν αυτῷ αιτίαν. απεκρίθησαν αυτῷ οι ιουδαῖοι. ημεῖς νόμον έχομεν, και κατά τον νόμον ημῶν οφείλει αποθανεῖν, ότι εαυτόν υιόν θεοῦ εποίησεν. ότε ουν ήκουσεν ο πιλάτος τοῦτον τον λόγον, μᾶλλον εφοβήθη. και εισῆλθεν εις το πραιτώριον πάλιν, και λέγει τῷ ιησοῦ. πόθεν ει σύ. ο δε ιησοῦς απόκρισιν ουκ έδωκεν αυτῷ. λέγει ουν αυτῷ ο πιλάτος. εμοί ου λαλεῖς. ουκ οίδας ότι εξουσίαν έχω σταυρῶσαι σε, και εξουσίαν έχω απολῦσαι σε. απεκρίθη ιησοῦς. ουκ είχες εξουσίαν ουδεμίαν κατ εμοῦ, ει μη ην σοι δεδομένον άνωθεν. διά τοῦτο ο παραδιδούς με σοι, μείζονα αμαρτίαν έχει. εκ τούτου εζήτει ο πιλάτος απολῦσαι αυτόν. οι δε ιουδαῖοι έκραζον λέγοντες. εάν τοῦτον απολύσης, ουκ ει φίλος του καίσαρος. πας ο βασιλέα εαυτόν ποιῶν, αντιλέγει τῷ καίσαρι. ο ουν πιλάτος ακούσας τοῦτον τον λόγον ήγαγεν έξω τον ιησοῦν. και εκάθισεν επί του βήματος εις τόπον λεγόμενον λιθόστρωτον, εβραϊστί δε γαβαθα. ην δε παρασκευή του πάσχα, ώρα δε ωσεί έκτη. και λέγει τοῖς ιουδαίοις. ίδε ο βασιλεύς υμῶν. οι δε εκραύγασαν. άρον άρον σταύρωσον αυτόν. λέγει αυτοῖς ο πιλάτος. τον βασιλέα υμῶν σταυρώσω. απεκρίθησαν οι αρχιερεῖς. ουκ έχομεν βασιλέα ει μη καίσαρα. τότε ουν παρέδωκεν αυτόν αυτοῖς, ίνα σταυρωθῇ. παρέλαβον δε τον ιησοῦν, και ήγαγον. και βαστάζων τον σταυρόν αυτοῦ, εξῆλθεν εις τον λεγόμενον κρανίου τόπον, ος λέγεται εβραϊστί γολγοθά, όπου αυτόν εσταύρω-

rursum omnes dicentes. Non hunc: sed barrabam. Erat autem barrabas latro. Cap.19.

Tunc ergo apprehendit pilatus iesũ et flagellauit. Et milites plectẽtes coronã de spinis imposuerũt capiti eius: et veste purpurea circundederunt eũ. Et veniebãt ad eũ et dicebãt. Aue rex iudeorũ. Et dabant ei alapas. Exiuit ergo iterum pilatus foras et dicit eis. Ecce adduco vobis eũ foras vt cognoscatis: quia nullã inuenio in eo causam. Exiuit ergo iesus foras portans spineam coronam et purpureum vestimentum: et dicit eis. Ecce homo. Cum ergo vidissent eum pontifices et ministri clamabant dicentes. Crucifige crucifige eum. Dicit eis pilatus. Accipite eum vos et crucifigite. Ego enim non inuenio in eo causam. Responderũt ei iudei. Nos legem habemus: et secũdum legem nostram debet mori quia filium dei se fecit. Cum ergo audisset pilatus hunc sermonem: magis timuit. Et ingressus est pretorium iterũ: et dicit ad iesum. Vnde es tu? Jesus autem responsũ non dedit ei. Dicit ergo ei pilatus. Mihi non loqueris? Nescis quia potestatem habeo crucifigere te: et potestatẽ habeo dimittere te? Respondit iesus. Non haberes potestatem aduersũ me vllã: nisi tibi datũ esset desuper. Propterea qui me tradidit tibi maius peccatũ habet. Exinde querebat pilatus dimittere eum. Judei autem clamabãt dicentes. Si hunc dimittis non es amicus cesaris. Omnis enim qui se regem facit contradicit cesari. Pilatus autem cũ audisset hos sermones: adduxit foras iesum et sedit pro tribunali in loco qui dicitur lithostratos hebraice autem gabata. Erat autem pasceue pasche hora quasi sexta. Et dicit iudeis. Ecce rex vester. Illi autem clamabãt. Tolle tolle crucifige eum. Dicit eis pilatus. Regem vestrum crucifigam. Responderunt pontifices. Nõ habemus regem nisi cesarem. Tũc ergo tradidit eis illum vt crucifigeretur. Susceperũt autem iesum: et eduxerunt eũ. Et baiulans sibi crucem exiuit in eum qui dicitur caluarie locum: hebraice autem golgota: vbi crucifixerunt eum:

Mar.15.b. Luce.23.c. — A — Mat.27.c. Mar.15.c. — Luce.23.a. — Mat.27.c. Mar.15.c. — Mat.27.c. Mar.15.b. Luce.23.c. — Luce.23.a. — Mat.27.b. Mar.15.a. Luce.23.a. — B — Actu.25.a. — Luce.23.c. Mar.15.b. — Mat.27.d. Mar.15.c. Luce.23.d.

σαν, καὶ μετ' αὐτοῦ ἄλλους δύο ἐντεῦθεν
καὶ ἐντεῦθεν, μέσον δὲ τὸν ἰησοῦν. ἔγραψε
δὲ καὶ τίτλον ὁ πιλάτος, καὶ ἔθηκεν ἐπὶ τοῦ
σταυροῦ. ἦν δὲ γεγραμμένον. ἰησοῦς ὁ να
ζωραῖος ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων. τοῦτον
οὖν τὸν τίτλον πολλοὶ ἀνέγνωσαν τῶν
ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν ὁ τόπος τῆς πόλε
ως ὅπου ἐσταυρώθη ὁ ἰησοῦς. καὶ ἦν γεγρα
μμένον ἑβραϊστί, ἑλληνιστί, ῥωμαϊστί. ἔλε=
γον οὖν τῷ πιλάτῳ οἱ ἀρχιερεῖς τῶν ἰουδαί
ων. μὴ γράφε ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων,
ἀλλ' ὅτι ἐκεῖνος εἶπε βασιλεύς εἰμι τῶν ἰου=
δαίων. ἀπεκρίθη ὁ πιλάτος. ὃ γέγραφα γέ=
γραφα. οἱ οὖν στρατιῶται ὅτε ἐσταύρωσαν
τὸν ἰησοῦν, ἔλαβον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ
ἐποίησαν τέσσαρα μέρη ἑκάστῳ στρατιώτῃ
μέρος, καὶ τὸν χιτῶνα. ἦν δὲ ὁ χιτὼν ἄρρα
φος, ἐκ τῶν ἄνωθεν ὑφαντὸς δι' ὅλου. εἶπον
οὖν πρὸς ἀλλήλους. μὴ σχίσωμεν αὐτόν
ἀλλὰ λάχωμεν περὶ αὐτοῦ τίνος ἔσται. ἵ=
να ἡ γραφὴ πληρωθῇ ἡ λέγουσα. διεμερί=
σαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱ=
ματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον. οἱ μὲν οὖν
στρατιῶται ταῦτα ἐποίησαν. εἱστήκεισαν
δὲ παρὰ τῷ σταυρῷ τοῦ ἰησοῦ ἡ μήτηρ αὐ
τοῦ καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς μητρὸς αὐτοῦ μαρία
ἡ τοῦ κλωπᾶ, καὶ μαρία ἡ μαγδαληνή. ἰη=
σοῦς οὖν ἰδὼν τὴν μητέρα καὶ τὸν μαθητὴν
παρεστῶτα ὃν ἠγάπα, λέγει τῇ μητρὶ αὐ=
τοῦ. γύναι ἴδε ὁ υἱός σου. εἶτα λέγει τῷ
μαθητῇ. ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου. καὶ ἀπ' ἐκείνης
τῆς ὥρας ἔλαβεν αὐτὴν ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος
εἰς τὰ ἴδια. μετὰ τοῦτο εἰδὼς ὁ ἰησοῦς ὅτι
πάντα ἤδη τετέλεσται, ἵνα τελειωθῇ ἡ γρα
φή, λέγει. διψῶ. σκεῦος οὖν ἔκειτο ὄξους
μεστόν. οἱ δὲ πλήσαντες σπόγγον ὄξους
καὶ ὑσσώπῳ περιθέντες, προσήνεγκαν αὐ=
τοῦ τῷ στόματι. ὅτε οὖν ἔλαβεν τὸ ὄξος ὁ
ἰησοῦς εἶπε. τετέλεσται. καὶ κλίνας τὴν κε=
φαλὴν παρέδωκε τὸ πνεῦμα. οἱ οὖν ἰουδαῖ
οι ἵνα μὴ μείνῃ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὰ σώματα
ἐν τῷ σαββάτῳ ἐπεὶ παρασκευὴ ἦν, ἦν γὰρ
μεγάλη ἡ ἡμέρα ἐκείνη τοῦ σαββάτου, ἠ=
ρώτησαν τὸν πιλάτον, ἵνα κατεαγῶσιν αὐ=
τῶν τὰ σκέλη καὶ ἀρθῶσιν ἦλθον οὖν οἱ στρα
τιῶται, καὶ τοῦ μὲν πρώτου κατέαξαν τὰ
σκέλη, καὶ τοῦ ἄλλου τοῦ συσταυρωθέντος
αὐτῷ. ἐπὶ δὲ τὸν ἰησοῦν ἐλθόντες ὡς εἶ=
δον αὐτὸν ἤδη τεθνηκότα, οὐ κατέαξαν αὐ=
τοῦ τὰ σκέλη, ἀλλ' εἷς τῶν στρατιωτῶν λόγ
χῃ αὐτοῦ τὴν πλευρὰν ἔνυξε, καὶ εὐθέως ἐ=
ξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ. καὶ ὁ ἑωρακὼς με=
μαρτύρηκε, καὶ ἀληθινὴ ἐστὶν ἡ μαρτυρία αὐ

et cum eo alios duos hinc
et hinc: medium autem iesum. Scripsit
autem et titulum pilatus et posuit sup
crucẽ. Erat aũt scriptũ. Jesus nazarenꝰ
rex iudeorum. Hunc
ergo titulum multi iudeorum legerũt:
quia prope ciuitatem erat locus
vbi crucifixus est iesus. Et erat scriptũ
hebraice: grece et latine. Dicebant
ergo pilato pontifices.
Noli scribere rex iudeorum:
sed quia ipse dixit: rex sum iudeorum.
Respõdit pilatꝰ. Quod scripsi: scripsi.
Milites ergo cum crucifixissent
eũ: acceperũt vestimenta eius: et
fecerunt quattuor partes vnicuiqꝫ militi
partẽ et tunicã. Erat aũt tunica inconsutil'
desuper contexta per totum. Dixerunt
ergo adinuicem. Non scindamus eã
sed sortiamur de illa cuius sit. Ut
scriptura impleretur dicẽs. Partiti sũt
vestimenta mea sibi: et in vestem
meam miserunt sortem. Et
milites quidem hec fecerunt. Stabant
autem iuxta crucem iesu mater eius:
et soror matris eius maria
cleophe et maria magdalene.
Cũ vidisset ergo iesus matrẽ et discipl'ꝫ
astantẽ quẽ diligebat: dicit matri sue.
Mulier ecce filius tuus. Deinde dicit
discipulo. Ecce mater tua. Et ex illa
hora accepit eam discipulus
in suam. Postea sciens iesus: quia iã
oĩa cõsũmata sũt: vt cõsũmaret scriptu
ra dicit. Sitio. Uas ergo erat positũ a
ceto plenũ. Illi vero spõgiã plenã aceto
hysopo circũponẽtes: obtulerũt ori eiꝰ.
Cum ergo accepisset iesus acetum
dixit. Consũmatũ est. Et inclinato ca=
pite tradidit spiritum. Judei ergo
qm̃ parasceue erat vt nõ remanerẽt ĩ cru
ce corpa sabbato: erat enim
magnus dies ille sabbati: rogauerunt
pilatum vt frangerentur eorum
crura et tollerentur. Uenerunt ergo mi
lites: et primi quidem fregerunt
crura et alterius qui crucifixus est cum
eo. Ad iesuꝫ aũt cũ venissent vt vide
rũt eũ iam mortuuꝫ non fregerunt eius
crura: sed vnus militum lancea
latus eius aperuit: et continuo exiuit
sãguis et aq̃. Et q vidit testioniũ phi=
buit: et veruꝫ est testimonium eius.

Mat. 27. c. Luce. 23. c. Mar. 15. d.
Mat. 27. c. Mar. 15. d. Luce. 23. c.
Mat. 27. d. Mar. 15. d. Luce. 23. c.
C
ps. 21.
Mat. 27. f. Mar. 15. f. Luce. 23. c.
Mat. 27. f. Mar. 15. f. Luce. 23. f.
D

τοῦ κἀκεῖνος οἶδεν ὅτι ἀληθῆ λέγει, ἵνα ὑμεῖς
πιστεύσητε. ἐγένετο γὰρ ταῦτα, ἵνα ἡ γρα
φὴ πληρωθῇ. ὀστοῦν οὐ συντριβήσεται ἀπ'
αὐτοῦ. καὶ πάλιν ἑτέρα γραφὴ λέγει. ὄψον
ται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν. μετὰ ταῦτα ἠρώ=
τησε τὸν πιλάτον ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ ἀριμαθαίας
ὢν μαθητὴς τοῦ ἰησοῦ, κεκρυμμένος δὲ
διὰ τὸν φόβον τῶν ἰουδαίων, ἵνα ἄρῃ τὸ
σῶμα τοῦ ἰησοῦ, καὶ ἐπέτρεψεν ὁ πιλάτος.
ἦλθεν οὖν καὶ ἦρε τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ. ἦλθε
δὲ καὶ νικόδημος ὁ ἐλθὼν πρὸς τὸν ἰη=
σοῦν νυκτὸς τὸ πρῶτον, φέρων μίγμα
σμύρνης καὶ ἀλόης ὡς λίτρας ἑκατόν. ἔλα
βον οὖν τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ, καὶ ἔδησαν αὐ
τὸ ἐν ὀθονίοις μετὰ τῶν ἀρωμάτων, καθὼς
ἔθος ἐστὶ τοῖς ἰουδαίοις ἐνταφιάζειν. ἦν δὲ
ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ἐσταυρώθη κῆπος, καὶ ἐν
τῷ κήπῳ μνημεῖον καινὸν ἐν ᾧ οὐδέπω οὐ=
δεὶς ἐτέθη. ἐκεῖ οὖν διὰ τὴν παρασκευὴν τῶν
ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν τὸ μνημεῖον ἔθηκαν
τὸν ἰησοῦν.
Cap. 20.

Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων μαρία ἡ μαγ=
δαληνὴ ἔρχεται πρωῒ σκοτίας ἔτι οὔσης
εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ βλέπει τὸν λίθον ἠρμέ=
νον ἐκ τοῦ μνημείου. τρέχει οὖν καὶ ἔρχεται
πρὸς σίμωνα πέτρον, καὶ πρὸς τὸν ἄλ=
λον μαθητὴν ὃν ἐφίλει ὁ ἰησοῦς, καὶ λέγει αὐ
τοῖς. ἦραν τὸν κύριον ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ
οὐκ οἴδαμεν ποῦ ἔθηκαν αὐτόν. ἐξῆλθεν
οὖν ὁ πέτρος καὶ ὁ ἄλλος μαθητής, καὶ ἤρ
χοντο εἰς τὸ μνημεῖον. ἔτρεχον δὲ οἱ δύο ὁ
μοῦ, καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς προέδραμε τά=
χιον τοῦ πέτρου, καὶ ἦλθε πρῶτος εἰς τὸ
μνημεῖον. καὶ παρακύψας βλέπει κείμενα τὰ
ὀθόνια, οὐ μέντοι εἰσῆλθεν. ἔρχεται οὖν σί
μων πέτρος ἀκολουθῶν αὐτῷ, καὶ εἰσῆλ=
θεν εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ θεωρεῖ τὰ ὀθόνια κεί
μενα, καὶ τὸ σουδάριον ὃ ἦν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς
αὐτοῦ οὐ μετὰ τῶν ὀθονίων κείμενον, ἀλ=
λὰ χωρὶς ἐντετυλιγμένον εἰς ἕνα τόπον. τό
τε οὖν εἰσῆλθε καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς ὁ ἐλθὼν
πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ εἶδε καὶ ἐπίσ=
τευσεν. οὐδέπω γὰρ ᾔδεισαν τὴν γραφὴν ὅ=
τι δεῖ αὐτὸν ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι. ἀπῆλθον
οὖν πάλιν πρὸς ἑαυτοὺς οἱ μαθηταί. μα=
ρία δὲ εἱστήκει πρὸς τὸ μνημεῖον κλαίου=
σα ἔξω. ὡς οὖν ἔκλαιε, παρέκυψεν εἰς τὸ
μνημεῖον, καὶ θεωρεῖ δύο ἀγγέλους ἐν λευ
κοῖς καθεζομένους, ἕνα πρὸς τῇ κεφαλῇ, καὶ
ἕνα πρὸς τοῖς ποσίν, ὅπου ἔκειτο τὸ σῶμα
τοῦ ἰησοῦ. καὶ λέγουσιν αὐτῇ ἐκεῖνοι. γύ=
ναι τί κλαίεις. λέγει αὐτοῖς. ὅτι ἦραν τὸν
κύριόν μου, καὶ οὐκ οἶδα ποῦ ἔθηκαν αὐ=

Et ille scit quia vera dicit vt et vos
credatis. Facta sunt eniꝫ hec vt scriptu
ra ĩpleretur. Os nõ cõminuetis ex
eo. Et iterũ alia scriptura dicit. Ui=
debũt in quẽ trãsfixerũt. Post hec aũt ro
gauit pilatum ioseph ab arimathia
eo q esset discipulus iesu: occultus aũt
propter metum iudeorum: vt tolleret
corpus iesu. Et permisit pilatus.
Uenit ergo et tulit corpus iesu. Uenit
aũt et nicodemus qui venerat ad iesũ
nocte primum: ferens mixturam
mirrhe et aloes q̃si libras centũ. Acce=
perũt aũt corpus iesu: et ligauerũt eum
linteis cum aromatibus sicut
mos est iudeis sepelire. Erat autem
in loco vbi crucifixus est hortus: et in
horto monumẽtũ nouũ in quo nõdũ q̃s
q̃ꝫ positus erat. Ibi ergo ꝑpter parasce
uẽ iudeoꝝ: q̃r iuxta erat monumẽtũ po
suerunt iesum.
Cap. 20.

Una autem sabbati maria magdale
ne venit mane cum adhuc tenebre
essent ad monumẽtũ: et vidit lapidẽ su
blatũ a monumẽto. Cucurrit ergo et ve
nit ad simonem petrum et ad alium
discipulũ quẽ diligebat iesus et dicit ill'.
Tulerunt dñm de monumento: et
nescimus vbi posuerunt eum. Exijt
ergo petrꝰ et ille aliꝰ discipulꝰ: et vene
rũt ad monumẽtũ. Currebãt aũt duo sil':
et ille aliꝰ discipulus precucurrit citius
petro: et venit primus ad
monumẽtũ. Et cũ se ĩclinasset vidit po
sita linteamia: nõ tñ ĩtroiuit. Uẽit ergo
simõ petrus sequens eum: et introiuit
in monumentũ. Et vidit linteamia po
sita et sudariũ qđ fuerat super caput
eius non cum linteaminibꝰ positũ sed
separatim ĩuolutũ in vnũ locum. Tũc
ergo ĩtroiuit et ille discipulꝰ q̃ venerat
primꝰ ad monumentũ: et vidit et credi
dit. Nõduꝫ eniꝫ sciebant scripturã quia
oportuit eũ a mortuis resurgere. Abie
runt ergo iterũ discipuli ad semetipsos.
Maria aũt stabat ad monumẽtũ
foris plorãs. Dũ ergo fleret ĩclinauit se
et ꝓspexit in monumẽtũ. Et vidit duos
angelos ĩ albis sedẽtes: vnũ ad caput
et vnuꝫ ad pedes: vbi positũ erat corpꝰ
iesu. Dicunt ei illi. Mulier
quid ploras? Dicit eis. Quia tulerunt
dñm meũ: et nescio vbi posuerũt eum.

Exodi. 12. g. Nume. 9. b. Zacha. 12. d.
Mat. 27. g. Mar. 15. g. Luce. 23. g.
Mat. 27. g. Mar. 15. g. Luce. 23. g.
A
Mat. 28. a. Mar. 16. a. Luce. 24. a.
B
Zach. 1. b.

τόν. καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἐστράφη εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ θεωρεῖ τὸν Ἰησοῦν ἑστῶτα, καὶ οὐκ ᾔδει ὅτι Ἰησοῦς ἐστι. λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς. γύναι τί κλαίεις. τίνα ζητεῖς. ἐκείνη δοκοῦσα ὅτι ὁ κηπουρός ἐστι, λέγει αὐτῷ. κύριε εἰ σὺ ἐβάστασας αὐτὸν εἰπέ μοι ποῦ ἔθηκας αὐτόν κἀγὼ αὐτὸν ἀρῶ. λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς. μαρία. στραφεῖσα ἐκείνη λέγει αὐτῷ. ῥαββουνί, ὃ λέγεται διδάσκαλε. λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς. μή μου ἅπτου, οὔπω γὰρ ἀναβέβηκα πρὸς τὸν πατέρα μου. πορεύου δὲ πρὸς τοὺς ἀδελφούς μου καὶ εἰπὲ αὐτοῖς. ἀναβαίνω πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ πατέρα ὑμῶν, καὶ θεόν μου καὶ θεὸν ὑμῶν. ἔρχεται μαρία ἡ μαγδαληνὴ ἀπαγγέλλουσα τοῖς μαθηταῖς ὅτι ἑώρακε τὸν κύριον, καὶ ταῦτα εἶπεν αὐτῇ. οὔσης οὖν ὀψίας τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων, καὶ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων ὅπου ἦσαν οἱ μαθηταὶ συνηγμένοι διὰ τὸν φόβον τῶν ἰουδαίων, ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον, καὶ λέγει αὐτοῖς. εἰρήνη ὑμῖν. καὶ τοῦτο εἰπὼν ἔδειξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τὴν πλευρὰν αὐτοῦ. ἐχάρησαν οὖν οἱ μαθηταὶ ἰδόντες τὸν κύριον. εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς πάλιν. εἰρήνη ὑμῖν. καθὼς ἀπέσταλκέ με ὁ πατήρ, κἀγὼ πέμπω ὑμᾶς. καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐνεφύσησε καὶ λέγει αὐτοῖς. λάβετε πνεῦμα ἅγιον. ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς. ἄν τινων κρατῆτε κεκράτηνται. θωμᾶς δὲ εἷς ἐκ τῶν δώδεκα ὁ λεγόμενος δίδυμος οὐκ ἦν μετ' αὐτῶν ὅτε ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς. ἔλεγον οὖν αὐτῷ οἱ ἄλλοι μαθηταί. ἑωράκαμεν τὸν κύριον. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. ἐὰν μὴ ἴδω ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τὸν τύπον τῶν ἥλων, καὶ βάλω τὸν δάκτυλόν μου εἰς τὸν τύπον τῶν ἥλων, καὶ βάλω τὴν χεῖρά μου εἰς τὴν πλευρὰν αὐτοῦ, οὐ μὴ πιστεύσω. καὶ μεθ' ἡμέρας ὀκτὼ πάλιν ἦσαν ἔσω οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ θωμᾶς μετ' αὐτῶν. ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς τῶν θυρῶν κεκλεισμένων, καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον καὶ εἶπεν. εἰρήνη ὑμῖν. εἶτα λέγει τῷ θωμᾷ. φέρε τὸν δάκτυλόν σου ὧδε, καὶ ἴδε τὰς χεῖράς μου, καὶ φέρε τὴν χεῖρά σου καὶ βάλε εἰς τὴν πλευράν μου, καὶ μὴ γίνου ἄπιστος, ἀλλὰ πιστός. καὶ ἀπεκρίθη θωμᾶς καὶ εἶπεν αὐτῷ. ὁ κύριός μου καὶ ὁ θεός μου. λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς. ὅτι ἑώρακάς με, πεπίστευκας. μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες. πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς ἐνώπιον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἃ οὐκ ἔστι γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ

Hec cum dixisset conuersa est retrorsum: et vidit iesum stantem: et non sciebat quia iesus est. Dicit ei iesus: mulier quid ploras? Quem queris? Illa existimans quia hortulanus esset: dicit ei. Domine si tu sustulisti eum: dicito mihi vbi posuisti eum: et ego eum tollam. Dicit ei iesus. Maria. Conuersa illa dicit ei. Rabboni: quod dicitur magister. Dicit ei iesus. Noli me tangere: nondum enim ascendi ad patrem meum. Vade autem ad fratres meos et dic eis. Ascendo ad patrem meum et patrem vestrum deum meum et deum vestrum. Venit maria magdalene annuncians discipulis quia vidi dominum: et hec dixit mihi. Cum ergo sero esset die illo vna sabbatorum et fores essent clause vbi erant discipuli congregati propter metum iudeorum: venit iesus et stetit in medio et dixit eis. Pax vobis. Et cum hec dixisset ostendit eis manus et latus. Gauisi sunt ergo discipuli viso domino. Dixit ergo eis iterum: pax vobis. Sicut misit me pater et ego mitto vos. Hec cum dixisset insufflauit et dicit eis. Accipite spiritum sanctum. Quorum remiseritis peccata remittuntur eis: et quorum retinueritis retenta sunt. Thomas autem vnus ex duodecim qui dicitur didymus non erat cum eis quando venit iesus. Dixerunt ergo ei alii discipuli. Vidimus dominum. Ille autem dixit eis. Nisi videro in manibus eius fixuram clauorum: et mittam digitum meum in locum clauorum: et mittam manum meam in latus eius: non credam. Et post dies octo iterum erant discipuli eius intus et thomas cum eis. Venit iesus ianuis clausis: et stetit in medio eorum et dixit eis. Pax vobis. Deinde dicit thome. Infer digitum tuum huc: et vide manus meas: et affer manum tuam et mitte in latus meum: et noli esse incredulus sed fidelis. Respondit thomas et dixit ei. Dominus meus et deus meus. Dicit ei iesus. Quia vidisti me thoma credidisti: beati qui non viderunt et crediderunt. Multa quidem et alia signa fecit iesus in conspectu discipulorum suorum que non sunt scripta in libro

C · Luce.24.f. · Mat.16.c. d.18 · D

τούτῳ. ταῦτα δὲ γέγραπται ἵνα πιστεύσητε, ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, καὶ ἵνα πιστεύοντες ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. Cap. 21.

Μετὰ ταῦτα ἐφανέρωσεν ἑαυτὸν πάλιν ὁ Ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς ἐπὶ τῆς θαλάσσης τῆς τιβεριάδος. ἐφανέρωσε δὲ οὕτως. ἦσαν ὁμοῦ σίμων πέτρος, καὶ θωμᾶς ὁ λεγόμενος δίδυμος, καὶ ναθαναὴλ ὁ ἀπὸ κανᾶ τῆς γαλιλαίας, καὶ οἱ τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο. λέγει αὐτοῖς σίμων πέτρος. ὑπάγω ἁλιεύειν. λέγουσιν αὐτῷ. ἐρχόμεθα καὶ ἡμεῖς σὺν σοί. ἐξῆλθον καὶ ἐνέβησαν εἰς τὸ πλοῖον εὐθύς, καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ ἐπίασαν οὐδέν. πρωΐας δὲ ἤδη γενομένης, ἔστη ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸν αἰγιαλόν. οὐ μέντοι ᾔδεισαν οἱ μαθηταὶ ὅτι Ἰησοῦς ἐστι. λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. παιδία μή τι προσφάγιον ἔχετε. ἀπεκρίθησαν αὐτῷ. οὔ. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. βάλετε εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τοῦ πλοίου τὸ δίκτυον καὶ εὑρήσετε. ἔβαλον οὖν, καὶ οὐκέτι αὐτὸ ἑλκύσαι ἴσχυσαν ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἰχθύων. λέγει οὖν ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς τῷ πέτρῳ. ὁ κύριός ἐστι. σίμων οὖν πέτρος ἀκούσας ὅτι ὁ κύριός ἐστι τὸν ἐπενδύτην διεζώσατο, ἦν γὰρ γυμνός, καὶ ἔβαλεν ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν. οἱ δὲ ἄλλοι μαθηταὶ τῷ πλοιαρίῳ ἦλθον. οὐ γὰρ ἦσαν μακρὰν ἀπὸ τῆς γῆς, ἀλλ' ὡς ἀπὸ πηχῶν διακοσίων σύροντες τὸ δίκτυον τῶν ἰχθύων. ὡς οὖν ἀπέβησαν εἰς τὴν γῆν βλέπουσιν ἀνθρακιὰν κειμένην καὶ ὀψάριον ἐπικείμενον, καὶ ἄρτον. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. ἐνέγκατε ἀπὸ τῶν ὀψαρίων ὧν ἐπιάσατε νῦν. ἀνέβη σίμων πέτρος, καὶ εἵλκυσε τὸ δίκτυον ἐπὶ τῆς γῆς μεστὸν ἰχθύων μεγάλων ἑκατὸν πεντήκοντα τριῶν. καὶ τοσούτων ὄντων οὐκ ἐσχίσθη τὸ δίκτυον. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. δεῦτε ἀριστήσατε. οὐδεὶς δὲ ἐτόλμα τῶν μαθητῶν ἐξετάσαι αὐτόν σὺ τίς εἶ, εἰδότες ὅτι ὁ κύριός ἐστιν. ἔρχεται οὖν ὁ Ἰησοῦς καὶ λαμβάνει τὸν ἄρτον καὶ δίδωσιν αὐτοῖς, καὶ τὸ ὀψάριον ὁμοίως. τοῦτο ἤδη τρίτον ἐφανερώθη ὁ Ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν. ὅτε οὖν ἠρίστησαν, λέγει τῷ σίμωνι πέτρῳ ὁ Ἰησοῦς. σίμων ἰωνᾶ ἀγαπᾷς με πλεῖον τούτων. λέγει αὐτῷ. ναὶ κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ. βόσκε τὰ ἀρνία μου. λέγει αὐτῷ πάλιν δεύτερον σίμων ἰωνᾶ ἀγαπᾷς με. λέγει αὐτῷ. ναὶ κύριε σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ ποίμαι-

hoc. Hec autem scripta sunt vt credatis quia iesus est christus filius dei: et vt credentes vitam habeatis in nomine eius. Cap. 21.

Postea manifestauit se iterum iesus discipulis suis ad mare tiberiadis. Manifestauit autem sic. Erant simul simon petrus et thomas qui dicitur didymus et nathanael qui erat a chana galilee et filii zebedei: et alii ex discipulis eius duo. Dicit eis simon petrus. Vado piscari. Dicunt ei. Venimus et nos tecum. Et exierunt et ascenderunt in nauim: et illa nocte nihil prendiderunt. Mane autem iam facto stetit iesus in littore: non tamen cognouerunt discipuli quia iesus est. Dicit ergo eis iesus. Pueri numquid pulmentarium habetis? Responderunt ei. Non. Dicit eis. Mittite in dexteram nauigii rete et inuenietis. Miserunt ergo et iam non valebant illud trahere pre multitudine piscium. Dicit ergo discipulus ille quem diligebat iesus petro. Dominus est. Simon petrus cum audisset quia dominus est: tunica succinxit se. Erat enim nudus: et misit se in mare. Alii autem discipuli nauigio venerunt. Non enim longe erant a terra: sed quasi cubitis ducentis trahentes rete piscium. Vt ergo descenderunt in terram viderunt prunas positas et piscem superpositum et panem. Dicit eis iesus. Afferte de piscibus quos prendidistis nunc. Ascendit simon petrus et traxit rete in terram plenum magnis piscibus centum quinquaginta tribus. Et cum tanti essent: non est scissum rete. Dicit eis iesus. Venite et prandete. Et nemo audebat discumbentium interrogare eum: tu quis es: scientes quia dominus est. Et venit iesus et accepit panem: et dabat eis et piscem similiter. Hoc iam tertio manifestatus est iesus discipulis suis cum surrexisset a mortuis. Cum ergo prandidissent: dixit simoni petro iesus. Simon iohannis diligis me plus his? Dicit ei. Etiam domine tu scis quia amo te. Dicit ei. Pasce agnos meos. Dicit ei iterum. Simon iohannis diligis me? Ait illi. Etiam domine tu scis quia amo te. Dicit ei iterum. Pasce

A · Luce.5.a. · B · Luce.24.f. · Luce.24.f. · Luce.24.f. · C

με τὰ πρόβατά μου. λέγει αὐτῷ τὸ τρίτον. σίμων ἰωνᾶ φιλεῖς με. ἐλυπήθη ὁ πέτρος ὅτι εἶπεν αὐτῷ τὸ τρίτον φιλεῖς με, καὶ εἶπεν αὐτῷ. κύριε σὺ πάντα οἶδας, σὺ γινώσκεις ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. βόσκε τὰ πρόβατά μου. ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ὅτε ἧς νεώτερος ἐζώννυες σεαυτόν, καὶ περιεπάτεις ὅπου ἤθελες. ὅταν δὲ γηράσῃς, ἐκτενεῖς τὰς χεῖράς σου, καὶ ἄλλος σε ζώσει, καὶ οἴσει ὅπου οὐ θέλεις. τοῦτο δὲ εἶπε σημαίνων ποίῳ θανάτῳ δοξάσει τὸν θεόν. καὶ τοῦτο εἰπὼν λέγει αὐτῷ. ἀκολούθει μοι. ἐπιστραφεὶς δὲ ὁ πέτρος βλέπει τὸν μαθητὴν ὃν ἠγάπα ὁ ἰησοῦς ἀκολουθοῦντα, ὃς καὶ ἀνέπεσεν ἐν τῷ δείπνῳ ἐπὶ τὸ στῆθος αὐτοῦ, καὶ εἶπε. κύριε τίς ἐστιν ὁ παραδιδούς σε. τοῦτον ἰδὼν πέτρος. λέγει τῷ ἰησοῦ κύριε οὗτος δὲ τί. λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σε. σὺ ἀκολούθει μοι. ἐξῆλθεν οὖν ὁ λόγος οὗτος εἰς τοὺς ἀδελφοὺς ὅτι ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος οὐκ ἀποθνήσκει. καὶ οὐκ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς ὅτι οὐκ ἀποθνήσκει, ἀλλ' ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σε. οὗτος ἐστὶν ὁ μαθητὴς ὁ μαρτυρῶν περὶ τούτων, καὶ γράψας ταῦτα, καὶ οἴδαμεν ὅτι ἀληθὴς ἐστὶν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ. ἔστι δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ ὅσα ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς, ἅτινα ἐὰν γράφηται καθ' ἕν, οὐδὲ αὐτὸν οἶμαι τὸν κόσμον χωρῆσαι τὰ γραφόμενα βιβλία. ἀμήν.

Τέλος τοῦ κατὰ ἰωάννην ἁγίου εὐαγγελίου.

agnos meos. Dicit ei tertio. Petrus Simon iohannis amas me? Contristatus est petrus quia dixit ei tertio amas me: et dixit ei. Domine tu omnia nosti: tu scis quia amo te. Dicit ei iesus pasce oues meas. Amen amen dico tibi: cum esses iunior cingebas te: et ambulabas vbi volebas. Cum autem senueris extendes manus tuas et alius te cinget: et ducet quo tu non vis. Hoc autem dixit significans qua morte clarificaturus esset deum. Et cum hoc dixisset: dicit ei. Sequere me. Conuersus petrus vidit illum discipulum quem diligebat iesus sequentem: qui et recubuit in cena super pectus eius et dixit. Domine quis est qui tradet te? Hunc ergo cum vidisset petrus dicit iesu. Domine hic autem quid. Dicit ei iesus. Sic eum volo manere donec veniam: quid ad te? Tu me sequere. Exijt ergo sermo iste inter fratres quia discipulus ille non moritur. Et non dixit ei iesus non moritur: sed sic eum volo manere donec veniam: quid ad te? Hic est discipulus ille qui testimonium perhibet de his et scripsit hec: et scimus quia verum est testimonium eius. Sunt autem et alia multa que fecit iesus: que si scribantur per singula: nec ipsum arbitror mundum capere posse eos qui scribendi sunt libros.

D

sup. 13. c.

Explicit euangelium secundum Johannem.

Ἀποδημία τοῦ ἁγίου παύλου τοῦ ἀποστόλου.

Ἀπὸ δαμασκοῦ ἤρξατο καὶ ἀνῆλθεν εἰς ἱερουσαλήμ. ἐκεῖθεν εἰς ταρσόν. ἐκεῖθεν εἰς ἀντιόχειαν. κἀκεῖθεν ἀφορισθεὶς μετὰ βαρνάβα εἰς τὴν ἀποστολὴν κατῆλθεν εἰς σελεύκειαν. εἶτα εἰς κύπρον ἔνθα καὶ ὁ παῦλος ἤρξατο καλεῖσθαι. εἶτα εἰς πέργην. εἶτα εἰς ἀντιόχειαν τῆς πισιδίας. εἶτα εἰς ἰκόνιον. εἶτα εἰς λύστραν καὶ δέρβην τῆς λυκαονίας. εἶτα εἰς παμφυλίαν. εἶτα εἰς πέργην. εἶτα εἰς ἀτταλίαν εἶτα πάλιν τρίτον εἰς ἀντιόχειαν τῆς συρίας. εἶτα πάλιν τρίτον εἰς ἱερουσαλὴμ διὰ τὴν περιτομήν. εἶτα πάλιν τέταρτον εἰς ἀντιόχειαν. εἶτα διῆλθε τὴν συρίαν καὶ τὴν κιλικίαν. εἶτα πάλιν δεύτερον εἰς δέρβην, καὶ λύστραν, ἔνθα τὸν τιμόθεον περιέτεμεν. εἶτα τὴν φρυγίαν καὶ γαλατικὴν χώραν. εἶτα εἰς μυσίαν. εἶτα εἰς τρωάδα. κἀκεῖθεν εἰς νεάπολιν. εἶτα εἰς φιλίππους τῆς μακεδονίας. εἶτα διελθόντες τὴν ἀμφίπολιν καὶ ἀπολλωνίαν, ἦλθον εἰς θεσσαλονίκην. εἶτα εἰς βέροιαν. εἶτα εἰς ἀθήνας. εἶτα εἰς κόρινθον. εἶτα εἰς ἔφεσον. εἶτα εἰς καισάρειαν. εἶτα δεύτερον εἰς ἀντιόχειαν τῆς πισιδίας. εἶτα εἰς τὴν γαλατικὴν χώραν καὶ φρυγίαν. εἶτα πάλιν δεύτερον εἰς ἔφεσον. εἶτα διελθὼν τὴν μακεδονίαν, ἦλθεν εἰς ἑλλάδα. κἀκεῖθεν διελθὼν τὴν μακεδονίαν, ἦλθεν εἰς φιλίππους πάλιν δεύτερον. καὶ ἀπὸ φιλίππων πάλιν εἰς τρωάδα, ἔνθα τὸν εὔτυχον ἤγειρε πεσόντα. εἶτα εἰς τὴν ἄσσον. εἶτα εἰς μιτυλήνην. εἶτα ἀντικρὺ χίου. εἶτα εἰς σάμον. κἀκεῖθεν εἰς μίλητον. ἐκεῖθεν μεταπεμψάμενος τοὺς ἐν ἐφέσῳ, ὡμίλησεν αὐτοῖς. εἶτα εἰς κῶ. εἶτα εἰς ῥόδον. κἀκεῖθεν εἰς πάταρα. κἀκεῖθεν εἰς τύρον. εἶτα εἰς πτολεμαΐδα. κἀκεῖθεν εἰς καισάρειαν. ἐκεῖθεν πάλιν ἀνῆλθε τέταρτον εἰς ἱερουσαλήμ. κἀκεῖθεν παρεπέμφθη εἰς καισάρειαν. καὶ λοιπὸν δέσμιος ἐπὶ ῥώμην οὕτως. ἀπὸ καισαρείας, ἦλθεν εἰς σιδῶνα. κἀκεῖθεν εἰς μύρα τῆς λυκίας. εἶτα εἰς κνίδον. κἀκεῖθεν πολλὰ παθὼν ἦλθεν εἰς τὴν νῆσον, ἔνθα ἡ ἔχιδνα καθήψατο τῆς χειρὸς αὐτοῦ καὶ ἔμεινεν ἀβλαβής. εἶτα εἰς συρακούσας, εἶτα εἰς ῥήγιον. κἀκεῖθεν εἰς ποτιόλους. κἀκεῖθεν πεζὸς ἀνῆλθεν εἰς ῥώμην. ἀπαντησάντων τῶν ἀδελφῶν ἄχρις ἀππίου φόρου, καὶ τριῶν ταβερνῶν. κἀκεῖθεν λοιπὸν ἐλθὼν εἰς ῥώμην, καὶ διδάξας χρόνον ἱκανόν, ὕστερον ἐν αὐτῇ τῇ ῥώμῃ ἐμαρτύρησεν.

Εὐθαλίου διακόνου περὶ τῶν χρόνων τοῦ κηρύγματος τοῦ ἁγίου παύλου, καὶ περὶ τῆς διὰ μαρτυρίου αὐτοῦ τελειώσεως.

Ἀναγκαῖον ἡγησάμην, ἐν βραχεῖ τὸν χρόνον ἐπισημειώσασθαι τοῦ παύλου κηρύγματος, ἐκ τῶν χρονικῶν κανόνων εὐσεβίου τοῦ παμφίλου τὴν ἀνακεφαλαίωσιν ποιούμενος. οὐ δὴ τὴν βίβλον μετὰ χεῖρας εἰληφώς, καὶ ταύτην ἀναπτύξας, εὑρίσκω τὸ πάθος τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἐννεακαιδεκάτῳ ἔτει τιβερίου καίσαρος γεγενημένον, καὶ τὴν τριήμερον δὲ εὐθὺς ἀνάστασιν. καὶ πάλιν τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνάληψιν τοῦ χριστοῦ. καὶ μεθ' ἡμέρας τινὰς ὀλίγας, εἶδον ἐκεῖ τοὺς ἀποστόλους προχειριζομένους εἰς διακονίαν τὸν αὐτοφερώνυμον στέφανον, καὶ τοὺς ἀμφ' αὐτόν. καὶ μετέπειτα, στάσιν ἰουδαίων πλείστην καταλαβάνω, καὶ τὸν στέφανον ἀγωνιζόμενον ἐκεῖσε, καὶ τὸν παῦλον συνευδοκοῦντα πάνυ τῷ φόνῳ. ὃς μικρὸν ὕστερον τοῖς ἄρχουσι τῶν ἰουδαίων παραστάς, ἐπιστολὴν ἐκομίζετο πρὸς τοὺς ἐν δαμασκῷ ἰουδαίους κατὰ τῶν μαθητῶν. κατὰ μέσην δὲ τὴν ὁδόν, ἡ κλῆσις γεγένηται παρὰ τοῦ θεοῦ, ὡς μικρῷ προσαναλωθῆναι τὸ ἔτος ἐκεῖνο. ἐπιλαβομένου δὴ τὰ τοῦ ἐννεακαιδεκάτου ἔτους τιβερίου καίσαρος, κατάρξασθαι τὸν παῦλον τοῦ κηρύγματος φησὶν ἡ ἱστορία, καὶ τὴν ἅπασαν οἰκουμένην διαδραμεῖν εὐαγγελιζόμενον τὴν εἰς χριστὸν εὐσέβειαν, μέχρι τρισκαιδεκάτου ἔτους κλαυδίου καίσαρος, ἡγεμονεύοντος τότε τῆς ἰουδαίας φίληκος, ἐφ' οὗ κατηγορηθεὶς ὑπὸ ἰουδαίων, τὴν ἀπολογίαν ἐποιήσατο ὁ παῦλος. ὃς δὴ τὸν ἀπόστολον εἰς τὸ κατὰ καισάρειαν δεσμωτήριον καθεῖρξεν ἐπὶ δυσὶν ἔτεσι. μεθ' ὃν διαδεξάμενος τὴν ἀρχὴν πόρκιος φῆστος, εὐθὺς ἀνακρίνειν τὸν ἀπόστολον ὥρμησε, τοῖς ἰουδαίοις μεγίστην ἐν τούτῳ χάριν κατατιθέμενος. τότε οὖν τότε ὁ μακάριος νομίσας οὐκ ἄλλως ἀπαλλαγήσεσθαι τῆς ἐπιβουλῆς, ἢ καίσαρα ἐπι

καλεσάμενος, ἑστὼς ἐπὶ τοῦ βήματος ἐπεκαλεῖτο καίσαρα, καὶ εἰς ῥώμην ἐκπέμπεται πρὸς νέρωνα τὸν καίσαρα. συνῆν δὲ αὐτῷ καὶ ἀρίσταρχος, ὃν καὶ εἰκότως συναιχμάλωτόν που τῶν ἐπιστολῶν ἀποκαλεῖ. καὶ λουκᾶς ὁ τὰς πράξεις τῶν ἀποστόλων γραφῇ παραδούς. κἀκεῖσε οὖν ἐπὶ τῆς ῥώμης ὁ παῦλος διετίαν ὅλην ἄνεις ἐφυλάττετο. ταῦτα γὰρ καὶ μέχρι τούτων ἱστορεῖ λουκᾶς ἐν ταῖς πράξεσι τῶν ἀποστόλων, κατ᾽ ἐκεῖνον καιροῦ τὸ βιβλίον συγγραψάμενος, καὶ τὰ καθεξῆς ἥκιστα τότε γινώσκων, οὐδὲ τὸ μαρτύριον τούτου ἐγκατέθετο τῇ βίβλῳ. καταλιπόντες γὰρ αὐτὸν ἐκεῖσε λουκᾶς τε καὶ ἀρίσταρχος, ἐξῆλθον. εὐσέβιος δὲ τοὺς μετέπειτα χρόνους ἀκριβῶς περιεργασάμενος, ἱστόρησεν ἡμῖν, καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ τόμῳ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας λέγει τοῦτον καὶ τὸ μαρτύριον. καὶ φησὶ τὸν παῦλον ἄνετον διατρίψαι καὶ τὸν τοῦ θεοῦ λόγον ἀκωλύτως κηρύξαι. ἐπισημηνάμενος ὅτι τότε μὲν ἐπὶ νέρωνος ἀπολογησάμενον τὸν παῦλον εὐθὺς ἐπὶ τὴν τοῦ κηρύγματος διακονίαν λόγος ἔχει στείλασθαι πρὸς καίσαρα ἀπολυθέντα, καὶ εὐαγγελίσασθαι ἐφ᾽ ἑτέροις δέκα ἔτεσιν. εἰς ἄκρον δὲ μανίας ὁ νέρων ἀφικόμενος, ἀνεῖλε μὲν ἀγριππίναν πρῶτα τὴν ἰδίαν μητέρα. ἔτι δὲ καὶ τὴν ἀδελφὴν τοῦ πατρὸς, καὶ ὀκταβίαν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, καὶ ἄλλους μυρίους τῷ γένει προσήκοντας. μετέπειτα δὲ καθολικὸν ἐκίνησε διωγμὸν κατὰ τῶν χριστιανῶν, καὶ οὕτως ἐπὶ τὰς τῶν ἀποστόλων ἐπήρθη σφαγάς. μεταστειλάμενος δὲ τὸν παῦλον αὖθις τῷ βήματι παριστᾷ, συνῆν δὲ πάλιν ὁ λουκᾶς αὐτῷ. ἔνθα δὴ συνέβη τὸν παῦλον τριακοστῷ ἕκτῳ ἔτει τοῦ σωτηρίου πάθους, τρισκαιδεκάτῳ δὲ νέρωνος μαρτυρεῖ, ξίφει τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθέντα. ἔστι τοίνυν ἀπὸ τοῦ ἐννεακαιδεκάτου ἔτους τιβερίου καίσαρος ἐξ οὗ κηρύσσειν τὸ εὐαγγέλιον ἤρξατο, ἕως τοῦ εἰκοστοῦ δευτέρου, ἔτη τέσσαρα. καὶ τοῦ γαΐου δὲ ὡσαύτως, ἔτη τέσσαρα. αὖθις δὲ καὶ τὰ κλαυδίου ἔτη μικρῷ ἔλαττον δεκατέσσαρα. ὃν διαδεξάμενος νέρων τρισκαιδεκάτῳ ἔτει τῆς αὐτοῦ ἀρχῆς τὸν ἀπόστολον ἀνεῖλε. γράφει γοῦν ὁ αὐτὸς παῦλος τιμοθέῳ, περὶ μὲν τῆς πρώτης αὐτοῦ ἀπολογίας. οὐδείς μοι συμπαρεγένετο, ἀλλὰ πάντες με ἐγκατέλιπον. μὴ αὐτοῖς λογισθείη. ὁ δὲ κύριός μου παρέστη καὶ ἐνεδυνάμωσέ με, ἵνα δι᾽ ἐμοῦ τὸ κήρυγμα πληροφορηθῇ, καὶ ἀκούσωσι πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐρρύσθην ἐκ στόματος λέοντος. τοῦτον τὸν νέρωνα λέοντα εἶναι λέγων. περὶ δὲ τῆς δευτέρας ἐν ᾗ καὶ τελειοῦται τῷ κατ᾽ αὐτὸν μαρτυρίῳ φησί. τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον. ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἀναλύσεώς μου ἐφέστηκε. καὶ ὅτι λουκᾶς ἦν πάλιν σὺν αὐτῷ μετ᾽ ὀλίγα τῆς ἐπιστολῆς. ἀσπάζεταί σε γράφει λουκᾶς ὁ σὺν ἐμοί. ἔστιν οὖν ὁ πᾶς χρόνος τοῦ κηρύγματος παύλου, εἴκοσι καὶ ἓν ἔτος, καὶ ἕτερα δύο ἔτη ἃ διετέλεσεν ἐν τῷ κατὰ καίσαρα δεσμωτηρίῳ. πρὸς δὲ τούτοις πάλιν τὰ ἐν ῥώμῃ πρότερον δύο, καὶ τὰ τελευταῖα ἔτη δέκα. ὥστε εἶναι τὰ πάντα ἔτη ἀπὸ τῆς κλήσεως αὐτοῦ μέχρι τῆς τελειώσεως, τριακονταπέντε.

Περιέχει ἡ πρὸς ῥωμαίους ἐπιστολὴ κατήχησιν εἰς χριστὸν, καὶ μάλιστα διὰ τῶν ἐκ φυσικῶν λογισμῶν ἀποδείξεως. διὸ καὶ προτέτακται οἷα δὴ πρὸς ἀρχὴν ἔχοντας εἰς εὐσέβειαν γραφεῖσα.

ὑπόθεσις τῆς πρὸς ῥωμαίους ἐπιστολῆς τοῦ ἁγίου παύλου τοῦ ἀποστόλου.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ κορίνθου μήπω μὲν ἑωρακὼς ῥωμαίους, ἀκούων δὲ περὶ αὐτῶν καὶ ἐπιποθῶν αὐτοὺς ἰδεῖν. καὶ πρῶτον μὲν ἀποδέχεται τὴν πίστιν αὐτῶν, καταγγελλομένην ὁρῶν πανταχοῦ. ἔπειτα σημαίνει πολλάκις ἑαυτὸν προθέμενον ἐλθεῖν διὰ τὸν εἰς αὐτοὺς πόθον, καὶ τέως μὴ δεδυνῆσθαι. καὶ λοιπὸν διδασκαλικὴν τὴν ἐπιστολὴν ποιεῖται περὶ κλήσεως ἐθνῶν, καὶ ὅτι ἡ περιτομὴ ἕως καιροῦ ἦν καὶ νῦν πέπαυται. καὶ ὅτι διὰ τοῦ χριστοῦ λέλυται τὸ παράπτωμα τοῦ ἀδὰμ, καὶ ἡ σκιὰ τοῦ νόμου παρῆλθε. τὴν μὲν οὖν κλῆσιν τῶν ἐθνῶν ἀκολούθως γίνεσθαι κατασκευάζει οὕτως ἀποδεικνὺς πᾶσιν ἀνθρώποις ἔμφυτον εἶναι τὸν νόμον, καὶ πάντας ἀδιδάκτως τῇ φύσει καὶ ἀπ᾽ αὐτῆς τῆς κτίσεως δύνασθαι γινώσκειν τὸν θεόν. διὸ καὶ εἰκότως αἰτιᾶται πρῶτον ἕλληνας, ὡς τοῦ μὲν θεοῦ φανερώσαντος αὐτοῖς ἐκ τῶν ποιημάτων τοῦ κόσμου τὴν περὶ ἑαυτοῦ γνῶσιν καὶ τῆς ἀϊδίου δυνάμεως ἑαυτοῦ ἥτις ἐστὶν ὁ λόγος αὐτοῦ ἐν ᾧ καὶ δι᾽ οὗ τὰ πάντα πεποίηκεν, αὐτοὺς δὲ μὴ ἐγνωκότας μὲν ἐκ τῶν κτισμάτων εἶναι θεὸν τὸν τούτων δημιουργόν, τὰ δὲ ποιήματα θεοποιήσαντας. αἰτιᾶται δὲ καὶ ἰουδαίους ὡς μὴ φυλάξαντας τὸν νόμον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου τὸν θεὸν ἀτιμάσαντας, καὶ οὕτως ἀμφότερα τὰ μέρη ἰουδαίους τε καὶ ἕλληνας συγκλείσας, ἐλέγχει ἐπὶ παρανομίᾳ ἵνα δείξῃ ὅτι ἴσοι γενόμενοι οἱ πάντες ὡς ὑπεύθυνοι τοῦ λυτρουμένου δέονται. τῆς δὲ χάριτος καὶ τῆς λυτρώσεως ἐπίσης τοῖς ἰουδαίοις γενομένης καὶ ἐπὶ τὰ ἔθνη, εἰκότως καὶ ἡ κλῆσις γέγονε τῶν ἐθνῶν. τῆς δὲ κλήσεως τῶν ἐθνῶν γενομένης, ἐξ ἀνάγκης πέπαυται ἡ περιτομὴ καὶ ἡ ἐν τῷ νόμῳ σκιά. ὁ γὰρ ἀβραὰμ φησὶ οὐκ ἐν περιτομῇ, ἀλλὰ πρὸ τῆς περιτομῆς δικαιωθεὶς μετωνομάσθη μὲν ἀβραὰμ ὅτι πατὴρ πολλῶν ἐθνῶν ἔμελλεν εἶναι κατὰ τὴν ἐν τῇ ἀκροβυστίᾳ πίστιν. ἔλαβε δὲ μετὰ τὸ δικαιωθῆναι καὶ τὴν περιτομὴν ἐν σαρκὶ, ἵνα σημεῖον ᾖ τοῖς κατὰ σάρκα γεγεννημένοις ἐξ αὐτοῦ, παύεσθαί ποτε τὴν περιτομὴν, ὅταν τὰ ἔθνη γένηται τέκνα τοῦ ἀβραὰμ, ἀρξάμενα πολιτεύεσθαι κατὰ τὴν πίστιν τοῦ ἀβραὰμ ἐν ᾗ ἐδικαιώθη ὅτε ἦν ἐν ἀκροβυστίᾳ. τούτων γὰρ χάριν καὶ μετωνομάσθη ἀβραάμ. ἀνάγκη δὲ ἐλθόντων τῶν σημαινομένων, παύεσθαι τὸ σημαῖνον. εἰ μὲν οὖν τὰ ἔθνη ἀναγκάζουσι περιτέμνεσθαι, παυέτωσαν καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀβραὰμ, καὶ καλείσθω ἄβραμ. εἰ δὲ ἀβραὰμ παρὰ θεοῦ μετωνομάσθη, οὐ δεῖ περιτέμνεσθαι τὰ ἔθνη, ἀλλ᾽ οὐδὲ αὐτοὺς ἔτι τοὺς κατὰ σάρκα ἰουδαίους, ἵνα ᾖ τὸ ὄνομα βέβαιον καὶ πατὴρ πολλῶν ἐθνῶν καλῆται. καὶ γὰρ οὐ χρείαν ἔχει λοιπὸν τὶς περιτέμνεσθαι ἀρκούμενος τῇ πίστει τοῦ ἀβραάμ, οὐδὲ γὰρ δεῖται τῆς ἐν τῷ νόμῳ σκιᾶς. οὐ γὰρ ἐκ τούτων, ἀλλ᾽ ἐκ πίστεως δηλοῦταί τις καθάπερ καὶ ἀβραάμ. ταῦτα οὕτως κατασκευασμένα δείκνυσι πάλιν, ὅτι ἄλλως οὐκ ἂν γένοιτο λύτρωσις καὶ χάρις τῷ ἰσραὴλ καὶ τοῖς ἔθνεσιν, εἰ μὴ λυθείη ἡ ἀρχαία ἁμαρτία τοῦ ἀδὰμ ἡ εἰς πάντας γινομένη. δι᾽ ἄλλου δὲ ταύτην μὴ δύνασθαι ἐξαλειφθῆναί φησι ἢ διὰ ἰησοῦ χριστοῦ, δι᾽ οὗ καὶ ἐξ ἀρχῆς ἡ κατάρα γέγονεν. οὐ γὰρ δυνατὸν ἦν ἄλλον λῦσαι τὸ παράπτωμα. εἶτα γράφει ὅτι ἄλλως τοῦτο οὐ μὴ γένηται, εἰ μὴ σῶμα φορέσει ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, καὶ γένηται ἄνθρωπος, ἵνα τοῦτο προσενέγκας ὑπὲρ πάντων τοὺς πάντας ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τοῦ θανάτου. καὶ ὥσπερ δι᾽ ἑνὸς ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθεν, οὕτως καὶ δι᾽ ἑνὸς ἀνθρώπου ἡ χάρις γένηται. καὶ λοιπὸν ὡς καλὸς οἰκονόμος τοὺς μὲν ἰουδαίους παραμυθεῖται ὅτι οὐ παραβάται γίνεσθε νόμου ἐὰν εἰς τὸν χριστὸν πιστεύσητε. τοῖς δὲ ἀπὸ τῶν ἐθνῶν παρεγγυᾷ μὴ ἐπαίρεσθαι κατὰ τοῦ ἰσραὴλ, ἀλλὰ γινώσκειν ὅτι ὡς κλάδοι ἐπὶ τὴν ῥίζαν, οὕτως ἐπ᾽ ἐκείνους ἐνεκεντρίσθησαν. μετὰ δὲ ταῦτα παραινετικοὺς λόγους εἰς τὰ ἤθη διδάξας, τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

ὑπόθεσις τῆς πρὸς κορινθίους πρώτης ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ἐφέσου τῆς ἀσίας ἑωρακὼς αὐτοὺς ἤδη καὶ διδάξας. ὑπομιμνήσκων δὲ ὅμως διὰ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. κορίνθιοι ἐκ φιλονεικίας συναγόμενοι ἐσχίζοντο ταῖς γνώμαις, καὶ λοιπὸν ἦν αὐτοῖς σχίσματα, καὶ ὄντων σχισμάτων παρεβλέποντο τὸν λαβόντα τὴν μητρυιὰν ἄλλοι δὲ ἤθελον καταλιμπάνειν τὰς γυναῖκας προφάσει τῆς ἐγκρατείας. τινὲς δὲ καὶ ἐν εἰδωλίοις ἤσθιον ὡς ἀδιαφόρων ὄντων τῶν εἰδωλοθύτων. ἄλλοι δὲ τοὺς μὲν ἄλλους ἐξουθένουν, τοὺς δὲ λαλοῦντας γλώσσαις ἐθαύμαζον. καὶ τέλος ἠπάτηντο καὶ εἰς τὸ περὶ ἀναστάσεως μυστήριον, λέγοντες μὴ ἐγείρεσθαι τὴν σάρκα ταύτην. τούτων πάντων ἐν κορίνθῳ κινουμένων, γράφουσιν οἱ λαοὶ τῷ ἀποστόλῳ καὶ λοιπὸν πρὸς πάντας ἀντιγράφει. καὶ πρῶτον μὲν μαρτυρεῖ αὐτοῖς ἐν φρονήσει καὶ γνώσει. οὐκ ἀποδέχεται δὲ αὐτοὺς ποιοῦντας τὰ σχίσματα, ἀλλὰ καὶ συμβουλεύει μὴ ἐν λόγῳ τὴν ἀρετὴν ἀλλ᾽ ἐν ἔργῳ καὶ δυνάμει ἡγεῖσθαι. ἔπειτα ἐπιτιμήσας τὸν τὴν μητρυιὰν λαβόντα, καὶ παραινέσας μὴ ἔχειν κρίματα πρὸς ἑαυτοὺς, λοιπὸν περὶ ὧν ἔγραψαν ἀποκρίνεται. περὶ μὲν τοῦ

γάμου, ἄρρηκτον εἶναι διδάσκων τὴν συ
ζυγίαν καὶ ἐν καιρῷ μόνῳ σχολάζειν διὰ
τὴν εὐχήν. διὰ δὲ τὸ ἀγαπᾶν αὐτοὺς τὴν
ἐγκράτειαν γράφει περὶ παρθενίας, ὅτι
οὐ κατ᾽ ἀνάγκην ἀλλὰ πειθοῖ τοῦτο γινέσ
θω. εἶτα περὶ τῶν εἰδωλοθύτων, ἵνα μὴ κα
ταχρῶνται τῇ γνώσει ἀλλὰ τῇ ἀγάπῃ πο
λιτεύωνται. κωλύει οὖν τὰ ἐν εἰδωλίῳ
συμπόσια ἵνα μὴ σκανδαλίζωνται οἱ μικ-
ροί. εἶτα περὶ τῶν πνευματικῶν χαρισμά
των γράφει, ἵνα μὴ διαφέρωνται ἐν τοῖς
χαρίσμασι μὴ δὲ προκρίνωσι τὸν ἔχοντα
τὸ χάρισμα τόδε, τοῦ ἔχοντος τόδε. πάν
τα γὰρ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος εἶναι λέγει.
καὶ λοιπὸν περὶ ἀναστάσεως διδάσκει. ὅ
τι ἡ σὰρξ ἐγείρεται ἀποθνήσκουσα μὲν
φθαρτή, ἐγειρομένη δὲ ἄφθαρτος κατὰ τὴν
τοῦ κυρίου χάριν. τὴν δὲ ἀνάστασιν ἀπὸ
τοῦ ἐγηγέρθαι τὸν Χριστὸν συνίστησι. καὶ
εἰς τὸ τέλος παραινετικοὺς λόγους εἰς
τὰ ἔθνη γράφει, καὶ περὶ λογίας τῆς εἰς
τοὺς ἁγίους παραγγέλλει, καὶ οὕτως τε
λειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

ὑπόθεσις τῆς πρὸς κορινθίους δευ
τέρας ἐπιστολῆς.

Τ αύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ μακεδονίας. ἡ
δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. δεξά
μενοι κορίνθιοι τὴν προτέραν ἐπιστολήν,
κατενύγησαν ἐπὶ τῇ ἁμαρτίᾳ τοῦ λαβόν
τος τὴν μητρυιάν, καὶ ἐλυπήθησαν δὲ ὡς
παριδόντες τὸ τοιοῦτον ἁμάρτημα. εἶτα
ὑφηρπάζοντο παρά τινων τῶν καὶ τὰς προ
φάσεις τῶν σχισμάτων ποιούντων, ὥστε
παρακαθέζεσθαι τῷ γράμματι τοῦ νόμου
καὶ διάφορον ἡγεῖσθαι τὴν παρὰ τοῦ Χρι
στοῦ χάριν, καὶ μᾶλλον προσέχειν τοῖς
ἐν προσώπῳ καυχωμένοις. ἦσαν δὲ καὶ πε
ρὶ τῆς λογίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους φροντί
ζοντες καλῶς. πρὸς ταῦτα οὖν ἀντιγρά-
φει ὁ ἀπόστολος. καὶ πρῶτον μὲν ἀποδέ
χεται αὐτοὺς ἐκβαλόντας τὸν παρανο-
μήσαντα. ἔπειτα ἀξιώσασιν αὐτοῖς καθικε
τεύει, καὶ μετανοήσαντα ἐκεῖνον κελεύει
δεχθῆναι. ἐν αὐτῇ δὲ διδάσκει περὶ τοῦ νό
μου διαιρῶν τὸ γράμμα, καὶ δείκνυσιν ὅ
τι οὐ δεῖ λαμβάνειν τὸ γράμμα μόνον
τοῦ νόμου, ἀλλ᾽ ἐν αὐτῷ τῷ γράμματι
τὴν διάνοιαν ἐρευνᾶν. οὐ γὰρ μόνον ῥῆ-
μά ἐστιν ὁ νόμος, ἀλλ᾽ ἐν τοῖς ῥητοῖς ἐστὶ
καὶ ὁ νοῦς τοῦ πνεύματος. ἔπειτα ὅτι τοῦ
Χριστοῦ ἐλθόντος καινὴ κτίσις γέγονε,
καὶ οὐ δεῖ κατὰ τὸ παλαιὸν ζῆν. ἀλλ᾽ ὡς
ἐν καινῇ κτίσει ἐν πᾶσιν ἀνανεοῦσθαι, καὶ
ἀργὴν εἶναι λοιπὸν τὴν περιτομήν. ἀπο-
δέχεται δὲ αὐτοὺς καὶ περὶ τῆς διακονί-
ας, καὶ προτρέπεται μᾶλλον αὐτῇ πλεο-
νάζειν. αἰτιώμενος δὲ τοὺς ἐν προσώπῳ
καυχωμένους, καταλέγει πάντα ἅπερ πέ
πονθε διὰ τὸν κύριον, καὶ τὰς ὀπτασίας
δὲ διηγεῖται ἅσπερ ἑώρακεν εἴς τε τὸν πα
ράδεισον καὶ εἰς τὸν τρίτον οὐρανὸν ἁρ-
παγείς. εἶτα παραγγείλας μὴ ἁμαρτά-
νειν, ἀλλὰ μετανοεῖν τοὺς ἁμαρτάνον-
τας, ἐν εὐχαριστίᾳ τελειοῖ τὴν ἐπιστο-
λήν. θεοδωρίτου.

Τ ί δήποτε δευτέραν τίθησιν ἐπιστολὴν
ζητεῖς, καὶ ἄξιον. ὅτι ἐν τῇ πρώτῃ ἀπελ
θεῖν πρὸς αὐτοὺς ἐπαγγειλάμενος καὶ μὴ
ἀπελθὼν, τοῦ πνεύματος αὐτὸν εἰς ἕτερα
ἀπασχολοῦντος, καὶ διὰ τὸ πειρασμοῖς
ἐμπεσεῖν, διὰ τῆς νῦν δευτέρας τὸ μὴ ἀ-
πελθεῖν ἀπολογεῖται, ἵνα καὶ ἀπελθεῖν δι
ὰ τῆς ἐπιστολῆς δόξῃ. ἔπειτα ἦσαν καὶ βελ
τίους ἐκ τῆς πρώτης γενόμενοι. εὔλογον
οὖν ἦν δευτέρας ἀξιωθῆναι αὐτοὺς ἵνα
πλεῖον ἐπιδώσωσι πρὸς ἀρετήν.

ὑπόθεσις τῆς πρὸς γαλάτας ἐπιστολῆς.

Τ αύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ῥώμης ἑωρακὼς
αὐτοὺς ἤδη καὶ διδάξας. ἡ δὲ πρόφα-
σις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. διδαχθέντες κα
λῶς οἱ γαλάται παρὰ τοῦ ἀποστόλου, καὶ
πιστεύσαντες γνησίως εἰς Χριστὸν, ἀποδη
μήσαντος αὐτοῦ ὑφηρπάσθησαν παρά τι
νων, ὥς τε περιτέμνεσθαι. ταῦτα τοίνυν μα
θὼν ὁ ἀπόστολος γράφει αὐτοῖς, καὶ πρῶ
τον μὲν μαρτυρῶν αὐτοῖς περὶ ἧς εἶχον πίσ
τεως καὶ γνησίας ἐν Χριστῷ διαθέσεως μέμ
φεται ὡς ἀνοήτως πράξαντας καὶ μεταβα
λομένους αὐτούς. ἔπειτα διαλαμβάνει
περὶ τοῦ νόμου καὶ τῆς κατὰ τὸν ἀβραὰμ
πίστεως, καὶ ἀποδείκνυσιν ἔκ τε τοῦ νόμου
καὶ τῶν γυναικῶν τοῦ ἀβραὰμ ἀλληγο
ρήσας αὐτὰς, μέχρι καιροῦ δεδόσθαι τὴν
σκιὰν καὶ τὴν περιτομήν, καὶ ἀργεῖν αὐτὰ
λοιπὸν τῇ τοῦ Χριστοῦ παρουσίᾳ. καὶ οὕ
τως ἀποδείξας παραγγέλλει λοιπὸν αὐ
τοῖς μηκέτι προσέχειν τοῖς ἀπατήσασιν,
ἀλλὰ μᾶλλον ἔχεσθαι τῆς ἐν Χριστῷ πίσ
τεως. καὶ γινώσκειν ὅτι ἡ ἐν Χριστῷ χάρις
καταργεῖ τὴν κατὰ σάρκα περιτομήν. καὶ
οὕτω πάλιν εἰς τὰ ἤθη παραινέσας καὶ δι-
δάξας τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν. θεοδωρίτου

Τὸ μὲν προοίμιον καὶ πᾶσα σχεδὸν
ἡ ἐπιστολὴ θυμοῦ γέμει. ἡ δὲ αἰτία
τοιαύτη. τινὲς τῶν ἐξ ἰουδαίων πιστεύ-
σαντες καὶ ἔτι τῷ πατρῴῳ νόμῳ κατεχό
μενοι, ἔπεισαν πολλοὺς τῶν ἐν γαλατίᾳ
πιστῶν περιτέμνεσθαι καὶ σάββατα τη

ρεῖν καὶ νουμηνίας. ἔπειθον δὲ λέγοντες μὴ δεῖν τῷ παύλῳ τῷ χθὲς καὶ σήμερον φανέντι πιστεύειν, ἀλλὰ μᾶλλον τοῖς ἀμφὶ πέτρον, καὶ ἰωάννην καὶ ἰάκωβον. οὗτοι γάρ φησι μετὰ Χριστοῦ γενόμενοι οὐ κωλύουσι περιτομήν. καὶ ἀληθῶς μὲν οὗτοι συγκαταβάσει χρώμενοι, οὐκ ἐκώλυον περιτομήν. ὅμως οὗτοι ἀποκρύπτοντες τὴν αἰτίαν. ὅτι διὰ συγκατάβασιν οὐ κωλύουσιν, ἐκ τοῦ γενομένου μόνου ἐδελέαζον αὐτοὺς εἰς περιτομὴν καὶ τὸν παῦλον ἐξηυτέλιζον φάσκοντες οὐ τοῦ Χριστοῦ ἀλλὰ τῶν μαθητῶν εἶναι μαθητήν. τοὺς δὲ περὶ πέτρον αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ. ἔπειτα ἔλεγον ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ παῦλος φαίνεται ἀλλαχοῦ περιτεμών. τί δήποτε οὖν φησὶ ὑμᾶς οὐ περιτέμνει. ἦν γὰρ ὁ παῦλος τὸν τιμόθεον οἰκονομικῶς περιτεμών. πρὸς ταῦτα οὖν γράφει καὶ εὐθέως ἐκ προοιμίων περὶ ἐκείνου ἀποτείνεται ὅτι οὐκ ἀνθρώπων ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ ἦν μαθητής,

ὑπόθεσις τῆς πρὸς ἐφεσίους ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ῥώμης οὔπω μὲν αὐτοὺς ἑωρακώς, ἀκούσας δὲ περὶ αὐτῶν. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. ἐφέσιοι πιστεύσαντες εἰς τὸν κύριον ἡμῶν ἰησοῦν Χριστόν, γνησίαν ἔσχον εἰς αὐτὸν τὴν πίστιν, καὶ εἰς πάντας τοὺς ἁγίους τὴν ἀγάπην καὶ ἐβούλοντο παρὰ τοῦ ἀποστόλου βεβαιωθῆναι. μαθὼν τοίνυν ὁ παῦλος γράφει πρὸς αὐτοὺς ταύτην τὴν ἐπιστολήν, ὥσπερ κατηχητικήν. καὶ πρῶτον μὲν δείκνυσι μὴ νεώτερον εἶναι τὸ καθ' ἡμᾶς μυστήριον. ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς καὶ πρὸ καταβολῆς κόσμου εἶναι ταύτην εὐδοκίαν τοῦ θεοῦ, ὥστε τὸν Χριστὸν ὑπὲρ ἡμῶν παθεῖν καὶ ἡμᾶς σωθῆναι. ἔπειτα δὲ περὶ κλήσεως τῶν ἐθνῶν διαλέγεται. ἵνα δείξῃ ἀξίως αὐτοὺς πεπιστευκέναι, καὶ ἀποδείκνυσιν ὅτι ἡ κλῆσις ἡμῶν γέγονεν οὐ δι' ἀνθρώπου ἀλλὰ διὰ τοῦ Χριστοῦ ὅς ἐστιν υἱὸς τοῦ θεοῦ ἵνα ἐκ τούτου μάθωσιν, ὅτι οὐκ ἀνθρωπολάτραι γεγόνασι πιστεύσαντες τῷ Χριστῷ ἀλλὰ ἀληθινοὶ θεοσεβεῖς. σημαίνει δὲ καὶ ἑαυτὸν διὰ τοῦτο ἀπεστάλθαι κηρύσσειν τὸ εὐαγγέλιον καὶ ὅτι καὶ περὶ αὐτῶν ἐφρόντιζεν. ἔπειτα παραινετικοὺς λόγους ἀνδράσι καὶ γυναιξί, πατράσι καὶ τέκνοις, κυρίοις καὶ δούλοις, τίθησιν ἐν τῇ ἐπιστολῇ. καὶ καθόλου πάντας παρασκευάζει κατὰ τοῦ διαβόλου καὶ τῶν δαιμόνων αὐτοῦ, πρὸς ἐκείνους ἡμῖν εἶναι λέγων τὴν πάλην. καὶ ὥσπερ ἀγαθὸς ἀλείπτης ἀλείψας τοῖς λόγοις πάντας κατὰ τῆς διαβολικῆς ἐνεργείας, οὕτω τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν. θεοδωρίτου.

Ἡ ἔφεσος μητρόπολις μέν ἐστι τῆς ἀσίας, τὴν δὲ ἄρτεμιν ἔσεβε, καὶ τοσοῦτον ἦν τὸ σέβας περὶ τὴν δαίμονα ὡς καὶ νεωκόρον τὴν ἔφεσον τῆς ἀρτέμιδος ἀναγορεύεσθαι ὡς ἐν ταῖς πράξεσιν ἱστόρηται. ἐν ταύτῃ τῇ ἐφέσῳ ὁ εὐαγγελιστὴς ἰωάννης ἐξορισθεὶς διέτριψε πολλά ἐν ᾗ καὶ τελευτᾷ, καὶ τὸν τιμόθεον παῦλος ἐκεῖσε ἐπίσκοπον ἐχειροτόνησε. τῶν δὲ φιλοσόφων οἱ κατὰ τὴν ἀσίαν ἀνθοῦντες ἐν τῇ ἐφέσῳ μάλιστα διῆγον. διὸ πολλῇ σπουδῇ κέχρηται πρὸς αὐτοὺς γράφων. καὶ τὰ βαθύτερα δὲ τῶν νοημάτων αὐτοῖς ἐπιστέλλει, ἅτε κατηχημένοις καὶ τὰ ὑψηλά. γράφει δὲ ἀπὸ ῥώμης τὴν ἐπιστολὴν ἐν δεσμοῖς ὑπάρχων.

ὑπόθεσις τῆς πρὸς φιλιππησίους ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ῥώμης ἑωρακὼς αὐτοὺς ἅμα καὶ διδάξας. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. πεμψάντων φιλιππησίων διακονίαν τῷ παύλῳ καὶ τινῶν περιερχομένων καὶ διαφθειρόντων τὰς ἀκοὰς τῶν ἀκεραιοτέρων προφάσει τῆς σκιᾶς τοῦ νόμου καὶ τῆς περιτομῆς, καὶ λεγόντων χωρὶς ταύτης μὴ δύνασθαι δικαιωθῆναι, μαθὼν ὁ ἀπόστολος γράφει φιλιππησίοις. καὶ πρῶτον μὲν ἀποδέχεται αὐτῶν τὴν πίστιν, καὶ σημαίνει μνημονεύειν αὐτῶν, ἔπειτα δὲ διηγεῖται ὡς ἀπελογήσατο ἐν ῥώμῃ, καὶ ὅτι τινὲς αὐτῷ βαρεῖς γεγόνασιν ἐν τοῖς δεσμοῖς φθόνον αὐτῷ κινοῦντες. ἔπειτα αὐτοὺς προτρέπεται ἀλλήλους ἀγαπᾶν, ἐξηγούμενος τὴν τοῦ σωτῆρος φιλανθρωπίαν, ὅτι θεὸς ὢν, ἄνθρωπος γέγονε δι' ἡμᾶς. εἶτα περὶ τῆς περιτομῆς καὶ τοῦ παλαιοῦ νόμου διαλαβών, ἀποδείκνυει ἀργὴν γεγενῆσθαι λοιπὸν τὴν περιτομήν. λαμβάνων ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ παράδειγμα καὶ λέγων, ὅτι ταῦτα πάντα ἡγῆμαι διὰ τὸν Χριστὸν ζημίαν. διὸ καὶ τοὺς μὲν διδάσκοντας ἔτι περιτομὴν, καὶ θέλοντας αὐτοὺς ἀπατῆσαι μεμψάμενος, καὶ εἰπὼν ἐχθροὺς αὐτοὺς εἶναι τοῦ Χριστοῦ ἀποδέχεται φιλιππησίους διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν τῆς κοινωνίας δόσιν, καὶ προτρεψάμενος πάλιν εἰς τὰ ἤθη αὐτούς, τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν. θεοδωρίτου.

Οἱ φιλιππήσιοι, τῆς μακεδονίας ἦσαν ὑπὸ μητρόπολιν θεσσαλονίκης. πολλὰ δὲ αὐτοῖς ὁ παῦλος χρηστὰ μαρτυρεῖ. ἐν δεσμοῖς δὲ ὤν, ἔγραψε τὴν ἐπιστολήν. μετὰ γὰρ τὴν πρώτην ἀπολογίαν ἧς ἐμνήσθη ἐν τῇ πρὸς τιμόθεον, αὖθις ἐδέθη. ἦσαν δὲ οἱ φιλιππήσιοι διὰ ἐπαφροδίτου τὰ πρὸς τὴν χρείαν πέμψαντες αὐτῷ, ἐν ταὐτῷ καὶ γνωσόμενοι τὰ κατ᾽ αὐτόν. ἐπειδὴ δὲ ἐθορυβοῦντο ἀκούοντες ἐν δεσμοῖς εἶναι τὸν διδάσκαλον, αὐτὸ τοῦτο γράφει αὐτοῖς· ὡς τὰ δεσμὰ οὐ θορύβου πρόξενα, χαρᾶς δὲ μᾶλλον ὤφειλεν εἶναι διὰ τὸ ὑπὲρ χριστοῦ εἶναι. καθάπτεται δὲ καὶ τῶν ἰουδαίων, οἵτινες ἐν προσχήματι χριστιανισμοῦ διέφθειρον τὸ κήρυγμα. μετὰ τιμῆς δὲ φαίνεται γράφειν τοῖς φιλιππησίοις, ἐνάρετοι γὰρ ἦσαν. ἐνταῦθα ἦν ἡ πορφυρόπολις. ἐνταῦθα ὁ ἀρχισυνάγωγος ἐπίστευσεν. ἐνταῦθα ἐτυπτέσθην μετὰ τοῦ σιλουανοῦ ὁ παῦλος ὑπὸ τῶν στρατηγῶν, οἱ ἐκ συναρπαγῆς αὐτὸν τυπτήσαντες, τέλος ἀπελογήσαντο. ἐνταῦθα ὁ δεσμοφύλαξ πιστεύσας ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ἐβαπτίσθη. ταῦτα πάντα αἱ πράξεις φασί. μαρτυρεῖ δὲ αὐτοῖς πίστιν, καὶ κινδύνους ὑπὲρ αὐτῆς, καὶ πρὸς εὐποιίαν ἐπιρρεπῶς ἔχειν. διὰ πάντα σφόδρα φιλῶν αὐτοὺς φαίνεται.

ὑπόθεσις τῆς πρὸς κολασσαεῖς ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ῥώμης, οὐχ ἑωρακὼς μὲν αὐτούς, ἀκούσας δὲ περὶ αὐτῶν. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς, αὕτη. τοὺς κολασσαεῖς ἐβούλοντο τινὲς ἀπατῆσαι σοφίσμασιν ἑλληνικοῖς κατὰ τῆς εἰς χριστὸν πίστεως. καὶ περὶ τῶν ἐν νόμῳ βρωμάτων καὶ περιτομῆς. ταῦτα τοίνυν μαθὼν ὁ ἀπόστολος γράφει τὴν ἐπιστολὴν ὥσπερ κατηχητικὴν αὐτοῖς ταύτην. καὶ πρῶτον μὲν εὐχαριστῶν τῷ θεῷ, σημαίνει ἀπὸ τοῦ σκότους αὐτοὺς μεταβεβηκέναι εἰς τὸ φῶς τῆς ἀληθείας. καὶ ὅτι ὁ χριστὸς εἰς ὃν ἐπίστευσαν, εἰκών ἐστι τοῦ θεοῦ καὶ λόγος δι᾽ οὗ τὰ πάντα γέγονε. καὶ ὅτι ἔπρεπεν αὐτὸν δημιουργὸν ὄντα, γενέσθαι αὐτὸν καὶ πρωτότοκον τῆς κτίσεως, καὶ πρωτότοκον ἐκ τῶν νεκρῶν, ἵνα τὰ ἀμφότερα συνάψῃ, καὶ ζωοποιήσῃ τὰ πάντα. προτρέπει δὲ αὐτοὺς ἐμμένειν τῇ πίστει, σημαίνων ὅτι αὐτὸς ὁ παῦλος διάκονός ἐστι τοῦ εὐαγγελίου ἐν ᾧ κατηχήθησαν, εἶτα καὶ περὶ τοῦ νόμου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ βρωμάτων καὶ περὶ ἡμερῶν καὶ ἐνιαυτῶν ἐξηγεῖται, καὶ ἀποδείκνυσιν ἠργηκέναι λοιπὸν τὰ παλαιὰ καὶ τὴν περιτομήν. συμβουλεύει τε αὐτοῖς μὴ πλανᾶσθαι ἀπὸ τῶν σοφιζομένων, καὶ πλανᾶν αὐτοὺς θελόντων. καὶ λοιπὸν παραινέσας καὶ ᾠδὲ γονεῦσι καὶ τέκνοις ἀνδράσι καὶ γυναιξὶ δούλοις καὶ κυρίοις, καὶ τὰ ἄλλα τὰ πρὸς τὰ ἤθη συμβουλεύσας, τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν. παραγγέλλει δὲ αὐτοῖς, ἵνα ὅταν ἀναγνωσθῇ παρ᾽ αὐτοῖς ἡ ἐπιστολή, ποιήσωσι καὶ ἐν τῇ λαοδικέων ἐκκλησίᾳ αὐτὴν ἀναγνωσθῆναι. καὶ τὴν ἐκ λαοδικείας, εἰς αὐτοὺς ἀναγνωσθῆναι.

θεοδωρίτου.

Ἐν πολλοῖς ὁ ἀπόστολος δηλοῖ τὴν πρὸς τὸν θεὸν καὶ πατέρα μεσιτείαν καὶ καταλλαγὴν τοῖς ἀνθρώποις διὰ τοῦ υἱοῦ γεγονέναι. εἷς γὰρ θεός φησιν, εἷς καὶ μεσίτης θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ἄνθρωπος ἰησοῦς χριστός. καὶ πάλιν. δι᾽ οὗ φησὶ τὴν καταλλαγὴν ἐσχήκαμεν καὶ ὁ κύριος θύραν ἑαυτὸν καὶ ὁδὸν καλεῖ. οὐ γὰρ ἑτέρως εἰ μὴ δι᾽ αὐτοῦ καὶ ἐν αὐτῷ ἀπέλθοι τις πρὸς τὸν πατέρα. διὰ τοῦτο γὰρ ὢν θεὸς καὶ ἄνθρωπος γέγονεν, ἵνα θεῷ καὶ ἀνθρώποις μεσιτεύσῃ τοῦτο τε ὢν κἀκεῖνο. ἀλλ᾽ οἱ κολασσαεῖς ὑπὸ ἀγγέλου ᾤοντο τὴν προσαγωγὴν γενέσθαι πρὸς τὸν πατέρα, καὶ οὐ διὰ χριστοῦ. ἔπειτα πολλὰς εἶχον παρατηρήσεις ἰουδαϊκὰς καὶ ἑλληνικάς, ἡμέρας παρατηρούμενοι καὶ καιροὺς καὶ ὅσα τοιαῦτα. ἅτινα πάντα γράφων τὴν ἐπιστολὴν διορθοῦται ὁ παῦλος.

ὑπόθεσις τῆς πρὸς θεσσαλονικεῖς πρώτης ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ἀθηνῶν, ἑωρακὼς πρότερον αὐτοὺς καὶ διατρίψας παρ᾽ αὐτοῖς. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς, αὕτη. ὁ ἀπόστολος πολλὰς θλίψεις παθὼν ἐν βεροίᾳ καὶ ἐν φιλίπποις τῆς μακεδονίας καὶ ἐν κορίνθῳ, γινώσκων τε καὶ ὅσα πέπονθεν ἐν θεσσαλονίκῃ, φοβούμενος μὴ ἀκούσαντες θεσσαλονικεῖς ἃ πέπονθεν ἐν ταῖς προειρημέναις πόλεσι, πειρασθῶσιν ὑπὸ τοῦ πειράζοντος καὶ σκανδαλισθῶσι, μαθὼν δὲ ὅτι καὶ τοῖς ἀποθνήσκουσι κατώδυνοι ἐγίνοντο, ἀποστέλλει τιμόθεον πρὸς αὐτοὺς μετὰ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης. καὶ πρῶτον μέν, ἐπιστηρίζει αὐτοὺς ἐν τῇ πίστει ὥστε μὴ σαλεύεσθαι διὰ τὰς θλίψεις. καὶ μηδὲν ξένον αὐτοὺς πεπονθέναι ὑπὸ τῶν ἰουδαίων τῶν καὶ τὸν κύριον ἀποκτεινάντων. χριστιανῶν γὰρ ἴδιον τὸ θλίβεσθαι ἐν τῷ βίῳ τούτῳ ἔλεγε. πολλὰ δὲ παραινέσας αὐτοῖς οὕτως ὡς παρέλαβον ἀπ᾽ αὐτοῦ ἀναστρέφεσθαι, γράφει περὶ τῶν τελευτώντων. παραμυθούμενος αὐτοὺς καὶ διδάσκων μὴ βαρέως φέρειν. οὐ γὰρ εἶναι τὸν θάνατον ἀπώλειαν, ἀλλ᾽ ὁδὸν ἀναστάσεως. ἔπειτα καὶ περὶ τῶν χρόνων αὐτοὺς διδάσκει, ἵνα ἄδηλον τὴν ἡμέραν γινώσκοντες, ἀεὶ ἕτοιμοι γίνωνται. καὶ μηδενὶ προσέχωσιν ἐπαγγελλομένῳ περὶ αὐτῆς ἔσεσθαι γάρ φησι τὴν παρουσίαν οὕτως, ὥστε τοὺς περιλειπομένους καὶ εὑρισκομένους ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, μὴ φθάνειν τοὺς ἐκ νεκρῶν ἐγειρομένους ἅμα γὰρ γίνεσθαι τὴν πάντων ἀλλαγὴν διδάσκει. πρὸς τούτοις προτρέπων αὐτοὺς βελτιοῦσθαι ἐν τοῖς ἤθεσι, προτρέπει ἀεὶ αὐτοὺς χαίρειν τῇ ἐλπίδι. καὶ προσεύχεσθαι καὶ εὐχαριστεῖν ἀεὶ τῷ κυρίῳ. ἐνορκίζων αὐτοὺς ἀναγνῶναι τὴν ἐπιστολὴν ταύτην πᾶσι τοῖς ἀδελφοῖς. καὶ οὕτω τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

ὑπόθεσις τῆς πρὸς θεσσαλονικεῖς δευτέρας ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ῥώμης. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς, αὕτη. τινὲς ἀπὸ θεσσαλονίκης. ἀργοὶ καὶ ἄτακτοι περιερχόμενοι, τοὺς ἀδελφοὺς ὑφήρπαζον ὡς ἤδη τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου ἐνστάσης. ἠπάτων δὲ τοὺς ἀκούοντας, ὡς τοῦ ἀποστόλου τοῦτο δηλοῦντος, καὶ ὑπὸ πνεύματος ἀκούσαντες. ταῦτα τοίνυν μαθὼν ὁ ἀπόστολος γράφει τὴν ἐπιστολήν. καὶ πρῶτον μὲν ἀποδέχεται τὴν πίστιν αὐτῶν αὐξάνουσαν. καὶ ὅτι ἐν αὐτοῖς ἐκαυχᾶτο τὰς θλίψεις γενναίως ὑποφέρουσι διὰ τὸν χριστόν. καὶ παραμυθεῖται δὲ αὐτούς. ὡς ἐσομένης ἐκδικίας παρὰ τοῦ θεοῦ κατὰ τῶν αὐτοὺς ἀδικούντων. ἔπειτα περὶ τῆς παρουσίας τοῦ σωτῆρος διδάσκει μηδενὶ αὐτοὺς πείθεσθαι μήτε θροεῖσθαι αὐτούς. μήτε διὰ πνεύματος. μήτε ὡς αὐτοῦ γράψαντος. μηδ᾽ ὅλως νομίζειν ἤδη παρεῖναι αὐτήν. μὴ γὰρ πρότερον ἔσεσθαι αὐτήν, ἐὰν μὴ ἡ ἀποστασία πρῶτον ἔλθῃ. καὶ μετὰ ταύτην ὁ ἀντίχριστος ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας. οὗ τὴν παρουσίαν ἐν σημείοις καὶ τέρασι ψευδοῦς κατ᾽ ἐνέργειαν τοῦ σατανᾶ ἔσεσθαι σημαίνει. εἶτα παραινέσας αὐτοῖς στήκειν γενναίως καὶ κρατεῖν τὰς παραδόσεις ἃς ἐδιδάχθησαν παρ᾽ αὐτοῦ, παραγγέλλει μηδεμίαν κοινωνίαν ἔχειν μετὰ τῶν ἀτάκτων ἀλλὰ καὶ ἀποβάλλειν αὐτούς. εἶναι γὰρ καὶ περιέργους καὶ πλάνους ἐδήλωσε τοὺς τοιούτους. καὶ καθόλου δὲ παρήγγειλε τὸν μὴ ὑπακούοντα τοῖς λόγοις αὐτοῦ, τοῦτον ἀποσυνάγωγον γίνεσθαι. καὶ λοιπὸν ἐπευξάμενος αὐτοῖς εἰρήνην, τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν, τὸν ἀσπασμὸν τῇ ἰδίᾳ χειρὶ γράψας, ὅπερ σημεῖον εἶναι πάσης ἐπιστολῆς δεδήλωκεν.

θεοδωρίτου.

Ἐπειδὴ ἐν τῇ πρώτῃ ἐπιστολῇ ἔγραψεν ὡς πάντως ἀπιὼν πρὸς αὐτούς, καὶ ἀναπληροῦν μέλλων τὰ ὑστερήματα αὐτῶν, καὶ πολλὰ ἀγάπης σημαντικά, οὐκ ἀπῆλθε δέ, ταύτην προστίθησι τὴν ἐπιστολὴν ἀντὶ τῆς παρουσίας αὐτοῦ. ὅτι δὲ μὴ ἀπῆλθε πρὸς αὐτοὺς ἔνθεν στοχαστέον. ἐν τῇ πρώτῃ περὶ τῶν χρόνων τῆς τοῦ κυρίου παρουσίας ὑπερθέμενος γράψαι, ὡς οὐ χρεῖω δὲ ς αὐτοῖς, νῦν γράφει, οὐ ποιῶν τοῦτο εἴγε αὐτὸς ἀπεληλύθει. γράφει δὲ περὶ τῶν χρόνων διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν. δυσμενεῖς τινὲς ἔλεγον παρεῖναι λοιπὸν τὴν παρουσίαν τοῦ κυρίου. εἰ δὲ τοῦτο ἦν ἀληθές, ὁ χριστὸς ψεύστης εὑρίσκετο. αὐτὸς γὰρ ἐν τοῖς εὐαγγελίοις σημεῖα τῆς παρουσίας αὐτοῦ δέδωκεν. ἅτινα οὐκ ἦν ἐκβάντα. ἀναγκάζεται οὖν καὶ αὐτὸς διαλαβεῖν περὶ τῶν πρὸ τῆς παρουσίας σημείων. καὶ τῆς τοῦ ἀντιχρίστου ἐλεύσεως. διὰ πάντων ἀληθεῖς τὰς τοῦ κυρίου προρρήσεις ποιῶν.

ὑπόθεσις τῆς πρὸς τιμόθεον πρώτης ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ μακεδονίας ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς, αὕτη. ἐν τῇ ἐφέσῳ τινὲς ἰουδαΐζοντες ἐπεχείρουν ἑτεροδιδασκαλεῖν καὶ ἀπατᾶν τοὺς ἀκεραίους προφάσει τοῦ νόμου. τοῦτο δὲ μαθὼν ὁ ἀπόστολος, προτρέπει τὸν τιμόθεον ἐκεῖ προσμεῖναι πρὸς διόρθωσιν αὐτῶν, γράφει τε τὴν ἐπιστολήν. καὶ πρῶτον μὲν ὑπομιμνήσκει

Τιμόθεον εἰδότα τὴν ἐν Χριστῷ πίστιν, διδάσκων αὐτὸν περὶ τοῦ νόμου κωλύειν τοὺς παρὰ τὴν ὀρθὴν πίστιν καὶ διδασκαλίαν λαλοῦντας, ἐπιτιμᾶν τε αὐτοῖς. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς ὑμέναιον καὶ ἀλέξανδρον ναυαγήσαντας περὶ τὴν πίστιν, παρέδωκε τῷ σατανᾷ, ἵνα παιδευθῶσι μὴ βλασφημεῖν. ταῦτα ὑπομνήσας λοιπὸν διατάσσει αὐτῷ κανόνας ἐκκλησιαστικοὺς περὶ προσευχῆς. καὶ πῶς καὶ ποῦ καὶ περὶ τίνων δεῖ προσεύχεσθαι. περὶ τοῦ σιγᾶν ἐν ἐκκλησίᾳ τὰς γυναῖκας, καὶ μᾶλλον μανθάνειν καὶ μὴ διδάσκειν αὐτάς. περὶ ἐπισκόπων καὶ πρεσβυτέρων καὶ διακόνων πῶς καὶ ὁποίους εἶναι δεῖ τοὺς καθισταμένους. περὶ τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ χηρῶν, ἀπὸ πόσων ἐτῶν χρὴ ταύτας καταλέγεσθαι καὶ ὁποίας αὐτὰς εἶναι δεῖ, καὶ πῶς αὐταῖς δεῖ προσέχειν. περὶ τοῦ σωφρονεῖν τοὺς νεωτέρους καὶ γαμεῖν μᾶλλον καὶ μὴ αἰσχρῶς ζῆν. περὶ τοῦ παραγγέλλειν τοῖς πλουσίοις μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μὴ δὲ ἐλπίζειν ἐπὶ πλούτῳ. περὶ τούτων διαταξάμενος, προτρέπεται αὐτὸν ταῦτα διδάσκειν, καὶ μηκέτι μὲν ὑδροποτεῖν. προσέχειν δὲ ἑαυτῷ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ, εἰδότα ἔσεσθαι καιροὺς ἐν οἷς ἀποστήσονταί τινες τῆς πίστεως. διδάξας δὲ καθαρὰ εἶναι καὶ τὰ βρώματα. καὶ παραγγείλας αὐτῷ ἐκτρέπεσθαι τὰς ἐμφιλονείκους ζητήσεις ὡς βεβήλους οὔσας, ἐφ' αἷς καί τινες καυχώμενοι παρέβησαν τὴν πίστιν, τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

θεοδωρίτου.

Τί δήποτε καὶ ἄλλους ἔχων μαθητὰς ὁ παῦλος οἷον τὸν σίλαν, τὸν λουκᾶν, καὶ ἑτέρους, πρὸς Τιμόθεον μόνον, καὶ πρὸς Τίτον ὀνομαστὶ γράφει. καί φαμεν ὅτι τούτοις ἦν ἤδη ἐκκλησίας ἐγκεχειρικώς. τοὺς δὲ ἄλλους, ἔτι εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ. γράφει δὲ πρὸς Τιμόθεον τὰ διδασκάλῳ πρέποντα λοιπόν.

ὑπόθεσις τῆς πρὸς Τιμόθεον δευτέρας ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ῥώμης πάλιν. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. τῶν συναποδημησάντων τῷ παύλῳ καταλειψάντων αὐτόν, βουλόμενος ὁ ἀπόστολος ἐλθεῖν Τιμόθεον πρὸς αὐτόν, γράφει τὴν ἐπιστολήν. καὶ πρῶτον μὲν δηλοῖ ἑαυτὸν μνημονεύειν αὐτοῦ τε τῆς εὐλαβείας, καὶ τῆς τῶν προγόνων αὐτοῦ πίστεως. ἔπειτα δηλοῖ, ὅτι οἱ ἀπὸ ἀσίας, ὧν ἐστι φύγελλος καὶ ἑρμογένης, ἀπεστράφησαν αὐτὸν ὁρῶντες αὐτοῦ τὰς ἁλύσεις. τὸν ὀνησιφόρον δὲ ἀπεδέξατο ἐλθόντα εἰς τὴν ῥώμην καὶ προσμείναντα αὐτῷ. παραγγέλλει δὲ αὐτῷ παραιτεῖσθαι τὰς μωρὰς ζητήσεις, διὰ τὸ ἐξ αὐτῶν γεννᾶσθαι μάχας. καὶ γὰρ ὑμέναιος καὶ φιλητὸς οὕτως ἐκτραπέντες, παρέβησαν τὴν ἀλήθειαν, λέγοντες τὴν ἀνάστασιν ἤδη γεγονέναι, καί τινας ἀνατρέπουσι. μᾶλλον οὖν παραινεῖ αὐτῷ προσέχειν ἑαυτῷ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ. καὶ εἰδέναι μὲν ὅτι ἐν ἐσχάτοις καιροῖς ἔσονται ἄνθρωποι φίλαυτοι καὶ φιλήδονοι μᾶλλον, ἢ φιλόθεοι. προβλέποντα δὲ ταῦτα, ἀσφαλίζεσθαι τοὺς λαοὺς μήτις ἐξ αὐτῶν ἀπατηθῇ, καὶ εἰς τὰ ἤθη δὲ καὶ εἰς τὴν τῆς διδασκαλίας ἀκρίβειαν πολλὰ προτρεψάμενος αὐτόν, καὶ σημάνας τὸν καιρὸν τῆς ἀναλύσεως αὐτοῦ ἐνστῆναι, καὶ μέλλειν σπένδεσθαι καὶ μαρτυρεῖν, ἐνετείλατο ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν ταχέως κομίζοντα τὸν φελόνην καὶ τὰ βιβλία. παρήνεσε δὲ αὐτῷ καὶ ἀλέξανδρον τὸν χαλκέα φυλάττεσθαι, ὡς πολλὰ κακὰ ἐνδειξάμενον αὐτῷ. καὶ οὕτω τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

θεοδωρίτου.

Τί δήποτε δευτέραν γράφει πρὸς αὐτὸν ἐπιστολήν. εἶπεν ἐν τῇ πρώτῃ, ἐλπίζω ἐλθεῖν πρὸς σὲ ταχέως, καὶ οὐκ ἠδυνήθη ἀπελθεῖν, ἤδη γὰρ κατείχετο ὑπὸ νέρωνος. ἔδει οὖν ἀντὶ τῆς παρουσίας γράμμα πέμψαι. ὁμοῦ μὲν τὸ μὴ ἐλθεῖν παραμυθούμενον, ὁμοῦ δὲ ἐπιρρωννύοντα καὶ τὸν Τιμόθεον ὄντω τῇ φροντίδι τῆς ἐκκλησίας ἐγκεχρονικότα.

ὑπόθεσις τῆς πρὸς Τίτον ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ νικοπόλεως, ἐκεῖ γὰρ παρεχείμαζεν. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. εἰς μὲν τὴν κρήτην ἀπέλιπε τὸν Τίτον, ἵνα κατὰ πόλιν καταστήσῃ κληρικούς. πολλῶν δὲ ὄντων ἐκεῖ τῶν ἐπιχειρούντων προφάσει τοῦ νόμου ἀπατᾶν τοὺς λαούς, μαθὼν ὁ ἀπόστολος γράφει. καὶ πρῶτον μὲν εὐχαριστῶν τῷ θεῷ διὰ τὴν αὐτοῦ εὐλάβειαν, σημαίνει τὴν ἐν Χριστῷ πίστιν μὴ νεωτέραν εἶναι ἀλλ' ἐξ αἰῶνος ἡτοιμάσθαι, καὶ ἐπηγγέλθαι παρὰ τοῦ

θεοῦ ταύτην. ἔπειτα περὶ τῆς καταστάσεως τῶν κληρικῶν καὶ τοῦτον διδάσκει, πῶς καὶ ὁποίους αὐτοὺς εἶναι δεῖ. καὶ ἐπιτιμᾶν δὲ ἐντέλλεται αὐτῷ τοῖς ἀντιλέγουσι τῇ ὑγιαινούσῃ πίστει, μάλιστα τοῖς ἐκ περιτομῆς. εἰδέναι δὲ τοὺς κρῆτας ὅτι ἀργοί εἰσι, καὶ χρήζουσιν ἐπιτιμίας. διδάξας δὲ πάντα τὰ βρώματα καθαρὰ εἶναι τοῖς καθαροῖς, καὶ ὁποίας εἶναι δεῖ τὰς πρεσβύτιδας τὰς ὀφειλούσας σωφρονίζειν τὰς νέας, παραινεῖ πῶς δεῖ τοὺς δούλους τοῖς ἰδίοις δεσπόταις ὑποτάσσεσθαι. καὶ τέλος ὑπομνήσας ὅτι ἡ τοῦ σωτῆρος χάρις οὐκ ἐξ ἔργων ἡμᾶς ἐδικαίωσεν, ἀλλὰ τῇ ἰδία φιλανθρωπία. καὶ παραγγείλας τὰς νομικὰς μάχας ἐκτρέπεσθαι ὡς ἀναισχύντους οὔσας, δηλοῖ αὐτῷ μετὰ τὸ πέμψαι πρὸς αὐτὸν ἀρτεμᾶν, ἵνα ἔλθῃ πρὸς αὐτόν. ἐνετείλατό τε αὐτῷ ὥστε διδάσκειν καὶ τοὺς αὐτοῦ καλῶν ἔργων προΐστασθαι. καὶ οὕτω τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν. θεοδωρίτου.

Ὁ Τίτος θαυμάσιός τις ἦν μαθητὴς τοῦ παύλου, ἐπίσκοπος δὲ τῆς κρήτης μεγίστης οὔσης κεχειροτόνητο ὑπὸ τοῦ παύλου. ἐπετέτραπτο δὲ τοὺς ὑπ᾽ αὐτὸν ἐπισκόπους χειροτονῆσαι. γράφων δὲ ταῦτα ὁ παῦλος μᾶλλον ἐν ἀδείᾳ ἦν. οὐδαμοῦ γὰρ πειρασμῶν μέμνηται. ἀποτείνεται δὲ καὶ πρὸς ἰουδαίους ἡ ἐπιστολή. πρώτη δὲ αὕτη τῆς πρὸς τιμόθεον μᾶλλον ἐστίν.

ὑπόθεσις τῆς πρὸς φιλήμονα ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ῥώμης. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. ὀνήσιμος ὁ οἰκέτης φιλήμονος, ἔφυγε. καὶ ἀπελθὼν πρὸς τὸν ἀπόστολον, κατηχήθη παρ᾽ αὐτοῦ, καὶ γέγονεν αὐτῷ χρήσιμος εἰς διακονίαν. περὶ τούτου τοίνυν γράφει φιλήμονι παρατιθέμενος αὐτῷ τὸν ὀνήσιμον, ἵνα προσέχῃ αὐτῷ γνησίως, καὶ μηκέτι ἔχῃ αὐτὸν ὡς δοῦλον ἀλλ᾽ ὡς ἀδελφόν. προετρέψατο δὲ αὐτὸν καὶ ξενίαν αὐτῷ ἑτοιμάσαι ἵνα ἐὰν ἔλθῃ, εὕρῃ ποῦ μείνῃ καὶ οὕτω τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

θεοδωρίτου.

Ὁ φιλήμων θαυμάσιός τις ἦν ἀνήρ, φρὺξ μὲν τὸ γένος, πιστὸς δὲ τὸν τρόπον, καὶ ταῖς χρείαις τῶν ἁγίων κοινωνῶν. τούτου δοῦλος ὀνήσιμος ἀπέδρακε κλοφῶς αὐτόν. ὃς παραγενόμενος ἐν ῥώμῃ πρὸς τὸν παῦλον, κατηχήθη. καὶ βαπτισθεὶς ἐν δεσμοῖς ὄντος τοῦ παύλου, θαυμάσιος γέγονε. τοῦτον ἀποπέμπει πρὸς τὸν φιλήμονα, παραθετικὴν αὐτῷ ποιήσας ταύτην τὴν ἐπιστολήν. φασὶ δέ τινες, μὴ χρῆναι ταύτην συναριθμεῖσθαι ταῖς λοιπαῖς ἐπιστολαῖς ὑπὲρ εὐτελοῦς γραφεῖσαν πράγματος. ἀλλ᾽ ὅρα πόσα ἐκ ταύτης χρήσιμα. πρῶτον παιδεύει καὶ ὑπὲρ τῶν εὐτελῶν εἶναι σπουδαίους. δεύτερον ὅτι εἰ δοῦλος οὕτως ἰταμὸς ὑπέστρεψεν, οὐ δεῖ τῶν ἐλευθέρων ἀπογινώσκειν. τρίτον ὅτι οὐ προσήκει προφάσει εὐλαβείας δούλους ἀποσπᾶν ἀκόντων τῶν δεσποτῶν. τέταρτον ὅτι χρὴ ἡμᾶς τοὺς δούλους μὴ ἐπαισχύνεσθαι ἐναρέτους ὄντας. ὁπότε παῦλος τέκνον καλεῖ τὸν ὀνήσιμον. πῶς οὖν τὴν τοσαύτην ὠφέλειαν ἔχουσαν ἐπιστολήν, οὐκ ἔδει καταριθμεῖσθαι ταῖς λοιπαῖς.

ὑπόθεσις τῆς πρὸς ἑβραίους ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ἰταλίας. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. ἐπειδὴ οἱ ἰουδαῖοι ἐνίσταντο τῷ νόμῳ καὶ ταῖς σκιαῖς, διὰ τοῦτο ὁ ἀπόστολος παῦλος διδάσκαλος ἐθνῶν γενόμενος καὶ εἰς τὰ ἔθνη ἀποσταλεὶς, κηρύττει τὸ εὐαγγέλιον. γράψας τε πᾶσι τοῖς ἔθνεσι, γράφει λοιπὸν καὶ πᾶσι τοῖς ἐκ περιτομῆς πιστεύουσιν ἑβραίοις ἀποδεικτικὴν ταύτην ἐπιστολήν, περὶ τῆς χριστοῦ παρουσίας καὶ τοῦ πεπαῦσθαι τὴν σκιὰν τοῦ νόμου. καὶ πρῶτον μὲν ἀποδείκνυσι τοὺς προφήτας διὰ τοῦτο ἀπεστάλθαι, ἵνα περὶ τοῦ σωτῆρος ἀπαγγείλωσι, καὶ μετ᾽ αὐτοὺς αὐτὸς ἔλθῃ. δούλους τε εἶναι τοὺς προφήτας καὶ μηνυτὰς τῆς αὐτοῦ παρουσίας, αὐτὸν δὲ τὸν χριστὸν υἱὸν εἶναι τοῦ θεοῦ, δι᾽ οὗ τὰ πάντα γέγονε. καὶ ὅτι τοῦτον τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ ἔδει ἄνθρωπον γενέσθαι. ἵνα διὰ τῆς τοῦ σώματος αὐτοῦ θυσίας καταργήσῃ τὸν θάνατον. οὐ γὰρ δι᾽ αἵματος μόσχου ἢ τράγου, ἀλλὰ δι᾽ αἵματος χριστοῦ ἔσεσθαι τὴν σωτηρίαν τοῖς ἀνθρώποις. ἀποδείκνυσι δὲ ὅτι ὁ νόμος οὐδένα ἐτελείωσεν, ἀλλὰ σκιὰν εἶχε τῶν μελλόντων ἀγαθῶν. καὶ οὐ κατέπαυσεν ὁ λαὸς, ἀλλὰ κοινὴ πᾶσιν ἡμῖν ἀπολείπεται ἡμέρα τῆς καταπαύσεως. πάλιν δὲ ἀποδείκνυσιν ὅτι ἡ ἀρχιερατικὴ λειτουργία μετετέθη ἀπὸ ἀαρὼν εἰς τὸν χριστόν, οὗ τύπος ἦν ὁ μελχισεδὲκ οὐκ ὢν ἐκ τοῦ λευΐ. πίστει τε δε-

δικαιῶσθαι τοὺς πατέρας σημαίνει, καὶ οὐκ ἐξ ἔργων μόνον. εἶτα πάλιν εἰς τὰ ἤθη προτρεψάμενος καὶ τούτους, καὶ ἀποδεξάμενος αὐτῶν τὴν διὰ τὸν χριστὸν ὑπομονὴν, καὶ πείσας τιμᾶν τοὺς πρεσβυτέρους, τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

θεοδωρίτου.

[Τ]ίνος ἕνεκεν ἐθνῶν ἀπόστολος ὑπάρχων ὁ παῦλος ἑβραίοις ἐπιστέλλει, καὶ ταῦτα ἀπεχθῶς ἔχουσι πρὸς αὐτὸν τῷ τὸν νόμον παραλύειν. οἱ γὰρ ἀμφὶ πέτρον συγκαταβαίνοντες αὐτοῖς ἠρέμα εἴχοντο καὶ τοῦ νόμου. καὶ φαμὲν ὅτι ὥσπερ βαπτίζειν οὐκ ἐπιτετραμμένος, ἐκ περιουσίας ἐβάπτιζεν, οὕτως καὶ ἑβραίοις ἐπιστέλλει πρὸς τὰ ἔθνη ἀποσταλείς. ἐκήδετο γὰρ αὐτῶν, ὡς καὶ λέγειν. ἤθελον ἀνάθεμα εἶναι ὑπὲρ αὐτῶν. καὶ πάλιν. πορεύομαι εἰς ἱεροσόλυμα, διακονήσων τοῖς ἁγίοις. ἐπιστέλλει μὲν οὖν τοῖς ἤδη πεπιστευκόσιν ἐν τῇ ἱερουσαλὴμ καὶ παλαιστίνῃ. ἐπιστέλλει δὲ παραμυθούμενος αὐτοὺς πλεῖστα κακὰ πεπονθότας ὑπὸ τῶν ἰδίων συμφυλετῶν μὴ πεπιστευκότων ὡς καὶ αὐτὸς δηλοῖ λέγων τὰς παρειμένας χεῖρας καὶ τὰ παραλελυμένα γόνατα ἀνορθώσατε. δύο δὲ μάλιστα κατασκευάζει ἐν τῇ ἐπιστολῇ, παραμυθεῖται αὐτοὺς τοῦ φέρειν γενναίως τοὺς πειρασμοὺς, καὶ ὅτι ἔσται τούτων ἀντίδοσις ἀγαθὴ, πολλὰ δὲ περὶ τῆς πίστεως φιλοσοφεῖ. δεικνὺς τὰ μὲν ἰουδαϊκὰ οὐκέτι ἀναγκαῖα ὡς τύπον ὄντα τῆς ἀληθείας. τὰ δὲ ἡμέτερα ἀναγκαῖα ὡς ὄντα ἀληθινά. τίνι δὲ τρόπῳ οὐκ ἔθηκε τὴν ἰδίαν ὀνομασίαν ἑβραίοις γράφων κλήμης ἐν ταῖς ὑποτυπώσεσι γράφει λέγων οὕτως. ἤδη δὲ ὡς ὁ μακάριος ἔλεγε πέτρος, ἐπεὶ ὁ κύριος ὢν ἀπόστολος τοῦ παντοκράτορος ἀπεστάλη πρὸς ἑβραίους, διὰ μετριότητα ὁ παῦλος ὡς ἂν εἰς τὰ ἔθνη ἀπεσταλμένος, οὐκ ἐγγράφει ἑαυτὸν ἑβραίων ἀπόστολον διὰ τὴν πρὸς τὸν κύριον τιμήν. διὰ δὲ τὸ ἐκ περιουσίας ἐθνῶν κήρυκα καὶ ἀπόστολον εἶναι, ἐπιστέλλει καὶ τοῖς ἑβραίοις.

ὑπόθεσις τῆς καθολικῆς ἰακώβου ἐπιστολῆς.

Ἐπειδὴ αὐτὸς ὁ ἰάκωβος ταύτην γράφει τοῖς ἀπὸ τῶν δώδεκα φυλῶν διασπαρεῖσι καὶ πιστεύσασιν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν ἰησοῦν χριστόν, γράφει δὲ διδασκαλικὴν τὴν ἐπιστολήν. διδάσκων περὶ διαφορᾶς πειρασμῶν, ποῖος μέν ἐστιν ἀπὸ θεοῦ, ποῖος δὲ ἀπὸ τῆς ἰδίας καρδίας τῶν ἀνθρώπων. καὶ ὅτι οὐ λόγῳ μόνον ἀλλὰ καὶ ἔργῳ δεῖ δεικνύναι τὴν πίστιν, καὶ οὐκ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου ἀλλ' οἱ ποιηταὶ δικαιοῦνται. περί τε τῶν πλουσίων παραγγέλλει ἵνα μὴ προκρίνωνται τῶν πτωχῶν οἱ πλούσιοι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ ἐπιπλήττωνται ὡς ὑπερήφανοι. καὶ τέλος παραμυθησάμενος τοὺς ἀδικουμένους καὶ προτρεψάμενος αὐτοὺς μακροθυμεῖν ἕως τῆς παρουσίας τοῦ κριτοῦ, καὶ διδάξας περὶ ὑπομονῆς, καὶ δείξας ἐκ τοῦ ἰὼβ τὸ χρήσιμον τῆς ὑπομονῆς, παραγγέλλει καὶ προσκαλεῖσθαι τοὺς πρεσβυτέρους ἐπὶ τοὺς ἀσθενοῦντας. καὶ σπουδάζειν ἐπιστρέφειν τοὺς πλανηθέντας ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν. εἶναι γὰρ τούτου μισθὸν παρὰ τοῦ κυρίου ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. καὶ οὕτως τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

θεοδωρίτου.

Καθολικαὶ λέγονται αὗται, οἱονεὶ ἐγκύκλιοι. οὐ γὰρ ἀφωρισμένως ἔθνει ἑνὶ ἢ πόλει ὡς ὁ θεῖος παῦλος, οἷον ῥωμαίοις ἢ κορινθίοις προσφωνεῖ ταύτας τὰς ἐπιστολὰς ὁ τῶν τοιούτων τοῦ κυρίου μαθητῶν θίασος, ἀλλὰ καθόλου τοῖς πιστοῖς, ἤτοι ἰουδαίοις τοῖς ἐν τῇ διασπορᾷ ὡς πέτρος, ἢ καὶ πᾶσι τοῖς ὑπὸ τὴν αὐτὴν πίστιν χριστιανοῖς τελοῦσιν.

ὑπόθεσις τῆς πέτρου καθολικῆς πρώτης ἐπιστολῆς.

Ταύτην γράφει ὁ πέτρος τὴν ἐπιστολὴν διδασκαλικὴν τοῖς ἐν τῇ διασπορᾷ οὖσιν ἰουδαίοις καὶ γενομένοις χριστιανοῖς. ἐπειδὴ γὰρ ἀπὸ ἰουδαίων ἐπίστευσαν, ἐπιστηρίζει αὐτούς. καὶ πρῶτον μὲν ἐξηγεῖται καὶ ἀποδείκνυσιν ὅτι ἡ εἰς χριστὸν πίστις ἀπὸ τῶν προφητῶν κατηγγέλθη, καὶ δι' αὐτῶν ἐμηνύθη ἡ διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ ἀπολύτρωσις. καὶ ὅτι αὐτοῖς καὶ τοῖς ἔθνεσιν εὐηγγελίσθη τὰ πάντα, εἰς ἃ ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι παρακύψαι. εἶτα συμβουλεύσας ἀξίως τοῦ καλέσαντος ἀναστρέφεσθαι, προτρέπει καὶ βασιλεῖς τιμᾶν. γυναιξί τε καὶ ἀνδράσιν ὁμοφροσύνην παραγγέλλει. καὶ εἰς τὰ ἤθη παραινέσας ὀλίγα, σημαίνει ὅτι καὶ εἰς τὸν ᾅδην τοῦτο γέγονε παρὰ τοῦ κυρίου τὸ κήρυγμα τῆς σωτηρίας καὶ ἀναστάσεως, ἵνα οἱ προαποθανόντες ἀναστῶσι, καὶ κριθῶσι μὲν τῷ σώματι, τῇ δὲ χάριτι τῆς ἀναστάσεως διαμείνωσι. καὶ ὅτι τὸ τέλος λοιπὸν πάντων ἤγγισε. καὶ ὀφείλουσι πάντες, οὕτω τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

θεοδωρίτου.

Τοῖς ἐκ περιτομῆς καὶ οὗτος ἐπιστέλλει, ὡς ὁ μακάριος ἰάκωβος. ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν ἀορίστως πᾶσι τοῖς ὑπὸ τὴν οἰκουμένην κατοικοῦσιν ἰουδαίοις ὅπου δή ποτε οὖσιν, οὗτος δὲ ἀφωρισμένως τοῖς κλίμασι πόντου γαλατίας. τοῦ πόντου δὲ προστίθησι γαλατίας, ἐπειδὴ ἔστι καὶ ἄλλη κατὰ κελτοὺς γαλατία, ἥτις καὶ ὄντως γαλατία. ἀφ' ἧς καὶ οὗτοι μετῳκίσθησαν ἐνταῦθα. τούτοις οὖν τοῖς ἔθνεσι καὶ τοῖς λοιποῖς τοῖς ἐγκειμένοις ἐν τῇ προγραφῇ τὸν λόγον ποιεῖται, ἐγκυκλίῳ ταύτῃ χρώμενος ἐπιστολῇ.

ὑπόθεσις τῆς πέτρου καθολικῆς δευτέρας ἐπιστολῆς.

Ταύτην πάλιν αὐτὸς ὁ πέτρος ἐπιστέλλει τοῖς ἤδη πιστεύσασιν. ἔστι δὲ ἡ ἐπιστολὴ ὑπόμνησις τῶν πρώτων. εἰδὼς γὰρ αὐτοῦ ταχεῖαν ἔσεσθαι τὴν ἀνάλυσιν τοῦ σώματος, ἐσπούδασε πάντας ὑπομνῆσαι περὶ ὧν κατηχήθησαν τὴν διδασκαλίαν. καὶ πρῶτον μὲν περὶ τῆς πίστεως ἐξηγεῖται, δεικνὺς αὐτὴν ἀπὸ τῶν προφητῶν εὐηγγελίσθαι. καὶ ὅτι αἱ προφητεῖαι αἱ περὶ τοῦ σωτῆρος οὐκ εἰσὶν ἀνθρώπιναι, ἀλλὰ παρὰ θεοῦ ἐλαλήθησαν. ἔπειτα παραγγέλλει μὴ προσέχειν τοῖς ἀπατῶσι, λέγων ἔσεσθαι αὐτῶν ἀπώλειαν ὥσπερ καὶ τῶν παραβάντων ἀγγέλων γέγονε. προμηνύει δὲ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἡμέρας ἔσεσθαι, ἐν αἷς ἐμπαῖκται περιπατήσουσι, καὶ θελήσουσιν ἀπατᾶν τινὰς λέγοντες, μάτην λέγεσθαι παρ' ἡμῶν τὴν παρουσίαν τοῦ σωτῆρος, διὰ τὸ ἀεὶ λέγεσθαι, καὶ μήπω παραγενέσθαι. ἀπὸ τούτων οὖν καὶ μάλιστα ἀπέχεσθαι παραγγέλλει διδάσκων μὴ ὀλιγωρεῖν ἐν τοῖς χρόνοις. πάντα γὰρ τὸν χρόνον μηδὲν εἶναι ἐνώπιον κυρίου. διὰ τὸ καὶ τὴν μίαν ἡμέραν εἶναι ὡς χίλια ἔτη. καὶ τὰ χίλια ἔτη, ὡς ἡμέραν μίαν. ἔσεσθαι δὲ ταχέως τὴν ἡμέραν τοῦ κυρίου διαβεβαιοῦται καὶ ἀποδείκνυσι. καὶ ἐντέλλεται ἑτοίμους εἶναί τε πάντας εἰς αὐτὴν ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς, καὶ ἀγαπᾶν τὰ ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου παύλου γραφέντα, καὶ μὴ προσέχειν τοῖς διαβάλλουσιν αὐτὰ διὰ τὸ καὶ πάσας τὰς θείας γραφὰς διαβάλλειν αὐτούς. ὑπομνήσας οὖν καὶ διδάξας πάντας προειδέναι τὰ πράγματα, παραινεῖ μὴ ἐκπίπτειν τοῦ σκοποῦ τῆς πίστεως. καὶ οὕτω τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

ὑπόθεσις τῆς ἰωάννου πρώτης καθολικῆς ἐπιστολῆς.

Ἐπειδὴ αὐτὸς ὁ ἰωάννης ὁ τὸ εὐαγγέλιον γράψας, αὐτὸς καὶ ταύτην ἐπιστέλλει, ὑπομιμνήσκων τοὺς ἤδη πιστεύσαντας εἰς τὸν κύριον. καὶ πρῶτον μὲν ὥσπερ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ, οὕτω καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ἐπιστολῇ θεολογεῖ περὶ τοῦ λόγου. ἀποδεικνὺς αὐτὸν ἀεὶ εἶναι ἐν τῷ θεῷ, καὶ διδάσκων τὸν πατέρα φῶς εἶναι, ἵνα καὶ οὕτως γνῶμεν τὸν λόγον, ὡς ἀπαύγασμα ἐξ αὐτοῦ εἶναι. θεολογῶν δὲ, ἐξηγεῖται μὴ νεώτερον εἶναι τὸ καθ' ἡμᾶς μυστήριον, ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς μὲν καὶ ἀεὶ τυγχάνειν αὐτὸ, νῦν δὲ πεφανερῶσθαι ἐν τῷ κυρίῳ, ὅστις ἐστὶ ζωὴ αἰώνιος καὶ θεὸς ἀληθινός. καὶ τὸ αἴτιον δὲ τῆς τούτου παρουσίας καὶ ἐπιφανείας αὐτοῦ τίθησι λέγων εἶναι τοῦτο ἐπὶ τῷ καταλῦσαι τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου, καὶ ἡμᾶς ἐλευθερωθῆναι ἀπὸ τοῦ θανάτου, καὶ γινώσκειν ἡμᾶς τὸν πατέρα καὶ αὐτὸν τὸν υἱὸν τὸν κύριον ἡμῶν ἰησοῦν χριστόν. γράφει γοῦν καὶ πρὸς πᾶσαν ἡλικίαν. πρὸς παιδία, πρὸς νεανίσκους, πρὸς γέροντας. ὅτι ὁ μὲν θεὸς ἐγνώσθη, ἡ δὲ διαβολικὴ ἐνέργεια λοιπὸν νενίκηται καταργηθέντος τοῦ θανάτου. εἶτα λοιπὸν δι' ὅλης τῆς ἐπιστολῆς περὶ ἀγάπης διδάσκει, θέλων ἡμᾶς ἀλλήλους ἀγαπᾶν ἐπειδὴ καὶ ὁ χριστὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς. ἐξηγεῖται οὖν περὶ διαφορᾶς φόβου, καὶ ἀγάπης, καὶ τέκνων θεοῦ. καὶ τέκνων διαβόλου. καὶ περὶ ἁμαρτίας θανατικῆς, καὶ μὴ θανατικῆς, καὶ διαφορᾶς πνευμάτων. καὶ λοιπὸν διαιρεῖ ποῖον μὲν πνεῦμα ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστι, ποῖον δὲ τῆς πλάνης. καὶ πότε μὲν γινωσκόμεθα τέκνα θεοῦ πότε δὲ τοῦ διαβόλου. καὶ περὶ ποίας ἁμαρτίας ὀφείλομεν εὔχεσθαι ὑπὲρ τῶν ἁμαρτανόντων, καὶ περὶ ποίας οὐ δεῖ εὔχεσθαι. καὶ ὅτι ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν πλησίον, οὐκ ἔστιν ἄξιος τῆς κλήσεως οὐδὲ δύναται λέγεσθαι τοῦ χριστοῦ, καὶ τὴν ἑνότητα δὲ τοῦ υἱοῦ πρὸς τὸν πατέρα δείκνυσι. καὶ ὅτι ὁ ἀρνούμενος τὸν υἱόν, οὐδὲ τὸν πατέρα ἔχει. διακρίνει δὲ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ λέγων, καὶ τοῦτο ἴδιον τοῦ ἀντιχρίστου εἶναι τὸ λέγειν μὴ εἶναι τὸν υἱὸν

αὐτὸν τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν. ἵνα ᾖ δῆλον ὅτι ὡς μὴ ὄντος ἐκείνου, ἑαυτὸν εἴπη εἶναι ὁ ψεύστης. παραινεῖ δὲ διόλης τῆς ἐπιστολῆς μὴ ἀθυμεῖν τοὺς πιστεύοντας τῷ κυρίῳ εἰ μισοῦνται ἐν τῷ κόσμῳ, ἀλλὰ μᾶλλον χαίρειν, ὅτι τὸ μῖσος τοῦ κόσμου δείκνυσι τοὺς πιστεύοντας μεταβεβηκέναι ἀπ᾽ αὐτοῦ τοῦ κόσμου, καὶ εἶναι λοιπὸν τῆς οὐρανίου πολιτείας. καὶ ἐν τῷ τέλει δὲ τῆς ἐπιστολῆς, πάλιν ὑπομιμνήσκει λέγων. ὅτι ὁ τοῦ θεοῦ υἱὸς ζωὴ αἰώνιός ἐστι, καὶ θεὸς ἀληθινὸς, καὶ ἵνα τούτῳ δουλεύωμεν, καὶ φυλάττωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν εἰδώλων.

ὑπόθεσις τῆς Ἰωάννου δευτέρας ἐπιστολῆς.

Ταύτην ὡς πρεσβύτερος γράφει κυρίᾳ καὶ τοῖς τέκνοις αὐτῆς. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. ὁρῶν τὰ τέκνα αὐτῆς καλῶς ἀναστρεφόμενα ἐν τῇ πίστει, καὶ πολλοὺς πλάνους περιερχομένους καὶ λέγοντας μὴ εἶναι τὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ ἐν σαρκὶ, γράφει τὴν ἐπιστολήν. καὶ πρῶτον μὲν, ἀποδέχεται αὐτῆς τὰ τέκνα καλῶς περιπατοῦντα. εἶτα διδάσκων μὴ νεώτερον εἶναι τὸ καθ᾽ ἡμᾶς μυστήριον, παραινεῖ πάλιν περὶ ἀγάπης, καὶ ἵνα μείνωσιν ἐν τῇ διδαχῇ τῇ παραδοθείσῃ αὐτοῖς. καὶ λοιπὸν διδάσκει ἀντίχριστον εἶναι τὸν λέγοντα μὴ ἐν σαρκὶ ἐληλυθέναι τὸν Χριστόν. παραγγέλλει δὲ, ὥστε τοὺς τοιούτους μὴ δέχεσθαί τινα εἰς οἰκίαν, μὴ δὲ λέγειν τοῖς τοιούτοις χαίρειν. καὶ οὕτως τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

ὑπόθεσις τῆς Ἰωάννου τρίτης ἐπιστολῆς.

Ἔστιν ἡ ἐπιστολὴ περὶ φιλοξενίας. καὶ πρῶτον μὲν ἀποδέχεται τὸν Γάϊον μαρτυρούμενον παρὰ πάντων ἐπὶ φιλοξενίᾳ. καὶ προτρέπει τῇ αὐτῇ προθέσει ἐμμένειν καὶ προπέμπειν καὶ δεξιοῦσθαι τοὺς ἀδελφούς. πάλιν τε αὐτοῦ μὲν τὴν προσφορὰν ἀποδέχεται. αἰτιᾶται δὲ Διοτρεφῆ, ὡς μήτε αὐτὸν παρέχοντα τοῖς πτωχοῖς, ἀλλὰ καὶ κωλύοντα τοὺς ἄλλους καὶ πολλὰ φλυαροῦντα. τοὺς δὲ τοιούτους λέγει ἀλλοτρίους εἶναι τῆς ἀληθείας καὶ μὴ εἰδέναι τὸν θεόν. Δημήτριον δὲ συνίστησι μαρτυρῶν αὐτῷ τὰ κάλλιστα.

ὑπόθεσις τῆς Ἰούδα καθολικῆς ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστολὴν γράφει τοῖς ἤδη πιστεύσασιν. ἡ δὲ πρόφασις αὕτη. παρεισελθόντων τινῶν καὶ διδασκόντων ἀδιάφορον εἶναι τὴν ἁμαρτίαν, καὶ ἀρνουμένων τὸν κύριον, ἀνάγκην ἔσχε γράψαι καὶ ἀσφαλίσασθαι τοὺς ἀδελφούς. καὶ πρῶτον μὲν παρακαλεῖ αὐτοὺς ἀγωνίζεσθαι καὶ ἐμμένειν τῇ παραδοθείσῃ αὐτοῖς πίστει. ἔπειτα ἀποκηρύττει τοὺς τοιούτους ὡς πλάνους, καὶ παραγγέλλει μηδεμίαν αὐτοὺς ἔχειν κοινωνίαν πρὸς τοὺς τοιούτους, εἰδότας ὅτι οὐκ ἀρκεῖ τὸ κληθῆναι μόνον, ἐὰν μὴ καὶ ἀξίως περιπατήσωμεν τῆς κλήσεως. καὶ γὰρ καὶ τὸν πρότερον λαὸν ἐξαγαγὼν ἐξ αἰγύπτου ὁ κύριος καὶ μὴ ἐμμείναντα τῇ πίστει, ἀπώλεσε. καὶ ἀγγέλων δὲ μὴ τηρησάντων τὴν ἰδίαν τάξιν, οὐκ ἐφείσατο. δεῖ οὖν ἀπὸ τῶν τοιούτων ἀναχωρεῖν. καὶ γὰρ Μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος οὐχ ὑπήνεγκε βλασφημίαν τοῦ διαβόλου. ἔσεσθαι γοῦν τὴν ἀπώλειαν αὐτῶν, ὡς Σολομῶν διδάσκει. εἶτα παραινεῖ εἰς τὰ ἤθη. καὶ ἐπευξάμενος αὐτοῖς βεβαιότητα πίστεως παρὰ κυρίου, τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

Τέλος.

Incipit prefatio sancti hieronymi presbyteri in omnes epistolas beati Pauli apostoli.

PRimum queritur: quare post euangelia que supplementũ legis sunt ⁊ in quibus nobis exẽpla ⁊ precepta viuendi plenissime digesta sũt: voluerit apostolꝰ has epistolas ad singulas ecclesias destinare. Hac aũt causa factũ videt̃: vt scꝫ initia nascentis ecclesie nouis causis existentibꝰ preueniret: et vt presẽtia atqꝫ orĩẽtia resecaret vitia: ⁊ post futuras excluderet questiones. Exẽplo ꝓphetarũ qui post editã legẽ moysi in qua oĩa dei mandata legebant̃: nihilominꝰ tñ doctrina sua rediuiua semꝑ populi cõpressere pctã: ⁊ ꝓpter exẽplũ viuendi libros ad nostrã ẽt memoriã transmiserunt. Deinde querit̃. Cur non amplius q̃ decẽ epistolas ad ecclesias scripserit. Decem sunt enĩ cũ eã q̃ dr̃ ad hebreos. Nam relique quattuor ad discipulos spãliter sunt porrecte. Ut ostenderet nouũ non discrepare a veteri testamento: et se contra legẽ non facere moysi: ad numeꝝ primoꝝ decalogi mandatoꝝ suas epistolas destinauit: ⁊ quot ille preceptis a pharaone istituit liberatos: totidẽ hic epl̃is a diaboli ⁊ idolatrie seruitute edocet acquisitos. Nã et duas tabulas lapideas duoꝝ testamẽtoꝝ figurã hũisse viri eruditissimi tradiderunt. Epistolam sane que ad hebreos scribitur quidã pauli non esse contendũt: eo ꝙ non sit eius nomine titulata: et propter sermonis stiliqꝫ distantiã: sed aut barnabe iuxta tertullianum: aut luce iuxta quosdaꝫ: vel certe clementis discipuli apostoloꝝ ⁊ episcopi romane ecclesie post apostolos ordinati. Quibꝰ respõdendũ est. Si propterea pauli non erit qꝛ eius non habet nomẽ: ergo nec alicuius erit: qꝛ nullius noĩe intitulat̃. Quod si incõueniẽs absurdũqꝫ est: ipsiꝰ magis esse credenda est: que tãto doctrine sue fulget eloqo. Sed qm̃ apud hebreoꝝ ecclesias quasi destructor legis falsa suspitione hẽbat̃: voluit tacito nomine de figuris legis et veritate christi reddere rationẽ: ne odium noĩs in fronte pretitulati vtilitatẽ excluderet lectionis. Non est sane mirũ si eloquentior videat̃ in ꝓprio .i. in hebreo q̃ in ꝑegrino .i. in greco quo cetere epistole sunt scripte sermone. Mouet etiã quosdã quare romanoꝝ epl̃a in primo sit posita: cũ eam nõ primo scriptã ratio manifestet. Nã hanc se ꝓficiscentẽ hierosolymã scripsisse testat̃ cũ corinthios ⁊ alios iã ante vt ministeriũ qḋ secũ portaturꝰ erat colligerent: litteris adhortatꝰ sit. Unde et intelligi quidã volũt ita oẽs epistolas ordinatas: vt prima poneret̃ q̃uis posterior fuerit destinata: vt ꝑ singulas epl̃as gradibꝰ ad ꝑfectiora veniret̃. Romanoꝝ namqꝫ pleriqꝫ tã rudes erãt vt nõ intelligerent dei se gratia ⁊ nõ suis meritis esse saluatos: ⁊ ob hoc duo inter se ppl̃i cõflictarẽt. Idcirco illos indigere asserit corrigi: vitia gẽtilitatis priora cõmemorãs. Corinthijs aũt iã dicit sciẽ grãm esse cõcessam: ⁊ nõ tã oẽs increpat q̃ cur peccantes nõ increpauerũt reprehendit: sicut ait. Audit̃ inter vos fornicatio. Et iterum. Congregatis vobis cum meo spiritu: tradere hm̃oi sathane. In secunda vero laudant̃: ⁊ vt magis ac magis proficiant ꝯmonent̃. Galathe vero iam nullius criminis arguũtur: nisi hoc tñ ꝙ callidissimis pseudoapostolis crediderunt. Ephesij sane nulla reprehensione sed multa laude sunt digni: qꝛ fidẽ apostolicam seruauerũt. Philippenses etiam multo magis collaudant̃ qui nec audire quidẽ falsos apostolos voluerũt. Thessalonicẽses nihilominꝰ in duabus epistolis omni laude prosequit̃: eo ꝙ nõ solum fidem inconcussã seruauerit veritatis: sed etiam in persecutione ciuiũ fuerint constantes inuenti. Colossenses aũt tales erãt vt cũ ab apostolo visi corporaliter non fuissent hac laude digni haberentur. Et si corpore inquit absens suꝫ: sed spiritu vobiscũ sum gaudens et videns ordinem vr̃m. De hebreis v̓o quid dicendum est: quoꝝ thessalonicenses qui plurimũ laudati sunt imitatores facti esse dicunt̃. Sicut ipse ait. Et vos fratres imitatores facti estis ecclesiaꝝ dei q̃ sunt in iudea. Eadem enĩ passi estis ⁊ vos a cõtribulibꝰ vestris: q̃ et illi a iudeis. Apud ipsos quoqꝫ hebreos eadem cõmemorat dicẽs. Nam et vinctis cõpassi estis: ⁊ rapinã bonoꝝ vestroꝝ cum gaudio suscepistis: cognoscentes vos habere meliorem et manenteꝫ substantiam.

Incipit prologus specialis in epistolam ad Romanos.

ROmani sunt qui ex iudeis et gentibus crediderũt. Hi superba contentione volebãt se alterutrũ supponere. Nam iudei dicebant. Nos sumus ppl̃s dei quos ab initio dilexit et fouit: nos circũcisi ex genere abraam sancta descendimꝰ ex stirpe. Et notus retro apud iudeam tñ deus. Nos de egypto signis dei et virtutibus liberati mare sicco pertransiuimus pede: cum inimicos nostros grauissimi fluctus inuoluerent. Nobis pluit manna dominus in deserto: ⁊ quasi filijs suis celeste pabulum ministrauit. Nos die noctuqꝫ in columna nubis ignisqꝫ precessit: vt nobis in inuio iter ostenderet. Atqꝫ vt cetera eius circa nos immensa beneficia taceamus: nos soli digni fuimus dei legem accipere: et vocem dei loquentis audire eiusqꝫ cognoscere voluntatem. In qua lege nobis pro=

missus est christus: ad quos etiam ipse se venisse testatus est dicens. Non veni nisi ad oues que perie= rant domus israel: cum vos canes potius ꝙ homines appellauerit. Equum ne ergo est vt idola ho= die deserentes quibus ab initio deseruistis nobis comparemini: et non potius in proselytorum locum ex legis auctoritate et consuetudine deputemini? Et hoc ipsum non merebamini: nisi q̃ larga semper dei clementia voluit vos ad nostram imitationem admittere. Gentes etiam econtrario respondebant. Quã to .n. maiora erga vos dei bñficia narraueritis: tãto maioris vos criminis reos eẽ mõstrabitis. Sẽper .n. his omnibus extitistis ingrati. Nã ipsis pedibus quibꝰ aridũ mare transistis: ludebatis añ idola q̃ fecistis: et ipso ore quo paulo ante ob necem aduersariorũ dño cantaueratis: simulacra vobis fieri poposcistis: il lis oculis quibꝰ venerando deũ in nube vel igni conspicere solebatis: simulacra intuebamini. Mãna quoq; vobis fastidio fuit: et semꝑ in deserto cõtra dñm murmurastis: ad egyptũ vnde vos manu valida eiecerat redire cupientes. Quid plura? Ita pr̃es vestri crebra ꝓuocatione dñm irritauerunt: vt omnes in heremo morerent: nec plus ex senioribus eorũ ꝙ duo hoĩes terrã repromissionis intrarent. Sed q̃d antiqua repli camus: cũ etiã si illa minime fecissetis de hoc solo nemo vos dignos venia iudicaret: q dñm xp̃m ꝓphe tarũ semꝑ vobis vocibus repromissũ non solum suscipe noluistis: sed etiam morte pessima peremistis? Quẽ vt nos cognouimꝰ statim credidimꝰ: cum nobis de eo antea non fuerit predicatum. Unde ꝓbat q ido= lis seruiuimus non obstinationi mentis sed ignorantie deputandum. Qui enim cognitũ illico sequimur: olim vtiq; sequeremur si antea cognouissemus. Sic aũt vos de generis nobilitate iactatis: quasi non mo rum imitatio magis ꝙ carnalis natiuitas filios vos faciat esse sanctorũ. Deniq; esau ⁊ hysmael cũ de stir pe sint abrae: minie tñ in filijs reputant. His taliter altercãtibꝰ: aplꝯ se mediũ iterponẽs ita ptiũ dirimit questiones: vt neutrũ eorũ sua iustitia salutẽ meruisse confirmet: ambos vero pp̃los et scienter ⁊ grauiter deliquisse. Judeos quidem q per preuaricationẽ legis deũ inhonorauerint: gẽtes vero q cũ cognitũ de creatura creatorem vt deũ debuerint venerari: gloriã eiꝰ in manu facta mutauerint simulacra. Utrosq; etiam similiter veniã consecutos: equales esse verissima ratione demõstrat. Presertim cũ in eadem lege predictum sit ⁊ iudeos ⁊ gẽtes ad christi fidem vocãdos esse ostendat. Quãobrẽ vicissim eos hũilians ad pacem ⁊ concordiam cohortatur. Explicit prologus.

Incipit argumentum.

Romani sunt partis italie. Hi preuẽti sunt a falsis apostolis: ⁊ sub nomine domini nostri iesu christi in legem ⁊ prophetas erant inducti. Hos reuocat apostolus ad veram et euangelicam fidem scri bens eis a corintho. Explicit argumentum.

Ἡ τοῦ ἁγίου παύλου πρὸς ῥωμαίους ἐπιστολή. Cap. i.

Π Αῦλος δοῦλος ἰησοῦ χριστοῦ κλητὸς ἀπόστολος, ἀφωρισμένος εἰς εὐαγγέλιον θεοῦ ὃ προεπαγ γείλατο διὰ τῶν προφητῶν αὐ= τοῦ ἐν γραφαῖς ἁγίαις περὶ τοῦ υἱοῦ αὐ= τοῦ τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος δαυὶδ κα τὰ σάρκα, τοῦ ὁρισθέντος υἱοῦ θεοῦ ἐν δυ νάμει κατὰ πνεῦμα ἁγιωσύνης ἐξ ἀναστά σεως νεκρῶν ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡ= μῶν, δι' οὗ ἐλάβομεν χάριν καὶ ἀποστολὴν εἰς ὑπακοὴν πίστεως ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν ὑ πὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ἐν οἷς ἐστὲ καὶ ὑ μεῖς κλητοὶ ἰησοῦ χριστοῦ, πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐν ῥώμῃ ἀγαπητοῖς θεοῦ κλητοῖς ἁγίοις. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡ μῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. πρῶτον μὲν εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου διὰ ἰησοῦ χρι στοῦ ὑπὲρ πάντων ὑμῶν. ὅτι ἡ πίστις ὑ= μῶν καταγγέλλεται ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ. μάρτυς γάρ μού ἐστιν ὁ θεός, ᾧ λατρεύω ἐν τῷ πνεύματί μου ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ

Incipit epistola beati Pauli apo= stoli ad Romanos. Cap. i.

Paulus seruus iesu xp̃i voca tus apostolus: segregatus ĩ euangeliũ dei q̃d añ ꝓ miserat per prophetas suos in scripturis sanctis de filio suo qui factus est ex semine dauid scd̃m carnẽ: q̃ predestinatꝰ ẽ filiꝰ dei in ṽtu te scd̃z spm̃ sanctificatõis ex resurrectio ne mortuorum iesu christi domini nostri per quẽ accepimꝰ gratiã ⁊ apostolatum ad obediendũ fidei in oĩbꝰ gentibꝰ ꝓ nomine eius in quibus estis et vos vocati iesu christi: oĩbꝰ qui sunt rome dilectis dei vocatis sanctis. Gratia vobis et pax a deo patre nr̃o et domino iesu christo. Primum quidẽ gratias ago deo meo ꝑ iesũ xp̃m pro oibus vobis: quia fides vestra annunciatur in vniuerso mundo. Testis enim mihi est deus cui seruio in spiritu meo in euangelio

A

1. Thi. 1. a.

υἱοῦ αὐτοῦ, ὡς ἀδιαλείπτως μνείαν ὑ= μῶν ποιοῦμαι πάντοτε ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου, δεόμενος εἴπως ἤδη ποτὲ εὐοδωθή σομαι ἐν τῷ θελήματι τοῦ θεοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς. ἐπιποθῶ γὰρ ἰδεῖν ὑμᾶς, ἵνα τι με= ταδῶ χάρισμα ὑμῖν πνευματικὸν εἰς τὸ στη ριχθῆναι ὑμᾶς. τοῦτο δέ ἐστι συμπαρα= κληθῆναι ἐν ὑμῖν διὰ τῆς ἐν ἀλλήλοις πίστε ως ὑμῶν τε καὶ ἐμοῦ. οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀ= γνοεῖν ἀδελφοί, ὅτι πολλάκις προεθέμην ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἐκωλύθην ἄχρι τοῦ δεῦρο, ἵνα τινὰ καρπὸν σχῶ ἐν ὑμῖν, καθὼς καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσιν. ἕλλησί τε καὶ βαρ βάροις σοφοῖς τε καὶ ἀνοήτοις ὀφειλέτης εἰ μί. οὕτως τὸ κατ' ἐμὲ πρόθυμον καὶ ὑμῖν τοῖς ἐν ῥώμῃ εὐαγγελίσασθαι. οὐ γὰρ ἐπαισχύ νομαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ. δύνα= μις γὰρ θεοῦ ἐστιν εἰς σωτηρίαν παντὶ τῷ πιστεύοντι ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ ἕλληνι. δικαιοσύνη γὰρ θεοῦ ἐν αὐτῷ ἀποκαλύπ= τεται ἐκ πίστεως εἰς πίστιν, καθὼς γέγραπ ται. ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται. ἀπο= καλύπτεται γὰρ ὀργὴ θεοῦ ἀπ' οὐρανοῦ ἐπὶ πᾶσαν ἀσέβειαν καὶ ἀδικίαν ἀνθρώπων τῶν τὴν ἀλήθειαν ἐν ἀδικίᾳ κατεχόντων. δι ότι τὸ γνωστὸν τοῦ θεοῦ φανερόν ἐστιν ἐν αὐτοῖς. ὁ γὰρ θεὸς αὐτοῖς ἐφανέρωσε. τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται, ἥ τε ἀΐ διος αὐτοῦ δύναμις καὶ θειότης, εἰς τὸ εἶ ναι αὐτοὺς ἀναπολογήτους. διότι γνόντες τὸν θεόν, οὐχ ὡς θεὸν ἐδόξασαν ἢ εὐχαρίσ τησαν, ἀλλ' ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισ μοῖς αὐτῶν, καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐ= τῶν καρδία. φάσκοντες εἶναι σοφοί, ἐμω= ράνθησαν. καὶ ἤλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ ἀφ= θάρτου θεοῦ ἐν ὁμοιώματι εἰκόνος φθαρτοῦ ἀνθρώπου, καὶ πετεινῶν καὶ τετραπόδων καὶ ἑρπετῶν. διὸ καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν καρδιῶν αὐ= τῶν εἰς ἀκαθαρσίαν, τοῦ ἀτιμάζεσθαι τὰ σώ ματα αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς. οἵτινες μετήλλαξαν τὴν ἀλήθειαν τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ψεύδει, καὶ ἐσεβάσθησαν καὶ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει πα= ρὰ τὸν κτίσαντα ὅς ἐστιν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν. διὰ τοῦτο παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς πάθη ἀτιμίας. αἵ τε γὰρ θήλειαι αὐτῶν μετήλλαξαν τὴν φυσικὴν χρῆσιν εἰς τὴν παρὰ φύσιν. ὁμοίως καὶ οἱ ἄρρενες ἀφέν τες τὴν φυσικὴν χρῆσιν τῆς θηλείας ἐξεκαύθη σαν ἐν τῇ ὀρέξει αὐτῶν εἰς ἀλλήλους, ἄρσε νες ἐν ἄρσεσι τὴν ἀσχημοσύνην κατεργαζό= μενοι. καὶ τὴν ἀντιμισθίαν ἣν ἔδει τῆς πλάνης

filij eiꝰ: q sine intermissiõe memoriã vr̃i facio sp̃ ĩ orõnibꝰ meis: obsecrãs si q̃ mõ tãdẽ aliq̃n ꝓsperum iter habeam in voluntate dei veniendi ad vos. Desidero enĩ videre vos vt aliq̃d ĩpartiar vobis gr̃e spiritalis ad ɔfirmã dos vos: id est simul consolari in vobis per eam que inuicem est fidem vestrã atq; meã. Nolo autẽ vos ignorare fratres: q̃ sepe proposui venire ad vos: ⁊ ꝓhibitus sũ vsq; adhuc: vt aliquẽ fructũ habeã ĩ vobis sicut ⁊ in ceteris gentibꝰ. Grecis ac bar= baris: sapiẽtibꝰ ⁊ insipiẽtibꝰ debitor sũ. Itaq; q̃d in me promptũ est et vobis qui rome estis euangelizare. Nõ enĩ eru besco euangeliũ. Uirtus enim dei est in salutem oĩ credenti: iudeo primum et greco. Justitia enim dei in eo reuelatur ex fide in fidem: sicut scriptum est. Justus autem ex fide viuet. Reuelat enim ira dei de celo sup oẽz ĩpietatẽ ⁊ iniustitiã hoĩm eorũ q̃ veritatẽ dei in iniustitia detinent: q̃ q̃d notum est dei: manifestum est in illis. Deus .n. illis manifestauit. Inuisibilia enĩ ipsius a creatura mũdi ꝑ ea q̃ facta sũt intellecta ɔspiciũtur: sẽ piterna quoq; eiꝰ ṽtꝰ ⁊ diuinitas: ita vt sint inexcusabiles. Quia cum cognouis sẽt deũ nõ sicut deũ glĩficauerũt aut gra tias egerũt: sed euanuerũt in cogitatio nibus suis: et obscuratum est insipiens cor eorũ. Dicẽtes .n. se eẽ sapiẽtes stul ti facti sunt. Et mutauerũt gl̃iaz incorru ptibilis dei ĩ similitudinẽ imaginis corru ptibilis hoĩs: ⁊ volucrũ ⁊ quadrupedũ ⁊ serpẽtũ. Propter quod tradidit illos deus in desideria cordis eorum ĩ imũdiciã: vt ɔtumelijs afficiãt corpa sua in semetipsis. Qui cõmutauerunt veritatem dei in mendacium: et colucrunt et seruierũt creature potiꝰ ꝙ creatori: qui est benedictus in secula amen. Propterea tradidit illos deus in passiones ignominie. Nã femie eorũ immutauerũt naturalẽ vsũ ĩ eũ vsũ q̃ ẽ ɔtra naturam. Similiter aũt et mascu li relicto naturali vsu femine exarserunt in desiderijs suis ĩ inuicem: masculi ĩ masculos turpitudinem operantes: et mercedem quam oportuit erroris

B

Abach. 2. a
Heb. 10. d.

C

1. Cor. 3. d
Ephe. 4. c.

D

αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς ἀπολαμβάνοντες. καὶ καθὼς οὐκ ἐδοκίμασαν τὸν θεὸν ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει, παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς ἀδόκιμον νοῦν, ποιεῖν τὰ μὴ καθήκοντα, πεπληρωμένους πάσῃ ἀδικίᾳ, πορνείᾳ, πονηρίᾳ, πλεονεξίᾳ, κακίᾳ, μεστοὺς φθόνου, φόνου, ἔριδος, δόλου, κακοηθείας, ψιθυριστάς, καταλάλους, θεοστυγεῖς, ὑβριστάς, ὑπερηφάνους, ἀλαζόνας, ἐφευρετὰς κακῶν, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀσυνέτους, ἀσυνθέτους, ἀστόργους, ἀσπόνδους, ἀνελεήμονας. οἵτινες τὸ δικαίωμα τοῦ θεοῦ ἐπιγνόντες, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες ἄξιοι θανάτου εἰσίν, οὐ μόνον αὐτὰ ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ συνευδοκοῦσιν τοῖς πράσσουσι. Cap. 2.

Διὸ ἀναπολόγητος εἶ ὦ ἄνθρωπε πᾶς ὁ κρίνων. ἐν ᾧ γὰρ κρίνεις τὸν ἕτερον, σεαυτὸν κατακρίνεις. τὰ γὰρ αὐτὰ πράσσεις ὁ κρίνων. οἴδαμεν δὲ ὅτι τὸ κρίμα τοῦ θεοῦ ἐστὶ κατὰ ἀλήθειαν ἐπὶ τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας. λογίζῃ δὲ τοῦτο ὦ ἄνθρωπε ὁ κρίνων τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας καὶ ποιῶν αὐτά, ὅτι σὺ ἐκφεύξῃ τὸ κρίμα τοῦ θεοῦ; ἢ τοῦ πλούτου τῆς χρηστότητος αὐτοῦ καὶ τῆς ἀνοχῆς καὶ τῆς μακροθυμίας καταφρονεῖς, ἀγνοῶν ὅτι τὸ χρηστὸν τοῦ θεοῦ εἰς μετάνοιάν σε ἄγει. κατὰ δὲ τὴν σκληρότητά σου καὶ ἀμετανόητον καρδίαν θησαυρίζεις σεαυτῷ ὀργὴν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς καὶ ἀποκαλύψεως καὶ δικαιοκρισίας τοῦ θεοῦ, ὃς ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. τοῖς μὲν καθ' ὑπομονὴν ἔργου ἀγαθοῦ δόξαν καὶ τιμὴν καὶ ἀφθαρσίαν ἐπιζητοῦσι, ζωὴν αἰώνιον. τοῖς δὲ ἐξ ἐριθείας, καὶ ἀπειθοῦσι μὲν τῇ ἀληθείᾳ, πειθομένοις δὲ τῇ ἀδικίᾳ, θυμὸς καὶ ὀργή, θλίψις καὶ στενοχωρία ἐπὶ πᾶσαν ψυχὴν ἀνθρώπου τοῦ κατεργαζομένου τὸ κακόν, ἰουδαίου τε πρῶτον καὶ ἕλληνος. δόξα δὲ καὶ τιμὴ καὶ εἰρήνη παντὶ τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθόν, ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ ἕλληνι. οὐ γάρ ἐστι προσωποληψία παρὰ τῷ θεῷ. ὅσοι γὰρ ἀνόμως ἥμαρτον, ἀνόμως καὶ ἀπολοῦνται. καὶ ὅσοι ἐν νόμῳ ἥμαρτον, διὰ νόμου κριθήσονται. οὐ γὰρ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου δίκαιοι παρὰ τῷ θεῷ, ἀλλ' οἱ ποιηταὶ τοῦ νόμου δικαιωθήσονται. ὅταν γὰρ ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα φύσει τὰ τοῦ νόμου ποιῇ, οὗτοι νόμον μὴ ἔχοντες ἑαυτοῖς εἰσὶ νόμος, οἵτινες ἐνδείκνυνται τὸ ἔργον τοῦ νόμου γραπτὸν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, συμμαρτυρούσης αὐτῶν τῆς συνειδήσεως, καὶ μεταξὺ ἀλλήλων τῶν λογισμῶν κατηγορούν-

sui in semetipsis recipientes. Et sicut non probauerūt deū habere in notitia: tradidit illos deus in reprobum sensū: vt faciant ea q̄ non cōueniūt: repletos oī iniquitate: malicia: fornicatione: auaricia: neq̄tia: plenos inuidia: homicidijs: cōtentione: dolo: malignitate: susurrōes: detractores: deo odibiles: cōtumeliosos: sup̄bos: elatos: inuētores malorū: parentibus nō obediētes: insipientes: incompositos: sine affectione: absq̄ federe: sine mia. Qui cū iustitiā dī cognouissent: nō itellexerūt q̄m q̄ talia agūt digni sūt morte: nō solū q̄ ea faciūt: sed ēt qui consentiunt facientibus. Cap. 2.

Propter qđ iexcusabilis es o homo oīs q̄ iudicas. In quo eī alterū iudicas teipsum cōdēnas. Eadem enim agis que iudicas. Scim⁹ eni q̄m iudicium dei est scđm veritatem in eos q̄ talia agūt. Existimas aūt hoc o homo qui iudicas eos qui talia agunt et facis ea: quia tu effugies iudicium dei? An diuitias bonitatis eius et patientie et longanimitatis contēnis? Ignoras quoniam benignitas dei ad pniam te adducit? Scđm aūt duritiā tuam ⁊ impenitens cor thesaurizas tibi iram in die ire et reuelationis iusti iudicij dei: qui reddet vnicuiq̄ secundū opa ei⁹. His q̄dē q̄ scđz patiētiā boni opis gloriā ⁊ honorē ⁊ incorruptionē q̄rētib⁹ vitā eternā. His aūt q̄ sūt ex ɔtētōe ⁊ q̄ nō acq̄escūt veritati credunt aūt iniquitati: ira ⁊ indignatio tribulatio et angustia in omnem animam hominis operantis malum iudei primum et greci. Gloria aūt et honor et pax omni operanti bonum: iudeo primū ⁊ greco. Nō eī est acceptio psonarū apud deū. Quicūq̄ eni sine lege peccauerūt: sine lege peribunt. Et quicūq̄ i lege peccauerūt p̄ legē iudicabunt. Non eni auditores legis iusti sunt apud deū: sed factores legis iustificabunt. Cū eni gētes q̄ legē nō habēt naturaliter ea q̄ legis sūt faciūt: eiusmodi legē nō habētes ipsi sibi sūt lex: qui ostendūt opus legis scriptum in cordib⁹ suis: testimoniū reddēte illis conscientia ipsorum: et inter se inuicem cogitationum accusantium

A Mat. 7. a. B 1. Pe. 1. c. Coll. 3. d. Ephe. 6. b. Act. 10. c. Jaco. 2. b. Mat. 7. d. Jaco. 1. d. C

των, ἢ καὶ ἀπολογουμένων, ἐν ἡμέρᾳ ὅτε κρινεῖ ὁ θεὸς τὰ κρυπτὰ τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου διὰ ἰησοῦ χριστοῦ. εἰ δὲ σὺ ἰουδαῖος ἐπονομάζῃ, καὶ ἐπαναπαύῃ τῷ νόμῳ, καὶ καυχᾶσαι ἐν θεῷ, καὶ γινώσκεις τὸ θέλημα, καὶ δοκιμάζεις τὰ διαφέροντα κατηχούμενος ἐκ τοῦ νόμου, πέποιθάς τε σεαυτὸν ὁδηγὸν εἶναι τυφλῶν, φῶς τῶν ἐν σκότει, παιδευτὴν ἀφρόνων, διδάσκαλον νηπίων, ἔχοντα τὴν μόρφωσιν τῆς γνώσεως καὶ τῆς ἀληθείας ἐν τῷ νόμῳ. ὁ οὖν διδάσκων ἕτερον, σεαυτὸν οὐ διδάσκεις. ὁ κηρύσσων μὴ κλέπτειν, κλέπτεις. ὁ λέγων μὴ μοιχεύειν, μοιχεύεις. ὁ βδελυσσόμενος τὰ εἴδωλα, ἱεροσυλεῖς. ὃς ἐν νόμῳ καυχᾶσαι, διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου τὸν θεὸν ἀτιμάζεις. τὸ γὰρ ὄνομα τοῦ θεοῦ δι' ὑμᾶς βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσι, καθὼς γέγραπται. περιτομὴ μὲν γὰρ ὠφελεῖ ἐὰν νόμον πράσσῃς, ἐὰν δὲ παραβάτης νόμου ᾖς, ἡ περιτομή σου ἀκροβυστία γέγονεν. ἐὰν οὖν ἡ ἀκροβυστία τὰ δικαιώματα τοῦ νόμου φυλάσσῃ, οὐχὶ ἡ ἀκροβυστία αὐτοῦ εἰς περιτομὴν λογισθήσεται καὶ κρινεῖ ἡ ἐκ φύσεως ἀκροβυστία τὸν νόμον τελοῦσα σε, τὸν διὰ γράμματος καὶ περιτομῆς παραβάτην νόμου. οὐ γὰρ ὁ ἐν τῷ φανερῷ ἰουδαῖός ἐστιν, οὐδὲ ἡ ἐν τῷ φανερῷ ἐν σαρκὶ περιτομή, ἀλλ' ὁ ἐν τῷ κρυπτῷ ἰουδαῖος, καὶ περιτομὴ καρδίας ἐν πνεύματι οὐ γράμματι, οὗ ὁ ἔπαινος οὐκ ἐξ ἀνθρώπων ἀλλ' ἐκ θεοῦ. Cap. 3.

Τί οὖν τὸ περισσὸν τοῦ ἰουδαίου, ἢ τίς ἡ ὠφέλεια τῆς περιτομῆς. πολὺ κατὰ πάντα τρόπον. πρῶτον μὲν γὰρ ὅτι ἐπιστεύθησαν τὰ λόγια τοῦ θεοῦ. τί γὰρ εἰ ἠπίστησάν τινες. μὴ ἡ ἀπιστία αὐτῶν τὴν πίστιν τοῦ θεοῦ καταργήσει. μὴ γένοιτο. γινέσθω δὲ ὁ θεὸς ἀληθής, πᾶς δὲ ἄνθρωπος ψεύστης, καθὼς γέγραπται. ὅπως ἂν δικαιωθῇς ἐν τοῖς λόγοις σου, καὶ νικήσῃς ἐν τῷ κρίνεσθαί σε. εἰ δὲ ἡ ἀδικία ἡμῶν θεοῦ δικαιοσύνην συνίστησι, τί ἐροῦμεν. μὴ ἄδικος ὁ θεὸς ὁ ἐπιφέρων τὴν ὀργήν. κατὰ ἄνθρωπον λέγω. μὴ γένοιτο. ἐπεί, πῶς κρινεῖ ὁ θεὸς τὸν κόσμον. εἰ γὰρ ἡ ἀλήθεια τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ἐμῷ ψεύσματι ἐπερίσσευσεν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ, τί ἔτι κἀγὼ ὡς ἁμαρτωλὸς κρίνομαι, καὶ μὴ καθὼς βλασφημούμεθα, καὶ καθώς φασί τινες ἡμᾶς λέγειν, ὅτι ποιήσωμεν τὰ κακά, ἵνα ἔλθῃ τὰ ἀγαθά. ὧν τὸ κρίμα ἔνδικόν ἐστι. τί οὖν. προεχόμεθα. οὐ πάντως. προῃτιασάμεθα γὰρ ἰου

aut etiam defendentium in die cum iudicabit deus occulta hominum scđm euangelium meū per iesum christum. Si aūt tu iudeus cognominaris: ⁊ requiescis in lege: ⁊ gloriaris in deo: et nosti voluntatem eius: et probas vtiliora instructus per legem: confidis teipm̄ esse ducē cecorū: lumē eorum qui in tenebris sūt: eruditorē insipiētiū: magistrū infantiū: habentē formā scientie et veritatis in lege. Qui ergo alium doces teipz nō doces. Qui predicas nō furādū furaris. Qui dicis nō mechandum mecharis. Qui abominaris idola: sacrilegiū facis. Qui in lege gl'iaris: per preuaricationem legis deum inhonoras. Nomen enim dei per vos blasphematur inter gētes: sicut scriptum est. Circuncisio quidē pdest si legē obserues: si aūt preuaricator legis sis: circūcisio tua preputiū facta ē. Si igitur preputium iustitias legis custodiat: nonne preputium illi⁹ in circuncisionē reputabit? Et iudicabit id qđ ex natura ē p̄putiū legē ɔsūmans: te qui per litteram ⁊ circuncisionē preuaricator legis es. Nō eni q̄ i manifesto iudeus est: neq̄ que in manifesto in carne est circuncisio: sꝫ qui in abscondito iudeus est: et circūcisio cordis i spiritu non littera: cuius laus nō ex hoib⁹ sed ex deo est. Cap. 3.

Quid ergo amplius iudeo est: aut q̄ vtilitas circuncisionis? Multū per oēz modū. Primū q̄dē qꝛ credita sūt illis eloq̄a dei. Quid eī si quidā illorū nō crediderūt? Nūq̄d incredulitas illorū fidem dei euacuabit? Absit. Est aūt deus verax omnis autem homo mēdax: sicut scriptū est. Ut iustificeris in sermonibus tuis et vincas cum iudicaris. Si āt iniq̄tas nr̄a iustitiā dei cōmendat: q̄d dicem⁹? Nunq̄d iniqu⁹ est de⁹ qui infert iram? Scđm hominez dico. Absit. Alioquin quō iudicabit deus hunc mundū? Si eī veritas dei in meo mendacio abundauit in gloriā ipsi⁹: quid adhuc ⁊ ego tāq̄ peccator iudicor: ⁊ nō sicut blasphemamur: et sicut aiūt quidam nos dicere: faciam⁹ mala vt veniāt bona? Quorū dānatio iusta est. Quid ergo? Precellim⁹ eos? Neq̄q̄. Precausati eī sum⁹ iudeos

D A Job. 4. d. ⁊ 8. c. Psal. 115. Psal. 50. B

Ἰουδαίους τε καὶ ἕλληνας πάντας ὑφ᾽ ἁμαρτίαν εἶναι, καθὼς γέγραπται. οὐκ ἔστι δίκαιος οὐδὲ εἷς, οὐκ ἔστιν ὁ συνιῶν, οὐκ ἔστιν ὁ ἐκζητῶν τὸν θεόν. πάντες ἐξέκλιναν ἅμα ἠχρειώθησαν, οὐκ ἔστι ποιῶν χρηστότητα, οὐκ ἔστιν ἕως ἑνός. τάφος ἀνεῳγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν, ταῖς γλώσσαις αὐτῶν ἐδολιοῦσαν, ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χείλη αὐτῶν. ὧν τὸ στόμα ἀρᾶς καὶ πικρίας γέμει, ὀξεῖς οἱ πόδες αὐτῶν ἐκχέαι αἷμα. σύντριμμα καὶ ταλαιπωρία ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν, καὶ ὁδὸν εἰρήνης οὐκ ἔγνωσαν, οὐκ ἔστι φόβος θεοῦ ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν. οἴδαμεν δὲ ὅτι ὅσα ὁ νόμος λέγει, τοῖς ἐν τῷ νόμῳ λαλεῖ, ἵνα πᾶν στόμα φραγῇ, καὶ ὑπόδικος γένηται πᾶς ὁ κόσμος τῷ θεῷ. διότι ἐξ ἔργων νόμου οὐ δικαιωθήσεται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον αὐτοῦ. διὰ γὰρ νόμου ἐπίγνωσις ἁμαρτίας. νυνὶ δὲ χωρὶς νόμου δικαιοσύνη θεοῦ πεφανέρωται μαρτυρουμένη ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν. δικαιοσύνη δὲ θεοῦ διὰ πίστεως ἰησοῦ χριστοῦ, εἰς πάντας καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς πιστεύοντας. οὐ γάρ ἐστι διαστολή. πάντες γὰρ ἥμαρτον, καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ θεοῦ. δικαιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι, διὰ τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ὃν προέθετο ὁ θεὸς ἱλαστήριον διὰ τῆς πίστεως ἐν τῷ αὐτοῦ αἵματι εἰς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ διὰ τὴν πάρεσιν τῶν προγεγονότων ἁμαρτημάτων ἐν τῇ ἀνοχῇ τοῦ θεοῦ, πρὸς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ ἐν τῷ νῦν καιρῷ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν δίκαιον, καὶ δικαιοῦντα τὸν ἐκ πίστεως ἰησοῦ. ποῦ οὖν ἡ καύχησις. ἐξεκλείσθη. διὰ ποίου νόμου. τῶν ἔργων. οὐχί. ἀλλὰ διὰ νόμου πίστεως. λογιζόμεθα οὖν πίστει δικαιοῦσθαι ἄνθρωπον χωρὶς ἔργων νόμου. ἢ ἰουδαίων ὁ θεὸς μόνον. οὐχὶ δὲ καὶ ἐθνῶν. ναὶ καὶ ἐθνῶν. ἐπείπερ εἷς ὁ θεὸς ὃς δικαιώσει περιτομὴν ἐκ πίστεως, καὶ ἀκροβυστίαν διὰ τῆς πίστεως. νόμον οὖν καταργοῦμεν διὰ τῆς πίστεως. μὴ γένοιτο. ἀλλὰ νόμον ἱστῶμεν. Cap. 4.

Τί οὖν ἐροῦμεν ἀβραὰμ τὸν πατέρα ἡμῶν εὑρηκέναι κατὰ σάρκα. εἰ γὰρ ἀβραὰμ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ἔχει καύχημα ἀλλ᾽ οὐ πρὸς τὸν θεόν. τί γὰρ ἡ γραφὴ λέγει. ἐπίστευσε δὲ ἀβραὰμ τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. τῷ δὲ ἐργαζομένῳ ὁ μισθὸς οὐ λογίζεται κατὰ χάριν, ἀλλὰ κατὰ ὀφείλημα. τῷ δὲ μὴ ἐργαζομένῳ, πιστεύοντι δὲ ἐπὶ τὸν δικαιοῦντα τὸν

et grecos omnes sub peccato esse: sicut scriptum est. Quia non est iustus quisquam. Non est intelligens: non est requirens deum. Omnes declinauerunt simul inutiles facti sunt: non est qui faciat bonum non est vsque ad vnum. Sepulchrum patens est guttur eorum: linguis suis dolose agebant. Venenum aspidum sub labijs eorum. Quorum os maledictione et amaritudine plenum est. Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem. Contritio et infelicitas in vijs eorum: et viam pacis non cognouerunt. Non est timor dei ante oculos eorum. Scimus autem quoniam quecunque lex loquitur: his qui in lege sunt loquitur. Ut omne os obstruatur et subditus fiat omnis mundus deo: quia ex operibus legis non iustificabitur omnis caro coram illo. Per legem enim cognitio peccati: nunc autem sine lege iustitia dei manifestata est: testificata a lege et prophetis. Iustitia autem dei per fidem iesu christi in omnes et super omnes qui credunt in eum. Non enim est distinctio. Omnes enim peccauerunt et egent gloria dei. Iustificati gratis per gratiam ipsius per redemptionem que est in christo iesu: quem proposuit deus propiciatorem per fidem in sanguine ipsius ad ostensionem iustitie sue propter remissionem precedentium delictorum in sustentatione dei ad ostensionem iustitie eius in hoc tempore: vt sit ipse iustus et iustificans eum qui ex fide est iesu christi. Ubi est ergo gloriatio tua? Exclusa est. Per quam legem? Factorum? Non. Sed per legem fidei. Arbitramur enim iustificari hominem per fidem sine operibus legis. An iudeorum deus tantum? Nonne et gentium? Immo et gentium. Quoniam quidem vnus est deus qui iustificat circuncisionem ex fide et preputium per fidem. Legem ergo destruimus per fidem? Absit. Sed legem statuimus. Cap. 4.

Quid ergo dicemus inuenisse abraam patrem nostrum secundum carnem? Si enim abraam ex operibus iustificatus est habet gloriam sed non apud deum. Quid enim dicit scriptura? Credidit abraam deo et reputatum est illi ad iustitiam. Ei autem qui operatur merces non imputatur secundum gratiam: sed secundum debitum. Ei vero qui non operatur credenti autem in eum qui iustificat

Eccle. 7. c. Psal. 13. Psal. 13. et 52. Psal. 5. Psal. 139. Psal. 9. Esa. 59. b. Psal. 35. Galla. 2. d. D. A. Gen. 15. a. Galla. 3. a.

ἀσεβῆ, λογίζεται ἡ πίστις αὐτοῦ εἰς δικαιοσύνην. καθάπερ καὶ δαυὶδ λέγει τὸν μακαρισμὸν τοῦ ἀνθρώπου, ᾧ ὁ θεὸς λογίζεται δικαιοσύνην χωρὶς ἔργων. μακάριοι ὧν ἀφέθησαν αἱ ἀνομίαι, καὶ ὧν ἐπεκαλύφθησαν αἱ ἁμαρτίαι. μακάριος ἀνὴρ ᾧ οὐ μὴ λογίσηται κύριος ἁμαρτίαν. ὁ μακαρισμὸς οὖν οὗτος ἐπὶ τὴν περιτομήν, ἢ καὶ ἐπὶ τὴν ἀκροβυστίαν. λέγομεν γὰρ ὅτι ἐλογίσθη τῷ ἀβραὰμ ἡ πίστις εἰς δικαιοσύνην. πῶς οὖν ἐλογίσθη. ἐν περιτομῇ ὄντι, ἢ ἐν ἀκροβυστίᾳ. οὐκ ἐν περιτομῇ, ἀλλ᾽ ἐν ἀκροβυστίᾳ. καὶ σημεῖον ἔλαβε περιτομῆς σφραγῖδα τῆς δικαιοσύνης τῆς πίστεως τῆς ἐν τῇ ἀκροβυστίᾳ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πατέρα πάντων τῶν πιστευόντων δι᾽ ἀκροβυστίας, εἰς τὸ λογισθῆναι καὶ αὐτοῖς τὴν δικαιοσύνην. καὶ πατέρα περιτομῆς, τοῖς οὐκ ἐκ περιτομῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς στοιχοῦσι τοῖς ἴχνεσι τῆς πίστεως τῆς ἐν τῇ ἀκροβυστίᾳ τοῦ πατρὸς ἡμῶν ἀβραάμ. οὐ γὰρ διὰ νόμου ἡ ἐπαγγελία τῷ ἀβραὰμ ἢ τῷ σπέρματι αὐτοῦ, τὸ κληρονόμον αὐτὸν εἶναι τοῦ κόσμου, ἀλλὰ διὰ δικαιοσύνης πίστεως. εἰ γὰρ οἱ ἐκ νόμου κληρονόμοι, κεκένωται ἡ πίστις καὶ κατήργηται ἡ ἐπαγγελία. ὁ γὰρ νόμος ὀργὴν κατεργάζεται. οὗ γὰρ οὐκ ἔστι νόμος, οὐδὲ παράβασις. διὰ τοῦτο ἐκ πίστεως, ἵνα κατὰ χάριν, εἰς τὸ εἶναι βεβαίαν τὴν ἐπαγγελίαν παντὶ τῷ σπέρματι. οὐ τῷ ἐκ τοῦ νόμου μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ ἐκ πίστεως ἀβραάμ, ὅς ἐστι πατὴρ πάντων ἡμῶν, καθὼς γέγραπται. ὅτι πατέρα πολλῶν ἐθνῶν τέθεικά σε, κατέναντι οὗ ἐπίστευσε θεοῦ τοῦ ζωοποιοῦντος τοὺς νεκρούς, καὶ καλοῦντος τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα. ὃς παρ᾽ ἐλπίδα ἐπ᾽ ἐλπίδι ἐπίστευσεν, εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸν πατέρα πολλῶν ἐθνῶν, κατὰ τὸ εἰρημένον. οὕτως ἔσται τὸ σπέρμα σου. καὶ μὴ ἀσθενήσας τῇ πίστει, οὐ κατενόησε τὸ ἑαυτοῦ σῶμα ἤδη νενεκρωμένον ἑκατονταέτης που ὑπάρχων, καὶ τὴν νέκρωσιν τῆς μήτρας σάρρας. εἰς δὲ τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ θεοῦ οὐ διεκρίθη τῇ ἀπιστίᾳ, ἀλλ᾽ ἐνεδυναμώθη τῇ πίστει, δοὺς δόξαν τῷ θεῷ, καὶ πληροφορηθεὶς, ὅτι ὃ ἐπήγγελται δυνατός ἐστι καὶ ποιῆσαι. διὸ καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. οὐκ ἐγράφη δὲ δι᾽ αὐτὸν μόνον, ὅτι ἐλογίσθη αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ δι᾽ ἡμᾶς οἷς μέλλει λογίζεσθαι, τοῖς πιστεύουσιν ἐπὶ τὸν ἐγείραντα ἰησοῦν τὸν κύριον ἡμῶν ἐκ νεκρῶν, ὃς παρεδόθη διὰ τὰ παραπτώματα ἡμῶν, καὶ ἠγέρθη διὰ τὴν δικαίωσιν ἡμῶν.

impium: reputatur fides eius ad iustitiam secundum propositum gratie dei: sicut et dauid dicit beatitudinem hominis cui deus accepto fert iustitiam sine operibus. Beati quorum remisse sunt iniquitates et quorum tecta sunt peccata. Beatus vir cui non imputabit dominus peccatum. Beatitudo ergo hec in circuncisione tantum manet: an etiam in preputio? Dicimus enim quia reputata est fides abrae ad iustitiam. Quomodo ergo reputata est? In circuncisione: an in preputio? Non in circuncisione: sed in preputio. Et signum accepit circuncisionis signaculum iustitie fidei que est in preputio: vt sit pater omnium credentium per preputium: vt reputetur et illis ad iustitiam. Et sit pater circuncisionis: non his tantum qui sunt ex circuncisione: sed et his qui sectantur vestigia fidei que est in preputio patris nostri abrae. Non enim per legem promissio abrae aut semini eius vt heres esset mundi: sed per iustitiam fidei. Si enim qui ex lege heredes sunt: exinanita est fides: abolita est promissio. Lex enim iram operatur. Ubi enim non est lex: nec preuaricatio. Ideo ex fide: vt secundum gratiam firma sit promissio omni semini. Non ei qui ex lege est solum: sed et ei qui ex fide est abrae: qui pater est omnium nostrum: sicut scriptum est. Quia patrem multarum gentium posui te: ante deum cui credidisti qui viuificat mortuos et vocat ea que non sunt tanquam ea que sunt. Qui contra in spem credidit vt fieret pater multarum gentium: secundum quod dictum est ei. Sic erit semen tuum sicut stelle celi et arena maris. Et non infirmatus est in fide nec considerauit corpus suum emortuum cum iam fere centum esset annorum: et emortuam vuluam sare. In repromissione etiam dei non hesitauit diffidentia: sed confortatus est fide: dans gloriam deo: plenissime sciens quia quecunque promisit deus potens est et facere. Ideo et reputatum est illi ad iustitiam. Non est autem scriptum tantum propter ipsum: quia reputatum est illi ad iustitiam: sed et propter nos quibus reputabitur credentibus in eum qui suscitauit iesum christum dominum nostrum a mortuis: qui traditus est propter delicta nostra: et resurrexit propter iustificationem nostram.

Psal. 31. B. f. Abrae non tunc castus. C. Gen. 17. a. D. Gen. 15. a.

Cap. 5.

Δικαιωθέντες ουν εκ πίστεως, ειρήνην έχομεν προς τον θεόν διά του κυρίου ημών ιησού χριστού, δι ου και την προσαγωγήν εσχήκαμεν τη πίστει εις την χάριν ταύτην εν η εστήκαμεν και καυχώμεθα επ ελπίδι της δόξης του θεού. ου μόνον δε, αλλά και καυχώμεθα εν ταις θλίψεσιν, ειδότες ότι θλίψις υπομονήν κατεργάζεται. η δε υπομονή δοκιμήν, η δε δοκιμή ελπίδα, η δε ελπίς ου καταισχύνει, ότι η αγάπη του θεού εκκέχυται εν ταις καρδίαις ημών διά πνεύματος αγίου του δοθέντος ημίν. έτι γαρ χριστός όντων ημών ασθενών κατά καιρόν υπέρ ασεβών απέθανε. μόλις γαρ υπέρ δικαίου τις αποθανείται, υπέρ γαρ του αγαθού τάχα τις και τολμά αποθανείν. συνίστησι δε την εαυτού αγάπην εις ημάς ο θεός, ότι έτι αμαρτωλών όντων ημών, χριστός υπέρ ημών απέθανε, πολλώ ουν μάλλον δικαιωθέντες νυν εν τω αίματι αυτού σωθησόμεθα δι αυτού από της οργής. ει γαρ εχθροί όντες κατηλλάγημεν τω θεώ διά του θανάτου του υιού αυτού, πολλώ μάλλον καταλλαγέντες σωθησόμεθα εν τη ζωή αυτού. ου μόνον δε, αλλά και καυχώμενοι εν τω θεώ διά του κυρίου ημών ιησού χριστού δι ου νυν την καταλλαγήν ελάβομεν. διά τούτο ώσπερ δι ενός ανθρώπου η αμαρτία εις τον κόσμον εισήλθε, και διά της αμαρτίας ο θάνατος και ούτως εις πάντας ανθρώπους ο θάνατος διήλθεν, εφ ω πάντες ήμαρτον. άχρι γαρ νόμου αμαρτία ην εν τω κόσμω. αμαρτία δε ουκ ελλογείται μη όντος νόμου, αλλ εβασίλευσεν ο θάνατος από αδάμ μέχρι μωυσέος, και επί τους μη αμαρτήσαντας, επί τω ομοιώματι της παραβάσεως αδάμ, ος εστί τύπος του μέλλοντος. αλλ ουχ ως το παράπτωμα, ούτως και το χάρισμα. ει γαρ τω του ενός παραπτώματι οι πολλοί απέθανον, πολλώ μάλλον η χάρις του θεού και η δωρεά εν χάριτι τη του ενός ανθρώπου ιησού χριστού εις τους πολλούς επερίσσευσε. και ουχ ως δι ενός αμαρτήσαντος το δώρημα. το μεν γαρ κρίμα εξ ενός εις κατάκριμα, το δε χάρισμα εκ πολλών παραπτωμάτων εις δικαίωμα. ει γαρ τω του ενός παραπτώματι ο θάνατος εβασίλευσε διά του ενός, πολλώ μάλλον οι την περισσείαν της χάριτος και της δωρεάς της δικαιοσύνης λαμβάνοντες εν ζωή βασιλεύσουσι διά του ενός ιησού χριστού. άρα ουν ως δι ενός παραπτώματος εις πάντας ανθρώπους εις κατάκριμα, ούτω και δι ενός δικαιώματος εις πάντας ανθρώπους εις δικαίωσιν ζωής. ώσπερ γαρ διά της παρακοής του ενός ανθρώπου αμαρτωλοί κατεστάθησαν οι πολλοί, ούτω και διά της υπακοής του ενός δίκαιοι κατασταθήσονται οι πολλοί. νόμος δε παρεισήλθεν, ίνα πλεονάση το παράπτωμα. ου δε επλεόνασεν η αμαρτία, υπερεπερίσσευσεν η χάρις. ίνα ώσπερ εβασίλευσεν η αμαρτία εν τω θανάτω, ούτω και η χάρις βασιλεύση διά δικαιοσύνης εις ζωήν αιώνιον, διά ιησού χριστού του κυρίου ημών.

Cap. 6.

Τι ουν ερούμεν. επιμενούμεν τη αμαρτία ίνα η χάρις πλεονάση. μη γένοιτο. οίτινες απεθάνομεν τη αμαρτία, πως έτι ζήσομεν εν αυτή. η αγνοείτε ότι όσοι εβαπτίσθημεν εις χριστόν ιησούν, εις τον θάνατον αυτού εβαπτίσθημεν. συνετάφημεν ουν αυτώ διά του βαπτίσματος εις τον θάνατον, ίνα ώσπερ ηγέρθη χριστός εκ νεκρών διά της δόξης του πατρός, ούτω και ημείς εν καινότητι ζωής περιπατήσωμεν. ει γαρ σύμφυτοι γεγόναμεν τω ομοιώματι του θανάτου αυτού αλλά και της αναστάσεως εσόμεθα. τούτο γινώσκοντες, ότι ο παλαιός υμών άνθρωπος συνεσταυρώθη, ίνα καταργηθή το σώμα της αμαρτίας, του μηκέτι δουλεύειν ημάς τη αμαρτία. ο γαρ αποθανών δεδικαίωται από της αμαρτίας. ει δε απεθάνομεν συν χριστώ, πιστεύομεν ότι και συζήσομεν αυτώ. ειδότες ότι χριστός εγερθείς εκ νεκρών ουκέτι αποθνήσκει, θάνατος αυτού ουκέτι κυριεύει. ο γαρ απέθανε τη αμαρτία απέθανεν εφάπαξ. ο δε ζη, ζη τω θεώ. ούτω και υμείς λογίζεσθε εαυτούς νεκρούς μεν είναι τη αμαρτία, ζώντας δε τω θεώ, εν χριστώ ιησού τω κυρίω ημών. μη ουν βασιλευέτω η αμαρτία εν τω θνητώ υμών σώματι, εις το υπακούειν αυτή εν ταις επιθυμίαις αυτού. μηδέ παριστάνετε τα μέλη υμών όπλα αδικίας τη αμαρτία, αλλά παραστήσατε εαυτούς τω θεώ ως εκ νεκρών ζώντας, και τα μέλη υμών όπλα δικαιοσύνης τω θεώ. αμαρτία γαρ υμών ου κυριεύσει. ου γαρ εστέ υπό νόμον, αλλ υπό χάριν. τι ουν. αμαρτήσομεν ότι ουκ εσμέν υπό νόμον αλλ υπό χάριν. μη γένοιτο. ουκ οίδατε ότι ω παριστάνετε εαυτούς δούλους εις υπακοήν, δούλοι εστέ ω υπακούετε, ήτοι αμαρτίας εις θάνατον, ή υπακοής εις δικαιοσύνην. χάρις δε τω θεώ ότι ήτε δούλοι της αμαρτίας, υπακούσετε δε εκ καρδί-

Cap. 5.

A Iustificati ergo ex fide pacē habeamꝰ ad deū per dominum nostrū iesum christum: per quē hēmꝰ accessum per fidem in gratiam istam: in qua stamus et gloriamur in spe glorie filiorum dei. Non solum autem sed et gloriamur in tribulationibꝰ: scientes quod tribulatio patientiā operatur: patientia autem probationē: probatio vero spē. Spes autem non confundit: quia charitas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctū qui datus est nobis. Ut quid enim christus cum adhuc infirmi essemꝰ secundum tempus pro impijs mortuꝰ est? Vix enim pro iusto quis moritur: nam pro bono forsitan quis audeat mori? Cōmendat autem charitatem suā deꝰ in nobis: quoniam si cum adhuc peccatores essemꝰ secundum tempus christus pro nobis mortuꝰ est: B multo igitur magis nūc iustificati in sanguine ipsiꝰ salui erimꝰ ab ira per ipsum. Si enim cum inimici essemus reconciliati sumus deo per mortē filij eius: multo magis reconciliati salui erimus in vita ipsius. Non solum autem sed et gloriamur in deo per dominum nostrum iesum christum per quē nūc reconciliationem accepimꝰ. Propterea sicut per vnum hominem peccatum in hunc mundum intrauit et per peccatum mors: et ita in omnes homines mors pertransijt: in quo omnes peccauerūt. C Usque ad legem enim peccatum erat in mundo. Peccatum autem non imputabatur cum lex nō esset: sed regnauit mors ab adā vsque ad moysen etiam in eos qui nō peccauerunt in similitudinem preuaricationis ade: qui est forma futuri. Sed non sicut delictum: ita et donum. Si enim vnius delicto multi mortui sunt: multo magis gratia dei et donum in gratia vnius hominis iesu christi in plures abundauit. Et non sicut per vnū peccatum ita et donum: nam iudicium quidem ex vno in condēnationē: gratia autem ex multis delictis in iustificationem. D Si enim vnius delicto mors regnauit per vnum: multo magis abundantiam gratie et donationis et iustitie accipientes in vita regnabunt per vnum iesum christum. Igitur sicut per vniꝰ delictū in omnes homines in condemnationē: sic et per vnius iustitiam in omnes homines in iustificationē vite. Sicut enim per inobedientiā vniꝰ hominis peccatores constituti sunt multi: ita et per vniꝰ obeditionē iusti cōstituentur multi. Lex autem subintrauit vt abundaret delictum. Ubi autem abundauit delictū: superabūdauit et gratia. Ut sicut regnauit peccatum in mortem: ita et gratia regnet per iustitiam in vitam eternam per iesum christum dominum nostrum.

Iaco. 1. a. — Heb. 9. d. — 1. Pe. 3. d.

Cap. 6.

A Quid ergo dicemꝰ? Manebimꝰ in peccato vt gratia abūdet? Absit. Qui enim mortui sumꝰ peccato: quomodo adhuc viuemꝰ in illo? An ignoratis fratres quia quicunque baptizati in christo iesu: in morte ipsiꝰ baptizati sumꝰ? Cōsepulti enim sumꝰ cum illo per baptismum in mortem: vt quomodo christus surrexit a mortuis per gloriam patris: ita et nos in nouitate vite ambulemꝰ. Si enim cōplantati facti sumꝰ similitudini mortis eius: simul et resurrectionis erimus. Hoc scientes quia vetus homo noster simul crucifixꝰ est vt destruatur corpus peccati: vt vltra non seruiamus peccato. B Qui enim mortuꝰ est iustificatus est a peccato. Si autem mortui sumus cum christo: credimꝰ quia simul etiam viuemꝰ cum illo: scientes quod christus resurgens ex mortuis iam non moritur: mors illi vltra nō dominabitur. Quod enim mortuꝰ est peccato: mortuꝰ est semel: quod autem viuit viuit deo. Ita et vos existimate vos mortuos quidem esse peccato: viuentes autem deo in christo iesu. Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore: vt obediatis concupiscentijs eius. Sed neque exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato: sed exhibete vos deo tanquam ex mortuis C viuentes: et membra vestra arma iustitie deo. Peccatum enim vobis non dominabitur. Non enim sub lege estis sed sub gratia. Quid ergo? Peccabimus quoniam non sumꝰ sub lege sed sub gratia? Absit. An nescitis quoniam cui exhibetis vos seruos ad obediendū: serui estis eius cui obeditis: siue peccati ad mortem siue obeditionis ad iustitiam? Gratias autem deo quod fuistis serui peccati: obedistis autem ex corde

Ephe. 4. c. — Col. 3. b.

ας εις ον παρεδόθητε τύπον διδαχής. ελευ
θερωθέντες δε από της αμαρτίας εδουλώθη
τε τη δικαιοσύνη. ανθρώπινον λέγω διά την
ασθένειαν της σαρκός υμών. ώσπερ γαρ πα
ρεστήσατε τα μέλη υμών δούλα τη ακαθαρ
σία και τη ανομία εις την ανομίαν, ούτως νυν
παραστήσατε τα μέλη υμών δούλα τη δι=
καιοσύνη εις αγιασμόν. ότε γαρ δούλοι ή
τε της αμαρτίας, ελεύθεροι ήτε τη δικαιοσύ=
νη. τίνα ουν καρπόν είχετε τότε, εφ' οίς νυν
επαισχύνεσθε. το γαρ τέλος εκείνων θάνα=
τος. νυνί δε ελευθερωθέντες από της αμαρ
τίας, δουλωθέντες δε τω θεώ, έχετε τον καρ
πόν υμών εις αγιασμόν, το δε τέλος ζωήν
αιώνιον. τα γαρ οψώνια της αμαρτίας θά
νατος, το δε χάρισμα του θεού ζωή αιώνι=
ος εν Χριστώ ιησού τω κυρίω ημών. Cap. 7.

Η αγνοείτε αδελφοί, γινώσκουσι γαρ νό
μον λαλώ, ότι ο νόμος κυριεύει του αν
θρώπου εφόσον χρόνον ζη. η γαρ ύπαν=
δρος γυνή τω ζώντι ανδρί δέδεται νόμω. εάν
δε αποθάνη ο ανήρ, κατήργηται από του
νόμου του ανδρός. άρα ουν ζώντος του αν
δρός μοιχαλίς χρηματίσει, εάν γένηται αν
δρί ετέρω. εάν δε αποθάνη ο ανήρ, ελευθέρα
εστίν από του νόμου, του μη είναι αυτήν
μοιχαλίδα γενομένην ανδρί ετέρω. ώστε α
δελφοί μου και υμείς εθανατώθητε τω νό=
μω διά του σώματος του Χριστού εις το γε
νέσθαι υμάς ανδρί ετέρω τω εκ νεκρών ε=
γερθέντι, ίνα καρποφορήσωμεν τω θεώ. ότε
γαρ ήμεν εν τη σαρκί, τα παθήματα των α
μαρτιών τα διά του νόμου ενηργείτο εν τοις
μέλεσιν ημών, εις το καρποφορήσαι τω θα
νάτω. νυνί δε κατηργήθημεν από του νόμου
αποθανόντες εν ω κατειχόμεθα, ώστε δου=
λεύειν ημάς εν καινότητι πνεύματος και ου
παλαιότητι γράμματος. τι ουν ερούμεν. ό
τι ο νόμος αμαρτία. μη γένοιτο. αλλά την
αμαρτίαν ουκ έγνων ει μη διά νόμου. την τε
γαρ επιθυμίαν ουκ ήδειν, ει μη ο νόμος έλε
γεν, ουκ επιθυμήσεις. αφορμήν δε λαβούσα
η αμαρτία διά της εντολής, κατειργάσατο
εν εμοί πάσαν επιθυμίαν. χωρίς γαρ νό=
μου αμαρτία νεκρά, εγώ δε έζων χωρίς νό
μου ποτέ. ελθούσης δε της εντολής η αμαρ
τία έζησεν, εγώ δε απέθανον. και ευρέθη
μοι η εντολή η εις ζωήν, αύτη εις θάνατον.
η γαρ αμαρτία αφορμήν λαβούσα διά της
εντολής, εξηπάτησέ με, και δι' αυτής απέκ
τεινεν. ώστε ο μεν νόμος άγιος, και η εντο=
λή αγία και δικαία και αγαθή. το ουν αγα
θόν εμοί γέγονε θάνατος, μη γένοιτο. αλ=

in eã formã doctrine in q̃ traditi estis. Li
berati autem a peccato servi facti estis
iustitie. Humanum dico propter
infirmitatẽ carnis vrẽ. Sicut enim exhi
buistis membra vestra servire immundicie
et iniquitati ad iniquitatem: ita nunc
exhibete membra vestra servire iustitie
in sanctificationem. Cũ enim servi essetis
peccati: liberi fuistis iustitie.
Quẽ ergo fructũ hũistis tũc in illis: in qb9
erubescitis? Nã finis illoꝝ mors [nũc
est. Nunc vero liberati a peccato:
servi autem facti deo: habetis fructum
vestrũ in sanctificationẽ: finẽ vo vitã
eternã. Stipendia enim peccati mors:
gratia autem dei vita eterna:
in christo iesu domino nostro. Cap. 7.

An ignoratis fratres: sciẽtibus enim le
gẽ loquor: qr lex in homine dñat
quãto tẽpore vivit. Nã que sub viro ẽ
mulier: viuẽte viro alligata ẽ legi. Si
aũt mortu9 fuerit vir eius soluta est a
lege viri. Igitur viuente viro [ro.
vocabit adultera si fuerit cum alio vi
Si aũt mortu9 fuerit vir eius: liberata
est a lege viri: vt non sit
adultera si fuerit cũ alio viro. Itaq fra
tres mei et vos mortificati estis legi
per corpus christi: vt sitis
alteri9 qui ex mortuis resurrexit:
vt fructificetis deo. Cum
enim essem9 in carne: passiones pctõꝝ q̃
per legem erant operabantur in
mẽbris nostris: vt fructificarent morti.
Nunc autem soluti sumus a lege
mortis in q̃ detinebamur: ita vt servia=
mus in novitate spiritus: et non in
vetustate littere. Quid ergo dicemus.
Lex peccatum est? Absit. Sed
peccatum non cognovi nisi per legem.
Nã cõcupiscẽtiã nesciebã: nisi lex dice=
ret. Nõ cõcupisces. Occasione aũt acce
pta pctm̃ per mandatum operatum est
in me oẽm cõcupiscentiã. Sine lege enim
pctm̃ mortuũ erat: ego aũt viuebã sine le
ge aliqñ. Sed cũ venisset mãdatũ: pctm̃
revixit: ego aũt mortu9 sũ. Et invẽtũ ẽ
mihi mãdatũ qđ erat ad vitã: hoc eẽ ad
mortẽ. Nã pctm̃ occasione accepta ꝑ
mãdatũ seduxit me: et ꝑ illud occidit.
Itaq lex quidẽ sancta: et mandatum
sctm̃ et iustũ et bonũ. Qđ ergo bonũ ẽ:
mihi factũ est mors? Absit: Sed

D

Joh. 8.a.
Esaie. 1.g.
Eze. 36.a.

A

1. Cor. 7.a

B

Exod. 20.c
Deute. 5.b.

C

1. Tim. 1.b.

λα η αμαρτία ίνα φανή αμαρτία διά του α
γαθού μοι κατεργαζομένη θάνατον, ίνα γέ=
νηται καθ' υπερβολήν αμαρτωλός η αμαρ=
τία διά της εντολής. οίδαμεν γαρ ότι ο νό
μος πνευματικός εστίν. εγώ δε σαρκικός ει
μί, πεπραμένος υπό την αμαρτίαν. ο γαρ
κατεργάζομαι ου γινώσκω. ου γαρ ο θε=
λω τούτο πράσσω, αλλ' ο μισώ τούτο ποι
ώ. ει δε ο ου θέλω τούτο ποιώ, σύμφημι
τω νόμω ότι καλός. νυνί δε ουκέτι εγώ κα
τεργάζομαι αυτό, αλλ' η οικούσα εν εμοί α
μαρτία. οίδα γαρ ότι ουκ οικεί εν εμοί
τουτέστιν εν τη σαρκί μου αγαθόν. το γαρ
θέλειν παράκειταί μοι, το δε κατεργάζεσ=
θαι το καλόν ουχ ευρίσκω. ου γαρ ο θέλω
ποιώ αγαθόν, αλλ' ο ου θέλω κακόν τού=
το πράσσω. ει δε ο ου θέλω εγώ τούτο
ποιώ, ουκέτι εγώ κατεργάζομαι αυτό, αλλ'
η οικούσα εν εμοί αμαρτία. ευρίσκω άρα
τον νόμον τω θέλοντι εμοί ποιείν το καλόν
ότι εμοί το κακόν παράκειται. συνήδομαι
γαρ τω νόμω του θεού κατά τον έσω άν=
θρωπον. βλέπω δε έτερον νόμον εν τοις μέ=
λεσί μου αντιστρατευόμενον τω νόμω του
νοός μου, και αιχμαλωτίζοντά με εν τω νό
μω της αμαρτίας τω όντι εν τοις μέλεσί μου
ταλαίπωρος εγώ άνθρωπος, τίς με ρύσεται
εκ του σώματος του θανάτου τούτου. ευ=
χαριστώ τω θεώ διά ιησού Χριστού του
κυρίου ημών. άρα ουν αυτός εγώ τω μεν
νοΐ δουλεύω νόμω θεού, τη δε σαρκί νό=
μω αμαρτίας. Cap. 8.

Ουδέν άρα νυν κατάκριμα τοις εν Χρισ=
τώ ιησού μη κατά σάρκα περιπατούσιν,
αλλά κατά πνεύμα. ο γαρ νόμος του πνεύ
ματος της ζωής εν Χριστώ ιησού ηλευθέρω
σέ με από του νόμου της αμαρτίας και του
θανάτου. το γαρ αδύνατον του νόμου εν
ω ησθένει διά της σαρκός, ο θεός τον εαυ=
τού υιόν πέμψας εν ομοιώματι σαρκός α=
μαρτίας, και περί αμαρτίας κατέκρινε την α
μαρτίαν εν τη σαρκί, ίνα το δικαίωμα του
νόμου πληρωθή εν ημίν τοις μη κατά σάρ
κα περιπατούσιν, αλλά κατά πνεύμα. οι
γαρ κατά σάρκα όντες, τα της σαρκός φρο
νούσιν, οι δε κατά πνεύμα τα του πνεύμα=
τος. το γαρ φρόνημα της σαρκός θάνατος,
το δε φρόνημα του πνεύματος ζωή και ει=
ρήνη. διότι το φρόνημα της σαρκός έχθρα
εις θεόν. τω γαρ νόμω του θεού ουχ υπο
τάσσεται, ουδέ γαρ δύναται. οι δε εν σαρ=
κί όντες, θεώ αρέσαι ου δύνανται. υμείς δε
ουκ εστέ εν σαρκί, αλλ' εν πνεύματι. είπερ

peccatum: vt appareat pctm̃ per bonũ
operatum est mihi mortem: vt fiat
supra modum peccans peccatum
per mandatum. Scimus .n. quia lex
spiritalis est. Ego autẽ carnalis sum
venundat9 sub peccato: quod enim
operor nõ itelligo. Nõ .n. qđ volo bo
nũ hoc ago: sꝫ qđ odio malũ illđ facio.
Si aũt quod nolo illud facio: cõsentio
legi qm̃ bona ẽ. Nũc aũt iã nõ ego op
or illđ: sed quod habitat in me peccatũ.
Scio enim quia non habitat in me
hoc est in carne mea bonum. Nam
velle adiacet mihi: perficere autem
bonum non invenio. Non enim qđ vo
lo bonũ hoc facio: sꝫ qđ nolo malũ hoc
ago. Si autem quod nolo illud
facio: iam nõ ego operor illud: sed
quod habitat ĩ me pctm̃. Invenio igit
legem volenti mihi facere bonum:
qm̃ mihi malum adiacet. Cõdelector
enim legi dei scđm interiorem hominẽ.
Video autẽ aliam legem in membris
meis repugnantem legi
mentis mee: et captiuantẽ me in lege
peccati que est in membris meis.
Infelix ego homo: quis me liberabit
de corpore mortis huius? Gratia
dei per iesum christum
dominum nostrum. Igitur ego ipse
mente servio legi dei: carne autẽ legi
peccati. Cap. 8.

Nihil ergo nũc dãnatiõis ẽ his q̃ sũt
in xp̃o iesu q̃ nõ scđm carnẽ ambu
lãt. Lex enim spiritus
vite in christo iesu liberauit
me a lege peccati et
mortis. Nam qđ impossibile erat legi in
quo ĩfirmabat per carnẽ: de9 filiũ suũ
mittens in similitudinẽ carnis peccati:
et de peccato damnauit peccatum
in carne: vt iustificatio
legis impleret in nobis: q̃ nõ scđm car
nem ambulamus: sed secundum spiritũ.
Qui .n. scđm carnẽ sũt q̃ carnis sũt sapi
unt: q̃ vero scđm spm̃ sũt q̃ sũt spũs sentiũt.
Nam prudentia carnis mors est:
prudentia autem spiritus vita et pax.
Quoniam sapientia carnis inimica est
deo. Legi enim dei non est subiecta:
nec enim potest. Qui autem in carne
sũt: deo placere non possũt. Vos autẽ
in carne nõ estis sed in spiritu: si tamẽ

D

A

B

πνεῦμα θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. εἰ δέ τις πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ. εἰ δὲ Χριστὸς ἐν ὑμῖν, τὸ μὲν σῶμα νεκρὸν διὰ ἁμαρτίαν, τὸ δὲ πνεῦμα ζωὴ διὰ δικαιοσύνην. εἰ δὲ τὸ πνεῦμα τοῦ ἐγείραντος Ἰησοῦν ἐκ νεκρῶν οἰκεῖ ἐν ὑμῖν, ὁ ἐγείρας τὸν Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ζωοποιήσει καὶ τὰ θνητὰ σώματα ὑμῶν διὰ τοῦ ἐνοικοῦντος αὐτοῦ πνεύματος ἐν ὑμῖν. ἄρα οὖν ἀδελφοί ὀφειλέται ἐσμὲν οὐ τῇ σαρκὶ τοῦ κατὰ σάρκα ζῆν. εἰ γὰρ κατὰ σάρκα ζῆτε, μέλλετε ἀποθνήσκειν. εἰ δὲ πνεύματι τὰς πράξεις τοῦ σώματος θανατοῦτε, ζήσεσθε. ὅσοι γὰρ πνεύματι θεοῦ ἄγονται, οὗτοι εἰσὶν υἱοὶ θεοῦ. οὐ γὰρ ἐλάβετε πνεῦμα δουλείας πάλιν εἰς φόβον, ἀλλ' ἐλάβετε πνεῦμα υἱοθεσίας, ἐν ᾧ κράζομεν ἀββά ὁ πατήρ. αὐτὸ τὸ πνεῦμα συμμαρτυρεῖ τῷ πνεύματι ἡμῶν ὅτι ἐσμὲν τέκνα θεοῦ. εἰ δὲ τέκνα, καὶ κληρονόμοι. κληρονόμοι μὲν θεοῦ, συγκληρονόμοι δὲ Χριστοῦ. εἴπερ συμπάσχομεν, ἵνα καὶ συνδοξασθῶμεν. λογίζομαι γὰρ ὅτι οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς. ἡ γὰρ ἀποκαραδοκία τῆς κτίσεως τὴν ἀποκάλυψιν τῶν υἱῶν τοῦ θεοῦ ἀπεκδέχεται. τῇ γὰρ ματαιότητι ἡ κτίσις ὑπετάγη οὐχ ἑκοῦσα, ἀλλὰ διὰ τὸν ὑποτάξαντα ἐπ' ἐλπίδι, ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ θεοῦ. οἴδαμεν γὰρ ὅτι πᾶσα ἡ κτίσις συστενάζει καὶ συνωδίνει ἄχρι τοῦ νῦν. οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τὴν ἀπαρχὴν τοῦ πνεύματος ἔχοντες, καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς στενάζομεν υἱοθεσίαν ἀπεκδεχόμενοι τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ σώματος ἡμῶν. τῇ γὰρ ἐλπίδι ἐσώθημεν. ἐλπὶς δὲ βλεπομένη, οὐκ ἔστιν ἐλπίς. ὃ γὰρ βλέπει τις τί καὶ ἐλπίζει. εἰ δὲ ὃ οὐ βλέπομεν ἐλπίζομεν, δι' ὑπομονῆς ἀπεκδεχόμεθα. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ πνεῦμα συναντιλαμβάνεται ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν. τὸ γὰρ τί προσευξόμεθα καθὸ δεῖ οὐκ οἴδαμεν, ἀλλ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα ὑπερεντυγχάνει ὑπὲρ ὑμῶν στεναγμοῖς ἀλαλήτοις. ὁ δὲ ἐρευνῶν τὰς καρδίας οἶδε τί τὸ φρόνημα τοῦ πνεύματος, ὅτι κατὰ θεὸν ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἁγίων. οἴδαμεν δὲ ὅτι τοῖς ἀγαπῶσι τὸν θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς τὸ ἀγαθόν, τοῖς κατὰ πρόθεσιν κλητοῖς οὖσιν. ὅτι οὓς προέγνω καὶ προώρισε συμμόρφους τῆς εἰκόνος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πρωτότοκον ἐν πολλοῖς

spūs dei hitat in vobis. Si quis aūt spūm christi non habet: hic non est eius. Si aūt xp̄s i vobis ē: corp⁹ qdē mortuū ē ppter pctm̄: spūs xo vivit ppter iustificationē. Qđ si spūs ei⁹ qui suscitauit iesū a mortuis hitat i vob: q̄ suscitauit iesū xp̄z a mortuis vivificabit τ mortalia corpa vr̄a: ppter inhitantem spūm ei⁹ in vobis. Ergo fratres debitores sumus non carni vt secundum carnem viuam⁹. Si.n. scdz carnē vixerit: moriemini. Si autem spiritu facta carnis mortificaueritis: viuetis. Quicūq3 enī spiritu dei agunt: hi sunt filij dei. Non enī accepistis spiritū seruitutis iterū i timore: sed accepistis spm̄ adoptiōis filiorum dei: i quo clamam⁹ abba pr̄. Ipse enī spūs testimoniū reddet spūi nostro q sum⁹ filij dei. Si āt filij τ heredes: heredes quidē dei: coheredes autem christi: si tamen compatimur vt τ conglorificemur. Existimo enim q non sūt cōdigne passiones hui⁹ tpis ad futuram gloriam que reuelabitur in nobis. Nam expectatio creature reuelationem filiorum dei expectat. Vanitati enim creatura subiecta est nō volens: sed ppter eum q subiecit eam in spe: q2 et ipsa creatura liberabitur a seruitute corruptionis in libertatem glorie filiorum dei. Scim⁹.n. q ois creatura igemiscit τ parturit vsq3 adhuc. Non solum autem illa sed et nos ipsi primitias spiritus habentes: et ipsi intra nos gemim⁹ adoptionem filiorum dei: expectātes redemptionem corporis nostri. Spe ei salui facti sum⁹. Spes āt q videtur: nō est spes. Naz quod videt qs quid sperat? Si aūt qđ nō videm⁹ speram⁹: per patientiā expectam⁹. Silr autem et spiritus adiuuat infirmitatem nostram. Nā quid orem⁹ sicut oportet nescim⁹: sed ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus ienarrabilib⁹. Qui āt scrutat corda scit quid desideret spiritus: quia secundum deū postulat pro sanctis. Scimus aūt qm̄ diligentib⁹ deū omnia cooperantur in bonū his q scdm̄ ppositū vocati sūt sancti. Nā quos prescivit τ predestinauit conformes fieri imaginis filij sui: vt sit ipse primogenitus in multis

1. Thess. 1. b. — Gal. 4. a. — 1. Cor. 11. b. — Heb. 4. d.

C — D — E — F

ἀδελφοῖς. οὓς δὲ προώρισε, τούτους καὶ ἐκάλεσε. καὶ οὓς ἐκάλεσε, τούτους καὶ ἐδικαίωσεν. οὓς δὲ ἐδικαίωσε, τούτους καὶ ἐδόξασε. τί οὖν ἐροῦμεν πρὸς ταῦτα. εἰ ὁ θεὸς ὑπὲρ ἡμῶν, τίς καθ' ἡμῶν. ὅς γε τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτόν, πῶς οὐχὶ καὶ σὺν αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαρίσεται. τίς ἐγκαλέσει κατὰ ἐκλεκτῶν θεοῦ. θεὸς ὁ δικαιῶν, τίς ὁ κατακρίνων. Χριστὸς ὁ ἀποθανών, μᾶλλον δὲ καὶ ἐγερθείς, ὃς καὶ ἔστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, ὃς καὶ ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν. τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ. θλίψις, ἢ στενοχωρία, ἢ διωγμός, ἢ λιμός, ἢ γυμνότης, ἢ κίνδυνος, ἢ μάχαιρα. καθὼς γέγραπται. ὅτι ἕνεκά σου θανατούμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν, ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς. ἀλλ' ἐν τούτοις πᾶσιν ὑπερνικῶμεν διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς. πέπεισμαι γὰρ ὅτι οὔτε θάνατος, οὔτε ζωή, οὔτε ἄγγελοι, οὔτε ἀρχαί, οὔτε δυνάμεις, οὔτε ἐνεστῶτα, οὔτε μέλλοντα, οὔτε ὕψωμα, οὔτε βάθος, οὔτε τις κτίσις ἑτέρα δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

Cap. 9.

Ἀλήθειαν λέγω ἐν Χριστῷ οὐ ψεύδομαι συμμαρτυρούσης μοι τῆς συνειδήσεώς μου ἐν πνεύματι ἁγίῳ, ὅτι λύπη μοί ἐστι μεγάλη καὶ ἀδιάλειπτος ὀδύνη τῇ καρδίᾳ μου. ηὐχόμην γὰρ αὐτὸς ἐγὼ ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου τῶν συγγενῶν μου κατὰ σάρκα, οἵτινές εἰσιν Ἰσραηλῖται, ὧν ἡ υἱοθεσία, καὶ ἡ δόξα καὶ αἱ διαθῆκαι, καὶ ἡ νομοθεσία, καὶ ἡ λατρεία, καὶ αἱ ἐπαγγελίαι, ὧν οἱ πατέρες καὶ ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα, ὁ ὢν ἐπὶ πάντων θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν. οὐχ οἷον δὲ ὅτι ἐκπέπτωκεν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ. οὐ γὰρ πάντες οἱ ἐξ Ἰσραὴλ οὗτοι Ἰσραήλ, οὐδ' ὅτι εἰσὶ σπέρμα Ἀβραάμ πάντες τέκνα. ἀλλ' ἐν Ἰσαὰκ κληθήσεταί σοι σπέρμα τουτέστιν οὐ τὰ τέκνα τῆς σαρκὸς ταῦτα τέκνα τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐπαγγελίας λογίζεται εἰς σπέρμα. ἐπαγγελίας γὰρ ὁ λόγος οὗτος. κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἐλεύσομαι, καὶ ἔσται τῇ Σάρρα υἱός. οὐ μόνον δέ ἀλλὰ καὶ Ῥεβέκκα ἐξ ἑνὸς κοίτην ἔχουσα Ἰσαάκ τοῦ πατρὸς ἡμῶν. μήπω γὰρ γεννηθέντων μηδὲ πραξάντων τι ἀγαθὸν ἢ κακόν, ἵνα ἡ κατ' ἐκλογὴν πρόθεσις τοῦ θεοῦ μένῃ, οὐκ ἐξ ἔργων ἀλλ' ἐκ τοῦ καλοῦντος, ἐρρέθη αὐτῇ, ὅτι ὁ μείζων δουλεύσει τῷ ἐλά

fratrib⁹. Quos āt predestinauit hos τ vocauit: et quos vocauit hos τ iustificauit: quos āt iustificauit illos et magnificauit. Quid ergo dicem⁹ ad hec? Si de⁹ p nobis qs cōtra nos? Qui ēt pprio filio suo nō pepercit: sed p nobis oib⁹ tradidit illum: quomodo nō etiaz cum illo oia nobis donabit. Quis accusabit aduers⁹ electos dei? De⁹ q iustificat: quis ē q cōdēnet. Xp̄s iesus q mortuus est: imo q τ resurrexit: q est ad dexterā dei: qui etiā interpellat pro nobis. quis ergo nos separabit a charitate xp̄i? Tribulatio: an angustia: an fames an nuditas: an piculū: an persecutio: an gladi⁹? Sicut scriptū est. Qr ppter te mortificamur tota die: estimati sum⁹ sicut oues occisiōis. Sed i his oib⁹ supamus ppter eum qui dilexit nos. Certus sū enī q2 neq3 mors: neq3 vita neq3 āgeli: neq3 pricipat⁹: neq3 vtutes: neq3 istātia: neq3 futura: neq3 fortitudo: neq3 altitudo: neq3 pfūdū: neq3 creatura alia poterit nos separare a charitate dei: que est in christo iesu domino nostro.

Cap. 9.

Veritatē dico in xp̄o non mentior testimoniū mihi phibēte cōsciētia mea i spiritu sācto: qm̄ tristitia mihi magna est et continuus dolor cordi meo. Optabam ei ego ipse anathema esse a christo pro fratribus meis q sunt cognati mei scdm̄ carnē q sunt israelite: quorum adoptio est filiorum: τ gl'ia τ testamētū τ legislatio τ obsequiū τ pmissa: quorum patres ex quibus est christ⁹ scdm̄ carnē: qui est sup omnia de⁹ benedictus in secula amen. Non aūt q exciderit verbum dei. Nō ei oēs q ex circūcisiōe sūt isrl': hi sūt israelite: neq3 q2 semē sunt abrae oēs filij. Sed in isaac vocabit tibi semē: id est non qui filij carnis hi filij dei: sed qui filij sunt promissionis estimant in semie. Promissiōis ei vbū hoc est. Scdm̄ hoc tps veniaz et erit sare filius. Non solum aūt illa: sz τ rebecca ex vno cōcubitu hn̄s isaac pris nr̄i. Cū enī nōdum nati fuissent: aut aliquid boni egissent aut mali: vt scdm̄ electionē propositū dei maneret: non ex operibus sed ex vocante dictuz est ei: quia maior seruiet minori

Psal. 43. — Gala. 4. d.

G — A — B

σσομι. καθὼς γέγραπται, τὸν ἰακὼβ ἠγάπησα, τὸν δὲ ἠσαῦ ἐμίσησα. τί οὖν ἐροῦμεν; μὴ ἀδικία παρὰ τῷ θεῷ; μὴ γένοιτο. τῷ γὰρ μωυσεῖ λέγει, ἐλεήσω ὃν ἂν ἐλεῶ, καὶ οἰκτειρήσω ὃν ἂν οἰκτείρω. ἄρα οὖν οὐ τοῦ θέλοντος, οὐδὲ τοῦ τρέχοντος, ἀλλὰ τοῦ ἐλεοῦντος θεοῦ. λέγει γὰρ ἡ γραφὴ τῷ φαραώ, ὅτι εἰς αὐτὸ τοῦτο ἐξήγειρά σε, ὅπως ἐνδείξωμαι ἐν σοὶ τὴν δύναμίν μου, καὶ ὅπως διαγγελῇ τὸ ὄνομά μου ἐν πάσῃ τῇ γῇ. ἄρα οὖν ὃν θέλει ἐλεεῖ, ὃν δὲ θέλει σκληρύνει. ἐρεῖς οὖν μοι, τί ἔτι μέμφεται; τῷ γὰρ βουλήματι αὐτοῦ τίς ἀνθέστηκε; μενοῦνγε ὦ ἄνθρωπε σὺ τίς εἶ ὁ ἀνταποκρινόμενος τῷ θεῷ; μὴ ἐρεῖ τὸ πλάσμα τῷ πλάσαντι, τί με ἐποίησας οὕτως; ἢ οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὁ κεραμεὺς τοῦ πηλοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ φυράματος ποιῆσαι ὃ μὲν εἰς τιμὴν σκεῦος, ὃ δὲ εἰς ἀτιμίαν; εἰ δὲ θέλων ὁ θεὸς ἐνδείξασθαι τὴν ὀργὴν καὶ γνωρίσαι τὸ δυνατὸν αὐτοῦ, ἤνεγκεν ἐν πολλῇ μακροθυμίᾳ σκεύη ὀργῆς κατηρτισμένα εἰς ἀπώλειαν, καὶ ἵνα γνωρίσῃ τὸν πλοῦτον τῆς δόξης αὐτοῦ ἐπὶ σκεύη ἐλέους ἃ προητοίμασεν εἰς δόξαν. οὓς καὶ ἐκάλεσεν ἡμᾶς οὐ μόνον ἐξ ἰουδαίων, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐθνῶν. ὡς καὶ ἐν τῷ ὠσηὲ λέγει, καλέσω τὸν οὐ λαόν μου λαόν μου, καὶ τὴν οὐκ ἠγαπημένην, ἠγαπημένην. καὶ ἔσται ἐν τῷ τόπῳ οὗ ἐρρέθη αὐτοῖς, οὐ λαός μου ὑμεῖς, ἐκεῖ κληθήσονται υἱοὶ θεοῦ ζῶντος. ἠσαΐας δὲ κράζει ὑπὲρ τοῦ ἰσραήλ, ἐὰν ᾖ ὁ ἀριθμὸς τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης, τὸ κατάλειμμα σωθήσεται. λόγον γὰρ συντελῶν καὶ συντέμνων ἐν δικαιοσύνῃ, ὅτι λόγον συντετμημένον ποιήσει κύριος ἐπὶ τῆς γῆς. καθὼς προείρηκεν ἠσαΐας, εἰ μὴ κύριος σαβαὼθ ἐγκατέλιπεν ἡμῖν σπέρμα, ὡς σόδομα ἂν ἐγενήθημεν καὶ ὡς γόμορρα ἂν ὡμοιώθημεν. τί οὖν ἐροῦμεν; ὅτι ἔθνη τὰ μὴ διώκοντα δικαιοσύνην, κατέλαβε δικαιοσύνην, δικαιοσύνην δὲ τὴν ἐκ πίστεως. ἰσραὴλ δὲ διώκων νόμον δικαιοσύνης, εἰς νόμον δικαιοσύνης οὐκ ἔφθασε. διατί; ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως, ἀλλ᾽ ὡς ἐξ ἔργων νόμου. προσέκοψαν γὰρ τῷ λίθῳ τοῦ προσκόμματος, καθὼς γέγραπται, ἰδοὺ ἐγὼ τίθημι ἐν σιὼν λίθον προσκόμματος καὶ πέτραν σκανδάλου, καὶ πᾶς ὁ πιστεύων ἐπ᾽ αὐτῷ οὐ καταισχυνθήσεται.

Cap. 10.

Ἀδελφοί, ἡ μὲν εὐδοκία τῆς ἐμῆς καρδίας καὶ ἡ δέησις ἡ πρὸς τὸν θεὸν ὑπὲρ τοῦ ἰσραήλ ἐστιν εἰς σωτηρίαν. μαρτυρῶ γὰρ αὐτοῖς, ὅτι ζῆ-

sicut scriptum est. Jacob dilexi: esau autem odio habui. (Mala. 1. a.) Quid ergo dicemus? Nunquid iniquitas apud deum? Absit. Moysi enim dicit. Miserebor cui misertus sum: et misericordiam prestabo cui miserebor. (Exo. 33. d) Igitur non volentis neque currentis sed miserentis est dei. Dicit enim scriptura pharaoni. (Exo. 9. d) Quia in hoc ipsum excitaui te vt ostendam in te virtutem meam: et vt annuncietur nomen meum in vniuersa terra. Ergo cui vult miseretur: et quem vult indurat. (C) Dices itaque mihi. Quid adhuc queritur? Voluntati enim eius quis resistit? O homo tu quis es qui respondeas deo. Nunquid dicit figmentum ei qui se finxit: quid me fecisti sic. (Esaie. 45. c; Hiere. 18. a) An non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem: aliud vero in contumeliam? Quod si deus volens ostendere iram et notam facere potentiam suam: sustinuit in multa patientia vasa ire aptata in interitum: vt ostenderet diuitias glorie sue in vasa misericordie que preparauit in gloriam. Quos et vocauit nos non solum ex iudeis sed etiam ex gentibus: sicut in osee dicit. Vocabo non plebem meam: plebem meam: et non dilectam: dilectam: et non misericordiam consecutam: misericordiam consecutam. (Osee. 1. d.) Et erit in loco vbi dictum est eis: non plebs mea vos: ibi vocabuntur filii dei viui. (Osee. 1. d.) (D) Esaias autem clamat pro israel. Si fuerit numerus filiorum israel tanquam arena maris: reliquie salue fient. (Esaie. 10. d) Verbum enim consummans et abbreuians in equitate: quia verbum breuiatum faciet dominus super terram. Et sicut predixit esaias. Nisi dominus sabaoth reliquisset nobis semen sicut sodoma facti essemus: et sicut gomorra similes fuissemus. (Esaie. 1. d.) Quid ergo dicemus? Quod gentes que non sectabantur iustitiam: apprehenderunt iustitiam: iustitiam autem que ex fide est. Israel vero sectando legem iustitie in legem iustitie non peruenit. Quare? Quia non ex fide: sed quasi ex operibus. Offenderunt enim in lapidem offensionis: sicut scriptum est. Ecce pono in sion lapidem offensionis et petram scandali: et omnis qui credit in eum non confundetur. (Esaie. 28. d.)

Cap. 10. (A)

Fratres voluntas quidem cordis mei et obsecratio ad deum fit pro illis in salutem. Testimonium enim perhibeo illis quod emulationem quidem

λον θεοῦ ἔχουσιν, ἀλλ᾽ οὐ κατ᾽ ἐπίγνωσιν. ἀγνοοῦντες γὰρ τὴν τοῦ θεοῦ δικαιοσύνην, καὶ τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην ζητοῦντες στῆσαι, τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ θεοῦ οὐχ ὑπετάγησαν. τέλος γὰρ νόμου χριστὸς εἰς δικαιοσύνην παντὶ τῷ πιστεύοντι. μωυσῆς γὰρ γράφει τὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ τοῦ νόμου, ὅτι ὁ ποιήσας αὐτὰ ἄνθρωπος ζήσεται ἐν αὐτοῖς. ἡ δὲ ἐκ πίστεως δικαιοσύνη οὕτω λέγει. μὴ εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, τίς ἀναβήσεται εἰς τὸν οὐρανόν, τουτέστι χριστὸν καταγαγεῖν, ἢ τίς καταβήσεται εἰς τὴν ἄβυσσον, τουτέστι χριστὸν ἐκ νεκρῶν ἀναγαγεῖν. ἀλλὰ τί λέγει; ἐγγύς σου τὸ ῥῆμά ἐστιν ἐν τῷ στόματί σου, καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου, τουτέστι τὸ ῥῆμα τῆς πίστεως ὃ κηρύσσομεν, ὅτι ἐὰν ὁμολογήσῃς ἐν τῷ στόματί σου κύριον ἰησοῦν, καὶ πιστεύσῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ὅτι ὁ θεὸς αὐτὸν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, σωθήσῃ. καρδίᾳ γὰρ πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν. λέγει γὰρ ἡ γραφή, ὅτι πᾶς ὁ πιστεύων ἐπ᾽ αὐτῷ, οὐ καταισχυνθήσεται. οὐ γάρ ἐστι διαστολὴ ἰουδαίου τε καὶ ἕλληνος. ὁ γὰρ αὐτὸς κύριος πάντων, πλουτῶν εἰς πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους αὐτόν. πᾶς γὰρ ὃς ἂν ἐπικαλέσηται τὸ ὄνομα κυρίου σωθήσεται. πῶς οὖν ἐπικαλέσονται εἰς ὃν οὐκ ἐπίστευσαν; πῶς δὲ πιστεύσουσιν οὗ οὐκ ἤκουσαν; πῶς δὲ ἀκούσουσι χωρὶς κηρύσσοντος; πῶς δὲ κηρύξουσιν, ἐὰν μὴ ἀποσταλῶσι; καθὼς γέγραπται, ὡς ὡραῖοι οἱ πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων εἰρήνην, τῶν εὐαγγελιζομένων τὰ ἀγαθά. ἀλλ᾽ οὐ πάντες ὑπήκουσαν τῷ εὐαγγελίῳ. ἠσαΐας γὰρ λέγει, κύριε τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν; ἄρα ἡ πίστις ἐξ ἀκοῆς, ἡ δὲ ἀκοὴ διὰ ῥήματος θεοῦ. ἀλλὰ λέγω, μὴ οὐκ ἤκουσαν; μενοῦνγε, εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν. ἀλλὰ λέγω, μὴ οὐκ ἔγνω ἰσραήλ; πρῶτος μωυσῆς λέγει, ἐγὼ παραζηλώσω ὑμᾶς ἐπ᾽ οὐκ ἔθνει, ἐπὶ ἔθνει ἀσυνέτῳ παροργιῶ ὑμᾶς. ἠσαΐας δὲ ἀποτολμᾷ καὶ λέγει, εὑρέθην τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦσιν, ἐμφανὴς ἐγενόμην τοῖς ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσι. πρὸς δὲ τὸν ἰσραὴλ λέγει, ὅλην τὴν ἡμέραν ἐξεπέτασα τὰς χεῖράς μου πρὸς λαὸν ἀπειθοῦντα καὶ ἀντιλέγοντα.

Cap. 11.

Λέγω οὖν, μὴ ἀπώσατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ; μὴ γένοιτο. καὶ γὰρ ἐγὼ ἰσραηλίτης εἰμί, ἐκ σπέρματος ἀβραάμ, φυλῆς βενιαμίν. οὐκ

dei habent sed non secundum scientiam. Ignorantes enim iustitiam dei et suam querentes statuere: iustitie dei non sunt subiecti. Finis enim legis christus est: ad iustitiam omni credenti. Moyses enim scripsit. Quoniam iustitiam que ex lege est qui fecerit homo viuet in ea. (Leuiti. 18. a) (B) Que autem ex fide est iustitia sic dicit. Ne dixeris in corde tuo: quis ascendet in celum: id est christum deducere: aut quis descendet in abyssum: hoc est christum a mortuis reuocare. (Deute. 30. c) Sed quid dicit scriptura? Prope est verbum in ore tuo et in corde tuo. (Deute. 30. c) Hoc est verbum fidei quod predicamus: quia si confitearis in ore tuo dominum iesum et in corde tuo credideris quod deus illum suscitauit a mortuis saluus eris. Corde enim creditur ad iustitiam: ore autem confessio fit ad salutem. Dicit enim scriptura. Omnis qui credit in illum non confundetur. (Esaie. 28. d) (C) Non enim est distinctio iudei et greci. Nam idem dominus omnium: diues in omnes qui inuocant illum. (1. Cor. 8. b; Jaco. 1. a.) Omnis enim quicunque inuocauerit nomen domini saluus erit. (Johe. 2. b; Mat. 10. c; 24. b; Mar. 13. c; Actu. 2. b.) Quomodo ergo inuocabunt in quem non crediderunt? Aut quomodo credent ei quem non audierunt? Quomodo autem audient sine predicante? Quomodo vero predicabunt: nisi mittantur? sicut scriptum est. Quam speciosi pedes euangelizantium pacem euangelizantium bona. (Esaie. 52. b.) Sed non omnes obediunt euangelio. Esaias enim dicit. Domine quis credidit auditui nostro? (Esa. 53. a) (D) Ergo fides ex auditu: auditus autem per verbum christi. Sed dico. Nunquid non audierunt? Et quidem in omnem terram exiuit sonus eorum et in fines orbis terre verba eorum. (Psal. 18.) Sed dico. Nunquid israel non cognouit? Primus moyses dicit. Ego ad emulationem vos adducam in non gentem: in gentem insipientem in iram vos mittam. (Deute. 32. c) Esaias autem audet et dicit. Inuentus sum a non querentibus me: palam apparui his qui me non interrogabant. (Esaie. 65. a) Ad israel autem dicit. Tota die expandi manus meas ad populum non credentem: sed contradicentem. (Esaie. 65. a)

Cap. 11. (A)

Dico ergo. Nunquid deus repulit populum suum? Absit. Nam et ego israelita sum ex semine abraam de tribu beniamin. Non

απώσατο ο θεός τον λαόν αυτού ον προέ
γνω. η ουκ οίδατε εν ηλία τι λέγει η γραφή
ως εντυγχάνει τω θεώ κατά του ισραήλ
λέγων. κύριε τους προφήτας σου απεκτει=
ναν, και τα θυσιαστήρια σου κατέσκαψαν,
καγώ υπελείφθην μόνος, και ζητούσι την
ψυχήν μου. αλλά τι λέγει αυτώ ο χρη=
ματισμός. κατέλιπον εμαυτώ επτακισχιλί=
ους άνδρας, οίτινες ουκ έκαμψαν γόνυ τη
βάαλ. ούτως ουν και εν τω νυν καιρώ λείμ
μα κατ' εκλογήν χάριτος γέγονεν. ει δε χά
ριτι, ουκέτι εξ έργων. επεί η χάρις ουκέτι γί
νεται χάρις. ει δε εξ έργων, ουκέτι εστί χά=
ρις, επεί το έργον ουκέτι εστίν έργον. τι ουν
ο επιζητεί ισραήλ, τούτο ουκ επέτυχεν, η
δε εκλογή επέτυχεν, οι δε λοιποί επωρώθη
σαν, καθώς γέγραπται. έδωκεν αυτοίς ο θεός
πνεύμα κατανύξεως, οφθαλμούς του μη
βλέπειν, και ώτα του μη ακούειν, έως της
σήμερον ημέρας. και δαυίδ λέγει. γενηθήτω
η τράπεζα αυτών εις παγίδα, και εις θήραν
και εις σκάνδαλον και εις ανταπόδομα αυ
τοίς. σκοτισθήτωσαν οι οφθαλμοί αυτών
του μη βλέπειν, και τον νώτον αυτών δια=
παντός σύγκαψον. λέγω ουν, μη έπταισαν
ίνα πέσωσι. μη γένοιτο. αλλά τω αυτών
παραπτώματι η σωτηρία τοις έθνεσιν, εις
το παραζηλώσαι αυτούς. ει δε το παράπτω
μα αυτών πλούτος κόσμου, και το ήττη=
μα αυτών πλούτος εθνών, πόσω μάλλον
το πλήρωμα αυτών. υμίν γαρ λέγω τοις
έθνεσιν. εφόσον μεν ειμί εγώ εθνών από=
στολος, την διακονίαν μου δοξάζω, είπω
παραζηλώσω μου την σάρκα, και σώσω τι
νάς εξ αυτών. ει γαρ η αποβολή αυτών κα
ταλλαγή κόσμου, τις η πρόσληψις ει μη ζω
ή εκ νεκρών. ει δε η απαρχή αγία, και το φύ
ραμα. και ει η ρίζα αγία, και οι κλάδοι. ει
δε τινές των κλάδων εξεκλάσθησαν, συ
δε αγριέλαιος ων ενεκεντρίσθης εν αυτοίς,
και συγκοινωνός της ρίζης και της πιότη=
τος της ελαίας εγένου, μη κατακαυχώ των
κλάδων. ει δε κατακαυχάσαι, ου συ την
ρίζαν βαστάζεις, αλλ' η ρίζα σε. ερείς ουν.
εξεκλάσθησαν κλάδοι, ίνα εγώ εγκεντρισ=
θώ. καλώς τη απιστία εξεκλάσθησαν. συ δε
τη πίστει έστηκας. μη υψηλοφρόνει, αλλά
φοβού. ει γαρ ο θεός των κατά φύσιν κλά
δων ουκ εφείσατο, μήπως ουδέ σου φείσε=
ται. ίδε ουν χρηστότητα και αποτομίαν θεού
επί μεν τους πεσόντας αποτομίαν. επί δε σε
χρηστότητα εάν επιμείνης τη χρηστότητι επεί

repulit deus plebem suam quam presciuit.
An nescitis in helia quid dicit scriptura:
quemadmodum interpellat deum aduersum israel.
Domine prophetas tuos occiderunt:
altaria tua suffoderunt:
et ego relictus sum solus: et querunt
animam meam. Sed quid dicit illi diuinum responsum.
Reliqui mihi septem milia
virorum: qui non curuauerunt genua an
te baal. Sic ergo et in hoc tempore reliquie
secundum electionem gratie dei salue facte sunt. Si
autem gratia: iam non ex operibus. Alioquin gratia iam
non est gratia.
Quid ergo?
Quod querebat israel hoc non est consecutus:
electio autem consecuta est: ceteri vero exce
cati sunt: sicut scriptum est. Dedit illis deus
spiritum compunctionis: oculos vt non
videant: et aures vt non audiant vsque in
hodiernum diem. Et dauid dicit. Fiat
mensa eorum coram ipsis in laqueum: et in ca
ptionem et in scandalum et in retributionem il
lis. Obscurentur oculi eorum
ne videant: et dorsum eorum semper
incurua. Dico ergo. Nunquid sic offende=
runt vt caderent? Absit. Sed illorum
delicto salus est gentibus: vt
illos emulentur. Quod si delictum
illorum diuitie sunt mundi: et diminutio
eorum diuitie gentium: quanto magis
plenitudo eorum? Vobis enim dico
gentibus. Quamdiu quidem ego sum gentium apo
stolus ministerium meum honorificabo: si quo modo
ad emulandum prouocem carnem meam et saluos
faciam aliquos ex illis. Si enim amissio eo
rum reconciliatio est mundi: que assumptio nisi
vita ex mortuis. Quod si delibatio sancta
est: et massa. Et si radix sancta: et rami.
Si aliqui ex ramis fracti sunt: tu autem
cum oleaster esses insertus es in illis:
et socius radicis et pinguedinis
oliue factus es: noli gloriari aduersus
ramos. Quod si gloriaris: non tu
radicem portas: sed radix te. Dicis ergo.
Fracti sunt rami vt ego inserar. Bene
propter incredulitatem fracti sunt. Tu autem
fide stas. Noli altum sapere: sed
time. Si enim deus naturalibus ramis
non pepercit: ne forte nec tibi parcat.
Vide ergo bonitatem et seueritatem dei.
In eos quidem qui ceciderunt seueritatem: in te autem
bonitatem dei si permanseris in bonitate. Alioquin

3.Re.19.b
B
Esaie.6.c
Psal.68.
C

και συ εκκοπήση. και εκείνοι δε εάν μη επιμεί
νωσι τη απιστία, εγκεντρισθήσονται. δυνα=
τός γαρ εστίν ο θεός πάλιν εγκεντρίσαι
αυτούς. ει γαρ συ εκ της κατά φύσιν εξεκό
πης αγριελαίου, και παρά φύσιν ενεκεντρίσ=
θης εις καλλιέλαιον, πόσω μάλλον ούτοι οι
κατά φύσιν εγκεντρισθήσονται τη ιδία ελαί
α. ου γαρ θέλω υμάς αγνοείν αδελφοί το
μυστήριον τούτο, ίνα μη ήτε παρ' εαυτοίς
φρόνιμοι, ότι πώρωσις από μέρους τω ισ
ραήλ γέγονεν, άχρις ου το πλήρωμα των
εθνών εισέλθη, και ούτω πας ισραήλ σωθή
σεται καθώς γέγραπται. ήξει εκ σιών ο ρυό
μενος, και αποστρέψει ασεβείας από ιακώβ.
και αύτη αυτοίς η παρ' εμού διαθήκη, όταν
αφέλωμαι τας αμαρτίας αυτών. κατά μεν
το ευαγγέλιον εχθροί δι' υμάς, κατά δε την
εκλογήν αγαπητοί διά τους πατέρας. αμε=
ταμέλητα γαρ τα χαρίσματα και η κλήσις
του θεού. ώσπερ γαρ ποτέ και υμείς ηπειθή
σατε τω θεώ, νυν δε ηλεήθητε τη τούτων α=
πειθία, ούτω και ούτοι νυν ηπείθησαν τω υμε
τέρω ελέει, ίνα και αυτοί ελεηθώσι. συνέκλει
σε γαρ ο θεός τους πάντας εις απείθειαν ίνα
τους πάντας ελεήση. ω βάθος πλούτου και
σοφίας και γνώσεως θεού, ως ανεξερεύνη=
τα τα κρίματα αυτού, και ανεξιχνίαστοι αι
οδοί αυτού. τις γαρ έγνω νουν κυρίου, η
τις σύμβουλος αυτού εγένετο, η τις προέ=
δωκεν αυτώ και ανταποδοθήσεται αυτώ. ό=
τι εξ αυτού και δι' αυτού και εις αυτόν τα
πάντα, αυτώ η δόξα εις τους αιώνας. αμήν.

Cap. 12.

Παρακαλώ ουν υμάς αδελφοί διά
των οικτιρμών του θεού παραστήσαι τα
σώματα υμών θυσίαν ζώσαν αγίαν ευάρεσ
τον τω θεώ την λογικήν λατρείαν υμών. και
μη συσχηματίζεσθε τω αιώνι τούτω, αλλά
μεταμορφούσθε τη ανακαινώσει του νοός υ
μών εις το δοκιμάζειν υμάς τι το θέλημα του
θεού το αγαθόν και ευάρεστον και τέλειον
λέγω γαρ διά της χάριτος της δοθείσης
μοι παντί τω όντι εν υμίν μη υπερφρονείν
παρ' ο δει φρονείν. αλλά φρονείν εις το
σωφρονείν. εκάστω ως ο θεός εμέρισε μέτ=
ρον πίστεως. καθάπερ γαρ εν ενί σώματι με
λη πολλά έχομεν, τα δε μέλη πάντα ου την
αυτήν έχει πράξιν, ούτως οι πολλοί εν σώ=
μα εσμέν εν χριστώ, ο δε καθείς αλλήλων
μέλη. έχοντες δε χαρίσματα κατά την
χάριν την δοθείσαν ημίν διάφορα. είτε
προφητείαν κατά την αναλογίαν της πί=
στεως. είτε διακονίαν εν τη διακονία. είτε
ο διδάσκων εν τη διδασκαλία. είτε ο παρα

tu excideris. Sed et illi si non permanserint in
incredulitate: inserentur. Potens
est enim deus iterum inserere
illos. Nam et si tu ex naturali excisus es
oleastro: et contra naturam insertus es
in bonam oliuam: quanto magis hi qui
secundum naturam inserentur sue oliue.
Nolo enim vos ignorare fratres
mysterium hoc vt non sitis vobisipsis
sapientes: quia cecitas ex parte contigit in israel
donec plenitudo
gentium intraret: et sic omnis israel saluus fieret
sicut scriptum est. Veniet ex sion qui eripiat
et auertat impietatem ab iacob.
Et hoc illis a me testamentum: cum
abstulero peccata eorum. Secundum euangelium quidem
inimici propter vos: secundum electionem autem
charissimi propter patres. Sine penitentia
enim sunt dona et vocatio
dei. Sicut enim aliquando et vos non credi
distis deo: nunc autem misericordiam consecuti estis propter
incredulitatem illorum: ita et isti nunc non cre
diderunt in vestram misericordiam: vt et ipsi misericordiam consequan
tur. Conclusit enim deus omnia in incredulita
te: vt omnium misereatur. O altitudo diui
tiarum sapientie et scientie dei: quam incomprehensibi
lia sunt iudicia eius et inuestigabiles
vie eius. Quis enim cognouit sensum domini:
aut quis consiliarius eius fuit? aut quis prior de
dit illi et retribuetur ei. Quoniam
ex ipso et per ipsum et in ipso sunt omnia:
ipsi honor et gloria in secula seculorum amen.

Cap. 12.

Obsecro itaque vos fratres per
misericordiam dei vt exhibeatis
corpora vestra hostiam viuentem sanctam deo pla
centem: rationabile obsequium vestrum. Et
nolite conformari huic seculo: sed
reformamini in nouitate sensus vestri
vt probetis que voluntas
dei bona: et beneplacens et perfecta.
Dico enim per gratiam que data est
mihi omnibus qui sunt inter vos: non plus sapere
quam oportet sapere: sed sapere ad
sobrietatem: et vnicuique sicut deus diuisit
mensuram. Sicut enim in vno corpore
multa membra habemus omnia autem membra non
eundem actum habent: ita multi vnum corpus
sumus in christo: singuli autem alter alterius
membra: habentes donationes secundum
gratiam que data est nobis differentes. Siue
prophetiam secundum rationem fidei.
Siue ministerium in ministrando. Siue
qui docet in doctrina. Qui exhortatur:

D
Esaie.59.d
o. inuestigabiles. i. non vestigabiles
1.Cor.3.d.
A
Phil.4.d
Ephe.5.c.
1.Thes.4.a
B
1.Cor.12.b
Ephe.4.a.

καλῶν ἐν τῇ παρακλήσει. ὁ μεταδιδοὺς ἐν ἁπλότητι. ὁ προϊστάμενος ἐν σπουδῇ. ὁ ἐλεῶν ἐν ἱλαρότητι. ἡ ἀγάπη ἀνυπόκριτος. ἀποστυγοῦντες τὸ πονηρόν, κολλώμενοι τῷ ἀγαθῷ. τῇ φιλαδελφίᾳ εἰς ἀλλήλους φιλόστοργοι. τῇ τιμῇ ἀλλήλους προηγούμενοι. τῇ σπουδῇ μὴ ὀκνηροί. τῷ πνεύματι ζέοντες. τῷ κυρίῳ δουλεύοντες. τῇ ἐλπίδι χαίροντες. τῇ θλίψει ὑπομένοντες. τῇ προσευχῇ προσκαρτεροῦντες. ταῖς χρείαις τῶν ἁγίων κοινωνοῦντες. τὴν φιλοξενίαν διώκοντες. εὐλογεῖτε τοὺς διώκοντας ὑμᾶς, εὐλογεῖτε καὶ μὴ καταρᾶσθε. χαίρειν μετὰ χαιρόντων, καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων. τὸ αὐτὸ εἰς ἀλλήλους φρονοῦντες. μὴ τὰ ὑψηλὰ φρονοῦντες, ἀλλὰ τοῖς ταπεινοῖς συναπαγόμενοι. μὴ γίνεσθε φρόνιμοι παρ' ἑαυτοῖς. μηδενὶ κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀποδιδόντες. προνοούμενοι καλὰ ἐνώπιον πάντων ἀνθρώπων. εἰ δυνατὸν τὸ ἐξ ὑμῶν, μετὰ πάντων ἀνθρώπων εἰρηνεύοντες. μὴ ἑαυτοὺς ἐκδικοῦντες ἀγαπητοί, ἀλλὰ δότε τόπον τῇ ὀργῇ. γέγραπται γάρ, ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω λέγει κύριος. ἐὰν οὖν πεινᾷ ὁ ἐχθρός σου, ψώμιζε αὐτόν. ἐὰν διψᾷ πότιζε αὐτόν. τοῦτο γὰρ ποιῶν ἄνθρακας πυρὸς σωρεύσεις ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν.

Cap. 13.

Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω. οὐ γὰρ ἔστιν ἐξουσία εἰ μὴ ὑπὸ θεοῦ. αἱ δὲ οὖσαι ἐξουσίαι, ὑπὸ τοῦ θεοῦ τεταγμέναι εἰσίν. ὥστε ὁ ἀντιτασσόμενος τῇ ἐξουσίᾳ, τῇ τοῦ θεοῦ διαταγῇ ἀνθέστηκεν. οἱ δὲ ἀνθεστηκότες, ἑαυτοῖς κρίμα λήψονται. οἱ γὰρ ἄρχοντες οὐκ εἰσὶ φόβος τῶν ἀγαθῶν ἔργων, ἀλλὰ τῶν κακῶν. θέλεις δὲ μὴ φοβεῖσθαι τὴν ἐξουσίαν, τὸ ἀγαθὸν ποίει, καὶ ἕξεις ἔπαινον ἐξ αὐτῆς. θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστί σοι εἰς τὸ ἀγαθόν. ἐὰν δὲ τὸ κακὸν ποιῇς, φοβοῦ. οὐ γὰρ εἰκῇ τὴν μάχαιραν φορεῖ. θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστιν, ἔκδικος εἰς ὀργὴν τῷ τὸ κακὸν πράσσοντι. διὸ ἀνάγκη ὑποτάσσεσθαι, οὐ μόνον διὰ τὴν ὀργήν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν συνείδησιν. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ φόρους τελεῖτε. λειτουργοὶ γὰρ θεοῦ εἰσὶν εἰς αὐτὸ τοῦτο προσκαρτεροῦντες. ἀπόδοτε οὖν πᾶσι τὰς ὀφειλάς. τῷ τὸν φόρον τὸν φόρον, τῷ τὸ τέλος τὸ τέλος, τῷ τὸν φόβον τὸν φόβον, τῷ τὴν τιμὴν τὴν τιμήν. μηδενὶ μηδὲν ὀφείλετε εἰ μὴ τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους. ὁ γὰρ ἀγαπῶν τὸν ἕτερον, νόμον πεπλήρωκε. τὸ γὰρ οὐ μοι-

in exhortando. Qui tribuit in simplicitate. Qui preest in sollicitudine. Qui miseretur in hilaritate. Dilectio sine simulatione. Odientes malum: adherentes bono. Charitate fraternitatis invicem diligentes: honore invicem prevenientes. Sollicitudine non pigri: spiritu ferventes: domino servientes. Spe gaudentes: in tribulatione patientes: orationi instantes. Necessitatibus sanctorum communicantes: hospitalitatem sectantes. Benedicite persequentibus vos. Benedicite et nolite maledicere. Gaudere cum gaudentibus: flere cum flentibus. Idipsum invicem sentientes. Non alta sapientes: sed humilibus consentientes. Nolite esse prudentes apud vosmetipsos. Nulli malum pro malo reddentes. Providentes bona: non tantum coram deo: sed etiam coram omnibus hominibus. Si fieri potest quod ex vobis est: cum omnibus hominibus pacem habentes. Non vosmetipsos defendentes charissimi: sed date locum ire. Scriptum est enim. Mihi vindicta: et ego retribuam dicit dominus. Sed si esurierit inimicus tuus: ciba illum. Si sitit: potum da illi. Hoc enim faciens: carbones ignis congeres super caput eius. Noli vinci a malo: sed vince in bono malum.

Cap. 13.

Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Non est enim potestas nisi a deo. Que autem sunt: a deo ordinata sunt. Itaque qui resistit potestati: dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt: ipsi sibi damnationem acquirunt. Nam principes non sunt timori boni operis: sed mali. Vis autem non timere potestatem? bonum fac: et habebis laudem ex illa. Dei enim minister est tibi in bonum. Si autem malum feceris: time. Non enim sine causa gladium portat. Dei enim minister est: vindex in iram ei qui malum agit. Ideoque necessitate subditi estote non solum propter iram: sed etiam propter conscientiam. Ideo enim et tributa prestatis. Ministri enim dei sunt in hoc ipsum servientes. Reddite ergo omnibus debita. Cui tributum tributum: cui vectigal vectigal: cui timorem timorem: cui honorem honorem. Nemini quicquam debeatis: nisi ut invicem diligatis. Qui enim diligit proximum: legem implevit. Nam non adulterabis:

χεύσεις, οὐ φονεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐκ ἐπιθυμήσεις, καὶ εἴ τις ἑτέρα ἐντολή, ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ ἀνακεφαλαιοῦται, ἐν τῷ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν. ἡ ἀγάπη τῷ πλησίον κακὸν οὐ κατεργάζεται. πλήρωμα οὖν νόμου, ἡ ἀγάπη. καὶ τοῦτο εἰδότες τὸν καιρόν, ὅτι ὥρα ἡμᾶς ἤδη ἐξ ὕπνου ἐγερθῆναι. νῦν ἐγγύτερον ἡμῶν ἡ σωτηρία ἢ ὅτε ἐπιστεύσαμεν. ἡ νὺξ προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικεν. ἀποθώμεθα οὖν τὰ ἔργα τοῦ σκότους, καὶ ἐνδυσώμεθα τὰ ὅπλα τοῦ φωτός. ὡς ἐν ἡμέρᾳ εὐσχημόνως περιπατήσωμεν. μὴ κώμοις καὶ μέθαις, μὴ κοίταις καὶ ἀσελγείαις, μὴ ἔριδι καὶ ζήλῳ, ἀλλ' ἐνδύσασθε τὸν κύριον ἰησοῦν χριστόν, καὶ τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιῆσθε εἰς ἐπιθυμίας.

Cap. 14.

Τὸν δὲ ἀσθενοῦντα τῇ πίστει προσλαμβάνεσθε, μὴ εἰς διακρίσεις διαλογισμῶν. ὃς μὲν πιστεύει φαγεῖν πάντα, ὁ δὲ ἀσθενῶν λάχανα ἐσθίει. ὁ ἐσθίων τὸν μὴ ἐσθίοντα μὴ ἐξουθενείτω, καὶ ὁ μὴ ἐσθίων τὸν ἐσθίοντα μὴ κρινέτω. ὁ θεὸς γὰρ αὐτὸν προσελάβετο. σὺ τίς εἶ ὁ κρίνων ἀλλότριον οἰκέτην; τῷ ἰδίῳ κυρίῳ στήκει ἢ πίπτει. σταθήσεται δέ. δυνατὸς γὰρ ἐστὶν ὁ θεὸς στῆσαι αὐτόν. ὃς μὲν κρίνει ἡμέραν παρ' ἡμέραν, ὃς δὲ κρίνει πᾶσαν ἡμέραν. ἕκαστος ἐν τῷ ἰδίῳ νοῒ πληροφορείσθω. ὁ φρονῶν τὴν ἡμέραν, κυρίῳ φρονεῖ. καὶ ὁ μὴ φρονῶν τὴν ἡμέραν, κυρίῳ οὐ φρονεῖ. καὶ ὁ ἐσθίων, κυρίῳ ἐσθίει. εὐχαριστεῖ γὰρ τῷ θεῷ. καὶ ὁ μὴ ἐσθίων κυρίῳ οὐκ ἐσθίει καὶ εὐχαριστεῖ τῷ θεῷ. οὐδεὶς γὰρ ἡμῶν ἑαυτῷ ζῇ, καὶ οὐδεὶς ἑαυτῷ ἀποθνήσκει. ἐάν τε γὰρ ζῶμεν, τῷ κυρίῳ ζῶμεν. ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, τῷ κυρίῳ ἀποθνήσκομεν. ἐάν τε οὖν ζῶμεν, ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, τοῦ κυρίου ἐσμέν. εἰς τοῦτο γὰρ χριστὸς καὶ ἀπέθανε καὶ ἀνέστη καὶ ἔζησεν, ἵνα καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ. σὺ δὲ τί κρίνεις τὸν ἀδελφόν σου, ἢ καὶ σὺ τί ἐξουθενεῖς τὸν ἀδελφόν σου. πάντες γὰρ παραστησόμεθα τῷ βήματι τοῦ χριστοῦ. γέγραπται γάρ. ζῶ ἐγὼ λέγει κύριος, ὅτι ἐμοὶ κάμψει πᾶν γόνυ ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται τῷ θεῷ. ἄρα οὖν ἕκαστος ἡμῶν περὶ ἑαυτοῦ λόγον δώσει τῷ θεῷ. μηκέτι οὖν ἀλλήλους κρίνωμεν. ἀλλὰ τοῦτο κρίνατε μᾶλλον, τὸ μὴ τιθέναι πρόσκομμα τῷ ἀδελφῷ ἢ σκάνδαλον. οἶδα καὶ πέπεισμαι ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ὅτι οὐδὲν κοινὸν δι' αὐτοῦ, εἰ μὴ τῷ λογιζομένῳ τι κοινὸν

bis: non occides: non furaberis: non falsum testimonium dices: non concupisces: et si quod est aliud mandatum: in hoc verbo instauratur. Diliges proximum tuum sicut teipsum. Dilectio proximi malum non operatur. Plenitudo ergo legis est dilectio. Et hoc scientes tempus: quia hora est iam nos de somno surgere. Nunc enim propior est nostra salus: quam cum credidimus. Nox precessit: dies autem appropinquavit. Abiiciamus ergo opera tenebrarum: et induamur arma lucis: sicut in die honeste ambulemus. Non in comessationibus et ebrietatibus: non in cubilibus et impudicitiis: non in contentione et emulatione: sed induimini dominum iesum christum: et carnis curam ne feceritis in desideriis.

Cap. 14.

Infirmum autem in fide assumite: non in disceptationibus cogitationum. Alius enim credit manducare se omnia. Qui autem infirmus est olus manducet. Is qui manducat non manducantem non spernat: et qui non manducat: manducantem non iudicet. Deus enim illum assumpsit. Tu quis es qui iudicas alienum servum? Domino suo stat aut cadit. Stabit autem. Potens est enim deus statuere illum. Nam alius iudicat diem inter diem: alius autem iudicat omnem diem. Unusquisque in suo sensu abundet. Qui sapit diem: domino sapit. Et qui manducat: domino manducat. Gratias enim agit deo. Et qui non manducat: domino non manducat: et gratias agit deo. Nemo enim nostrum sibi vivit: et nemo sibi moritur. Sive enim vivimus: domino vivimus: sive morimur domino morimur. Sive ergo vivimus sive morimur: domini sumus. In hoc enim christus mortuus est et resurrexit: ut et vivorum et mortuorum dominetur. Tu autem quid iudicas fratrem tuum? aut tu quare spernis fratrem tuum? Omnes enim stabimus ante tribunal christi. Scriptum est enim. Vivo ego dicit dominus: quoniam mihi flectetur omne genu: et omnis lingua confitebitur deo. Itaque unusquisque nostrum pro se rationem reddet deo. Non ergo amplius invicem iudicemus. Sed hoc iudicate magis: ne ponatis offendiculum fratri vel scandalum. Scio et confido in domino iesu: quia nihil commune per ipsum: nisi ei qui existimat quid commune

εἶναι, ἐκείνῳ κοινόν. εἰ δὲ διὰ βρῶμα ὁ ἀδελφός σου λυπεῖται, οὐκέτι κατὰ ἀγάπην περιπατεῖς. μὴ τῷ βρώματί σου ἐκεῖνον ἀπόλλυε, ὑπὲρ οὗ Χριστὸς ἀπέθανεν. μὴ βλασφημείσθω οὖν ὑμῶν τὸ ἀγαθόν. οὐ γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ βρῶσις καὶ πόσις, ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη καὶ χαρὰ ἐν πνεύματι ἁγίῳ. ὁ γὰρ ἐν τούτοις δουλεύων τῷ Χριστῷ, εὐάρεστος τῷ θεῷ καὶ δόκιμος τοῖς ἀνθρώποις. ἄρα οὖν τὰ τῆς εἰρήνης διώκωμεν, καὶ τὰ τῆς οἰκοδομῆς τῆς εἰς ἀλλήλους. μὴ ἕνεκεν βρώματος κατάλυε τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ. πάντα μὲν καθαρά, ἀλλὰ κακὸν τῷ ἀνθρώπῳ τῷ διὰ προσκόμματος ἐσθίοντι. καλὸν τὸ μὴ φαγεῖν κρέα, μηδὲ πιεῖν οἶνον, μηδὲ ἐν ᾧ ὁ ἀδελφός σου προσκόπτει, ἢ σκανδαλίζεται, ἢ ἀσθενεῖ. σὺ πίστιν ἔχεις κατὰ σεαυτόν, ἔχε ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. μακάριος ὁ μὴ κρίνων ἑαυτὸν ἐν ᾧ δοκιμάζει. ὁ δὲ διακρινόμενος ἐὰν φάγῃ, κατακέκριται ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως. πᾶν δὲ ὃ οὐκ ἐκ πίστεως ἁμαρτία ἐστί. Cap. 15.

Ὀφείλομεν δὲ ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων βαστάζειν, καὶ μὴ ἑαυτοῖς ἀρέσκειν. ἕκαστος ὑμῶν τῷ πλησίον ἀρεσκέτω εἰς τὸ ἀγαθὸν πρὸς οἰκοδομήν. καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς οὐχ ἑαυτῷ ἤρεσεν, ἀλλὰ καθὼς γέγραπται. οἱ ὀνειδισμοὶ τῶν ὀνειδιζόντων σε ἐπέπεσον ἐπ' ἐμέ. ὅσα γὰρ προεγράφη εἰς τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν προεγράφη, ἵνα διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ διὰ τῆς παρακλήσεως τῶν γραφῶν τὴν ἐλπίδα ἔχωμεν. ὁ δὲ θεὸς τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς παρακλήσεως, δῴη ὑμῖν τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν ἀλλήλοις κατὰ Χριστὸν Ἰησοῦν, ἵνα ὁμοθυμαδὸν ἐν ἑνὶ στόματι δοξάζητε τὸν θεὸν καὶ πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. διὸ προσλαμβάνεσθε ἀλλήλους, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς προσελάβετο ὑμᾶς εἰς δόξαν θεοῦ. λέγω δὲ Χριστὸν Ἰησοῦν διάκονον γεγενῆσθαι περιτομῆς ὑπὲρ ἀληθείας θεοῦ εἰς τὸ βεβαιῶσαι τὰς ἐπαγγελίας τῶν πατέρων. τὰ δὲ ἔθνη ὑπὲρ ἐλέους δοξάσαι τὸν θεόν καθὼς γέγραπται. διὰ τοῦτο ἐξομολογήσομαί σοι ἐν ἔθνεσι κύριε, καὶ τῷ ὀνόματί σου ψαλῶ. καὶ πάλιν λέγει. εὐφράνθητε ἔθνη μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. καὶ πάλιν αἰνεῖτε τὸν κύριον πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐπαινέσατε αὐτὸν πάντες οἱ λαοί. καὶ πάλιν Ἡσαΐας λέγει. ἔσται ἡ ῥίζα τοῦ Ἰεσσαί, καὶ ὁ ἀνιστάμενος ἄρχειν ἐθνῶν, ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιοῦσι. ὁ δὲ θεὸς τῆς ἐλπίδος πληρώσαι ὑμᾶς πάσης χαρᾶς καὶ εἰρήνης ἐν τῷ πιστεύειν εἰς

ee illi cõmune est. Si eni ꝓpter cibũ frater tu9 cõtristat: iam non scdʒ charitatẽ ambulas. Noli cibo tuo illum perdere: pro quo christus mortuus est. Non ergo blasphemet bonũ vestrum. Non est enim regnũ dei esca et potus: sed iustitia ⁊ pax et gaudium in spiritu sancto. Qui enĩ in hoc seruit christo: placet deo et ꝓbatus est hominib9. Itaqȝ que pacis sunt sectemur: ⁊ que edificationis sunt in inuicẽ custodiam9. Noli ꝓpter escã destruere opus dei. Oia quidẽ sũt mũda: sed malũ est homini qui ꝑ offendiculuʒ mãducat. Bonũ est nõ mãducare carnẽ ⁊ nõ bibere vinũ: neqȝ i quo frater tu9 offenditur aut scandalizat aut ĩfirmat. Tu fidẽ quã habes penes temetipʒ: habe corã deo. Beat9 q̃ nõ iudicat semet ipsũ in eo qd ꝓbat. Qui ãt discernit: si mãducauerit dãnat9 est: q2 nõ ex fide. Oẽ ãt qd nõ ẽ ex fide pctm̃ ẽ. Cap. 15.

Debemus aũt nos firmiores ĩbecillitates infirmorum sustinere: et nõ nobis placere. Unusqsqȝ vestrũ ꝓximo suo placeat in bonum ad edificationeʒ. Et enim christus non sibi placuit: sed sicut scriptum est. Improperia improperãtiũ tibi ceciderũt sup me. Quecũqȝ eni scripta sũt ad nr̃am doctrinam scripta sunt: vt per patientiam et consolationem scripturarum spem habeam9. De9 aũt patientie ⁊ solatij det vobis idipsum sapere in alterutrũ scdʒ iesũ xp̃m: vt vnanimes vno ore honorificetis deum et patrem domini nostri iesu christi. Propter quod suscipite inuicẽ: sicut ⁊ christus suscepit vos in honorem dei. Dico enim christuʒ iesũ ministrũ fuisse circuncisionis: propter veritateʒ dei ad confirmandas promissiones patrum: gẽtes ãt sup misericordia honorare deum: sicut scriptũ est. Propterea ꝯfitebor tibi in gentib9 domine: et nomini tuo cãtabo. Et iteruʒ dicit. Letamini gentes cum plebe eius. Et iterum. Laudate omnes gentes dominuʒ: ⁊ magnificate eum omnes populi. Et rursus esaias ait. Erit radix iesse: et qui exurget regere gentes: in euʒ gẽtes sperabunt. Deus autem spei repleat vos omni gaudio ⁊ pace in credendo vt

D

A

Psal. 68.

B

2. Reg. 22. d. ps. 17.

Deute. 32. f.

Psal. 116.

Esai. 11. c.

τὸ περισσεύειν ὑμᾶς ἐν τῇ ἐλπίδι ἐν δυνάμει πνεύματος ἁγίου. πέπεισμαι δὲ ἀδελφοί μου καὶ αὐτὸς ἐγὼ περὶ ὑμῶν, ὅτι καὶ αὐτοὶ μεστοί ἐστε ἀγαθωσύνης, πεπληρωμένοι πάσης γνώσεως, δυνάμενοι καὶ ἀλλήλους νουθετεῖν. τολμηρότερον δὲ ἔγραψα ὑμῖν ἀδελφοὶ ἀπὸ μέρους, ὡς ἐπαναμιμνήσκων ὑμᾶς διὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσάν μοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς τὸ εἶναί με λειτουργὸν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὰ ἔθνη, ἱερουργοῦντα τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ. ἵνα γένηται ἡ προσφορὰ τῶν ἐθνῶν εὐπρόσδεκτος ἡγιασμένη ἐν πνεύματι ἁγίῳ. ἔχω οὖν καύχησιν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, τὰ πρὸς τὸν θεόν. οὐ γὰρ τολμήσω λαλεῖν τι ὧν οὐ κατειργάσατο Χριστὸς δι' ἐμοῦ εἰς ὑπακοὴν ἐθνῶν καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ ἐν δυνάμει σημείων καὶ τεράτων ἐν δυνάμει πνεύματος θεοῦ. ὥστε με ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ καὶ κύκλῳ μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ πεπληρωκέναι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ. οὕτω δὲ φιλοτιμούμενον εὐαγγελίζεσθαι, οὐχ ὅπου ὠνομάσθη Χριστός, ἵνα μὴ ἐπ' ἀλλότριον θεμέλιον οἰκοδομῶ, ἀλλὰ καθὼς γέγραπται. οἷς οὐκ ἀνηγγέλη περὶ αὐτοῦ ὄψονται, καὶ οἳ οὐκ ἀκηκόασι συνήσουσι. διὸ καὶ ἐνεκοπτόμην τὰ πολλὰ τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς. νυνὶ δὲ μηκέτι τόπον ἔχων ἐν τοῖς κλίμασι τούτοις, ἐπιποθείαν δὲ ἔχων τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν, ὡς ἐὰν πορεύωμαι εἰς τὴν Ἱσπανίαν, ἐλεύσομαι πρὸς ὑμᾶς. ἐλπίζω γὰρ διαπορευόμενος θεάσασθαι ὑμᾶς, καὶ ὑφ' ὑμῶν προπεμφθῆναι ἐκεῖ, ἐὰν ὑμῶν πρῶτον ἀπὸ μέρους ἐμπλησθῶ. νυνὶ δὲ πορεύομαι εἰς Ἱερουσαλήμ, διακονῶν τοῖς ἁγίοις. εὐδόκησαν γὰρ Μακεδονία καὶ Ἀχαΐα κοινωνίαν τινὰ ποιήσασθαι εἰς τοὺς πτωχοὺς τῶν ἁγίων τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ. εὐδόκησαν γάρ καὶ ὀφειλέται αὐτῶν εἰσίν. εἰ γὰρ τοῖς πνευματικοῖς αὐτῶν ἐκοινώνησαν τὰ ἔθνη, ὀφείλουσι καὶ ἐν τοῖς σαρκικοῖς λειτουργῆσαι αὐτοῖς. τοῦτο οὖν ἐπιτελέσας, καὶ σφραγισάμενος αὐτοῖς τὸν καρπὸν τοῦτον, ἀπελεύσομαι δι' ὑμῶν εἰς τὴν Ἱσπανίαν. οἶδα δὲ ὅτι ἐρχόμενος πρὸς ὑμᾶς ἐν πληρώματι εὐλογίας τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ ἐλεύσομαι. παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοὶ διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ διὰ τῆς ἀγάπης τοῦ πνεύματος, συναγωνίσασθαί μοι ἐν ταῖς προσευχαῖς ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν θεόν, ἵνα ῥυσθῶ ἀπὸ τῶν ἀπειθούντων ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, καὶ ἵνα ἡ διακονία μου ἡ εἰς Ἱερουσαλὴμ εὐπρόσδεκτος γένηται τοῖς ἁγί

abundetis in spe et virtute spiritus sancti. Certus sum aũt fratres mei et ego ipse de vobis: qm̃ et ipsi pleni estis dilectione: repleti omni scientia: ita vt possitis alterutruʒ monere. Audacius auteʒ scripsi vobis fratres ex parte tanqȝ in memoriã vos reducens propter gratiã q̃ data est mihi a deo vt sim minister christi iesu in gentibus: sanctificans euangelium dei: vt fiat oblatio gentium accepta ⁊ sanctificata in spiritu sancto. Habeo igit gloriam in christo iesu ad deum. Non enim audeo aliqd loq̃ eoꝝ q̃ ꝑ me nõ efficit xp̃s in obedientiam gentium in verbo ⁊ factis in virtute signoꝝ ⁊ prodigioꝝ: in virtute spiritus sancti: ita vt ab hierusalẽ per circuitum vsqȝ illyricũ repleuerim euangelium christi. Sic aũt predicaui euãgeliuʒ hoc non vbi nominatus est christus: ne super alienum fũdamentũ edificarẽ: sʒ sicut scriptũ est. Quĩ qb9 nõ est annũciatũ de eo videbũt: ⁊ q̃ nõ audierũt de eo intelligẽt. Propter qd ⁊ impediebar plurimũ venire ad vos: et ꝓhibit9 suʒ vsqȝ adhuc. Nũc vo vlteri9 locũ nõ hñs in his regionib9: cupiditatẽ aũt hñs veniẽdi ad vos ex multis iã pcedẽtib9 annis: cũ i hispaniã ꝓficisci cepero: spero ꝙ preteriens videam vos ⁊ a vobis deducar illuc: si vobis primum ex pte fruit9 fuero. Nũc igit ꝓficiscar i hierlʒ ministrare sanctis. Probauerũt enim macedonia ⁊ achaia collationem aliquã facere in pauperes sctoꝝ qui sũt in hierusalem. Placuit enim eis ⁊ debitores sũt eoꝝ. Nam si spiritualiũ eoꝝ participes facti sũt gentiles: debent ⁊ in carnalibus ministrare eis. Hoc igit cũ cõsũmauero ⁊ assignauero eis fructũ hũc: per vos ꝓficiscar in hispaniam. Scio autem quoniam veniens ad vos in abundantia benedictionis christi veniam. Obsecro ergo vos fratres per dominũ nostrum iesum christum ⁊ ꝑ charitateʒ sancti spũs: vt adiuuetis me in orationibus vestris pro me ad deum: vt liberer ab infidelibus qui sunt in iudea: et obsequij mei oblatio accepta fiat in hierusalem sanctis

C

Esai. 52. d.

D

οις, ἵνα ἐν χαρά ἔλθω πρὸς ὑμάς διά θελήματος θεοῦ, καὶ συναναπαύσωμαι ὑμῖν. ὁ δὲ θεός τῆς εἰρήνης μετά πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Cap. 16.

Συνίστημι δὲ ὑμῖν φοίβην τὴν ἀδελφήν ἡμῶν, οὖσαν διάκονον τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν κεγχρεαίς, ἵνα αὐτήν προσδέξησθε ἐν κυρίῳ ἀξίως τῶν ἁγίων, καὶ παραστήτε αὐτή ἐν ᾧ ἂν ὑμῶν χρήζη πράγματι. καὶ γὰρ αὐτή προστάτις πολλῶν ἐγενήθη καὶ αὐτοῦ ἐμοῦ. ἀσπάσασθε πρίσκιλλαν καὶ ἀκύλαν τοὺς συνεργούς μου ἐν χριστῷ ἰησοῦ, οἵτινες ὑπέρ τῆς ψυχῆς μου τὸν ἑαυτῶν τράχηλον ὑπέθηκαν, οἷς οὐκ ἐγὼ μόνος εὐχαριστῶ, ἀλλά καὶ πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι τῶν ἐθνῶν. καὶ τὴν κατ' οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίαν. ἀσπάσασθε ἐπαίνετον τὸν ἀγαπητόν μοι, ὅς ἐστιν ἀπαρχή τῆς ἀχαΐας εἰς χριστόν. ἀσπάσασθε μαριάμ, ἥτις πολλά ἐκοπίασεν εἰς ἡμάς. ἀσπάσασθε ἀνδρόνικον καὶ ἰουνίαν τοὺς συγγενεῖς μου, καὶ συναιχμαλώτους μου, οἵτινες εἰσίν ἐπίσημοι ἐν τοῖς ἀποστόλοις, οἳ καὶ πρὸ ἐμοῦ γεγόνασιν ἐν χριστῷ. ἀσπάσασθε ἀμπλίαν τὸν ἀγαπητόν μου ἐν κυρίῳ. ἀσπάσασθε οὐρβανόν τὸν συνεργόν ἡμῶν ἐν χριστῷ, καὶ στάχυν τὸν ἀγαπητόν μου. ἀσπάσασθε ἀπελλῆν τὸν δόκιμον ἐν χριστῷ. ἀσπάσασθε τοὺς ἐκ τῶν ἀριστοβούλου. ἀσπάσασθε ἡρωδίωνα τὸν συγγενῆ μου. ἀσπάσασθε τοὺς ἐκ τῶν ναρκίσσου, τοὺς ὄντας ἐν κυρίῳ. ἀσπάσασθε τρύφαιναν καὶ τρυφῶσαν τὰς κοπιώσας ἐν κυρίῳ. ἀσπάσασθε περσίδα τὴν ἀγαπητήν, ἥτις πολλά ἐκοπίασεν ἐν κυρίῳ. ἀσπάσασθε ῥοῦφον τὸν ἐκλεκτόν ἐν κυρίῳ, καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ. ἀσπάσασθε ἀσύγκριτον, φλέγοντα, ἑρμάν, πατρόβαν, ἑρμῆν, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς ἀδελφούς. ἀσπάσασθε φιλόλογον καὶ ἰουλίαν, νηρέαν καὶ τὴν ἀδελφήν αὐτοῦ, καὶ ὀλυμπάν, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς πάντας ἁγίους. ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ. ἀσπάζονται ὑμάς αἱ ἐκκλησίαι τοῦ χριστοῦ. παρακαλῶ δὲ ὑμάς ἀδελφοί σκοπεῖν τοὺς τὰς διχοστασίας καὶ τὰ σκάνδαλα παρά τὴν διδαχήν ἣν ὑμεῖς ἐμάθετε ποιοῦντας, καὶ ἐκκλίνατε ἀπ' αὐτῶν. οἱ γὰρ τοιοῦτοι τῷ κυρίῳ ἡμῶν ἰησοῦ χριστῷ οὐ δουλεύουσιν, ἀλλά τῇ ἑαυτῶν κοιλίᾳ, καὶ διά τῆς χρηστολογίας καὶ εὐλογίας ἐξαπατῶσι τὰς καρδίας τῶν ἀκάκων. ἡ γὰρ ὑμῶν ὑπακοή εἰς πάντας ἀφίκετο. χαίρω οὖν τὸ ἐφ' ὑμῖν. θέλω δὲ ὑμάς σοφούς μὲν εἶναι εἰς τὸ ἀγαθόν, ἀκεραίους δὲ

vt veniam ad vos in gaudio per voluntatem dei vt refrigerer vobiscum. Deus aũt pacis sit cum omnib⁹ vobis amen.

Cap. 16.

Commẽdo aũt vobis phebẽ sororẽ nostrã q̃ est in ministerio ecclie que est in cenchris: vt eã suscipiatis in domino digne sctis: et assistatis ei in quocũq; negocio vr̃i idiguerit. Etenim ipsa quoq; astitit multis ⁊ mihi ipsi. Salutate priscam ⁊ aquilam adiutores meos in christo iesu: qui pro anima mea suas ceruices supposuerũt: q̃b⁹ non solũ ego grãs ago sed et cuncte ecclesie gentium: ⁊ domesticã ecclesiam eorũ. Salutate ephenetum dilectum mihi: qui est primitiuus ecclie asie i xp̃o iesu. Salutate mariã que multũ laborauit in nobis. Salutate andronicũ ⁊ iuniam cognatos et concaptiuos meos qui sũt nobiles in apostolis: qui ⁊ ante me fuerunt in christo iesu. Salutate ampliatũ dilectissimũ mihi i domino. Salutate vrbanũ adiutorem nr̃m in xp̃o iesu: et stachium dilectum meum. Salutate appellem probum in christo. Salutate eos q̃ sũt ex aristoboli domo. Salutate herodionez cognatum meũ. Salutate eos q̃ sũt ex narcissi domo: q̃ sũt in dño. Salutate triphenam et triphosaz: que laborauit in domino. Salutate persidam charissimam que multũ laborauit in domino. Salutate rufum electum in domino ⁊ matrem eius ⁊ meam. Salutate asyncritũ ⁊ phlegontẽ hermã patrobã hermã ⁊ qui cum eis sunt fratres. Salutate philologum ⁊ iuliam nereum et sororem eius ⁊ olympiadez: ⁊ oẽs qui cũ eis sũt sanctos. Salutate inuicẽ in osculo sancto. Salutant vos oẽs ecclesie christi. Rogo aũt vos fratres vt obseruetis eos qui dissensiones et offendicula preter doctrinã quã vos didicistis faciũt: ⁊ declinate ab illis. Huiuscemodi enĩ xp̃o domino nostro non seruiunt: sed suo ventri: et per dulces sermones ⁊ benedictiões seducunt corda innocentium. Vestra enĩ obediẽtia i omni loco diuulgata ẽ. Gaudeo igit̃ i vobis: sz volo vos sapientes esse in bono ⁊ simplices

εἰς τὸ κακόν. ὁ δὲ θεός τῆς εἰρήνης συντρίψει τὸν σατανάν ὑπό τοὺς πόδας ὑμῶν ἐν τάχει. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μεθ' ὑμῶν. ἀσπάζονται ὑμάς τιμόθεος ὁ συνεργός μου, καὶ λούκιος, καὶ ἰάσων, καὶ σωσίπατρος οἱ συγγενεῖς μου. ἀσπάζομαι ὑμάς ἐγὼ τέρτιος ὁ γράψας τὴν ἐπιστολήν ἐν κυρίῳ. ἀσπάζεται ὑμάς γάϊος ὁ ξένος μου καὶ τῆς ἐκκλησίας ὅλης. ἀσπάζεται ὑμάς ἔραστος ὁ οἰκονόμος τῆς πόλεως, καὶ κούαρτος ὁ ἀδελφός. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μετά πάντων ὑμῶν ἀμήν. τῷ δὲ δυναμένῳ ὑμάς στηρίξαι κατά τὸ εὐαγγέλιον μου καὶ τὸ κήρυγμα ἰησοῦ χριστοῦ κατά ἀποκάλυψιν μυστηρίου χρόνοις αἰωνίοις σεσιγημένου φανερωθέντος δὲ νῦν διά τε γραφῶν προφητικῶν κατ' ἐπιταγήν τοῦ αἰωνίου θεοῦ εἰς ὑπακοήν πίστεως εἰς πάντα τὰ ἔθνη γνωρισθέντος, μόνῳ σοφῷ θεῷ διά ἰησοῦ χριστοῦ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν.

Τέλος τῆς πρὸς ῥωμαίους ἐπιστολῆς.

in malo. Deus autem pacis conterat sathanã sub pedibus vestris velociter. Gratia domini nostri iesu christi vobiscum. Salutat vos timotheus adiutor meus: et lucius ⁊ iason ⁊ sosipater cognati mei. Saluto vos ego tertius qui scripsi epistolam in dño. Salutat vos caius hospes meus ⁊ vniuersa ecclesia. Salutat vos erastus arcarius ciuitatis: et quartus frater. Gratia domini nostri iesu christi cum omnib⁹ vobis amen. Ei aũt q̃ potẽs ẽ vos ↄfirmare iuxta euãgeliũ meuz et predicationem iesu christi secundum reuelationem mysterij tẽporibus eternis taciti q̃d nũc patefactũ est per scripturas prophetarũ scd̃z preceptũ eterni dei ad obeditionem fidei in cunctis gentibus cogniti: soli sapiẽti deo p̃ iesũ xp̃z: honor ⁊ glia in secula seculorum amen.

Explicit epistola Pauli ad Romanos.

Incipit prologus in primam epistolam ad Corinthios.

Epistola prima ad corinthios multas causas diuersasq; complectit̃: quarum partem relatione fratrum cognouit apostolus: partim ipsorum corinthiorum sunt litteris indicate. Nonnullas vero pro officij sui cura aut ordinat aut emendat: ⁊ varijs curatioĩb⁹ medetur diuersa infirmitate languentibus. Nam apud eos primũ curatur dissensionis vitium quod multi pseudoapostolorum vnitatem intulerunt scindentes ecclesie: vt proprij nominis facerent sectatores: quod his exprob̃at verbis apostolus. Hoc autem dico quod vnusquisq; vestrum dicit. Ego quidem sum pauli: ego autem apollo: ego vero cephe: ego aũt christi. Et ob hoc quidem horum se dicit facere nominuz mentionem; vt multo magis erubescant id se facere sub falsorum apostolorũ nominib⁹: quod etiam si sub pauli ⁊ petri fieret nomine displiceret. Secunda causa eius inducitur qui paterne oblitus reuerentie vxorem sibi non erubuit facere de nouerca. Quod facinus licet fornicationẽ appellauerit apostolus: tamen ita condemnauit; vt in vltionem facti autorem talis operis diabolo iudicauerit deputandum: imposita iudiciorum ⁊ litium tertia questione. Quarto loco matrimoniorum iura tractantur his. Quinto loco virginitatis consilium velut e vicino coniungitur. Sexto loco de escarũ licẽtia disputatur. Septimo atq; octauo loco de attondendo viris: ⁊ mulieribus velando capite ac sacramentorum communione precipit̃. Nono loco emulatio que diuersitate donorum spiritualium nascebatur sub exemplo membrorum ⁊ corporis castigatur. Decimo resurrectionis spes multis ⁊ argumentis ⁊ rationibus approbatur. Ultimo de colligẽdis ad necessitatem sanctorum nomine charitatis cura vel edificatio cultui imponitur. Interserũtur his pauca: que aut vt quibusdam videtur pendent ex superiorib⁹: aut habent licet ꝓprias tamen paulas actiones. Explicit prologus.

Incipit argumentum.

Corinthij sunt achaici: et hi similiter ab apostolo audierunt verbum veritatis: et subuersi sunt multifarie a falsis apostolis. Quidam a philosophie verbosa eloquẽtia: alij secta legis iudaice iducti sũt. Hos reuocat apostolus ad veram fidem et euangelicam sapientiam: scribens eis ab epheso per timotheum discipulum suum. Explicit argumentum.

Ἡ τοῦ ἁγίου παύλου πρὸς κορινθίους πρώτη ἐπιστολή. Cap. I.

Παῦλος κλητὸς ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ καὶ σωσθένης ὁ ἀδελφός, τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ τῇ οὔσῃ ἐν κορίνθῳ, ἡγιασμένοις ἐν χριστῷ ἰησοῦ κλητοῖς ἁγίοις, σὺν πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ ἐν παντὶ τόπῳ αὐτῶν τε καὶ ἡμῶν, χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου πάντοτε περὶ ὑμῶν ἐπὶ τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ τῇ δοθείσῃ ὑμῖν ἐν χριστῷ ἰησοῦ ὅτι ἐν παντὶ ἐπλουτίσθητε ἐν αὐτῷ ἐν παντὶ λόγῳ καὶ πάσῃ γνώσει, καθὼς τὸ μαρτύριον τοῦ χριστοῦ ἐβεβαιώθη ἐν ὑμῖν, ὥστε ὑμᾶς μὴ ὑστερεῖσθαι ἐν μηδενὶ χαρίσματι ἀπεκδεχομένους τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὃς καὶ βεβαιώσει ὑμᾶς ἕως τέλους ἀνεγκλήτους ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ. πιστὸς ὁ θεὸς δι' οὗ ἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ. παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοὶ διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ἵνα τὸ αὐτὸ λέγητε πάντες, καὶ μὴ ᾖ ἐν ὑμῖν σχίσματα. ἦτε δὲ κατηρτισμένοι ἐν τῷ αὐτῷ νοῒ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ γνώμῃ. ἐδηλώθη γάρ μοι περὶ ὑμῶν ἀδελφοί μου ὑπὸ τῶν χλόης, ὅτι ἔριδες ἐν ὑμῖν εἰσί. λέγω δὲ τοῦτο ὅτι ἕκαστος ὑμῶν λέγει ἐγὼ μὲν εἰμὶ παύλου, ἐγὼ δὲ ἀπολλῶ, ἐγὼ δὲ κηφᾶ, ἐγὼ δὲ χριστοῦ. μεμέρισται ὁ χριστός. μὴ παῦλος ἐσταυρώθη ὑπὲρ ὑμῶν, ἢ εἰς τὸ ὄνομα παύλου ἐβαπτίσθητε. εὐχαριστῶ τῷ θεῷ ὅτι οὐδένα ὑμῶν ἐβάπτισα εἰ μὴ κρίσπον καὶ γάϊον, ἵνα μή τις εἴπῃ ὅτι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα ἐβάπτισα. ἐβάπτισα δὲ καὶ τὸν στεφανᾶ οἶκον, λοιπὸν οὐκ οἶδα εἴ τινα ἄλλον ἐβάπτισα. οὐ γὰρ ἀπέστειλέ με χριστὸς βαπτίζειν, ἀλλ' εὐαγγελίζεσθαι, οὐκ ἐν σοφίᾳ λόγου, ἵνα μὴ κενωθῇ ὁ σταυρὸς τοῦ χριστοῦ. ὁ λόγος γὰρ ὁ τοῦ σταυροῦ τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρία ἐστί, τοῖς δὲ σωζομένοις ἡμῖν δύναμις θεοῦ ἐστί. γέγραπται γὰρ ἀπολῶ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν, καὶ τὴν σύνεσιν τῶν συνετῶν ἀθετήσω. ποῦ σοφός, ποῦ γραμματεύς, ποῦ συζητητὴς τοῦ αἰῶνος τούτου. οὐχὶ ἐμώρανεν ὁ θεὸς τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου τούτου. ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ σοφίᾳ τοῦ θεοῦ οὐκ ἔγνω ὁ κόσμος διὰ τῆς σοφίας τὸν θεόν, εὐδόκησεν ὁ θεὸς διὰ τῆς μωρίας τοῦ κηρύγματος σῶσαι τοὺς πιστεύοντας. ἐπειδὴ καὶ ἰουδαῖοι σημεῖον αἰτοῦσι, καὶ ἕλληνες σοφίαν ζητοῦσιν. ἡμεῖς δὲ κηρύσσομεν χριστὸν ἐσταυρωμένον, ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, ἕλλησι δὲ μωρίαν, αὐτοῖς δὲ τοῖς κλητοῖς ἰουδαίοις τε καὶ ἕλλησι χριστόν, θεοῦ δύναμιν καὶ θεοῦ σοφίαν. ὅτι τὸ μωρὸν τοῦ θεοῦ σοφώτερον τῶν ἀνθρώπων ἐστί, καὶ τὸ ἀσθενὲς τοῦ θεοῦ ἰσχυρότερον τῶν ἀνθρώπων ἐστί. βλέπετε γὰρ τὴν κλῆσιν ὑμῶν ἀδελφοί, ὅτι οὐ πολλοὶ σοφοὶ κατὰ σάρκα, οὐ πολλοὶ δυνατοί, οὐ πολλοὶ εὐγενεῖς, ἀλλὰ τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ θεός ἵνα τοὺς σοφοὺς καταισχύνῃ, καὶ τὰ ἀσθενῆ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ θεός, ἵνα καταισχύνῃ τὰ ἰσχυρά, καὶ τὰ ἀγενῆ τοῦ κόσμου καὶ τὰ ἐξουθενημένα ἐξελέξατο ὁ θεός καὶ τὰ μὴ ὄντα, ἵνα τὰ ὄντα καταργήσῃ, ὅπως μὴ καυχήσηται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. ἐξ αὐτοῦ δὲ ὑμεῖς ἐστὲ ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ὃς ἐγενήθη ἡμῖν σοφία ἀπὸ θεοῦ δικαιοσύνη τε καὶ ἁγιασμὸς καὶ ἀπολύτρωσις. ἵνα καθὼς γέγραπται ὁ καυχώμενος ἐν κυρίῳ καυχάσθω.

Incipit epistola beati Pauli ad Corinthios prima. Cap. I.

Paulus vocatus apostolus iesu christi per voluntatem dei et sosthenes frater: ecclesie dei que est corinthi sanctificatis in christo iesu vocatis sanctis: cum omnibus qui invocant nomen domini nostri iesu christi in omni loco ipsorum et nostro. Gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino iesu christo. Gratias ago deo meo semper pro vobis in gratia dei que data est vobis in christo iesu quia in omnibus divites facti estis in illo in omni verbo et in omni scientia: sicut testimonium christi confirmatum est in vobis ita ut nihil vobis desit in ulla gratia expectantibus revelationem domini nostri iesu christi: qui et confirmabit vos usque in finem sine crimine in die adventus domini nostri iesu christi. Fidelis deus per quem vocati estis in societatem filii eius iesu christi domini nostri. Obsecro autem vos fratres per nomen domini nostri iesu christi: ut idipsum dicatis omnes: et non sint in vobis scismata. Sitis autem perfecti in eodem sensu et in eadem sententia. Significatum est enim mihi de vobis fratres mei ab his qui sunt chloes: quia contentiones sunt inter vos. Hoc autem dico: quod unusquisque vestrum dicit. Ego quidem sum pauli: ego autem apollo: ego vero cephe: ego autem christi. Divisus est christus. Nunquid paulus crucifixus est pro vobis? aut in nomine pauli baptizati estis? Gratias ago deo meo quod neminem vestrum baptizavi nisi crispum et caium: ne quis dicat quod in nomine meo baptizati estis. Baptizavi autem et stephane domum: ceterum nescio si quem alium vestrum baptizaverim. Non enim misit me christus baptizare sed evangelizare: non in sapientia verbi: ut non evacuetur crux christi. Verbum enim crucis pereuntibus quidem stultitia est: his autem qui salvi fiunt id est nobis dei virtus est. Scriptum est enim. Perdam sapientiam sapientium: et prudentiam prudentium reprobabo. Ubi sapiens: ubi scriba: ubi inquisitor huius seculi? Nonne stultam fecit deus sapientiam huius mundi. Nam quia in dei sapientia non cognovit mundus per sapientiam deum: placuit deo per stultitiam predicationis salvos facere credentes. Quoniam et iudei signa petunt: et greci sapientiam querunt. Nos autem predicamus christum crucifixum: iudeis quidem scandalum: gentibus autem stultitiam: ipsis autem vocatis iudeis atque grecis christum dei virtutem et dei sapientiam. Quia quod stultum est dei sapientius est hominibus: et quod infirmum est dei: fortius est hominibus. Videte enim vocationem vestram fratres: quia non multi sapientes secundum carnem non multi potentes: non multi nobiles: sed que stulta sunt mundi elegit deus ut confundat sapientes: et infirma mundi elegit deus ut confundat fortia: et ignobilia mundi et contemptibilia elegit deus et ea que non sunt: ut ea que sunt destrueret: ut non glorietur omnis caro in conspectu eius. Ex ipso autem vos estis in christo iesu: qui factus est nobis sapientia et iustitia et sanctificatio et redemptio: ut quemadmodum scriptum est qui gloriatur in domino glorietur.

A — j.14.d.et j.co. — B — 1.Thes.5.d j.10.c. — f — j.3.a. — C — Esaie.29.c — Esa.33.c

Κἀγὼ ἐλθὼν πρὸς ὑμᾶς ἀδελφοί, ἦλθον οὐ καθ' ὑπεροχὴν λόγου ἢ σοφίας καταγγέλλων ὑμῖν τὸ μαρτύριον τοῦ θεοῦ. Cap. 2. οὐ γὰρ ἔκρινα τοῦ εἰδέναι τι ἐν ὑμῖν εἰ μὴ ἰησοῦν χριστὸν καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον. καὶ ἐγὼ ἐν ἀσθενείᾳ καὶ ἐν φόβῳ καὶ ἐν τρόμῳ πολλῷ ἐγενόμην πρὸς ὑμᾶς, καὶ ὁ λόγος μου καὶ τὸ κήρυγμά μου οὐκ ἐν πειθοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν ἀποδείξει πνεύματος καὶ δυνάμεως, ἵνα ἡ πίστις ἡμῶν μὴ ᾖ ἐν σοφίᾳ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐν δυνάμει θεοῦ. σοφίαν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις. σοφίαν δὲ οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου οὐδὲ τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου τῶν καταργουμένων, ἀλλὰ λαλοῦμεν σοφίαν θεοῦ ἐν μυστηρίῳ τὴν ἀποκεκρυμμένην ἣν προώρισεν ὁ θεὸς πρὸ τῶν αἰώνων εἰς δόξαν ἡμῶν, ἣν οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου ἔγνωκεν. εἰ γὰρ ἔγνωσαν οὐκ ἂν τὸν κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν. ἀλλὰ καθὼς γέγραπται. ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἡτοίμασεν ὁ θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. ἡμῖν δὲ ὁ θεὸς ἀπεκάλυψε διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ. τὸ γὰρ πνεῦμα πάντα ἐρευνᾷ, καὶ τὰ βάθη τοῦ θεοῦ. τίς γὰρ οἶδεν ἀνθρώπων τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ. οὕτω καὶ τὰ τοῦ θεοῦ οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ

Et ego cum venissem ad vos fratres: Ca. 2. veni non in sublimitate sermonis aut sapientie annuncians vobis testimonium christi. Non enim iudicavi me scire aliquid inter vos nisi iesum christum et hunc crucifixum. Et ego in infirmitate et timore et tremore multo fui apud vos: et sermo meus et predicatio mea non in persuasibilibus humane sapientie verbis: sed in ostensione spiritus et virtutis: ut fides vestra non sit in sapientia hominum: sed in virtute dei. Sapientiam autem loquimur inter perfectos. Sapientiam vero non huius seculi neque principum huius seculi qui destruuntur: sed loquimur dei sapientiam in mysterio que abscondita est: quam predestinavit deus ante secula in gloriam nostram: quam nemo principum huius seculi cognovit. Si enim cognovissent: nunquam dominum glorie crucifixissent. Sed sicut scriptum est: quod oculus non vidit nec auris audivit nec in cor hominis ascendit: que preparavit deus his qui diligunt illum. Nobis autem revelavit deus per spiritum suum. Spiritus enim omnia scrutatur: etiam profunda dei. Quis enim scit hominum que hominis sunt: nisi spiritus hominis qui in ipso est? Ita et que dei sunt nemo cognovit nisi spiritus

D — 2.Cho.10.d Hiere.9.d. — A — B — Esa.64.b. — C

θεοῦ. ἡμεῖς δὲ οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβομεν, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ θεοῦ, ἵνα οἴδωμεν τὰ ὑπὸ τοῦ θεοῦ χαρισθέντα ἡμῖν, ἃ καὶ λαλοῦμεν οὐκ ἐν διδακτοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν διδακτοῖς πνεύματος ἁγίου, πνευματικοῖς πνευματικὰ συγκρίνοντες. ψυχικὸς δὲ ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος τοῦ θεοῦ. μωρία γὰρ αὐτῷ ἐστι, καὶ οὐ δύναται γνῶναι, ὅτι πνευματικῶς ἀνακρίνεται. ὁ δὲ πνευματικὸς ἀνακρίνει μὲν πάντα, αὐτὸς δὲ ὑπ' οὐδενὸς ἀνακρίνεται. τίς γὰρ ἔγνω νοῦν κυρίου ὃς συμβιβάσει αὐτόν. ἡμεῖς δὲ νοῦν χριστοῦ ἔχομεν.

Καὶ ἐγώ, ἀδελφοί, οὐκ ἠδυνήθην ὑμῖν λαλῆσαι ὡς πνευματικοῖς, ἀλλ' ὡς σαρκικοῖς, ὡς νηπίοις ἐν χριστῷ. Cap. 3. γάλα ὑμᾶς ἐπότισα, καὶ οὐ βρῶμα. οὔπω γὰρ ἐδύνασθε, ἀλλ' οὔτε ἔτι νῦν δύνασθε. ἔτι γὰρ σαρκικοί ἐστε. ὅπου γὰρ ἐν ὑμῖν ζῆλος, καὶ ἔρις, καὶ διχοστασίαι, οὐχὶ σαρκικοί ἐστε, καὶ κατὰ ἄνθρωπον περιπατεῖτε. ὅταν γὰρ λέγει τις, ἐγὼ μέν εἰμι παύλου, ἕτερος δέ, ἐγὼ ἀπολλῶ, οὐχὶ σαρκικοί ἐστε. τίς οὖν ἐστι παῦλος, τίς δὲ ἀπολλώς, ἀλλ' ἢ διάκονοι δι' ὧν ἐπιστεύσατε, καὶ ἑκάστῳ ὡς ὁ κύριος ἔδωκεν. ἐγὼ ἐφύτευσα, ἀπολλὼς ἐπότισεν, ἀλλ' ὁ θεὸς ηὔξανεν. ὥστε οὔτε ὁ φυτεύων ἐστί τι, οὔτε ὁ ποτίζων, ἀλλ' ὁ αὐξάνων θεός. ὁ φυτεύων δὲ καὶ ὁ ποτίζων ἕν εἰσιν. ἕκαστος δὲ τὸν ἴδιον μισθὸν λήψεται κατὰ τὸν ἴδιον κόπον. θεοῦ γάρ ἐσμεν συνεργοί. θεοῦ γεώργιον, θεοῦ οἰκοδομή ἐστε. κατὰ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι ὡς σοφὸς ἀρχιτέκτων θεμέλιον τέθεικα, ἄλλος δὲ ἐποικοδομεῖ. ἕκαστος δὲ βλεπέτω πῶς ἐποικοδομεῖ. θεμέλιον γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν ἰησοῦς χριστός. εἰ δέ τις ἐποικοδομεῖ ἐπὶ τὸν θεμέλιον τοῦτον χρυσόν, ἄργυρον, λίθους τιμίους, ξύλα, χόρτον, καλάμην, ἑκάστου τὸ ἔργον φανερὸν γενήσεται. ἡ γὰρ ἡμέρα δηλώσει, ὅτι ἐν πυρὶ ἀποκαλύπτεται, καὶ ἑκάστου τὸ ἔργον ὁποῖόν ἐστι τὸ πῦρ δοκιμάσει. εἴ τινος τὸ ἔργον μένει ὃ ἐποικοδόμησε, μισθὸν λήψεται. εἴ τινος τὸ ἔργον κατακαήσεται, ζημιωθήσεται, αὐτὸς δὲ σωθήσεται, οὕτως δὲ ὡς διὰ πυρός. οὐκ οἴδατε ὅτι ναὸς θεοῦ ἐστε, καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ φθείρει, φθερεῖ τοῦτον ὁ θεός. ὁ γὰρ ναὸς τοῦ θεοῦ ἅγιός ἐστιν, οἵτινές ἐστε ὑμεῖς. μηδεὶς ἑαυτὸν ἐξαπατάτω. εἴ τις δοκεῖ σοφὸς εἶναι ἐν ὑμῖν ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, μωρὸς γε-

dei. Nos autem non spiritum huius mundi accepimus: sed spiritum qui ex deo est: vt sciamus que a deo donata sunt nobis: que et loquimur non in doctis humane sapientie verbis: sed in doctrina spiritus spiritualibus spiritualia comparantes. Animalis autem homo non percipit ea que sunt spiritus dei. Stultitia enim est illi: et non potest intelligere quia spiritualiter examinatur. Spiritualis autem iudicat omnia: et ipse a nemine iudicatur. Quis enim cognouit sensum domini aut quis instruxit eum? Nos autem sensum Christi habemus.

D

Esaie. 40. c. / Roma. 11. d.

Et ego fratres non potui vobis loqui quasi spiritualibus: sed quasi carnalibus. Cap. 3. Tanquam paruulis in Christo lac vobis potum dedi non escam. Nondum enim poteratis: sed nec nunc quidem potestis. Adhuc enim carnales estis. Cum enim sit inter vos zelus et contentio: nonne carnales estis et secundum hominem ambulatis? Cum enim quis dicat: ego quidem sum pauli: alius autem ego sum appollo: nonne homines estis? Quid igitur est appollo? Quid vero paulus? Ministri eius cui credidistis: et vnicuique sicut dominus dedit. Ego plantaui appollo rigauit: sed deus incrementum dedit. Itaque neque qui plantat est aliquid neque qui rigat: sed qui incrementum dat deus. Qui plantat autem et qui rigat vnum sunt. Vnusquisque autem propriam mercedem accipiet secundum suum laborem. Dei enim sumus adiutores. Dei agricultura estis: dei edificatio estis. Secundum gratiam dei que data est mihi vt sapiens architectus fundamentum posui: alius autem superedificat. Vnusquisque autem videat quomodo superedificet. Fundamentum enim aliud nemo potest ponere preter id quod positum est: quod est Christus iesus. Si quis autem superedificat supra fundamentum hoc aurum argentum lapides preciosos ligna fenum stipulam: vniuscuiusque opus manifestum erit. Dies enim domini declarabit: quia in igne reuelabitur: et vniuscuiusque opus quale sit: ignis probabit. Si cuius opus manserit quod superedificauit mercedem accipiet. Si cuius opus arserit detrimentum patietur: ipse autem saluus erit: sic tamen quasi per ignem. Nescitis quia templum dei estis: et spiritus dei habitat in vobis? Si quis autem templum dei violauerit: disperdet illum deus. Templum enim dei sanctum est: quod estis vos. Nemo se seducat. Si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc seculo: stultus fiat

A / sup. 1. b. / B / 2. Thi. 2. c. / C / 1. Cor. 6. d. / Coll. 2. d. / D

νέσθω, ἵνα γένηται σοφός. ἡ γὰρ σοφία τοῦ κόσμου τούτου μωρία παρὰ τῷ θεῷ ἐστι. γέγραπται γάρ, ὁ δρασσόμενος τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν. καὶ πάλιν, κύριος γινώσκει τοὺς διαλογισμοὺς τῶν σοφῶν, ὅτι εἰσὶ μάταιοι. ὥστε μηδεὶς καυχάσθω ἐν ἀνθρώποις. πάντα γὰρ ὑμῶν ἐστιν, εἴτε παῦλος, εἴτε ἀπολλώς, εἴτε κηφᾶς, εἴτε κόσμος, εἴτε ζωή, εἴτε θάνατος, εἴτε ἐνεστῶτα, εἴτε μέλλοντα, πάντα ὑμῶν ἐστιν, ὑμεῖς δὲ χριστοῦ, χριστὸς δὲ θεοῦ. Cap. 4.

Οὕτως ἡμᾶς λογιζέσθω ἄνθρωπος ὡς ὑπηρέτας χριστοῦ καὶ οἰκονόμους μυστηρίων θεοῦ. ὃ δὲ λοιπόν, ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοις ἵνα πιστός τις εὑρεθῇ. ἐμοὶ δὲ εἰς ἐλάχιστόν ἐστιν ἵνα ὑφ' ὑμῶν ἀνακριθῶ, ἢ ὑπὸ ἀνθρωπίνης ἡμέρας. ἀλλ' οὐδὲ ἐμαυτὸν ἀνακρίνω. οὐδὲν γὰρ ἐμαυτῷ σύνοιδα, ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμαι. ὁ δὲ ἀνακρίνων με κύριός ἐστιν. ὥστε μὴ πρὸ καιροῦ τι κρίνετε, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ κύριος, ὃς καὶ φωτίσει τὰ κρυπτὰ τοῦ σκότους καὶ φανερώσει τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν, καὶ τότε ὁ ἔπαινος γενήσεται ἑκάστῳ ἀπὸ τοῦ θεοῦ. ταῦτα δέ, ἀδελφοί, μετεσχημάτισα εἰς ἐμαυτὸν καὶ ἀπολλὼ δι' ὑμᾶς, ἵνα ἐν ἡμῖν μάθητε τὸ μὴ ὑπὲρ ὃ γέγραπται φρονεῖν, ἵνα μὴ εἷς ὑπὲρ τοῦ ἑνὸς φυσιοῦσθε κατὰ τοῦ ἑτέρου. τίς γάρ σε διακρίνει. τί δὲ ἔχεις ὃ οὐκ ἔλαβες; εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχᾶσαι ὡς μὴ λαβών. ἤδη κεκορεσμένοι ἐστέ, ἤδη ἐπλουτήσατε. χωρὶς ἡμῶν ἐβασιλεύσατε, καὶ ὄφελόν γε ἐβασιλεύσατε, ἵνα καὶ ἡμεῖς ὑμῖν συμβασιλεύσωμεν. δοκῶ γὰρ ὅτι ὁ θεὸς ἡμᾶς τοὺς ἀποστόλους ἐσχάτους ἀπέδειξεν ὡς ἐπιθανατίους, ὅτι θέατρον ἐγενήθημεν τῷ κόσμῳ καὶ ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις. ἡμεῖς μωροὶ διὰ χριστόν, ὑμεῖς δὲ φρόνιμοι ἐν χριστῷ. ἡμεῖς ἀσθενεῖς, ὑμεῖς δὲ ἰσχυροί. ὑμεῖς ἔνδοξοι, ἡμεῖς δὲ ἄτιμοι. ἄχρι τῆς ἄρτι ὥρας καὶ πεινῶμεν, καὶ διψῶμεν, καὶ γυμνιτεύομεν, καὶ κολαφιζόμεθα, καὶ ἀστατοῦμεν, καὶ κοπιῶμεν ἐργαζόμενοι ταῖς ἰδίαις χερσί. λοιδορούμενοι εὐλογοῦμεν, διωκόμενοι ἀνεχόμεθα, βλασφημούμενοι παρακαλοῦμεν. ὡς περικαθάρματα τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν, πάντων περίψημα ἕως ἄρτι. οὐκ ἐντρέπων ὑμᾶς γράφω ταῦτα, ἀλλ' ὡς τέκνα μου ἀγαπητὰ νουθετῶ. ἐὰν γὰρ μυρίους παιδαγωγοὺς ἔχητε ἐν χριστῷ, ἀλλ' οὐ πολλοὺς πατέρας. ἐν γὰρ χριστῷ ἰησοῦ διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέννησα. παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, μιμηταί μου γίνεσ-

vt sit sapiens. Sapientia enim huius mundi stultitia est apud deum. Scriptum est enim. Comprehendam sapientes in astutia eorum. Et iterum. Dominus nouit cogitationes sapientium: quoniam vane sunt. Nemo itaque glorietur in hominibus. Omnia enim vestra sunt: siue paulus siue apollo siue cephas siue mundus siue vita siue mors siue presentia siue futura. Omnia enim vestra sunt: vos autem christi: christus autem dei. Cap. 4.

Roma. 1. c. / Job. 5. b. / Psal. 93.

Sic nos existimet homo vt ministros christi: et dispensatores mysteriorum dei. Hic iam queritur inter dispensatores vt fidelis quis inueniatur. Mihi autem pro minimo est vt a vobis iudicer aut ab humano die. Sed neque meipsum iudico. Nihil enim mihi conscius sum: sed non in hoc iustificatus sum. Qui autem iudicat me dominus est. Itaque nolite ante tempus iudicare: quoadusque veniat dominus qui et illuminabit abscondita tenebrarum et manifestabit consilia cordium: et tunc laus erit vnicuique a deo. Hec autem fratres transfiguraui in me et apollo propter vos: vt in nobis discatis: ne supra quam scriptum est vnus aduersus alterum infletur pro alio. Quis enim te discernit? Quid autem habes quod non accepisti? Si autem accepisti: quid gloriaris quasi non acceperis? Iam saturati estis: iam diuites facti estis. Sine nobis regnatis: et vtinam regnetis: vt et nos vobiscum regnemus. Puto enim quod deus nos apostolos nouissimos ostendit tanquam morti destinatos: quia spectaculum facti sumus mundo et angelis et hominibus. Nos stulti propter christum: vos autem prudentes in christo. Nos infirmi: vos autem fortes. Vos nobiles: nos autem ignobiles. Vsque in hanc horam et esurimus et sitimus et nudi sumus: et colaphis cedimur et instabiles sumus et laboramus operantes manibus nostris. Maledicimur et benedicimus: persecutionem patimur et sustinemus. Blasphemamur et obsecramus. Tanquam purgamenta huius mundi facti sumus omnium peripsima vsque adhuc. Non vt confundam vos hec scribo: sed vt filios meos charissimos moneo. Nam si decem milia pedagogorum habeatis in christo: sed non multos patres. Nam in christo iesu per euangelium ego vos genui. Rogo ergo vos imitatores mei estote

A / 1. Thi. 3. c. / 2. Cor. 6. a / 1. ii. c. / Ephe. 3. c. / B / C

θε. Διὰ τοῦτο ἔπεμψα ὑμῖν Τιμόθεον ὅς ἐστι τέκνον μου ἀγαπητὸν καὶ πιστὸν ἐν κυρίῳ, ὃς ὑμᾶς ἀναμνήσει τὰς ὁδούς μου τὰς ἐν Χριστῷ, καθὼς πανταχοῦ ἐν πάσῃ ἐκκλησίᾳ διδάσκω. ὡς μὴ ἐρχομένου δέ μου πρὸς ὑμᾶς ἐφυσιώθησάν τινες. ἐλεύσομαι δὲ ταχέως πρὸς ὑμᾶς ἐὰν ὁ κύριος θελήσῃ, καὶ γνώσομαι οὐ τὸν λόγον τῶν πεφυσιωμένων, ἀλλὰ τὴν δύναμιν. οὐ γὰρ ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ἀλλ᾽ ἐν δυνάμει. τί θέλετε, ἐν ῥάβδῳ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς ἢ ἐν ἀγάπῃ πνεύματί τε πρᾳότητος. Cap.5.

Ὅλως ἀκούεται ἐν ὑμῖν πορνεία, καὶ τοιαύτη πορνεία ἥτις οὐδὲ ἐν τοῖς ἔθνεσιν ὀνομάζεται, ὥστε γυναῖκά τινα τοῦ πατρὸς ἔχειν. καὶ ὑμεῖς πεφυσιωμένοι ἐστέ, καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἐπενθήσατε, ἵνα ἐξαρθῇ ἐκ μέσου ὑμῶν ὁ τὸ ἔργον τοῦτο ποιήσας. ἐγὼ μὲν γὰρ ὡς ἀπὼν τῷ σώματι, παρὼν δὲ τῷ πνεύματι, ἤδη κέκρικα ὡς παρὼν τὸν οὕτω τοῦτο κατεργασάμενον ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, συναχθέντων ὑμῶν καὶ τοῦ ἐμοῦ πνεύματος σὺν τῇ δυνάμει τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, παραδοῦναι τὸν τοιοῦτον τῷ σατανᾷ εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκός, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. οὐ καλὸν τὸ καύχημα ὑμῶν. οὐκ οἴδατε ὅτι μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ. ἐκκαθάρατε οὖν τὴν παλαιὰν ζύμην, ἵνα ἦτε νέον φύραμα καθώς ἐστε ἄζυμοι. καὶ γὰρ τὸ πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη Χριστός. ὥστε ἑορτάζωμεν μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ μηδὲ ἐν ζύμῃ κακίας καὶ πονηρίας, ἀλλ᾽ ἐν ἀζύμοις εἰλικρινείας καὶ ἀληθείας. ἔγραψα ὑμῖν ἐν τῇ ἐπιστολῇ μὴ συναναμίγνυσθαι πόρνοις. καὶ οὐ πάντως τοῖς πόρνοις τοῦ κόσμου τούτου ἢ τοῖς πλεονέκταις ἢ ἅρπαξιν ἢ εἰδωλολάτραις, ἐπεὶ ὀφείλετε ἄρα ἐκ τοῦ κόσμου ἐξελθεῖν. νυνὶ δὲ ἔγραψα ὑμῖν μὴ συναναμίγνυσθαι. ἐάν τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος ᾖ πόρνος, ἢ λοίδορος ἢ πλεονέκτης, ἢ εἰδωλολάτρης, ἢ μέθυσος, ἢ ἅρπαξ, τῷ τοιούτῳ μηδὲ συνεσθίειν. τί γάρ μοι καὶ τοὺς ἔξω κρίνειν. οὐχὶ τοὺς ἔσω ὑμεῖς κρίνετε. τοὺς δὲ ἔξω ὁ θεὸς κρινεῖ. καὶ ἐξαρεῖτε τὸν πονηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν. Cap.6.

Τολμᾷ τις ὑμῶν πρᾶγμα ἔχων πρὸς τὸν ἕτερον κρίνεσθαι ἐπὶ τῶν ἀδίκων, καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῶν ἁγίων. οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ ἅγιοι τὸν κόσμον κρινοῦσι. καὶ εἰ ἐν ὑμῖν κρίνεται ὁ κόσμος, ἀνάξιοί ἐστε κριτηρίων ἐλα-

sicut et ego christi. Ideo misi ad vos timotheum qui est filius meus charissimus et fidelis in domino: qui vos commonefaciat vias meas que sunt in christo iesu: sicut ubique in omni ecclesia doceo. Tanquam non venturus sim ad vos: sic inflati sunt quidam. Veniam autem ad vos cito si dominus voluerit: et cognoscam non sermonem eorum qui inflati sunt sed virtutem. Non enim in sermone est regnum dei sed in virtute. Quid vultis: in virga veniam ad vos: an in charitate et spiritu mansuetudinis. Cap.5.

Omnino auditur inter vos fornicatio et talis fornicatio qualis nec inter gentes: ita ut uxorem patris sui aliquis habeat. Et vos inflati estis: et non magis luctum habuistis: ut tollatur de medio vestrum qui hoc opus fecit. Ego quidem absens corpore: presens autem spiritu iam iudicavi ut presens eum qui sic hoc operatus est in nomine domini nostri iesu christi: congregatis vobis et meo spiritu cum virtute domini iesu: tradere huiusmodi hominem sathane in interitum carnis: ut spiritus salvus sit in die domini nostri iesu christi. Non est bona gloriatio vestra. Nescitis quia modicum fermentum totam massam corrumpit? Expurgate vetus fermentum: ut sitis nova conspersio sicut estis azymi. Etenim pascha nostrum immolatus est christus. Itaque epulemur non in fermento veteri: neque in fermento malicie et nequitie: sed in azymis sinceritatis et veritatis. Scripsi vobis in epistola ne commisceamini fornicariis. Non utique fornicariis huius mundi: aut avaris: aut rapacibus: aut idolis servientibus: alioquin debueratis de hoc mundo exisse. Nunc autem scripsi vobis non commisceri. Si is qui frater nominatur inter vos: est fornicator: aut avarus: aut idolis serviens: aut maledicus aut ebriosus: aut rapax: cum huiusmodi nec cibum sumere. Quid enim mihi de his qui foris sunt iudicare? Nonne de his qui intus sunt vos iudicatis? Nam eos qui foris sunt deus iudicabit. Auferte malum ex vobis ipsis. Cap.6.

Audet aliquis vestrum habens negocium adversus alterum iudicari apud iniquos et non apud sanctos? An nescitis quoniam sancti de hoc mundo iudicabunt? Et si in vobis iudicabitur mundus: indigni estis qui de minimis iudice-

D Ephe.5.a. Phil.3.d

A

B

Galla.5.b.

C

D

o. malus. in gr. accipitur pro hoie nō p re mala.

A

χίστων. οὐκ οἴδατε ὅτι ἀγγέλους κρινοῦμεν, μήτιγε βιωτικά. βιωτικὰ μὲν οὖν κριτήρια ἐὰν ἔχητε, τοὺς ἐξουθενημένους ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τούτους καθίζετε. πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν λέγω. οὕτως οὐκ ἔνι ἐν ὑμῖν σοφὸς οὐδὲ εἷς ὃς δυνήσεται διακρῖναι ἀνὰ μέσον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀδελφὸς μετὰ ἀδελφοῦ κρίνεται, καὶ τοῦτο ἐπὶ ἀπίστων. ἤδη μὲν οὖν ὅλως ἥττημα ὑμῖν ἐστιν, ὅτι κρίματα ἔχετε μεθ᾽ ἑαυτῶν. διατί οὐχὶ μᾶλλον ἀδικεῖσθε. διατί οὐχὶ μᾶλλον ἀποστερεῖσθε. ἀλλὰ ὑμεῖς ἀδικεῖτε καὶ ἀποστερεῖτε. καὶ ταῦτα ἀδελφούς. ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι ἄδικοι βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι. μὴ πλανᾶσθε, οὔτε πόρνοι οὔτε εἰδωλολάτραι οὔτε μοιχοί, οὔτε μαλακοί, οὔτε ἀρσενοκοῖται, οὔτε κλέπται, οὔτε πλεονέκται, οὔτε μέθυσοι, οὐ λοίδοροι, οὐχ ἅρπαγες βασιλείαν θεοῦ κληρονομήσουσι. καὶ ταῦτά τινες ἦτε, ἀλλὰ ἀπελούσασθε, ἀλλὰ ἡγιάσθητε, ἀλλ᾽ ἐδικαιώθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου Ἰησοῦ καὶ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ θεοῦ ἡμῶν. πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ᾽ οὐ πάντα συμφέρει. πάντα μοι ἔξεστιν ἀλλ᾽ οὐκ ἐγὼ ἐξουσιασθήσομαι ὑπό τινος. τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν, ὁ δὲ θεὸς καὶ ταύτην καὶ ταῦτα καταργήσει. τὸ δὲ σῶμα οὐ τῇ πορνείᾳ ἀλλὰ τῷ κυρίῳ, καὶ ὁ κύριος τῷ σώματι. ὁ δὲ θεὸς καὶ τὸν κύριον ἤγειρε, καὶ ἡμᾶς ἐξεγερεῖ διὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. οὐκ οἴδατε ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν μέλη Χριστοῦ ἐστιν. ἄρας οὖν τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ ποιήσω πόρνης μέλη. μὴ γένοιτο. οὐκ οἴδατε ὅτι ὁ κολλώμενος τῇ πόρνῃ ἓν σῶμά ἐστιν. ἔσονται γάρ φησιν οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. ὁ δὲ κολλώμενος τῷ κυρίῳ ἓν πνεῦμά ἐστι. φεύγετε τὴν πορνείαν. πᾶν ἁμάρτημα ὃ ἐὰν ποιήσῃ ἄνθρωπος, ἐκτὸς τοῦ σώματός ἐστιν. ὁ δὲ πορνεύων, εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἁμαρτάνει. ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι τὸ σῶμα ὑμῶν ναὸς τοῦ ἐν ὑμῖν ἁγίου πνεύματός ἐστιν οὗ ἔχετε ἀπὸ θεοῦ, καὶ οὐκ ἐστὲ ἑαυτῶν. ἠγοράσθητε γὰρ τιμῆς, δοξάσατε δὴ τὸν θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν, καὶ ἐν τῷ πνεύματι ὑμῶν ἅτινά ἐστι τοῦ θεοῦ. Cap.7.

Περὶ δὲ ὧν ἐγράψατέ μοι, καλὸν ἀνθρώπῳ γυναικὸς μὴ ἅπτεσθαι. διὰ δὲ τὰς πορνείας ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐχέτω, καὶ ἑκάστη τὸν ἴδιον ἄνδρα ἐχέτω. τῇ γυναικὶ ὁ ἀνὴρ τὴν ὀφειλομένην εὔνοιαν ἀποδιδότω. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρί. ἡ γυνὴ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ᾽ ὁ ἀνήρ. ὁμοίως

tis? Nescitis quoniam angelos iudicabimus: quanto magis secularia. Secularia igitur iudicia si habueritis: contemptibiles qui sunt in ecclesia illos constituite ad iudicandum. Ad verecundiam vestram dico. Sic non est inter vos sapiens quisquam qui possit iudicare inter fratrem suum: sed frater cum fratre iudicio contendit: et hoc apud infideles. Iam quidem omnino delictum est in vobis quod iudicia habetis inter vos. Quare non magis iniuriam accipitis? Quare non magis fraudem patimini? Sed vos iniuriam facitis et fraudatis: et hoc fratribus. An nescitis quia iniqui regnum dei non possidebunt? Nolite errare: neque fornicarii: neque idolis servientes: neque adulteri: neque molles: neque masculorum concubitores: neque fures: neque avari: neque ebriosi: neque maledici: neque rapaces regnum dei possidebunt. Et hec aliquando quidam fuistis: sed abluti estis sed sanctificati estis sed iustificati estis in nomine domini nostri iesu christi: et in spiritu dei nostri. Omnia mihi licent: sed non omnia expediunt: omnia mihi licent: sed ego sub nullius redigar potestate. Esca ventri et venter escis: deus autem et hunc et hanc destruet. Corpus autem non fornicationi sed domino: et dominus corpori. Deus vero et dominum suscitavit: et nos suscitabit per virtutem suam. Nescitis quoniam corpora vestra membra sunt christi? Tollens ergo membra christi faciam membra meretricis? Absit. An nescitis quoniam qui adheret meretrici: unum corpus efficitur? Erunt enim inquit duo in carne una. Qui autem adheret domino: unus spiritus est. Fugite fornicationem. Omne enim peccatum quodcunque fecerit homo: extra corpus est: qui autem fornicatur in corpus suum peccat. An nescitis quoniam membra vestra templum sunt spiritus sancti qui in vobis est quem habetis a deo et non estis vestri. Empti enim estis precio magno. Glorificate et portate deum in corpore vestro. Cap.7.

De quibus autem scripsistis mihi: bonum est homini mulierem non tangere. Propter fornicationem autem unusquisque suam uxorem habeat: et unaquaeque suum virum habeat. Uxori vir debitum reddat: similiter autem et uxor viro. Mulier sui corporis non habet potestatem: sed vir. Similiter

B

C

D Gen.2.d. Ephe.5.d. Mat.19.b. Mar.10.a. supr.3.c.

2.Cor.6.d. 1.7.c. 1.Pe.1.d.

A

δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει ἀλλ᾽ ἡ γυνή. μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μή τι ἂν ἐκ συμφώνου πρὸς καιρὸν ἵνα σχολάζητε τῇ νηστείᾳ καὶ τῇ προσευχῇ, καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνέρχησθε, ἵνα μὴ πειράζῃ ὑμᾶς ὁ σατανᾶς διὰ τὴν ἀκρασίαν ὑμῶν. τοῦτο δὲ λέγω κατὰ συγγνώμην, οὐ κατ᾽ ἐπιταγήν. θέλω γὰρ πάντας ἀνθρώπους εἶναι ὡς καὶ ἐμαυτόν. ἀλλ᾽ ἕκαστος ἴδιον χάρισμα ἔχει ἐκ θεοῦ. ὃς μὲν οὕτως, ὃς δὲ οὕτως. λέγω δὲ τοῖς ἀγάμοις καὶ ταῖς χήραις, καλὸν αὐτοῖς ἐστὶν ἐὰν μείνωσιν ὡς κἀγώ. εἰ δὲ οὐκ ἐγκρατεύονται γαμησάτωσαν. κρεῖσσον γάρ ἐστι γαμῆσαι ἢ πυροῦσθαι. τοῖς δὲ γεγαμηκόσι παραγγέλλω, οὐκ ἐγὼ ἀλλ᾽ ὁ κύριος, γυναῖκα ἀπὸ ἀνδρὸς μὴ χωρισθῆναι. ἐὰν δὲ καὶ χωρισθῇ μενέτω ἄγαμος, ἢ τῷ ἀνδρὶ καταλλαγήτω καὶ ἄνδρα γυναῖκα μὴ ἀφιέναι. τοῖς δὲ λοιποῖς ἐγὼ λέγω οὐχ ὁ κύριος. εἴ τις ἀδελφὸς γυναῖκα ἔχει ἄπιστον, καὶ αὐτὴ συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ᾽ αὐτοῦ, μὴ ἀφιέτω αὐτήν. καὶ γυνὴ ἥτις ἔχει ἄνδρα ἄπιστον, καὶ αὐτὸς συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ᾽ αὐτῆς, μὴ ἀφιέτω αὐτόν. ἡγίασται γὰρ ὁ ἀνὴρ ὁ ἄπιστος ἐν τῇ γυναικί, καὶ ἡγίασται ἡ γυνὴ ἡ ἄπιστος ἐν τῷ ἀνδρί. ἐπεὶ ἄρα τὰ τέκνα ὑμῶν ἀκάθαρτά ἐστι. νῦν δὲ ἅγιά ἐστιν. εἰ δὲ ὁ ἄπιστος χωρίζεται, χωριζέσθω. οὐ δεδούλωται ὁ ἀδελφὸς ἢ ἡ ἀδελφὴ ἐν τοῖς τοιούτοις. ἐν δὲ εἰρήνῃ κέκληκεν ἡμᾶς ὁ θεός. τί γὰρ οἶδας γύναι εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις. ἢ τί οἶδας ἄνερ εἰ τὴν γυναῖκα σώσεις. εἰ μὴ ἑκάστῳ ὡς ἐμέρισεν ὁ θεός. ἕκαστον ὡς κέκληκεν ὁ κύριος οὕτω περιπατείτω, καὶ οὕτως ἐν ταῖς ἐκκλησίαις πάσαις διατάσσομαι. περιτετμημένος τις ἐκλήθη, μὴ ἐπισπάσθω. ἐν ἀκροβυστίᾳ τις ἐκλήθη, μὴ περιτεμνέσθω. ἡ περιτομὴ οὐδέν ἐστι, καὶ ἡ ἀκροβυστία οὐδέν ἐστι, ἀλλὰ τήρησις ἐντολῶν θεοῦ. ἕκαστος ἐν τῇ κλήσει ᾗ ἐκλήθη ἐν ταύτῃ μενέτω. δοῦλος ἐκλήθης, μή σοι μελέτω. ἀλλ᾽ εἰ καὶ δύνασαι ἐλεύθερος γενέσθαι μᾶλλον χρῆσαι. ὁ γὰρ ἐν κυρίῳ κληθεὶς δοῦλος, ἀπελεύθερος κυρίου ἐστίν. ὁμοίως καὶ ὁ ἐλεύθερος κληθείς, δοῦλός ἐστι χριστοῦ. τιμῆς ἠγοράσθητε, μὴ γίνεσθε δοῦλοι ἀνθρώπων. ἕκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη ἀδελφοὶ ἐν τούτῳ μενέτω παρὰ θεῷ. περὶ δὲ τῶν παρθένων ἐπιταγὴν κυρίου οὐκ ἔχω, γνώμην δὲ δίδωμι ὡς ἠλεημένος ὑπὸ κυρίου πιστὸς εἶναι. νομίζω οὖν τοῦτο καλὸν ὑπάρχειν, διὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἀνάγκην, ὅτι καλὸν ἀν-

autẽ et vir sui corporis potestatẽ nõ hȝ sed mulier. Nolite fraudare inuicem: nisi forte ex consensu ad tempus vt vacetis ieiunio ⁊ orationi: et iterum reuertimini in idipsum: ne tẽptet vos sathanas ꝓpter incontinẽtiã vestram. Hoc aũt dico scd̃m idulgẽtiã nõ scd̃ȝ ipiũ. Volo enim oẽs hoies esse sicut meipsum. Sed vnusquisq; ꝓpriũ donũ hȝ ex deo: ali⁹ quidẽ sic: ali⁹ vero sic. Dico autem non nuptis et viduis: bonũ est illis si sic ꝑmanserit sicut ⁊ ego. Qd̃ si nõ se cõtinẽt nubãt. Melius est enim nubere q̃ȝ vri. His aũt q̃ mrĩmonio iũcti sũt pcipio nõ ego sed dominus: vxorẽ a viro non discedere. Qd̃ si discesserit: manere inuptã: aut viro suo recõciliari. Et vir vxorem non dimittat. Nam ceteris dico ego non dominus. Si q̃s frater vxorem habet infidelem: et hec cõsentit habitare cum illo nõ dimittat illã. Et si qua mulier fidelis hȝ virũ ifidelẽ ⁊ hic cõsentit habitare cũ illa: non dimittat virũ. Sanctificat⁹ est ei vir infidelis per mulierẽ fidelẽ: ⁊ sctificata est mulier ifidelis p virũ fidelẽ. Alioqn filij vr̃i imũdi eẽnt: nũc aũt sãcti sũt. Qd̃ si infidelis discedit: discedat. Nõ ẽi seruituti subiectus est frater vel soror in eiusmodi. In pace aũt vocauit nos de⁹. Vñ eñi scis mulier si virũ saluũ facies? Aut vñ scis vir si mulierẽ saluã facies? Nisi vnicuiq; sicut diuisit dñs. Vnũquẽq; sicut vocauit de⁹ ita ambulet: ⁊ sic in omnibus ecclesijs doceo. Circũcis⁹ aliq̃s vocat⁹ ẽ: nõ adducat preputiũ. In preputio aliq̃s vocat⁹ est nõ circũcidat. Circuncisio nihil est ⁊ preputiũ nihil ẽ: sed obseruatio mandatoꝝ dei. Vnusq̃sq; i qua vocatiõe vocat⁹ ẽ i ea ꝑmaneat. Seru⁹ vocat⁹ es: nõ sit tibi cure. Sȝ ⁊ si pote fieri liber: magis vtere. Qui eñi in dño vocat⁹ est seruus: libertus est dñi. Silr qui liber vocatus est: seruus est christi. Precio empti estis: nolite fieri serui hominũ. Vnusquisq; ergo in quo vocat⁹ ẽ frẽs: i hoc ꝑmaneat apd̃ deũ. De virginib⁹ aũt pceptũ dñi nõ habeo: consiliũ aũt do tanq̃ȝ miaȝ cõsecut⁹ a deo: vt sim fidelis. Existimo eñi hoc bonuȝ eẽ ꝓp istãtẽ necessitatẽ: qm̃ bonũ ẽ homini

B

C

D

E

Ephe. 4.a.

sup. 6.d. 1. Pe. 1.d.

θρώπῳ τὸ οὕτως εἶναι. δέδεσαι γυναικί, μὴ ζήτει λύσιν. λέλυσαι ἀπὸ γυναικός, μὴ ζήτει γυναῖκα. ἐὰν δὲ καὶ γήμῃς οὐχ ἥμαρτες. καὶ ἐὰν γήμῃ ἡ παρθένος οὐχ ἥμαρτε. θλῖψιν δὲ τῇ σαρκὶ ἕξουσιν οἱ τοιοῦτοι. ἐγὼ δὲ ὑμῶν φείδομαι. τοῦτο δέ φημι ἀδελφοί, ὁ καιρὸς συνεσταλμένος, τὸ λοιπόν ἐστιν ἵνα καὶ οἱ ἔχοντες γυναῖκας ὡς μὴ ἔχοντες ὦσι, καὶ οἱ κλαίοντες ὡς μὴ κλαίοντες, καὶ οἱ χαίροντες ὡς μὴ χαίροντες, καὶ οἱ ἀγοράζοντες ὡς μὴ κατέχοντες, καὶ οἱ χρώμενοι τῷ κόσμῳ τούτῳ ὡς μὴ καταχρώμενοι. παράγει γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου. θέλω δὲ ὑμᾶς ἀμερίμνους εἶναι. ὁ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, πῶς ἀρέσει τῷ κυρίῳ. ὁ γαμήσας μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσει τῇ γυναικί. μεμέρισται. καὶ ἡ γυνὴ καὶ ἡ παρθένος ἡ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, ἵνα ἡ ἁγία καὶ σώματι καὶ πνεύματι. ἡ δὲ γαμήσασα μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου πῶς ἀρέσει τῷ ἀνδρί. τοῦτο δὲ πρὸς τὸ ὑμῶν αὐτῶν συμφέρον λέγω, οὐχ ἵνα βρόχον ὑμῖν ἐπιβάλω, ἀλλὰ πρὸς τὸ εὔσχημον καὶ εὐπάρεδρον τῷ κυρίῳ ἀπερισπάστως. εἰ δέ τις ἀσχημονεῖν ἐπὶ τὴν παρθένον αὐτοῦ νομίζει ἐὰν ᾖ ὑπέρακμος, καὶ οὕτως ὀφείλει γίνεσθαι, ὃ θέλει ποιείτω, οὐχ ἁμαρτάνει. γαμείτωσαν. ὃς δὲ ἕστηκεν ἑδραῖος ἐν τῇ καρδίᾳ μὴ ἔχων ἀνάγκην, ἐξουσίαν δὲ ἔχει περὶ τοῦ ἰδίου θελήματος, καὶ τοῦτο κέκρικεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ τοῦ τηρεῖν τὴν ἑαυτοῦ παρθένον, καλῶς ποιεῖ. ὥστε καὶ ὁ ἐκγαμίζων καλῶς ποιεῖ. ὁ δὲ μὴ ἐκγαμίζων κρεῖσσον ποιεῖ. γυνὴ δέδεται νόμῳ ἐφ᾽ ὅσον χρόνον ζῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς. ἐὰν δὲ κοιμηθῇ ὁ ἀνήρ, ἐλευθέρα ἐστὶν ᾧ θέλει γαμηθῆναι, μόνον ἐν κυρίῳ. μακαριωτέρα δέ ἐστιν, ἐὰν οὕτω μείνῃ κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην. δοκῶ δὲ κἀγὼ πνεῦμα θεοῦ ἔχειν.

Cap. 8.

Περὶ δὲ τῶν εἰδωλοθύτων οἴδαμεν ὅτι πάντες γνῶσιν ἔχομεν. ἡ γνῶσις φυσιοῖ, ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ. εἰ δέ τις δοκεῖ εἰδέναι τι, οὐδέπω οὐδὲν ἔγνωκε καθὼς δεῖ γνῶναι. εἰ δέ τις ἀγαπᾷ τὸν θεόν, οὗτος ἔγνωσται ὑπ᾽ αὐτοῦ. περὶ τῆς βρώσεως οὖν τῶν εἰδωλοθύτων οἴδαμεν ὅτι οὐδὲν εἴδωλον ἐν κόσμῳ, καὶ ὅτι οὐδεὶς θεὸς ἕτερος εἰ μὴ εἷς. καὶ γὰρ εἴπερ εἰσὶ λεγόμενοι θεοί, εἴτε ἐν οὐρανῷ εἴτε ἐπὶ τῆς γῆς, ὥσπερ εἰσὶ θεοὶ πολλοὶ καὶ κύριοι πολλοί, ἀλλ᾽ ἡμῖν εἷς θεὸς ὁ πατήρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτόν, καὶ εἷς κύριος ἰησοῦς χριστός, δι᾽ οὗ

sic esse. Alligatus es vxori: noli querere solutionẽ. Solut⁹ es ab vxore: noli q̃rere vxorẽ. Si aũt acceperis vxorẽ: nõ peccasti: ⁊ si nupserit virgo: nõ peccauit. Tribulationẽ tñ carnis hẽbũt huiusmodi. Ego aũt vobis parco. Hoc ita q̃ȝ dico frẽs. Tẽp⁹ breue est. Reliquũ ẽ: vt qui habent vxores tanq̃ȝ nõ habẽtes sint: et qui flent tanq̃ȝ non flentes: et qui gaudẽt tanq̃ȝ non gaudentes: et qui emunt tanq̃ȝ non possidentes: et q̃ vtunẽ hoc mundo: tanq̃ȝ nõ vtantur. Preterit enim figura huius mũdi. Volo aũt vos sine sollicitudine esse. Qui sine vxore ẽ: sollicit⁹ est q̃ dñi sũt: quõ placeat deo. Qui aũt cũ vxore ẽ: sollicit⁹ ẽ q̃ sũt mũdi: quõ placeat vxori: ⁊ diuisus ẽ. Et mulier inupta ⁊ virgo cogitat q̃ domini sunt: vt sit sctã corpore ⁊ spũ. Que autem nupta est: cogitat que sunt mundi quõ placeat viro. Porro hoc ad vtilitatem vr̃am dico: non vt laqueum vobis iniiciam: sed ad id qd̃ honestũ ẽ: ⁊ qd̃ facultatẽ pbeat sine ipedimẽto dñȝ obsecrãdi. Si q̃s aũt turpẽ se videri existimat sup virgine sua q̃ sit supadulta ⁊ ita oportet fieri: qd̃ vult faciat: nõ peccat si nubat. Nã q̃ statuit in corde suo firm⁹ nõ hñs necessitatẽ: potestatẽ aũt habẽs sue volũtatis et hoc iudicauit in corde suo seruare virginẽ suã: bñ facit. Igit ⁊ qui mrĩmonio iũgit virginẽ bñ facit: ⁊ q̃ nõ iũgit meli⁹ facit. Mulier alligata ẽ legi: q̃to tpe vir eius viuit. Qd̃ si dormierit vir ei⁹ liberata ẽ a lege. Cui aũt vult nubat: tm̃ i dño. Beatior aũt erit: si sic ꝑmanserit scd̃ȝ meũ consiliũ. Puto aũt q̃d ⁊ ego spm̃ dei habeaȝ.

Cap. 8.

De his aũt q̃ idolis sacrificanẽ scim⁹: q̃ oẽs sciaȝ habem⁹. Scia inflat: charitas vero edificat. Si quis aũt se existimat scire aliq̃d: nõdũ cognouit quẽadmodũ oporteat eũ scire. Si q̃s aũt diligit deũ hic cognit⁹ ẽ ab eo. De escis aũt que idolis imolanẽ scim⁹: q̃ nihil est idolum in mũdo: et q̃ null⁹ de⁹ nisi vn⁹. Nã ⁊ si sunt q̃ dicanẽ dij: siue in celo siue in terra: siquidem sũt dij multi ⁊ dñi multi: nobis tamen vnus deus pater ex quo omnia: ⁊ nos in illo: ⁊ vnus dñs iesus xp̃s per quem

F

G

Roma. 7.a

A

B

τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς δι᾽ αὐτοῦ. ἀλλ᾽ οὐκ ἐν
πᾶσιν ἡ γνῶσις. τινὲς δὲ τῇ συνειδήσει τοῦ
εἰδώλου ἕως ἄρτι ὡς εἰδωλόθυτον ἐσθίου
σι, καὶ ἡ συνείδησις αὐτῶν ἀσθενὴς οὖσα μο
λύνεται. βρῶμα δὲ ἡμᾶς οὐ παρίστησι τῷ
θεῷ. οὔτε γὰρ ἐὰν φάγωμεν περισσεύομεν
οὔτε ἐὰν μὴ φάγωμεν ὑστερούμεθα. βλέπε
τε δὲ μήπως ἡ ἐξουσία ὑμῶν αὕτη πρόσκο
μμα γένηται τοῖς ἀσθενοῦσιν. ἐὰν γάρ τις ἴ
δῃ σε τὸν ἔχοντα γνῶσιν ἐν εἰδωλείῳ κατα
κείμενον, οὐχὶ ἡ συνείδησις αὐτοῦ ἀσθε=
νοῦς ὄντος, οἰκοδομηθήσεται εἰς τὸ τὰ εἰδω=
λόθυτα ἐσθίειν. καὶ ἀπολεῖται ὁ ἀσθενῶν ἀ
δελφὸς ἐπὶ τῇ σῇ γνώσει, δι᾽ ὃν Χριστὸς ἀ
πέθανεν. οὕτω δὲ ἁμαρτάνοντες εἰς τοὺς ἀ
δελφοὺς καὶ τύπτοντες αὐτῶν τὴν συνείδη
σιν ἀσθενοῦσαν εἰς Χριστὸν ἁμαρτάνετε. διό
περ εἰ βρῶμα σκανδαλίζει τὸν ἀδελφόν
μου, οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα ἵνα μὴ
τὸν ἀδελφόν μου σκανδαλίσω. Cap. 9.

Οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος. οὐκ εἰμὶ ἐλεύθερος.
οὐχὶ Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν κύριον ἡμῶν
ἑώρακα. οὐ τὸ ἔργον μου ὑμεῖς ἐστε ἐν κυ
ρίῳ. εἰ ἄλλοις οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος, ἀλλά=
γε ὑμῖν εἰμι. ἡ γὰρ σφραγὶς τῆς ἐμῆς ἀπο
στολῆς ὑμεῖς ἐστε ἐν κυρίῳ. ἡ ἐμὴ ἀπολο=
γία τοῖς ἐμὲ ἀνακρίνουσιν αὕτη ἐστί. μὴ οὐκ
ἔχομεν ἐξουσίαν φαγεῖν καὶ πιεῖν. μὴ οὐκ
ἔχομεν ἐξουσίαν ἀδελφὴν γυναῖκα περιά=
γειν ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι καὶ οἱ ἀ=
δελφοὶ τοῦ κυρίου καὶ κηφᾶς. ἢ μόνος ἐ=
γὼ καὶ βαρνάβας οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν τοῦ
μὴ ἐργάζεσθαι. τίς στρατεύεται ἰδίοις ὀψω
νίοις ποτέ. τίς φυτεύει ἀμπελῶνα καὶ ἐκ
τοῦ καρποῦ αὐτοῦ οὐκ ἐσθίει. ἢ τίς ποιμαί
νει ποίμνην καὶ ἐκ τοῦ γάλακτος τῆς ποίμ=
νης οὐκ ἐσθίει. μὴ κατὰ ἄνθρωπον ταῦτα λέ
γω. ἢ οὐχὶ καὶ ὁ νόμος ταῦτα λέγει. ἐν
γὰρ τῷ νόμῳ μωσέως γέγραπται. οὐ φι=
μώσεις βοῦν ἀλοῶντα. μὴ τῶν βοῶν μέλει
τῷ θεῷ. ἢ δι᾽ ἡμᾶς πάντως λέγει. δι᾽ ἡμᾶς
γὰρ ἐγράφη, ὅτι ἐπ᾽ ἐλπίδι ὀφείλει ἀρο=
τριῶν ἀροτριᾶν, καὶ ὁ ἀλοῶν τῆς ἐλπίδος
αὐτοῦ μετέχειν ἐπ᾽ ἐλπίδι. εἰ ἡμεῖς ὑμῖν
τὰ πνευματικὰ ἐσπείραμεν, μέγα εἰ ἡμεῖς
ὑμῶν τὰ σαρκικὰ θερίσωμεν. εἰ ἄλλοι τῆς
ἐξουσίας ὑμῶν μετέχουσιν οὐ μᾶλλον ἡ=
μεῖς. ἀλλ᾽ οὐκ ἐχρησάμεθα τῇ ἐξουσίᾳ ταύ=
τῃ, ἀλλὰ πάντα στέγομεν, ἵνα μὴ ἐγκοπήν
τινα δῶμεν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ.
οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ τὰ ἱερὰ ἐργαζόμενοι, ἐκ
τοῦ ἱεροῦ ἐσθίουσιν. οἱ τῷ θυσιαστηρίῳ
προσεδρεύοντες, τῷ θυσιαστηρίῳ συμμερί

omnia: et nos per ipsum. Sed nõ in
omnib⁹ est scientia. Quidã autẽ cum cõ
sciẽtia vsq3 nũc idoli q̃si idolothytũ mã
ducãt: ⁊ cõscia ipsoꝝ cũ sit infirma pol
luitur. Esca autem nos non cõmendat
deo. Neq3 enim si mãducauerim⁹ abũ=
dabim⁹: neq3 si nõ mãducauerim⁹ defi
ciem⁹. Uidete ãt ne forte hec licẽtia vr̃a
offendiculũ fiat ĩfirmis. Si quis ei vi
derit eũ qui h3 sciã3 in idolio recũbẽtem
nonne conscientia eius cu3 sit infirma
edificabitur ad mãducãdũ idolothyta?
Et peribit infirmus
in tua scientia frater: ꝓpter quẽ xp̃s mor
tuus est. Sic autem peccantes in fr̃es
et percutientes conscientiam eorum
infirmã ĩ christo peccatis. Quapropter
si esca scandalizat fratrem
meũ non mãducabo carnẽ in eternũ: ne
fratrem meum scandalizem. Cap. 9.

Non sum apostol⁹? Nõ sum liber?
Nõne xp̃m iesum dominũ nostru3
vidi? Nõne op⁹ meũ vos estis ĩ dño?
Et si alijs non sum apostolus: sed tamẽ
vobis sũ. Nã signaculũ apostolat⁹ mei
vos estis in dño. Mea defensio nõ
apd̃ eos q̃ me interrogãt: hec ẽ. Nũqd
habem⁹ ptãtẽ mãducãdi ⁊ bibẽdi? Nũ
qd nõ hẽm⁹ ptãtẽ sororẽ mlierculã circũ
ducendi: sicut ⁊ ceteri apostoli et fr̃es
dñi et cephas. Aut solus ego
et barnabas non habemus ptãte3 hoc
operandi? Quis militat suis stipendijs
vnq̃3? Quis plantat vineã ⁊ de
fructu eius non edit? Quis pascit
gregem: et de lacte gregis
nõ mãducat. Nũqd scd̃3 hoĩe3 hec dico?
An ⁊ lex hec non dicit?
Scriptũ est ei in lege moysi. Nõ alliga
bis os boui triturãti. Nũqd de bob⁹ cu
ra ẽ deo. An ꝓpter nos vtiq3 hoc dicit.
Nã ꝓpter nos vtiq3 scripta sũt qm̃ d3 ĩ spe
qui arat arare: ⁊ q̃ triturat ĩ spe fruct⁹
percipiendi. Si nos vobis
spũalia seminauimus: magnũ ẽ si nos
carnalia vestra metamus? Si alij
ptãtis vr̃e pticipes sũt: q̃re nõ poti⁹ nos?
Sed non vsi sum⁹ hac potestate:
sed oĩa sustinem⁹: ne quod offẽdiculũ
demus euangelio christi.
Nescit qm̃ q̃ in sacrario opantur: q̃ de
sacrario sunt edũt. Et qui altario
deseruiunt: cum altario participant.

C D A B

Ro. 14. d. Deut. 25. a

ζονται. οὕτως καὶ ὁ κύριος διέταξε τοῖς τὸ
εὐαγγέλιον καταγγέλλουσιν ἐκ τοῦ εὐαγ
γελίου ζῆν. ἐγὼ δὲ οὐδενὶ ἐχρησάμην τού=
των. οὐκ ἔγραψα δὲ ταῦτα, ἵνα οὕτω γένη
ται ἐν ἐμοί. καλὸν γάρ μοι μᾶλλον ἀποθα=
νεῖν ἢ τὸ καύχημά μου ἵνα τις κενώσῃ. ἐὰν
γὰρ εὐαγγελίζωμαι, οὐκ ἔστι μοι καύχημα
ἀνάγκη γάρ μοι ἐπίκειται. οὐαὶ δέ μοι ἐσ=
τὶν ἐὰν μὴ εὐαγγελίζωμαι. εἰ γὰρ ἑκὼν τοῦ
το πράσσω μισθὸν ἔχω, εἰ δὲ ἄκων οἰκονο=
μίαν πεπίστευμαι. τίς οὖν μοί ἐστιν ὁ μισ=
θός. ἵνα εὐαγγελιζόμενος ἀδάπανον θήσω
τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸ μὴ κα
ταχρήσασθαι τῇ ἐξουσίᾳ μου ἐν τῷ εὐαγγε=
λίῳ. ἐλεύθερος γὰρ ὢν ἐκ πάντων πᾶσιν ἐ
μαυτὸν ἐδούλωσα ἵνα τοὺς πλείονας κερ=
δήσω. καὶ ἐγενόμην τοῖς ἰουδαίοις ὡς ἰου=
δαῖος, ἵνα ἰουδαίους κερδήσω. τοῖς ὑπὸ νό
μον ὡς ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον κερ
δήσω. τοῖς ἀνόμοις ὡς ἄνομος, μὴ ὢν ἄνο=
μος θεῷ, ἀλλ᾽ ἔννομος Χριστῷ, ἵνα κερδήσω
ἀνόμους. ἐγενόμην τοῖς ἀσθενέσιν ὡς ἀσθε
νής, ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερδήσω. τοῖς πᾶσι γέ
γονα τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινὰς σώσω.
τοῦτο δὲ ποιῶ διὰ τὸ εὐαγγέλιον ἵνα συ
γκοινωνὸς αὐτοῦ γένωμαι. οὐκ οἴδατε ὅτι
οἱ ἐν σταδίῳ τρέχοντες πάντες μὲν τρέχου
σιν, εἷς δὲ λαμβάνει τὸ βραβεῖον. οὕτω τρέ
χετε, ἵνα καταλάβητε. πᾶς δὲ ὁ ἀγωνιζόμε=
νος πάντα ἐγκρατεύεται. ἐκεῖνοι μὲν οὖν ἵνα
φθαρτὸν στέφανον λάβωσιν, ἡμεῖς δὲ ἄφ=
θαρτον. ἐγὼ τοίνυν οὕτω τρέχω ὡς οὐκ ἀ=
δήλως, οὕτω πυκτεύω ὡς οὐκ ἀέρα δαί=
ρων. ἀλλ᾽ ὑποπιάζω μου τὸ σῶμα καὶ δου=
λαγωγῶ, μήπως ἄλλοις κηρύξας αὐτὸς ἀ=
δόκιμος γένωμαι. Cap. 10.

Οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοὶ ὅτι
οἱ πατέρες ἡμῶν πάντες ὑπὸ τὴν νεφέ
λην ἦσαν, καὶ πάντες διὰ τῆς θαλάσσης δι=
ῆλθον. καὶ πάντες εἰς τὸν μωϋσὴν ἐβαπτί=
σαντο ἐν τῇ νεφέλῃ καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ. καὶ
πάντες τὸ αὐτὸ βρῶμα πνευματικὸν ἔφα=
γον. καὶ πάντες τὸ αὐτὸ πόμα πνευματι=
κὸν ἔπιον. ἔπινον γὰρ ἐκ πνευματικῆς ἀκο=
λουθούσης πέτρας, ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χρισ=
τός. ἀλλ᾽ οὐκ ἐν τοῖς πλείοσιν αὐτῶν εὐδό
κησεν ὁ θεός. κατεστρώθησαν γὰρ ἐν τῇ ἐρή
μῳ. ταῦτα δὲ τύποι ἡμῶν ἐγενήθησαν, εἰς
τὸ μὴ εἶναι ἡμᾶς ἐπιθυμητὰς κακῶν, καθὼς
κἀκεῖνοι ἐπεθύμησαν. μηδὲ εἰδωλολάτραι
γίνεσθε καθώς τινες αὐτῶν. ὥσπερ γέγραπ
ται. ἐκάθισεν ὁ λαὸς τοῦ φαγεῖν καὶ πιεῖν

Ita ⁊ dominus ordinauit
his q̃ euangeliũ annunciant de euan
gelio viuere. Ego ãt nullo hoꝝ vsus sũ.
Non scripsi autem hec vt ita fiant
in me. Bonũ est eni3 mihi magis mori
q̃3 vt gloriam meam quis euacuet.
Nã ⁊ si euãgelizauero: nõ ẽ mihi glĩa.
Necessitas eĩ mihi icũbit. Ue eĩ mihi ẽ
si nõ euangelizauero. Si eĩ volẽs hoc
ago mercedẽ habeo: si aũt inuit⁹ dispẽ
satio mihi credita ẽ. Que ẽ ergo merces
mea? Ut euangeliũ predicãs sine sũptu
euangelium vt non abutar ponam
potestate mea in euangelio.
Nam cũ liber essem ex omnib⁹ omniũ
me huiu3 feci: vt plures lucrifacerem.
Et factus sum iudeis tanq̃3 iudeus:
vt iudeos lucrarer. His qui sub lege
sũt quasi sub lege eẽ3: cũ ipẽ nõ eẽ3 sub le
ge: vt eos q̃ sub lege erãt lucrifacere3.
His q̃ sine lege erãt tanq̃3 sine lege essẽ
cũ sine lege dei nõ essẽ: sed in lege eẽ3
xp̃i: vt lucrifacerẽ eos q̃ sine lege erãt.
Fact⁹ sum infirmis infirm⁹: vt ĩfirmos
lucrifacerẽ. Omnibus oĩa fact⁹ sũ vt oẽs
facerẽ saluos. Oĩa aũt facio ꝓpter euã
geliũ vt particeps eius efficiar. Nescit3
q̃ hi q̃ ĩ stadio currũt oẽs quidẽ currũt:
s3 vn⁹ accipit brauiũ. Sic currite vt cõ
prehendatis. Omis ei q̃ in agone cõten
dit ab oĩb⁹ se abstinet: ⁊ illi q̃dẽ vt cor
ruptibilẽ coronã accipiãt: nos aũt incor
ruptã. Ego igit̃ sic curro nõ q̃si ĩ incertũ
sic pugno nõ q̃si aerẽ verberãs. Sed
castigo corp⁹ meũ ⁊ ĩ seruitutẽ redigo:
ne forte cũ alijs predicauerim ipse re=
probus efficiar. Cap. 10.

Nolo eñi vos ignorare fratres: q̃m
patres nostri omnes sub nube
fuerunt: ⁊ omnes mare transierũt:
⁊ omnes in moyse baptizati sunt
in nube ⁊ in mari. Et
omnes eande3 escam spiritalẽ mãduca
uerũt: et omnes eundem potũ spiritalẽ
biberũt. Bibebant aũt de spiritali cõse
quente eos petra: petra autem erat xp̃s.
Sed non in pluribus eoꝝ bñplacitũ est
deo. Na3 prostrati sunt in deserto.
Hec autẽ in figura facta sunt nostri: vt
nõ simus cõcupiscentes maloꝝ: sicut ⁊
illi cõcupierũt. Neq3 idolatre fiãi scriptũ
efficiamini sicut q̃dã ex ipsis: queadmo
ẽ. Sedit populus mãducare ⁊ bibere:

C D A B

Philip. 3. c. Exo. 13. d. Exo. 14. c. Exo. 16. c. Exo. 17. b. Nu. 20. a Exo. 32. b

και ανέστησαν παίζειν. μηδέ πορνεύωμεν καθώς τινές αυτών επόρνευσαν, και έπεσον εν μιά ημέρα είκοσι τρείς χιλιάδες. μηδέ εκπειράζωμεν τον Χριστόν, καθώς και τινές αυτών επείρασαν, και υπό των όφεων απώλοντο. μηδέ γογγύζετε, καθώς και τινές αυτών εγόγγυσαν, και απώλοντο υπό του ολοθρευτού. ταύτα δε πάντα τύποι συνέβαινον εκείνοις. εγράφη δε προς νουθεσίαν ημών, εις ους τα τέλη των αιώνων κατήντησεν. ώστε ο δοκών εστάναι, βλεπέτω μη πέσῃ. πειρασμός υμάς ουκ είληφεν ει μη ανθρώπινος. πιστός δε ο θεός ος ουκ εάσει υμάς πειρασθήναι υπέρ ο δύνασθε, αλλά ποιήσει συν τω πειρασμώ και την έκβασιν, του δύνασθαι υμάς υπενεγκείν. διό αδελφοί μου αγαπητοί φεύγετε απο της ειδωλολατρίας. ως φρονίμοις λέγω κρίνατε υμείς ο φημι. το ποτήριον της ευλογίας ο ευλογούμεν, ουχί κοινωνία του αίματος του Χριστού εστί; τον άρτον ον κλώμεν ουχί κοινωνία του σώματος του Χριστού εστίν; ότι εις άρτος εν σώμα οι πολλοί εσμέν, οι γάρ πάντες εκ του ενός άρτου μετέχομεν. βλέπετε τον ισραήλ κατά σάρκα. ουχί οι εσθίοντες τας θυσίας κοινωνοί του θυσιαστηρίου εισί; τι ουν, φημί ότι είδωλον τι εστίν, ή ότι ειδωλόθυτον τι εστίν; αλλ ότι α θύει τα έθνη, δαιμονίοις θύει και ου θεώ. ου θέλω δε υμάς κοινωνούς των δαιμονίων γίνεσθαι. ου δύνασθε ποτήριον κυρίου πίνειν και ποτήριον δαιμονίων. ου δύνασθε τραπέζης κυρίου μετέχειν και τραπέζης δαιμονίων. η παραζηλούμεν τον κύριον; μη ισχυρότεροι αυτού εσμέν; πάντα μοι έξεστιν, αλλ ου πάντα συμφέρει. πάντα μοι έξεστιν, αλλ ου πάντα οικοδομεί. μηδείς το εαυτού ζητείτω αλλά το του ετέρου έκαστος. παν το εν μακέλλω πωλούμενον εσθίετε, μηδέν ανακρίνοντες διά την συνείδησιν. του γαρ κυρίου η γη και το πλήρωμα αυτής. ει δε τις καλεί υμάς των απίστων, και θέλετε πορεύεσθαι, παν το παρατιθέμενον υμίν εσθίετε, μηδέν ανακρίνοντες διά την συνείδησιν. εάν δε τις υμίν είπη τούτο ειδωλόθυτον εστί, μη εσθίετε δι εκείνον τον μηνύσαντα και την συνείδησιν. του γαρ κυρίου η γη και το πλήρωμα αυτής. συνείδησιν δε λέγω ουχί την εαυτού, αλλά την του ετέρου. ίνα τι γαρ η ελευθερία μου κρίνεται υπό άλλης συνειδήσεως; ει εγώ χάριτι μετέχω τι βλασφημούμαι υπέρ ου εγώ ευχαριστώ; είτε ουν εσθίετε, είτε πίνετε, εί

⁊ surrexerunt ludere. Nec fornicemur sicut quidā ex ipsis fornicati sūt: ⁊ ceciderūt vna die viginti tria milia. Nec temptemus christum: sicut quidam eorꝫ temptauerūt ⁊ a serpentibus perierūt. Nec murmuraueritis sicut quidam eorū murmurauerunt: ⁊ perierunt ab exterminatore. Hec aūt oia in figura cōtingebāt illis: scripta sunt āt ad correptionem nr̄am: in quos fines seculorꝫ deuenerūt. Itaq̧ q̄ se existimat stare: videat ne cadat. Tentatio vos nō apprehendat nisi humana. Fidelis āt deus ē: q̄ nō patiet̄ vos tēptari supra id qđ potestis: sed faciet etiā cū tēptatione ꝓuētū: vt possitis sustinere. Propter qđ charissimi mihi: fugite ab idolorum cultura. Ut prudētibus loquor: vosipsi iudicate quod dico. Calix benedictionis cui benedicimus: nōne cōmunicatio sāguinis xp̄i est? Et panis quē frāgim⁹: nōne participatio corporis dn̄i est? Quō vn⁹ panis ⁊ vnū corp⁹ multi sum⁹: oēs q̄ de vno pane ⁊ đ vno calice ꝑticipam⁹. Uidete israel scđꝫ carnē. Nōne qui edūt hostias participēs sunt altaris? Quid ergo? Dico ꝙ idolis imolatū sit aliqđ: aut ꝙ idolū sit aliquid? Sꝫ que imolant gentes demonijs imolant ⁊ non deo. Nolo āt vos socios fieri demoniorꝫ. Non potestis calicē dn̄i bibere: ⁊ calicē demoniorꝫ. Nō potestis mense dn̄i ꝑticipes esse ⁊ mēse demoniorū. An emulamur dn̄ꝫ? Nunqđ fortiores illo sum⁹? Oia mihi licent: sed nō oia expediūt. Oia mihi licēt: sed nō oia edificant. Nemo qđ suū est querat: sed quod alterius. Omne qđ in macello venit: manducate nihil interrogantes ꝓpter cōsciētiam. Dn̄i eni est terra ⁊ plenitudo eius. Si quis vocat vos infideliū ad cenā et vultis ire: omne quod vobis appponit̄ mādućate: nihil interrogantes ꝓpter ꝯsciaꝫ. Si q̄s āt dixerit hoc imolatū ē idolis: nolite māducare ꝓpter illum qui indicauit: ⁊ ꝓpter ꝯsciaꝫ. Conscientiam autem dico non tuam sed alteri⁹. Ut q̄d enim libertas mea iudicat̄ ab aliena cōscientia? Si ego cū gratia participo: q̄d blasphemor pro eo ꝙ grās ago? Siue ergo māducatis siue bi

τε τι ποιείτε, πάντα εις δόξαν θεού ποιείτε. απρόσκοποι γίνεσθε και ιουδαίοις και έλλησι και τη εκκλησία του θεού, καθώς καγώ πάντα πάσιν αρέσκω, μη ζητών το εμαυτού συμφέρον, αλλά το των πολλών ίνα σωθώσι.

Cap. 11.

Μιμηταί μου γίνεσθε καθώς καγώ Χριστού. επαινώ δε υμάς αδελφοί, ότι πάντα μου μέμνησθε, και καθώς παρέδωκα υμίν τας παραδώσεις κατέχετε. θέλω δε υμάς ειδέναι, ότι παντός ανδρός η κεφαλή ο Χριστός εστί, κεφαλή δε γυναικός ο ανήρ, κεφαλή δε Χριστού ο θεός. πας ανήρ προσευχόμενος η προφητεύων κατά κεφαλής έχων καταισχύνει την εαυτού κεφαλήν. πάσα δε γυνή προσευχομένη η προφητεύουσα ακατακαλύπτω τη κεφαλή καταισχύνει την κεφαλήν εαυτής. εν γαρ εστί και το αυτό τη ξυρημένη. ει γαρ ου κατακαλύπτεται γυνή, και κειράσθω. ει δε αισχρόν γυναικί το κείρασθαι η ξυράσθαι, κατακαλυπτέσθω. ανήρ μεν γαρ ουκ οφείλει κατακαλύπτεσθαι την κεφαλήν, εικών και δόξα θεού υπάρχων, γυνή δε δόξα ανδρός εστίν. ου γαρ εστίν ανήρ εκ γυναικός, αλλά γυνή εξ ανδρός. και γαρ ουκ εκτίσθη ανήρ διά την γυναίκα, αλλά γυνή διά τον άνδρα. διατούτο οφείλει η γυνή εξουσίαν έχειν επί της κεφαλής διά τους αγγέλους. πλήν ούτε ανήρ χωρίς γυναικός ούτε γυνή χωρίς ανδρός εν κυρίω. ώσπερ γαρ η γυνή εκ του ανδρός, ούτω και ο ανήρ διά της γυναικός. τα δε πάντα εκ του θεού. εν υμίν αυτοίς κρίνατε. πρέπον εστί γυναίκα ακατακάλυπτον τω θεώ προσεύχεσθαι; η ουδέ αυτή η φύσις διδάσκει υμάς, ότι ανήρ μεν εάν κομά, ατιμία αυτώ εστίν, γυνή δε εάν κομά δόξα αυτή εστίν, ότι η κόμη αντί περιβολαίου δέδοται αυτή. ει δε τις δοκεί φιλόνεικος είναι, ημείς τοιαύτην συνήθειαν ουκ έχομεν ουδέ αι εκκλησίαι του θεού. τούτο δε παραγγέλλων ουκ επαινώ, ότι ουκ εις το κρείττον αλλ εις το ήττον συνέρχεσθε. πρώτον μεν γαρ συνερχομένων υμών εν εκκλησία, ακούω σχίσματα εν υμίν υπάρχειν, και μέρος τι πιστεύω. δει γαρ και εν υμίν αιρέσεις είναι, ίνα οι δόκιμοι φανεροί γένωνται εν υμίν. συνερχομένων ουν υμών επί το αυτό, ουκ εστί κυριακόν δείπνον φαγείν. έκαστος γαρ το ίδιον δείπνον προλαμβάνει εν τω φαγείν. και ος μεν πεινά, ος δε μεθύει. μη γαρ οικίας ουκ έχετε εις το εσθίειν και πίνειν, η της εκκλησίας του θεού καταφρονείτε, και καταισχύνε

bitis vel aliđ qđ facitis: omnia in gl'iaꝫ dei facite. Sine offēsiōe estote iudeis ⁊ gētibus et ecclesie dei: sicut et ego per omnia omnib⁹ placeo: nō q̄rēs qđ mihi vtile est: sed quod multis vt salui fiant.

Cap. 11.

Imitatores mei estote sicut ⁊ ego xp̄i. Laudo āt vos frēs ꝙ ꝑ oīa mei memores estis: ⁊ sicut tradidi vobis precepta mea tenetis. Uolo āt vos scire: ꝙ omnis viri caput christus est: caput aūt mulieris vir: caput vero xp̄i deus. Omnis vir orans aut prophetās velato capite deturpat caput suum. Omnis aūt mulier orans aut prophetās non velato capite deturpat caput suū. Unū est enim ac si decaluet̄. Nam et si non velatur mulier: tōdeat̄. Si vero turpe ē mulieri tōderi aut decaluari: velet caput suuꝫ. Uir quidem non debet velare caput suum qm̄ imago ⁊ gloria dei est: mulier autem gloria viri est. Non eñ vir ex muliere est: sed mulier ex viro. Etenim non est creatus vir ꝓp mulierē: sed mulier propter virum. Ideo đꝫ mulier velamē hēre sup caput suū ꝓp angelos. Uerūtn̄ neq̧ vir sine muliere: neq̧ mulier sine viro in domino. Nam sicut mulier de viro ita ⁊ vir per mulierem. Omnia autem ex deo. Uos ipsi iudicate. Decet mulierē non velatam orare deum? Nec ipsa natura docet vos. ꝙ vir q̄dē si comā nutriat ignominia ē: mulier vero si comā nutriat gl'ia ē illi: qm̄ capilli pro velamine ei dati sunt. Si q̄s āt vr̄ ꝯtētiosus esse: nos talem consuetudinē nō habemus neq̧ ecclia dei. Hoc autem precipio non laudans: ꝙ non in melius sed in deteri⁹ ꝯuenitis. Primū q̄dē ꝯuenientib⁹ vobis in ecclesiam audio scissuras esse inter vos: ⁊ ex parte credo. Naꝫ opꝫ ⁊ hereses esse: vt ⁊ qui ꝓbati sūt manifesti fiāt in vobis. Cōuenientib⁹ ergo vobis in vnū: iaꝫ nō est dominicā cenā māducare. Unusquisq̧ enim suaꝫ cenā ꝓsumit ad māducādum. Et alius q̄dē esurit: ali⁹ āt ebrius ē. Nunqđ domos nō hētis ad māducādū ⁊ bibēdum? aut eccliaꝫ dei ꝯtemnitis: ⁊ ꝯfunditis

Nu. 25. b. Nu. 21. b. Nu. 16. g. C D Deute. 32. c. E 13. b. F Psal. 23. G Colo. 3. c. Supra 4. b. A Ephe. 5. c. B Gene. 2. d. C

τε/τοὺς μὴ ἔχοντας. τί ὑμῖν εἴπω. ἐπαινέσω ὑμᾶς ἐν τούτῳ, οὐκ ἐπαινῶ. ἐγὼ γὰρ παρέλαβον ἀπὸ/τοῦ κυρίου, ὃ καὶ παρέδωκα ὑμῖν, ὅτι ὁ κύριος ἰησοῦς ἐν/τῇ νυκτὶ ἣ παρεδίδοτο ἔλαβεν ἄρτον, καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ εἶπε, λάβετε φάγετε. τοῦτό μου ἐστὶ/τὸ σῶμα/τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον. τοῦτο ποιεῖτε εἰς/τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. ὡσαύτως καὶ/τὸ ποτήριον μετὰ/τὸ δειπνῆσαι λέγων. τοῦτο/τὸ ποτήριον/ἡ καινὴ διαθήκη ἐστὶν ἐν/τῷ ἐμῷ αἵματι. τοῦτο ποιεῖτε ὁσάκις ἂν πίνητε εἰς/τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. ὁσάκις γὰρ ἂν ἐσθίητε/τὸν ἄρτον τοῦτον καὶ/τὸ ποτήριον τοῦτο πίνητε,/τὸν θάνατον/τοῦ κυρίου καταγγέλλετε ἄχρις οὗ ἂν ἔλθῃ. ὥστε ὃς ἂν ἐσθίῃ/τὸν ἄρτον τοῦτον, ἢ πίνῃ/τὸ ποτήριον/τοῦ κυρίου ἀναξίως, ἔνοχος ἔσται/τοῦ σώματος καὶ/τοῦ αἵματος/τοῦ κυρίου. δοκιμαζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαυτόν, καὶ οὕτως ἐκ/τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω καὶ ἐκ/τοῦ ποτηρίου πινέτω./ὁ γὰρ ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως, κρίμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει, μὴ διακρίνων/τὸ σῶμα/τοῦ κυρίου. διὰ τοῦτο ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄρρωστοι καὶ κοιμῶνται ἱκανοί. εἰ γὰρ ἑαυτοὺς διεκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα. κρινόμενοι δὲ ὑπὸ/τοῦ κυρίου παιδευόμεθα, ἵνα μὴ σὺν/τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν. ὥστε ἀδελφοί μου συνερχόμενοι εἰς/τὸ φαγεῖν ἀλλήλους ἐκδέχεσθε. εἰ δέ τις πεινᾷ, ἐν οἴκῳ ἐσθιέτω, ἵνα μὴ εἰς κρίμα συνέρχησθε./τὰ δὲ λοιπὰ ὡς ἂν ἔλθω διατάξομαι. Cap. 12.

Περὶ δὲ/τῶν πνευματικῶν ἀδελφοί οὐ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν. οἴδατε ὅτι ὅτε ἔθνη ἦτε πρὸς/τὰ εἴδωλα/τὰ ἄφωνα ὡς ἂν ἤγεσθε ἀπαγόμενοι. διὸ γνωρίζω ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς ἐν πνεύματι θεοῦ λαλῶν λέγει ἀνάθεμα ἰησοῦν. καὶ οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν κύριον ἰησοῦν, εἰ μὴ ἐν πνεύματι ἁγίῳ. διαιρέσεις δὲ χαρισμάτων εἰσί,/τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα. καὶ διαιρέσεις διακονιῶν εἰσι, καὶ/ὁ αὐτὸς κύριος. καὶ διαιρέσεις ἐνεργημάτων εἰσίν,/ὁ δὲ αὐτός ἐστι θεός/ὁ ἐνεργῶν/τὰ πάντα ἐν πᾶσιν. ἑκάστῳ δὲ δίδοται ἡ φανέρωσις/τοῦ πνεύματος πρὸς/τὸ συμφέρον. ᾧ μὲν γὰρ διὰ/τοῦ πνεύματος δίδοται λόγος σοφίας. ἄλλῳ δὲ λόγος γνώσεως κατὰ/τὸ αὐτὸ πνεῦμα. ἑτέρῳ δὲ πίστις ἐν/τῷ αὐτῷ πνεύματι. ἄλλῳ δὲ χαρίσματα ἰαμάτων ἐν/τῷ αὐτῷ πνεύματι. ἄλλῳ δὲ ἐνεργήματα δυνάμεων. ἄλλῳ δὲ προφητεία. ἄλλῳ δὲ διακρίσεις πνευμάτων. ἑτέρῳ δὲ γένη γλωσσῶν. ἄλλῳ δὲ ἑρμηνεία γλωσσῶν.

eos qui nõ hñt. Quid dicã vobis? Laudo vos? in hoc non laudo. Ego enim accepi a dño quod et tradidi vobis: quoniam dñs iesus in qua nocte tradebat accepit panem et gratias agens fregit et dixit. Accipite et manducate. hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur. Hoc facite in meam commemorationem. Similiter et calicem postquam cenauit dicens. Hic calix nouum testamentum est in meo sanguine. Hoc facite quotiescunque biberitis in meam commemorationem. Quotiescunque enim manducabitis panem hunc et calicem bibetis: mortem dñi annunciabitis donec veniat. Itaque quicunque manducauerit panem hunc et biberit calicem domini indigne: reus erit corporis et sanguinis domini. Probet autem seipsum homo: et sic de pane illo edat et de calice bibat. Qui enim manducat et bibit indigne: iudicium sibi manducat et bibit: non diiudicans corpus dñi. Ideo inter vos multi infirmi et imbecilles: et dormiunt multi. Quod si nosmetipsos diiudicaremus: nõ vtique iudicaremur. Dum iudicamur autem a dño corripimur: vt non cum hoc mundo damnemur. Itaque fratres mei cum conuenitis ad manducandum inuicem expectate. Si quis esurit: domi manducet: vt nõ in iudicium conueniatis. Cetera autem cum venero disponã. Cap. 12.

De spiritualibus autem nolo vos ignorare fratres. Scitis autem quoniam cum gentes essetis: ad simulacra muta prout ducebamini euntes. Ideo notum vobis facio: quod nemo in spiritu dei loquens dicit anathema iesu. Et nemo potest dicere dominus iesus nisi in spiritu sancto. Diuisiones vero gratiarum sunt: idem autem spiritus. Et diuisiones ministrationum sunt: idem autem dñs. Et diuisiones operationum sunt: idem vero deus qui operatur omnia in omnibus. Unicuique autem datur manifestatio spiritus ad vtilitatem. Alij quidem per spiritum datur sermo sapientie: alij autem sermo scientie secundum eundem spiritum. Alteri fides in eodem spiritu: alij gratia sanitatum in vno spiritu. Alij operatio virtutum: alij prophetia: alij discretio spirituum: alij genera linguarum: alij interpretatio sermonum.

Mat. 26. c. Mar. 14. c. Luce. 22. b. Heb. 9. c. Mat. 26. b.

πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ/τὸ ἓν καὶ/τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἑκάστῳ καθὼς βούλεται. καθάπερ γὰρ/τὸ σῶμα ἕν ἐστι, καὶ μέλη ἔχει πολλά, πάντα δὲ/τὰ μέλη/τοῦ σώματος/τοῦ ἑνὸς πολλὰ ὄντα ἕν ἐστι σῶμα, οὕτω καὶ/ὁ χριστός. καὶ γὰρ ἐν ἑνὶ πνεύματι ἡμεῖς πάντες εἰς ἓν σῶμα ἐβαπτίσθημεν, εἴτε ἰουδαῖοι, εἴτε ἕλληνες, εἴτε δοῦλοι, εἴτε ἐλεύθεροι. καὶ πάντες εἰς ἓν πνεῦμα ἐποτίσθημεν. καὶ γὰρ/τὸ σῶμα οὐκ ἔστιν ἓν μέλος, ἀλλὰ πολλά. ἐὰν εἴπῃ/ὁ πούς, ὅτι οὐκ εἰμὶ χείρ, οὐκ εἰμὶ ἐκ/τοῦ σώματος, οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ/τοῦ σώματος. καὶ ἐὰν εἴπῃ/τὸ οὖς, ὅτι οὐκ εἰμὶ ὀφθαλμός, οὐκ εἰμὶ ἐκ/τοῦ σώματος, οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ/τοῦ σώματος. εἰ ὅλον/τὸ σῶμα ὀφθαλμός, ποῦ/ἡ ἀκοή. εἰ ὅλον ἀκοή, ποῦ/ἡ ὄσφρησις. νυνὶ δὲ/ὁ θεὸς ἔθετο/τὰ μέλη ἓν ἕκαστον αὐτῶν ἐν/τῷ σώματι καθὼς ἠθέλησεν. εἰ δὲ ἦν/τὰ πάντα ἓν μέλος, ποῦ/τὸ σῶμα. νυνὶ δὲ πολλὰ μὲν μέλη, ἓν δὲ σῶμα. οὐ δύναται δὲ/ὁ ὀφθαλμὸς εἰπεῖν/τῇ χειρί, χρείαν σου οὐκ ἔχω, ἢ πάλιν/ἡ κεφαλὴ/τοῖς ποσί, χρείαν ὑμῶν οὐκ ἔχω. ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον/τὰ δοκοῦντα/τὰ μέλη/τοῦ σώματος ἀσθενέστερα ὑπάρχειν, ἀναγκαῖά ἐστι. καὶ ἃ δοκοῦμεν ἀτιμότερα εἶναι/τοῦ σώματος, τούτοις τιμὴν περισσοτέραν περιτίθεμεν. καὶ/τὰ ἀσχήμονα ἡμῶν εὐσχημοσύνην περισσοτέραν ἔχει./τὰ δὲ εὐσχήμονα ἡμῶν οὐ χρείαν ἔχει. ἀλλ᾽/ὁ θεὸς συνεκέρασε/τὸ σῶμα/τῷ ὑστεροῦντι περισσοτέραν δοὺς τιμήν, ἵνα μὴ ᾖ σχίσμα ἐν/τῷ σώματι, ἀλλὰ/τὸ αὐτὸ ὑπὲρ ἀλλήλων μεριμνῶσι/τὰ μέλη. καὶ εἴτε πάσχει ἓν μέλος, συμπάσχει πάντα/τὰ μέλη. εἴτε δοξάζεται ἓν μέλος, συγχαίρει πάντα/τὰ μέλη. ὑμεῖς δέ ἐστε σῶμα χριστοῦ καὶ μέλη ἐκ μέρους. καὶ οὓς μὲν ἔθετο/ὁ θεὸς ἐν/τῇ ἐκκλησίᾳ, πρῶτον ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους, ἔπειτα δυνάμεις, εἶτα χαρίσματα ἰαμάτων, ἀντιλήψεις, κυβερνήσεις, γένη γλωσσῶν. μὴ πάντες ἀπόστολοι. μὴ πάντες προφῆται. μὴ πάντες διδάσκαλοι. μὴ πάντες δυνάμεις. μὴ πάντες χαρίσματα ἔχουσιν ἰαμάτων. μὴ πάντες γλώσσαις λαλοῦσι. μὴ πάντες διερμηνεύουσι. ζηλοῦτε δὲ/τὰ χαρίσματα/τὰ κρείττονα. καὶ ἔτι καθ᾽ ὑπερβολὴν ὁδὸν ὑμῖν δείκνυμι. Ca. 13.

Ἐὰν/ταῖς γλώσσαις/τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ/τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλ-

Hec autem omnia operatur vnus atque idem spiritus: diuidens singulis prout vult. Sicut enim corpus vnum est et membra habet multa: omnia autem membra corporis cum sint multa: vnum tamen corpus sunt: ita et christus. Etenim in vno spiritu omnes nos in vnum corpus baptizati sumus: siue iudei siue gentiles: siue serui siue liberi: et omnes in vno spiritu potati sumus. Nam et corpus non est vnum membrum sed multa. Si dixerit pes: quoniam non sum manus non sum de corpore: num ideo non est de corpore? Et si dixerit auris: quoniam nõ sum oculus non sum de corpore: num ideo non est de corpore? Si totum corpus oculus: vbi auditus? Si autem totum auditus: vbi odoratus? Nunc autem posuit deus membra vnumquodque eorum in corpore sicut voluit. Quod si essent omnia vnum membrum: vbi corpus? Nunc autem multa quidem membra: vnum autem corpus. Non potest autem oculus dicere manui: opera tua non indigeo: aut iterum caput pedibus: non estis mihi necessarij. Sed multo magis que videntur membra corporis infirmiora esse: necessariora sunt. Et que putamus ignobiliora membra esse corporis: his honorem abundantiorem circundamus. Et que inhonesta sunt nostra: abundantiorem honestatem habent. Honesta autem nostra nullius egent. Sed deus temperauit corpus ei cui deerat abundantiorem tribuendo honorem vt non sit scisma in corpore: sed in idipsum pro inuicem sollicita sint membra. Et si quid patitur vnum membrum: compatiuntur omnia membra. Siue gloriatur vnum membrum: congaudent omnia membra. Uos autem estis corpus christi et membra de membro. Et quosdam quidem posuit deus in ecclesia: primum apostolos: secundo prophetas: tertio doctores: deinde virtutes: exinde gratias curationum: opitulationes: gubernationes: genera linguarum: interpretationes sermonum. Nunquid omnes apostoli? Nunquid omnes prophete? Nunquid omnes doctores? Nunquid omnes virtutes? Nunquid omnes gratiam habent curationum? Nunquid omnes linguis loquuntur? Nunquid omnes interpretantur? Emulamini autem charismata meliora: et adhuc excellentiorem viam vobis demonstro. Cap. 13.

Si linguis hominum loquar et angelorum: charitatem autem non habeam: factus sum velut es

Roma. 12. b. Ephe. 4. a. Roma. 8. b. Hebre. 4. d. Ephe. 4. d. 1. 14. a.

κός ἠχῶν ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον. καὶ ἐὰν ἔχω προφητείαν καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν, καὶ ἐὰν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν ὥστε ὄρη μεθιστάνειν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐθέν εἰμι. καὶ ἐὰν ψωμίσω πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου, καὶ ἐὰν παραδῶ τὸ σῶμά μου ἵνα καυθήσωμαι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι. ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται. ἡ ἀγάπη οὐ ζηλοῖ. ἡ ἀγάπη οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται, οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακόν, οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ. πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει. ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει. εἴτε δὲ προφητεῖαι καταργηθήσονται, εἴτε γλῶσσαι παύσονται, εἴτε γνῶσις καταργηθήσεται. ἐκ μέρους δὲ γινώσκομεν, καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν. ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον, τότε τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται. ὅτε ἤμην νήπιος, ὡς νήπιος ἐλάλουν, ὡς νήπιος ἐφρόνουν, ὡς νήπιος ἐλογιζόμην. ὅτε δὲ γέγονα ἀνήρ, κατήργηκα τὰ τοῦ νηπίου. βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον. ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους, τότε δὲ ἐπιγνώσομαι καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην. νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα. μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη.

Cap. 14.

Διώκετε τὴν ἀγάπην, ζηλοῦτε δὲ τὰ πνευματικά, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε. ὁ γὰρ λαλῶν γλώσσῃ, οὐκ ἀνθρώποις λαλεῖ, ἀλλὰ τῷ θεῷ. οὐδεὶς γὰρ ἀκούει. πνεύματι δὲ λαλεῖ μυστήρια. ὁ δὲ προφητεύων, ἀνθρώποις λαλεῖ οἰκοδομὴν καὶ παράκλησιν καὶ παραμυθίαν. ὁ λαλῶν γλώσσῃ ἑαυτὸν οἰκοδομεῖ, ὁ δὲ προφητεύων ἐκκλησίαν οἰκοδομεῖ. θέλω δὲ πάντας ὑμᾶς λαλεῖν γλώσσαις, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε. μείζων γὰρ ὁ προφητεύων, ἢ ὁ λαλῶν γλώσσαις, ἐκτὸς εἰ μὴ διερμηνεύει ἵνα ἡ ἐκκλησία οἰκοδομὴν λάβῃ. νυνὶ δὲ ἀδελφοί ἐὰν ἔλθω πρὸς ὑμᾶς γλώσσαις λαλῶν τί ὑμᾶς ὠφελήσω, ἐὰν μὴ ὑμῖν λαλήσω, ἢ ἐν ἀποκαλύψει, ἢ ἐν γνώσει, ἢ ἐν προφητείᾳ, ἢ ἐν διδαχῇ. ὅμως τὰ ἄψυχα φωνὴν διδόντα εἴτε αὐλός, εἴτε κιθάρα, ἐὰν διαστολὴν τοῖς φθόγγοις μὴ δῷ, πῶς γνωσθήσεται τὸ αὐλούμενον ἢ τὸ κιθαριζόμενον. καὶ γὰρ ἐὰν ἄδηλον φωνὴν σάλπιγξ δῷ, τίς

sonās aut cymbalū tinniēs. Et si habuero pphetiā z nouerim mysteria omnia et omnem scientiam: z si habuero oēm fidem ita vt montes transferam: charitatē aūt nō habuero: nihil sū. Et si distribuero in cibos paupez oēs facultates meas: z si tradidero corp⁹ meū ita vt ardeā: charitatē aūt nō habuero nihil mihi pdest. Charitas patiēs est: benigna ē. Charitas nō emulat nō agit pperā: nō inflatur nō ē ambitiosa: non querit que sua sunt. Non irritatur: non cogitat malum: non gaudet super iniqtate: cōgaudet aūt veritati. Omnia suffert: oia credit: omnia sperat omnia sustinet. Charitas nunq̄ excidit. Siue pphetie euacuabuntur siue lingue cessabunt: siue scientia destruetur. Ex parte enim cognoscim⁹: z ex pte prophetamus. Cum aūt venerit qđ perfectum est: euacuabit qđ ex pte ē. Cū essez puulus loq̄bar vt puul⁹: sapiebā vt paruulus: cogitabam vt paruulus. Qn̄ autē factus sum vir: euacuaui q̄ erant puuli. Uidemus nūc p speculū in enigmate: tūc aūt facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte: tunc autem cognoscaz sicut z cognitus sum. Nunc aūt manēt fides: spes: charitas: tria hec. Maior autem horum est charitas.

Cap. 14.

Sectamini charitatē: emulamini spiritualia: magis aūt vt pphetetis. Qui enim loquitur lingua: nō hoibus loquitur sed deo. Nemo enim audit. Spū aūt loqt mysteria. Nā q pphetat: hominibus loquit ad edificationem et exhortationē z cōsolationez. Qui loqt lingua semetipz edificat: q aūt pphetat ecclesiaz dei edificat. Uolo aūt omnes vos loq linguis: magis autem prophetare. Nā maior est qui prophetat q̄ q loquitur linguis: nisi forte iterpretetur vt ecclia edificationē accipiat. Nūc aūt frēs si venero ad vos liguis loquēs: qđ vobis pdero: nisi vobis loquar: aut in reuelatiōe: aut in scia: aut in prophetia: aut i doctrina. Tn̄ q̄ sine aia sunt vocē dātia siue tibia: siue cithara: nisi distinctionē sonituū dederit: quomodo scietur id qđ canit aut qđ citharizatur. Etenim si incertam vocem det tuba: quis

B sup. 10. d. Phil. 2. C D A sup. 12. d.

h. In aliis exemplaribus grecis habetur. καυχήσωμαι. Idest glorier. ut ait beatus Hieronymus super epistola ad galatas capit. 5. ubi ibi.

παρασκευάσεται εἰς πόλεμον. οὕτω καὶ ὑμεῖς διὰ τῆς γλώσσης, ἐὰν μὴ εὔσημον λόγον δῶτε, πῶς γνωσθήσεται τὸ λαλούμενον, ἔσεσθε γὰρ εἰς ἀέρα λαλοῦντες. τοσαῦτα εἰ τύχοι γένη φωνῶν ἐστὶν ἐν κόσμῳ, καὶ οὐδὲν αὐτῶν ἄφωνον. ἐὰν οὖν μὴ εἰδῶ τὴν δύναμιν τῆς φωνῆς, ἔσομαι τῷ λαλοῦντι βάρβαρος, καὶ ὁ λαλῶν ἐν ἐμοὶ βάρβαρος. οὕτω καὶ ὑμεῖς, ἐπεὶ ζηλωταί ἐστε πνευμάτων πρὸς τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας ζητεῖτε ἵνα περισσεύητε. διόπερ ὁ λαλῶν γλώσσῃ προσευχέσθω ἵνα διερμηνεύῃ. ἐὰν γὰρ προσεύχωμαι γλώσσῃ, τὸ πνεῦμά μου προσεύχεται, ὁ δὲ νοῦς μου ἄκαρπός ἐστι. τί οὖν ἐστι. προσεύξομαι τῷ πνεύματι, προσεύξομαι δὲ καὶ τῷ νοΐ. ψαλῶ τῷ πνεύματι, ψαλῶ δὲ καὶ τῷ νοΐ. ἐπεὶ ἐὰν εὐλογήσῃς τῷ πνεύματι, ὁ ἀναπληρῶν τὸν τόπον τοῦ ἰδιώτου πῶς ἐρεῖ τὸ ἀμὴν ἐπὶ τῇ σῇ εὐχαριστίᾳ, ἐπειδὴ τί λέγεις οὐκ οἶδε. σὺ μὲν γὰρ καλῶς εὐχαριστεῖς, ἀλλ' ὁ ἕτερος οὐκ οἰκοδομεῖται. εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου πάντων ὑμῶν μᾶλλον γλώσσαις λαλῶν. ἀλλ' ἐν ἐκκλησίᾳ θέλω πέντε λόγους διὰ τοῦ νοός μου λαλῆσαι, ἵνα καὶ ἄλλους κατηχήσω, ἢ μυρίους λόγους ἐν γλώσσῃ. ἀδελφοί μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσίν, ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπιάζετε, ταῖς δὲ φρεσὶ τέλειοι γίνεσθε. ἐν τῷ νόμῳ γέγραπται. ὅτι ἐν ἑτερογλώσσοις καὶ ἐν χείλεσιν ἑτέροις λαλήσω τῷ λαῷ τούτῳ, καὶ οὐδ' οὕτως εἰσακούσονταί μου λέγει κύριος. ὥστε αἱ γλῶσσαι εἰς σημεῖόν εἰσιν, οὐ τοῖς πιστεύουσιν ἀλλὰ τοῖς ἀπίστοις, ἡ δὲ προφητεία οὐ τοῖς ἀπίστοις, ἀλλὰ τοῖς πιστεύουσιν. ἐὰν οὖν συνέλθῃ ἡ ἐκκλησία ὅλη ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ πάντες γλώσσαις λαλῶσιν, εἰσέλθωσι δὲ ἰδιῶται ἢ ἄπιστοι, οὐκ ἐροῦσιν ὅτι μαίνεσθε. ἐὰν δὲ πάντες προφητεύωσιν, εἰσέλθῃ δέ τις ἄπιστος ἢ ἰδιώτης, ἐλέγχεται ὑπὸ πάντων, ἀνακρίνεται ὑπὸ πάντων. καὶ οὕτω τὰ κρυπτὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ φανερὰ γίνεται, καὶ οὕτω πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον προσκυνήσει τῷ θεῷ, ἀπαγγέλλων ὅτι ὁ θεὸς ὄντως ἐν ὑμῖν ἐστι. τί οὖν ἐστιν ἀδελφοί. ὅταν συνέρχησθε ἕκαστος ὑμῶν ψαλμὸν ἔχει, διδαχὴν ἔχει, γλῶσσαν ἔχει, ἀποκάλυψιν ἔχει, ἑρμηνείαν ἔχει, πάντα πρὸς οἰκοδομὴν γινέσθω. εἴτε γλώσσῃ τις λαλεῖ κατὰ δύο, ἢ τὸ πλεῖστον τρεῖς καὶ ἀνὰ μέρος, καὶ εἷς διερμηνευέτω. ἐὰν δὲ μὴ ᾖ διερμηνευτής σιγάτω ἐν ἐκκλησίᾳ, ἑαυτῷ δὲ λαλείτω, καὶ

parabit se ad bellum? Ita et vos per linguam nisi manifestum sermonē dederitis: quō scietur id qđ dicitur? eritis enim in aera loquētes. Tā multa vt puta genera liguarū sūt in hoc mūdo: z nihil sine voce est. Si ergo nesciero virtutem vocis: ero ei cui loquor barbarus: z qui loquit mihi barbarus. Sic z vos quoniam emulatores estis spirituum ad edificationem ecclesie querite vt abundetis: et ideo qui loquitur lingua oret vt interpretetur. Naz si orem lingua: spiritus meus orat: mens autem mea sine fructu est. Quid ergo est? Orabo spū: orabo z mente. Psallam spiritu: psallam z mente. Ceterum si bñdixeris spiritu: quis supplet locum idiote? Quō dicet amē sup tuā bñdictionē? Qm̄ quid dicas nescit. Nā tu q̄dē bene grās agis: sz alter non edificat. Grās ago deo meo q̄ oium vestrum lingua loquor. Sed in ecclesia volo quinqz verba sensu meo loqui: vt et alios instruam: q̄z decē milia verborū in lingua. Fratres nolite pueri effici sensib⁹: sed malitia puuli estote: sensib⁹ aūt pfecti estote. In lege eī scriptū est. Qm̄ in aliis linguis et in labiis loquar populo huic: et nec sic exaudient me dicit dñs. Itaqz lingue in signum sunt non fidelibus sed infidelibus: pphetie aūt nō infidelibus: sed fidelibus. Si ergo conueniat vniuersa ecclesia in vnuz z omnes linguis loquant: itrēt aūt idiote aut infideles: nōne dicēt qđ isanitis? Si aūt oēs pphetēt: intrat aūt qs infidelis vel idiota: cōuincit ab oibus: diiudicat ab omnibus. Occulta enim cordis eius manifesta fiunt: et ita cadens in faciem adorabit deum: pronuncians q vere deus in vobis sit. Quid ergo est frēs? Cuz cōuenitis vnusquisqz vestrū psalmuz hz: doctrinā hz: apocalypsin hz: liguā hz: iterptationē hz: oia ad edificationē fiāt. Siue lingua quis loquit: sz duos: aut vt multū tres: z p partes: z vnus interptet. Si aūt nō fuerit iterpres taceat in ecclesia: sibi autem loquatur: et

B Esaie. 28. a. C

τῷ θεῷ. προφῆται δύο ἢ τρεῖς λαλείτωσαν, καὶ οἱ ἄλλοι διακρινέτωσαν. ἐὰν δὲ ἄλλῳ ἀποκαλυφθῇ καθημένῳ, ὁ πρῶτος σιγάτω. δύνασθε γὰρ καθ᾽ ἕνα ἕκαστοι πάντες προφητεύειν, ἵνα πάντες μανθάνωσι, καὶ πάντες παρακαλῶνται. καὶ πνεύματα προφητῶν προφήταις ὑποτάσσεται. οὐ γάρ ἐστιν ἀκαταστασίας ὁ θεὸς ἀλλὰ εἰρήνης, ὡς ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις τῶν ἁγίων. αἱ γυναῖκες ὑμῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις σιγάτωσαν. οὐ γὰρ ἐπιτέτραπται αὐταῖς λαλεῖν ἀλλ᾽ ὑποτάσσεσθαι, καθὼς καὶ ὁ νόμος λέγει. εἰ δέ τι μαθεῖν ἐθέλουσιν, ἐν οἴκῳ τοὺς ἰδίους ἄνδρας ἐπερωτάτωσαν. αἰσχρὸν γάρ ἐστιν ἐν ἐκκλησίᾳ γυναιξὶ λαλεῖν. ἢ ἀφ᾽ ὑμῶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐξῆλθεν, ἢ εἰς ὑμᾶς μόνους κατήντησεν. εἴ τις δοκεῖ προφήτης εἶναι ἢ πνευματικός, ἐπιγινωσκέτω ἃ γράφω ὑμῖν, ὅτι κυρίου εἰσὶν ἐντολαί. εἰ δέ τις ἀγνοεῖ, ἀγνοείτω. ὥστε ἀδελφοί μου ζηλοῦτε τὸ προφητεύειν, καὶ τὸ λαλεῖν γλώσσαις μὴ κωλύετε. πάντα εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω.

Cap. 15.

Γνωρίζω δὲ ὑμῖν ἀδελφοί τὸ εὐαγγέλιον ὃ εὐηγγελισάμην ὑμῖν, ὃ καὶ παρελάβετε, ἐν ᾧ καὶ ἑστήκατε, δι᾽ οὗ καὶ σῴζεσθε, τίνι λόγῳ εὐηγγελισάμην ὑμῖν, εἰ κατέχετε, ἐκτὸς εἰ μὴ εἰκῇ ἐπιστεύσατε. παρέδωκα γὰρ ὑμῖν ἐν πρώτοις ὃ καὶ παρέλαβον, ὅτι Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν κατὰ τὰς γραφάς, καὶ ὅτι ἐτάφη, καὶ ὅτι ἐγήγερται τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς γραφάς, καὶ ὅτι ὤφθη κηφᾷ, εἶτα τοῖς δώδεκα. ἔπειτα ὤφθη ἐπάνω πεντακοσίοις ἀδελφοῖς ἐφάπαξ. ἐξ ὧν οἱ πλείους μένουσιν ἕως ἄρτι, τινὲς δὲ καὶ ἐκοιμήθησαν. ἔπειτα ὤφθη ἰακώβῳ, ἔπειτα τοῖς ἀποστόλοις πᾶσιν. ἔσχατον δὲ πάντων ὡσπερεὶ τῷ ἐκτρώματι ὤφθη κἀμοί. ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ ἐλάχιστος τῶν ἀποστόλων, ὃς οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος, διότι ἐδίωξα τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ. χάριτι δὲ θεοῦ εἰμὶ ὅ εἰμι, καὶ ἡ χάρις αὐτοῦ ἡ εἰς ἐμὲ οὐ κενὴ ἐγενήθη, ἀλλὰ περισσότερον αὐτῶν πάντων ἐκοπίασα. οὐκ ἐγὼ δὲ ἀλλ᾽ ἡ χάρις τοῦ θεοῦ ἡ σὺν ἐμοί. εἴτε οὖν ἐγὼ εἴτε ἐκεῖνοι, οὕτω κηρύσσομεν, καὶ οὕτως ἐπιστεύσατε. εἰ δὲ Χριστὸς κηρύσσεται ὅτι ἐκ νεκρῶν ἐγήγερται, πῶς λέγουσι τινὲς ἐν ὑμῖν ὅτι ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν. εἰ δὲ ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερται. εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, κενὸν

deo. Prophete aūt duo aut tres dicāt: et ceteri diiudicent. Quod si alij reuelatū fuerit sedenti: prior taceat. Potestis enī oēs per singulos ꝓphetare: vt omnes discant et omnes exhortentur. Et spiritus prophetarum ꝓphetis subiect⁹ ē. Nō enī dissensiōis est deus sed pacis: sicut et in oibus ecclesijs sanctoꝝ doceo. Mulieres in ecclesijs taceant. Nō enī ꝑmittitur eis loqui sed subditas esse: sicut et lex dicit. Si qd aūt volunt discere: domi viros suos interrogent. Turpe est enim mulieri loqui in ecclesia. An a vobis verbum dei processit: aut in vos solos peruenit? Si quis videtur ꝓpheta eē aut spiritualis: cognoscat que scribo vobis: qꝛ dn̄i sunt mādata. Si quis aūt ignorat: ignorabit. Itaqꝫ frēs emulamini prophetare: et loqui linguis nolite ꝓhibere. Oia autē honeste et sēꝫ ordinem fiant in vobis.

Cap. 15.

Notū aūt vobis facio frēs euāgeliuꝫ qd predicaui vobis: qd et accepistis: in quo et statis: ꝑ quod et saluamini: q̄ rōne predicauerim vobis: si tenetis: nisi frustra credidistis. Tradidi enim vobis in primis quod et accepi: qm̄ christus mortuus est pro peccatis nr̄is sēꝫ scripturas: et qꝛ sepult⁹ est: et qꝛ resurrexit tertia die sēm scripturas: et qꝛ visus ē cephe: et p⁹ hoc vndeciꝫ. Deide visus ē plus q̄ꝫ qngētis fratrib⁹ simul: ex qb⁹ multi manēt vsqꝫ adhuc: qdā aūt dormierūt. Deinde visus est iacobo: deide aplīs omnibus. Nouissime autem omnium tanq̄ꝫ abortiuo visus est et mihi. Ego enī sum minimus aplōꝝ: qui non sum dignus vocari aplūs: qm̄ persecutus sum ecclesiam dei. Gratia aūt dei sum id qd sum: et gratia eius in me vacua nō fuit: sed abundantius illis omnibus laboraui. Non ego autem sed gratia dei mecum. Siue enim ego siue illi: sic predicauimus et sic credidistis. Si autē xp̄s predicatur ꝙ resurrexit a mortuis: quō quidā dicūt in vobis qm̄ resurrectio mortuoꝝ nō ē? Si aūt resurrectio mortuoꝝ nō ē: neqꝫ xp̄s resurrexit. Si aūt xp̄s non resurrexit: inanis est

1. Thi. 2. c.

Gene. 3. c.

Galla. 1. d.

Galla. 1.

Actu. 11. b.

Ephe. 3. b.

ἄρα τὸ κήρυγμα ἡμῶν, κενὴ δὲ καὶ ἡ πίστις ὑμῶν. εὑρισκόμεθα δὲ καὶ ἡμεῖς ψευδομάρτυρες τοῦ θεοῦ, ὅτι ἐμαρτυρήσαμεν κατὰ τοῦ θεοῦ ὅτι ἤγειρε τὸν Χριστόν ὃν οὐκ ἤγειρεν, εἴπερ ἄρα νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται. εἰ γὰρ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερται. εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, ματαία ἡ πίστις ὑμῶν. ἔτι ἐστὲ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν. ἄρα καὶ οἱ κοιμηθέντες ἐν Χριστῷ ἀπώλοντο. εἰ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἠλπικότες ἐσμὲν ἐν Χριστῷ μόνον, ἐλεεινότεροι πάντων ἀνθρώπων ἐσμέν. νυνὶ δὲ Χριστὸς ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν, ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων ἐγένετο. ἐπειδὴ γὰρ δι᾽ ἀνθρώπου ὁ θάνατος, καὶ δι᾽ ἀνθρώπου ἀνάστασις νεκρῶν. ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτω καὶ ἐν τῷ Χριστῷ πάντες ζωοποιηθήσονται. ἕκαστος δὲ ἐν τῷ ἰδίῳ τάγματι. ἀπαρχὴ Χριστός, ἔπειτα οἱ τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ. εἶτα τὸ τέλος ὅταν παραδῷ τὴν βασιλείαν τῷ θεῷ καὶ πατρί, ὅταν καταργήσῃ πᾶσαν ἀρχὴν καὶ πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν. δεῖ γὰρ αὐτὸν βασιλεύειν ἄχρις οὗ ἂν θῇ πάντας τοὺς ἐχθροὺς ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. ἔσχατος ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ θάνατος. πάντα γὰρ ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. ὅταν δὲ εἴπῃ ὅτι πάντα ὑποτέτακται, δῆλον ὅτι ἐκτὸς τοῦ ὑποτάξαντος αὐτῷ τὰ πάντα. ὅταν δὲ ὑποταγῇ αὐτῷ τὰ πάντα, τότε καὶ αὐτὸς ὁ υἱὸς ὑποταγήσεται τῷ ὑποτάξαντι αὐτῷ τὰ πάντα, ἵνα ᾖ ὁ θεὸς τὰ πάντα ἐν πᾶσιν. ἐπεὶ τί ποιήσουσιν οἱ βαπτιζόμενοι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν. εἰ ὅλως νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, τί καὶ βαπτίζονται ὑπὲρ τῶν νεκρῶν. τί καὶ ἡμεῖς κινδυνεύομεν κατὰ πᾶσαν ὥραν. καθ᾽ ἡμέραν ἀποθνήσκω νὴ τὴν ὑμετέραν καύχησιν, ἣν ἔχω ἐν Χριστῷ ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν. εἰ κατὰ ἄνθρωπον ἐθηριομάχησα ἐν ἐφέσῳ, τί μοι τὸ ὄφελος εἰ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται. φάγωμεν καὶ πίωμεν, αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν. μὴ πλανᾶσθε. φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί. ἐκνήψατε δικαίως καὶ μὴ ἁμαρτάνετε. ἀγνωσίαν γὰρ θεοῦ τινὲς ἔχουσι. πρὸς ἐντροπὴν ὑμῶν λέγω. ἀλλ᾽ ἐρεῖ τις. πῶς ἐγείρονται οἱ νεκροί. ποίῳ δὲ σώματι ἔρχονται. ἄφρον σὺ ὃ σπείρεις οὐ ζωοποιεῖται ἐὰν μὴ ἀποθάνῃ. καὶ ὃ σπείρεις, οὐ τὸ σῶμα τὸ γενησόμενον σπείρεις, ἀλλὰ γυμνὸν κόκκον, εἰ τύχοι σίτου, ἤ τινος τῶν λοιπῶν. ὁ δὲ θεὸς αὐτῷ δίδωσι σῶ=

predicatio nostra: inanis et fides vestra. Inuenimur autē et falsi testes dei: qm̄ testimonium diximus aduersus deum ꝙ suscitauerit christum: quē non suscitauit si mortui non resurgunt. Nā si mortui nō resurgūt: neqꝫ christ⁹ resurrexit. Qd si christus nō resurrexit vana est fides vestra. Adhuc enī estis in pctīs vr̄is. Ergo et q dormierūt in xp̄o perierūt. Si in hac vita tm̄ in xp̄o sperātes sumus: miserabiliores sum⁹ oibus hoībus. Nunc aūt christus resurrexit a mortuis primitie dormientium: quoniam quidem per hominem mors et ꝑ hoieꝫ resurrectio mortuorū. Et sicut in adam omnes moriuntur: ita et in christo omnes viuificabuntur. Unusquisqꝫ aūt in suo ordine: primitie xp̄s. Deinde hi qui sunt christi q in aduētu ei⁹ crediderūt. Deide finis: cū tradiderit regnuꝫ deo et patri: cum euacuauerit omnem principatum et potestatem et ꝟtutē. Opꝫ autem illum regnare do nec ponat omnes inimicos sub pedib⁹ ei⁹. Nouissime aūt inimica destruetur mors. Oia enīꝫ subiecit sub pedibus eius. Cum autēꝫ dicat omnia subiecta sunt ei: sine dubio ꝑter eū q subiecit ei oia. Cū autēꝫ subiecta fuerit illi omnia: tunc et ipse filius subiectus erit illi qui subiecit sibi omnia: vt sit deus oia i oibus. Alioquin quid facient qui baptizantur pro mortuis? vt qd Si oino mortui nō resurgūt: et baptizantur pro illis? Ut quid et nos ꝑiclitamur oī hora? Quottidie morior per vestraꝫ gloriam fratres: quaꝫ habeo in xp̄o iesu dn̄o nostro. Si sēm hoieꝫ ad bestias pugnaui ephesi: qd mihi prodest si mortui nō resurgūt. Māducem⁹ et bibam⁹ cras enī moriemur. Nolite seduci. Corrūpūt mores bonos colloquia mala. Euigilate iuste: et nolite peccare. Ignorātiā enī dei qdā hn̄t. Ad reuerentiam vobis loquor. Sꝫ dicit aliqs. Quō resurgunt mortui? Quali aūt corpore venēt. Insipiēs tu qd seminas non viuificat nisi pri⁹ moriat. Et quod seminas: non corpus qd futuꝝ est seminas: sed nudū granū: vt puta tritici aut alicuius ceteroꝝ. Deus autem dat illi corpus

C

Coll. 1. c.

1. Thes. 4. d

ps. 109.

D

r. Per vestram gloriam: est modus iurandi in greco.

Esaie. 22. d. et. 56. d.

μα καθὼς ἠθέλησε, καὶ ἑκάστῳ τῶν σπερμάτων τὸ ἴδιον σῶμα. οὐ πᾶσα σὰρξ ἡ αὐτὴ σάρξ, ἀλλὰ ἄλλη μὲν ἀνθρώπων, ἄλλη δὲ σὰρξ κτηνῶν, ἄλλη δὲ ἰχθύων, ἄλλη δὲ πτηνῶν. καὶ σώματα ἐπουράνια, καὶ σώματα ἐπίγεια. ἀλλ' ἑτέρα μὲν ἡ τῶν ἐπουρανίων δόξα, ἑτέρα δὲ ἡ τῶν ἐπιγείων. ἄλλη δόξα ἡλίου, καὶ ἄλλη δόξα σελήνης, καὶ ἄλλη δόξα ἀστέρων. ἀστὴρ γὰρ ἀστέρος διαφέρει ἐν δόξῃ. οὕτω καὶ ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν. σπείρεται ἐν φθορᾷ, ἐγείρεται ἐν ἀφθαρσίᾳ. σπείρεται ἐν ἀτιμίᾳ, ἐγείρεται ἐν δόξῃ. σπείρεται ἐν ἀσθενείᾳ, ἐγείρεται ἐν δυνάμει. σπείρεται σῶμα ψυχικόν, ἐγείρεται σῶμα πνευματικόν. ἔστι σῶμα ψυχικόν, καὶ ἔστι σῶμα πνευματικόν. οὕτω καὶ γέγραπται. ἐγένετο ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἀδὰμ εἰς ψυχὴν ζῶσαν, ὁ ἔσχατος ἀδὰμ εἰς πνεῦμα ζωοποιοῦν. ἀλλ' οὐ πρῶτον τὸ πνευματικόν, ἀλλὰ τὸ ψυχικόν, ἔπειτα τὸ πνευματικόν. ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκός, ὁ δεύτερος ἄνθρωπος ὁ κύριος ἐξ οὐρανοῦ. οἷος ὁ χοϊκός, τοιοῦτοι καὶ οἱ χοϊκοί, καὶ οἷος ὁ ἐπουράνιος τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπουράνιοι. καὶ καθὼς ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, φορέσωμεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου. τοῦτο δέ φημι ἀδελφοί, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα βασιλείαν θεοῦ κληρονομῆσαι οὐ δύνανται, οὐδὲ ἡ φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν κληρονομεῖ. ἰδοὺ μυστήριον ὑμῖν λέγω. πάντες μὲν οὐ κοιμηθησόμεθα, πάντες δὲ ἀλλαγησόμεθα, ἐν ἀτόμῳ ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ, ἐν τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγγι· σαλπίσει γάρ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐγερθήσονται ἄφθαρτοι, καὶ ἡμεῖς ἀλλαγησόμεθα. δεῖ γὰρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀθανασίαν. ὅταν δὲ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσηται ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσηται ἀθανασίαν, τότε γενήσεται ὁ λόγος ὁ γεγραμμένος. κατεπόθη ὁ θάνατος εἰς νῖκος. ποῦ σοῦ θάνατε τὸ κέντρον, ποῦ σοῦ ἅδη τὸ νῖκος. τὸ δὲ κέντρον τοῦ θανάτου ἡ ἁμαρτία, ἡ δὲ δύναμις τῆς ἁμαρτίας ὁ νόμος. τῷ δὲ θεῷ χάρις τῷ διδόντι ἡμῖν τὸ νῖκος διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ. ὥστε ἀδελφοί μου ἀγαπητοὶ ἑδραῖοι γίνεσθε, ἀμετακίνητοι περισσεύοντες ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ κυρίου πάντοτε, εἰδότες ὅτι ὁ κόπος ὑμῶν οὐκ ἔστι κενὸς ἐν κυρίῳ.

Alia littera greca habet πάντες μὲν οὖν κοιμηθησόμεθα, ἀλλ' οὐ πάντες ἀλλαγησόμεθα. Idest oēs qdez igr̃ dormiem⁹: sʒ nō oēs inmutabimur. Vide de hoc btm̄ Hieronymū i epl'a ad Mineriū ⁊ alexādrū de resurrectiōe carnis.

Cap. 16.

Περὶ δὲ τῆς λογίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους ὥσπερ διέταξα ταῖς ἐκκλησίαις τῆς γαλατίας, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιήσατε. κατὰ μί-

sicut vult: et vnicuiqʒ seminuʒ propriū corpus. Non ois caro eadem caro: sed alia hominum: alia pecoꝝ: alia volucrū: alia aūt piscium. Et corpora celestia: ⁊ corpora terrestria. Sed alia quidem celestium gloria: alia autem terrestriuʒ. Alia claritas solis: alia claritas lune: et alia claritas stellarū. Stella ei a stella differt in claritate: sic et resurrectio mortuoꝝ. Seminat̃ i corruptōe: surget i icorruptiōe. Seminat̃ i ignobilitate: surget i glīa. Seminat̃ i ifirmitate: surget i ỽtute. Seminat̃ corp⁹ aiale: surget corp⁹ spūale. Si est corpus animale: est et spirituale: sicut scriptū est. Factus est prim⁹ hō adam in aiam viuenteʒ: nouissimus adam in spūm viuificantem. Sʒ non prius qđ spirituale ē: sʒ quod animale: deide qđ spirituale. Primus homo de terra terrenus: secundus homo de celo celestis. Qualis terren⁹: tales ⁊ terreni: et qualis celestis tales et celestes. Igr̃ sicut portauimus imaginem terreni: portemus et imaginem celestis. Hoc autem dico fratres: q2 caro ⁊ sanguis regnuʒ dei possidere non possunt: neqʒ corruptio icorruptelā possidebit. Ecce mysterium vobis dico. Oēs qdē resurgem⁹: sʒ nō omnes imutabimur: in momēto: in ictu oculi: in nouissima tuba. Canet eñ tuba: ⁊ mortui resurgēt incorrupti ⁊ nos immutabimur. Oportet ei corruptibile hoc induere icorruptionem: et mortale hoc induere imortalitatē. Cuʒ autem mortale hoc induerit immortalitatem: tunc fiet sermo qui scriptus est. Absorpta est mors in victoria. Ubi est mors victoria tua? vbi ē mors stimul⁹ tu⁹? Stimul⁹ aūt mortꝭ peccatū est: virtus vero pcti lex. Deo autem gratias qui dedit nobis victoriam per dominū nr̃uʒ iesum xp̄m. Itaqʒ fratres mei dilecti stabiles estote: et immobiles abundantes in omni opere dn̄i semper: scientes q2 labor vester non est inanis in domino.

Cap. 16.

De collectis aūt que fiunt in sanctos sicut ordinaui in ecclesijs galatie: ita et vos facite per vnam

1. Cor. 9. b. Galla. 6. b.

Gene. 1. b.

Osee. 13. d. H. eb. 2. d.

1. Joh. 5

αν σαββάτων. ἕκαστος ὑμῶν παρ' ἑαυτῷ τιθέτω θησαυρίζων ὅ τι ἐὰν εὐοδῶται, ἵνα μὴ ὅταν ἔλθω τότε λογίαι γίνονται. ὅταν δὲ παραγένωμαι, οὓς ἐὰν δοκιμάσητε δι' ἐπιστολῶν, τούτους πέμψω ἀπενεγκεῖν τὴν χάριν ὑμῶν εἰς ἱερουσαλήμ. ἐὰν δὲ ᾖ ἄξιον τοῦ κἀμὲ πορεύεσθαι, σὺν ἐμοὶ πορεύσονται. ἐλεύσομαι δὲ πρὸς ὑμᾶς ὅταν μακεδονίαν διέλθω. μακεδονίαν γὰρ διέρχομαι. πρὸς ὑμᾶς δὲ τυχὸν παραμενῶ, ἢ καὶ παραχειμάσω, ἵνα ὑμεῖς με προπέμψητε οὗ ἐὰν πορεύωμαι. οὐ θέλω γὰρ ὑμᾶς ἄρτι ἐν παρόδῳ ἰδεῖν. ἐλπίζω δὲ χρόνον τινὰ ἐπιμεῖναι πρὸς ὑμᾶς, ἐὰν ὁ κύριος ἐπιτρέπῃ. ἐπιμενῶ δὲ ἐν ἐφέσῳ ἕως τῆς πεντηκοστῆς. θύρα γάρ μοι ἀνέῳγε μεγάλη καὶ ἐνεργής, καὶ ἀντικείμενοι πολλοί. ἐὰν δὲ ἔλθῃ τιμόθεος, βλέπετε ἵνα ἀφόβως γένηται πρὸς ὑμᾶς. τὸ γὰρ ἔργον κυρίου ἐργάζεται ὡς καὶ ἐγώ. μή τις οὖν αὐτὸν ἐξουθενήσει. προπέμψατε δὲ αὐτὸν ἐν εἰρήνῃ, ἵνα ἔλθῃ πρός με. ἐκδέχομαι γὰρ αὐτὸν μετὰ τῶν ἀδελφῶν. περὶ δὲ ἀπολλὼ τοῦ ἀδελφοῦ πολλὰ παρεκάλεσα αὐτὸν ἵνα ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς μετὰ τῶν ἀδελφῶν, καὶ πάντως οὐκ ἦν θέλημα ἵνα νῦν ἔλθῃ. ἐλεύσεται δὲ ὅταν εὐκαιρήσῃ. γρηγορεῖτε, στήκετε ἐν τῇ πίστει, ἀνδρίζεσθε, κραταιοῦσθε, πάντα ὑμῶν ἐν ἀγάπῃ γινέσθω. παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί, οἴδατε τὴν οἰκίαν στεφανᾶ ὅτι ἐστὶν ἀπαρχὴ τῆς ἀχαΐας, καὶ εἰς διακονίαν τοῖς ἁγίοις ἔταξαν ἑαυτούς, ἵνα καὶ ὑμεῖς ὑποτάσσησθε τοῖς τοιούτοις, καὶ παντὶ τῷ συνεργοῦντι καὶ κοπιῶντι. χαίρω δὲ ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ στεφανᾶ καὶ φορτουνάτου καὶ ἀχαϊκοῦ, ὅτι τὸ ὑμῶν ὑστέρημα οὗτοι ἀνεπλήρωσαν. ἀνέπαυσαν γὰρ τὸ ἐμὸν πνεῦμα καὶ τὸ ὑμῶν. ἐπιγινώσκετε οὖν τοὺς τοιούτους. ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι τῆς ἀσίας. ἀσπάζονται ὑμᾶς ἐν κυρίῳ πολλὰ ἀκύλας καὶ πρίσκιλλα σὺν τῇ κατ' οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίᾳ. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἀδελφοὶ πάντες. ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ. ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ παύλου. εἴ τις οὐ φιλεῖ τὸν κύριον ἰησοῦν χριστόν, ἤτω ἀνάθεμα, μαραναθά. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ μεθ' ὑμῶν. ἡ ἀγάπη μου μετὰ πάντων ὑμῶν ἐν χριστῷ ἰησοῦ. ἀμήν.

Τέλος τῆς πρὸς κορινθίους πρώτης ἐπιστολῆς.

sabbati. Unusqsqʒ vr̃m apud se reponat recōdēs qđ ei bñ placuerit: vt non cū venero tūc collecte fiant. Cū autem pñs fuero: quos pbaueritis p epl'as hos mittam perferre gratiam vr̃am in hierusalē. Qđ si dignū fuerit vt ego eam: mecum ibunt. Ueniam aūt ad vos: cum macedoniā ptrāsiero. Nā macedoniam pertrāsibo. Apđ vos āt forsitā manebo: vel ēt hyemabo: vt vos me deducatis quocunqʒ iero. Nolo ei vos modo in trāsitu videre. Spo ei me aliquātulū tēnere apđ vos: si dn̄s pmiserit. Permanebo aūt ephesi vsqʒ ad pentecosten. Ostiū ei mihi aptū est magnū ⁊ euidēs: ⁊ aduersarij multi. Si āt venerit timothe⁹: videte vt sine timore sit apđ vos. Opus enim domini operatur sicut et ego. Ne qs ergo illū spernat. Deducite autem illuʒ in pace: vt veniat ad me. Expecto ei illum cum fratribus. De apollo āt frē vobꝭ notū facio: qm̄ multum rogaui eum vt veniret ad vos cū fratribus: et vtiqʒ non fuit volūtas ei⁹ vt nūc veniret. Ueniet āt cū ei vacuum fuerit. Uigilate: state in fide: viril'r agite ⁊ ꝯfortamini: oia eniʒ vr̃a i charitate fiant. Obsecro aūt vos frēs: nostꝭ domū stephane ⁊ fortunati ⁊ achaici: qm̄ sūt pmitie achaie: ⁊ i ministeriū sctōꝝ ordinauerūt seipos: vt ⁊ vos subditi sitis eiusmodi: ⁊ omni cooperanti ⁊ laboranti. Gaudeo aūteʒ in presentia stephane ⁊ fortunati ⁊ achaici: quoniam id qđ vobꝭ deerat: ipsi suppleuerūt. Refecerūt enim et meū spm̄ et vestruʒ. Cognoscite ergo q̃ eiusmodi sunt. Salutant vos omnes ecclesie asie. Salutāt vos in domino multum aquila ⁊ pꝛsca cū domestica sua ecclia apđ quos et hospitor. Salutant vos oēs fratres. Salutate inuicem in osculo sancto. Salutatio mea manu pauli. Si qs nō amat dn̄m nr̃m iesum xp̄m: sit anathema maranatha. Gratia dn̄i nr̃i iesu christi vobiscuʒ. Charitas mea cū omnibus vobis in christo iesu Amen.

Explicit epistola Pauli ad Corinthios prima.

Incipit prologus in secundam epistolam ad Corinthios.

In secunda ad Corinthios epistola quasi in parte superiori post tribulationum suarum relationes reddit causas quare ad eos secundo non ierit: quoniam non leui mutatione consilij fecisse se asserit: sed ne aduentu suo tristitiam incurreret: cum in peccato permanere discipulos reperisset. Deinde post agnitos fructus penitentie reconciliat cum ecclesie: quem in prima propter fornicationem a consortio sanctorum iusserat amoueri. Tertio contra pseudoapostolos officij sui dignitatē tuetur: et noui testamenti ministros tanto anteire gratia ostendit: quanto euangelium est lege prestantius. Immoratur etiam in causa illa plurimū quam breuiter in prima contigerat: vt prompto ac libenti animo necessaria presentis vite non habentibus largiantur: et vtilitate spiritualis commercij commutent presentia cū futuris: atque abundantia sua sanctorum inopiam suppleant: vt vicissim eorum inopia sanctorum abundantia suppleatur. In fine repetit quod superius contra pseudoapostolos egerat: et iactationem eorum predicationes que de se gloriosas vel collata antiquitate generis vel catalogo iniuriarum ac periculorum suorum euacuat. Dicitque eos operarios subdolos qui ad imitationem sathane transfigurentur in apostolos christi: sub predicationis spe lucra pecuniaria queque sectantes.

Incipit argumentum.

Post actam a corinthijs penitentiam consolatoriam scribit eis epistolam apostolus a troade per titū: et collaudās eos hortatur ad meliora: contristatos quidem eos sed emendatos ostendens.

Explicit argumentum.

Ἡ τοῦ ἁγίου παύλου πρὸς κορινθίους δευτέρα ἐπιστολή. Cap. i.

Παῦλος ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ καὶ τιμόθεος ὁ ἀδελφός, τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ τῇ οὔσῃ ἐν κορίνθῳ σὺν τοῖς ἁγίοις πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐν ὅλῃ τῇ ἀχαΐᾳ, χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν καὶ θεὸς πάσης παρακλήσεως, ὁ παρακαλῶν ἡμᾶς ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν, εἰς τὸ δύνασθαι ἡμᾶς παρακαλεῖν τοὺς ἐν πάσῃ θλίψει διὰ τῆς παρακλήσεως ἧς παρακαλούμεθα αὐτοὶ ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ὅτι καθὼς περισσεύει τὰ παθήματα τοῦ χριστοῦ εἰς ἡμᾶς, οὕτω διὰ τοῦ χριστοῦ περισσεύει καὶ ἡ παράκλησις ἡμῶν. εἴτε δὲ θλιβόμεθα ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως καὶ σωτηρίας τῆς ἐνεργουμένης ἐν ὑπομονῇ τῶν αὐτῶν παθημάτων ὧν καὶ ἡμεῖς πάσχομεν, καὶ ἡ ἐλπὶς ἡμῶν βεβαία ὑπὲρ ὑμῶν. εἴτε παρακαλούμεθα, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως καὶ σωτηρίας, εἰδότες ὅτι ὥσπερ κοινωνοί ἐστε τῶν παθημάτων, οὕτω καὶ τῆς παρακλήσεως. οὐ γὰρ θέλομεν ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοὶ ὑπὲρ τῆς θλίψεως ἡμῶν τῆς γενομένης ἡμῖν ἐν τῇ ἀσίᾳ, ὅτι καθ᾽ ὑπερβολὴν ἐβαρήθημεν ὑπὲρ δύναμιν

Incipit epistola beati pauli ad Corinthios secunda. Cap. i.

Paulus apostolus iesu christi per voluntatē dei et timotheus frater ecclesie dei que est Corinthi cum omnibus sanctis qui sunt in vniuersa achaia: gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino iesu christo. Benedictus deus et pater domini nostri iesu christi pater misericordiarum et deus totius consolationis: qui consolatur nos in omni tribulatione nostra: vt possimus et ipsi consolari eos qui in omni pressura sunt per exhortationem qua exhortamur et ipsi a deo: quoniam sicut abundant passiones christi in nobis: ita et per christum abundat consolatio nostra. Siue autem tribulamur pro vestra exhortatione et salute: siue consolamur pro vestra consolatione: siue exhortamur pro vestra exhortatione et salute: que operatur tolerantiam earundem passionum quas et nos patimur: vt spes nostra firma sit pro vobis: scientes quoniam sicut socij passionum estis sic eritis et consolationis. Non enim volumus ignorare vos fratres de tribulatione nostra que facta est in asia: quoniam supra modū grauati sumus supra virtutē:

Ephe. i. a. 1. Reg. i. a.

A

B

ὥστε ἐξαπορηθῆναι ὑμᾶς καὶ τοῦ ζῆν. ἀλλ᾽ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς τὸ ἀπόκριμα τοῦ θανάτου ἐσχήκαμεν, ἵνα μὴ πεποιθότες ὦμεν ἐφ᾽ ἑαυτοῖς, ἀλλ᾽ ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ ἐγείροντι τοὺς νεκρούς, ὃς ἐκ τηλικούτου θανάτου ἐρρύσατο ἡμᾶς καὶ ῥύεται, εἰς ὃν ἠλπίκαμεν ὅτι καὶ ἔτι ῥύσεται, συνυπουργούντων καὶ ὑμῶν ὑπὲρ ἡμῶν τῇ δεήσει, ἵνα ἐκ πολλῶν προσώπων τὸ εἰς ἡμᾶς χάρισμα διὰ πολλῶν εὐχαριστηθῇ ὑπὲρ ὑμῶν. ἡ γὰρ καύχησις ἡμῶν αὕτη ἐστί, τὸ μαρτύριον τῆς συνειδήσεως ἡμῶν, ὅτι ἐν ἁπλότητι καὶ εἰλικρινείᾳ θεοῦ, οὐκ ἐν σοφίᾳ σαρκικῇ ἀλλ᾽ ἐν χάριτι θεοῦ ἀνεστράφημεν ἐν τῷ κόσμῳ, περισσοτέρως δὲ πρὸς ὑμᾶς. οὐ γὰρ ἄλλα γράφομεν ὑμῖν, ἀλλ᾽ ἢ ἃ ἀναγινώσκετε ἢ καὶ ἐπιγινώσκετε. ἐλπίζω δὲ ὅτι καὶ ἕως τέλους ἐπιγνώσεσθε, καθὼς καὶ ἐπέγνωτε ἡμᾶς ἀπὸ μέρους, ὅτι καύχημα ὑμῶν ἐσμέν, καθάπερ καὶ ὑμεῖς ἡμῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ. καὶ ταύτῃ τῇ πεποιθήσει ἐβουλόμην ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς τὸ πρότερον, ἵνα δευτέραν χάριν ἔχητε, καὶ δι᾽ ὑμῶν ἐλθεῖν εἰς μακεδονίαν καὶ πάλιν ἀπὸ μακεδονίας ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ ὑφ᾽ ὑμῶν προπεμφθῆναι εἰς τὴν ἰουδαίαν. τοῦτο οὖν βουλευόμενος μήτι ἄρα τῇ ἐλαφρίᾳ ἐχρησάμην. ἢ ἃ βουλεύομαι κατὰ σάρκα βουλεύομαι, ἵνα ᾖ παρ᾽ ἐμοὶ τὸ ναὶ ναί, καὶ τὸ οὒ οὔ. πιστὸς δὲ ὁ θεὸς ὅτι ὁ λόγος ἡμῶν ὁ πρὸς ὑμᾶς οὐκ ἐγένετο ναὶ καὶ οὔ. ὁ γὰρ τοῦ θεοῦ υἱὸς ἰησοῦς χριστὸς ὁ ἐν ὑμῖν δι᾽ ἡμῶν κηρυχθεὶς δι᾽ ἐμοῦ καὶ σιλουανοῦ καὶ τιμοθέου οὐκ ἐγένετο ναὶ καὶ οὔ, ἀλλὰ ναὶ ἐν αὐτῷ γέγονεν. ὅσαι γὰρ ἐπαγγελίαι τοῦ θεοῦ ἐν αὐτῷ τὸ ναί, καὶ ἐν αὐτῷ τὸ ἀμὴν τῷ θεῷ πρὸς δόξαν δι᾽ ἡμῶν. ὁ δὲ βεβαιῶν ὑμᾶς σὺν ἡμῖν εἰς χριστὸν καὶ χρίσας ἡμᾶς θεός, ὁ καὶ σφραγισάμενος ἡμᾶς καὶ δοὺς τὸν ἀρραβῶνα τοῦ πνεύματος ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν. ἐγὼ δὲ μάρτυρα τὸν θεὸν ἐπικαλοῦμαι ἐπὶ τὴν ἐμὴν ψυχήν, ὅτι φειδόμενος ὑμῶν οὐκέτι ἦλθον εἰς κόρινθον, οὐχ ὅτι κυριεύομεν ὑμῶν τῆς πίστεως, ἀλλὰ συνεργοί ἐσμεν τῆς χαρᾶς ὑμῶν. τῇ γὰρ πίστει ἑστήκατε. Cap. ii.

Ἔκρινα δὲ ἐμαυτῷ τοῦτο, τὸ μὴ πάλιν ἐν λύπῃ πρὸς ὑμᾶς ἐλθεῖν. εἰ γὰρ ἐγὼ λυπῶ ὑμᾶς, καὶ τίς ἐστιν ὁ εὐφραίνων με εἰ μὴ ὁ λυπούμενος ἐξ ἐμοῦ. καὶ ἔγραψα ὑμῖν τοῦτο αὐτό, ἵνα μὴ ἐλθὼν λύπην ἐπὶ λύπῃ σχῶ ἀφ᾽ ὧν ἔδει με χαίρειν, πεποιθὼς ἐπὶ πάντας ὑμᾶς, ὅτι ἡ ἐμὴ χαρὰ πάντων ὑμῶν

ita vt taederet nos etiam viuere. Sed ipsi in nobilipsis responsum mortis habuimus: vt non simus fidentes in nobis: sed in deo qui suscitat mortuos: qui de tantis periculis nos eripuit et eruit: in quem speramus quoniam et adhuc eripiet: adiuuantibus et vobis in oratione pro nobis: vt ex multarum personis faciearum eius que in nobis est donationis: per multos gratie agantur pro nobis. Nam gloria nostra hec est testimonium conscientie nostre: quia in simplicitate cordis et sinceritate dei et non in sapientia carnali sed in gratia dei conuersati sumus in hoc mundo: abundantius autem ad vos. Non enim alia scribimus vobis quam que legistis et cognouistis. Spero autem quod vsque in finem cognoscetis: sicut et cognouistis nos ex parte: quia gloria vestra sumus sicut et vos nostra in die domini nostri iesu christi. Et hac confidentia volui prius venire ad vos: vt secundam gratiam haberetis: et per vos transire in macedoniam: et iterum a macedonia venire ad vos: et a vobis deduci in iudeam. Cum ergo hoc voluissem numquid leuitate vsus sum? Aut que cogito secundum carnem cogito: vt sit apud me est est et non non. Fidelis autem deus: quia sermo noster qui fuit apud vos non est in illo est et non: sed est in illo est. Dei enim filius iesus christus qui in vobis per nos predicatus est per me et siluanum et timotheum non fuit in illo est et non: sed est in illo fuit. Quotquot enim promissiones dei sunt in illo est. Ideo et per ipsum amen deo ad gloriam vestram. Qui autem confirmat nos vobiscum in christo: et qui vnxit nos deus: et qui signauit nos et dedit pignus spiritus in cordibus nostris. Ego autem testem deum inuoco in animam meam: quod parcens vobis non veni vltra corinthum: non quia dominamur fidei vestre: sed adiutores sumus gaudij vestri. Nam fide statis. Cap. ii.

Statui autem hoc ipsum apud me ne iterum in tristitia venirem ad vos. Si enim ego contristo vos: et quis est qui me letificet nisi qui contristatur ex me. Et hoc ipsum scripsi vobis vt non cum venero tristitiam super tristitiam habeam de quibus oportuerat me gaudere: confidens in omnibus vobis quia meum gaudium omnium vestrum

C

D

A

μοῦ ἐστι. ἐκ γὰρ πολλῆς θλίψεως καὶ συνοχῆς καρδίας ἔγραψα ὑμῖν διὰ πολλῶν δακρύων, οὐχ ἵνα λυπηθῆτε, ἀλλὰ τὴν ἀγάπην ἵνα γνῶτε ἣν ἔχω περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς. εἰ δέ τις λελύπηκεν, οὐκ ἐμὲ λελύπηκεν, ἀλλὰ ἀπὸ μέρους ἵνα μὴ ἐπιβαρῶ πάντας ὑμᾶς. ἱκανὸν τῷ τοιούτῳ ἡ ἐπιτιμία αὕτη ἡ ὑπὸ τῶν πλειόνων, ὥστε τοὐναντίον μᾶλλον ὑμᾶς χαρίσασθαι καὶ παρακαλέσαι, μήπως τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος. διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς κυρῶσαι εἰς αὐτὸν ἀγάπην. εἰς τοῦτο γὰρ καὶ ἔγραψα ἵνα γνῶ τὴν δοκιμὴν ὑμῶν, εἰ εἰς πάντα ὑπήκοοι ἐστέ. ᾧ δέ τι χαρίζεσθε καὶ ἐγώ. καὶ γὰρ ἐγὼ εἴ τι κεχάρισμαι, ᾧ κεχάρισμαι δι' ὑμᾶς ἐν προσώπῳ Χριστοῦ, ἵνα μὴ πλεονεκτηθῶμεν ὑπὸ τοῦ σατανᾶ. οὐ γὰρ αὐτοῦ τὰ νοήματα ἀγνοοῦμεν. ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν Τρωάδα εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, καὶ θύρας μοι ἀνεῳγμένης ἐν κυρίῳ, οὐκ ἔσχηκα ἄνεσιν τῷ πνεύματί μου τῷ μὴ εὑρεῖν με Τίτον τὸν ἀδελφόν μου, ἀλλὰ ἀποταξάμενος αὐτοῖς, ἐξῆλθον εἰς Μακεδονίαν. τῷ δὲ θεῷ χάρις τῷ πάντοτε θριαμβεύοντι ἡμᾶς ἐν τῷ Χριστῷ, καὶ τὴν ὀσμὴν τῆς γνώσεως αὐτοῦ φανεροῦντι δι' ἡμῶν ἐν παντὶ τόπῳ, ὅτι Χριστοῦ εὐωδία ἐσμὲν τῷ θεῷ ἐν τοῖς σῳζομένοις καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις. οἷς μὲν ὀσμὴ θανάτου εἰς θάνατον, οἷς δὲ ὀσμὴ ζωῆς εἰς ζωήν. καὶ πρὸς ταῦτα τίς ἱκανός. οὐ γάρ ἐσμεν ὡς οἱ λοιποὶ καπηλεύοντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ὡς ἐξ εἰλικρινείας, ἀλλ' ὡς ἐκ θεοῦ κατενώπιον τοῦ θεοῦ ἐν Χριστῷ λαλοῦμεν. Cap.3.

Ἀρχόμεθα πάλιν ἑαυτοὺς συνιστάνειν. εἰ μὴ χρήζομεν ὥς τινες συστατικῶν ἐπιστολῶν πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐξ ὑμῶν συστατικῶν. ἡ ἐπιστολὴ ἡμῶν ὑμεῖς ἐστε ἐγγεγραμμένη ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν γινωσκομένη καὶ ἀναγινωσκομένη ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων, φανερούμενοι ὅτι ἐστὲ ἐπιστολὴ Χριστοῦ διακονηθεῖσα ὑφ' ἡμῶν, ἐγγεγραμμένη οὐ μέλανι ἀλλὰ πνεύματι θεοῦ ζῶντος, οὐκ ἐν πλαξὶ λιθίναις ἀλλ' ἐν πλαξὶ καρδίας σαρκίναις. πεποίθησιν δὲ τοιαύτην ἔχομεν διὰ τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν θεόν, οὐχ ὅτι ἱκανοί ἐσμεν ἀφ' ἑαυτῶν λογίσασθαι τι ὡς ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλ' ἡ ἱκανότης ἡμῶν ἐκ τοῦ θεοῦ. ὃς καὶ ἱκάνωσεν ἡμᾶς διακόνους καινῆς διαθήκης, οὐ γράμματος ἀλλὰ πνεύματος. τὸ γὰρ γράμμα ἀποκτένει, τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ. εἰ δὲ ἡ διακονία τοῦ θανάτου ἐν γράμμασιν ἐντετυπωμένη ἐν λίθοις ἐγενήθη ἐν

est. Nam ex multa tribulatione et angustia cordis scripsi vobis per multas lachrymas: non ut contristemini: sed ut sciatis quam charitatem habeam abundantius in vobis. Si quis autem contristavit me: non me contristavit: sed ex parte ut non onerem omnes vos. Sufficit illi qui eiusmodi est obiurgatio hec que fit a pluribus: ita ut econtrario magis donetis et consolemini: ne forte abundantiori tristitia absorbeatur qui eiusmodi est. Propter quod obsecro vos ut confirmetis in illum charitatem. Ideo enim et scripsi vobis: ut cognoscam experimentum vestrum: an in omnibus obedientes sitis. Cui autem aliquid donastis: et ego. Nam et ego quod donavi si quid donavi propter vos in persona christi: ut non circumveniamur a sathana. Non enim eius ignoramus cogitationes. Cum venissem autem troadem propter evangelium christi: et ostium mihi apertum esset in domino: non habui requiem spiritui meo eo quod non invenerim titum fratrem meum: sed valefaciens eis profectus sum in macedoniam. Deo autem gratias qui semper triumphat nos in christo iesu: et odorem noticie sue manifestat per nos in omni loco: quia christi bonus odor sumus deo in his qui salvi fiunt et in his qui pereunt. Aliis quidem odor mortis in mortem: aliis autem odor vite in vitam. Et ad hec quis tam idoneus? Non enim sumus sicut plurimi adulterantes verbum dei: sed ex sinceritate sicut ex deo coram deo in christo loquimur. Cap.3.

Incipimus iterum nosmetipsos commendare. Aut numquid egemus sicut quidam commendatitiis epistolis ad vos: aut ex vobis? Epistola nostra vos estis scripta in cordibus nostris: que scitur et legitur ab omnibus hominibus: manifestati quoniam epistola estis christi ministrata a nobis et scripta non atramento sed spiritu dei vivi: non in tabulis lapideis sed in tabulis cordis carnalibus. Fiduciam autem talem habemus per christum ad deum: non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis: sed sufficientia nostra ex deo est. Qui et idoneos nos fecit ministros novi testamenti: non littera sed spiritu. Littera enim occidit: spiritus autem vivificat. Quod si ministratio mortis litteris deformata in lapidibus fuit in

B C D A Deu.4.d. B

δόξῃ, ὥστε μὴ δύνασθαι ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς τὸ πρόσωπον Μωυσέος διὰ τὴν δόξαν τοῦ προσώπου αὐτοῦ, τὴν καταργουμένην, πῶς οὐχὶ μᾶλλον ἡ διακονία τοῦ πνεύματος ἔσται ἐν δόξῃ. εἰ γὰρ ἡ διακονία τῆς κατακρίσεως δόξα, πολλῷ μᾶλλον περισσεύσει ἡ διακονία τῆς δικαιοσύνης ἐν δόξῃ. καὶ γὰρ οὐ δεδόξασται τὸ δεδοξασμένον ἐν τούτῳ τῷ μέρει ἕνεκεν τῆς ὑπερβαλλούσης δόξης. εἰ γὰρ τὸ καταργούμενον διὰ δόξης, πολλῷ μᾶλλον τὸ μένον ἐν δόξῃ. ἔχοντες οὖν τοιαύτην ἐλπίδα πολλῇ παρρησίᾳ χρώμεθα. καὶ οὐ καθάπερ Μωυσῆς ἐτίθει κάλυμμα ἐπὶ τὸ πρόσωπον ἑαυτοῦ πρὸς τὸ μὴ ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς τὸ τέλος τοῦ καταργουμένου, ἀλλ' ἐπωρώθη τὰ νοήματα αὐτῶν. ἄχρι γὰρ τῆς σήμερον τὸ αὐτὸ κάλυμμα ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῆς παλαιᾶς διαθήκης μένει μὴ ἀνακαλυπτόμενον, ὅτι ἐν Χριστῷ καταργεῖται. ἀλλ' ἕως σήμερον ἡνίκα ἀναγινώσκεται Μωυσῆς, κάλυμμα ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν κεῖται. ἡνίκα δ' ἂν ἐπιστρέψῃ πρὸς κύριον, περιαιρεῖται τὸ κάλυμμα. ὁ δὲ κύριος τὸ πνεῦμά ἐστιν. οὗ δὲ τὸ πνεῦμα κυρίου, ἐκεῖ ἐλευθερία. ἡμεῖς δὲ πάντες ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν κυρίου κατοπτριζόμενοι, τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν καθάπερ ἀπὸ κυρίου πνεύματος. Cap.4.

Διὰ τοῦτο ἔχοντες τὴν διακονίαν ταύτην, καθὼς ἠλεήθημεν, οὐκ ἐκκακοῦμεν, ἀλλ' ἀπειπάμεθα τὰ κρυπτὰ τῆς αἰσχύνης, μὴ περιπατοῦντες ἐν πανουργίᾳ, μηδὲ δολοῦντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τῇ φανερώσει τῆς ἀληθείας συνιστῶντες ἑαυτοὺς πρὸς πᾶσαν συνείδησιν ἀνθρώπων ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. εἰ δὲ καί ἐστι κεκαλυμμένον τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν, ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις ἐστὶ κεκαλυμμένον, ἐν οἷς ὁ θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου ἐτύφλωσε τὰ νοήματα τῶν ἀπίστων, εἰς τὸ μὴ αὐγάσαι αὐτοῖς τὸν φωτισμὸν τοῦ εὐαγγελίου τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ, ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου. οὐ γὰρ ἑαυτοὺς κηρύσσομεν ἀλλὰ Χριστὸν Ἰησοῦν κύριον, ἑαυτοὺς δὲ δούλους ὑμῶν διὰ Ἰησοῦν. ὅτι ὁ θεὸς ὁ εἰπὼν ἐκ σκότους φῶς λάμψαι, ὃς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν πρὸς φωτισμὸν τῆς γνώσεως τῆς δόξης τοῦ θεοῦ ἐν προσώπῳ Ἰησοῦ Χριστοῦ. ἔχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσιν, ἵνα ἡ ὑπερβολὴ τῆς δυνάμεως ἡ τοῦ θεοῦ, καὶ μὴ ἐξ ἡμῶν. ἐν παν

gloria: ita ut non possent intendere filii israel in faciem moysi propter gloriam vultus eius que evacuatur: quomodo non magis ministratio spiritus erit in gloria. Nam si ministratio damnationis in gloria est: multo magis abundat ministerium iustitie in gloria. Nam nec glorificatum est quod claruit in hac parte propter excellentem gloriam. Si enim quod evacuatur per gloriam est: multo magis quod manet in gloria est. Habentes igitur talem spem multa fiducia utimur. Et non sicut moyses ponebat velamen super faciem suam ut non intenderent filii israel in faciem eius quod evacuatur: sed obtusi sunt sensus eorum. Usque in hodiernum diem idipsum velamen in lectione veteris testamenti manet non revelatum: quod in christo evacuatur: sed usque in hodiernum diem cum legitur moyses velamen positum est super cor eorum. Cum autem conversus fuerit ad deum: auferetur velamen. Dominus autem spiritus est. Ubi autem spiritus domini: ibi libertas. Nos vero omnes revelata facie gloriam domini speculantes: in eandem imaginem transformamur a claritate in claritatem tanquam a domini spiritu. Cap.4.

Ideo habentes hanc administrationem iuxta quod misericordiam consecuti sumus non deficimus: sed abdicamus occulta dedecoris: non ambulantes in astutia neque adulterantes verbum dei: sed in manifestatione veritatis commendantes nosmetipsos ad omnem conscientiam hominum coram deo. Quod si etiam opertum est evangelium nostrum: in his qui pereunt est opertum: in quibus deus huius seculi excecavit mentes infidelium: ut non fulgeat eis illuminatio evangelii glorie christi: qui est imago dei. Non enim nosmetipsos predicamus: sed iesum christum dominum nostrum: nos autem servos vestros per iesum. Quoniam deus qui dixit de tenebris lucem splendescere: ipse illuxit in cordibus nostris ad illuminationem scientie claritatis dei in facie christi iesu. Habemus autem thesaurum istum in vasis fictilibus: ut sublimitas sit virtutis dei: et non ex nobis. In omnibus

C Exo.34.d. D Ioh.4.d. A B

τί θλιβόμενοι, ἀλλ' οὐ στενοχωρούμενοι. ἀπορούμενοι, ἀλλ' οὐκ ἐξαπορούμενοι. διωκόμενοι, ἀλλ' οὐκ ἐγκαταλειπόμενοι. καταβαλλόμενοι, ἀλλ' οὐκ ἀπολλύμενοι. πάντοτε τὴν νέκρωσιν τοῦ κυρίου ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι περιφέροντες, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι ἡμῶν φανερωθῇ. ἀεὶ γὰρ ἡμεῖς οἱ ζῶντες εἰς θάνατον παραδιδόμεθα διὰ ἰησοῦν, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ ἰησοῦ φανερωθῇ ἐν τῇ θνητῇ σαρκὶ ἡμῶν. ὥστε ὁ μὲν θάνατος ἐν ἡμῖν ἐνεργεῖται, ἡ δὲ ζωὴ ἐν ὑμῖν. ἔχοντες δὲ τὸ αὐτὸ πνεῦμα τῆς πίστεως κατὰ τὸ γεγραμμένον. ἐπίστευσα διὸ ἐλάλησα, καὶ ἡμεῖς πιστεύομεν, διὸ καὶ λαλοῦμεν, εἰδότες ὅτι ὁ ἐγείρας τὸν κύριον ἰησοῦν, καὶ ἡμᾶς διὰ ἰησοῦ ἐξεγερεῖ, καὶ παραστήσει σὺν ὑμῖν. τὰ γὰρ πάντα δι' ὑμᾶς, ἵνα ἡ χάρις πλεονάσασα διὰ τῶν πλειόνων τὴν εὐχαριστίαν περισσεύσῃ εἰς τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ. διὸ οὐκ ἐκκακοῦμεν. ἀλλ' εἰ καὶ ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ ἔσω ἀνακαινοῦται ἡμέρᾳ καὶ ἡμέρᾳ. τὸ γὰρ παραυτίκα ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως ἡμῶν καθ' ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν αἰώνιον βάρος δόξης κατεργάζεται ἡμῖν. μὴ σκοπούντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα. τὰ γὰρ βλεπόμενα πρόσκαιρα, τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα αἰώνια. Cap. 5.

Οἴδαμεν γὰρ ὅτι ἐὰν ἡ ἐπίγειος ἡμῶν οἰκία τοῦ σκήνους καταλυθῇ, οἰκοδομὴν ἐκ θεοῦ ἔχομεν, οἰκίαν ἀχειροποίητον αἰώνιον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ γὰρ ἐν τούτῳ στενάζομεν, τὸ οἰκητήριον ἡμῶν τὸ ἐξ οὐρανοῦ ἐπενδύσασθαι ἐπιποθοῦντες, εἴ γε καὶ ἐνδυσάμενοι οὐ γυμνοὶ εὑρεθησόμεθα. καὶ γὰρ οἱ ὄντες ἐν τῷ σκήνει στενάζομεν βαρούμενοι, ἐφ' ᾧ οὐ θέλομεν ἐκδύσασθαι, ἀλλ' ἐπενδύσασθαι, ἵνα καταποθῇ τὸ θνητὸν ὑπὸ τῆς ζωῆς. ὁ δὲ κατεργασάμενος ἡμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο θεός, ὁ καὶ δοὺς ἡμῖν τὸν ἀρραβῶνα τοῦ πνεύματος. θαρροῦντες οὖν πάντοτε καὶ εἰδότες ὅτι ἐνδημοῦντες ἐν τῷ σώματι, ἐκδημοῦμεν ἀπὸ τοῦ κυρίου. διὰ πίστεως γὰρ περιπατοῦμεν οὐ διὰ εἴδους. θαρροῦμεν δὲ καὶ εὐδοκοῦμεν μᾶλλον ἐκδημῆσαι ἐκ τοῦ σώματος, καὶ ἐνδημῆσαι πρὸς τὸν κύριον. διὸ καὶ φιλοτιμούμεθα εἴτε ἐνδημοῦντες εἴτε ἐκδημοῦντες εὐάρεστοι αὐτῷ εἶναι. τοὺς γὰρ πάντας ἡμᾶς φανερωθῆναι δεῖ ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ χριστοῦ, ἵνα κομίσητε ἕκαστος τὰ ἴδια τοῦ σώματος πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὸν εἴτε κακόν.

tribulationem patimur: sed non angustiamur. Aporiamur: sed non destituimur. Persecutionem patimur: sed non derelinquimur. Humiliamur: sed non confundimur. Deiicimur: sed non perimus. Semper mortificationem iesu christi in corpore nostro circumferentes: ut et vita iesu manifestetur in corporibus nostris. Semper enim nos qui vivimus in mortem tradimur propter iesum: ut et vita iesu manifestetur in carne nostra mortali. Ergo mors in nobis operatur: vita autem in vobis. Habentes autem eundem spiritum fidei: sicut scriptum est. Credidi propter quod locutus sum: (Ps. 115.) et nos credimus: propter quod et loquimur: scientes quoniam qui suscitavit iesum: et nos cum iesu suscitabit: et constituet vobiscum. Omnia enim propter vos: ut gratia abundans per multos in gratiarum actione abundet in gloriam dei. Propter quod non deficimus. Sed licet is qui foris est noster homo corrumpatur: tamen is qui intus est renovatur de die in diem. Id enim quod in presenti est momentaneum et leve tribulationis nostre: supra modum in sublimitate eternum glorie pondus operatur in nobis: non contemplantibus nobis que videntur: sed que non videntur. Que enim videntur temporalia sunt: que autem non videntur eterna sunt. Cap. 5.

Scimus enim quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissolvatur: quod edificationem ex deo habemus domum non manufactam: sed eternam in celis. Nam et in hoc ingemiscimus habitationem nostram que de celo est superindui cupientes: si tamen vestiti et non nudi inveniamur. Nam et qui sumus in hoc tabernaculo ingemiscimus gravati: eo quod nolumus expoliari: sed supervestiri: ut absorbeatur quod mortale est a vita. Qui autem efficit nos in hoc ipsum deus: qui dedit nobis pignus spiritus. Audentes igitur semper et scientes quoniam dum sumus in hoc corpore peregrinamur a domino. Per fidem enim ambulamus et non per speciem. Audemus autem et bonam voluntatem habemus magis peregrinari a corpore et presentes esse ad dominum: et ideo contendimus sive absentes sive presentes placere illi. Omnes enim nos manifestari (Roma. 14.) oportet ante tribunal christi: ut referat unusquisque propria corporis prout gessit: sive bonum sive malum.

εἰδότες οὖν τὸν φόβον τοῦ κυρίου ἀνθρώπους πείθομεν, θεῷ δὲ πεφανερώμεθα. ἐλπίζω δὲ καὶ ἐν ταῖς συνειδήσεσιν ὑμῶν πεφανερῶσθαι. οὐ γὰρ πάλιν ἑαυτοὺς συνιστάνομεν ὑμῖν, ἀλλ' ἀφορμὴν διδόντες ὑμῖν καυχήσεως ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα ἔχητε πρὸς τοὺς ἐν προσώπῳ καυχωμένους καὶ οὐ καρδίᾳ. εἴτε γὰρ ἐξέστημεν θεῷ, εἴτε σωφρονοῦμεν ὑμῖν. ἡ γὰρ ἀγάπη τοῦ χριστοῦ συνέχει ἡμᾶς, κρίναντας τοῦτο, ὅτι εἰ εἷς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἄρα οἱ πάντες ἀπέθανον. καὶ ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἵνα οἱ ζῶντες μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶσιν, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγερθέντι. ὥστε ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ νῦν οὐδένα οἴδαμεν κατὰ σάρκα. εἰ δὲ καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα χριστόν, ἀλλὰ νῦν οὐκέτι γινώσκομεν. ὥστε εἴ τις ἐν χριστῷ καινὴ κτίσις, τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονε τὰ πάντα καινά. τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ τοῦ καταλλάξαντος ἡμᾶς ἑαυτῷ διὰ ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ δόντος ἡμῖν τὴν διακονίαν τῆς καταλλαγῆς. ὡς ὅτι θεὸς ἦν ἐν χριστῷ κόσμον καταλλάσσων ἑαυτῷ, μὴ λογιζόμενος αὐτοῖς τὰ παραπτώματα αὐτῶν, καὶ θέμενος ἐν ἡμῖν τὸν λόγον τῆς καταλλαγῆς. ὑπὲρ χριστοῦ οὖν πρεσβεύομεν, ὡς τοῦ θεοῦ παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν. δεόμεθα ὑπὲρ χριστοῦ, καταλλάγητε τῷ θεῷ. τὸν γὰρ μὴ γνόντα ἁμαρτίαν ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίησεν, ἵνα ἡμεῖς γενώμεθα δικαιοσύνη θεοῦ ἐν αὐτῷ. Cap. 6.

Συνεργοῦντες δὲ καὶ παρακαλοῦμεν μὴ εἰς κενὸν τὴν χάριν τοῦ θεοῦ δέξασθαι ὑμᾶς. λέγει γάρ. καιρῷ δεκτῷ ἐπήκουσά σου καὶ ἐν ἡμέρᾳ σωτηρίας ἐβοήθησά σοι. ἰδοὺ νῦν καιρὸς εὐπρόσδεκτος, ἰδοὺ νῦν ἡμέρα σωτηρίας. μηδεμίαν ἐν μηδενὶ διδόντες προσκοπήν, ἵνα μὴ μωμηθῇ ἡ διακονία, ἀλλ' ἐν παντὶ συνιστῶντες ἑαυτοὺς ὡς θεοῦ διάκονοι ἐν ὑπομονῇ πολλῇ, ἐν θλίψεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν στενοχωρίαις, ἐν πληγαῖς, ἐν φυλακαῖς, ἐν ἀκαταστασίαις, ἐν κόποις, ἐν ἀγρυπνίαις, ἐν νηστείαις, ἐν ἁγνότητι, ἐν γνώσει, ἐν μακροθυμίᾳ, ἐν χρηστότητι, ἐν πνεύματι ἁγίῳ, ἐν ἀγάπῃ ἀνυποκρίτῳ, ἐν λόγῳ ἀληθείας, ἐν δυνάμει θεοῦ. διὰ τῶν ὅπλων τῆς δικαιοσύνης τῶν δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν. διὰ δόξης καὶ ἀτιμίας, διὰ δυσφημίας καὶ εὐφημίας. ὡς πλάνοι, καὶ ἀληθεῖς. ὡς ἀγνοούμενοι, καὶ ἐπιγινωσκόμενοι. ὡς ἀποθνήσκοντες, καὶ ἰδοὺ ζῶμεν. ὡς παιδευόμενοι καὶ μὴ θανατούμενοι. ὡς λυπούμενοι, ἀεὶ δὲ χαίροντες. ὡς πτωχοί, πολλοὺς δὲ πλουτίζοντες. ὡς μηδὲν ἔχοντες, καὶ πάντα κατέχοντες. τὸ στόμα ἡμῶν ἀ=

Scientes ergo timorem domini hominibus suademus: deo autem manifesti sumus. Spero autem et in conscientiis vestris manifestos nos esse. Non iterum commendamus nos vobis: sed occasionem damus vobis gloriandi pro nobis: ut habeatis ad eos qui in facie gloriantur et non in corde. Sive enim mente excedimus deo: sive sobrii sumus vobis: charitas enim christi urget nos: estimantes hoc: quoniam si unus pro omnibus mortuus est: ergo omnes mortui sunt. Et pro omnibus mortuus est christus: ut et qui vivunt iam non sibi vivant: sed ei qui pro ipsis mortuus est et resurrexit. Itaque nos ex hoc neminem novimus secundum carnem. Et si cognovimus secundum carnem christum: sed nunc iam non novimus. Si qua ergo in christo nova creatura: vetera transierunt: ecce facta sunt omnia nova. (Esa. 43. c. Apoc. 21. a.) Omnia autem ex deo qui nos reconciliavit sibi per christum: et dedit nobis ministerium reconciliationis. Quoniam quidem deus erat in christo mundum reconcilians sibi: non reputans illis delicta ipsorum: et posuit in nobis verbum reconciliationis. Pro christo ergo legatione fungimur: tanquam deo exhortante per nos. Obsecramus pro christo: reconciliamini deo. Eum qui non noverat peccatum: pro nobis peccatum fecit: ut nos efficeremur iustitia dei in ipso. Cap. 6.

Adiuvantes autem exhortamur ne in vacuum gratiam dei recipiatis. Ait enim. Tempore accepto exaudivi te: (Esa. 49. b.) et in die salutis adiuvi te. Ecce nunc tempus acceptabile: ecce nunc dies salutis. Nemini dantes ullam offensionem ut non vituperetur ministerium nostrum: sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut dei ministros (1. Cor. 4. a. Infra 11. c. Thim. 3. c.) in multa patientia: in tribulationibus: in necessitatibus: in angustiis: in plagis: in carceribus: in seditionibus: in laboribus: in vigiliis: in ieiuniis. in castitate: in scientia: in longanimitate: in suavitate: in spiritu sancto: in charitate non ficta: in verbo veritatis in virtute dei. Per arma iustitie: a dextris et a sinistris. Per gloriam et ignobilitatem: per infamiam et bonam famam. Ut seductores: et veraces: sicut qui ignoti: et cogniti. Quasi morientes: et ecce vivimus. Ut castigati et non mortificati: quasi tristes: semper autem gaudentes: sicut egentes: multos autem locupletantes: tanquam nihil habentes: et omnia possidentes. Os nostrum

μέωγε πρὸς ὑμᾶς κορίνθιοι, ἡ καρδία ἡμῶν πεπλάτυνται. οὐ στενοχωρεῖσθε ἐν ἡμῖν στενοχωρεῖσθε δὲ ἐν τοῖς σπλάγχνοις ὑμῶν. τὴν δὲ αὐτὴν ἀντιμισθίαν ὡς τέκνοις λέγω, πλατύνθητε καὶ ὑμεῖς. μὴ γίνεσθε ἑτεροζυγοῦντες ἀπίστοις. τίς γὰρ μετοχὴ δικαιοσύνῃ καὶ ἀνομίᾳ. τίς δὲ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος. τίς δὲ συμφώνησις χριστῷ πρὸς βελιάλ. ἢ τίς μερὶς πιστῷ μετὰ ἀπίστου. τίς δὲ συγκατάθεσις ναῷ θεοῦ μετὰ εἰδώλων. ὑμεῖς γὰρ ναὸς θεοῦ ἐστε ζῶντος, καθὼς εἶπεν ὁ θεός. ὅτι ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐμπεριπατήσω, καὶ ἔσομαι αὐτῶν θεός, καὶ αὐτοὶ ἔσονταί μοι λαός. διὸ ἐξέλθετε ἐκ μέσου αὐτῶν καὶ ἀφορίσθητε λέγει κύριος, καὶ ἀκαθάρτου μὴ ἅπτεσθε, κἀγὼ εἰσδέξομαι ὑμᾶς, καὶ ἔσομαι ὑμῖν εἰς πατέρα, καὶ ὑμεῖς ἔσεσθέ μοι εἰς υἱοὺς καὶ θυγατέρας, λέγει κύριος παντοκράτωρ. Cap. 7.

Ταύτας οὖν ἔχοντες τὰς ἐπαγγελίας ἀγαπητοὶ καθαρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, ἐπιτελοῦντες ἁγιωσύνην ἐν φόβῳ θεοῦ. χωρήσατε ἡμᾶς. οὐδένα ἠδικήσαμεν, οὐδένα ἐφθείραμεν, οὐδένα ἐπλεονεκτήσαμεν. οὐ πρὸς κατάκρισιν λέγω. προείρηκα γὰρ ὅτι ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν ἐστε εἰς τὸ συναποθανεῖν καὶ συζῆν. πολλή μοι παρρησία πρὸς ὑμᾶς, πολλή μοι καύχησις ὑπὲρ ὑμῶν. πεπλήρωμαι τῇ παρακλήσει, ὑπερπερισσεύομαι τῇ χαρᾷ ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν. καὶ γὰρ ἐλθόντων ἡμῶν εἰς μακεδονίαν, οὐδεμίαν ἔσχηκεν ἄνεσιν ἡ σὰρξ ἡμῶν, ἀλλ' ἐν παντὶ θλιβόμενοι. ἔξωθεν μάχαι, ἔσωθεν φόβοι. ἀλλ' ὁ παρακαλῶν τοὺς ταπεινοὺς παρεκάλεσεν ἡμᾶς ἐν τῇ παρουσίᾳ τίτου. οὐ μόνον δὲ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ παρακλήσει ᾗ παρεκλήθη ἐφ' ὑμῖν, ἀναγγέλλων ἡμῖν τὴν ὑμῶν ἐπιπόθησιν, τὸν ὑμῶν ὀδυρμόν, τὸν ὑμῶν ζῆλον ὑπὲρ ἐμοῦ, ὥστε με μᾶλλον χαρῆναι. ὅτι εἰ καὶ ἐλύπησα ὑμᾶς ἐν τῇ ἐπιστολῇ, οὐ μεταμέλομαι. εἰ καὶ μετεμελόμην, βλέπω γὰρ ὅτι ἡ ἐπιστολὴ ἐκείνη εἰ καὶ πρὸς ὥραν ἐλύπησεν ὑμᾶς, νῦν χαίρω, οὐχ ὅτι ἐλυπήθητε, ἀλλ' ὅτι ἐλυπήθητε εἰς μετάνοιαν. ἐλυπήθητε γὰρ κατὰ θεόν, ἵνα ἐν μηδενὶ ζημιωθῆτε ἐξ ἡμῶν. ἡ γὰρ κατὰ θεὸν λύπη μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον κατεργάζεται. ἰδοὺ γὰρ αὐτὸ τοῦτο τὸ κατὰ θεὸν λυπηθῆναι ὑμᾶς, πόσην κατειργάσατο ἐν ὑμῖν σπουδήν, ἀλλὰ ἀπολογίαν, ἀλλὰ ἀγανάκτησιν, ἀλλὰ φόβον,

patet ad vos o corinthii: cor nostrum dilatatum est. Non angustiamini in nobis: angustiamini autem in visceribus vestris. Eandem autem habentes remunerationem tanquam filiis dico dilatamini et vos. Nolite iugum ducere cum infidelibus. Que enim participatio iustitie cum iniquitate: aut que societas luci ad tenebras: Que autem conventio christi ad belial: Aut que pars fideli cum infideli: Qui autem consensus templo dei cum idolis? Vos enim estis templum dei vivi: sicut dicit deus. Quoniam inhabitabo in illis et inambulabo inter eos: et ero illorum deus: et ipsi erunt mihi populus. Propter quod exite de medio eorum et separamini dicit dominus: et immundum ne tetigeritis: et ego recipiam vos: et ero vobis in patrem: et vos eritis mihi in filios et filias: dicit dominus omnipotens. Cap. 7.

Has ergo habentes promissiones charissimi mundemus nos ab omni inquinamento carnis et spiritus: perficientes sanctificationem in timore dei. Capite nos. Neminem lesimus neminem corrupimus: neminem circumvenimus. Non ad condemnationem vestram dico. Prediximus enim quod in cordibus nostris estis ad commoriendum et ad convivendum. Multa mihi fiducia est apud vos: multa mihi gloriatio pro vobis. Repletus sum consolatione: superabundo gaudio in omni tribulatione nostra. Nam et cum venissemus in macedoniam: nullam requiem habuit caro nostra: sed omnem tribulationem passi sumus. Foris pugne: intus timores. Sed qui consolatur humiles: consolatus est nos deus in adventu titi. Non solum autem in adventu eius: sed etiam in consolatione qua consolatus est in vobis: referens nobis vestrum desiderium: vestrum fletum: vestram emulationem pro me: ita ut magis gauderem. Quoniam etsi contristavi vos in epistola: non me penitet. Et si peniteret videns quod epistola illa et si ad horam vos contristavit: nunc gaudeo: non quia contristati estis: sed quia contristati estis ad penitentiam. Contristati enim estis secundum deum: ut in nullo detrimentum patiamini ex nobis. Que enim secundum deum tristitia est penitentiam in salutem stabilem operatur: seculi autem tristitia mortem operatur. Ecce enim hoc ipsum secundum deum contristari vos quantam in vobis operatur sollicitudinem: sed defensionem: sed indignationem: sed timorem:

Eccl. 13. c. Gala. 5. a. Actu. 15. a.

1. Cor. 3. c. et 6. d. Levi. 26. g.

Esaie. 52. c.

1. Pe. 1. c. Iaco. 5. c.

ἀλλὰ ἐπιπόθησιν, ἀλλὰ ζῆλον, ἀλλ' ἐκδίκησιν. ἐν παντὶ συνεστήσατε ἑαυτοὺς ἁγνοὺς εἶναι ἐν τῷ πράγματι. ἄρα εἰ καὶ ἔγραψα ὑμῖν, οὐχ εἵνεκεν τοῦ ἀδικήσαντος οὐδὲ εἵνεκεν τοῦ ἀδικηθέντος, ἀλλ' εἵνεκεν τοῦ φανερωθῆναι τὴν σπουδὴν ἡμῶν τὴν ὑπὲρ ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. διὰ τοῦτο παρακεκλήμεθα ἐπὶ τῇ παρακλήσει ὑμῶν· περισσοτέρως δὲ μᾶλλον ἐχάρημεν ἐπὶ τῇ χαρᾷ τίτου, ὅτι ἀναπέπαυται τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἀπὸ πάντων ὑμῶν. ὅτι εἴ τι αὐτῷ ὑπὲρ ὑμῶν κεκαύχημαι, οὐ κατῃσχύνθην, ἀλλ' ὡς πάντα ἐν ἀληθείᾳ ἐλαλήσαμεν ὑμῖν, οὕτω καὶ ἡ καύχησις ἡμῶν ἡ ἐπὶ τίτου ἀλήθεια ἐγενήθη. καὶ τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς ἐστίν, ἀναμιμνησκομένου τὴν πάντων ὑμῶν ὑπακοήν, ὡς μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἐδέξασθε αὐτόν. χαίρω ὅτι ἐν παντὶ θαρρῶ ἐν ὑμῖν. Cap. 8.

Γνωρίζομεν δὲ ὑμῖν ἀδελφοὶ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ τὴν δεδομένην ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς μακεδονίας, ὅτι ἐν πολλῇ δοκιμῇ θλίψεως ἡ περισσεία τῆς χαρᾶς αὐτῶν καὶ ἡ κατὰ βάθους πτωχεία αὐτῶν ἐπερίσσευσεν εἰς τὸν πλοῦτον τῆς ἁπλότητος αὐτῶν. ὅτι κατὰ δύναμιν μαρτυρῶ, καὶ ὑπὲρ δύναμιν αὐθαίρετοι, μετὰ πολλῆς παρακλήσεως δεόμενοι ἡμῶν τὴν χάριν καὶ τὴν κοινωνίαν τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους δέξασθαι ἡμᾶς. καὶ οὐ καθὼς ἠλπίσαμεν, ἀλλ' ἑαυτοὺς ἔδωκαν πρῶτον τῷ κυρίῳ καὶ ἡμῖν διὰ θελήματος θεοῦ, εἰς τὸ παρακαλέσαι ἡμᾶς τίτον, ἵνα καθὼς προενήρξατο, οὕτω καὶ ἐπιτελέσῃ εἰς ὑμᾶς καὶ τὴν χάριν ταύτην. ἀλλ' ὥσπερ ἐν παντὶ περισσεύετε πίστει καὶ λόγῳ, καὶ γνώσει, καὶ πάσῃ σπουδῇ, καὶ τῇ ἐξ ὑμῶν ἐν ἡμῖν ἀγάπῃ, ἵνα καὶ ἐν ταύτῃ τῇ χάριτι περισσεύητε. οὐ κατ' ἐπιταγὴν λέγω, ἀλλὰ διὰ τῆς ἑτέρων σπουδῆς καὶ τὸ τῆς ὑμετέρας ἀγάπης γνήσιον δοκιμάζων. γινώσκετε γὰρ τὴν χάριν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὅτι δι' ὑμᾶς ἐπτώχευσε πλούσιος ὤν, ἵνα ὑμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχείᾳ πλουτήσητε. καὶ γνώμην ἐν τούτῳ δίδωμι. τοῦτο γὰρ ὑμῖν συμφέρει, οἵτινες οὐ μόνον τὸ ποιῆσαι ἀλλὰ καὶ τὸ θέλειν προενήρξασθε ἀπὸ πέρυσι. νυνὶ δὲ καὶ τὸ ποιῆσαι ἐπιτελέσατε, ὅπως καθάπερ ἡ προθυμία τοῦ θέλειν, οὕτω καὶ τὸ ἐπιτελέσαι ἐκ τοῦ ἔχειν. εἰ γὰρ ἡ προθυμία πρόκειται, καθὸ ἐὰν ἔχῃ τις εὐπρόσδεκτος, οὐ καθὸ οὐκ ἔχει. οὐ γὰρ ἵνα ἄλλοις ἄνεσις ὑμῖν δὲ θλίψις, ἀλλ' ἐξ ἰσότητος ἐν τῷ νῦν

sed desiderium: sed emulationem: sed vindictam. In omnibus exhibuistis vos incontaminatos esse negocio. Igitur et si scripsi vobis: non propter eum qui fecit iniuriam nec propter eum qui passus est: sed ad manifestandam sollicitudinem nostram quam habemus pro vobis coram deo. Ideo consolati sumus. In consolatione autem nostra abundantius magis gavisi sumus super gaudio titi: quia refectus est spiritus eius ab omnibus vobis. Et si quid apud illum de vobis gloriatus sum: non sum confusus: sed sicut omnia vobis in veritate locuti sumus ita et gloriatio nostra que fuit ad titum veritas facta est. Et viscera eius abundantius in vobis sunt: reminiscentis omnium vestrum obedientiam: quomodo cum timore et tremore excepistis illum. Gaudeo quod in omnibus confido in vobis. Cap. 8.

Notam autem facimus vobis fratres gratiam dei que data est in ecclesiis macedonie: quod in multo experimento tribulationis abundantia gaudii ipsorum fuit: et altissima paupertas eorum abundavit in divitias simplicitatis eorum. Quia secundum virtutem testimonium illis reddo: et supra virtutem voluntarii fuerunt cum multa exhortatione obsecrantes nos gratiam et communicationem ministerii quod fit in sanctos. Et non sicut speravimus: sed semetipsos dederunt: primum domino: deinde nobis per voluntatem dei: ita ut rogaremus titum: ut quemadmodum cepit ita et perficiat in vobis etiam gratiam istam. Sed sicut in omnibus abundatis fide et sermone et scientia et omni sollicitudine: insuper et charitate vestra in nos: ut et in hac gratia abundetis. Non quasi imperans dico: sed per aliorum sollicitudinem etiam vestre charitatis ingenium bonum comprobans. Scitis enim gratiam domini nostri iesu christi: quoniam propter vos egenus factus est cum esset dives: ut illius inopia vos divites essetis. Et consilium in hoc do. Hoc enim vobis utile est: qui non solum facere sed et velle cepistis ab anno priore. Nunc vero et facto perficite: ut quemadmodum promptus est animus voluntatis: ita sit et perficiendi ex eo quod habetis. Si enim voluntas prompta est: secundum id quod habet accepta est: non secundum id quod non habet. Non enim ut aliis sit remissio vobis autem tribulatio: sed ex equalitate in presenti

Rom. 10. c. Iaco. 1. a.

καιρῷ, τὸ ὑμῶν περίσσευμα εἰς τὸ ἐκείνων ὑστέρημα, ἵνα καὶ τὸ ἐκείνων περίσσευμα γένηται εἰς τὸ ὑμῶν ὑστέρημα, ὅπως γένηται ἰσότης, καθὼς γέγραπται. ὁ τὸ πολὺ οὐκ ἐπλεόνασε, καὶ ὁ τὸ ὀλίγον οὐκ ἠλαττόνησε. χάρις δὲ τῷ θεῷ τῷ διδόντι τὴν αὐτὴν σπουδὴν ὑπὲρ ὑμῶν ἐν τῇ καρδίᾳ Τίτου, ὅτι τὴν μὲν παράκλησιν ἐδέξατο, σπουδαιότερος δὲ ὑπάρχων αὐθαίρετος ἐξῆλθε πρὸς ὑμᾶς. συνεπέμψαμεν δὲ μετ᾽ αὐτοῦ τὸν ἀδελφόν, οὗ ὁ ἔπαινος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ διὰ πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν. οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ χειροτονηθεὶς ὑπὸ τῶν ἐκκλησιῶν συνέκδημος ἡμῶν, σὺν τῇ χάριτι ταύτῃ τῇ διακονουμένῃ ὑφ᾽ ἡμῶν πρὸς τὴν αὐτοῦ τοῦ κυρίου δόξαν καὶ προθυμίαν ὑμῶν. στελλόμενοι τοῦτο, μή τις ἡμᾶς μωμήσηται ἐν τῇ ἁδρότητι ταύτῃ τῇ διακονουμένῃ ὑφ᾽ ἡμῶν, προνοούμενοι καλά, οὐ μόνον ἐνώπιον κυρίου, ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον ἀνθρώπων. συνεπέμψαμεν δὲ αὐτοῖς τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν, ὃν ἐδοκιμάσαμεν ἐν πολλοῖς πολλάκις σπουδαῖον ὄντα, νυνὶ δὲ πολὺ σπουδαιότερον, πεποιθήσει πολλῇ τῇ εἰς ὑμᾶς. εἴτε ὑπὲρ Τίτου, κοινωνὸς ἐμὸς καὶ εἰς ὑμᾶς συνεργός· εἴτε ἀδελφοὶ ἡμῶν, ἀπόστολοι ἐκκλησιῶν, δόξα Χριστοῦ. τὴν οὖν ἔνδειξιν τῆς ἀγάπης ὑμῶν καὶ ἡμῶν καυχήσεως ὑπὲρ ὑμῶν, εἰς αὐτοὺς ἐνδείξασθε εἰς πρόσωπον τῶν ἐκκλησιῶν. Cap. 9.

Περὶ μὲν γὰρ τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους περισσόν μοί ἐστι τὸ γράφειν ὑμῖν· οἶδα γὰρ τὴν προθυμίαν ὑμῶν, ἣν ὑπὲρ ὑμῶν καυχῶμαι Μακεδόσιν, ὅτι Ἀχαΐα παρεσκεύασται ἀπὸ πέρυσι· καὶ ὁ ἐξ ὑμῶν ζῆλος ἠρέθισε τοὺς πλείονας. ἔπεμψα δὲ τοὺς ἀδελφούς, ἵνα μὴ τὸ καύχημα ἡμῶν τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κενωθῇ ἐν τῷ μέρει τούτῳ, ἵνα καθὼς ἔλεγον παρεσκευασμένοι ἦτε, μήπως ἐὰν ἔλθωσιν σὺν ἐμοὶ Μακεδόνες καὶ εὕρωσιν ὑμᾶς ἀπαρασκευάστους, καταισχυνθῶμεν ἡμεῖς, ἵνα μὴ λέγωμεν ὑμεῖς, ἐν τῇ ὑποστάσει ταύτῃ τῆς καυχήσεως. ἀναγκαῖον οὖν ἡγησάμην παρακαλέσαι τοὺς ἀδελφούς, ἵνα προέλθωσιν εἰς ὑμᾶς, καὶ προκαταρτίσωσι τὴν προκατηγγελμένην εὐλογίαν ὑμῶν, ταύτην ἑτοίμην εἶναι, οὕτως ὡς εὐλογίαν, καὶ μὴ ὡς πλεονεξίαν. τοῦτο δέ, ὁ σπείρων φειδομένως, φειδομένως καὶ θερίσει, καὶ ὁ σπείρων ἐπ᾽ εὐλογίαις, ἐπ᾽ εὐλογίαις καὶ θερίσει. ἕκαστος καθὼς προαιρεῖται τῇ καρδίᾳ, μὴ ἐκ λύπης ἢ ἐξ ἀνάγκης· ἱλαρὸν γὰρ δότην ἀγαπᾷ ὁ θεός. δυνατὸς δὲ ὁ θεὸς πᾶσαν χάριν περισσεῦσαι εἰς ὑμᾶς, ἵνα ἐν παντὶ πάντο-

tempore: vestra abundantia illorum inopiã suppleat: vt τ illorũ abũdãtia vr̃e inopie sit supplemẽtũ: vt fiat equalitas sicut scrip̃tũ ẽ. Qui multũ nõ abũdauit: et qui modicum non minorauit. Grãs aũt ago deo q̃ dedit eãdẽ sollicitudinem pro vobis in corde titi: quoniam exhortationẽ q̃dẽ suscepit: sʒ cũ sollicitior eẽt: sua volũtate p̃fect⁹ ẽ ad vos. Misimus etiã cũ illo fratrẽ nr̃m: cuius laus est in euangelio per oẽs ecclesias. Non solum autem: sed et ordinatus est ab ecclijs comes peregrinatiõis nostre in hanc gratiã que ministratur a nobis ad domini gloriam et ꝯ hoc ne destinatã volũtatẽ nostraʒ. Deuitantes quis nos vituperet in hac plenitudine q̃ mistrat̃ a nob͡ i dñi gliaʒ. Prouidem⁹ ei bona nõ solũ corã deo: sʒ ẽt corã hominibus. Misimus aũt cum illis fratrẽ nostrũ quẽ pbauimus in multis sepe sollicitũ eẽ: nũc aũt multo sollicitiorem: confidentia multa in vos: siue p̃ tito q̃ est socius meus τ in vobis adiutor: siue fratres nostri apostoli ecclesiarum glorie christi. Ostẽsionẽ ergo q̃ est charitatis vr̃e τ nr̃e glorie pro vobis: in illos ostendite in faciem ecclesiarum. Cap. 9.

Nã de ministerio q̃d fit in sanctos: ex abũdãti est mihi scribere vob͡. Scio eñ p̃mptũ aĩʒ vestrũ: p̃ quo de vobis glior apd̃ macedões: q̃m τ achaia parata ẽ ab anno p̃terito: et vestra emulatio p̃uocauit plurimos. Misim⁹ autem fratres vt ne q̃d gliamur de vobis euacuet̃ i hac p̃te: vt queadmodũ dixi parati sitis: ne cum venerint macedones mecũ τ inuenerint vos imparatos: erubescamus nos vt non dicamus vos in hac substantia. Necessarium ergo existimaui rogare fratres vt preueniant ad vos: et preparent repromissam benedictionem hanc paratam esse: sic q̃si bñdictionẽ: nõ quasi auariciã. Hoc aũt dico. Qui parce seminat parce et metet: τ qui seminat in bñdictiõib⁹ de bñdictiõib⁹ τ metet. Vnusq̃sq; p̃ut d̃stinauit i corde suo: nõ ex tristitia aut ex necessitate. Hilarẽ eñ datorẽ diligit de⁹. Potẽs ẽ aũt de⁹ oẽʒ grãʒ abũdare facẽ i vob͡: vt i oib⁹ sp̃

Exo. 16. d.

Roma. 12. d.

Eccl. 35. b.

τε πᾶσαν αὐτάρκειαν ἔχοντες περισσεύητε εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν, καθὼς γέγραπται. ἐσκόρπισεν, ἔδωκε τοῖς πένησιν, ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα. ὁ δὲ ἐπιχορηγῶν σπέρμα τῷ σπείροντι, καὶ ἄρτον εἰς βρῶσιν χορηγήσαι, καὶ πληθύναι τὸν σπόρον ὑμῶν, καὶ αὐξήσαι τὰ γενήματα τῆς δικαιοσύνης ὑμῶν, ἐν παντὶ πλουτιζόμενοι εἰς πᾶσαν ἁπλότητα, ἥτις κατεργάζεται δι᾽ ἡμῶν εὐχαριστίαν τῷ θεῷ. ὅτι ἡ διακονία τῆς λειτουργίας ταύτης οὐ μόνον ἐστὶ προσαναπληροῦσα τὰ ὑστερήματα τῶν ἁγίων, ἀλλὰ καὶ περισσεύουσα διὰ πολλῶν εὐχαριστιῶν τῷ θεῷ διὰ τῆς δοκιμῆς τῆς διακονίας ταύτης, δοξάζοντες τὸν θεὸν ἐπὶ τῇ ὑποταγῇ τῆς ὁμολογίας ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἁπλότητι τῆς κοινωνίας εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς πάντας, καὶ αὐτῶν δεήσει ὑπὲρ ὑμῶν, ἐπιποθούντων ὑμᾶς διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν χάριν τοῦ θεοῦ ἐφ᾽ ὑμῖν. χάρις δὲ τῷ θεῷ ἐπὶ τῇ ἀνεκδιηγήτῳ αὐτοῦ δωρεᾷ. Cap. 10.

Αὐτὸς δὲ ἐγὼ Παῦλος παρακαλῶ ὑμᾶς διὰ τῆς πρᾳότητος καὶ ἐπιεικείας τοῦ Χριστοῦ, ὃς κατὰ πρόσωπον μὲν ταπεινὸς ἐν ὑμῖν, ἀπὼν δὲ θαρρῶ εἰς ὑμᾶς. δέομαι δὲ τὸ μὴ παρὼν θαρρῆσαι τῇ πεποιθήσει ᾗ λογίζομαι τολμῆσαι ἐπί τινας τοὺς λογιζομένους ἡμᾶς ὡς κατὰ σάρκα περιπατοῦντας. ἐν σαρκὶ γὰρ περιπατοῦντες, οὐ κατὰ σάρκα στρατευόμεθα. τὰ γὰρ ὅπλα τῆς στρατείας ἡμῶν οὐ σαρκικά, ἀλλὰ δυνατὰ τῷ θεῷ πρὸς καθαίρεσιν ὀχυρωμάτων, λογισμοὺς καθαιροῦντες καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ θεοῦ, καὶ αἰχμαλωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐν ἑτοίμῳ ἔχοντες ἐκδικῆσαι πᾶσαν παρακοήν, ὅταν πληρωθῇ ὑμῶν ἡ ὑπακοή. τὰ κατὰ πρόσωπον βλέπετε. εἴ τις πέποιθεν ἑαυτῷ Χριστοῦ εἶναι, τοῦτο λογιζέσθω πάλιν ἀφ᾽ ἑαυτοῦ, ὅτι καθὼς αὐτὸς Χριστοῦ, οὕτω καὶ ἡμεῖς Χριστοῦ. ἐάν τε γὰρ καὶ περισσότερόν τι καυχήσωμαι περὶ τῆς ἐξουσίας ἡμῶν ἧς ἔδωκεν ὁ κύριος ἡμῖν εἰς οἰκοδομὴν καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν ὑμῶν, οὐκ αἰσχυνθήσομαι. ἵνα δὲ μὴ δόξω ὡς ἂν ἐκφοβεῖν ὑμᾶς διὰ τῶν ἐπιστολῶν. ὅτι αἱ μὲν ἐπιστολαί φησὶ βαρεῖαι καὶ ἰσχυραί, ἡ δὲ παρρησία τοῦ σώματος ἀσθενής, καὶ ὁ λόγος ἐξουθενημένος. τοῦτο λογιζέσθω ὁ τοιοῦτος, ὅτι οἷοί ἐσμεν τῷ λόγῳ δι᾽ ἐπιστολῶν ἀπόντες, τοιοῦτοι καὶ παρόντες τῷ ἔργῳ. οὐ γὰρ τολμῶμεν ἐγκρῖναι ἢ συγκρῖναι ἑαυτούς τισι τῶν ἑαυτοὺς συνιστανόντων, ἀλλὰ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς ἑαυτοὺς με-

omnem sufficientiam hñtes abundetis in oẽ op⁹ bonũ: sicut scriptũ ẽ. Dispsit dedit pauperibus iustitia eius manet in seculuʒ seculi. Qui aũt administrat semẽ seminãti: τ panẽ ad mãducãdũ p̃stabit: et multiplicabit semẽ vr̃m: et augebit icremẽta frugũ iustitie vr̃e: vt in oibus locupletati abũdetis i oẽʒ simplicitatẽ q̃ opat̃ p̃ nos grãruʒ actionẽ deo. Qm̃ ministeriũ hui⁹ officij non solum supplet ea que desunt sanctis: sed etiã abundat per multas grãꝝ actiões in dño p̃ pbationeʒ ministerij huius: glorificantes deum in obedientia confessionis vestre in euangelio xp̃i: τ simplicitate cõicatiõis vr̃e in illos τ in oẽs: τ in ipsoꝝ obsecratione pro vobis desiderãtiũ vos pp̃ eminentem gratiam dei in vobis. Gratias ago deo sup̃ inenarrabili dono ei⁹. Cap. 10.

Ipse autẽ ego paulus obsecro vos p̃ mansuetudinẽ τ modestiaʒ christi: qui in facie quidem humilis sũ iter vos: absẽs aũt ꝯfido in vobis. Rogo aũt vos ne p̃ñs audeã p ea ꝯfidẽtiã qua existimor audere in quosdam q̃ arbitrant̃ nos tanq̃ sʒ carnẽ ambulem⁹. In carne eñ ambulantes: non sm̃ carnem militamus. Nam arma militie nr̃e nõ carnalia sunt: sʒ potẽtia deo ad destructionem munitionum: ꝯsilia destruẽtes τ oẽʒ altitudinem extollẽtẽ se aduersus scientiam dei: τ i captiuitatẽ redigẽtes oẽʒ itellectũ i obsequium xp̃i: τ in p̃mptu hñtes vlcisci oẽʒ inobediẽtiã: cũ ipleta fuerit vestra obediẽtia. Que sʒ faciẽ sunt videte. Si q̃s ꝯfidit xp̃i eẽ: hoc cogitet iterum apud se: q̃r sicut et ipse christi est: ita et nos. Nam τ si amplius aliquid gloriatus fuero de potestate nostra quã dedit nobis dñs in edificationẽ τ nõ i d̃structionẽ vr̃aʒ nõ erubescã. Vt aũt nõ existimer tanq̃ terrere vos per epistolas: quoniã q̃dẽ inquiunt ep̃le graues sunt τ fortes: p̃ñtia aũt corporis infirma τ sermo contemptibilis. Hoc cogitet q̃ eiusmodi est: q̃r q̃les sumus verbo p̃ epistolas absentes: tales τ presentes in facto. Non .n. audem⁹ iserere aut cõparare nos q̃busdã q̃ seipsos cõmẽdant: sʒ ipsi in nobis nosmetipsos metientes:

Ps. 111.

τρούντες, και συγκρίνοντες εαυτούς εαυτοίς
ου συνιούσι. ημείς δε ουχί εις τα άμετρα
καυχησόμεθα, αλλά κατά το μέτρον του
κανόνος ου εμέρισεν ημίν ο θεός μέτρου ε-
φικέσθαι άχρι και υμών. ου γαρ ως μη εφικ-
νούμενοι εις υμάς υπερεκτείνομεν εαυτούς.
άχρι γαρ και υμών εφθάσαμεν εν τω ευαγ-
γελίω του Χριστού, ουκ εις τα άμετρα καυ-
χώμενοι εν αλλοτρίοις κόποις. ελπίδα δε έ-
χοντες αυξανομένης της πίστεως υμών εν
υμίν μεγαλυνθήναι, κατά τον κανόνα ημών
εις περισσείαν εις τα υπερέκεινα υμών ε-
υαγγελίσασθαι, ουκ εν αλλοτρίω κανόνι
εις τα έτοιμα καυχήσασθαι. ο δε καυχώμε-
νος εν κυρίω καυχάσθω. ου γαρ ο εαυτόν
συνιστών, εκείνος εστί δόκιμος, αλλ᾽ ον ο
κύριος συνίστησιν. Cap. 11.
Οφελον ανείχεσθε μου μικρόν τη αφρο-
σύνη, αλλά και ανέχεσθε μου. ζηλώ
γαρ υμάς ζήλω θεού. ηρμοσάμην γαρ υ-
μάς ενί ανδρί παρθένον αγνήν παραστήσαι
τω Χριστώ. φοβούμαι δε μήπως ως ο όφις
εύαν εξηπάτησεν εν τη πανουργία αυτού
ούτω φθαρή τα νοήματα υμών από της α-
πλότητος της εις τον Χριστόν. ει μέν γαρ ο
ερχόμενος άλλον ιησούν κηρύσσει ον ουκ ε-
κηρύξαμεν, η πνεύμα έτερον λαμβάνετε ο
ουκ ελάβετε, η ευαγγέλιον έτερον ο ουκ ε-
δέξασθε, καλώς ανείχεσθε. λογίζομαι γαρ
μηδέν υστερηκέναι των υπέρ λίαν αποστό-
λων. ει δε και ιδιώτης τω λόγω, αλλ᾽ ου τη
γνώσει. αλλ᾽ εν παντί φανερωθέντες εν πά-
σιν εις υμάς. η αμαρτίαν εποίησα εμαυτόν τα-
πεινών ίνα υμείς υψωθήτε. ότι δωρεάν το
του θεού ευαγγέλιον ευηγγελισάμην υμίν.
άλλας εκκλησίας εσύλησα λαβών οψώνι-
ον προς την υμών διακονίαν, και παρών
προς υμάς και υστερηθείς, ου κατενάρκησα
ουδενός. το γαρ υστέρημα μου προσανε-
πλήρωσαν οι αδελφοί ελθόντες από μακε-
δονίας, και εν παντί αβαρή υμίν εμαυτόν
ετήρησα και τηρήσω. εστίν αλήθεια Χριστού
εν εμοί, ότι η καύχησις αύτη ου φραγήσε-
ται εις εμέ εν τοις κλίμασι της αχαΐας. διατί
ότι ουκ αγαπώ υμάς. ο θεός οίδεν. ο δε ποι-
ώ, και ποιήσω, ίνα εκκόψω την αφορμήν
των θελόντων αφορμήν, ίνα εν ω καυχών-
ται ευρεθώσι καθώς και ημείς. οι γαρ τοιού-
τοι ψευδαπόστολοι, εργάται δόλιοι, μετα-
σχηματιζόμενοι εις αποστόλους Χριστού και
ου θαυμαστόν. αυτός γαρ ο σατανάς μετα-
σχηματίζεται εις άγγελον φωτός. ου μέγα
ουν ει και οι διάκονοι αυτού μετασχηματί-

et comparantes nosmetipsos nobis.
Nos autem non in immensum
gloriabimur: sed secundum mensuram
regule quam mensus est nobis deus: mensuram per-
tingendi vsque ad vos. Non enim quasi non pertin-
gentes ad vos superextendimus nos.
Usque ad vos enim peruenimus in euange-
lio christi: non in immensum gloriantes
in alienis laboribus. Spem autem habentes
crescentis fidei vestre in
vobis magnificari secundum regulam nostram
in abundantia: etiam in illa que vltra vos sunt e-
uangelizare: non in aliena regula
in his que preparata sunt gloriari. Qui autem glo-
riatur in domino glorietur. Non enim qui seipsum
commendat ille probatus est: sed quem
deus commendat. Cap. 11.
Utinam sustineretis modicum quid insipien-
tie mee: sed et supportate me. Emu-
lor enim vos dei emulatione: despondi enim vos
vni viro virginem castam exhibere
christo. Timeo autem ne sicut serpens
seduxit euam astutia sua:
ita corrumpantur sensus vestri: et excidant a simpli-
citate que est in christo iesu. Nam si
is qui venit alium christum predicat quem non predi-
cauimus: aut alium spiritum accipitis quem
non accepistis: aut aliud euangelium quod non
recepistis: recte pateremini. Existimo enim
nihil me minus fecisse a magnis apostolis.
Nam et si imperitus sermone: sed non
scientia. In omnibus autem manifestus sum
vobis. Aut nunquid peccatum feci meipsum hu-
milians vt vos exaltemini: Quoniam gratis
euangelium dei euangelizaui vobis:
alias ecclesias expoliaui accipiens stipen-
dium ad ministerium vestrum: et cum essem
apud vos et egerem: nulli onerosus fui
Nam quod mihi deerat suppleuerunt
fratres qui venerunt a macedonia:
et in omnibus sine onere me vobis
seruaui et seruabo. Est veritas christi
in me: quoniam hec gloriatio non infringetur
in me in regionibus achaie. Quare?
Quia non diligo vos? Deus scit. Quod autem
facio: et faciam: vt amputem occasionem
eorum qui volunt occasionem: vt in quo gloriantur
inueniantur sicut et nos. Nam eiusmodi
pseudoapostoli sunt operarii subdoli transfiguran-
tes se in apostolos christi. Et
non mirum. Ipse enim sathanas transfigurat
se in angelum lucis. Non est ergo magnum
si ministri eius transfigurentur

Ephe. 4. a.
Apo. 21. c.
D
1. Cor. 1. d
Hiere. 9. d.
A
B

ζονται ως διάκονοι δικαιοσύνης, ων το τέ-
λος έσται κατά τα έργα αυτών. πάλιν λέ-
γω μη τις με δόξη άφρονα είναι. ει δε μή-
γε καν ως άφρονα δέξασθέ με, ίνα κάγώ μι-
κρόν τι καυχήσωμαι. ο λαλώ, ου λαλώ κα-
τά κύριον, αλλ᾽ ως εν αφροσύνη εν ταύτη
τη υποστάσει της καυχήσεως. επεί πολλοί
καυχώνται κατά την σάρκα, κάγώ καυχή-
σομαι. ηδέως γαρ ανέχεσθε των αφρόνων
φρόνιμοι όντες. ανέχεσθε γαρ ει τις υμάς
καταδουλοί, ει τις κατεσθίει, ει τις λαμβά-
νει, ει τις επαίρεται, ει τις υμάς εις πρόσω-
πον δαίρει. κατά ατιμίαν λέγω, ως ότι η-
μείς ησθενήσαμεν. εν ω δ᾽ αν τις τολμά εν α-
φροσύνη λέγω, τολμώ κάγώ. εβραίοι εισί,
κάγώ. ισραηλίται εισί, κάγώ. σπέρμα αβρα-
άμ εισί, κάγώ. διάκονοι Χριστού εισί, παρα-
φρονών λαλώ, υπέρ εγώ. εν κόποις περισσο-
τέρως, εν πληγαίς υπερβαλλόντως, εν φυ-
λακαίς περισσοτέρως, εν θανάτοις πολλά-
κις. υπό ιουδαίων πεντάκις τεσσαράκοντα
παρά μίαν έλαβον. τρις ερραβδίσθην. ά-
παξ ελιθάσθην. τρις εναυάγησα. νυχθήμερον
εν τω βυθώ πεποίηκα. οδοιπορίαις πολλά-
κις, κινδύνοις ποταμών, κινδύνοις λῃστών,
κινδύνοις εκ γένους, κινδύνοις εξ εθνών,
κινδύνοις εν πόλει, κινδύνοις εν ερημία, κιν-
δύνοις εν θαλάσση, κινδύνοις εν ψευδαδέλ-
φοις. εν κόπω και μόχθω, εν αγρυπνίαις
πολλάκις, εν λιμώ και δίψει, εν νηστείαις
πολλάκις, εν ψύχει και γυμνότητι, χω-
ρίς των παρεκτός, η επισύστασις μου η καθη-
μέραν, η μέριμνα πασών των εκκλησιών. τις
ασθενεί, και ουκ ασθενώ. τις σκανδαλίζεται,
και ουκ εγώ πυρούμαι. ει καυχάσθαι δει,
τα της ασθενείας μου καυχήσομαι. ο θεός
και πατήρ του κυρίου ιησού Χριστού οί-
δεν, ο ων ευλογητός εις τους αιώνας ότι ου
ψεύδομαι. εν δαμασκώ ο εθνάρχης αρέτα
του βασιλέως εφρούρει την δαμασκηνών
πόλιν πιάσαι με θέλων, και διά θυρίδος
εν σαργάνη εχαλάσθην διά του τείχους, και
εξέφυγον τας χείρας αυτού. Cap. 12.
Καυχάσθαι δη, ου συμφέρει μοι. ελεύσο-
μαι γαρ εις οπτασίας και αποκαλύψεις
κυρίου. οίδα άνθρωπον εν Χριστώ προ
ετών δεκατεσσάρων είτε εν σώματι ουκ οί-
δα, είτε εκτός του σώματος ουκ οίδα, ο θε-
ός οίδεν, αρπαγέντα τον τοιούτον έως τρί-
του ουρανού. και οίδα τον τοιούτον άνθρω-
πον, είτε εν σώματι είτε εκτός του σώματος
ουκ οίδα, ο θεός οίδεν, ότι ηρπάγη εις τον
παράδεισον, και ήκουσεν άρρητα ρήματα, α

velut ministri iustitie: quorum finis
erit secundum opera ipsorum. Iterum dico
ne quis me putet insipientem esse. Alioquin
velut insipientem accipite me: vt et ego mo-
dicum quid glorier. Quod loquor non loquor
secundum deum: sed quasi in insipientia in hac
substantia glorie. Quoniam multi
gloriantur secundum carnem: et ego gloriabor.
Libenter enim suffertis insipientes
cum sitis ipsi sapientes. Sustinetis enim si quis vos
in seruitutem redigit: si quis deuorat: si quis
accipit: si quis extollitur: si quis in faciem vos
cedit. Secundum ignobilitatem dico: quasi nos
infirmi fuerimus in hac parte. In quo quis au-
det in insipientia dico: audeo et ego. He-
brei sunt: et ego. Israelite sunt: et ego. Se-
men abrahe sunt: et ego. Ministri christi sunt: et
ego. Ut minus sapiens dico: plus ego. In
laboribus plurimis: in carceribus abundanti-
us: in plagis supra modum: in mortibus fre-
quenter. A iudeis quinquies quadragenas
vna minus accepi. Ter virgis cesus sum:
semel lapidatus sum: ter naufragium feci.
Nocte et die in profundo maris fui. In iti-
neribus sepe: periculis fluminum: periculis la-
tronum: periculis ex genere: periculis ex genti-
bus: periculis in ciuitate: periculis in solitu-
dine: periculis in mari: periculis in falsis fra-
tribus. In labore et erumna: in vigiliis
multis. In fame et siti: in ieiuniis
multis. In frigore et nuditate: preter illa
que extrinsecus sunt: instantia mea quotidiana:
sollicitudo omnium ecclesiarum. Quis
infirmatur: et ego non infirmor. Quis scan-
dalizatur et ego non vror. Si gloriari oportet:
que infirmitatis mee sunt gloriabor. Deus
et pater domini nostri iesu christi scit
qui est benedictus in secula quod non
mentior. Damasci prepositus gentis arete
regis custodiebat ciuitatem damascenorum vt
me comprehenderet: et per fenestram
in sporta dimissus sum per murum: et sic
effugi manus eius. Cap. 12.
Si gloriari oportet: non expedit quidem. Ue-
niam autem ad visiones et reuelationes
domini. Scio hominem in christo ante
annos quatuordecim siue in corpore
siue extra corpus nescio: deus
scit: raptum huiusmodi vsque ad tertium
celum. Et scio huiusmodi hominem
siue in corpore siue extra corpus
nescio: deus scit quoniam raptus est in
paradisum: et audiuit arcana verba que

C
1. Cor. 4. a
sup. 6. a.
1. Thi. 5. c.
D
2. The. 3. b.
Deute. 25. b
Act. 9. c.
A

οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι. ὑπὲρ τοῦ τοιούτου καυχήσομαι, ὑπὲρ δὲ ἐμαυτοῦ οὐ καυχήσομαι εἰ μὴ ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου. ἐὰν γὰρ θελήσω καυχήσασθαι, οὐκ ἔσομαι ἄφρων. ἀλήθειαν γὰρ ἐρῶ. φείδομαι δὲ μή τις εἰς ἐμὲ λογίσηται ὑπὲρ ὃ βλέπει με ἢ ἀκούει τι ἐξ ἐμοῦ. καὶ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἀποκαλύψεων ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι, ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ σαρκί, ἄγγελος σατὰν, ἵνα με κολαφίζῃ, ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι. ὑπὲρ τούτου τρὶς τὸν κύριον παρεκάλεσα ἵνα ἀποστῇ ἀπ᾽ ἐμοῦ, καὶ εἴρηκέ μοι. ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου. ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται. ἥδιστα οὖν μᾶλλον καυχήσομαι ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου, ἵνα ἐπισκηνώσῃ ἐπ᾽ ἐμὲ ἡ δύναμις τοῦ χριστοῦ. διὸ εὐδοκῶ ἐν ἀσθενείαις, ἐν ὕβρεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν διωγμοῖς, ἐν στενοχωρίαις ὑπὲρ χριστοῦ. ὅταν γὰρ ἀσθενῶ τότε δυνατός εἰμι. γέγονα ἄφρων καυχώμενος, ὑμεῖς με ἠναγκάσατε. ἐγὼ γὰρ ὤφειλον ὑφ᾽ ὑμῶν συνίστασθαι. οὐδὲν γὰρ ὑστέρησα τῶν ὑπὲρ λίαν ἀποστόλων. εἰ καὶ οὐδέν εἰμι. τὰ μὲν σημεῖα τοῦ ἀποστόλου κατειργάσθη ἐν ὑμῖν ἐν πάσῃ ὑπομονῇ, ἐν σημείοις καὶ τέρασι καὶ δυνάμεσι. τί γάρ ἐστιν ὃ ἡττήθητε ὑπὲρ τὰς λοιπὰς ἐκκλησίας, εἰ μὴ ὅτι αὐτὸς ἐγὼ οὐ κατενάρκησα ὑμῶν; χαρίσασθέ μοι τὴν ἀδικίαν ταύτην. ἰδοὺ τρίτον τοῦτο ἑτοίμως ἔχω ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς καὶ οὐ κατενάρκησα ὑμῶν. οὐ γὰρ ζητῶ τὰ ὑμῶν ἀλλ᾽ ὑμᾶς. οὐ γὰρ ὀφείλει τὰ τέκνα τοῖς γονεῦσι θησαυρίζειν, ἀλλ᾽ οἱ γονεῖς τοῖς τέκνοις. ἐγὼ δὲ ἥδιστα δαπανήσω καὶ ἐκδαπανηθήσομαι ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, εἰ καὶ περισσοτέρως ὑμᾶς ἀγαπῶν ἧττον ἀγαπῶμαι. ἔστω δέ. ἐγὼ οὐ κατεβάρησα ὑμᾶς, ἀλλ᾽ ὑπάρχων πανοῦργος, δόλῳ ὑμᾶς ἔλαβον. μή τινα ὧν ἀπέσταλκα πρὸς ὑμᾶς δι᾽ αὐτοῦ ἐπλεονέκτησα ὑμᾶς; παρεκάλεσα τίτον καὶ συναπέστειλα τὸν ἀδελφόν. μήτι ἐπλεονέκτησεν ὑμᾶς τίτος; οὐ τῷ αὐτῷ πνεύματι περιεπατήσαμεν, οὐ τοῖς αὐτοῖς ἴχνεσι; πάλιν δοκεῖτε ὅτι ὑμῖν ἀπολογούμεθα. κατενώπιον τοῦ θεοῦ ἐν χριστῷ λαλοῦμεν. τὰ δὲ πάντα, ἀγαπητοί, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν οἰκοδομῆς. φοβοῦμαι γὰρ μήπως ἐλθὼν οὐχ οἵους θέλω εὕρω ὑμᾶς, κἀγὼ εὑρεθῶ ὑμῖν οἷον οὐ θέλετε. μήπως ἔρις, ζῆλοι, θυμοί, ἐριθεῖαι, καταλαλιαί, ψιθυρισμοί, φυσιώσεις, ἀκαταστασίαι. μὴ πάλιν ἐλθόντα με ταπεινώσει ὁ θεός μου πρὸς ὑμᾶς, καὶ πενθήσω πολλοὺς τῶν

non licet homini loqui. Pro huiusmodi gloriabor: pro me autem nihil gloriabor nisi in infirmitatibus meis. Nam et si voluero gloriari: non ero insipiens. Veritatem enim dicam. Parco autem: ne quis me existimet supra id quod videt in me aut audit aliquid ex me. Et ne magnitudo revelationum extollat me: datus est mihi stimulus carnis mee angelus sathane qui me colaphizet. Propter quod ter dominum rogavi ut discederet a me: et dixit mihi. Sufficit tibi gratia mea. Nam virtus in infirmitate perficitur. Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis ut inhabitet in me virtus christi. Propter quod placeo mihi in infirmitatibus meis: in contumeliis: in necessitatibus: in persecutionibus: in angustiis pro christo. Cum enim infirmor: tunc potens sum. Factus sum insipiens: vos me coegistis. Ego enim a vobis debui commendari. Nihil enim minus feci ab his qui sunt supra modum apostoli. Tametsi nihil sum: signa tamen apostolatus mei facta sunt super vos in omni patientia: in signis et prodigiis et virtutibus. Quid est enim quod minus habuistis pre ceteris ecclesiis: nisi quod ego ipse non gravavi vos? Donate mihi hanc iniuriam. Ecce tertio hoc paratus sum venire ad vos et non ero gravis vobis. Non enim quero que vestra sunt sed vos. Nec enim debent filii parentibus thesaurizare: sed parentes filiis. Ego autem libentissime impendam et superimpendar ego ipse pro animabus vestris: licet plus vos diligens minus diligar. Sed esto. Ego vos non gravavi: sed cum essem astutus dolo vos cepi. Numquid per aliquem eorum quos misi ad vos circumveni vos? Rogavi titum et misi cum illo fratrem. Numquid titus vos circumvenit? Nonne eodem spiritu ambulavimus? Nonne eisdem vestigiis? Olim putatis quod excusemus nos apud vos? Coram deo in christo loquimur. Omnia enim charissimi propter edificationem vestram. Timeo enim ne forte cum venero non quales volo inveniam vos: et ego inveniar a vobis qualem non vultis: ne forte contentiones: emulationes: animositates: dissensiones: detractiones: susurrationes: inflationes: seditiones sint inter vos. Ne iterum cum venero humiliet me deus apud vos: et lugeam multos

B Deut.3.d C D Gala.5.d

προημαρτηκότων καὶ μὴ μετανοησάντων ἐπὶ τῇ ἀκαθαρσίᾳ καὶ πορνείᾳ καὶ ἀσελγείᾳ ᾗ ἔπραξαν. Cap.13.

Ἰδοὺ τρίτον τοῦτο ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων καὶ τριῶν σταθήσεται πᾶν ῥῆμα. προείρηκα καὶ προλέγω ὡς παρὼν τὸ δεύτερον, καὶ ἀπὼν νῦν γράφω τοῖς προημαρτηκόσι καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσιν, ὅτι ἐὰν ἔλθω εἰς τὸ πάλιν οὐ φείσομαι. ἐπεὶ δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος χριστοῦ. ὃς εἰς ὑμᾶς οὐκ ἀσθενεῖ, ἀλλὰ δυνατεῖ ἐν ὑμῖν. καὶ γὰρ εἰ ἐσταυρώθη ἐξ ἀσθενείας, ἀλλὰ ζῇ ἐκ δυνάμεως θεοῦ. καὶ γὰρ ἡμεῖς ἀσθενοῦμεν ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ ζησόμεθα σὺν αὐτῷ ἐκ δυνάμεως θεοῦ εἰς ὑμᾶς. ἑαυτοὺς πειράζετε εἰ ἐστὲ ἐν τῇ πίστει. ἑαυτοὺς δοκιμάζετε. ἢ οὐκ ἐπιγινώσκετε ἑαυτοὺς ὅτι ἰησοῦς χριστὸς ἐν ὑμῖν ἐστιν. εἰ μήτι ἄρα ἀδόκιμοί ἐστε. ἐλπίζω δὲ ὅτι γνώσεσθε, ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἐσμὲν ἀδόκιμοι. εὔχομαι δὲ πρὸς τὸν θεὸν μὴ ποιῆσαι ὑμᾶς κακὸν μηδέν, οὐχ ἵνα ἡμεῖς δόκιμοι φανῶμεν, ἀλλ᾽ ἵνα ὑμεῖς τὸ καλὸν ποιῆτε. ἡμεῖς δὲ ὡς ἀδόκιμοι ὦμεν. οὐ γὰρ δυνάμεθά τι κατὰ τῆς ἀληθείας, ἀλλ᾽ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας. χαίρομεν γὰρ ὅταν ἡμεῖς ἀσθενῶμεν, ὑμεῖς δὲ δυνατοὶ ἦτε. τοῦτο δὲ καὶ εὐχόμεθα τὴν ὑμῶν κατάρτισιν. διὰ τοῦτο ταῦτα ἀπὼν γράφω, ἵνα παρὼν μὴ ἀποτόμως χρήσωμαι κατὰ τὴν ἐξουσίαν, ἣν ἔδωκέ μοι ὁ κύριος εἰς οἰκοδομὴν καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν. λοιπὸν ἀδελφοὶ χαίρετε, καταρτίζεσθε, παρακαλεῖσθε, τὸ αὐτὸ φρονεῖτε, εἰρηνεύετε, καὶ ὁ θεὸς τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης ἔσται μεθ᾽ ὑμῶν. ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἅγιοι πάντες. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ, καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου πνεύματος μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

ex his qui ante peccaverunt et non egerunt penitentiam super immunditia et fornicatione et impudicitia quam gesserunt. Cap.13.

Ecce tertio hoc venio ad vos. In ore duorum vel trium testium stabit omne verbum. Predixi enim et predico ut presens vobis: et nunc absens his qui ante peccaverunt et ceteris omnibus: quoniam si venero iterum non parcam. An experimentum queritis eius qui in me loquitur christus? Qui in vobis non infirmatur: sed potens est in vobis. Nam etsi crucifixus est ex infirmitate: sed vivit ex virtute dei. Nam et nos infirmi sumus in illo: sed vivemus cum eo ex virtute dei in vobis. Vosmetipsos temptate si estis in fide: ipsi vos probate. An non cognoscitis vosmetipsos quia christus iesus in vobis est? Nisi forte reprobi estis. Spero autem quod cognoscetis: quia nos non sumus reprobi. Oramus autem deum ut nihil mali faciatis: non ut nos probati pareamus: sed ut vos quod bonum est faciatis. Nos autem ut reprobi simus. Non possumus enim aliquid adversus veritatem: sed pro veritate. Gaudemus enim quoniam nos infirmi sumus: vos autem potentes estis. Hoc et oramus vestram consummationem. Ideo hec absens scribo: ut non presens durius agam secundum potestatem quam dominus dedit mihi in edificationem et non in destructionem. De cetero fratres gaudete: perfecti estote: exhortamini: idipsum sapite. Pacem habete: et deus pacis et dilectionis erit vobiscum. Salutate invicem in osculo sancto. Salutant vos omnes sancti. Gratia domini nostri iesu christi: et charitas dei: et communicatio sancti spiritus: sit cum omnibus vobis Amen.

A Deu.17.b. Mat.18.c. Heb.10.d. Joh.8.c. B C D Mat.5.a.

Τέλος τῆς πρὸς κορινθίους δευτέρας ἐπιστολῆς.

Explicit epistola pauli ad Corinthios secunda.

Incipit argumentum in epistolam ad Galatas.

Galate sunt greci. Hi verbum veritatis primum ab apostolo acceperunt: sed post discessum eius temptati sunt a falsis apostolis vt in legem et circumcisionem verterentur. Hos apostolus revocat ad fidem veritatis: scribens eis ab epheso.

Explicit argumentum.

Η του αγίου παύλου προς γαλάτας επιστολή. Cap. i.

Παύλος απόστολος ουκ απ' ανθρώπων ουδέ δι' ανθρώπου, αλλά διά ιησού χριστού και θεού πατρός του εγείραντος αυτόν εκ νεκρών, και οι σύν εμοί πάντες αδελφοί ταις εκκλησίαις της γαλατίας. Χάρις υμίν και ειρήνη από θεού πατρός και κυρίου ημών ιησού χριστού, του δόντος εαυτόν περί των αμαρτιών ημών, όπως εξέληται ημάς εκ του ενεστώτος αιώνος πονηρού κατά το θέλημα του θεού και πατρός ημών, ω η δόξα εις τους αιώνας των αιώνων αμήν. θαυμάζω ότι ούτω ταχέως μετατίθεσθε από του καλέσαντος υμάς εν χάριτι χριστού εις έτερον ευαγγέλιον, ο ουκ έστιν άλλο, ειμή τινές εισίν οι ταράσσοντες υμάς, και θέλοντες μεταστρέψαι το ευαγγέλιον του χριστού. αλλά και εάν ημείς η άγγελος εξ ουρανού ευαγγελίζηται υμίν παρ' ο ευηγγελισάμεθα υμίν, ανάθεμα έστω. ως προειρήκαμεν και άρτι πάλιν λέγω. εί τις υμίν ευαγγελίζεται παρ' ο παρελάβετε, ανάθεμα έστω. άρτι γαρ ανθρώπους πείθω, η τον θεόν. η ζητώ ανθρώποις αρέσκειν. ει γαρ έτι ανθρώποις ήρεσκον, χριστού δούλος ουκ αν ήμην. γνωρίζω δε υμίν αδελφοί το ευαγγέλιον το ευαγγελισθέν υπ' εμού, ότι ουκ εστί κατά άνθρωπον. ουδέ γαρ εγώ παρ' ανθρώπου παρέλαβον αυτό, ούτε εδιδάχθην, αλλά δι' αποκαλύψεως ιησού χριστού. ηκούσατε γαρ την εμήν αναστροφήν ποτέ εν τω ιουδαϊσμώ, ότι καθ' υπερβολήν εδίωκον την εκκλησίαν του θεού, και επόρθουν αυτήν, και προέκοπτον εν τω ιουδαϊσμώ υπέρ πολλούς συνηλικιώτας μου εν τω γένει μου, περισσοτέρως ζηλωτής υπάρχων των πατρικών μου παραδόσεων. ότε δε ευδόκησεν ο θεός ο αφορίσας με εκ κοιλίας μητρός μου και καλέσας διά της χάριτος αυτού, αποκαλύψαι τον υιόν αυτού εν εμοί ίνα ευαγγελίζωμαι αυτόν εν τοις έθνεσι, ευθέως ου προσανεθέμην σαρκί και αίματι, ουδέ ανήλθον εις ιεροσόλυμα προς τους προ εμού αποστόλους, αλλ' απήλθον εις αραβίαν, και πάλιν υπέστρεψα εις δαμασκόν. έπειτα μετά έτη τρία ανήλθον εις ιεροσόλυμα ιστορήσαι πέτρον, και επέμεινα προς αυτόν ημέρας δεκαπέντε. έτερον δε των αποστόλων ουκ είδον, ειμή ιάκωβον τον αδελφόν του κυρίου. α δε γράφω υμίν ιδού ενώπιον του θεού

Incipit epistola beati pauli apostoli ad Galatas. Cap. i.

A

Paulus apl'us nõ ab hoibus neqʒ per hoiem: sʒ p iesum xp̃m ⁊ deum pr̃em qui suscitauit eũ a mortuis: et q̃ mecũ sũt omnes fratres ecclesijs galatie. Gratia vobis et pax a deo patre ⁊ domino nostro iesu christo: q̃ dedit semetipsum pro peccatis nostris: vt eriperet nos de presenti seculo nequam ẜm voluntatem dei ⁊ patris nostri: cui est gloria in secula seculorum amen. Miror q' sic tam cito transferimini ab eo qui vos vocauit in grãz xp̃i i aliud euãgeliũ:

B

quod nõ est aliud: nisi sunt aliqui qui vos ꝯturbãt: et volunt conuertere euangelium christi. Sed licet nos aut angelus de celo euangelizet vobis p̃terq̃ qđ euãgelizauimus vobis anathema sit. Sicut prediximus ⁊ nunc iterũ dico. Siq̃s vobis euãgelizauerit p̃ter id qđ accepistis: anathema sit. Mõ .n. hoibus suadeo an deo? An q̃ro hominibus placere? Si adhuc hoib' placerẽ xp̃i seruus nõ essem.

C

Notum .n. vobis facio frẽs euãgeliũ qđ euãgelizatũ est a me: q' nõ est ẜm hominẽ. Neqʒ enim ego ab homine accepi illud neqʒ didici: sed per reuelationeʒ iesu xp̃i. Audistis enim ꝯuersationẽ meã aliquãdo in iudaismo q̃m supra modũ persequebar ecclesiaʒ dei: ⁊ expugnabã illã: ⁊ proficiebaʒ in iudaismo supra multos coetaneos meos in gñe meo: abũdãtius emulator existens paternarum mearuʒ traditionũ. Cũ ãt placuit ei q̃ me segregauit ex vtero matris mee ⁊ vocauit p gratiam suam: vt reuelaret filium suum in me vt euangelizarem illũ in gentibus: ꝯtinuo non acquieui carni ⁊ sanguini.

1. Co. 15. b. Act. 9. a. et 22. b.

D

Neqʒ veni hierosolymã ad antecessores meos apostolos: sed abij in arabiam: ⁊ iterum reuersus sũ damascũ. Deide post ãnos tres veni hierosolymaʒ videre petrum ⁊ mansi apud eũ diebus quindecim. Alium aũt apostolorum uidi neminẽ: nisi iacobum fratrem domini. Que ãt scribo uobis: ecce coram deo

ότι ου ψεύδομαι. έπειτα ήλθον εις τα κλίματα της συρίας και της κιλικίας. ήμην δε αγνοούμενος τω προσώπω ταις εκκλησίαις της ιουδαίας ταις εν χριστώ. μόνον δε ακούοντες ήσαν ότι ο διώκων ημάς ποτέ, νυν ευαγγελίζεται την πίστιν, ην ποτέ επόρθει. και εδόξαζον εν εμοί τον θεόν. Cap. 2.

Έπειτα διά δεκατεσσάρων ετών πάλιν ανέβην εις ιεροσόλυμα μετά βαρνάβα, συμπαραλαβών και τίτον. ανέβην δε κατά αποκάλυψιν, και ανεθέμην αυτοίς το ευαγγέλιον ο κηρύσσω εν τοις έθνεσι. κατ' ιδίαν δε τοις δοκούσι, μήπως εις κενόν τρέχω η έδραμον. αλλ' ουδέ τίτος ο συν εμοί έλλην ων ηναγκάσθη περιτμηθήναι. διά δε τους παρεισάκτους ψευδαδέλφους οίτινες παρεισήλθον κατασκοπήσαι την ελευθερίαν ημών ην έχομεν εν χριστώ ιησού, ίνα ημάς καταδουλώσωνται. οις ουδέ προς ώραν είξαμεν τη υποταγή, ίνα η αλήθεια του ευαγγελίου διαμείνη προς υμάς. από δε των δοκούντων είναι τι, οποίοι τε ήσαν ουδέν μοι διαφέρει. πρόσωπον ο θεός ανθρώπου ου συλλαμβάνει. εμοί γαρ οι δοκούντες ουδέν προσανέθεντο, αλλά τουναντίον ιδόντες ότι πεπίστευμαι το ευαγγέλιον της ακροβυστίας καθώς πέτρος της περιτομής. ο γαρ ενεργήσας πέτρω εις αποστολήν της περιτομής, ενήργησε και εμοί εις τα έθνη και γνόντες την χάριν την δοθείσαν μοι ιάκωβος και κηφάς και ιωάννης οι δοκούντες στύλοι είναι, δεξιάς έδωκαν εμοί και βαρνάβα κοινωνίας, ίνα ημείς εις τα έθνη αυτοί δε εις την περιτομήν. μόνον δε των πτωχών ίνα μνημονεύωμεν. ο και εσπούδασα αυτό τούτο ποιήσαι. ότε δε ήλθε πέτρος εις αντιόχειαν, κατά πρόσωπον αυτώ αντέστην, ότι κατεγνωσμένος ην. προ του γαρ ελθείν τινάς από ιακώβου, μετά των εθνών συνήσθιεν, ότε δε ήλθον υπέστελλε και αφώριζεν εαυτόν, φοβούμενος τους εκ περιτομής, και συνυποκρίθησαν αυτώ και οι λοιποί ιουδαίοι, ώστε βαρνάβας συναπήχθη αυτών τη υποκρίσει. αλλ' ότε είδον ότι ουκ ορθοποδούσι προς την αλήθειαν του ευαγγελίου, είπον τω πέτρω έμπροσθεν πάντων. ει συ ιουδαίος υπάρχων εθνικώς ζης και ουκ ιουδαϊκώς, τι τα έθνη αναγκάζεις ιουδαΐζειν. ημείς φύσει ιουδαίοι και ουκ εξ εθνών αμαρτωλοί. ειδότες ότι ου δικαιούται άνθρωπος εξ έργων νόμου εάν μη διά πίστεως ιησού χριστού. και ημείς εις χριστόν ιησούν επιστεύσαμεν, ίνα δικαιωθώμεν εκ πίστεως χρι

q' nõ mentior. Deinde ueni in partes syrie ⁊ cilicie. Eram autem ignotus facie ecclesijs iudee: que erãt in christo. Tantum autẽ auditũ hẽbãt: q̃m q̃ psequebat nos aliqñ: nũc euãgelizat fidẽ quã aliqñ expugnabat: ⁊ in me clarificabant deũ. Cap. 2.

A

Deinde post annos q̃ttuordeci iterũ ascẽdi hierosolymã cũ barnaba assumpto ⁊ tito. Ascẽdi autem ẜʒ reuelationẽ: ⁊ ꝯtuli cũ illis euangeliuʒ qđ predico in gẽtibus. Seorsum autez his q̃ videbant aliq̃d eẽ: ne forte in vacuũ currerẽ aut cucurrissẽ. Sʒ neqʒ tit' q̃ mecũ erat cũ eẽt gẽtilis ꝯpulsus ẽ circũcidi: sʒ pp subintroductos falsos frẽs q̃ subintroierũt explorare libertatẽ nostram quã habem' in xp̃o iesu: vt nos in seruitutẽ redigerẽt. Quib' neqʒ ad horam cessim' subiectiõi: vt veritas euangelij pmaneat apđ vos. Ab his ãt q̃ videbant eẽ aliq̃d q̃les aliqñ fuerit nihil mea iterest.

B

De' .n. psonã hois nõ accipit. Mihi ei q̃ videbãt eẽ aliq̃d nihil ꝯtulerunt: sed ecõtra cum vidissent q' creditũ est mihi euangeliuʒ preputij: sicut ⁊ petro circumcisionis: qui enim opatus est petro in apostolatũ circũcisiõis: opatus est ⁊ mihi iter gẽtes: ⁊ cũ cognouissẽt grãz q̃ data ẽ mihi iacob' ⁊ cephas ⁊ iohannes q̃ videbãt colũne eẽ: dextras dederũt mihi ⁊ barnabe societatis: vt nos in gentes: ipsi ãt in circũcisionẽ: tm̃ vt pauperũ hoc ipʒ memores essemus. Qđ ẽt sollicit' fui facere.

Roma. 2. b. Ephe. 6. b. Col. 3. d. Actu. 10. e. Iaco. 2. b.

C

Cũ ãt venisset petr' antiochiam in faciem ei restiti: q' rephensibilis erat. Pri' ei q̃ʒ venirẽt q̃dã a iacobo: cũ gentibus edebat: cũ ãt venissent: subtrahebat ⁊ segregabat se: timẽs eos q̃ ex circũcisiõe erant. Et simulatiõi ei' ꝯsenserũt ceteri iudei: ita vt ⁊ barnabas duceret ab eis i illaʒ simulationẽ. Sʒ cũ vidissẽ q' nõ recte ambularent ad veritatem euangelij: dixi cephe corã omnibus. Si tu cũ iude' sis: gẽtiliter viuis ⁊ nõ iudaice: quõ gẽtes cogis iudaizare? Nos natura iudei ⁊ nõ ex gẽtib' peccatores. Sciẽtes aũt q' nõ iustificat homo ex operibus legis: nisi per fidem iesu xp̃i. Et nos in christo iesu credimus: vt iustificemur ex fide christi

στοῦ καὶ οὐκ ἐξ ἔργων νόμου. διότι οὐ δικαιωθήσεται ἐξ ἔργων νόμου πᾶσα σάρξ. εἰ δὲ ζητοῦντες δικαιωθῆναι ἐν Χριστῷ, εὑρέθημεν καὶ αὐτοὶ ἁμαρτωλοί, ἆρα Χριστὸς ἁμαρτίας διάκονος. μὴ γένοιτο. εἰ γὰρ ἃ κατέλυσα ταῦτα πάλιν οἰκοδομῶ, παραβάτην ἐμαυτὸν συνίστημι. ἐγὼ γὰρ διὰ νόμου νόμῳ ἀπέθανον, ἵνα θεῷ ζήσω. Χριστῷ συνεσταύρωμαι. ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός. ὃ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκί, ἐν πίστει ζῶ τῇ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ ἀγαπήσαντός με, καὶ παραδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ. οὐκ ἀθετῶ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ. εἰ γὰρ διὰ νόμου δικαιοσύνη, ἄρα Χριστὸς δωρεὰν ἀπέθανεν. Cap.3.

Ὦ ἀνόητοι γαλάται, τίς ὑμᾶς ἐβάσκηνεν ἀληθείᾳ μὴ πείθεσθαι, οἷς κατ' ὀφθαλμοὺς Ἰησοῦς Χριστὸς προεγράφη, ἐν ὑμῖν ἐσταυρωμένος. τοῦτο μόνον θέλω μαθεῖν ἀφ' ὑμῶν ἐξ ἔργων νόμου τὸ πνεῦμα ἐλάβετε ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως. οὕτως ἀνόητοί ἐστε, ἐναρξάμενοι πνεύματι, νῦν σαρκὶ ἐπιτελεῖσθε. τοσαῦτα ἐπάθετε εἰκῆ; εἴγε εἰκῆ. ὁ οὖν ἐπιχορηγῶν ὑμῖν τὸ πνεῦμα καὶ ἐνεργῶν δυνάμεις ἐν ὑμῖν, ἐξ ἔργων νόμου ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως, καθὼς ἀβραὰμ ἐπίστευσε τῷ θεῷ καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. γινώσκετε ἄρα ὅτι οἱ ἐκ πίστεως οὗτοι εἰσὶν υἱοὶ ἀβραάμ. προϊδοῦσα δὲ ἡ γραφὴ ὅτι ἐκ πίστεως δικαιοῖ τὰ ἔθνη ὁ θεός, προευηγγελίσατο τῷ ἀβραάμ, ὅτι ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πάντα τὰ ἔθνη. ὥστε οἱ ἐκ πίστεως εὐλογοῦνται σὺν τῷ πιστῷ ἀβραάμ. ὅσοι γὰρ ἐξ ἔργων νόμου εἰσίν, ὑπὸ κατάραν εἰσίν. γέγραπται γάρ. ἐπικατάρατος πᾶς ὃς οὐκ ἐμμένει ἐν πᾶσι τοῖς γεγραμμένοις ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ νόμου, τοῦ ποιῆσαι αὐτά. ὅτι δὲ ἐν τῷ νόμῳ οὐδεὶς δικαιοῦται παρὰ τῷ θεῷ, δῆλον ὅτι ὁ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται. ὁ δὲ νόμος οὐκ ἔστιν ἐκ πίστεως, ἀλλ' ὁ ποιήσας αὐτὰ ἄνθρωπος ζήσεται ἐν αὐτοῖς. Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα. γέγραπται γάρ. ἐπικατάρατος πᾶς ὁ κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου, ἵνα εἰς τὰ ἔθνη ἡ εὐλογία τοῦ ἀβραὰμ γένηται ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἵνα τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πνεύματος λάβωμεν διὰ τῆς πίστεως. κατὰ ἄνθρωπον λέγω ὅμως ἀνθρώπου κεκυρωμένην διαθήκην οὐδεὶς ἀθετεῖ ἢ ἐπιδιατάσσεται. τῷ δὲ ἀβραὰμ ἐρρέθησαν αἱ ἐπαγγελίαι καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ. οὐ λέγει τοῖς σπέρμασιν ὡς ἐπὶ πολλῶν ἀλλ' ὡς ἐφ' ἑνὸς καὶ τῷ σπέρματί σου ὅς ἐ-

⁊ nō ex opibus legis. Propter quod ex opib9 legis nō iustificabit ois caro. Qd si qrētes iustificari in xpo: inēti sumus ⁊ ipsi pctōres: nūquid xps peccati minister est? Absit. Si enim que destruxi iterū hec reedifico: puaricatorem me constituo. Ego enim per legem legi mortuus sū: vt deo viuā. Christo cōfix9 sū cruci. Viuo aūt iā nō ego: viuit vo in me xps. Qd aūt nūc viuo in carne: in fide viuo filij dei qui dilexit me: et tradidit seipsū pro me. Non abiicio grām dei. Si enim per legem iustitia: ergo gratis christus mortuus est. Cap.3.

O insensati galate: qs vos fascinauit nō obedire veritati? Añ quorū oculos xps iesus pscript9 est: et in vobis crucifix9. Hoc solū a vobis volo discere: ex operibus legis spūm accepistis: an ex auditu fidei? Sic stulti estis vt cū spū ceperitis: nūc carne consumamini. Tanta passi estis sine cā: si tñ sine cā. Qui ergo tribuit vobis spūz ⁊ opatur virtutes in vobis: ex opibus legis an ex auditu fidei? Sicut scriptū ē. Abraā credidit deo ⁊ reputatū ē illi ad iustitiā. Cognoscite ergo qr q ex fide sūt: hi sūt filij abrae. Prouidēs aūt scriptura qr ex fide iustificat gentes deus: prenūciauit abrae quia benedicentur in te oēs gentes. Igitur q ex fide sunt: bñdicentur cū fideli abraā. Quicunqz ei ex opib9 legis sūt: sub maledicto sūt. Scriptū est ei. Maledictus omnis qui nō pmāserit in oib9 que scripta sunt in libro legis vt faciat ea. Qm̄ aūt in lege nemo iustificatur apud deū: manifestū est qr iust9 ex fide viuet. Lex autē non est ex fide: sed qui fecerit ea viuet in illis. Christus nos redemit de maledicto legis: factus pro nobis maledictū. Qr scriptū est. Maledict9 ois q pēdet in ligno: vt in gentibus benedictio abrae fieret in christo iesu: vt pollicitationē spūs accipiamus p fidem. Fratres fm hominē dico: tñ hominis cōfirmatū testamentū nemo spernit aut superordinat. Abrae dicte sunt promissiones et semini eius. Nō dicit ⁊ seminib9 quasi i multis: sed qsi in vno: ⁊ semini tuo qui est

Gene.15.b. Roma.4.a. Jaco.2.d. Gene.22.d. Deute.27.d. Abach.2.a. Ro.1.b. Heb.10.d. Deu.21.d. Hebr.9.c.

στί Χριστός. τοῦτο δὲ λέγω διαθήκην προκεκυρωμένην ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς Χριστόν, ὁ μετὰ ἔτη τετρακόσια καὶ τριάκοντα γεγονὼς νόμος οὐκ ἀκυροῖ εἰς τὸ καταργῆσαι τὴν ἐπαγγελίαν. εἰ γὰρ ἐκ νόμου ἡ κληρονομία, οὐκέτι ἐξ ἐπαγγελίας. τῷ δὲ ἀβραὰμ δι' ἐπαγγελίας κεχάρισται ὁ θεός. τί οὖν ὁ νόμος; τῶν παραβάσεων χάριν προσετέθη, ἄχρις οὗ ἔλθῃ τὸ σπέρμα ᾧ ἐπήγγελται διαταγεὶς δι' ἀγγέλων ἐν χειρὶ μεσίτου. ὁ δὲ μεσίτης ἑνὸς οὐκ ἔστιν, ὁ δὲ θεὸς εἷς ἐστίν. ὁ οὖν νόμος κατὰ τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ θεοῦ. μὴ γένοιτο. εἰ γὰρ ἐδόθη νόμος ὁ δυνάμενος ζωοποιῆσαι ὄντως ἐκ νόμου ἦν ἡ δικαιοσύνη. ἀλλὰ συνέκλεισεν ἡ γραφὴ πάντα ὑπὸ ἁμαρτίαν, ἵνα ἡ ἐπαγγελία ἐκ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ δοθῇ τοῖς πιστεύουσιν. πρὸ τοῦ ἐλθεῖν τὴν πίστιν ὑπὸ νόμου ἐφρουρούμεθα, συγκεκλεισμένοι εἰς τὴν μέλλουσαν πίστιν ἀποκαλυφθῆναι. ὥστε ὁ νόμος παιδαγωγὸς ἡμῶν γέγονεν εἰς Χριστόν, ἵνα ἐκ πίστεως δικαιωθῶμεν. ἐλθούσης δὲ τῆς πίστεως οὐκέτι ὑπὸ παιδαγωγόν ἐσμεν. πάντες υἱοὶ θεοῦ ἐστὲ διὰ τῆς πίστεως ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε Χριστὸν ἐνεδύσασθε. οὐκ ἔνι ἰουδαῖος οὐδὲ ἕλλην, οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ. πάντες γὰρ ὑμεῖς εἷς ἐστὲ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. εἰ δὲ ὑμεῖς Χριστοῦ, ἄρα τοῦ ἀβραὰμ σπέρμα ἐστὲ κατ' ἐπαγγελίαν κληρονόμοι. Ca.4.

Λέγω δέ. ἐφ' ὅσον χρόνον ὁ κληρονόμος νήπιός ἐστιν, οὐδὲν διαφέρει δούλου κύριος πάντων ὤν, ἀλλὰ ὑπὸ ἐπιτρόπους ἐστὶ καὶ οἰκονόμους ἄχρι τῆς προθεσμίας τοῦ πατρός. οὕτως καὶ ἡμεῖς ὅτε ἦμεν νήπιοι ὑπὸ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου ἦμεν δεδουλωμένοι. ὅτε δὲ ἦλθεν τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ γεννώμενον ἐκ γυναικός, γενόμενον ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον ἐξαγοράσῃ, ἵνα τὴν υἱοθεσίαν ἀπολάβωμεν. ὅτι δὲ ἐστὲ υἱοί, ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸ πνεῦμα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν κρᾶζον ἀββᾶ ὁ πατήρ. ὥστε οὐκέτι εἶ δοῦλος ἀλλὰ υἱός. εἰ δὲ υἱὸς καὶ κληρονόμος θεοῦ διὰ Χριστοῦ. ἀλλὰ τότε μὲν οὐκ εἰδότες θεόν, ἐδουλεύσατε τοῖς μὴ φύσει οὖσι θεοῖς. νῦν δὲ γνόντες θεόν, μᾶλλον δὲ γνωσθέντες ὑπὸ θεοῦ πῶς ἐπιστρέφετε πάλιν ἐπὶ τὰ ἀσθενῆ καὶ πτωχὰ στοιχεῖα οἷς πάλιν ἄνωθεν δουλεύειν θέλετε. ἡμέρας παρατηρεῖσθε καὶ μῆνας καὶ καιροὺς καὶ ἐνιαυτούς. φοβοῦμαι ὑμᾶς μήπως εἰκῆ κεκοπίακα εἰς ὑμᾶς. γίνεσθε ὡς ἐγώ, ὅτι κἀγὼ ὡς ὑμεῖς. ἀδελφοί δέομαι ὑμῶν. οὐδέν με ἠδικήσατε. οἴδατε δὲ ὅτι δι' ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς εὐηγγελισάμην ὑμῖν τὸ πρότερον, καὶ τὸν πειρασμόν μου τὸν ἐν τῇ σαρκί μου οὐκ ἐξουθενήσατε οὐδὲ ἐξεπτύσατε, ἀλλ' ὡς ἄγγελον θεοῦ ἐδέξασθέ με ὡς Χριστὸν Ἰησοῦν.

xps. Hoc aūt dico: testamētū cōfirmatū a deo: q post quadringētos ⁊ triginta annos facta est lex: non irritum facit ad euacuādā pmissionē. Nam si ex lege hereditas: iā nō ex pmissiōe. Abrae aūt per repromissionē donauit de9. Quid igit. Lex propter trāsgressionē posita ē: donec veniret semē cui pmiserat: ordiata p āgelos in manu mediatoris. Mediator aūt vni9 nō ē: de9 aūt vn9 ē. Lex ergo aduersus pmissa dei? Absit. Si ei data cēt lex que posset viuificare: vere ex lege cēt iustitia. Sz conclusit scriptura omnia sub pctō: vt pmissio ex fide iesu xpi daret credētib9. Prius aūt qz veniret fides sub lege custodiebamur: cōclusi in eā fidē q reuelanda erat. Itaqz lex pedagogus noster fuit i christo: vt ex fide iustificemur. At vbi venit fides: iā non sum9 sub pedagogo. Oēs ei filij dei estis p fidē q ē in xpo iesu. Quicūqz ei i xpo baptizati estis: xpz induistis. Nō ē iude9 neqz grecus: nō ē seruus neqz liber: nō ē masculus neqz femina. Oēs ei vos vnū estis i xpo iesu. Si aūt vos xpi: ergo semē abrae estis: fz pmissionem heredes. Ca.4.

Dico aūt. Quātō tpe heres paruul9 ē: nihil differt a seruo cū sit dñs oīz: sz sub tutoribus ⁊ actoribus ē vsqz ad pfinitū tps a patre. Ita ⁊ nos cū eēmus puuli sub elementis mundi eramus seruientes. At vbi venit plenitudo tēporis misit deus filium suum factum ex muliere factū sub lege: vt eos qui sub lege erāt redimeret: vt adoptionē filiorū reciperem9. Qm̄ aūt estis filij dei: misit de9 spūz filij sui in corda vestra clamātē abba pater. Itaqz iā nō est seruus: sed fili9. Qd si fili9 ⁊ heres per deuz. Sz tunc quidē ignorantes deū his q natura nō sūt dij seruiebatis. Nūc aūt cū cognoueritis deū: imo cogniti sitis a deo: quō cōuertimini iterū ad infirma ⁊ egena elemēta qb9 denuo seruire vultis? Dies obseruatis ⁊ mēses ⁊ tpa ⁊ annos. Timeo vos ne forte sine cā laborauerī i vobis. Estote sicē ego: qr ⁊ ego sicē vos. Frēs obsecro vos: nihil me lesistis. Scitis aūt qr p infirmitatē carnis euāgelizaui vobis iā pdē: ⁊ tēptationē meaz i carne mea nō spreuistis neqz respuistis: sz sicut angelū dei excepistis me sicē xpz iesū.

Roma.6.a. 1.Thi.1.b.

Τίς οὖν ἦν ὁ μακαρισμὸς ὑμῶν. μαρτυρῶ γὰρ
ὑμῖν ὅτι εἰ δυνατὸν, τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν
ἐξορύξαντες ἂν ἐδώκατέ μοι. ὥστε ἐχθρὸς ὑ-
μῶν γέγονα ἀληθεύων ὑμῖν. ζηλοῦσιν ὑμᾶς
οὐ καλῶς ἀλλὰ ἐκκλεῖσαι ὑμᾶς θέλουσιν ἵνα
αὐτοὺς ζηλοῦσθε. καλὸν δὲ τὸ ζηλοῦσθαι ἐν
καλῷ πάντοτε, καὶ μὴ μόνον ἐν τῷ παρεῖναι
μὲ πρὸς ὑμᾶς. τεκνία μου οὓς πάλιν ὠδίνω
ἄχρις οὗ μορφωθῇ Χριστὸς ἐν ὑμῖν. ἤθελον
δὲ παρεῖναι πρὸς ὑμᾶς ἄρτι καὶ ἀλλάξαι τὴν
φωνήν μου, ὅτι ἀποροῦμαι ἐν ὑμῖν. λέγετέ
μοι οἱ ὑπὸ νόμον θέλοντες εἶναι, τὸν νόμον
οὐκ ἀκούετε. γέγραπται γὰρ ὅτι ἀβραὰμ δύο
υἱοὺς ἔσχεν, ἕνα ἐκ τῆς παιδίσκης, καὶ ἕνα ἐκ
τῆς ἐλευθέρας. καὶ ὁ μὲν ἐκ τῆς παιδίσκης κα-
τὰ σάρκα γεγέννηται, ὁ δὲ ἐκ τῆς ἐλευθέρας δι-
ὰ τῆς ἐπαγγελίας, ἅτινά ἐστιν ἀλληγορούμε-
να. αὗται γάρ εἰσιν αἱ δύο διαθῆκαι. μία μὲν
ἀπὸ ὄρους σινᾶ εἰς δουλείαν γεννῶσα ἥτις ἐσ-
τὶν ἀγάρ. τὸ γὰρ ἀγὰρ σινᾶ ὄρος ἐστὶν ἐν τῇ ἀ-
ραβίᾳ, συστοιχεῖ δὲ τῇ νῦν ἱερουσαλήμ. δου-
λεύει δὲ μετὰ τῶν τέκνων αὐτῆς. ἡ δὲ ἄνω ἱε-
ρουσαλὴμ ἐλευθέρα ἐστὶν, ἥτις ἐστὶν μήτηρ
πάντων ἡμῶν. γέγραπται γάρ. εὐφράνθητι
στεῖρα ἡ οὐ τίκτουσα, ῥῆξον καὶ βόησον ἡ οὐκ
ὠδίνουσα, ὅτι πολλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐρήμου
μᾶλλον ἢ τῆς ἐχούσης τὸν ἄνδρα. ἡμεῖς δὲ
ἀδελφοὶ κατὰ ἰσαὰκ ἐπαγγελίας τέκνα ἐσμέν.
ἀλλ' ὥσπερ τότε ὁ κατὰ σάρκα γεννηθεὶς ἐδί-
ωκε τὸν κατὰ πνεῦμα, οὕτως καὶ νῦν. ἀλλὰ τί
λέγει ἡ γραφή. ἔκβαλε τὴν παιδίσκην καὶ τὸν
υἱὸν αὐτῆς, οὐ γὰρ μὴ κληρονομήσει ὁ υἱὸς
τῆς παιδίσκης μετὰ τοῦ υἱοῦ τῆς ἐλευθέρας. ἄ-
ρα ἀδελφοὶ οὐκ ἐσμὲν παιδίσκης τέκνα ἀλλὰ
τῆς ἐλευθέρας. τῇ ἐλευθερίᾳ οὖν ᾗ ὁ Χριστὸς ἡ-
μᾶς ἠλευθέρωσεν.
Cap.5.
Στήκετε καὶ μὴ πάλιν ζυγῷ δουλείας ἐνέχεσθε. ἴδε ἐγὼ
παῦλος λέγω ὑμῖν ὅτι ἐὰν περιτέμνησθε Χρι-
στὸς ὑμᾶς οὐδὲν ὠφελήσει. μαρτύρομαι δὲ
πάλιν παντὶ ἀνθρώπῳ περιτεμνομένῳ, ὅτι ὀ-
φειλέτης ἐστὶν ὅλον τὸν νόμον ποιῆσαι. κατηρ-
γήθητε ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ. οἵτινες ἐν νόμῳ δι-
καιοῦσθε, τῆς χάριτος ἐξεπέσατε. ἡμεῖς γὰρ
πνεύματι ἐκ πίστεως ἐλπίδα δικαιοσύνης ἀ-
πεκδεχόμεθα. ἐν γὰρ Χριστῷ ἰησοῦ οὔτε περι-
τομή τι ἰσχύει οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ πίστις
δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη. ἐτρέχετε καλῶς. τίς ὑ-
μᾶς ἐνέκοψε τῇ ἀληθείᾳ μὴ πείθεσθαι. ἡ πεισ-
μονὴ οὐκ ἐκ τοῦ καλοῦντος ὑμᾶς. μικρὰ ζύμη
ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ. ἐγὼ πέποιθα εἰς ὑμᾶς
ἐν κυρίῳ ὅτι οὐδὲν ἄλλο φρονήσετε. ὁ δὲ τα-
ράσσων ὑμᾶς βαστάσει τὸ κρίμα ὅστις ἂν ᾖ. ἐ-
γὼ δὲ ἀδελφοὶ εἰ περιτομὴν ἔτι κηρύσσω, τί
ἔτι διώκομαι. ἄρα κατήργηται τὸ σκάνδαλον
τοῦ σταυροῦ. ὄφελον καὶ ἀποκόψονται οἱ ἀ-
ναστατοῦντες ὑμᾶς. ὑμεῖς γὰρ ἐπ' ἐλευθερίᾳ ἐκ-
λήθητε ἀδελφοί. μόνον μὴ τὴν ἐλευθερίαν εἰς ἀ-

Ubi ẽ ergo btitudo vr̃a. Testimõiũ ei
phibeo vobis: q: si fieri possz oclos vros
eruissetis: et dedissetis mihi. Ergo inimic9
vobis fact9 sũ verũ dicẽs vobis? Emu
lant vos nõ bñ: sz excludere vos volũt:
vt illos emulemini. Bonũ ãt emulami
ni in bono semper: et nõ tñ cũ presẽs
sũ apud vos. Filioli mei quos iterũ
pturio donec formet xp̃s i vobis. Vel
lẽ ãt eẽ apud vos modo: et mutare
vocẽ meã: qm̃ cõfundor in vobis. Dicite
mihi qui sub lege vultis esse: legem
nõ legistis? Scriptũ ẽ ei: qm̃ abraã du-
os filios habuit: vnũ de ancilla: et vnũ
de libera. Sed qui de ancilla sz
carnẽ natus est: qui aũt de libera per
repromissionẽ: q̃ sũt p allegoriã dictã.
Hec ei sũt duo testamẽta. Unũ q̃dez
in mõte sina in seruitutẽ generãs: q̃ ẽ
agar. Sina enim mõs est in arabia q̃
cõiunctus est ei q̃ nũc est hierlz: et seruit
cũ filijs suis. Illa ãt q̃ sursum est hierlz
libera est: que est mater
nostra. Scriptum est enim. Letare
sterilis q̃ nõ paris: erũpe et clama q̃ nõ
parturis: q: multi filij deserte
magis q̃z ei9 q̃ hz virum. Nos autem
frẽs sz isaac promissionis filij sumus.
Sz quõ tũc is q̃ sz carnẽ nat9 fuerat
psequebat eũ q̃ sz spũz: ita et nũc. Sz q̃d
dicit scriptura. Ejice ancillam et
filium eius: non enim heres erit fili9
ancille cum filio libere. Itaqz
fratres non sumus ancille filij sed
libere: q̃ libertate nos xp̃s liberauit.
Cap.5.
State et nolite iterũ iugo suitutis cõtineri. Ecce e-
go paul9 dico vobis: qm̃ si circũcida-
mini xp̃s vobis nihil pderit. Testificor
ãt rursus oĩ hoĩ circũcidẽti se: qm̃ de-
bitor ẽ vniuerse legis faciẽde. Euacuati
estis a xp̃o: qui i lege iustificamini: a
grã excidistis. Nos ei spũ ex fide spez
iustitie expectamus. Nã i xp̃o iesu ne-
qz circũcisio aliq̃d valet neqz pputiũ: sz
fides q̃ p charitatẽ opat. Currebatis bñ
quis vos ipediuit veritati nõ obedire?
Nemini cõsẽseritis. Persuasio hec nõ ẽ ex eo
q̃ vocat vos. Modicũ fermẽtũ totã mas-
sã corrũpit. Ego cõfido i vobis i dño: q̃
nihil aliud sapietis. Qui ãt cõturbat vos
portabit iudiciũ: q̃cũqz ẽ ille. Ego ãt
frẽs si circũcisiõez adhuc pdico: q̃d ad-
huc psecutiõez patior? Ergo euacuatũ ẽ
scãdalũ crucis. Utinã abscidãt q̃ vos cõ-
turbãt. Uos ei in libertatẽ vocati estis
fratres: tñ ne libertatem in occasionez

C
Gene.21.a.
D
Esa.5.c
Esaie.54.a
Luc.23.d.
Gene.21.a.
A
1.Cor.7.c.
Actu.15.a.
B
1.Cor.5.b

φορμὴν τῇ σαρκί, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀγάπης δου-
λεύετε ἀλλήλοις. ὁ γὰρ πᾶς νόμος ἐν ἑνὶ λό-
γῳ πληροῦται, ἐν τῷ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον
σου ὡς ἑαυτόν. εἰ δὲ ἀλλήλους δάκνετε καὶ
κατεσθίετε, βλέπετε μήπω ὑπ' ἀλλήλων ἀνα-
λωθῆτε. λέγω δὲ πνεύματι περιπατεῖτε, καὶ ἐ-
πιθυμίαν σαρκὸς οὐ μὴ τελέσητε. ἡ γὰρ σὰρξ
ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, τὸ δὲ πνεῦμα
κατὰ τῆς σαρκός. ταῦτα δὲ ἀντίκειται ἀλ-
λήλοις, ἵνα μὴ ἃ ἂν θέλητε ταῦτα ποιῆτε. εἰ
δὲ πνεύματι ἄγεσθε οὐκ ἐστὲ ἀπὸ νόμον. φα-
νερὰ δὲ ἐστὶ τὰ ἔργα τῆς σαρκός, ἅτινα ἐστὶ
μοιχεία, πορνία, ἀκαθαρσία, ἀσέλγεια, εἰδω-
λολατρία, φαρμακία, ἔχθραι, ἔρεις, ζῆλοι, θυ-
μοί, ἐριθεῖαι, διχοστασίαι, αἱρέσεις, φθόνοι,
φόνοι, μέθαι, κῶμοι, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις.
ἅπερ λέγω ὑμῖν καθὼς καὶ προεῖπον, ὅτι οἱ
τὰ τοιαῦτα πράσσοντες βασιλείαν θεοῦ οὐ
κληρονομήσουσιν. ὁ δὲ καρπὸς τοῦ πνεύμα-
τός ἐστιν ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη, μακροθυμία
χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, πραότης, ἐ-
γκράτεια. κατὰ τῶν τοιούτων οὐκ ἔστιν νό-
μος. οἱ δὲ τοῦ Χριστοῦ τὴν σάρκα ἐσταύρω-
σαν σὺν τοῖς παθήμασιν καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις.
Cap.6.
Εἰ ζῶμεν πνεύματι, πνεύματι καὶ στιχοῦμεν. μὴ γενώμεθα κενόδοξοι ἀλ-
λήλους προσκαλούμενοι, ἀλλήλοις φθο-
νοῦντες. ἀδελφοὶ ἐὰν καὶ προσληφθῇ ἄνθρω-
πος ἔν τινι παραπτώματι, ὑμεῖς οἱ πνευματι-
κοὶ καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον ἐν πνεύματι
πραότητος, σκοπῶν σεαυτὸν μὴ καὶ σὺ πει-
ρασθῇς. ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε καὶ οὕ-
τως ἀναπληρώσατε τὸν νόμον Χριστοῦ. εἰ
γὰρ δοκεῖ τις εἶναί τι μηδὲν ὢν, ἑαυτὸν φρε-
ναπατᾷ. τὸ δὲ ἔργον ἑαυτοῦ δοκιμαζέτω ἕκα-
στος, καὶ τότε εἰς ἑαυτὸν μόνον τὸ καύχημα
ἕξει καὶ οὐκ εἰς τὸν ἕτερον. ἕκαστος γὰρ τὸ ἴ-
διον φορτίον βαστάσει. κοινωνείτω δὲ ὁ κα-
τηχούμενος τὸν λόγον τῷ κατηχοῦντι ἐν πᾶ-
σιν ἀγαθοῖς. μὴ πλανᾶσθε, θεὸς οὐ μυκτηρί-
ζεται. ὃ γὰρ ἐὰν σπείρῃ ἄνθρωπος τοῦτο καὶ
θερίσει. ὅτι ὁ σπείρων εἰς τὴν σάρκα ἑαυτοῦ,
ἐκ τῆς σαρκὸς θερίσει φθοράν. ὁ δὲ σπείρων
εἰς τὸ πνεῦμα, ἐκ τοῦ πνεύματος θερίσει ζω-
ὴν αἰώνιον. τὸ δὲ καλὸν ποιοῦντες μὴ ἐκκα-
κῶμεν, καιρῷ γὰρ ἰδίῳ θερίσομεν μὴ ἐκλυ-
όμενοι. ἄρα οὖν ὡς καιρὸν ἔχομεν ἐργαζώμε-
θα τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας μάλιστα δὲ πρὸς
τοὺς οἰκείους τῆς πίστεως. ἴδετε πηλίκοις ὑ-
μῖν γράμμασιν ἔγραψα τῇ ἐμῇ χειρί. ὅσοι
θέλουσιν εὐπροσωπῆσαι ἐν σαρκί, οὗτοι ἀνα-
γκάζουσιν ὑμᾶς περιτέμνεσθαι, μόνον ἵνα μὴ
τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ διώκωνται. οὐδὲ
γὰρ οἱ περιτετμημένοι αὐτοὶ νόμον φυλάσ-
σουσιν, ἀλλὰ θέλουσιν ὑμᾶς περιτέμνεσθαι,

detis carnis: sz p charitatẽ spũs seruite
inuicẽ. Ois eñ lex in vno sermone
impletur: diliges proximum
tuũ sic teipsuz. Qd si inuicẽ mordetis et
comeditis: videte ne ab inuicẽ cõsuma-
mini. Dico ãt i xp̃o: spũ ambulate: et d-
sideria carnis non pficietis. Caro enim
cõcupiscit aduersus spũm: spiritus aũt
aduersus carnẽ. Hec ei sibiinuicẽ aduer-
sant: vt nõ q̃cũqz vultis illa faciatis. Qd
si spũ ducemini nõ estis sub lege. Ma-
nifesta sunt aũt opa carnis: q̃ sunt forni-
catio: imũditia: ipudicitia: luxuria: ido-
lorũ seruit9: veneficia: inimicitie: cõtẽtiões:
emulatiões: ire: rixe: dissẽsiões: secte: i-
nuidie: homicidia: ebrietates: cõmessatio-
nes: et his silia. Que pdico vobis sic p-
dixi: qm̃ q̃ talia agũt regnũ dei non
cõsequẽtur. Fructus aũt spũs est charitas:
gaudiũ: pax: patiẽtia: benignitas: bõi-
tas: lõganimitas: mãsuetudo: fides: mo-
destia: cõtinẽtia: castitas. Aduersus hmõi
nõ ẽ lex. Qui ãt sũt xp̃i carnẽ suã cruci-
fixerũt cũ vitijs et cõcupiscentijs.
Cap.6.
Si spũ viuim9: spũ et ambulem9. Nõ efficiamur inanis glorie cupidi inui-
cem prouocantes: inuicem inuidentes.
Frẽs et si preoccupatus fuerit homo
in aliquo delicto: vos qui spũales estis
huiusmodi instruite in spiritu
lenitatis: cõsiderãs teipsũ ne et tu tẽpte-
ris. Alter alteri9 onera portate: et sic
adimplebitis legem christi. Nam si
q̃s existimat se aliq̃d eẽ cũ nihil sit: ipse
se seducit. Op9 aũt suum pbet vnusq̃s-
qz et sic in semetipso tñ gloriam
hẽbit: et nõ i altero. Unusq̃sqz ei onus
suũ portabit. Cõicet ãt is q̃ cathetizat
verbo ei q̃ se cathetizat in omnibus
bonis. Nolite errare: deus nõ irridet.
Que ei seminauerit hõ: hec et
metet. Qm̃ qui seminat in carne sua:
de carne et metet corruptionẽ: q̃ ãt se-
minat in spũ: de spiritu metet vitam
eternã. Bonũ ãt faciẽtes nõ deficiam9:
tpe enim suo metemus non deficiẽtes.
Ergo dũ tempus habemus: operemur
bonũ ad oẽs: maxime ãt ad
domesticos fidei. Uidete q̃lib9 lr̃is scri-
psi vobis mea manu. Quicunqz eniz
volũt placere in carne: hi cogũt
vos circũcidi: tñ vt crucis xp̃i psecutio-
nem non patiantur. Neqz
enim q̃ circunciduntur legem custodiũt
sz volũt vos circuncidi:

C
Leui.19.g.
Mat.22.g.
Mar.12.c.
Luce.10.g.
Roma.13.c
Iaco.2.b.
Roma.13.d
1.Pe.2.b.
D
Apo.22.a.
Ro.13.d.
1.Pe.2.b.
A
Mat.18.c.
Luce.17.a.
B
C
2.Thes.3.c

ἵνα ἐν τῇ ὑμετέρᾳ σαρκὶ καυχήσωνται. ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, δι' οὗ ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται κἀγὼ τῷ κόσμῳ. ἐν γὰρ χριστῷ ἰησοῦ οὔτε περιτομή τι ἰσχύει οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ καινὴ κτίσις. καὶ ὅσοι τῷ κανόνι τούτῳ στοιχήσουσιν, εἰρήνη ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἔλεος καὶ ἐπὶ τὸν ἰσραὴλ τοῦ θεοῦ. τοῦ λοιποῦ κόπους μοι μηδεὶς παρεχέτω. ἐγὼ γὰρ τὰ στίγματα τοῦ κυρίου ἰησοῦ ἐν τῷ σώματί μου βαστάζω. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν ἀδελφοί. ἀμήν.

ut in carne vestra glorientur. Mihi autem absit gloriari nisi in cruce domini nostri iesu christi: per quem mihi mundus crucifixus est: et ego mundo. In christo enim iesu neque circumcisio aliquid valet neque preputium: sed noua creatura. Et quicunque hanc regulam secuti fuerint: pax super illos et misericordia: et super israel dei. De cetero nemo mihi molestus sit. Ego enim stigmata domini nostri iesu in corpore meo porto. Gratia domini nostri iesu christi cum spiritu vestro fratres. Amen.

Τέλος τῆς πρὸς γαλάτας ἐπιστολῆς.

Explicit epistola beati pauli ad galatas.

Incipit argumentum in epistolam ad Ephesios.

Ephesii sunt asiani. Hi accepto verbo veritatis perstiterunt in fide. Hos collaudat apostolus scribens eis a roma de carcere per tychicum diaconem.

Explicit argumentum.

Ἡ τοῦ ἁγίου παύλου πρὸς ἐφεσίους ἐπιστολή. Cap.I.

Παῦλος ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ, τοῖς ἁγίοις τοῖς οὖσιν ἐν ἐφέσῳ καὶ πιστοῖς ἐν χριστῷ ἰησοῦ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ εὐλογήσας ἡμᾶς ἐν πάσῃ εὐλογίᾳ πνευματικῇ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν χριστῷ, καθὼς ἐξελέξατο ἡμᾶς ἐν αὐτῷ πρὸ καταβολῆς κόσμου, εἶναι ἡμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους κατενώπιον αὐτοῦ ἐν ἀγάπῃ. προορίσας ἡμᾶς εἰς υἱοθεσίαν διὰ ἰησοῦ χριστοῦ εἰς αὐτόν, κατὰ τὴν εὐδοκίαν τοῦ θελήματος αὐτοῦ εἰς ἔπαινον δόξης τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἐν ᾗ ἐχαρίτωσεν ἡμᾶς ἐν τῷ ἠγαπημένῳ, ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ, τὴν ἄφεσιν τῶν παραπτωμάτων, κατὰ τὸν πλοῦτον τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἧς ἐπερίσσευσεν εἰς ἡμᾶς ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ φρονήσει, γνωρίσας ἡμῖν τὸ μυστήριον τοῦ θελήματος αὐτοῦ κατὰ τὴν εὐδοκίαν αὐτοῦ, ἣν προέθετο ἐν αὐτῷ εἰς οἰκονομίαν τοῦ πληρώματος τῶν καιρῶν, ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα ἐν τῷ χριστῷ, τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς ἐν αὐτῷ. ἐν ᾧ καὶ ἐκληρώθημεν προορισθέντες κατὰ πρόθεσιν τοῦ τὰ πάντα ἐνεργοῦντος κατὰ τὴν βουλὴν τοῦ θελήματος αὐτοῦ, εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς εἰς ἔπαινον δόξης αὐτοῦ τοὺς προηλπικότας ἐν τῷ χριστῷ, ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς ἀκούσαντες τὸν λόγον τῆς ἀληθείας τὸ εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας ὑμῶν ἐν ᾧ καὶ πιστεύσαντες ἐσφραγίσθητε τῷ πνεύματι τῆς ἐπαγγελίας τῷ ἁγίῳ, ὅς ἐστιν ἀρραβὼν τῆς κληρονομί-

Incipit epistola beati pauli apostoli ad Ephesios. Cap.I.

Paulus apostolus christi iesu per voluntatem dei: omnibus sanctis qui sunt ephesi: et fidelibus in christo iesu. Gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino iesu christo. Benedictus deus et pater domini nostri iesu christi: qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in celestibus in christo: sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem: vt essemus sancti et immaculati in conspectu eius in charitate. Qui predestinauit nos in adoptionem filiorum per iesum christum in ipsum: secundum propositum voluntatis sue: in laudem glorie gratie sue: in qua gratificauit nos in dilecto filio suo: in quo habemus redemptionem per sanguinem eius remissionem peccatorum: secundum diuitias gratie eius que superabundauit in nobis in omni sapientia et prudentia: vt notum faceret nobis sacramentum voluntatis sue secundum beneplacitum eius: quod proposuit in eo in dispensatione plenitudinis temporum instaurare omnia in christo: que in celis et que in terra sunt in ipso. In quo etiam nos sorte vocati sumus predestinati secundum propositum eius qui operatur omnia secundum consilium voluntatis sue: vt simus in laudem glorie eius nos qui ante sperauimus in christo. In quo et vos cum audissetis verbum veritatis euangelium salutis vestre: in quo et credentes signati estis spiritu promissionis sancto: qui est pignus hereditatis

ας ἡμῶν εἰς ἀπολύτρωσιν τῆς περιποιήσεως εἰς ἔπαινον τῆς δόξης αὐτοῦ. διὰ τοῦτο κἀγὼ ἀκούσας τὴν καθ' ὑμᾶς πίστιν ἐν τῷ κυρίῳ ἰησοῦ καὶ τὴν ἀγάπην τὴν εἰς πάντας τοὺς ἁγίους, οὐ παύομαι εὐχαριστῶν ὑπὲρ ὑμῶν, μνείαν ὑμῶν ποιούμενος ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου, ἵνα ὁ θεὸς τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῆς δόξης, δῴη ὑμῖν πνεῦμα σοφίας καὶ ἀποκαλύψεως ἐν ἐπιγνώσει αὐτοῦ, πεφωτισμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας ὑμῶν, εἰς τὸ εἰδέναι ὑμᾶς τίς ἐστιν ἡ ἐλπὶς τῆς κλήσεως αὐτοῦ, καὶ τίς ὁ πλοῦτος τῆς δόξης τῆς κληρονομίας αὐτοῦ ἐν τοῖς ἁγίοις, καὶ τί τὸ ὑπερβάλλον μέγεθος τῆς δυνάμεως αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς τοὺς πιστεύοντας κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ κράτους τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ἣν ἐνήργησεν ἐν τῷ χριστῷ ἐγείρας αὐτὸν ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας καὶ δυνάμεως καὶ κυριότητος καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου, οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. καὶ πάντα ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ αὐτὸν ἔδωκε κεφαλὴν ὑπὲρ πάντα, τῇ ἐκκλησίᾳ, ἥτις ἐστὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ, τὸ πλήρωμα τοῦ τὰ πάντα ἐν πᾶσι πληρουμένου.

Cap.2.

Καὶ ὑμᾶς ὄντας νεκροὺς τοῖς παραπτώμασι καὶ ταῖς ἁμαρτίαις ἐν αἷς ποτὲ περιεπατήσατε κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦ κόσμου τούτου, κατὰ τὸν ἄρχοντα τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀέρος, τοῦ πνεύματος τοῦ νῦν ἐνεργοῦντος ἐν τοῖς υἱοῖς τῆς ἀπειθείας, ἐν οἷς καὶ ἡμεῖς πάντες ἀνεστράφημέν ποτε ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς σαρκὸς ἡμῶν, ποιοῦντες τὰ θελήματα τῆς σαρκὸς καὶ τῶν διανοιῶν, καὶ ἦμεν τέκνα φύσει ὀργῆς ὡς καὶ οἱ λοιποί. ὁ δὲ θεὸς πλούσιος ὢν ἐν ἐλέει διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην αὐτοῦ ἣν ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ὄντας ἡμᾶς νεκροὺς τοῖς παραπτώμασι συνεζωοποίησε τῷ χριστῷ. χάριτί ἐστε σεσωσμένοι, καὶ συνήγειρε καὶ συνεκάθισεν ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ἵνα ἐνδείξηται ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς ἐπερχομένοις τὸν ὑπερβάλλοντα πλοῦτον τῆς χάριτος αὐτοῦ ἐν χρηστότητι ἐφ' ἡμᾶς ἐν χριστῷ ἰησοῦ. τῇ γὰρ χάριτί ἐστε σεσωσμένοι διὰ τῆς πίστεως, καὶ τοῦτο οὐκ ἐξ ὑμῶν, θεοῦ τὸ δῶρον, οὐκ ἐξ ἔργων, ἵνα μή τις καυχήσηται. αὐτοῦ γάρ ἐσμεν ποίημα, κτισθέντες ἐν χριστῷ ἰησοῦ ἐπὶ ἔργοις ἀγαθοῖς, οἷς προητοίμασεν ὁ θεός, ἵνα ἐν αὐτοῖς

nostre in redemptionem acquisitionis in laudem glorie ipsius. Propterea et ego audiens fidem vestram que est in christo iesu et dilectionem in omnes sanctos: non cesso gratias agens pro vobis: memoriam vestri faciens in orationibus meis: vt deus domini nostri iesu christi pater glorie det vobis spiritum sapientie et reuelationis in agnitionem eius: illuminatos oculos cordis vestri: vt sciatis que sit spes vocationis eius: et que diuitie glorie hereditatis eius in sanctis: et que sit supereminens magnitudo virtutis eius in nos qui credimus secundum operationem potentie virtutis eius quam operatus est in christo suscitans illum a mortuis: et constituens ad dexteram suam in celestibus supra omnem principatum et potestatem et virtutem et dominationem et omne nomen quod nominatur: non solum in hoc seculo sed etiam in futuro: et omnia subiecit sub pedibus eius. Et ipsum dedit caput supra omnem ecclesiam: que est corpus ipsius et plenitudo eius qui omnia in omnibus adimplet.

Cap.2.

Et vos conuiuificauit cum essetis mortui delictis et peccatis vestris in quibus aliquando ambulastis secundum seculum mundi huius: secundum principem potestatis aeris huius spiritus qui nunc operatur in filios diffidentie in quibus et nos omnes aliquando conuersati sumus in desideriis carnis nostre facientes voluntatem carnis et cogitationum: et eramus natura filii ire sicut et ceteri. Deus autem qui diues est in misericordia propter nimiam charitatem suam qua dilexit nos: et cum essemus mortui peccatis: conuiuificauit nos in christo: cuius gratia estis saluati et conresuscitauit et consedere fecit in celestibus in christo iesu: vt ostenderet in seculis superuenientibus abundantes diuitias gratie sue in bonitate super nos in christo iesu. Gratia enim estis saluati per fidem: et hoc non ex vobis: dei enim donum est: non ex operibus: vt ne quis glorietur. Ipsius enim sumus factura: creati in christo iesu in operibus bonis: que preparauit deus vt in illis

περιπατήσωμεν. Διό μνημονεύετε ότι υμείς
ποτέ/Τα έθνη εν σαρκί/οι λεγόμενοι ακροβυ
στία υπό/Της λεγομένης περιτομής εν σαρ
κί χειροποιήτου, ότι ήτε εν/Τω καιρώ εκείνω
χωρίς Χριστού, απηλλοτριωμένοι/Της πολι
τείας/Του ισραήλ, και ξένοι/Των διαθηκών,
/Της επαγγελίας ελπίδα μη έχοντες, και ά
θεοι εν/Τω κόσμω. νυνί δε εν Χριστώ ιησού
υμείς/οι ποτέ όντες μακράν, εγγύς εγε
νήθητε εν/Τω αίματι/Του Χριστού. αυτός
γαρ εστίν/η ειρήνη ημών,/ο ποιήσας/Τα αμ
φότερα εν, και/Το μεσότοιχον/Του φραγμού
λύσας/Την έχθραν εν/Τη σαρκί αυτού,/Τον
νόμον/Των εντολών εν δόγμασι καταργή
σας, ίνα/Τους δύο κτίση εν εαυτώ εις ένα
καινόν άνθρωπον, ποιών ειρήνην, και αποκα
ταλλάξη/Τους αμφοτέρους εν ενί σώματι
/Τω θεω διά/Του σταυρού, αποκτείνας/Την έ
χθραν εν αυτώ, και ελθών ευηγγελίσατο ει
ρήνην υμίν/Τοις μακράν και/Τοις εγγύς. ότι
δι αυτού έχομεν/Την προσαγωγήν/οι αμ
φότεροι εν ενί πνεύματι προς/Τον πατέρα.
άρα ουν ουκέτι εστέ ξένοι και πάροικοι, αλ
λά συμπολίται/Των αγίων και οικείοι/Του
θεού εποικοδομηθέντες επί/Τω θεμελίω
/Των αποστόλων και προφητών, όντος α
κρογωνιαίου αυτού ιησού Χριστού, εν ω πά
σα οικοδομή συναρμολογουμένη αύξει εις
ναόν άγιον εν κυρίω. εν ω και υμείς συνοι
κοδομείσθε εις κατοικητήριον/Του θεού εν
πνεύματι. Cap. 3.

Τούτου χάριν εγώ παύλος/ο δέσμιος
/Του Χριστού ιησού υπέρ υμών, είγε και
ηκούσατε/Την οικονομίαν/Της χάριτος/Του
θεού/Της δοθείσης μοι εις υμάς, ότι κατά α
ποκάλυψιν εγνώρισέ μοι/Το μυστήριον, κα
θώς προέγραψα εν ολίγω, προς ο δύνασ
θε αναγινώσκοντες νοήσαι/Την σύνεσίν μου
εν/Τω μυστηρίω/Του Χριστού, ο ετέραις γε
νεαίς ουκ εγνωρίσθη/Τοις υιοίς/Των ανθρώ
πων, ως νυν απεκαλύφθη/Τοις αγίοις απο
στόλοις αυτού και προφήταις εν πνεύματι
αγίω, είναι/Τα έθνη συγκληρόνομα και σύ
σσωμα και συμμέτοχα/Της επαγγελίας αυ
τού εν/Τω Χριστώ διά/Του ευαγγελίου, ου
εγενόμην διάκονος κατά/Την δωρεάν/Της
χάριτος/Του θεού/Την δοθείσαν μοι κατά/Την
ενέργειαν/Της δυνάμεως αυτού. εμοί/Τω ε
λαχιστοτέρω πάντων εδόθη/η χάρις αύτη
εν/Τοις έθνεσιν ευαγγελίσασθαι/Τον ανεξιχ
νίαστον πλούτον/Του Χριστού, και φωτί
σαι πάντας Τις/η οικονομία/Του μυστηρίου
/Του αποκεκρυμμένου από/Των αιώνων εν

ambulemus. Propter quod memores e
stote quod aliquando vos qui gentes eratis in carne
qui dicebamini preputium ab ea que dicitur circunci
sio in carne manufacta: qui eratis illo in
tempore sine christo alienati a conversatione
israel et hospites testamentorum: C
promissionis spem non habentes: et sine deo
in hoc mundo. Nunc autem in christo iesu
vos qui aliquando eratis longe: facti estis prope
in sanguine christi. Ipse
enim est pax nostra: qui fecit utraque
unum: et medium parietem macerie
solvens inimicitias in carne sua:
legem mandatorum decretis evacuans:
ut duos condat in semetipso in uno
novo homine faciens pacem: ut reconciliet
ambos in uno corpore
deo per crucem: interficiens inimicitias D
in semetipso: et veniens evangelizavit pacem Luce. 2. b.
vobis qui longe fuistis et pacem his qui prope. Quoniam
per ipsum habemus accessum ambo
in uno spiritu ad patrem.
Ergo iam non estis hospites et advene: sed Hebr. 4. d.
estis cives sanctorum et domestici
dei superedificati super fundamentum
apostolorum et prophetarum: ipso summo angulari
lapide christo iesu: in quo omnis
edificatio constructa crescit in
templum sanctum in domino. In quo et vos coe
dificamini in tabernaculum dei in
spiritu sancto. Cap. 3.

Huius rei gratia ego paulus vinctus A
christi iesu pro vobis gentibus: si tamen
audistis dispensationem gratie
dei que data est mihi in vobis: quoniam secundum re
velationem notum mihi factum est sacramentum:
sicut supra scripsi in brevi: prout potestis
legentes intelligere prudentiam meam
in mysterio christi: quod aliis generatio
nibus non est agnitum filiis hominum:
sicuti nunc revelatum est sanctis apostolis
eius et prophetis in spiritu:
esse gentes coheredes et concorporales B
et comparticipes promissionis
in christo iesu per evangelium: cuius 1. Cor. 4. a.
factus sum ego minister secundum donum
gratie dei que data est mihi secundum
operationem virtutis eius. Mihi enim omnium sanctorum
minimo data est gratia hec
in gentibus evangelizare investigabiles
divitias christi: et illuminare
omnes que sit dispensatio sacramenti
absconditi a seculis in

/Τω θεώ/Τω/Τα πάντα κτίσαντι διά ιησού
Χριστού, ίνα γνωρισθή νυν/Ταις αρχαίς και
/Ταις εξουσίαις εν/Τοις επουρανίοις διά/Της
εκκλησίας/η πολυποίκιλος σοφία/Του θεού,
κατά πρόθεσιν/Των αιώνων ην εποίησεν εν
Χριστώ ιησού/Τω κυρίω ημών, εν ω έχο
μεν/Την παρρησίαν και/Την προσαγωγήν εν
πεποιθήσει διά/Της πίστεως αυτού. διο αι
τούμαι μη εκκακείν εν/Ταις θλίψεσί μου υ
πέρ υμών, ήτις εστί δόξα υμών. Τούτου χά
ριν κάμπτω/Τα γόνατά μου προς/Τον πατέ
ρα/Του κυρίου ημών ιησού Χριστού, εξ ου
πάσα πατριά εν ουρανοίς και επί γης ο
νομάζεται, ίνα δώη υμίν κατά/Τον πλούτον
/Της δόξης αυτού δυνάμει κραταιωθήναι δι
ά/Του πνεύματος αυτού, εις/Τον έσω άν
θρωπον κατοικήσαι/Τον Χριστόν διά/Της πί
στεως εν/Ταις καρδίαις υμών, εν αγάπη ερ
ριζωμένοι και τεθεμελιωμένοι, ίνα εξισχύση
τε καταλαβέσθαι συν πάσι/Τοις αγίοις Τι/Το
πλάτος και μήκος και βάθος και ύψος.
γνώναί τε/Την υπερβάλλουσαν/Της γνώσε
ως αγάπην/Του Χριστού, ίνα πληρωθήτε εις
παν/Το πλήρωμα/Του θεού./Τω δε δυναμέ
νω υπέρ πάντα ποιήσαι υπέρ εκ περισσού
ων αιτούμεθα η νοούμεν κατά/Την δύνα
μιν/Την ενεργουμένην εν ημίν, αυτώ/η δόξα
εν/Τη εκκλησία εν Χριστώ ιησού εις πά
σας/Τας γενεάς/Του αιώνος/Των αιώνων α
μήν. Cap. 4.

Παρακαλώ ουν υμάς εγώ/ο δέσμιος εν
κυρίω, αξίως περιπατήσαι/Της κλήσεως
ης εκλήθητε, μετά πάσης Ταπεινοφροσύνης
και πραότητος, μετά μακροθυμίας ανεχό
μενοι αλλήλων εν αγάπη. σπουδάζοντες Τη
ρείν/Την ενότητα/Του πνεύματος εν/Τω συν
δέσμω/Της ειρήνης. εν σώμα και εν πνεύμα,
καθώς και εκλήθητε εν μιά ελπίδι/Της κλή
σεως ημών. εις κύριος, μία πίστις, εν βάπ
τισμα. εις θεός και πατήρ πάντων, ο επί πάν
των και διά πάντων και εν πάσιν ημίν. ενί
δε εκάστω ημών εδόθη/η χάρις κατά/Το μέ
τρον/Της δωρεάς/Του Χριστού. διό λέγει. α
ναβάς εις ύψος ηχμαλώτευσεν αιχμαλωσί
αν, και έδωκε δόματα/Τοις ανθρώποις. Το
δε ανέβη Τι εστίν ει μη ότι και κατέβη πρώ
τον εις/Τα κατώτερα μέρη/Της γης./ο κατα
βάς, αυτός εστί και/ο αναβάς υπεράνω πάν
των/Των ουρανών, ίνα πληρώση/Τα πάντα.
και αυτός έδωκε Τους μεν αποστόλους,
Τους δε προφήτας, Τους δε ευαγγελιστάς,
Τους δε ποιμένας και διδασκάλους προς
/Τον καταρτισμόν/Των αγίων, εις έργον δια

deo qui omnia creavit:
ut innotescat nunc principatibus et
potestatibus in celestibus per C
ecclesiam multiformis sapientia dei:
secundum prefinitionem seculorum quam fecit in
christo iesu domino nostro in quo habemus
fiduciam et accessum in
confidentia per fidem eius. Propter quod peto
ne deficiatis in tribulationibus meis pro
vobis: que est gloria vestra. Huius rei gratia
flecto genua mea ad patrem
domini nostri iesu christi: ex quo
omnis paternitas in celis et in terra no
minatur: ut det vobis secundum divitias
glorie sue virtute corroborari per D
spiritum eius: in interiori homine
christum habitare per fidem
in cordibus vestris: in charitate radicati
et fundati: ut possitis Apoc. 21. c.
comprehendere cum omnibus sanctis que Job. 11. c.
sit latitudo et longitudo et sublimitas
et profundum. Scire etiam supereminentem scientie
charitatem christi: ut impleamini in
omnem plenitudinem dei. Ei autem qui potens est
omnia facere superabundanter
quam petimus aut intelligimus secundum virtutem
que operatur in nobis: ipsi gloria
in ecclesia et in christo iesu in omnes
generationes seculi seculorum amen.
Cap. 4.

Obsecro itaque vos ego vinctus in A
domino: ut digne ambuletis vocatione 1. Cor. 7. c.
qua vocati estis: cum omni humilitate
et mansuetudine: cum patientia supportantes
invicem in charitate. Solliciti servare Roma. 12. b
unitatem spiritus in vinculo 1. Cor. 12. b.
pacis. Unum corpus et unus spiritus:
sicut vocati estis in una spe vocationis
nostre. Unus dominus: una fides: unum baptis
ma. Unus deus et pater omnium: qui super omnes
et per omnia et in omnibus nobis. Unicuique Apo. 21. c.
autem nostrum data est gratia secundum mensuram 2. Co. 10. c.
donationis christi. Propter quod dicit. Ascen Psal. 67.
dens in altum captivam duxit captivitatem:
dedit dona hominibus. Quod
autem ascendit quid est nisi quia et descendit primum
in inferiores partes terre. Qui descendit: Johan. 3. c.
ipse est et qui ascendit super omnes
celos: ut adimpleret omnia.
Et ipse dedit quosdam quidem apostolos: B
quosdam autem prophetas: alios vero evangeli
stas: alios autem pastores et doctores ad
consummationem sanctorum in opus ministerii

κονίας εις οικοδομήν του σώματος του Χριστού· μέχρι καταντήσωμεν οι πάντες εις την ενότητα της πίστεως και της επιγνώσεως του υιού του θεού εις άνδρα τέλειον εις μέτρον ηλικίας του πληρώματος του Χριστού, ίνα μηκέτι ώμεν νήπιοι κλυδωνιζόμενοι και περιφερόμενοι παντί ανέμω της διδασκαλίας εν τη κυβεία των ανθρώπων εν πανουργία προς την μεθοδείαν της πλάνης. αληθεύοντες δε εν αγάπη αυξήσωμεν εις αυτόν τα πάντα ος εστίν η κεφαλή ο Χριστός, εξ ου παν το σώμα συναρμολογούμενον και συμβιβαζόμενον διά πάσης αφής της επιχορηγίας κατ' ενέργειαν εν μέτρω ενός εκάστου μέρους την αύξησιν του σώματος ποιήται, εις οικοδομήν εαυτού εν αγάπη. τούτο ουν λέγω και μαρτύρομαι εν κυρίω, μηκέτι υμάς περιπατείν καθώς και τα λοιπά έθνη περιπατεί εν ματαιότητι του νοός αυτών, εσκοτισμένοι τη διανοία, όντες απηλλοτριωμένοι της ζωής του θεού διά την άγνοιαν την ούσαν εν αυτοίς διά την πώρωσιν της καρδίας αυτών, οίτινες απηλγηκότες εαυτούς παρέδωκαν τη ασελγεία εις εργασίαν ακαθαρσίας πάσης εν πλεονεξία. υμείς δε ουχ ούτως εμάθετε τον Χριστόν, είγε αυτόν ηκούσατε και εν αυτώ εδιδάχθητε, καθώς εστίν αλήθεια εν τω ιησού αποθέσθαι υμάς κατά την προτέραν αναστροφήν τον παλαιόν άνθρωπον τον φθειρόμενον κατά τας επιθυμίας της απάτης. ανανεούσθαι δε τω πνεύματι του νοός υμών, και ενδύσασθαι τον καινόν άνθρωπον τον κατά θεόν κτισθέντα εν δικαιοσύνη και οσιότητι της αληθείας. διό αποθέμενοι το ψεύδος λαλείτε αλήθειαν έκαστος μετά του πλησίον αυτού, ότι εσμέν αλλήλων μέλη. οργίζεσθε και μη αμαρτάνετε. ο ήλιος μη επιδυέτω επί τω παροργισμώ υμών. μηδέ δίδοτε τόπον τω διαβόλω, ο κλέπτων μηκέτι κλεπτέτω, μάλλον δε κοπιάτω εργαζόμενος το αγαθόν ταις ιδίαις χερσίν, ιν' έχη μεταδιδόναι τω χρείαν έχοντι. πας λόγος σαπρός εκ του στόματος υμών μη εκπορευέσθω, αλλ' ει τις αγαθός προς οικοδομήν της χρείας, ίνα δω χάριν τοις ακούουσι. και μη λυπείτε το πνεύμα το άγιον του θεού, εν ω εσφραγίσθητε εις ημέραν απολυτρώσεως. πάσα πικρία και θυμός και οργή και κραυγή και βλασφημία αρθήτω αφ' υμών συν πάση κακία. γίνεσθε δε εις αλλήλους χρηστοί εύσπλαγχνοι χαριζόμενοι εαυτοίς, καθώς και ο Χριστός εχαρίσατο ημίν. Cap. 5.

In edificationem corporis christi: donec occurramus omnes in vnitatē fidei et agnitionis filij dei in virum perfectum in mēsurā etatis plenitudinis christi: vt iam non sim⁹ paruuli fluctuātes: et circunferamur omni vento doctrine in nequitia hominum: in astutia ad circūuētionē erroris. Veritatē autem faciētes in charitate crescam⁹ in illo per omnia q̄ est caput xp̄s: ex quo totū corpus compactum et connexum per omnē iuncturam subministrationis s̄m operationē in mēsurā vniuscuiusq; mēbri augmentum corporis facit: in edificationē sui in charitate. Hoc igit̄ dico et testificor in dn̄o vt iam non ambuletis sicut gentes ambulant in vanitate sensus sui: tenebris obscuratū habentes intellectum: alienati a via dei per ignorantiam que est in illis propter cecitatem cordis ipsoꝝ: q̄ desperātes semetipsos tradiderūt impudicitie in operationē immundicie omnis in auaritiā. Vos aūt non ita didicistis xp̄m: si tamen illum audistis et in ipso edocti estis: sicut est veritas in iesu deponere vos secundū pristinā cōuersationem veterem hominē qui corrumpitur s̄m desideria erroris. Renouamini autem spiritu mentis vestre: et induite nouum hoīem q̄ s̄m deum creatus est in iustitia et sctitate veritatis. Propter qd̄ deponētes mēdaciū loquimini veritatē vnusquisq; cum proximo suo: quoniā sumus inuicē mēbra. Irascimini et nolite peccare. Sol non occidat super iracundiam vestram. Nolite locum dare diabolo. Qui furabat̄: iā nō furet̄: magis aūt laboret operādo manibus suis qd̄ bonū ē: vt hēat vn̄ tribuat necessitatem patiēti. Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat: sed si quis bonus ad edificationem fidei: vt det gratiā audiētibus. Et nolite contristare spiritū sanctū dei: in quo signati estis in die redemptiōis. Oīs amaritudo et ira et indignatio et clamor et blasphemia tollat̄ a vob' cū omni malitia. Estote aūt inui[illegible] benigni: misericordes: donātes inuicē: sicut et de⁹ in christo donauit nobis. Cap. 5.

C — Roma. 1. c. — 1. Pet. 2. a. — Col. 3. b. — Roma. 6. a — D — Hebr. 12. a. — Col. 3. b. — Ps. 4. — Iaco. 4. b. — 1. Pe. 4. a — Colo. 3. b.

Γίνεσθε ουν μιμηταί του θεού ως τέκνα αγαπητά, και περιπατείτε εν αγάπη, καθώς και ο Χριστός ηγάπησεν ημάς, και παρέδωκεν εαυτόν υπέρ ημών προσφοράν και θυσίαν τω θεώ εις οσμήν ευωδίας. πορνεία δε και πάσα ακαθαρσία η πλεονεξία μηδέ ονομαζέσθω εν υμίν, καθώς πρέπει αγίοις, και αισχρότης, και μωρολογία, η ευτραπελία τα ουκ ανήκοντα, αλλά μάλλον ευχαριστία. τούτο γαρ εστέ γινώσκοντες ότι πας πόρνος η ακάθαρτος η πλεονέκτης ος εστίν ειδωλολάτρης ουκ έχει κληρονομίαν εν τη βασιλεία του Χριστού και θεού. μηδείς υμάς απατάτω κενοίς λόγοις. διά ταύτα γαρ έρχεται η οργή του θεού επί τους υιούς της απειθείας. μη ουν γίνεσθε συμμέτοχοι αυτών. ήτε γαρ ποτέ σκότος, νυν δε φως εν κυρίω. ως τέκνα φωτός περιπατείτε. ο γαρ καρπός του πνεύματος εν πάση αγαθωσύνη και δικαιοσύνη και αληθεία. δοκιμάζοντες τι εστίν ευάρεστον τω κυρίω. και μη συγκοινωνείτε τοις έργοις τοις ακάρποις του σκότους, μάλλον δε και ελέγχετε. τα γαρ κρυφή γινόμενα υπ' αυτών αισχρόν εστί και λέγειν. τα δε πάντα ελεγχόμενα, υπό του φωτός φανερούται. παν γαρ το φανερούμενον, φως εστί. διό λέγει. έγειραι ο καθεύδων, και ανάστα εκ των νεκρών, και επιφαύσει σοι ο Χριστός. βλέπετε ουν πως ακριβώς περιπατείτε, μη ως άσοφοι αλλ' ως σοφοί, εξαγοραζόμενοι τον καιρόν, ότι αι ημέραι πονηραί εισί. διατούτο μη γίνεσθε άφρονες, αλλά συνιέντες τι το θέλημα του κυρίου. και μη μεθύσκεσθε οίνω εν ω εστίν ασωτία, αλλά πληρούσθε εν πνεύματι, λαλούντες εαυτοίς ψαλμοίς και ύμνοις και ωδαίς πνευματικαίς, άδοντες και ψάλλοντες εν τη καρδία υμών τω κυρίω, ευχαριστούντες πάντοτε υπέρ πάντων εν ονόματι του κυρίου ημών ιησού Χριστού τω θεώ και πατρί, υποτασσόμενοι αλλήλοις εν φόβω Χριστού. αι γυναίκες τοις ιδίοις ανδράσιν υποτάσσεσθε ως τω κυρίω, ότι ανήρ εστί κεφαλή της γυναικός, ως και ο Χριστός κεφαλή της εκκλησίας, και αυτός εστί σωτήρ του σώματος. αλλ' ώσπερ η εκκλησία υποτάσσεται τω Χριστώ, ούτω και αι γυναίκες τοις ιδίοις ανδράσιν εν παντί. οι άνδρες αγαπάτε τας γυναίκας εαυτών, καθώς και ο Χριστός ηγάπησε την εκκλησίαν, και εαυτόν παρέδωκεν υπέρ αυτής, ίνα αυτήν αγιάση, καθαρίσας τω λουτρώ του ύδατος εν ρήματι, ίνα παραστήση αυτήν εαυτώ ένδοξον την

Estote ergo imitatores dei sicut filij charissimi: et ambulate in dilectiōe: sicut et xp̄s dilexit nos et tradidit semetipsum pro nobis oblationem et hostiā deo in odorē suauitatis. Fornicatio aūt et oīs immūditia aut auaritia nec nominet̄ in vobis: sicut decet sanctos: aut turpitudo aut stultiloquiū aut scurrilitas q̄ ad rē nō ptinēt: sed magis grāꝝ actio. Hoc eī scitote intelligentes q̄ oīs fornicator aut immūd⁹ aut auar⁹ q̄ ē idoloꝝ seru⁹: nō habet hereditatem in regno xp̄i et dei. Nemo vos seducat inanibus verbis: pp̄ hec enim venit ira dei in filios diffidentie. Nolite ergo effici participes eoꝝ. Eratis eī aliqn̄ tenebre: nūc aūt lux in dn̄o. Vt filij lucis ambulate: fructus enim lucis est in omni bōitate et iustitia et veritate. Probātes quid sit beneplacitum deo. Et nolite cōicare operibus infructuosis tenebrarum: magis aūt redarguite. Que eī in occulto fiūt ab ipsis: turpe ē et dicere. Oia aūt que arguuntur: a lumie manifestant̄. Oē eī qd̄ manifestat̄: lumen est. Propter qd̄ dicit. Surge q̄ dormis et exurge a mortuis: et illuminabit te xp̄s. Videte itaq; frēs quō caute ambuletis: nō q̄si insipiētes sed vt sapiētes: redimētes tēpus quoniā dies mali sunt. Propterea nolite fieri imprudentes sed intelligentes que sit voluntas dei. Et nolite inebriari vino in quo ē luxuria: sed implemini spū sancto: loquētes vobisinet ipsis in psalmis: hymnis et cāticis spiritalibus: cantātes et psallentes in cordib⁹ vr̄is dn̄o: gratias agentes semper pro omnibus in nomine dn̄i nostri iesu christi deo et patri: subiecti inuicem in timore christi. Mulieres viris suis subdite sint sicut dn̄o: quoniam vir caput est mulieris: sicut christus caput est ecclesie: ipse saluator corporis ei⁹. Sed sicut ecclesia subiecta est christo: ita et mulieres viris suis in omnibus. Viri diligite vxores vestras: sicut et christus dilexit ecclesiam: et seipsum tradidit pro ea vt illam sanctificaret: mūdās eam lauacro aque in verbo vite: vt exhiberet ipsam sibi gloriosam

A — 1. Cor. 4. d — Phil. 3. c. — 1. Ioh. 4. d — Iohan. 13. g — Iacobi. 1. c. — p. Venit in gr. presentis temporis. Io. 12. c. — B — Colo. 4. b. — Roma. 12. a — Thes. 4. a — C — Colo. 3. c. — 1. Pe. 3. a. — Colo. 3. c.

ἐκκλησίαν, μὴ ἔχουσαν σπίλον ἢ ῥυτίδα ἤ τι τῶν τοιούτων, ἀλλ᾽ ἵνα ᾖ ἁγία καὶ ἄμωμος. οὕτως ὀφείλουσιν οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶν τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας ὡς τὰ ἑαυτῶν σώματα. ὁ ἀγαπῶν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, ἑαυτὸν ἀγαπᾷ. οὐδεὶς γάρ ποτε τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίσησεν, ἀλλὰ ἐκτρέφει καὶ θάλπει αὐτήν, καθὼς καὶ ὁ κύριος τὴν ἐκκλησίαν, ὅτι μέλη ἐσμὲν τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ καὶ ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ. ἀντὶ τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν. ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. πλὴν καὶ ὑμεῖς οἱ καθ᾽ ἕνα ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα οὕτως ἀγαπάτω ὡς ἑαυτόν, ἡ δὲ γυνὴ ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα.

Cap. 6.

Τὰ τέκνα ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν ὑμῶν ἐν κυρίῳ. τοῦτο γάρ ἐστι δίκαιον. τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα, ἥτις ἐστὶ πρώτη ἐντολὴ ἐν ἐπαγγελίᾳ, ἵνα εὖ σοι γένηται, καὶ ἔσῃ μακροχρόνιος ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ οἱ πατέρες μὴ παροργίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἀλλ᾽ ἐκτρέφετε αὐτὰ ἐν παιδείᾳ καὶ νουθεσίᾳ κυρίου. οἱ δοῦλοι ὑπακούετε τοῖς κυρίοις κατὰ σάρκα μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἐν ἁπλότητι καρδίας ὑμῶν ὡς τῷ Χριστῷ, μὴ κατ᾽ ὀφθαλμοδουλείαν ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ᾽ ὡς δοῦλοι τοῦ Χριστοῦ ποιοῦντες τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ ἐκ ψυχῆς, μετ᾽ εὐνοίας δουλεύοντες ὡς τῷ κυρίῳ καὶ οὐκ ἀνθρώποις, εἰδότες ὅτι ὅ ἐάν τι ἕκαστος ποιήσῃ ἀγαθόν, τοῦτο κομιεῖται παρὰ τοῦ κυρίου, εἴτε δοῦλος εἴτε ἐλεύθερος. καὶ οἱ κύριοι τὰ αὐτὰ ποιεῖτε πρὸς αὐτούς, ἀνιέντες τὴν ἀπειλήν, εἰδότες ὅτι καὶ ὑμῶν καὶ αὐτῶν ὁ κύριός ἐστιν ἐν οὐρανοῖς, καὶ προσωποληψία οὐκ ἔστι παρ᾽ αὐτῷ. τὸ λοιπὸν ἀδελφοί μου, ἐνδυναμοῦσθε ἐν κυρίῳ καὶ ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ. ἐνδύσασθε τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ, πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς στῆναι πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ διαβόλου, ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις. διὰ τοῦτο ἀναλάβετε τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ, ἵνα δυνηθῆτε ἀντιστῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ πονηρᾷ, καὶ ἅπαντα κατεργασάμενοι στῆναι. στῆτε οὖν περιζωσάμενοι τὴν

ecclesiam non habentem maculam aut rugam aut aliquid huiusmodi: sed ut sit sancta et immaculata. Ita et viri debent diligere uxores suas ut corpora sua. Qui suam uxorem diligit: seipsum diligit. Nemo enim unquam carnem suam odio habuit: sed nutrit et fovet eam sicut et christus ecclesiam: quia membra sumus corporis eius et de carne eius et de ossibus eius. Propter hoc relinquet homo patrem et matrem suam: et adherebit uxori sue: et erunt duo in carne una. Sacramentum hoc magnum est. Ego autem dico in christo et in ecclesia. Verumtamen et vos singuli unusquisque uxorem suam sicut seipsum diligat: uxor autem timeat virum suum.

Gene. 2.d. 3. Esd. 4.b Mat. 19.b. Mar. 10.a. 1. Cor. 6.d.

Cap. 6.

Filii obedite parentibus vestris in domino. Hoc enim iustum est. Honora patrem tuum et matrem tuam: quod est mandatum primum in promissione: ut bene sit tibi: et sis longevus super terram. Et vos patres nolite ad iracundiam provocare filios vestros: sed educate illos in disciplina et correptione domini. Servi obedite dominis carnalibus cum timore et tremore: in simplicitate cordis vestri sicut christo: non ad oculum servientes quasi hominibus placentes: sed ut servi christi facientes voluntatem dei ex animo cum bona voluntate servientes sicut domino: et non hominibus: scientes quoniam unusquisque quodcunque fecerit bonum: hoc recipiet a domino: sive servus sive liber. Et vos domini eadem facite illis: remittentes minas: scientes quia et illorum et vester dominus est in celis: et personarum acceptio non est apud deum. De cetero fratres confortamini in domino: et in potentia virtutis eius. Induite vos armaturam dei ut possitis stare adversus insidias diaboli: quoniam non est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem: sed adversus principes et potestates: adversus mundi rectores tenebrarum harum: contra spiritualia nequitie in celestibus. Propterea accipite armaturam dei: ut possitis resistere in die malo: et in omnibus perfecti stare. State ergo succincti

Col. 3.d. Exo. 20.b. Mat. 19.c. Luce. 13.d. Mar. 10.c.

Colo. 3.d. 1. Pe. 2.c.

Ro. 2.b. Colo. 3.d. Actu. 10.c. Jacob. 2.b. 1. Pe. 1.c.

ὀσφὺν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ, καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης, καὶ ὑποδησάμενοι τοὺς πόδας ἐν ἑτοιμασίᾳ τοῦ εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης. ἐπὶ πᾶσιν ἀναλαβόντες τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ δυνήσεσθε πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα σβέσαι, καὶ τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου δέξασθε, καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος ὅ ἐστι ῥῆμα θεοῦ, διὰ πάσης προσευχῆς καὶ δεήσεως προσευχόμενοι ἐν παντὶ καιρῷ ἐν πνεύματι, καὶ εἰς αὐτὸ τοῦτο ἀγρυπνοῦντες ἐν πάσῃ προσκαρτερήσει καὶ δεήσει περὶ πάντων τῶν ἁγίων καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ, ἵνα μοι δοθῇ λόγος ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματός μου ἐν παρρησίᾳ γνωρίσαι τὸ μυστήριον τοῦ εὐαγγελίου, ὑπὲρ οὗ πρεσβεύω ἐν ἁλύσει, ἵνα ἐν αὐτῷ παρρησιάσωμαι ὡς δεῖ με λαλῆσαι. ἵνα δὲ εἰδῆτε καὶ ὑμεῖς τὰ κατ᾽ ἐμέ, τί πράσσω, πάντα ὑμῖν γνωρίσει Τυχικὸς ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ πιστὸς διάκονος ἐν κυρίῳ, ὃν ἔπεμψα πρὸς ὑμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, ἵνα γνῶτε τὰ περὶ ἡμῶν, καὶ παρακαλέσῃ τὰς καρδίας ὑμῶν. εἰρήνη τοῖς ἀδελφοῖς καὶ ἀγάπη μετὰ πίστεως ἀπὸ θεοῦ πατρὸς καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. ἡ χάρις μετὰ πάντων τῶν ἀγαπώντων τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν ἀφθαρσίᾳ. ἀμήν.

lumbos vestros in veritate: et induti loricam iustitie: et calciati pedes in preparatione evangelii pacis. In omnibus sumentes scutum fidei: in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere: et galeam salutis assumite: et gladium spiritus: quod est verbum dei: per omnem orationem et obsecrationem orantes omni tempore in spiritu: et in ipso vigilantes in omni instantia et obsecratione pro omnibus sanctis: et pro me: ut detur mihi sermo in apertione oris mei cum fiducia notum facere mysterium evangelii pro quo legatione fungor in catena ista: ita ut in ipso audeam prout oportet me loqui. Ut autem et vos sciatis que circa me sunt: quid agam: omnia vobis nota faciet tychicus charissimus frater et fidelis minister in domino: quem misi ad vos in hoc ipsum: ut cognoscatis que circa nos sunt: et consoletur corda vestra. Pax fratribus et charitas cum fide a deo patre nostro et domino iesu christo. Gratia cum omnibus qui diligunt dominum nostrum iesum christum in incorruptione. amen.

1. Thes. 5.b

Τέλος τῆς πρὸς ἐφεσίους ἐπιστολῆς.

Explicit epistola beati pauli ad ephesios.

Incipit argumentum in epistolam ad Philippenses.

Philippenses sunt macedones. Hi accepto verbo veritatis perstiterunt in fide: nec receperunt falsos apostolos. Hos collaudat apostolus scribens eis a roma de carcere per epaphroditum.

Explicit argumentum.

Ἡ τοῦ ἁγίου παύλου πρὸς φιλιππησίους ἐπιστολή. Cap. 1.

Παῦλος καὶ Τιμόθεος δοῦλοι Ἰησοῦ Χριστοῦ πᾶσι τοῖς ἁγίοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τοῖς οὖσιν ἐν Φιλίπποις σὺν ἐπισκόποις καὶ διακόνοις. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου ἐπὶ πάσῃ τῇ μνείᾳ ὑμῶν πάντοτε ἐν πάσῃ δεήσει μου ὑπὲρ πάντων ὑμῶν, μετὰ χαρᾶς τὴν δέησιν ποιούμενος ἐπὶ τῇ κοινωνίᾳ ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον ἀπὸ πρώτης ἡμέρας ἄχρι τοῦ νῦν, πεποιθὼς αὐτὸ τοῦτο ὅτι ὁ ἐναρξάμενος ἐν ὑμῖν ἔργον ἀγαθὸν ἐπιτελέσει ἄχρις ἡμέρας Χριστοῦ Ἰησοῦ. καθώς ἐστι δίκαιον ἐμοὶ τοῦτο φρονεῖν ὑπὲρ πάντων ὑμῶν, διὰ τὸ ἔχειν με ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμᾶς ἔν τε τοῖς δεσμοῖς μου καὶ ἐν τῇ ἀπολο-

Incipit epistola beati pauli ad philippenses. Cap. 1.

Paulus et Timotheus servi iesu christi omnibus sanctis in christo iesu qui sunt philippis cum episcopis et diaconibus. Gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino iesu christo. Gratias ago deo meo in omni memoria vestri semper in cunctis orationibus meis pro omnibus vobis: cum gaudio deprecationem faciens super communicatione vestra in evangelio christi a prima die usque nunc: confidens hoc ipsum: quia qui cepit in vobis opus bonum perficiet usque in diem christi iesu. Sicut est mihi iustum hoc sentire pro omnibus vobis: eo quod habeam vos in corde et in vinculis meis et in defensione

γία καὶ βεβαιώσει τοῦ εὐαγγελίου, συγκοινωνούς μου τῆς χάριτος πάντας ὑμᾶς ὄντας. μάρτυς γάρ μου ἐστὶν ὁ θεός, ὡς ἐπιποθῶ πάντας ὑμᾶς ἐν σπλάγχνοις ἰησοῦ χριστοῦ. καὶ τοῦτο προσεύχομαι, ἵνα ἡ ἀγάπη ὑμῶν ἔτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον περισσεύῃ ἐν ἐπιγνώσει καὶ πάσῃ αἰσθήσει, εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς τὰ διαφέροντα, ἵνα ἦτε εἰλικρινεῖς καὶ ἀπρόσκοποι εἰς ἡμέραν χριστοῦ, πεπληρωμένοι καρπῶν δικαιοσύνης τῶν διὰ ἰησοῦ χριστοῦ εἰς δόξαν καὶ ἔπαινον θεοῦ. γινώσκειν δὲ ὑμᾶς βούλομαι ἀδελφοί, ὅτι τὰ κατ' ἐμὲ μᾶλλον εἰς προκοπὴν τοῦ εὐαγγελίου ἐλήλυθεν, ὥστε τοὺς δεσμούς μου φανερούς ἐν χριστῷ γενέσθαι ἐν ὅλῳ τῷ πραιτωρίῳ καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσι, καὶ τοὺς πλείονας τῶν ἀδελφῶν ἐν κυρίῳ πεποιθότας τοῖς δεσμοῖς μου, περισσοτέρως τολμᾶν ἀφόβως τὸν τοῦ θεοῦ λόγον λαλεῖν. τινὲς μὲν καὶ διὰ φθόνον καὶ ἔριν, τινὲς δὲ καὶ δι' εὐδοκίαν, τὸν χριστὸν κηρύσσουσιν. οἱ μὲν ἐξ ἐριθείας τὸν χριστὸν καταγγέλλουσιν οὐχ ἁγνῶς, οἰόμενοι θλῖψιν ἐπιφέρειν τοῖς δεσμοῖς μου. οἱ δὲ ἐξ ἀγάπης, εἰδότες ὅτι εἰς ἀπολογίαν τοῦ εὐαγγελίου κεῖμαι. τί γάρ; πλὴν παντὶ τρόπῳ, εἴτε προφάσει εἴτε ἀληθείᾳ χριστὸς καταγγέλλεται. καὶ ἐν τούτῳ χαίρω, ἀλλὰ καὶ χαρήσομαι. οἶδα γὰρ ὅτι τοῦτό μοι ἀποβήσεται εἰς σωτηρίαν διὰ τῆς ὑμῶν δεήσεως καὶ ἐπιχορηγίας τοῦ πνεύματος ἰησοῦ χριστοῦ κατὰ τὴν ἀποκαραδοκίαν καὶ ἐλπίδα μου, ὅτι ἐν οὐδενὶ αἰσχυνθήσομαι, ἀλλ' ἐν πάσῃ παρρησίᾳ ὡς πάντοτε καὶ νῦν μεγαλυνθήσεται χριστὸς ἐν τῷ σώματί μου, εἴτε διὰ ζωῆς εἴτε διὰ θανάτου. ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν χριστός, καὶ τὸ ἀποθανεῖν κέρδος. εἰ δὲ τὸ ζῆν ἐν σαρκί, τοῦτό μοι καρπὸς ἔργου, καὶ τί αἱρήσομαι οὐ γνωρίζω. συνέχομαι δὲ ἐκ τῶν δύο, τὴν ἐπιθυμίαν ἔχων εἰς τὸ ἀναλῦσαι, καὶ σὺν χριστῷ εἶναι πολλῷ μᾶλλον κρεῖσσον, τὸ δὲ ἐπιμένειν ἐν τῇ σαρκὶ ἀναγκαιότερον δι' ὑμᾶς. καὶ τοῦτο πεποιθὼς οἶδα ὅτι μενῶ καὶ συμπαραμενῶ πᾶσιν ὑμῖν εἰς τὴν ὑμῶν προκοπὴν καὶ χαρὰν τῆς πίστεως, ἵνα τὸ καύχημα ὑμῶν περισσεύῃ ἐν χριστῷ ἰησοῦ ἐν ἐμοὶ διὰ τῆς ἐμῆς παρουσίας πάλιν πρὸς ὑμᾶς. μόνον ἀξίως τοῦ εὐαγγελίου τοῦ χριστοῦ πολιτεύεσθε, ἵνα εἴτε ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ὑμᾶς, εἴτε ἀπὼν ἀκούσω τὰ περὶ ὑμῶν, ὅτι στήκετε ἐν ἑνὶ πνεύματι μιᾷ ψυχῇ, συναθλοῦντες τῇ πίστει τοῦ εὐαγγελίου, καὶ μὴ πτυρόμενοι ἐν μηδενὶ ὑπὸ τῶν ἀντικειμένων, ἥτις αὐτοῖς μέν ἐστιν ἔνδειξις ἀπωλείας, ὑμῖν δὲ σωτηρίας, καὶ τοῦτο ἀπὸ θεοῦ, ὅτι ὑμῖν ἐχαρίσθη τὸ ὑπὲρ χριστοῦ, οὐ μόνον τὸ εἰς αὐτὸν πιστεύειν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν, τὸν αὐτὸν ἀγῶνα ἔχοντες οἷον εἴδετε ἐν ἐμοί, καὶ νῦν ἀκούετε ἐν ἐμοί.

et confirmatione euangelii socios gaudii mei omnes vos esse. Testis enim mihi est deus: quomodo cupiam omnes vos esse in visceribus iesu christi. (B) Et hoc oro: vt charitas vestra magis ac magis abundet in omni scientia et in omni sensu: vt probetis potiora: vt sitis sinceri et sine offensa in diem christi: repleti fructu iustitie per iesum christum in gloriam et laudem dei. Scire autem vos volo fratres: quia que circa me sunt magis ad profectum venerunt euangelii: ita vt vincula mea manifesta fierent in christo in omni pretorio et in ceteris omnibus: et plures e fratribus in domino confidentes in vinculis meis abundantius auderent sine timore verbum dei loqui. Quidam quidem et propter inuidiam et contentionem: quidam autem et propter bonam voluntatem christum predicant. Quidam ex charitate: scientes quoniam in defensionem euangelii positus sum. (C) Quidam autem ex contentione christum annunciant non sincere: existimantes pressuram se suscitare vinculis meis. Quid enim? Dum omni modo siue per occasionem siue per veritatem christus annuncietur: et in hoc gaudeo: sed et gaudebo. Scio enim quia hoc mihi proueniet ad salutem per vestram orationem et subministrationem spiritus iesu christi secundum expectationem et spem meam: quia in nullo confundar: sed in omni fiducia sicut semper et nunc magnificabitur christus in corpore meo: siue per vitam siue per mortem. Mihi enim viuere christus est: et mori lucrum. Quod si viuere in carne hoc mihi fructus operis est: et quid eligam ignoro. Coarctor autem e duobus desiderium habens dissolui: et esse cum christo multo magis melius: (D) permanere autem in carne necessarium propter vos. Et hoc confidens scio quia manebo et permanebo omnibus vobis ad profectum vestrum et gaudium fidei: vt gratulatio vestra abundet in christo iesu in me per meum aduentum iterum ad vos. Tantum digne euangelio christi conuersamini: vt siue cum venero et videro vos: siue absens de vobis audiam quia statis in vno spiritu vnanimes: collaborantes fidei euangelii: et in nullo terreamini ab aduersariis: que est illis causa perditionis: vobis autem salutis, et hoc a deo. Quia vobis donatum est pro christo: non solum vt in eum credatis: sed vt etiam pro illo patiamini: idem certamen habentes quale et vidistis in me: et nunc audistis de me.

2.Co.14.c. Dani.13.c.

Cap. 2.

Εἴ τις οὖν παράκλησις ἐν χριστῷ, εἴ τι παραμύθιον ἀγάπης, εἴ τις κοινωνία πνεύματος, εἴ τις σπλάγχνα καὶ οἰκτιρμοί, πληρώσατέ μου τὴν χαράν, ἵνα τὸ αὐτὸ φρονῆτε, τὴν αὐτὴν ἀγάπην ἔχοντες, σύμψυχοι, τὸ ἓν φρονοῦντες, μηδὲν κατὰ ἐριθείαν ἢ κενοδοξίαν, ἀλλὰ τῇ ταπεινοφροσύνῃ ἀλλήλους ἡγούμενοι ὑπερέχοντας ἑαυτῶν, μὴ τὰ ἑαυτῶν ἕκαστος σκοπεῖτε, ἀλλὰ καὶ τὸ ἑτέρων ἕκαστος. τοῦτο γὰρ φρονείσθω ἐν ὑμῖν ὃ καὶ ἐν χριστῷ ἰησοῦ. ὃς ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα θεῷ, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβών, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος, καὶ σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος, ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ. διὸ καὶ ὁ θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσε καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα, ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψῃ, ἐπουρανίων, καὶ ἐπιγείων, καὶ καταχθονίων, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσηται ὅτι κύριος ἰησοῦς χριστὸς εἰς δόξαν θεοῦ πατρός. ὥστε ἀγαπητοί μου καθὼς πάντοτε ὑπηκούσατε, μὴ ἐν τῇ παρουσίᾳ μου μόνον, ἀλλὰ καὶ νῦν πολλῷ μᾶλλον ἐν τῇ ἀπουσίᾳ μου μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργάζεσθε. ὁ θεὸς γάρ ἐστιν ὁ ἐνεργῶν ἐν ὑμῖν καὶ τὸ θέλειν καὶ τὸ ἐνεργεῖν ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας. πάντα ποιεῖτε χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμῶν, ἵνα γένησθε ἄμεμπτοι καὶ ἀκέραιοι τέκνα θεοῦ ἀμώμητα ἐν μέσῳ γενεᾶς σκολιᾶς καὶ διεστραμμένης, ἐν οἷς φαίνεσθε ὡς φωστῆρες ἐν κόσμῳ, λόγον ζωῆς ἐπέχοντες εἰς καύχημα ἐμοὶ εἰς ἡμέραν χριστοῦ, ὅτι οὐκ εἰς κενὸν ἔδραμον, οὐδὲ εἰς κενὸν ἐκοπίασα. ἀλλ' εἰ καὶ σπένδομαι ἐπὶ τῇ θυσίᾳ καὶ λειτουργίᾳ τῆς πίστεως ὑμῶν, χαίρω καὶ συγχαίρω πᾶσιν ὑμῖν. τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ὑμεῖς χαίρετε καὶ συγχαίρετέ μοι. ἐλπίζω δὲ ἐν κυρίῳ ἰησοῦ τιμόθεον ταχέως πέμψαι ὑμῖν, ἵνα κἀγὼ εὐψυχῶ γνοὺς τὰ περὶ ὑμῶν. οὐδένα γὰρ ἔχω ἰσόψυχον ὅστις γνησίως τὰ περὶ ὑμῶν μεριμνήσει. οἱ πάντες γὰρ τὰ ἑαυτῶν ζητοῦσιν, οὐ τὰ χριστοῦ ἰησοῦ. τὴν δὲ δοκιμὴν αὐτοῦ γινώσκετε, ὅτι ὡς πατρὶ τέκνον σὺν ἐμοὶ ἐδούλευσεν εἰς τὸ εὐαγγέλιον. τοῦτον μὲν οὖν ἐλπίζω

Cap. 2.

(A) Si qua ergo consolatio in christo: si quod solatium charitatis: si qua societas spiritus: si qua viscera miserationis: implete gaudium meum: vt idem sapiatis eandem charitatem habentes: vnanimes: idipsum sentientes. Nihil per contentionem neque per inanem gloriam: sed in humilitate superiores sibi inuicem arbitrantes: non que sua sunt singuli considerantes: sed ea que aliorum. Hoc enim sentite in vobis quod et in christo iesu. Qui cum in forma dei esset: non rapinam arbitratus est esse se equalem deo: sed semetipsum exinaniuit formam serui accipiens in similitudinem hominis factus: et habitu inuentus vt homo. Humiliauit semetipsum factus obediens vsque ad mortem: mortem autem (B) crucis. Propter quod et deus exaltauit illum: et donauit illi nomen quod est super omne nomen: vt in nomine iesu omne genu flectatur: celestium: terrestrium: et infernorum: et omnis lingua confiteatur quia dominus iesus christus in gloria est dei patris. Itaque charissimi mei sicut semper obedistis: non in presentia mei tantum: sed multo magis nunc in absentia mea cum metu et tremore vestram salutem operamini. Deus est enim qui operatur in vobis et velle et proficere pro bona voluntate. Omnia autem facite sine murmurationibus et hesitationibus: vt sitis sine querela et simplices filii dei sine reprehensione in medio nationis praue et peruerse: inter quos lucetis (C) sicut luminaria in mundo: verbum vite continentes ad gloriam meam in die christi: quia non in vacuum cucurri: neque in vacuum laboraui. Sed et si immolor supra sacrificium et obsequium fidei vestre: gaudeo et congratulor omnibus vobis. Idipsum autem et vos gaudete: et congratulamini mihi. Spero autem in domino iesu timotheum me cito mittere ad vos: vt et ego bono animo sim cognitis que circa vos sunt. Neminem enim habeo tam vnanimem qui sincera affectione pro vobis sollicitus sit. Omnes enim que sua sunt querunt: non que iesu christi. Experimentum autem eius cognoscite: (D) quia sicut patri filius mecum seruiuit in euangelio. Hunc igitur spero me

Hebr.2.c. Ro.14.b.

πέμψαι, ὡς ἂν ἀπίδω τὰ περὶ ἐμὲ ἐξ αὐτῆς. πέποιθα δὲ ἐν κυρίῳ, ὅτι καὶ αὐτὸς ταχέως ἐλεύσομαι. ἀναγκαῖον δὲ ἡγησάμην ἐπαφρόδιτον τὸν ἀδελφὸν καὶ συνεργὸν καὶ συστρατιώτην μου, ὑμῶν δὲ ἀπόστολον καὶ λειτουργὸν τῆς χρείας μου πέμψαι πρὸς ὑμᾶς, ἐπειδὴ ἐπιποθῶν ἦν πάντας ὑμᾶς, καὶ ἀδημονῶν διότι ἠκούσατε ὅτι ἠσθένησε. καὶ γὰρ ἠσθένησε παραπλήσιον θανάτῳ, ἀλλὰ ὁ θεὸς αὐτὸν ἠλέησεν. οὐκ αὐτὸν δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐμέ, ἵνα μὴ λύπην ἐπὶ λύπῃ σχῶ. σπουδαιοτέρως οὖν ἔπεμψα αὐτόν, ἵνα ἰδόντες αὐτόν, πάλιν χαρῆτε, κἀγὼ ἀλυπότερος ὦ. προσδέχεσθε οὖν αὐτὸν ἐν κυρίῳ μετὰ πάσης χαρᾶς, καὶ τοὺς τοιούτους ἐντίμους ἔχετε, ὅτι διὰ τὸ ἔργον τοῦ χριστοῦ μέχρι θανάτου ἤγγισε, παραβουλευσάμενος τῇ ψυχῇ, ἵνα ἀναπληρώσῃ τὸ ὑμῶν ὑστέρημα τῆς πρός με λειτουργίας. Cap. 3.

Τὸ λοιπὸν ἀδελφοί μου χαίρετε ἐν κυρίῳ. τὰ αὐτὰ γράφειν ὑμῖν ἐμοὶ μὲν οὐκ ὀκνηρόν, ὑμῖν δὲ ἀσφαλές. βλέπετε τοὺς κύνας, βλέπετε τοὺς κακοὺς ἐργάτας, βλέπετε τὴν κατατομήν. ἡμεῖς γάρ ἐσμεν ἡ περιτομή, οἱ πνεύματι θεοῦ λατρεύοντες, καὶ καυχώμενοι ἐν χριστῷ ἰησοῦ, καὶ οὐκ ἐν σαρκὶ πεποιθότες, καίπερ ἐγὼ ἔχων πεποίθησιν καὶ ἐν σαρκί. εἴ τις δοκεῖ ἄλλος πεποιθέναι ἐν σαρκί, ἐγὼ μᾶλλον, περιτομῇ ὀκταήμερος, ἐκ γένους ἰσραήλ, φυλῆς βενιαμίν, ἑβραῖος ἐξ ἑβραίων, κατὰ νόμον φαρισαῖος, κατὰ ζῆλον διώκων τὴν ἐκκλησίαν, κατὰ δικαιοσύνην τὴν ἐν νόμῳ γενόμενος ἄμεμπτος. ἀλλ' ἅτινα ἦν μοι κέρδη, ταῦτα ἥγημαι διὰ τὸν χριστὸν ζημίαν. ἀλλὰ μενοῦνγε καὶ ἡγοῦμαι πάντα ζημίαν εἶναι διὰ τὸ ὑπερέχον τῆς γνώσεως χριστοῦ ἰησοῦ τοῦ κυρίου μου, δι' ὃν τὰ πάντα ἐζημιώθην, καὶ ἡγοῦμαι σκύβαλα εἶναι ἵνα χριστὸν κερδήσω καὶ εὑρεθῶ ἐν αὐτῷ μὴ ἔχων ἐμὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ νόμου, ἀλλὰ τὴν διὰ πίστεως χριστοῦ, τὴν ἐκ θεοῦ δικαιοσύνην ἐπὶ τῇ πίστει τοῦ γνῶναι αὐτὸν καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ, καὶ τὴν κοινωνίαν τῶν παθημάτων αὐτοῦ, συμμορφούμενος τῷ θανάτῳ αὐτοῦ, εἴπως καταντήσω εἰς τὴν ἐξανάστασιν τῶν νεκρῶν. οὐχ ὅτι ἤδη ἔλαβον ἢ ἤδη τετελείωμαι διώκω δὲ εἰ καὶ καταλάβω ἐφ' ᾧ καὶ κατελήφθην ὑπὸ τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. ἀδελφοί ἐγὼ ἐμαυτὸν οὐ λογίζομαι κατειληφέναι. ἓν δέ, τὰ μὲν

mittere ad vos: mox ut videro que circa me sunt. Confido autem in domino quoniam et ipse veniam ad vos cito. Necessarium autem existimavi epaphroditum fratrem et cooperatorem et commilitonem meum: vestrum autem apostolum et ministrum necessitatis mee mittere ad vos: quoniam quidem omnes vos desiderabat: et mestus erat propterea quod audieratis illum infirmatum. Nam et infirmatus est usque ad mortem: sed deus misertus est eius. Non solum autem eius: verum etiam et mei: ne tristitiam super tristitiam haberem. Festinantius ergo misi illum: ut viso illo iterum gaudeatis: et ego sine tristitia sim. Excipite itaque illum cum omni gaudio in domino et eiusmodi cum honore habetote: quoniam propter opus christi usque ad mortem accessit: tradens animam suam: ut impleret id quod ex vobis deerat erga meum obsequium. Cap. 3.

De cetero fratres mei gaudete in domino: eadem vobis scribere mihi quidem non pigrum: vobis autem necessarium. Videte canes: videte malos operarios: videte concisionem. Nos enim sumus circumcisio qui spiritu servimus deo: et gloriamur in christo iesu et non in carne fiduciam habentes: quamquam et ego habeam confidentiam in carne. Si quis alius videtur confidere in carne: ego magis: circumcisus octava die: ex genere israel: de tribu beniamin hebreus ex hebreis: secundum legem phariseus: secundum emulationem persequens ecclesiam dei: secundum iustitiam que in lege est conversatus sine querela. Sed que mihi fuerunt lucra: hec arbitratus sum propter christum detrimenta. Verumtamen existimo omnia detrimentum esse propter eminentem scientiam iesu christi domini mei: propter quem omnia detrimentum feci: et arbitror ut stercora ut christum lucrifaciam: et inveniar in illo non habens meam iustitiam que ex lege est: sed illam que ex fide est christi iesu: que ex deo est iustitia in fide: ad cognoscendum illum et virtutem resurrectionis eius et societatem passionum illius: configuratus morti eius: si quo modo occurram ad resurrectionem que est ex mortuis. Non quod iam acceperim aut iam perfectus sim. Sequor autem si quo modo comprehendam: in quo et comprehensus sum a christo iesu. Fratres ego me non arbitror comprehendisse. Unum autem: que quidem

D A B C Actu.23.a.

ὀπίσω ἐπιλανθανόμενος, τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος, κατὰ σκοπὸν διώκω ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως τοῦ θεοῦ ἐν χριστῷ ἰησοῦ. ὅσοι οὖν τέλειοι τοῦτο φρονῶμεν, καὶ εἴ τι ἑτέρως φρονεῖτε καὶ τοῦτο ὁ θεὸς ὑμῖν ἀποκαλύψει. πλὴν εἰς ὃ ἐφθάσαμεν τῷ αὐτῷ στοιχεῖν κανόνι, τὸ αὐτὸ φρονεῖν. συμμιμηταί μου γίνεσθε ἀδελφοί καὶ σκοπεῖτε τοὺς οὕτω περιπατοῦντας, καθὼς ἔχετε τύπον ἡμᾶς. πολλοὶ γὰρ περιπατοῦσιν οὓς πολλάκις ἔλεγον ὑμῖν, νῦν δὲ καὶ κλαίων λέγω τοὺς ἐχθροὺς τοῦ σταυροῦ τοῦ χριστοῦ, ὧν τὸ τέλος ἀπώλεια, ὧν ὁ θεὸς ἡ κοιλία καὶ ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτῶν, οἱ τὰ ἐπίγεια φρονοῦντες. ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, ἐξ οὗ καὶ σωτῆρα ἀπεκδεχόμεθα κύριον ἰησοῦν χριστόν, ὃς μετασχηματίσει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸ σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ δύνασθαι αὐτὸν καὶ ὑποτάξαι ἑαυτῷ τὰ πάντα. Cap. 4.

Ὥστε ἀδελφοί μου ἀγαπητοὶ καὶ ἐπιπόθητοι χαρὰ καὶ στέφανός μου, οὕτως στήκετε ἐν κυρίῳ ἀγαπητοί. εὐοδίαν παρακαλῶ, καὶ συντύχην παρακαλῶ τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν κυρίῳ. ναὶ ἐρωτῶ καὶ σέ σύζυγε γνήσιε συλλαμβάνου αὐταῖς, αἵτινες ἐν τῷ εὐαγγελίῳ συνήθλησάν μοι μετὰ καὶ κλήμεντος καὶ τῶν λοιπῶν συνεργῶν μου, ὧν τὰ ὀνόματα ἐν βίβλῳ ζωῆς. χαίρετε ἐν κυρίῳ πάντοτε, πάλιν ἐρῶ χαίρετε. τὸ ἐπιεικὲς ὑμῶν γνωσθήτω πᾶσιν ἀνθρώποις. ὁ κύριος ἐγγύς. μηδὲν μεριμνᾶτε, ἀλλ' ἐν παντὶ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει μετὰ εὐχαριστίας τὰ αἰτήματα ὑμῶν γνωριζέσθω πρὸς τὸν θεόν. καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν, φρουρήσει τὰς καρδίας ὑμῶν, καὶ τὰ νοήματα ὑμῶν ἐν χριστῷ ἰησοῦ. τὸ λοιπὸν ἀδελφοί ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σεμνά, ὅσα δίκαια, ὅσα ἁγνά, ὅσα προσφιλῆ, ὅσα εὔφημα, εἴ τις ἀρετή, καὶ εἴ τις ἔπαινος, ταῦτα λογίζεσθε, ἃ καὶ ἐμάθετε καὶ παρελάβετε, καὶ ἠκούσατε καὶ εἴδετε ἐν ἐμοί, ταῦτα πράσσετε, καὶ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν. ἐχάρην δὲ ἐν κυρίῳ μεγάλως, ὅτι ἤδη ποτὲ ἀνεθάλετε τὸ ὑπὲρ ἐμοῦ φρονεῖν, ἐφ' ᾧ καὶ ἐφρονεῖτε. ἠκαιρεῖσθε δέ. οὐχ ὅτι καθ' ὑστέρησιν λέγω. ἐγὼ γὰρ ἔμαθον ἐν οἷς εἰμὶ αὐτάρκης εἶναι. οἶδα καὶ ταπεινοῦσθαι, οἶδα καὶ περισσεύειν. ἐν παντὶ καὶ ἐν πᾶσι μεμύημαι, καὶ χορτάζεσθαι καὶ πεινᾶν, καὶ περισσεύειν καὶ ὑστερεῖσθαι. πάν-

retro sunt obliviscens: ad ea vero que sunt priora extendens meipsum: ad destinatum persequor ad bravium superne vocationis dei in christo iesu. Quicumque ergo perfecti sumus hoc sentiamus: et si quid aliter sapitis: et hoc vobis deus revelabit. Verumtamen ad quod pervenimus ut idem sapiamus: et in eadem permaneamus regula. Imitatores mei estote fratres: et observate eos qui ita ambulant sicut habetis formam nostram. Multi enim ambulant quos sepe dicebam vobis: nunc autem et flens dico inimicos crucis christi: quorum finis interitus: quorum deus venter est et gloria in confusione ipsorum: qui terrena sapiunt. Nostra autem conversatio in celis est: unde etiam salvatorem expectamus dominum nostrum iesum christum: qui reformabit corpus humilitatis nostre configuratum corpori claritatis sue: secundum operationem virtutis sue qua etiam possit subiicere sibi omnia. Cap. 4.

Itaque fratres mei charissimi et desideratissimi gaudium meum et corona mea: sic state in domino charissimi. Euodiam rogo et syntychen deprecor idipsum sapere in domino. Etiam rogo et te germane compar adiuva illas que mecum laboraverunt in evangelio cum clemente et ceteris adiutoribus meis: quorum nomina sunt in libro vite. Gaudete in domino semper: iterum dico gaudete. Modestia vestra nota sit omnibus hominibus. Dominus enim prope est. Nihil solliciti sitis: sed in omni oratione et obsecratione cum gratiarum actione petitiones vestre innotescant apud deum. Et pax dei que exuperat omnem sensum custodiat corda vestra et intelligentias vestras in christo iesu. De cetero fratres quecumque sunt vera: quecumque pudica: quecumque iusta: quecumque sancta: quecumque amabilia: quecumque bone fame: si qua virtus: si qua laus discipline: hec cogitate: que et didicistis et accepistis: et audistis et vidistis in me: hec agite: et deus pacis erit vobiscum. Gavisus sum autem in domino vehementer: quoniam tandem aliquando refloruistis pro me sentire sicut et sentiebatis. Occupati autem eratis. Non quasi propter penuriam dico. Ego enim didici in quibus sum sufficiens esse. Scio et humiliari: scio et abundare. Ubique et in omnibus institutus sum: et saturari et esurire: et abundare et penuriam pati. Omnia

D 1.Co.4.d. Ephe.5.a. 1.The.4.b Iohan.13.g A Mat.6.g. B C

τὰ ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με Χριστῷ. πλὴν καλῶς ἐποιήσατε συγκοινωνήσαντές μου τῇ θλίψει. οἴδατε καὶ ὑμεῖς φιλιππήσιοι, ὅτι ἐν ἀρχῇ τοῦ εὐαγγελίου ὅτε ἐξῆλθον ἀπὸ μακεδονίας, οὐδεμία μοι ἐκκλησία ἐκοινώνησεν εἰς λόγον δόσεως καὶ λήψεως εἰ μὴ ὑμεῖς μόνοι, ὅτι καὶ ἐν θεσσαλονίκῃ καὶ ἅπαξ καὶ δὶς εἰς τὴν χρείαν μοι ἐπέμψατε. οὐχ ὅτι ἐπιζητῶ τὸ δόμα, ἀλλ᾽ ἐπιζητῶ τὸν καρπὸν τὸν πλεονάζοντα εἰς λόγον ὑμῶν. ἀπέχω δὲ πάντα καὶ περισσεύω. πεπλήρωμαι δεξάμενος παρὰ ἐπαφροδίτου τὰ παρ᾽ ὑμῶν ὀσμὴν εὐωδίας, θυσίαν δεκτήν, εὐάρεστον τῷ θεῷ. ὁ δὲ θεός μου πληρώσει πᾶσαν χρείαν ὑμῶν κατὰ τὸν πλοῦτον αὐτοῦ ἐν δόξῃ ἐν Χριστῷ ἰησοῦ. τῷ δὲ θεῷ καὶ πατρὶ ἡμῶν ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν. ἀσπάσασθε πάντα ἅγιον ἐν Χριστῷ ἰησοῦ. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ σὺν ἐμοὶ ἀδελφοί. ἀσπάζονται ὑμᾶς πάντες οἱ ἅγιοι, μάλιστα δὲ οἱ ἐκ τῆς καίσαρος οἰκίας. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Τέλος τῆς πρὸς φιλιππησίους ἐπιστολῆς.

possum in eo qui me confortat. Verũtamẽ bñ fecistis cõmunicantes tribulatiõi mee. Scitis aũt ꝛ vos philippenses ꝙ in principio euangelij quando pfect⁹ sũ a macedõia: nulla mihi ecclesia communicauit in ratione dati ꝛ accepti: nisi vos soli: qꝛ ꝛ thessalonicã semel ꝛ bis in vsum mihi misistis. Non qꝛ quero datum: sed requiro fructum abundantem in rõne vestra. Habeo aũt oĩa ꝛ abundo. Replet⁹ sũ acceptꝭ ab epaphrodito q̃ misistis in odorẽ suauitatis: hostiam acceptã: placentẽ deo. Deus autez meus impleat omne desideriũ vr̃m ꝑm diuitias suas in gloria in christo iesu. Deo autem ꝛ patri nostro gloria in secula seculorum amen. Salutate oẽm sanctũ in christo iesu. Salutant vos q̃ mecũ sunt frẽs. Salutãt vos omnes sãcti: maxime autez qui de cesaris domo sunt. Gr̃a dñi nostri iesu christi cũ spiritu vestro. Amen.

Explicit epistola bti pauli ad Philippenses.

Roma. 12.

Incipit argumentum in epistolam ad Colossenses.

Colossenses ꝛ hi sicut laodicenses sunt asiani: ꝛ ipsi preuenti erant a pseudoapostolis. Nec ad hos accessit ipse apostolus: sed ꝛ hos per epistolam corrigit. Audierant enim verbũ ab archippo q̃ ministeriũ in eos accepit. Ergo apl's iã ligatus scribit eis ab epheso ꝑ Tychicũ diaconem ꝛ onesimum acolytum.

Explicit argumentum.

Ἡ τοῦ ἁγίου παύλου πρὸς κολασσαεῖς ἐπιστολή. Cap. i.

Παῦλος ἀπόστολος ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ καὶ τιμόθεος ὁ ἀδελφὸς τοῖς ἐν κολοσσαῖς ἁγίοις καὶ πιστοῖς ἀδελφοῖς ἐν Χριστῷ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου ἰησοῦ Χριστοῦ. εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ καὶ πατρὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ Χριστοῦ πάντοτε περὶ ὑμῶν προσευχόμενοι, ἀκούσαντες τὴν πίστιν ὑμῶν ἐν Χριστῷ ἰησοῦ καὶ τὴν ἀγάπην τὴν εἰς πάντας τοὺς ἁγίους διὰ τὴν ἐλπίδα τὴν ἀποκειμένην ὑμῖν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἣν προηκούσατε ἐν τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας τοῦ εὐαγγελίου τοῦ παρόντος εἰς ὑμᾶς, καθὼς καὶ ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ καὶ ἐστὶ καρποφορούμενον καὶ αὐξανόμενον, καθὼς καὶ ἐν ὑμῖν ἀφ᾽ ἧς ἡμέρας ἠκούσατε καὶ ἐπέγνωτε τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ, καθὼς ἐμάθετε ἀπὸ ἐπαφρᾶ τοῦ ἀγαπητοῦ συνδούλου ἡμῶν, ὅς ἐστι πιστὸς ὑπὲρ ὑμῶν διάκονος τοῦ Χριστοῦ. ὁ καὶ δηλώσας ἡμῖν τὴν ὑμῶν ἀγάπην ἐν πνεύματι. διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἀφ᾽ ἧς ἡμέρας ἠκούσαμεν, οὐ παυόμεθα ὑπὲρ ὑμῶν προσευχόμενοι καὶ αἰτούμενοι, ἵνα πληρωθῆτε τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ θελήματος αὐτοῦ ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ συνέσει πνευματικῇ, περιπατῆσαι ὑμᾶς ἀξίως τοῦ κυρίου εἰς πᾶσαν ἀρέσκειαν ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ καρποφοροῦντες καὶ αὐξανόμενοι εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ θεοῦ, ἐν πάσῃ δυνάμει δυναμούμενοι κατὰ τὸ κράτος τῆς δόξης αὐτοῦ εἰς πᾶσαν ὑπομονὴν καὶ μακροθυμίαν μετὰ χαρᾶς, εὐχαριστοῦντες τῷ θεῷ καὶ πατρὶ τῷ ἱκανώσαντι ἡμᾶς εἰς τὴν μερίδα τοῦ κλήρου τῶν ἁγίων ἐν τῷ φωτί. ὃς ἐρρύσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους, καὶ μετέστησεν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ υἱοῦ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ, ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν. ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου πρωτότοκος πάσης κτίσεως, ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, εἴτε θρόνοι, εἴτε κυριότητες, εἴτε ἀρχαί, εἴτε ἐξουσίαι, τὰ πάντα δι᾽ αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτισται. καὶ αὐτός ἐστι πρὸ πάντων, καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκε. καὶ αὐτός ἐστι κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας, ὅς ἐστιν ἀρχὴ πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, ἵνα γένηται ἐν πᾶσιν αὐτὸς πρωτεύων. ὅτι ἐν αὐτῷ εὐδόκησε πᾶν τὸ πλήρωμα κατοικῆσαι, καὶ δι᾽ αὐτοῦ ἀποκαταλλάξαι πάντα εἰς αὐτὸν εἰρηνοποιήσας διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ δι᾽ αὐτοῦ, εἴτε τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, εἴτε τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ ὑμᾶς ποτὲ ὄντας ἀπηλλοτριωμένους καὶ ἐχθροὺς τῇ διανοίᾳ ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς πονηροῖς, νυνὶ δὲ ἀποκατήλλαξεν ἐν τῷ σώματι τῆς σαρκὸς αὐτοῦ διὰ τοῦ θανάτου, παραστῆσαι ὑμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους καὶ ἀνεγκλήτους κατενώπιον αὐτοῦ, εἴ γε ἐπιμένετε τῇ πίστει τεθεμελιωμένοι καὶ ἑδραῖοι καὶ μὴ μετακινούμενοι ἀπὸ τῆς ἐλπίδος τοῦ εὐαγγελίου, οὗ ἠκούσατε τοῦ κηρυχθέντος ἐν πάσῃ τῇ κτίσει τῇ ὑπὸ τὸν οὐρανόν, οὗ ἐγενόμην ἐγὼ παῦλος διάκονος. νῦν χαίρω ἐν τοῖς παθήμασί μου ὑπὲρ ὑμῶν καὶ ἀνταναπληρῶ τὰ ὑστερήματα τῶν θλίψεων τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ σαρκί μου ὑπὲρ τοῦ σώματος αὐτοῦ ὅ ἐστιν ἡ ἐκκλησία, ἧς ἐγενόμην ἐγὼ διάκονος κατὰ τὴν οἰκονομίαν τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι εἰς ὑμᾶς, πληρῶσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, τὸ μυστήριον

Incipit epistola bti pauli apl'i ad Colossenses. Cap. i.

Paulus apostolus iesu christi ꝑ voluntatẽ dei ꝛ timothe⁹ frater his q̃ sunt colossis sanctis ꝛ fidelibus fratrib⁹ in xp̃o iesu. Gratia vobis ꝛ pax a deo patre nostro ꝛ dño iesu christo. Gratias agimus deo ꝛ patri dñi nostri iesu christi semper pro vobis orantes: audientes fidem vestram in christo iesu ꝛ dilectionem quã hẽtis in sctõs omnes ꝑꝑ spem que reposita est vobis in celis: quã audistis in verbo veritatis euangelij quod peruenit ad vos: sicut ꝛ i vniuerso mũdo est et fructificat⁹ ꝛ crescit sicut in vobis: ex ea die qua audistis et cognouistis grãm dei in veritate: sicut didicistis ab epaphra charissimo conseruo nr̃o: qui est fidelis pro vobis minister xp̃i iesu. Qui ẽt manifestauit nobis dilectionem vestrã in sp̃ũ. Ideo ꝛ nos ex qua die audiuimus: non cessamus pro vobis orantes ꝛ postulantes: vt impleamini agnitione voluntatis ei⁹ in oĩ sapientia ꝛ intellectu spiritali: vt ambuletis digne deo per oĩa placentes in omni opere bono fructificantes ꝛ crescentes in scientia dei: in omni virtute confortati ꝑm potentiam claritatis eius: in oĩ patiẽtia ꝛ longanimitate cum gaudio gratias agentes deo ꝛ patri: q̃ dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine. Qui eripuit nos de potestate tenebrarum: ꝛ transtulit in regnum filij dilectõis sue: in quo habem⁹ redẽptionẽ ꝛ remissionẽ peccatorum. Qui est imago dei inuisibilis primogenitus oĩs creature: q̃m in ipso condita sunt vniuersa in celis ꝛ in terra visibilia ꝛ inuisibilia: siue throni siue dñatiões siue ꝑncipat⁹ siue ptãtes: oĩa per ipsum ꝛ in ipso creata sunt. Et ipse est ante omnes: ꝛ omnia in ipso constãt. Et ipse est caput corporis ecclesie: q̃ est principium primogenitus ex mortuis: vt sit in omnibus ipse ꝑmatũ tenẽs. Qr̃ i ipso cõplacuit oẽz plenitudinẽ ĩhabitare: ꝛ ꝑ eũ recõciliari omnia in ipsum pacificans per sanguinem crucis eius: siue q̃ in terris siue que in celis sunt. Et vos cum essetis aliquando alienati ꝛ inimici sensu in operibus malis: nunc autem reconciliauit in corpore carnis eius per mortem: exhibere vos sanctos ꝛ imaculatos ꝛ irreprehẽsibiles corã ipso: si tamen permanetis in fide fundati ꝛ stabiles ꝛ immobiles a spe euãgelij: qđ audistis [sub celo ẽ: qđ predicatũ est in vniuersa creatura q̃ cui⁹ fact⁹ sũz ego paulus minister: qui nunc gaudeo in passionibus pro vobis: ꝛ adimpleo ea que desunt passionum christi in carne mea pro corpore eius quod est ecclesia: cuius factus sum ego minister ꝑm dispẽsationẽ dei que data est mihi in vobis: vt impleam verbum dei: mysterium quod

B
Ephe. 1. b.
C
1. Co. 15. c.
D

τὸ ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν, νυνὶ δὲ ἐφανερώθη τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, οἷς ἠθέλησεν ὁ θεὸς γνωρίσαι τίς ὁ πλοῦτος τῆς δόξης μυστηρίου τούτου ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὅς ἐστι Χριστὸς ἐν ὑμῖν ἡ ἐλπὶς τῆς δόξης, ὃν ἡμεῖς καταγγέλλομεν, νουθετοῦντες πάντα ἄνθρωπον, καὶ διδάσκοντες ἐν πάσῃ σοφίᾳ, ἵνα παραστήσωμεν πάντα ἄνθρωπον ἐν Χριστῷ ἰησοῦ, εἰς ὃ καὶ κοπιῶ ἀγωνιζόμενος κατὰ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ τὴν ἐνεργουμένην ἐν ἐμοὶ ἐν δυνάμει.

Cap.2.

Θέλω γὰρ ὑμᾶς εἰδέναι ἡλίκον ἀγῶνα ἔχω περὶ ὑμῶν καὶ τῶν ἐν λαοδικείᾳ καὶ ὅσοι οὐχ ἑωράκασι τὸ πρόσωπόν μου ἐν σαρκί, ἵνα παρακληθῶσιν αἱ καρδίαι αὐτῶν συμβιβασθέντων ἐν ἀγάπῃ καὶ εἰς πάντα πλοῦτον τῆς πληροφορίας τῆς συνέσεως εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ μυστηρίου τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς καὶ τοῦ Χριστοῦ, ἐν ᾧ εἰσὶ πάντες οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως ἀπόκρυφοι. τοῦτο δὲ λέγω, ἵνα μή τις ὑμᾶς παραλογίζηται ἐν πειθανολογίᾳ. εἰ γὰρ καὶ τῇ σαρκὶ ἄπειμι, ἀλλὰ τῷ πνεύματι σὺν ὑμῖν εἰμὶ χαίρων καὶ βλέπων ὑμῶν τὴν τάξιν καὶ τὸ στερέωμα τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως ὑμῶν. ὡς οὖν παρελάβετε τὸν Χριστὸν ἰησοῦν τὸν κύριον, ἐν αὐτῷ περιπατεῖτε, ἐρριζωμένοι καὶ ἐποικοδομούμενοι ἐν αὐτῷ, καὶ βεβαιούμενοι ἐν τῇ πίστει, καθὼς ἐδιδάχθητε, περισσεύοντες ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ. βλέπετε μή τις ὑμᾶς ἔσται ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου καὶ οὐ κατὰ Χριστόν. ὅτι ἐν αὐτῷ κατοικεῖ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς, καὶ ἐστὲ ἐν αὐτῷ πεπληρωμένοι, ὅς ἐστιν ἡ κεφαλὴ πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας. ἐν ᾧ καὶ περιετμήθητε περιτομῇ ἀχειροποιήτῳ ἐν τῇ ἀπεκδύσει τοῦ σώματος τῶν ἁμαρτιῶν τῆς σαρκός, ἐν τῇ περιτομῇ τοῦ Χριστοῦ, συνταφέντες αὐτῷ ἐν τῷ βαπτίσματι, ἐν ᾧ καὶ συνηγέρθητε διὰ τῆς πίστεως τῆς ἐνεργείας τοῦ θεοῦ τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. καὶ ὑμᾶς νεκροὺς ὄντας ἐν τοῖς παραπτώμασι καὶ τῇ ἀκροβυστίᾳ τῆς σαρκὸς ὑμῶν συνεζωοποίησεν ὑμᾶς σὺν αὐτῷ, χαρισάμενος ἡμῖν πάντα τὰ παραπτώματα, ἐξαλείψας τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον τοῖς δόγμασιν, ὃ ἦν ὑπεναντίον ἡμῖν. καὶ αὐτὸ ἦρεν ἐκ τοῦ μέσου προσηλώσας αὐτὸ τῷ σταυρῷ, ἀπεκδυσάμενος τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξου-

absconditum fuit a seculis et generationibus: nunc autem manifestatum est sanctis eius: quibus voluit deus notas facere diuitias glorie sacramenti huius in gentibus: quod est christus in vobis spes glorie: quem nos annunciamus corripientes omnem hominem et docentes in omni sapientia: vt exhibeamus omnem hominem perfectum in christo iesu: in quo et laboro certando secundum operationem eius: quam operatur in me in virtute.

Cap.2.

Volo enim vos scire qualem sollicitudinem habeam pro vobis et pro his qui sunt laodicie et quicunque non viderunt faciem meam in carne: vt consolentur corda ipsorum instructi in charitate et in omnes diuitias plenitudinis intellectus in agnitione mysterij dei et patris et christi iesu: in quo sunt omnes thesauri sapientie et scientie absconditi. Hoc autem dico: vt nemo vos decipiat in sublimitate sermonum. Nam et si corpore absens sum: sed spiritu vobiscum sum gaudens et videns ordinem vestrum et firmamentum eius que in christo est fidei vestre. Sicut ergo accepistis iesum christum dominum nostrum: in ipso ambulate: radicati et superedificati in ipso: et confirmati in fide sicut et didicistis: abundantes in illo in gratiarum actione. Videte ne quis vos decipiat per philosophiam et inanem fallaciam secundum traditionem hominum secundum elementa mundi et non secundum christum. Quia in ipso inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter: et estis in illo repleti: qui est caput omnis principatus et potestatis. In quo et circuncisi estis circuncisione non manufacta in expoliatione corporis carnis: sed in circuncisione christi: consepulti ei in baptismo: in quo et resurrexistis per fidem operationis dei qui suscitauit illum a mortuis. Et vos cum mortui essetis in delictis et preputio carnis vestre conuiuificauit cum illo: donans vobis omnia delicta: delens quod aduersus nos erat chirographum decreti quod erat contrarium nobis. Et ipsum tulit de medio affigens illud cruci: et expolians principatus et potestates

σίας, ἐδειγμάτισεν ἐν παρρησίᾳ θριαμβεύσας αὐτοὺς ἐν αὐτῷ. μὴ οὖν τις ὑμᾶς κρινέτω ἐν βρώσει, ἢ ἐν πόσει, ἢ ἐν μέρει ἑορτῆς ἢ νουμηνίας ἢ σαββάτων, ἅ ἐστι σκιὰ τῶν μελλόντων, τὸ δὲ σῶμα Χριστοῦ. μηδεὶς ὑμᾶς καταβραβευέτω, θέλων ἐν ταπεινοφροσύνῃ καὶ θρησκείᾳ τῶν ἀγγέλων, ἃ μὴ ἑώρακεν ἐμβατεύων εἰκῇ φυσιούμενος ὑπὸ τοῦ νοὸς τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ οὐ κρατῶν τὴν κεφαλήν, ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα διὰ τῶν ἁφῶν καὶ συνδέσμων ἐπιχορηγούμενον καὶ συμβιβαζόμενον αὔξει τὴν αὔξησιν τοῦ θεοῦ. εἰ οὖν ἀπεθάνετε σὺν τῷ Χριστῷ ἀπὸ τῶν στοιχείων τοῦ κόσμου, τί ὡς ζῶντες ἐν κόσμῳ δογματίζεσθε. μὴ ἅψῃ, μὴ γεύσῃ, μὴ θίγῃς, ἅ ἐστι πάντα εἰς φθορὰν τῇ ἀποχρήσει κατὰ τὰ ἐντάλματα καὶ διδασκαλίας τῶν ἀνθρώπων, ἅτινά ἐστι λόγον μὲν ἔχοντα σοφίας ἐν ἐθελοθρησκείᾳ καὶ ταπεινοφροσύνῃ καὶ ἀφειδίᾳ σώματος, οὐκ ἐν τιμῇ τινὶ πρὸς πλησμονὴν τῆς σαρκός.

Cap.3.

Εἰ οὖν συνηγέρθητε τῷ Χριστῷ, τὰ ἄνω ζητεῖτε, οὗ ὁ Χριστός ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ καθήμενος, τὰ ἄνω φρονεῖτε μὴ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς. ἀπεθάνετε γάρ, καὶ ἡ ζωὴ ὑμῶν κέκρυπται σὺν τῷ Χριστῷ ἐν τῷ θεῷ. ὅταν ὁ Χριστὸς φανερωθῇ ἡ ζωὴ ἡμῶν, τότε καὶ ὑμεῖς σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν δόξῃ. νεκρώσατε οὖν τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακήν, καὶ τὴν πλεονεξίαν, ἥτις ἐστὶν εἰδωλολατρεία, δι' ἃ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας, ἐν οἷς καὶ ὑμεῖς περιεπατήσατέ ποτε, ὅτε ἐζῆτε ἐν αὐτοῖς. νυνὶ δὲ ἀπόθεσθε καὶ ὑμεῖς τὰ πάντα, ὀργήν, θυμόν, κακίαν, βλασφημίαν, αἰσχρολογίαν ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν. μὴ ψεύδεσθε εἰς ἀλλήλους, ἀπεκδυσάμενοι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ, καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν νέον τὸν ἀνακαινούμενον εἰς ἐπίγνωσιν κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν, ὅπου οὐκ ἔνι ἕλλην καὶ ἰουδαῖος, περιτομὴ καὶ ἀκροβυστία, βάρβαρος, σκύθης, δοῦλος, ἐλεύθερος, ἀλλὰ τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι Χριστός. ἐνδύσασθε οὖν ὡς ἐκλεκτοὶ τοῦ θεοῦ ἅγιοι καὶ ἠγαπημένοι σπλάγχνα οἰκτιρμοῦ, χρηστότητα, ταπεινοφροσύνην, πραότητα, μακροθυμίαν, ἀνεχόμενοι ἀλλήλων, καὶ χαριζόμενοι ἑαυτοῖς, ἐάν τις πρός τινα ἔχει μομφήν· καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἐχαρίσατο ἡμῖν, οὕτω καὶ ὑμεῖς. ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις τὴν ἀγάπην, ἥτις ἐστὶ σύνδεσμος τῆς τελειότητος, καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ

traduxit confidenter palam triumphans illos in seipso. Nemo ergo vos iudicet in cibo aut in potu aut in parte diei festi aut neomenie aut sabbatorum: que sunt vmbra futurorum: corpus autem christi. Nemo vos seducat volens in humilitate et religione angelorum que non vidit: ambulans frustra inflatus sensu carnis sue: et non tenens caput: ex quo totum corpus per nexus et coniunctiones sumministratum et constructum crescit in augmentum dei. Si ergo mortui estis cum christo ab elementis mundi: quid adhuc tanquam viuentes in mundo decernitis? Ne tetigeritis: neque gustaueritis: neque contrectaueritis: que sunt omnia in interitu ipso vsu secundum precepta et doctrinas hominum: que sunt rationem quidem habentia sapientie in superstitione et humilitate et non ad parcendum corpori: non in honore aliquo ad saturitatem carnis.

Cap.3.

Igitur si consurrexistis cum christo: que sursum sunt querite: vbi christus est in dextera dei sedens: que sursum sunt sapite: non que super terram. Mortui enim estis: et vita vestra abscondita est cum christo in deo. Cum autem christus apparuerit vita vestra: tunc et vos apparebitis cum ipso in gloria. Mortificate ergo membra vestra que sunt super terram: fornicationem: immunditiam: libidinem: concupiscentiam malam: et auaritiam: que est simulacrorum seruitus: propter que venit ira dei super filios incredulitatis: in quibus et ambulastis aliquando cum viueretis in illis. Nunc autem deponite et vos omnia: iram: indignationem: maliciam: blasphemiam: turpem sermonem de ore vestro. Nolite mentiri inuicem: expoliantes vos veterem hominem cum actibus suis: et induentes nouum eum qui renouatur in agnitionem dei secundum imaginem eius qui creauit eum: vbi non est gentilis et iudeus: circuncisio et preputium: barbarus et scytha: seruus et liber: sed omnia et in omnibus christus. Induite vos ergo sicut electi dei sancti et dilecti viscera misericordie: benignitatem: humilitatem: modestiam: patientiam: supportantes inuicem et donantes vobismetipsis si quis aduersus aliquem habet querelam: sicut et dominus donauit vobis: ita et vos. Super omnia autem hec: charitatem habete quod est vinculum perfectionis et pax christi

Marginal notes: 1.Cor.5.a. — Ephe.2.a. — Mat.24.a. Mar.13.b. Luce.21.b. 1.Cor.3.b Ephe.5.b. — a. Venit in grec. presentis temporis. Ephe.5.a. — Hebr.12.a. 1.Pe.2.a. Ephe.4.c. Roma.6.a Ephe.4.c. — Ephe.6.b. — Ephe.4.a. — Section letters: A, B, C; D, A, B, C.

βραβευέτω ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, εἰς ἣν καὶ ἐκλήθητε ἐν ἑνὶ σώματι, καὶ εὐχάριστοι γίνεσθε. ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ἐνοικείτω ἐν ὑμῖν πλουσίως ἐν πάσῃ σοφίᾳ, διδάσκοντες καὶ νουθετοῦντες ἑαυτοὺς ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς ἐν χάριτι, ᾄδοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ κυρίῳ. καὶ πᾶν ὅτι ἂν ποιῆτε ἐν λόγῳ ἢ ἐν ἔργῳ, πάντα ἐν ὀνόματι κυρίου Ἰησοῦ, εὐχαριστοῦντες τῷ θεῷ καὶ πατρὶ δι᾽ αὐτοῦ. αἱ γυναῖκες ὑποτάσσεσθε τοῖς ἀνδράσιν ὡς ἀνῆκεν ἐν κυρίῳ. οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας καὶ μὴ πικραίνεσθε πρὸς αὐτάς. τὰ τέκνα ὑπακούετε τοῖς γονεῦσι κατὰ πάντα, τοῦτο γὰρ ἐστὶν εὐάρεστον ἐν κυρίῳ. οἱ πατέρες μὴ ἐρεθίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἵνα μὴ ἀθυμῶσιν. οἱ δοῦλοι ὑπακούετε κατὰ πάντα τοῖς κατὰ σάρκα κυρίοις, μὴ ἐν ὀφθαλμοδουλείαις ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ᾽ ἐν ἁπλότητι καρδίας φοβούμενοι τὸν θεόν, καὶ πᾶν ὅτι ἐὰν ποιῆτε ἐκ ψυχῆς ἐργάζεσθε, ὡς τῷ κυρίῳ καὶ οὐκ ἀνθρώποις, εἰδότες ἀπὸ κυρίου ἀπολήψεσθαι τὴν ἀνταπόδοσιν τῆς κληρονομίας. τῷ γὰρ κυρίῳ Χριστῷ δουλεύετε. ὁ δὲ ἀδικῶν κομιεῖται ὃ ἠδίκησε, καὶ οὐκ ἔστι προσωποληψία. Cap.4.

Οἱ κύριοι τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα τοῖς δούλοις παρέχετε, εἰδότες ὅτι καὶ ὑμεῖς ἔχετε κύριον ἐν οὐρανοῖς. τῇ προσευχῇ προσκαρτερεῖτε γρηγοροῦντες ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ, προσευχόμενοι ἅμα καὶ περὶ ἡμῶν, ἵνα ὁ θεὸς ἀνοίξῃ καὶ ἡμῖν θύραν τοῦ λόγου λαλῆσαι τὸ μυστήριον τοῦ Χριστοῦ, δι᾽ ὃ καὶ δέδεμαι, ἵνα φανερώσω αὐτὸ ὡς δεῖ με λαλῆσαι. ἐν σοφίᾳ περιπατεῖτε πρὸς τοὺς ἔξω, τὸν καιρὸν ἐξαγοραζόμενοι. ὁ λόγος ὑμῶν πάντοτε ἐν χάριτι ἅλατι ἠρτυμένος, εἰδέναι πῶς δεῖ ὑμᾶς ἑνὶ ἑκάστῳ ἀποκρίνεσθαι. τὰ κατ᾽ ἐμὲ πάντα γνωρίσει ὑμῖν Τυχικὸς ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ πιστὸς διάκονος καὶ σύνδουλος ἐν κυρίῳ, ὃν ἔπεμψα πρὸς ὑμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, ἵνα γνῷ τὰ περὶ ὑμῶν, καὶ παρακαλέσῃ τὰς καρδίας ὑμῶν, σὺν Ὀνησίμῳ τῷ πιστῷ καὶ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ, ὅς ἐστιν ἐξ ὑμῶν, πάντα ὑμῖν γνωριοῦσι τὰ ὧδε. ἀσπάζεται ὑμᾶς Ἀρίσταρχος ὁ συναιχμάλωτός μου καὶ Μάρκος ὁ ἀνεψιὸς Βαρνάβα, περὶ οὗ ἐλάβετε ἐντολάς. ἐὰν ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς δέξασθε αὐτόν, καὶ Ἰησοῦς ὁ λεγόμενος Ἰοῦστος, οἱ ὄντες ἐκ περιτομῆς. οὗτοι μόνοι συνεργοὶ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, οἵτινες ἐγενήθησάν μοι παρηγορία. ἀσπάζεται ὑμᾶς Ἐπαφρᾶς, ὁ ἐξ

exultet in cordibus vestris: in qua τ vocati estis in vno corpore: τ grati estote. Uerbum christi habitet in vobis abūdāter in oī sapiētia: docētes τ ɔmonētes vosmetipsos in psalmis τ hymnis τ cāticis spūalibus in gratia: cantantes in cordibus vestris deo. Oē quodcūq; facitis in verbo aut ī opere: oia in noie dñi nrī iesu xpi: grās agētes deo τ patri per ipsum. Mulieres subdite estote viris sicut oportet in dño. Uiri diligite vxores vestras: et nolite amari esse ad illas. Filij obedite parētibus per omnia: hoc eī placitū est ī dño. Patres nolite ad idignatiōē puocare filios vros vt nō pusillo aīo fiāt. Serui obedite p oia dñis carnalib9: nō ad oculū seruiētes q̄si hoibus placētes: sz in simplicitate cordis timētes dñz. Quodcunq; facitis: ex animo operamini: sicut dño τ nō hominibus: sciētes q a dño accipietis retributionem hereditatis. Dño xpo seruite. Qui enī iniuriā facit: recipiet id qd inique gessit. Et nō est psonaꝝ acceptio apd deū. Ca.4.

Domini qd iustum est et equum seruis pstate: scientes qm et vos dominum habetis in celo. Orationi instate vigilantes in ea in gratiaꝝ actione: orantes simul τ pro nobis: vt deus apiat nobis ostium sermonis ad loqndū mysterium christi: pp qd ēt vinct9 sū: vt manifestē illd ita vt opz me loq. In sapiētia ambulate ad eos q foris sunt: tps redimentes. Sermo vester semper in gratia sale sit ɔdit9: vt sciatis quō oporteat vos vnicuiq; rñdere. Que circa me sūt oia vobis nota faciet tychic9 charissim9 frater et fidelis minister τ conseruus in dño: quē misi ad vos ad hoc ipsum: vt cognoscat que circa vos sunt τ cōsolet corda vr̄a cū onesimo charissimo τ fideli fratre qui ex vobis ē: qui omnia q̄ hic agūtur nota faciēt vobis. Salutat vos aristarch9 cōcaptiu9 me9 τ marcus cōsobrin9 barnabe: de quo accepistis mādata. Si venerit ad vos: suscipite illū: et iesus q dr iustus: qui sunt ex circūcisiōe. Hi soli sūt adiutores mei in regno dei: qui mihi fuerunt solatio. Salutat vos epaphras: q ex

Ephe.5.c.
1.Pe.3.a.
D
Ephe.6.a.
Ephe.6.a.
1.Pe.2.c.
Leui.19.g.
Ro.2.b.
Ephe.6.b.
Deu.10.c.
Jaco.2.b.
1.Pe.1.c.
A
Ephe.5.c.
B
2.Thi.4.c.
C

ὑμῶν δοῦλος Χριστοῦ, πάντοτε ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ ὑμῶν ἐν ταῖς προσευχαῖς, ἵνα στῆτε τέλειοι καὶ πεπληρωμένοι ἐν παντὶ θελήματι τοῦ θεοῦ. μαρτυρῶ γὰρ αὐτῷ ὅτι ἔχει ζῆλον πολὺν ὑπὲρ ὑμῶν καὶ τῶν ἐν Λαοδικείᾳ καὶ τῶν ἐν Ἱεραπόλει. ἀσπάζεται ὑμᾶς Λουκᾶς ὁ ἰατρὸς ὁ ἀγαπητὸς καὶ Δημᾶς. ἀσπάσασθε τοὺς ἐν Λαοδικείᾳ ἀδελφούς, καὶ Νυμφᾶν καὶ τὴν κατ᾽ οἶκον αὐτοῦ ἐκκλησίαν. καὶ ὅταν ἀναγνωσθῇ παρ᾽ ὑμῖν ἡ ἐπιστολή, ποιήσατε ἵνα καὶ ἐν τῇ Λαοδικέων ἐκκλησίᾳ ἀναγνωσθῇ, καὶ τὴν ἐκ Λαοδικείας ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀναγνῶτε. καὶ εἴπατε Ἀρχίππῳ. βλέπε τὴν διακονίαν ἣν παρέλαβες ἐν κυρίῳ, ἵνα αὐτὴν πληροῖς. ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ Παύλου. μνημονεύετέ μου τῶν δεσμῶν. ἡ χάρις μεθ᾽ ὑμῶν. ἀμήν.

Τέλος τῆς πρὸς Κολασσαεῖς ἐπιστολῆς.

vobis est seruus xpi iesu: semp sollicitus pro vobis in orationibus: vt stetis perfecti τ pleni in omni volūtate dei. Testimoniū enim illi perhibeo q hz multū laborē pro vobis τ p his q sūt laodicie τ qui hierapoli. Salutat vos lucas medic9 charissimus: τ demas. Salutate fratres qui sunt laodicie τ nimphaz: τ que in domo eius est ecclesiā. Et cū lecta fuerit apud vos epistola hec: facite vt τ in laodicensiū ecclesia legat: τ ea que laodicensiū est vobis legatur. Et dicite archippo. Uide ministerium quod accepisti in dño: vt illud impleas. Salutatio mea manu pauli. Memores estote vinculoꝝ meoꝝ. Grā dñi nrī iesu xpi vobiscum. Amen.

Explicit epl'a btī pauli ad Colossenses.

D

Incipit argumentum in epistolam ad Thessalonicenses primam.

Thessalonicenses sunt macedones: qui accepto verbo veritatis perstiterunt in fide: etiam in persecutione ciuium suorum. Preterea nec receperunt falsos apostolos: nec ea que a falsis apostolis dicebantur. Hos collaudat apostolus scribens eis ab athenis per tychicum diaconem τ onesimuz acolytū.

Explicit argumentum.

Ἡ τοῦ ἁγίου Παύλου πρὸς Θεσσαλονικεῖς πρώτη ἐπιστολή. Cap.1.

Παῦλος καὶ Σιλουανὸς καὶ Τιμόθεος τῇ ἐκκλησίᾳ Θεσσαλονικέων ἐν θεῷ πατρὶ καὶ κυρίῳ Ἰησοῦ Χριστῷ, χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ πάντων ὑμῶν, μνείαν ὑμῶν ποιούμενοι ἐπὶ τῶν προσευχῶν ἡμῶν ἀδιαλείπτως, μνημονεύοντες ὑμῶν τοῦ ἔργου τῆς πίστεως καὶ τοῦ κόπου τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ὑπομονῆς τῆς ἐλπίδος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν. εἰδότες ἀδελφοὶ ἠγαπημένοι ὑπὸ θεοῦ τὴν ἐκλογὴν ὑμῶν, ὅτι τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν οὐκ ἐγενήθη εἰς ὑμᾶς ἐν λόγῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν δυνάμει καὶ πνεύματι ἁγίῳ καὶ ~~ἐν~~ πληροφορίᾳ πολλῇ καθὼς οἴδατε οἷοι ἐγενήθημεν ἐν ὑμῖν δι᾽ ὑμᾶς. καὶ ὑμεῖς μιμηταὶ ἡμῶν ἐγενήθητε καὶ τοῦ κυρίου, δεξάμενοι τὸν λόγον ἐν θλίψει πολλῇ μετὰ χαρᾶς πνεύματος ἁγίου, ὥστε γενέσθαι ὑμᾶς τύπους πᾶσι τοῖς πιστεύουσιν ἐν τῇ Μακεδονίᾳ καὶ τῇ Ἀχαΐᾳ. ἀφ᾽ ὑμῶν γὰρ ἐξήχηται ὁ λόγος τοῦ κυρίου, οὐ μόνον ἐν τῇ Μακεδονίᾳ καὶ ἐν τῇ Ἀχαΐᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν παντὶ τόπῳ ἡ πίστις ὑ-

Incipit epistola beati pauli apl'i ad Thessalonicenses prima. Cap.1.

Paulus τ siluan9 τ timotheus ecclesie thessalonicensiū in deo patre nr̄o τ dño iesu christo: gratia vobis τ pax a deo patre nostro τ dño iesu xpo. Gratias agimus deo semper p oibus vobis: memoriā vestri facientes in orōnibus nostris sine intermissione: memores operis fidei vestre τ laboris τ charitatis τ sustinētie spei dñi nostri iesu christi ante deum τ patrem nostrum. Scientes fratres dilecti a deo electionem vestram: q2 euangelium nostrū nō fuit ad vos in sermōe tm̄: sed τ in virtute τ in spū sancto τ in plenitudine multa: sicut scitis quales fuerimus in vobis pp vos. Et vos imitatores nr̄i facti estis τ dñi: excipientes verbum ī tribulatiōe mlta cū gaudio spūs scti: ita vt facti sitis forma omnibus credētibus in macedonia τ in achaia. A vobis enim diffamatus est sermo dñi: non solum in macedonia τ in achaia: sed in omni loco fides vestra que est

A
B
C

μῶν/ἡ πρὸς/τὸν θεὸν ἐξελήλυθεν, ὥστε μὴ
χρείαν ἔχειν ἡμᾶς λαλεῖν τι. αὐτοὶ γὰρ πε
ρὶ ἡμῶν ἀπαγγέλλουσιν ὁποίαν εἴσοδον ἔσ
χομεν πρὸς ὑμᾶς, καὶ πῶς ἐπεστρέψατε
πρὸς/τὸν θεὸν ἀπὸ/τῶν εἰδώλων, δουλεύ
ειν θεῷ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ, καὶ ἀναμένειν
/τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐκ/τῶν οὐρανῶν, ὃν ἤγει=
ρεν ἐκ νεκρῶν ἰησοῦν/τὸν ῥυόμενον ἡμᾶς ἀ=
πὸ/τῆς ὀργῆς/τῆς ἐρχομένης. Cap. 2.

Αὐτοὶ γὰρ οἴδατε ἀδελφοὶ/τὴν εἴσοδον ἡ
μῶν/τὴν πρὸς ὑμᾶς, ὅτι οὐ κενὴ γέγο
νεν, ἀλλὰ προπαθόντες καὶ ὑβρισθέντες κα
θὼς οἴδατε ἐν φιλίπποις, ἐπαρρησιασάμεθα
ἐν/τῷ θεῷ ἡμῶν λαλῆσαι πρὸς ὑμᾶς/τὸ
εὐαγγέλιον/τοῦ θεοῦ ἐν πολλῷ ἀγῶνι. ἡ
γὰρ παράκλησις ἡμῶν οὐκ ἐκ πλάνης οὐ
δὲ ἐξ ἀκαθαρσίας οὔτε ἐν δόλῳ, ἀλλὰ κα=
θὼς δεδοκιμάσμεθα ὑπὸ/τοῦ θεοῦ πιστευ=
θῆναι/τὸ εὐαγγέλιον, οὕτως λαλοῦμεν οὐχ
ὡς ἀνθρώποις ἀρέσκοντες, ἀλλὰ/τῷ θεῷ
/τῷ δοκιμάζοντι/τὰς καρδίας ἡμῶν. οὔτε
γάρ ποτε ἐν λόγῳ κολακείας ἐγενήθημεν
καθὼς οἴδατε, οὔτε ἐν προφάσει πλεονεξί=
ας, θεὸς μάρτυς, οὔτε ζητοῦντες ἐξ ἀνθρώ=
πων δόξαν, οὔτε ἀφ᾽ ὑμῶν οὔτε ἀπὸ ἀλ=
λων, δυνάμενοι ἐν βάρει εἶναι ὡς χριστοῦ
ἀπόστολοι. ἀλλ᾽ ἐγενήθημεν ἤπιοι ἐν μέσῳ
ὑμῶν, ὡς ἂν τροφὸς θάλπῃ/τὰ ἑαυτῆς τέκ
να, οὕτως ἱμειρόμενοι ὑμῶν εὐδοκοῦμεν με
ταδοῦναι ὑμῖν οὐ μόνον/τὸ εὐαγγέλιον
/τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ καὶ/τὰς ἑαυτῶν ψυχάς, διό
τι ἀγαπητοὶ ἡμῶν γεγένησθε. μνημονεύετε
γὰρ ἀδελφοὶ/τὸν κόπον ἡμῶν καὶ/τὸν μόχ
θον, νυκτὸς γὰρ καὶ ἡμέρας ἐργαζόμενοι
πρὸς/τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν, ἐκηρύ=
ξαμεν εἰς ὑμᾶς/τὸ εὐαγγέλιον/τοῦ θεοῦ. ὑ=
μεῖς μάρτυρες καὶ/ὁ θεὸς ὡς ὁσίως καὶ δι
καίως καὶ ἀμέμπτως ὑμῖν/τοῖς πιστεύουσιν
ἐγενήθημεν, καθάπερ οἴδατε ὡς ἕνα ἕκασ=
τον ὑμῶν ὡς πατὴρ τέκνα ἑαυτοῦ παρακα
λοῦντες ὑμᾶς καὶ παραμυθούμενοι, καὶ
μαρτυρόμενοι εἰς/τὸ περιπατῆσαι ὑμᾶς ἀ=
ξίως/τοῦ θεοῦ/τοῦ καλοῦντος ὑμᾶς εἰς/τὴν
ἑαυτοῦ βασιλείαν καὶ δόξαν. διατοῦτο καὶ
ἡμεῖς εὐχαριστοῦμεν/τῷ θεῷ ἀδιαλείπτως,
ὅτι παραλαβόντες λόγον ἀκοῆς παρ᾽ ἡμῶν
/τοῦ θεοῦ ἐδέξασθε οὐ λόγον ἀνθρώπων ἀλ
λὰ καθώς ἐστιν ἀληθῶς λόγον θεοῦ, ὃς καὶ
ἐνεργεῖται ἐν ὑμῖν/τοῖς πιστεύουσιν. ὑμεῖς
γὰρ μιμηταὶ ἐγενήθητε ἀδελφοὶ/τῶν ἐκκλη
σιῶν/τοῦ θεοῦ/τῶν οὐσῶν ἐν/τῇ ἰουδαίᾳ ἐν
χριστῷ ἰησοῦ, ὅτι/τὰ αὐτὰ ἐπάθετε καὶ ὑ=
μεῖς ὑπὸ/τῶν ἰδίων συμφυλετῶν, καθὼς καὶ

ad deum profecta est: ita vt non
sit nobis necesse quicq̄ loq̄. Ipsi enim de
nobis annūciāt q̄lē itroitū habuerimus
ad vos: et quomodo conuersi estis
ad deum a simulacris: seruire
deo viuo et vero: et expectare
filium eius de celis: quem suscitauit
ex mortuis iesū: q̄ eripuit nos ab
ira ventura. Cap. 2.

Nam et ipsi scitis fr̄es introitū nostrū
ad vos: q2 non inanis fuit:
sȝ an̄ passi multa et cōtumelijs affecti si=
cut scitis i philippis: fiduciā habuim
in deo nostro loqui ad vos
euangeliū dei in multa sollicitudine
Exhortatio ei n̄ra nō de errore: neqȝ
de immūditia: neqȝ in dolo: sed sicut
p̄bati sum9 a deo vt crederetur nobis
euangeliū: ita loquimur: non
quasi hominibus placentes: sed deo
qui probat corda nostra. Neqȝ
eī aliqñ fuim9 in sermone adulationis
sicut scitis: neqȝ in occasione auaritie:
de9 testis ē: nec q̄rentes ab hominibus
gloriā: neqȝ a vobis neqȝ ab alijs:
cū possemus vobis oneri eē vt christi
apli. Sȝ facti sum9 paruuli in medio
vestrū: tāq̄ si nutrix foueat filios suos:
ita desiderātes vos cupide volebam9 tra
dere vobis non solum euangelium
dei: sed etiā animas nostrās: quoniā
charissimi nobis facti estis. Memores
eī estis fr̄es laboris nostri et fatiga
tionis: nocte et die operantes
ne quē vestrū grauaremus: p̄dicauim9
in vobis euangelium dei. Vos
testes estis et deus: q̄ȝ sancte et iuste
et sine querela vobis qui credidistis
affuim9: sicut scitis qualr̄ vnūquēqȝ
vr̄ȝ sicut pater filios suos deprecantes
vos et consolantes:
testificati sum9 vt ambularetis digne
deo qui vocauit vos in
suum regnum et gloriam. Ideo et
nos grās agim9 deo sine intermissiōe:
qm̄ cum accepissetis a nobis verbū au
dit9 dei: accepistis illō nō vt verbū hoīuȝ
sicut est vere verbum dei: qui [et] sed
opat̄ in vobis q̄ credidistis. Vos
eī imitatores facti estis fr̄es ecclesiarū
dei q̄ sunt in iudea in
xp̄o iesu: q2 eadē passi estis et vos
a contribulibus vestris: sicut et

αὐτοὶ ὑπὸ/τῶν ἰουδαίων/τῶν καὶ/τὸν κύρι
ον ἀποκτεινάντων ἰησοῦν καὶ/τοὺς ἰδίους
προφήτας καὶ ἡμᾶς ἐκδιωξάντων, καὶ θεῷ
μὴ ἀρεσκόντων, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐναν
τίων, κωλυόντων ἡμᾶς/τοῖς ἔθνεσι λαλῆσαι
ἵνα σωθῶσιν, εἰς/τὸ ἀναπληρῶσαι αὐτῶν
/τὰς ἁμαρτίας πάντοτε. ἔφθασε δὲ ἐπ᾽ αὐ=
τοὺς/ἡ ὀργὴ εἰς τέλος. ἡμεῖς δὲ ἀδελφοὶ ἀ=
πορφανισθέντες ἀφ᾽ ὑμῶν πρὸς καιρὸν ὥ=
ρας προσώπῳ οὐ καρδίᾳ, περισσοτέρως ἐ=
σπουδάσαμεν/τὸ πρόσωπον ὑμῶν ἰδεῖν ἐν
πολλῇ ἐπιθυμίᾳ, διὸ ἠθελήσαμεν ἐλθεῖν
πρὸς ὑμᾶς, ἐγὼ μὲν παῦλος καὶ ἅπαξ καὶ
δίς, καὶ ἐνέκοψεν ἡμᾶς/ὁ σατανᾶς. τίς γὰρ
ἡμῶν ἐλπὶς ἢ χαρὰ ἢ στέφανος καυχήσεως.
ἢ οὐχὶ καὶ ὑμεῖς ἔμπροσθεν/τοῦ κυρίου ἡ=
μῶν ἰησοῦ χριστοῦ ἐν/τῇ αὐτοῦ παρου=
σίᾳ. ὑμεῖς γάρ ἐστε/ἡ δόξα ἡμῶν καὶ χαρά.
Cap. 3.

Διὸ μηκέτι στέγοντες, εὐδοκήσαμεν κατα
λειφθῆναι ἐν ἀθήναις μόνοι, καὶ ἐπέμ=
ψαμεν τιμόθεον/τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν καὶ διά
κονον/τοῦ θεοῦ καὶ συνεργὸν ἡμῶν ἐν/τῷ εὐ
αγγελίῳ/τοῦ χριστοῦ, εἰς/τὸ στηρίξαι ὑ=
μᾶς καὶ παρακαλέσαι ὑμᾶς περὶ/τῆς πίστε=
ως ὑμῶν/τὸ μηδένα σαίνεσθαι ἐν/ταῖς θλί=
ψεσι ταύταις. αὐτοὶ γὰρ οἴδατε ὅτι εἰς
τοῦτο κείμεθα. καὶ γὰρ ὅτε πρὸς ὑμᾶς ἦ=
μεν, προελέγομεν ὑμῖν, ὅτι μέλλομεν θλί=
βεσθαι, καθὼς καὶ ἐγένετο καὶ οἴδατε. διὰ
τοῦτο κἀγὼ μηκέτι στέγων ἔπεμψα εἰς/τὸ
γνῶναι/τὴν πίστιν ὑμῶν, μήπως ἐπείρασεν
ὑμᾶς/ὁ πειράζων, καὶ εἰς κενὸν γένηται/ὁ κό
πος ἡμῶν. ἄρτι δὲ ἐλθόντος τιμοθέου πρὸς
ἡμᾶς ἀφ᾽ ὑμῶν, καὶ εὐαγγελισαμένου ἡμῖν
/τὴν πίστιν καὶ/τὴν ἀγάπην ὑμῶν, καὶ ὅτι ἔ
χετε μνείαν ἡμῶν ἀγαθὴν, πάντοτε ἐπιπο=
θοῦντες ἡμᾶς ἰδεῖν, καθάπερ καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς
διατοῦτο παρεκλήθημεν ἀδελφοὶ ἐφ᾽ ὑμῖν ἐ
πὶ πάσῃ/τῇ θλίψει καὶ ἀνάγκῃ ἡμῶν, διὰ
/τῆς ἡμῶν πίστεως, ὅτι νῦν ζῶμεν ἐὰν ὑμεῖς
στήκητε ἐν κυρίῳ. τίνα γὰρ εὐχαριστίαν
δυνάμεθα/τῷ θεῷ ἀνταποδοῦναι περὶ ὑ=
μῶν, ἐπὶ πάσῃ/τῇ χαρᾷ ἧ χαίρομεν δι᾽ ὑμᾶς
ἔμπροσθεν/τοῦ θεοῦ ἡμῶν, νυκτὸς καὶ ἡμέ=
ρας ὑπὲρ ἐκ περισσοῦ δεόμενοι, εἰς/τὸ ἰδεῖν
ὑμῶν/τὸ πρόσωπον, καὶ καταρτίσαι/τὰ ὑστε
ρήματα/τῆς πίστεως ὑμῶν. αὐτὸς δὲ/ὁ θεὸς
καὶ πατὴρ ἡμῶν καὶ/ὁ κύριος ἡμῶν ἰησοῦς
χριστὸς κατευθύναι/τὴν ὁδὸν ἡμῶν πρὸς ὑ
μᾶς. ὑμᾶς δὲ/ὁ κύριος πλεονάσαι, καὶ περισ
σεύσαι/τῇ ἀγάπῃ εἰς ἀλλήλους καὶ εἰς πάν
τας, καθάπερ καὶ ἡμεῖς εἰς ὑμᾶς, εἰς/τὸ στη

ipsi a iudeis qui et dominum
occiderunt iesum et
p̄phetas et nos persecuti sunt: et deo
nō placēt: et oib9 hoībus aduersantur:
prohibentes nos gentibus loqui
vt salui fiāt: vt ipleāt peccata sua
sp̄. Peruenit eni ira dei sup illos vsqȝ
in finē. Nos aūt fratres desolati
a vobis ad tempus hore
aspectu nō corde: abūdātius festinauim9
faciem vestram videre cum
multo desiderio: qm̄ voluim9 venire
ad vos: ego q̄dē paulus et semel et [et]
iterū: sȝ ipediuit nos sathanas. Que ē
n̄ra spes aut gaudiū aut corona glorie?
Nōne vos ante dn̄ȝ nostrum
iesum christum in aduentu eius?
Vos eīȝ estis gloria nostra et gaudiū.
Cap. 3.

Propter q̄d nō sustinētes ampli9: pla
cuit nobis remanere athenis solis:
et misim9 timotheū fratrē nostrū et mini
strum dei in euangelio
christi: ad confirmandos vos
et exhortandos pro fide
vr̄a: vt nemo moueatur i tribulatōib9
istis. Ipsi enim scitis q2 in
hoc positi sum9. Nā et cū apd̄ vos esse
mus p̄dicabam9 vobis passuros nos tribu
latiōes: sicut et factū ē et scitis. Propte
rea et ego amplius non sustinēs misi ad
cognoscēdū fidē vestrā: ne forte tēptaue
rit vos is q̄ tēptat: et inanis fiat labor
noster. Nūc autē veniēte timotheo ad
nos a vobis et annunciante nobis
fidē et charitatē vestrā: et q2 memoriam
n̄ri habetis bonā: semper desiderantes
nos videre: sicut et nos quoqȝ vos:
ideo cōsolati sumus fratres in vobis in
oī necessitate et tribulatione nostra per
fidem vestrā: qm̄ nunc viuimus si vos
statis in dn̄o. Quā enim grāȝ actio
nē possum9 deo retribuere pro vobis:
in oī gaudio quo gaudemus pp̄ vos
ante deuȝ nostruȝ: nocte ac die
abundantius orantes vt videamus
faciē vestrā: et cōpleamus ea que desūt
fidei vestre. Ipse autem deus
et pater noster et dominus iesus
xp̄s dirigat viam nostram ad vos.
Vos aūt dn̄s multiplicet: et abūdare fa
ciat charitatē vestrā in inuicē et in oēs:
quēadmodū et nos i vobis ad ꝯfirmāda

ρίξαι ὑμῶν τὰς καρδίας ἀμέμπτους ἐν ἁγιωσύνῃ ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν, ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πάντων τῶν ἁγίων αὐτοῦ.

Cap.4.

Τὸ λοιπὸν οὖν ἀδελφοὶ ἐρωτῶμεν ὑμᾶς καὶ παρακαλοῦμεν ἐν κυρίῳ ἰησοῦ, καθὼς παρελάβετε παρ᾽ ἡμῶν τὸ πῶς δεῖ ὑμᾶς περιπατεῖν καὶ ἀρέσκειν θεῷ, ἵνα περισσεύητε μᾶλλον. οἴδατε γὰρ τίνας παραγγελίας ἐδώκαμεν ὑμῖν διὰ τοῦ κυρίου ἰησοῦ. τοῦτο γάρ ἐστι θέλημα τοῦ θεοῦ, ὁ ἁγιασμὸς ὑμῶν, ἀπέχεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ τῆς πορνείας, εἰδέναι ἕκαστον ὑμῶν τὸ ἑαυτοῦ σκεῦος κτᾶσθαι ἐν ἁγιασμῷ καὶ τιμῇ, μὴ ἐν πάθει ἐπιθυμίας, καθάπερ καὶ τὰ ἔθνη τὰ μὴ εἰδότα τὸν θεόν. τὸ μὴ ὑπερβαίνειν καὶ πλεονεκτεῖν ἐν τῷ πράγματι τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, διότι ἔκδικος ὁ κύριος περὶ πάντων τούτων, καθὼς καὶ προείπομεν ὑμῖν καὶ διεμαρτυράμεθα. οὐ γὰρ ἐκάλεσεν ἡμᾶς ὁ θεὸς ἐπὶ ἀκαθαρσίᾳ, ἀλλ᾽ ἐν ἁγιασμῷ. τοιγαροῦν ὁ ἀθετῶν, οὐκ ἄνθρωπον ἀθετεῖ, ἀλλὰ τὸν θεὸν τὸν καὶ δόντα τὸ πνεῦμα αὐτοῦ τὸ ἅγιον εἰς ἡμᾶς. περὶ δὲ τῆς φιλαδελφίας οὐ χρείαν ἔχετε γράφειν ὑμῖν, αὐτοὶ γὰρ ὑμεῖς θεοδίδακτοί ἐστε, εἰς τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους. καὶ γὰρ ποιεῖτε αὐτὸ εἰς πάντας τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς ἐν ὅλῃ τῇ μακεδονίᾳ. παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί, περισσεύειν μᾶλλον καὶ φιλοτιμεῖσθαι ἡσυχάζειν, καὶ πράσσειν τὰ ἴδια, καὶ ἐργάζεσθαι ταῖς ἰδίαις χερσὶν ὑμῶν καθὼς ὑμῖν παρηγγείλαμεν, ἵνα περιπατεῖτε εὐσχημόνως πρὸς τοὺς ἔξω, καὶ μηδενὸς χρείαν ἔχητε. οὐ θέλομεν δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοὶ περὶ τῶν κεκοιμημένων, ἵνα μὴ λυπῆσθε καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα. εἰ γὰρ πιστεύομεν ὅτι ἰησοῦς ἀπέθανε καὶ ἀνέστη, οὕτω καὶ ὁ θεὸς τοὺς κοιμηθέντας διὰ τοῦ ἰησοῦ ἄξει σὺν αὐτῷ. τοῦτο γὰρ ὑμῖν λέγομεν ἐν λόγῳ κυρίου, ὅτι ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλειπόμενοι εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ κυρίου, οὐ μὴ φθάσωμεν τοὺς κοιμηθέντας. ὅτι αὐτὸς ὁ κύριος ἐν κελεύσματι ἐν φωνῇ ἀρχαγγέλου, καὶ ἐν σάλπιγγι θεοῦ καταβήσεται ἀπ᾽ οὐρανοῦ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐν χριστῷ ἀναστήσονται πρῶτον. ἔπειτα ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλειπόμενοι ἅμα σὺν αὐτοῖς ἁρπαγησόμεθα ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ κυρίου εἰς ἀέρα, καὶ οὕτω πάντοτε σὺν κυρίῳ ἐσόμεθα. ὥστε παρακαλεῖτε ἀλλήλους ἐν τοῖς λόγοις τούτοις.

Cap.5.

corda vestra sine querela in sanctitate ante deum et patrem nostrum: in adventu domini nostri iesu christi cum omnibus sanctis eius. Amen.

Cap.4.

De cetero ergo fratres rogamus vos et obsecramus in domino iesu: ut quemadmodum accepistis a nobis quomodo oporteat vos ambulare et placere deo: sic et ambuletis ut abundetis magis. Scitis enim que precepta dederim vobis per dominum iesum. Hec est enim voluntas dei sanctificatio vestra: ut abstineatis vos a fornicatione: ut sciat unusquisque vestrum vas suum possidere in sanctificatione et honore: non in passione desiderii: sicut et gentes que ignorant deum. Et ne quis supergrediatur neque circumveniat in negocio fratrem suum: quoniam vindex est dominus de his omnibus: sicut predixirnus vobis et testificati sumus. Non enim vocavit nos deus in immunditiam: sed in sanctificationem. Itaque qui hec spernit: non hominem spernit: sed deum: qui etiam dedit spiritum suum sanctum in nobis. De charitate autem fraternitatis non necesse habuimus scribere vobis. Ipsi enim vos a deo didicistis: ut diligatis invicem. Etenim illud facitis in omnes fratres in universa macedonia. Rogamus autem vos fratres ut abundetis magis: et operam detis ut quieti sitis: et ut vestrum negocium agatis: et operemini manibus vestris sicut precepimus vobis: et ut honeste ambuletis ad eos qui foris sunt: et nullius aliquid desideretis. Nolumus autem vos ignorare fratres de dormientibus: ut non contristemini sicut et ceteri qui spem non habent. Si enim credimus quod iesus mortuus est et resurrexit: ita et deus eos qui dormierunt per iesum adducet cum eo. Hoc enim vobis dicimus in verbo domini: quia nos qui vivimus: qui residui sumus in adventu domini: non preveniemus eos qui dormierunt. Quoniam ipse dominus in iussu et in voce archangeli: et in tuba dei descendet de celo: et mortui qui in christo sunt resurgent primi. Deinde nos qui vivimus qui relinquimur simul rapiemur cum illis in nubibus obviam christo in aera: et sic semper cum domino erimus. Itaque consolamini invicem in verbis istis.

Cap.5.

A

Roma.12.a Ephe.5.c.

B

Joh.15.c. 1.Cor.4.d Ephe.5.a. Philip.3.c. 1.Joh.4.c.

C

D

Περὶ δὲ τῶν χρόνων καὶ τῶν καιρῶν ἀδελφοί οὐ χρείαν ἔχετε ὑμῖν γράφεσθαι. αὐτοὶ γὰρ ἀκριβῶς οἴδατε, ὅτι ἡ ἡμέρα κυρίου ὡς κλέπτης ἐν νυκτὶ οὕτως ἔρχεται. ὅταν γὰρ λέγωσιν εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια, τότε αἰφνίδιος αὐτοῖς ἐφίσταται ὄλεθρος, ὥσπερ ἡ ὠδὶν τῇ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ, καὶ οὐ μὴ ἐκφύγωσιν. ὑμεῖς δὲ ἀδελφοὶ οὐκ ἐστὲ ἐν σκότει, ἵνα ἡ ἡμέρα ὑμᾶς ὡς κλέπτης καταλάβῃ. πάντες ὑμεῖς υἱοὶ φωτός ἐστε καὶ υἱοὶ ἡμέρας, οὐκ ἐσμὲν νυκτὸς οὐδὲ σκότους. ἄρα οὖν μὴ καθεύδωμεν ὡς καὶ οἱ λοιποί, ἀλλὰ γρηγορῶμεν καὶ νήφωμεν. οἱ γὰρ καθεύδοντες, νυκτὸς καθεύδουσι, καὶ οἱ μεθυσκόμενοι, νυκτὸς μεθύουσιν. ἡμεῖς δὲ ἡμέρας ὄντες νήφωμεν, ἐνδυσάμενοι θώρακα πίστεως καὶ ἀγάπης καὶ περικεφαλαίαν ἐλπίδα σωτηρίας. ὅτι οὐκ ἔθετο ἡμᾶς ὁ θεὸς εἰς ὀργήν, ἀλλ᾽ εἰς περιποίησιν σωτηρίας, διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, τοῦ ἀποθανόντος ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα εἴτε γρηγορῶμεν, εἴτε καθεύδωμεν, ἅμα σὺν αὐτῷ ζήσωμεν. διὸ παρακαλεῖτε ἀλλήλους καὶ οἰκοδομεῖτε εἷς τὸν ἕνα, καθὼς καὶ ποιεῖτε. ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί εἰδέναι τοὺς κοπιῶντας ἐν ὑμῖν καὶ προϊσταμένους ὑμῶν ἐν κυρίῳ καὶ νουθετοῦντας ὑμᾶς, καὶ ἡγεῖσθαι αὐτοὺς ὑπὲρ ἐκπερισσοῦ ἐν ἀγάπῃ διὰ τὸ ἔργον αὐτῶν, εἰρηνεύετε ἐν ἑαυτοῖς. παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί νουθετεῖτε τοὺς ἀτάκτους, παραμυθεῖσθε τοὺς ὀλιγοψύχους, ἀντέχεσθε τῶν ἀσθενῶν, μακροθυμεῖτε πρὸς πάντας. ὁρᾶτε μήτις κακὸν ἀντὶ κακοῦ τινὶ ἀποδῷ, ἀλλὰ πάντοτε τὸ ἀγαθὸν διώκετε καὶ εἰς ἀλλήλους καὶ εἰς πάντας. πάντοτε χαίρετε, ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε, ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε. τοῦτο γὰρ θέλημα θεοῦ ἐν χριστῷ ἰησοῦ εἰς ὑμᾶς. τὸ πνεῦμα μὴ σβέννυτε, προφητείας μὴ ἐξουθενεῖτε. πάντα δοκιμάζοντες τὸ καλὸν κατέχετε. ἀπὸ παντὸς εἴδους πονηροῦ ἀπέχεσθε. αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἁγιάσαι ὑμᾶς ὁλοτελεῖς, καὶ ὁλόκληρον ὑμῶν τὸ πνεῦμα καὶ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα ἀμέμπτως ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ τηρηθείη. πιστὸς ὁ καλῶν ὑμᾶς, ὃς καὶ ποιήσει τὴν ἐλπίδα ὑμῶν βεβαίαν. ἀδελφοὶ προσεύχεσθε περὶ ἡμῶν. ἀσπάσασθε τοὺς ἀδελφοὺς πάντας ἐν φιλήματι ἁγίῳ. ὁρκίζω ὑμᾶς τὸν κύριον, ἀναγνωσθῆναι τὴν ἐπιστολὴν πᾶσι τοῖς ἁγίοις ἀδελφοῖς. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μεθ᾽ ὑμῶν. ἀμήν.

De temporibus autem et momentis fratres non indigetis ut scribamus vobis. Ipsi enim diligenter scitis quia dies domini sicut fur in nocte ita veniet. Cum enim dixerint pax et securitas: tunc repentinus eis superveniet interitus: sicut dolor in utero habentis: et non effugient. Vos autem fratres non estis in tenebris: ut vos dies ille tanquam fur comprehendat. Omnes enim vos filii lucis estis et filii diei: non sumus noctis neque tenebrarum. Igitur non dormiamus sicut et ceteri: sed vigilemus et sobrii simus. Qui enim dormiunt: nocte dormiunt: et qui ebrii sunt nocte ebrii sunt. Nos autem qui diei sumus sobrii simus: induti loricam fidei et charitatis et galeam spem salutis. Quoniam non posuit nos deus in iram: sed in acquisitionem salutis per dominum nostrum iesum christum: qui mortuus est pro nobis: ut sive vigilemus sive dormiamus: simul cum illo vivamus. Propter quod consolamini invicem et edificate alterutrum: sicut et facitis. Rogamus autem vos fratres ut noveritis eos qui laborant inter vos et presunt vobis in domino et monent vos: ut habeatis illos abundantius in charitate propter opus illorum: et pacem habete cum eis. Rogamus autem vos fratres corripite inquietos: consolamini pusillanimes: suscipite infirmos: patientes estote ad omnes. Videte ne quis malum pro malo alicui reddat: sed semper quod bonum est sectamini invicem et in omnes. Semper gaudete: sine intermissione orate: in omnibus gratias agite. Hec est enim voluntas dei in christo iesu in omnibus vobis. Spiritum nolite extinguere. Prophetias nolite spernere. Omnia autem probate: quod bonum est tenete. Ab omni specie mala abstinete vos. Ipse autem deus pacis sanctificet vos per omnia: ut integer spiritus vester et anima et corpus sine querela in adventu domini nostri iesu christi servetur. Fidelis est qui vocavit vos: qui etiam faciet. Fratres orate pro nobis. Salutate fratres omnes in osculo sancto. Adiuro vos per dominum: ut legatur epistola hec omnibus sanctis fratribus. Gratia domini nostri iesu christi vobiscum. Amen.

A

Ro.13.d. Apo.3.a. 2.Pe.3.c.

B

Esa.59.d. Ephe.6.c.

C

Eccle.18.c. Luce.18.a

D

Τέλος τῆς πρὸς θεσσαλονικεῖς πρώτης ἐπιστολῆς.

Explicit epistola beati pauli ad Thessalonicenses prima.

Incipit argumentum in epistolam secundam.

Ad thessalonicenses secundã scribit eplã apostolus: & notũ facit eis de tpibus nouissimis: & de aduersarij deiectione. Scribit hanc epistolã ab athenis per titũ diaconẽ & onesimũ acolythũ.

Ἡ τοῦ ἁγίου παύλου πρὸς θεσσαλονικεῖς δευτέρα ἐπιστολή. Cap. 1.

Παῦλος καὶ σιλουανὸς καὶ τιμόθεος, τῇ ἐκκλησίᾳ θεσσαλονικέων ἐν θεῷ πατρὶ ἡμῶν καὶ κυρίῳ ἰησοῦ χριστῷ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. εὐχαριστεῖν ὀφείλομεν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ ὑμῶν ἀδελφοί, καθὼς ἄξιόν ἐστιν, ὅτι ὑπεραυξάνει ἡ πίστις ὑμῶν, καὶ πλεονάζει ἡ ἀγάπη ἑνὸς ἑκάστου πάντων ὑμῶν εἰς ἀλλήλους, ὥστε ἡμᾶς αὐτοὺς ἐν ὑμῖν καυχᾶσθαι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ θεοῦ ὑπὲρ τῆς ὑπομονῆς ὑμῶν καὶ πίστεως ἐν πᾶσι τοῖς διωγμοῖς ὑμῶν καὶ ταῖς θλίψεσιν αἷς ἀνέχεσθε, ἔνδειγμα τῆς δικαίας κρίσεως τοῦ θεοῦ, εἰς τὸ καταξιωθῆναι ὑμᾶς τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, ὑπὲρ ἧς καὶ πάσχετε, εἴπερ δίκαιον παρὰ θεῷ ἀνταποδοῦναι τοῖς θλίβουσιν ὑμᾶς θλῖψιν, καὶ ὑμῖν τοῖς θλιβομένοις ἄνεσιν μεθ' ἡμῶν, ἐν τῇ ἀποκαλύψει τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ ἀπ' οὐρανοῦ μετ' ἀγγέλων δυνάμεως αὐτοῦ, ἐν πυρὶ φλογὸς διδόντος ἐκδίκησιν τοῖς μὴ εἰδόσι θεὸν, καὶ τοῖς μὴ ὑπακούουσι τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ. οἵτινες δίκην τίσουσιν, ὄλεθρον αἰώνιον ἀπὸ προσώπου κυρίου καὶ ἀπὸ τῆς δόξης τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ὅταν ἔλθῃ ἐνδοξασθῆναι ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, καὶ θαυμασθῆναι ἐν πᾶσι τοῖς πιστεύσασιν, ὅτι ἐπιστεύθη τὸ μαρτύριον ἡμῶν ἐφ' ὑμᾶς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. εἰς ὃ καὶ προσευχόμεθα πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἵνα ὑμᾶς ἀξιώσῃ τῆς κλήσεως ὁ θεὸς ἡμῶν, καὶ πληρώσῃ πᾶσαν εὐδοκίαν ἀγαθωσύνης, καὶ ἔργον πίστεως ἐν δυνάμει, ὅπως ἐνδοξασθῇ τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ ἐν ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ἐν αὐτῷ, κατὰ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ἡμῶν καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. Cap. 2.

Ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί ὑπὲρ τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ καὶ ἡμῶν ἐπισυναγωγῆς ἐπ' αὐτὸν, εἰς τὸ μὴ ταχέως σαλευθῆναι ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ νοὸς, μήτε θροεῖσθαι, μήτε διὰ πνεύματος, μήτε διὰ λόγου, μήτε δι' ἐπιστολῆς ὡς δι' ἡμῶν, ὡς ὅτι ἐνέστηκεν ἡ ἡμέρα τοῦ χριστοῦ. μή τις ὑμᾶς ἐξαπατήσῃ κατὰ μηδένα τρόπον. ὅτι ἐὰν μὴ

Incipit epistola btĩ pauli apostoli ad thessalonicenses secunda. Cap. 1.

Paulus & siluanus & timotheus: ecclesie thessalonicẽsiũ in deo pr̃e nostro & dño iesu xp̃o. Gratia vobis & pax a deo patre nostro & domino iesu xp̃o. Gratias agere debemus deo semper pro vobis fratres: ita vt dignũ ẽ: qm̃ supercrescit fides vestra: & abundat charitas vniuscuiusqʒ oium vestrum in inuicem: ita vt & nos ipsi in vobis gloriemur in ecclesijs dei pro patientia vestra & fide in omnibus psecutionibus vestris & tribulatiõibus quas sustinetis in exẽplũ iusti iudicij dei: vt digni habeamini in regno dei: pro quo & patimini: si tñ iustum est apud deum retribuere retributionẽ his q vos tribulãt: & vobis q tribulamini requiẽ nobiscũ: in reuelatiõe dñi iesu de celo cum angelis virtutis eius: in flãma ignis dantis vindictam his qui non nouerunt deũ: & qui non obediũt euãgelio dñi nostri iesu christi. Qui penas dabũt in interitu eternas a facie domini & a gloria virtutis eius: cũ venerit glorificari in sctis suis: & ammirabilis fieri in oibus q crediderũt: qr creditũ est testimoniũ nostrum super vos in die illo. In quo etiã oramus sp̃ pro vobis: vt dignet vos vocatione sua deus: & impleat oẽm voluntatẽ bonitatis sue: & opus fidei in virtute: vt clarificetur nomen domini nostri iesu christi in vobis: & vos in illo: secundũ grãm dei nostri & dñi iesu christi. Ca. 2.

Rogamus autem vos fratres per aduentum domini nostri iesu christi & nostre congregatõis in ipsũ: vt non cito moueamini a vestro sensu: neqʒ terreamini neqʒ per sp̃ũ neqʒ per sermonẽ: neqʒ per eplã tanq̃ per nos missã: quasi instet dies dñi. Ne quis seducat vos vllo modo. Quoniam nisi

A B C D A

Mat. 24. a
Mar. 13. b.

ἔλθῃ ἡ ἀποστασία πρῶτον, καὶ ἀποκαλυφθῇ ὁ ἄνθρωπος τῆς ἁμαρτίας, ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ὁ ἀντικείμενος καὶ ὑπεραιρόμενος ἐπὶ πάντα λεγόμενον θεὸν ἢ σέβασμα, ὥστε αὐτὸν εἰς τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ ὡς θεὸν καθίσαι, ἀποδεικνύοντα ἑαυτὸν ὅτι ἐστὶ θεός. οὐ μνημονεύετε ὅτι ἔτι ὢν πρὸς ὑμᾶς ταῦτα ἔλεγον ὑμῖν. καὶ νῦν τὸ κατέχον οἴδατε, εἰς τὸ ἀποκαλυφθῆναι αὐτὸν ἐν τῷ ἑαυτοῦ καιρῷ. τὸ γὰρ μυστήριον ἤδη ἐνεργεῖται τῆς ἀνομίας, μόνον ὁ κατέχων ἄρτι ἕως ἐκ μέσου γένηται. καὶ τότε ἀποκαλυφθήσεται ὁ ἄνομος, ὃν ὁ κύριος ἀναλώσει τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ καταργήσει τῇ ἐπιφανείᾳ τῆς παρουσίας αὐτοῦ, οὗ ἐστὶν ἡ παρουσία κατ' ἐνέργειαν τοῦ σατανᾶ ἐν πάσῃ δυνάμει καὶ σημείοις καὶ τέρασι ψεύδους, καὶ ἐν πάσῃ ἀπάτῃ τῆς ἀδικίας ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις, ἀνθ' ὧν τὴν ἀγάπην τῆς ἀληθείας οὐκ ἐδέξαντο εἰς τὸ σωθῆναι αὐτούς. καὶ διὰ τοῦτο πέμψει αὐτοῖς ὁ θεὸς ἐνέργειαν πλάνης, εἰς τὸ πιστεῦσαι αὐτοὺς τῷ ψεύδει, ἵνα κριθῶσι πάντες οἱ μὴ πιστεύσαντες τῇ ἀληθείᾳ, ἀλλ' εὐδοκήσαντες ἐν τῇ ἀδικίᾳ. ἡμεῖς δὲ ὀφείλομεν εὐχαριστεῖν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ ὑμῶν ἀδελφοὶ ἠγαπημένοι ὑπὸ κυρίου, ὅτι εἵλετο ὑμᾶς ὁ θεὸς ἀπ' ἀρχῆς εἰς σωτηρίαν, ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος καὶ πίστει ἀληθείας, εἰς ὃ ἐκάλεσεν ὑμᾶς διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἡμῶν, εἰς περιποίησιν δόξης τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ. ἄρα οὖν ἀδελφοί στήκετε καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις ἃς ἐδιδάχθητε, εἴτε διὰ λόγου, εἴτε δι' ἐπιστολῆς ἡμῶν. αὐτὸς δὲ ὁ κύριος ἡμῶν ἰησοῦς χριστὸς καὶ ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ἡμῶν ὁ ἀγαπήσας ὑμᾶς, καὶ δοὺς παράκλησιν αἰωνίαν καὶ ἐλπίδα ἀγαθὴν ἐν χάριτι, παρακαλέσαι ὑμῶν τὰς καρδίας, καὶ στηρίξαι ὑμᾶς ἐν παντὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ ἀγαθῷ. Cap. 3.

Τὸ λοιπὸν προσεύχεσθε ἀδελφοί περὶ ἡμῶν, ἵνα ὁ λόγος τοῦ κυρίου τρέχῃ καὶ δοξάζηται, καθὼς καὶ πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἵνα ῥυσθῶμεν ἀπὸ τῶν ἀτόπων καὶ πονηρῶν ἀνθρώπων. οὐ γὰρ πάντων ἡ πίστις. πιστὸς δέ ἐστιν ὁ κύριος, ὃς στηρίξει ὑμᾶς καὶ φυλάξει ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. πεποίθαμεν δὲ ἐν κυρίῳ ἐφ' ὑμᾶς, ὅτι ἃ παραγγέλλομεν ὑμῖν καὶ ποιεῖτε, καὶ ποιήσετε. ὁ δὲ κύριος κατευθύναι ὑμῶν τὰς καρδίας εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ καὶ εἰς τὴν ὑπομονὴν τοῦ χριστοῦ. παραγγέλλομεν δὲ ὑμῖν ἀδελφοί ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν

venerit dissẽsio primũ: & reuelatus fuerit homo peccati: filius perditionis: qui aduersatur & extollitur supra oẽ qd̃ dr̃ deus aut qd̃ colit: ita vt in templo dei sedeat: ostendens se tanq̃ sit deus. Non retinetis q cũ adhuc eẽm apd vos hec dicebã vobis. Et nũc qd̃ detineat scitis: vt reueletur in suo tpe. Nã mysteriũ iam operat iniq̃tatis: tm̃ vt q tenet nũc: teneat donec de medio fiat. Et tũc reuelabit ille iniquus quẽ dñs iesus interficiet spiritu oris sui: & destruet illustratiõe aduẽtus sui eũ cuius est aduentus sm operationem sathane: in oi virtute & signis & prodigijs mẽdacibus & in oi seductiõe iniquitatis his qui pereunt: eo q charitatem veritatis nõ receperũt vt salui fierent. Ideo mittet illis deus operationem erroris: vt credant mẽdacio: vt iudicẽt oẽs q nõ crediderunt veritati: sed consenserunt iniquitati. Nos aũt debemus grãs agere deo sp̃ pro vobis fratres dilecti a deo: quod elegerit vos deus primitias in salutẽ: in sanctificatiõe spũs & in fide veritatis: in quã & vocauit vos per euangeliũ nostrũ in acquisitione glorie domini nostri iesu christi. Itaqʒ fratres state & tenete traditiões quas didicistis: siue per sermonẽ siue per eplã nostrã. Ipse aũt dñs noster iesus christus & deus & pater noster qui dilexit nos: & dedit ɔsolationẽ eternã & spem bonam in gratia: exhortet corda vestra & confirmet in omni opere & sermone bono. Cap. 3.

De cetero fratres orate pro nobis: vt sermo dei currat & clarificetur: sicut & apud vos: & vt liberemur ab importunis & malis hoibus. Nõ eni oim est fides. Fidelis autem deus est qui ɔfirmabit vos & custodiet a malo. Confidimus aũt de vobis frẽs in dño: qm̃ q̃cũqʒ pcipimus & facitis & facietis. Dominus autem dirigat corda vestra in charitate dei & patientia christi. Denunciamus autem vobis fratres in nomine domini nostri

Luce. 21. b.
Ephe. 5. b
1. Cor. 3. b
Colo. 2. d.
B
Esa. 11. a.
C D A B

Ἰησοῦ Χριστοῦ, στέλλεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ παντὸς ἀδελφοῦ ἀτάκτως περιπατοῦντος, καὶ μὴ κατὰ τὴν παράδοσιν ἣν παρέλαβον παρ' ἡμῶν. αὐτοὶ γὰρ οἴδατε πῶς δεῖ μιμεῖσθαι ἡμᾶς, ὅτι οὐκ ἠτακτήσαμεν ἐν ὑμῖν, οὐδὲ δωρεὰν ἄρτον ἐφάγομεν παρά τινος, ἀλλ' ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ νύκτα καὶ ἡμέραν ἐργαζόμενοι, πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν. οὐχ ὅτι οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν, ἀλλ' ἵνα ἑαυτοὺς τύπον δῶμεν ὑμῖν εἰς τὸ μιμεῖσθαι ἡμᾶς. καὶ γὰρ ὅτε ἦμεν πρὸς ὑμᾶς, τοῦτο παρηγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι εἴ τις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω. ἀκούομεν γάρ τινας περιπατοῦντας ἐν ὑμῖν ἀτάκτως, μηδὲν ἐργαζομένους, ἀλλὰ περιεργαζομένους. τοῖς δὲ τοιούτοις παραγγέλλομεν καὶ παρακαλοῦμεν διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα μετὰ ἡσυχίας ἐργαζόμενοι τὸν ἑαυτῶν ἄρτον ἐσθίωσιν. ὑμεῖς δὲ ἀδελφοὶ μὴ ἐκκακήσητε καλοποιοῦντες. εἰ δέ τις οὐχ ὑπακούει τῷ λόγῳ ἡμῶν διὰ τῆς ἐπιστολῆς, τοῦτον σημειοῦσθε, καὶ μὴ συναναμίγνυσθε αὐτῷ, ἵνα ἐντραπῇ. καὶ μὴ ὡς ἐχθρὸν ἡγεῖσθε, ἀλλὰ νουθετεῖτε ὡς ἀδελφόν. αὐτὸς δὲ ὁ κύριος τῆς εἰρήνης δῴη ὑμῖν τὴν εἰρήνην διαπαντὸς ἐν παντὶ τρόπῳ. ὁ κύριος μετὰ πάντων ὑμῶν. ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ Παύλου, ὅ ἐστι σημεῖον ἐν πάσῃ ἐπιστολῇ. οὕτως γράφω. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Τέλος τῆς πρὸς Θεσσαλονικεῖς δευτέρας ἐπιστολῆς.

iesu christi: vt subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate: et non secundum traditionem quam acceperunt a nobis. Ipsi enim scitis quemadmodum oporteat imitari nos: quoniam non inquieti fuimus inter vos: neque gratis panem manducauimus ab aliquo: sed in labore et fatigatione nocte ac die operantes: ne quem vestrum grauaremus. Non quasi non habuerimus potestatem: sed vt nosmetipsos formam daremus vobis ad imitandum nos. Nam et cum essemus apud vos: hoc denunciabamus vobis: quoniam si quis non vult operari: nec manducet. Audiuimus enim inter vos quosdam ambulantes inquiete: nihil operantes: sed curiose agentes. His autem qui eiusmodi sunt denunciamus et obsecramus in domino iesu christo: vt cum silentio operantes suum panem manducent. Vos autem fratres nolite deficere benefacientes. Quod si quis non obedierit verbo nostro: per epistolam hunc notate: et non commisceamini cum illo: vt confundatur. Et nolite quasi inimicum existimare: sed corripite vt fratrem. Ipse autem deus pacis det vobis pacem sempiternam in omni loco. Dominus sit cum omnibus vobis. Salutatio mea manu pauli: quod est signum in omni epistola. Ita scribo. Gratia domini nostri iesu christi cum omnibus vobis. Amen.

1. Cor. 4. d — C — Galat. 6 b. — D

Explicit epistola beati Pauli ad Thessalonicenses secunda.

Incipit argumentum in epistolam ad Timotheum primam.

Timotheum instruit et docet de ordinatione episcopatus et diaconii et omnis ecclesiastice discipline: scribens ei a laodicia per tychicum diaconem.

Explicit argumentum.

Ἡ τοῦ ἁγίου Παύλου πρὸς Τιμόθεον πρώτη ἐπιστολή. Cap. i.

Incipit epistola beati pauli ad timotheum prima. Cap. i.

Παῦλος ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ κατ' ἐπιταγὴν θεοῦ πατρὸς καὶ σωτῆρος ἡμῶν, Ἰησοῦ Χριστοῦ τῆς ἐλπίδος ἡμῶν, Τιμοθέῳ γνησίῳ τέκνῳ ἐν πίστει. χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν. καθὼς παρεκάλεσά σε προσμεῖναι ἐν Ἐφέσῳ πορευόμενος εἰς Μακεδονίαν, ἵνα παραγγείλῃς τισὶ μὴ ἑτεροδιδασκαλεῖν, μηδὲ προσέχειν μύθοις καὶ γενεαλογίαις ἀπεράντοις, αἵτινες ζητήσεις παρέχουσι μᾶλλον ἢ οἰκονομίαν θεοῦ τὴν ἐν πίστει. τὸ δὲ τέλος τῆς παραγγελίας ἐστὶν ἀγάπη ἐκ καθαρᾶς καρδίας καὶ συνειδήσεως ἀγαθῆς, καὶ πίστεως

Paulus apostolus iesu christi secundum imperium dei saluatoris nostri et christi iesu spei nostre: timotheo dilecto filio in fide. Gratia et misericordia et pax a deo patre et christo iesu domino nostro. Sicut rogaui te vt remaneres ephesi cum irem in macedoniam: vt denunciares quibusdam ne aliter docerent: neque intenderent fabulis et genealogiis interminatis: que questiones prestant magis quam edificationem dei que est in fide. Finis autem precepti est charitas de corde puro: et conscientia bona: et fide

A — B

ἀνυποκρίτου. ὧν τινὲς ἀστοχήσαντες ἐξετράπησαν εἰς ματαιολογίαν, θέλοντες εἶναι νομοδιδάσκαλοι, μὴ νοοῦντες μήτε ἃ λέγουσι, μήτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται. οἴδαμεν δὲ ὅτι καλὸς ὁ νόμος, ἐάν τις αὐτῷ νομίμως χρῆται, εἰδὼς τοῦτο ὅτι δικαίῳ νόμος οὐ κεῖται, ἀνόμοις δὲ καὶ ἀνυποτάκτοις, ἀσεβέσι καὶ ἁμαρτωλοῖς, ἀνοσίοις καὶ βεβήλοις, πατρολῴαις καὶ μητρολῴαις, ἀνδροφόνοις, πόρνοις, ἀρσενοκοίταις, ἀνδραποδισταῖς, ψεύσταις, ἐπιόρκοις, καὶ εἴ τι ἕτερον τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ ἀντίκειται, κατὰ τὸ εὐαγγέλιον τῆς δόξης τοῦ μακαρίου θεοῦ, ὃ ἐπιστεύθην ἐγώ. καὶ χάριν ἔχω τῷ ἐνδυναμοῦντί με Χριστῷ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ὅτι πιστόν με ἡγήσατο, θέμενος εἰς διακονίαν, τὸν πρότερον ὄντα βλάσφημον καὶ διώκτην καὶ ὑβριστήν, ἀλλὰ ἠλεήθην, ὅτι ἀγνοῶν ἐποίησα ἐν ἀπιστίᾳ. ὑπερεπλεόνασε δὲ ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν μετὰ πίστεως καὶ ἀγάπης τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. πιστὸς ὁ λόγος καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος, ὅτι Χριστὸς Ἰησοῦς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ. ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἠλεήθην, ἵνα ἐν ἐμοὶ πρώτῳ ἐνδείξηται Ἰησοῦς Χριστὸς τὴν πᾶσαν μακροθυμίαν πρὸς ὑποτύπωσιν τῶν μελλόντων πιστεύειν ἐπ' αὐτῷ εἰς ζωὴν αἰώνιον. τῷ δὲ βασιλεῖ τῶν αἰώνων ἀφθάρτῳ ἀοράτῳ μόνῳ σοφῷ θεῷ, τιμὴ καὶ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. ταύτην τὴν παραγγελίαν παρατίθεμαί σοι τέκνον Τιμόθεε, κατὰ τὰς προαγούσας ἐπὶ σὲ προφητείας, ἵνα στρατεύῃ ἐν αὐταῖς τὴν καλὴν στρατείαν, ἔχων πίστιν καὶ ἀγαθὴν συνείδησιν, ἥν τινες ἀπωσάμενοι περὶ τὴν πίστιν ἐναυάγησαν. ὧν ἐστὶν Ὑμέναιος καὶ Ἀλέξανδρος, οὓς παρέδωκα τῷ σατανᾷ, ἵνα παιδευθῶσι μὴ βλασφημεῖν. Cap. 2.

Παρακαλῶ οὖν πρῶτον πάντων ποιεῖσθαι δεήσεις, προσευχάς, ἐντεύξεις, εὐχαριστίας ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων, ὑπὲρ βασιλέων καὶ πάντων τῶν ἐν ὑπεροχῇ ὄντων, ἵνα ἤρεμον καὶ ἡσύχιον βίον διάγωμεν ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι. τοῦτο γὰρ καλὸν καὶ ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ, ὃς πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν. εἷς γὰρ θεός, εἷς καὶ μεσίτης θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἄνθρωπος Ἰησοῦς Χριστός, ὁ δοὺς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάντων, τὸ μαρτύριον καιροῖς ἰδίοις, εἰς ὃ ἐτέθην ἐγὼ κῆρυξ καὶ ἀπόστολος. ἀλήθειαν λέγω ἐν Χριστῷ, οὐ ψεύδομαι,

non ficta. A quibus quidam aberrantes conuersi sunt in vaniloquium: volentes esse legis doctores non intelligentes neque que loquuntur: neque de quibus affirmant. Scimus autem quia bona est lex si quis ea legitime vtatur: sciens hoc quia lex iusto non est posita sed iniustis et non subditis: impiis et peccatoribus: sceleratis: et contaminatis: patricidis: et matricidis: homicidis: fornicariis: masculorum concubitoribus: plagiariis: mendacibus et periuris: et si quid aliud sane doctrine aduersatur: que est secundum euangelium glorie beati dei: quod creditum est mihi. Gratias ago ei qui me confortauit in christo iesu domino nostro: quia fidelem me existimauit ponens in ministerio: qui prius blasphemus fui et persecutor: et contumeliosus: sed misericordiam consecutus sum: quia ignorans feci in incredulitate. Superabundauit autem gratia domini nostri cum fide et dilectione que est in christo iesu. Fidelis sermo et omni acceptione dignus: quia christus iesus venit in hunc mundum peccatores saluos facere: quorum primus ego sum. Sed ideo misericordiam consecutus sum: vt in me primo ostenderet christus iesus omnem patientiam: ad informationem eorum qui credituri sunt illi in vitam eternam. Regi autem seculorum immortali inuisibili soli deo honor et gloria: in secula seculorum. Amen. Hoc preceptum commendo tibi fili timothee secundum precedentes in te prophetias: vt milites in illis bonam militiam: habens fidem et bonam conscientiam: quam quidam repellentes circa fidem naufragauerunt: ex quibus est hymeneus et alexander: quos tradidi satane: vt discant non blasphemare. Cap. 2.

Obsecro igitur primum omnium fieri obsecrationes: orationes: postulationes: gratiarum actiones pro omnibus hominibus: pro regibus et omnibus qui in sublimitate constituti sunt: vt quietam et tranquillam vitam agamus in omni pietate et castitate. Hoc enim bonum est et acceptum coram saluatore nostro deo: qui omnes homines vult saluos fieri: et ad agnitionem veritatis venire. Unus enim deus: vnus et mediator dei et hominum homo christus iesus: qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus. Cuius testimonium temporibus suis confirmatum est: in quo positus sum ego predicator et apostolus. Veritatem dico non mentior:

Roma. 7. c. Gala. 4. c. 1. Cor. 6. c. — C — D — A — B

διδάσκαλος ἐθνῶν ἐν πίστει καὶ ἀληθείᾳ. βούλομαι οὖν προσεύχεσθαι τοὺς ἄνδρας ἐν παντὶ τόπῳ, ἐπαίροντας ὁσίους χεῖρας χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμοῦ. ὡσαύτως καὶ τὰς γυναῖκας ἐν καταστολῇ κοσμίῳ μετὰ αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης, κοσμεῖν ἑαυτάς, μὴ ἐν πλέγμασιν ἀργυρίῳ ἢ χρυσῷ ἢ μαργαρίταις ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ, ἀλλ᾽ ὃ πρέπει γυναιξὶν ἐπαγγελλομέναις θεοσέβειαν δι᾽ ἔργων ἀγαθῶν. γυνὴ ἐν ἡσυχίᾳ μανθανέτω ἐν πάσῃ ὑποταγῇ. γυναικὶ δὲ διδάσκειν οὐκ ἐπιτρέπω, οὐδὲ αὐθεντεῖν ἀνδρός, ἀλλ᾽ εἶναι ἐν ἡσυχίᾳ. ἀδὰμ γὰρ πρῶτος ἐπλάσθη, εἶτα εὔα, καὶ ἀδὰμ οὐκ ἠπατήθη, ἡ δὲ γυνὴ ἀπατηθεῖσα ἐν παραβάσει γέγονε. σωθήσεται δὲ διὰ τῆς τεκνογονίας, ἐὰν μείνωσιν ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ καὶ ἁγιασμῷ μετὰ σωφροσύνης. Cap.3.

Πιστὸς ὁ λόγος. εἴ τις ἐπισκοπῆς ὀρέγεται, καλοῦ ἔργου ἐπιθυμεῖ. δεῖ οὖν τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι, μιᾶς γυναικὸς ἄνδρα, νηφάλιον, σώφρονα, κόσμιον, φιλόξενον, διδακτικόν, μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ, ἀλλ᾽ ἐπιεικῆ, ἄμαχον, ἀφιλάργυρον, τοῦ ἰδίου οἴκου καλῶς προϊστάμενον, τέκνα ἔχοντα ἐν ὑποταγῇ μετὰ πάσης σεμνότητος. εἰ δέ τις τοῦ ἰδίου οἴκου προστῆναι οὐκ οἶδε, πῶς ἐκκλησίας θεοῦ ἐπιμελήσεται. μὴ νεόφυτον, ἵνα μὴ τυφωθεὶς εἰς κρίμα ἐμπέσῃ τοῦ διαβόλου. δεῖ δὲ αὐτὸν καὶ μαρτυρίαν καλὴν ἔχειν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν, ἵνα μὴ εἰς ὀνειδισμὸν ἐμπέσῃ καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου. διακόνους ὡσαύτως σεμνούς, μὴ διλόγους, μὴ οἴνῳ πολλῷ προσέχοντας, μὴ αἰσχροκερδεῖς, ἔχοντας τὸ μυστήριον τῆς πίστεως ἐν καθαρᾷ συνειδήσει. καὶ οὗτοι δὲ δοκιμαζέσθωσαν πρῶτον, εἶτα διακονείτωσαν ἀνέγκλητοι ὄντες. γυναῖκας ὡσαύτως σεμνάς, μὴ διαβόλους, νηφαλίους, πιστὰς ἐν πᾶσι. διάκονοι ἔστωσαν μιᾶς γυναικὸς ἄνδρες, τέκνων καλῶς προϊστάμενοι καὶ τῶν ἰδίων οἴκων. οἱ γὰρ καλῶς διακονήσαντες βαθμὸν ἑαυτοῖς καλὸν περιποιοῦνται, καὶ πολλὴν παρρησίαν ἐν πίστει τῇ ἐν χριστῷ ἰησοῦ. ταῦτά σοι γράφω ἐλπίζων ἐλθεῖν πρὸς σὲ τάχιον, ἐὰν δὲ βραδύνω, ἵνα εἰδῇς πῶς δεῖ ἐν οἴκῳ θεοῦ ἀναστρέφεσθαι, ἥτις ἐστὶν ἐκκλησία θεοῦ ζῶντος, στύλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας. καὶ ὁμολογουμένως μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον, θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκί, ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι, ὤφθη ἀγγέλοις, ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσιν, ἐπιστεύθη ἐν κόσ-

doctor gentium in fide et veritate. Volo ergo viros orare in omni loco: levantes puras manus sine ira et disceptatione. Similiter et mulieres in habitu ornato cum verecundia et sobrietate: ornantes se non in tortis crinibus aut auro aut margaritis vel veste preciosa: sed quod decet mulieres promittentes pietatem per opera bona. Mulier in silentio discat cum omni subiectione. Docere autem mulieri non permitto neque dominari in virum: sed esse in silentio. Adam enim primus formatus est: deinde eva: et adam non est seductus: mulier autem seducta in prevaricatione fuit. Salvabitur autem per filiorum generationem: si permanserint in fide et dilectione et sanctificatione cum sobrietate. Cap.3.

Fidelis sermo. Si quis episcopatum desiderat: bonum opus desiderat. Oportet ergo episcopum irreprehensibilem esse: unius uxoris virum: sobrium: ornatum: prudentem: pudicum: hospitalem: doctorem: non vinolentum: non percussorem: sed modestum: non litigiosum: non cupidum: sed suae domui bene prepositum: filios habentem subditos cum omni castitate. Si quis autem domui sue preesse nescit: quomodo ecclesie dei diligentiam habebit? Non neophytum: ne in superbiam elatus in iudicium incidat diaboli. Oportet autem illum et testimonium habere bonum ab his qui foris sunt: ut non in opprobrium incidat et in laqueum diaboli. Diacones similiter pudicos: non bilingues: non multo vino deditos: non turpe lucrum sectantes: habentes mysterium fidei in conscientia pura. Et hi autem probentur primum: et sic ministrent nullum crimen habentes. Mulieres similiter pudicas: non detrahentes: sobrias: fideles in omnibus. Diacones sint unius uxoris viri: qui filiis suis bene presint et suis domibus. Qui enim bene ministraverint: gradum bonum sibi acquirent: et multam fiduciam in fide que est in christo iesu. Hec tibi scribo fili timothee sperans me venire ad te cito: si autem tardavero: ut scias quomodo oporteat te in domo dei conversari: que est ecclesia dei vivi columna et firmamentum veritatis. Et manifeste magnum est pietatis sacramentum: quod manifestum est in carne: iustificatum est in spiritu: apparuit angelis: predicatum est gentibus: creditum est in mundo:

C D A Ad Titum 1.b. B C 1.Cor.4.a. 2.Cor.6.a. et.2.c. D

μῳ, ἀνελήφθη ἐν δόξῃ. Cap.4.

Τὸ δὲ πνεῦμα ῥητῶς λέγει ὅτι ἐν ὑστέροις καιροῖς ἀποστήσονταί τινες τῆς πίστεως, προσέχοντες πνεύμασι πλάνης καὶ διδασκαλίαις δαιμονίων, ἐν ὑποκρίσει ψευδολόγων, κεκαυτηριασμένων τὴν ἰδίαν συνείδησιν, κωλυόντων γαμεῖν, ἀπέχεσθαι βρωμάτων, ἃ ὁ θεὸς ἔκτισεν εἰς μετάληψιν μετὰ εὐχαριστίας τοῖς πιστοῖς καὶ ἐπεγνωκόσι τὴν ἀλήθειαν, ὅτι πᾶν κτίσμα θεοῦ καλόν, καὶ οὐδὲν ἀπόβλητον μετὰ εὐχαριστίας λαμβανόμενον. ἁγιάζεται γὰρ διὰ λόγου θεοῦ καὶ ἐντεύξεως. ταῦτα ὑποτιθέμενος τοῖς ἀδελφοῖς καλὸς ἔσῃ διάκονος χριστοῦ ἰησοῦ, ἐντρεφόμενος τοῖς λόγοις τῆς πίστεως καὶ τῆς καλῆς διδασκαλίας, ᾗ παρηκολούθηκας. τοὺς δὲ βεβήλους καὶ γραώδεις μύθους παραιτοῦ. γύμναζε δὲ σεαυτὸν πρὸς εὐσέβειαν. ἡ γὰρ σωματικὴ γυμνασία πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμος. ἡ δὲ εὐσέβεια πρὸς πάντα ὠφέλιμός ἐστιν, ἐπαγγελίαν ἔχουσα ζωῆς τῆς νῦν καὶ τῆς μελλούσης. πιστὸς ὁ λόγος καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος. εἰς τοῦτο γὰρ καὶ κοπιῶμεν καὶ ὀνειδιζόμεθα, ὅτι ἠλπίκαμεν ἐπὶ θεῷ ζῶντι, ὅς ἐστι σωτὴρ πάντων ἀνθρώπων, μάλιστα πιστῶν. παράγγελλε ταῦτα καὶ δίδασκε. μηδείς σου τῆς νεότητος καταφρονείτω, ἀλλὰ τύπος γενοῦ τῶν πιστῶν ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πνεύματι, ἐν πίστει, ἐν ἁγνείᾳ. ἕως ἔρχομαι πρόσεχε τῇ ἀναγνώσει, τῇ παρακλήσει, τῇ διδασκαλίᾳ. μὴ ἀμέλει τοῦ ἐν σοὶ χαρίσματος, ὃ ἐδόθη σοι διὰ προφητείας μετὰ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου. ταῦτα μελέτα, ἐν τούτοις ἴσθι, ἵνα σου ἡ προκοπὴ φανερὰ ᾖ ἐν πᾶσιν. ἔπεχε σεαυτῷ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ, ἐπίμενε αὐτοῖς. τοῦτο γὰρ ποιῶν καὶ σεαυτὸν σώσεις καὶ τοὺς ἀκούοντάς σου. Cap.5.

Πρεσβυτέρῳ μὴ ἐπιπλήξῃς, ἀλλὰ παρακάλει ὡς πατέρα, νεωτέρους ὡς ἀδελφούς, πρεσβυτέρας ὡς μητέρας, νεωτέρας ὡς ἀδελφὰς ἐν πάσῃ ἁγνείᾳ. χήρας τίμα τὰς ὄντως χήρας. εἰ δέ τις χήρα τέκνα ἢ ἔκγονα ἔχει, μανθανέτωσαν πρῶτον τὸν ἴδιον οἶκον εὐσεβεῖν, καὶ ἀμοιβὰς ἀποδιδόναι τοῖς προγόνοις, τοῦτο γάρ ἐστι καλὸν καὶ ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. ἡ δὲ ὄντως χήρα καὶ μεμονωμένη ἤλπικεν ἐπὶ τὸν θεόν, καὶ προσμένει ταῖς δεήσεσι καὶ ταῖς προσευχαῖς νυκτὸς καὶ ἡμέρας. ἡ δὲ σπαταλῶσα, ζῶσα τέθνηκε. καὶ ταῦτα παράγγελλε, ἵνα

assumptum est in gloria. Cap.4.

Spiritus autem manifeste dicit quia in novissimis temporibus discedent quidam a fide: attendentes spiritibus erroris et doctrinis demoniorum in hypocrisi loquentium mendacium et cauteriatam habentium suam conscientiam prohibentium nubere: abstinere a cibis quos deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus et his qui cognoverunt veritatem. Quia omnis creatura dei bona est: et nihil reiiciendum quod cum gratiarum actione percipitur. Sanctificatur enim per verbum dei et orationem. Hec proponens fratribus bonus eris minister christi iesu: enutritus verbis fidei et bone doctrine: quam assecutus es. Ineptas autem et aniles fabulas devita. Exerce autem teipsum ad pietatem. Nam corporalis exercitatio ad modicum utilis est. Pietas autem ad omnia utilis est: promissionem habens vite que nunc est et future. Fidelis sermo et omni acceptione dignus. In hoc enim laboramus et maledicimur: quia speramus in deum vivum: qui est salvator omnium hominum: maxime fidelium. Precipe hec et doce. Nemo adolescentiam tuam contemnat. Sed exemplum esto fidelium: in verbo: in conversatione: in charitate: in fide: in castitate. Dum venio attende lectioni exhortationi et doctrine. Noli negligere gratiam que in te est: que data est tibi per prophetiam cum impositione manuum presbyterii. Hec meditare: in his esto: ut profectus tuus manifestus sit omnibus. Attende tibi et doctrine: insta in illis. Hoc enim faciens et teipsum salvum facies et eos qui te audiunt. Cap.5.

Seniorem ne increpaveris: sed obsecra ut patrem: iuvenes ut fratres: anus ut matres: iuvenculas ut sorores in omni castitate. Viduas honora: que vere vidue sunt. Si qua autem vidua filios aut nepotes habet: discat primum domum suam regere: et mutuam vicem reddere parentibus. Hoc enim acceptum est coram deo. Que autem vere vidua est et desolata: speravit in deum: et instat obsecrationibus et orationibus nocte et die. Nam que in deliciis est: vivens mortua est. Et hoc precipe: ut

A 2.Tim.3.a 2.Pet.3.a. B 1.Tim.1.b. C D A

ἀνεπίληπτοι ὦσιν. εἰ δέ τις τῶν ἰδίων καὶ μάλιστα τῶν οἰκείων οὐ προνοεῖ, τὴν πίστιν ἤρνηται, καὶ ἔστιν ἀπίστου χείρων. χήρα καταλεγέσθω μὴ ἔλαττον ἐτῶν ἑξήκοντα γεγονυῖα, ἑνὸς ἀνδρὸς γυνή, ἐν ἔργοις καλοῖς μαρτυρουμένη, εἰ ἐτεκνοτρόφησεν, εἰ ἐξενοδόχησεν, εἰ ἁγίων πόδας ἔνιψεν, εἰ θλιβομένοις ἐπήρκεσεν, εἰ παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ ἐπηκολούθησε. νεωτέρας δὲ χήρας παραιτοῦ. ὅταν γὰρ καταστρηνιάσωσι τοῦ Χριστοῦ, γαμεῖν θέλουσιν, ἔχουσαι κρίμα, ὅτι τὴν πρώτην πίστιν ἠθέτησαν. ἅμα δὲ καὶ ἀργαὶ μανθάνουσι περιερχόμεναι τὰς οἰκίας, οὐ μόνον δὲ ἀργαί, ἀλλὰ καὶ φλύαροι καὶ περίεργοι, λαλοῦσαι τὰ μὴ δέοντα. βούλομαι οὖν νεωτέρας χήρας γαμεῖν, τεκνογονεῖν, οἰκοδεσποτεῖν, μηδεμίαν ἀφορμὴν διδόναι τῷ ἀντικειμένῳ λοιδορίας χάριν. ἤδη γάρ τινες ἐξετράπησαν ὀπίσω τοῦ σατανᾶ. εἴ τις πιστὸς ἢ πιστὴ ἔχει χήρας, ἐπαρκείτω αὐταῖς, καὶ μὴ βαρείσθω ἡ ἐκκλησία, ἵνα ταῖς ὄντως χήραις ἐπαρκέσῃ. οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβύτεροι διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν, μάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ. λέγει γὰρ ἡ γραφή. βοῦν ἀλοῶντα οὐ φιμώσεις, καὶ ἄξιος ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ. κατὰ πρεσβυτέρου κατηγορίαν μὴ παραδέχου, ἐκτὸς εἰ μὴ ἐπὶ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων. τοὺς ἁμαρτάνοντας ἐνώπιον πάντων ἔλεγχε, ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβον ἔχωσι. διαμαρτύρομαι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων, ἵνα ταῦτα φυλάξῃς χωρὶς προκρίματος, μηδὲν ποιῶν κατὰ πρόσκλισιν. χεῖρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει, μηδὲ κοινώνει ἁμαρτίαις ἀλλοτρίαις. σεαυτὸν ἁγνὸν τήρει. μηκέτι ὑδροπότει, ἀλλ' οἴνῳ ὀλίγῳ χρῶ διὰ τὸν στόμαχόν σου καὶ τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας. τινῶν ἀνθρώπων αἱ ἁμαρτίαι πρόδηλοί εἰσι, προάγουσαι εἰς κρίσιν, τισὶ δὲ καὶ ἐπακολουθοῦσιν. ὡσαύτως καὶ τὰ καλὰ ἔργα πρόδηλά ἐστι, καὶ τὰ ἄλλως ἔχοντα κρυβῆναι οὐ δύναται.

irreprehensibiles sint. Si quis autem suorum et maxime domesticorum curam non habet: fidem negavit: et est infideli deterior. Vidua eligatur non minus sexaginta annorum: que fuerit unius viri uxor: in operibus bonis testimonium habens: si filios educavit: si hospitio recepit: si sanctorum pedes lavit: si tribulationem patientibus subministravit: si omne opus bonum subsecuta est. Adolescentiores autem viduas devita. Cum enim luxuriate fuerint in christo nubere volunt: habentes damnationem quia primam fidem irritam fecerunt. Simul autem et ociose discunt circumire domos: non solum ociose sed et verbose et curiose: loquentes que non oportet. Volo autem iuniores nubere: filios procreare: matresfamilias esse: nullam occasionem dare adversario maledicti gratia. Iam enim quedam converse sunt retro post satanam. Si quis fidelis habet viduas subministret illis: ut non gravetur ecclesia: ut his que vere vidue sunt sufficiat. Qui bene presunt presbyteri duplici honore digni habeantur maxime qui laborant in verbo et doctrina. Dicit enim scriptura. Non alligabis os bovi trituranti et dignus est operarius mercede sua. Adversus presbyterum accusationem noli recipere nisi sub duobus aut tribus testibus. Peccantes coram omnibus argue: ut et ceteri timorem habeant. Testor coram deo et christo iesu et electis angelis eius: ut hec custodias sine preiudicio: nihil faciens in alteram partem declinando. Manus cito nemini imposueris: neque communicaveris peccatis alienis. Teipsum castum custodi. Noli adhuc aquam bibere sed modico vino utere propter stomachum tuum et frequentes tuas infirmitates. Quorundam hominum peccata manifesta sunt precedentia ad iudicium: quosdam autem et subsequuntur. Similiter et facta bona manifesta sunt: et que aliter se habent abscondi non possunt.

B C D

Deute.25.a Mat.10.b. Luc.10.b.

Cap.6.

Ὅσοι εἰσὶν ὑπὸ ζυγὸν δοῦλοι, τοὺς ἰδίους δεσπότας πάσης τιμῆς ἀξίους ἡγείσθωσαν, ἵνα μὴ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ καὶ ἡ διδασκαλία βλασφημῆται. οἱ δὲ πιστοὺς ἔχοντες δεσπότας, μὴ καταφρονείτωσαν, ὅτι ἀδελφοί εἰσιν, ἀλλὰ μᾶλλον δουλευέτωσαν, ὅτι πιστοί εἰσι καὶ ἀγαπητοὶ οἱ τῆς εὐεργεσίας ἀντιλαμβανόμενοι. ταῦτα δίδασκε καὶ παρακάλει. εἴ τις ἑτεροδιδασκαλεῖ, καὶ μὴ προσ-

Quicunque sunt sub iugo servi dominos suos omni honore dignos arbitrentur: ne nomen domini et doctrina blasphemetur. Qui autem fideles habent dominos non contemnant quia fratres sunt: sed magis serviant quia fideles sunt et dilecti: qui beneficii participes sunt. Hec doce et exhortare. Si quis aliter docet: et non acquiescit

A

έρχεται ὑγιαίνουσι λόγοις τοῖς τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῇ κατ' εὐσέβειαν διδασκαλίᾳ, τετύφωται μηδὲν ἐπιστάμενος, ἀλλὰ νοσῶν περὶ ζητήσεις καὶ λογομαχίας, ἐξ ὧν γίνεται φθόνος, ἔρις, βλασφημίαι, ὑπόνοιαι πονηραί, διαπαρατριβαὶ διεφθαρμένων ἀνθρώπων τὸν νοῦν καὶ ἀπεστερημένων τῆς ἀληθείας, νομιζόντων πορισμὸν εἶναι τὴν εὐσέβειαν. ἀφίστασο ἀπὸ τῶν τοιούτων. ἔστι δὲ πορισμὸς μέγας ἡ εὐσέβεια μετὰ αὐταρκείας. οὐδὲν γὰρ εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν κόσμον, δῆλον ὅτι οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι δυνάμεθα. ἔχοντες δὲ διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα. οἱ δὲ βουλόμενοι πλουτεῖν, ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμὸν καὶ παγίδα καὶ ἐπιθυμίας πολλὰς ἀνοήτους καὶ βλαβεράς, αἵτινες βυθίζουσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς ὄλεθρον καὶ ἀπώλειαν. ῥίζα γὰρ πάντων τῶν κακῶν ἐστὶν ἡ φιλαργυρία, ἧς τινὲς ὀρεγόμενοι ἀπεπλανήθησαν ἀπὸ τῆς πίστεως, καὶ ἑαυτοὺς περιέπειραν ὀδύναις πολλαῖς. σὺ δὲ ὦ ἄνθρωπε τοῦ θεοῦ ταῦτα φεῦγε. δίωκε δὲ δικαιοσύνην, εὐσέβειαν, πίστιν, ἀγάπην, ὑπομονήν, πραότητα. ἀγωνίζου τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως, ἐπιλαβοῦ τῆς αἰωνίου ζωῆς, εἰς ἣν ἐκλήθης καὶ ὡμολόγησας τὴν καλὴν ὁμολογίαν ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων. παραγγέλλω σοι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ τοῦ ζωοποιοῦντος τὰ πάντα καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ μαρτυρήσαντος ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου τὴν καλὴν ὁμολογίαν, τηρῆσαί σε τὴν ἐντολὴν ἄσπιλον, ἀνεπίληπτον, μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἣν καιροῖς ἰδίοις δείξει ὁ μακάριος καὶ μόνος δυνάστης, ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ κύριος τῶν κυριευόντων, ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον, ὃν εἶδεν οὐδεὶς ἀνθρώπων, οὐδὲ ἰδεῖν δύναται, ᾧ τιμὴ καὶ κράτος αἰώνιον. ἀμήν. τοῖς πλουσίοις ἐν τῷ νῦν αἰῶνι παράγγελλε μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μηδὲ ἠλπικέναι ἐπὶ πλούτου ἀδηλότητι, ἀλλ' ἐν τῷ θεῷ τῷ ζῶντι τῷ παρέχοντι ἡμῖν πάντα πλουσίως εἰς ἀπόλαυσιν, ἀγαθοεργεῖν, πλουτεῖν ἐν ἔργοις καλοῖς, εὐμεταδότους εἶναι, κοινωνικούς, ἀποθησαυρίζοντας ἑαυτοῖς θεμέλιον καλὸν εἰς τὸ μέλλον, ἵνα ἐπιλάβωνται τῆς αἰωνίου ζωῆς. ὦ Τιμόθεε, τὴν παρακαταθήκην φύλαξον, ἐκτρεπόμενος τὰς βεβήλους κενοφωνίας καὶ ἀντιθέσεις τῆς ψευδωνύμου γνώσεως, ἥν τινες ἐπαγγελλόμενοι περὶ τὴν πίστιν ἠστόχησαν. ἡ χάρις μετὰ σοῦ. ἀμήν.

sanis sermonibus domini nostri iesu christi: et ei que secundum pietatem est doctrine: superbus est nihil sciens: sed languens circa questiones et pugnas verborum: ex quibus oriuntur invidie: contentiones: blasphemie: suspitiones male: conflictationes hominum mente corruptorum: et qui a veritate privati sunt: existimantium questum esse pietatem. Est autem questus magnus pietas cum sufficientia. Nihil enim intulimus in hunc mundum: haud dubium quod nec auferre quid possumus. Habentes autem alimenta et quibus tegamur: his contenti simus. Nam qui volunt divites fieri incidunt in temptationem et in laqueum diaboli et desideria multa inutilia et nociva: que mergunt homines in interitum et perditionem. Radix enim omnium malorum est cupiditas: quam quidam appetentes erraverunt a fide: et inseruerunt se doloribus multis. Tu autem o homo dei hec fuge. Sectare vero iustitiam: pietatem: fidem: charitatem: patientiam: mansuetudinem. Certa bonum certamen fidei. Apprehende vitam eternam: in qua vocatus es et confessus bonam confessionem coram multis testibus. Precipio tibi coram deo qui vivificat omnia et christo iesu qui testimonium reddidit sub pontio pilato bonam confessionem: ut serves mandatum sine macula irreprehensibile usque in adventum domini nostri iesu christi: quem suis temporibus ostendet beatus et solus potens: rex regum et dominus dominantium: qui solus habet immortalitatem: et lucem habitat inaccessibilem: quem nullus hominum vidit: sed nec videre potest: cui honor et imperium sempiternum. Amen. Divitibus huius seculi precipe non sublime sapere: neque sperare in incerto divitiarum: sed in deo vivo qui prestat nobis omnia abunde ad fruendum: bene agere: divites fieri in bonis operibus: facile tribuere: communicare: thesaurizare sibi fundamentum bonum in futurum: ut apprehendant veram vitam. O timothee depositum custodi: devitans prophanas vocum novitates: et oppositiones falsi nominis scientie: quam quidam promittentes circa fidem exciderunt. Gratia tecum. Amen.

B

Eccl.5.a Job.1.d

Eccle.10.b

C

1.Tim.2.b.

Apoc.19.c.

D

Τέλος τῆς πρὸς Τιμόθεον πρώτης ἐπιστολῆς.

Explicit epistola beati pauli ad Timotheum prima.

Incipit argumentum in epistolam secundam.

Item timotheo scribit de exhortatione martyrii et omni regula veritatis: et quid futurum sit temporibus novissimis: et de sua passione: scribens ei ab urbe roma.

Explicit argumentum.

Ἡ τοῦ ἁγίου παύλου πρὸς Τιμόθεον δευτέρα ἐπιστολή.

Incipit epistola beati pauli apostoli ad Thimotheum secunda. Cap. I.

A

Παῦλος ἀπόστολος διὰ θελήματος θεοῦ κατ᾽ ἐπαγγελίαν ζωῆς τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, Τιμοθέῳ ἀγαπητῷ τέκνῳ, χάρις ἔλεος, εἰρήνη, ἀπὸ θεοῦ πατρός, καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν. Χάριν ἔχω τῷ θεῷ ᾧ λατρεύω ἀπὸ προγόνων ἐν καθαρᾷ συνειδήσει, ὡς ἀδιάλειπτον ἔχω τὴν περὶ σοῦ μνείαν ἐν ταῖς δεήσεσί μου νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐπιποθῶν σε ἰδεῖν, μεμνημένος σου τῶν δακρύων, ἵνα χαρᾶς πληρωθῶ. ὑπόμνησιν λαμβάνων τῆς ἐν σοὶ ἀνυποκρίτου πίστεως, ἥτις ἐνῴκησε πρῶτον ἐν τῇ μάμμῃ σου λωΐδι καὶ τῇ μητρί σου εὐνίκῃ. πέπεισμαι δὲ ὅτι καὶ ἐν σοί.

B

Δι᾽ ἣν αἰτίαν ἀναμιμνήσκω σε ἀναζωπυρεῖν τὸ χάρισμα τοῦ θεοῦ, ὅ ἐστιν ἐν σοὶ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν μου. οὐ γὰρ ἔδωκεν ἡμῖν ὁ θεὸς πνεῦμα δειλίας, ἀλλὰ δυνάμεως καὶ ἀγάπης καὶ σωφρονισμοῦ. μὴ οὖν ἐπαισχυνθῇς τὸ μαρτύριον τοῦ κυρίου ἡμῶν, μηδὲ ἐμὲ τὸν δέσμιον αὐτοῦ, ἀλλὰ συγκακοπάθησον τῷ εὐαγγελίῳ κατὰ δύναμιν θεοῦ, τοῦ σώσαντος ἡμᾶς καὶ καλέσαντος κλήσει ἁγίᾳ, οὐ κατὰ τὰ ἔργα ἡμῶν, ἀλλὰ κατ᾽ ἰδίαν πρόθεσιν καὶ χάριν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ πρὸ χρόνων αἰωνίων, φανερωθεῖσαν δὲ νῦν διὰ τῆς ἐπιφανείας τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καταργήσαντος μὲν τὸν θάνατον, φωτίσαντος δὲ ζωὴν καὶ ἀφθαρσίαν διὰ τοῦ εὐαγγελίου, εἰς ὃ ἐτέθην ἐγὼ κῆρυξ καὶ ἀπόστολος καὶ διδάσκαλος ἐθνῶν. δι᾽ ἣν αἰτίαν καὶ ταῦτα πάσχω, ἀλλ᾽ οὐκ ἐπαισχύνομαι. οἶδα γὰρ ᾧ πεπίστευκα, καὶ πέπεισμαι ὅτι δυνατός ἐστι τὴν παρακαθήκην μου φυλάξαι εἰς ἐκείνην τὴν ἡμέραν. ὑποτύπωσιν ἔχε ὑγιαινόντων λόγων, ὧν παρ᾽ ἐμοῦ ἤκουσας ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. τὴν καλὴν παραθήκην φύλαξον διὰ πνεύματος ἁγίου τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν ἡμῖν. οἶδας τοῦτο ὅτι ἀπεστράφησάν με πάντες οἱ ἐν τῇ ἀσίᾳ, ὧν ἐστὶ φύγελλος καὶ ἑρμογένης. δῴη ἔλεος ὁ κύριος τῷ ὀνησιφόρου οἴκῳ, ὅτι πολλάκις με ἀνέψυξε, καὶ τὴν ἅλυσίν

Paulus apostolus iesu christi per voluntatem dei secundum promissionem vite que est in christo iesu: timotheo charissimo filio: gratia et misericordia et pax a deo patre et christo iesu domino nostro. Gratias ago deo meo cui servio a progenitoribus meis in conscientia pura: quod sine intermissione habeam tui memoriam in orationibus meis nocte ac die: desiderans te videre. Memor lachrymarum tuarum ut gaudio implear. Recordationem accipiens eius fidei que est in te non ficta: que et habitavit primum in avia tua loide et matre tua eunice: certus sum autem quod et in te.

Propter quam causam admoneo te: ut resuscites gratiam dei que est in te per impositionem manuum mearum. Non enim dedit nobis deus spiritum timoris: sed virtutis et dilectionis et sobrietatis. Noli itaque erubescere testimonium domini nostri: neque me vinctum eius: sed collabora evangelio secundum virtutem dei: qui nos liberavit et vocavit vocatione sua sancta: non secundum opera nostra: sed secundum propositum suum et gratiam: que data est nobis in christo iesu ante tempora secularia: manifestata est autem nunc per illuminationem salvatoris nostri iesu christi: qui destruxit quidem mortem: illuminavit autem vitam et incorruptionem per evangelium: in quo positus sum ego predicator et apostolus et magister gentium. Ob quam causam etiam hec patior: sed non confundor. Scio enim cui credidi: et certus sum quia potens est depositum meum servare in illum diem. Formam habe sanorum verborum que a me audisti in fide et dilectione in christo iesu. Bonum depositum custodi per spiritum sanctum qui habitat in nobis. Scis enim hoc quod aversi sunt a me omnes qui in asia sunt: ex quibus est phygellus et hermogenes. Det misericordiam dominus onesifori domui: quia sepe me refrigeravit: et catenam

Ad Timm 3.b.

C

D

μου οὐκ ἐπαισχύνθη, ἀλλὰ γενόμενος ἐν ῥώμῃ σπουδαιότερον ἐζήτησέ με, καὶ εὗρε. δῴη αὐτῷ ὁ κύριος εὑρεῖν ἔλεος παρὰ κυρίου ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, καὶ ὅσα ἐν ἐφέσῳ διηκόνησε βέλτιον σὺ γινώσκεις. Cap.2.

A

Σὺ οὖν τέκνον μου ἐνδυναμοῦ ἐν τῇ χάριτι τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, καὶ ἃ ἤκουσας παρ᾽ ἐμοῦ διὰ πολλῶν μαρτύρων, ταῦτα παράθου πιστοῖς ἀνθρώποις, οἵτινες ἱκανοὶ ἔσονται καὶ ἑτέρους διδάξαι. σὺ οὖν κακοπάθησον ὡς καλὸς στρατιώτης Ἰησοῦ Χριστοῦ. οὐδεὶς στρατευόμενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις, ἵνα τῷ στρατολογήσαντι ἀρέσῃ. ἐὰν δὲ καὶ ἀθλῇ τις, οὐ στεφανοῦται ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ. τὸν κοπιῶντα γεωργὸν δεῖ πρῶτον τῶν καρπῶν μεταλαμβάνειν. νόει ἃ λέγω. δῴη γάρ σοι ὁ κύριος σύνεσιν ἐν πᾶσι. μνημόνευε Ἰησοῦν Χριστὸν ἐγηγερμένον ἐκ νεκρῶν ἐκ σπέρματος δαυΐδ κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου, ἐν ᾧ κακοπαθῶ μέχρι δεσμῶν ὡς κακοῦργος, ἀλλ᾽ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ οὐ δέδεται.

B

Διὰ τοῦτο πάντα ὑπομένω διὰ τοὺς ἐκλεκτούς, ἵνα καὶ αὐτοὶ σωτηρίας τύχωσι τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ μετὰ δόξης αἰωνίου. πιστὸς ὁ λόγος. εἰ γὰρ συναπεθάνομεν, καὶ συζήσομεν. εἰ ὑπομένομεν, καὶ συμβασιλεύσομεν. εἰ ἀρνούμεθα, κἀκεῖνος ἀρνήσεται ἡμᾶς. εἰ ἀπιστοῦμεν, ἐκεῖνος πιστὸς μένει, ἀρνήσασθαι ἑαυτὸν οὐ δύναται. ταῦτα ὑπομίμνησκε διαμαρτυρόμενος ἐνώπιον τοῦ κυρίου. μὴ λογομαχεῖν, εἰς οὐδὲν χρήσιμον ἐπὶ καταστροφῇ τῶν ἀκουόντων. σπούδασον σεαυτὸν δόκιμον παραστῆσαι τῷ θεῷ, ἐργάτην ἀνεπαίσχυντον ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας. τὰς δὲ βεβήλους κενοφωνίας περιΐστασο. ἐπὶ πλεῖον γὰρ προκόψουσιν ἀσεβείας, καὶ ὁ λόγος αὐτῶν ὡς γάγγραινα νομὴν ἕξει. ὧν ἐστὶν ὑμέναιος καὶ φίλητος, οἵτινες περὶ τὴν ἀλήθειαν ἠστόχησαν, λέγοντες τὴν ἀνάστασιν ἤδη γεγονέναι, καὶ ἀνατρέπουσι τὴν τινῶν πίστιν. ὁ μέντοι στερεὸς θεμέλιος τοῦ θεοῦ ἕστηκεν, ἔχων τὴν σφραγῖδα ταύτην. ἔγνω κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ, καὶ ἀποστήτω ἀπὸ ἀδικίας πᾶς ὁ ὀνομάζων τὸ ὄνομα κυρίου. ἐν μεγάλῃ δὲ οἰκίᾳ οὐκ ἔστι μόνον σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, ἀλλὰ καὶ ξύλινα καὶ ὀστράκινα, καὶ ἃ μὲν εἰς τιμήν, ἃ δὲ εἰς ἀτιμίαν. ἐὰν οὖν τις ἐκκαθάρῃ ἑαυτὸν ἀπὸ τούτων, ἔσται σκεῦος εἰς τιμὴν ἡγιασμένον καὶ εὔχρηστον τῷ δεσπότῃ εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἡτοιμασμένον. τὰς δὲ νεωτερικὰς ἐπιθυμίας φεῦγε

mea non erubuit: sed cum rome venisset sollicite me quesivit: et invenit. Det illi dominus invenire misericordiam a deo in illa die: et quanta ephesi ministravit mihi tu melius nosti. Cap.2.

Tu ergo fili mi confortare in gratia que est in christo iesu: et que audisti a me per multos testes: hec commenda fidelibus hominibus: qui idonei erunt et alios docere. Labora sicut bonus miles christi iesu. Nemo militans deo implicat se negociis secularibus: ut ei placeat cui se probavit. Nam et qui certat in agone: non coronabitur nisi qui legitime certaverit. Laborantem agricolam oportet primum de fructibus accipere. Intellige que dico: dabit enim tibi dominus in omnibus intellectum. Memor esto dominum iesum christum resurrexisse a mortuis ex semine david secundum evangelium meum: in quo laboro usque ad vincula quasi male operans: sed verbum dei non est alligatum. Ideo omnia sustineo propter electos: ut et ipsi salutem consequantur que est in christo iesu cum gloria celesti. Fidelis sermo. Nam si commortui sumus: et convivemus: si sustinebimus: et conregnabimus: si negaverimus: et ille negabit nos: si non credimus: ille fidelis permanet: negare seipsum non potest. Hec commone testificans coram deo. Noli contendere verbis: ad nihil enim utile est nisi ad subversionem audientium. Sollicite autem cura teipsum probabilem exhibere deo: operarium inconfusibilem recte tractantem verbum veritatis. Prophana autem et vaniloquia devita. Multum enim proficiunt ad impietatem: et sermo eorum ut cancer serpet. Ex quibus est hymeneus et philetus: qui a veritate exciderunt dicentes resurrectionem iam factam: et subverterunt quorundam fidem. Sed firmum fundamentum dei stat: habens signaculum hoc. Cognovit dominus qui sunt eius: et discedit ab iniquitate omnis qui invocat nomen domini. In magna autem domo non solum sunt vasa aurea et argentea: sed et lignea et fictilia: et quedam quidem in honorem: quedam autem in contumeliam. Si quis ergo emundaverit se ab istis erit vas in honorem sanctificatum: et utile domino ad omne opus bonum paratum. Iuvenilia autem desideria fuge

1.Cor.9.b

1.Co.3.b.

1.Tim.4.a

1.Tim.6.c

D

γε, δίωκε δὲ δικαιοσύνην, πίστιν, ἀγάπην, εἰρήνην, μετὰ τῶν ἐπικαλουμένων τὸν κύριον ἐκ καθαρᾶς καρδίας. τὰς δὲ μωρὰς καὶ ἀπαιδεύτους ζητήσεις παραιτοῦ, εἰδὼς ὅτι γεννῶσι μάχας. δοῦλον δὲ κυρίου οὐ δεῖ μάχεσθαι, ἀλλ' ἤπιον εἶναι πρὸς πάντας, διδακτικόν, ἀνεξίκακον, ἐν πραότητι παιδεύοντα τοὺς ἀντιδιατιθεμένους, μήποτε δῷ αὐτοῖς ὁ θεὸς μετάνοιαν εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας, καὶ ἀνανήψωσιν ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου παγίδος, ἐζωγρημένοι ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ ἐκείνου θέλημα.

Cap.3.

Τοῦτο δὲ γίνωσκε, ὅτι ἐν ἐσχάταις ἡμέραις ἐνστήσονται καιροὶ χαλεποί. ἔσονται γὰρ ἄνθρωποι φίλαυτοι, φιλάργυροι, ἀλαζόνες, ὑπερήφανοι, βλάσφημοι, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀχάριστοι, ἀνόσιοι, ἄστοργοι, ἄσπονδοι, διάβολοι, ἀκρατεῖς, ἀνήμεροι, ἀφιλάγαθοι, προδόται, προπετεῖς, τετυφωμένοι, φιλήδονοι μᾶλλον ἢ φιλόθεοι, ἔχοντες μόρφωσιν εὐσεβείας, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἠρνημένοι. καὶ τούτους ἀποτρέπου. ἐκ τούτων γάρ εἰσιν οἱ ἐνδύνοντες εἰς τὰς οἰκίας καὶ αἰχμαλωτίζοντες γυναικάρια σεσωρευμένα ἁμαρτίαις, ἀγόμενα ἐπιθυμίαις ποικίλαις, πάντοτε μανθάνοντα καὶ μηδέποτε εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν δυνάμενα. ὃν τρόπον δὲ ἰαννῆς καὶ ἰαμβρῆς ἀντέστησαν μωϋσεῖ, οὕτω καὶ οὗτοι ἀνθίστανται τῇ ἀληθείᾳ, ἄνθρωποι κατεφθαρμένοι τὸν νοῦν, ἀδόκιμοι περὶ τὴν πίστιν, ἀλλ' οὐ προκόψουσιν ἐπὶ πλεῖστον. ἡ γὰρ ἄνοια αὐτῶν ἔκδηλος ἔσται πᾶσιν, ὡς καὶ ἡ ἐκείνων ἐγένετο. σὺ δὲ παρηκολούθηκάς μου τῇ διδασκαλίᾳ, τῇ ἀγωγῇ, τῇ προθέσει, τῇ πίστει, τῇ μακροθυμίᾳ, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ, τοῖς διωγμοῖς, τοῖς παθήμασιν, οἷά μοι ἐγένοντο ἐν ἀντιοχείᾳ, ἐν ἰκονίῳ, ἐν λύστροις, οἵους διωγμοὺς ὑπήνεγκα, καὶ ἐκ πάντων με ἐρρύσατο ὁ κύριος. καὶ πάντες δὲ οἱ θέλοντες εὐσεβῶς ζῆν ἐν χριστῷ ἰησοῦ, διωχθήσονται. πονηροὶ δὲ ἄνθρωποι καὶ γόητες προκόψουσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον, πλανῶντες καὶ πλανώμενοι. σὺ δὲ μένε ἐν οἷς ἔμαθες καὶ ἐπιστώθης, εἰδὼς παρὰ τίνος ἔμαθες, καὶ ὅτι ἀπὸ βρέφους τὰ ἱερὰ γράμματα οἶδας, τὰ δυνάμενά σε σοφίσαι εἰς σωτηρίαν διὰ πίστεως τῆς ἐν χριστῷ ἰησοῦ. πᾶσα γραφὴ θεόπνευστος καὶ ὠφέλιμος πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς ἔλεγχον, πρὸς ἐπανόρθωσιν, πρὸς παιδείαν τὴν ἐν δικαιοσύνῃ, ἵνα ἄρτιος ᾖ ὁ τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐξηρτυμένος.

Cap.4.

sectare iustitiã: fidẽ: spẽ: charitatem: et pacem cum his q̃ inuocãt dominum de corde puro. Stultas ãt ⁊ sine disciplina q̃stiones deuita: sciens q2 generãt lites. Seruũ ãt dñi non oportet litigare: sed mansuetũ esse ad oẽs: docibilẽ: patiẽtẽ cũ modestia: corripiẽtẽ eos q̃ resistunt veritati: ne q̃n deus det illis pñiam ad cognoscendam veritatẽ: ⁊ resipiscant a diaboli laqueis: a quo captiui tenẽtur ad ipsi9 voluntatem.

Ad Titum 3.c.

Cap.3.

A — 1.Tim.4.a; 2.Pe.3.a

Hoc ãt scito: q̃ in nouissimis dieb9 instabunt tpa periculosa: ⁊ erunt homines se ipsos amantes: cupidi: elati: superbi: blasphemi: parentibus nõ obediẽtes: igrati: scelesti: sine affectiõe: sine pace: criminatores: icõtinẽtes: imites: sine benignitate: ꝓditores: ꝓterui: tumidi: ⁊ voluptatũ amatores magis q̃ dei: hñtes spẽ q̃dẽ pietatis: virtutẽ ãt ei9 abnegantes. Et hos deuita. Ex his enim sunt qui penetrãt domos: ⁊ captiuas ducũt mulierculas oneratas peccatis: que ducunt varijs desiderijs: semper discentes ⁊ nunq̃ ad sciaz veritatis ꝑuenientes. Quẽadmodũ ãt iannes ⁊ iambres restiterũt moysi: ita et hi resistunt veritati: homines corrupti mente: reprobi circa fidem: sed vltra non proficient. Insipientia enim eorum manifesta erit omnibus: sicut ⁊ illorum fuit. Tu autẽ assecutus es meam doctrinã: istitutionẽ: ꝓpositũ: fidẽ: lõganimitatẽ: dilectionẽ: patientiam: persecutiones: passiões: q̃lia mihi facta sũt antiochie iconij: lystris: quales persecutiones sustinui: ⁊ ex oĩbus me eripuit dominus. Et omnes qui pie volunt viuere in xp̃o iesu: ꝑsecutionẽ patiẽtur. Mali ãt hoĩes ⁊ seductores proficient in peius: errãtes ⁊ in errorẽ mittentes. Tu vero permane in his q̃ didicisti ⁊ credita sũt tibi: sciẽs a quo didiceris: et q2 ab ĩfãtia sacras literas nosti: q̃ te possunt istruere ad salutẽ ꝑ fidem que est in xp̃o iesu. Oĩs.n. scriptura diuinitus ĩspirata vtilis est ad docẽdũ: ad arguẽdũ: ad corripiendum: ad erudiendum in iustitia: vt perfectus sit homo dei ad omne opus bonum instructus.

B C D

Cap.4.

Διαμαρτύρομαι οὖν ἐγὼ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ μέλλοντος κρίνειν ζῶντας καὶ νεκροὺς κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, κήρυξον τὸν λόγον, ἐπίστηθι εὐκαίρως, ἀκαίρως, ἔλεγξον, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον ἐν πάσῃ μακροθυμίᾳ καὶ διδαχῇ. ἔσται γὰρ καιρὸς ὅτε τῆς ὑγιαινούσης διδασκαλίας οὐκ ἀνέξονται, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τὰς ἰδίας ἑαυτοῖς ἐπισωρεύσουσι διδασκάλους κνηθόμενοι τὴν ἀκοήν, καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ἀληθείας τὴν ἀκοὴν ἀποστρέψουσιν, ἐπὶ δὲ τοὺς μύθους ἐκτραπήσονται. σὺ δὲ νῆφε ἐν πᾶσι, κακοπάθησον, ἔργον ποίησον εὐαγγελιστοῦ, τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον. ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἐμῆς ἀναλύσεως ἐφέστηκε. τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα. λοιπὸν ἀπόκειταί μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀποδώσει μοι ὁ κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὁ δίκαιος κριτής. οὐ μόνον δὲ ἐμοί, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἠγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ. σπούδασον ἐλθεῖν πρός με ταχέως. δημᾶς γάρ με ἐγκατέλιπεν, ἀγαπήσας τὸν νῦν αἰῶνα, καὶ ἐπορεύθη εἰς θεσσαλονίκην. κρίσκης εἰς γαλατίαν. τίτος εἰς δαλματίαν. λουκᾶς ἐστὶ μόνος μετ' ἐμοῦ. μάρκον ἀναλαβὼν ἄγαγε μετὰ σεαυτοῦ, ἔστι γάρ μοι εὔχρηστος εἰς διακονίαν. τυχικὸν δὲ ἀπέστειλα εἰς ἔφεσον. τὸν φελόνην ὃν ἀπέλιπον ἐν τρῳάδι παρὰ κάρπῳ ἐρχόμενος φέρε, καὶ τὰ βιβλία, μάλιστα τὰς μεμβράνας. ἀλέξανδρος ὁ χαλκεὺς πολλά μοι κακὰ ἐνεδείξατο, ἀποδῴη αὐτῷ ὁ κύριος κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, ὃν καὶ σὺ φυλάσσου, λίαν γὰρ ἀνθέστηκε τοῖς ἡμετέροις λόγοις. ἐν τῇ πρώτῃ μου ἀπολογίᾳ οὐδείς μοι συμπαρεγένετο, ἀλλὰ πάντες με ἐγκατέλιπον. μὴ αὐτοῖς λογισθείη. ὁ δὲ κύριός μοι παρέστη καὶ ἐνεδυνάμωσέ με, ἵνα δι' ἐμοῦ τὸ κήρυγμα πληροφορηθῇ, καὶ ἀκούσῃ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐρρύσθην ἐκ στόματος λέοντος. καὶ ῥύσεταί με ὁ κύριος ἀπὸ παντὸς ἔργου πονηροῦ, καὶ σώσει εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τὴν ἐπουράνιον, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. ἄσπασαι πρίσκιλλαν καὶ ἀκύλαν καὶ τὸν ὀνησιφόρου οἶκον. ἔραστος ἔμεινεν ἐν κορίνθῳ, τρόφιμον δὲ ἀπέλιπον ἐν μιλήτῳ ἀσθενοῦντα. σπούδασον πρὸ χειμῶνος ἐλθεῖν. ἀσπάζεταί σε εὐβου-

A

Testificor coram deo ⁊ iesu christo qui iudicaturus est viuos ⁊ mortuos: ⁊ per aduentum ipsius ⁊ regnum eius: predica verbum: insta oportune iportune: argue: obsecra: increpa in omni patientia ⁊ doctrina. Erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt: sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros prurientes auribus: ⁊ a veritate quidem auditum auertent: ad fabulas autem conuertentur. Tu vero vigila: in oĩbus labora: op9 fac euangeliste: ministerium tuũ iple: sobrius esto. Ego enim iã delibor ⁊ tempus resolutionis mee instat. Bonum certamen certaui: cursum consummaui: fidem seruaui. In reliquo reposita ẽ mihi corõa iustitie: quam reddet mihi dominus in illa die iustus iudex. Non solum autem mihi sed ⁊ his qui diligunt aduentũ eius. Festina ad me venire cito. Demas enim me reliquit diligens hoc seculum: ⁊ abijt thessalonicã: crescens in galatiam: titus in dalmatiam: lucas est mecũ solus. Marcum assume ⁊ adduc tecum: est enim mihi vtilis in ministeriũ. Tychicũ ãt misi ephesũ. Penulam quam reliqui troade apud carpum veniens affer tecum: et libros: maxie ãt ⁊ mẽbranas. Alexãder erarius multa mala mihi ostendit: reddat illi dñs ꝓm opera eius: quem ⁊ tu deuita: valde enim restitit verbis nostris. In prima mea defensione nemo mihi affuit: sed omnes me dereliquerunt: nõ illis iputet. Dñs autẽ mihi astitit ⁊ confortauit me: vt per me ꝑdicatio ipleatur: ⁊ audiãt omnes gentes: ⁊ liberatus sũ de ore leonis. Liberabit me dominus ab omni opere malo: ⁊ saluũ faciet in regnum suum celeste: cui gloria in secula seculorum. Amen. Saluta priscillã ⁊ aquilam ⁊ onesifori domum. Erastus remansit corinthi: trophimũ ãt reliq̃ ifirmũ mileti. Festina ante hyemem venire. Salutant te eubolus

d. Prurientes sũt grece enti casus.

B

Colo. 4.c.

C

D

λος καὶ πούδης καὶ λῖνος καὶ κλαυδία καὶ οἱ ἀδελφοὶ πάντες. ὁ κύριος ἰησοῦς χριστὸς μετὰ τοῦ πνεύματός σου. ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν. ἀμήν.

et pudens et linus et claudia et fratres omnes. Dominus iesus christus cum spiritu tuo. Gratia vobiscum. Amen.

Τέλος τῆς πρὸς τιμόθεον δευτέρας ἐπιστολῆς.

Explicit epistola beati pauli ad Timotheum secunda.

Incipit argumentum in epistolam ad Titum.

Titum commonefacit et instruit de constitutione presbyterij et de spirituali conuersatione et hereticis vitandis qui traditionibus iudaicis credunt: scribens ei a nicopoli.

Explicit argumentum.

Ἡ τοῦ ἁγίου παύλου πρὸς τίτον ἐπιστολή. Cap. I.

Incipit epistola beati pauli apostoli ad Titum. Cap. I.

Παῦλος δοῦλος θεοῦ ἀπόστολος δὲ ἰησοῦ χριστοῦ κατὰ πίστιν ἐκλεκτῶν θεοῦ καὶ ἐπίγνωσιν ἀληθείας τῆς κατ' εὐσέβειαν ἐπ' ἐλπίδι ζωῆς αἰωνίου, ἣν ἐπηγγείλατο ὁ ἀψευδὴς θεὸς πρὸ χρόνων αἰωνίων, ἐφανέρωσε δὲ καιροῖς ἰδίοις τὸν λόγον αὐτοῦ ἐν κηρύγματι, ὃ ἐπιστεύθην ἐγὼ κατ' ἐπιταγὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ. Τίτῳ γνησίῳ τέκνῳ κατὰ κοινὴν πίστιν, χάρις, ἔλεος, εἰρήνη, ἀπὸ θεοῦ πατρὸς καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν. Τούτου χάριν κατέλιπόν σε ἐν κρήτῃ, ἵνα τὰ λείποντα ἐπιδιορθώσῃ, καὶ καταστήσῃς κατὰ πόλιν πρεσβυτέρους ὡς ἐγώ σοι διεταξάμην. εἴ τίς ἐστιν ἀνέγκλητος, μιᾶς γυναικὸς ἀνήρ, τέκνα ἔχων πιστά, μὴ ἐν κατηγορίᾳ ἀσωτείας, ἢ ἀνυπότακτα. δεῖ γὰρ τὸν ἐπίσκοπον ἀνέγκλητον εἶναι ὡς θεοῦ οἰκονόμον, μὴ αὐθάδη, μὴ ὀργίλον, μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ, ἀλλὰ φιλόξενον, φιλάγαθον, σώφρονα, δίκαιον, ὅσιον, ἐγκρατῆ, ἀντεχόμενον τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου, ἵνα δυνατὸς ᾖ καὶ παρακαλεῖν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῇ ὑγιαινούσῃ, καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν. εἰσὶ γὰρ πολλοὶ καὶ ἀνυπότακτοι, ματαιολόγοι καὶ φρεναπάται, μάλιστα οἱ ἐκ περιτομῆς, οὓς δεῖ ἐπιστομίζειν, οἵτινες οἴκους ὅλους ἀνατρέπουσι, διδάσκοντες ἃ μὴ δεῖ, αἰσχροῦ κέρδους χάριν. εἶπέ τις ἐξ αὐτῶν ἴδιος αὐτῶν προφήτης. κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία γαστέρες ἀργαί. ἡ μαρτυρία αὕτη ἐστὶν ἀληθής. δι' ἣν αἰτίαν ἔλεγχε αὐτοὺς ἀποτόμως, ἵνα ὑγιαίνωσιν ἐν τῇ πίστει, μὴ προσέχοντες ἰουδαϊκοῖς μύθοις καὶ ἐντολαῖς ἀνθρώπων ἀποστρεφομένων τὴν ἀλήθει-

A Paulus seruus dei apostolus autem iesu christi secundum fidem electorum dei: et agnitionem veritatis: que secundum pietatem est in spe vite eterne: quam promisit qui non mentitur deus ante tempora secularia: manifestauit autem temporibus suis verbum suum in predicatione que credita est mihi secundum preceptum saluatoris nostri dei. Tito dilecto filio secundum communem fidem: gratia et pax a deo patre et christo iesu saluatore nostro. B Huius rei gratia reliqui te crete: vt ea que desunt corrigas: et constituas per ciuitates presbyteros: sicut et ego disposui tibi. Si quis sine crimine est vnius vxoris vir: filios habens fideles non in accusatione luxurie aut non subditos. Oportet enim episcopum sine crimine esse sicut dei dispensatorem (1. Tim. 3.) non superbum: non iracundum: non vinolentum C non percussorem: non turpis lucri cupidum: sed hospitalem: benignum: sobrium: iustum: sanctum: continentem: amplectentem eum qui secundum doctrinam est fidelem sermonem: vt potens sit exhortari in doctrina sana: et eos qui contradicunt arguere. Sunt enim multi et inobedientes vaniloqui et seductores: maxime qui de circumcisione sunt: quos oportet redargui: qui vniuersas domos subuertunt docentes que non oportet: turpis lucri gratia. D Dixit quidam ex illis proprius ipsorum propheta. Cretenses semper mendaces: male bestie: ventres pigri. Testimonium hoc verum est. Quam ob causam increpa illos dure vt sani sint in fide: non intendentes iudaicis fabulis et mandatis hominum auersantium se a veritate. (Ro. 14. c.)

αν. πάντα μὲν καθαρὰ τοῖς καθαροῖς, τοῖς δὲ μεμιασμένοις καὶ ἀπίστοις οὐδὲν καθαρόν, ἀλλὰ μεμίανται αὐτῶν καὶ ὁ νοῦς καὶ ἡ συνείδησις. θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται, βδελυκτοὶ ὄντες καὶ ἀπειθεῖς, καὶ πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἀδόκιμοι. Cap. II.

Σὺ δὲ λάλει ἃ πρέπει τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ. πρεσβύτας νηφαλίους εἶναι, σεμνούς, σώφρονας, ὑγιαίνοντας τῇ πίστει, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ. πρεσβύτιδας ὡσαύτως ἐν καταστήματι ἱεροπρεπεῖς, μὴ διαβόλους, μὴ οἴνῳ πολλῷ δεδουλωμένας, καλοδιδασκάλους, ἵνα σωφρονίζωσι τὰς νέας φιλάνδρους εἶναι, φιλοτέκνους, σώφρονας, ἁγνάς, οἰκουρούς, ἀγαθάς, ὑποτασσομένας τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ἵνα μὴ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ βλασφημῆται. τοὺς νεωτέρους ὡσαύτως παρακάλει σωφρονεῖν. περὶ πάντα σεαυτὸν παρεχόμενος τύπον καλῶν ἔργων ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, ἀδιαφθορίαν σεμνότητα, ἀφθαρσίαν, λόγον ὑγιῆ, ἀκατάγνωστον, ἵνα ὁ ἐξ ἐναντίας ἐντραπῇ μηδὲν ἔχων περὶ ἡμῶν λέγειν φαῦλον. δούλους ἰδίοις δεσπόταις ὑποτάσσεσθαι, ἐν πᾶσιν εὐαρέστους εἶναι, μὴ ἀντιλέγοντας, μὴ νοσφιζομένους, ἀλλὰ πίστιν πᾶσαν ἐνδεικνυμένους ἀγαθήν, ἵνα τὴν διδασκαλίαν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ κοσμῶσιν ἐν πᾶσιν. ἐπεφάνη γὰρ ἡ χάρις τοῦ θεοῦ ἡ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις παιδεύουσα ἡμᾶς, ἵνα ἀρνησάμενοι τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας, σωφρόνως καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς ζήσωμεν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, προσδεχόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα καὶ ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὃς ἔδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα λυτρώσηται ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀνομίας, καὶ καθαρίσῃ ἑαυτῷ λαὸν περιούσιον ζηλωτὴν καλῶν ἔργων. Ταῦτα λάλει καὶ παρακάλει, καὶ ἔλεγχε μετὰ πάσης ἐπιταγῆς. μηδείς σου περιφρονείτω. Cap. III.

Ὑπομίμνησκε αὐτοὺς ἀρχαῖς καὶ ἐξουσίαις ὑποτάσσεσθαι, πειθαρχεῖν, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἑτοίμους εἶναι, μηδένα βλασφημεῖν, ἀμάχους εἶναι, ἐπιεικεῖς, πᾶσαν ἐνδεικνυμένους πραότητα πρὸς πάντας ἀνθρώπους. ἦμεν γάρ ποτε καὶ ἡμεῖς ἀνόητοι, ἀπειθεῖς, πλανώμενοι, δουλεύοντες ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς ποικίλαις, ἐν κακίᾳ καὶ φθόνῳ διάγοντες, στυγητοί, μισοῦντες ἀλλήλους. ὅτε δὲ ἡ χρηστότης καὶ ἡ φιλανθρωπία ἐπε-

Omnia munda mundis: coinquinatis autem et infidelibus nihil est mundum: sed inquinate sunt eorum et mens et conscientia. Confitentur se nosse deum: factis autem negant: cum sint abominati et increduli et ad omne opus bonum reprobi. Cap. II.

A Tu autem loquere que decet sanam doctrinam. Senes vt sobrij sint: pudici: prudentes: sani in fide: in dilectione: in patientia. Anus similiter in habitu sancto: non criminatrices: non multo vino seruientes: bene docentes: vt prudentiam doceant. B Adolescentulas vt viros suos ament: filios suos diligant: prudentes: castas: sobrias: domus curam habentes: benignas: subditas viris suis: vt non blasphemetur verbum dei. Iuuenes similiter hortare vt sobrij sint. In omnibus teipsum prebe exemplum bonorum operum in doctrina: in integritate in grauitate: verbum sanum irreprehensibile: vt is qui ex aduerso est vereatur: nihil habens malum dicere de nobis. C Seruos dominis suis subditos esse: in omnibus placentes: (Ephe. 6. a. Colo. 3. d. 1. Pe. 2. c.) non contradicentes: non fraudantes: sed in omnibus fidem bonam ostendentes: vt doctrinam saluatoris nostri dei ornent in omnibus. Apparuit enim gratia dei et saluatoris nostri omnibus hominibus erudiens nos: vt abnegantes impietatem et secularia desideria sobrie D et iuste et pie viuamus in hoc seculo: expectantes beatam spem et aduentum glorie magni dei et saluatoris nostri iesu christi: qui dedit semetipsum pro nobis: vt nos redimeret ab omni iniquitate: et mundaret sibi populum acceptabilem sectatorem bonorum operum. Hec loquere et exhortare: et argue cum omni imperio. Nemo te contemnat. Cap. III.

A Admone illos principibus et potestatibus subditos esse: dicto obedire: ad omne opus bonum paratos esse: neminem blasphemare: non litigiosos esse sed modestos: omnem ostendentes mansuetudinem ad omnes homines. Eramus enim aliquando et nos insipientes et increduli: errantes: seruientes desiderijs et voluptatibus varijs: in malitia et inuidia agentes: odibiles: odientes inuicem. Cum autem benignitas et humanitas apparuit

φάνη τοῦ σωτήρος ημών θεού, ουκ εξ έργων των εν δικαιοσύνη ων εποιήσαμεν ημείς, αλλά κατά τον αυτού έλεον έσωσεν ημάς διά λουτρού παλιγγενεσίας και ανακαινώσεως πνεύματος αγίου, ου εξέχεεν εφ ημάς πλουσίως διά ιησού Χριστού του σωτήρος ημών, ίνα δικαιωθέντες τη εκείνου χάριτι, κληρονόμοι γενώμεθα κατ ελπίδα ζωής αιωνίου. πιστός ο λόγος. και περί τούτων βούλομαι σε διαβεβαιούσθαι, ίνα φροντίζωσι καλών έργων προϊστασθαι οι πεπιστευκότες θεώ. ταύτα εστί τα καλά και ωφέλιμα τοις ανθρώποις. μωράς δε ζητήσεις και γενεαλογίας και έρεις και μάχας νομικάς περιίστασο. εισί γαρ ανωφελείς και μάταιοι. αιρετικόν άνθρωπον μετά μίαν και δευτέραν νουθεσίαν παραιτού, ειδώς ότι εξέστραπται ο τοιούτος και αμαρτάνει, ων αυτοκατάκριτος. όταν πέμψω αρτεμάν προς σε η τυχικόν, σπούδασον ελθείν προς με εις νικόπολιν, εκεί γαρ κέκρικα παραχειμάσαι. ζηνάν τον νομικόν και απολλώ σπουδαίως πρόπεμψον, ίνα μηδέν αυτοίς λείπη. μανθανέτωσαν δε και οι ημέτεροι καλών έργων προϊστασθαι εις τας αναγκαίας χρείας, ίνα μη ώσιν άκαρποι. ασπάζονταί σε οι μετ εμού πάντες. άσπασαι τους φιλούντας ημάς εν πίστει. η χάρις μετά πάντων υμών. αμήν.

Τέλος της προς τίτον επιστολήσ.

salvatoris nostri dei: non ex operibus iustitie que fecimus nos: sed secundum misericordiã suam saluos nos fecit per lauacrũ regenerationis et renouatiõis spiritus sancti: quem effudit in nos abunde per iesum christum saluatorem nostrum: vt iustificati gratia ipsius heredes simus secundum spem vite eterne. Fidelis sermo est. Et de his volo te confirmare: vt curent bonis operibus preesse qui credunt deo. Hec sunt bona et vtilia hoibus. Stultas autem questiones et genealogias et contẽtiones et pugnas legis deuita. Sunt enim inutiles et vane. Hereticum hominem post vnam et secundam correptionẽ deuita: sciens quia subuersus est qui eiusmodi est et delinquit cum sit proprio iudicio condẽnatus. Cum misero ad te artemã aut tychicũ: festina ad me venire in nicopolim: ibi enim statui hyemare. Zenam legisperitum et appollo sollicite premitte: vt nihil illis desit. Discant autem et nostri bonis operibus preesse ad vsus necessarios: vt nõ sint infructuosi. Salutant te qui mecũ sunt omnes. Saluta eos qui nos amãt in fide. Gratia dei cum omnibus vobis. Amen.

Explicit epistola beati pauli ad Titũ.

1. Tim. i. c.

1. Tim. i. a.

Incipit argumentum in epistolam ad Philemonem.

Philemoni familiares litteras facit pro onesimo seruo eius: scribens ei ab vrbe roma de carcere per supraſcriptum onesimum. Explicit argumentum.

Η του αγίου παύλου προς φιλήμονα επιστολή. Cap. i.

Παύλος δέσμιος Χριστού ιησού, και τιμόθεος ο αδελφός, φιλήμονι τω αγαπητώ και συνεργώ ημών, και απφία τη αγαπητή, και αρχίππω τω συστρατιώτη ημών, και τη κατ οίκον σου εκκλησία. χάρισ υμίν και ειρήνη από θεού πατρόσ ημών και κυρίου ιησού Χριστού. ευχαριστώ τω θεώ μου πάντοτε μνείαν σου ποιούμενοσ επί των προσευχών μου, ακούων σου την αγάπην και την πίστιν, ην έχεισ προσ τον κύριον ιησούν και εισ πάντασ τουσ αγίουσ; όπωσ η κοινωνία τησ πίστεωσ σου ενεργήσ γένηται εν επιγνώσει παντόσ έργου αγαθού του εν ημίν εισ Χριστόν ιησούν. χαράν

Incipit epistola beati pauli apostoli ad Philemonem. Cap. i.

Paulus vinctus christi iesu et timotheus frater philemõi dilecto et adiutori nostro et appie sorori charissime et archippo commilitoni nostro: et ecclie que in domo tua est. Gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino iesu christo. Gratias ago deo meo semper memoriam tui faciens in orõnibus meis: audiẽs charitatem tuam et fidem quam habes in domino iesu et in omnes sanctos: vt communicatio fidei tue euidens fiat in agnitione omnis operis boni in christo iesu. Gaudium

γαρ έχομεν πολλήν και παράκλησιν επί τη αγάπη σου, ότι τα σπλάγχνα των αγίων αναπέπαυται διά σου αδελφέ. διό πολλήν εν Χριστώ παρρησίαν έχων επιτάσσειν σοι το ανήκον, διά την αγάπην μάλλον παρακαλω, τοιούτος ων ως παύλος πρεσβύτης, νυνί δε και δέσμιος ιησού Χριστού. παρακαλώ σε περί του εμού τέκνου, ον εγέννησα εν τοις δεσμοίς μου ονήσιμον τον ποτέ σοι άχρηστον, νυνί δε σοι και εμοί εύχρηστον, ον ανέπεμψα. συ δε αυτόν τουτέστι τα εμά σπλάγχνα προσλαβού. ον εγώ εβουλόμην προς εμαυτόν κατέχειν, ίνα υπέρ σου διακονή μοι εν τοις δεσμοίς του ευαγγελίου. χωρίς δε της σης γνώμης ουδέν ηθέλησα ποιήσαι, ίνα μη ως κατά ανάγκην το αγαθόν σου η, αλλά κατά εκούσιον. τάχα γαρ διατούτο εχωρισθη προς ώραν, ίνα αιώνιον αυτόν απέχης, ουκέτι ως δούλον, αλλ υπέρ δούλον αδελφόν αγαπητόν, μάλιστα εμοί, πόσω δε μάλλον σοι και εν σαρκί και εν κυρίω. ει ουν εμέ έχεις κοινωνόν, προσλαβού αυτόν ως εμέ. ει δε τι ηδίκησε σε, η οφείλει, τούτο εμοί ελλόγει. εγώ παύλος έγραψα τη εμή χειρί, εγώ αποτίσω, ίνα μη λέγω σοι ότι και σεαυτόν μοι προσοφείλεις. ναι αδελφέ εγώ σου οναίμην εν κυρίω, ανάπαυσον μου τα σπλάγχνα εν κυρίω. πεποιθώσ τη υπακοή σου έγραψα σοι, ειδώς ότι και υπέρ ο λέγω ποιήσεις. άμα δε και ετοίμαζε μοι ξενίαν, ελπίζω γαρ ότι διά των προσευχών υμών χαρισθήσομαι υμίν. ασπάζονταί σε επαφράς ο συναιχμάλωτός μου εν Χριστώ, μάρκος, αρίσταρχος, δημάς, λουκάς οι συνεργοί μου. η χάρις του κυρίου ημών ιησού Χριστού μετά του πνεύματος υμών. αμήν.

Τέλος της προς φιλήμονα επιστολης.

enim magnũ habui et consolationem in charitate tua: quia viscera sanctorum requieuerũt per te frater. Propter quod multã fiduciã hñs in christo iesu imperãdi tibi quod ad rem ptinet: propter charitatẽ magis obsecro: cum sis talis vt paulus senex: nũc autem et vinctus iesu christi obsecro te pro meo filio: quem genui in vinculis onesimo: qui tibi aliquã inutilis fuit: nũc autem et mihi et tibi vtilis: quẽ remisi tibi. Tu autem illũ vt mea viscera suscipe. Quem ego volueram mecum detinere: vt pro te mihi ministraret in vinculis euangelij. Sine consilio autem tuo nihil volui facere: vt ne velut ex necessitate bonum tuum esset: sed voluntarium. Forsitã enim ideo discessit ad horã a te: vt in eternũ illũ reciperes: iam nõ vt seruũ: sed pro seruo charissimum fratrem: maxime mihi: quãto autem magis tibi et in carne et in dño. Si ergo habes me sociũ: suscipe illũ sicut me. Si autem aliquid nocuit tibi: aut debet: hoc mihi imputa. Ego paulus scripsi manu mea: ego reddã: vt non dicã tibi quod et teipsum mihi debes. Ita frater ego te fruar in domino: refice viscera mea in christo. Cõfidẽs in obediẽtia tua scripsi tibi: sciẽs quoniam et super id quod dico facies. Simul et para mihi hospitiũ: nam spero per orationes vestras donari me vobis. Salutat te epaphras concaptiuus meus in christo iesu: marcus aristarchus: demas et lucas adiutores mei. Gratia domini nostri iesu christi cum spiritu vestro. Amen.

Explicit epistola beati pauli ad Philemonem.

Incipit argumentum in epistolam ad Hebreos.

In primis dicendum est cur apostolus paulus in hac epistola scribenda non seruauerit morem suum: vt vel vocabulum nominis sui vel ordinis describeret dignitatem. Hec causa est: quod ad eos scribens qui ex circuncisione crediderant quasi gentium apostolus et non hebreorũ: sciens quoque eorum superbiam suamque humilitatem ipse demonstrans: meritum officij sui noluit anteferre. Nam simili modo etiam iohannes apostolus propter humilitatem in epistola sua nomen suum eadem ratione non pretulit. Hanc ergo epistolam fertur apostolus ad hebreos conscriptam hebraica lingua misisse: cuius sensum et ordinẽ retinens lucas euangelista post excessũ apostoli pauli greco sermone composuit. Explicit argumentum.

Ἡ τοῦ ἁγίου παύλου πρὸς ἑβραίους ἐπιστολή. Cap.i.

Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως πάλαι ὁ θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν ἐν τοῖς προφήταις, ἐπ᾽ ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν υἱῷ, ὃν ἔθηκε κληρονόμον πάντων, δι᾽ οὗ καὶ τοὺς αἰῶνας ἐποίησεν. ὃς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, φέρων τε τὰ πάντα τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, δι᾽ ἑαυτοῦ καθαρισμὸν ποιησάμενος τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν ὑψηλοῖς. τοσούτῳ κρείττων γενόμενος τῶν ἀγγέλων, ὅσῳ διαφορώτερον παρ᾽ αὐτοὺς κεκληρονόμηκεν ὄνομα. τίνι γὰρ εἶπέ ποτε τῶν ἀγγέλων, υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. καὶ πάλιν, ἐγὼ ἔσομαι αὐτῷ εἰς πατέρα, καὶ αὐτὸς ἔσται μοι εἰς υἱόν. ὅταν δὲ πάλιν εἰσαγάγῃ τὸν πρωτότοκον εἰς τὴν οἰκουμένην λέγει, καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι θεοῦ. καὶ πρὸς μὲν τοὺς ἀγγέλους λέγει, ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα. πρὸς δὲ τὸν υἱόν, ὁ θρόνος σου ὁ θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος, ῥάβδος εὐθύτητος ἡ ῥάβδος τῆς βασιλείας σου. ἠγάπησας δικαιοσύνην, καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν, διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ θεὸς ὁ θεός σου ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου. καὶ σὺ κατ᾽ ἀρχὰς κύριε τὴν γῆν ἐθεμελίωσας, καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σου εἰσὶν οἱ οὐρανοί. αὐτοὶ ἀπολοῦνται, σὺ δὲ διαμένεις, καὶ πάντες ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται. καὶ ὡσεὶ περιβόλαιον ἑλίξεις αὐτοὺς καὶ ἀλλαγήσονται, σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσι. πρὸς τίνα δὲ τῶν ἀγγέλων εἴρηκέ ποτε, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. οὐχὶ πάντες εἰσὶ λειτουργικὰ πνεύματα εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα, διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν. Cap.2.

Διὰ τοῦτο δεῖ περισσοτέρως ἡμᾶς προσέχειν τοῖς ἀκουσθεῖσι, μήποτε παραρρυῶμεν. εἰ γὰρ ὁ δι᾽ ἀγγέλων λαληθεὶς λόγος ἐγένετο βέβαιος, καὶ πᾶσα παράβασις καὶ παρακοὴ ἔλαβεν ἔνδικον μισθαποδοσίαν, πῶς ἡμεῖς ἐκφευξόμεθα τηλικαύτης ἀμελήσαντες σωτηρίας, ἥτις ἀρχὴν λαβοῦσα λαλεῖσθαι διὰ τοῦ κυρίου, ὑπὸ τῶν ἀκουσάντων, εἰς ἡμᾶς ἐβεβαιώθη, συνεπιμαρτυροῦντος

Incipit epistola beati pauli apostoli ad Hebreos. Cap.i.

Multipharie multisque modis olim deus loquens patribus in prophetis: nouissime diebus istis locutus est nobis in filio: quem constituit heredem vniuersorum: per quem fecit et secula. Qui cum sit splendor glorie et figura substantie eius: portansque omnia verbo virtutis sue: purgationem peccatorum faciens: sedet ad dexteram maiestatis in excelsis: tanto melior angelis effectus: quanto differentius pre illis nomen hereditauit. Cui enim dixit aliquando angelorum: filius meus es tu: ego hodie genui te. Et rursum. Ego ero illi in patrem: et ipse erit mihi in filium. Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terre: dicit. Et adorent eum omnes angeli dei. Et ad angelos quidem dicit. Qui facit angelos suos spiritus: et ministros suos flammam ignis. Ad filium autem. Thronus tuus deus in seculum seculi: virga equitatis virga regni tui. Dilexisti iustitiam et odisti iniquitatem: propterea vnxit te deus deus tuus oleo exultationis pre participibus tuis. Et tu in principio domine terram fundasti: et opera manuum tuarum sunt celi. Ipsi peribunt: tu autem permanebis: et omnes vt vestimentum veterascent. Et velut amictum mutabis eos et mutabuntur: tu autem idem ipse es: et anni tui non deficient. Ad quem autem angelorum dixit aliquando: sede a dextris meis: quoad usque ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Nonne omnes sunt administratorii spiritus in ministerium missi: propter eos qui hereditatem capiunt salutis. Cap.2.

Propterea abundantius oportet obseruare nos ea que audiuimus: ne forte pereffluamus. Si enim qui per angelos dictus est sermo: factus est firmus: et omnis preuaricatio et inobedientia accepit iustam mercedis retributionem: quomodo nos effugiemus si tantam neglexerimus salutem. Que cum initium accepisset enarrandi per dominum: ab eis qui audierunt: in nos confirmata est: contestante

A | Sap.7. Eccl.47.a | B | Luce.3.c Ps.2. 2.Reg.7.c. | C | Psal.96. | Ps.103. | Ps.44. | Ps.101. | D | Ps.109. | A | Mar.16.d.

τος τοῦ θεοῦ σημείοις τε καὶ τέρασι καὶ ποικίλαις δυνάμεσι, καὶ πνεύματος ἁγίου μερισμοῖς κατὰ τὴν αὐτοῦ θέλησιν. οὐ γὰρ ἀγγέλοις ὑπέταξε τὴν οἰκουμένην τὴν μέλλουσαν περὶ ἧς λαλοῦμεν. διεμαρτύρατο δέ πού τις λέγων, τί ἐστιν ἄνθρωπος ὅτι μιμνήσκῃ αὐτοῦ, ἢ υἱὸς ἀνθρώπου ὅτι ἐπισκέπτῃ αὐτόν. ἠλάττωσας αὐτὸν βραχύ τι παρ᾽ ἀγγέλους, δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφάνωσας αὐτόν, καὶ κατέστησας αὐτὸν ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου, πάντα ὑπέταξας ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ. ἐν γὰρ τῷ ὑποτάξαι αὐτῷ τὰ πάντα, οὐδὲν ἀφῆκεν αὐτῷ ἀνυπότακτον. νῦν δὲ οὔπω ὁρῶμεν αὐτῷ τὰ πάντα ὑποτεταγμένα. τὸν δὲ βραχύ τι παρ᾽ ἀγγέλους ἠλαττωμένον βλέπομεν ἰησοῦν διὰ τὸ πάθημα τοῦ θανάτου δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφανωμένον, ὅπως χάριτι θεοῦ ὑπὲρ παντὸς γεύσηται θανάτου. ἔπρεπε γὰρ αὐτῷ δι᾽ ὃν τὰ πάντα καὶ δι᾽ οὗ τὰ πάντα πολλοὺς υἱοὺς εἰς δόξαν ἀγαγόντα τὸν ἀρχηγὸν τῆς σωτηρίας αὐτῶν διὰ παθημάτων τελειῶσαι. ὅ τε γὰρ ἁγιάζων καὶ οἱ ἁγιαζόμενοι ἐξ ἑνὸς πάντες. δι᾽ ἣν αἰτίαν οὐκ ἐπαισχύνεται ἀδελφοὺς αὐτοὺς καλεῖν λέγων, ἀπαγγελῶ τὸ ὄνομά σου τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἐν μέσῳ ἐκκλησίας ὑμνήσω σε. καὶ πάλιν, ἐγὼ ἔσομαι πεποιθὼς ἐπ᾽ αὐτῷ, καὶ πάλιν ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδία ἅ μοι ἔδωκεν ὁ θεός. ἐπεὶ οὖν τὰ παιδία κεκοινώνηκε σαρκὸς καὶ αἵματος, καὶ αὐτὸς παραπλησίως μετέσχε τῶν αὐτῶν, ἵνα διὰ τοῦ θανάτου καταργήσῃ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τουτέστι τὸν διάβολον, καὶ ἀπαλλάξῃ τούτους ὅσοι φόβῳ θανάτου διὰ παντὸς τοῦ ζῆν ἔνοχοι ἦσαν δουλείας. οὐ γὰρ δήπου ἀγγέλων ἐπιλαμβάνεται, ἀλλὰ σπέρματος ἀβραὰμ ἐπιλαμβάνεται. ὅθεν ὤφειλε κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθῆναι, ἵνα ἐλεήμων γένηται καὶ πιστὸς ἀρχιερεὺς τὰ πρὸς τὸν θεόν, εἰς τὸ ἱλάσκεσθαι τὰς ἁμαρτίας τοῦ λαοῦ. ἐν ᾧ γὰρ πέπονθεν αὐτὸς πειρασθείς, δύναται τοῖς πειραζομένοις βοηθῆσαι. Cap.3.

Ὅθεν ἀδελφοὶ ἅγιοι κλήσεως ἐπουρανίου μέτοχοι κατανοήσατε τὸν ἀπόστολον καὶ ἀρχιερέα τῆς ὁμολογίας ἡμῶν ἰησοῦν χριστόν, πιστὸν ὄντα τῷ ποιήσαντι αὐτόν, ὡς καὶ μωυσῆς ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. πλείονος γὰρ δόξης οὗτος παρὰ μωυσῆν ἠξίωται, καθόσον πλείονα τιμὴν ἔχει τοῦ οἴκου ὁ κατασκευάσας αὐτόν. πᾶς γὰρ οἶκος κατασκευάζεται ὑπό τινος. ὁ δὲ τὰ πάντα

deo signis et portentis et variis virtutibus: et spiritus sancti distributionibus secundum suam voluntatem. Non enim angelis subiecit deus orbem terre futurum de quo loquimur. Testatus est autem in quodam loco quis dicens. Quid est homo quod memor es eius: aut filius hominis quoniam visitas eum? Minuisti eum paulominus ab angelis: gloria et honore coronasti eum: et constituisti eum super opera manuum tuarum: omnia subiecisti sub pedibus eius. In eo enim quod omnia ei subiecit: nihil dimisit non subiectum ei. Nunc autem necdum videmus omnia subiecta ei. Eum autem qui modico quam angeli minoratus est videmus iesum propter passionem mortis gloria et honore coronatum: vt gratia dei pro omnibus gustaret mortem. Decebat enim eum propter quem omnia et per quem omnia: qui multos filios in gloriam adduxerat: autorem salutis eorum per passionem consummari. Qui enim sanctificat et qui sanctificantur ex vno omnes. Propter quam causam non confunditur fratres eos vocare dicens. Nunciabo nomen tuum fratribus meis in medio ecclesie laudabo te. Et iterum. Ego ero fidens in eum. Et iterum. Ecce ego et pueri mei quos dedit mihi deus. Quia ergo pueri communicauerunt carni et sanguini: et ipse similiter participauit eisdem: vt per mortem destrueret eum qui habebat mortis imperium: id est diabolum: et liberaret eos qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant seruituti. Nusquam enim angelos apprehendit: sed semen abrahe apprehendit. Unde debuit per omnia fratribus similari: vt misericors fieret et fidelis pontifex ad deum: vt repropitiaret delicta populi. In eo enim in quo passus est ipse et temptatus: potens est et eis qui temptantur auxiliari. Cap.3.

Unde fratres sancti vocationis celestis participes: considerate apostolum et pontificem confessionis nostre iesum: qui fidelis est ei qui fecit illum: sicut et moyses in omni domo eius. Amplioris enim glorie iste pre moyse dignus habitus est: quanto ampliorem honorem habet domus qui fabricauit illam. Omnis namque domus fabricatur ab aliquo. Qui autem omnia

B | Ps.8. | Phili.2.a. | C | Psal.21. Mat.28.b. | Esaie.8.d | D | Ose.13.d. | A

κατασκευάσας θεός. καὶ μωυσῆς μὲν πιστὸς ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ὡς θεράπων εἰς μαρτύριον τῶν λαληθησομένων. Χριστὸς δὲ ὡς υἱὸς ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ, οὗ οἶκός ἐσμεν ἡμεῖς ἐάνπερ τὴν παρρησίαν καὶ τὸ καύχημα τῆς ἐλπίδος μέχρι τέλους βεβαίαν κατάσχωμεν. Διό καθὼς λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ πειρασμοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὗ ἐπείρασάν με οἱ πατέρες ὑμῶν, ἐδοκίμασάν με καὶ εἶδον τὰ ἔργα μου τεσσαράκοντα ἔτη. Διὸ προσώχθισα τῇ γενεᾷ ἐκείνῃ, καὶ εἶπα ἀεὶ πλανῶνται τῇ καρδίᾳ. αὐτοὶ δὲ οὐκ ἔγνωσαν τὰς ὁδούς μου, ὡς ὤμοσα ἐν τῇ ὀργῇ μου εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου. βλέπετε ἀδελφοὶ μήποτε ἔσται ἔν τινι ὑμῶν καρδία πονηρὰ ἀπιστίας ἐν τῷ ἀποστῆναι ἀπὸ θεοῦ ζῶντος, ἀλλὰ παρακαλεῖτε ἑαυτοὺς καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν, ἄχρις οὗ τὸ σήμερον καλεῖται, ἵνα μὴ σκληρυνθῇ ἐξ ὑμῶν τις ἀπάτῃ τῆς ἁμαρτίας. μέτοχοι γὰρ γεγόναμεν τοῦ Χριστοῦ, ἐάνπερ τὴν ἀρχὴν τῆς ὑποστάσεως μέχρι τέλους βεβαίαν κατάσχωμεν, ἐν τῷ λέγεσθαι σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ. τινὲς γὰρ ἀκούσαντες παρεπίκραναν, ἀλλ᾽ οὐ πάντες οἱ ἐξελθόντες ἐξ αἰγύπτου διὰ μωυσέος. τίσι δὲ προσώχθισε τεσσαράκοντα ἔτη, οὐχὶ τοῖς ἁμαρτήσασιν, ὧν τὰ κῶλα ἔπεσον ἐν τῇ ἐρήμῳ. τίσι δὲ ὤμοσε μὴ εἰσελεύσεσθαι εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ εἰ μὴ τοῖς ἀπειθήσασι. καὶ βλέπομεν ὅτι οὐκ ἠδυνήθησαν εἰσελθεῖν δι᾽ ἀπιστίαν. Cap.4.

Φοβηθῶμεν οὖν μήποτε καταλειπομένης ἐπαγγελίας εἰσελθεῖν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, δοκῇ τις ἐξ ὑμῶν ὑστερηκέναι. καὶ γάρ ἐσμεν εὐηγγελισμένοι καθάπερ κἀκεῖνοι, ἀλλ᾽ οὐκ ὠφέλησεν ὁ λόγος τῆς ἀκοῆς ἐκείνους, μὴ συγκεκραμένους τῇ πίστει τοῖς ἀκούσασιν. εἰσερχόμεθα γὰρ εἰς τὴν κατάπαυσιν οἱ πιστεύσαντες, καθὼς εἴρηκεν. ὡς ὤμοσα ἐν τῇ ὀργῇ μου εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου. καίτοι τῶν ἔργων ἀπὸ καταβολῆς κόσμου γενηθέντων εἴρηκε γάρ που περὶ τῆς ἑβδόμης οὕτως. καὶ κατέπαυσεν ὁ θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ. καὶ ἐν τούτῳ πάλιν. εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου. ἐπεὶ οὖν ἀπολείπεται τινὰς εἰσελθεῖν εἰς αὐτήν καὶ οἱ

Qui autem omnia creavit deus est. Et moyses quidem fidelis erat in tota domo eius tanquam famulus in testimonium eorum quae dicenda erant. Christus vero tanquam filius in domo sua. Quae domus sumus nos: si fiduciam et gloriam spei usque ad finem firmam retineamus. Quapropter sicut dicit spiritus sanctus. Hodie si vocem eius audieritis nolite obdurare corda vestra sicut in exacerbatione: secundum diem tentationis in deserto: ubi tentaverunt me patres vestri: probaverunt et viderunt opera mea quadraginta annis. Propter quod infensus fui generationi huic: et dixi semper errant corde. Ipsi autem non cognoverunt vias meas: quibus iuravi in ira mea si introibunt in requiem meam. Videte fratres: ne forte sit in aliquo vestrum cor malum incredulitatis discedendi a deo vivo. Sed adhortamini vosmetipsos per singulos dies: donec hodie cognominatur: ut non obduretur quis ex vobis fallacia peccati. Participes enim christi effecti sumus: si tamen initium substantiae eius usque ad finem firmum retineamus: dum dicitur hodie si vocem eius audieritis: nolite obdurare corda vestra quemadmodum in illa exacerbatione. Quidam enim audientes exacerbaverunt: sed non universi qui profecti sunt ab egypto per moysen. Quibus autem infensus est quadraginta annis: nonne illis qui peccaverunt: quorum cadavera prostrata sunt in deserto? Quibus autem iuravit non introire in requiem ipsius nisi illis qui increduli fuerunt? Et videmus quia non potuerunt introire in requiem ipsius propter incredulitatem. Cap.4.

Timeamus ergo ne forte relicta pollicitatione introeundi in requiem eius: existimetur aliquis ex vobis deesse. Etenim et nobis nunciatum est quemadmodum et illis: sed non profuit illis sermo auditus non admixtus fidei ex his quae audierunt. Ingredimur enim in requiem qui credimus: quemadmodum dixit. Sicut iuravi in ira mea si introibunt in requiem meam. Et quidem operibus ab institutione mundi perfectis: dixit enim in quodam loco de die septima sic. Et requievit deus die septima ab omnibus operibus suis. Et in isto rursum. Si introibunt in requiem meam. Quoniam ergo superest introire quosdam in illam: et

Numer.12.a. B. Ps.94. C. Ps.94. D. A. Gene.2.a. B. Infra.10.c

πρότερον εὐαγγελισθέντες οὐκ εἰσῆλθον δι᾽ ἀπείθειαν, πάλιν τινὰ ὁρίζει ἡμέραν σήμερον ἐν δαυὶδ λέγων μετὰ τοσοῦτον χρόνον καθὼς εἴρηται. σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν. εἰ γὰρ αὐτοὺς ὁ ἰησοῦς κατέπαυσεν, οὐκ ἂν περὶ ἄλλης ἐλάλει μετὰ ταῦτα ἡμέρας. ἄρα ἀπολείπεται σαββατισμὸς τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ. ὁ γὰρ εἰσελθὼν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς κατέπαυσεν ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὥσπερ ἀπὸ τῶν ἰδίων ὁ θεός. σπουδάσωμεν οὖν εἰσελθεῖν εἰς ἐκείνην τὴν κατάπαυσιν, ἵνα μὴ ἐν τῷ αὐτῷ τις ὑποδείγματι πέσῃ τῆς ἀπειθείας. ζῶν γὰρ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ καὶ ἐνεργὴς καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον, καὶ διϊκνούμενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς τε καὶ πνεύματος ἁρμῶν τε καὶ μυελῶν, καὶ κριτικὸς ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρδίας. καὶ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανὴς ἐνώπιον αὐτοῦ, πάντα δὲ γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγος. ἔχοντες οὖν ἀρχιερέα μέγαν διεληλυθότα τοὺς οὐρανούς ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, κρατῶμεν τῆς ὁμολογίας. οὐ γὰρ ἔχομεν ἀρχιερέα μὴ δυνάμενον συμπαθῆσαι ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν, πεπειραμένον δὲ κατὰ πάντα καθ᾽ ὁμοιότητα χωρὶς ἁμαρτίας. προσερχώμεθα οὖν μετὰ παρρησίας τῷ θρόνῳ τῆς χάριτος, ἵνα λάβωμεν ἔλεον, καὶ χάριν εὕρωμεν εἰς εὔκαιρον βοήθειαν. Cap.5.

Πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς ἐξ ἀνθρώπων λαμβανόμενος, ὑπὲρ ἀνθρώπων καθίσταται τὰ πρὸς τὸν θεόν, ἵνα προσφέρῃ δῶρά τε καὶ θυσίας ὑπὲρ ἁμαρτιῶν, μετριοπαθεῖν δυνάμενος τοῖς ἀγνοοῦσι καὶ πλανωμένοις, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς περίκειται ἀσθένειαν, καὶ διὰ ταύτην ὀφείλει καθὼς περὶ τοῦ λαοῦ, οὕτω καὶ περὶ ἑαυτοῦ προσφέρειν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν. καὶ οὐχ ἑαυτῷ τις λαμβάνει τὴν τιμήν, ἀλλὰ καλούμενος ὑπὸ τοῦ θεοῦ καθάπερ καὶ ἀαρών. οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς οὐχ ἑαυτὸν ἐδόξασε γενηθῆναι ἀρχιερέα, ἀλλ᾽ ὁ λαλήσας πρὸς αὐτόν υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. καθὼς καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει. σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδέκ. ὃς ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς σαρκὸς αὐτοῦ δεήσεις τε καὶ ἱκετηρίας πρὸς τὸν δυνάμενον σώζειν αὐτὸν ἐκ θανάτου μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς καὶ δακρύων προσενέγκας, καὶ εἰσακουσθεὶς ἀπὸ τῆς εὐλαβείας. καίπερ ὢν υἱός ἔμαθεν ἀφ᾽ ὧν ἔπαθε τὴν ὑπακοήν, καὶ τελειωθεὶς ἐγένετο τοῖς ὑπακούουσιν αὐτῷ

hi quibus prioribus annunciatum est: non introierunt propter incredulitatem: iterum terminat diem quendam hodie in david dicendo post tantum temporis: sicut supra dictum est. Hodie si vocem eius audieritis: nolite obdurare corda vestra. Nam si eis iesus requiem praestitisset nunquam de alia loqueretur post hac die. Itaque relinquitur sabbatismus populo dei. Qui enim ingressus est in requiem eius: etiam ipse requievit ab operibus suis: sicut et a suis deus. Festinemus ergo ingredi in illam requiem: ut ne in idipsum quis incidat incredulitatis exemplum. Vivus est enim sermo dei et efficax et penetrabilior omni gladio ancipiti: et pertingens usque ad divisionem animae ac spiritus: compagum quoque ac medullarum: et discretor cogitationum et intentionum cordis. Et non est ulla creatura invisibilis in conspectu eius: omnia nuda et aperta sunt oculis eius: ad quem nobis sermo. Habentes ergo pontificem magnum qui penetravit caelos iesum filium dei: teneamus spei nostrae confessionem. Non enim habemus pontificem qui non possit compati infirmitatibus nostris: tentatum autem per omnia pro similitudine absque peccato. Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiae eius: ut misericordiam consequamur: et gratiam inveniamus in auxilio opportuno. Cap.5.

Omnis namque pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in his quae sunt ad deum: ut offerat dona et sacrificia pro peccatis. Qui condolere possit his qui ignorant et errant: quoniam et ipse circundatus est infirmitate: et propterea debet quemadmodum pro populo: ita etiam et pro semetipso offerre pro peccatis. Nec quisquam sumit sibi honorem: sed qui vocatur a deo tanquam aaron. Sic et christus non semetipsum clarificavit ut pontifex fieret: sed qui locutus est ad eum: filius meus es tu: ego hodie genui te. Quemadmodum et in alio loco dicit. Tu es sacerdos in eternum secundum ordinem melchisedech. Qui in diebus carnis suae preces supplicationesque ad eum qui possit illum salvum facere a morte cum clamore valido et lachrymis offerens: exauditus est pro sua reverentia. Et quidem cum esset filius dei: didicit ex his quae passus est obedientiam: et consummatus factus est omnibus obtemperantibus sibi

C. D. Eccle.15.d. Ps.33. Infra.8.a. Ro.8.b. 1.Cor.12.b 2.Co.5.c. Ephe.2.b. A. Ps.2. B. Ps.109.

πᾶσιν αἴτιος σωτηρίας αἰωνίου, προσαγορευ-
θεὶς ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἀρχιερεὺς κατὰ τὴν τάξιν
μελχισεδέκ. περὶ οὗ πολὺς ἡμῖν ὁ λόγος
καὶ δυσερμήνευτος λέγειν, ἐπεὶ νωθροὶ γε-
γόνατε ταῖς ἀκοαῖς. καὶ γὰρ ὀφείλοντες εἶ-
ναι διδάσκαλοι διὰ τὸν χρόνον, πάλιν χρεί-
αν ἔχετε τοῦ διδάσκειν ὑμᾶς τίνα τὰ στοι-
χεῖα τῆς ἀρχῆς τῶν λογίων τοῦ θεοῦ, καὶ
γεγόνατε χρείαν ἔχοντες γάλακτος καὶ οὐ
στερεᾶς τροφῆς. πᾶς γὰρ ὁ μετέχων γάλα-
κτος ἄπειρος λόγου δικαιοσύνης, νήπιος γὰρ
ἐστί. τελείων δέ ἐστιν ἡ στερεὰ τροφή, τῶν
διὰ τὴν ἕξιν τὰ αἰσθητήρια γεγυμνασμένα
ἐχόντων πρὸς διάκρισιν καλοῦ τε καὶ κα-
κοῦ. Cap.6.

Διὸ ἀφέντες τὸν τῆς ἀρχῆς τοῦ χρισ-
τοῦ λόγον, ἐπὶ τὴν τελειότητα φερώμε-
θα, μὴ πάλιν θεμέλιον καταβαλλόμενοι με-
τανοίας ἀπὸ νεκρῶν ἔργων καὶ πίστεως ἐπὶ
θεόν, βαπτισμῶν διδαχῆς, ἐπιθέσεως τε χει-
ρῶν, ἀναστάσεως τε νεκρῶν καὶ κρίματος αἰ-
ωνίου. καὶ τοῦτο ποιήσομεν, ἐάνπερ ἐπιτρέ-
πῃ ὁ θεός. ἀδύνατον γὰρ τοὺς ἅπαξ φωτισ-
θέντας, γευσαμένους τε τῆς δωρεᾶς τῆς ἐπου-
ρανίου, καὶ μετόχους γενηθέντας πνεύμα-
τος ἁγίου, καὶ καλὸν γευσαμένους θεοῦ ῥῆ-
μα, δυνάμεις τε μέλλοντος αἰῶνος, καὶ πα-
ραπεσόντας, πάλιν ἀνακαινίζειν εἰς μετάνοιαν,
ἀνασταυροῦντας ἑαυτοῖς τὸν υἱὸν τοῦ θε-
οῦ καὶ παραδειγματίζοντας. γῆ γὰρ ἡ πι-
οῦσα τὸν ἐπ' αὐτῆς πολλάκις ἐρχόμενον ὑε-
τόν, καὶ τίκτουσα βοτάνην εὔθετον ἐκείνοις
δι' οὓς καὶ γεωργεῖται, μεταλαμβάνει εὐλο-
γίας ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἐκφέρουσα δὲ ἀκάνθας
καὶ τριβόλους ἀδόκιμος καὶ κατάρας ἐγγὺς
ἧς τὸ τέλος εἰς καῦσιν. πεπείσμεθα δὲ πε-
ρὶ ὑμῶν ἀγαπητοὶ τὰ κρείσσονα καὶ ἐχόμε-
να σωτηρίας, εἰ καὶ οὕτω λαλοῦμεν. οὐ γὰρ
ἄδικος ὁ θεὸς ἐπιλαθέσθαι τοῦ ἔργου ὑ-
μῶν, καὶ τοῦ κόπου τῆς ἀγάπης ἧς ἐνεδεί-
ξασθε εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, διακονήσαντες
τοῖς ἁγίοις καὶ διακονοῦντες. ἐπιθυμοῦμεν
δὲ ἕκαστον ὑμῶν τὴν αὐτὴν ἐνδείκνυσθαι
σπουδὴν πρὸς τὴν πληροφορίαν τῆς ἐλπί-
δος ἄχρι τέλους, ἵνα μὴ νωθροὶ γένησθε, μι-
μηταὶ δὲ τῶν διὰ πίστεως καὶ μακροθυμί-
ας κληρονομούντων τὰς ἐπαγγελίας. τῷ
γὰρ ἀβραὰμ ἐπαγγειλάμενος ὁ θεός, ἐπεὶ
κατ' οὐδενὸς εἶχε μείζονος ὀμόσαι, ὤμοσε
καθ' ἑαυτοῦ λέγων. ἦ μὴν εὐλογῶν εὐλο-
γήσω σε, καὶ πληθύνων πληθυνῶ σε, καὶ οὕ-
τω μακροθυμήσας ἐπέτυχε τῆς ἐπαγγελί-
ας. ἄνθρωποι μὲν γὰρ κατὰ τοῦ μείζονος ὀ-

bi: causa salutis eterne: appellatus
a deo pontifex iuxta ordinem sm
melchisedech. De quo nobis grandis
et ininterptabilis ad dicēdū: qm̄ imbecilles
facti estis ad audiēdū. Eteni cū deberetis
magistri eē ppter tēpus: rursū indige-
tis ut vos doceamini q̄ sunt elementa
exordij sermonum dei: et
facti estis quibus lacte opus sit: non
solido cibo. Omis ei qui lactis est parti-
ceps: exps ē sermonis iustitie: paruul9
enī est. Perfectorū aūt est solid9 cib9:
eorū q pro ipsa ɔsuetudine exercitatos
habent sensus ad discretionē boni ac
mali. Cap.6.

Quapp intermittētes inchoationis xpi
sermonē: ad pfectionem feramur:
nō rursū iacientes fūdamentū penitētie
ab operibus mortuis et fidei ad
deū: baptismatū doctrine: ipōnis quoq;
manuū: ac resurrectiōis mortuoꝝ: et iu
dicij eterni. Et hoc faciemus si qdē p
miserit de9. Impossibile ei ē eos q se-
mel sunt illuminati: gustauerūt ēt donū
celeste: et participes facti sunt spiritus
sctī: gustauerūt nihilomin9 bonū dei ver
bū virtutesq; seculi venturi: et plapsi sūt:
rursus renouari ad penitentiam:
rursū crucifigētes sibimetipsis filiū dei
et ostentui habentes. Terra enim
sepe venientem sup se bibens imbrem
et germinans herbā oportunam illis
a quibus colitur: accipit benedictionē
a deo: pferens aūt spinas
ac tribulos reproba est et maledicto pxi
ma: cui9 ɔsūmatio in ɔbustionē. Cōfidi
m9 aūt de vobis dilectissimi meliora et vi
ciniora saluti: tā etsi ita loqmur. Nō .n.
iniust9 de9 ut obliuiscat opis vrī
et dilectionis quam ostendistis
in nomine ipsius: qui ministrastis
sanctis et ministratis. Cupimus
aūt vnūquēq; vestrum eandē ostētare
sollicitudinem ad expletionem spei
vsq; ī finē: ut nō segnes efficiamini: ve
rū imitatores eorum qui fide et patiētia
hereditabunt promissiones.
Abrae nāq; promittens deus: quoniā
neminē habuit p quē iuraret maiorē: iu
rauit p semetipsū dicēs. Nisi bñdicēs bñ
dicā te: et multiplicās mltiplicabo te: et
sic lōganimiter ferens adept9 est repro
missionē. Hoies .n. p maiorē sui iurant

Infra.10.d

Gene.22.c

μνύουσι, καὶ πάσης αὐτοῖς ἀντιλογίας πέ-
ρας εἰς βεβαίωσιν ὁ ὅρκος. ἐν ᾧ περισσότε-
ρον βουλόμενος ὁ θεὸς ἐπιδεῖξαι τοῖς κληρο-
νόμοις τῆς ἐπαγγελίας τὸ ἀμετάθετον τῆς
βουλῆς αὐτοῦ, ἐμεσίτευσεν ὅρκῳ, ἵνα διὰ
δύο πραγμάτων ἀμεταθέτων ἐν οἷς ἀδύ-
νατον ψεύσασθαι θεόν ἰσχυρὰν παράκλη-
σιν ἔχωμεν οἱ καταφυγόντες κρατῆσαι τῆς
προκειμένης ἐλπίδος, ἣν ὡς ἄγκυραν ἔχο-
μεν τῆς ψυχῆς ἀσφαλῆ τε καὶ βεβαίαν, καὶ
εἰσερχομένην εἰς τὸ ἐσώτερον τοῦ καταπε-
τάσματος, ὅπου πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰ-
σῆλθεν ἰησοῦς κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδὲκ
ἀρχιερεὺς γενόμενος εἰς τὸν αἰῶνα. Cap.7.

Οὗτος γὰρ ὁ μελχισεδὲκ βασιλεὺς σα-
λὴμ ἱερεὺς τοῦ θεοῦ ὑψίστου, ὁ συναν-
τήσας ἀβραὰμ ὑποστρέφοντι ἀπὸ τῆς κοπῆς
τῶν βασιλέων, καὶ εὐλογήσας αὐτόν, ᾧ
καὶ δεκάτην ἀπὸ πάντων ἐμέρισεν ἀβραάμ.
πρῶτον μὲν ἑρμηνευόμενος βασιλεὺς δικαι-
οσύνης, ἔπειτα δὲ καὶ βασιλεὺς σαλήμ, ὅ ἐσ-
τι βασιλεὺς εἰρήνης, ἀπάτωρ, ἀμήτωρ, ἀγε-
νεαλόγητος, μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν μήτε ζω-
ῆς τέλος ἔχων, ἀφωμοιωμένος δὲ τῷ υἱῷ
τοῦ θεοῦ μένει ἱερεὺς εἰς τὸ διηνεκές, ἐν ᾧ
ὅτι καὶ τοῦ ἀβραὰμ προετιμήθη. θεωρεῖτε
δὲ πηλίκος οὗτος, ᾧ καὶ δεκάτην ἀβραὰμ
ἔδωκεν ἐκ τῶν ἀκροθινίων ὁ πατριάρχης.
καὶ οἱ μὲν ἐκ τῶν υἱῶν λευὶ τὴν ἱερατείαν
λαμβάνοντες, ἐντολὴν ἔχουσιν ἀποδεκα-
τοῦν τὸν λαὸν κατὰ τὸν νόμον, τουτέστι
τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν, καίπερ ἐξεληλυθό-
τες ἐκ τῆς ὀσφύος ἀβραάμ. ὁ δὲ μὴ γενεαλο-
γούμενος ἐξ αὐτῶν δεδεκάτωκε τὸν ἀβραάμ,
καὶ τὸν ἔχοντα τὰς ἐπαγγελίας εὐλόγηκε.
χωρὶς δὲ πάσης ἀντιλογίας τὸ ἔλαττον
ὑπὸ τοῦ κρείττονος εὐλογεῖται. καὶ ὧδε μὲν
δεκάτας ἀποθνήσκοντες ἄνθρωποι λαμβά-
νουσιν, ἐκεῖ δὲ μαρτυρούμενος ὅτι ζῇ. καὶ
ὡς ἔπος εἰπεῖν διὰ ἀβραὰμ καὶ λευὶ ὁ δεκά-
τας λαμβάνων, δεδεκάτωται. ἔτι γὰρ ἐν τῇ
ὀσφύϊ τοῦ πατρὸς ἦν ὅτε συνήντησεν αὐ-
τῷ ὁ μελχισεδέκ. εἰ μὲν οὖν τελείωσις διὰ
τῆς λευιτικῆς ἱερωσύνης ἦν, ὁ λαὸς γὰρ ἐπ'
αὐτῇ νενομοθέτητο, τίς ἔτι χρεία κατὰ τὴν
τάξιν μελχισεδὲκ ἕτερον ἀνίστασθαι ἱερέα
καὶ οὐ κατὰ τὴν τάξιν ἀαρὼν λέγεσθαι. με-
τατιθεμένης γὰρ τῆς ἱερωσύνης, ἐξ ἀνάγκης
καὶ νόμου μετάθεσις γίνεται. ἐφ' ὃν γὰρ λέ-
γεται ταῦτα, φυλῆς ἑτέρας μετέσχηκεν, ἀφ'
ἧς οὐδεὶς προσέσχηκε τῷ θυσιαστηρίῳ.
πρόδηλον γὰρ ὅτι ἐξ ἰούδα ἀνατέταλκεν
ὁ κύριος ἡμῶν, εἰς ἣν φυλὴν οὐδὲν περὶ ἱε-

et omnis controuersie eorum finis
ad ɔfirmationē ē iuramētū. In quo a-
būdāti9 volēs deus ostēdere pollicitatiōis
heredibus immobilitatem
cōsilij sui: iterposuit iusiurandū: ut p
duas res imobiles quibus ipossibile est
mentiri deū fortissimum solatium
habeamus: qui confugimus ad tenēdā
ppositā spē: quā sicut anchorā habem9
anime tutam ac firmam: et
incedentē vsq; ad interiora velaminis:
vbi pcursor pro nobis introiuit
iesus sm ordinē melchisedech:
pontifex factus in eternum. Cap.7.

Hic enim melchisedech rex salē
sacerdos dei summi qui obuiauit
abrahe regresso a cede
regum: et benedixit ei: cui
et decimas omnium diuisit abraam:
primū quidē q interpretat rex iustitie:
deinde autem et rex salem: quod est
rex pacis: sine pre: sine matre: sine ge
nealogia: neq; initiū dieꝝ neq; finē vi
te hñs: assimilatus autem filio
dei manens sacerdos in perpetuum.
Intuemini
aūt quātus sit hic: cui et decimas dedit de
precipuis abraam patriarcha.
Et quidem de filijs leui sacerdotium
accipientes: mandatū habent decimas
sumere a populo secundum legē: idest a
fratribus suis: quāquā et ipsi exierint
de lumbis abrae. Cuius aūt gñatio nō
annumerat in eis: decimas sūpsit ab a-
braā: et hūc q habebat repromissiones
bñdixit. Sine vlla aūt ɔtradictiōe qd mi
n9 est a meliore bñdicit. Et hic qdē
decimas morientes homines accipiūt:
ibi aūt contestat qz viuit. Et
ut ita dictū sit: p abraā et leui q deci-
mas accepit: decimat9 est. Adhuc ei i
lumbis patris erat: qñ obuiauit ei
melchisedech. Si ergo cōsūmatio per
sacerdotiū leuiticū erat: populus ei sub
ipō legē accepit: quid adhuc necessariū
fuit sm ordinē melchisedech aliū surgere
sacerdotē: et nō sm ordinē aarō dici?
Trāslato .n. sacerdotio: necesse est ut
et legis trāslatio fiat. In quo ei hec di
cuntur: de alia tribu est: de
qua nullus altario presto fuit.
Manifestū est enim q ex iuda ortus sit
dñs nr: in q tribu nihil de sacerdotio

Gene.14.d

ρωσύνης μωϋσῆς ἐλάλησε. καὶ περισσότερον ἔτι κατάδηλόν ἐστιν, εἰ κατὰ τὴν ὁμοιότητα μελχισεδὲκ ἀνίσταται ἱερεὺς ἕτερος, ὃς οὐ κατὰ νόμον ἐντολῆς σαρκικῆς γέγονεν, ἀλλὰ κατὰ δύναμιν ζωῆς ἀκαταλύτου. μαρτυρεῖ γὰρ ὅτι σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδέκ. ἀθέτησις μὲν γὰρ γίνεται προαγούσης ἐντολῆς διὰ τὸ αὐτῆς ἀσθενὲς καὶ ἀνωφελές. οὐδὲν γὰρ ἐτελείωσεν ὁ νόμος. ἐπεισαγωγὴ δὲ κρείττονος ἐλπίδος δι᾽ ἧς ἐγγίζομεν τῷ θεῷ. καὶ καθόσον οὐ χωρὶς ὁρκωμοσίας. οἱ μὲν γὰρ χωρὶς ὁρκωμοσίας εἰσὶν ἱερεῖς γεγονότες. ὁ δὲ μετὰ ὁρκωμοσίας διὰ τοῦ λέγοντος πρὸς αὐτόν. ὤμοσε κύριος καὶ οὐ μεταμεληθήσεται. σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδέκ. κατὰ τοσοῦτον κρείττονος διαθήκης γέγονεν ἔγγυος ἰησοῦς. καὶ οἱ μὲν πλείονές εἰσι γεγονότες ἱερεῖς, διὰ τὸ θανάτῳ κωλύεσθαι παραμένειν. ὁ δὲ διὰ τὸ μένειν αὐτὸν εἰς τὸν αἰῶνα, ἀπαράβατον ἔχει τὴν ἱερωσύνην. ὅθεν καὶ σώζειν εἰς τὸ παντελὲς δύναται τοὺς προσερχομένους δι᾽ αὐτοῦ τῷ θεῷ, πάντοτε ζῶν εἰς τὸ ὑπερεντυγχάνειν αὐτῶν. τοιοῦτος γὰρ ἡμῖν ἔπρεπεν ἀρχιερεύς, ὅσιος, ἄκακος, ἀμίαντος, κεχωρισμένος ἀπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ ὑψηλότερος τῶν οὐρανῶν γενόμενος. ὃς οὐκ ἔχει καθ᾽ ἡμέραν ἀνάγκην, ὥσπερ οἱ ἀρχιερεῖς, πρότερον ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἁμαρτιῶν θυσίας ἀναφέρειν, ἔπειτα τῶν τοῦ λαοῦ. τοῦτο γὰρ ἐποίησεν ἐφάπαξ ἑαυτὸν ἀνενέγκας. ὁ νόμος γὰρ ἀνθρώπους καθίστησιν ἀρχιερεῖς ἔχοντας ἀσθένειαν, ὁ λόγος δὲ τῆς ὁρκωμοσίας τῆς μετὰ τὸν νόμον υἱὸν εἰς τὸν αἰῶνα τετελειωμένον. Cap. 8.

Κεφάλαιον δὲ ἐπὶ τοῖς λεγομένοις. τοιοῦτον ἔχομεν ἀρχιερέα, ὃς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν τοῖς οὐρανοῖς, τῶν ἁγίων λειτουργός, καὶ τῆς σκηνῆς τῆς ἀληθινῆς, ἣν ἔπηξεν ὁ κύριος καὶ οὐκ ἄνθρωπος. πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς εἰς τὸ προσφέρειν δῶρά τε καὶ θυσίας καθίσταται. ὅθεν ἀναγκαῖον ἔχειν τι καὶ τοῦτον ὃ προσενέγκῃ. εἰ μὲν γὰρ ἦν ἐπὶ γῆς, οὐδ᾽ ἂν ἦν ἱερεύς, ὄντων τῶν ἱερέων τῶν προσφερόντων κατὰ τὸν νόμον τὰ δῶρα, οἵτινες ὑποδείγματι καὶ σκιᾷ λατρεύουσι τῶν ἐπουρανίων. καθὼς κεχρημάτισται μωϋσῆς μέλλων ἐπιτελεῖν τὴν σκηνήν. ὅρα γάρ φησι ποιήσεις πάντα κατὰ τὸν τύπον τὸν δειχθέντα σοι ἐν τῷ ὄρει. νυνὶ δὲ διαφορωτέρας τέτυχε λειτουργίας, ὅσῳ κρείττονός ἐστι διαθήκης μεσί-

moyses locutus est. Et amplius adhuc manifestum est: si secundum similitudinem melchisedech exurgat alius sacerdos: qui non secundum legem mandati carnalis factus est: sed secundum virtutem vite insolubilis. Contestatur enim: quoniam tu es sacerdos in eternum secundum ordinem melchisedech. Reprobatio fit precedentis mandati: propter infirmitatem eius et inutilitatem. Nihil enim ad perfectum adduxit lex. Introductio vero melioris spei per quam proximamus ad deum. Et quantum est non sine iureiurando. Alii quidem sine iureiurando sacerdotes facti sunt. Hic autem cum iureiurando per eum qui dixit ad illum. Iuravit dominus et non penitebit eum: tu es sacerdos in eternum. (ps.109.) In tantum melioris testamenti sponsor factus est iesus. (B) Et alii quidem plures facti sunt sacerdotes: idcirco quod morte prohiberentur permanere: hic autem eo quod maneat in eternum: sempiternum habet sacerdotium. Unde et salvare in perpetuum potest accedentes per semetipsum ad deum: semper vivens ad interpellandum pro nobis. Talis enim decebat ut nobis esset pontifex: sanctus: innocens: impollutus: segregatus a peccatoribus: et excelsior celis factus. Qui non habet necessitatem quotidie quemadmodum sacerdotes: prius pro suis delictis hostias offerre: deinde pro populi. Hoc enim fecit semel se offerendo. Lex enim constituit homines sacerdotes infirmitatem habentes: sermo autem iurisiurandi qui post legem est filium in eternum perfectum. Cap. 8.

(A) Capitulum autem super ea que dicuntur. Talem habemus pontificem: qui consedit in dextera sedis magnitudinis in celis: (sup. 4.b.) sanctorum minister: et tabernaculi veri: quod fixit deus et non homo. Omnis enim pontifex ad offerendum munera et hostias constituitur. Unde necesse est et hunc habere aliquid quod offerat. Si ergo esset super terram: nec esset sacerdos: cum essent qui offerrent secundum legem munera: qui exemplari et umbre deserviunt celestium: (B) sicut responsum est moysi cum consummaret tabernaculum. Vide inquit omnia facito secundum exemplar quod tibi ostensum est in monte. (Exo.25.d. Act.7.c.) Nunc autem melius sortitus est ministerium: quanto et melioris testamenti mediator

της, ἥτις ἐπὶ κρείττοσιν ἐπαγγελίαις νενομοθέτηται. εἰ γὰρ ἡ πρώτη ἐκείνη ἦν ἄμεμπτος, οὐκ ἂν δευτέρας ἐζητεῖτο τόπος. μεμφόμενος γὰρ αὐτοῖς λέγει. ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται λέγει κύριος, καὶ συντελέσω ἐπὶ τὸν οἶκον ἰσραὴλ καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον ἰούδα διαθήκην καινήν, οὐ κατὰ τὴν διαθήκην ἣν ἐποίησα τοῖς πατράσιν αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ ἐπιλαβομένου μου τῆς χειρὸς αὐτῶν ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς αἰγύπτου. ὅτι αὐτοὶ οὐκ ἐνέμειναν ἐν τῇ διαθήκῃ μου, κἀγὼ ἠμέλησα αὐτῶν λέγει κύριος. ὅτι αὕτη ἡ διαθήκη ἣν διαθήσομαι τῷ οἴκῳ ἰσραὴλ μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας λέγει κύριος, διδοὺς νόμους μου εἰς τὴν διάνοιαν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ καρδίας αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτούς, καὶ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς θεόν, καὶ αὐτοὶ ἔσονταί μοι εἰς λαόν. καὶ οὐ μὴ διδάξωσιν ἕκαστος τὸν πολίτην αὐτοῦ καὶ ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ λέγων γνῶθι τὸν κύριον, ὅτι πάντες εἰδήσουσί με ἀπὸ μικροῦ αὐτῶν ἕως μεγάλου αὐτῶν, ὅτι ἵλεως ἔσομαι ταῖς ἀδικίαις αὐτῶν, καὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθῶ ἔτι. ἐν τῷ λέγειν καινήν, πεπαλαίωκε τὴν πρώτην. τὸ δὲ παλαιούμενον καὶ γηράσκον, ἐγγὺς ἀφανισμοῦ. Cap. 9.

Εἶχε μὲν οὖν καὶ ἡ πρώτη σκηνὴ δικαιώματα λατρείας, τό τε ἅγιον κοσμικόν. σκηνὴ γὰρ κατεσκευάσθη ἡ πρώτη, ἐν ᾗ ἥ τε λυχνία καὶ ἡ τράπεζα καὶ ἡ πρόθεσις τῶν ἄρτων ἥτις λέγεται ἅγια. μετὰ δὲ τὸ δεύτερον καταπέτασμα σκηνὴ ἡ λεγομένη ἅγια ἁγίων, χρυσοῦν ἔχουσα θυμιατήριον καὶ τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης περικεκαλυμμένην πάντοθεν χρυσίῳ, ἐν ᾗ στάμνος χρυσῆ ἔχουσα τὸ μάννα καὶ ἡ ῥάβδος ἀαρὼν ἡ βλαστήσασα καὶ αἱ πλάκες τῆς διαθήκης. ὑπεράνω δὲ αὐτῆς χερουβὶμ δόξης κατασκιάζοντα τὸ ἱλαστήριον, περὶ ὧν οὐκ ἔστι νῦν λέγειν κατὰ μέρος. τούτων δὲ οὕτω κατεσκευασμένων, εἰς μὲν τὴν πρώτην σκηνὴν διαπαντὸς εἰσίασιν οἱ ἱερεῖς τὰς λατρείας ἐπιτελοῦντες, εἰς δὲ τὴν δευτέραν ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ μόνος ὁ ἀρχιερεύς οὐ χωρὶς αἵματος ὃ προσφέρει ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων. τοῦτο δηλοῦντος τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου μήπω πεφανερῶσθαι τὴν τῶν ἁγίων ὁδὸν ἔτι τῆς πρώτης σκηνῆς ἐχούσης στάσιν. ἥτις παραβολὴ εἰς τὸν καιρὸν τοῦτον ἐνεστηκότα, καθ᾽ ὃν δῶρά τε καὶ θυσίαι προσφέρονται μὴ δυνάμεναι κατὰ συνείδησιν τελειῶσαι τὸν λατρεύοντα, μόνον ἐπὶ βρώμασι καὶ πόμασι καὶ διαφόροις βαπτισμοῖς καὶ δικαι-

(C) est: qui in melioribus repromissionibus sancitum est. Nam si illud prius culpa vacasset: non utique secundi locus inquireretur. Vituperans enim eos dicit. Ecce dies venient (Hiere.31.f.) dicit dominus: et consummabo super domum israel et super domum iuda testamentum novum: non secundum testamentum quod feci patribus eorum in die qua apprehendi manum eorum ut educerem illos de terra egypti: quoniam ipsi non permanserunt in testamento meo: et ego neglexi eos dicit dominus. Quia hoc est testamentum quod disponam domui israel post dies illos dicit dominus: dando leges meas in mentem eorum et in corda eorum (D) superscribam eas: et ero eis in deum: et ipsi erunt mihi in populum. Et non (Apoc.21.b. Hie.31.f.) docebit unusquisque proximum suum et unusquisque fratrem suum dicens: cognosce dominum: quoniam omnes scient me a minore usque ad maiorem: quia propitius ero iniquitatibus eorum: et peccatorum eorum iam non memorabor. Dicendo autem novum veteravit prius. Quod autem antiquatur et senescit: prope interitum est. Cap. 9.

(A) Habuit quidem et prius iustificationes culture et sanctum seculare. Tabernaculum enim factum est primum: in quo erant candelabra et mensa et propositio panum que dicitur sancta: post velamentum autem secundum tabernaculum quod dicitur sancta sanctorum: aureum habens thuribulum et arcam testamenti circumtectam ex omni parte auro: in qua urna aurea habens manna et virga aaron que fronduerat et tabule testamenti: super quam erant cherubin glorie obumbrantia propitiatorium: de quibus non est modo dicendum per singula. His vero ita compositis: in priori quidem tabernaculo semper introibant sacerdotes sacrificiorum officia consumantes: in secundo autem semel in anno solus pontifex non sine sanguine quem offert pro sua et populi ignorantia: hoc significante spiritu sancto: nondum propalatam esse sanctorum viam adhuc priore tabernaculo habente statum. (B) Que parabola est temporis instantis: iuxta quam munera et hostie offeruntur: que non possunt iuxta conscientiam perfectum facere servientem: solummodo in cibis et in potibus et in variis baptismatibus et iustitiis

ώμασι σαρκός μέχρι καιρού διορθώσεως ἐπικείμενα. Χριστός δὲ παραγενόμενος ἀρχιερεύς τῶν μελλόντων ἀγαθῶν διά τῆς μείζονος καὶ τελειοτέρας σκηνῆς οὐ χειροποιήτου, τουτέστιν οὐ ταύτης τῆς κτίσεως, οὐδὲ δι' αἵματος τράγων καὶ μόσχων, διά δὲ τοῦ ἰδίου αἵματος εἰσῆλθεν ἐφάπαξ εἰς τὰ ἅγια, αἰωνίαν λύτρωσιν εὑράμενος. εἰ γὰρ τὸ αἷμα ταύρων καὶ τράγων καὶ σποδός δαμάλεως ῥαντίζουσα τοὺς κεκοινωμένους ἁγιάζει πρὸς τὴν τῆς σαρκὸς καθαρότητα, πόσω μᾶλλον τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ὃς διά πνεύματος αἰωνίου ἑαυτὸν προσήνεγκεν ἄμωμον τῷ θεῷ, καθαριεῖ τὴν συνείδησιν ἡμῶν ἀπὸ νεκρῶν ἔργων εἰς τὸ λατρεύειν θεῷ ζῶντι. καὶ διατοῦτο διαθήκης καινῆς μεσίτης ἐστίν, ὅπως θανάτου γενομένου εἰς ἀπολύτρωσιν τῶν ἐπὶ τῇ πρώτῃ διαθήκῃ παραβάσεων τὴν ἐπαγγελίαν λάβωσιν οἱ κεκλημένοι τῆς αἰωνίου κληρονομίας. ὅπου γὰρ διαθήκη, θάνατον ἀνάγκη φέρεσθαι τοῦ διατιθεμένου. διαθήκη γὰρ ἐπὶ νεκροῖς βεβαία. ἐπεὶ μήποτε ἰσχύει ὅτε ζῇ ὁ διαθέμενος. ὅθεν οὐδ' ἡ πρώτη χωρὶς αἵματος ἐγκεκαίνισται. λαληθείσης γὰρ πάσης ἐντολῆς κατὰ νόμον ὑπὸ μωϋσέος παντὶ λαῷ, λαβὼν τὸ αἷμα τῶν μόσχων καὶ τράγων μετὰ ὕδατος καὶ ἐρίου κοκκίνου καὶ ὑσσώπου, αὐτό τε τὸ βιβλίον καὶ πάντα τὸν λαὸν ἐρράντισε λέγων. τοῦτο τὸ αἷμα τῆς διαθήκης, ἧς ἐνετείλατο πρὸς ὑμᾶς ὁ θεός. καὶ τὴν σκηνὴν δὲ καὶ πάντα τὰ σκεύη τῆς λειτουργίας τῷ αἵματι ὁμοίως ἐρράντισε. καὶ σχεδὸν ἐν αἵματι πάντα καθαρίζεται κατὰ τὸν νόμον, καὶ χωρὶς αἱματεκχυσίας οὐ γίνεται ἄφεσις. ἀνάγκη οὖν τὰ μὲν ὑποδείγματα τῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς τούτοις καθαρίζεσθαι, αὐτὰ δὲ τὰ ἐπουράνια κρείττοσι θυσίαις παρὰ ταύταις. οὐ γὰρ εἰς χειροποίητα ἅγια εἰσῆλθεν ὁ Χριστὸς ἀντίτυπα τῶν ἀληθινῶν, ἀλλ' εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανόν, νῦν ἐμφανισθῆναι τῷ προσώπῳ τοῦ θεοῦ ὑπὲρ ἡμῶν. οὐδ' ἵνα πολλάκις προσφέρῃ ἑαυτόν, ὥσπερ ὁ ἀρχιερεὺς εἰσέρχεται εἰς τὰ ἅγια κατ' ἐνιαυτὸν ἐν αἵματι ἀλλοτρίῳ. ἐπεὶ ἔδει αὐτὸν πολλάκις παθεῖν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. νῦν δὲ ἅπαξ ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων εἰς ἀθέτησιν ἁμαρτίας διὰ τῆς θυσίας αὐτοῦ πεφανέρωται. καὶ καθόσον ἀπόκειται τοῖς ἀνθρώποις ἅπαξ ἀποθανεῖν, μετὰ δὲ τοῦτο κρίσις, οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς ἅπαξ προσενεχθεὶς εἰς τὸ πολλῶν ἀνενεγκεῖν ἁμαρτίας

carnis usque ad tempus correctionis impositis. Christus autem assistens pontifex futurorum bonorum per amplius et perfectius tabernaculum non manufactum: id est non huius creationis: neque per sanguinem hircorum aut vitulorum: sed per proprium sanguinem introivit semel in sancta: eterna redemptione inventa. Si enim sanguis hircorum et taurorum et cinis vitule aspersus inquinatos sanctificat ad emundationem carnis: quanto magis sanguis christi: qui per spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum deo: emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis ad serviendum deo viventi. Et ideo novi testamenti mediator est: ut morte intercedente in redemptionem earum prevaricationum que erant sub priori testamento repromissionem accipiant qui vocati sunt eterne hereditatis. Ubi enim testamentum est: mors necesse est intercedat testatoris. Testamentum enim in mortuis confirmatum est. Alioquin nondum valet dum vivit qui testatus est. Unde nec primum quidem sine sanguine dedicatum est. Lecto enim omni mandato legis a moyse universo populo: accipiens sanguinem vitulorum et hircorum cum aqua et lana coccinea et hysopo: ipsum quoque librum et omnem populum aspersit dicens. Hic sanguis testamenti quod mandavit ad vos deus. Etiam tabernaculum et omnia vasa ministerii sanguine similiter aspersit. Et omnia pene in sanguine secundum legem mundantur: et sine sanguinis effusione non fit remissio. Necesse est ergo exemplaria quidem celestium his mundari. Ipsa autem celestia melioribus hostiis quam istis. Non enim in manufacta sancta iesus introiit exemplaria verorum: sed in ipsum celum: ut appareat nunc vultui dei pro nobis. Neque ut sepe offerat semetipsum: quemadmodum pontifex intrat in sancta per singulos annos in sanguine alieno. Alioquin oportebat eum frequenter pati ab origine mundi. Nunc autem semel in consummatione seculorum ad destitutionem peccati per hostiam suam apparuit. Et quemadmodum statutum est hominibus semel mori: post hoc autem iudicium: sic et christus semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata

1.Joh.1.d. Apoc.1.b. 1.Pe.1.d. C

Gal.3.b.

Exo.24.b. Mat.26.c. Mar.14.c Luce.22.b. 1.Cor.11.c.

1.Joh.1.d. Apoca.1.b. 1.Pet.1.d. D

Roma.5.b. 1.Pet.3.d.

ἐκ δευτέρου χωρὶς ἁμαρτίας ὀφθήσεται τοῖς αὐτὸν ἀπεκδεχομένοις εἰς σωτηρίαν.

Cap.10.

Σκιὰν γὰρ ἔχων ὁ νόμος τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, οὐκ αὐτὴν τὴν εἰκόνα τῶν πραγμάτων, κατ' ἐνιαυτὸν ταῖς αὐταῖς θυσίαις ἃς προσφέρουσιν εἰς τὸ διηνεκές, οὐδέποτε δύναται τοὺς προσερχομένους τελειῶσαι. ἐπεὶ ἂν ἐπαύσαντο προσφερόμεναι, διὰ τὸ μηδεμίαν ἔχειν ἔτι συνείδησιν ἁμαρτιῶν τοὺς λατρεύοντας ἅπαξ κεκαθαρμένους, ἀλλ' ἐν αὐταῖς ἀνάμνησις ἁμαρτιῶν κατ' ἐνιαυτόν. ἀδύνατον γὰρ αἷμα ταύρων καὶ τράγων ἀφαιρεῖν ἁμαρτίας. διὸ εἰσερχόμενος εἰς τὸν κόσμον λέγει. θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας, σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι. ὁλοκαυτώματα καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ εὐδόκησας, τότε εἶπον ἰδοὺ ἥκω. ἐν κεφαλίδι βιβλίου γέγραπται περὶ ἐμοῦ τοῦ ποιῆσαι ὁ θεός τὸ θέλημά σου. ἀνώτερον λέγων, ὅτι θυσίαν καὶ προσφορὰν καὶ ὁλοκαυτώματα καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ ἠθέλησας, οὐδὲ εὐδόκησας, αἵτινες κατὰ τὸν νόμον προσφέρονται, τότε εἴρηκεν ἰδοὺ ἥκω τοῦ ποιῆσαι τὸ θέλημά σου ὁ θεός μου. ἀναιρεῖ τὸ πρῶτον, ἵνα τὸ δεύτερον στήσῃ. ἐν ᾧ θελήματι ἡγιασμένοι ἐσμὲν οἱ διὰ τῆς προσφορᾶς τοῦ σώματος ἰησοῦ Χριστοῦ ἐφάπαξ. καὶ πᾶς μὲν ἀρχιερεὺς ἕστηκε καθ' ἡμέραν λειτουργῶν καὶ τὰς αὐτὰς πολλάκις προσφέρων θυσίας, αἵτινες οὐδέποτε δύνανται περιελεῖν ἁμαρτίας. αὐτὸς δὲ μίαν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν προσενέγκας θυσίαν, εἰς τὸ διηνεκὲς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, τὸ λοιπὸν ἐκδεχόμενος ἕως τεθῶσιν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν αὐτοῦ. μιᾷ γὰρ προσφορᾷ τετελείωκεν εἰς τὸ διηνεκὲς τοὺς ἁγιαζομένους. μαρτυρεῖ δὲ ἡμῖν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. μετὰ γὰρ τὸ προειρηκέναι αὕτη ἡ διαθήκη ἣν διαθήσομαι πρὸς αὐτοὺς μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας λέγει κύριος, διδοὺς νόμους μου ἐπὶ καρδίας αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τῶν διανοιῶν αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτούς, καὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθῶ ἔτι. ὅπου δὲ ἄφεσις τούτων οὐκέτι προσφορὰ περὶ ἁμαρτίας. ἔχοντες οὖν ἀδελφοὶ παρρησίαν εἰς τὴν εἴσοδον τῶν ἁγίων ἐν τῷ αἵματι ἰησοῦ ἣν ἐνεκαίνισεν ἡμῖν ὁδὸν πρόσφατον καὶ ζῶσαν διὰ τοῦ καταπετάσματος, τουτέστι τῆς σαρκὸς

secundo sine peccato apparebit omnibus expectantibus se in salutem.

Cap.10.

Umbram enim habens lex futurorum bonorum non ipsam imaginem rerum: per singulos annos eisdem ipsis hostiis quas offerunt indesinenter: nunquam potest accedentes perfectos facere. Alioquin cessassent offerri: ideo quod nullam haberent ultra conscientiam peccati cultores semel mundati: sed in ipsis commemoratio peccatorum per singulos annos fit. Impossibile enim est sanguine taurorum et hircorum auferri peccata. Ideo ingrediens mundum dicit. Hostiam et oblationem noluisti: corpus autem aptasti mihi. Holocaustomata et pro peccato non tibi placuerunt: tunc dixi ecce venio. In capite libri scriptum est de me: ut faciam deus voluntatem tuam. Superius dicens: quia hostias et oblationes et holocaustomata et pro peccato noluisti: nec placita sunt tibi que secundum legem offeruntur: tunc dixi ecce venio: ut faciam deus voluntatem tuam. Aufert primum ut sequens statuat. In qua voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis christi iesu semel. Et omnis quidem sacerdos presto est quottidie ministrans: et easdem sepe offerens hostias: que non possunt auferre peccata. Hic autem unam pro peccatis offerens hostiam: in sempiternum sedet in dextera dei: de cetero expectans donec ponantur inimici eius scabellum pedum eius. Una enim oblatione consummavit in sempiternum sanctificatos. Contestatur autem nos et spiritus sanctus. Postquam enim dixit hoc autem testamentum quod testabor ad illos: post dies illos dicit dominus: dabo leges meas in cordibus eorum: et in mentibus eorum superscribam eas et peccatorum et iniquitatum eorum iam non recordabor amplius. Ubi autem horum remissio: iam non est oblatio pro peccato. Habentes itaque fratres fiduciam in introitu sanctorum in sanguine christi: quam initiavit nobis viam novam et viventem per velamen: id est carnem

A

Leui.19.

Ps.39.

B

C

Psal.109.

D

Hie.31.f

supra.4.b.

αὐτοῦ, καὶ ἱερέα μέγαν ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, προσερχώμεθα μετὰ ἀληθινῆς καρδίας ἐν πληροφορίᾳ πίστεως, ἐρραντισμένοι τὰς καρδίας ἀπὸ συνειδήσεως πονηρᾶς, καὶ λελουμένοι τὸ σῶμα ὕδατι καθαρῷ, κατέχωμεν τὴν ὁμολογίαν τῆς ἐλπίδος ἀκλινῆ. πιστὸς γὰρ ὁ ἐπαγγειλάμενος. καὶ κατανοῶμεν ἀλλήλους εἰς παροξυσμὸν ἀγάπης καὶ καλῶν ἔργων, μὴ ἐγκαταλείποντες τὴν ἐπισυναγωγὴν ἑαυτῶν, καθὼς ἔθος τισίν, ἀλλὰ παρακαλοῦντες, καὶ τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳ βλέπετε ἐγγίζουσαν τὴν ἡμέραν. ἑκουσίως γὰρ ἁμαρτανόντων ἡμῶν μετὰ τὸ λαβεῖν τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, οὐκέτι περὶ ἁμαρτιῶν ἀπολείπεται θυσία. φοβερὰ δέ τις ἐκδοχὴ κρίσεως καὶ πυρὸς ζῆλος, ἐσθίειν μέλλοντος τοὺς ὑπεναντίους. ἀθετήσας τις νόμον μωϋσέως χωρὶς οἰκτιρμῶν ἐπὶ δυσὶν ἢ τρισὶ μάρτυσιν ἀποθνήσκει, πόσῳ δοκεῖτε χείρονος ἀξιωθήσεται τιμωρίας ὁ τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καταπατήσας, καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡγησάμενος, ἐν ᾧ ἡγιάσθη, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς χάριτος ἐνυβρίσας. οἴδαμεν γὰρ τὸν εἰπόντα. ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω λέγει κύριος. καὶ πάλιν. κύριος κρινεῖ τὸν λαὸν αὐτοῦ. φοβερὸν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας θεοῦ ζῶντος. ἀναμιμνήσκεσθε δὲ τὰς πρότερον ἡμέρας, ἐν αἷς φωτισθέντες πολλὴν ἄθλησιν ὑπεμείνατε παθημάτων, τοῦτο μὲν ὀνειδισμοῖς τε καὶ θλίψεσι θεατριζόμενοι, τοῦτο δὲ κοινωνοὶ τῶν οὕτως ἀναστρεφομένων γενηθέντες. καὶ γὰρ τοῖς δεσμοῖς μου συνεπαθήσατε, καὶ τὴν ἁρπαγὴν τῶν ὑπαρχόντων ὑμῶν μετὰ χαρᾶς προσεδέξασθε, γινώσκοντες ἔχειν ἑαυτοῖς κρείττονα ὕπαρξιν ἐν οὐρανοῖς καὶ μένουσαν. μὴ ἀποβάλητε οὖν τὴν παρρησίαν ὑμῶν, ἥτις ἔχει μισθαποδοσίαν μεγάλην. ὑπομονῆς γὰρ ἔχετε χρείαν, ἵνα τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ ποιήσαντες κομίσησθε τὴν ἐπαγγελίαν. ἔτι γὰρ μικρὸν ὅσον ὅσον ὁ ἐρχόμενος ἥξει, καὶ οὐ χρονιεῖ. ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται. καὶ ἐὰν ὑποστείληται, οὐκ εὐδοκεῖ ἡ ψυχή μου ἐν αὐτῷ. ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐσμὲν ὑποστολῆς εἰς ἀπώλειαν, ἀλλὰ πίστεως εἰς περιποίησιν.

Cap. 11.

Ἔστι δὲ πίστις ἐλπιζομένων ὑπόστασις πραγμάτων, ἔλεγχος οὐ βλεπομένων. ἐν ταύτῃ γὰρ ἐμαρτυρήθησαν οἱ πρεσβύτεροι. πίστει νοοῦμεν κατηρτίσθαι τοὺς αἰῶνας ῥήματι θεοῦ, εἰς τὸ μὴ ἐκφαινομένων τὰ

suam: et sacerdotem magnum super domum dei: accedamus cum vero corde in plenitudine fidei: aspersi corda a conscientia mala: et abluti corpus aqua munda: teneamus spei nostre confessionem indeclinabilem. Fidelis enim est qui repromisit. Et consideremus invicem in provocationem charitatis et bonorum operum: non deserentes collectionem nostram: sicut consuetudinis est quibusdam: sed consolantes: et tanto magis quanto videritis appropinquantem diem. Voluntarie enim peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis: iam non relinquitur pro peccatis hostia. Terribilis autem quedam expectatio iudicii et ignis emulatio: que consumptura est adversarios. Irritam quis faciens legem moysi sine ulla miseratione duobus vel tribus testibus moritur: quanto magis putatis deteriora mereri supplicia qui filium dei conculcaverit: et sanguinem testamenti pollutum duxerit: in quo sanctificatus est: et spiritui gratie contumeliam fecerit. Scimus enim qui dixit. Mihi vindictam: et ego retribuam. Et iterum. Quia iudicabit dominus populum suum. Horrendum est incidere in manus dei viventis. Rememoramini autem pristinos dies: in quibus illuminati magnum certamen sustinuistis passionum: et in altero quidem opprobriis et tribulationibus spectaculum facti: in altero autem socii taliter conversantium effecti. Nam et vinctis compassi estis: et rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis: cognoscentes vos habere meliorem et manentem substantiam. Nolite itaque amittere confidentiam vestram: que magnam habet remunerationem. Patientia enim vobis necessaria est: ut voluntatem dei facientes reportetis promissionem. Adhuc enim modicum aliquantulum: qui venturus est veniet et non tardabit. Iustus autem meus ex fide vivet. Quod si subtraxerit se: non placebit anime mee. Nos autem non sumus subtractionis filii in perditionem: sed fidei in acquisitionem anime.

Cap. 11.

Est autem fides sperandarum substantia rerum: argumentum non apparentium. In hac enim testimonium consecuti sunt senes. Fide intelligimus aptata esse secula verbo dei: ut ex invisibilibus

D E Deut. 17. d. Mat. 18. c. 2. Cor. 13. a. F Deut. 32. c. Ro. 12. d. supra. 6. a. G Abach. 2. a. Ro. 1. b. Gala. 3. b. A Gene. 1. a.

βλεπόμενα γεγονέναι. πίστει πλείονα θυσίαν ἄβελ παρὰ κάϊν προσήνεγκε τῷ θεῷ, δι' ἧς ἐμαρτυρήθη εἶναι δίκαιος, μαρτυροῦντος ἐπὶ τοῖς δώροις αὐτοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ δι' αὐτῆς ἀποθανὼν ἔτι λαλεῖται. πίστει ἐνὼχ μετετέθη τοῦ μὴ ἰδεῖν θάνατον, καὶ οὐχ εὑρίσκετο, διότι μετέθηκεν αὐτὸν ὁ θεός. πρὸ γὰρ τῆς μεταθέσεως αὐτοῦ μεμαρτύρηται εὐηρεστηκέναι τῷ θεῷ. χωρὶς δὲ πίστεως ἀδύνατον εὐαρεστῆσαι. πιστεῦσαι γὰρ δεῖ τὸν προσερχόμενον τῷ θεῷ ὅτι ἔστι, καὶ τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτὸν μισθαποδότης γίνεται. πίστει χρηματισθεὶς νῶε περὶ τῶν μηδέπω βλεπομένων εὐλαβηθείς, κατεσκεύασε κιβωτὸν εἰς σωτηρίαν τοῦ οἴκου αὐτοῦ, δι' ἧς κατέκρινε τὸν κόσμον, καὶ τῆς κατὰ πίστιν δικαιοσύνης ἐγένετο κληρονόμος. πίστει καλούμενος ἀβραὰμ ὑπήκουσεν ἐξελθεῖν εἰς τὸν τόπον ὃν ἔμελλε λαμβάνειν εἰς κληρονομίαν, καὶ ἐξῆλθε μὴ ἐπιστάμενος ποῦ ἔρχεται. πίστει παρῴκησεν ἀβραὰμ εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας ὡς ἀλλοτρίαν, ἐν σκηναῖς κατοικήσας μετὰ ἰσαὰκ καὶ ἰακὼβ τῶν συγκληρονόμων τῆς ἐπαγγελίας τῆς αὐτῆς. ἐξεδέχετο γὰρ τὴν τοὺς θεμελίους ἔχουσαν πόλιν, ἧς τεχνίτης καὶ δημιουργὸς ὁ θεός. πίστει καὶ αὐτὴ σάρρα στεῖρα οὖσα δύναμιν εἰς καταβολὴν σπέρματος ἔλαβε, καὶ παρὰ καιρὸν ἡλικίας ἔτεκεν, ἐπεὶ πιστὸν ἡγήσατο τὸν ἐπαγγειλάμενον. διὸ καὶ ἀφ' ἑνὸς ἐγεννήθησαν, καὶ ταῦτα νενεκρωμένου, καθὼς τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ τῷ πλήθει, καὶ ὡς ἡ ἄμμος ἡ παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης ἡ ἀναρίθμητος. κατὰ πίστιν ἀπέθανον οὗτοι πάντες μὴ λαβόντες τὰς ἐπαγγελίας, ἀλλὰ πόρρωθεν αὐτὰς ἰδόντες καὶ ἀσπασάμενοι, καὶ ὁμολογήσαντες ὅτι ξένοι καὶ παρεπίδημοί εἰσιν ἐπὶ τῆς γῆς. οἱ γὰρ τοιαῦτα λέγοντες ἐμφανίζουσιν ὅτι πατρίδα ἐπιζητοῦσι, καὶ εἰ μὲν ἐκείνης ἐμνημόνευον ἀφ' ἧς ἐξῆλθον, εἶχον ἂν καιρὸν ἀνακάμψαι. νυνὶ δὲ κρείττονος ὀρέγονται τουτέστιν ἐπουρανίου. διὸ οὐκ ἐπαισχύνεται αὐτοὺς ὁ θεός, θεὸς ἐπικαλεῖσθαι αὐτῶν. ἡτοίμασε γὰρ αὐτοῖς πόλιν. πίστει προσενήνοχεν ἀβραὰμ τὸν ἰσαὰκ πειραζόμενος, καὶ τὸν μονογενῆ προσέφερεν, ὁ τὰς ἐπαγγελίας ἀναδεξάμενος, πρὸς ὃν ἐλαλήθη ὅτι ἐν ἰσαὰκ κληθήσεταί σοι σπέρμα, λογισάμενος ὅτι καὶ ἐκ νεκρῶν ἐγείρειν δυνατὸς ὁ θεός, ὅθεν αὐτὸν καὶ ἐν παραβολῇ ἐκομίσατο. πίστει περὶ μελλόντων εὐλόγησεν ἰσαὰκ τὸν

visibilia fierent. Fide plurimam hostiam abel quam cain obtulit deo: per quam testimonium consecutus est esse iustus: testimonium perhibente muneribus eius deo: et per illam defunctus adhuc loquitur. Fide enoch translatus est ne videret mortem: et non inveniebatur: quia transtulit illum deus. Ante translationem enim testimonium habuit placuisse deo. Sine fide autem impossibile est placere deo. Credere enim oportet accedentem ad deum quia est: et inquirentibus se remunerator sit. Fide noe responso accepto de his que adhuc non videbantur metuens: aptavit arcam in salutem domus sue: per quam damnavit mundum: et iustitie que per fidem est heres est institutus. Fide qui vocatur abraam obedivit in locum exire quem accepturus erat in hereditatem: et exiit nesciens quo iret. Fide demoratus est in terra repromissionis tanquam in aliena: in casulis habitando cum isaac et iacob coheredibus repromissionis eiusdem. Expectabat enim fundamenta habentem civitatem: cuius artifex et conditor deus. Fide et ipsa sara sterilis virtutem in conceptione seminis accepit etiam preter tempus etatis: quoniam fidelem credidit esse eum qui repromiserat. Propter quod et ab uno orti sunt: et emortuo: tanquam sidera celi in multitudinem: et sicut arena que est ad oram maris innumerabilis. Iuxta fidem defuncti sunt omnes isti: non acceptis repromissionibus: sed a longe eas aspicientes et salutantes: et confitentes quia peregrini et hospites sunt super terram. Qui enim hec dicunt: significant se patriam inquirere. Et si quidem ipsius meminissent de qua exierunt habebant utique tempus revertendi. Nunc autem meliorem appetunt: id est celestem. Ideo non confunditur deus vocari deus eorum. Paravit enim illis civitatem. Fide obtulit abraam isaac cum temptaretur: et unigenitum offerebat: in quo susceperat repromissiones: ad quem dictum est: Quia in isaac vocabitur tibi semen: arbitrans quia et a mortuis suscitare potens est deus. Unde eum in parabolam accepit. Fide et de futuris benedixit isaac iacob

Gene. 4. a. Gene. 5. d. Sap. 4. c. Eccl. 44. c. 1. Mac. 2. f. B Gene. 6. d. Eccl. 44. c. Gen. 12. a. et 15. a. C Gene. 21. a. D Gene. 22. b. Gene. 21. b. Gene. 27. a.

ἰακὼβ καὶ τὸν ἡσαῦ. πίστει ἰακὼβ ἀποθνήσκων ἕκαστον τῶν υἱῶν ἰωσὴφ εὐλόγησε, καὶ προσεκύνησεν ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου αὐτοῦ. πίστει ἰωσὴφ τελευτῶν περὶ τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ἐμνημόνευσε, καὶ περὶ τῶν ὀστέων αὐτοῦ ἐνετείλατο. πίστει μωϋσῆς γεννηθεὶς ἐκρύβη τρίμηνον ὑπὸ τῶν πατέρων αὐτοῦ, διότι εἶδον ἀστεῖον τὸ παιδίον, καὶ οὐκ ἐφοβήθησαν τὸ διάταγμα τοῦ βασιλέως. πίστει μωϋσῆς μέγας γενόμενος ἠρνήσατο λέγεσθαι υἱὸς θυγατρὸς φαραώ, μᾶλλον ἑλόμενος συγκακουχεῖσθαι τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ, ἢ πρόσκαιρον ἔχειν ἁμαρτίας ἀπόλαυσιν, μείζονα πλοῦτον ἡγησάμενος τῶν αἰγύπτου θησαυρῶν τὸν ὀνειδισμὸν τοῦ χριστοῦ. ἀπέβλεπε γὰρ εἰς τὴν μισθαποδοσίαν. πίστει κατέλιπεν αἴγυπτον, μὴ φοβηθεὶς τὸν θυμὸν τοῦ βασιλέως. τὸν γὰρ ἀόρατον ὡς ὁρῶν ἐκαρτέρησε. πίστει πεποίηκε τὸ πάσχα καὶ τὴν πρόσχυσιν τοῦ αἵματος, ἵνα μὴ ὁ ὀλοθρεύων τὰ πρωτότοκα θίγῃ αὐτῶν. πίστει διέβησαν τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν ὡς διὰ ξηρᾶς, ἧς πεῖραν λαβόντες οἱ αἰγύπτιοι κατεπόθησαν. πίστει τὰ τείχη ἱεριχὼ ἔπεσε κυκλωθέντα ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας. πίστει ῥαὰβ ἡ πόρνη οὐ συναπώλετο τοῖς ἀπειθήσασι, δεξαμένη τοὺς κατασκόπους μετ᾽ εἰρήνης. καὶ τί ἔτι λέγω; ἐπιλείψει γάρ με διηγούμενον ὁ χρόνος περὶ γεδεών, βαράκ τε, καὶ σαμψών, καὶ ἰεφθάε, δαυίδ τε καὶ σαμουήλ, καὶ τῶν προφητῶν, οἳ διὰ πίστεως κατηγωνίσαντο βασιλείας, εἰργάσαντο δικαιοσύνην, ἐπέτυχον ἐπαγγελιῶν, ἔφραξαν στόματα λεόντων, ἔσβεσαν δύναμιν πυρός, ἔφυγον στόματα μαχαίρας, ἐνεδυναμώθησαν ἀπὸ ἀσθενείας, ἐγενήθησαν ἰσχυροὶ ἐν πολέμῳ, παρεμβολὰς ἔκλιναν ἀλλοτρίων. ἔλαβον γυναῖκες ἐξ ἀναστάσεως τοὺς νεκροὺς αὐτῶν. ἄλλοι δὲ ἐτυμπανίσθησαν, οὐ προσδεξάμενοι τὴν ἀπολύτρωσιν, ἵνα κρείττονος ἀναστάσεως τύχωσιν. ἕτεροι δὲ ἐμπαιγμῶν καὶ μαστίγων πεῖραν ἔλαβον, ἔτι δὲ δεσμῶν καὶ φυλακῆς. ἐλιθάσθησαν, ἐπρίσθησαν, ἐπειράσθησαν, ἐν φόνῳ μαχαίρας ἀπέθανον. περιῆλθον ἐν μηλωταῖς, ἐν αἰγείοις δέρμασιν, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι, ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος, ἐν ἐρημίαις πλανώμενοι καὶ ὄρεσι, καὶ σπηλαίοις, καὶ ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς. καὶ οὗτοι πάντες μαρτυρηθέντες διὰ τῆς πίστεως οὐκ ἐκομίσαντο τὴν ἐπαγγελίαν, τοῦ θεοῦ περὶ ἡμῶν κρεῖττόν τι προβλεψαμένου, ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν τελειωθῶσι. Cap.12.

et esau. Fide Jacob moriens singulos filiorum ioseph benedixit: et adoravit fastigium virge eius. Fide ioseph moriens de profectione filiorum israel memoratus est: et de ossibus suis mandavit. Fide moyses natus occultatus est mensibus tribus a parentibus suis: eo quod vidissent elegantem infantem: et non timuerunt regis edictum. Fide moyses grandis factus negavit se esse filium filie pharaonis: magis eligens affligi cum populo dei quam temporalis peccati habere iocunditatem: maiores divitias estimans thesauro egyptiorum improperium christi. Aspiciebat enim in remunerationem. Fide reliquit egyptum: non veritus animositatem regis. Invisibilem enim tanquam videns sustinuit. Fide celebravit pascha et sanguinis effusionem: ne qui vastabat primitiva tangeret eos. Fide transierunt mare rubrum tanquam per aridam terram: quod experti egyptii devorati sunt. Fide muri hiericho corruerunt circuitu dierum septem. Fide raab meretrix non periit cum incredulis excipiens exploratores cum pace. Et quid adhuc dicam? Deficiet enim me tempus enarrantem de gedeon: barach: samson: iepte: david: samuel et prophetis: qui per fidem vicerunt regna: operati sunt iustitiam: adepti sunt repromissiones. Obturaverunt ora leonum: extinxerunt impetum ignis. Effugaverunt aciem gladii: convaluerunt de infirmitate: fortes facti sunt in bello. Castra verterunt exterorum: acceperunt mulieres de resurrectione mortuos suos. Alii autem distenti sunt: non suscipientes redemptionem: ut meliorem invenirent resurrectionem. Alii vero ludibria et verbera experti: insuper et vincula et carceres: lapidati sunt: secti sunt: temptati sunt: in occisione gladii mortui sunt. Circuierunt in melotis: in pellibus caprinis: egentes: angustiati: afflicti. Quibus dignus non erat mundus. In solitudinibus errantes: in montibus et speluncis: et in cavernis terre. Et hi omnes testimonio fidei probati non acceperunt repromissionem: deo pro nobis melius aliquid providente: ut non sine nobis consumarentur. Cap.12.

Ge.48.c.et 49.d
Gene.50.d
Exo.2.a.
E
Exo.2.b.
Exo.12.c.
Exo.12.b.
Exo.14.d.
Josue.6.c.
F
Josue.6.a.
Josue.2.a et 6.b.
Mat.17.f.
G
Math.5.a.
Mar.1.a.

Τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς τοσοῦτον ἔχοντες περικείμενον ἡμῖν νέφος μαρτύρων, ὄγκον ἀποθέμενοι πάντα καὶ τὴν εὐπερίστατον ἁμαρτίαν, δι᾽ ὑπομονῆς τρέχωμεν τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα, ἀφορῶντες εἰς τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν ἰησοῦν, ὃς ἀντὶ τῆς προκειμένης αὐτῷ χαρᾶς ὑπέμεινε σταυρόν, αἰσχύνης καταφρονήσας ἐν δεξιᾷ τε τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ κεκάθικεν. ἀναλογίσασθε οὖν τὸν τοιαύτην ὑπομεμενηκότα ὑπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν εἰς αὐτὸν ἀντιλογίαν, ἵνα μὴ κάμητε ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν ἐκλυόμενοι. οὔπω μέχρις αἵματος ἀντικατέστητε πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀνταγωνιζόμενοι, καὶ ἐκλέλησθε τῆς παρακλήσεως, ἥτις ὑμῖν ὡς υἱοῖς διαλέγεται. υἱέ μου μὴ ὀλιγώρει παιδείας κυρίου, μηδὲ ἐκλύου ὑπ᾽ αὐτοῦ ἐλεγχόμενος. ὃν γὰρ ἀγαπᾷ κύριος παιδεύει, μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱὸν ὃν παραδέχεται. εἰ παιδείαν ὑπομένετε, ὡς υἱοῖς ὑμῖν προσφέρεται ὁ θεός. τίς γάρ ἐστιν υἱὸς ὃν οὐ παιδεύει πατήρ. εἰ δὲ χωρίς ἐστε παιδείας ἧς μέτοχοι γεγόνασι πάντες, ἄρα νόθοι ἐστὲ καὶ οὐκ υἱοί. εἶτα τοὺς μὲν τῆς σαρκὸς ἡμῶν πατέρας εἴχομεν παιδευτὰς καὶ ἐνετρεπόμεθα, οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑποταγησόμεθα τῷ πατρὶ τῶν πνευμάτων καὶ ζήσομεν. οἱ μὲν γὰρ πρὸς ὀλίγας ἡμέρας κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς ἐπαίδευον, ὁ δὲ ἐπὶ τὸ συμφέρον εἰς τὸ μεταλαβεῖν τῆς ἁγιότητος αὐτοῦ. πᾶσα δὲ παιδεία πρὸς μὲν τὸ παρὸν οὐ δοκεῖ χαρᾶς εἶναι, ἀλλὰ λύπης. ὕστερον δὲ καρπὸν εἰρηνικὸν τοῖς δι᾽ αὐτῆς γεγυμνασμένοις ἀποδίδωσι δικαιοσύνης. διὸ τὰς παρειμένας χεῖρας καὶ τὰ παραλελυμένα γόνατα ἀνορθώσατε, καὶ τροχιὰς ὀρθὰς ποιήσατε τοῖς ποσὶν ὑμῶν, ἵνα μὴ τὸ χωλὸν ἐκτραπῇ, ἰαθῇ δὲ μᾶλλον. εἰρήνην διώκετε μετὰ πάντων καὶ τὸν ἁγιασμόν, οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν κύριον. ἐπισκοποῦντες μή τις ὑστερῶν ἀπὸ τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ, μή τις ῥίζα πικρίας ἄνω φύουσα ἐνοχλῇ, καὶ διὰ ταύτης μιανθῶσι πολλοί. μή τις πόρνος ἢ βέβηλος ὡς ἡσαῦ, ὃς ἀντὶ βρώσεως μιᾶς ἀπέδοτο τὰ πρωτοτόκια αὐτοῦ. ἴστε γὰρ ὅτι καὶ μετέπειτα θέλων κληρονομῆσαι τὴν εὐλογίαν ἀπεδοκιμάσθη. μετανοίας γὰρ τόπον οὐχ εὗρε, καίπερ μετὰ δακρύων ἐκζητήσας αὐτήν. οὐ γὰρ προσεληλύθατε ψηλαφωμένῳ ὄρει καὶ κεκαυμένῳ πυρὶ καὶ γνόφῳ καὶ σκότῳ καὶ θυέλλῃ, καὶ σάλπιγγος ἤχῳ καὶ φωνῇ ῥημάτων, ἧς οἱ ἀκούσαντες παρῃτήσαντο μὴ προστεθῆναι αὐ-

Ideoque et nos tantam habentes impositam nubem testium: deponentes omne pondus et circumstans nos peccatum per patientiam curramus ad propositum nobis certamen: aspicientes in auctorem fidei et consummatorem iesum: qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem: confusione contempta: atque in dextera sedis dei sedet. Recogitate eum qui talem sustinuit a peccatoribus adversus semetipsum contradictionem: ut ne fatigemini animis vestris deficientes. Nondum enim usque ad sanguinem restitistis adversus peccatum repugnantes: et obliti estis consolationis que vobis tanquam filiis loquitur dicens. Fili mi noli negligere disciplinam domini: neque fatigeris dum ab eo argueris. Quem enim diligit dominus castigat. Flagellat autem omnem filium quem recipit. In disciplina perseverate. Tanquam filiis vobis offert se deus. Quis enim filius quem non corripit pater? Quod si extra disciplinam estis cuius participes facti sunt omnes: ergo adulteri et non filii estis. Deinde patres quidem carnis nostre eruditores habuimus: et reverebamur eos: non multo magis obtemperabimus patri spirituum et vivemus? Et illi quidem in tempore paucorum dierum secundum voluntatem suam erudiebant nos: hic autem ad id quod utile est in recipiendo sanctificationem eius. Omnis autem disciplina in presenti quidem videtur non esse gaudii: sed meroris: postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam reddet iustitie. Propter quod remissas manus et soluta genua erigite: et gressus rectos facite pedibus vestris: ut non claudicans quis erret: magis autem sanetur. Pacem sequimini cum omnibus et sanctimoniam: sine qua nemo videbit deum. Contemplantes ne quis desit gratie dei: ne qua radix amaritudinis sursum germinans impediat: et per illam inquinentur multi. Ne quis fornicator aut prophanus ut esau: qui propter unam escam vendidit primitiva sua. Scitote enim quoniam et postea cupiens hereditare benedictionem reprobatus est. Non enim invenit penitentie locum: quanquam cum lachrymis inquisisset eam. Non enim accessistis ad tractabilem et accensibilem ignem et turbinem et caliginem et procellam et tube sonum et vocem verborum: quam qui audierunt excusaverunt se ne eis fieret

A
Ephe.4.c.
Col.3.b.
1.Pe.2.a.
Hiere.17.a
B
Prou.13.b
C
D
Ro.12.d.
Gene.25.d.
E
Gene.27.c.
Exo.19.b.

τοῖς λόγον. οὐκ ἔφερον γὰρ τὸ διαστελλό-
μενον. κἂν θηρίον θίγῃ τοῦ ὄρους λιθοβο-
ληθήσεται, καὶ οὕτω φοβερὸν ἦν τὸ φαντα-
ζόμενον. μωϋσῆς εἶπεν. ἔκφοβός εἰμι καὶ ἔν-
τρομος. ἀλλὰ προσεληλύθατε σιὼν ὄρει,
καὶ πόλει θεοῦ ζῶντος ἱερουσαλὴμ ἐπου-
ρανίῳ, καὶ μυριάσιν ἀγγέλων πανηγύρει,
καὶ ἐκκλησίᾳ πρωτοτόκων ἐν οὐρανοῖς ἀπο-
γεγραμμένων, καὶ κριτῇ θεῷ πάντων, καὶ
πνεύμασι δικαίων τετελειωμένων, καὶ δια-
θήκης νέας μεσίτῃ ἰησοῦ, καὶ αἵματι ῥαντισ-
μοῦ, κρεῖττον λαλοῦντι παρὰ τὸν ἄβελ. βλέ-
πετε μὴ παραιτήσησθε τὸν λαλοῦντα. εἰ
γὰρ ἐκεῖνοι οὐκ ἔφυγον τὸν ἐπὶ γῆς παραι-
τησάμενοι χρηματίζοντα, πολλῷ μᾶλλον ἡ-
μεῖς οἱ τὸν ἀπ' οὐρανοῦ ἀποστρεφόμενοι,
οὗ ἡ φωνὴ τὴν γῆν ἐσάλευσε τότε, νῦν δὲ ἐ-
πήγγελται λέγων. ἔτι ἅπαξ ἐγὼ σείω οὐ
μόνον τὴν γῆν ἀλλὰ καὶ τὸν οὐρανόν. τὸ
δὲ ἔτι ἅπαξ, δηλοῖ τῶν σαλευομένων τὴν
μετάθεσιν ὡς πεποιημένων, ἵνα μείνῃ τὰ μὴ
σαλευόμενα. διὸ βασιλείαν ἀσάλευτον πα-
ραλαμβάνοντες ἔχωμεν χάριν, δι' ἧς λα-
τρεύομεν εὐαρέστως τῷ θεῷ μετὰ αἰδοῦς
καὶ εὐλαβείας. καὶ γὰρ ὁ θεὸς ἡμῶν πῦρ
καταναλίσκον. Cap.13.

Ἡ φιλαδελφία μενέτω, τῆς φιλοξενίας
μὴ ἐπιλανθάνεσθε. διὰ ταύτης γὰρ ἔ-
λαθόν τινες ξενίσαντες ἀγγέλους. μιμνήσ-
κεσθε τῶν δεσμίων, ὡς συνδεδεμένοι, τῶν
κακουχουμένων ὡς καὶ αὐτοὶ ὄντες ἐν σώ-
ματι. τίμιος ὁ γάμος ἐν πᾶσι, καὶ ἡ κοίτη ἀ-
μίαντος. πόρνους δὲ καὶ μοιχοὺς κρινεῖ ὁ
θεός. ἀφιλάργυρος ὁ τρόπος, ἀρκούμενοι
τοῖς παροῦσιν. αὐτὸς γὰρ εἴρηκεν. οὐ μή σε
ἀνῶ οὐδ' οὐ μή σε ἐγκαταλίπω, ὥστε θαρ-
ροῦντας ἡμᾶς λέγειν. κύριος ἐμοὶ βοηθός,
καὶ οὐ φοβηθήσομαι τί ποιήσει μοι ἄνθρω-
πος. μνημονεύετε τῶν ἡγουμένων ὑμῶν, οἵ-
τινες ἐλάλησαν ὑμῖν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ,
ὧν ἀναθεωροῦντες τὴν ἔκβασιν τῆς ἀναστρο-
φῆς, μιμεῖσθε τὴν πίστιν. ἰησοῦς χριστὸς
χθὲς καὶ σήμερον, ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶ-
νας. διδαχαῖς ποικίλαις καὶ ξέναις μὴ πε-
ριφέρεσθε. καλὸν γὰρ χάριτι βεβαιοῦσθαι
τὴν καρδίαν, οὐ βρώμασιν ἐν οἷς οὐκ ὠφε-
λήθησαν οἱ περιπατήσαντες. ἔχομεν θυσιασ-
τήριον, ἐξ οὗ φαγεῖν οὐκ ἔχουσιν ἐξουσίαν
οἱ τῇ σκηνῇ λατρεύοντες. ὧν γὰρ εἰσφέρεται
ζώων τὸ αἷμα περὶ ἁμαρτίας εἰς τὰ ἅγια δι-
ὰ τοῦ ἀρχιερέως, τούτων τὰ σώματα κατα-
καίεται ἔξω τῆς παρεμβολῆς. διὸ καὶ ἰησοῦς
ἵνα ἁγιάσῃ διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος τὸν λα-

verbũ. Nõ enim portabãt qđ dicebatur. Exo.20.c
Et si bestia tetigerit mõtẽ lapidabitur. Exo.19.b.
Et ita terribile erat quod videbatur. F
Moyses dixit. Exterrit⁹ sũ ꝛ tremebũ-
dus. Sed accessistis ad sion montem ꝛ
ciuitatẽ dei viuentis ierusalẽ celestẽ
ꝛ multoꝝ miliũ angelorũ frequentiã:
ꝛ ecclesiã primitiuorũ qui ↄscripti sunt
in celis: et iudicem omnium deum et
spiritũ iustorũ perfectorũ: ꝛ testamenti
noui mediatorẽ iesũ: ꝛ sanguinis aspsio-
nẽ melius loquentẽ q̃ abel. Videte
ne recusetis loquentem. Si
ei illi nõ effugerũt: recusãtes eũ q̃ sup
terram loquebatur: multo magis nos G
qui de celis loquẽtem nobis auertimus:
cui⁹ vox mouit terrã tũc: nunc aũt re-
promittit dicens. Adhuc semel ꝛ ego Agg.2.b.
mouebo nõ solũ terrã sed ꝛ celũ. Qđ
aũt adhuc semel dicit: declarat mobiliũ
trãslationẽ tãq̃ factoꝝ: vt maneãt ea q̃
sunt imobilia. Itaq̃ regnũ imobile su-
scipiẽtes habem⁹ grãm: p quã seruiam⁹
placentes deo cum metu
ꝛ reuerentia. Etenĩ deus noster ignis Deu.4.d.
consumens est. Cap.13.

Charitas fraternitatis maneat ĩ vo- A
bis: ꝛ hospitalitatẽ nolite obliuisci. Ro.12.c.
Per hãc ei placuerũt q̃dã angelis hos-
pitio receptis. Mementote victoꝝ tanq̃
simul victi: ꝛ laborãtiũ tanq̃ ꝛ ipsi ĩ cor-
pore morãtes. Honorabile ↄnubiũ ĩ oi-
bus: ꝛ torus imaculat⁹. Fornicatores ei
ꝛ adulteros iudicabit de⁹. Sint mores si-
ne auaricia: ↄtẽti p̃sẽtib⁹. Ipse ei dixit.
Nõ te deserã neq̃ dereliquã: ita vt cõ- gene.28.c.
fidẽter dicamus. Dñs mihi adiutor ps.17.
ꝛ non timebo quid faciat mihi homo.
Mementote prepositorum vestrorũ qui B
vobis locuti sunt verbum dei:
quorũ intuẽtes exitũ conuersationis:
imitamini fidem. Iesus christus
heri ꝛ hodie: ipse ꝛ in secula.
Doctrinis varijs ꝛ peregrinis nolite ad-
duci. Optimũ ẽ ei gratia stabiliri
cor non escis: q̃ non profuerunt
ambulãtib⁹ in eis. Habemus altare
de quo edere nõ habent potestatem
q̃ tabernaculo deseruiũt. Quoꝝ ei aia-
liũ infertur sanguis p pctõ in sctã p
pontificem: horum corpora cremantur
extra castra. Propter qđ ꝛ iesus
vt sctificaret p suum sanguinẽ populũ

ὸν ἔξω τῆς πύλης ἔπαθε. τοίνυν ἐξερχώμε-
θα πρὸς αὐτὸν ἔξω τῆς παρεμβολῆς, τὸν ὀ-
νειδισμὸν αὐτοῦ φέροντες. οὐ γὰρ ἔχομεν
ὧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν
ἐπιζητοῦμεν. δι' αὐτοῦ οὖν ἀναφέρωμεν θυ-
σίαν αἰνέσεως διαπαντὸς τῷ θεῷ, τουτέστι
καρπὸν χειλέων ὁμολογούντων τῷ ὀνόμα-
τι αὐτοῦ. τῆς δὲ εὐποιΐας καὶ κοινωνίας μὴ
ἐπιλανθάνεσθε. τοιαύταις γὰρ θυσίαις εὐα-
ρεστεῖται ὁ θεός. πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑ-
μῶν, καὶ ὑπείκετε. αὐτοὶ γὰρ ἀγρυπνοῦσιν
ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν ὡς λόγον ἀποδώ-
σοντες, ἵνα μετὰ χαρᾶς τοῦτο ποιῶσι, καὶ
μὴ στενάζοντες. ἀλυσιτελὲς γὰρ ὑμῖν τοῦ-
το. προσεύχεσθε περὶ ἡμῶν. πεποίθαμεν γὰρ
ὅτι καλὴν συνείδησιν ἔχομεν ἐν πᾶσι κα-
λῶς θέλοντες ἀναστρέφεσθαι. περισσοτέρως
δὲ παρακαλῶ τοῦτο ποιῆσαι, ἵνα τάχιον
ἀποκατασταθῶ ὑμῖν. ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης
ὁ ἀναγαγὼν ἐκ νεκρῶν τὸν ποιμένα τῶν
προβάτων τὸν μέγαν ἐν αἵματι διαθήκης
αἰωνίου τὸν κύριον ἡμῶν ἰησοῦν χριστόν,
καταρτίσαι ὑμᾶς ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ, εἰς
τὸ ποιῆσαι τὸ θέλημα αὐτοῦ, ποιῶν ἐν ὑ-
μῖν τὸ εὐάρεστον ἐνώπιον αὐτοῦ διὰ ἰησοῦ
χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.
παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί ἀνέχεσθε τοῦ
λόγου τῆς παρακλήσεως. καὶ γὰρ διὰ βρα-
χέων ἐπέστειλα ὑμῖν. γινώσκετε τὸν ἀδελ-
φὸν τιμόθεον, ἀπολελυμένον, μεθ' οὗ ἐὰν
τάχιον ἔρχηται ὄψομαι ὑμᾶς. ἀσπάσασθε
πάντας τοὺς ἡγουμένους ὑμῶν καὶ πάντας
τοὺς ἁγίους. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἀπὸ τῆς
ἰταλίας. ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀ-
μήν.

Τέλος τῆς πρὸς ἑβραίους ἐπιστολῆς.

extra portam passus est. Exeamus C
igitur ad eum extra castra: improperiũ
eius portantes. Non enĩ habemus
hic manentem ciuitatem: sed futuram
inq̃rim⁹. Per ipm̃ ergo offeram⁹ hosti-
am laudis semper deo: idest
fructũ labiorum confitentium nomini
ei⁹. Bñficiẽtie aũt ꝛ cõmunionis nolite
obliuisci. Talibus enĩ hostijs pmeret
deus. Obedite prepositis vestris:
ꝛ subiacete eis. Ipsi .n. peruigilant
quasi rõnẽ p animabus vestris reddi-
turi: vt cũ gaudio hoc faciant ꝛ
nõ gemẽtes. Hoc ei nõ expedit vobis.
Orate pro nobis. Confidimus enim
q2 bonã cõsciẽtiã habem⁹ in oibus bñ
volentes conuersari. Amplius D
autem deprecor vos hoc facere: quo ce-
lerius restituar vobis. Deus autẽ pacis
qui eduxit de mortuis pastorem
magnũ ouiũ in sanguine testamenti
eterni dñm nostrum iesum christum:
aptet vos in omni bono: vt
faciatis ei⁹ volũtatẽ: faciẽs in vobis
quod placeat corã se per iesũ
xp̃m: cui est glia in secl'a secl'oꝝ. Amẽ.
Rogo aũt vos fratres vt sufferatis
verbum solatij. Etenim perpaucis
scripsi vobis. Cognoscite fratrẽ vestrũ
timotheum dimissum: cũ quo si
celerius venerit videbo vos. Salutate
omnes prepositos vestros: et omnes
sanctos. Salutant vos de vobis
italia fratres. Gratia cum omnibus
Amen.

Explicit epistola bti pauli ad hebreos.

Incipit prefatio beati Hieronymi presbyteri in librum actuum apostolorum.

FAnit psalmista. Ambulabunt de virtutibus in virtutes. Post apostoli pauli epistolas dudum vobis vno volumine translatas domon et rogatiane charissimi: actus apostolorum compellitis vt transferam in latinum: quem librum nulli dubium est a luca antiocheno arte medico qui postea inseruiens paulo apostolo christi factus est discipulus fuisse editum. Ceruices premit imposita sepius oneris magnitudo: quia studia inuidorum reprehensione digna putant ea que scribimus. Illorum nunc odio et detractione iuuante christo meum silebit eloquium.

Actus apostolorum nudam quidem videntur sonare historiam: et nascentis ecclesie infantiam texere: sed si nouerimus scriptorem eorum lucam esse medicum: cuius laus est in euangelio: animaduertemus pariter omnia verba illius anime languentis esse medicinam.

Incipit alius prologus.

LUcas antiochensis natione syrus: cuius laus in euangelio canitur: apud antiochiam medicine artis egregius: et apostolorum christi discipulus fuit: postea vsque ad confessionem paulum secutus apostolum: sine crimine in virginitate permanens: deo maluit seruire. Qui septuaginta et quatuor annos etatis agens in bythinia obijt plenus spiritu sancto: quo instigante in achaie partibus euangelium scribens grecis fidelibus incarnationem domini fideli narratione ostendit: eumdemque ex stirpe dauid descendisse monstrauit. Cui non immerito scribendorum actuum apostolicorum potestas in ministerio datur: vt deo in deum pleno et filio perditionis extincto: oratione ab apostolis facta sorte dominice electionis numerus compleretur. Sicque paulus consummationem apostolicis actibus daret: quem diu contra stimulum calcitrantem dominus elegisset. Quod legentibus et requirentibus deum breui potius volui ostendere sermone: quam prolixius aliquid fastidientibus prodidisse. Sciens quod operantem agricolam oportet primum de suis fructibus edere. Quem ita diuina subsecuta est gratia: vt non solum corporibus sed etiam animabus eius proficeret medicina.

Αἱ πράξεις τῶν ἀποστόλων τοῦ ἁγίου λουκᾶ τοῦ εὐαγγελιστοῦ. Cap. i.

Τὸν μὲν πρῶτον λόγον ἐποιησάμην περὶ πάντων ὦ θεόφιλε ὧν ἤρξατο ὁ ἰησοῦς ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν, ἄχρι ἧς ἡμέρας ἐντειλάμενος τοῖς ἀποστόλοις διὰ πνεύματος ἁγίου οὓς ἐξελέξατο, ἀνελήφθη. οἷς καὶ παρέστησεν ἑαυτὸν ζῶντα μετὰ τὸ παθεῖν αὐτὸν ἐν πολλοῖς τεκμηρίοις, δι' ἡμερῶν τεσσαράκοντα ὀπτανόμενος αὐτοῖς καὶ λέγων τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ. καὶ συναλιζόμενος παρήγγειλεν αὐτοῖς ἀπὸ ἱεροσολύμων μὴ χωρίζεσθαι, ἀλλὰ περιμένειν τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρὸς ἣν ἠκούσατέ μου· ὅτι ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν πνεύματι ἁγίῳ, οὐ μετὰ πολλὰς ταύτας ἡμέρας. οἱ μὲν οὖν συνελθόντες ἐπηρώτων αὐτὸν λέγοντες. κύριε εἰ ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ ἀποκαθιστάνεις τὴν βασιλείαν τῷ ἰσραήλ. εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς. οὐχ ὑμῶν ἐστὶ γνῶναι χρόνους ἢ καιροὺς οὓς ὁ πατὴρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ, ἀλλὰ λήψεσθε δύναμιν ἐπελθόντος τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθέ μοι μάρτυ-

Incipit liber actuum apostolorum beati Luce euangeliste. Cap. i.

PRimum quidem sermonem feci de omnibus o theophile que cepit iesus facere et docere: vsque in diem qua precipiens apostolis per spiritum sanctum quos elegit assumptus est. Quibus et prebuit seipsum viuum post passionem suam in multis argumentis per dies quadraginta apparens eis et loquens de regno dei. Et conuescens precepit eis ab hierosolymis ne discederent: sed expectarent promissionem patris: quam audistis inquit per os meum. Quia Johannes quidem baptizauit aqua: vos autem baptizabimini spiritu sancto: non post multos hos dies. Igitur qui conuenerant interrogabant eum dicentes. Domine si in tempore hoc restitues regnum israel? Dixit autem eis. Non est vestrum nosse tempora vel momenta que pater posuit in sua potestate: sed accipietis virtutem superuenientis spiritus sancti in vos: et eritis mihi testes

Mat. 5. c. Jacobi. i. b

Luce. 24. g

Infra. 2. b. et. 19. a.

3. Israel in greco datiui casus.

Luce. 24. g

ρες ἔν τε ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν πάσῃ τῇ ἰουδαίᾳ καὶ σαμαρείᾳ καὶ ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς. καὶ ταῦτα εἰπὼν βλεπόντων αὐτῶν ἐπήρθη, καὶ νεφέλη ὑπέλαβεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν. καὶ ὡς ἀτενίζοντες ἦσαν εἰς τὸν οὐρανὸν πορευομένου αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο παρειστήκεισαν αὐτοῖς ἐν ἐσθῆτι λευκῇ, οἳ καὶ εἶπον. ἄνδρες γαλιλαῖοι τί ἑστήκατε ἐμβλέποντες εἰς τὸν οὐρανόν. οὗτος ὁ ἰησοῦς ὁ ἀναληφθεὶς ἀφ' ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανόν, οὕτως ἐλεύσεται ὃν τρόπον ἐθεάσασθε αὐτὸν πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν. τότε ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλὴμ ἀπὸ ὄρους τοῦ καλουμένου ἐλαιῶνος, ὅ ἐστιν ἐγγὺς ἱερουσαλήμ, σαββάτου ἔχον ὁδόν. καὶ ὅτε εἰσῆλθον, ἀνέβησαν εἰς τὸ ὑπερῷον, οὗ ἦσαν καταμένοντες ὅ τε πέτρος, καὶ ἰάκωβος, καὶ ἰωάννης, καὶ ἀνδρέας, φίλιππος, καὶ θωμᾶς, βαρθολομαῖος καὶ ματθαῖος, ἰάκωβος ἀλφαίου, καὶ σίμων ὁ ζηλωτής, καὶ ἰούδας ἰακώβου. οὗτοι πάντες ἦσαν προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει σὺν γυναιξὶ καὶ μαρίᾳ τῇ μητρὶ τοῦ ἰησοῦ καὶ σὺν τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ. καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἀναστὰς πέτρος ἐν μέσῳ τῶν μαθητῶν, εἶπεν. ἦν τε ὄχλος ὀνομάτων ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὡς ἑκατὸν εἴκοσι. ἄνδρες ἀδελφοί· ἔδει πληρωθῆναι τὴν γραφὴν ταύτην ἣν προεῖπε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ στόματος δαυὶδ περὶ ἰούδα τοῦ γενομένου ὁδηγοῦ τοῖς συλλαβοῦσι τὸν ἰησοῦν, ὅτι κατηριθμημένος ἦν σὺν ἡμῖν, καὶ ἔλαχε τὸν κλῆρον τῆς διακονίας ταύτης. οὗτος μὲν οὖν ἐκτήσατο χωρίον ἐκ μισθοῦ τῆς ἀδικίας, καὶ πρηνὴς γενόμενος ἐλάκησε μέσος, καὶ ἐξεχύθη πάντα τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ. καὶ γνωστὸν ἐγένετο πᾶσι τοῖς κατοικοῦσιν ἱερουσαλήμ, ὥστε κληθῆναι τὸ χωρίον ἐκεῖνο τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ αὐτῶν ἀκελδαμά, τουτέστι χωρίον αἵματος. γέγραπται γὰρ ἐν βίβλῳ ψαλμῶν. γενηθήτω ἡ ἔπαυλις αὐτοῦ ἔρημος καὶ μὴ ἔστω ὁ κατοικῶν ἐν αὐτῇ, καὶ τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ λάβοι ἕτερος. δεῖ οὖν τῶν συνελθόντων ἡμῖν ἀνδρῶν ἐν παντὶ χρόνῳ ἐν ᾧ εἰσῆλθε καὶ ἐξῆλθεν ἐφ' ἡμᾶς ὁ κύριος ἰησοῦς, ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος ἰωάννου ἕως τῆς ἡμέρας ἧς ἀνελήφθη ἀφ' ἡμῶν, μάρτυρα τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ γενέσθαι σὺν ἡμῖν ἕνα τούτων. καὶ ἔστησαν δύο, ἰωσὴφ τὸν καλούμενον βαρσαβᾶν, ὃς ἐπεκλήθη ἰοῦστος, καὶ ματθίαν. καὶ προσευξάμενοι εἶπον. σὺ κύριε καρδιογνῶστα πάντων, ἀνάδει-

in hierusalem et in omni iudea et samaria et vsque ad vltimum terre. Et cum hec dixisset videntibus illis eleuatus est: et nubes suscepit eum ab oculis eorum. Cumque intuerentur in celum euntem illum: ecce duo viri astiterunt iuxta illos in vestibus albis: qui et dixerunt. Viri galilei quid statis aspicientes in celum. Hic iesus qui assumptus est a vobis in celum sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in celum. Tunc reuersi sunt hierosolymam a monte qui vocatur oliueti qui est iuxta hierusalem: sabbati habens iter. Et cum introissent in cenaculum ascenderunt vbi manebant Petrus et Johannes et Jacobus et Andreas Philippus et Thomas Bartholomeus et Mattheus Jacobus alphei et Simon zelotes et Judas iacobi. Hi omnes erant perseuerantes vnanimiter in oratione cum mulieribus et Maria matre iesu et fratribus eius. In diebus illis exurgens petrus in medio fratrum dixit. Erat autem turba hominum simul fere centum viginti. Viri fratres oportet impleri scripturam quam predixit spiritus sanctus per os dauid de iuda qui fuit dux eorum qui comprehenderunt iesum: qui connumeratus erat in nobis et sortitus est sortem ministerij huius. Et hic quidem possedit agrum de mercede iniquitatis: et suspensus crepuit medius: et diffusa sunt omnia viscera eius. Et notum factum est omnibus habitantibus hierusalem: ita vt appellaretur ager ille lingua eorum acheldema: hoc est ager sanguinis. Scriptum est enim in libro psalmorum. Fiat commoratio eorum deserta: et non sit qui inhabitet in ea: et episcopatum eius accipiat alter. Oportet ergo ex his viris qui nobiscum sunt congregati in omni tempore in quo intrauit et exiuit inter nos dominus iesus incipiens a baptismate iohannis vsque in diem qua assumptus est a nobis testem resurrectionis eius nobiscum fieri vnum ex istis. Et statuerunt duos. Joseph qui vocabatur barsabas: qui cognominatus est iustus: et mathiam. Et orantes dixerunt. Tu domine qui corda nosti omnium: ostende

B

Mar. 16. g. Apoc. 2. c. Joh. 20. c.

Mat. 10. a. Marc. 3. d. Luce. 6. c.

C

ps. 108.

D

Infra. 4. d.

ξον ὃν ἐξελέξω ἐκ τούτων τῶν δύο ἕνα λαβεῖν τὸν κλῆρον τῆς διακονίας ταύτης καὶ ἀποστολῆς, ἐξ ἧς παρέβη ἰούδας πορευθῆναι εἰς τὸν τόπον τὸν ἴδιον. καὶ ἔδωκαν κλήρους αὐτῶν, καὶ ἔπεσεν ὁ κλῆρος ἐπὶ ματθίαν, καὶ συγκατεψηφίσθη μετὰ τῶν ἕνδεκα ἀποστόλων. Cap. 2.

Καὶ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὴν ἡμέραν τῆς πεντηκοστῆς, ἦσαν ἅπαντες ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τὸ αὐτό. καὶ ἐγένετο ἄφνω ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἦχος ὥσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας, καὶ ἐπλήρωσεν ὅλον τὸν οἶκον οὗ ἦσαν καθήμενοι. καὶ ὤφθησαν αὐτοῖς διαμεριζόμεναι γλῶσσαι ὡσεὶ πυρός, ἐκάθισέ τε ἐφ᾽ ἕνα ἕκαστον αὐτῶν, καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες πνεύματος ἁγίου, καὶ ἤρξαντο λαλεῖν ἑτέραις γλώσσαις, καθὼς τὸ πνεῦμα ἐδίδου αὐτοῖς ἀποφθέγγεσθαι. ἦσαν δὲ ἐν ἱερουσαλὴμ κατοικοῦντες ἰουδαῖοι ἄνδρες εὐλαβεῖς ἀπὸ παντὸς ἔθνους τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανόν. γενομένης δὲ τῆς φωνῆς ταύτης συνῆλθε τὸ πλῆθος καὶ συνεχύθη, ὅτι ἤκουον εἷς ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ λαλούντων αὐτῶν. ἐξίσταντο δὲ καὶ ἐθαύμαζον λέγοντες πρὸς ἀλλήλους, οὐκ ἰδοὺ πάντες οὗτοι εἰσὶν οἱ λαλοῦντες γαλιλαῖοι, καὶ πῶς ἡμεῖς ἀκούομεν ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ ἡμῶν, ἐν ᾗ ἐγεννήθημεν, πάρθοι καὶ μῆδοι καὶ ἐλαμῖται, καὶ οἱ κατοικοῦντες τὴν μεσοποταμίαν, ἰουδαίαν τε καὶ καππαδοκίαν, πόντον καὶ τὴν ἀσίαν, φρυγίαν τε καὶ παμφυλίαν, αἴγυπτον καὶ τὰ μέρη τῆς λιβύας τῆς κατὰ κυρήνην, καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες ῥωμαῖοι, ἰουδαῖοί τε καὶ προσήλυτοι, κρῆτες καὶ ἄραβες, ἀκούομεν λαλούντων αὐτῶν ταῖς ἡμετέραις γλώσσαις τὰ μεγαλεῖα τοῦ θεοῦ. ἐξίσταντο δὲ πάντες καὶ διηπόρουν ἄλλος πρὸς ἄλλον λέγοντες, τί ἂν θέλοι τοῦτο εἶναι. ἕτεροι δὲ χλευάζοντες ἔλεγον, ὅτι γλεύκους μεμεστωμένοι εἰσί. σταθεὶς δὲ πέτρος σὺν τοῖς ἕνδεκα ἐπῆρε τὴν φωνὴν αὐτοῦ, καὶ ἀπεφθέγξατο αὐτοῖς. ἄνδρες ἰουδαῖοι καὶ οἱ κατοικοῦντες ἱερουσαλὴμ ἅπαντες, τοῦτο ὑμῖν γνωστὸν ἔστω καὶ ἐνωτίσασθε τὰ ῥήματά μου. οὐ γὰρ ὡς ὑμεῖς ὑπολαμβάνετε οὗτοι μεθύουσιν, ἔστι γὰρ ὥρα τρίτη τῆς ἡμέρας. ἀλλὰ τοῦτό ἐστι τὸ εἰρημένον διὰ τοῦ προφήτου ἰωήλ. καὶ ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις λέγει ὁ θεός, ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα, καὶ προφητεύσουσιν οἱ υἱοὶ ὑμῶν καὶ αἱ θυγατέρες ὑμῶν, καὶ οἱ νεανίσκοι ὑμῶν ὁράσεις ὄψονται, καὶ οἱ πρεσβύτεροι ὑμῶν

quem elegeris ex his duobus vnum accipere locum ministerij huius et apostolatus: de quo preuaricatus est iudas vt abiret in locum suum. Et dederunt sortes eis. Et cecidit sors super Mathiam: et annumeratus est cum vndecim apostolis. Cap. 2.

Et cum complerentur dies pentecostes: erant omnes pariter in eodem loco. Et factus est repente de celo sonus: tanquam aduenientis spiritus vehementis: et repleuit totam domum vbi erant sedentes. Et apparuerunt illis dispertite lingue tanquam ignis: seditque supra singulos eorum. Et repleti sunt omnes spiritu sancto: et ceperunt loqui varijs linguis: prout spiritus sanctus dabat eloqui illis. Erant autem in hierusalem habitantes iudei viri religiosi ex omni natione que sub celo est. Facta autem hac voce conuenit multitudo et mente confusa est: quoniam audiebat vnusquisque lingua sua illos loquentes. Stupebant autem omnes et mirabantur dicentes. Nonne ecce omnes isti qui loquuntur galilei sunt? Et quomodo nos audiuimus vnusquisque linguam nostram in qua nati sumus? Parthi et medi et elamite: et qui habitant mesopotamiam: iudeam et cappadociam: pontum et asiam: phrygiam et pamphyliam: egyptum et partes lybie que est circa cyrenem: et aduene romani: iudei quoque et proselyti: cretes et arabes: audiuimus eos loquentes nostris linguis magnalia dei. Stupebant autem omnes et mirabantur ad inuicem dicentes. Quidnam vult hoc esse? Alij autem irridentes dicebant quia musto pleni sunt isti. Stans autem petrus cum vndecim eleuauit vocem suam: et locutus est eis. Viri iudei et qui habitatis hierusalem vniuersi: hoc vobis notum sit: et auribus percipite verba mea. Non enim sicut vos estimatis hi ebrij sunt: cum sit hora diei tertia. Sed hoc est quod dictum est per prophetam iohel. Et erit in nouissimis diebus dicit dominus: effundam de spiritu meo super omnem carnem. Et prophetabunt filij vestri et filie vestre: et iuuenes vestri visiones videbunt: et seniores vestri

A

k. Ignis in gr. generum casus. i. 4. d. et 19. a.

B

C

Iohel. 2. g. Esa. 44. a.

ἐνυπνίοις ἐνυπνιασθήσονται. καί γε ἐπὶ τοὺς δούλους μου καὶ ἐπὶ τὰς δούλας μου ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου, καὶ προφητεύσουσι. καὶ δώσω τέρατα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, καὶ σημεῖα ἐπὶ τῆς γῆς κάτω, αἷμα καὶ πῦρ καὶ ἀτμίδα καπνοῦ. ὁ ἥλιος μεταστραφήσεται εἰς σκότος, καὶ ἡ σελήνη εἰς αἷμα, πρὶν ἢ ἐλθεῖν τὴν ἡμέραν κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ. καὶ ἔσται πᾶς ὃς ἂν ἐπικαλέσηται τὸ ὄνομα κυρίου σωθήσεται. ἄνδρες ἰσραηλῖται ἀκούσατε τοὺς λόγους τούτους. ἰησοῦν τὸν ναζωραῖον ἄνδρα ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἀποδεδειγμένον εἰς ὑμᾶς δυνάμεσι καὶ τέρασι καὶ σημείοις, οἷς ἐποίησε δι᾽ αὐτοῦ ὁ θεὸς ἐν μέσῳ ὑμῶν, καθὼς καὶ αὐτοὶ οἴδατε. τοῦτον τῇ ὡρισμένῃ βουλῇ καὶ προγνώσει τοῦ θεοῦ ἔκδοτον λαβόντες διὰ χειρῶν ἀνόμων προσπήξαντες ἀνείλετε. ὃν ὁ θεὸς ἀνέστησε λύσας τὰς ὠδῖνας τοῦ θανάτου, καθότι οὐκ ἦν δυνατὸν κρατεῖσθαι αὐτὸν ὑπ᾽ αὐτοῦ. δαυὶδ γὰρ λέγει εἰς αὐτόν. προωρώμην τὸν κύριον ἐνώπιόν μου διαπαντός, ὅτι ἐκ δεξιῶν μού ἐστιν ἵνα μὴ σαλευθῶ. διὰ τοῦτο εὐφράνθη ἡ καρδία μου, καὶ ἠγαλλιάσατο ἡ γλῶσσά μου, ἔτι δὲ καὶ ἡ σάρξ μου κατασκηνώσει ἐπ᾽ ἐλπίδι. ὅτι οὐκ ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχήν μου εἰς ᾅδου, οὐδὲ δώσεις τὸν ὅσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν. ἐγνώρισάς μοι ὁδοὺς ζωῆς, πληρώσεις με εὐφροσύνης μετὰ τοῦ προσώπου σου. ἄνδρες ἀδελφοί, ἐξὸν εἰπεῖν μετὰ παρρησίας πρὸς ὑμᾶς περὶ τοῦ πατριάρχου δαυίδ, ὅτι καὶ ἐτελεύτησε, καὶ ἐτάφη, καὶ τὸ μνῆμα αὐτοῦ ἐστιν ἐν ἡμῖν ἄχρι τῆς ἡμέρας ταύτης. προφήτης οὖν ὑπάρχων καὶ εἰδὼς ὅτι ὅρκῳ ὤμοσεν αὐτῷ ὁ θεὸς ἐκ καρποῦ τῆς ὀσφύος αὐτοῦ τὸ κατὰ σάρκα ἀναστήσειν τὸν χριστὸν καθίσαι ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ, προϊδὼν ἐλάλησε περὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ χριστοῦ, ὅτι οὐκ ἐγκατελείφθη ἡ ψυχὴ αὐτοῦ εἰς ᾅδου, οὐδὲ ἡ σὰρξ αὐτοῦ εἶδε διαφθοράν. τοῦτον τὸν ἰησοῦν ἀνέστησεν ὁ θεός, οὗ πάντες ἡμεῖς ἐσμὲν μάρτυρες. τῇ δεξιᾷ οὖν τοῦ θεοῦ ὑψωθείς, τήν τε ἐπαγγελίαν τοῦ ἁγίου πνεύματος λαβὼν παρὰ τοῦ πατρὸς ἐξέχεε τοῦτο, ὃ νῦν ὑμεῖς βλέπετε καὶ ἀκούετε. οὐ γὰρ δαυὶδ ἀνέβη εἰς τοὺς οὐρανούς. λέγει δὲ αὐτός. εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. ἀσφαλῶς οὖν γινωσκέτω πᾶς οἶκος ἰσραήλ, ὅτι καὶ κύριον καὶ χριστὸν αὐτὸν

somnia somniabunt. Et quidem super seruos meos et ancillas meas in diebus illis effundam de spiritu meo et prophetabunt. Et dabo prodigia in celo sursum et signa in terra deorsum: sanguinem et ignem et vaporem fumi. Sol conuertetur in tenebras et luna in sanguinem: antequam veniat dies domini magnus et manifestus. Et erit omnis quicunque inuocauerit nomen domini saluus erit. Viri israelite audite verba hec. Jesum nazarenum virum approbatum a deo in vobis virtutibus et prodigijs et signis que fecit deus per illum in medio vestri sicut scitis. Hunc definito consilio et prescientia dei traditum per manus iniquorum: affigentes interemistis. Quem deus suscitauit solutis doloribus inferni: iuxta quod impossibile erat teneri illum ab eo. Dauid enim dicit in eum. Preuidebam dominum in conspectu meo semper: quoniam a dextris est mihi ne commouear. Propter hoc letatum est cor meum et exultauit lingua mea: insuper et caro mea requiescet in spe. Quoniam non derelinques animam meam in inferno: nec dabis sanctum tuum videre corruptionem. Notas mihi fecisti vias vite: replebis me iocunditate cum facie tua. Viri fratres: liceat audenter dicere ad vos de patriarcha dauid: quoniam defunctus est: et sepultus est: et sepulchrum eius est apud nos vsque in hodiernum diem. Propheta igitur cum esset et sciret quia iureiurando iurasset illi deus de fructu lumbi eius sedere super sedem eius: prouidens locutus est de resurrectione christi: quia neque derelictus est in inferno: neque caro eius vidit corruptionem. Hunc iesum resuscitauit deus: cuius omnes testes sumus. Dextera igitur dei exaltatus: et promissione spiritus sancti accepta a patre: effudit hoc donum: quod vos videtis et auditis. Non enim dauid ascendit in celos. Dicit autem ipse. Dixit dominus domino meo sede a dextris meis. Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Certissime sciat ergo omnis domus israel: quia et dominum eum et christum fecit

Iohe. 2. b.

Mat. 10. c. et. 24. b. Iohe. 2. g. Rom. 10. c. Infr. 5. d.

D

Infra. 10. c

ps. 15

E

sup. 1. ... 1. 10.

psal. 109.

F

ὁ θεὸς ἐποίησε τοῦτον τὸν Ἰησοῦν ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε. ἀκούσαντες δὲ κατενύγησαν τῇ καρδίᾳ, εἶπόν τε πρὸς τὸν Πέτρον καὶ τοὺς λοιποὺς ἀποστόλους. τί ποιήσωμεν ἄνδρες ἀδελφοί. Πέτρος δὲ ἔφη πρὸς αὐτούς. μετανοήσατε καὶ βαπτισθήτω ἕκαστος ὑμῶν ἐπὶ τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ λήψεσθε τὴν δωρεὰν τοῦ ἁγίου πνεύματος. ὑμῖν γὰρ ἐστὶν ἡ ἐπαγγελία καὶ τοῖς τέκνοις ὑμῶν, καὶ πᾶσι τοῖς εἰς μακράν, ὅσους ἂν προσκαλέσηται κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν. ἑτέροις τε λόγοις πλείοσι διεμαρτύρετο καὶ παρεκάλει λέγων. σώθητε ἀπὸ τῆς γενεᾶς τῆς σκολιᾶς ταύτης. οἱ μὲν οὖν ἀσμένως ἀποδεξάμενοι τὸν λόγον αὐτοῦ ἐβαπτίσθησαν, καὶ προσετέθησαν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ψυχαὶ ὡσεὶ τρισχίλιαι. ἦσαν δὲ προσκαρτεροῦντες τῇ διδαχῇ τῶν ἀποστόλων, καὶ τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου καὶ ταῖς προσευχαῖς. ἐγένετο δὲ πάσῃ ψυχῇ φόβος. πολλά τε τέρατα καὶ σημεῖα διὰ τῶν ἀποστόλων ἐγίνετο. πάντες δὲ οἱ πιστεύσαντες ἦσαν ἐπὶ τὸ αὐτό, καὶ εἶχον ἅπαντα κοινά, καὶ τὰ κτήματα καὶ τὰς ὑπάρξεις ἐπίπρασκον καὶ διεμέριζον αὐτὰ πᾶσι καθότι ἄν τις χρείαν εἶχε. καθ᾽ ἡμέραν τε προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν ἐν τῷ ἱερῷ, κλῶντές τε κατ᾽ οἶκον ἄρτον, μετελάμβανον τροφῆς ἐν ἀγαλλιάσει καὶ ἀφελότητι καρδίας, αἰνοῦντες τὸν θεὸν καὶ ἔχοντες χάριν πρὸς ὅλον τὸν λαόν. ὁ δὲ κύριος προσετίθει τοὺς σωζομένους καθ᾽ ἡμέραν τῇ ἐκκλησίᾳ. Cap. 3.

Ἐπὶ τὸ αὐτὸ δὲ Πέτρος καὶ Ἰωάννης ἀνέβαινον εἰς τὸ ἱερὸν ἐπὶ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς τὴν ἐννάτην. καί τις ἀνὴρ χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ ὑπάρχων ἐβαστάζετο, ὃν ἐτίθουν καθ᾽ ἡμέραν πρὸς τὴν θύραν τοῦ ἱεροῦ τὴν λεγομένην ὡραίαν, τοῦ αἰτεῖν ἐλεημοσύνην παρὰ τῶν εἰσπορευομένων εἰς τὸ ἱερόν. ὃς ἰδὼν Πέτρον καὶ Ἰωάννην μέλλοντας εἰσιέναι εἰς τὸ ἱερόν, ἠρώτα ἐλεημοσύνην. ἀτενίσας δὲ Πέτρος εἰς αὐτὸν σὺν τῷ Ἰωάννῃ εἶπε. βλέψον εἰς ἡμᾶς. ὁ δὲ ἐπεῖχεν αὐτοῖς, προσδοκῶν τι παρ᾽ αὐτῶν λαβεῖν. εἶπε δὲ Πέτρος. ἀργύριον καὶ χρυσίον οὐχ ὑπάρχει μοι, ὃ δὲ ἔχω τοῦτο σοὶ δίδωμι. ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Ναζωραίου ἔγειραι καὶ περιπάτει, καὶ πιάσας αὐτὸν τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἤγειρε. παραχρῆμα δὲ ἐστερεώθησαν αὐτοῦ αἱ βάσεις καὶ τὰ σφυρά, καὶ ἐξαλλόμενος ἔστη καὶ περιεπάτει, καὶ εἰσῆλθε σὺν αὐτοῖς εἰς τὸ ἱερὸν περιπατῶν καὶ ἀλλόμενος,

deus hunc iesum quem vos crucifixistis. His autem auditis compuncti sunt corde: et dixerunt ad petrum et ad reliquos apostolos. Quid faciemus viri fratres? Petrus vero ad illos: penitentiam inquit agite: et baptizetur unusquisque vestrum in nomine iesu christi in remissionem peccatorum vestrorum: et accipietis donum spiritus sancti. Vobis enim est repromissio et filiis vestris: et omnibus qui longe sunt: quoscunque advocaverit dominus deus noster. Aliis etiam verbis plurimis testificatus est et exhortabatur eos dicens. Saluamini a generatione ista praua. Qui ergo receperunt sermonem eius baptizati sunt: et apposite sunt in die illa anime circiter tria milia. Erant autem perseuerantes in doctrina apostolorum et communicatione fractionis panis et orationibus. Fiebat autem omni anime timor. Multa quoque prodigia et signa per apostolos in hierusalem fiebant: et metus erat magnus in vniuersis. Omnes etiam qui credebant erant pariter et habebant omnia communia. Possessiones et substantias vendebant: et diuidebant illa omnibus prout cuique opus erat. Quotidie quoque perdurantes vnanimiter in templo: et frangentes circa domos panem sumebant cibum cum exultatione et simplicitate cordis collaudantes deum: et habentes gratiam ad omnem plebem. Dominus autem augebat qui salui fierent quotidie in idipsum. Cap. 3.

Petrus autem et Iohannes ascendebant in templum ad horam orationis nonam. Et quidam vir qui erat claudus ex vtero matris sue baiulabatur: quem ponebant quotidie ad portam templi que dicitur speciosa: vt peteret elemosynam ab introeuntibus in templum. Is cum vidisset petrum et iohannem incipientes introire in templum rogabat vt elemosinam acciperet. Intuens autem in eum petrus cum iohanne dixit. Respice in nos. At ille intendebat in eos: sperans se aliquid accepturum ab eis. Petrus autem dixit. Argentum et aurum non est mihi: quod autem habeo hoc tibi do. In nomine iesu christi nazareni surge et ambula. Et apprehensa manu eius dextera alleuauit eum: et protinus consolidate sunt bases eius et plante. Et exiliens stetit et ambulabat: et intrauit cum illis in templum: ambulans et exiliens

Mat. 4. c. Mar. 1. c. Luce. 15. a. Apoca. 2. d. — B — Infra. 4. d — A — Infr. 14. b. — Infra. 9. d. — B

καὶ αἰνῶν τὸν θεόν. καὶ εἶδεν αὐτὸν πᾶς ὁ λαὸς περιπατοῦντα καὶ αἰνοῦντα τὸν θεόν. ἐπεγίνωσκόν τε αὐτὸν ὅτι οὗτος ἦν ὁ πρὸς τὴν ἐλεημοσύνην καθήμενος ἐπὶ τῇ ὡραίᾳ πύλῃ τοῦ ἱεροῦ, καὶ ἐπλήσθησαν θάμβους καὶ ἐκστάσεως ἐπὶ τῷ συμβεβηκότι αὐτῷ. κρατοῦντος δὲ τοῦ ἰαθέντος χωλοῦ τὸν Πέτρον καὶ Ἰωάννην, συνέδραμε πρὸς αὐτοὺς πᾶς ὁ λαὸς ἐπὶ τῇ στοᾷ τῇ καλουμένῃ Σολομῶντος ἔκθαμβοι. ἰδὼν δὲ Πέτρος ἀπεκρίνατο πρὸς τὸν λαόν. ἄνδρες Ἰσραηλῖται τί θαυμάζετε ἐπὶ τούτῳ; ἢ ἡμῖν τί ἀτενίζετε, ὡς ἰδίᾳ δυνάμει ἢ εὐσεβείᾳ πεποιηκόσι τοῦ περιπατεῖν αὐτόν. ὁ θεὸς Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ, ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν ἐδόξασε τὸν παῖδα αὐτοῦ Ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς παρεδώκατε, καὶ ἠρνήσασθε αὐτὸν κατὰ πρόσωπον Πιλάτου, κρίναντος ἐκείνου ἀπολύειν. ὑμεῖς δὲ τὸν ἅγιον καὶ δίκαιον ἠρνήσασθε, καὶ ᾐτήσασθε ἄνδρα φονέα χαρισθῆναι ὑμῖν, τὸν δὲ ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς ἀπεκτείνατε. ὃν ὁ θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, οὗ ἡμεῖς μάρτυρές ἐσμεν. καὶ ἐπὶ τῇ πίστει τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ τοῦτον ὃν θεωρεῖτε καὶ οἴδατε ἐστερέωσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ἡ πίστις ἡ δι᾽ αὐτοῦ ἔδωκεν αὐτῷ τὴν ὁλοκληρίαν ταύτην ἀπέναντι πάντων ὑμῶν. καὶ νῦν ἀδελφοί οἶδα ὅτι κατὰ ἄγνοιαν ἐπράξατε, ὥσπερ καὶ οἱ ἄρχοντες ὑμῶν. ὁ δὲ θεὸς ἃ προκατήγγειλε διὰ στόματος πάντων τῶν προφητῶν αὐτοῦ παθεῖν τὸν Χριστόν, ἐπλήρωσεν οὕτως. μετανοήσατε οὖν καὶ ἐπιστρέψατε, εἰς τὸ ἐξαλειφθῆναι ὑμῶν τὰς ἁμαρτίας, ὅπως ἂν ἔλθωσι καιροὶ ἀναψύξεως ἀπὸ προσώπου τοῦ κυρίου, καὶ ἀποστείλῃ τὸν προκεχειρισμένον ὑμῖν Ἰησοῦν Χριστόν, ὃν δεῖ οὐρανὸν μὲν δέξασθαι ἄχρι χρόνων ἀποκαταστάσεως πάντων, ὧν ἐλάλησεν ὁ θεὸς διὰ στόματος πάντων ἁγίων αὐτοῦ προφητῶν ἀπ᾽ αἰῶνος. Μωσῆς μὲν γὰρ πρὸς τοὺς πατέρας εἶπεν. ὅτι προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν ὡς ἐμέ, αὐτοῦ ἀκούσεσθε, κατὰ πάντα ὅσα ἂν λαλήσῃ πρὸς ὑμᾶς. ἔσται δὲ πᾶσα ψυχὴ ἥτις ἐὰν μὴ ἀκούσῃ τοῦ προφήτου ἐκείνου, ἐξολοθρευθήσεται ἐκ τοῦ λαοῦ. καὶ πάντες δὲ οἱ προφῆται ἀπὸ Σαμουὴλ καὶ τῶν καθεξῆς ὅσοι ἐλάλησαν, καὶ κατήγγειλαν τὰς ἡμέρας ταύτας. ὑμεῖς ἐστὲ υἱοὶ τῶν προφητῶν καὶ τῆς διαθήκης, ἧς διέθετο ὁ θεὸς πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, λέγων πρὸς Ἀβραάμ. καὶ ἐν τῷ σπέρματί σου ἐνευλογηθήσον=

et laudans deum. Et vidit omnis populus eum ambulantem et laudantem deum. Cognoscebant autem illum: quod ipse erat qui ad elemosinam sedebat ad speciosam portam templi. Et impleti sunt stupore et extasi: in eo quod contigerat illi. Cum tenerent autem petrum et iohannem: cucurrit omnis populus ad eos ad porticum que appellatur salomonis stupentes. Videns autem petrus respondit ad populum. Viri israelite quid miramini in hoc: aut nos quid intuemini: quasi nostra virtute aut potestate fecerimus hunc ambulare? Deus abraam et deus isaac et deus iacob: deus patrum nostrorum glorificauit filium suum iesum: quem vos quidem tradidistis et negastis ante faciem pilati: iudicante illo dimitti. Vos autem sanctum et iustum negastis: et petistis virum homicidam donari vobis: auctorem vero vite interfecistis. Quem deus suscitauit a mortuis: cuius nos testes sumus: et in fide nominis eius hunc quem vos videtis et nostis confirmauit nomen eius: et fides que per eum est dedit illi integram sanitatem istam in conspectu omnium vestrum. Et nunc fratres scio quia per ignorantiam fecistis: sicut et principes vestri. Deus autem que prenunciauit per os omnium prophetarum pati christum suum: sic impleuit. Penitemini igitur et conuertimini: vt deleantur peccata vestra: vt cum venerint tempora refrigerii a conspectu domini et miserit eum qui predicatus est vobis iesum christum: quem oportet quidem celum suscipere vsque in tempora restitutionis omnium que locutus est deus per os sanctorum a seculo prophetarum. Moyses quidem dixit. Quoniam prophetam suscitabit vobis dominus deus vester de fratribus vestris tanquam me: ipsum audietis iuxta omnia quecunque locutus fuerit vobis. Erit autem omnis anima que non audierit prophetam illum exterminabitur de plebe. Et omnes prophete a samuel et deinceps: qui locuti sunt annunciauerunt dies istos. Vos estis filii prophetarum et testamenti: quod disposuit deus ad patres vestros dicens ad abraam. Et in semine tuo benedicentur

C — Mat. 17. b. Mar. 15. b. Luce. 23. c. Joh. 18. g. — Eccle. 17. c. Eze. 18. g. Mat. 4. c. Mar. 1. c. Luce. 13. a. Apoca. 2. d. — D — Deut. 18. d — Gene. 12. c.

ται πᾶσαι αἱ πατριαὶ τῆς γῆς. ὑμῖν πρῶτον ὁ θεὸς ἀναστήσας τὸν παῖδα αὐτοῦ ἰησοῦν ἀπέστειλεν αὐτὸν εὐλογοῦντα ὑμᾶς, ἐν τῷ ἀποστρέφειν ἕκαστον ἀπὸ τῶν πονηριῶν ὑμῶν. Cap.4.

Λαλούντων δὲ αὐτῶν πρὸς τὸν λαὸν ἐπέστησαν αὐτοῖς οἱ ἱερεῖς καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ ἱεροῦ καὶ οἱ σαδδουκαῖοι, διαπονούμενοι διὰ τὸ διδάσκειν αὐτοὺς τὸν λαὸν καὶ καταγγέλειν ἐν τῷ ἰησοῦ τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν. καὶ ἐπέβαλον αὐτοῖς τὰς χεῖρας, καὶ ἔθεντο εἰς τήρησιν εἰς τὴν αὔριον. ἦν γὰρ ἑσπέρα ἤδη. πολλοὶ δὲ τῶν ἀκουσάντων τὸν λόγον ἐπίστευσαν, καὶ ἐγενήθη ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνδρῶν ὡσεὶ χιλιάδες πέντε. ἐγένετο δὲ ἐπὶ τὴν αὔριον συναχθῆναι αὐτῶν τοὺς ἄρχοντας καὶ πρεσβυτέρους καὶ γραμματεῖς εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ ἄνναν τὸν ἀρχιερέα, καὶ καϊάφαν καὶ ἰωάννην καὶ ἀλέξανδρον, καὶ ὅσοι ἦσαν ἐκ γένους ἀρχιερατικοῦ. καὶ στήσαντες αὐτοὺς ἐν μέσῳ ἐπυνθάνοντο. ἐν ποίᾳ δυνάμει ἢ ἐν ποίῳ ὀνόματι ἐποιήσατε τοῦτο ὑμεῖς. τότε πέτρος πλησθεὶς πνεύματος ἁγίου εἶπε πρὸς αὐτούς. ἄρχοντες τοῦ λαοῦ καὶ πρεσβύτεροι τοῦ ἰσραήλ. εἰ ἡμεῖς σήμερον ἀνακρινόμεθα ἐπὶ εὐεργεσίᾳ ἀνθρώπου ἀσθενοῦς, ἐν τίνι οὗτος σέσωσται, γνωστὸν ἔστω πᾶσιν ὑμῖν καὶ παντὶ τῷ λαῷ ἰσραήλ, ὅτι ἐν τῷ ὀνόματι ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ ναζωραίου, ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε, ὃν ὁ θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, ἐν τούτῳ οὗτος παρέστηκεν ἐνώπιον ὑμῶν ὑγιής. οὗτός ἐστιν ὁ λίθος ὁ ἐξουθενηθεὶς ὑφ᾽ ὑμῶν τῶν οἰκοδομούντων, ὁ γενόμενος εἰς κεφαλὴν γωνίας, καὶ οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ ἐν οὐδενὶ ἡ σωτηρία. οὐδὲν γὰρ ὄνομα ἕτερον ἐστὶν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τὸ δεδομένον ἐν ἀνθρώποις, ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς. θεωροῦντες δὲ τὴν τοῦ πέτρου παρρησίαν καὶ ἰωάννου, καὶ καταλαβόμενοι ὅτι ἄνθρωποι ἀγράμματοί εἰσι καὶ ἰδιῶται, ἐθαύμαζον, ἐπεγίνωσκόν τε αὐτοὺς ὅτι σὺν τῷ ἰησοῦ ἦσαν. τὸν δὲ ἄνθρωπον βλέποντες σὺν αὐτοῖς ἑστῶτα τὸν τεθεραπευμένον, οὐδὲν εἶχον ἀντειπεῖν. κελεύσαντες δὲ αὐτοὺς ἔξω τοῦ συνεδρίου ἀπελθεῖν συνέβαλον πρὸς ἀλλήλους λέγοντες. τί ποιήσομεν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις; ὅτι μὲν γὰρ γνωστὸν σημεῖον γέγονε δι᾽ αὐτῶν πᾶσι τοῖς κατοικοῦσιν ἱερουσαλὴμ φανερόν, καὶ οὐ δυνάμεθα ἀρνήσασθαι. ἀλλ᾽ ἵνα μὴ ἐπὶ πλεῖον διανεμηθῇ εἰς τὸν λαόν, ἀπειλῇ ἀπειλησώμεθα αὐτοῖς, μηκέτι λαλεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ μηδενὶ ἀνθρώπων. καὶ καλέ-

omnes familie terre. Vobis primum deus suscitans filium suum misit eum benedicentem vobis: vt conuertat se vnusquisque a nequitia sua. Cap.4.

Loquentibus autem illis ad populum: superuenerunt sacerdotes et magistratus templi et saducei: dolentes quod docerent populum et annunciarent in iesum resurrectionem ex mortuis. Et iniecerunt in eos manus: et posuerunt eos in custodiam in crastinum. Erat autem iam vespera. Multi autem eorum qui audierant verbum crediderunt: et factus est numerus virorum quasi quinque millia. Factum est autem in crastinum vt congregarentur principes eorum et seniores et scribe in hierusalem: et annas princeps sacerdotum: et caiphas et iohannes et alexander: et quotquot erant de genere sacerdotali. Et statuentes eos in medio interrogabant. In qua virtute, aut in quo nomine fecistis hoc vos? Tunc repletus spiritu sancto petrus dixit ad eos. Principes populi et seniores israel audite. Si nos hodie diiudicamur in benefacto hominis infirmi in quo iste saluus factus est: notum sit omnibus vobis et omni plebi israel: quia in nomine domini nostri iesu christi nazareni quem vos crucifixistis quem deus suscitauit a mortuis: in hoc iste astat coram vobis sanus. Hic est lapis qui reprobatus est a vobis edificantibus: qui factus est in caput anguli: et non est in alio aliquo salus. Nec enim aliud nomen est sub celo datum hominibus in quo oporteat nos saluos fieri. Videntes autem petri constantiam et iohannis: comperto quod homines essent sine litteris et idiote ammirabantur: et cognoscebant eos quoniam cum iesu fuerant. Hominem quoque videntes stantem cum eis qui curatus fuerat: nihil poterant contradicere. Iusserunt autem eos foras extra concilium secedere: et conferebant ad inuicem dicentes. Quid faciemus hominibus istis: quoniam quidem notum signum factum est per eos omnibus habitantibus hierusalem manifestum est: et non possumus negare. Sed ne amplius diuulgetur in populum: comminemur eis: ne vltra loquantur in nomine hoc vlli hominum. Et vocantes

A B ps.117. Mat.21.g. Mar.12.c. Luce.20.c. 1.Pet.2.a. C

σαντες αὐτοὺς παρήγγειλαν αὐτοῖς τὸ καθόλου μὴ φθέγγεσθαι μηδὲ διδάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ ἰησοῦ. ὁ δὲ πέτρος καὶ ἰωάννης ἀποκριθέντες πρὸς αὐτοὺς εἶπον. εἰ δίκαιόν ἐστιν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ὑμῶν ἀκούειν μᾶλλον ἢ τοῦ θεοῦ, κρίνατε. οὐ δυνάμεθα γὰρ ἡμεῖς ἃ εἴδομεν καὶ ἠκούσαμεν μὴ λαλεῖν. οἱ δὲ προσαπειλησάμενοι ἀπέλυσαν αὐτούς, μηδὲν εὑρίσκοντες τὸ πῶς κολάσονται αὐτοὺς διὰ τὸν λαόν, ὅτι πάντες ἐδόξαζον τὸν θεὸν ἐπὶ τῷ γεγονότι. ἐτῶν γὰρ ἦν πλειόνων τεσσαράκοντα ὁ ἄνθρωπος ἐφ᾽ ὃν ἐγεγόνει τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς ἰάσεως. ἀπολυθέντες δὲ ἦλθον πρὸς τοὺς ἰδίους, καὶ ἀπήγγειλαν ὅσα πρὸς αὐτοὺς οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι εἶπον. οἱ δὲ ἀκούσαντες ὁμοθυμαδὸν ἦραν φωνὴν πρὸς τὸν θεὸν καὶ εἶπον. δέσποτα σὺ ὁ θεὸς ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς, ὁ διὰ στόματος δαυὶδ τοῦ παιδός σου εἰπών. ἱνατί ἐφρύαξαν ἔθνη καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά. παρέστησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ οἱ ἄρχοντες συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατὰ τοῦ κυρίου καὶ κατὰ τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ. συνήχθησαν γὰρ ἐπ᾽ ἀληθείας ἐπὶ τὸν ἅγιον παῖδά σου ἰησοῦν ὃν ἔχρισας, ἡρώδης τε καὶ πόντιος πιλάτος σὺν ἔθνεσι καὶ λαοῖς ἰσραήλ, ποιῆσαι ὅσα ἡ χείρ σου καὶ ἡ βουλή σου προώρισε γενέσθαι. καὶ τανῦν κύριε ἔπιδε ἐπὶ τὰς ἀπειλὰς αὐτῶν, καὶ δὸς τοῖς δούλοις σου μετὰ παρρησίας πάσης λαλεῖν τὸν λόγον σου, ἐν τῷ τὴν χεῖρά σου ἐκτείνειν εἰς ἴασιν, καὶ σημεῖα καὶ τέρατα γίνεσθαι διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἁγίου παιδός σου ἰησοῦ. καὶ δεηθέντων αὐτῶν ἐσαλεύθη ὁ τόπος ἐν ᾧ ἦσαν συνηγμένοι, καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες πνεύματος ἁγίου, καὶ ἐλάλουν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ μετὰ παρρησίας. τοῦ δὲ πλήθους τῶν πιστευσάντων ἦν ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία, καὶ οὐδὲ εἷς τι τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ ἔλεγεν ἴδιον εἶναι, ἀλλ᾽ ἦν αὐτοῖς ἅπαντα κοινά. καὶ μεγάλῃ δυνάμει ἀπεδίδουν τὸ μαρτύριον οἱ ἀπόστολοι τῆς ἀναστάσεως τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ, χάρις τε μεγάλη ἦν ἐπὶ πάντας αὐτούς. οὐδὲ γὰρ ἐνδεής τις ὑπῆρχεν ἐν αὐτοῖς. ὅσοι γὰρ κτήτορες χωρίων ἢ οἰκιῶν ὑπῆρχον, πωλοῦντες ἔφερον τὰς τιμὰς τῶν πιπρασκομένων καὶ ἐτίθουν παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων. διεδίδοτο δὲ ἑκάστῳ καθότι ἄν τις χρείαν εἶχεν. ἰωσὴς δὲ ὁ ἐπικληθεὶς βαρνάβας ὑπὸ τῶν ἀποστόλων, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον υἱὸς παρακλήσεως

eos: denunciauerunt ne omnino loquerentur neque docerent in nomine iesu. Petrus vero et iohannes respondentes dixerunt ad eos. Si iustum est in conspectu dei vos potius audire quam deum: iudicate. Non enim possumus que vidimus et audiuimus non loqui. At illi comminantes dimiserunt eos: non inuenientes quomodo punirent eos propter populum: quia omnes clarificabant id quod factum fuerat in eo quod acciderat. Annorum enim erat amplius quadraginta homo in quo factum fuerat signum istud sanitatis. Dimissi autem venerunt ad suos: et annunciauerunt eis quanta ad eos principes sacerdotum et seniores dixissent. Qui cum audissent vnanimiter leuauerunt vocem ad deum et dixerunt. Domine tu deus qui fecisti celum et terram mare et omnia que in eis sunt: qui spiritu sancto per os patris nostri dauid pueri tui dixisti. Quare fremuerunt gentes: et populi meditati sunt inania. Astiterunt reges terre: et principes conuenerunt in vnum aduersus dominum et aduersus christum eius. Conuenerunt enim vere in ciuitate ista aduersus sanctum puerum tuum iesum quem vnxisti: herodes et pontius pilatus cum gentibus et populis israel: facere que manus tua et consilium tuum decreuerunt fieri. Et nunc domine respice in minas eorum: et da seruis tuis cum omni fiducia loqui verbum tuum: in eo quod manum tuam extendas ad sanitates et signa et prodigia fieri per nomen sancti filii tui iesu. Et cum orassent: motus est locus in quo erant congregati. Et repleti sunt omnes spiritu sancto: et loquebantur verbum dei cum fiducia. Multitudinis autem credentium erat cor vnum et anima vna: nec quisquam eorum que possidebat aliquid suum esse dicebat: sed erant illis omnia communia. Et virtute magna reddebant apostoli testimonium resurrectionis iesu christi domini nostri: et gratia magna erat in omnibus illis. Neque enim quisquam egenus erat inter illos. Quotquot enim possessores agrorum aut domorum erant: vendentes afferebant precia eorum que vendebant et ponebant ante pedes apostolorum. Diuidebatur autem singulis prout cuique opus erat. Joseph autem qui cognominatus est barsabas ab apostolis: quod est interpretatum filius consolationis:

Infra.5.c. D ps.2. E F sup.2.a. Infra.19. supra.2.d. G supra.2.d.

λευίτης κύπριος τῷ γένει, ὑπάρχοντος αὐτοῦ ἀγροῦ πωλήσας, ἤνεγκε τὸ χρῆμα καὶ ἔθηκε παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων.

Cap. 5.

Ἀνὴρ δέ τις ἀνανίας ὀνόματι σὺν σαπφείρῃ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ ἐπώλησε κτῆμα, καὶ ἐνοσφίσατο ἀπὸ τῆς τιμῆς, συνειδυίας καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ ἐνέγκας μέρος τι παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων ἔθηκεν. εἶπε δὲ πέτρος. ἀνανία, διά τι ἐπλήρωσεν ὁ σατανᾶς τὴν καρδίαν σου ψεύσασθαι σε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ νοσφίσασθαι ἀπὸ τῆς τιμῆς τοῦ χωρίου. οὐχὶ μένον σοὶ ἔμενε, καὶ πραθὲν ἐν τῇ σῇ ἐξουσίᾳ ὑπῆρχε. τί ὅτι ἔθου ἐν τῇ καρδίᾳ σου τὸ πρᾶγμα τοῦτο. οὐκ ἐψεύσω ἀνθρώποις, ἀλλὰ τῷ θεῷ. ἀκούων δὲ ὁ ἀνανίας τοὺς λόγους τούτους, πεσὼν ἐξέψυξε. καὶ ἐγένετο φόβος μέγας ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας ταῦτα. ἀναστάντες δὲ οἱ νεώτεροι συνέστειλαν αὐτόν, καὶ ἐξενέγκαντες ἔθαψαν. ἐγένετο δὲ ὡς ὡρῶν τριῶν διάστημα, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ μὴ εἰδυῖα τὸ γεγονὸς εἰσῆλθεν. ἀπεκρίθη δὲ αὐτῇ ὁ πέτρος. εἰπέ μοι εἰ τοσούτου τὸ χωρίον ἀπέδοσθε. ἡ δὲ εἶπε ναὶ τοσούτου. ὁ δὲ πέτρος εἶπε πρὸς αὐτήν. τί ὅτι συνεφωνήθη ὑμῖν πειράσαι τὸ πνεῦμα κυρίου. ἰδοὺ οἱ πόδες τῶν θαψάντων τὸν ἄνδρα σου ἐπὶ τῇ θύρᾳ, καὶ ἐξοίσουσί σε. ἔπεσε δὲ παραχρῆμα παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ ἐξέψυξεν. εἰσελθόντες δὲ οἱ νεανίσκοι, εὗρον αὐτὴν νεκράν, καὶ ἐξενέγκαντες ἔθαψαν πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς. καὶ ἐγένετο φόβος μέγας ἐφ᾽ ὅλην τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας ταῦτα. διὰ δὲ τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων ἐγίνετο σημεῖα καὶ τέρατα ἐν τῷ λαῷ πολλά. καὶ ἦσαν ὁμοθυμαδὸν ἅπαντες ἐν τῇ στοᾷ σολομῶνος. τῶν δὲ λοιπῶν οὐδεὶς ἐτόλμα κολλᾶσθαι αὐτοῖς ἀλλ᾽ ἐμεγάλυνεν αὐτοὺς ὁ λαός. μᾶλλον δὲ προσετίθεντο πιστεύοντες τῷ κυρίῳ πλήθη ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, ὥστε κατὰ τὰς πλατείας ἐκφέρειν τοὺς ἀσθενεῖς, καὶ τιθέναι ἐπὶ κλινῶν καὶ κραββάτων, ἵνα ἐρχομένου πέτρου κἂν ἡ σκιὰ ἐπισκιάσῃ τινὶ αὐτῶν. συνήρχετο δὲ καὶ τὸ πλῆθος τῶν πέριξ πόλεων εἰς ἱερουσαλήμ, φέροντες ἀσθενεῖς καὶ ὀχλουμένους ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων, οἵτινες ἐθεραπεύοντο ἅπαντες. ἀναστὰς δὲ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ πάντες οἱ σὺν αὐτῷ, ἡ οὖσα αἵρεσις τῶν σαδδουκαίων, ἐπλήσθησαν ζήλου, καὶ ἐπέβαλον τὰς χεῖρας αὐ-

leuites cyprius genere cum haberet agrũ vendidit eũ: et attulit precium et posuit ante pedes apostolorum.

Cap. 5.

Vir ãt qdã noie ananias cũ saphira vxore sua vendidit agruz: et fraudauit de precio agri conscia vxore sua: et afferens partem quandã ad pedes apostolorum posuit. Dixit ãt Petrus ad ananiã. Anania cur temptauit sathanas cor tuum mentiri te spũi sancto: et fraudare de pcio agri? Nõne manẽs tibi manebat: et venũdatũ in tua erat potestate? Quare posuisti in corde tuo hanc rem? Non es mentitus hominibus: sed deo. Audiens autem ananias hec verba: cecidit et expirauit. Et fctũs ẽ timor magnus super oẽs qui audierũt. Surgentes autem iuuenes amouerunt eum: et efferẽtes sepelierũt. Factũ est autem quasi horaruz triũ spaciũ: et vxor ipsius nesciẽs qd factũ fuerat itroiuit. Dixit autẽ ei petrus. Dic mihi mulier si tãti agruz vẽdidistis? At illa dixit. Etiã tãti. Petrus autem ad eã. Quid vtiqz cõuenit vobis tẽptare spiritũ domini? Ecce pedes eorum qui sepelierunt virũ tuuz ad ostiũ: et efferẽt te. Cõfestiz cecidit ante pedes eius et expirauit. Intrantes autem iuuenes iuenerũt illã mortuã: et extulerunt et sepelierunt ad virũ suũ. Et factus ẽ timor magnus in vniuersa ecclesia et in omnes q audierunt hec. Per manus autem apostolorũ fiebant signa et prodigia multa in plebe. Et erant vnanimiter oẽs in porticu salomonis. Ceterorũ ãt nemo audebat se iungere illis: sed magnificabat eos populus. Magis ãt augebat credẽtiuz in dño multitudo virorum ac mulieruz: ita vt in plateas eijcerent infirmos et ponerent in lectulis ac grabbatis: vt veniente petro saltẽ vmbra illius obũbraret quẽcũqz illorum: et liberarentur omnes ab infirmitatibus suis. Cõcurrebat ãt et multitudo vicinarũ ciuitatũ hierlz: afferẽtes egros et vexatos a spiritibus immundis: qui curabantur omnes. Exurgens ãt pnceps sacerdotũ et oẽs q cuz illo erãt que est heresis saduceorũ repleti sunt zelo: et iniecerunt manus

B

C

τῶν ἐπὶ τοὺς ἀποστόλους, καὶ ἔθεντο αὐτοὺς ἐν τηρήσει δημοσίᾳ. ἄγγελος δὲ κυρίου διὰ τῆς νυκτὸς ἤνοιξε τὰς θύρας τῆς φυλακῆς, ἐξαγαγών τε αὐτοὺς εἶπε. πορεύεσθε, καὶ σταθέντες λαλεῖτε ἐν τῷ ἱερῷ τῷ λαῷ πάντα τὰ ῥήματα τῆς ζωῆς ταύτης. ἀκούσαντες δὲ εἰσῆλθον ὑπὸ τὸν ὄρθρον εἰς τὸ ἱερὸν καὶ ἐδίδασκον. παραγενόμενος δὲ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ συνεκάλεσαν τὸ συνέδριον καὶ πᾶσαν τὴν γερουσίαν τῶν υἱῶν ἰσραήλ, καὶ ἀπέστειλαν εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀχθῆναι αὐτούς. οἱ δὲ ὑπηρέται παραγενόμενοι οὐχ εὗρον αὐτοὺς ἐν τῇ φυλακῇ. ἀναστρέψαντες δὲ ἀπήγγειλαν λέγοντες, ὅτι τὸ μὲν δεσμωτήριον εὕρομεν κεκλεισμένον ἐπὶ πάσῃ ἀσφαλείᾳ, καὶ τοὺς φύλακας ἑστῶτας πρὸ τῶν θυρῶν, ἀνοίξαντες δὲ ἔσω οὐδένα εὕρομεν, ὡς δὲ ἤκουσαν τοὺς λόγους τούτους ὅ τε ἀρχιερεὺς καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ ἱεροῦ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς διηπόρουν περὶ αὐτῶν τί ἂν γένοιτο τοῦτο. παραγενόμενος δέ τις ἀπήγγειλεν αὐτοῖς λέγων. ὅτι ἰδοὺ οἱ ἄνδρες οὓς ἔθεσθε ἐν τῇ φυλακῇ εἰσὶν ἐν τῷ ἱερῷ ἑστῶτες καὶ διδάσκοντες τὸν λαόν. τότε ἀπελθὼν ὁ στρατηγὸς σὺν τοῖς ὑπηρέταις ἤγαγεν αὐτοὺς οὐ μετὰ βίας. ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαόν, ἵνα μὴ λιθασθῶσιν. ἀγαγόντες δὲ αὐτοὺς ἔστησαν ἐν τῷ συνεδρίῳ, καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ ἀρχιερεὺς λέγων. οὐ παραγγελίᾳ παρηγγείλαμεν ὑμῖν μὴ διδάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ, καὶ ἰδοὺ πεπληρώκατε τὴν ἱερουσαλὴμ τῆς διδαχῆς ὑμῶν, καὶ βούλεσθε ἐπαγαγεῖν ἐφ᾽ ἡμᾶς τὸ αἷμα τοῦ ἀνθρώπου τούτου. ἀποκριθεὶς δὲ πέτρος καὶ οἱ ἀπόστολοι εἶπον. πειθαρχεῖν δεῖ θεῷ, μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις. ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν ἤγειρεν ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς διεχειρίσασθε κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλου. τοῦτον ὁ θεὸς ἀρχηγὸν καὶ σωτῆρα ὕψωσε τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ. δοῦναι μετάνοιαν τῷ ἰσραὴλ καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. καὶ ἡμεῖς ἐσμὲν αὐτοῦ μάρτυρες τῶν ῥημάτων τούτων καὶ τὸ πνεῦμα δὲ τὸ ἅγιον, ὃ ἔδωκεν ὁ θεὸς τοῖς πειθαρχοῦσιν αὐτῷ. οἱ δὲ ἀκούσαντες διεπρίοντο, καὶ ἐβουλεύοντο ἀνελεῖν αὐτούς. ἀναστὰς δέ τις ἐν τῷ συνεδρίῳ φαρισαῖος ὀνόματι γαμαλιὴλ νομοδιδάσκαλος τίμιος παντὶ τῷ λαῷ ἐκέλευσεν ἔξω βραχύ τι τοὺς ἀποστόλους ποιῆσαι. εἶπέ τε πρὸς αὐτούς. ἄνδρες ἰσραηλῖται προσέχετε ἑαυτοῖς ἐπὶ τοῖς ἀνθρώποις τούτοις τί μέλλετε πράσσειν. πρὸ γὰρ τούτων τῶν ἡμερῶν

in apostolos: et posuerunt eos in custodia publica. Angelus aũt dñi per noctem aperiens ianuas carceris: et educens eos dixit. Ite et stantes loquimini in templo plebi oĩa verba vite huius. Qui cũ audissent intrauerunt diluculo in tẽpluz: et docebant. Adueniẽs autem pnceps sacerdotũ et q cuz eo erãt: conuocauerunt conciliuz et oẽs seniores filiorũ israel: et miserunt ad carcerez vt adducerent. Cum aũt venissent ministri et aperto carcere nõ inuenissent illos: reuersi nunciauerunt dicentes. Carcerẽ quidem inuenimus clausum cũ omni diligentia: et custodes stantes ante ianuas: aperientes ãt neminẽ intus inuenimus. Vt ãt audierũt hos sermones magistratus tẽpli et pncipes sacerdotum: ambigebant de illis quidnã fieret. Adueniẽs autem quidam nunciauit eis qr ecce viri quos posuistis in carcerẽ: sũt in templo stãtes et docẽtes populũ. Tunc abijt magistratus cum ministris et adduxit illos sine vi. Timebant enim populum: ne lapidarent. Et cuz adduxissent illos statuerũt in concilio. Et interrogauit eos pnceps sacerdotũ dicẽs. Precipiẽdo pcepimus vobis ne doceretis in nomine isto: et ecce replestis hierusalez doctrina vestra: et vultis inducere super nos sanguinem hoĩs istius. Rñdens autem petrus et apostoli dixerũt. Obedire opz deo magis q̃ȝ hominibus. Deus patrũ nrorũ suscitauit iesum: quẽ vos interemistis suspẽdentes in ligno. Hũc pncipẽ et saluatorẽ deus exaltauit dextera sua ad dandã penitentiam israel: et remissionẽ peccatorũ: et nos sumus testes horum verborum et spiritus sctũs quez dedit deus oĩbus obedientibus sibi. Hec cũ audissent dissecabantur et cogitabant interficere illos. Surgens ãt quidã in cõcilio phariseus nomine gamaliel legis doctor honorabilis vniuerse plebi iussit foras ad breue homines fieri. Dixitqz ad illos. Viri israelite: attendite vobis super hoĩbus istis quid acturi sitis. Ante hos enim dies

Infra. 12. a.

D

J. 12. a. et. 16 c.

E

Mar. 7 c.

sup. 4. b.

F

Infra. 22. a.

sup. 2. b.

ἀνέστη θευδᾶς λέγων εἶναί τινα ἑαυτὸν μέγαν, ᾧ προσεκλήθη ἀριθμὸς ἀνδρῶν ὡσεὶ τετρακοσίων, ὃς ἀνῃρέθη, καὶ πάντες ὅσοι ἐπείθοντο αὐτῷ διελύθησαν, καὶ ἐγένοντο εἰς οὐδέν. μετὰ τοῦτον ἀνέστη ἰούδας ὁ γαλιλαῖος ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς ἀπογραφῆς, καὶ ἀπέστησε λαὸν ἱκανὸν ὀπίσω αὐτοῦ. κἀκεῖνος ἀπώλετο, καὶ πάντες ὅσοι ἐπείθοντο αὐτῷ διεσκορπίσθησαν. καὶ τανῦν λέγω ὑμῖν, ἀπόστητε ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τούτων καὶ ἐάσατε αὐτούς. ὅτι ἐὰν ᾖ ἐξ ἀνθρώπων ἡ βουλὴ αὕτη ἢ τὸ ἔργον τοῦτο, καταλυθήσεται, εἰ δὲ ἐκ θεοῦ ἐστιν, οὐ δύνασθε καταλῦσαι αὐτό, μήποτε καὶ θεομάχοι εὑρεθῆτε. ἐπείσθησαν δὲ αὐτῷ, καὶ προσκαλεσάμενοι τοὺς ἀποστόλους δείραντες, παρήγγειλαν μὴ λαλεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ ἰησοῦ, καὶ ἀπέλυσαν αὐτούς. οἱ μὲν οὖν ἐπορεύοντο χαίροντες ἀπὸ προσώπου τοῦ συνεδρίου, ὅτι κατηξιώθησαν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἰησοῦ ἀτιμασθῆναι. πᾶσάν τε ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ καὶ κατ' οἶκον οὐκ ἐπαύσαντο διδάσκοντες καὶ εὐαγγελιζόμενοι ἰησοῦν τὸν χριστόν.

Cap. 6.

Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ταύταις πληθυνόντων τῶν μαθητῶν, ἐγένετο γογγυσμὸς τῶν ἑλληνιστῶν πρὸς τοὺς ἑβραίους, ὅτι παρεθεωροῦντο ἐν τῇ διακονίᾳ τῇ καθημερινῇ αἱ χῆραι αὐτῶν. προσκαλεσάμενοι δὲ οἱ δώδεκα τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν εἶπον. οὐκ ἀρεστόν ἐστιν ἡμᾶς καταλείψαντας τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, διακονεῖν τραπέζαις. ἐπισκέψασθε οὖν ἀδελφοὶ ἄνδρας ἐξ ὑμῶν μαρτυρουμένους ἑπτὰ πλήρεις πνεύματος ἁγίου καὶ σοφίας, οὓς καταστήσομεν ἐπὶ τῆς χρείας ταύτης. ἡμεῖς δὲ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ διακονίᾳ τοῦ λόγου προσκαρτερήσομεν. καὶ ἤρεσεν ὁ λόγος ἐνώπιον παντὸς τοῦ πλήθους. καὶ ἐξελέξαντο στέφανον ἄνδρα πλήρη πίστεως καὶ πνεύματος ἁγίου, καὶ φίλιππον, καὶ πρόχορον, καὶ νικάνορα, καὶ τίμωνα, καὶ παρμενᾶν, καὶ νικόλαον προσήλυτον ἀντιοχέα. οὓς ἔστησαν ἐνώπιον τῶν ἀποστόλων, καὶ προσευξάμενοι ἐπέθηκαν αὐτοῖς τὰς χεῖρας. καὶ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ηὔξανε, καὶ ἐπληθύνετο ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν ἐν ἱερουσαλὴμ σφόδρα. πολύς τε ὄχλος τῶν ἱερέων ὑπήκουον τῇ πίστει. στέφανος δὲ πλήρης πίστεως καὶ δυνάμεως ἐποίει τέρατα καὶ σημεῖα μεγάλα ἐν τῷ λαῷ. ἀνέστησαν δέ τινες τῶν ἐκ τῆς συναγωγῆς τῆς λεγομένης λιβερτίνων καὶ κυρηναίων καὶ ἀλεξανδρέων, καὶ τῶν ἀπὸ κι-

extitit theodas dicens se esse aliquem: cui consensit numerus virorum circiter quadringentorum: qui occisus est: et omnes qui credebant ei dissipati sunt: et redacti ad nihilum. Post hunc extitit iudas galileus in diebus professionis: et avertit populum post se. Et ipse periit: et omnes quotquot consenserunt ei dispersi sunt. Et nunc itaque dico vobis: discedite ab hominibus istis: et sinite illos. Quoniam si est ex hominibus consilium hoc aut opus: dissolvetur: si vero ex deo est: non poteritis dissolvere: ne forte et deo repugnare videamini. Consenserunt autem illi: et convocantes apostolos cesis denunciaverunt ne omnino loquerentur in nomine iesu: et dimiserunt eos. Et illi quidem ibant gaudentes a conspectu concilii: quoniam digni habiti sunt pro nomine iesu contumeliam pati. Omni autem die non cessabant in templo et circa domos docentes et evangelizantes christum iesum.

G

Cap. 6.

In diebus autem illis crescente numero discipulorum: factum est murmur grecorum adversus hebreos: eo quod despicerentur in ministerio quotidiano vidue eorum. Convocantes autem duodecim multitudinem discipulorum dixerunt. Non est equum nos derelinquere verbum dei et ministrare mensis. Considerate ergo fratres viros ex vobis boni testimonii septem plenos spiritu sancto et sapientia: quos constituamus super hoc opus: nos vero orationi et ministerio verbi instantes erimus. Et placuit sermo coram omni multitudine. Et elegerunt stephanum virum plenum fide et spiritu sancto: et philippum et prochorum et nicanorem et timonem et parmenam et nicolaum advenam antiochenum. Hos statuerunt ante conspectum apostolorum: et orantes imposuerunt eis manus. Et verbum dei crescebat: et multiplicabatur numerus discipulorum in hierusalem valde. Multa etiam turba sacerdotum obediebat fidei. Stephanus autem plenus gratia et fortitudine faciebat prodigia et signa magna in populo. Surrexerunt autem quidam de synagoga que appellatur libertinorum et cyrenensium et alexandrinorum et eorum qui erant a cilicia

A

B

supra .i.d.

Infra .18.a

C

λικίας καὶ ἀσίας συζητοῦντες τῷ στεφάνῳ, καὶ οὐκ ἴσχυον ἀντιστῆναι τῇ σοφίᾳ καὶ τῷ πνεύματι ᾧ ἐλάλει. τότε ὑπέβαλον ἄνδρας λέγοντας. ὅτι ἀκηκόαμεν αὐτοῦ λαλοῦντος ῥήματα βλάσφημα εἰς μωϋσῆν καὶ τὸν θεόν. συνεκίνησάν τε τὸν λαὸν καὶ τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς γραμματεῖς, καὶ ἐπιστάντες συνήρπασαν αὐτόν, καὶ ἤγαγον εἰς τὸ συνέδριον, ἔστησάν τε μάρτυρας ψευδεῖς λέγοντας. ὁ ἄνθρωπος οὗτος οὐ παύεται ῥήματα βλάσφημα λαλῶν κατὰ τοῦ τόπου τοῦ ἁγίου καὶ τοῦ νόμου. ἀκηκόαμεν γὰρ αὐτοῦ λέγοντος, ὅτι ἰησοῦς ὁ ναζωραῖος οὗτος καταλύσει τὸν τόπον τοῦτον, καὶ ἀλλάξει τὰ ἔθη ἃ παρέδωκεν ἡμῖν μωϋσῆς. καὶ ἀτενίσαντες εἰς αὐτὸν ἅπαντες οἱ καθεζόμενοι ἐν τῷ συνεδρίῳ, εἶδον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡσεὶ πρόσωπον ἀγγέλου. εἶπε δὲ ὁ ἀρχιερεύς, εἰ ἄρα ταῦτα οὕτως ἔχει. ὁ δὲ ἔφη.

Cap. 7.

Ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ πατέρες ἀκούσατε. ὁ θεὸς τῆς δόξης ὤφθη τῷ πατρὶ ἡμῶν ἀβραὰμ ὄντι ἐν τῇ μεσοποταμίᾳ πρὶν ἢ κατοικῆσαι αὐτὸν ἐν χαρράν, καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν. ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σου καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου, καὶ δεῦρο εἰς γῆν ἣν ἄν σοι δείξω. τότε ἐξελθὼν ἐκ γῆς χαλδαίων, κατῴκησεν ἐν χαρράν. κἀκεῖθεν μετὰ τὸ ἀποθανεῖν τὸν πατέρα αὐτοῦ μετῴκησεν αὐτὸν εἰς τὴν γῆν ταύτην, εἰς ἣν ὑμεῖς νῦν κατοικεῖτε. καὶ οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ κληρονομίαν ἐν αὐτῇ οὐδὲ βῆμα ποδός, καὶ ἐπηγγείλατο δοῦναι αὐτῷ εἰς κατάσχεσιν αὐτήν καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ' αὐτόν, οὐκ ὄντος αὐτῷ τέκνου. ἐλάλησε δὲ οὕτως ὁ θεός, ὅτι ἔσται τὸ σπέρμα αὐτοῦ πάροικον ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ, καὶ δουλώσουσιν αὐτὸ καὶ κακώσουσιν ἔτη τετρακόσια, καὶ τὸ ἔθνος ᾧ ἐὰν δουλεύσωσι κρινῶ ἐγώ, εἶπεν ὁ θεός. καὶ μετὰ ταῦτα ἐξελεύσονται καὶ λατρεύσουσί μοι ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ διαθήκην περιτομῆς, καὶ οὕτως ἐγέννησε τὸν ἰσαάκ, καὶ περιέτεμεν αὐτὸν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ. καὶ ὁ ἰσαὰκ τὸν ἰακώβ, καὶ ὁ ἰακὼβ τοὺς δώδεκα πατριάρχας. καὶ οἱ πατριάρχαι ζηλώσαντες τὸν ἰωσὴφ ἀπέδοντο εἰς αἴγυπτον, καὶ ἦν ὁ θεὸς μετ' αὐτοῦ. καὶ ἐξείλετο αὐτὸν ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων αὐτοῦ, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ χάριν καὶ σοφίαν ἐναντίον φαραὼ βασιλέως αἰγύπτου, καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἡγούμενον ἐπ' αἴγυπτον καὶ ὅλον τὸν οἶκον αὐτοῦ. ἦλθε δὲ λιμὸς ἐφ' ὅ-

et asia disputantes cum stephano: et non poterant resistere sapientie et spiritui qui loquebatur: propterquod redarguebantur ab eo cum omni fiducia. Tunc summiserunt viros qui dicerent se audivisse eum dicentem verba blasphemie in moysen et deum. Commoverunt itaque plebem et seniores et scribas: et concurrentes rapuerunt eum: et adduxerunt in concilium: et statuerunt falsos testes qui dicerent. Homo iste non cessat loqui verba adversus locum sanctum et legem. Audivimus enim eum dicentem quoniam iesus nazarenus hic destruet locum istum: et mutabit traditiones quas tradidit nobis moyses. Et intuentes eum omnes qui sedebant in concilio viderunt faciem eius tanquam faciem angeli. Dixit autem princeps sacerdotum: si hec ita se haberent? Qui ait.

Infra .7.d.

D

Cap. 7.

Viri fratres et patres audite. Deus glorie apparuit patri nostro abrae cum esset in mesopotamia priusquam moraretur in carran: et dixit ad illum. Exi de terra tua et de cognatione tua: et veni in terram quam monstravero tibi. Tunc exiit de terra chaldeorum: et habitavit in carran. Et inde postquam mortuus est pater eius transtulit illum in terram istam: in qua nunc vos habitatis. Et non dedit illi hereditatem in ea nec passum pedis: sed repromisit dare illi eam in possessionem et semini eius post ipsum: cum non haberet filium. Locutus est autem ei deus: quia erit semen eius accola in terra aliena: et servituti eos subiicient: et male tractabunt eos annis quadringentis: et gentem cui servierint iudicabo ego: dicit dominus. Et post hec exibunt: et servient mihi in loco isto. Et dedit illi testamentum circuncisionis: et sic genuit isaac: et circuncidit eum die octavo: et isaac iacob: et iacob duodecim patriarchas. Et patriarche emulantes ioseph vendiderunt in egyptum: et erat deus cum eo. Et eripuit eum ex omnibus tribulationibus eius: et dedit ei gratiam et sapientiam in conspectu pharaonis regis egyptiorum: et constituit eum prepositum super egyptum et super omnem domum suam. Venit autem fames in uni-

A

Genes .12.a.

gene .13.c.

Gene .15.d.

B

gene .37.d.

Gen .41.g.

λην τὴν γῆν αἰγύπτου καὶ χαναάν, καὶ θλίψις μεγάλη, καὶ οὐκ εὕρισκον χορτάσματα οἱ πατέρες ἡμῶν. ἀκούσας δὲ ἰακὼβ ὄντα σῖτα ἐν αἰγύπτῳ, ἐξαπέστειλε τοὺς πατέρας ἡμῶν πρῶτον. καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ ἀνεγνωρίσθη ἰωσὴφ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ, καὶ φανερὸν ἐγένετο φαραὼ τὸ γένος τοῦ ἰωσήφ. ἀποστείλας δὲ ἰωσὴφ μετεκαλέσατο τὸν πατέρα αὐτοῦ ἰακὼβ καὶ πᾶσαν τὴν συγγένειαν αὐτοῦ ἐν ἑβδομηκονταπέντε ψυχαῖς. κατέβη δὲ ἰακὼβ εἰς αἴγυπτον, καὶ ἐτελεύτησεν αὐτὸς καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν, καὶ μετετέθησαν εἰς συχέμ, καὶ ἐτέθησαν ἐν τῷ μνήματι ᾧ ὠνήσατο ἀβραὰμ τιμῆς ἀργυρίου παρὰ τῶν υἱῶν ἐμμὸρ τοῦ συχέμ. καθὼς δὲ ἤγγιζεν ὁ χρόνος τῆς ἐπαγγελίας ἧς ὤμοσεν ὁ θεὸς τῷ ἀβραάμ, ηὔξησεν ὁ λαὸς καὶ ἐπληθύνθη ἐν αἰγύπτῳ, ἄχρις οὗ ἀνέστη βασιλεὺς ἕτερος, ὃς οὐκ ᾔδει τὸν ἰωσήφ. οὗτος κατασοφισάμενος τὸ γένος ἡμῶν ἐκάκωσε τοὺς πατέρας ἡμῶν, τοῦ ποιεῖν ἔκθετα τὰ βρέφη αὐτῶν εἰς τὸ μὴ ζωογονεῖσθαι. ἐν ᾧ καιρῷ ἐγεννήθη μωσῆς, καὶ ἦν ἀστεῖος τῷ θεῷ, ὃς ἀνετράφη μῆνας τρεῖς ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. ἐκτεθέντα δὲ αὐτὸν ἀνείλετο αὐτὸν ἡ θυγάτηρ φαραώ, καὶ ἀνεθρέψατο αὐτὸν ἑαυτῇ εἰς υἱόν. καὶ ἐπαιδεύθη μωϋσῆς πάσῃ σοφίᾳ αἰγυπτίων. ἦν δὲ δυνατὸς ἐν λόγοις καὶ ἔργοις αὐτοῦ. ὡς δὲ ἐπληροῦτο αὐτῷ τεσσαρακονταετὴς χρόνος, ἀνέβη ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἐπισκέψασθαι τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ τοὺς υἱοὺς ἰσραήλ, καὶ ἰδών τινα ἀδικούμενον, ἠμύνατο, καὶ ἐποίησεν ἐκδίκησιν τῷ καταπονουμένῳ, πατάξας τὸν αἰγύπτιον. ἐνόμιζε δὲ συνιέναι τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ὅτι ὁ θεὸς διὰ χειρὸς αὐτοῦ δίδωσιν αὐτοῖς σωτηρίαν. οἱ δὲ οὐ συνῆκαν. τῇ τε ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ ὤφθη αὐτοῖς μαχομένοις, καὶ συνήλασεν αὐτοὺς εἰς εἰρήνην, εἰπών. ἄνδρες ἀδελφοί ἐστε ὑμεῖς, ἱνατί ἀδικεῖτε ἀλλήλους. ὁ δὲ ἀδικῶν τὸν πλησίον ἀπώσατο αὐτὸν εἰπών. τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστὴν ἐφ' ἡμᾶς. μὴ ἀνελεῖν με σὺ θέλεις, ὃν τρόπον ἀνεῖλες χθὲς τὸν αἰγύπτιον. ἔφυγε δὲ μωσῆς ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ, καὶ ἐγένετο πάροικος ἐν γῇ μαδιάμ, οὗ ἐγέννησεν υἱοὺς δύο. καὶ πληρωθέντων ἐτῶν τεσσαράκοντα, ὤφθη αὐτῷ ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ ὄρους σινᾶ ἄγγελος κυρίου ἐν φλογὶ πυρὸς βάτου. ὁ δὲ μωϋσῆς ἰδὼν ἐθαύμαζε τὸ ὅραμα. προσερχομένου δὲ αὐτοῦ κατανοῆσαι, ἐγένετο φωνὴ κυρίου πρὸς αὐτόν. ἐγὼ ὁ θεὸς τῶν

uersaꝫ egypti et chanaan ⁊ tribulatio magna: et non inueniebant cibos p̄res nostri. Cum audisset aũt iacob esse frumentum in egypto: misit patres nostros primuꝫ: ⁊ in scd̃o cognitus est ioseph a fratribus suis: ⁊ manifestatuꝫ est pharaoni genus eius. Mittens autem ioseph accersiuit iacob patrem suum ⁊ omnem cognationẽ suaꝫ in animabus septuaginta quinqꝫ. Et descẽdit iacob in egyptũ: ⁊ defũctꝰ est ipse ⁊ patres nostri. Et translati sunt in sichem: ⁊ positi sũt in sepulchro qđ emit abraaꝫ precio argẽti a filijs emor filij sichem. Cum aũt appropinquaret tempus promissiõis quã professus erat deus abrae: creuit pplˢ ⁊ multiplicatꝰ ẽ in egypto: quoad usqꝫ surrexit aliꝰ rex i egypto: q nõ sciebat ioseph. Hic circũueniẽs genꝰ nostrũ: afflixit patres nostros: vt exponerent infantes suos ne viuificarentur. Eodem tpe natus est moyses: ⁊ fuit gratus deo: q nutritus est tribus mensibus in domo patris sui. Exposito autẽ illo: sustulit eum filia pharaonis: et nutriuit eũ sibi in filium. Et eruditꝰ ẽ moyses oĩ sapientia egyptiorũ: ⁊ erat potens in verbis ⁊ in operibus suis. Cũ aũt impleretur ei quadraginta annorũ tps: ascendit in cor eius vt visitaret fratres suos filios israel. Et cũ vidisset quẽdã iniuriã patiẽtẽ vindicauit illũ: ⁊ fecit vltionẽ ei qui iniuriã sustinebat: percusso egyptio. Existimabat aũt intelligere fratres quoniam deus per manum ipsius daret salutem illis. At illi nõ intellexerũt. Seqñti vo die apparuit illis litigantibus ⁊ recõcilia-bat eos in pace dicens. Viri fratres estis: vt quid nocetis alterutruꝫ? Qui aũt iniuriã faciebat primo: repulit eũ dicens. Quis te cõstituit pncipẽ ⁊ iudicẽ sup nos? Nunqđ iterficere me tu vis? quẽadmodũ iterfecisti heri egyptiũ? Fugit aũt moyses in verbo isto: ⁊ factꝰ ẽ aduena in terra madian: vbi gñauit filios duos. Et expletis ãnis quadringentis apparuit illi in deserto mõtis sina angelus in igne flamẽ rubi. Moyses aũt vidẽs ãmiratꝰ ẽ visuꝫ. Et accedente illo vt cõsideraret: facta est ad eum vox dñi dicens. Ego sum deus

Gene. 42.a. Gene. 45.f. Gen. 49.d. C Exo. 1.a. Exo. 2.a. Exo. 2.b. D Luce. 11.b. Exo. 2.c. Exo. 3.a.

πατέρων σου, ὁ θεὸς ἀβραὰμ καὶ ὁ θεὸς ἰσαὰκ καὶ ὁ θεὸς ἰακώβ. ἔντρομος δὲ γενόμενος μωϋσῆς, οὐκ ἐτόλμα κατανοῆσαι. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ κύριος. λῦσον τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν σου, ὁ γὰρ τόπος ἐν ᾧ ἕστηκας, γῆ ἁγία ἐστίν. ἰδὼν εἶδον τὴν κάκωσιν τοῦ λαοῦ μου τοῦ ἐν αἰγύπτῳ, καὶ τοῦ στεναγμοῦ αὐτῶν ἤκουσα, καὶ κατέβην ἐξελέσθαι αὐτούς. καὶ νῦν δεῦρο ἀποστελῶ σε εἰς αἴγυπτον. τοῦτον τὸν μωϋσῆν ὃν ἠρνήσαντο εἰπόντες τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστήν, τοῦτον ὁ θεὸς ἄρχοντα καὶ λυτρωτὴν ἀπέστειλεν ἐν χειρὶ ἀγγέλου τοῦ ὀφθέντος αὐτῷ ἐν τῇ βάτῳ. οὗτος ἐξήγαγεν αὐτούς, ποιήσας τέρατα καὶ σημεῖα ἐν γῇ αἰγύπτῳ καὶ ἐν ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ, καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτη τεσσαράκοντα. οὗτός ἐστιν ὁ μωϋσῆς ὁ εἰπὼν τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ. προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν ὡς ἐμέ. οὗτός ἐστιν ὁ γενόμενος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν τῇ ἐρήμῳ μετὰ τοῦ ἀγγέλου τοῦ λαλοῦντος αὐτῷ ἐν τῷ ὄρει σινᾶ καὶ τῶν πατέρων ἡμῶν. ὃς ἐδέξατο λόγια ζῶντα δοῦναι ἡμῖν. ᾧ οὐκ ἠθέλησαν ὑπήκοοι γενέσθαι οἱ πατέρες ἡμῶν, ἀλλ' ἀπώσαντο, καὶ ἐστράφησαν ταῖς καρδίαις αὐτῶν εἰς αἴγυπτον, εἰπόντες τῷ ἀαρών. ποίησον ἡμῖν θεοὺς οἳ προπορεύσονται ἡμῶν. ὁ γὰρ μωϋσῆς οὗτος ὃς ἐξήγαγεν ἡμᾶς ἐκ γῆς αἰγύπτου, οὐκ οἴδαμεν τί γέγονεν αὐτῷ. καὶ ἐμοσχοποίησαν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ ἀνήγαγον θυσίαν τῷ εἰδώλῳ, καὶ εὐφραίνοντο ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτῶν. ἔστρεψε δὲ ὁ θεὸς καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς λατρεύειν τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ, καθὼς γέγραπται ἐν βίβλῳ τῶν προφητῶν. μὴ σφάγια καὶ θυσίας προσηνέγκατέ μοι ἔτη τεσσαράκοντα ἐν τῇ ἐρήμῳ οἶκος ἰσραήλ. καὶ ἀνελάβετε τὴν σκηνὴν τοῦ μολόχ, καὶ τὸ ἄστρον τοῦ θεοῦ ὑμῶν ῥεφάν, τοὺς τύπους οὓς ἐποιήσατε προσκυνεῖν αὐτοῖς, καὶ μετοικιῶ ὑμᾶς ἐπέκεινα βαβυλῶνος. ἡ σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου ἦν ἐν τοῖς πατράσιν ἡμῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθὼς διετάξατο ὁ λαλῶν τῷ μωϋσῇ, ποιῆσαι αὐτὴν κατὰ τὸν τύπον ὃν ἑωράκει. ἣν καὶ εἰσήγαγον διαδεξάμενοι οἱ πατέρες ἡμῶν μετὰ ἰησοῦ ἐν τῇ κατασχέσει τῶν ἐθνῶν, ὧν ἐξῶσεν ὁ θεὸς ἀπὸ προσώπου τῶν πατέρων ἡμῶν ἕως τῶν ἡμερῶν δαυίδ. ὃς εὗρε χάριν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ ᾐτήσατο εὑρεῖν σκήνωμα τῷ θεῷ ἰακώβ. σολομὼν δὲ ᾠκοδόμησεν αὐτῷ οἶκον. ἀλλ' οὐχ ὁ ὕψιστος ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ, κα-

patruꝫ tuorũ: deus abraã: deus isaac: ⁊ deus iacob. Tremefactus autem moyses: nõ audebat considerare. Dixit aũt illi dñs. Solue calciamentum pedũ tuorꝫ: locus. n. in quo stas terra scta ẽ. Videns vidi afflictionẽ populi mei qui est in egypto: ⁊ gemitum eorum audiui: ⁊ descendi liberare eos. Et nũc veni ⁊ mittã te in egyptũ. Hunc moysen quem negauerunt dicẽtes: qs te cõstituit pricipẽ ⁊ iudicẽ: hunc deus principem ⁊ redemptorem misit cũ manu angeli qui apparuit illi in rubo. Hic eduxit illos faciẽs prodigia ⁊ signa in terra egypti ⁊ in rubro mari: ⁊ in deserto annis qdraginta. Hic est moyses q dixit filijs israel. Prophetã suscitabit vobis deus de fratribus vr̃is tanq̃ me: ipsuꝫ audietis. Hic ẽ q fuit in ecclesia in solitudine cũ angelo qui loquebatur ei in monte sina ⁊ cũ patribꝰ nostris: q accepit verba vite dare nobis. Cui noluerũt obedire patres nostri: sed repulerunt ⁊ auersi sunt cordibus suis in egyptum: dicẽtes ad aaron. Fac nobis deos qui precedant nos. Moysi enim huic q eduxit nos de terra egypti nescimus quid factum sit ei. Et vitulũ fecerunt in diebus illis: et obtulerũt hostiam simulacro: ⁊ letabãt in operibus manuũ suarum. Conuertit aũt deus: ⁊ tradidit eos seruire militie celi: sicut scriptum est in libro prophetarũ. Nunquid victimas aut hostias obtulistis mihi annis qdraginta in deserto domus israel? Et suscepistis tabernaculuꝫ moloch: ⁊ sidus dei vestri rephan figuras quas fecistis adorare eas: ⁊ transferam vos trãs babylonẽ. Tabernaculũ testimonij fuit cũ patribus nostris in deserto sicut disposuit illis deꝰ loquẽs ad moysen: vt faceret illũ sm formã quã viderat. Qđ ⁊ induxerũt suscipiẽtes p̄res nr̃i cũ iesu in possessionem gentium quas expulit deus a facie patrũ nostrorꝫ vsqꝫ i diebꝰ dauid: Qui inuenit gratiam ante deũ: ⁊ petijt vt inueniret tabernaculũ deo iacob. Salomon aũt edificauit illi domũ. Sed non excelsus in manufactis habitat: sicut p

Exo. 3.a. Josue 5.d. E Deut. 18.c. Exo. 32.a. Amos. 5.d. Exo. 25.d.

θρόνος, ἡ δὲ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου. ποῖον οἶκον οἰκοδομήσετέ μοι, λέγει κύριος, ἢ τίς τόπος τῆς καταπαύσεώς μου. οὐχὶ ἡ χείρ μου ἐποίησε ταῦτα πάντα. σκληροτράχηλοι καὶ ἀπερίτμητοι τῇ καρδίᾳ καὶ τοῖς ὠσίν, ὑμεῖς ἀεὶ τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ ἀντιπίπτετε, ὡς οἱ πατέρες ὑμῶν καὶ ὑμεῖς. τίνα τῶν προφητῶν οὐκ ἐδίωξαν οἱ πατέρες ὑμῶν. καὶ ἀπέκτειναν τοὺς προκαταγγείλαντας περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ δικαίου, οὗ νῦν ὑμεῖς προδόται καὶ φονεῖς γεγένησθε, οἵτινες ἐλάβετε τὸν νόμον εἰς διαταγὰς ἀγγέλων καὶ οὐκ ἐφυλάξατε. ἀκούοντες δὲ ταῦτα διεπρίοντο ταῖς καρδίαις αὐτῶν, καὶ ἔβρυχον τοὺς ὀδόντας ἐπ' αὐτόν. ὑπάρχων δὲ πλήρης πνεύματος ἁγίου ἀτενίσας εἰς τὸν οὐρανὸν εἶδε δόξαν θεοῦ, καὶ ἰησοῦν ἑστῶτα ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ. καὶ εἶπεν. ἰδοὺ θεωρῶ τοὺς οὐρανοὺς ἀνεῳγμένους, καὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν ἑστῶτα τοῦ θεοῦ. κράξαντες δὲ φωνῇ μεγάλῃ συνέσχον τὰ ὦτα αὐτῶν, καὶ ὥρμησαν ὁμοθυμαδὸν ἐπ' αὐτόν, καὶ ἐκβαλόντες ἔξω τῆς πόλεως ἐλιθοβόλουν, καὶ οἱ μάρτυρες ἀπέθεντο τὰ ἱμάτια αὐτῶν παρὰ τοὺς πόδας νεανίου τοῦ καλουμένου σαύλου. καὶ ἐλιθοβόλουν τὸν στέφανον ἐπικαλούμενον καὶ λέγοντα. κύριε ἰησοῦ δέξαι τὸ πνεῦμά μου. θεὶς δὲ τὰ γόνατα ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ. κύριε μὴ στήσῃς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην. καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐκοιμήθη. Cap. 8.

Σαῦλος δὲ ἦν συνευδοκῶν τῇ ἀναιρέσει αὐτοῦ. ἐγένετο δὲ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ διωγμὸς μέγας ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐν ἱεροσολύμοις, πάντες δὲ διεσπάρησαν κατὰ τὰς χώρας τῆς ἰουδαίας καὶ σαμαρείας πλὴν τῶν ἀποστόλων. συνεκόμισαν δὲ τὸν στέφανον ἄνδρες εὐλαβεῖς, καὶ ἐποιήσαντο κοπετὸν μέγαν ἐπ' αὐτῷ. σαῦλος δὲ ἐλυμαίνετο τὴν ἐκκλησίαν κατὰ τοὺς οἴκους εἰσπορευόμενος, σύρων τε ἄνδρας καὶ γυναῖκας παρεδίδου εἰς φυλακήν. οἱ μὲν οὖν διασπαρέντες διῆλθον εὐαγγελιζόμενοι τὸν λόγον. φίλιππος δὲ κατελθὼν εἰς πόλιν τῆς σαμαρείας ἐκήρυσσεν αὐτοῖς τὸν χριστόν. προσεῖχόν τε οἱ ὄχλοι τοῖς λεγομένοις ὑπὸ τοῦ φιλίππου ὁμοθυμαδόν, ἐν τῷ ἀκούειν αὐτοὺς καὶ βλέπειν τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει. πολλῶν γὰρ τῶν ἐχόντων πνεύματα ἀκάθαρτα βοῶντα φωνῇ μεγάλῃ ἐξήρχετο. πολλοὶ δὲ παραλελυμένοι καὶ χωλοὶ ἐθεραπεύ-

prophetam dicit. Celum mihi sedes est: terra autem scabellum pedum meorum. Quam domum edificabitis mihi: dicit dominus: aut quis locus requietionis mee est? Nonne manus mea fecit hec omnia? Dura cervice et incircumcisi cordibus et auribus: vos semper spiritui sancto restitistis: sicut patres vestri ita et vos. Quem prophetarum non sunt persecuti patres vestri? Et occiderunt eos qui prenunciabant de adventu iusti: cuius vos nunc proditores et homicide fuistis: qui accepistis legem in dispositione angelorum: et non custodistis. Audientes autem hec dissecabantur cordibus suis: et stridebant dentibus in eum. Cum autem esset plenus spiritu sancto: intendens in celum vidit gloriam dei: et iesum stantem a dextris virtutis dei. Et ait. Ecce video celos apertos: et filium hominis stantem a dextris virtutis dei. Exclamantes autem voce magna continuerunt aures suas: et impetum fecerunt unanimiter in eum. Et eiicientes eum extra civitatem lapidabant: et testes deposuerunt vestimenta sua secus pedes adolescentis: qui vocabatur saulus. Et lapidabant stephanum invocantem et dicentem. Domine iesu suscipe spiritum meum. Positis autem genibus clamavit voce magna dicens. Domine ne statuas illis hoc peccatum. Et cum hoc dixisset obdormivit in domino. Cap. 8.

Saulus autem erat consentiens neci eius. Facta est autem in illa die persecutio magna in ecclesia que erat hierosolymis: et omnes dispersi sunt per regiones iudee et samarie: preter apostolos. Curaverunt autem stephanum viri timorati: et fecerunt planctum magnum super eum. Saulus vero devastabat ecclesiam per domos intrans: et trahens viros ac mulieres tradebat in custodiam. Igitur qui dispersi erant pertransibant evangelizantes verbum dei. Philippus autem descendens in civitatem samarie predicabat illis christum. Intendebant autem turbe his que a philippo dicebantur: unanimiter audientes et videntes signa que faciebat. Multi enim eorum qui habebant spiritus immundos clamantes voce magna exibant. Multi autem paralytici et claudi curati sunt.

Margin: Esaie.66.a — B — sup.6.d. — Mar.16.g — 3.Re.21.d. Infra.22.c. — A — Infra.9.a.

θησαν. καὶ ἐγένετο χαρὰ μεγάλη ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ. ἀνὴρ δέ τις ὀνόματι σίμων προϋπῆρχεν ἐν τῇ πόλει μαγεύων καὶ ἐξιστῶν τὸ ἔθνος τῆς σαμαρείας, λέγων εἶναί τινα ἑαυτὸν μέγαν, ᾧ προσεῖχον πάντες ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου λέγοντες, οὗτός ἐστιν ἡ δύναμις τοῦ θεοῦ ἡ μεγάλη. προσεῖχον δὲ αὐτῷ, διὰ τὸ ἱκανῷ χρόνῳ ταῖς μαγείαις ἐξεστακέναι αὐτούς. ὅτε δὲ ἐπίστευσαν τῷ φιλίππῳ εὐαγγελιζομένῳ τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ὀνόματος ἰησοῦ χριστοῦ, ἐβαπτίζοντο ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες. ὁ δὲ σίμων καὶ αὐτὸς ἐπίστευσε, καὶ βαπτισθεὶς ἦν προσκαρτερῶν τῷ φιλίππῳ, θεωρῶν τε δυνάμεις καὶ σημεῖα μεγάλα γινόμενα ἐξίστατο. ἀκούσαντες δὲ οἱ ἐν ἱεροσολύμοις ἀπόστολοι ὅτι δέδεκται ἡ σαμάρεια τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀπέστειλαν πρὸς αὐτοὺς τὸν πέτρον καὶ ἰωάννην. οἵτινες καταβάντες προσηύξαντο περὶ αὐτῶν, ὅπως λάβωσι πνεῦμα ἅγιον. οὔπω γὰρ ἦν ἐπ' οὐδενὶ αὐτῶν ἐπιπεπτωκός. μόνον δὲ βεβαπτισμένοι ὑπῆρχον εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἰησοῦ. τότε ἐπετίθουν τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτούς, καὶ ἐλάμβανον πνεῦμα ἅγιον. θεασάμενος δὲ ὁ σίμων ὅτι διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων δίδοται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, προσήνεγκεν αὐτοῖς χρήματα λέγων. δότε κἀμοὶ τὴν ἐξουσίαν ταύτην, ἵνα ᾧ ἐὰν ἐπιθῶ τὰς χεῖρας λαμβάνῃ πνεῦμα ἅγιον. πέτρος δὲ εἶπε πρὸς αὐτόν. τὸ ἀργύριόν σου σὺν σοὶ εἴη εἰς ἀπώλειαν, ὅτι τὴν δωρεὰν τοῦ θεοῦ ἐνόμισας διὰ χρημάτων κτᾶσθαι. οὐκ ἔστι σοι μερὶς οὐδὲ κλῆρος ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ. ἡ γὰρ καρδία σου οὐκ ἔστιν εὐθεῖα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. μετανόησον οὖν ἀπὸ τῆς κακίας σου ταύτης, καὶ δεήθητι τοῦ θεοῦ εἰ ἄρα ἀφεθήσεταί σοι ἡ ἐπίνοια τῆς καρδίας σου. εἰς γὰρ χολὴν πικρίας καὶ σύνδεσμον ἀδικίας ὁρῶ σε ὄντα. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ σίμων εἶπε. δεήθητε ὑμεῖς ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν κύριον, ὅπως μηδὲν ἐπέλθῃ ἐπ' ἐμὲ ὧν εἰρήκατε. οἱ μὲν οὖν διαμαρτυράμενοι καὶ λαλήσαντες τὸν λόγον τοῦ κυρίου ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλήμ, πολλάς τε κώμας τῶν σαμαρειτῶν εὐηγγελίσαντο. ἄγγελος δὲ κυρίου ἐλάλησε πρὸς φίλιππον λέγων. ἀνάστηθι καὶ πορεύου κατὰ μεσημβρίαν ἐπὶ τὴν ὁδὸν τὴν καταβαίνουσαν ἀπὸ ἱερουσαλὴμ εἰς γάζαν, αὕτη ἐστὶν ἔρημος. καὶ ἀναστὰς ἐπορεύθη. καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ αἰθίοψ εὐνοῦχος δυνάστης κανδάκης τῆς βασιλίσσης αἰθιόπων, ὃς ἦν ἐπὶ πάσης τῆς γάζης αὐτῆς, ὃς ἐληλύθει προσκυνήσων εἰς ἱερουσαλήμ, ἦν τε ὑποστρέφων καὶ κα-

Factum est ergo gaudium magnum in illa civitate. Vir autem quidam nomine simon qui ante fuerat in civitate magus seducens gentem samarie: dicens se esse aliquem magnum: cui auscultabant omnes a minimo usque ad maximum dicentes: hic est virtus dei que vocatur magna. Attendebant autem eum: propter quod multo tempore magicis suis dementasset eos. Cum vero credidissent philippo evangelizanti de regno dei et nomine iesu christi: baptizabantur viri ac mulieres. Tunc simon et ipse credidit: et cum baptizatus esset adherebat philippo. Videns etiam signa et virtutes maximas fieri: stupens admirabatur. Cum autem audissent apostoli qui erant in hierosolymis quod recepisset samaria verbum dei: miserunt ad eos petrum et iohannem. Qui cum venissent oraverunt pro ipsis: ut acciperent spiritum sanctum. Nondum enim in quenquam illorum supervenerat: sed baptizati tantum erant in nomine domini iesu. Tunc imponebant manus super illos: et accipiebant spiritum sanctum. Cum vidisset autem simon quia per impositionem manus apostolorum daretur spiritus sanctus: obtulit eis pecuniam dicens. Date et mihi hanc potestatem: ut cuicunque imposuero manus accipiat spiritum sanctum. Petrus autem dixit ad eum. Pecunia tua tecum sit in perditionem: quoniam donum dei existimasti pecunia possideri. Non est tibi pars neque sors in sermone isto. Cor enim tuum non est rectum coram deo. Penitentiam itaque age ab hac nequitia tua: et roga deum si forte remittatur tibi hec cogitatio cordis tui. In felle enim amaritudinis et obligatione iniquitatis video te esse. Respondens autem simon dixit. Precamini vos pro me ad dominum: ut nihil veniat super me horum que dixistis. Et illi quidem testificati et locuti verbum dei redibant hierosolymam: et multis regionibus samaritanorum evangelizabant. Angelus autem domini locutus est ad philippum dicens. Surge et vade contra meridianum: ad viam que descendit ab hierusalem in gazam: hec est deserta. Et surgens abiit. Et ecce vir ethiops eunuchus potens candacis regine ethiopum: qui erat super omnes gazas eius: venerat adorare in hierusalem: et revertebatur sedens

Margin: B — C — D — E

θήμενος ἐπὶ τοῦ ἅρματος αὐτοῦ, ἀνεγίνωσκε τὸν προφήτην ἠσαΐαν. εἶπε δὲ τὸ πνεῦμα τῷ φιλίππῳ. πρόσελθε καὶ κολλήθητι τῷ ἅρματι τούτῳ. προσδραμὼν δὲ ὁ φίλιππος ἤκουσεν αὐτοῦ ἀναγινώσκοντος τὸν προφήτην ἠσαΐαν, καὶ εἶπεν. ἆρά γε γινώσκεις ἃ ἀναγινώσκεις. ὁ δὲ εἶπε. πῶς γὰρ ἂν δυναίμην, ἐὰν μή τις ὁδηγήσῃ με. παρεκάλεσέ τε τὸν φίλιππον ἀναβάντα καθίσαι σὺν αὐτῷ. ἡ δὲ περιοχὴ τῆς γραφῆς ἣν ἀνεγίνωσκεν ἦν αὕτη. ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφωνος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ. ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη. τὴν δὲ γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγήσεται. ὅτι αἴρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ εὐνοῦχος τῷ φιλίππῳ εἶπε. δέομαί σου περὶ τίνος ὁ προφήτης λέγει τοῦτο, περὶ ἑαυτοῦ ἢ περὶ ἑτέρου τινός. ἀνοίξας δὲ ὁ φίλιππος τὸ στόμα αὐτοῦ καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς γραφῆς ταύτης, εὐηγγελίσατο αὐτῷ τὸν ἰησοῦν. ὡς δὲ ἐπορεύοντο κατὰ τὴν ὁδόν, ἦλθον ἐπί τι ὕδωρ, καὶ φησὶν ὁ εὐνοῦχος. ἰδοὺ ὕδωρ, τί κωλύει με βαπτισθῆναι. καὶ ἐκέλευσε στῆναι τὸ ἅρμα καὶ κατέβησαν ἀμφότεροι εἰς τὸ ὕδωρ ὅ τε φίλιππος καὶ ὁ εὐνοῦχος, καὶ ἐβάπτισεν αὐτόν. ὅτε δὲ ἀνέβησαν ἐκ τοῦ ὕδατος, πνεῦμα κυρίου ἥρπασε τὸν φίλιππον, καὶ οὐκ εἶδεν αὐτὸν οὐκέτι ὁ εὐνοῦχος. ἐπορεύετο γὰρ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ χαίρων. φίλιππος δὲ εὑρέθη εἰς ἄζωτον, καὶ διερχόμενος εὐηγγελίζετο τὰς πόλεις πάσας ἕως τοῦ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς καισάρειαν.

supra currum suum: legensque esaiam prophetam. Dixit autem spiritus philippo. Accede et adiunge te ad currum istum. Accurrens autem philippus audiuit eum legentem esaiam prophetam: et dixit. Putasne intelligis que legis? Qui ait. Et quomodo possum: si non aliquis ostenderit mihi. Rogauitque philippum vt ascenderet et sederet secum. Locus autem scripture quam legebat erat hic. Tanquam ouis ad occisionem ductus est: et sicut agnus coram tondente se sine voce: sic non aperuit os suum. In humilitate iudicium eius sublatum est. Generationem eius quis enarrabit? Quoniam tolletur de terra vita eius. Respondens autem eunuchus dixit philippo. Obsecro te: de quo propheta dicit hoc: de se an de aliquo alio? Aperiens autem philippus os suum et incipiens a scriptura ista: euangelizauit illi iesum. Et dum irent per viam venerunt ad quandam aquam: et ait eunuchus: ecce aqua. Quis prohibet me baptizari? Dixit autem philippus. Si credis ex toto corde: licet. Et respondens ait. Credo filium dei esse iesum christum. Et iussit stare currum. Et descenderunt vterque in aquam philippus et eunuchus: et baptizauit eum. Cum autem ascendissent de aqua: spiritus domini rapuit philippum: et amplius non vidit eum eunuchus. Ibat autem per viam suam gaudens. Philippus autem inuentus est in azoto: et pertransiens euangelizabat ciuitatibus cunctis donec veniret cesaream.

F Esaie.53.c. G Infr.10.d.

Cap. 9.

Ὁ δὲ σαῦλος ἔτι ἐμπνέων ἀπειλῆς καὶ φόνου εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ κυρίου προσελθὼν τῷ ἀρχιερεῖ, ᾐτήσατο παρ' αὐτοῦ ἐπιστολὰς εἰς δαμασκὸν πρὸς τὰς συναγωγάς, ὅπως ἐάν τινας εὕρῃ τῆς ὁδοῦ ὄντας ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, δεδεμένους ἀγάγῃ εἰς ἱερουσαλήμ. ἐν δὲ τῷ πορεύεσθαι, ἐγένετο αὐτὸν ἐγγίζειν τῇ δαμασκῷ. καὶ ἐξαίφνης περιήστραψεν αὐτὸν φῶς ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ πεσὼν ἐπὶ τὴν γῆν ἤκουσε φωνὴν λέγουσαν αὐτῷ. σαοὺλ σαούλ, τί με διώκεις. εἶπε δέ. τίς εἶ κύριε. ὁ δὲ κύριος εἶπεν. ἐγώ εἰμι ἰησοῦς ὃν σὺ διώκεις. ἀλλὰ ἀνάστηθι καὶ εἴσελθε εἰς τὴν πόλιν, καὶ λαληθήσεταί σοι τί σε δεῖ ποιεῖν. οἱ δὲ ἄν-

Saulus adhuc spirans minarum et cedis in discipulos domini accessit ad principem sacerdotum: et petiit ab eo epistolas in damascum ad synagogas: vt si quos inuenisset huius vie viros ac mulieres vinctos perduceret in hierusalem. Et cum iter faceret: contigit vt appropinquaret damasco. Et subito circumfulsit eum lux de celo: et cadens in terram audiuit vocem dicentem sibi. Saule saule quid me persequeris. Qui dixit. Quis es domine. Et ille. Ego sum iesus: quem tu persequeris. Durum est tibi contra stimulum calcitrare. Et tremens ac stupens dixit Domine quid me vis facere? Et dominus ad eum. Surge et ingredere ciuitatem: et ibi dicetur tibi quid te oporteat facere. Viri autem illi

A Infra.22.a. supra.8.a. Infra.22.b. 1.Cor.15.b Gala.1.c. B

δρες οἱ συνοδεύοντες αὐτῷ, εἱστήκεισαν ἐννεοί, ἀκούοντες μὲν τῆς φωνῆς μηδένα δὲ θεωροῦντες. ἠγέρθη δὲ ὁ σαῦλος ἀπὸ τῆς γῆς, ἀνεῳγμένων δὲ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ οὐδένα ἔβλεπε. χειραγωγοῦντες δὲ αὐτόν, εἰσήγαγον εἰς δαμασκόν. καὶ ἦν ἡμέρας τρεῖς μὴ βλέπων καὶ οὐκ ἔφαγεν, οὐδὲ ἔπιεν. ἦν δέ τις μαθητὴς ἐν δαμασκῷ ὀνόματι ἀνανίας, καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ κύριος ἐν ὁράματι. ἀνανία. ὁ δὲ εἶπεν. ἰδοὺ ἐγώ κύριε. ὁ δὲ κύριος πρὸς αὐτόν. ἀναστὰς πορεύθητι ἐπὶ τὴν ῥύμην τὴν καλουμένην εὐθεῖαν, καὶ ζήτησον ἐν οἰκίᾳ ἰούδα σαῦλον ὀνόματι ταρσέα. ἰδοὺ γὰρ προσεύχεται. καὶ εἶδεν ἐν ὁράματι ἄνδρα ὀνόματι ἀνανίαν εἰσελθόντα καὶ ἐπιθέντα αὐτῷ χεῖρα ὅπως ἀναβλέψῃ. ἀπεκρίθη δὲ ἀνανίας. κύριε ἀκήκοα ἀπὸ πολλῶν περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου, ὅσα κακὰ ἐποίησε τοῖς ἁγίοις σου ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ ὧδε ἔχει ἐξουσίαν παρὰ τῶν ἀρχιερέων δῆσαι πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομά σου. εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ κύριος. πορεύου ὅτι σκεῦος ἐκλογῆς μοί ἐστιν οὗτος, τοῦ βαστάσαι τὸ ὄνομά μου ἐνώπιον ἐθνῶν καὶ βασιλέων υἱῶν τε ἰσραήλ. ἐγὼ γὰρ ὑποδείξω αὐτῷ ὅσα δεῖ αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματός μου παθεῖν. ἀπῆλθε δὲ ἀνανίας, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ ἐπιθεὶς ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας εἶπε. σαοὺλ ἀδελφὲ ὁ κύριος ἀπέσταλκέ με ἰησοῦς ὁ ὀφθείς σοι ἐν τῇ ὁδῷ ᾗ ἤρχου, ὅπως ἀναβλέψῃς καὶ πλησθῇς πνεύματος ἁγίου. καὶ εὐθέως ἀπέπεσον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ὡσεὶ λεπίδες, ἀνέβλεψέ τε παραχρῆμα. καὶ ἀναστὰς ἐβαπτίσθη, καὶ λαβὼν τροφὴν ἐνίσχυσεν. ἐγένετο δὲ ὁ σαῦλος μετὰ τῶν ἐν δαμασκῷ μαθητῶν ἡμέρας τινάς. καὶ εὐθέως ἐν ταῖς συναγωγαῖς ἐκήρυσσε τὸν χριστόν, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες, καὶ ἔλεγον. οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ πορθήσας ἐν ἱερουσαλὴμ τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομα τοῦτο, καὶ ὧδε εἰς τοῦτο ἐληλύθει ἵνα δεδεμένους αὐτοὺς ἀγάγῃ ἐπὶ τοὺς ἀρχιερεῖς. σαῦλος δὲ μᾶλλον ἐνεδυναμοῦτο, καὶ συνέχεε τοὺς ἰουδαίους τοὺς κατοικοῦντας ἐν δαμασκῷ, συμβιβάζων ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ χριστός. ὡς δὲ ἐπληροῦντο ἡμέραι ἱκαναί, συνεβουλεύσαντο οἱ ἰουδαῖοι ἀνελεῖν αὐτόν. ἐγνώσθη δὲ τῷ σαύλῳ ἡ ἐπιβουλὴ αὐτῶν. παρετήρουν τε τὰς πύλας ἡμέρας τε καὶ νυκ-

qui comitabantur cum eo stabant stupefacti: audientes quidem vocem neminem autem videntes. Surrexit autem Saulus de terra: apertisque oculis nihil videbat. Ad manus autem illum trahentes: introduxerunt damascum. Et erat ibi tribus diebus non videns: et non manducauit neque bibit. Erat autem quidam discipulus damasci nomine ananias. Et dixit ad illum in visu dominus. Anania. At ille ait. Ecce ego domine. Et dominus ad eum. Surge et vade in vicum qui vocatur rectus: et quere in domo iude saulum nomine tarsensem. Ecce enim orat. Et vidit virum ananiam nomine introeuntem et imponentem sibi manus vt visum recipiat. Respondit autem ananias. Domine audiui a multis de viro hoc quanta mala fecerit sanctis tuis in hierusalem. Et hic habet potestatem a principibus sacerdotum alligandi omnes qui inuocant nomen tuum. Dixit autem ad eum dominus. Vade quoniam vas electionis est mihi iste: vt portet nomen meum coram gentibus et regibus et filiis israel. Ego enim ostendam illi: quanta oporteat eum pro nomine meo pati. Et abiit ananias et introiuit in domum: et imponens ei manus dixit. Saule frater dominus misit me iesus: qui apparuit tibi in via qua veniebas: vt videas et implearis spiritu sancto. Et confestim ceciderunt ab oculis eius tanquam squame: et visum recepit. Et surgens baptizatus est: et cum accepisset cibum confortatus est. Fuit autem cum discipulis qui erant damasci per dies aliquot. Et continuo ingressus in synagogas predicabat iesum: quoniam hic est filius dei. Stupebant autem omnes qui eum audiebant et dicebant. Nonne hic est qui expugnabat in hierusalem eos qui inuocabant nomen istud? Et huc ad hoc venit: vt vinctos illos duceret ad principes sacerdotum. Saulus autem multo magis inualescebat et confundebat iudeos qui habitabant damasci: affirmans quoniam hic est christus. Cum autem implerentur dies multi: consilium fecerunt in vnum iudei: vt eum interficerent. Note autem facte sunt saulo insidie eorum. Custodiebant autem et portas die ac nocte:

C u.Dic i gr. aduer. loci. D 2.Cor.11.g.

τάς, όπως αυτόν ανέλωσι. λαβόντες δε αυτόν οι μαθηταί νυκτός καθήκαν διά του τείχους, χαλάσαντες εν σπυρίδι. παραγενόμενος δε ο σαύλος εν ιερουσαλήμ επειράτο κολλάσθαι τοις μαθηταίς, και πάντες εφοβούντο αυτόν, μη πιστεύοντες ότι εστί μαθητής. βαρνάβας δε επιλαβόμενος αυτόν ήγαγε προς τους αποστόλους, και διηγήσατο αυτοίς πως εν τη οδώ είδε τον κύριον, και ότι ελάλησεν αυτώ, και πως εν δαμασκώ επαρρησιάσατο εν τω ονόματι του ιησού. και ην μετ αυτών εισπορευόμενος εις ιερουσαλήμ, και παρρησιαζόμενος εν τω ονόματι του κυρίου ιησού. ελάλει τε και συνεζήτει προς τους ελληνιστάς, οι δε επεχείρουν αυτόν ανελείν. επιγνόντες δε οι αδελφοί κατήγαγον αυτόν εις καισάρειαν, και εξαπέστειλαν αυτόν εις ταρσόν. αι μεν ουν εκκλησίαι καθ όλης της ιουδαίας και γαλιλαίας και σαμαρείας είχον ειρήνην, οικοδομούμεναι και πορευόμεναι τω φόβω του κυρίου και τη παρακλήσει του αγίου πνεύματος επληθύνοντο. εγένετο δε πέτρον διερχόμενον διά πάντων, κατελθείν και προς τους αγίους τους κατοικούντας λύδαν. εύρε δε εκεί άνθρωπον τινά αινέαν ονόματι εξ ετών οκτώ κατακείμενον επί κραββάτω, ος ην παραλελυμένος. και είπεν αυτώ ο πέτρος. αινέα, ιάται σε ιησούς ο χριστός. ανάστηθι και στρώσον σεαυτώ. και ευθέως ανέστη. και είδον αυτόν πάντες οι κατοικούντες λύδαν και την σαρωνάν, οίτινες επέστρεψαν επί τον κύριον. εν ιόππη δε τις ην μαθήτρια ονόματι ταβιθά, η διερμηνευομένη λέγεται δορκάς. αύτη ην πλήρης αγαθών έργων και ελεημοσυνών ων εποίει. εγένετο δε εν ταις ημέραις εκείναις ασθενήσασαν αυτήν αποθανείν. λούσαντες δε αυτήν, έθηκαν εν υπερώω. εγγύς δε ούσης λύδης τη ιόππη, οι μαθηταί ακούσαντες ότι πέτρος εστίν εν αυτή, απέστειλαν δύο άνδρας προς αυτόν παρακαλούντες μη οκνήσαι διελθείν έως αυτών. αναστάς δε πέτρος συνήλθεν αυτοίς. ον παραγενόμενον ανήγαγον εις το υπερώον, και παρέστησαν αυτώ πάσαι αι χήραι κλαίουσαι και επιδεικνύμεναι χιτώνας και ιμάτια, όσα εποίει μετ αυτών ούσα η δορκάς. εκβαλών δε έξω πάντας ο πέτρος, θείς τα γόνατα προσηύξατο, και επιστρέψας προς το σώμα είπε. ταβιθά ανάστηθι. η δε ήνοιξε τους οφθαλμούς αυτής

vt eũ interficerent. Accipientes autem eũ discipuli nocte p murũ dimiserũt eũ summittẽtes in sporta. Cũ autem venisset in hierusalem: temptabat se iungere discipulis: ⁊ omnes timebãt eum: non credentes q esset discipul9. Barnabas aũt apphẽsũ illũ duxit ad apostolos et narrauit illis quomodo in via vidisset dominũ: ⁊ q locutus est ei: ⁊ quõ in damasco fiducialiter egerit in nomine iesu. Et erat cũ illis intrans ⁊ exiens in hierusalem fiducialiter agens in noie dñi. Loquebat quoq gẽtibus et disputabat cũ grecis: illi aũt querebant occidere eum. Quod cum cognouissent fratres: deduxerunt eum cesaream: ⁊ dimiserunt tarsũ. Ecclesia quidẽ per totam iudeam ⁊ galileã ⁊ samariã hẽbat pacẽ ⁊ edificabatur ambulans in timore domini ⁊ consolatione sancti spiritus replebat. Factũ est aũt vt petrus dũ transiret vniuersos deueniret ad sanctos qui habitabant lydde. Inuenit ãt ibi hoiẽ quẽdã noie eneã: ab annis octo iacentem in grabbato: qui erat paralyticus. Et ait illi petrus. Enea: sanet te dñs iesus xp̃s. Surge ⁊ sterne tibi. Et continuo surrexit. Et viderunt eũ oẽs q habitabant lydde ⁊ sarone: qui conuersi sunt ad dominum. In ioppe autẽ fuit qdã discipula noie thabita: que iterpretata dr dorcas. Hec erat plena opib9 bõis ⁊ elemosynis quas faciebat. Factũ est autem in diebus illis: vt infirmata moreretur. Quam cum lauissent: posuerũt eã i cenaculo. Cũ ãt ppe esset lyda ab ioppe: discipuli audientes q petrus esset in ea: miserunt duos viros ad eũ rogantes: ne pigriteris venire vsq ad nos. Exurgẽs ãt petr9 venit cũ illis. Et cũ aduenisset: duxerunt illum in cenaculum: ⁊ circũsteterunt illum oẽs vidue flentes et ostendentes ei tunicas et vestes quas faciebat illis dorcas. Eiectis aũt oib9 foras: petrus ponẽs genua orauit: ⁊ conuersus ad corpus dixit. Tabitha surge. Et illa aperuit oculos:

2. Cor. 11. d. — E — F — supra. 3. a. — G

και ιδούσα τον πέτρον ανεκάθισε. δούς δε αυτή χείρα ανέστησεν αυτήν. φωνήσας δε τους αγίους και τας χήρας, παρέστησεν αυτήν ζώσαν. γνωστόν δε εγένετο καθ όλης της ιόππης, και πολλοί επίστευσαν επί τον κύριον. εγένετο δε ημέρας ικανάς μείναι αυτόν εν ιόππη παρά τινι σίμωνι βυρσεί. Cap. 10.

Ανήρ δε τις ην εν καισαρεία ονόματι κορνήλιος εκατοντάρχης, εκ σπείρης της καλουμένης ιταλικής, ευσεβής και φοβούμενος τον θεόν συν παντί τω οίκω αυτού, ποιών τε ελεημοσύνας πολλάς τω λαώ, και δεόμενος του θεού διαπαντός, είδεν εν οράματι φανερώς ως ώραν εννάτην της ημέρας άγγελον του θεού εισελθόντα προς αυτόν, και ειπόντα αυτώ. κορνήλιε. ο δε ατενίσας αυτώ και έμφοβος γενόμενος είπε. τι εστί κύριε. είπε δε αυτώ. αι προσευχαί σου και αι ελεημοσύναι σου ανέβησαν εις μνημόσυνον ενώπιον του θεού. και νυν πέμψον εις ιόππην άνδρας, και μετάπεμψαι σίμωνά τινα ος επικαλείται πέτρος. ούτος ξενίζεται παρά τινι σίμωνι βυρσεί, ω εστίν οικία παρά θάλασσαν. ως δε απήλθεν ο άγγελος ο λαλών τω κορνηλίω, φωνήσας δύο των οικετών αυτού και στρατιώτην ευσεβή των προσκαρτερούντων αυτώ, και εξηγησάμενος αυτοίς άπαντα, απέστειλεν αυτούς εις ιόππην. τη δε επαύριον οδοιπορούντων εκείνων και τη πόλει εγγιζόντων, ανέβη πέτρος επί το δώμα προσεύξασθαι περί ώραν έκτην. εγένετο δε πρόσπεινος και ήθελε γεύσασθαι. παρασκευαζόντων δε εκείνων, επέπεσεν επ αυτόν έκστασις, και θεωρεί τον ουρανόν ανεωγμένον και καταβαίνον επ αυτόν σκεύος τι ως οθόνην μεγάλην, τέσσαρσιν αρχαίς δεδεμένον, και καθιέμενον επί της γης, εν ω υπήρχε πάντα τα τετράποδα της γης και τα θηρία και τα ερπετά και τα πετεινά του ουρανού. και εγένετο φωνή προς αυτόν. αναστάς πέτρε, θύσον και φάγε. ο δε πέτρος είπε. μηδαμώς κύριε, ότι ουδέποτε έφαγον παν κοινόν η ακάθαρτον. και φωνή πάλιν εκ δευτέρου προς αυτόν α ο θεός εκαθάρισε, συ μη κοίνου. τούτο δε εγένετο επί τρις, και πάλιν ανελήφθη το σκεύος εις τον ουρανόν. ως δε εν εαυτώ διηπόρει ο πέτρος τι αν είη το όραμα ο είδε, και ιδού οι άνδρες οι απεσταλμένοι από του κορνηλίου διερωτήσαντες και μαθόντες την οικίαν σίμωνος, επέστησαν επί τον πυλώνα και

⁊ viso petro resedit. Dans autem illi manum erexit eam: ⁊ cum vocasset sanctos ⁊ viduas: assignauit eam viuã. Notũ aũt factũ est per vniuersã ioppen: ⁊ crediderũt multi in domino. Factũ est ãt vt dies multos moraret in ioppe apd simonẽ qndã coriariũ. Ca. 10

Vir aũt qdã erat in cesarea noie cornelius centurio cohortis que dicit italica: religiosus ⁊ timens deum cum omni domo sua: faciens elemosynas multas plebi: ⁊ deprecãs deũ semper. Is vidit in visu manifeste quasi hora diei nona angelum dei introeuntem ad se: ⁊ dicẽtẽ sibi. Corneli. At ille intuens eũ timore correptus dixit. Quis es dñe? Dixit aũt illi. Orationes tue et elemosyne tue ascẽderunt in memoriã in conspectu dei. Et nũc mitte viros i ioppen: ⁊ accersi simonẽ quendã q cognominat petr9. Hic hospitat apd simonẽ qndã coriariũ: cui9 ẽ dom9 iuxta mare. Hic dicet tibi qd te oporteat facere. Et cũ discessisset angelus q loqbat illi: vocauit duos domesticos suos et militẽ metuẽtẽ dñm: ex his qui illi parebãt. Quib9 cũ narrasset omnia: misit illos in ioppen. Postera autẽ die iter illis facientibus ⁊ appropiquãtib9 ciuitati: ascẽdit petr9 in supiora vt oraret circa horã sextam. Et cũ esuriret voluit gustare. Parantibus autem illis: cecidit sup eum mentis excessus. Et vidit celũ apertum: ⁊ descendens vas quoddã velut litheũ magnũ qttuor initijs summitti de celo in terrã: in quo erãt omnia quadrupedia ⁊ serpentia terre ⁊ volatilia celi. Et facta est vox ad eũ. Surge petre: occide et manduca. Ait aũt petrus. Absit domine: q nunq̃ mãducaui oẽ cõe aut imundũ. Et vox iterum secundo ad eũ. Quod de9 purificauit: tu cõe ne dixeris. Hoc factũ est per ter. Et statim receptũ est vas in celũ. Et dũ intra se hesitaret petr9 quid nã esset visio quam vidisset: ecce viri qui missi erant a cornelio inquirentes domum simonis: astiterunt ad ianuam: et

A — Thob. 12. c. — j. 2. a. — B — Eze. 4. d. — C

φωνήσαντες ἐπυνθάνοντο, εἰ σίμων ὁ ἐπικαλούμενος πέτρος ἐνθάδε ξενίζεται. τοῦ δὲ πέτρου διενθυμουμένου περὶ τοῦ ὁράματος, εἶπεν αὐτῷ τὸ πνεῦμα. ἰδοὺ ἄνδρες τρεῖς ζητοῦσί σε. ἀλλὰ ἀναστὰς κατάβηθι καὶ πορεύου σὺν αὐτοῖς, μηδὲν διακρινόμενος, διότι ἐγὼ ἀπέσταλκα αὐτούς. καταβὰς δὲ πέτρος πρὸς τοὺς ἄνδρας τοὺς ἀπεσταλμένους ἀπὸ τοῦ κορνηλίου, εἶπε πρὸς αὐτούς. ἰδοὺ ἐγώ εἰμι ὃν ζητεῖτε. τίς ἡ αἰτία δι᾽ ἣν πάρεστε. οἱ δὲ εἶπον. κορνήλιος ἑκατοντάρχης, ἀνὴρ δίκαιος καὶ φοβούμενος τὸν θεόν, μαρτυρούμενός τε ὑπὸ ὅλου τοῦ ἔθνους τῶν ἰουδαίων, ἐχρηματίσθη ὑπὸ ἀγγέλου ἁγίου μεταπέμψασθαί σε εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ ἀκοῦσαι ῥήματα παρὰ σοῦ. εἰσκαλεσάμενος οὖν αὐτοὺς ἐξένισε. τῇ δὲ ἐπαύριον ὁ πέτρος ἐξῆλθε σὺν αὐτοῖς, καί τινες τῶν ἀδελφῶν τῶν ἀπὸ ἰόππης συνῆλθον αὐτῷ. καὶ τῇ ἐπαύριον εἰσῆλθον εἰς τὴν καισάρειαν. ὁ δὲ κορνήλιος ἦν προσδοκῶν αὐτούς, συγκαλεσάμενος τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ καὶ τοὺς ἀναγκαίους φίλους. ὡς δὲ ἐγένετο ἐλθεῖν τὸν πέτρον, συναντήσας αὐτῷ ὁ κορνήλιος, πεσὼν ἐπὶ τοὺς πόδας προσεκύνησεν. ὁ δὲ πέτρος ἤγειρεν αὐτὸν λέγων. ἀνάστηθι, κἀγὼ αὐτὸς ἄνθρωπός εἰμι. καὶ συνομιλῶν αὐτῷ εἰσῆλθε, καὶ εὑρίσκει συνεληλυθότας πολλούς, ἔφη τε πρὸς αὐτούς. ὑμεῖς ἐπίστασθε ὡς ἀθέμιτόν ἐστιν ἀνδρὶ ἰουδαίῳ κολλᾶσθαι ἢ προσέρχεσθαι ἀλλοφύλῳ. καὶ ἐμοὶ ὁ θεὸς ἔδειξε μηδένα κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον λέγειν ἄνθρωπον, διὸ καὶ ἀναντιρρήτως ἦλθον μεταπεμφθείς. πυνθάνομαι οὖν τίνι λόγῳ μετεπέμψασθέ με. καὶ ὁ κορνήλιος ἔφη. ἀπὸ τετάρτης ἡμέρας μέχρι ταύτης τῆς ὥρας ἤμην νηστεύων, καὶ τὴν ἐννάτην ὥραν προσευχόμενος ἐν τῷ οἴκῳ μου, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἔστη ἐνώπιόν μου ἐν ἐσθῆτι λαμπρᾷ, καὶ φησί. κορνήλιε εἰσηκούσθη σου ἡ προσευχή, καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἐμνήσθησαν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. πέμψον οὖν εἰς ἰόππην καὶ μετακάλεσαι σίμωνα, ὃς ἐπικαλεῖται πέτρος. οὗτος ξενίζεται ἐν οἰκίᾳ σίμωνος βυρσέως παρὰ θάλασσαν, ὃς παραγενόμενος λαλήσει σοι. ἐξαυτῆς οὖν ἔπεμψα πρός σε, σύ τε καλῶς ἐποίησας παραγενόμενος. νῦν οὖν πάντες ἡμεῖς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ πάρεσμεν, ἀκοῦσαι πάντα τὰ προστεταγμένα σοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ. ἀνοίξας δὲ πέτρος τὸ στόμα εἶπεν. ἐπ᾽ ἀληθείας καταλαμβάνομαι ὅτι οὐκ ἔστι προσωπολήπτης ὁ θεός, ἀλλ᾽ ἐν παν=

cū vocassēt: interrogabāt: si simō q cognominaꝛ petrus illic haberet hospitiū. Petro autem cogitante de visione: dixit spiritus ei. Ecce viri tres querunt te. Surge itaqꝫ ꝛ descēde ꝛ vade cum eis: nihil dubitans: quia ego misi illos. Descendens autem petrus ad viros dixit. Ecce ego sū quē q̄ritis. Que causa est ꝑ quā venistis? Qui dixerūt. Cornelius centurio vir iustus ꝛ timens deū: ꝛ testimoniū hñs ab vniuersa gente iudeorum: responsuꝫ accepit ab angelo sancto accersiri te in domum suam ꝛ audire verba abs te. Introducēs ergo eos recepit hospitio. Sequēti āt die surgēs ꝓfect⁹ ē cū illis: ꝛ quidā ex fratribus ab ioppe comitati sūt eū. Altera āt die introiuit Cesaream. Cornelius vero expectabat illos: conuocatis cognatis suis ꝛ necessarijs amicis. Et factū ē cū introisset petrus: obuius venit ei cornelius: ꝛ procidens ad pedes eius adorauit eū. Petr⁹ vero eleuauit eum dicens. Surge: ꝛ ego ipse homo sum. Et loquēs cū illo intrauit ꝛ inuenit multos q cōuenerāt: dixitq ad illos. Uos scitis quō abominatum sit viro iudeo cōiungi aut accedere ad alienigenā. Sed mihi ostendit deus neminē cōeꝫ aut immūdū dicere hoieꝫ: ꝓp qđ sine dubitatiōe veni accersit⁹. Interrogo ergo quam ob cāꝫ accersistis me. Et corneli⁹ ait. A nudius quarta die vsqꝫ ad hanc horam orans eram hora nona in domo mea: ꝛ ecce vir stetit ante me in veste candida: ꝛ ait. Corneli exaudita est oratio tua ꝛ elemosyne tue commemorate sunt in conspectu dei. Mitte ergo in ioppen ꝛ accersi simonē: qui cognominaꝛ petrus. Hic hospitaꝛ in domo simonis coriarij iuxta mare. Confestim ergo misi ad te: ꝛ tu bene fecisti veniendo. Nunc ergo omnes nos in cōspectu tuo adsumus: audire oia quecunqꝫ tibi p̄cepta sunt a dño. Aperiēs āt petrus os suum dixit. In veritate comperi: quia non est ꝑsonaꝝ acceptor deus: sed in omni

D

Luce. 2. d.

E

Roma. 2. b.
Ephe. 6. b.
Col. 3. d.

τὶ ἔθνει ὁ φοβούμενος αὐτὸν καὶ ἐργαζόμενος δικαιοσύνην, δεκτὸς αὐτῷ ἐστι. τὸν λόγον ὃν ἀπέστειλε τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, εὐαγγελιζόμενος εἰρήνην διὰ ἰησοῦ χριστοῦ. οὗτός ἐστι πάντων κύριος. ὑμεῖς οἴδατε τὸ γενόμενον ῥῆμα καθ᾽ ὅλης τῆς ἰουδαίας, ἀρξάμενον ἀπὸ τῆς γαλιλαίας μετὰ τὸ βάπτισμα ὃ ἐκήρυξεν ἰωάννης· ἰησοῦν τὸν ἀπὸ ναζαρέτ, ὡς ἔχρισεν αὐτὸν ὁ θεὸς πνεύματι ἁγίῳ καὶ δυνάμει, ὃς διῆλθεν εὐεργετῶν καὶ ἰώμενος πάντας τοὺς καταδυναστευομένους ὑπὸ τοῦ διαβόλου, ὅτι ὁ θεὸς ἦν μετ᾽ αὐτοῦ. καὶ ἡμεῖς ἐσμὲν μάρτυρες πάντων ὧν ἐποίησεν ἔν τε τῇ χώρᾳ τῶν ἰουδαίων καὶ ἐν ἱερουσαλήμ, ὃν καὶ ἀνεῖλον κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλου. τοῦτον ὁ θεὸς ἤγειρε τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ ἔδωκεν αὐτὸν ἐμφανῆ γενέσθαι οὐ παντὶ τῷ λαῷ, ἀλλὰ μάρτυσι τοῖς προκεχειροτονημένοις ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ἡμῖν οἵτινες συνεφάγομεν καὶ συνεπίομεν αὐτῷ μετὰ τὸ ἀναστῆναι αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. καὶ παρήγγειλεν ἡμῖν κηρύξαι τῷ λαῷ, καὶ διαμαρτύρασθαι ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ ὡρισμένος ὑπὸ τοῦ θεοῦ κριτὴς ζώντων καὶ νεκρῶν. τούτῳ πάντες οἱ προφῆται μαρτυροῦσιν ἄφεσιν ἁμαρτιῶν λαβεῖν διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ πάντα τὸν πιστεύοντα εἰς αὐτόν. ἔτι λαλοῦντος τοῦ πέτρου τὰ ῥήματα ταῦτα, ἐπέπεσε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας τὸν λόγον. καὶ ἐξέστησαν οἱ ἐκ περιτομῆς πιστοὶ ὅσοι συνῆλθον τῷ πέτρῳ, ὅτι καὶ ἐπὶ τὰ ἔθνη ἡ δωρεὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκκέχυται. ἤκουον γὰρ αὐτῶν λαλούντων γλώσσαις, καὶ μεγαλυνόντων τὸν θεόν. τότε ἀπεκρίθη ὁ πέτρος. μήτι τὸ ὕδωρ κωλῦσαι δύναταί τις τοῦ μὴ βαπτισθῆναι τούτους, οἵτινες τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔλαβον καθὼς καὶ ἡμεῖς. προσέταξέ τε αὐτοὺς βαπτισθῆναι ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἰησοῦ. τότε ἠρώτησαν αὐτὸν ἐπιμεῖναι ἡμέρας τινάς. Cap. 11.

Ἤκουσαν δὲ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ ἀδελφοὶ οἱ ὄντες κατὰ τὴν ἰουδαίαν, ὅτι καὶ τὰ ἔθνη ἐδέξαντο τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. καὶ ὅτε ἀνέβη πέτρος εἰς ἱεροσόλυμα διεκρίνοντο πρὸς αὐτὸν οἱ ἐκ περιτομῆς λέγοντες. ὅτι πρὸς ἄνδρας ἀκροβυστίαν ἔχοντας εἰσῆλθες καὶ συνέφαγες αὐτοῖς. ἀρξάμενος δὲ ὁ πέτρος ἐξετίθετο αὐτοῖς καθεξῆς, λέγων. ἐγὼ ἤμην ἐν πόλει ἰόππῃ προσευχόμενος, καὶ εἶδον ἐν ἐκστάσει ὅραμα καταβαῖνον σκεῦός τι ὡς ὀθόνην μεγάλην, τέσσαρσιν ἀρχαῖς καθιεμένην ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἦλθεν ἄχρις ἐμοῦ. εἰς ἣν ἀτενίσας κατενόουν, καὶ εἶδον

gente qui timet eum et operatur iustitiā: acceptus est illi. Uerbum misit deus filijs israel annuncians pacem per iesum christum. Hic est oim dñs. Uos scitis quod factū est verbū ꝑ vniuersaꝫ iudeā. Incipiēs eñ a galilea post baptismum qđ p̄dicauit Iohānes: iesuꝫ a nazareth: quō vnxit euꝫ deus spiritu sancto ꝛ virtute: q ptrāsijt bñfaciēdo ꝛ sanādo omnes oppressos a diabolo: qm deus erat cum illo. Et nos testes sumus omniū que fecit in regione iudeorum ꝛ hierusalem: quem occiderunt suspendentes in ligno. Hunc deus suscitauit tertia die ꝛ dedit eū manifestum fieri non omni populo: sed testibus preordinatis a deo: nobis qui manducauimus ꝛ bibim⁹ cuꝫ illo postq̄ resurrexit a mortuis. Et precepit nobis p̄dicare populo: ꝛ testificari qꝛ ipse est qui constitutus est a deo iudex viuoꝝ ꝛ mortuoꝝ. Huic omnes ꝓphete testimoniū ꝑhibēt remissionē peccatorum accipere per nomē eius omnes qui credunt in eum. Adhuc loquente petro verba hec: cecidit spiritus sanctus super omnes qui audiebāt vbū. Et obstupuerūt ex circūcisiōe fideles qui venerāt cū petro: qꝛ et in nationes gratia spūs sancti effusa est. Audiebāt enim illos loquētes linguis: ꝛ magnificantes deū. Tunc respondit Petrus. Nunquid aquā qs prohibere potest vt nō baptizentur hi qui spiritū sanctum acceperunt sicut ꝛ nos? Et iussit eos baptizari in nomine dñi iesu xp̄i. Tūc rogauerūt eū vt maneret apud eos aliquot dieb⁹.

Audierūt āt apli ꝛ fratres Cap. 11. qui erant in iudea: quoniam et gētes receperūt verbū dei. Cū autem ascēdisset petr⁹ hierosolymā disceptabāt aduersus illū q erāt ex circūcisiōe dicētes. Quare itroisti ad viros ꝑputiū hñtes ꝛ mādicasti cū illis? Incipiēs āt petr⁹ exponebat illis ꝑ ordinē dicēs. Ego erā in ciuitate ioppe orās: ꝛ vidi in excessu mētis mee visionē descendens vas quoddā velut linteū magnū q̄ttuor initijs summiti de celo: ꝛ venit vsqꝫ ad me. In qđ ītuēs considerabā: ꝛ vidi

1. Pe. 1. c.
Iaco. 2. b.
F

Supra. 1. a.

Sup. 2. b.

G

Sup. 8. d.

A

Supra. 10. a.

τὰ τετράποδα τῆς γῆς καὶ τὰ θηρία καὶ τὰ ἑρπετὰ καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ. ἤκουσα δὲ φωνῆς λεγούσης μοι. ἀναστὰς πέτρε θῦσον καὶ φάγε. εἶπον δὲ μηδαμῶς κύριε, ὅτι πᾶν κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον οὐδέποτε εἰσῆλθεν εἰς τὸ στόμα μου. ἀπεκρίθη δέ μοι φωνὴ ἐκ δευτέρου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. ἃ ὁ θεὸς ἐκαθάρισε, σὺ μὴ κοίνου. τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ τρίς, καὶ πάλιν ἀνεσπάσθη ἅπαντα εἰς τὸν οὐρανόν. καὶ ἰδοὺ ἐξ αὐτῆς τρεῖς ἄνδρες ἐπέστησαν ἐπὶ τὴν οἰκίαν ἐν ᾗ ἤμην, ἀπεσταλμένοι ἀπὸ καισαρείας πρός με. εἶπε δέ μοι τὸ πνεῦμα συνελθεῖν αὐτοῖς μηδὲν διακρινόμενον. ἦλθον δὲ σὺν ἐμοὶ καὶ οἱ ἓξ ἀδελφοὶ οὗτοι, καὶ εἰσήλθομεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀνδρός. ἀπήγγειλέ τε ἡμῖν πῶς εἶδε τὸν ἄγγελον ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ σταθέντα καὶ εἰπόντα αὐτῷ. ἀπόστειλον εἰς ἰόππην ἄνδρας καὶ μετάπεμψαι σίμωνα τὸν ἐπικαλούμενον πέτρον, ὃς λαλήσει ῥήματα πρός σε, ἐν οἷς σωθήσῃ σὺ καὶ πᾶς ὁ οἶκός σου. ἐν δὲ τῷ ἄρξασθαί με λαλεῖν, ἐπέπεσε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτούς, ὥσπερ καὶ ἐφ' ἡμᾶς ἐν ἀρχῇ. ἐμνήσθην δὲ τοῦ ῥήματος κυρίου ὡς ἔλεγεν. ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν πνεύματι ἁγίῳ. εἰ οὖν τὴν ἴσην δωρεὰν ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεός, ὡς καὶ ἡμῖν πιστεύσασιν ἐπὶ τὸν κύριον ἰησοῦν χριστόν, ἐγὼ δὲ τίς ἤμην δυνατὸς κωλῦσαι τὸν θεόν. ἀκούσαντες δὲ ταῦτα ἡσύχασαν, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεὸν λέγοντες. ἄραγε καὶ τοῖς ἔθνεσιν ὁ θεὸς τὴν μετάνοιαν ἔδωκεν εἰς ζωήν. οἱ μὲν οὖν διασπαρέντες ἀπὸ τῆς θλίψεως τῆς γενομένης ἐπὶ στεφάνῳ, διῆλθον ἕως φοινίκης καὶ κύπρου καὶ ἀντιοχείας, μηδενὶ λαλοῦντες τὸν λόγον εἰ μὴ μόνον ἰουδαίοις. ἦσαν δέ τινες ἐξ αὐτῶν ἄνδρες κύπριοι καὶ κυρηναῖοι, οἵτινες εἰσελθόντες εἰς ἀντιόχειαν ἐλάλουν πρὸς τοὺς ἑλληνιστάς εὐαγγελιζόμενοι τὸν κύριον ἰησοῦν. καὶ ἦν χεὶρ κυρίου μετ' αὐτῶν τοῦ ἰάσθαι αὐτούς. πολύς τε ἀριθμὸς πιστεύσας ἐπέστρεψεν ἐπὶ τὸν κύριον. ἠκούσθη δὲ ὁ λόγος εἰς τὰ ὦτα τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν ἱεροσολύμοις περὶ αὐτῶν, καὶ ἐξαπέστειλαν βαρνάβαν διελθεῖν εἰς ἀντιόχειαν. ὃς παραγενόμενος καὶ ἰδὼν τὴν χάριν τοῦ θεοῦ, ἐχάρη, καὶ παρεκάλει πάντας τῇ προθέσει τῆς καρδίας προσμένειν τῷ κυρίῳ, ὅτι ἦν ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ πλήρης πνεύματος ἁγίου καὶ πίστεως, καὶ προσετέθη ὄχλος ἱκανὸς τῷ κυρίῳ. ἐξῆλθε δὲ εἰς ταρσὸν ὁ βαρνάβας ἀναζητῆσαι σαῦλον, καὶ εὑρὼν αὐτὸν ἤγα-

quadrupedia terre et bestias et reptilia et volatilia celi. Audiui autem et vocem dicentem mihi. Surge petre: occide et manduca. Dixi autem nequaquam domine: quia omne commune aut immundum nunquam introiuit in os meum. Respondit autem mihi vox secundo de celo. Que deus mundauit: tu ne commune dixeris. Hoc autem factum est per ter: et recepta sunt omnia rursum in celum. Et ecce viri tres confestim astiterunt in domo in qua eram: missi a cesarea ad me. Dixit autem spiritus mihi: vt irem cum illis nihil hesitans. Venerunt autem mecum et sex fratres isti: et ingressi sumus in domum viri. Narrauit autem nobis quomodo vidisset angelum in domo sua stantem et dicentem sibi. Mitte in ioppen et accersi simonem qui cognominatur petrus: qui loquetur tibi verba: in quibus saluus eris tu et vniuersa domus tua. Cum autem cepissem loqui: cecidit spiritus sanctus super eos: sicut et in nos in initio. Recordatus sum autem verbi domini: sicut dicebat. Johannes quidem baptizauit aqua: vos autem baptizabimini spiritu sancto. Si ergo eandem gratiam dedit illis deus: sicut et nobis qui credimus in dominum iesum christum: ego quis eram qui possem prohibere deum? His auditis tacuerunt: et glorificauerunt deum dicentes. Ergo et gentibus penitentiam dedit deus ad vitam. Et illi quidem qui dispersi fuerant a tribulatione que facta fuerat sub stephano perambulauerunt vsque phenicem et cyprum et antiochiam: nemini loquentes verbum nisi solis iudeis. Erant autem quidam ex eis viri cyprij et cyrenei: qui cum introissent antiochiam loquebantur ad grecos: annunciantes dominum iesum. Et erat manus domini cum eis. Multusque numerus credentium conuersus est ad dominum. Peruenit autem sermo ad aures ecclesie que erat hierosolymis super istis: et miserunt barnabam vsque ad antiochiam. Qui cum peruenisset et vidisset gratiam dei: gauisus est et hortabatur omnes in proposito cordis permanere in domino: quia erat vir bonus et plenus spiritu sancto et fide: et apposita est multa turba domino. Profectus est autem tarsum: vt quereret Saulum: quem cum inuenisset perduxit

B

C

Joha.1.b.
Sup.1.a.
Infra.9.a.

D

γεν αὐτὸν εἰς ἀντιόχειαν. ἐγένετο δὲ αὐτοὺς ἐνιαυτὸν ὅλον συναχθῆναι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ διδάξαι ὄχλον ἱκανόν, χρηματίσαι τε πρῶτον ἐν ἀντιοχείᾳ τοὺς μαθητὰς χριστιανούς. ἐν ταύταις δὲ ταῖς ἡμέραις κατῆλθον ἀπὸ ἱεροσολύμων προφῆται εἰς ἀντιόχειαν, ἀναστὰς δὲ εἷς ἐξ αὐτῶν ὀνόματι ἄγαβος, ἐσήμαινε διὰ τοῦ πνεύματος λιμὸν μέγαν μέλλειν ἔσεσθαι ἐφ' ὅλην τὴν οἰκουμένην, ὅστις καὶ ἐγένετο ἐπὶ κλαυδίου καίσαρος. τῶν δὲ μαθητῶν καθὼς εὐπορεῖτό τις ὥρισαν ἕκαστος αὐτῶν εἰς διακονίαν πέμψαι τοῖς κατοικοῦσιν ἐν τῇ ἰουδαίᾳ ἀδελφοῖς, ὃ καὶ ἐποίησαν, ἀποστείλαντες πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους διὰ χειρὸς βαρνάβα καὶ σαύλου.

Cap. 12.

Κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν ἐπέβαλεν ἡρώδης ὁ βασιλεὺς τὰς χεῖρας κακῶσαί τινας τῶν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας. ἀνεῖλε δὲ ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν ἰωάννου μαχαίρᾳ. καὶ ἰδὼν ὅτι ἀρεστόν ἐστι τοῖς ἰουδαίοις, προσέθετο συλλαβεῖν καὶ πέτρον. ἦσαν δὲ ἡμέραι τῶν ἀζύμων. ὃν καὶ πιάσας, ἔθετο εἰς φυλακήν, παραδοὺς τέσσαρσι τετραδίοις στρατιωτῶν φυλάσσειν αὐτόν, βουλόμενος μετὰ τὸ πάσχα ἀναγαγεῖν αὐτὸν τῷ λαῷ. ὁ μὲν οὖν πέτρος ἐτηρεῖτο ἐν τῇ φυλακῇ. προσευχὴ δὲ ἦν ἐκτενὴς γινομένη ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας πρὸς τὸν θεὸν περὶ αὐτοῦ. ὅτε δὲ ἔμελλε προαγαγεῖν αὐτὸν ὁ ἡρώδης, τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ ἦν ὁ πέτρος κοιμώμενος μεταξὺ δύο στρατιωτῶν, δεδεμένος ἁλύσεσι δυσί. φύλακές τε πρὸ τῆς θύρας ἐτήρουν τὴν φυλακήν. καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἐπέστη καὶ φῶς ἔλαμψεν ἐν τῷ οἰκήματι, πατάξας δὲ τὴν πλευρὰν τοῦ πέτρου ἤγειρεν αὐτὸν λέγων. ἀνάστα ἐν τάχει. καὶ ἐξέπεσον αὐτοῦ αἱ ἁλύσεις ἐκ τῶν χειρῶν. εἶπέ τε ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτόν. περίζωσαι καὶ ὑπόδησαι τὰ σανδάλιά σου. ἐποίησε δὲ οὕτως. καὶ λέγει αὐτῷ. περιβαλοῦ τὸ ἱμάτιόν σου καὶ ἀκολούθει μοι. καὶ ἐξελθὼν ἠκολούθει αὐτῷ, καὶ οὐκ ᾔδει ὅτι ἀληθές ἐστι τὸ γενόμενον διὰ τοῦ ἀγγέλου. ἐδόκει δὲ ὅραμα βλέπειν. διελθόντες δὲ πρώτην φυλακὴν καὶ δευτέραν ἦλθον ἐπὶ τὴν πύλην τὴν σιδηρᾶν τὴν φέρουσαν εἰς τὴν πόλιν, ἥτις αὐτομάτη ἠνοίχθη αὐτοῖς. καὶ ἐξελθόντες προῆλθον ῥύμην μίαν, καὶ εὐθέως ἀπέστη ὁ ἄγγελος ἀπ' αὐτοῦ. καὶ ὁ πέτρος γενόμενος ἐν ἑαυτῷ εἶπε. νῦν οἶδα ἀληθῶς ὅτι ἐξαπέστειλε κύριος τὸν ἄγγελον αὐτοῦ καὶ ἐξείλετό με ἐκ χειρὸς ἡρώδου καὶ πάσης

antiochiam. Et annum totum conuersati sunt ibi in ecclesia: et docuerunt turbam multam ita vt cognominarentur primum antiochie discipuli christiani. In his autem diebus superuenerunt ab hierosolymis prophete antiochiam: et surgens vnus ex eis nomine agabus significabat per spiritum famem magnam futuram in vniuerso orbe terrarum: que facta est sub claudio. Discipuli autem prout quisque habebat: proposuerunt singuli eorum in ministerium mittere habitantibus in iudea fratribus: quod et fecerunt mittentes ad seniores per manus barnabe et sauli.

Cap. 12.

Eodem autem tempore misit herodes rex manus vt affligeret quosdam de ecclesia. Occidit autem Jacobum fratrem Johannis gladio: videns autem quia placeret iudeis apposuit apprehendere et petrum. Erant autem dies azymorum. Quem cum apprehendisset misit in carcerem: tradens quattuor quaternionibus militum ad custodiendum eum: volens post pascha eum producere populo. Et petrus quidem seruabatur in carcere: oratio autem fiebat sine intermissione ab ecclesia ad deum pro eo. Cum autem producturus eum esset herodes: in ipsa nocte erat petrus dormiens inter duos milites vinctus cathenis duabus. Et custodes ante hostium custodiebant carcerem. Et ecce angelus domini astitit: et lumen refulsit in habitaculo: percussoque latere petri excitauit eum dicens. Surge velociter. Et ceciderunt cathene de manibus eius. Dixit autem angelus ad eum. Precingere et calcia te caligas tuas. Et fecit sic. Et dixit illi. Circunda tibi vestimentum tuum et sequere me. Et exiens sequebatur eum: et nesciebat quia verum est quod fiebat per angelum. Existimabat autem se visum videre. Transeuntes autem primam et secundam custodiam venerunt ad portam ferream que ducit ad ciuitatem: que vltro aperta est eis. Et exeuntes processerunt vicum vnum: et continuo discessit angelus ab eo. Et petrus ad se reuersus dixit. Nunc scio vere quia misit dominus angelum suum: et eripuit me de manu herodis et de omni

A

Sup.5.d.
Infra.16.c.
Luce.2.b.

B

προσδοκίας τοῦ λαοῦ τῶν ἰουδαίων. συνιδών τε ἦλθεν ἐπὶ τὴν οἰκίαν μαρίας τῆς μητρὸς ἰωάννου τοῦ ἐπικαλουμένου μάρκου, οὗ ἦσαν ἱκανοὶ συνηθροισμένοι ἀδελφοὶ καὶ προσευχόμενοι. κρούσαντος δὲ τοῦ πέτρου τὴν θύραν τοῦ πυλῶνος προσῆλθε παιδίσκη ὑπακοῦσαι, ὀνόματι ῥόδη, καὶ ἐπιγνοῦσα τὴν φωνὴν τοῦ πέτρου, ἀπὸ τῆς χαρᾶς οὐκ ἤνοιξε τὸν πυλῶνα, εἰσδραμοῦσα δὲ ἀπήγγειλεν ἑστάναι τὸν πέτρον πρὸ τοῦ πυλῶνος. οἱ δὲ πρὸς αὐτὴν εἶπον. μαίνῃ. ἡ δὲ διϊσχυρίζετο οὕτως ἔχειν. οἱ δὲ ἔλεγον. ὁ ἄγγελος αὐτοῦ ἐστιν. ὁ δὲ πέτρος ἐπέμενε κρούων. ἀνοίξαντες δὲ εἶδον αὐτὸν καὶ ἐξέστησαν. κατασείσας δὲ αὐτοῖς τῇ χειρὶ σιγᾶν, διηγήσατο αὐτοῖς πῶς ὁ κύριος αὐτὸν ἐξήγαγεν ἐκ τῆς φυλακῆς, εἶπε δέ. ἀπαγγείλατε ἰακώβῳ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ταῦτα, καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἕτερον τόπον. γενομένης δὲ ἡμέρας ἦν τάραχος οὐκ ὀλίγος ἐν τοῖς στρατιώταις τί ἄρα ὁ πέτρος ἐγένετο. ἡρώδης τε ἐπιζητήσας αὐτὸν καὶ μὴ εὑρὼν ἀνακρίνας τοὺς φύλακας, ἐκέλευσεν ἀπαχθῆναι. καὶ κατελθὼν ἀπὸ τῆς ἰουδαίας εἰς τὴν καισάρειαν διέτριβεν. ἦν δὲ ὁ ἡρώδης θυμομαχῶν τυρίοις καὶ σιδωνίοις. ὁμοθυμαδὸν δὲ παρῆσαν πρὸς αὐτόν, καὶ πείσαντες βλάστον τὸν ἐπὶ τοῦ κοιτῶνος τοῦ βασιλέως, ᾐτοῦντο εἰρήνην, διὰ τὸ τρέφεσθαι αὐτῶν τὴν χώραν ἀπὸ τῆς βασιλικῆς. τακτῇ δὲ ἡμέρᾳ ὁ ἡρώδης ἐνδυσάμενος ἐσθῆτα βασιλικὴν καὶ καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐδημηγόρει πρὸς αὐτούς. ὁ δὲ δῆμος ἐπεφώνει φωνὴ θεοῦ καὶ οὐκ ἀνθρώπου. παραχρῆμα δὲ ἐπάταξεν αὐτὸν ἄγγελος κυρίου, ἀνθ' ὧν οὐκ ἔδωκε δόξαν τῷ θεῷ, καὶ γενόμενος σκωληκόβρωτος ἐξέψυξεν. ὁ δὲ λόγος τοῦ θεοῦ ηὔξανε καὶ ἐπληθύνετο. βαρνάβας δὲ καὶ σαῦλος ὑπέστρεψαν ἐξ ἱερουσαλὴμ εἰς ἀντιόχειαν πληρώσαντες τὴν διακονίαν, συμπαραλαβόντες καὶ ἰωάννην τὸν ἐπικληθέντα μάρκον.

Cap. 13.

Ἦσαν δὲ τινὲς ἐν ἀντιοχείᾳ κατὰ τὴν οὖσαν ἐκκλησίαν προφῆται καὶ διδάσκαλοι, ὅ τε βαρνάβας καὶ συμεὼν ὁ καλούμενος νίγερ, καὶ λούκιος ὁ κυρηναῖος, μαναήν τε ἡρώδου τοῦ τετράρχου σύντροφος καὶ σαῦλος. λειτουργούντων δὲ αὐτῶν τῷ κυρίῳ καὶ νηστευόντων, εἶπε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἀφορίσατε δή μοι τὸν βαρνάβαν καὶ τὸν σαῦλον εἰς τὸ ἔργον ὃ προσκέκλημαι αὐτούς. τότε νηστεύσαντες καὶ προσευξάμενοι καὶ ἐπιθέντες τὰς χεῖρας αὐτοῖς, ἀπέλυσαν.

expectatione plebis iudeorum. Consideransque venit ad domum Marie matris Iohannis: qui cognominatus est Marcus: ubi erant multi congregati et orantes. Pulsante autem eo ad ostium ianue processit puella ad videndum nomine rhode: et ut cognouit vocem petri: pre gaudio non aperuit ianuam: sed intro currens nunciauit stare petrum ante ianuam. At illi dixerunt ad eam. Insanis. Illa autem affirmabat sic se habere: illi autem dicebant. Angelus eius est. Petrus autem perseuerabat pulsans. Cum autem aperuissent ostium: viderunt eum et obstupuerunt. Annuens autem eis manu ut tacerent narrauit quomodo dominus eduxisset eum de carcere: dixitque. Nunciate iacobo et fratribus hec. Et egressus abiit in alium locum. Facta autem die erat non parua turbatio inter milites quidnam factum esset de petro. Herodes autem cum requisisset eum et non inuenisset: inquisitione facta de custodibus iussit eos duci. Descendensque a iudea in cesaream: ibi commoratus est. Erat autem iratus tyriis et sydoniis. At illi vnanimes venerunt ad eum: et persuaso blasto qui erat super cubiculum regis postulabant pacem: eo quod alerentur regiones eorum ab illo. Statuto autem die herodes vestitus veste regia sedit pro tribunali: et concionabatur ad eos. Populus autem acclamabat dei voces et non hominis. Confestim autem percussit eum angelus domini: eo quod non dedisset honorem deo: et consumptus a vermibus expirauit. Verbum autem domini crescebat et multiplicabatur. Barnabas autem et paulus reuersi sunt ab hierosolymis expleto ministerio: assumpto iohanne qui cognominatus est marcus.

Cap. 13.

Erant autem in ecclesia que erat antiochie prophete et doctores: in quibus barnabas et simon qui vocabatur niger et lucius cyrenensis et manahen qui erat herodis tetrarche collactaneus et saulus. Ministrantibus autem illis domino et ieiunantibus: dixit illis spiritus sanctus. Segregate mihi saulum et barnabam in opus ad quod assumpsi eos. Tunc ieiunantes et orantes imponentesque eis manus: dimiserunt illos.

Infra. 16. f.

σαν. οὗτοι μὲν οὖν ἐκπεμφθέντες ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, κατῆλθον εἰς τὴν σελεύκειαν, ἐκεῖθεν τε ἀπέπλευσαν εἰς τὴν κύπρον, καὶ γενόμενοι ἐν σαλαμῖνι, κατήγγελλον τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῶν ἰουδαίων. εἶχον δὲ καὶ ἰωάννην ὑπηρέτην. διελθόντες δὲ τὴν νῆσον ἄχρι πάφου, εὗρον τινὰ μάγον ψευδοπροφήτην ἰουδαῖον, ᾧ ὄνομα βαριησοῦς, ὃς ἦν σὺν τῷ ἀνθυπάτῳ σεργίῳ παύλῳ ἀνδρὶ συνετῷ. οὗτος προσκαλεσάμενος βαρνάβαν καὶ σαῦλον ἐπεζήτησεν ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. ἀνθίστατο δὲ αὐτοῖς ἐλύμας ὁ μάγος, οὕτως γὰρ μεθερμηνεύεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ζητῶν διαστρέψαι τὸν ἀνθύπατον ἀπὸ τῆς πίστεως. σαῦλος δέ ὁ καὶ παῦλος πλησθεὶς πνεύματος ἁγίου καὶ ἀτενίσας εἰς αὐτόν εἶπεν. ὦ πλήρης παντὸς δόλου καὶ πάσης ῥᾳδιουργίας υἱὲ διαβόλου ἐχθρὲ πάσης δικαιοσύνης, οὐ παύσῃ διαστρέφων τὰς ὁδοὺς κυρίου τὰς εὐθείας, καὶ νῦν ἰδοὺ χεὶρ κυρίου ἐπὶ σέ, καὶ ἔσῃ τυφλὸς μὴ βλέπων τὸν ἥλιον ἄχρι καιροῦ, παραχρῆμα δὲ ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτὸν ἀχλὺς καὶ σκότος, καὶ περιάγων ἐζήτει χειραγωγούς. τότε ἰδὼν ὁ ἀνθύπατος τὸ γεγονὸς ἐπίστευσεν, ἐκπλησσόμενος ἐπὶ τῇ διδαχῇ τοῦ κυρίου. ἀναχθέντες δὲ ἀπὸ τῆς πάφου οἱ περὶ τὸν παῦλον, ἦλθον εἰς πέργην τῆς παμφυλίας. ἰωάννης δὲ ἀποχωρήσας ἀπ' αὐτῶν, ὑπέστρεψεν εἰς ἱερουσαλήμ. αὐτοὶ δὲ διελθόντες ἀπὸ τῆς πέργης, παρεγένοντο εἰς ἀντιόχειαν τῆς πισιδίας, καὶ εἰσελθόντες εἰς τὴν συναγωγὴν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων ἐκάθισαν. μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν ἀπέστειλαν οἱ ἀρχισυνάγωγοι πρὸς αὐτοὺς λέγοντες. ἄνδρες ἀδελφοί εἰ ἔστι λόγος ἐν ὑμῖν παρακλήσεως πρὸς τὸν λαόν, λέγετε. ἀναστὰς δὲ παῦλος καὶ κατασείσας τῇ χειρί, εἶπεν. ἄνδρες ἰσραηλῖται καὶ οἱ φοβούμενοι τὸν θεὸν ἀκούσατε. ὁ θεὸς τοῦ λαοῦ τούτου ἰσραὴλ ἐξελέξατο τοὺς πατέρας ἡμῶν, καὶ τὸν λαὸν ὕψωσεν ἐν τῇ παροικίᾳ ἐν γῇ αἰγύπτῳ, καὶ μετὰ βραχίονος ὑψηλοῦ ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἐξ αὐτῆς, καὶ ὡς τεσσαρακονταετῆ χρόνον ἐτροποφόρησεν αὐτοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ. καὶ καθελὼν ἔθνη ἑπτὰ ἐν γῇ χαναάν, κατεκληροδότησεν αὐτοῖς τὴν γῆν αὐτῶν. καὶ μετὰ ταῦτα ὡς ἔτεσι τετρακοσίοις καὶ πεντήκοντα, ἔδωκε κριτὰς ἕως σαμουὴλ τοῦ προφήτου, κἀκεῖθεν ᾐτήσαντο βασιλέα, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεὸς τὸν σαοὺλ υἱὸν κὶς ἄνδρα ἐκ φυλῆς βενιαμίν,

Et ipsi quidem missi a spiritu sancto: abierunt seleuciam et inde nauigauerunt cyprum. Et cum venissent salaminam: predicabant verbum dei in synagogis iudeorum. Habebant autem et Iohannem in ministerio. Et cum perambulassent vniuersam insulam vsque ad paphum: inuenerunt quendam virum magum pseudoprophetam iudeum: cui nomen erat bariesu: qui erat cum proconsule sergio paulo viro prudente. Hic accersitis barnaba et saulo desiderabat audire verbum dei. Resistebat autem illis elymas magus: sic enim interpretatur nomen eius: querens auertere proconsulem a fide. Saulus autem qui et paulus: repletus spiritu sancto intuens in eum dixit. O plene omni dolo et omni fallacia fili diaboli: inimice omnis iustitie: non desinis subuertere vias domini rectas. Et nunc ecce manus domini super te: et eris cecus non videns solem vsque ad tempus. Et confestim cecidit in eum caligo et tenebre: et circuiens querebat qui ei manum daret. Tunc proconsul cum vidisset factum credidit: ammirans super doctrina domini. Et cum a papho nauigasset paulus et qui cum eo erant: venerunt pergen pamphilie. Iohannes autem discedens ab eis: reuersus est hierosolymam. Illi vero pertranseuntes pergen venerunt antiochiam pisidie: et ingressi synagogam die sabbatorum sederunt. Post lectionem autem legis et prophetarum miserunt principes synagoge ad eos dicentes. Viri fratres: si quis est in vobis sermo exhortationis ad plebem: dicite. Surgens autem paulus: et manu silentium indicens: ait. Viri israelite et qui timetis deum audite. Deus plebis israel elegit patres nostros: et plebem exaltauit cum essent incole in terra egypti: et in brachio excelso eduxit eos ex ea: et per quadraginta annorum tempus mores eorum sustinuit in deserto. Et destruens gentes septem in terra chanaan: sorte distribuit eis terram eorum quasi post quadringentos et quinquaginta annos: et post hec dedit iudices vsque ad samuel prophetam. Et exinde postulauerunt regem: et dedit illis saul filium cis virum de tribu beniamin

Deu. 94.

Re. 8. a.

ἔτη τεσσαράκοντα. καὶ μεταστήσας αὐτόν, ἤγειρεν αὐτοῖς τὸν δαυὶδ εἰς βασιλέα, ᾧ καὶ εἶπε μαρτυρήσας. εὗρον δαυὶδ τὸν τοῦ ἰεσσαί, ἄνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου, ὃς ποιήσει πάντα τὰ θελήματά μου. τούτου ὁ θεὸς ἀπὸ τοῦ σπέρματος κατ' ἐπαγγελίαν ἤγειρε τῷ ἰσραὴλ σωτῆρα ἰησοῦν, προκηρύξαντος ἰωάννου πρὸ προσώπου τῆς εἰσόδου αὐτοῦ βάπτισμα μετανοίας παντὶ τῷ λαῷ τοῦ ἰσραήλ. ὡς δὲ ἐπλήρου ὁ ἰωάννης τὸν δρόμον ἔλεγε. τίνα με ὑπονοεῖτε εἶναι, οὐκ εἰμὶ ἐγώ, ἀλλ' ἰδοὺ ἔρχεται μετ' ἐμέ, οὗ οὐκ εἰμὶ ἄξιος τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν λῦσαι. ἄνδρες ἀδελφοί, υἱοὶ γένους ἀβραάμ, καὶ οἱ ἐν ὑμῖν φοβούμενοι τὸν θεόν, ὑμῖν ὁ λόγος τῆς σωτηρίας ταύτης ἀπεστάλη. οἱ γὰρ κατοικοῦντες ἱερουσαλὴμ καὶ οἱ ἄρχοντες αὐτῶν τοῦτον ἀγνοήσαντες καὶ τὰς φωνὰς τῶν προφητῶν τὰς κατὰ πᾶν σάββατον ἀναγινωσκομένας, κρίναντες ἐπλήρωσαν. καὶ μηδεμίαν αἰτίαν θανάτου εὑρόντες, ᾐτήσαντο πιλάτον ἀναιρεθῆναι αὐτόν. ὡς δὲ ἐτέλεσαν πάντα τὰ περὶ αὐτοῦ γεγραμμένα, καθελόντες ἀπὸ τοῦ ξύλου, ἔθηκαν εἰς μνημεῖον. ὁ δὲ θεὸς ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν· ὃς ὤφθη ἐπὶ ἡμέρας πλείους τοῖς συναναβᾶσιν αὐτῷ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας εἰς ἱερουσαλήμ, οἵτινες εἰσὶ μάρτυρες αὐτοῦ πρὸς τὸν λαόν. καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς εὐαγγελιζόμεθα τὴν πρὸς τοὺς πατέρας ἐπαγγελίαν γενομένην, ὅτι ταύτην ὁ θεὸς ἐκπεπλήρωκε τοῖς τέκνοις αὐτῶν ἡμῖν, ἀναστήσας ἰησοῦν ὡς καὶ ἐν τῷ ψαλμῷ τῷ δευτέρῳ γέγραπται. υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. ὅτι δὲ ἀνέστησεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν μηκέτι μέλλοντα ὑποστρέφειν εἰς διαφθοράν, οὕτως εἴρηκεν. ὅτι δώσω ὑμῖν τὰ ὅσια δαυὶδ τὰ πιστά. διὸ καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει. οὐ δώσεις τὸν ὅσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν. δαυὶδ μὲν γὰρ ἰδίᾳ γενεᾷ ὑπηρετήσας τῇ τοῦ θεοῦ βουλῇ ἐκοιμήθη, καὶ προσετέθη πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ, καὶ εἶδε διαφθοράν. ὃν δὲ ὁ θεὸς ἤγειρεν, οὐκ εἶδε διαφθοράν. γνωστὸν οὖν ἔστω ὑμῖν ἄνδρες ἀδελφοί, ὅτι διὰ τούτου ὑμῖν ἄφεσις ἁμαρτιῶν καταγγέλλεται. καὶ ἀπὸ πάντων ὧν οὐκ ἠδυνήθητε ἐν τῷ νόμῳ μωσέως δικαιωθῆναι, ἐν τούτῳ πᾶς ὁ πιστεύων δικαιοῦται. βλέπετε οὖν μὴ ἐπέλθοι ἐφ' ὑμᾶς τὸ εἰρημένον ἐν τοῖς προφήταις. ἴδετε οἱ καταφρονηταί, καὶ θαυμάσατε καὶ ἐπιβλέψατε καὶ ἀφανίσθητε. ὅτι ἔργον ἐγὼ ἐργάζομαι ἐν ταῖς ἡμέραις ὑμῶν, ὃ οὐ μὴ πιστεύσητε ἐάν τις

annis quadraginta. Et amoto illo: suscitauit illis dauid regem: cui testimoniū phibēs dixit. Inueni dauid filium iesse virum sm̄ cor meum: qui faciet omnes voluntates meas. Huiꝰ deus ex semine secundum promissionez eduxit israel saluatorē iesum: predicāte Iohanne ante faciem aduentus eius baptismum penitentie omni populo israel. Cū impleret autem cursū suū dicebat. Quē me arbitramini esse: non sum ego: sed ecce venit post me: cuiꝰ nō sū dignus calciamēta pedum soluere. (Mar. 1. b. Joha. 1. d.) Viri fratres filij generis abrahaz ⁊ qui in vobis timent deum: vobis verbuz salutis huiꝰ missum est. Qui enim habitabant hierusalem et principes eius hunc ignorantes ⁊ voces prophetarum que per omne sabbatū leguntur: iudicātes impleuerūt. Et nullaz cām mortis inuenientes in eo: petierunt a pilato vt interficerēt euz. (Luce. 23. c. supra. 3. c.) Cū qz ↄsumassent oia q̄ de eo scripta erāt deponentes eū de ligno posuerunt eū i monumēto. Deꝰ āt suscitauit euz a mortuis tertia die: q̄ visus est p dies mltos his q̄ simul ascēderāt cū eo de galilea in hierl'z: q̄ vsqz nūc sūt testes eius ad plebē. Et nos vobis annunciamus eā q̄ ad patres nostros repromissio facta est: qm̄ hanc deus adimpleuit filijs vestris resuscitans iesum: sicut ⁊ in psalmo secundo scriptum est. Filius meus es tu: ego hodie genui te. (ps. 2.) Quod autem suscitauit eū a mortuis amplius iam non reuersurum in corruptionē: ita dixit. Qr̄ dabo vobis sancta dauid fidelia. (Esaie. 55. a.) Ideoqz ⁊ alias dicit. Nō dabis sanctū tuū videre corruptionē. (psal. 15. sup. 2. c.) Dauid enī in sua gn̄atiōe cum ām ministrasset volūtati dei dormiuit ⁊ appositus est ad patres suos: ⁊ vidit corruptionē. Quē vo deus suscitauit a mortuis nō vidit corruptiōez. Notū sit igit̄ vobis viri frēs: qr̄ p hūc vobis remissio pctōꝝ ānūciat̄. Et ab omnibꝰ qbꝰ non potuistis in lege moysi iustificari: in hoc omnis qui credit iustificatur. Videte ergo ne superueniat vobis qđ dictū est in pphetis. Videte contēptores ⁊ ammiramini ⁊ disperdimini: (Abac. 1. b.) quia opus operor ego in diebꝰ vr̄is: opus qđ nō credetis si quis

ἐκδιηγῆται ὑμῖν. ἐξιόντων δὲ αὐτῶν ἐκ τῆς συναγωγῆς τῶν ἰουδαίων, παρεκάλουν τὰ ἔθνη εἰς τὸ μεταξὺ σάββατον λαληθῆναι αὐτοῖς τὰ αὐτὰ ῥήματα. λυθείσης δὲ τῆς συναγωγῆς ἠκολούθησαν πολλοὶ τῶν ἰουδαίων καὶ τῶν σεβομένων προσηλύτων τῷ παύλῳ καὶ τῷ βαρνάβᾳ, οἵτινες προσλαλοῦντες αὐτοῖς ἔπειθον αὐτοὺς ἐπιμένειν τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ. τῷ τε ἐρχομένῳ σαββάτῳ σχεδὸν πᾶσα ἡ πόλις συνήχθη ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. ἰδόντες δὲ οἱ ἰουδαῖοι τοὺς ὄχλους, ἐπλήσθησαν ζήλου, καὶ ἀντέλεγον τοῖς ὑπὸ τοῦ παύλου λεγομένοις ἀντιλέγοντες καὶ βλασφημοῦντες. παρρησιασάμενοι δὲ ὁ παῦλος καὶ ὁ βαρνάβας εἶπον. ὑμῖν ἦν ἀναγκαῖον πρῶτον λαληθῆναι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἐπειδὴ δὲ ἀπωθεῖσθε αὐτόν, καὶ οὐκ ἀξίους κρίνετε ἑαυτοὺς τῆς αἰωνίου ζωῆς, ἰδοὺ στρεφόμεθα εἰς τὰ ἔθνη. οὕτω γὰρ ἐντέταλται ἡμῖν ὁ κύριος. τέθεικά σε εἰς φῶς ἐθνῶν, τοῦ εἶναί σε εἰς σωτηρίαν ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς. ἀκούοντα δὲ τὰ ἔθνη ἔχαιρε, καὶ ἐδόξαζον τὸν λόγον τοῦ κυρίου, καὶ ἐπίστευσαν ὅσοι ἦσαν τεταγμένοι εἰς ζωὴν αἰώνιον. διεφέρετο δὲ ὁ λόγος τοῦ κυρίου δι' ὅλης τῆς χώρας. οἱ δὲ ἰουδαῖοι παρώτρυναν τὰς σεβομένας γυναῖκας καὶ τὰς εὐσχήμονας καὶ τοὺς πρώτους τῆς πόλεως, καὶ ἐπήγειραν διωγμὸν ἐπὶ τὸν παῦλον καὶ τὸν βαρνάβαν, καὶ ἐξέβαλον αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν. οἱ δὲ ἐκτιναξάμενοι τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν αὐτῶν ἐπ' αὐτούς, ἦλθον εἰς ἰκόνιον. οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπληροῦντο χαρᾶς καὶ πνεύματος ἁγίου. Cap. 14.

Ἐγένετο δὲ ἐν ἰκονίῳ κατὰ τὸ αὐτὸ εἰσελθεῖν αὐτοὺς εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν ἰουδαίων, καὶ λαλῆσαι οὕτως, ὥστε πιστεῦσαι ἰουδαίων τε καὶ ἑλλήνων πολὺ πλῆθος. οἱ δὲ ἀπειθοῦντες ἰουδαῖοι ἐπήγειραν καὶ ἐκάκωσαν τὰς ψυχὰς τῶν ἐθνῶν κατὰ τῶν ἀδελφῶν. ἱκανὸν μὲν οὖν χρόνον διέτριψαν παρρησιαζόμενοι ἐπὶ τῷ κυρίῳ τῷ μαρτυροῦντι τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ, διδόντι σημεῖα καὶ τέρατα γίνεσθαι διὰ τῶν χειρῶν αὐτῶν. ἐσχίσθη δὲ τὸ πλῆθος τῆς πόλεως, καὶ οἱ μὲν ἦσαν σὺν τοῖς ἰουδαίοις, οἱ δὲ σὺν τοῖς ἀποστόλοις. ὡς δὲ ἐγένετο ὁρμὴ τῶν ἐθνῶν τε καὶ ἰουδαίων σὺν τοῖς ἄρχουσιν αὐτῶν ὑβρίσαι καὶ λιθοβολῆσαι αὐτούς, συνιδόντες κατέφυγον εἰς τὰς πόλεις τῆς λυκαονίας λύστραν καὶ δέρβην καὶ τὴν περίχωρον, κἀκεῖ ἦσαν εὐαγγελιζόμενοι. καί τις ἀνὴρ ἐν

enarrauerit vobis. Exeūtibus aūt illis rogabant vt sequenti sabbato loquerentur sibi verba hec. Cumqz dimissa esset synagoga secuti sunt multi iudeorū ⁊ colentium deum aduenarum paulum ⁊ barnabam: qui loquentes suadebant eis vt permanerent in gratia dei. Sequenti vero sabbato pene vniuersa ciuitas cōuenit audire verbū dei. Videntes aūt turbas iudei: repleti sunt zelo: ⁊ contradicebant his que a paulo dicebantur blasphemātes. Tunc constanter paulus ⁊ barnabas dixerunt. Vobis oportebat primum loqui verbum dei: sed qm̄ repellitis illud: ⁊ indignos vos iudicatis eterne vite: ecce cōuertimur ad gentes. Sic enī nobis precepit dominus. Posui te in lucē gētiū vt sis in salutem vsqz ad extremū terre. (Esai. 49. b.) Audiētes autē gētes gauise sunt: ⁊ glorificabāt verbuz dn̄i: ⁊ crediderūt quotquot erāt p̄ordiati ad vitā eternā. Disseminabat̄ āt vbuz dn̄i p vniuersā regionē. Iudei āt ↄcitauerūt mulieres religiosas ⁊ honestas ⁊ primos ciuitatis: ⁊ excitauerunt persecutiōnez in pauluz et barnabam: ⁊ eiecerunt eos de finibus suis. At illi excusso puluere pedum in eos venerūt iconiū. (Mat. 10. c. Mar. 6. b. Luce. 9. a.) Discipuli quoqz replebātur gaudio ⁊ spiritu sancto. Cap. 14.

Factū est āt in iconio vt simul introirēt synagogā iudeorum: ⁊ loquerentur ita vt crederet iudeoꝝ ⁊ grecoꝝ copiosa multitudo. Qui vo icreduli fuerūt iudei suscitauerūt ⁊ ad iracūdiā ↄcitauerūt aīas gētiuz aduersus frēs. Multo igr̄ tpe demorati sūt fiducial'r agētes i dn̄o testimoniū phibente verbo gratie sue: dante signa ⁊ pdigia fieri p manꝰ coꝝ. (sup. 6. c.) Diuisa ē āt mltitudo ciuitatis: ⁊ qdā qdē erāt cū iudeis: qdā vo cū aplis. Cū aūt factus eēt ipetus gentilium ⁊ iudeoꝝ cū principibus suis vt ↄtumelijs afficerēt ⁊ lapidarēt eos: itelligētes ↄfugerūt ad ciuitates lycaōie lystrā ⁊ derbē: ⁊ vniuersā i circūitu regionē ⁊ ibi euāgelizātes erāt. Et cōmota est ois multitudo in doctrina eorum. Paulus autem et barnabas morabantur lystris. Et quidam vir (supra. 3. a.)

λύστροις αδύνατος τοις ποσίν, εκάθητο χωλός εκ κοιλίας μητρός αυτού υπάρχων, ος ουδέποτε περιπεπατήκει. ούτος ήκουε του παύλου λαλούντος. ος ατενίσας αυτώ και ιδών ότι πίστιν έχει του σωθήναι, είπε μεγάλη τη φωνή. σοι λέγω εν τω ονόματι του κυρίου ιησού χριστού. ανάστηθι επί τους πόδας σου ορθός. και ήλλετο και περιεπάτει. οι δε όχλοι ιδόντες ο εποίησεν ο παύλος, επήραν την φωνήν αυτών λυκαονιστί, λέγοντες. οι θεοί ομοιωθέντες ανθρώποις κατέβησαν προς ημάς. εκάλουν τε τον μεν βαρνάβαν δία, τον δε παύλον ερμήν, επειδή αυτός ην ο ηγούμενος του λόγου. ο δε ιερεύς του διός του όντος προ της πόλεως αυτών ταύρους και στέμματα επί τους πυλώνας ενέγκας συν τοις όχλοις, ήθελε θύειν. ακούσαντες δε οι απόστολοι βαρνάβας και παύλος, διαρρήξαντες τα ιμάτια αυτών εισεπήδησαν εις τον όχλον κράζοντες και λέγοντες. άνδρες τι ταύτα ποιείτε. και ημείς ομοιοπαθείς εσμέν υμίν άνθρωποι ευαγγελιζόμενοι υμάς από τούτων των ματαίων επιστρέφειν επί τον θεόν τον ζώντα, ος εποίησε τον ουρανόν και την γην και την θάλασσαν και πάντα τα εν αυτοίς, ος εν ταις παρωχημέναις γενεαίς είασε πάντα τα έθνη πορεύεσθαι ταις οδοίς αυτών. καίτοιγε ουκ αμάρτυρον εαυτόν αφήκεν αγαθοποιών, ουρανόθεν ημίν υετούς διδούς και καιρούς καρποφόρους, εμπιπλών τροφής και ευφροσύνης τας καρδίας ημών. και ταύτα λέγοντες μόλις κατέπαυσαν τους όχλους του μη θύειν αυτοίς. διατριβόντων δε αυτών και διδασκόντων, επήλθον από αντιοχείας και ικονίου ιουδαίοι, και πείσαντες τους όχλους και λιθάσαντες τον παύλον έσυραν έξω της πόλεως, νομίσαντες αυτόν τεθνάναι. κυκλωσάντων δε αυτόν των μαθητών, αναστάς εισήλθεν εις την πόλιν, και τη επαύριον εξήλθε συν τω βαρνάβα εις δέρβην. ευαγγελισάμενοί τε την πόλιν εκείνην και μαθητεύσαντες ικανούς, υπέστρεψαν εις την λύστραν και ικόνιον και αντιόχειαν, επιστηρίζοντες τας ψυχάς των μαθητών παρακαλούντες εμμένειν τη πίστει, και ότι διά πολλών θλίψεων δει ημάς εισελθείν εις την βασιλείαν του θεού. χειροτονήσαντες δε αυτοίς πρεσβυτέρους κατ εκκλησίαν προσευξάμενοι μετά νηστειών παρέθεντο αυτούς τω κυρίω, εις ον πεπιστεύκεισαν. και διελθόντες την πισιδίαν ήλθον εις

lystris infirmꝰ pedibꝰ sedebat claudus ex utero matris sue: qui nunq̄ ambulauerat. Hic audiuit paulū loquentē. Qui intuitus eum ⁊ videns q2 fidē haberet vt saluꝰ fieret dixit magna voce. Surge super pedes tuos rectꝰ. Et exiliuit: ⁊ ambulabat. Turbe aūt cū vidissent qd fecerat paulus leuauerūt vocē suam lycaonice dicētes. Dij similes facti hoībꝰ descēderūt ad nos. Et vocabant barnabam iouē: paulū vero mercuriū: qm̄ ipse erat dux verbi. Sacerdos quoq3 iouis qui erat ante ciuitatem: tauros ⁊ coronas ante ianuas afferēs cū pplis: volebat sacrificare. Qd vbi audierūt apli barnabas ⁊ paulus conscissis tunicis suis exilierunt in turbas clamantes ⁊ dicentes. Viri qd hec facitis? Et nos mortales sumus similes vobis hoīes: annūciātes vobis ab his vanis conuerti ad deum viuum: qui fecit celum et terram ⁊ mare ⁊ oīa que in eis sunt: q̄ in preteritis generatiōibus dimisit oēs gētes ingredi vias suas. Et quidē nō sine testimonio semetipsū reliqt bn̄faciens: de celo dans pluuias ⁊ tempora fructifera: implens cibo ⁊ letitia corda nr̄a. Et hec dicentes vix sedauerūt turbas ne sibi imolarēt. Superuenerunt autem quidā ab antiochia ⁊ iconio iudei: et persuasis turbis lapidantes Paulū traxerunt extra ciuitatē: estimātes eū mortuū eē. Circūdātibꝰ aūt eū discipulis: surgēs intrauit ciuitatem: et postera die profectus est cū Barnaba in derben. Cum q3 euāgelizassent ciuitati illi: ⁊ docuissent multos reuersi sunt lystram ⁊ iconium ⁊ antiochiā: confirmantes aīas discipulorū exhortātesq3 vt pmanerēt in fide: ⁊ qm̄ per multas tribulatōes oportet nos intrare in regnum dei. Et cum constituissent illis per singulas ecclesias p̄sbyteros ⁊ orassēt cū ieiunatiōibꝰ: commēdauerūt eos dn̄o in quē crediderūt. Transeuntes q3 pisidiam venerunt in

C

Ps.145. Apo.14.b

D

Luce.14.d

παμφυλίαν, και λαλήσαντες εν πέργη τον λόγον, κατέβησαν εις αττάλειαν, κακείθεν απέπλευσαν εις αντιόχειαν, όθεν ήσαν παραδεδομένοι τη χάριτι του θεού εις το έργον ο επλήρωσαν. παραγενόμενοι δε και συναγαγόντες την εκκλησίαν, ανήγγειλαν όσα εποίησεν ο θεός μετ αυτών, και ότι ήνοιξε τοις έθνεσι θύραν πίστεως. διέτριβον δε εκεί χρόνον ουκ ολίγον συν τοις μαθηταίς.

Cap. 15.

Και τινές κατελθόντες από της ιουδαίας εδίδασκον τους αδελφούς, ότι εάν μη περιτέμνησθε τω έθει μωυσέος, ου δύνασθε σωθήναι. γενομένης ουν στάσεως και ζητήσεως ουκ ολίγης τω παύλω και τω βαρνάβα προς αυτούς, έταξαν αναβαίνειν παύλον και βαρνάβαν και τινάς άλλους εξ αυτών προς τους αποστόλους και πρεσβυτέρους εις ιερουσαλήμ περί του ζητήματος τούτου. οι μεν ουν προπεμφθέντες υπό της εκκλησίας, διήρχοντο την φοινίκην και σαμάρειαν, εκδιηγούμενοι την επιστροφήν των εθνών, και εποίουν χαράν μεγάλην πάσι τοις αδελφοίς. παραγενόμενοι δε εις ιερουσαλήμ, απεδέχθησαν υπό της εκκλησίας και των αποστόλων και των πρεσβυτέρων, ανήγγειλάν τε όσα ο θεός εποίησε μετ αυτών. εξανέστησαν δε τινές των από της αιρέσεως των φαρισαίων πεπιστευκότες λέγοντες, ότι δει περιτέμνειν αυτούς, παραγγέλλειν τε τηρείν τον νόμον μωσέως. συνήχθησαν δε οι απόστολοι και οι πρεσβύτεροι ιδείν περί του λόγου τούτου. πολλής δε συζητήσεως γενομένης, αναστάς πέτρος είπε προς αυτούς. άνδρες αδελφοί υμείς επίστασθε ότι αφ ημερών αρχαίων ο θεός εν ημίν εξελέξατο διά του στόματός μου ακούσαι τα έθνη τον λόγον του ευαγγελίου και πιστεύσαι. και ο καρδιογνώστης θεός εμαρτύρησεν αυτοίς, δούς αυτοίς το πνεύμα το άγιον καθώς και ημίν, και ουδέν διέκρινε μεταξύ ημών τε και αυτών, τη πίστει καθαρίσας τας καρδίας αυτών. νυν ουν τι πειράζετε τον θεόν επιθείναι ζυγόν επί τον τράχηλον των μαθητών, ον ούτε οι πατέρες ημών ούτε ημείς ισχύσαμεν βαστάσαι. αλλά διά της χάριτος του κυρίου ιησού χριστού πιστεύομεν σωθήναι καθ ον τρόπον κακείνοι. εσίγησε δε το πλήθος άπαν, και ήκουον βαρνάβα και παύλου εξηγουμένων όσα εποίησεν ο θεός σημεία και τέρατα εν τοις έθνεσι δι αυτών.

pāphyliā: ⁊ loquētes verbū dn̄i in pgē: descenderunt in ataliam: et inde nauigauerūt ātiochiā: vn̄ erāt traditi gratie dei in opus qd cōpleuerūt. Cū āt venissent et congregassent ecclesiam: retulerunt quanta fecisset deus cum illis. Et q2 aperuisset gētibꝰ hostiū fidei. Morati sūt autem tps non modicum cum discipulis.

Cap. 15.

Et quidam descendentes de iudea docebant fratres: q2 nisi circūcidamini fm̄ morē moysi nō potestis saluari. Facta ergo seditione non minima Paulo et barnabe aduersus illos: statuerūt vt ascenderēt Paulꝰ ⁊ Barnabas ⁊ qdā alij ex illis ad apostolos ⁊ presbyteros in hierusalem: super hac questione. Illi ergo deducti ab ecclesia pertransibant phenicem ⁊ samariam narrantes conuersionem gentiū: ⁊ faciebāt gaudium magnum omnibus fratribus. Cum aūt venissent hierosolymā: suscepti sunt ab ecclesia ⁊ ab apostolis et senioribus: annunciantes quanta deus fecisset cū illis. Surrexerunt autē quidam de heresi phariseorum qui crediderunt dicētes: q2 opz circūcidi eos: precipere quoq3 seruare legem moysi. Conuenerunt q3 apostoli ⁊ seniores videre de verbo hoc. Cum aūt magna conquisitio fieret: surgens petrus dixit ad eos. Viri fratres vos scitis: qm̄ ab antiquis diebus deus in nobis elegit per os meum audire gentes verbum euangelij ⁊ credere. Et qui nouit corda deus testimonium perhibuit: dās illis spiritum sanctum sicut et nobis: et nihil discreuit inter nos et illos: fide purificans corda eorum. Nūc ergo qd temptatis deum imponere iugū sup ceruices discipulorū: quod neq3 patres nostri neq3 nos portare potuimus. Sed per gratiam domini iesu christi credimus saluari quemadmodum ⁊ illi. Tacuit autem oīs multitudo: ⁊ audiebāt barnabā et paulum narrantes quanta deus fecisset signa ⁊ pdigia in gētibus per eos. Et

A

1.Cor.6.c. Gala.5.a.

C

μετὰ δὲ τὸ σιγῆσαι αὐτούς, ἀπεκρίθη ἰάκωβος λέγων. ἄνδρες ἀδελφοί ἀκούσατέ μου, συμεὼν ἐξηγήσατο καθὼς πρῶτον ὁ θεὸς ἐπεσκέψατο λαβεῖν ἐξ ἐθνῶν λαὸν ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ, καὶ τούτῳ συμφωνοῦσιν οἱ λόγοι τῶν προφητῶν, καθὼς γέγραπται. μετὰ ταῦτα ἀναστρέψω καὶ ἀνοικοδομήσω τὴν σκηνὴν δαυίδ τὴν πεπτωκυῖαν, καὶ τὰ κατεσκαμμένα αὐτῆς ἀνοικοδομήσω, καὶ ἀνορθώσω αὐτήν, ὅπως ἂν ἐκζητήσωσιν οἱ κατάλοιποι τῶν ἀνθρώπων τὸν κύριον, καὶ πάντα τὰ ἔθνη ἐφ' οὓς ἐπικέκληται τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτούς, λέγει κύριος ὁ ποιῶν πάντα ταῦτα, ἃ ἐστὶ γνωστὰ ἀπ' αἰῶνος αὐτῷ. διὸ ἐγὼ κρίνω μὴ παρενοχλεῖν τοῖς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ἐπιστρέφουσιν ἐπὶ τὸν θεόν, ἀλλὰ ἐπιστεῖλαι αὐτοῖς τοῦ ἀπέχεσθαι ἀπὸ τῶν ἀλισγημάτων τῶν εἰδώλων, καὶ τῆς πορνείας, καὶ τοῦ πνικτοῦ καὶ τοῦ αἵματος. μωϋσῆς γὰρ ἐκ γενεῶν ἀρχαίων κατὰ πόλιν τοὺς κηρύσσοντας αὐτὸν ἔχει ἐν ταῖς συναγωγαῖς, κατὰ πᾶν σάββατον ἀναγινωσκόμενος. τότε ἔδοξε τοῖς ἀποστόλοις καὶ τοῖς πρεσβυτέροις σὺν ὅλῃ τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκλεξαμένους ἄνδρας ἐξ αὐτῶν πέμψαι εἰς ἀντιόχειαν σὺν παύλῳ καὶ βαρνάβᾳ, ἰούδαν τὸν ἐπικαλούμενον βαρσαββᾶν καὶ σίλαν ἄνδρας ἡγουμένους ἐν τοῖς ἀδελφοῖς, γράψαντες διὰ χειρὸς αὐτῶν τάδε. οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῖς κατὰ τὴν ἀντιόχειαν καὶ συρίαν καὶ κιλικίαν ἀδελφοῖς τοῖς ἐξ ἐθνῶν, χαίρειν. ἐπειδὴ ἠκούσαμεν ὅτι τινὲς ἐξελθόντες ἐτάραξαν ὑμᾶς λόγοις ἀνασκευάζοντες τὰς ψυχὰς ὑμῶν, λέγοντες περιτέμνεσθαι καὶ τηρεῖν τὸν νόμον, οἷς οὐ διεστειλάμεθα, ἔδοξεν ἡμῖν γενομένοις ὁμοθυμαδὸν ἐκλεξαμένοις ἄνδρας πέμψαι πρὸς ὑμᾶς σὺν τοῖς ἀγαπητοῖς ἡμῶν βαρνάβᾳ καὶ παύλου, ἀνθρώποις παραδεδωκόσι τὰς ψυχὰς αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ. ἀπεστάλκαμεν οὖν ἰούδαν καὶ σίλαν, καὶ αὐτοὺς διὰ λόγου ἀπαγγέλλοντας τὰ αὐτά. ἔδοξε γὰρ τῷ ἁγίῳ πνεύματι καὶ ἡμῖν μηδὲν πλέον ἐπιτίθεσθαι ὑμῖν βάρος, πλὴν τῶν ἐπάναγκες τούτων, ἀπέχεσθαι εἰδωλοθύτων, καὶ αἵματος καὶ πνικτοῦ, καὶ πορνείας, καὶ ὅσα μὴ θέλετε ἑαυτοῖς γίνεσθαι, ἑτέροις μὴ ποιεῖτε. ἐξ ὧν διατηροῦντες ἑαυτούς, εὖ πράξατε. ἔρρωσθε. οἱ μὲν οὖν ἀπολυθέντες ἦλθον εἰς ἀντιόχειαν, καὶ συναγαγόντες τὸ πλῆ-

postq̃z tacuerunt: respondit iacobus dicens. Viri fratres audite me: symō narrauit quēadmodū p̄mū deus visitauit sumere ex gētibus populū nomini suo: et huic cōcordant verba prophetarū: sicut scriptum est. Post hec reuertar: et reedificabo tabernaculum dauid quod decidit: et diruta eius reedificabo: et erigam illud: vt requirant ceteri hominum dominum: et oēs gētes super quas inuocatum est nomen meum: dicit dominus faciens hec. Notū a seculo est domino opus suū. Propter qđ ego iudico nō inq̄etari eos q̄ ex gentibus conuertuntur ad deū: sed scribere ad eos: vt abstineāt se a contaminationibus simulacrorum: et fornicatione: et suffocatis et sanguine. Moyses enim a tp̄ibus antiq̄s h̄z in singulis ciuitatibus q̄ eū p̄dicēt in synagogis: vbi per omne sabbatum legitur. Tunc placuit apostolis et senioribus cum omni ecclesia eligere viros ex eis et mittere antiochiam cum paulo et barnaba: iudam q̄ cognominabat̄ barsabas et silā viros primos in fratribus: scribentes per manus eorum. Apostoli et seniores fratres: his qui sunt antiochie et syrie et cilicie fratribus ex gētibus salutē. Qm̄ audiuimus q̄ q̄dā ex nobis exeūtes turbauerūt vos verbis euertētes animas vr̄as q̄bus nō mandauimus: placuit nobis collectis in vnum eligere viros: et mittere ad vos cum charissimis nostris barnaba et paulo hominibus qui tradiderunt animas suas pro nomine domini nostri iesu christi. Misimus ergo iudam et silaz: qui et ipsi vobis verbis referent eadem. Visum est enim spiritui sancto et nobis nihil vltra imponere vobis oneris q̄z hec necessaria: vt abstineatis vos ab immolatis simulacrorū: et sāguie et suffocato: et fornicatione. A quibus custodientes vos bene agetis. Valete. Illi ergo dimissi descenderunt antiochiā: et cōgregata multitudine

Amos. 9.c

D

supra.13.d.

E

F

θος ἐπέδωκαν τὴν ἐπιστολήν. ἀναγνόντες δὲ ἐχάρησαν ἐπὶ τῇ παρακλήσει. ἰούδας τε καὶ σίλας καὶ αὐτοὶ προφῆται ὄντες, διὰ λόγου πολλοῦ παρεκάλεσαν τοὺς ἀδελφούς, καὶ ἐπεστήριξαν. ποιήσαντες δὲ χρόνον ἀπελύθησαν μετ' εἰρήνης ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν πρὸς τοὺς ἀποστόλους. ἔδοξε δὲ τῷ σίλᾳ ἐπιμεῖναι αὐτόθι. παῦλος δὲ καὶ βαρνάβας διέτριβον ἐν ἀντιοχείᾳ, διδάσκοντες καὶ εὐαγγελιζόμενοι μετὰ καὶ ἑτέρων πολλῶν τὸν λόγον τοῦ κυρίου. μετὰ δέ τινας ἡμέρας εἶπε παῦλος πρὸς βαρνάβαν. ἐπιστρέψαντες δὴ ἐπισκεψώμεθα τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν κατὰ πᾶσαν πόλιν ἐν αἷς κατηγγείλαμεν τὸν λόγον τοῦ κυρίου, πῶς ἔχουσι. βαρνάβας δὲ ἐβουλεύσατο συμπαραλαβεῖν τὸν ἰωάννην τὸν καλούμενον μάρκον. παῦλος δὲ ἠξίου τὸν ἀποστάντα ἀπ' αὐτῶν ἀπὸ παμφυλίας καὶ μὴ συνελθόντα αὐτοῖς εἰς τὸ ἔργον, μὴ συμπαραλαβεῖν τοῦτον. ἐγένετο οὖν παροξυσμός, ὥστε ἀποχωρισθῆναι αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, τόν τε βαρνάβαν παραλαβόντα τὸν μάρκον ἐκπλεῦσαι εἰς κύπρον, παῦλος δὲ ἐπιλεξάμενος σίλαν ἐξῆλθεν παραδοθεὶς τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν. διήρχετο δὲ τὴν συρίαν καὶ κιλικίαν, ἐπιστηρίζων τὰς ἐκκλησίας. Cap. 16.

Κατήντησε δὲ εἰς δέρβην καὶ λύστραν. καὶ ἰδοὺ μαθητής τις ἦν ὀνόματι τιμόθεος, υἱὸς γυναικός τινος ἰουδαίας πιστῆς, πατρὸς δὲ ἕλληνος. ὃς ἐμαρτυρεῖτο ὑπὸ τῶν ἐν λύστροις καὶ ἰκονίῳ ἀδελφῶν. τοῦτον ἠθέλησεν ὁ παῦλος σὺν αὐτῷ ἐξελθεῖν, καὶ λαβὼν περιέτεμεν αὐτὸν διὰ τοὺς ἰουδαίους τοὺς ὄντας ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις. ᾔδεισαν γὰρ ἅπαντες τὸν πατέρα αὐτοῦ, ὅτι ἕλλην ὑπῆρχεν. ὡς δὲ ἐπορεύοντο τὰς πόλεις, παρεδίδουν αὐτοῖς φυλάσσειν τὰ δόγματα τὰ κεκριμένα ὑπὸ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν πρεσβυτέρων τῶν ἐν ἱερουσαλήμ. αἱ μὲν οὖν ἐκκλησίαι ἐστερεοῦντο τῇ πίστει, καὶ ἐπερίσσευον τῷ ἀριθμῷ καθ' ἡμέραν. διελθόντες δὲ τὴν φρυγίαν καὶ τὴν γαλατικὴν χώραν κωλυθέντες ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος λαλῆσαι τὸν λόγον ἐν τῇ ἀσίᾳ, ἐλθόντες κατὰ τὴν μυσίαν ἐπείραζον κατὰ τὴν βιθυνίαν πορεύεσθαι, καὶ οὐκ εἴασεν αὐτοὺς τὸ πνεῦμα. παρελθόντες δὲ τὴν μυσίαν κατέβησαν εἰς τρῳάδα, καὶ ὅραμα διὰ τῆς νυκτὸς ὤφθη τῷ παύλῳ. ἀνήρ τις ἦν μακεδὼν ἑστὼς παρακαλῶν αὐτόν, καὶ λέγων. διαβὰς εἰς μακεδονίαν βοήθησον ἡμῖν. ὡς

tradiderūt epistolam. Quā cū legissent: gauisi sunt sup̄ cōsolatiōe. Iudas aūt et silas et ipsi cū essent prophete verbo plurimo consolati sunt fratres: et ꝯfirmauerūt. Factō āt ibi aliquāto tp̄e: dimissi sunt cum pace a fratribus ad eos q̄ miserant illos. Visum est autē sile ibi remācere: iudas āt sol9 abijt hier̄l'z. Paul9 aūt et barnabas demorabāt̄ antiochie: docētes et euāgelizātes cū aliis pluribus verbum dn̄i. Post aliquot āt dies dixit ad Barnabā Paulus. Reuertētes visitemus fratres p̄ vniuersas ciuitates in quib9 p̄dicauimus verbū domini: quomodo se h̄eant. Barnabas autem volebat secū assumere et Iohānē qui cognominabatur marc9. Paulus aūt rogabat eū: vt q̄ discessisset ab eis de pāphilia et non venisset cū eis in opus: non debere recipi. Facta est aūt dissensio: ita vt discederēt ab inuicē: et barnabas quidem assumpto marco nauigaret cyprū. Paul9 vo electo sila p̄fect9 ē: traditus gratie dei a fratribus. Perābulabat autem syriā et ciliciam confirmans ecclesias: precipiēs custodire precepta apl'oꝝ et senioꝝ. Ca. 16.

Peruenit autē in derben et lystram. Et ecce discipul9 q̄dā erat ibi nomie Timothe9: fili9 mulieris iudee fidelis: p̄re gētili. Huic testimoniū bonū reddebāt q̄ in lystris erāt et iconio frēs. Hunc voluit paulus secum proficisci: et assumēs circūcidit eūz pp̄ iudeos qui erant in illis locis. Sciebant enim omnes q̄ pater eius erat gentilis. Cūz autem pertransirent ciuitates: tradebāt eis custodire dogmata q̄ erant decreta ab apostolis et senioribus qui erant hierosolymis. Et ecclesie quidem confirmabantur fide: et abundabant numero quotidie. Trāseuntes āt phrygiā et galatie regionem: vetati sunt a spiritu sctō loq̄ vbuz dei i asia. Cū venissēt āt in mysiam: temptabant ire in bithyniam: et non permisit eos spūs iesu. Cū āt pertrāsissent mysiam descenderunt troadem: et visio per noctē paulo ostēsa est. Vir macedo q̄dā erat stans: et dep̄cās eum et dicens. Trāsiēs in macedoniā adiuua noz. Vt

G

supra.13.c.

A

B

δὲ τὸ ὅραμα εἶδεν, εὐθέως ἐζητήσαμεν ἐξελθεῖν εἰς τὴν μακεδονίαν, συμβιβάζοντες ὅτι προσκέκληται ἡμᾶς ὁ κύριος εὐαγγελίσασθαι αὐτούς. ἀναχθέντες οὖν ἀπὸ τῆς τρωάδος, εὐθυδρομήσαμεν εἰς σαμοθράκην, τῇ τε ἐπιούσῃ εἰς νεάπολιν, ἐκεῖθέν τε εἰς φιλίππους, ἥτις ἐστὶ πρώτη τῆς μερίδος τῆς μακεδονίας πόλις κολώνεια. ἦμεν δὲ ἐν αὐτῇ τῇ πόλει διατρίβοντες ἡμέρας τινάς. τῇ τε ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων ἐξήλθομεν ἔξω τῆς πόλεως παρὰ ποταμόν, οὗ ἐνομίζετο προσευχὴ εἶναι, καὶ καθίσαντες ἐλαλοῦμεν ταῖς συνελθούσαις γυναιξί. καί τις γυνὴ ὀνόματι λυδία πορφυρόπωλις πόλεως θυατείρων σεβομένη τὸν θεὸν ἤκουεν, ἧς ὁ κύριος διήνοιξε τὴν καρδίαν προσέχειν τοῖς λαλουμένοις ὑπὸ τοῦ παύλου. ὡς δὲ ἐβαπτίσθη καὶ ὁ οἶκος αὐτῆς, παρεκάλεσε λέγουσα. εἰ κεκρίκατέ με πιστὴν εἶναι τῷ κυρίῳ, εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶκόν μου μείνατε, καὶ παρεβιάσατο ἡμᾶς. ἐγένετο δὲ πορευομένων ἡμῶν εἰς προσευχὴν παιδίσκην τινὰ ἔχουσαν πνεῦμα πύθωνος ἀπαντῆσαι ἡμῖν, ἥτις ἐργασίαν πολλὴν παρεῖχε τοῖς κυρίοις αὐτῆς μαντευομένη. αὕτη κατακολουθήσασα τῷ παύλῳ καὶ ἡμῖν, ἔκραξε λέγουσα. οὗτοι οἱ ἄνθρωποι δοῦλοι τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου εἰσίν, οἵτινες καταγγέλλουσιν ἡμῖν ὁδὸν σωτηρίας. τοῦτο δὲ ἐποίει ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. διαπονηθεὶς δὲ ὁ παῦλος καὶ ἐπιστρέψας τῷ πνεύματι εἶπε. παραγγέλλω σοι ἐν τῷ ὀνόματι ἰησοῦ χριστοῦ ἐξελθεῖν ἀπ᾽ αὐτῆς. καὶ ἐξῆλθεν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ. ἰδόντες δὲ οἱ κύριοι αὐτῆς ὅτι ἐξῆλθεν ἡ ἐλπὶς τῆς ἐργασίας αὐτῶν, ἐπιλαβόμενοι τὸν παῦλον καὶ σίλαν εἵλκυσαν εἰς τὴν ἀγορὰν ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας, καὶ προσαγαγόντες αὐτοὺς τοῖς στρατηγοῖς εἶπον. οὗτοι οἱ ἄνθρωποι ἐκταράσσουσιν ἡμῶν τὴν πόλιν ἰουδαῖοι ὑπάρχοντες, καὶ καταγγέλλουσιν ἔθη ἃ οὐκ ἔξεστιν ἡμῖν παραδέχεσθαι οὐδὲ ποιεῖν ῥωμαίοις οὖσι. καὶ συνεπέστη ὁ ὄχλος κατ᾽ αὐτῶν, καὶ οἱ στρατηγοὶ περιρρήξαντες τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἐκέλευον ῥαβδίζειν. πολλάς τε ἐπιθέντες αὐτοῖς πληγάς, ἔβαλον εἰς φυλακήν, παραγγείλαντες τῷ δεσμοφύλακι ἀσφαλῶς τηρεῖν αὐτούς. ὃς παραγγελίαν τοιαύτην εἰληφώς, ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἐσωτέραν φυλακήν, καὶ τοὺς πόδας αὐτῶν ἠσφαλίσατο εἰς τὸ ξύλον. κατὰ δὲ τὸ μεσονύκτιον παῦλος καὶ σίλας προσευχόμενοι ὕμνουν τὸν θεόν, ἐπηκροῶντο δὲ αὐτῶν οἱ δέσμιοι. ἄφνω δὲ σεισμὸς ἐγένετο μέ-

autem visum vidit: statim quesivimus proficisci in macedoniam: certi facti quod vocasset nos deus evangelizare eis. Navigantes autem a troade: recto cursu venimus samothraciam: et sequenti die neapolim: et inde philippos: que est prima partis macedonie civitas colonia. Eramus autem in hac urbe diebus aliquot consistentes. Die autem sabbatorum egressi sumus foras portam iuxta flumen: ubi videbatur oratio esse: et sedentes loquebamur mulieribus que convenerant. Et quedam mulier nomine lydia purpuraria civitatis thyatirenorum colens deum audivit: cuius dominus aperuit cor intendere his que dicebantur a paulo. Cum autem baptizata esset et domus eius: deprecata est dicens. Si iudicastis me fidelem domino esse: introite in domum meam: et manete. Et coegit nos. Factum est autem euntibus nobis ad orationem puellam quandam habentem spiritum phytonem obviare nobis: que questum magnum prestabat dominis suis divinando. Hec subsecuta est paulum et nos clamabat dicens. Isti homines servi excelsi dei sunt: qui annunciant vobis viam salutis. Hoc autem faciebat multis diebus. Dolens autem paulus: et conversus spiritui dixit. Precipio tibi in nomine iesu christi exire ab ea. Et exiit eadem hora. Videntes autem domini eius quia exivit spes questus eorum: apprehendentes paulum et silam perduxerunt in forum ad principes: et offerentes eos magistratibus dixerunt. Hi homines conturbant civitatem nostram: cum sint iudei: et annunciant morem quem non licet nobis suscipere neque facere: cum simus romani. Et cucurrit plebs adversus eos: et magistratus scissis tunicis eorum: iusserunt eos virgis cedi. Et cum multas plagas eis imposuissent: miserunt eos in carcerem: precipientes custodi ut diligenter custodiret eos. Qui cum tale preceptum accepisset: misit eos in interiorem carcerem: et pedes eorum strinxit ligno. Media autem nocte paulus et sylas adorantes laudabant deum: et audiebant eos qui in custodia erant. Subito vero terre mo-

C D E

γας, ὥστε σαλευθῆναι τὰ θεμέλια τοῦ δεσμωτηρίου. ἀνεῴχθησάν τε παραχρῆμα αἱ θύραι πᾶσαι, καὶ πάντων τὰ δεσμὰ ἀνέθη. ἔξυπνος δὲ γενόμενος ὁ δεσμοφύλαξ, καὶ ἰδὼν ἀνεῳγμένας τὰς θύρας τῆς φυλακῆς, σπασάμενος μάχαιραν ἔμελλεν ἑαυτὸν ἀναιρεῖν, νομίζων ἐκπεφευγέναι τοὺς δεσμίους. ἐφώνησε δὲ φωνῇ μεγάλῃ ὁ παῦλος, λέγων. μηδὲν πράξῃς σεαυτῷ κακόν, ἅπαντες γάρ ἐσμεν ἐνθάδε. αἰτήσας δὲ φῶτα, εἰσεπήδησε καὶ ἔντρομος γενόμενος προσέπεσε τῷ παύλῳ καὶ τῷ σίλᾳ, καὶ προαγαγὼν αὐτοὺς ἔξω ἔφη. κύριοι, τί με δεῖ ποιεῖν ἵνα σωθῶ. οἱ δὲ εἶπον. πίστευσον ἐπὶ τὸν κύριον ἰησοῦν χριστόν, καὶ σωθήσῃ σὺ καὶ ὁ οἶκός σου. καὶ ἐλάλησαν αὐτῷ τὸν λόγον τοῦ κυρίου καὶ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τῆς νυκτὸς ἔλουσεν ἀπὸ τῶν πληγῶν, καὶ ἐβαπτίσθη αὐτὸς καὶ οἱ αὐτοῦ πάντες παραχρῆμα. ἀναγαγών τε αὐτοὺς εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ παρέθηκε τράπεζαν, καὶ ἠγαλλιάσατο πανοικὶ πεπιστευκὼς τῷ θεῷ. ἡμέρας δὲ γενομένης ἀπέστειλαν οἱ στρατηγοὶ τοὺς ῥαβδούχους λέγοντες. ἀπόλυσον τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους. ἀπήγγειλεν δὲ ὁ δεσμοφύλαξ τοὺς λόγους τούτους πρὸς τὸν παῦλον, ὅτι ἀπεστάλκασιν οἱ στρατηγοὶ ἵνα ἀπολυθῆτε. νῦν οὖν ἐξελθόντες πορεύεσθε ἐν εἰρήνῃ. ὁ δὲ παῦλος ἔφη πρὸς αὐτούς. δείραντες ἡμᾶς δημοσίᾳ ἀκατακρίτους ἀνθρώπους ῥωμαίους ὑπάρχοντας, ἔβαλον εἰς φυλακήν, καὶ νῦν λάθρᾳ ἡμᾶς ἐκβάλλουσιν. οὐ γάρ, ἀλλὰ ἐλθόντες αὐτοὶ ἡμᾶς ἐξαγαγέτωσαν. ἀνήγγειλαν δὲ τοῖς στρατηγοῖς οἱ ῥαβδοῦχοι τὰ ῥήματα ταῦτα. καὶ ἐφοβήθησαν ἀκούσαντες ὅτι ῥωμαῖοί εἰσι, καὶ ἐλθόντες παρεκάλεσαν αὐτούς, καὶ ἐξαγαγόντες ἠρώτων ἐξελθεῖν τῆς πόλεως. ἐξελθόντες δὲ ἐκ τῆς φυλακῆς εἰσῆλθον πρὸς τὴν λυδίαν, καὶ ἰδόντες τοὺς ἀδελφοὺς παρεκάλεσαν αὐτούς, καὶ ἐξῆλθον. Cap. 17.

Διοδεύσαντες δὲ τὴν ἀμφίπολιν καὶ ἀπολλωνίαν ἦλθον εἰς θεσσαλονίκην, ὅπου ἦν ἡ συναγωγὴ τῶν ἰουδαίων. κατὰ δὲ τὸ εἰωθὸς τῷ παύλῳ εἰσῆλθε πρὸς αὐτούς, καὶ ἐπὶ σάββατα τρία διελέγετο αὐτοῖς ἀπὸ τῶν γραφῶν, διανοίγων καὶ παρατιθέμενος ὅτι τὸν χριστὸν ἔδει παθεῖν καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν, καὶ ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ χριστὸς ἰησοῦς ὃν ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν. καί τινες ἐξ αὐτῶν ἐπείσθησαν, καὶ προσεκληρώθησαν τῷ παύλῳ καὶ τῷ σίλᾳ, τῶν τε σε-

tus factus est magnus: ita ut moverentur fundamenta carceris. Et statim aperta sunt ostia omnia: et universorum vincula soluta sunt. Expergefactus autem custos carceris: et videns ianuas apertas carceris: evaginato gladio volebat se interficere: estimans fugisse vinctos. Clamavit autem paulus voce magna dicens. Nihil tibi male feceris: universi enim hic sumus. Petito que lumine introgressus est: et tremefactus procidit paulo et syle ad pedes: et producens eos foras ait. Domini: quid me oportet facere ut salvus fiam? At illi dixerunt. Crede in dominum iesum: et salvus eris tu et domus tua. Et locuti sunt ei verbum domini cum omnibus qui erant in domo eius. Et tollens eos in illa hora noctis lavit plagas eorum: et baptizatus est ipse et omnis domus eius continuo. Cumque perduxisset eos in domum suam apposuit eis mensam: et letatus est cum omni domo sua credens deo. Et cum dies factus esset: miserunt magistratus lictores dicentes. Dimitte homines illos. Nunciavit autem custos carceris verba hec paulo quod miserunt magistratus ut dimittamini. Nunc igitur exeuntes ite in pace. Paulus autem dixit eis. Cesos nos publice indemnatos homines romanos miserunt in carcerem: et nunc occulte nos eiciunt? Non ita: sed veniant et ipsi nos eiciant. Nunciaverunt autem magistratibus lictores verba hec. Timueruntque audito quod romani essent: et venientes deprecati sunt eos: et educentes rogabant ut egrederentur de urbe. Exeuntes autem de carcere introierunt ad lydiam: et visis fratribus consolati sunt eos: et profecti sunt. Cap. 17.

Cum autem perambulassent amphipolim et apolloniam venerunt thessalonicam: ubi erat synagoga iudeorum. Secundum consuetudinem autem paulus introivit ad eos: et per sabbata tria disserebat eis de scripturis: adaperiens et insinuans quia christum oportuit pati et resurgere a mortuis: et quia hic est iesus christus quem ego annuncio vobis. Et quidam ex eis crediderunt: et adiuncti sunt paulo et syle: et de colentibus

supra. 1. c. et 15. b.

Luce. 24. g.

F G A

βομένων ἑλλήνων πολὺ πλῆθος, γυναικῶν
τε τῶν πρώτων οὐκ ὀλίγαι. προσλαβόμενοι
δὲ οἱ ἰουδαῖοι οἱ ἀπειθοῦντες τῶν ἀγοραίων
τινὰς ἄνδρας πονηρούς, καὶ ὀχλοποιήσαν
τες ἐθορύβουν τὴν πόλιν ἐπιστάντες τε τῇ οἰ
κίᾳ ἰάσονος ἐζήτουν αὐτοὺς ἀγαγεῖν εἰς
τὸν δῆμον. μὴ εὑρόντες δὲ αὐτούς, ἔσυ=
ρον τὸν ἰάσονα καὶ τινὰς ἀδελφοὺς ἐπὶ τοὺς
πολιτάρχας βοῶντες. ὅτι οἱ τὴν οἰκουμένην
ἀναστατώσαντες, οὗτοι καὶ ἐνθάδε πάρει
σιν, οὓς ὑποδέδεκται ἰάσων, καὶ οὗτοι πάν
τες ἀπέναντι τῶν δογμάτων καίσαρος πρά
ττουσι, βασιλέα λέγοντες ἕτερον ἰησοῦν. ἐ
τάραξαν δὲ τὸν ὄχλον, καὶ τοὺς πολιτάρ=
χας ἀκούοντας ταῦτα, καὶ λαβόντες τὸ ἱ=
κανὸν παρὰ τοῦ ἰάσονος καὶ τῶν λοιπῶν, ἀ
πέλυσαν αὐτούς. οἱ δὲ ἀδελφοὶ εὐθέως
διὰ τῆς νυκτὸς ἐξέπεμψαν τὸν παῦλον
καὶ τὸν σίλαν εἰς βέροιαν. οἵτινες παραγε=
νόμενοι, εἰς τὴν συναγωγὴν ἀπήεσαν τῶν
ἰουδαίων. οὗτοι δὲ ἦσαν εὐγενέστεροι τῶν
ἄλλων τῶν ἐν θεσσαλονίκῃ. οἵτινες ἐδέξαν=
το τὸν λόγον μετὰ πάσης προθυμίας, τὸ
καθημέραν ἀνακρίνοντες τὰς γραφάς, εἰ ἔ=
χοι ταῦτα οὕτως. πολλοὶ μὲν οὖν ἐξ αὐτῶν
ἐπίστευσαν, καὶ τῶν ἑλληνίδων γυναικῶν
τῶν εὐσχημόνων, καὶ ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγοι.
ὡς δὲ ἔγνωσαν οἱ ἀπὸ τῆς θεσσαλονίκης ἰου
δαῖοι, ὅτι καὶ ἐν βεροίᾳ κατηγγέλη ὑπὸ τοῦ
παύλου ὁ λόγος τοῦ θεοῦ, ἦλθον κἀκεῖ σα=
λεύοντες τοὺς ὄχλους. εὐθέως δὲ τότε τὸν
παῦλον ἐξαπέστειλαν οἱ ἀδελφοὶ πορεύεσ
θαι ὡς ἐπὶ τὴν θάλασσαν. ὑπέμενον δὲ ὅ τε
σίλας καὶ ὁ τιμόθεος ἐκεῖ. οἱ δὲ καθιστῶν=
τες τὸν παῦλον ἤγαγον αὐτὸν ἕως ἀθη=
νῶν, καὶ λαβόντες ἐντολὴν πρὸς τὸν σίλαν
καὶ τιμόθεον ἵνα ὡς τάχιστα ἔλθωσι πρὸς
αὐτόν, ἐξῄεσαν. ἐν δὲ ταῖς ἀθήναις ἐκδεχο=
μένου αὐτοὺς τοῦ παύλου, παρωξύνετο
τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ θεωροῦντι κα=
τείδωλον οὖσαν τὴν πόλιν. διελέγετο μὲν
οὖν ἐν τῇ συναγωγῇ τοῖς ἰουδαίοις καὶ
τοῖς σεβομένοις, καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ κατὰ πᾶ=
σαν ἡμέραν πρὸς τοὺς παρατυγχάνοντας.
τινὲς δὲ καὶ τῶν ἐπικουρείων καὶ τῶν στωϊ
κῶν φιλοσόφων συνέβαλλον αὐτῷ, καὶ
τινὲς ἔλεγον. τί ἂν θέλοι ὁ σπερμολόγος
οὗτος λέγειν. οἱ δὲ ξένων δαιμονίων δο=
κεῖ καταγγελεὺς εἶναι, ὅτι τὸν ἰησοῦν καὶ τὴν
ἀνάστασιν εὐηγγελίζετο. ἐπιλαβόμενοί τε
αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ἄρειον πάγον ἤγαγον λέ
γοντες. δυνάμεθα γνῶναι τίς ἡ καινὴ αὕτη
ἡ ὑπὸ σοῦ λαλουμένη διδαχή. ξενίζοντα

gētibusq; multitudo magna: et mulie=
res nobiles nō pauce. Zelantes
autē iudei assumētesq; de vulgo
viros quosdā malos et turba facta
concitauerūt ciuitatē: et assistentes domui
iasonis querebant eos producere in
populū. Et cū non inuenissent eos: tra
hebāt iasonē et quosdā fratres ad
principes ciuitatis clamātes. Quōniā hi q
concitant et huc venerunt orbem
quos suscepit iason: et hi omnes
contra decreta cesaris faciunt:
regē aliū dicētes esse iesum. Cōcitaue
rūt autē plebē. Et principes ciuitatis
audiētes hec: et accepta satisfactione
a iasone et a ceteris dimiserunt
eos. Fratres vero confestim
per noctem dimiserunt paulum
et silam in beroā. Qui cum venissent:
in synagogā iudeorum introierunt.
Hi autem erant nobiliores
eorū qui sunt thessalonice: q susceperūt
verbum cum omni auiditate:
quottidie scrutātes scripturas: si hec ita
se hērēt. Et multi qdē crediderūt ex e
is: et mulierum gentilium
honestarum: et viri non pauci.
Cū aūt cognouissēt in thessalonica iudei:
quia et beroe predicatum est a
paulo Xpū dei: venerūt et illuc cōmouē
tes et turbātes multitudinē. Statimq; tūc
paulum dimiserunt fratres vt iret
vsq; ad mare. Silas aūt et timotheus re
manserunt ibi. Qui autem deducebant
paulū perduxerūt eū vsq; ad athenas:
et accepto mandato ab eo ad silam
et timotheū vt q̄; celeriter venirent ad
illū: pfecti sunt. Paulus aūt cū athe
nis eos expectaret: incitabatur
spūs eius in ipso vidēs idolatrie deditā
ciuitatem. Disputabat
igitur in synagoga cum iudeis et
colentibus et in foro per omnes
dies ad eos qui aderant.
Quidam autem epicurei et stoici
philosophi disserebant cum eo: et
qdā dicebāt. Quid vult seminiuerbius
hic dicere? Alij vero nouorū demoniorū
vr̄ annūciator esse: quia iesum et
resurrectionē annūciabat eis. Et apphē
sum eū ad ariopagū duxerunt dicentes.
Possumus scire que est hec noua
que a te dicitur doctrina. Noua

γὰρ τινὰ εἰσφέρεις εἰς τὰς ἀκοὰς ἡμῶν. βου
λόμεθα οὖν γνῶναι τί ἂν θέλοι ταῦτα εἶ=
ναι. ἀθηναῖοι δὲ πάντες καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες
ξένοι εἰς οὐδὲν ἕτερον εὐκαίρουν, ἢ λέγειν
τι καὶ ἀκούειν καινότερον. σταθεὶς δὲ ὁ παῦ
λος ἐν μέσῳ τοῦ ἀρείου πάγου ἔφη. ἄν=
δρες ἀθηναῖοι, κατὰ πάντα ὡς δεισιδαιμονε
στέρους ὑμᾶς θεωρῶ. διερχόμενος γὰρ καὶ
ἀναθεωρῶν τὰ σεβάσματα ὑμῶν, εὗρον καὶ
βωμὸν ἐν ᾧ ἐπεγέγραπτο. ἀγνώστῳ θεῷ.
ὃν οὖν ἀγνοοῦντες εὐσεβεῖτε, τοῦτον ἐγὼ
καταγγέλλω ὑμῖν. ὁ θεὸς ὁ ποιήσας τὸν
κόσμον καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ, οὗτος οὐρα
νοῦ καὶ γῆς κύριος ὑπάρχων, οὐκ ἐν χειρο
ποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ, οὐδὲ ὑπὸ χειρῶν
ἀνθρώπων θεραπεύεται προσδεόμενός τι=
νος. αὐτὸς διδοὺς πᾶσι ζωὴν καὶ πνοὴν
κατὰ πάντα, ἐποίησέ τε ἐξ ἑνὸς αἵματος
πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων κατοικεῖν ἐπὶ πᾶν τὸ
πρόσωπον τῆς γῆς, ὁρίσας προστεταγμέ=
νους καιροὺς καὶ τὰς ὁροθεσίας τῆς κατοικί=
ας αὐτῶν, ζητεῖν τὸν κύριον, εἰ ἄραγε ψηλα
φήσειαν αὐτὸν καὶ εὕροιεν, καίτοιγε οὐ μα
κρὰν ἀπὸ ἑνὸς ἑκάστου ἡμῶν ὑπάρχοντα.
ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν.
ὡς καὶ τινὲς τῶν καθ᾽ ἡμᾶς ποιητῶν εἰρήκα
σι. τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν. γένος οὖν ὑ=
πάρχοντες τοῦ θεοῦ, οὐκ ὀφείλομεν νομί=
ζειν χρυσῷ ἢ ἀργύρῳ ἢ λίθῳ χαράγματι τέ
χνης καὶ ἐνθυμήσεως ἀνθρώπου τὸ θεῖον εἶναι
ὅμοιον. τοὺς μὲν οὖν χρόνους τῆς ἀγνοίας
ὑπεριδὼν ὁ θεός, τανῦν παραγγέλλει τοῖς
ἀνθρώποις πᾶσι πανταχοῦ μετανοεῖν, διό=
τι ἔστησεν ἡμέραν ἐν ᾗ μέλλει κρίνειν τὴν οἰ
κουμένην ἐν δικαιοσύνῃ, ἐν ἀνδρὶ ᾧ ὥρισε
πίστιν παρασχεῖν πᾶσιν, ἀναστήσας αὐτὸν
ἐκ νεκρῶν. ἀκούσαντες δὲ ἀνάστασιν νεκρῶν
οἱ μὲν ἐχλεύαζον, οἱ δὲ εἶπον. ἀκουσόμε=
θά σου πάλιν περὶ τούτου. καὶ οὕτως ὁ παῦ
λος ἐξῆλθεν ἐκ μέσου αὐτῶν. τινὲς δὲ ἄνδρες
κολληθέντες αὐτῷ ἐπίστευσαν, ἐν οἷς καὶ
διονύσιος ὁ ἀρεοπαγίτης καὶ γυνὴ ὀνόματι
δάμαρις, καὶ ἕτεροι σὺν αὐτοῖς. Cap. 18.

Μετὰ δὲ ταῦτα χωρισθεὶς ὁ παῦλος ἐκ
τῶν ἀθηνῶν ἦλθεν εἰς κόρινθον καὶ εὑ=
ρών τινα ἰουδαῖον ὀνόματι ἀκύλαν ποντι
κὸν τῷ γένει προσφάτως ἐληλυθότα ἀπὸ
τῆς ἰταλίας καὶ πρίσκιλλαν γυναῖκα αὐ=
τοῦ, διὰ τὸ διατεταχέναι κλαύδιον χωρί=
ζεσθαι πάντας τοὺς ἰουδαίους ἐκ τῆς ῥώμης,
προσῆλθεν αὐτοῖς, καὶ διὰ τὸ ὁμότεχνον
εἶναι, ἔμενε παρ᾽ αὐτοῖς καὶ εἰργάζετο. ἦσαν
γὰρ σκηνοποιοὶ τὴν τέχνην. διελέγετο δὲ

ei qdā infers auribus nostris. Volumus
ergo scire quidnam velint hec esse.
Athenienses autē omnes et aduene
hospites ad nihil aliud vacabāt: nisi aut
dicere aut audire aliqd nouū. Stās aūt
Paulus in medio ariopagi ait. Viri
athenienses per oīa quasi superstitiosos
vos video. Preteriens enim et
vidēs simulacra vestra: inueni et
aram in qua scriptū erat. Ignoto deo.
Quod ergo ignorantes colitis: hoc ego
annuncio vobis. Deus qui fecit
mundū et oīa que in eo sunt: hic celi
et terre cū sit dn̄s: non in manufactis
templis habitat: nec manibus
humanis colitur indigens aliquo: cum
ipse det oibus vitā et inspirationem
et omnia: fecitq; ex vno
oē genus hoīum: inhabitare sup vniuersā
faciem terre: definiens statuta
tempora et terminos habitationis
eorum: querere deū: si forte attrectent
eū et inueniāt: quāuis non longe sit
ab vnoquoq; nostrum.
In ipō eī viuimus et mouemur et sumus:
sicut et qdā vestrorū poetarū dixerunt.
Ipsius eī et genus sumus. Genus ergo cū
simus dei: non debemus estimare
auro aut argēto aut lapidi sculpture ar
tis et cogitationis hoīs diuinum esse
simile. Et tpa quidē huius ignorantie
despiciens deus: nunc annunciat
hoīb; vt oēs vbiq; penitētiā agāt: eo q
statuit diē in quo iudicaturus est orbē
in equitate in viro in quo statuit
fidē prebens oibus: suscitans eum
a mortuis. Cū audissēt aūt resurrectionē
mortuorū qdā qdē irridebāt: qdā vo di
xerūt. Audiemus te de hoc iterum. Sic
paulus exiuit de medio eorū. Quidā vo
viri adherētes ei crediderūt: in qb; et
dionysius ariopagita et mulier nomine
damaris: et alij cum eis. Cap. 18.

Post hec egressus ab
athenis venit corinthū: et inueniēs
qndā iudeū noīe aquilam ponticum
genere: qui nuper venerat ab
italia et priscillam vxorem eius:
eo q precepisset claudius discedere
omnes iudeos a roma:
accessit ad eos: et quia eiusdē erat artis:
manebat apud eos et operabat. Erant
aūt scenefactorie artis. Et disputabat

B C D E F G A

Joha. 18. a

sup. 6. c

εν τη συναγωγή κατά παν σάββατον, έπει-
θε τε ιουδαίους και έλληνας. ως δε κατήλ-
θον από της μακεδονίας ο τε σίλας και ο τι-
μόθεος, συνείχετο τω πνεύματι ο παύλος,
διαμαρτυρόμενος τοις ιουδαίοις τον χρισ-
τόν ιησούν. αντιτασσομένων δε αυτών και
βλασφημούντων, εκτιναξάμενος τα ιμάτι-
α είπε προς αυτούς. το αίμα υμών επί την
κεφαλήν υμών. καθαρός εγώ, από του
νυν εις τα έθνη πορεύσομαι. και μεταβάς ε-
κείθεν ήλθεν εις οικίαν τινός ονόματι ιού-
στου σεβομένου τον θεόν, ου η οικία ην συ-
νομορούσα τη συναγωγή. κρίσπος δε ο αρ-
χισυνάγωγος επίστευσε τω κυρίω σύν ο-
λω τω οίκω αυτού, και πολλοί των κορίν-
θιων ακούοντες επίστευον και εβαπτίζοντο.
είπε δε ο κύριος δι' οράματος εν νυκτί τω
παύλω. μη φοβού, αλλά λάλει και μη σι-
ωπήσης, διότι εγώ ειμί μετά σου, και ου-
δείς επιθήσεταί σοι του κακώσαι σε, διότι
λαός εστί μοι πολύς εν τη πόλει ταύτη. ε-
κάθισε τε ενιαυτόν και μήνας εξ, διδάσκων
εν αυτοίς τον λόγον του θεού. γαλλίωνος
δε ανθυπατεύοντος της αχαΐας, κατεπέστη-
σαν ομοθυμαδόν οι ιουδαίοι τω παύλω,
και ήγαγον αυτόν επί το βήμα λέγοντες.
ότι παρά τον νόμον ούτος αναπείθει τους
ανθρώπους σέβεσθαι τον θεόν. μέλλοντος
δε του παύλου ανοίγειν το στόμα, είπεν ο
γαλλίων προς τους ιουδαίους. ει μεν ουν
αδίκημα τι ην η ραδιούργημα πονηρόν ω
ιουδαίοι, κατά λόγον αν ηνεσχόμην υμών.
ει δε ζήτημα εστί περί λόγου και ονομά-
των και νόμου του καθ' υμάς, όψεσθε αυ-
τοί. κριτής γαρ εγώ τούτων ου βούλομαι
είναι. και απήλασεν αυτούς από του βήμα-
τος. επιλαβόμενοι δε πάντες οι έλληνες σω-
σθένην τον αρχισυνάγωγον, έτυπτον έμπρο-
σθεν του βήματος, και ουδέν τούτων τω
γαλλίωνι έμελλεν. ο δε παύλος έτι προ-
σμείνας ημέρας ικανάς, τοις αδελφοίς απο-
ταξάμενος εξέπλει εις την συρίαν, και συν
αυτώ πρίσκιλλα και ακύλας, κειράμενος
την κεφαλήν εν κεχρεαίς. είχε γαρ ευχήν.
κατήντησε δε εις έφεσον, κακείνους κατέλι-
πεν αυτού. αυτός δε εισελθών εις την συνα-
γωγήν διελέχθη τοις ιουδαίοις. ερωτώντων
δε αυτών επί πλείονα χρόνον μείναι παρ'
αυτοίς, ουκ επένευσεν, αλλά απετάξατο
αυτοίς ειπών. δει με πάντως την εορτήν την
ερχομένην ποιήσαι εις ιεροσόλυμα, πάλιν
δε ανακάμψω προς υμάς, του θεού θέλον-
τος, και ανήχθη από της εφέσου. και κα-

in synagoga per omne sabbatū: iterponēs nomē
dñi iesu: suadebatque iudeis et grecis. Cū
venissēt āt de macedōia silas et timothe-
us: instabat verbo paulus
testificans iudeis esse christum
iesum. Contradicentibus autem eis et
blasphemantibus: excutiēs vestimēta sua:
dixit ad eos. Sanguis vester super
caput vestrum. Mundus ego: ex
hoc ad gentes vadam. Et migrās inde
intravit in domū cuiusdā noie titi iusti
colētis deū: cuius domus erat coniūcta
synagoge. Crispus aūt archisynagogus
credidit domino cum omni
domo sua: et multi corinthiorum
audiētes credebāt et baptizabantur.
Dixit autem dominus nocte per visionē
paulo. Noli timere: sed loquere et ne tace-
as. Propter qđ ego sum tecū: et nemo
apponetur tibi vt noceat te: quoniam
populus ē mihi multus in hac civitate. Se-
dit aūt ibi annū et sex menses: docens
apud eos verbum dei. Gallione
aūt proconsule achaie: insurrexerunt
vno animo iudei in paulum:
et adduxerūt eū ad tribunal dicētes:
quia contra legem hic persuadet
hominibus colere deum. Incipiente
autem Paulo aperire os: dixit
gallio ad iudeos. Si quidem esset
iniquū aliqđ aut facinus pessimū o viri
iudei recte vos sustinerem:
si vero questiōes sunt de verbo et noibus
legis vestre: vos ipsi videritis.
Iudex ego horum nolo
esse. Et minavit eos a tribunali.
Apprehendentes autem oēs sosthenem
principem synagoge percutiebant eum
ante tribunal: et nihil eorum
galliōi cure erat. Paulus vero cū adhuc
sustinuisset dies multos: fratribus vale-
faciens navigavit in syriam: et cum
eo priscilla et aquila qui sibi totonderat
in cēchris caput. Habebat enim votum.
Devenitque ephesū: et illos ibi reliquit.
Ipse vero ingressus synagogam
disputabat cū iudeis. Rogantibus
aūt eis vt ampliori tpe maneret apud
eos: nō consensit: sed valefaciens et
dicens:
iterum
revertar ad vos deo volente:
profectus est ab epheso. Et descēdens

B

Joh.4.g.

C

τελθών εις καισάρειαν, αναβάς και ασπασά-
μενος την εκκλησίαν κατέβη εις αντιόχειαν.
και ποιήσας χρόνον τινά, εξήλθε διερχόμε-
νος καθεξής την γαλατικήν χώραν και φρυ-
γίαν, επιστηρίζων τους μαθητάς πάντας. ιου-
δαίος δε τις απολλώς όνομα αλεξανδρεύς
τω γένει ανήρ λόγιος κατήντησεν εις έφε-
σον, δυνατός ων εν ταις γραφαίς. ούτος ην
κατηχημένος την οδόν του κυρίου, και ζέ-
ων τω πνεύματι ελάλει και εδίδασκεν ακρι-
βώς τα περί του κυρίου, επιστάμενος μόνον
το βάπτισμα ιωάννου. ούτος τε ήρξατο πα-
ρρησιάζεσθαι εν τη συναγωγή. ακούσαντες
δε αυτού ακύλας και πρίσκιλλα, προσε-
λάβοντο αυτόν, και ακριβέστερον αυτώ εξέ-
θεντο την οδόν του θεού. βουλομένου δε
αυτού διελθείν εις την αχαΐαν, προτρεψά-
μενοι οι αδελφοί έγραψαν τοις μαθηταίς
αποδέξασθαι αυτόν. ος παραγενόμενος,
συνεβάλετο πολύ τοις πεπιστευκόσι διά
της χάριτος. ευτόνως γαρ τοις ιουδαίοις
διακατηλέγχετο δημοσία, επιδεικνύς διά
των γραφών είναι τον χριστόν ιησούν.

Cap. 19.

Εγένετο δε εν τω τον απολλώ είναι εν κο-
ρίνθω, παύλον διελθόντα τα ανωτερι-
κά μέρη ελθείν εις έφεσον, και ευρών τινάς
μαθητάς, είπε προς αυτούς. ει πνεύμα άγι-
ον ελάβετε πιστεύσαντες. οι δε είπον προς
αυτόν. αλλ' ουδέ ει πνεύμα άγιον εστιν
ηκούσαμεν. είπε τε προς αυτούς. εις τι ουν
εβαπτίσθητε. οι δε είπον. εις το ιωάννου βά-
πτισμα. είπε δε παύλος. ιωάννης μεν εβάπ-
τισε βάπτισμα μετανοίας τω λαώ λέγων,
εις τον ερχόμενον μετ' αυτόν ίνα πιστεύσω-
σι, τουτέστιν εις τον χριστόν ιησούν. ακού-
σαντες δε εβαπτίσθησαν εις το όνομα του κυ-
ρίου ιησού. και επιθέντος αυτοίς του παύ-
λου τας χείρας, ήλθε το πνεύμα το άγιον
επ' αυτούς, ελάλουν τε γλώσσαις και προ-
εφήτευον. ήσαν δε οι πάντες άνδρες ωσεί
δεκαδύο. εισελθών δε εις την συναγωγήν,
επαρρησιάζετο επί μήνας τρεις, διαλεγό-
μενος και πείθων τα περί της βασιλείας του
θεού. ως δε τινές εσκληρύνοντο και ηπεί-
θουν κακολογούντες την οδόν ενώπιον του
πλήθους, αποστάς απ' αυτών αφώρισε
τους μαθητάς, καθ' ημέραν διαλεγόμενος
εν τη σχολή τυράννου τινός. τούτο δε εγέ-
νετο επί έτη δύο, ώστε πάντας τους κατοι-
κούντας την ασίαν ακούσαι τον λόγον του
κυρίου ιησού ιουδαίους τε και έλληνας.
δυνάμεις τε ου τας τυχούσας εποίει ο θε-

cesaream ascendit et salutavit
ecclesiam: et descendit antiochiam.
Et facto ibi aliquāto tpe: profectus ē peram-
bulās ex ordine galatiā regionē et phrygi-
am: cōfirmās oēs discipulos. Iudeus
aūt quidā apollo noie alexandrinus
genere vir eloquēs devenit ephesū:
potens in scripturis. Hic erat
edoctus viam domini: et fervens
spū loquebatur et docebat diligenter
ea que sunt iesu: sciens tantum
baptisma iohānis. Hic ergo cepit fidu-
cialiter agere in synagoga. Quē cū audi-
ssent priscilla et aquila: assumpserunt
eum et diligentius exposuerunt ei
viam dei. Cum autem vellet
ire achaiam: exhortati
fratres scripserunt discipulis vt
susciperent eum. Qui cū venisset:
contulit multum his qui crediderunt.
Vehementer enim iudeos
revincebat publice: ostendens per
scripturas esse christum iesum.

Cap. 19.

Factū est āt cū apollo eēt corinthi:
vt paulus pagratis superioribus
ptibus veniret ephesū: et inveniret quos-
dā discipulos: dixitque ad eos. Si spūm
sctūm accepistis credētes? At illi dixerūt
ad eum. Sed neque si spūs sanctus est
audivimus. Ille vero ait. In quo ergo
baptizati estis? Qui dixerūt. In iohā-
nis baptismate. Dixit āt paulus. Iohānes
baptizavit baptismate pnie populū di-
cēs: in eū qui venturus eēt post ipsū vt crede-
rēt: hoc est in iesum. His auditis
baptizati sunt in nomine domini
iesu. Et cū imposuisset illis manus pau-
lus: venit spiritus sanctus
sup eos: et loqbant linguis et pphetabāt.
Erant autem omnes viri fere
duodecī. Introgressus autē synagogā
cū fiducia loqbat per tres mēses: dispu-
tās et suadens de regno
dei. Cū aūt quidā indurarentur et non
crederent maledicētes viā domini corā
multitudine: discedēs ab eis segregavit
discipulos: quottidie disputans
in scola tyrāni cuiusdā. Hoc āt factū ē
per bienniū: ita vt omnes qui habitabāt in
asia audirent verbum
domini iudei atque gentiles. ſbat dei
Virtutes quoque nō modicas quaslibet facie-

D

A

supra.1.e.et 2.b.

sup.2.a.et 4.d.

B

ός διά/των χειρῶν παύλου, ώστε και επί
/τους ασθενούντας επιφέρεσθαι από/του χρω
τός αυτού σουδάρια η σιμικίνθια, και α=
παλλάσσεσθαι απ' αυτών /τας νόσους. /τα
τε πνεύματα/τα πονηρά εξέρχεσθαι απ' αυ
τών. επεχείρισαν δε τινές από/των περιερ=
χομένων ιουδαίων εξορκιστών ονομάζειν ε=
πί/τους έχοντας/τα πνεύματα/ τα πονηρά
/το όνομα/του κυρίου ιησού λέγοντες. ορ=
κίζομεν υμάς/τον ιησούν ον/ο παύλος κηρύ
σσει. ήσαν δε τινές υιοί σκευά ιουδαίου αρ
χιερέως επτά οι τούτο ποιούντες. αποκρι=
θέν δε/το πνεύμα/το πονηρόν είπε. /τον ιη=
σούν γινώσκω, και/τον παύλον επίσταμαι.
υμείς δε τίνες εστέ. και εφαλλόμενος επ
αυτούς/ο άνθρωπος εν ω ην/το πνεύμα/το
πονηρόν και κατακυριεύσαν αυτών, ίσχυ
σε κατ' αυτών, ώστε γυμνούς και τετραυ=
ματισμένους εκφυγείν εκ/του οίκου εκείνου.
τούτο δε εγένετο γνωστόν πάσιν ιουδαί=
οις τε και έλλησι/τοις κατοικούσι / την έφε=
σον. και επέπεσε φόβος επί πάντασ αυτούς.
και εμεγαλύνετο/το όνομα/ του κυρίου ιη=
σού. πολλοί τε/των πεπιστευκότων ήρχον=
το εξομολογούμενοι και αναγγέλλοντεσ
/τας πράξεις αυτών. ικανοί δε/των /τα περί
εργα πραξάντων συνενέγκαντες / τας βι=
βλους κατέκαιον ενώπιον πάντων, και συ
νεψήφισαν/τας τιμάς αυτών, και εύρον αρ
γυρίου μυριάδας πέντε. ούτω κατά κρά=
τος/ο λόγος/του κυρίου ηύξανε και ίσχυεν.
ως δε επληρώθη ταύτα, έθετο/ο παύλος εν
/τω πνεύματι διελθών/την μακεδονίαν και
αχαΐαν, πορεύεσθαι εις ιερουσαλήμ, ειπών
ότι μετά/το γενέσθαι με εκεί, δει με και ρώ
μην ιδείν. αποστείλας δε εις /την μακεδονί=
αν δύο/των διακονούντων αυτώ τιμόθεον
και έραστον, αυτός επέσχε χρόνον εις/την α
σίαν. εγένετο δε κατά/τον καιρόν εκείνον τά
ραχος ουκ ολίγος περί/της οδού. δημήτρι=
ος γαρ τις ονόματι αργυροκόπος, ποιών
ναούς αργυρούς αρτέμιδοσ, παρείχετο/τοις
τεχνίταισ εργασίαν ουκ ολίγην, ουσ συνα
θροίσασ και/τουσ περί/τα τοιαύτα εργάτασ
είπεν. άνδρεσ, επίστασθε ότι εκ ταύτησ/τησ
εργασίασ/η ευπορία ημών εστί, και θεωρείτε
και ακούετε ότι ου μόνον εφέσου, αλλά
σχεδόν πάσησ/τησ ασίασ/ο παύλοσ ούτοσ
πείσασ μετέστησεν ικανόν όχλον, λέγων ό
τι ουκ εισί θεοί/οι διά χειρών γινόμενοι. ου
μόνον δε τούτο κινδυνεύει ημίν /το μέροσ
εις απελεγμόν ελθείν, αλλά και/το/τησ με=
γάλησ θεάσ ιερόν αρτέμιδοσ εισ ουθέν λο=

per manum pauli: ita vt etiam super
languidos deferrentur a corpore
eiꝰ sudaria ⁊ semicinctia ⁊ recedebant
ab eis languores:
⁊ spiritus neq̃ꝫ egrediebantur.
Tẽptauerũt ãt quidã de circũeuntibus
iudeis exorcistis inuocare super
eos qui habebant spiritus malos
nomen domini iesu: dicentes. Adiuro
vos per iesum quem paulus predicat.
Erãt ãt cuiusdã iudei noĩe sceue prĩcipis
sacerdotũ septẽ filij q̃ hoc faciebãt. Rñ
dens aũt spũs neq̃ꝫ dixit eis. Jesum
noui: ⁊ paulum scio.
Uos ãt qui estis? Et insiliẽs homo in
eos in quo erat demonium
pessimũ ⁊ dñatus amborum: inualuit
contra eos: ita vt nudi ⁊ vulnerati
effugerent de domo illa.
Hoc autem notũ factũ ẽ omnibꝰ iudeis
atqꝫ gẽtilibus qui habitabant ephesi.
Et cecidit timor super omnes illos.
Et magnificabatur nomẽ domini iesu.
Multiqꝫ credentium veniebant
confitentes ⁊ annunciantes
actus suos. Multi autem ex eis
qui fuerãt curiosa sectati: contulerũt li
bros ⁊ ꝯbusserũt eos corã oĩbꝰ: ⁊ ꝯputa=
tis p̃cijs illoꝝ: iuenerũt pecuniã denario
rũ quiquagita miliũ. Ita fortiter
crescebat verbum dñi ⁊ confirmabat.
His autẽ expletis proposuit paulus in
spiritu transita macedonia et
achaia ire hierosolymaꝫ: dicens
q̃ñ postq̃ꝫ fuero ibi: opꝫ me ⁊ romaꝫ
videre. Mittens autem in macedoniaꝫ
duos ex ministrãtibus sibi Timotheũ
et Erastũ: ipse remansit ad tp̃s in asia.
Facta est autem illo tempore turbatio
non minima de via domini. Demetriuꝫ
enim quidam nomine argẽtariꝰ faciẽs
edes argenteas Diane: prestabat
artificibꝰ nõ modicũ q̃stũ: quos ꝯuocãs
⁊ eos qui eiusmodi erant opifices:
dixit. Uiri scitis q: de hoc
artificio est nobis acq̃sitio: ⁊ vide
tis ⁊ auditis q: non solum ephesi: sed
pene totius asie paulus hic
suadẽs auertit multã turbã: dicens q̃ñ
non sunt dij qui manibus fiunt. Non
solũ ãt hec piclitabit nobis pars
in redargutionem venire: sed ⁊ magne
diane templũ in nihilum reputabitur

C

Mat. 3. b.

D

E

γισθῆναι, μέλλειν δὲ καὶ καθαιρεῖσθαι τὴν μεγαλειότητα αὐτῆς, ἣν ὅλη ἡ ἀσία καὶ ἡ οἰκουμένη σέβεται. ἀκούσαντες δὲ καὶ γενόμενοι πλήρεις θυμοῦ, ἔκραζον λέγοντες. μεγάλη ἡ ἄρτεμις ἐφεσίων, καὶ ἐπλήσθη ἡ πόλις ὅλη συγχύσεως. ὥρμησάν τε ὁμοθυμαδὸν εἰς τὸ θέατρον, συναρπάσαντες γάϊον καὶ ἀρίσταρχον μακεδόνας συνεκδήμους παύλου. τοῦ δὲ παύλου βουλομένου εἰσελθεῖν εἰς τὸν δῆμον, οὐκ εἴων αὐτὸν οἱ μαθηταί. τινὲς δὲ καὶ τῶν ἀσιαρχῶν ὄντες αὐτῷ φίλοι, πέμψαντες πρὸς αὐτὸν παρεκάλουν μὴ δοῦναι ἑαυτὸν εἰς τὸ θέατρον. ἄλλοι μὲν οὖν ἄλλο τι ἔκραζον. ἦν γὰρ ἡ ἐκκλησία συγκεχυμένη, καὶ οἱ πλείους οὐκ ᾔδεισαν τίνος ἕνεκεν συνεληλύθεισαν. ἐκ δὲ τοῦ ὄχλου προεβίβασαν ἀλέξανδρον, προβαλλόντων αὐτὸν τῶν ἰουδαίων. ὁ δὲ ἀλέξανδρος κατασείσας τὴν χεῖρα, ἤθελεν ἀπολογεῖσθαι τῷ δήμῳ. ἐπιγνόντες δὲ ὅτι ἰουδαῖός ἐστι, φωνὴ ἐγένετο μία ἐκ πάντων ὡς ἐπὶ ὥρας δύο κραζόντων. μεγάλη ἡ ἄρτεμις ἐφεσίων. καταστείλας δὲ ὁ γραμματεὺς τὸν ὄχλον, φησίν. ἄνδρες ἐφέσιοι, τίς γάρ ἐστιν ἄνθρωπος ὃς οὐ γινώσκει τὴν ἐφεσίων πόλιν νεωκόρον οὖσαν τῆς μεγάλης θεᾶς ἀρτέμιδος καὶ τοῦ διοπετοῦς. ἀναντιρρήτων οὖν ὄντων τούτων, δέον ἐστὶν ὑμᾶς κατεσταλμένους ὑπάρχειν, καὶ μηδὲν προπετὲς πράσσειν. ἠγάγετε γὰρ τοὺς ἄνδρας τούτους οὔτε ἱεροσύλους οὔτε βλασφημοῦντας τὴν θεὸν ὑμῶν. εἰ μὲν οὖν δημήτριος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τεχνῖται ἔχουσι πρός τινα λόγον, ἀγοραῖοι ἄγονται, καὶ ἀνθύπατοί εἰσιν, ἐγκαλείτωσαν ἀλλήλοις. εἰ δέ τι περὶ ἑτέρων ἐπιζητεῖτε, ἐν τῇ ἐννόμῳ ἐκκλησίᾳ ἐπιλυθήσεται. καὶ γὰρ κινδυνεύομεν ἐγκαλεῖσθαι στάσεως περὶ τῆς σήμερον, μηδενὸς αἰτίου ὑπάρχοντος περὶ οὗ δυνησόμεθα δοῦναι λόγον τῆς συστροφῆς ταύτης. καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀπέλυσε τὴν ἐκκλησίαν.

Cap. 20.

Μετὰ δὲ τὸ παύσασθαι τὸν θόρυβον προσκαλεσάμενος ὁ παῦλος τοὺς μαθητὰς καὶ ἀσπασάμενος, ἐξῆλθε πορευθῆναι εἰς τὴν μακεδονίαν. διελθὼν δὲ τὰ μέρη ἐκεῖνα καὶ παρακαλέσας αὐτοὺς λόγῳ πολλῷ, ἦλθεν εἰς τὴν ἑλλάδα. ποιήσας τε μῆνας τρεῖς, γενομένης αὐτῷ ἐπιβουλῆς ὑπὸ τῶν ἰουδαίων

& destrui incipiat maiestas eius: quam tota asia & orbis colit: his auditis repleti sunt ira & exclamauerũt dicẽtes. Magna diana ephesiorũ: & impleta est ciuitas tota cõfusiõe: & impetũ fecerũt vno animo in theatrum: rapto gaio & aristarcho macedonib9 comitib9 pauli. Paulo autem volente intrare in populum: nõ permiserunt discipuli. Quidã aũt & de asie ꝑncipib9 qui erant amici eius miserunt ad eum: rogantes ne se daret in theatrum. Alij autez aliud clamabãt. Erat eniz ecclesia confusa: & plures nesciebãt qua ex cã cõuenissẽt. De turba autem detraxerunt alexãdruz propellentibus eum iudeis. Alexander autem manu silentio postulato: volebat reddere rationẽ ꝑplo. Quẽ vt cognouerunt iudeũ eẽ vox facta ẽ vna omnium q̃si per horas duas clamãtiũ. Magna diana ephesiorũ. Et cum sedasset scriba turbas: dixit. Viri ephesij: quis enim est hominum qui nesciat ephesiorum ciuitatem cultricẽ esse magne diane iouisq3 prolis? Cum ergo his contradici nõ possit: oportet vos sedatos esse: & nihil temere agere. Adduxistis enim homines istos: neq3 sacrilegos neq3 blasphemantes deam vestraz. Quod si demetri9 & qui cum eo sũt artifices hñt aduers9 aliquẽ cãm: cõuent9 forẽses agunt: & ꝓcõsules sunt: accusent inuicem. Si quid autem alterius rei queritis: in legitima ecclia poterit absolui. Nã & piclitamur argui seditionis hodierne: cum nullus obnoxius sit de quo possim9 reddere rationem concursus istius. Et cum hec dixissz: dimisit ecclesiam.

Cap. 20.

Postq̃ autez cessauit tumultus: vocatis paulus discipulis: & exhortat9 eos valedixit: & profect9 ẽ vt iret in macedoniã. Cum aũt perãbulasset ptes illas & exhortat9 eos fuisset mlto sermõe: venit ad greciã vbi cuz fecisset menses tres: facte sũt illi insidie a iudeis

μέλλοντι ἀνάγεσθαι εἰς τὴν συρίαν, ἐγένετο γνώμη τοῦ ὑποστρέφειν διὰ μακεδονίας. συνείπετο δὲ αὐτῷ ἄχρι τῆς ἀσίας σώπατρος πύρρου βεροιαῖος, θεσσαλονικέων δὲ ἀρίσταρχος καὶ σεκοῦνδος καὶ γάϊος, δερβαῖος καὶ τιμόθεος, ἀσιανοὶ δὲ τυχικὸς καὶ τρόφιμος. οὗτοι προσελθόντες ἔμενον ἡμᾶς ἐν τρωάδι, ἡμεῖς δὲ ἐξεπλεύσαμεν μετὰ τὰς ἡμέρας τῶν ἀζύμων ἀπὸ φιλίππων, καὶ ἤλθομεν πρὸς αὐτοὺς εἰς τὴν τρωάδα ἄχρι ἡμερῶν πέντε, οὗ διετρίψαμεν ἡμέρας ἑπτά. ἐν δὲ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων συνηγμένων τῶν μαθητῶν κλάσαι ἄρτον, ὁ παῦλος διελέγετο αὐτοῖς μέλλων ἐξιέναι τῇ ἐπαύριον, παρέτεινέ τε τὸν λόγον μέχρι μεσονυκτίου. ἦσαν δὲ λαμπάδες ἱκαναὶ ἐν τῷ ὑπερῴῳ, οὗ ἦμεν συνηγμένοι. καθήμενος δέ τις νεανίας ὀνόματι εὔτυχος ἐπὶ τῆς θυρίδος, καταφερόμενος ὕπνῳ βαθεῖ, διαλεγομένου τοῦ παύλου ἐπὶ πλεῖον, κατενεχθεὶς ἀπὸ τοῦ ὕπνου ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ τριστέγου κάτω, καὶ ἤρθη νεκρός. καταβὰς δὲ ὁ παῦλος ἐπέπεσεν αὐτῷ, καὶ συμπεριλαβὼν εἶπε. μὴ θορυβεῖσθε, ἡ γὰρ ψυχὴ αὐτοῦ ἐν αὐτῷ ἐστίν. ἀναβὰς δὲ καὶ κλάσας ἄρτον καὶ γευσάμενος, ἐφ᾽ ἱκανόν τε ὁμιλήσας ἄχρις αὐγῆς, οὕτως ἐξῆλθεν. ἤγαγον δὲ τὸν παῖδα ζῶντα καὶ παρεκλήθησαν οὐ μετρίως. ἡμεῖς δὲ προελθόντες ἐπὶ τὸ πλοῖον ἀνήχθημεν εἰς τὴν ἄσσον, ἐκεῖθεν μέλλοντες ἀναλαμβάνειν τὸν παῦλον. οὕτως γὰρ ἦν διατεταγμένος μέλλων αὐτὸς πεζεύειν. ὡς δὲ συνέβαλεν ἡμῖν εἰς τὴν ἄσσον ἀναλαβόντες αὐτὸν ἤλθομεν εἰς μιτυλήνην. κἀκεῖθεν ἀποπλεύσαντες τῇ ἐπιούσῃ κατηντήσαμεν ἀντικρὺ χίου, τῇ δὲ ἑτέρᾳ παρεβάλομεν εἰς σάμον, καὶ μείναντες ἐν τρωγυλίῳ τῇ ἐχομένῃ ἤλθομεν εἰς μίλητον. ἔκρινε γὰρ ὁ παῦλος παραπλεῦσαι τὴν ἔφεσον, ὅπως μὴ γένηται αὐτῷ χρονοτριβῆσαι ἐν τῇ ἀσίᾳ. ἔσπευδε γὰρ εἰ δυνατὸν ἦν αὐτῷ τὴν ἡμέραν τῆς πεντηκοστῆς γενέσθαι εἰς ἱεροσόλυμα. ἀπὸ δὲ τῆς μιλήτου πέμψας εἰς ἔφεσον, μετεκαλέσατο τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας. ὡς δὲ παρεγένοντο πρὸς αὐτόν, εἶπεν αὐτοῖς. ὑμεῖς ἐπίστασθε ἀπὸ πρώτης ἡμέρας ἀφ᾽ ἧς ἐπέβην εἰς τὴν ἀσίαν, πῶς μεθ᾽ ὑμῶν τὸν πάντα χρόνον ἐγενόμην δουλεύων τῷ κυρίῳ μετὰ πά=

navigaturo in syriam habuitqꝫ consilium vt reuerteretur per macedoniã. Comitatus est autem eum sosipater pyrrhi beroensis: thessalonicẽsiũ vero aristarchus ⁊ secundus et gaius: derbeus ⁊ timotheus: asiani vero tychicus ⁊ trophimus. Hi cum precessissẽt sustinuerũt nos troade: nos vero nauigauimus post dies azymorum a philippis: et venimus ad eos troadem in diebus quinqꝫ: vbi demorati sum⁹ dieb⁹ septem. Una autem sabbati cũ conuenissemus ad frangendum panem: Paulus disputabat cum eis pfecturus in crastinum: protraxitqꝫ sermonem vsqꝫ in mediã noctẽ. Erãt aũt lãpades copiose i cenaculo vbi eram⁹ cõgregati. Sedens autem quidã adolescẽs noie eutichus super fenestram: cũ mergeret somno graui disputante diu Paulo: ductus somno cecidit de tertio cenaculo deorsũ: ⁊ sublat⁹ ẽ mortu⁹. Ad quẽ cũ descẽdisset paul⁹ incubuit sup eũ: ⁊ cõplex⁹ dixit. Nolite turbari. Aia ẽi ipiuꝫ in ipso est. Ascendens ãt frangẽsqꝫ panem ⁊ gustans: satisqꝫ allocutus est vsqꝫ in lucẽ: ⁊ sic pfect⁹ est. Adduxerũt autem puerum viuentem ⁊ cõsolati sũt non minime. Nos autem ascendentes nauem nauigauimus in asson: inde suscepturi paulum. Sic enim disposuerat ipse p terrã iter facturus. Cũ ãt cõuenissemus in asson assumpto eo venim⁹ mytilenẽ. Et inde nauigãtes sequenti die venim⁹ ɔtra chiũ: ⁊ alia die applicuimus samum ⁊ sequenti die venim⁹ miletuꝫ. Proposuerat eĩ paul⁹ transnauigare ephesum: ne qua mora illi fieret in asia. Festinabat enĩ si possibile sibi esset: vt dieꝫ pentecostes faceret hierosolymis. A mileto autem mittens ephesum vocauit maiores natu ecclesie: qui cum venissent ad eũ: ⁊ simul eẽnt: dixit eis. Uos scitis a prima die qua ingressus sum in asiam: qualiter vobiscum per oẽ tẽpus fuerim seruiens domino cum omni

B

C

3.Re.17.d
4.Re.4.f.

D

σης ταπεινοφροσύνης καὶ πολλῶν δα-
κρύων καὶ πειρασμῶν τῶν συμβάντων
μοι ἐν ταῖς ἐπιβουλαῖς τῶν ἰουδαίων, ὡς
οὐδὲν ὑπεστειλάμην τῶν συμφερόντων,
τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν καὶ διδάξαι ὑμᾶς
δημοσίᾳ καὶ κατ᾽ οἴκους, διαμαρτυρόμενος
ἰουδαίοις τε καὶ ἕλλησι τὴν εἰς τὸν θεὸν με-
τάνοιαν καὶ πίστιν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν ἰη-
σοῦν χριστόν. καὶ νῦν ἰδοὺ ἐγὼ δεδεμένος
τῷ πνεύματι πορεύομαι εἰς ἱερουσαλήμ.
τὰ ἐν αὐτῇ συναντήσοντά μοι μὴ εἰδώς,
πλὴν ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον κατὰ πόλιν
διαμαρτύρεταί μοι λέγον, ὅτι δεσμά με
καὶ θλίψεις μένουσιν, ἀλλ᾽ οὐδενὸς λόγον
ποιοῦμαι. οὐδὲ ἔχω τὴν ψυχήν μου τιμί-
αν ἐμαυτῷ, ὡς τελειῶσαι τὸν δρόμον μου
μετὰ χαρᾶς καὶ τὴν διακονίαν ἣν ἔλαβον
παρὰ τοῦ κυρίου ἰησοῦ, διαμαρτύρασθαι
τὸ εὐαγγέλιον τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ. καὶ
νῦν ἰδοὺ ἐγὼ οἶδα ὅτι οὐκέτι ὄψεσθε τὸ
πρόσωπόν μου ὑμεῖς πάντες, ἐν οἷς διῆλ-
θον κηρύσσων τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. διὸ
καὶ μαρτύρομαι ὑμῖν ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ,
ὅτι καθαρὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ αἵματος πάντων.
οὐ γὰρ ὑπεστειλάμην τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι
ὑμῖν πᾶσαν τὴν βουλὴν τοῦ θεοῦ. προσέ-
χετε οὖν ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ. ἐν
ᾧ ὑμᾶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπισκό-
πους, ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ κυρίου
καὶ θεοῦ, ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου
αἵματος. ἐγὼ γὰρ οἶδα τοῦτο ὅτι εἰσελεύ-
σονται μετὰ τὴν ἄφιξίν μου λύκοι βαρεῖς
εἰς ὑμᾶς, μὴ φειδόμενοι τοῦ ποιμνίου. καὶ
ἐξ ὑμῶν αὐτῶν ἀναστήσονται ἄνδρες λα-
λοῦντες διεστραμμένα, τοῦ ἀποσπᾶν τοὺς
μαθητὰς ὀπίσω αὐτῶν. διὸ γρηγορεῖτε,
μνημονεύοντες ὅτι τριετίαν νύκτα καὶ ἡμέ-
ραν οὐκ ἐπαυσάμην μετὰ δακρύων νου-
θετῶν ἕνα ἕκαστον. καὶ τὰ νῦν παρατίθεμαι
ὑμᾶς ἀδελφοὶ τῷ θεῷ καὶ τῷ λόγῳ τῆς
χάριτος αὐτοῦ, τῷ δυναμένῳ ἐποικοδομῆ-
σαι καὶ δοῦναι ὑμῖν κληρονομίαν ἐν τοῖς ἡγι-
ασμένοις πᾶσιν. ἀργυρίου ἢ χρυσίου ἢ
ἱματισμοῦ οὐδενὸς ἐπεθύμησα, αὐτοὶ γι-
νώσκετε, ὅτι ταῖς χρείαις μου καὶ τοῖς οὖσι
μετ᾽ ἐμοῦ ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρες αὗται. πάν-
τα ὑπέδειξα ὑμῖν, ὅτι οὕτω κοπιῶντας δεῖ
ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων, μνημο-
νεύειν τε τὸν λόγον τοῦ κυρίου ἰησοῦ ὅτι αὐ-
τὸς εἶπε μακάριόν ἐστι μᾶλλον διδόναι ἢ λαμ-
βάνειν. καὶ ταῦτα εἰπών, θεὶς τὰ γόνατα αὐ-
τοῦ σὺν πᾶσιν αὐτοῖς προσηύξατο.

humilitate et lachrymis
et temptationibus que mihi acciderunt
ex insidijs iudeorum: quomodo
nihil subtraxerim vobis utilium:
quo minus annunciarem vobis et docerem vos
publice et per domos: testificans
iudeis atque gentilibus in deum penitentiam
et fidem in dominum nostrum iesum
christum. Et nunc ecce ego alligatus
spiritu vado in hierusalem: que
in ea ventura sunt mihi ignorans:
nisi quod spiritus sanctus per omnes civitates
mihi protestatur dicens: quoniam vincula
et tribulationes hierosolymis me manent. Sed
nihil horum vereor: nec facio animam meam pre-
ciosiorem quam me: dummodo consummem cursum meum
et ministerium verbi quod accepi
a domino iesu: testificari
evangelium gratie dei. Et
nunc ecce ego scio quia amplius non videbi-
tis faciem meam vos omnes per quos tran-
sivi predicans regnum dei. Quapropter
contestor vos hodierna die
quia mundus sum a sanguine omnium.
Non enim subterfugi quominus annunciarem
omne consilium dei vobis. Attendite
vobis et universo gregi: in
quo vos spiritus sanctus posuit episco-
pos: regere ecclesiam domini
et dei: quam acquisivit sanguine suo.
Ego scio quoniam intrabunt
post discessionem meam lupi rapaces
in vos: non parcentes gregi. Et
ex vobis ipsis exurgent viri loquentes
perversa: ut abducant
discipulos post se. Propter quod vigila-
te: memoria retinentes quoniam per triennium nocte
non cessavi cum lachrymis monens et die
unumquemque vestrum. Et nunc commendo
vos deo et verbo
gratie ipsius: qui potens est edificare
et dare hereditatem in sanctificatis
omnibus. Argentum et aurum aut
vestem nullius concupivi: sicut ipsi scitis:
quoniam ad ea que mihi opus erant et his qui mecum
sunt ministraverunt manus iste. Om-
nia ostendi vobis: quoniam sic laborantes opor-
tet suscipere infirmos: ac meminisse
verbi domini iesu: quoniam ipse
dixit. Beatius est magis dare quam accipere.
Et cum hec dixisset: positis genibus suis
oravit cum omnibus illis.

E

F

1. Re. 5. f.

Dan. 13. c.

G

ικανός δε εγένετο κλαυθμός πάντων, και
επιπεσόντες επί τον τράχηλον του παύ-
λου κατεφίλουν αυτόν, οδυνώμενοι μάλι
στα επί τω λόγω ω ειρήκει, ότι ουκέτι μέλ
λουσι το πρόσωπον αυτού θεωρείν. Cap.21.

Ως δε εγένετο αναχθήναι ημάς αποσπασ-
θέντας απ αυτών, ευθυδρομήσαντες ήλ
θομεν εις την κω, τη δε εξής εις την ρόδον, κα
κείθεν εις πάταρα. και ευρόντες πλοίον δια
περών εις φοινίκην, επιβάντες ανήχθημεν. α-
ναφανέντες δε την κύπρον και καταλιπόν-
τες αυτήν ευώνυμον, επλέομεν εις συρίαν
και κατήχθημεν εις τύρον. εκείσε γαρ ην το
πλοίον αποφορτιζόμενον τον γόμον. και α
νευρόντες μαθητάς επεμείναμεν αυτού ημέ-
ρας επτά. οίτινες τω παύλω έλεγον διά του
πνεύματος μη αναβαίνειν εις ιερουσαλήμ.
ότε δε εγένετο ημάς εξαρτίσαι τας ημέρας
εξελθόντες επορευόμεθα, προπεμπόντων η
μάς πάντων συν γυναιξί και τέκνοις έως έ-
ξω της πόλεως, και θέντες τα γόνατα επί
τον αιγιαλόν προσηυξάμεθα. και ασπασά-
μενοι αλλήλους επέβημεν εις το πλοίον.
εκείνοι δε υπέστρεψαν εις τα ίδια. ημείς
δε τον πλουν διανύσαντες από τύρου, κα
τηντήσαμεν εις πτολεμαΐδα, και ασπασάμε
νοι τους αδελφούς, εμείναμεν ημέραν μίαν
παρ αυτοίς. τη δε επαύριον εξελθόντες ήλ
θομεν εις καισάρειαν, και εισελθόντες εις τον
οίκον φιλίππου του ευαγγελιστού όντος
εκ των επτά, εμείναμεν παρ αυτώ. τούτω
δε ήσαν θυγατέρες παρθένοι τέσσαρες προ
φητεύουσαι. επιμενόντων δε ημών ημέρας
πλείους, κατήλθέ τις από της ιουδαίας προ
φήτης ονόματι άγαβος, και ελθών προς η-
μάς και άρας την ζώνην του παύλου, δή-
σας τε αυτού τους πόδας και τας χείρας εί
πε. τάδε λέγει το πνεύμα το άγιον. τον άν-
δρα ου εστίν η ζώνη αύτη, ούτως δήσου
σιν εν ιερουσαλήμ οι ιουδαίοι, και παραδώ
σουσιν εις χείρας εθνών. ως δε ηκούσαμεν
ταύτα, παρεκαλούμεν ημείς τε και οι εντό-
πιοι του μη αναβαίνειν αυτόν εις ιερουσα-
λήμ. απεκρίθη τε ο παύλος. τι ποιείτε κλαί
οντες και συνθρύπτοντες μου την καρδίαν.
εγώ γαρ ου μόνον δεθήναι αλλά και απο
θανείν ετοίμως έχω εις ιερουσαλήμ υπέρ
του ονόματος του κυρίου ιησού. μη πειθο-
μένου δε αυτού, ησυχάσαμεν ειπόντες. το
θέλημα του κυρίου γενέσθω. μετά δε τας η
μέρας ταύτας επισκευασάμενοι ανεβαίνο-

Magnus autẽ fletus factus eſt oĩũ: et
procumbentes ſuper collum pauli
oſculabantur eum dolentes maxime
in verbo qđ dixerat: qm̃ amplius
faciem eius non eſſent viſuri. Et deduce
bant eũ ad nauem. Cap.21.

Cũ aũt factũ eẽt vt nauigarem⁹ ab
ſtracti ab eis: recto curſu venimus
choum: ꝛ ſequenti die rhodum ꝛ inde
patarã. Et cũ inueniſſem⁹ nauẽ trãſfre
tãtẽ in phenicẽ: aſcendẽtes nauigauim⁹.
Cũ apparuiſſemus aũt cypro: relinquẽ
tes eã ad ſiniſtrã: nauigauim⁹ in ſyriã
ꝛ venimus tyrum. Ibi enim autem
nauis expoſitura erat onus. Inuentis
diſcipulis manſimus ibi diebus
ſeptem. Qui paulo dicebant per
ſpiritum ne aſcenderet hieroſolymam.
Et expletis diebus
profecti ibamus deducentibus nos
oibus cũ vxoribus ꝛ filijs vſq; foras
ciuitatem: ꝛ poſitis genubus in
littore orauimus. Et cũ vale feciſſem⁹
inuicem aſcendimus nauem:
illi autem redierunt in ſua. Nos
vero nauigatiõe expleta a tyro deſcẽ
dimus ptolemaidam: ꝛ ſalutatis
fratribus manſimus die vna
apud illos. Alia aũt die ꝑfecti venim⁹
ceſaream. Et intrantes
domũ philippi euãgeliſte q̃ erat vnus
de ſeptem: manſimus apud eum. Hu
ic aũt erãt q̃ttuor filie virgines ꝓphetã
tes. Et cum moraremur per dies
aliquot: ſupuenit q̃dã vir a iudea ꝓphe
ta noĩe agabus. Is cũ veniſſet ad nos
tulit zonam pauli: et alligans
ſibi pedes ꝛ manus dixit.
Hec dicit ſpiritus ſanctus. Uirum
cuius eſt zona hec ſic alligabunt
in hieruſalem iudei: ꝛ tradent
in manus gentiũ. Qđ cum audiſſem⁹:
rogabam⁹ nos ꝛ qui loci illius erant:
ne aſcenderet hieroſolymã. Tunc
rñdit Paulus ꝛ dixit. Quid facitis flen
tes ꝛ affligentes cor meum?
Ego autẽ non ſolum alligari ſ; ꝛ mori
in hieruſalem paratus ſum propter
nomen domini ieſu. Et cum
ei ſuadere nõ poſſem⁹: q̃euim⁹ dicẽtes
Domini voluntas fiat. Poſt dies aũt
iſtos preparati aſcendebamus

A

B

C

μεν εις ιερουσαλήμ. συνήλθον δε και των
μαθητών από καισαρείας συν ημίν, αγα-
γόντες παρ' ω ξενισθώμεν μνάσωνί τινι κυ-
πρίω αρχαίω μαθητή. γενομένων δε ημών
εις ιεροσόλυμα, ασμένως εδέξαντο ημάς
οι αδελφοί. τη δε επιούση εισήει ο παύ-
λος συν ημίν προς ιάκωβον, πάντες τε πα-
ρεγένοντο οι πρεσβύτεροι. και ασπασάμενος
αυτούς, εξηγείτο καθ' εν έκαστον ων εποίη-
σεν ο θεός εν τοις έθνεσι διά της διακονίας
αυτού. οι δε ακούσαντες, εδόξαζον τον θε-
όν. είπόν τε αυτώ. θεωρείς αδελφέ πόσαι μυ-
ριάδες εισίν ιουδαίων των πεπιστευκότων,
και πάντες ζηλωταί του νόμου υπάρχου-
σι. κατηχήθησαν δε περί σου ότι αποστασί-
αν διδάσκεις από μωσέως τους κατά τα έθ-
νη πάντας ιουδαίους, λέγων μη περιτέμ-
νειν αυτούς τα τέκνα μη δε τοις έθεσι περι-
πατείν. τι ουν εστί. πάντως δει πλήθος συν-
ελθείν. ακούσονται γαρ ότι ελήλυθας. τού-
το ουν ποίησον ό σοι λέγομεν. εισίν ημίν άν-
δρες τέσσαρες ευχήν έχοντες εφ' εαυτών.
τούτους παραλαβών αγνίσθητι συν αυ-
τοίς, και δαπάνησον επ' αυτοίς ίνα ξυρήσων-
ται την κεφαλήν, και γνώσι πάντες ότι ων
κατήχηνται περί σου ουδέν εστίν, αλλά
στοιχείς και αυτός τον νόμον φυλάσσων.
περί δε των πεπιστευκότων εθνών, ημείς
επεστείλαμεν, κρίναντες μηδέν τοιούτον τη-
ρείν αυτούς, ει μή φυλάσσεσθαι αυτούς το
τε ειδωλόθυτον και το αίμα και πνικτόν
και πορνείαν. τότε ο παύλος παραλαβών
τους άνδρας τη εχομένη ημέρα συν αυτοίς
αγνισθείς εισήει εις το ιερόν διαγγέλων την
εκπλήρωσιν των ημερών του αγνισμού έως
ου προσηνέχθη υπέρ ενός εκάστου αυτών
η προσφορά. ως δε έμελλον αι επτά ημέραι
συντελείσθαι, οι από της ασίας ιουδαίοι θεα-
σάμενοι αυτόν εν τω ιερώ συνέχεον πάντα
τον όχλον, και επέβαλον τας χείρας επ' αυ-
τόν κράζοντες. άνδρες ισραηλίται βοηθείτε.
ούτός εστίν ο άνθρωπος ο κατά του λαού
και του νόμου και του τόπου τούτου πάν-
τας πανταχού διδάσκων. έτι τε και έλλη-
νας εισήγαγεν εις το ιερόν, και κεκοίνωκε τον
άγιον τόπον τούτον. ήσαν γαρ εωρακό-
τες τρόφιμον τον εφέσιον εν τη πόλει
συν αυτώ, ον ενόμιζον ότι εις το ιε-
ρόν εισήγαγεν ο παύλος. εκινήθη τε η πό-
λις όλη, και εγένετο συνδρομή του λα-
ού, και επιλαβόμενοι του παύλου είλκον
αυτόν έξω του ιερού, και ευθέως εκλεί-

in hierusalem. Venerūt autē quidaȝ ex
discipulis a cesarea nobiscū: adducētes se-
cū apd' quē hospitaremur iasonē quēdaȝ
cypriū āntiquū discipulū. Et cū venissemꝰ
hierosolymaȝ: libenter exceperunt nos
frēs. Sequēti aūt die introibat paulus
nobiscū ad iacobū: oēs qȝ collecti sunt
seniores. Quos cum salutasset:
narrabat per singula que deus fecisset
in gentibus per ministerium
illiꝰ. At illi cū audissēt: magnificabāt
deū. Dixerūt qȝ ei. Vides frater quot
milia sunt in iudeis qui crediderunt:
⁊ omnes emulatores sunt legis.
Audierūt autem de te qȝ discessionē
doceas a moyse eoꝝ qui per gentes sunt
iudeoꝝ: dicēs nō debere eos circūcidere
filios suos neqȝ sc̄ȝ ꝯsuetudinē ingredi.
Quid ergo ē? Vtiqȝ opꝫ ꝯuenire mul-
titudinē. Audiēt ei te supervenisse. Hoc
ergo fac qd' tibi dicimꝰ. Sūt nobis vi-
ri quattuor votum habentes super se.
His assumptis sanctifica te cū illis:
⁊ impende in illis vt radant
capita: ⁊ scient omnes qȝ que
de te audierunt falsa sunt: sed
ambulas ⁊ ipse custodiens [nos
legē. De his aūt q crediderūt ex gētibꝰ
scripsimꝰ iudicātes:
vt abstineant se ab
idolis imolato ⁊ sanguine ⁊ suffocato
⁊ fornicatione. Tunc paulus assumptis
viris postera die purificatus cū illis
intravit in templū: annuncians
expletionē dierū purificationis: donec
offerretur pro vnoquoqȝ eorum
oblatio. Dum autem septem dies
ꝯsūmarent: hi q de asia erāt iudei cū vi-
dissent eū in tēplo concitaverunt omnē
populum: ⁊ iniecerunt ei manus
clamātes. Viri israelite adiuvate.
Hic est homo qui adversus populum
⁊ legem ⁊ locum hunc omnes
vbiqȝ docens: insuper ⁊ gentiles
induxit in templum: ⁊ violauit
sanctum locum istum. Viderant enim
trophimum ephesiū in civitate
cū ipso: quē estimaverūt qm̄ in tēplū
itroduxisset paulꝰ. Cōmota qȝ est civi-
tas tota: ⁊ facta est concursio populi.
Et apprehendentes paulum trahebant
eū extra tēplū: ⁊ statim clause sunt

σθησαν αι θύραι. ζητούντων δε αυτόν αποκτείναι, ανέβη φάσις τω χιλιάρχω της σπείρης, ότι όλη συγκέχυται ιερουσαλήμ. ος εξ αυτής παραλαβών στρατιώτας και εκατοντάρχους κατέδραμεν επ αυτούς. οι δε ιδόντες τον χιλίαρχον και τους στρατιώτας επαύσαντο τύπτοντες τον παύλον. εγγίσας δε ο χιλίαρχος, επελάβετο αυτού, και εκέλευσε δεθήναι αλύσεσι δυσί, και επυνθάνετο τις αν είη και τι εστί πεποιηκώς. άλλοι δε άλλο τι εβόων εν τω όχλω. μη δυνάμενος δε γνώναι το ασφαλές διά τον θόρυβον, εκέλευσεν άγεσθαι αυτόν εις την παρεμβολήν. ότε δε εγένετο επί τους αναβαθμούς, συνέβη βαστάζεσθαι αυτόν υπό των στρατιωτών διά την βίαν του όχλου. ηκολούθει γαρ το πλήθος του λαού κράζον αίρε αυτόν. μέλλων τε εισάγεσθαι εις την παρεμβολήν, ο παύλος λέγει τω χιλιάρχω, ει έξεστι μοι ειπείν προς σε. ο δε έφη. ελληνιστί γινώσκεις. ουκ άρα συ ει ο αιγύπτιος ο προ τούτων των ημερών αναστατώσας και εξαγαγών εις την έρημον τους τετρακισχιλίους άνδρας των σικαρίων. είπε δε ο παύλος. εγώ άνθρωπος μεν ειμί ιουδαίος, ταρσεύς της κιλικίας ουκ ασήμου πόλεως πολίτης. δέομαι δε σου, επίτρεψον μοι λαλήσαι προς τον λαόν. επιτρέψαντος δε αυτού, ο παύλος εστώς επί των αναβαθμών, κατέσεισε τη χειρί τω λαώ. πολλής δε σιγής γενομένης, προσεφώνησε τη εβραΐδι διαλέκτω λέγων.

Cap.22.

Άνδρες αδελφοί και πατέρες ακούσατε μου της προς υμάς νυνί απολογίας. ακούσαντες δε ότι τη εβραΐδι διαλέκτω προσεφώνει αυτοίς, μάλλον παρέσχον ησυχίαν. και φησίν. εγώ μεν ειμί ανήρ ιουδαίος γεγεννημένος εν ταρσώ της κιλικίας, ανατεθραμμένος δε εν τη πόλει ταύτη παρά τους πόδας γαμαλιήλ, πεπαιδευμένος κατά ακρίβειαν του πατρώου νόμου, ζηλωτής υπάρχων του θεού καθώς πάντες υμείς εστέ σήμερον, ος ταύτην την οδόν εδίωξα άχρι θανάτου, δεσμεύων και παραδιδούς εις φυλακάς άνδρας τε και γυναίκας, ως ο αρχιερεύς μοι μαρτυρεί και παν το πρεσβυτέριον, παρ ων και επιστολάς δεξάμενος προς τους αδελφούς εις δαμασκόν, επορευόμην, άξων και τους εκείσε όντας δεδεμένους εις ιερουσαλήμ, ίνα τιμωρηθώσιν. εγένετο δε μοι πορευομένω και εγγίζοντι τη δαμασκώ περί μεσημβρίαν εξαίφνης εκ του ουρανού περιαστράψαι φως ικανόν περί εμέ,

ianue. Querentibus autem eū occidere nunciatum est tribuno cohortis: qꝛ tota cōfundit hierusalē. Qui statim assumptis militibus ⁊ centurionibus decurrit ad illos. Qui cum vidissent tribunum ⁊ milites: cessauerunt percutere paulum. Tunc accedens tribunus apprehendit eū: ⁊ iussit alligari cathenis duab9: ⁊ interrogabat quis esset ⁊ quid fecisset. Alij autē aliud clamabāt in turba. Et cū nō posset certum cognoscere pꝛe tumultu: iussit eum duci in castra. Et cum venisset ad gradus: contigit vt poꝛtaretur a militibus pp vim populi. Sequebatur enim multitudo populi: clamans tolle eū. Et cū cepisset induci in castra: paulus dicit tribuno. Si licet mihi loq aliq̄d ad te? Qui dixit ei grece nosti? Nōne tu es egyptius: q ante hos dies tumultū concitasti: et eduxisti in desertum quattuoꝛ milia viroꝝ siccarioꝝ. Et dixit ad eū paulus. Ego homo sum quidē iudeus a tarso cilicie: nō ignote ciuitatis municeps. Rogo autē te: permitte mihi loqui ad populū. Et cū ille permisisset paulus stans in gradibus annuit manu ad plebē: ⁊ magno silētio facto allocutus est lingua hebꝛea dicens.

G

Cap.22.

Viri fratres ⁊ patres audite quam ad vos nūc reddo rōnē. Cū audissent autē qꝛ hebꝛea lingua loquitur ad illos magis pꝛestiterunt silentium. Et dicit. Ego sum vir iudeus natus tarso cilicie: nutritus autem in ista ciuitate secus pedes gamalielis: erudit9 iuxta veritatē paterne legis: emulatoꝛ legis sicut ⁊ vos omnes estis hodie: q̄ hanc viā persecutus sum vsq ad moꝛtem alligans ⁊ tradens in custodias viros ac mulieres sicut p̄nceps sacerdotū mihi testimoniū reddit ⁊ oēs maioꝛes natu: a q̄b9 ⁊ eplās accipiens ad fratres: damascum pergebā vt adducerem inde vinctos in hierl'm vt punirentur. Factum est autē eunte me ⁊ appꝛopinquāte damasco media die subito de celo circūfulsit me lux copiosa:

A

supra.8.a. et.9.a.

έπεσον τε εις το έδαφος και ήκουσα φωνής λεγούσης μοι. σαούλ σαούλ τι με διώκεις. εγώ δε απεκρίθην. τις ει κύριε. είπε τε προς με. εγώ ειμί ιησούς ο ναζωραίος ον συ διώκεις. οι δε συν εμοί όντες το μεν φως εθεάσαντο, και έμφοβοι εγένοντο, την φωνήν δε ουκ ήκουσαν του λαλούντος μοι. είπον δε τι ποιήσω κύριε. ο δε κύριος είπε προς με. αναστάς πορεύου εις δαμασκόν, κακεί σοι λαληθήσεται περί πάντων ων τέτακται σοι ποιήσαι. ως δε ουκ ενέβλεπον από της δόξης του φωτός εκείνου, χειραγωγούμενος υπό των συνόντων μοι ήλθον εις δαμασκόν. ανανίας δε τις ανήρ ευλαβής κατά τον νόμον μαρτυρούμενος υπό πάντων των κατοικούντων εν δαμασκώ ιουδαίων, ελθών προς με και επιστάς είπε μοι. σαούλ αδελφέ ανάβλεψον. καγώ αυτή τη ώρα ανέβλεψα εις αυτόν. ο δε είπεν. ο θεός των πατέρων ημών προεχειρίσατο σε γνώναι το θέλημα αυτού, και ιδείν τον δίκαιον και ακούσαι φωνήν εκ του στόματος αυτού, ότι έση μάρτυς αυτώ προς πάντας ανθρώπους ων εώρακας και ήκουσας. και νυν τι μέλλεις. αναστάς βάπτισαι, και απόλουσαι τας αμαρτίας σου, επικαλεσάμενος το όνομα του κυρίου. εγένετο δε μοι υποστρέψαντι εις ιερουσαλήμ και προσευχομένου μου εν τω ιερώ, γενέσθαι με εν εκστάσει και ιδείν αυτόν λέγοντα μοι. σπεύσον και έξελθε εν τάχει εξ ιερουσαλήμ, διότι ου παραδέξονται σου την μαρτυρίαν περί εμού. καγώ είπον. κύριε αυτοί επίστανται ότι εγώ ήμην φυλακίζων και δαίρων κατά τας συναγωγάς τους πιστεύοντας επί σε. και ότε εξεχείτο το αίμα στεφάνου του πρωτομάρτυρος σου, και αυτός ήμην εφεστώς και συνευδοκών τη αναιρέσει αυτού, φυλάσσων τα ιμάτια των αναιρούντων αυτόν. και είπε προς με. πορεύου ότι εγώ εις έθνη μακράν εξαποστελώ σε. ήκουον δε αυτού άχρι τούτου του λόγου, και επήραν την φωνήν αυτών λέγοντες. αίρε από της γης τον τοιούτον. ου γαρ καθήκεν αυτόν ζην. κραζόντων δε αυτών και ριπτούντων τα ιμάτια και κονιορτόν βαλλόντων εις τον αέρα, εκέλευσεν αυτόν ο χιλίαρχος άγεσθαι εις την παρεμβολήν ειπών μάστιξιν ανετάζεσθαι αυτόν, ίνα επιγνώ δι ην αιτίαν ούτως επεφώνουν αυτώ. ως δε προέτειναν αυτόν τοις ιμάσιν, είπε προς τον εστώτα εκατόνταρχον ο παύλος. ει άνθρωπον ρωμαίον και ακατάκριτον έξεστιν υμίν μαστίζειν. ακούσας δε ο εκατόνταρχος

et decidens in terram audiui vocem dicētē mihi. Saule saule q̄d me p̄seq̄ris? Ego autē respōdi. Quis es dn̄e? Dixit ad me. Ego sum iesus nazaren9 quē tu p̄seq̄ris. Et q̄ mecū erāt lumē q̄dē viderunt: vocem autē nō audierūt ei9 q̄ loq̄bat mecū. Et dixi. Quid faciā dn̄e? Dn̄s autē dixit ad me. Surgens vade damascum: ⁊ ibi tibi dicetur de oibus que te opoꝛteat facere. Et cum non viderem pꝛe claritate luminis illi9: ad manū deduct9 a comitibus veni damascum. Ananias autem quidā vir timoꝛat9 s3 legem testimonium h̄ns ab omnibus habitātibus i damasco iudeis: veniens ad me ⁊ stās dixit mihi. Saule frater respice. Et ego eadem hoꝛa respexi in eum. At ille dixit. Deus patrum nostroꝝ pꝛeoꝛdinauit te vt cognosceres volūtatē eius: ⁊ videres iustū ⁊ audires vocem ex oꝛe eius: qꝛ eris testis illius ad omnes homines eoꝝ q̄ vidisti ⁊ audisti. Et nūc q̄d moraris? Exurge ⁊ baptizare ⁊ ablue peccata tua inuocato nomine ipsius. Factum est autem reuertēti mihi in hierusalem ⁊ oranti i tēplo: fieri me in stupoꝛe mētis ⁊ videre illū dicentem mihi. Festina ⁊ exi velociter ex hierl'm: qꝛ non recipient testimoniū tuū de me. Et ego dixi. Dn̄e ipsi sciunt qꝛ ego eram cōcludēs i carcerē ⁊ cedēs p synagogas eos q̄ credebāt in te. Et cū funderetur sanguis stephani testis tui ego stabā ⁊ consentiebam et custodiebam vestimenta interficientiū illū. Et dixit ad me. Vade qꝛ ego i nationes lōge mittā te. Audiebāt autē eū vsq ad hoc verbum: ⁊ leuauerunt vocem suam dicentes. Tolle de terra huiuscemodi. Nō enim phas ē eū viuere. Vociferātib9 autē eis ⁊ pꝛijciētib9 vestimēta sua ⁊ puluerem iactantibus in aerem: iussit tribun9 induci eū in castra ⁊ flagellis cedi ⁊ toꝛqueri eum vt sciret pꝛopter quā cām sic acclamarēt ei. Et cum astrinxissent eū loꝛis: dixit astāti sibi cēturioni paulus. Si hominē romanum ⁊ indemnatum licet vobis flagellare? Quo audito centurio

sup.9.a. 1.Cor.15.b Gala.1.c.

B

C

Sup.7.d

D

προσελθὼν ἀπήγγειλε τῷ χιλιάρχῳ λέγων. ὅρα τί μέλλεις ποιεῖν. ὁ γὰρ ἄνθρωπος οὗτος ῥωμαῖός ἐστι. προσελθὼν δὲ ὁ χιλίαρχος εἶπεν αὐτῷ. λέγε μοι, σὺ ῥωμαῖος εἶ. ὁ δὲ ἔφη, ναί. ἀπεκρίθη τε ὁ χιλίαρχος. ἐγὼ πολλοῦ κεφαλαίου τὴν πολιτείαν ταύτην ἐκτησάμην. ὁ δὲ παῦλος ἔφη. ἐγὼ δὲ καὶ γεγέννημαι. εὐθέως οὖν ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ οἱ μέλλοντες αὐτὸν ἀνετάζειν. καὶ ὁ χιλίαρχος ἐφοβήθη ἐπιγνοὺς ὅτι ῥωμαῖός ἐστι, καὶ ὅτι ἦν αὐτὸν δεδεκώς. τῇ δὲ ἐπαύριον βουλόμενος γνῶναι τὸ ἀσφαλές, τὸ τί κατηγορεῖται παρὰ τῶν ἰουδαίων, ἔλυσεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν δεσμῶν, καὶ ἐκέλευσεν ἐλθεῖν τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ ὅλον τὸ συνέδριον αὐτῶν, καὶ καταγαγὼν τὸν παῦλον ἔστησεν εἰς αὐτούς.

Cap. 23.

Ἀτενίσας δὲ παῦλος τῷ συνεδρίῳ εἶπεν. ἄνδρες ἀδελφοί, ἐγὼ πάσῃ συνειδήσει ἀγαθῇ πεπολίτευμαι τῷ θεῷ ἄχρι ταύτης τῆς ἡμέρας. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς ἀνανίας ἐπέταξε τοῖς παρεστῶσιν αὐτῷ τύπτειν αὐτοῦ τὸ στόμα. τότε ὁ παῦλος πρὸς αὐτὸν εἶπε. τύπτειν σε μέλλει ὁ θεός, τοῖχε κεκονιαμένε, καὶ σὺ κάθῃ κρίνων με κατὰ τὸν νόμον, καὶ παρανομῶν κελεύεις με τύπτεσθαι. οἱ δὲ παρεστῶτες εἶπον. τὸν ἀρχιερέα τοῦ θεοῦ λοιδορεῖς. ἔφη τε ὁ παῦλος. οὐκ ᾔδειν ἀδελφοί ὅτι ἐστὶν ἀρχιερεύς. γέγραπται γάρ. ἄρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς. γνοὺς δὲ ὁ παῦλος ὅτι τὸ ἓν μέρος ἐστὶ σαδδουκαίων, τὸ δὲ ἕτερον φαρισαίων, ἔκραξεν ἐν τῷ συνεδρίῳ. ἄνδρες ἀδελφοί, ἐγὼ φαρισαῖός εἰμι υἱὸς φαρισαίου. περὶ ἐλπίδος καὶ ἀναστάσεως νεκρῶν ἐγὼ κρίνομαι. τοῦτο δὲ αὐτοῦ λαλήσαντος, ἐγένετο στάσις τῶν σαδδουκαίων καὶ φαρισαίων, καὶ ἐσχίσθη τὸ πλῆθος. σαδδουκαῖοι μὲν γὰρ λέγουσι μὴ εἶναι ἀνάστασιν μηδὲ ἄγγελον μήτε πνεῦμα. φαρισαῖοι δὲ ὁμολογοῦσι τὰ ἀμφότερα. ἐγένετο δὲ κραυγὴ μεγάλη. καὶ ἀναστάντες οἱ γραμματεῖς τοῦ μέρους τῶν φαρισαίων, διεμάχοντο λέγοντες. οὐδὲν κακὸν εὑρίσκομεν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ. εἰ δὲ καὶ πνεῦμα ἐλάλησεν αὐτῷ ἢ ἄγγελος, μὴ θεομαχῶμεν. πολλῆς δὲ γενομένης στάσεως, εὐλαβηθεὶς ὁ χιλίαρχος μὴ διασπασθῇ ὁ παῦλος ὑπ' αὐτῶν, ἐκέλευσε τὸ στράτευμα καταβῆναι καὶ ἁρπάσαι αὐτὸν ἐκ μέσου αὐτῶν, ἄγειν τε εἰς τὴν παρεμβολήν. τῇ δὲ ἐπιούσῃ νυκτὶ ἐπιστὰς αὐτῷ ὁ κύριος εἶπε. θάρσει παῦλε. ὡς γὰρ διεμαρτύρω τὰ περὶ ἐμοῦ εἰς ἱερουσαλήμ,

accessit ad tribunū: ⁊ nūciauit ei dicens. Quid acturꝰ es? Hic eī hō ciuis romanꝰ est. Accedēs āt tribunus dixit illi. Dic mihi: si tu romanus es? At ille dixit. Etiā. Et rńdit tribunus: Ego multa summa ciuilitatem hanc ꝯsecutꝰ sū. Et paulꝰ ait. Ego āt ⁊ natus sū. Protinꝰ ergo discesserūt ab illo q̇ eū torturi erant. Tribunus quoqꝫ timuit postq̄ rescivit q꞉ ciuis romanus eēt: ⁊ q꞉ alligasset eū. Postera aūt die volēs scire diligētius q̄ ex cā accusaret a iudeis: soluit eū ⁊ iussit sacerdotes conuenire ⁊ omne concilium: ⁊ producens paulum statuit inter illos.

Cap. 23.

Intendens āt in cōciliū paulꝰ ait. [A] Uiri frēs ego omni conscientia bona ꝯuersatꝰ sū an deū vsqꝫ ī hodiernū diē. Priceps āt sacerdotū ananias p̄cepit astantibus sibi pcutere os eius. Tunc paulus dixit ad eum. Percutiet te deus paries dealbate. Et tu sedes iudicās me ꝑm legē: ⁊ ꝯtra legem iubes me percuti? Et q̇ astabāt dixerūt. Sūmū sacerdotē dei maledicis? Dixit aūt paulꝰ. Nesciebā frēs q꞉ pnceps ē sacerdotū. Scriptū ē ei. Pricipē ppli tui non maledices. [Exo. 22. d.] Sciēs āt paulꝰ q꞉ vna pars esset [B] saduceoꝝ ⁊ altera phariseoꝝ: exclamauit in concilio. Uiri fratres ego phariseꝰ sū filiꝰ pharisei. De spe ⁊ resurrectiōe mortuoꝝ ego iudicor. [Philip. 3. a.] Et cū hec dixisset: facta ē dissēsio iter phariseos ⁊ saduceos: ⁊ soluta est multitudo. Saducei autem dicunt [Mat. 22. d.] non eē resurrectionē mortuoꝝ neqꝫ angelū neqꝫ spūꝫ pharisei āt vtraqꝫ ꝯfitēt. Factus est autem clamor magnus. Et exurgentes quidam phariseorum pugnabant dicētes. Nihil [C] mali inuenimus in hoīe isto. Quid si spiritus locutus est ei aut angelꝰ? Et cū magna dissensio fctā eēt: timens tribunus ne discerpet paulꝰ ab ipsis: iussit milites descendere ⁊ rapere eū de medio eoꝝ: ac deducere eum in castra. Sequenti autem nocte assistens [Infra. 27. a.] ei dñs ait. Constans esto. Sicut enim testificatus es de me in hierusalem,

οὕτω δεῖ σε καὶ εἰς ῥώμην μαρτυρῆσαι. γε-
νομένης δὲ ἡμέρας ποιήσαντες τινὲς τῶν ἰου-
δαίων συστροφήν, ἀνεθεμάτισαν ἑαυτούς,
λέγοντες μήτε φαγεῖν μήτε πιεῖν ἕως
οὗ ἀποκτείνωσι τὸν παῦλον. ἦσαν δὲ πλεί-
ους τεσσαράκοντα οἱ ταύτην τὴν συνωμοσί-
αν πεποιηκότες, οἵτινες προσελθόντες τοῖς
ἀρχιερεῦσι καὶ πρεσβυτέροις εἶπον. ἀναθέ-
ματι ἀνεθεματίσαμεν ἑαυτούς μηδενὸς γεύ-
σασθαι ἕως οὗ ἀποκτείνωμεν τὸν παῦλον.
νῦν οὖν ὑμεῖς ἐμφανίσατε τῷ χιλιάρχῳ
σὺν τῷ συνεδρίῳ, ὅπως αὔριον καταγάγῃ
αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς ὡς μέλλοντας διαγινώσ-
κειν ἀκριβέστερον τὰ περὶ αὐτοῦ. ἡμεῖς δὲ
πρὸ τοῦ ἐγγίσαι αὐτὸν ἕτοιμοί ἐσμεν τοῦ
ἀνελεῖν αὐτόν. ἀκούσας δὲ ὁ υἱὸς τῆς ἀ-
δελφῆς παύλου τὸ ἔνεδρον, παραγενόμενος
καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν παρεμβολὴν ἀπήγγει-
λε τῷ παύλῳ. προσκαλεσάμενος δὲ ὁ παῦ-
λος ἕνα τῶν ἑκατοντάρχων ἔφη. τὸν νεανίσ-
κον τοῦτον ἀπάγαγε πρὸς τὸν χιλίαρχον.
ἔχει γάρ τι ἀπαγγεῖλαι αὐτῷ. ὁ μὲν οὖν
παραλαβὼν αὐτὸν ἤγαγε πρὸς τὸν χιλί-
αρχον, καὶ φησίν. ὁ δέσμιος παῦλος προσ-
καλεσάμενός με ἠρώτησε τοῦτον τὸν νεα-
νίαν ἀγαγεῖν πρὸς σε ἔχοντα τι λαλῆσαι
σοι. ἐπιλαβόμενος δὲ τῆς χειρὸς αὐτοῦ ὁ χι-
λίαρχος, καὶ ἀναχωρήσας κατιδίαν ἐπυνθά-
νετο. τί ἐστιν ὃ ἔχεις ἀπαγγεῖλαι μοι. εἶπε
δέ, ὅτι οἱ ἰουδαῖοι συνέθεντο τοῦ ἐρωτῆσαι
σε ὅπως αὔριον εἰς τὸ συνέδριον καταγά-
γῃς τὸν παῦλον, ὡς μέλλοντές τι ἀκριβέσ-
τερον πυνθάνεσθαι περὶ αὐτοῦ. σὺ οὖν μὴ
πεισθῇς αὐτοῖς. ἐνεδρεύουσι γὰρ αὐτὸν ἐξ
αὐτῶν ἄνδρες πλείους τεσσαράκοντα, οἵτι-
νες ἀνεθεμάτισαν ἑαυτούς μήτε φαγεῖν μή-
τε πιεῖν ἕως οὗ ἀνέλωσιν αὐτόν, καὶ νῦν ἕ-
τοιμοί εἰσι προσδεχόμενοι τὴν ἀπὸ σοῦ ἐ-
παγγελίαν. ὁ μὲν οὖν χιλίαρχος ἐπέλυσε
τὸν νεανίαν, παραγγείλας μηδενὶ ἐκλαλῆ-
σαι ὅτι ταῦτα ἐνεφάνισας πρός με. καὶ προ-
σκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν ἑκατοντάρχων
εἶπεν. ἑτοιμάσατε στρατιώτας διακοσίους ὅ-
πως πορευθῶσιν ἕως καισαρείας, καὶ ἱππεῖς
ἑβδομήκοντα καὶ δεξιολάβους διακοσίους
ἀπὸ τρίτης ὥρας τῆς νυκτός, κτήνη τε πα-
ραστῆσαι, ἵνα ἐπιβιβάσαντες τὸν παῦλον δι-
ασώσωσι πρὸς φίλικα τὸν ἡγεμόνα,
γράψας ἐπιστολὴν
περιέχουσαν τὸν τύπον τοῦτον: κλαύδιος
λυσίας τῷ κρατίστῳ ἡγεμόνι φίλικι χαί-

sic te opʒ et rome testificari. Factā
āt die collegerunt se quidam ex iudeis et
deuouerunt se ſros donec
dicētes neqʒ mãducaturos neqʒ bibitu-
occiderēt paulū. Erāt āt plus
q̄ʒ q̄dragita viri q̄ hāc ꝯiurationem
fecerant: qui accesserunt
ad ꝑncipes sacerdotū et seniores et dixerūt.
D Deuotiōe deuouim⁹ nos nihil gustatu
ros donec occidamus paulum.
Nunc ergo vos notum facite tribuno
cum concilio: vt producat
illum ad vos tanq̄ʒ aliq̄d certi⁹ cognitu
ri de eo. Nos vero
priusq̄ʒ appropiet parati sumus
iterficere illū. Qd̄ cū audisset fili⁹ soro
ris pauli insidias: venit
et intrauit castra: nunciauitqʒ
paulo. Uocans autem paulus ad se
vnū ex cēturiōib⁹ ait. Adolescentem
hunc adduc ad tribunum.
E Habet ei aliq̄d idicare illi. Et ille q̄dē
assumēs eū: duxit ad tribunū
et ait. Uinctus paulus vocans
rogauit me hunc adolescentem
ꝑducere ad te habentē aliquid loqui
tibi. Apphēdēs āt tribun⁹ manū illius
secessit cū eo seorsuʒ et interrogauit illum.
Quid ē q̄d habes indicare mihi. Ille
aūt dixit. Judeis cōuenit rogare
te vt crastina die producas
paulum in cōciliū quasi aliquid certius
inquisituri sint de illo: tu vero ne
credideris illis. Insidiant enim ei ex
eis viri amplius q̄ʒ quadragita: qui
se deuouerunt non manducare neqʒ
bibere donec interficiāt eū: et nūc para
ti sunt expectantes promissum tuum.
F Tribunus igitur dimisit
adolescētē: ꝑcipiēs ei ne cui loqueretur
q̄m hec nota sibi fecisset. Et vocatis
duobus centurionibus:
dixit illis. Parate milites ducētos: vt
eant vsqʒ cesaream: et equites
septuaginta et lancearios ducentos
a tertia hora noctis et iumēta prepara
te vt imponentes paulum saluum per-
ducerent ad felicem presidem. Timuit eni
ne forte raperent eum iudei et occiderent: et
ipse postea calumniam sustineret tanq̄ʒ ac-
cepturus pecuniaʒ: scribens ei epistolam
continentem hec. Claudius
lysias optimo presidi felici salutē.

ρειν. τὸν δ' ἄνδρα τοῦτον συλληφθέντα ὑπὸ
τῶν ἰουδαίων καὶ μέλλοντα ἀναιρεῖσθαι
ὑπ' αὐτῶν, ἐπιστὰς σὺν τῷ στρατεύματι ἐ
ξειλόμην αὐτόν, μαθὼν ὅτι ῥωμαῖός ἐστι.
βουλόμενος δὲ γνῶναι τὴν αἰτίαν δι' ἣν ἐνε
κάλουν αὐτῷ, κατήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ συ
νέδριον αὐτῶν. ὃν εὗρον ἐγκαλούμενον περὶ
ζητημάτων τοῦ νόμου αὐτῶν, μηδὲν δὲ ἄ
ξιον θανάτου ἢ δεσμῶν ἔγκλημα ἔχοντα. μη
νυθείσης δέ μοι ἐπιβουλῆς εἰς τὸν ἄνδρα
μέλλειν ἔσεσθαι ὑπὸ τῶν ἰουδαίων, ἐξ αὐ
τῆς ἔπεμψα πρός σε, παραγγείλας καὶ τοῖς
κατηγόροις λέγειν τὰ πρὸς αὐτὸν ἐπὶ σοῦ.
ἔρρωσο. οἱ μὲν οὖν στρατιῶται κατὰ τὸ δι
ατεταγμένον αὐτοῖς ἀναλαβόντες τὸν παῦ
λον, ἤγαγον διὰ τῆς νυκτὸς εἰς τὴν ἀντιπα
τρίδα. τῇ δὲ ἐπαύριον ἐάσαντες τοὺς ἱππεῖς
πορεύεσθαι σὺν αὐτῷ, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν
παρεμβολήν. οἵτινες εἰσελθόντες εἰς τὴν και
σάρειαν καὶ ἀναδόντες τὴν ἐπιστολὴν τῷ ἡ
γεμόνι, παρέστησαν καὶ τὸν παῦλον αὐτῷ.
ἀναγνοὺς δὲ ὁ ἡγεμὼν καὶ ἐπερωτήσας ἐκ
ποίας ἐπαρχίας ἐστί, καὶ πυθόμενος ὅτι ἀπὸ
κιλικίας, διακούσομαί σου ἔφη ὅταν καὶ οἱ
κατήγοροί σου παραγένωνται. ἐκέλευσέ τε
αὐτὸν ἐν τῷ πραιτωρίῳ ἡρώδου φυλάσ
σεσθαι.

Cap. 24.

Μετὰ δὲ πέντε ἡμέρας κατέβη ὁ ἀρχιερεὺς
ἀνανίας μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ῥή
τορος τερτύλλου τινός, οἵτινες ἐνεφάνισαν
τῷ ἡγεμόνι κατὰ τοῦ παύλου. κληθέντος
δὲ αὐτοῦ, ἤρξατο κατηγορεῖν ὁ τέρτυλλος
λέγων. πολλῆς εἰρήνης τυγχάνοντες διὰ
σοῦ καὶ κατορθωμάτων γινομένων τῷ ἔθνει
τούτῳ διὰ τῆς σῆς προνοίας πάντῃ τε καὶ
πανταχοῦ, ἀποδεχόμεθα κράτιστε φῆλιξ
μετὰ πάσης εὐχαριστίας. ἵνα δὲ μὴ ἐπὶ πλεῖ
όν σε ἐγκόπτω, παρακαλῶ ἀκοῦσαί σε ἡ
μῶν συντόμως τῇ σῇ ἐπιεικείᾳ. εὑρόντες γὰρ
τὸν ἄνδρα τοῦτον λοιμὸν καὶ κινοῦντα στά
σιν πᾶσι τοῖς ἰουδαίοις τοῖς κατὰ τὴν οἰ
κουμένην, πρωτοστάτην τε τῆς τῶν ναζω
ραίων αἱρέσεως, ὃς καὶ τὸ ἱερὸν ἐπείρασε
βεβηλῶσαι, ὃν καὶ ἐκρατήσαμεν, καὶ κατὰ
τὸν ἡμέτερον νόμον ἠθελήσαμεν κρίναι. πα
ρελθὼν δὲ λυσίας ὁ χιλίαρχος βίᾳ πολλῇ
ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν ἀφείλετο καὶ πρός σε
ἀπέστειλε, κελεύσας καὶ τοὺς κατηγόρους
αὐτοῦ ἔρχεσθαι. παρ' οὗ δυνήσῃ αὐτὸς ἀ
νακρίνας περὶ πάντων τούτων ἐπιγνῶναι,
ὧν ἡμεῖς κατηγοροῦμεν αὐτοῦ. συνεπέθεν
το δὲ καὶ οἱ ἰουδαῖοι φάσκοντες ταῦτα οὕ
τως ἔχειν. ἀπεκρίθη τε ὁ παῦλος, νεύσαντος

Virum hunc comprehensum a
iudeis: et incipientem interfici
ab eis superueniens cum exercitu eripui:
cognito quia romanus est.
Volens quoque scire causam quam obijciebant
illi: deduxi eum in con
cilium eorum. Quem inueni accusari de
questionibus legis ipsorum: nihil vero di
gnum morte aut vinculis habentem crimen.
Et cum mihi perlatum esset de insidijs quas
parauerant illi:
misi eum ad te: denuncians et
accusatoribus vt dicant apud te.
Vale. Milites vero secundum preceptum
sibi assumentes paulum:
duxerunt per noctem in antipatridem:
et postera die dimissis equitibus
vt cum eo irent: reuersi sunt ad
castra. Qui cum venissent cesaream
et tradidissent epistolam presidi:
statuerunt ante illum et paulum.
Cum legisset autem et interrogasset de
qua prouincia esset: et cognoscens quia de
cilicia: audiam te inquit cum
accusatores tui venerint. Iussitque
in pretorio herodis custodiri eum.

Cap. 24.

Post quinque autem dies descendit princeps
sacerdotum ananias cum senioribus qui
busdam et tertullo quodam oratore: qui adie
runt presidem aduersus paulum. Et citato
paulo: cepit accusare tertullus
dicens. Cum in multa pace agamus per
te: et multa corrigantur
per tuam prouidentiam semper et
vbique: suscipimus optime felix
cum omni gratiarum actione. Ne diutius autem
te protraham: oro breuiter audias nos pro
tua clementia. Inuenimus hunc
hominem pestiferum et concitantem seditionem
omnibus iudeis in vniuerso orbe
et autorem seditionis secte nazarenorum:
qui etiam templum violare conatus est:
quem et apprehensum voluimus secundum
legem nostram iudicare. Superueniens
autem tribunus lysias cum vi
magna eripuit eum de manibus nostris:
iubens accusatores
eius ad te venire: a quo poteris ipse iudicans
de omnibus istis cognoscere:
de quibus nos accusamus eum. Adiecerunt
autem et iudei dicentes hec ita
se habere. Respondit autem paulus: annuente

αὐτῷ τοῦ ἡγεμόνος λέγειν. ἐκ πολλῶν ἐτῶν ὄντα σε κριτὴν τῷ ἔθνει τούτῳ ἐπιστάμενος, εὐθυμότερον τὰ περὶ ἐμαυτοῦ ἀπολογοῦμαι. δυναμένου σου γνῶναι ὅτι οὐ πλείους εἰσί μοι ἡμέραι δεκαδύο ἀφ᾽ ἧς ἀνέβην προσκυνήσων ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ οὔτε ἐν τῷ ἱερῷ εὗρόν με πρός τινα διαλεγόμενον ἢ ἐπισύστασιν ποιοῦντα ὄχλου οὔτε ἐν ταῖς συναγωγαῖς οὔτε κατὰ τὴν πόλιν, οὔτε παραστῆσαι δύνανται περὶ ὧν νῦν κατηγοροῦσί μου. ὁμολογῶ δὲ τοῦτό σοι ὅτι κατὰ τὴν ὁδὸν ἣν λέγουσιν αἵρεσιν, οὕτω λατρεύω τῷ πατρῴῳ θεῷ πιστεύων πᾶσι τοῖς κατὰ τὸν νόμον καὶ τοῖς προφήταις γεγραμμένοις, ἐλπίδα ἔχων εἰς τὸν θεόν, ἣν καὶ αὐτοὶ οὗτοι προσδέχονται ἀνάστασιν μέλλειν ἔσεσθαι νεκρῶν δικαίων τε καὶ ἀδίκων. ἐν τούτῳ δὲ αὐτὸς ἀσκῶ ἀπρόσκοπον συνείδησιν ἔχων πρὸς τὸν θεὸν καὶ τοὺς ἀνθρώπους. δι᾽ ἐτῶν δὲ πλειόνων παρεγενόμην ἐλεημοσύνας ποιήσων εἰς τὸ ἔθνος μου καὶ προσφοράς, ἐν οἷς εὗρόν με ἡγνισμένον ἐν τῷ ἱερῷ, οὐ μετὰ ὄχλου οὐδὲ μετὰ θορύβου, τινὲς ἀπὸ τῆς ἀσίας ἰουδαῖοι οὓς δεῖ ἐπὶ σοῦ παρεῖναι καὶ κατηγορεῖν εἴ τι ἔχοιεν πρός με, ἢ αὐτοὶ οὗτοι εἰπάτωσαν τί εὗρον ἐν ἐμοὶ ἀδίκημα στάντος μου ἐπὶ τοῦ συνεδρίου, ἢ περὶ μιᾶς ταύτης φωνῆς ἧς ἔκραξα ἑστὼς ἐν αὐτοῖς, ὅτι περὶ ἀναστάσεως νεκρῶν ἐγὼ κρίνομαι σήμερον ὑφ᾽ ὑμῶν. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ φίληξ, ἀνεβάλλετο αὐτούς, ἀκριβέστερον εἰδὼς τὰ περὶ τῆς ὁδοῦ, εἰπών. ὅταν λυσίας ὁ χιλίαρχος καταβῇ διαγνώσομαι τὰ καθ᾽ ὑμᾶς. διαταξάμενός τε τῷ ἑκατοντάρχῃ τηρεῖσθαι τὸν παῦλον ἔχειν τε ἄνεσιν, καὶ μηδένα κωλύειν τῶν ἰδίων αὐτοῦ ὑπηρετεῖν ἢ προσέρχεσθαι αὐτῷ. μετὰ δὲ ἡμέρας τινὰς παραγενόμενος ὁ φίληξ σὺν δρουσίλλῃ τῇ ἰδίᾳ γυναικὶ οὔσῃ ἰουδαίᾳ, μετεπέμψατο τὸν παῦλον, καὶ ἤκουσεν αὐτοῦ περὶ τῆς εἰς χριστὸν ἰησοῦν πίστεως. διαλεγομένου δὲ αὐτοῦ περὶ δικαιοσύνης καὶ ἐγκρατείας καὶ τοῦ κρίματος τοῦ μέλλοντος ἔσεσθαι, ἔμφοβος γενόμενος ὁ φίληξ ἀπεκρίθη. τὸ νῦν ἔχον πορεύου, καιρὸν δὲ λαβὼν μετακαλέσομαί σε, ἅμα καὶ ἐλπίζων ὅτι χρήματα δοθήσεται αὐτῷ ὑπὸ τοῦ παύλου, ὅπως λύσῃ αὐτόν, διὸ καὶ πυκνότερον αὐτὸν μεταπεμπόμενος ὡμίλει αὐτῷ. διετίας δὲ πληρωθείσης, ἔλαβε διάδοχον ὁ φίληξ πόρκιον φῆστον. θέλων

sibi preside dicere. Ex multis annis te esse iudicez genti huic sciens: bono animo pro me satisfaciam. Potes enim cognoscere quia non plus sunt mihi dies q̃z duodecim ex quo ascendi adorare in hierusalem: et neqz in templo inuenerunt me cum aliquo disputantem aut concursum facientem turbe neqz in synagogis neqz in ciuitate: neqz probare possunt tibi de quibus nunc me accusant. Confiteor hoc autem tibi quod secundum sectam quam dicunt heresim: sic deseruio patri et deo meo: credens omnibus que in lege et prophetis scripta sunt: spem habens in deum quam et hi ipsi expectant resurrectionem futuram iustorum et iniquorum. In hoc et ipse studeo sine offendiculo conscientiam habere ad deum et ad homines semper. Post annos autem plures elemosynas facturus in gentem meam veni: et oblationes et vota in quibus inuenerunt me purificatum in templo: non cum turba neqz cum tumultu. Et apprehenderunt me clamantes et dicentes. Tolle inimicum nostrum. Quidam autem ex asia iudei quos oportebat apud te presto esse et accusare si quid haberent aduersum me: aut hi ipsi dicant si quid inuenerunt in me iniquitatis cum stem in concilio: nisi de vna hac solummodo voce qua clamaui inter eos stans: quoniam de resurrectione mortuorum ego iudicor hodie a vobis. Distulit autem illos felix certissime sciens de via hac dicens. Cum tribunus lysias descenderit audiam vos. Iussitqz centurioni custodire eum et habere requiem: nec quenquam de suis prohibere ministrare ei. Post aliquot autem dies veniens felix cum drusilla vxore sua que erat iudea vocauit paulum: et audiuit ab eo fidem que est in christum iesum. Disputante autem illo de iustitia et castitate et de iudicio futuro: tremefactus felix respondit. Quod nunc attinet vade: tempore autem oportuno accersiam te: simul et sperans quod pecunia ei daretur a paulo: propter quod et frequenter accersiens eum loquebatur cum eo. Biennio autem expleto: accepit successorem felix porcium festum. Volens

C

D

δε χάριτας καταθέσθαι τοις ιουδαίοις ο φίληξ, κατέλιπε τον παύλον δεδεμένον. Cap. κε.

Φήστος ουν επιβάς τη επαρχία, μετά τρείς ημέρας ανέβη εις ιεροσόλυμα από καισαρείας. ανεφάνισαν δε αυτώ ο τε αρχιερεύς και οι πρώτοι των ιουδαίων κατά του παύλου, και παρεκάλουν αυτόν αιτού μενοι χάριν κατ' αυτού, όπως μεταπέμψηται αυτόν εις ιερουσαλήμ, ένεδραν ποιούντες ανελείν αυτόν κατά την οδόν. ο μεν ουν φήστος απεκρίθη τηρείσθαι τον παύλον εν καισαρεία, εαυτόν δε μέλλειν εν τάχει εκπορεύεσθαι. οι ουν δυνατοί εν υμίν φησί συγκαταβάντες, ει τι εστίν εν τω ανδρί τούτω άτοπον, κατηγορείτωσαν αυτού. διατρίψας δε εν αυτοίς ημέρας πλείους η οκτώ καταβάς εις καισάρειαν, τη επαύριον καθίσας επί του βήματος, εκέλευσε τον παύλον αχθήναι. παραγενομένου δε αυτού, περιέστησαν οι από ιεροσολύμων καταβεβηκότες ιουδαίοι, πολλά και βαρέα αιτιώματα φέροντες κατά του παύλου, α ουκ ίσχυον αποδείξαι, απολογουμένου αυτού ότι ούτε εις τον νόμον των ιουδαίων ούτε εις το ιερόν ούτε εις καίσαρα ήμαρτον. ο φήστος δε τοις ιουδαίοις θέλων χάριν καταθέσθαι, αποκριθείς τω παύλω είπε. θέλεις εις ιεροσόλυμα αναβάς εκεί περί τούτων κρίνεσθαι επ' εμού. είπε δε ο παύλος. επί του βήματος καίσαρος εστώς ειμί, ου με δει κρίνεσθαι. ιουδαίους ουδέν ηδίκησα ως και συ κάλλιον επιγινώσκεις. ει μεν γαρ αδικώ και άξιον θανάτου πέπραχά τι, ου παραιτούμαι το αποθανείν. ει δε ουδέν εστίν ων ούτοι κατηγορούσί μου, ουδείς με δύναται αυτοίς χαρίσασθαι. καίσαρα επικαλούμαι. τότε ο φήστος συλλαλήσας μετά του συμβουλίου απεκρίθη. καίσαρα επικέκλησαι, επί καίσαρα πορεύση. ημερών δε διαγενομένων τινών αγρίππας ο βασιλεύς και βερνίκη κατήντησαν εις καισάρειαν ασπασόμενοι τον φήστον. ως δε πλείους ημέρας διέτριβεν εκεί, ο φήστος τω βασιλεί ανέθετο τα κατά τον παύλον λέγων. ανήρ τις εστί καταλελειμμένος υπό φίληκος δέσμιος, περί ου γενομένου μου εις ιεροσόλυμα ενεφάνισαν οι αρχιερείς και οι πρεσβύτεροι των ιουδαίων, αιτούμενοι κατ' αυτού δίκην. προς ους απεκρίθην, ότι ουκ εστίν έθος ρωμαίοις χαρίζεσθαι τινά άνθρωπον εις απώλειαν, πριν ή ο κατηγορούμενος κατά πρόσωπον έχει τους κατηγόρους, τόπον τε απολογίας λάβοι περί του εγκλήματος. συνελθόντων ουν

autem gratiā prestare iudeis felix reliquit paulum vinctū. Cap. xx.

Festus ergo cum venisset in ꝓuinciā post triduū ascēdit hierosolymā a cesarea. Adierūt qʒ eū pricipes sacerdotum ⁊ primi iudeorum aduersus paulū: ⁊ rogabant eum postulantes gratiā aduersus eū: vt iuberet ꝑduci eum in hierusalē: insidias tendētes vt interficerent eū in via. Festus autē respondit seruari quidem paulum in cesarea: se autem maturius profecturū. Qui ergo in vobis ait potētes sūt: descendentes simul si quod est in viro crimen accusent eum. Demoratus aūt iter eos dies nō amplius ꝙ octo aut decē descēdit cesareā: ⁊ altera die sedit pro tribunali: ⁊ iussit paulum adduci. Qui cū ꝑductus eēt: circumstete runt eū qui ab hierosolyma descenderāt iudei: multas ⁊ graues causas obijcientes: quas non poterant ꝓbare: paulo rationē reddēte: qm̄ neqʒ in legem iudeorum neqʒ in templū neqʒ in cesarē q̄cquā peccaui. Festus aūt volens gratiam prestare iudeis: rn̄dēs paulo dixit. Uis hierosolymā ascendere ⁊ ibi de his iudicari apud me? Dixit aūt paulus. Ad tribunal cesaris sto: ibi oportet me iudicari. Judeis non nocui: sicut tu melius nosti. Si enim nocui aut dignum morte aliquid feci: non recuso mori. Si vero nihil ē eorū q̄ hi accusant me: nemo potest me illis donare. Cesarem appello. Tunc festus cum consilio locutus respondit. Cesarem appellasti: ad cesarem ibis. Et cū dies aliquot transacti eēnt agrippa rex et bernice descenderunt cesareā ad salutandum festū. Et cū dies plures ibi morarētur: festus regi indicauit de paulo dicēs. Uir quidā est derelictus a felice vinctus: de quo cū essem hierosolymis adierunt me ꝓncipes sacerdotū ⁊ seniores iudeorū: postulātes aduersus illū dānationē. Ad quos rn̄di: qr nō ē romanis ꝯsuetudo donare aliquem hominē priusquā is qui accusatur presentes habeat accusatores: locū qʒ defēdēdi accipiat ad abluēda crimia: q̄ ei obijciūt. Cū er

ενθάδε αναβολήν μηδεμίαν ποιησάμενος, τη εξής καθίσας επί του βήματος εκέλευσα αχθήναι τον άνδρα, περί ου σταθέντες οι κατήγοροι, ουδεμίαν αιτίαν επέφερον ων υπενόουν εγώ. ζητήματα δε τινά περί της ιδίας δεισιδαιμονίας είχον προς αυτόν, και περί τινός ιησού τεθνηκότος ον έφασκεν ο παύλος ζην. απορούμενος δε εγώ την περί τούτου ζήτησιν, έλεγον, ει βούλοιτο πορεύεσθαι εις ιερουσαλήμ κακεί κρίνεσθαι περί τούτων. του δε παύλου επικαλεσαμένου τηρηθήναι αυτόν εις την του σεβαστού διάγνωσιν, εκέλευσα τηρείσθαι αυτόν έως ου πέμψω αυτόν προς καίσαρα. αγρίππας δε προς τον φήστον έφη. εβουλόμην και αυτός του ανθρώπου ακούσαι. ο δε αύριον φησίν ακούση αυτού. τη ουν επαύριον ελθόντος του αγρίππα και της βερνίκης μετά πολλής φαντασίας, και εισελθόντων εις το ακροατήριον σύν τε τοις χιλιάρχοις και ανδράσι τοις κατ' εξοχήν ούσι της πόλεως και κελεύσαντος του φήστου ήχθη ο παύλος. και φησίν ο φήστος. αγρίππα βασιλεύ και πάντες οι συμπαρόντες ημίν άνδρες, θεωρείτε τούτον, περί ου παν το πλήθος των ιουδαίων ενέτυχόν μοι εν τε ιεροσολύμοις και ενθάδε επιβοώντες μη δειν ζην αυτόν μηκέτι. εγώ δε καταλαβόμενος μηδέν άξιον θανάτου αυτόν πεπράχεναι, και αυτού δε τούτου επικαλεσαμένου τον σεβαστόν έκρινα πέμπειν αυτόν. περί ου ασφαλές τι γράψαι τω κυρίω ουκ έχω. διό προήγαγον αυτόν εφ' υμών και μάλιστα επί σου βασιλεύ αγρίππα, όπως της ανακρίσεως γενομένης, σχώ τι γράψαι. άλογον γαρ μοι δοκεί πέμποντα δέσμιον, μη και τας κατ' αυτού αιτίας σημάναι. Cap. 26.

Αγρίππας δε προς τον παύλον έφη. επιτρέπεταί σοι υπέρ σεαυτού λέγειν. τότε ο παύλος απελογείτο εκτείνας την χείρα. περί πάντων ων εγκαλούμαι υπό ιουδαίων βασιλεύ αγρίππα, ήγημαι εμαυτόν μακάριον, επί σου μέλλων απολογείσθαι σήμερον, μάλιστα γνώστην όντα σε πάντων των κατά ιουδαίους ηθών τε και ζητημάτων. διό δέομαί σου μακροθύμως ακούσαί μου. την μεν ουν βίωσίν μου την εκ νεότητος την απ' αρχής γενομένην εν τω έθνει μου εν ιεροσολύμοις ίσασι πάντες οι ιουδαίοι προγινώσκον-

go huc conuenissent: sine vlla dilatione in sequēti die sedens ꝓ tribunali iussi adduci virū: de quo cum stetissēt accusatores: nullā causā deferebāt de quibus ego suspicabar malū: q̄stiões x̄o q̄sdā de sua supstitiōe hēbāt aduersus eū: ⁊ de quodā iesu defūcto: q̄m affirmabat paulus viuere. Hesitans aūt ego de huiusmodi q̄stione dicebā: si vellet ire hierosolymā: ⁊ ibi iudicari de istis. Paulo aūt appellante vt seruaretur augusti cognitioni: iussi seruari eum donec mittā eū ad cesarem. Agrippa aūt dixit ad festū. Uolebā ⁊ ipe hominem audire. Cras inquit audies eum. Altera aūt die cū venisset Agrippa ⁊ Bernice cum multa ambitione: et introissent in auditorium cū tribunis ⁊ viris principalibus ciuitatis: iubente festo adductus ē paulus. Et dixit festus. Agrippa rex ⁊ omnes q̄ simul adestis nobiscum viri: videtis hunc hoiem de quo omnis multitudo iudeoꝝ iterpellauit me hierosolymis petētes ⁊ acclamantes non oportere eum viuere āplius. Ego vero cōperi nihil dignum morte eum admisisse. Ipso autem hoc appellante ad augustum iudicaui mittere. De quo quid certum scribam dño non habeo. Propter quod ꝑduxi eum ad vos: ⁊ maxime ad te rex agrippa: vt interrogatione facta habeā q̄d scribā. Sine rōne enī mihi videtur mittere vinctum ⁊ causas eius non significare. Cap. 26.

Agrippa vero ad paulum ait. Permittitur tibi loqui pro temetipso. Tunc paulus extenta manu cepit rōnē reddere. De oibus q̄bus accusor a iudeis rex agrippa estimo me beatum apud te: cū sim defensurus me hodie: maxime te sciente omnes que apud iudeos sūt ꝯsuetudies ⁊ q̄stiões. Propter quod obsecro patiēter me audias. Et quidem vitam meam a iuuentute que ab initio fuit in gente mea in hierosolymis nouerunt omnes iudei prescientes

τες με ἄνωθεν, ἐάν θέλωσι μαρτυρεῖν, ὅτι κατά τήν ἀκριβεστάτην αἵρεσιν τῆς ἡμετέρας θρησκείας ἔζησα φαρισαῖος. καί νῦν ἐπ' ἐλπίδι τῆς πρός τούς πατέρας ἐπαγγελίας γενομένης ὑπό τοῦ θεοῦ ἕστηκα κρινόμενος, εἰς ἥν τό δωδεκάφυλον ἡμῶν ἐν ἐκτενείᾳ νύκτα καί ἡμέραν λατρεῦον ἐλπίζει καταντῆσαι. περί ἧς ἐλπίδος ἐγκαλοῦμαι βασιλεῦ ἀγρίππα ὑπό ἰουδαίων. τί ἄπιστον κρίνεται παρ' ὑμῖν εἰ ὁ θεός νεκρούς ἐγείρει. ἐγώ μέν οὖν ἔδοξα ἐμαυτῷ πρός τό ὄνομα ἰησοῦ τοῦ ναζωραίου δεῖν πολλά ἐναντία πρᾶξαι, ὅ καί ἐποίησα ἐν ἱεροσολύμοις. καί πολλούς τῶν ἁγίων ἐγώ φυλακαῖς κατέκλεισα, τήν παρά τῶν ἀρχιερέων ἐξουσίαν λαβών. ἀναιρουμένων τε αὐτῶν κατήνεγκα ψῆφον. καί κατά πάσας τάς συναγωγάς πολλάκις τιμωρῶν αὐτούς, ἠνάγκαζον βλασφημεῖν, περισσῶς τε ἐμμαινόμενος αὐτοῖς ἐδίωκον ἕως καί εἰς τάς ἔξω πόλεις. ἐν οἷς καί πορευόμενος εἰς τήν δαμασκόν μετ' ἐξουσίας καί ἐπιτροπῆς τῆς παρά τῶν ἀρχιερέων ἡμέρας μέσης κατά τήν ὁδόν εἶδον βασιλεῦ οὐρανόθεν ὑπέρ τήν λαμπρότητα τοῦ ἡλίου περιλάμψαν με φῶς, καί τούς σύν ἐμοί πορευομένους, πάντων δέ καταπεσόντων ἡμῶν εἰς τήν γῆν, ἤκουσα φωνήν λαλοῦσαν πρός με καί λέγουσαν τῇ ἑβραΐδι διαλέκτῳ. σαούλ σαούλ τί με διώκεις. σκληρόν σοι πρός κέντρα λακτίζειν. ἐγώ δέ εἶπον. τίς εἶ κύριε. ὁ δέ εἶπεν. ἐγώ εἰμί ἰησοῦς ὅν σύ διώκεις. ἀλλά ἀνάστηθι καί στῆθι ἐπί τούς πόδας σου. εἰς τοῦτο γάρ ὤφθην σοι προχειρίσασθαι σε ὑπηρέτην καί μάρτυρα ὧν τε οἶδες ὧν τε ὀφθήσομαι σοι, ἐξαιρούμενος σε ἐκ τοῦ λαοῦ καί τῶν ἐθνῶν, εἰς οὕς ἐγώ σε ἀποστέλλω ἀνοῖξαι ὀφθαλμούς αὐτῶν, τοῦ ἐπιστρέψαι ἀπό σκότους εἰς φῶς, καί τῆς ἐξουσίας τοῦ σατανᾶ ἐπί τόν θεόν, τοῦ λαβεῖν αὐτούς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καί κλῆρον ἐν τοῖς ἡγιασμένοις πίστει τῇ εἰς ἐμέ. ὅθεν βασιλεῦ ἀγρίππα οὐκ ἐγενόμην ἀπειθής τῇ οὐρανίῳ ὀπτασίᾳ, ἀλλά τοῖς ἐν δαμασκῷ πρῶτον καί ἱεροσολύμοις εἰς πᾶσαν τε τήν χώραν τῆς ἰουδαίας καί τοῖς ἔθνεσιν ἀπήγγελλον μετάνοιαν καί ἐπιστρέφειν ἐπί τόν θεόν, ἄξια

me ab initio: si velit testimoniū phibere: quī scdm certissimā sectā nostre religionis vixi phariseus. Et nunc in spe q̄ ad patres nostros repromissionis facta ē a deo sto iudicio subiect⁹: in q̄ duodeci trib⁹ nostre nocte ꝛ die deseruiētes sperāt deuenire. De q̄ spe accusor a iudeis rex. Quid incredibile iudicat̄ apud vos: si deus mortuos suscitat? Et ego q̄dē estimaueram me aduers⁹ nomen ihesu nazareni debere multa contraria agere: quod ꝛ feci hierosolimis. Et multos sāctorū ego in carceribus inclusi: a principib⁹ sacerdotū potestate accepta. Et cū occiderētur detuli sententiā. Et per omēs synagogas frequenter puniens eos: compellebā blasphemare: ꝛ amplius insaniēs in eos psequebar vsq; in exteras ciuitates. In quib⁹ dū irem damascum cum ptāte ꝛ permissium principum sacerdotum die media in via vidi rex de celo supra splendorem solis circumfulsisse me lumē: ꝛ eos qui mecum simul erant: omnes q; nos cum decidissem⁹ in terram audiui vocem loquentem mihi hebraica lingua. Saule saule quid me psequeris? Durū est tibi cōtra stimulū calcitrare. Ego aūt dixi: Quis es dñe? Dñs aūt dixit. Ego sū iesus nazaren⁹ quē tu psequeris. Sed exurge ꝛ sta supra pedes tuos. Ad hoc ei apparui tibi vt cōstituā te ministrū ꝛ testē eorū que vidisti: ꝛ eorū qb⁹ apparebo tibi: eripiens te de populis ꝛ gentib⁹ in quas nūc ego mitto te aperire oculos eorū: vt ꝯuertāť a tenebris ad lucem: ꝛ de potestate sathane ad deū: vt accipiant remissionē peccatorū ꝛ sortē inter sanctos p fidē q̄ est in me. Unde rex agrippa non fui incredulus celesti visioni: sed his q̄ sūt damasci primū ꝛ hierosolymis ꝛ in omnē regionē iudee ꝛ gentibus annunciabam vt penitentiā agerēt ꝛ cōuerterētur ad deū: digna

Supra.9.a et.22.b.

B C D E

τῆς μετανοίας ἔργα πράσσοντας. ἕνεκα τούτων με οἱ ἰουδαῖοι συλλαβόμενοι ἐν τῷ ἱερῷ, ἐπειρῶντο διαχειρίσασθαι. ἐπικουρίας οὖν τυχών τῆς παρά τοῦ θεοῦ ἄχρι τῆς ἡμέρας ταύτης ἕστηκα μαρτυρόμενος μικρῷ τε καί μεγάλῳ, οὐδέν ἐκτός λέγων ὧν τε οἱ προφῆται ἐλάλησαν μελλόντων γίνεσθαι καί μωσῆς, εἰ παθητός ὁ χριστός, εἰ πρῶτος ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν φῶς μέλλει καταγγέλλειν τῷ λαῷ καί τοῖς ἔθνεσι. ταῦτα δέ αὐτοῦ ἀπολογουμένου, ὁ φῆστος μεγάλῃ τῇ φωνῇ ἔφη. μαίνῃ παῦλε, τά πολλά σε γράμματα εἰς μανίαν περιτρέπει. ὁ δέ οὐ μαίνομαι φησί κράτιστε φῆστε, ἀλλά ἀληθείας καί σωφροσύνης ῥήματα ἀποφθέγγομαι. ἐπίσταται γάρ περί τούτων ὁ βασιλεύς πρός ὅν καί παρρησιαζόμενος λαλῶ. λανθάνειν γάρ αὐτόν τι τούτων οὐ πείθομαι. οὐδέ γάρ ἐν γωνίᾳ πεπραγμένον τοῦτο ἐστί. πιστεύεις βασιλεῦ ἀγρίππα τοῖς προφήταις, οἶδα ὅτι πιστεύεις. ὁ δέ ἀγρίππας πρός τόν παῦλον ἔφη. ἐν ὀλίγῳ με πείθεις χριστιανόν γενέσθαι. ὁ δέ παῦλος εἶπεν. εὐξαίμην ἄν τῷ θεῷ καί ἐν ὀλίγῳ καί ἐν πολλῷ οὐ μόνον σε ἀλλά καί πάντας τούς ἀκούοντάς μου σήμερον γενέσθαι τοιούτους, ὁποῖος κἀγώ εἰμί, παρεκτός τῶν δεσμῶν τούτων. καί ταῦτα εἰπόντος αὐτοῦ, ἀνέστη ὁ βασιλεύς καί ὁ ἡγεμών ἥ τε βερνίκη, καί οἱ συγκαθήμενοι αὐτοῖς, καί ἀναχωρήσαντες ἐλάλουν πρός ἀλλήλους λέγοντες. ὅτι οὐδέν θανάτου ἄξιον ἤ δεσμῶν πράσσει ὁ ἄνθρωπος οὗτος. ἀγρίππας δέ τῷ φήστῳ ἔφη. ἀπολελύσθαι ἠδύνατο ὁ ἄνθρωπος οὗτος, εἰ μή ἐπικέκλητο καίσαρα.

Cap.27.

Ὡς δέ ἐκρίθη τοῦ ἀποπλεῖν ἡμᾶς εἰς τήν ἰταλίαν, παρεδίδουν τόν τε παῦλον καί τινάς ἑτέρους δεσμώτας ἑκατοντάρχῃ ὀνόματι ἰουλίῳ σπείρης σεβαστῆς, ἐπιβάντες δέ πλοίῳ ἀδραμυττηνῷ μέλλοντες πλεῖν τούς κατά τήν ἀσίαν τόπους ἀνήχθημεν, ὄντος σύν ἡμῖν ἀριστάρχου μακεδόνος θεσσαλονικέως. τῇ ἑτέρᾳ κατήχθημεν εἰς σιδῶνα. φιλανθρώπως τε ὁ ἰούλιος τῷ παύλῳ χρησάμενος, ἐπέτρεψε πρός τούς φίλους πορευθέντα ἐπιμελείας τυχεῖν, κἀκεῖθεν ἀναχθέντες ὑπεπλεύσαμεν τήν κύπρον διά τό τούς ἀνέμους εἶναι ἐναντίους. τό τε πέλαγος τό κατά τήν κιλικίαν καί παμφυλίαν διαπλεύσαντες,

penitentie opera facientes. Hac ex causa me iudei cum essem in tēplo cōprehēsum tēptabāt volentes me interficere. Auxilio aūt adiutus dei vsq; in hodiernū diē sto testificans minori atq; maiori: nihil extra dicens q̄ ea q̄ prophete locuti sunt futura esse ꝛ moyses: si passibilis xp̄s: si primus ex resurrectione mortuorū lumē annunciatur⁹ est populo ꝛ gentib⁹. Hec loquēte eo ꝛ rationē reddēte: festus magna voce dixit. Insanis Paule. Multe te littere ad insaniā cōuertūt. Et paul⁹. Nō insanio inquit optime feste: sed veritatis ꝛ sobrietatis vba eloquor. Scit enim de his rex: ad quem ꝛ constanter eloquor. Latere enim eum nihil horū arbitror. Neq; enim in angulo q̄cquā horū gestū ē. Credis rex agrippa prophetis? Scio q; credis. Agrippa autem ad paulū. In modico suades me xp̄ianū fieri. Et paulus. Opto apud deū ꝛ in modico ꝛ in magno nō tantū te: sed etiā omnes q audiūt me hodie fieri tales qualis ꝛ ego sum: exceptis vinculis his. Et exsurrexit rex ꝛ preses ꝛ bernice ꝛ qui assidebant eis. Et cū secessissent: loquebantur adinuicem dicentes Quia nihil morte aut vīculis dignū qd fecit homo iste. Agrippa autem festo dixit. Dimitti poterat homo hic: si non appellasset cesarē.

Cap.27.

Ut autē iudicatū est nauigare eū in italiā: et tradi paulum cum reliquis custodijs centurioni nomine iulio cohortis auguste: ascendentes nauē hadramytenā incipientē nauigare circa asie loca sustulimus: pseuerāte nobiscū aristarcho macedone thessalonicēse. Sequēti aūt die venim⁹ sidonē. Humane autē tractans iulius paulum permisit ad amicos ire ꝛ curam sui agere. Et inde cū sustulissem⁹ subnauigauimus cyprū: ppterea q essent venti contrarij. Et pelagus cilicie ꝛ pamphylie nauigantes:

sup.21.c.

F G A

κατήχθημεν εἰς μύρα τῆς λυκίας, κἀκεῖ εὑρὼν ὁ ἑκατόνταρχος πλοῖον ἀλεξανδρινὸν πλέον εἰς τὴν ἰταλίαν, ἐνεβίβασεν ἡμᾶς εἰς αὐτό. ἐν ἱκαναῖς δὲ ἡμέραις βραδυπλοοῦντες καὶ μόλις γενόμενοι κατὰ τὴν κνίδον, μὴ προσεῶντος ἡμᾶς τοῦ ἀνέμου ὑπεπλεύσαμεν τὴν κρήτην κατὰ σαλμώνην. μόλις τε παραλεγόμενοι αὐτήν, ἤλθομεν εἰς τόπον τινὰ καλούμενον καλοὺς λιμένας, ᾧ ἐγγὺς ἦν πόλις λασαία. ἱκανοῦ δὲ χρόνου διαγενομένου καὶ ὄντος ἤδη ἐπισφαλοῦς τοῦ πλοός διὰ τὸ καὶ τὴν νηστείαν ἤδη παρεληλυθέναι, παρῄνει ὁ παῦλος λέγων αὐτοῖς. ἄνδρες θεωρῶ ὅτι μετὰ ὕβρεως καὶ πολλῆς ζημίας οὐ μόνον τοῦ φορτίου καὶ τοῦ πλοίου, ἀλλὰ καὶ τῶν ψυχῶν ἡμῶν μέλλειν ἔσεσθαι τὸν πλοῦν. ὁ δὲ ἑκατοντάρχης τῷ κυβερνήτῃ καὶ τῷ ναυκλήρῳ ἐπείθετο μᾶλλον, ἢ τοῖς ὑπὸ τοῦ παύλου λεγομένοις. ἀνευθέτου δὲ τοῦ λιμένος ὑπάρχοντος πρὸς παραχειμασίαν οἱ πλείους ἔθεντο βουλὴν ἀναχθῆναι κἀκεῖθεν, εἴπως δύναιντο καταντήσαντες εἰς φοίνικα παραχειμάσαι λιμένα τῆς κρήτης βλέποντα κατὰ λίβα καὶ κατὰ χῶρον. ὑποπνεύσαντος δὲ νότου δόξαντες τῆς προθέσεως κεκρατηκέναι, ἄραντες ἆσσον παρελέγοντο τὴν κρήτην. μετ' οὐ πολὺ δὲ ἔβαλε κατ' αὐτῆς ἄνεμος τυφωνικὸς ὁ καλούμενος εὐροκλύδων. συναρπασθέντος δὲ τοῦ πλοίου καὶ μὴ δυναμένου ἀντοφθαλμεῖν τῷ ἀνέμῳ, ἐπιδόντες ἐφερόμεθα. νησίον δέ τι ὑποδραμόντες καλούμενον κλαύδην, μόλις ἰσχύσαμεν περικρατεῖς γενέσθαι τῆς σκάφης. ἣν ἄραντες βοηθείαις ἐχρῶντο ὑποζωννύντες τὸ πλοῖον, φοβούμενοί τε μὴ εἰς τὴν σύρτην ἐκπέσωσι, χαλάσαντες τὸ σκεῦος οὕτως ἐφέροντο. σφοδρῶς δὲ χειμαζομένων ἡμῶν, τῇ ἑξῆς ἐκβολὴν ἐποιοῦντο, καὶ τῇ τρίτῃ αὐτόχειρες τὴν σκευὴν τοῦ πλοίου ἐρρίψαμεν. μήτε δὲ ἡλίου μήτε ἄστρων ἐπιφαινόντων ἐπὶ πλείονας ἡμέρας, χειμῶνός τε οὐκ ὀλίγου ἐπικειμένου, λοιπὸν περιῃρεῖτο πᾶσα ἐλπὶς τοῦ σώζεσθαι ἡμᾶς. πολλῆς δὲ ἀσιτίας ὑπαρχούσης, τότε σταθεὶς ὁ παῦλος ἐν μέσῳ αὐτῶν εἶπεν. ἔδει μὲν ὦ ἄνδρες, πειθαρχήσαντάς μοι, μὴ ἀνάγεσθαι ἀπὸ τῆς κρήτης κερδῆσαί τε τὴν ὕβριν ταύτην καὶ τὴν ζημίαν. καὶ τανῦν παραινῶ ὑμᾶς εὐθυμεῖν. ἀποβολὴ

venimuz lystrā q̄ est licie: et ibi inueniēs centurio nauez alexandrinam nauigantez in italiaz: transposuit nos in eam. Et cum multis diebus tarde nauigaremus et vix deuenissem⁹ cōtra gnidū: ꝓhibente nos vento: adnauigauimus crete iuxta salmonez. Et vix iuxta nauigātez venimus in locum quēdaz qui vocatur boni portus: cui iuxta erat ciuitas thalassa. Multo aūt tpe peracto et cum iam nō eēt tuta nauigatio eo ꝙ ieiuniuz iam preterisset: consolabatur eos paul⁹ dicens eis. Viri video qm̄ cū iniuria ⁊ multo dāno non solum oneris ⁊ nauis: sed etiaz aiarū nostrarū incipit esse nauigatio. Centurio aūt gubernatori ⁊ nauclero magis credebat q̄ his q̄ a paulo dicebantur. Et cuz aptus portus non esset ad hyemandum: plurimi statuerunt cōsiliū nauigare inde: si quo modo possēt deuenientes phenicem hyemare portum crete respicientem ad africum ⁊ ad chorum. Aspirante autez austro estimantes propositūz se tenere: cū sustulissent de asson: legebāt cretam. Non post multuz autez misit se contra ipam ventus typhonic⁹: qui vocatur euroaquilo. Cumq̄z arrepta esset nauis: ⁊ non posset conari in ventuz: data naue flatib⁹ ferebamur. In insulaz aūt q̄ndā decurrētes q̄ vocat cauda: potuimus vix obtinere scapham. Qua sublata adiutoriis vtebantur accingentes nauē: timentes q̄z ne in syrtiz inciderent: summisso vase sic ferebantur. Valida autem nobis tēpestate iactatis: sequenti die iactuz fecerunt: ⁊ tertia die suis manib⁹ armamēta nauis ꝓiecerūt. Neq̄z aūt sole neq̄z siderib⁹ apparētib⁹ ꝑ plures dies: ⁊ tempestate nō exigua imminēte: iaz ablata erat spes omnis salutis nostre. Et cuz multa ieiunatio fuisset: tunc stās paulus in medio eoruz dixit. Oportebat quidē o viri audito me nō tollere a creta: lucriq̄z facere iniuriaz hanc ⁊ iacturaz. Et nūc suadeo vob᷑ bono aīo eē. Amissio

B

C

D

γὰρ ψυχῆς οὐδεμία ἔσται ἐξ ὑμῶν πλὴν τοῦ πλοίου. παρέστη γάρ μοι ταύτῃ τῇ νυκτὶ ἄγγελος τοῦ θεοῦ οὗ εἰμι, ᾧ καὶ λατρεύω, λέγων. μὴ φοβοῦ παῦλε, καίσαρί σε δεῖ παραστῆναι. καὶ ἰδοὺ κεχάρισταί σοι ὁ θεὸς πάντας τοὺς πλέοντας μετὰ σοῦ. διὸ εὐθυμεῖτε ἄνδρες. πιστεύω γὰρ τῷ θεῷ ὅτι οὕτως ἔσται καθ' ὃν τρόπον λελάληταί μοι. εἰς νῆσον δὲ τινὰ δεῖ ἡμᾶς ἐκπεσεῖν. ὡς δὲ τεσσαρεσκαιδεκάτη νὺξ ἐγένετο, διαφερομένων ἡμῶν ἐν τῷ ἀδρίᾳ κατὰ μέσον τῆς νυκτὸς ὑπενόουν οἱ ναῦται προσάγειν τινὰ αὐτοῖς χώραν. καὶ βολίσαντες εὗρον ὀργυιὰς εἴκοσι, βραχὺ δὲ διαστήσαντες καὶ πάλιν βολίσαντες, εὗρον ὀργυιὰς δεκαπέντε. φοβούμενοί τε μήπως εἰς τραχεῖς τόπους ἐκπέσωμεν, ἐκ πρύμνης ῥίψαντες ἀγκύρας τέσσαρας, ηὔχοντο ἡμέραν γενέσθαι. τῶν δὲ ναυτῶν ζητούντων φυγεῖν ἐκ τοῦ πλοίου καὶ χαλασάντων τὴν σκάφην εἰς τὴν θάλασσαν προφάσει ὡς ἐκ πρώρας μελλόντων ἀγκύρας ἐκτείνειν, εἶπεν ὁ παῦλος τῷ ἑκατοντάρχῃ καὶ τοῖς στρατιώταις. ἐὰν μὴ οὗτοι μείνωσιν ἐν τῷ πλοίῳ, ὑμεῖς σωθῆναι οὐ δύνασθε. τότε οἱ στρατιῶται ἀπέκοψαν τὰ σχοινία τῆς σκάφης, καὶ εἴασαν αὐτὴν ἐκπεσεῖν. ἄχρι δὲ οὗ ἔμελλεν ἡμέρα γίνεσθαι παρεκάλει ὁ παῦλος ἅπαντας μεταλαβεῖν τροφῆς, λέγων. τεσσαρεσκαιδεκάτην σήμερον ἡμέραν προσδοκῶντες ἄσιτοι διατελεῖτε μηδὲν προσλαβόμενοι. διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς προσλαβεῖν τροφῆς, τοῦτο γὰρ πρὸς τῆς ὑμετέρας σωτηρίας ὑπάρχει. οὐδενὸς γὰρ ὑμῶν θρὶξ ἐκ τῆς κεφαλῆς πεσεῖται. εἰπὼν δὲ ταῦτα καὶ λαβὼν ἄρτον εὐχαρίστησε τῷ θεῷ ἐνώπιον πάντων, καὶ κλάσας ἤρξατο ἐσθίειν. εὔθυμοι δὲ γενόμενοι καὶ αὐτοὶ προσελάβοντο τροφῆς. ἦμεν δὲ ἐν τῷ πλοίῳ αἱ πᾶσαι ψυχαὶ διακόσιαι ἑβδομήκοντα ἕξ. κορεσθέντες δὲ τροφῆς ἐκούφιζον τὸ πλοῖον ἐκβαλλόμενοι τὸν σῖτον εἰς τὴν θάλασσαν. ὅτε δὲ ἡμέρα ἐγένετο τὴν γῆν οὐκ ἐπεγίνωσκον. κόλπον δέ τινα κατενόουν ἔχοντα αἰγιαλόν, εἰς ὃν ἐβουλεύσαντο εἰ δυνατὸν ἐξῶσαι τὸ πλοῖον. καὶ τὰς ἀγκύρας περιελόντες, εἴων εἰς τὴν θάλασσαν, ἅμα ἀνέντες τὰς ζευκτηρίας τῶν πηδαλίων, καὶ ἐπάραντες τὸν ἀρτέμωνα τῇ πνεούσῃ κατεῖχον εἰς τὸν αἰγιαλόν. περιπεσόντες δὲ εἰς τόπον διθάλασσον ἐπώκειλαν τὴν ναῦν, καὶ [...] πρῶρα ἐρείσασα ἔμεινεν ἀσάλευτος, ἡ δὲ [...]μνα ἐλύε

enim nullius aīe erit ex vobis preterq̄z nauis. Astitit enim mihi hac nocte angel⁹ dei cui⁹ sū ego: ⁊ cui deseruio: dicens. Ne timeas paule: cesari te oportet assistere. Et ecce donauit tibi deus oēs qui nauigant tecum. Propter qd̄ bono aīo estote viri. Credo eī deo q̄ sic erit quēadmodū dictuz ē mihi. In insulā aūt quandā oportet nos deuenire. Sz postea q̄ q̄rtadecima nox superuenit: nauigātib⁹ nobis in hadria circa mediā noctē suspicabant nautę appere sibi aliq̄z regionē. Qui ⁊ summittētes bolidē: inuenerunt pass⁹ viginti: ⁊ pusillū inde separati inuenerūt passus quindecim. Timētes aūt ne in aspa loca incideremus: de puppi mittētes anchoras quattuor: optabant diē fieri. Nautis vero querentibus fugere de naui: cum misissent scapham in mare sub obtētu quasi inciperent a prora anchoras extendere: dixit paulus centurioni ⁊ militibus. Nisi hi in naui manserint: vos salui fieri non potestis. Tūc abscīderūt milites funes scaphe: ⁊ passi sūt eā excidere. Et cū lux inciperet fieri rogabat paulus omnes sumere cibum: dicens. Quartadecima die hodie expectantes ieiuni pmanetis nihil accipientes. Propter quod rogo vos accipere cibum pro salute vestra: quia nullius vestrum capillus de capite peribit. Et cum hec dixisset: sumens panē gratias egit deo i ɔspectu oīm: ⁊ cū fregisset cepit manducare. Aiequiores aūt facti omēs ⁊ ipi assūpserūt cibū. Eram⁹ vo vniuerse aie in naui ducente septuaginta sex. Et satiati cibo alleuiabant nauem: iactantes triticum in mare. Cum autez dies factus esset terrā nō agnoscebāt: sinuz vero quēdaz cōsiderabant habentē litt⁹: in quē cogitabāt si possēt eiicere nauē. Et cū anchoras sustulissēt: ɔmittebāt se mari: simul laxātes iuncturas gubernaculorū: ⁊ leuato artemone scdz aure flatum tendebant ad littus. Et cū incidissem⁹ i locū bithalassū impegerunt nauem: ⁊ [...] quidez fixa manebat imobilis: puppis vero solue

sup 12.a.et. 13 b.

E

F

G

το ὑπὸ τῆς βίας τῶν κυμάτων. τῶν δὲ στρατιωτῶν βουλὴ ἐγένετο, ἵνα τοὺς δεσμώτας ἀποκτείνωσι μή τις ἐκκολυμβήσας διαφύγῃ. ὁ δὲ ἑκατόνταρχος βουλόμενος διασῶσαι τὸν παῦλον, ἐκώλυσεν αὐτοὺς τοῦ βουλεύματος, ἐκέλευσέ τε τοὺς δυναμένους κολυμβᾶν ἀπορρίψαντας πρώτους ἐπὶ τὴν γῆν ἐξιέναι, καὶ τοὺς λοιποὺς οὓς μὲν ἐπὶ σανίσιν, οὓς δὲ ἐπί τινων τῶν ἀπὸ τοῦ πλοίου. καὶ οὕτως ἐγένετο πάντας διασωθῆναι ἐπὶ τὴν γῆν. Cap. 28.

Καὶ διασωθέντες τότε ἐπέγνωσαν ὅτι μελίτη ἡ νῆσος καλεῖται. οἱ δὲ βάρβαροι παρεῖχον οὐ τὴν τυχοῦσαν φιλανθρωπίαν ἡμῖν. ἀνάψαντες γὰρ πυρὰν προσελάβοντο πάντας ἡμᾶς διὰ τὸν ὑετὸν τὸν ἐφεστῶτα καὶ διὰ τὸ ψῦχος. συστρέψαντος δὲ τοῦ παύλου φρυγάνων πλῆθος καὶ ἐπιθέντος ἐπὶ τὴν πυράν, ἔχιδνα ἐκ τῆς θέρμης διεξελθοῦσα καθῆψε τῆς χειρὸς αὐτοῦ. ὡς δὲ εἶδον οἱ βάρβαροι κρεμάμενον τὸ θηρίον ἐκ τῆς χειρὸς αὐτοῦ, ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους. πάντως φονεύς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος οὗτος, ὃν διασωθέντα ἐκ τῆς θαλάσσης ἡ δίκη ζῆν οὐκ εἴασεν. ὁ μὲν οὖν ἀποτινάξας τὸ θηρίον εἰς τὸ πῦρ, ἔπαθεν οὐδὲν κακόν. οἱ δὲ προσεδόκων αὐτὸν μέλλειν πίμπρασθαι, ἢ καταπίπτειν ἄφνω νεκρόν. ἐπὶ πολὺ δὲ αὐτῶν προσδοκώντων καὶ θεωρούντων μηδὲν ἄτοπον εἰς αὐτὸν γινόμενον μεταβαλλόμενοι ἔλεγον θεὸν αὐτὸν εἶναι. ἐν δὲ τοῖς περὶ τὸν τόπον ἐκεῖνον ὑπῆρχε χωρία τῷ πρώτῳ τῆς νήσου ὀνόματι ποπλίῳ. ὃς ἀναδεξάμενος ἡμᾶς τρεῖς ἡμέρας φιλοφρόνως ἐξένισεν. ἐγένετο δὲ τὸν πατέρα τοῦ ποπλίου πυρετοῖς καὶ δυσεντερίᾳ συνεχόμενον κατακεῖσθαι. πρὸς ὃν ὁ παῦλος εἰσελθὼν καὶ προσευξάμενος ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτῷ, ἰάσατο αὐτόν. τούτου οὖν γενομένου, καὶ οἱ λοιποὶ οἱ ἔχοντες ἀσθενείας ἐν τῇ νήσῳ προσήρχοντο καὶ ἐθεραπεύοντο. οἳ καὶ πολλαῖς τιμαῖς ἐτίμησαν ἡμᾶς, καὶ ἀναγομένοις ἐπέθεντο τὰ πρὸς τὴν χρείαν. μετὰ δὲ τρεῖς μῆνας ἤχθημεν ἐν πλοίῳ παρακεχειμακότι ἐν τῇ νήσῳ ἀλεξανδρινῷ παρασήμῳ διοσκούροις. καὶ καταχθέντες εἰς συρακούσας, ἐπεμείναμεν ἡμέρας τρεῖς, ὅθεν περιελθόντες κατηντήσαμεν εἰς ῥήγιον, καὶ μετὰ μίαν ἡμέραν ἐπιγενομένου νότου δευτεραῖοι ἤλθομεν εἰς ποτιόλους, οὗ εὑρόντες ἀδελφοὺς παρεκλήθημεν ἐπ᾽ αὐτοῖς ἐπιμεῖναι ἡμέρας ἑπτά, καὶ οὕτως εἰς τὴν ῥώμην ἤλθομεν. κἀκεῖθεν οἱ ἀδελφοὶ ἀκού-

batur a vi maris. Militum autem consilium fuit ut custodias occiderent: ne quis cum enatasset effugeret. Centurio autem volens servare paulum: prohibuit fieri. Iussitque eos qui possent natare emittere se primos et evadere: et ad terram exire: et ceteros alios in tabulis ferebant: quosdam super ea que de navi erant. Et sic factum est: ut omnes anime evaderent ad terram. Cap. 28

A

Et cum evasissemus: tunc cognovimus quia melita insula vocabatur. Barbari vero prestabant non modicam humanitatem nobis. Accensa enim pyra reficiebant nos omnes: propter imbrem qui imminebat et frigus. Cum congregasset autem paulus sarmentorum aliquantam multitudinem: et imposuisset super ignem: vipera a calore cum processisset invasit manum eius. Ut vero viderunt barbari pendentem bestiam de manu eius: ad invicem dicebant. Utique homicida est homo hic: qui cum evasit de mari ultio non sinit eum vivere.

B

Et ille quidem excutiens bestiam in ignem: nihil mali passus est. At illi existimabant eum in tumorem convertendum: aut subito casurum et mori. Diu autem illis expectantibus et videntibus nihil mali in eo fieri: convertentes se dicebant eum esse deum. In locis autem illis erant predia principis insule nomine publii: qui nos suscipiens triduo benigne exhibuit. Contigit autem patrem publii febribus et dysenteria vexatum iacere. Ad quem paulus intravit: et cum orasset et imposuisset ei manus saluavit eum.

C

Quo facto: omnes qui in insula habebant infirmitates accedebant: et curabantur. Qui etiam multis honoribus nos honoraverunt: et navigantibus imposuerunt que necessaria erant. Post menses autem tres navigavimus in navi alexandrina: que in insula hyemaverat: cui erat insigne castorum. Et cum venissemus syracusam: mansimus ibi triduo. Inde circumlegentes devenimus regium. Et post unum diem flante austro secunda die venimus puteolos: ubi inventis fratribus rogati sumus manere apud eos dies septem: et sic venimus romam. Et inde cum audissent

σαντες τὰ περὶ ἡμῶν ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν ἡμῖν ἄχρις ἀππίου φόρου καὶ τριῶν ταβερνῶν, οὓς ἰδὼν ὁ παῦλος εὐχαριστήσας τῷ θεῷ ἔλαβε θάρσος. ὅτε δὲ ἤλθομεν εἰς ῥώμην ὁ ἑκατόνταρχος παρέδωκε τοὺς δεσμίους τῷ στρατοπεδάρχῃ, τῷ δὲ παύλῳ ἐπετράπη μένειν καθ᾽ ἑαυτὸν σὺν τῷ φυλάσσοντι αὐτὸν στρατιώτῃ. ἐγένετο δὲ μετὰ ἡμέρας τρεῖς συγκαλέσασθαι τὸν παῦλον τοὺς ὄντας τῶν ἰουδαίων πρώτους. συνελθόντων δὲ αὐτῶν ἔλεγε πρὸς αὐτούς. ἄνδρες ἀδελφοί ἐγὼ οὐδὲν ἐναντίον ποιήσας τῷ λαῷ ἢ τοῖς ἔθεσι τοῖς πατρῴοις δέσμιος ἐξ ἱεροσολύμων παρεδόθην εἰς τὰς χεῖρας τῶν ῥωμαίων, οἵτινες ἀνακρίναντές με ἐβούλοντο ἀπολῦσαι, διὰ τὸ μηδεμίαν αἰτίαν θανάτου ὑπάρχειν ἐν ἐμοί. ἀντιλεγόντων δὲ τῶν ἰουδαίων ἠναγκάσθην ἐπικαλέσασθαι καίσαρα, οὐχ ὡς τοῦ ἔθνους μου ἔχων τι κατηγορῆσαι. διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰτίαν παρεκάλεσα ὑμᾶς ἰδεῖν καὶ προσλαλῆσαι. ἕνεκεν γὰρ τῆς ἐλπίδος τοῦ ἰσραὴλ τὴν ἅλυσιν ταύτην περίκειμαι. οἱ δὲ πρὸς αὐτὸν εἶπον. ἡμεῖς οὔτε γράμματα περὶ σοῦ ἐδεξάμεθα ἀπὸ τῆς ἰουδαίας, οὔτε παραγενόμενός τις τῶν ἀδελφῶν ἀπήγγειλεν ἢ ἐλάλησέ τι περὶ σοῦ πονηρόν. ἀξιοῦμεν δὲ παρὰ σοῦ ἀκοῦσαι ἃ φρονεῖς. περὶ μὲν γὰρ τῆς αἱρέσεως ταύτης γνωστόν ἐστιν ἡμῖν, ὅτι πανταχοῦ ἀντιλέγεται. ταξάμενοι δὲ αὐτῷ ἡμέραν, ἧκον πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν ξενίαν πλείονες, οἷς ἐξετίθετο διαμαρτυρόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, πείθων τε αὐτοὺς τὰ περὶ τοῦ ἰησοῦ ἀπό τε τοῦ νόμου μωσέως καὶ τῶν προφητῶν ἀπὸ πρωῒ ἕως ἑσπέρας. καὶ οἱ μὲν ἐπείθοντο τοῖς λεγομένοις οἱ δὲ ἠπίστουν. ἀσύμφωνοι δὲ ὄντες πρὸς ἀλλήλους ἀπελύοντο, εἰπόντος τοῦ παύλου ῥῆμα ἕν. ὅτι καλῶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐλάλησε διὰ ἡσαΐου τοῦ προφήτου πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν λέγον. πορεύθητι πρὸς τὸν λαὸν τοῦτον καὶ εἰπόν. ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε, καὶ βλέποντες βλέψετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε. ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὠσὶ βαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν, μήποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκούσωσι, καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσι, καὶ ἐπιστρέψωσι καὶ ἰάσωμαι αὐτούς. γνωστὸν οὖν ἔστω ὑμῖν ὅτι τοῖς ἔθνεσιν ἀπεστάλη τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ, αὐτοὶ καὶ ἀκούσονται. καὶ ταῦτα αὐτοῦ εἰπόντος, ἀπῆλθον οἱ ἰουδαῖοι, πολλὴν ἔχοντες ἐν ἑαυ-

fratres occurrerunt nobis usque ad appii forum et tribus tabernis. Quos cum vidisset paulus gratias agens deo accepit fiduciam.

D

Cum autem venissemus romam permissum est paulo permanere sibimet: cum custodiente se milite. Post tertium autem diem convocavit primos iudeorum. Cumque convenissent: dicebat eis. Ego viri fratres nihil adversus plebem faciens aut morem paternum: vinctus ab hierosolymis traditus sum in manus romanorum: qui cum interrogationem de me habuissent voluerunt me dimittere: eo quod nulla esset causa mortis in me.

E

Contradicentibus autem iudeis coactus sum appellare cesarem: non quasi gentem meam habens aliquid accusare. Propter hanc igitur causam rogavi vos videre et alloqui. Propter spem enim israel cathena hac circumdatus sum. At illi dixerunt ad eum. Nos neque litteras accepimus de te a iudea: neque adveniens aliquis fratrum nunciavit aut locutus est quid de te malum. Rogamus autem a te audire que sentis. Nam de secta hac notum est nobis: quia ubique ei contradicitur.

F

Cum constituissent autem illi diem venerunt ad eum in hospitium plurimi: quibus exponebat testificans regnum dei: suadensque eis de iesu ex lege moysi et prophetis a mane usque ad vesperam. Et quidam credebant his que dicebantur: quidam vero non credebant. Cumque invicem non essent consentientes discedebant: dicente paulo unum verbum. Quia bene spiritus sanctus locutus est per esaiam prophetam ad patres vestros dicens. Vade ad populum istum et dic. Aure audietis et non intelligetis: et videntes videbitis et non perspicietis.

Esa. 6. c. Mat. 13. b. Mar. 4. b. Luce. 8. b. Joan. 12. f.

G

Incrassatum est enim cor populi huius et auribus graviter audierunt: et oculos suos compresserunt ne forte videant oculis et auribus audiant et corde intelligant: et convertantur et sanem eos. Notum ergo sit vobis quoniam gentibus missum est salutare dei: et ipsi audient. Et cum hec dixisset: exierunt ab eo iudei multam habentes inter se

τοίς ζήτησιν. ἔμεινε δε ὁ παῦλος διετί-
αν ὅλην ἐν ἰδίῳ μισθώματι, καὶ ἀπεδέχετο
πάντας τους εἰσπορευομένους πρὸς αὐτόν,
κηρύσσων τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ δι-
δάσκων τὰ περὶ τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ
μετὰ πάσης παρρησίας ἀκωλύτως.

Τέλος τῶν πράξεων τῶν ἀγί-
ων ἀποστόλων.

questionem. Mansit autem biennio
toto in suo conductu: et suscipiebat
omnes qui ingrediebãt ad eum:
predicans regnum dei: et docens q̃ sũt
de dño iesu christo
cum omni fiducia sine prohibitione.

Explicit liber actuum
apostolorum.

Incipit prologus in septem epistolas canonicas.

Non ita est ordo apud grecos qui integre sapiunt: fidemq; rectam sectantur: epistolarum septem que canonice nuncupantur sicut in latinis codicibus inuenitur: vt quia petrus est prim⁹ in ordine apostolorum: prime sint etiam eius epistole in ordine ceterarũ. Sed sicut euangelistas dudum ad veritatis lineã correximus: ita has proprio ordini deo iuuante reddidimus. Est eni prima earũ vna iacobi: due petri: tres iohanis: et iude vna. Que si sicut ab eis digeste sunt: ita quoq; ab interpretibus fideliter in latinum verterentur eloquiũ: nec ambiguitatem legentibus facerent: nec sermonũ sese varietas impugnaret: illo precipue loco vbi de vnitate trinitatis in prima iohannis epistola positum legimus: in qua et ab infidelib⁹ trãslatorib⁹ multũ erratũ esse a fidei veritate cõperimus: triũ tñmodo vocabula hoc est aque sanguinis et spũs in ipsa sua editione ponentibus: et patris verbiq; ac spirit⁹ testimonium omittentibus: in quo maxime et fides catholica roboratur: et patris et filij et spiritu sãcti vna diuinitatis substantia comprobatur. In ceteris vero epistolis quantum a nostra aliorum distet editio lectoris prudentie derelinquo. Sed tu virgo christi eustochium dum a me impensius scripture veritatẽ inquiris: meã quodammodo senectutem inuidorum dentibus corrodendaz exponis: qui me falsariũ corruptorẽq; sanctarum pronunciant scripturarum. Sed ego in tali opere nec emulorum meorum inudentiaz pertimesco: nec sancte scripture veritatem poscentibus denegabo.

Explicit prologus in septem epistolas canonicas.

Incipit argumentum in easdem.

Iacobus petrus ioannes et iudas septem epistolas ediderũt tã mysticas quã succinctas et breues pariter ac longas: breues in verbis: longas in sententijs: vt rarus sit qui non in earũ cecutiat lectione.

Explicit argumentum in septem epistolas canonicas.

Incipit argumentũ in epistolam canonicam beati Jacobi apostoli.

Iacobus apostolus sanctum instruit clerũ de cultura celestium preceptorum et regula catholice obseruantie et de iniecte patientie maiestate et de reuelatione plurimorũ: et de mendatio magistrorum.

Explicit argumentum.

Ἡ τοῦ ἁγίου ἰακώβου ἐπιστολὴ καθολική.

Ἰάκωβος θεοῦ καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ δοῦλος ταῖς δώδεκα φυλαῖς ταῖς ἐν τῇ διασπορᾷ, χαίρειν. πᾶσαν χαρὰν ἡγήσασθε ἀδελφοί μου ὅταν πειρασμοῖς περιπέσητε ποικίλοις, γινώσκοντες ὅτι τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως κατεργάζεται ὑπομονήν. ἡ δὲ ὑπομονὴ ἔργον τέλειον ἐχέτω, ἵνα ἦτε τέλειοι καὶ ὁλόκληροι ἐν μηδενὶ λειπόμενοι. εἰ δέ τις ὑμῶν λείπεται σοφίας, αἰτείτω παρὰ τοῦ διδόντος θεοῦ πᾶσιν ἁπλῶς καὶ οὐκ ὀνειδίζοντος, καὶ

Incipit epistola canonica beati Jacobi apostoli.

Iacobus dei et dñi nři iesu xpi seruus duodeci tribub⁹ q̃ sunt in dispersione: salutem. Oẽ gaudium existimate frẽs mei cum in tẽptatões varias incideritis: scientes q᷑ probatio fidei vře patientiaz operatur. Patientia autez opus perfectum habeat: vt sitis perfecti et integri in nullo deficientes. Si quis aũt vřm indiget sapientia postulet a deo: q̃ dat oibus affluenter et nõ improperat: et

A

Ro.5.a.

Ro.10.c. 1.Co.8.b.

δοθήσεται αὐτῷ. αἰτείτω δὲ ἐν πίστει μηδὲν διακρινόμενος. ὁ γὰρ διακρινόμενος ἔοικε κλύδωνι θαλάσσης ἀνεμιζομένῳ καὶ ῥιπιζομένῳ. μὴ γὰρ οἰέσθω ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὅτι λήψεταί τι παρὰ τοῦ κυρίου. ἀνὴρ δίψυχος ἀκατάστατος ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ. καυχάσθω δὲ ὁ ἀδελφὸς ὁ ταπεινὸς ἐν τῷ ὕψει αὐτοῦ, ὁ δὲ πλούσιος ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ. ὅτι ὡς ἄνθος χόρτου παρελεύσεται. ἀνέτειλε γὰρ ὁ ἥλιος σὺν τῷ καύσωνι, καὶ ἐξήρανε τὸν χόρτον καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐξέπεσε, καὶ ἡ εὐπρέπεια τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἀπώλετο. οὕτω καὶ ὁ πλούσιος ἐν ταῖς πορείαις αὐτοῦ μαρανθήσεται. μακάριος ἀνὴρ ὃς ὑπομενεῖ πειρασμόν, ὅτι δόκιμος γενόμενος λήψεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς, ὃν ἐπηγγείλατο ὁ κύριος τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. μηδεὶς πειραζόμενος λεγέτω ὅτι ἀπὸ θεοῦ πειράζομαι. ὁ γὰρ θεὸς ἀπείραστός ἐστι κακῶν. πειράζει δὲ αὐτὸς οὐδένα. ἕκαστος δὲ πειράζεται ὑπὸ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας ἐξελκόμενος καὶ δελεαζόμενος. εἶτα ἡ ἐπιθυμία συλλαβοῦσα τίκτει ἁμαρτίαν, ἡ δὲ ἁμαρτία ἀποτελεσθεῖσα ἀποκύει θάνατον. μὴ πλανᾶσθε ἀδελφοί μου ἀγαπητοί. πᾶσα δόσις ἀγαθὴ καὶ πᾶν δώρημα τέλειον ἄνωθέν ἐστι καταβαῖνον ἀπὸ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων, παρ᾽ ᾧ οὐκ ἔνι παραλλαγὴ ἢ τροπῆς ἀποσκίασμα. βουληθεὶς ἀπεκύησεν ἡμᾶς λόγῳ ἀληθείας, εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς ἀπαρχήν τινα τῶν αὐτοῦ κτισμάτων. ὥστε ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ἔστω πᾶς ἄνθρωπος ταχὺς εἰς τὸ ἀκοῦσαι, βραδὺς εἰς τὸ λαλῆσαι, βραδὺς εἰς ὀργήν. ὀργὴ γὰρ ἀνδρὸς δικαιοσύνην θεοῦ οὐ κατεργάζεται. διὸ ἀποθέμενοι πᾶσαν ῥυπαρίαν καὶ περισσείαν κακίας, ἐν πραότητι δέξασθε τὸν ἔμφυτον λόγον τὸν δυνάμενον σῶσαι τὰς ψυχὰς ὑμῶν. γίνεσθε δὲ ποιηταὶ λόγου καὶ μὴ μόνον ἀκροαταὶ παραλογιζόμενοι ἑαυτούς, ὅτι εἴ τις ἀκροατὴς λόγου ἐστὶ καὶ οὐ ποιητής, οὗτος ἔοικεν ἀνδρὶ κατανοοῦντι τὸ πρόσωπον τῆς γενέσεως αὐτοῦ ἐν ἐσόπτρῳ. κατενόησε γὰρ ἑαυτὸν καὶ ἀπελήλυθε, καὶ εὐθέως ἐπελάθετο ὁποῖος ἦν. ὁ δὲ παρακύψας εἰς νόμον τέλειον τὸν τῆς ἐλευθερίας καὶ παραμείνας, οὗτος οὐκ ἀκροατὴς ἐπιλησμονῆς γενόμενος, ἀλλὰ ποιητὴς ἔργου, οὗτος μακάριος ἐν τῇ ποιήσει αὐτοῦ ἔσται. εἴ τις δοκεῖ θρῆσκος εἶναι ἐν ὑμῖν μὴ χαλιναγωγῶν γλῶσσαν αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀπατῶν καρδίαν αὐτοῦ,

dabitur ei. Postulet autez in fide nihil hesitans. Qui enĩ hesitat similis est fluctui maris: q̃ a vẽto mouet et circũfertur. Nõ ergo estimet homo ille q᷑ accipiet aliquid a dño. Vir duplex aio inconstans est in omnib⁹ vijs suis. Glorietur aũt frater humilis in exaltatione sua: diues aũt in humilitate sua: quoniaz sicut flos feni transibit. Exortus enĩ est sol cum ardore: et arefecit fenum et flos eius decidit: et decor vultus eius deperijt. Ita et diues in itineribus suis marcescet. Beatus vir qui suffert tẽptationẽ: qm̃ cũ ꝓbat⁹ fuerit accipiet coronaz vite: quaz repromisit dñs diligentibus se. Nemo cũ temptatur dicat qm̃ a deo tẽptat᷑. Deus enĩ intẽptator malorum ẽ: ipse aũt neminẽ tẽptat. Vnusquisq; tẽptat᷑ a cõcupiscẽtia sua: abstract⁹ et illect⁹. Deinde ꝯcupiscẽtia cũ ꝯcepit parit peccatũ: peccatũ vero cum consũmatuz fuerit generat mortẽ. Nolite itaq; errare frẽs mei dilectissimi. Oẽ datũ optimuz et oẽ donũ perfectum desursum est descendens a patre luminũ apd̃ quem non est trãsmutatio nec vicissitudinis obũbratio. Volũtarie ei genuit nos vbo vitatis: vt simus initium aliquid creature eius. Scitis frẽs mei dilectissimi. Sit aũt ois homo velox ad audiendum: tardus aũt ad loquenduz: et tardus ad irã. Ira enĩ viri iustitiaz dei non operatur. Propter qd̃ abijciẽtes omnez inmunditiã et abundãtiaz malitie: in mãsuetudine suscipite insitũ vbuz: qd̃ põt saluare aĩas vestras. Estote aũt factores verbi et non auditores tãtuz fallẽtes vosmetipsos: q᷑ si quis auditor est vbi et non factor: hic cõparabitur viro consideranti vultuz natiuitatis sue in speculo. Considerauit enĩ se et abijt: et statiz oblitus est qualis fuerit. Qui aũt ꝑspexerit in legẽ ꝑfectã libertatis et ꝑmanserit in ea: non auditor obliuiosus factus sed factor operis: hic beatus in suo facto erit. Si q̃s aũt putat se religiosũ esse non refrenans linguam suam: sed seducens cor suum:

B

Eccle.14.c. Esa.40.b. 1.Pet.1.d.

Joan.5.c.

C

Pro.17.d. Eccle.5.c. Ephe.5.a.

D

Ro.2.c. Mat.7.g. Act.1.a.

Mat.5.c.

1.Pet.5.c.

Τούτου μάταιος/η θρησκεία. θρησκεία καθα
ρά και αμίαντος παρα θεώ και πατέρι αύ=
τη εστίμ. επισκέπτεσθαι ορφαμούς και χή=
ρας εμ/Τη θλίψει αυτώμ, άσπιλομ εαυτόμ
Τηρείμ από/Του κόσμου. Cap.2.

Αδελφοί μου μη εμ προσωποληψίαις έ
χετε/Τημ πίστιμ/Του κυρίου ημώμ ιησού
χριστού/Της Λόξης. εάμ γαρ εισέλθη εις
/Τημ συμαγωγήμ υμώμ αμήρ χρυσοδακτύ=
λιος εμ εσθήτι λαμπρά, εισέλθη Λε και πτω
χός εμ ρυπαρά εσθήτι και επιβλέψητε επί/Τομ
φορούμτα/Τημ εσθήτα/Τημ λαμπράμ, και εί
πητε αυτώ, συ κάθου ώλε καλώς, και/Τω
πτωχώ είπητε συ στήθι εκεί, η κάθου ώλε υ
πό/Το υποπόλιομ μου, και ου Λιεκρίθητε εμ
εαυτοίς και εγέμεσθε κριταί Λιαλογισμώμ
πομηρώμ. ακούσατε αλελφοί μου αγαπητοί
ουχ/ο θεός εξελέξατο/Τους πτωχούς/Του
κόσμου πλουσίους εμ πίστει, και κληρομό
μους/Της βασιλείας, ης επηγγείλατο/Τοις α
γαπώσιμ αυτόμ. υμείς Λε ητοιμάσατε/Τομ
πτωχόμ. ουχ/οι πλούσιοι καταλυμαστεύου
σιμ υμωμ, και αυτοί έλκουσιμ υμάς εις κρι
τήρια. ουκ αυτοί βλασφημούσι/Το καλόμ ό
μομα/Το επικληθέμ εφ υμάς. ει μέμτοι μό=
μομ Τελείτε βασιλεικόμ κατά/Τημ γραφήμ, α
γαπήσεις/Τομ πλησίομ σου ως εαυτόμ, κα=
λώς ποιείτε. ει Λε προσωποληπτείτε αμαρτί
αμ εργάζεσθε, ελεγχόμεμοι υπό/Του μόμου
ως παραβάται. όστις γαρ όλομ/Τομ μόμομ
Τηρήσει, πταίσει Λε εμ εμί, γέγομε πάμτωμ έ
μοχος. /ο γαρ ειπώμ μη μοιχεύσης, είπε και
μη φομεύσης. ει Λε ου μοιχεύσεις, φομεύ
σεις Λε, γέγομας παραβάτης μόμου. ούτω
λαλείτε και ούτω ποιείτε ως Λιά μόμου ε=
λευθερίας μέλλομτες κρίμεσθαι/η γαρ κρίσις
αμίλεως/Τω μη ποιήσαμτι έλεος. κατακαυ=
χάται έλεομ κρίσεως. Τι/Το όφελος αλελφοί
μου εάμ πίστιμ λέγη Τις έχειμ, έργα Λε μη
έχη. μη Λύμαται/η πίστις σώσαι αυτόμ. ε
άμ Λε αλελφός η αλελφή γυμμοί υπάρχω
σι και λειπόμεμοι ώσι/Της εφημέρου Τροφής,
είπη Λε Τις αυτοίς εξ υμώμ, υπάγετε εμ ει=
ρήμη θερμαίμεσθε και χορτάζεσθε, μη Λώτε
Λε αυτοίς/Τα επιτήλεια/Του σώματος, Τι/Το
όφελος. ούτω και/η πίστις εάμ μη έργα έ=
χη/μεκρά εστί καθ εαυτήμ. αλλ ερεί Τις. συ
πίστιμ έχεις, καγώ έργα έχω Λείξομ μοι/Τημ
πίστιμ σου εκ/Τωμ εργωμ σου, καγώ Λεί=
ξω σοι εκ/Τωμ εργωμ μου/Τημ πίστιμ μου.
συ πιστεύεις ότι/ο θεός εις εστί, καλώς ποι
είς, και/Τα Λαιμόμια πιστεύουσι και φρίσσου

huius vana est religio. Religio munda
et immaculata apud deum et patrem hec
est. Uisitare pupillos et viduas
in tribulatione eorum: et immaculatum se
custodire ab hoc seculo. Cap.2.

Fratres mei nolite in personarum acceptio
ne habere fidem domini nostri ie=
su christi glorie. Etenim si introierit in
conuentum vestrum vir aureum anulum habens
in veste candida: introierit autem et pauper
in sordido habitu et intendatis in
eum qui indutus est veste preclara: et dixeritis
ei: tu sede hic bene: pauperi autem
dicatis: tu sta illic: aut sede sub
scabello pedum meorum: nonne iudicatis a=
pud vosmetipsos: et facti estis iudices co
gitationum iniquarum? Audite fratres mei dile
ctissimi. Nonne deus elegit pauperes in hoc
mundo diuites in fide et heredes
regni: quod repromisit deus diligentibus
se? Uos autem exhonorastis
pauperem. Nonne diuites per potentiam oppri
munt vos: et ipsi trahunt vos ad iudicia?
Nonne ipsi blasphemant bonum nomen
quod inuocatum est super vos? Si tamen legem
perficitis regalem secundum scripturas: diliges
proximum tuum sicut teipsum: bene
facitis. Si autem personam accipitis: peccatum
operamini: redarguti a lege
quasi transgressores. Quicunque autem totam le
gem seruauerit: offendat autem in vno: factus est
omnium reus. Qui enim dixit non mechaberis: di
xit et non occides. Quod si non mechaberis:
occides autem: factus es transgressor legis.
Sic loquimini et sic facite sicut per legem li=
bertatis incipientes iudicari. Judicium enim
sine misericordia illi qui non facit misericordiam. Supe=
rexaltat autem misericordia iudicium. Quid proderit fratres
mei: si fidem quis dicat se habere: opera autem
non habeat? Nunquid poterit fides saluare eum.
Si autem frater aut soror nudi sint
et indigeant victu quotidiano:
dicat autem aliquis ex vobis illis ite in pa
ce calefacimini et saturamini: non dederi
tis autem eis que necessaria sunt corpori: quid
proderit? Sic et fides si non habeat ope=
ra mortua est in semetipsa. Sed dicet quis.
Tu fidem habes et ego opera habeo. O
stende mihi fidem tuam sine operibus: et ego osten
dam tibi ex operibus fidem meam.
Tu credis quoniam vnus est deus: bene facis:
et demones credunt et contremiscunt.

A
B
Leui.19.c. Ro.2.b. Ephe.6.b. Col.3.d. Act.10.c. 1.Pe.1.c.
Supra.1.d
C

σι. θέλεις Λε γμώμαι ω άμθρωπε κεμέ ότι
/η πίστις χωρίς/Τωμ έργωμ μεκρά εστί. α
βραάμ/ο πατήρ ημώμ ουκ εξ έργωμ ελικαι
ώθη, αμεμέγκας ισαάκ/Τομ υιόμ αυτού επί
/Το θυσιαστήριομ. βλέπεις ότι/η πίστις συ=
μήργει/Τοις έργοις αυτού, και εκ/Τωμ έργωμ
/η πίστις ετελειώθη, και επληρώθη/η γρα=
φή/η λέγουσα. επίστευσε Λε αβραάμ/Τω θε
ώ και ελογίσθη αυτώ εις Λικαιοσύμημ, και
φίλος θεού εκλήθη. οράτε τοίμυμ ότι εξ έρ
γωμ Λικαιούται άμθρωπος, και ουκ εκ πίσ
τεως μόμομ. ομοίως Λε και ραάβ/η πόρμη
ουκ εξ έργωμ ελικαιώθη υπολεξαμέμη/Τους
αγγέλους και ετέρα ολώ εκβαλούσα. ώσ
περ γαρ/Το σώμα χωρίς πμεύματος μεκρόμ
εστίμ, ούτω και/η πίστις χωρίς/Τωμ έρ=
γωμ μεκρά εστί. Cap.3.

Μη πολλοί Λιλάσκαλοι γίμεσθε αλελ=
φοί μου, ειλότες ότι μείζομ κρίμα λη
ψόμεθα. πολλά γαρ πταίομεμ άπαμτες.
ει Τις εμ λόγω ου πταίει, ούτος Τέλειος α
μήρ. Λυματός χαλιμαγωγήσαι και όλομ/Το
σώμα. ίλε/Τωμ ίππωμ/Τούς χαλιμούς εις
/Τα στόματα βάλλομεμ προς/Το πείθεσ=
θαι αυτούς ημίμ, και όλομ/Το σώμα αυτώμ
μετάγομεμ. ιλού και/Τα πλοία Τηλικαύ=
τα όμτα και υπό σκληρώμ αμέμωμ ελαυμό
μεμα, μετάγεται υπό ελαχίστου πηλαλί=
ου, όπου αμ/η ορμή/Του ευθύμομτος βού=
ληται. ούτω και/η γλώσσα μικρόμ μέλος
εστί, και μεγαλαυχεί. ιλού ολίγομ πυρ
ηλίκημ ύλημ αμάπτει, και/η γλώσσα πυρ,
ο κόσμος/Της αλικίας. ούτως/η γλώσσα
καθίσταται εμ/Τοις μέλεσιμ ημώμ,/η σπιλού
σα όλομ/Το σώμα, και φλογίζουσα/Τομ Τρο
χόμ/Της γεμέσεως και φλογιζομέμη υπό/Της
γεέμμης. πάσα γαρ φύσις θηρίωμ Τε και πε
τειμώμ ερπετώμ Τε και εμαλίωμ Λαμάζεται
και Λελάμασται/Τη φύσει/Τη αμθρωπίμη,
/Τημ Λε γλώσσαμ ουλείς Λύμαται αμθρώ=
πωμ Λαμάσαι. ακατάσχετομ κακόμ μεστή
ιού θαματηφόρου. εμ αυτή ευλογούμεμ
/Τομ θεόμ και πατέρα, και εμ αυτή καταρώ
μεθα/Τους αμθρώπους/Τους καθ ομοίωσιμ
θεού γεγομότας. εκ/Του αυτού στόματος
εξέρχεται ευλογία και κατάρα. ου χρή α
λελφοί μου αγαπητοί Ταύτα ούτως γίμε=
σθαι. μήτι/η πηγή εκ/Της αυτής οπής βρύει
/Το γλυκύ και/Το πικρόμ. μη Λύμαται αλελ
φοί μου συκή ελαίας ποιήσαι, η άμπελος
σύκα. ούτως ουλεμία πηγή αλικόμ και
γλυκύ ποιήσαι ύλωρ. ει Τις σοφός και
επιστήμωμ εμ υμίμ, Λειξάτω εκ/Της καλής

Uis autem scire o homo inanis quoniam
fides sine operibus mortua est? Abraam
pater noster nonne ex operibus iustificatus
est: offerens ysaac filium suum super
altare? Uides quoniam fides cooperabatur
operibus illius: et ex operibus
fides consummata est. Et suppleta est scrip=
tura dicens. Credidit abraam deo
et reputatum est illi ad iustitiam: et
amicus dei appellatus est. Uidetis quoniam ex
operibus iustificatur homo: et non ex fide
tantum. Similiter et raab meretrix
nonne ex operibus iustificata est suscipiens
nuncios et alia via eijciens? Sicut
enim corpus sine spiritu mortuum
est: ita fides sine operibus
mortua est. Ca.3.

Nolite plures magistri fieri fratres
mei: scientes quoniam maius iudicium sumi
tis. In multis enim offendimus omnes.
Si quis in verbo non offendit: hic perfectus
est vir. Potest etiam freno circunducere totum
corpus. Si autem equis frena in
ora mittimus ad consentiendum
nobis: omne corpus illorum
circumferimus. Et ecce naues cum magne
sint et a ventis validis minentur
circumferuntur autem a modico gubernaculo:
vbi impetus dirigentis voluerit.
Ita et lingua modicum quidem membrum
est: et magna exaltat. Ecce quantus ignis
quam magnam siluam incendit? Et lingua ignis
est vniuersitas iniquitatis. Lingua
constituitur in membris nostris: que maculat
totum corpus et inflamat rotam
natiuitatis nostre inflamata a
gehenna. Omnis enim natura bestiarum
et volucrum et serpentium et ceterorum domantur
et domita sunt a natura humana:
linguam autem nullus hominum domare potest.
Inquietum malum plenum
veneno mortifero. In ipsa benedicimus
deum et patrem: et ipsa maledicimus
homines qui ad imaginem et similitudinem
dei facti sunt. Ex ipso ore
procedit benedictio et maledictio. Non o
portet fratres mei hec ita fieri.
Nunquid fons de eodem foramine ema
nat dulcem et amaram aquam? Nunquid potest fratres
mei ficus vuas facere: aut vitis
ficus? Sic neque salsa dulcem potest facere
aquam. Quis sapiens et
disciplinatus inter vos? Ostendat ex bona

D
Gene.15.a. Gala.3.a. Ro.4.a
Josue.2.b.
A
Eccle.19.b
B
C

ἀναστροφῆς τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν πραΰτητι σοφίας. εἰ δὲ ζῆλον πικρὸν ἔχετε καὶ ἐρίθειαν ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν, μὴ κατακαυχᾶσθε καὶ ψεύδεσθε κατὰ τῆς ἀληθείας. οὐκ ἔστιν αὕτη ἡ σοφία ἄνωθεν κατερχομένη, ἀλλ' ἐπίγειος ψυχικὴ δαιμονιώδης. ὅπου γὰρ ζῆλος καὶ ἐρίθεια, ἐκεῖ ἀκαταστασία καὶ πᾶν φαῦλον πρᾶγμα. ἡ δὲ ἄνωθεν σοφία πρῶτον μὲν ἁγνή ἐστιν, ἔπειτα εἰρηνική, ἐπιεικής, εὐπειθής, μεστὴ ἐλέους καρπῶν ἀγαθῶν, ἀδιάκριτος καὶ ἀνυπόκριτος. καρπὸς δὲ τῆς δικαιοσύνης ἐν εἰρήνῃ σπείρεται τοῖς ποιοῦσιν εἰρήνην.

Cap. 4.

Πόθεν πόλεμοι καὶ μάχαι ἐν ὑμῖν, οὐκ ἐντεῦθεν ἐκ τῶν ἡδονῶν ὑμῶν τῶν στρατευομένων ἐν τοῖς μέλεσιν ὑμῶν. ἐπιθυμεῖτε καὶ οὐκ ἔχετε, φονεύετε καὶ ζηλοῦτε, καὶ οὐ δύνασθε ἐπιτυχεῖν. μάχεσθε καὶ πολεμεῖτε καὶ οὐκ ἔχετε, διὰ τὸ μὴ αἰτεῖσθαι ὑμᾶς. αἰτεῖτε καὶ οὐ λαμβάνετε, διότι κακῶς αἰτεῖσθε, ἵνα ἐν ταῖς ἡδοναῖς ὑμῶν δαπανήσητε. μοιχοὶ καὶ μοιχαλίδες οὐκ οἴδατε ὅτι ἡ φιλία τοῦ κόσμου ἔχθρα τοῦ θεοῦ ἐστιν. ὃς ἂν οὖν βουληθῇ φίλος εἶναι τοῦ κόσμου, ἐχθρὸς τοῦ θεοῦ καθίσταται. ἢ δοκεῖτε ὅτι κενῶς ἡ γραφὴ λέγει πρὸς φθόνον ἐπιποθεῖ τὸ πνεῦμα ὃ κατῴκησεν ἐν ἡμῖν. μείζονα δὲ δίδωσι χάριν. διὸ λέγει. κύριος ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν. ὑποτάγητε οὖν τῷ θεῷ, ἀντίστητε τῷ διαβόλῳ καὶ φεύξεται ἀφ' ὑμῶν. ἐγγίσατε τῷ θεῷ καὶ ἐγγιεῖ ὑμῖν. καθαρίσατε χεῖρας ἁμαρτωλοί, καὶ ἁγνίσατε καρδίας δίψυχοι. ταλαιπωρήσατε καὶ πενθήσατε καὶ κλαύσατε. ὁ γέλως ὑμῶν εἰς πένθος μεταστραφήτω, καὶ ἡ χαρὰ εἰς κατήφειαν. ταπεινώθητε ἐνώπιον τοῦ κυρίου, καὶ ὑψώσει ὑμᾶς. μὴ καταλαλεῖτε ἀλλήλων ἀδελφοί, ὁ καταλαλῶν ἀδελφοῦ καὶ κρίνων τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καταλαλεῖ νόμου καὶ κρίνει νόμον. εἰ δὲ νόμον κρίνεις, οὐκ εἶ ποιητὴς νόμου ἀλλὰ κριτής. εἷς ἐστιν ὁ νομοθέτης ὁ δυνάμενος σῶσαι καὶ ἀπολέσαι. σὺ δὲ τίς εἶ ὃς κρίνεις τὸν ἕτερον. ἄγε νῦν οἱ λέγοντες σήμερον καὶ αὔριον πορευσώμεθα εἰς τήνδε τὴν πόλιν, καὶ ποιήσωμεν ἐκεῖ ἐνιαυτὸν ἕνα, καὶ ἐμπορευσώμεθα καὶ κερδήσωμεν, οἵτινες οὐκ ἐπίστασθε τὸ τῆς αὔριον. ποία γὰρ ἡ ζωὴ ὑμῶν, ἀτμὶς γάρ ἐστιν ἡ πρὸς ὀλίγον φαινομένη. ἔπειτα δὲ καὶ ἀφανιζομένη, ἀντὶ τοῦ λέγειν ὑμᾶς, ἐὰν ὁ κύριος θελήσῃ καὶ ζήσωμεν, καὶ ποιήσωμεν τοῦτο ἢ ἐ-

conuersatione operationem suam in mansuetudine sapientie. Quod si zelum amarum habetis: et contentiones sunt in cordibus vestris: nolite gloriari et mendaces esse aduersus veritatem. Non est enim ista sapientia desursum descendens a patre luminum: sed terrena animalis diabolica. Ubi enim zelus et contentio: ibi inconstantia et omne opus prauum. Que autem desursum est sapientia: primum quidem pudica est: deinde pacifica: modesta: suadibilis: bonis consentiens: plena misericordia et fructibus bonis: non iudicans sine simulatione. Fructus autem iustitie in pace seminatur facientibus pacem.

Cap. 4.

Unde bella et lites in vobis? nonne ex concupiscentiis vestris que militant in membris vestris? Concupiscitis et non habetis: occiditis et zelatis et non potestis adipisci. Litigatis et belligeratis: et non habetis: propter quod non postulatis. Petitis et non accipitis: eo quod male petatis: ut in concupiscentiis vestris insumatis. Adulteri et adultere nescitis quia amicitia huius mundi: inimica est dei? Quicunque ergo voluerit amicus esse huius seculi: inimicus dei constituitur. An putatis quia inaniter scriptura dicat: ad inuidiam concupiscit spiritus qui habitat in vobis? Maiorem autem dat gratiam. Propter quod dicit. Deus superbis resistit: humilibus autem dat gratiam. Subditi ergo estote deo: resistite autem diabolo et fugiet a vobis. Appropiate deo et appropinquabit vobis. Emundate manus peccatores et purificate corda duplices animo. Miseri estote et lugete et plorate. Risus vester in luctum conuertatur: et gaudium in merorem. Humiliamini in conspectu domini et exaltabit vos. Nolite detrahere alterutrum fratres mei. Qui detrahit fratri aut qui iudicat fratrem suum: detrahit legi et iudicat legem. Si autem iudicas legem: non es factor legis: sed iudex. Unus est enim legislator et iudex: qui potest perdere et liberare. Tu autem quis es qui iudicas proximum tuum? Ecce nunc qui dicitis hodie aut crastino ibimus in illam ciuitatem: et faciemus ibi quidem annum et mercabimur et lucrum faciemus: qui ignoratis quid erit in crastinum. Que est enim vita vestra? Vapor enim erit ad modicum parens: et deinceps exterminabitur: pro eo ut dicatis: si dominus voluerit. et si vixerimus: faciemus hoc aut illud.

D A B C D

1. Pe. 1. b. Ephe. 2. f. Ephe. 4. d. 1. Pet. 5. c.

Hiere. 31. c. Joan. 16. c. 1. Pe. 5. c.

Ro. 14. a. et. 2.

κείνο. νῦν δὲ καυχάσθε ἐν ταῖς ἀλαζονείαις
ὑμῶν. πᾶσα καύχησις τοιαύτη πονηρά ἐ-
στίν. εἰδότι οὖν καλὸν ποιεῖν καὶ μὴ ποιοῦν-
τι, ἁμαρτία αὐτῷ ἐστίν. Cap. 5.

Ἄγε νῦν οἱ πλούσιοι, κλαύσατε ὀλολύ-
ζοντες ἐπὶ ταῖς ταλαιπωρίαις ὑμῶν
ταῖς ἐπερχομέναις. ὁ πλοῦτος ὑμῶν σέ-
σηπε, καὶ τὰ ἱμάτια ὑμῶν σητόβρωτα γέγο-
νεν. ὁ χρυσὸς ὑμῶν καὶ ὁ ἄργυρος κατίω-
ται, καὶ ὁ ἰὸς αὐτῶν εἰς μαρτύριον ὑμῖν ἔσ-
ται, καὶ φάγεται τὰς σάρκας ὑμῶν. ὡς πῦρ
ἐθησαυρίσατε ἐν ἐσχάταις ἡμέραις. ἰδοὺ ὁ
μισθὸς τῶν ἐργατῶν τῶν ἀμησάντων τὰς
χώρας ὑμῶν ὁ ἀπεστερημένος ὑφ᾽ ὑμῶν
κράζει, καὶ αἱ βοαὶ τῶν θερισάντων εἰς τὰ
ὦτα κυρίου σαβαὼθ εἰσεληλύθασιν. ἐτρυ-
φήσατε ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐσπαταλήσατε. ἐθρέ-
ψατε τὰς καρδίας ὑμῶν ὡς ἐν ἡμέρᾳ σφα-
γῆς. κατεδικάσατε, ἐφονεύσατε τὸν δίκαι-
ον, οὐκ ἀντιτάσσεται ὑμῖν. μακροθυμήσατε
οὖν ἀδελφοὶ ἕως τῆς παρουσίας τοῦ κυ-
ρίου. ἰδοὺ ὁ γεωργὸς ἐκδέχεται τὸν τίμι-
ον καρπὸν τῆς γῆς μακροθυμῶν ἐπ᾽ αὐτόν,
ἕως ἂν λάβῃ ὑετὸν πρώϊμον καὶ ὄψιμον.
μακροθυμήσατε καὶ ὑμεῖς, στηρίξατε τὰς
καρδίας ὑμῶν, ὅτι ἡ παρουσία τοῦ κυρί-
ου ἤγγικε. μὴ στενάζετε κατ᾽ ἀλλήλων ἀ-
δελφοί, ἵνα μὴ κριθῆτε. ἰδοὺ ὁ κριτὴς πρὸ
τῶν θυρῶν ἕστηκεν. ὑπόδειγμα λάβετε ἀ-
δελφοί μου τῆς κακοπαθείας καὶ τῆς μα-
κροθυμίας τοὺς προφήτας, οἳ ἐλάλησαν
τῷ ὀνόματι κυρίου. ἰδοὺ μακαρίζομεν
τοὺς ὑπομένοντας. τὴν ὑπομονὴν ἰὼβ ἠ-
κούσατε, καὶ τὸ τέλος κυρίου εἴδετε, ὅτι πο-
λυεύσπλαγχνος ἐστὶ καὶ οἰκτίρμων. πρὸ
πάντων δὲ ἀδελφοί μου μὴ ὀμνύετε,
μήτε τὸν οὐρανὸν μήτε τὴν γῆν, μήτε
ἄλλον τινὰ ὅρκον. ἤτω δὲ ὑμῶν τὸ ναὶ ναί,
καὶ τὸ οὔ, οὔ, ἵνα μὴ εἰς ὑπόκρισιν
πέσητε. κακοπαθεῖ τις ἐν ὑμῖν προσευχέσ-
θω. εὐθυμεῖ τις, ψαλλέτω. ἀσθενεῖ τις ἐν
ὑμῖν, προσκαλεσάτω τοὺς πρεσβυτέ-
ρους τῆς ἐκκλησίας, καὶ προσευξάσθωσαν
ἐπ᾽ αὐτὸν ἀλείψαντες αὐτὸν ἐλαίῳ ἐν
τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου. καὶ ἡ εὐχὴ τῆς πί-
στεως σώσει τὸν κάμνοντα, καὶ ἐγερεῖ αὐ-
τὸν ὁ κύριος, κἂν ἁμαρτίας ᾖ πεποιηκώς, ἀ-
φεθήσεται αὐτῷ. ἐξομολογεῖσθε ἀλλήλοις
τὰ παραπτώματα, καὶ εὔχεσθε ὑπὲρ ἀλλή-
λων ὅπως ἰαθῆτε. πολὺ ἰσχύει δέησις δικαί-
ου ἐνεργουμένη. ἠλίας ἄνθρωπος ἦν ὁμοιο-
παθὴς ἡμῖν καὶ προσευχῇ προσηύξατο τοῦ

Nunc autem exultatis in superbijs
vr̃is. Omnis exultatio talis maligna est.
Scienti igitur bonum facere ⁊ nõ fa-
cienti: peccatum est illi. Cap. 5.

A — Agite nũc diuites: plorate vlulãtes
in miserijs vestris
q̃ aduenient vobis. Diuitie vr̃e putrefa-
cte sũt: ⁊ vestimẽta vr̃a a tineis come-
sta sũt. Aurũ ⁊ argentũ vr̃z eruginauit:
⁊ erugo eorũ in testimoniũ vobis erit:
⁊ mãducabit carnes vr̃as sicut ignis.
Thesaurizastis vobis irã i nouissimis die-
bus. Ecce merces operariorũ q̃ messuerũt
regiones vr̃as q̃ fraudata est a vobis
clamat: ⁊ clamor eorũ in
aures domini sabaoth introiuit. Epu-
lati estis sup terrã: ⁊ in luxurijs enutri-
B — stis corda vr̃a. In die occisionis
adduxistis ⁊ occidistis iustum: et
non restitit vobis. Patientes
igit̃ estote frẽs vsqz ad aduentum dñi.
Ecce agricola expectat preciosum
fructum terre patienter ferens:
donec accipiat temporaneum ⁊ serotinuz.
Patientes igitur estote ⁊ confirmate
corda vestra: quoniam aduentus domini
appropinquauit. Nolite ingemiscere frẽs
i alterutrũ: vt nõ iudicemini. Ecce iu-
dex ante ianuã assistit. Exẽplũ accipite
frẽs exitus mali et lõganimitatis ⁊ laboris
⁊ patiẽtie prophetas: q̃ locuti sunt in
C — nomine domini. Ecce beatificamus
eos q̃ sustinuerũt. Sufferẽtiã Job audi-
stis: ⁊ finez dñi vidistis: quoniam misericors
est dominus ⁊ miserator. Ante
oĩa aũt frẽs mei nolite iurare
neqz p celũ neqz p terrã: neqz
aliud q̃dcũqz iuramẽtũ. Sit aũt sermo vr̃ ẽ
est: non non: vt non sub iudicio
decidatis. Tristat aũt aliquis vr̃z: oret
equo aĩo et psallat. Infirmat q̃s in
vobis inducat presbyteros
ecclesie ⁊ orent
super euz: vngentes eum oleo in
noĩe dñi. Et oratio fidei
saluabit infirmũ: ⁊ alleuiabit eum
dñs: ⁊ si in peccatis sit remittentur
D — ei. Confitemini ergo alterutrum
peccata vestra: ⁊ orate pro inuicez
vt saluemini. Multũ eñ valet deprecatio iu-
sti assidua. Helias hõ erat similis
nobis passibilis: ⁊ oratione orauit

Mat. 5. f.
2. Cor. 7. c.
1. Pe. 2. c.

3. Re. 17. a.
et. 18. g.
Luce. 4. d.

μὴ βρέξαι καὶ οὐκ ἔβρεξεν ἐπὶ τῆς γῆς ἐνιαυτοὺς τρεῖς καὶ μῆνας ἕξ. καὶ πάλιν προσηύξατο καὶ ὁ οὐρανὸς ὑετὸν ἔδωκε, καὶ ἡ γῆ ἐβλάστησε τὸν καρπὸν αὐτῆς. ἀδελφοὶ ἐάν τις ἐν ὑμῖν πλανηθῇ ἀπὸ τῆς ἀληθείας καὶ ἐπιστρέψῃ τις αὐτόν, γινωσκέτω ὅτι ὁ ἐπιστρέψας ἁμαρτωλὸν ἐκ πλάνης ὁδοῦ αὐτοῦ, σώσει ψυχὴν ἐκ θανάτου, καὶ καλύψει πλῆθος ἁμαρτιῶν.

ut non plueret annos tres et menses sex. Et rursum oravit et celum dedit pluviam: et terra dedit fructum suum. Fratres mei si quis ex vobis erraverit a veritate et converterit quis eum: scire debet quoniam qui converti fecerit peccatorem ab errore vie sue: salvabit animam eius a morte: et operiet multitudinem peccatorum.

Τέλος τῆς τοῦ ἁγίου ἰακώβου καθολικῆς ἐπιστολῆς.

Explicit epistola beati iacobi apostoli.

Incipit argumentum in epistolam beati petri primam.

Discipulos salvatoris invicti toto orbe diffusos et peregrinos in hoc seculo monstrat: et preterite vite penitere suadet: et in novam vitam proficere tota cum sollicitudine exhortatur Simon petrus filius iohannis provincie galilee vico bethsaida frater andree apostoli.

Explicit argumentum.

Ἡ τοῦ ἁγίου πέτρου καθολικὴ πρώτη ἐπιστολή.

Incipit epistola beati petri apostoli prima. Cap. i.

Πέτρος ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ, ἐκλεκτοῖς παρεπιδήμοις διασπορᾶς πόντου γαλατίας καππαδοκίας ἀσίας καὶ βιθυνίας, κατὰ πρόγνωσιν θεοῦ πατρὸς ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος, εἰς ὑπακοὴν καὶ ῥαντισμὸν αἵματος ἰησοῦ χριστοῦ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη πληθυνθείη. εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ κατὰ τὸ πολὺ αὐτοῦ ἔλεος ἀναγεννήσας ἡμᾶς εἰς ἐλπίδα ζῶσαν δι' ἀναστάσεως ἰησοῦ χριστοῦ ἐκ νεκρῶν, εἰς κληρονομίαν ἄφθαρτον καὶ ἀμίαντον καὶ ἀμάραντον τετηρημένην ἐν οὐρανοῖς εἰς ὑμᾶς τοὺς ἐν δυνάμει θεοῦ φρουρουμένους διὰ πίστεως, εἰς σωτηρίαν ἑτοίμην ἀποκαλυφθῆναι ἐν καιρῷ ἐσχάτῳ, ἐν ᾧ ἀγαλλιᾶσθε ὀλίγον ἄρτι, εἰ δέον ἐστὶ λυπηθέντες ἐν ποικίλοις πειρασμοῖς, ἵνα τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως πολὺ τιμιώτερον χρυσίου τοῦ ἀπολλυμένου διὰ πυρὸς δὲ δοκιμαζομένου, εὑρεθῇ εἰς ἔπαινον καὶ τιμὴν καὶ δόξαν, ἐν ἀποκαλύψει ἰησοῦ χριστοῦ. ὃν οὐκ εἰδότες ἀγαπᾶτε εἰς ὃν ἄρτι μὴ ὁρῶντες πιστεύοντες δὲ ἀγαλλιᾶσθε χαρᾷ ἀνεκλαλήτῳ καὶ δεδοξασμένῃ, κομιζόμενοι τὸ τέλος τῆς πίστεως ὑμῶν, σωτηρίαν ψυχῶν. περὶ ἧς σωτηρίας ἐξεζήτησαν καὶ ἐξηρεύνησαν προφῆται οἱ περὶ τῆς εἰς ὑμᾶς χάριτος προφητεύσαντες, ἐρευνῶντες εἰς τίνα ἢ ποῖον καιρὸν ἐδήλου τὸ

A Petrus apostolus iesu christi electis advenis dispersionis ponti galatie cappadocie: asie et bithynie secundum prescientiam dei patris in sanctificationem spiritus: in obedientiam et aspersionem sanguinis iesu christi. Gratia vobis et pax multiplicetur. Benedictus deus et pater domini nostri iesu christi: qui secundum misericordiam suam magnam regeneravit nos in spem vivam per resurrectionem iesu christi ex mortuis in hereditatem incorruptibilem et incontaminatam et immarcessibilem conservatam in celis: in vobis qui in virtute dei custodimini per fidem: in salutem paratam revelari in tempore novissimo. B In quo exultabitis modicum nunc: si oportet contristari in variis temptationibus: ut probatio vestre fidei multo preciosior sit auro quod per ignem probatur: inveniatur in laudem et gloriam et honorem in revelatione iesu christi: quem cum non videritis diligitis: in quem nunc quoque non videntes creditis: credentes autem exultabitis letitia inenarrabili et glorificata: reportantes finem fidei vestre salutem animarum vestrarum. De qua salute exquisierunt atque scrutati sunt prophete: qui de futura in vobis gratia prophetaverunt: scrutantes in quod vel quale tempus significaret

1. Cor. 1.a. Ephe. 1.a.

Joan. 16.c

ἐν αὐτοῖς πνεῦμα χριστοῦ, προμαρτυρόμενον τὰ εἰς χριστὸν παθήματα καὶ τὰς μετὰ ταῦτα δόξας, οἷς ἀπεκαλύφθη ὅτι οὐχ ἑαυτοῖς, ὑμῖν δὲ διηκόνουν αὐτά ἃ νῦν ἀνηγγέλη ὑμῖν διὰ τῶν εὐαγγελισαμένων ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ ἀποσταλέντι ἀπ' οὐρανοῦ, εἰς ἃ ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι παρακύψαι. διὸ ἀναζωσάμενοι τὰς ὀσφύας τῆς διανοίας ὑμῶν νήφοντες τελείως ἐλπίσατε ἐπὶ τὴν φερομένην ὑμῖν χάριν ἐν ἀποκαλύψει ἰησοῦ χριστοῦ ὡς τέκνα ὑπακοῆς, μὴ συσχηματιζόμενοι ταῖς πρότερον ἐν τῇ ἀγνοίᾳ ὑμῶν ἐπιθυμίαις, ἀλλὰ κατὰ τὸν καλέσαντα ὑμᾶς ἅγιον, καὶ αὐτοὶ ἅγιοι ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ γενήθητε. διότι γέγραπται. ἅγιοι γένεσθε. ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι. καὶ εἰ πατέρα ἐπικαλεῖσθε τὸν ἀπροσωπολήπτως κρίνοντα κατὰ τὸ ἑκάστου ἔργον, ἐν φόβῳ τὸν τῆς παροικίας ὑμῶν χρόνον ἀναστράφητε. εἰδότες ὅτι οὐ φθαρτοῖς ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ ἐλυτρώθητε ἐκ τῆς ματαίας ὑμῶν ἀναστροφῆς πατροπαραδότου, ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ ἀσπίλου χριστοῦ, προεγνωσμένου μὲν πρὸ καταβολῆς κόσμου, φανερωθέντος δὲ ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων, δι' ὑμᾶς τοὺς δι' αὐτοῦ πιστεύοντας εἰς θεόν, τὸν ἐγείραντα αὐτὸν ἐκ νεκρῶν καὶ δόξαν αὐτῷ δόντα. ὥστε τὴν πίστιν ὑμῶν καὶ ἐλπίδα εἶναι εἰς θεόν. τὰς ψυχὰς ὑμῶν ἡγνικότες ἐν τῇ ὑπακοῇ τῆς ἀληθείας διὰ πνεύματος, εἰς φιλαδελφίαν ἀνυπόκριτον, ἐκ καθαρᾶς καρδίας ἀλλήλους ἀγαπήσατε ἐκτενῶς, ἀναγεγεννημένοι οὐκ ἐκ σπορᾶς φθαρτῆς, ἀλλὰ ἀφθάρτου διὰ λόγου θεοῦ ζῶντος καὶ μένοντος εἰς τὸν αἰῶνα. διότι πᾶσα σὰρξ ὡς χόρτος, καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου. ἐξηράνθη ὁ χόρτος, καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐξέπεσε, τὸ δὲ ῥῆμα κυρίου μένει εἰς τὸν αἰῶνα. τοῦτο δέ ἐστι τὸ ῥῆμα τὸ εὐαγγελισθὲν εἰς ὑμᾶς. Cap. ii.

Ἀποθέμενοι οὖν πᾶσαν κακίαν καὶ πάντα δόλον καὶ ὑποκρίσεις καὶ φθόνους καὶ πάσας καταλαλιάς, ὡς ἄρτι γέννητα βρέφη τὸ λογικὸν ἄδολον γάλα ἐπιποθήσατε, ἵνα ἐν αὐτῷ αὐξηθῆτε, εἴπερ ἐγεύσασθε ὅτι χρηστὸς ὁ κύριος. πρὸς ὃν προσερχόμενοι λίθον ζῶντα, ὑπὸ ἀνθρώπων μὲν ἀποδεδοκιμασμένον, παρὰ δὲ θεῷ ἐκλεκτὸν ἔντιμον. καὶ αὐτοὶ ὡς λίθοι ζῶντες οἰκοδομεῖσθε οἶκος πνευματικός, ἱεράτευμα ἅγιον, ἀνενέγκαι

in eis spiritus christi: prenuncians eas que in christo sunt passiones: et posteriores glorias: quibus revelatum est quia non sibimetipsis: vobis autem ministrabant ea que nunc nunciata sunt vobis per eos qui evangelizaverunt vobis spiritu sancto misso de celo: in quem desiderant angeli prospicere. C Propter quod succincti lumbos mentis vestre sobrii perfecte sperate in eam que offertur vobis gratiam in revelationem iesu christi: quasi filii obedientie: non configurati prioribus ignorantie vestre desideriis: sed secundum eum qui vocavit vos sanctum: et ipsi in omni conversatione sancti sitis: quoniam scriptum est. Sancti eritis: quoniam ego sanctus sum. Et si patrem invocatis eum qui sine acceptione personarum iudicat secundum uniuscuiusque opus: in timore incolatus vestri tempore conversamini. Scientes quod non corruptibilibus auro vel argento redempti estis de vana vestra conversatione paterne traditionis: sed precioso sanguine quasi agni immaculati christi et incontaminati: precogniti quidem ante mundi constitutionem: manifestati autem novissimis temporibus: propter vos qui per ipsum fideles estis in deo: qui suscitavit eum a mortuis et dedit ei gloriam: ut fides vestra et spes esset in deo. D Animas vestras castificantes in obedientia charitatis in fraternitatis amore simplici ex corde invicem diligite attentius: renati non ex semine corruptibili: sed incorruptibili per verbum dei vivi et permanentis in eternum: quia omnis caro ut fenum: et omnis gloria eius tanquam flos feni. Exaruit fenum et flos eius decidit: verbum autem domini manet in eternum. Hoc est autem verbum quod evangelizatum est in vos. Cap. ii.

A Deponentes igitur omnem maliciam et omnem dolum et simulationes et invidias et omnes detractiones: sicut modo geniti infantes rationabile et sine dolo lac concupiscite: ut in eo crescatis in salutem: si tamen gustastis quoniam dulcis est dominus. Ad quem accedentes lapidem vivum: ab hominibus quidem reprobatum: a deo autem electum et honorificatum. Et ipsi tanquam lapides vivi superedificamini domus spiritualis in sacerdotium sanctum: offerentes

Levit. 11.d. Deu. 10.d. Col. 3.d. Jaco. 2.b. ... Roma. 1.b. Ephe. 6.b.

Hebr. 9.b. 1 Joan. 1.b. Apo. 1.b.

Esai. 40.b

Esai. 40.b Eccle. 14.c Jaco. 1.b.

Ephe. 4.c. Col. 3.b. Hebre. 12.a

θυσίας πνευματικάς εὐπροσδέκτους τῷ θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ. διότι περιέχει ἐν τῇ γραφῇ. ἰδοὺ τίθημι ἐν Σιὼν λίθον ἀκρογωνιαῖον, ἐκλεκτόν, ἔντιμον, καὶ ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ οὐ μὴ καταισχυνθῇ. ὑμῖν οὖν ἡ τιμὴ τοῖς πιστεύουσιν, ἀπειθοῦσι δέ, λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας, καὶ λίθος προσκόμματος καὶ πέτρα σκανδάλου. οἱ προσκόπτουσι τῷ λόγῳ ἀπειθοῦντες, εἰς ὃ καὶ ἐτέθησαν. ὑμεῖς δὲ γένος ἐκλεκτόν, βασίλειον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον, λαὸς εἰς περιποίησιν, ὅπως τὰς ἀρετὰς ἐξαγγείλητε τοῦ ἐκ σκότους ὑμᾶς καλέσαντος εἰς τὸ θαυμαστὸν αὐτοῦ φῶς. οἵ ποτε οὐ λαός, νῦν δὲ λαὸς θεοῦ, οἱ οὐκ ἠλεημένοι, νῦν δὲ ἐλεηθέντες. ἀγαπητοί, παρακαλῶ ὡς παροίκους καὶ παρεπιδήμους ἀπέχεσθαι τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν, αἵτινες στρατεύονται κατὰ τῆς ψυχῆς, τὴν ἀναστροφὴν ὑμῶν ἔχοντες καλὴν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ἵνα ἐν ᾧ καταλαλοῦσιν ὑμῶν ὡς κακοποιῶν, ἐκ τῶν καλῶν ἔργων ἐποπτεύσαντες δοξάσωσι τὸν θεὸν ἐν ἡμέρᾳ ἐπισκοπῆς. ὑποτάγητε οὖν πάσῃ ἀνθρωπίνῃ κτίσει διὰ τὸν κύριον, εἴτε βασιλεῖ ὡς ὑπερέχοντι, εἴτε ἡγεμόσιν ὡς δι' αὐτοῦ πεμπομένοις εἰς ἐκδίκησιν μὲν κακοποιῶν, ἔπαινον δὲ ἀγαθοποιῶν. ὅτι οὕτως ἐστὶ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, ἀγαθοποιοῦντας φιμοῦν τὴν τῶν ἀφρόνων ἀνθρώπων ἀγνωσίαν. ὡς ἐλεύθεροι καὶ μὴ ὡς ἐπικάλυμμα ἔχοντες τῆς κακίας τὴν ἐλευθερίαν, ἀλλ' ὡς δοῦλοι τοῦ θεοῦ. πάντας τιμήσατε, τὴν ἀδελφότητα ἀγαπᾶτε, τὸν θεὸν φοβεῖσθε, τὸν βασιλέα τιμᾶτε. οἱ οἰκέται ὑποτασσόμενοι ἐν παντὶ φόβῳ τοῖς δεσπόταις, οὐ μόνον τοῖς ἀγαθοῖς καὶ ἐπιεικέσιν ἀλλὰ καὶ τοῖς σκολιοῖς. τοῦτο γὰρ χάρις, εἰ διὰ συνείδησιν θεοῦ ὑποφέρει τις λύπας πάσχων ἀδίκως. ποῖον γὰρ κλέος εἰ ἁμαρτάνοντες καὶ κολαφιζόμενοι ὑπομενεῖτε, ἀλλ' εἰ ἀγαθοποιοῦντες καὶ πάσχοντες ὑπομενεῖτε, τοῦτο χάρις παρὰ θεῷ. εἰς τοῦτο γὰρ καὶ ἐκλήθητε, ὅτι καὶ Χριστὸς ἔπαθεν ὑπὲρ ἡμῶν, ὑμῖν ὑπολιμπάνων ὑπογραμμόν, ἵνα ἐπακολουθήσητε τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ. ὃς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. ὃς λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδόρει, πάσχων οὐκ ἠπείλει, παρεδίδου δὲ τῷ κρίνοντι δικαίως, ὃς τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν αὐτὸς

spiritales hostias acceptabiles deo p iesū xp̄m. Propter qđ continet scriptura. Ecce pono in sion lapidem sūmū: āgularē: pbatū: electū: pciosū: ꝛ q̄ crediderit in eū nō ꝯfundet. Vobis igit honor credentib⁹ nō: credentibus aūt lapis quē reprobauerūt edificantes: hic factus est in caput anguli: ꝛ lapis offensionis ꝛ petra scādali: his q̄ offendūt verbo nec credūt: in quo ꝛ positi sunt. Vos aūt gen⁹ electū: regale sacerdotiū: gens sancta: populus acq̄sitionis: vt virtutes annūcietis ei⁹ q̄ de tenebris vos vocauit in ammirabile lumen suum. Qui aliqñ nō ppl's dei: nūc aūt ppl's dei: qui nō ꝯsecuti miaȝ: nūc aūt misericordiā ꝯsecuti. Charissimi obsecro vos tāq̄ȝ aduenas ꝛ pegrinos abstinere vos a carnalib⁹ desiderijs q̄ militāt aduersus aīaȝ: ꝯuersationē vr̄aȝ iter gētes hn̄tes bonā: vt in eo q̄ detractāt de vobis tanq̄ȝ de malefactorib⁹: ex bōis opib⁹ vos ꝯsiderātes glificēt deū in die visitatiōis. Subiecti igit estote oi' hūane creature pp deum: siue regi quasi precellenti: siue ducibus tanq̄ȝ ab eo missis ad vindictā malefactoꝝ: laudē vero bonoꝝ. Quia sic est voluntas dei: vt bñ faciētes obmutescere faciatis iprudētiū hominū ignorātiā. Quasi liberi ꝛ nō quasi velamen habentes malicie libertatem: sed sicut serui dei. Oēs honorate: fraternitatem diligite. Deum timete: regem honorificate. Serui subditi estote in omni timore dominis: non tantum bonis ꝛ modestis sed ēt dyscolis. Hec est ei gratia: si pp dei conscientiaȝ sustinet quis tristitias patiens iniuste. Que eīȝ est grā si peccantes ꝛ colaphizati suffertis? Sed si benefacientes patienter sustinetis: hec est gratia apud deū. In hoc enī vocati estis: qr ꝛ xp̄s passus est p nobis: vobis relinquens exēplū vt seq̄mini vestigia eius. Qui peccatum non fecit: nec inuentus est dolus in ore ei⁹. Qui cū malediceretur non maledicebat: cum pateretur nō cōminabat. Tradebat aūt iudicāti se iniuste. Qui peccata nostra ipse

B
Esa 28.d. Mat.21.g. Mar.12.b. Luce.20.c Act.4.b.
Ps.117.
Exo.19.a.
Osee.2.d. Ro.9.d
Rom.13.d. Gala.5.c.
C
Roma.13.a
Ro.12.c.
Ephe 6.a. Col.3.d. Titum.2.c. 1.Co.7.c. Jaco.5.c.
D
1.Joan.3.a Esaie.53.b
Esaie.53.b.

ἀνήνεγκεν ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ξύλον, ἵνα ταῖς ἁμαρτίαις ἀπογενόμενοι, τῇ δικαιοσύνῃ ζήσωμεν, οὗ τῷ μώλωπι αὐτοῦ ἰάθητε. ἦτε γὰρ ὡς πρόβατα πλανώμενα, ἀλλ' ἐπεστράφητε νῦν ἐπὶ τὸν ποιμένα καὶ ἐπίσκοπον τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Cap.3.

Ὁμοίως αἱ γυναῖκες ὑποτασσόμεναι τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ἵνα καὶ εἴ τινες ἀπειθοῦσι τῷ λόγῳ, διὰ τῆς τῶν γυναικῶν ἀναστροφῆς ἄνευ λόγου κερδηθήσονται, ἐποπτεύσαντες τὴν ἐν φόβῳ ἁγνὴν ἀναστροφὴν ὑμῶν. ὧν ἔστω οὐχ ὁ ἔξωθεν ἐμπλοκῆς τριχῶν καὶ περιθέσεως χρυσίων ἢ ἐνδύσεως ἱματίων κόσμος, ἀλλ' ὁ κρυπτὸς τῆς καρδίας ἄνθρωπος ἐν τῷ ἀφθάρτῳ τοῦ πραέος καὶ ἡσυχίου πνεύματος, ὅ ἐστιν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ πολυτελές. οὕτω γάρ ποτε καὶ αἱ ἅγιαι γυναῖκες αἱ ἐλπίζουσαι ἐπὶ τὸν θεὸν ἐκόσμουν ἑαυτάς, ὑποτασσόμεναι τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ὡς Σάρρα ὑπήκουσε τῷ Ἀβραάμ, κύριον αὐτὸν καλοῦσα, ἧς ἐγενήθητε τέκνα ἀγαθοποιοῦσαι καὶ μὴ φοβούμεναι μηδεμίαν πτόησιν. οἱ ἄνδρες ὁμοίως συνοικοῦντες κατὰ γνῶσιν, ὡς ἀσθενεστέρῳ σκεύει τῷ γυναικείῳ ἀπονέμοντες τιμήν, ὡς καὶ συγκληρονόμοι χάριτος ζώσης, εἰς τὸ μὴ ἐγκόπτεσθαι τὰς προσευχὰς ὑμῶν. τὸ δὲ τέλος πάντες ὁμόφρονες, συμπαθεῖς, φιλάδελφοι, εὔσπλαγχνοι, φιλόφρονες, μὴ ἀποδιδόντες κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἢ λοιδορίαν ἀντὶ λοιδορίας, τοὐναντίον δὲ εὐλογοῦντες, εἰδότες ὅτι εἰς τοῦτο ἐκλήθητε ἵνα εὐλογίαν κληρονομήσητε. ὁ γὰρ θέλων ζωὴν ἀγαπᾶν καὶ ἰδεῖν ἡμέρας ἀγαθάς, παυσάτω τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ ἀπὸ κακοῦ, καὶ χείλη αὐτοῦ τοῦ μὴ λαλῆσαι δόλον. ἐκκλινάτω ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποιησάτω ἀγαθόν, ζητησάτω εἰρήνην καὶ διωξάτω αὐτήν, ὅτι ὀφθαλμοὶ κυρίου ἐπὶ δικαίους καὶ ὦτα αὐτοῦ εἰς δέησιν αὐτῶν. πρόσωπον δὲ κυρίου ἐπὶ ποιοῦντας κακά, τοῦ ἐξολοθρεῦσαι αὐτοὺς ἐκ γῆς. καὶ τίς ὁ κακώσων ὑμᾶς, ἐὰν τοῦ ἀγαθοῦ μιμηταὶ γένησθε. ἀλλ' εἰ καὶ πάσχετε διὰ δικαιοσύνην, μακάριοι. τὸν δὲ φόβον αὐτῶν μὴ φοβηθῆτε, μηδὲ ταραχθῆτε, κύριον δὲ τὸν θεὸν ἁγιάσατε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἕτοιμοι δὲ ἀεὶ πρὸς ἀπολογίαν παντὶ τῷ αἰτοῦντι ὑμᾶς λόγον περὶ τῆς ἐν ὑμῖν ἐλπίδος, μετὰ

pertulit in corpore suo super lignum: vt peccatis mortui iustitie viuamus: cuius liuore sanati estis. Eratis enī sicut oues errantes: sed conuersi estis nunc ad pastoreȝ ꝛ episcopum animarum nostrarum.

Cap.3.

Similiter ꝛ mulieres subdite sint viris suis: vt ꝛ si qui nō credunt verbo per mulierum conuersationeȝ sine verbo lucrifiant: considerantes in timore sanctam conuersationem vestrā. Quarum nō sit extrinsecus capillatura aut circūdatio auri aut indumēti vestimētoꝝ cult⁹: sȝ q̄ abscōdit⁹ est cordis homo in incorruptibilitate quieti ꝛ modesti spiritus: qui est in cōspectu dei locuplex. Sic enī aliqñ ꝛ sancte mulieres sperantes in deo ornabant se subiecte proprijs viris: sicut Sara obediebat Abrae dominuȝ eum vocās: cuius estis filie benefacientes: ꝛ non pertimentes vllam pturbationē. Viri similiter cohabitātes sȝ sciētiā: quasi infirmiori vasculo muliebri impartiētes honorem tanq̄ȝ coheredibus gratie vite: vt non impediantur oratiōes vestre. In fide aūt omnes vnanimes compatientes: fraternitatis amatores: misericordes: modesti: hūiles: nō reddētes malū p malo: nec maledictū p maledicto: sȝ ecōtrario bñdicentes: qr in hoc vocati estis: vt bñdictionē hereditate possideatis. Qui enī vult vitā diligere: ꝛ dies videre bonos: coerceat linguam suam a malo ꝛ labia eius ne loquantur dolum. Declinet autem a malo: et faciat bonuȝ: inquirat pacem ꝛ sequatur eam: qr oculi domini super iustos ꝛ aures eius in preces eoruȝ. Vultus autem dñi super facientes mala. Et quis est qui vobis noceat: si boni emulatores fueritis. Sȝ si qđ patimini ppter iustitiam: bti. Timorē aūt eoruȝ ne timueritis: neq̄ȝ ꝯturbemini. Dñȝ aūt xp̄m sanctificate in cordibus vestris: parati sp ad satisfactionem omni poscēti vos rōneȝ de ea q̄ in vobis est spe: sed cum

A
Colo.3.c. Ephe.5.c.
Gene.18.b.
B
Pro.10.b. Roma.12.d
Ps.33. Jaco.1.d.
C
c.boni gentiu castus.s. nu.
Mar.5.a.

πραΰτητος καὶ φόβου, συνείδησιν ἔχοντες
ἀγαθήν, ἵνα ἐν ᾧ καταλαλοῦσιν ὑμῶν ὡς
κακοποιῶν, καταισχυνθῶσιν οἱ ἐπηρεάζον
τες ὑμῶν τὴν ἀγαθὴν ἐν Χριστῷ ἀναστρο-
φήν. κρεῖττον γὰρ ἀγαθοποιοῦντας εἰ θέ-
λοι τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ πάσχειν, ἢ κακο-
ποιοῦντας. ὅτι καὶ Χριστὸς ἅπαξ περὶ ἁ-
μαρτιῶν ἔπαθε δίκαιος ὑπὲρ ἀδίκων, ἵνα ἡ-
μᾶς προσαγάγῃ τῷ θεῷ, θανατωθεὶς μὲν
σαρκί, ζωοποιηθεὶς δὲ πνεύματι. ἐν ᾧ καὶ
τοῖς ἐν φυλακῇ πνεύμασι πορευθεὶς ἐκή-
ρυξεν ἀπειθήσασι ποτέ, ὅτε ἀπεξεδέχετο ἡ
τοῦ θεοῦ μακροθυμία ἐν ἡμέραις νῶε κα-
τασκευαζομένης κιβωτοῦ, εἰς ἣν ὀλίγαι τοῦ
τέστιν ὀκτὼ ψυχαὶ διεσώθησαν δι' ὕδατος,
ᾧ ἀντίτυπον νῦν καὶ ἡμᾶς σώζει βάπτισμα,
οὐ σαρκὸς ἀπόθεσις ῥύπου, ἀλλὰ συνει
δήσεως ἀγαθῆς ἐπερώτημα εἰς θεόν, δι' ἀνα
στάσεως ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅς ἐστιν ἐν δεξιᾷ
τοῦ θεοῦ πορευθεὶς εἰς οὐρανόν, ἀποταγέν
των αὐτῷ ἀγγέλων καὶ ἐξουσιῶν καὶ δυ-
νάμεων. Cap. 4.

Χριστοῦ οὖν παθόντος ὑπὲρ ἡμῶν σαρ
κί, καὶ ὑμεῖς τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ὁπλίσασ
θε. ὅτι ὁ παθὼν ἐν σαρκί, πέπαυται ἁμαρ
τίας, εἰς τὸ μηκέτι ἀνθρώπων ἐπιθυμίαις
ἀλλὰ θελήματι θεοῦ τὸν ἐπίλοιπον ἐν
σαρκὶ βιῶσαι χρόνον. ἀρκετὸς γὰρ ὑμῖν ὁ
παρεληλυθὼς χρόνος τοῦ βίου τὸ θέλη-
μα τῶν ἐθνῶν κατεργάσασθαι, πεπορευμέ-
νους ἐν ἀσελγείαις, ἐπιθυμίαις, οἰνοφλυγί-
αις, κώμοις, πότοις καὶ ἀθεμίτοις εἰδωλο-
λατρείαις. ἐν ᾧ ξενίζονται, μὴ συντρεχόντων
ὑμῶν εἰς τὴν αὐτὴν τῆς ἀσωτείας ἀνάχυ
σιν βλασφημοῦντες, οἳ ἀποδώσουσι λό-
γον τῷ ἑτοίμως ἔχοντι κρῖναι ζῶντας καὶ νε
κρούς. εἰς τοῦτο γὰρ καὶ νεκροῖς εὐηγγελί
σθη, ἵνα κριθῶσι μὲν κατὰ ἀνθρώπους σαρ-
κί, ζῶσι δὲ κατὰ θεὸν πνεύματι. πάντων δὲ
τὸ τέλος ἤγγικε. σωφρονήσατε οὖν καὶ νή
ψατε εἰς τὰς προσευχάς, πρὸ πάντων δὲ
τὴν εἰς ἑαυτοὺς ἀγάπην ἐκτενῆ ἔχοντες. ὅ
τι ἡ ἀγάπη καλύψει πλῆθος ἁμαρτιῶν. φι
λόξενοι εἰς ἀλλήλους, ἄνευ γογγυσμῶν. ἕ
καστος καθὼς ἔλαβε χάρισμα, εἰς ἑαυτοὺς
αὐτὸ διακονοῦντες ὡς καλοὶ οἰκονόμοι ποι
κίλης χάριτος θεοῦ. εἴ τις λαλεῖ ὡς λόγι-
α θεοῦ, εἴ τις διακονεῖ, ὡς ἐξ ἰσχύος ὡς χο
ρηγεῖ ὁ θεός, ἵνα ἐν πᾶσι δοξάζηται ὁ θεὸς
διὰ ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἐστὶν ἡ δόξα καὶ τὸ
κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.
ἀγαπητοί, μὴ ξενίζεσθε τῇ ἐν ὑμῖν πυρώ-
σει πρὸς πειρασμὸν ὑμῖν γινομένῃ, ὡς ξέ

modestia et timore: conscientiam habentes
bonam: vt in eo quod detrahunt de vobis
confundantur qui calumniantur
vestram bonam in christo conuersationem.
Melius est enim vt benefacientes si voluntas dei
velit pati quam malefacientes.
Quia et christus semel pro peccatis nostris
mortuus est iustus pro iniustis: vt nos
offerret deo: mortificatos quidem
carne: viuificatos autem spiritu. In quo et his
qui in carcere erant spiritibus veniens predicauit: qui
increduli fuerant aliquando: quando expectabant
dei patientiam in diebus noe cum fabricaretur
arca: in qua pauce idest
octo anime salue facte sunt per aquam:
quod et nos nunc similis forme saluos facit
baptisma: non carnis depositio sordium:
sed conscientie bone interrogatio in deum: per resur
rectionem iesu christi a mortuis: qui est in dexte
ra dei: deglutiens mortem vt vite eterne here
des efficeremur: profectus in celum subiectis si
bi angelis et potestatibus et virtutibus. Cap. 4.

Christo igitur passo in carne:
et vos eadem cogitatione armamini:
quia qui passus est in carne desiit a peccatis:
vt non iam desiderijs hominum
sed voluntate dei quod reliquum est in
carne viuat temporis. Sufficit enim
preteritum tempus ad voluntatem
gentium consummandam his qui ambu
lauerunt in luxurijs: desiderijs: vinolentijs:
comessationibus: potationibus: ebrietatibus: et il
licitis idolorum cultibus. In quo admirantur
non concurrentibus vobis in eandem luxurie con
fusionem blasphemantes: qui reddent rationem
ei qui paratus est iudicare viuos et mortu
os. Propter hoc enim et mortuis euangeli
zatum est: vt iudicentur quidem secundum homines in car
ne: viuant autem secundum deum in spiritu. Omnium autem
finis appropinquauit. Estote itaque pruden
tes et vigilate in orationibus: ante omnia autem
mutuam in vobismetipsis charitatem continuam
habentes: quia charitas operit multitudinem peccatorum.
Hospitales inuicem: sine murmuratione.
Vnusquisque sicut accepit gratiam in alterutrum
illam administrantes: sicut boni dispensato
res multiformis gratie dei. Si quis loquitur:
quasi sermones dei. Si quis ministrat: tanquam ex vir
tute quam administrat deus: vt in omnibus hono
rificetur deus per iesum christum: cui est gloria et
imperium in secula seculorum. Amen.
Charissimi nolite peregrinari in feruore
qui ad temptationem vobis sit: quasi noui ali

Hebre. 9. d
Roma. 5. b
D
Mat. 24. c
Luce. 17. f
A
Ephe. 4. d
Iaco. 4. b.
B
Pro. 10. b.
Ro. 12. c
Hebre 13. a
Philip. 2. b
C

νου ὑμῖν συμβαίνοντος, ἀλλὰ καθὸ κοινω-
νεῖτε τοῖς τοῦ Χριστοῦ παθήμασι χαίρετε, ἵ
να καὶ ἐν τῇ ἀποκαλύψει τῆς δόξης αὐτοῦ
χαρῆτε ἀγαλλιώμενοι. εἰ ὀνειδίζεσθε ἐν ὀ
νόματι Χριστοῦ μακάριοι, ὅτι τὸ τῆς δόξης
καὶ τὸ τοῦ θεοῦ πνεῦμα ἐφ' ὑμᾶς ἀναπέ
παυται, κατὰ μὲν αὐτοὺς βλασφημεῖται,
κατὰ δὲ ὑμᾶς δοξάζεται. μὴ γάρ τις ὑ-
μῶν πασχέτω ὡς φονεὺς ἢ κλέπτης ἢ κα-
κοποιὸς ἢ ὡς ἀλλοτριοεπίσκοπος. εἰ δὲ ὡς
χριστιανός, μὴ αἰσχυνέσθω, δοξαζέτω δὲ
τὸν θεὸν ἐν τῷ μέρει τούτῳ, ὅτι ὁ καιρὸς
τοῦ ἄρξασθαι τὸ κρίμα ἀπὸ τοῦ οἴκου τοῦ
θεοῦ. εἰ δὲ πρῶτον ἀφ' ἡμῶν, τί τὸ τέλος
τῶν ἀπειθούντων τῷ τοῦ θεοῦ εὐαγγελίῳ.
καὶ εἰ ὁ δίκαιος μόλις σώζεται, ὁ ἀσεβὴς καὶ
ἁμαρτωλὸς ποῦ φανεῖται. ὥστε καὶ οἱ πά
σχοντες κατὰ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, ὡς πι
στῷ κτίστῃ παρατιθέσθωσαν τὰς ψυχὰς αὐ
τῶν ἐν ἀγαθοποιΐᾳ. Cap. 5.

Πρεσβυτέρους τοὺς ἐν ὑμῖν παρακαλῶ
ὡς συμπρεσβύτερος καὶ μάρτυς τῶν
τοῦ Χριστοῦ παθημάτων, ὁ καὶ τῆς μελ-
λούσης ἀποκαλύπτεσθαι δόξης κοινωνός.
ποιμάνατε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ θεοῦ,
ἐπισκοποῦντες μὴ ἀναγκαστῶς ἀλλ' ἑκουσί
ως, μηδὲ αἰσχροκερδῶς ἀλλὰ προθύμως,
μηδὲ ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων, ἀλ
λὰ τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου. καὶ φα
νερωθέντος τοῦ ἀρχιποίμενος κομιεῖσθε τὸν
ἀμαράντινον τῆς δόξης στέφανον. ὁμοίως
νεώτεροι ὑποτάγητε πρεσβυτέροις. πάν-
τες δὲ ἀλλήλοις ὑποτασσόμενοι, τὴν ταπει
νοφροσύνην ἐγκομβώσασθε, ὅτι ὁ θεὸς ὑπε-
ρηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδω
σι χάριν. ταπεινώθητε οὖν ὑπὸ τὴν κραταιὰν
χεῖρα τοῦ θεοῦ, ἵνα ὑμᾶς ὑψώσῃ ἐν καιρῷ,
πᾶσαν τὴν μέριμναν ὑμῶν ἐπιρρίψαντες
ἐπ' αὐτόν, ὅτι αὐτῷ μέλει περὶ ὑμῶν. νή
ψατε, γρηγορήσατε, ὁ ἀντίδικος ὑμῶν διά
βολος ὡς λέων ὠρυόμενος περιπατεῖ ζη-
τῶν τίνα καταπίῃ. ᾧ ἀντίστητε στερεοὶ τῇ
πίστει, εἰδότες τὰ αὐτὰ τῶν παθημάτων
τῇ ἐν κόσμῳ ὑμῶν ἀδελφότητι. ὁ δὲ θε-
ὸς πάσης χάριτος ὁ καλέσας ὑμᾶς εἰς τὴν
αἰώνιον αὐτοῦ δόξαν ἐν Χριστῷ ἰησοῦ ὀλί
γον παθόντας, αὐτὸς καταρτίσαι ὑμᾶς, στη
ρίξαι, σθενώσαι, θεμελιώσαι. αὐτῷ ἡ δόξα
καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
ἀμήν. διὰ σιλουανοῦ ὑμῖν τοῦ πιστοῦ ἀ-
δελφοῦ ὡς λογίζομαι δι' ὀλίγων ἔγρα-
ψα, παρακαλῶν καὶ ἐπιμαρτυρῶν ταύτην
εἶναι ἀληθῆ χάριν τοῦ θεοῦ, εἰς ἣν ἑστήκατε.

quid vobis contingat: sed communicantes
christi passionibus gaudete: vt
et in reuelatione glorie eius in nomine
gaudeatis exultantes. Si exprobramini
christi: beati eritis: quoniam quod est honoris glorie
et virtutis dei: et qui est eius spiritus super vos requi
escet.
Nemo autem vestrum
patiatur quasi homicida aut fur aut male
ficus aut alienorum appetitor. Si autem vt
christianus: non erubescat: glorificet autem
deum in isto nomine: quoniam tempus est vt
incipiat iudicium a domo
dei. Si autem primum a nobis: quis finis
eorum qui non credunt dei euangelio?
Et si iustus quidem vix saluabitur: impius et
peccator vbi parebunt? Itaque et hi qui pati
untur secundum voluntatem dei: fideli
creatori commendent animas suas
in benefactis. Cap. 5.

Seniores ergo qui in vobis sunt obsecro
consenior et testis
christi passionum: qui et eius que in futuro
reuelanda est glorie communicator.
Pascite qui in vobis est gregem dei:
prouidentes non coacte sed spontanee secundum deum:
neque turpis lucri gratia: sed voluntarie:
neque vt dominantes in cleris: sed
forma facti gregis ex animo. Et cum apparu
erit princeps pastorum percipietis
immarcessibilem glorie coronam. Similiter
adolescentes subditi estote senioribus. Omnes
enim inuicem humilitatem
insinuate: quia dominus superbis
resistit: humilibus autem dat
gratiam. Humiliamini igitur sub potenti
manu dei: vt vos exaltet in tempore visitationis
omnem sollicitudinem vestram proijcientes
in eum: quoniam ipsi cura est de vobis. So
brij estote et vigilate quia aduersarius vester dia
bolus tanquam leo rugiens circuit querens
quem deuoret. Cui resistite fortes
in fide: scientes eandem passionem ei que
in mundo est vestre fraternitati fieri. Deus
autem omnis gratie qui vocauit nos in
eternam suam gloriam in christo iesu modicum
passos: ipse perficiet: confirmabit:
solidabitque. Ipsi gloria
et imperium in secula seculorum.
Amen. Per siluanum fidelem fratrem vobis
vt arbitror breuiter scripsi
obsecrans et contestans hanc
esse veram gratiam dei: in qua statis.

D
Prou. 11. d
A
B
Iaco. 4. c.
Luce. 12. c.
Roma. 12. c
C
D

ἀσπάσεται ὑμᾶς ἡ ἐν βαβυλῶνι συνεκλεκτή, καὶ μάρκος ὁ υἱός μου. ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἀγάπης. εἰρήνη ὑμῖν πᾶσι τοῖς ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ἀμήν.

τέλος τῆς τοῦ ἁγίου πέτρου πρώτης ἐπιστολῆς.

Salutat vos ecclesia q̃ est i babylõe col lecta: ꝛ marcꝰ filius meus. Salutate i uicẽ in osculo sancto. Gratia vobis oĩbus q̃ estis in xp̃o iesu. Amen.

Explicit ep̃la bti petri apostoli prima.

Incipit argumentum in epistolam secundam.

Simon petrus per fidem huic mundo sapientes mortuos esse declarat: eisdemq; pietatis quanta sit magnitudo luce ipsa clarius manifestat.

Explicit argumentum.

Ἡ τοῦ ἁγίου πέτρου καθολική δευτέρα ἐπιστολή. Cap.i.

Σίμων πέτρος δοῦλος καὶ ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ τοῖς ἰσότιμον ἡμῖν λαχοῦσι πίστιν ἐν δικαιοσύνῃ τοῦ θεοῦ ἡμῶν καὶ σωτῆρος ἰησοῦ χριστοῦ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη πληθυνθείη ἐν ἐπιγνώσει τοῦ θεοῦ καὶ χριστοῦ ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν. ὡς πάντα ἡμῖν τῆς θείας δυνάμεως αὐτοῦ τὰ πρὸς ζωὴν καὶ εὐσέβειαν δεδωρημένης διὰ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ καλέσαντος ἡμᾶς διὰ δόξης καὶ ἀρετῆς. δι' ὧν τὰ τίμια ἡμῖν καὶ μέγιστα ἐπαγγέλματα δεδώρηται, ἵνα διὰ τούτων γένησθε θείας κοινωνοὶ φύσεως, ἀποφυγόντες τῆς ἐν κόσμῳ ἐν ἐπιθυμίᾳ φθορᾶς καὶ αὐτὸ τοῦτο δὲ σπουδὴν πᾶσαν παρεισενέγκαντες ἐπιχορηγήσατε ἐν τῇ πίστει ὑμῶν τὴν ἀρετήν, ἐν δὲ τῇ ἀρετῇ τὴν γνῶσιν, ἐν δὲ τῇ γνώσει τὴν ἐγκράτειαν, ἐν δὲ τῇ ἐγκρατείᾳ τὴν ὑπομονήν, ἐν δὲ τῇ ὑπομονῇ τὴν εὐσέβειαν, ἐν δὲ τῇ εὐσεβείᾳ τὴν φιλαδελφίαν, ἐν δὲ τῇ φιλαδελφίᾳ τὴν ἀγάπην. ταῦτα γὰρ ὑμῖν ὑπάρχοντα καὶ πλεονάζοντα οὐκ ἀργοὺς οὐδὲ ἀκάρπους καθίστησιν εἰς τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ ἐπίγνωσιν. ᾧ γὰρ μὴ πάρεστι ταῦτα, τυφλός ἐστι μυωπάζων, λήθην λαβὼν τοῦ καθαρισμοῦ τῶν πάλαι αὐτοῦ ἁμαρτιῶν. διὸ μᾶλλον ἀδελφοὶ σπουδάσατε βεβαίαν ὑμῶν τὴν κλῆσιν καὶ ἐκλογὴν ποιεῖσθαι. ταῦτα γὰρ ποιοῦντες οὐ μὴ πταίσητέ ποτε. οὕτω γὰρ πλουσίως ἐπιχορηγηθήσεται ὑμῖν ἡ εἴσοδος εἰς τὴν αἰώνιον βασιλείαν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ. διὸ οὐκ ἀμελήσω ἀεὶ ὑμᾶς ὑπομιμνήσκειν περὶ τούτων, καίπερ εἰδότας καὶ ἐστηριγμένους ἐν τῇ παρούσῃ ἀληθείᾳ. δίκαιον δὲ ἡγοῦμαι ἐφόσον εἰμὶ ἐν τούτῳ τῷ σκηνώματι διεγείρειν ὑμᾶς ἐν ὑπομνήσει, εἰδὼς ὅτι ταχινή ἐστιν ἡ ἀπόθεσις τοῦ σκηνώματός μου, καθὼς καὶ ὁ κύριος ἡμῶν ἰησοῦς χριστὸς ἐδήλωσέ μοι. σπουδάσω δὲ

Incipit epistola secunda beati Petri apostoli. Cap.i.

Simon petrus seruꝰ ꝛ apostolꝰ iesu xp̃i his q̃ coequalem nobiscũ sortiti sunt fidẽ i iustitia dei nr̃i ꝛ saluatoris iesu xp̃i. Gratia vobis ꝛ pax adimpleatur in cognitione dei ꝛ christi iesu dñi nr̃i. Quõ oĩa nobis diuine virtutis sue que ad vitam ꝛ pietatem donata sunt per cognitionẽ eius qui vocauit nos propria gloria ꝛ vtute. Per quem maxima et p̃ciosa nobis promissa donauit: vt per hoc efficiami diuie ꝯsortes nature: fugiẽtes eiꝰ q̃ in mundo est ꝯcupiscẽtie corruptionẽ. Vos aũt curã oẽm subinferẽtes ministrate in fide vestra virtutẽ: in virtute autẽ sciẽtiã: i scia aũt abstinẽtiã: in abstinentia autẽ patientiam: in patientia autem pietatem: in pietate autem amorẽ fraternitatis: in amore aũt fraternitatis charitatẽ. Hec ei si vobiscũ asint ꝛ superẽt: nõ vacuos nec sine fructu vos constituent in domini nostri iesu xp̃i cognitione. Cui ei non presto sũt hec: cecus ẽ ꝛ manu tẽptãs: obliuionẽ accipiẽs purgatõis veterꝫ suoꝝ delictoꝝ. Quapropter frẽs magis satagite vt per bona opa certã vr̃aꝫ vocationẽ ꝛ electionem faciatis. Hec ei faciẽtes non peccabitis aliqñ. Sic ei abũdãter ministrabitur vobis introitus in eternum regnũ dñi ꝛ saluatoris nr̃i iesu xp̃i. Propter qđ vos incipiã sp̃ cõmonere de his: ꝛ qdẽ sciẽtes ꝛ ꝯfirmatos vos in presenti veritate. Justum aũt arbitror q̃diu sũ i hoc tabernaculo suscitare vos i cõmonitione: certus ꝙ velox est depositio tabernaculi mei: s̃m ꝙ ꝛ dominus noster iesus xp̃s significauit mihi. Dabo aũt operã

καὶ ἑκάστοτε ἔχειν ὑμᾶς μετὰ τὴν ἐμὴν ἔξοδον, τὴν τούτων μνήμην ποιεῖσθαι. οὐ γὰρ σεσοφισμένοις μύθοις ἐξακολουθήσαντες ἐγνωρίσαμεν ὑμῖν τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ δύναμιν καὶ παρουσίαν, ἀλλ' ἐπόπται γενηθέντες τῆς ἐκείνου μεγαλειότητος. λαβὼν γὰρ παρὰ θεοῦ πατρὸς τιμὴν καὶ δόξαν, φωνῆς ἐνεχθείσης αὐτῷ τοιᾶσδε ὑπὸ τῆς μεγαλοπρεποῦς δόξης. οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, εἰς ὃν ἐγὼ εὐδόκησα. καὶ ταύτην τὴν φωνὴν ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἐξ οὐρανοῦ ἐνεχθεῖσαν, σὺν αὐτῷ ὄντες ἐν τῷ ὄρει τῷ ἁγίῳ. καὶ ἔχομεν βεβαιότερον τὸν προφητικὸν λόγον. ᾧ καλῶς ποιεῖτε προσέχοντες ὡς λύχνῳ φαίνοντι ἐν αὐχμηρῷ τόπῳ, ἕως οὗ ἡμέρα διαυγάσει, καὶ φωσφόρος ἀνατείλῃ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν. τοῦτο πρῶτον γινώσκοντες ὅτι πᾶσα προφητεία γραφῆς ἰδίας ἐπιλύσεως οὐ γίνεται. οὐ γὰρ θελήματι ἀνθρώπου ἠνέχθη ποτὲ προφητεία, ἀλλὰ ὑπὸ πνεύματος ἁγίου φερόμενοι ἐλάλησαν ἅγιοι θεοῦ ἄνθρωποι. Cap.ii.

Ἐγένοντο δὲ καὶ ψευδοπροφῆται ἐν τῷ λαῷ, ὡς καὶ ἐν ὑμῖν ἔσονται ψευδοδιδάσκαλοι, οἵτινες παρεισάξουσιν αἱρέσεις ἀπωλείας, καὶ τὸν ἀγοράσαντα αὐτοὺς δεσπότην ἀρνούμενοι, ἐπάγοντες ἑαυτοῖς ταχινὴν ἀπώλειαν. καὶ πολλοὶ ἐξακολουθήσουσιν αὐτῶν ταῖς ἀσελγείαις, δι' οὓς ἡ ὁδὸς τῆς ἀληθείας βλασφημηθήσεται, καὶ ἐν πλεονεξίᾳ πλαστοῖς λόγοις ὑμᾶς ἐμπορεύσονται. οἷς τὸ κρίμα ἔκπαλαι οὐκ ἀργεῖ καὶ ἡ ἀπώλεια αὐτῶν οὐ νυστάξει. εἰ γὰρ ὁ θεὸς ἀγγέλων ἁμαρτησάντων οὐκ ἐφείσατο, ἀλλὰ σειραῖς ζόφου ταρταρώσας παρέδωκεν εἰς κρίσιν τηρουμένους, καὶ ἀρχαίου κόσμου οὐκ ἐφείσατο, ἀλλὰ ὄγδοον νῶε δικαιοσύνης κήρυκα ἐφύλαξε, κατακλυσμὸν κόσμῳ ἀσεβῶν ἐπάξας, καὶ πόλεις σοδόμων καὶ γομόρρας τεφρώσας καταστροφῇ κατέκρινεν, ὑπόδειγμα μελλόντων ἀσεβεῖν τεθεικώς, καὶ δίκαιον λὼτ καταπονούμενον ὑπὸ τῆς τῶν ἀθέσμων ἐν ἀσελγείᾳ ἀναστροφῆς ἐρρύσατο. βλέμματι γὰρ καὶ ἀκοῇ ὁ δίκαιος, ἐγκατοικῶν ἐν αὐτοῖς ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ψυχὴν δικαίαν ἀνόμοις ἔργοις ἐβασάνιζεν. οἶδε κύριος εὐσεβεῖς ἐκ πειρασμῶν ῥύεσθαι, ἀδίκους δὲ εἰς ἡμέραν κρίσεως κολαζομένους τηρεῖν, μάλιστα δὲ τοὺς ὀπίσω σαρκὸς ἐν ἐπιθυμίᾳ μιασμοῦ πορευομένους καὶ κυριότητος καταφρονοῦντας. τολμηταί, αὐθάδεις δόξας οὐ τρέμουσι βλασ

ꝛ frequẽter habere vos post obitũ meũ: vt horũ oĩuꝫ memoriã faciatis. Non enim indoctas fabulas secuti notã fecimus vobis domini nostri iesu christi virtutem ꝛ presentiam: sꝫ speculatores facti illiꝰ magnitudinis. Accipiens enim a deo patre honorẽ ꝛ gloriã: voce delapsa ad eum huiuscemodi a magnifica gloria. Hic est filius meus dilectus in quo mihi cõplacui: ipsũ audite. Et hãc vocẽ nos audiuimꝰ de celo allatã: cũ essemꝰ cum ipso in mõte sctõ. Et habemus firmiorem propheticum sermonẽ: cui bene facitis attendentes quasi lucerne lucẽti in caliginoso loco: donec dies elucescat: ꝛ lucifer oriatur in cordibꝰ vr̃is. Hoc primũ intelligentes ꝙ ois prophetia scripture propria iterpretatiõe nõ fit. Nõ ei volũtate humana allata ẽ aliqñ ꝓphetia: sꝫ spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti dei homines. Cap.ii.

Fuerũt vero ꝛ pseudoprophete in populo: sicut ꝛ i vobis erũt magistri mendaces: qui introducent sectas perditionis: ꝛ eum qui emit eos dñm negant: superducentes sibi celerẽ perditionẽ. Et multi sequentur eorum luxurias: per quos via veritatis blasphemabitur: ꝛ in auaritia fictis vbis de vobis negociabũtur. Quibꝰ iudiciũ iã olim nõ cessat: ꝛ perditio eorum non dormitat. Si ei deus angelis peccãtibus nõ pepercit: sꝫ rudẽtibꝰ inferni detractos i tartarũ tradidit cruciãdos i iudiciũ reseruari: ꝛ origiali mũdo nõ pepcit: sꝫ octauũ noe iustitie preconem custodiuit: diluuium mũdo ipioꝝ inducens: ꝛ ciuitates sodomoꝝ ꝛ gomorreoꝝ i cinerẽ redigẽs euersione dãnauit: exẽplũ eoꝝ q̃ ipie acturi sũt ponẽs: ꝛ iustũ Loth oppressũ a nephãdoꝝ luxuriosa ꝯuersatione eripuit. Aspectu .n. ꝛ auditu iustꝰ erat: hitans apud eos q̃ de die in diẽ aiaꝫ iustã iniq̃s operibus cruciabant. Nouit deus pios de temptatione eripere: iniquos vo i diẽ iudicij reseruare cruciãdos. Magis aũt eos q̃ post carnẽ in ꝯcupiscẽtia imũdicie ãbulãt: dñationẽ q3 ꝯtẽnũt: audaces sibi placẽtes sectas nõ metuũt itroducere blas

Esaie.42.a Mat.3.g. et.17.b. Mar.1.b. Luce.3.e.

Gene.7.a.

Gene.19.d

Psal.36.

φημοῦντες, ὅπου ἄγγελοι ἰσχύϊ καὶ δυνάμει μείζονες ὄντες οὐ φέρουσι κατ' αὐτῶν παρὰ κυρίῳ βλάσφημον κρίσιν. οὗτοι δὲ ὡς ἄλογα ζῶα φυσικὰ γεγενημένα εἰς ἅλωσιν καὶ φθορὰν ἐν οἷς ἀγνοοῦσι βλασφημοῦντες, ἐν τῇ φθορᾷ αὐτῶν καταφθαρήσονται, κομιούμενοι μισθὸν ἀδικίας. ἡδονὴν ἡγούμενοι τὴν ἐν ἡμέρᾳ τρυφήν, σπίλοι καὶ μῶμοι, ἐντρυφῶντες ἐν ταῖς ἀπάταις αὐτῶν συνευωχούμενοι ὑμῖν, ὀφθαλμοὺς ἔχοντες μεστοὺς μοιχαλίδος καὶ ἀκαταπαύστους ἁμαρτίας, δελεάζοντες ψυχὰς ἀστηρίκτους, καρδίαν γεγυμνασμένην πλεονεξίας ἔχοντες, κατάρας τέκνα, καταλειπόντες εὐθεῖαν ὁδὸν ἐπλανήθησαν, ἐξακολουθήσαντες τῇ ὁδῷ τοῦ Βαλαὰμ τοῦ Βοσόρ, ὃς μισθὸν ἀδικίας ἠγάπησεν, ἔλεγξιν δὲ ἔσχεν ἰδίας παρανομίας. ὑποζύγιον ἄφωνον ἐν ἀνθρώπου φωνῇ φθεγξάμενον, ἐκώλυσε τὴν τοῦ προφήτου παραφρονίαν. οὗτοι εἰσὶ πηγαὶ ἄνυδροι, νεφέλαι ὑπὸ λαίλαπος ἐλαυνόμεναι, οἷς ὁ ζόφος τοῦ σκότους εἰς αἰῶνα τετήρηται. ὑπέρογκα γὰρ ματαιότητος φθεγγόμενοι δελεάζουσιν ἐν ἐπιθυμίαις σαρκὸς ἀσελγείαις τοὺς ὀλίγον ἀποφυγόντας τοὺς ἐν πλάνῃ ἀναστρεφομένους, ἐλευθερίαν αὐτοῖς ἐπαγγελλόμενοι, αὐτοὶ δοῦλοι ὑπάρχοντες τῆς φθορᾶς. ᾧ γάρ τις ἥττηται, τούτῳ καὶ δεδούλωται. εἰ γὰρ ἀποφυγόντες τὰ μιάσματα τοῦ κόσμου ἐν ἐπιγνώσει τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ, τούτοις δὲ πάλιν ἐμπλακέντες ἡττῶνται, γέγονεν αὐτοῖς τὰ ἔσχατα χείρονα τῶν πρώτων. κρεῖττον γὰρ ἦν αὐτοῖς μὴ ἐπεγνωκέναι τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης, ἢ ἐπιγνοῦσιν ἐπιστρέψαι ἐκ τῆς παραδοθείσης αὐτοῖς ἁγίας ἐντολῆς. συμβέβηκε δὲ αὐτοῖς τὸ τῆς ἀληθοῦς παροιμίας. κύων ἐπιστρέψας ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέραμα, καὶ ὗς λουσαμένη εἰς κύλισμα βορβόρου.

Cap.3.

Ταύτην ἤδη ἀγαπητοὶ δευτέραν ὑμῖν γράφω ἐπιστολήν, ἐν αἷς διεγείρω ὑμῶν ἐν ὑπομνήσει τὴν εἰλικρινῆ διάνοιαν, μνησθῆναι τῶν προειρημένων ῥημάτων ὑπὸ τῶν ἁγίων προφητῶν καὶ τῆς τῶν ἀποστόλων ὑμῶν ἐντολῆς τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος. τοῦτο πρῶτον γινώσκοντες, ὅτι ἐλεύσονται ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν ἐμπαῖκται κατὰ τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας αὐτῶν πορευόμενοι, καὶ λέγοντες ποῦ ἐστὶν ἡ ἐπαγγελία τῆς παρουσίας αὐτοῦ. ἀφ' ἧς γὰρ οἱ πατέρες ἐκοιμήθησαν, πάντα οὕτως

phemãtes. Ubi angeli fortitudie et virtute cũ sit maiores nõ portãt aduersũ se a dño execrabile iudicium. Hi vero velut irrationabilia pecora naturalr in captionẽ et in pniciẽ his q̃ ignorãt blasphemãtes: in corruptiõe sua peribunt: pcipiẽtes mercedẽ iniusticie. Voluptatẽ existimãtes diei delitias coinquinationis et macule: delicijs affluẽtes in conuiuijs suis luxuriantes vobiscũ: oculos habentes plenos adulterij et incessabilis delicti: pellicentes animas instabiles: cor exercitatum in auaritia habentes: maledictionis filij: derelinquẽtes rectam viam errauerunt: secuti viam balaam ex bosor: qui mercedẽ iniqtatis amauit: correptionẽ habuit sue vesanie. Subiugale mutũ aial in hois voce loquens prohibuit prophete insipientiam. — C

Hi sũt fõtes sine aqua: et nebule turbinibus exagitate: quibus caligo tenebrarũ reseruatur. Superba enim vanitatis loq̃ntes pelliciunt in desiderijs carnis luxurie eos qui paululũ effugiunt: qui in errore conuersati libertatem illis promittentes: cũ ipsi serui sint corruptionis. A quo enim q̃s superatus est: hui9 et seru9 est. Si enim refugientes coinquinationes mundi in cognitione dñi nr̃i et saluatoris iesu xp̃i: his rursus implicati superantur: facta sunt eis posteriora deteriora prioribus. Melius enim erat illis non cognoscere viam iustitie: q̃ȝ post agnitionẽ retrorsũ cõuerti ab eo qd' illis traditũ ẽ scõ mãdato. Cõtigit enim eis illud veri prouerbij. Canis reuersus ad suum vomitum: et sus lota in volutabro luti. — D; Jude.1.c.; Pro.26.b.

Cap.3.

Hanc ecce vobis charissimi secũdam scribo epistolam: in quibus vestrã excito in cõmonitiõe sincerã mentem: vt memores sitis eorũ q̃ p̃dixi vborũ a sanctis prophetis et apostolorum vestrorum preceptorum domini et saluatoris. Hoc primum scientes q̃ venient in nouissimis dieb9 in deceptiõe illusores iuxta proprias concupiscentias ãbulãtes: dicẽtes vbi est promissio aut aduentus eius? Ex quo enim patres dormierũt: omnia sic — A; 1.Tim.4.a; 2.Tim.3.a.

διαμένει ἀπ' ἀρχῆς κτίσεως. λανθάνει γὰρ αὐτοὺς τοῦτο θέλοντας, ὅτι οὐρανοὶ ἦσαν ἔκπαλαι καὶ γῆ ἐξ ὕδατος καὶ δι' ὕδατος συνεστῶσα τῷ τοῦ θεοῦ λόγῳ, δι' ὧν ὁ τότε κόσμος ὕδατι κατακλυσθεὶς ἀπώλετο. οἱ δὲ νῦν οὐρανοὶ καὶ ἡ γῆ τῷ αὐτοῦ λόγῳ τεθησαυρισμένοι εἰσί, πυρὶ τηρούμενοι εἰς ἡμέραν κρίσεως καὶ ἀπωλείας τῶν ἀσεβῶν ἀνθρώπων. ἓν δὲ τοῦτο μὴ λανθανέτω ὑμᾶς ἀγαπητοί, ὅτι μία ἡμέρα παρὰ κυρίῳ ὡς χίλια ἔτη, καὶ χίλια ἔτη ὡς μία ἡμέρα. οὐ βραδύνει ὁ κύριος τῆς ἐπαγγελίας ὥς τινες βραδυτῆτα ἡγοῦνται, ἀλλὰ μακροθυμεῖ εἰς ἡμᾶς, μὴ βουλόμενος τινὰς ἀπολέσθαι, ἀλλὰ πάντας εἰς μετάνοιαν χωρῆσαι. ἥξει δὲ ἡ ἡμέρα κυρίου ὡς κλέπτης ἐν νυκτί, ἐν ᾗ οἱ οὐρανοὶ ῥοιζηδὸν παρελεύσονται, στοιχεῖα δὲ καυσούμενα λυθήσονται, καὶ γῆ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἔργα κατακαήσεται. τούτων οὖν πάντων λυομένων, ποταποὺς δεῖ ὑπάρχειν ὑμᾶς ἐν ἁγίαις ἀναστροφαῖς καὶ εὐσεβείαις, προσδοκῶντας καὶ σπεύδοντας τὴν παρουσίαν τῆς τοῦ θεοῦ ἡμέρας, δι' ἣν οὐρανοὶ πυρούμενοι λυθήσονται, καὶ στοιχεῖα καυσούμενα τακήσεται. καινοὺς δὲ οὐρανοὺς καὶ γῆν καινὴν κατὰ τὸ αὐτοῦ ἐπάγγελμα προσδοκῶμεν, ἐν οἷς δικαιοσύνη κατοικεῖ. διό, ἀγαπητοί, ταῦτα προσδοκῶντες, σπουδάσατε ἄσπιλοι καὶ ἀμώμητοι αὐτῷ εὑρεθῆναι ἐν εἰρήνῃ, καὶ τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν μακροθυμίαν σωτηρίαν ἡγεῖσθε, καθὼς καὶ ὁ ἀγαπητὸς ἡμῶν ἀδελφὸς Παῦλος κατὰ τὴν αὐτῷ δοθεῖσαν σοφίαν ἔγραψεν ὑμῖν, ὡς καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἐπιστολαῖς λαλῶν ἐν αὐταῖς περὶ τούτων, ἐν οἷς ἐστὶ δυσνόητά τινα, ἃ οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἀστήρικτοι στρεβλοῦσιν, ὡς καὶ τὰς λοιπὰς γραφὰς πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀπώλειαν. ὑμεῖς οὖν ἀγαπητοὶ προγινώσκοντες φυλάσσεσθε, ἵνα μὴ τῇ τῶν ἀθέσμων πλάνῃ συναπαχθέντες ἐκπέσητε τοῦ ἰδίου στηριγμοῦ, αὐξάνετε δὲ ἐν χάριτι καὶ γνώσει τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ. αὐτῷ ἡ δόξα καὶ νῦν καὶ εἰς ἡμέραν αἰῶνος. ἀμήν.

Τέλος τῆς τοῦ ἁγίου Πέτρου καθολικῆς δευτέρας ἐπιστολῆς.

pseuerãt ab initio creature. Latet enim eos hoc: volẽtes q̃ celi erant prius et terra de aqua et per aquam consistens dei verbo: per que ille tunc mũdus aqua inũdatus perijt. Celi autem qui nunc sunt et terra eodem verbo repositi sunt igni seruati in die iudicij et perditionis impiorũ hoiũ. Unũ vero hoc non lateat vos charissimi: q2 vnus dies apud dñm sicut mille anni: et mille ãni sicut dies vnus. Nõ tardat dominus pmissionẽ suã sicut q̃dã existimãt: sed patienter agit propter vos: nolens aliquos perire: sed omnes ad penitẽtiã reuerti. — B; Ps.89.

Adueniet autẽ dies domini vt fur: in quo celi magno impetu transient: elementa vero calore soluent: terra autẽ et que in ipsa sunt opa exurent. Cũ igr̃ hec oĩa dissoluẽda sint q̃les opȝ vos esse in sanctis cõuersatiõibus et pietatibus: expectãtes et properantes in aduentum diei domini: per quem celi ardentes soluentur et elementa ignis ardore tabescẽt. Nouos vero celos et nouã terrã fm̃ promissa ipsius expectamus: in q̃b9 iustitia hĩtat. — C; 1.Thes.5.a.; Apo.3.a.; Esai.65.; Apoc.21.a.

Propter qd' charissimi hec expectãtes: satagite immaculati et inuiolati ei inueniri in pace: et dñi nr̃i iesu xp̃i lõganimitatẽ salutem arbitramini: sicut et charissimus frater noster paulus fm̃ datam sibi sapiam scripsit vobis: sicut et in omnibus epistolis loquens in eis de his: in quibus sũt quedam difficilia itellectu: q̃ idocti et instabiles deprauãt: sicut et ceteras scripturas ad suam ipsorum pditionẽ. Vos igitur frẽs prescientes custodite: ne insipiẽtium errore traducti excidatis a propria firmitate. Crescite vero in gratia et in cognitione domini nostri et saluatoris iesu christi. Ipsi gloria et nunc et in diem eternitatis. Amen. — D

Explicit epistola beati Petri apostoli secunda.

Incipit argumentum in epistolam beati Johannis apostoli primam

Rationẽ verbi et q̃ de9 ipse sit charitas manifestat et susurrones fratrum nec deum scire: nec pios fieri posse eousq; dissertat: vt esse comprobet homicidas: eo q̃ odium sit interfectionis occasio.

Explicit argumentum.

Η τού αγίου ιωάννου καθολική πρώτη επιστολή. Cap. 1.

Ο ην απο αρχής, ο ακηκόαμεν, ο εωράκαμεν τοις οφθαλμοίς ημών, ο εθεασάμεθα και αι χείρες υμών εψηλάφησαν περί του λόγου της ζωής, και η ζωή εφανερώθη, και εωράκαμεν και μαρτυρούμεν και επαγγέλλομεν υμίν την ζωήν την αιώνιον, ήτις ην προς τον πατέρα και εφανερώθη ημίν. ο εωράκαμεν και ακηκόαμεν απαγγέλλομεν υμίν, ίνα και υμείς κοινωνίαν έχητε μεθ' ημών, και η κοινωνία δε η ημετέρα μετά του πατρός και μετά του υιού αυτού ιησού χριστού. και ταύτα γράφομεν υμίν, ίνα η χαρά ημών η πεπληρωμένη. και εστίν αύτη η επαγγελία ην ακηκόαμεν απ' αυτού, και αναγγέλλομεν υμίν, ότι ο θεός φως εστί, και σκοτία εν αυτώ ουκ εστίν ουδεμία. εάν είπωμεν ότι κοινωνίαν έχομεν μετ' αυτού και εν τω σκότει περιπατώμεν, ψευδόμεθα, και ου ποιούμεν την αλήθειαν. εάν δε εν τω φωτί περιπατώμεν, ως αυτός εστίν εν τω φωτί, κοινωνίαν έχομεν μετ' αλλήλων, και το αίμα ιησού χριστού του υιού αυτού καθαρίζει ημάς από πάσης αμαρτίας. εάν είπωμεν ότι αμαρτίαν ουκ έχομεν, εαυτούς πλανώμεν, και η αλήθεια ουκ εστίν εν ημίν. εάν ομολογώμεν τας αμαρτίας ημών, πιστός εστί και δίκαιος ίνα αφή ημίν τας αμαρτίας, και καθαρίση ημάς από πάσης αδικίας. εάν είπωμεν ότι ουχ ημαρτήκαμεν, ψεύστην ποιούμεν αυτόν, και ο λόγος αυτού ουκ εστίν εν ημίν. Cap. 2.

Τεκνία μου ταύτα γράφω υμίν, ίνα μη αμάρτητε. και εάν τις αμάρτη, παράκλητον έχομεν προς τον πατέρα ιησούν χριστόν δίκαιον. και αυτός ιλασμός εστί περί των αμαρτιών ημών, ου περί των ημετέρων δε μόνον αλλά και περί όλου του κόσμου. και εν τούτω γινώσκομεν ότι εγνώκαμεν αυτόν, εάν τας εντολάς αυτού τηρώμεν. ο λέγων έγνωκα αυτόν, και τας εντολάς αυτού μη τηρών, ψεύστης εστί, και εν τούτω η αλήθεια ουκ εστίν. ος δ' αν τηρή αυτού τον λόγον, αληθώς εν τούτω η αγάπη του θεού τετελείωται. εν τούτω γινώσκομεν ότι εν αυτώ εσμέν. ο λέγων εν αυτώ μένειν, οφείλει καθώς εκείνος περιεπάτησε, και αυτός ούτως περιπατείν. αδελφοί ουκ εντολήν καινήν γράφω

Incipit epistola beati Iohannis apostoli prima. Cap. 1.

A Quod fuit ab initio quod audiuimus: quod vidimus oculis nostris: quod perspeximus et manus nostre contrectauerunt de verbo vite: et vita manifestata est: et vidimus et testamur et annunciamus vobis vitam eternam: que erat apud patrem et apparuit nobis. B Quod vidimus et audiuimus annunciamus vobis: vt et vos societatem habeatis nobiscum: et societas nostra sit cum patre et cum filio eius iesu christo. Et scribimus vobis vt gaudeatis: et gaudium vestrum sit plenum. Et hec est annunciatio quam audiuimus ab eo: et annunciamus vobis: quoniam deus lux est: et tenebre in eo non sunt vlle. C Si dixerimus quoniam societatem habemus cum eo et in tenebris ambulamus: mentimur: et veritatem non facimus. Si autem in luce ambulamus: sicut et ipse est in luce: societatem habemus ad inuicem: et sanguis iesu christi filii eius emundat nos ab omni peccato. D Si dixerimus quoniam peccatum non habemus: ipsi nos seducimus: et veritas in nobis non est. Si confiteamur peccata nostra: fidelis est et iustus vt remittat nobis peccata nostra: et emundet nos ab omni iniquitate. Si dixerimus quoniam non peccauimus: mendacem facimus eum: et verbum eius non est in nobis. Cap. 2.

A Filioli mei hec scribo vobis: vt non peccetis. Sed et si quis peccauerit aduocatum habemus apud patrem iesum christum iustum. Et ipse est propiciatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantum sed etiam pro totius mundi. Et in hoc scimus quoniam cognouimus eum: si mandata eius obseruamus. Qui dicit se nosse eum: et mandata eius non custodit: mendax est: et in hoc veritas non est. Qui autem seruat verbum eius: vere in hoc charitas dei perfecta est. In hoc scimus quoniam in ipso sumus. Qui dicit se in christo manere: debet sicut ille ambulauit: et ipse ambulare. Charissimi non mandatum nouum scribo

Ioan. 6. f.

Hebr. 9. b. Apo. 1. b.

Infra. 4. d.

υμίν. αλλ' εντολήν παλαιάν, ην είχετε απ
αρχής. η εντολή η παλαιά εστίν ο λόγος
ον ηκούσατε απ' αρχής. πάλιν εντολήν και
νήν γράφω υμίν, ο εστίν αληθές εν αυτώ
και εν υμίν, ότι η σκοτία παράγεται, και το
φως το αληθινόν ήδη φαίνει. ο λέγων εν τω
φωτί είναι και τον αδελφόν αυτού μισών,
εν τη σκοτία εστίν έως άρτι. ο αγαπών τον
αδελφόν αυτού εν τω φωτί μένει, και σκάν
δαλον εν αυτώ ουκ εστίν. ο δε μισών τον α
δελφόν αυτού εν τη σκοτία εστί και εν τη σκο
τία περιπατεί, και ουκ οίδε που υπάγει. ότι
η σκοτία ετύφλωσεν αυτού τους οφθαλ-
μούς. γράφω υμίν τεκνία, ότι αφέωνται υ
μίν αι αμαρτίαι διά το όνομα αυτού. γρά-
φω υμίν πατέρες, ότι εγνώκατε τον απ' αρ-
χής. γράφω υμίν νεανίσκοι, ότι νενικήκατε
τον πονηρόν. γράφω υμίν παιδία, ότι εγνώ
κατε τον πατέρα. έγραψα υμίν νεανίσκοι,
ότι ισχυροί εστέ, και ο λόγος του θεού εν
υμίν μένει, και νενικήκατε τον πονηρόν. μη
αγαπάτε τον κόσμον μηδέ τα εν τω κόσμω.
εάν τις αγαπά τον κόσμον, ουκ εστίν η α-
γάπη του πατρός εν αυτώ. ότι παν το εν τω
κόσμω η επιθυμία της σαρκός και η επιθυ-
μία των οφθαλμών, και η αλαζονεία του βί
ου, ουκ εστίν εκ του πατρός, αλλ' εκ του κό
σμου εστί. και ο κόσμος παράγεται, και η ε
πιθυμία αυτού. ο δε ποιών το θέλημα του
θεού, μένει εις τον αιώνα. παιδία, εσχάτη
ώρα εστί. και καθώς ηκούσατε ότι ο αντί-
χριστος έρχεται, και νυν αντίχριστοι πολ-
λοί γεγόνασιν, όθεν γινώσκομεν ότι εσχά-
τη ώρα εστίν. εξ ημών εξήλθον, αλλ' ουκ ή
σαν εξ ημών. ει γαρ ήσαν εξ ημών, μεμενή
κ[ει]σαν αν μεθ' ημών. αλλ' ίνα φανερωθώσιν
ότι ουκ εισί πάντες εξ ημών. και υμείς χρίσ
μα έχετε από του αγίου, και οίδατε πάντα.
ουκ έγραψα υμίν ότι ουκ οίδατε την αλή
θειαν, αλλ' ότι οίδατε αυτήν, και ότι παν
ψεύδος εκ της αληθείας ουκ εστί. τις εστίν
ο ψεύστης ει μή ο αρνούμενος ότι ιησούς
ουκ εστίν ο χριστός, ούτος εστίν ο αντί-
χριστος, ο αρνούμενος τον πατέρα και τον υ
ιόν. πας ο αρνούμενος τον υιόν, ουδέ τον
πατέρα έχει. υμείς ουν ο ηκούσατε απ' αρ-
χής, εν υμίν μενέτω, εάν εν υμίν μείνη ο απ
αρχής ηκούσατε, και υμείς εν τω υιώ και εν
τω πατρί μενείτε. και αύτη εστίν η επαγγε-
λία ην αυτός επηγγείλατο ημίν την ζωήν
την αιώνιον. ταύτα έγραψα υμίν περί των
πλανώντων υμάς, και υμείς το χρίσμα

vobis: sꝫ mãdatũ vetus quod habuistis
ab initio. Mandatũ vetus est verbum
quod audistis. Iterũ mandatum nouum
scribo vobis: quod verum est in ipso
et in vobis: quia tenebre transierunt: et
verũ lumen iã lucet. Qui dicit se in
luce esse: et fratrẽ suum odit:
in tenebris est vsqꝫ adhuc. Qui diligit
fratrẽ suũ in lumine manet: et scãdalũ
in eo nõ est. Qui autẽ odit fratrem
suũ in tenebris est: et in tenebris
ambulat: et nescit quo eat: quia
tenebre obcecauerunt oculos eius.
Scribo vobis filioli: quoniam remittũtur vobis
peccata propter nomen eius. Scribo
vobis patres: quoniam cognouistis eũ qui ab ini
tio ẽ. Scribo vobis adolescẽtes: quoniam vici
stis malignũ. Scribo vobis infãtes: quoniam co
gnouistis patrẽ. Scribo vobis iuuenes:
quoniam fortes estis: et verbũ dei manet in
vobis: et vicistis malignũ. Nolite
diligere mũdũ neqꝫ ea que in mundo
sunt. Si quis diligit mũdũ: non est chari
tas patris in eo. Quoniam omne quod est in
mũdo cõcupiscẽtia carnis est: et cõcupi
scentia oculorum: et superbia vite: que
non est ex patre: sed ex mundo
ẽ. Et mũdus transit et concupiscentia
eius. Qui autem facit voluntatem
dei manet in eternũ. Filioli: nouissima
hora est. Et sicut audistis quia antichristus
venit: nunc antichristi multi
facti sunt. Unde scimus quia nouissima
hora est. Ex nobis prodierũt: sꝫ nõ erãt
ex nobis. Nã si fuissent ex nobis: permã
sissent vtiqꝫ nobiscũ. Sed vt manife
sti sint quoniam nõ sunt omnes ex nobis. Sed
vos vnctionẽ habetis a sancto: et nostis omnia.
Nõ scripsi vobis quasi ignorãtibus verita
tẽ: sꝫ quasi sciẽtibus eã: et quoniam omne
mẽdaciũ ex veritate nõ est. Quis est
mendax nisi is qui negat quoniam iesus
nõ est christus? Hic est antichristus
qui negat patrem et filium.
Omnis qui negat filium: nec
patrem habet: qui confitetur filiũ: et patrem habet.
Vos quod audistis ab initio
in vobis permaneat: quia si in vobis permãserit
quod audistis ab initio: et vos in filio et
patre manebitis. Et hec est repromissio
quã ipse pollicitus est nobis vitam
eternam. Hec scripsi vobis de
his qui seducunt vos: et vos vnctionem

Johan. 15. g

J. 4. d

Leui. 19. c.
Infra. 3. c.

[illegible]

B

C

D

ὁ ἐλάβετε ἀπ' αὐτοῦ ἐν ὑμῖν μένει. καὶ οὐ χρείαν ἔχετε ἵνα τις διδάσκῃ ὑμᾶς, ἀλλ' ὡς τὸ αὐτὸ χρίσμα διδάσκει ὑμᾶς περὶ πάντων, καὶ ἀληθές ἐστι, καὶ οὐκ ἔστι ψεῦδος. καὶ καθὼς ἐδίδαξεν ὑμᾶς μενεῖτε ἐν αὐτῷ. καὶ νῦν τεκνία μένετε ἐν αὐτῷ, ἵνα ὅταν φανερωθῇ ἔχωμεν παρρησίαν, καὶ μὴ αἰσχυνθῶμεν ἀπ' αὐτοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ. ἐὰν ἴδητε ὅτι δίκαιός ἐστι, γινώσκετε ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην, ἐξ αὐτοῦ γεγέννηται.

Cap. 3.

Ἴδετε ποταπὴν ἀγάπην δέδωκεν ἡμῖν ὁ πατήρ, ἵνα τέκνα θεοῦ κληθῶμεν. διὰ τοῦτο ὁ κόσμος οὐ γινώσκει ἡμᾶς, ὅτι οὐκ ἔγνω αὐτόν. ἀγαπητοὶ νῦν τέκνα θεοῦ ἐσμέν, καὶ οὔπω ἐφανερώθη τί ἐσόμεθα. οἴδαμεν δὲ ὅτι ἐὰν φανερωθῇ ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα, ὅτι ὀψόμεθα αὐτὸν καθώς ἐστι. καὶ πᾶς ὁ ἔχων τὴν ἐλπίδα ταύτην ἐπ' αὐτῷ ἁγνίζει ἑαυτὸν καθὼς ἐκεῖνος ἁγνός ἐστι. πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὴν ἀνομίαν ποιεῖ, καὶ ἡ ἁμαρτία ἐστὶν ἡ ἀνομία. καὶ οἴδατε ὅτι ἐκεῖνος ἐφανερώθη, ἵνα τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἄρῃ, καὶ ἁμαρτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστι. πᾶς ὁ ἐν αὐτῷ μένων, οὐχ ἁμαρτάνει. πᾶς ὁ ἁμαρτάνων, οὐχ ἑώρακεν αὐτόν, οὐδὲ ἔγνωκεν αὐτόν. τεκνία μηδεὶς πλανάτω ὑμᾶς. ὁ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην δίκαιός ἐστι, καθὼς ἐκεῖνος δίκαιός ἐστιν. ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστίν, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς ὁ διάβολος ἁμαρτάνει. εἰς τοῦτο ἐφανερώθη ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ἵνα λύσῃ τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου. πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ, ἁμαρτίαν οὐ ποιεῖ, ὅτι σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ μένει, καὶ οὐ δύναται ἁμαρτάνειν, ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται. ἐν τούτῳ φανερά ἐστι τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ καὶ τὰ τέκνα τοῦ διαβόλου. πᾶς ὁ μὴ ποιῶν δικαιοσύνην, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ θεοῦ, καὶ ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγγελία ἣν ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους. οὐ καθὼς κάϊν ἐκ τοῦ πονηροῦ ἦν, καὶ ἔσφαξε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. καὶ χάριν τίνος ἔσφαξεν αὐτόν, ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρὰ ἦν, τὰ δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ δίκαια. μὴ θαυμάζετε ἀδελφοί μου εἰ μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος. ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι μεταβεβήκαμεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωήν ὅτι ἀγαπῶμεν τοὺς ἀδελφούς. ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφόν, μένει ἐν τῷ θανάτῳ. πᾶς ὁ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἀνθρωποκτόνος ἐστί. καὶ οἴδατε ὅτι πᾶς ἀνθρωποκτόνος οὐκ ἔχει ζωὴν αἰώνιον ἐν αὐτῷ μένουσαν. ἐν τούτῳ ἐγνώκαμεν τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ, ὅτι ἐκεῖνος ὑπὲρ ἡμῶν τὴν ψυ-

quam accepistis ab eo maneat in vobis. Et non necesse habetis vt aliquis doceat vos: sed sicut vnctio eius docet vos de omnibus: et verum est et non est mendacium. Et sicut docuit vos: manete in eo. Et nunc filioli manete in eo: vt cum apparuerit habeamus fiduciam: et non confundamur ab eo in aduentu eius. Si scitis quoniam iustus est: scitote quoniam et omnis qui facit iustitiam: ex ipso natus est.

Cap. 3.

A — Videte qualem charitatem dedit nobis pater: vt filii dei nominemur et simus. Propter hoc mundus non nouit nos: quia non nouit eum. Charissimi nunc filii dei sumus: et nondum apparuit quid erimus. Scimus quoniam cum apparuerit: similes ei erimus: quoniam videbimus eum sicuti est. Et omnis qui habet hanc spem in eo: sanctificat se: sicut et ille sanctus est. Omnis qui facit peccatum et iniquitatem facit. Et peccatum est iniquitas. Et scitis quia ille apparuit vt peccata tolleret: et peccatum in eo non est. Omnis qui in eo manet non peccat: et omnis qui peccat: non vidit eum nec cognouit eum.

B — Filioli nemo vos seducat. Qui facit iustitiam iustus est: sicut et ille iustus est. Qui facit peccatum ex diabolo est: quoniam ab initio diabolus peccat. In hoc apparuit filius dei: vt dissoluat opera diaboli. Omnis qui natus est ex deo peccatum non facit: quoniam semen ipsius in eo manet: et non potest peccare quoniam ex deo natus est. In hoc manifesti sunt filii dei et filii diaboli. Omnis qui non facit iustitiam non est ex deo: et qui non diligit fratrem suum. Quoniam hec est annunciatio quam audistis ab initio vt diligamus alterutrum. Non sicut cain qui ex maligno erat: et occidit fratrem suum.

C — Et propter quid occidit eum? Quoniam opera eius maligna erant: fratris autem eius iusta. Nolite mirari fratres si odit vos mundus. Nos scimus quoniam translati sumus de morte ad vitam: quoniam diligimus fratres. Qui non diligit: manet in morte. Omnis qui odit fratrem suum homicida est. Et scitis quoniam omnis homicida non habet vitam eternam in se manentem. In hoc cognouimus charitatem dei: quoniam ille

1. Petr. 1. d. Esai. 53. b.

Mat. 4. a. Mar. 13. b. Luce. 11. b. Ephe. 5. b. 1. Cor. 1. d. Col. 1. d. Apo. 12. c. Iohan. 8. c.

Gene. 4. b.

Iohan. 15. c.

Leui. 19. supra 2. b. Iohan. 15. b.

χὴν αὐτοῦ ἔθηκε, καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν τὰς ψυχὰς τιθέναι. ὃς δ' ἂν ἔχῃ τὸν βίον τοῦ κόσμου, καὶ θεωρῇ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ χρείαν ἔχοντα, καὶ κλείσῃ τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ ἀπ' αὐτοῦ, πῶς ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ μένει ἐν αὐτῷ. τεκνία μου μὴ ἀγαπῶμεν λόγῳ μηδὲ τῇ γλώσσῃ, ἀλλ' ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ. καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐκ τῆς ἀληθείας ἐσμέν, καὶ ἔμπροσθεν αὐτοῦ πείσομεν τὰς καρδίας ἡμῶν. ὅτι ἐὰν καταγινώσκῃ ἡμῶν ἡ καρδία, ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ θεὸς τῆς καρδίας ἡμῶν, καὶ γινώσκει πάντα. ἀγαπητοί ἐὰν ἡ καρδία ἡμῶν μὴ καταγινώσκῃ ἡμῶν, παρρησίαν ἔχομεν πρὸς τὸν θεόν. καὶ ὃ ἐὰν αἰτῶμεν λαμβάνομεν παρ' αὐτοῦ, ὅτι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηροῦμεν, καὶ τὰ ἀρεστὰ ἐνώπιον αὐτοῦ ποιοῦμεν. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ ἵνα πιστεύσωμεν τῷ ὀνόματι τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ ἀγαπῶμεν ἀλλήλους καθὼς ἔδωκεν ἐντολήν. καὶ ὁ τηρῶν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ἐν αὐτῷ μένει, καὶ αὐτὸς ἐν αὐτῷ μένει. καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι μένει ἐν ἡμῖν, ἐκ τοῦ πνεύματος οὗ ἔδωκεν ἡμῖν.

Cap. 4.

Ἀγαπητοὶ μὴ παντὶ πνεύματι πιστεύετε, ἀλλὰ δοκιμάζετε τὰ πνεύματα εἰ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστίν, ὅτι πολλοὶ ψευδοπροφῆται ἐξεληλύθασιν εἰς τὸν κόσμον. ἐν τούτῳ γινώσκεται τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ. πᾶν πνεῦμα ὃ ὁμολογεῖ Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα, ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστι. καὶ πᾶν πνεῦμα ὃ μὴ ὁμολογεῖ Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα, ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἔστι, καὶ τοῦτό ἐστι τὸ ἀντιχρίστου, ὃ ἀκηκόατε ὅτι ἔρχεται καὶ νῦν ἐν τῷ κόσμῳ ἐστὶν ἤδη. ὑμεῖς ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστε τεκνία καὶ νενικήκατε αὐτούς, ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ ἐν ὑμῖν, ἢ ὁ ἐν τῷ κόσμῳ. αὐτοὶ ἐκ τοῦ κόσμου εἰσί, διὰ τοῦτο ἐκ τοῦ κόσμου λαλοῦσι, καὶ ὁ κόσμος αὐτῶν ἀκούει. ἡμεῖς ἐκ τοῦ θεοῦ ἐσμεν. ὁ γινώσκων τὸν θεόν, ἀκούει ἡμῶν, ὃς οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ θεοῦ, οὐκ ἀκούει ἡμῶν. ἐκ τούτου γινώσκομεν τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας καὶ τὸ πνεῦμα τῆς πλάνης. ἀγαπητοί ἀγαπῶμεν ἀλλήλους ὅτι ἡ ἀγάπη ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστί. καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται, καὶ γινώσκει τὸν θεόν. ὁ μὴ ἀγαπῶν, οὐκ ἔγνω τὸν θεόν, ὅτι ὁ θεὸς ἀγάπη ἐστίν. ἐν τούτῳ ἐφανερώθη ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ ἐν ἡμῖν, ὅτι τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς εἰς τὸν κόσμον ἵνα ζήσωμεν δι' αὐτοῦ. ἐν τούτῳ ἐστὶν ἡ ἀγάπη, οὐχ ὅτι ἡμεῖς ἠγαπήσαμεν τὸν θεὸν ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς καὶ ἀπέστειλε τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἱλασμὸν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡ-

animam suam pro nobis posuit: et nos debemus pro fratribus animas ponere. Qui habuerit substantiam huius mundi: et viderit fratrem suum necesse habere: et clauserit viscera sua ab eo: quomodo charitas dei manet in eo? Filioli mei: non diligamus verbo neque lingua: sed opere et veritate. In hoc cognoscimus quoniam ex veritate sumus: et in conspectu eius suadebimus corda nostra. Quoniam si reprehenderit nos cor nostrum: maior est deus corde nostro: et novit omnia. Charissimi si cor nostrum non reprehenderit nos: fiduciam habemus ad deum: et quicquid petierimus: accipiemus ab eo: quoniam mandata eius custodimus: et ea que sunt placita coram eo facimus. Et hoc est mandatum eius: ut credamus in nomine filii eius iesu christi: et diligamus alterutrum sicut dedit mandatum nobis. Et qui servat mandata eius in illo manet: et ipse in eo. Et in hoc scimus quoniam manet in nobis: de spiritu quem dedit nobis.

Cap. 4.

Charissimi nolite omni spiritui credere: sed probate spiritus si ex deo sunt: quoniam multi pseudoprophete exierunt in mundum. In hoc cognoscitur spiritus dei. Omnis spiritus qui confitetur iesum christum in carne venisse: ex deo est. Et omnis spiritus qui solvit iesum ex deo non est: et hic est antichristus de quo audistis quoniam venit: et nunc iam in mundo est. Vos ex deo estis filioli: et vicistis eum: quoniam maior est qui in vobis est: quam qui in mundo. Ipsi de mundo sunt: ideo de mundo loquuntur: et mundus eos audit. Nos ex deo sumus. Qui novit deum: audit nos: qui non est ex deo: non audit nos. In hoc cognoscimus spiritum veritatis et spiritum erroris. Charissimi diligamus nos invicem: quia charitas ex deo est. Et omnis qui diligit: ex deo natus est: et cognoscit deum. Qui non diligit: non novit deum: quoniam deus charitas est. In hoc apparuit charitas dei in nobis: quoniam filium suum unigenitum misit deus in mundum: ut vivamus per eum. In hoc est charitas: non quasi nos dilexerimus deum: sed quoniam ipse prior dilexit nos: et misit filium suum propitiationem pro peccatis nostris.

Ro. 13. b.

D

Joan. 16. f.

Joan. 15. c. infra. 4. c.

A

Johan. 5. f.

B

sup. 1. a Johan. 8. f.

Joan. 3. b.

ὑμῶν. ἀγαπητοί, εἰ οὕτως ὁ θεὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ἀλλήλους ἀγαπᾶν. θεὸν οὐδεὶς πώποτε τεθέαται. ἐὰν ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν μένει, καὶ ἡ ἀγάπη αὐτοῦ τετελειωμένη ἐστὶν ἐν ἡμῖν. ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐν αὐτῷ μένομεν καὶ αὐτὸς ἐν ἡμῖν, ὅτι ἐκ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ δέδωκεν ἡμῖν. καὶ ἡμεῖς τεθεάμεθα καὶ μαρτυροῦμεν ὅτι ὁ πατὴρ ἀπέσταλκε τὸν υἱὸν σωτῆρα τοῦ κόσμου. ὃς ἂν ὁμολογήσῃ ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ θεὸς ἐν αὐτῷ μένει καὶ αὐτὸς ἐν τῷ θεῷ. καὶ ἡμεῖς ἐγνώκαμεν καὶ πεπιστεύκαμεν τὴν ἀγάπην ἣν ἔχει ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν. ὁ θεὸς ἀγάπη ἐστί, καὶ ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἐν τῷ θεῷ μένει, καὶ ὁ θεὸς ἐν αὐτῷ μένει. ἐν τούτῳ τετελείωται ἡ ἀγάπη μεθ' ἡμῶν, ἵνα παρρησίαν ἔχωμεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ὅτι καθὼς ἐκεῖνός ἐστι, καὶ ἡμεῖς ἐσμὲν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. φόβος οὐκ ἔστιν ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἀλλ' ἡ τελεία ἀγάπη ἔξω βάλλει τὸν φόβον, ὅτι ὁ φόβος κόλασιν ἔχει. ὁ δὲ φοβούμενος οὐ τετελείωται ἐν τῇ ἀγάπῃ. ἡμεῖς ἀγαπῶμεν αὐτόν, ὅτι αὐτὸς πρῶτος ἠγάπησεν ἡμᾶς. ἐάν τις εἴπῃ ὅτι ἀγαπῶ τὸν θεόν, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῇ, ψεύστης ἐστίν. ὁ γὰρ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ὃν ἑώρακε, τὸν θεὸν ὃν οὐχ ἑώρακε πῶς δύναται ἀγαπᾶν. καὶ ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔχομεν ἀπ' αὐτοῦ, ἵνα ἀγαπῶν τὸν θεόν, ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ.

Charissimi si deus dilexit nos: et nos debem⁹ alterutrũ diligere. Deũ nemo vidit vnq̃. Si diligamus inuicem: deus in nobis manet: et charitas eius in nobis perfecta est. In hoc cognoscim⁹ qm̃ in eo manem⁹: et ipse in nobis: qm̃ de spũ suo dedit nobis. Et nos vidimus et testificamur: qm̃ pater misit filiũ suum saluatorẽ mũdi. Quisq̃s cõfessus fuerit qm̃ iesus est filius dei: deus in eo manet: et ipse in deo. Et nos cognouim⁹ et credidimus charitati quã h̃z de⁹ ĩ nobis. De⁹ charitas ẽ: et qui manet in charitate ĩ deo manet: et de⁹ ĩ eo. In hoc perfecta est charitas dĩ nobiscũ vt fiduciã habeam⁹ in die iudicij: q̃r sicut ille est: et nos sumus in hoc mundo. Timor nõ est in charitate: s̃z perfecta charitas foras mittit timorem: quoniã timor penam habet. Qui ãt timet nõ ẽ pfect⁹ in charitate. Nos ergo diligam⁹ deũ: qm̃ deus prior dilexit nos. Si q̃s dixerit qm̃ diligo deũ: et frẽm suum odierit mendax est. Qui eñ non diligit fratrem suum quem vidit: deũ quẽ non vidit quõ põt diligere? Et hoc mandatum habemus a deo: vt qui diligit deum: diligat et fratrem suum.

1. Cor. 4. d. Ephe. 5. a. Phil. 3. c. 1. Tho. 4. b. Joan. 13. g. — Sup. 2. a. — sup. 2. b. Joan. 13. g. 1. Cor. 4. d. Ephe. 5. a. Phil. 3. c. 1. The. 4. b.

C D

Cap. 5.

Πᾶς ὁ πιστεύων ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ Χριστός, ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται. καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν τὸν γεννήσαντα, ἀγαπᾷ καὶ τὸν γεγεννημένον ἐξ αὐτοῦ. ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἀγαπῶμεν τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ, ὅταν τὸν θεὸν ἀγαπῶμεν καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν. αὕτη γάρ ἐστιν ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ, ἵνα τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν, καὶ αἱ ἐντολαὶ αὐτοῦ βαρεῖαι οὐκ εἰσίν. ὅτι πᾶν τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ θεοῦ νικᾷ τὸν κόσμον, καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ νίκη ἡ νικήσασα τὸν κόσμον ἡ πίστις ὑμῶν. τίς ἐστιν ὁ νικῶν τὸν κόσμον εἰ μὴ ὁ πιστεύων ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. οὗτός ἐστιν ὁ ἐλθὼν δι' ὕδατος καὶ αἵματος Ἰησοῦς ὁ Χριστός. οὐκ ἐν τῷ ὕδατι μόνον, ἀλλ' ἐν τῷ ὕδατι καὶ αἵματι. καὶ τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ μαρτυροῦν, ὅτι τὸ πνεῦμά ἐστιν ἡ ἀλήθεια. ὅτι τρεῖς εἰσὶν οἱ μαρτυροῦντες ἐν τῷ οὐρανῷ, ὁ πατὴρ καὶ ὁ λόγος καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα, καὶ οἱ τρεῖς εἰς τὸ ἕν εἰσι. καὶ τρεῖς εἰσὶν οἱ μαρτυροῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, τὸ πνεῦμα καὶ τὸ ὕδωρ καὶ τὸ αἷμα. εἰ τὴν μαρτυρίαν τῶν ἀνθρώπων λαμβάνομεν, ἡ μαρτυρία τοῦ θεοῦ μείζων ἐστίν. ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ θεοῦ ἣν μεμαρτύρηκε περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, ἔχει τὴν μαρτυρίαν ἐν αὐτῷ. ὁ μὴ πιστεύων τῷ θεῷ, ψεύστην πεποίηκεν αὐτόν, ὅτι οὐ πεπίστευκεν εἰς τὴν μαρτυρίαν ἣν μεμαρτύρηκεν ὁ θεὸς περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία, ὅτι ζωὴν αἰώνιον ἔδωκεν ἡμῖν ὁ θεός, καὶ αὕτη ἡ ζωὴ ἐν τῷ υἱῷ αὐτοῦ ἐστίν. ὁ ἔχων τὸν υἱόν, ἔχει τὴν ζωήν, ὁ μὴ ἔχων τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, τὴν ζωὴν οὐκ ἔχει. ταῦτα ἔγραψα ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, ἵνα εἰδῆτε ὅτι ζωὴν αἰώνιον ἔχετε, καὶ ἵνα πιστεύητε εἰς τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ παρρησία ἣν ἔχομεν πρὸς αὐτόν, ὅτι ἐάν τι αἰτώμεθα κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ, ἀκούει ἡμῶν. καὶ ἐὰν οἴδαμεν ὅτι ἀκούει ἡμῶν ὃ ἐὰν αἰτώμεθα, οἴδαμεν ὅτι ἔχομεν τὰ αἰτήματα ἃ ᾐτήκαμεν παρ' αὐτοῦ. ἐάν τις ἴδῃ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἁμαρτάνοντα ἁμαρτίαν μὴ πρὸς θάνατον, αἰτήσει καὶ δώσει αὐτῷ ζωὴν τοῖς ἁμαρτάνουσι μὴ πρὸς θάνατον. ἔστιν ἁμαρτία πρὸς θάνατον, οὐ περὶ ἐκείνης λέγω ἵνα ἐρωτήσῃ. πᾶσα ἀδικία ἁμαρτία ἐστί, καὶ ἔστιν ἁμαρτία οὐ πρὸς θάνατον. οἴδαμεν ὅτι πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ, οὐχ ἁμαρτάνει, ἀλλ' ὁ γεννηθεὶς ἐκ τοῦ θεοῦ τηρεῖ ἑαυτόν, καὶ ὁ πονηρὸς οὐχ ἅπτεται αὐτοῦ. οἴδαμεν ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ ἐσμέν, καὶ ὁ κόσμος ὅλος ἐν τῷ πονηρῷ κεῖται. οἴδαμεν δὲ ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἥκει, καὶ δέδωκεν ἡμῖν διάνοιαν ἵνα γινώσκωμεν τὸν ἀληθινὸν θεόν, καὶ ἐσμὲν ἐν τῷ ἀληθινῷ ἐν τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστῷ. οὗτός ἐστιν ὁ ἀληθινὸς θεὸς καὶ ζωὴ αἰώνιος. τεκνία φυλάξατε ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν εἰδώλων. ἀμήν.

Τέλος τῆς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου καθολικῆς πρώτης ἐπιστολῆς.

Omnis q̃ credit qm̃ iesus est xp̃s: ex deo natus est. Et omnis q̃ diligit eum q̃ genuit: diligit et eũ q̃ nat⁹ est ex eo. In hoc cognoscimus qm̃ diligimus natos dei: cũ deũ diligamus et mandata ei⁹ faciam⁹. Hec enim est charitas dei vt mãdata eius custodiamus: et mandata ei⁹ grauia nõ sunt. Qm̃ oẽ q̃d natum est ex deo vincit mundum: et hec est victoria que vincit mundum fides nostra. Quis est ãt q̃ vicit mũdũ nisi qui credit qm̃ iesus est filius dei? Hic est qui venit per aquam et sanguinem iesus xp̃s. Non in aqua solum: sed in aqua et sanguinẽ. Et spiritus est qui testificatur quoniam xp̃s est veritas. Qm̃ tres sunt qui testimonium dant in celo: pater: verbum: et spiritus sanctus: et hi tres vnum sunt. Et tres sunt qui testimoniũ dant in terra: spũs: aqua et sanguis. Si testimonium hominum accipimus: testimonium dei maius est. Qm̃ hoc est testimoniũ dei q̃d mai⁹ ẽ: qm̃ testificat⁹ est de filio suo. Qui credit in filium dei: habet testimoniũ dei ĩ se. Qui nõ credit filio: mendacem facit eũ: q̃r non credit in testimonium q̃d testificatus est deus de filio suo. Et hoc est testimoniũ qm̃ vitã eternã dedit nobis deus: et hec vita in filio eius est. Qui h̃z filiũ dei: h̃z vitã: q̃ non h̃z filiũ dei: vitã non habet. Hec scribo vobis: vt sciatis quoniam vitã habetis eternam q̃ creditis in noĩe filij dei. Et hec est fiducia quã habemus ad eũ: q̃r quodcũq̃ petierim⁹ s̃m volũtatẽ ei⁹: audit nos. Et scim⁹ q̃r audit nos q̃cq̃d petierim⁹. Scim⁹ qm̃ habem⁹ petitiones quas postulamus ab eo. Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem: petat et dabitur ei vita peccanti non ad mortem. Est peccatũ ad mortem: non pro illo dico vt roget q̃s. Oĩs iniq̃tas peccatũ est: et est peccatum ad mortem. Scimus q̃r omnis qui natus est ex deo non peccat: sed generatio dei conseruat eum: et malignus non tãget eũ. Scimus qm̃ ex deo sumus: et mũdus totus in maligno posit⁹ est: et scimus qm̃ fili⁹ dei venit: et dedit nobis sensũ: vt cognoscamus deum verũ: et simus in vero filio eius. Hic est verus deus et vita eterna. Filioli custodite vos a simulachris.

Explicit epistola beati Johannis apostoli prima.

A B — 1. Co. 15. d. — Johan. 5. f — C D

Sanctus thomas in expositione secunde decretalis de summa trinitate et fide catholica tractans istum passum contra abbatem Joachim vt Tres sunt qui testimonium dant in celo. pater: verbum: et spiritus sanctus; dicit ad litteram verba sequentia. Et ad insinuandam vnitatem trium personarum subditur et hij tres vnum sunt. Quodquidem dicitur propter essentie vnitatem. Sed hoc Joachim peruerse trahere volens ad vnitatem charitatis et consensus inducebat consequentem auctoritatem. Nã subditur ibidem: et tres sunt qui testimonium dant in terra. s. spiritus: aqua: et sanguis. Et in quibusdam libris additur: et hij tres vnum sunt. Sed hoc in veris exemplaribus non habetur: sed dicitur esse appositum ab hereticis arrianis ad peruertendum intellectum sanum auctoritatis premisse de vnitate essentie trium personarum. Hec beatus thomas vbi supra.

Incipit argumentum in epistolam eiusdem secundam.

Vsq̃ adeo ad sanctam feminam scribit: vt eandem dominã non dubitet litteris appellare: eiusdẽ q̃ filijs testimonium q̄ ambulent in veritate perhibet.

Explicit argumentum.

Ἡ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου καθολικὴ δευτέρα ἐπιστολή. Cap. I.

Ὁ πρεσβύτερος ἐκλεκτῇ κυρίᾳ καὶ τοῖς τέκνοις αὐτῆς, οὓς ἐγὼ ἀγαπῶ ἐν ἀληθείᾳ, καὶ οὐκ ἐγὼ μόνος, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἐγνωκότες τὴν ἀλήθειαν, διὰ τὴν ἀλήθειαν τὴν μένουσαν ἐν ἡμῖν

Incipit epistola beati Johannis apostoli secunda. Cap. I.

Senior electe dñe et natis eius quos ego diligo ĩ veritate: et nõ ego sol⁹: s̃z et oẽs q̃ cognouerunt veritatẽ pp̃ veritatẽ que permanet in nobis

A

καὶ μεθ' ἡμῶν ἔσται εἰς τὸν αἰῶνα. ἔσται μεθ' ὑμῶν χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρός καὶ παρὰ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ πατρός ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἀγάπῃ. ἐχάρην λίαν ὅτι εὕρηκα ἐκ τῶν τέκνων σου περιπατοῦντας ἐν ἀληθείᾳ, καθὼς ἐντολὴν ἐλάβομεν παρὰ τοῦ πατρός, καὶ νῦν ἐρωτῶ σε κυρία οὐχ ὡς ἐντολὴν γράφων σοι καινήν ἀλλὰ ἣν εἴχομεν ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγάπη ἵνα περιπατῶμεν κατὰ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ. αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ καθὼς ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἐν αὐτῇ περιπατῆτε. ὅτι πολλοὶ πλάνοι εἰσῆλθον εἰς τὸν κόσμον, οἱ μὴ ὁμολογοῦντες ἰησοῦν χριστὸν ἐρχόμενον ἐν σαρκί. οὗτός ἐστιν ὁ πλάνος καὶ ὁ ἀντίχριστος. βλέπετε ἑαυτούς, ἵνα μὴ ἀπολέσωμεν ἃ εἰργασάμεθα καλά, ἀλλὰ μισθὸν πλήρη ἀπολάβωμεν. πᾶς ὁ παραβαίνων καὶ μὴ μένων ἐν τῇ διδαχῇ τοῦ χριστοῦ, θεὸν οὐκ ἔχει. ὁ μένων ἐν τῇ διδαχῇ τοῦ χριστοῦ οὗτος καὶ τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱὸν ἔχει. εἴ τις ἔρχεται πρὸς ὑμᾶς καὶ ταύτην τὴν διδαχὴν οὐ φέρει μὴ λαμβάνετε αὐτὸν εἰς οἰκίαν, καὶ χαίρειν αὐτῷ μὴ λέγετε. ὁ γὰρ λέγων αὐτῷ χαίρειν, κοινωνεῖ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ τοῖς πονηροῖς. πολλὰ ἔχων ὑμῖν γράφειν, οὐκ ἐβουλήθην διὰ χάρτου καὶ μέλανος, ἀλλὰ ἐλπίζω ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ στόμα πρὸς στόμα λαλῆσαι, ἵνα ἡ χαρὰ ἡμῶν ᾖ πεπληρωμένη. ἀσπάζεταί σε τὰ τέκνα τῆς ἀδελφῆς σου τῆς ἐκλεκτῆς. ἀμήν.

Τέλος τῆς τοῦ ἁγίου ἰωάννου καθολικῆς δευτέρας ἐπιστολῆς.

et vobiscũ erit in eternum. Sit vobiscũ gratia: mĩa: pax a deo patre et a christo iesu filio pr̃is i veritate et charitate. Gauisus sũ valde qm̃ inueni de filijs tuis ambulãtes in veritate: sicut mandatum accepimus a patre: et nũc rogo te dñia nõ tãq̃ mandatũ nouũ scribẽs tibi: sz qđ habuim9 ab initio: vt dili gam9 alterutrũ. Et hec est charitas vt ambulemus sm̃ mandata eius. Hoc est mãdatũ: vt quẽadmodũ audistis ab initio: in eo ambuletis: qm̃ multi seductores exierũt i mũdũ: q nõ ↄfitẽtur iesum christum venisse in carnẽ. Hic est seductor et antixp̃s. Videte vosmetipsos ne perdatis que operati estis: sed vt mercedẽ plenã accipiatis. Ois q recedit et nõ pmanet in doctrina xp̄i: deũ nõ hz. Qui pmanet in doctrina: hic et prẽm et filiũ hz. Si qs venit ad vos et hanc doctrinam nõ affert: nolite recipere eũ in domũ: nec aue ei dixeritis. Qui enim dicit illi aue: communicat operibus eius malignis. Ecce p̃dixi vobis: vt i die dñi nõ ↄfũdamini. Plura hñs vobis scribere: nolui p chartã et attramẽtũ. Spero enim me futurum apud vos: et os ad os loqui. vt gaudium vestrũ plenũ sit. Salutant te filij sororis tue electe.

Ioan. 16. f. 1. Ioan. 1. b.

Explicit epistola beati Iohannis apostoli secunda.

Incipit argumentum in epistolam eiusdem tertiam.

Gaium pietatis causa extollit: atq3 vt in ipsa pietate maneat exhortatur. Diotrepen impietatis et superbie causa obiurgat. Demetrio autem bonum testimonium perhibet cum fratribus vniuersis.

Explicit argumentum.

Ἡ τοῦ ἁγίου ἰωάννου καθολικὴ τρίτη ἐπιστολή. Cap. I.

Ὁ πρεσβύτερος γαΐῳ τῷ ἀγαπητῷ ὃν ἐγὼ ἀγαπῶ ἐν ἀληθείᾳ. ἀγαπητέ περὶ πάντων εὔχομαί σε εὐοδοῦσθαι καὶ ὑγιαίνειν, καθὼς εὐοδοῦταί σου ἡ ψυχή. ἐχάρην γὰρ λίαν ἐρχομένων ἀδελφῶν καὶ μαρτυρούντων σου τῇ ἀληθείᾳ καθὼς σὺ ἐν ἀληθείᾳ περιπατεῖς. μειζοτέραν τούτων οὐκ ἔχω χαρὰν ἵνα ἀκούω τὰ ἐμὰ τέκνα ἐν ἀληθείᾳ περιπατοῦντα. ἀγαπητέ πιστὸν ποιεῖς ὃ ἐὰν ἐργάσῃ εἰς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ εἰς τοὺς ξένους, οἳ ἐμαρτύρησάν σου τῇ ἀγάπῃ ἐνώπιον ἐκκλησίας, οὓς καλῶς ποιήσεις προπέμψας ἀξίως τοῦ θεοῦ. ὑπὲρ γὰρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐξῆλθον μηδὲν λαμβάνοντες ἀπὸ τῶν ἐθνῶν. ἡμεῖς οὖν ὀφείλομεν ἀπολαμβάνειν τοὺς τοιούτους, ἵνα συνεργοὶ γενώμεθα τῇ ἀληθείᾳ. ἔγραψα τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀλλ' ὁ φιλοπρωτεύων αὐτῶν διοτρεφὴς οὐκ ἐπιδέχεται ἡμᾶς. διὰ τοῦτο ἐὰν ἔλθω ὑπομνήσω αὐτοῦ τὰ ἔργα ἃ ποιεῖ, λόγοις πονηροῖς φλυαρῶν ἡμᾶς. καὶ μὴ ἀρκούμενος ἐπὶ τούτοις, οὔτε αὐτὸς ἐπιδέχεται τοὺς ἀδελφούς, καὶ τοὺς βουλομένους κωλύει καὶ ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἐκβάλλει. ἀγαπητέ μὴ μιμοῦ τὸ κακόν, ἀλλὰ τὸ ἀγαθόν. ὁ ἀγαθοποιῶν ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστιν. ὁ κακοποιῶν, οὐχ ἑώρακε τὸν θεόν. δημητρίῳ μεμαρτύρηται ὑπὸ πάντων καὶ ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀληθείας, καὶ ἡμεῖς δὲ μαρτυροῦμεν καὶ οἴδατε ὅτι ἡ μαρτυρία ἡμῶν ἀληθής ἐστι. πολλὰ εἶχον γράφειν, ἀλλ' οὐ θέλω διὰ μέλανος καὶ καλάμου σοι γράψαι. ἐλπίζω δὲ εὐθέως ἰδεῖν σε, καὶ στόμα πρὸς στόμα λαλήσομεν. εἰρήνη σοι. ἀσπάζονταί σε οἱ φίλοι. ἀσπάζου τοὺς φίλους κατ' ὄνομα. ἀμήν.

Τέλος τῆς τοῦ ἁγίου ἰωάννου καθολικῆς τρίτης ἐπιστολῆς.

Incipit epistola beati Iohãnis apostoli tertia. Cap. I.

Senior Gaio charissimo quẽ ego diligo i veritate. Charissime de oib9 orõnẽ facio psp̃e te igredi et valere: sicut psp̃ere agit aia tua. Gauis9 sũ valde venientibus frib9 et testimoniũ phibẽtib9 veritati tue: sicut tu i veritate ãbulas. Maius horũ nõ hẽo gaudiũ: q̃ vt audiã filios meos i veritate ãbulare. Charissime fidelr facis qcq̃d oparis i fratres: et hoc i peregrinos: q testimoniũ reddiderũt charitati tue i ↄspectu ecclesie: quos bñ facies deducens digne deo. Pro noie enim eius profecti sunt nihil accipientes a gẽtilib9. Nos ergo debem9 suscipere huiusmodi: vt cooperatores simus veritatis. Scripsissez forsitã ecclesie: sed is q amat pmatũ gerere i eis diotrepes non recipit nos. Propter hoc si venero cõmoneã ei9 opa q facit: verbis malignis garriẽs i nos. Et q̃si nõ ei ista sufficiant: neq3 ipse suscipit frẽs: et eos q suscipiũt phibet: et de ecclesia eijcit. Charissime noli imitari malum: sed qđ bonum est. Qui bñ facit: ex deo est: q male facit nõ videt deũ. Demetrio testimoniũ redditur ab oibus et ab ipsa veritate: sz et nos testimoniũ phibem9: et nosti qm̃ testimoniũ nrm̃ verũ est. Multa habui tibi scribere: sed nolui p atramẽtũ et calamũ scribere tibi. Spero autem ptin9 te videre: et os ad os loqmur. Pax tibi. Salutant te amici. Saluta tu amicos nominatim.

Explicit epistola beati Iohannis apostoli tertia.

Incipit argumentum in epistolam beati Iude apostoli.

Iudas apostolus fratres de corruptoribus vie veritatis ita informat: vt illicitum esse differet de subiugo semel erutos: seruitutis denuo operam suam officijs nouare seruilibus.

Explicit argumentum.

Ἡ τοῦ ἁγίου ἰούδα καθολικὴ ἐπιστολή.

Ἰούδας χριστοῦ ἰησοῦ δοῦλος ἀδελφὸς δὲ ἰακώβου τοῖς ἐν θεῷ πατρὶ ἡγιασμένοις, καὶ ἰησοῦ χριστῷ τετηρημένοις κλητοῖς. ἔλεος ὑμῖν καὶ εἰρήνη καὶ ἀγάπη πληθυνθείη. ἀγαπητοὶ πᾶσαν σπουδὴν ποιούμενος γράφειν ὑμῖν περὶ τῆς κοινῆς σωτηρίας, ἀνάγκην ἔσχον γράψαι ὑμῖν, παρακαλῶν ἐπαγωνίζεσθαι ἅπαξ παραδοθείσῃ τοῖς ἁγίοις πίστει. παρεισέδυσαν γάρ τινες ἄνθρωποι οἱ πάλαι προγεγραμμένοι εἰς τοῦτο τὸ κρίμα ἀσεβεῖς, τὴν τοῦ θεοῦ ἡμῶν χάριν μετατιθέντες εἰς ἀσέλγειαν, καὶ τὸν μόνον θεὸν καὶ δεσπότην τὸν κύριον ἡμῶν ἰησοῦν χριστὸν ἀρνούμενοι. ὑπομνῆσαι δὲ ὑμᾶς βούλομαι εἰδότας ὑμᾶς ἅπαξ τοῦτο, ὅτι ὁ κύριος λαὸν ἐκ γῆς αἰγύπτου σώσας, τὸ δεύτερον τοὺς μὴ πι

Incipit epistola bti Iude apli. Ca. I.

Iudas iesu christi seru9 frater aũt iacobi: his q sunt i deo prẽ dilectis: et xp̄o iesu ↄseruatis et vocatis. Mia vobis et pax et charitas adimpleat. Charissimi oẽz sollicitudinẽ faciẽs scribẽdi vobis de cõi vrã salute: necesse habui scribere vobis: deprecans supercertari semel tradite sãctis fidei. Subintroierũt .n. qdã homines q olĩ pscripti sunt in hoc iudicium impij: dñi nr̃i grãz trãsferẽtes in luxuriam: et solum dominatorem et dñz nostrum iesum xp̄m negantes. Cõmonere aũt vos volo sciẽtes semel omnia: qm̃ iesus pplm̃ de terra egypti saluãs: scđo eos q nõ crediderũt

i. Iuxta calũ. p. ii.

στεύσαντας ἀπώλεσεν. ἀγγέλους τε τοὺς μὴ τηρήσαντας τὴν ἑαυτῶν ἀρχὴν, ἀλλὰ ἀπολιπόντας τὸ ἴδιον οἰκητήριον εἰς κρίσιν μεγάλης ἡμέρας δεσμοῖς ἀϊδίοις ὑπὸ ζόφον τετήρηκεν. ὡς σόδομα καὶ γόμορρα καὶ αἱ περὶ αὐτὰς πόλεις τὸν ὅμοιον τούτοις τρόπον ἐκπορνεύσασαι, καὶ ἀπελθοῦσαι ὀπίσω σαρκὸς ἑτέρας πρόκειται δεῖγμα πυρὸς αἰωνίου, δίκην ὑπέχουσαι. ὁμοίως μέντοι καὶ οὗτοι ἐνυπνιαζόμενοι σάρκα μὲν μιαίνουσι, κυριότητα δὲ ἀθετοῦσι, δόξας δὲ βλασφημοῦσιν. ὁ δὲ μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος ὅτε τῷ διαβόλῳ διακρινόμενος διελέγετο περὶ τοῦ μωϋσέος σώματος, οὐκ ἐτόλμησε κρίσιν ἐπενεγκεῖν βλασφημίας, ἀλλ' εἶπεν ἐπιτιμήσαι σε κύριος. οὗτοι δὲ ὅσα μὲν οὐκ οἴδασι βλασφημοῦσιν, ὅσα δὲ φυσικῶς ὡς τὰ ἄλογα ζῶα ἐπίστανται, ἐν τούτοις φθείρονται. οὐαὶ αὐτοῖς ὅτι τῇ ὁδῷ τοῦ κάϊν ἐπορεύθησαν, καὶ τῇ πλάνῃ τοῦ βαλαὰμ μισθοῦ ἐξεχύθησαν, καὶ τῇ ἀντιλογίᾳ τοῦ κορὲ ἀπώλοντο. οὗτοί εἰσιν ἐν ταῖς ἀγάπαις ὑμῶν σπιλάδες συνευωχούμενοι ὑμῖν, ἀφόβως ἑαυτοὺς ποιμαίνοντες, νεφέλαι ἄνυδροι ὑπὸ ἀνέμων παραφερόμεναι, δένδρα φθινοπωρινὰ ἄκαρπα, δὶς ἀποθανόντα, ἐκριζωθέντα, κύματα ἄγρια θαλάσσης ἐπαφρίζοντα τὰς ἑαυτῶν αἰσχύνας, ἀστέρες πλανῆται, οἷς ὁ ζόφος τοῦ σκότους εἰς αἰῶνα τετήρηται. προεφήτευσε δὲ καὶ τούτοις ἕβδομος ἀπὸ ἀδὰμ ἐνὼχ, λέγων, ἰδοὺ ἦλθε κύριος ἐν ἁγίαις μυριάσιν αὐτοῦ ποιῆσαι κρίσιν κατὰ πάντων, καὶ ἐλέγξαι πάντας τοὺς ἀσεβεῖς αὐτῶν περὶ πάντων τῶν ἔργων ἀσεβείας αὐτῶν ὧν ἠσέβησαν, καὶ περὶ πάντων τῶν σκληρῶν ὧν ἐλάλησαν κατ' αὐτοῦ ἁμαρτωλοὶ ἀσεβεῖς. οὗτοί εἰσι γογγυσταὶ μεμψίμοιροι, κατὰ τὰς ἐπιθυμίας αὐτῶν πορευόμενοι, καὶ τὸ στόμα αὐτῶν λαλεῖ ὑπέρογκα, θαυμάζοντες πρόσωπα ὠφελείας χάριν. ὑμεῖς δὲ ἀγαπητοὶ μνήσθητε τῶν ῥημάτων τῶν προειρημένων ὑπὸ τῶν ἀποστόλων τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὅτι ἔλεγον ὑμῖν, ὅτι ἐν ἐσχάτῳ χρόνῳ ἔσονται ἐμπαῖκται κατὰ τὰς ἐπιθυμίας ἑαυτῶν πορευόμενοι τῶν ἀσεβειῶν. οὗτοί εἰσιν οἱ ἀποδιορίζοντες, ψυχικοὶ, πνεῦμα μὴ ἔχοντες. ὑμεῖς δὲ ἀγαπητοὶ τῇ ἁγιωτάτῃ ἡμῶν πίστει ἐποικοδομοῦντες ἑαυτοὺς ἐν πνεύματι ἁγίῳ προσευχόμενοι, ἑαυτοὺς ἐν ἀγάπῃ θεοῦ τηρήσατε, προσδεχόμενοι τὸ ἔλεος τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ εἰς ζωὴν αἰώνιον. καὶ οὓς μὲν ἐλεεῖτε διακρινόμενοι, οὓς δὲ ἐν

perdidit. Angelos vero qui non seruauerũt suũ pricipatũ: sʒ dereliq̃runt suum domicilium in iudicium magni diei viculis eternis sub caligie reseruauit. Sicut sodoma ⁊ gomorra ⁊ finitime ciuitates simili modo exfornicate: ⁊ abeuntes post carnẽ alterã facti sunt exemplũ ignis eterni penã sustinẽtes. Silr ⁊ hi carnem quidem maculant: dñationẽ aũt spernũt: maiestatẽ aũt blasphemãt. Cũ michael archãgel9 cum diabolo disputãs altercaretur de moysi corpore: non est ausus iudiciũ inferre blasphemie: sʒ dixit imperet tibi de9. Hi aũt q̃cũqʒ q̃dẽ ignorãt blasphemãt: quecũqʒ aũt naturaliter tanq̃ muta aialia norũt: in his corrũpuntur. Ve illis quia in via cayn abierunt ⁊ errore balaam mercede effusi sunt: ⁊ in contradictione chore pierunt. Hi sunt in epulis suis macule conuiuantes: sine timore semetipsos pascẽtes: nubes sine aq̃ que a ventis conferuntur: arbores autũnales infructuose: bis mortue erradicate: fluctus feri maris despumantes suas ꝯfusiones: sidera errantia: quibus procella tenebrarũ seruata est in eternũ. Prophetauit aũt ⁊ de his septim9 ab adã enoch dicẽs. Ecce venit dñs in sctis milibus suis facere iudiciũ contra omnes: ⁊ arguere omnes impios de oibus operibus impietatis eorũ: quibus ipie egerũt: ⁊ de omnib9 duris q̃ locuti sunt cõtra deũ peccatores impij. Hi sũt murmuratores querulosi: sm desideria sua ambulãtes: ⁊ os eorũ loq̃tur superba: mirantes personas questus cã. Vos aũt charissimi memores estote verborũ que pdicta sunt ab apostolis dñi nostri iesu xpi: qui dicebant vobis. Qm̃ in nouissimis tpib9 venient illusores sʒ desideria sua ambulãtes in impietatibus. Hi sunt qui segregãt semetipos: animales: spũ nõ hñtes. Vos aũt charissimi supedificãtes vosmetipos sãctissime nr̃e fidei: in spũ sctõ orãtes: vosmetipsos in dilectiõe dei seruate: expectãtes misericordiam dñi nostri iesu xpi in vitã eternaʒ. Et hos q̃dẽ arguite iudicatos: illos ve

Zach.3.a. — 1.Pe.2.d — m. Feri no minatiuus p. n. — Zach.14.a. Mat.24.d D. Apo.1.b — 1.Tim.4.a 2.Tim.3.a. 2.Pe.3.a.

C D E F

φόβῳ σώζετε ἐκ τοῦ πυρὸς ἁρπάζοντες, μισοῦντες καὶ τὸν ἀπὸ τῆς σαρκὸς ἐσπιλωμένον χιτῶνα. τῷ δὲ δυναμένῳ φυλάξαι αὐτοὺς ἀπταίστους καὶ στῆσαι κατενώπιον τῆς δόξης αὐτοῦ ἀμώμους ἐν ἀγαλλιάσει, μόνῳ σοφῷ σωτῆρι ἡμῶν, δόξα καὶ μεγαλωσύνη, κράτος καὶ ἐξουσία, καὶ νῦν καὶ εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

ro saluate de igne rapientes. Alijs autem miseremini in timore: odiẽtes ⁊ eam que carnalis est maculatã tunicã. Ei aũt q̃ potens est vos ꝯseruare sine pctõ: ⁊ cõstituere ante cõspectuʒ glorie sue immaculatos in exultatione in aduentu domini nostri iesu christi: soli dõ saluatori nr̃o p iesũ xpʒ dñʒ nrʒ glĩa ⁊ magnificentia: imperium ⁊ potestas ante omnia secula: ⁊ nunc ⁊ in omnia secula seculorum. Amen.

G

τέλος τῆς τοῦ ἁγίου ἰούδα καθολικῆς ἐπιστολῆς.

Explicit epistola beati Jude apostoli.

Incipit prologus in Apocalypsiʒ beati Johannis apostoli.

Omnes qui pie volunt viuere in christo: sicut ait apostolus: psecutionẽ patientur: iuxta illud. Fili accedens ad seruitutem dei: sta in timore ⁊ prepara animam tuam ad temptationem. Temptatio nanqʒ est vita hominis super terraʒ. Ne autem fideles deficiant in his: consolatur eos dominus atqʒ confirmat dicẽs. Vobiscum sum vsqʒ ad consummationem seculi ⁊ nolite timere pusillus grex. Propterea videns deus pater tribulationes quas passura erat ecclesia ab apostolis fundata supra petram christum: vt minus timeatur: disposuit vna cum filio ⁊ spiritu sancto eas reuelare. Reuelauit autem tota trinitas christo secundum humanitatem. Christus vero iohanni per angelum. Johannes ecclesie: de qua reuelatione hunc librum composuit. Unde ⁊ liber iste Apocalypsis dicitur .i. reuelatio: q2 hic continentur que deus reuelauit iohanni: ⁊ iohannes ecclesie: quanta scʒ ecclesia passa sit in tempore primitiuo: ⁊ nunc patiatur: ⁊ nouissime temporibus antichristi passura sit: quando tanta erit tribulatio: vt si fieri posset etiam moueantur electi. Et que pro his ⁊ nunc et in futuro premia sit susceptura: vt quos denunciata supplicia terrent: promissa premia letificent. Ideo iste liber inter reliquas scripturas noui testamenti prophetie nomine cẽsetur: que alijs est excellentior prophetijs. Sicut enim nouum testamentum prestat veteri: euangelium legi: ita hec prophetia prophetijs veteris testamenti: q2 de christo ⁊ ecclesia magna ex parte iam adimpleta sacramenta denunciat. Vel etiam ideo: quia cum alijs vnipharia: isti tripharia data est prophetia simul .s. preterito ⁊ presenti ⁊ futuro. Ad cuius confirmandaʒ auctoritateʒ occurrit iam autoritas mittentis deferentis ⁊ accipientis. Mittentis .s. trinitatis: et deferentis .s. angeli: ⁊ accipientis .s. iohannis. Cum autem iohanni hec in visione fuerint reuelata: et sint tria genera visionuʒ: sub quo genere contineãtur videndum est. Visio enim alia corporalis: quando videlicet corporalibus oculis aliquid videmus. Alia spiritualis seu imaginaria: cum videlicet dormientes vel vigilantes imagines reruʒ cernimus: quibus aliquid significatur: sicut vidit pharao spicas ⁊ moyses rubuʒ ardere: ille dormiens: iste vigilans. Alia intellectualis: quando videlicet spiritusancto reuelante intellectui mentis veritatẽ mysterioruʒ sicut est capimus: quomodo vidit iohãnes que in hoc libro referuntur. Non enim figuras tantum spiritu vidit: sed ⁊ earum significata mente intellexit. Vidit autem iohannes ⁊ scripsit in pathmos insula relegatus a domitiano in exilio principe impijssimo: hac euʒ ad scribendum compellente causa: q2 dum exul teneretur a domitiano in pathmos insula: i ecclesijs quibus preerat multa pullularunt atqʒ inoleuerunt vitia atqʒ diuerse hereses. Erant enim quidam heretici ibi dicentes christum non fuisse ante mariam: q2 temporaliter de ea natus erat: quos iohannes in principio euangelij sui redarguit dicens. In principio erat verbum. Et in hoc libro cum dicit alpha ⁊ o .i. principium ⁊ finis. Dicebant etiam quidam ecclesiam pondere tribulationum ante finem seculi desiturã: ⁊ pro labore non premium eternum suscepturam. Horum ergo errores volens destruere iohannes ostendit christum principium esse ⁊ finem. Unde esaias. Ante me nõ est formatus deus: ⁊ post me non erit: ⁊ ecclesiam per exercitiuʒ tribulationum non desinere sed proficere: ⁊ pro his brauium eternum recipe. Scribit autem iohannes septem ecclesijs asie ⁊ earum septem episcopis: de predictis instruens: ⁊ in eis p eam totam generalem ecclesiam docens. Est itaqʒ materia iohannis in hoc opere status spiritualiter asiane ec

clesie: nec non et totius videlicet que in presenti patiatur: et in futuro receptura sit. Intentio vero eius est monere ad patientiam que seruanda est. Tum quia breuis labor: tum quia premiũ magnum. Modus tractandi talis: primo premittit prologum et salutationem: vbi reddit auditores benignos et attentos: quo premisso: accedit ad narrationem. Ante narrationem vero ostendit christum esse ab eterno sine principio et fine. Inducens ipsum loquentem. Ego sum alpha et o: idest principium et finis. Postea accedẽs ad narrationem distinguit septem visiones: quibus terminatis iste liber consummatur. Premittit autem prologum dicens. Apocalypsis ihesu christi: subaudis hic est. sicut in alijs: visio ysaie: hec est: et parabole salomonis sunt hee.

Item alius prologus in apocalypsim.

IOhanes apostolus et euangelista a christo electus atque dilectus in tanto amore dilectionis vberior habitus est: vt in cena supra pectus eius recumberet: et ad crucem astanti soli matrem propriam commendasset. Ut quẽ nubere volentem ad amplexum virginitatis asciuerat: ipsi etiam custodiendam virginem tradidisset. Hic itaque cum propter verbum dei et testimonium ihesu christi in pathmos insulam sortiretur exilium: illic ab eodem apocalypsis preostẽsa describitur. Ut sicut in principio canonis .i. libri geneseos incorruptibile principium prenotatur: ita etiam incorruptibilis finis per virginem in apocalypsi redderetur: dicentis. Ego sum alpha et o: initium et finis. Hic est iohannes qui sciens superuenisse sibi diem egressionis de corpore: conuocatis in epheso discipulis descendit in defossum sepulture sue locum: orationeque completa reddidit spiritum: tam a dolore mortis factus extraneus quam a corruptione carnis noscitur alienus. Cuius tamen scripture dispositio vel libri ordinatio ideo a nobis per singula non exponitur: vt nescientibus inquirendi desiderium collocetur: et querentibus laboris fructus et deo magisterij doctrina seruetur.

Explicit prologus.

Incipit argumentum.

APocalypsis iohannis tot habet sacramenta quot verba. Parum dixi: et pro merito voluminis laus omnis inferior est. In verbis singulis multiplices latent intelligentie.

Explicit argumentum.

Αποκάλυψις του αγίου αποστόλου και ευαγγελιστού ιωάννου του θεολόγου. Ca. i.

α Αποκάλυψις ιησού χριστού, ην έδωκεν αυτώ ο θεός δείξαι τοις δούλοις αυτού, α δει γενέσθαι εν τάχει, και εσήμανεν αποστείλας διά του αγγέλου αυτού τω δούλω αυτού ιωάννη, ος εμαρτύρησε τον λόγον του θεού, και την μαρτυρίαν ιησού χριστού όσα είδε, και άτινα εισί, και α χρη γενέσθαι μετά ταύτα. μακάριος ο αναγινώσκων και οι ακούοντες τους λόγους της προφητίας, και τηρούντες τα εν αυτή γεγραμμένα. ο γαρ καιρός εγγύς. ιωάννης ταις επτά εκκλησίαις ταις εν τη ασία. χάρις υμίν και ειρήνη από ο ων και ο ην και ο ερχόμενος, και από των επτά πνευμάτων α εστίν ενώπιον του θρόνου αυτου, και από ιησού χριστού, ο μάρτυς ο πιστός ο πρωτότοκος εκ των νεκρών και ο άρχων των βασιλέων της

Incipit liber apocalypsis beati Johannis apostoli. Cap. i.

a APocalypsis iesu xp̃i quam dedit illi deus palã facere seruis suis q̃ oportet fieri cito: et significauit mittẽs per angelum suum seruo suo iohãni: q̃ testimoniũ perhibuit verbo dei: et testimonium iesu christi quecunque vidit. Beatus qui legit et audit verba prophetie huius: et seruat ea que in ea scripta sunt. Tempus enim prope est. Johãnes septẽ ecclesijs q̃ sunt in asia. Gr͂a vobis et pax ab eo q̃ est et q̃ erat et q̃ venturus ẽ: et a septẽ spiritibus qui in conspectu throni eius sunt: et a iesu xp̃o qui est testis fidelis primogenitus mortuorum et princeps regum

A

j. xx. b.

infra. xx. c.

γης, τω αγαπήσαντι ημάς και λούσαντι ημάς από των αμαρτιών ημών εν τω αίματι αυτού. και εποίησεν ημάς βασιλείαν ιερείς τω θεώ και πατρί αυτού. αυτώ η δόξα και το κράτος εις τους αιώνας των αιώνων αμήν. ιδού έρχεται μετά των νεφελών, και όψεται αυτόν πας οφθαλμος, και οίτινες αυτόν εξεκέντησαν. και κόψονται επ αυτόν πάσαι αι φυλαί της γης, ναι αμήν. εγώ ειμί το άλφα και το ω, λέγει κύριος ο θεός, ο ων, και ο ην, και ο ερχόμενος, ο παντοκράτωρ. εγώ ιωάννης ο αδελφός υμων και κοινωνός εν τη θλίψει και βασιλεία και υπομονή εν Χριστώ ιησού εγενόμην εν τη νήσω τη καλουμένη πάτμω διά τον λόγον του θεού και διά την μαρτυρίαν ιησού Χριστού. εγενόμην εν πνεύματι εν τη κυριακή ημέρα, και ήκουσα φωνήν οπίσω μου μεγαλήν ως σάλπιγγος λεγούσης. ο βλεπεις γράψον εις βιβλίον, και πέμψον ταις επτά εκκλησίαις, εις έφεσον, και εις σμύρναν, και εις πέργαμον, και εις θυάτειρα, και εις σάρδεις, και εις φιλαδέλφειαν, και εις λαοδίκειαν, και εκεί επέστρεψα βλέπειν την φωνήν ήτις ελάλει μετ εμού, και επιστρέψας είδον επτά λυχνίας χρυσάς, και εν μέσω των επτά λυχνιών όμοιον υιώ ανθρώπου ενδεδυμενον ποδήρη, και περιεζωσμένον προς τοις μαζοίς ζώνην χρυσήν. η δε κεφαλή αυτού και αι τρίχες λευκαί ωσεί έριον λευκόν, ως χιών. και οι οφθαλμοί αυτού ως φλοξ πυρός, και οι πόδες αυτού όμοιοι χαλκολιβάνω, ως εν καμίνω πεπυρωμένοι. και η φωνή αυτού ως φωνή υδάτων πολλών, και έχων εν τη δεξια χειρί αυτού αστέρας επτά, και εκ τού στόματος αυτού ρομφαία δίστομος οξεία εκπορευομένη. και η όψις αυτού ως ο ήλιος φαίνει εν τη δυνάμει αυτού. καί ότι είδον αυτόν, έπεσα προς τους πόδας αυτού ως νεκρός, και επέθηκε την δεξιάν αυτού χείρα επ εμέ, λέγων. μη φοβού. εγώ ειμί ο πρώτος και ο έσχατος και ο ζών, και εγενόμην νεκρός, και ιδού ζων ειμί εις τους αιώνας των αιώνων αμήν, και έχω τας κλεις του θανάτου και του άδου. γράψον ουν α είδες και α εισί, και α μέλλει γενέσθαι μετά ταύτα, το μυστήριον των επτά αστέρων ων είδες επί της δεξιάς μου, και τας επτά λυχνίας τας χρυσάς. οι επτά αστέρες, άγγελοι των επτά εκκλησιών εισί, και αι επτά λυχνίαι ας είδες, επτά εκκλησίαι εισί.

Cap. ii.

terre: qui dilexit nos: ⁊ lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo: ⁊ fecit nos regnum ⁊ sacerdotes deo et p̄ri suo. Ipsi gloria ⁊ imperium in secula seculorum. Amen. Ecce venit cum nubibus: ⁊ videbit eum oīs oculus: ⁊ qui eū pupugerūt. Et plangēt se sup eum omnes tribus terre: etiam amē. Ego sū alpha ⁊ o: pñcipiū ⁊ finis: dicit dñs deus: q̄ est: ⁊ q̄ erat: ⁊ q̄ vēturus ē oñs. Ego iohānes frater vester ⁊ particeps in tribulatiōe ⁊ regno ⁊ patiētia in iesu christo fui in insula q̄ appellatur patmos pp verbū dei ⁊ testimoniū iesu christi. Fui in spū in dñica die. Et audiui post me vocē magnā tanq̄ tube dicentis. Quod vides scribe in libro: ⁊ mitte septem ecclesijs q̄ sūt i asia: epheso: ⁊ smyrne: ⁊ pergamo: ⁊ thyatire: ⁊ sardis: ⁊ philadelphie: ⁊ laodicie. Et conuersus sum vt viderem vocem q̄ loq̄bat mecū. Et cōuersus vidi septē cādelabra aurea: ⁊ in medio septē cādelabroꝝ aureoꝝ silē filio hoīs vestitum podere: ⁊ precinctum ad mammillas zona aurea. Caput aūt eius ⁊ capilli erāt cādidi tanq̄ lana alba: ⁊ tanq̄ nix. Et oculi eius velut flāma ignis: ⁊ pedes eius similes aurichalco sicut in camino ardenti. Et vox illi⁹ tāq̄ vox aq̄ꝝ multaꝝ: ⁊ hēbat in dextera sua stellas septem. Et de ore eius gladius vtraq̄ pte acutus exibat. Et facies eius sicut sol lucet in virtute sua. Et cum vidissem eum: cecidi ad pedes eius tanq̄ mortuus: ⁊ posuit dexterā suā sup me dicēs. Noli timere Ego sum primus ⁊ nouissimus ⁊ viu⁹: ⁊ fui mortuus: ⁊ ecce sū viuens in secula seculorum: ⁊ habeo claues mortis ⁊ inferni. Scribe ergo q̄ vidisti ⁊ q̄ sunt: ⁊ q̄ opz fieri post hec: sacramētū septē stellarum quas vidisti ī dextera mea ⁊ septē cādelabra aurea. Septem stelle: angeli sunt septem ecclesiaꝝ: ⁊ cādelabra septē: septē ecclesie sunt.

Cap. ii.

Hebr. 9. b. 1. Joan. 1. d

B

Esa. 3. c Mat. 24. d Iude. 1. c. J. 22. c.

Infra. 4. a

C

infra 2. c et 19. c.

D

Infra. 19. c Mat. 17. a.

Esa. 54. a. Infra. 22. c.

Esa. 22. f. infra. 3. b. Job. 12. c

Τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐκκλησίας ἐφέσου γράψον. τάδε λέγει ὁ κρατῶν τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, ὁ περιπατῶν ἐν μέσῳ τῶν ἑπτὰ λυχνιῶν τῶν χρυσῶν. οἶδα τὰ ἔργα σου καὶ τὸν κόπον καὶ τὴν ὑπομονήν σου, καὶ ὅτι οὐ δύνῃ βαστάσαι κακούς. καὶ ἐπείρασας τοὺς λέγοντας ἑαυτοὺς ἀποστόλους εἶναι, καὶ οὐκ εἰσί, καὶ εὗρες αὐτοὺς ψευδεῖς, καὶ ἐβάστασας καὶ ὑπομονὴν ἔχεις διὰ τὸ ὄνομά μου, καὶ οὐκ ἐκοπίασας. ἀλλὰ ἔχω κατὰ σοῦ, ὅτι τὴν ἀγάπην σου τὴν πρώτην ἀφῆκας. μνημόνευε οὖν πόθεν ἐκπέπτωκας, καὶ μετανόησον, καὶ τὰ πρῶτα ἔργα ποίησον. εἰ δὲ μή, ἔρχομαί σοι ταχύ, καὶ κινήσω τὴν λυχνίαν σου ἐκ τοῦ τόπου αὐτῆς, ἐὰν μὴ μετανοήσῃς. ἀλλὰ τοῦτο ἔχεις, ὅτι μισεῖς τὰ ἔργα τῶν νικολαϊτῶν, ἃ κἀγὼ μισῶ. ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις. τῷ νικῶντι δώσω φαγεῖν ἐκ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, ὅ ἐστιν ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου τοῦ θεοῦ μου. καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν σμύρνῃ ἐκκλησίας γράψον. τάδε λέγει ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος, ὃς ἐγένετο νεκρὸς καὶ ἔζησεν. οἶδά σου τὰ ἔργα καὶ τὴν θλῖψιν καὶ τὴν πτωχείαν, ἀλλὰ πλούσιος εἶ, καὶ τὴν βλασφημίαν τῶν λεγόντων ἰουδαίους εἶναι ἑαυτούς, καὶ οὐκ εἰσίν, ἀλλὰ συναγωγὴ τοῦ σατανᾶ. μηδὲν φοβοῦ ἃ μέλλεις πάσχειν. ἰδοὺ δὴ μέλλει βαλεῖν ὁ διάβολος ἐξ ὑμῶν εἰς φυλακήν, ἵνα πειρασθῆτε, καὶ ἕξετε θλῖψιν ἡμερῶν δέκα. γίνου πιστὸς ἄχρι θανάτου, καὶ δώσω σοι τὸν στέφανον τῆς ζωῆς. ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις. ὁ νικῶν οὐ μὴ ἀδικηθῇ ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ δευτέρου. καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν περγάμῳ ἐκκλησίας γράψον. τάδε λέγει ὁ ἔχων τὴν ῥομφαίαν τὴν δίστομον τὴν ὀξεῖαν. οἶδα τὰ ἔργα σου, καὶ ποῦ κατοικεῖς, ὅπου ὁ θρόνος τοῦ σατανᾶ, καὶ κρατεῖς τὸ ὄνομά μου, καὶ οὐκ ἠρνήσω τὴν πίστιν μου ἐν ταῖς ἡμέραις ἐν αἷς ἀντίπας ὁ μάρτυς μου ὁ πιστός, ὃς ἀπεκτάνθη παρ' ὑμῖν ὅπου ὁ σατανᾶς κατοικεῖ. ἀλλ' ἔχω κατὰ σοῦ ὀλίγα, ὅτι ἔχεις ἐκεῖ κρατοῦντας τὴν διδαχὴν βαλαάμ, ὃς ἐδίδαξε τὸν βαλὰκ βαλεῖν σκάνδαλον ἐνώπιον τῶν υἱῶν ἰσραήλ, φαγεῖν εἰδωλόθυτα καὶ πορνεῦσαι. οὕτως ἔχεις καὶ σὺ κρατοῦντας τὴν διδαχὴν τῶν νικολαϊτῶν. ὁμοίως μετανόησον. εἰ δὲ μή, ἔρχομαί σοι ταχὺ καὶ πολεμήσω μετ' αὐτῶν ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ στόματός μου. ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς

Et angelo ephesi ecclesie scribe. Hec dicit qui tenet septem stellas in dextera sua: qui ambulat in medio septé cádelabrorum aureorum. Scio opera tua et laborem et patientiam tuam: et quia non potes sustinere malos. Et temptasti eos qui se dicunt aplos esse et non sunt: et inuenisti eos médaces. Et patientiá habes et sustinuisti pp nomé meú: et non defecisti. Sed habeo aduersú te pauca quod charitaté tuá primá reliquisti. Memor esto itaqz vnde excideris et age penitentiaz: et prima opera fac. Sin autem venio tibi et mouebo candelabruz tuum de loco suo: nisi pniam egeris. Sed hoc habes quia odisti facta nicolaitarum: que et ego odi. Qui hz aurem audiat: quid spiritus dicat ecclesijs. Vincenti dabo edere de ligno vite quod est in paradiso dei mei. Et angelo smyrne ecclesie scribe. Hec dicit primus et nouissimus: qui fuit mortuus et vixit. Scio tribulationé tuá et paupertaté tuá: sz diues es: et blasphemaris ab his qui se dicunt iudeos esse et non sunt: sed sunt synagoga sathane. Nihil horum timeas que passurus es. Ecce missurus é diabolus aliquos ex vobis in carceré: vt téptemini: et habebitis tribulatioéz diebus decé. Esto fidelis vsqz ad morté: et dabo tibi coronam vite. Qui hz auré: audiat quid spiritus dicat ecclesijs. Qui vicerit non ledetur a morte secunda. Et angelo pergami ecclesie scribe. Hec dicit qui hz rhóphea ex vtraqz parte acutam. Scio vbi habitas: vbi sedes est sathane: et tenes nomen meuz: et non negasti fidem meam. Et in diebus illis antiphas testis meus fidelis qui occisus est apud vos: vbi sathanas hitat. Sz habeo aduersus te pauca: quia habes illic tenentes doctriná balaá: qui docebat balac mittere scádalú corá filijs israel edere et fornicari: ita habes et tu tenentes doctrinam nicolaitarum. Silr pniaz age: si quo minus: veniá tibi cito et pugnabo cú illis in gladio oris mei. Qui habet aurem: audiat quid spiritus dicat

A B (Infra.3.a.) (Luce.13.a.) C (infra.3.b.) D E

ἐκκλησίαις. τῷ νικῶντι δώσω αὐτῷ φαγεῖν ἀπὸ τοῦ μάννα τοῦ κεκρυμμένου, καὶ δώσω αὐτῷ ψῆφον λευκήν, καὶ ἐπὶ τὴν ψῆφον ὄνομα καινὸν γεγραμμένον, ὃ οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ ὁ λαμβάνων. καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν θυατείροις ἐκκλησίας γράψον. τάδε λέγει ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ὡς φλόγα πυρός, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὅμοιοι χαλκολιβάνῳ. οἶδά σου τὰ ἔργα καὶ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν πίστιν καὶ τὴν διακονίαν καὶ τὴν ὑπομονήν σου, καὶ τὰ ἔργα σου τὰ ἔσχατα πλείονα τῶν πρώτων. ἀλλ' ἔχω κατὰ σοῦ ὅτι ἀφεῖς τὴν γυναῖκά σου τὴν ἰεζάβελ ἣ λέγει ἑαυτὴν προφῆτιν, καὶ διδάσκει καὶ πλανᾷ τοὺς ἐμοὺς δούλους, πορνεῦσαι καὶ φαγεῖν εἰδωλόθυτα. καὶ ἔδωκα αὐτῇ χρόνον ἵνα μετανοήσῃ, καὶ οὐ θέλει μετανοῆσαι ἐκ τῆς πορνείας αὐτῆς. ἰδοὺ βάλλω αὐτὴν εἰς κλίνην καὶ τοὺς μοιχεύοντας μετ' αὐτῆς εἰς θλῖψιν μεγάλην, ἐὰν μὴ μετανοήσωσιν ἐκ τῶν ἔργων αὐτῆς, καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς ἀποκτενῶ ἐν θανάτῳ, καὶ γνώσονται πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ ἐρευνῶν νεφροὺς καὶ καρδίας, καὶ δώσω ὑμῖν ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα ὑμῶν. ὑμῖν δὲ λέγω τοῖς λοιποῖς τοῖς ἐν θυατείροις, ὅσοι οὐκ ἔχουσι τὴν διδαχὴν ταύτην, οἵτινες οὐκ ἔγνωσαν τὰ βαθέα τοῦ σατανᾶ, ὡς λέγουσιν· οὐ βαλῶ ἐφ' ὑμᾶς ἄλλο βάρος, πλὴν ὃ ἔχετε κρατήσατε, ἄχρις οὗ ἂν ἥξω. καὶ ὁ νικῶν καὶ ὁ τηρῶν ἄχρι τέλους τὰ ἔργα μου, δώσω αὐτῷ ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ἐθνῶν, καὶ ποιμανεῖ αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ, ὡς τὰ σκεύη τὰ κεραμικὰ συντριβήσεται, ὡς κἀγὼ εἴληφα παρὰ τοῦ πατρός μου, καὶ δώσω αὐτῷ τὸν ἀστέρα τὸν πρωϊνόν. ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις. Cap. 3.

Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν σάρδεσιν ἐκκλησίας γράψον. τάδε λέγει ὁ ἔχων τὰ ἑπτὰ πνεύματα τοῦ θεοῦ καὶ τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας. οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι ὄνομα ἔχεις ὅτι ζῇς, καὶ νεκρὸς εἶ. γίνου γρηγορῶν, καὶ στήριξον τὰ λοιπὰ ἃ ἔμελλες ἀποβαλεῖν. οὐ γὰρ εὕρηκά σου τὰ ἔργα πεπληρωμένα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ μου. μνημόνευε οὖν πῶς εἴληφας καὶ ἤκουσας, καὶ τήρει, καὶ μετανόησον. ἐὰν οὖν μὴ γρηγορήσῃς, ἥξω ἐπί σε ὡς κλέπτης, καὶ οὐ μὴ γνῷς ποίαν ὥραν ἥξω ἐπὶ σέ. ἀλλ' ὀλίγα ἔχεις ὀνόματα ἐν σάρδεσιν, ἃ οὐκ ἐμόλυναν τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ περιπατήσουσι μετ' ἐμοῦ ἐν λευκοῖς, ὅτι ἄξιοί εἰσιν. ὁ νικῶν

ecclesijs. Vincenti dabo máná absconditum: et dabo illi calculú cádidú: et in calculo nomé nouú scriptú: quod nemo scit nisi qui accipit. Et angelo thyatire ecclesie scribe. Hec dicit filius dei: qui habet oculos tanqz flámá ignis: et pedes eius similes auricalco. Noui opa tua et fidem et charitaté tuá et ministeriú et patiétiá tuá: et opera tua nouissima plura prioribus. Sed habeo aduersus te pauca: quia pmittis mulierem hiezabel que se dicit prophetá docere et seducere seruos meos: fornicari et mánducare de idolothytis. Et dedi illi tps vt pniam ageret: et non vult penitere a fornicatióe sua. Ecce ego mitto eam in lectuz: et qui mechantur cum ea in tribulatióe maxima erút: nisi penitétiaz ab opibus suis egerit: et filios eius interfectá in morté: et scient omnes ecclesie quia ego suz scrutans renes et corda: et dabo vnicuiqz vestrum sz opa sua. Vobis aút dico et ceteris qui thyatire estis: quicúqz non habent doctriná hanc: et qui non cognouerunt altitudinez sathane quéadmodú dicút nó mittá sup vos aliud pódus: tñ id quod habetis tenete donec veniá. Et qui vicerit et custodierit vsqz in finé opa mea: dabo ptátem super gétes: et reget eas in virga ferrea: et tanqz vas figuli confringent: sicut et ego accepi a patre meo: et dabo illi stellá matutinam. Qui habet aurem audiat: quid spiritus dicat ecclesijs. Cap. 3.

Et angelo ecclesie sardis scribe. Hec dicit qui hz septem spiritus dei et septem stellas. Scio opa tua: quia nomé habes quod viuas: et mortuus es. Esto vigilás et cófirma cetera que moritura erát. Non enim inuenio opera tua plena corá deo meo. In méte ergo habe qualiter acceperis et audieris: et serua et pniam age. Si ergo nó vigilaueris: veniá ad te tanqz fur: et nescies quá horá veniá ad te. Sed habes pauca noia in sardis qui nó inquinauerút vestimenta sua: et ambulabunt mecú in albis: quia digni sunt. Qui vi

(supra.1.c et 19.c.) F (Iob.24.d.) (Mat.4.c. Mar.1.c. Luce.13.a. Act.3.d) G (Iere.17.b.) (Ps.2.) (1.The.5.a 2.Pet.3.c.) (sup.2.b.)

οὗτος περιβαλεῖται ἐν ἱματίοις λευκοῖς, καὶ οὐ μὴ ἐξαλείψω τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκ τῆς βίβλου τῆς ζωῆς, καὶ ὁμολογήσω τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ πατρός μου καὶ ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ. ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις. καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν φιλαδελφείᾳ ἐκκλησίας γράψον. τάδε λέγει ὁ ἅγιος ὁ ἀληθινός ὁ ἔχων τὴν κλεῖν τοῦ δαυίδ, ὁ ἀνοίγων καὶ οὐδεὶς κλείσει αὐτήν, ὁ μὴ ὁ ἀνοίγων, καὶ οὐδεὶς ἀνοίξει. οἶδά σου τὰ ἔργα. ἰδοὺ δέδωκα ἐνώπιόν σου θύραν ἀνεῳγμένην ἣν οὐδεὶς δύναται κλεῖσαι αὐτήν, ὅτι μικρὰν ἔχεις δύναμιν, καὶ ἐτήρησάς μου τὸν λόγον, καὶ οὐκ ἠρνήσω τὸ ὄνομά μου. ἰδοὺ δίδωμι ἐκ τῆς συναγωγῆς τοῦ σατανᾶ τῶν λεγόντων ἑαυτοὺς ἰουδαίους εἶναι καὶ οὐκ εἰσίν, ἀλλὰ ψεύδονται, ἰδοὺ ποιήσω αὐτοὺς ἵνα ἥξουσι καὶ προσκυνήσωσιν ἐνώπιον τῶν ποδῶν σου, καὶ γνῶσιν ὅτι ἠγάπησά σε, ὅτι ἐτήρησας τὸν λόγον τῆς ὑπομονῆς μου, κἀγώ σε τηρήσω ἐκ τῆς ὥρας τοῦ πειρασμοῦ τῆς μελλούσης ἔρχεσθαι ἐπὶ τῆς οἰκουμένης ὅλης, πειράσαι τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς. ἔρχομαι ταχύ. κράτει ὃ ἔχεις, ἵνα μηδεὶς λάβῃ τὸν στέφανόν σου. ὁ νικῶν, ποιήσω αὐτὸν στῦλον ἐν τῷ ναῷ τοῦ θεοῦ μου, καὶ ἔξω οὐ μὴ ἐξέλθῃ ἔτι. καὶ γράψω ἐπ' αὐτοῦ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ μου καὶ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως τοῦ θεοῦ μου τῆς καινῆς ἱερουσαλήμ, ἡ καταβαίνει ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ μου, καὶ τὸ ὄνομά μου τὸ καινόν. ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις. καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν λαοδικείᾳ ἐκκλησίας γράψον. τάδε λέγει ὁ ἀμήν, ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς καὶ ἀληθινός, ἡ ἀρχὴ τῆς κτίσεως τοῦ θεοῦ. οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι οὔτε ψυχρὸς εἶ οὔτε ζεστός, ὄφελον ψυχρὸς ἧς ἢ ζεστός, οὕτως ὅτι χλιαρὸς εἶ, καὶ οὐ ζεστὸς οὔτε ψυχρός, μέλλω σε ἐμέσαι ἐκ τοῦ στόματός μου, ὅτι λέγεις πλούσιός εἰμι καὶ πεπλούτηκα, καὶ οὐδενὸς χρείαν ἔχω, καὶ οὐκ οἶδας ὅτι σὺ εἶ ὁ ταλαίπωρος καὶ ὁ ἐλεεινὸς καὶ πτωχὸς καὶ τυφλὸς καὶ γυμνός. συμβουλεύω σοι ἀγοράσαι χρυσίον παρ' ἐμοῦ πεπυρωμένον ἐκ πυρὸς ἵνα πλουτήσῃς, καὶ ἱμάτια λευκὰ ἵνα περιβάλῃ, μὴ φανερωθῇ ἡ αἰσχύνη τῆς γυμνότητός σου, καὶ κολλούριον ἔγχρισον ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς σου, ἵνα βλέπῃς. ἐγὼ ὅσους ἐὰν φιλῶ, ἐλέγχω καὶ παιδεύω. ζήλωσον οὖν καὶ μετανόησον. ἰδοὺ ἕστηκα ἐπὶ τὴν θύραν καὶ κρούω. ἐάν

cerit sic vestietur vestimentis albis: ⁊ non delebo nomen eius de libro vite: ⁊ confitebor nomẽ eius corã patre meo ⁊ corã angelis eius. Qui habet aurẽ audiat quid spũs dicat ecclesijs. Et angelo philadelphie ecclesie scribe. Hec dicit sanctus ⁊ verus qui hꝫ clauem dauid: qui aperit ⁊ nemo claudit: claudit et nemo aperit. Scio opa tua. Ecce dedi coram te ostium apertuꝫ: qd nemo põt claudere: qꝛ modicam habes virtutem: ⁊ seruasti verbum meum: ⁊ nõ negasti nomẽ meũ. Ecce dabo de synagoga satane qui dicunt se iudeos esse et non sunt: sed mentiuntur. Ecce faciam illos vt veniant ⁊ adorent ante pedes tuos: ⁊ scient qꝛ ego dilexi te: qm̃ seruasti verbum patientie mee: ⁊ ego seruabo te ab hora temptationis q̃ ventura est in orbem vniuersum temptare habitantes in terra. Ecce venio cito. Tene qd habes: vt nemo accipiat coronã tuã. Qui vicerit: faciã illũ colũnaꝫ in templo dei mei: ⁊ foras nõ egredietur amplius. sup eũ nomẽ dei mei ⁊ Et scribã nomen ciuitatis dei mei noue hierusalem: que descendit de celo a deo meo: ⁊ nomen meum nouũ. Qui hꝫ aurem audiat qd spũs dicat ecclesijs. Et angelo laodicie ecclesie scribe. Hec dicit amen testis fidelis et verus: qui est principiũ creature dei. Scio opa tua: qꝛ neqꝫ frigidus es neqꝫ calidus: vtinã frigidus esses aut calidus: sed qꝛ tepidus es ⁊ nec frigidus nec calidus: incipiã te euomere ex ore meo: qꝛ dicis qꝛ diues sum ⁊ locupletatus: ⁊ nullius egeo: ⁊ nescis qꝛ tu es miser ⁊ miserabilis ⁊ pauper ⁊ cecus ⁊ nudus. Suadeo tibi emere a me aurũ ignitum probatũ: vt locuples fias: ⁊ vestimentis albis induaris: vt non appareat confusio nuditatis tue: ⁊ collyrio inunge oculos tuos vt videas. Ego quos amo: arguo et castigo. Emulare ergo et pniam age. Ecce sto ad ostium et pulso. Si

B

supra.1.d. Esa.22.f. Job.12.a.

C

D

τις ἀκούσῃ τῆς φωνῆς μου, καὶ ἀνοίξῃ τὴν θύραν, καὶ εἰσελεύσομαι πρὸς αὐτόν, καὶ δειπνήσω μετ' αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς μετ' ἐμοῦ. ὁ νικῶν δώσω αὐτῷ καθίσαι μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ θρόνῳ μου, ὡς κἀγὼ ἐνίκησα καὶ ἐκάθισα μετὰ τοῦ πατρός μου ἐν τῷ θρόνῳ αὐτοῦ. ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις. Cap. 4.

Μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδοὺ θύρα ἀνεῳγμένη ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἡ φωνὴ ἡ πρώτη ἣν ἤκουσα ὡς σάλπιγγος λαλούσης μετ' ἐμοῦ λέγουσα. ἀνάβα ὧδε καὶ δείξω σοι ἃ δεῖ γενέσθαι μετὰ ταῦτα. καὶ εὐθέως ἐγενόμην ἐν πνεύματι. καὶ ἰδοὺ θρόνος ἔκειτο ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τοῦ θρόνου καθήμενος ὅμοιος ὁράσει λίθῳ ἰάσπιδι καὶ σαρδίῳ, καὶ ἶρις κυκλόθεν τοῦ θρόνου ὁμοία ὁράσει σμαραγδίνῳ, καὶ κυκλόθεν τοῦ θρόνου θρόνοι εἰκοσιτέσσαρες. καὶ ἐπὶ τοὺς θρόνους εἶδον τοὺς εἰκοσιτέσσαρας πρεσβυτέρους καθημένους περιβεβλημένους ἐν ἱματίοις λευκοῖς, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν στεφάνους χρυσοῦς. καὶ ἐκ τοῦ θρόνου ἐκπορεύονται ἀστραπαὶ καὶ φωναὶ καὶ βρονταί, καὶ ἑπτὰ λαμπάδες πυρὸς καιόμεναι ἐνώπιον τοῦ θρόνου αὐτοῦ, αἵ εἰσιν ἑπτὰ πνεύματα τοῦ θεοῦ. καὶ ἐνώπιον τοῦ θρόνου ὡς θάλασσα ὑελίνη ὁμοία κρυστάλλῳ, καὶ ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου καὶ κύκλῳ τοῦ θρόνου τέσσαρα ζῶα γέμοντα ὀφθαλμῶν ἔμπροσθεν καὶ ὄπισθεν. καὶ τὸ ζῶον τὸ πρῶτον ὅμοιον λέοντι, καὶ τὸ δεύτερον ζῶον ὅμοιον μόσχῳ, καὶ τὸ τρίτον ζῶον ἔχον τὸ πρόσωπον ὡς ἄνθρωπος, καὶ τὸ τέταρτον ζῶον ὅμοιον ἀετῷ πετωμένῳ. καὶ τέσσαρα ζῶα ἓν καθ' ἓν αὐτῶν ἔχον ἀνὰ πτέρυγας ἓξ κυκλόθεν καὶ ἔσωθεν γέμουσιν ὀφθαλμῶν, καὶ ἀνάπαυσιν οὐκ ἔχουσιν ἡμέρας καὶ νυκτός, λέγοντα. ἅγιος ἅγιος ἅγιος ἅγιος ἅγιος ἅγιος, ἅγιος ἅγιος ἅγιος, κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ ἦν, καὶ ὁ ὤν, καὶ ὁ ἐρχόμενος. καὶ ὅταν δώσει τὰ ζῶα δόξαν καὶ τιμὴν καὶ εὐχαριστίαν τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, πεσοῦνται οἱ εἰκοσιτέσσαρες πρεσβύτεροι ἐνώπιον τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ προσκυνήσουσι τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, καὶ βάλλουσι τοὺς στεφάνους αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ θρόνου, λέγοντες. ἄξιος εἶ ὁ κύριος καὶ ὁ θεὸς ἡμῶν ὁ ἅγιος λαβεῖν τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν καὶ τὴν δύναμιν, ὅτι σὺ ἔκτισας τὰ πάντα, καὶ διὰ τὸ θέλημά σου εἰσὶ καὶ ἐκτίσθησαν. Cap. 5.

quis audierit vocẽ meã ⁊ aperuerit mihi ianuaꝫ: intrabo ad illum: ⁊ cenabo cũ illo: ⁊ ipse mecum. Qui vicerit dabo ei sedere mecum in throno meo: sicut et ego vici ⁊ sedi cũ prẽ meo in throno eius. Qui hꝫ aurẽ audiat quid spũs dicat ecclesijs. Cap. 4.

Post hec vidi: et ecce ostiũ apertũ in celo: et vox prima quã audiui tãqꝫ tube loquẽtis mecuꝫ dicẽs. Ascẽde huc ⁊ ostendaꝫ tibi que opꝫ fieri post hec. Et stati fui in spiritu. Et ecce sedes posita erat in celo: ⁊ supra sedẽ sedẽs: et q̃ sedebat similis erat aspectui lapidis iaspidis et sardij: ⁊ iris erat in circuitu sedis similis visioni smaragdine. Et in circuitu sedis sedilia vigintiq̃ttuor: ⁊ supra thronos vigintiquattuor seniores sedentes circũamicti vestimentis albis: et in capitibus eorum corone auree. Et de throno procedebant fulgura et voces et tonitrua: ⁊ septem lãpades ardentes ante thronũ: que sunt septem spiritus dei. Et in conspectu sedis tãqꝫ mare vitreuꝫ simile crystallo: et in medio sedis et in circuitu sedis quattuor animalia plena oculis ante et retro. Et animal primũ simile leoni: ⁊ secundum simile vitulo: ⁊ tertiũ aial hñs faciẽ quasi hois: et quartum aial simile aquile volãti. Et q̃ttuor aialia singula eorũ habebãt alas senas: et in circuitu et intus plena sũt oculis. Et reqꝫ nõ habebant die ac nocte dicentia. Sanctus sanctus sanctus dominus deus ops: q erat: et qui ẽ: et qui venturus ẽ. Et cũ darẽt illa aialia gliaꝫ et honorẽ et bñdictionẽ sedenti super thronum viuẽti in secula seculoꝝ: procidebant vigĩtiq̃ttuor seniores ante sedentem in throno: et adorabãt viuenteꝫ in secula seculorum: et mittebant coronas suas ante thronum dicentes. Dignus es dñe deus noster accipere gloriam et honoreꝫ et virtutẽ: qꝛ tu creasti oĩa: et propter voluntatẽ tuã erãt ⁊ create sunt. Cap. 5.

A

sup. 1. c.

B

C

Esa. 6. b.

D

Και είδομ επί την δεξιάμ του καθημένου επί του θρόνου βιβλίομ γεγραμμένομ έσωθεμ και έξωθεμ, κατεσφραγισμένομ σφραγίσιμ επτά. και είδομ άγγελομ ισχυρόμ κηρύσσομτα φωνή μεγάλη. Τις άξιος αμοίξαι το βιβλίομ και λύσαι τας σφραγίδας αυτού. και ουδείς εδύματο εμ τω ουραμώ ουδέ επί της γης ουδέ υποκάτω της γης αμοίξαι το βιβλίομ, ουδέ βλέπειμ αυτό. και εγώ έκλαιομ πολύ, ότι ουδείς άξιος ευρέθη αμοίξαι και αμαγμώμαι το βιβλίομ, ούτε βλέπειμ αυτό. και εις εκ τωμ πρεσβυτέρωμ λέγει μοι. μη κλαίε. ιδού ενίκησεμ ο λέωμ ο εκ της φυλής ιούδα, η ρίζα δαυίδ, αμοίξαι το βιβλίομ και τας επτά σφραγίδας αυτού. και είδομ και ιδού εμ μέσω του θρόνου και τωμ τεσσάρωμ ζώωμ και εμ μέσω τωμ πρεσβυτέρωμ αρμίομ εστηκός ως εσφαγισμέμομ, έχομ κέρατα επτά και οφθαλμούς επτά, α εισί τα επτά πμεύματα του θεού αποστελλόμεμα εις πάσαμ την γημ. και ήλθε και είληφε εκ της δεξιάς του καθημένου επί του θρόνου βιβλίομ. και ότε έλαβε το βιβλίομ τα τέσσαρα ζώα και εικοσιτέσσαρες πρεσβύτεροι έπεσομ ενώπιομ του αρμίου, έχομτες έκαστος κιθάρας και φιάλας χρυσάς γεμούσας θυμιαμάτωμ, αι εισίμ αι προσευχαί τωμ αγίωμ. και άδουσιμ ωδήμ καιμήμ λέγομτες. άξιος ει λαβείμ το βιβλίομ και αμοίξαι τας σφραγίδας αυτού, ότι εσφάγης, και ηγόρασας τω θεώ ημάς εμ τω αίματί σου εκ πάσης φυλής και γλώσσης και λαού και έθμους, και εποίησας αυτούς τω θεώ ημώμ βασιλείς και ιερείς, και βασιλεύουσιμ επί της γης. και είδομ και ήκουσα ως φωμήμ αγγέλωμ πολλώμ κύκλω του θρόμου και τωμ ζώωμ και τωμ πρεσβυτέρωμ, και ημ ο αριθμός αυτώμ μυριάδες μυριάδωμ και χιλιάδες χιλιάδωμ, λέγομτες φωμή μεγάλη. άξιόμ εστι το αρμίομ το εσφαγισμέμομ λαβείμ την δύμαμιμ και πλούτομ και σοφίαμ και ισχύμ και τιμήμ και δόξαμ και ευλογίαμ. και παμ κτίσμα ο εστίμ εμ τω ουραμώ και επί της γης και υποκάτω της γης, και επί της θαλάσσης α εστί, και τα εμ αυτοίς, πάμτας ήκουσα λέγομτας. τω καθημένω επί του θρόμου και τω αρμίω, η ευλογία και η τιμή και η δόξα και το κράτος εις τους αιώμας τωμ αιώμωμ. αμήμ. και τα τέσσαρα ζώα λέγομτα το αμήμ. και οι πρεσβύτεροι έπεσομ και προσεκύμησαμ.

Cap. 6.

A Et vidi in dextera sedentis supra thronũ librum scriptum intus et foris signatum sigillis septẽ. Et vidi angelũ fortem pdicãtẽ voce magna. Quis est dignus aperire librũ et soluere signacula eius? Et nemo poterat neqʒ in celo neqʒ in terra neqʒ subtus terram aperire librum: neqʒ respicere illũ. Et ego flebam multũ: qm̃ nemo dignus inuentus est aperire librum: nec videre eum. Et vnus de senioribꝰ dixit mihi. Ne fleueris.

B Ecce vicit leo de tribu iuda radix dauid aperire librum et soluere septẽ signacula eius. Et vidi et ecce in medio throni et quattuor animaliũ et in medio seniorum agnum stantẽ tanq̃ occisũ: habentẽ cornua septem et oculos septem: qui sũt septẽ spiritus dei missi in oẽm terrã. Et venit et accepit de dextera sedentis in throno librum. Et cum aperuisset librũ: quattuor aĩalia et viginq̃ttuor seniores ceciderũt corã agno hñtes singuli citharas

Jn. 6. a.

C et phialas aureas plenas odoramẽtorũ: que sunt orationes sanctorum: et cãtabãt cãticũ nouũ dicẽtes. Dignus es dñe accipe librũ et aperire signacula eius: qm̃ occisus es: et redemisti nos deo in sanguine tuo ex oĩ tribu et lingua et populo et natione: et fecisti nos deo nostro regnum et sacerdotes: et regnabimꝰ sup terrã. Et vidi et audiui vocẽ angelorũ multorũ in circũitu throni et animalium et seniorum: et erat numerus eorum

Infra. 7. d.

D milia milium dicẽtiũ voce magna. Dignus est agnus qui occisus est accipe virtutẽ et diuinitatẽ et sapiẽtiã et fortitudinem et honorẽ et gliã et bñdictionẽ: et oẽʒ creaturam que in celo est et super terrã et sub terra: et que sunt in mari: et que in eo: omnes audiui dicentes sedenti in throno et agno. Bñdictio et honor et gloria et potestas in secula seculorum. Et quattuor animalia dicebant amen. Et vigintiquattuor seniores ceciderunt in facies suas: et adorauerunt viuentem in secula seculorum.

Danie. 7. b.

Cap. 6.

Καὶ εἶδον ὅτι ἤνοιξε τὸ ἀρνίον μίαν ἐκ=
τῶν ἑπτὰ σφραγίδων, καὶ ἤκουσα ἑ=
νὸς ἐκ τῶν τεσσάρων ζώων λέγοντος ὡς
φωνὴ βροντῆς. ἔρχου καὶ εἶδον. καὶ ἰδοὺ ἵπ
πος λευκός, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτὸν ἔχων
τόξον, καὶ ἐδόθη αὐτῷ στέφανος, καὶ ἐξῆλ
θε νικῶν, καὶ ἵνα νικήσῃ. καὶ ὅτι ἤνοιξε τὴν δευ
τέραν σφραγίδα, ἤκουσα τοῦ δευτέρου ζώ
ου λέγοντος. ἔρχου. καὶ ἐξῆλθεν ἄλλος ἵπ
πος πυρρός, καὶ τῷ καθημένῳ ἐπ' αὐτὸν ἐ=
δόθη αὐτῷ λαβεῖν τὴν εἰρήνην ἐκ τῆς γῆς ἵ=
να ἀλλήλους σφάξωσι, καὶ ἐδόθη αὐτῷ μά
χαιρα μεγάλη. καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγίδα
τὴν τρίτην, ἤκουσα τοῦ τρίτου ζώου λε=
γοντος. ἔρχου καὶ εἶδον. καὶ ἰδοὺ ἵππος
μέλας, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτὸν ἔχων ζυ
γὸν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. καὶ ἤκουσα φωνὴν
ἐν μέσῳ τῶν τεσσάρων ζώων λέγου=
σαν. χοῖνιξ σίτου δηναρίου, καὶ τρεῖς χοίνι
κες κριθῆς δηναρίου, καὶ τὸ ἔλαιον καὶ τὸν
οἶνον μὴ ἀδικήσῃς. καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν τετάρ
την σφραγίδα, ἤκουσα φωνὴν τοῦ τετάρ
του ζώου λέγοντος. ἔρχου καὶ εἶδον, καὶ ἰ
δοὺ ἵππος χλωρός, καὶ ὁ καθήμενος ἐπά=
νω αὐτοῦ ὄνομα αὐτῷ θάνατος, καὶ ὁ ἅ=
δης ἀκολουθεῖ μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐδόθη αὐ=
τῷ ἐξουσία ἐπὶ τὸ τέταρτον τῆς γῆς ἀποκ=
τεῖναι ἐν ῥομφαίᾳ καὶ ἐν λιμῷ καὶ ἐν θανά
τῳ, καὶ ὑπὸ τῶν θηρίων τῆς γῆς. καὶ ὅ
τε ἤνοιξε τὴν πέμπτην σφραγίδα, εἶδον ὑ
ποκάτω τοῦ θυσιαστηρίου τὰς ψυχὰς τῶν
ἀνθρώπων τῶν ἐσφαγισμένων διὰ τὸν λό=
γον τοῦ θεοῦ καὶ διὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ
ἀρνίου ἣν εἶχον, καὶ ἔκραξαν φωνῇ μεγάλῃ
λέγοντες. ἕως πότε ὁ δεσπότης ὁ ἅγιος
καὶ ἀληθινός, οὐ κρίνεις καὶ ἐκδικεῖς τὸ
αἷμα ἡμῶν ἐκ τῶν κατοικούντων ἐπὶ τῆς γῆς.
καὶ ἐδόθη αὐτοῖς ἵνα ἀναπαύσωνται ἔτι
χρόνον, ἕως οὗ πληρωθῶσι καὶ οἱ σύν=
δουλοι αὐτῶν καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν, οἱ
μέλλοντες ἀποκτείνεσθαι ὡς καὶ αὐτοί. καὶ
εἶδον καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγίδα τὴν
ἕκτην, καὶ σεισμὸς μέγας ἐγένετο, καὶ ὁ
ἥλιος μέλας ἐγένετο ὡς σάκκος τρί=
χινος, καὶ ἡ σελήνη ἐγένετο ὡς αἷμα,
καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ ἔπεσον εἰς
τὴν γῆν, ὡς συκῆ βάλλει τοὺς ὀλύν=
θους αὐτῆς ὑπὸ μεγάλου ἀνέμου σειο=
μένη. καὶ ὁ οὐρανὸς ἀπεχωρίσθη ὡς βιβλί=
ον ἑλισσόμενον, καὶ πᾶν ὄρος καὶ νῆσος ἐκ
τῶν τόπων αὐτῶν ἐκινήθησαν, καὶ οἱ βα=
σιλεῖς τῆς γῆς καὶ οἱ μεγιστᾶνες καὶ οἱ χι=

A

ET vidi ꝙ aperuiſſet agnꝰ vnuꝫ de
ſeptē ſigillis: ⁊ audiui vnum
de quattuor animalibus dicens tanq̄ꝫ
vocē tonitrui. Ueni ⁊ vide. Et vidi: et
ecce equꝰ albus: ⁊ q̄ ſedebat ſup illuꝫ
habebat arcū: ⁊ data ē ei corōa: ⁊ exi
uit vincēs vt vinceret. Et cū aperuiſſet ſi
gillū ſecūdū audiui ſecundum animal
dicēs. Ueni ⁊ vide. Et exiuit aliꝰ equꝰ
rufus: ⁊ qui ſedebat ſup illū datū eſt
ei vt ſumeret pacē de terra: ⁊ vt
inuicē ſe īterficiāt: ⁊ datus eſt ei gladiꝰ
magnus. Et cum apuiſſet ſigillū
tertiū: audiui tertiū aial dicens.
Ueni ⁊ vide. Et ecce equus

B

niger: ⁊ q̄ ſedebat ſup illum habebat
ſtaterā in manu ſua. Et audiui tāq̄ꝫ vo
cē in medio q̄ttuor aialiū dicētēꝫ.
Bilibris tritici denario vno: ⁊ tres bili
bres hordei denario vno: ⁊ vinum et
oleū ne leſeris. Et cū aperuiſſet ſigillū (ſup 5.b.)
quartum audiui vocem quarti
aialis dicētis. Ueni ⁊ vide: ⁊ ecce
equus pallidus: ⁊ q̄ ſedebat ſuper
eum nomen illi mors: ⁊ infernꝰ
ſequebatur eum. Et data eſt illi
ptās ſuper quattuor partes terre: ⁊ in=
terficere gladio fame ⁊ morte

C

⁊ beſtijs terre. Et cum
aperuiſſet ſigillū q̄ntū: vidi ſubtus
altare animas
interfectorum propter verbum
dei: ⁊ propter teſtimonium
qđ habebāt: ⁊ clamabant voce magna
dicentes. Uſqꝫ quo domine ſanctus (Infra.19.a.)
⁊ verus nō iudicas ⁊ nō vindicas
ſanguinē nr̄ꝫ de his q̄ habitāt in terra?
Et date ſunt illis ſingule ſtole albe: ⁊ di
ctum eſt illis vt requieſcerent adhuc
tp̄s modicū: donec cōpleantur cōſerui
eoꝝ ⁊ frēs eorum
qui interficiēdi ſunt ſicut ⁊ illi. Et
vidi cum aperuiſſet ſigillum ⁊
ſextū ⁊ ecce terremotꝰ magnꝰ fctūs ē: (Mat.27.f.)
ſol factꝰ ē niger tanq̄ꝫ ſaccꝰ ciliciꝰ:

D

⁊ luna tota facta eſt ſicut ſanguis:
⁊ ſtelle de celo ceciderunt ſuper
terraꝫ: ſicut ficus emittit groſſos
ſuos cuꝫ a vento magno mouetur.
Et celum receſſit ſicut liber
inuolutus: ⁊ oīs mons ⁊ inſula de
locis ſuis mote ſunt: ⁊ reges
terre ⁊ principes ⁊ tribuni

λίαρχοι καὶ οἱ πλούσιοι καὶ οἱ ἰσχυροὶ καὶ
πᾶς δοῦλος καὶ πᾶς ἐλεύθερος ἔκρυψαν
ἑαυτοὺς εἰς τὰ σπήλαια καὶ εἰς τὰς πέτρας
τῶν ὀρέων, καὶ λέγουσι τοῖς ὄρεσι καὶ ταῖς
πέτραις πέσετε ἐφ' ἡμᾶς καὶ κρύψατε ἡ=
μᾶς ἀπὸ προσώπου τοῦ καθημένου ἐπὶ
τοῦ θρόνου καὶ ἀπὸ τῆς ὀργῆς τοῦ ἀρνί=
ου, ὅτι ἦλθεν ἡ ἡμέρα ἡ μεγάλη τῆς ὀργῆς
αὐτοῦ, καὶ τίς δύναται σταθῆναι. Cap. 7

Καὶ μετὰ τοῦτο εἶδον τέσσαρας ἀγγέ=
λους ἑστῶτας ἐπὶ τὰς τέσσαρας γωνίας
τῆς γῆς, κρατοῦντας τοὺς τέσσαρας ἀνέ=
μους τῆς γῆς, ἵνα μὴ πνέῃ ἄνεμος ἐπὶ τῆς
γῆς μήτε ἐπὶ τῆς θαλάσσης μήτε ἐπὶ πᾶν
δένδρον. καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον ἀναβαί
νοντα ἀπὸ ἀνατολῆς ἡλίου, ἔχοντα σφρα
γῖδα θεοῦ ζῶντος, καὶ ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ
τοῖς τέσσαρσιν ἀγγέλοις, οἷς ἐδόθη αὐ=
τοῖς ἀδικῆσαι τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν,
λέγων. μὴ ἀδικήσατε τὴν γῆν μήτε τὴν θά
λασσαν μήτε τὰ δένδρα, ἄχρις οὗ σφραγί
σωμεν τοὺς δούλους τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἐπὶ
τῶν μετώπων αὐτῶν. καὶ ἤκουσα τὸν ἀριθ
μὸν τῶν ἐσφραγισμένων ἑκατὸν καὶ τεσσαρά
κοντα τέσσαρες χιλιάδες ἐσφραγισμένοι, ἐκ
πάσης φυλῆς υἱῶν ἰσραήλ. ἐκ φυλῆς ἰού
δα, δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἐκ
φυλῆς ῥουβείμ, δώδεκα χιλιάδες. ἐκ φυ=
λῆς γάδ, δώδεκα χιλιάδες. ἐκ φυλῆς ἀσήρ,
δώδεκα χιλιάδες. ἐκ φυλῆς νεφθαλείμ, δώ
δεκα χιλιάδες. ἐκ φυλῆς μανασσῆ δώδεκα
χιλιάδες. ἐκ φυλῆς συμεών, δώδεκα χιλι
άδες. ἐκ φυλῆς λευί, δώδεκα χιλιάδες. ἐκ
φυλῆς ἰσαχάρ, δώδεκα χιλιάδες. ἐκ φυλῆς
ζαβουλών, δώδεκα χιλιάδες. ἐκ φυλῆς ἰω
σήφ, δώδεκα χιλιάδες. ἐκ φυλῆς βενιαμίν,
δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. μετὰ ταῦ
τα εἶδον, καὶ ἰδοὺ ὄχλος πολύς, ὃν ἀριθ=
μῆσαι οὐδεὶς ἐδύνατο ἐκ παντὸς ἔθνους καὶ
φυλῶν καὶ λαῶν καὶ γλωσσῶν, ἑστῶτες
ἐνώπιον τοῦ θρόνου καὶ ἐνώπιον τοῦ ἀρνί
ου, περιβεβλημένοι στολὰς λευκάς, καὶ φοί
νικες ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν, καὶ κράζουσι φω
νῇ μεγάλῃ λέγοντες. ἡ σωτηρία τῷ θεῷ ἡ=
μῶν τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου καὶ τῷ
ἀρνίῳ. καὶ πάντες οἱ ἄγγελοι εἱστήκεισαν
κύκλῳ τοῦ θρόνου καὶ τῶν πρεσβυτέρων
καὶ τῶν τεσσάρων ζώων, καὶ ἔπεσον ἐνώπι
ον τοῦ θρόνου ἐπὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, καὶ
προσεκύνησαν τῷ θεῷ, λέγοντες ἀμήν. ἡ εὐ
λογία καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ σοφία καὶ ἡ εὐχαρι

et diuites et fortes
omnis seruus et liber absconderunt
se in speluncis et in petris
montium: et dicunt montibus et
petris cadite super nos et abscōdite nos
a facie sedentis super
thronum et ab ira agni:
quoniam venit dies magnus ire
ipsorum: et quis poterit stare? Cap. 7.

Post hec vidi quatuor angelos
stantes super quattuor angulos
terre: tenentes quattuor ventos
terre ne flarent super
terram neque super mare neque in vllam
arborē. Et vidi alterum angelū ascēdētē
ab ortu solis hñtē signum
dei viui: et clamauit voce magna
quatuor angelis: quibus datū est
nocere terre et mari
dicens. Nolite nocere terre et mari
neque arboribus: quoadusque signemus
seruos dei nostri in
frontibus eorum. Et audiui numerum
signatorum centum quadraginta
quattuor milia signati ex
omni tribu filiorum israel. Ex tribu iuda
duodecim milia signati. Ex
tribu rubē: duodeci milia signati. Ex
tribu gad: duodeci milia signati. Ex tri
bu aser: duodeci milia signati. Ex tri=
bu neptali duodeci milia signati. Ex tri
bu manasse: duodeci milia signati. Ex
tribu simeō: duodeci milia signati. Ex
tribu leui: duodecim milia signati. Ex
tribu ysachar: duodeci milia signati Ex
tribu zabulō: duodeci milia signati. Et
tribu ioseph: duodeci milia signati. Ex
tribu beniamin: duodeci milia signati.
Post hec vidi turbā magnā quā di=
numerare nemo poterat ex oībus gētibus
et tribubus et populis et linguis: stantes
ante thronū et in cōspectu agni:
amicti stolis albis: et palme
in manibus eorum: et clamabant voce
magna dicentes. Salus deo nostro
qui sedet super thronū et
agno. Et omnes angeli stabant
in circuitu throni et seniorum
et quattuor aialiū: et ceciderūt in cōspe
ctu throni in facies suas: et
adorauerūt deū dicētes amē. Bñdictio
et claritas et sapientia et grarū actio:

Infra. 9. b. Esa. 2. d. Luce. 23. c. Osee. 10. c.

A

i. 9. a.

B

Infra. 9. a.

C

στία καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ δύναμις καὶ ἰσχὺς τῷ
θεῷ ἡμῶν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν.
καὶ ἀπεκρίθη εἷς ἐκ τῶν πρεσβυτέρων λέγων
μοι. οὗτοι οἱ περιβεβλημένοι τὰς στολὰς
τὰς λευκὰς τίνες εἰσί, καὶ πόθεν ἦλθον. καὶ εἴ
πον αὐτῷ. κύριέ μου σὺ οἶδας. καὶ εἶπέ μοι.
οὗτοί εἰσιν οἱ ἐρχόμενοι ἐκ τῆς θλίψεως τῆς
μεγάλης, καὶ ἔπλυναν τὰς στολὰς αὐτῶν,
καὶ ἐλεύκαναν αὐτὰς ἐν τῷ αἵματι τοῦ ἀρνί
ου. διατοῦτο εἰσὶν ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ
θεοῦ, καὶ λατρεύουσιν αὐτῷ ἡμέρας καὶ νυ
κτὸς ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ, καὶ ὁ καθήμενος ἐπὶ
τῷ θρόνῳ σκηνώσει ἐπ' αὐτούς. οὐ πινάσου
σιν ἔτι, οὐδὲ διψήσουσιν ἔτι, οὐδ' οὐ μὴ πέ
σῃ ἐπ' αὐτοὺς ὁ ἥλιος οὐδὲ πᾶν καῦμα, ὅ
τι τὸ ἀρνίον τὸ ἀνὰ μέσον τοῦ θρόνου ποι=
μανεῖ αὐτούς, καὶ ὁδηγήσει αὐτοὺς ἐπὶ ζω
ῆς πηγὰς ὑδάτων, καὶ ἐξαλείψει ὁ θεὸς πᾶν
δάκρυον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν. Cap. 8.

Καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν ἑβδόμην,
ἐγένετο σιγὴ ἐν τῷ οὐρανῷ ὡς ἡμιώρι
ον. καὶ εἶδον τοὺς ἑπτὰ ἀγγέλους, οἳ ἐνώ
πιον τοῦ θεοῦ ἑστήκασι, καὶ ἐδόθησαν αὐ=
τοῖς ἑπτὰ σάλπιγγες. καὶ ἄλλος ἄγγελος
ἦλθε, καὶ ἐστάθη ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου, ἔ=
χων λιβανωτὸν χρυσοῦν, καὶ ἐδόθη αὐτῷ
θυμιάματα πολλά, ἵνα δώσῃ ταῖς προσευ
χαῖς τῶν ἁγίων πάντων ἐπὶ τὸ θυσιαστήρι
ον τὸ χρυσοῦν τὸ ἐνώπιον τοῦ θρόνου. καὶ ἀ
νέβη ὁ καπνὸς τῶν θυμιαμάτων ταῖς προσευ
χαῖς τῶν ἁγίων ἐκ χειρὸς τοῦ ἀγγέλου ἐ=
νώπιον τοῦ θεοῦ. καὶ εἴληφεν ὁ ἄγγελος
τὸν λιβανωτόν, καὶ ἐγέμισεν αὐτὸν ἐκ τοῦ
πυρὸς τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν
γῆν, καὶ ἐγένοντο φωναὶ καὶ βρονταὶ καὶ ἀ
στραπαὶ καὶ σεισμός. καὶ οἱ ἑπτὰ ἄγγελοι οἱ
ἔχοντες τὰς ἑπτὰ σάλπιγγας ἡτοίμασαν ἑ=
αυτοὺς ἵνα σαλπίσωσι. καὶ ὁ πρῶτος ἐσάλ
πισε, καὶ ἐγένετο χάλαζα καὶ πῦρ μεμιγμένα
ἐν αἵματι καὶ ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν. καὶ τὸ τρί
τον τῆς γῆς κατεκάη,
καὶ πᾶς χόρτος χλω
ρὸς κατεκάη. καὶ ὁ δεύτερος ἄγγελος ἐσάλ
πισε, καὶ ὡς ὄρος μέγα καιόμενον ἐβλήθη εἰς
τὴν θάλασσαν. καὶ ἐγένετο τὸ τρίτον τῆς θα
λάσσης αἷμα, καὶ ἀπέθανε τὸ τρίτον τῶν κτι
σμάτων ἐν τῇ θαλάσσῃ, τὰ ἔχοντα ψυχάς;
καὶ τὸ τρίτον τῶν πλοίων διεφθάρησαν. καὶ
ὁ τρίτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἔπεσεν ἐκ
τοῦ οὐρανοῦ ἀστὴρ μέγας καιόμενος ὡς
λαμπάς, καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τὸ τρίτον τῶν πο
ταμῶν, καὶ ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, καὶ
τὸ ὄνομα τοῦ ἀστέρος λέγεται ὁ ἄψινθος,

honor et virtus et fortitudo
deo nostro in secula seculorū: amē.
Et respōdit vnus de senioribus et dixit
mihi. Hi q amicti sunt stolis
albis q sunt et vnde venerūt? Et dixi
illi. Dñe mi tu scis. Et dixit mihi.
Hi sunt qui venerunt de tribulatione
magna: et lauerunt stolas suas
et dealbauerunt eas in sanguine agni.
Ideo sunt ante thronum
dei: et seruiunt ei die ac nocte
in templo eius: et qui sedet in
throno hītabit super illos. Nō esurient
neque sitiēt amplius: neque cadet
sup illos sol neque vllus estus: quoniā
agnus qui in medio throni est reget
illos: et deducet eos ad vite
fōtes aq̄rū: et absterget deus omnem
lachrymā ab oculis eorum. Cap. 8.

Et cū aperuisset sigillum septimum
factū ē silētiū in celo q̄si media
hora. Et vidi septē angelos stātes i
cōspectu dei: et date sunt illis
septē tube. Et alius angelus
venit: et stetit ante altare: habens
thuribulum aureum: et data sunt illi
incēsa multa: vt daret de orationibus
sctōrū oim super altare
aureum qd ē añ thronū dei. Et ascēdit
fumus incensorum de orationibus
sanctorum de manu angeli coram
deo. Et accepit angelus
thuribulū aureū: et impleuit illud de
igne altaris: et misit in
terrā: et fctā sūt tonitrua et voces et ful
gura et terremotus magnus. Et septē āgeli
q habebāt septē tubas preparauerūt se
vt tuba canerēt. Et pmus angelus tuba
cecinit: et facta est grādo et ignis mix=
ta in sanguine: et missum est i terrā. Et
tertia pars terre combusta est: et tertia
ps arborum cremata ē: et oē fenū viride
cōbustū est. Et scōs angelus tuba ceci
nit et tāq̄ mōs magnus igne ardēs mis
sus ē i mare. Et fctā ē tertia ps maris
sanguis: et mortua est tertia pars crea
ture eorū que habebant animas
i mari: et tertia ps nauiū interijt. Et
tertius angelus tuba cecinit: et cecidit de
celo stella magna ardens tanquā
facula: et cecidit in tertiā ptē fluminū
et in fontes aquarum: et
nomē stelle dicitur absinthium:

D

sup. 5. c.

Esa. 25. c. Hiere. 31. b. Infra. 21. a.

A

B

C

και εγένετο/ το τρίτον/ των υδάτων εις άψινθον, και πολλοί/ των ανθρώπων απέθανον εκ/ των υδάτων, ότι επικράνθησαν. και/ο τέταρτος άγγελος εσάλπισε, και επλήγη/ το τρίτον/ του ηλίου και/ το τρίτον/ της σελήνης και/ το τρίτον/ των αστέρων, ίνα σκοτισθή/ το τρίτον αυτών, και/η ημέρα μη φαίνη/ το τρίτον αυτής, και/η νυξ ομοίως. και είδον και ήκουσα ενός αετού πετομένου εν μεσουρανήματι λέγοντος φωνή μεγάλη τρις. ουαί, ουαί, ουαί,/ τοις κατοικούσιν επί/ της γης εκ/ των λοιπών φωνών/ της σάλπιγγος/ των τριών αγγέλων/ των μελλόντων σαλπίζειν. Cap. 9.

Και/ο πεμπτος άγγελος εσάλπισε, και είδον αστέρα εκ/ του ουρανού πεπτωκότα εις/ την γην, και εδόθη αυτώ/η κλείς/ του φρεατος/ της αβύσσου, και ήνοιξε/ το φρέαρ/ της αβύσσου. και ανέβη καπνός εκ/ του φρεατος ως καπνός καμίνου καιομένης, και εσκοτίσθη ο ήλιος, και/ο αήρ εκ/ του καπνού/ του φρεατος. και εκ/ του καπνού εξήλθον ακρίδες εις/ την γην, και εδόθη αυταίς εξουσια ως έχουσιν εξουσίαν/οι σκορπίοι/ της γης. και ερρέθη αυτοις ίνα μη αδικήσωσι/ τον χόρτον/ της γης, ουδέ παν χλωρόν, ουδέ παν δένδρον, ει μή/ τους ανθρώπους μόνους, οίτινες ουκ έχουσι/ την σφραγίδα/ του θεου επί/ των μετώπων αυτών. και εδόθη αυτοις ίνα μη αποκτείνωσιν αυτούς, αλλ' ίνα βασανισθώσι μήνας πέντε, και/ο βασανισμός αυτων ως βασανισμός σκορπίου όταν πλήξη άνθρωπον. και εν/ ταις ημέραις εκείναις ζητούσιν/οι άνθρωποι/ τον θάνατον, και ου μή ευρήσουσιν αυτόν, και επιθυμήσουσιν αποθανείν, και φεύξεται απ' αυτών/ο θάνατος. και/ τα ομοιώματα/ των ακρίδων όμοια ίπποις ητοιμασμένα εις πόλεμον, και επί/ τας κεφαλάς αυτών ως στέφανοι χρυσοί, και/ τα πρόσωπα αυτών ως πρόσωπα ανθρώπων. και είχον τρίχας ως τρίχας γυναικών, και/οι οδόντες αυτών ως λεόντων ήσαν, και είχον θώρακας ως θώρακας σιδηρούς, και/η φωνή/ των πτερύγων αυτών ως φωνή αρμάτων ίππων πολλών τρεχόντων εις πόλεμον, και έχουσιν ουράς ομοίας σκορπίοις και κέντρα, και εν/ ταις ουραίς αυτών εξουσίαν έχουσι/ του αδικήσαι/ τους ανθρώπους μήνας πέντε. έχουσαι βασιλέα επ' αυτών άγγελον/ της αβύσσου, όνομα αυτώ εβραϊστί αβαδδών, εν δε/ τη ελληνικη όνομα έχει/ο απολλύων. /η ουαί /η μία

Et facta est tertia pars aquarum in absinthium: et multi hominum mortui sunt de aquis: quia amare facte sunt. Et quartus angelus cecinit: et percussa est tertia pars solis et tertia pars lune et tertia pars stellarum: ita ut obscuraretur tertia pars eorum: et diei non luceret pars tertia: et noctis similiter. Et vidi et audivi vocem unius aquile volantis per medium celi dicentis voce magna. Ve ve ve habitantibus in terra de ceteris vocibus trium angelorum qui erant tuba canituri. Cap. 9.

Et quintus angelus tuba cecinit: et vidi stellam de celo cecidisse in terram: et data est ei clavis putei abyssi: et aperuit puteum abyssi: et ascendit fumus putei sicut fumus fornacis magne: et obscuratus est sol et aer de fumo putei. Et de fumo putei exierunt locuste in terram: et data est illis potestas sicut habent potestatem scorpiones terre. Et preceptum est illis ne lederent fenum terre neque omne viride neque omnem arborem: nisi tantum homines qui non habent signum dei in frontibus suis. Et datum est illis ne occiderent eos: sed ut cruciarent mensibus quinque: et cruciatus eorum ut cruciatus scorpii cum percutit hominem. Et in diebus illis querent homines mortem et non invenient eam: et desiderabunt mori: et fugiet mors ab eis. Et similitudines locustarum similes equis paratis in prelium: et super capita earum tanquam corone similes auro: et facies earum sicut facies hominum. Et habebant capillos sicut capillos mulierum: et dentes earum sicut dentes leonum erant. Et habebant loricas sicut loricas ferreas: et vox alarum earum sicut vox curruum equorum multorum currentium in bellum: et habebant caudas similes scorpionum: et aculei erant in caudis earum: et potestas earum nocere hominibus mensibus quinque. Et habebant super se regem angelum abyssi: cui nomen hebraice abaddon: grece autem apollyon: et latine habens nomen exterminans. Ve unum

D

A

7.14 c. et 19.a.

Ezechi. 9.b supra. 7.a.

B

supra. 6.d. Esa. 2.d Osee. 10.c Luce. 23.c. sap. 16.b

C

ἀπῆλθεν, ἰδοὺ ἔρχεται ἔτι δύο οὐαὶ μετὰ
ταῦτα. καὶ ὁ ἕκτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἤ
κουσα φωνὴν μίαν ἐκ τῶν τεσσάρων κερά-
των τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ χρυσοῦ τοῦ ἐνώ
πιον τοῦ θεοῦ, λέγουσαν τῷ ἕκτῳ ἀγγέλῳ
ὁ ἔχων τὴν σάλπιγγα. λῦσον τοὺς τέσσα
ρας ἀγγέλους τοὺς δεδεμένους ἐπὶ τῷ πο
ταμῷ τῷ μεγάλῳ εὐφράτῃ. καὶ ἐλύθησαν
οἱ τέσσαρες ἄγγελοι οἱ ἡτοιμασμένοι εἰς τὴν
ὥραν καὶ μῆνα καὶ ἐνιαυτόν, ἵνα ἀποκτεί-
νωσι τὸ τρίτον τῶν ἀνθρώπων. καὶ ὁ ἀριθ
μὸς τῶν στρατευμάτων τοῦ ἵππου μυριά-
δες μυριάδων, ἤκουσα τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν.
καὶ οὕτως εἶδον τοὺς ἵππους ἐν τῇ ὁράσει,
καὶ τοὺς καθημένους ἐπ' αὐτῶν ἔχοντας θώ
ρακας πυρίνους καὶ ὑακινθίνους καὶ θειώ-
δεις, καὶ αἱ κεφαλαὶ τῶν ἵππων ὡς κεφαλαὶ
λεόντων, καὶ ἐκ τῶν στομάτων αὐτῶν ἐκ
πορεύεται πῦρ καὶ καπνὸς καὶ θεῖον. ἀπὸ
τῶν τριῶν πληγῶν τούτων ἀπεκτάνθησαν
τὸ τρίτον τῶν ἀνθρώπων ἐκ τοῦ πυρὸς καὶ
τοῦ καπνοῦ καὶ τοῦ θείου τοῦ ἐκπορευο-
μένου ἐκ τῶν στομάτων αὐτῶν. ἡ γὰρ ἐξου
σία τῶν ἵππων ἐν τῷ στόματι αὐτῶν ἐστὶ
καὶ ἐν ταῖς οὐραῖς αὐτῶν. αἱ γὰρ οὐραὶ αὐ
τῶν ὅμοιοι ὄφεσιν ἔχουσαι κεφαλάς, καὶ ἐν
αὐταῖς ἀδικοῦσι. καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώ
πων οἳ οὐκ ἀπεκτάνθησαν ἐν ταῖς πληγαῖς
ταύταις, οὐ μετενόησαν ἐκ τῶν ἔργων τῶν
χειρῶν αὐτῶν, ἵνα μὴ προσκυνήσωσι τὰ
δαιμόνια, καὶ τὰ εἴδωλα τὰ χρυσᾶ, καὶ τὰ
ἀργυρᾶ, καὶ τὰ χαλκᾶ, καὶ τὰ λίθινα, καὶ
τὰ ξύλινα, ἃ οὔτε βλέπειν δύναται, οὔτε ἀ
κούειν, οὔτε περιπατεῖν, καὶ οὐ μετενόησαν
ἐκ τῶν φόνων αὐτῶν, οὔτε ἐκ τῶν φαρμα
κιῶν αὐτῶν, οὔτε ἐκ τῆς πορνείας αὐτῶν,
οὔτε ἐκ τῶν κλεμμάτων αὐτῶν. Cap. 10.

Καὶ εἶδον ἄγγελον ἰσχυρὸν καταβαίνον
τα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ περιβεβλημένον νε-
φέλην, καὶ ἡ ἶρις ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ
τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, καὶ οἱ πό
δες αὐτοῦ ὡς στῦλοι πυρός. καὶ εἶχεν ἐν
τῇ χειρὶ αὐτοῦ βιβλιδάριον ἀνεωγμένον,
καὶ ἔθηκε τὸν πόδα αὐτοῦ τὸν δεξιὸν ἐπὶ
τῆς θαλάσσης, τὸν δὲ εὐώνυμον ἐπὶ τῆς
γῆς, καὶ ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ ὥσπερ λέων
μυκᾶται. καὶ ὅτε ἔκραξεν ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ
βρονταὶ τὰς ἑαυτῶν φωνάς, καὶ ὅτε ἐλά-
λησαν αἱ ἑπτὰ βρονταί, ἔμελλον γράφειν καὶ
ἤκουσα φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγουσαν.
σφράγισον ἃ ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταὶ καὶ
μετὰ ταῦτα γράφεις. καὶ ὁ ἄγγελος ὃν εἶ-
δον ἑστῶτα ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐπὶ τῆς γῆς

abijt: et ecce veniūt adhuc duo ve post
hec. Et sext⁹ āgel⁹ tuba cecinit: et au
diui vocem vnam ex quattuor cornibus
altaris aurei qd est ante oculos
dei: dicentē sexto angelo
qui habebat tubam. Solue quattuor
angelos qui alligati sunt in flumine
magno eufrate. Et soluti sunt
quattuor angeli qui parati erant in
horā et diē et mēsē et annū: vt occiderēt
tertiam partem hoim. Et numerus
equestris exercitus vicies milies
dena milia: et audiui numerum eorū.
Et ita vidi equos in visione:
et qui sedebant super eos habebāt lori
cas igneas et hyacithinas et sulphureas:
et capita equorū erant tanq̄ȝ capita
leonum: et de ore eorum procedit
ignis et fumus et sulphur. Et ab
his tribus plagis occisa est
tertia pars hominum de igne et de
fumo et sulphure que procedebant
ex ore ipsorum. Potestas enim
equorum in ore eorum est
et in caudis eorum. Nam caude eorū
similes serpentibus habētes capita: et i
his nocent. Et ceteri homines
qui non sunt occisi in his plagis
neqȝ pniam egerunt de operibus
manuum suarum vt non adorarent
demonia et simulacra aurea et
argentea et erea et lapidea et
lignea: q̄ neqȝ videre pn̄t neqȝ audire
neqȝ ambulare: et non egerunt pniam
ab homicidijs suis neqȝ a veneficijs
suis neqȝ a fornicatione sua
neqȝ a furtis suis. Cap. 10.

Et vidi aliū angelū fortē descēdentē
de celo amictum nube
et iris in capite eius. Et
facies eius erat vt sol: et pedes
eius tanq̄ȝ colūne ignis. Et hēbat in
manu sua libellum apertuȝ:
et posuit pedem suum dextrum supra
mare: sinistrum aūt super terrā: et clamauit voce magna quēad-
modū cū leo rugit: et cū clamasset locuta sūt septeȝ
tōitrua voces suas. et cū locuta fuissēt
septē tōitrua voces suas: et ego scripturus e
raȝ: et audiui vocē de celo dicētē mihi.
Signa q̄ locuta sunt septē tonitrua: et
noli ea scribere: et angelus quem vidi
stanteȝ supra mare et supra terram

Dan. 12.

ἦρε τὴν χεῖρα αὐτοῦ τὴν δεξιὰν εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ὤμοσεν ἐν τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ὃς ἔκτισε τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ, καὶ τὴν γῆν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, καὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, ὅτι χρόνος οὐκέτι ἔσται, ἀλλ᾽ ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς φωνῆς τοῦ ἑβδόμου ἀγγέλου ὅταν μέλλῃ σαλπίζειν τελεσθῇ τὸ μυστήριον τοῦ θεοῦ, ὃ εὐηγγελίσατο τοὺς δούλους αὐτοῦ τοὺς προφήτας. καὶ ἡ φωνὴ ἣν ἤκουσα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πάλιν λαλοῦσα μετ᾽ ἐμοῦ καὶ λέγουσα. ὕπαγε λάβε τὸ βιβλιδάριον τὸ ἀνεῳγμένον ἐν τῇ χειρὶ τοῦ ἀγγέλου τοῦ ἑστῶτος ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἀπῆλθον πρὸς τὸν ἄγγελον λέγων αὐτῷ. δός μοι τὸ βιβλιδάριον, καὶ λέγει μοι. λάβε καὶ κατάφαγε αὐτό, καὶ πικρανεῖ σου τὴν κοιλίαν, ἀλλ᾽ ἐν τῷ στόματί σου ἔσται γλυκὺ ὡς μέλι. καὶ ἔλαβον τὸ βιβλιδάριον ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ ἀγγέλου, καὶ κατέφαγον αὐτό, καὶ ἦν ἐν τῷ στόματί μου ὡς μέλι γλυκύ, καὶ ὅτε ἔφαγον αὐτό ἐπικράνθη ἡ κοιλία μου, καὶ λέγει μοι. δεῖ σε πάλιν προφητεῦσαι ἐπὶ λαοῖς καὶ ἐπὶ ἔθνεσι καὶ γλώσσαις καὶ βασιλεῦσι πολλοῖς.

Cap. 11.

Καὶ ἐδόθη μοι κάλαμος ὅμοιος ῥάβδῳ, καὶ εἱστήκει ὁ ἄγγελος λέγων. ἔγειραι καὶ μέτρησον τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ καὶ τὸ θυσιαστήριον καὶ τοὺς προσκυνοῦντας ἐν αὐτῷ. καὶ τὴν αὐλὴν τὴν ἔξωθεν τοῦ ναοῦ ἔκβαλε ἔξωθεν, καὶ μὴ αὐτὴν μετρήσεις, ὅτι ἐδόθη τοῖς ἔθνεσι, καὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν πατήσουσι μῆνας τεσσαρακονταδύο, καὶ δώσω τοῖς δυσὶ μάρτυσί μου καὶ προφητεύσουσιν ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἑξήκοντα περιβεβλημένοι σάκκους. οὗτοί εἰσιν αἱ δύο ἐλαῖαι καὶ αἱ δύο λυχνίαι αἱ ἐνώπιον τοῦ κυρίου τῆς γῆς ἑστῶσαι, καὶ εἴ τις αὐτοὺς θέλει ἀδικῆσαι, πῦρ ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν, καὶ κατεσθίει τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν, καὶ εἴ τις θέλει αὐτοὺς ἀδικῆσαι, οὕτως δεῖ αὐτὸν ἀποκτανθῆναι. οὗτοι ἔχουσιν ἐξουσίαν κλεῖσαι τὸν οὐρανὸν ἵνα μὴ ὑετὸς βρέχῃ τὰς ἡμέρας τῆς προφητείας αὐτῶν, καὶ ἐξουσίαν ἔχουσιν ἐπὶ τῶν ὑδάτων στρέφειν αὐτὰ εἰς αἷμα, καὶ πατάξαι τὴν γῆν ἐν πάσῃ πληγῇ ὁσάκις ἐὰν θελήσωσι. καὶ ὅταν τελέσωσι τὴν μαρτυρίαν αὐτῶν, τὸ θηρίον τὸ ἀναβαῖνον ἐκ τῆς ἀβύσσου ποιήσει μετ᾽ αὐτῶν πόλεμον, καὶ νικήσει αὐτοὺς καὶ ἀποκτενεῖ αὐτούς, καὶ τὰ πτώματα αὐτῶν ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς πόλεως τῆς μεγάλης, ἥτις καλεῖται πνευματικῶς σόδομα καὶ αἴγυπτος, ὅπου

leuauit manum suam ad celum ⁊ iurauit per viuentem in secula seculoꝝ: qui creauit celum ⁊ ea que in eo sunt: ⁊ terraꝫ ⁊ ea q̄ i ea sunt: ⁊ mare ⁊ ea que i eo sunt: qꝛ tp̄s non erit ampliꝰ: sed in diebus vocis septimi angeli cum ceperit tuba canere: cōsummabit mysteriū dei: sicut euangelizauit ꝑ seruos suos ꝓphetas. Et audiui vocē de celo iteꝝ loquentē mecum ⁊ dicentem. Uade ⁊ accipe librum apertum de manu angeli stantis supra mare ⁊ sup terrā: ⁊ abij ad angelum dicens ei vt daret mihi librū: ⁊ dixit mihi. Accipe librū ⁊ deuora illum: ⁊ faciet amaricari vētrē tuū: sꝫ i ore tuo erit dulce tanq̄ꝫ mel. Et accepi librum de manu angeli ⁊ deuoraui illum: ⁊ erat in ore meo tanq̄ꝫ mel dulce: et cū deuorassem eum amaricatꝰ ē venter meꝰ: ⁊ dixit mihi. Opꝫ te iteꝝ ꝓphetizare gētibꝰ ⁊ populis ⁊ linguis et regibus multis. (Ezec. 3.a.)

Cap. 11.

Et datus ē mihi calamꝰ silis virge ⁊ dictū est mihi. Surge ⁊ metire tēplū dei et altare: et adorātes in eo. Atriū āt qđ est foris templū eijce foras ⁊ ne metiaris illud: qm̄ datū est gentibus: et ciuitatē sctām calcabunt mensibus quadraginta duobꝰ: ⁊ dabo duobꝰ testibꝰ meis: ⁊ ꝓphetabunt diebꝰ mille ducētis sexaginta amicti saccis. Hi sunt due oliue ⁊ duo cādelabra in conspectu domini terre stātes: et si q̄s voluerit eos nocere: ignis exiet de ore eoꝝ ⁊ deuorabit inimicos eorum: ⁊ si quis voluerit eos ledere sic opꝫ eū occidi. Hi hn̄t ptātem claudēdi celū ne pluat diebus prophetie illoꝝ: ⁊ potestateꝫ habent super aquas conuertendi eas in sanguinē ⁊ percutere terrā oi plaga quotienscunqꝫ voluerint. Et cū finierit testimonium suuꝫ: bestia q̄ ascendit de abysso faciet aduersus eos bellū: ⁊ vincet illos ⁊ occidet eos: ⁊ corpora eorum iacebunt in plateis ciuitatis magne que vocatur spūaliter sodoma ⁊ egyptꝰ: vbi

καὶ ὁ κύριος αὐτῶν ἐσταυρώθη. καὶ βλέπουσιν ἐκ τῶν λαῶν καὶ φυλῶν καὶ γλωσσῶν καὶ ἐθνῶν τὰ πτώματα αὐτῶν ἡμέρας τρεῖς ἥμισυ, καὶ τὰ πτώματα αὐτῶν οὐκ ἀφήσουσι τεθῆναι εἰς μνῆμα, καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς χαίρουσιν ἐπ᾽ αὐτοῖς. καὶ εὐφρανθήσονται, καὶ δῶρα πέμψουσιν ἀλλήλοις, ὅτι οὗτοι οἱ δύο προφῆται ἐβασάνισαν τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας καὶ ἥμισυ πνεῦμα ζωῆς ἐκ τοῦ θεοῦ εἰσῆλθεν ἐπ᾽ αὐτούς, καὶ ἔστησαν ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτῶν, καὶ φόβος μέγας ἐπέπεσεν ἐπὶ τοὺς θεωροῦντας αὐτούς. καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λεγούσης αὐτοῖς. ἀνάβητε ὧδε. καὶ ἀνέβησαν εἰς τὸν οὐρανὸν ἐν τῇ νεφέλῃ, καὶ ἐθεώρησαν αὐτοὺς οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν. καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐγένετο σεισμὸς μέγας, καὶ τὸ δέκατον τῆς πόλεως ἔπεσε, καὶ ἀπεκτάνθησαν ἐν τῷ σεισμῷ ὀνόματα ἀνθρώπων χιλιάδες ἑπτά, καὶ οἱ λοιποὶ ἔμφοβοι ἐγένοντο, καὶ ἔδωκαν δόξαν τῷ θεῷ τοῦ οὐρανοῦ. ἡ οὐαὶ ἡ δευτέρα ἀπῆλθεν, ἡ οὐαὶ ἡ τρίτη ἰδοὺ ἔρχεται ταχύ. καὶ ὁ ἕβδομος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἐγένοντο φωναὶ μεγάλαι ἐν τῷ οὐρανῷ, λέγουσαι. ἐγένετο ἡ βασιλεία τοῦ κόσμου τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ, καὶ βασιλεύσει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ οἱ εἴκοσι τέσσαρες πρεσβύτεροι οἱ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καθήμενοι ἐπὶ τοὺς θρόνους αὐτῶν, ἔπεσον ἐπὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ, λέγοντες. εὐχαριστοῦμέν σοι κύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ ὢν, καὶ ὁ ἦν, καὶ ὁ ἐρχόμενος, ὅτι εἴληφας τὴν δύναμίν σου τὴν μεγάλην καὶ ἐβασίλευσας. καὶ τὰ ἔθνη ὠργίσθησαν, καὶ ἦλθεν ἡ ὀργή σου, καὶ ὁ καιρὸς τῶν νεκρῶν κριθῆναι καὶ δοῦναι τὸν μισθὸν τοῖς δούλοις σου τοῖς προφήταις καὶ τοῖς ἁγίοις καὶ τοῖς φοβουμένοις τὸ ὄνομά σου τοῖς μικροῖς καὶ τοῖς μεγάλοις, καὶ διαφθεῖραι τοὺς διαφθείροντας τὴν γῆν. καὶ ἠνοίγη ὁ ναὸς τοῦ θεοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ὤφθη ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης τοῦ κυρίου ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ, καὶ ἐγένοντο ἀστραπαὶ καὶ φωναὶ καὶ βρονταὶ καὶ χάλαζα μεγάλη.

Cap. 12.

Καὶ σημεῖον μέγα ὤφθη ἐν τῷ οὐρανῷ. γυνὴ περιβεβλημένη τὸν ἥλιον, καὶ ἡ σελήνη ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτῆς, καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς στέφανος ἀστέρων δώδεκα, καὶ ἐν γαστρὶ ἔχουσα, ἔκραζεν ὠδίνουσα καὶ βασανιζομένη τεκεῖν. καὶ ὤφθη ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ. καὶ ἰδοὺ δράκων

⁊ dn̄s eorum crucifixꝰ est: ⁊ videbunt de tribubus ⁊ populis ⁊ linguis ⁊ gentibus corpora eoꝝ per tres dies ⁊ dimidium: ⁊ corpora eoꝝ non sinent poni in monumentis: ⁊ inhabitantes terrā gaudebūt super illos ⁊ iocūdabūtur ⁊ munera mittent inuicē: qm̄ hi duo prophete cruciauerunt eos q̄ hitabāt sup terram. Et post dies tres ⁊ dimidiū spiritus vite a deo intrauit in eos: ⁊ steterunt super pedes suos: ⁊ timor magnus cecidit super eos qui viderunt eos. (Eze. 37.c.) Et audierunt vocem magnā de celo dicentem eis. Ascendite huc. Et ascenderunt in celum in nube: ⁊ viderunt illos inimici eoꝝ. (Act. 1.b. Luce 24.g.) Et in illa hora factus ē terremotꝰ magnꝰ: ⁊ decima ps ciuitatis cecidit. Et occisa sūt i terremotu noīa hoīm septē milia: ⁊ reliq̄ in timorē sunt missi: ⁊ dederūt gloriam deo celi. Ue secundū abijt: ⁊ ecce ve tertium veniet cito. Et septimꝰ angelus tuba cecinit: ⁊ facte sunt voces magne in celo dicētes. Factū est regnū huius mundi dn̄i nostri ⁊ xp̄i eius: ⁊ regnabūt in secula seculorum Amen. Et viginti quattuor seniores q̄ in cōspectu dei sedent in sedibus suis ceciderunt in facies suas: ⁊ adorauerunt deum dicentes. Gr̄as agimꝰ tibi dn̄e deꝰ nr̄ oīpotēs: q̄ es: ⁊ q̄ eras: ⁊ q̄ venturus es: q̄ accepisti virtutē tuā magnam et regnasti. Et irate sūt gētes: ⁊ aduenit ira tua: et tp̄s mortuorum iudicari et reddere mercedem seruis tuis prophetis ⁊ sanctis et timētibus nomē tuū pusillis et magnis: et exterminandi eos q̄ corrupunt terrā. Et apertū ē tēplum dei in celo: et visa est arca testamenti in templo eius. Et fctā sunt fulgura et voces et terremotus et grando magna.

Cap. 12.

Et signū magnū appuit in celo. Mulier amicta sole et luna sub pedibus eiꝰ: ⁊ in capite eiꝰ corona stellarū duodecim: et in vtero hn̄s clamabat parturiens ⁊ cruciat̄ vt pariat. Et visum ē aliud signū in celo. Et ecce draco

μέγας πυρρός ἔχων κεφαλάς επτά και κέρατα δέκα, και επί τας κεφαλάς αυτου επτά διαδήματα, και η ουρά αυτου σύρει το τρίτον των αστέρων του ουρανού, και έβαλεν αυτους εις την γην. και ο δράκων εστηκεν ενώπιον της γυναικός της μελούσης τικτειν, ινα οταν τέκη το τέκνον αυτής καταφάγη. και ετεκεν υιόν άρρενα, ος μελλει ποιμαίνειν πάντα τα εθνη εν ράβδω σιδηρά. και ηρπάγη το τέκνον αυτής πρός τον θεόν και προς τον θρόνον αυτου, και η γυνή εφυγεν εις την έρημον, όπου εχει εκει τόπον ητοιμασμένον απο του θεού, ινα εκει εκτρέφωσιν αυτην ημερας χιλίας διακοσίας εξήκοντα. και εγενετο πόλεμος εν τω ουρανω. ο μιχαηλ και οι άγγελοι αυτού του πολεμήσαι μετά του δράκοντος, και ο δράκων επολεμησε και οι άγγελοι αυτού, και ουκ ίσχυσεν, ουδε τόπος ευρέθη αυτώ έτι εν τω ουρανώ. και εβλήθη ο δράκων ο μέγας ο όφις ο αρχαίος ο καλούμενος διάβολος, και σατανάς ο πλανών την οικουμενήν όλην εβλήθη εις την γην, και οι άγγελοι αυτού μετ αυτού εβλήθησαν. και ήκουσα φωνήν μεγάλην εν τω ουρανώ λέγουσαν. άρτι εγένετο η σωτηρία και η δύναμις και η βασιλεία του θεού ημών και η εξουσία του χριστού αυτού, ότι κατεβλήθη ο κατήγορος των αδελφων ημών, ο κατηγορών αυτών ενώπιον του θεού ημών ημέρας και νυκτός. και αυτοί ενίκησαν αυτόν διά το αίμα του αρνίου και διά τον λόγον της μαρτυρίας αυτων, και ουκ ηγάπησαν την ψυχήν αυτών άχρι θανάτου. διατούτο ευφραίνεσθε οι ουρανοί και οι εν αυτοίς σκηνούντες. ουαί τη γη και τη θαλάσση, ότι κατέβη ο διάβολος προς υμάς, έχων θυμόν μέγαν, ειδώς ότι ολίγον καιρόν έχει. και ότε είδεν ο δράκων ότι εβλήθη εις γην, εδίωξε την γυναίκα, ήτις έτεκε τον άρρενα. και εδόθησαν τη γυναικί δύο πτέρυγες του αετού του μεγάλου, ίνα πέτηται εις την έρημον εις τον τόπον αυτής, όπως τρέφηται εκεί καιρόν και καιρούς και ήμισυ καιρού από προσώπου του όφεως. και έβαλεν ο όφις εκ του στόματος αυτού οπίσω της γυναικός ύδωρ ως ποταμόν, ίνα αυτήν ποταμοφόρητον ποιήση. και εβοήθησεν η γη τη γυναικί, και ήνοιξεν η γη το στόμα αυτής, και κατέπιε τον ποταμόν ον έβαλεν ο δράκων εκ του στόματος αυτού. και οργίσθη ο δράκων επι τη γυναικί, και απήλθε ποιήσαι πόλεμον μετά των λοιπών του σπέρματος αυτής των τηρούντων τας εντο-

magnus rufus habens capita septē ⁊ cornua decē: ⁊ in capitibus suis septem diademata: ⁊ cauda eius trahebat terciam partē stellarū celi: ⁊ misit eas in terrā. Et draco stetit ante mulierem que erat paritura: vt cū peperisset filium eius devoraret. Et peperit filiū masculū qui recturus erat omnes gētes in virga ferrea. Et raptus est filius eius ad deum ⁊ ad thronū eius: ⁊ mulier fugit in solitudinē vbi habebat locū paratū a deo: vt ibi pascāt eam diebus mille ducētis sexaginta. Et factū est prelium magnū in celo. Michael ⁊ angeli eius preliabantur cum dracone: ⁊ draco pugnabat ⁊ angeli eius: ⁊ non valuerunt neque locus inventus est eorum amplius in celo. Et proiectus est draco ille magnus serpēs antiquus qui vocatur diabolus: ⁊ sathanas qui seducit vniversū orbē: proiectus est in terram: ⁊ angeli eius cum illo missi sūt. Et audivi vocē magnam in celo dicentem. Nunc facta est salus ⁊ virtus ⁊ regnū dei nostri ⁊ potestas christi eius: quia proiectus est accusator fratrum nostrorum: qui accusabat illos ante conspectum dei nostri die ac nocte. Et ipsi vicerunt eū propter sanguinem agni: ⁊ propter verbum testimonii sui: ⁊ nō dilexerunt animas suas vsque ad mortē. Propterea letamini celi et qui habitatis in eis. Ve terre ⁊ mari: quia descēdit diabolus ad vos: habens iram magnam: sciēs quod modicū tempus habet. Et postquā vidit draco quod proiectus esset in terrā: persecutus est mulierē: que peperit masculū. Et date sunt mulieri ale due aquile magne vt volaret in desertū in locū suum: vbi alitur per tempus ⁊ tempora ⁊ dimidium temporis a facie serpentis. Et misit serpens ex ore suo post mulierē aquā tanquam flumen: vt eā faceret trahi a flumine. Et adiuvit terra mulierem: et aperuit os suū: et absorbuit flumē quod misit draco de ore suo. Et iratus est draco in mulierem: et abiit facere prelium cum reliquis de semine eius qui custodiunt mandata

B

C

D

λάς του θεού, και εχόντων την μαρτυρίαν του ιησού. και εστάθην επι την άμμον της θαλάσσης

Ca. 13.

Και είδον εκ της θαλάσσης θηρίον αναβαίνον έχον κέρατα δέκα και κεφαλάς επτά, και επι των κεράτων αυτού δέκα διαδήματα, και επι τας κεφαλάς αυτού ονόματα βλασφημίας. και το θηρίον ο είδον ην όμοιον παρδάλει, και οι πόδες αυτού ως άρκτου, και το στόμα αυτού ως στόμα λέοντος. και έδωκεν αυτώ ο δράκων την δύναμιν αυτού και τον θρόνον αυτού και εξουσίαν μεγάλην. και μίαν εκ των κεφαλών αυτού ωσεί εσφαγμένην εις θάνατον, και η πληγή του θανάτου αυτού εθεραπεύθη. και εθαύμασεν όλη η γη οπίσω του θηρίου. και προσεκύνησαν τω δράκοντι τω δεδωκότι την εξουσίαν τω θηρίω και προσεκύνησαν τω θηρίω, λέγοντες τις όμοιος τω θηρίω, και τις δυνατός πολεμήσαι μετ αυτού. και εδόθη αυτώ στόμα λαλούν μεγάλα και βλασφημίαν, και εδόθη αυτώ εξουσία πόλεμον ποιήσαι μήνας τεσσάρακοντα δύο. και ήνοιξε το στόμα αυτού εις βλασφημίαν προς τον θεόν βλασφημήσαι το όνομα αυτού και την σκηνήν αυτού και τους εν τω ουρανώ σκηνούντας. και εδόθη αυτώ ποιήσαι πόλεμον μετά των αγίων και νικήσαι αυτούς. και εδόθη αυτώ εξουσία επί πάσαν φυλήν και γλώσσαν και έθνος, και προσκυνήσουσιν αυτώ πάντες οι κατοικούντες επί της γης, ων ου γέγραπται το όνομα εν τω βιβλίω της ζωής του αρνίου του εσφαγμένου από καταβολής κόσμου. είτις έχει ους ακουσάτω. είτις έχει αιχμαλωσίαν υπάγει, είτις εν μαχαίρα αποκτενεί, δει αυτόν εν μαχαίρα αποκτανθήναι. ώδε εστίν η υπομονή, και η πίστις των αγίων. και είδον άλλο θηρίον αναβαίνον εκ της γης, και είχε κέρατα δύο όμοια αρνίω, και ελάλει ως δράκων. και την εξουσίαν του πρώτου θηρίου πάσαν ποιεί ενώπιον αυτού, και εποίει την γην και τους εν αυτή κατοικούντας ίνα προσκυνήσωσι το θηρίον το πρώτον, ου εθεραπεύθη η πληγή του θανάτου αυτού. και ποιεί σημεία μεγάλα και πυρ, ίνα εκ του ουρανού καταβαίνη επί την γην ενώπιον των ανθρώπων. και πλανά τους εμούς τους κατοικούντας επί της γης διά τα σημεία, α εδόθη αυτώ ποιήσαι ενώπιον του θηρίου, λέγων τοις κατοικούσιν επί της γης ποιήσαι εικόνα τω θηρίω, ο είχε την πληγήν της μαχαίρας, και έζησε. και εδόθη αυτώ πνεύμα δούναι τη εικόνι του θηρίου,

dei: ⁊ habent testimonium iesu christi: et stetit super arenā maris.

Cap. 13.

Et vidi de mari bestiā ascēdentem habētē capita septē ⁊ cornua decē: ⁊ super cornua eius decē diademata: ⁊ super capita eius nomina blasphemie. Et bestia quam vidi similis erat pardo: ⁊ pedes eius sicut pedes vrsi: ⁊ os eius sicut os leonis. Et dedit illi draco virtutem suam ⁊ potestatem magnam. Et vidi vnū de capitibus suis quasi occisum in mortem: ⁊ plaga mortis eius curata est. Et admirata est vniversa terra post bestiam. Et adoraverunt draconem: qui dedit potestatem bestie: ⁊ adoraverūt bestiam dicentes. Quis similis bestie ⁊ quis poterit pugnare cum ea? Et datū est ei os loquens magna ⁊ blasphemias: ⁊ data est ei potestas facere bellum menses quadraginta duos. Et aperuit os suū in blasphemias ad deū: blasphemare nomen eius ⁊ tabernaculū eius ⁊ eos qui in celo habitant. Et datū est illi bellū facere cum sanctis: ⁊ vincere eos. Et data est illi potestas in omnē tribū ⁊ populum ⁊ linguā ⁊ gentem: ⁊ adoraverūt eam omnes qui inhabitabant terrā: quorum nō sūt scripta nomina in libro vite agni qui occisus est ab origine mundi. Si quis habet aurē audiat. Qui in captivitatē duxerit in captivitatē vadet: qui in gladio occiderit oportet eū gladio occidi. Hic est patientia ⁊ fides sanctorum. Et vidi aliam bestiam ascendentem de terra: ⁊ habebat cornua duo similia agni. Et loquebatur sicut draco. Et potestatem prioris bestie omnem faciebat in cōspectu eius: ⁊ fecit terram ⁊ habitantes in ea adorare bestiam primā: cuius curata est plaga mortis. Et fecit signa magna vt etiā ignē faceret de celo descendere in terram in cōspectu hominum. Et seduxit habitantes in terra propter signa que data sūt illi facere in conspectu bestie: dicens habitantibus in terra vt faciāt imaginē bestie que habet plagam gladii: ⁊ vixit. Et datum est illi vt daret spiritum imagini bestie:

A

B

Jo.20.d

Phil.4.a

C

Mat.26.e.

Gene.9.a

D

καὶ ἵνα λαλήσῃ ἡ εἰκὼν τοῦ θηρίου, καὶ ποιεῖ
τοὺς μὴ προσκυνοῦντας τὴν εἰκόνι τοῦ θη-
ρίου ἵνα ἀποκτανθῶσι. καὶ ποιεῖ πάντας τοὺς
μικροὺς καὶ τοὺς μεγάλους καὶ τοὺς πλου
σίους καὶ τοὺς πτωχοὺς καὶ τοὺς ἐλευθέ-
ρους καὶ τοὺς δούλους ἵνα δώσιν αὐτοῖς
χαράγματα ἐπὶ τῆς χειρὸς αὐτῶν τῆς δε-
ξιᾶς, ἢ ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν, καὶ ἵνα
μήτις δύνηται ἀγοράσαι ἢ πωλῆσαι, εἰ μὴ ὁ
ἔχων τὸ χάραγμα ἢ τὸ ὄνομα τοῦ θηρίου,
ἢ τὸν ἀριθμὸν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. ὧδε
ἡ σοφία ἐστίν. ὁ ἔχων νοῦν ψηφισάτω τὸν ἀ
ριθμὸν τοῦ θηρίου. ἀριθμὸς γὰρ ἀνθρώ-
που ἐστί, καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτοῦ ἐστὶν ἑξακό-
σιοι ἑξήκοντα ἕξ. Cap. 14

Καὶ εἶδον καὶ ἰδοὺ ἀρνίον ἑστηκὸς ἐπὶ τὸ
ὄρος σιών, καὶ μετ' αὐτοῦ ἑκατὸν τεσ
σαράκοντα τέσσαρες χιλιάδες ἔχουσαι τὸ
ὄνομα αὐτοῦ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς αὐ
τοῦ γεγραμμένον ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν.
καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὡς φω
νὴν ὑδάτων πολλῶν καὶ ὡς φωνὴν βρον-
τῆς μεγάλης, καὶ ἡ φωνὴ ἣν ἤκουσα ὡς κι
θαρωδῶν κιθαριζόντων ἐν ταῖς κιθάραις αὐ
τῶν, καὶ ᾄδουσιν ᾠδὴν καινὴν ἐνώπιον τοῦ
θρόνου καὶ ἐνώπιον τῶν τεσσάρων ζώων
καὶ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο
μαθεῖν τὴν ᾠδήν, εἰ μὴ αἱ ἑκατὸν τεσσαρά-
κοντα τέσσαρες χιλιάδες οἱ ἠγορασμένοι ἀ-
πὸ τῆς γῆς. οὗτοί εἰσιν οἳ μετὰ γυναικῶν
οὐκ ἐμολύνθησαν, παρθένοι γάρ εἰσιν. οὗ
τοί εἰσιν οἱ ἀκολουθοῦντες τῷ ἀρνίῳ ὅπου
γὰρ ἂν ὑπάγῃ. οὗτοι ὑπὸ ἰησοῦ ἠγοράσ
θησαν ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἀπαρχὴ τῷ θεῷ
καὶ τῷ ἀρνίῳ, καὶ ἐν τῷ στόματι αὐτῶν
οὐχ εὑρέθη ψεῦδος. ἄμωμοι γάρ εἰσι. καὶ
εἶδον ἄλλον ἄγγελον πετόμενον ἐν μεσου
ρανήματι ἔχοντα εὐαγγέλιον αἰώνιον εὐαγ
γελίσασθαι τοὺς καθημένους ἐπὶ τῆς γῆς καὶ
ἐπὶ πᾶν ἔθνος καὶ φυλὴν καὶ γλῶσσαν
καὶ λαόν, λέγων ἐν φωνῇ μεγάλῃ. φοβήθη
τε τὸν θεὸν καὶ δότε αὐτῷ δόξαν ὅτι ἦλθεν ἡ
ὥρα τῆς κρίσεως αὐτοῦ, καὶ προσκυνήσατε
τῷ ποιήσαντι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ
τὴν θάλασσαν καὶ πηγὰς ὑδάτων. καὶ ἄλ
λος ἄγγελος δεύτερος ἠκολούθησε λέγων.
ἔπεσεν ἔπεσε βαβυλὼν ἡ μεγάλη, ἐκ τοῦ οἴ
νου τοῦ θυμοῦ τῆς πορνείας αὐτῆς πεπότι
κε πάντα τὰ ἔθνη. καὶ ἄλλος ἄγγελος τρί
τος ἠκολούθησεν αὐτοῖς, λέγων ἐν φωνῇ
μεγάλῃ. εἴτις προσκυνεῖ τὸ θηρίον καὶ
τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ λαμβάνει χάραγ
μα ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτοῦ ἢ ἐπὶ τὴν χεῖρα
αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς πίεται ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ

et vt loquatur imago bestie: et faciet vt
quicũq; nõ adorauerit imaginẽ bestie:
occidatur. Et faciet oẽs
pusillos et magnos et diuites
et pauperes et liberos
et seruos habere
characterem in dextera manu
aut in frontibus suis: et
ne quis possit emere aut vendere: nisi
qui habeat characterem aut nomẽ bestie:
aut numerũ nominis ei9. Hic
sapia ẽ. Qui hz itellectũ cõputet nu-
merũ bestie. Numerus enim hominis
est: et numer9 eius sexcenti sexaginta
sex. Cap. 14.

Et vidi: et ecce agnus stabat supra
mõtẽ siõ: et cũ eo cẽtũ q̃dragin
ta quattuor milia habentes
nomẽ ei9 et nomẽ patris eius
scriptum in frontibus suis.
Et audiui vocem de celo tanq̃ vocẽ
aq̃ꝝ multaꝝ et tãq̃ vocem tonitrui
magni: et vocẽ quã audiui sicut citha
redorũ citharizantiũ in citharis suis:
et cãtabant quasi canticum nouũ ante
sedẽ et ante q̃ttuor animalia
et seniores: et nemo poterat
discere canticũ nisi illa centum q̃dragi
ta q̃ttuor milia q̃ empti sunt de
terra. Hi sunt qui cum mulieribus
non sũt coinq̃nati: virgines ei sũt. Hi
sequuntur agnũ quocunq;
ierit. Hi empti sunt
ex omnibus primitie deo
et agno: et in ore eorum
nõ ẽ iuẽtũ mẽdaciũ. Sine macla ei sũt
añ thronũ dei. Et vidi alteꝝ angelũ vo
lãtẽ p mediũ celũ hñtẽ euãgeliũ eternũ
vt euãgelizaret sedentibus sup terrã et
sup oẽz gentẽ et tribum et linguã
et pplz: dicẽs magna voce. Timete
dñz: et date illi honorẽ: q2 venit
hora iudicij eius: et adorate
eũ qui fecit celum et terram et
mare et fontes aquarum. Et alius
angelus secutus est dicens.
Cecidit cecidit babylõ illa magna: q̃ a
vino ire fornicatiõis sue potauit
omnes gentes. Et terti9 ãgel9
secut9 est illos dicẽs voce
magna. Si q̃s adorauerit bestiam et
imaginẽ ei9: et acceperit characterem
in fronte sua aut in manu
sua: hic bibet de vino

A

B

ps. 33
ps. 145.
Act. 14. c.

i 18. a.
Iere. 51 a.
Esaie. 21. c.

θυμοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ κεκερασμένου ἀκράτου ἐν τῷ ποτηρίῳ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ, καὶ βασανισθήσεται ἐν πυρὶ καὶ θείῳ ἐνώπιον τῶν ἁγίων ἀγγέλων καὶ ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου. καὶ ὁ καπνὸς τοῦ βασανισμοῦ αὐτῶν εἰς αἰῶνας αἰώνων ἀναβαίνει· καὶ οὐκ ἔχουσιν ἀνάπαυσιν ἡμέρας καὶ νυκτὸς οἱ προσκυνοῦντες τὸ θηρίον καὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ εἴ τις λαμβάνει τὸ χάραγμα τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. ὧδε ὑπομονὴ τῶν ἁγίων ἐστίν, ὧδε οἱ τηροῦντες τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ καὶ τὴν πίστιν τοῦ Ἰησοῦ. καὶ ἤκουσα φωνῆς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λεγούσης μοι. γράψον· μακάριοι οἱ νεκροὶ οἱ ἐν κυρίῳ ἀποθνήσκοντες. ἀπάρτι λέγει ναί τὸ πνεῦμα ἵνα ἀναπαύσωνται ἐκ τῶν κόπων αὐτῶν. τὰ δὲ ἔργα αὐτῶν ἀκολουθεῖ μετ᾽ αὐτῶν. καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ νεφέλη λευκή, καὶ ἐπὶ τὴν νεφέλην καθήμενος ὅμοιος υἱῷ ἀνθρώπου, ἔχων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ στέφανον χρυσοῦν, καὶ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ δρέπανον ὀξύ, καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ναοῦ κράζων ἐν φωνῇ μεγάλῃ τῷ καθημένῳ ἐπὶ τῆς νεφέλης. πέμψον τὸ δρέπανόν σου καὶ θέρισον, ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα τοῦ θερίσαι, ὅτι ἐξηράνθη ὁ θερισμὸς τῆς γῆς. καὶ ἔβαλεν ὁ καθήμενος ἐπὶ τὴν νεφέλην τὸ δρέπανον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐθερίσθη ἡ γῆ. καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ, ἔχων καὶ αὐτὸς δρέπανον ὀξύ. καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου, ἔχων ἐξουσίαν ἐπὶ τοῦ πυρός, καὶ ἐφώνησε κραυγῇ μεγάλῃ τῷ ἔχοντι τὸ δρέπανον τὸ ὀξύ, λέγων. πέμψον σου τὸ δρέπανον τὸ ὀξύ, καὶ τρύγησον τοὺς βότρυας τῆς ἀμπέλου τῆς γῆς, ὅτι ἤκμασαν αἱ σταφυλαὶ αὐτῆς. καὶ ἔβαλεν ὁ ἄγγελος τὸ δρέπανον αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐτρύγησε τὴν ἄμπελον τῆς γῆς, καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν ληνὸν τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ τὸν μέγαν. καὶ ἐπατήθη ἡ ληνὸς ἔξωθεν τῆς πόλεως, καὶ ἐξῆλθεν αἷμα ἐκ τῆς ληνοῦ ἄχρι τῶν χαλινῶν τῶν ἵππων ἀπὸ σταδίων χιλίων ἑξακοσίων.

Cap. 15.

Καὶ εἶδον ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ μέγα καὶ θαυμαστόν, ἀγγέλους ἑπτὰ ἔχοντας πληγὰς ἑπτὰ τὰς ἐσχάτας, ὅτι ἐν αὐταῖς ἐτελέσθη ὁ θυμὸς τοῦ θεοῦ. καὶ εἶδον ὡς θάλασσαν ὑαλίνην πυρὶ μεμιγμένην, καὶ τοὺς νικῶντας ἐκ τοῦ θηρίου καὶ ἐκ τῆς εἰκόνος αὐτοῦ καὶ ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ἑστῶτας ἐπὶ τὴν θάλασσαν τὴν ὑαλίνην, ἔχοντας κιθάρας τοῦ θεοῦ, καὶ ᾄδουσι τὴν ᾠδὴν Μωϋσέος τοῦ

ire dei qd' mixtum est mero in calice ire ipsius: et cruciabitur igne et sulphure in cõspectu angelorũ sanctorum ⁊ añ cõspectũ agni. Et fumus tormentorum eorum descendet in secula seculorum: nec habẽt requiẽ die ac nocte qui adorauerunt bestiam et imaginem eius: ⁊ si quis acceperit characterem nominis eius. Hic patientia sanctorum est: qui custodiunt mandata dei ⁊ fidem iesu. Et audiui vocem de celo dicentem mihi. Scribe beati mortui qui in domino moriuntur. Amodo iam dicit spiritus vt requiescãt a laboribus suis. Opera enim illorum sequuntur illos. Et vidi: ⁊ ecce nubẽ candidam: et super nubem sedentem similem filio hois: habentem in capite suo coronam auream: et in manu sua falcem acutam. Et alius angelus exiuit de templo clamãs voce magna ad sedentem super nubem. Mitte falcem tuam ⁊ mete: qꝛ venit hora vt metatur: quĩ aruit messis terre. Et misit qui sedebat super nubem falcem suam in terram et messuit eam. Et alius angelus exiuit de templo: qd' est in celo: habens et ipse falcem acutaz. Et alius angelus exiuit de altari: qui habebat potestatem supra ignem: ⁊ clamauit voce magna ad eum q̃ habebat falcem acutam dicens. Mitte falcez tuã acutã ⁊ vindemia botros vinee terre: quoniam mature sunt vue eius. Et misit angelus falcẽ suã acutã in terram: ⁊ vindemiauit vineaz terre: ⁊ misit in lacũ ire dei magnuz. Et calcatus est lacus extra ciuitatez: et exiuit sanguis de lacu vsqz ad frenos equorum per stadia mille sexcenta.

Cap. 15.

Et vidi aliud signum in celo magnũ ⁊ mirabile: angelos septez hñtes plagas septẽ nouissimas: quoniã in illis consũmata est ira dei. Et vidi tanq̃z mare vitreũ mixtuz igne: ⁊ eos qui vicerunt bestiam et imaginẽ eius: ⁊ numeruz nois eius stantes supra mare vitreum habentes citharas dei: ⁊ cantantes canticum moysi

C supra. 9. a. et. i. 19. a.

D

A

δούλου τοῦ θεοῦ καὶ τὴν ᾠδὴν τοῦ ἀρνίου, λέγοντες. μεγάλα καὶ θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου κύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, δίκαιαι καὶ ἀληθιναὶ αἱ ὁδοί σου ὁ βασιλεὺς τῶν ἐθνῶν. τίς οὐ μὴ φοβηθῇ σε κύριε, καὶ δοξάσῃ τὸ ὄνομά σου, ὅτι μόνος ἅγιος εἶ, ὅτι πάντα τὰ ἔθνη ἥξουσι καὶ προσκυνήσουσιν ἐνώπιόν σου, ὅτι τὰ δικαιώματά σου ἐφανερώθησαν. καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον καὶ ἠνοίγη ὁ ναὸς τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου ἐν τῷ οὐρανῷ. καὶ ἐξῆλθον οἱ ἑπτὰ ἄγγελοι οἱ ἔχοντες τὰς ἑπτὰ πληγὰς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, οἳ ἦσαν ἐνδεδυμένοι λίνον καὶ καθαρὸν καὶ λαμπρόν, καὶ περιεζωσμένοι περὶ τὰ στήθη ζώνας χρυσᾶς, καὶ ἓν ἐκ τῶν τεσσάρων ζώων ἔδωκε τοῖς ἑπτὰ ἀγγέλοις ἑπτὰ φιάλας χρυσᾶς γεμούσας τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ ἐγεμίσθη ὁ ναὸς καπνοῦ ἐκ τῆς δόξης τοῦ θεοῦ καὶ ἐκ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο εἰσελθεῖν εἰς τὸν ναὸν ἄχρι τελεσθῶσιν αἱ ἑπτὰ πληγαὶ τῶν ἀγγέλων.

Cap. 16.

Καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ ναοῦ λεγούσης τοῖς ἑπτὰ ἀγγέλοις. ὑπάγετε ἐκχέατε τὰς φιάλας τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ εἰς τὴν γῆν. καὶ ἀπῆλθεν ὁ πρῶτος καὶ ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐγένετο ἕλκος κακὸν καὶ πονηρὸν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἔχοντας τὸ χάραγμα τοῦ θηρίου καὶ τοὺς προσκυνοῦντας τῇ εἰκόνι αὐτοῦ. καὶ ὁ δεύτερος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐγένετο αἷμα ὡς νεκροῦ, καὶ πᾶσα ψυχὴ ζῶσα ἀπέθανεν ἐν τῇ θαλάσσῃ. καὶ ὁ τρίτος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τοὺς ποταμοὺς καὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, καὶ ἐγένετο αἷμα. καὶ ἤκουσα τοῦ ἀγγέλου τῶν ὑδάτων λέγοντος. δίκαιος εἶ ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν ὁ ὅσιος, ὅτι ταῦτα ἔκρινας, ὅτι αἷμα ἁγίων καὶ προφητῶν ἐξέχεαν, καὶ αἷμα αὐτοῖς ἔδωκας πιεῖν ἄξιοι εἰσί. καὶ ἤκουσα ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου λέγοντος. ναὶ κύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ἀληθιναὶ καὶ δίκαιαι αἱ κρίσεις σου. καὶ ὁ τέταρτος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ἥλιον, καὶ ἐδόθη αὐτῷ καυματίσαι τοὺς ἀνθρώπους ἐν πυρί. καὶ ἐκαυματίσθησαν οἱ ἄνθρωποι καῦμα μέγα, καὶ ἐβλασφήμησαν οἱ ἄνθρωποι τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ τοῦ ἔχοντος τὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τὰς πληγὰς ταύτας, καὶ οὐ μετενόησαν δοῦναι αὐτῷ δόξαν. καὶ ὁ πέμπτος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν θρόνον τοῦ θηρίου, καὶ ἐγένετο ἡ βασιλεία αὐτοῦ

serui dei: et canticum agni dicentes. Magna et mirabilia sunt opera tua domine deus omnipotens: iuste et vere sunt vie tue domine rex seculorum. Quis non timebit te domine et magnificabit nomen tuum? Quia solus pius es: quoniam omnes gentes venient et adorabunt in conspectu tuo: quoniam iudicia tua manifesta sunt. Et post hec vidi: et ecce apertum est templum tabernaculi testimonii in celo. Et exierunt septem angeli habentes septem plagas de templo vestiti lino mundo et candido: et precincti circa pectora zonis aureis. Et vnum de quattuor animalibus dedit septem angelis septem phialas aureas plenas iracundie dei viuentis in secula seculorum. Et impletum est templum fumo a maiestate dei et de virtute eius: et nemo poterat introire in templum donec consummarentur septem plage septem angelorum.

Cap. 16.

Et audiui vocem magnam de templo dicentem septem angelis. Ite et effundite septem phialas ire dei in terram. Et abiit primus angelus et effudit phialam suam in terram: et factum est vulnus seuum et pessimum in homines qui habebant characterem bestie et in eos qui adorauerunt bestiam et imaginem eius. Et secundus angelus effudit phialam suam in mare: et factus est sanguis tanquam mortui: et omnis anima viuens mortua est in mari. Et tertius effudit phialam suam super flumina et super fontes aquarum: et factus est sanguis. Et audiui angelum aquarum dicentem. Iustus es domine qui es et qui eras sanctus: qui hoc iudicasti: quia sanguinem sanctorum et prophetarum effuderunt: et sanguinem eis dedisti bibere. Digni enim sunt. Et audiui de altari dicentem. Etiam domine deus omnipotens vera et iusta iudicia tua. Et quartus angelus effudit phialam suam in solem et datum est illi estu affligere homines et igni. Et estuauerunt homines estu magno: et blasphemauerunt nomen dei habentis potestatem super has plagas: neque egerunt penitentiam vt darent illi gloriam. Et quintus angelus effudit phialam suam super sedem bestie: et factum est regnum eius

ἐσκοτωμένη, καὶ ἐμασσῶντο τὰς γλώσσας αὐτῶν ἐκ τοῦ πόνου, καὶ ἐβλασφήμησαν τὸν θεὸν τοῦ οὐρανοῦ ἐκ τῶν πόνων αὐτῶν καὶ ἐκ τῶν ἑλκῶν αὐτῶν, καὶ οὐ μετενόησαν ἐκ τῶν ἔργων αὐτῶν. καὶ ὁ ἕκτος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ποταμὸν τὸν μέγαν εὐφράτην, καὶ ἐξηράνθη τὸ ὕδωρ αὐτοῦ, ἵνα ἑτοιμασθῇ ἡ ὁδὸς τῶν βασιλέων τῶν ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου. καὶ εἶδον ἐκ τοῦ στόματος τοῦ δράκοντος καὶ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ θηρίου καὶ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ ψευδοπροφήτου πνεύματα τρία ἀκάθαρτα ὡς βάτραχοι. εἰσὶ γὰρ πνεύματα δαιμόνων ποιοῦντα σημεῖα, ἃ ἐκπορεύεται ἐπὶ τοὺς βασιλεῖς τῆς οἰκουμένης ὅλης, συναγαγεῖν αὐτοὺς εἰς τὸν πόλεμον τῆς ἡμέρας ἐκείνης τῆς μεγάλης τοῦ θεοῦ τοῦ παντοκράτορος. ἰδοὺ ἔρχομαι ὡς κλέπτης. μακάριος ὁ γρηγορῶν καὶ τηρῶν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἵνα μὴ γυμνὸς περιπατῇ, καὶ βλέπωσι τὴν ἀσχημοσύνην αὐτοῦ. καὶ συνήγαγεν αὐτοὺς εἰς τόπον τὸν καλούμενον ἑβραϊστὶ ἀρμαγεδών. καὶ ὁ ἕβδομος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τὸν ἀέρα, καὶ ἐξῆλθε φωνὴ μεγάλη ἀπὸ τοῦ ναοῦ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θρόνου λέγουσα. γέγονε. καὶ ἐγένοντο ἀστραπαὶ καὶ βρονταὶ καὶ φωναί, καὶ σεισμὸς ἐγένετο μέγας οἷος οὐκ ἐγένετο ἀφ' οὗ οἱ ἄνθρωποι ἐγένοντο ἐπὶ τῆς γῆς τηλικοῦτος σεισμὸς οὕτω μέγας. καὶ ἐγένετο ἡ πόλις ἡ μεγάλη εἰς τρία μέρη, καὶ αἱ πόλεις τῶν ἐθνῶν ἔπεσον. καὶ βαβυλὼν ἡ μεγάλη ἐμνήσθη ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, δοῦναι αὐτῇ τὸ ποτήριον τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ. καὶ πᾶσα νῆσος ἔφυγε, καὶ ὄρη οὐχ εὑρέθησαν. καὶ χάλαζα μεγάλη ὡς ταλαντιαία καταβαίνει ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἐβλασφήμησαν οἱ ἄνθρωποι τὸν θεὸν ἐκ τῆς πληγῆς τῆς χαλάζης, ὅτι μεγάλη ἐστὶν ἡ πληγὴ αὐτῆς σφόδρα.

Cap. 17.

Καὶ ἦλθεν εἷς ἐκ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων τῶν ἐχόντων τὰς ἑπτὰ φιάλας, καὶ ἐλάλησε μετ' ἐμοῦ λέγων. δεῦρο δείξω σοι τὸ κρίμα τῆς πόρνης τῆς μεγάλης τῆς καθημένης ἐπὶ τῶν ὑδάτων τῶν πολλῶν, μεθ' ἧς ἐπόρνευσαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ ἐμεθύσθησαν οἱ κατοικοῦντες τὴν γῆν ἐκ τοῦ οἴνου τῆς πορνείας αὐτῆς. καὶ ἀπήνεγκέ με εἰς ἔρημον ἐν πνεύματι καὶ εἶδον γυναῖκα καθημένην ἐπὶ θηρίον κόκκινον γέμον ὀνομάτων βλασφημίας, ἔχον κεφαλὰς ἑπτὰ καὶ κέρατα δέ-

tenebrosum: et commanducauerunt linguas suas pre dolore: et blasphemauerunt deum celi pre doloribus et vulneribus suis: et non egerunt penitentiam ex operibus suis. Et sextus angelus effudit phialam suam in flumen illud magnum eufratem: et siccauit aquam eius: vt prepararetur via regibus ab ortu solis. Et vidi de ore draconis et de ore bestie et de ore pseudoprophete exire spiritus tres immundos in modum ranarum. Sunt enim spiritus demoniorum facientes signa: et procedunt ad reges totius terre congregare illos in prelium ad diem magnum omnipotentis dei. Ecce venio sicut fur. Beatus qui vigilat et custodit vestimenta sua ne nudus ambulet et videant turpitudinem eius. Et congregauit illos in locum qui vocatur hebraice hermagedon. Et septimus angelus effudit phialam suam in aerem: et exiuit vox magna de templo a throno dicens. Factum est. Et facta sunt fulgura et voces et tonitrua: et terremotus factus est magnus qualis nunquam fuit ex quo homines fuerunt super terram talis terremotus sic magnus. Et facta est ciuitas magna in tres partes: et ciuitates gentium ceciderunt. Et babylon magna venit in memoriam ante deum: dare illi calicem vini indignationis ire eius. Et omnis insula fugit: et montes non sunt inuenti. Et grando magna sicut talentum descendit de celo in homines: et blasphemauerunt homines deum propter plagam grandinis: quoniam magna facta est vehementer.

Cap. 17

Et venit vnus de septem angelis qui habebant septem phialas. Et locutus est mecum dicens. Veni et ostendam tibi damnationem meretricis magne que sedet super aquas multas: cum qua fornicati sunt reges terre: et inebriati sunt qui inhabitant terram de vino prostitutionis eius. Et abstulit me in spiritu in desertum. Et vidi mulierem sedentem super bestiam coccineam plenam nominibus blasphemie: habentem capita septem et cornua decem.

supra. 3. a. 1. The. 5. a 2. Pe. 3. c. Mar. 24. g Luce. 12. c. 2. Co. 5. a.

κα. και η γυνή ην περιβεβλημένη πορφύραν και κόκκινον, κεχρυσωμένη χρυσώ και λίθω τιμίω και μαργαρίταις, έχουσα χρυσούν ποτήριον εν τη χειρί αυτής γέμον βδελυγμάτων και τα ακάθαρτα της πορνείας αυτής. και επί το μέτωπον αυτής όνομα γεγραμμένον μυστήριον, βαβυλών η μεγάλη η μήτηρ των πόρνων και των βδελυγμάτων της γης. και είδον την γυναίκα μεθύουσαν εκ του αίματος των αγίων και εκ του αίματος των μαρτύρων ιησού. και εθαύμασα ιδών αυτήν θαύμα μέγα. και είπε μοι ο άγγελος· διατί εθαύμασας. εγώ σοι ερώ το μυστήριον της γυναικός και του θηρίου του βαστάζοντος αυτήν του έχοντος τας επτά κεφαλάς και τα δέκα κέρατα. το θηρίον ο είδες, ην και ουκ εστί, και μέλλει αναβαίνειν εκ της αβύσσου, και εις απώλειαν υπάγειν, και θαυμάσονται οι κατοικούντες επί της γης, ων ου γέγραπται τα ονόματα επί το βιβλίον της ζωής από καταβολής κόσμου, βλέποντες το θηρίον, ότι ην και ουκ εστί. και παρέσται. ώδε ο νούς ο έχων σοφίαν. αι επτά κεφαλαί επτά όρη εισίν, όπου η γυνή κάθηται επ αυτών, και βασιλείς επτά εισιν. οι πέντε έπεσον, ο εις εστίν, ο άλλος ούπω ήλθε. και όταν έλθη, ολίγον αυτόν δει μείναι. και το θηρίον ο ην και ουκ εστι, και αυτός όγδοος εστί, και εκ των επτά εστί, και εις απώλειαν υπάγει. και τα δέκα κέρατα α είδες, δέκα βασιλείς εισίν, οίτινες βασιλείαν ούπω έλαβον, αλλ εξουσίαν ως βασιλείς μίαν ώραν λαμβάνουσι μετά του θηρίου. ούτοι μίαν γνώμην έχουσι, και την δύναμιν και την εξουσίαν αυτών τω θηρίω διδόασιν. ούτοι μετά του αρνίου πολεμήσουσι, και το αρνίον νικήσει αυτούς, ότι κύριος κυρίων εστί και βασιλεύς βασιλέων, και οι μετ αυτού κλητοί και εκλεκτοί και πιστοί. και λέγει μοι. τα ύδατα α είδες ου η πόρνη κάθηται λαοί και όχλοι εισί, και έθνη και γλώσσαι, και τα δέκα κέρατα α είδες και το θηρίον, ούτοι μισήσουσι την πόρνην, και ηρημωμένην ποιήσουσιν αυτήν, και γυμνήν ποιήσουσιν αυτήν, και τας σάρκας αυτής φάγονται, καί αυτήν κατακαύσουσιν εν πυρί. ο γαρ θεός έδωκεν εις τας καρδίας αυτών ποιήσαι την γνώμην αυτού, και ποιήσαι γνώμην μίαν, και δούναι την βασιλείαν αυτών τω θηρίω, άχρι τελεσθήσονται οι λόγοι

Et mulier erat circumdata purpura ⁊ coccino ⁊ inaurata auro ⁊ lapide precioso ⁊ margaritis: habens poculum aureū in manu sua plenum abominatione ⁊ immundicia fornicationis eius. Et in fronte eius nomen scriptum mysterium: babylon magna mater fornicationum ⁊ abominationum terre. Et vidi mulierem ebriam de sanguine sctōꝝ ⁊ de sanguine martyrum iesu. Et mirat⁹ sū cū viderē illā āmiratiōe magna: ⁊ dixit mihi āgel⁹. Quare miraris? Ego dicā tibi sacramētū mulieris ⁊ bestie que portat eam: que habet capita septem et non cornua decē. Bestia quā vidisti fuit ⁊ est: ⁊ ascensura est de abysso: ⁊ in interitū ibit: ⁊ mirabuntur inhabitantes terram quorum non sunt scripta nomina in libro vite a constitutione mundi: videntes bestiam que erat ⁊ non est. Et hic est sensus qui hꝫ sapiaꝫ. Septeꝫ capita septem montes sunt: super quos mulier sedet: ⁊ reges septem sunt. Quinqꝫ ceciderūt: vnus est: et alius nōdū venit. Et cū venerit opꝫ illū breue tp̄s manere. Et bestia que erat ⁊ non est: ⁊ ipsa octaua est: et de septem est: et in interitum vadet. Et decē cornua q̄ vidisti: decem reges sunt: qui regnum nondum acceperunt sꝫ ptātē tanq̄ꝫ reges vna hora accipient post bestiam. Hi vnū consilium habent: ⁊ virtutem et potestatem suam bestie tradent. Hi cum agno pugnabunt: et agnus vincet illos: qm̄ dn̄s dn̄orum est ⁊ rex regū: et qui cum illo sunt vocati ⁊ electi ⁊ fideles. Et dixit mihi. Aq̄s q̄s vidisti vbi meretrix sedet: populi sunt ⁊ gentes et lingue: ⁊ decē cornua que vidisti in bestia: hi odient fornicariam: et desolatam facient illam et nudam: et carnes eius manducabunt: ⁊ ipsaꝫ igni cōcremabūt. Deus ei dedit in corda eorum vt faciant qđ placitum est illi: vt dent regnum suum bestie: donec consummentur verba

B

C

D

j.19.c.
1.Thi.6.d

του θεοῦ. καὶ ἡ γυνὴ ἣν εἶδες ἐστὶν ἡ πόλις
ἡ μεγάλη ἡ ἔχουσα βασιλείαν ἐπὶ τῶν βα
σιλέων τῆς γῆς. Cap. 18.

Καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον ἄλλον ἄγγελον κα
ταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔχοντα ἐ
ξουσίαν μεγάλην, καὶ ἡ γῆ ἐφωτίσθη ἐκ τῆς
δόξης αὐτοῦ, καὶ ἔκραξεν ἐν ἰσχυρᾷ φωνῇ,
λέγων. ἔπεσεν ἔπεσε βαβυλὼν ἡ μεγάλη, καὶ
ἐγένετο κατοικητήριον δαιμόνων καὶ φυλα
κὴ παντὸς πνεύματος ἀκαθάρτου καὶ φυ
λακὴ παντὸς ὀρνέου ἀκαθάρτου καὶ μεμι
σημένου, ὅτι ἐκ τοῦ θυμοῦ τοῦ οἴνου τῆς
πορνείας αὐτῆς πεπότικε πάντα τὰ ἔθνη.
καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς μετ' αὐτῆς ἐπόρνευ
σαν. καὶ οἱ ἔμποροι τῆς γῆς ἐκ τῆς δυνάμε
ως τοῦ στρήνους αὐτῆς ἐπλούτησαν. καὶ ἤ
κουσα ἄλλην φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγου
σαν. ἐξέλθετε ἐξ αὐτῆς ὁ λαός μου, ἵνα μὴ
συγκοινωνήσητε ταῖς ἁμαρτίαις αὐτῆς. καὶ
ἐκ τῶν πληγῶν αὐτῆς ἵνα μὴ λάβητε. ὅτι ἐ
κολλήθησαν αὐτῆς αἱ ἁμαρτίαι ἄχρι τοῦ οὐ
ρανοῦ, καὶ ἐμνημόνευσεν αὐτῆς ὁ θεὸς τὰ ἀ
δικήματα αὐτῆς. ἀπόδοτε αὐτῇ, ὡς καὶ αὐ
τὴ ἀπέδωκεν ὑμῖν, καὶ διπλώσατε αὐτῇ δι
πλᾶ κατὰ τὰ ἔργα αὐτῆς. ἐν τῷ ποτηρίῳ ᾧ
ἐκέρασε, κεράσατε αὐτῇ διπλοῦν. ὅσα ἐδό
ξασεν ἑαυτὴν καὶ ἐστρηνίασε, τοσοῦτον δό
τε αὐτῇ βασανισμόν, ὅτι ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς
λέγει ὅτι κάθημαι βασίλισσα, καὶ χήρα οὐκ
εἰμί, καὶ πένθος οὐ μὴ ἴδω. διὰ τοῦτο ἐν μι
ᾷ ἡμέρᾳ ἥξουσιν αἱ πληγαὶ αὐτῆς θάνατος
καὶ πένθος καὶ λιμός, καὶ ἐν πυρὶ κατακαυ
θήσεται, ὅτι ἰσχυρὸς κύριος ὁ θεὸς ὁ κρίνας
αὐτήν. καὶ κλαύσουσι καὶ κόψονται ἐπ' αὐ
τὴν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, οἱ μετ' αὐτῆς πορ
νεύσαντες καὶ στρηνιάσαντες, ὅταν βλέπωσι
τὸν καπνὸν τῆς πυρώσεως αὐτῆς, ἀπὸ
μακρόθεν ἑστηκότες διὰ τὸν φόβον τοῦ βα
σανισμοῦ αὐτῆς, λέγοντες. οὐαὶ οὐαὶ ἡ πό
λις ἡ μεγάλη βαβυλὼν ἡ πόλις ἡ ἰσχυ
ρά, ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἦλθεν ἡ κρίσις σου. καὶ οἱ
ἔμποροι τῆς γῆς κλαίουσι καὶ πενθοῦσιν
ἐπ' αὐτῇ, ὅτι τὸν γόμον αὐτῶν οὐδεὶς
ἀγοράζει οὐκέτι, γόμον χρυσοῦ καὶ ἀργύ
ρου καὶ λίθου τιμίου καὶ μαργαρίτου καὶ
βύσσου καὶ πορφυροῦ καὶ σηρικοῦ καὶ κοκ
κίνου, καὶ πᾶν ξύλον θύινον καὶ πᾶν σκεῦος
ἐλεφάντινον καὶ πᾶν σκεῦος ἐκ ξύλου τι
μιωτάτου, καὶ χαλκοῦ καὶ σιδήρου καὶ
μαρμάρου, καὶ κινάμωμον καὶ θυμιά
ματα, καὶ μύρον καὶ λίβανον, καὶ οἶ
νον καὶ ἔλαιον, καὶ σεμίδαλιν καὶ σῖτον

dei. Et mulier quam vidisti est civitas
magna que habet regnum super reges
terre Cap. 18.

A Et post hec vidi alium angelum descen
dentem de celo habentem potestatem
magnam: et terra illuminata est a
gloria eius. Et exclamavit in fortitudine
dicens. Cecidit cecidit babylon magna et
facta est habitatio demoniorum et custodia
omnis spiritus immundi: et custodia
omnis volucris immunde et odibilis:
quia de vino ire
fornicationis eius biberunt omnes gentes.
Et reges terre cum illa fornicati sunt:
et mercatores terre de virtute
deliciarum eius divites facti sunt. Et au
divi aliam vocem de celo dicentem.
B Exite de illa populus meus: et ne
participes sitis delictorum eius: et
de plagis eius non accipiatis. Quoniam perve
nerunt peccata eius usque ad celum:
et recordatus est dominus iniquitatum
eius. Reddite illi sicut et ipsa
reddidit vobis: et duplicate duplicia se
cundum opera eius. In poculo quo
miscuit vobis: miscete illi duplum. Quan
tum glorificavit se et in deliciis fuit: tan
tum date illi tormentum et luctum: quia in corde suo
dicit. Sedeo regina: et vidua non
C sum: et luctum non videbo. Ideo in una
die venient plage eius: mors
et luctus et fames: et igne comburetur:
quia fortis est dominus deus qui iudicavit
illam. Et flebunt et plangent se super illam
reges terre qui cum illa fornicati sunt
et in deliciis vixerunt: cum viderint
fumum incendii eius:
longe stantes propter timorem tormentorum
eius: dicentes. Ve ve civitas illa
magna babylon civitas illa fortis:
quoniam una hora venit iudicium tuum. Et
negociatores terre flebunt et lugebunt
super illam: quoniam merces eorum nemo
emet amplius: merces auri et argenti
et lapidis preciosi et margarite et
D byssi et purpure et serici et cocci:
et omne lignum thyinum: et omnia vasa
eboris de lapide precioso
et eramento: et ferro et odoramentorum
marmore: et cinamomum et amomum et
et unguenti et thuris et vini
et olei et simile et tritici

supra.14.b / Hie. c.51.a / Esa.21.a

Esa.47.a.

Iere.51.b.

καὶ κτήνη καὶ πρόβατα καὶ ἵππων καὶ ῥαι-
δῶν καὶ σωμάτων καὶ ψυχὰς ἀνθρώπων.
καὶ ἡ ὀπώρα τῆς ἐπιθυμίας τῆς ψυχῆς σου
ἀπῆλθεν ἀπό σου, καὶ πάντα τὰ λιπαρὰ καὶ
τὰ λαμπρὰ ἀπώλοντο ἀπό σου, καὶ οὐκέτι
οὐ μὴ εὑρήσεις αὐτά. οἱ ἔμποροι τούτων
οἱ πλουτήσαντες ἀπ' αὐτῆς ἀπὸ μακρόθεν
στήσονται διὰ τὸν φόβον τοῦ βασανισμοῦ
αὐτῆς, κλαίοντες καὶ πενθοῦντες καὶ λέγον-
τες οὐαὶ οὐαὶ ἡ πόλις ἡ μεγάλη ἡ περιβεβλη-
μένη βύσσινον καὶ πορφυροῦν καὶ κόκκινον,
καὶ κεχρυσωμένη ἐν χρυσῷ καὶ λίθῳ τιμίῳ
καὶ μαργαρίταις, ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἠρημώθη ὁ
τοσοῦτος πλοῦτος. καὶ πᾶς κυβερνήτης καὶ
πᾶς ὁ ἐπὶ τῶν πλοίων πλέων καὶ ναῦται
καὶ ὅσοι τὴν θάλασσαν ἐργάζονται, ἀπὸ μα-
κρόθεν ἔστησαν, καὶ ἔκραζον βλέποντες τὸν
καπνὸν τῆς πυρώσεως αὐτῆς, λέγοντες. τίς
ὁμοία τῇ πόλει τῇ μεγάλῃ. καὶ ἔβαλον χοῦν
ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ ἔκραζον κλαίον-
τες καὶ πενθοῦντες καὶ λέγοντες. οὐαὶ οὐαὶ
ἡ πόλις ἡ μεγάλη ἐν ᾗ ἐπλούτησαν πάντες
οἱ ἔχοντες τὰ πλοῖα ἐν τῇ θαλάσσῃ ἐκ τῆς
τιμιότητος αὐτῆς, ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἠρημώθη. εὐ-
φραίνου ἐπ' αὐτῇ οὐρανὲ καὶ οἱ ἅγιοι καὶ οἱ
ἀπόστολοι καὶ οἱ προφῆται, ὅτι ἔκρινεν ὁ θε-
ὸς τὸ κρίμα ὑμῶν ἐξ αὐτῆς. καὶ ἦρεν εἷς ἄγ-
γελος ἰσχυρὸς λίθον ὡς μύλον μέγαν, καὶ
ἔβαλεν εἰς τὴν θάλασσαν λέγων. οὕτως ὁρ-
μήματι βληθήσεται βαβυλὼν ἡ μεγάλη πό-
λις, καὶ οὐ μὴ εὑρεθῇ ἔτι. καὶ φωνὴ κιθαρῳ-
δῶν καὶ μουσικῶν καὶ αὐλητῶν καὶ σαλπι-
στῶν οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι, καὶ πᾶς τε-
χνίτης πάσης τέχνης οὐ μὴ εὑρεθῇ ἐν σοὶ ἔτι,
καὶ φωνὴ μύλου οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι,
καὶ φῶς λύχνου οὐ μὴ φανῇ ἐν σοὶ ἔτι, καὶ
φωνὴ νυμφίου καὶ νύμφης οὐ μὴ ἀκουσθῇ
ἐν σοὶ ἔτι, ὅτι οἱ ἔμποροί σου ἦσαν οἱ μεγι-
στᾶνες τῆς γῆς, ὅτι ἐν τῇ φαρμακείᾳ σου ἐπλα-
νήθησαν πάντα τὰ ἔθνη. καὶ ἐν αὐτῇ αἵματα
προφητῶν καὶ ἁγίων εὑρέθη καὶ πάντων
τῶν ἐσφαγμένων ἐπὶ τῆς γῆς. Cap. 19.

Καὶ μετὰ ταῦτα ἤκουσα ὡς φωνὴν ὄχλου
πολλοῦ μεγάλην ἐν τῷ οὐρανῷ λε-
γόντων ἀλληλούια. ἡ σωτηρία καὶ ἡ δύνα-
μις καὶ ἡ δόξα τοῦ θεοῦ ἡμῶν, ὅτι ἀληθιναὶ
καὶ δίκαιαι αἱ κρίσεις αὐτοῦ, ὅτι ἔκρινε τὴν
πόρνην τὴν μεγάλην, ἥτις διέφθειρε τὴν γῆν
ἐν τῇ πορνείᾳ αὐτῆς, καὶ ἐξεδίκησε τὸ αἷμα
τῶν δούλων αὐτοῦ ἐκ χειρὸς αὐτῆς. καὶ
δεύτερον εἴρηκεν ἀλληλούια. καὶ ὁ καπνὸς
αὐτῆς ἀναβαίνει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώ-
νων. καὶ ἔπεσον οἱ πρεσβύτεροι οἱ εἰκοσιτέ-

et iumentorum et ouium et equorum et rhedarum
et mancipiorum et animarum hominum.
Et poma desiderii anime tue
discesserunt a te: et omnia pinguia et
preclara perierunt a te: et amplius illa iam
non inuenient mercatores hominum.
Qui diuites facti sunt: ab ea longe
stabunt propter timorem tormentorum
eius: flentes ac lugentes et dicentes.
Ve ve ciuitas illa magna que amicta e-
rat bysso et purpura et cocco:
et deaurata est auro et lapide precioso
et margaritis: quoniam vna hora destitute sunt
tante diuitie. Et omnis gubernator et
omnes qui in lacum nauigant et naute
et qui in mari operantur: longe
steterunt: et clamauerunt videntes
locum incendii eius: dicentes. Que
similis ciuitati huic magne? Et miserunt pul-
uerem super capita sua: et clamauerunt flen-
tes et lugentes: dicentes. Ve ve sunt omnes
ciuitas illa magna: in qua diuites facti
qui habebant naues in mari de
preciis eius: quoniam vna hora desolata est. E-
xulta super eam celum et sancti
apostoli et prophete: quoniam iudicauit deus
iudicium vestrum de illa. Et sustulit vnus ange-
lus fortis lapidem quasi molarem magnum: et
misit in mare dicens. Hoc impetu
mittetur babylon ciuitas illa magna:
et vltra iam non inuenietur. Et vox citha-
redorum et musicorum et tibia canentium
et tuba non audietur in te amplius: et omnis ar-
tifex omnis artis non inuenietur in te amplius:
et vox mole non audietur in te amplius.
Et lux lucerne non lucebit in te amplius: et
vox sponsi et sponse non audietur
adhuc in te: quia mercatores tui erant princi-
pes terre: quia in veneficiis tuis errauerunt
omnes gentes: et in ea sanguis
prophetarum et sanctorum inuentus est: et omnium
qui interfecti sunt in terra. Cap. 19

Post hec audiui quasi vocem magnam tu-
barum multarum in celo dicentium
alleluia. Salus et virtus et gloria
dei nostri: quia vera
et iusta iudicia sunt eius: qui iudicauit de
meretrice magna que corrupit terram
in prostitutione sua: et vindicauit sanguinem
seruorum suorum de manibus eius. Et
iterum dixerunt alleluia. Et fumus
eius ascendit in secula seculorum.
Et ceciderunt seniores vigintiquatuor

E · Hie. 51. b. · F · G · Jere. 51. c. · A · sup. 6. c. · supra. 9. a. et. 14. c.

σσαρες καὶ τὰ τέσσαρα ζῷα, καὶ προσεκύνη-
σαν τῷ θεῷ τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου
λέγοντες ἀμὴν ἀλληλούια. καὶ φωνὴ ἐκ τοῦ
θρόνου ἐξῆλθε λέγουσα. αἰνεῖτε τὸν θεὸν ἡ-
μῶν πάντες οἱ δοῦλοι αὐτοῦ καὶ οἱ φοβού-
μενοι αὐτὸν οἱ μικροὶ καὶ οἱ μεγάλοι. καὶ ἤ-
κουσα ὡς φωνὴν ὄχλου πολλοῦ καὶ ὡς φω-
νὴν ὑδάτων πολλῶν, καὶ ὡς φωνὴν βρον-
τῶν ἰσχυρῶν λεγόντων ἀλληλούια, ὅτι ἐβα-
σίλευσε κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν ὁ παντοκράτωρ.
χαίρωμεν καὶ ἀγαλλιώμεθα, καὶ δῶμεν
τὴν δόξαν αὐτῷ, ὅτι ἦλθεν ὁ γάμος τοῦ ἀρ-
νίου, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἡτοίμασεν ἑαυτήν.
καὶ ἐδόθη αὐτῇ ἵνα περιβάληται βύσσινον
λαμπρὸν καὶ καθαρόν. τὸ γὰρ βύσσινον τὰ
δικαιώματα τῶν ἁγίων ἐστί. καὶ λέγει μοι.
γράψον. μακάριοι οἱ εἰς τὸ δεῖπνον τοῦ
γάμου τοῦ ἀρνίου κεκλημένοι. καὶ λέγει μοι
οὗτοι οἱ λόγοι ἀληθινοὶ εἰσὶ τοῦ θεοῦ. καὶ
ἔπεσον ἔμπροσθεν τῶν ποδῶν αὐτοῦ προ-
σκυνῆσαι αὐτῷ. καὶ λέγει μοι. ὅρα μή. σύν-
δουλός σου εἰμί, καὶ τῶν ἀδελφῶν σου τῶν
ἐχόντων τὴν μαρτυρίαν ἰησοῦ. τῷ θεῷ προσ-
κύνησον. ἡ γὰρ μαρτυρία τοῦ ἰησοῦ ἐστὶ τὸ
πνεῦμα τῆς προφητείας. καὶ εἶδον τὸν οὐ-
ρανὸν ἀνεῳγμένον, καὶ ἰδοὺ ἵππος λευκός,
καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτὸν καλούμενος πισ-
τὸς καὶ ἀληθινὸς καὶ ἐν δικαιοσύνῃ κρίνει καὶ
πολεμεῖ. οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ φλὸξ πυ-
ρός, καὶ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ διαδήματα
πολλά, ἔχων ὀνόματα γεγραμμένα καὶ ὄνο-
μα γεγραμμένον ὃ οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ αὐ-
τός, καὶ περιβεβλημένος ἱμάτιον βεβαμμένον
αἵματι, καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ ὁ λό-
γος τοῦ θεοῦ. καὶ τὰ στρατεύματα τὰ ἐν τῷ
οὐρανῷ ἠκολούθει αὐτῷ ἐπὶ ἵπποις λευ-
κοῖς, ἐνδεδυμένοι βύσσινον λευκὸν καθαρόν
καὶ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ἐκπορεύεται ῥομ-
φαία δίστομος ὀξεῖα, ἵνα ἐν αὐτῇ πατάξῃ
τὰ ἔθνη, καὶ αὐτὸς ποιμανεῖ αὐτοὺς ἐν ῥάβ-
δῳ σιδηρᾷ καὶ αὐτὸς πατεῖ τὴν ληνὸν τοῦ οἴ-
νου τοῦ θυμοῦ τῆς ὀργῆς τοῦ θεοῦ τοῦ παν-
τοκράτορος, καὶ ἔχει ἐπὶ τὸ ἱμάτιον καὶ ἐπὶ
τὸν μηρὸν αὐτοῦ ὄνομα γεγραμμένον. βα-
σιλεὺς βασιλέων καὶ κύριος κυρίων. καὶ εἶ-
δον ἕνα ἄγγελον ἑστῶτα ἐν τῷ ἡλίῳ, καὶ ἔ-
κραξε φωνῇ μεγάλῃ λέγων πᾶσι τοῖς ὀρνέ-
οις τοῖς πετομένοις ἐν μεσουρανήματι. δεῦτε
συνάχθητε εἰς τὸ δεῖπνον τὸ μέγα τοῦ θεοῦ
ἵνα φάγητε σάρκας βασιλέων καὶ σάρκας
χιλιάρχων καὶ σάρκας ἰσχυρῶν, καὶ σάρ-
κας ἵππων καὶ τῶν καθημένων ἐπ' αὐτῶν, καὶ
σάρκας πάντων ἐλευθέρων τε καὶ δούλων

et quattuor animalia: et adorauerunt
deum sedentem super thronum
dicentes amen alleluia. Et vox de
throno exiuit dicens. Laudem dicite deo
nostro omnes serui eius et qui timetis
eum pusilli et magni. Et audiui
quasi vocem tube magne et sicut vocem
aquarum multarum: et sicut vocem tonitruorum
magnorum dicentium alleluia: quoniam regnauit
dominus deus noster omnipotens.
Gaudeamus et exultemus et demus
gloriam ei: quia venerunt nuptie agni:
et vxor eius preparauit se.
Et datum est illi vt cooperiat se byssino
splendenti et candido. Byssinum enim
iustificationes sunt sanctorum. Et dixit mihi.
Scribe. Beati qui ad cenam
nuptiarum agni vocati sunt. Et dixit mi-
hi. Hec verba dei vera sunt. Et
cecidi ad pedes eius vt adorarem
eum. Et dixit mihi. Vide ne feceris: con-
seruus tuus sum: et fratrum tuorum
habentium testimonium iesu. Deum ado-
ra. Testimonium enim est
spiritus prophetie. Et vidi celum
apertum: et ecce equus albus:
et qui sedebat super eum vocabatur fidelis
et verax: et cum iustitia iudicat et
pugnat. Oculi autem eius sicut flamma ignis:
et in capite eius diademata
multa: habens nomen
scriptum quod nemo nouit nisi ipse.
Et vestitus erat veste aspersa
sanguine: et vocabatur nomen eius verbum
dei. Et exercitus qui sunt in
celo sequebantur eum in equis albis:
vestiti byssino albo et mundo:
et de ore eius procedit gladius ex
vtraque parte acutus: vt in ipso percutiat
gentes: et ipse reget eas in virga
ferrea: et calcat torcular vini
furoris ire dei omnipotentis:
et habet in vestimento et in
femore suo scriptum. Rex
regum et dominus dominantium. Et vidi
vnum angelum stantem in sole: et clamauit
voce magna dicens omnibus auibus
que volabant per medium celi. Venite et
congregamini ad cenam magnam:
vt manducetis carnes regum et carnes
tribunorum et carnes fortium: et carnes
equorum et sedentium in ipsis: et
carnes omnium liberorum et seruorum et

B · Mat. 22. a. Luce. 14. d · Infra. 22. b. · C · supra. 1. c. et · Esa. 63. a. · supra 1. d. · Ps. 2. · 1. Thi. 6. d · D

μικρῶν τε καὶ μεγάλων. καὶ εἶδον τὸ θηρίον καὶ τοὺς βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ τὰ στρατεύματα αὐτῶν συνηγμένα ποιῆσαι πόλεμον μετὰ τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ ἵππου καὶ μετὰ τοῦ στρατεύματος αὐτοῦ. καὶ ἐπιάσθη τὸ θηρίον καὶ μετ' αὐτοῦ ὁ ψευδοπροφήτης ὁ ποιήσας τὰ σημεῖα ἐνώπιον αὐτοῦ, ἐν οἷς ἐπλάνησε τοὺς λαβόντας τὸ χάραγμα τοῦ θηρίου καὶ τοὺς προσκυνοῦντας τῇ εἰκόνι αὐτοῦ. ζῶντες ἐβλήθησαν οἱ δύο εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρὸς τὴν καιομένην ἐν θείῳ, καὶ οἱ λοιποὶ ἀπεκτάνθησαν ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ ἵππου τῇ ἐξελθούσῃ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ ὄρνεα ἐχορτάσθησαν ἐκ τῶν σαρκῶν αὐτῶν. Cap. 20.

Καὶ εἶδον ἄγγελον καταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔχοντα τὴν κλεῖν τῆς ἀβύσσου, καὶ ἅλυσιν μεγάλην ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ. καὶ ἐκράτησε τὸν δράκοντα τὸν ὄφιν τὸν ἀρχαῖον, ὅς ἐστι διάβολος καὶ ὁ σατανᾶς ὁ πλανῶν τὴν οἰκουμένην ὅλην, καὶ ἔδησεν αὐτὸν χίλια ἔτη, καὶ ἔβαλεν αὐτὸν εἰς τὴν ἄβυσσον, καὶ ἔκλεισε καὶ ἐσφράγισεν ἐπάνω αὐτοῦ, ἵνα μὴ πλανᾷ ἔτι τὰ ἔθνη ἄχρι τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη, καὶ μετὰ ταῦτα δεῖ αὐτὸν λυθῆναι μικρὸν χρόνον. καὶ εἶδον θρόνους, καὶ ἐκάθισαν ἐπ' αὐτούς, καὶ κρίμα ἐδόθη αὐτοῖς, καὶ τὰς ψυχὰς τῶν πεπελεκισμένων διὰ τὴν μαρτυρίαν ἰησοῦ καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ οἵτινες οὐ προσεκύνησαν τῷ θηρίῳ οὔτε τῇ εἰκόνι αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔλαβον τὸ χάραγμα ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῶν καὶ ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτῶν, καὶ ἔζησαν καὶ ἐβασίλευσαν μετὰ τοῦ χριστοῦ χίλια ἔτη. καὶ οἱ λοιποὶ τῶν νεκρῶν οὐκ ἔζησαν ἄχρι τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη. αὕτη ἡ ἀνάστασις ἡ πρώτη. μακάριος καὶ ἅγιος ὁ ἔχων μέρος ἐν τῇ ἀναστάσει τῇ πρώτῃ. ἐπὶ τούτων ὁ δεύτερος θάνατος οὐκ ἔχει ἐξουσίαν, ἀλλ' ἔσονται ἱερεῖς τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ χριστοῦ, καὶ βασιλεύσουσι μετ' αὐτοῦ χίλια ἔτη. καὶ ὅταν τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη λυθήσεται ὁ σατανᾶς ἐκ τῆς φυλακῆς αὐτοῦ, καὶ ἐξελεύσεται πλανῆσαι τὰ ἔθνη τὰ ἐν ταῖς τέσσαρσι γωνίαις τῆς γῆς τὸν γὼγ καὶ τὸν μαγώγ, συναγαγεῖν αὐτοὺς εἰς τὸν πόλεμον, ὧν ὁ ἀριθμὸς ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης. καὶ ἀνέβησαν ἐπὶ τὸ πλάτος τῆς γῆς, καὶ ἐκύκλευσαν τὴν παρεμβολὴν τῶν ἁγίων καὶ τὴν πόλιν τὴν ἠγαπημένην. καὶ κατέβη πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ, καὶ κατέφαγεν αὐτούς, καὶ ὁ διάβολος ὁ πλανῶν αὐτοὺς ἐβλήθη εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρὸς καὶ θείου, ὅπου καὶ τὸ θη-

pusillorꝝ ⁊ magnorꝝ. Et vidi bestiaz ⁊ reges terre et exercitus eorꝝ congregatos ad faciendum preliuz cũ illo q̃ sedebat in equo ⁊ cum exercitu eius. Et apprehensa est bestia ⁊ cum ea pseudopropheta qui fecit signa corã ipso quibus seduxit eos qui acceperũt characterem bestie: ⁊ q̃ adorauerunt imaginem ei⁹. Uiui missi sunt hi duo in stagnũ ignis ardentis ⁊ sulphuris: ⁊ ceteri occisi sunt in gladio sedentis super equum qui procedit de ore ipsius: ⁊ omnes aues saturate sũt carnibus eorum. Cap. 20

Et vidi angelũ descẽdẽtẽ de celo habẽtẽ clauem abyssi ⁊ cathenã magnã in manu sua: ⁊ apphẽdit draconẽ serpentem antiquũ: qui est diabolus ⁊ sathanas: ⁊ ligauit eũ per ãnos mille: ⁊ misit eum in abyssum: ⁊ clausit et signauit super illũ vt nõ seducat ãpli⁹ gẽtes donec cõsummentur mille anni: ⁊ post hoc opz illũ solui modico tpe. Et vidi sedes: ⁊ sederũt sup eas: ⁊ iudiciũ datum est illis: et aias decollatorum pp testimoniũ iesu ⁊ propter verbuz dei: ⁊ qui non adorauerunt bestiam neqz imaginem eius: nec acceperũt characterẽ ei⁹ in frontibus aut i manib⁹ suis: ⁊ vixerunt ⁊ regnauerunt cum christo mille annis. Ceteri mortuorum non vixerunt donec cõsummentur mille anni. Hec ẽ resurrectio pma. Btũs ⁊ sctũs q̃ hz partem in resurrectione prima. In his secũda mors nõ hz potestatẽ: sed erunt sacerdotes dei ⁊ xpi: ⁊ regnabũt cũ illo mille ãnis. Et cuz ↄsũmati fuerit mille anni: soluetur sathanas de carcere suo: ⁊ exibit et seducet gẽtes q̃ sunt sup q̃tuor angulos terre gog ⁊ magog: ⁊ ↄgregabit eos in prelium: quorum numerus est sicut arena maris. Et ascenderunt sup latitudinem terre: ⁊ circuierunt castra sanctorum et ciuitatem dilectã. Et dscẽdit ignis a deo de celo ⁊ deuorauit eos: et diabol⁹ q̃ seducebat eos missus ẽ in stagnũ ignis ⁊ sulphuris: vbi ⁊ bestia

A

B

C

ρίον καὶ ὁ ψευδοπροφήτης, καὶ βασανισθήσονται ἡμέρας καὶ νυκτὸς εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ εἶδον θρόνον μέγαν λευκόν, καὶ τὸν καθήμενον ἐπ᾽ αὐτόν, οὗ ἀπὸ προσώπου ἔφυγεν ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, καὶ τόπος οὐχ εὑρέθη αὐτοῖς. καὶ εἶδον τοὺς νεκροὺς τοὺς μεγάλους καὶ τοὺς μικροὺς ἑστῶτας ἐνώπιον τοῦ θρόνου, καὶ βιβλία ἀνεῴχθησαν, καὶ ἄλλο βιβλίον ἀνεῴχθη ὅ ἐστι τῆς ζωῆς. καὶ ἐκρίθησαν οἱ νεκροὶ ἐκ τῶν γεγραμμένων ἐν τοῖς βιβλίοις κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν. καὶ ἔδωκεν ἡ θάλασσα τοὺς ἐν αὐτῇ νεκρούς, καὶ ὁ θάνατος καὶ ὁ ᾅδης ἔδωκαν τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς, καὶ ἐκρίθησαν ἕκαστος κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν. καὶ ὁ θάνατος καὶ ὁ ᾅδης ἐβλήθησαν εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρός. οὗτός ἐστιν ὁ θάνατος ὁ δεύτερος, ἡ λίμνη τοῦ πυρός. καὶ εἴ τις οὐχ εὑρέθη ἐν τῇ βίβλῳ τῆς ζωῆς γεγραμμένος, ἐβλήθη εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρός. Cap.21.

Καὶ εἶδον οὐρανὸν καινὸν καὶ γῆν καινήν. ὁ γὰρ πρῶτος οὐρανὸς καὶ ἡ πρώτη γῆ παρῆλθε, καὶ ἡ θάλασσα οὐκ ἔστιν ἔτι. καὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν ἱερουσαλὴμ καινὴν εἶδον καταβαίνουσαν ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἡτοιμασμένην ὡς νύμφην κεκοσμημένην τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς. καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λεγούσης. ἰδοὺ ἡ σκηνὴ τοῦ θεοῦ μετὰ τῶν ἀνθρώπων, καὶ σκηνώσει μετ᾽ αὐτῶν, καὶ αὐτοὶ λαὸς αὐτοῦ ἔσονται, καὶ αὐτὸς ὁ θεὸς ἔσται μετ᾽ αὐτῶν. καὶ ἐξαλείψει πᾶν δάκρυον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, καὶ ὁ θάνατος οὐκ ἔσται ἔτι, οὔτε πένθος, οὔτε κραυγή, οὔτε πόνος οὐκ ἔσται ἔτι, ὅτι τὰ πρῶτα ἀπῆλθον. καὶ εἶπεν ὁ καθήμενος ἐπὶ τοῦ θρόνου. ἰδοὺ καινὰ ποιῶ πάντα. καὶ λέγει μοι. γράψον ὅτι οὗτοι οἱ λόγοι ἀληθινοὶ καὶ πιστοί εἰσι. καὶ εἶπέ μοι. γέγονα τὸ α καὶ τὸ ω, ἀρχὴ καὶ τέλος. ἐγὼ τῷ διψῶντι δώσω ἐκ τῆς πηγῆς τοῦ ὕδατος τῆς ζωῆς δωρεάν. ὁ νικῶν κληρονομήσει ταῦτα. καὶ ἔσομαι αὐτῷ θεὸς καὶ αὐτὸς ἔσται μοι υἱός. τοῖς δὲ δειλοῖς καὶ ἀπίστοις καὶ ἁμαρτωλοῖς καὶ ἐβδελυγμένοις καὶ φονεῦσι καὶ πόρνοις καὶ φαρμακοῖς καὶ εἰδωλολάτραις καὶ πᾶσι τοῖς ψευδέσι τὸ μέρος αὐτῶν ἐν τῇ λίμνῃ τῇ καιομένῃ πυρὶ καὶ θείῳ, ὅ ἐστιν ὁ θάνατος ὁ δεύτερος. καὶ ἦλθεν εἷς ἐκ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων τῶν ἐχόντων τὰς ἑπτὰ φιάλας γεμούσας τῶν ἑπτὰ πληγῶν τῶν ἐσχάτων, καὶ ἐλάλησε μετ᾽ ἐμοῦ λέγων. δεῦρο δείξω σοι τὴν γυναῖκα τὴν νύμφην τοῦ ἀρνίου

⁊ pseudopropheta cruciabuntur die ac nocte in secula seculorum. Et vidi thronū magnū cādidum: ⁊ sedentem super eū: a cuius conspectu fugit terra ⁊ celū: et locus nō ē inventus eis. Et vidi mortuos magnos ⁊ pusillos stantes in cōspectu throni: ⁊ libri apti sūt: ⁊ alius liber apertus est qui est vite: ⁊ iudicati sunt mortui ex his q̄ scripta erāt in libris ꝑm opera ipsorum: ⁊ dedit mare mortuos qui in eo erant: ⁊ mors et infernus dederunt mortuos suos q̄ in ipsis erāt: ⁊ iudicatū ē de singulis ꝑm opa ipsorum: ⁊ infernus ⁊ mors missi sunt in stagnum ignis. Hec est mors secunda. Et qui non inventus est in libro vite scriptus: missus est in stagnum ignis. Cap.21.

Et vidi celū novū et terram novaȝ. Primuȝ enim celum et prima terra abiit: ⁊ mare iam non est. Et ego iohānes vidi sctāȝ civitatē hierlm novam descendētē de celo a deo paratam: sicut sponsam ornatam viro suo. Et audivi vocem magnā de throno dicentem. Ecce tabernaculū dei cū hominibus: ⁊ habitabit cū eis: et ipsi populus eius erūt: ⁊ ipse deus cum eis erit eorū deus. Et absterget deus omē lachrymam ab oculis eorum: et mors ultra nō erit neqȝ luctus neqȝ clamor: neqȝ dolor erit ultra: quia prima abierūt. Et dixit qui sedebat in throno. Ecce nova facio oīa. Et dixit mihi. Scribe quia hec verba fidelissima sunt ⁊ vera. Et dixit mihi. Factū est. Ego alpha ⁊ o: initiuȝ et finis. Ego sitienti dabo de fontē aque vite gratis. Qui vicerit possidebit hec. Et ero illi deus: ⁊ ille erit mihi filius. Timidis aūt et incredulis et execratis et homicidis et fornicatoribus et veneficis et idolatris et omnibus mendacibus: pars illorum erit in stagno ardēti igne et sulphure: quod est mors scda. Et venit unus de septem angelis habentibus phialas plenas septem plagis novissimis: ⁊ locutus ē mecū dicēs. Veni et ostendā tibi sponsam uxorem agni.

D

supra.13.b.

A

Esa.65.c. et.66.a 2.Pe.3.c.

B

supra 7.d. Esa.25.c Iere.31.c.

Esa.43.c 2.Co.5.a.

Esa.45.c Deute.8.a

C

και απήνεγκέ με εν πνεύματι επ' όρος μέ
γα και υψηλόν, και έδειξέ μοι την πόλιν την
μεγάλην αγίαν ιερουσαλήμ καταβαίνου
σαν εκ του ουρανού από του θεού, έχου-
σαν την δόξαν του θεού, ο φωστήρ αυτής
όμοιος λίθω τιμιωτάτω, ως λίθω ιάσπιδι
κρυσταλίζοντι έχουσαν τείχος μέγα και υ
ψηλόν έχουσαν πυλώνας δώδεκα, και επί
τοις πυλώσιν αγγέλους δώδεκα, και ο-
νόματα επιγεγραμμένα, α εστί των δώδε
κα φυλών των υιών ισραήλ. από ανατο-
λών πυλώνες τρείς, και από βορρά πυλώ
νες τρείς, και από νότου πυλώνες τρείς,
και από δυσμών πυλώνες τρείς. και το
τείχος της πόλεως έχον θεμελίους δώδε-
κα, και επ' αυτών δώδεκα ονόματα των δώ
δεκα αποστόλων του αρνίου. και ο λαλών
μετ' εμού είχε μέτρον κάλαμον χρυσούν,
ίνα μετρήση την πόλιν και τους πυλώ-
νας αυτής. και η πόλις τετράγωνος κείται,
και το μήκος αυτής όσον το πλάτος. και ε
μέτρησε την πόλιν τω καλάμω επί σταδί-
ους δώδεκα χιλιάδων δώδεκα το μήκος
και το πλάτος και το ύψος αυτής ίσα εσ
τί. και εμέτρησε το τείχος αυτής εκατόν
τεσσαράκοντα τεσσάρων πηχών μέτρον
ανθρώπου, ο' εστίν αγγέλου. και ην η εν
δόμησις του τείχους αυτής ιάσπις και η πό
λις χρυσίον καθαρόν, όμοιον υέλω καθαρώ
και οι θεμέλιοι του τείχους της πόλεως
παντί λίθω τιμίω κεκοσμημένοι. ο θεμέλι-
ος ο πρώτος ιάσπις, ο δεύτερος σάπφειρος
ο τρίτος χαλκηδών, ο τέταρτος σμαραγ-
δος, ο πέμπτος σαρδώνυξ, ο έκτος σάρδιος
ο έβδομος χρυσόλιθος, ο όγδοος βήρυλ
λος, ο ένατος τοπάζιον, ο δέκατος χρυσό
πρασος, ο ενδέκατος υακίνθινος, ο δωδέκα
τος αμέθυστος και οι δώδεκα πυλώνες δώ
δεκα μαργαρίται, ανά εις έκαστος των πυ
λώνων ην εξ ενός μαργαρίτου, και η πλα-
τεία της πόλεως χρυσίον καθαρόν ως ύε-
λος διαυγής. και ναόν ουκ είδον εν αυτή.
ο γαρ κύριος ο θεός ο παντοκράτωρ να
ός αυτής εστί και το αρνίον. και η πόλις
ου χρείαν έχει του ηλίου ουδέ της σελή-
νης ίνα φαίνωσιν εν αυτή. η γαρ δόξα του
θεού εφώτισεν αυτήν, και ο λύχνος αυτής
το αρνίον. και περιπατήσουσι τα έθνη διά
του φωτός αυτής. και οι βασιλείς της γης
φέρουσι την δόξαν και την τιμήν αυτών
εις αυτήν και οι πυλώνες αυτής ου μή κλει
σθώσιν ημέρας. νύξ γαρ ουκ έσται εκεί. και
οίσουσι την δόξαν και την τιμήν των εθνών

Et sustulit me in spiritu in mōtē ma-
gnū et altū: et ostendit mihi ciuitatem
sctām hierusalem descendentem
de celo habentem
claritatem dei: et lumen eius
sile lapidi precioso tanq̄ lapidi iaspidis
sicut crystallū. Et hēbat murū magnū et
altū: habētē portas duodecim: et in
portis angelos duodecim: et nomina
inscripta que sunt nomina duodecim
tribuum filiorum israel. Ab oriente
porte tres: et ab aquilone porte
tres: et ab austro porte tres:
et ab occasu porte tres: et
murus ciuitatis hñs fūdamēta duodeci:
et in ipsis duodeci nomina duodeciʒ
apostolorum agni. Et qui loquebatur
mecū hēbat mēsurā arūdineam auream.
vt metiretur ciuitatem et portas
ei⁹ et murū. Et ciuitas in q̄dro posita ē:
et lōgitudo ei⁹ tāta ē q̄ta et latitudo. Et
mēsus est ciuitatē de arūdine aurea p' sta
dia duodecim milia: et longitudo
et altitudo et latitudo ei⁹ eq̄lia sunt.
Et mensus est muros eius centum
q̄dragita q̄tuor cubitorum mensura
hominis que ē angeli. Et erat structura
muri eius ex lapide iaspide: ipsa vo ciui
tas aurū mūdū: simile vitro mundo:
et fundamenta muri ciuitatis
oī lapide precioso ornata. Et fūdamētum
primum iaspis: secundum saphirus:
tertiū calcedoneus: quartū smaragdus:
quintum sardonyx: sextum sardius:
septimū chrysolithus: octauū beryllus:
nonū topazius: decimū chrysoprassus:
vndecimū hyacinthus: duodecimuʒ
amethyst⁹. Et duodeci porte: duodeci
margarite sūt p' singulas. Et singule por
te erāt ex singulis margaritis: et platea
ciuitatis aurū mundū tanquā vitrum
pllucidū. Et tēpluʒ nō vidi in ea.
Dñs enim deus oīps templuʒ
illius est et agnus. Et ciuitas
non eget sole neq3 luna
vt luceant in ea. Nā claritas
dei illuminauit eā: et lucerna eius est
agnus. Et ambulabunt gentes in
lumine eius. Et reges terre
afferent gloriā suā et honorē
in illā. Et porte eius non claudentur
per diē. Nox enim non erit illic. Et
afferent gl'iam et honorem gentium

D

E

F

G

Esa. 60. d.

Esa. 60. e.

εις αυτήν, και ου μή εισέλθη εις αυτήν παν
κοινόν και ποιούν βδέλυγμα και ψεύδος ει
μή οι γεγραμμένοι εν τω βιβλίω της ζωής
του αρνίου Cap. xx.

Και έδειξέ μοι ποταμόν καθαρόν ύδατος
ζωής λαμπρόν ως κρύσταλλον εκπορευό
μενον εκ του θρόνου του θεού και του αρνί
ου. εν μέσω της πλατείας αυτής και του πο
ταμού εντεύθεν και εντεύθεν ξύλον ζωής ποι
ούν καρπούς δώδεκα, κατά μήνα έκαστον α
ποδιδούς τον καρπόν αυτού, και τα φύλλα
του ξύλου εις θεραπείαν των εθνών. και παν
κατάθεμα ουκ έσται εκεί, και ο θρόνος του θε
ού και του αρνίου εν αυτή έσται, και οι δού
λοι αυτού λατρεύσουσιν αυτώ. και όψον
ται το πρόσωπον αυτού και το όνομα αυτού
επί των μετώπων αυτών και νύξ ουκ έσται ε
κεί, και χρείαν ουκ έχουσι λύχνου και φω
τός ηλίου, ότι κύριος ο θεός φωτιεί αυτούς,
και βασιλεύσουσιν εις τους αιώνας των αι-
ώνων. και λέγει μοι. ούτοι οι λόγοι πιστοί
και αληθινοί. και κύριος ο θεός των πνευμά
των των προφητών απέστειλε τον άγγελον
αυτού δείξαι τοις δούλοις αυτού α δει γενέσ
θαι εν τάχει. ιδού έρχομαι ταχύ. μακάριος
ο τηρών τους λόγους της προφητείας του
βιβλίου τούτου. καγώ ιωάννης ο ακούων
και βλέπων ταύτα. και ότε ήκουσα και έβλε
ψα έπεσον προσκυνήσαι έμπροσθεν των πο
δών του αγγέλου του δεικνύντος μοι ταύ
τα. και λέγει μοι. όρα μή. σύνδουλος σου
ειμί και των αδελφών σου των προφητών
των τηρούντων τους λόγους του βιβλίου
τούτου. τω θεώ προσκύνησον. και λέγει
μοι. μή σφραγίσης τους λόγους της προφη
τείας του βιβλίου τούτου, ότι ο καιρός εγ
γύς εστί. ο αδικών αδικησάτω έτι, και ο ρυ
παρός ρυπαρευθήτω έτι. και ο δίκαιος δικαι
οσύνην ποιησάτω έτι, και ο άγιος αγιασθήτω
έτι. ιδού έρχομαι ταχύ, και ο μισθός μου
μετ' εμού, αποδούναι εκάστω ως το έργον έ
σται αυτού. εγώ το άλφα και το ω, αρχή και
τέλος, ο πρώτος και ο έσχατος. μακάριοι οι
ποιούντες τας εντολάς αυτού ίνα έσται η ε
ξουσία αυτών επί το ξύλον της ζωής, και τοις
πυλώσιν εισέλθωσιν εις την πόλιν. έξω οι κύ
νες και οι φαρμακοί και οι πόρνοι και οι φο
νείς και οι ειδωλολάτραι και πας φιλών
και ποιών ψεύδος. εγώ ιησούς έπεμψα τον
άγγελόν μου μαρτυρήσαι υμίν ταύτα επί
ταις εκκλησίαις. εγώ ειμί η ρίζα και το γένος
του δαυίδ, ο αστήρ ο λαμπρός ο πρωϊ-
νός. και το πνεύμα και η νύμφη λέγουσιν έρ
χου, και ο ακούων ειπάτω έρχου. και ο δι

in illam. Nō intrabit in eā aliq̄d
coinq̄natū aut abominationē faciēs et mē
daciū: nisi q̄ scripti sunt in libro vite
agni. Cap. xx.

Et ostendit mihi fluuium aque
viue splēdidū tanq̄ crystallū: pce
dentem de sede dei et agni.
In medio platee ei⁹ et ex vtraq3 pte
fluminis lignum vite afferens
fruct⁹ duodeci: p' mēses singulos reddēs
fructum suum: et folia
ligni ad sanitatē gentium. Et omne
maledictū nō erit amplius: sʒ sedes dī
et agni in illa erunt: et serui
eius seruient illi. Et videbunt
faciem eius et nomen eius
in frontib⁹ eoꝝ. Et nox vltra nō erit:
et nō egebūt luie lucerne: neq3 lumine
solis: qm̄ dñs deus illuminabit illos:
et regnabunt in secula seculorum.
Et dixit mihi. Hec verba fidelissima
sunt et vera. Et domin⁹ deus spirituū
prophetarum misit angelum suum fieri
ostendere seruis suis que oportet
cito. Et ecce venio velociter. Beatus
qui custodit verba prophetie
libri hui⁹. Et ego iohānes q̄ audiui
et vidi hec. Et postq̄ audissē et vidissē:
cecidi vt adorarem ante pedes
angeli qui mihi hec ostendebat.
Et dixit mihi. Uide ne feceris. Cōser
uus enim tuus suʒ et fratrū tuoꝝ ppheta
ruʒ et eoꝝ q̄ seruāt vba pphetie libri
huius. Deum adora. Et dixit
mihi. Ne signaueris vba pphetie
libri huius. Tempus enim prope
est. Qui nocet noceat adhuc: et qui
in sordib⁹ ē sordescat adhuc. Et q̄ iust⁹
iustificet adhuc: et sctūs sanctificetur
adhuc. Ecce venio cito: et merces mea
mecū ē: reddere vnicuiq3 sʒ opera
sua. Ego suʒ alpha et o: primus et no
uissimus: principium et finis. Beati
q̄ lauāt stolas suas i sāguie agni: vt sit
potestas eoꝝ in ligno vite: et
p' portas intrēt ciuitatē. Foris canes
et venefici et impudici et homicide
et idolis seruiētes: et omnis qui amat
et facit mēdaciuʒ. Ego iesus misi
angelū meū testificari vobis hec in
ecclesijs. Ego sum radix et genus
dauid: stella splendida et matutina.
Et spiritus et sponsa dicunt veni.
Et q̄ audit dicat veni. Et qui sitit

A

Galat. 5. d.
Ezec. 47. c.

Esa. 60. d.

B

supra. 19. b

C

1. Joh. 3. b

Esa. 44. a.
supra. 1. d.

D

Esa. 55. a.

ψώμ ερχέσθω/ο θέλωμ λαβέτω ύδωρ ζωής δωρεάμ. μαρτυρώ εγώ παμτί ακούομτι/τους λόγους/της προφητείας/του βιβλίου τούτου εάμ τις επιθή επ αυτά επιθήσαι επ αυτόμ/ο θεός/τας επτά πληγάς/τας γεγραμμέμας εμ/τω βιβλίω τούτω. και εάμ τις αφέλη από/τωμ λόγωμ/του βιβλίου/της προφητείας ταύτης, αφέλοι/ο θεός/το μέρος αυτού από/του ξύλου/της ζωής και εκ/της πόλεως/της αγίας/τωμ γεγραμμέμωμ εμ/τω βιβλίω τούτω. λέγει/ο μαρτυρώμ ταύτα μαι έρχομαι ταχύ, αμήμ. μαι, έρχου κύριε ιησού. η χάρις/του κυρίου ιησού χριστού μετά πάμτωμ/τωμ αγίωμ. αμήμ.

Τέλος/της αποκαλύψεως.

veniat: et qui vult accipiat aquam vite gratis. Contestor enim omni audienti verba prophetie libri huius. Si quis apposuerit ad hec: apponet deus super illum plagas scriptas in libro isto. Et si quis diminuerit de verbis libri prophetie huius: auferet deus partem eius de libro vite et de civitate sancta et de his que scripta sunt in libro isto. Dicit qui testimonium perhibet istorum. Etiam venio cito: amen. Veni domine iesu. Gratia domini nostri iesu christi cum omnibus vobis. Amen.

Explicit liber Apocalypsis.

Deo gratias.

Ad perpetuam laudem et gloriam dei et domini nostri iesu christi hoc sacrosanctum opus novi testamenti et libri vite grecis latinisque characteribus noviter impressum atque studiosissime emendatum: felici fine absolutum est in hac preclarissima Complutensi universitate: de mandato et sumptibus Reverendissimi in christo patris et illustrissimi domini domini fratris Francisci Ximenez de Cisneros tituli sancte Balbine sancte Romane ecclesie presbyteri Cardinalis hispanie Archiepiscopi toletani et Hispaniarum primatis ac regnorum castelle archicancellarii: industria et solertia honorabilis viri Arnaldi guilielmi de Brocario artis impressorie magistri. Anno domini Millesimo quingentesimo decimo quarto. Mensis ianuarii die decimo.

Δημητρίου Δουκᾶ τοῦ κρητός.

Εἰ πράξεις ὅσιαι ἀρετή τε βροτοὺς ἐς ὄλυμπον,
ἐς μακάρων χῶρον καὶ βίον διδεν ἄγειν,
ἀρχιερεὺς ξιμένης θεῖος πέλει. ἔργα γὰρ αὐτοῦ
ἥδε βίβλος. θνητοῖς ἄξια δῶρα τάδε.

Νικήτου τοῦ φαύστου.

Ζεὺς μακάρων κράντωρ πανυπέρτατος οὐρανιώνων
ἑλλάδος ἧς γαίης πατρίδος εἶδε πόνους.
Τῷ ξιμένει τἔπετελλὲν ἀλιγκίω ἀθανάτοισι
Τὴν σοφίην βιοτόνθ, ἑλλάδος ὥραν ἔχειν.
Τοῦ δ᾽ ἅμα κηδοσύνην καὶ ἐς ἥλιον καταδύντα
κείνης γηραλέης λαμπρὰ τέθηλε γένη.
Ζώης μοι ζώης κρονίδα κεχαρισμένε θυμῷ.
Ζώης ἀνθρώποις τίμιε ἀρχιερεῦ.
εἵνεκα σῆς ἀρετῆς νεῦσε ζεὺς, ὧδε πέπρωται,
ἐξεισάθανάτων δώματα μακρόβιος.

Joannis Vergare Toletani artium Magistri.

Liber ad lectorem nouum opus admirantem.

Quid nam herce: stupidusq; manes: quid murmura tecum
Lector agis? Quid sic lumina fixa tenes?

Lector. Miror opus tantum: celestia munera miror.
Miror quod fatum secula nostra beat.

Liber. Et merito. Neq; enim maiorum prisca tulerunt
Secula: que vobis tempora vestra ferunt.
Sed tandem parces: quum quis me emiserit autor
Discas: Nam magnos quid nisi magna decent?

Lector. Eia age pande precor: quis diuum talia mittit
Namq; ego mortalis vix ea facta reor.

Liber. An nosti: quo se Toletum presule iactat?
Cuiq; humeros ornat purpura: Mitra caput?
Francisci nomen: mores: habitusq; fidesq;
Quiq; niuem cygni nomine: mente: gerit.
Solus iacentes qui hac tempestate camenas
Erigit: et doctis premia digna refert.

Lector. At teneo: noui. Nonne est qui nuper ab afris
Oranum expugnans pulchra trophea tulit?
Quiq; academie celebrauit nomine magnum
Complutum: et musas quasq; vigere dedit?

Liber. Recte est. Sat nosti. Hic ergo est qui sumptibus amplis
Rem tantam tanto condidit ingenio.

Lector. O res magnifica: o semper memorabilis etas
Qua viuere atq; legi talia sorte datum.
Eia age iactatrix repete hic cuum omne vetustas
Nil par huic operi quod referatur: habes.
O presul felix hispane gloria gentis
Atq; hominum primus: primaq; cura dei.
O doctum sanctũq; caput: quo fulget aperte
Integritas: grauitas: gratia: musa: fides.
Viue precor felix felicia tempora reddens:
Et tibi concedat vota petita deus.
Ac liceat soli fati peruertere legem.
Cui licitum cunctos sic superare fuit.

Et cum Nestoreos tandem transcenderis annos:
　Aut iam cumee secula vatis agas:
Celicolum turmis tendens comitatus ad astra
　Parta prius celi premia sero petas.

Fredenādus Pincianꝰ cōmēdatariꝰ diui Jacobi in laudez opis.

Aethercam quisquis magni penetrare tonantis
　Sedem atq; immensi scandere regna poli:
Et festas superum felix agitare choreas
　Querit: & in tutis tutior esse locis:
Castalio quisquis madefactus labra liquore
　Nosse velit varijs verba referre sonis:
Dogmata sanctorum per que perdiscere patrum
　Possit: et a priscis scripta relicta viris:
Perlegat hec nullo dona interitura sub euo
　Hactenus inuisas perlege lector opes.
Quas si forte rogas dederit quis: maximus ille est
　Princeps Aonios qui colit vsq; viros:
Nomine Cisnerius clara de stirpe parentum
　Et meritis factus clarior ipse suis:
Cura Toletani cuius moderamina cleri
　Sustentat: nulli que satis apta viro.
Et quem cardineo splendens circundat honore
　Purpura: que numeros nunc tenet ipsa suos.
Hic est pierio exprompsit qui pectore lector
　Hec monumenta tuis condita temporibus.
Barbara si tanta tribuit tibi nomina Memphis
　Pyramis eoo conspicienda solo:
Et Mausolei nomen memorabile busti
　Eternum que ferunt cares ad astra decus:
Ac loca per varias celebrantur plurima laudes
　Vates grandisonis que cecinere modis:
Justius hesperie resonent preconia gentis:
　Cedat et Hispano gloria cuncta solo.
At tibi pro meritis totus pater optime tantis
　Sub pedibus mundus subiacet ecce tuis.

Magistri Bartoli de castro Burgensis.

Hactenus in tenebris iacuere volumina: sacre
　Lux quibus est sophie: nunc tamen ecce patent.
Greca latina simul primeue reddita luci
　Biblia propellit nubila luce noua.
Tersa decora nitens: omni rutilantior astro
　Diuine sophie vera magistra patet.
Hanc dedit hispanus presul: cui semper in omne
　Tempus: et eterno fama perennis erit.
Inuidet hunc nobis etas insignis auorum:
　Namq; cedit tanto gloria prisca viro:
Inuideat licet hunc etas ventura nepotum:
　At superat priscam: namq; manebit opus
Lux oritur sacre sophie: procul este prophani:
　Accedat diuus qui volet esse sophos.

Τέλος.

POst impressum greca ꝛ latina oratione nouū testamentum vt superius vidistis humanissimi lectores: quā q̄ ita omnia enucleata: elucidata: ꝛ digesta erant: non solum latina pagina grece pagine: ꝛ versu versui sed etiam dictione dictioni correspondente: idq; vt dilucidius pateret litterulis latinis vtrobiq; positis: vt nullus iam apud eum qui mediocri ingenio preditus esset dubitationis locus reliquus esse videretur: tamen quia sepe numero sic vsu venire solet vt multe dictiones apud grecos sicuti ꝛ in reliquis contingit idiomatis multiplices sortiantur significatus: atq; ex hac frequenti sermonis amphibolia nō nunquam reconditissimi sensus ad allegoriaꝫ ꝛ alios mysticos sacre scripture intellectus attinentes pendeant: visum est prefato reuerendissimo in xp̄o patri atq; illustrissimo domino Fratri Francisco Ximenes de cisnerijs Hispanie Cardinali ꝛc. Ad pleniorem ꝛ vberiorem sacre scripture intelligentiam necessarium esse vobis grecuꝫ dictionariū: in quo oēs omnium dictionuꝫ significationes quoad eius fieri posset plenissime cōtinerentur. Nam cum interpretandi munus (vt ipsi nostis) breuissimis quibusdam ꝛ arctissimis terminis circunscriptum sit: non potuit interpres in ipso transferendi discursu nisi vnico tantum significato vnam dictionem explicare. Nec igitur iactura quam proculdubio non mediocrem [illegible] sse sacre scripture studiosis nemo sapiens diffitebitur: hoc vobis veluti auctario ꝛ coronide benigni lectores resarcitur. Ecce enī vobis damus lexicon copiosum: q̄ꝫ maxima cura ꝛ studio fieri potuit elucubratum. In quo omnia vocabula totius noui testamēti: ꝛ insuper sapientie ꝛ ecclesiastici continentur: ꝛ eorum multiplices significationes copiose exponuntur: quas tamen non ex protritis ꝛ vulgaribus aut quibusuis: sed ex adiuratissimis ꝛ maximi apud grecos nominis authoribus decerpsimus. polluce. cyrillo. suida. greco cornucopia. moschopulo. magno etymologico. ammonio ꝛ alijs id genus scriptoribus. In eo autem hūc ordinem obseruamus: vt in nominibus ꝛ reliquis orationis partibus que per casus inflectuntur: post rectum ipsum: genitiuum casum a quo omnium obliquorum ratio dependet subiungeremus. Genusq; etiam explicauimus: apposito articulo masculino vel feminino vel neutro. In verbo autem cum sit pars orationis inter alias difficillima: per multa a nobis diligentia adhibita est. post primam enim verbi positionem que ab ipsis grecis thema vocatur: futuri temporis ꝛ preteriti perfecti desinentiam adiecimus: quia. s. hec tria tempora presens ꝛ preteritum perfectum ꝛ futurum: in verbo vt nostis primum tenent locum: cum ab his cetera tempora formentur. Itaq; queꝫ hec tria tempora non fugiunt: is cetera omnia paruo negocio formare poterit. Sed hac studiosa traditione non contenti: aliud quippiam excogitauimus quod omnibus in vniuersuꝫ: sed his potissimum qui multam operam grecis litteris adhuc non adhibuerunt perq̄ꝫ vtile simul ꝛ gratum futuruꝫ esse existimauim⁹. Tempora enim omnia non solum modi indicatiui sed ꝛ reliquoruꝫ modorum que ob augmentum syllabicum vel temporale vel litteram reduplicationis vel ob alias causas a prima thematis positiōe descisebāt: per ordinē alfabeti inter cetera vocabula proprijs in locis reposuimus. Atq; hic est ordo in orationis partibus que inflectuntur a nobis obseruatus. Reliquas autem que non variantur prout ab ipsis authoribus inuente sunt: sic eas in ordinem redegimus: ab omni immutatione manuꝫ abstinentes. ¶ Ceterum sic hec omnia tam ieiune ꝛ aride studiosis et bene erga litteras animatis: sed pinguiuscule (vt ita dictum sit) ꝛ veluti condimento aliquo adhibito succulentius traderentur: visum est nobis facturos nos esse operepreciuM si ab initio repetentes trium grammatice grece primarum partium hoc est articuli: nominis ꝛ verbi breuem quandam epitomē ꝛ breuiarium cōficeremus. Nam q̄uis he ipse partes tam diffuse alioquin varie ꝛ difficiles sint vt ad omnia exequēda magno volumine opus esset: non fuit tamen nobis (quantum ad presens attinet) propositum cuncta consectari: sed necessarijs tantum breuissime delibatis reliqua omnia valere sinere: atq; ita breuem quandam ac perinde compendiosam σκιαγραφίαν vt ipsi dicunt idest vmbraticam delineationem conficere: timanthē egregium pictoreꝫ imitati qui immanem cyclopem in parua tabella effigiauit. Hoc autem compendiū grece grammatice non omnino vt arbitramur inutile erit: his presertim qui nouiter ad grecas litteras animum applicuerunt. Sunt igitur apud grecos totidem q̄ sot apud latinos orationis partes hoc est octo. Nomē verbum. participium. pronomen. aduerbium. coniunctio. prepositio. articulus. Inter quas nomen ordine prima est: sed cum nomen ipsum prepositis articulis inflectatur: ꝛ articulorum ratio cognitionem accentuū supponat: ab accentibus ipsis erit initium sumendum. sunt igitur accentus ipsi decem. Acutus. grauis. circunflexus. tenuis. densus. lōgus. breuis. inuersus. subdistinctio. subunio. grece vocantur. oxea. varea. perispomene. psile. dasea. macra. vrachea. apostrophos. hypodiastole ꝛ hyphen. hi autem diuiduntur in spiritus. tonos. passiones ꝛ tempora. temporibus autem ꝛ passionibus ommissis quia ad presentem speculatiōeꝫ non attinēt: de spiritibus tantum ꝛ tonis agemus. Sunt igitur spiritus duo tantum tenuis qui vocatur psile ꝛ fit sic. ᾿ . vel densus qui vocatur dasea. ꝛ fit sic. ῾ . cum omnis igitur dictio que a vocali incipit vel cum aspiratione in principio vel sine illa proferēda sit: si debet aspirari supra primam vocaleꝫ dasea: si non: psile locanda est. vt ἅγιος. ὀφθαλμός. Toni autem sunt tres. acutus qui fit sic. ´ . Grauis qui fit sic. ` . Circunflexus qui ex vtroq; constat: qui fit sic. ~ . Numeri vero quia id quoq; prescisse: ex vsu erit sunt apud grecos sicuti ꝛ apud arabes tres. singularis pluralis ꝛ dualis quo vtuntur cum res duas significare volunt. In quo numero duali illud quoq; notandum: nominatiuum ꝛ accusatiuum esse eundem semper. ꝛ genitiuum ꝛ datiuum eundē etiam semper. His predictis ad articulos accedamus. Hi in duplici sunt differentia. Aut. n. sunt prepositiui: quibus latini omnino carent: aut postpositiui quorum loco: nomine relatiuo vtuntur. Vtriq; autem aut sunt masculini aut feminini aut neutri. Articuli igitur prepositiui masculini sic declinantur. Singulari numero. nominat. ὁ. Geniti. τοῦ. Datiuus. τῷ. accusa. τόν. Duali numero. nomina. ꝛ accusa. τώ. Geni. ꝛ dati. τοῖν. plurali. nume. Nomina. οἱ. geni. τῶν. Dat. τοῖς. Accus. τούς. Vocatiuo omnes articuli carent. Ablatiuo autem ꝛ ipsi articuli ꝛ relique partes per casus inflexe. neq;. n. vllo modo greci ablatiuum agnoscunt: sed illius loco gtō iterdū: interdū vero datiuo vtuntur. Articuli feminini sic inflectuntur. singulari numero. nomi. ἡ. geniti. τῆς. dat. τῇ. accu. τήν. Duali numero. nomina. ꝛ accus. τά. geni. ꝛ dat. ταῖν. plurali numero. nominati. αἱ. genitit. τῶν. dat. ταῖς. accusa. τάς. ¶ Articuli neutri sic. singula. numero. nominat. τό. genit. τοῦ. dat. τῷ. accusat. τό. duali numero nominat ꝛ accusat. τώ. genit. ꝛ dat. τοῖν. plurali numero. nomi. τά. genit. τῶν. dat. τοῖς. accusa. τά. Articuli autem postpositiui declinantur eodem modo quo prepositiui: ꝛ ab illis formantur ablata a principio consonante vbi inuenta fuerit ꝛ loco illius addita aspiratione: ad hunc modum. articuli postpositiui masculini. numero singulari. nomi. ὅς. geniti. οὗ. dati. ᾧ. accusa. ὅν. duali numero. nominati. ꝛ accu. ὥ. geni. ꝛ dat. οἷν. plurali numero. nomi. οἵ. genit. ὧν. dati. οἷς. accusa. οὕς. Articuli postpositiui feminini. singu. nume. Nominat. ἥ. geni. ἧς. dat. ᾗ. accus. ἥν. duali numero. nominat. ꝛ accus. ἅ. genit. ꝛ datiuus αἷν. plurali numero. nominati. αἵ. genit. ὧν. dat. αἷς. accusati. ἅς. Articuli postpositiui neutri. numero singulari. nomi. ὅ. genit. οὗ. dat. ᾧ. accusati. ὅ. duali numero. nominati. ꝛ accusati. ὥ. genit. ꝛ datiuus. οἷν. plurali numero. nominati. ἅ. geniti. ὧν. dat. οἷς. accusa. ἅ. ´ ´ . Visis articulis de nomine agendum. Nominum igitur declinationes sunt deceꝫ. priores quinq; vocātur simplicium nominum. posteriores autem quinq; nominum contractorum: quia in obliquis contractionem patiuntur. Ex prioribus item quinq;. quattuor prime appellantur nominum parisyllabicorum: quia tam in recto quaꝫ in obliquis nomina per illas declinata parem habent numerū syllabarum vt ὁ αἰνείας τοῦ αἰνείου. Quinta vero vocatur nominum inequisyllabicorum: quia in obliquis plures q̄ꝫ in recto syllabas habēt vt ὁ αἴας τοῦ αἴαντος. Prima igitur declinatio nominum parisyllabicorum: est masculinorum tantum nominum desinentium in duas terminationes. ας. vel. ης. quorum genitiuus fit in. ου. datiuus in. ᾳ. vel. in. ῃ. accusati. in. ν. cum vocali nominatiui vt. ὁ αἰνείας. τοῦ. αἰνείου. τῷ αἰνείᾳ. τὸν αἰνείαν. ὁ χρύσης τοῦ χρύσου. τῷ χρύσῃ τὸν χρύσην. Secunda declinatio nominum parisyllabicorum est femininorum tantum nominum desinentium in. α. vel. η. quorum genitiuus fit in. ης. vel. ας. Datiuus in. ῃ. vel. ᾳ. accusat. in. ν. cum vocali nominatiui. vt ἡ μοῦσα. τῆς μούσης. τῇ μούσῃ. τὴν μοῦσαν. ἡ ἡμέρα. τῆς ἡμέρας. τῇ ἡμέρᾳ. τὴν ἡμέραν. Tertia declinatio nominum parisyllabicorum est masculinorum ꝛ femininorum nominum desinentium in. ος ꝛ neutrorum in. ον. quorum genitiuus fit in. ου. datiuus in. ῳ. accusat. in ον. vt ὁ λόγος. τοῦ λόγου. τῷ. λόγῳ. τὸν λόγον. Quarta declinatio nominum parisyllabicorum est nominum atticorum masculinoruꝫ ꝛ femininorum desinentium in. ως. ꝛ neutrorum in. ων. quorum genitiuus fit in. ω. datiuus in. ῳ. Accusatiuus in. ων. vt ὁ μενέλεως. τοῦ μενέλεω τῷ μενέλεῳ τὸν μενέλεων. Quinta declinatio est nominum inequisyllabicorum desinentium in varias ꝛ multiplices terminationes quas: recensere longum esset ꝛ onerosum. quorum genitiuus fit. in. ος. datiuus in. ι. accusat. in. α. ꝛ in alias terminationes. vt ὁ αἴας τοῦ αἴαντος. τῷ αἴαντι. τὸν αἴαντα. Sequuntur posteriores quinq; declinationes quas prediximus nominum contractorum nuncupari. quarum prima est nominum masculinorum ꝛ femininorum ꝛ communium duorum desinentium in. ης. ꝛ neutrorum in. ες. vel in. ος quorum genitiuus fit in. εος. ꝛ per contractionem in. ους. datiuus in. ει. ꝛ per contractionem in. ει. Accusatiuus in. εα. ꝛ per contractionem in. η. ꝛ nominū quaꝫ in. ι. vt ἀριστοτέλης. τοῦ ἀριστοτέλεος ꝛ ἀριστοτέλους τῷ ἀριστοτέλεϊ ꝛ ἀριστοτέλει. τὸν ἀριστοτέλεα ꝛ ἀριστοτέλη. Secunda declinatio est masculinorum ꝛ femininorum desinentium in. ις. ꝛ neutrorum in. ι. quorum genitiuus fit in. ιος. communiter et in.

εος. ionice ⁊ in. εως. attice. Datiuus autem. in. ϊ. ⁊ per contractionem in. ι. ⁊ in. ει. ⁊ per cõtractionem in. ει. accusatiuus. in. ιν. tm̃. vt ὁ ὄφις τοῦ ὄφιος ⁊ ὄφεος ⁊ ὄφεως. τῷ ὄφιϊ ⁊ ὄφι ⁊ ὄφεϊ ⁊ ὄφει. τὸν ὄφιν. Tertia declinatio est nominum masculinorum tantum desinentiũ in. ευς. quorum genitiuus fit in. εος. communiter. ⁊ in. ηος. ionice. ⁊ in εως. attice. datiuus in. ει. ⁊ per contractionem in. ει. ⁊ ionice in. ηι. accusatiuus in. εα. ⁊ ionice in. ηα. vt ὁ βασιλεύς. τοῦ βασιλέος ⁊ βασιλέως ⁊ βασιλῆος. τῷ βασιλέϊ ⁊ βασιλεῖ ⁊ βασιλῆι. τὸν βασιλέα ⁊ βασιλῆα. Quarta declinatio est femininorum tantuʒ nominum desinentium in. ω. vel. ως. quorum genitiuus fit in. οος. ⁊ p contractionem in ους. datiuus in. οι. ⁊ per contractionem in. οι. accusatiuus in. οα. ⁊ per contractionez in. ω. vt. ἡ αἰδώ. τῆς αἰδόος ⁊ αἰδοῦς τῇ αἰδόϊ ⁊ αἰδοῖ. τὴν αἰδόα ⁊ αἰδώ. Quinta declinatio est nominum neutrorum tantum in. ας. vel. ρας. desinentium quorum genitiuus fit in. ατος. ⁊ per ablationem. τ. in. αος. ⁊ per contractionem in. ως. datiuus in. ατι. ⁊ per ablationem. τ. in. αι. ⁊ per contractionez in. α. Accusatiuus vero idem est cum nominatiuo ⁊ item cum vocatiuo in nominibus neutris: idqʒ in omni numero quod grecis commune est cũ latinis: ⁊ hec breuiter de nomine. nunc de verbo disseramus. Verba ab vltima syllaba nomen capiunt nam si terminantur in ω cum accentu graui varytona idest grauitona vocantur. si in ῶ cum circunflexo circunflexa. Si in. μι. desinunt verba in μι. vocantur. in aliquam autem harum terminationum omne verbum desinere necesse est. Ex verbis autẽ que in. ω. varytonum desinunt sex fiunt coniugationes prima est verborum habentium ante. ω. finalem litteram aliquam ex his consonantibus. s. β. π. φ. aut simul. πτ. vt. λείβω. libo. τέρπω. delecto. γράφω. scribo τύπτω. percutio quorum futurum in. ψω. desinit vt λείψω. τέρψω γράψω. τύψω. preteritum vero perfectum in φα vt λέλειφα τέτερφα γέγραφα τέτυφα. Secunda coniugatio est verborum habentiuʒ ante. ω. finalem aliquam ex his consonantibus scilicet. γ. κ. χ. vel simul κτ vt λέγω dico. πλέκω innecto. τρέχω curro. τίκτω pario. quorum futurum fit in. ξω. vt λέξω. πλέξω τρέξω τίξω. ⁊ preterituʒ perfectum in χα vt λέλεχα πέπλεχα τέτρεχα τέτιχα. Tertia coniugatio est verborum habentium ante. ω. finalem aliquam ex consonantibus. δ. θ. τ. vel duo. ττ. attice vt ᾄδω. canto. πλήθω. impleo ἀνύττω. perficio. quorum futurum in σω. desinit vt ᾄσω πλήσω. ἀνύσω ⁊ preteritum perfectum in κα vt ἧκα πέπληκα. ἤνυκα. Quarta cõiugatio est verborum habentium ante ω finalem ζ aut duo σσ communiter ⁊ que ζ habent aliquando mittunt futurum in ξω vt παίζω ludo: futurum παίξω. ⁊ hec faciunt preteritum in χα vt πέπαιχα aliquando autem faciunt futurum in σω vt φράζω dico. futuruʒ φράσω ⁊ hec mittunt preteritum perfectum in κα vt πέφρακα. Que vero habent duo σσ vt in plurimum in ξω mittunt futurum ⁊ preteritum in χα vt ὀρύσσω. fodio. futurum ὀρύξω preterituʒ ὤρυχα. Quinta coniugatio est verborum habentium ante ω finalem aliquam ex consonantibus. λ. μ. ν. ρ. vt ψάλλω canto. νέμω pasco. κρίνω iudico. σπείρω semino ⁊ in futuro eandem consonantem seruant ante. ω. vt ψαλῶ νεμῶ κρινῶ: σπερῶ. preteritum vero perfectum in κα desinit vt ἔψαλκα νενέμηκα κέκρικα ἔσπαρκα. Sexta coniugatio est verboruʒ desinẽtium in ω purum. pura autem vocalis appellatur quam nulla precedit consonans sed alia vocalis vt ἱππεύω equito. βασιλεύω regno. quorum futurum desinit in. σω. vt ἱππεύσω βασιλεύσω ⁊ preteritum in κα vt ἵππευκα βεβασίλευκα. Ab hac autem sexta coniugatione varytonorum fiunt alie tres coniugationes que vocantur verboruʒ circunflexorum quia habent accentum circũflexum in vltima syllaba. nã a verbis que desinunt in έω fit prima coniugatio per contractionez έω in ῶ circunflexum vt a ποιέω idest facio ποιῶ hec autem verba mittunt futurum in ήσω ⁊ preteritum in ηκα vt ποιήσω. πεποίηκα a verbis autem desinentibus in άω fit secunda coniugatio per contractionem άω in ῶ vt a βοάω idest clamo descendit βοῶ. ⁊ hec verba similiter futurum in. ήσω. faciunt ⁊ preteritum in ηκα vt βοήσω βεβόηκα. A verbis autem desinentibus in όω fit tertia per contractionem όω in ῶ vt a χρυσόω deauro. fit χρυσῶ quorum futurum fit in. ώσω. ⁊ preteritum in. ωκα vt χρυσώσω: κεχρύσωκα. Item a verbis varytonis a quibus fiũt superiores tres cõiugatiões verborũ circũflexorũ fiũt alie tres coniugationes verborum in μι nam a verbis desinentibus in. έω mutata ε in η ⁊ ω in μι. fit prima coniugatio verborum desinentiuʒ in μι vt a τιθέω pono. fit τίθημι a verbis autem desinentibus in άω. fit secunda mutata. α in η ⁊ ω. itidem in μι. vt ab ἱστάω sto. fit ἵστημι a verbis autem desinentibus in όω fit tertia vt a διδόω do. fit δίδωμι mutata. ο. in ω ⁊ ω in μι. a verbis autem varytonis sexte coniugationis desinentibus in ύω fit quarta coniugatio verborum in μι mutata ω vltima in μι. vt a ζευγνύω iungo fit ζεύγνυμι. Quorum omnium verborum in μι futura tempora ⁊ preterita fiunt a verbis varytonis a quibus verba ipsa in μι deriuantur. Itaqʒ vt ex supradictis liquet coniugationes apud grecos sunt tredecim sex scilicet varytonorũ. tres circunflexorum ⁊ quattuor eorum verborum que in μι desinunt. ⁊ hec de articulis nomine et verbo sub cõpendio dixisse satisfuerit. Valete.

Τέλος σὺν θεῷ.

ἃ Articulus postpositiuus. neutri generis. numeri pluralis. Que.
ἀβαρής. εος. ὁ. ἡ. Leuis nõ molestꝰ aut onerosus.
ἄβατος. η. ον. Inaccessibilis. e. Res difficilis aditus.
ἀβλαβής. εος. ὁ. ἡ. Illesus. Sine lesione.
ἀβοήθητος. η. ον. qui caret auxilio. Cui non datur auxiliuʒ.
ἀβροχία. ας. ἡ. Siccitas. pluuie defectus.
ἄβυσσος. ου. ὁ. Abyssus. profunditas.
ἄγαγε. Duc.
ἀγαγεῖν. Ducere. duxisse.
ἀγαγέσθαι. Duxisse. ductũ fuisse.
ἀγάγω. Ducaʒ. duxero.
ἀγαγών. όντος. ὁ. Postqʒ duxit.
ἀγαθοεργέω ⁊ ἀγαθοεργῶ. μ. σω. π. ηκα. Benefacio. bene ago.
ἀγαθοποιέω ⁊ ἀγαθοποιῶ. μ. ήσω. π. ηκα. Benefacio.
ἀγαθοποιΐα. ας. ἡ. Bñficẽtia. bñficium.
ἀγαθοποιός. ου. ὁ. Beneficus. Qui benefacit.
ἀγαθός. η. ον. bonꝰ. a. ũ.
ἀγαθότης. ητος. ἡ. Bonitas.
ἀγαθύνω. μ. νῶ. π. κα. bñfacio. bonũ facio.
ἀγαθωσύνη. ης. ἡ. Probitas. bonitas virtus.
ἀγαλλίαμα. τος. το. Exultatio. letitia.
ἀγαλλιάομαι ⁊ ἀγαλλιῶμαι μ. άσομαι. π. αμαι. Exulto. letor.
ἀγαλλίασις. εως. ἡ. Exultatio.
ἀγαλλιάω ⁊ ἀγαλλιῶ. μ. άσω π. ακα. Exulto. letor.
ἄγαμος. η. ον. qui nõ duxit vxorẽ aut q̃ nõ nupsit.
ἀγανακτέω ⁊ ἀγανακτῶ. μ. ήσω. π. ηκα. Indignor. conqueror.
ἀγανάκτησις. εως. ἡ. Cõquestio. querela. accusatio. indignatio.
ἀγαπάω ⁊ ἀγαπῶ. μ. ήσω. π. ηκα. Amo. cõtẽtus suʒ.
ἀγάπη. ης. ἡ. Amor. dilectio.
ἀγάπησις. εως. ἡ. Dilectio. amor.
ἀγαπητός. η. ον. Dilectus. a. um.
ἀγγαρεύω. μ. εύσω. π. ευκα. cogo tãquã princeps ⁊ prepositꝰ. Viʒ facio.
ἀγγεῖον. ου. το. Vas.
ἀγγελία. ας. ἡ. annũciatio. nũciꝰ.
ἄγγελος. ου. ὁ. Nũciꝰ. angelus.
ἀγείρω. μ. ερῶ. π. ερκα. cõgrego.
ἀγέλη. ης. ἡ. Grex.
ἀγενεαλόγητος. η. ον. Sine generatione.
ἀγερωχία. ας. ἡ. Luxuria.
ἅγια. ων. Sãcta. orũ. locus in tẽplo.
ἁγιάζω. μ. ασω. π. ακα. Sctifico.
ἁγίασμα. τος. το. sanctificatio.
ἁγιασμός. ου. ὁ. Sanctificatio.
ἅγιος. α. ον. Sanctus. a. um.
ἁγιότης. ητος. ἡ. Sctitas. Sctificatio.
ἁγιωσύνη. ης. ἡ. Sanctificatio. cõ
ἁγιώτατος. η. ον. Sctissimꝰ. a. ũ.
ἀγκάλη. ης. ἡ. Vlna.
ἄγκιστρον. ου. το. Hamus.
ἄγκυρα. ας. ἡ. Ancora.
ἀγκών. ωνος. cubitus.
ἄγναφος. η. ον. Rudis. e. icuratꝰ. a. um
ἁγνεία. ας. ἡ. Castitas.
ἁγνίζω. μ. ίσω. π. ικα. Sanctifico. purgo.
ἁγνισμός. οῦ. ὁ. Purgatio. sctificatio purificatio.
ἀγνοέω ⁊ ἀγνοῶ. μ. ήσω. π. ηκα. Ignoro. nescio.
ἀγνόημα. ατος. το. Ignorãtia.
ἄγνοια. ας. ἡ. Ignorantia.
ἁγνός. η. ον. Castus. purus. a. uʒ.
ἁγνότης. ητος. ἡ. Castitas. puritas.
ἁγνῶς. Sincere. caste. pure. mũde.
ἀγνωσία. ας. ἡ. Ignorantia.
ἄγνωστος. η. ον. Ignotus. a. um.
ἀγορά. ας. ἡ. Forum. platea.
ἀγοράζω. μ. σω. π. κα. emo. is.
ἀγοραῖος. α. ον. Vulgarꝭ plebeiꝰ. popularis.
ἀγορασμός. ου. ὁ. Emptio.
ἄγρα. ας. ἡ. Captura. venatio.
ἀγράμματος. η. ον. Rudis lr̃aruʒ idoctus. idiota.
ἀγραυλέω ⁊ ἀγραυλῶ. μ. σω. π. κα. In agro pernocto. vel in agro habito.
ἀγριέλαιος. ου. ἡ. Oleaster. oliua siluestris.
ἄγριος. α. ον. Siluestris. e. ferus. a. um.
ἀγρός. οῦ. ὁ. Ager. i.
ἀγρυπνέω ⁊ ἀγρυπνῶ. μ. ήσω π. ηκα. Vigilo.
ἀγρυπνία. ας. ἡ. Vigilia.
ἄγω. μ. ἄξω. π. ἦχα. duco. ago. frãgo trãsigo. eo.
ἀγωγή. ης. ἡ. Educatio.
ἀγών. ωνος. ὁ. Agon. certamen.
ἀγωνία. ας. ἡ. Certamẽ. periculũ.
ἀγωνίζομαι. μ. ίσομαι. π. ισμαι Cõtendo. certo. laboro.
ἀδάμας. αντος. ὁ. Adamas. lapis preciosus.
ἀδάμαστος. η. ον. Indomitꝰ. a. ũ.
ἀδάπανος. η. ον. Sine sũptu. qd nꝭlo p̃cio ꝯstat
ἄδεια. ας. ἡ. Licentia. libertas. facultas. securitas.
ἀδελφή. ης. ἡ. Soror.
ἀδελφοκτόνος. ου. ὁ. Occisor fratris.
ἀδελφός. ου. ὁ. Frater.
ἀδελφότης. ητος. ἡ. Fraternitas.
ἀδέσποτος. η. ον. Qui caret authore ⁊ domino.
ἄδηλος. η. ον. Immanifestus. a. ũ. nõ apparens.
ἀδηλότης. ητος. ἡ. Incertitudo.
ἀδήλως. Incerte. immanifeste.
ἀδημονέω ⁊ ἀδημονῶ. μ. ήσω π. ηκα. Tristor. Mestus suʒ.
ᾅδης. ου. ὁ. Infernus. pluto.
ἀδιάκριτος. η. ον. Nõ discernẽs. nõ diiudicãs.
ἀδιάλειπτος. η. ον. Incessabilis idesinẽs. Cõtinuꝰ. a. uʒ.
ἀδιαλείπτως. incessãter. idesinẽter
ἀδιάπτωτος. η. ον. Incadibilis. Qui nõ cadit.
ἀδιάτρεπτος. η. ον. Inuertibilis. ipersuasibilis. e.
ἀδιαφθορία. ας. ἡ. Integritas icorruptio.
ἀδιάφορος. α. ον. Indifferẽs. negligẽs. Ignauus. a. uʒ.
ἀδιεξέταστος. η. ον. Inuestigabilis. iexq̃sibilꝭ. e.
ἀδικέω ⁊ ἀδικῶ. μ. ήσω. π. ηκα. iniuriã facio. offendo.
ἀδίκημα. ατος. το. Iniuria. offensio. Scelus. iniquitas.
ἀδικία. ας. ἡ. Iniustitia. iniquitas.
ἄδικος. η. ον. Iniustus. a. um.
ἀδίκως. Iniuste.
ἀδόκητος. η. ον. Insperatus. a. uʒ.
ἀδόκιμος. η. ον. Reprobus. reprobatus. a. um.
ἀδολεσχέω ⁊ ἀδολεσχῶ. μ. σω. π. κα. Verbosus sum. ⁊ loquax.
ἄδολος. η. ον. Simplex. sine dolo.
ἀδόλως. Sine fraude.
ἀδρανέστατος. η. ον. Ignauissimus. Inertissimus. a. uʒ.
ἀδρότης. ητος. ἡ. Plenitudo
ἀδυνατέω ⁊ ἀδυνατῶ. μ. ήσω. π. ηκα. Impotẽs suʒ. ipossibilis suʒ.
ἀδύνατος. η. ον. Impotẽs. impossibilis. infirmus.
ᾄδω. μ. ᾄσω. π. ηκα. Cãto. cano
ἀεί. Semper.
ἀειγενής. εος. ὁ. ἡ. Sẽpiternꝰ ppetuus. a. um.
ἀέναος. α. ον. Semper fluens.
ἀέρος. genitiuus ab. ἀήρ. Aeris.
ἀετός. ου. ὁ. Aquila.
ἄζυμος. η. ον. Azymus. a. um.
ἀήρ. ερος. ὁ. Aer. tempus.
ἀθανασία. ας. ἡ. Immortalitas.
ἀθάνατος. η. ον. Immortalis. e.
ἀθέμιτος. η. ον. Illicitus. a. um.

ἄθεοσ.α.ορ. Impius.sine deo.
ἀθέσμοσ.η.ορ. Nefandus.impius.a.um.
ἀθετέω.τ ἀθετῶ.μ.ησω.π.ηκα. Irritu; facio.cōtristo.sperno.frustror.
ἀθέτησισ.εωσ.ἡ. Reprobatio.pterptus.neglectio.
ἀθεώρητοσ.η.ορ. Nō visus.a.u;.
ἀθλέω.τ ἀθλῶ.μ.ησω.π.ηκα. Certo.contendo.
ἄθλησισ.εωσ.ἡ. Certamē.ptētio.
ἀθωόομαι.τ ἀθωοῦμαι.μ.οομαι.π.ωμαι. Innocens sum.
ἀθῶοσ.α.ορ. Innocens.
ἀθωόω.τ ἀθωῶ.μ.σω.π.κα. Libero.
αἱ. Articulus prepositiuus.femininī generis numeri pluralis.
αἱ. Articulus postpositiuus.feminini generis numeri pluralis. Que.
αἰγεῖος.α.ορ. Caprinus.a.um.
αἰγιαλός.οῦ.ὁ. Littus.
αἴδιος.α.ορ. Sempiternus.a.um.
αἰδιότης.ητος.ἡ. Sēpiternitas.eternitas.
αἰδώς.οος.ἡ. Verecūdia.pudor.
αἰθίοψ.οπος.ὁ. Ethiops.ethiopicus.
αἷμα.ατος.το. Sāguis.
αἱμάσσω.μ.ξω.π.χα. Sanguino.cruento.as. [nis.
αἱματεκχυσία.ας.ἡ. effusio sāguinis.
αἱμορροέω.τ αἱμορροῶ.μ.ησω.π.ηκα. Patior fluxum sanguinis.
αἵρεσις.εως.ἡ. Laus.
αἰρετός.η.ορ. Laudabilis.e.
αἰρέω.τ αἰρῶ.μ.εσω.π.εκα. laudo.as. [obscurus.τ implicitus.
αἴνιγμα.ατος.το. Enigma.sermo
αἶνος.ου.ὁ. Laus.
αἱρέομαι.αἱροῦμαι.μ.ήσομαι.π.ημαι. Eligo.
αἵρεσις.εως.ἡ. Heresis.electio.
αἱρετέω.τ αἱρετῶ.μ.ησω.π.ηκα. Eligo. [tiuus.a.u;.
αἱρετικός.η.ορ. Hereticus.electi-
αἱρετίζιος.ἡ. Electrix. [ro.eleuo.
αἴρω.μ.ἀρῶ.π.ἦρκα. Tollo.aufe-
αἷς. Articulus postpositiuus.datiui casus.numeri pluralis.f.g. Quibus.
αἰσθάνομαι.μ.ήσομαι.π.ημαι.
αἴσθησις.εως.ἡ. Sensus. [Sentio.
αἰσθητήριον.ου.το. Sensus.
αἰσχροκερδής.εος.ὁ.ἡ. Turpis lucri sectator.
αἰσχροκερδῶς. Turpis lucri grā.

αἰσχρολογία.ας.ἡ. turpis locutio.
αἰσχρός.α.ορ. Turpis.e.
αἰσχρότης.ητος.ἡ. Turpitudo.
αἰσχύνη.ης.ἡ. Pudor.verecundia. Confusio. [me.pudore afficior.
αἰσχύνομαι.μ.οῦμαι. Pudet
αἰσχυντηρός.α.ορ. Verecūd⁹.a.ū.
αἰσχύνω.μ.νῶ.π.κα. Confundo. erubescere aliquem facio.
αἰτέω.τ αἰτῶ.μ.ησω.π.ηκα. peto.
αἴτημα.ατος.το. Petitio.
αἰτία.ας.ἡ. Causa.accusatio.
αἰτιάομαι.τ αἰτιῶμαι.μ.σομαι.π.μαι. Accuso.culpo.do causā.causor.
αἴτινες. Quae.relatiuū.femi.generis.numeri pluralis.
αἴτιον.ου.το. Causa.
αἴτιος.α.ορ. Obnoxius.reus.causator.effector rei. [tatio.
αἰτίωμα.ατος.το. Accusatio.pe-
αἰφνίδιος.α.ορ. Repentin⁹.a.um.
αἰφνιδίως. Subito.repente.
αἰχμαλωσία.ας.ἡ. Captiuitas.
αἰχμαλωτεύω.μ.ευσω.π.ευκα. Captiuo.as. [ptiuo.as.
αἰχμαλωτίζω.μ.ισω.π.ικα. Ca-
αἰχμάλωτος.ου.ὁ. Captiuus.
αἰών.ῶνος.ὁ. Seculum.
αἰώνιος.α.ορ. Eternus.a.um. [tia.
ἀκαθαρσία.ας.ἡ. Spurcitia.immūdi-
ἀκάθαρτος.η.ορ. Spurcus.immūdus.a.um.
ἀκαιρέομαι.τ ἀκαιροῦμαι.μ.ησομαι.π.ημαι. Occupatus sum.
ἄκαιρος.α.ορ. Importunus.a.um.
ἀκαίρως. Importune.
ἄκακος.η.ορ. Innocēs.sine malitia.
ἄκανθα.ας.ἡ. Spina.
ἀκάνθινος.η.ορ. Spineus.a.um.
ἀκάρδιος.α.ορ. Excors.
ἄκαρπος.η.ορ. Infructuosus.a.um.
ἀκατάγνωστος.η.ορ. Irreprehēsibilis.e. [u;.
ἀκατάκριτος.η.ορ. Indēnatus.a.
ἀκατάλυπτος.η.ορ. Non velat⁹. apertus.a.um.
ἀκατάλυτος.η.ορ. Insolubilis.e.
ἀκαταμάχητος.η.ορ. inexpugnabilis.e.
ἀκατάπαυστος.η.ορ. Nō cessans.
ἀκαταστασία.ας.ἡ. seditio.dissētio
ἀκατάστατος.η.ορ. icōstās.mobil.e
ἀκατάσχετος.η.ορ. Irretēnbilis irrefrenabilis.e.
ἀκέραιος.α.ορ. Siplex.iteger.a.ū.

ἀκηδία.ας.ἡ. Negligentia.pigritia.
ἀκηδιάω.τ ἀκηδιῶ.μ.σω.π.κα. Pigresco.ociosus sum.
ἀκήκοα. Audiui.
ἀκηκοώς.οτος.ὁ. postquā audiuit.
ἀκηλίδωτος.η.ορ. immaculatus.sine vitio.
ἀκλινής.εος.ὁ.ἡ. Indeclinabilis.e
ἀκμάζω.μ.ασω.π.ακα. Floreo. vigeo.maturesco.maturus su;.
ἀκμή.ης.ἡ. Flos.vigor.
ἀκμήν. Adhuc.
ἀκμωρ.ορος.ὁ. Incus.
ἀκοή.ης.ἡ. Fama.auditus.
ἀκοίμητος.η.ορ. Indormibilis.ievigilabilis.e.
ἀκοινώνητος.η.ορ. Incōmunicabilis.incommunicatus.a.um.
ἀκολασία.ας.ἡ. Incastigatio.petulantia.procacitas.
ἀκολουθέω.τ ἀκολουθῶ.μ.ἀκολουθήσω.π.ηκα. Sequor.
ἀκολύτως. Sine impedimento.
ἀκοπιάτως. Sine labore.
ἀκουσίως. Inuite.
ἀκουστής.ου.ὁ. Auditor.
ἀκουστός.η.ορ. Audibilis.e. [cio.
ἀκουτίζω.μ.σω.π.κα. Audire fa-
ἀκούω.μ.ούσω.π.ουκα. Audio obedio.obtempero.
ἀκρατής.εος.ὁ.ἡ. Incontinens.
ἄκρατον.ου.το. Merum.
ἀκριβάω.τ ἀκριβῶ.μ.σω.π.κα. Approbo diligēti examinatiōe.exquisite examino.comprobo.
ἀκρίβεια.ας.ἡ. Diligentia.exactio. curiositas.
ἀκριβέστατος.η.ορ. Diligentissimus.certissimus.a.um. [tior.us.
ἀκριβέστερος.α.ορ. diligēnor.cer-
ἀκριβής.εος.ὁ.ἡ. Diligēs.exactus a.um.
ἀκριβόω.τ ἀκριβῶ.μ.ωσω.π.ωκα. Diligenter exquiro.et disco.
ἀκριβῶς. Diligenter.
ἀκρίς.ίδος.ἡ. Locusta.summitas arboris.fructus in summitate arboris.
ἀκρίτως. Indicta causa.
ἀκρόαμα.ατος.το. Audit⁹.auditio
ἀκροάομαι.τ ἀκροῶμαι.μ.σομαι.π.μαι. Audio.
ἀκροατήριον.ου.το. Auditoriu;.
ἀκροατής.ου.ὁ. Auditor.
ἀκροβυστία.ας.ἡ. Preputium
ἀκρογωνιαῖος.α.ορ. angularis.

ἀκροθίνια.ων. Selecta τ precipua ad offerēdum τ consecrandum deo vel primitie frugum τ oium rerum.
ἄκρος.α.ορ. Summus.extremus. a.um. Ultimus.
ἀκρότομος.η.ορ. alt⁹.excelsus.a.ū
ἀκτίς.ῖνος.ἡ. Radius.
ἀκυρόω.τ ἀκυρῶ.μ.ωσω.π.ωκα. Irritū facio.rescindo.annullo.
ἀκώλυτος.η.ορ. Improhibitus. Qui non vetatur. [mento.
ἀκωλύτως. sine phibitiōe τ impedi-
ἄκων.οντος.ὁ. Inuitus.a.um.
ἀλάβαστρον.ου.το. Vas lapideum carens ansis ad reponendum vnguentum.
ἀλαζονεία.ας.ἡ. Supbia.isolētia.
ἀλαζονεύομαι.μ.σομαι.π.μαι Glorior ex aliqua re.iacto aliquā rē
ἀλαζών.όνος.ὁ. Insolēs.arrogās.
ἀλαλάζω.μ.αξω.π.αχα. Strepitū τ sonū facio.tinnio.tollo vocē tam in gaudio q̄ in tristitia hoc est iubilo τ eiulo. [narrabilis.e.
ἀλάλητος.η.ορ. Indicibilis ine-
ἄλαλος.η.ορ. Mutus.nō loquēs.
ἅλας.ατος.το. Sal.
ἀλείφω.μ.ψω.π.φα. Vngo.
ἀλεκτοροφωνία.ας.ἡ. Gallicinium.galli cantus.
ἀλέκτωρ.ορος.ὁ. Gallus.
ἄλευρος.ου.ὁ. Farina.
ἀλήθεια.ας.ἡ. Veritas.
ἀληθέστατος.η.ορ. verissim⁹.a.ū.
ἀληθεύω.μ.ευσω.π.ευκα. Verax su;.vera dico.
ἀληθής.εος.ὁ.ἡ. Verax.verus.a.ū.
ἀληθινός.η.ορ. Verus.a.u;.
ἀληθινῶς. Vere.
ἀλήθω.μ.ησω.π.ηκα. Molo.is.
ἀληθῶς. Vere.
ἁλιεύς.εός.ὁ. Piscator.
ἁλιεύω.μ.ευσω.π.ευκα. piscor.
ἁλίζω.μ.ίσω.π.ικα. salio.sale con-
ἁλικός.η.ορ. Salsus.a.um. [dio
ἀλισγέω.τ ἀλισγῶ.μ.σω.π.κα Contamino.polluo.odio habeo.
ἀλίσγημα.ατος.το. cōtaminatio.
ἀλκή.ης.ἡ. robur.fortitudo.
ἀλλά. sed.est etiā iceptiua particula
ἀλλάγε. Saltem.sed. [tio.
ἀλλαγή.ης.ἡ. vicissitudo.cōmuta-
ἄλλαγμα.ατος.το. Cōmutatio.
ἀλλάττω.μ.αξω.π.αχα. muto.cōmuto.alieno.as.subdo.is.

ἀλλαχῆ. alibi.alias.
ἀλλαχόθεν. Aliunde.
ἀλλ' ἤ. Sed.
ἀλληγορέω.τ ἀλληγορῶ.μ.σω.π.κα. Allegorizo.p allegoriā dico
ἀλλήλους. adiuicē.seipsos mutuo.
ἀλλογενής.εος.ὁ.ἡ. Alienigena.
ἀλλοιόω.τ ἀλλοιῶ.μ.σω.π.κα. Alieno.muto.as. [tio.
ἀλλοίωσις.εως.ἡ. imutatio.aliēa-
ἄλλομαι.μ.οῦμαι.π.ημαι. Salio.exilio.
ἄλλος.η.ο. Alius.a.ud.
ἀλλοτριοεπισκοπος.η.ορ. Alienorum appetens. [a.ū.
ἀλλότριος.α.ορ. alienus.extern⁹.
ἀλλοτριόω.τ ἀλλοτριῶ.μ.σω.π.κα. Ab alieno.immuto.
ἀλλόφυλος.η.ορ. Externus.diuersę natiōis.alienigena.
ἀλοάω.τ ἀλοῶ.μ.σω.π.κα. Trituro.as.
ἀλόγιστος.η.ορ. Insensatus.a.u;.
ἄλογος.η.ορ. Irrationalis.e.
ἀλόη.ης.ἡ. Aloe.
ἅλμη.ης.ἡ. salsugo.terra sterilis.
ἅλς.λός.ὁ. Sal. [stitia.
ἀλυπότερος.α.ορ. magis sine tri-
ἀλύπως. sine tristitia.aduer.
ἅλυσις.εως.ἡ. Cathena.
ἀλυσιτελής.εος.ὁ.ἡ. Inutilis.
ἁλῶ. Capiar captus fuero.
ἅλων.ωνος.ὁ. Area.
ἀλώπηξ.εκος.ἡ. Vulpes.
ἅλωσις.εως.ἡ. Captio.captura.
ἁλώσομαι. Capiar.
ἅμα. simul. [terarū.
ἀμαθής.εος.ὁ.ἡ. Indoct⁹.rudis lit-
ἅμαξα.ης.ἡ. Currus.
ἀμαράντινος.η.ορ. imarcessibil.e.
ἀμάραντος.η.ορ. imarcessibilis.e.
ἁμαρτάνω.μ.ήσομαι.π.ηκα. pecco.
ἁμάρτημα.ατος.το. peccatum.
ἁμαρτία.ας.ἡ. Peccatum.
ἀμάρτυρος.α.ορ. sine teste.
ἁμαρτωλός.ου.ὁ. Peccator.
ἀμαυρόω.τ ἀμαυρῶ.μ.σω.π.κα. Obscuro.as.obtenebro.as.
ἄμαχος.η.ορ. Pacificus. [to.is.
ἀμάω.τ ἀμῶ.μ.ησω.π.ηκα. me-
ἀμβρόσιος.α.ορ. diuin⁹.imortalis
ἀμέθυστος.ου.ὁ. Amethyst⁹ lapis preciosus.
ἀμείλικτος.η.ορ. Grauis.tetricus.

Qui non ridet.
ἀμέλει. profecto.igitur.ob eam re;.
ἀμελέω.τ ἀμελῶ.μ.ησω.π.ηκα Negligo.
ἄμεμπτος.η.ορ. Irreprehensibilis. inaccusabilis.e.
ἀμέριμνος.η.ορ. sine cura.
ἀμετάθετος.η.ορ. imutabilis.e.
ἀμετακίνητος.η.ορ. immobilis.e.
ἀμεταμέλητος.η.ορ. Qui nō penitet.sine penitentia.
ἀμετανοήτος.η.ορ. Qui non penitet.non agens penitentiam.
ἀμέτρητος.η.ορ. sine mensura.q̄ mensura caret.
ἄμετρος.α.ορ. Immensus.a.um.
ἀμήνις.εος.ὁ.ἡ. qui caret ira.non iracundus. [caret matre.
ἀμήτωρ.ορος.ὁ.ἡ. sine matre.qui
ἀμίαντος.η.ορ. Impollutus.a.u;.
ἄμμος.ου.ὁ. Arena.
ἀμμώδης.εος.ὁ.ἡ. Arenosus.a.ū.
ἀμνησία.ας.ἡ. Obliuio.
ἀμνηστία.ας.ἡ. memorie defectus Obliuio.
ἀμνός.ου.ὁ. Agnus.
ἀμοιβή.ης.ἡ. Mutua compensatio. Retributio.
ἀμοιρέω.τ ἀμοιρῶ.μ.σω.π.κα. careo.non sum particeps.
ἄμοιρος.α.ορ. exps.sine pte.exors.
ἀμόλυντος.η.ορ. incoinquinatus immaculatus.a.um. [ma.
ἄμορφος.η.ορ. res carēs figura vel for-
ἄμπελος.ου.ἡ. Vitis.vinea.
ἀμπελουργός.ου.ὁ. cultor vinee
ἀμπελών.ῶνος.ἡ. Vinea.
ἄμυνα.ης.ἡ. Vltio.vindicta.
ἀμύνομαι.μ.οῦμαι.π.μαι. Vlciscor.punio. [dico.
ἀμύνω.μ.νῶ.π.υγκα. Auxilior.vi-
ἀμφίβληστρον.ου.το. Rete.
ἀμφιέννυμι.μ.εσω.π.εκα. vestio
ἀμφιλαφής.εος.ὁ.ἡ. iplicit⁹.spissi⁹
ἀμφοδος.ου.ἡ. Biuium.
ἀμφότερος.α.ορ. Ambo.vterq;.
ἀμωμία.ας.ἡ. Defectus macule vel reprehensionis. [lis.e.
ἀμώμητος.η.ορ. Irreprehensibi-
ἄμωμος.η.ορ. immaculatus.a.u;.
ἄν. Coniunctio potestate; significās: Aliquando tamen superflue ponitur ad ornatum.
ἀνά. Per.secundum.
ἀνάβα. Ascende.

ἀναβάσμος.ου.ὁ.Gradus.
ἀναβαίνω.μ.ήσομαι.ϖ.ηκα.Ascendo.[Differo.dilato.Modulor.
ἀναβάλλομαι.μ.οῦμαι.π.ημαι
ἀναβάς.άντος.ὁ.postquā.ascēdit.
ἀνάβασις.εως.ἡ.Ascensio.
ἀναβέβηκα.Ascendi.
ἀνάβηθι.Ascende.
ἀναβήσομαι.Ascendam.
ἀναβιβάζω.μ.άσω.π.ακα.Educo.sursum duco.Ascendere facio.
ἀναβλέπω.μ.ψω.π.φα.Video.aspicio.reuideo.i.visum recupero.
ἀνάβλεψις.εως.ἡ.Visus.
ἀναβοάω.τ ἀναβοῶ.μ.ήσω.ϖ.ηκα.Clamo.Vociferor.
ἀναβολή.ής.ἡ.Mora.dilatio.
ἀναβράζω.μ.σω.π.κα.Ex profundo aque educo.
ἀνάβω.Ascendam.ascendero.[se.
ἀναγαγεῖν.Sursum duxisse.pduxis
ἀναγαγών.όντος.ὁ.Postq̄ adduxit.vel supra duxit.
ἀνάγαιον.ου.τό.Cenaculum.
ἀναγγέλλω.μ.ῶ.ϖ.ελκα.Nuncio.as.[-tus.regeneratus.a.um.
ἀναγεγεννημένος.η.ον.Rena
ἀναγεννάω.μ.ήσω.π.ηκα.Regenero.
ἀναγίνομαι.μ.ήσομαι.π.ημαι.Redeo.reuertor.[Lego.
ἀναγινώσκω.μ.σομαι.ϖ.ωκα.
ἀναγκάζω.μ.άσω.π.ακα.cogo.
ἀναγκαῖος.α.ον.Necessarius.a.ū.
ἀναγκαιότερος.α.ον.Magis necessarius.a.um.
ἀναγκαστῶς.coacte.violenter.
ἀνάγκη.ης.ἡ.Pressura.necessitas.
ἀναγνούς.όντος.ὁ.Postq̄ legit.
ἀναγνῶ.Legam.legero.
ἀναγνῶναι.Legisse.[gnosco.
ἀναγνωρίζω.μ.ήσω.ϖ.ικα.co=
ἀναγνωσθῆναι.Lectum esse.
ἀναγνωσθῶ.Lectus fuero.
ἀνάγνωσις.εως.ἡ.Lectio.
ἀναγνώσομαι.Legam.
ἀνάγομαι.μ.ξομαι.ϖ.ηγμαι.Soluo a portu.[produco.frango.
ἀνάγω.μ.άξω.ϖ.ηχα.Duco.su
ἀναδεικνύω.μ.είξω.ειχα.Designo.demonstro.[monstratio.
ἀνάδειξις.εως.ἡ.Ostensio.De=
ἀναδέχομαι.μ.ξομαι.π.εγμαι.suscipio.recipio.
ἀναδίδωμι.μ.ώσω.π.ωκα.Reddo.trado.restituo.[postq̄ tradidit.
ἀναδούς.όντος.ὁ.postq̄ reddidit.
ἀναδύο.Bini.scz numer binariū.
ἀνάδυσις.εως.ἡ.Ortus.eleuatio.
ἀναδώσω.reddā.restituā.[appitio
ἀναζάω.τ ἀναζῶ.μ.ήσω.π.ηκα.Reuiuo.reuiuisco.
ἀναζητέω.τ ἀναζητῶ.μ.ήσω.π.ηκα.Requiro.inquiro.
ἀναζωννύω.μ.ώσω.ϖ.ωκα.Precingo.cingo.
ἀναζωπυρέω.τ ἀναζωπυρῶ.μ.ήσω.ϖ.ηκα.suscito.resuscito.recupo.incendo.adaugeo.reinflāmo.
ἀναθάλλω.μ.ῶ.ϖ.αλκα.Refloreo.reuiresco.Reuirescere facio.
ἀνάθεμα.ατος.τό.Donum oblatum deo.Execratio.detestatio.
ἀναθεματίζω.μ.σω.ϖ.κα.Execror.deuoueo.
ἀναθεωρέω.τ ἀναθεωρῶ.μ.ή=σω.ϖ.ηκα.contemplor.intueor.
ἀνάθημα.ατος.τό.Donum quod est in templo oblatum deo.
ἀναίδεια.ας.ἡ.Inpudētia.inuerecundia.[cundus.a.um.
ἀναιδής.έος.ὁ.ἡ.Impudēs.inuere
ἀναιρέομαι.τ ἀναιροῦμαι.μ.ήσομαι.π.ηρημαι.Assumo.tollo.
ἀναίρεσις.εος.ἡ.Occisio.
ἀναιρέω.τ ἀναιρῶ.μ.ήσω.π.ή=κα.Occido.interficio.aufero.tollo.
ἀναισθητέω.τ ἀναισθητῶ.μ.σω.π.κα.sensu careo.
ἀναισθήτως.Insensate.stulte.adverbialiter.[satione.Inculpabilis.
ἀναίτιος.α.ον.Innocēs.sine accu
ἀνακαθίζω.μ.ίσω.ϖ.ικα.Resi=deo.surgens sedeo.[uo.as.
ἀνακαινίζω.μ.ίσω.ϖ.ικα.Reno
ἀνακαινόω.τ ἀνακαινῶ.μ.ώ=σω.ϖ.ωκα.Renouo.as.[uatio.
ἀνακαίνωσις.εως.ἡ.nouitas.reno
ἀνακαίω.μ.αύσω.π.κα.cōburo.
ἀνακαλύπτω.μ.ψω.π.φα.Reuelo.manifesto.as.[deo.reuertor.
ἀνακάμπτω.μ.ψω.ϖ.φα.Re=
ἀνάκειμαι.μ.σομαι.π.μαι.Discumbo.[tus.aptus.a.um.
ἀνακεκαλυμμένος.η.ον.Reuela
ἀνακεφαλαιόομαι.τ ἀνακεφαλαιοῦμαι.μ.ώσομαι.ϖ.ω=μαι.Abbreuior.compendiose contineor.compleor.τ tā actiua q̄ passiua significatione inuenitur.

ἀνάκλητος.η.ον.Reuocatus.iterum vocatus.a.um.[Recumbo.
ἀνακλίνομαι.μ.οῦμαι.π.ιμαι.
ἀνακλίνω.μ.νῶ.π.ικα.Accumbere facio.reclino.[puto.abscindo.
ἀνακόπτω.μ.ψω.ϖ.φα.Am=
ἀνακράζω.μ.άξω.π.χα.exclamo
ἀνακρίνομαι.μ.οῦμαι.ϖ.ιμαι.Exquiro.probo.
ἀνακρίνω.μ.νῶ.ϖ.ικα.interrogo.Exquiro.probo.experior.iudico.
ἀνάκρισις.εως.ἡ.Exq̄sitio.iterrogatio.[aspicio.
ἀνακύπτω.μ.ύψω.υφα.sursū.
ἀνάλαβε.assume.resume.sursū tolle.
ἀναλαβών.όντος.ὁ.Postq̄ sursum tulit.postq̄ accepit.
ἀναλαμβάνω.μ.ήψομαι.π.ημμαι.Assumo.sursum.tollo.
ἀναλάμπω.μ.ψω.π.φα.splendeo.fulgeo.[restitutio.restauratio.
ἀνάλημμα.ατος.τό.Reassūptio.
ἀναληφθείς.έντος.ὁ.Assūptus.sublatus.
ἀνάληψις.εως.ἡ.assumptio.
ἀναλογία.ας.ἡ.Ratio.proportio.
ἀναλογίζομαι.μ.ίσομαι.ϖ.ισ=μαι.Recogito.reputo.colligo.
ἀναλόγως.Rationabiliter.proportionabiliter cognoscibiliter.
ἄναλος.η.ον.Insulsus.a.um.
ἀναλόω.τ ἀναλῶ.μ.ώσω.ϖ.ωκα.Consumo.interimo.
ἀνάλυσις.εως.ἡ.resolutio.
ἀναλύω.μ.ύσω.π.υκα.resoluo.reuertor.reuoco.
ἀναλωθῶ.Consumar.
ἀναλῶσαι.Consumpsisse.[sumpsit.
ἀναλώσας.αντος.ὁ.Postq̄ con
ἀναλώσω.Interficiam.consumam.
ἀναμάρτητος.η.ον.Sine peccato.carens crimine.
ἀναμένω.μ.νῶ.ϖ.ηκα.Expecto.
ἀναμέσον.In medio.
ἀναμιμνήσκομαι.μ.ήσομαι.π.ημαι.recordor.
ἀναμιμνήσκω.μ.ήσω.π.ηκα.suggero tibi.reduco te in memoriā.
ἀναμνησθήσομαι.recordabor.
ἀνανεύω.μ.εύσω.ϖ.ευκα.abnuo
ἀνανήφω.μ.ήψω.π.ηφα.resipisco
ἀναντίρρητος.η.ον.res que caret dubitatione.
ἀναντιρρήτως.Indubitanter.
ἀναξηραίνω.μ.νῶ.ϖ.κα.Desicco.Exsicco.
ἀνάξιος.α.ον.Indignus.a.um.
ἀναξίως.Indigne.
ἀνάπαλιν.Vice versa.τ conuerso.
ἀναπαύομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.requiesco.
ἀνάπαυσις.εως.ἡ.requies.
ἀναπαύω.μ.αύσω.π.αυκα.refocillo.reficio.requiescere facio.
ἀναπείθω.μ.είσω.π.εικα.suadeo
ἀναπέμπω.μ.ψω.ϖ.φα.remit=to.iterum mitto.
ἀναπέπαυμαι.refocillatus.refectus sum.[ctus fueram.
ἀναπεπαύμην.refocillatus.refe
ἀνάπεσε.recumbe.
ἀναπεσοῦμαι.recumbā.discūbam.
ἀναπεσών.όντος.ὁ.Postq̄ re=cubuit.[bro inutilis.
ἀνάπηρος.α.ον.debilis.aliquo mē
ἀναπίπτω.μ.οῦμαι.π.πτω=κα.Discūbo.[formo.
ἀναπλάττω.μ.σω.π.κα.Fingo.
ἀναπληρόω.τ ἀναπληρῶ.μ.ώσω.π.ωκα.Adimpleo.
ἀναποδίζω.μ.σω.π.κα.Impe=dio.retrogradior.reuertor.
ἀναποδισμός.οῦ.ὁ.Impedimentum.reuersio.[bilis.e.
ἀναπολόγητος.η.ον.Inexcusa
ἀναπτερόω.τ ἀναπτερῶ.μ.σω.π.κα.Eleuo.in altum duco.
ἀναπτύσσω.μ.ύξω.ϖ.υχα.Euoluo.Explicō.reuoluo.
ἀνάπτω.μ.ψω.π.φα.Incendo.
ἀναρίθμητος.η.ον.innūerabilis.e.
ἀνασείω.μ.είσω.π.εικα.Concito.concutio.[to.destruo.
ἀνασκευάζω.μ.άσω.π.ακα.euer
ἀνασπάω.τ ἀνασπῶ.μ.σω.π.ακα.Extraho.sursum tollo.
ἀνάστα.Exurge.
ἀναστάς.άντος.ὁ.postq̄ surrexit.
ἀνάστασις.εως.ἡ.resurrectio.
ἀναστατόω.τ.ἀναστατῶ.μ.ώσω.π.ωκα.Conturbo.concito.
ἀνασταυρόω.τ.ἀνασταυρῶ.μ.ώσω.π.ωκα.Crucifigo.
ἀναστενάζω.μ.ξω.π.χα.Ingemo.suspiro.
ἀνάστηθι.Exsurge.exsurgere fac.
ἀναστῆναι.resurrexisse.surgere fe=cisse.[scitauit.surgere fecit.
ἀναστήσας.αντος.ὁ.Postq̄ su
ἀναστήσειν.suscitaturū esse.surrecturum esse.[suscitabo.
ἀναστήσομαι.Surgam.resurgam.
ἀναστήσω.Suscitabo.resurgam.
ἀναστρέφομαι.μ.ψομαι.π.αμμαι.cōuersor.cōmoror.vitam duco.
ἀναστρέφω.μ.ψω.π.φα.subūto.
ἀναστροφή.ής.ἡ.Subuersio.
ἀναστῶ.resurgā.resurgere faciā.
ἀνατάσσομαι.μ.ξομαι.π.αγμαι.Ordino.compono.[compono.
ἀνατάσσω.μ.ξω.π.χα.Ordino.
ἀνατάττομαι.μ.ξομαι.ϖ.αγ=μαι.Ordino.compono.[cōpono.
ἀνατάττω.μ.ξω.π.χα.Ordino.
ἀνατεθραμμένος.η.ον.Educatus.Enutritus.a.um.[or.orirfacio.
ἀνατέλλω.μ.λῶ.π.αλκα.Ori=
ἀνατίθημι.μ.ήσω.ϖ.ηκα.Consecro.dedico.confero.
ἀνατολαί.ῶν.αἱ.oriēs.vñ sol orit.
ἀνατολή.ής.ἡ.oriens.vñ sol oritur.
ἀνατρέπω.μ.ψω.π.φα.Subuerto.destruo.[nutrio.
ἀνατρέφω.μ.ψω.π.φα.educo.
ἀνατυπόω.τ ἀνατυπῶ.μ.σω.π.κα.figuro.formo.iprimo.refiguro.
ἀναφαίνομαι.μ.οῦμαι.π.μμαι.Appareo.manifestor.
ἀναφανείς.έντος.ὁ.postq̄ apparuit.
ἀναφέρω.μ.οίσω.π.οχα.Adduco.Sursum duco.offero.refero.
ἀναφωνέω.τ ἀναφωνῶ.μ.ήσω.π.ηκα.Exclamo.
ἀναχθείς.έντος.ὁ.Postq̄ sursum ductus est.postq̄ soluit a portu.
ἀνάχυσις.εως.ἡ.Diffusio.confusio.dissolutio.
ἀναχωρέω.τ ἀναχωρῶ.μ.ή=σω.π.ηκα.reuertor.Secedo.
ἀναχωρίζω.μ.ίσω.π.ικα.Scindo.partior.diuido.
ἀνάψυξις.εως.ἡ.refrigeriū.[ro.
ἀναψύχω.μ.ύξω.π.χα.refrige
ἀνδραποδιστής.οῦ.ὁ.Plagia[rius.
ἀνδρεία.ας.ἡ.virilitas.fortitudo.
ἀνδρεῖος.α.ον.Virilis.e.robustus.[a.um.
ἄνδρες.ῶν.οἱ.Viri.
ἀνδρίζομαι.μ.σομαι.π.ισμαι.Viriliter ago.
ἀνδροφόνος.ου.ὁ.Homicida.
ἀνέβαινον.Ascendebam.ant.
ἀνεβαλλόμην.Differebam.ant.Modulabar.antur.
ἀνέβην.Ascendi.
ἀνεβησάμην.Ascendi.

ἀνέβλεψα.Asperi.vidi.
ἀνεβόησα.Clamaui.
ἀνέβρασα.Ex profūdo aque eduxi.
ἀνεγείρω.ρῶ.π.κα.excito.
ἀνεγίνωσκον.Legebam.ant.
ἀνέγκλητος.η.ον.Sine crimine.carens accusatione.
ἀνέγνων.Legi.
ἀνέδειξα.Designaui.demonstraui.
ἀνέζησα.reuixi.resurrexi.
ἀνεζήτουν.requirebam.ant.
ἀνέθαλον.reflorui.reflorere feci.erūt
ἀνεθεμάτισα.deuoui.execratus sū.
ἀνεθέμην.Contuli.consecraui.
ἀνέθην.Contuli.consecraui.
ἀνεθρεψάμην.educaui.nutriui.
ἀνειλόμην.sustuli.assumpsi.
ἀνεῖλον.occidi.interfeci.erunt.
ἀνειμένος.η.ον.remissus.a.um.
ἀνείς.έντος.ὁ.remittens.laxans.
ἀνειχόμην.sustinui.toleraui.
ἀνεκάθισα.resedi.surgens sedi.[e.
ἀνεκδιήγητος.η.ον.ienarrabilis.
ἀνεκείμην.Discumbebam.
ἀνεκλάλητος.η.ον.Inenarrabilis.indicibilis.e.
ἀνεκλειπής.έος.ὁ.ἡ.Infinitus.Qui nunquā deest.vel deficit.
ἀνέκλειπτος.η.ον.idesiciēs.idefessus
ἀνεκλίθην.Discubui.
ἀνέκλινα.reclinaui.recumbere feci.
ἀνέκοψα.amputaui.abscidi.
ἀνέκραγον.Vociferatus sū.exclamaui.erunt.
ἀνέκραξα.exclamaui.
ἀνεκτότερος.α.ον.tolerabilior.us.
ἀνέλαβον.suscepi.erunt.
ἀνελεήμων.ονος.ὁ.ἡ.imisericors
ἀνελεῖν.Interfecisse.
ἀνελήφθην.assūptus.eleuatus sū.
ἀνελπίστως.Insperate.sine spe.
ἀνελύθην.reuersus resolutus sum.
ἀνέλω.Interficiam.Interficerem.
ἀνεμίζομαι.μ.σομαι.ϖ.ισμαι.a vento moueor.
ἀνεμνήσθην.recordatus sum.
ἄνεμος.ου.ὁ.Ventus.[tus.a.um.
ἀνεμπόδιστος.η.ον.non impedi
ἀνένδεκτος.η.ον.Impossibilis.e.
ἀνενέγκαι.Obtulisse.sursum tulisse abstulisse.
ἀνενέγκας.αντος.ὁ.Postq̄ obtulit.sursum tulit.abstulit.
ἀνενεγκεῖν.Obtulisse.sursum tulisse.abstulisse.

ἀνεξερεύνητος.η.ον. Inscrutabilis.incomprehensibilis.e.
ἀνεξικακία.ας.ἡ. Tolerantia malorum.
ἀνεξίκακος.η.ον. patiēs. tolerator malorum.
ἀνεξιχνίαστος.η.ον. inuestigabilis.e.
ἀνεπαίσχυντος.η.ον. Qui nō cōfunditur.inconfusibilis.
ἀνεπαυσάμην. Requieui.
ἀνέπεμψα.remisi.iterum misi.
ἀνέπεσον. Discubui.erunt.
ἀνεπίληπτος.η.ον. Irreprehensibilis.e.
ἀνεπλασάμην. Effinxi.formaui.
ἀνεπλήρωσα.adimpleui.cōpleui.
ἀνεπόδισα. Impediui.reuersus sū.
ἀνέρχομαι.μ.ευσομαι.π.ηλυθα. Reuertor.redeo.
ἄνες. Remitte.solue.
ἀνέσεισα. Concitaui.concussi.
ἄνεσις.εως.ἡ. Requies. occasio.licentia.relaxatio.
ἀνεσπάσθην. Sursum sublatꝰ suȝ.
ἀνέστην. Surrexi.
ἀνέστησα.suscitaui.surrexi.
ἀνεστράφην. Conuersatus sum.
ἀνέστρεφον. Subuertebā.ant.subuerti.erunt.
ἀνέστρεψα. Subuerti..
ἀνετάζω.μ.ασω.π.ακα. Torqueo ad discutiendam veritatē.exquiro.
ἀνέτειλα. Ortus sum.
ἀνέτρεψα. Conuerti subuerti.
ἀνετυπούμην. Formabar. figurabar. Refigurabar.
ἄνευ. Sine.
ἀνεύθετος.η.ον. Incommodus. inutilis.e.
ἀνεῦρον. Inueni.erunt.
ἀνευρών.οντος.ὁ. Postq̄ȝ inuēit
ἀνεφερόμην. Sursum ferebar.
ἀνεφώνησα. Exclamaui.
ἀνέχομαι.μ.ξομαι.π.ημαι. Tolero.patior.
ἀνέχω.μ.ξω.π.χα. Sustineo.
ἀνεχώρησα. Reuersus suȝ.secessi.
ἀνεψιός.ου.ὁ. Nepos ex fratre vel sorore.vel consobrinus filius auunculi vel patrui.
ἀνέψυξα. Refrigeraui.
ἀνέῳγα. Apertus sum.

ἀνεῳγμένος.η.ον. Apertus.a.uȝ.
ἀνεῳγώς.οτος. Postq̄ȝ aperuit vel apertus est.
ἀνέῳξα. Aperui.
ἀνεῴχθην. Apertus sum.
ἀνεῳχθῆναι. Apertum esse.
ἀνήγαγον. Obtuli.erunt. Adduxi.erunt.
ἀνήγγειλα. Nunciaui.
ἀνηγγέλην. Nunciatus sum.
ἄνηθον.ου.τό. Anethum.
ἀνῆκα. Remisi.laxaui.
ἀνῆκε. Decet.oportet.
ἀνῆκον.οντος. Decens. Opportunum. Conueniens.
ἀνῆλθον. Ueni.redij.erunt.
ἀνήμερος.α.ον. Immitis.e.
ἀνήνεγκα. Pertuli.obtuli.
ἀνήρ.έρος.ὁ. Uir.
ἀνῃρέθην. Interfectus sum.
ἀνήφθην. Accensus sum.
ἀνήχθην. Ductus sum. Ascendi nauem.
ἀνθέξομαι. Adherebo.
ἀνθέστηκα. Restiti.
ἀνθεστηκώς.τος.ὁ. Postq̄ȝ restitit
ἀνθέω. ꝛ ἀνθῶ. μ.σω.π.κα. Floreo.
ἀνθιστάμην. Resistebam.
ἀνθίστημι.μ.ησω.π.ηκα.resisto.
ἀνθομολογέομαι. ꝛ ἀνθομολογοῦμαι.μ.ησομαι.π.ημαι. Confiteor.
ἀνθομολόγησις.εως.ἡ. Confessio.
ἄνθος.εος.τό. Flos.
ἀνθρακία.ας.ἡ. Ignis ex carbonibꝰ
ἄνθραξ.ακος.ὁ.carbo.
ἀνθρωπάρεσκος.η.ον. Hominibus placens.
ἀνθρώπινος.η.ον. Humanus.a.ū.
ἀνθρωποκτόνος.η.ον.homicida.
ἄνθρωπος.ου.ὁ.ἡ. Homo.
ἀνθυπατεύω.μ.εύσω.π.ευκα. Presum.proconsul ꝛ preses sum.
ἀνθύπατος.ου.ὁ. Preses. proconsul.
ἀνθωμολογούμην. confitebar.
ἀνθ᾽ ὧν. Eo quod.quia.
ἀνίημι.μ.ησω.π.ηκα. Remitto laxo.
ἀνίλεως.ω.ὁ.ἡ. Sine misericordia.
ἄνιπτος.η.ον. Illotus. Qui non est lotus.
ἀνίστημι.μ.ησω.π.ηκα. surgo.excito.suscito.
ἀνόητος.η.ον. Stultus.insipiens.
ἄνοια.ας.ἡ. Stultitia.insipientia.
ἀνοίγω.μ.οίξω.π.ωγα. Aperio
ἀνοικοδομέω. ꝛ ἀνοικοδομῶ. μ.ησω.π.ηκα. Reedifico.restauro.
ἄνοιξις.εως.ἡ. Apertio.
ἄνοος.α.ον. Insensatus.a.um.

ἀνόμημα.ατος.τό. Iniquitas.
ἀνομία.ας.ἡ. Iniquitas.
ἀνόμοιος.α.ον. Dissimilis.e.
ἄνομος.η.ον. Iniquus sine lege.
ἀνόμως. Iniuste, contra legem.
ἀνομώτερος.α.ον. Iniquior.
ἀνομβρίζω.μ.σω.π.κα. Demitto. ꝛ distillo velut pluuiam.
ἀνόνητος.η.ον.inutilis.e.
ἀνορθόω. ꝛ ἀνορθῶ.μ.ωσω.π.ωκα. Erigo. Corrigo. in rectum tollo.
ἀνόσιος.α.ον. Scelestus. impius.a.um.
ἀνοχή.ης.ἡ. Tolerantia. sustentatio Mora.dilātio.
ἀνταγωνίζομαι.μ.σομαι.π.ισμαι. Resisto.certo. contrapugno.
ἀντάλλαγμα.ατος.τό. commutatio.
ἀνταναклάω. ꝛ ἀντανακλῶ.μ.σω.π.κα. Repercutio.reuerbero.
ἀνταναπληρόω. ꝛ ἀνταναπληρῶ.μ.ωσω.π.ωκα. Adimpleo.compleo.
ἀνταποδίδωμι.μ.ωσω.π.ωκα. Retribuo.rependo.
ἀνταποδοθήσομαι. retribuar.
ἀνταπόδομα.ατος.τό. retributio.
ἀνταπόδοσις.εως.ἡ. retributio
ἀνταποδοῦναι.retribuisse.
ἀνταποδώσω.retribuam.
ἀνταποκρίνομαι.μ.οῦμαι.π.ιμαι. Contra respondeo.
ἀντειπεῖν. contradicere.
ἀντελαβόμην. Apprehendi. Amplexus suȝ.adhesi.
ἀντέλεγον.contradicebam. ant.cōtradixi.erunt.
ἀντελοιδόρουν. Inuicem conuitiabar.antur.
ἀντέπω. Contradico.
ἀντερείδω.μ.σω.π.κα. Enitor.innitor.adhereo.
ἀντέστην.restiti.

ἀντέχομαι.μ.ξομαι.π.ημαι. Amplector.apprehendo.adhereo.
ἀντηχέω. ꝛ ἀντηχῶ.μ.σω.π.κα. Resono.contra sono.
ἀντί.pro.contra.loco.equaliter.
ἀντιβάλλω.μ.λῶ.π.ηκα. Confero.alterno.vltro. citroq̄ȝ iacto.
ἀντιδιατίθημι.μ.ησω.π.ηκα. Contra dispono.
ἀντίδικος.η.ον. Aduersariꝰ.a.um.
ἀντίζηλος.η.ον. Qui adinuicem contra alium zelotypus est.
ἀντίθεσις.εως.ἡ. Oppositio. contrapositio.
ἀντικαθέστημαι. Oppositus. contrapositus sum.ꝛ constitutus.
ἀντικαθίστημι.μ.ησω.π.ηκα. cōtrapono.cōtracōstituo.repugno.
ἀντικαλέω. ꝛ ἀντικαλῶ.μ.ησω.π.κληκα. reuoco. adinuicē voco
ἀντικαταλλάσσω.μ.ξω.π.χα. commuto.
ἀντικατέστην. Repugnaui.
ἀντίκειμαι.μ.ησομαι.π.ημαι. Aduersor.contrapositus suȝ.
ἀντικρύ. E regiōe.exaduersū.ↄtra.
ἀντιλαμβάνομαι.μ.ψομαι.π.ημμαι.capesso.āplector.adhereo.
ἀντιλέγω.μ.ξω.π.χα.cōtradico.
ἀντιλήπτωρ.ορος.ὁ. Auxiliator opitulator.
ἀντίληψις.εως.ἡ. Opitulatio.auxilium.
ἀντιλήψομαι. Suscipiam.adherebo.amplectar.
ἀντιλογία.ας.ἡ.contradictio.
ἀντιλοιδορέω. ꝛ ἀντιλοιδορῶ. μ.ησω.π.ηκα.cōtra cōuitior. maledicenti maledico.
ἀντίλυτρον.ου.τό. Redemptio.
ἀντιμετρίζω.μ.ισω.π.ικα. Remetior.contra metior.
ἀντιμισθία.ας.ἡ. Remuneratio.
ἀντιπαρέρχομαι.μ.λευσομαι.π.ηλυθα. Pretereo.pertranseo.venio ad auxiliandum.
ἀντιπαρῆλθον. Preterij.pertrāsiui.erunt.veni ad auxiliandū. runt.
ἀντιπέραν.contra.e regione.
ἀντιπεριβάλλω.μ.λω.π.ηκα cooperio.
ἀντιπεριβεβλημένος.η.ον. coopertus.a.uȝ.
ἀντιπίπτω.μ.ουμαι.π.ωκα. Resisto.
ἀντίπτωμα.ατος.τό.rixa.cōtentio
ἀντιστῆναι. Restitisse.

ἀντιστήσομαι. Resistā.cōtrastabo
ἀντιστήσω.cōtra statuā.ↄtrauertā.
ἀντιστρατεύομαι.μ.σομαι.π.μαι.contrapugno.repugno.
ἀντίστω. Resistā.cōtra stē.repugnē.
ἀντιτάσσομαι.μ.ξομαι.π.αγμαι.contra sto.resisto.contradico.
ἀντίτυπος.η.ον. Exemplar.res similis forme.
ἀντλέω. ꝛ ἀντλῶ.μ.ησω.π.ηκα. Haurio.
ἄντλημα.ατος.τό. Uas ad hauriendum aquam.
ἀντοφθαλμέω. ꝛ ἀντοφθαλμῶ. μ.ησω.π.ηκα. Resisto.contrauertor contraconor.
ἄνυδρος.α.ον. Inaquosus.a.um. carens aqua.
ἀνυπόκριτος.η.ον. sine simulatione.
ἀνυπονόητος.η.ον. Insuspectus. De quo suspitio non ē.
ἀνυπότακτος.η.ον. Nō subditus.a.uȝ
ἀνυψόω. ꝛ ἀνυψῶ.μ.σω.π.κα. Eleuo.tollo.
ἀνῶ.remittā.deserā.relinq̄ȝ.laxem.
ἄνω. Super.supra.
ἀνώγαιον.ου.τό. Cenaculum.
ἀνώγεων.ου.τό. Cenaculum.
ἄνωθεν. A superioribꝰ.dēnuo.desursū.
ἀνώμβρισα. Distillaui. Ab alto nisi distillando tanquam pluuiam.
ἀνώνυμος.η.ον. Nefādus.nō dicē-dꝰ.a.ū.
ἀνωρθώθην. Erectꝰ sum.
ἀνώρθωσα. Direxi.erexi.
ἀνωτερικός.η.ον. Superior.us.
ἀνώτερος.α.ον. Superior.us.
ἀνωφελής.εος.ὁ.ἡ. Inutilis.e.
ἀξία.ας.ἡ. Meritum.dignitas.
ἀξίνη.ης.ἡ. Securis.
ἄξιος.α.ον. Dignus.a.um.
ἀξιόω. ꝛ ἀξιῶ.μ.ωσω.π.ωκα. Rogo dignor.precor.oro.dignū reputo
ἀξίως. Digne.
ἄξων.ονος.ὁ. Axis.ꝛ tabula i qua scribunt.
ἀοίκητος.η.ον. Inhabitabilis.e.inhabitatus.a.um.
ἀορασία.ας.ἡ. Priuatio visus. cecitas.
ἀόρατος.η.ον. Inuisibilis.e.
ἀπάγαγε. Duc.abduc.
ἀπαγαγών.οντος.ὁ. Postquā duxit.abduxit.
ἀπαγγέλλω.μ.ω.π.ελκα. Nuncio.as.
ἄπαγε. Abduc.amoue. apage.aduerb.vetantis.
ἀπάγχω.μ.ξω.π.χα. Strāgulo. suffoco.
ἀπάγω.μ.ξω.π.χα. Duco. Abstraho. Auoco.

ἀπαιδευσία.ας.ἡ.ierudito.
ἀπαίδευτος.η.ον. Rudis litterarum.sine disciplina.
ἀπαίρω.μ.ῶ.π.κα. Aufero.recedo.discedo.
ἀπαιτέω. ꝛ ἀπαιτῶ.μ.ησω.π.ηκα. Repeto.
ἀπαλγέω. ꝛ ἀπαλγῶ.μ.ησω.π.ηκα. Despero.dolorem finio.
ἀπαλλάσσομαι.μ.ξομαι.π.αγμαι. Liberor.discedo.
ἀπαλλάσσω.μ.ξω.π.χα. Libero.
ἀπαλλάττομαι.μ.ξομαι.π.γμαι. Liberor. Discedo.
ἀπαλλάττω.μ.ξω.π.χα. Libero.
ἀπαλλοτριόω. ꝛ ἀπαλλοτριῶ.μ.ωσω.π.ωκα. Abalieno.as.
ἁπαλός.η.ον. Tener.a.um.
ἀπαναίνομαι.μ.ουμαι.π.ημμαι Renuo.abijcio.
ἀπαναστήσομαι. recedā.auferar.
ἀπανίσταμαι.μ.σομαι.π.μαι. recedo.abscedo.separo.aufero.
ἀπαντάω. ꝛ ἀπαντῶ.μ.ησω.π.ηκα. Obuio.obuiam.eo.
ἀπάντησις.εως.ἡ. Obuiatio. occursus.
ἅπαξ. Semel.
ἀπαράβατος.η.ον. Sēpiternꝰ.a.ū.
ἀπαραίτητος.η.ον.inexcusabilis. ineuitabilis.e. Inexorabilis.e.
ἀπαρετήτως. Inexcusabiliter. ineuitabiliter.
ἀπαρασκεύαστος.η.ον.iparatꝰ. Impreparatus.a.uȝ.
ἀπαρέσκω.μ.σω.π.κα.displiceo.
ἀπαρθῶ. Auferar.tollar. discedaȝ.
ἀπαρνέομαι. ꝛ ἀπαρνοῦμαι.μ.ησομαι.π.ημαι. Abnego.nego.
ἀπάρτι. A modo.ab hac hora.
ἀπαρτισμός.ου.ὁ. pfectio.cōsumatio.
ἀπαρχή.ης.ἡ. Primitie.
ἀπ᾽ ἀρχῆς. Ab initio.
ἅπας.αντος. Omnis.totus.a.um.
ἅπασα.ης.ἡ. Omnis.tota.
ἀπάτη.ης.ἡ.deceptio.fallacia.
ἀπάτωρ.ορος.ὁ. qui caret patre.
ἀπαύγασμα.ατος.τό. Splendor.fulgor.
ἀπέβην. Euasi.exiui: finem habui.
ἀπέβλεπον.aspiciebā.āt.aspexi.erūt
ἀπέδειξα. Ostēdi.demonstraui.
ἀπεδεξάμην. Excepi.amplexus sū.
ἀπεδέχθην. Exceptus susceptꝰ sū.
ἀπεδεχόμην.excipiebā.āplectebar. ant.
ἀπεδήμησα. Peregre pfectꝰ suȝ.
ἀπεδίδουν. reddebā.retribuebam
ἀπεδοκίμασα.reprobaui.

ἀπελοκιμάσθην. reprobatus sum.
ἀπελόμην. Vendidi.
ἀπέλωκα. reddidi. restitui. retribui.
ἀπέθανον. Mortuus fui. pl. erunt.
ἀπεθαύμασα. admiratus sum.
ἀπεθέμην. Deposui.
ἀπεθνήσκον. Moriebar. plus. ant.
ἀπείδω.μ.σω.π.κα. video. [rna.
ἀπείθεια.ας.ἡ. incredulitas. diffiden
ἀπειθέω. ἢ ἀπειθῶ.μ.ησω.π.κα. Nõ obedio. nõ credo. incredulus sũ.
ἀπειθής.εος.ὁ.ἡ. inobediens. incredulus.a.um.
ἀπεικάζω.μ.σω.π.κα. assimilo.
ἀπείκασμα.ατος.τὸ. similitudo. imago. figura.
ἀπειλέω. ἢ ἀπειλῶ.μ.ησω.π.κα. Minor. aris. comminor. aris.
ἀπειλή.ης.ἡ. Minę.
ἄπειμι. Abeo. discedo.
ἀπειπάμεθα. Proiecimus abnegauimus. desperauimus. [ui. runt.
ἀπεῖπον. Abnegaui. proieci. enita-
ἀπείραστος.η.ον. Qui non tẽtat.
ἄπειρος.α.ον. Expers. sine experientia. inutilis. infinitus.
ἀπειρότατος.η.ον. inexpertissimus. inutilissimus.a.um.
ἀπεκάλεσα. Vocaui.
ἀπεκαλύφθην. Reuelatus sum.
ἀπεκάλυψα. Reuelaui.
ἀπεκδέχομαι.μ.ξομαι.π.γμαι. Expecto.
ἀπέκδυσις.εως.ἡ. spoliatio. exutio
ἀπεκδύω.μ.σω.π.υκα. Exuo. spolio. nudo veste. [laui.
ἀπεκεφάλισα. Decapitaui. decol
ἀπέκοψα. Abscidi.
ἀπεκρίθην. Respondi.
ἀπεκριμάμην. Respondi.
ἀπέκρυψα. Abscondi.
ἀπεκτάνθην. Occisus iterfectꝰ fui.
ἀπέκτεινα. Occidi.
ἀπεκύησα. Genui. peperi.
ἀπεκύλισα. Deuolui. voluendo amoui ꝛ abstuli.
ἀπέλαβον. Recepi. erunt.
ἀπελαύνω. Expello.
ἀπελάω. ἢ ἀπελῶ.μ.σω.π.κα. Expello. amoueo. arceo.
ἀπελεγμός.ου.ὁ. Redargutio.
ἀπέλειχον. Lābebā. ant. lābi. erũt
ἀπελεύθερος.α.ον. Libertꝰ.a.ũ.
ἀπελεύσομαι. proficiscar. pteribo.
ἀπελήλυθα. Recessi. discessi.

ἀπεληλύθειν. recesserā. abscesserā.
ἀπεληλυθέναι. Discessisse. pfectum esse.
ἀπέλθω. Discessero. abscessero. profectus fuero.
ἀπελθών.όντος.ὁ. Postq̃ recessit. abscessit.
ἀπέλιπον. Reliq. erũt.
ἀπελογούμην. Excusabam. defendebam. Apologia vtebar.
ἀπελουσάμην. Ablutus sum.
ἀπελπίζω.μ.ισω.π.ικα. spero aliquid ab alio. despero.
ἀπελύθην. Dimissus sum.
ἀπελυόμην. Dissoluebar. discedebã.
ἀπέλυσα. Dimisi.
ἀπέναντι. contra ę regione.
ἀπενεγκεῖν. Pertulisse. abduxisse.
ἀπενεχθῆναι. Asportatũ. ductũ fuisse.
ἀπενιψάμην. Laui. lotus sũ.
ἀπεξεδεχόμην. Expectaui.
ἀπέπεσον. Decidi. erunt.
ἀπεπλανήθην. Aberraui.
ἀπέπλευσα. Abnauigaui.
ἀπέπλυνα. Laui.
ἀπεπνίγην. suffocatus sum.
ἀπέπνιξα. suffocaui.
ἀπέπω. Abnego. proijcio. deuito.
ἀπέραντος.η.ον. Infinitus.a.um.
ἀπερίσπαστος.η.ον. Immobilis. inflexus.a.um. Assiduus. a.um.
ἀπερισπάστως. Immobiliter. incessanter assidue. [a.uz.
ἀπερίτμητος.η.ον. Incircuncisus
ἀπέρχομαι.μ.ευσομαι.π.ηλυθα. Abscessi. recessi. pfectus sũ.
ἀπέσπασα. Eduxi. extuli. euulsi.
ἀπεσπάσθην. Auulsus. eductus.
ἀπεστάλην. Missus sũ. [legatꝰ sũ.
ἀπέσταλκα. Misi.
ἀπέσταλμαι. Missus sum.
ἀπεσταλμένος.η.ον. missus.a.ũ.
ἀπεστέγασα. Detexi. tectũ demo
ἀπέστειλα. Misi. [litꝰ sũ.
ἀπεστερημένος.η.ον. Priuatus. fraudatus.a.um.
ἀπεστέρησα. Priuaui.
ἀπέστην. Discessi recessi.
ἀπέστησα. Abduxi. auerti. [taui.
ἀπεστράφην. Auersꝰ sũ. fugi. eui
ἀπέστρεψα. Retuli. restitui. euerti.
ἀπεταξάμην. Recessi. vale feci.
ἀπετύφλωσα. Excecaui.
ἀπεφθεγξάμην. Locutus sum.
ἀπεχθῶς. Inuoluntarie. inuite. inimiciter. [stineo.
ἀπέχομαι.μ.ξομαι.π.ημαι. Ab

ἀπέχω.μ.ξω.π.ηκα. Recipio absum. habeo. [uisus sum.
ἀπεχωρίσθην. Abscessi. recessi. di
ἀπήγαγον. Abduxi. duxi. erunt.
ἀπήγγειλα. Nunciaui.
ἀπηγγέλην. Nunciatus sum.
ἀπηγγελκώς.ότος.ὁ. Postq̃ nunciauit.
ἀπηγξάμην. suffocatus sum.
ἀπῆειν. Introiui. abfui.
ἀπήλασα. Abegi. expuli.
ἀπηλγηκώς.ότος.ὁ. Postq̃ desperauit. dolorem finiuit.
ἀπῆλθον. Abij. abscessi. erunt. [se.
ἀπηλλάχθαι. Liberatũ eẽ. recessis
ἀπηλλοτριωμένος.η.ον. Abalienatus.a.um.
ἀπήμαρτος.η.ον. Illesus. a. um.
ἀπήνεγκα. Abduxi. Duxi.
ἀπηρέστατος.η.ον. Immunitissimꝰ. scussimus. validissimus.a.um.
ἀπηρής.εος.ὁ.ἡ. Validus. fecus. i mitis.e.
ἀπήρτησα. Obuiam fui. perueni.
ἀπήρεσα. Displicui.
ἀπίδω. Videam. videro.
ἀπιέναι. Recedere.
ἀπιστέω. ἢ ἀπιστῶ.μ.ησω.π.ηκα. Non credo.
ἀπιστία.ας.ἡ. icredulitas. ifidelitas.
ἄπιστος.η.ον. infidelis. incredulus a.um.
ἀπών.όντος.ὁ. Postq̃ recessit.
ἀπληστεύω.μ.σω.π.κα. sum insaciabilis.
ἀπληστία.ας.ἡ. insaciabilitas.
ἄπληστος.η.ον. insaciabilis.e.
ἁπλόος.α.ον. simplex.
ἁπλότης.ητος.ἡ. simplicitas.
ἁπλῶς. simpliciter. generaliter.
ἄπνοος.α.ον. Nõ spirãs. carẽs aia.
ἀπό. A. ab. abs.
ἀποάρωθεν. Assumo. a pte supiori.
ἀποβαίνω.μ.ησομαι.π.κα. Descendo. contingo. euado.
ἀποβάλλω.μ.λῶ.π.ηκα. Abijcio. sperno. [contigit euasit.
ἀποβάς.άντος.ὁ. postq̃ descendit
ἀπόβημα.ατος.τό. Reliquię. qđ proijcitur.
ἀποβήσομαι. cõtigã. descẽdã euadã
ἀποβλέπω.μ.ψω.π.φα. Aspicio. inspicio.
ἀπόβλητος.η.ον. Abijciendꝰ.a.ũ.
ἀποβολή.ης.ἡ. abiectio.

ἀπογεγραμμένος.η.ον. Descriptus. cõmuneratus.a.um.
ἀπογενόμενος.η.ον. mortuꝰ.a.ũ.
ἀπογίνομαι.μ.ησομαι.π.ημαι. Morior.
ἀπόγονος.ου.ὁ. Originem ducens. nepos. posterus.
ἀπογραφή.ης.ἡ. Descriptio. pfessio
ἀπογράφω.μ.ψω.π.φα. Describo. censeo. connumero.
ἀποδεδειγμένος.η.ον. Approbatus. ostensus. demõstratus.a.um.
ἀποδεικνύω.μ.ειξω.π.χα. Demonstro. ostendo.
ἀπόδειξις.εως.ἡ. Demonstratio. ostensio. [batus. a.um.
ἀποδεδοκιμασμένος.η.ον. repro
ἀποδεκατόω. ἢ ἀποδεκατῶ.μ.ωσω.π.ωκα. decimo. as. [ũ.
ἀπόδεκτος.η.ον. Susceptu dignꝰ.a
ἀποδέχομαι.μ.ξομαι.π.γμαι. Suscipio. accipio. expecto.
ἀποδημέω. ἢ ἀποδημῶ.μ.ησω.π.ηκα. Peregrinor. extra patriã sum.
ἀπόδημος.η.ον. Peregrinus.a.ũ.
ἀποδίδομαι.μ.σομαι.π.μαι. Vendo.
ἀποδιδόναι. Reddere. restituere.
ἀποδίδωμι.μ.ωσω.π.ωκα. reddo. restituo. [go. separo.
ἀποδιορίζω.μ.ισω.π.κα. Segre
ἀποδοθῆναι. Redditũ. restitutum. venditum esse.
ἀποδοκιμάζω.μ.σω.π.κα. Re [probo. as.
ἀπόδος. Redde.
ἀπόδοσις.εως.ἡ. restitutio retributio.
ἀποδοῦναι. reddidisse. retribuisse.
ἀποδούς.όντος.ὁ. postq̃ reddidit. retribuit.
ἀποδοχεῖον.ου.τό. receptaculũ.
ἀποδοχή.ης.ἡ. Acceptio.
ἀποδράσω. Aufugiam. [buerẽ.
ἀποδῶ. Reddam. redderem. retri-
ἀποδώην. Retribuam. reddam.
ἀποδώσω. Reddam. restituã. retribuam. [retributurꝰ
ἀποδώσων.οντος.ὁ. Redditurꝰ.
ἀποθανεῖν. Mortuum esse.
ἀποθανοῦμαι. Moriar.
ἀποθάνω. Moriar. mortuus fuero.
ἀποθανών.όντος. Postq̃ mortuus est. [rot.
ἀποθαυμάζω.μ.σω.π.κα. Admi
ἀποθέμενος.η.ον. postq̃ deposuit

dimisit. [missum esse.
ἀποθέσθαι. deponere. dimittere. di
ἀπόθεσις.εως.ἡ. depositio. dimissio
ἀποθησαυρίζω.μ.σω.π.κα. thesaurizo. thesaurũ facio. repono.
ἀποθήκη.ης.ἡ. apotheca. horreũ. alicuius rei repositorium.
ἀποθλίβω.μ.ψω.π.φα. Comprimo. constringo. affligo. [Morior.
ἀποθνήσκω.μ.ουμαι.π.ηκα.
ἀπόθου. Depone. omitte.
ἀποικία.ας.ἡ. Colonia.
ἀποικίζω.μ.σω.π.κα. Migrare [facio.
ἀποκαθιστάνω. restituo.
ἀποκαθίστημι.μ.σω.π.κα. restituo
ἀποκαλέω. ἢ ἀποκαλῶ.μ.σω.π.κα. Voco. inuoco. [uelo. detego.
ἀποκαλύπτω.μ.ψω.π.φα. re
ἀποκάλυψις.εως.ἡ. Reuelatio.
ἀποκαραδοκία.ας.ἡ. Expectatio
ἀποκαταλλάσσω.μ.ξω.π.χα. Reconcilio.
ἀποκαταλλάττω.μ.ξω.π.χα. Reconcilio. as.
ἀποκατασταθῶ. Restituar.
ἀποκατάστασις.εως.ἡ. restitutio
ἀποκαταστήσω. Restituam.
ἀποκατεστάθην. Restitutus sum.
ἀποκατήλλαξα. Reconciliaui.
ἀπόκειμαι.μ.σομαι.π.μαι. Repono. recondor. statuor.
ἀποκεκρυμμένος.η.ον. Absconditus.a.um.
ἀποκεκύλισμαι. Reuolutus sum.
ἀποκεκυλισμένος.η.ον. Reuolutus.a.um.
ἀποκενόω ἢ ἀποκενῶ.μ.σω.π.κα. Euacuo. exinanio. exhaurio.
ἀποκεφαλίζω.μ.σω.π.κα. decapito. decollo.
ἀποκλείω.μ.σω.π.κα. Claudo.
ἀποκόπτω.μ.ψω.π.φα. abscido
ἀπόκριμα.ατος.τό. Responsio. responsum. [respondeo.
ἀποκρίνομαι.μ.ουμαι.π.μαι
ἀποκρίνω.μ.νῶ.π.κα. Iudico. as.
ἀπόκρισις.εως.ἡ. Responsio.
ἀποκρύπτω.μ.ψω.π.φα. Abscondo. [cultus.a.ũ.
ἀπόκρυφος.η.ον. Abscõditus. oc
ἀποκτανθῆναι. occisum esse.
ἀποκτεῖναι. occidisse. interfecisse.
ἀποκτείνω.μ.νῶ.π.κα. occido. interficio.
ἀποκυέω. ἢ ἀποκυῶ.μ.σω.π.

κα. Concipio. fero partũ. osculor.
ἀποκυλίω.μ.σω.π.κα. Reuoluo. euoluo. voluendo abstraho.
ἀποκύω.μ.σω.π.κα. Gigno. pario
ἀποκωλύω.μ.σω.π.κα. Auerto. prohibeo.
ἀπολαβεῖν. recepisse. recuperasse.
ἀπολαβόμενος.η.ον. Postq̃ apprehendit.
ἀπολαμβάνω.μ.ηψομαι.π.ηλημμαι. recipio. apprehendo.
ἀπόλαυσις.εως.ἡ. Fruitio.
ἀπολαύω.μ.σω.π.κα. Fruor.
ἀπολείπω.μ.ψω.π.φα. Relinquo
ἀπολείχω.μ.ξω.π.χα. Lambo.
ἀπολέλυμαι. dimissus. solutus. liberatus sum. [missus. liberatus.
ἀπολελυμένος.η.ον. Solutus. di
ἀπολελύσθαι. Solutũ. dimissũ eẽ.
ἀπολέσαι. Perdidisse. amisisse.
ἀπολέσας.αντος.ὁ. Postq̃ perdidit. amisit. [sum esse.
ἀπολέσθαι. perijsse. perdidisse. ami
ἀπολέσω. Perdam.
ἀπολέω. ἢ ἀπολῶ.μ.σω.π.κα. Pereo. perdo.
ἀπολήψομαι. Accipiam. recipiã.
ἀπόλλυμι.μ.σω.π.κα. Pereo.
ἀπολλύω.μ.σω.π.κα. Pereo.
ἀπολογέομαι. ἢ ἀπολογοῦμαι.μ.σομαι.π.ημαι. Respõdeo. defendo purgando obiecta.
ἀπολογία.ας.ἡ. Defensio. excusatio.
ἀπολόμενος.η.ον. postq̃ perijt.
ἀπολοῦμαι. peribo.
ἀπολούω.μ.σω.π.κα. abluo.
ἀπολύτρωσις.εως.ἡ. Redẽptio. remissio. [uo.
ἀπολύω.μ.σω.π.κα. dimitto. sol
ἀπολῶ. perdam. destruam.
ἀπολωλεκώς.ότος.ὁ. postq̃ perdidit. amisit.
ἀπολωλώς.ότος.ὁ. postq̃ perijt.
ἀπόλωμαι. peream.
ἀπομακρόθεν. a longe.
ἀπομάσσω.μ.ξω.π.χα. abstergo
ἀπομαῖς. Simul.
ἀπονέμω.μ.μῶ.π.ηκα. Tribuo. do partem. [abluo
ἀπονίπτω.μ.ψω.π.φα. Lauo.
ἀπώμοια.ας.ἡ. ocium [illegible].
ἀποπαρθενόω. ἢ ἀποπαρθενῶ.μ.σω.π.κα. Deuirgino. virginitatem aufero.

ἀποπέρυσι. Ab anno preterito.
ἀποπίπτω.οῦμαι.π.ωκα. Decido.
ἀποπλανάομαι.⁊ ἀποπλανῶμαι.μ.ησομαι.π.ημαι. Aberro.
ἀποπλανάω.⁊ ἀποπλανῶ.μ.ησω.π.ηκα. Decipio ſeduco.
ἀποπλάνησις.εως.ἡ. Deceptio. peregrinatio.error.
ἀποπλέω.μ.σω.π.κα. Abnauigo.
ἀποπλύνω.μ.νω.π.κα. Lauo.
ἀποπνίγω.μ.ξω.π.χα. Suffoco ſtrangulo.
ἀπορέομαι.⁊ ἀποροῦμαι.μ.ησομαι.π.ημαι. Dubito.confundor.afflictor.
ἀπορέω.⁊ ἀπορῶ.μ.σω.π.κα. Dubito.indigeo.careo.inops impotens ſum. [dubitatio.
ἀπορία.ας.ἡ. Confuſio.indigentia.
ἀπόρρητος.η.ον. Nefādus.nō dicendus.a.um. [cio.deijcio.
ἀπορρίπτω.μ.ψω.π.φα. abij-
ἀπόρροια.ας.ἡ. Emanatio.
ἀπορφανίζομαι.μ.σομαι.π.ισμαι. Orphanꝰ fio.ſegregor.ſolus fio. [guo.
ἀποσβεννύω.μ.σω.π.κα. Extin-
ἀποσκίασμα.ατος.τὸ. obūbratio.
ἀποσοβέω.⁊ ἀποσοβῶ.μ.σω.π.κα. Expello.abigo.
ἀποσπάω.⁊ ἀποσπῶ.μ.ασω.π.ακα. Auello.educo.abſtraho.abduco.
ἀποσταλείς.εντος.ὁ. Miſſus.
ἀποσταλῶ. Mittar.
ἀποστάς.αντος.ὁ. Poſtq̄ receſſit.recedere fecit. [ſio.diſceſſus.
ἀποστασία.ας.ἡ. Diſſentio.rebel-
ἀποστάσιον.ου.τὸ. Libellus repudij.repudium.
ἀποστεγάζω.μ.σω.π.κα. Detego.tectum demolior.
ἀποστέλλω.μ.λῶ.π.αλκα. Mitto.
ἀποστερέω.⁊ ἀποστερῶ.μ.ησω.π.ηκα. Fraudem facio.priuo.
ἀπόστηθι. Diſcede.
ἀποστῆναι. Diſceſſiſſe.
ἀποστήσομαι. Recedam.diſcedā
ἀπόστησον. Auerte.recede.
ἀποστήσω. Recedam.diſcedam.auertam.
ἀποστολή.ης.ἡ. Apoſtolatus.

ἀπόστολος.ου.ὁ. Apoſtolus.i.miſſus.
ἀποστοματίζω.μ.σω.π.κα. Loquor memoriter.vel iubeo tanquā preceptor diſcipulū memoriter aliquid recitare.
ἀποστραφῶ. Auertar.
ἀποστρέφομαι.μ.ψομαι.π.μμαι. Auertor.diſcedo.fugio.
ἀποστρέφω.μ.ψω.π.φα. Auerto.reddo.refero.
ἀποστροφή.ης.ἡ. cōuerſio.auerſio
ἀποστυγέω.⁊ ἀποστυγῶ.μ.ησω.π.ηκα. Odi.odio habeo.
ἀποστῶ. Diſcedam.diſcederem.
ἀποσυνάγωγος.η.ον. Eiectus extra ſynagogam.a.um.
ἀπόσχου. Abſtine.
ἀποτάσσομαι.μ.ξομαι.π.αγμαι. Diſiūgor.ſeparor.nūcio.renūcio.diſcedo.valefacio.
ἀποτάσσω.μ.ξω.π.χα. Renuncio.valefacio.
ἀποτάττομαι.μ.ξομαι.π.γμαι. Diſiungor.ſepor.nuncio.renuncio.valefacio.diſcedo.
ἀποτάττω.μ.ξω.π.χα. Renuncio.valefacio.
ἀποτελέω.⁊ ἀποτελῶ.μ.εσω.π.εκα. Perficio.
ἀποτέμνω.μ.σω.π.κα. Abſcindo.
ἀποτίθημι.μ.ησω.π.κα. depono.
ἀποτινάσσω.μ.ξω.π.χα. excutio.
ἀποτιννύω.μ.σω.π.κα. Reddo.exſoluo.punio.
ἀποτίω.μ.σω.π.κα. reddo.ſoluo.
ἀποτολμάω.⁊ ἀποτολμῶ.μ.ησω.π.ηκα. Audeo.
ἀποτομία.ας.ἡ. Seueritas.
ἀπότομος.η.ον. Crudelis.dirꝰ.a.ū.
ἀποτόμως. Duriter.grauiter.
ἀποτότε. Ex tunc.ex illa hora.
ἀποτουνῦν. Ex nunc.ex hac hora.
ἀποτρέχω.μ.μοῦμαι.π.ηκα. currro.
ἀποτυφλόω.⁊ ἀποτυφλῶ.μ.σω.π.κα. Exceco.
ἀπουσία.ας.ἡ. Abſentia.
ἀποφέρω.μ.οισω.π.νοχα. Aſporto.defero.
ἀποφεύγω.μ.ξω.π.χα. aufugio
ἀποφθέγγομαι.μ.ξομαι.π.γμαι. Loquor.
ἀποφορτίζομαι.μ.σομαι.π.ισμαι. Onus depono.

ἀποφυγών.οντος.ὁ. Poſtq̄ aufugit.
ἀπόχρησις.εως.ἡ. Uſus.
ἀποχωρέω.⁊ ἀποχωρῶ.μ.ησω.π.ηκα. Diſcedo.
ἀποχωρίζω.μ.σω.π.κα. Abſcindo.diuido. [morior.
ἀποψύχω.μ.ξω.π.χα. Areſco.
ἀπρόσδεκτος.η.ον. Inſuſceptibilis.indignus ſuſceptu.a.ū.
ἀπροσδόκητος.η.ον. iſperatꝰ.a.ū
ἀπρόσιτος.η.ον. Inacceſſibilis.e.
ἀπρόσκοπος.η.ον. qui caret offenſione.
ἀπροσωπόληπτος.η.ον. Qui non facit diſcrimē ⁊ acceptionē perſonarum. [nō errat.
ἄπταιστος.η.ον. Sine peccato.qui
ἅπτομαι.μ.ψομαι.π.μμαι. tāgo
ἅπτω.μ.ψω.π.φα. Accendo.
ἀπωθέω.⁊ ἀπωθῶ.μ.σω.π.κα. Repello.
ἀπῴκισα. Migrare feci.
ἀπώλεια.ας.ἡ. Perditio.
ἀπώλεσα. Perdidi.interfeci.
ἀπωλόμην. Perij.
ἀπών.οντος.ὁ. Abſens.
ἀπωσάμενος.η.ον. Poſtq̄ repulit. Abiecit.
ἀπωσάμην. Repuli.abieci.
ἄρα. Nam.igitur.
ἆρα. Nunquid.
ἀρά.ᾶς.ἡ. Maledictio.execratio.
ἄραγε. Igitur.ideo.
ἆραι. Tollere.tuliſſe.
ἄρας.αντος.ὁ. Poſtq̄ tulit.ſoluit a portu.diſceſſit.
ἀργέω.⁊ ἀργῶ.μ.ησω.π.ηκα. Ceſſo.vaco.ocioſus ſum.
ἀργία.ας.ἡ. Ocium.
ἀργός.η.ον. Ocioſus.piger.
ἀργύριον.ου.τὸ. Argētū.nūmus.
ἀργυροκόπος.ου.ὁ. Argentariꝰ.
ἄργυρος.ου.ὁ. Argentum.
ἀργυροῦς.α.οῦν. Argenteꝰ.a.ū.
ἀργυροχόος.ου.ὁ. Argentariꝰ.
ἀρδαλόω.⁊ ἀρδαλῶ.μ.σω.π.κα. Contamino.polluo.fuligine ipleo.
ἄρειος πάγος.ου.ὁ. Uicus martius.
ἀρειοπαγίτης.ου.ὁ. Areopagita.ex ariopago.i.martio vico.
ἀρέσαι. Placuiſſe.
ἀρέσας.αντος.ὁ. Poſtq̄ placuit.
ἀρέσκεια.ας.ἡ. Complacentia. Obſequium.

ἀρέσκω.μ.σω.π.κα. Placeo.
ἀρεστός.η.ον. Benignus.placidus equus.a.um.
ἀρετή.ης.ἡ. Uirtus.
ἀρθήσομαι. auferar.tollar.
ἄρθητι. Tollere.impera.paſſi.
ἀρθῶ. Tollar.auferar.
ἀριθμέω.⁊ ἀριθμῶ.μ.σω.π.κα. Numero.Computo.as.
ἀριθμός.ου.ὁ. Numerus.
ἀριστερός.α.ον. Siniſter.a.um.
ἀριστέω.⁊ ἀριστῶ.μ.σω.π.κα.
ἄριστον.ου.τὸ. Prādiū. [prādeo.
ἀρκέομαι.⁊ ἀρκοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι. Contentus ſum.
ἀρκετός.η.ον. Sufficiens.
ἀρκέω.⁊ ἀρκῶ.μ.ησω.π.κα. ſufficio.ſatis ſum.
ἄρκος.ου.ἡ. Urſa.
ἄρκτος.ου.ἡ. Urſa.
ἅρμα.ατος.τὸ. currus.
ἁρμόζω.μ.σω.π.κα. Adapto.
ἁρμόνιον.ου.τὸ. Suauitas.
ἁρμός.ου.ὁ. compago.iunctura.
ἀρνέομαι.⁊ ἀρνοῦμαι.μ.σομαι.π.ημαι. Nego.
ἄρνες.ων. Agni.
ἀρνίον.ου.τὸ. Agnus.
ἆρον. Tolle.
ἀροτριάω.⁊ ἀροτριῶ.μ.σω.π.κα. Aro.exerceo.Amo.
ἄροτρον.ου.τὸ. Aratrum.
ἁρπαγή.ης.ἡ. Rapina.
ἁρπαγήσομαι. Rapiar.
ἁρπάζω.μ.ξω.π.χα. Rapio.
ἅρπαξ.γος.ὁ. Rapax.
ἀρραβών.ωνος.ὁ. pignus.
ἄρραφος.η.ον. Inconſutilis.e.inconſutus.a.um.
ἄρρην.ενος.ὁ. maſculꝰ.maſculinꝰ.
ἄρρητος.η.ον. ineffabilis.idicibilis
ἀρρωστέω.⁊ ἀρρωστῶ.μ.σω.π.κα. Egroto.infirmor. [egritudo.
ἀρρώστημα.ατος.τὸ. infirmitas
ἀρρωστία.ας.ἡ. Infirmitas.egrotatio. [tus.a.um.
ἄρρωστος.η.ον. Lāguidus.egro-
ἄρσεν.τὸ. Maſculum.
ἀρσενοκοίτης.ου.ὁ. Maſculorū concubitor.
ἄρτεμις.ιδος.ἡ. diana dea.
ἀρτέμων.ονος.ὁ. artemo.iſtrumē-
ἄρτι. modo.nuper.nunc. [tū nauis.
ἄρτιος.α.ον. ſanus.pfectꝰ.a.ū.par.
ἄρτος.ου.ὁ. panis.

ἀρτύω.μ.σω.π.κα. Condio.
ἀρχάγγελος.ου.ὁ. Archangelus princeps angelorum.
ἀρχαῖος.α.ον. antiquus.a.um.
ἀρχή.ης.ἡ. Principium.principatus.poteſtas.magiſtratus.
ἀρχηγός.ου.ὁ. dux.author.
ἀρχιερατικός.η.ον. res principis ſacerdotum. [tuz.
ἀρχιερεύς.εος.ὁ. pŕiceps ſacerdo-
ἀρχιποίμην.ενος.ὁ. princeps paſtorum. [faber.
ἀρχιτέκτων.ονος.ὁ. Architectus
ἀρχιτελώνης.ου.ὁ. princeps publicanorum. [ſynagoge
ἀρχισυνάγωγος.ου.ὁ. pŕiceps.
ἀρχιτρίκλινος.ου.ὁ. Princeps conuiuij.
ἄρχομαι.μ.ξομαι.π.γμαι. icipio
ἄρχω.μ.ξω.π.χα. pŕiceps ſū.dn̄or
ἄρχων.οντος.ὁ. princeps.dux.
ἄρω. Tollam.auferam.
ἀρώματα.ων.τὰ. aromata.
ἀσάλευτος.η.ον. Immobilis.inconcuſſus.a.um.
ἄσβεστος.η.ον. inextinguibilis.e.
ἀσέβεια.ας.ἡ. Impietas.
ἀσεβέω.⁊ ἀσεβῶ.μ.σω.π.κα. impius ſum.impie.ago.
ἀσέβημα.ατος.τὸ. iniq̄tas.ipietas
ἀσεβής.εος.ὁ.ἡ. ipius.irreligioſus.
ἀσέλγεια.ας.ἡ. Impudicitia.
ἄσημος.η.ον. Ignobilis.obſcurus
ἀσθένεια.ας.ἡ. Infirmitas. [a.um.
ἀσθενέστερος.α.ον. Infirmior.
ἀσθενέω.⁊ ἀσθενῶ.μ.ησω.π.κα. Impotens imbecillis ſum.egroto.as. [becillitas.
ἀσθένημα.ατος.τὸ. Egritudo.im-
ἀσθενής.εος.ὁ.ἡ. Infirmus.a.um Imbecillis.e.egrotus.a.um.
ἆσθμα.ατος.τὸ. Spiritus. [ro.
ἀσθμαίνω.μ.νω.π.κα. ſpiro.ſuſpi-
ἀσιάρχης.ου.ὁ. princeps aſie.
ἀσίδηρος.α.ον. res q̄ caret ferro.
ἀσιτία.ας.ἡ. abſtinētia acibo.ieiuniū
ἄσιτος.η.ον. Ieiunus.ſine cibo.
ἀσκέω.⁊ ἀσκῶ.μ.σω.π.κα. Exerceo ⁊ ſtudeo.
ἀσκός.ου.ὁ. Uter.i.corium vini.
ᾆσμα.ατος.τὸ. Cantus.
ἀσμένως. Libenter.
ἄσοφος.η.ον. Inſipiens.indoctus.a.um. [Saluto.
ἀσπάζομαι.μ.σομαι.π.σμαι.

ἀσπασμός.ου.ὁ. Salutatio.
ἄσπιλος.η.ον. Immaculatus.a.ū
ἀσπίς.ιδος.ἡ. aſpis ſerpēs.ſcutū.
ἄσπονδος.η.ον. Sine federe vl' pace.tranſgreſſor federis confirmati iuramento.
ἀσσάριον.ου.τὸ. aſ.genus nūmi.
ἀστατέω.⁊ ἀστατῶ.μ.σω.π.κα Inſtabilis ſū.nō habeo ſedē certā.
ἀστεῖος.α.ον. elegās.vrbanus.a.ū
ἀστήρ.ερος.ὁ. Stella.
ἀστήρικτος.η.ον. iſtabil'.nō firmꝰ.
ἄστοργος.η.ον. Qui caret amore ⁊ caritate.
ἀστοχέω ⁊ ἀστοχῶ.μ.ησω.π.κα. aberro.abſcedo.
ἀστραπή.ης.ἡ. Fulgur.
ἀστράπτω.μ.ψω.π.φα. Fulguro.coruſco.
ἄστρον.ου.τὸ. ſtella.aſtrum.
ἀσύμφωνος.η.ον. diſcors.differēs
ἀσύνετος.η.ον. Imprudens.ſine intellectu.
ἀσύνθετος.η.ον. Qui non ſeruat pacta et ſtatuta.
ἀσφάλεια.ας.ἡ. Ueritas.certitudo.diligentia.munitio.
ἀσφαλής.εος.ὁ.ἡ. Uerus.tutꝰ.munitus.a.um.ſecurus.a.um.
ἀσφαλίζομαι.μ.σομαι.π.ισμαι munio.cuſtodio. [ter
ἀσφαλῶς. diligēter.caute.circūdā-
ἀσχημονέω.⁊ ἀσχημονῶ.μ.ησω.π.ηκα. Turpiter ⁊ inhoneſte ago.turpis videor.
ἀσχημοσύνη.ης.ἡ. Turpitudo.
ἀσχήμων.ονος.ὁ.ἡ. Inuerecūdꝰ Turpis.inhoneſtus.a.um.
ἀσχολέω.⁊ ἀσχολῶ.μ.σω.π.κα. vaco.do operam.
ἀσχολία.ας.ἡ. negotiū.occupatio
ἀσωτεία.ας.ἡ. Luxuria.
ἀσώτως. Luxurioſe.
ἀτακτέω.⁊ ἀτακτῶ.μ.σω.π.κα male ago ⁊ inhoneſte.vitioſus ſuz.
ἄτακτος.η.ον. Inquietus.vitijs deditus.a.um.
ἀτάκτως. inordinate.iquiete.vitioſe
ἀταξία.ας.ἡ. Inordinatio.petulantia.procacitas.
ἅτε. ceu.ſicut.tanq̄.
ἀτεκνία.ας.ἡ. filiorum inopia.
ἄτεκνος.η.ον. Qui caret filijs.
ἀτέλεστος.η.ον. imperfectus.a.ū.
ἀτελής.εος.ὁ.ἡ. Imperfectus.a.ū.

ἀτερίζω.μ.σω.π.κα.Intueor.aspicio
ἄτερ.sine absq;.
ἀτιμάζω.μ.σω.π.κα.Inhonoro.as.
ἀτιμάω ⁊ ἀτιμῶ.μ.σω.π.κα.Inhonoro.as.
ἀτιμία.ας.ἡ.ignominia.ignobilitas.
ἄτιμος.η.ον.inhonoratus.a.um.
ἀτιμότερος.α.ον.Inhonoratior.Ignobilior.
ἄτιμα.que.neu.ge.nu.plura.
ἀτμίς.ιδος.ἡ.Vapor.
ἀτμός.ου.ὁ.Vapor.
ἄτομος.η.ον.Indiuisibilis.e.atomus solis.
ἄτοπος.η.ον.absurdꝰ.dignꝰ rephēsiōe
ἀτραπός.ου.ἡ.Semita.
αὐγάζω.μ.σω.π.κα.fulgeo.splendeo.luceo.
αὔγασμα.ατος.τό.Fulgor.
αὐγή.ης.ἡ.Lux.dies.
αὐθάδης.εος.ὁ.ἡ.Contumax.superbus.elatus.
αὐθαίρετος.η.ον.Volūtarius.sua sponte electus.a.um.
αὐθεντέω.⁊ αὐθεντῶ.μ.σω.π.κα.Dominor.author sum.
αὐθέντης.ου.ὁ.Author.actor.alicuius rei.
αὖλαξ.ακος.ὁ.Sulcus.
αὐλέω.⁊ αὐλῶ.μ.σω.π.κα.Tibijs cano.
αὐλή.ης.ἡ.Oule.atrium.aula.
αὐλητής.ου.ὁ.Tibicē.q̄ tibijs cāit
αὐλίζομαι.μ.σομαι.π.ισμαι.Maneo.moror.habito.diuerto.
αὐλίζω.μ.σω.π.κα.tibijs cano.
αὐλός.ου.ὁ.Tibia.
αὐξάνω.μ.ησω.π.ηκα.Augeo.cresco.crescere facio.
αὐξηθῶ.Crescam.
αὔξησις.εως.ἡ.Augmentum.
αὔριον.Cras.
αὐστηρός.α.ον.austerꝰ.grauis.durus.a.um.
αὐτάρκεια.ας.ἡ.sufficientia.
αὐτάρκης.εος.ὁ.ἡ.sufficiens.
αὕτη.ης.ἡ.Hec.pronomen femini.numeri singularis.
αὐτή.ης.ἡ.Ipsa.pronomen femini.numeri singularis.
αὐτόθι.Ibi.
αὐτοκατάκριτος.η.ον.Qui seipsum condemnat.
αὐτόματος.η.ον.Vltroneus.spōtaneus.a.um.

αὐτόπτης.ου.ὁ.Qui proprijs oculis aliquid vidit.
αὐτός.η.ον.Ipse.a.um.
αὐτοσχεδίως.Ex nihilo.
αὐτοῦ.Hic.ibi.huc.ipsius.
αὐτόχειρ.ειρος.ὁ.Vltroneus.spontaneus.a.um.
αὐχμηρός.α.ον.caliginosus.a.u;.
ἀφαιρέομαι.⁊ ἀφαιροῦμαι.μ.ησομαι.π.ημαι.priuo.adimo.
ἀφαίρεσις.εως.ἡ.adēptio.ablatio.
ἀφαιρέω.⁊ ἀφαιρῶ.μ.ησω.π.κα.Amputo.aufero.
ἀφανής.εος.ὁ.ἡ.non visus.occultus.inuisus.a.ū.
ἀφανίζω.μ.σω.π.κα.Extermino.demolior.destruo
ἀφανισμός.ου.ὁ.iteritꝰ.dstructio
ἄφαντος.η.ον.inuisibilis.disparēs
ἀφεγγής.εος.ὁ.ἡ.Tenebrosus.a.ū
ἀφειδία.ας.ἡ.iparsimonia.inabstinentia.
ἀφείθην.remissus.condonatus su;.
ἀφειλόμην.abstuli liberaui.priuaui
ἀφεῖλον.amputaui.abstuli.erunt.
ἀφείς.εντος.ὁ.Relinquens.dimittens.postq̄ reliquit dimisit.
ἀφεδρών.ωνος.ὁ.Secessus.
ἀφεθήσομαι.Remittar.
ἀφεθῶ.remittar.remitterer.
ἀφελεῖν.abstulisse.amputauisse.
ἀφέλοιμι.diminuam.auferam.
ἀφελότης.ητος.ἡ.simplicitas.
ἀφέλω.abstulero.diminuero.
ἀφέλωμαι.auferā.tollam.adima;.
ἀφέντες.dimittentes.relinquentes.
ἄφες.Sine.permitte.
ἄφεσις.εως.ἡ.Remissio.
ἀφέωμαι.Remittar.
ἁφή.ης.ἡ.Junctura.tactus.
ἀφῆκα.dimisi.emisi.
ἀφῆς.Exquo.exquo tempore.
ἀφήσω.dimittam.
ἀφθαρσία.ας.ἡ.Incorruptio.
ἄφθαρτος.η.ον.Incorruptibil.e.
ἀφθόνως.abūdanter.sine inuidia.
ἀφιέναι.dimittere.
ἀφίημι.μ.σω.π.κα.Dimitto.permitto.emitto.condono.remitto.
ἀφικνέομαι.⁊ ἀφικνοῦμαι.μ.ξομαι.π.ιγμαι.peruenio.consequor.
ἀφικόμην.perueni.consecutus sum.
ἀφιλάγαθος.η.ον.Qui nō amat bonitatem et virtutem.
ἄφιξις.εως.ἡ.recessus.abitio.
ἀφιλάργυρος.η.ον.Non cupidus pecuniarum.non auarus.

ἀφίσταμαι.μ.σομαι.π.μαι.Discedo.
ἀφιστάμην.Discedebam.
ἀφιστάω.⁊ ἀφιστῶ.μ.σω.π.κα.Aufero.adimo.
ἀφίστημι.μ.σω.π.κα.Discedo.abduco.auerto.
ἀφίω.μ.σω.π.κα.Sino.
ἄφνω.subito.repente.
ἄφοβος.η.ον.itrepidꝰ.sine metu.
ἀφόβως.sine timore.aduerb.
ἀφομοιόομαι.⁊ ἀφομοιοῦμαι.μ.ωσομαι.π.ωμαι.Assimilor.similis fio.
ἀφομοιόω.⁊ ἀφομοιῶ.μ.σω.π.κα.Assimilo.
ἀφοράω.⁊ ἀφορῶ.μ.ασω.π.κα.Aspicio.video.
ἀφορίζω.μ.σω.π.κα.determino
ἀφορμή.ης.ἡ.Occasio.
ἀφρίζω.μ.σω.π.κα.Spumo.
ἀφρονέστατος.η.ον.Insipientissimus.a.um.
ἀφρός.ου.ὁ.Spuma.
ἀφροσύνη.ης.ἡ.stultitia.insipiētia.
ἄφρων.ονος.ὁ.ἡ.isipiēs.imodestꝰ.a.um.
ἀφυπνόω.⁊ ἀφυπνῶ.μ.σω.π.κα.Dormio.
ἀφυστερέω.⁊ ἀφυστερῶ.μ.σω.π.κα.Defraudor.priuor.
ἀφῶ.dimisero omisero.omittam.
ἀφωμοιωμένος.η.ον.Assimilatus.similis factus.
ἄφωνος.η.ον.Mutus sine voce.
ἀφώρισα.Discreui.segregaui.
ἀφωρισμένος.η.ον.Segregatus distinctus.determinatus.sepositus electus.a.um.
ἀχανής.εος.ὁ.ἡ.vastus.imēsus.a.ū
ἄχαρις.εως.inurbanꝰ.isulsus.a.u;.
ἀχάριστος.η.ον.Ingratus.a.u;.
ἀχειροποίητος.η.ον.Non manu factus.a.um.
ἄχη.ης.ἡ.Viriditas.
ἀχθήσομαι.Ducar.
ἄχθος.εος.το.Dolor.
ἀχλύς.λος.ἡ.Caligo.
ἀχρειόομαι.⁊ ἀχρειοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.Inutilis sum.
ἀχρεῖος.α.ον.Inutilis.e.
ἄχρηστος.η.ον.Inutilis.e
ἄχρι.Vsq; ad.
ἄχριον.vsq; ad.
ἄχρις.vsq; ad.

ἄχρισοῦ. Uſqȝ ad.
ἄχυρομ.ου.τό. Palea.
ἀψευδής.ό.ή. Uerax. q̄ nō mētit.
ἀψιμθος.ου.ό. abſinthium herba.
ἄψυχος.η.ομ. inanimatus.a.um.
ἄωρος.α.ομ. Intempeſtiuus, immaturus. acerbus.a.um.
βαθμός.ου.ό. Gradus.
βάθοσ.εος.τό. profunditas.
βαθύμω.μ.μῶ.π.κα. profūdo.as.
βαθύς.εος.ό. profundus.a.um.
βαΐομ.ου.τό. Ramus.
βαλάμτιομ.ου.το. Sacculus.
βάλλω.μ.λῶ.ϖ.ηκα. Mitto. iacio. iaculor. cedo.
βαπτίζω.μ.σω.ϖ.κα. Baptizo.
βάπτισμα.ατος.το. Baptiſmus.
βαπτισμός.ου.ό. Baptiſmus.
βαπτιστής.ου.ό. Baptiſta. Qui baptizat.
βάπτω.μ.ψω.π.φα. Tingo.
βάρβαρος.α.ομ. barbarus.a.um.
βαρέω.ꝛ βαρῶ.μ.σω.π.κα. Grauo. onero.
βαρέως. Grauiter.
βάρος.εος.το. Pondus. grauitas. Onus.
βαρύμω.μ.μῶ.π.κα. grauo.
βαρύς.εος.ό. Grauis.e.
βαρύτερος.α.ομ. Grauior. us.
βαρύτιμος.η.ομ. precioſus.a.um.
βασανίζω.μ.σω.π.κα. torqueo. fatigo. iacto.
βασανισμός.ου.ό. Cruciatus. tormentum.
βασανιστής.ου.ό. Tortor.
βάσανος.ου.ό. Tormentum. experientia. probatio. index. quo aurifices aurum explorant.
βασιλεία.ας.ή. Regnum.
βασίλειομ.ου.το. Regnum.
βασίλειος.ου.ό. regia domus.
βασίλειος.α.ομ. Regalis. regius.a.um.
βασιλεύς.εως.ό. Rex.
βασιλεύω.μ.σω.π.κα. regno.as.
βασιλικόσ.η.ομ. Regulus. regalis. regius.a.um.
βασίλισσα.ης.ή. Regina.
βάσισ.εως.ή. ſtatum. exitus. baſa. firmamentum. greſſus.
βασκαίνω.μ.νῶ.π.κα. Faſcino.as
βασκανία.ας.ή. Faſcinatio.
βάσκανοσ.η.ομ. Inuidus.a.uȝ.
βαστάζω.μ.ξω.π.χα. Porto. baiulo.as.
βάτος.ου.ό. Rubus. genus menſure. cadus.
βάτραχος.ου.ό. Rana.
βαττολογέω.ꝛ βαττολογῶ.μ.σω.π.κα. Loquax ſum. multum loquor.
βαφή.ης.ή. Tinctura.
βδέλυγμα.τος.το. Abominatio.
βδελυκτός.η.ομ. Abominandus. abominabilis.e.
βδελύσσομαι.μ.ξομαι.π.γμαι Abominor. aris.
βδελύττομαι.μ.ξομαι.π.γμαι. abominor. aris.
βέβαιος.α.ομ. Firmus.a.um.
βεβαιόω.ꝛ. βεβαιῶ.μ.σω.ϖ.κα. Confirmo. roboro.
βεβαίωσις.εως.ή. Confirmatio.
βεβαμμένος.η.ομ. Tinctus.a.um.
βεβαπτισμένος.η.ομ. baptizat⁹.a.ū
βεβαρημένοσ.η.ομ. grauatus.a.ū. oneratus.a.um.
βεβήκειμ. Iueram. proceſſeram.
βεβηκώσ.οτοσ.ό. Poſtq̄ȝ iuit. proceſſit. poſitus eſt. vadit.
βέβηλος.η.ομ. Contaminatus. profanus.a.um.
βεβηλόω.ꝛ βεβηλῶ.μ.σω.ϖ.κα. Uiolo. contamino.
βέβληκα. proieci. miſi.
βεβληκώς.οτοσ.ό. Poſtq̄ȝ proiecit. miſit. iniecit.
βέβλημαι. Coniectus. eiectus ſum. Iaceo. precipitatus ſum.
βεβλημένος.η.ομ. Proiectus. iniectus. precipitatus.a.um.
βεβρωκώσ.οτοσ.ό. poſtq̄ȝ manducauit.
βέλοσ.εος.το. Sagitta. iaculum.
βελτίωμ.ονος.ό.ή. Melior. preſtātior. us.
βῆμα.ατοσ.το. Tribunal. greſſus. paſſus.
βήρυλλος.ου.ό. Beryllus. genus lapidis precioſi.
βία.ας.ή. Uis. violentia.
βιάζομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι. grauor. oneror. vim patior. cuȝ difficultate facio. cogor. vim facio.
βιάζω.μ.σω.π.κα. Uim facio.
βίαιοσ.α.ομ. violentus. fortis.e.
βιαστήσ.ου.ό. violentus. qui vim facit.
βιβλιδάριομ.ου.το. Libellus.
βιβλίομ.ου.το. Libellus. liber.
βίβλοσ.ου.ή. Liber.
βίοσ.ου.ό. Uita. victus.
βιῶμι. Uiuo.
βιῶσαι. vixiſſe.
βίωσισ.εως.ή. Uita. conuerſatio.
βιωτικόσ.η.ομ. vitalis ad vitam ptinens.
βλοβερόσ.α.ομ. Nocius. noxius.a.um.
βλαβέω.ꝛ βλαβῶ.μ.σω.ϖ.κα. Nocumentū accipio. mulctor.
βλάβη.ης.ή. Detrimentum. nocumentum.
βλάπτω.μ.ψω.π.φα. noceo. offendo.
βλασταίνω.μ.ησω.π.κα. germino. pullulo. creſco.
βλάστημα.ατοσ.το. germen.
βλαστήσω. germinabo. pullulabo. creſcam.
βλαστός.ου.ό. germen.
βλασφημέω.ꝛ βλασφημῶ.μ.σω.π.κα. Blaſſemo. maledico.
βλασφημία.ας.ή. blaſſemia.
βλάσφημοσ.η.ομ. blaſſemus. homo male fame.
βλέμμα.ατος.το. Aſpectus.
βλέπω.μ.ψω.π.φα. aſpicio. video. caueo.
βλέφαρομ.ου.το. palpebra.
βληθείς.εντος.ό. miſſus. piect⁹.a.ū
βληθῆναι. Miſſum proiectuȝ fuiſſe.
βληθήσομαι. Mittar. proiciar.
βληθήσωμαι. Mitterer. miſſus; proiectus fuero.
βλήθητι. Proijcere. mittere. imperatiuus paſſiuus.
βληθῶ. proijciar: mittar.
βλητέοσ.α.ομ. mittendus. dignus miſſu ꝛ proiectu.
βοάω.ꝛ βοῶ.μ.ησω.π.ηκα. Uociferor. clamo.
βόες.ωμ.οἱ.αἱ. boues. vacce.
βοή.ης.ή. clamor.
βοήθεια.ας.ή. auxilium. adiutoriuȝ.
βοηθέω.ꝛ βοηθῶ.μ.σω.π.κα. Adiuuo ꝛ opem fero.
βοήθημα.ατοσ.το. Auxilium.
βοηθόσ.ου.ό. Auxiliator. adiutor.
βόθρος.ου.ό. Fouea. ſepultura.
βόθυνοσ.ου.ό. Fouea.

βόλβιτον.ου.το. Stercus boum.
βολή.ης.ή. Iactus.
βολίζω.μ.σω.π.κα. submitto bolidē
βολίς.ίδος.ή. Iactus. iaculatio.
βοοζύγιον.ου.το. Iugum boum.
βόρβορος.ου.ό. Lutum. cenū.
βορέας.ου.ό. boreas. aquilo vētus.
βορρᾶς.ᾶ.ό. Aquilo. boreas.
βόσκομαι. Pascor.
βόσκω. Pasco.
βοτάνη.ης.ή. Herba.
βότρυς.υος.ό. Botrus. racemus.
βούλευμα.ατος.το. Consilium. propositum.
βουλεύομαι.μ.σομαι.π.μαι Delibero. consulto.
βουλευτής.ου.ό. Consiliarius. decurio. prudens ꝛ boni consilij.
βουλή.ης.ή. Consilium. ⌈Volo.
βούλομαι.μ.ησομαι.π.ημαι.
βουνός.ου.ό. Collis.
βοῦς.οός.ό.ή. Bos. vacca.
βοῶν. Boum. vaccarum.
βραβεῖον.ου.τό. Brauium. premium certaminis.
βραβεύω.μ.ευσω.π.ευκα. Exulto. Nuncio. medio. propono certamen. vinco in certamine.
βραδύνω.μ.νῶ.π.κα. Tardo. tardus sum.
βραδυπλοέω. ꝛ βραδυπλοῶ μ.σω.π.κα. Tardo cursu nauigo
βραδύς.εος.ό. Tardus. a. um.
βραδυτής.ητος.ή. Tarditas.
βραχίων.ονος.ό. Brachium.
βραχύς.εος.ό. breuis. paruus. modicus. ⌈uis pituitus.
βραχυτελής.εος.ό.ή. breuis. bre
βρέφος.εος.τό. Infans.
βρέχω.μ.ξω.π.χα. Rigo.
βρίθω.μ.σω.π.κα. Deprimo.
βρόμος.ου.ό. Crepitus ignis. strepitus. sonitus.
βροντάω. ꝛ βροντῶ.μ.σω.π.κα. Tono. as.
βροντή.ης.ή. Tonitru.
βροχή.ης.ή. Pluuia.
βρόχος.ου.ό. Laqueus. ⌈tiū.
βρύγμα.τος.το. rugitus. stridor dē
βρυγμός.ου.ό. rugitꝰ. stridor dētiū
βρύχω.μ.ξω.π.χα. Dētes collido Rugio. ⌈nero. germino.
βρύω.μ.σω.π.κα. Produco. ge
βρῶμα.τος.το. Esca. ⌈ducabilis
βρώσιμος.η.ον. comestibilis. man

βρώσκω. Comedo.
βύβλος.ου.ή. Liber.
βυθίζω.μ.σω.π.κα. mergo. obruo.
βυθός.ου.ό. Abyssus. profundum.
βυρσεύς.εος.ό. Coriarius.
βύσσινος.η.ον. Byssinus. ex bysso.
βύσσος.ου.ό. byssus. genꝰ lini subti ⌊lis.
βῶλος.ου.ό. Massa.
βωμός.ου.ό. Ara.
γάγγραινα.ης.ή. Cancer.
γάζη.ης.ή. Gaza. thesaurus.
γαζοφυλάκιον.ου.το. Repositorium gaze. thesaurus.
γάλα.κτος.τό. Lac.
γαλαθηνός.η.ον. Lacte nutritꝰ. a. ū
γαλήνη.ης.ή. Tranquillitas.
γαμέω. ꝛ γαμῶ.μ.ησω.π.ηκα. Duco vxorem.
γάμος.ου.ό. Nuptie.
γάρ. Enim. aliquādo etiā est particula adiectiua ꝛ nihil significat.
γαστήρ.ερος.ή. Venter.
γαυρίαμα.τος.τό. Elatio. exultatio.
γαυριάω. ꝛ γαυριῶ.μ.σω.π.κα Exulto. letor. extollor. superbio.
γαυροόμαι. ꝛ γαυροῦμαι.μ.σομαι.π.μαι. Eleuor. superbio. extollor.
γέ. Particula adiectiua in fine dictionū ꝛ significat īterdū diminutionē.
γεγαμηκώς.οτος.ό. Postquā duxit vxorem.
γεγαυριωμένος.η.ον. Sublatꝰ. elatus. superbus. a. um.
γεγαυρωμένος.η.ον. Eleuatus. In superbiam elatus. inflatus.
γεγενημένος.η.ον. Factus. a. um.
γεγενῆσθαι. Factum fuisse.
γεγέννηκα. Genui.
γεγέννημαι. Genitus sui. ⌈ratꝰ. a. ū.
γεγεννημένος.η.ον. Natus. gene
γεγεννῆσθαι. gn̄atum genitū fuisse.
γένονα. Factus sum. fui.
γεγονέναι. Fuisse. factum fuisse.
γεγονώς.ότος.ό. Postq̄ factꝰ fuit
γέγραμμαι. scriptꝰ sū. ⌊postq̄ fuit.
γεγραμμένος.η.ον. scriptus. a. ū.
γέγραφα. Scripsi. ⌈a. ū
γεγυμνασμένος.η.ον. exercitatꝰ
γείτων.ονος.ό.ή. Vicinus. a.
γελάω. ꝛ γελῶ.μ.σω.π.κα. rideo
γέλως.τος.ό. Risus.
γεμίζω.μ.σω.π.κα. Impleo.
γέμω.μ.σω.π.κα. Plenus sum.
γενεά.ᾶς.ή. Generatio.

γενεαλογία.ας.ή. Genealogia. sermo vel ratio generis.
γενεαλογέομαι. ꝛ γενεαλογοῦμαι.μ.ησομαι.π.ημαι. Generationem habeo.
γενέσθαι. Fuisse. factum fuisse.
γενέσια.ων.τα. Festū diei natalis.
γενεσιάρχης.ου.ό. Generator.
γενεσιουργός.ου.ό. Creator.
γένεσις.εως.ή. Generatio.
γενετή.ης.ή. Natiuitas.
γενέτις.ιδος.ή. Mater. Genitrix.
γενηθῆναι. Factum fuisse.
γενήθητι. fias. imperatiuꝰ passiuus.
γενήσομαι. Fiam.
γεννάω. ꝛ γεννῶ.μ.σω.π.κα. Genero. gigno.
γέννημα.τος.το. generatio. fetus.
γέννησις.εως.ή. Generatio.
γεννητός.η.ον. gn̄atꝰ. genitꝰ. a. ū.
γεννήτωρ.ορος.ό. Genitor.
γενοίμην. Fiam. fierem.
γενόμενος.η.ον. factus. a. um.
γένος.εος.το. genꝰ. spēs. natio. forma.
γενοῦ. esto. sis.
γένωμαι. Fiam. sim.
γέρας.ατος.το. honor. donū. p̄miū
γερουσία.ας.ή. Senatus.
γέρων.οντος.ό. Senex. ⌈sto. as.
γεύομαι.μ.σομαι.π.ευμαι. Gu
γεῦσις.εως.ή. Sapor. gustus.
γεώδης.εος.ό.ή. Terrenus. a. um.
γεωργέω. ꝛ γεωργῶ.μ.ησω.π.ηκα. Agricolo. as. terrā colo tanq̄ agricola. ⌈tura.
γεωργία.ας.ή. agricolatio. agricul
γεώργιον.ου.το. Agricolatio agricultura.
γεωργός.ου.ό. Agricola.
γῆ.ης.ή. Terra.
γηγενής.εος.ό.ή. ex terra natꝰ. a. ū
γήμω. Ducam. duxero vxorem.
γηράσκω.μ.σω.π.κα. Senesco.
γῆρας.ατος.τό. Senectus.
γιγαντώδης.εος.ό.ή. Giganteus gigant similis vel eq̄lis. e. ⌊sū. fio.
γίγνομαι.μ.ησομαι.π.ημαι.
γίνομαι.μ.ησομαι.π.ημαι. sū. fio
γινώσκω.μ.ωσομαι.π.ωκα. Cognosco.
γλεῦκος.εος.τό. Mustum. vinū.
γλυκαίνω.μ.νω.π.κα. Dulcis sum.
γλύκασμα.ατος.το. Dulcedo.
γλυκύς.εος.ό. Dulcis.

γλυκύτερος.α.ον.Dulcior. ius.
γλυκύτης.ητος.ἡ.Dulcedo.
γλύμμα.ατος.τό. Sculptura.
γλυπτός.η.ον.Sculptus.a.um.
γλυφή.ης.ἡ.Sculptura.
γλύφω.μ.ψω.π.φα.ſculpo.
γλῶσσα.ης.ἡ.Lingua.
γλωσσόκομον.ου.το.Arca. vel repoſitorium ligneum ad aſſeruandas pecunias que ſupererant. loculi.Marſupium.
γλωσσώδης.εος.ὁ.ἡ.Loquax. verboſus.a.um.
γναφεύς.εως.ὁ.Fullo.
γνήσιος.α.ον.germanus.legitimus.a.um.
γνησίως.Legitime. [ſcientes.
γνόντες.οντων.οἱ.cognoſcentes.
γνούς.οντος.ὁ.cognoſcēs.ſciens.
γνόφος.ου.ὁ.Caligo
γνῶ.cognoſcam.
γνῶθι.cognoſco.
γνώμη.ης.ἡ.ſententia. conſilium.
γνωρίζω.μ.σω.π.κα.cognoſco.notum facio.
γνώριμος.η.ον Notus. equalis.
γνωσθείς.εντος.ὁ.Cognitus.
γνωσθῆναι.Cognitum fuiſſe.
γνωσθήσομαι.cognoſcar.ſciar.
γνώσθητι.cognitus eſto.
γνωσθῶ.cognoſcar.
γνῶσις.εως.ἡ.cognitio.
γνώσομαι.cognoſcam.
γνώστης.ου.ὁ.cognitor.conſcius.
γνωστός.η.ον.cognitus.a.um.
γογγύζω.μ.σω.π.κα.murmuro.as. [murmuratio.
γογγυσμός.ου.ὁ.Murmur.
γογγυστής.ου.ὁ.murmurator.
γόης.ητος.ὁ.veneficus.incantator.
νόμος.ου.ὁ.Onus. [ſeductor.
γομφιάζω.μ.σω.π.κα.collido dētes.ſtrideo dentibus.
γόνατα.ων.τά.Genua.
γονεύς.εος.ὁ.pater.parens.
γόνυ.ος.τό.Genu.
γονυπετέω.τ γονυπετῶ.μ.σω.π.κα.Genua flecto. [piſtola.
γράμμα.ατος.τό lrā.ſcriptura.e
γραμματεία.ας.ἡ.Litteratura. ſapientia.
γραμματεύς.εος.ὁ.Scriba.
γραπτός.η.ον.Scriptus.pictus.a.um.
γραφή.ης.ἡ.pictura.ſcriptura.

γράφω.μ.ψω.π.φα.ſcribo pingo
γραώδης.εος.ὁ.ἡ. Anilis.e.
γρηγορέω.τ γρηγορῶ.μ.σω.π.κα.Uigilo.as.
γυμνάζω.μ.σω.π.κα.Exerceo.
γυμνασία.ας.ἡ.Exercitium.
γυμνιτεύω.μ.σω.π.κα.Nudꝰ ſū
γυμνός.η.ον.Nudus.a.um.
γυμνότης.ητος.ἡ.Nuditas.
γυναῖκα.Mulierem.vxorem.
γυναικάριον.ου.το.muliercula.
γυναικεῖον.ου.το.Locꝰ mulierꝝ.
γυναῖκες.ων.αἱ.mulieres.vxores.
γυνή.αικος.ἡ.Mulier.vxor.
γύρος.ου.ὁ.Gyrus.circuitꝰ. [cſico.
γυρόω.τ γυρῶ.μ.σω.π.κα.cir=
γωνία ας.ἡ.Angulus.
δαιμονίζομαι.μ.σομαι.π.ισμαι.Uexor a demonio.demoniū hēo.
δαιμόνιον.ου.το.Demonium.
δαιμονιώδης.εος.ὁ.ἡ.Demoniacus.diabolicus.a.um.
δαίμων.ονος.ὁ.ἡ.demō.deꝰ.dea.
δαίρω.μ.ρῶ.π.κα.Percutio.
δάκνω.μ.ήξω.π.ηχα.Mordeo.
δάκρυον.ου.τό.Lachryma.
δακρύω.μ.σω.π.κα.Lachrymo. ploro.
δακτύλιον.ου.τό.Annulus.
δάκτυλος.ου.ὁ.digitus.
δαμάζω.μ.σω.π.κα.domo.as.
δάμαλις.εως.ἡ.Uitula.
δανείζομαι.μ.σομαι.π.εισμαι.Mutuor.feneror.
δανείζω.μ.σω.π.κα.Mutuo.as.
δάνειον.ου.τό.debitum.
δανεισμός.ου.ὁ.Mutuatio.mutuum.
δανειστής.ου.ὁ.Fenerator.
δάνος.εος.το.Mutuum.fenus.
δαπανάω.τ δαπανῶ.μ.σω.π.κα.Expendo.
δαπάνη.ης.ἡ.Sumptus.expenſa.
δαρήσομαι.Uapulabo.
δαψιλής.εος.ὁ.ἡ.Abundans.
δέ.coniunctio.autem.
δεδάμασμαι.domatus ſum.
δεδανεισμένος.η.ον.mutuatꝰ.a.ū
δέδεγμαι.Accepi.
δεδεκάτωκα.decimaui.
δεδεκάτωμαι.decimatus ſum.
δεδεκώς.οτος.ὁ.poſtq̄ ligauit.
δέδεμαι.Alligatus ſum.
δεδεμένος.η.ον.Ligatus.a.um.
δεδέσθαι.Ligatum fuiſſe.

δεδικαίωμαι.Juſtificatus ſum.
δεδικαιωμένος.η.ον.Juſtificatus.a.um. [nē patior.
δεδιωγμένος.η.ον.Qui perſecutio
δεδοκίμασμαι.Probatus ſum.
δεδοκιμασμένος.η.ον.Approbatus.a.um.
δέδομαι.Datus traditus ſuz.
δεδομένος.η.ον.datus.a.um.
δεδοξάσθαι.Glorificatum fuiſſe.
δεδόξασμαι.Glorificatus ſum.
δεδοξασμένος.η.ον.Glorificatus.a.um.
δεδούλευκα.Seruiui.
δεδούλωμαι.ſeruituti ſubiectꝰ ſū.
δεδουλωμένος.η.ον.Seruus factus.ſeruiens.
δέδωκα.dedi.
δεδώκειν.dederam.
δεδωκώς.οτος.ὁ.Poſtq̄ dedit.
δεδώρημαι.donatus.datus ſum.
δεδωρημένος.η.ον.donatus.datus.a.um.
δέῃ.oportuerit.oporteat.
δεήθητι.Roga.
δέησις.εως.ἡ.Oratio.
δεήσω.Jndigebo.
δεθῆναι.Alligatum.vinctū fuiſſe.
δεῖ.Oportet.decet.
δεῖγμα.ατος.το.demonſtratio. ſignum. [exēplum facio.
δειγματίζω.μ.σω.π.κα.traduco
δείκνυμι.μ.ειξω.π.χα.Oſtendo. demonſtro.
δεικνύω.μ.ειξω.π.χα.demonſtro.oſtendo.
δίκτυον.ου.το.Rete.
δειλία.ας.ἡ.Timiditas.
δειλιάω.τ δειλιῶ.μ.σω.π.κα.Formido.metuo.
δειλός.η.ον.Timidus.a.um.
δεῖνα.Quendam.
δεινός.η.ον.Grauis.obſcurus.Uehemens.ſeuerus.horribilis.
δεινῶς.Male grauiter.
δεῖξαι.demonſtrauiſſe.
δεῖξον.Oſtende.
δείξω.demonſtrabo. [Ceno.as.
δειπνέω.τ δειπνῶ.μ.σω.π.κα.
δεῖπνον.ου.τό.cena.e.
δεισιδαιμονέστερος.α.ον.Curioſior.circa deorū cultū.ſupſtitioſior.
δεισιδαιμονία.ας.ἡ.Cultus erga deos.ſuperſtitio.
δειχθείς.εντος.ὁ.demonſtratus.

Δέκα.Decem.
Δεκαδύο.Duodecim. [ſiiii.
Δεκαμηναῖος.α.ον.Res decē mē
Δεκαπέντε.Quindeci. [vꝛbiū
Δεκάπολις.εως.η.prouīcia decem
Δεκατέσσαρες.ων.quattuoꝛdeci.
Δεκάτη.ης.ἡ.Decima.
Δέκατος.η.ον.Decimꝰ.a.um.
Δεκατόω.⁊ δεκατῶ.μ.σω.π.κα.
Decimo.as.
Δεκτός.η.ον.Acceptus.a.um.
Δελεάζω.μ.σω.ϖ.κα.allicio.at
Δένδρον.ου.τό.Arboꝛ. [trabo.
Δεξιά.ας.ἡ.Dextra.
Δεξιολάβος.ου.ὁ.Lancearius.
Δεξιός.α.ον.Dexter.a.um.
Δέξομαι.Accipiam.
Δέομαι.μ.ησομαι.Rogo.indigeo.
Δέον.Decens.licitum.
Δέρμα.ατος.τό.Pellis.coꝛium.
Δερμάτινος.η.ον.pelliceus.a.um.
Δέρω.μ.ρῶ.π.κα.Excoꝛio.as.
Δεσμά.ων.τα.Vincula.
Δεσμεύω.μ.σω.π.κα.Alligo.
Δεσμέω.⁊ δεσμῶ.μ.σω.ϖ.κα.
Δέσμη.ης.ἡ.Faſciculus. [Ligo.
Δέσμιος.α.ον.Vinctus.a.um.
Δεσμός.ου ὁ.Vinculum.
Δεσμοφύλαξ.κος.ὁ.Carceris cu
ſtos.pꝛepoſitus carceris.
Δεσμωτήριον.ου.τὸ.Carcer.
Δεσμώτης.ου.ὁ.Vinctꝰ.q̄ ē ī vīculis
Δεσπόζω.μ.σω.π.κα.Dominoꝛ.
Δεσπότης.ου.ὁ.Dominus.
Δεῦρο.Huc.ades.veni.accede.
Δεῦτε.Agite.venite.
Δευτεραῖος.α.ον.Qui aliquid fe
cit ſecunda die.
Δεύτερον.Secundo.ſecundum.
Δευτεροπρῶτος.η.ον.Secundi.
pꝛimus.a.um.
Δεύτερος.α.ον.ſecundus.a.um.
Δευτερόω.⁊.δευτερῶ.μ.σω.π.
κα.Secundo.as.itero.as.
Δευτέρωσις.εως.ἡ.Secūdatio.re
petitio.iteratio. [ſcipio.accipio.
Δέχομαι.μ.ξομαι.π.εγμαι.Su=
Δέω.μ.σω.π.κα.Ligo.alligo.abſū.
opus habeo.
Δή.particula cōpletiua ⁊ nihil ſignifi
Δῆγμα.ατος.το.Moꝛſus. [cat.
Δηλονότι.Videlicet.manifeſtū eſt.
Δῆλος.η.ον.Manifeſtus.a.um.
Δηλόω.⁊ δηλῶ.μ.σω.π.κα.Ma
nifeſto.ſignifico.oſtendo.

Δημηγορέω.⁊ δημηγορῶ.μ.
σω.π.κα.Contionoꝛ.Oꝛationē pu
blice habeo.
Δημιουργέω.⁊ δημιουργῶ.μ.
σω.ϖ.κα.Condo.fabꝛico.facio.
Δημιουργός.ου.ὁ.Conditoꝛ.
Δῆμος.ου.ὁ.Populus.plebs.
Δημοσίᾳ.Publice.
Δημόσιος.α.ον.Publicus.a.um.
Δημότης.ου.ὁ.Popularis.ꝑuatꝰ.
Δηνάριον.ου.τό.Denarium.ij.
Δήποτε.Tandem.
Δήρας.αντος.ὁ.poſtq̃ percuſſit.
Δῆσαι.Ligauiſſe.
Δήσας.αντος.ὁ.Poſtq̃ ligauit.
Δῆσον.Alliga.
Δήσω.Ligauero.
Διά.Per.pꝛopter.
Δία.Iouem.
Διαβαίνω.μ.ησομαι.π.ηκα.Trā
ſeo.perambulo.gradioꝛ.
Διαβάλλω.μ.λῶ.π.ηκα.Calū
nioꝛ.criminoꝛ.
Διαβάς.αντος.ὁ.poſtq̃ ꝑtranſiuit.
Διαβεβαιόω.⁊ διαβεβαιῶ.μ.σω.
ϖ.κα.Affirmo.confirmo.
Διαβῆναι.Tranſiuiſſe. [facio.
Διαβιβάζω.μ.σω.π.κα.ꝑtranſire
Διαβλέπω.μ.ψω.ϖ.φα.Video.
aſpicio.
Διαβολή.ης.ἡ.Calūnia.accuſatio.
Διάβολος.ου.ὁ.calūniatoꝛ.diabo
Διαβούλιον.ου.το.cōſiliuꝫ. [lus.
Διαγγέλλω.μ.λῶ.π.ελκα.Nun
Διάγε.Saltem.pꝛopter. [cio.as.
Διαγενόμενος.η.ον.Poſtq̃ tran
ſiuit ⁊ pꝛeteriit. [trāſeo.perficioꝛ.
Διαγίνομαι.μ.ησομαι.π.ημαι
Διαγινώσκω.μ.σομαι.π.ϖ.ωκα.
Cognoſco.dijudico. [ſco.
Διαγνωρίζω.μ.σω.ϖ.κα.cogno
Διάγνωσις.εως.ἡ.cognitio.dijudi
catio.iudicium. [bo.
Διαγνώσομαι.cognoſcaꝫ.dijudica
Διαγογγύζω.μ.σω.ϖ.κα.Mur
muro.
Διαγρηγορέω.⁊ διαγρηγορῶ.
μ.σω.ϖ.κα.Vigilo.
Διάγω.μ.ξω.π.χα.Duco.trāſigo.
tranſueho.
Διαδέχομαι.μ.ξομαι.π.γμαι.
Suſcipio.per ſucceſſionem capio.
Διάδημα.τος.τό.diadema.ligamē
Διαδίδωμι.μ.σω.π.ωκα.Di=
ſtribuo.do.trado.

Διάδος.Da.diſtribue.
Διάδοχος.ου.ὁ.ſucceſſoꝛ.Qui in
officio ſuccedit.
Διαδραμοῦμαι.Diſcurram.
Διαδρας.αντος.ὁ Poſtq̃ ꝑcurrit.
diſcurrit.
Διαδώσω.tradam.dabo.diſtribuaꝫ.
Διαζωννύω.μ.σω.π.κα.Pꝛe=
cingo.cingo.
Διαθέμενος.η.ον.Poſtq̃ diſpoſuit
vel diſpoſitus eſt.
Διαθήκη.ης.ἡ.Teſtamētū.ſtatus ho
minis ⁊ conditio.
Διαθήσομαι.Diſponam.
Διαθρύπτω.μ.ψω.π.φα.Con=
fringo.in minutas partes ſeco.
Διαίρεσις.εως.ἡ.Diuiſio.
Διαιρέω.⁊ διαιρῶ.μ.σω.ϖ.κα.
Diuido.
Διαιτάομαι.⁊ διαιτῶμαι.μ.σο
μαι.π.μαι.Viuo.vitaꝫ tranſigo.
Διακαθαρίζω.μ.σω.π.κα.Mun=
do.as.purgo.
Διακατελέγχω.μ.ξω.π.χα.Re
uinco.repꝛehendo.redarguo.
Διακατηλεγχόμην.Reuincebaꝫ.
inuehebar.repꝛehendebam.
Διακατήλεγχον.Reuincebam.
Repꝛehendebam.ant.reuinxi.rep̄
hendi.runt.
Διακενῆς.Inuanum.fruſtra.
Διακονέω.⁊ διακονῶ.μ.σω.π.
κα.miniſtro.as.
Διακονία.ας.ἡ.Miniſterium.
Διακονιάω.⁊ διακονιῶ.μ.σω.π.
κα.Diſpenſo.operoꝛ.
Διάκονος.ου.ὁ.Miniſter.i.
Διακόσιοι.α.ον.Ducenti.
Διακούω.μ.σω.π.κα.Audio.
Διακριβόομαι.⁊ διακριβοῦμαι
μ.σομαι.π.μαι.Diligens ſum.
Διακρίνομαι.μ.ουμαι.π.ιμαι.
Heſito.diſputo.
Διακρίνω.μ.νῶ.π.κα.Diſcerno.
diiudico.
Διάκρισις.εως.ἡ.diſceptatio.
Διακυβερνάω.⁊ διακυβερνῶ.μ.
σω.π.κα.Guberno.
Διακωλύω.μ.σω.π.κα.ꝓhibeo.
Διαλαλέω.⁊ διαλαλῶ.μ.σω.
π.κα.Colloquoꝛ.diuulgo.
Διαλέγομαι.μ.ξομαι.ϖ.γμαι.
Diſputo. [ceſſo.
Διαλείπω.μ.ψω.ϖ.φα.deſino.
Διάλεκτος.ου.ἡ.Idioma.Ligua.
ſermo pꝛopꝛius cuiuſqꝫ nationis.
Διαλλαγή.ης.ἡ.reconciliatio.
Διαλλάττω.μ.ξω.ϖ.χα.reconci
lio.commuto.variego.
Διαλογίζομαι.μ.σομαι.π.ισ=
μαι.cogito.
Διαλογισμός.ου.ὁ.cogitatio.
Διαλοιδόρησις.εως.ἡ.conuitiuꝫ.
Διαλύω.μ.σω.π.κα.diſſoluo.dif
fundo. [ſamo.
Διαμαίνομαι.μ.ουμαι.π.μα.In
Διαμαρτύρομαι.μ.ουμαι.ϖ.
μαι.Teſtoꝛ.teſteꝫ facio.
Διαμασάομαι.⁊ διαμασῶμαι.
μ.σομαι.π.μαι.manduco.Intē
perate mando.deuoꝛo.
Διαμάχομαι.μ.εσομαι.π.μαι.
Pugno.as.
Διαμεμάχημαι.Pugnaui.
Διαμεμενηκώς.οτος.ὁ.Poſtquā
manſit.poſtquam perſeuerauit.
Διαμεμερισμένος.η.ον.diuiſus.
a.um. [perſeuero.remaneo.
Διαμένω.μ.νῶ.π.κα.Permaneo.
Διαμερίζω.μ.σω.π.κα.diuido.
Διαμερισμός.ου.ὁ.ſepatio.diuiſio
Διαμέσου.Per medium. [blico.as
Διανέμω.μ.μῶ.π.κα.diuulgo.pu
Διανεύω.μ.σω.π.κα.Innuo.ſi=
gnis loquoꝛ. [cogito.meditoꝛ.
Διανοέω.⁊ διανοῶ.μ.σω.π.κα.
Διανόημα.ατος.τό.cogitatio.
Διάνοια.ας.ἡ.ſapiētia.mēs.itellectꝰ.
Διανοίγω.μ.ξω.π.χα.Aperio.
Διανυκτερεύω.μ.σω.ϖ.κα.per=
nocto.noctem traduco ⁊ conſumo.
Διανύω.μ.σω.π.κα.expedio.fa=
Διαπαντός.Semper. [cio.conficio.
Διαπαρατριβή.ης.ἡ.conflictatio.
Διαπεράω.⁊ διαπερῶ.μ.σω.ϖ.
κα.Tranſeo.tranſfreto.
Διαπλέω.μ.σω.ϖ.κα.pernauigo
nauigando relinquo.
Διαπονέομαι.⁊ διαπονοῦμαι.
μ.σομαι.π.μαι.Doleo.
Διαπορεύομαι.μ.σομαι.ϖ.
μαι.Tranſeo.
Διαπορέω.⁊ διαπορῶ.μ.ησω.
π.κα.Heſito.dubito.
Διαπραγματεύομαι.μ.σομαι.
ϖ.μαι.Negocioꝛ.mercaturā exerceo
Διαπρίω.μ.σω.π.κα.diſſeco.ſcido
Διαπτάς.αντος.ὁ.poſtquam trāſ
uolauit. [Articulo.as.
Διαρθρόω.⁊ διαρθρῶ.μ.σω.π.κα.
Διαρθρόομαι.⁊ διαρθροῦμαι.
μ.ωσομαι.π.ωμαι.confirmoꝛ in
membꝛis.
Διαρθρόω.⁊ διαρθρῶ.μ.σω.π.
κα.per membꝛa cōpono. [ſcerpo.
Διαρπάζω.μ.ξω.π.χα.diripio.di
Διαρραγήσομαι.diſrūpar.diſſipa
boꝛ. [diſrumpo.
Διαρρηγνύω.ξω.ϖ.χα.Scindo.
Διαρρήσσω.μ.ξω.π.χα.Rūpo.
Διασαφέω.⁊ διασαφῶ.μ.σω.π.
κα.Narro.refero.renūcio.māifeſto.
Διασείω.μ.σω.π.κα.Concutio.
Διασκεδαννύω.μ.σω.π.κα.diſ=
ſoluo.
Διασκιρτάω.⁊ διασκιρτῶ.μ.σω.
π.κα.Exulto.exilio pꝛe letitia.
Διασκορπίζω.μ.σω.π.κα.Spar
go.diſpergo.
Διασπάω.⁊ διασπῶ.μ.σω.ϖ.
κα.diſrumpo ⁊ diſcerpo.
Διασπαρείς.εντος.ὁ.diſſeminatꝰ
diſperſus.a.um. [diſpergo.
Διασπείρω.μ.ρῶ.ϖ.κα.diſſemino.
Διασπορά.ας.ἡ.diſperſio.diſſemi
natio.
Διαστάς.αντος.ὁ.poſtquā diſtauit
Διαστέλλομαι.μ.ουμαι.π.μαι.
pꝛecipio. [diſtinguo.
Διαστέλλω.μ.λῶ.π.κα.diuido.
Διάστημα.ατος.το.diſtātia.ſpaciū
Διαστήσας.αντος.ὁ.Poſtq̃ fecit
diſtare.ſeparauit.
Διαστολή.ης.ἡ.diſtinctio. [guro
Διαστράπτω.μ.ψω.π.φα.Ful
Διαστρέφομαι.μ.ψομαι.ϖ.
μμαι.peruertoꝛ. [inuerto.
Διαστρέφω.μ.ψω.π.φα.ꝑuerto
Διασχίζω.μ.σω.π.κα.Scindo.
Διασώζω.μ.σω.π.κα.ſaluo.libero
as. [ꝑceptum.
Διαταγή.ης.ἡ.oꝛdinatio.cōſtitutio
Διάταγμα.τος.το.ꝑceptū.cōſtitutio
Διαταράττω.μ.ξω.π.χα.Turbo.
tumultum facio.
Διατάσσομαι.μ.ξομαι.π.γμαι.
Oꝛdino.conſtituo.diſpono. [beo.
Διατάσσω.μ.ξω.π.χα.ꝑcipio.iu
Διατάττομαι.μ.ξομαι.π.γμαι.
diſpono.oꝛdino. [di no.cōſtituo.
Διατάττω.μ.ξω.π.χα.pꝛecipio oꝛ
Διατάχους.cito.velociter.
Διατείνω.μ.νω.ϖ.κα.aſſequoꝛ.at
tingo. [κα.perſeuero.perficio.
Διατελέω.⁊ διατελῶ.μ.σω.ϖ.
Διατεταγμένος.η.ον.pꝛeceptus.
oꝛdinatus.a.um.
Διατετάχεναι.pꝛecepiſſe.iuſſiſſe.
Διατηρέω.⁊ διατηρῶ.μ.σω.ϖ.
κα.conſeruo.retineo.
Διατί.Quare.cur.
Διατίθημι.μ.ησω.π.ηκα.diſpono.
Διατοῦτο.pꝛopter hoc.ideo.
Διατρέχω.μ.ουμαι.ϖ.ηκα.diſ=
curro.percurro. [Maneo.
Διατρίβω.μ.ψω.π.φα.cōmoroꝛ.
Διατροφή.ης.ἡ.Alimentum.
Διαυγάζω.μ.σω.π.κα.Eluceſco.
Διαυγής.εος.ὁ.ἡ.ꝑlucidus.a.um.
Διαφαίνομαι.μ.ουμαι.π.μμαι
Appareo.
Διαφέρω.μ.οισω.ϖ.οχα.Diffe=
ro.Excello.ſupero.transfero.diſſe
mino.per diuerſas ꝑtes fero. [gio
Διαφεύγω.μ.ξουμαι.π.γα.Fu
Διαφημίζω.μ.σω.π.κα.diffamo.
Διαφθείρω.μ.ρῶ.π.κα.coꝛrūpo.
Διαφθορά.ας.ἡ.coꝛruptio.
Διαφορά.ας.ἡ.differentia.
Διάφορος.α.ον.diuerſꝰ.differēs.
Διαφορώτερος.α.ον.differentioꝛ
Magis diuerſus.a.um.
Διαφύγω.Fugiam.fugerem.
Διαφυλάττω.μ.ξω.π.χα.ſeruo.
cuſtodio.
Διαχειρέομαι.⁊ διαχειροῦμαι
μ.σομαι.π.ημαι.Occido.iterficio.
Διαχειρίζομαι.μ.σομαι.ϖ.ισ=
μαι.Occido.interficio.
Διαχέω.μ.ευσω.π.κα.diffundo.
Διαχωρίζω.μ.σω.ϖ.κα.ſcido.ſe
paro. [ſurro.murmuro.
Διαψιθυρίζω.μ.σω.ϖ.κα.Su
Δίγλωσσος.η.ον.Bilinguis.du
plici lingua. [docere alios.
Διδακτικός.η.ον.doctoꝛ.qui amat
Διδακτός.η.ον.doctꝰ.a.ū.docibilis.
Διδασκαλία.ας.ἡ.doctrina.
Διδάσκαλος.ου.ὁ.Magiſter.
Διδάσκω.μ.ξω.ϖ.χα.doceo.
Διδαχή.ης.ἡ.doctrina.
Διδόναι.dare.
Διδόω.⁊ διδῶ.μ.σω.π.κα.do.as.
Δίδραχμα.τος.το.didrachma.
genus pecunie.
Δίδυμος.η.ον.Geminus.a.um.
Δίδωμι.μ.σω.ϖ.κα.do.
Διέβην.Tranſiui.
Διεβίβασα.pertranſire feci.
Διεβλήθην.diffamatꝰ accuſatꝰ ſuꝫ.

Διεγείρω.μ.ρῶ.π.κα.Excito, as.
Διεγνώρισα.cognoui.
Διεγόγγυζον . murmurabã.ant.
Διεγρηγορησάμην.Uigilaui.
Διελιδόμην. Diuidebar . distribue
Διέλωκα.diuisi.distribui. [bar.
Διέζωσα.precinxi.
Διεζωσάμην.precixi me.pcictus sũ.
Διεζωσμένος.η.ον.precinctus.a.ũ.
Διεθέμην.disposui.
Διεθρύβην.Sectus in minutas par tes sum.confractus sum.
Διεῖλον.diuisi.erunt. [tus sũz.
Διεκρίθην.hesitaui.discretꝰ diiudica
Διεκρινόμην.Hesitabam. diiudica bam.discernebam.ar.
Διέκρινον.Diiudicaui.erunt.bã.ant
Διεκώλυον.prohibebã.vetabã.ant
Διελαλούμην.diuulgabar. collo= quebar.
Διελάλουν.colloquebar.antur.
Διελεγόμην.disputabã.disserebaz.
Διελέγχω.μ.ξω.π. χα.redar= guo.reprehendo.corrigo.
Διελεύσομαι.Ambulabo.pertran sibo.Ueniam.
Διελέχθην.disputaui.
Διεληλυθώς.οτος.ὁ.postq̃ perue nit. ⁊ penetrauit.
Διελθεῖν.Intrauisse.transisse. venis se.perambulasse.
Διέλθω.trãseã.pambulẽ. Ueniam.
Διελθών.οντος.ὁ Postq̃ transiuit pambulauit.
Διέλιπον.desij.cessaui.rũt.
Διελογιζόμην.Cogitabam.
Διελύθην.dissolutus. dispersus suz.
Διεμαρτυράμην.Testificatus.te= status sum.
Διεμαρτυρόμην. Testificatus .te status sum.
Διεμαχόμην.pugnabam.
Διέμεινα.permansi. perseueraui.
Διέμενον.permanebã.pseuerabã.ant
Διεμέριζον. Diuidebam.ant.
Διεμερισάμην.diuisi.diuisus sum.
Διεμερίσθην.diuisus fui.
Διενέγκω.Excellam.superem.trans feram.transferrem.ro.
Διενεχθῆναι. Superatum. transla tum.dilatum esse.
Διενθυμέομαι.⁊ Διενθυμοῦμαι μ.ησομαι.π.ημαι.Cogito.
Διενοήθην.Cogitaui.
Διεξάγαγε.Perfice.

Διεξάγω.μ.ξω.π.χα. Perficio.
Διεξελθών.οντος.ὁ.Postquã pro cessit.egressus est.
Διεξέρχομαι.μ.σομαι.π.ληλυ θα.procedo.egredior. [sus.
Διέξοδος.ου.ἡ. exitꝰ.trãsitꝰ. decur
Διεπέρασα. Transfretaui.transiui.
Διεπορευόμην.Ibaz. iter faciebã.
Διεπραγματευσάμην. Negocia tus sum.mercaturam feci.
Διεπριόμην.dissecabar.scindebar.
Διέπω.dispono.guberno.
Διερευνάω.⁊ Διερευνῶ.μ.σω. π.κα.Scrutor.
Διερμηνευτής.ου.ὁ.Interpres.
Διερμηνεύω.μ.σω.π.κα.iterp̃tor.
Διερρηγνύμην. scidebar.rũpebar.
Διέρρηξα.Scidi.rupi.
Διέρχομαι.μ.ευσομαι.π.ηλυ= θα.Ambulo.trãsco.venio.ptrãsco.
Διεσάφησα.Narraui.
Διεσκίρτησα.exultaui.exilij pletitia
Διεσκόρπισα.Sparsi.dispersi.
Διεσκορπίσθην.dispersus sum.
Διεσκορπισμένος.η.ον.dispersus a.um.
Διεσπάρην.disseminatꝰ sũ.⁊ dispsus
Διεσπᾶσθαι.disruptum fuisse.
Διέστειλα.distinxi.
Διεστειλάμην.Precepi.iussi.
Διεστελλόμην.precipiebã.iubebã.
Διέστην.discessi.distaui.
Διέστησα.distaui.distare feci.
Διεστραμμένος.η.ον.puersꝰ.a.uz.
Διεστραμμένως.puerse. iuerse. ad
Διέσχισα.Scidi. [uerb.
Διεσωζόμην.Saluabar.
Διεσώθην.Saluatus sum.
Διέταξα.Iussi.ordinaui.
Διεταξάμην.Iussi.ordiaui.dispõsui.
Διεταράχθην.turbatus sum.
Διετηρήθην.Seruatus sum.
Διετήρουν.Seruabam.ant.
Διετής.εος.ὁ.ἡ.Res duorũ annorũ.
Διετία.ας.ἡ.Biẽnium.duo anni.
Διέτριβον.Commorabar. antur.
Διέτριψα.Commoratus sum.
Διεφαινόμην.Apparebam.
Διεφερόμην.disseminabar. ferebar per varias partes.
Διεφήμισα.diffamaui. diuulgaui.
Διεφημίσθην. diffamatꝰ diuulga= tus sum.
Διεφθάρην.Corruptus sum. perij.
Διεφθαρμένος.η.ον.corruptꝰ.a.ũ

Διεφθάρμην.corruptꝰ fuerã.pierã.
Διέφθειρα.corrupi.
Διεφθειρόμην.corrũpebar. occide=
Διεφύλαξα.custodiui. [bar.
Διεφύλασσον. Seruabam.ant.
Διεχειρησάμην. Interfeci.
Διεχώρισα.diuisi.separaui.
Διεχωρίσθην. diuisus scissus sum.
Διήγαγον.Trãsuexi.runt.
Διήγειρα.Excitaui. [gebam.
Διηγειρόμην.Excitatus eram. sur
Διηγέομαι.⁊ Διηγοῦμαι.μ.ησο μαι.π.ημαι.Narro.refero.
Διήγησις.εως.ἡ.Narratio.historia
Διηκόνησα. Ministraui.
Διηκόνουν. Ministrabam. ant.
Διηκριβωσάμην.diligens fui.
Διήκω.μ.ξω.π.χα.puado.puenio.
Διῆλθον.pertransij. pertransierunt.
Διηλλαγμένος. η.ον.Commu= tatus.variegatus.varius .a.um.
Διηνεκής.εος.ὁ.ἡ.cõtinuꝰ ppetuꝰ. a
Διήνοιγον.Aperui.erunt. [um.
Διήνοιξα.Aperui.
Διηνοίχθην.Apertus sum.
Διηπόρουν.Hesitabam.ant.
Διηρθρώθην.Per membra compo situs sum.formatus sum.
Διηρμήνευον.Interpretabar. ãtur.
Διηρχόμην.Perambulabaz.
Διθάλλασσος.η.ον. Bimaris.bi marinꝰ.a.ũ.circũdatꝰ duplici mari.
Διικνέομαι.⁊ Διικνοῦμαι. μ.ιξο μαι.π.ιγμαι.pertingo.penetro.
Διίπταμαι. μ. σομαι. π. μαι. Transuolo.
Διίστημι.μ.ησω.π.ηκα. disto.di= stare facio.diuido.
Διισχυρίζομαι.μ.σομαι.π.ισ= μαι.Affirmo.
Δικαιοκρισία.ας.ἡ. Iustũ iudiciũ.
Δίκαιος.α.ον.Iustus.a.um.
Δικαιοσύνη.ης.ἡ.Iustitia.
Δικαιόω.⁊ Δικαιῶ. μ. ωσω. π. ωκα.Iustifico.
Δικαίωμα. ατος.τό.Iustificatio.
Δικαίως.Iuste.
Δικαίωσις.εως.ἡ.Iustificatio.
Δικαστής.οῦ.ὁ.Iudex.
Δίκη.ης.ἡ.Ultio. suppliciũ.pena.
Δίκην.Adinstar.
Δίκτυον.ου.τό.Rete.
Δίλογος.η.ον.Bilinguis.homo du plici sermone.
Διό.Quamobrem.propter quod.

διοδεύω.μ.σω.π.κα. Iter facio. perambulo.
δίοδος.ου.ἡ. Transitus.
διοικέω. ꝛ διοικῶ.μ.σω.π.κα. Dispono.guberno.
διόλλυμι.μ.σω.π.κα. peo.pdo.
διόλου.per totum.
διοπετές.εος.τό.statua e celo lapsa
διόρθωσις.εως.ἡ.Correctio.
διορθωτής.ου.ὁ.director.emēdator.
διορύσσω.μ.ξω.π.χα.Effodio.
διορύττω.μ.ξω.π.χα.Effodio.
διός.Iouis.
διόσκουροι.ων.οἱ.castor ꝛ pollux
διότι.Quia.
διπλάσιος.α.ον.Duplus.a.um.
δίπλοος.ου.ὁ.Duplex.
διπλότερος.α.ον.Induplo plus
διπλόω.ꝛ διπλῶ.μ.σω.π.κα. Duplico.as.
δίς.Bis.
δισσός.η.ον.Duplex.
δισσῶς.Bifariam.dupliciter.
διστάζω.μ.ξω.π.χα.Dubito.
δίστομος.η.ον.ex vtraqʒ pte scidēs
δισχίλιος.α.ον.Duo mille.
διυλίζω.μ.σω.π.κα.Excolo.as.
δίφρος.ου.ὁ.Sella.
δίχα.Absqʒ.
διχάζω.μ.σω.π.κα.sepo.diuido.
διχομηνία.ας.ἡ.semiplena luna.
διχοστασία.ας.ἡ.seditio.discordia
διχοτομέω.ꝛ διχοτομῶ.μ.σω π.κα. Diuido.
διψάω.ꝛ διψῶ.μ.ησω.π.ηκα.Sitio.
δίψη.ης.ἡ.Sitis.
δίψος.εος.τό.Sitis.
δίψυχος.η.ον.Duplex animo.
διωγμός.ου.ὁ.Persecutio.
διώδευον.Iter faciebam.ant.
διώδευσα.Ambulaui.perābulaui.
διωδεύθην.Trāsuolaui.pertrāsiui.
διώκτης.ου.ὁ.persecutor.
διώκω.μ.ξω.π.χα.Persequor.sequor.sector.
διώλεσα.perdidi.perij.
διωλλύμην.peribam.
διωρθώθην.Directus sum.
διώρυξ.ος.ἡ.Fossa.fossio.
δόγμα.ατος.τό.Edictum.statutuʒ. placitum.lex.sanctio.
δογματίζομαι.μ.σομαι.π.μαι dogmata facio.statuta ꝛ leges cōdo
δοθείς.εντος.ὁ.Datus.
δοθῆναι.datum fuisse.

δοθήσομαι.dabor.
δοθῶ.Tradar.der.
δοκέω.ꝛ δοκῶ.μ.ξω.π.γμαι. videor.existimo.puto.
δοκιμάζω.μ.σω.π.κα.pbo.expior
δοκιμασία.ας.ἡ.probatio.
δοκιμή.ης.ἡ.probatio.experimētuʒ.
δοκίμιον.ου.τό.pbatio.expimētū
δόκιμος.η.ον.probatus.a.um.
δοκός.ου.ἡ.Trabes.
δόλιος.α.ον.subdol⁹.dolosus.a.ū
δολιότης.ητος.ἡ.Dolositas
δολιόω.ꝛ δολιῶ.μ.σω.π.κα.dolose ago.
δόλος.ου.ὁ.Fraus.dolus.
δολόω.ꝛ δολῶ.μ.σω.π.κα. Adultero.as.corrūpo.vitio aliquid.
δόματος.το.datum.donum.
δόντες.οντων.οἱ.postq̄ dederunt
δόξα.ης.ἡ.Gloria.
δοξάζω.μ.σω.π.κα.glorifico.
δόξω.Videar.putem.existimem.
δόρας.ατος.το.Lignum.
δορκάς.αδος.ἡ.Dorcas animal.
δόρυ.ος.το.Lancea.
δός.Dederis.dato.
δόσις.εως.ἡ.datio.donum.
δότε.dederitis.datote.
δότης.ου.ὁ.dator.qui aliquid dat
δότω.dederit.dato.
δοῦλα.ων.τα.gn̄e neutro serua.
δουλαγωγέω.ꝛ δουλαγωγῶ.μ.σω.π.κα.In seruitutem redigo.
δουλεία.ας.ἡ.Seruitus.
δουλεύω.μ.σω.π.κα.Seruio.is.
δούλη.ης.ἡ.Serua.
δοῦλος.ου.ὁ.Seruus.
δουλόω.ꝛ δουλῶ.μ.σω.π.κα Seruituti subijcio.
δοῦναι.dedisse.
δούς.οντος.ὁ.postquam dedit.
δοχεῖον.ου.το.receptaculum.
δοχή.ης.ἡ.acceptio.cōuiuiū.prādiū
δράκων.οντος.ὁ.draco.
δραμών.οντος.ὁ.postq̄ cucurrit.
δράσσομαι.μ.ξομαι.π.γμαι. Comprehendo.
δράττομαι.μ.σομαι.π.γμαι. Apprehendo.comprehendo.
δράω.ꝛ δρῶ.μ.σω.π.κα.facio.
δρέπανον.ου.τὸ.Falx.
δρόμος.ου.ὁ.Cursus.
δρόσος.ου.ὁ.Ros.
δῦμι.μ.νσω.π.κα.occido.mergor.

δύναμαι.μ.σομαι.π.μαι.possū.
δύναμις.εως.ἡ.Potentia.virtus.
δυναστεία.ας.ἡ.potentia.
δυναστεύω.μ.σω.π.κα.subijcio. opprimo.
δυνάστης.ου.ὁ.Potens.
δυνατός.η.ον.potens.possibilis.
δυνατῶς.potenter.
δυνατώτερος.α.ον.potentior.
δυνήσομαι.potero.
δύο.duo.due.duo.
δυσάλυκτος.η.ον.Ineuitabilis inefugibilis.e.
δυσβάστακτος.η.ον.Importabilis.difficilis portatu.
δυσδιήγητος.η.ον.ienarrabil'.e.
δυσγένεια.ας.ἡ.Ignobilitas.
δυσεντερία.ας.ἡ.dysenteria.morbus intestinorum.
δυσερμήνευτος.η.ον.Ininterpretabilis.e.difficilis interpretatu.
δυσί.duobus.
δύσκολος.η.ον.difficilis.durus.a um.grauis.e.
δυσκόλως.difficulter.grauiter.
δυσμή.ης.ἡ.Occidens.
δυσνόητος.η.ον.difficilis itellectu
δυσφημία.ας.ἡ.Infamia.
δύσχρηστος.η.ον.Inutilis.e.
δύω.μ.σω.π.κα.occido.mergor.
δῶ.dem.largiar.
δώδεκα.duodecim.
δωδέκατος.η.ον.duodecim⁹.a.ū.
δωδεκάφυλλον.ου.τό.duodecim tribus.
δώην.dem.
δῶμα.ατος.τό.domus.tectus.
δωρέα.ας.ἡ.donum.
δωρεάν.gratis.
δωρέομαι.ꝛ δωροῦμαι.μ.σομαι.π.ημαι.dono.largior.
δώρημα.ατος.το.donum.munus
δῶρον.ου.τό.donum.munus.
δωροκοπέω.ꝛ δωροκοπῶ.μ.σω.π.κα.diminuo donum.
δώσω.dabo.
ἔα.Sine.permitte.
ἐάν.Si.cum.
ἑαυτῆς.sui ipsius.femi.generis.
ἑαυτοῖς.sibi ipsis.vobisipsis.m.g.
ἑαυτούς.seipsos.vosipsos.
ἐάω ꝛ ἐῶ.μ.ασω.π.κα.sino.pmitto.
ἐβάθυνον.Profundaui.profundabam.ant.erunt.
ἔβαλλον.Cedebam.ant.proijciebam.ant.

ἔβαλον. Misi.proieci.erunt.
ἐβαπτιζόμην.baptizabar.
ἐβάπτιζον.baptizabam.ant.
ἐβάπτισα.baptizaui.
ἐβαπτισάμην.baptizaui.baptizat⁹
ἐβαπτίσθην.baptizatus su3. [sum.
ἐβαρήθην.Grauatus sum.
ἐβασανιζόμην.cruciabar.torq̃bar.
ἐβασάνιζον.cruciabam.ant.
ἐβασάνισα.cruciaui.
ἐβασανίσθην.tortus.cruciatus fui.
ἐβασίλευσα.Regnaui.
ἐβάσκηνα.Fascinaui.
ἐβασταζόμην.ferebar.baiulabar.
ἐβάστασα.portaui.baiulaui.
ἐβδελυγμένος.η.ον.Abominatus.execratus.a.um.
ἐβδελυξάμην.abominatus sum.
ἑβδομήκοντα.Septuaginta.
ἑβδομηκονταέξ.Septuaginta sex.
ἑβδομηκονταπέντε.septuaginta quinq3.
ἑβδομηκοντάκις.septuagies.
ἕβδομος.η.ον.septimus.a.um.
ἐβεβαιώθην.confirmatus sum.
ἐβεβήλωσα.Violaui.
ἐβεβλήμην.Jacuerã.piect⁹ fueram.
ἐβιάσθην.grauatus sũ.oneratus fui.
ἐβλάστησα.germinaui.pullulaui.
ἐβλασφήμησα.blaffemaui.[creui.
ἐβλασφήμουν.blaffemabã.ant.
ἔβλεπον.vidi.erunt.videbam.ant.
ἐβλήθην.proiectus fui.
ἐβοήθησα.Auxiliatus sum.
ἐβόησα.exclamaui.
ἐβουλευόμην.consultabam.cogitabam.deliberabam.
ἐβουλευσάμην.cogitaui.deliberaui.consultaui.
ἐβουλήθην.Volui.
ἐβουλόμην.Volebam.
ἐβόων.clamabam.ant.
ἑβραΐς.δος.ἡ.Idioma hebraicum
ἑβραϊστί.Hebraice.
ἔβρεξα.rigaui.plui.
ἐβρόντησα.intonui.tonitru feci.
ἔβρυχον.stridebã dẽtib⁹.rugiebã.ãt
ἐγάμησα.duxi vxorem.
ἐγάμουν.Ducebã vxorẽ.ant. [a.ũ.
ἐγγεγραμμένος.η.ον.Inscript⁹.
ἐγγίζω.μ.σω.π.κα.appropinquo.as
ἐγγράφω.μ.ψω.π.φα.Inscribo.
ἐγγυάω.τ ἐγγυῶ.μ.σω.π.κα.Spondeo.fideiubeo.
ἐγγύζω.μ.σω.π.κα.Appropinquo

ἐγγύησις.ἡ.fideiussio.sponsio.
ἔγγυος.α.ον.pregnãs.grauida.spõ
ἐγγύς.prope. [sor.
ἐγγύτερον.propius.magis prope.
ἐγεγόνειν.factus fueram.
ἐγείρω.μ.ρῶ.π.κα.excito.suscito.
ἐγέμισα.Impleui.
ἐγεμίσθην.Impletus sum.
ἐγενήθην.factus sum.
ἐγεννήθην.generatus.natus sum.
ἐγέννησα.genui.generaui.
ἐγενόμην.factus sum.
ἐγερθείς.εντος.ὁ.excitat⁹.experrectus.
ἔγερσις.εως.ἡ.resurrectio. [ctus.
ἐγευσάμην.Gustaui.
ἐγήγερμαι.excitatus fui.surrexi.
ἐγηγερμένος.η.ον.Excitatus.resuscitatus.a.um.
ἔγημα.Duxi vxorem.
ἐγινόμην.fiebam.eram.
ἐγίνωσκον.cognoscebam.ant.
ἐγκάθετος.η.ον.Insidians.
ἐγκαθίζω.μ.σω.π.κα.Insideo.
ἐγκαίνια.ων.τά.encenia.festũ iudeorum. [nouo.
ἐγκαινίζω.μ.σω.π.κα.Innouo.re
ἐγκαλέω.τ ἐγκαλῶ.μ.σω.π.κα.Conqueror.accuso.
ἐγκαμίζομαι.μ.σομαι.π.σμαι.ducor vxor. [iungo.
ἐγκαμίζω.μ.σω.π.κα.matrimõio
ἐγκαμίσκομαι.ducor vxor.
ἔγκατα.ων.τα.Interiora.
ἐγκαταλαμβάνω.μ.ηψομαι.π.ημμαι.Cõprehẽdo.indeprehẽdo.
ἐγκαταλείπω.μ.ψω.π.φα.Relinquo.
ἐγκαταλίπω.relinquã.deseram.
ἐγκατελείφθην.Relictus sum.
ἐγκατέλιπον.Reliqui.erunt.
ἐγκατοικέω.τ ἐγκατοικῶ.μ.σω.π.κα.Inhabito.
ἐγκεκαίνισμαι.renouat⁹ inouat⁹ sũ
ἐγκεντρίζω.μ.σω.π.κα.Insero.
ἔγκιος.α.ον.pregnãs.grauid⁹.a.ũ
ἔγκλημα.ατος.το.crimẽ.accusatio
ἐγκομβόω.τ ἐγκομβῶ.μ.σω.π.κα.Insinuo.in sinũ mittõ.amplector.
ἐγκοπή.ης.ἡ.ipedimẽtũ.offẽdiculũ.
ἐγκόπτω.μ.ψω.π.φα.Impedio obtundo.protrabo.
ἐγκράτεια.ας.ἡ.continentia.
ἐνκρατής.εος.ὁ.ἡ.cõtinẽs.cõpos.
ἐγκρατεύομαι.μ.σομαι.π.ευμαι.Continens sum.

ἐγκρίνω.μ.νῶ.π.κα.Insero. [to.
ἐγκυλίω.μ.σω.π.κα.inuoluo.inuolu
ἐγλυκάνθην.dulcis factus fui.
ἔγλυψα.sculpsi.
ἔγνωκα cognoui.
ἐγνώκειν.cognoueram.
ἐγνωκώς.οτος.ὁ.postq̃ cognouit.
ἔγνων.cognoui.
ἐγνώρισα.notum feci.
ἐγνώσθην.cognitus fui.
ἔγνωσμαι.notus fui.
ἐγόγγυζον.murmurabam.ant.
ἐγόγγυσα.murmuraui.
ἐγράφην.scriptu3 sum.pictus sum.
ἔγραφον.scribebã.ãt.scripsi.erunt.
ἔγραψα.Scripsi.
ἐγρηγόρησα.Vigilaui.
ἐγύρωσα.circuiui.
ἐγχρίω.μ.σω.π.κα.Inungo.
ἐγώ.Ego.
ἐδάκρυσα.Illachrymaui.
ἐδαφίζω.μ.σω.π.κα.Desolo.diruo a fundamentis.solo equo.
ἔδαφος.εος.το.pauimentũ.solum.
ἐδεδώκειν.Dederam.
ἐδεήθην.Rogaui.
ἐδέθην.Ligatus fui.
ἔδει.Oportebat.
ἐδειγμάτισα.exẽplũ feci.traduxi.
ἔδειξα.ostendi.demonstraui.
ἐδεξάμην.Accepi.
ἐδεόμην.supplicabã.orabam.
ἔδεσμα.ατος.το.Cibus.esca.
ἐδεσμούμην.Ligabar.
ἐδευτέρωσα.Iteraui.repetiui.
ἐδεχόμην.Accipiebam.
ἐδήλουν.significabã.dmõstrabã.ãt
ἐδηλώθην.declaratus.ostẽsus sum
ἐδήλωσα.declaraui.manifestaui.
ἐδημηγόρουν.Orationẽ3 publice habebã.ant.
ἔδηρα.percussi.Excoriaui.
ἔδησα.Ligaui.
ἐδίδαξα.Docui.
ἐδίδασκον.docebam.ant.
ἐδιδάχθην.Edoctus sum.
ἐδίδουν.dabam.ant.
ἐδικαιώθην.Iustificatus sum.
ἐδικαίωσα.Iustificaui.
ἐδίστασα.Dubitaui.
ἐδίψησα.Sitiui.
ἐδίωκον.Persequebar.antur.
ἐδιώχθα.persecutus sum.
ἐδόθην.Datus sum.
ἐδοκίμασα.probaui.

ἐδόκουν.existimabā.āt.videbar.ant.
ἐδολίουν.Dolose agebam.ant.
ἔδομαι.μ.σομαι.π.μαι.māduco
ἔδοξα.Visus sum mihi.putaui.
ἐδόξαζον.Glorificabam.ant.
ἐδόξασα.Glorificaui.
ἐδοξάσθην.glorificatus fui.
ἐδούλευσα.Seruiui.
ἐδουλούμην.Captiuabar.in seruitutem redigebar.
ἐδουλώθην.seruus factus sum.
ἐδούλωσα.captiuaui.seruum feci.
ἐδραῖος.α.ον.Firmus.stabilis.
ἐδραίωμα.ατος.το.Firmamētum
ἔδραμον.Cucurri.erunt.
ἔδυν.occidi.mersus sum.
ἐδυνάμην.Poteram.
ἔδωκα.Dedi.
ἐδωρησάμην.donaui.
ἐζήλωσα.Emulatus sum.inuidi.imitatus sum.zelaui.
ἐζημιώθην.Mulctatus sum.detrimentum accepi.
ἔζησα.Vixi.
ἐζῆτε.Viuebatis.viueretis.
ἐζήτησα.quesiui.
ἐζητησάμην.quesiui.q̄situs sum.
ἐζητούμην.querebar.
ἐζήτουν.querebam.ant.
ἐζυμώθην.fermentatus sum.
ἐζωγρημένος.η.ον.captus.a.um.
ἔζων.Viuebam.ant.
ἐζώννυον.cingebam.ant.
ἐθαμβήθην.Miratus sum.
ἐθαμβούμην.Stupebam.mirabar.
ἐθανατώθην.Mortificatus sum.
ἐθαύμαζον.Mirabar.antur.
ἐθαύμασα.Miratus sum.
ἐθαύμαστωσα.Admirari feci.
ἔθαψα.Sepeliui.
ἐθεάθην.Visus sum.
ἐθεασάμην.Vidi.
ἐθελοθρησκεία,ας.ἡ.supstitio.
ἐθελοκωφόω.ꝛ ἐθελοκωφῶ.μ.σω.ϖ.κα.Fingo me surdum esse.
ἐθέλω.μ.σω.π.κα.Volo.
ἐθεμελιώθην.Fundatus fui.
ἐθεμελίωσα.Fundaui.
ἐθέμην.posui.positus fui.
ἐθεραπεύθην.curatꝰ.sanatus.cultus sum.
ἐθεραπευόμην.curabar.sanabar.
ἐθεράπευσα.Curaui.colui.seruiui.Lenificaui.
ἐθερίσθην.Messus sum.

ἐθερμαινόμην.calefiebam.
ἐθεωρήθην.Visus fui.
ἐθεώρησα.Vidi.
ἐθεώρουν.Videbam.ant.
ἔθηκα.posui.
ἐθήλασα.Suxi.
ἐθηριομάχησα.cū bestijs pugnaui
ἐθησαύρησα.Thesaurizaui.
ἐθίζω.μ.σω.π.κα.Consuesco.Assuefacio actiue.
ἐθισμός.ου.ὁ.Consuetudo.
ἐθνάρχης.ου.ὁ.princeps gentis.prepositus.
ἔθνησκον.Moriebar.antur.
ἐθνικός.η.ον.Ethnicus.gentilis.e.
ἐθνικῶς.Gentiliter.more gentilium.
ἔθνος.εος.το.Gens.
ἐθορύβουν.cōcitabā.turbabā.ant.
ἔθος.εος.τό.consuetudo.mos.
ἔθρεψα.paui.alui.
ἐθρήνησα.Lamentatus sum.
ἐθρήνουν.Lamentabar.antur.
ἐθρησκευόμην.colebar.adorabar.
ἐθρήσκευον.colebā.adorabam.ant.
ἐθυμώθην.Iratus sum.
ἔθυον.Immolabam.ant.
ἔθυσα.Immolaui.sacrificaui.
ἐθυσίαζον.Sacrificabam.ant.
ἔθω.μ.σω.π.ωθα.Consuesco.
εἰ.Si.
εἶ.Es.secunda persona a sum.
εἴασα.Siui.permisi.
εἴγε.Si tamen.
εἰδεμή.Alioquin.
εἰδεμήγε.Alioquin.
εἰδέχθεια.ας.ἡ.deformitas.turpitudo.
εἰδέω.ꝛ εἰδῶ.μ.σω.ϖ.κα.Video.scio.
εἴδησις.εως.ἡ.Scientia.cognitio.
εἶδος.εος.το.Species.pulchritudo forma.Vultus.
εἴδω.μ.σω.π.κα.Video.scio.
εἰδωλεῖον.ου.το.Domus idolis consecrata.
εἰδωλόθυτος.η.ον.Quod idolis immolatur.
εἰδωλολατρεία.ας.ἡ.idolorum seruitus.
εἰδολολάτρης.ου.ὁ.Idolatra.Idolorum cultor.
εἴδωλον.ου.τό.Idolum.simulachrum.phantasma.
εἰδώς.οτος.ὁ.Postq̄ sciunt.
εἴην.Essem.
εἰθισμένος.η.ον.consuetus.assuefactus.a.um.

εἰκάζω.μ.σω.ϖ.κα.coniectꝯ.as.
εἰκαί.Et si.quamuis.
εἰκῆ.Frustra.sine causa.temere.
εἴκοσι.Viginti.
εἰκοσιπέντε.vigintiquinq̄.
εἰκοσιτέσσαρες.ων.οἱ.vigintiquattuor.
εἰκοσιτρεῖς.ων.Viginti tres.
εἴκω.μ.ξω.π.χα.obedio.cedo.pareo
εἰκών.ονος.ὁ.imago.figura.effigies
εἴληφα.Accepi.
εἰληφώς.οτος.ὁ.Postquā accepit
εἰλικρινής.εος.ὁ.ἡ.sincerꝰ.purꝰ.a.ū
εἰλικρινεία.ας.ἡ.Sinceritas.veritas.puritas.iafectata manifestatio
εἷλκον.Abduxi.traxi.ebā.āt.
εἵλκυσα.Eduxi.extraxi.
εἰλόμην.Elegi.
εἰ μή.Nisi.
εἰ μήτι.Nisi.
εἰμί.μ.σομαι.π.μην.Sum.
εἵνεκεν.Eo quod.ob id quod.
εἶπα.Dixi.
εἰπέ.Dic.
εἰπεῖν.Dicere.dixisse.
εἶπον.Dixi.erunt.
εἶπον.Dic.
εἴπω.Dicam.dixero.
εἰπών.οντος.ὁ.postq̄ dixit.
εἰργαζόμην.operabar.faciebam.
εἰργασάμην.operatus sum.feci.
εἰργασμένος.η.ον.Factus.a.um.
εἴρηκα.Dixi.
εἰρήκειν.Dixeram.
εἴρημαι.Dictus sum.
εἰρημένος.η.ον.Dictus.a.um.
εἰρηνεύω.μ.σω.π.κα.pacem habeo.pacem agito.
εἰρήνη.ης.ἡ.pax.
εἰρηνικός.η.ον.Pacatus.a.um.pacificus.a.um.
εἰρηνοποιέω.ꝛ εἰρηνοποιῶ.μ.σω.ϖ.κα.pacifico.pacem ago.
εἰρηνοποιός.ου ὁ.pacificator.pacificus.
εἱρκτή.ης.ἡ.carcer.
εἴρω.μ.ρω.π.κα.dico.necto.
εἰς.In.prepositio ad locum.
εἷς.ενος.ὁ.Unus.
εἰσάγαγε.introduc.introduxeris.
εἰσαγαγεῖν.inducere.introduxisse.
εἰσαγάγω.Inducam.introducam
εἰσαγορέω.ꝛ εἰσαγορῶ.μ.σω.π.κα.Inuoco.
εἰσάγω.μ.ξω.π.χα.iduco.itroduco.

ἐισακούω.μ.σω.ϖ.κα.Exaudio.
ἐισδέχομαι.μ.ξομαι.π.γμαι.re
cipio [currit.
ἐισδραμών.οντος.ὁ.postq̃ intro
ἐισειμι.intro.ingredior.
ἐισελεύσομαι.intrabo.
ἐισελήλυθα.intraui.
ἔισελθε.intra.ingredere.
ἐισελθεῖν. intrauisse.
ἐισελθω.ingrediar.intrem.
ἐισελθών.οντος.ὁ.postq̃ ĩgressꝰ ẽ
ἐισενέγκαι.infer.immite.
ἐισενεγκεῖν.introduxisse.immisisse.
ἐισενέγκω.inducam.inferam.
ἐισεπήλησα.Exilij.
ἐισεϖορευόμην.Introibam
ἐισέρχομαι.μ.εύσομαι.π.ηλυ
θα.intro.ingredior.
ἐισήγαγον.induxi. introduxi.erũt.
ἐισηγορῆσθαι.inuocatum fuisse.
ἐισῄειν.intraui.intraueram.
ἐισηκούσθην.exauditus fui.
ἐισῆλθον.intraui.erunt.
ἐισήνεγκα.intuli introduxi.
ἐισί.Sunt.
ἐισίασιν.introeunt. ingrediuntur.
ἐισιεναι.ingredi.intrare.
ἐισκαθείς.singuli.singulatim.
ἐισκαλεομαι.⁊ ἐισκαλοῦμαι.μ
σομαι.ϖ.μαι. Uoco.inuoco.
ἔισολος.ου.ἡ.introitus.ingressus.
ἐισϖηδάω.⁊ ἐισϖηδῶ.μ.ησω.
π.κα.insilio.exilio
ἐισϖορεύομαι.μ.ευσομαι.ϖ.
ευμαι. Introeo.ingredior.
ἐιστήκειν.Steteram.
ἐιστοπαντελέσ.omnino. [curro.
ἐιστρέχω.μ.οῦμαι.π.ηκα.itro=
ἐιστροϖή.ης.ἡ. Aggressio.
ἐισφέρω.μ.οισω.π.χα.Intro=
ἔιτα.postea. [mitto.induco.
ἔιτε.Siue.
ἔιχον.habui.habuerũt. habebã.ant.
ἔιωθα.consueui.
ἐιώθειν.consueueram.
ἐιωθώς.οτος.ὁ. postq̃ assueuit.
ἔιων.sinebam permittebam. ant.
ἐκ.ex prepositio.
ἐκαθάρισα.Mundaui.purgaui.
ἐκαθαρίσθην.mundatus fui.
ἐκαθεζόμην.Sedebam. [erunt.
ἐκάθευδον.dormiebã. ãt.dormiui.
ἐκαθήμην.Sedebam.
ἐκάθισα.sedi.sedere feci.
ἐκαιόμην.ardebam. comburebar.

ἐκάκωσα.male tractaui.ad malũ in
ἐκάλεσα.vocaui. [citaui.
ἐκάλουν.Uocabam.ant.
ἐκάλυψα.cooperui.
ἐκάμμυσα.clausi oculos.
ἐκάμυσα.clausi. compressi oculos.
ἔκαμψα.curuaui. flexi.
ἐκαρτέρησα.sustinui.
ἕκαστος.η.ον.vnusquisq̃.
ἑκάστοτε.frequenter.
ἑκατόν.Centum.
ἑκατονταέτης.ου.ὁ. Centenari
us.homo centum annorum.
ἑκατονταπλάσιον.ου.το. centu
plum. [dux cẽtũ hoiũm.centurio.
ἑκατοντάρχης.ου.ὁ.p̃nceps vel
ἑκατόνταρχοσ.ου.ὁ. Centurio.
ἐκαυματισθην.estuaui.cõbustus.to
stus sum.
ἐκβαίνω.μ.ησομαι.π.κα.Euado
egredior. contingo.
ἐκβάλλω.μ.λῶ.π.κα.Eiicio.edu
co.profero.immito.
ἔκβασις.εως.ἡ.egressus.exitꝰ.finis
ἐκβεβλήκειν.eieceram. expuleram.
ἐκβιάζομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.
diligenter facio.elaboro.
ἐκβληθείς.εντος.ὁ.eiectus.
ἐκβληθήσομαι.eiiciar.
ἐκβολή.ης.ἡ.iactus.emissio.eiectio
ἐκγαμίζω.μ.σω.π.κα. Nuptui
trado.
ἐκγελάω.⁊.ἐκγελῶ.μ.σω.ϖ.κα
Irrideo.
ἔκγονον.ου.το.nepos. posterus.
ἔκγονοσ.η.ον.nepos.neptis. poste
rus.a.um.
ἐκλαϖαράω.⁊ ἐκλαϖαρῶ.μ η=
σω.ϖ.κα.supinsuino. supimpẽdo.
ἐκλειματόω.⁊ ἐκλειματῶ.μ.
σω.ϖ.κα.Terreo.
ἐκλέχομαι.μ.ξομαι.ϖ.γμαι.
Suscipio.expecto.
ἔκληλος.η.ον. manifestus.a.um.
ἐκλημέω.⁊ ἐκλημῶ.μ.σω.π.κα.
Absens a patria sum. peregrinor.
ἐκλιλάσκω.μ.ξω.π.χα. doceo.
ἐκλίλομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.Lo
co.as.colloco filiam marito. [cio.
ἐκλίλωμι.μ.σω.π.κα.verso.as.fa
ἐκλιηγέομαι.⁊ ἐκλιηγοῦμαι.μ
σομαι.π. μαι.enarro.expono.
ἐκλικέω.⁊ ἐκλικῶ.μ.σω.ϖ.κα.
Uindico.ius facio.vlciscor.
ἐκλίκησις.εως.ἡ.Uindicta.

ἔκλικος.ου.ὁ.Uindex [infector.
ἐκλιώκω.μ.ξω.π.χα. persequor.
ἔκλοτος.η.ον.traditus.a.um.
ἐκλοῦναι.versauisse.fecisse.
ἐκλοχή.ης.ἡ.Expectatio.
ἐκλύω.μ.σω.π.κα.Exuo.
ἐκλῶ.tradam.dedam.
ἐκλώσομαι.Locabo.
ἐκεῖ.ibi.illic.illuc.
ἐκεῖθεν.inde.illinc.
ἐκείμην.positus fui.
ἐκείνης.illac.illa parte.
ἐκεῖνος.η.ον.ille.a.ud.
ἐκεῖσε.illic.
ἐκέλευον.iubebam.ant.
ἐκέλευσα.Iussi.
ἐκένωσα.Exinaniui.Uilifeci.
ἐκέρασα. Miscui.
ἐκερδησα.Lucrifeci.
ἐκεφαλαίωσα. Abbreuiaui. com
prehendi.summaui.
ἐκζητέω.⁊ ἐκζητῶ.μ.ησω.π.κα.
Exquiro.
ἐκήρυξα.predicaui.
ἐκήρυσσον.Predicabam.ant.
ἐκηρύχθην.Predicatus sum.
ἐκθαμβέω.⁊ ἐκθαμβῶ.μ.σω.ϖ.
κα.stupeo.admiror.
ἔκθαμβος.η.ον.stupefactus.a.um.
ἐκθαυμάζω.μ.σω.π.κα. admiror
ἔκθεσις.εως.ἡ.Expositio.
ἔκθετος.η.ον.Expositus.a. um.
ἐκθλίβω.μ.ψω.ϖ.φα.Opprimo
angustio.affligo,
ἐκινδύνευον.periclitabar.antur.
ἐκινδύνευσα.periclitatus sum.
ἐκινήθην. Motus sum.
ἐκκαθαίρω.μ.ρῶ.π.κα. emundo.
purgo. [cendo.
ἐκκαίω.μ.αυσω.π.κα.Exuro.in=
ἐκκακέω.⁊ ἐκκακῶ.μ.σω.ϖ.κα.
Deficio.lassor.
ἐκκαυθήσομαι.Ardebo. cõburar.
ἐκκαυθῶ.exurar.incendar.
ἐκκαύσω. Comburam.incendam.
ἐκκεντέω.⁊ ἐκκεντῶ.μ.σω.π.κα.
Pungo.compungo.
ἐκκέχυμαι.effusus sum.diffusus sũ.
ἐκκινέω.⁊ ἐκκινῶ.μ.σω.ϖ.κα.
Moueo.commoueo.conturbo.
ἐκκλάω.⁊ ἐκκλῶ.μ.σω.ϖ.κα.
Frango.effringo.
ἐκκλείω.μ.σω.π.κα.excludo.
ἐκκλησία.ας.ἡ. Ecclesia. Contio.
congregatio.conuocatio.

ἔκκλητος.η.ον. appellatꝰ.vocatus
a.um. [declinare facio.
ἐκκλίνω.μ.νῶ. π. κα. Declino.et
ἐκκολυμβάω.⁊ ἐκκολυμβῶ.μ
σω.π.κα.enato.as.
ἐκκομίζω.μ.σω.π.κα.educo.effero
ἐκκοϖήσομαι.Exscindar. eradica
bor.euellar.
ἐκκόπτω.μ.ψω.π.φα.Abscindo.
euello.
ἐκκρέμαμαι.Suspensus fui.
ἐκκτείνω.μ.νῶ.π.κα.extendo.
ἐκκτίζω.μ.σω.π.κα. condo. creo.
ἐκκτίσθην.creatus sum.
ἔκλαιον.plorabam.ant.
ἐκλαλέω.⁊ ἐκλαλῶ.μ.ησω.ϖ
κα.Loquor.dico.
ἔκλαμπρος.α.ον.Coruscus. ful=
gidus.a.um.
ἐκλάμϖω.μ.ψω.π.φα.Fulgeo.
fulgere facio.
ἐκλανθάνομαι.μ.ησομαι.π.μαι
obliuiscor.
ἔκλασα.fregi.
ἔκλαυσα.ploraui.fleui. [go.
ἐκλέγομαι.μ.ξομαι.π.γμαι. eli
ἐκλείϖω.μ.ψω.ϖ.φα.deficio.
ἔκλεισα.clausi.
ἐκλείσθην.clausus fui.
ἐκλεκτός.η.ον.electus.a.um.
ἐκλέλησμαι. oblitus sum.
ἔκλεψα.furatus sum.
ἐκλήθην.vocatus sum.
ἐκληρολότησα.tribui.dedi.
ἐκληρώθην.sorte vocatus sum.
ἐκλικμάω.⁊ ἐκλικμῶ.μ.σω.ϖ.
κα.contero.comminuo.diuido.
ἔκλινα.declinaui.verti in fugam.
ἐκλογή.ης.ἡ.electio.
ἐκλύομαι.μ.σομαι.π.μαι.deficio
lassor. [stergo.
ἐκμάσσω.μ.ξω.π.χα.emundo ab
ἐκμάττω.μ.ξω.π.χα.abstergo.
ἐκμεμαχώς.οτος.ὁ. Postq̃ emũ
dauit.abstersit.
ἐκμυκτηρίζω.μ.σω.π.κα.derideo
ἐκνεύω.μ.ευσω.π.κα. declino.
ἐκνήφω.μ.ψω.π.φα.Sobrius sũ
euigilo.resipisco.excito.
ἐκοιμήθην.dormiui.
ἐκοινώνησα.cõicaui. participaui.
ἐκόλασα.puniui.
ἐκολάσθην.punitus fui.
ἐκολάφισα.colaphis.percussi.
ἐκολλήθην.cõglutinatꝰ sũ. adhesi.

ἐκολοβώθην.abbreuiatus sum.
ἐκολόβωσα.abbreuiaui.
ἐκομισάμην.tuli.recepi.
ἐκόπασα.cessaui.
ἐκοϖίασα.laboraui.
ἐκοϖτόμην.Planxi.secui.b[illegible]r
ἔκοϖτον.cedebã.ant.scindebã.ãt.
ἐκόσμησα.ornaui.
ἐκόσμουν.ornabam.ant.
ἑκούσιος.α.ον.Uoluntarius.a.um
ἑκουσίως.Uoluntarie.
ἐκούφιζον.alleuiabam.ant.
ἐκοψάμην.scidi.planxi.
ἔκϖαλαι.quõdã.olĩ.a multo tẽpore
ἐκϖειράζω.μ.σω.π.κα.Tento.
ἐκϖέμϖω.μ.ψω.π.φα.mitto.
ἐκϖεϖλήρωκα.cõpleui.adimpleui
ἐκϖέϖτωκα.excidi.decidi.
ἐκϖεσεῖν.decidisse.
ἐκϖέσω.decidam.incidam.
ἐκϖετάννυμι.μ.σω.π.κα. expan
do.extendo. [extendo.
ἐκπεταννύω.μ.σω.π.κα.expãdo.
ἐκπέφευγα.effugi.
ἐκϖεφευγέναι.effugisse.
ἐκϖίπτω.μ.ουμαι.π.ωκα.decido
ἐκπλέω.μ.ευσω.π.κα. Nauigo.
ἐκϖληρόω.⁊ ἐκϖληρῶ.μ.σω.
π.κα.Adimpleo.compleo [pletio.
ἐκπλήρωσις.εως.ἡ.adipletio.cõ=
ἐκϖλήσσομαι.μ.ξομαι.π.ηγμαι
admiror.stupesio.
ἐκϖλήσσω.μ.ξω.π.χα. Stupefa
cio.admirari facio.
ἐκϖλήττομαι.μ.ξομαι.π.γμαι.
Stupesio.admiror.
ἐκϖλήττω.μ.ξω.π.χα.stupefacio
ἐκϖνέω.μ.ευσω.π.κα.Spiro.
ἐκποιέω.⁊ ἐκϖοιῶ.μ.σω.ϖ.κα.
Copiam.facio. [exeo.procedo.
ἐκπορεύομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.
ἐκϖορνεύω.μ.σω.π.κα.fornico.
ἔκϖρακτος.η.ον.venalis.e.
ἐκϖρίζω.μ.σω.π.κα.seco.scindo.
ἐκϖρίω.μ.σω.π.κα.seco. scindo.
ἐκϖτύω.μ.σω.π.κα.despuo. con
ἔκραζον.clamabam.bant. [temno.
ἔκραξα.clamaui.
ἐκραταιούμην.confortabar.
ἐκράτησα.tenui.apprehendi.
ἐκρατούμην.tenebar.app̃hẽdebar.
ἐκραύγασα.clamaui.
ἐκριζόω.⁊ ἐκριζῶ.μ.σω.π.κα.Ex
radico.euello a radice.
ἐκρίθην.iudicatus fui.

ἔκρινα.iudicaui.proposui.
ἐκρινόμην.iudicatus eram. vel fui.
ἐκρύβην.absconditus fui.
ἔκρυψα.abscondi.
ἐκσεσοβημένος.η.ον.Expulsus.ab
actus.a.um.
ἐκσοβέω.⁊ ἐκσοβῶ.μ.σω.ϖ.κα.
abigo.expello.
ἔκστασις.εως.ἡ.stupor.admiratio.
ἐκστέφω.μ.ψω.π.φα.corono.
ἐκστήσομαι. Admirabor.stupebo.
extra me fiam.
ἐκσυρίζω.μ.σω.π.κα.exsibilo.
ἐκταράσσω.μ.ξω.π.χα.cõturbo
concito. [concito.
ἐκταράττω.μ.ξω.π.χα.conturbo.
ἐκτησάμην.possedi.acq̃siui. cõparaui.
ἐκτεθείς.εντος.ὁ.expositus. a .um.
ἐκτείνω.μ.νῶ.π.κα.extendo.
ἐκτελέω.⁊ ἐκτελῶ.μ.σω.ϖ.κα.
Perficio.consumo.
ἐκτένεια.ας.ἡ.pseuerãtia.constãtia.
ἐκτενέστερος.α.ον.plurior.cõstãtior
ἐκτενής.εος.ὁ.ἡ.Continuus.assidu
us.a.um. [due.
ἐκτενῶς.sollicite.attẽte. cõtinue. assi
ἐκτεταμένος.η.ον.extensus.a.um.
ἐκτήκω.μ.σω.π.κα. Liquescere ⁊
tabescere facio.liquefacio.consumo.
ἐκτίθημι.μ.σω.π.κα.expono.enarro
ἐκτιλέω.⁊ ἐκτιλῶ.μ.σω.ϖ.κα.
euello.
ἐκτινάσσω.μ.ξω.π.χα. excutio.
ἔκτισα.condidi.creaui.feci.
ἐκτίσθην.cõditꝰ.factus. creatus sũ.
ἔκτισμαι.conditus.creatus sum.
ἐκτισμένος.η.ον.cõditꝰ.creatꝰ.a.ũ
ἕκτοσ.η.ον.Sextus.a.um.
ἐκτός.extra deforis.
ἐκτραπήσομαι. Aberrabo. auer=
tar.discedam.
ἐκτραϖῶ.Aberrem. Auertar. di=
scedam.
ἐκτρέϖομαι.μ.ψομαι.π.μμαι.
Euito.fugio.declino. ab vna re ad
aliam conuertor.
ἐκτρέϖω.μ.ψω.π.φα. Conuerto
inuerto.
ἐκτρέφω.μ.ψω.π.φα.educo.nutrio.
ἐκτρίβω.μ.ψω.π.φα. Tero.cõmi
nuo.disperdo.extermino.
ἔκτρωμα.τος.το.abortus.abortiuꝰ
ἐκτύϖωμα.ατος.το.figura.
ἐκύκλευσα.circundedi.circuiui.
ἐκύκλωσα.circundedi.circuiui.

ἐκυλιόμην.volutabar.
ἐκυλίσθην.Deuolutus.inuolutus.volutatus fui.
ἐκφαίρω.μ.ρῶ.π.κα.manifesto.as
ἐκφέρω.μ.σω.π.χα.educo.effero.
ἐκφεύγω.μ.ξω.π.χα.effugio.
ἐκφοβέω τ ἐκφοβῶ.μ.σω.π.κα.exterreo.deterreo.
ἔκφοβος.η.ον.exterritus.a.um.
ἐκφυγεῖν.effugisse.
ἐκφύγω.fugiam.fugerem.
ἐκφυσάω τ ἐκφυσῶ.μ.σω.π.κα exsufflo.
ἐκφύω.μ.σω.π.κα.nascor.
ἐκχέω.μ.ευσω.π.κα.effundo.diffundo.
ἐκχεῶ.effundam.
ἐκχυθήσομαι.effundar.effluam.
ἐκχυθῶ.effundar.
ἐκχύνομαι.μ.οῦμαι.π.υμμαι effundor.
ἔκχυσις.εως.ἡ.effusio.
ἐκχωρέω.τ ἐκχωρῶ.μ.σω.π.κα discedo.
ἐκψύχω.μ.ξω.π.χα.Spiro.emitto animam.
ἐκωλύθην.vetitus prohibitus sum.
ἐκώλυσα.vetui.prohibui.
ἑκών.οντος.ὁ.libens.voluntarius.
ἔλαβον.accepi.erunt.
ἔλαθον.latui.runt.
ἐλαῖα.ας.ἡ.oliua.
ἔλαιον.ου.το.oleum.
ἐλαιών.ῶνος.ὁ.oliuetū.loc⁹ oliuarum.
ἐλάκησα.crepui.strepui.
ἐλαλήθην.dictus sum.
ἐλάλησα.locutus sum.
ἐλάλουν.loquebar.antur.
ἐλάμβανον.accipiebam.ant.
ἔλαμψα.splendui.
ἐλάσσων.ονος.ὁ.ἡ.minor.deterior
ἐλατόμησα.Lapidem expoliui.in lapide excussi.ex lapide feci.
ἐλατός.η.ον.ductilis.e.
ἐλάτρευσα.seruiui.
ἐλαττορέω.τ ἐλαττορῶ.μ.σω.π κα.Minus sum.
ἐλαττόω.τ ἐλαττῶ.μ.σω.π.κα.minuo.diminuo.
ἐλάττωμα.ατος.το.imbecillitas.diminutio.
ἐλάττων.ονος.ὁ.ἡ.minor.deterior.
ἐλάττωσις.εως.ἡ.diminutio.
ἐλαύνω.Impello.remigo.duco vt prefectus.agito.cudo.insequor.fabrico.extendo.duco.immitto.inequito.

ἐλαφρία.ας.ἡ.agilitas.festinatio.
ἐλαφρός.α.ον.Leuis.velox.
ἐλάχιστος.η.ον.minimus.a.um.
ἐλαχιστότερος.α.ον.minimus.a.um.
ἐλαχον.sortitus fui.erunt.
ἐλάω.τ ἐλῶ.μ.σω.π.κα.Impello.remigo.
ἐλεγμός.ου.ὁ.Correptio.reprehensio
ἔλεγξις.εως.ἡ.correptio.
ἔλεγον.dicebam.ant.dixi.erunt.
ἔλεγχος.ου.ὁ.Redargutio.correptio.testis.
ἐλέγχω.μ.ξω.π.χα.corripio.castigo.
ἐλεεινός.η.ον.miserabilis.miserandus.a.um.
ἐλεεινότερος.α.ον.miserabilior.us
ἐλεέω.τ ἐλεῶ.μ.σω.π.κα.misereor
ἐλεημοσύνη.ης.ἡ.elemosyna.
ἐλεήμων.ονος.ὁ.ἡ.misericors.
ἐλειτούργησα.ministraui.
ἔλεος.εος.το.misericordia.
ἐλευθερία.ας.ἡ.Libertas.
ἐλεύθερος.α.ον.liber.a.um.
ἐλευθερόω.τ ἐλευθερῶ.μ.σω.π.κα.libertate dono.liberum facio.
ἐλεύκανα.albefeci.dealbaui.
ἔλευσις.εως.ἡ.aduentus.
ἐλεύσομαι.veniam.
ἐλεφάντινος.η.ον.elephantinus.eburneus.a.um.
ἐληλακώς.οτος.ὁ.postquam impulit et remigauit.
ἐλήλυθα.veni.
ἐληλύθειν.veneram.
ἐληλυθώς.οτος.ὁ.postquā venit.
ἐλήφθην.acceptus fui.
ἐλθὲ.veni.
ἐλθεῖν.venisse.
ἔλθω.veniam.venero.
ἐλθών.οντος.ὁ.postq̄ venit.
ἐλιθάσθην.lapidatus sum.
ἐλιθοβόλησα.lapidaui.
ἐλιθοβόλουν.lapidabam.ant.
ἑλίσσω.μ.ξω.π.χα.Muto.voluo.verto.
ἕλκος.εος.τό.vlcus.
ἑλκόω.τ ἑλκῶ.μ.σω.π.κα.Vlcero.as.vlcus facio.
ἑλκύω.μ.σω.π.κα.Traho.extrabo.educo.
ἕλκω.μ.ξω.π.χα.trabo.duco.
ἐλλειπτος.η.ον.defectuosus.a.um.
ἐλλείπω.μ.ψω.π.φα.deficio.
ἕλλην.ηνος.ὁ.grecus.
ἑλληνικός.η.ον.grecus.a.um.
ἑλληνίς.ιδος.ἡ.greca.

ἑλληνιστής.ου.ὁ.grecus.
ἑλληνιστί.grece.
ἐλλιπής.εος.ὁ.ἡ.defectuosus.a.ū
ἐλλογέω.τ ἐλλογῶ.μ.σω.π.κα.computo.imputo.
ἐλογιζόμην.cōputabā.cogitabam
ἐλογισάμην.cogitaui.
ἐλογίσθην.cōsiderat⁹.reputat⁹ fui.
ἐλοιδόρησα.maledixi.conuitiat⁹ sū
ἑλόμενος.η.ον.postquā elegit.
ἐλπίζω.μ.σω.π.κα.spero.
ἐλπίς.ιδος.ἡ.spes.
ἐλύθην.solutus sum.
ἐλυμαινόμην.vastabā.destruebā.
ἐλυόμην.soluebar.
ἔλυον.soluebam.ant.
ἐλυπήθην.contristatus sum.
ἐλύπησα.tristitia affeci.contristaui.
ἔλυσα.Solui.
ἐλυτρώθην.redemptus sum.
ἐλυτρωσάμην.redemi.liberaui.
ἐμαθήτευσα.discipulus fui.
ἔμαθον.didici.erunt.
ἐμακάριζον.Beatificabam.beatū ducebam.ant.
ἐμακάρισα.beatificaui.btū duxi.
ἐμάρανα.marcidū feci.corrupi.
ἐμαρτυρήθην.testimoniū adept⁹ sū
ἐμαρτύρησα.testimonium perbibui.testificatus sum.
ἐμαρτυρούμην.testimōiū assequebar
ἐμαρτύρουν.testimoniū dabā.āt.
ἐμασσώμην.mādebā.māducabā
ἐμαστιγώθην.flagellatus fui.
ἐμαστίγωσα.flagellaui.
ἐματαιώθην.euanui.van⁹ fctus fui.
ἐμαυτοῦ.mei ipsius.
ἐμαχόμην.pugnabam.litigabam.
ἐμβαίνω.μ.σομαι.π.κα.ascendo.
ἐμβάλλω.μ.λῶ.π.ηκα.Iniicio.immitto.
ἐμβάπτω.μ.ψω.π.φα.intingo
ἐμβάς.αντος.ὁ.postq̄ ascendit.
ἐμβατεύω.μ.σω.π.κα.Ineo.itro.
ἐμβῆναι.ascendisse.ascendo.
ἐμβιβάζω.μ.σω.π.κα.Impono.ascendere cogo.
ἐμβίωσις.εως.ἡ.Consuetudo.familiaritas.conuersatio.
ἐμβλέπω.μ.ψω.π.φα.Aspicio.attendo.
ἐμβριμάομαι.τ ἐμβριμῶμαι.μ.σομαι.π.ημαι.cōminor.fremo.
ἐμβρώσιος.α.ον.aptus ad comedēdum.comestibilis.e.

ἐμέ.Me ipsum.
ἐμεγαλαύχησα.Superbiui.gloriatus sum.
ἐμεγάλυνα.Magnificaui.
ἐμεγαλυνόμην.magnificat⁹ sū.bar
ἐμέθυσα.inebriaui.impleui.saturaui.
ἐμεθύσθην.ebrius factus sum.
ἔμεινα.Mansi.
ἐμελέτησα.meditat⁹ sū.exercui.
ἔμελλον.futurus erā.futuri erant.
ἐμεμνήμην.memineram.
ἐμέμψάμην.vituperaui.accusaui.
ἔμενον.manebam.ant.
ἐμέρισα.diuisi.
ἐμερίσθην.diuisus sum.
ἐμεσίτευσα.interposui.
ἐμέτρησα.mēsuraui.mēsus fui.
ἐμέω.τ ἐμῶ.μ.σω.π.κα.vomo.euomo.
ἐμήνυσα.significaui.nūciaui.
ἔμιξα.Miscui.
ἐμίσησα.odi.odio habui.
ἐμισθωσάμην.conduxi.
ἐμίσουν.oderam.ant.
ἐμμαίνομαι.μ.ουμαι.π.μαι.Insanio.
ἐμμανής.εος.ὁ.ἡ.Insanus.furiosus.a.um.
ἐμμελέτημα.τος.το.exercitatio.
ἐμμένω.μ.νῶ.π.κα.Immaneo.permaneo.
ἔμμορος.η.ον.pseuerās.imanens.
ἐμνημόνευον.recordabar.antur.
ἐμνημόνευσα.memini.
ἐμνήσθην.Recordatus sum.memoria habitus sum.
ἐμοί.mihi.
ἐμοίχευσα.mechat⁹ sū.adulteraui.
ἐμόλυνα.maculaui.
ἐμολύνθην.inqnat⁹.cōtaminat⁹ sū.
ἐμός.η.ον.meus.a.um.
ἐμοσχοποίησα.vitulum feci.
ἔμπαιγμα.ατος.το.illusio.ludibrium.
ἐμπαιγμός.ου.ὁ.Ludibrium.Illusio.
ἐμπαίζω.μ.ξω.π.χα.irrideo.illudo
ἐμπαίκτης.ου.ὁ.illusor.derisor.
ἐμπειρία.ας.ἡ.experientia.
ἐμπεπλησμένος.η.ον.Saturatus.repletus.a.um.
ἐμπεριπατέω.τ ἐμπεριπατῶ.μ.σω.π.κα.Inambulo.
ἐμπεσεῖν.Incidisse.
ἐμπέσοιμι.incidam.inciderem.
ἐμπεσοῦμαι.cadam.incidam.

ἐμπέσω.cecidero.incidero.incidam.
ἐμπεσών.οντος.ὁ.postq̄ incidit.
ἐμπιπλάω.τ ἐμπιπλῶ.μ.σω.π.κα.Impleo.
ἐμπίπτω.μ.σοῦμαι.π.ωκα.incido.
ἐμπιστεύω.μ.σω.π.κα.credo.
ἐμπλακείς.εντος.ὁ.iplicit⁹.a.um
ἐμπλέκω.μ.ξω.π.χα.Implico.innecto.
ἐμπλήθω.μ.σω.π.κα.Impleo.
ἐμπλοκή.ης.ἡ.Implicatio.innodatio.innexio.colligatio.
ἐμπνέω.τ ἐμπνῶ.μ.ευσω.π.κα.Inspiro.spiro.
ἐμποδίζω.μ.σω.π.κα.Prohibeo abstineo.
ἐμποιέω.τ ἐμποιῶ.μ.σω.π.κα.Induco.innasci facio.
ἐμπορεύομαι.μ.σομαι.π.μαι.facio mercaturam.in aliena naui mercaturam exerceo.
ἐμπορία.ας.ἡ.Negociatio.mercatura.mercatio.
ἐμπόριον.ου.το.Mercatura nego
ἔμπορος.ου.ὁ.negociator.mercator.
ἐμπρήθω.μ.σω.π.κα.iccēdo.
ἔμπροσθεν.coram.a parte ante.
ἐμπτύω.μ.σω.π.κα.despuo.
ἐμπυρίζω.μ.σω.π.κα.exuro.
ἐμφανής.εος.ὁ.ἡ.mãifest⁹.a.ū.
ἐμφανίζομαι.μ.σομαι.π.ισμαι.Appareo.
ἐμφανίζω.μ.σω.π.κα.manifesto.demonstro.significo.
ἔμφοβος.η.ον.conterritus.a.um.
ἐμφραγμός.ου.ὁ.obturatio.
ἔμφυτος.η.ον.Implantatus.insitus.a.um.
ἐμφυσάω.τ ἐμφυσῶ.μ.σω.π.κα.insufflo.
ἐμώρανα.Stultum feci.
ἐμωράνθην.Stultus factus sum.
ἐν.in.prepositio in loco.
ἕν.Vnum.ne.g.
ἕνα.Vnum.accusatiuus singularis.mas.gene.
ἐναγκαλίζομαι.μ.σομαι.π.μαι complector.in vlnis accipio.
ἐνάλιος.α.ον.Marinus.a.um.
ἐναλλαγή.ης.ἡ.commutatio.
ἔναντι.Ante.coram.e regione.
ἐναντίον.coram.contra.e regione.
ἐναντιόομαι.τ ἐναντιοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.Aduersor.contradico.
ἐναντίος.α.ον.contrarius.a.um.

ἐναργής.εος.ὁ.ἡ.manifestus.a.ū.
ἐναρίθμιος.α.ον.Annumeratus.connumerabilis.e.
ἐνάρχομαι.μ.ξομαι.π.γμαι.incipio.
ἔνατος.η.ον.Nonus.a.um.
ἐναυάγησα.naufragiū passus sum.
ἐνδεδεμένος.η.ον.colligatus.alligatus.a.um.
ἐνδεδυμένος.η.ον.Vestitus.indutus.a.um.
ἐνδεής.εος.ὁ.ἡ.egens.
ἔνδεια.ας.ἡ.Defectus.inopia.necessitas.indigentia.
ἔνδειγμα.ατος.το.Exemplum.
ἐνδείκνυμι.μ.ξω.π.χα.Demonstro.ostendo.
ἐνδεικνύω.μ.ξω.π.χα.Demonstro.ostēdo.
ἔνδειξις.εως.ἡ.demōstratio.ostēsio.
ἐνδείξωμαι.demonstrem.
ἕνδεκα.Vndecim.
ἑνδέκατος.η.ον.vndecimus.a.um.
ἐνδελεχίζω.μ.σω.π.κα.assuesco.assiduus sum.
ἐνδελεχῶς.Assidue.
ἐνδελεχισμός.ου.ὁ.Assiduitas.
ἔνδεσις.εως.ἡ.Ligatura.
ἐνδέχεται.Is.possibile ē.facultas est.
ἐνδέω.μ.σω.π.κα.alligo.colligo.
ἐνδημέω.τ ἐνδημῶ.μ.σω.π.κα In patria sum.in populo sum.
ἐνδιδύσκομαι.Induor.
ἔνδικος.η.ον.Iustus.a.um.
ἔνδοθεν.abintus.
ἐνδόμησις.εως.ἡ.Structura.
ἐνδοξάζω.μ.σω.π.κα.glorifico.
ἔνδοξος.η.ον.gloriosus.a.um.
ἔνδυμα.τος.το.vestimētū.
ἐνδυναμόω.τ ἐνδυναμῶ.μ.σω.π.κα.conforto.
ἐνδύνω.μ.μῶ.π.κα.penetro.subeo subintro.
ἐνδύομαι.μ.σομαι.π.μαι.vestior.induor.
ἔνδυσις.εως.ἡ.vestitio.indutura.
ἐνδύω.μ.σω.π.κα.induo.vestio.
ἐνέβαλον.immisi.immiserunt.
ἐνέβην.ascendi.
ἐνεβίβασα.imposui.ascendere feci.
ἐνέβλεπον.videbā.āt.vidi.erunt.
ἐνέβλεψα.inspexi.inspexerunt.
ἐνεβριμησάμην.cōminat⁹ sū.ifremui.
ἐνεβριμώμην.cōminabar.fremebā.
ἐνέγκας.αντος.ὁ.postquā tulit.
ἔνεγκον.Affer.adduc.
ἐνεδειξάμην.ostendi.
ἐνεδιδυσκόμην.induebar.

ἔνεδρα.ας.ἡ.Insidie.
ἐνεδρεύω.μ.σω.π.κα.insidior.
ἔνεδρον.ου.το.insidie ⌈lescebã.
ἐνεδυναμούμην.cõfortabar.cõua
ἐνεδυναμώθην.ꝯfortatꝰ sũ.cõualui
ἐνεδυνάμωσα.confortaui.
ἐνέδυσα.indui.
ἐνεδυσάμην.indutus sum.indui.
ἐνείλισα.inuolui.
ἐνεῖχον.insidiabar.antur.
ἕνεκα.propter.eo quod.
ἐνεκαίνισα.innouaui.
ἐνεκάλουν.accusabam.ant.
ἐνεκάλεσα.accusaui.
ἕνεκεν.propter.eo quod.
ἐνεκεντριζόμην.inserebar.
ἐνεκεντρίσθην.insertus sum.
ἐνεκοπτόμην.impediebar.
ἐνέκοψα.impediui.
ἐνελίσσω.μ.ξω.π.χα.inuoluo.
ἐνέμεινα.permansi.
ἐνεμήθην.pastus sum.
ἐνένευον.annuebã.Innuebã.ant.
ἐνενήκοντα.Nonaginta.
ἐνενηκονταεννέα.nonaginta nouẽ.
ἐνεξουσιάζομαι.μ.σομαι.π.μαι potestatem habeo.
ἐνεξουσιάζω.μ.σῶ.π.κα.Potestatem do.in potestate colloco.
ἐνέπαιζον.illudebam.ant.
ἐνέπαιξα.illusi.
ἐνεπαίχθην.illusus fui.
ἐνεπίστευσα.credidi.
ἐνέπλησα.impleui.
ἐνεπλήσθην.impletus.repletus suȝ.
ἐνεποίησα.induxi.innasci feci.
ἐνέπρησα.combusi.incendi.
ἐνέπτυον.inspuebam.ant.
ἐνέπτυσα.spui.despui.
ἐνέργεια.ας.ἡ.actus.opatio.virtus
ἐνεργέω.⁊ ἐνεργῶ.μ.σω.π.κα.operor.facio.
ἐνέργημα.ατος.το.operatio.
ἐνεργής.εος.ὁ.ἡ.Efficax.aptus ad laborandum.potens.
ἐνέστηκα.institi.instaui. ⌈stitit.
ἐνεστηκώς.οτος.ὁ.postq̃ instauit.
ἐνεστώς.τος.ὁ.presens.
ἐνετειλάμην.precepi.
ἐνετρεπόμην.reuerebar.
ἐνετύλιξα.inuolui.
ἐνέτυχον.Intercessi.rogaui.interpellaui.erunt.
ἐνευλογέω.⁊ ἐνευλογῶ.μ.ησω.π.κα.inbenedico.i.in alio benedico alium.
ἐνεφανιζόμην.ostẽdebar.appebaȝ.
ἐνεφάνιζον.Declarabam.ostendebam.ant. ⌈ficaui.
ἐνεφάνισα.notũ feci.declaraui.signi
ἐνεφανίσθην.apparui.
ἐνεφύσησα.insufflaui.
ἐνέχομαι.μ.ξομαι.π.ημαι.contineor.comprehendor. ⌈deportatꝰ.
ἐνεχθείς.εντος.ὁ.Latus.delatus.
ἐνεχθῆναι.allatũ.portatum fuisse.
ἐνέχω.μ.ξω.π.κα.Insidior.
ἐνήργησα.operatus sum.
ἐνηργούμην.operabar.
ἐνήργουν.operabar.antur.
ἐνθάδε.Hic.
ἔνθεν.Hinc.
ἐνθυμέομαι.⁊ ἐνθυμοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.Cogito.
ἐνθύμημα.ατος.το.cogitatio.
ἐνθύμησις.εως.ἡ.cogitatio.
ἔνι.est.
ἐνιαυτός.ου.ὁ.annus.
ἐνίκησα.Vici.
ἐνίοτε.interdũ.aliquando. ⌈surgo.
ἐνίσταμαι.μ.ησομαι.π.μαι.in
ἐνίστημι.μ.ησω.π.ηκα.insto.as.
ἔνιψα.Laui.
ἐνιψάμην.Lotus sum.laui.
ἐννέα.Nouem.
ἐννεός.α.ον.stupefactus.a.um
ἐννεύω.μ.ευσω.π.κα.Innuo.
ἐννοέω.⁊ ἐννοῶ.μ.σω.π.κα.Intelligo.
ἐννόημα.ατος.το.sensus.itellectꝰ.
ἔννοια.ας.ἡ.cogitatio.itẽno.ꝑpositũ.
ἔννομος.η.ον.Legitimus.a.um.
ἔννυχος.η.ον.Nocturnus.a.ũ
ἐνοικέω.⁊ ἐνοικῶ.μ.ησω.π.κα.Inhabito. ⌈cio.
ἐνοικίζω.μ.σω.π.κα.ihabitare fa
ἐνομιζόμην.putabã.leges condebã.
ἐνόμιζον.putabã.ãt.leges cõdebã.ãt
ἐνόμισα.Leges condidi.putaui.
ἐνόντα.ων.τα.existentia.que insunt.
ἑνός.Vnius.
ἐνόσευσα.egrotaui.
ἐνόσουν.egrotabam.ant.
ἐνοσφισάμην.fraudaui.ꝺfraudaui.
ἑνότης.ητος.ἡ.Vnitas.vnio.
ἐνοχλέω.⁊ ἐνοχλῶ.μ.ησω.π.κα.Impedio.turbo.
ἔνοχος.η.ον.Reus.a.uȝ.
ἐνστήσομαι.Instabo insurgam.
ἔνταλμα.ατος.το.Mandatum.
ἐνταφιάζω.μ.σω.π.κα.Sepelio.
ἐνταφιασμός.ου.ὁ.Sepultura.
ἐντελέω.⁊ ἐντελῶ.μ.σω.π.κα.Perficio.consummo.
ἐντέλλομαι.μ.οῦμαι.π.αλμαι iubeo.precipio.
ἔντερον.ου.το.intestinum.
ἐντέταλμαι.iussus sum. ⌈tus.a.um.
ἐντετυλιγμένος.η.ον.Inuolu=
ἐντετυπωμένος.η.ον.Impressus.inscriptus.sculptus.a.um.
ἐντεῦθεν.Hinc.
ἔντευξις.εως.ἡ.intercessio.
ἐντηεξῆς.die sequenti.
ἔντιμος.η.ον.Honorabilis.preciosus.a.um.
ἐντιμότερος.α.ον.honoratior.Venerabilior.
ἐντιναγμός.ου.ὁ.cõcussio.excussio
ἐντολή.ης.ἡ.mandatũ.preceptum.
ἐντόπιος.α.ον.incola.indigena.
ἐντός.intus.
ἐντόσθιος.α.ον.intrinsecus.a.um.
ἐντραπήσομαι.verebor.reuerebor.
ἐντραπῶ.confundar.
ἐνθρέπομαι.μ.ψομαι.π.μμαι.Vereor.reuereor.
ἐντρέπω.μ.ψω.π.φα.confundo.
ἐντρεχής.εος.ὁ.ἡ.Velox.
ἔντρομος.η.ον.Tremens.tremebũdus.a.um.
ἐντροπή.ης.ἡ.reuerẽtia.verecũdia
ἐντρυφάω.⁊ ἐντρυφῶ.μ.σω.π.κα.Delitior.lasciuio.
ἐντυγχάνω.μ.ευξομαι.π.κα.intercedo.interpello.rogo.forte suȝ
ἐντυλίττω.μ.ξω.π.χα.inuoluo.
ἐντυπόω.⁊ ἐντυπῶ.μ.σω.π.κα.imprimo.inscribo.insculpo.
ἐνυβρίζω.μ.σω.π.κα.Contumeli ⌊aȝ facio.
ἔνυδρος.α.ον.aq̃ticꝰ.a.ũ
ἔνυξα.pupugi.percussi.
ἐνυπνιάζω.μ.σω.π.κα.Somnio.
ἐνύπνιον.ου.το.Somnium.
ἐνύσταξα.dormitaui.
ἐνώκησα.inhabitaui.
ἐνώπιον.coram.in presentia.
ἐνωτίζομαι.μ.σομαι.π.μαι.au ⌊ribus percipio.
ἐξ.ex.prepositio.
ἕξ.Sex.
ἐξάγαγε.Educ.profer.
ἐξαγαγεῖν.educere.eduxisse.
ἐξαγαγών.οντος.ὁ.postq̃ eduxit
ἐξαγγέλλω.μ.λω.π.κα.nũcio.
ἐξαγοράζω.μ.σω.π.κα.redio ⌊aȝ.
ἐξάγω.μ.ξω.π.χα.Educo.
ἐξαιρέομαι.⁊ ἐξαιροῦμαι.μ.ησομαι.π.μαι.eripio.libero.eligo.
ἐξαιρέω.⁊ ἐξαιρῶ.μ.ησω.π.κα.Eruo.eijcio.
ἐξαίρω.μ.ρω.π.κα.tollo.aufero.
ἐξαιτέω.⁊ ἐξαιτῶ.μ.ησω.π.κα.Exquiro.
ἐξαίφνης.Repente.subito.
ἐξακολουθέω.⁊ ἐξακολουθῶ.μ.ησω.π.κα.Sequor.
ἐξακόσιος.α.ον.sexcentus.a.um.
ἐξαλείφω.μ.ψω.π.φα.deleo.
ἐξαλλάττω.μ.ξω.π.χα.immuto commuto. ⌈Exilio.
ἐξάλλομαι.μ.ουμαι.π.λμαι.
ἐξαμαρτάνω.μ.σομαι.π.κα.pecco. ⌈rectio.
ἐξανάστασις.εως.ἡ.exsurrectio.sur
ἐξαναστήσομαι.Exsurgam.
ἐξαναστήσω.excitem.excitabo.
ἐξαναστῶ.resuscitẽ.excitẽ.surgam.
ἐξανατέλλω.μ.λω.π.κα.Exorior.orior.
ἐξανέστην.surrexi.
ἐξανέτειλα.exortus sum.
ἐξανίστημι.μ.ησω.π.κα.excito.suscito. ⌈π.κα.seduco.decipio.
ἐξαπατάω.⁊ ἐξαπατῶ.μ.σω.
ἐξάπινα.statim.confestim.
ἐξαπίνης.confestim.
ἐξαπορέομαι.⁊ ἐξαποροῦμαι.μ.ησομαι.π.μαι.tediuȝ habeo.tedet me.
ἐξαποστέλλω.μ.λῶ.π.κα.Dimitto.Mitto.
ἐξάπτω.μ.ψω.π.φα.Accendo.
ἐξαρθῶ.Tollar.auferar.
ἐξαριθμέω.⁊ ἐξαριθμῶ.μ.σω.π.κα.dinumero.numero.as.
ἐξαρτίζω.μ.σω.π.κα.ꝑficio cõsumo
ἐξαρτύω.μ.σω.π.κα.cõdio.istruo
ἐξάρχομαι.μ.ξομαι.π.γμαι.Incipio.
ἐξάρω.Tollam.auferam.
ἐξαστράπτω.μ.ψω.π.φα.Fulguro.fulgeo.luceo.
ἐξαυτῆς.protinus.
ἐξέβαλον.eieci.runt. ⌈ui.
ἐξεβιασάμην.diligẽter feci.elabora
ἐξεβλήθην.Eiectus sum.
ἐξεγαμιζόμην.nuptui tradebar.
ἐξεγείρω.μ.ερω.π.κα.Excito.
ἐξεδεχόμην.Expectabam.
ἐξεδίκησα.Vindicaui.
ἐξεδόμην.Locaui.
ἐξέδυσα.Exui.
ἐξεζήτησα.Exquisiui.
ἐξεθαμβήθην.Stupefactus sum.
ἐξεθέμην.exposui.declaraui.
ἐξέθλιψα.afflixi.oppressi.
ἐξειλάμην.liberaui.eripui.abstuli.
ἐξειλόμην.Liberaui.eduxi.
ἐξεῖλον.eduxi.abstuli.runt.
ἔξειμι.egredior.proficiscor.
ἐξεκαύθην.exarsi.
ἐξέκαυσα.Arsi.combusi.
ἐξεκέντησα.pupugi.percussi.
ἐξεκινήθην.motus suȝ.cõmotus fui.
ἐξεκλάσθην.Fractus sum.
ἐξεκλείσθην.exclusꝰ.eiectus sum.
ἐξέκλινα.declinaui ⁊ decliare feci.
ἐξεκομιζόμην.educebar.efferebar.
ἐξεκόπην.excisus sum.
ἐξεκρεμάμην.Suspensus eram.
ἔξελε.erue.eijce.
ἐξελεγόμην.eligebam.elegi.
ἐξέλειπον.deficiebam.ant.
ἐξελεξάμην.elegi.electus sum.
ἐξελέσθαι.liberauisse.liberatũ fuisse.
ἐξελεύσομαι.egrediar.exibo.
ἐξελήλυθα.egressus sum.exiui.
ἐξεληλύθειν.exieram.
ἐξεληλυθώς.οτος.ὁ.postq̃ exiuit
ἔξελθε.exi.egredere.exieris.
ἐξελθεῖν.exisse.
ἐξέλθω.exiero.exeam.
ἐξελθών.οντος.ὁ.postq̃ exiuit.
ἐξέλιπον.defeci.defui.runt.
ἐξέλκω.abstraho.abduco.traho.
ἐξελοῦ.libera.eripe.aufer. ⌈ham
ἐξελοῦμαι.liberabo.eripiã.subtra=
ἐξέλωμαι.eripiam.eriperem.
ἐξέμαξα.abstersi.
ἐξέμασσον.abstergebam.ant.
ἐξεμυκτήριζον.Deridebã.subsannabam.ant.
ἐξεναντίας.e regione.exaduerso.
ἐξενέγκας.αντος.ὁ.Postquam eduxit.extulit.
ἐξενεγκεῖν.eduxisse.extulisse.
ἐξένεγκον.profer.educ.
ἐξένευσα.declinaui.
ἐξένισα.hospitio suscepi.hospitatꝰ sũ
ἐξενοδόχησα.hospites recepi.hos ⌊pitalis fui.
ἐξέπεμψα.Dimisi.
ἐξέπεσα.excidi.decidi.
ἐξέπεσον.excidi.decidi.cecidi.erunt
ἐξεπέστειλα.dimisi.misi.
ἐξεπέτασα.expandi.
ἐξεπιστέλλω.μ.λω.π.κα.emitto.mitto.scribo epistolam.
ἐξεπλάγην.admiratus sum.
ἐξέπλεον.abnauigabam.ant.
ἐξέπλευσα.abnauigaui.
ἐξεπλησσόμην.admirabar.stupe ⌊bam.
ἐξέπνευσα.Spiraui.
ἐξεποίησα.copiam feci.
ἐξεπορευόμην.exibam.
ἐξεπόρνευσα.Fornicatus sum.
ἐξέπτην.euolaui.
ἐξέπτυσα.despui.respui.
ἐξέραμα.ατος.το.vomitus.
ἐξερευνάω.⁊ ἐξερευνῶ.μ.σω.π.κα.scrutor.exquiro.
ἐξερεύομαι.μ.σομαι.π.μαι.effũdo.eructo.
ἐξέρχομαι.μ.λευσομαι.π.ηλυθα.exeo.egredior.
ἐξεστακέναι.seduxisse.dementauisse.
ἐξέστην.obstupui.extra me ⁊ in exta ⌊si fui.
ἔξεστι.Licet.
ἐξέστραμμαι.subuersus sum.
ἐξετάζω.μ.σω.π.κα.Interrogo exquiro.
ἐξετάραξα.ꝑturbaui.commoui.
ἐξέτασις.εως.ἡ.iterrogatio.inq̃sitio
ἐξετασμός.ου.ὁ.Interrogatio.
ἐξέτεινα.extendi. ⌊Inquisitio.
ἐξέτεινον.extendi.erunt.extende=
ἐξετιθέμην.exposui.enarraui. ⌊bã.ãt
ἐξετράπην.conuersus sum.
ἐξέτριψα.contriui.afflixi.
ἐξευρίσκω.μ.σω.π.κα.inuenio.
ἐξέφυγον.effugi.runt.
ἐξέχεα.effudi.
ἐξεχούμην.effundebar.
ἐξεχύθην.diffusus.effusus sum.
ἐξέψυξα.spiraui.emisi animã.
ἐξήγαγον.eduxi.erunt.
ἐξήγειρα.excitaui.
ἐξηγέομαι.⁊ ἐξηγοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.enarro.expono.
ἐξηγέρθην.exsurrexi.suscitatus suȝ.
ἐξήγησις.εως.ἡ.enarratio.expositõ
ἐξηγόρασα.Redemi.
ἐξήειν.exiuerã.profectus fueram.
ἑξήκοντα.sexaginta.
ἐξῆλθον.exiui.erunt.
ἐξηλλαγμένος.η.ον.imutatꝰ.cõmutatꝰ.a.um.
ἐξήμαρτον.peccaui.runt.
ἐξηπάτησα.seduxi.decepi.
ἐξῆρα.abstuli.amoui.
ἐξηράνθην.arui.exsiccatus sum.

ἐξήραμομ.Arefeci.erunt.
ἐξήραμμαι.arui.
ἐξηραμμέμος.η.ομ.Aridus.arefactus.a.um.
ἐξηρεύνησα.scrutatus sum.
ἐξηρευσάμην.effudi.eructaui.
ἐξηρίθμησα.Dinumeraui.
ἐξηρτυμέμος.η.ομ.Instructus.conditus.a.um.
ἐξηρχόμην.exibam.
ἐξῆς.Statim.postpaulo.immediate.
ἐξήτασα.examinaui.iterrogaui.exquisiui.
ἐξητησάμην.exquisiui.petij.
ἐξηχέω.τ ἐξηχῶ.μ.σω.π.κα.Sono.as.sonitum facio.
ἐξιέμαι.proficisci.exire.
ἐξικανοῦ.a multo tempore.
ἐξιλάσκομαι.μ.σομαι.π.μαι.Impetro veniam.
ἐξιλασμός.ου.ὁ.propiciatio.
ἐξισάζομαι.μ.σομαι.π.μαι.Adequor.
ἐξίσταμαι.μ.σομαι.π.μαι.Stupeo admiror extra me sũ
ἐξιστάμην.Stupebam.
ἐξιστάω.τ ἐξιστῶ.μ.σω.π.κα.Demento.seduco.
ἐξίστημι.μ.σω.π.κα.Extra me sũ.mẽte excido.in furorẽ vertor.recedo
ἐξισχύω.μ.σω.π.κα.possum.
ἐξιχνιάζω.μ.σω.π.κα.inuestigo.inquiro.
ἐξιών.οντος.ὁ.Exiens.egrediens.
ἔξοδος.ου.ἡ.Exitus.
ἐξοίσω.Efferam.
ἐξόλλυμαι.μ.ουμαι.π.λωλα.pereo.
ἐξολοθρεύω.μ.σω.π.κα.Extermino.eijcio.
ἐξολοῦμαι.Peribo.
ἐξομβρίζω.μ.σω.π.κα.Distillo.demitto ab alto quasi pluuiam.
ἐξομολογέομαι.τ ἐξομολογοῦμαι.μ.ησομαι.π.ημαι.cõfiteor.
ἐξομολογέω.τ ἐξομολογῶ.μ.ησω.π.κα.confiteor.spondeo.
ἐξομολόγησις.εως.ἡ.confessio.
ἐξόμ.Licitum.cum liceret.
ἐξορκίζω.μ.σω.π.κα.Adiuro.
ἐξορκιστής.ου.ὁ.exorcista.adiurator
ἐξορύττω.μ.ξω.π.χα.Effodio.
ἐξουδενόω.τ ἐξουδενῶ.μ.σω.π.κα.Nihili facio.
ἐξουθενέω.τ ἐξουθενῶ.μ.σω.π.κα.contemno.nihili facio.
ἐξουσία.ας.ἡ.potestas.

ἐξουσιάζω.μ.σω.π.κα.ptãtẽ hẽo.
ἐξοχή.ης.ἡ.principatus.eminentia.
ἐξυπνίζω.μ.σω.π.κα.Excito a somno.expergefacio.
ἔξυπνος.η.ομ.expgefactꝰ.excitatꝰ a sõno.
ἐξυψόω.τ ἐξυψῶ.μ.σω.π.κα.Exalto.eleuo.
ἔξω.Foras.extra.
ἕξω.Habebo.
ἔξωθεμ.Extrinsecus.deforis.
ἐξωθέω.τ ἐξωθῶ.μ.σω.π.κα.expello.impello.
ἐξώμβρισα.Distillaui.Demisi ab alto tãquã pluuiã.
ἐξωμολόγησα.cõfessꝰ sũ.spopõdi.
ἐξῶσα.Expuli.impuli.
ἐξώτερος.α.ομ.Exterior.us.
ἔοικα.Uideor.similis sum.
ἑορτάζω.μ.σω.π.κα.festũ ago.festiuor.
ἑόρτασμα.ατος.τὸ.gaudiũ.festiuitas.
ἑορτή.ῆς.ἡ.festum.dies festus.
ἐπαγαγεῖμ.induxisse.contraduxisse
ἐπαγάγω.Inducam.induxero.
ἐπαγγελία.ας.ἡ.Repromissio.
ἐπαγγέλλομαι.μ.λουμαι.π.μαι.promitto.
ἐπαγγέλλω.μ.λω.π.κα.Renũcio.nuncio.
ἐπάγγελμα.ατος.τὸ.promissum pollicitatio.
ἐπάγω.μ.ξω.π.χα.Induco.superduco.affligo.percutio.
ἐπαγωγή.ης.ἡ.Inductio.superinductio.afflictio.conuentus.
ἐπαγωνίζομαι.μ.σομαι.π.μαι.propugno.supercerto.defendo.
ἔπαθομ.passus sum.erunt.
ἐπαθροίζω.μ.σω.π.κα.congrego
ἐπαιδεύθημ.eruditus.doctus sum.
ἐπαίδευομ.Erudiebam.ant.
ἐπαινέω.τ ἐπαινῶ.μ.σω.π.κα.Laudo.
ἔπαινος.ου.ὁ.Laus.
ἐπαίρω.μ.ρῶ.π.κα.Extollo.eleuo.
ἔπαισα.percussi.
ἐπαισχύνομαι.μ.οῦμαι.π.μαι Erubesco.
ἐπαιτέω.τ ἐπαιτῶ.μ.σω.π.κα.mendico.as.
ἐπαίτησις.εως.ἡ.mẽdicatio.mendicitas.
ἐπακολουθέω.τ ἐπακολουθῶ.μ.σω.π.κα.sequor.subsequor.
ἐπακούω.μ.σω.π.κα.exaudio.
ἐπακροάομαι.τ ἐπακροῶμαι.μ.σομαι.π.μαι.Audio.
ἔπαλξις.εως.ἡ.propugnaculum.pinna.pinnaculum.
ἐπάμ.postquam.

ἐπανάγαγε.abduc.educ.reuertere
ἐπαναγαγεῖμ.abduxisse.deduxisse reuersum esse.
ἐπάναγκες.Ex necessitate.
ἐπανάγω.μ.ξω.π.χα.Transgredior.reuertor.reduco.abduco.
ἐπαναμιμνήσκω.μ.σω.π.κα.reduco in memoriam.
ἐπαναπαύομαι.μ.σομαι.π.μαι.Requiesco.
ἐπαναστήσομαι.Insurgam.
ἐπανίσταμαι.μ.σομαι.π.μαι.Insurgo.
ἐπανελθεῖμ.rediisse.reuersũ fuisse.
ἐπανέρχομαι.μ.λευσομαι.π.λυθα.redeo.reuertor.
ἐπανήκω.μ.ξω.π.χα.reuertor.redeo.
ἐπάνοδος.ου.ἡ.Reditus.Reuersio.
ἐπανόρθωσις.εως.ἡ.Correctio.Castigatio.
ἐπάνω.Supra.super.
ἐπαοιδός.ου.ὁ.Incantator.
ἐπαπέστειλα.cõtramisi.immisi.
ἐπαποσταλήσομαι.Immittar.cõtramittar.
ἐπαποσταλμέμος.η.ομ.Immissus.contramissus.a.um.
ἐπαποστέλλω.μ.λω.π.κα.immitto.contramitto.
ἐπάρας.αντος.ὁ.postq̃ eleuauit extulit.
ἐπαρκέω.τ ἐπαρκῶ.μ.σω.π.κα.auxilior.opem fero.
ἔπαρομ.Eleua.extolle.
ἐπαρρησιαζόμην.Loquebar cũ fiducia τ audacter fidebam.
ἐπαρρησιασάμην.Fisus sum.fiduciam habui.audacter locutus sũ
ἐπαρχία.ας.ἡ.prouincia.
ἔπασχομ.patiebar.antur.
ἐπάταξα.percussi.
ἐπατήθημ.calcatus sum.
ἔπαυλις.εως.ἡ.cõmoratio.suburbiũ
ἐπαύριομ.crastinus dies.dies sequẽs
ἐπαυσάμην.cessaui.quieui.
ἐπαυτοφόρῳ.In ipso crimine.
ἐπαφρίζω.μ.σω.π.κα.Despumo.
ἐπαχύνθημ.incrassatus sum.
ἐπέβαλομ.ieci.runt.immisi.rũt.
ἐπέβημ.ambulaui.ingressus sum.
ἐπεβίβασα.imposui.ascendere feci.
ἐπέβλεψα.Respexi.
ἐπεγεγράμμην.inscriptus fueram
ἐπεγείρω.μ.ερῶ.π.κα.excito.contra excito.
ἐπεγίνωσκομ.cognoscebam.ant.

ἐπεγνωκέναι.cognouisse.
ἐπεγνωκώς.οτος.ὁ.postq̃ cognouit
ἐπέγνωμ.cognoui.
ἐπεγνώσθημ.cognitus fui.
ἐπέδειξα.ostendi.demonstraui
ἐπεδίδουμ.Dabam.porrigebam.crescebam.ant.
ἐπεδόθημ.traditus.datus sum
ἐπέδωκα.tradidi.dedi.
ἐπεζήτησα.Exquisiui.
ἐπεθέμημ.Imposui.impositus fui.
ἐπεθύμησα.Cupiui.
ἐπεθύμουμ.cupiebam.ant.
ἐπεί.postquam.quoniam.
ἐπειδή.postquam.quoniam.
ἐπειδήπερ.quoniam.postquam.
ἐπεῖδομ.respexi.runt.
ἐπείδω.μ.σω.π.κα.respicio.
ἐπειθόμημ.Persuadebar.persuasus fui.obediebam.
ἔπειθομ.Persuasi.serunt.Obediui.runt.obediebam.ant.
ἔπειμι.pcurro.vado.aduenio.aggredior.
ἐπείνασα.Esuriui.
ἐπείπερ.quoniam.postq̃.
ἐπείραζομ.Tentabam.ant.
ἐπείρασα.Tentaui.
ἐπειράσθημ.tẽtatꝰ sũ.exptus sum.
ἐπειρώμημ.tentabam.experiebar.
ἔπεισα.persuasi.
ἐπεισαγωγή.ης.ἡ.introductio.
ἐπείσθημ.persuasus sum.
ἔπειτα.Deinde.post.
ἐπεῖχομ.Intendebam.ant.
ἐπεκάθισα.Imposui.sedere feci.
ἐπεκαλεσάμημ.Inuocaui.
ἐπεκαλύφθημ.Tectus sum.
ἐπεκάλυψα.Cooperui.
ἐπεκείμημ.Instabam.
ἐπέκεινα.Ultra.Supra.trans.
ἐπεκλήθημ.Uocatus inuocatus fui.cognominatus fui.
ἐπέκρινα.iudicaui.sententiam tuli.
ἐπελαβόμημ.Apprehendi.
ἐπέλαβομ.apprehẽdi.runt.
ἐπελαθόμημ.Oblitus fui.
ἐπελανθανόμημ.obliuiscebar.
ἐπελθεῖμ.Superuenisse.
ἐπέλθω.superueniã.superuenero.
ἐπελθών.οντος.ὁ.postq̃ supuenit
ἐπελεύσομαι.superueniam.
ἐπελήσθημ.obliuioni traditus sum.
ἐπέλυομ.Enarrabam.exponebam.ant.dimittebam.ant.
ἐπέλυσα.dimisi.exposui.declaraui.

ἐπεμαρτυράμημ.Testificatus testatus sum.
ἐπέμεινα.Mansi.
ἐπεμελήθημ.curaui.curam habui.
ἐπέμενομ.perseuerabam.ant.
ἐπέμφθημ.Missus fui.
ἔπεμψα.Misi.
ἐπενδύτης.ου.ὁ.Tunica.
ἐπενδύω.μ.σω.π.κα.supinduo.
ἐπενεγκεῖμ.Intulisse.
ἐπένευσα.annui.concessi.
ἐπένθησα.luxi.planxi.ploraui.
ἐπενοήθημ.Inuentus fui.
ἐπενόησα.Intellexi.inueni.excogitaui.
ἐπεξένωσα.Hospitio suscepi.Hospes fui.Hospitaliter cõuersatus sũ.
ἐπεξέρχομαι.μ.σομαι.π.θα.Inuehor.castigo.punio.
ἐπέπεσομ.Incidi.irrui.runt.
ἐπέπλησα.Impleui.adimpleui.
ἐπεποίθειμ.Fisus fueram.
ἐπεπόνθειμ.passus fueram.
ἐπερίσσευομ.abundabam.ant.
ἐπερίσσευσα.abundaui.
ἐπέρχομαι.μ.λευσομαι.π.ληλυθα.Superuenio.
ἐπερωτάω.τ ἐπερωτῶ.μ.σω.π.κα.Rogo.interrogo.
ἐπερώτημα.ατος.τὸ.iterrogatio
ἔπεσα.cecidi.
ἐπεσκέφθημ.Uisitatus fui.
ἐπεσκεψάμημ.Uisitaui.
ἐπεσκίασα.obumbraui.
ἔπεσομ.Cecidi.runt.
ἐπεσπασάμημ.assumpsi.attraxi.
ἐπέστειλα.misi.scripsi epistolam.
ἐπέστημ.abstiti.superstiti.apparui.
ἐπεστήριξα.confirmaui.firmaui.
ἐπέστησα.constitui.prepofui.istiti.
ἐπεστράφημ.conuersatus sum.
ἐπέστρεψα.cõuersus.reuersus fui.
ἐπέσχομ.permansi.runt.
ἔπεσχε.Attende.
ἐπέταξα.precepi.
ἐπέτειος.α.ομ.annuꝰ.a.um.ad annum tantum.
ἐπετετάμημ.superextensus fuerã.
ἐπετήδευσα.exercui.colui.
ἐπετίθουμ.imponebam.ant.
ἐπετίμησα.Improperaui.
ἐπετίμωμ.improperabam.ant.
ἐπετράπημ.pmissus.cõmissus sũ.
ἐπέτρεψα.permisi.
ἐπέτυχομ.assecutus sum.runt.
ἐπεφάνημ.Apparui.

ἐπέφερομ.deferebã.iferebã.ant.
ἐπεφώνουμ.Acclamabam.contra clamabam.magis clamabã.ant.
ἐπέφωσκομ.illucescebam.ant.
ἐπεχείρησα.conatus sũ.dedi opaꝫ
ἐπεχείρισα.conatus sum.tentaui.in manus tradidi.
ἐπεχείρουμ.conabar.antur.
ἐπέχρισα.Unxi.
ἐπέχω.μ.ξω.π.κα.Intendo.alludo.remaneo.
ἐπήγαγομ.Induxi.contraduxi.pcussi.afflixi.runt.
ἐπηγγειλάμημ.pmisi.pmissꝰ sũ
ἐπήγγελμαι.pmissi.pmissus sũ.
ἐπήγειρα.excitaui.
ἐπηκολούθησα.subsecutus sum.
ἐπήκουσα.audiui.
ἐπηκροώμημ.Audiebam.
ἐπῆλθομ.Superueni.runt.
ἐπήνεσα.Laudaui.
ἐπῆξα.Fixi.affixi.
ἐπῆρα.Leuaui.sustuli.
ἐπηρεάζω.μ.σω.π.κα.Calumnior.accuso.
ἐπήρθημ.Sublatus sum.
ἐπήρκεσα.auxiliatꝰ sum.opem tuli.
ἐπηρώτησα.Rogaui.interrogaui.
ἐπηρώτωμ.Interrogabam.ant.
ἐπί.Sub.in.contra.
ἐπίασα.Apprehendi.
ἐπιάσθημ.captus.apprehẽsus sum.
ἐπιβαίνω.μ.σομαι.π.ηκα.Ingredior.ascendo.
ἐπιβάλλω.μ.λῶ.π.κα.Immitto adijcio.repeto.ptigo.attineo.iniscio
ἐπιβαρύνω.μ.νῶ.π.ηκα.Aggrauo.onero.
ἐπιβαρῶ.aggrauẽ.onerosus sim.
ἐπιβάς.αντος.ὁ.Postq̃ ingressus est.ascendit.
ἐπίβασις.εως.ἡ.gressus.incessus.
ἐπιβεβηκώς.οτος.ὁ.Postquam.ascendit.ingressus est.
ἐπιβῆμαι.ascendisse.
ἐπιβιβάζω.μ.σω.π.κα.impono.
ἐπιβλέπω.μ.ψω.π.φα.respicio.
ἐπίβλημα.ατος.τὸ.immissio.adiectio.
ἐπιβοάω τ ἐπιβοῶ.μ.ησω.π.κα.acclamo.vociferor.inuoco.
ἐπιβουλή.ης.ἡ.insidie
ἐπίβουλος.ου.ὁ.insidiator.
ἐπιγαμβρεύω.μ.σω.π.κα.Desponso.as.

ἐϖιγεγραμμένος.η.ον. Inſcriptus ſuperſcriptus.a.um.
ἐϖίγειος.α.ον. terrenus.a.um.
ἐϖιγίνομαι.μ.σομαι.ϖ.ημαι. aduenio.contingo.euenio.ſupuẽio
ἐϖιγινώσκω.μ.σομαι.ϖ.κα. Cognoſco.
ἐϖιγενόμενος.η.ον. Poſtq̃ aduenit.ſuperuenit.contigit. ſuit.
ἐϖιγνούς.οντος.ὁ.poſtq̃ cogno
ἐϖιγνῶ.cognoſcã.cognouero.
ἐϖίγνωθι.Scito.
ἐϖιγνῶναι.cognouiſſe.cognoſcere.
ἐϖίγνως.cognoſce.
ἐπιγνωσθήσομαι.cognoſcar.
ἐϖιγνωσθῶ.cognitus fuero.
ἐϖίγνωσις.εως.ἡ.notitia.
ἐϖιγνώσομαι.cognoſcam.ar.
ἐϖιγραφή.ης.ἡ.inſcriptio.
ἐϖιγράφω.μ.ψω.π.φα.iſcribo.
ἐϖιδε.aſpice.reſpice.
ἐϖιδεής.εος.ὁ.ἡ.indigens.inops.
ἐϖιδεικνύω.μ.ξω.π.χα.Oſtendo.demonſtro.
ἐϖιδεῖξαι.oſtendiſſe.demõſtrauiſſe.
ἐϖιδέομαι.μ.ησομαι.ϖ.μαι.rogo.indigeo.
ἐϖιδημέω.τ ἐπιδημῶ.μ.σω.ϖ.κα.in patria.in populo ſum.
ἐϖιδιατάσσομαι.μ.ξομαι.ϖ.γμαι.ſuperordino.
ἐπιδιατάττομαι.μ.ξομαι.ϖ.γμαι.ſuperordino.
ἐϖιδίδωμι.μ.σω.ϖ.κα.Do.porrigo.creſco.
ἐπιδιορθόω.τ ἐπιδιορθῶ.μ.σω.π.κα.corrigo.dirigo.
ἐϖίδοξος.η.ον.glorioſus.a.um.
ἐϖιδύω.μ.σω.π.κα.Mergor.occido.ſubuor.induo.
ἐϖιδῶ.creuero.profectum fecero.
ἐϖιδώσω.dabo.porrigã.augebor.
ἐϖιείκεια.ας.ἡ.Modeſtia.pbitas.Officioſitas.
ἐϖιεικής.εος.ὁ.ἡ.Modeſtus.moderatus.a.um.
ἐϖιζητέω.τ ἐπιζητῶ.μ.σω.π.κα inquiro.quero.
ἐϖιθανάτιος.α.ον.Deſtinatus morti.a.um.
ἐϖιθεῖναι.Impoſuiſſe.ſuperpoſuiſſe.appoſuiſſe.
ἐϖιθείς.εντος.ὁ.Poſtquam impoſuit.ſuperpoſuit.appoſuit.
ἐϖίθες.impone.ſuperpone.appone.
ἐϖίθεσις.εως.ἡ.Impoſitio.ſuperpoſitio.appoſitio.
ἐϖιθήσαιμι.Imponam ſuperponam.apponam.
ἐϖιθήσομαι.Apponam.apponar.imponam.ſuperponam.ar.
ἐϖιθήσω.iponã.ſupponã.apponaz.
ἐϖιθυμέω.τ ἐϖιθυμῶ.μ.σω.ϖ.κα.opto.deſidero.
ἐϖιθύμημα.ατος.το.deſideriuz.
ἐϖιθύμησις.εως.ἡ.cõcupiſcentia.deſiderium.
ἐϖιθυμητής.ου.ὁ.Concupitor.deſiderator.
ἐϖιθυμητός.η.ον.deſiderabilis.e.
ἐϖιθυμία.ας.ἡ.cõcupiſcẽtia.deſiderium. ſuperpoſuero.
ἐϖιθῶ.imponã.ipoſuero.appoſuero.
ἐϖικάθημαι.inſideo.
ἐϖικαθίζω.μ.σω.ϖ.κα.Sedere facio.ad ſedendum pono.
ἐϖικαλέομαι.τ ἐϖικαλοῦμαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.iuoco.appello.
ἐϖικαλέω.τ ἐϖικαλῶ.μ.σω.ϖ.κα.inuoco.cognomino.
ἐϖικάλυμμα.τος.το.Cooperimentum.veſtimentum.
ἐϖικαλύϖτω.μ.ψω.ϖ.φα.Cooperio.veſtio.
ἐϖικατάρατος.η.ον.maledict⁹.a.ũ
ἐϖίκειμαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.irruo.incumbo.imponor.
ἐπικέκλημαι.inuocaui.Appellaui.inuocatus appellatus ſum.
ἐϖικεκλήμην.inuocaueram.appellaueram.appellatus τ inuocatus fueram.
ἐϖικερδής.εος.ὁ.ἡ.Lucroſus.queſtuoſus.a.um.
ἐπικληθείς.εντος.ὁ.Cognominatus.inuocatus.a.um.
ἐπικοινωνόω.τ ἐπικοινωνῶ.μ.σω.π.κα.Communico.
ἐϖικούρειος.α.ον.epicure⁹.a.um.
ἐπικουρία.ας.ἡ.auxiliũ.adiumẽtũ.
ἐϖικράνθην.exacerbatus fui.
ἐπικρίνω.μ.νω.π.ικα.Iudico.ſententiam fero.
ἐπικροάω.τ ἐπικροῶ.μ.σω.π.κα Audio.
ἐπικροτέω.τ ἐπικροτῶ.μ.σω.π.κα.collido.complodo.cõpulſo.
ἐπικρυφαῖος.α.ον.obſcur⁹.latẽs.
ἐπιλαβέσθαι.apphẽdiſſe.adheſiſſe.
ἐπιλαβόμενος.η.ον.Poſtquaz apprehendit.adheſit.
ἐπιλαβοῦ.apprehende.adhere.
ἐπιλάβωμαι.applxẽdero.adheſero
ἐπιλαθέσθαι.oblitum fuiſſe.
ἐπιλάθωμαι.obliuiſcar.
ἐπιλαμβάνομαι.μ.ψομαι.ϖ.μμαι.apprehendo.adhereo.
ἐπιλαμβάνω.μ.ψομαι.π.μμαι.apprehendo.accipio.
ἐπιλανθάνομαι.μ.λησομαι.ϖ.ησμαι.obliuiſcor.
ἐπιλέγομαι.μ.ξομαι.ϖ.γμαι.Eligo.cognominor.
ἐπιλείϖω.μ.ψω.π.φα.Deſero.relinquo.
ἐπιλέλησμαι.Oblitus fui.
ἐϖιλελησμένος.η.ον.oblitus.a.ũ
ἐπιλησθήσομαι.Obliuioni tradar obliuionem accipiam.
ἐπιλησθῶ.obliuioni tradar.
ἐπιλησμονή.ης.ἡ.obliuio.
ἐπίλοιπος.η.ον.reliquus.a.um.
ἐπίλυσις.εως.ἡ.ſolutio.iterptatio.
ἐπιλύω.μ.σω.ϖ.κα.Expono.declaro.dimitto.
ἐπιμαρτυρέω.τ ἐπιμαρτυρῶ.μ.σω.ϖ.κα.teſtor.conteſtor.
ἐπιμαρτύρομαι.μ.ουμαι.ϖ.μαι.teſtificor.teſtor.
ἐπιμέλεια.ας.ἡ.diligentia.cura.
ἐϖιμελέομαι.τ ἐπιμελοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.curo.curam habeo.
ἐπιμελῶς.diligenter. ro
ἐπιμένω.μ.νω.π.κα.pmaneo.pſeue
ἐπιμίξ.Mixtim.
ἐϖιμονή.ης.ἡ.aſſiduitas.iduſtria.
ἐπίμοχθος.η.ον.laborioſus.a.um.
ἐπινεύω.μ.σω.π.κα.annuo.innuo
ἐπινοέω.τ ἐπινοῶ.μ.σω.π.κα.Excogito.comminiſcor.
ἐπίνοια.ας.ἡ.Cogitatio.prouidentia.exquiſitio.excogitatio.
ἔπινον.bibebam.ant.
ἐπιξενόω.τ ἐπιξενῶ.μ.σω.π.κα.Hoſpitio ſuſcipio.Hoſpes ſum.hoſpitaliter conuerſor.
ἔϖιον.bibi.biberunt.
ἐϖιορκέω.τ ἐπιορκῶ.μ.σω.ϖ.κα.peiero.iuro falſo.
ἐπιορκία.ας.ἡ.periurium.
ἐπίορκος.ου.ὁ.periurus.
ἐϖιοῦσα.ης.ἡ.Sequẽs.veniẽs.f.g.
ἐϖιούσιος.α.ον.Quottidianus.ſuperſubſtantialis.e.
ἐπιπέμπω.μ.ψω.π.φα.Contra

mitto.immitto.
ἐϖιπεπτωκώς.οτος.ὁ.Poſtq̃ ſuperuenit.irruit.incidit.
ἐπιϖέσοιμι.incidam.
ἐπιπεσών.οντος.ὁ.poſtq̃ procubuit.recubuit. Irruo.incido.
ἐϖιϖίϖτω.μ.σοῦμαι.ϖ.ωκα.
ἐϖιϖλεῖον.multum.admultum.
ἐπιϖλεῖστον.Ultra diu.
ἐϖιϖλήθω.μ.σω.ϖ.κα.Impleo.
ἐϖιϖλήττω.μ.ξω.ϖ.χα.increpo.
ἐπιϖοθεῖα.ας.ἡ.cupiditas. accuſo.
ἐϖιϖοθέω.τ ἐϖιϖοθῶ.μ.σω.ϖ.κα.Cupio.opto.
ἐπιϖόθησις.εως.ἡ.deſiderium.
ἐϖιϖόθητος.η.ον.deſiderat⁹.a.ũ.
ἐϖιϖολύ.diu.
ἐϖίϖονος.η.ον.Laborioſus.a.uz.
ἐϖιϖορεύομαι.μ.σομαι.π.μαι.aduenio.
ἐϖίϖρασκον.vendebam.ant.
ἐϖιρράπτω.μ.ψω.π.φα.Aſſuo.vnum cum alio ſuo.
ἐϖιρρίϖτω.μ.ψω.π.φα.Superiacio.ſuperimpono.
ἐϖίσημος.η.ον.inſignis.e.
ἐπίσης.equalis.e.aduerb.
ἐπισιτισμός.ου.ὁ.cibatio.ſaginatio frumentatio.cibarium.
ἐϖισκέϖτομαι.μ.ψομαι.ϖ.μμαι.Uiſito.conſidero. paro.
ἐϖισκευάζω.μ.σω.π.κα.paro.preparo.
ἐϖισκηνόω.τ ἐϖισκηνῶ.μ.σω.ϖ.κα.Inhabito.
ἐϖισκιάζω.μ.σω.ϖ.κα.obumbro.
ἐπισκοϖέω.τ ἐϖισκοϖῶ.μ.σω.ϖ.κα.Uiſito.conſidero.ſpeculor.
ἐϖισκοϖή.ης.ἡ.animaduerſio.Uiſitatio.conſideratio.
ἐϖίσκοϖος.ου.ὁ.ep̃s.ſpeculator.
ἐϖίσον.ου.τό.Additamentum.quod additur ad equãdum põdus.
ἐϖισϖάομαι.τ ἐϖισπῶμαι.μ.σομαι.π.μαι.Attraho ex pelle.extendo pellem.preputium adduco.
ἐϖισϖάω.τ ἐϖισϖῶ.μ.σω.ϖ.κα.attraho.
ἐϖίσταμαι.μ.σομαι.π.μαι.ſcio.intelligo.acquiro. ſtitit.
ἐϖιστάς.αντος.ὁ.poſtq̃ aſtitit.ſuperſtitit.
ἐϖιστάτης.ου.ὁ.p̃ceptor.preſes.
ἐϖιστέλλω.μ.λω.π.κα.epiſtolaz mitto.ſcribo.
ἐϖιστεύθην.creditus ſum.
ἐπίστευον.credebam.ant.
ἐϖίστευσα.credidi.
ἐϖίστηθι.inſta.
ἐϖιστήμη.ης.ἡ.ſcientia.diſciplina.
ἐπιστήμων.ονος.ὁ.ἡ.doct⁹.erudit⁹ ſciens. roboro.
ἐϖιστηρίζω.μ.ξω.ϖ.χα.cõfirmo.
ἐϖίστησον.Superſta.
ἐϖίστησω.Urgebo.addam.preſeſcero.inſtabo.ſtatuã.conſtituaz.firmabo.preficiam.aſtabo.ſtem.
ἐϖιστοιβάζω.μ.σω.π.κα.Accumulo.ſtruo.
ἐϖιστολή.ης.ἡ.epiſtola.
ἐϖιστομίζω.μ.σω.π.κα.reprimo arguo. tor.
ἐϖιστρέφω.μ.ψω.π.φα.Reuertor.
ἐϖιστροφή.ης.ἡ.reuerſio.cõuerſio.
ἐϖιστῶ.ſuperueniam.inſtem.
ἐϖιστώθην.creditus.confiſus ſum.
ἐϖισυναγαγεῖν.congregauiſſe.
ἐπισυνάγω.μ.ξω.π.χα.cõgrego.
ἐπισυναγωγή.ης.ἡ.collectio
ἐϖισυνέστην.contraſteti.contra inſurrexi. a.ũ.
ἐπισυνηγμένος.η.ον.cõgregatus
ἐπισυνίστημι.μ.σω.ϖ.κα.Contra ſto.contra inſurgo. cõcurro
ἐϖισυντρέχω.μ.ουμαι.ϖ.κα.
ἐπισύστασις.εως.ἡ.Inſtantia.cõcurſus.conuentus.
ἐπισφαλής.εος.ὁ.ἡ.pericloſus.non tutus.incertus.a.um.
ἐϖισφαλῶς.pericloſe.non tuto.infirmiter.
ἐϖισχύω.μ.σω.π.κα.inualeſco.
ἐπισωρεύω.μ.σω.π.κα.coaceruo.accumulo.
ἐϖιταγή.ης.ἡ.preceptum.
ἐπίτασις.εως.ἡ.extenſio.ãpliatio.
ἐπιτάσσω.μ.ξω.π.χα.Impero.
ἐϖιτάττω.μ.ξω.π.χα.impero.
ἐϖιτεθῶ.imponar.
ἐϖιτείνω.μ.νω.π.κα.extendo.
ἐϖιτελέω.τ ἐϖιτελῶ.μ.σω.ϖ.κα.Perficio.facio.
ἐϖιτέτραμμαι.Permiſſus.commiſſus ſum.commiſſum eſt mihi.
ἐϖιτήδειος.α.ον.neceſſarius.aptus.a.um. ciciũ.
ἐϖιτήδευμα.ατος.το.ſtudiũ.exercitium.
ἐϖιτηδεύω.μ.σω.π.κα.Exerceo.colo.
ἐϖιτιθέασιν.imponunt.
ἐϖιτίθημι.μ.σω.ϖ.κα.impono.
ἐϖιτιμάω.τ ἐϖιτιμῶ.μ.σω.ϖ.κα.Impropero. exprobatio.
ἐϖιτίμησις.εως.ἡ.Improperium.
ἐϖιτίμιον.ου.το.Improperium.
ἐϖιτοαυτό.ſimul.in idipſum.
ἐϖιτοπρωί.Mane.
ἐϖιτρέϖω.μ.ψω.ϖ.φα.pmitto.
ἐπιτρέφω.μ.ψω.π.φα.alo.nutrio
ἐϖιτρίς.Ter.
ἐϖιτροπή.ης.ἡ.Permiſſio.
ἐϖίτροπος.ου.ὁ.procurator.
ἐϖιτυγχάνω.μ.ξομαι.ϖ.κα.aſſequor.adipiſcor.
ἐϖιτυχεῖν.Aſſecutũ.adeptũ fuiſſe.
ἐπιτυχία.ας.ἡ.adeptio.aſſecutio.
ἐϖιφαίνομαι.μ.ουμαι.π.μμαι Appareo. appareo.
ἐϖιφαίνω.μ.νω.ϖ.κα.Illumino.
ἐϖιφανής.εος.ὁ.ἡ.manifeſtus.a.ũ
ἐπιφάνεια.ας.ἡ.Illuſtratio.aduentus.apparitio.
ἐπιφαύω.μ.σω.ϖ.κα.Illumino.
ἐϖιφέρω.μ.σω.π.κα.defero.iſero
ἐπιφημίζω.μ.σω.π.κα.diffamo.diuulgo.
ἐπιφωνέω.τ ἐϖιφωνῶ.μ.σω.π.κα ſuclamo.acclamo.magiſ clamo.
ἐϖιφώσκω.Illuceo.luceſco.
ἐϖιχαίρω.μ.ησομαι.π.μαι.gaudeo ob alterius bonum vel malum.
ἐϖίχαρμα.ατος.τό.Irriſio.ludibrium. κα.conor.
ἐπιχειρέω.τ ἐπιχειρῶ.μ.σω.ϖ.
ἐϖιχειρίζω.μ.σω.ϖ.κα.Conor.tento.in manus trado.
ἐϖιχέω.μ.ευσω.π.κα.Infundo.
ἐϖιχορηγέω τ ἐϖιχορηγῶ.μ.σω.ϖ.κα.Suppedito.ſubminiſtro.
ἐϖιχρίω.μ.σω.ϖ.κα.Ungo.
ἐϖιών.οντος.ὁ.procedẽs.ſequens.
ἐϖλανήθην.deceptus ſum.errauí.
ἐϖλάνησα.decepi.
ἐϖλασα.formaui.feci.plaſmaui.
ἐϖλάσθην.formatus ſum.
ἔπλεον.nauigabam.ant.
ἐϖλεόνασα.abundaui.
ἐϖλεονέκτησα.circumueni.
ἐϖλήγην.percuſſus ſum.
ἐπλήθυνα.Multiplicaui.
ἐϖληθύνθην.Multiplicatus ſum.
ἐϖληθυνόμην.multiplicabar.
ἐϖλήθυνον.Multiplicaui.runt.Multiplicabam.ant.
ἐϖλημμέλησα.peccaui.
ἐϖληρούμην.complebar.iplebar.
ἐϖλήρουν.cõplebã.iplebã.ant.

ἐπληρώθην. Adimpletus sum.
ἐϖλήρωσα. impleui. compleui.
ἐϖλήσα. Impleui.
ἐϖλήσθην. impletus sum.
ἐπλούτησα. Diues factus sum. Ditatus fui.
ἐϖλούτισα. diuitem feci.
ἐπλουτίσθην. diues factus sum.
ἔϖλυνα. Laui.
ἔπνευσα. Flaui.
ἐϖνιγόμην. suffocatus sum. bar.
ἔϖνιγον. Suffocabam. ant. suffocaui. strangulaui. runt.
ἐϖοίησα. feci.
ἐϖοιησάμην. Feci. factus fui.
ἐϖοικοδομέω. ⁊ ἐποικοδομῶ. μ. σω. π. κα. superedifico.
ἐϖοιούμην. fiebam.
ἐϖοίουν. Faciebam. ant.
ἐϖοκέλλω. μ. λω. π. κα. Impingo nauem. [mino.
ἐϖονομάζω. μ. σω. ϖ. κα. Cogno
ἐϖοϖτεύω. μ. σω. π. κα. Considero. speculor.
ἐϖόϖτης. ου. ὁ. Speculator. visor qui videt aliquid. [Inspicio.
ἐϖόπτομαι. μ. ψομαι. π. μμαι.
ἐϖορεύθην. abiui. iui.
ἐϖορευόμην. ibam.
ἐϖόρθουν. Expugnabam. ant. predabar. antur.
ἐϖόρνευσα. fornicatus sum.
ἔϖος. εος. το. carmen. versus.
ἐϖότιζον. dabam bibere. ant.
ἐϖότισα. Dedi potum.
ἐϖοτίσθην. potatus sum.
ἐϖουράνιος. α. ον. celestis. e.
ἐπράθην. Venditus sum.
ἔϖραξα. Feci. exegi.
ἔϖρεϖε. oportebat. decebat.
ἐϖρίσθην. Sectus: scisus fui.
ἑπτά. Septem.
ἔϖταισα. erraui. offendi.
ἑϖτάκις. Septies.
ἑϖτακισχίλιος. α. ον. septē mille.
ἑϖταϖλάσιος. α. ον. septuplꝰ. a. ū
ἑπταπλασίων. ονος. ὁ. ἡ. septuplus. a. um.
ἔϖτυσα. Spui.
ἐπτώχευσα. paupꝰ ⁊ mēdicus fui.
ἐπυθόμην. interrogaui. sciui.
ἐπυνθανόμην. sciscitabar. interrogabam. sciebam.
ἐϖώκειλα. impegi nauem.
ἐϖωκοδόμησα. superedificaui.

ἐπώλησα. Vendidi.
ἐπώλουν. Vendebam. ant.
ἐπωμίς. ιδος. ἡ. hūerale. vestis genꝰ
ἐπωρώθην. excecatus sū. iduratꝰ sū.
ἐραστής. ου. ὁ. Amator. [opor.
ἐργάζομαι. μ. σομαι. ϖ. μαι.
ἐργασία. ας. ἡ. Operatio. labor operarij. opera. industria.
ἐργατεία. ας. ἡ. officiū. artificiū.
ἐργάτης. ου. ὁ. operarius.
ἐργολαβία. ας. ἡ. Manualis operatio. merces ex labore.
ἔργον. ου. το. opus.
ἐρεθίζω. μ. σω. π. κα. Irrito. prouoco. incito.
ἐρεθισμός. ου. ὁ. incitatio.
ἐρείδω. μ. σω. π. κα. hereo. innitor.
ἐρετίζω. μ. σω. π. κα. eligo. amo. ex opto. [erupto.
ἐρεύγομαι. μ. ξομαι. ϖ. γμαι.
ἔρευνα. ης. ἡ. scrutatio. examinatio.
ἐρευνάω. ⁊ ἐρευνῶ. μ. σω. π. κα. Scrutor.
ἐρημία. ας. ἡ. Locꝰ desertꝰ. solitudo.
ἔρημος. η. ον. desertꝰ. a. ū. solus. a. ū.
ἐρημόω. ⁊ ἐρημῶ. μ. σω. ϖ. κα. Vasto. desolo. solitarium facio.
ἐρήμωσις. εως. ἡ. vastitas. desolatio
ἐρίζω. μ. σω. π. κα. contendo. certo.
ἐρίθεια. ας. ἡ. contentio. lis.
ἔριον. ου. το. Lana.
ἔρις. ιδος. ἡ. contentio. dissidiū.
ἐρίφιον. ου. το. hedus. hedulus.
ἔριφος. ου. ὁ. hedus.
ἑρμηνία. ας. ἡ. Interpretatio. stilus dicēdi. character.
ἑρμηνεύω. μ. σω. π. κα. Interpretor. declaro. enarro.
ἑρμῆς. ου. ὁ. Mercurius.
ἑρπετός. η. ον. reptilis. e.
ἐρραβδίσθην. virgis cesus sum.
ἐρράντισα. aspersi.
ἐρραντισμένος. η. ον. aspsus. a. ū.
ἐρράπισα. alapis percussi.
ἐρρέθην. dictus sum.
ἔρριξα. scidi. torsi.
ἐρρίζωσα. radicaui. radices ieci.
ἔρριμμαι. piectus. pcipitatus sum.
ἐρριμμένος. η. ον. piectꝰ. iacens.
ἔρριψα. proieci.
ἐρρυσάμην. liberaui.
ἐρρωμένος. η. ον. Validus. a. um. Fortis. e.
ἔρρωσο. vale. cōfirmatꝰ: valēs esto.
ἐρυθραίνω. μ. νω. π. κα. rubefacio.

ἐρυθρός. α. ον. ruber. a. um.
ἔρχομαι. μ. σομαι. π. λυθα. venio
ἐρῶ. dicam.
ἐρωτάω. ⁊ ἐρωτῶ. μ. σω. ϖ. κα. rogo. interrogo.
ἐρώτημα. ατος. το. interrogatio.
ἐσάλευσα. moui. agitaui. concussi.
ἐσαλεύθην. commotus. cōcussus sū.
ἐσάλπισα. tuba cecini.
ἔσβεσα. extinxi.
ἐσεβάσθην. colui.
ἐσείσθην. cōmotꝰ sū. cōcussus fui.
ἐσήμανα. significaui.
ἐσθής. ητος. ἡ. vestis.
ἐσθίω. μ. σω. π. κα. manduco.
ἐσίγησα. tacui.
ἐσιώπων. tacebam. ant.
ἐσκανδαλιζόμην. scandalizabar.
ἐσκανδαλίσθην. scādalizatus sū.
ἔσκαψα. effodi.
ἐσκεϖάσθην. coopertus sum.
ἐσκευασμένος. η. ον. Preparatus. paratus. a. um.
ἐσκήνωσα. habitaui.
ἐσκίρτησα. exultaui.
ἐσκλύρυνα. induraui.
ἐσκληρυνόμην. Indurabar. induratus sum.
ἐσκόρπισα. dispersi.
ἐσκορπίσθην. dispersus fui.
ἐσκοτίσθην. obscuratus. obtenebratus sum. [tenebris obscuratꝰ. a. um.
ἐσκοτισμένος. η. ον. obtenebratus
ἐσκοτωμένος. η. ον. tenebrosus. a. ū
ἐσκυλμένος. η. ον. vexatus. a. um.
ἐσκύλευσα. spoliaui.
ἐσμέν. sumus. [a. um.
ἐσμυρνισμένος. η. ον. myrrhatus
ἔσομαι. ero.
ἐσόμενος. η. ον. futurus. a. um
ἔσοπτρον. ου. το. speculum.
ἐσοφισάμην. Sapienter egi vel sapiens fui.
ἐσοφίσθην. eruditus. sapiens fui.
ἐσπάραξα. conturbaui. laceraui.
ἐσπαργάνωσα. inuolui.
ἐσϖαργανωσμένος. η. ον. Inuolutus. a. um.
ἐσπαρμένος. η. ον. seminatus. a. um
ἔσπασα. eduxi.
ἐσϖατάλησα. libidini operam dedi. libidinosus: luxuriosus fui.
ἔσπειρα. seminaui.
ἔσπεισα. libaui.
ἑσπέρα. ας. ἡ. vespera.

ἔσϖευδον. festinabam. ant.
ἔσϖευσα. festinaui.
ἐσϖιλωμένος. η. ον. maculatꝰ. pollutus. a. um.
ἐσϖλαγχνίσθην. misertus sum.
ἐσϖούδασα. Sollicitꝰ fui. Dedi operam. laboraui.
ἐστάθην. steti. confirmatus sum.
ἔσται. erit.
ἐστάναι. stare.
ἐσταυρώθην. crucifixus sum.
ἐσταύρωμαι. crucifixus sum.
ἐσταυρωμένος. η. ον. crucifixꝰ. a. ū
ἐσταύρωσα. crucifixi.
ἐστέ. estis.
ἐστειλάμην. Secessi. profectus fui. possedi. particeps factus fui.
ἐστέναξα. gemui.
ἐστερεώθην. firmatus. cōsolidatꝰ sū
ἐστερέωσα. firmaui. solidaui.
ἐστερήθην. priuatus fui.
ἐστέρησα. priuaui.
ἐστερούμην. firmabar. solidabar.
ἐστεφανωμένος. η. ον. Coronatus [a. um.
ἐστεφάνωσα. coronaui.
ἕστηκα. steti. stare feci. constitui.
ἑστηκώς. οτος. ὁ. postquam stetit. constituit. stare fecit.
ἔστην. steti.
ἐστήριγμαι. firmatꝰ solidatꝰ sum.
ἐστηριγμένος. η. ον. cōfirmatꝰ. a. ū
ἐστήριξα. firmaui.
ἐστηρίχθην. firmatus. stabilitꝰ sū.
ἔστησα. steti. statui. stare feci.
ἐστί. est.
ἐστράφην. conuersus fui.
ἔστρεψα. cōuersus sū. cōuerti. redij.
ἐστρηνίασα. delitiatus. luxuriatꝰ sū
ἐστρωμένος. η. ον. stratus. a. um.
ἐστρώννυον. sternebam. ant.
ἔστρωσα. straui.
ἔστω. Sit. esto.
ἐσυκοφάντησα. Male ⁊ fraudulēter quesiui.
ἐσύλησα. predatus sum.
ἔσυρα. traxi. vi compuli.
ἐσφάγην. occisus. iugulatus sum.
ἐσφαγίσθην. occisus. iugulatus sū.
ἐσφαγισμένος. η. ον. occisus. iugulatus. a. um.
ἐσφαγμένος. η. ον. occisus. iugulatus. a. um.
ἐσφάλην. erraui.
ἔσφαλον. erraui.
ἐσφράγισα. signaui. sigillū posui.

ἐσφραγισμένος. η. ον. Signatus sigillo. a. um.
ἐσχάρα. ας. ἡ. focus. craticula.
ἐσχατόγηρος. α. ον. Senex. vltime senectutis. decrepitus. a. um.
ἔσχατος. η. ον. vltimus. a. um.
ἐσχάτως. extreme. nouissime.
ἔσχε. habe.
ἔσχηκα. habui.
ἐσχηκώς. οτος. ὁ. postquā habuit.
ἐσχίσθην. Scisus. diuisus sum
ἔσχον. habui. habuerūt. potui. runt.
ἔσχω. habeam. possim.
ἔσω. intra.
ἐσωζόμην. saluabar.
ἔσωθεν. intrinsecus.
ἐσώθην. saluatus sum.
ἔσωσα. saluaui.
ἐσώτερος. α. ον. interior. us.
ἐτάζω. μ. σω. π. κα. Exquiro. scrutor. examino.
ἑταιρίζομαι. μ. σομαι. π. μαι. meretrix sum.
ἑταῖρος. amicus. equalis.
ἐτάκην. delicui. liq̄factus fui. defluxi.
ἐτάνυσα. extendi.
ἔταξα. ordinaui.
ἐταξάμην. constitui.
ἐταπείνωσα. Humiliaui.
ἐτάραξα. perturbaui. commoui.
ἐταρασσόμην. perturbabar. commouebar.
ἐτάρασσον. turbabam. ant.
ἐταράχθην. Turbatus sum.
ἐτάφην. sepultus sum.
ἐτέθην. positus fui.
ἐτεθνήκειν. Mortuus fueram.
ἐτεκνοτρόφησα. filios educaui.
ἔτεκον. peperi. runt.
ἐτελειώθην. perfectus. cōsumatꝰ sū
ἐτελείωσα. consumaui. perfeci.
ἐτέλεσα. perfeci. finiui.
ἐτελέσθην. perfectus. finitus fui.
ἐτελεύτησα. mortuus sum: finiui.
ἑτερόγλωσσος. η. ον. Res aliene lingue.
ἑτεροδιδασκαλέω. ⁊ ἑτεροδιδασκαλῶ. μ. σω. π. κα. altr doceo.
ἑτεροζυγόω. ⁊ ἑτεροζυγῶ. μ. σω. ϖ. κα. iugum duco.
ἕτερος. α. ον. alter. alius. a. ud.
ἑτέρως. aliter.
ἐτέχθην. natus sum.
ἐτηκόμην. liquefiebam.
ἐτήρησα. seruaui.

ἐτηρούμην. seruabar.
ἐτήρουν. seruabam. ant.
ἔτι. vltra. amplius. item. preterea.
ἐτίθουν. ponebam. ant.
ἔτιλλον. vellebā. euellebā. ant.
ἐτίμησα. honoraui.
ἐτιμησάμην. appreciaui.
ἐτιμωρησάμην. cruciaui. torsi.
ἑτοιμάζω. μ. σω. ϖ. κα. paro.
ἑτοιμασία. ας. ἡ. preparatio.
ἕτοιμος. η. ον. paratus. a. um.
ἑτοίμως. prompte.
ἐτόλμησα. ausus fui.
ἐτόλμων. audebam. ant.
ἔτος. εος. το. annus.
ἔτρεχον. currebā. āt. cucurri. runt.
ἐτροϖοφόρησα. mores alicuiꝰ sustinui.
ἐτρύγησα. vindemiaui.
ἐτρύφησα. delitiatus sum.
ἐτρυχόμην. torquebar.
ἐτύθην. immolatus sum.
ἐτυμπανίσθην. Suspensus. excoriatus. lignis cesus. interfectus sum.
ἔτυπτον. percutiebam. ant.
ἐτύϖωσα. figuraui. formaui. ipressi.
ἐτύφλωσα. excecaui.
εὖ. bene.
εὐαγγελίζομαι. μ. σομαι. ϖ. μαι. Euangelizo. annuncio. bona annuncio.
εὐαγγελίζω. μ. σω. ϖ. κα. euangelizo. annuncio. bona annuncio.
εὐαγγέλιον. ου. το. Nuncius. bonus nuncius. euangelium.
εὐαγγελιστής. ου. ὁ. Euangelista. nunciator. boni nunciator.
εὐαρεστέω. ⁊ εὐαρεστῶ. μ. σω. π. κα. placeo.
εὐάρεστος. η. ον. placitus. a. um.
εὐαρέστως. placenter.
εὐγένεια. ας. ἡ. nobilitas generis.
εὐγενέστερος. α. ον. nobilior. us.
εὐγενής. εος. ὁ. ἡ. nobilis. generosꝰ
εὔγεος. α. ον. fertilis. e.
εὐδία. ας. ἡ. serenitas.
εὐδοκέω. ⁊ εὐδοκῶ. μ. σω. π. κα. volo. letor. cōplaceo mihi i aliq̄ re.
εὐδοκία. ας. ἡ. Beneplacitum. complacitum. voluntas. leticia.
εὐδοκιμέω. ⁊ εὐδοκιμῶ. μ. σω. π. κα. Approbo.
εὐδαιμονία. ας. ἡ. bonus ⁊ psper rerum euentus.
εὔελπις. δος. ὁ. ἡ. homo bone spei.
εὐεξία. ας. ἡ. bona habitudo. sanitas

ἐυεργεσία.ας.ἡ.beneficium.
ἐυεργετέω.τ ἐυεργετῶ.μ.σω.π κα.benefacio alij.prosum.
ἐυεργέτης.ου.ὁ.benefactor.
ἐυεργετικός.η.ον.benefactiu9.a.ū
ἔυζωνος.η.ον. Strenuus.leuis.succinctus.a.um.
ἐυηγγελιζόμην.Euangelizabam. bonam nunciabā.nunciabam.
ἐυηγγελισάμην. Euangelizaui. bona nunciaui.nūciaui.nūciat9fui.
ἐυηγγελίσθην. Euangelizatus.p̄dicatus sum.
ἐυηγγελισμένος.η.ον. Nunciatus.euangelizatus.predicatus.a.ū
ἐυηργέτησα.bñfeci. bñficio affeci.
ἐυηρεστηκέναι.placuisse.
ἐυηρέστησα.placui.
ἐυθαρσής.εος.ὁ.ἡ. Confidēs.audax.qui est bono animo.
ἐυθεῖα.recta.
ἔυθετος.η.ον.Aptus.dispositus. cōmodus.opportunus.placitus. Approbatus.a.um.
ἐυθέως.statim. [ctu.
ἐυθραυστος.η.ον.fragilis.facilisfra
ἐυθυδρομέω.τ ἐυθυδρομῶ.μ.σω.π.κα.recto cursu peruenio.
ἐυθυμέω.τ ἐυθυμῶ.μ.σω.π.κα.letor.bono animo sum.
ἔυθυμος.η.ον.letus.a.um.
ἐυθυμότερος.α.ον.Letior. meliori animo.
ἐυθύνω.μ.νω.π.κα.dirigo.
ἐυθύς.α.υ.rect9.a.ū.confestim.
ἐυθύτης.ητος.ἡ.directio.
ἐυκαιρέω.τ ἐυκαιρῶ.μ.σω.π.κα.habeo tēpus vel oportunitatez. vaco.do operam.
ἐυκαιρία.ας.ἡ.opportunitas.
ἔυκαιρος.α.ον.opportunus.a.um.
ἐυκαίρως.opportune.
ἐυκλεής.εος.ὁ.ἡ.gliosus.a.um.
ἔυκλεια.ας.ἡ.claritas.gloria.
ἐυκοπώτερος.α.ον.facilior.us.
ἐυκοσμία.ας.ἡ.Honestas morum: probitas.lenitas.
ἐυκυκλος.η.ον.bene curuatus.perfecte circulatus.a.um.
ἐυλάβεια.ας.ἡ.Reuerentia.timiditas.formido.
ἐυλαβέομαι.τ ἐυλαβοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι. Metuo.reuereor. caueo.
ἐυλαβής εος.ὁ.ἡ. Timoratus.cautus.religiosus.a.um.
ἔυλαλος.η.ον.bene loquens.
ἐυλογέω.τ ἐυλογῶ.μ.σω.π.κα Benedico.
ἐυλογητός.η.ον.benedictus.a.ū.
ἐυλογία.ας.ἡ.benedictio.
ἐυμαθῶς.docte.sapienter.
ἐυμαρῶς.faciliter.sine querela.
ἐυμελής.εος.ὁ.ἡ.suauis.e.
ἐυμενῶς.hilariter.lete.beniuole
ἐυμετάδοτος.η.ον.liberalis.e.
ἐυμορφία.ας.ἡ.pulchritudo.
ἔυμορφος.η.ον.pulcher.a.um.
ἐυνοέω.τ ἐυνοῶ.μ.σω.π.κα. beniuolus sum.
ἔυνοια.ας.ἡ.beniuolentia.
ἔυνους.ου.ὁ.beniuolus.amicus.
ἐυνουχίζω.μ.σω.π.κα. eunuchuz facio.
ἐυνουχίσθην.eunuchus factus suz
ἐυνοῦχος.ου.ὁ.Eunuchus.i.custos cubilis.spado.
ἐυοδία.ας.ἡ.p̄speritas.bōa fortūa.
ἐυοδόομαι.τ ἐυοδοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.prosperum iter habeo. bene placeo.
ἐυοδόω.τ ἐυοδῶ.μ.σω.π.κα. prosperor.τ prosperū alium facio.
ἐυάρεδρος.α.ον.q̄ bñ assistit τ astat
ἐυπειθής.εος.ὁ.ἡ. Suadibilis.subditus.a.um.obediens.
ἐυπερίστατος.η.ον.circunstans
ἐυπερίστημι.μ.σω.π.κα.circumsto.asto.
ἐυποιέω.τ ἐυποιῶ.μ.σω.π.κα. Benefacio alij.
ἐυποιία.ας.ἡ.bñficētia in aliuz.
ἐυπορέω.τ ἐυπορῶ.μ.σω.π.κα. Abundo.abundantem aliuz facio.
ἐυπορία.ας.ἡ.Abundantia.victus acquisitio.
ἐυπράττω.μ.ξω.π.χα.Beneago. bono statu sum.
ἐυπρέπεια.ας.ἡ. decor.honestas.
ἐυπρεπέστερος.α.ον. pulchrior. speciosior.us.
ἐυπρεπής.εος.ὁ.ἡ.pulcher.speciosus.decens.
ἐυπρεπῶς. Diligenter. decenter. pulchre.
ἐυπρόσδεκτος.η.ον.acceptus. gratus.a.um.
ἐυπροσήγορος.α.ον. Qui bene loquitur.vel bonum habet nomen.
ἐυπροσωπέω.τ ἐυπροσωπῶ.μ.σω.π.κα.placeo.
ἐυρέθην.inuentus sum.
ἐυρεῖν.inuenisse.
ἔυρεμα.ατος.το.Inuentio.
ἔυρεσις.εως.ἡ.inuentio.
ἔυρημα.ατος.το.inuentio.
ἐυρήσω.inueniam.
ἐυρίσκω.μ.σω.π.κα.inuenio.
ἐυροκλύδων.ονος.ὁ.euroclydō.
ἔυρον.inueni.
ἔυρρωστος.η.ον. Benevalens.sanus.prosper.a.um.
ἐυρρώστως.fortiter.valenter.
ἐυρύχωρος.α.ον.spacios9.lat9.a.ū
ἔυρω.inuenero.
ἐυρών.οντος.ὁ. postquam inuenit
ἐυσέβεια.ας.ἡ.pietas.
ἐυσεβέω.τ ἐυσεβῶ.μ.σω.π.κα. pius τ religiosus sum.
ἐυσεβής.εος.ὁ.ἡ.pi9 τ religios9.a.ū
ἐυσεβῶς.pie.religiose.
ἔυσημος.η.ον.Manifestus.notus. insignis.honestus.a.um.
ἔυσπλαγχνος.η.ον. misericors.
ἐυστάθεια.ας.ἡ. firmamentum.stabilimentum. [a.uz
ἐυσταθής.εος.ὁ.ἡ.stabilis.firmus.
ἔυστοχος.η.ον.directus.directe emissus.
ἐυσχημόνως.Verecunde. Honeste.grauiter.prudenter.
ἐυσχημοσύνη.ης.ἡ.Honestas. grauitas.prudentia.
ἐυσχήμων.ονος.ὁ. Nobilis.prudens. grauis.cautus.honestus.
ἐυτελέστερος.α.ον.Tenuior. exilior.contemptibilior.us.
ἐυτελής.εος.ὁ.ἡ. Exilis. tenuis. parui precij contemptibilis.e.
ἔυτηκτος.η.ον.facilis liquefactu.e.
ἐυτόνως.constanter. assidue.
ἐυτραπελία.ας.ἡ.Scurrilitas.ridicula narratio.
ἐυφημία.ας.ἡ.bona fama.
ἔυφημος.η.ον. Qui habet bonam famam vel bona verba.
ἔυφθαρτος.η.ον.corruptibilis.e.
ἐυφορέω.τ ἐυφορῶ.μ.σω.π.κα Uberes fructus fero. multiplico in fructibus.
ἐυφραίνομαι.μ.ουμαι.π.μαι. Letor.epulor.
ἐυφραίνω.μ.νω.π.κα. Letari facio.letifico.
ἐυφροσύνη.ης.ἡ.exultatio.letitia.

ἐυφυής.εος.ὁ.ἡ.ingeniosus.a.uz.
ἔυχαρις.εως.ὁ.ἡ.gros9. vēust9.a.ū
ἐυχαριστέω τ ἐυχαριστῶ.μ.σω.π.κα.gratias ago.
ἐυχαριστία.ας.ἡ.gratiarū actio.
ἐυχάριστος.η.ον. gratus.a.um.
ἐυχερῶς.Faciliter.
ἐυχή.ης.ἡ.oratio.preces.
ἔυχομαι.μ.ξομαι.π.μαι.Oro p̄cor.preces fundo.
ἐύχρηστος.η.ον.vtilis.e.
ἐυψυχέω.τ ἐυψυχῶ.μ.σω.π.κα.Bono animo sum.
ἐυωδία.ας.ἡ.bonus odor.
ἐυώνυμος.η.ον.Sinister a.um
ἔφαγον.comedi.runt.
ἐφάλλομαι.μ.ουμαι.π.λμαι. Insilio.impetum facio.
ἐφανερώθην.ostensus sum.apparui
ἐφανέρωσα.manifestaui.
ἐφάνην.Apparui.
ἐφάπαξ.semel.
ἔφασκον.affirmabam.ant.
ἐφεισάμην.peperci.
ἐφέλκω.μ.ξω.π.χα.attraho.
ἐφέξω.Intendam.
ἐφερόμην.Ferebar.
ἔφερον.ferebam.portabam.ant.
ἐφέστηκα.institi.preses fui.astiti.
ἐφεστώς.ωτος.ὁ. Postq̄ astitit. institit.preses fuit.
ἐφευρετής.ου.ὁ.Inuentor.
ἐφημερία.ας.ἡ.Regio.tribus.ministerium diei.
ἐφήμερος.α.ον.quotidianus.a.uz
ἔφην.dixi.
ἔφθασα.preueni.
ἐφθεγξάμην.locutus sum.
ἔφθειρα.corrupi.
ἐφικέσθαι.p̄uenisse.consecutū fuisse.
ἐφικνέομαι τ ἐφικνοῦμαι.μ.ξομαι.π.ιγμαι.Peruenio. Consequor.adipiscor. [fui.
ἐφίλησα.amaui.osculat9fui.consue
ἐφιλίασα.amic9 fui.amicitiā habui
ἐφίλουν.Amabam.ant.osculabar. antur.assuetus eram.ant.
ἐφιμώθην.obmutui.
ἐφίμωσα.obmutescere feci.
ἐφίσταμαι.μ.σομαι.π.μαι.insto
ἐφίστημι.μ.σω.π.κα. Asto.supsto.appareo.insto.
ἐφοβήθην.Timui.
ἐφοβούμην.Timebam.
ἐφόβουν.Terrebam.ant.
ἐφόνευσα.occidi.
ἐφόρεσα.portaui.
ἐφόσον.Quandiu.
ἔφραξα.Obturaui.sepiui.
ἐφρόνησα.Sapiens fui.
ἐφρόνουν.Sapiebam.ant.
ἐφρουρούμην.Custodiebar.
ἐφρούρουν.custodiebam.ant.
ἐφρύαξα.fremui.
ἐφύβριστος.η.ον.cōtumelios9.a.ū
ἔφυγον.fugi.runt.
ἐφύλαξα.custodiui.
ἐφυλαξάμην.Custodiui.custoditus suz.seruaui.seruatus sum.
ἐφυλάχθην.seruatus fui.
ἐφυσιώθην.inflatus sum.
ἐφύτευον.plantabam.ant.
ἐφύτευσα.plantaui.
ἐφώνησα.vocaui.clamaui.
ἐφωνησάμην.clamaui.vocaui.
ἐφώνουν.clamabā. vocabam. ant.
ἐφώτισα.illuminaui.
ἐφωτίσθην.illuminatus sum.
ἔχαιρον.gaudebam.ant.
ἐχαλάσθην. Demissus submissus deiectus fui.
ἐχάραξα.Sculpsi.
ἐχάρην.gauisus fui.
ἐχαρισάμην.donaui.gratificat9 sū.
ἐχαρίσθην. gratia impletus sum.
ἐχαρίτωσα.gratia impleui.
ἔχθιστος.η.ον.inimicissimus.a.uz.
ἔχθρα.ας.ἡ.inimicitie.arum.
ἐχθραίνω.μ.νω.π.κα.Inimicitias exerceo.inimicus sum.
ἐχθρός.α.ον.inimicus.a.um.
ἐχθρότατος.η.ον.inimicissim9a.ū
ἔχιδνα.ης.ἡ. Vipera.
ἔχις.εως.ἡ.Vipera.
ἐχλεύαζον.irridebā.subsānabā.āt.
ἔχομαι.μ.ξομαι.π.ημαι.Teneor ab aliqua re.adhereo illi.
ἐχόμενος.η.ον.Consequēns. proximus.vicinus.a.um.
ἐχορήγησα.prebui. suppeditaui.
ἐχορτάσθην. Saturatus fui.
ἐχρηματίσθην.oraculo monit9fui.
ἐχρησάμην.Usus sum.
ἔχρισα.vnxi.
ἐχρισάμην.vnctus fui.vnxi.
ἐχρώμην.vtebar.
ἔχω.μ.ξω.π.κα.Habeo.possum.
ἐχωρίσθην.diuis9 scisus fui.discessi.
ἐψευδομαρτύρουν. falsū testimonium dicebā.āt
ἐψευσάμην.mētit9sū.
ἐψευσάμην.mentitus sum.
ἐψηλάφησα.cōtrectaui.palpaui.
ἐψώμισα.alui.paui.
ἑωθινός.η.ον.matutinus.a.um.
ἑώρακα.Vidi.
ἑωράκειν.Videram.
ἑωρακέναι.Vidisse.
ἑωρακώς.οτος.ὁ.postquam vidit.
ἑώρων.Videbam.ant.
ἕως.vsq3.
ἕως κάτω.vsq3 deorsum.
ἕως πότε.vsq3 quo.
ἕως ὅτου.Dum.quoad.
ἕως οὗ.donec.
ἕως τοῦ νῦν.Usq3 nunc.
ζάω τ ζῶ.μ.σω.π.κα. Viuo.
ζεστός.η.ον.calid9. feruid9.a.um.
ζεῦγος.εος.το.Iugum.par.
ζευκτηρία.ας.ἡ.iunctura.
ζέω τ ζῶ.μ.σω.π.κα.ferueo.
ζῆ.Uiuit.
ζῆλος.ου.ὁ.zelus.emulatio.
ζηλόω τ ζηλῶ.μ.σω.π.κα.zelo.emulor.imitor.
ζήλωσις.εως.ἡ zelus
ζηλωτής.ου.ὁ.zelotes.emulator.imitator.
ζημία.ας.ἡ.detrimentum.damnum.
ζημιόω τ ζημιῶ.μ.σω.π.κα.punio. mulcto.damnifico.
ζήσας.αντος.ὁ.postq̄ vixit.
ζητέω τ ζητῶ.μ.σω.π.κα.Quero.
ζήτημα.ατος.το.questio. inquisitio
ζήτησις.εως.ἡ.questio.
ζιζάνια.ας.ἡ.zizania.
ζόφος.ου.ὁ.tenebre.arum.
ζυγός.ου.ὁ.Iugum.
ζυγόσταθμος.η.ον. Quod appēditur in statera.
ζύμη.ης.ἡ.fermētū.
ζυμόω τ ζυμῶ.μ.σω.π.κα.fermēto.as.
ζῶ.Uiuo.viuam.
ζωγραφία.ας.ἡ.pictura.
ζωγρέω.τ ζωγρῶ.μ.σω.π.κα. Uenor.capio. capio viuum.
ζωή.ης.ἡ.Uita.
ζῶν.ῶντος.ὁ.Uiuens.
ζώνη.ης.ἡ.zona.
ζώννυμι.μ.σω.π.κα.Cingo.
ζωννύω.μ.σω.π.κα.cingo.
ζωογονέω τ ζωογονῶ.μ.σω.π.κα.Uiuifico.
ζωοποιέω τ ζωοποιῶ.μ.σω.π.κα.Uiuifico.
ζῶσα.ης.ἡ.Que viuit.
ζώσω.Cingam.
ζωτικός.η.ον.Uitalis.e.

ἤ.aut.vel.quam.nisi.an. potiusque.magisque. [dum quam.qua.
ἧ.Cui.femini.gener. quatenus.secun=
ἦ.profecto.sit.fuerit.
ἤγαγον.duxi.runt.
ἠγαλίασα.letatus fui.
ἠγαλλιασάμην.exultaui.
ἠγανάκτησα.indignatus sum. con questus sum. [rebam.bant.
ἠγανάκτουν. Querebar.moleste fe
ἠγαπήθην.Amatus fui.
ἠγαπηκώς.οτος.ὁ.postquam amauit.
ἠγαπημένος.η.ον. amatus.dilectus. [a.um.
ἠγάπησα.amaui.
ἠγάπων.amabam.ant.
ἠγγάρευσα.coegi tanquam prefectus. vim feci.
ἤγγιζον.appropinquabam.ant.
ἤγγικα.appropinquaui.
ἤγγισα.appropinquaui.
ἤγειρα.Suscitaui.
ἠγεμονεύω.μ.σω.π.κα. Sum pre ses vel princeps.
ἡγεμονία.ας.ἡ.principatus.imperium
ἡγεμών.ονος.ὁ.princeps.dux.
ἡγέομαι ἢ ἡγοῦμαι. μ. σομαι. ω.ημαι.Dux sum.puto.
ἠγέρθην.excitatus sum.surrexi.
ἡγίασα.Sanctificaui.
ἡγιάσθην.sanctificatus sum.
ἡγίασμαι.sanctificatus sum.
ἡγιασμένος.η.ον.sctificatus.a.um.
ἡγνικώς.οτος.ὁ. postquam sancti ficauit.purgauit.castificauit.
ἡγνισμένος.η.ον.sctificatus.purifica [tus.a.um
ἠγνόησα.ignoraui.
ἠγνόουν.ignorabam.ant.
ἠγόμην.ducebar.
ἠγόραζον.emebam.ant.
ἠγόρασα.Emi.
ἠγοράσθην.Emptus sum.
ἠγορασμένος.η.ον.Emptus.a.um.
ἡγούμενος.η.ον.dux. prepositus.
ἠγρύπνησα.Vigilaui.
ἠγωνιζόμην.decertabam.decertarem.
ἠγώνισμαι.pugnaui.certaui.contendi
ἡδέ.Illa autem.
ἥδε.Hec.
ᾔδειν.sciueram.scissem.
ἡδέως.iucunde libenter.
ἤδη.Iam. [grauatus.a.um.
ἠδικημένος.η.ον.iniuriam passus. lesus
ἠδίκησα.lesi.offendi.iniuriam feci.
ἥδιστος.η.ον. Dulcissimus iucun dissimus.a.um.

ἥδομαι.μ.σομαι.π.μαι. letor.delector.
ἡδονή.ης.ἡ.voluptas.vitium.
ἠδυνάμην.potui.
ἠδυνήθην.potui.
ἡδύνω.μ.νω.ω.κα. Dulcoro.as. Dulce aliquid facio.
ἡδύοσμον.ου.τό. menta herba.
ἡδύς.εως.ὁ.dulcis.e.
ἠθέλησα.Volui.
ἦθος.εος.τό.Mos.
ἧκα.Misi.
ἠκαιρούμην.occupatus eram.
ἤκμασα.florui.vigui.maturui.
ἠκολούθησα.Secutus sum.
ἠκολούθουν.sequebar.sequebantur
ἤκουσα.audiui.
ἤκουον.audiebam.ant.
ἠκούσθην.auditus fui.
ἠκούτισα.audire feci.
ἠκριβάσθην.Diligenter examinatus fui.approbatus fui.
ἠκρίβωσα.diligenter didici.
ἠκύρωσα.irritum feci. anihilaui.
ἥκω.μ.ξω.π.χα.Venio.
ἡλάμην.desilii.insilii.
ἠλαττώθην.diminutus fui.
ἠλαττωμένος.η.ον. Minoratus. diminutus.a.um.
ἠλάττωσα.minui. inferiorem feci.
ἠλαττόνησα.defui.minus fui.
ἠλαυνόμην.agebar. impellebar.
ἠλεήθην.receptus sum in misericordiam
ἠλεημένος.η.ον.Qui misericordiam adeptus est.a.um.
ἠλέησα. Misertus fui.
ἤλειφον.vngebam.ant.vnxi. runt.
ἤλειψα.vnxi.
ἠλευθέρωσα.libertatem dedi.liber tate donaui.
ἦλθον.veni.runt.
ἡλικία.ας.ἡ.Statura.etas.
ἡλίκος.η.ον.quantus.a.um.
ἥλιος.ου.ὁ.Sol.
ἡλκωμένος.η.ον.vlcerosus.a.um.
ἤλλαξα.mutaui.commutaui.
ἠλλοίωσα.mutaui.alienaui.
ἡλλόμην.exiliebam.
ἧλος.ου.ὁ.clauus.
ἤλπιζον.Sperabam.ant.
ἤλπικα.Speraui.
ἠλπικέναι.sperauisse.
ἠλπικώς.οτος.ὁ.postquam sperauit
ἤλπισα.Speraui.
ἡμάρτανον.peccabam.ant.

ἡμάρτηκα.peccaui.
ἥμαρτον.peccaui.runt.
ἡμᾶς.nos.accusat.
ἡμεῖς.nos.nomina.
ἠμέλησα.neglexi.
ἤμελλον.Futurus eram.ant.
ἦμεν.fuimus.
ἡμέρα.ας.ἡ.dies.
ἡμερόω ἢ ἡμερῶ.μ. σω.ω.κα. mansuefacio.
ἡμέτερος.α.ον.noster.a.um.
ἤμην.Fui.fueram.eram.
ἡμιθανής.εος.ὁ.ἡ.semimortuus.a.um
ἡμίθνητος.η.ον.Semimortuus.a.um.
ἡμῖν.nobis.
ἥμισυ.εος.τό.Dimidium.
ἡμιώριον.ου.τό.semihora.dimidi um hore. [auxilium tuli.
ἠμυνάμην.Vltionem feci.vindicaui.
ἠμφιεσμένος.η.ον.vestitus.a.um.
ἡμῶν.nostrum.geni.plu.pronois ἐγώ.
ἦν.eram.fui.erat fuit.
ἥν.quam.accu.sing.femini. generis.
ἠνάγκαζον.cogebam.ant.
ἠνάγκασα.compuli.coegi.
ἠναγκάσθην.coactus sum.
ἤνεγκα.tuli.
ἤνεγκον.attuli.runt.
ἤνεσα.laudaui.
ἠνεσχόμην.sustinui.toleraui.
ἠνέχθην.allatus fui.
ἠνεώχθην.apertus fui.
ἠνοίγην.apertus fui.
ἤνοιξα.Aperui.
ἠνοίχθην.apertus fui.
ἠντληκώς.οτος.ὁ.postquam hausit.
ἠξίουν.rogabam. dignum putabam. ant.
ἠξίωσα.rogaui.dignum reputaui.
ἠξίωμαι.rogatus fui.dignus. repu= tatus fui.
ἠπατήθην.deceptus fui.
ἠπείθησα.non credidi.
ἠπείθουν.non credebam.ant.
ἠπείλουν.minabar.antur.
ἤπιος.α.ον. Mansuetus. mitis.con trarius bellicoso.
ἠπίστησα.non credidi.
ἠπίστουν.non credebam.ant.
ἠπόρουν. Dubitabam. impotens inops eram.ant.
ἡπτόμην.Tangebam.
ἦρα.Tuli.accepi.abstuli.
ἠρλαλ[illegible]μένος.η.ον.Pollutus.le prosus.fuligine repletus.a. um.
ἠρέθισα.prouocaui.irritaui.incitaui.

ἤρεμος.η.ον.quietus.tacitus. a.um
ἤρεσα.placui.
ἤρεσκον.placebam.ant.
ἠρέτισα.amaui.exoptaui.elegi.
ἠρημώθην.desolatus.solus fctus sũ.
ἠρημωμένος.η.ον.Desolatus. soli
tarius factus. a.um.
ἠρήμωσα.solitarium aliquid feci.
ἤρθην.sublatus fui.
ἠρίθμημαι.numeratus fui.
ἠριθμημένος.η.ον.numerat9.a.um
ἠρίστησα.pransus fui.
ἤρκησα.Satisfeci.satisfui.
ἠρμένος.η.ον.sublatus.a.um.
ἡρμοσάμην.aptaui.Conglutinaui.
ἤρνημαι.negaui.
ἠρνημένος.η.ον.postq̃ negauit.
ἠρνησάμην.negaui.
ἠρνούμην.negabam.
ἠρξάμην.cepi.incepi.
ἡρπάγην.raptus fui.
ἥρπασα.rapui.
ἠρτυμένος.η.ον.conditus.a.um.
ἠρχόμην.veniebam.
ἠρώτησα.rogaui.interrogaui.
ἠρώτων.rogabam.ant.
ἧς.Cuius.articulus postpositiu9.f.g.
ἦς.fuisti.cras.fueris.
ἦσα.emisi.
ἦσαν.fuerunt.erant.
ἠσέβησα.impie egi.impius fui.
ἦσθα.cras.fuisti.
ἠσθένησα.egrotaui. infirmus. im=
potens fui.
ἠσθένουν.Egrotabam. infirmus. i
potens eram.ant.
ἤσθιον.manducabam.ant.
ἠσθόμην.Sensi.
ἠσπαζόμην.salutabam.
ἠσπασάμην.salutaui.
ἠστόχησα.excidi.aberraui.
ἡσυχάζω.μ.σω.π.κα.taceo.
ἡσυχία.ας.ἡ.Silentium.
ἡσύχιος.α.ον.Tacitus.a.um.
ἠσφαλισάμην.muniui.custodiui.
ἠτάκτησα.Inquietus fui.praue ꝛ ini
que egi.
ᾔτηκα.petiui.
ᾔτησα.petiui.
ᾐτησάμην.petiui.petitus fui.
ἠτιμάσθην.inhonoratus fui.
ἠτιμωμένος.η.ον.inhonorat9.a.ũ.
ἥτις.que.singul.num.
ἡτοίμασα.paraui.
ἡτοίμασμαι.paratus fui.

ἡτοιμασμένος.η.ον.paratus.a.ũ.
ᾐτούμην.petebar
ἡττάομαι.ꝛ ἡττῶμαι.μ.σομαι.
π.μαι.vincor.profligor.
ἥττημα.ατος.το.deuictio.pfligatio
ἥττων.ονος.ὁ.ἡ.Minor.us.
ἤτω.Sit. [cui.letatus sum.
ηὐδόκησα.Uolui. bene compla=
ηὐλιζόμην.Diuertebam.habitabã.
morabar. degebam.
ηὔλισα.tibia cecini.
ηὐλίσθην.mansi.habitaui.
ηὐλόγουν.benedicebam.ant.
ηὐξάμην.optaui.precatus sum.
ηὔξανον.Crescebam.ant. creui.
crescere feci.runt.
ηὔξησα.creui.
ηὐφράνθην.Letatus fui.
ηὐχαριστουν.gratias agebam.ant
ηὐχόμην.optabam.precabar.
ἠφανισμένος.η.ον.Deletus.euer
sus.e medio sublatus.a.um.
ἤφιον.Sinebam.ant.
ἠχέω.ꝛ ἠχῶ.μ.σω.π.κα.sono.as.
ἤχθην.ductus fui.
ᾐχμαλώτευσα.captiuaui.capti=
ᾐχμαλώτισα.captiuaui.[uũ duxi.
ἦχος.εος.το.sonus.fama.
ἠχρειώθην.inutilis factus sum.
ἡψάμην.Tetigi.
θάλασσα.ης.ἡ.mare.pontus. [lo
θάλπω.μ.ψω.π.φα.foueo.refocil
θαμβέω.ꝛ θαμβῶ.μ.σω.π.κα.
Deum timeo.admiror.
θάμβος.εος.το.pauor. stupiditas.
admiratio magna.
θανάσιμος.η.ον.mortifer. letalis.e
θανατηφόρος.α.ον.Letifer.morti
fer. letalis. e.
θάνατος.ου.ὁ.Mors.
θανατόω.ꝛ θανατῶ.μ.σω.π.κα.
Interficio.interimo.
θάπτω.μ.ψω.π.φα.Sepelio.
θαρρέω.ꝛ θαρρῶ.μ.σω.π.κα.
cõfido.fido.fiduciã habeo.bono aio sũ
θαρσέω.ꝛ θαρσῶ.μ.σω.π.κα.
confido.fido.bono animo sum.
θάρσος.εος.το.fiducia.audacia.
θαυμάζω.μ.σω.π.κα.admiror.
θαυμάσιος.α.ον.mirabilis.e.
θαυμαστός.η.ον.mirabilis.e.
θαυμαστόω.ꝛ θαυμαστῶ.μ.
σω.π.κα.In admirationẽ verto.ad
mirari facio.
θεά.ας.ἡ.dea.

θεαθῆναι.visum fuisse.
θεάομαι.ꝛ θεῶμαι.μ.σομαι.π.
μαι.Uideo. [Spectaculum fio.
θεατρίζομαι.μ.σομαι.π.μαι.
θέατρον.ου.το.spectaculum.
θεία.ας.ἡ.diuinitas.
θεία.ας.ἡ.amita.
θεῖναι.posuisse.
θειώδης.εος.ὁ.ἡ.sulfureus. a.um.
θεῖον.ου.το.sulfur.diuinitas.
θεῖος.α.ον.diuinus.a.um.
θεῖος.ου.ὁ.Auunculus.
θειότης.τος.ἡ.diuinitas.
θείς.εντος.ὁ.postq̃ posuit.
θέλημα.ατος.το.Uoluntas.
θέλησις.εως.ἡ.Uoluntas.
θέλω.μ.σω.π.κα.Uolo.
θέμα.τος.το.positio.
θεμέλιον.ου.το.fundamentum.
θεμελιόω.ꝛ θεμελιῶ.μ.σω.π.
κα.fundo.as.
θέμενος.η.ον.postq̃ posuit.
θεοδίδακτος.η.ον.doct9 a deo.a.ũ
θεομαχέω.ꝛ θεομαχῶ.μ.σω.π.
κα.pugno contra deum. resisto vo
luntati diuine.
θεομάχος.η.ον.repugnans deo.
θεόπνευστος.η.ον.A deo inspira
θεός.ου.ὁ.ἡ.deus.dea.[tus.a.um.
θεοσέβεια.ας.ἡ.pietas. cultus erga
deum. [a.um
θεοσεβής.εος.ὁ.ἡ.pius religiosus.
θεοστυγής.εος.ὁ.ἡ.odibilis deo.e
θεότης.ητος.ἡ.diuinitas.
θεραπεία.ας.ἡ.sãitas.cult9.familia.
θεραπεύω.μ.σω.π.κα.Medeor.
colo.veneror.seruio.letifico.
θερίζω.μ.σω.π.κα.Meto.
θερισμός.ου.ὁ.Messis.
θεριστής.ου.ὁ.Messor.
θερμαίνω.μ.νω.π.κα.calefacio.
θέρμη.ης.ἡ.calor.
θερμότης.ητος.ἡ.calor.
θέρος.εος.το.Estus.calor.
θές.pone.
θέσθε.ponite.
θέσις.εως.ἡ.positio.
θεσμός.ου.ὁ.positio.lex.
θέσο.pone. [aspicio.
θεωρέω.ꝛ θεωρῶ.μ.σω.π.κα.
θεωρία.ας.ἡ.spectaculũ.cõsideratio
speculatio. [torius.
θήκη.ης.ἡ.Theca.Uagina. reposi=
θηλάζω.μ.σω.π.κα.lacto.sugo.
θήλεια.ας.ἡ.femina.

θῆλυ.εος.το.Femininum.
θημωρία.ας.ἡ.Cumulus.
θήρ.ρος.ὁ.Fera.
θήρα.ας.ἡ.Venatio.
θηρεύω.μ.σω.π.κα.venor.
θηρευτής.ου.ὁ.venator⁹.venator.
θηριομαχέω.τ θηριομαχῶ.μ.σω.π.κα.Cum bestijs pugno.
θηρίον.ου.τό.Bestia.fera.
θησαυρίζω.μ.σω.π.κα.Thesauri zo.repono.
θησαυρός.ου.ὁ.thesaur⁹.reposito rium.
θήσω.ponam.
θίγω.μ.ξω.π.χα.Tango.
θλάω.τ θλῶ.μ.σω.π.κα.frango
θλίβω.μ.ψω.π.φα.premo.
θλίψις.εως.ἡ.tribulatio.pressura.
θνήσκω.μ.ουμαι.π.κα.morior.
θνητός.η.ον.Mortalis.e.
θοίμας.ου.ὁ.deuorator.
θορυβέω.τ θορυβῶ.μ.σω.π.κα.Turbo.tumultuor.
θόρυβος.ου.ὁ.Tumultus.
θρασύς.εος.ὁ.Audax.
θραῦσις.εως.ἡ.commotio.fractio.
θραύω.μ.σω.π.κα.Frango.
θρέμμα.τος.το.pecus.
θρηνέω τ θρηνῶ.μ.σω.π.κα.Lamentor.lugeo.
θρῆνος.ου.ὁ.luctus.eiulatus.
θρησκεία.ας.ἡ.religio.
θρησκεύω.μ.σω.π.κα.colo.adoro
θρῆσκος.η.ον.religiosus.a.um.
θριαμβεύω.μ.σω.π.κα.triũpho.in triumphum duco.
θρίξ.χὸς.ἡ.pilus.capillus.
θροέομαι τ θροοῦμαι.μ.σομαι π.μαι.turbor.moueor.
θρόμβος.ου.ὁ.Gutta.
θρόνος.ου.ὁ.thronus.sedes.
θροῦς.ου ὁ.tumultus.
θυγάτηρ.ος.ἡ.filia.
θυγάτριον.ου.το.filiola.
θύινος.η.ον.Thyinus.a.um.boc ẽ.ex thya arbore.
θυμηρέστερος.α.ον.Gratior.acceptior.us.
θυμίαμα.ατος το.suffimẽtũ.euaporatio.aromatizatio.
θυμιατήριον.ου.το.turibulum.
θυμιάω.τ θυμιῶ.μ.σω.π.κα.suffio.aromatizo.
θυμομαχέω.τ θυμομαχῶ.μ.σω.π.κα.iratus sum.indignor.
θυμόομαι.τ θυμοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.irascor.
θυμός.ου.ὁ.ira.furor.animus.
θυμώδης.εος.ὁ.ἡ.Furiosus.pronus ad iram.iracundus.a.um.
θύρα.ας.ἡ.ostium.
θυρεός.ου.ὁ.Scutum.
θυρίς.ιδος.ἡ.Fores.
θύρωμα.ατος.το.ianua.
θυρωρός.ου.ὁ.ἡ.Janitor.vel ianitrix.
θυσία.ας.ἡ.Sacrificium.victima.
θυσιάζω.μ.σω.π.κα.Sacrifico.
θυσιαστήριον.ου.το.Altare.sacrificatorium.
θύω.μ.σω.π.κα.sacrifico.imolo.occido.
θῶ.ponam.ponerem.
θώραξ.κος.ὁ.lorica.pect⁹.thorax.
ἴαμα.ατος.το.Curatio.sanatio.remedium.requies.
ἰάομαι.τ ἰῶμαι.μ.σομαι.π.μαι.Medeor.sano.
ἴασις.εως.ἡ.Sanitas.
ἴασπις.δος.ἡ.iaspis.lapis p̃ciosus
ἰατρός.ου.ὁ.Medicus.
ἴδε.Ecce.
ἰδέα.ας.ἡ.Aspectus.
ἰδεῖν.Vidisse.
ἴδετε.Videte.
ἴδιος.α.ον.proprius.a.um.
ἰδιώτης.ου.ὁ.Indoctus.priuatus.plebeius.idiota.
ἰδού.Ecce.
ἱδρώς.ωτος.ὁ.Sudor.
ἴδω.Videam.videro.
ἰδών.οντος.ὁ.postquam vidit.
ἱερατεία.ας.ἡ.Sacerdotium.
ἱεράτευμα.ατος.το.Sacerdotiũ
ἱερατεύω.μ.σω.π.κα.sacerdotio fungor.
ἱερεύς.εος.ὁ.sacerdos.
ἱερόν.ου.το.Templum.
ἱεροπρεπής.εος.ὁ.ἡ.Sanctus.sanctis decens.
ἱερός.α.ον.Sacer.a.um.
ἱεροσυλέω.τ ἱεροσυλῶ.μ.σω.π.κα.Sacra furor.sacrilegiũ cõmitto.
ἱερόσυλος.η.ον.Sacrilegus.a.um.
ἱερωσύνη.ης.ἡ.Sacerdotium.
ἵημι.μ.σω.π.κα.Mitto.
ἱκανός.η.ον.Dignus.sufficiens.multus.a.um.
ἱκανότης.τος.ἡ.Sufficientia.abundantia.
ἱκανόω.τ ἱκανῶ.μ.σω.π.κα.Idoneum τ sufficientem facio.
ἱκετεία.ας.ἡ.Supplicatio.
ἱκετεύω.μ.σω.π.κα.Supplico.
ἱκετηρία.ας.ἡ.Supplicatio.
ἱκέτης.ου.ὁ.Suppler.
ἰκμάς.δος.ἡ.Humor.
ἱλαραίνω.μ.ρω.π.κα.Exhilaro.letifico.as.
ἱλαρός.α.ον.Letus.a.um.hilaris.e
ἱλαρότης.τος.ἡ.hilaritas.letitia.
ἱλαρόω.τ ἱλαρῶ.μ.σω.π.κα.Exhilaro.letifico.
ἱλαρύνω.μ.σω.π.κα.Exhilaro.letifico.
ἱλάσκομαι.μ.σομαι.π.μαι.propitius sum.
ἱλασμός.ου.ὁ.propitiatio.
ἱλαστήριον.ου.το.Propitiatio.purgamentum.
ἵλεως.ω.ὁ.ἡ.propitius.a.
ἱμάντωσις.εως.ἡ.Contextus.innerio.colligatio.
ἱμάς.αντος.ὁ.Lorum.corrigia.
ἱματίζομαι.μ.σομαι.π.μαι.Induor.vestior.
ἱμάτιον.ου.το.vestis.
ἱματισμός.ου.ὁ.vestimẽtũ.vestit⁹
ἱμείρομαι.μ.ουμαι.π.μαι.Desidero.
ἵνα.vt.
ἱνατί.Vt quid.cur.
ἴνδαλμα.τος.το.simulachrum.
ἰοβόλος.η.ον.Venenosus.qui venenum emittit.
ἰόομαι.τ ἰοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.Erugine cõtraho.erugine cõsumor.
ἰός.ου.ὁ.venenũ.erugo metallorũ.
ἱππεύς.εος.ὁ.Eques.
ἵππος.ου.ὁ.equus.
ἶρις.δος.ἡ.Arcus celestis tempore pluuie.
ἰσάγγελος.ου.ὁ.equalis angelis
ἴσημι.cognosco.scio.
ἴσθι.esto.mane.
ἴσος.η.ον.equalis.par.
ἰσότης.τος.ἡ.Equalitas.
ἰσότιμος.η.ον.Equalis honoris.e.
ἰσόψυχος.η.ον.Vnanimis.e.
ἱστάω.τ ἱστῶ.μ.σω.π.κα.Constituo.statuo.
ἵστημι.μ.σω.π.κα.Statuo.stare facio.consisto.sto.
ἵστησα.statui.
ἱστορέω.τ ἱστορῶ.μ.σω.π.κα.Video.narro.
ἰσχυρός.α.ον.Fortis.e.
ἰσχυρότερος.α.ον.Fortior.us.
ἰσχύς.υος.ἡ.Fortitudo.vis.
ἰσχύω.μ.σω.π.κα.Possum.valeo
ἴσως.Forte.

ἰχθύδιον.ου.το.pisciculus.
ἰχθύον.ου.το.piscis.
ἰχθύς.υος.ὁ.piscis.
ἰχνευτής.ου.ὁ.Qui per aliena vestigia vadit.
ἰχνεύω.μ.σω.π.κα.inuestigo.
ἴχνος.εος.το.vestigium.
ἰῶτα.Iota littera greca.
καγώ.τ ego.
κάζω.μ.σω.π.κα.Pulcher τ ornatus sum.orno.
καθά.sicut.quẽadmodũ.
καθαίρεσις.εως.ἡ.destructio.
καθαιρέω.τ καθαιρῶ.μ.σω.π.κα.destruo.depono.demitto.
καθαίρω.μ.ρω.π.κα.purgo.
καθάπερ.quemadmodum.
καθάπτω.μ.ψω.π.φα.inuado.
καθαρίζω.μ.σω.π.κα.Mundo.purgo.
καθαριότης.τος.ἡ.puritas.pulchritudo.munditia.
καθαρισμός.ου.ὁ.emundatio.purgatio.
καθαρός.α.ον.Mundus.a.um.
καθαρότης.τος.ἡ.emundatio.purgatio.
καθέδρα.ας.ἡ.Cathedra.Sella.Sedes.
καθέζομαι.μ.ουμαι.π.μαι.sedeo.
καθεῖλον.deposui.destruxi.ruit.
καθείς.ρος.ὁ.singulus.vnusquisq̃.
καθεκάστα.sigillatim.
καθελεῖν.Deposuisse.deduxisse.demisisse.destruxisse.
καθελῶ.deposuero.demisero.
καθελών.οντος.ὁ.Postq̃ deposuit.destruxit.
καθέν.ρος.το.singula.
καθεξῆς.ex ordine.deinceps.
καθεύδω.dormio.
καθεύρεμα.τος.το.inuẽtio.inuẽtũ.
καθηγητής.ου.ὁ.Ductor.dux.magister.princeps.
καθῆκα.demisi.submisi.
καθήκει.decet.conuenit.
καθῆκεν.decet.oportet.
καθῆκον.οντος.το.Conueniens.consentaneum.quod decet.
κάθημαι.sedeo.
καθήμενος.η.ον.sedens.
καθημέραν.quotidie
καθημερινός.η.ον.quottidian⁹.a.ũ
καθῆψα.inuasi.
καθιέμενος.η.ον.demissus.a.um.
καθίζω.μ.σω.π.κα.sedeo.sedere facio.
καθίημι.μ.σω.π.κα.demitto.submitto.
καθίσταμαι.μ.σομαι.π.μαι.de orsum volo.
καθίστημι.μ.σω.π.κα.constituo.
καθιστάω.τ καθιστῶ.μ.σω.π.κα.deduco.
καθόλου.oino.gñaliter.
καθοπλίζω.μ.σω.π.κα.armo.armis munio.
καθοράω.τ καθορῶ.μ.σω.π.κα.conspicio.video.
καθόσον.quaten⁹.in quãtũ.quanto.
καθότι.quia.eo quod.
καθοῦ.sede.
καθυστερίζω.μ.σω.π.κα.Defraudor.
καθωπλισμένος.η.ον.armat⁹.a.ũ
καθώς.Vt.sicut.
καί.Et.
καίγε.Et.etsi.quamuis.
καινίζω.μ.σω.π.κα.inouo.renouo
καινός.η.ον.Nouus.a.um.
καινότερος.α.ον.recentior.iunior.
καινότης.ητος.ἡ.nouitas.
καίπερ.quamuis.quanquam.
καιρός.ου.ὁ.Tempus.
καιτοι.atqui.etquidem.
καίτοιγε.quamuis.quanquam.
καίω.μ.σω.π.κα.cõburo.accendo.
κακεῖ.et illic.
κακεῖθεν.et illinc.
κακεῖνος.η.ον.τ ille.a.ud.
κακία.ας.ἡ.malignitas.malitia.erũna
κακοεξία.ας.ἡ.ifortuniũ.malus stat⁹
κακοήθεια.ας.ἡ.mal⁹ mos.malignitas.
κακολογέω.τ κακολογῶ.μ.σω.π.κα.male loquor.maledico.
κακόμοχθος.η.ον.Qui vanũ τ malum laborem perpetitur.
κακοπάθεια.ας.ἡ.erũna.infelicitas
κακοπαθέω.τ κακοπαθῶ.μ.σω.π.κα.laboro.erumnas tolero.
κακοπάθοντος.η.ον.q̃ mala pass⁹ ẽ.
κακοποιέω.τ κακοποιῶ.μ.σω.π.κα.malefacio.
κακοποιός.ου.ὁ.malefactor.
κακοπραγία.ας.ἡ.Infelicitas.aduersitas.malignitas.
κακότεχνος.η.ον.fraudulẽtus.a.ũ.
κακοῦργος.ου.ὁ.malefactor.nocẽs
κακουχέομαι.τ κακουχοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.laboro.tristor.
κακόω.τ κακῶ.μ.σω.π.κα.male tracto.affligo.ad malũ prouoco.
κακῶς.male.
κάκωσις.εως.ἡ.afflictio.
καλαμάομαι.τ καλαμῶμαι.μ.σομαι.π.μαι.colligo spicas post messores.
καλάμη.ης.ἡ.stipula.
κάλαμος.ου.ὁ.arundo.
καλέω.τ καλῶ.μ.σω.π.κα.voco.
καλλιέλαιον.ου.το.Oliua legitima.ad differentiam siluestris.
καλλιεργέω.τ καλλιεργῶ.μ.σω.π.κα.bene operor.iusta facio.
καλλίων.ονος.ὁ.ἡ.melior.pulchrior.
καλλογή.ης.ἡ.Pulchritudo speciei.
κάλλος.εος.το.pulchritudo.
καλοδιδάσκαλος.ου.ὁ.Doctor bone doctrine.
καλοποιέω.τ καλοποιῶ.μ.σω.π.κα.Bonum facio.honest⁹.a.ũ
καλός.η.ον.bonus.a.um.pulcher.
καλύπτω.μ.ψω.π.φα.cooperio.
κάλυμμα.ατος.το.velamen.
καλῶς.Bene.
κάμηλος.ου.ὁ.camelus.
κάμινος.ου.ὁ.fornax.caminus.
καμμύω.μ.σω.π.κα.claudo oclos.
κάμοι.τ mihi.
κάμπτω.μ.ψω.π.φα.flecto.curuo.
κάμω.laborem.fatiger.
κἄν.Et si.quamuis.
κανών.ονος.ὁ.Regula.
καπηλεύω.μ.σω.π.κα.Caupo nor.diuendo.negocior.
κάπηλος.ου.ὁ.caupo.diuenditor.negociator.
καπνίζομαι.μ.σομαι.π.μαι.fumigo.
καπνός.ου.ὁ.Fumus.
καρδία.ας.ἡ.cor.
καρδιογνώστης.ου.ὁ.cordiũ cognitor.
καρπόομαι.τ καρποῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.colligo fructus.
καρπός.ου.ὁ.fructus.
καρποφορέω.τ καρποφορῶ.μ.σω.π.κα.fructifico.fructum fero.
καρποφόρος.α.ον.fructifer.a.um.
κάρπωσις.εως.ἡ.Libatio.oblatio fructuum.sacrificium.
καρτάλλος.ου.ὁ.cophinus acutus a parte inferiori.
καρτερέω.τ καρτερῶ.μ.σω.π.κα.Sustineo.
κάρφος.εος.το.festuca.
κασσίτηρος.ου.ὁ.Stannum.
κατά.Secundum.contra.iuxta.ab.super.ante.ex.per.coram.
κατάβα.descẽde.
καταβαίνω.μ.σομαι.π.κα.descẽdo.

καταβάλλω.μ.λω.π.κα. Deijcio.decido.allido.deprimo.derelinquo.immitto.
καταβαρύνω.μ.νω.π.κα. aggrauo.onero.
καταβάς. αντος.ό. postq̃ descendit.
καταβάσιος.α.ον. Descensorius.a.um.qui descendit.
κατάβασις.εως.ή.descensus.
καταβάτω.descendat.
καταβέβηκα.descendi.
καταβεβηκώς. οτος.ό.postq̃ descendit.
καταβῆθι.descende.
καταβῆναι.descendisse.
καταβήσομαι.descendam.
καταβιβάζω.μ.σω.π.κα. Deduco.deprimo.
καταβόησις.εως.ή. Clamor vociferatio.
καταβολή.ης.ή.constitutio.
καταβραβεύω.μ.σω.π.κα.seduco
καταβραχύ.paulatim.
καταβρώσκω.μ.σω.π.κα. Comedo.depasco.
καταβῶ. descendam. descendero.
κατάγαγε.deduc.effunde.
καταγαγεῖν. Deduxisse. detulisse ab alto deorsum.
καταγάγω.pducã.deducã.educa3.
καταγαγών.οντος.ό. Postq̃ pduxit.detulit.deduxit.eduxit.
καταγάλλομαι.gaudeo.
καταγγελεύς.εος.ό. nunciator.
καταγγέλλω.μ.λω.π.κα. Nuncio.as.
καταγέλαστος.η.ον. Ridiculus. ridendus.risu dignus.a.um.
καταγελάω.ἢ καταγελῶ.μ.σω.π.κα.derideo.
καταγινώσκω.μ.σομαι.ω.κα. Accuso.reprehendo.
καταγνώμην.ex sententia.aduer.
καταγνωσθήσομαι.reprehendar. condẽnabor.
κατάγνωσις.εως.ή. Reprehensio. condemnatio.
καταγράφω. μ. ψω.π.φα. describo.
κατάγω.μ.ξω.π.χα.Subduco.deduco.frango.produco.
καταγωνίζομαι. μ.σομαι.π.μαι Debello.vinco.
καταδαπανάω.ἢ καταδαπανῶ μ.σω.π.κα.Consumo.expendo.
καταδεσμεύω.μ.σω.π.κα. Ligo.alligo.vicio.
καταδέω.μ.σω.π.κα. Ligo.
κατάδηλος.η.ον.manifestus.a.um
καταδικάζω.μ.σω.π.κα. cõdẽno.
καταδίκη.ης.ή.condemnatio.
καταδιώκω.μ.ξω.π. χα. Persequor.sector.
καταδουλόω.ἢ καταδουλῶ. μ.σω.π.κα. Subijcio. in seruitutem redigo.
καταδυναστεύω.μ.σω.π.κα.potentia abutor.opprimo.
κατάθεμα.ατος.το. maledictum.
καταθεματίζω.μ.σω.π. κα. Detestor.
καταθέσθαι.Depositum fuisse. Deposuisse.prestitisse.
καταθλίβω.μ.ψω.π.φα. Opprimo.affligo.comprimo.
καταιγίς.δος.ή.procella.
καταισχύνομαι.μ.ουμαι. ω. μαι.Erubesco.
καταισχύνω.μ.νω.π.κα.Confundo.erubescere facio.deturpo.
κατακαήσομαι.ardebo.vrar.
κατακαίω.μ.σω.π.κα. Ardeo. vro
κατακαλύπτω.μ.ψω.π.φα.Cooperio.velo.
κατακαυθήσομαι.Comburar.
κατακαῦσαι.combussisse.
κατακαύσω.comburam.
κατακαυχάομαι.ἢ κατακαυχῶμαι.μ.σομαι.π.μαι. Glorior cõtra aliquem.
κατάκειμαι.μ.σομαι.π. μαι.Jaceo.discumbo.accumbo.
κατακέκριμαι.Damnatus. condẽnatus sum.
κατακλάω.ἢ κατακλῶ.μ.σω.π.κα.Frango.
κατάκλειστος.η.ον. Clausus.inclusus. a.um.
κατακλείω.μ.σω.π.κα. Claudo. includo.incarcero.
κατακληροδοτέω.ἢ κατακληροδοτῶ.μ.σω.π.κα. sorte distribuo.
κατακληρονομέω.ἢ κατακληρονομῶ.μ.σω.π.κα. Heres alicuius sum.hereditate acquiro. heredem facio.
κατακλίνομαι.μ.νουμαι.π.μαι recumbo.
κατακλύζω.μ.σω.π.κα.inũdo.
κατακλυσμός.ου.ό.cataclysmus inundatio.
κατακολουθέω.ἢ κατακολουθῶ.μ.σω.π.κα. Sequor.
κατακόπτω.μ.ψω.π.φα. Scindo.
κατακρημνίζω.μ.σω.π.κα.Precipito
κατάκριμα.ατος.το.condẽnatio.
κατακρίνω.μ.νω.π.κα. condẽno.
κατάκρισις.εως.ή. condemnatio. damnatio.
κατακρύπτω.μ.ψω.π.φα. Cooperio.occulto.
κατακυριεύω.μ.σω.π.κα. dñor.
καταλαβόμενος.η.ον. Postquã comprehendit.sciuit.
καταλάβω.cõprehẽdã.sciã.sciuero
καταλαλέω. ἢ καταλαλῶ. μ. σω.π.κα.Detraho.maledico.
καταλαλιά.ας.ή. detractio.
κατάλαλος.ου.ό. detractor. murmurator.
καταλαμβάνω. μ. ψομαι. ω. μαι.deprehendo.comprehendo. comperio.scio.
καταλάμπω.μ.ψω.π.φα. fulgeo.luceo.
καταλανθάνομαι.μ. σομαι. ω. ησμαι.obliuiscor.
καταλέγω.μ.ξω.π.χα. recenseo.
κατάλειμμα.ατος.το. Reliquie. quod reliquum est.
καταλείπω.μ.ψω.π.φα.relinquo.
καταλελειμμένος.η.ον.relict⁹.a.ũ
καταλήσομαι.obliuiscar.
καταληφθήσομαι.comprehendar
καταλήψομαι.cõprehẽdã. itelligã
καταλιθάζω.μ.σω.π.κα.lapido.as
καταλιμπάνω.relinquo.
καταλιπών.οντος.ό.postq̃ reliqt.
καταλλαγή.ης.ή. reconciliatio.
καταλλάττω.μ.ξω.π.χα.reconcilio.
καταλογίζομαι.μ.σομαι.π.μαι Reputo.connumero.
κατάλοιπος.η.ον.reliquus.a.um.
κατάλυμα. ατος.το.Diuersoriũ.
κατάλυτος.η.ον.Hospes.
καταλύω.μ.σω.π.κα. Soluo.destruo.diuerto.
κατάμαθε.disce considera.
καταμανθάνω. μ. σομαι.π. κα. Considero.disco.inspicio.
καταμαρτυρέω.ἢ καταμαρτυρῶ.μ.σω.π.κα. contrateſtificor.
καταμένω.μ.νω.π.κα. maneo.
καταμόνας.solus.aduerb.
καταμωκάομαι. ἢ καταμωκῶμαι.μ.σομαι.ω.ημαι. illudo irrideo.
καταναλίσκω.μ.ωσω.ω.ωκα. Consumo.expendo.
καταναλῶσαι.cõsũpsisse.expẽdisse
καταναλώσω. consumã.expendã.
καταναρκέω. ἢ καταναρκῶ. μ. σω.π.κα.Grauis. onerosus sum.
κατανεύω.μ.σω.π.κα.annuo.
κατανοέω.ἢ κατανοῶ.μ.σω.π. κα.Considero.
κατανόησις.εως.ή. Consideratio. cogitatio.
καταντάω.ἢ καταντῶ.μ.σω.π. κα.peruenio.
κατανυγήσομαι.compungar.
κατάνυξις.εως.ή. compunctio.
κατανύττω.μ.ξω.π.χα.Compungo.pungo.
καταξιόω.ἢ καταξιῶ. μ. σω. ω. κα.Dignum reputo.dignor.rogo.
καταπατέω.ἢ καταπατῶ.μ.σω π.κα.Conculco.
κατάπαυσις.εως.ή.requies. refocillatio.
καταπαύω.μ.σω.π.κα. Cesso. quiesco. cessare facio. comprimo. cohereo.
καταπεσών.οντος.ό.postq̃ procidit. deorsum cecidit.
καταπέτασμα.ατος.το.Velum.
καταπίνω.μ.σω.π.κα. Absorbeo. bibo.deglutio.
καταπίπτω.μ.σουμαι.π.κα. procido.deorsum cado.
καταπλέω.μ.σω.π.κα. Nauigo.
καταπληγμός.ου.ό. Percussio. plaga.
καταποθῶ.absorbear. deglutiar.
καταπονέομαι.ἢ καταπονοῦμαι.μ.σομαι.ω. μαι. opprimor.
καταποντίζω.ω.σω.π.κα. Mergo.obruo.precipito in mare.
καταπιῶ.absorbeã.degluttiam.
καταπρόσωπον.e regione.cora3.
καταπτήσσω .μ.ξω.ω. χα. Timeo.formido.terreo.
κατάρα.ας.ή.maledictio.
καταράομαι. ἢ καταρῶμαι. μ. σομαι.ω.μαι. Maledico.execror.
κατάρατος.η.ον.maledictus. a.ũ.
καταργέω.ἢ καταργῶ.μ.σω.π. κα.Occupo.euacuo.soluo.
καταριθμέω. ἢ καταριθμῶ. μ. σω.π.κα. Numero.
καταρρηγνύω.μ.ξω.π.γα.Contrascindo.effundo.immitto.
καταρρίπτω.μ. ψω.π.φα.Demitto.deijcio. precipito.
καταρτάω.ἢ καταρτῶ.μ.σω.π. κα.Apto.adapto.
κατάρτησις.εως.ή.adaptatio.
καταρτίζω.μ.σω.π. κα. Reficio. perficio.
καταρτισμός.ου . ό . Consummatio.perfectio.
κατασείω.μ.σω.π.κα. Signũ manufacio.concutio.innuo.
κατασκάπτω.μ.ψω.π.φα. suffodio.diruo.
κατασκευάζω.μ.σω.π.κα. preparo.paro.facio.fabrico.
κατασκεύασμα.τος.το.fabricatio. preparatio.
κατασκηνόω. ἢ κατασκηνῶ. μ. σω.π.κα.habito.maneo.
κατασκήνωσις.εως. ή. Nidus. habitatio. mansio.
κατασκιάζω.μ.σω.π.κα. obũbro.
κατασκοπέω.ἢ κατασκοπῶ.μ. σω.π.κα.considero.exploro.
κατάσκοπος.ου.ό.cõsiderator.explorator.
κατασοφίζομαι.μ.σομαι.π.μαι circũuenio.insidior.
κατασπεύδω.μ.σω.π.κα.festino
κατασταθήσομαι.constituar.
κατάστασις.εως.ή. cõtradictio.resistentia.
καταστέλλω.μ.λω.π.κα.cõprimo sedo.
κατάστημα.τος.το.hit⁹.cõstitutio
καταστῆσαι.constituisse.
κατάστησον.constitue.
καταστήσω.constituam.
καταστολή.ης.ή. habitus. vestis.
καταστρέφω.μ.ψω.π. φα. euerto. destruo.
καταστρηνιάω.ἢ καταστρηνιῶ. μ.σω.π.κα. Inordinate ἢ luxuriose viuo.
καταστροφή.ης.ή.subuersio.
καταστρωννύω. μ. σω. ω. κα. Substerno.sterno.
κατασύρω.μ.ρω.π.κα. traho.
κατασφάττω.μ.ξω.π.χα. obtrunco interficio.
κατασφραγίζω.μ.σω.π.κα. Signo.as.sigillo.as.
κατάσχεσις.εως.ή. possessio. apprehensio.detentio.
κατάσχω.habeam.possideam.
καταταῦτα.eodem modo.
κατατί.in quo.in qua re.
κατατίθημι.μ.σω.π.κα . Presto. depono.
κατατομή.ης.ή.concisio.
κατατρέχω.μ.ουμαι.π.ηκα. Decurro.
κατατρίβω.μ.ψω.π. φα. cõtero.
κατατρώγω. μ. ουμαι.comedo. deuoro.
καταυγάζω.μ.σω .π.κα.illumio.
κατάφαγε.comede.
καταφάγομαι.comedam.
καταφάγω.comedam. comedero.
καταφαγών.οντος.ό .postquam comedit.
καταφέρομαι.μ.σομαι.ω.μαι. Deprimor.mergor.
καταφέρω.μ.σω.ω.κα.deprimo Contrafero.
καταφεύγω. μ.ουμαι. ω. γα. Aufugio.
καταφθείρω.μ.ρω.π.κα.corrũpo.
καταφθορά.ας.ή.corruptio.
καταφιλέω.ἢ καταφιλῶ.μ.σω ω.κα.osculor. amo. consuesco.
καταφλέγω.μ.ξω.ω.χα.cõburo
καταφρονέω.ἢ καταφρονῶ.μ. σω.π.κα.contemno.
καταφρόνησις.εως.ή.cõtemptus
καταφρονητέος.α.ον. Despiciendus.contemnendus.a.um.
καταφρονητής.ου.ό.contemptor
κατάφρωμος.ό.ή.insensatus.a.ũ
καταφυγών.οντος.ό. postquam confugit.
καταφυτεύω.μ.ψω.π.φα. planto.as.
καταχέω.μ.σω.ω. κα.effundo.
καταχθόνιος.α.ον. Terrestris.infernus.subterraneus.a.um.
καταχράομαι.ἢ καταχρῶμαι. μ.σομαι.ω.μαι.abutor.male utor.
κατάχρεος.α.ον. Subditus.tributus.a.um.
καταχρίω.μ.σω.π.κα. vngo.lino
καταψεύδομαι. μ. σομαι. ω. σμαι.mentior.
καταψευσμός.ου.ό. Falsum testimonium.calumnia falsa.
καταψύχω.μ.ξω.π.χα.refrigero
κατεάγῶ.frangerer.
κατέαξα.Fregi.
κατεάξω.confringam. frangam.
κατέβαινον.descendebam.ant.
κατεβάρησα.grauaui.molest⁹ fui.
κατέβην. Descendi.
κατεγέλων.deridebam.ant.
κατέγνων. reprehẽdi.condemnaui.
κατεγνωσμένος.η.ον.reprehensus. reprehensibilis.e.

κατεδαπανήθην. consumptus. expensus fui.
κατέδησα. alligaui.
κατεδίκασα. condemnaui.
κατεδίωξα. psecutus. psecutus fui.
κατέδραμον. decurri. runt.
κατεδυνάστευσα. Oppressi. subiugaui. potentia abusus sum.
κατέθηκα. deposui.
κατείδωλος. η. ον. idolis seruiens.
κατειλημμένος. η. ον. Comprehēsus. a. um.
κατειληφέναι. comprehendisse.
καθειργάσθαι. factum. opatum eē.
καθειργασάμην. effeci. opatus sū.
κατειχόμην. detinebar.
κατεῖχον. detinebā. itendebam. ant.
κατεκάην. arsi. combustus fui.
κατεκαιον. comburebam. ant.
κατεκάλυψα. cooperui. teri.
κατεκείμην. iacebam. appositus fueram. ant.
κατέκλασα. fregi.
κατέκλεισα. inclusi. incarceraui.
κατεκληρολότησα. Sorte diuisi ⁊ distribui.
κατεκληρονόμησα. Heredez feci. hereditate aliquid habui.
κατέκλυσα. mundaui. submersi.
κατεκρίθην. condemnatus fui.
κατέκρινα. condēnaui. damnaui.
κατέλαβον. comprehendi. runt.
κατελαμπόμην. fulgebam. lucebā
κατελείφθην. relictus sum.
κατελήφθην. comprehensus fui.
κατελθεῖν. deuenisse. descendisse.
κατελθών. οντος. ὁ. postq̄ʒ deuenit. descendit.
κατέλιπον. reliqui. reliquerunt.
κατελογίσθην. connumeratus. reputatus fui.
κατέλυσα. destruxi.
κατέναντι. contra e regione.
κατενάρκησα. grauis. onerosus fui.
κατένευσα. annui. innui.
κατενεχθείς. έντος. ὁ. Depressus. deorsum latus.
κατενόησα. intellexi. consideraui.
κατενόουν. cōsiderabā. itelligebā. āt
κατενύγην. compunctus fui.
κατενώπιον. Coram. [habeo.
κατεξουσιάζω. μ. σω. π. κα. ptātē
κατεπατήθην. conculcatus fui.
κατέπαυσα. cessaui. quieui. quiescere ⁊ cessare feci. cohercui. vetui.

κατέπεσα. decidi. cecidi.
κατεπέστην. isurrexi. cōtra surrexi.
κατέπιον. absorbi. ebibi. runt.
κατέπλευσα. nauigaui.
κατεπόθην. absortus fui. [operor.
κατεργάζομαι. μ. σομαι. π. σμαι
κατέρραξα. cōtra scidi. effudi, imisi.
κατέρχομαι. μ. σομαι. π. λυθα. Descendo.
κατέσεισα. Signum manu feci. Annui. concussi. [uoro.
κατεσθίω. μ. σω. π. κα. deglutio. de
κατεσκαμμένος. η. ον. dirutus. euer [sus. a. ū
κατέσκαψα. suffodi. euerti.
κατεσκεύασα. feci. fabricaui. p̄paui
κατεσκευάσθην. Factus. preparatus. fabricatus fui.
κατεσκευασμένος. η. ον. Factus preparatus. fabricatus. a. um.
κατεσκήνωσα. habitaui.
κατέσπευσα. festinaui.
κατεστάθην. constitutus fui.
κατεσταλμένος. η. ον. compressus sedatus. a. um.
κατέστησα. constitui.
κατέστρεψα. euerti. dirui.
κατεστρώθην. stratus. substrat9 fui
κατεσφραγίσθην. Signatus fui. sigillatus fui.
κατεσφραγισμένος. η. ον. Signatus. sigillatus. a. um.
κατέσχον. obtinui. comprehendi. rūt
κατέτος. singulis annis. quotannis.
κατευθήνω. μ. νω. π. κα. Proficere facio. diuitem facio. ⁊ in melius promoueo.
κατευθύνω. μ. νω. π. κα. Diues sū prosperor. feliciter ago. dirigo.
κατέφαγον. comedi. runt. [uʒ.
κατεφθαρμένος. η. ον. corrupt9. a
κατέφθειρα. corrupi.
κατεφίλησα. osculatus fui. Amaui. consueui.
κατεφίλουν. osculabar. antur. amabam. consueueram. ant.
κατεφίστημι. μ. σω. π. κα. Insurgo. contrasurgo.
κατέφυγον. aufugi. runt.
κατέχεα. effudi.
κατέχω. μ. ξω. π. χα. Habeo. detineo. possideo.
κατήγαγον. deduxi. runt.
κατήγγειλα. prenunciaui.
κατηγγέλην. p̄dicat9 nūciatus fui.
κατήγγελλον. p̄dicabā. nūciabā. āt

κατηγορέω. ⁊ κατηγορῶ. μ. σω. π. κα. accuso. denomino. predico.
κατηγορία. ας. ἡ. Accusatio. predicatio. predicamentum.
κατήγορος. ου. ὁ. accusator.
κατηγόρουν. Accusabam. denominabam. predicabam. ant.
κατηγωνισάμην. vici. debellaui.
κατῆλθον. deueni. descendi. runt.
κατηλλάγην. reconciliatus fui.
κατήνεγκα. detuli.
κατήντησα. perueni.
κατηξιώθην. dignus habitus fui.
κατηραμένος. η. ον. maledict9. a. ū.
κατηρασάμην. maledixi. detestatus fui.
κατηργήθην. solutus. euacuatus fui
κατήργηκα. euacuaui. solui.
κατήργημαι. solutus. Euacuatus. abolitus fui.
κατηριθμένος. η. ον. Connumeratus. a. um.
κατηρτισάμην. Adaptaui. perfeci. preparaui. adaptatus. perfectus. preparatus fui.
κατηρτίσθαι. perfectum. consumatum. adaptatum fuisse.
κατηρτισμένος. η. ον. Adaptatus. perfectus. consumatus. a. um.
κατησχύνθην. erubui. confusus fui.
κατησχυνόμην. erubescebam.
κατήφεια. ας. ἡ. Meror.
κατηφής. έος. ὁ. ἡ. tristis. mest9. a. ū.
κατηχέω. ⁊ κατηχῶ. μ. σω. π. κα. instruo. erudio.
κατηχήθην. edoctus fui. audiui.
κατήχημαι. edoctus fui. audiui.
κατηχημένος. η. ον. edoctus. instructus. a. um.
κατήχθην. deductus. delatus fui.
κατιδίαν. seorsum.
κατιόω. ⁊ κατιῶ. μ. σω. π. κα. tanq̄ʒ erugo vel rubigo consumo. vel depono rubiginem. emundor a rubigine.
κατισχύω. μ. σω. π. κα. Inualesco. contra preualeo.
κατοικέω. ⁊ κατοικῶ. μ. σω. π. κα. Habito. migro.
κατοίκησις. εως. ἡ. habitatio.
κατοικητήριον. ου. τό. Habitaculum. tabernaculum. mansio.
κατοικία. ας. ἡ. habitatio.
κατολίγον. paucis. parum.
κατόναρ. in somnijs.

κατοπτρίζω. μ. σω. π. κα. In speculo video.
κάτοπτρον. ου. τό. Speculum.
κατορθόω. ⁊ κατορθῶ. μ. σω. π. κα. Dirigo. corrigo
κατόρθωμα. ατος. τό. Correctio prosperitas.
κάτω. Infra. deorsum.
κατώκησα. Habitaui.
κατώρθωσα. Correxi. direxi.
κατώτατος. η. ον. Infimus. a. um.
κατώτερος. α. ον. inferior. us.
κατωτέρω. Magis infra.
καυθήσομαι. comburar. ardeam.
καῦμα. τος. τό. Estus. calor magn9
καυματίζω. μ. σω. π. κα. Torreo. comburo.
καῦσις. εως. ἡ. combustio.
καυσούμενος. η. ον. cōburēd9. a. ū
καύσων. ωνος. ὁ. calor. estus.
καυτηριάζω. μ. σω. π. κα. Cauterizo. comburo. vro.
καυχάομαι. ⁊ καυχῶμαι. μ. σομαι. π. μαι. Glorior.
καύχημα. ατος. τό. gloriatio.
καύχησις. εως. ἡ. gloriatio.
κέδρος. ου. ὁ. Cedrus arbor.
κεῖμαι. μ. σομαι. Positus sum. ponor. iaceo.
κειρία. ας. ἡ. vitta. fascia. tenia.
κείρω. μ. ρω. π. κα. tondeo.
κεκαθαρμένος. η. ον. purgatus. emundatus. a. um.
κεκάθικα. Sedere feci. sedi.
κεκαλυμμένος. η. ον. Velatus. occultus. coopertus. a. um. [uʒ.
κεκατηραμένος. η. ον. maledict9. a
κεκαυμένος. η. ον. cōbustus. ardens
κεκαυτηριασμένος. η. ον. cauterizatus. combustus. a. um.
κεκαύχημαι. Gloriatus fui.
κεκένωμαι. euacuat9. van9 fctūs sū.
κεκερασμένος. η. ον. mixtus. a. um. Temperatus. a. um.
κέκλεισμαι. clausus fui.
κεκλεισμένος. η. ον. clausus. a. um.
κέκληκα. Vocaui.
κεκληκώς. ότος. ὁ. postquā vocauit
κεκλημένος. η. ον. vocatus. a. um.
κεκληρονόμηκα. Heres fui. hereditatem habui.
κέκλικα. inclinaui.
κεκλωσμένος. η. ον. Textus. inuolutus. destructus. a. um.
κεκοίμημαι. Dormiui.

κεκοιμημένος. η. ον. postquam dormiuit.
κεκοίνωκα. pollui. contaminaui.
κεκοινωμένος. η. ον. pollutus. contaminatus. a. um.
κεκοινώνηκα. communicaui.
κεκολαμμένος. η. ον. sculptus. excussus. a. um.
κεκονιαμένος. η. ον. Dealbatus. incrustatus ⁊ ornatus desuper. a. um.
κεκοπίακα. laboraui.
κεκοπιακώς. ότος. ὁ. postq̄ʒ laborauit. postq̄ʒ fatigatus fuit.
κεκορεσμένος. η. ον. Saturatus. saciatus. a. um.
κεκόσμημαι. ornatus fui.
κεκοσμημένος. η. ον. ornatus. a. uʒ.
κέκραγα. exclamaui.
κεκράξομαι. clamabo. [app̄hēdisse
κεκρατηκέναι. Cōsecutū fuisse. tēuisse
κεκράτημαι. retētus. app̄hēsus fui.
κέκρικα. Judicaui.
κέκριμαι. Judicatus fui.
κεκριμένος. η. ον. iudicatus. a. um.
κέκρυμμαι. Absconditus fui.
κεκρυμμένος. η. ον. abscōdit9. a. uʒ
κελεύω. μ. σω. π. κα. iubeo. p̄cipio.
κέλευσμα. ατος. τό. iussio. p̄ceptū.
κενοδοξία. ας. ἡ. Inanis gloria.
κενόδοξος. η. ον. Inanis glorie cupidus. a. um.
κενός. η. ον. inanis. Vanus. a. um.
καινοφωνία. ας. ἡ. vocum nouitas.
κενόω. ⁊ κενῶ. μ. σω. π. κα. Irritū facio. euacuō.
κέντρον. ου. τό. stimulus.
κεντυρίων. ωνος. ὁ. Centurio. dux centum militum.
κενῶς. Frustra. in vanum.
κεραία. ας. ἡ. apex.
κεραμικός. η. ον. Figulinus. a. um. Luteus. a. um.
κεράμιον. ου. τό. vas luteū. lagena.
κεραμεύς. έος. ὁ. Figulus.
κέραμος. ου. ὁ. Tegula.
κεράννυμι. μ. σω. π. κα. Misceo. Tempero. [pero.
κεραννύω. μ. σω. π. κα. misceo. tē
κέρας. ατος. τό. cornu.
κέρασον. Tempera.
κεράτιον. ου. τό. Siliqua.
κεραυνός. ου. ὁ. Fulmen.
κερδαίνω. μ. σω. π. κα. lucrifacio.
κερδηθήσομαι. Lucrifiam.
κερδήσω. lucrifaciā. lucrer.

κέρδος. εος. τό. Lucrum.
κέρμα. ατος. τό. Moneta. pecunia.
κερματιστής. οῦ. ὁ. nummularius
κεφάλαιον. Capitulum. summa. cōpendium.
κεφαλαιόω. ⁊ κεφαλαιῶ. μ. σω. π. κα. Vulnero in capite. abbreuio. In vnum cogo. congrego.
κεφαλή. ῆς. ἡ. caput.
κεφαλίς. ίδος. ἡ. caput. capitulum.
κεχάρισμαι. donaui. gratificat9 fui
κεχαριτωμένος. η. ον. replet9 grā. a. um. [tatus. subministratus. a. um
κεχορηγημένος. η. ον. Suppedi=
κεχρημάτισμαι. responsum accepi.
κεχρηματισμένος. η. ον. reuelatus. Responso declaratus. a. um.
κεχρυσωμένος. η. ον. deaurat9. a. ū.
κεχωρισμένος. η. ον. Segregatus. Scissus. a. um.
κίδαρις. εως. ἡ. ornamētū capitis. Mitra.
κηλίς. ίδος. ἡ. macula.
κῆνσος. ου. ὁ. census.
κῆπος. ου. ὁ. Hortus.
κηπουρός. οῦ. ὁ. Hortulanus.
κηρίον. ου. τό. Fauus.
κήρυγμα. ατος. τό. predicatio.
κηρύσσω. μ. ξω. π. χα. predico.
κῆτος. εος. τό. Cetus. balena.
κίβδηλος. η. ον. Nugax. falsus. a. ū.
κιβωτός. οῦ. ἡ. Arca.
κιθάρα. ας. ἡ. cithara.
κιθαρίζω. μ. σω. π. κα. citharizo.
κιθαρῳδός. οῦ. ὁ. citharedus.
κινδυνεύω. μ. σω. π. κα. Periclitor. videor. colligor ex supradictis.
κινέω. ⁊ κινῶ. μ. σω. π. κα. moueo.
κίνησις. εως. ἡ. Motus. [us.
κινητικώτερος. α. ον. Mobilior.
κιννάμωμον. ου. τό. cinnamomū.
κινύρα. ας. ἡ. Instrumentum musicū. cithara.
κλάδος. ου. ὁ. ramus.
κλαίω. μ. αύσω. π. κα. ploro.
κλάσις. εως. ἡ. fractio.
κλάσμα. ατος. τό. Fragmentum. frustum.
κλαυθμός. οῦ. ὁ. fletus. vlulatus.
κλαυθμών. ῶνος. ὁ. fletus et eiulatus locus. lachrymetum.
κλαύσω. plorabo.
κλάω. ⁊ κλῶ. μ. σω. π. κα. frango
κλείς. ιδός. ἡ. clauis.
κλείω. μ. σω. π. κα. claudo.

κλέμμα.ατος.το.Furtum.
κλέος.εος.το.gloria.nobilitas.
κλέπτης.ου.ὁ.fur.
κλέπτω.μ.ψω.π.φα.Furor.
κλέψις.εως.ἡ.furtum.
κληθείς.εντος.ὁ.vocatus.
κληθῆναι.vocatum fuisse.
κληθήσομαι.vocabor.
κληθῶ.vocer.vocatus fuero.
κλῆμα.ατος.το.palmes.
κλίνη.ης.ἡ.Lectus.
κληροδοτέω.τ κληροδοτῶ.μ. σω.π.κα.Do.distribuo.
κληρονομέω.τ κληρονομῶ.μ. σω.π.κα.hereditate acq̃ro.possideo.
κληρονομία.ας.ἡ.Hereditas.
κληρονόμος.ου.ὁ.Heres.
κλῆρος.ου.ὁ.Sors.
κληρόω.τ κληρῶ.μ.σω.π.κα. Sorte voco.
κλῆσις.εως.ἡ.vocatio.
κλητός.ἡ.ον.vocatus.a.um.
κλίβανος.ου.ὁ.Clibanus.fornax. caminus.
κλίμα.ατος.το.regio.
κλίνη.ης.ἡ.lectus.
κλινίδιον.ου.το.lectulus.
κλίνω.μ.νω.π.κα.reclino.inclino.
κλισία.ας.ἡ.Tentorium.taberna culum.cortina.pars caule vbi peco ra dormiunt.conuiuium.cathedra. sedes.
κλοιός.ου.ὁ.Lignum quo vincto rũ colla premũtur in carcere.
κλοπή.ης.ἡ.furtũ.
κλύδων.ωνος.ὁ.tempestas.
κλυδωνίζομαι.μ.σομαι.π.μαι. fluctuo.
κλώθω.μ.σω.π.κα.Neo.inuoluo. destruo.
κλών.ωνός.ὁ.Ramus.
κλῶσμα.τος.το.Innexio.circum uolutio.alligatura.nexus.
κναφεύς.εως.ὁ.fullo.
κνήθομαι.μ.σομαι.π.μαι.prurio
κνήθω.μ.σω.π.κα.scalpo.
κνώδαλον.ου.το.fera incommuni taz aerea.quã aquatica.τ terrestris
κοδράντης.ου.ὁ.quadrans.ge nus pecunie.
κοιλία.ας.ἡ.venter.
κοιμάομαι.τ κοιμῶμαι.μ.σο μαι.π.μαι.dormio.
κοίμησις.εως.ἡ.dormitio.finis.
κοινός.ἡ.ον.Immundus.a.um.com munis.e.
κοινόω.τ κοινῶ.μ.σω.π.κα.com quino.polluo.
κοινωνέω.τ κοινωνῶ.μ.σω.π.κα Communico.
κοινωνικός.ἡ.ον.Communicabi lis.conuersabilis.e.
κοινωνία.ας.ἡ.cõicatio.collatio.
κοινωνός.ου.ὁ.socius.particeps.
κοίτη.ης.ἡ.Lectus.
κοιτών.ωνος.ὁ.cubiculum.
κόκκινος.η.ον.coccineus.a.ũ.
κόκκος.ου.ὁ.Granum.
κολάζω.μ.σω.π.κα.punio.crucio
κολακεία.ας.ἡ.adulatio.
κολακεύω.μ.σω.π.κα.adulor.
κολάπτω.μ.ψω.π.φα.cudo. sculpo.
κόλασις.εως.ἡ.Supplicium.[do
κολαφίζω.μ.σω.π.κα.colaphis ce
κολλάομαι.τ κολλῶμαι.μ.σο μαι.π.μαι.adhereo.
κόλλησις.εως.ἡ.cõglutinatio.col ligatio.
κολλυβιστής.ου.ὁ.nũmularius
κολυμβάω.τ κολυμβῶ.μ.σω. π.κα.Nato.
κολυμβήθρα.ας.ἡ.natatoria. piscina. [eo.breuio.
κολοβόω.τ κολοβῶ.μ.σω.π.κα
κολλύριον.ου.το.colyrium.
κόλπος.ου.ὁ.Sinus.
κομάω.τ κομῶ.μ.σω.π.κα.nu trio comam.
κόμη.ης.ἡ.coma.cesaries.
κομίζω.μ.σω.π.κα.Recipio.
κομψότερος.α.ον.melior.studio sior.probior.eloquẽtior.improbior magis deceptiuus.qui magis per suadet.qui pluribus artibus instru ctus ẽ.
κονιάω.τ κονιῶ.μ.σω.π.κα.De albo.incrusto.puluerizo.
κονιορτός.ου.ὁ.Puluis. [facio.
κοπάζω.μ.σω.π.κα.cesso.cessare
κοπετός.ου.ὁ.planctus.
κοπή.ης.ἡ.cedes.
κοπιάω.τ κοπιῶ.μ.σω.π.κα. Laboro.
κοπιάζω.μ.σω.π.κα.laboro.
κόπος.ου.ὁ.labor.molestia.
κόπρια.ων.τα.Stercora.
κοπρία.ας.ἡ.sterquiliniũ.stercus.
κόπτομαι.μ.ψομαι.π.μμαι.la mentor.
κόπτω.μ.ψω.π.φα.scindo.
κόραξ.κος.ὁ.coruus.
κοράσιον.ου.το.puella. [cio.
κορέννυμι.μ.σω.π.κα.saturo.sa
κορεννύω.μ.σω.π.κα.saturo.facio
κορεσθείς.εντος.ὁ.saciatus.
κόρη.ης.ἡ.Uirgo.puella.pupilla o culi.proserpina.
κόρος.ου.ὁ.Genus mensure.
κόρυς.υθος.ἡ.Galea.
κόσκινος.ου.ὁ.Cribrum.
κοσμέω.τ κοσμῶ.μ.σω.π.κα.orno
κοσμικός.ἡ.ον.secularis.e.munda nus.a.um.
κόσμιος.α.ον.ornatus.a.um.
κοσμοκράτωρ.ορος.ὁ.Mũdi pri ceps et rector.
κόσμος.ου.ὁ.Mundus.ornatus muliebris.honor.obsequiũ. [des.
κουστωδία.ας.ἡ.custodia.custo
κουφίζω.μ.σω.π.κα.Alleuio.le uem facio.
κοῦφος.η.ον.Leuis.e.
κόφινος.ου.ὁ.cophinus.
κράββατος.ου.ὁ.grabbat⁹.i.lect⁹
κράζω.μ.ξω.π.γα.clamo.
κραιπάλη.ης.ἡ.crapula.
κρανίον.ου.το.caluaria.
κράσπεδον.ου.το.fimbria.limbus.
κραταιός.α.ον.potens.fortis.e.
κραταιόω.τ κραταιῶ.μ.σω.π. κα.Conforto.
κρατέω.τ κρατῶ.μ.σω.π.κα.te neo.apprehendo.
κράτησις.εως.ἡ.potestas.
κράτιστος.η.ον.optimus.a.ũ.
κράτος.εος.το.potentia.
κρατύνομαι.μ.νουμαι.π.μμαι. conualesco.roboror.
κραυγάζω.μ.σω.π.κα.clamo.
κραυγή.ης.ἡ.clamor.
κρέας.ατος.το.caro.
κρείσσων.ονος.ὁ.ἡ.melior.potẽtior
κρείττων.ονος.ὁ.ἡ.melior.potẽtior
κρέμαμαι.suspendor.pendeo.
κρεμάω.τ κρεμῶ.μ.σω.π.κα.sus
κρεμασθῶ.suspendar. [pẽdo.
κρημνός.ου.ὁ.precipitium.
κρήνη.ης.ἡ.Fons.
κριθή.ης.ἡ.Hordeum.
κριθῆναι.iudicatum fuisse.
κριθήσομαι.iudicabor.
κρίθινος.η.ον.hordeaceus.a.um.
κριθῶ.iudicer.iudicatus fuero.
κρίμα.ατος.το.iudiciũ.damnatio

κρῖνον.ου.το.Lilium.
κρίνω.μ.νῶ.π.κα.iudico.propono.
κρίσις.εως.ἡ.iudicium.
κριτήριον.ου.το.Locus iudicum. Locus vbi dantur iudicia.
κριτής.ου.ὁ.Iudex.
κριτικός.η.ον.iudex.cognitor. criti[cus.]
κρούω.μ.σω.π.κα.pulſo.
κρυβῆναι.abſconditum fuiſſe.
κρυπτός.η.ον.abſconditus.a.um.
κρύπτω.μ.ψω.π.φα.abſcondo.
κρυπτῶς.occulte.
κρύσταλλος.ου.ὁ.cryſtallus.
κρυσταλλίζω.μ.σω.π.κα.Similis ſum cryſtallo.
κρυσταλλοειδής.εος.ὁ.ἡ.cryſtallo ſimilis.e.
κρυφῆ.in abſcondito.occulte.
κρύφιος.α.ον.coopertus.occultus.a.um.
κτάομαι ἢ κτῶμαι.μ.σομαι.π.[μαι.]poſſideo.acquiro.
κτῆμα.τος.το.ager.poſſeſſio.
κτῆνος.εος.το.iumentum.
κτῆσις.εως.ἡ.poſſeſſio.acquiſitio.
κτήσωμαι.poſſideam.acquiram.
κτήτωρ.ορος.ὁ.poſſeſſor.
κτίζω.μ.σω.π.κα.condo.creo.
κτίσις.εως.ἡ.creatio.creatura.
κτίσμα.ατος.το.creatio.creatura.
κτίστης.ου.ὁ.conditor.creator.
κτύπος.ου.ὁ.ſonitus.ſtrepitus.
κυβεία.ας.ἡ.nequitia.
κυβερνάω ἢ κυβερνῶ.μ.σω.π.κα.guberno.
κυβέρνησις.εως.ἡ.gubernatio.
κυβερνήτης.ου.ὁ.gubernator.
κυκλεύω.μ.σω.π.κα.circumeo.circundo.
κυκλόθεν.in circuitu.
κύκλος.ου.ὁ.circulus.
κυκλόω ἢ κυκλῶ.μ.σω.π.κα.circundo
κύκλῳ.circumcirca.
κύκλωσις.εως.ἡ.Circulatio.circuitus.circundatio.
κύλισμα.ατος.το.volutatio.volu[tabrū]
κυλίω.μ.σω.π.κα.voluto.
κυλλός.ου.ὁ.debilis.
κῦμα.ατος.το.vnda.
κυμαίνομαι.μ.νουμαι.π.μμαι.Fluctuo.as.
κύμβαλον.ου.το.Cymbalum.
κύμινον.ου.το.cyminum.
κυνάριον.ου.το.canis.catellus.
κύνες.ων.οἱ.canes.
κυνηγία.ας.ἡ.venatio.

κυνίδιον.ου.το.catellus.
κυπάρισσος.ου.ἡ.cupreſſus.arbor
κύπτω.μ.ψω.π.φα.pcūbo.inclino.
κυρία.ας.ἡ.domina.
κυριακός.η.ον.dominicus.a.um.
κυριεύω.μ.σω.π.κα.dominor.
κύριος.ου.ὁ.dominus.
κυριότης.ητος.ἡ.dominatio.
κυρόω ἢ κυρῶ.μ.σω.π.κα.cōfirmo.
κυσί.canibus.
κύων.νος.ὁ.ἡ.canis.
κώδων.ωνος.ὁ.tintinabulum.
κῶλον.ου.το.cadauer.
κωλύω.μ.σω.π.κα.veto.phibeo.
κώμη.ης.ἡ.comeſſatio.caſtellum.
κωμόπολις.εως.ἡ.Oppidum.Vico ciuitas.vicurbium.
κῶμος.ου.ὁ.Sympoſium.conuiuium.ſodalitas.ꝛ ꝓprie quādo itur ad amicam cū tripudijs ꝛ muſica.
κώνωψ.ωπος.ὁ.culex.
κωφός.ου.ὁ.mut⁹.ſurd⁹.īſenſatus.
λαβεῖν.accepiſſe.
λάβοιμι.accipiam.rem.
λάβω.Accipiam.ro.
λαγχάνω.μ.σομαι.π.ογχα.Sortior.
λάθρα.occulte.clam.
λαθραῖος.α.ον.occultus.a.um.
λαῖλαψ.απος.ἡ.Procella.turbo venti.nimbus.
λακέω ἢ λακῶ.μ.σω.π.κα.Crepo.ſtrepo.
λάκκος.ου.ὁ.Fouea.
λακτίζω.μ.σω.π.κα.calcitro.as.
λαλέω ἢ λαλῶ.μ.σω.π.κα.Loquor.
λαλητός.η.ον.Dicibilis.e.Dictu dignus.a.um.
λαλιά.ας.ἡ.loquela.
λαμβάνω.μ.ψομαι.π.μμαι.Accipio.capio.
λαμπάς.δος.ἡ.Lampas.
λαμπρός.α.ον.Splēdidus.micās ſumptuoſus.albus.a.um.
λαμπρότης.τος.ἡ.ſplēdor.fulgor.
λαμπρῶς.ſplendide.ſumptuoſe.
λάμπω.μ.ψω.π.φα.ſplēdeo.fulgeo.
λανθάνομαι.μ.σομαι.π.μαι.obliuiſcor.
λανθάνω.μ.σω.π.θα.lateo.
λαξευτός.η.ον.Ex lapide exciſus ꝛ fabrefactus.a.um.
λαός.ου.ὁ.populus.plebs.
λαπιστής.ου.ὁ.Laſciuus.mēdax.procax.temerarius.

λάρυγξ.γος.ὁ.guttur.
λατομέω ἢ λατομῶ.μ.σω.π.κα.lapidē polio.i lapide fabrico.
λατρεία.ας.ἡ.Seruitus.obſequiū.
λατρεύω.μ.σω.π.κα.Seruio.
λάχανον.ου.το.olus.
λάχω.ſortiar.
λέβης.τος.ὁ.lebes.cacabus.
λεγεών.ωνος.ὁ.legio.
λέγω.μ.ξω.π.χα.dico.colligo.
λεῖμμα.ατος.το.reliquū.reliquie
λεῖος.α.ον.leuigatus.planus.a.um.
λείπω.μ.ψω.π.φα.relinquo.
λειτουργέω ἢ λειτουργῶ.μ.σω.π.κα.miniſtro.
λειτουργία.ας.ἡ.miniſterium.
λειτουργικός.η.ον.miſtratori⁹.a.ū
λειτουργός.ου.ὁ.miniſter.
λελάληκα.dixi.locutus ſum.
λελάλημαι.dictus fui.
λελαλημένος.η.ον.dictus.a.um.
λελατομημένος.η.ον.ex petra elaboratus ꝛ fabrefactus.a.um.
λελόγισμαι.computatus fui.
λελουμένος.η.ον.lotus.a.um.
λέλυμαι.ſolutus fui.
λελυμένος.η.ον.ſolutus.a.um.
λελύπηκα.cōtriſtaui.dolore affeci.
λελύπημαι.contriſtatus fui.
λέντιον.ου.το.Linteum.
λεπίς.δος.ἡ.Squama.
λέπρα.ας.ἡ.lepra.
λεπρός.α.ον.leproſus.a.um.
λεπτός.η.ον.Minutus.exilis.ſubtilis.e.
λεπτότατος.α.ον.ſubtiliſſim⁹.a.ū
λευκαίνω.μ.νῶ.π.κα.albefacio
λευκός.η.ον.albus.a.um.
λευκότης.τος.ἡ.albedo.
λέων.οντος.ὁ.Leo.
λήθη.ης.ἡ.obliuio.
ληνός.ου.ἡ.torcular.
λῆξις.εως.ἡ.finis.quies.ſors.
λῆρος.ου.ὁ.deliramentum.nuge.
λῃστής.ου.ὁ.latro.
λῆψις.εως.ἡ.acceptio.acceptum.
λήψομαι.accipiam.
λίαν.valde.
λίβανος.ου.ὁ.thus.
λιβανωτός.ου.ὁ.thus.thuribulū.
λιβερτῖνος.ου.ὁ.libertinus.
λιθάζω.μ.σω.π.κα.lapido.
λίθινος.η.ον.lapideus.a.um.
λιθοβολέω ἢ λιθοβολῶ.μ.σω.π.κα.lapido.

λίθος.ου.ὁ.lapis.
λιθόστρωτος.η.ον.Locus lapidibus stratus.a.um.
λιθουργός.ου.ὁ.Lapidarius.artifex lapidum.
λιθώδης.εος.ὁ.ἡ.petrosus.a.um.
λικμάω ⁊ λικμῶ.μ.σω.π.κα.contero.comminuo.
λιμήν.ενος.ὁ.portus.
λίμνη.ης.ἡ.Stagnum.palus.
λιμός.ου.ὁ.fames.
λίνος.ου.ὁ.linum.
λιπαίνω.μ.νω.ϖ.κα.piguefacio
λιπαρός.α.ον.nitidus.
λίτρα.ας.ἡ.Libra.
λίψ.βος.ὁ.libs.ventus.
λόγειος.α.ον.sapiens.elegans.
λογία.ας.ἡ.Collectio.collecta.fructificatio.
λογίζομαι.μ.σομαι.ϖ.σμαι.cogito.reputo.delibero.computo.
λογίζω.μ.σω.π.κα.Computo.cõnumero.
λογικός.η.ον.Rationalis.decens.conueniens.
λόγιον.ου.το.eloquium.
λόγιος.α.ον.eloquens.sciens.
λογισμός.ου.ὁ.cogitatio.
λογομαχέω ⁊ λογομαχῶ.μ.σω.ϖ.κα.verbis contendo.
λογομαχία.ας.ἡ.verborũ pugna
λόγος.ου.ὁ.Verbum.oratio.liber.sermo.causa.respectus.rõ.ꝓportio.
λόγχη.ης.ἡ.lancea.
λοιδορέω ⁊ λοιδορῶ.μ.σω.π.κα.Conuitior.maledico.
λοιδορία.ας.ἡ.cõuitiũ.maledictũ.
λοίδορος.ου.ὁ.maledicꝰ.ↄuitiator
λοιμός.ου.ὁ.pestis.pestilentia.
λοιπός.η.ον.reliquus.a.um.
λουτρόν.ου.το.Lauacrum.
λούω.μ.σω.π.κα.Lauo.
λοχάω vel λοχέω ⁊ λοχῶ.μ.σω.π.κα.insidior.
λυθρώδης.εος.ὁ.ἡ.cruẽtatus.a.ũ
λυκαονιστί.lycaonice.lĩgua lycaonie regionis
λύκος.ου.ὁ.Lupus.
λυμαίνομαι.μ.ουμαι.ϖ.μαι.Vasto.destruo.
λυπέομαι ⁊ λυποῦμαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.tristitia afficior.tristor.
λυπέω ⁊ λυπῶ.μ.σω.ϖ.κα.tristitia afficio.tristifico.
λύπη.ης.ἡ.tristitia.meror.
λυπηρός.α.ον.tediosꝰ.molestꝰ.a.ũ
λύσις.εως.ἡ.Solutio.

λυσιτελέω ⁊ λυσιτελῶ.μ.σω.π.κα.prosum.vtilis sum.
λυσιτελής.εος.ὁ.ἡ.Utilis.e.
λύτρον.ου.το.Redemptio.
λυτρόομαι ⁊ λυτροῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.Redimo.
λύτρωσις.εως.ἡ.Redemptio.
λυτρωτής.ου.ὁ.redemptor.
λυχνία.ας.ἡ.candelabrum.
λύχνος.ου.ὁ.lucerna.
λύω.μ.σω.π.κα.soluo.expono.
μαγεία.ας.ἡ.magia.magica ars.
μαγεύω.μ.σω.π.κα.Magicã exerceo.magus sum.
μαγικός.η.ον.magicus.a.um.
μάγος.ου.ὁ.magus.
μαζός.ου.ὁ.mamilla.
μάθε.disce.
μαθεῖν.didicisse.
μαθήσομαι.discam.
μαθητεύω.μ.σω.ϖ.κα.Erudior.doceor.discipulus sum.
μαθητής.ου.ὁ.Discipulus.
μαθήτρια.ας.ἡ.discipula.
μάθω.discam.didicero.
μαθών.οντος.ὁ.postquam didicit
μαίνομαι.μ.νουμαι.ϖ.μα.Insanio.
μακαρίζω.μ.σω.ϖ.κα.Beatifico.beatum facio.beatum duco.
μακάριος.α.ον.beatus.felix.
μακαρισμός.ου.ὁ.btitudo.btificatio.
μακαριώτερος.α.ον.beatior.felicior.
μάκελλον.ου.το.macellum.Locus publicus vbi vẽdũtur cibaria.
μακράν.lõge.a longe.
μακρόβιος.α.ον.qui diu vixit.longeuus.a.um.
μακροημέρευσις.εως.ἡ.Longitudo dierum.
μακρόθεν.a longe.
μακροθυμέω ⁊ μακροθυμῶ.μ.σω.π.κα.patiẽtiã hẽo.patiẽs sum.
μακροθυμία.ας.ἡ.Longanimitas.patientia.
μακρόθυμος.η.ον.Fortis.patiens longanimis.
μακροθύμως.patienter.
μακρός.α.ον.longus.magnus.a.ũ.
μακρότερος.α.ον.longior.us.
μακρότης.τητος.ἡ.longitudo.
μακροχρόνιος.α.ον.Res multi temporis.longe vite.
μάλαγμα.τος.το.Fomentũ.mollificatio.
μαλακία.ας.ἡ.ĩfirmitas.blãditice.
μαλακός.η.ον.mollis.e.
μάλιστα.maxime.
μᾶλλον.magis.potius.econtrario
μάμμα.ης.ἡ.auia.
μανθάνω.μ.σομαι.π.κα.Disco.
μαντεία.ας.ἡ.diuĩatio.ars diuinãdi
μαντεύομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.Vaticinor.oraculum peto.
μαραίνω.μ.νω.π.κα.Marcidum facio.
μαργαρίτης.ου.ὁ.margarita.
μάρμαρον.ου.το.marmor.
μαρσίππιον.ου.το.Marsuppiũ crumena.
μαρτυρέω ⁊ μαρτυρῶ.μ.σω.ϖ.κα.testificor.testor.testimõiũ do.
μαρτυρία.ας.ἡ.testimonium.
μαρτύριον.ου.το.testimonium.
μάρτυς.ρος.ὁ.testis
μασσάομαι ⁊ μασσῶμαι.μ.σομαι.π.μαι.Manduco.mando.
μαστιγόω ⁊ μαστιγῶ.μ.σω.π.κα.flagello.
μαστίζω.μ.σω.π.κα.Vbero.flagello.
μάστιξ.γος.ὁ.plaga.
μαστός.ου.ὁ.Vber.mamma.
ματαιολογία.ας.ἡ.Vaniloquiũ
ματαιολόγος.η.ον.vaniloquus.
ματαιόομαι ⁊ ματαιοῦμαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.euanesco.stultꝰ fiõ.
μάταιος.α.ον.Stultus.vanus.a.ũ
ματαιότης.ητος.ἡ.stultitia.vãitas
μάτην.frustra.
μάχαιρα.ας.ἡ.gladius.
μάχη.ης.ἡ.pugna.
μάχομαι.μ.σομαι.π.μαι.Pugno.as.
μεγαλαυχέω ⁊ μεγαλαυχῶ.μ.σω.π.κα.glorior.supbio.iacto.
μεγαλεῖον.ου.το.Res alta ⁊ magna.magnale.
μεγαλειότης.ητος.ἡ.Magnificentia.magnitudo.
μεγάλη.ης.ἡ.magna.nomi.singul.
μεγάλοι.ων.οἱ.magni.nomi.plur.
μεγαλοπρεπής.εος.ὁ.ἡ.Magnificus.a.um.
μεγαλόφρονος.η.ον.Presumptuosꝰ.elatꝰ.magnifice de se loquẽs
μεγαλύνω.μ.νω.π.κα.Magnifico.as.extollo in altum.
μεγάλως.vehementer.
μεγαλωσύνη.ης.ἡ.maiestas.magnitudo.

μέγας.λου.ὁ.Magnus.
μέγεθος.εος.το.magnitudo.
μεγιστάν.ανος.ὁ.vir in regno pri=
marius ⁊ qui a rege primũ locũ hꝫ.
μέγιστος.η.ον.maximus.a.um.
μεθαρμόζω.μ.σω.ϖ.κα.cõuerto.
μεθερμηνεύω.μ.σω.π.κα.interp
μέθη.ης.ἡ.ebrietas. [tor.
μεθιστάνω.transfero.
μεθίστημι.μ.σω.π.κα.Transmuto
amoueo.arceo. [ars.dolus.
μεθολεία.ας.ἡ.circumuẽtio.insidie.
μεθόριον.ου.το.Finis.confiniũ.
μεθύσκομαι.Inebrior.
μεθύσκω.inebrio.ebriũ aliũ facio.
μέθυσος.η.ον.Ebriosus.a.um.
μεθύω.μ.σω.π.κα.inebrior.ebrius
sum.inebrio alium. [Subrideo.
μειδιάω ⁊ μειδιῶ.μ.σω.π.κα.
μείζων.ονος.ὁ.ἡ.Maior.us.
μεῖνον.Mane.esto.consiste.
μείνω.Maneam.mansero. [nuo.
μειόω ⁊ μειῶ.μ.σω.ϖ.κα.dimi=
μέλαινα.ης.ἡ.nigra.numeri.sing.
μέλαν.ανος.το.nigrũ.atramentũ.
μελανία.ας.ἡ.Nigredo.
μέλας.ανος.ὁ.Niger.
μέλει.Cure est.
μελήσω.Futurus.sum.
μέλι.τος.το.Mel.
μέλισσα.ης.ἡ.Apes.
μελίσσειος.α.ον.apeus.res apis.
μέλλω.Futurus sum.
μέλος.εός.το.Membrum.modula
tio.cantus.Musica. [cit.
μεμαθηκώς.οτος.ὁ.postquã didi
μεμβράνα.ης.ἡ.membrana.
μεμαρτύρηκα.testimoniũ peribui.
μεμαρτύρημαι.Testimoniũ adep
tus sum. [tus.a.ũ
μεμαστιγωμένος.η.ον.flagella
μεμενήκειν.Manseram.
μεμέρισμαι.diuisus fui. [nus.a.ũ
μεμεστωμένος.η.ον.repletus.ple
μεμέτρημαι.mẽsuratꝰ.cõputatꝰ fui
μέμηνα.insanui.
μεμίασμαι.pollutꝰ.coinq̃natꝰ fui.
μεμιασμένος.η.ον.Pollutus.co
inquinatus.a.um. [tꝰ.a.ũ.
μεμιασμένος.η.ον.inq̃natꝰ.pollu
μεμιγμένος.η.ον.mixtus.a.um.
μεμίσηκα.odi.odio habui.
μεμισημένος.η.ον.odio habitꝰ.a.ũ.
μέμνημαι.recordatꝰ fui.recordor.
μεμνημένος.η.ον.Memor.

μέμνησο.memineris.memento.
μεμνηστευμένος.η.ον.Despon=
satus.a.um. [solus relictus.a.um.
μεμονωμένος.η.ον.Solitarius.
μεμύημαι.initiatus.institutus.fui.
μέμφομαι.μ.ψομαι.accuso.vitu
μεμψίμοιρος.α.ον.q̃rulꝰ.a.ũ. [po
μέμψις.εως.ἡ.querela.accusatio.
μεμωκημένος.η.ον.Reprehensus
μέν.Quidem. [subsannatus.a.um.
μενοῦνγε.quinimmo.immo.
μέντοι.Profecto.tamen.
μένω.μ.νσω.ϖ.κα.Maneo.
μερίζω.μ.σω.ϖ.κα.diuido.scindo.
μέριμνα.ης.ἡ.cura.sollicitudo.
μεριμνάω ⁊ μεριμνῶ.μ.σω.ϖ.
κα.curo.curã habeo.sollicitus sũ.
μερίς.δος.ἡ.Cura.sollicitudo.
μερισμός.ου.ὁ.partitio.distributio
μεριστής.ου.ὁ.Diuisor.
μέρος.εος.το.pars.
μεσάζω.μ.σω.π.κα.in medio sum.
medium locum teneo.
μεσέω ⁊ μεσῶ.μ.σω.ϖ.κα.medio
as.in media parte sũ.dimidia pars
mei transijt.
μεσημβρία.ας.ἡ.Meridies.
μεσιτεύω.μ.σω.ϖ.κα.medium
pono.interpono.
μεσίτης.ου.ὁ.mediator.
μεσοπορέω ⁊ μεσοπορῶ.μ.σω
π.κα.per medium procedo ⁊ vado
μεσότης.τος.ἡ.medietas.
μεσονύκτιον.ου.το.media nox.
μέσος.η.ον.medius.a.um.
μεσότοιχον.ου.το.mediꝰ paries.
μεσουράνημα.ατος.το.mediũ
μεστός.η.ον.plenꝰ.a.ũ. [celi.
μεστόω ⁊ μεστῶ.μ.σω.π.κα.im
μετά.post.cum. [pleo.
μεταβαίνω.μ.σομαι.ϖ.κα.trãsco
μεταβάλλω.μ.λω.ϖ.κα.muto.
transmuto.transmutor.
μεταβάς.αντος.ὁ.postquã trãsiuit
μεταβέβηκα.transiui.
μετάβηθι.transi.
μεταβήσομαι.transibo.
μεταβολή.ης.ἡ.mutatio.
μεταβουλία.ας.ἡ.cõmutõ negocia
μεταβραχύ.paulopost. [tio.traiectio
μεταβῶ.transiero.transeam.
μετάγω.μ.ξω.ϖ.χα.circumfero.
verso.traduco.
μεταδίδωμι.μ.σω.ϖ.κα.do par
tem.trado.communico.

μεταδός.da partẽ.trade.cõmunica.
μεταδοῦναι.tradidisse partem.cõ
municauisse.
μεταδῶ.tradã.partem dẽ.cõmunicẽ
μετάθεσις.εως.ἡ.Translatio.trans
positio. [cor.abeo.
μεταίρω.μ.ρω.ϖ.κα.Proficis=
μετακαλέομαι ⁊ μετακαλοῦ=
μαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.accerso.voco
μετακινέω ⁊ μετακινῶ.μ.σω.ϖ.
κα.Moueo.
μετακιρνάω ⁊ μετακιρνῶ.μ.σω
π.κα.Conuerto.
μεταλαμβάνω.μ.ηψομαι.ϖ.
μμαι.partem capio.particeps sum.
μεταλήψεσθαι.participaturũ esse.
μετάληψις.εως.ἡ.perceptio.par=
ticipatio. [to.commuto.
μεταλλάττω.μ.ξω.π.χα.permu
μεταλλεύω.μ.σω.ϖ.κα.Tran=
smuto.transuerto.
μεταμελέομαι ⁊ μεταμελοῦ=
μαι.μ.σομαι.π.μαι.pẽiteo.pẽitet me
μεταμέλομαι.μ.ουμαι.ϖ.μαι
pẽitet me.pẽitẽtiã ago
μεταμικρόν.paulo post.
μεταμορφόω ⁊ μεταμορφῶ.
μ.σω.π.κα.transformo.
μετανοέω ⁊ μετανοῶ.μ.σω.ϖ.
κα.penitentiam ago.
μετάνοια.ας.ἡ.penitentia.
μεταξύ.inter.in medio loco.
μεταπέμπομαι.μ.ψομαι.Ac=
cerso.voco. [fuero.
μεταστάθω.trãsmutatus.amotus
μεταστήσας.αντος.ὁ.postquam
amouit.
μεταστρέφω.μ.ψω.π.φα.con=
μετάσχε.participa. [uerto.
μετασχηματίζω.μ.σω.π.κα.trãs
figuro.transformo.
μετάσχω.participẽ.participauero.
μεταταῦτα.post hec.
μετατίθημι.μ.σω.ϖ.κα.trãsfero.
μετατοῦτο.post hoc. [transpono.
μετέβαινον.transibã.ant.
μετεβαλλόμην.transmutabar.
μετέβην.Transij.
μετέθηκα.transposui.transtuli.
μετεκαλεσάμην.vocaui.accersiui.
μετεκιρνώμην.conuertebar.
μετελάμβανον.particeps erã.ant.
μετελεύσομαι.exercebo aliq̃ artẽ.
tentabo.puniã.preteribo.appetã.narra
bo.appetã magistratũ.accersã.accedã.

μετεμελήθην. Penitui.
μετεμελόμην. penituit me. penitui.
μετεμορφώθην. transfiguratus fui.
μετενόησα. penitui. penitētiā egi.
μετέπειτα. Postea.
μετεπεμψάμην. accersiui. vocaui.
μετέρχομαι. μ. ευσομαι. π. θα. tento. exerceo aliquam artē. punio. pretereo. appeto. narro. appeto magistratum. accerso. accedo.
μετέστησα. trāstuli. amoui. arcui.
μετέστρεψα. Conuerti.
μετέσχηκα. Participaui. [cipauit
μετεσχηκώς. τος. ὁ. postquā parti
μετεσχημάτισα. trāsfiguraui. trās
μετέσχον. participaui. rūt [formaui.
μετετέθην. trāslatus. trāspositus fui.
μετέχω. μ. ξω. π. κα. particeps sum.
μετεωρίζομαι. μ. σομαι. ϖ. μαι. In sublime tollor. [blimitas. eleuatio.
μετεωρισμός. ου. ὁ. Sublatio. su=
μετέωρος. α. ον. sublimis. e.
μετήλλαξα. cōmutaui. pmutaui.
μετῆρα. profectus sum. transii.
μετοικεσία. ας. ἡ. transmigratio.
μετοικέω ⁊ μετοικῶ. μ. σω. π. κα trāsmigro. habitationē mutare cogo.
μετοικίζω. μ. σω. π. κα. Habitationem trāsfero.
μετοχή. ης. ἡ. participiū. pticipatio.
μέτοχος. ου. ὁ. particeps. socius.
μετρέω ⁊ μετρῶ. μ. σω. π. κα. metior. mensuro.
μετρητή. ης. ἡ. metreta. i. mensura.
μετριάζω. μ. σω. π. κα. modestus sū.
μετριοπαθέω ⁊ μετριοπαθῶ. μ. σω. ϖ. κα. Condoleo. benignus. ⁊ officiosus sū. parco. do veniā
μέτριος. α. ον. tēpatus. modestus. a. um
μετρίως. modeste. benigne.
μέτρον. ου. τό. Metrum. mensura.
μετῴκησα. transtuli habitationem. mutare feci habitationem.
μέτωπον. ου. τό. Frons. tis.
μέχρι. Dum. vsque ad.
μέχρισοῦ. Quoad. donec.
μή. Non. ne. nunquid.
μήγε. Ne.
μηδαμόθεν. nulla ex pte. nulla rōne
μηδαμῶς. nequaquā. nullo modo.
μή δέ. Neque.
μηδείς. ενος. ἡ. nullus. nemo.
μηδεμία. ας. ἡ. nulla. nūeri sing. f. g.
μηθέν. νος. τό. nihil. nullum.
μηκέτι. non amplius.

μῆκος. εος. τό. lōgitudo. [sco. lōgus fio.
μηκύνομαι. μ. ουμαι. ϖ. μαι. cre
μηλωτή. ης. ἡ. melota. pellis ouina.
μήν. Tamen. quidem.
μήν. ος. ὁ. Mensis.
μηνίζω. μ. σω. π. κα. succēseo. irascor
μῆνις. δος. ἡ. Ira.
μηνύω. μ. σω. π. κα. nuncio. as.
μήποτε. ne forte. ne vnquam.
μήπως. ne forte.
μηρός. ου. ὁ. Femur.
μήτε. Neque.
μήτηρ. ρος. ἡ. Mater
μήτι. nunquid.
μήτις. ne aliquis. num aliquis.
μήτρα. ας. ἡ. Vulua
μητρολῴας. ου. ὁ. Matricida.
μία. ας. ἡ. Una. f. g. [lo.
μιαίνω. μ. νω. π. κα. coinqno. macu
μίασμα. ατος. τό. Coinquinatio.
μιασμός ου. ὁ. immunditia. coiqui [natio.
μίγμα. τος. τό. Mixtura.
μίγνυμι. μ. ξω. ϖ. χα. misceo.
μιγνύω. μ. ξω. ϖ. χα. misceo.
μικρολόγος. η. ον. sordidus. auarus. nimis parcus. a. um.
μικρός. α. ον. paruus. a. um.
μικρότερος. α. ον. minor.
μίλιον. ου. τό. miliare.
μίλτος. ου. ὁ. rubrica. coloris species
μίμημα. τος. τό. imitatio. silitudo.
μιμητής. ου. ὁ. imitator. [emulatio.
μιμνήσκομαι. μ. σομαι. ϖ. μαι. Recordor. memor sum. [beo.
μισέω ⁊ μισῶ. μ. σω. π. κα. odio ha
μισητός. η. ον. odibilis. odio dignus. odiosus. a. ū. [tributio. remūeratio.
μισθαποδοσία. ας. ἡ. mercedis re
μισθαποδότης. ου. ὁ. remunerator. compensator. satisfactor.
μίσθιος. α. ον. mercenarius. a. um.
μισθόομαι ⁊ μισθοῦμαι. μ. σομαι. π. μαι. mercede conduco.
μισθός. ου. ὁ. merces. [ctio.
μίσθωμα. ατος. τό. merces. cōdu=
μισθωτός. ου. ὁ. mercenarius.
μισοξενία. ας. ἡ. Inhospitalitas. odium hospitalitatis.
μνᾶ. genus nūmi. mina. mna.
μνάομαι ⁊ μνῶμαι. μ. σομαι. π. μαι. indago. despōso. comēdo. spōdeo. appeto magistratū. reminiscor.
μνεία. ας. ἡ. memoria. [peto vxorē.
μνῆμα. ατος. τό. monumentum.
μνημεῖον. ου. τό. monumentum.

μνήμη. ης. ἡ. memoria.
μνημονεύω. μ. σομαι. π. μαι. Recordor. reminiscor. [memoria.
μνημόσυνον. ου. τό. recordatio.
μνησθείς. εντος. ὁ. memor. recorda
μνησθῆναι. recordatū esse. [tus.
μνησθήσομαι. recordabor. [fuero.
μνησθήσωμαι. recorder. recordatus
μνήσθητι. recordare.
μνησθῶ. recorder. reminiscar. actiue ⁊ passiue.
μνηστεύω. μ. σω. π. κα. despōdeo.
μογγιλάλος. η. ον. Mutus. a. um.
μόγις. Vix.
μόδιος. ου. ὁ. Modius.
μοι. Mihi.
μοιχάομαι ⁊ μοιχῶμαι. μ. σομαι. ϖ. μαι. adultero. mechor.
μοιχαλίς. δος. ἡ. Adultera.
μοιχεία. ας. ἡ. adulterium.
μοιχεύω. μ. σω. ϖ. κα. adultero. as
μοιχός. ου. ὁ. adulter.
μόλις. Vix.
μόλυβος. ου. ὁ. plumbum.
μολύνω. μ. νω. π. κα. polluo.
μολυσμός. ου. ὁ. pollutio. immūditia.
μομφή. ης. ἡ. querela. accusatio.
μονή. ης. ἡ. mansio.
μονογενής. εος. ὁ. ἡ. vnigenitus. a. ū.
μονοήμερος. α. ον. res vnius diei.
μόνον. solum. aduer.
μονόομαι ⁊ μονοῦμαι. μ. σομαι π. μαι. Solus sum.
μόνος. η. ον. Solus. a. um.
μονόφθαλμος. η. ον. Unum solum oculum habens.
μορφή. ης. ἡ. Figura. effigies.
μορφόω ⁊ μορφῶ. μ. σω. ϖ. κα. figuro. formo
μόρφωσις. εως. ἡ. figura. formatio
μόσχευμα. ατος. τό. planta tenella. tam arborum: quam olerum.
μοσχοποιέω ⁊ μοσχοποιῶ. μ. σω. ϖ. κα. vitulum facio.
μόσχος. ου. ὁ. Vitulus.
μου. mei. geniti. singul.
μουσικός. η. ον. musicus. a. um.
μοχθηρός. α. ον. laboriosus. a. um.
μόχθος. ου. ὁ. erumna. labor.
μοχλός. ου. ὁ. instrumentū quo ianue claudunt. siue ferreū siue ligneū
μυελός. ου. ὁ. medulla. cerebrum.
μυέομαι ⁊ μυοῦμαι. μ. σομαι. π μαι. sacris initior. instruor. instituor.

μῦθος. ου. ὁ. Fabula.
μυῖα. ας. ἡ. Musca.
μυκάομαι ⁊ μυκῶμαι. μ. σομαι. π. μαι. Rugio. mugio. balo.
μυκτηρίζω. μ. σω. ϖ. κα. Irrideo.
μυλικός. η. ον. Molaris. e.
μύλος. ου. ὁ. Mola.
μύλων. ωνος. ὁ. pistrinū. mola.
μυρεψός. ου. ὁ. pigmentarius. myropola. [decem milia.
μυριάς. δος. ἡ. numerus continens
μυρίζω. μ. σω. π. κα. Ungo.
μυριοπλασίως. in infinitum plus.
μύριος. α. ον. Multus. a. um.
μυρίος. α. ον. Decē mille.
μυριότης. τος. ἡ. multitudo. multi
μύρον. ου. τό. vnguētum. [plicitas.
μυστήριον. ου. τό. Mysterium.
μύστης. ου. ὁ. Mystes. i. sacerdos.
μύστις. δος. ἡ. doctrix. mulier sacer
μυχός. ου. ὁ. spelūca. penetrale [dos
μυωπάζω. μ. σω. π. κα. Cecus palpo ⁊ apprehendo.
μῶκος. ου. ὁ. subsānator. derisor
μώλωψ. ωπος. ὁ. Liuor.
μωμάομαι ⁊ μωμῶμαι. μ. σομαι. ϖ. μαι. calūnior. vitupo. maculo.
μῶμος. ου. ὁ. Macula. opprobriū.
μωραίνομαι. μ. ουμαι. ϖ. μαι. Euanesco. Stultus fio.
μωραίνω. μ. νω. π. κα. stultū facio.
μωρία. ας. ἡ. Stultitia.
μωρολογία. ας. ἡ. Stultiloquiū.
μωρός. α. ον. stultus. a. ū. fatuus. a. ū.
ναί. Profecto. certe.
ναός. ου. ὁ. Templum.
νάρδος. ου. ὁ. Nardus.
ναυαγέω ⁊ ναυαγῶ. μ. σω. π. κα. Naufragium patior.
ναύκληρος. ου. ὁ. Nauclerus. nauis gubernator.
ναύτης. ου. ὁ. Nauta.
νεανίας. ου. ὁ. iuuenis. adolescens.
νεᾶνις. δος. ἡ. iuuēcula. mulier iuue
νεανίσκος. ου. ὁ. adolescens. [nis
νεκρός. α. ον. Mortuus. a. ū. [tifico
νεκρόω ⁊ νεκρῶ. μ. σω. π. κα. mor
νέκρωσις. εως. ἡ. mortificatio.
νενεκρωμένος. η. ον. mortuus. a. ū.
νενίκηκα. Vici.
νενομοθέτημαι. lege sancitus fui.
νενομοθετήμην. legem acceperam.
νεόκτιστος. η. ον. nouiter creatus. a. ū.
νέος. α. ον. Nouus. a. um.
νεοσσός. ου. ὁ. pullus.

νεότης. ητος. ἡ. Iuuentus.
νεόφυτος. η. ον. nouus. nup plātatus.
νεύω. μ. σω. π. κα. Annuo.
νεφέλη. ης. ἡ. Nubes.
νέφος. εος. τό. Nubes.
νεφρός. ου. ὁ. Lumbus. renes.
νεωκόρος. ου. ὁ. edituus. qui tractat res sacras.
νεωτερικός. η. ον. Iuuenilis. e.
νεώτερος. α. ον. adolescētior. iunior.
νή. Per. aduerbium iurantis.
νήθω. μ. σω. π. κα. Neo.
νηκτός. η. ον. Natatiuus. a. um.
νηπιάζω. μ. σω. π. κα. paruulus sum vt paruulum megero. [cisor
νηπιοκτόνος. η. ον. paruulorū oc=
νήπιος. α. ον. Paruulus. a. um.
νησίον. ου. τό. Insula paruula.
νῆσος. ου. ἡ. Insula.
νηστεία. ας. ἡ. Ieiunium.
νηστεύω. μ. σω. π. κα. Ieiuno. as.
νήστης. εος. ὁ. ἡ. Ieiunus. a. um.
νῆστις. Ieiunos.
νηφάλιος. α. ον. Sobrius. a. um.
νήφω. μ. ψω. ϖ. φα. Castus dego. vigilo. sobrius ⁊ modestus sum.
νικάω ⁊ νικῶ. μ. σω. π. κα. Vinco.
νῖκος. εος. τό. Victoria.
νιπτήρ. ηρος. ὁ. Peluis.
νίπτω. μ. ψω. ϖ. φα. Lauo.
νοερός. α. ον. intelligens. sciens.
νοέω ⁊ νοῶ. μ. σω. π. κα. Intelligo.
νόημα. ατος. τό. Cogitatio. sensus
νοήμων. νος. ὁ. ἡ. Sapiēs. intelligēs sensatus. a. um.
νοθεύω. μ. σω. π. κα. Decipio. corrumpo. adultero. Abalieno.
νόθος. ου. ὁ. spurius. illegitimus
νομή. ης. ἡ. Pascuum.
νομίζω. μ. σω. ϖ. κα. puto. leges cōdo. leges sancio.
νομικός. η. ον. Legis peritus. legalis. ad leges pertinens
νόμιμα. τος. τό. decretū. lex. statutū.
νομίμως. Legitime.
νόμισμα. ατος. τό. numisma. nūmus
νομοδιδάσκαλος. ου. ὁ. Legis. Doctor. [latio.
νομοθεσία. ας. ἡ. legispositio. legis=
νομοθετέω ⁊ νομοθετῶ. μ. σω. ϖ. κα. leges condo. legem pono.
νομοθέτης. ου. ὁ. Legislator.
νόμος. ου. ὁ. Lex.
νοΐ. Menti.
νοός. Mentis.

νοσεύω. μ. σω. π. κα. Egroto. as.
νοσέω ⁊ νοσῶ. μ. σω. π. κα. lāgueo. infirmus sum.
νόσημα. ατος. τό. egritudo. morbus.
νοσσιά. ας. ἡ. nidus. mansiuncula.
νοσσίον. ου. τό. Pullus
νόσος. ου. ἡ. egritudo. morbus. lāguor
νοσφίζω. μ. σω. π. κα. fraudo.
νότος. ου. ὁ. Notus. auster
νουθεσία. ας. ἡ. correptio. īstructio.
νουθετέω ⁊ νουθετῶ. μ. σω. ϖ. κα. Moneo. corrigo.
νουμηνία. ας. ἡ. Neomenia. primus
νουνεχῶς. sapiēter. [dies mensis.
νοῦς. ου. ὁ. Mens. [es naturalis.
νυχθήμερον. ου. τό. dies ⁊ nox. di
νύκτες. ων. αἱ. noctes. nomina plura
νύκτωρ. Noctu. [sa. virgo.
νύμφη. ης. ἡ. nurus. nympha. spon=
νυμφίος. ου. ὁ. Sponsus.
νυμφών. ωνος. ὁ. Sponsus.
νῦν. nunc.
νυνί. nunc.
νύξ. κτος. ἡ. Nox.
νυσταγμός. ου. ὁ. Dormitatio.
νυστάζω. μ. ξω. ϖ. χα. Dormito.
νύσσω. μ. ξω. ϖ. χα. Pungo.
νύττω. μ. ξω. π. χα. Pungo.
νωθρός. η. ον. imbecillis. piger. languidus. a. um.
νῶτος. ου. ὁ. Dorsum.
ξένια. ων. τά. xenia. i. munuscula hos
ξενία. ας. ἡ. hospitiū. [pitalia.
ξενίζομαι. μ. σομαι. π. μαι. hospitor. hospes sum.
ξενίζω. μ. σω. π. κα. pegrinor. hospitio suscipio.
ξενιτεία. ας. ἡ. hospitiū.
ξενοδοχέω ⁊ ξενοδοχῶ. μ. σω. π. κα. hospitalis sū. hospites recipio
ξένος. η. ον. Hospes. aduenā. extraneus. a. um.
ξεστός. η. ον. equalis. politus. leuigatus. rasus. a. um.
ξηρά. ας. ἡ. Arida. i. terra.
ξηραίνω. μ. νω. π. κα. sicco. arefacio
ξηρός. α. ον. Siccus. aridus. a. um.
ξίφος. εος. τό. Gladius. Ensis.
ξύλινος. η. ον. Ligneus. a. um.
ξύλον. ου. τό. Lignum. fustis
ξυρέω ⁊ ξυρῶ. μ. σω. π. κα. Rado.
ξυστός. η. ον. Leuigatus. a. um.
ὁ. articlus ppositiuus. mas. gene. nu. sing.
ὃ. articlus postpositiuus. ne. g. nu. s. Quod.
ὀγδοήκοντα. Octoginta.

ὄγδοος.η.ον.Octauus.a.um.
ὄγκος.ου.ὁ.ſuperbia.magnitudo.ela
ὅδε.ουδε.ὁ.Hic.iſte. tio.
ὁδεύω.μ.σω.π.κα.Iter facio.
ὁδηγέω τ ὁδηγῶ.μ.σω.π.κα. ducatum preſto.Duco.Ago.
ὁδηγός.ου.ὁ.Dux.
ὁδοιπορέω τ ὁδοιπορῶ.μ.σω π.κα.Iter facio.
ὁδοιπορία.ας.ἡ.iter.itineratio.
ὁδοιπόρος.ου.ὁ. Viator.
ὁδόντες.οντων.οἱ.Dentes.
ὁδός.ου.ἡ.Via.
ὀδούς.οντος.ὁ.Dens.
ὀδυνᾶσαι.Cruciaris.
ὀδυνάομαι τ ὀδυνῶμαι.μ.σομαι.π.μαι.Laboro.triſtor.crucior.
ὀδυνάω τ ὀδυνῶ.μ.σω.π.κα. Triſtitia afficio.triſtifico.
ὀδύνη.ης.ἡ.Dolor.
ὀδυρμός.ου.ὁ.Fletus.
ὄζος.ου.ὁ.Ramus.
ὄζω.μ.σω.π.κα.Oleo.
ὅθεν.Unde.
ὁθενδή.Undecunq3.
ὀθόνη.ης.ἡ.Vela ex lino. linteum.
ὀθόνιον.ου.το.Linteum.
οἱ.Ipſi.Et.
οἱ.Articul⁹ prepoſitiuus.maſculi.ge. numeri pluralis.
οἱ.Articulus poſtpoſitiuus.maſculi. gene. numeri plur.Qui.
οἰακίζω.μ.σω.π.κα.Guberno.as.
οἶδα.Scio.noui.
οἰκειακός.η.ον.Domeſticus.a.ū.
οἰκεῖος.α.ον.familiaris.e.domeſti
οἰκέτης.ου.ὁ.Seruus. cus.a.ū.
οἴκημα.ατος.το.habitatio.domici
οἴκησις.εως.ἡ.domiciliū. lium.
οἰκητήριον.ου.το.manſio.habitaculum.habitatio.
οἰκήτωρ.ορος.ὁ.habitator.
οἰκία.ας.ἡ.Domus.
οἰκοδεσποτέω τ οἰκοδεσποτῶ.μ.σω.π.κα.familiā guberno.
οἰκοδεσπότης.ου.ὁ.pr̄ familias.
οἰκοδομέω τ οἰκοδομῶ.μ.σω π.κα.Edifico.
οἰκοδομή.ης.ἡ.edificatio.
οἰκονομέω τ οἰκονομῶ.μ.σω.π κα.villico.villicus.ſu3.
οἰκονομία.ας.ἡ.Villicatio.diſpenſatio.
οἰκονόμος.ου.ὁ.Villicus.
οἰκόπεδον.ου.το.Solum vbi pri us erat domus.
οἶκος.ου.ὁ.Domus.
οἰκουμένη.ης.ἡ.Habitabilis orbis pars que habitatur.
οἰκτειρέω τ οἰκτειρῶ.μ.σω.π.κα.Miſereor.
οἰκτείρω.μ.ρω.π.κα.Miſereor.
οἰκτιρμός.ου.ὁ.miſericordia.
οἰκτίρμων.μονος.ὁ.ἡ.miſericors.
οἰκτρός.α.ον.miſerabilis.e.
οἶμαι.μ.σομαι.π.μαι.Puto.
οἰνοπότης.ου.ὁ.Vini potator.
οἶνος.ου.ὁ.Vinum.
οἰνοφλυγία.ας.ἡ.vinolentia.
οἴομαι.μ.σομαι.π.μαι.puto.
οἴον δὲ.non ſolum non. tiatio
οἰωνισμός.ου.ὁ.auguriorū obſer
οἷος.α.ον.qualis.e.potēs.ſolus.a.ū.
οἷς.Quibus.maſculi.gener.
οἴσω.Feram
οἵτινες.ων.οἱ.Qui.
ὀκδοηκοντατέσσαρες.ων.οἱ.αἱ.Octoginta quattuor.
ὀκνέω τ ὀκνῶ.μ.σω.π.κα.pigritor.pigritiā habeo.
ὀκνηρός.α.ον.piger.a.um.
ὀκταήμερος.α.ον.res octo dierū.
ὀκτώ.Octo.
ὄλβος.ου.ὁ.Diuitie. rioſus.a.u3.
ὀλέθριος.α.ον.pernicioſus dam
ὄλεθρος.ου.ὁ.interit⁹.pnicies.
ὀλιγόπιστος.η.ον.hō pue fidei.
ὀλιγοποιέω τ ὀλιγοποιῶ.μ.σω.π.κα.ad paruū numerū redigo.
ὀλίγος.η.ον.Paruus.a.um.
ὀλιγοστός.η.ον.paucus.a.um.
ὀλιγοχρόνιος.α.ον.Res que durat paruum tempus.
ὀλιγοψυχέω τ ὀλιγοψυχῶ.μ.σω.π.κα.Puſillanimē me gero.puſillanimus ſum.
ὀλιγόψυχος.η.ον.puſillanimis.e.
ὀλιγωρέω τ ὀλιγωρῶ.μ.σω.π.κα.Contemno cello.
ὀλισθαίνω.μ.σω.π.κα.labor.va
ὀλίσθημα.τος.το.lapſ⁹.vacillatio
ὁλκή.ης.ἡ.Attractio.pondus triū ſcrupulorum.lis. deſtructor.
ὀλοθρευτός.ου.ὁ.Exterminator.
ὀλοθρεύω.μ.σω.π.κα.deſtruo.
ὁλοκάρπωμα.τος.το.holocauſtū
ὁλοκληρία.ας.ἡ.integra ſanitas. incolumitas. perfect⁹.a.ū.
ὁλόκληρος.α.ον.iteger.cōſumat⁹
ὁλοκαρπόω τ ὁλοκαρπῶ.μ.σω.π.κα.Holocauſtum ſacrifico.
ὁλοκαύτωμα.ατος.το.holocau
ὀλολύζω.μ.ξω.π.χα.vlulo.as ſtū
ὅλος.η.ον.Totus.a.um.
ὁλοσφύρατος.η.ον.Solid⁹.a.ū.
ὁλοτελής.εος.ὁ.ἡ.Totus.perfectus.integer.a.u3.
ὄλυνθος.ου.ὁ.Groſſ⁹.fic⁹ caprifici.
ὅλως.Omnino.
ὁμαλίζω.μ.σω.π.κα.Planum τ equale aliquid facio.complano as.
ὄμβρος.ου.ὁ.pluuia.nimbus.
ὁμιλέω τ ὁμιλῶ.μ.σω.π.κα.cōuerſor.alloquor. confabulatio.
ὁμιλία.ας.ἡ.Cōuerſatio.colloquiū.
ὀμίχλη.ης.ἡ.Nebula.
ὄμμα.ατος.το.Oculus.
ὄμνυμι.μ.σω.π.κα.Iuro.
ὀμνύω.μ.σω.π.κα.Iuro.
ὁμοθυμαδόν.Unanimiter.ſimul.concorditer.
ὁμοιάζω.μ.σω.π.κα.Similis ſū.
ὁμοιοπαθής.εος.ὁ.ἡ.ſimilis.e.ſimilium paſſionū.
ὅμοιος.α.ον.Similis.e.
ὁμοιότης.ητος.ἡ.Similitudo.
ὁμοιότροπος.η.ον.Similis.e.ſimilium morum.
ὁμοιόω τ ὁμοιῶ.μ.σω.π.κα. Aſſimilo.comparo.
ὁμοίωμα.τος.το.ſimilitudo.figu ra.ſtatua.
ὁμοίως.ſimiliter.
ὁμοίωσις.εως.ἡ.Similitudo.
ὁμολογέω τ ὁμολογῶ.μ.σω.π.κα.Confiteor.polliceor.
ὁμολογία.ας.ἡ.confeſſio.
ὁμολογουμένως.manifeſte.
ὁμόνοια.ας.ἡ.pax.cōcordia.cōſēſ⁹.
ὀμόσαι.iuratum fuiſſe.
ὀμόσας.αντος.ὁ.poſtq̄ iurauit.
ὀμόσω.Iurabo. cio.
ὁμότεχνος.η.ον.ſilis in arte τ offi
ὁμοῦ.Simul pariter.
ὅμως.Tamen.
ὅμως μέντοι.verūtamē.tū. cōcors.
ὁμόφρων.ονος.ὁ.ἡ.Unanimis.
ὄν.οντος.το.exiſtēs.qd eſt.neutri. gener.
ὅν.Quem.
ὄναγρος.ου.ὁ.Aſinus ſilueſter.
ὄναιμην.Iuuer.fruar.
ὄναρ.ος.το.Inſomnium.
ὀνάριον.ου.το.aſell⁹.rior.ex.pbo
ὀνειδίζω.μ.σω.π.κα.maledico.ēxi
ὀνειδισμός.ου.ὁ.ēxitiū.iprobiū.
ὄνειδος.εος.το.cōuitiū.in.pperiū.

ὄνειρος.ου.ὁ.Somnius.
ὄνημι.μ.σω.π.κα.Iuuo.
ὀνικός.η.ον.aſinarius.a.um.
ὄνομα.ατος.το.Nomen.
ὀνομάζω.μ.σω.π.κα.noio.
ὀνομασία.ας.ἡ.noīatio.appellatio.
ὀνομαστός.η.ον.Memorabilis.iſ
ὄνος.ου.ὁ.ἡ.aſin⁹.aſina. gnis.e
ὄντες.ων.οἱ.exiſtētes.maſculi.gen.
ὄντροπον.quemadmodum.ſicut.
ὄντως.Uere.
ὄνυξ.χος.ὁ.Unguis.vngula.gen⁹ aromatis.lapis onyx
ὀξέως.cito.velociter.
ὄξος.εος.το.acetum.
ὀξύνω.μ.νω.π.κα.Acuo.
ὀξύς.εος.ὁ.Acutus.a.um.velox.
ὀπή.ης.ἡ.cauerna.
ὄπισθεν.atergo.retro.
ὀπίσω.poſt.
ὅπλα.ων.τα.arma.
ὁπλοποιέω τ ὁπλοποιῶ.μ.σω.π.κα.Armo.as.
ὁποῖος.α.ον.qualis.e.
ὁπότε.quando.
ὅπου.Ubi.
ὀπτάνομαι.Uideor.
ὀπτασία.ας.ἡ.Uiſio.reuelatio.
ὄπτομαι.μ.ψομαι.π.μμαι.Uideor.appareo.
ὀπτός.η.ον.Aſſus.a.um.
ὀπώρα.ας.ἡ.pomū.poma autūnalia
ὅπως.Ut.
ὅραμα.τος.το.Uiſio.
ὅρασις.εως.ἡ.Uiſio.
ὁρατός.η.ον.Uiſibilis.e.
ὁράω τ ὁρῶ.μ.σω.π.κα.video.aſ picio
ὀργή.ης.ἡ.Ira.
ὀργίζομαι.μ.σομαι.π.μαι.iraſcor
ὀργίλος.η.ον.iracūdus.a.ū.
ὀργυιά.ας.ἡ.Ulna. pio.opto.
ὀρέγομαι.μ.ξομαι.π.γμαι.Cu
ὀρεινός.η.ον.montanus.a.um.
ὄρεξις.εως.ἡ.appetitus.deſideriū.
ὀρθοποδέω τ ὀρθοποδῶ.μ.σω.π.κα.recta via pergo.
ὀρθός.η.ον.Rectus.a.um.
ὀρθοτομέω τ ὀρθοτομῶ.μ.σω.π.κα.Recte tracto.recte diuido.recte ſeindo.
ὀρθρίζω.μ.σω.π.κα.Mane ſurgo.
ὀρθρινός.η.ον.Matutinus.a.um
ὄρθριος.α.ον.Matutinus.a.um.
ὄρθρος.ου.ὁ.Diluculum.
ὁρίζω.μ.σω.π.κα.Determino.definio.predeſtino.
ὅριον.ου.το.Terminus.finis.
ὁρκίζω.μ.σω.π.κα.adiuro.cōiuro.
ὅρκος.ου.ὁ.iuramentum.
ὁρκωμοσία.ας.ἡ.iuſiurandum.
ὁρμαίνω.μ.νω.π.κα.Concito.
ὁρμάω τ ὁρμῶ.μ.σω.π.κα.Impetum facio.cum impetu eo.
ὁρμή.ης.ἡ.Impetus.propoſitum.
ὅρμημα.τος.το.Impetus.
ὄρνεον.ου.το.auis.volucris.
ὄρνις.θος.ἡ.auis.gallina.
ὁροθεσία.ας.ἡ.Terminorū poſitio
ὄρος.εος.το.Mons.
ὀροφή.ης.ἡ.Tectum.
ὀρτυγομήτρα.ας.ἡ.coturnix maxima.coturnix matricia.
ὀρύσσω.μ.ξω.π.χα.fodio.
ὀρύττω.μ.ξω.π.χα.fodio.
ὀρφανός.η.ον.orphanus.a.um.
ὀρχέομαι τ ὀρχοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.Salto.
ὀρχίζομαι.μ.σομαι.π.μαι.ſalto
ὅς.ου.ὁ.Qui.numeri ſing.
ὁσάκις.Quotienſcunq3.
ὁσδηποτοῦν.quicunq3.
ὅσιος.α.ον.Sanctus.a.um.
ὁσιότης.τος.ἡ.Sanctitas.
ὁσιόω τ ὁσιῶ.μ.σω.π.κα.ſctifico.
ὁσίως.Sancte.
ὀσμή.ης.ἡ.odor.
ὅσος.η.ον.quātus.a.um.quicunq3.
ὀστέον.ου.το.os.oſſis.
ὅστις.νος.ὁ.qui.quicunq3.n.ſ.
ὀστράκινος.η.ον.Teſtaceus.Luteus.a.um. olfacio.
ὀσφραίνομαι.μ.ουμαι.π.μαι.
ὄσφρησις.εως.ἡ.odoratus.
ὀσφύς.νος.ὁ.Lumbi.
ὅσω.quanto.aduer.
ὅταν.quando.
ὅτε.quando.
ὅτι.Quia.quod.qui.
οὐ.non.
οὗ.Ubi.quo.cuius.generis.maſculi.
οὐά.Uah.
οὐαί.ve.interiectio dolentis.
οὐδαμῶς.nequaquam.
οὐδέ.neq3.
οὐδέν.Nullum.nihil.
οὐδείς.ενος.ὁ.nullus.nemo.
οὐδεμία.ας.ἡ.Nulla.
οὐδέν.νος.το.Nullum.nihil.
οὐδέποτε.Nunquam.
οὐδέπω.nondum.
οὐθείς.νος.ὁ.nemo.nullus.
οὐθέν.νος.το.Nullum.nihil.
οὐκ.non.
οὐκέτι.non amplius.
οὐκοῦν.Igitur.
οὔκουν.non igitur.nequaquam.
οὐμή.non.
οὖν.ergo.igitur.itaq3.
οὔπω.Nondum.
οὐρά.ας.ἡ.Cauda.
οὐράνιος.α.ον.Celeſtis.e.
οὐρανόθεν.Ex celo.
οὐρανός.ου.ὁ.Celum.
οὐραγέω τ οὐραγῶ.μ.σω.π.κα.Duco extremam partem.eo in extrema parte.
οὗς.Quos.
οὖς.τος.το.auris.
οὖσα.ης.ἡ.exiſtens.femini.generis.
οὐσία.ας.ἡ.ſubſtantia.exiſtentia.
οὖσιν.exiſtentibus.maſculi.generis.
οὔτε.neq3.
οὗτος.ου.ὁ.Hic.iſte.
οὕτω.Sic.
οὕτως.Sic.
οὐχ.non.
οὐχί.Non.nonne.
ὀφειλέτης.ου.ὁ.Debitor.
ὀφειλή.ης.ἡ.Debitum.
ὀφείλημα.ατος.το.Debitum.
ὀφείλω.μ.λω.π.κα.Debeo
ὄφελον.Utinam.
ὄφελος.εος.το.vtilitas.
ὀφθαλμός.ου.ὁ.Oculus.
ὀφθαλμοδουλεία.ας.ἡ.Seruitus ad oculum. ſus.a.um.
ὀφιόδηκτος.η.ον.A ſerpente mor
ὄφις.εως.ὁ.Serpens.
ὀφρύς.νος.ἡ.Supercilium.
ὀχεία.ας.ἡ.Coitus. ro.turbo.
ὀχλέω τ ὀχλῶ.μ.σω.π.κα.vexo.
ὀχλοποιέω τ ὀχλοποιῶ.μ.σω.π.κα.ſeditionē facio.turbā cōcito
ὄχλος.ου.ὁ.turba.turbatio.tumlt⁹
ὀχυρός.α.ον.munit⁹.a.ū.
ὀχυρόω τ ὀχυρῶ.μ.σω.π.κα.fortifico.munio. lum munitū.
ὀχύρωμα.τος.το.munitio.caſtel
ὀψάριον.ου.το.piſciculus.
ὀψέ.Ueſpere.ſero.
ὀψία.ας.ἡ.veſper. noctc.
ὀψίζω.μ.σω.π.κα.cōprehēdor a
ὄψιμος.η.ον.Serotinus.a.um
ὄψιος.α.ον.ſerotinus.a.um
ὄψις.εως.ἡ.facies.cōſpectus.cōpa
ὄψομαι.videbo. tio.preſentia.

ὀψώνιον.ου.τό.Lucrum.gratificatio.stipendiũ.cibꝰ statutꝰ ⁊ decretꝰ
παγείς.εντος.ὁ.Compactus.coagulatus.conglutinatus.
παγετός.ου.ὁ.glacies.
ϖαγήσομαι.congelabor.figar.premar.comprimar.
ϖαγιλεύω.μ.σω.π.κα. Arte capio.illaqueo.venor.
παγίς.δος.ἡ.Laqueus.
ϖάγος.ου.ὁ.Saxum.glacies.locus eminens.
ϖαθεῖν.passum esse.
ϖάθημα.τος.τό.passio.
παθητός.η.ον.passibilis.q̃ põt pati.
ϖάθος.εος.τό.passio.
ϖάθω.patiar.
παθών.οντος.ὁ.postq̃ꝫ passus est.
ϖαίγνιον.ου.τό.Ludibrium.
ϖαιδαγωγός.ου.ὁ.puerorũ doctor vel ductor.
ϖαιδάριον.ου.τό.puerulus.
ϖαιδεία.ας.ἡ.disciplina.
παιδευτής.ου.ὁ.istructor.ꝑceptor
ϖαιδεύω.μ.σω.π.κα.Corripio castigo.
ϖαιδιόθεν.a puero.
ϖαιδίον.ου.τό.puer.puella.
ϖαιδίσκη.ης.ἡ.ancilla.
ϖαίς.δος.ὁ.ἡ.puer.famulꝰ.la.
ϖαίω.μ.σω.π.κα.percutio.
ϖάλαθος.ου.ὁ.Massa. ⁊ ϖάλαθος ἀρωμάτων. vulgo poma.
ϖάλαι.Olim.quondã.iãdiu.iãpridẽ.
ϖαλαιός.α.ον.antiquus.a.ũ.vetus
παλαιότης.τος.ἡ.ãtiq̃tas.vetustas
ϖαλαιόω ⁊ ϖαλαιῶ.μ.σω.ϖ.κα.Antiquo.antiquũ facio.
ϖάλη.ης.ἡ.lucta.certamen.
παλιγγενεσία.ας.ἡ.Regeneratio
ϖάλιν.Rursus.iterum.
ϖαμβασιλεύς.εως.ὁ.Rex potentissimus ⁊ qui omnia potest.
παμϖληθεί.Uniuersaliter.
πάμπολυς.λλου.ὁ.multus.
ϖᾶν.τος.τό.totum.
ϖανδοχεῖον.ου.τό.Stabulum.diuersorium publicum.
ϖανδοχεύς.εος.ὁ.Stabularius.
ϖανεπίσκοπος.ου.ὁ.Qui omnia prospicit et prouidet.
ϖανήγυρις.εως.ἡ.Frequentia.conuentus.
ϖανηγυρισμός.ου.ὁ.congregatio.conuersatio.
ϖανοικί.cum tota domo.

πανοπλία.ας.ἡ.armatura.tota armatura.
ϖανούργευμα.τος.τό.astutia.
πανουργία.ας.ἡ.fraus.Dolꝰ.sciẽtia.multa experientia.
ϖανοῦργος.η.ον.Fraudulentus.dolosus.multiscius.sapiens.
ϖανταχῆ.vbiq;.
ϖανταχόθεν.vndiq;.
ϖανταχοῦ.vbiq;.
παντελής.εος.ὁ.ἡ.pfectꝰ.ꝑpetuus.a.u;
ϖάντες.ων.οἱ.Omnes.m.g.
ϖάντη.Semper.
ϖαντοδύναμος.η.ον.Oipotẽs.qui hʒ oẽm virtutem ⁊ potentiam.
πάντοθεν.vndiq;.ex omni parte.
παντοκρατορία.ας.ἡ.oipotẽtia.
παντοκράτωρ.ρος.ὁ.imperator.omnipotens.
ϖαντός.Omnis.genitiuus singul.gene.masc.⁊ neut.
ϖάντοτε.Semper.
ϖαντοτρόφος.ου.ὁ.qui oĩa alit.
ϖάντως.omnino.vtiq;.
ϖαρά.A.ab.iuxta.potius quaʒ.preter.Ad.
ϖαραβαίνω.μ.σομαι.ϖ.ηκα.Transgredior
ϖαραβάλλω.μ.λω.π.κα.Comparo.appello nauem.
ϖαράβασις.εως.ἡ.Transgressio.preuaricatio.
παραβάτης.ου.ὁ.Transgressor.
ϖαραβῆναι.transgressum fuisse.
ϖαραβήσομαι.transgrediar.
ϖαραβιάζομαι.μ.σομαι.π.μαι.Cogo.
ϖαραβιβάζομαι.μ.σομαι.ϖ.σμαι.imponor.ascendere cogor.
ϖαραβλέϖω.μ.ψω.ϖ.φα.Despicio.contemno.
παραβολή.ης.ἡ.parabola.exẽpluʒ.
ϖαραβουλεύομαι.μ.σομαι.π.μαι.trado.
παραβῶ.transgrediar.transiero.
παραγαγών.οντος.ὁ.postquaʒ deduxit.detulit.
παραγγελία.ας.ἡ.ꝑceptũ.admõitio.
παραγγέλλω.μ.λω.ϖ.κα.precipio.
παραγενέσθαι.Aduenisse.astitisse.
παραγενόμενος.η.ον.Postquaʒ aduenit.astitit.
παραγένωμαι.aduenicam.assistaʒ.
ϖαραγίνομαι.μ.σομαι.π.μαι.Uenio.aduenio.asto.

ϖαράγω.μ.ξω.ϖ.χα.Defero.deduco.transeo.pretereo.
παραδέδομαι.traditꝰ sũ.pditꝰ sui.
ϖαραδεδομένος.η.ον.Traditus proditus.a.um.
παραδεδώκειν.tradiderã.pdiderã
ϖαραδεδωκώς.οτος.ὁ.postquã tradidit.prodidit.
ϖαραδειγματίζω.μ.σω.π.κα.traduco.diffamo.publico iudicio expono.
παραδειγματισμός.ου.ὁ.Traductio.diffamatio.exemplum.
ϖαράδεισος.ου.ὁ.paradisꝰ.hortꝰ
παραδέχομαι.μ.ξομαι.π.γμαι Suscipio
ϖαραδίδωμι.μ.σω.ϖ.κα.trado prodo.do.
ϖαραδοθείς.εντος.ὁ.Traditus.datus.proditus.
παραδοθῆναι.Traditũ.proditum datũ fuisse
παραδοθήσομαι.Tradar.prodar.dabor.
παραδοθῶ.tradar.prodar.der.
ϖαραδοξάζω.μ.σω.π.κα.Inhonoro.as.
παράδοξος.η.ον.Mirabilis.preter opinionem.
ϖαραδοξότατος.η.ον.Admirabilissimus.maxime pter opinioneʒ.
παράδοσις.εως.ἡ.traditio.doctria
παραδοῦναι.tradidisse.prodidisse.
ϖαραδούς.οντος.ὁ.Postquam tradidit.prodidit.
παραδῶ.tradam.prodam.
παραδώσω.tradam.prodam.
ϖαραζηλόω ⁊ ϖαραζηλῶ.Irrito.zelotypus suʒ.ad zeluʒ prouoco in emulationem ⁊ zelum mitto.
ϖαραθαλάσσιος.α.ον.Maritimus.a.um.prope mare.
ϖαραθεωρέω ⁊ παραθεωρῶ.μ.σω.π.κα.despicor.contemno.
παραθῆναι.Apposuisse.addidisse.tradidisse.
ϖαραθήσω.Apponam.Deponaʒ.tradam.addam.
ϖαράθου.Commenda.
ϖαραθῶ.apponam.apponerem.
ϖαραίνεσις.εως.ἡ.Admonitio.adhortatio ad virtutem.
ϖαραινέω ⁊ παραινῶ.μ.σω.π.κα.admoneo.hortor ad virtutes.
ϖαραιτέομαι ⁊ ϖαραιτοῦμαι.μ.σομαι.ϖ.ημαι.Excuso.deuito.euito.
ϖαρακαθίζω.μ.σω.π.κα.Assideo prope sedeo.

ϖαρακαλέομαι ⁊ ϖαρακαλοῦμαι.μ.σομαι.ϖ.ημαι.Hortor.consolor.
ϖαρακαλέω ⁊ ϖαρακαλῶ.μ.μ.σω.π.κα.Rogo.
παρακάλυμμα.τος.τό.velamẽtũ.
ϖαρακαλύπτω.μ.ψω.ϖ.φα.Uelo.occulto.
ϖαρακαταθήκη.ης.ἡ.Depositum.
ϖαράκειμαι.Adiaceo.apponor.
ϖαρακεκαλυμμένος.η.ον.Coopertus.Uelatus.a.um.
ϖαρακέκλημαι.consolatus fui.
παρακεχειμακώς.οτος.ὁ.Postquam hyemauit.
ϖαρακληθῆναι.Exhortatum.consolatum esse.
ϖαρακληθήσομαι.consolabor.
ϖαρακληθῶ.cõsoler.cõsolatꝰ fuero
ϖαράκλησις.εως.ἡ.Consolatio.exhortatio.
ϖαράκλητος.η.ον.cõsolator.exhortator.
παρακμάζω.μ.σω.π.κα.Senesco.transgredior florem etatis.
ϖαρακοή.ης.ἡ.Inobedientia.
ϖαρακολουθέω ⁊ παρακολουθῶ.μ.σω.π.κα.Sequor.
ϖαρακούω.μ.σω.π.κα.Non audio.non obedio.
ϖαρακύϖτω.μ.ψω.ϖ.φα.procumbo.inclino.incuruor.
ϖαράλαβε.accipe.
ϖαραλαβεῖν.accepisse.
ϖαραλαμβάνω.μ.ηψομαι.ϖ.φα.accipio.assumo.
ϖαραλέγομαι.μ.ξομαι.ϖ.μαι preteruehor.iuxta nauigo.
ϖαραλελυμένος.η.ον.Resolutꝰ.a.um.solutus.paralyticus.a.um.
ϖαραληφθείς.εντος.ὁ.Acceptus.assumptus.
ϖαραληφθήσομαι.assumar.
ϖαραλήψομαι.accipiam.
ϖαράλιος.α.ον.maritimus.a.um.
ϖαραλλαγή.ης.ἡ.Commutatio.transmutatio.
ϖαραλογίζομαι.μ.σομαι.ϖ.σμαι.decipio.fallo.
ϖαραλυτικός.η.ον.Paralyticꝰ.resolutus.a.um.
ϖαραλύω.μ.σω.ϖ.κα.soluo.resoluo.
ϖαραμένω.μ.νω.ϖ.κα.maneo.patienter expecto.tolero.
ϖαραμίαν.pter vnam.vna excepta.

παραμυθέομαι ⁊ παραμυθοῦμαι.μ.σομαι.ϖ.ημαι.cõsolor.
ϖαραμυθία.ας.ἡ.solatiũ.cõsolatio
παραμύθιον.ου.τό.solatiũ.solamẽ
ϖαρανομέω ⁊ ϖαρανομῶ.μ.σω.π.κα.Legem transgredior.ꝑter legem facio.
ϖαρανομία.ας.ἡ.iniquitas.vesãia
ϖαράνομος.η.ον.Iniustus.iniquus.a.um.
ϖαραϖέσω.Excidam lapsus est.
ϖαραπεσών.οντος.ὁ.postq̃ꝫ pro
παραπικραίνω.μ.νω.π.κα.Exacerbo.
ϖαραϖικρασμός.ου.ὁ.exacerbatio.
παραϖίϖτω.μ.σουμαι.π.ωκα.Decido.prolabor.
ϖαραϖλέω.μ.ευσω.ϖ.κα.pernauigo.preternauigo.
ϖαραπλήσιος.α.ον.similis.e.
ϖαραϖλησίως.Similiter.
ϖαραϖορεύομαι.μ.σομαι.π.μαι.pretereo.ambulo.
ϖαράϖτωμα.ατος.τό.pctũʒ.casus.
ϖαραρρέω.μ.σω.π.κα.Cado.ꝑfluo.effluo.labor.eris.
ϖαραρρυῶ.Perefluam.effluaʒ.cadam.labor.
ϖαράσημος.η.ον.Insignis.e.insignitus.a.um.
παρασκευάζω.μ.σω.π.κα.ꝑparo
ϖαρασκευή.ης.ἡ.Parasceue.idest preparatio.
ϖαραστῆναι.Astitisse.
ϖαραστῆσαι.exhibuisse.sistere fecisse.
παράστησον.Exhibe.presta.astare fac.sistere fac.
ϖαραστήσω.exhibebo.sistere faciã
ϖαραστῶ.astem.cõmẽdẽ.exhibeã.
ϖαρασχεῖν.exhibuisse.prebuisse.
παρατείνω.μ.νω.π.κα.extendo.dilato.
παρατηρέω ⁊ παρατηρῶ.μ.σω.ϖ.κα.obseruo.
παρατίθημι.μ.σω.π.κα.Propono.appono.commendo.
ϖαρατρέχω.μ.ουμαι.ϖ.κα.Percurro.
ϖαρατυγχάνω.μ.ξομαι.ϖ.κα.Obuiã casu fio.forte accido ⁊ occurro.
παρατυχών.οντος.ὁ.Postquã casu obuiã fuit.forte accidit ⁊ occurrit.
ϖαραυτίκα.Statim.confestim.
ϖαραφέρω.μ.σω.π.κα.Transfero.hac ⁊ illac fero.
ϖαραφρονέω ⁊ παραφρονῶ.μ.σω.π.κα.Desipio.insanio.

παραφρονία.ας.ἡ.isipiẽtia.isania.
ϖαραχειμάζω.μ.σω.ϖ.κα.hyemeʒ ago.
ϖαραχειμασία.ας.ἡ.hyematio.
ϖαραχρῆμα.confestim.continuo.
ϖάρδαλις.εως.ὁ.Pardalis.pardus animal.
ϖαρέβαλον.applicui nauem.
ϖαρέβην.trãsgressꝰ.ꝑuaricatus fui.
ϖαρεβιασάμην.coegi.coactus sũ.
ϖαρεβιβασάμην.Adductus.coactus.impositus fui.
ϖαρεγενόμην.veni.
ϖαρεγκλίνω.μ.νω.π.κα.inclino.
ϖαρεδιδόμην.Tradebar.
πορεδίδουν.tradebã.ãt.pdebã.ãt
ϖαρεδόθην.traditus.pditus fui.
ϖαρεδόξασα.inhonoraui.
παρέδοσαν.tradiderũt.prodiderũt
ϖαρέδωκα.tradidi.prodidi.
πάρεδρος.α.ον.qui assidet.assessor
ϖαρεθέμην.cõmẽdaui.apposui.
ϖαρεθεωρούμην.contemnebar.
ϖαρέθηκα.proposui.apposui.
ϖαρείδω.μ.σω.π.κα.Despicio.contemno.
ϖαρειμένος.η.ον.Remissus.dissolutus.a.uʒ
ϖάρειμι.adsum.venio.
ϖαρεισάγω.μ.ξω.ϖ.χα.Induco.Introduco.
παρεισάκτος.η.ον.subitroductꝰ.a.ũ
ϖαρεισδύω.μ.σω.ϖ.κα.Subintro latenter.surrepo.
ϖαρεισέδυσα.Subintraui.latenter surrepsi.
ϖαρεισενέγκας.αντος.ὁ.postq̃ꝫ subintulit.induxit.
παρεισέρχομαι.μ.σομαι.π.λυθα.intro.subintro.
ϖαρεισῆλθον.subintraui.runt.
ϖαρειστήκειν.astiterã.
ϖαρεισφέρω.μ.οισω.ϖ.κα.subifero.affero.induco.
ϖαρειχόμην.prebebar.exhibebar.
ϖαρεῖχον.prebebã.ant.
ϖαρεκάλεσα.rogaui.hortatus fui.
ϖαρεκάλουν.Rogabam.ant.hortabar.antur.
ϖαρεκλήθην.exhortatꝰ.cõsolatꝰ sũ.
ϖαρεκτός.extra.preter.
ϖαρέλαβον.acceperunt.
ϖαρελεγόμην.Legebam.preteruehebar.iuxta nauigabam.
ϖαρελεύσομαι.Transibo.preteri

bo.superueniam.occupabo.
παρεληλυθέναι.preteriisse
παρεληλυθώς.οτος.ὁ.preterit⁹
παρελθε.Transi.
παρελθεῖν.transisse.
παρέλθω.trãseaz.transiuero.
παρελθών.οντος.ὁ.postq̃preterit
παρελκύω.μ.σω.π.κα.protrabo
procrastino.dilato.extẽdo.remoror.
παρέλυον.resoluebã.dissoluebã.ãt.
παρεμβάλλω.μ.λω.π.κα.In
tersero.immitto.interijcio.
παρεμβολή.ης.ἡ.castra orũ.
παρεμπίπτω.μ.σοῦμαι.π.κα.
incido.cado.
παρέμεγκαι.transfer.
παρεμεγκεῖν.transtulisse.
παρεμέκλινα.inclinaui.
παρεμοχλέω ꝛ παρεμοχλῶ.μ.
σω.π.κα.inquieto.
πάρεξ.preter.excepto.
παρέξω.prebebo.exhibebo.
παρεπίδημος.ου.ὁ.Hospes.
παρεπίκρανα.exacerbaui.
παρεπορευόμην.pretergrediebar
παρέρχομαι.μ.λεύσομαι.π.
λυθα.transeo.pretereo.negligo.
superuenio.occupo. Fratus fui
παρεσκεύασμαι.Paratus.prepa
παρεσκευασμένος.η.ον.parat⁹.
preparatus.a.um.
παρέσομαι.Adero.
παρέστηκα.affui.circumstiti.
παρεστηκώς.οτος.ὁ.postq̃astitit
circumstitit.
παρέστην.affui.astiti.
παρέστησα.exhibui.astiti.
πάρεστι.adest.licet.
παρεστώς.τος.ὁ.postquã astitit.
παρέσχον.exhibui.prebui.runt
παρέτεινον.extendebã.differebã ãt.
παρετήρουν.obseruabam.ant.
παρέχω.μ.ξω.π.χα.exhibeo.pbeo
παρήγγειλα.precepi denunciaui.
παρήγγελον.denunciabam.preci
piebam.ant.cepi.runt.
παρῆγον.transiui.preterij.runt
παρηγορία.ας.ἡ.cõsolatio.solatiũ
παρηκολούθηκα.assecutus fui.
παρηκολουθηκώς.οτος.ὁ.post=
quam assecutus est.
παρῆλθον.preterij.runt.
παρῆν.aderam.affui.
παρῄνουν.admonebaz.consulebã
adhortabar.bantur.

παρῆσαν.venerunt.affuerunt.
παρῃτημένος.η.ον.excusat⁹.a.ũ.
παρῃτησάμην.excusaui me.refugi
euitaui.
παρθενία.ας.ἡ.virginitas
παρθένος.ου.ἡ.virgo.
παρίδε.despice.contemne.
παρίδω.despiciam contemnã.ro.
παρίημι.μ.σω.π.κα.remitto.
παριστάνω.exhibeo.prebeo.
παριστάω ꝛ παριστῶ.μ.σω.π.
κα.constituo.statuo.
παρίστημι.μ.σω.π.κα.exhibeo.
asto.circunsto.sisto.
παροδεύω.μ.σω.π.κα.pretergre
dior.pretereo.
πάροδος.ου.ἡ.transitus
παροικέω ꝛ παροικῶ.μ.σω.π.κα
prope habito.habito.migro in aliã
terram ad habitandum.
παροικία.ας.ἡ.icolat⁹.pegrinatio
πάροικος.ου.ὁ.aduena.peregrin⁹.
παροιμία.ας.ἡ.parœmia.exẽplum.
parabola.prouerbium.
πάροινος.η.ον.Uinolẽtus.a.um.
παροιχέομαι ꝛ παροιχοῦμαι.
μ.σομαι.π.μαι.pretereo. Fsũ.
παρομοιάζω.μ.σω.π.κα.sillis
παρόμοιος.α.ον.similis.e.
παροξύνω.μ.νω.π.κα.Irrito.
παροξυσμός.ου.ὁ.prouocatio.ir
ritatio.
παροράω ꝛ παρορῶ.μ.σω.π.κα
contemno.dissimulo.sarã prouoco.
παροργίζω.μ.σω.π.κα.irrito.ad
παροργισμός.ου.ὁ.iracundia.
παροτρύνω.μ.νω.π.κα.cõcito.
παρουσία.ας.ἡ.aduẽtus.presẽtia.
παροψίς.δος.ἡ.paropsis.catin⁹.
παρρησία.ας.ἡ.audacia i loq̃ndo.
παρρησίᾳ.audacter.
παρρησιάζομαι.μ.σομαι.π.
σμαι.audacter ꝛ manifeste loquor.
παρῶ.preterea.remittam.ro.
παρώδευσα.preterij.ptergress⁹ sũ.
παρῴκησα.prope habitaui.migra
ui in alienã terram.
παρών.οντος.ὁ.presens.
παρωξυνόμην.incitabar.ira fla=
grabam. Fcitatus.iratus.a.um.
παρωργισμένος.η.ον.irritat⁹.in
παρώτρυνα.concitaui.
παρῳχημένος.η.ον.preterit⁹.a.ũ.
πᾶς.παντος.ὁ.omnis.masculi.ge.
πᾶσα.ης.ἡ.omnis.femini.gener.

πάσσαλος.ου.ὁ.pal⁹.ligni.fustis
πάσσω.μ.σω.π.κα.spargo.vario.
tinguo.
πάσχα.ατος.τὸ.pasca.
πάσχω.μ.σομαι.π.θα.patior.
πατάσσω.μ.ξω.π.χα.percutio.
πατέω ꝛ πατῶ.μ.σω.π.κα.cal
co.conculco.
πατήρ.ρος.ὁ.pater.
πατριά.ας.ἡ.familia.
πατριάρχης.ου.ὁ.patriarcha.pa
trum princeps.
πατρικός.η.ον.paternus.a.um.
πατρίς.δος.ἡ.patria
πατρολῴας.ου.ὁ.parricida.
πατροπαράδοτος.η.ον.a patri
bus traditus.a.um
πατρῷος.α.ον.paternus.a.um.
παύομαι.μ.σομαι.π.μαι.cesso.
quiesco.
παύω.μ.σω.π.κα.cessare facio.
πάχνη.ης.ἡ.pruina
παχύνω.μ.νω.π.κα.incrasso
πέδαι.ων.αἱ.pedice.compedes.ꝛ
omnes genus vinculi pedum.
πεδήτης.ου.ὁ.q̃ cõpedib⁹ ligat⁹ ẽ
πεδινός.η.ον.campestris.e.
πεδίον.ου.τὸ.cãpus.planicies.
πεζῇ.pedestri itinere. Ffacio.
πεζεύω.μ.σω.π.κα.pedibus iter
πεζός.η.ον.pedestris.e.
πειθαρχέω ꝛ πειθαρχῶ.μ.σω.
πιθανολογία.ας.ἡ.persuasibili
tas sermonum
πειθαρχέω ꝛ πειθαρχῶ.μ.σω.
π.κα.pareo.obtẽpo.obedio pricipi
πείθομαι.μ.σομαι.π.σμαι.obe=
dio.persuadeor.credo
πείθω.μ.σω.π.κα.psuadeo.cõfido.
πειθώ.οος.ἡ.suadela.persuasio.
πεινάω ꝛ πεινῶ.μ.σω.π.κα.esurio
πεῖρα.ας.ἡ.experientia.tentatio.
πειράζω.μ.σω.π.κα.experior.tento
πειράομαι ꝛ πειρῶμαι.μ.σομαι
π.μαι.tento.procuro.do operam.
πειρασμός.ου.ὁ.tentatio.
πειράω ꝛ πειρῶ.μ.σω.π.κα.ex
perior.tento
πεισμονή.ης.ἡ.persuasio.
πέλαγος.εος.τὸ.pelagus.profun=
ditas aquarum.
πελεκίζω.μ.σω.π.κα.decapito.
obtrunco.securi percutio.
πέμπτος.η.ον.Quintus.a.um.
πέμπω.μ.ψω.π.φα.Mitto.
πένης.τος.ὁ.Pauper.

πενθερά.ας.ἡ.socrus.
πενθερός.ου.ὁ.socer.
πενθέω ꝛ πενθῶ.μ.σω.π.κα.
Lugeo.
πένθος.εος.τὸ.luctus.
πενιχρός.α.ον.pauperculus.a.ũ.
πεντάκις.Quinquies.
πεντακισχίλιοι.α.ον.q̃nq3 millia
πεντακόσιοι.α.ον.quingẽtus.a.ũ.
πέντε.Quinq3.
πεντεκαιδέκατος.η.ον.quintus
decimus.a.um
πεντήκοντα.quinquaginta.
πεντηκοντατρία.ων.τα.quiquã
ginta tria.neutri generis. Fa.ũ.
πεντηκοστός.η.ον.quiq̃gessimus.
πεπαιδευμένος.η.ον.doctus.eru=
ditus.a.um.
πεπαλαίωκα.ãtiquaui.ãtiquũ feci
πέπαυμαι.cessaui.desij.
πεπειραμένος.η.ον.expt⁹.a.um.
πέπεισμαι.psuasus fui.credidi.
πεπεισμένος.η.ον.persuasus.a.ũ.
πεπελεκισμένος.η.ον.decapitat⁹
decollatus.securi percussus.a.um.
πεπηγώς.οτος.ὁ.infixus.con=
glutinatus.congelatus.
πεπιεσμένος.η.ον.pressus.oppress⁹.
aggrauatus.a.um
πεπίστευκα.credidi.
πεπιστεύκειν.credideram.
πεπιστευκώς.οτος.ὁ.postq̃ cre=
didit.
πεπλάνημαι.erraui.deceptus fui.
πεπλανημένος.η.ον.deceptus.
Aberrans.
πεπλάτυμαι.extẽs⁹.dilatatus sũ.
πεπλήρωκα.impleui.
πεπληρωκέναι.ipleuisse.cõpleuisse
πεπλήρωμαι.implet⁹.cõplet⁹ fui.
πεπληρωμένος.η.ον.Implet⁹.re
pletus.a.um. Fpletus.a.um.
πεπληροφορημένος.η.ον.im=
πεπλούτηκα.ditatus fui.diues fa
ctus fui.
πεποίηκα.Feci.
πεποιήκειν.Feceram.
πεποιηκέναι.fecisse.
πεποιηκώς.οτος.ὁ.postquã fecit.
πεποιημένος.η.ον.factus.a.um.
πέποιθα.cõfido.confisus fui.
πεποιθέναι.cõfidere.confisũ esse.
πεποίθησις.εως.ἡ.fiducia.ɔfidẽtia
πεποιθώς.οτος.ὁ.postquam confi
sus est.confidens.

πεπολίτευμαι.conuersatus fui.
πέπονθα.passus fui.
πεπότικα.potaui.dedi bibere.
πεπορευμένος.η.ον.postquam
ambulauit.
πεπραγμένος.η.ον.act⁹.fact⁹.a.ũ.
πέπρακα.vendidi.
πεπραμένος.η.ον.vẽditus.a.um.
πέπραχα.feci.
πεπραχέναι.fecisse.
πεπτωκώς.οτος.ὁ.postq̃ cecidit.
πεπυρωμένος.η.ον.cõbustus.a.ũ
πεπώρωκα.induraui.
πεπωρωμένος.η.ον.excecat⁹.a.ũ
sine sensu.
πέραν.trans.vltra.
πέρας.ατος.τὸ.finis.
περάω ꝛ περῶ.μ.σω.π.κα.trãsco
πέρδιξ.κος.ἡ.perdix auis.
περί.de.circum. Fcircunduco.
περιάγω.μ.ξω.π.χα.circumeo.
περιαιρέω ꝛ περιαιρῶ.μ.σω.π
κα.aufero.
περιαστράπτω.μ.ψω.π.φα
circumfulgeo.
περιβάλλομαι.μ.ουμαι.π.
βλημαι.cooperior.induor.
περιβάλλω.μ.λω.π.κα.coope
rio.circundo.induo.
περιβεβλημένος.η.ον.indut⁹.a.ũ.
περιβλέπω.μ.ψω.π.φα.circum
spicio.
περιβληθείς.εντος.ὁ.circũda=
tus.coopertus.vestitus. Fmctus.
περιβόλαιον.ου.τὸ.velamẽ.a=
περιβολή.ης.ἡ.amictus.coopeři=
mẽtũ.indumentum.
περίβολον.ου.τὸ.mur⁹.circuit⁹.
περιγραφή.ης.ἡ.consumptio.cir=
cunscriptio.lineamentum
περιδέω.μ.σω.π.κα.circunligo.
περιδραμών.οντος.ὁ.postquaʒ
circumcurrit.circuiuit. Ftus fui.
περιεβαλόμην.indutus fui.coop
περιέβαλον.cooperui.vestiui.
περιεβλεπόμην.circunspiciebar.
circunspectus fui.
περιεδεδέμην.circunligatus fuerã
περιέζωσα.precinxi.
περιεζωσμένος.η.ον.precict⁹.a.ũ.
περιέθηκα.circumposui.circumdedi.
imposui.
περιεκόμπουν.Circunsonabam.
Circunstrepebam.ant.
περιέκρυβον.occultabaʒ.ant.

περιέλαμψα.circunfulsi.
περιελεῖν.Abstulisse.
περιελθών.οντος.ὁ.postquã cir
cuiuit.Circumambulauit. Fsit.
περιελών.οντος.ὁ.postquã fustu
περιέξεσα.circũrasi.poliui.leuigaui.
περιεπάτησα.Ambulaui.
περιεπάτουν.Ambulabam.ant.
περιέπειρα.Transfixi.transfodi.
περιέπεσον.Incidi.runt.
περιεποιησάμην.Acquisiui.
περιεργάζομαι.μ.σομαι.π.μαι
Curiose ago. Ftas nimia.
περιεργία.ας.ἡ.curiositas.sedulı
περίεργος.η.ον.curiosus.a.um.
περιέρχομαι.μ.σομαι.π.λυ=
θα.Circumeo.circuambulo.
περιεσπώμην.Distrahebar.satage
bam.Occupabar.
περιέστην.Circunstiti. Ftit.
περιεστώς.τος.ὁ.postq̃ circunsti
περιέσχον.Circumdedi.runt.
περιέτεμον.Circũcidi.runt.
περιετμήθην.Circuncisus fui.
περιέχω.μ.ξω.π.χα.Circũdo.oc
cupo.contineo.
περιζήτησις.εως.ἡ.Questio.
περιζώννυμι.μ.σω.π.κα.pcigo.
περιζωννύω.μ.σω.π.κα.pcingo.
περιζωσάμενος.η.ον.Precinctus.
Accinctus.a.um.
περιζώσω.Precingam.
περίειμι.circũeo.circũdo.abo.
περιῆγον.circũbã.ãt.circuiui.runt.
περιῄειν.Circuieram. Frunt.
περιῆλθον.circuiui.circũambulaui
περιηρούμην.Submouebar.aufe
rebar.
περιήστραψα.Circunfulsi.
περιθείς.εντος.ὁ.Postquam cir=
cumposuit.imposuit.
περίθεσις.εως.ἡ.circundatio.cir=
cumpositio.
περιθήσομαι.Circumponar.sumã
περιθήσω.circumponam.
περιίσταμαι.μ.σομαι.π.μαι.
Euito.declino.
περικάθαρμα.τος.τὸ.purgamen
tum.Sterquilinium.
περικαλύπτω.μ.ψω.π.φα.
Uelo.Cooperio. Fcuntegor
περίκειμαι.Circũponor.circũdor.cir
περικεκαλυμμένος.η.ον.cooper
tus.velatus.a.um.
περικεφαλαία.ας.ἡ.Galea.

πορνεῖομ.ου.Το. Lupanar. locus ubi sunt meretrices.
πορνεύω.μ.σω.ϖ.κα.fornicor.
ϖόρνης ή. Meretrix.
ϖόρνος.ου.ὁ.fornicator.fornicari⁹
ϖόρρω.Longe.
ϖόρρωθεμ.Alonge.
ποῤῥωτέρω.Longius.
πορφύρα.ας.ή.purpura.
πορφυρόπωλις.λος.ή.purpuraria. Que vendit purpuram.
πορφυροῦς.α.ουμ.purpure⁹.a.ū.
ϖοσάκις.Quotiens.
ϖοσαχῶς.Quotiens.
ϖοσίμ.pedibus.
ϖόσις.εως.ή.pot⁹.poculum.potio
ϖόσος.η.ομ.Quantus.a.um.
πόσω.Quanto.
ποταμός.ου.ὁ.fluuius.
ποταμοφόρητος.η.ομ. Quod defertur a flumine.
ποταπός.η.ομ.Qualis.e.
ϖότε.Quando.
ποτέ.Aliquando.
πότερομ.Utrum.an.
ϖότερος.α ομ.Uter.a.um.
ϖοτήριομ.ου.Το.calix.poculum.
ϖοτίζω.μ.σω.π.κα.potū do.poto.
ϖοῦ.Ubi.
ϖοῦς.ολος.ὁ.Pes.
πρᾶγμα.ατος.Το.Res.
ϖραγματεία.ας.ή. Negocium.
ϖραγματεύω.μ.σω.ϖ.κα.nego
ϖραθῆναι.venditum fuisse. [cior.
πραιτώριομ.ου.Το. Pretorium. domus presidis.
πράκτωρ.ρος.ὁ.Exactor. interfector. Qui exigit tributa.
πρᾶξις.εως.ή.Opus.
ϖρᾶος.α.ομ.mitis.benignus. a.ū.
πραότης.Ἠτος.ή. Mansuetudo. benignitas.
ϖρασιά.ας.ή.Sulcus.pars.
πράσις.εως.ή.Uenditio.
πράσσω.μ.ξω.π.Χα.Ago.facio.
ϖράττω.μ.ξω.ϖ.Χα.Ago.facio.
ϖραΰς.εος.ὁ.ή.mitis.benignus.
ϖραΰτης.Τος.ή.mansuetudo.benignitas. [gnitas.
πρέπει.decet.honestū est.
ϖρέπομ.ομτος.Το.decēs.honestū.
ϖρεσβεία.ας.ή.Legatio.
ϖρεσβεύω.μ.σω.ϖ.κα. Legat⁹ sum.intercedo.melior sum. [tus.
ϖρεσβύτερος.α.ομ.senior.antiqor
ϖρεσβυτέριομ.ου.Το.Senatus.

πρεσβύτης.ου.ὁ.Senex.
ϖρεσβῦτις.λος.ή.anus. vetula.
πρηνής.εος.ὁ.ή.Pronus.in faciē lapsus.in partē anteriorē inclinatus.
ϖρίζω.μ.σω.π.κα.seco.scindo.
πρίμ.priusquam.
ϖριμ.priusquam.
πρὸ.ante.priusquā.
προαγαγεῖμ.produxisse.precessisse.
ϖροαγαγώμ.ομτος.ὁ. postquā produxit.precessit. [co.
ϖροάγω.μ.ξω.ϖ.Χα.pcedo.pduco.
ϖροαδικέω ꝛ προαδικῶ.μ.σω.π.κα.prior iniuriam infero.
προαιρέομαι ꝛ προαιροῦμαι. μ.σομαι.ϖ.μαι.Eligo. prepono. destino.
ϖροαιτιάομαι ꝛ προαιτιῶμαι. μ.σομαι.ϖ.μαι.Causā do.causor. accuso.
προακούω.μ.σω.π.κα.āte audio.
ϖροαλής.εος.ὁ.ή.Procax. petulans.preceps.
ϖροαμαρτάνω.μ.σω.π.κα. Ante pecco.
ϖροαμαμέλπω.μ.ψω.ϖ.φα. decanto.ante canto.
ϖροάρχομαι.μ.ξομαι.ϖ.μαι. Precedo.
ϖροαύλιομ.ου.Το.Premium sonandi vel cantandi ad tibias.
ϖρόαυλομ.ου.Το. vestibulum.
προβαίνω.μ.σομαι.π.ηκα.pcedo.
ϖροβάλλω.μ.λω.ϖ.κα. produco.germino.impello.
προβας.αμτος.ὁ. postq̄ processit.
ϖροβατικός.η.ομ.ouinus.ouiari⁹
ϖρόβατομ.ου.Το.ouis. [a.ū.
προβεβηκώς.οτος.ὁ.postq̄.pcessit.
προβιβάζω.μ.σω.ϖ.κα. produco. detraho. premoneo.
προβλέπω.μ.ψω.π.φα.prospicio.prouideo.
ϖρογεγονώς.οτος.ὁ. Postquā processit.vel ante factus est.
ϖρογεγραμμένος.η.ομ.Prescriptus.antescriptus.a.ū.
προγίνομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.p existo.ante sum.
προγινώσκω.μ.σομαι.ϖ.κα.p cognosco.prescio.
προγνωσθῆναι.pcognitum fuisse.
πρόγνωσις. εως. ή. Prescientia. precognitio.
πρόγονος.ου.ὁ.Precessor.parēs.

progenitor.priuignus.
προγράφω.μ.ψω.ϖ.φα.prescribo. Antescribo.
ϖροδαπανάω ꝛ ϖροδαπανῶ. μ.σω.ϖ.κα.expēdo. ante expendo.
ϖρόδηλος.η.ομ.manifestus.a.ū.
ϖροδίδωμι.μ.σω.π.κα.Prius do.prodo.
ϖροδοσία.ας.ή.proditio.
ϖροδότης.ου.ὁ.proditor.
πρόδραμώμ.ομτος.ὁ.Postquā. ante cucurrit.
ϖρόδρομος.ου.ὁ.precursor.
προεβίβασα.produxi. detraxi.
ϖροέγνωμ.precognoui. presciui.
προεγνώσθημ.Precognitus.ante cognitus fui.
ϖροεγνωσμένος.η.ομ.Precognitus.a.um.
προεγράφημ.ante scriptus fui.
ϖροέγραψα.Ante scripsi.
προέδραμομ.ante cucurri.
ϖροέδωκα.prius dedi.prodidi.
προεθέμημ.proposui. proposit⁹ fui.
ϖροεῖδω.μ.σω.ϖ.κα. preuideo.
προείληφα.preaccepi.preoccupaui.
προειλόμημ.Preposui.pluris feci. proposui.
προεῖπομ.predixi.runt.
ϖροείρηκα.predixi.
ϖροειρηκέναι.predixisse.
προειρημένος.η.ομ.predict⁹.a.ū.
ϖροείρω.μ.ρω.ϖ.κα. antedico.
ϖροέκοπτομ.proficiebam.ant.
ϖροέκοψα.profeci.
ϖροέκρινα.preposui. anteposui.
ϖροέλαβομ.preueni.antecepi.runt
ϖροέλεγομ.pdixi.rūt.predicebā.āt.
προελεύσομαι.precedā.
ϖροέλθω.preueniā.preuenero.
προελθώμ.ομτος.ὁ.postquam pro gressus est.processit. precessit.
προελπίζω.μ.σω.π.κα. prespero.
προεμάχησα.Antepugnaui. inter primos pugnaui.
προεμήνυσα.prenunciaui.
προεμάρχομαι.μ.ξομαι.π.μαι Incipio.
ϖροενηρξάμημ.Incepi.
προενόησα.prospexi.prouidi.
ϖροενομεύθημ.capt⁹.captiuat⁹ fui
ϖροεπαγγέλλομαι. μ. λουμαι.π.μαι.ante promitto.
προεπηγγειλάμημ āte promisi.
προέρχομαι.μ.σομαι.ϖ.λυθα

procedo.progredior.
ϖροεστώς. οτος. ὁ. Qui preest. prefectus. [posui.porrexi.
ϖροέτεινα.extendi.protendi. pro
ϖροετιμήθημ. magis honorat⁹ sū ꝛ pluris factus. [ro.
ϖροετοιμάζω.μ.σω.ϖ. κα. ppa
ϖροετρεψάμημ.exhortatus sum.
ϖροευαγγελίζομαι.μ. σομαι. π.μαι.prenuncio.antenuncio. as.
ϖροευηγγελισάμημ.pnunciaui.
ϖροεφήτευσα.prophetaui.
ϖροέφθασα.preueni.
ϖροεχειρισάμημ. preordinaui.
ϖροήγαγομ.produxi. pduxi.runt.
ϖροηγέομαι ꝛ ϖροηγοῦμαι. μ.σομαι.ϖ.μαι. precedo. preuenio.primus sum.
ϖροῆγομ.Antecedebam.preducebam.ant.preduxerunt.
ϖροῄδειμ.presciueram.
προηδικημένος.η.ομ. Prior iniuria affectus.a.um.
προήκουσα.preaudiui.
προῆλθομ.precessi.runt. [rauit.
ϖροηλπικώς.οτος.ὁ.postq̄ pspe
ϖροημαρτηκώς.οτος.ὁ.postquā ante peccauit.
ϖροηρχόμημ.precedebam.
προητιασάμημ.causat⁹ sū.accusaui
προητοίμασα.preparaui.
ϖρόθεσις.εως.ή.propositum. propositio.electio.
ϖροθεσμία.ας.ή. prefinitū tēpus.
ϖροθυμία.ας.ή.promptitudo.
ϖρόθυμος.η.ομ.promptus.a.um.
ϖροθύμως.voluntarie. libenter.
ϖροιδώμ.ομτος.ὁ.postq̄ preuidit
ϖροΐσταμαι.μ. σομαι. ϖ. μαι. presum.
προΐστημι.μ.σω.ϖ.κα. preficio. presum.antesto.
προκαταγγέλλω.μ.λω.ϖ.κα. repromitto.prenuncio. antepromitto.
προκαταρτίζω.μ.σω.π.κα.pparo
ϖροκατήγγειλα.prenunciaui.ante promisi.
ϖροκατηγγελμένος.η.ομ.repromissus.antepromissus.a.um.
πρόκειμαι.propositus sum.
προκεχειρισμένος.η. ομ. Predicatus.prenunciatus.a.um.
προκεχειροτονημένος.η.ομ.preordinatus.preelectus.a.um. [co.
προκηρύττω.μ.ξω.ϖ.Χα. ası̄ pdi

ϖροκοπή.ης.ή. pfectus.augmētū.
ϖροκόπτω.μ.ψω.ϖ.φα.pficio.
πρόκριμα.Τος.Το.pindiciū.[pcedo
προκρίνω.μ.νω.ϖ.κα. ppono.antepono. [uenit.antecepit.pūctus ē
ϖρολαβόμενος.η.ομ. postq̄ pre
ϖρολαμβάνω. μ. ψομαι. ϖ. μαι.ante capio.preuenio.[atedico
ϖρολέγω.μ.ξω.ϖ. Χα.predico.
προληφθείς.εντος.ὁ.poccupat⁹. preassūptus [.μ.σω.π.κα.pnūcio
προμαρτυρέω.ꝛ προμαρτυρῶ
ϖρομαχέω.ꝛ προμαχῶ.μ.σω. π.κα.Antepugno.iter pmos pugno.
ϖρομελετάω. ꝛ ϖρομελετῶ. μ.σω.ϖ.κα.premeditor.
προμεριμνάω. ꝛ ϖρομεριμνῶ. μ.σω.π.κα.āte curo.pri⁹ curā habeo
ϖρομηνύω.μ.σω.π.κα. pnūcio. antenūcio.as. [pudeo.curā habeo.
προμοέω.ꝛ προμοῶ.μ.σω.π.κα.
ϖρόνοια.ας.ή.prouidentia.
προνομεύω.μ.σω.π.κα. populor.captiuo.as. [κα.puideo.puideo.
ϖροοράω.ꝛ προορῶ.μ.σω.ϖ.
ϖροορίζω.μ.σω.ϖ.κα.predestino.
προπαθώμ.ομτος.ὁ.postq̄ ante passus est.prius perpessus ē.[te patior
ϖροπάσχω.μ.σομαι.π.θα. an
προπάτωρ.ορος.ὁ.pgēitor.pau⁹.
προπέμπω.μ.ψω.π.φα.deduco.
ϖροπεσώμ.ομτος.ὁ.postq̄ pcidit
προπετής.εος.ὁ.ή.pceru⁹. temerarius.a.um. [do.antecado.
ϖροπίπτω.μ.ουμαι.π.κα. proci
ϖροπορεύομαι.μ.σομαι.π.μαι
ϖρός. Ad. [preco.
ϖροσάββατομ.ου.Το ante sabbatum.
ϖροσάγαγε.adduc.offer.affer.
προσαγάγω. Offeram.offerrem. afferam.afferrem.attulero.
ϖροσαγαγώμ.ομτος.ὁ.postquā attulit.adduxit.obtulit [pello.voco
ϖροσαγορεύω.μ.σω.ϖ.κα.Ap
ϖροσάγω.μ.ξω.ϖ. Χα. Adduco.offero.appropinquo.
ϖροσαγωγή.ης.ή.accessus.
ϖροσαιτέω.ꝛ προσαιτῶ. μ.σω. ϖ.κα. Mendico.as.
προσαναβαίνω.μ.σομαι.π.κα. Ascendo.
ϖροσανάβηθι.ascende.
ϖροσαναλίσκω.μ.σω.π.κα. erogo.expendo.

ϖροσαναλώσας.αντος.ὁ.postquam erogauit expendit.
προσαναπαύομαι.μ.σομαι.ϖ. μαι.cōquiescā.cum alio requiescā.
ϖροσαναπληρόω.ꝛ προσανα πληρῶ.μ.σω.ϖ.κα. Superaddo.accumulo.adimpleo.
ϖροσανατίθεμαι.μ. σομαι.ϖ. μαι. Acquiesco.addicor.
ϖροσανατρέπω.μ.ψω.π.φα.in super subuerto.
ϖροσανεθέμημ.acqeui.addict⁹ sū.
προσανεπλήρωσα. Accumulaui. adimpleui.
προσαπειλέω.ꝛ ϖροσαπειλῶ μ.σω.π. κα. Comminor.aris.
προσαπωθέω. ꝛ προσαπωθῶ. μ.σω.ϖ.κα. Adexpello. insuper expello.magis expello.
ϖροσβιβάζω.μ.σω.π.κα. Appono.impono.suprapono.
προσγελάω.ꝛ προσγελῶ.μ. σω.ϖ.κα. arrideo.cum alio rideo.
ϖροσδαπανάω.ꝛ ϖροσδαπανῶ.μ.σω.π.κα.superexpēdo.superogo
ϖροσδεκτός.η.ομ. acceptus.a.um
προσδέομαι.μ.σομαι.π.μαι.rogo.indigeo.
ϖροσδέχομαι.μ.ξομαι.π.μαι. Expecto.recipio.amplector.
ϖροσδοκάω. ꝛ ϖροσδοκῶ. μ. σω.ϖ.κα.expecto.
ϖροσδοκία.ας.ή.Expectatio.
ϖροσδραμώμ.ομτος.ὁ. postquā accurrit.
προσεάω.ꝛ ϖροσεῶ.μ.σω.π.κα sino. permitto. [propinquo.
ϖροσεγγίζω.μ.σω.π. κα. Ap
ϖροσεδεήθημ.egui.indigui. oraui.
ϖροσεδεξάμημ.accepi. āplexus sui
ϖροσεδεχόμημ.expectabā. accē
προσεδόκωμ.expectabā.āt [pieba.
ϖροσεδρεύω.μ. σω. ϖ. κα. assisto.deseruio.
ϖροσεθέμημ.adieci.addidi. apposui.appositus adiectus addit⁹ sui.
ϖροσέθηκα.adieci.addidi.apposui.
προσεῖδω.video.aspicio. intueor.
προσειργασάμημ.adnegociat⁹ sū. .i.negociando acquisiui ꝛ auri rem.
ϖροσεῖχομ.attendebam.ant.
προσεκαλεσάμημ.accersiui.
ϖροσεκάλουμ. prouocabam.ant.
ϖροσεκλήθημ.consensi.
ϖροσεκληρώθημ.adiunctus sui.

πορνεῖον.ου.το. Lupanar. locus ubi sunt meretrices.
πορνεύω.μ.σω.π.κα.fornicor.
πόρνη.ης.ἡ. Meretrix.
πόρνος.ου.ὁ.fornicator.fornicari⁹
πόρρω. Longe.
πόρρωθεν. Alonge.
πορρωτέρω. Longius.
πορφύρα.ας.ἡ.purpura.
πορφυρόπωλις.λος.ἡ. purpuraria. Que vendit purpuram.
πορφυροῦς.α.ουν.purpure⁹.a.ū.
ποσάκις. Quotiens.
ποσαχῶς. Quotiens.
ποσίν.pedibus.
πόσις.εως.ἡ.pot⁹.poculum.potio.
πόσος.η.ον. Quantus.a.um.
πόσω. Quanto.
ποταμός.ου.ὁ.fluuius.
ποταμοφόρητος.η.ον. Quod defertur a flumine.
ποταπός.η.ον. Qualis.e.
πότε. Quando.
ποτέ. Aliquando.
πότερον. Utrum.an.
πότερος.α.ον. Uter.a.um.
ποτήριον.ου.το.calix.poculum.
ποτίζω.μ.σω.π.κα.potū do.poto.
ποῦ. Ubi.
πούς.ολος.ὁ. Pes.
πρᾶγμα.ατος.το. Res.
πραγματεία.ας.ἡ. Negocium.
πραγματεύω.μ.σω.π.κα.negocior.
πραθῆναι.venditum fuisse.
πραιτώριον.ου.το. Pretorium. domus presidis.
πράκτωρ.ρος.ὁ. Exactor. interfector. Qui exigit tributa.
πρᾶξις.εως.ἡ. Opus.
πρᾶος.α.ον.mitis.benignus.a.ū.
πραότης.ητος.ἡ. Mansuetudo. benignitas.
πρασιά.ας.ἡ. Sulcus. pars.
πρᾶσις.εως.ἡ. Venditio.
πράσσω.μ.ξω.π.χα. Ago.facio.
πράττω.μ.ξω.π.χα. Ago.facio.
πραΰς.εος.ὁ.ἡ.mitis.benignus.
πραΰτης.τος.ἡ.mansuetudo.benignitas.
πρέπει.decet.honestū est.
πρέπον.οντος.το.decēs.honestū.
πρεσβεία.ας.ἡ. Legatio.
πρεσβεύω.μ.σω.π.κα. Legat⁹ sum.intercedo.melior sum. [fus.
πρεσβύτερος.α.ον.senior.antiquior
πρεσβυτέριον.ου.το. Senatus.
πρεσβύτης.ου.ὁ. Senex.
πρεσβῦτις.λος.ἡ.anus. vetula.
πρηνής.εος.ὁ.ἡ. Pronus.in faciē lapsus.in partē anteriorē inclinatus.
πρίζω.μ.σω.π.κα.seco.scindo.
πρίν.priusquam.
πριν.priusquam.
πρό. ante.priusquā.
προαγαγεῖν.produxisse. precessisse.
προαγαγών.οντος.ὁ. postquā produxit.precessit.
προάγω.μ.ξω.π.χα.pcedo.pduco.
προαδικέω τ προαδικῶ.μ.σω.π.κα.prior iniuriam infero.
προαιρέομαι τ προαιροῦμαι. μ.σομαι.π.μαι. Eligo. prepono. destino.
προαιτιάομαι τ προαιτιῶμαι. μ.σομαι.π.μαι. Causā do. causor. accuso.
προακούω.μ.σω.π.κα.ātē audio.
προαλής.εος.ὁ.ἡ. Procax. petulans.preceps.
προαμαρτάνω.μ.σω.π.κα. Ante pecco.
προαναμέλπω.μ.ψω.π.φα. decanto.ante canto.
προάρχομαι.μ.ξομαι.π.μαι. Precedo.
προαύλιον.ου.το. Premium sonandi vel cantandi ad tibias.
προαύλιον.ου.το. vestibulum.
προβαίνω.μ.σομαι.π.κα.pcedo.
προβάλλω.μ.λω.π.κα. produco.germino.impello.
προβάς.αντος.ὁ. postq̄ processit.
προβατικός.η.ον.ouinus.ouiari⁹ a.ū.
πρόβατον.ου.το.ouis.
προβεβηκώς.οτος.ὁ.postq̄ pcessit.
προβιβάζω.μ.σω.π.κα. produco detraho. premoneo.
προβλέπω.μ.ψω.π.φα.prospicio.prouideo.
προγεγονώς.οτος.ὁ. Postquā processit.vel ante factus est.
προγεγραμμένος.η.ον. Prescriptus.antescriptus.a.ū.
προγίνομαι.μ.σομαι.π.μαι.p exsisto.ante sum.
προγινώσκω.μ.σομαι.π.κα.p cognosco.prescio.
προγνωσθῆναι.pcognitum fuisse.
πρόγνωσις.εως.ἡ. Prescientia. precognitio.
πρόγονος.ου.ὁ. Precessor.parēs. progenitor.priuignus.
προγράφω.μ.ψω.π.φα.prescribo. Antescribo.
προδαπανάω τ προδαπανῶ. μ.σω.π.κα.expēdo. ante expendo.
πρόδηλος.η.ον.manifestus.a.ū.
προδίδωμι.μ.σω.π.κα. Prius do.prodo.
προδοσία.ας.ἡ.proditio.
προδότης.ου.ὁ.proditor.
προδραμών.οντος.ὁ. Postquā ante cucurrit.
πρόδρομος.ου.ὁ.precursor.
προεβίβασα.produxi. detraxi.
προέγνων.precognoui. presciui.
προεγνώσθην. Precognitus. ante cognitus fui.
προεγνωσμένος.η.ον. Precognitus.a.um.
προεγράφην. ante scriptus fui.
προέγραψα. Ante scripsi.
προέδραμον.ante cucurri.
προέδωκα.prius dedi.prodidi.
προεθέμην.proposui. proposit⁹ fui.
προείδω.μ.σω.π.κα. preuideo.
προείληφα.preaccepi.preoccupaui.
προειλόμην. Preposui.pluris feci. proposui.
προεῖπον.predixi.runt.
προείρηκα.predixi.
προειρῆσθαι.predixisse.
προειρημένος.η.ον.predict⁹.a.ū.
προείρω.μ.ρω.π.κα. antedico.
προέκοπτον. proficiebam.ant.
προέκοψα.profeci.
προέκρινα.preposui. anteposui.
προέλαβον.preueni.antecepi.runt
προέλεγον.pdixi.rūt.predicebā.āt
προελεύσομαι.precedā.
προέλθω.preueniā.preuenero.
προεληλυθώς.οτος.ὁ. postquam progressus est.processit. precessit.
προελπίζω.μ.σω.π.κα. prespero.
προεμάχησα. Antepugnaui. inter primos pugnaui.
προεμήνυσα.prenunciaui.
προενάρχομαι.μ.ξομαι.π.μαι Incipio.
προενηρξάμην.Incepi.
προενόησα.prospexi.prouidi.
προενομεύθην.capt⁹.captiuat⁹ fui
προεπαγγέλλομαι.μ.λουμαι.π.μαι.ante promitto.
προεπηγγειλάμην.āte promisi.
προέρχομαι.μ.σομαι.π.λυθα procedo.progredior.
προεστώς.οτος.ὁ. Qui preest. prefectus.
προέτεινα.extendi.protendi.proposui.porrexi.
προετιμήθην. magis honorat⁹ sum τ pluris factus.
προετοιμάζω.μ.σω.π.κα. pparo.
προετρεψάμην.exhortatus sum.
προευαγγελίζομαι.μ.σομαι.π.μαι.prenuncio.antenuncio.as.
προευηγγελισάμην.pnunciaui.
προεφήτευσα.prophetaui.
προέφθασα.preueni.
προεχειρισάμην. preordinaui.
προήγαγον.produxi. pduxi.runt.
προηγέομαι τ προηγοῦμαι. μ.σομαι.π.μαι. precedo.preuenio.primus sum.
προῆγον. Antecedebam.preducebam.ant.preduxerunt.
προῄδειν.presciueram.
προηδικημένος.η.ον. Prior iniuria affectus.a.um.
προήκουσα.preaudiui.
προῆλθον.precessi.runt.
προηλπικώς.ότος.ὁ.postq̄ psperauit.
προημαρτηκώς.οτος.ὁ.postquā ante peccauit.
προηρχόμην.precedebam.
προητιασάμην.causat⁹ sū.accusaui
προητοίμασα.preparaui.
πρόθεσις.εως.ἡ.propositum. propositio.electio.
προθεσμία.ας.ἡ. prefinitū tēpus.
προθυμία.ας.ἡ.promptitudo.
πρόθυμος.η.ον.promptus.a.um.
προθύμως.voluntarie. libenter.
προϊδών.οντος.ὁ.postq̄ preuidit
προΐσταμαι.μ.σομαι.π.μαι. presum.
προΐστημι.μ.σω.π.κα. preficio. presum.antesto.
προκαταγγέλλω.μ.λω.π.κα. repromitto.prenuncio. antepromitto.
προκαταρτίζω.μ.σω.π.κα.pparo
προκατήγγειλα.prenunciaui.ante promisi.
προκατηγγελμένος.η.ον.repromissus.antepromissus.a.um.
πρόκειμαι.propositus sum.
προκεχειρισμένος.η.ον. Predicatus.prenunciatus.a.um.
προκεχειροτονημένος.η.ον.preordinatus.preelectus.a.um.
προκηρύττω.μ.ξω.π.χα.ān pdico.
προκοπή.ης.ἡ. pfectus.augmētū.
προκόπτω.μ.ψω.π.φα.pficio.
πρόκριμα.τος.το.piudiciū.
προκρίνω.μ.νω.π.κα. pcedo. ppono.antepono.
προλαβόμενος.η.ον. postq̄ preuenit.antecepit.puētus ē
προλαμβάνω. μ. ψομαι. π. μαι.ante capio.preuenio.
προλέγω.μ.ξω.π. χα.predico. ātedico
προληφθείς.εντος.ὁ.poccupat⁹. preassumptus
προμαρτυρέω τ προμαρτυρῶ.μ.σω.π.κα.pnūcio
προμαχέω τ προμαχῶ.μ.σω.π.κα. Antepugno.iter pmos pugno.
προμελετάω. τ προμελετῶ. μ.σω.π.κα.premeditor.
προμεριμνάω. τ προμεριμνῶ. μ.σω.π.κα.āteccuro.pr⁹ curā habeo
προμηνύω.μ.σω.π.κα. pnūcio. antenūcio.as.
προνοέω τ προνοῶ.μ.σω.π.κα. puideo.curā habeo.
πρόνοια.ας.ἡ.prouidentia.
προνομεύω.μ.σω.π.κα. populor.captiuo.as.
προοράω τ προορῶ.μ.σω.π.κα.puideo.puideo.
προορίζω.μ.σω.π.κα.predestino.
προπαθών.οντος.ὁ.postq̄ antepassus est.prius perpessus ē.
προπάσχω.μ.σομαι.π.θα.ante patior
προπάτωρ.ορος.ὁ.pgenitor.pat⁹.
προπέμπω.μ.ψω.π.φα.deduco.
προπεσών.οντος.ὁ.postq̄ pcidit
προπετής.εος.ὁ.ἡ.pteru⁹. temerarius.a.um.
προπίπτω.μ.ουμαι.π.κα.procido.antecado.
προπορεύομαι.μ.σομαι.π.μαι preeo.
πρός. Ad.
προσάββατον.ου.το.ante sabbatum.
προσάγαγε.adduc.offer.affer.
προσαγάγω. Offeram.offerrem.afferam.afferrem.attulero.
προσαγαγών.οντος.ὁ.postquā attulit.adduxit.obtulit
προσαγορεύω.μ.σω.π.κα.Appello.voco
προσάγω.μ.ξω.π.χα. Adduco.offero.appropinquo.
προσαγωγή.ης.ἡ.accessus.
προσαιτέω τ προσαιτῶ.μ.σω.π.κα. Mendico.as.
προσαναβαίνω.μ.σομαι.π.κα. Ascendo.
προσανάβηθι.ascende.
προσαναλίσκω.μ.σω.π.κα. erogo.expendo.
προσαναλώσας.αντος.ὁ.postquam erogauit expendit.
προσαναπαύομαι.μ.σομαι.π.μαι.cōquiescā.cum alio requiescā.
προσαναπληρόω τ προσαναπληρῶ.μ.σω.π.κα. Superaddo.accumulo.adimpleo.
προσανατίθεμαι.μ.σομαι.π.μαι. Acquiesco.addicor.
προσανατρέπω.μ.ψω.π.φα.insuper subuerto.
προσανεθέμην.acqeui.addict⁹ sū.
προσανεπλήρωσα. Accumulaui. adimpleui.
προσαπειλέω τ προσαπειλῶ μ.σω.π.κα. Comminor.aris.
προσαπωθέω τ προσαπωθῶ. μ.σω.π.κα. Aderpello. insuper expello.magis expello.
προσβιβάζω.μ.σω.π.κα. Appono.impono.suprapono.
προσγελάω τ προσγελῶ.μ.σω.π.κα.arrideo.cum alio rideo.
προσδαπανάω τ προσδαπανῶ.μ.σω.π.κα.superexpēdo.superrogo
προσδεκτός.η.ον. acceptus.a.um
προσδέομαι.μ.σομαι.π.μαι.rogo.indigeo.
προσδέχομαι.μ.ξομαι.π.μαι. Expecto.recipio.amplector.
προσδοκάω τ προσδοκῶ.μ.σω.π.κα.expecto.
προσδοκία.ας.ἡ.Expectatio.
προσδραμών.οντος.ὁ. postquā accurrit.
προσεάω τ προσεῶ.μ.σω.π.κα sino. permitto.
προσεγγίζω.μ.σω.π.κα. Appropinquo.
προσεδεήθην.egui.indigui.oraui.
προσεδεξάμην.accepi. āplexus fui
προσεδεχόμην.expectabā. accipiebā.
προσεδόκων.expectabā.āt
προσεδρεύω.μ.σω.π.κα.assisto.deseruio.
προσεθέμην.adieci.addidi. apposui.appositus adiectus addit⁹ fui.
προσέθηκα.adieci.addidi.apposui.
προσείδω.video.aspicio. intueor.
προσειργασάμην.adnegociat⁹ sū. i.negociando acquisiui τ auxi rem.
προσεῖχον.attendebam.ant.
προσεκαλεσάμην.accersiui.
προσεκάλουν. prouocabam.ant.
προσεκλήθην.consensi.
προσεκληρώθην.adiunctus fui.

ϖροσέκοψα. Irrui. offendi.
ϖροσεκύλισα. Aduolui.
ϖροσεκύνησα. adoraui.
προσεκύνουν. adorabam. ant.
ϖροσελαβόμην. Assumpsi. particeps sui. partem cepi. assūptus fui.
ϖροσελεύσομαι. Accedam.
ϖροσελήλυθα. accessi.
πρόσελθε. accede.
ϖροσελθεῖν. accessisse.
ϖροσέλθω. accedam. accessero.
προσελθών. οντοσ. postꝗ accessit
ϖροσένεγκαι. Offer.
ϖροσενέγκαι. obtulisse. adduxisse.
ϖροσενέγκας. αντος. ὁ. postꝗ obtulit.
ϖροσενέγκω. offeram. obtulero.
ϖοσενεχθείς. εντοσ. ὁ. oblatus.
ϖροσενήνοχα. obtuli.
ϖροσέπεσον. procidi. runt.
ϖροσέϖιϖτον. procidebam. ant.
ϖροσεϖιτιμάω. ꝛ ϖροσεϖιτιμῶ. μ. σω. ϖ. κα. Insuper arguo ꝛ reprehendo.
ϖροσεϖιτίμησις. εωσ. ἡ. Insup vituperatio ꝛ reprehensio.
ϖρὸσ ἐϖὶ τούτοις. Ad hec. preterea. vltra hec.
προσεϖοιούμην. Fingebam. vendicabam. acquirebam.
προσεργάζομαι. μ. σομαι. ϖ. μαι. negociādo augeo. denuo adq̄ro.
προσέρρηξα. Incidi. cum impetu illisus fui.
προσερρωμένος. η. ον. Confirmatus. corroboratus. a. um.
ϖροσέρχομαι. μ. σομαι. ϖ. θα. [accedo.
ϖροσέσχηκα. presto fui. attendi.
προσετάγην. Iussus. preceptus fui
ϖροσέταξα. precepi. iussi.
ϖροσετέθην. additus. apposit⁹ fui.
ϖροσετιθέμην. augebar. addit⁹ erā
προσετίθουν. augebam. ant.
προσευχή. ης. ἡ. oratio.
προσεύχομαι. μ. ξομαι. π. μαι. oro. preces fundo.
ϖροσέφερον. offerebam. ant. obtuli. runt.
ϖροσεφώνησα. vocaui. allocutus [fui.
προσεφώνουν. Vocabam. ant. allocutus fui. runt.
προσῆλθον. accessi. rūt.
προσήλυθος. η. ον. proselyt⁹. aduena.
προσηλόω. ꝛ προσηλῶ. μ. σω. π. κα. affligo clauis.
ϖροσήνεγκα. obtuli.

ϖροσηνέχθην. oblatus fui.
προσηρχόμην. accedebam.
ϖροσηυξάμην. oraui. p̄ces fudi.
προσηυχόμην. orabā. p̄ces fūdebā
προσθεῖναι. adiecisse. [auxit.
ϖροσθείς. εντος. ὁ. postꝗ adiecit.
πρόσθες. adauge. appone. [adijcias
ϖροσθήσω. Addam. Apponam.
προσθῶ. Addam. addidero.
ϖροσιδεῖν. aspexisse. vidisse.
ϖρόσκαιρος. α. ον. ad tp̄s. tpalis. e
πρόσκαλέομαι. ꝛ προσκαλοῦμαι. μ. σομαι. π. μαι. aduoco ꝯsētio.
προσκαλέω. ꝛ προσκαλῶ. μ. σω. π. κα. prouoco.
ϖροσκαρτερέω ꝛ προσκαρτερῶ. μ. σω. ϖ. κα. insto. assiduus sū.
ϖροσκαρτέρησις. εως. ἡ. instātia.
ϖροσκέκλημαι. aduocaui. assūpsi.
προσκεφάλαιον. ου. τό. ceruical
προσκληρόομαι ꝛ ϖροσκληροῦμαι. μ. σομαι. π. μαι. adiūgor
ϖρόσκλησις. εως. ἡ. gratia. compassibilitas. detrimētū alteri⁹ ptis.
προσκολλάομαι. ꝛ ϖροσκολλῶμαι. μ. σομαι. π. μαι. adhereo.
πρόσκομμα. ατος. το. offensio.
προσκοϖή. ης. ἡ. offēsio. offēdiculū.
ϖροσκόπτω. μ. ψω. π. φα. offēdo irruo. [in lapide.
προσκρούω. μ. σω. ϖ. κα. offēdo
ϖροσκυλίω. μ. σω. ϖ. κα. Aduoluo. voluēdo applico ꝛ appono.
ϖροσκυνέω. ꝛ ϖροσκυνῶ. μ. σω. ϖ. κα. Adoro.
ϖροσκύνησις. εως. ἡ. adoratio.
προσκυνητής. ου. ὁ. adorator.
προσλαβεῖν. assumpsisse.
ϖροσλαβόμενος. η. ον. postquā assumpsit. assumptus. a. um.
προσλαβοῦ. accipe. suscipe. susceptus esto. [σω. ϖ. κα. alloquor.
ϖροσλαλέω. ꝛ. προσλαλῶ. μ.
προσλαμβάνω. μ. ψομαι. ϖ. μμαι. assumo. presumo. deprehendo.
ϖροσληφθῆναι. assumptum fuisse.
ϖροσληφθῶ. assumptus. deprehēsus fuero.
πρόσληψις. εως. ἡ. assumptio.
ϖροσλογίζομαι. μ. σομαι. ϖ. σμαι. computo. adnumero.
προσμένω. μ. νω. π. κα. admaneo. i. prope aliquē maneo. immaneo. insto. acq̄esco. [adlugeo. suplugeo.
προσοδύρομαι. μ. ουμαι. π. μαι
προσορμίζομαι. μ. σομαι. π. μαι ad portum peruenio.
ϖροσοφείλω. μ. σω. ϖ. κα. debeo
προσοχή. ης. ἡ. obseruatio. custodia. attētio. diligētia. [molestus sum.
προσοχθίζω. μ. σω. π. κα. grauis.
προσόχθισμα. τος. το. grauitas. tedium. onerositas. [cū alio ludo.
ϖροσϖαίζω. μ. ξω. ϖ. χα. alludo
πρόσπεινος. η. ον. esuriēs. famescēs
ϖροσπέσω. irruam. inuadam.
προσπήγνυμι. μ. ξω. π. χα. affigo
προσπηγνύω. μ. ξω. π. χα. affigo
προσπήξας. αντος. ὁ. postꝗ affixit
προσϖίπτω. μ. σοῦμαι. ϖ. κα. irruo. procido.
προσϖοιέομαι. ꝛ ϖροσϖοιοῦμαι. μ. σομαι. ϖ. μαι. Fingo. formo. figuro. familiarem facio.
ϖροσϖοιέω. ꝛ προσποιῶ. μ. σω. ϖ. κα. vendico. acquiro. [μαι. accedo
ϖροσπορεύομαι. μ. σομαι. ϖ.
ϖροσρηγνύω. μ. ξω. ϖ. χα. Incido. cum impetu illidor. [roboro.
προσρωννύω. μ. σω. π. κα. ꝯfirmo
ϖρόσταγμα. τος. το. preceptū.
ϖροσταράττω. μ. ξω. π. χα. perturbo. commoueo. affligo. [iubeo.
προστάσσω. μ. ξω. χα. precipio.
ϖροστάτις. δος. ἡ. Assestrix. que preest ꝛ astat. [sor. prefectus.
προστάτης. ου. ὁ. princeps. asses-
προστάττω. μ. ξω. π. χα. precipio. iubeo. [tum fuisse.
ϖροστεθῆναι. appositum esse. addi
ϖροστεθήσομαι. adijciar. addar.
ϖρόστεταγμένος. η. ον. iuss⁹. statutus. a. um.
ϖροστῆναι. prefuisse.
προστίθημι. μ. σω. π. κα. addo adijcio. [curro.
ϖροστρέχω. μ. οῦμαι. π. κα. Ac
ϖροσφάγιον. ου. τό. cibus. esca.
ϖρόσφατος. η. ον. nouus. a. um.
προσφάτως. nuper. [duco.
προσφέρω. μ. σω. π. κα. offero. ad
ϖροσφιλής. εος. ὁ. ἡ. amabilis. desiderabilis. e.
προσφορά. ας. ἡ. oblatio.
ϖροσφωνέω. ꝛ προσφωνῶ. μ. σω. ϖ. κα. alloquor. voco.
πρόσχες. attende. intende.
ϖρόσχυσις. εως. ἡ. effusio.
ϖροσψαύω. μ. σω. ϖ. κα. tango.
προσωϖοληπτέω. ꝛ ϖροσωποληπτῶ. μ. σω. ϖ. κα. p̄sonā accepto
ϖροσωϖολήϖτης. ου. ὁ. Personarum acceptor.

ϖροσωϖοληψία.ας. ἡ.perſonarum acceptio.
ϖρόσωϖομ.ου.το. facies.pſona.
ϖροσώρμισθημ.ad portũ perueni
ϖροσώχθισα.grauis ⁊ onerosꝰ fui
ϖροτείμω.μ.μω.ϖ.κα.Do.propono.protendo.
ϖρότερομ.Prius.
ϖρότερος.α.ομ.prior.ius.
ϖροτίθημι.μ.σω.ϖ.κα.Propono.preponoanteponо.
ϖροτιμάω.⁊ϖροτιμῶ.μ.σω.π κα.Prehonoro.magis honoro.pluris facio.
ϖροτοστάτης.ου.ὁ.pfectꝰ.preſes
προτρέπω.μ.ψω.π.φα.exhortor
προτρέχω.μ.ουμαι.π.κα.pcurro
ϖρουπάρχω.μ.ξω.ϖ.χα.Preexiſto.prius ſum.
ϖρουπῆρχομ.Prius.eram.ant.prius fui.runt.
ϖρουφεστώς.ωτος.ὁ.Qui preextitit. [exiſto.
ϖρουφίστημι.μ.σω.ϖ.κα.pre=
ϖροφαμῶς.palam.manifeſte.
ϖρόφασις.εως.ἡ.Oratio.pretextus.excuſatio.occaſio.
προφέρω.μ.σω.π.κα.pfero.obijcio
ϖροφητεία.ας.ἡ.prophetia.
προφητεύω.μ.σω.ϖ.κα.Prophetizo.lego ſcripturas diuinas.
προφήτης.ου.ὁ.Propheta.
προφητικός.η.ομ.propheticus.a.ũ
προφῆτις.ιδος.ἡ.propheteſſa.
προφθάμω.μ.σω.ϖ.κα.pueniо.
ϖροφυτεύω.μ.σωϖ.κα.Prius planto.ante planto.
προχειρίζω.μ.σω.ϖ.κα.Conſtituo.preordino.predico.
προχειροτομέω.⁊προχειροτομῶ.μ.σω.ϖ.κα.pordino ⁊ pligo.
προώρισα.predeſtinaui.pcõſtitui.
ϖροωρώμημ.preuidebam.bar.
πρύμμα.ης.ἡ.Puppis.
πρύταμις.εως.ὁ.gubernator.rector
ϖρωΐ.Mane.prima luce.
ϖρωία.ας.ἡ.mane.prima lux.
πρωΐθεμ.A mane.a tpe matutino.
πρωιμός.η.ομ.Matutinus.a.um.
πρώρα.ασ.ἡ.Prora.
πρωτεύω.μ.σω.ϖ.κα.Primatũ teneo.princeps ſum.
πρωτογέμημα.τος.το.Primogenitum.quod primo generatur. [a.ũ.
ϖρωτόγομος.η.ομ.primogenitus

προτοκαθεδρία.ας.ἡ.Primus locus in ſedendo.prima cathedra.
πρωτοκλισία.ας.ἡ.primꝰrecubitꝰ
ϖρωτόπλαστος.η.ομ.Primum formatus ⁊ factus.a.um.
πρωτοτόκιος.α.ομ.pmogenitꝰ.a.ũ
ϖρωτότοκος.η.ομ.pmogẽitꝰ.a.ũ.
πρωτομάρτυς.υρος.ὁ.Primus martyr.i.primus teſtis.
ϖρῶτος.η.ομ.primus.a.um.
πρωτοστάτης.ου.ὁ.pſes.author
ϖταίω.μ.σω.ϖ.κα.erro.offendo.
ϖτέρμα.ης.ἡ.calcaneus.
ϖτερύγιομ.ου.το.pinnaculum.
πτέρυξ.γος.ἡ.ala.
πτημός.η.ομ.Volatilis.volucris.e.
ϖτοέομαι.⁊πτοοῦμαι.μ.σομαι ϖ.μαι.Terreor.
πτόησις.εως.ἡ.Perturbatio.
ϖτύομ.ου.το.Ventilabrum.
πτύρομαι.μ.ροῦμαι.π.μαι.conturbor.terreor.
ϖτύσσω.μ.ξω.ϖ.χα.plico.as.
ϖτύσμα.τος.το.Sputum.
ϖτύω.μ.σω.ϖ.κα.Spuo.
πτῶμα.τος.το.Cadauer.caſus.ruina.corporis.
πτῶσισ.εως.ἡ.Ruina.caſus.
ϖτωχεία.ας.ἡ.mẽdicitas.pauptas
πτωχεύω.μ.σω.ϖ.κα.Mẽdico.
ϖτωχός.η.ομ.mendicus.a.um.
ϖυγμῆ.crebro.ſepe.
πυθέσθαι.ſciſſe.interrogaiſſe.
πυθόμεμος.η.ομ.Poſtquam ſcinit.interrogauit.
πύθωμ.ωμος.το.Python.nomen demonis.
ϖυκμά.Frequenter.ſepe.
ϖυκμός.η.ομ.Denſus.creber.multus.a.um.
πυκμότεροσ.α.ομ.Denſior.crebrior.frequentior.ius.
πυκτεύω.μ.σω.π.κα.Pugilatu certo.pugnis contendo.
πύλη.ης.ἡ.porta.
ϖυλώμ.ωμος.ὁ.ianua.
πυμθάμομαι.μ.ευσομαι.π.σμαι Sciſcitor.interrogo.ſcio.
ϖῦρ.ρος.το.ignis.
πυρά.ας ἡ.cumulus lignoꝝ.pyra.
πύργος.ου.ὁ.Turris.
ϖυρεῖομ.ου.το.Thymiamateriũ.focus.vaſculum in quo odoramenta comburuntur.
ϖυρέσσω.μ.ξω.ϖ.χα.febricito.

ϖυρετός.ου.ὁ.febris.
πυρέττω.μ.ξω.ϖ.χα.febricito.
ϖύριμος.η.ομ.ignitus.a.um.
πυριφλεγής.εος.ὁ.ἡ.Ardens.
ϖυροομαι.⁊ϖυροῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.Vror.
ϖυρός.ου.ὁ.Triticum.
ϖυρπμόος.α.ομ.Ignem ſpirans.
πυρράζω.μ.σω.ϖ.κα.Rubeo.rubicundus ſum.
ϖυρρός.α.ομ.ruffus.a.um.
ϖυρώλης.εος.ὁ.ἡ.ignitus.a.um.
ϖύρωσις.εως.ἡ.Inflammatio.feruor.incendium.
ϖωλέω.⁊ϖωλῶ.μ.σω.ϖ.κα.Vendo.
ϖῶλος.ου.ὁ.Pullus equinus.vel aſininus.
ϖώποτε.Vnquam.
ϖωρόω.⁊πωρῶ.μ.σω.ϖ.κα.exceco.as.ſenſu priuo.
πώρωσις.εως.ἡ.Cecitas.vel defectus ſenſus.
ϖῶσ.quo pacto.quomodo.
ραβδίζω.μ.σω.π.κα.Virga.cedo.
ράβδος.ου.ἡ.Virga.
ραβδοῦχος.ου.ὁ.virgas gerens.lictor. [nus.
ραδιούργημα.τος.το.ſcelꝰ.faci
ραδιουργία.ας.ἡ.Fallacia.
ραθυμέω.⁊ραθυμῶ.μ.σω.ϖ.κα.pigreſco.
ραῖδος.ου.ὁ.genus fere ſic vocate.
ράκοσ.εοσ.το.pannus.
ραμίς.δοσ.ἡ.gutta.
ραμτίζω.μ.σω.ϖ.κα.aſpergo.
ραμτισμός.ου.ὁ.aſperſio.
ραϖίζω.μ.σω.π.κα.alapis cedo.
ράϖισμα.τος.το.alapa.
ραφίσ.δοσ.ἡ.Acus.
ρεμβάς.δοσ.ἡ.Mulier que mente alienatur.
ρεμβασμός.ου.ὁ.Alienatio.occupatio mentis.
ρεῦμα.τοσ.το.fluxus.
ρεύσω.Fluam.
ρέω.μ.ευσω.ϖ.κα.fluo.
ρῆγμα.τος.το.ſciſſura.ruina.
ρήγμυμι.μ.ξω.ϖ.χα.Scindo.rũpo.diſrumpo.
ρηγμύω.μ.ξω.ϖ.χα.ſcindo.rumpo.diſrumpo.
ρηθείσ.ειτος.ὁ.dictus.
ρηθήσομαι.Dicar.
ρῆμα.τος.το.Verbum.

ῥῆξον. Scinde. rumpe. disrumpe.
ῥήξω. scindã. rumpam. disrumpã.
ῥήσσω. μ. ξω. ϖ. χα. scindo. rũpo.
ῥήτωρ. ορος. ὁ. Rhetor. orator. qui agit causas.
ῥητῶς. Manifeste.
ῥίζα. ης. ἡ. Radix.
ῥιζόω ⁊ ῥιζῶ. μ. σω. ϖ. κα. radico. radices iacio.
ῥὶν. νος. ἡ. naris. nasus.
ῥιπή. ης. ἡ. ictus.
ῥιπίζω. μ. σω. ϖ. κα. iacio. iacto.
ῥιπτέω ⁊ ῥιπτῶ. μ. σω. ϖ. κα. cũ impectu iacio. proijcio.
ῥίπτω. μ. ψω. π. φα. iacio. ꝑcipito.
ῥόδον. ου. τό. Rosa.
ῥοιζηδὸν. cũ magno impetu.
ῥοῖζος. ου. ὁ. stridor sybili. impetus.
ῥοΐσκος. ου. ὁ. malũ punicũ auro intertextũ in veste sacerdotali adornatum.
ῥομφαία. ας. ἡ. Gladiꝰ. rompbea.
ῥοπή. ης. ἡ. ictus. momentum.
ῥοῦς. ου. ὁ. Fluxus.
ῥυθμός. οῦ. ὁ. musica. cõcẽtꝰ. melos.
ῥύμη. ης. ἡ. Uicus.
ῥύομαι. μ. σομαι. π. μαι. libero.
ῥυπαρεύω. μ. σω. ϖ. κα. sordesco. immundus sum.
ῥυπαρία. ας. ἡ. immunditia.
ῥύσις. εως. ἡ. fluxus. profluuium.
ῥυτίς. δος. ἡ. Ruga.
ῥωμαϊκός. ή. όν. romanꝰ. latinꝰ. a. ũ.
ῥομαῖος. α. ον. romanus. a. um.
ῥωμαϊστί. Romane. latine.
ῥώννυμι. μ. σω. ϖ. κα. Roboro. cõfirmo. valido. fortifico.
ῥώννυω. μ. σω. ϖ. κα. Roboro. firmo. valido. fortifico.
σάββας. τος. τό. Sabbatum.
σαββατισμός. οῦ. ὁ. sabbatismꝰ.
σάββατον. ου. τό. Sabbatum.
σαγήνη. ης. ἡ. Sagena. rete.
σαθρός. α. όν. debilis. maraidꝰ. a. ũ.
σαίνω. μ. νω. ϖ. κα. Adulor. moueo. perturbo. commoueo.
σάκκος. εος. τό. saccus. cilicium.
σαλεύω. μ. σω. ϖ. κα. agito. cõcutio
σάλος. ου. ὁ. fluctus. tempestas. cõmotio maris.
σάλπιγξ. γος. ἡ. Tuba.
σαλπίζω. μ. σω. ϖ. κα. Tuba cano
σαλπιστής. οῦ. ὁ. qui tuba canit.
σαμαρείτης. ου. ὁ. samaritanus.
σαμαρεῖτις. δος. ἡ. samaritana.

σανδάλιον. ου. τό. Calciamentũ muliebre. sandalium. calige.
σανίς. δος. ἡ. Tabula.
σαπρός. α. όν. malus. rancidus. a. ũ.
σαργάνη. ης. ἡ. Sporta.
σάρδιος. ου. ὁ. Sardius lapis preciosus.
σαρδώνυξ. κος. ἡ. sardonyx lapis preciosus.
σαρκικός. ή. όν. Carnalis. e.
σάρκινος. η. ον. carneus. a. um.
σάρξ. κος. ἡ. Caro.
σαρόω ⁊ σαρῶ. μ. σω. ϖ. κα. verro
σάτα. ων. τά. seminata. sata orum.
σάφειρος. ου. ὁ. Saphirus genus lapidis preciosi.
σαφής. εος. ὁ. ἡ. Manifestus. a. um.
σβέννυμι. μ. σω. ϖ. κα. Extinguo.
σβεννύω. μ. σω. ϖ. κα. Extinguo.
σβέσαι. Extinxisse.
σβέσθαι. Extinctum esse.
σβεστικός. ή. όν. Extinctiuus. a. um. Quod habet vim ad extinguendũ.
σβέσω. Extinguam.
σέ. Te.
σεαυτόν. Te ipsum.
σεβάζομαι. μ. σομαι. ϖ. σμαι. Colo. veneror. adoratur.
σέβασμα. ατος. τό. quod colitur ⁊ adoratur.
σεβαστός. ή. όν. augustꝰ. colẽdꝰ. a. ũ.
σέβομαι. colo. veneror.
σειρά. ας. ἡ. Rudens.
σεῖσμα. τος. τό. concussio.
σεισμός. οῦ. ὁ. Motus. concussio. tempestas. procella. terremotus.
σείω. μ. σω. π. κα. concutio. quatio.
σελήνη. ης. ἡ. Luna.
σεληνιάζομαι. μ. σομαι. ϖ. μαι. Lunaticus sum.
σεμίδαλις. εως. ἡ. Simila.
σεμνός. ή. όν. Grauis. seuerus. venerandus. a. um.
σεμνότης. ητος. ἡ. seueritas. reuerentia
σεσαλευμένος. η. ον. Agitatus. a. um. concussus. a. um.
σεσαρωμένος. η. ον. scopis mundatus. a. um
σέσηπα. putrefactus sum.
σεσιγημένος. η. ον. Tacitus. a. um.
σεσοφισμένος. η. ον. Eruditus. doctus. a. um.
σεπτός. ή. όν. Uenerandus. a. um.
σέσωκα. saluaui.
σεσωρευμένος. η. ον. Oneratus. cumulatus. grauatus. a. um

σέσωσμαι. saluatus fui.
σεσωσμένος. η. ον. saluatus. saluus. a. um.
σημαίνω. μ. νω. ϖ. κα. significo. declaro
σημεῖον. ου. τό. signum.
σημειόομαι ⁊ σημειοῦμαι. μ. σομαι. π. μαι. Noto. as.
σήμερον. Hodie.
σήπομαι. μ. ψομαι. ϖ. πα. Putresio. putresco.
σηρικός. ή. όν. sericus. a. um.
σής. τος. ἡ. Erugo. tinea.
σητόβρωτος. η. ον. A tinea vel erugine comesus. a. um.
σθενόω ⁊ σθενῶ. μ. σω. ϖ. κα. cõfirmo. roboro.
σιαγών. ονος. ἡ. Maxilla.
σίαλος. ου. ὁ. porcus pinguis.
σιγάω ⁊ σιγῶ. μ. σω. ϖ. κα. taceo
σιγή. ης. ἡ. silentium
σιγηρός. α. όν. taciturnus. a. um.
σιδηροῦς. α. οῦν. ferreus. a. um.
σίδηρος. ου. ὁ. Ferrum.
σικάριος. ου. ὁ. Sicarius. homicida
σίκερα. ας. ἡ. Sicera.
σιμικίνθιον. Semicinthium.
σίναπις. εως. ἡ. sinapis.
σινδών. ονος. ἡ. Sindon. linteum.
σινιᾶσαι. cribrare. Cribrauisse.
σιτευτός. ή. όν. saginatus. a. um
σιτιστός. ή. όν. Altilis. e.
σιτομέτριον. ου. τό. Tritici mensura.
σῖτος. ου. ὁ. Triticum.
σιωπάω ⁊ σιωπῶ. π. σω. ϖ. κα. Taceo. sileo.
σιωπή. ης. ἡ. silentium.
σκανδαλίζω. μ. σω. ϖ. κα. scandalizo.
σκάνδαλον. ου. τό. scandalum.
σκάπτω. μ. ψω. π. φα. Fodio.
σκάφη. ης. ἡ. scapha. nauis.
σκέλος. εος. τό. Crus.
σκεπάζω. μ. σω. ϖ. κα. protego. Tego.
σκέπασμα. τος. τό. Indumentum
σκεπαστής. οῦ. ὁ. Uisitator.
σκέπη. ης. ἡ. Tegumentum. velamentum.
σκευάζω. μ. σω. ϖ. κα. Preparo. paro.
σκευή. ης. ἡ. Armamenta cuiuscunq; rei.
σκεῦος. εος. τό. suppellex. Sarcina. vas.

σκηνή.ης.ἡ.ſcena.tabernaculum.
σκηνοπηγία.ωμ.τα.ſcenophegia.
 feſtum iudeorum. [culorū
σκηνοποιός.ου.ὁ.opifex taberna=
σκῆνος.εος.το.tabernaculum.
σκηνόω τ σκηνῶ.μ.σω.ϖ.κα.ha
 bito.contubernor.caſtrametor.po=
 no tentorium. [habitatio
σκήνωμα.τος.το.Tabernaculum.
σκῆπτρον.ου.το.ſceptrū.
σκιά.ας.ἡ.Umbra.
σκιάζω.μ.σω.ϖ.κα.obumbro.
σκιρτάω τ σκιρτῶ.μ.σω.π.κα.
 Exulto.
σκληροκαρδία.ας.ἡ.duritia cordis
σκληρός.α.ον.durus.a.um.
σκληρότης.τος.ἡ.Duritia.
σκληροτράχηλος.η.ον.Durus
 ceruice.a.um.
σκληρύνω.μ.νω.ϖ.κα.Induro.
σκληρυσμός.ου.ὁ.Induratio.
 obduratio.
σκνῖφον.ου.το.Genus animalis
 paruuli volatilis.
σκολιός.α.ον.Tortuoſus.obliquus.
 prauus.a.um.
σκόλοψ.ϖος.ὁ.ſtimulus.
σκοϖέω τ σκοϖῶ.μ.σω.ϖ.κα.
 conſidero.ſpeculor.animaduerto.
σκοπιά.ας.ἡ.ſpeculatio.ſpecula.
σκοϖός.ου.ὁ.ſignum ad quod diri
 gitur ſagitta.propoſitū aliquod ad
 quod pergimus.ſpeculator.
σκορακισμός.ου.ὁ.floccifactio.
 vilipenſio.contemptus
σκορπίζω.μ.σω.π.κα.ſpargo.
σκορπίος.ου.ὁ.ſcorpius.
σκοτεινός.η.ον.tenebroſus.a.um.
σκοτία.ας.ἡ.Tenebre.rum.
σκοτίζω.μ.σω.π.κα.obſcuro.obte
σκότος.εος.το.tenebre.rū. [nebro.
σκοτόω τ σκοτῶ.μ.σω.π.κα.ob
 tenebro.obſcuro.
σκυβαλίζομαι.μ.σομαι.π.μαι.
 reprobor.floccipendor.
σκύβαλον.ου.το.Stercus.
σκυθρωπός.η.ον.triſtis.ſeuer⁹.a.ū.
σκύλλω.μ.λω.ϖ.κα.vexo.mole=
σκύλα.ων.τα.ſpolia. [ſto.as.
σκυλεύω.μ.σω.ϖ.κα.ſpolio.as.
σκωληκόβρωτος.η.ον.Conſum
 ptus.a vermibus.a.um.
σκώληξ.κος.ὁ.Vermis. [ſmarado
σμαράγδινος.η.ον.res ex lapide
σμάραγδος.ου.ὁ.ſmaragdus la
 pis.precioſus.
σμικρύνω.μ.νω.π.κα.Diminuo.
σμύρνα.ης.ἡ.Myrrha.
σμυρνίζω.μ.σω.ϖ.κα.myrrho.as.
 myrrha condio.
σοί.Tibi.
σορός.ου.ἡ.loculi mortuorum.
σός.η.ον.Tuus.a.um.
σοῦ.tui.genitiuus a prono.tu.
σουδάριον.ου.το.linteū.ſudariū
σοφία.ας.ἡ.ſapientia.
σοφίζομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.Sa
 piens videri volo.
σοφίζω.μ.σω.ϖ.κα.inſtruo.infor
 mo.Doceo.
σοφός.η.ον.ſapiens.
σϖαράττω.μ.ξω.ϖ.χα.contur=
 bo.Lacero.
σϖάργανον.ου.το.inuolucrum.
 faſcia qua infans inuoluitur.
σϖαργανόω τ σϖαργανῶ.μ.
 σω.ϖ.κα.Inuoluo.
σπαρείς.εντος.ὁ.ſeminatus.
σϖαρῶ.ſeminatus fuero.
σπαταλάω τ σϖαταλῶ.μ.σω.
ϖ.κα.delitioſe.voluptuoſe viuo.
σϖατάλη.ης.ἡ.Cibus.eſca.
σϖάω τ σϖῶ.μ.σω.ϖ.κα.educo.
σϖεῖρα.ας.ἡ.Cohors militum.
σϖείρω.μ.ρω.ϖ.κα.ſemino.
σπεκουλάτωρ.ορος.ὁ.ſatelles.
σϖένδομαι.μ.σομαι.π.μαι.ſa=
 crificor.conſecror.inducias facio.
σπένδω.μ.σω.ϖ.κα.ſacrifico.libo
σϖονδεῖον.ου.το.calix.vas ad li
 bandū.
σϖέρμα.τος.το.ſemē.
σπερμολογος.η.ον.ſeminiuerbi⁹
 loquax.qui uerba diſſeminat.
σπεύδω.μ.σω.ϖ.κα.Feſtino.ac
 celero.
σϖήλαιον.ου.το.ſpelūca.
σϖιθαμή.ης.ἡ.palmus.
σϖιλάς.αδος.ἡ.ſcopulus.
σϖιλέω τ σϖιλῶ.μ.σω.π.κα.
 Polluo.Maculo.
σϖῖλος.ου.ὁ.Macula.
σπιλόω τ σϖιλῶ.μ.σω.ϖ.κα.
 Polluo.Maculo.
σπινθήρ.ρος.ὁ.ſcintilla.
σπλάγχνα.ων.τα.Viſcera.
σϖλαγχνίζομαι.μ.σομαι.ϖ.
 σμαι.Miſereor.
σπλαγχνοφάγος.ου.ὁ.Qui co
 medit viſcera.
σϖόγγος.ου.ὁ.ſpongia.
σϖοδος.ου.ὁ.Cinis.
σπόριμος.η.ον.ſatus.a.um.
σπορος.ου.ὁ.ſemen.
σπουδάζω.μ.σω.ϖ.κα.ſollicitus
 ſum.do operā.
σπουδαῖος.α.ον.ſollicitus.virtuo
 ſus.a.um. [us.
σπουδαιότερος.α.ον.ſollicitior.
σϖουδαιοτερως.ſollicitius.
σϖουδαίως.ſollicite.
σϖουδή.ης.ἡ.ſollicitudo.diligētia.
σπυρίς.δος.ἡ.ſporta.
σταγών.ονος.ὁ.Gutta.
στάδιος.ου.ὁ.ſtadium.
σταθείς.εντος.ὁ.ſtans.poſtq̄ ſtetit
σταθῆναι.ſtetiſſe
σταθήσομαι.ſtabo.perdurabo.pō
 derabor.
σταθμός.ου.ὁ.Pondus.libra.ſta
 tera.ſtatua.ſtabulum.reſidentia.
σταθῶ.ſtem.ſtetero.
στάκτη.ης.ἡ.Genus.odoramenti.
στάμνος.ου.ὁ.Urna.
στάς.αντος.ὁ.poſtquam ſtetit.
στάσιμος.η.ον.ſtatarius.a.um.ſta
 bilis.e.
στάσις.εως.ἡ.ſeditio.quies.ſtatus.
 permanſio.
στατήρ.ρος.ὁ.ſtater.genus nummi
σταυρός.ου.ὁ.crux.
σταυρόω τ σταυρῶ.μ.σω.π.κα
 crucifigo.
σταφυλή.ης.ἡ.Uua.
στάχυς.υος.ὁ.ſpica.
στέαρ.τος.το.Adeps.
στέγη.ης.ἡ.Domus.tectum.
στένω.μ.ξω.π.χα.ſuſtineo.celo.
 cooperio.
στεῖρα.ας.ἡ.ſterilis.fe.ge.
στειρόομαι τ στειροῦμαι.μ.σο
μαι.ϖ.μαι.ſterilis efficior vel ſum.
στέλεχος.εος.το.ſtipes.truncus.
στέλλομαι.μ.ουμαι.ϖ.μαι.De
 uito.recedo.ſecedo ab aliqua re.iter
 facio.nauigo.particeps ſū.poſſideo
στέμμα.ατος.το.corona.corona
 tio.ſtemma.
στεναγμός.ου.ὁ.Gemitus.
στενάζω.μ.ξω.ϖ.χα.Gemo.
στενός.η.ον.Anguſtus.a.um.
στενοχωρέομαι τ στενοχω=
 ροῦμαι.μ.σομαι.π.ημαι.An
 guſtior.fatigor.aris.
στενοχωρία.ας.ἡ.Anguſtia.

στέρωσις.εως.ἡ.angustia. tribulatio.aduersitas.
στέργω.μ.ξω.ϖ.χα.amo.tolero.contentus sum.
στερεός.α.ομ.Solidus.firm9.a.ū.
στερέοω τ στερεῶ.μ.σω.ϖ.κα.Confirmo.roboro.
στερέωμα.τος.το.firmamētum
στερέωσις.εως.ἡ.robur.fortitudo.
στέρμα.ωμ.τα.planicies late τ plane ipsius terre
στεφανηφορέω τ στεφανηφορῶ.μ.σω.ϖ.κα.Coronor.coronaz gero.
στεφανόω τ στεφανῶ.μ.σω.ϖ.κα.Corono.as.
στέφω.μ.ψω.ϖ.φα.Corono.
στῆθι.Sta. erigere.surge.
στῆθος.εος.το.Pectus.
στήκομ.Sta.
στήχω.μ.ξω.ϖ.χα.Sto.
στήλη.ης.ἡ.Columna.
στῆμαι.Stetisse.
στῆσομ.Statue.sta.
στήριγμα.τος.το.Firmamentuz. Stabilimentum
στηριγμός.ου.ὁ.firmitas.roboratio
στηρίζω.μ.ξω.π.χα.firmo.roboro.
στῆσαι.stetisse.excitauisse
στήσας.αντος.ὁ.Postquam stetit.stare fecit
στήσω.Stem.cōstituā.statuam
στιβάδες.ων.αι.Stramenta.stragula. Arborum summitates.virgarum fragmenta.mēse.lecti.mense in humo.accubitus ex virgis.
στίγμα.ατος.το.Stigma.pūctus.
στιγμή.ης.ἡ.pūctus. signum.
στίλβω.Splendeo.fulgeo.
στιππύομ.ου.το.Stuppa.
στοά.ας.ἡ.porticus.
στοιβάδες.ωμ.αι.Idem quod στιβάδες.
στοιχεῖομ.ου.το.Elementuz.principium.littera.
στοιχέω τ στοιχῶ.μ.σω.ϖ.κα. Uado.procedo.ambulo.
στολή.ης.ἡ.stola.genus vestis.
στολισμός.ου.ὁ.vestitus.
στόμα.τος.το.os.oris
στόμαχος.ου.ὁ.stomachus.
στόμωμα.ατος.το.Solidatio. ferruminatio ferri.
στοχάζομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι. Estimo.coniecto.aspicio.vado.perue

nio ad certitudinē.
στρατεία.ας.ἡ.militie dignitas.hoc est prefectura vt tribunatus.centurionatus.vel huiusmodi.
στράτευμα.τος.το.Exercitus
στρατεύομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι. Milito.as.
στρατηγός.ου.ὁ.Dux.
στρατιά.ας.ἡ.Exercitus.
στρατιώτης.ου.ὁ.Miles.
στρατολογέω τ στρατολογῶ.μ.σω.ϖ.κα.Exercitum duco. imperator sum.
στρατοπεδάρχης.ου.ὁ.Tribunus militum.preses militie.
στρατόπεδομ.ου.το.Exercitus
στραφείς.εντος.ὁ.conuersus
στραφήσομαι.conuertar.
στραφῶ.cōuers9 fuero.cōuertar.
στρεβλη.ης.ἡ.contorsio.tortura.conuulsio illa que fit cū aliquis torquetur
στρεβλός.η.ομ.tortuosus.deprauatus.a.um.
στρεβλόω τ στρεβλῶ.μ.σω.ϖ.κα.Deprauo.torqueo.ligo.flagello.
στρέφω.μ.ψω.ϖ.φα.conuerto.
στρηνιάω τ στρηνιῶ.μ.σω.π.κα. Luxurior.vitiosus sum.
στρῆνος.Luxus.Delitie.
στρουθίομ.ου.το.passer.
στροφή.ης.ἡ.Uersutia.
στρόφος.ου.ὁ.Dolor intestinoruz. Tormines.
στρώννυμι.μ.σω.ϖ.κα.Sterno.
στρωννύω.μ.σω.π.κα.Sterno.
στυγητός.η.ομ.Odibilis.e.odio dignus.a.um.
στυγνάζω.μ.σω.π.κα.Tristis sū.
στυγνός.η.ομ.horrendus.a. um.
στύλος.ου.ὁ.Colūna.basis super columnā.
στῶ.Stem.stetero.
στωικός.η.ομ.Stoicus.a. um.secta fuit philosophorum.
σύ.Tu.
συγγελάω τ συγγελῶ.μ.σω.ϖ.κα.corrideo.simul rideo.
συγγένεια.ας.ἡ.Cognatio.
συγγενής.εος.ὁ.ἡ.Cognatus.propinquus.a.um.
συγγενίς.δος.ἡ.Cognata.
συγγηράω τ συγγηρῶ.μ.σω.ϖ.κα.Consenesco.
συγγνώμη.ης.ἡ.Uenia.
συγγνωστός.η.ομ.Ignoscendus

venia dignus.a.um.
συγγυμνασία.ας.ἡ.Coexercitatio.conuersatio.
συγκάθημαι.Simul sedeo.
συγκατίζω.μ.σω.ϖ.κα.Simul sedeo.simul sedere facio.
συγκακοπαθέω τ συγκακοπαθῶ.μ.σω.ϖ.κα.Simul laboro. erumnas tolero.
συγκακουχέομαι τ συγκακουχοῦμαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.affligor.
συγκαλέω τ συγκαλῶ.μ.σω.ϖ.κα.Conuoco.
συγκαλύπτω.μ.ψω.ϖ.φα.cooperio.Uelo.as.
συγκάπτω.μ.ψω.ϖ.φα.incuruo
συγκαταβαίνω.μ.σομαι.π.κα. Simul descendo.
συγκαταβάς.αντος.ὁ.Postquā simul descendit.
συγκατάθεσις.εως.ἡ.consēsus.cōpositio
συγκατατίθεμαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.Assentior.consentio.
συγκαταψηφίζω.μ.σω.ϖ.κα. Simul.numero.as.connumero.
συγκατέβην.simul descendi.
συγκατεψηφίσθην.cōnumerat9 fui.
συγκειμαι.componor.
συγκεκαλυμμένος.η.ομ.coopt9 velatus.a.um.
συγκεκλεισμένος.η.ομ.conclus9.
συγκεκραμένος.η.ομ.commixtus admixtus.temperatus.a.um.
συγκεκυφώς.οτος.ὁ.postq̄ icuruauit τ inclinauit se.
συγκεράννυμι.μ.σω.ϖ.κα.tempero.misceo.
συγκεραννύω.μ.σω.ϖ.κα.tempero.misceo.
συγκέχυμαι.cōfus9.pturbat9 suz.
συγκεχυμένος.η.ομ.Confusus. perturbatus.a.um.
συγκινέω τ συγκινῶ.μ.σω.ϖ.κα.Simul moueo.commoueo.
συγκλείω.μ.σω.ϖ.κα.Simul claudo.concludo.
συγκληρονόμος.ου.ὁ.Coheres.simul heres.
συγκλύζω.μ.σω.ϖ.κα.simul infundo.
συγκοινωνέω τ συγκοινωνῶ.μ.σω.ϖ.κα.Particeps sum.
συγκοινωνός.ου.ὁ.soci9.pticeps
συγκολλάω τ συγκολλῶ.μ.σω.ϖ.κα.Conglutino.
συγκομίζω.μ.σω.π.κα.Curo.s

mul fero.
σύγκριμα.τος.το.cōparatio.
συγκρίνω.μ.νῶ.ϖ.κα.comparo.
σύγκρισις.εως.ἡ.comparatio.
συγκυρία.ας.ἡ.Occasio.sors.
συγκύπτω.μ.ψω.ϖ.φα.Inclinor.vel inclino aliud.
συγκύφω.μ.ψω.ϖ.φα.Inclinor inclino aliud.
συγχαίρω.μ.σομαι.ϖ.κα.Congratulor.congaudeo.
συγχέω.μ.ευσω.π.κα.Confundo
συγχράομαι τ συγχρῶμαι.μ.σομαι.π.μαι.cōmunico.cōutor.
σύγχυσις.εως.ἡ.Confusio.
συζάω τ συζῶ.μ.σω.ϖ.κα.simul viuo.
συζεύγνυμι.μ.ξω.ϖ.χα.cōiūgo.
συζευγνύω.μ.ξω.π.χα.cōiūgo.
συζήσω.Simul viuam.
συζητέω τ συζητῶ.μ.σω.ϖ.κα. Conquiro.disputo.
συζήτησις.εως.ἡ.cōquisitio.questio
συζητητής.ου.ὁ.Conquisitor.exquisitor.scrutator.
σύζυγος.η.ομ.cōpar.sub eodē iugo
συζωοποιέω τ συζωοποιῶ.μ.σω.π.κα.conuiuifico.
συκάμινομ.ου.το.genus arboris sic vocate.
συκῆ.ης.ἡ.ficus arbor.
συκομοραία.ας.ἡ.arbor sic vocata
συκομωρεά.ας.ἡ.arbor sic vocata
σύκομ.ου.το.ficus fructus.
συκοφαντέω τ συκοφαντῶ.μ.σω.π.κα.calumnior.falsā litē intēdo. fraudulenter aliquid quero.
συλαγωγέω τ συλαγωγῶ.μ.σω.ϖ.κα.Decipio.
συλέω τ συλῶ.μ.σω.ϖ.κα.predor.Rapio.
συλλαβεῖν.cōprehendisse.
συλλαβέσθαι.Adiuuisse.comprehensum fuisse.
συλλαβόμενος.η.ομ.Postquam comprehendit.comprehensus est.
συλλαβών.οντος.ὁ.Postquam adiuuit.comprehendit.
συλλαλέω τ συλλαλῶ.μ.σω.ϖ.κα.colloquor.
συλλαμβάνομαι.μ.ψομαι.ϖ.μαι.Adiuuo.
συλλαμβάνω.μ.ψομαι.π.μαι Adiuuo.comprehendo.concipio.
συλλέγω.μ.ξω.ϖ.χα.colligo.
συλληφθείς.εντος.ὁ.comprehen

sus.conceptus.
συλληφθῆμαι.Comprehensum. conceptum fuisse.
συλλήψομαι.cōprehēdā.cōcipiaz
συλλογίζομαι.μ.σομαι.π.μαι colligo.
συλλογισμός.ου.ὁ.Ratiocinatio.collectio.cogitatio.
συλλυπέομαι τ συλλυποῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.cōtristor.simul tristor.
συμβαίνω.μ.σομαι.π.κα.cōtingo.accido.
συμβάλλω.μ.λῶ.π.κα.confero. simul iacio.concurro.simul uenio.
συμβάς.αντος.ὁ.postquā accidit
συμβασιλεύω.μ.σω.ϖ.κα.simul regno.as.
συμβέβηκα.contigi.accidi.
συμβεβηκώς.οτος.ὁ.Postquam contigit.accidit.
συμβέβλημαι.contuli.profui.
συμβησόμενος.η.ομ.Qui continget.eueniet.
συμβιβάζομαι.μ.σομαι.π.μαι. In societatem venio.
συμβιβάζω.μ.σω.ϖ.κα.certior sū certior fio.cōnecto.instruo.doceo.
συμβίωσις.εως.ἡ.communicatio vite.contubernium.sodalitas.
συμβιώσομαι.simul viuā.
συμβολοκοπέω τ συμβολοκοπῶ.μ.σω.ϖ.κα.pticeps sū.puersor
σύμβολομ.ου.το.Signum.similitudo.accidens quod proprie declarat rem aliquā.
συμβουλεύομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.consulto.delibero.
συμβουλεύω.μ.σω.ϖ.κα.cōsulo.
συμβουλία.ας.ἡ.consilium.
συμβούλιομ.ου.το.pciliū.cōsiliū
σύμβουλος.ου.ὁ.consiliarius.
συμμαθητής.ου.ὁ.cōdiscipulus.
συμμαρτυρέω τ συμμαρτυρῶ.μ.σω.ϖ.κα.testimoniū reddo.
συμμερίζομαι.μ.σομαι.π.μαι. comparticipo.particeps.
συμμέτοχος.ου.ὁ.consocius.cōparticeps.
συμμιμητής.ου.ὁ.coimitator.
συμμορφόομαι τ συμμορφοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.pfiguror
σύμμορφος.η.ομ.conformis.eiusdem forme
συμπαθέω τ συμπαθῶ.μ.σω.π.κα.compatior.condoleo.misereor.

συμπαθής.εος.ὁ.ἡ.compatiens. qui cōdolet.
συμπαίζω.μ.σω.ϖ.κα.colludo.
συμπαραγενόμενος.η.ομ.Postquam simul venit.
συμπαραγίνομαι.μ.σομαι.π.μαι.Simul venio.ad sum.fauco
συμπαρακαλέω τ συμπαρακαλῶ.μ.σω.ϖ.κα.Simul aduoco exhortor.consolor.
συμπαρακληθῆμαι.Simul consolatum esse.
συμπαραλαβεῖν.Simul assumpsisse.coassumpsisse.
συμπαραλαβών.οντος.ὁ.postquam coaccepit.simul sumpsit.
συμπαραλαμβάνω.μ.ψομαι.ϖ.μαι.Simul accipio.
συμπαραμένω.μ.νῶ.ϖ.κα.simul maneo
συμπαρεγενόμην.simul affui.faui.
συμπάρειμι.simul sū.simul adsū.
συμπαρών.οντος.ὁ.Postquam simul affuit.
συμπάσχω.μ.σομαι.ϖ.θα.compatior.condoleo.
συμπέμπω.μ.ψω.ϖ.φα.simul mitto.
συμπεριλαβών.οντος.ὁ.Post quam simul accepit.
συμπεριλαμβάνω.μ.ψομαι.ϖ.μαι.coaccipio.simul accipio.
συμπεριφέρομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.Simul feror.pfētio.idē sētio.
συμπεφυκώς.οτος.ὁ.Simul natus.inuolutus.innexus.a.um
συμπίνω.μ.σω.π.κα.simul bibo.
συμπληρόω τ συμπληρῶ.μ.σω.ϖ.κα.compleo.
συμπνίγω.μ.ξω.ϖ.χα.suffoco. strangulo.
συμπολίτης.ου.ὁ.conciuis.
συμπονέω τ συμπονῶ.μ.σω.ϖ.κα.Simul laboro.
συμπορεύομαι.μ.σομαι.π.μαι conuenio.concurro.confluo.
συμπόσιομ.ου.το.conuiuiū.
συμπρεσβύτερος.α.ομ.cōsenior.
συμφέρω.μ.σω.ϖ.κα.Confero. prosum.in vnum confero.
σύμφημι.μ.σω.π.κα.consentio.cōsono.concordo.
συμφορά.ας.ἡ.calamitas.aduersitas.
συμφυλέτης.ου.ὁ.contribulis. Ex eadem tribu.
συμφύρομαι.μ.ουμαι.ϖ.μαι. conglutinor.coagmentor.subigor vt massa τ commisceor.

συμφύω.μ.σω.ϖ.κα.ſimľnaſcor.
συμφωνέω ⁊ συμφωνῶ.μ.σω ϖ.κα.conſentio.conuenio.
συμφώνησις.εως.ἡ.Conſonãtia. concordia.conformitas.conuentio.
συμφωνία.ας ἡ.concordia vocum. melodia.ſymphonia.
σύμφωνος.ὁ.ον.concors.cõſentiẽs
συμψηφίζω.μ.σω.ϖ.κα. compu to.connumero.
σύν.cũ.ſimul.
συνάγαγε.congrega.
συναγαγεῖν.congregauiſſe.
συνάγω.cõgregẽ.cõgregauero.
συναγαγών.οντος.ὁ. poſtquam congregauit.
συνάγω.μ.ξω.ϖ.χα. congrego
συναγωγή.ης.ἡ.Synagoga .con gregatio.
συναγωνίζομαι . μ . σομαι .ϖ. σμαι.cooperor.ſimľ laboro.adiuuo
συναθλέω ⁊ συναθλῶ.μ.σω.π κα.collaboro.ſimul laboro.
συναθροίζω.μ.σω.ϖ.κα.cõgrego
συναίρω.μ.ρω.ϖ.κα.ſumo.pono confero. ſtus.a.um
συναιχμάλωτος.ὁ.ον. concapti
συνακολουθέω ⁊ συνακολου θῶ.μ.σω .ϖ.κα.ſimul ſequor.
συναλγέω ⁊ συναλγῶ.μ. σω. ϖ.κα.cõdoleo.ſimul doleo.
συναλίζομαι.μ.σομαι.π.σμαι. Simul comedo.
συναναβαίνω.μ.σομαι .ϖ. κα. coaſcendo.ſimul aſcendo. ſdit
συναναβάς.αντος.ὁ.poſtq̃ coaſcẽ
συνανάκειμαι.ſimul diſcumbo.
συναναμίγνυμι .μ. ξω.ϖ.χα. cõmiſceo.ſimul miſceo.
συναναμιγνύω.μ.ξω.ϖ.χα. cõ miſceo.ſimul miſceo.
συναναπαύομαι . μ . σομαι . π. μαι.ſimul quieſco.refrigeror.
συναναστροφή.ης.ἡ.conuerſatio
συνανεκείμην.ſimul diſcumbebam
συναντάω ⁊ συναντῶ.μ.σω.π κα.Obuiã eo.obuio.contingo.ſro.
συναντιλάβομαι.adiuuẽ.adiuue
συναντιλαμβάνομαι. μ. ψο μαι.ϖ.μμαι.adiuuo.ſimľ p̃ualeo
συναντλέω ⁊ συναντλῶ.μ.σω π.κα.ſimul haurio.
συναπάγομαι .μ.ξομαι.π.μαι. conſentio.idem ſentio.
συναπάγω.μ.ξω.π.χα.ſimľ duco

συναπέθανον.ſimul perij.occubui. runt.
συναπέστειλα.ſimul miſi.
συναπήχθην.ſimul ductus ſum.
συναπόθανε.ſimul morere.
συναποθανεῖν.ſimul mortuũ fuiſſe
συναποθνήσκω.μ.ουμαι.π.κα ſimul morior.commorior.
συναπόλλυμι.μ.σομαι.π.κα.Si mul pereo.
συναπολλύω.μ.σομαι.π. κα. ſimul pereo.
συναπολοῦμαι. ſimul peribo.
συναποστέλλω.μ.λω.ϖ. κα.ſi mul mitto.
συναπωλόμην. ſimul perij.
συνάπτω.μ.ψω.ϖ.φα.coniun go.contingo.pertingo.
συνάραι.ponere.poſuiſſe.ſũpſiſſe.
συναρμολογέω ⁊ συναρμο λογῶ.μ.σω.ϖ.κα. conſtruo.
συναρπάζω.μ.ξω.ϖ.χα. corri pio.rapio.arripio.
συναυξάνομαι.μ.σομαι.π.μαι ſimul creſco.
συναχθείς.εντος.ὁ. cõgregatus.
σύνδειπνος.ὁ.ον.qui ſimul cum a lio cenat.
σύνδεσμος.ου.ὁ.vinculũ.cõiũctio
συνδέω.μ.σω.π.κα.colligo.
συνδιαιτάω ⁊ συνδιαιτῶ . μ . σω.ϖ.κα.conuiuo.conuerſor
συνδοξάζω.μ.σω.π.κα. conglori
σύνδουλος.ὁ.ον.cõſeruꝰ.a.ũ.ſfico
συνδρομή.ης.ἡ.concurſus.us.
συνέβαινον.contingebam.ant.
συνέβαλλον.Diſputabam. confe rebam.ſimul iaciebaꝫ. ant.
συνεβαλόμην.cõtuli.profui.
συνέβην.contigi.accidi.
συνεβλήθην.ſimul iactus fui.com paratus fui. ſliberaui.
συνεβουλευσάμην. cõſultaui.de
συνεγγίζω.μ.σω.ϖ.κα. appro pinquo.
σύνεγγυς.prope. ſconreſuſcito
συνεγείρω.μ.ρω.ϖ.κα.coercito.
συνέδραμον.concurri.runt.
συνεδρεύω.μ.σω.ϖ.κα. ſimul ſe deo.conſiſto.
συνέδριον.ου.τὸ.cõſeſſus.cõciliũ
συνέζευξα.coniunxi.
συνεζήτουν.diſputabã.ꝯquirebã.ãt
συνεζωοποίησα.conuiuificaui.
συνεθέμην.compoſui.pactus ſum.

συνεθίζω.μ.σω.ϖ.κα.conſuefacio
συνέθλιβον.comprimebam.ant.cõ preſſi.runt.
συνείδησις.εως.ἡ.conſcientia.
συνείδω.μ.σω.π.κα.conſcius ſuꝫ. conſidero.
συνειδώς.οτος.ὁ. Poſtq̃ conſide raui.conſcius fuit.
συνειληφώς.οτος.ὁ.poſtq̃ conce
σύνειμι.Simul ſum. conuerſorſpit
συνειπόμην.ſequebar . comitabar. ſecutus.comitatus fui.
συνεισελεύσομαι. ſimul ingredi ar.ſimul intrabo.
συνεισέρχομαι.μ.σομαι.ϖ.θα. ſimul intro.
συνεισῆλθον.ſimul intraui.runt.
συνειχόμην.tenebar.ꝯprehẽdebar
συνεκάθισα.ſimul ſedi.ſimul ſede re feci .
συνεκάλεσα.conuocaui.
συνέκδημος.ὁ.ον.comes peregri nationis.peregrinus.a.um.
συνεκέρασα.Temperaui.
συνεκίνησα.commoui.
συνέκλεισα.concluſi.
συνεκόμισα.curaui.ſuſtuli.ſimľ tuli
συνεκπολεμέω ⁊ συνεκπολε μῶ.μ.σω.π.κα.ſimul pugno.
συνεκτίσθην.ſimul creatus fui.
συνέκτισμαι.ſimul creatus fui.
συνέλαβον.concepi.comprehendi. auxilium tuli.runt.
συνελάλησα.collocutus fui.
συνελάλουν.colloquebar . antur.
συνελάω ⁊ συνελῶ.μ.σω.π.κα compello.reconcilio.
συνέλεξα.collegi.
συνεληλύθειν.conuenerã . in eun dem locum cum alijs veneram.
συνεληλυθώς.οτος .ὁ . Poſtq̃ ſimul venit.
συνελθεῖν.conueniſſe.ſimul veniſſe
συνέλθω . conueniam . conuenero. ſimul venero.
συνελθών.οντος.ὁ . poſtquam cõ uenit.ſimul venit.
συνελογισάμην.cogitaui. collegi
συνενέγκας.αντος.ὁ . Poſtquaꝫ contulit.coaceruauit. ſimul tulit.
συνέξω.continebo.
συνεπάθησα.compaſſus fui.
συνεπεθέμην.cõſenſi.ſimul adieci.
συνέπεμψα.ſimul miſi.
συνεπέστην.ſimul inſurrexi.

συνεπιμαρτυρέω ⁊ συνεπιμαρτυρῶ.μ.σω.π.κα.Simul testor. contestificor.
συνέπιον.simul bibi.runt.
συνεϖτιτίθημι.μ.σω.ϖ.κα.Simul adiicio.consentio. Appono.
συνεπληρούμην.simul cõplebar.
συνέϖνιγον.Suffocabã.ant.ui.rũt
συνέϖνιξα.suffocaui.
συνέϖομαι.μ.ψομαι.ϖ.μμαι. consequor.comitor.
συνεπορευόμην.simul ibam.
συνεργέω ⁊ συνεργῶ.μ.σω.ϖ κα.cooperor.
συνεργός.ου.ὁ.coopator. adiutor
συνέρχομαι.μ.σομαι.ϖ.θα.cõuenio.confluo.simul venio.
σύνες.intellige. ⌈duco.
συνεσθίω.μ.σω.ϖ.κα.Simul mã
σύνεσις.εως.ἡ.Intellectus.
συνεσπάραξα.dissipaui.dilaceraui
συνεσταλμένος.η.ον.Abbreuiatus.breuis.e.
συνεσταυρώθην.concrucifixꝰ fui.
συνεσταύρωμαι.Cõcrucifixꝰ fui.
συνεσταυρωμένος.η.ον.Cõcrucifixus.a.um.simul crucifixus.a.ũ.
συνέστειλα.Corripui. Amoui.
συνέστηκα.Constiti.
συνέστησα.Exhibui.
συνεστώς.ωτος.ὁ. postquam simul stetit.constitit.
συνέσχον.continui. runt.
συνέταξα.constitui. ordinaui.
συνετάφην.Consepultus fui.
συνετεθείμην.coniurauerã. conspirauerã. Simul positus fuerã.
συνετέθην.Simul positus fui.coniuraui.conspiraui.
συνετέλεσα.Consumaui.finiui.
συνετελέσθην.finitꝰ. consũptꝰ fui.
συνετήρησα.Conseruaui.
συνετήρουν.conseruabam, ant.
συνετός.η.ον.prudens.intelligens.
συνέτριψα.Contriui.
συνετῶς.Prudenter.
συνευλοκέω ⁊ συνευλοκῶ.μ.σω.ϖ.κα.Consentio. applaudo particeps sum.
συνευωχέομαι ⁊ συνευωχοῦμαι.μ.σομαι.ϖ.ημαι.Simul epulor.
συνέφαγον.Simul comedi. rũt.
συνεφίστημι.μ.σω.ϖ.κα.Simul insurgo.

συνεφωνήθην.conueni. cõcordaui.
συνεφώνησα.conueni.concordaui.
συνέχαιρον.congratulabar. antur.
συνέχεα.Confudi.
συνέχεον.Confundebam.concitabaȝ.ant.
συνέχομαι.μ.ξομαι.ϖ.μαι.Detineor.coartor.
συνεχύθην.Confusus fui.
συνέχω.μ.ξω.ϖ.κα.Comprimo. coãgusto.coarto. circundo.cõtineo
συνεψήφισα.ꝯputaui. ꝯnumeraui
συνήγαγον.cõgregaui.collegi:rũt.
συνήγειρα.ꝯresuscitaui.coexcitaui.
συνηγέρθην.Consurrexi.conresuscitatus fui.
συνηγμένος.η.ον.congregatꝰ.a.ũ.
συνήδομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.condelector.
συνήθεια.ας.ἡ.consuetudo. mos.
συνήθλησα.Simul laboraui.
συνηθροισμένος.η.ον.congregatus.a.um.
συνῆκα.Intellexi.
συνήλασα.compuli. Reconciliaui.
συνῆλθον.conueni.runt.
συνηλικιώτης.ου.ὁ. coetaneus.
συνῆν.conuersatus sum.fui cum aliquo.simul fui vel eram.
συνήντησα.Obuiaui.
συνήργουν.cooperabar.antur.
συνηρπάκειν.corripuerã.arripuerã.
συνήρϖασα.corripui.rapui.arripui
συνηρχόμην. conueniebam.
συνῆσαν. simul erant. conuersati erant fuerunt.
συνήσω.Intelligam.
συνήχθην.cõgregatus sum.cõueni.
συνθάϖτω.μ.ψω.ϖ.φα.Consepelio.
συνθήκη.ης.ἡ.spõsio.pactũ. pactio.
συνθλάω ⁊ συνθλῶ.μ.σω.π.κα Confringo.
συνθλίβω.μ.ψω.π.φα.cõprimo
συνθρύϖτω.μ.ψω.ϖ.φα.affligo
συνιδών.οντος.ὁ.Postquam cõsiderauit.aspexit.
συνιείς.εντος.ὁ.Intelligens.
συνιέναι.Intelligere.
συνίημι.μ.σω.ϖ.κα.Intelligo.
συνιστάνω.commendo.
συνιστάω ⁊ συνιστῶ.μ.σω.ϖ.κα.cõmendo. ⌈cõstituo.cõmẽdo
συνίστημι.μ.σω.π.κα. simul suȝ.
συνιῶ.intelligã.

συνιῶν.ωντος.ὁ.intelligens.
συνιών.οντος.ὁ.conueniens.simul veniens.
συνκτίζω.μ.σω.π.κα. simul creo.
συνοδεύω.μ.σω.ϖ.κα.simul iter facio.
συνοδία.ας.ἡ.coitineratio. comitatus ⁊ societas in itinere.
σύνοιδα.conscius fui.conscius sum
συνοικέω ⁊ συνοικῶ.μ.σω.π.κα cohabito.
συνολκή.ης.ἡ.cõtractio.attractio.
συνομιλέω ⁊ συνομιλῶ.μ.σω. π.κα.conuersor.colloquor.
συνομορέω ⁊ συνομορῶ.μ.σω ϖ.κα.cõterminꝰ ⁊ finitimꝰ habito
συνόντες.ων.οἱ. conueniẽtes.coexistentes.
συνουσιασμός.ου. ὁ. coitus.
συνοχή.ης.ἡ.pressura.coarctatio.
συντάσσω.μ.ξω.ϖ.χα. ordino. constituo.is. ⌈stituo.
συντάττω.μ.ξω.π.χα.ordino.con
συνταφείς.εντος.ὁ.ꝯsepultꝰ.a.ũ.
συντέλεια.ας.ἡ.consumatio.finis. Adiumentum.vtilitas.
συντελέω ⁊ συντελῶ.μ.σω.ϖ.κα.consumo.finio.
συντέμνω.μ.τμήσω.π.κα.Abbreuio.conscindo.
συντετμημένος.η.ον.Abbreuiatus.concisus.a.um.
συντετριμμένος.η.ον.concussus. contritus.confractus.quassatꝰ.a.ũ
συντετρίφθαι.confractũ. cõtritũ eẽ
συντηρέω ⁊ συντηρῶ.μ.σω.ϖ.κα.conseruo.custodio.
συντίθεμαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.conspiro.coniuro. ⌈paciscor.
συντίθημι.μ.σω.ϖ.κα.Compono
σύντομος.η.ον.breuis.e.
συντόμως.Breuiter. ⌈curro.
συντρέχω.μ.ουμαι.ϖ.κα.con
συντριβή.ης.ἡ.contritio.Afflictio.
συντρίβω.μ.ψω.ϖ.φα.conflicto. concutio.Quasso.frango.
σύντριμμα.τος.το.contritio. afflictio.
σύντροφος.η.ον.collactaneꝰ.a.ũ.
συντρώγω.μ.ουμαι.simul. comedo.
συντυγχάνω.μ.ξομαι.ϖ.κα. Adeo.conuenio.
συντυχεῖν.aduisse.conuenisse.
συντύχω.Adiero.conuenero.

συμυπεκρίθην.Una ſimulaui.Alic
ne ſimulationi conſenſi.
συμυποκρίνομαι.μ.ουμαι.π.
μαι.Simul ſimulo.Aliene ſimula
tioni conſentio.
συμυπουργέω.ꝛ συμυπουρ=
γῶ.μ.σω.π.κα.Adiuuo.
συνῶ.Intelligam.
συνωδίνω.μ.νω.π.κα.Parturio.
dolores partus ſentio.
συνωκηκώσ.οτος.ὁ.Poſtq̃ ſi=
mul habitauit.
συνωμοσία.ας.ἡ.coniuratio.
συνών.οντος.ὁ.ſimul exiſtens.cõ
uerſans.
συρίζω.μ.σω.π.κα.ſibilo.as.
συρισμός.ου.ὁ.ſibilus.
σύρος.α.ον.ſyrus.a.um.
σύρτις.εως.ἡ.ſyrtis.locus in mari
periculoſus.
σύρω.μ.ρω.π.κα.traho.vi cõpello
συσπαράττω.μ.ξω.π.χα.Diſſi
po.dilanio.dilacero.
συσσεισμός.ου.ὁ.concuſſio.ter=
remotus.
συσσείω.μ.σω.π.κα.concutio.
σύσσημον.ου.το.ſignum.
σύσσωμος.η.ον.concorporalis.e.
συσταθείσ.εντοσ.ὁ.cõmendatus.
συστασιαστής.ου.ὁ.Qui ſimul
cum alijs fecit ſeditionem.
σύστασις.εωσ.ἡ.cõſtitutio.diſpõ.
συστατικόσ.η.ον.Qui ſimul cum
alijs fecit.ſeditionem.
συσταυρόω.ꝛ συσταυρῶ.μ.
σω.π.κα.concrucifigo.
συστέλλω.μ.λω.π.κα.Abbre=
uio.corripio. ſco.
συστενάζω.μ.σω.π.κα.Ingemi
συστιασισ.εωσ.ἡ.coepulatio.con
uiuium.
συστοιχέω.ꝛ συστοιχῶ.μ.σω
π.κα.coniunctus ſum.ppe ſum.
συστρατιώτησ.ου.ὁ.commilito
συστρέφω.μ.ψω.π.φα.cõuerto.
congrego.voluo.
συστροφή.ης.ἡ.conuerſio.
συσχηματίζω.μ.σω.π.κα.con=
formo.
σφαγή.ης.ἡ.occiſio. lo.
σφαγίζω.μ.σω.π.κα.occido.iugu
σφάγιον.ου.το.Uictima.
σφάζω.μ.ξω.π.κα.iugulo.occido
σφάλλομαι.μ.ουμαι.π.μαι.
Erro.pedem percutio.offendo.

σφάλλω.μ.λω.π.κα.Erro.offẽ
do.pedem ad lapidem percutio.
σφενδόνη.ης.ἡ.fũda.ꝛ locus in an
nulo vbi figitur lapis.
σφήξ.κος.ὁ.Ueſpa.
σφιγγία.ας.ἡ.parſimonia.tenui
tas.victus.
σφόδρα.vehementer.valde.
σφοδρός.α.ον.validus.vehemens
σφοδρῶς.vehementer.
σφραγίς.δος.ἡ.ſigillũ.ſignaculũ.
σφύρα.ας.ἡ.maleus.
σφυρόν.ου.το.planta pedis
σχεδία.ας.ἡ.nauis.
σχεδόν.circiter.ferme.quaſi.
σχῆμα.ατος.το.figura.forma.
σχίζω.μ.σω.π.κα.ſcindo.diuido.
σχίσμα.ατος.το.ſciſma.ſciſſura.
σχοίνιον.ου.το.funiculus.funis.
rudens. ſus ſum.
σχολάζω.μ.σω.π.κα.vaco.ocio
σχολή.ης.ἡ.ſchola.ocium.
σχῶ.habeam.ro.
σώζω.μ.σω.π.κα.ſaluo.as.
σῶμα.τος.το.corpus.
σωματικός.η.ον.corporalis.e.
σωματικῶς.corporaliter.
σωρεύω.μ.σω.π.κα.congero.ac
cumulo.
σωρηδόν.aceruatim.cumulatim.
σωτήρ.ηρος.ὁ.ſaluator.
σωτηρία.ας.ἡ.ſaluatio.
σωτήριον.ου.το.ſalutare.ſaluatio
σωτήριος.α.ον.ſanabil'.ſaluabil'.e.
σωφρονέω.ꝛ σωφρονῶ.μ.σω.π
κα.ſapio.ſapiens ꝛ prudens ſum.
σωφρονίζω.μ.σω.π.κα.Prudẽ
tiam doceo.
σωφρονισμόσ.ου.ὁ.ſobrietas.
σωφρόνως.prudenter.ſobrie.
σωφροσύνη.ης.ἡ.ſobrietas.
σώφρων.ονος.ὁ.ἡ.prudens.
Ͳά.Articulus prepoſitiuus numeri
pluralis generis neutri.
Ͳάγμα.τος.το.ordo.
Ͳὰ δέ.partim autem.
Ͳαῖς.Articulus prepoſitiuus datiui
pluralis generis feminini.
Ͳακήσομαι.liqueſcam.
Ͳακτός.η.ον.ordinatus.ſtatutus.a.ũ
ταλαιπωρέω.ꝛ Ͳαλαιπωρῶ.μ
σω.π.κα.Miſer ſum.in erumna
poſitus ſum.
Ͳαλαιπωρία.ας.ἡ.Infelicitas.
miſeria.erumna.

Ͳαλαίπωροσ.α.ον.miſer.a.um.
Ͳαλαντιαῖος.α.ον.Res tãti pon
deris vt eſt talentum.
Ͳάλαντον.ου.Ͳο.talentum.
Ͳάλας.νος.ὁ.miſer.
Ͳαμεῖον.ου.Ͳο.Cubiculum.repo
ſitorium.penetrale.
Ͳὰ μέν.partim quidem.
ταμιειον.ου.Ͳο.cubiculum.repoſi
torium.penetrale.
Ͳανῦν.nunc.
Ͳανύω.μ.σω.π.κα.extendo.
Ͳαξάμενος.η.ον.poſtq̃ ordinauit.
conſtituit.vel ordinatus ꝛ conſtitu
tus fuit.
Ͳάξις.εως.ἡ.ordo.officium.
Ͳαπεινός.η.ον.humilis.e.
Ͳαπεινοφροσύνη.ης.ἡ.humilitas
Ͳαπεινόω.ꝛ Ͳαπεινῶ.μ.σω.π.κα
Humilio.as.
Ͳαπείνωσις.εως.ἡ.Humilitas.
Humiliatio. turbo.
Ͳαράσσω.μ.ξω.π.χα.turbo.per
Ͳαράττω.μ.ξω.π.χα.turbo.ptur
bo. multus.
Ͳαραχή.ης.ἡ.turbatio.cõmotio.tu
Ͳαραχθῶ.turbatus fuero.
Ͳάραχος.εος.Ͳο.tumult⁹.turbatio
Ͳαραχώδης.εως.ὁ.ἡ.Turbati=
uus.tumultum faciens.
Ͳαρσός.ου.ὁ.Ala.penna.ordo re
migantium.ſumma pars pedis iux
ta digitos.vas in quo cõditur caſe⁹.
Ͳαρταρόω.ꝛ Ͳαρταρῶ.μ.σω.π
κα.In tartarum trudo ꝛ mitto.
Ͳάς.Articulus prepoſitiuus.ſemi.g.
numeri plura.
Ͳάσσω.μ.ξω.π.χα.ordino ꝛ i ma
giſtratum colloco.conſtituo.
Ͳάττω.μ.ξω.π.χα.Ordino ꝛ i ma
giſtratum colloco.conſtituo.
Ͳαῦρος.ου.ὁ.taurus.
Ͳαῦτα.ων.τα.Hec.pluralis nume
ri.gene.neu.
Ͳαύτη.hac.aduerb.huic.fe.ge.
Ͳαφή.ης.ἡ.ſepultura.
Ͳάφος.ου.ὁ.ſepultura.
Ͳάχα.forte.aduerb.
Ͳαχέως.velociter.cito.
Ͳαχινός.η.ον.velox.celer.
Ͳάχιον.citius.velocius.
Ͳαχίων.νος.ὁ.ἡ.velocior.
Ͳάχιστα.Velociſſima.citiſſima.plu
ralis nu.ꝛ aduerbialiter velociſſi=
me.citiſſime.

Τάχος.εος.το.velocitas.festinatio.
Ταχύνω.μ.νω.π.κα. Accelero.festino.maturo.as.
Ταχύς.εος.ὁ. velox.celer.
Τέ.Et.
Τεθέαμαι. vidi.
Τέθεικα.posui.
Τεθεικώς.τος.ὁ.postq̄ posuit.
Τεθεμελιωμένος.η.ον.fundatus.a.um.
Τεθεμελιώμην.fundatus fueram.
Τεθεραπευμένος.η.ον.Sanatus.cultus.curatus.letari factus.a.um.
Τεθῆναι.positum fuisse.
Τεθησαυρισμένος.η.ον.Thesaurizatus.seruatus.a.um.
Τεθλιμμένος.η.ον.Pressus.compressus.arctatus.a.um.
Τεθνάναι.Mortuum fuisse.
Τέθνηκα.Mortuus fui.
Τεθνηκώς.οτος.ὁ.postq̄ mortuꝰ ē.
Τεθορυβημένος.η.ον.turbatus.q̄ tumultu aliquo consternatus est.
Τεθραμμένος.η.ον.Educatus.enutritus.a.um.
Τεθραυσμένος.η.ον.cōfractꝰ.a.ū.
Τεθυμένος.η.ον.Occisus.immolatus.a.um.
Τεθῶ.ponar.positus fuero.
Τεῖχος.εος.το.Murus.
Τεκεῖν.peperisse.
Τεκμήριον.ου.το.cōiectura.Argumentum.
Τεκνίον.ου.το.filiolus.
Τεκνογονέω.τ Τεκνογονῶ.μ.σω.π.κα.filios procuro.τ gigno.
Τεκνογονία.ας.ἡ.Filiorū pcreatio
Τέκνον.ου.το.filius.
Τεκνοτροφέω.τ Τεκνοτροφῶ.μ.σω.π.κα.filios educo.
Τεκνοφόνος.η.ον.filiorum occisor.
Τεκταίνω.μ.νω.π.κα.Fabrico.molior.edifico.
Τέκτων.νος.ὁ.faber.
Τέκω.pariam.peperero.
Τέλειος.α.ον.perfectus.a.um.
Τελειότερος.α.ον.perfectior.us.
Τελειότης.τος.ἡ.perfectio.cōsummatio.completio.
Τελειόω.τ Τελειῶ.μ.σω.π.κα.cōsumo.perficio.
Τελείως.perfecte.
Τελείωσις.εως.ἡ.perfectio.consūmatio.adimpletio.
Τελειωτής.ου.ὁ.pfector.cōsūmator

Τελεσφορέω.τ Τελεσφορῶ.μ.σω.π.κα.Fructum fero.
Τελετή.ης.ἡ.Sacrificium.
Τελευτάω.τ Τελευτῶ.μ.σω.π.κα.finio.morior.
Τελευτή.ης.ἡ.obitus.mors.
Τελέω.τ Τελῶ.μ.σω.π.κα.Consumo.perficio.soluo.
Τέλος.εος.το.finis.vectigal.
Τελώνης.ου.ὁ.publicanus.
Τελώνιον.ου.το.Teloneum.locus vbi sunt publicani.
Τέξομαι.pariam.
Τέρας.τος.το.monstrum.prodigiū.
Τερέβινθος.ου.ὁ.terebinthꝰ arbor
Τέρμα.τος.το.Finis.
Τέρπω.μ.ψω.π.φα.delecto.
Τέρψις.εως.ἡ.delectatio.iucūditas
Τέσσαρα.ων.τα.quattuor.neu.ge.
Τεσσαράκοντα.quadraginta.
Τεσσαρακονταδύο.quadraginta duo.
Τεσσαρακονταέτης.εος.ὁ.ἡ.res quadraginta annorum.
Τεσσαρακοντατέσσαρες.ων.οἱ.αἱ.quadraginta quattuor.
Τέσσαρες.ων.οἱ.αἱ.quattuor.
Τεσσαρεσκαιδεκάτος.η.ον.quattuordecimus.a.um.
Τέταγμαι.Constitutus.ordinatus fui.
Τεταγμένος.η.ον.Constitutus.ordinatus.a.um.
Τεταμένος.η.ον.extensus.a.um.
Τεταπεινωμένος.η.ον.Humiliatus.a.um.
Τετάραγμαι.turbatꝰ.cōmotus fui.
Τεταραγμένος.η.ον.Commotus turbatus.a.um.
Τεταρταῖος.α.ον.quatriduanꝰ.a.ū
Τέταρτος.η.ον.quartus.a.um.
Τετάχθαι.Ordinatum.constitutum fuisse.
Τετελείωκα.perfeci.consumaui.
Τετελείωμαι.perfectus sum.
Τετελειωμένος.η.ον.Perfectus.consummatus.a.um.
Τετέλεκα.perfeci.consumaui.
Τετελεκώς.τος.ὁ.postquam perfecit.finiuit.
Τετέλεσμαι.cōsumatus.pfectꝰ fui.
Τετηκώς.οτος.ὁ.postq̄ liquefactꝰ est.delicuit.
Τετήρηκα.seruaui.
Τετήρημαι.seruatus sum.

Τετηρημένος.η.ον.seruatus.a.um.
Τετιμημένος.η.ον.Appreciatus.honoratus.a.um.
Τετράγωνος.η.ον.res quattuor angulorum.
Τετράδιον.ου.το.Res constans ex bis quattuor.i.ex octo.
Τετρακόσιος.α.ον.quadrigētꝰ.a.ū
Τετρακισχίλιος.α.ον.quattuor mille.
Τετρακόσιος.α.ον.quadrigētꝰ.a.ū
Τετράμηνος.η.ον.res q̄ttuor mēsiū
Τετραπλοῦς.η.ουν.Quadruplus.a.um.
Τετράπους.δος.ὁ.quadrupes.
Τετραρχέω.τ Τετραρχῶ.μ.σω.π.κα.Sum tetrarcha.
Τετράρχης.ου.ὁ.Princeps quattuor rerum.
Τετράστιχος.η.ον.Res quattuor ordinum τ versuum.
Τετραυματισμένος.η.ον.Vulneratus.a.um.
Τετραχηλισμένος.η.ον.Apertus.manifestus.a.um.
Τετύφλωκα.excecaui.
Τετύφωμαι.Inflatus fui τ supbia elatus.
Τετυφωμένος.η.ον.Superbus.inflatus.a.um.
Τετύχηκα.Adeptus fui.Extiti.forte occurri.
Τεχνάομαι.τ Τεχνῶμαι.μ.σομαι.π.μαι.Fabrili arte vtor.fabrico
Τέχνη.ης.ἡ.ars.
Τεχνίτης.ου.ὁ.artifex.opifex.
Τεχνῖτις.δος.ἡ.Mulier artifex et magistra.
Τεχθείς.εντος.ὁ.genitus.natus.
Τέφρα.ας.ἡ.cinis.
Τεφρόω.τ Τεφρῶ.μ.σω.π.κα.In cinerem redigo.
Τῇ.Articulus prepositiuus:feminini generis:numeri singularis:dat.ca.
Τῇδε.Huic.feminini generis.hac.
Τηκτός.η.ον.liquefactiuus.a.um.
Τήκω.μ.ξω.π.χα.liquefacio.
Τηλαυγῶς.Clare.dilucide.luculenter.
Τηλικοῦτος.η.ον.tantus.a.um.
Τήν.Articulus prepositiuus:feminini generis:numeri singularis.Accusatiui casus.
Τηρέω.τ Τηρῶ.μ.σω.π.κα.seruo.
Τήρησις.εως.ἡ.Seruatio.custodia.

obseruatio.
Τῆς. Articulus prepositiuus. feminl. generis: numeri singu. geni. casus.
Τί.νος.το. quid. aliquid.
Τιθέασιν. ponunt.
Τιθεὶς. εντος. ὁ. ponens.
Τίθημι. μ. σω. π. κα. Pono. facio. depono. exuo.
Τιθυνέω. τ Τιθυνῶ. μ. σω. ϖ. κα. nutrio vt nutrix.
Τίκτω. μ. ξομαι. ϖ. οκα. pario.
Τίλλω. μ. λῶ. π. κα. vello.
Τιμάομαι. τ Τιμῶμαι. μ. σομαι. ϖ. μαι. apprecio.
Τιμάω. τ Τιμῶ. μ. σω. π. κα. honoro
Τιμή. ης. ἡ. Honor. precium.
Τίμιος. α. ον. preciosus. honorabilis. e
Τιμιότης. τος. ἡ. preciositas. Honoratio. precium.
Τιμιώτατος. η. ον. preciosissim⁹. a. ū
Τιμιώτερος. α. ον. preciosior.
Τιμωρέω. τ Τιμωρῶ. μ. σω. π. κα. punio. castigo.
Τιμωρέομαι. τ Τιμωροῦμαι. μ. σομαι. π. μαι. crucio. vlciscor.
Τιμωρία. ας. ἡ. Supplicium. vltio. punitio.
Τίνες. ων. οι. αι. Qui. q̄. iterrogatiue.
Τινές. ων. οἱ. αἱ. quidā. quedā. pl. nu.
Τίς. τινος. ὁ. ἡ. quis que. quidā. q̄das.
Τίτλος. ου. ὁ. Titulus.
Τίω. μ. σω. ϖ. κα. sustineo. patior. honoro. soluo.
Τμηθείς. εντος. ὁ. sectus. scissus. a. ū.
Τό. ου. το. Articulus prepositiu⁹. nu. sing. neu. ge. nomi. accu. τ voca. casus.
Τοιγαροῦν. itaq̄. igitur.
Τοίνυν. igitur.
Τοιοῦτος. η. ον. talis. e.
Τοῖς. Articulus prepositiuus. generis masc. τ neu. num. plu. datiui casus.
Τοῖχος. ου. ὁ. paries.
Τοκαθημέραν. quottidie.
Τοκετός. ου. ὁ. partus.
Τόκος. ου. ὁ. vsura. partus.
Τολοιπόν. post hac. deinceps. iam.
Τολμάω. τ Τολμῶ. μ. σω. ϖ. κα Audeo.
Τολμηρός. α. ον. audax.
Τολμηρότερος. α. ον. confidentior. audentior.
Τολμητής. ου. ὁ. audax.
Τομώτερος. α. ον. penetrantior. potentior. efficatior.
Τόν. Articulus prepositiuus. masculi. gener. numeri singu. accus. cas.
Τόξον. ου. το. Arcus.
Τοπάζιον. ου. το. topazium. lapis preciosus.
Τόπος. ου. ὁ. locus.
Τοπρότερον. prius.
Τοσαύτη. tanta. femini. generis.
Τοσοῦτος. η. ον. tātus. tā mult⁹. a. ū
Τοσοῦτῳ. tanto. aduer.
Τοσύνολον. omnino.
Τότε. Tunc.
Τοῦ. vt.
Τοῦ. Articul⁹ p̄positi. mascul. τ neu. gener. nume. singularis. geni. casus.
Τοὐναντίον. contrarium.
Τούς. Articulus prepositiuus. masc. gene. nume. plu. accusatiui casus.
Τουτέστιν. hoc est. idest.
Τοῦτο. ου. το. Hoc.
Τράγος. ου. ὁ. Caper.
Τρανός. η. ον. Disertus. expeditus in loquēdo. manifestus. clarus. certus a. um.
Τράπεζα. ης. ἡ. mensa.
Τραπεζίτης. ου. ὁ. nummularius.
Τραῦμα. τος. το. vulnus.
Τραυματίζω. μ. σω. π. κα. vulnero
Τραχηλίζω. μ. σω. π. κα. per scapulam τ tergum scindo.
Τράχηλος. ου. ὁ. collum.
τραχύς. εος. ἡ. asper.
Τρεῖς. ων. οἱ. αἱ. tres.
Τρέμω. μ. σω. ϖ. κα. tremo. trepido
Τρέφω. μ. ψω. ϖ. φα. alo. pasco. nutrio.
Τρέχω. μ. ουμαι. π. κα. Curro.
Τρία. ων. τα. tria.
Τριάκοντα. triginta.
Τριακόσιος. α. ον. trigessimus.
Τρίβολος. ου. ὁ. tribulus.
Τρίβος. ου. ἡ. semita.
Τριετία. ας. ἡ. triennium. spaciū trium annorum.
Τρίζω. μ. σω. ϖ. κα. Illido. concutio. strideo.
Τρίμηνος. η. ον. res trium mensium
Τριπλάσιος. α. ον. triplus. a. um.
Τρίς. ter.
Τρισίν. tribus.
Τριστέγον. ου. Το. tertiū cenaculū
Τρισχίλιος. α. ον. tria millia.
Τρίτος. η. ον. tertius. a. um.
Τρίχες. ων. αἱ. pili. capilli.
Τρίχινος. η. ον. res facta ex pillis.
Τρόμος. ου. ὁ. Tremor. formido. pauor.
Τροπή. ης. ἡ. Conuersio. vicissitudo. reuersio.
Τρόπος. ου. ὁ. mos.
Τροποφορέω. τ Τροποφορῶ. μ. σω. π. κα. mores alicuius sustico.
Τροφή. ης. ἡ. esca. cibus.
Τροφός. ου. ἡ. nutrix.
Τροχηλάτης. ου. ὁ. auriga.
Τροχιά. ας. ἡ. Gressus. iter. itio. ambulatio. orbita. cursus. vestigium
Τροχός. ου. ὁ. rota. reuolutio
Τρυβλίον. ου. το. catinus.
Τρυγάω. τ Τρυγῶ. μ. σω. ϖ. κα. Vindemio.
Τρυγέω. τ τρυγῶ. μ. σω. ϖ. κα. Vindemio.
Τρυγητής. ου. ὁ. Videmiator. messor. τ generaliter q̄ omnem fructus colligit.
Τρυγών. νος. ἡ. Turtur.
Τρύζω. μ. σω. π. κα. Strideo. inconditum sonum facio.
Τρυμαλιά. ας. ἡ. foramen.
Τρύπημα. τος. το. foramen.
Τρυφάω. τ Τρυφῶ. μ. σω. π. κα. Luxurior. delitior.
Τρυφή. ης. ἡ. voluptas. delitie. luxus
Τρύφημα. ατος. το. delitie. voluptas. luxus.
Τρύχω. μ. ξω. ϖ. χα. torqueo.
τρώγω. μ. φαγοῦμαι. ϖ. κα. Comedo.
Τυγχάνω. μ. ξομαι. π. κα. Sum. forte sum. adipiscor.
Τυμπανίζω. μ. σω. π. κα. Ligno percutio. excorio. interficio.
Τύπος. ου. ὁ. figura. exemplar.
Τυπόω. τ τυπῶ. μ. σω. ϖ. κα. figuro. formo.
Τύπτω. μ. ψω. ϖ. φα. percutio. verbero.
Τυραννέω. τ Τυραννῶ. μ. σω. ϖ. κα. Dominor tanq̄ tyrannus.
Τυραννίς. δος. ἡ. Tyrannis. imperium violentum.
Τύραννος. ου. ὁ. tyrannus. rex.
Τυρβάζομαι. μ. σομαι. ϖ. μαι. Turbor.
Τυφλός. ου. ὁ. cecus.
Τυφλόω. τ Τυφλῶ. μ. σω. π. κα. exceco. as.
Τύφομαι. μ. ψομαι. ϖ. μμαι. fumum emitto. fumigo.
Τυφόομαι. τ Τυφοῦμαι. μ. σομαι. ϖ. μαι. inflor.
Τυφωνικός. η. ον. typhonicus. a. ū.
Τυχεῖν. adeptum esse.
Τυχόν. οντος. το. Quod euenit fortasse.
Τύχω. Eueniam. contingam. forte obtigero. adipiscar.
Τυχών. οντος. ὁ. Qualiscunq̄. vulgaris. ignobilis. forte obuēiēs. post q̄ occurrit vel adeptus est.
Τῷ. Articulus prepositiuus masculi. τ neu. gene. numeri singularis. datiui ca.
Τῶν. Articulus prepositiuus. numeri pluralis. geniti. casus. ois generis.
ὕαινα. ης. ἡ. hyena. animal sic vocatū
ὑακίνθινος. η. ον. hyacinthinus. a. ū
ὑάκινθος. ου. ὁ. hyacinthus.
ὑβρίζω. μ. σω. π. κα. contumeliis et iniuriis afficio.
ὕβρις. δος. ἡ. iniuria. contumelia.
ὑβριστής. ου. ὁ. Contumeliosus. conuitiator.
ὑγεία. ας. ἡ. sanitas.
ὑγιαίνω. μ. νῶ. π. κα. Benevaleo. sanus sum.
ὑγίεια. ας. ἡ. sanitas.
ὑγιής. εος. ὁ. ἡ. sanus. a. um.
ὑγρός. α. ον. humidus. a. um.
ὕδατα. ων. τα. aque.
ὑδραγωγός. ου. ὁ. Aquator. adaquator. qui ad aquam ducit.
ὑδρία. ας. ἡ. hydria. vas aque.
ὑδροποτέω. τ ὑδροποτῶ. μ. σω. ϖ. κα. aquam bibo.
ὑδρωπικός. η. ον. hydropicus. a. ū.
ὕδωρ. τος. το. aqua.
ὑέλινος. η. ον. Vitreus. a. um.
ὕελος. ου. ὁ. Vitrum.
ὑετός. ου. ὁ. pluuia.
υἱοθεσία. ας. ἡ. adoptio.
υἱός. ου. ὁ. Filius.
ὕλη. ης. ἡ. Silua. materia.
ὑλοτόμος. ου. ὁ. Ligna cedens. lignator.
ὑμᾶς. vos. accusatiui casus.
ὑμεῖς. Vos. nominatiui casus.
ὑμέτερος. α. ον. vester. a. um.
ὑμῖν. vobis. datiuus pluralis.
ὑμνέω τ ὑμνῶ. μ. σω. π. κα. laudo
ὑμνόω. τ ὑμνῶ. μ. σω. π. κα. laudo
ὑμῶν. vestrū vel vestri. genit. plural.
ὕπαγε. vade.
ὑπάγω. μ. ξω. π. χα. vado.
ὑπακοή. ης. ἡ. obedientia.
ὑπακούω. μ. σω. ϖ. κα. obedio.

ὕπανδρος. η. ον. Sub viro coniugatus. a. um.
ὑπαντάω. τ ὑπαντῶ. μ. σω. ϖ. κα. occurro. obuiam eo.
ὕπαρξις. εως. ἡ. Substantia. existentia. diuitie.
ὑπάρχοντα. ων. τα. Res familiaris. substantia. subsistentia.
ὑπάρχω. μ. ξω. ϖ. χα. sum. existo.
ὑπέβαλον. submisi. runt.
ὑπέδειξα. ostendi. demonstraui.
ὑπεδείχθην. ostensus fui.
ὑπεδεξάμην. suscepi. excepi.
ὑπέθηκα. supposui.
ὑπείκω. μ. ξω. ϖ. χα. obedio. pareo.
ὑπειληφώς. τος. ὁ. postq̄ putaunt. suspicatus est. supposuit.
ὑπέλαβον. suscepi. runt.
ὑπελάμβανον. Suspicabar. putabam. presupponebam. ant.
ὑπελείφθην. relictus sum.
ὑπέμεινα. Mansi. sustinui. perpessus sum.
ὑπέμενον. Mansi. remansi. remanebam. ant. runt.
ὑπεμνήσθην. recordatus fui.
ὑπεναντίον. contra e regione.
ὑπεναντίος. α. ον. contrarius. a. ū.
ὑπενεγκεῖν. sustinuisse.
ὑπενόησα. Putaui. cogitaui. suspicatus fui.
ὑπενόουν. suspicabar. antur.
ὑπέπλευσα. subnauigaui.
ὑπέρ. super. pro. supra. vltra.
ὑπεράγω. μ. ξω. π. χα. supero. superinduco. adulte etatis sum.
ὑπεραιρόω. τ. ὑπεραιρῶ. μ. σω. π. κα. extollo.
ὑπέρακμος. η. ον. supadult⁹. a. ū.
ὑπεράλλομαι. μ. οῦμαι. π. μαι. Transilio.
ὑπεράνω. Super. supra.
ὑπερασπίζω. μ. σω. π. κα. Defendo. protego.
ὑπερασπισμός. ου. ὁ. protectio. defensio.
ὑπεραυξάνω. μ. σω. ϖ. κα. Supercresco.
ὑπερβαίνω. μ. σομαι. π. κα. transgredior.
ὑπερβάλλομαι. μ. ουμαι. ϖ. μαι. dilato. procrastino.
ὑπερβαλλόντως. Eminenter. excellenter.
ὑπερβάλλω. emineo. excello.
ὑπερβήσομαι. transgrediar.
ὑπερβολή. ης. ἡ. eminētia. excellētia
ὑπερέβαλον. excellui. eminui. runt.
ὑπερείδω. μ. σω. ϖ. κα. Despicio. contemno.
ὑπερεκτείνω. μ. νῶ. π. κα. Superextendo.
ὑπερεκχύνομαι. μ. ουμαι. π. μαι superesfluo.
ὑπερεντυγχάνω. μ. ξομαι. π. κα Intercedo.
ὑπερέκεινα. Vltra.
ὑπερεπερίσσευσα. superabūdaui
ὑπερεπλεόνασα. supabundaui.
ὑπερέχω. μ. ξω. ϖ. κα. Emineo. supercrisco. potestatem habeo. super sum. supero.
ὑπερῆρα. extuli. sublimaui.
ὑπερηφανεύομαι. μ. σομαι. ϖ. μαι. Superbio.
ὑπερηφανία. ας. ἡ. superbia.
ὑπερήφανος. η. ον. superbus. a. ū.
ὑπεριδών. τος. ὁ. postq̄ despexit. animaduertit.
ὑπερίδω. contemnaq̄. contempsero.
ὑπέρμαχος. ου. ὁ. victor. vindex.
ὑπερνικάω. τ ὑπερνικῶ. μ. σω. ϖ. κα. Supero. vinco.
ὑπέρογκος. η. ον. Superbus. inflatus. a. um.
ὑπεροράω. τ ὑπερορῶ. μ. σω. ϖ κα. Despicio. contemno.
ὑπεροχή. ης. ἡ. Sublimitas.
ὑπερπερισσεύω. μ. σω. ϖ. κα. superabundo.
ὑπερπερισσῶς. Multo amplius. superabundanter.
ὑπερπλεονάζω. μ. σω. ϖ. κα. superabundo.
ὑπέρραψα. suffulsi. sui.
ὑπερυψόω. τ ὑπερυψῶ. μ. σω. π. κα. Superexalto.
ὑπερφρονέω. τ ὑπερφρονῶ. μ. σω. ϖ. κα. supersapio. plus sapio.
ὑπερῷον. ου. Το. cenaculum.
ὑπεστειλάμην. Suppressi. dissimulaui. veritus sum. fugi.
ὑπέστελλον. subtrahebam. ant.
ὑπέστρεφον. reuertebar. antur.
ὑπέστρεψα. reuersus sum.
ὑπετάγην. subiectus fui.
ὑπέταξα. subieci. supposui.
ὑπέχω. μ. ξω. π. κα. sustineo. patior
ὑπεχώρησα. secessi.
ὑπῆγον. Ibam. ant. iui. rūt.

ὑϖήκοος.α.ον. Obediens. ſubdi-tus.a.um.
ὑϖήκουον.obediebam.ant.
ὑϖήκουσα.obediui.
ὑπήνεγκα.ſuſtinui.toleraui.
ὑϖήντησα.occurri.obuiam iui.
ὑϖηρεσία.ας.ἡ. Miniſterium.
ὑπηρετέω.τ ὑϖηρετῶ.μ.σω.π.κα.ſeruio.miniſtro.
ὑπηρέτης.ου.ὁ. ſeruus. miniſter.
ὑϖῆρχον.eram.ant.fui.runt.
ὑϖισχνέομαι.τ ὑϖισχνοῦμαι μ.σομαι.π.μαι.Polliceor.
ὕϖνος.ου.ὁ.ſomnus. [mio.
ὑπνόω.τ ὑϖνῶ.μ.σω.π.κα. Dor
ὑπό. A.ab.ſub.
ὑποβάλλω.μ.λω.π.κα.ſubmitto
ὑποβλέϖω.μ.ψω.π.φα. Suſpi cor.admiror.veneror.
ὑϖόγραμμον.ου.το.Exemplu3.
ὑϖοδέδεγμαι. Suſcept.accepi.
ὑϖοδεδεμένος.η.ον.calciat9.a.ū.
ὑϖόδειγμα.τος.το.Exemplum.
ὑϖοδείγνυμι.μ.ξω.π.χα.Oſten do.demonſtro. [do.demonſtro.
ὑποδειγνύω.μ.ξω.ϖ.χα.Oſten
ὑϖοδεῖξαι.oſtēdiſſe.demōſtraviſſe.
ὑϖοδείξω.oſtēdam.demonſtrabo.
ὑϖοδέχομαι.μ.ξομαι.π.γμαι. Excipio.ſuſcipio. [cio.
ὑϖοδέω.μ.σω.ϖ.κα.ſubligo.cal-
ὑϖόδημα.τος.το.calceus. [uit.
ὑϖοδήσας.αντος.ὁ.poſtq̄ calcia
ὑπόδικος.η.ον.Subditus. vltioni ſubiectus.a.um.
ὑϖοδραμών.οντος.ὁ.poſtq̄ de currit.ſubcurrit.
ὑϖοδύω.μ.σω.ϖ.κα. Subeo. ſuccibo.ingredior.cōdo.ſubiduor.
ὑποζύγιος.α.ον.ſubiugalis.e.
ὑποζώννυμι.μ.σω.ϖ.κα.Subci go.precingo.accingo.
ὑποζωννύω.μ.σω.ϖ.κα.ſubcigo.
ὑϖόθες.ſuppone.ſubmitte.
ὑϖοκάτω.Sub.
ὑϖοκρίνομαι.μ.ουμαι.π.μαι. Simulo.
ὑπόκρισις.εως.ἡ.Hypocriſis.ver-ſutia.ſubiudicium.
ὑϖοκριτής.ου.ὁ. Hypocrita. Ac tor tragediarum.
ὑϖοκτείνω.μ.νω.ϖ.κα.occido.
ὑπολαβών.οντος.ὁ.Poſtq̄ ſu-ſcepit.reſpōdit.putauit.pſuppoſuit
ὑϖολαμβάνω.μ. ψομαι. ϖ. μμαι.Suſcipio.preſuppono.puto. exiſtimo
ὑϖολείϖω.μ.ψω.π.φα.relinquo
ὑϖολήνιον.ου.Το.Lacus.
ὑϖόληψις.εως.ἡ. Suſpitio.opi-nio.cogitatio.
ὑπολιμπάνω.μ.νω.π.κα.relinquo
ὑϖομείνας.αντος.ὁ.Poſtq̄ tole rauit.perpeſſus eſt.perſtitit.
ὑϖομεμενηκώς.οτος.ὁ.poſtq̄ to lerauit.ſuſtinuit.paſſus eſt.perſtitit.
ὑϖομένω.μ.νω.ϖ.κα.tolero.pa-tientia3 habeo.permaneo.pſeuero.
ὑϖομιμνήσκω.μ.σω.ϖ.κα. In memoriam reuoco.
ὑϖομνῆσαι.in memoriā reduxiſſe.
ὑϖομνημονεύω.μ.σω.ϖ.κα. Recordor.
ὑϖομνήσας.αντος.ὁ.poſtq̄ reuo cauit in memoriam.
ὑϖόμνησις.εως.ἡ.recordatio.
ὑϖομνήσω.Suggeram.In memo riam reuocabo.
ὑϖομονή.ης.ἡ.patientia.
ὑϖονοέω.τ ὑϖονοῶ.μ.σω.ϖ. κα.Arbitror.ſuſpicor.
ὑϖονόημα.τος.το. Suſpitio.opi nio.ſententia.
ὑϖόνοια.ας.ἡ. Suſpitio.Opinio. ſententia.
ὑϖοϖλέω.μ.σω.ϖ.κα.ſubnauigo
ὑϖοϖνέω.μ.ευσω.ϖ.κα. Suſpi ro.ſpiro.ſufflo.
ὑϖοϖόδιον.ου.το.Scabellum.
ὑϖοϖτεύω.μ.σω.ϖ.κα.Suſpi-cor.ſuſpectum habeo.
ὑϖορράϖτω.μ.ψω.ϖ.φα. ſub ſuo.ſuffulcio.
ὑϖόστασις.εως.ἡ.ſubſtantia.
ὑποστέλλομαι.μ.ουμαι.π.μαι Supprimo.detrabo.fugio.vereor.
ὑϖοστέλλω.μ.λω.ϖ.κα.ſubtra bo. [bo.
ὑϖοστήσομαι. ſuſtinebo. tolera-
ὑϖοστολή.ης.ἡ.ſuppreſſio.fuga.
ὑϖοστρέφω.μ.ψω.π.φα.regre dior.reuertor.
ὑϖοστρώννυμι.μ.σω.π.κα. ſub ijcio.ſubſterno.
ὑποστρωννύω.σω.π.κα. ſubijcio. ſubſterno.
ὑϖοστρώσω. ſubijciam. ſubſternā.
ὑποσχάζω.μ.σω.ϖ.κα.claudico.
ὑϖόσχεσις.εως.ἡ.pollicitatio.pro miſſum.
ὑϖοταγή.ης.ἡ.obediētia.ſubiectio
ὑϖοταγῶ.ſubijciar.ſubiect9 fuero.
ὑϖοτάσσω.μ.ξω.π.χα.Subordi no.ſubdo.ſubijcio.
ὑϖοτάττω.μ.ξω.ϖ.χα. Subor-dino.ſubdo.ſubijcio.ſuppono.
ὑϖοτέταγμαι.ſubiectus ſum.
ὑϖοτεταγμένος.η.ον. Subiec-tus.ſuppoſitus.a.um.
ὑϖοτίθεμαι.μ.σομαι.π.μαι.ad moneo.conſulo.
ὑϖοτίθημι.μ.σω.π.κα.ſuppono.
ὑϖοτρέχω.μ.ουμαι.ϖ.κα.ſub-curro.decurro.
ὑϖοτύϖωσις.εως.ἡ. Informa-tio.figuratio.
ὑϖοφέρω.μ.σω.ϖ.κα.ſuſtineo.
ὑϖοχείριος.α.ον. ſubditus. ſubie ctus.a.um.
ὑϖοχωρέω. τ ὑϖοχωρῶ. μ. σω.π.κα.ſecedo.
ὑϖωϖιάζω.μ.σω.π.κα. Sugillo calumnior.
ὗς.ος.ὁ.ἡ.porcus.ſus.
ὕσσωϖος.ου.ἡ. byſſopus herba.
ὑστερέομαι.τ ὑστεροῦμαι. μ. σομαι.π.μαι.excido.abrelinquor.
ὑστερέω. τ ὑστερῶ.μ.σω.ϖ.κα Retraho τ auerto me. indigeo. defe ctuoſus ſum. deſum.
ὑστέρημα.ατος.το.penuria. defe ctus.
ὑστέρησις.εως.ἡ.penuria.defect9.
ὕστερον.poſtea.
ὕστερος.α.ον.poſterior.us.
ὑφαντός.η.ον.contextus.a.um.
ὑφίστημι.μ.σω.π.κα. Suſtineo.
ὑψηλός.η.ον.excelſus.a.um.
ὑψηλότερος.α.ον.Excelſior.us.
ὑψηλοφρονέω. τ ὑψηλοφρο νῶ.μ.σω.π.κα.ſupbio.alta ſapio
ὕψιστος.η.ον.altiſſimus. a.um.
ὕψος.εος. το.altitudo.
ὑψόω.τ ὑψῶ.μ.σω.π.κα.exalto eleuo.
ὕψωμα.ατος.το. Altitudo.celu3. vel ea que ſunt in eo.
φάγε.comede.
φαγεῖν.comedere.comediſſe.
φάγεσαι.comedes.
φάγος.ου.ὁ.vorax.
φάγω.comedā.comedero.
φαγών.τος.ὁ.poſtq̄3 comedit.
φαίνομαι.μ.ουμαι.ϖ.μμαι. appareo.

φαίνω.μ.νω.ϖ.κα.luceo.
φανερός.α.ον.manifeſtus.a.um.
φανερόω.τ φανερῶ.μ.σω.π. κα oſtendo.declaro.manifeſto.
φανερῶς.manifeſte.palam.
φανέρωσις.εως.ἡ.manifeſtatio.
φανήσομαι. Apparebo.
φανός.ου.ὁ.laterna.clarus.
φανοῦμαι.Videbor.
φανόω.τ φανῶ.μ.σω.π.κα.Ma nifeſto τ propalo.
φαντάζομαι.σομαι.ϖ.μαι. figu ro ea que vidi.vel fingo τ imaginor ea que non vidi. video in ſomnijs.
φαντασία.ας.ἡ.viſio.viſus.
φαντασιοκοϖέω. τ φαντασιο-κοϖῶ.μ.σω.π.κα. Sine cauſa τ pro libito percutio.
φάντασμα.ατος.το. phātaſma.
φανῶ.appaream.videar.
φάραγξ.γος.ἡ. Vallis. conuallis.
φαρέτρα.ας.ἡ.pharetra.
φάρυγξ.γος.ὁ.Guttur.
φαρμακεία.ας.ἡ. Incantatio.vene ficium.medicamen.
φαρμακία.ας.ἡ.Veneficium.
φαρμακός.ου.ὁ.Veneficus.
φάρμακον.ου.Το.Veneficium.me
φασί.dicunt.affirmant. [dicamentū
φάσις.εως.ἡ.fama rumor.
φάσκω.dico.affirmo.
φάσμα.Τος.το.ſimulacrum.Viſio.
φάτνη.ης.ἡ.preſepium. [phātaſma.
φαῦλος.η.ον.malus.inutilis.e.
φαυλότης.Τος.ἡ.nugacitas.inutilitas
φέγγος.εος.το.Lumen.lux.
φείδομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.parco
φειδομένως.parce.
φειδώ.οος.ἡ.parcitas.parſimonia.
φελόνης.ου.ὁ.Penula. volumē ex pergameno habens legem ſcriptā. loculi pecuniarum. [co.
φέρω.μ.οισω.π.χα.fero.porto.du
φεύγω.μ.ξω.ϖ.χα.fugio.
φευκτός.η.ον.Fugiendus. dignus qui fugiatur.a.um.
φήμη.ης.ἡ.fama.
φημί.μ.σω.ϖ.κα.dico. affirmo.
φθάνω.μ.σω.ϖ.κα.puēio.corrūpo.
φθαρτός.η.ον.corruptibilis.e.
φθαρῶ.corrūpar. [loquor.
φθέγγομαι.μ. ξομαι. ϖ. γμαι.
φθέγμα.ατος.το.ſermo.
φθείρω.μ.ρω.π.κα.corrumpo
φθινοπώρινος.η.ον.autumnalis. quando autumnus ipſe deſinit.
φθόγγος.ου.ὁ.ſonus.
φθονερός.α.ον.inuidus.a.u3.
φθονέω.τ φθονῶ.μ.σω.ϖ.κα. in
φθόνος.ου.ὁ.inuidia. [uideo.
φθορά.ας.ἡ.corruptio.
φιάλη.ης.ἡ.phiala genus vaſis.
φιλάγαθος.η.ον. Amator boni. vel bonorum.
φιλαδελφία.ας.ἡ.caritas fratris.
φιλάδελφος.η.ον.Amator fratrū vel fraternitatis.
φίλανδρος.α.ον.amator viri.
φιλανθρωπία.ας.ἡ.Hoim amor.
φιλάνθρωπος. η.ον.benign9.a.ū.
φιλανθρώπως.beniguiter.hūane
φιλάργυρος.α.ον.auarus.a.um.
φίλαυτος.η.ον.ſeipſum amans.
φιλέω.τ φιλῶ.μ.σω.π.κα. Amo. conſueſco.oſculor.
φιλήδονος.η.ον.Voluptatis ama tor.voluptuoſus.a.um.
φίλημα.τος.το.oſculum.
φιλία.ας.ἡ.amor.
φιλιάζω.μ.σω.ϖ. κα.amicus ſū.
φιλόθεος.α.ον.amator dei.
φιλονεικία.ας.ἡ.contentio.
φιλόνεικος.η.ον contentioſus.a.ū.
φιλοξενία.ας. ἡ. Hoſpitalitas.
φιλόξενος.η.ον.Hoſpitalis τ ama tor hoſpitalitatis.
φιλοπρωτεύω.μ.σω.π.κα. Vo lo primus eē.τ principatum gerere.
φίλος.η.ον.amicus.a.um.
φιλόσοφος.η.ον.amator ſapiētie.
φιλόστοργος η.ον. qui diligit. qui habet caritatem.
φιλότεκνος.η.ον. amator filioru3.
φιλοτιμέομαι. τ φιλοτιμοῦ-μαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.Amo. dili genter aliquid ago.ſtudeo.inſolens ſum.lautus τ liberalis ſum. do ope ram.procuro. [diligentia.
φιλοτιμία.ας.ἡ.Ambitio. ſtudiu3.
φιλότιμος.η.ον.bonus. honorifi-cus.ſponte exhibitus.a.um.
φιλοφρόνως.benigne τ humane.
φιλόφρων.ονος.ὁ.ἡ.Benignus. humanus.
φιλόψυχος.η.ον.amator aiaru3.
φιμόομαι.τ φιμοῦμαι.μ.σόμαι π.μαι.obmuteſco.
φῖμος.ου.ὁ. Mutus.
φιμόω.τ φιμῶ.μ.σω.ϖ.κα.ob-muteſcere facio.os alligo.
φλέγω.μ.ξω.π.χα.ardeo.cōburo.
φλογίζω.μ.σω.ϖ.κα.inflamo.
φλοιός.ου. ὁ .cortex.
φλόξ.γος.ἡ.flama.
φλυαρέω.τ φλυαρῶ.μ.σω.ϖ. κα.garrio.nugas loquor. [vaniloꝗus.
φλύαρος.α.ον.nugarum locutor.
φοβέομαι. τ φοβοῦμαι .μ. σο-μαι.π.μαι.Timeo. [faciens.
φοβερός.α.ον.terribilis. terrorem
φόβητρον.ου.Το.terror. terricula
φόβος.ου.ὁ.timor. [mentum.
φοινίκισσα.ης.ἡ.pheniſſa mulier.i. erphenicia. [regione. phenir.
φοῖνιξ.κος.ἡ.palma.bō ex phenicia
φονεύς.εως.ὁ.Homicida.
φονεύω.μ.σω.π.κα. occido.pimo.
φόνος.ου.ὁ.homicidiū.
φορέω.τ φορῶ.μ.σω.π.κα. fero.
φόρος.ου.ὁ.tributum.
φορτίζω.μ.σω.π.κα.onero.
φορτίον.ου.το.onus.
φραγέλιον.ου.το.flagellum
φραγελλόω.τ φραγελλῶ. μ. σω.π.κα.flagello.as.
φραγήσομαι.obturabor. ſepiar.
φραγμός.ου.ὁ.ſepes.maceria.
φραγῶ.obturer.ſepiar. [dico.
φράζω.μ.σω.π.κα.diſſero.loquor.
φράττω.μ.ξω.π.χα.obturo. ſepio.
φρέαρ.ατος.το.puteus.
φρεναϖατάω.τ φρεναπατῶ.μ. σω.ϖ.κα.ſeduco.decipio.
φρεναϖάτης.ου.ὁ.ſeductor.
φρένες.ῶν.αι.mentes.
φρήν.ενος.ἡ.mens.animus.
φρικτός.η.ον.horrendus.a.um.
φρικτῶς.horrende. [tremiſco.
φρίσσω.μ.ξω.ϖ.χα.horreo. con
φρίττω.μ.ξω. ϖ.χα. Horreo.con tremiſco. [pio.
φρονέω.τ φρονῶ.μ.σω.ϖ.κα. ſa
φρόνημα.ατος.το.deſideriū.votū.
φρόνησις.εως.ἡ.ſapia. [volūtas.
φρόνιμος.η.ον ſapiens.prudens.
φρονίμως.ſapienter.
φρονιμώτερος.α.ον.ſapiētior.us
φρόντησις.εως.ἡ.cura.
φροντίζω.μ.σω.π.κα.curo.cogito
φροντίς.δος.ἡ.cura.
φρυάττω.μ.ξω.π.χα.fremo.
φρουρέω.τ φρουρῶ.μ.σω.π.κα cuſtodio.ſeruo. [ridum.
φρύγανον.ου.Το.ſarmētū.lignū a
φυγάς.αδος.ὁ.profugus.exul.

φυγεῖν.fugisse.
φυγή.ησ.ἡ.fuga.
φύγω.fugiam.fugero.
φυγών.οντος.ὁ.postꝗ̃ fugit
φύκος.fucus. [lia noctis
φυλακή.ης.ἡ.carcer.custodia. vigi
φυλακίζω.μ.σω.π.κα.in carcerẽ includo.
φυλακτήριον.ου.το.phylacteriũ loc⁹ vbi sũt custodes.repositoriũ.vestis.
φύλαξ.κος.ὁ.custos.
φυλάσσω.μ.ξω.ϖ.χα.custodio
φυλάττω.μ.ξω.ϖ.χα.custodio.
φυλή.ης.ἡ.tribus.
φύλλον.ου.το.folium.
φῦλον.ου.το.genus.natio.
φύραμα.τος.το.massa.
φυσάω.τ φυσῶ.μ.σω.π.κα.spiro
φυσικός.η.ον.naturalis.e.
φυσικῶς.naturaliter.
φυσιόω.τ φυσιῶ.μ.σω.π.κα.inflo
φύσις.εως.ἡ.natura.
φυσίωσις.εως.ἡ.inflatio.superbia
φυτεία.ας.ἡ.plantatio.
φύτευμα.τος.το.plantatio.
φυτεύω.μ.σω.π.κα.planto.
φύω.μ.σω.π.κα.nascor.produco.
φωλεός.ου.ὁ.fouea.cubile.
φωνέω.τ φωνῶ.μ.σω.ϖ.κα.can
φωνή.ης.ἡ.vox. [to.loquor.voco.
φῶς.τος.το.Lux.lumen.
φωστήρ.ρος.ὁ.luminare. [rus
φωσφόρος.ου.ὁ.lucifer.phosspho
φωτεινός.η.ον.lucidus.a.um.
φωτίζω.μ.σω.π.κα.illumino.
φωτισμός.ου.ὁ.illuminatio.
χαῖρε.salue.Aue. [tetor
χαίρω.μ.σομαι.π.μαι.gaudeo.
χάλαζα.ησ.ἡ.grando.
χαλάω.τ χαλῶ.μ.σω.π.κα.sub mitto.laxo.
χαλβάνη.ης.ἡ.galbanum.
χαλεπός.η.ον.Difficilis.seu⁹.dur⁹
χαλεπώτερος.α.ον.difficilior.us
χαλιναγωγέω.τ χαλιναγω=γῶ.μ.σω.π.κα.Refreno.freno.cõ
χαλινός.ου.ὁ.frenum. [pesco.
χάλκεος.α.ον.Ereus.a.um.
χαλκεύς.εως.ὁ.Erarius faber.
χαλκεῖον.ου.το.vas ereum.
χαλκηδών.νος.ὁ.Chalcedon.ge nus lapidis preciosi. [thus.
χαλκολίβανος.ου.ὁ.masculum
χαλκοπλάστης.ου.ὁ.faber era
χαλκός.ου.ὁ.Es.ris. [rius.

χαλκοῦς.η.ουν.Ereus.a.um.
χαμαὶ.in terra.humi.
χαρά.ας.ἡ.gaudium.
χάραγμα.τος.το.Impressio.scul ptura.figura.
χάραξ.κος.ὁ.Uallum.palus cui plante nouelle adherent.
χαρακτήρ.ηρος.ὁ.character.figu ra.forma. [bo.figuro.
χαράττω.μ.ξω.ϖ.χα.sculpo.scri
χαρῆναι.gauisum fuisse.
χαρήσομαι.gaudebo.
χαρίζομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.Do no.gratificor.
χάρις.τος.ἡ.gratia.
χάρισμα.ατος.το.gratia.donum
χαριτόομαι.τ χαριτοῦμαι.μ. σομαι.π.μαι.Gratia plenus sum.
χάρτης.ου.ὁ.charta.papyr⁹.mem
χάρω.gaudeam. [brana.
χαρῶ.gaudeam.
χάσμα.ατος.το.Chasma.chaos. confusio.scisma.
χαῦνος.η.ον.Mollis.e.
χεῖλος.εος.το.Labium.
χειμάζομαι.μ.σομαι.ϖ.σμαι. tempestate iactor.tempestatẽ patior.
χείμαρρος.ου.ὁ.torrens.
χειμέριος.α.ον.Hybernus.a.um.
χειμών.ωνος.ὁ.tempestas.hyẽps
χείρ.ρος.ἡ.manus.
χειραγωγέω.τ χειραγωγῶ.μ σω.ϖ.κα.mãduco.ad manũ traho.
χειραγωγός.ου.ὁ.qui manu ali um ducit. [phũ
χειρόγραφον.ου.το.chirogra=
χειροπέδαι.ων.αἱ.vincula manuũ.
χειροποίητος.η.ον.manufact⁹.a.ũ
χειροτονέω.τ χειροτονῶ.μ. σω.π.κα.ordino.eligo.
χείρων.ρος.ὁ.ἡ.peior.
χερσαῖος.α.ον.terrestris.e.
χερσί.manibus.
χέρσος.ου.ὁ.terra deuastata τ soli taria que nullũ fructum producit.
χερσόω.τ χερσῶ.μ.σω.ϖ.κα. Deuasto.desolo.
χήρα.ας.ἡ.Uidua.
χθές.heri.die preterito.
χιλίαρχος.ου.ὁ.dux mille militũ
χιλιάς.δος.ἡ.miliare.
χίλιος.α.ον.Mille.
χιτών.ωνος.ὁ.tunica.
χιών.νος.ἡ.nix.
χλαμύς.δος.ἡ.chlamys.

χλευάζω.μ.σω.ϖ.κα.subsanno.
χλιαρός.α.ον.tepidus.a.um.
χλιδών.νος.ὁ.Ornamentum bra chiorum.delitie.
χλόη.ης.ἡ.viriditas.herba.
χλοηφόρος.η.ον.Uiridem herbã ferens.germinans.
χλωρός.α.ον.viridis.e.
χνοῦς.ου.ὁ.puluis.
χοϊκός.η.ον.terrenus.a.um.
χοῖνιξ.κος.ἡ.chenix.gen⁹ mẽsure.
χοῖρος.ου.ὁ.porcus.
χολάω.τ χολῶ.μ.σω.ϖ.κα.In dignor.irascor.
χολέρα.ας.ἡ.cholera.
χολή.ης.ἡ.Fel.ira.
χορηγέω.τ χορηγῶ.μ.σω.ϖ. κα.exhibeo.presto.suppedito.
χορός.ου.ὁ.chorea.chorus.cetus.
χορτάζω.μ.σω.π.κα.saturo.facio
χόρτασμα.τος.το.cibus.esca.pa bulum feni.
χόρτος.ου.ὁ.fenum.herba.
χοῦς.ου.ὁ.puluis.
χράομαι.τ χρῶμαι.μ.σομαι. π.μαι.Utor.
χρεία.ας.ἡ.necessitas.
χρεμετίζω.μ.σω.ϖ.κα.Hinnio.
χρεωφειλέτης.ου.ὁ.debitor.
χρήζω.μ.σω.π.κα.Indigeo. volo.mutuo.
χρῆμα.τος.το.pecũia.res.preciũ.
χρήματα.ων.τα.pecunie.arum.
χρηματίζομαι.μ.σομαι.π.μαι. pecunias colligo.
χρηματίζω.μ.σω.π.κα.Do respõ sa.sum.vocor.
χρηματισμός.ου.ὁ.oraculũ.rñsũ.
χρησάμενος.η.ον.postꝗ̃ vsus est.
χρησιμεύω.μ.σω.ϖ.κα.vtilis sũ
χρήσιμος.η.ον.Utilis.e.
χρησιμώτερος.α.ον.vtilior.us
χρῆσις.εως.ἡ.Usus.
χρηστεύομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι. sum benignus.
χρηστοήθεια.ας.ἡ.bonitas morũ.
χρηστολογία.ας.ἡ.vtilis vel dul cis sermo. [tricors.
χρηστός.η.ον.vtilis.benign⁹.mise
χρηστότερος.α.ον.vtilior.melior.
χρηστότης.τος.ἡ.bõitas.vtilitas.
χρηστῶς.Utiliter.
χρίσμα.τος.το.Unctio.
χριστός.η.ον.Christus.i.vnct⁹.a.ũ
χρίω.μ.σω.π.κα.Ungo.

χρόα.ας.ἡ.color.
χρονίζω.μ.σω.π.κα.moror.moraꝫ
χρόνος.ου.ὁ.tempus. [facio.
χρονοτριβέω.τ χρονοτριβῶ. μ.σω.π.κα.moram facio.moror.
χρυσίον.ου.το.aurum.
χρυσοδακτύλιος.α.ον.Habẽs anulum aureum.
χρυσόλιθος.ου.ὁ.chrysolithus lapis preciosus.
χρυσόπρασος.ου.ὁ.chrysopra sus lapis preciosus.
χρυσός.ου.ὁ.Aurum.
χρυσουργός.ου.ὁ.aurifex.
χρυσοῦς.η.ουν.aureus.a.um.
χρυσόω.τ χρυσῶ.μ.σω.π.κα. Deauro.inauro.
χρῶμα.τος.το.color.
χύτρα.ας.ἡ.olla.
χωλός.ου.ὁ.claudus.
χῶμα.ατος.το.agger.cumulus.
χωνευτήριον.ου.το.Fornax vbi aurum exploratur τ liquefit.
χώρα.ας.ἡ.regio.
χωρέω.τ χωρῶ.μ.σω.ϖ.κα.va do.capio.
χωρίζομαι.μ.σομαι.π.σμαι.di scedo.proficiscor.
χωρίζω.μ.σω.ϖ.κα.separo.scindo
χωρίον.ου.το.villa.ager.
χωρίς.sine.absꝗ̃.
χῶρος.ου.ὁ.chorus ventus.
ψάλλω.μ.λω.π.κα.cano.canto.
ψαλμός.ου.ὁ.psalmus.cantus.
ψαλμῳδός.ου.ὁ.Psalmorum cantator.cantor.instrumẽtũ musicũ
ψαλτήριον.ου.το.psalterium in
ψάμμος.ου.ἡ.Arena.
ψαμμοτός.η.ον.Arenosus.a.ũ.
ψευδάδελφος.ου.ὁ.fals⁹ frater.
ψευδαπόστολος.ου.ὁ.falsus apostolus. [sus preceptor.
ψευδοδιδάσκαλος.ου.ὁ.Fal
ψευδολόγος.ου.ὁ.mẽdax.[tior
ψεύδομαι.μ.σομαι.π.μαι.Men
ψευδομαρτυρέω.τ ψευδο=μαρτυρῶ.μ.σω.ϖ.κα.Falso testificor.falsum testimonium perhi beo. [testimonium.
ψευδομαρτυρία.ας.ἡ.Falsum
ψευδομάρτυς.ρος.ὁ.fals⁹ testis
ψευδώνυμος.η.ον.Quihabet fal sum nomen. [pheta.
ψευδοπροφήτης.ου.ὁ.fals⁹ pro
ψεῦδος.εος.το.mendacium.

ψευδόχριστος.ου.ὁ.Qui falso facit se christum.
ψεῦσμα.τος.το.Mendacium.
ψεύστης.ου.ὁ.Mendax.
ψηλαφέω.τ ψηλαφῶ.μ.σω. ϖ.κα.palpo. [patio.
ψηλάφησις.εως.ἡ.Tactus.pal
ψηφίζω.μ.σω.ϖ.κα.computo.
ψῆφος.ου.ὁ.Sententia.suffragiũ calculus suffragiorum.
ψιθυρισμός.ου.ὁ.susurratio.
ψιθυριστής.ου.ὁ.susurro.susurra tor. [murator.
ψίθυρος.ου.ὁ.Susurrator.mur
ψιχίον.ου.το.mica.
ψυγήσομαι.refrigescam.
ψυχή.ης.ἡ.Anima.vita.
ψυχικός.η.ον.animalis.e.
ψῦχος.εος.το.frigus.
ψυχρός.α.ον.frigidus.a.um.
ψύχω.μ.ξω.π.χα.refrigero.as.
ψωμίζω.μ.σω.ϖ.κα.Allo.do ci=bum.distribuo.
ψωμίον.ου.το.frustum panis.
ψωμός.ου.ὁ.panis.
ψώχω.μ.ξω.ϖ.χα.confrico.
ὦ.o.aduerbiũ vocandi.sim fuero.
ὦ.Cui.masculi.gen.Quo.
ὧδε.Sic.Huc.
ᾠδή.Cantus.
ὡδήγησα.Deduxi.duxi.ducatum p
ὠδίν.νος.ἡ.dolor. [stiti.
ὠδινάω.τ ὠδινῶ.μ.σω.ϖ.κα. Doleo.contristo.dolere facio.
ὠδίνω.μ.νω.π.κα.partus dolores sentio.parturio.concipio.genero.
ᾠκοδομήθην.edificatus fui.
ᾠκοδομήμην.edificatus fueram.
ᾠκοδόμησα.edificaui.
ᾠκοδόμουν.edificabam.ant.
ὠλιγοποίησα.Ad paruum nume rum redegi.
ὤλισθησα.Lapsus sum.labi feci. causa erroris.fui.
ὡμαλισμένος.η.ον.Equatus.leui gatus.complanatus.a.um.
ὡμίλουν.conuersabar.colloque= bar.antur. [tus fui.
ὡμοιώθην.similis fact⁹ sũ.assimila
ὡμοίωσα.assimilaui.comparaui.
ὡμολόγουν.cõfitebar.pollicebar. antur. [fui.
ὡμολόγησα.confessus.pollicitus
ὠμόλινον.ου.το.Sudarium line um quod circumponebatur hume

ris.crudum linum.
ὦμος.ου.ὁ.Humerus.
ὤμοσα.iuraui.
ὧν.quorum.
ὤν.τος.ὁ.existens.mascul.gener.
ὠνείδιζον.Improperabam.conui tiabar.antur. [fui.
ὠνείδισα.improperaui.conuitiatus
ὠνέομαι.τ ὠνοῦμαι.μ.σομαι. ϖ.μαι.Emo.
ὠνησάμην.Emi.
ὠνόμασα.nominaui.appellaui.
ὠνομάσθην.noiatus.appellat⁹ fui.
ᾠόν.ου.το.ouum.
ὥρα.ας.ἡ.Hora.tempus aliquod ex quattuor anni temporibus.pulchri tudo.tempus idoneum rei faciẽde.
ὤρα.ας.ἡ.cura. [cher fuit.
ὡραΐζομαι.μ.σομαι.π.μαι.pul=
ὡραῖος.α.ον.pulcher.maturus.op portunus.a.um.
ὠργίσθην.Iratus sum.
ὤρθριζον.mane surgebam.ant.
ὥρισα.proposui.determinaui.finiui. diffiniui. [nat⁹.propositus.a.um.
ὡρισμένος.η.ον.definit⁹.determi
ὥρμησα.cũ impetu iui.impetũ feci.
ὤρυξα.effodi.
ὠρύομαι.μ.σομαι.π.μαι.rugio.
ὠρχησάμην.saltaui.
ὡς.sicut.a quo tempore.sic.vt.quãdo. quoad.dum.
ὡσαύτως.similiter.eodem modo.
ὡσεί.tanꝗ̃.quasi.circiter.
ὦσι.sint.fuerint.
ὠσίν.Auribus.
ὥσπερ.Sicut.quemadmodum.
ὥστε.Itaqꝫ.ita vt.vt.adeo quod.
ὦτα.ων.τα.Aures
ὠτίον.ου.το.auris.auricula.
ὤφειλον.debebam.ant.
ὠφέλεια.ας.ἡ.vtilitas.
ὠφελέω.τ ὠφελῶ.μ.σω.π.κα. Iuuo.prosum.
ὠφέλιμος.η.ον.Utilis.
ὤφθην.Uisus fui.apparui.
ὠχύρωσα.muniui.fortificaui.

Τέλος σὺν θεῷ.

Incipiunt interpretationes hebreorum chaldeorum grecorumq3 nominum noui testamẽti. Et primo in euangelium secundum Mattheum.

Capitulum primum.

Interp.
Jesus.
Christus
Dauid.
Abraam
Isaac.
Jacob.
Judas.
Phares.
zara.
Thamar.
Esrom.
Aram.
Amina.
Naason
Salmon
Booz.
Raab.
Obed.
Ruth.
Jesse.
Salomon
Urias.
Roboam.
Abias.
Asa.
Josaphat.
Joram.
Ozias.
Jothan.
Achaz.
Ezechias.
Manasses
Amon.
Josias.
Jechonias
Babylon.
Salathiel
zorobabel
Abiud.
Eliachim.
Azor.
Sadoch
Achim.
Eliud.
Eleazar.
Mathan.
Joseph
Maria.
Emanuel.

Liber generationis. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus.) Unctus. grecũ est. ¶ Dauid.) Dilectus. ¶ Abraã.) Pater multitudinis. ¶ Isaac.) Risus. ¶ Jacob.) Supplãtator: vel calcaneum: aut planta. i. vestigiũ. ¶ Judas.) Laudatio: siue cõfessio. ¶ Phares.) Diuisio. ¶ Zara.) Oriens: vel orientalis: aut claritas. ¶ Thamar.) Palma: vel datylus: siue commutatio: vel permutatio: aut amaritudo. ¶ Esrom.) Sagitta exultationis: siue diuisio cantici: aut atriuz: vel fenũ. Heb. Esron. ¶ Araz.) Excelsus: vel sublimis: aut piciens. ¶ Aminadab.) Populus spontaneus: siue populus vouens: aut populi princeps. ¶ Naason.) Coluber: vel serpens: aut augurans: vel diuinans: siue eneus. ¶ Salmon) Pacificus: siue perfectus: aut retribuens. ¶ Booz.) In fortitudine: aut in hyrco. ¶ Raab.) Lata: siue dilatata: aut platea. ¶ Obed.) Seruus: aut operari⁹. ¶ Ruth.) Saturata: siue inebriata. ¶ Jesse.) Enis: siue existẽs: aut munus: vel oblatio. ¶ Salomõ.) Pacificus. ¶ Urias) Ignis domini: siue lumen domini: aut lux domini. ¶ Roboã.) Dilatans populum: aut latitudo vel platea populi: siue odor vel odorans cum populo. ¶ Abias.) Pater domini: vel patris domin⁹: aut voluntas domini. ¶ Asa.) Medicus: aut sanans. syrum est. ¶ Josaphat.) Dominus iudex: vel domini iudicium. ¶ Joram.) Domini celsitudo: aut domini sublimitas: siue domini protectio. ¶ Ozias.) Fortitudo domini: siue hyrcus domini. ¶ Jothan.) Consumatus: siue perfectus. Heb. Jotham. ¶ Achaz.) Apprehẽdẽs: siue possidens: aut videns. ¶ Ezechias.) Fortitudo domini: siue apprehensio domini. ¶ Manasses) Oblitus: aut oblituio. ¶ Amon.) Fidelis: aut verax: seu artifex: vel nutritius: aut pedagogus. ¶ Josias.) Ignis domini: siue vrẽs dominus. ¶ Jechonias). Preparatio domini: aut firmitas domini. ¶ Babylon. Confusio: vel commixtio. ¶ Salathiel.) Postulatus dei: siue cõmodatus dei. ¶ Zorobabel.) Alienus a confusione: aut aliena vel extranea confusio: siue extranea commixtio: aut dispersio confusionis vel commixtionis: seu circulus commixtionis: vel confusionis. ¶ Abiud.) Pater laudis vel confessionis. ¶ Eliachim.) Dei resurrectio vel affirmatio: siue deus resurrectionis vel firmitatis: aut deus vindicans. ¶ Azor.) Adiutor: vel accinctus: aut syriace conuersus. ¶ Sadoch.) Iustus: siue iustificatus. ¶ Achim.) Resurgens: vel confirmans: aut vindicans: vel frater eorum. ¶ Eliud.) Deus laudis: siue deus confessionis: aut dei laus vel ꝯfessio. ¶ Eleazar) Dei adiutorium: siue dei atrium. ¶ Mathan) Donum: aut lumbus: siue mors eorum: vel syriace expectatio vel spes. ¶ Joseph.) Augmentum: vel profectus. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vl' magistra maris: aut ex syro ꝛ hebreo domina maris. ¶ Emanuel.) Nobiscum deus. 2.

Interp.
Jesus.
Bethleem
Juda.
Herodes.
Magi.
Hierosoly.
Judei.
Christus
Israel.
Joseph.
Egyptus
Hieremia
Rama.
Rachel.
Archelaus.
Judea
Galilea
Nazareth.
nazareus.

Cum ergo. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Bethleem.) Domus panis: siue domus belli. ¶ Juda) Laudatio: siue confessio. ¶ Herodes.) Pellis gloria: vel pellibus glorians: siue mons glorie vel arrogantie: aut syriace draco ignitus. ¶ Magi.) Sapientes vel philosophi: aut qui presunt sacris hoc est sacerdotes. persicum est. ¶ Hierosolyma.) Visio pacis: aut visio perfecta vl' consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Judei.) Laudantes: siue cõfitentes. ¶ Christus.) Unct⁹. grecũ est. ¶ Israel.) Preualens siue dominãs cũ deo. ¶ Joseph) Augmentũ: vel profectus. ¶ Egyptus.) Angustie: siue tribulationes. ¶ Hieremia.) Celsitudo domini: vel sublimitas domini: aut exaltans dominuz. ¶ Rama.) Excelsa: vel sublimis: aut protecta. ¶ Rachel) Ouis. ¶ Archelaus.) Princeps populi. grecum est. ¶ Judea.) Laudatio: siue cõfessio. ¶ Galilea) Volubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Nazareth.) Sanctificata: vel separata: aut coronata: si autem per sade litteram scribatur: interpretatur custodita: vel florida: aut virgultum. ¶ Nazareus.) Separatus: siue coronatus: aut sanctificatus: vel per sade litteram custodiens: siue floridus: aut virgultum. 3.

Interp.
Johannes
Judea.
Esaias.
Hierosoly.
Jordanis.
Pharisei.
Saducei.
Abraam.
Jesus.
Galilea.

In diebus autem. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Judea.) Laudatio: siue confessio. ¶ Esaias) Salus domini. ¶ Hierosolyma.) Visio pacis: aut visio perfecta vl' consumata: siue timor perfectus vel cõsumatus. ¶ Jordanis.) Fluuius iudicij: aut demonstratio vel protectio iudicij: seu descensio: aut ex syro ꝛ hebreo lebes iudicij. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Saducei.) Iusti: vel iustificati: aut syriace scisi vel scismatici. ¶ Abraam.) Pater multitudinis. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Galilea.) Volubilis: siue volutabilis: aut rota. 4.

Interp.
Jesus.
Diabolus
Sathanas
Johannes
Galilea
Nazareth
Caphar.
Zabulon.
Neptalim.
Esaias.
Jordanis.
Symon.
Petrus.
Andreas.
Jacobus
zebedeus
Syria
Decapolis
Hierosoly.
Judea.

Tunc iesus. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Diabolus) Criminator: siue calumpniator: aut accusator. grecum est. ¶ Sathanas.) Contrarius: siue aduersarius. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donuz: aut domini misericordia. ¶ Galilea.) Volubilis: siue volutabilis aut rota. ¶ Nazareth.) Sanctificata: vel separata: aut coronata: si autem per sade litteram scribatur: interpretatur custodita: vel florida: aut virgultum. ¶ Capharnaum.) Ager penitentie: vel villa consolationis: aut propiciatio penitentis. ¶ Zabulon.) Habitaculum: vl' habitans. ¶ Neptalim.) Comparatio: vel equiparatio: aut retorsio: vel tortuositas. ¶ Esaias.) Salus domini. ¶ Jordanis.) Fluuius iudicij: aut demonstratio vel protectio iudicij: seu descensio: aut ex syro ꝛ hebreo lebes iudicij. ¶ Symon.) Audiens vel obediẽs. ¶ Petr⁹.) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Andreas.) Virilis vl' fortissimus. grecum est. ¶ Jacobus.) Supplantator: vl' calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ Zebedeus.) Dos: siue dotatus: aut fluxus vehemens. ¶ Syria.) Hebraice dicitur aram: ꝛ iterpretatur excelsa: vel sublimis aut decipiens: siue maledictio eorum. ¶ Decapolis) Decem ciuitatum scilicet regio. grecum est. ¶ Hierosolyme) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Judea.) Laudatio: siue confessio. 5.

Interp.
Jesus.
Amen.
Pharisei.
Racha.
Gehenna.
Hierosoly.

Videns autem. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Amen) Vere: siue fideliter. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Racha) Uacuus: vel vanus. ¶ Gehenna.) Vallis deceptionis vel tristitie aut diuitiarum: vel syriace infernus. ¶ Hierosolyma.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. 6.

Interp.
Amen.
Mammo.

Attendite. ¶ Amen.) Vere: siue fideliter. ¶ Mãmona.) Pecunia vel diuitie: aut cupiditas. syrum est. ¶ Salomon) Pacificus. 7.

Nolite iudicare. ¶ Pharisei.) Diuisi. 8.

Interp.
Jesus.
Moyses
Caphar.
Amen.
Israel.
Abraam.
Isaac.
Jacob.
Petrus
Esaias.
Geraseni

Cum autem. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Moyses) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Capharnaum.) Ager penitentie: vel villa consolationis: aut propitiatio penitentis. ¶ Amen.) Vere: siue fideliter. ¶ Israel.) Preualens siue dominans cũ deo. ¶ Abraam.) Pater multitudinis. ¶ Isaac.) Risus. ¶ Jacob.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ Petrus.) Saxum vel petra. grecũ est. ¶ Esaias.) Salus domini. ¶ Geraseni.) In greco gergeseni: ꝛ hebraice interpretatur peregrinationi aut conflictui vel ruminationi appropinquantes. 9.

Interp.
Jesus
Mattheus
Johannes
Israel.

Et ascendens. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Matthe⁹) Donatus. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Johannes.) Dñi gr̃a: siue dñi donũ: aut domini mĩa. ¶ Dauid) Dilectus. ¶ Israel) Preualens siue dominãs cũ deo. 10.

Interp. Symon. Petrus. Andreas. Philipp9. Bartholo. Jacobus. Zebedeus. Johannes. Thomas. Mattheus. Alpheus. Thadeus. Chanane9.

Et conuocatis. ¶ Symon.) Audiens vel obediens. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Andreas.) Virilis vel fortissimus. grecu3 e. ¶ Philippus.) Bellicosus: siue amator equorum. grecu3 est. ¶ Bartholomeus.) Filius suspendentis aquas. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta. i. vestigium. ¶ Zebedeus) Dos: siue dotatus: aut fluxus vehemens. ¶ Johannes.) Domini gratia: vel domini donum: aut domini misericordia. ¶ Thomas.) Abyssus: vel geminus: et grece didymus appellatur: quod interpretatur gemellus idest ille qui cum alio vno et eodem partu nascitur. ¶ Mattheus.) Donat9. ¶ Alpheus.) Millessimus: vel doctus: aut dux. ¶ Thaddeus.) Laudans: vel confitens. ¶ Chananeus.) Zelotes: vel emulator vt habetur luce. 6. Non eni3 erat ex chanaan: s3 ex chana vico galilee que in zelum vel emulationem conuertitur. ¶ Judas.) Laudatio: siue confessio. ¶ Schariotis.) In greco scribitur ischariotis: et hebraice interpretatur vir occisionis: aut vir exterminationis vel mortis. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Samaritani.) Custodes: vel adamantini: siue spinosi: aut feces: vel feculenti. ¶ Israel.) Preualens siue dominans cum deo. ¶ Amen.) Vere: siue fideliter. ¶ Sodoma.) Secretum eorum: siue calx aut cementum eorum. ¶ Gomorrei.) Populus rebellis: siue populus timens: aut manipulus: vel seruitus: aut syriace lana. ¶ Beelzebub.) Idolum muscarum: aut possessor muscarum. ¶ Gehenna.) Vallis deceptionis vel tristitie siue diuitiarum: aut syriace infernus. 11.

Judas. Schari. Jesus. Samarita. Israel. Amen. Sodoma. Gomorrei. beelzebub. Gehenna.

Interp. Jesus. Johannes. Christus. Amen. Elias. Corozaim. bethsaida. Tyrus.

Et factum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donu3: aut domini misericordia. ¶ Christus.) Vnctus. grecum est. ¶ Amen.) Vere: siue fideliter. ¶ Elias.) Deus dominus: aut fortis dominus. ¶ Corozaim.) Hoc secretum meum: vel hic est mysterium. ¶ Bethsaida.) Domus frugum vel cibariorum: aut domus venatorum vel insidiantium. ¶ Tyrus.) Hebraice dicitur sor: et interpretatur tribulatio: vel obsidio: siue angustia: aut vinculum vel colligatio: seu plasmatio vel figuratio: aut fortitudo: vel petra. ¶ Sydon.) Venatio: aut insidiatio: siue viaticum vel cibarium: aut nauis iudicii. ¶ Sodoma.) Secretu eorum: siue calx aut cementum eorum. 12.

Sydon. Sodoma.

Interp. Jesus. Pharisei. Dauid. beelzebub. Jonas. Niniuite. Jona. Salomon.

In illo tempore. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Sabbatu.) Requies: siue cessatio. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Dauid.) Dilectus. ¶ Beelzebub.) Idolum muscaru3: aut possessor muscarum. ¶ Sathanas.) Contrarius: siue aduersarius. ¶ Jonas.) Columba: siue depopulans: vel deuastans. ¶ Niniuite.) Pulchri: siue speciosi: aut habitacula. ¶ Jona) Idem quod ionas. ¶ Salomon.) Pacificus. 13.

Interp. Jesus. Esaias. Amen. Diabolus. Maria. Jacobus. Joseph. Symon. Judas.

In illo die. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Esaias) Salus domini. ¶ Amen.) Vere: siue fideliter. ¶ Diabolus.) Criminator: siue calumpniator: aut accusator. grecum est. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis maris: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro et hebreo domina maris. ¶ Jacobus) Supplantator: vel calcaneum: aut planta. i. vestigiu. ¶ Joseph.) In greco ioses: qd hebraice potest interpretari parcens: vel eleuatus: aut existens. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Judas.) Laudatio: siue confessio. 14.

Interp. Herodes. Jesus. Johannes. Herodias. Petrus. Genesar.

In illo tempore. ¶ Herodes.) Pellis gloria: vel pellibus glorians: siue mons glorie vel arrogantie: aut syriace draco ignitus. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut dni misericordia. ¶ Herodias.) Pellis gloria: vel pellibus glorians: siue mons glorie vel arrogantie: aut syriace dracena ignita. ¶ Petrus) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Genesar.) In greco genesareth: et hebraice interpretatur hortus: aut protectio principis: siue hortus vel protectio ministrantis. 15.

Interp. Hierosoly. Pharisei. Esaias. Petrus. Jesus. Tyrus. Sydon. Chananea. Dauid. Israel. Galilea. Magedan.

Tunc accesserunt. ¶ Hierosolyme) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel cosumatus. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Esaias.) Salus domini. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Tyrus.) Hebraice dicitur sor: et interpretatur tribulatio vel obsidio: siue angustia: aut vinculum: vel colligatio: siue plasmatio: aut figuratio: vel fortitudo: aut petra. ¶ Sydon) Venatio: aut insidiatio: siue viaticum vel cibarium: aut nauis iudicii. ¶ Chananea.) Mercatrix: vel negociatrix: siue contrita vel confracta: aut recte respodens: vel recte affliges. ¶ Dauid) Dilectus. ¶ Israel.) Preualens siue dominans cu3 deo. ¶ Galilea.) Volubilis siue volutabilis: aut rota. ¶ Magedan.) In greco magdala: et hebraice interpretatur turris: vel magnitudo. 16.

Interp. Pharisei. Saducei. Jonas. Jesus. Cesarea. Philipp9. Johannes. Helias. Hieremias. Symon. Petrus. Christus. Bariona. Hierosoly. Sathanas. Amen.

Et accesserut. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Saducei.) Justi siue iustificati: aut syriace scisi vel scisimatici. ¶ Jonas.) Columba: siue depopulans: vel deuastans. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Cesarea.) A cesare cognominata est: cesar vero a ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie. i. coma vel capillatura cu3 qua ortus est: vel qd cesios idest glaucos habuerit oculos vt quidam volut. latinum est. ¶ Philippus) Bellicosus: siue amator equorum. grecum est. ¶ Johanes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Helias.) Deus dominus: aut fortis dominus. ¶ Hieremias.) Celsitudo domini: siue sublimitas domini: aut exaltas dominum. ¶ Symon.) Audiens vel obediens. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Christus.) Vnctus. grecum est. ¶ Bariona) Filius columbe. ex syro et hebreo. ¶ Hierosolyma.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Sathanas.) Contrarius siue aduersarius. ¶ Amen.) Vere: siue fideliter. 17.

Interp. Jesus. Petrus. Jacobus. Johannes. Moyses. Helias. Amen. galilea. Caphar. Symon.

Et post dies sex. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Petr9.) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Jacob9) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Moyses.) Attractus: vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Helias.) Deus domin9: aut fortis dominus. ¶ Amen.) Vere: siue fideliter. ¶ Galilea.) Volubilis siue volutabilis: aut rota. ¶ Capharnaum.) Ager penitentie: vel villa consolationis: aut propitiatio penitentis. ¶ Symon.) Audiens vel obediens. 18.

Interp. Jesus. Amen. gehenna. Petrus.

In illa hora. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Amen.) Vere siue fideliter. ¶ Gehenna.) Vallis deceptionis vel tristitie siue diuitiaru3: aut syriace infernus. ¶ Petr9.) Saxum: vel petra. grecum est. 19.

Interp. Jesus. galilea. Judea. Jordanis. Pharisei. Moyses. Amen. Petrus. Israel.

Et factum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Galilea.) Volubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Judea.) Laudatio: siue confessio. ¶ Jordanis.) Fluuius iudicii: aut demonstratio vel protectio iudicii: seu descensio: aut ex syro et hebreo lebes iudicii. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aqs. ¶ Amen.) Vere: siue fideliter. ¶ Petrus.) Saxu: vel petra. grecu est. ¶ Israel.) Preualens siue dominans cum deo. 20.

Interp. Hierosoly. zebedeus. Jesus. Hiericho. dauid.

Simile est. ¶ Hierosolyma.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor pfectus: vel consumatus. ¶ Zebedeus.) Dos: siue dotatus: aut fluxus vehemens. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Hiericho) Luna: vel mensis: aut odor eius. ¶ Dauid.) Dilectus. 21.

Interp. Hierosoly. Bethpha. Jesus. Syon. Osanna. dauid. Hierosoly. Nazareth. Galilea. bethania. Amen. Johannes. Pharisei.

Et cum appropinquasset. ¶ Hierosolyme.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Bethphage.) Domus oris vallium vel domus bucce vallis: aut domus ficuu scilicet precoquarum. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Syon.) Aceruus: vel tumulus: aut specula: vel siccitas. ¶ Osanna.) Salua obsecro: vel salua nunc. ¶ Dauid.) Dilectus. ¶ Hierosolyma.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Nazareth.) Sanctificata: vel separata: aut coronata si autem per sade litteram scribatur: interpretatur custodita: vel florida: aut virgultu3. ¶ Galilea.) Volubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Bethania.) Domus obedientie vel afflictionis: aut domus cantici: siue domus gratie domini. ¶ Amen.) Vere: siue fideliter. ¶ Johanes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Pharisei.) Diuisi. 22.

Interp. Pharisei. Herodiani.

Simile factum est. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Herodiani.) Pellium gloria: vel pellibus gloriantes: si-

Cesar
Jesus
Saducei
Moyses
Abraam.
Isaac.
Jacob
Christus.
David

ue montes glorie vel arrogantie: aut syriace dracones igniti. ¶ Cesar.) A ceso matris vtero dictus ē: vel a cesarie .i. coma vel capillatura cuȝ qua ortus est: vel q̄d cesios idest glaucos habuerit oculos vt quidam volunt. latinum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Saducei.) Justi vl' iustificati: aut syriace scili vel scismatici. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Abraā) Pater multitudinis. ¶ Isaac.) Risus. ¶ Jacob.) Supplantator: vel calcaneū: aut plāta idest vestigiū. ¶ Christus.) Unctus, grecum est. ¶ David.) Dilectus. 23.

Interp̄.
Jesus
Moyses
Pharisei.
Rabbi
Christus
Gehenna.
Pharise⁹
Abel
zacharias.
Barachi.
Amen.
hierusalez

TUnc iesus. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Moyses) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Rabbi) Magister. ¶ Christus.) Unctus, grecum est. ¶ Gehenna.) Uallis deceptionis siue tristitie vel diuitiarum: aut syriace infernus. ¶ Phariseus.) Diuisus. ¶ Abel.) Uanitas: siue anhelit⁹: aut syriace vapor. ¶ Zacharias) Memoria domini: aut masculus domini. ¶ Barachias.) Benedicens dominū: aut genuflectens domino. ¶ Amen.) Uere siue fideliter. ¶ Hierusalem.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. 24.

Interp̄.
Jesus
christus.
Daniel.
Judea.
Sabbatuz
Noe

ET egressus. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. ¶ Christus.) Unctus. grecū est. ¶ Daniel.) Judiciuȝ dei. ¶ Judea.) Laudatio: siue cōfessio. ¶ Sabbatuȝ.) Requies: siue cessatio. ¶ Noe.) Consolatio: vel requies. 25.

TUnc similie. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. ¶ Diabolus.) Criminator: siue calumpniator: aut accusator, grecum est. 26.

Interp̄.
Jesus
Pascha
cayphas.
Bethania
Symon.
Amen.
Judas.
Scarioth.
Rabbi
galilea.
Petrus.
gethsema.
zebedeus.
christus.
galileus
Nazaren⁹

ET factum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Pascha) Transitus: vel claudicatio. ¶ Cayphas) Inuestigator: vel sagax: seu vomēs ore: aut vomit⁹ oris. ¶ Bethania.) Domus obedientie vel afflictionis: aut dom⁹ cantici: siue domus gratie domini. ¶ Symon.) Audiēs vel obediēs. ¶ Amen) Uere: siue fideliter. ¶ Judas.) Laudatio: siue confessio. ¶ Scarioth.) In greco scribitur ischarioth: ꝛ hebraice interpretatur vir occisionis: aut vir exterminationis vel mortis. ¶ Rabbi.) Magister. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra, grecum est. ¶ Gethsemani.) Uallis pinguissima: siue vallis olei: scribi debet gesemani. ¶ Zebedeus.) Dos: siue dotatus: aut fluxus vehemens. ¶ Christus.) Unctus, grecum est. ¶ Galileus.) Uolubilis siue volutabilis: aut rotans. ¶ Nazarenus.) Separatus: siue coronatus: aut sanctificatus: si vero per sade litteram scribatur: interpretatur custodiēs: vel floridus: aut virgultum. 27.

Interp̄.
Jesus
Pontius.
piletus
Judas
Achelde.
Hieremias
Israel
Judei.
Christus
Cyreneus
Symon
Golgotha.
Eli.
Lamaza.
Helias
galilea.
Maria.
Magdale.
Jacobus
Joseph
zebedeus
Arimath.
Parasce.
pharisei

MAne autem facto. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Pōti⁹) Marinus, grecum est. ¶ Pilatus) Constringens vel constrictus, grecum est. ¶ Judas.) Laudatio: siue confessio. ¶ Corbona.) Donum vel oblatio. ¶ Acheldemach.) Ager sanguinis. syrum est: scribi debet acheldema. ¶ Hieremias.) Celsitudo domini: siue sublimitas domini: aut exaltans dominum. ¶ Israel.) Preualens siue dominans cum deo. ¶ Judei) Laudantes: siue confitentes. ¶ Barrabas.) Filius patris: vel filius magistri: aut filius confusionis vel ignominie. ¶ Christus.) Unctus, grecum est. ¶ Cyreneus.) Paries: vel trabes: aut frigidus: vel occurrens. grece vero dominans. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Golgotha.) Caluaria: scilicet vbi sunt capita mortuorum. ¶ Eli.) Deus meus. ¶ Lamazabathani.) Ut quid dereliquisti me. ¶ Helias.) Deus dominus: aut fortis dominus. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro ꝛ hebreo domina maris. ¶ Magdalene.) Magnifica vel magnificata: aut exaltata: vel turris. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ Joseph.) In greco ioses: ꝛ hebraice potest interpretari parcens: vel eleuatus: aut existens. ¶ Zebedeus.) Dos: siue dotatus: aut fluxus vehemens. ¶ Arimathia.) Leo mortuus domino: vel lux mortis domini. ¶ Parasceue.) Preparatio. grecuȝ est. ¶ Pharisei.) Diuisi. 28.

Interp̄.
Sabbatuȝ
Maria.
Magdale.
Jesus
galilea.
Judei.

VEspere autem. ¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro ꝛ hebreo domina maris. ¶ Magdalena.) Magnifica vel magnificata: aut exaltata: vel turris. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Judei.) Laudantes: siue confitētes.

¶ Explicit euangelium secundum mattheum.

Incipit euangelium secundum Marcum.

¶ Capitulum primum.

Interp̄.
Jesus.
Christus
Esaias.
Johannes
Judea
Hierosoly.
Jordanis.
nazareth.
galilea.
Sathanas
Symon
Andreas.
Jacobus.
zebedeus.
Caphar.
Sabbatuȝ
nazarenus
Moyses.

INitium euangelij. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus.) Unctus, grecum est. ¶ Esaias.) Salus domini. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Judea.) Laudatio: siue confessio. ¶ Hierosolymite.) De hierusalem quod interpretatur visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Jordanis.) Fluuius iudicij: aut demonstratio vel proiectio iudicij: seu descensio: aut ex syro ꝛ hebreo lebes iudicij. ¶ Nazareth.) Sanctificata: vel separata: aut coronata: si aūt per sade litteram scribatur interpretatur custodita: vel florida: aut virgultum. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Sathanas.) Contrarius: siue aduersarius. ¶ Symon) Audiens: vel obediens. ¶ Andreas.) Uirilis vel fortissimus, grecum est. ¶ Jacob⁹) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigiū. ¶ Zebedeus) Dos: siue dotatus: aut fluxus vehemēs. ¶ Capharnaum.) Ager penitentie: vel villa cōsolationis: aut propiciatio penitentis. ¶ Sabbatum) Requies: siue cessatio. ¶ Nazarenus.) Separatus: siue coronatus: aut sanctificatus: si vero per sade litteraȝ scribatur: īterpretatur custos: siue floridus: aut virgultū. ¶ Moyses.) Attractus vel assūptus: subaudi de aquis. 2.

Interp̄.
Caphar.
Jesus.
Leui.
Alpheus.
pharisei.
Johannes
Sabbatuȝ
David.
Abiathar.

ET iterum. ¶ Capharnaum.) Ager penitentie: vl' villa cōsolationis: aut propitiatio penitētis. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Leui.) Copulatus. ¶ Alphe⁹) Millessim⁹: vel doct⁹: aut dux. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Sabbatū) Requies: siue cessatio. ¶ David.) Dilectus. ¶ Abiathar.) Pater excellens: aut pater residui vel remanentis: siue pater explorationis vel cōtemplationis: aut pater funiculi. 3.

Interp̄.
Sabbatuȝ
pharisei.
Herodiani
Jesus
Galilea
iudea.
Hierosoly.
idumea.
iordanis
Tyrus
Sydon
Symon
Petrus
iacobus
zebedeus.
iohannes.
Boaner.
Andreas
Philipp⁹
Bartholo.
Mathe⁹.
Thomas
Alpheus
Taddeus

ET introiuit. ¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Herodiani.) Pellium gloria: vel pellibus gloriantes: seu mōtes glorie vel arrogantie: aut syriace dracones igniti. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Judea.) Laudatio: siue confessio. ¶ Hierosolyme.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel cōsumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Idumea) Russa: siue terrena: aut sanguinea. ¶ Jordanis.) Fluuius iudicij: aut demonstratio vel proiectio iudicij: seu descensio: aut ex syro ꝛ hebreo lebes iudicij. ¶ Tyrus.) Hebraice dicitur sor: ꝛ interpretatur tribulatio vel obsidio: siue angustia: aut vinculum vel colligatio: seu plasmatio: aut figuratio: vel fortitudo: aut petra. ¶ Sydon.) Uenatio: aut insidiatio: siue viaticum vel cibarium: aut nauis iudicij. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Petrus) Saxum: vel petra, grecum est. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ Zebedeus.) Dos: siue dotatus: aut fluxus vehemens. ¶ Johānes) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Boanerges.) Beatus hieronymus dicit quod debet scribi bane reem quod interpretatur filij tonitrui. ¶ Andreas.) Uirilis vel fortissimus. grecuȝ est. ¶ Philippus.) Bellicosus: siue amator equorum, grecum est. ¶ Bartholomeus) Filius suspendentis aq̄s. ¶ Mattheus.) Donatus. ¶ Thomas.) Abyssus: vel geminus: ꝛ grece didymus appellatur: quod interpretatur gemellus .i. ille qui cum alio vno ꝛ eodem partu nascitur. ¶ Alphe⁹.) Millessimus: vel doct⁹: aut dux.

Taddeus. Chananeus. Judas. Scarioth. beelzebub Sathanas Amen. Interp. Sathanas Interp. Geraseni. Decapolis Jayrus. Petrus. Jacobus. Johannes thabita.

¶ Taddeus.) Laudans vel confitẽs. ¶ Chananeus) Zelotes vel emulator interpretatur vt habetur luce. 6 Non enim erat ex chanaan: sed ex chana vico galilee q̃ in zelum vel emulationez conuertitur. ¶ Judas.) Laudatio: siue cõfessio. ¶ Scarioth.) In greco scribitur iscarioth: ⁊ hebraice interpretatur vir occisionis: aut vir exterminationis vel mortis. ¶ Beelzebub.) Idolum muscarum: vel possessor muscarum. ¶ Sathanas.) Cõtrarius: siue aduersarius. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. 4.

Et iterum. ¶ Sathanas.) Contrarius: siue aduersarius. 5.

Et venerunt. ¶ Geraseni.) In greco gadareni: et hebraice iterpretatur septi vel murati. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Decapolis.) Decem ciuitatum. s. regio. grecum est. ¶ Jayrus.) Illuminans vel illuminatus. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Jacob⁹) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigiũ. ¶ Johannes) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Thabitacumi) In greco scribitur talitha cumi: ⁊ ex syro ⁊ hebreo interpretatur puella surge. 6.

Interp. Sabbatuz Maria. Jacobus. Joseph. Judas. Symon Jesus Herodes iohannes. Helias. Herodias. Philipp⁹ galilea. Bethsaida Genesare

Et egressus inde. ¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro ⁊ hebreo domina maris. ¶ Jacobus.) Supplãtator: vel calcaneum: aut planta idest vestigiuz. ¶ Joseph.) Ubi dicitur frater iacobi ⁊ ioseph: in greco est ioses: ⁊ hebraice potest interpretari parcẽs: vel eleuatus: aut existens. ¶ Judas.) Laudatio: siue confessio. ¶ Symon.) Audiens: vel obediẽs. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Herodes.) Pellis gloria: vel pellibus glorians: siue mons glorie vel arrogantie: aut syriace draco ignitus. ¶ Johannes) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Helias.) Deus dominus: aut fortis dominus. ¶ Herodias.) Pellis gloria: vel pellibus glorians: siue mons glorie vel arrogantie: aut syriace dracena ignita. ¶ Philippus.) Bellicosus: siue amator equorum. grecum est. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Bethsaida) Domus frugum vel cibariorum: aut domus venatorum vel insidiantium. ¶ Genesareth.) Hortus vel protectio principis: siue hortus vel protectio ministrantis. 7.

Interp. Pharisei. Hierosoly. Judei Esaias. Moyses Corban tyrus. sydon. syrophe. Galilea Decapolis Effeta.

Et conuenerunt. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Hierosolyme.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Judei.) Laudantes: siue confitentes. ¶ Esaias) Salus domini. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Corban) Donum vel oblatio. ¶ Tyrus.) Hebraice dr̃ sor: ⁊ interpretatur tribulatio vel obsidio: siue angustia: aut vinculum vel colligatio: seu plasmatio: aut figuratio: vel fortitudo: aut petra. ¶ Sydon.) Uenatio aut insidiatio: siue viaticũ vel cibariũ: aut nauis iudicij. ¶ Syrophenissa.) Attracta rubedo: vel attractio purpurea. grecum est. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Decapolis.) Decem ciuitatum scilicet regio. grecum est. ¶ Effeta.) Aperire: imperatiui modi passiue vocis. 8.

Interp. Jesus. dalmanu Pharisei. Amen. Herodes Bethsaida Cesarea. Philipp⁹ Johannes Helias. Christus Petrus Sathanas

In diebus illis. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Dalmanuta.) Situla preparata: vel exhaustio numerata: aut macies vel ramus preparatus aut numeratus. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Amen.) Uere siue fideliter. ¶ Herodes) Pellis gloria: vel pellibus gloriãs: siue mõs glorie vel arrogantie: aut syriace draco ignitus. ¶ Bethsaida.) Domus frugum vel cibariorum: aut dom⁹ venatorũ vel insidiantiũ. ¶ Cesarea.) A cesare cognominata est: cesar vero a ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie idest coma vel capillatura cum qua ortus est: vel qđ cesios. i. glaucos habuerit oculos vt quidam volũt. latinũ est. ¶ Philippus.) Bellicosus: siue amator equorum. grecũ est. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Helias.) Deus dominus: aut fortis dominus. ¶ Christus.) Unctus. grecũ est. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Sathanas.) Contrarius: siue aduersarius. 9.

Interp. Amen. Jesus. Petrus. Jacobus. Johannes Helias. Moyses. Rabbi. pharisei. galilea. Caphar. Christus. gehenna.

Et dicebat illis. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Petrus) Saxum: siue petra. grecum est. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Helias.) Deus dominus: aut fortis domin⁹. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aq̃s. ¶ Rabbi.) Magister. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Galilea) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Capharnaum.) Ager penitentie: vel villa consolationis: aut propitiatio penitentis. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Gehenna.) Uallis deceptionis vel tristitie siue diuitiaruz: aut syriace infernus. 10.

Interp. Judea. iordanis Pharisei. Moyses. Jesus Amen. Petrus. Hierosoly. Jacobus. Johannes zebedeus. Hiericho. Thimeus. Barthi. nazarenus David. Rabboni.

Et inde exurgens. ¶ Judea) Laudatio: siue confessio. ¶ Jordanis) Fluuius iudicij: aut demõstratio vel proiectio iudicij: seu descensio: aut ex syro ⁊ hebreo lebes iudicij. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. ¶ Petrus. Saxum: vel petra. grecũ est. ¶ Hierosolyma.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Jacob⁹.) Supplantator: vel calcaneũ aut plãta. i. vestigiũ. ¶ Johãnes.) Dñi gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Zebedeus) Dos: siue dotatus: aut fluxus abundans. ¶ Hiericho.) Luna vel mensio: aut odor eius. ¶ Thimeus.) Cecus vel cecitas. ¶ Barthimeus) Beatus hieronim⁹ dicit q̄ corrupte legitur: ⁊ debet scribi barsemeus: qđ syriace interpretatur filius cecus: vel filius cecitatis. ¶ Nazarenus.) Sanctificatus: aut separat⁹ vel coronatus: si autem per sade litteram scribatur: interpretatur custos: siue floridus: aut virgultum. ¶ David.) Dilectus. ¶ Rabboni.) Magister. syrum est. 11.

Interp. Hierosoly. Bethania. Jesus Osanna. dauid. Rabbi. Amen. Johannes

Et cum appropinquarẽt. ¶ Hierosolyma.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Bethania) Domus obedientie vel afflictionis: aut domus cantici: siue domus gratie domini. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Osanna.) Salua obsecro: vel salua nũc. ¶ David.) Dilect⁹. ¶ Rabbi.) Magister. ¶ Amẽ.) Uere: siue fideliter. ¶ Johãnes.) Domini gratia: siue domini donũ: vel domini mĩa. 12.

Interp. Pharisei. Herodiani Cesar Jesus. Saducei. Moyses. Abraam. Isaac Jacob. Israel Christus dauid Amen.

Et cepit. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Herodiani.) Pellium gloria: vel pellibus gloriantes: aut mõtes glorie vel arrogantie: aut syriace dracones igniti. ¶ Cesar.) A ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie idest coma vel capillatura cum qua ortus est: vel quod cesios idest glaucos habuerit oculos vt quidam volunt. latinum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Saducei) Justi vel iustificati: aut syriace scisi vel scismatici. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Abraam.) Pater multitudinis. ¶ Isaac.) Risus. ¶ Jacob.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ Israel.) Preualens siue dominãs cum deo. ¶ Christus.) Unctus. grecuz est. ¶ David.) Dilectus. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. 13.

Interp. Jesus Petrus. Jacobus Johannes Andreas iudea. Christus.

Et cum egrederetur. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Petrus.) Saxum: siue petra. grecum est. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ Johannes.) Domini gratia: aut domini donum: siue domini misericordia. ¶ Andreas.) Uirilis vel fortissimus. grecum est. ¶ Judea.) Laudatio: siue confessio. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. 14.

Interp. Pascha bethania. Symon. Jesus. Amen Judas scarioth Galilea.

Erat autem. ¶ Pascha.) Transitus: vel claudicatio. ¶ Bethania.) Domus obedientie vel afflictionis: aut domus cantici: siue domus gratie domini. ¶ Symon) Audiens vel obediens. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Amen) Uere siue fideliter. ¶ Judas.) Laudatio: siue confessio. ¶ Scariothis) In greco scribitur iscariothis: ⁊ hebraice interpretatur vir occisionis: aut vir exterminationis vel mortis. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Gethsemani.) Uallis pinguissima: seu vallis olei: scribi debet gesemani. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta. i. vestigiũ.

Johannes Abba Rabbi. Christus Nazaren⁹ Galileus

¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini mĩa. ¶ Abba) Pater. syrum est. ¶ Rabbi.) Magister. ¶ Christus) Unctus. grecũ est. ¶ Nazarenus.) Sanctificatus: aut separatus: vel coronatus: si autem per sade litterã scribatur: interpretatur custos: siue floridus: aut virgultũ. ¶ Galileus.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rotans. 15.

Interp. Jesus. Pilatus. Judei. Barrabas Symon Cyreneus Alexander Ruffus Golgotha. Christus Israel. Eloy Lamaza. Helias Maria. Magdale. Jacobus. Joseph

Et confestim. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Pilat⁹.) Cõstringẽs vel constrictus. grecũ est. ¶ Judei) Laudantes: siue confitentes. ¶ Barrabas.) Filius patris vel magistri: aut filius cõfusionis vel ignominie. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Cyreneus.) Paries vel trabes: aut frigidus: vel occurrens: grece vero dominans interpretatur. ¶ Alexander.) Adiutor vel auxiliator virilis vel fortissimus. grecum est. ¶ Ruffus.) Latinum est. ¶ Golgotha.) Caluaria. s. vbi sunt capita mortuorum. ¶ Christus.) Unctus. grecũ ẽ. ¶ Israel.) Preualẽs siue dominans cum deo. ¶ Eloy.) De⁹ meus. ¶ Lamazabathani.) Quare dereliquisti me. ¶ Helias.) Deus dominus: aut fortis dominus. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro ⁊ hebreo domina maris. ¶ Magdalene.) Magnifica vel magnificata: aut exaltata: vel turris. ¶ Jacobus) Supplãtator: vel calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ Joseph.) Ubi dicitur ⁊ ioseph mater. ⁊ infra in fine huius ca. vbi dicitur ⁊ maria ioseph: in istis duobus locis in greco ẽ ioses: ⁊ hebraice potest interpretari parcens: vel eleuatus: aut existens. ¶ Salome) Pacifica: siue perfecta: aut retribuẽs. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Hierosolyma.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel cõsumatus. ¶ Sabbatũ.) Requies: siue cessatio. ¶ Joseph) Augmentũ vel profectus. ¶ Arimathia.) Leo mortuus domino: vel lux mortis domini. 16.

Salome. Galilea. Hierosoly. Sabbatuz Joseph Arimath. Interp. Sabbatuz Maria. Magdale. Jacobus Salome. Jesus. nazaren⁹ Petrus. Galilea

Et cum transisset. ¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro ⁊ hebreo domĩa maris. ¶ Magdalene) Magnifica vel magnificata: aut exaltata: vel turris. ¶ Jacobus.) Supplãtator: vel calcaneum: aut planta idest vestigiũ. ¶ Salome.) Pacifica: siue perfecta: aut retribuens. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Nazarenus.) Sanctificatus: aut separatus: vel coronatus: si autem per sade litteram scribatur: interp̃tatur custos: siue floridus: aut virgultum. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota.

¶ Explicit euangelium secundum marcum.

Incipit euangelium secundum Lucam.

Capitulum primum.

Interp. Theophi. Herodes Judea. Zachariaf Abia Aaron. Elisabeth Johannes Israel. Helias. Gabriel Galilea Nazareth Joseph. David Maria

Uit in diebus. ¶ Theophilus.) Amicus dei: vel deo dilectus. grecum est. ¶ Herodes.) Pellis gloria: vel pellibus glorians: siue mons glorie vel arrogantie: aut syriace draco ignitus. ¶ Judea.) Laudatio: siue cõfessio. ¶ Zacharias.) Memoria domini: siue masculus domini. ¶ Abia) Pater domini: vel patris dominus: aut volũtas domini. ¶ Aaron) Mons: siue montanus: aut docens siue concipiens. ¶ Elisabeth.) Deus iuramenti vel saturitatis: siue dei septenariuz. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Israel.) Preualens siue dominans cuz deo. ¶ Helias.) Deus dominus: aut fortis dominus. ¶ Gabriel.) Uir deus: aut fortitudo dei: vel fortis me⁹ de⁹. ¶ Galilea.) Uolubilis siue volutabilis: aut rota. ¶ Nazareth.) Sãctificata: vel separata: aut coronata. si autem per sade litteram scribatur: interpretatur custodita: vel florida: aut virgultũ. ¶ Joseph.) Augmentũ: vel profectus. ¶ David.) Dilectus. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro ⁊ hebreo domina maris. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta. i. vestigium. ¶ Juda.) Laudatio: siue confessio. ¶ Abraam.) Pater multitudinis. 2.

Jesus. Jacobus. Juda. Abraam. Interp. Cesar Augustus Syria Cyrinus Joseph Galilea Nazareth. Judea. David. Bethleem Maria. Christus Jesus Moyses Hierusalẽ. Symeon. Israel. Anna Phanuel. Aser. Pascha. Hierosoly.

Factum est autem. ¶ Cesar.) A ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie. i. coma vel capillatura cum qua ortus est: vel quod cesios idest glaucos habuerit oculos vt quidam volunt: latinum est. ¶ Augustus.) Latinum est: vel ab augurio dictus: vel vt alij volũt ab augendo. ¶ Syria.) Hebraice dicitur aram: ⁊ iterpretat̃ excelsa vel sublimis: aut decipiens: siue maledictio eorum. ¶ Cyrinus.) In greco cyrinus: ⁊ interpretat̃ dominans. ¶ Joseph) Augmentum: vel profectus. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Nazareth.) Sanctificata: vel separata: aut coronata: si vero per sade litteram scribatur: interpretatur custodita: vel florida: aut virgultum. ¶ Judea.) Laudatio: siue cõfessio. ¶ David) Dilectus. ¶ Bethleem) Domus panis: siue domus belli. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro ⁊ hebreo domina maris. ¶ Christus.) Unctus. grecuz est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Hierusalem.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Symeon.) Audiens: vel obediens. ¶ Israel.) Preualens siue dominans cum deo. ¶ Anna.) Gratiosa: aut misericors: siue requiescens: vel donans. ¶ Phanuel.) Uidens deuz: siue facies dei. ¶ Aser.) Beatitudo: siue felicitas. ¶ Pascha.) Transitus: vel claudicatio. ¶ Hierosolyma.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. 3.

Interp. Tiberiadis Cesar. Pontius. Pilatus Judea. Galilea. Herodes Philipp⁹ Iturea. Traconiti. Lysania Abilina. Annas Cayphas. Johannes Zachariaf Jordanis. Esaias. Abraam Christus Herodias Jesus. Joseph Heli Mathat. Leui Melchi. Janne. Mathati. Amos Naum. Hesli nage Maath Semei Judas. Johanna. Resa

Anno autem. ¶ Tiberiadis.) Bona visio: vel vmbilicus: aut confractio. ¶ Cesar.) A ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie. i. coma vel capillatura cum qua ortus est: vel quod cesios. i. glaucos habuerit oculos vt quidam volunt. latinum est. ¶ Pontius.) Marinus. grecum est. ¶ Pilatus.) Constringens: vel cõstrictus. grecum est. ¶ Judea.) Laudatio: siue confessio. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Herodes.) Pellis gloria: vel pellibus glorians: siue mõs glorie vel arrogantie: aut syriace draco ignitus. ¶ Philippus.) Bellicosus: siue amator equorum. grecum est. ¶ Iturea.) Custodita: vel syriace montana: aut mõtuosa. ¶ Traconitidis.) Saxosa: vel aspera. grecum est. ¶ Lysania.) Dissoluens tristitiam. grecum est. ¶ Abilina) Lugens: vel plorans: siue pater mansionis aut murmurationis. ¶ Annas.) Affligens: vel humilians: aut respondens. ¶ Cayphas.) Inuestigator: vel sagax: seu vomens ore: vel vomitus oris. ¶ Johannes) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Zacharias.) Memoria domini: aut masculus domini. ¶ Jordanis.) Fluuius iudicij: aut demonstratio vel proiectio iudicij: seu descensio: aut ex syro ⁊ hebreo lebes iudicij. ¶ Esaias.) Salus domini. ¶ Abraã.) Pater multitudinis. ¶ Christus.) Unctus. grecũ ẽ. ¶ Herodias.) Pellis gloria: vel pellibus glorians: siue mõs glorie vel arrogantie: aut syriace dracena ignita. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Joseph.) Augmentum: vel profect⁹. ¶ Heli.) Eleuatio: siue oblatio: aut eleuans: vel offerens: siue pia vel mortariolum. ¶ Mathat.) Donum vel donans. ¶ Leui.) Copulatus. ¶ Melchi.) Rex meus: siue consilium meum. ¶ Janne.) In greco scribitur ianne cum duplici. n. ⁊ interpretatur respondens: vel incipiẽs loqui: aut afflictus: vel humiliat⁹: siue pauper. ¶ Mathatias.) Donum domini. ¶ Amos.) Fortis vel robustus. ¶ Naum.) Consolator: siue penitens: aut ductor eorum. ¶ Hesli.) Prope me: vel iuxta me: siue auferens vel separans. ¶ Nage.) Claritas vel splendor. ¶ Maath.) Abstergens: aut delens: siue confringens: aut formidans: vel syriace percussio. ¶ Semei.) Audiens vel obediens: aut nomen aceruũ: vel destruens aceruum. ¶ Judas.) Laudatio: siue confessio. ¶ Johanna.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Resa.) Caput: vel voluntas:

aut cursus. ¶ Zorobabel.) Alienus a confusione: aut aliena vel extranea cõfusio: siue extranea cõmixtio: aut dispersio confusionis vel cõmixtionis: seu circulus cõmixtionis vel confusionis. ¶ Salathiel.) Postulatus dei: siue commodatus dei. ¶ Neri.) Lucerna vel noua le. ¶ Addi.) Testis vel testimonium: siue ornatus: vel trãsitus: aut preda. ¶ Thosan.) In greco scribitur chosam: et hebraice interpretatur diuinans. ¶ Helmadã.) Deus mẽsure eorũ: vel deus indumenti eorũ. ¶ Her.) Vigil: aut denudans: vel effundens: seu emulus: vel ciuitas. ¶ Jesu.) In greco iose: et hebraice potest interpretari parcens vel eleuatus: aut existẽs. ¶ Eliezer.) Dei adiutorium: siue dei atrium. ¶ Jorim.) Dominus exaltans: vel domini exaltatio. ¶ Symeon.) Audiens: vel exauditio. ¶ Jona.) Columba: siue depopulans vel deuastans. ¶ Heliachim.) Dei resurrectio aut affirmatio: siue deus resurrectionis vel firmitatis: aut deus vindicans. ¶ Melcha.) Regina vel consiliatrix: sed in greco scribitur melea: et hebraice interpretatur adimplens vel adimpletus. ¶ Menna.) In greco mainan: et hebraice interpretatur numeratus vel remuneratus: aut preparatus. ¶ Mathata.) Donum eius. ¶ Nathan.) Dãs vel donatus. ¶ Dauid.) Dilectus. ¶ Jesse.) Ens: siue existens: aut munus vel oblatio. ¶ Obed.) Seruus: aut operarius. ¶ Booz.) In fortitudine: aut in hyrco. ¶ Salmon.) Pacificus: siue perfectus: aut retribuẽs. ¶ Naason.) Coluber vel serpens: aut augurans: vel diuinans: siue eneus. ¶ Aminadab.) Populus spontaneus: siue populus vouens: aut populi princeps. ¶ Aram.) Excelsus: vel sublimis: aut proijciens. ¶ Esrom.) Sagitta exultationis: siue diuisio cantici: aut atrium vel fenũ. Heb. Esron. ¶ Phares.) Diuisio. ¶ Jacob.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigiũ. ¶ Isaac.) Risus. ¶ Abraam.) Pater multitudinis. ¶ Thare.) Odorans: vel spirans: aut abigens. ¶ Nachor.) Raucus: vel aridus: seu iratus: vel incensus: aut syriace suffocatus. ¶ Saruch.) Palmes: vel sarmentum: seu ramus: aut conuolutio. Heb. Sarug. ¶ Ragau.) Socius aut pastor eius: siue malum vel confractio eius. ¶ Phalech) Diuisio. Heb. Phaleg. ¶ Heber.) Transiens: vel transitus: aut ira: seu pregnans: aut syriace frumentum. ¶ Sale) Missio: vel mittens: siue ramus: aut propagines: vel telum: aut arma scilicet missilia: vel syriace spolians vel spoliatus. ¶ Caynan) Possessor: vel emptor: aut lamẽtator: vel nidus. ¶ Arphaxat.) Sanans vel laxans quasi depredationem aut quasi mamillam: vel sanans aut laxans sicut demon. ¶ Sem.) Nomẽ vel fama: siue ponẽs vel positus: aut ibi. ¶ Noe.) Consolatio: vel requies. ¶ Lamech.) Pauper: vel humiliatus: aut percussus. ¶ Mathusalem.) Mortem suam misit: aut mortis sue arma: vel ex hebreo et syro mortem suam spolians: vel mortis spolium. ¶ Enoch.) Dedicatus: vel disciplinatus: aut morigeratus. ¶ Jareth.) Imperãs: vel descendẽs. Heb. Jared. ¶ Malalehel.) Laudans deum: vel illuminatio dei. ¶ Enos.) Homo vel vir: seu oblitus: aut desperatus. ¶ Seth.) Positus vel posuit. ¶ Adam.) Homo: siue terrenus: aut ruffus: vel sanguineus. 4.

Interp.

Jesus autem. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Jordanis.) Fluuius iudicij: aut demonstratio vel protectio iudicij: seu descensio: aut ex syro et hebreo lebes iudicij. ¶ Diabolus.) Criminator: siue calũpniator: aut accusator. grecum est. ¶ Hierusalem.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Galilea.) Volubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Nazareth.) Sanctificata: vel separata: aut coronata. si autem per sade litteram scribatur: interpretatur custodita: vel florida: aut virgultum. ¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio. ¶ Esaias.) Salus domini. ¶ Joseph.) Augmentum: vel profectus. ¶ Capharnaum) Ager penitentie: vel villa consolationis: aut propitiatio penitentis. ¶ Amen.) Vere: siue fideliter. ¶ Helias.) Deus dominus: aut fortis dominus. ¶ Sarepta.) Angustia bucelle vel panis: siue conflatio: vel conflatoriũ: aut angustie dilatatio vel persuasio. ¶ Sydonia.) Venatio: aut insidiatio: siue viaticum vel cibarium: aut nauis iudicij. ¶ Israel.) Preualens: siue dominans cum deo. ¶ Heliseus.) Dei salus: vel deus saluans. ¶ Naaman.) Pulcher: siue decorus: aut motum preparans. ¶ Syrus.) De syria que hebraice dicitur aram: et interpretatur excelsa vel sublimis: aut decipiens: siue maledictio eorum. ¶ Nazarenus.) Sanctificatus: aut separatus: vel coronatus. si autem per sade litteram scribatur: interpretatur custos: siue floridus: aut virgultum. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. 5.

Interp.

Factum est autem. ¶ Genesareth.) Hortus vel protectio principis: siue hortus vel protectio ministrãtis. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ Johannes) Domini gratia: aut domini donum: siue domini misericordia. ¶ Zebedeus.) Dos: siue dotatus: aut fluxus vehemens. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Pharisei) Diuisi. ¶ Galilea) Volubilis siue volutabilis: aut rota. ¶ Judea) Laudatio: siue cõfessio. ¶ Hierusalẽ.) Visio pacis: aut visio perfecta vel cõsumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Leui.) Copulatus. 6.

Interp.

Factum est autem. ¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Petrus.) Saxum: siue petra. grecum est. ¶ Andreas.) Virilis: vel fortissimus. grecum est. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta. i. vestigium. ¶ Johãnes.) Domini gratia: aut domini donum: siue domini misericordia. ¶ Philippus.) Bellicosus: siue amator equorum. grecum est. ¶ Bartholomeus.) Filius suspendẽtis aquas. ¶ Mattheus.) Donatus. ¶ Thomas.) Abyssus: vel geminus: et grece didymus appellatur: quod interpretatur gemellus. i. ille qui cum alio vno et eodem partu nascitur. ¶ Alpheus.) Millesimus: vel doctus: aut dux. ¶ Zelotes.) Emulator. grecum est. ¶ Judas.) Laudans: siue confitens. ¶ Scarioth) In greco scribitur iscarioth: et hebraice interpretatur vir occisionis: aut vir exterminationis vel mortis. ¶ Judea.) Laudatio: siue confessio. ¶ Hierusalem) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Tyrus.) Hebraice dicitur sor: et interpretatur tribulatio vel obsidio: siue angustia: aut vinculum vel colligatio: seu plasmatio: aut figuratio vel fortitudo: aut petra. ¶ Sydon) Venatio: aut insidiatio: siue viaticum vel cibarium: aut nauis iudicij. 7.

Interp.

Cum autem. ¶ Capharnaum.) Ager penitentie: vel villa consolationis: aut propiciatio penitentis. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Judei.) Laudantes: siue confitentes. ¶ Amen.) Vere: siue fideliter. ¶ Israel.) Preualens siue dominans cum deo. ¶ Naym.) Jocũditas: aut pulchritudo: vel commotio aut motus eorum. ¶ Judea.) Laudatio: siue confessio. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Phariseus.) Diuisus. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. 8.

Interp.

Et factum est. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro et hebreo domina maris. ¶ Magdalena.) Magnifica: vel magnificata: aut exaltata: vel turris. ¶ Johanna.) Domini gratia: siue domini donũ: aut domini misericordia. ¶ Chusa.) In greco scribitur chuza: et hebraice interpretatur videns: vel prophetãs. ¶ Herodes.) Pellis gloria: vel pellibus glorians: siue mons glorie vel arrogantie: aut syriace draco ignitus. ¶ Susanna.) Liliũ vel rosa: aut letitia. ¶ Diabolus.) Criminator: siue calumpniator: aut accusator. grecum est. ¶ Geraseni) In greco gadareni: et hebraice interpretatur septi vel murati. ¶ Galilea.) Volubilis: siue volutabilis aut rota. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Jayrus.) Illuminans vel illuminatus. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ Johannes) Domini gratia: siue dñi donũ: aut domini misericordia. 9.

Interp.

Conuocatis autem. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Herodes.) Pellis gloria: vel pellibus gloriãs: siue mõs glorie vel arrogantie: aut syriace draco ignitus. ¶ Johannes.) Domini gratia: aut domini donum: siue domini misericordia. ¶ Helias.) Deus dominus: aut fortis dominus. ¶ Bethsaida.) Domus frugum vel cibariorum: aut domus venatorum vel insidiantium. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Petrus) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ Moyses) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Hierusalem.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel cõsumatus. ¶ Samaritani.) Custodes: vel adamantini: siue spinosi: aut feces vel feculenti. 10.

Interp.

Post hec autem. ¶ Sodoma.) Secretum eorum: siue calx aut cementum eorum. ¶ Corozaim.) Secretum meum: vel hic est mysterium. ¶ Bethsaida.) Domus frugum: vel cibariorum: aut domus venatorum vel insidiantium. ¶ Tyrus.) Hebraice dicitur sor: et interpretatur tribulatio vel obsidio: siue angustia: aut vinculum: vel colligatio: seu plasmatio: aut figuratio: vel fortitudo: aut petra. ¶ Sydon.) Venatio: aut insidiatio: siue viaticum: vel cibarium: aut nauis iudicii. ¶ Capharnaum.) Ager penitentie: vel villa consolationis: aut propitiatio penitentis. ¶ Sathanas) Contrarius: siue aduersarius. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Hierusalem.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Hiericho) Luna vel mẽsis: aut odor eius. ¶ Leuita.) Copulatus. ¶ Samaritanus.) Custos: vel adamantinus: siue spinosus: aut fex: vel feculentus. ¶ Martha.) Prouocans: aut amaricans: vel syriace domina: vel doctrix. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro et hebreo domina maris. 11.

Interp.

Et factum est. ¶ Johannes.) Domini gratia: aut domini donum: siue domini misericordia. ¶ Beelzebub) Idolum muscarum: vel possessor muscarum. ¶ Sathanas.) Cõtrarius: siue aduersarius. ¶ Jonas.) Columba: siue depopulans vel deuastans. ¶ Niniuite) Pulchri: siue speciosi: aut habitacula. ¶ Salomõ) Pacificus. ¶ Phariseus.) Diuisus. ¶ Pharisei) Diuisi. ¶ Abel) Vanitas: siue anhelitus: aut syriace vapor. ¶ Zacharias.) Memoria domini: aut masculus domini. 12.

Interp.

Multis autem. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Gehenna) Vallis deceptionis vel tristitie siue diuitiarũ: aut syriace infernus. ¶ Salomon.) Pacificus. ¶ Amen) Vere: siue fideliter. ¶ Petrus.) Saxum siue petra. grecum est. 13.

Interp.

Aderant autem. ¶ Galilei.) Volubiles: siue volutabiles: aut rotantes. ¶ Pilatus) Constringens: vel constrictus. grecum est. ¶ Syloe.) Missus vel mittens: aut ramus: siue telum aut arma scilicet missilia: vel syriace spolians vel spoliatus. ¶ Hierusalem.) Visio pacis: aut visio perfecta vel cõsumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio. ¶ Abraam.) Pater multitudinis. ¶ Sathanas.) Contrarius: siue aduersarius. ¶ Isaac) Risus. ¶ Jacob.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta: idest vestigium. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Herodes.) Pellis gloria: vel pellibus gloriãs: aut syriace draco ignitus. 14.

Interp.

Et factum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio. 15.

Interp.

Erant autem. ¶ Pharisei.) Diuisi. 16.

Interp.

Dicebat autem. ¶ Mãmona.) Pecunia: vel diuitie: aut cupiditas. syrum est. ¶ Pharisei) Diuisi. ¶ Johannes) Domini gratia: aut domini donum: siue domini misericordia. ¶ Lazarus.) Dei adiutorium: siue dei atrium. ¶ Abraã.) Pater multitudinis. ¶ Moyses.) Attractus: vel assumptus: subaudi de aquis. 17.

Interp.

Et ait. ¶ Hierusalem.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Samaria.) Custodia: vel adamas: aut vepres vel spina: seu fex eius. ¶ Galilea) Volubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Samaritanus) Custos: vel adamantinus: siue spinosus: aut fex vel feculentus. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Noe) Consolatio: vel requies. ¶ Loth.) Inuolutus: siue colligatus: aut coopertus: vel resina preciosa que dicitur stacte. ¶ Sodoma.) Secretũ eorũ: siue calx aut cemẽtũ eorum. 18.

Interp.

Dicebat autem. ¶ Phariseus.) Diuisus. ¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Amen.) Vere: siue fideliter. ¶ Petrus.) Saxũ: siue petra. grecũ est. ¶ Hierosolyma.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Hiericho.) Luna: vel mensis: aut odor eius. ¶ Nazarenus) Sanctificatus: aut separatus: vel coronatus. si autem per sade litteram scribatur interpretatur custos: aut floridus: siue virgultum. ¶ Dauid.) Dilectus. 19.

Interp.

Et ingressus. ¶ Hiericho.) Luna: vel mensis: aut odor eius. ¶ Zacheus.) Purus: aut nitidus: vel syriace iustus: aut iustificatus. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Abraam.) Pater multitudinis. ¶ Hierusalem.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel cõsumatus. ¶ Hierosolyma.) Idẽ. ¶ Bethphage.) Domus oris vallium: vel domus bucce vallis: aut domus ficuum. s. precoquarum. ¶ Bethania.) Domus obedientie vel afflictionis: siue domus cantici: vel domus gratie domini. ¶ Pharisei.) Diuisi. 20.

Interp.

Et factũ est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Johãnes) Domini gratia: aut domini donum: siue domini misericordia. ¶ Cesar.) A ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie. i. coma vel capillatura cum qua ortus est: vel quod cesios. i. glaucos habuerit oculos vt quidam volunt. latinum est. ¶ Saducei.) Justi vel iustificati: aut syriace scisi vel scismatici. ¶ Moyses) Attractus vel assũptus: subaudi de aquis. ¶ Abraam.) Pater multitudinis. ¶ Isaac.) Risus. ¶ Jacob.) Supplãtator vel calcaneum: aut planta. i. vestigium. ¶ Christus) Unctus. grecũ est. ¶ Dauid.) Dilectus. 21.

Interp.

Respiciẽs autem. ¶ Gazophylacium) Ubi gaze. i. thesauri templi seruabãtur: ex persico et greco. ¶ Hierusalem.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel cõsumatus. ¶ Judea.) Laudatio: siue cõfessio. ¶ Amen.) Vere: siue fideliter. 22.

Interp.

Appropinquabat autem. ¶ Pascha) Transitus: vel claudicatio. ¶ Sathanas.) Cõtrarius: siue aduersarius. ¶ Judas.) Laudatio: siue cõfessio. ¶ Scharioth.) In greco scribitur ischarioth: et hebraice interpretatur vir occisionis: aut vir exterminationis vel mortis. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Johãnes.) Dñi gratia: siue domini donũ: aut dñi misericordia. ¶ Israel.) Preualens siue dñans cum deo. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Galileus.) Volubilis: siue volutabilis: aut rotans. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. 23.

Interp.

Et surgens. ¶ Pilatus.) Constringens: vel constrictus. grecum est. ¶ Cesar.) A ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie. i. coma vel capillatura cum q̃ ortus est: vel quod cesios. i. glaucos habuerit oculos vt quidam volunt. latinum est. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Judei.) Laudantes: siue confitentes. ¶ Judea.) Laudatio: siue cõfessio. ¶ Galilea.) Volubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Galileus.) Volubilis: siue volutabilis: aut rotans. ¶ Herodes.) Pellis gloria: vel pellibus glorians: siue mons glorie vel arrogantie: aut syriace draco ignitus. ¶ Hierosolyme.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel cõsumatus. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Barrabas.) Filius patris vel magistri: aut filius confusionis vel ignominie. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Cyrenensis.) Partes: siue trabes: aut frigiditas: vel occursus. ¶ Hierusalem) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel cõsumatus. ¶ Amẽ.) Vere: siue fideliter. ¶ Joseph.) Augmentum vel profectus. ¶ Arimathia.) Leo mortuus domino: vel lux mortis domini. ¶ Parasceue.) Preparatio. grecum est. ¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio. 24.

Interp. Sabbatu3. Jesus. Galilea. Maria. Magdale. Joanna. Jacobus. Petrus. Hierusalez. Emaus. Cleophas. Nazaren⁹. Israel. Christus. Moyses. Symon. Hierosoly. Bethania.

Una autem. ¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis; aut rota. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro ⁊ hebreo domina maris. ¶ Magdalene.) Magnifica: vel magnificata: aut exaltata: vel turris. ¶ Johanna.) Domini gratia: siue dñi donũ: aut domini misericordia. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum aut planta: idest vestigium. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Hierusalem.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Emaus.) Timens consiliũ: vel matris aut gentis consultum: seu populus abiectus ¶ Cleophas.) In greco cleopas: et interpretatur gloria omnis: vel omnimoda gloria: grecum est. ¶ Nazarenus.) Sanctificatus: aut separatus: vel coronatus: si autem per sade litteram scribatur interpretatur custos siue floridus: aut virgultum. ¶ Israel) Preualens siue dominans cũz deo. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aq̃s ¶ Symõ.) Audiens: vel obediens. ¶ Hierosolyma.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel cõsumata: siue timor perfectus vl' consumatus. ¶ Bethania.) Domus obedientie vel afflictionis: siue domus cantici: vel domus gratie domini.

¶ Explicit euangelium secundum Lucam.

Incipit euangelium secundum Johannem.

¶ Capitulum primum.

Interp. Joannes. Moyses. Jesus. Christus. Judei. Hierosoly. Leuite. Helias. Esaias. Pharisei. Bethania. Jordanis. Israel. Rabbi. Andreas. Symon. Petrus. Messias. Johanna. Cephas. Galilea. Philipp⁹. Bethsaida. Nathana. Joseph. Nazaret. Israelita. Amen.

In principio. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donũ: aut domini misericordia. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus.) Unctus. grecũ est. ¶ Judei.) Laudantes: siue confitentes. ¶ Hierosolyme.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel cõsumatus. ¶ Leuite.) Copulati. ¶ Helias.) Deus dominus: aut fortis dominus. ¶ Esaias) Salus domini. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Bethania) Domus obedientie vel afflictionis: siue domus cantici: vel dom⁹ gratie domini. ¶ Jordanis.) Fluuius iudicij: aut demõstratio vel protectio iudicij: seu descẽsio: aut ex syro ⁊ hebreo lebes iudicij. ¶ Israel.) Preualẽs: siue dominãs cum deo. ¶ Rabbi.) Magister. ¶ Andreas.) Uirilis vel fortissimus. grecum est. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Petrus.) Saxum: siue petra. grecum est. ¶ Messias.) Unctus. grece aũt dicitur christus. ¶ Johanna.) Ubi dicitur tu es symon filius iohanna in greco scribitur iona: ⁊ sic est i bibliis nostris antiquis: ⁊ hebraice interpretatur columba. ¶ Cephas.) Petrus. s. a petra. syrum est. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Philippus.) Bellicosus: siue amator equorum. grecum est. ¶ Bethsaida.) Domus frugũ. vel cibariorum: aut domus venatorum vel insidiantium. ¶ Nathanael.) Donum dei. ¶ Joseph.) Augmentu3: vel profectus. ¶ Nazareth.) Sanctificata: aut separata: siue coronata. Si autem per sade litteram scribatur interpretatur custodita: aut florida: siue virgultum. ¶ Israelita.) De israel quod interpretatur preualens siue dominans cum deo. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. 2.

Interp. Chana. Galilea. Jesus. Judei. Architri. Capharna. Pascha. Hierosoly. Hierosoly.

Et die tertia. ¶ Chana.) Zelus: vl' emulatio: siue possessio: aut lamentatio: vel nidus eius: aut cãna idest arundo. ¶ Galilea) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Judei) Laudantes: siue confitentes. ¶ Architriclinus.) Princeps triclinij idest trium mensarum. grecum est. ¶ Capharnaum.) Ager penitentie: vel villa consolationis: aut propitiatio penitentis. ¶ Pascha.) Trãsit⁹: vel claudicatio. ¶ Hierosolyma) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Hierosolyme.) Idem. 3.

Interp. Pharisei. Nicodem⁹. Jesus. Rabbi. Amen. Israel. Moyses. Judea. Johannes. Enon. Salim. Judei. Jordanis. Christus.

Erat autez. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Nicodem⁹.) Hebraice interpretatur innocens sanguis: grece vero victoria populi. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Rabbi.) Magister. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. ¶ Israel.) Preualens siue dominans cum deo. ¶ Moyses.) Attractus vl' assũptus: subaudi de aquis. ¶ Judea.) Laudatio: siue confessio. ¶ Johãnes.) Domini gratia: siue domini donu3: aut domini misericordia. ¶ Enon.) Nubes vel obnubilatio: siue fons aut oculus eius: vel augurium. ¶ Salim) Uulpes. p. n. aut pugilli siue pugni: vel semite. ¶ Judei.) Laudantes: siue cõfitẽtes. ¶ Jordanis.) Fluuius iudicij: aut demonstratio vel protectio iudicij: seu descensio: aut ex syro ⁊ hebreo lebes iudicij. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. 4.

Interp. Jesus. Pharisei. Johannes. Judea. Galilea. Samaria. Sichar. Jacob. Joseph. Samarita. Judeus. Judei. Samarita. Hierosoly. Messias. Christus. Rabbi. Galilei. Chana. Caphar.

Ut ergo. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donu3: aut domini misericordia. ¶ Judea) Laudatio: siue confessio. ¶ Galilea) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Samaria.) Custodia: vel adamas: aut vepres vel spina: seu fex eius. ¶ Sichar.) Conclusio: vel clausura: aut inebriatio: vel merces. Dicit autem beat⁹ Hieronym⁹ q̃d corrupte ponitur pro sichem: quod interpretatur humerus: siue portio: aut manicatio: vel matutinatio. sed in greco sichar inuenitur. ¶ Jacob.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ Joseph.) Augmentu3 vel profectus. ¶ Samaritana.) Custos: vel adamantina: siue spinosa: aut fex: vel feculẽta. ¶ Judeus.) Laudans: siue confitens. ¶ Judei.) Ide3 p. n. ¶ Samaritani.) Custodes: vl' adamantini: siue spinosi: aut feces: vel feculẽti. ¶ Hierosolyme.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Messias.) Unctus. grece autẽ dicitur christus. ¶ Christus.) Unct⁹. grecũ est. ¶ Rabbi.) Magister. ¶ Galilei) Uolubiles: siue volutabiles: aut rotantes. ¶ Chana.) Zelus: vel emulatio: siue possessio: aut lamentatio: vel nidus eius: aut canna idest arundo. ¶ Capharnaum.) Ager penitentie: vel villa cõsolationis: aut propitiatio penitentis. 5.

Interp. Judei. Jesus. Hierosoly. Probati. Bethsaida. Sabbatu3. Amen. Johannes. Moyses.

Post hec. ¶ Judei.) Laudantes: siue confitentes. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Hierosolyma.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Probatica.) Ouina: idest loc⁹ vbi pecora sacrificanda tenebantur. grecũ est. ¶ Bethsaida.) Domus effusionis: idest locus vbi aque pluuiales confluebãnt. in greco scribitur bethesda. ¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio. ¶ Amen) Uere: siue fideliter. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donũ: aut domini misericordia. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. 6.

Interp. Jesus. Galilea. Tiberiadis. Pascha. Judei. Philipp⁹. Andreas. Symon. Petrus. Caphar. Rabbi. Amen. Manna. Moyses. Joseph. Christus. Diabolus. Judas. Schariot.

Post hec. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Tiberiadis.) Bona visio: vel vmbilicus: aut cõfractio. ¶ Pascha.) Transitus: vel claudicatio. ¶ Judei.) Laudantes: siue confitentes. ¶ Philippus.) Bellicosus: siue amator equorum. grecum est. ¶ Andreas.) Uirilis: vel fortissimus. grecum est. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Petrus.) Saxum vel petra. grecum est. ¶ Capharnaum.) Ager penitentie: vel villa consolationis: aut propitiatio penitẽtis. ¶ Rabbi.) Magister. ¶ Amẽ.) Uere: siue fideliter. ¶ Manna.) Preparatio: aut quid. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aq̃s. ¶ Joseph) Augmentum: vel profectus. ¶ Christus.) Unctus grecum est. ¶ Diabolus) Criminator: siue calumpniator: aut accusator. grecum est. ¶ Judas) Laudatio siue cõfessio. ¶ Schariotes.) In greco scribitur iscariotes: ⁊ hebraice interpretatur vir occisionis: aut vir exterminationis vel mortis. 7.

Interp. Jesus. Galilea. Judea. Judei. Scenophe. Moyses. Sabbatu3. Hierosoly. David. Bethlee3.

Post hec. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Judea.) Laudatio: siue confessio. ¶ Judei) Laudantes: siue confitentes. ¶ Scenophegia.) Festum tabernaculoꝝ. grecũm est. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Sabbatũ.) Req̃es: siue cessatio. ¶ Hierosolyme.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Christus) Unctus. grecũ est. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ David.) Dilectus. ¶ Bethleem.) Domus panis: siue dom⁹ belli.

Nicodem⁹ Galileus. Interp. Jesus Moyses. Gazophi. Judei Abraam Amen. Diabolus. Samarita Interp. Jesus. Rabbi. Syloe. Pharisei. Sabbatuз Judei. Christus Moyses. Interp. Amen. Judei Encenia. Hierosoly. Salomon. Interp. Lazarus. Bethania. Maria. Martha. Jesus. Judea. Rabbi. Judei. Thomas. Didymus. Hierosoly. Christus Pharisei Romani. Cayphas. Ephrem. Pascha. Interp. Jesus Pascha. Bethania. Lazarus Martha. Maria. Pisticum. Judas. Escariotis Judei. Hierosoly. Osanna. Israel. Syon. Philipp⁹ Bethsaida Galilea. Andreas Amen. Christus Esaias. Interp. Pascha. Jesus Diabolus.

¶ Nicodemus.) Hebraice interpretatur innocens sanguis: grece vero victoria populi. ¶ Galileus). Volubilis: siue volutabilis: aut rotans. 8.

Jesus autem. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Gazophylacium.) Ubi gaze idest thesauri templi seruabātur: ex persico et greco. ¶ Judei.) Laudantes: siue confitentes. ¶ Abraam.) Pater multitudinis. ¶ Amē.) Uere: siue fideliter. ¶ Diabolus) Criminator: siue calumpniator: aut accusator, grecū est. ¶ Samaritanus.) Custos: vel adamantinus: siue spinosus: aut fex vel feculentus. 9.

Et preteriēs. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Rabbi) Magister. ¶ Syloe.) Missus. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio. ¶ Judei.) Laudantes: siue confitentes. ¶ Christus) Unctus grecum est. ¶ Moyses) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. 10.

Meu amen. ¶ Amen.) Uere siue fideliter. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Judei.) Laudantes: siue confitentes. ¶ Encenia.) Renouatio: vel dedicatio: idest festum pro renouatione vel dedicatione templi. grecum est. ¶ Hierosolyme.) Uisio pacis: aut visio pfecta vel consumata: siue timor perfectus vel cōsumatus. ¶ Salomon.) Pacificus. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Jordanis.) Fluuius iudicij: aut demonstratio vel pfectio iudicij: seu descensio: aut ex syro ⁊ hebreo lebes iudicij. ¶ Johannes.) Domini gratia: aut domini donum: siue domini misericordia. 11.

Erat autem. ¶ Lazarus.) Dei adiutoriuз: siue dei atrium. ¶ Bethania.) Domus obedientie vel afflictionis: aut domus cantici: siue domus gratie domini. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro ⁊ hebreo domina maris. ¶ Martha.) Prouocans: aut amaricans: vel syriace domina: vel doctrix. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Judea) Laudatio: siue confessio. ¶ Rabbi.) Magister. ¶ Judei) Laudantes: siue confitentes. ¶ Thomas.) Abyssus: vel geminus: ⁊ grece didymus appellatur: quod interpretatur gemellus. i. ille qui cuз alio vno ⁊ eodem partu nascitur. ¶ Didymus) Geminus: vel gemellus: ille. s. qui cum alio vno ⁊ codē partu nascitur. grecum est. ¶ Hierosolyma) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Christus) Unctus. grecū est. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Romani) Ualentes: aut robusti: vl' potētes. grecum est. ¶ Cayphas.) Inuestigator vel sagax: seu vomens ore: vel vomitus oris. ¶ Ephrem) Frugifer: aut crescens. ¶ Pascha.) Transitus: vel claudicatio. 12.

Jesus ergo. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Pascha.) Trāsitus: vel claudicatio. ¶ Bethania) Domus obedientie vel afflictionis: aut domus cantici: siue dom⁹ gratie domini. ¶ Lazarus) Dei adiutorium: siue dei atrium. ¶ Martha.) Prouocans: aut amaricans: vel syriace domina vel doctrix. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro ⁊ hebreo domina maris. ¶ Pisticum) Fidele. grecum est. ¶ Judas.) Laudatio: siue confessio. ¶ Escariotis) In greco scribitur iscariotis: ⁊ hebraice interpretatur vir occisionis: aut vir exterminationis vel mortis. ¶ Judei.) Laudantes: siue confitentes. ¶ Hierosolyma) Uisio pacis: aut visio pfecta vel consumata: siue timor perfectus vel cōsumatus. ¶ Osanna) Salua obsecro: vel salua nūc. ¶ Israel) Preualens siue dn̄ans cū deo. ¶ Syon.) Aceruus aut tumulus: vel specla: aut siccitas. ¶ Pharisei) Diuisi. ¶ Philippus) Bellicosus: siue amator equorum. grecum est. ¶ Bethsaida) Domus frugum vel cibariorum: aut domus venatorum vel insidiantium. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Andreas.) Uirilis vel fortissimus. grecum est. ¶ Amen) Uere: siue fideliter. ¶ Christus.) Unctus. grecuз est. ¶ Esaias) Salus domini. 13.

Ante diem. ¶ Pascha.) Transitus: vel claudicatio. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Diabolus) Criminator: siue calumpniator: aut accusator, grecum est. ¶ Judas) Laudatio: siue confessio. ¶ Symon.) Audiēs: vel obediēs. ¶ Schariotis.) In greco scribitur iscariotis: ⁊ hebraice interpretatur vir occisionis: aut vir exterminationis vel mortis. ¶ Petrus) Saxuз: siue petra, grecū est. ¶ Amen) Uere: siue fideliter. ¶ Sathanas) Contrarius: siue aduersarius. ¶ Judei) Laudantes: siue cōfitentes. 14.

Et ait. ¶ Thomas.) Abyssus: vel geminus: et grece didymus appellatur: quod interpretatur gemellus. i. ille qui cuз alio vno ⁊ eodem partu nascitur. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Philippus.) Bellicosus: siue amator equorum, grecuз est. ¶ Amen) Uere: siue fideliter. ¶ Paraclitus) Consolator: siue aduocatus, grecum ē. ¶ Judas) Laudatio: siue cōfessio. ¶ Schariotis.) In greco scribitur iscariotis: ⁊ hebraice interpretaƚ vir occisionis: aut vir exterminationis vel mortis. 15.

Ego suз. ¶ Paraclitus.) Consolator: siue aduocatus. grecum est. 16.

Hec locutus sum. ¶ Paraclitus.) Consolator: siue aduocatus. grecū ē. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Amē) Uere: siue fideliter. 17.

Hec locutus. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus) Unctus. grecum est. 18.

Hec cuз dixisset. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Cedron) Tristis: vel denigratus. ¶ Judas) Laudatio: siue confessio. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Nazarenus.) Sanctificatus: aut separatus: vel coronatus: si autem per sade litteraз scribatur interpretatur custos: siue floridus aut virgultū. ¶ Symon.) Audiēs: vel obediēs. ¶ Petrus) Saxum: vel petra. grecuз est. ¶ Malchus) Rex vel regnuз: aut consiliarius. ¶ Judei) Laudantes: siue confitētes. ¶ Annas.) Affligens: vel humilians: aut respondens. ¶ Cayphas) Inuestigator: vel sagax: seu vomens ore: vel vomitus oris. ¶ Pilatus) Constringens vel constrictus. grecum est. ¶ Judeus) Laudās: siue cōfitens. ¶ Pascha) Transitus: vel claudicatio. ¶ Barrabas.) Filius patris vel magistri: aut filius confusionis vel ignominie. 19.

Tunc ergo. ¶ Pilatus) Constringens: vel constrictus. grecuз ē. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Judei) Laudantes: siue confitentes. ¶ Cesar.) A ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie idest coma vel capillatura cum qua ortus est: vel quod cesios. i. glaucos habuerit oculos vt quidam volunt. latinū est. ¶ Gabatha) Eminens vel excelsum: grece vero dicitur lithostratos quod interpretatur lapidibus stratus: ⁊ erat locus vel stratum lapideum eminens. ¶ Parasceue) Preparatio. grecū est. ¶ Pascha.) Transitus: vel claudicatio. ¶ Golgotha.) Caluaria scilicet vbi sunt capita mortuorū. ¶ Nazarenus) Sanctificatus: aut separatus: vel coronat⁹: si autem per sade litteram scribatur interpretatur custos siue floridus: aut virgultuз. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro ⁊ hebreo dn̄a maris. ¶ Cleophas) In greco cleopas: ⁊ interpretatur gloria omnis vel omnimoda gloria. grecum est. ¶ Magdalene.) Magnifica: vel magnificata: aut exaltata: vel turris. ¶ Sabbatum) Requies: siue cessatio. ¶ Joseph.) Augmentum vel profectus. ¶ Arimathia) Leo mortuus domino: aut lux mortis domini. ¶ Nicodemus) Hebraice interpretatur inocens sanguis. grece vero victoria populi. 20.

Una autem. ¶ Sabbatum) Requies: siue cessatio. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro ⁊ hebreo domina maris. ¶ Magdalene) Magnifica: aut magnificata: vel exaltata: aut turris. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Petrus) Saxum vel petra. grecuз est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Rabboni) Magister. syrum est. ¶ Judei) Laudantes: siue confitentes. ¶ Thomas) Abyssus: vel geminus: ⁊ grece didymus appellatur: quod interpretatur gemellus idest ille qui cum alio vno ⁊ eodem partu nascitur. ¶ Didymus) Gemin⁹ vl' gemellus: ille scilicet qui cū alio vno ⁊ eodem partu nascitur. grecum est. 21.

Judas. Symon. Schario. Petrus. Amen. Sathanas Judei. Interp. Thomas. Jesus. Philipp⁹ Amen. Paraclit⁹ Judas. Scariot. Interp. Paraclit⁹ Interp. Paraclit⁹ Jesus. Amen. Interp. Jesus. Christus. Interp. Jesus. Cedron Judas. Pharisei. Nazaren⁹ Symon Petrus. Malchus. Judei. Annas. Cayphas. Pilatus. Judeus. Pascha. Barrabas Interp. Pilatus Jesus Judei. Cesar. Gabatha Parasce. Pascha. Golgotha. Nazaren⁹ Maria. Cleophas Magdale. Sabbatuз Joseph Arimat. Nicodem⁹ Interp. Sabbatuз Maria. Magdale. Symon. Petrus. Jesus. Rabboni Judei. Thomas. Didymus.

Interp. Jesus. Tiberiadis. Symon. Petrus. Thomas. Didymus. Nathana. Chana. Galilea. Zebedeus. Johannes. Amen.

POstea.¶ Jesus.) Saluator.¶ Tiberiadis.) Bona visio: vel vmbilicus: aut confractio. ¶ Symõ) Audiens: vel obediens.¶ Petrus) Saxuz: vel petra. grecum est.¶ Thomas) Abyssus: vel geminus: & grece didymus appellatur: quod interpretatur gemellus.i. ille qui cum alio vno & eodem partu nascitur.¶ Didymus.) Geminus: vel gemellus: ille.s. qui cuz alio vno & eodem partu nascitur, grecum est.¶ Nathanael.) Donuz dei.¶ Chana.) Zelus vel emulatio: siue possessio: aut lamentatio: vel nidus eius: aut cãna.i. arũdo. ¶ Galilea) Volubilis: siue volutabilis: aut rota.¶ Zebedeus) Dos: siue dotatus: aut fluxus vehemens.¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut dñi misericordia.¶ Amen) Vere: siue fideliter.

¶ Explicit euangelium secundum Johannem.

Incipit epistola beati Pauli apostoli ad romanos.

¶ Capi. primum.

Interp. Paulus. Jesus. Christus. Dauid. Roma. Greci. Judeus. Amen.

PAulus ¶ Paulus) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus.s. apostolorũ: & ideo maximus q2 minimus.¶ Jesus) Saluator.¶ Christus) Unctus. grecũ est.¶ Apostolus) Missus. grecum est. ¶ Dauid) Dilectꝰ.¶ Roma) Ualẽs: vel valentia: aut potens vel robusta. grecum est.¶ Greci.) Robusti vel fortes. grecum est.¶ Judeus) Laudans: siue confitens.¶ Amen) Vere: siue fideliter. 2.

Interp. Judeus. Grecus. Jesus. Christus.

PRopter quod.¶ Judeus.) Laudans: siue confitens.¶ Grecus) Robustus: vel fortis. grecũ est. ¶ Jesus) Saluator.¶ Christus) Unctus. grecũ ẽ. 3.

Interp. Judeus. Judei. Greci. Jesus. Christus.

QUid ergo.¶ Judeus) Laudans: siue confitens. ¶ Judei.) Laudantes: siue cõfitentes.¶ Greci.) Robusti vel fortes. grecum est.¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus) Unctus. grecum est. 4.

Interp. Abraam. Dauid. Sara. Jesus. Christus.

QUid ergo.¶ Abraaz) Pater multitudinis.¶ Dauid) Dilectus.¶ Sara) Dña vel princeps.¶ Jesus. Saluator.¶ Christus.) Unctus. grecuz est. 5.

JUstificati ergo.¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus) Unctus. grecum est.¶ Adam.) Homo: siue terrenus: aut ruffus: vel sanguineus.¶ Moyses.) Attractꝰ: vel assumptus: subaudi de aquis. 6.

Interp. Christus. Jesus.

QUid ergo.¶ Christus.) Unctus. grecuz est.¶ Jesus) Saluator. 7.

Interp. Christus. Jesus. Abba.

IN ignorantia.¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Jesus.) Saluator. 8.

NIhil ergo.¶ Christus.) Unctus. grecuz est.¶ Jesus) Saluator.¶ Abba) Pater. syrum est. 9.

Interp. Christus. Israelite. Amen. Israel. Abraam. Isaac. Sara. Rebecca. Jacob. Esau. Moyses. Pharao. Judei. Osee. Esaias. Sabbaoth. Sodoma. Gomorra. Syon.

UEritatem dico.¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Israelite.) De israel: quod interpretatur: preualens siue dominans cum deo.¶ Amen) Vere siue fideliter.¶ Israel.) Preualens siue dominans cum deo. ¶ Abraã) Pater multitudinis.¶ Isaac) Risus.¶ Sara) Domina vel princeps.¶ Rebecca) Saginata: siue impinguata: aut contentio obtusa: vel contentio impedita.¶ Jacob) Supplantator: vel calcaneum: aut planta.i. vestigium.¶ Esau) Faciens: vel operãs: aut lineacius.¶ Moyses) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis.¶ Pharao) Dissipans: siue discooperiens: aut nudans: vel syriace vindicans.¶ Judei) Laudantes: siue cõfitentes.¶ Osee) Saluator: aut salusꝰ. ¶ Esaias) Salus domini.¶ Sabbaoth) Exercitus. p. n. siue militie: aut fortitudines.¶ Sodoma) Secretum eorum: siue calx aut cementum eorum.¶ Gomorra.) Populus rebellis: aut populus timens: siue manipulus: vel seruitus: aut syriace lana.¶ Syon) Aceruus: aut tumulus: vel specula: aut siccitas. 10.

Interp. Christus. Moyses. Jesus. Judeus. Grecus.

FRatres.¶ Christus.) Unctus. grecũ est.¶ Moyses) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Jesus) Saluator.¶ Judeus.) Laudans: siue confitens.¶ Grecus) Robustus: vel fortis. grecuz est.¶ Esaias) Salus domini.¶ Israel) Preualens siue dominans cum deo. 11.

Interp. Israelita. Abraam. Beniamin. Elias. Israel.

DIco ergo.¶ Israelita) De israel: quod interpretatur preualens siue dominans cum deo.¶ Abraã) Pater multitudinis.¶ Beniamin.) Filius dextere. ¶ Elias) Deus dominus: aut fortis dominus.¶ Israel.) Preualens siue dominans cuz deo.¶ Baal.) Idolum: aut dominans: vel subijciens: aut possidens.¶ Dauid) Dilectus.¶ Syon) Aceruus aut tumulus: vel specula: aut siccitas.¶ Jacob) Supplantator: vel calcaneum: aut planta.i. vestigium.¶ Amen) Vere: siue fideliter. 12.

Baal. Dauid. Syon. Jacob. Amen.

Interp. Christus.

OBsecro itaqz.¶ Christus.) Unctus. grecũ est. 13.

Interp. Jesus.

OMnis anima.¶ Jesus.) Saluator.¶ Christus) Unctus. grecum est. 14.

Interp. Christus. Jesus. Esaias. Jesse. Hierusalẽ. Illyricus. Hispania. Macedo. Achaia. Judea. Amen.

INfirmum autem.¶ Christus) Unctus. grecum ẽ. ¶ Jesus.) Saluator. 15.

DEbemus autem.¶ Christus.) Unctus. grecum ẽ. ¶ Jesus) Saluator.¶ Esaias) Salus dñi.¶ Jesse) Ens: siue existens: aut munus vel oblatio.¶ Hierusalem.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus.¶ Illyricus) Exhilaratio: siue letificatio. grecum est.¶ Hispania.) Rara idest preciosa. grecum est.¶ Macedonia.) Excelsa vel eminens. grecum est.¶ Achaia.) Dolor: siue tristitia. grecum est.¶ Judea.) Laudatio: siue cõfessio.¶ Amen) Vere: siue fideliter. 16.

Interp. Phebeu. Cenchris. Prisca. Aquila. Christus. Jesus. Asia. Maria. Androni. Julia. Apostoli. Ampliatꝰ. Urbanus. Stachius. Aristobo. Herodion. Narcisus. Triphena. Triphosa. Persida. Ruffus. Asyneretꝰ. Phlegon. Patroba. Hermañ. Philolo. Julia. Nereus. Olipiadez. Sathanas. Timothꝰ. Lucius. Jason. Sosipater. Tertius. Caiꝰ. Erastus. Quartus. Amen.

COmmendo autez.¶ Pheben.) Lucida vel pura. grecum est.¶ Cenchris.) Milium: genus leguminis. grecuz est.¶ Prisca.) In greco priscilla: & interpretatur antiqua: est enim diminutiuum de prisca. latinũ ẽ. ¶ Aquila.) Latinum est.¶ Christus.) Unctus. grecuz est.¶ Jesus.) Saluator.¶ Ephenetus.) Laudabilis. grecum est.¶ Asia.) Limosa vel cenosa. grecum est. tamen pro asia in hoc loco in greco ponitur achaia: quod interpretatur dolor: siue tristitia.¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro & hebreo domina maris. ¶ Andronicus.) Vir victoriosus. grecuz est.¶ Julia) In greco iunia a iunone idest dñatrice.¶ Apostoli.) Missi. grecum est.¶ Ampliatus.) Latinuz est: a verbo amplio amplias.¶ Urbanus) Latinum est.¶ Stachius) Spica. grecum est.¶ Appelles) Expellens: vel abigens. grecum est.¶ Aristobolus.) Optimus consultor: vel optimum consilium: grecuz est.¶ Herodion.) Junonis vel dominatricis cantilena. grecuz est.¶ Narcisus.) Stupefactus: vel negligens. grecum est.¶ Triphena) Deliciosa vel delicata. grecum est.¶ Triphosa.) Idem. grecum est.¶ Persida.) Frangens: siue diuidens: aut vngula: vel griphus.¶ Ruffus) Latinũ ẽ. ¶ Asyneretus.) In greco asyncritus: & interpretatur incomparabilis. grecum est.¶ Phlegon.) Comburens vel ardens. grecum est.¶ Hermes) Mercurius: aut lucrum: vel refugium. grecum est.¶ Patroba) Paternalis. grecum est.¶ Herman) Sustentaculum: vel inauris. grecum est.¶ Philologus) Amator litterarum: vl' amator verbi. grecum est.¶ Julia.) Lanuginosa. grecũ est.¶ Nereus.) Lucerna: vl' nouale: grece vero magnꝰ interpretatur.¶ Olimpiadem.) In greco olimpan: & interpretatur celestis. grecum est.¶ Sathanas.) Contrarius: siue aduersarius.¶ Timotheus) Honor dei: vel honorans deum: aut preciosus deo. grecum est.¶ Lucius.) A luce. latinum est.¶ Jason) Sanans vel medicans. grecum est.¶ Sosipater) Saluans patrem: vel salus patris. grecum est.¶ Tertius) Latinum est.¶ Caius) Latinum est: & interpretatur dominus ex lingua latina prisca.¶ Erastus.) Amabilis. grecum est.¶ Quartus.) Latinum est.¶ Amen) Vere: siue fideliter.

¶ Explicit Epistola ad Romanos.

Incipit epistola prima ad corinthios.

¶ Capitulum primum.

Interp. Paulus. Apostolꝰ. Jesus. Christus. Sosthenes. Cloes. Appollo. Cephas. Crispus. Gaiꝰ.

PAulus vocatus.¶ Paulus.) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimꝰ.s. apostolorũ: & ideo maximꝰ quia minimꝰ.¶ Apostolꝰ) Missꝰ. grecũ ẽ.¶ Jesꝰ) Saluator.¶ Christꝰ) Unctꝰ grecũ ẽ.¶ Sosthenes) Saluator potẽs vel robustus. grecuz est.¶ Cloes) Uiridis: aut graminea. grecuz est.¶ Apollo) Perdens vel destruens. grecuz est.¶ Cephas.) Petrus.s. a petra. syruz ẽ. ¶ Crispus) Latinum est.¶ Gaiꝰ) Latinum est: & interpretatur dominꝰ ex lingua latina prisca. grece vero terrenum aut gloriantem significat.¶ Stephana) Corona vel coronata. grecum est.¶ Judei.) Laudantes: siue confitentes.¶ Greci) Robusti: vel fortes. grecum ẽ. 2.

Stephana. Greci.

Interp. Christus. Jesus.

ET ego.¶ Christus) Unctus. grecum est.¶ Jesus) Saluator. 3

Interp. Paulus. Apollo. Cephas.

ET ego.¶ Christus) Unctus. grecuz est.¶ Paulus) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus .s. apostolorũ: & ideo maximus quia minimus.¶ Apollo) Perdens vel destruens. grecum est.¶ Jesus) Saluator.¶ Cephas) Petrus.s. a petra. syrũ ẽ. 4.

Interp. Christus. Apollo. Apostoli. Timothe.

SIc nos.¶ Christus) Unctus. grecum est.¶ Apollo) Perdens vel destruens. grecum est.¶ Apostoli) Missi. grecum est.¶ Jesus) Saluator.¶ Timotheus) Honor dei: vel honorans deum: aut preciosus deo. grecum est. 5.

Interp. Sathanas. Pascha.

OMnino.¶ Jesus) Saluator.¶ Christus.) Unctꝰ. grecum est.¶ Sathanas) Contrarius: siue aduersarius ¶ Pascha) Transitus: vel claudicatio. 6.

Interp. Apostolus. Christus. Jesus. Cephas. Barnabas. Moyses. Judei. Judeus.

AUdet aliquis.¶ Jesus) Saluator.¶ Christus) Unctꝰ. grecum est. 7.

DE quibus: ¶ Sathanas) Contrarius: siue aduersarius.¶ Christus) Unctus. grecum est. 8.

DE his autem.¶ Jesus.) Saluator.¶ Christus) Unctus. grecum est. 9

NOn sum liber.¶ Apostolus) Missus. grecuz est. ¶ Christus.) Unctus. grecum est.¶ Jesus) Saluator.¶ Cephas) Petus.s. a petra. syrum est.¶ Barnabas) Filiꝰ prophete: vel filius cõsolationis.¶ Moyses) Attractus vel assũptus: subaudi de aquis.¶ Judei) Laudantes: siue confitentes.¶ Judeus) Laudãs siue cõfitens. 10.

Interp. Moyses. Christus. Israel. Judei.

NOlo.n.¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis.¶ Christus.) Unctus. grecum est ¶ Israel) Preualens: siue dominãs cũ deo.¶ Judei) Laudantes: siue confitentes. 11.

Christus. Jesus.

Interp. Jesus. Christus. Judei. Apostolus.

IMitatores.¶ Christus) Unctus. grecuz est.¶ Jesus) Saluator. 12.

DE spiritalibus.¶ Jesus.) Saluator.¶ Christus) Unctus. grecum est.¶ Judei.) Laudantes: siue confitentes.¶ Apostolus) Missus. grecum est 14.

Interp. Christus. Cephas. Jacobus. Apostolus. Adam. Jesus. Ephesus.

SEctamini.¶ Amen) Vere: siue fideliter.¶ Apocalypsis) Reuelatio. grecum est. 15.

NOtum autem.¶ Christus.) Unctus. grecum est ¶ Cephas) Petrus.s. a petra. syrum est.¶ Jacobus) Supplantator: vel calcaneum: aut planta.i. vestigium.¶ Apostolus) Missus. grecum est.¶ Adaz) Homo: siue terrenus: aut ruffus. vel sãguineus.¶ Jesus) Saluator.¶ Ephesus.) Desiderabilis. grecũ ẽ. 16

Interp. Galatia. Sabbatuz. Hierusalẽ. Macedo. Ephesus. Pentecos. Timothe. Apollo. Stephana. Fortunatꝰ. Achaicus. Achaia. Asia. Aquila. Prisca. Paulus. Jesus. Christus. Marana. Amen.

DE collectis.¶ Galatia.) Lactans: vel lactea. grecum est.¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio. ¶ Hierusalem) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus.¶ Macedonia.) Excelsa vel eminens. grecum est.¶ Ephesus.) Desiderabilis. grecum est.¶ Pentecoste) Quinquagessima. grecuz est.¶ Timotheus) Honor dei: vel honorans deum: aut preciosus deo. grecum est.¶ Apollo.) Perdens: vel destruens. grecuz est.¶ Stephana.) Corona vel coronata. grecum est.¶ Fortunatus) Latinum est.¶ Achaicus) Dolens vel tristis. grecum est.¶ Achaia) Dolor: vel tristitia. grecum est.¶ Asia.) Limosa: vel cenosa. grecuz est.¶ Aquila.) Latinũ est. ¶ Prisca.) Latinum est.i. antiqua.¶ Paulus) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus.s. apostolorum: & ideo maximus q2 minimꝰ.¶ Jesus) Saluator.¶ Christus) Unctus. grecum est.¶ Maranatha.) Dominus noster venit. syruz ẽ.¶ Amen) Vere siue fideliter.

¶ Explicit epistola prima ad Corinthios.

Incipit epistola secunda ad corinthios.

¶ Capitulum primum.

Interp. Paulus. Apostolus. Christus. Jesus. Timotheꝰ. Corinthus. Achaia. Asia. Macedo. Judea. Syluanus. Amen.

PAulus apostolus.¶ Paulus) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus scilicet apostolorum: & ideo maximꝰ quia minimus.¶ Apostolus.) Missus. grecum est ¶ Christꝰ) Unctus. grecum est.¶ Jesus) Saluator.¶ Timotheus.) Honor dei: vel honorans deũ: aut preciosus deo. grecũ est.¶ Corinthus.) Saturitas: vel sacietas: aut ornamẽtum. grecuz est.¶ Achaia) Dolor vel tristitia. grecũ est. ¶ Asia.) Limosa vel cenosa. grecuz ẽ.¶ Macedonia.) Excelsa vl' eminẽs. grecũ ẽ.¶ Judea.) Laudatio siue cõfessio.¶ Syluanus) Latinũ est a sylua.¶ Amen) Vere siue fideliter. 2.

Interp. Titus. Macedo.

SCatur autẽ.¶ Christus) Unctus. grecũ est.¶ Sathanas.) Contrarius siue aduersarius.¶ Troadẽ) Perforata. grecum est.¶ Titus.) Honorabilis. grecũ est.¶ Macedonia.) Excelsa vl' eminens. grecũ ẽ.¶ Jesus) Saluator. 3.

Interp. Christus. Moyses.

INcipimus.¶ Christus.) Unctꝰ. grecũ est.¶ Israel) Preualens siue dominans cum deo.¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. 4.

Interp. Christus. Jesus.

IDeo habentes.¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Jesus) Saluator. 5.

SCimus enim.¶ Christus.) Unctus. grecum est. 6.

Interp. Christus.

Interp. Corinthii. Christus. Belial.

HOdiuantes.¶ Corinthij) Saturati: vel saciati: aut ornati. grecum est.¶ Christus.) Unctus. grecuz est.¶ Belial) Peruersus: vel absqz iugo: siue non ascẽdens. 7.

Interp. Macedo. Titus.

HAs ergo.¶ Macedonia) Excelsa vel eminẽs. grecum est.¶ Titus) Honorabilis. grecum est. 8

NOtam autez.¶ Macedonia.) Excelsa vel eminẽs. grecum est.¶ Titus) Honorabilis. grecũ ẽ.¶ Jesus) Saluator.¶ Christus.) Unctus. grecum est.¶ Apostoli) Missi. grecum est. 9.

Interp. Macedo. Titus. Jesus. Christus. Apostoli.

NAm de ministerio.¶ Macedones.) Excelsi vel eminentes. grecuz est.¶ Achaia) Dolor vel tristitia. grecum est.¶ Christus) Unctus. grecum est. 10.

IPse autem.¶ Paulus) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus.s. apostolorũ: & ideo maximus q2 minimus.¶ Christus) Unctus. grecum est. 11.

Interp. Paulus. Christus.

Interp. Christus. Eua. Jesus. Apostoli. Macedo. Achaia. Apostolus. Sathanas. Hebrei. Israelite. Abraam. Judei. Damascus. Aretha. Damasce.

TImeo.¶ Christus.) Unctus. grecũ est.¶ Eua) Uita: vel viuens.¶ Jesus) Saluator.¶ Apostoli) Missi. grecum est.¶ Macedonia) Excelsa vel eminens. grecum est.¶ Achaia) Dolor vel tristitia. grecuz est.¶ Apostolus) Missus. grecum est.¶ Sathanas.) Contrarius: siue aduersarius.¶ Hebrei) Transeũtes: siue transeuntes: aut pregnantes: vel syriace frumenta.¶ Israelite) De israel quod interpretatur preualens siue dominans cum deo.¶ Abraam) Pater multitudinis. ¶ Judei) Laudantes siue confitentes.¶ Damascus.) Sanguinis saccus: vel sanguinis poculuz: siue sanguis femoris vel incendij aut procuratoris.¶ Aretha) Virtuosus: aut placidus. grecum est.¶ Damasceni) Sãguinis sacci: vel sanguinis pocula: aut sanguis femoruz vel incendiorum aut procuratorum. 12.

SI gloriari.¶ Christus.) Unctus. grecuz est.¶ Sathanas.) Contrarius: siue aduersarius.¶ Apostoli) Missi. grecum est.¶ Titus.) Honorabilis. grecum est. 13.

Interp. Christus. Jesus.

ECce tertio.¶ Christus) Unctus. grecuz est.¶ Jesus) Saluator.¶ Amen.) Vere: siue fideliter.

¶ Explicit epistola secunda ad Corinthios.

Incipit epistola ad galatas. ca. primũ.

Interp. Paulus. Apostolus. Jesus. Christus. Galatia. Amen. Judaismꝰ. Hierosoly. Apostoli. Arabia. Damascus. Petrus. Jacobus. Syria.

PAulus apostolus.¶ Paulus) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus.s. apostolorum: & ideo maximus q2 minimus.¶ Apostolus) Missus. grecum est.¶ Jesus) Saluator.¶ Christus.) Unctus. grecuz ẽ. ¶ Galatia) Lactans vel lactea. grecum est.¶ Amen.) Vere: siue fideliter.¶ Judaismus.) Laudatio: siue confessio.¶ Hierosolyma) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Apostoli) Missi. grecuz est.¶ Arabia) Uespera: aut vespertina: vel fideiussio: siue suauitas: aut cornus vel cornua: seu desertuz: aut salix: vel commixta.¶ Damascus) Sanguinis saccus: vel sanguinis poculum: seu sanguis femoris vel incendij aut procuratoris.¶ Petrꝰ) Saxum: siue petra. grecum est.¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta.i. vestigium.¶ Syria.) Hebraice dicitur araz: & interpretatur excelsa vel subli

mis:aut decipiēs:siue maledictio eorū. ¶ Cilicia) Uoluens: vel reuoluta. grecum est. ¶ Judea.) Laudatio: siue confessio. 2.

DEinde post. ¶ Hierosolyma) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vl' consumatus. ¶ Barnabas) Filius prophete: vel filius consolationis. ¶ Tit⁹.) Honorabilis. grecū ē. ¶ Christus) Unctus. grecū est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Petr⁹) Saxum vel petra. grecum est. ¶ Jacobus) Supplantator: vel calcaneū: aut planta idest vestigiū. ¶ Cephas) Petrus scilicet a petra. syrum est. ¶ Johannes) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia ¶ Antiochia) Pro vehiculo vl' curru. s. loco currus: siue contra vehiculū vel currum. grecū est. ¶ Judei) Laudantes: siue confitentes. ¶ Judeus) Laudans: siue confitens. 3.

O Insensati. ¶ Galate) Lactantes: vel lactei. grecū est. ¶ Christus) Unctus. grecū est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Abraam.) Pater multitudinis. ¶ Judeus.) Laudans: siue confitens. ¶ Grecus.) Robustus: vl' fortis. grecum est. 4.

DIco autem. ¶ Abba) Pater. syrum est. ¶ Christus) Unct⁹. grecū ē. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Abraam) Pater multitudinis. ¶ Syna.) Rubus: vel syna: ce inimicicia. ¶ Arabia.) Uespera: aut vespertina: vl' fideiussio: siue suauitas: aut coruus vel coruina: seu desertum: aut salix: vel commixta. ¶ Agar.) Aduena: siue peregrina: aut ruminans: vel timens. ¶ Hierusalem.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel cōsumata: siue timor perfectus vel consūmatus. ¶ Isaac) Risus. 5.

STate. ¶ Paulus) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus scilicet appostolorum: ⁊ ideo maxim⁹ quia minimus. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Jesus) Saluator. 6.

SI spiritu. ¶ Christus) Unctus. grecū est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Israel) Preualens: siue dominans cū deo. ¶ Amen) Uere: siue fideliter.

¶ Explicit epistola ad galatas.

Incipit epistola ad Ephesios. ca. j.

PAulus apostolus. ¶ Paulus.) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus scilicet apostolorum: ⁊ ideo maximus quia minim⁹. ¶ Apostolus.) Missus. grecum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Ephesus.) Desiderabilis. grecum est. 2.

ET vos. ¶ Christus) Unctus. grecū est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Israel) Preualens siue dominans cum deo. ¶ Apostoli) Missi. grecum est. 3.

HUius rei gratia. ¶ Paulus.) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus scilicet apostolorum: et ideo maximus quia minim⁹. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Apostoli) Missi. grecū est. ¶ Amen) Uere: siue fideliter. 4.

OBsecro itaq;. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Apostoli) Missi. grecum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Diabolus.) Criminator: siue calumpniator: vel accusator. grecum est. 5.

EStote ergo. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. 6.

FIlij obedite. ¶ Christus) Unctus. grecū ē. ¶ Diabolus) Criminator: siue calumpniator: aut accusator. grecum est. ¶ Tithicus.) In greco tichychus: ⁊ interpretatur casualis vel contingēs. grecū est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter.

¶ Explicit epistola ad Ephesios.

Incipit epistola ad Philippenses.

¶ Capitulum primum.

PAulus et. ¶ Paulus) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus. s. apostolorum: ⁊ ideo maximus quia minimus. ¶ Timotheus.) Honor dei: vel honorans deū: aut preciosus deo. grecū est ¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Philippis.) Bellicosa: siue amatrix equorum. grecum est. 2.

Cilicia. Judea. Interp. Hierosoly. Barnabas Titus. Jesus. Petrus. Jacobus. Cephas. Joannes. Antiochia Judei. Judeus. Interp. Galate. Christus. Jesus Abraam. Judeus Grecus. Interp. Abba. Christus Jesus Abraam. Syna. Arabia. Agar. Hierusalē. Isaac. Interp. Christus Jesus Israel. Amen. Interp. Paulus Apostolus Jesus Christus Ephesus Interp. Christus Jesus. Israel. Apostoli. Interp. Paulus. Christus Jesus. Apostoli Amen. Interp. Christus Apostoli. Jesus. Diabolus Interp. Christus Diabolus. Thitichus Jesus. Amen. Interp. Paulus. Timothe⁹ Jesus. Christus Philippis

SI qua ergo. ¶ Christus) Unctus. grecū est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Timotheus.) Honor dei: siue honorans deum: aut preciosus deo. grecum est. ¶ Epaphroditus) Uenustus: siue iocundus: grecū est. ¶ Apostolus) Missus. grecum est. 3.

DE cetero. ¶ Christus.) Unctus. grecū est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Israel.) Preualens siue dominans cum deo. ¶ Beniamin) Filius dextre. ¶ Hebreus.) Trāsiēs: siue iratus: aut pregnās: vl' syriace frumētū. ¶ Hebrei) Idē. p. n. ¶ Phariseus) Diuis⁹. 4.

ITaq; fratres. ¶ Euchodia.) In greco Euodia: et interpretatur bonus odor: vel bene olens. grecum est. ¶ Synticen.) Colloquēs: vel confabulās. grecum est. ¶ Clemens.) Latinum est: significatq; mitem vel modestum. ¶ Christus) Unctus. grecū est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Philippenses.) Bellicosi: siue amatores equorum. grecum est. ¶ Macedonia) Excelsa: vel eminens. grecū est. ¶ Thessalonica) Dei altera victoria: aut situs siue positio alterius victorie. grecū ē. ¶ Epaphroditus) Uenustus: siue iocūdus. grecū est. ¶ Amē. Uere: siue fideliter. ¶ Cesar) A ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie idest coma vel capillatura cū qua ortus est: vel quod cesios idest glaucos habuerit oculos vt quidam volunt. latinum est.

¶ Explicit epistola ad Philippenses.

Incipit epistola ad Colossenses. ca. j.

PAulus apostolus. ¶ Paulus) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus. s. apostolorum: ⁊ ideo maxim⁹ q: minimus. ¶ Apostolus) Missus. grecum est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Timotheus.) honor dei: siue honorans deū: aut preciosus deo. grecum est. ¶ Colossis) Punitio: vel supplicium. grecū ē. ¶ Epaphras) Spumans. grecū ē. 2.

UOlo. n. ¶ Laodicia) Populus iustus. grecū ē. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus) Unctus. grecū est. ¶ Neomenia.) Nouilunium. grecū est. ¶ Sabbatum) Requies: siue cessatio. 3.

IGitur. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Judei) Laudātes: siue cōfitētes. ¶ Jesus) Saluator. 4

OMnia. ¶ Christus) Unct⁹. grecū ē. ¶ Titich⁹) In greco tichychus: ⁊ interpretatur casualis vl' cōtingens. grecum est. ¶ Onesimus.) Utilis. grecum est. ¶ Aristarchus) Optimus princeps. grecū est. ¶ Marcus.) Limatus: vel fricatus: aut expolitus idest a rubigine abstersus. ¶ Barnabas) Filius prophete: vel filius consolationis. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Justus) Latinum est. ¶ Epaphras) Spumans. grecū est. ¶ Laodicia) Populus iustus. grecum est ¶ Jerapolis.) Sacra ciuitas. grecum est. ¶ Lucas) Hebraice ipsi resurrectio: vel latine a luce. ¶ Demas) Popularis vel plebeius: aut pinguis. grecū est ¶ Nimpha.) Sponsa. grecum est. ¶ Laodicenses) Populi iusti. grecū est. ¶ Archippus) Princeps siue prefectus equorum. grecū ē ¶ Paulus) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus scilicet apostolorum: ⁊ ideo maximus quia minimus. ¶ Amen) Uere: siue fideliter.

¶ Explicit epistola ad Colossenses.

Incipit epistola prima ad thessalonicenses.

¶ Capitulum primum.

PAulus. ¶ Paulus.) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus. s. apostolorum: ⁊ ideo maximus quia minimus. ¶ Syluanus) Latinum est a sylua. ¶ Timotheus.) Honor dei vel honorās deū: aut preciosus deo. grecū est. ¶ Thessalonicenses) Dei altera victoria: aut situs siue positio alterius victorie. grecū ē. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Macedonia) Excelsa: vel eminens. grecum est. ¶ Achaia) Dolor: vel tristitia. grecum est. 2.

NAm et ipsi. ¶ Philippis) Bellicosa: siue amatrix equorum. grecum est. ¶ Christus.) Unctus. grecū

Interp. Christus Jesus. Timothe⁹ Epaphro. Apostolus Interp. Christus. Jesus. Israel. Beniamin Hebreus Interp. Eucodia. Synticen. Clemens. Christus. Jesus. Philippē Macedo. Thessalo. Epaphro. Amen. Cesar. Interp. Paulus. Apostolus Jesus. Christus Timothe⁹ Colossis. Epaphras Interp. Laodicia. Jesus. Christus Neomenia Sabbatuz Interp. Christus Titichus. Onesim⁹. Aristar. Marcus Barnabas Jesus. Justus. Epaphras Laodicia. Jerapolis Lucas. Demas Nimpha. Laodicen. Archipp⁹. Paulus Amen. Interp. Paulus. Syluanus Timothe⁹ Thessalo Jesus. Christus Macedo Achaia Interp. Philippis Christus

Apostoli. Jesus. Judei. Paulus. Sathanas

est ¶ Apostoli.) Missi. grecum est. ¶ Judea) Laudatio: siue confessio. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Judei) Laudantes: siue confitentes. ¶ Paulus.) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus .s. apostolorum: & ideo maximus quia minimus. ¶ Sathanas) Contrarius: siue aduersarius. 3.

Interp. Athene. Timothe⁹ Christus Jesus. Amen.

Propter quod. ¶ Athene) Sine cumulo: vel ab athena idest minerua mineruales. grecũ est. ¶ Timotheus.) Honor dei: vel honorans deum: aut preciosus deo. grecum est. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Amen) Uere: siue fideliter. 4.

De cetero. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Macedõia) Excelsa: vel eminens. grecuz est. ¶ Christus) Unct⁹. grecum est. 5.

Interp. Jesus. Christus Amen.

De tribus. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Amen) Uere: siue fideliter.

¶ Explicit epistola prima ad Thessalonicenses.

Incipit epistola secũda ad Thessalonicenses

¶ Capitulum primum.

Interp. Paulus. Syluanus Timothe⁹ Thessalo. Jesus Christus

Paulus. ¶ Paulus) Os tube: siue mirabilis: aut latine minim⁹ .s. apostolorũ: & ideo maximus quia minimus. ¶ Syluanus.) Latinum est a sylua. ¶ Timotheus.) Honor dei: vel honorans deum: aut preciosus deo. grecum est. ¶ Thessalonicenses) Dei altera victoria: aut situs siue positio alterius victorie. grecum est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus.) Unctus. grecũ ẽ. 2.

Interp. Jesus Christus Sathanas

Rogamus. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Sathanas.) Contrarius: siue aduersarius. 3.

Interp. Christus Jesus. Paulus Amen.

De cetero. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Paulus.) Os tube. siue mirabilis: aut latine minimus .s. apostolorum: & ideo maxim⁹ quia minimus. ¶ Amen) Uere: siue fideliter.

¶ Explicit epistola secunda ad Thessalonicẽses.

Incipit epistola prima ad Timotheum.

¶ Capitulum primum.

Interp. Paulus. Apostolus Jesus. Christus Timothe⁹ Ephesus. Macedo. Amen. Hymene⁹. Alexander Sathanas

Paulus apostolus. ¶ Paulus) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus scilicet apostolorum: & ideo maximus quia minim⁹. ¶ Apostolus.) Missus. grecum est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Timotheus) Honor dei: vel honorans deum: aut preciosus deo. grecum est. ¶ Ephesus) Desiderabilis. grecum est. ¶ Macedonia.) Excelsa: vel eminens. grecum est. ¶ Amen) Uere: siue fideliter. ¶ Hymeneus) Carmen nuptiale. grecuz est. ¶ Alexander.) Adiutor siue auxiliator virilis vel fortissimus. grecum est. ¶ Sathanas) Contrarius: siue aduersarius. 2.

Interp. Christus. Apostolus Adam. Eua.

Obsecro. ¶ Christus) Unctus: grecum est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Apostolus) Missus. grecum est. ¶ Adam) Homo: siue terrenus: aut ruffus: vel sanguineus. ¶ Eua) Uita: vel viuens. 3.

Interp. Diabolus. Christus Jesus. Timothe⁹

Fidelis sermo. ¶ Diabolus.) Criminator: siue calumpniator: aut accusator. grecum est. ¶ Christ⁹) Unctus. grecuz est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Timothe⁹) Honor dei: siue honorans deum: aut preciosus deo. grecum est. 4.

Interp. Christus Sathanas

Spiritus autem. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Jesus) Saluator. 5.

Simotheum. ¶ Christus.) Unctus. grecuz est. ¶ Sathanas.) Contrarius: siue aduersarius. ¶ Jesus) Saluator. 6.

Jesus Interp. Jesus. Christus Diabolus. Pontius. Pilatus. Amen. Timothe⁹

Quicumqz. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus) Unctus. grecuz est. ¶ Diabolus) Criminator: siue calumpniator: aut accusator. grecuz est. ¶ Pontius) Marinus. grecum est. ¶ Pilatus) Constringens: vel constrictus. grecum est. ¶ Amẽ) Uere: siue fideliter. ¶ Timotheus) Honor dei: vel honorans deum: aut preciosus deo. grecum est.

¶ Explicit epistola prima ad Timotheum.

Incipit epistola secunda ad Timotheuz.

¶ Capitulum primum.

Interp. Paulus. Apostolus Jesus. Christus Timothe⁹ Loide. Eunice. Asia. Philetus. Hermoge. Onesipho Roma. Ephesus.

Paulus apostolus. ¶ Paulus.) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus .s. apostolorum: & ideo maxim⁹ quia minimus. ¶ Apostolus) Missus. grecuz est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Timotheus) Honor dei: vel honorans deum: aut preciosus deo. grecum est. ¶ Loide.) Melior. grecuz est. ¶ Eunice) Bona victoria. grecum est. ¶ Asia) Limosa vel cenosa. grecum est. ¶ Philetus) In greco fygellus: & interpretatur fugitiuus. grecum est. ¶ Hermogenes) Mercurio genitus: aut lucri generatio: vel refugium generatiõis. grecum est. ¶ Onesiphorus.) Utilitatem afferens. grecum est. ¶ Roma.) Ualens vel valentia: aut potens: vel robusta. grecum est. ¶ Ephesus) Desiderabilis. grecum est. 2.

Interp. Christus Jesus. Dauid. Hymene⁹. Philetus

Tu ergo. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Dauid.) Dilectus. ¶ Hymeneus) Carmen nuptiale. grecum est. ¶ Philetus.) Amabilis. grecum est. ¶ Diabolus.) Criminator: siue calũpniator: aut accusator. grecum est. 3.

Interp. Jannes. Mambres Moyses. Antiochia Iconium. Lystris. Christus. Jesus.

Hoc autem. ¶ Jannes) In greco iannes cum duplici .n. & hebraice interpretatur respondens: vel incipiẽs loqui: aut afflictus: vel humiliatus: aut pauper. ¶ Mambres) Rebellis: aut amarus: vel commutans: aut permutans: sz in greco scribitur iambres: & hebraice potest interpretari mare cum egestate vel paupertate. ¶ Moyses) Attractus vel assumptus: subaudi de aqs. ¶ Antiochia.) Pro vehiculo vel curru .s. loco currus: siue contra vehiculum vel currum. grecum ẽ. ¶ Iconium) Ueniens. grecum est. ¶ Lystris) Dissoluentes. grecum est. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Jesus) Saluator. 4.

Interp. Jesus. Christus. Demas Thessalo. Crescens. Galatia. Titus. Dalmatia. Lucas. Marcus Titichus. Ephesus. Troade Carpum. Alexander Amen. Prisca. Aquila. Onesipho Erastus. Corinthus Trophim⁹ Miletum. Eubolus. Pudens Linus. Claudia. Amen.

Testificor. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Demas) Popularis: vel plebeius: aut pinguis. grecum est. ¶ Thessalonica) Dei altera victoria: aut situs siue positio alterius victorie. grecum est. ¶ Crescens.) Latinũ est a crescẽdo. ¶ Galatia) Lactans vel lactea. grecum est. ¶ Titus) Honorabilis. grecuz est. ¶ Dalmatia) Lampas frustratoria: aut fulgur vanitatis. grecum est. ¶ Lucas) Hebraice ipsi resurrectio: vel latine a luce. ¶ Marcus) Limatus: vel fricatus: aut expolitus idest a rubigine abstersus. ¶ Titichus.) In greco tychicus: & interpretatur casualis: vel contingens. grecum est. ¶ Ephesus) Desiderabilis. grecum est. ¶ Troade) Perforata. grecum est. ¶ Carpum) Fructus vel fructuosus. grecum est. ¶ Alexander) Adiutor siue auxiliator virilis vel fortissim⁹. grecum est. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. ¶ Prisca.) In greco priscilla: & est diminutiuuz huius nominis prisca: quod interpretatur antiqua. latinuz est. ¶ Aquila) Latinum est. ¶ Onesiphorus) Utilitatem afferẽs. grecum est. ¶ Erastus.) Amabilis. grecum est. ¶ Corinthus) Saturitas: vel facietas: aut ornamentum. grecuz est. ¶ Trophimus) Nutritus: siue educatus. grecum ẽ. ¶ Miletum.) Rubra: vel coccinea. grecum est. ¶ Eubolus.) Prudens: aut beneconsulens. grecuz ẽ. ¶ Pudens.) Latinum est. ¶ Linus) Rete vel retiaculum. grecum est. ¶ Claudia) Latinum est. ¶ Amen) Uere: siue fideliter.

¶ Explicit epistola secunda ad Timotheũ.

Incipit epistola ad tituz. ca. j.

Interp. Paulus Apostolus Jesus. Christus Titus. Creta. Cretenses.

Paul⁹ seru⁹. ¶ Paul⁹) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus .s. apostolorum: & ideo maximus quia minimus. ¶ Apostolus.) Missus. grecuz ẽ. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus.) Unctus. grecũ est. ¶ Titus.) Honorabilis. grecuz est. ¶ Creta.) Carnea: vel carnalis. grecũ ẽ. ¶ Cretenses) carnei: vel carnales. grecum est. 2.

Interp. Jesus Christus

Tu autem. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus) Unct⁹. grecũ ẽ. 3.

Interp. Jesus. Christus Artheman

Hmone illos. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus) Unctus grecum est. ¶ Artheman.) Integer: vel i

columbis: aut venustus. grecum est. ¶ Titichus.) In greco tychicus: et interpretatur casualis: vel contingens. grecum est. ¶ Nicopolis.) Victorie ciuitas: vel victoriosa ciuitas. grecum est. ¶ Zena.) Viuens. grecum est. ¶ Apollo.) Perdens: vel destruens. grecum est. ¶ Amen.) Vere: siue fideliter.

¶ Explicit epistola ad Titum.

Incipit epistola ad Philemonem. ca. i.

Paulus vinctus. ¶ Paulus) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus .s. apostolorum: et ideo maximus quia minimus. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Timotheus) Honor dei: vel honorans deum: aut preciosus deo. grecum est. ¶ Philemon.) Deosculans. grecum est. ¶ Appia.) Producens vel pullulans. grecum est. ¶ Archippus) Princeps siue prefectus equorum. grecum est. ¶ Onesimus.) Utilis. grecum est. ¶ Epaphras.) Spumans. grecum est. ¶ Marcus.) Limatus: vel fricatus: aut expolitus idest a rubigine abstersus. ¶ Aristarchus) Optimus princeps. grecum est. ¶ Demas.) Popularis vel plebeius: aut pinguis. grecum est. ¶ Lucas) Hebraice ipsi resurrectio: vel latine a luce. ¶ Amen) Vere: siue fideliter.

¶ Explicit epistola ad philemonem.

Incipit epistola ad Hebreos. ca. i.

Multifarie multisque modis. 2.

Propterea. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Diabolus) Criminator siue calumpniator: aut accusator. grecum est. ¶ Abraam) Pater multitudinis. 3.

Unde fratres. ¶ Apostolus) Missus. grecum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Egyptus.) Angustie: siue tribulationes. 4.

Timeamus ergo. ¶ Dauid) Dilectus. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Sabbatismus) Requies: siue cessatio. 5.

Omnis namque. ¶ Aaron.) Mons: siue montanus: aut docens siue concipiens. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Melchisedech.) Rex iustitie. 6.

Quapropter. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Abraam.) Pater multitudinis. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Melchisedech.) Rex iustitie. 7.

Hic enim. ¶ Melchisedech.) Rex iustitie. ¶ Salem) Pax. ¶ Abraam) Pater multitudinis. ¶ Leui.) Copulatus. ¶ Aaron.) Mons: siue montanus: aut docens: siue concipiens. ¶ Juda.) Laudatio: siue confessio. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. 8.

Capitulum autem. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Israel.) Preualens siue dominans cum deo. ¶ Juda.) Laudatio: siue confessio. ¶ Egyptus) Angustie: siue tribulationes. 9.

Habuit quidem. ¶ Manna.) Preparatio: aut quid. ¶ Aaron.) Mons: siue montanus: aut docens siue concipiens. ¶ Cherubim.) Quasi magistri: vel quasi multiplicantes: aut quasi pugnantes: vel cognitionem aut scientiam multiplicantes. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Jesus) Saluator. 10.

Habraam. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. 11.

Est autem. ¶ Abel.) Vanitas: vel anhelitus: aut syriace vapor. ¶ Cayn.) Possessio: vel possessus. ¶ Enoch) Dedicatus: vel disciplinatus: aut mongeratus. ¶ Noe.) Consolatio: vel requies. ¶ Abraam.) Pater multitudinis. ¶ Isaac) Risus. ¶ Jacob.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ Sara.) Domina: vel princeps. ¶ Esau.) Faciens vel operans: aut tinea eius. ¶ Joseph.) Augmentum: vel profectus. ¶ Israel) Preualens siue dominans cum deo. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Pharao.) Dissipans: siue discooperiens: aut nudans: vel syriace vindicans. ¶ Egyptii.) Angustiantes: siue tribulantes. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Egyptus.) Angustie: siue tribulationes. ¶ Pascha.) Transitus: vel claudicatio. ¶ Hiericho.) Luna vel mensis: aut odor eius. ¶ Raab) Lata: siue dilatata: aut platea. ¶ Gedeon) Conterens vel confringens: aut ex syro et hebreo abscisio iniquitatis. ¶ Barach.) Fulgur: siue in vanum aut in vacuum. ¶ Samson) Sol eius: aut nominis iteratio vel secundatio aut mutatio: vel nomen dormientis: aut ibi dormiens: vel syriace seruicium aut ministerium eius. ¶ Jepte.) Aperiens. ¶ Dauid.) Dilectus. ¶ Samuel) Postulatus a deo: aut nomen eius a deo. 12.

Ideoque et nos. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Esau.) Faciens: vel operans: aut tinea eius. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Syon.) Aceruus: aut tumulus vel specula: aut siccitas. ¶ Hierusalem.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Abel) Vanitas: siue anhelitus: aut syriace vapor. 13.

Charitas. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Amen) Vere: siue fideliter. ¶ Timotheus) Honor dei: vel honorans deum: aut preciosus deo. grecum est. ¶ Italia) Ab italo rege dicta est: vel ab italis idest vitulis: eo quod illa regio vitulis abundat. latinum est.

¶ Explicit epistola ad hebreos.

Incipit liber actuum Apostolorum. ca. i.

Primum quidem. ¶ Theophilus.) Amicus dei: vel deo dilectus. grecum est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Apostoli) Missi grecum est. ¶ Hierosolyme) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Johannes) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Israel) Preualens siue dominans cum deo. ¶ Hierusalem) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Judea) Laudatio: siue confessio. ¶ Samaria) Custodia: vel adamas: aut vepres vel spina: seu fex eius. ¶ Galilei) Volubiles: siue volutabiles: aut rotantes. ¶ Hierosolyma.) Idem quod hierusalem supra. ¶ Sabbatum) Requies: siue cessatio. ¶ Petrus) Saxum: siue petra. grecum est. ¶ Jacobus) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ Andreas) Virilis vel fortissimus. grecum est. ¶ Philippus) Bellicosus: siue amator equorum. grecum est. ¶ Thomas) Abyssus: vel geminus: et grece didymus appellatur: quod interpretatur gemellus .i. ille qui cum alio vno et eodem partu nascitur. ¶ Bartholomeus.) Filius suspendentis aquas. ¶ Mattheus.) Donatus. ¶ Alpheus.) Millessimus: vel doctus: aut dux. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Zelotes.) Emulator. grecum est. ¶ Judas.) Laudatio: siue confessio. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro et hebreo domina maris. ¶ Dauid.) Dilectus. ¶ Acheldemach) Ager sanguinis. syrum est. scribi debet acheldema. ¶ Joseph.) Augmentum: vel profectus. ¶ Barsabas.) Filius reuersionis vel conuersionis: aut filius quietis: seu filius iuramenti. ¶ Justus.) Latinum est. ¶ Matthias.) Donum domini. 2.

Et cum. ¶ Hierusalem.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Judei) Laudantes: siue confitentes. ¶ Galilei) Volubiles: siue volutabiles: aut rotantes. ¶ Parthi.) Lingua scythica dicuntur fugaces: vel exules. ¶ Medi.) Mensurantes: siue abundantes: aut induti. ¶ Elamite) Adolescentes: siue occulti: aut secla. ¶ Mesopotamia.) Regio est sic appellata eo quod duobus fluuiis eufrate .s. ambiatur et tygri: mesos .n. medius: potamos vero fluuius interpretatur. grecum est. ¶ Judea) Laudatio: siue confessio. ¶ Cappadocia) In hebreo dicitur captor: et interpretatur spherula: siue pomum: aut vola vel palma turturis vel exploratoris. ¶ Pontus.) Mare. grecum est. ¶ Asia) Limosa vel cenosa. grecum est. ¶ Phrigia) Sicca: vel ardens. grecum est. ¶ Pamphilia.) Tota dilecta vel amabilis. grecum est. ¶ Egyptus) Angustie: siue tribulationes. ¶ Lybia.) Hebraice dicitur phut: et interpretatur aphrica: aut syriace crassa: vel pinguis. ¶ Cirene.) Paries: siue trabes: aut frigiditas: vel occursus. ¶ Romani.) Valentes: aut potentes: vel robusti. grecum est. ¶ Proselyti) Aduene: siue peregrini. grecum est. ¶ Cretes.) Carnei: siue carnales. grecum est. ¶ Arabes) Vespertini: aut fidei iussores: siue suaues: aut campestres: vel corui: aut salices: vel mixtiones. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Johel.) Volens: siue incipiens: aut iurans. ¶ Israelite.) De israel quod interpretatur preualens siue dominans cum deo. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Nazarenus.) Sanctificatus: aut separatus: vel coronatus: si autem per sade literam scribatur interpretatur custos: siue floridus: aut virgultum. ¶ Dauid) Dilectus. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Israel.) Preualens siue dominans cum deo. ¶ Apostoli.) Missi. grecum est. 3.

Petrus autem. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Nazarenus.) Sanctificatus: aut separatus: vel coronatus: si autem per sade literam scribatur interpretatur custos: siue floridus: aut virgultum. ¶ Salomon.) Pacificus. ¶ Abraam.) Pater multitudinis. ¶ Isaac.) Risus. ¶ Jacob.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta .i. vestigium. ¶ Pilatus.) Constringens: vel constrictus. grecum est. ¶ Moyses) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Samuel.) Postulatus a deo: aut nomen eius a deo. 4.

Loquentibus. ¶ Saducei.) Justi: siue iustificati: [illegible] syriace scisi vel scismatici. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Hierusalem.) Visio pacis: aut visio perfecta [illegible] siue timor perfectus vel consumatus. ¶ A[illegible]nas.) Affingens: vel humilians: aut rudens. ¶ Cayphas.) Inuestigator: vel sagax: seu vomens ore: vel vomitus oris. ¶ Johannes) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Alexander.) Adiutor: siue auxiliator virilis vel fortissimus. grecum est. ¶ Petrus.) Saxum: siue petra. grecum est. ¶ Israel.) Preualens siue dominans cum deo. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Nazarenus.) Sanctificatus: aut separatus: vel coronatus: si autem per sade literam scribatur interpretatur custos: siue floridus: aut virgultum. ¶ Dauid.) Dilectus. ¶ Herodes.) Pellis gloria: vel pellicius gloriandus: siue minus glorie vel arrogantie: aut syriace [illegible] igniatus. ¶ Pontius) Marinus. grecum est. ¶ Pilatus.) Constringens: vel constrictus. grecum est. ¶ Apostoli.) Missi. grecum est. ¶ Joseph) In greco ioses. et hebraice potest interpretari parcens: vel eleuatus: aut existens. ¶ Barnabas.) Filius consolationis. ¶ Leuites.) Copulatus. ¶ Cyprius) Pulcher. grecum est. 5.

Uir autem. ¶ Ananias.) Gratia domini: siue misericordia domini: aut donum domini. ¶ Saphyra.) Narrans: vel numerans: aut libraria: vel litteraria: aut syriace formosa. ¶ Apostoli) Missi. grecum est. ¶ Petrus.) Saxum vel petra. grecum est. ¶ Sathanas.) Contrarius siue aduersarius. ¶ Salomon.) Pacificus. ¶ Hierusalem.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Saducei.) Justi: siue iustificati: aut syriace scisi vel scismatici. ¶ Israel) Preualens siue dominans cum deo. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Phariseus.) Diuisus. ¶ Gamaliel.) Retributio dei: aut camelus dei: siue ablactatus dei. ¶ Israelite.) De israel quod interpretatur preualens siue dominans cum deo. ¶ Theodas.) Fluens aqua. grecum est. ¶ Judas) Laudatio: siue confessio. ¶ Galileus.) Volubilis: siue volutabilis: aut rotans. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. 6.

In diebus illis. ¶ Greci.) Robusti: vel fortes. grecum est. ¶ Hebrei) Transeuntes: siue irati: aut pregnantes: vel syriace frumenta. ¶ Apostoli.) Missi. grecum est. ¶ Stephanus.) Corona vel coronatus. grecum est. ¶ Philippus.) Bellicosus: siue amator equorum. grecum est. ¶ Procorus.) Expeditus vel facilis: aut promptus: siue paratus. grecum est. ¶ Nicanor.) Victor vel victoriosus. grecum est. ¶ Thimon.) Honorabilis vel preciosus. grecum est. ¶ Parmena.) Permanens. grecum est. ¶ Nicolaus.) Victoria plebis. grecum est. ¶ Antiochenus.) Pro vehiculo vel curru .s. loco currus: aut contra vehiculum vel currum. grecum est. ¶ Hierusalem.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Libertini) Latinum est .i. filii manumissorum. ¶ Cyrenenses.) Parietes: vel trabes: aut frigidi: vel occurrentes. ¶ Alexandrini.) Adiutores siue auxiliatores viriles vel fortissimi. grecum est. ¶ Cilicia) Voluens vel reuoluta. grecum est. ¶ Asia) Limosa vel cenosa. grecum est. ¶ Moyses) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Nazarenus.) Sanctificatus: aut separatus: vel coronatus: si autem per sade literam scribatur interpretatur custos: siue floridus: aut virgultum. 7.

Uiri fratres. ¶ Abraam.) Pater multitudinis. ¶ Mesopotamia.) Regio sic appellata: eo quod duobus fluuiis eufrate ambiatur et tygri: mesos enim medius potamos vero fluuius interpretatur. grecum est. ¶ Charran.) Ira: vel syriace libertas. ¶ Chaldei.) Quasi demones: aut quasi depredatores: vel quasi mamille: aut quasi agri. ¶ Isaac.) Risus. ¶ Jacob.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta .i. vestigium. ¶ Joseph.) Augmentum: vel profectus. ¶ Egyptus.) Angustie: siue tribulationes. ¶ Pharao.) Dissipans: siue discooperiens: aut nudans: vel syriace vindicans. ¶ Egyptii.) Angustiantes: siue tribulantes. ¶ Chanaan.) Mercator vel negociator: siue contritus aut confractus: vel recte respondens: aut recte affligens. ¶ Sichem) Humerus: siue pars: aut manicatio vel matutinatio. ¶ Emor.) Asinus: siue lutum: aut vinosus: vel syriace grauis: aut ponderosus. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Israel.) Preualens siue dominans cum deo. ¶ Madian.) Judicium: vel iudicans: siue litigans: aut obiurgans. ¶ Syna.) Rubus: vel syriace mineria. ¶ Aaron.) Mons: siue montanus: aut docens: siue concipiens. ¶ Moloch.) Regnans: aut consiliarius. ¶ Rempha.) Pro hoc in hebreo est chium: quod interpretatur placenta .i. torta adipe conspersa: siue preparatus: aut compositus: hebrei vero dicunt chium lingua arabica vel punica saturnum significare. ¶ Babylon) Confusio vel commixtio. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Dauid) Dilectus. ¶ Salomon) Pacificus. ¶ Saulus.) Postulatus: siue commodatus: aut sepultus. ¶ Stephanus) Corona vel coronatus. grecum est. 8.

Saulus autem. ¶ Saulus.) Postulatus: siue commodatus: aut sepultus. ¶ Hierosolyme) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Judea.) Laudatio: siue confessio. ¶ Samaria.) Custodia: vel adamas: aut vepres vel spina: seu fex eius. ¶ Apostoli.) Missi. grecum est. ¶ Philippus) Bellicosus: siue amator equorum. grecum est. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Hierosolyma) Idem quod hierosolyme. ¶ Samaritani.) Custodes: vel adamantini: siue spinosi: aut feces vel feculenti. ¶ Hierusalem.) Idem quod hierosolyma. ¶ Gaza) Fortis: aut capra. ¶ Ethiops.) Ardens: vel incensus. grecum est. ¶ Candacis.) Possidens contritionem: aut ex hebreo et syro possessio munda vel purissima. ¶ Ethiopes.) Ardentes: vel incensi. grecum est. ¶ Esaias) Salus domini. ¶ Azotus.) Hebraice dicitur asdod: et interpretatur depredatio vel ignis dilecti: siue ignis patrui. ¶ Cesarea.) A cesare cognominata est: cesar vero a ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie .i. coma vel capillatura cum qua ortus est: vel quod cesios .i. glaucos habuerit oculos vt quidam volunt latinum est. 9.

Saulus autem. ¶ Saulus) Postulatus: siue commodatus: aut sepultus. ¶ Damascus.) Sanguinis saccus: vel sanguinis poculum: siue sanguis femoris vel incendii aut peccatoris. ¶ Hierusalem.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Ananias.) Gratia domini: siue misericordia domini: aut donum domini. ¶ Judas.) Laudatio: siue confessio. ¶ Tharsensis.) Alatus: vel pennatus. grecum est. ¶ Israel.) Preualens siue dominans cum deo. ¶ Judei.) Laudantes: siue confitentes. ¶ Barnabas.) Filius prophete: vel filius consolationis. ¶ Apostoli.) Missi. grecum est. ¶ Cesa

rea.) A cesare cognominata est: cesar vero a ceso mris vtero dictus est: vel a cesarie .i. coma vel capillatura cũ qua ortus est: vel qđ cesios .i. glaucos habuerit oculos vt quidā volunt. latinum est. ¶ Tharsum.) Alata: vl' pēnata. grecũ est. ¶ Judea.) Laudatio: siue ꝯfessio. ¶ Galilea) Volubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Samaria) Custodia: vel adamas: aut vepres vel spina: seu fex eiꝰ. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra. grecũ est. ¶ Lydda.) Stagnum .s. aquarũ. grecũ est. ¶ Eneas.) Laudatus. grecũ est. ¶ Christus.) Vnctus. grecũ est. ¶ Sarona.) Planicies: aut canticũ eius. ¶ Joppe.) Pulchritudo: aut decor. ¶ Thabita.) Dorcas .i. dāmula vel caprea. syrum est. ¶ Dorcas.) Caprea vel dammula. grecũ est. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. 10.

VIr aũt. ¶ Cesarea.) A cesare cognominata est. cesar vero a ceso matris vtero dictus ē: vel a cesarie .i. coma vel capillatura cũ qua ortus est: vel qđ cesios .i. glaucos habuerit oculos vt qdā volũt. latinũ ē. ¶ Cornelius) Latinũ est a cornu. ¶ Italica cohors.) Ab italia dicta est. ¶ Joppe.) Pulchritudo: aut decor. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Petrus.) Saxũ: siue petra. grecũ est. ¶ Judei.) Laudātes: siue cõfitētes. ¶ Judeus) Laudans: siue cõfitens. ¶ Israel.) Preualēs siue dominās cũ deo. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus) Vnctus. grecũ est. ¶ Judea.) Laudatio: siue ꝯfessio. ¶ Galilea) Volubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini mia. ¶ Nazareth.) Sanctificata: vel separata: aut coronata: si aũt per sade litteram scribatur interpretatur custodita: vel florida: aut virgultũ. ¶ Diabolus.) Criminator: siue calumpniator: aut accusator. grecũ est. ¶ Hierusalem) Visio pacis aut visio perfecta vel cõsumata: siue timor perfectus vel consumatus. 11.

AVdierũt aũt. ¶ Apostoli.) Missi. grecũ est. ¶ Judea.) Laudatio: siue cõfessio. ¶ Petrus.) Saxũ: vel petra. grecũ est. ¶ Hierosolyma.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vl' cõsumatus. ¶ Joppe.) Pulchritudo. aut decor. ¶ Cesarea.) A cesare cognominata est: cesar vero a ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie .i. coma vel capillatura cũ qua ortus est: vel quod cesios .i. glaucos habuerit oculos vt quidā volunt. latinum est. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini mia. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus) Vnctus. grecum est. ¶ Stephanus.) Corona vel coronatus. grecũ est. ¶ Phenicis.) Rubea: vel purpurea: aut palma .s. arbor. grecũ est. ¶ Cyprꝰ.) Pulchra vel pulchritudo. grecũ ē. ¶ Antiochia.) Pro vehiculo vel curru .s. loco currus: siue contra vehiculũ vel currũ. grecum est. ¶ Judei.) Laudantes: siue confitentes. ¶ Cypri.) Pulchri. grecum est. ¶ Cyrenei) Parietes: vel trabes: aut frigidi: vl' occurrētes. ¶ Hierosolyme.) Idē qđ hierosolyma supra. ¶ Barnabas.) Filius prophete: vel filius cõsolationis. ¶ Tharsũ.) Alata: vel pennata. grecum est. ¶ Saulus) Postulatꝰ siue cõmodatus: aut sepultus. ¶ Agabus.) Locusta: vel festiuitas patris. ¶ Claudius.) Latinum est. 12.

HOdē aũt. ¶ Herodes.) Pellis gloria: vel pellibus glorians: siue mons glorie vel arrogantie: aut syriace draco ignitus. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneũ: aut planta .i. vestigiũ. ¶ Johānes.) Dñi grã: siue dñi donũ: aut dñi mĩa. ¶ Judei.) Laudātes: siue cõfitētes. ¶ Petrꝰ.) Saxũ: vel petra. grecũ est. ¶ Pascha.) Trāsitus: vel claudicatio. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro & hebreo domina maris. ¶ Marcus.) Limatus: vel fricatus aut expolitus .i. a rubigine abstersus. ¶ Rhode.) Rosa. grecũ ē. ¶ Cesarea.) A cesare cognominata est: cesar vero a ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie .i. coma vel capillatura cũ qua ortus est: vel qđ cesios .i. glaucos habuerit oculos vt quidā volũt. latinũ est. ¶ Tyrij.) Hebraice dr̃ sorim: & interpretatur tribulātes vel obsidētes: aut angustiantes: vel ligātes: siue vinculati: vel figurantes: aut plasmātes: siue fortes: vel petre. ¶ Sydonij.) Venatores: aut insidiatores: siue nauis iudicātiũ. ¶ Blastus.) Germinās vel producēs. grecũ est. ¶ Barnabas.) Filꝰ prophete: vel filius consolationis. ¶ Saulus.) Postulatꝰ siue cõmodatus: aut sepultus. ¶ Hierosolyme.) Visio pacis: aut visio perfecta vel cõsumata: siue timor perfectus vel consumatus. 13.

ERant aũt. ¶ Antiochia.) Pro vehiculo: vel curru .s. loco currus: siue contra vehiculũ vel currus. grecũ est. ¶ Barnabas.) Filius prophete: vel filꝰ consolationis. ¶ Symon) Audiēs: vl' obediēs. ¶ Niger.) Latinũ est. ¶ Lucius.) A luce. latinũ est. ¶ Cyrenensis) Paries: vel trabes: aut frigidus: vel occurrens. ¶ Manahē.) Cõsolator: aut ductor eorũ: siue preparatio caloris: aut munus incēsum: vel numerās calefactionē. ¶ Herodes) Pellis glĩa: vel pellibus glorians: siue mōs glĩe vel arrogātie: aut syriace draco ignitꝰ. ¶ Saulus.) Postulatꝰ: siue cõmodatꝰ: aut sepultꝰ. ¶ Seleucia) Cõmota: vl' cõquassata: aut fluctuās. grecũ ē. ¶ Cyprus.) Pulchra: vel pulchritudo. grecũ est. ¶ Salamina.) Cõmota: vl' cõquassata: aut fluctuās. grecũ ē. ¶ Judei.) Laudātes: siue cõfitētes. ¶ Johānes.) Dñi grã: siue dñi donũ: aut dñi mĩa. ¶ Paphũ.) Bulliēs vel estuans. grecũ est. ¶ Judeus.) Laudans: siue cõfitens. ¶ Bariesu) Maleficus: siue magus: aut in nequitia. ¶ Sergius.) Rete vel retiaculũ. grecũ est. ¶ Paulꝰ.) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimꝰ .s. aplõrũ: et ideo maximꝰ q2 minimus. ¶ Elymas.) Magus: aut corruptor: vel perniciosus. grecũ est. ¶ Diabolus.) Criminator: siue calũpniator: aut accusator. grecũ est. ¶ Pergen.) Valde terrestris. grecũ est. ¶ Pamphilia) Tota dilecta vel amabilis. grecũ est. ¶ Hierosolyma.) Visio pacis: aut visio perfecta vel cõsumata: siue timor pfectus vel cõsumatꝰ. ¶ Pisidia.) Picea .i. pice denigrata. grecũ est. ¶ Sabbatũ.) Requies: siue cessatio. ¶ Israelite.) De israel: qđ interptatur preualēs siue dñans cũ deo. ¶ Israel.) Idē. ¶ Egyptus) Angustie: siue tribulatiões. ¶ Chanaan) Mercator vel negociator: siue cõtritus aut cõfractus: vel recte respõdens: aut recte affligens. ¶ Samuel) Postulatus a deo: aut nomē eius a deo. ¶ Saul.) Postulatus: siue cõmodatꝰ: aut fouea: siue sepulchrũ: vel infernus. ¶ Cis.) Durus: aut stipula: vel cucumerarium. ¶ Beniamin) Filius dextere. ¶ Dauid) Dilectus. ¶ Jesse) Ens: siue existens: aut munus: vel oblatio. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Abraam.) Pater multitudinis. ¶ Hierusalem.) Visio pacis: aut visio pfecta vel cõsumata: siue timor pfectus vel cõsumatus. ¶ Pilatus.) Constringēs vel cõstrictus. grecũ est. ¶ Galilea.) Volubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Iconium.) Veniens. grecũ est. 14.

FActũ est aũt. ¶ Iconiũ.) Veniēs. grecũ ē. ¶ Judei.) Laudātes: siue cõfitentes. ¶ Apostoli.) Missi. grecũ ē. ¶ Lycaonia.) Lupina. grecũ ē. ¶ Lystra.) Dissoluēs. grecũ est. ¶ Derben.) Circũsepta: vel vallata. grecũ est. ¶ Paulus.) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus .s. aplõrũ: & ideo maximus q2 minimꝰ. ¶ Barnabas.) Filius pphete: vel filius cõsolationis. ¶ Lystris.) Dissoluētes. grecũ est. ¶ Jouis.) Quasi iuuās pater. latinũ est. ¶ Mercurius.) A mercibus dictꝰ est: q2 mercature deus putabatur a gētilibus. latinũ est. ¶ Antiochia.) Pro vehiculo vel curru .s. loco currus: siue cõtra vehiculũ vel currũ. grecũ est. ¶ Pisidia.) Picea .i. pice denigrata. grecũ est. ¶ Pāphilia) Tota dilecta vel amabilis. grecũ ē. ¶ Pergē.) Valde terrestris. grecũ est. ¶ Athalia.) In greco attalia: & interpretaꝝ augens: vel nutriēs. grecum est. 15.

ET qdā. ¶ Judea.) Laudatio: siue ꝯfessio. ¶ Moyses.) Attractus vel assũptus: subaudi de aquis. ¶ Paulus.) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimꝰ .s. aplõrum: & ideo maximus q2 minimus. ¶ Barnabas) Filius prophete: vel filius consolationis. ¶ Apostoli.) Missi. grecũ est. ¶ Hierusalē.) Visio pacis: aut visio pfecta vel cõsumata: siue timor pfectus vel cõsumatus. ¶ Phenicis.) Rubea: vel purpurea: aut palma .s. arbor. grecũ est. ¶ Samaria) Custodia: vel adamas: seu vepres vel spina: aut fex eiꝰ. ¶ Hierosolyme.) Idē qđ hierusalē. ¶ Pharisei) Diuisi. ¶ Petrꝰ) Saxũ: siue petra. grecũ est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus) Vnctus. grecũ est. ¶ Jacobus.) Supplantator: vl' calcaneum: aut plāta .i. vestigiũ. ¶ Symon.) Audiens: vel obediēs. ¶ Dauid.) Dilectus. ¶ Sabbatũ.) Requies: siue cessatio. ¶ Antiochia.) Pro vehiculo vel curru .s. loco currus: siue cõtra vehiculũ vel currũ. grecũ ē. ¶ Judas.) Laudatio: siue cõfessio. ¶ Barsabas.) Filius reuersionis vel cõuersiõis: aut filius quietis: seu filius iuramenti. ¶ Sylas.) Cõsiderās: vel aduertēs. grecũ est. ¶ Syria.) Hebraice dicitur aram: & interpretatur excelsa vel sublimis: aut decipiēs: siue maledictio eorũ. ¶ Cilicia.) Voluēs vl' reuoluta. grecũ ē. ¶ Johānes.) Domini gratia: siue domini donũ: aut domini misericordia. ¶ Marcus.) Limatus: vel fricatus: aut expolitus .i. a rubigine abstersus. ¶ Pamphilia.) Tota dilecta vel amabilis. grecũ est. ¶ Cyprus.) Pulchra vel pulchritudo. grecum est. 16.

PEruenit aũt. ¶ Derben.) Circũsepta: vel vallata. grecũ est. ¶ Lystra.) Dissoluēs. grecũ ē. ¶ Timotheus.) Honor dei: vel honorās deũ: aut preciosus deo. grecũ est. ¶ Lystris.) Dissoluētes. grecũ ē. ¶ Iconiũ) Veniēs. grecũ ē. ¶ Paulus) Os tube: siue mirabilis: aut latinē minimꝰ .s. aplõrum: & ideo maximus q2 minimus. ¶ Judei.) Laudantes: siue cõfitētes. ¶ Apostoli.) Missi. grecũ est. ¶ Hierosolyme.) Visio pacis: aut visio pfecta vel cõsumata: siue timor pfectꝰ vel cõsumatus. ¶ Phrygia.) Sicca: vel ardens. grecũ est. ¶ Galatia.) Lactans: vel lactea. grecũ est. ¶ Misia.) Scelesta: vel abominabilis. grecũ est. ¶ Bithinia.) Violēta pro passio. grecũ est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Troade) Perforata. grecũ est. ¶ Macedo) Excelsus: vel eminēs. grecũ est. ¶ Macedonia.) Excelsa vel eminēs. grecum ē. ¶ Samothracia.) Arenosa & aspera. grecũ est. ¶ Neapolis) Noua ciuitas. grecũ est. ¶ Philippis) Bellicosa: siue amatrix equorũ. grecũ est. ¶ Colonia) latinum est: a colendo .i. habitādo dicta. ¶ Sabbatũ) Requies siue cessatio. ¶ lydia.) Natiuitas: vel gñatio. ¶ Thiatireni.) Odor: siue sacrificium laboris vel cõtritiõis. grecum est. ¶ Christus) Vnctus. grecũ est. ¶ Sylas.) Cõsiderās vel animaduertens. grecum est. ¶ Romani.) Valentes: aut robusti: siue potentes. grecum est. 17.

CVm aũt. ¶ Amphipolis.) Vallata vel circũdata ciuitas. grecũ est. ¶ Apollonia) Perditio vel destructio. grecũ est. ¶ Thessalonica.) Dei altera victoria: aut situs siue positio alterius victoriē. grecũ ē. ¶ Judei.) Laudantes: siue confitentes. ¶ Paulus.) Os tube: siue mirabilis: aut latinē minimus .s. aplõrũ: & ideo maximus quia minimus. ¶ Sabbatũ) Requies: siue cessatio. ¶ Christus) Vnctus. grecũ ē. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Sylas) Cõsiderās vel animaduertēs. grecum est. ¶ Jason) Sanās: vel medicās. grecũ est. ¶ Cesar.) A ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie .i. coma vel capillatura cũ qua ortus est: vel qđ cesios .i. glaucos habuerit oculos vt quidā volũt. latinum est. ¶ Berea) Grāuis vel põderosa. grecũ est. ¶ Timotheꝰ) Honor dei: siue honorās deũ: aut preciosus deo. grecũ est. ¶ Athene.) Sine cumulo: vel ab athena .i. minerua mineruales. grecũ est. ¶ Epicurei.) Adiutores: siue auxiliatores. grecũ est. ¶ Stoici) A stoa .i. porticu i quo disputabant illi philosophi dicti sunt. grecũ est. ¶ Ariopagus.) Vicus martis: nomē erat cuiusdā curie atheniēsis sic vocate. grecũ ē. ¶ Dionysiꝰ.) Diuinitꝰ stimulatꝰ vl' cõpũctꝰ. grecũ ē. ¶ Areopagita) De vico martis. grecũ ē. ¶ Damaris.) Vxorcula .i. pua vxor. grecũ est. 18

POst hec. ¶ Athene) Sine cumulo: vel ab athena .i. minerua mineruales. grecum est. ¶ Corinthꝰ.) Saturitas: vel sacietas: aut ornamentum. grecum est. ¶ Judeus.) Laudās siue cõfitens. ¶ Aquila) Latinũ est. ¶ Italia.) Ab italo rege: vel ab italis .i. vitulis: eo qđ illa regio vitulis abundat. latinũ est. ¶ Priscilla.) Latinũ est idest antiqua diminutiue. ¶ Claudius.) Latinũ est. ¶ Judei.) Laudātes: siue confitentes. ¶ Roma.) Valens vel valētia: aut potens vel robusta. grecum est. ¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Macedonia.) Excelsa: vel eminēs. grecum est. ¶ Sylas.) Considerans: vel animaduertens. grecum est. ¶ Timotheus.) Honor dei siue honorans deum: aut preciosus deo. grecũ est. ¶ Paulꝰ.) Os: tube: siue mirabilis: aut latine minimus scilicet apostolorum: & ideo maximus quia minimus. ¶ Christus.) Vnctus. grecũ est. ¶ Titus.) Honorabilis. grecum est. ¶ Crispus.) Latinum est. ¶ Corinthij.) Saturati: vel saciati: aut ornati. grecum est. ¶ Gallion.) Lactans: vel lacteus. grecum est. ¶ Achaia.) Dolor vl' tristitia. grecum est. ¶ Sosthenes.) Saluator potens vel robustus. grecum est. ¶ Syria) Hebraice dicitur aram & interpretatur excelsa vel sublimis: aut decipiens: siue maledictio eorum. ¶ Cenchris) Milium: genus leguminis. grecum est. ¶ Ephesus) Desiderabilis. grecũ est. ¶ Cesarea) A cesare nominata est: cesar vero a ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie: idest coma vel capillatura cum qua ortus ē: vel quod cesios idest glaucos habuerit oculos vt quidam volunt. latinũ ē. ¶ Antiochia.) Pro vehiculo vel curru scilicet loco currus: siue contra vehiculum vel currum. grecum est. ¶ Galatia.) Lactans: vel lactea. grecum est. ¶ Phrygia) Sicca: vel ardens. grecum est. ¶ Appollo) Perdens: vel destruens. grecum est. ¶ Alexandrinus.) Adiutor: siue auxiliator virilis vel fortissimus. grecum est. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue dñi donũ: aut dñi mia. 19.

FActũ est aũt. ¶ Apollo) Perdēs: vel destruens. grecũ est. ¶ Corinthus.) Saturitas: vel sacietas: aut ornamētũ. grecũ est. ¶ Paulus.) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimꝰ .s. aplõrum: & iđ maximus q2 minimꝰ. ¶ Ephesus) Desiderabilis. grecũ est. ¶ Johānes.) Dñi grã: siue dñi donum: aut dñi mia. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Tyrannus.) Imperās: vel princeps. grecũ est. ¶ Asia.) Limosa: vl' cenosa. grecũ ē. ¶ Judei) Laudantes: siue cõfitētes. ¶ Judeus.) Laudās: siue confitens. ¶ Scena.) In greco sceua: & interpretatur dispositus vel preparatus. grecũ ē. ¶ Macedonia.) Excelsa vl' eminēs. grecũ ē. ¶ Achaia) Dolor vel tristitia. grecum est. ¶ Hierosolyma.) Visio pacis: aut visio perfecta vl' cõsumata: siue timor pfectus vel ꝯsumatus. ¶ Roma) Valēs: vel valentia: aut potens vel robusta. grecũ est. ¶ Timotheus) Honor dei: vel honorās deũ: aut preciosus deo. grecũ est. ¶ Erastus) Amabilis. grecũ ē. ¶ Demetrius.) Cerealis a cerere quā gentiles deā frumenti putabant. grecũ est. ¶ Diana.) Latinũ est: & dicta est a die: eo qđ habeat lucē emulā diei. Nā luna hoc noīe appellaꝝ. ¶ Ephesij.) Desiderabiles. grecũ est. ¶ Gaius.) Latinũ est: & interptaꝝ dominꝰ ex lingua latina prisca: grece vero terrenũ aut gloriātē significat. ¶ Aristarchus) Optimus pĩceps. grecũ est. ¶ Macedones) Excelsi vel eminētes. grecũ est. ¶ Alexander.) Adiutor siue auxiliator virilis vel fortissimus. grecũ ē. ¶ Jouis) Quasi iuuans pater: latinum est. 20.

POstq̃ aũt. ¶ Paulus.) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus .s. aplõrum: & ideo maximꝰ q2 minimus. ¶ Macedonia.) Excelsa vel eminens. grecũ est. ¶ Grecia) Robusta: vel fortis. grecũ est. ¶ Sosipater.) Saluās patrē: vel salus pris. grecũ ē. ¶ Pyrrhꝰ.) Flauus: vel rubeus. grecũ est. ¶ Beroensis.) Grauis vel põderosus. grecũ est. ¶ Thessalonicenses.) Dei altera victoria: aut situs siue positio alterius victorie. grecũ est. ¶ Aristarchus.) Optimꝰ pĩceps. grecũ ē. ¶ Secundus.) Latinũ est. ¶ Gaius) Latinũ ē: & interptatur dñs ex ligua latina prisca: grece vero terrenum aut gloriantem significat. ¶ Derbeus) Circunseptus: vel vallatus. grecum est. ¶ Timotheus.) Honor dei vel honorās deum: aut preciosus deo. grecũ est. ¶ Asiani.) Limosi vel cenosi. grecũ est. ¶ Tituchus.) In greco tychicus: & interpretatur casualis: vel cõtingens. grecum est. ¶ Trophimus.) Nutritꝰ: siue educatus. grecum est. ¶ Troade.) Perforata. grecũ ē. ¶ Philippis.) Bellicosa: siue amatrix equorum. grecũ est. ¶ Sabbatũ.) Requies: siue cessatio. ¶ Eutychus.) Felix: aut bene fortunatus. grecum est. ¶ Asson.) Appropinquatio: vel approximatio. grecum est. ¶ Mytilene) Munditia vel abstersio torcularis. grecũ est. ¶ Chium.) Apta vel apertura. grecum est. ¶ Samum.) Arenosa. grecũ est. ¶ Miletum.) Rubra: vel coccinea. grecum est. ¶ E-

phesus.) Desiderabilis.grecum est.¶ Asia.) Limosa vel cenosa.grecum est.¶ Pētecoste.) Quinquagesima.grecū est.¶ Hierosolyme.) Visio pacis:aut visio pfecta vel cōsumata:siue timor pfectus vel consumatus. ¶ Jesus.) Saluator.¶ Christus.) Unctus.grecū est. ¶ Hierusalem.) Idem quod hierosolyme. 21.

Cum aūt.¶ Choū.) Uertex:vel sūmitas.grecum est.¶ Rhodum.) Rosa.grecū est.¶ Pathara.) Calcata:vel conculcata.grecum est.¶ Phenicis.) Rubea:vel purpurea:aut palma arbor.grecum est.¶ Cyprus.) Pulchra:vel pulchritudo.grecū est.¶ Syria) Hebraice dicitur aram:ꝛ iterpretatur excelsa vel sublimis:aut decipiēs:siue maledictio eorū.¶ Tyrus.) Hebraice dicitur sor:ꝛ iterpretatur tribulatio:vel obsidio: siue angustia:aut vinculū vel colligatio: seu plasmatio: aut figuratio:vel fortitudo:aut petra.¶ Paulus.) Os tube:siue mirabilis:aut latine minimus .s. apostolorū: ꝛ ideo maximus quia minimus.¶ Hierosolyma.) Uisio pacis:aut visio perfecta vel consumata:siue timor pfectus vel consumatus.¶ Ptolomaida.) Bellicosa. grecum est.¶ Cesarea) A cesare noiata est:cesar vero a ceso matris vtero dictus est:vel a cesarie idest coma vel capillatura cum qua ortus est:vel qd cesios .i. glaucos habuerit oculos vt quidā volūt.latinū est.¶ Philippus.) Bellicosus:siue amator equorum.grecum est. ¶ Judea) Laudatio:siue confessio.¶ Agabus.) Locusta:vel festiuitas patris.¶ Hierusalem.) Idem qd hierosolyma.supra.¶ Judei.) Laudantes:siue confitētes. ¶ Jesus) Saluator.¶ Jason.) In greco innason: ꝛ interpretatur indagator:aut spōdens:vel reminiscēs.grecum est.¶ Cyprus.) Pulcher.grecū est.¶ Jacobus.) Supplātator:vel calcaneū:aut plāta.i.vestigiū.¶ Moyses.) Attractus vel assūpt⁹:subaudi de aquis.¶ Asia.) Limosa vel cenosa.grecū est.¶ Israelite.) De israel: qd interpretatur preualens: siue dominans cum deo. ¶ Trophimus.) Nutritus:siue educatus.grecum est. ¶ Ephesus. Desiderabilis.grecū est.¶ Egypti⁹) Angustians:siue tribulans.¶ Judeus.) Laudans: siue cōfitens.¶ Tharsum.) Alata vel pennata.grecū ē.¶ Cilicia.) Uoluens:vel reuoluta.grecum est. 22.

Uiri frēs.¶ Jude⁹.) Laudās:siue ꝯfitēs.¶ Tharsus.) Alata:vel pennata.grecū est.¶ Cilicia.) Uoluēs:vel reuoluta.grecū est.¶ Gamaliel.) Retributio dei:aut camelus dei:siue ablactatus dei.¶ Damasc⁹.) Sanguinis saccus:vel sanguinis poculū:seu sāguis femoris vel incendij aut ,pcuratoris.¶ Hierusalē.) Uisio pacis:aut visio pfecta vel cōsumata: siue timor perfect⁹ vel cōsumatus.¶ Saulus.) Postulatus:siue cōmodatus:aut sepultus.¶ Jesus) Saluator.¶ Nazarenus) Sanctificatus:aut separat⁹:vel coronat⁹:si aūt p sade lraꝫ scribat iterptatur custos:siue floridus: aut virgultū.¶ Ananias.) Gra dni:siue mia dni:aut donū dni. ¶ Judei.) Laudātes:siue ꝯfitētes.¶ Stephan⁹.) Corona vel coronat⁹.grecū ē.¶ Paul⁹) Os tube: siue mirabilis:aut latine minimus scilicet apostolorum: ꝛ ideo maximus quia minimus.¶ Romanus.) Ualens: siue robustus:aut potens.grecum est. 23.

Intēdēs aūt.¶ Paulus.) Os tube:siue mirabilis: aut latine minim⁹.s.aplorū: ꝛ iō maximus q̄ minimus.¶ Ananias.) Gra dni:siue mia domini: aut donū domini.¶ Saducei) Justi:siue iustificati:aut syriace sciti vel scismatici.¶ Pharisei.) Diuisi.¶ Hierusalem.) Uisio pacis:aut visio perfecta vel cōsumata: siue timor perfectus vel consumatus.¶ Roma.) Ualēs: vel valētia:aut potēs vel robusta.grecū ē.¶ Judei.) Laudātes siue ꝯfitētes.¶ Cesarea) A cesare noiata ē: cesar vo a ceso matris vtero dict⁹ ē:vel a cesarie.i.coma vel capillatura cū q̄ ort⁹ ē:vel qd cesios.i.glaucos habuerit oculos vt qdā volūt.latinū ē.¶ Felix) Latinū ē.¶ Claudius) Latinū ē.¶ Lysias.) Dissoluēs.grecū ē.¶ Romanus) Ualēs siue robustus:aut potens.grecū est.¶ Antipatridē.) Pro patre:vel contra patrem.grecum est. ¶ Cilicia.) Uoluens:vel reuoluta.grecū est.¶ Herodes.) Pellis gloria:vel pellib⁹ gloriās: siue mōs gliē vel arrogantie:aut syriace draco ignitus. 24.

Post quinqꝫ.¶ Ananias.) Gratia domini: siue mi

Ephesus. Asia. Pentecos. Hierosoly. Jesus. Christus Hierusalē Interp. Choum. Rhodum. Pathara. Phenicis Cyprus. Syria Tyrus. Paulus Hierosoly. Ptoloma Cesarea. Philipp⁹ Judea. Agabus Hierusalē. Judei. Jesus Jason. Cyprius. Jacobus. Moyses. Asia. Israelite Trophim⁹ Ephesus Egyptius. Judeus. Tharsum. Cilicia Interp. Judeus. Tharsum. Cilicia. Gamaliel. Damasc⁹. Hierusalē Saulus. Jesus. Nazaren⁹ Ananias. Judei. Stephan⁹ Paulus romanus. Interp. Paulus. Ananias. Saducei. Pharisei. hierusalē Roma. Judei. Cesarea. Felix. Claudius Lysias. romanus. Antipatri Cilicia Herodes Interp. Ananias.

sericordia domini:aut donū domini.¶ Tertullus.) Falsa annūciās:vel mendax:aut monstruosus. grecum est. ¶ Paulus) Os tube:siue mirabilis:aut latine minimus.s.aplorū: ꝛ iō maximus q̄ minimus.¶ Felix.) Latinū est.¶ Nazareni.) Sanctificati:aut separati: vel coronati:si aūt per sade litterā scribatur interptatur custodientes:vel floridi:aut virgulta.¶ Lysias.) Dissoluēs. grecū est.¶ Judei.) Laudātes:siue cōfitentes.¶ Hierusalē.) Uisio pacis:aut visio pfecta vel cōsumata siue timor perfectus vel cōsumatus.¶ Asia.) Limosa vel cenosa.grecum est.¶ Drusilla.) Rore conspersa.grecum est.¶ Judea.) Laudatio:siue confessio.¶ Christus.) Unctus.grecū est.¶ Jesus) Saluator.¶ Porti⁹) Uitulus:aut vitulin⁹.grecū est.¶ Festus) Latinū ē. 25.

Festus ergo.¶ Festus.) Latinū est.¶ Hierosolyma.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata:siue timor pfectus vel consumat⁹.¶ Cesarea.) A cesare noiata est:cesar vero a ceso matris vtero dictus ē: vel a cesarie.i.coma vel capillatura cū qua ortus ē: vel qd cesios.i.glaucos habuerit oculos vt quidā volunt. latinum est.¶ Judei.) Laudātes:siue ꝯfitētes.¶ Hierusalē.) Uisio pacis:aut visio pfecta vel cōsumata: siue timor pfectus vel cōsumatus.¶ Paulus.) Os tube:siue mirabilis:aut latine minimus.s.aplorum: ꝛ iō maximus q̄ minimus.¶ Cesar.) A ceso matris vtero dict⁹ est:vel a cesarie.i.coma vel capillatura cū qua ortus ē: vel qd cesios.i.glaucos habuerit oculos vt quidam volūt.latinū est.¶ Agrippa.) Latinū est: dictū ab eo qd egros.i.difficiles partus faciat:vel dicit ille q̄ in nascēdo prius emittit pedes.grecū est.¶ Bernice) Grauis victoria:vel pōdus victorie.grecū est.¶ Hierosolyme.) Idem qd hierosolyma supra.¶ Romani.) Ualentes: siue robusti:aut potētes.grecū est.¶ Jesus.) Saluator.¶ Augustus.) Latinum est:vel ab augurio dictus: vel vt alij volunt ab augendo. 26.

Agrippa.¶ Agrippa.) Latinū est:dictū est ab eo quod egros idest difficiles partus faciat: vel dicit ille qui in nascēdo pri⁹ emittit pedes.grecū ē.¶ Paulus.) Os tube:siue mirabilis:aut latine minim⁹.s.aplorū: ꝛ ideo maximus q̄ minimus.¶ Judei.) laudantes: siue confitentes.¶ Hierosolyme) Uisio pacis: aut visio pfecta vel cōsumata:siue timor perfectus vel consumatus.¶ Phariseus.) Diuisus.¶ Jesus.) Saluator. ¶ Nazarenus.) Sanctificatus:vel separatus: aut coronatus:si aūt p sade littera scribatur:interptatur custos: siue floridus:aut virgultū.¶ Damascus.) Sanguinis saccus:vel sanguinis poculū:seu sanguis femoris vel incēdij aut procuratoris.¶ Saulus.) Postulat⁹:siue cōmodatus:aut sepultus.¶ Sathanas.) Contrarius: siue aduersarius.¶ Judea.) Laudatio:siue confessio. ¶ Moyses.) Attractus vel assūptus:subaudi de aquis ¶ Christus.) Unctus.grecum est.¶ Festus.) Latinū est.¶ Bernice.) Grauis victoria:vel pondus victorie. grecum est.¶ Cesar.) A ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie idest coma vel capillatura cum qua ortus est:vel quod cesios idest glaucos habuerit oculos vt q̄dam volunt latinum est. 27.

Ut aūt.¶ Italia.) Ab italo rege dicta est:vel ab italis.i.vitulis eo qd illa regio vitulis abūdat. latinū est.¶ Paulus.) Os tube:siue mirabilis:aut latine minimus.s.aplorū: ꝛ iō maxim⁹ q̄ minimus.¶ Julius.) Lanugo vel lanuginosus. grecū est.¶ Adrumetina.) In greco adramytena: ꝛ interptat soliditas mūda vel tersa.grecū est.¶ Asia.) limosa vel cenosa.grecū ē.¶ Aristarch⁹.) Optim⁹ pnceps.grecū est.¶ Macedo.) Excelsus:vel eminēs.grecū est.¶ Thessalonicēsis.) Dei altera victoria:aut situs siue positio alterius victorie. grecū est.¶ Sydon.) Uenatio:aut insidiatio: siue viaticū:vel cibariū:aut nauis iudicij.¶ Cyprus.) Pulchra: vel pulchritudo.grecum est.¶ Cilicia.) Uoluens:vel reuoluta.grecū est.¶ Pamphilia.) Tota dilecta vel amabilis.grecū est.¶ Lystra.) In greco myra: ꝛ interptatur virgultū:siue vnguētū odoriferū.grecū est.¶ Lycia.) lupina.grecū est.¶ Gnidum.) Attriplex: genus herbe purgatiue vel laxatiue.grecū est.¶ Creta.) Carnea:siue carnalis.grecum est.¶ Salmonem) Fluctua

Tertullus Paulus Felix Nazareni Lysias. Judei. hierusalē Asia Drusilla. Judea. Jesus. Festus. Interp. festus. Hierosoly. Cesarea Judei. hierusalē Paulus. Cesar. Agrippa. Bernice. Hierosoly. Romani Jesus Augustus Interp. Agrippa. Paulus. Judei. Hierosoly. Pharise⁹ Jesus. Nazaren⁹ Damascus Saulus. Sathanas Judea. Moyses Christus. Festus Bernice. Cesar. Interp. Italia. Paulus Julius Adrume. Asia. Aristar. Macedo. Thessalo. Sydon Cyprus Cilicia. Pamphi. Lystra. Lycia. Gnidum Creta Salmo.

tio: vel commotio: aut conquassatio. grecum ē. ¶ Thalassa.) In greco lassea: ꝛ iterpretatur ipsa: vel pudēs, grecum est. ¶ Phenicis.) Rubea vel purpurea: aut palma arbor, grecum est. ¶ Asson.) Appropinquatio vel approximatio, grecū est. ¶ Lauda.) In greco clauda: ꝛ interpretatur vox fracta: siue vox flebilis, grecum est. ¶ Syrtim.) Attrahēs: vel attractio, grecū ē. ¶ Cesar.) A ceso matris vtero dictus est, vel a cesarie .i. coma vel capillatura cum qua ortus est; vel quod cesios idest glaucos habuerit oculos vt quidam volunt, latinū est. ¶ Hadria.) In greco andria: ꝛ interpretatur virtutas: siue fortitudo, grecum est. ¶ Bithalassum.) In greco dithalassum: qḋ interpretatur duo maria: siue diuersa maria: qḋ in nauigatiōe vix sine periculo euenire solēt, grecum est. 18.

Ecum. ¶ Mytilene.) In greco Melita: ꝛ interpretatur melitflua, grecū est. ¶ Paulus.) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus .i. apostolorum: ꝛ ideo maximus qꝛ minimus. ¶ Publius.) Latinū ē. ¶ Syracusa.) Attrahēns violenter, grecum est. ¶ Regium.) Ruptura vel fractura: quoniam illic terra rupta est inter regnū neapolitanum ꝛ siciliam, grecū est. ¶ Puteoli.) Latinum est. ¶ Roma.) Ualens: vel valentia: aut potens vel robusta, grecum est. ¶ Apiforum.) Ex greco ꝛ latino longinquū vel remotū forū: siue longinqua vel remota via. ¶ Taberne.) Latinum est. ¶ Judei.) Laudantes: siue confitentes. ¶ Hierosolyme.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Romani.) Ualentes: siue potētes: aut robusti, grecū est. ¶ Cesar.) A ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie .i. coma vel capillatura cum qua ortus est: vel quod cesios idest glaucos habuerit oculos vt quidam volunt, latinum est. ¶ Israel.) Preualens: siue dominans cum deo. ¶ Judea.) Laudatio: siue confessio. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Esaias.) Salus domini. ¶ Christus.) Unctus, grecum est.

¶ Explicit liber Actuum apostolorum.

Incipit epistola beati Jacobi. ca. j.

Jacobus dei. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus.) Unctus grecum est. 2.

Fratres mei. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christ⁹.) Unct⁹ grecū ē. ¶ Abraā.) Pater multitudinis. ¶ Isaac.) Risus. ¶ Raab.) Lata: vel dilatata: aut platea. 3.

Nolite plures. ¶ Gehenna.) Uallis deceptionis siue tristitie vel diuitiarum: aut syriace infernus. 4.

Unde bella. ¶ Diabolus.) Criminator: siue calūpniator: aut accusator, grecum est. 5.

Agite nunc. ¶ Sabbaoth.) Exercitus .p. n. siue militie: aut fortitudines. ¶ Job.) Dolens vel gemēs siue vlulans: aut exosus: vel patiens inimicitias. ¶ Helias.) Deus dominus: aut fortis dominus.

¶ Explicit epistola beati Jacobi.

Incipit epistola primo beati Petri. ca. j.

Petrus apl'us. ¶ Petrus.) Sarū: vel petra, grecū ē. ¶ Apl's.) Missus, grecū est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus.) Unct⁹, grecū est. ¶ Pōtus.) Mare grecū ē. ¶ Galatia.) Lactās vel lactea, grecū ē. ¶ Cappadocia.) In hebreo dr̄ captor: ꝛ iterptat̄ spherula: siue pomum: aut vola vel palma turturis vel exploratoris. ¶ Asia.) Limosa vel cenosa, grecum est. ¶ Bithynia.) Uiolēta properatio, grecum est. 2.

Deponentes. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus.) Unctus, grecum est. ¶ Syon.) Aceruus aut tumulus: vel specula: aut siccitas. 3.

Similr. ¶ Sara.) Dn̄a vel pricepս. ¶ Abraā.) Pr̄ multitudinis. ¶ Christ⁹.) Unct⁹, grecū ē. ¶ Noe.) Cōsolatio: vel requies. ¶ Jesus.) Saluator. 4.

Charissimi igitur. ¶ Christus.) Unct⁹, grecū ē. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. 5.

Seniores. ¶ Christus.) Unctus, grecū ē. ¶ Diabolus.) Criminator: siue calūpniator: aut accusator, grecum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. ¶ Syluanus.) Latinum est a sylua. ¶ Babylō.) Confusio: vel commixtio. ¶ Marcus.) Limatus: vel fricatus: aut expolitus .i. a rubigine abstersus.

¶ Explicit epistola prima beati Petri.

Incipit epistola secunda beati Petri. ca. j.

Simon petrus. ¶ Symon.) Audiens: vel obediēs. ¶ Petrus.) Sarū: vel petra, grecū est. ¶ Apostolus.) Missus, grecum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus.) Unct⁹, grecum est. 2.

Fuerūt vo. ¶ Noe.) Cōsolatio: vel requies. ¶ Sodoma.) Secretū eorū: siue calx aut cementū eorū. ¶ Gomorrei.) Populus rebellis: aut popul⁹ timens: siue manipulus: vel seruitus: aut syriace lana. ¶ Loth.) Inuolutus: siue colligatus: aut cooptus: vel resina preciosa que dicitur stacte. ¶ Balaam.) Uetustas populi: vel absq; populo: siue deuoratio aut destructio eorum. ¶ Bosor.) Munitio: aut vindemia: siue ablatio: aut in angustia: vel in tribulatiōe. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus.) Unctus, grecum est. 3.

Hanc ecce. ¶ Apostoli.) Missi, grecū ē. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus.) Unct⁹, grecū ē. ¶ Paul⁹.) Os tube: siue mirabilis: aut latine minim⁹ .i. apostolorꝫ: ꝛ iō maximus qꝛ minimus. ¶ Amen.) Uere: siue fidelr.

¶ Explicit epistola secunda beati Petri.

Incipit epistola prima beati Johānis. ca. j.

Quod fuit ab initio. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus.) Unctus, grecum est. 2.

Filioli mei. ¶ Jes⁹.) Saluator. ¶ Christus.) Unctus, grecum est. 3.

Uidete qualem. ¶ Diabolus.) Criminator: siue calumpniator vel accusator, grecum est. ¶ Cayn.) Possessio: vel possessus. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christ⁹.) Unct⁹, grecū ē. 4.

Charissimi. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christ⁹.) Unctus, grecum est. 5.

Omnis qui credit. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christ⁹.) Unctus, grecum est.

¶ Explicit epistola prima beati Joānnis.

Incipit epistola secunda beati Joannis. ca. j.

Senior. ¶ Electa.) Latinum est: ꝛ grece idē significat. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christ⁹.) Unctus, grecum est.

¶ Explicit epistola scd'a bti Joānis.

Incipit epistola tertia beati Joānis. ca. j.

Senior. ¶ Gaius.) Latinum est: ꝛ interpretatur dominus ex lingua latina prisca. grece vero terrenum aut gloriantem significat. ¶ Diotrepes.) A ioue nutritus, grecum ē. ¶ Demetrius.) Cerealis a cerere quā gentiles deam frumenti putabant, grecum est.

¶ Explicit epistola tertia beati Johannis.

Incipit epistola beati Jude apostoli.

Iudas iesu christi seruus. ¶ Judas.) Laudatio: siue confessio. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christ⁹.) Unct⁹, grecū est. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta .i. vestigium. ¶ Egyptus.) Angustie: siue tribulatiōes. ¶ Sodoma.) Secretum eorum siue calx vel cementum eorum. ¶ Gomorra.) Populus rebellis: aut populus timens. siue manipulus: vel seruitus: aut syriace lana. ¶ Michael.) Quis sicut deus: aut humilitas siue paupertas dei: vel percussio dei: siue percutiēs deus. ¶ Diabolus.) Criminator: siue calūpniator: aut accusator, grecū est. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Cayn.) Possessio vel possessus. ¶ Balaam.) Uetustas populi: vel absq; populo: siue deuoratio aut destructio eorum. ¶ Chore.) Caluus vel caluicium: siue glacies vel gelu. ¶ Adam.) Homo: siue terrenus: aut rufus: vel sanguineus. ¶ Enoch.) Dedicatus: vel disciplinatus: aut morigeratus. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter.

¶ Explicit epistola beati Jude apostoli.

Interp. Apocaly. Jesus Christus Johannes Asia Amen. Pathmos Ephesus Smyrna Pergam⁹ Thyatira. Sardis. Philadel. Laodicia.

Interp. Ephesus. Apostoli. Nicolaite. Smyrna. Judei Sathanas Diabolus. Pergam⁹ Antiphas Balaam. balach. Israel. Manna. Thyatira. Jezabel.

Interp. Sardis. Philadel. David Sathanas Judei. Hierusalē Laodicia. Amen.

Interp. Juda. David. Amen.

Interp. Israel. Juda. ruben Gad. Aser neptalim Manasse Symeon Leui Isachar zabulon. Joseph Beniamin

Interp. Abadon apollion

Interp. Sodoma Egyptus Christus Amen.

Interp. Michael. Diabolus sathanas.

Interp. Moyses.

Incipit liber Apocalypsis. ca. j.

Apocalypsis iesu christi. ¶ Apocalypsis.) Reuelatio. grecum est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus.) Unct⁹. grecum est. ¶ Johannes) Domini gratia: siue domini donum: aut domini mia. ¶ Asia) Limosa vel cenosa. grecum est. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. ¶ Pathmos) Letalis: vel mortifera. grecum est. ¶ Ephesus.) Desiderabilis. grecum est. ¶ Smyrna) Myrrha. grecum est. ¶ Pergamus) Altitudo vel sublimitas. grecum est. ¶ Thyatira) Odor siue sacrificium laboris vel contritionis. grecum est. ¶ Sardis) Princeps iocunditatis: aut canticum leticie: vel id quod remanet aut relinquitur: vel syriace corina. ¶ Philadelphia) Amor fratris vel fraternitatis. grecum est. ¶ Laodicia) Populus iustus. grecum est. 2.

ET angelo. ¶ Ephesus) Desiderabilis. grecum ē. ¶ Apostoli.) Missi. grecum est. ¶ Nicolaite) Electione plebis. grecum est. ¶ Smyrna) Myrrha. grecū est. ¶ Judei.) Laudantes: siue confitentes. ¶ Sathanas) Contrarius: siue aduersarius. ¶ Diabolus) Criminator: siue calumpniator: aut accusator. grecum est. ¶ Pergamus) Altitudo vel sublimitas. grecum est. ¶ Antiphas) Pro oibus: vel contra oēs. grecum est. ¶ Balaam) Uetustas populi: vel absq3 populo: siue deuoratio aut destructio eoru3. ¶ Balach) Inuoluēs: aut destruens: vel cum lambente: aut syriace cum percutiente. ¶ Israel) Preualens siue dominans cū deo. ¶ Manna) Preparatio: aut quid. ¶ Tyathira) Odor siue sacrificium laboris vel contritionis. grecum est. ¶ Jezabel) Insule habitaculi: vel ve habitaculo: aut ex hebreo & syro insula sterquilinij: vel ve sterquilinio. 3.

ET angelo. ¶ Sardis) Princeps iocūditatis: aut canticum leticie: vel id quod remanet aut relinquitur: vel syriace corina. ¶ Philadelphia) Amor fratris vel fraternitatis. grecu3 est. ¶ David) Dilectus. ¶ Sathanas.) Contrarius: siue aduersarius. ¶ Judei) Laudantes: siue confitentes. ¶ Hierusalem) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Laodicia) Populus iustus. grecū est. ¶ Amen) Uere: siue fideliter. 5.

ET vidi. ¶ Juda.) Laudatio: siue confessio. ¶ David) Dilectus. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. 7.

Post hec. ¶ Israel) Preualens siue dominans cū deo. ¶ Juda) Laudatio: siue confessio. ¶ Rubē) Uidens filium: vel visio filij: aut visionis fili⁹. ¶ Gad) Felix: vel accinctus. ¶ Aser) Beatitudo: siue felicitas. ¶ Neptalim) Comparatio: vel equiparatio: aut retorsio: vel tortuositas. ¶ Manasse) Oblitus: aut oblitio. ¶ Symeon) Audiens: vel exauditio. ¶ Leui) Copulatus. ¶ Isachar.) Est merces. ¶ Zabulon) Habitaculum: vel habitans. ¶ Joseph) Augmentum: vel profectus. ¶ Beniamin) Filius dextere. ¶ Amen) Uere: siue fideliter. 9.

ET quintus. ¶ Abadon) Exterminans: vel perditio. ¶ Apollion.) Exterminans: vel perdens aut destruens. grecum est. ¶ Eufrates.) Frugifer: siue fructificans: aut crescens. 11.

ET dictus est. ¶ Sodoma) Secretum eorum: siue calx aut cementum eoru3. ¶ Egyptus) Angustie: siue tribulationes. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Amen) Uere: siue fideliter. 12.

ET signum. ¶ Michael) Quis sicut deus: aut humilitas siue paupertas dei: vel percussio dei: siue percutiens deus. ¶ Diabolus) Criminator: siue calūpniator: aut accusator. grecu3 est. ¶ Sathanas.) Contrarius: siue aduersarius. ¶ Christus) Unctus. grecu3 est. ¶ Jesus) Saluator. 14.

ET vidi. ¶ Syon.) Aceruus aut tumulus: vel specula: aut siccitas. ¶ Babylon.) Confusio: vel cōmixtio. 15.

ET vidi. ¶ Moyses) Attractus vel assumptus sub audi de aquis. 16.

Interp. Eufrates Hermagedon babylon

Interp. Babylon Apostoli.

Interp. Alleluya Amen. Jesus Christus. Gog Magog

Interp. Johannes Jesus David. Amen. Christus

ET audiui. ¶ Eufrates) Frugifer: siue fructificās: aut crescens. ¶ Hermagedon.) Mons euangelij vel euangelizationis: aut mons pomorum vel fructuum. s. electorū. ¶ Babylon) Cōfusio: vel cōmixtio. 17.

ET venit. ¶ Babylon) Confusio: vel commixtio. ¶ Jesus) Saluator. 18.

ET post hec. ¶ Babylon) Confusio: vel commixtio: ¶ Apostoli) Missi. grecum est. 19.

Post hec. ¶ Alleluya) Laudate dominū. ¶ Amē) Uere: siue fideliter. ¶ Jesus) Saluator. 20.

ET vidi angelum. ¶ Diabolus) Criminator: siue calumpniator: aut accusator. grecum est. ¶ Sathanas) Contrarius: siue aduersarius. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Gog) Tectu3: vel solarium: siue tegulatum. ¶ Magog.) Tegens vel tegulans: aut tabefactus: vel liquefactus. 21.

ET vidi. ¶ Johannes) Domini gratia: siue domini donum aut domini misericordia. ¶ Hierusalē) Uisio pacis: aut visio perfecte vel cōsumata: siue timor perfectus vel consumatus: ¶ Israel) Preualens: siue dominans cum deo. ¶ Apostoli) Missi. grecū est. 22.

ET ostendit. ¶ Johannes) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ David. Dilectus. ¶ Amen) Uere: siue fideliter. ¶ Christus.) Unctus. grecum est.

¶ Explicit Apocalypsis.
¶ Finis.

Haec tibi pentadecas tetragonon respicit illud
Hospitium petri ⁊ pauli ter quinq; dierum.
Namq; instrumentū vetus hebdoas innuit. octo
Lex noua signatur. ter quinq; receptat vtrumq;.

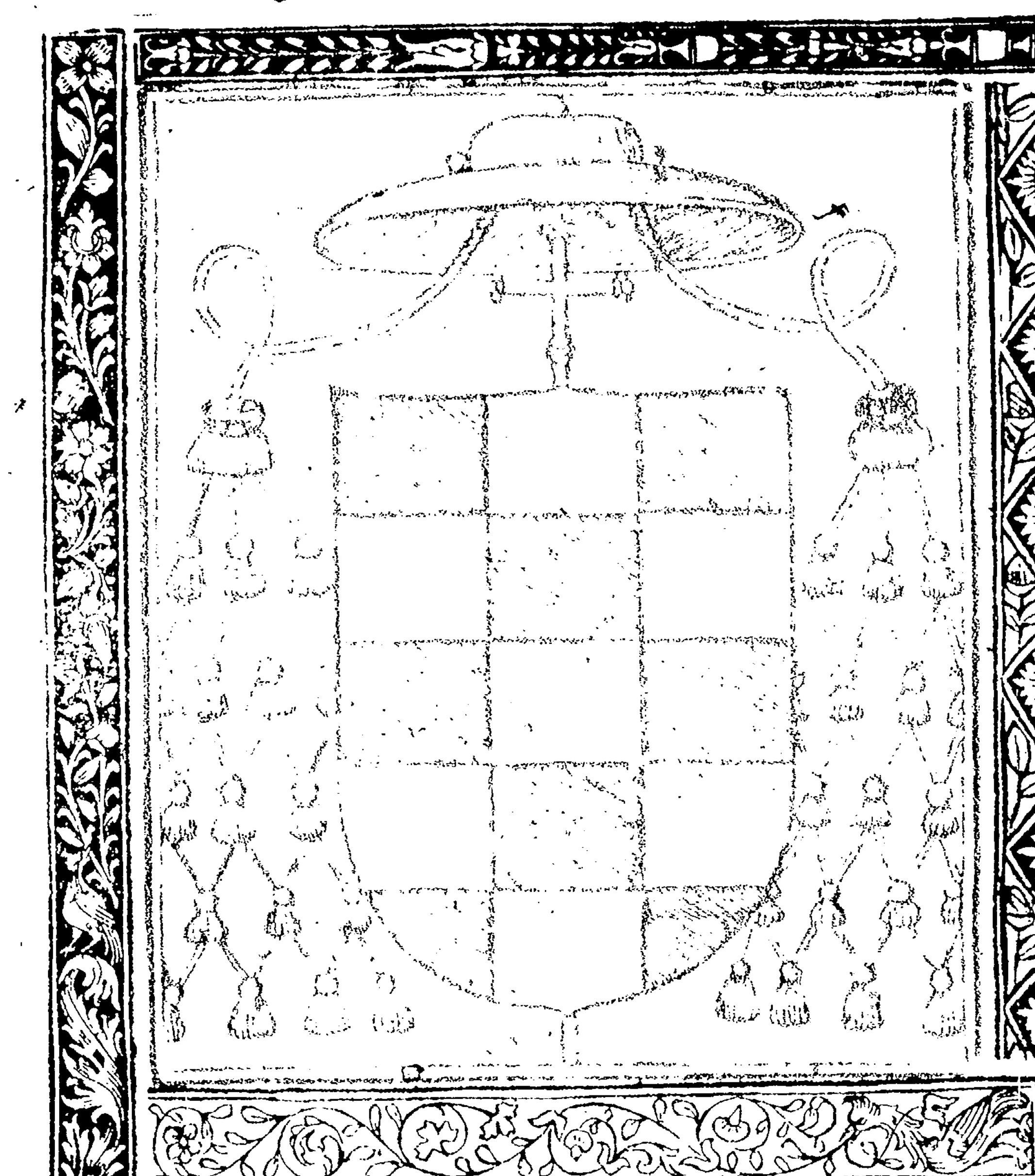

Vocabularium hebraicum atq; chaldai-
cū totius veteris testamenti cū alijs tra-
ctatibus prout infra in prefatio-
ne continetur in academia
complutensi nouiter
impressum.

Ad lectorem.

Um his qui diuine legis integram cognitionē ac in ea christum qui vera sapientia est plo mentis affectu conquirūt: q̄ plurimum conferat earum linguarum peritia: quibus primaria origi ne sacra eloquia spiritu sancto dictante conscripta sunt: vt omnes fere ecclesiastici tractatores in quāplurimis locis aperte testantur. Ideo postq̄ iubēte Illustrissimo ac Reuerēdissimo in xpo patre & dño Dño Fratre Francisco Ximenez de Cisneros sacrosancte Romañ. ecclesie T.T. Sancte Balbine Presbytero Cardinali Hispanie nūcupato sanctēq; Toletañ. ecclesie Archiepiscopo Hispaniarū primate ac regnorum Castelle Archicancellario in cōmunem christiane reipublice vtilitatem dedimus nouum testamentum Greco Latinoq; sermone impressum: adiecto insuper quam vtilissimo lexico grecarum omniū dictionū que in eo cōtinentur: daturi quā primū vetus instrumentū (quod iam nūc in prelo est) Hebraica chaldaica Grecaq; lingua cū singulis latinis interpretationibus excussum. En premittimus vobis veluti pro degustamento & preludio operis copiosissimū Hebreorū Chaldeorumq; vocabulorū dictionarium. Opus profecto sacrarū litterarum studiosis supraq; dici possit vtilissimū summo labore elucubratum nec minori etiam studio & sedulitate correctum. In quo non modo simplices dictionum interpretationes tam primitiuarum quam deriuatiuarum totius veteris istrumēti seriatim continentur: sed (quod omniū operosissimū fuit) quot locis in eodem veteri testamento vna quęq; dictio pp̄ter lingue illius fecunditatem multiplicet significata adiectis q̄plurimis concordantiis continuo subiungitur. Assignata cuiq; loco propria significatione qua ibidem vsus est latinus interpres. Ceterum cum magna pars reconditorum vtriusq; testamenti mysteriorum in etymologia propriorum nominū siue hominum siue rerum quarumuis abstrusa lateat: non paruam q̄ vim & adiutorium prebeat ad soluenda enigmata & figuratas locutiones scripturarum: adiectus est secundo loco tractatus de nominum propriorum interpretatione: que per vtrumq; testamētum tam Hebraico q̄ Chaldaico ac etiam Greco sermone passim dispersa legūtur: vt facile ex ipsa nominum ab eterno preuisa impositione oēs docibiles dei valeāt non occidentem litteram sed ipsum mystici abditiq; sensus nucleum: quē spiritus sanctus intra littere vterum obumbrauit reuelata facie speculari: littere velamine ablato. Apposita deinde est legendorum Hebraicorum characterum ars & instructio: vna cum ipsa Hebree lingue grammatica ex summis ipsorum autoribus accuratissime collecta atq; eo ordine digesta: vt nullibi (aut certe in q̄paucissimis) preceptoris opera desiderari posse videatur. Et quoniā in hebreo chaldeoq; idiomate difficiles cognitu sunt primitiue dictionum origines ad ipsorū deriuatiuorum notitiam perquam necessarie: opere precium etiam visum est precepta nonnulla hac de re adiungere: quibus nosse studiosus valeat quibus litteris demptis (quod litterarum genus accidentale ab ipsis appellatur) maneat thema ipsum siue pura dictionis origo in dictionario requirēda. Quāuis autem in ipsa veteris testamēti impressione (que nunc in manibus est) positiones he & nominum origines in margine hebraice & chaldaice littere notate sint: multum tamen tum ad lingue absolutam cognitionem tum ad studiosorum curiositatem facere visum est si ex arte id & non solo vsu cognosceretur. Postremum tandem voluminis locum obtinet aliud dictionarium latini abecedarii ordine digestum: quod omnia veteris testamenti latina vocabula ci tatis prioris vocabularii paginis hebraice proferre docet: vt non tantum hebraica latine: sed versa vice latina hebraice possis enunciare. Que omnia lector studiose beniuolo gratoq; animo suscipito: & ad diuine sapientie cognitionem referto. Ita enim fiet; vt bonorum laborum gloriosus sit fructus: & tu tandem intelligere incipias quantum reliq̄ humane sapientie lectiones a celestium litterarum nectare superentur. vale.

Incipit vocabularium Hebraicum totius veteris testamenti cum aliis dictionibus chaldaicis ibi contentis. Et hoc secundum ordinē Alphabeti hebraici.

אב Ab. pater natura vel etate. honore. doctrina vel fide. Geñ. 17. Erisq; pater multarum gentium. Exo. 20. Honora patrem tuum & matrē tuam. 2. Re. 7. Ego ero ei in patrem. Eze. 22. Patrem & matrem contumelia affecerunt in te. Mal. 1. Filius honorat patrē. Et in eodem. Si ergo pater ego sum vbi est honor meus. Signat ēt autorē vel inuētorē alicuius ministerii vel officii. Geñ. 4. Qui fuit paf habitātium in tētoriis atq; pastorum. Et in eodē. Ipse fuit paf canētium in cithara. Dicitur ēt pater doctrine & morum. quia quando aliquis sequitur doctrinam & mores alicuius: dicitur eius filius. 4. Reg. 2. Pater mi pater mi currus israel & auriga eius. Eze. 16. Pater tuus amorreus: & mater tua cethea. Et iohan. 8. Vos ex patre diabolo estis & desideria patris vestri vultis facere. Ponitur etiā pro principe vel domino. 4. Reg. 4. Pater & si rem grandem dixisset tibi propheta facere debueras. Dicitur etiam pater fidei. Ad roma. 4. Sed & ei qui ex fide est Abrae qui est pater omnium nostrum. Et recipit aliquando in fine iod quando post se regit genitiuum & dicitur. אבי Abi. Geñ. 10. Pater omnium filiorum heber. Esa. 9. Pater futuri seculi. & in plurali declinatur sicut nomina feminina & dicitur. אבות Aboth. idest patres. Exo. 20. Reddēs iniquitatem patrum in filios. 4. Reg. 14. Non morientur patres pro filiis. Hiere. 7. Patres succēdūt ignem. Et componitur cum pronominibus hoc modo. אבי Abi. i. pater meus. Geñ. 45. Adhuc pater meus viuit. & in lingua chaldaica dicitur. אבא Abba fiue. אבהתי Abahathi. i. pater siue pater meus. Da. 2. Tibi deus patrū nostrorum confiteor. Pro quo hebrei legunt tibi deus patris mei: siue tibi deus pater mi confiteor. אביך Abicha. i. pater tuus. Esa. 43. Pater tuus primus peccauit. אביו Abiu. i. pater suus aut pater eius vel ipsius. Geñ. 37. Increpauit eum pater suus. אבינו Abinu. i. pater noster. Nu. 27. Patet noster mortuus est in deserto. אביכם Abichem. i. pater vester. Geñ. 45. Et tollite inde patrem vestrū. אביהם Abihem. idest pater eorum. Geñ. 43. Igitur israel pater eorum dixit ad eos. & quādo refertur ad feminam hoc modo. אביך Abich. idest pater tuus fe. ge. Ruth. 2. Et q̄ reliqueris parētes tuos. Pro quo in hebreo habetur. Et reliqueris patrē tuū & matrem tuam. אביה Abiha. Pater su⁹ vel eius aut ipsius. f. femine. Iudi. 1. Monuit vir su⁹ vt peteret a patre suo agrū. אביכן Abichen idest pater vester fe. ge. Geñ. 31. Sed & pater vester circumuenit me. אביהן Abihen. i. pater earū. Exo. 2. Que cū reuertissent ad raguel patrē suū. & in nu. plu. hoc mō. אבותי Abothai. i. patres mei. Geñ. 48. Deus in cuius conspectu ambulauerūt patres mei. אבותיך Abothecha. i. patres tui. Psal. 44. Pro patribus tuis nati sunt tibi filii. אבותיו Abothau. i. patres eius vel patres sui. 4. Reg. 15. Sicut fecerant patres ei⁹. אבותינו Abothenu. i. patres nostri. Psal. 43. patres nostri narrauerūt nobis. אבותיכם Abothechem. i. patres vestri. Hiere. 2. Quid inuenerūt in me patres vestri iniquitatis. אבותם Abotham vel אבותיהם Abothehem. i. patres eorū vel patres sui. Iob. 15. Et non abscondunt patres suos. & quando refertur ad feminā vel ad feminas hoc mō. אבותיה Abothaich. Patres tui. f. alicuius femine. אבותיה Abotheha. patres sui vel eius. f. femie. אבותיכן Abothechen idest patres vestri. fe. ge. אבותן Abothan vel אבותיהן Abothechen. i. patres earū. vnde notandum q̄ pronomina prime persone. vt egō. meus. nos. noster. tam in numero singulari q̄ in plurali sunt cōmunia masculo & femine modo sint in compositione vt. אבי Abi vel אבינו Abinu. i. pater meus vel pater noster: vel per se posita vt אני Ani vel אנו Anu. i. ego vel nos. Et mō p̄dicto cōponuntur oīa pronomina cū noibus appellatiuis vt. אדני Adoni. i. dñs meus. אדנך Adonecha. i. dñs tuus. &c. Et hoc debet etiā notari in noibus appellatiuis. de quibus dicetur in sequētibus.

אבב Abab. virēs: aut virgultum: seu lignum virescēs: aut noue fruges adhuc virescētes. Exo. 9. Eo quod linū esset virens. & inde mēsis nouarum frugum dicitur. אביב Abib. Exo. 13. Hodie egredimini mense nouarum frugū. & in eodem. 23. Tempore mensis nouorū. s. fructuū. Deu. 16. obserua mensem nouarū frugū: & verni primum tpis. vbi ponitur et pro verno tpe. & aliqñ deficit vltimū beth quod duplicatur: & scribitur p̄ simplicē beth: & loco beth quod deficit ponitur punctū dagues i vltima syllaba. Iob 8. Cum adhuc sit in flore. Pro quo hebrei legunt. Cum adhuc sit in viriditate sua. Pro quo i hebreo est. אבו Ibbo. Significat etiā amena virgulta seu ligna virentia atq; fructifera: pro quo btūs Hieronymus poma transtulit. vt Cāti. 6. Descendi in hortum nucum vt viderem poma conuallium. Pro quo i hebreo est. אבי Ibbe. Et etiam spica cū nouis frugibus tritici seu hordei vocatur אביב Abib. Leui. 2. De spicis adhuc virentibus torrebis eas igni.

אבד Abad. Perire. disperire: disperdere. perdere. Psal. 1. Et iter impiorum peribit. Hester. 4. Et dom⁹ patris tui peribitis. Iob. 3. Pereāt dies in qua natus sum. Et in eodem. & effugium peribit ab eis. Esa. 57. Iustus perit & nō est qui recogitet. Deut. 8. Predico tibi q̄ omnino dispereas. Nu. 24. Et perdat reliquias ciuitatū. Iob. 14. Et hoīes ergo similiter pdes! Psal. 5. perdes oēs qui loquuntur mendacium. vnde res perdita vocatur. אבדה Abeda. Leui. 6. Siue rem perditā iuenerit. Inde. אבדון Abaddon. i. pditio siue exterminans vel exterminatio. Iob. 26. Non est operimentum perditioni. Et in eodem. 28. perditio & mors dixerunt auribus nostris audiuimus famā eius. Prouer. 15. Infernus & perditio corā dño. Apo. 9. Et habebant super se regem angelum abyssi cui nomē hebraice abadon: grece autem apolion: & latine habens nomen exterminans.

אבה Aba. velle. desiderare. acquiescere. Deut. 27. Et noluit dominus deus tuus audire Balaam. Prouer. 1. Fili mi si te lactauerint peccatores ne acquiescas eis. vbi in fine dictionis ponitur aleph loco he. & ab hac dictione deriuatur. אביונה Abiiona. i. desideriū. voluptas. Pro quo beatus hieronymus transtulit capparis. Eccl. 12. Et dissipabitur capparis. Et inde dicitur. אביון Ebion. idest pauper inops. Psal. 70. Ego vero egenus & paup sum. Et dicitur ebion eo quod sp desiderat res necessarias quibus caret. & inde dicitur. אבה Ebe. Iob. 9. Sicut naues poma portantes. Pro quo hebrei legunt. Sicut naues desiderii. i. desiderantes ire ad portum. Potest tamen deriuari a dictione supraposita. אבי Ibe. que significat poma. Cāti. 6. Vt viderem poma conuallium.

אבוי Aboi. Miseria. heu. ve. Prou. 23. Cuius patri ve. pro quo hebrei legunt. Cui miseria vel cui ve: quod est interiectio dolentis. Tamen diuidendo hanc dictionem potest interpretari. patri ve: sicut est in littera nostra. אב Ab. enim patrē significat. & אוי oi. ve siue heu interpretatur. licet in cōpositiōe pdatur ibi vna littera. s. aleph. & in lingua chaldaica etiā sine illa littera significat ve vel heu.

אבח Abach. cōturbatio. pauor. fremit⁹ stridor. districtio gladii vel mucronis. et recipit tau in fine et dicitur

אבחת Ebhath. Ezech. 21. In omnibus portis eorū dedi cōturbationem gladii. Et solum inuenitur in loco predicto. Hebrei tamen dicunt ꝙ significat omnia alia supradicta.

אבטח Abtiach. Pepo. Nume. 11. In mētem nobis veniūt cucumeres & pepones. Et solū inuenitur in numero plurali. s. אבטחים Abatichim.

אבך Abach. Implicare cōuoluere. Esa. 9. Et cōuoluentur in superbia fumi. Et solū inuenitur in p̄dicto loco. Et dicunt aliqui hebrei quod significat eleuare: vnde in predicto loco ipsi legunt. Et eleuabuntur in superbia fumi.

אבל Abal. Lugere. Exo. 33. Audiens pp̄ls sermonē hunc pessimū luxit. 1. Reg. 15. Lugebat samuel saul. Et in eo. 16. Vsqꝫ quo tu luges saul. Iob. 14. Et aia eius in semetipsa lugebit. Osee. 10. Quia luxit sup eū populus eius. Et inde dicitur. אבל Abel. i. lugēs. p̄s. 34. Quasi lugēs & cōtristatus sic humiliabar. Esa. 61. Et ponerē cōsolationē lugentibus Sion. Et īde dicitur אבל Ebel. i. luctus. Eccl. 7. Melius est ire ad domū luctus ꝙ ad domū cōuiuii. Et Amos. 5. Vocabūt agricolā ad luctū. Item. אבל Abal. Sed. p̄fecto. vtiqꝫ. Gen. 17. Sed etiā Sara vxor tua pariet tibi filium. Et in eo. 42. Merito hec patimur quia peccauimus i fratrē nostrū. pro quo hebrei legūt profecto siue vtiqꝫ hoc patimur quia peccauimus in fratrē nostrū. Itē. אובל Vbal. Riuus seu flumius. Sed beatus Hieronymus trāstulit portā. Dan̄. 8. Vidi autem in visione esse me super portam vlai. pro quo Symmachus transtulit super paludem vlai. Et dicunt aliqui hebrei quod in loco predicto vbal est nomen proprium fluuii: et vlai nomen fontis vnde oritur.

אבן Eben. lapis. & est generis feminini. vt Gen. 29. Et os eius grādi lapide claudebatur: vnde ibi illud adiectiuū grādi est gn̄is feminini quod denotat lapidem esse gn̄is feminini. Et i lingua chaldaica scribitur cum aleph in fine & dicitur. אבנא Abna. Dan̄. 2. Lapis autē qui percusserat statuam &c. Et in plurali. אבנים Abanim. i. lapides. Iosue. 10. Et dn̄s misit sup eos lapides magnos: vbi sub voce masculina est generis feminini: quia illud adiectiuū magnos: in hebreo est generis feminini: quod denotat lapides esse generis feminini: vt dictū fuit in superiori tractatu: qui de grammatica hebraica tractat. Et aliqn̄ in nūero plurali p̄dit vltimū mem. s. qn̄ iungitur cū alia dictione vel qn̄ regit post se genitiuū: & dicitur. אבני Abne. Exo. 28. Sumesqꝫ duos lapides onychinos. Zach. 9. Et lapides sancti eleuabūtur sup terrā eius. Pro quo in hebreo est: & lapides sanctitatis &c. quia dictum fuit in supiori tractatu ꝙ nōia pluralis numeri in im desinētia in statu regiminis amittūt mem vltimū. Et inde אבנים Obnaim. i. sedes seu sella vbi pariens sedet tempore partus: vel vbi figulus sedet laborando. Exo. 1. Et tp̄s partus aduenerit pro quo he. le. & videbitis in sella. s. pariētis. Hiere. 18. Et ipse faciebat opus sup rotā. vbi pro rota est dictio obnaim. & profertur in nūero pl̄ali: & caret singlari.

אבנט Abnet. baltheus sacerdotalis. zona. Exo. 29. Cingesqꝫ baltheo Aarō. Leuit. 16. Accingetur zona linea. Et in plurali. אבנטים Abnetim. i. balthei.

אבס Abas. ipinguare. icrassari. saginare. ide. אבוס Abus. i. saginatū. Prouer. 15. Melius est vocari ad olera cū charitate ꝙ ad vitulū saginatū cū odio: & in plurali. Abusim. i. saginati siue impinguati. 3. Reg. 4. Et auiū altiliū. pro quo hebrei legūt. Et auiū pinguiū. Et inde dicitur. אבוס Ebus. i. presepe: eo quod ibi impinguantur aialia. Esa. 1. Cognouit bos possessorē suum: & asinus presepe domini sui. & in plurali. אבוסים Ebusim. id est presepia.

אבעבע Abaabua. vesica vel inflatio. Exo. 9. Eruntque in hominibus & iumētis vlcera & vesice. & solū inueni tur in numero plurali. s. אבעבעות Abaabuoth.

אבק Abac. puluis. Nau. 1. Et nebule puluis pedū eius. Et qn̄ regit post se genitiuū recipit in fine thau: & dicitur. אבקת Abcath. Cāti. 3. Et vniuersi pulueris pigmetarii: et inde deriuatur verbū. אבק Abac. i. luctatus est. Gen. 32. Et ecce vir luctabatur cum eo vsqꝫ mane: eo ꝙ luctatores frequenti pedum motu puluerem excitent.

אבר Abar. p̄ualere. ide. אביר Abbir. i. valid⁹ vl̄ potēs aut robust⁹ Gen. 49. Per manꝰ potētis Iacob. 1. Reg. 22. Potētissimus pastorū Saul: & aliqn̄ accipitur pro deo. p̄s. 132. Votū vouit deo iacob: & in eodē. Tabernaculū deo iacob. Et i pl̄ali. אבירים Abbirim. i. potētes: & aliqn̄ accipitur pro angelis. p̄s. 78. Panē angelorū manducauit hō. & etiā accipitur pro tauris: eo quod sunt fortissima aialia. p̄s. 21. Tauri pingues obsederūt me. Et p̄s. 49. Nūquid mãducabo carnes taurorū. Itē אבר Abar. plumescere. Iob. 39. Nūquid p̄ sapiētiā tuā plumescit accipiter. Inde אבר Eber. i. ala vel pēna. p̄s. 54. Quis dabit mihi pēnas sicut colūbe. Inde deriuatur אברה Ebra. q̄ dictio parte significat circa posteriora volucrū: vt p̄s. 67. Et posteriora dorsi eius in pallore auri: et etiam significat alam vel pennā Iob. 39. Penna struthiōis similis est pennis erodii. Ponitur etiam pro membro: vt Ezech. 17. Longo membrorum ductu.

אגד Agad. fasciculus: manipulus: colligatio: & scribitur cū he i fine: & dicitur. אגדה Aguddah. i. fasciculus. Exo. 12. Accipiteqꝫ fasciculū hyssopi. Amos. 9. Et fasciculū suū super terrā fundauit. Et in plurali. אגדות Aguddoth. i. fasciculi. Esaie. 58. Solue fasciculos deprimentes.

אגוז Egoz. nux. Canti. 6. Descendi in ortum nucum. & solum inuenitur in predicto loco.

אגל Egel: gutta: stilla: & inuenitur tātū in numero plurali. Iob. 38. vel qs genuit stillas roris. Inde. אגלים Eglaim nomē proprium loci. Esa. 15. Vsqꝫ ad agalim vlulatus eius.

אגם Agā. Pelagus: palus: lacus: stagnū. p̄s. 106. Posuit desertū in stagnū aquarū: & terrā que erat arida in stagnū. Et in plurali. אגמים Agāmim. i. stagna vel paludes. Exo. 7. Et riuos & paludes. Esa. 42. Et stagna arefaciā. Inde. אגמון Agmō. i. hamus vel circulus. Iob. 40. Nūquid pones circuliū in naribus eius: & Esa. 58. Nūquid contorquere quasi circulū caput suū: & Esa. 9. Vbi dicitur incuruātem & deprauantē: pro eo quod in trāslatione nostra est deprauātem in hebreo est Agmō. Sed hebrei dicūt ꝙ significat num cū in supradicto loco. Significat etiā lebetē siue caldariam Iob. 41. Sicut ole succense atqꝫ feruentis pro quo hebrei legunt sicut ole succense atqꝫ caldarie vel lebetis.

אגן Agan. Crater. Cāti. 7. Vmbilicus tuus crater tornatilis & in plurali. אגנות Aganoth. i. Cratere. Exo. 24. Tulit itaqꝫ moyses dimidiā partē sanguinis & misit in Crateras.

אגף Agaph. exercitus siue agmē Eze. 17. Cū vniuerso agmine suo gladio cadent: & in eodem. 39. Et cades tu et omnia agmina tua.

אגר Agar. cōgregare: colligere Deut. 28. Et vinū nō bibes: nec colliges: & Prouer. 6. cōgregat i messe quod comedat. ide. אגרת Igeret. i. ep̄la. eo quod i ea colligitur multa verba Nee. 6. Et ep̄lam hēbat i mãu sua: & i lingua chaldaica dicitur. אגרא Igera: siue. אגרתא Igartha. Esd. 4. Scripserūt ep̄stolā vnā. Et in eo. Hoc ē exēplar ep̄le. & in pl̄ali. אגרות Igeroth. i. ep̄le. 2. Parali. 30. Scripsitqꝫ ep̄las ad ephraim & manassem: & inde. אגורה Agorath. i. pecunia siue nūmus. vt. 1. Reg. 2. Et offerat nūmum argenteum & tortam panis.

אגרטל Agartal. phiala. & inuenitur tm̄ in numero pl̄ali. Esdre. 1. Phiale argētee triginta. Sed hebrei dicūt quod significat peluim in quo manus lauantur.

אדב Adab. cōtristari. tabescere. merore cōsumi. 1. Re. 2. Et tabescat aīa tua. & solū inuenitur in loco predicto.

אדין Edain. In ligua chaldaica est aduerbiū tp̄is & significat tūc Dan̄. 2. Tūc danieli mysteriū p̄ visionē noctis reuelatū est: & in eo. Tūc arioch festinus itroduxit daniele. scribitur etiā cū beth in principio & dicitur. באדין Bedāin. vt in eo. Tunc daniel requisiuit de lege atqꝫ sententia.

אדם Addā. rubere siue rubicūdū eē: aut flauescere. Proue. 23. Ne intuearis vinū qn̄ flauescit Esa. 1. Et si fuerit rubra quasi vermiculus. Thren. 4. Rubicundiores ebore antiquo. p̄ quo hebrei legunt. Rubuerūt siue rubicūdiores fuerūt plusqꝫ ebur āntiquū. & ide. אדום Adom. i. ruffus vel rubicūd⁹ Gen. 25. Da mihi de coctiōe hac ruffa: & Nu. 19. vt adducāt ad te vaccā ruffam Cāti. 5. Dilectus me⁹ cādidus & rubicūd⁹. & ide. מאדם Meoddā. i. ruffus siue rubricat⁹ Naū. 2. Clypeus fortiū ei⁹ ignitus. pro quo heb. le. Clypeus fortiū ei⁹ ruff⁹ siue rubricat⁹: & i plu. מאדמים Meoddamim. Exo. 25. Et pelles arietum rubricatas. Et aliqn̄ geminātur due vltime littere: & dicitur. אדמדם Adāddā. i. ruffū vel rubeū Leui. 13. Si alba vel ruffa macula fuerit. & recipit i fine tau: quod denotat nomē esse femininū: in eo. ca. vbi dicitur. Et in loco vlceris cicatrix alba apparuerit siue subruffa. Inde. אדם Odē. quod ē lapis p̄ciosus rubei coloris: quod nostra trāslatio sardiū trāstulit Exo. 28. In primo versu erit lapis sardius. & Eze. 28. Ois lapis p̄ciosus operimētū tuum sardius topatius: & ide. אדמה Adama. i. terra ruffa aut humo. Gen. 6. Cūqꝫ cepissent hoīes multiplicari sup terrā: & i eo. 2. Produxitqꝫ dn̄s deus de humo oē lignū. & inde dicitur. אדם Adam. i. hō aut hūanus. vel terrenus Gen. 1. Faciamus hoiem ad imaginē & silitudinē nostrā. & in eo. 8. Sēsus em̄ et cogitatio hūani cordis: & aliqn̄ accipitur p̄ primo hoie: vt Gen. 2. Erāt aūt vterqꝫ nudus Adā & vxor eius. & aliqn̄ ponitur pro hoie in vniuersali siue pro humana natura: vt Nu. 3. Ab homine vsqꝫ ad pecus: & p̄s. 115. Omnis homo mendax: & caret numero plurali.

אדן Adon. dn̄s. dn̄ator. Gen. 18. Et dn̄s me⁹ vetust⁹ est. p̄s. 113. A facie dn̄i mota ē terra. Esa. 3. Ecce dn̄ator dn̄s exercituū: & in eo. Mittet dn̄ator deus exercituū in pinguib⁹ eius tenuitatē: & in plu. אדנים Adonim. i. dn̄i vel dn̄atores. et qn̄ regit post se genitiuū amittit vltimā litterā. s. mem: & dicitur. אדני Adone. i. dn̄i. & vtroqꝫ modo dicitur de deo. s. in nu. plu. De primo Malac. 1. vbi dicitur Et si dn̄s ego sū: vbi ē timor me⁹. pro quo in hebreo est dn̄i noīatui casus plu. nu. s. & si dn̄i ego sum: vbi ē timor meus. De. 2. p̄s. 135. vbi dicitur. Cōfitemini dn̄o dn̄orū. pro quo in heb. est. Cōfitemini dn̄is dn̄orū. In aliis vero locis pro dn̄o ponitur. אדני Adonai: quod interptatur dn̄i mei i plu. & hoc qn̄ scribitur eisdē litteris quibus p̄nunciatur. s. aleph. daleth. nun. iod. Sed nomē dn̄i Tetragrāmaton. pro quo btūs Hieronymus cōiter trāstulit dn̄m: i heb. scribitur cum quattuor litteris. s. iod. he. vau. he. & significat esse vel essentiā aut gn̄ationē. Itē. אדן Aden. basis. fulcimētū: & iu plu. אדנים vel אדני Adanim vel adanei. bases Exo. 26. Bases argēteas: & i eo. 36. Cū quadragita basibus argēteis. & Iob. 38. Super quo bases eius solidate sunt.

אדר Adar. magnificare. extollere. fortificare. Esa. 42. Et magnificaret legē & extolleret. Et inde verbū passiuum. נאדר vel נאדרי Needari. Exo. 15. Dextera tua dn̄e magnificata ē i fortitudie: & ide. אדיר Addir. admirabilis. fortis. magn⁹. magnific⁹. excellēs. p̄s. 8. Dn̄e dn̄s noster ꝙ admirabile ē nomē tuū. Iudicū. 5. In phiala fortiū obtulit butyrū. Esa. 33. Nec trieris magna trāsgredietur: & Eze. 17. Et erit i cedrū magnā. & aliqn̄ scribitur sine Iod i medio. & cū thau i fine. & dicitur. אדרת Addareth. & significat grādē in gn̄e femi. vt Eze. 17. Vt fit in vineā grādem. Significat etiā magnificētiā: vt Zach. 11. Qm̄ vastata ē magnificētia eorū. Inde. אדרת Addēreth. i. palliū. Gen. 25. In morē pellis hispidus. pro quo he. le. in morem pallii hispidi vel hirsuti. Et Iosue. 7. vidi inter spolia palliū coccineū. &. 4. Reg. 2. Tulitqꝫ helias palliū suū & inuoluit illud. Significat etiā genus vestimēti quo reges vel magnifici viri vtebātur. Ione. 3. Et surrexit de solio suo & abiecit vestimentū suū a se. Itē. אדר Adar. nomē duodecimi mēsis: secūdū cōputatiōnē hebreorū. Ester. 9. Igitur duodecimi mēsis quē adar vocari iā diximꝰ. Itē. אדר Idar siue. אדרא idera. i. ligua chaldaica significat areā. Dan̄. 2. Et redacta sunt quasi in fauillā estiue aree.

אדרגזריא Adargazraia. in lingua chaldaica significat duces siue magistratus Dan̄. 3. Duces & tyrānos & prefectos. et solum inuenitur in numero plurali.

אדרזדא Adrazda. in lingua chaldaica est aduerbium exhortandi. i. diligenter Esdre. 7. tribuantur diligenter in domo dei celi.

אדרכן Adarcō. gen⁹ p̄ōderis vl̄ monete quod nostra trāslatio solidū trāstulit. Esdre. 8. Crateras aureas viginti: q̄ habebāt solidos millenos. & solū inuenitur in nu. plu. scilicet. אדרכנים Adarconim. i. solidi: vt in predicto loco.

אהה Aha. Interiectio est dolētis. Hiere. 1. A. a. a. dn̄e deus ecce nescio loqui. Ioel. 1. A. a. a. diei. & i heb. est vna dictio tm̄ q̄ sonat aha: & ē cōposita ex tribus litteris. s. Aleph. he. he. & aliqn̄ ponitur pro heu. vt Ezech. 9. Heu, heu, heu. dn̄e deus. vbi similiter in heb. est vna dictio tm̄. s. aha.

אהב Ahab. amare. diligere. Gen. 25. Isaac amabat esau eo quod de venatiōibus illius vesceretur: & Rebeca diligebat Iacob. & in eo. 37. Israel aūt diligebat Ioseph. et ide. אהב Oheb. i. diligēs siue amās: Esa. 61. Quia ego dn̄s diligens iudiciū. & in plu. אהבים Ohabim. vel אהבי Ohabe. i. diligētes siue amātes vel amores. p̄s. 118. Pax multa diligētibus legē tuam. & Prouer. 8. Ego diligētes me diligo: & in eo. 7. Et fruamur cupitis amplexibus. p̄ quo heb. legūt. Et letemur siue exultemus amoribus siue dilectionibus. In de. אהוב Ahub. i. dilectus siue amicus. & in gn̄e femi. אהובה Ahuba. i. amica vel dilecta. Osee. 3. Dilige mulierē dilectā ab amico. & inde. אהבה Ahaba. i. dilectio. amor. charitas. 2. Reg. 1. Et amabilis sup amorē mulierū. Et Cāti. 8. Fortis vt mors dilectio. & in eo. Aque multe nō poterūt extinguere charitatē. Significat etiā dilectā. Cāti. 2. Ne suscitetis nec vigilare faciatis dilectam. Inde. נאהב Neehab. i. dilectus siue amabilis. 2. Re. 1. Saul et Ionatas amabiles & decori valde.

אהי Ehi. vbi. Osee. 13. Vbi est rex tuus. & solū in hoc loco ponitur p̄ vbi. in aliis vero locis est verbū substātiuū futuri tp̄is & deriuatur ab hoc verbo היה Haia: quod significat fuit. Interpretatur aūt ero. vt in capl̄o preallegato vbi dicitur. Ero mors tua o mors: morsus tuus ero inferne.

אהל Ahal. Tētoriū siue tabernaculū. tēdere splendere. fine lucere. Gen. 13. Et habitauit i sodomis. p̄ quo i hebreo ē: & tetēdit tabernaculū siue tētoriū i sodomis. & i eo. Mouēs igitur Abraam tabernaculū suū venit & habitauit iuxta cōuallē mābre. pro quo in heb. est. Et tetendit Abraā tabernaculū suū & venit & habitauit iuxta cōuallē mābre. Et vtrūqꝫ est verū. nā mouebat tabernaculū suū ab vno loco & tēdebat illud in alio loco p̄ suas mãsiones: donec venit ad habitādū in cōuallē mābre. Et inuenitur etiā predicta dictio sine Aleph. Esa. 13: vbi dicitur. Nec ponet ibi tentoria arabs. vbi ponitur. יהל Pro. יאהל Iahel pro Iaahel. & ide. אהל Ohel. i. tabernaculū vel tētoriū. Gen. 18. Apparuit dn̄s abrae sedēti in hostio tabernaculi. & i eo. Festinauit Abraā

in tabernaculũ ad sarã. & in eo. 31. In mõte galaad fixit tentoriũ suũ. Et in plu. אהלים Ohalim. i. tabernacula vel tentoria. Geñ. 25. Habitabat ĩ tabernaculis. & aliqñ ponitur pro splẽdere. vt Iob. 25. Ecce luna etiã nõ splẽdet. p quo aliqui heb. le. Ecce luna etiã nõ extẽdit siue expãdit. s. lumẽ suũ in modũ tẽtorii. iuxta illud Esa. 13. Stelle celi & splendor earũ nõ expãdent lumẽ suũ. Et cõmuniter pro splẽdere scribitur sine aleph. de quo vide ĩfra in dictiõe. הלל Halal. Itẽ אהלות Ahaloth. aloe. vt Cãt. 4. Myrrha & aloe cũ oib9 primis vnguẽtis. p̄s. 44. Myrrha & gutta & Casia. vbi pro gutta ponitur eadẽ dictio. s. ahaloth. i. aloe. Alii dicunt genus eẽ aromatis quod medici sandalũ vocãt. & aliqñ scribitur cũ Iod et mem in fine: & dicitur אהלים Ahalim ĩ eodẽ significato. Prouer. 7. Aspsi cubile meũ myrrha & aloe. Et nu. 24. vt tabernacula q̃ fixit dñs. pro quo heb. le. vt aloe quã plantauit dñs. Sed ẽt põt significare tabernacl'a sicut ẽ ĩ nostra trãslatione. vt supra dictũ est. & licet ibi ponatur verbũ plãtauit: põt tñ cõuenire cũ tabernaculis. quia est equiuocũ & significat etiam figere. vt Dañ. 11. vbi dicitur. Figet tabernaculũ suum apedno inter duo maria.

או O. vel. aut. siue. si. Exo. 21. Qui percusserit seruũ vel ancillã. & in eo. Si autẽ vna die vel duobus superuixerit. & in eo. Si percusserit quispiã oculum serui sui aut ancille. Et Leui. 1. De turturibus & pullis colũbe. pro quo in hebreo legitur. De turturibus vel de pullis colũbe. & in eo. 5. Offerat duos turtures vel duos pullos colũbarũ. & in eo. 12. Cũq3 cõpleti fuerint dies purgationis sue pro filio siue pro filia. Itẽ ponitur pro si. vt. 1. Reg. 20. Si quid forte responderit tibi pater tuus dure. ponitur etiam. pro &. vt Leui. 4. Et postea intellexerit pctm̃ suũ. & aliqui hebrei legũt si postea intellexerit. Et in eo. & cognouerit peccatum suum. Prouer. 30. Gallus succinctus lumbos suos et aries.

אוב Ob. Phyton. demõ. vel ars phytonica. vt Leui. 20. Vir siue mulier in quib9 phytonicus vel diuinatiõis fuerit spũs. & Esa. 29. Et erit quasi phytonis de terra vox tua. & in pluri. אבת Oboth. i. phytones Deut. 18 Nec phytões cõsulatis. & Esa. 8. Et cũ dixerit ad vos q̃rite a phytonib9. Significat etiã in nũero plu. vtres siue lagũculas. Iob. 32. En venter me9 q̃si mustũ absq3 spiracl'o: quod lagũcl'as nouas dirũpit.

אוד Vd. Torris. Titio. vt Zach. 3. Nũquid nõ iste torris est erutus de igne. cuius plurale אודים Vdim ponitur Esa. 7. vbi dicitur. Cor tuũ ne formidet a duabus caudis titionũ fumigãtiũ istorum. אודת Odoth. propter. causa. s. alicuius vel gratia alicuius: vt Nu. 12. Propter vxorẽ eius. Ethiopissam. & Iosue. 14. Nosti qd locut9 est dñs ad Moysen hoiem dei de me & te. Pro quo hebrei legunt ppter me et te. vel causa mei & causa tui: aut gratia mei & gratia tui: siue super causa mea & sup causa tua. & hoc vltimũ est magis propriũ. quia cõmuniter preponitur dictio על Al. i. sup. Sicut Geñ. 26. Annunciantes ei de puteo quẽ foderant. Pro quo in hebreo est. Annunciantes ei super causa putei quẽ foderant.

אוה Iua. Desiderare. Cõcupiscere. Deu. 5. Nõ cõcupisces domũ proximi tui. & Esa. 26. Aĩa mea desiderauit te in nocte. Sed in hebreo illud desiderauit est prime psone. Et tũc illud aĩa mea erit ablatiui casus. i. in aĩa mea desideraui te in nocte. & inde אוה Aua. i. desideriũ. Deut. 12. Si autẽ comedere volueris & te esus carnium delectauerit occide et comede. pro quo in hebreo est verũtamen in omni desiderio aĩe tue occides & comedes carnes. Sed trãslator noster trãstulit sesum. vbi ponitur אות Auath p אוה Aua. quia noĩa in he desinẽtia qñ post se regũt gtm̃ mutãt illud he in thau Et inde aliud nomen in quo additur thau in principio. s. תאוה Thaaua. i. desideriũ. p̄s. 112. Desiderium peccatorũ peribit. & Prouer. 13. Desiderium si cõpleatur delectat animã. & inde מאויי Maauaie per additionẽ mem ĩ principio. i. desideria. vt. p̄s. 139. Ne tradas me dñe a desiderio meo peccatori. pro quo Beatus hieronymus in psal. iuxta hebraicam veritatẽ transtulit. ne des dñe desideria impii. Et inde p additionem littere nun in principio נאוה Naaua. i. desiderabilis vel placens: aut decens vel speciosum aut pulchrũ. Cãti. 1. Nigra sum sed formosa filie ierusalem. & in eo. Pulchre sunt gene tue sicut turturis. et Prouer. 17. Non decẽt stultũ verba cõposita. et in eo. 19. Nõ decent stultum delicie. et in eo. 26. Sic indecens est stulto gloria. et Esa. 52. Quã pulchri super mõtes pedes annunciãtis et predicantis pacem.

אוח Oach. Gen9 bestie mõstruose vel serpẽtis. pro quo dracones trãstulit Beatus Hieronymus. Esa. 13. et replebuntur domus eorum draconibus. et solum inuenitur in numero plurali in loco predicto.

אוי Oi. ve. heu. Nume. 21. Ve tibi moab. et Esa. 6. Ve mihi quia tacui.

אול siue אויל Euil. stultus. Iob. 5. virũ stultũ ĩterficit iracũdia. Osee. 9. Scitote israel stultum prophetã. et in plurali. אוילים Euilim. Prouer. 1. Sapientiam atq3 doctrinam stulti despiciunt. Inde אולת Iueleth. i. stulta insipiens siue stulticia. Prouer. 14. Sapiens mulier edificat domũ suã. insipiens structam quoq3 manibus destruit. & in eo. Impatiẽs opãbitur stultitiã. Itẽ אולי Vlai. si forte. forte. forsitan. si. Geñ. 18. Si fuerint quinquaginta iusti in ciuitate. Iosue. 9. Forte in terra que nobis forte debetur habitatis. Significat etiam nisi. vt Nume. 22. Et nisi asina declinasset de via. De verbo autem אלם vel אולם Vlam. vel vlam dicetur infra in dictione אלם Alam.

און On. fortitudo. virtus. dolor. luctus. tristis. murmurans. Iob. 18. Arctabuntur gressus virtutis ei9. & in eodẽ. 4. Virtus illi9 ĩ vmbilico vẽtris ei9. & Osee. 12. Et ĩ fortitudine sua directus est cũ angelo. et Geñ. 59. Et principium doloris mei. Pro quo hebrei legũt principiũ fortitudinis mee. Iob. 20. Et manus illius reddẽt ei dolorẽ suum. et in eo. 21. Deus seruabit filiis suis dolorẽ patris. Deut. 26. Nõ comedi ex eis in luctu meo. Threñ. 3. Quid murmurauit hõmo viuens. Et quasi hec oĩa beatus Hieronymus voluit cõplecti in hoc verbo מתאננים Mithonenim. pro quo murmur dolentium pre labore traduxit Nu. 11. vbi dicitur. Interea ortũ est murmur ppl'i quasi dolentiũ pre labore. Pro quo hebrei legũt. Et fuit ppl's quasi murmurãtes vel quasi dolẽtes pre labore. & in plu. אונים Onim. i. fortitudines. siue dolores. aut fortes vel dolẽtes. & beatus Hieronymus traduxit sollicitos. Prouer. 11. Expectatio sollicitorũ peribit. ĩde און Auen. i. iniquitas. iniustitia. vanitas. dolor. idolũ. vt. p̄s. 35. Verba oris eius iniquitas & dolus. & in eo. Iniquitatem meditatus est in cubili suo. & p̄s. 9. Sub lingua eius labor & dolor. & p̄s. 89. Et amplius eorum labor & dolor. Nume. 23. Non est idolum in Iacob. et Osee. 12. Inueni idolum mihi.

אוץ Os. ĩstãter hortari. cogere. festinare. ãgustiari. siue turbari. Geñ. 19. Cogebãt eum angeli dicẽtes: surge tolle vxorẽ tuã. et Exo. 5. Prefecti quoq3 operũ instabãt. i. festinãter cogebãt. vbi ponitur אצים Asim. iosue. 10. Et nõ festinauit occũbere spatiũ vnius diei. Prouer. 19. Qui festinus est pedibus. offendet. iosue. 17. Quia angusta est tibi possessio montis ephraim. Hiere. 17. Et ẽgo non sum turbatus te pastorem sequens. & Esa. 22. vbi dicitur. Nolite incumbere vt consolemini me. Pro eo quod in littera nostra est incumbere: in hebreo est similis dictio sicut supra.

אור Or. illũinare. lucere. Geñ. 1. Et illũinẽt terrã. Exo. 14. Et illuminãs nocte. p̄s. 12. Illũina oculos meos. et. p̄s. 17. Qm̃ tu illuminas lucernã meã. et. p̄s. 67. Illuminet vultum suũ sup nos. et. p̄s. 139. Et nox illuminatio mea in deliciis meis. Pro quo in psalterio beati Hieronymi quod ĩmediate trãstulit de hebreo sic habetur. Nox quoq3 luxerit corã me Iob. 41. Post eũ lucebit semita. & p̄s. 96. Alluxerunt fulgura eius orbi. Esa. 60. Surge illuminare ierusalẽ. Inde nomẽ אור Or. i. lux. vel lumẽ aut illuminatio. Geñ. 1. Dixitq3 deus fiat lux: & facta est lux. & in eo. Appellauitq3 lucem diẽ. Iob. 22. Et in viis tuis splẽdebit lumen. et. p̄s. 35. In lumine tuo videbimus lumẽ. & p̄s. 26. Dñs illuminatio mea et salus mea. Inuenitur etiã אורה Ora cũ he in fine. Hester 8. Iudeis aũt noua lux oriri visa est. & ĩ plu. אורים Orim. i. lumina seu luminaria. p̄s. 139. Qui fecit luminaria magna. Ponitur etiã אור Or. p sole. vt Iob. 31. Si vidi solẽ cũ fulgeret et lunã incedentẽ clare. & aliqñ recipit mem in principio: et dicitur מאור Maor. i. luminare. Geñ. 1. Luminare maius vt pesset diei: et luminare minus vt preesset nocti. & in plurali. מאורת Meoroth. i. luminaria. In eodem. Fiant luminaria in firmamẽto celi. et in eo. Fecitq3 deus duo luminaria magna. inde מאיר Meir siue מאירת Meirath. i. illũinãs p̄s. 18. Preceptũ dñi lucidũ illuminãs oculos. & Inde. נאור Naor. p additionẽ nun in principio. i. illuminans siue illuminatus. p̄s. 75. Illuminãs tu mirabiliter a mõtib9 eternis. et dicũt hebrei q etiam supradicta dictio אור Or. significat pluuiã & fulgur. nã vbi legitur in trãslatiõe nostra. Iob. 37 Frumentũ desiderat nubẽ et: nubes spargit lumẽ suũ. ipi legũt. Et nubes spargit pluuiã suã. & ĩ eo. 37. Vbi dicitur. Et lumẽ illius sup terminos terre: ipi legũt. et fulgur illius sup terminos terre. Itẽ אורות Oroth. herbe virides: et forte visum aspectu cõfortãtes & illuminãtes. A superiori dictione deriuatũ. 4. Reg. 4. Et egressus est vnus ĩ agrũ vt colligeret herbas. Itẽ אור Or siue אור Vr. i. ignis. Iob. 41. Sternutatiõe ei9 splẽdet ignis. & Esa. 31. Cui9 ignis est in sion. Vnde illud quod habetur. Geñ. 15. Ego dñs q eduxi te de vr Chaldeorũ. Aliqui hebrei dicũt q in eodẽ loco vr est: nomẽ cõe et q significat ignem. & legũt sic. Ego dñs qui eduxi te de igne chaldeorũ. Dicũt eñ q Abraã nolens adorare ignem quẽ chaldei adorabãt fuit missus in ignẽ & inde virtute diuina liberatus. et in plu. אורים Vrim. pro quo beatus Hieronymus trãstulit doctrinã. Exo. 28. Pones in rationale iudicii doctrinã & veritatẽ. & Leui. 8. In quo erat doctrina et veritas. Deut. 33. Perfectio tua & doctrina tua a viro sancto tuo. Esa. 24. In doctrinis glorificate dñm. Sed qñ loquitur de vestibus sacerdotalibus: dicũt aliqui hebrei q ibi p vrim intelligitur nomẽ dñi tetragrãmatõ inclusum in rationali. Alii fatẽtur se nescire quid significet. Itẽ מאורת Meurath. p additionẽ mem in principio. i. foramẽ siue cauerna in qua sunt serpentes. Esa. 11. Et in cauerna reguli qui ablactatus fuerit manum suam mittet.

אות Oth. signũ. Geñ. 4. Posuit dñs signũ in ca in. Exo. 3. Hoc habebis signũ q miserim te. & in eo. 4. Si nõ audierint sermonẽ signi prioris: credẽt verbo signi sequẽtis. Et deut. 13. Et predixerit signũ atq3 portentũ. et in plurali. אותת Ototh. i. signa. Exo. 4. Fecit signa corã pp'lo. et nu. 2. Singuli p turmas signa atq3 vexilla castra metabũtur filii Israel. & p̄s. 134. Misit signa et pdigia in medio egypti. Et ĩ lingua chaldaica dicitur את Ath. siue אתא Atha. et ĩ plu. אתיא Athaia. siue אתין Athin. Dañ. 3. Signa & mirabilia fecit apud me deus. Et in eo. 6. Faciens signa & mirabilia. Et etiam vtuntur hoc nomine אות Oth. pro littera. et in plurali. אתיות Othioth. id est littere.

אז Az. tũc. Exo. 15. Tũc cecinit moyses. Iosue. 1. Tunc diriges viã tuã. p̄s. 92. Parata sedes tua ex tũc. & qñq3 scribitur cũ Iod in fine & dicitur אזי Azai. p̄s. 124. Forte viuos deglutissent nos: & in eo. Forsitan aqua absorbuisset nos. et in eo. Forsitã pertrãsisset aĩa nostra. Pro quo hebrei legũt Tunc siue vtiq3 viuos deglutissent nos. Tũc siue vtiq3 aqua absorbuisset nos. Tunc siue vtiq3 pertransisset aĩa nostra.

אזב Ezob. hyssopus genus herbe. Exo. 12. Fasciculũq3 hyssopi tingite ĩ sanguine. et Leui. 14. Et lignũ cedrinũ vermiculũq3 & hyssopũ. & 3. Reg. 4. Vsq3 ad hyssopũ que egreditur de pariete. p̄s. 50. Asperges me dñe hyssopo & mundabor. & scribitur cum littera vau in secunda syllaba.

אזדא Azda. in lingua chaldaica significat ãbulare siue recedere. Dañ. 2. Et sermo recessit a me. Et in eodem. Scitis q recesserit a me sermo.

אזל Azal. abire. ãbulare. recedere. deficere. Iob. 4. Quomõ si recedãt aque de mari. Prouer. 20. Et cũ recesserit gl'iatur. 1. Reg. 9. Panis deficit in sitarciis nostris. Deut. 32. Videbitq3 q infirmata sit manus. quod hebrei sic exponũt. Videbit quod recessit siue defecit robur vel potestas. nã p man9 aliqñ ĩtelligitur robur vel potestas. est etiã nomẽ lapidis sic nũcupati. 1. Reg. 20. Et sedebis iuxta lapidẽ cui nomẽ est Ezel. et dicũt hebrei quod vocabatur Ezel: eo quod erat signũ eũtibus siue iter agentibus quã viam caperent.

אזן Ozen. auris. Exo. 21. Perforabisq3 aurẽ ei9 subula. & ĩ eo. 29. Et pones sup extremũ auricule dextre. Iob. 12. Auris verba diiudicat. & ĩ plu. אזנים Oznaim. i. aures. p̄s. 113. Aures hñt & nõ audiẽt. & Deut. 23. Ponitur p baltheo vbi dicitur. Gerẽs paxillũ ĩ baltheo. Hebrei tñ ĩ hoc loco arma ĩterp̄tãtur. Inde verbũ tertie cõiugatiõis האזין Heezin. i. audiuit. auscultauit. aurib9 pcepit. Deut. 33. Audite celi q̃ loquor. & p̄s. 5. Verba mea auribus pcipe dñe. & p̄s. 16. Auribus pcipe orõnẽ meã. & Esa. 1. Et aurib9 pcipe terra. & ĩde verbũ אזין Azin. i. audiui. Iob. 32. Audiui prudẽtiã vestrã. et aliqñ scribitur sine aleph. Prouer. 13. Malus obedit ligue iniq̃ vbi ponitur מזין Mezin p מאזין Maazin. ĩde מאזנים Moznaim. i. statere in numero plu. Leui. 19. statera iusta & equa sint põdera. Iob. 31. Appẽdat me ĩ statera iusta. & p̄s. 61. In stateris vt decipiãt de vanitate ĩ idip̄m. & solũ inuenitur ĩ pl'ali nũero apud hebreos. Inde verbũ אזן Izen. i. põderauit siue exq̃siuit. Eccl's. 12. et enarrauit q̃ fecerat & inuestigãs cõposuit parabolas multas. Pro quo heb. le. Põderauit siue exquisiuit: et inuestigauit cõposuitq3 parabolas multas.

אזק Azac. Catena siue compes. & solum inuenitur in nu. plu. Hiere. 40. Qñ tulit eũ vinctũ catenis in medio oĩm. & in eo. Ecce solui te hodie de catenis q̃ sunt in manibus tuis. iuenitur etiã sine Aleph. p̄s. 149. Ad alligãdos reges eorũ in cõpedibus. & Nañ. 3. optimates eius cõfixi sunt in cõpedibus. Vbi ponitur באזיקים p בזיקים Baaziquim.

אזר Azar. cingere. accingere. precingere. 1. Reg. 2. Et infirmi accincti sunt robore. Iob. 28. Accinge sicut vir lumbos tuos. & Esa. 8. Accingite vos & vincemini. & in eo. 45. Accinxi te & non cognouisti me. p̄s. 17. Et precinxisti me virtute ad bellũ. Et. p̄s. 92. Indutus est dñs fortitudine & precinxit se. Inde אזור Ezor. i. cingulũ vel cinctorium. vt Esa. 5. Non soluetur cingulũ lũborũ eius. & in eo. 11. Et erit iustitia cingulũ lumborũ eius & fides cinctoriũ renũ eius.

אח Ach. Frater siue germanus. Geñ. 24. Habebat aũt Rebeca fratrẽ noĩe laban. & ĩ eo. 27. Venit germanus tu9 fraudulẽter & accepit bñdictionẽ tuã. & in eo. Ecce esau frater tuus minatur vt occidat te. & in eo. 42. Adducite fratrẽ vestrũ. & qñ post se regit genitiuũ vel qñ cõponitur cũ pronoibus tũc recipit ĩ fine Ioth. & dicitur. אחי Achi. vt Geñ. 14. fratris eschol & fratris Aner. & ĩ eo. 42. Adducite fratrẽ vestrũ. & in plu. אחים Achim. i. fratres. Geñ. 13. Fratres eñi

sumus. & ps. 132. Ecce q bonū & quā iocūdū habitare fratres in vnū. & qn post se regit genitiuū vel qn coniūgitur cū pronoībus tūc amittit mem. vt i precedēti tractatu grāmatice dictum est. & in gñe feminino אחות Achoth. i. soror. Gen. 4. soror vero Tubalcain Noema. & in eo. 12. Dic ergo obsecro te quod soror mea sis. & i eo. Quā ob causam dixisti eē sororē tuā. & in plu. אחיות Achioth. i. sorores. 1. Paralip. 2. Quorū sorores fuerūt sarūia & abigail. inde. אחוה Achua. i. fraternitas vel germanitas. Zach. 11. Vt dissolueret germanitatē inter Iudā & Israel. Et etiā qn duo sūt sīles ponitur supradicta dictio. s. אח Ach. pro altero sponsū. & i gñe feminino אחות Achoth. p altera. Exo. 26. Quib9 tabula alteri tabule conectatur. & in eo. 25. vbi dicitur. Respiciātq; se mutuo. pro q i hebreo est respiciant q alter ad alterū. Item אח Ach. Pyra. focus. beatus hieronymus trāstulit arulā. Hiere. 36. Et posita erat arula corā eo plena prunis. & in eo. & proiecit in ignē qui erat sup arulā. Itē אח Ach. heu. Interiectio dolētis. Eze. 6. Et dic heu ad oēs abominatiōes malorū domus israel. & recipit he i principio. & dicitur. האח Heach. i. Euge. ps. 39. q dicūt mihi euge. euge. & ps. 34. Euge euge vidit oculus noster. Ponitur etiā supra dicta dictio אח Ach. pro אחד Echad. i. vnum. Eze. 18. Et fecerit vnum de istis.

אחד Echad. vnus siue vnū. vt Gen. 1. Et factū est vespere & mane dies vn9. Deut. 6. Dñs de9 tu9 de9 vn9 est. Prou. 1. Marsupiū vnū sit oim nrm. Eccl's. 9. Qui i vno peccauerit multa bona perdet. Et in genere feminino אחת Achath. i. vna. Altera. Quedā. Semel. Deut. 21. Si habuerit hō vxores duas: vnam dilectam & alterā odiosam. 4. Regū. 4. Mulier aūt quedā de vxorib9 pphetarū. Et aliqn ponitur pro vno i gñe neutro. vt Gen. 11. Erat aūt terra labii vnius. Iob. 39. Vnū locut9 sum quod vtinā nō dixissem. Significat etiā semel. Leuit. 16. Et oretis pro filiis israel & pro cūctis pctis eorū semel in anno. 3. Reg. 10. Semel p tres annos ibat in tharsis. & 4. Reg. 4. Deambulabat in domo semel huc atq; illuc. & in eo. 6. Et obseruauit se ibi nō semel neq; bis. ps. 61. Semel locutus est deus. Et aliqn preponitur ei beth. & dicitur באחת Beachath. i. semel vel in vno. Nu. 10. Si semel clagueris. Iob. 33. Semel loquitur de9. Prouer. 28. Qui peruersis graditur viis cōcidet semel. Tñ cōiter significat i vna siue in vno in gñe neutro. & in plu. אחדים Achadim. i. vni. Eze. 37. & erunt in vniōe in manu tua. pro quo He. le. Et erūt vni siue vnici in manu tua. Accipitur etiam pro paucis. vt Gen. 29. Et videbatur illi pauci dies pre amoris magnitudine. & inde verbū התאחדי Hithachadi. p quo Beatus hieronymus transtulit Exacuere. Eze. 21. Exacuere valde ad dextrā & ad sinistrā. de quo vide ifra in dictiōe חדד chadad.

אחו Achu. Pratū locus virens siue carectū. Et scribitur cū vau in fine loco he. Gen. 41. Et pascebat in locis palustribus. Iob. 8. Aut crescere carectum sine aqua. & dicūt aliq hebrei q ide deriuatur אח Ach. i. frater de quo vide supra.

אחז Achaz. Apprehēdere. tenere. obtinere. Possidere. Adherere. Exo. 4. Et apphēdes caudā eius. ps. 47. Tremor apprehēdit eos. Gen. 25. Plantā fratris tenebat manu. Exo. 15. Dolores obtinuerūt habitatores philistiim. Iob. 26. Qui tenet vultū solii sui. ps. 76. Anticipauerūt vigilias oculi mei. p quo. he. le. Apphēdistī siue tenuisti vigilias oculorū meorū. 3. Re. 6. Vt nō herērēt muris tēpli. & i eo. ponitur p opire: vbi dicitur. Et opuit domū lignis cedrinis. Significat etiā capere vel possidere. vt Cāt. 2. Capite nobis vulpes paruas. Gen. 34. Negociamini & possidete eā. Inde אחזה Achuza. i. possessio vel apphensio. Gen. 23. Date mihi ius sepulchri. p quo he. le. Date mihi possessionē siue apprehensionē sepulchri. & Leui. 25. reuertetur hō ad possessionē suā

אחלי Achale vel אחלי Achalai. i. vtinā aduerbiū deprecādi. 4. Re. 5. vtinā fuisset dñs me9 ad pphetā. ps. 118. vtinā dirigātur vie mee ad custodiēdas iustificatiōes tuas.

אחלמה Achlama. amethist9 lapis pcios9. exo. 28. ligurio achates & ametist9. & alii dicūt q signt chrystallū.

אחר Achar. Differre. Tardare. Morā facere. Gen. 34. Nec distulit adolescēs quin statim quod petebatur expleret. Deut. 23. Cū votū voueris dño deo tuo nō tardabis reddere. ps. 69. Dñe ne moreris. Eccl's. 5. Si qd vouisti deo: ne moreris reddere. Et aliqn scribitur cū Iod loco aleph. vt. 2. Reg. 20. Et morat9 ē extra placitū. ide אחר Achar vel אחרי Achare. i. post. postea. postq. Gen. 22. Que postq gesta sūt & in eo. 30. Noli respicere post tergū. & in eo. 35. Et semini tuo post te. Nu. 12. Postea reuocabitur. Osee. 11. post deum ambulabūt. & ide אחור Achor. i. posteriora siue retro aut retrorsum vel tergū. ps. 77. Percussit inimicos suos i posteriora. Gen. 49. Cadat ascēsor. ei9 retro. ps. 9. In cōuertēdo inimicos meos retrorsū. ps. 34. Cōuertātur retrorsū & reuereātur ps. 43. Nō recessit retro cor nrm. ps. 138. Nouissima & atiq tu formasti me. p q he. le. Retro & añ formasti me. Eze. 2. Qui erat script9 itus & foris. p quo he. le. Qui erat scriptus intus & retro. i. in pte posteriori. quod est idē cū lra nra. & inde אחרי Achore. i. posteriora. Exo. 33. Videbis posteriora mea. & inde אחרון Acharon. i. nouissim9 vel posterior aut postrem9. Prouer. 31. Et ridebit i die nouissimo. Esa. 9. Nouissimo aggrauata est via maris. & in plu. אחרנים Acharonim. i. nouissimi postremi vel vltimi. Gen. 33. Liā vero & filios ei9 i secūdo loco. p quo he. le. Liā vero & filios ei9 postremos siue posteriores. & in eo. Rachel aūt & iosephi nouissimo. p q i hebreo ē nouissimi vel vltimi. Iob. 18. in die ei9 stupebūt nouissimi. et inde אחרנה Acharona. i. nouissime aduerbiū. Nu. 2. Et nouissimi pficiscētur. p q in hebreo hētur. Et nouissime pficiscētur. ide אחרנית Achoranith. i. retrorsū vel posteri9. vt Gen. 9. Et incedētes retrorsū opuerūt verēda pris sui. 3. Reg. 18. Et tu cōuertisti cor eorū iterū. p quo he. le. Et tu cōuertisti cor eorū retrorsū. i. in tpe pteriro. Quod est idē sensus cū lra nra. Indē אחרית Acharith. i. nouissimū vltimū siue posterius aut postremū vel finis. vt Gen. 49. Vt annūciē q vētura sunt vobis i nouissimis diebus. Deut. 32. Vtinā saperēt & itelligerēt ac nouissima puiderēt. Eccl's. 7. Meli9 est finis oronis: q principiū. Et quia pmiū sequtur laborē. ideo etiā ponitur p pmio vl mercede. Prouer. 24. Quam cum inueneris habebis in nouissimis spē. p quo he. le. Quā cū inueneris habebis premiū vel mercedē. & Hiere. 29. vt dem vobis finē et patiētiā. p quo he. le. Vt dem vobis pmiū siue mercedē vl spē. Itē אחר Acher. Alius vel alter. Nu. 14. Qui plenus alio spū secutus est me Iob. 31. Serā et alius comedet. et ps. 108. Et episcopatū eius accipiat alter. et Esa. 28. In loqla em. labii et lingua altera loqtur ad populū istū. Et i lingua chaldaica scribitur cū nū in fine et dicitur אחרן Acharan. Dan. 2. Nec repietur quisq qui indicet illum. pro quo hebrei legunt. Et alius nō est qui indicet illū. et in plu. אחרים Acherim. i. alii vel alteri. Exo. 20. Non habebis deos alienos coram me. i. alios.

אחשדרפנים Achasdarpenim. principes vel satrape qui vident faciē regis. Ester. 3. Ad oēs satrapas regis. et in eo. 8. Ad principes pcuratoresq et iudices. Esd. 8. Satrapis qui erāt in cōspectu regis et ducib9. Et i lingua chaldaica dicitur אחשדרפניא Achasdarpenaia. Dan. 3. Misit ad congregandos satrapas. Et solū inuenitur in nu. plu.

אחשתרנים Achasteranim veredarii. vt Ester. 8. egressi q sūt veredarii celeres. et solū inuenitur i nu. plu. i loco pdicto. et dicūt hebrei q signt mulas. ex equa et

onagris mansuefactis genitas: que sunt velocissime cursu.

אחת Achath. vna siue vnū aut semel. de quo vide sup in dictiōe. אחד Echad cū daled in fine. Itē אחת Achet. in lingua chaldayca signt ponere vl reponere. Esdre. 5. Et pone ea in tēplo quod est in ierusalē. et in eo. 6. Qui erant reposita i babylone. Et in eo. Que et posita sint in tēplo dei.

אט At. leniter. paulatim. 3. Re. 21. Et ambulauit demisso capite. Pro quo hebrei legūt. Et ambulauit paulatī siue pedetētim. Et illud quod hētur Osee. 11. Et declinaui ad eū vt vesceretur. vbi p eo quod in lra nostra est declinaui in hebreo hētur supradicta dictio. s. אט At. vt dicetur ifra i verbo. נטה Nata. a quo deriuatur. et recipit i principio lamed & dicitur לאט Leat. i. paulati. leniter. suauiter. 2. Re. 18. Seruate mihi puerū absalō. pro quo hebi. legūt. lenit mihi de puero absalō. sed translator trāstulit sensū. et Iob. 15. Sed verba tua praua hoc phibēt. Pro quo hebrei legūt. & loqtur suauiter tecū. et ē recipit i fine iod et dicitur. לאטי Leiti. Gen. 33 Et sequar paulati vestigia eius. Itē אטים Itim. malefici. vel diuini: & solū inuenitur in numero plurali. Esa. 19. Interrogabunt simulachra sua & diuinos suos.

אטד Atad. Tribulus. vel spina. Pro q in nostra trāslatiōe hētur rhamnū. Ps. 58. Priusq intelligerēt spine vrē rhamnū. et etiā nomē ppriū. Gen. 50. Et venerūt ad areā atad. quod male in aliqbus codicibus hētur acad pro atad.

אטם Atam. claudere. obturare. Ps. 57. Sicut aspidis surdi et obturātis aurē suā. et Prouer. 21. Qui obturat aurē suā ne audiat pauperē. Esa. 33. Qui obturat aurē suā ne audiat sanguinē. Inde. אטום Atum. i. clausum. siue obturatū. et in plurali אטומים Atumim. vel אטומות Atumoth. in gñe se. i. clausi. vl clause. siue obturate. Ezech. 40. Et fenestras obliqs. Pro quo hebrei legūt. Et fenestras clausas siue obturatas: nō qd oino essent clause: sed quod erāt magis clause a parte exteriori: sicut fit cōiter in fenestris ecclesiarū. sicut exponūt hebrei. Vnde trāslatio nra recte trāstulit obliqs.

אטן Etun. Tapetes. Proue. 7. Lectulū meū strauī tapetib9 pictis ex egypto. & solū inuenitur i loco pdicto. et scribitur cū vau cōpūcto surec in secūda syllaba. & dicūt hebrei qd signat funes qa in lingua syra cōiter ponitur p funib9.

אטר Atar. claudere. siue obturare. ps. 69. Et ne vrgeat sup me pute9 os suū. i. Ne obturet vl claudat supme puteus os suū. Et btūs hieronym9 in psalterio iuxta hebraicā veritatē trāstulit. Et ne coronet sup me pute9 os suū. quod etiā pōt stare: mutādo litterā aleph in ain. & fortasse etiā cū littera aleph pōt significare corōare: sicut multe alie dictiones hebraice. q quāuis scribātur diuersis lrīs: idē significāt: et maxime qn habēt aliquā similitudinē in platione. sicut sunt aleph & ain: que ambe prōnūciātur in gutture secūdū hebreos. Inde. אטר Iter. sinister. qvtitur manu sinistra pro dextra. & secūdum beatū hieronymū dicitur ille qui vtraq manu pro dextera vtitur. vt Iudi. 3. Qui vtraq manu pro dextera vtebatur. & i eo. 20. Ita sinistra vt dextera pliātes.

אי E. Vbi. quis. vel quid. aut vnde. & est dictio. itē rogatiua vel dubitatiua. Gen. 4. Vbi est abel frater tuus. Eccl's. 11 Nescis qd magis oriatur. & Esa. 50. Quis est hic liber repudii matris vrē. 1. Reg. 30. Cuius es tu vl vnde. & ponitur etiā p nō vel nullū. Prouer. 31. Quia nullū secretū ē vbi regnat ebrietas. Inde deriuatur nomē ppriū. איכבוד Iccabod qd interptatur: vbi gloria vl nō est glīa. 1. Reg. 4. Et vocauit puerū ichabod dicēs: trāslata est gloria dñi de israel. Et in hebreo nō est illud dñi. debet tñ subintelligi. & recipit in fine he. & dr. איה Aie. i. vbi. de quo ifra in suo loco dicetur. Itē. אי I. i. ve. interiectio dolētis. vt Eccl's. 10. Ve tibi terra cui9 rex est puer. & in eodē. 4. Ve soli: qui cū ceciderit non

habet sublevantē se. vbi pōitur אילו Ilo. cōpositū ab אי I. i. ve. & לו Lo. i. ei. Itē אי I. insula. Esa. 20. Et dicet habitator insule hui9. et Iob. 22. Saluabitur innoces. Pro q he. legūt Saluabit insulā inocēs. & alii dicūt qd pōitur ibi. אי I. pro איש Is. per appositionē lre sin. & sic legūt. saluabitur vir innocens. qd est idē cū lra nra. & in plurali איים Iim. i. insule. Ps. 71. Reges tarsis & insule munera offerent. et Ps. 96. Letentur insule multe. Ezech. 26. Et turbabūtur insule in mare. & qn post se regit gtm scribitur sine mē. vt Gen. 10. Ab hiis diuise sunt insule gentiū. & Hiere. 2. Transite ad insulas cetim. ide nomē quorūdā aīalium mōstrosorū cōiter in desertis vel insulis repertorū: q dicuntur איים Iim. pro quo btūs hieronymus transtulit vlulas. Esa. 13. Et rūdebūt vlule in edibus eius. & etiā trāstulit alibi onocētauros. Esa. 34. Et occurrent demonia onocentauris

איב Aiab. Inimicare. inimicū esse. Exo. 23. Inimic9 ero inimicis tuis. Inde אויב Oieb. i. inimicus. 1. Reg. 18. Et factus ē saul inimicus dauid. et Ps. 8. Vt destruas inimicum & vltorē. et i gñe. fe. scribitur cū tau i fine. vt Mich. 7. Ne leteris inimica mea. Et in plali אויבים oibim. vel אויבי oibe. Leuit. 26. Cadent inimici vrī gladio. & Ps. 17. Et inimicos meos dedisti mihi dorsū. Treñ. 1. Et facti sunt ei inimici. Inde איבה Eba. i. inimicitia. Gen. 3. Inimicitias ponā iter te & mulierē. et Eze. 25. Et iplētes inimicitias veteres.

איד Ed. Afflictio. interitus. pernicies. calamitas. Ps. 17. Preuenerunt me in die afflictionis mee. & Prouer. 1. Ego quoq in interitu vestro ridebo. & in eodē. Et inruerit quasi tēpestas ingruerit. Itē איד Ed vapor. siue nubes. pro quo translatio nostra fontē trāstulit. Gen. 2. Sed fons ascēdebat de terra. Sed hebrei vaporē vel nubē interptantur. et Iob. 36. Vbi dicitur: & infundit imbres ad instar gurgitū: pro eo quod in lra nra ē gurgitū. in hebreo est eadē dictio.

איה Aich. Vbi. aut qlis. siue qles. Gen. 18. Vbi ē sara vxor tua. Iudi. 8. Quales fuerunt viri qs occidistis ite. איה Aiah. vultur. Leui. 11. Miluū ac vulturem iuxta genus suū.

איך Ech. quomodo. vt Gen. 39. Quō ergo possū hoc malū facere. Exo. 6. Quō audiet me pharaō. & Osee. 11. Quomodo dabo te ephraim. & recipit i fine he. Et dicitur איכה Echa. i. quomodo. vt Exo. 2. Quō palā factū est verbum hoc. et Esa. 1. Quō facta est meretrix ciuitas fidelis. Threñ. 1. Quō sedet sola ciuitas plēa pplo. Et aliqn pōitur pro vbi. vt Canti. 1. Vbi pascas vbi cubes in meridie. & aliqn scribitur per caph duplicatū. Et dicitur איככה Echacha. vt Canti. 5. Spoliaui me tunica mea: quō induar illa. laui pedes meos: quō inquinabo illos. et Ester. 8. Quomodo enim potero sustinere necē et interfectiōē populi mei.

איל Eial. fortitudo. robur. siue valitudo. vel potestas. Ps. 21. Tu aūt dñe ne elōgaueris auxiliū tuū a me: ad defensionē meā conspice. pro quo btūs hieronymus in psalterio iuxta hebraicā veritatē transtulit. Tu aūt dñe ne longe fias fortitudo mea in auxiliū meū festina. et Ps. 87. Factus sum sicut hō sine adiutorio. Pro q btūs hieronym9 in codē psalterio trāstulit. Factus sum sicut hō inualidus. i. sine fortitudine vl valitudine. & aliqn scribitur sine iod: et pōitur lamed i pricipio & dicitur. לאל Leel. i. valitudo siue fortitudo. vt Gen. 31. E tnunc quidem valet manus mea. Deut. 28. Et nō sit fortitudo in manu tua. Et inde. איל El. i. fortis. potēs. robust9. Eze. 17. Sed & fortes terre tollet. & in eo. 31. Tradidi eū in man9 fortissimi gētiū. & et scribitur sine iod: et signat deū siue fortissimū. vt Gen. 14. Erat enī sacerdos dei altissimi. & in eo. 33. Inuocauit sup illud fortissimū deū israel. vbi pōitur p fortissimo. Et de hoc dicetur ifra in dictiōe אל El. Item. איל A'il siue איל El. aries. Gen. 22. Viditq post ter

gum arietē. Exo. 29. Arietem aūt cōsecrationis tolles. Et in pluralí. אֵלִים Elim .i. arietes. Exo. 25. Et pelles arietū rubricatas. Et in eodē. 29. Et arietes duos imaculatos. Ps. 113. Montes exultauerūt sicut arietes. Itē. אַיִל El. cāpestria. siue vallis Gen̄. 14. Vsq; ad cāpestria pharan. Accipitur etiā pro limine siue frōte edificii. Ezech. 40. Et ad frontē atrii porte vndiq; per circuitū. Et in plurali. אֵלִים Elim .i. frontes edificii. vt in eodē. Et mēsura vna frontiū ex vtraq; parte. & in eodē. Et fecit frontes ꝑ sexaginta cubitos. Et aliq̄n in supra dicto loco scribitur sine iod in medio: tam in singulari q̄ in plurali. Itē. אַיָּל Aial. ceruus. Ps. 41. Sicut ceruus desiderat ad fontes aquarū. Esa. 35. Tunc saliet sicut ceruus claudus. Et in gn̄e fe. dicitur. אַיָּלָה Aiala. vel. אַיֶּלֶת Aieleth .i. cerua. Gen̄. 49. Neptalim ceruꝰ emissus. qđ in hebreo legitur in gn̄e fe scilicet cerua emissa. Prouer. 5. Cerua charissima & gratissimꝰ hinnulus. Et in plurali. אַיָּלִים Aialim .i. cerui. Canti. 2. Similis est dilectus meus capree hinnuloq; ceruorum. Et in plurali femio. אַיָּלוֹת Aialoth .i. cerue. Iob. 39. Et parturiētes ceruas obseruasti. & sub gn̄e masculino intelligitur femininū: et ecōtrario: tā in singulari q̄ in plurali.

אָיֹם Aiom. horribilis: vel terribilis. Abach. 1. Horribilis et terribilis est. cuiꝰ femininū est. אֲיֻמָּה Aiūma. Canti. 6. Terribilis vt castrorū acies ordinata. Inde אֵימָה Ema. idest terror. siue horror. aut timor. vel formido. aut indignatio. Gen̄. 15. Et horror magnus & tenebrosus inuasit eū. Exo. 15. Irruat sup eos formido. Ps. 54. Et timor mortis cecidit sup me. Prouer. 16. Indignatio regis nuncii mortis. Et in plurali. אֵימִים Emim .i. terribiles. siue horribiles. vel formidabiles. siue furores. aut portēta. Iob. 20. Vadet & veniēt sup eum horribiles. Ps. 87. Exaltatus aūt humiliatꝰ sum & cōturbatus. Pro quo hebrei legunt. Portaui terrores tuos & cōturbatus sum. Vnde beatus hieronymus ī psalterio iuxta hebraicā veritatē trāstulit. Portaui furorē tuū & cōturbatus sum. et Hiere. 50. Terra sculptiliū est & in portētis gloriantur: et inde quidā populi qui erant q̄si gigantes appellātur אֵימִים Emim. Deut. 2. Emim primi fuerūt habitatores eiꝰ populus magnus & validus vt de enachim stirpe quasi gigantes crederētur: & essent similes filiorū enachim: deniq; moabite appellabāt eos emim. et dicūtur sic a t̃rore: q̄m sūt timendi & horribiles visu. Et inde. אֵמְתָנִי Emthani. quod in ligua chaldaica significat terribilē vel admirabilē. Dan̄. 7. Et ecce bestia quarta terribilis atq; mirabilis.

אַיִן En. Non. siue nihil. Gen̄. 28. Non est hic aliud nisi domus dei. Leui. 26. Et nō erit qui exterreat. 1. Reg. 2. Non est sanctus vt est dn̄s: et nō est fortis sicut deus noster. 2. Paral. 2. Nihil erat in arca nisi due tabule. Dicitur etiā אַיִן ain .i. nihil. vel nihilū. siue non. Esa. 40. Ecce vos estis ex nihilo. et Osee. 13. Et saluator nō est p̄ter me. et recipit mē in principio. Et dicitur. מֵאַיִן Meain .i. non. nec. Hiere. 30. Ve quia magna dies illa: nec est similis eius. et ēt hec dictio מֵאַיִן Meain est aduerbiū interrogatiuū loci: & significat vnde. vt Gen̄. 29. Fratres vn̄ estis. et Ps. 120. Vnde veniet auxiliū mihi. et etiā cōponitur cū littera chaph in pricipio et dicitur. כְּאַיִן Cheain .i. quasi. pene. tanq̄ nihilū. vel quasi non. Ps. 73. Pene effusi sunt gressus mei. et. Ps. 38. Et substātia mea tanq̄ nihilū ante te.

אֵיפָה Epha. genus mensure. quod in nostra trāslatione dicitur. ephi. Exo. 16. Gomor aūt decima pars est ephi. Ruth. 2. Inuenit ordei quasi ephi mensuram. & aliq̄n ponitur pro modio. Leui. 19. Iustus modius equusq; sextariꝰ. & scribitur aliq̄n sine iod. Leui. 5. Offeret pro pctō suo simile partē ephi decimā. Et q̄n post se regit genitiuū tunc mutat he vltimū in tau: sicut alia nōia feminina in he desinentia. vt. 1. Reg. 17. Accipe fribus tuis ephi polēte. Item. אֵיפֹה Epho. vbi. vel quādo. Gen̄. 37. Vbi pascant greges. Ruth. 2. Vbi hodie collegisti. et Iob. 38. Vbi eras quando ponebā fundamēta terre. Et aliq̄n ponitur pro. q̄n. vt Iob. 4. Aut q̄n recti deleti sunt. scribitur etiā cum uau in fine loco he. vt Iob. 17. Vbi est ergo nūc prestolatio mea. vbi ponitur. אֵיפוֹ Epho pro eo quod in littera nostra est nunc. Inuenitur etiā. אֵיפוֹא Epho. cum vau et aleph in fine. & interp̄tatur vbi: siue nūc: vel hic aduerbiū loci. vt Gen̄. 27. Quis igitur ille ē: q captā venatiōnē attulit mihi. Pro quo hebrei legūt. Quis nūc ille ē qui captā venationē attulit mihi. Et aliqui hebrei dicūt q̄ etiam in loco predicto ponitur pro vbi. et legūt sic. Quis vbi ille est. Et dicūt q̄ deficit ibi cōiunctio q̄dā: ac si diceret. Quis et vbi ille est. sicut Abac. 3. Vbi nos habemus sol & luna steterūt in habitaculo suo. ꝑ quo in hebreo habetur. Sol luna steterūt in habitaculo suo. vbi similiter deficit illa cōiunctio. et Gen̄. 27. ubi dicitur. Et tibi post hac fili mi ultra qđ faciam: pro eo quod in littera nostra est post hac in hebreo habetur predicta dictio.

אִישׁ Is. vir. homo. maritus. quilibet. quicūq;. vnusquisq;. quisq;. alter. Gen̄. 2. Hec vocabitur virago: q̄a de viro sumpta est. Et in eodē. 30. Etiā hac vice mecū erit maritus meus. et Exo. 11. Postulet vir ab amico suo. & in eodē. Fuitq; moyses vir magnus valde in terra egypti. Leui. 17. Homo quilibet de domo israel si occiderit bouē aut ouē. Et in eodē. Homo quilibet de domo israel & de aduenis qui peregrinātur inter vos. & in eo. Homo quicūq; de filiis israel & de aduenis qui peregrinātur apud vos. et in eodē. 19. Vnusquisq; patrē suū & matrē timeat. et in eodē. 25. Reuertatur homo ad possessionē suam & vnusquisq; rediet ad familiā pristinā. Ponitur etiā pro altero. vt Exo. 21. Si rixati fuerint viri: & percusserit alter proximū suum. Et in eodē. 25. Vbi nos habemus respiciātq; se mutuo versis uultibus: in hebreo habetur. Et aspectus eorū quisq; ad fratē suū: siue alter ad frēm suū: aut alter ad alterū. q̄a sicut supra dictū ē hec dictio frater aliq̄n ponitur in scriptura ꝑ alter de duobus q̄n sunt siles. Accipitur etiā אִישׁ Is. ꝑ viro forti et magno siue nobili vel pricipali. vt. 1. Reg. 26. Nūquid nō vir tu es. idest nobilis et precipuus vł p̄riceps. Vnde subditur. & quis alius similis tui in israel. Et. 3. Reg. 2. Confortare et esto uir fortis. vbi in hebreo nō ē illud fortis: sed subintelligitur sub nomine viri. Et aliquādo pōitur pro nomine speciei. quod sub nomine hominis siue viri intelligitur etiam femina. vt Exo. [illegible]. Qui percusserit hominem volens occidere morte moriatur. & p̄s. 1. Beatus vir qui non abiit in cōsilio impiorum. Vbi sub hoc nomine. אִישׁ Is. Intelligitur tam masculus quā femina. & etiā accipitur pro masculo cuiuscūq; speciei. Vt. Gen̄. 7. Ex omnibus animātibus mūdis septena et septena masculū & feminā: de animantibus vero imūdis duo masculū & feminā. vbi pro masculo habetur. אִישׁ Is: et pro femiā. אִשָּׁה Isa. et in plurali אִישִׁים Isim .i. viri. Prouer. 8. O uiri ad vos clamito. et Esa. 53. Despectū et nouissimū virorum. Et in genere feminino scribitur sine iod & cū he in fine et dicitur. אִשָּׁה Isa. idest mulier. Virago. vxor. femina. vnaquecq;. q̄libet. Gen̄. 2. Et edificauit dominꝰ deus costam quam tulerat de adā in mulierē. et in eodē. Hec vocabitur virago: quia de viro sumpta est. et in eodem. 4. Adā vero cognouit vxorem suam. et in eodem. 7. Ex omnibus animantibus mundis septena masculum et feminam: de animantibus vero immundis duo masculum et feminam. Exo. 27. Pro eo quod nos habemus quinq; cortinas sibi iungentur mutuo: in hebreo habetur quinq; cortine erunt iuncte vnaquecq; ad sororem suā .i. vnaquecq; ad alteram.

Sed trāslator transtulit sensum. Scribitur etiā cū tau in fine loco he. & dicitur. אֵשֶׁת Eseth. idest mulier. siue vxor. vt Prouer. vltimo. Mulierē fortē quis inueniet. et Exo. 18. Tulit sephoram vxorem moysi. Et in plurari. אִשּׁוֹת Isoth. idest mulieres. vt Ezech. 23. Sic ingrediebantur ad oola & ooliba. mulieres nefarias. & pōitur cōmuniter pro mulieribus. נָשִׁים Nasim quod nomē deriuatur ab. אֱנוֹשׁ Enos de quo infra in suo loco dicetur. Item אִישׁוֹן Ison. obscurū vel tenebrosum. siue pupilla. s. oculi. Prouer. 7. in noctis tenebris & caligine. et in eodē. 20. Extinguetur lumen eius in mediis tenebris. & accipitur etiam pro pupilla oculi: eo quod cōmuniter est nigri coloris. Prouer. 7. Legemq; meam vt pupillā oculi tui. p̄s. 17. Custodi me vt pupillā oculi.

אִית Ith. siue אִיתַי ithai. in ligua chaldaica sign̄at eē. Dan̄. 2. Non est homo super terrā qui sermonē tuū rex possit implere. Et ī eodē. Quorū nō ē cū hominibꝰ cōuersatio

אֵיתָן Ethan. Fortis. robustus. durus. siue asperū. & saxosū Gen̄. 49. Sedit in forti arcus eius. & Nu. 24. Robustū quidē ē habitaculū tuū. Exo. 14. Cūq; extēdisset Moyses manū suā contra mare: reuersū est primo diluculo ad priorē locū. pro quo hebrei legūt. reuersū est primo diluculo ad fortitudinē suam siue ad vigorē suū. & p̄s. 73. Tu siccasti fluuios ethan. Pro quo beatus Hieronymus interpretationē nominis sequens in psalterio iuxtā hebraicam veritatē trāstulit. Tu siccasti flumīa fortia. & Deut. 21. ponitur pro aspero & saxoso. vbi dicitur & ducent eam ad vallem asperā atq; saxosam. et Iob. 33. Vbi dicitur. & oīa ossa illius marcescere facit: pro eo quod ī littera nostra est marcescere facit: in hebreo habetur supradicta dictio. s. ethan pro quo hebrei legūt fortiter siue fortis scilicet dolor. & in plurali אֵיתָנִים Ethanim idest fortes vel robusti. vt Mich. 6. Audiant montes iudicium domini: & fortia fundamenta terre. Ponitur etiam pro optimatibus vel pricipibus. vt Iob. 12. Et optimates supplātat. ponitur quoq; pro nomine proprio. 3. Reg. 8. cōueniteq; ad Regem salomonem vniuersus israel mēse ethanim. Vbi vitio scriptorū ponitur in translatione nostra. Bethanim. ꝑ ethanim.

אַךְ Ach. Tantūmodo. solūmō. Duntaxat. sed. saltē. verūtū. ēt. quidē. vere. certe. autē. adhuc. forsitā. Nu. 12. Nūtūmodo per moysem locutus ē dn̄s. Leuit. 21. ita dūtaxat vt intra velum nō ingrediatur. Esa. 43. Verūtamen seruire me fecisti ī peccatis tuis. Exo. 10. Sed nūc dimitte peccatum mihi etiā hac vice. Gen̄. 29. Os quidē meū es & caro meā. 1. Reg. 25. Vere frustra seruaui omīa: que huius erant in deserto. Exo. 21. si autem vno die vel duobus superuixerit. Gen̄. 18. Si loquar adhuc semel. p̄s. 138. Et dixi forsitā tenebre conculcabūt me. significat etiā. q̄uā. vt. p̄s. 72. quā bonus israel deus. & aliquando ponitur causa ornatus orationis sicut apud latinos alique dictiones encliticę. & ideo aliquando omittitur a translatore. vt Leuit. 23. Vbi dicitur decimo die mensis huius septimi: dies expiationis erit. vbi premittitur supradicta dictio scilicet. אַךְ Ach. que omittitur a translatore. et similiter in aliis locis.

אָכַל Achal. Comedere. deuorare. consumere. comburere. Gen̄. 37. Fera pessima comedit eum. Exo. 34. Panē non comedit & aquā nō bibit. Leui. 26. Et comedetis panē vestrū in saturitate. Et in eodē. Et comedetis vetustissima veterum. Ps. 68. Zelus domus tue comedit me. et Ps. 78. Quia comederūt iacob. Exo. 15. Deuorauit eos sicut stipulam. & Leuit. 9. Et ecce egressus ignis a dn̄o deuorauit holocaustū. & Ps. 13. Qui deuorāt plebem meā sicut escam panis. Significat ēt cōsumere. vt Deu. 4. Dn̄s deus tuus ignis cōsumēs est. & Iudi. 6. Ascenditq; ignis de petra: & carnes azymosq; panes cōsumpsit. 2. Reg. 11. Et nunc hunc & nūc illum cōsumit gladius. Item significat cōburere. vt Exo. 3. Et videbat q̄ rubus arderet: et nō cōbureretur. Et ide. אֹכֶל ochel .i. victus. siue cibus. vel esca. Gen̄. 42. Vt emamus victui necessaria. Et in eodē. Sed serui tui venerūt vt emerēt cibos. Et in eodē. 43. Reuertimini & emite nobis pauxillū escarū. Et inde. אֲכִילָה Achila .i. comestio. vel cibus. 3. Reg. 19. Et ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus & q̄draginta noctibus. Et recipit in principio mem. Et dicitur. מַאֲכָל Maachal .i. cibus. vt Iudi. 14. De comedēte exiit cibus. Et etiā scribitur cū tau in fine. & dicitur. מַאֲכֹלֶת Maacholeth .i. cibus. Esa. 9. Et erit in cōbustionem & cibū ignis. Et inde. מַאֲכֶלֶת Maacheleth .i. gladius. vel culter. Gen̄. 22. Et arripuit gladiū vt īmolaret filiū suū. & in p̄lali. מַאֲכָלוֹת Maachaloth. Prouer. 30. Generatio que pro dentibus gladios habēt: & cōmandit molaribus suis. Pro quo hebrei legūt. Generatio que pro dentibus gladios habent: et cultros pro molaribus.

אָכֵן Achen. Siquidē. certe. vere. ergo. itaq;. Exo. 2. Quō palā factū est verbū istud. ꝑ quo hebrei legūt: siquidē siue certe palā factū est verbū. Ps. 81. Vos autē sicut hoīes moriemini. Esa. 49. Ergo iudiciū meū cum dn̄o.

אָכַף Achaph. curuare. flectere. cōpellere. Prouer. 16. Anima laborantis laborat sibi: quia cōpulit ad illud os suū. Et solū īuenitur in loco predicto. & Iob. 33. Et eloquētia mea non sit tibi grauis. vbi pro eo q̄ in littera nostra est eloquētia mea in hebreo habetur אַכְפִּי Achpi. Et dicunt hebrei q̄ ibi ponitur per additionē aleph in principio pro כַּפִּי Chapi .i. manus mea. Et legūt sic. Et manus mea non sit tibi grauis. Sed si dictio supradicta diuidatur in. אַךְ ach. quod significat. certe. aut quidē. sicut supradictū est: & פִּי pi. quod significat os meū: tunc erit talis littera. s. et quidē os meū nō sit tibi graue. quod ē idē sensus cū littera nostra.

אִכָּר Icar. Agricola. vt Hiere. 51. Et collidā in te agricolam: & iugalē eius. et Amos. 5. Et vocabūt agricolā ad luctū. & ī plurali. אִכָּרִים Icarim .i. agricole. Hiere. 14. Cōfusi sūt agricole. et in eo. 31. Agricole & minātes greges

אַל Al. Non. neq;. ne. nequaquā. noli. siue nolite. Exo. 12. Non comedetis ex eo crudū. & Ps. 120. Non det in cōmotionē pedē tuū: neq; dormiet qui custodit te. Prouer. 3. Noli prohibere benefaçere eum qui potest. Et in eodē. 23. Noli laborare vt diteris. & in eodē. 30. Neq; est rex qui resistat ei. Canti. 1. Nolite me cōsiderare q̄ fusca sim. Hiere. 51. Non tendat qui tendit arcum suū. Osee. 4. Ne derelinquat saltē iuda: & nolite ingredi in galgala & ne ascenderitis in bethauē: neq; iuraueritis viuit dn̄s. Vbi pro eo q̄ in littera nostra ē ne. & neq;. & nolite. in hebreo ponitur supradicta dictio. Ponitur etiā pro. in. vel cōtra. vt. 1. Reg. 17. Vbi dicitur in quē irruisti hodie .i. cōtra quē irruisti hodie. [illegible] subditur cōtra meridiē ceni. Itē. אֵל El. deus. siue fortis. vt Gen̄. 14. Erat enī sacerdos dei altissimi. et in eodē. Benedictus abram deo excelso: qui creauit celum & terrā. et benedictus deus excelsus. Et in eodē. 17. Ego sum deus oīpotens. & in eodē. 33. Inuocauit sup illud fortissimū deū israel. Vbi ponitur. אֵל El. pro fortissimo. & Iosue. 22. Fortissime deus israel ipse nouit. Ps. 42. Sitiuit aīa mea ad deū fontem viuū. Pro quo in hebreo habetur. Sitiuit aīa mea ad deū fortem viuū. et etiā. lxx. traduxerūt ischyron .i. fortem. vnde vitio scriptorū fuit positum ibi fontē p[illegible] fortem. et in plurali. אֵלִים Elim .i. fortes vel dii. vt. Exo. 15. Quis similis tui in fortibus dn̄e. Accipitur etiā pro diis gentiū siue pro idolis. vt Esa. 1. Cōfundātur ab idolis qbꝰ sacrificauerūt. et in eo. 57. Qui cōsolamini in diis. Vide ēt supra ī dictōe. אֵיל El. cū iod

אל in medio dictiõis. Item. אֶל El. cum apice segol significat. ad. apud. in. sup. cum. per. cõtra. de. a. vł ab. Geñ.2. Et adduxit eam ad adam. Et in eodẽ.4. Dixit caim ad abel fratrem suum. Et in eodẽ. Respexit dñs ad abel & ad munera eius. Exo.6. Locutusq̃ ẽ dñs ad moysen. Itẽ ponitur pro apud Geñ.12. Et laudauerunt illã apud pharaonẽ. Et in eod.37. Accusauitq̃ fratres suos apud patrem. Ponitur etiã pro. in. vt. Geñ.23. Sepeliuit Abraam vxorẽ suam in spelũca agri duplici. & in eodẽ.27. Madianite vẽdiderũt eũ in egypto. Exo.29. In qua pones testimonium quod dabo tibi. Significat etiã. sup. vt.2. Re.2. regẽq̃ cõstituit sup galaad & sup gesuri & super iezrael. Itẽ significat. cũ. vt. Geñ.49. Sepelite me cũ patrib⁹ meis. Itẽ signat. per. vel. contra.3. Reg.18. Siquidẽ cherubim expãdebãt alas super locum arce. Eccl.1. Et gyrat p meridiẽ.1. Reg.27. Cõtra meridiẽ iude & cõtra meridiẽ ieramiel & cõtra meridiẽ ceni.2. Re.5. Si ascendã cõtra philisteos. Itẽ põitur p. de. siue p. a. vel. ab. vt Geñ.20. Dixitq̃ abraã de sara vxore sua soror mea ẽ. Et in eodẽ.41. Et oẽs prouincie veniebãt in egyptũ: vt emerent escas. Pro quo in hebreo habetur. vt emerẽt escas a ioseph. Ezech.1. Et facies leonis a dextris ipsorũ quattuor. et aliqñ ponitur pro articulo: ad denotandũ q̃ dictio sequẽs est datiui casus vł accusatiui. Geñ.3. Mulieri quoq̃ dixit. vbi pmittitur supradicta dictio. el. Et in eo. Vocauit dñs deus adam. vbi ẽt ponitur in hebreo. el. ad denotandũ q̃ adã est accusatiui casus. et aliqñ scribitur cũ iod i fine: & dicitur. אֱלֵי Ele. idest. in. aut secus. Iob.3. Gaudẽtq̃ vehemẽter cũ inuenerint sepulchrũ. Pro quo hebrei legũt. Qui letabãtur i exultatione: gaudẽt cũ inuenerint sepulchrũ. Et in eodẽ.29. Radix mea apta ẽ secus aqs. Ponitur ẽt aliqñ. אֵל El. pro. אֵלֶּה ele. i. isti vel ii. aut hec. Geñ.19. Dũmodo viris istis nihil mali faciatis. et in eodẽ.16. Daboq̃ posteris tuis vniuersas regiones has. & est oĩs generis & cuiuscũq̃ casus: qa noĩa hebraica sunt indeclinabilia. Cõponitur ẽt cũ pnoĩbus hoc modo אֵלַי Elai. i. ad me. אֵלֶיךָ Elecha. i. ad te. אֵלָיו Elau. i. ad eum. אֵלֵינוּ Elenu. i. ad nos. אֲלֵכֶם Alechem. i. ad vos. אֲלֵהֶם Alehem. i. ad eos. & qñ refertur ad feminam hoc modo. אֵלַיִךְ Elaich. i. ad te. אֵלֶיהָ Eleha. i. ad eã. אֲלֵיכֶן Alechen. i. ad vos. אֲלֵיהֶן Alehen. i. ad eas. prima psona tam in singulari q̃ in plurali est sicut in masculino.

אלל Alal. in lingua chaldaica significat lamẽtari. eiulare. plangere. vlulare. Et inde. אַלְלַי Alelai. i. ve. iteriectio dolẽtis vel eiulãtis. Iob.10. Si ipius fuero ve mihi. Michee.7. Ve mihi qa factus sum sicut qui colligit in autũno. & aliquãdo scribitur cũ simplici lamed. Iocl.1. Plange qsi virgo accincta sacco. vbi põitur. אֱלִי Eli. quod ẽ verbũ secũde psone iperatiui modi gñis femini. Itẽ. אֱלִיל Elil. i. idolũ. nihil siue inane aut vanũ. Esa.10. Quõ inuenit manus mea regna idoli. Iob.13. Et cultores peruersorũ dogmatũ. Pro quo hebrei legũt: medici idoli omnes vos: siue medici vel cultores inanitatis vel nihilitatis oẽs vos. nã põt deriuari a supradicta dictiõe. אַל Al. que significat nõ siue nihil. & in plurali אֱלִילִים Elilim. i. idola vel demões. Leui.19. Nolite cõuerti ad idola. ps.95. Oẽs dii gentiũ demonia. Esa.2. Et idola penitus cõterẽtur. Ponitur etiã. אֱלִיל Elil. pro fraudulẽtia. Hiere.14. Et diuinationẽ fraudulentam & seductionẽ cordis sui prophetant vobis.

אלגביש Elgabis. grãdo. Ezech.13. Et dabo lapides pgrãdes. pro quo hebrei legũt. Et dabo lapides grãdinis. Et in eo. Et iber inundans in furore meo erit & lapides grãdes. Et in eo.38. Et imbre vehemẽti & lapidibus immẽsis. vbi ponitur pro immẽsis elgabis. nã significat grãdinẽ qñ lapides grandinis sunt magni & in magna quãtitate. Et de hoc vide infra in dictione. גָּבִישׁ Gabas.

אלה Ele. isti. iste. ista. siue hi. he. hec. Geñ.2. Iste sunt generationes celi & terre. Et in eo.9. Isti sunt filii noe et ab iis disseminatũ est omne genus hoĩm sup vniuersam terrã. Et in eodẽ.36. He aũt sunt gñationes esau: & hec noĩa filiorũ eius. Et in eo. Hi duces filiorũ esau. Exo.1. Hec sunt noĩa filiorũ israel. Et est oĩs gñis & oĩs casus. vt supra dictũ ẽ. & in ligua chaldaica dicitur. אִלֵּן Ilen vł. אִלֵּךְ ilech. Dañ.2. Et cõteret oĩa hec. Et in eo.3. Viri isti cõtẽpserũt te rex.

אלה Ala. Iurare. maledicẽ. iprecari. vt Iudi.7. Et sup qb⁹ me audiẽte iuraueras. Iob.31. Vt expeterẽ maledicẽs aĩam eius. Inde. אָלָה Ala. i. iuramẽtũ aut maledictio siue execratio. Geñ.26. Sit iuramẽtũ inter nos. Eze.16. Sicut despexisti iuramẽtũ. Ps.9. Cuius maledictiõe os plenũ est. Ps.78. Et de execratione & mendacio annũciabũtur. Esa.24. A facie maledictionis luxit terra. Et in plurali. אָלוֹת Aloth. Deut.29. Iuxta maledictiões q̃ in libro legis huius ac federis cõtinẽtur. Et in eodẽ.30. Oẽs aũt maledictiones has cõuertet super inimicos tuos. Et inde. תַּאֲלָה Thaala. i. labor. fatigatio. Threñ.3. Dabis eis scutũ cordis laborẽ tuũ. Item. אֱלוֹהַּ Eloha. deus. Iob.3. Non requirat eũ deus desup. Et in eo.4. Nũquid homo dei cõparatione iustificabitur. Abac.3. Deus ab austro veniet. Et in lingua chaldaica dicitur. אֱלָהּ Ela vel אֱלָהָא elaha. Dañ.2. Vt qrerent misecordiã a facie dei celi. Et i eodẽ. Tibi deo patrũ meorũ cõfiteor. Et scribitur plurałr. אֱלֹהִים Elohim. i. deus. Geñ.1. In pricipio creauit deus celũ & terrã. ps.7. Deus iudex iustꝰ. et qñ post se regit gtm amittit mẽ: sicut cetera noia plalia i im desinẽtia & dicit אֱלֹהֵי Elohe. Exo.3. Deꝰ hebreorũ misit me ad vos. Deut.10. Ipse ẽ deus deorũ. Et vt ait btũs hieronym⁹ i epła ad marcellã: est cõis numeri: quod et vnus deus vocatur & plures. Deut.4. Neq̃ est alia natio tã grãdis: q̃ habeat deos appropinquãtes sibi. 1. Reg.28. Deos vidi ascendẽtes de terra. Et in eo.4. Quis nos saluabit de manu deorũ sublimiũ istorũ. Et in lingua chaldaica dicitur. אֱלָהַיָּא Elahaia siue אֱלָהִין Elahin. i. dii. Hiere.10: Dii qui celos & terrã nõ fecerunt. Dañ.2. Exceptis diis quorũ nõ est cum hoibus cõuersatio. Accipitur ẽt pro diis gentiũ: qui dicũtur dii secundũ opinionẽ eorũ a qbus colũtur. Geñ.35. Abiicite deos alienos qui in medio vestri sunt. Ps.95. Oẽs dii gentiũ demonia. Osee.3. Et ipi respiciũt ad deos alienos. Accipitur etiã pro angelis siue pro hoibus sanctis vel potẽtibus seu principibus vel iudicibus: qui dicũtur dii participatiue. Geñ.6. Vidẽtes filii dei filias hominũ q̃ essent pulchre: acceperũt sibi vxores ex oĩbus quas elegerãt. Quod exponũt hebrei de filiis potentiũ & principũ. 2. Regũ.7. A facie populi tui quẽ redemisti tibi ex egypto gentẽ & deũ eius. i. principẽ eius. Ps.8. Minuisti eũ paulominꝰ ab angelis. Ps.96. Adorate eũ oẽs angeli eius. Ps.137. In cõspectu angelorũ psallam tibi. Ps.81. Ego dixi dii estis. Exo.21. offerat eum dñs diis. Et in eo.22. Diis nõ detrahes. Item. אֵלָה Ela. terebinthus vel quercus. Geñ.35. At ille infodit eos subter terebinthũ que est post vrbẽ sichẽ. Iof.24. Et tulit lapidẽ pergrãdem: posuitq̃ eum subter quercum que erat in sanctuario dñi. Iudi.6. Venit angelus dei & sedit sub quercum. Esa.1. Cum fueritis velut quercus defluẽtibus foliis.

אלו Ilu. Si. quãuis. Ester.7. Atq̃ vtinã in seruos & famulas venderemur esset tolerabile malũ & gemẽs tacerem. Pro quo hebrei legũt. Atq̃ si in seruos et famulas vẽderemur tacerẽ. Eccł.6. Etiã si duobus millibus annis vixerit. Itẽ. אֲלוּ Alu. in lingua chaldaica ẽ aduerbiũ demõstratiuũ. i. ecce siue. en. Dañ.2. Et ecce qsi statua vna.

אלח Alach. fetere. corruptũ siue inutilem esse. Et inde

verbũ passiuũ prime cõiugationis quod recipit nũ in pricipio & dicitur. נֶאֱלַח Neelach. Iob.15. quanto magis. abominabilis & inutilis hõ. & ps.13. oẽs declinauerũt simul inutiles facti sũt. ps.52. vbi eadẽ verba habentur.

אולי Vlay. si forte. forte. forsitam. De quo vide supra in dictiõe. אוּלַי vlay cũ littera vau i pria syllaba. itẽ. אֱלִי Eli. i. plãge. de quo vide supra. in dictiõe. אלל Alal. alya. cauda. vt leuit.3. adipẽ & caudã totã cũ renib⁹ Elil. idolũ. siue demõ. de q̃ vide sup. i dictiõe אלל alal Alã. facere mãipulos vł manipłos ligare. vt Ge.37. Putabã nos manipłos ligare i agro. Inde אֲלֻמָּה Alũma. manipulus. Geñ.37. & Quasi consurgere manipulũ meũ & stare. & in plurali. אֲלֻמִּים Alũmim. Secundũ terminatiõẽ masculinorũ vł אֲלֻמּוֹת Alumoth. secundũ terminatiõnẽ femininorũ: eodẽ libro et cap. vbi sup. Itẽ. אלם alam obmutescere mutũ eẽ. ps.30. muta fiant labia dolosa. & ps 38. Obmutui & humiliatꝰ sũ. & i eodẽ. obmutui et nõ aperui os meũ. Esa.53. Et quasi agnꝰ corã tõdente se obmutescit. & inde. אִלֵּם Ilem. siue. אֵלֶם Elem. i. mutus. siue muta. vt Geñ.4. Quis fabricatꝰ ẽ mutũ. ps.37. Sicut mutꝰ nõ aperiẽs os suũ. & i titulo psalmi.55. vbi dicitur In finẽ p populo. qui a sactis lõge factus ẽ: in tituli inscriptiõe ipi dauid. p quo beatus Hieronimus in psalterio iuxta hebraicã veritatẽ trãstulit. victori p colũba muta: eo quod pcul abierit dauid humilis & simplex. & in plurali. אִלְּמִים Ilemim. i. muti. Esa.56. canes muti nõ valẽtes latrare vidẽtes vana. Itẽ אוּלָם vlam. siue vel vlam. vere. vtiq̃. sed. alioqui veritã mẽ. Numeri.14. viuo ego & implebitur gła dñi vniuersa terra. vbi premittitur in hebreo dictio vlã. i. vere siue vtiq̃ viuo ego. Iob.1. sed extẽde manũ tuã: & tãge cũcta q̃ possidet. et i eodẽ.2. alioqui mitte manũ tuã et tãge os eius & carnẽ. et in eodẽ.11. Atq̃ vtinã deus loqueretur tecũ. et in eodem.13. Prius vos ostẽdẽs fabricatores mẽdacii. p quo he. le. Et vere siue vtiq̃ vos fabricatores mẽdacii. ps.58. Si vere vtiq̃ iusticiã loqmini. vbi põitur. אֵלֶם Elem pro. אוּלָם Vlam: Signat ẽt אוּלָם vlam. siue אוּלָם Vlam porticũ siue vestibulum. 3. Reg.6. Et porticus erat ante templũ viginti cubitorũ. & ps.52. Et firmamentũ in plagis eorũ. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicã veritatẽ trãstulit. & firma sint vestibula eorũ. Ezech.40. & mẽsus ẽ vestibulũ porte octo cubitorũ. & in eodẽ vestibulũ aũt porte erat intrinsecꝰ. et in plurali אֵלַמִּים elamim. secũdũ terminatiõnẽ masculinorũ. siue אֵלַמּוֹת elamoth. Secundũ terminatiõnẽ femininorũ vt in eo.40. sit aũt erãt & i vestibulis fenestre p gyrum. et in eo. & vestibula in circuitu Item. אַלְמָן Alman. viduus siue viduatus vł. Hiere.51. Non fuit viduatus israel & iuda a dño deo suo. & in gene. feme. אַלְמָנָה Almana. i. vidua. vt Geñ.38. esto vidua in domo patris tui. & Esa.1. Defendite viduã. et in plurali. אַלְמָנוֹת Almanoth. ps.65. patris orphanorũ et iudicis viduarũ. Thren.5. matres nostre qsi vidue. et ide. אַלְמֹן Almon. i. viduitas vt. Esa.47. Et venient tibi hec duo subito in die vna sterilitas et viduitas. et hoc idẽ signt. אַלְמְנוּת Almenuth. vt Geñ.38. que depositis viduitatis vestibus assũpsit theristrum. Esa.54. Et opprobrii viduitatis tue nõ recordaberis amplius. & inde domus siue palatia iam destructa dicuntur metaphorice אַלְמְנוֹת Almanoth. vt Esa.13. & respõdebũt vlule i edibus eorum. Itẽ. אַלְמֹנִי Almoni. i. ille cuiꝰ nomen tacetur in scriptura: et deriuatur a supradicta dictiõe אלם Alam q̃ significat obmutescere. Ruth.4. declina paulisp. et sede hic vocãs eũ noie suo. & 4. Reg.6. in loco illo et illo ponamꝰ isidias

אלן Elon. siue. אֵלוֹן Alon quercus. Gene.35. Et sepulta ẽ ad radices bethel subter quercũ & appellauit nomen loci illius quercus fletus. & in plurali. אַלּוֹנִים Alonim siue. אַלֹּנֵי Alone. vt Amos.2. et fortis ipse quasi quercus. & zacha.11. Vlulate quercus basan. significat etiã cõuallẽ siue locũ in quo sunt multe quercus & alie arbores. vt Geñ.12. Et vsq̃ ad cõuallẽ illustrẽ. & in eodẽ.18. Apparuit aũt ei dñs in cõualle mãbre. Itẽ. אִילָן Ilan. siue אִילָנָא ilana. in lingua chaldaica significat arborẽ. Dañ.4. Et ecce arbor i medio terre. Et in eodem. Succidite arborem.

אלף Elef. mille. vt Geñ.20. Ecce dedi mille argẽteos fratri tuo. Nu.31. Mille viri de singulis tribubus eligantur. Canti.4. Mille clypei pendẽt ex ea. Et in eo.8. Mille tui pacifici. & i plurali. אֲלָפִים Alaphim. siue אַלְפֵי Alphe. i. millia. siue milleni. vt Exo.34. Qui custodis misericordiã in millia. & Dañ.7. Millia milliũ ministrabãt ei: et cum regit post se gtm. dicitur. אַלְפֵי Alphe. vt Iob.1. Fuit possessio eius septẽ millia ouiũ: & tria millia camelorũ. ponitur etiã singulare pro plurali: videlicet qñ precedit alius numerus minor. dũmodo excedat numerũ denariũ. vt Exo.12. sexcẽta fere millia peditũ. & Nu.25. Et occisi sunt viginti qttuor millia. vbi in hebreo ponitur mille in singulari p millia in plurali. Accipitur etiã pro familia in q̃ est hoĩm multitudo vt Iudi.6. Ecce familia mea minima est in manasse. & pro duob⁹ millibus tñ dicitur אַלְפַּיִם Alphaim. vt Esdrẽ.2. Filii feros duo millia. et in eodẽ. Filii beguay duo millia qngin ta sex. & inde. מַאֲלִיפוֹת Maliphoth. i. ea q̃ in millibus multiplicata sunt. vt. ps.143. Oues eorũ fetose. pro quo btũs Hieronymus in psalterio iuxta hebraicã veritatẽ transtulit. pecora nostra in millib⁹. Itẽ. אַלֵּף Alaph. docere siue discere Iob.18. docuit iniquitatẽ tuã os tuũ. Et in eodẽ.33. Tace & docebo te sapientiã. Prouc.22. Ne forte discas semitas eius. et aliqñ scribitur sine aleph. vt Iob.35. Qui docet nos sup iumẽta terre. vbi põitur. מַלְּפֵנוּ Malephenu. pro מְאַלְּפֵנוּ maalephenu. & inde. אַלּוּף Alluf. i. dux: siue doctus. aut doctor vł magister. Geñ.36. Dux themã. Dux omar. Dux sephua. Ps.54. Dux meus & notus meus. pro quo hebrei legũt: doctor vel magister meus & notus meꝰ. Prouer.2. Que reliqt ducẽ pubertatis sue. et in eodẽ.16. Et verbosus separat principes. i. duces. Ponitur ẽt pro federatis. vt in eodẽ.17. Qui autẽ altero sermõe repetit separat federatos. Et inde agnus qui precedit gregẽ: & est dux aliorũ. dicitur. אַלּוּף Aluph. pro quo btũs Hieronymus traduxit mãsuetũ. Hiere.11. Et ego quasi agnus mãsuetus qui portatur ad victimã. significat ẽt bouẽ vel taurũ aut armentũ. et inuenitur tñ in nũero plurali. s. אַלּוּפֵי Aluphe. siue. אֲלָפִים Alaphim. vt Ps.143. Boues eorũ crasse. & Esa.30. Et tauri tui & pulli asinorũ q̃ operãtur terrã. Deu.7. Oleo & armẽtis gregib⁹ ouiũ tuarũ et in eodẽ.28. Greges armẽtorũ tuorũ & caule ouiũ tuarũ.

אלץ Alas. molestare siue angustiare. vt Iudicũ.16. Cumq̃ molesta esset ei: & per multos dies iugiter adhereret spaciũ ad quietẽ nõ tribuẽs. pro quo hebrei legũt: cũq̃ molesta esset ei verbis suis per singulos dies: & angustiasset eũ. et solum inuenitur in predicto loco.

אלקום Alcũ. verbũ cõpositũ ẽst. ab. אַל Al. quod significat neq̃ siue nõ. & קוּם Cũ. quod significat cõsurgere siue resistere. Prouer.30. Neq̃ ẽ rex qui resistat ei. pro quo heb. legũt: et rex nõ cõsurget cũ eo: siue nõ resistet ei. q̃ ẽ idẽ cũ littera nostra. põt ẽt legi sic. s. & rex cui nẽo resistet:

אם Im. si: siue. nũ: nũquid. cum: vł quãdo. Geñ.4. Si bene egeris recipies. & Exo.1. Si masculus fuerit interficite eum: si femina reseruate. Thren.3. Quia si abiecit & miserebitur. ponitur etiam pro siue vt Exo.19. Siue iumentum fuerit siue homo non viuet. Eccł.12. Siue bonũ siue malum sit. Item ponitur pro. an. vt Geñ.24. Vtrum prosperum

iter suum fecisset deus an non. Exo. 17. Est ne deus in nobis an non. & quando cōponitur cum ista littera. ה ha et dicitur. הַאִם. Haim tūc significat num siue nūquid. vt Nume. 17. Num vsq; ad internicionē delendi sum⁹. &. Iob. 6. Ecce non est auxiliū mihi in me. pro quo hebrei legunt nūquid non est auxilium meū in me. ponitur etiā pro cum vel quā do. vt Nu. 36. Cum iubileus. i. quinquagesimus ann⁹ aduenerit. & qn̄ iungitur cū iuramēto tūc ponitur pro negatiōe vt. p̄s. 88. Semel iuraui in scō meo si dauid mentiar. i. ꝙ nō mētiar. &. p̄s. 95. Vt iuraui in ira mea: si itroibūt in requiē meam. et p̄s. 131. Sicut iurauit dn̄o votū vouit deo iacob: si introiero in tabernaculū domus mee. Et cum cōponitur cū hac syllaba ו ve. & dicitur. וְאִם Veim. tunc significat et si. quod si. sin autē. si aūt. Exo. 20. quod si dixerit seruus diligo dn̄m meū. & in eodē. Si autē filio suo desponderit eā. Nu. 16. Sin autem nouā rem fecerit dn̄s. et cum preponitur ei dictio. כִּי ci. et dicitur. כִּי אִם Ci im tunc ambe dictiōes aliquando significāt nisi vel sed. vt. Gen̄. 32. Non dimittam te nisi benedixeris mihi. & p̄s. 1. Sed in lege dn̄i volūtas eius. et quando premittitur ei dictio. עַד Ad. que significat vsq;: tūc ambe dictiones significāt quoadusq; siue donec. vt Gene. 24. Non comedā: donec loquar sermones meos. habet etiā alios modos significandi qui possunt reduci ad supradictos. Item. אֵם Em. Mater. vt Gen̄. 3. Mater cunctorū viuentiū. &. Exo. 20. honora patrem tuū & matrem tuā. ponitur etiā pro biuio vel capite viarum. vt Eze. 21. Stetit enim rex babylonis in biuio in capite duarū viarū. accipitur etiā pro familia vel populo. vt. 2. Regū. 20. Et tu vis subuērtere ciuitatem: & euertere matrem in israel. & in plurali. אִמּוֹת imoth. i. matres. vt Thren. 2. Matribus suis dixerūt. Dicitur etiā. אֻמּוֹת Vmmoth. Secundū terminationē feminorū. siue. אֻמִּים Vmmim. secūdū terminationē masculinorū & significat tribus aut gentes vel populos. vt Gen̄. 25. Duodecim principes tribuū suarū. &. Ps. 116. Laudate eū oēs populi. Et in ligua chaldaica dicitur. אֻמָּה Vmma. Dan̄. 3. Et oīs populus & trib⁹ et lingua. & in plurali. אֻמַּיָּא Vmmaia. vt in eodē. vobis dicitur populis tribub⁹ & linguis. et inde dicūt aliqui ꝙ deriuatur. אַמָּה Amma. i. cubitus de quo vide in dictione sequenti.

אָמָה Ama. famula: vel ancilla: aut cubitus. Gen̄. 21. eiice ancillā hanc & filiū eius. non enim heres erit filius ancille. Exo. 2. Misit vnam e famulabus suis. & in plurali. אֲמָהוֹת Amahoth. vt Gen. 20. Sanauit deus abimelech et vxorem ancillasq; eius. Et Naū. 3. Et ancille eius gementes. significat etiā predicta dictio cubitū. Gen̄. 6. Et in cubito cōsumabis sūmitatē eius. Exo. 26. Et cubitus ex vna parte pēdebit. Hiere. 51. pedalis precisiōis tue. pro quo hebrei legunt. cubitus. i. mēsura auaricie tue siue precisionis tue. Et in plurali. אַמּוֹת Ammoth. Deu. 3. Nouē cubitos habens longitudinis. et in numero duali. אַמָּתַיִם Amathaim. i. duo cubiti. Exo. 25. Longitudo habebat duos & semis cubitos. et in lingua chaldaica in plurali dicitur. אַמִּין Ammin. i. cubiti. Dan̄. 3. Latitudine cubitorū sex.

אָמַל Amal. Deficere. infirmū siue imbecillem esse. Eze. 16. In quo mūdabo cor tuū. pro quo hebrei legūt. ꝙ imbecille siue infirmū factū est cor tuum. Tamen si illa littera aleph: que ponitur in principio illius dictiōis est prime persone futuri tēporis & non est de substantia dictionis Tunc potest esse sensus sicut in littera nostra. Inde. אֻמְלַל vmlal. per duplicē lamed. i. infirmus siue imbecillis factus est: aut defecit: vel desertum est. vt. 1. Regū. 2. Et que multos habebat filios infirmata est. et Neemie. 4. quid iudei faciūt imbecilles. Et. Ps. 6. Miserere mei domine quoniam infirmus sum. Esa. 24. Infirmata est vitis. Et in eodem. Et infirmata est altitudo populi terre. Hiere. 15. infirmata ē: que peperit septem. Esa. 16. Quoniā suburbana esebon deserta sunt. Et scribitur aliqn̄ cū vau. in prima syllaba.

אָמַן Aman. Credere. fidelem esse. stabilē esse. permanere. Genesis. 15. Credidit Abraam deo. vbi ponitur הֶאֱמִין Heemin. quod est verbum tertie coniugationis. Et Exo. 4. Non credent mihi. Et in eo. Vt credāt inquit quod apparuerit tibi dn̄s. Et in eo. Si non crediderint inquit tibi Et in eo. Credent verba signi sequētis. et in eodem. 14. Et crediderūt dn̄o. p̄s. 26. Credo videre bona dn̄i. Et. p̄s. 115. Credidi propter qđ locutus sum. p̄s. 77. Nec fideles habiti sunt in testamēto eius. Significat etiā stabilem esse. aut permanere. vt Iob. 4. Ecce qui seruiunt ei non sunt stabiles: et Esa. 7. Si nō credideritis non permanebitis. vbi istis dictio ponitur pro pmanebitis sicut pro credideritis. inde. אֱמוּנָה Emuna. i. fides. credulitas. veritas. stabilitas. Indeficiens. 4. Reg. 12. Sed in fide tractabant eam. p̄s. 32. Et omnia opera eius in fide. Esa. 11. Et fides cinctoriū renum eius. Et osee. 2 Sponsabo te mihi in fide. Item ponitur pro veritate. vt p̄s. 35. Et veritas tua vsq; ad nubes. p̄s. 118. Et in veritate tua humiliasti me. Et in eodē. omnia mādata tua veritas. Significat etiā stabilitatē vel firmitatē. vt. Exo. 17. Et factū est vt manus illius non lassarētur. i. non deficerēt: sed essent stabiles pro quo in hebreo est. Et fuerūt manus eius veritas siue stabilitas. Et idē significat. אֹמֶן Omen. et in plurali. אֱמוּנִים Emunim. i. veritates. siue fideles aut veraces. p̄s. 11. Quoniam diminute sunt veritates a filiis hominum. & inde. נֶאֱמָן neeman. i. fidelis. verax. stabilis: indeficiens. Nu. 12. Qui in omni domo mea fidelis ē. 1. Reg. 2. Et suscitabo mihi sacerdotem fidelē. 2. Reg. 7. Et fidelis erit dom⁹ tua et regnum tuū vsq; in eternū. 3. Reg. 11. Et suscitabo tibi domū fidelē. Iob. 12. Mutans labiū veraciū. Esa. 33. Aque eius fideles. i. stabiles siue indeficiētes. Hiere. 15. Facta est mihi quasi mēdacium aquarū infideliū. pro quo in hebreo est. Aquarum que nō sunt fideles. i. que nō sunt stabiles. Et in lingua chaldaica dicitur. מְהֵימַן Meheman. i. fidelis. Daniel. 2. Et fidelis interpretatio eius. Et inde. אֵמֻן Emun. i. fides siue credulitas. Deut. 32. Et infideles filii. pro quo in hebreo est filii in quibus non est fides: siue credulitas: aut veritas. Et inde. אָמֵן Amen. quod est aduerbium affirmandi. vt Deut. 27. Et respōdebit omnis populus amen. & in eodē. & dicet oīs populus amen. et Esa. 65. Benedicetur in deo amen. Et in hebreo in hoc loco amen est genitiui casus. interp̄tatur aūt amen. vere siue fideliter. aut fides. siue veritas. vnde Apocalypsis. 3. dicitur. Hec dicit amē testis fidelis & ver⁹. et inde. אָמְנָם Omnam. Siue. אֻמְנָם Vmnam. i. vere. vtiq;. Gen. 18. Num vere paritura sum anus. Et idem significat. אָמְנָה omna. vt Gen̄. 20. Alias autem & vere soror mea est. Item. אֹמֵן Omen. i. Alumnus. nutrici⁹ vel nutrix. vt Nu. 11. Sicut portare solet nutrix infantulū. Ester. 2. Qui fuit nutricius filie fratris sui edisse. Esa. 49. Et erunt reges nutricii tui. Item. אָמָּן Amman. Artifex. siue opifex. Canti. 6. Que fabricata sunt manu artificis. Item. אָמוֹן Amon. i. multitudo quasi. הָמוֹן Hamon. Hiere. 52. Et ceteros de multitudine trāstulit nabuzardan princeps militie.

אָמַץ Amas. Preualere. superare. firmare. vel roborare. confortare. Roboratū vel robustum esse. siue viriliter agere. Gen̄. 25. Populusq; populū superabit. Deut. 2. Et offirmauerat cor illi⁹. i. cōfortauerat siue roborauerat cor illius. Iob. 4. Et genua trementia confortasti. p̄s. 26. Et confortetur cor tuū & sustine dn̄m. Et. p̄s. 141. Quia cōfortati sunt sup me. Ruth. 2. videns ergo noemi ꝙ obstinato

ruth animo decreuisset secum pergere. pro quo hebrei legunt. Et vidit ꝙ ipsa confortabatur ad eundum secum. 3. Reg. 12. Porro rex roboam festinus ascendit currum. Pro quo hebrei legunt. porro rex roboam confortatus est vt ascenderet currum. Sed beatus Hieronymus transtulit sensum in locis predictis, Prouer. 8. Quando ethera firmabat sursum. & Zach. 12. Confortentur mihi habitatores ierusalem in domino deo suo. Iob. 16. Roborarē vos in ore meo Ios. 1. Et esto robustus valde. & in eodem. & viriliter age. inde אַמִּיץ Amis. idest fortis vel robustus. Iob. 9. Sapiens corde & fortis robore. Amos. 2. Robustus corde inter fortes nudus fugiet in die illa. Et aliquando scribitur cum littera mem in principio & dicitur. מַאֲמַץ Meames. vt Prou. 24. Et vir doctus robustus & validus. cuius plurale מַאֲמַצֵּי Maamasse. ponitur. Iob. 36. vbi dicitur. Et omnes robustos fortitudine. & inde אַמּוּץ Amus. idest fortis. vt Zach. 6. In quadriga quarta equi varii & fortes. & dicunt hebrei ꝙ in hoc loco significat subruffos vel rubicundos. Alii vero dicunt ꝙ in predicto loco accipitur pro equis qui sunt coloris cineris.

אָמַר Amar. dicere. loqui. precipere. cogitare. eligere: siue exaltare. Gen̄. 1. Dixitq; deus fiat lux. Et in eo. Dixit quoq; fiat firmamentum. Et in eo. 4. Dixitq; cayn ad abel fratrē suum. Ps. 148. Quia ipse dixit & facta sunt. Exo. 5. Hec dicit dominus deus. & inde. לֵאמֹר Lemor. idest ad dicendum: pro quo in translatione nostra communiter ponitur dicens. vt Exo. 40. Locutusq; est dominus ad moysen dicens. pro quo hebrei legunt. Locutusq; est dominus ad moysen ad dicendum scilicet: filiis israel vel aliis. Nam illud lamed quod ponitur in principio dictionis communiter ponitur pro ad: quando preponitur gerundio vel infinitiuo vt לַעֲשׂוֹת Laasoth. ad faciendum. לֶאְסֹר Leesor. ad alligandum. vt. Ps. 149. Ad faciēdam vindictam in nationibus. & in eodem ad alligandos reges eorum in compedibus. ponitur etiam לֵאמֹר Lemor pro verbo inpersonali idest dicitur. pro quo beatus Hieronymus transtulit vulgo dicitur. Hiere. 3. Vulgo dicitur. si dimiserit vir vxorem suam. Et aliquādo scribitur sine aleph. vt. 2. Reg. 19. Et amasse dicite. vbi ponitur. תֹּמְרוּ Thomru. pro תֹּאמְרוּ Thomru. Et. p̄s. 136. Quia dicitis in cogitatione. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Quia contradicent tibi scelerate: quod magis consonat cum hebreo. vbi ponitur יֹמְרוּךָ iomrūcha pro יֹאמְרוּךָ iomrucha. & inde אֹמֶר ómer siue אִמְרָה Imrath. idest verbum vel eloquiū. vt Ps. 18. Non sunt verba neq; sermones. & Ps. 147. Qui emittit eloquium suum terre. & in plurali. אֲמָרִים Amarim siue אִמְרֵי imrē. aut אֲמָרוֹת Amaroth. idest verba siue eloquia. iob. 6. Et in ventum verba profertis. Et p̄s. 11. Eloqa domini eloquia casta. Prouer. 1. Ad intelligendum verba prudentie. Et ēt supradicta dictio אָמַר Amar. ponitur pro p̄cipere. vt Gen̄. 3. Cur precepit vobis deus vt non comederetis ex oī ligno paradisi. & Ester. 6. Iussitq; sibi afferri historias. & Iob. 9. Qui p̄cipit soli & nō oritur. Et in eo. 37. Precipit niui vt descendat in terrā. & inde מַאֲמַר Maamar. idest verbū siue preceptū. vt Ester. 2. Quidquid eni ille p̄cipiebat obseruabat ester. Pro quo in hebreo habetur. verbū siue p̄ceptū mardochei faciebat Ester. Itē אָמַר Amar. significat cogitare vel putare: ꝙ est dicere in corde. vt. Iudi. 15. putaui ꝙ odisses eā. Et i eo. 20. putauerūt solito more cedere. 4. Reg. 5. Putabā ꝙ egrederetur ad me. 2. Reg. 21. nisus est pcutere dauid. pro quo he. le. dixit. s. in corde suo siue cogitauit percutere dauid. & Eccls. 2. Dixi ergo in corde meo. Itē ponitur pro exaltare siue eligere. vt Deut. 26. Dn̄m elegisti hodie. Et in eo. en dominus elegit te hodie: vbi ponitur הֶאֱמִיר Heemir: quod est verbum tertie coniugationis. Et dicunt hebrei ꝙ significat exaltare. Et inde ille ramus qui est in summitate arboris dicitur אָמִיר Amir vt Esa. 17. Et sicut excussio olee duarum vel trium oliuarū in summitate arboris. pro quo he. le. in sūmitate rami. s. illius qui est in sūmitate arboris. Et in eo. ponitur pro segete. vbi dicitur: sicut aratra & segetes que derelicta sunt a facie filiorum israel. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. ramum siue virgultum. de quo vide etiam infra in dictione חֶרֶשׁ Charas. Item ponitur pro superbire. vt Esa. 61. Et in gloria eorum superbietis vbi ponitur תִּתְיַמָּרוּ thithiamaru sine aleph: sicut in aliquibus locis supradictis. Itē אִמַּר Imar in lingua chaldaica significat arietem siue hedū Esdre. 6. Et hedos in holocausta.

אֶמֶשׁ émes. heri. nocte preterita. Gen̄. 19. Ecce dormiui heri cum patre meo. Et in eodem. 31. Sed deus patris tui heri dixit mihi. Et in eodem. Respexit dominus & arguit te heri. Et accipitur ibi heri pro nocte preterita. nā premittitur in textu, Viditq; in somnis dicentem sibi dominum. Pro quo in hebreo habetur: & venit de⁹ ad laban syrum in somno noctis.

אֱמֶת Emeth. veritas. verus. Gen̄. 47. Et facias mihi misericordiam & veritatem. 3. Reg. 10. Verus est sermo quem audiui in terra mea. Ios. 2. Detis mihi verum signū. 4. Reg. 20. Fiat tantum pax & veritas in diebus meis. Ps. 18. Iudicia domini vera. Ps. 84. Veritas de terra orta est.

אַמְתַּחַת Amthach. saccus. vt Gen̄. 44. Imple saccos eorum frumēto quantum possunt capere: & pone pecuniam singulorum in summitate sacci.

אָן An. quo. aduerbium iterrogandi loci vel temporis. vt. 1. Reg. 10. Quo abisti. & Iob. 8. Vsq; quo loqueris talia.

אָנָּא Anna. Aduerbium obsecrandi vel rogandi. Pro quo beatus Hieronymus transtulit obsecro. vt Gen̄. 50. Obsecro vt obliuiscaris scelerum fratrū tuorum. & Ps. 117. O domine saluum me fac: o domine bene prosperare. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. O domine salua obsecro. obsecro domine prosperare obsecro. & aliquādo scribitur. אָנָּה Anna cum he in fine loco aleph. vt. Ps. 115. O domine libera animam meam, & in eo. O domine quia ego seruus tuus. vbi beatus Hieronymus etiam transtulit obsecro: sicut in supradicta dictione. & Exo. 32. Obsecro peccauit populus iste petm̄ maximū.

אֲנָא Ana. in lingua chaldaica est pronomen prime persone & significat ego. Dan̄. 4. Ego Nabuchodonosor quietus eram in domo mea.

אִנְבָּא Inba. In lingua chaldaica signāt fructū. Dan̄. 4. Et fructus eius nimis. Et in eo. Et disp̄gite fruct⁹ eius.

אָנָה Ana. quo. aduerbium interrogandi loci vel tp̄is. huc & illuc. quoq;. vt Ps. 12. Vsq; quo domine obliuisceris mei in finē: vsq; quo auertis faciē tuam a me. Et in eo. Vsq; quo exaltabitur inimicus meus super me. & Ps. 138. Quo ibo a spiritu tuo: & quo a facie tua fugiā. & Canti. 5. Quo abiit dilectus tuus. & qn̄ duplicatur supradicta dictio: significat. huc. & illuc. siue quoq;. vt. 3. Reg. 2. Et nō egredieris inde huc atq; illuc. Et in eo. Quacunq; die egressus fueris huc & illuc scito te esse moriturū. &. 4. Reg. 5. Nō abiit seruus tuus quoq;. est ēt aduerbium obsecrandi vel rogandi vt supra dictū est. Item אָנָה Ana. lugere. contristari siue mestū esse. vt Esa. 3. Et merebunt atq; lugebunt porte eius. Et in eodem. 19. Et merebunt piscatores. Et inde. תַּאֲנִיָּה Thaniia & אֲנִיָּה Aniia. idest luctus & meror: siue tristitia. vt Thren. 2. Et repleuit in filia Iuda humiliatum & hu

miliatam. Pro quo he. le. & repleuit siue multiplicauit in filia iuda luctum & merorem vel tristitiã. Item אִנָּה ina. fortuitu vel casualiter accidit: siue occasionem quesiuit. vt Exo. 21. Qui autem non est insidiatus: sed deus illum tradidit in manus eius. 4. Reg. 5. Animaduertite & videte ꝙ occasiões querit aduersum me. Et inde תֹּאֲנָה thoana. idest occasio. vt Iudi. 14. Et quereret occasiones cõtra philistiim. Hiere. 2. in desiderio anime sue glutiuit ventũ amoris sui: nullus auertet eam. pro quo hebrei legunt in desiderio aie sue glutiuit ventum occasionis sue: quis auertet eam: siue occasiõem eius quis auertet. Nomina enim hebraica sunt indeclinabilia: vt supra dictum est. Item אֲנָה Ana in lingua chaldaica significat. ego. vt Dañ. 5. Porro ego audiui de te ꝙ possis obscura interpretari.

אִנּוּן Inun. in lingua chaldaica est pronomen tertie persone pluralis numeri. idest illi. siue. ipsi. Dañ. 2. In diebus autem regnorum illorum.

אָנַח Anach. Suspirare. ingemiscere. vt Exo. 2. et ĩgemiscentes filii israel propter opera vociferati sunt. & Prouer. 29. Cum impii sumpserit principatum: gemet populus. & Esa. 24. Ingemuerunt omnes qui letabantur corde. Thren. 1. Sacerdotes eius gemẽtes. & in eodẽ audierũt quia ingemisco ego. Ezech. 21. Ingemisce in contritione lumborum. Ioelis. 1. Quid ingemuit animal. & ide אֲנָחָה Anacha. idest gemitus: vel suspirium. Iob. 3. Anteꝙ comedam suspiro. pro quo in hebreo habetur. Ante cibum meum suspiriũ meũ venit. Sed beatus Hieronymus transtulit sensum. & Ps. 6. Laboraui in gemitu meo. & Esa. 35. fugiet dolor & gemitus. & in plurali. אֲנָחוֹת Anachoth. vt Thren 1. Multi enim gemitus mei.

אֲנַחְנוּ Anachnu. Nos. vt Ps. 19. Nos autem surreximus & erecti sumus. & aliquando scribitur sine aleph. et dicitur. נַחְנוּ Nachnu. vt Thren. 3. Nos iniꝙ egimus et ad iracundiam prouocauimus.

אֲנִי Ani. ego. vt Geñ. 15. Ego dominus qui eduxi te de vr chaldeorum. & in plurali אָנוּ ánu siue אֲנַחְנוּ Anachnu. idest nos vt supra dictũ est. & hec tria pronomina. s. ego tu. ille. variantur in hebreo per omnes casus. alia vero nomina sunt in declinabilia & inuariabilia. Sed vtuntur quibusdam articulis ad denotandum casus. vt dictum fuit in p̄cedenti tractatu de gramatica hebraica: vbi posite sunt variationes pronominum per omnes casus tã in singulari ꝙ̃ in plurali. Item אֳנִי Oni. nauis. vt Esa. 33. Non transibit sui per eum nauis remigum. Ponitur etiã pro classe vt. 3. Reg. 9. Classẽ quoꝙ fecit rex Salomon. Scribitur etiam cum he in fine. & dicitur אֳנִיָּה Onia. vt Ione. 1. Et inuenit nauem euntem in tharsis. & in plurali. אֳנִיּוֹת Onioth. i. Naues. Ps. 103. Illic naues ptrãsibunt. & Esa. 23. vlulate naues maris.

אֲנָךְ Anach. litum. i. linitũ. siue trulla cementarii qua liniunt parietes. Amos. 7. Et ecce dñs stans super murum litum & in manu eius trullam cementarii. vbi pro trulla cementarii ponitur in hebreo eadem dictio que ponitur pro lito. Et in eo. Quid tu vides amos & dixi trullam [illegible]menta rii. Et in eodẽ. Ecce ponam trullam in medio populi mei israel. Et solum inuenitur in locis predictis. Et dicunt hebrei ꝙ significat lapidem plumbeum vel stãneum quo cementarii vtuntur ne edificium sit tortuosum: quia in lingua punica vel arabica stannum dicitur אֲנָךְ Anach. & sic legunt. Ecce dominus stans super murum stanneum: idest edificatum cum tali instrumento: & in manu eius stannum idest lapidem stanneum. & sic in sequentibus.

אָנֹכִי Anochi. ego. vt Geñ. 15. Ego ptector tuus. & Exo. 20. Ego sum dominus deus tuus.

אָנַס Anas. cogere. compellere. vim facere: difficile siue impossibile esse. Ester. 1. Nec erat qui nolentes cogeret ad bibendum. & in lingua chaldaica significat difficile siue impossibile esse. Dañ. 4. Et omne sacramentum nõ est impossibile tibi. & aliqui hebrei legunt. non est occultum siue coopertum tibi.

אָנַף Anaph. indignari. siue iratum esse. vt Deut. 1. Cum mihi quoꝙ iratus deus propter vos dixerit. & Ps. 2. Nequando irascatur dominus. inde אֲנָפָה Anapha. Nomẽ auis in lege prohibite. Pro quo beatus Hieronymus transtulit charadrion. vt Leuit. 11. Erodionem & charadriõ iuxta gen⁹ suũ. & aliq hebrei dicũt ꝙ signat q̃ddã gen⁹ milui.

אָנַק Anac. ingemiscere. dolere. mugire. vel clamare pre dolore. Ezech. 8. Super frontes virorum gementiũ & dolentium. Et in eo. 24. Ingemisce tacens. Hiere. 51. Et in omni terra eius mugiet vulneratus. & inde אֲנָקָה Enca: siue אֶנְקַת Encath. idest gemitus. Ps. 101. Vt audiret gemitus compeditorum. Inde אֲנָקָה Anaca significat quoddam animal: pro quo beatus Hieronymus transtulit mygale. Leuit. 11. Mygale chameleon & stellio. Et aliqui hebrei dicũt ꝙ significat quoddam genus reptilium quod semper gemit vel clamat: dictum a verbo supradicto.

אָנַשׁ Anas. desperare. dolere. infirmari. vt. 2. Reg. 12. Percussitꝙ dominus paruulum quem peperit vxor vrie dauid & desperatus est. & Ps. 68. Improperium expectauit cor meum & miseria. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Opprobrio contritum est cor meum & desperatus sum. Et inde אָנוּשׁ Anus. idest violentus, grauatus. inscrutabilis. insanabilis. desperatus. vt Iob. 34. Violenta sagitta mea absꝙ vllo peccato. & Esa. 17. Et dolebit grauiter. Hiere. 17. Prauum est cor hominis & inscrutabile. Et in eo. 30. Insanabilis est fractura tua. & in eodem insanabilis est dolor tuus. Et in genere feminino אֲנוּשָׁה Anusa. Mich. 1. Quia desperata est plaga eius. Item אֱנוֹשׁ Enos. homo. vt quidam volunt a superiori dictione deriuatum eo ꝙ in presenti vita semper est in miseriis & doloribus. Ps. 102. Homo sicut fenũ dies eius. & Esa. 51. Quis es tu vt timeas ab homine mortali. & Hiere. 17. Et diem hominis nõ desideraui. Sed hebrei in hoc loco legunt אָנוּשׁ Anus: sicut supra: & sic legunt. & diem desperationis vel infirmitatis vel doloris nõ desideraui: scilicet cõtra suos aduersarios & persecutores: quia non appetebat vindictam. potest etiam supradicta dictio אֱנוֹשׁ Enos. deriuari a verbo נָשָׁה Nasa que significat obliuionem: & additur aleph in pricipio huius dictionis Enos sicut in multis nominibus deriuatiuis. Et idem dicit eusebius in libro de preparatione euangelica. Et allegat illud p̄si. 8. Vbi dicitur. Quid est homo quod memor es eius. vbi pro homine ponitur enos. q. d. quid est iste oblitus siue obliuiosus ꝙ memor es eius. Est ẽt nomẽ propriũ enos filii seth. vt habetur Geñ. 5. &. 1. Paralip. 1. Et in plu. אֲנָשִׁים Anasim. i. hoies. aut viri. vt Geñ. 18. Apparuerũt ei tres viri stãtes prope eũ. Et in eo. 19. Viri ciuitatis vallauerũt domũ illius. 1. Re. 25. Hoies isti boni satis fuerũt nobis. & Iob. 4. Quãdo solet sopor occupare hoies. & ponitur אֱנוֹשׁ Enos in singulari pro plurali. vt Ps. 9. Vt sciant gentes quoniam homines sunt. Et in lingua chaldaica dicitur אֱנָשׁ. siue אֲנָשָׁא Enasa. idest homo siue homines. Dañ. 2. Non est homo super terram qui sermonem tuum rex possit interpretari. Et in eodem. In quibus habitant filii hominum. Et in genere feminino amittit aleph. & dicitur נָשִׁים Nasim. i. mulieres: siue vxores. vt Exo. 1. Non sunt hebree sicut egyptie mulieres. & Deut. 17. Nõ hẽbit vxores plurimas. &. Esa. 3. Et mulieres

dominate sunt eis.

אַנְתְּ Anthe. in lingua chaldaica est pronomen secunde persone. idest tu. Dañ. 2. Tu rex cogitare cepisti in stratu tuo.

אָסָם Asam. celariũ: siue horreum. & inuenitur tantum in numero plurali. Deut. 28. Emittet dominus benedictionem super cellaria tua. & Prouer. 3. & implebũtur horrea tua saturitate.

אָסוֹן Ason. Periculũ siue mors. Geñ. 42. Ne forte in itinere quicꝙ patiatur mali. pro quo he. le. Ne forte in itinere accidat ei periculum siue mors. Et in eo. 44. Si tuleritis & istum & aliquid ei in via contigerit. idest aliquid periculi vel infortunii ei cõtigerit. Exo. 21. Si autem mors fuerit subsecuta: reddet animam pro anima.

אָסַף Asaph. congregare. colligere. contrahere. retrahere. reuocare. auferre. disperdere. Geñ. 49. Congregamini & audite filii iacob. & Nu. 11. Congrega mihi septuaginta viros. Et in eodem congregãs septuaginta viros de senioribus israel. Hiere. 10. Congrega de terra confusionem tuam. Mich. 2. Congregatione congregabo iacob totum te. Item significat colligere. vt Geñ. 49. Colligit pedes suos super lectum. Nu. 19. Colliget autem vir mũdus cineres vacce. Et in eo. 20. Pergat inquit aaron ad populos suos. Pro quo hebrei legunt. colligatur Aaron ad populos suos. Et in eo. & Aaron colligetur & morietur ibi. Et in eo. 31. Et sic colligeris ad populum tuum. Iudi. 19. Nullusꝙ sub tectum suum nos vult recipere. vbi ponitur in hebreo colligere pro recipere. 4. Reg. 22. Idcirco colligam te ad patres tuos: & colligeris ad sepulchrum tuum in pace. & Esa. 10. Sicut colliguntur oua que derelicta sunt. Et in eo. 57. Viri misericordie colliguntur: a facie enim malitie collectus est iustus. & inde festũ tabernaculorum vocatur אָסִיף Asiph. A colligendo eo ꝙ in eo tempore colligebantur fructus & reponebantur in horreis. Exo. 23. Solẽnitatẽ quoꝙ in exitu anni quando congregaueris omnes fruges tuas de agro. Et inde אֹסֶף óseph siue אֲסִיפָה Asipha. idest collectio. & in plurali. אֲסֻפּוֹת Asuphoth. siue אֲסֻפִּים Asuphim. idest collectiones vel congregationes. Et accipitur etiam pro concilio quod est collectio vel congregatio plurimorum. vt. 1. Paralip. 26. In qua parte domus erat seniorum concilium. Et in eo. Vbi erat concilium bini & bini. Eccl's. 12. Que per magistrorum concilium data sunt a pastore vno. Et inde illa pars exercitus que nouissime proficiscebatur in castris dicitur מְאַסֵּף Measeph. i. recolligens. quia recolligebat omnes qui dispersi erant & errauerant per viam. Nu. 10. Nouissimi castrorum omnium profecti sunt filii dã. pro quo he. le. Et profectum est vexillum castrorum tribus dã recolligens omnia castra. & Ios. 6. Reliquum vulgus arcam sequebatur. pro quo he. le. & recolligens. & aliqñ duplicantur due vltime littere principales. & dicitur אֲסַפְסֻף Asaphsuph. idest vulgus promiscuũ quod se miscuerat & recollegerat cum populo israel qñ egressi sunt de egypto. vt Nu. 11. Vulg⁹ quipe promiscuum quod ascenderat cum eis flagrauit desiderio. Item אָסַף Asaph. significat contrahere vel retrahere. vt. 1. Reg. 14. Contrahe manum tuam. &. 2. Reg. 10. Cõtraxit omnem israelem & transiuit iordanem. Ioelis. 2. Et stelle retraxerunt splendorẽ suũ. Itẽ ponitur pro reuocare. vt Nu. 11. Reuersusꝙ est moyses & maiores natu israel in castra. pro quo he. le. Collectus siue reuocatusꝙ est moyses. Et in eo. 12. Separetur septẽ diebus extra castra & postea reuocabitur. Et in eo. Donec reuocata ẽ maria. Significat ẽt curare vel sanare hoiem leprosum eo quod leprosus habitat extra ciuitatẽ. 4. Reg. 5. Profecto curasset eũ a lepra quã habet. Et ĩ eo. Quia iste misit ad me vt curẽ hoiem a lepra sua. Et in eo. Et curaret me. Itẽ ponitur pro auferre: quod est idem quod retrahere vt Geñ. 30. Abstulit de⁹ opprobriũ meũ. i. retraxit. et Iob. 27. Diues cũ dormierit nihil secũ auferet. Ps. 103. Auferes spm̃ eorũ & deficiẽt. & Esa. 16. Et auferetur letitia & exultatio de carmelo. Signat ẽt perire vel disperdere: aut cõsumere. vt Iudi. 18. Et ipse cũ omni domo tua pereas. 1. Reg. 15. Discedite ab amalech ne forte inuoluã te cũ eo. pro quo hebrei legũt. Ne forte disperdã te cũ eo. Hiere. 8. vbi nos legimus congregans congregabo eos. hebrei legũt disperdẽs disperdam eos. siue cõsumens consumã eos. Et silr. Sopho 1. vbi dicitur cõgregãs congregabo oĩa. pro quo he. le. consumẽs consumã oĩa. Et sic infra eo. cap̄. vbi dicitur congregans hominem & pecus. Congregans volatilia celi.

אָסְפַּרְנָא Asparna. in lingua chaldaica signat diligẽter siue festinãter aut studiose. Esdre. 5. Et opus hoc diligenter struatur. Et in eo. 6. Studiose sumptus dentur viris illis. Et in eo. Diligenter executi sunt.

אָסַר Asar. vincire. ligare. cõstringere. obligare Geñ. 42. Frater vester vnus ligetur in carcere. Et in eo. Et ligans illis presentibus. Iudi. 16. Vinxit eum latẽtibus apud se insidiis. Et in eodẽ saltẽ indica mihi quo ligari debeas. Et in eo. Quibus rursum dalila vinxit eũ. 4. Reg. 13. Vinxitꝙ eum pharao nechao in rebla. Signat ẽt cõstringere siue obligare. vt Nu. 30. Aut se cõstrinxerit iuramento. Et ĩ eo. Et iuramentũ quo obligauit aĩam suã. Itẽ signat iungere currum vel quadrigã aut plaustrum. ꝙ est idem quod ligare. vt Geñ. 47. Iuncto ioseph curru ascendit obuiã pr̃i. & Exo. 14. Iũxit ergo currũ & oẽm populũ suũ assumpsit secum. &. 1. Reg. 6. Et duas vaccas fetas quibus non est impositum iugum iungite in plaustro. Et quia currus & quadrige ligabantur ad preliandum: ideo aliquando significat disponere prelium: aut incipere prelium. vt. 3. Reg. 20. Et ait quis incipiet preliari. & inde אָסִיר Asir. siue אָסוּר Asur idest vinctus vel ligatus. vt Iudi. 15. Non te occidemus sed vinctum trademus. Hiere. 40. Quando tulit eum victum catenis in medio omnium. Et in plurali. אֲסוּרִים Asurim. siue אֲסִירִים Asirim. vt Geñ. 39. Tradiditꝙ ioseph in carcere vbi vincti regis custodiebantur. Et in eo. Qui tradidit in manu illius vniuersos vinctos qui in custodia erant. Ps. 67. Qui educit vinctos in fortitudine. Esa. 14. Vinctis ei⁹ nõ aperuit carcerem. Zach. 9. Tu quoꝙ in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu in quo non est aqua. Significat etiam אֱסוּרִים Asurim. siue אֱסוּרֵי Asure ligaturas siue vincula. vt Iudi. 15. Ita vincula quibus ligatus erat dissipata sunt & soluta. Eccl's. 7. Vincula sunt manus eius. Et quandoꝙ deponit aleph. Eccl's. 4. Quod de carcere catenisꝙ interdum quis egrediatur ad regnum. vbi ponitur הַסּוּרִים Hasurim pro הָאֲסוּרִים Haasurim. inuenitur etiam אֲסֻרוֹת Asuroth. in feminina terminatione. vt. 2. Reg. 3. Manus tue ligate non sunt. Et inde מֹסֵרוֹת Moseroth. idest ligature siue vincula. vt Iob. 39. Et vincula eius absoluit. Ps. 106. Et vincula eorum dirupit. & Ps. 105. Dirupisti vincula mea. Et inde carcer dicitur בֵּית הָאֲסוּרִים Beth haasurim. idest domus vinctorum. vt Iudic. 16. Et clausum in carcere molere fecerunt. Et in eo. qui adductus de carcere ludebat ante eos. Et inde אֱסָר Esar. idest vinculum. siue edictũ aut constitutio. Dañ. 6. Locuti sunt regi super edicto.

אָע Aa siue אָעָא Aaa. in lingua chaldaica significat lignũ. Esdre. 5. Et ligna ponantur in parietibus.

אַף Aph. etiam. quoꝙ. attamen. etenim. quantomagis. ira. naris. Leuit. 26. Ego quoꝙ hec faciã vobis. Et in

eodem. Attamen etiã cum essent in terra hostili nõ penit⁹ abieci eos. Ps. 96. Etenim correxit orbẽ terre: qui nõ cõmouebitur. Iob. 4. Quantomagis hi qui habitant domos luteas. Et qñ preponitur ei lr̃a he & dicitur. הַאַף Haaph. tunc est aduerbiũ interrogandi: vel dubitandi. pro quo in translatione nr̃a ponitur nunquid. vt Geñ. 18. Nũquid perdes iustũ cũ impio. Sed hebrei legunt: nunquid ẽt perdes iustũ cũ impio: & qñ iũgitur ei hec dictio. כִּי chi. & dicitur אַף כִּי Aph chi. tunc significat. itaq̃. siue quantomagis. vt Geñ. 3. Cur precepit vobis deus vt nõ comederetis ex oĩ ligno paradisi. Pro quo aliqui hebrei legũt. Itaq̃ precepit vobis deus vt non comederetis ex omni ligno paradisi. Translatio chaldaica trãstulit vere. & quesitiue. q.d. Es ne verũ quod precepit vobis deus vt nõ comederetis ex omni ligno paradisi. Sed cõmuniter significat quãtomagis. vt. 3. Reg. 8. Quãtomagis dom⁹ hec quã edificaui tibi. & Iob. 25. Quãtomagis homo putredo & filius hominis vermis. Et in eo. 9. Quantus ergo sum ego vt respondeam ei. Pro quo hebrei legunt. Quantomagis vt ego respondeam ei. Prouer. 11. Si iustus in terra recipit: quantomagis impius & peccator. Item אַף Aph. idest ira vel furor. Iob. 36. Simulatores & callidi prouocant iram dei. Ps. 6. Domine ne in furore tuo arguas me. & Ps. 77. Et ira dei ascendit super eos. Ps. 94. Quia iuraui in ira mea si introibũt in requiem meã. & Ps. 137. Et super iram inimicorum meorum extendisti manum tuã. Significat etiã faciem siue vultum: vt Geñ. 2. Et inspirauit in faciem eius spiraculum vite. Et in eo. 3. In sudore vultus tui vesceris pane tuo. & in lingua chaldaica scribitur aliqñ cũ littera nũ in medio. Dañ. 2. Et cecidit in faciem suam. Significat etiam nares: vel nasum. vt Ps. 114. Nares habent & non odorabunt. Canti. 7. Nasus tuus sicut turris libani. Esa. 2. Quiescite vos ab homine cuius spirit⁹ in naribus eius est. & in plurali. אַפַּיִם Apaim. i. furores: vel nares: aut facies. Et cũ premittitur ei dictio אֶרֶךְ erech. idest longus: & dicitur אֶרֶךְ אַפַּיִם erech apaym. interpretatur longanimis. i. tardus ad iram. vt Ps. 102. Longanimis & multũ misericors. Et aliqñ interpretatur patiẽs: vt Exo. 34. Patiens & multe miserationis ac verax. Et econtrario qñ premittitur ei קְצַר cesar. i. curtus: vel breuis: & dicitur קְצַר אַפַּיִם Cesar apaim. tunc significat iracundũ. i. breuis vel facilis ad iram. Prouer. 14. Impatiens operabitur stultitiam. & etiam dictio אַפַּיִם Apaim ponitur pro tristi vel tristitia. vt. 1. Reg. 1. Anne aũt dedit vnam partem tristis.

אָפַף Aphaph. circũdare. vt Ps. 17. circũdederũt me funes mortis. & Ps. 39. Qm̃ circumdederunt me mala: quorum non est numerus.

אָפַד Aphad. cõstrigere. astrigere. cigere. Exo. 29. Qd cõstringes baltheo. & Leuit. 8. Quod astringens cingulo aptauit rationali. & inde dicitur אֵפוֹד Ephod. i. superhumerale. eo quod cõstringebatur cũ rationali. vt Exo. 28. facies aũt superhumerale. Et in eo. Et stringatur rationale anulis suis cũ anulis suphumeralis vita hyacithina vt maneat iunctura fabricata: & a se inuicem rationale & suphumerale nequeant separari. Et aliqñ ponitur in translatiõe nr̃a. pro baltheo: vel cingulo. vt Leuit. 8. In locis supradictis. Significat ẽt vestimentũ siue ornamentũ quoddã sic nominatũ. vt. 2. Reg. 6. Porro dauid erat accinctus ephod lineo Et recipit in fine. he vel thau. & dicitur אֲפֻדָּה aphuda. siue אֲפֻדַּת aphudath. vt Exo. 28. Ipsa quoq̃ textura & cũcta operis varietas erat ex auro. & Esa. 30. Et vestimẽtũ cõflatilis auri tui. vbi ponitur p̃ vestimẽto. & ĩde deriuatur אַפַּדְנוֹ Apadno. Dañ. 11. Et figet tabernaculũ suũ apedno ĩter duo maria. pro quo in hebreo est. Et figet tabernacula apedno inter duo maria. Et dicunt hebrei quod apedno significat ornamentum suum. & sic ipsi legunt: & figet tabernacula ornamenti sui inter duo maria.

אָפָה Apha. coq̃re. vt Geñ. 19. Et coxit azyma: & comederunt. Exo. 12. Coxeruntq̃ farinã quã dudũ de egypto cõspersam tulerant. Exo. 16. Coquite que coquẽda sunt. & cõiter accipitur pro coctione panis. Et inde אֹפֶה ophe. i. panificus siue pistor. vt Geñ. 40. Pincerna regis egypti & pistor. & in plurali. אֹפִים ophim. In eodem. Videns pistorum magister q̃ prudenter somniũ dissoluisset. Hiere. 37. Et daretur ei torta quottidie panis excepto pulmẽto. Pro q̃ he. le. Et daretur ei torta quottidie panis de vico pistorũ. & in ge. fe. אֹפוֹת ophoth. 1. Re. 8. Filias quoq̃ vestras faciet sibi vnguentarias & focarias & panificas. Et inde מַאֲפֶה Maaphe. i. coctura: siue coctũ. vt Leuit. 2. Cum aũt obtuleris sacrificiũ coctũ in clibano. & aliqñ scribitur sine aleph & cũ tau in principio & nũ in fine. vt Leuit. 6. Offeret aũt eã calidam. & sequitur in hebreo. Coctã oblationẽ minutatim diuisam. vbi ponitur. תֻּפִינֵי thũphine. in numero. plu. quia secundum hebreos duplici coctione coquebatur. Itẽ אֵפֹה Epho siue אֵפוֹא Epho. i. vbi. de quo vide supra in dictiõe. אֵיפֹה Epho cum iod in medio dictionis.

אֹפֶל Ophel. tenebrosũ: siue caliginosum. caligo. tenebre: aut serotinũ. Iob. 3. Noctẽ illã tenebrosus turbo possideat. Et ĩ eo. 23. Nec faciẽ meã opuit caligo. et Amos. 5. Et caligo & nõ splendor in ea. & qa caligo est cã timoris vel horroris ideo ponitur pro horrore: vt Iob. 10. vbi dicitur. Sed sempitern⁹ horror ihabitat. & recipit in fine. he. & dicitur. אֲפֵלָה Aphela. Prouer. 7. In noctis tenebris & caligine. & Ioelis. 2. Dies tenebrarũ & caliginis. Et quandoq̃ recipit mem in principio. & dicitur. מַאֲפֵל Maaphel. vt Iosue. 24. Et posuit tenebras inter vos & egyptios. Significat etiam serotinũ eo quod diu ocultatur sub terra & ẽ in tenebris. Exo. 9. Triticum & far non sunt lesa: quia serotina erant. vbi ponitur אֲפִילֹת Aphiloth. & Hiere. 2. Nunquid solitudo factus sum israeli aut terra serotina. vbi ponitur מַאְפֵּלְיָה Maaphelia. tamen hebrei primam significationem sequentes legunt. aut terra tenebrosa vel caliginosa.

אֹפַן Ophan. siue אוֹפַן ophan. rota. Exo. 14. Et subuertit rotas curruũ. Et in hebreo est in numero singulari. s. subuertit rotã curruũ. Sed in hebreo aliqñ põitur singulare p̃ plurali & ecõuerso. Esa. 28. nec rota plaustri sup cymĩnũ circuibit. Ezech. 1. Apparuit rota vna sup terrã. Et in eo. quasi sit rota ĩ medio rote. Et in eo. 10. Et rotas istas vocauit volubiles audiẽte me. pro q̃ in hebreo ẽ rotã vocauit volubilẽ in aurib⁹ meis. i. audiẽte me. & in plu. אוֹפַנִּים ophanim. i. rote. vt in eo. 1. Et aspectus rotarũ et opus earũ. Et in eo. Spũs eñ vite erat in rotis. Signãt ẽt tp̃s opportunũ vel congruum ad aliqd loquẽdũ vel operãdũ. vt Prou. 25. Mala aurea in lectis argenteis: q loqtur verbũ in tp̃e suo. vbi p̃ eo quod in lr̃a nr̃a est in tp̃e suo in hebreo ponitur. אָפְנָיו Ophnau. Et in ista significatione solum inuenitur in loco predicto.

אָפֵס Aphes. deficere. finiri: consumari. complere. Geñ. 47. Quare morimur corã te deficiente pecunia. Et in eo. Si preciũ nõ habetis. Pro quo in hebreo est. Si deficit argentũ vel pecunia. Esa. 16. Finitus est puluis. Psal. 76. aut in finẽ misericordiã suã abscindet. Pro q̃ btũs Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatẽ transtulit. ergo ne compleuit vsq̃ in finem misericordiam eius. & inde. אֶפֶס ephes. idest defectus. terminus. finis. nihilum. non. sed. veruntamen. Prouer. 26. Cum defecerint ligna extinguetur ignis. Esa. 5. Agrum agro copulatis vsq̃ ad terminum loci. Amos. 6. Et respondebit finis est. Et in plurali.

אַפְסֵי Aphse. idest termini vel fines. vt. Ps. 2. Et possessionẽ tuam terminos terre. Et p̃s. 66. Et metuant eum omnes fines terre. Item אֶפֶס ephes. idest non siue nihilum. vt Esa. 40. Quasi nihilum & inane reputate sunt ei. Et in eodẽ. 45. Quoniam absq̃ me non est deus. & in eo. & nõ est deus absq̃ me. & in eo. 47. Et non est preter me alius. Et in eo. 52. Ecce accola veniet qui non erat mecum. et in eo. Et assur absq̃ vlla causa calũniatus est eum. pro quo hebrei legunt. Et assur pro nihilo calũniatus est eum: quod est idem sensus. Item significat. sed. verũtamen. caue ne. vt Nu. 13. Sed cultores fortissimos habet. Et in eo. 22. Caue ne aliud quam precepero tibi loquaris. 3. Reg. 12. Verũtamen quia blasphemare fecisti inimicos nomen domini. Et quia vt supradictũ est: significat terminum vel finem alicuius rei: Et talus est terminus vel finis corporis humani: inde dicitur. אָפְסַיִם Aphsaim. idest tali. vt Ezech. 47. Et traduxit me per aquam vsq̃ ad talos.

אֶפַע Apaa. Nihil siue id quod nõ est. vt Esa. 41. Ecce vos estis ex nihilo: & opus vestrum ex eo quod non est. et solum inuenitur in predicto loco. Et cum scribitur cum littera he in fine & dicitur. אֶפְעֶה Epheh. tunc significat viperam. vt Iob. 20. Et occidet eum vipere lingua. et Esa. 30. Vipera & regulus volans.

אָפַק Aphac. continere se. vel cohibere. Confortari. Geñ. 43. Rursumq̃ lota facie egressus continuit se. Et in eo. 45. Nõ se poterat vltra cohibere ioseph. & Esa. 63. Multitudo viscerum tuorum & miserationum tuarũ super me continuerunt se. Et in eodẽ. 64. Nunquid super iis continebis te domine. 1. Reg. 13. Necessitate compulsus obtuli holocaustum domino. pro quo hebrei legunt. Et confortatus sum & obtuli holocaustum domino. Ester. 5. Et dissimulata ira reuersus in domum suam. Inde. אָפִיק Aphic. i. fortis decursus. fluctus. torrens. riuus. fons. Iob. 6. sicut torrens qui raptim transit in conuallibus. & in plura. אֲפִיקִים Aphicim. Ps. 125. Sicut torrens in austro. quod in hebreo legitur in plurali scilicet sicut torrẽtes vel riuuli in austro. et Esa. 8. Et ascendet super omnes riuos eius. & Ezech. 35. Atq̃ in torrentibus interfecti gladio cadent. Ioel. 3. Et sup omnes riuos iuda ibunt aque. Item ponitur pro fontibus. Ps. 17. Et apparuerũt fontes aquarum. Et p̃s. 41. Sicut ceruus desiderat ad fontes aquarum. Item ponitur pro rupibus. ut Ezech. 6. Hec dicit dominus deus montibus & collibus rupibus & vallibus. Et in eo. 31. Et in vniuersis rupib⁹ terre. Tamẽ hebrei in hiis duobus locis pro rupibus legũt rupturis terre: vbi torrentes vel riui decurrunt. Accipitur etiam pro fortibus. vt Iob. 12. vbi nos habemus & eos qui oppressi sunt releuat: ibi hebrei legũt: & cingulũ fortiũ dissoluit. Item ponitur pro fistulis eris vel ferri: eo quod sunt fortissime. Iob. 4. Ossa eius velut fistule eris.

אֵפֶר Epher. cinis. fauilla. vt Geñ. 18. Cũ sim puluis & cinis Ps. 101. Quia cinerem tanq̃ panem manducabã. Iob 42. Et ago penitentiã in fauilla & cinere. Ponitur ẽt pro puluere. vt. 3. Re. 20. Et mutauit aspersione pulueris os & oculos suos. & in eo. At ille statim absterssit puluerem de facie sua. Sed in istis duobus locis predictis pro puluere in hebreo habetur. אֲפֵר Apher. & dicũt hebrei quod signãt velamen siue tegumẽtũ. Et sic legunt. Et mutauit se velamine siue tegumẽto sup oculos suos. Et ĩ eo. At ille abstulit velamen siue tegumentum ab oculis suis. Et secundum hebreos inde deriuatur. אַפִּרְיוֹן Apirion. i. tabernaculum vel lectica cortinis velata. Pro quo in nr̃a trãslatione ponitur ferculũ. Canti. 3. Ferculũ fecit sibi rex Salomon de lignis libani. Item. אוֹפִיר Ophir. filius fuit Iectan. vt habetur Geñ. 10. Is sortitus est terram ditissimã in india vbi multum aurũ inuenitur & ab eo illa terra nomen accepit: et vocata est. אוֹפִיר Ophir: vt. 3. Reg. 9. Qui cũ venissent in ophir sumptum inde aurum quadringentorũ viginti talẽtorũ detulerũt ad regẽ salomonẽ. Iob. 28. Nõ comparabitur tinctis indie coloribus. ubi pro india ponitur ophir. Et ẽt ponitur p̃ auro obrizo. vt Esa. 13. Preciosior erit vir auro & homo mundo obrizo. Et Iob. 22. Et pro silice torrentes aureos.

אֲפַתּוֹם Apethos. in lingua chaldaica significat preceptũ siue statutũ. Esd. 4. Et vsq̃ ad reges hec noxa perueniet. pro quo he. le. Et precepto vel statutis regũ nocet. & solum inuenitur in predicto loco.

אָץ As. instanter hortari. cogere. festinare. De quo vide supra in dictione אוּץ Os.

אֶצְבַּע Esbaa. digitus. de quo vide infra in dictione צֶבַע Sebaa.

אָצַל Asal. Reseruare. vl' separare. auferre. dimittere. Geñ. 27. Nunquid nõ reseruasti & mihi bñdictionẽ. Nu. 11. Et auferam de spiritu tuo tradãq̃ eis. Et in eo. Auferẽs de spiritu qui erat in moyse: & dans septuagita viris. Eccl's. 2. Et oĩa que desiderauerũt oculi mei nõ negaui eis. Pro q̃ hebrei legunt. Et oĩa que desiderauerũt oculi mei non separaui vel nõ abstuli ab eis. Ezech. 42. Propterea eminebant de inferioribus & de mediis a terra. vbi pro eo quod in lr̃a nr̃a est eminebant in hebreo habetur. נֶאֱצָל Neesal. quod est verbũ passiuũ prime cõiugatiõis. Pro quo he. le. p̃pterea separabatur vel separatũ erat de inferioribus. Et inde אֲצִילָה Asila. i. distantia siue spatiũ. vt Ezech. 41. Sex cubitorũ spacio. Et inde. אֲצִילֵי Asile. i. separati. vel lõginqui: aut qui p̃cul recesserũt. Exo. 24. Nec sup eos q procul recesserãt de filiis israel misit manũ suã. et Esa. 41. Et a longinquis eius vocaui te. Tamen hebrei dicũt q̃ in istis duobus locis predictis ponitur pro prĩcipibus vel magnatib⁹: eo qd sunt diuisi & separati a reliquo vulgo. Itẽ אֵצֶל esel. i. Prope. iuxta. apud. Geñ. 39. Et ille recusabat stuprũ. Pro q̃ in hebreo sic habetur. Et non exaudiebat eã: vt concũberet iuxta eã vel apud eã: et vt esset cũ ea. sed beatus Hieronymus transtulit sensũ. & Leuit. 6. Et pones iuxta altare. et Ezech. 40. Et limẽ porte iuxta vestibulũ porte intrinsecus calamo. vno inde אֲצִילוֹת Asiloth. i. cubiti. Hiere. 38. Sub cubito manuũ tuarum. Pro quo in hebreo est sub cubitis manuum tuarũ. Ezech. 13. Ve qui cõsuunt puluillos sub omni cubito manus. Et etiam in hoc loco in hebreo est in nu. plu. s. sub oĩbus cubitis manus. Nam hec dictio אֲצִילוֹת Asiloth non inuenitur in hebreo in numero singulari in isto significato. Et dicũt hebrei q̃ signãt partẽ brachii ab humero vsq̃ ad cubitũ. Nã alias cubit⁹ אַמָּה Amma dicitur.

אָצַר Asar. recondere. reponere. thesaurizare. vt. 4. Reg. 20. Auferẽtur oĩa que sunt in domo tua: & que condiderũt p̃res tui. et Esa. 23. Nõ condentur neq̃ reponẽtur. & Amos. 3. Thesaurizãtes iniquitates & rapinas in edib⁹ suis. Et inde. אוֹצָר Osar. i. thesaurus vel cellariũ. vt Deut. 28. Aperiet tibi dominus thesaurum suum optimũ cellũ. & Nee. 10. ad gazophylaciũ in domo thesauri. & Hiere. 38 Ingressus est domũ regis que erat sub cellario. & in plurali אוֹצָרוֹת Osroth. secundũ terminationẽ femininorũ. i. thesauri: vel cellaria: aut celle. vt Ps. 134. Qui producit vẽtos de thesauris suis. et. 1. Paralip. 27. Super cellis autem vinariis zabdias Aphonites.

אַקּוֹ Aco. Genus aĩalis siluestris. Pro quo beatus hieronymus transtulit tragelaphum. vt Deut. 14. Bubalũ. tragelaphum. pygargum. Et solum inuenitur in predicto loco. Et dicunt hebrei q̃ significat hircum siluestrem.

אָרַר Arar.maledicere.execrare.Gen̄.5.In terra cui male
dixit dñs.&in eo.27 Qui maledixerit tibi sit ille ma
ledict9.Iob.3.Qui maledicūt diei.Et aliqñ scribitur cū sim
plici res.vt Nu.22.Veni igitur & maledic pplo.et in eodē.
Et maledictus in quē maledicta cōgesseris.et Iudi.5.Male
dicite terre meroz.Malach.2.Et maledicā benedictionib9
vestris:et maledicā illis. Et inde אָרוּר Arur.i.maledictus.
vt Gen̄.3.Maledictus eris inter oīa animātia. Et in eo.49.
Maledictus furor eorū quia pertinax.Hiere.17.Maledict9
homo qui cōfidit in hoīe.et in plurali.אֲרוּרִים Arurim.siue
מְאָרְרִים Mearerim.i.maledicti siue maledicētes. vt Nu.5.
Ingredietur aque maledicte in ventrem tuū. et.1.Reg.26.
Maledicti sunt in cōspectu dñi.Et inde מְאֵרָה Meera.i.ma
ledictio.pro q̄ trāslatio nr̄a egestatē siue penuriā traduxit.
vt Prouer.3.Egestas a dño in domo ipii.et Malach.3.Et in
penuria vos maledicti estis. Significat ēt supradicta dictio
cū simplici res Colligere.vel.decerpere fructus.de quo vi
de infra in dictione אָרָה Ara.

אֶרְאֶלָּם Erelam.videntes.Esa.33.Ecce vidētes clamabūt
foras.hebrei tamē dicūt q̄d אֶרְאֶלָּם Erelam est
nomen cuiusdam hierarchie angelorum . et sic legunt.
Ecce angeli eorum clamabunt foras . Beatus vero hiero
nymus in suis explanationibus sup hoc loco sic ait. Verbū
hebraicū arelā ꝑ quo aquila symmachus & theodotio inter
pretati sunt apparebo eis:extremā syllabam diuidētes & le
gētes Are lam: hebrei significare āgelos arbitrātur: & esse
prophetiā:post vocationē gentiū & diuitias ecclesie de sub
uersiōe templi quod flebāt angeli nequaq̄ intus habitātes
sed exeuntes foras.hec hieronymus.

אָרַב Arab.insidiari.Deut.19.Siquis aūt odio habens pro
ximū insidiatus fuerit vite eius. Ps.10.Insidiatur in
abscōdito quasi leo in spelūca sua.Prouer.1.Si dixerint ve
ni nobiscū insidiemur sanguini.Et in eodē.12.Verba ipio
rum insidiātur sanguini.Et scribitur aliquādo sine aleph.
vt.1.Reg.15.Vbi dicitur. Et tetendit insidias in torrente.
Vbi ponitur וַיָּרֶב Vaiareb.pro וַיֶּאֱרֹב Vaiaareb. inde אֹרֵב
Oreb.i.insidians.siue insidie.Ios.8.Pone insidias vrbi.Et
in eodē.Consurgetis de insidiis & vastabitis ciuitatē.& re
cipit in fine mem.& dicitur מַאֲרָב Maarab. Ps.10.Sedet in
insidiis cū diuitibus.& inde אֶרֶב áreb.i.latibulū vnde pro
spicientes insidiātur.Iob.37.Ingredietur bestia latibulum
suū. et inde אֲרֻבּוֹת Aruboth.i.cataracte siue fenestre ex qui
bus aliqñ insidiatur.Gen̄.7.Et cataracte celi apte sunt.Esa.
60. Et quasi colūbe ad fenestras suas.Accipitur etiā pro fu
mario quod est foramē siue fenestra quedā.vt Osee.13. Et
sicut fum9 de fumario.vbi pōitur אֲרֻבָּה Arubba in nūero
singulari.Itē אֲרֻבּוֹת Arubboth.ponitur pro allisione.Esa.
25.Et humiliabit gloriā eius cū allisione manuū eius. Ta
men hebrei primā significationē sequētes legūt.Et hūilia
bit gloriā eius cū insidiis manuū eius.Itē אַרְבֶּה Arbbe.lo
custa.Exo.10. Ecce ego inducā cras locustam in fines tuos.
Et in eodē. Ventus vrens leuauit locustas.

אַרְבַּע Arbaa.siue אַרְבָּעָה Arbaa.quattuor.vt Gen̄.2.Qui
inde diuiditur in q̄ttuor capita. Prouer.30. Quat
tuor sunt minima terre.Esa.11.A quattuor plagis terre.

אָרַג Arag.texere.plectere.Exo.35.Et texant oīa.Iudi.16
Si iquit septem crines capitis cū licio plexueris.Esa.
59.Et telas aranee texuerunt.& inde אֶרֶג E'reg.siue אָרֶג
áreg.i.tela.siue textura.Iudi.16.Extraxit clauū cū crinibus
et licio.pro quo hebrei legūt.Extraxit clauū cū tela & licio.
Iob.7.Dies mei velocius transierūt q̄ a texente tela succi
ditur.Et inde. אֹרֵג Oreg.i.textor siue texens. Esa.38.Pre
scissa est velut a texēte vita mea.Et in plali אֹרְגִים órguim.
1.Reg.17.Hastile aūt haste eius erat quasi liciatoriū texen
tium.Esa.19.Et texentes subtilia. & in genere feminino.
אֹרְגוֹת Orgoth.4.Reg.23.Pro quibus mulieres texe
bant quasi domūculas luci.

אַרְגְּוָן Arguenan in lingua chaldaica significat purpurā.
Dan̄.5.Purpura vestietur.

אַרְגַּז Argaz.Arcula.i.arca paruula.vel capsella.1.Reg.6.
Ponetis capsellam ad latus eius.

אַרְגָּמָן Argaman.purpura siue purpureū.Exo.25.Hya
cinthum & purpuram cocūq̄ bis tinctum. Canti.
3.Accensum purpureum.

אָרָה Ara.Colligere.decerpere.metere.maledicere.vt Cā
ti.5.Mesui myrrhā meā cum aromatibus meis. Pro
quo hebrei legūt.Decerpsi vel collegi myrrhā meā.Ps.79.
Vindemiāt eam omnes qui pretergrediūtur viam.pro quo
hebrei legūt.colligūt vel decerpunt.ponitur etiā pro male
dicere.vt Nu.22.Veni igitur & maledic poplo qui fortior
me est. Et de hoc vide supra in dictione אָרַר Arar.& inde.
אֲרִי Ari siue אַרְיֵה Arie.i.leo.de q̄ vide infra post dictionē
אָרַח Arach.vide ēt ibi de dictiōe אֲרִיאֵל Ariel.et inde אֻרְוֹת
Vruoth.i.ꝓsepia.3.Reg.4.Et hēbat salomō q̄draginta mil
lia presepia equorū.2.Paral.32.Et presepia oīm iumētorū.

אֲרוּ Aru.in lingua chaldaica significat ecce: siue en. Dan̄.
7.Et ecce quattuor venti celi pugnabant in mari ma
gno.Et in eodē.Et ecce bestia quarta terribilis.

אֶרֶז E'rez.cedrus.vt.3. Reg.4. Et disputauit sup lignis
a cedro que est in libano vsq̄ ad hyssopū que egredi
tur de pariete. Ps.91.Sicut cedrus libani multiplicabitur.
Et in plurali אֲרָזִים Arazim.vt Ps.148.Lingna fructifera
et oēs cedri.Scribitur etiā cū puncto surech in secūda sylla
ba:et dicitur אֲרֻזִים Aruzim,Ezech.27.Cedros quoq̄ ha
bebant in negociationibus tuis.Et inde אַרְזָה Arza.quod
secundū hebreos significat cōtignationē domorū ex lignis
cedrinis factā.Soph.2.Vbi nos habemus qm̄ attenuabo ro
bur eius.hebrei legūt.Quoniā cōtignatio nudata est: siue
dissipata est.potest etiā deriuari a verbo רָזָה Raza.quod si
gnificat attenuare sicut est in littera nostra.Et tūc illa littera
aleph que ponitur in principio dictonis erit prime perso
ne futuri indicatiui.

אָרַח Arach.itinerare.ire.gradiri.vt Iob.34.Qui gradi
tur cū operātib9 iniquitatē.inde אֹרַח órach.i.semita
via.iter.cōsuetudo.Gen̄.49.Cerastes in semita.Iob.16. Et
semitā ꝑ quā nō reuertar.Ps.26 Et dirige me i semitā rectā.
Ps.138.Semitā meā & funiculū meū inuestigasti.Prouc.2.
Qui derelinquūt iter rectū.Et in eodē.15.Doctrina mala
deserentiū viam Et in eodē. Via iustorū absq̄ offendiculo.
Acipitur etiā pro cōsuetudine. Gen̄.18. Desierant sare fie
ri muliebria.pro quo in hebreo est. desierat sare fieri con
cōsuedo mulierum.Et in plurali אֳרָחוֹת Orchoth.i.semite.
vie.calles.Iudi.5.Quicuerūt semite & qui ingrediebantur
per eas ambulauerūt per calles deuios.& inde אֹרֵחַ Oreach
idest viator.vt Hiere.15.Et quasi viator declinās ad manē
dum.Et in plurali אוֹרְחִים orchim.vt in eo.9.Quis dabit
me in solitudine diuersorium viatorum . Et inde אֹרְחַת
Orchath.i.comitatus viatorū. Gen̄.37.Viderunt ismaeli
tas viatores venire de galaad.Et inde אֲרוּחָה Arucha.idest
annona siue viaticum vel cibarium quod datur per singu
los dies.vt.4.Reg.vltimo. Annonam quoq̄ constituit ei
sine intermissione : que dabatur ei a rege per singulos di
es.Hiere.vltimo . Et cibaria eius cibaria perpetua dabātur
ei a rege babylonis statuta ꝑ singulos dies.Prouer.15.Me
lius est vocari ad olera cum charitate: q̄ ad vitulum sagina
tum cum odio.Pro quo hebrei legūt.melius est cibariū si
ue viaticum oleris cum charitate:q̄ vitulum saginatum cū
odio.Sed idem est sensus cum littera nostra.

אֲרִי Ari.Leo . Nu.23. Et quasi leo erigetur.1.Reg.17. Et
veniebat leo & vrsus & tollebat arietē.Et in eo . Leo
nem & vrsum interfeci ego seruus tuus . & aliquando scri
bitur cum littera he in fine & dicitur .אַרְיֵה Arieh.idest leo
Gen̄.1.Accubuisti vt leo.Ps.7. Nequando rapiat vt leo ani
mam meam.Ps.21.Salua me ex ore leonis.Amos.3. Nun
quid rugiet leo in saltu.Est etiam nomen propriū loci. 4.
Reg.15.Iuxta argob & iuxta ariph.debet legi.iuxta argōb
& iuxta arieh.& in plurali.אֲרָיוֹת Araioth.secundum termi
nationem femininorum.vt.3.Reg.10.Et duo leones iuxta
manus singulas . Inuenitur etiā אֲרָיִים Araiim secundum
terminationem masculinorum.vt in eo.10. Vbi dicitur leū
culi stantes.& in lingua chaldaica dicitur אַרְיָא Aria. idest
leo & in plurali אַרְיָוָתָא Ariauatha.i. leones.Dan̄.6.Mitte
tur in lacum leonum.inde אֲרִיאֵל Ariel.idest fortis.magn9
aut robustus quasi leo. 2. Reg.23. Ipse pcussit duos leones
moab .quod hebrei exponunt duos fortissimos moab. vel
secundum translationem chaldaicam:duos magnos & pri
cipes moab.& componitur ab אֲרִי Ari . idest leo:& אֵל El
quod significat fortem.accipitur etiam אֲרִיאֵל Ariel pro al
tari holocausti.vt Ezech.43.Et ab ariel vsq̄ ad sursum cor
nua quattuor:& ariel duodecim cubitorum in lōgitudine.
Scribitur etiam sine iod & cum he in principio & dicitur
הַאֲרָאֵל Haarel.vt in eo.cap̄.43.vbi dicitur.Ipse autem ari
el quattuor cubitorum.accipitur etiam ariel pro ciuitate ie
rusalem in qua erat altare holocausti.Esa.29.Ve ariel ariel
ciuitas quam expugnauit dauid . De dictione autē אֶרְאֶלָּם
Erelam vide supra post dictionem אָרַר Arar.

אָרַךְ Arach.prolongare.in longum differre. longū face
re.siue longum esse . Gen̄.26. Cūq̄ pertransissent
dies plurimi.pro quo hebrei legunt . Cūq̄ prolongaren
tur sibi ibi dies.Deut.6.vt prolongentur dies tui. Et in eo.
22.Et longo viuas tempore.2. Paralipo.5. Quia paululū
longiores erant.Prouer.28.Qui autem oderit auariciam
longi fient dies eius. Esa.54 . Longos fac funiculos tuos.
Ezech.12.In longum differentur dies.Et in eo.31.Et ele
uati sunt rami eius.Pro quo hebrei legunt. Et prolongati
sunt rami eius.& inde אֹרֶךְ órech.idest longitudo dilatatio.
Gen̄.6.Trecentorum cubitorū erit longitudo arce.& Exo.
25.Duos cubitos & dimidiū tenebit longitudo eius.Deut.
30.Ipse est enim vita tua & longitudo dierū tuorū. Ezech.
17.Longo membrorum ductu.Et in eo.31. In dilatatione
arbustorum suorum.& inde אָרוּךְ Aruch . idest lōgus.& in
genere feminino אֲרוּכָּה Arucha . idest longa siue longior.
vt Iob.11.Longior terra mēsura eius.& inde אַרְכָה Archa.
Quod in lingua chaldaica significat temporis longitudi
nem.Dan̄.7.Et tempora vite constituta essent eis. Accipi
tur etiam אֲרוּכָה Arucha pro medicina vel sanitate post lon
gum tempus acquisita.vt Esa.58.Et sanitas tua citius orie
tur.Dan̄.4.Forsitan ignoscet deus delictis tuis.pro quo he
brei legunt.forsitan erit sanitas seu medicina delicto tuo.
In aliis vero locis beatus Hieronymus transtulit cicatricē.
2.Paralipo.24.Et obducebatur parietum cicatrix.Nee.4
Quod obducta esset cicatrix muri ierusalē. Hiere.8. Qua
re igitur non est obducta cicatrix filie populi mei.Et in eo.
30. Obducam enim cicatricem tibi. Et inde אֲרִיךְ Arich.
quod in lingua chaldaica significat sanum vel conueniens
Esdre.4.Et lesionē regis videre nefas ducimus . Pro quo
hebrei legunt.Et damnum siue lesionem regis non est sa
nū nobis videre:siue nō ē cōuenīēs nobis videre.

אַרְכֻּבָּה Arcubba . in lingua chaldaica significat genu .
Dan̄.5.Et genua eius ad se inuicem collidebantur.

אֲרָם Aram.syria.vel syrus.2.Reg.8. Facta ē syria serui
ens dauid.Et in eo.10.Conduxerunt mercede syrū
roob.Scribitur etiam cum iod in fine & dicitur אֲרַמִּי Ara
mi.idest syrus. Deut.26 . Syrus persequebatur patrem me
um.& in genere femenino אֲרַמִּיָּה Aramia.idest mulier de
siria.& inde.אֲרָמִית Aramith.idest siriace. Dan̄.2.Respon
derunt chaldei regi siriace. Esdre.4. Epistola autem accu
sationis scripta erat siriace & legebatur sermone siro. Item
אַרְמוֹן Armon.palatium.domus magna .3.Reg.16. Ingres
sus est palacium & succendit se cum domo regia. Prou.28.
Et iudicia quasi vectes vrbium.pro quo hebrei legunt. Et
iudicia quasi vectis palatii.Esa.25. Domum alienorum vt
non sit.& in plurali אַרְמְנוֹת Armenoth.i. palatia.domus.
edes.Esa.23.Suffoderunt domos eius.Hiere.49. Et deuo
rabit menia Benadab.pro quo hebrei legunt.Et deuorabit
palatia benadab. Amos.1.Et deuorabit edes eius . Et in eo
dē .2.Et deuorabit edes ierusalē Scribitur ēt cū littera he in
principio & in fine.& dicitur הַרְמוֹנָה Harmóna. Amos.4.
Et proiiciemini in armon. & dicunt hebrei ꝙ est nomē ap
pellatiuum et ꝙ significat palatium siue domum magnam
sicut supra armon cum aleph in principio.

אָרוֹן Aron.arca.Exo.25. Arcam de lignis setim compin
gite.Deut.10.Faciesq̄ arcam ligneam . accipitur etiā
pro loculo in quo mortuus reponitur.vt Gen̄.50.Reposit9
est in loculo in egypto.Item אֹרֶן óren.genus arboris quod
translatio nostra pinum nominat. Esa.44. Plantauit pi
num quam pluuia nutriuit.

אַרְנֶבֶת Arnébeth.lepus. vt Leui. 40.Lepus quoq̄:nā
& ipse ruminat.

אֲרַע Araa.siue אַרְעָא araa. In ligua chaldaica significat
terram.Hiere.10 . Pereant de terra & ab iis que sub
celo sunt . Significat etiam inferius seu minus . Dan̄. 2.et
minus te argenteum . idest inferius te.& inde אַרְעִית ar
ith.idest pauimentum.Dan̄.6. Et nō peruenerunt vsq̄ ad
pauimentum laci.

אֶרֶץ éres . Terra.patria.regio. Gen̄.1. In principio crea
uit deus celum & terram.Et in eo.Terra autem erat
inanis & vacua.Et in eo.12.Et veni in terram quam mon
strauero tibi.Iob.28.Terra de qua oriebatur panis.Ps.26.
Credo videre bona domini in terra viuentium. Hiere.22.
Terra terra terra:audi verbum domini . Accipitur etiam ꝓ
patria vel regione.Gen̄.30.Dimittite me: vt reuertar in pa
triam meam.Leuit.18.Iuxta morem regionis chanaan ad
quam ego introducturus sum vos non agetis . Et in plurali
אֲרָצוֹת arasoth.idest terre vel regiones.vt Gen̄.26.Tibi enī
& semini tuo dabo vniuersas regiones has. Ps.104. Et de
dit illis regiones gentium. Ps.114 . Placebo domino in re
gione viuorum.pro quo in hebreo habetur . Deambulabo
coram domino in terris viuentium siue in regionibus vi
uorum.& sic transtulit beatus hieronymus in psalterio iux
ta hebraicam veritatem .scilicet deambulabo coram domi
no in terris viuorum.

אַרְקָא Arca.in lingua chaldaica significat terrā. Hiere.
10.Dii qui celum & terram non fecerunt.& solum
inuenitur in predicto loco.

אָרַשׂ aras.despondere.desponsare . Deut.20. Quis est
homo qui desponsauit vxorem & non accepit eā.
Osee.2.Et desponsabo te mihi in sempiternum.& despō
sabo te mihi in iustitia & iudicio & in misericordia & in
miseratiōibus & despōsabo te mihi in fide . & inde אֲרֻשָׂה
Orasa.siue מְאֹרָשָׂה Meorasa.idest desponsata.vt Exo.22.
Si seduxerit quis virginem nondum desponsatā.Deut.22.

Si puellam virginem desponderit vir. pro quo hebrei legunt. Si puella virgo fuerit desponsata viro. Item. אֲרֶשֶׁת Areseth. eloquiū. sermo. pro quo translatio nostra volūtatem transtulit. Ps. 20. Et volūtate labiorū eius nō fraudasti eum. Et solum inuenitur in predicto loco.

אֵשׁ Es. ignis. Gen̄. 22. Ecce inqt ignis & ligna. Exo. 12. Edent carnes nocte illa assas igni. Et in eodē. 19. Eo quod descendit sup eum dn̄s in igne. Nu. 11. Et absorptus est ignis. Deut. 4. Quia dn̄s deus tuus ignis cōsumens est. Ps. 17. Et ignis a facie eius exarsit. Ps. 38. In meditatione mea exardescit ignis. Ps. 65. Trāsiuimus per ignē & aquā. Michee. 6. Adhuc ignis in domo impii. Et licet in supradicto loco quidā legūt. אִישׁ Is. i. vir. Tamē ad hoc quod significaret virū debebat scribi cū iod in medio dictionis. & in lingua chaldaica scribitur aliqn̄ cum aleph in fine. Dan̄. 7. Et traditū esset ad cōburendū igni. & inde. אִשֶּׁה Ise. i. oblatio vel sacrificiū quod in ignē offerebatur. Leuit. 1. Adolebitq; ea sacerdos sup altare in holocaustū & suauē odorem dn̄o. Pro quo he. legūt. Adolebitq; sacerdos oīa sup altare in holocaustū & oblationē vel sacrificiū odoris suauissimi dn̄o. et sic infra vbi similia verba habētur. Et eodē. 3. Et offerent de hostia pacificorum in oblationē dn̄o. Et in eodē. Adolebūtq; ea sup altare i holocaustū lignis igne supposito in oblationē suauissimi odoris domino.

אָשַׁשׁ Asas. Confundere. erubescere. Esa. 46. Memētote istud & cōfundemini. Tamē hebrei dicūt q̄d significat cōfortare siue fundare. vnde in supradicto loco ipsi legūt. Memētote hoc & cōfortamini siue fundamini. & inde אֲשִׁישֵׁי Asise. i. fundamēta. Esa. 16. His qui letātur sup murum cocti lateris loquimini plagas suas. Pro quo hebrei legūt. Fundamētis muri cocti lateris. Et dicūt hebrei q̄ per fundamēta intelligūtur viri fortes atq; primarii sup quib9 fundabatur illa ciuitas: que habebat muros cocti lateris: q hebraice dicitur chareseth. i. murus fictilis. & sic transtulit beatus hieronymus Hiere. 48. vbi dicitur. Et cor meū ad viros muri fictilis dabit sonitū tibiarū. & inde אֻשַּׁיָּא Vsaia quod in lingua chaldaica significat parietes siue fundamēta. Esd. 4. Et parietes cōponentes. Et in eodē. 6. Et ponant fundamēta supportātia. Itē אֲשִׁישֵׁי Asise. i. vinacia. Osee. 3. Et diligūt vinacia vuarū. Sed hebrei dicunt q̄ significat dolia siue lagenas aut cyphos. & sic legunt. Et diligūt dolia siue lagenas vuarū. i. vini. & inuenitur in feminina terminatione. אֲשִׁישׁוֹת Asisoth. Pro quo beatus hieronymus transtulit flores. Canti. 2. Fulcite me floribus. & in nūero singulari אֲשִׁישָׁה Asisa. Pro quo translatio nostra traduxit Similā frixā oleo. 2. Reg. 6. Et similā frixam oleo. 1. Paral. 16. Et frixam oleo similā. Sed etiā in his locis hebrei legūt: et lagenam siue cypum. s. plenum vini.

אֶשֶׁד E'sed. Effusio. siue decursus. s. aquarū. aut radix mōtis: vbi aque pluuiales cōfluūt. Nu. 21. Scopuliq; torrentiū inclinati sunt: vt requiescerent in arnō. Pro quo hebrei legunt. Effusio siue decursus torrētium inclinatus est vt requiesceret in arnon. et in plurali אַשְׁדֹּת Asdoth. Deut. 4. vsq; ad radices montis phasga.

אִשָּׁה Isa. Mulier. virago. vxor. vnaqueq;. De quo vide supra in dictione אִישׁ Is. i. vir. a quo deriuatur. Item אִשֶּׁה Ise. i. oblatio siue sacrificiū quod offerebatur in igne super altare. De quo vide supra in dictione אֵשׁ Es.

אֻשִּׁיָּה Asiia. fundamētum & solū inuenitur in nūero plurali. vt Hiere. 50. vbi dicitur. Ceciderūt fundamēta eius. vbi pro fundamentis ponitur אֻשְּׁיוֹת Asioth. secundum terminationē pluralem femininorum.

אֶשֶׁךְ A'sech. Testiculus. Leuit. 21. Vbi ponitur in nr̄a translatione herniosus. Pro quo hebrei legunt. Compressus vel attritus testiculo. & solū inuenitur in predicto loco.

אֶשְׁכָּר Escar. Munus. siue donum. De quo vide infra in dictione שֶׁכֶר Sacar.

אֵשֶׁל E'sel. Arbor. & est nomē generale ad omnē arborē. Pro quo beatus hieronymus nemus transtulit. Gen̄. 21. Abraā vero plantauit nemus. 1. Reg. 31. Et tulerūt ossa eorum & sepelierunt in nemore iabes.

אָשַׁם Asam. delinquere. peccare. errare. perire. disperire. Leuit. 4. vt faciat quicq; de iis que lege dn̄i prohibētur: atq; delinquat. Et in eodē. 5. Subiacebit delicto. Et in eodē. Quia per errorem deliquit in dn̄m. Et in eodem. 6. Pro singulis que faciēdo peccauit. Hiere. 2. Omnes qui deuorant eum delinquēt. Et in eodē. 50. Et hostes eorū dixerunt non peccauimus. Significat etiā quādo aliquis cōuincitur delicto: & quando cognoscit peccatū suum & agit penitentiā. Leuit. 5. Oblitaq; postea intellexerit delictū suū: agat penitentiā pro peccato. Et in eodē. 6. Conuicta delicto reddet omnia que per fraudē voluit obtinere. Zach. 11. Occidebant & non dolebāt. i. non penitebat eos: quia non reputabāt hoc peccatū. Significat etiā perire vel disperire. aut interire. vt Ezech. 6. Et dissipabūtur & interibunt are vestre. Osee. 14. Pereat samaria: qm̄ ad iracūdiam prouocauit deū suū. Ioel. 1. Sed & greges pecorum disperierūt. Ps. 5. Iudica illos deus. Pro quo hebrei legūt. Disperde illos deus. & inde אָשָׁם Asam. siue אַשְׁמָה Asma. i. peccatū. delictum. error. vt Leuit. 6. Iuxta estimationē mensuramq; delicti. Et in eodē. 4. Si sacerdos qui vnctus est peccauerit delinquere faciens populū. Pro quo in hebreo habetur. Si sacerdos qui vnctus est peccauerit pro delicto populi siue pro peccato populi. Et in eodē. 5. Quia per errorem deliquit in dn̄m. Et in eodē. 6. Pro peccato aūt suo offeret arietem immaculatū. Esa. 53. Si posuerit pro peccato animam suam. Accipitur etiā pro victima siue hostia que offerebatur pro delicto vel peccato. Leuit. 7. Hec est lex hostie pro delicto. Et in eodē. Mactabitur & victima pro delicto. Accipitur etiam pro mulcta vel pena que imponitur alicui pro aliquo delicto vel peccato.

אַשְׁמַן Asman. Locus immundus. vel dessolatus. Pro quo translatio nostra habet caliginosum. Esa. 59. Impegimus meridie quasi in tenebris: in caliginosis quasi mortui. & solū inuenitur in numero plurali in predicto loco.

אָשַׁף Asaph. magus. Dan̄. 2. Verbum huiuscemodi sciscitatur ab omni hariolo & mago & chaldeo. & in pl'ali. אַשָּׁפִים Asapim. vt in eodē. Precepit aūt rex vt cōuocarentur harioli & magi & malefici & chaldei. Item אַשְׁפָּה Aspa. pharetra. Iob. 39. Super ipsum sonabit pharetra. Esa. 49. In pharetra sua abscondit me. Thren̄. 3. Misit in renibus meis filios pharetre sue. Item אַשְׁפּוֹת Aspoth. stercus siue sterquiliniū. Ps. 112. De stercore erigens pauperem. Nee. 3. vsq; ad portā sterquilinii edificauit melchias. & scribitur in plu. אַשְׁפַּתּוֹת Aspathoth. Thren̄. 4. Amplexati sūt stercora.

אָשַׁר Asar. Beatificare. beatū facere. beatum dicere. siue beatū predicare. beatum esse. Iob. 29. Auris audiēs beatificabat me. Esa. 9. Et erunt qui beatificant populum istum seducentes. Ps. 40. Et beatum faciet eum in terra. Gen̄. 30. Beatā quippe me dicent omnes mulieres. Esa. 30. Qui beatū te dicunt: ipsi te decipiunt. Canti. 6. Et beatissimam predicauerunt eam. Et inde אֹשֶׁר ōser. i. beatitudo. Gen̄. 30. Dixitq; lia: hoc p beatitudine mea. & inde אַשְׁרֵי Asre. i. beatus. siue beati. aut beata. nam scribitur pluraliter et est oīs numeri & oīs generis. Iob. 5. Beatus homo qui corripitur a dn̄o. Ps. 1. Beatus vir qui non abiit in consilio

impiorū. Ps. 32. Beata gens cuius est dn̄s deus eius. Eccl's. 10. Beata terra cuius rex nobilis. 3. Reg. 10. Beati viri tui & beati serui tui. Ps. 83. Beati qui habitant in domo tua dn̄e. Ps. 118. Beati imaculati in via. scribitur etiā cum littera mē in prīcipio & dicitur מְאֻשָּׁר Meusar. Prouer. 3. Et qui tenuerit eam beatus. Item אָשַׁר Iser. ambulare. dirigere. subuenire. Prouer. 9. Et ambulate per vias prudētie. Et in eodē. 4. Nec placeat malorū via. Pro quo hebrei legunt. Nec ambules: siue ne gradiaris in via malorū. Ps. 16. Proiicientes me nunc circūdederūt me. Pro quo btūs hieronymus in psalterio iuxta hebraicā veritatē transtulit. Incedētes aduersum nos nunc circūdederūt nos. significat etiā dirigere vel subuenire. Prouer. 23. Et dirige in via animū tuum. Esa. 1. Subuenite oppresso iudicate pupillo. Inde אֲשׁוּרֵי Asure. i. gressus aut vestigia. Ps. 16. Perfice gressus meos in semitis tuis. Ps. 36. Non supplantabūtur gressus eius. & aliqn̄ ponitur אֲשֻׁר Asur in singulari sine vau in medio: & significat gressus vel vestigia aut semitā. Iob. 23. Vestigia eius secutus est pes meus. Et in eodē. 31. Si declinauit gressus meus de via. Itē אֲשֶׁר Aser. dictio est relatiua oīs generis & vtriusq; numeri. i. quis. vel qui. que. quod. qui. que. & est īdeclinabilis sicut alia noīa hebraica. Gen̄. 1. Diuisitq; aquas q̄ erant sub firmamēto ab iis que erant sup firmamentū. Et in eodem. Cuius semen in semetipso sit. & in eodē. 3. Mulier quā dedisti mihi. Nu. 13. Hec sunt noīa virorū quos misit moyses. Ponitur ēt pro cōiunctione q̄. quia. qm̄. eo q̄. vt. 3. Reg. 15. Eo q̄ fecisset dauid rectū in oculis dn̄i. Ps. 118. Quia eloquia tua non custodierūt. Itē significat vt: vel immo. Ruth. 3. Et prouidebo vt bene sit tibi. 1. Reg. 15. Et ait saul ad samuelē: immo audiui verbū dn̄i. Itē significat. si. Leui. 4. Si peccauerit princeps. Deut. 11. Si obedieritis mādatis dn̄i dei vr̄i. Habet etiā alios modos significandi qui possunt reduci ad supradicta. Itē אֲשֵׁרָה Asera. lucus. Deut. 16. Non plantabis tibi lucū & omnē arborē iuxta altare dn̄i dei tui. 3. Reg. 15. Et in luco ei9 quē cōsecrauerat. Et in pl'ali אֲשֵׁרִים Aserim. secundū formā masculinorū. Exo. 34. Lucosq; succide. 3. Reg. 14. Edificauerūt enim & ipsi aras & statuas et lucos. Et inde dr̄ אֲשֻׁרִים Asurim. Pro quo btūs hieronym9 trāstulit pretoriola que sunt cellule parue in naui ex lignis facte. Ezech. 27. Pretoriola de insulis italie. & per additionē tau in principio dr̄ תְּאַשּׁוּר Theasur. quod significat quodā genus arboris. quod nostra translatio buxū nominat. Esa. 41. Ponā in deserto abietē & vlmū et buxum simul.

אֵת Eth. Articulus est obliquorū casuū. & preponitur persone patienti. & cōiter ponitur ad denotandum accusatiuū casum. Gen̄. 1. In principio creauit deus celū & terrā. Vbi ante celū p̄ponitur predictus articulus אֵת Eth. et similiter ante terrā. & sic infra. Et fecit deus firmamentū. Et in eodē. Fecitq; deus duo luminaria magna. & in eo. Et creauit de9 hominē. Et in eodē. 44. Iam vrbem exierāt. Et in pluribus aliis locis sacre scripture. quia vt sepe dictū est noīa hebraica sunt indeclinabilia. & ideo habent aliquos articulos per cōpositionē vel per appositionē: qui denotāt casus nominū: qui ōmittūtur in nr̄a trāslatione: eo q̄d noīa declinantur per casus. & aliqn̄ in hebreo cognoscitur casus nominū ex cōtextu orationis sine aliquo articulo. Gen̄. 5. In die qua creauit deus hominē. Vbi nullus articulus preponitur huic dictioni hominē que hebraice dicitur Adam. Et aliqn̄ supradictus articulus אֵת Et. Preponitur noīatiuo. Gen̄. 49. Et omnipotens benedicet tibi. Vbi huic nomini oīpotens preponitur predictus articulus. et. 1. Reg. 17. Et veniebat leo vel vrsus & tollebat arietē. 4. Reg. 6. Caderet ferrū securis in aquā. & in eo. 9. Sedentes in curribus sequebamur achab patrē huius. Nee. 9. Reges nostri non fecerūt legem tuā. Hiere. 35. Preualuerunt sermones ionadab filii rechab. Ezech. 43. Filii hoīs locus solii mei & locus vestigiorū pedum meorū. Et in eodē. 39. Qui sepeliāt & requirant eos qui remanserāt. Pro quo in hebreo habetur. Sepelientes transeuntes eos qui remanserant. vbi huic dictioni transeūtes preponitur p̄dictus articulus. & similiter oībus noīatiuis predictis. et aliqn̄ ponitur ad denotandū datiuū casum. vt Leui. 13. Ostendeturq; sacerdoti. Iob. 26. Quem docere voluisti. Pro quo in hebreo habetur. Cui annūciasti sermones siue verba. & aliqn̄do ponitur predicta dictio אֶת Eth. pro ad. vt Iudi. 19. Et nūc vadim9 ad domū dei. 1. Reg. 30. Accedens autē dauid ad populū salutauit eos. Itē ponitur pro de. vl' a. vt Iosue. 22. Et a nostro cōsortio ne recedatis. Hiere. 15. Et adducā inimicos tuos de terra quā nescis. Ponitur etiā pro cum. Gen̄. 25. Potuit coire quispiā de populo cum vxore tua. Et in eodē. 37. Pascebat gregem cum fratribus suis. et in eo. Et erat cū filiis bale & zelphe. Exo. 1. Qui ingressi sunt in egyptū cum iacob. Ps. 77. Et non est creditus cum deo spūs eius. Itē ponitur pro cōtra. Gen̄. 14. Inierunt bellū cōtra bara regem sodomorū: & cōtra bersa regem gomorre. & cōponitur cum pronoībus hoc modo. אֹתִי Othi. idest me. אֹתְךָ ōthcha siue אֹתָךְ Othach. idest te. vt Gen̄. 12. Et interficient me & te reseruabunt. אֹתוֹ Otho. i. eum vel ipsum aut illū. אֹתָנוּ Othānu. i. nos accusatiui casus. אֶתְכֶם Ethchem. i. vos. accusatiui casus. אֶתְכֶן Ethchen. i. vos fe. gn̄is. אֹתָם Otham. i. eos. aut semetipsos. vt Ezech. 34. Ve pastorib9 israel qui pascebant seipsos. אֹתָנָה Othāna siue אֶתְהֶן Ethhen. i. eas. & aliqn̄ scribitur cum vau in prima & pūcto olem & dicitur אוֹתְהֶן Othhen. vt Ezech. 23. Et cōfodiātur gladiis eorū. pro quo in hebreo habetur Et cōfodient eas gladiis eorū. Et similiter cōponitur cum pronominibus: quando ponitur pro cum. hoc modo. אִתִּי Ithi. i. mecū. & aliqn̄ est aduerbiū hortandi. Pro quo btūs hironymus transtulit veni. Canti. 4. Veni de libano sponsa mea: veni de libano. אִתְּךָ Ithecha siue אִתָּךְ Ithach. i. tecū. אִתּוֹ Itho. i. secū aut cum eo. אִתָּהּ Itha. i. cū ea. אִתָּנוּ Ithānu idest nobiscum. אִתְּכֶם Ithechem. i. vobiscū. אִתְּכֶן Ithechen. idest. vobiscum. fe. gene. אִתָּם Itham. cum eis vel cum illis aut cum ipsis. אִתָּן Ithan. cum eis vel cum illis. fe. ge. Itē אַתְּ Ath. i. tu. fe. ge. & aliquādo ponitur pro masculo. vt Nu. 11. vbi dicitur. Sin autē aliter tibi videtur. Pro quo hebrei legunt. Si autē sic tu facies mihi. Deut. 5. Cuncta que dixerit deus noster tibi: loqueris ad nos. Pro quo in hebreo est. Tu loqueris ad nos. Ezech. 28. Tu cherub extentus & ptegens. In aliis vero locis scribitur cum he in fine. & dicitur אַתָּה Atha. i. tu. Gen̄. 3. Et tu insidiaberis calcaneo eius. Et in eo. 4. Et tu dn̄aberis illius. Exo. 19. Tu enim testificatus es & iussisti dicens. & in eodē. Ascendesq; tu & aaron tecū. Sed quādo refertur ad feminā: semp scribitur sine he. et in pl'ali אַתֶּם Athem. i. vos. vt Gen̄. 43. Vos autē eritis innoxii. Et in eodē. Vos aūt abite liberi ad patrem vestrū. & qn̄ refertur ad feminas scribitur cū littera nū in fine. et dicitur אַתֶּן Athen. i. vos. fe. ge. Et aliqn̄ additur he in fine. & dicitur אַתֵּנָה Athena. vt Gen̄. 31. Et ipse nostis q̄ totis viribu meis seruierim patri vestro. pro quo in hebreo est. Et vos nostis. Et in lingua chaldaica scribitur cum nun in fine etiā si referatur ad masculos. et dicitur אַתּוּן Athun. i. vos. Dan̄. 2. Quod tēpus redimitis. pro quo hebrei legūt. Quod tēpus vos redimitis. Item אֵת Eth. i. ligo instrumentū quo terrā fodimus. vt. 1. Reg. 3. Vt acueret vnusquisq; vomerē suū & ligonē. Et in plurali אִתִּים Ithim. i. ligones. vt. 1. Reg. 13. Retuse itaq; erant acies vomerū et ligonum. & aliqn̄ bea-

tus hieronym⁹ transtulit vomeres siue aratra. Esa. 2. Et cō flabunt gladios suos in vomeres. Ioel. 3. Concidite aratra vestra in gladios.

אָתָה Atha. Venire. accedere. Iob. 37. Ab aquilone aurum venit. Esa. 21. Venit mane & nox. Deut. 33. Et cū eo sanctorū millia. Pro quo hebrei legūt. Et venit de millibus sanctorū. Hiere. 3. Ecce nos venimus ad te: Mich. 7. In die illa vsq; ad te veniet. Et aliqn̄do scribitur sine he in fine. vt Esa. 41. Et veniet ab ortu solis. Et quādoq; mutatur he finalis in iod. vt Iob. 3. Quia timor quē timebā venit mihi. et Esa. 21. Conuertimini & venite. Et in eodē. 41. Appropinquauerūt & accesserūt. Et in eo. 56. Omnes bestie agri venite ad deuorandū. & in eodē. Venite sumamus vinum. Inuenitur etiā sine aleph in principio: & ponitur in fine loco he finalis. Deut. 33. Qui venit cum principibus populi. Et aliqn̄ ponitur he in pricipio loco aleph. Esa. 21. Occurrentes sitienti afferte aquā. Hiere. 12. Properate ad deuorādum. pro quo hebrei legūt. Venite ad deuorādum siue ad comedendū. & inde אֹתִיוֹת Othiioth. i. ea que ventura sunt. Esa. 41. Annūciate que ventura sunt in futurū. Et in eodē. 45. Ventura interrogate me.

אָתוֹן Athon. Asina. vt Nu. 22. Et strata asina profectus est. Et in eodē. Cūq; vidisset asina stantē angelū. Et in eo. Et aperuit dn̄s os asine. scribitur etiā cum littera vau in secunda syllaba in eodē capl'o. & in plurali אֲתֹנוֹת Athonoth. idest asine. vt Gen̄. 32. Asinas viginti & pullos earū. Iudi. 5. Qui ascenditis sup nitentes asinos. Pro quo in hebreo habetur. Qui ascenditis sup nitētes asinas. 1. Reg. 9. Perierant autē asine cis patris saul. Item אֵתָן Ethan. fortis vel robust⁹ aut asperū vel saxosum. De quo vide supra in dictiōe אית Eth. quia cōiter scribitur cum littera iod in medio dictionis. Itē אַתּוּן Athun siue אַתּוּנָא Athuna. In lingua chaldaica significat fornacē siue furnū. Dan̄. 3. Eadē hora mittetur in fornacē ignis ardentis. Et in eo. Missi sunt in mediū fornacis ignis ardentis. Et in eodē. Fornax autem succensa erat nimis.

אָתַר Athar. In lingua chaldaica significat excutere. Dan̄. 4. Excutite folia eius. Significat etiā locū. vt supra in eodē. 2. Nullusq; locus inuētus est eis. Esd. 6. Et referatur in templū ierusalē in locum suum.

De incipiētibus a littera. ב. Beth.

בְּ Be. In. cum. quādo. ad. per. contra. Sed hec littera be nūq; reperitur sola per se sicut nec vlla alia littera hebraica reperitur sola sed in cōpositione cum noīe vel pronomine aut cum verbo siue participio vel gerūdiis. & ponitur pro in. aut cum vel cōtra. vt Gen̄. 1. In principio creauit deus celum & terrā. Et in eodē. 33. Et prosequerer te cum gaudio et cum canticis & cū tympanis & cum citharis. Ps. 125. In cōuertendo dn̄s captiuitatē sion. Osee. 6. Cum cōuertero captiuitatē populi mei. Item ponitur pro quando. Gen̄. 2. Quādo creati sunt. Et in eodē. 16. Qn̄ peperit ei Agar ismaelem. Et in eodē. 25. Quādo nati sunt paruuli. & in eo. 41. Quādo stetit in conspectu regis. Item ponitur pro ad. Gen̄. 1. Faciamus hoīem ad imaginē & similitudinē nr̄am. Et in eodē. Et creauit deus hominē ad imaginē & similitudinem suā: ad imaginē dei creauit illum. Et in eodē. 5. Ad similitudinē dei fecit illum. Item ponitur pro per. Gen̄. 21. Iura ergo per dn̄m ne noceas mihi. Et in eodē. 22. Per me metipsum iuraui dicit dn̄s. Et in eodē. 28. Angelos quoq; dei ascendētes & descendētes per eam. Ps. 65. Transiuim⁹ per ignem & aquā. Ponitur etiā pro cōtra. Gen̄. 16. manus eius contra oēs & manus omniū cōtra eum. Exo. 14. Dn̄s enim pugnat pro eis cōtra nos. Nu. 12. Locutaq; est maria et aaron contra moysen. Deut. 2. Ne moueamini cōtra eos. Et in eodē. 5. Ne loquaris contra proximū tuū falsum testimoniū. Iob. 22. Et erit oīpotens contra hostes tuos. & cōponitur cum pronoībus sic. בִּי Bi. i. in me. בְּךָ Becha siue בָּךְ Bach. i. in te. בּוֹ Bo. in illo aut in eo vel in ipso. בָּהּ Ba. in illa vel in ea aut in ipā. בָּנוּ Bānu. in nobis. בָּכֶם Bachem. i vobis. בָּכֶן Bachen. in vobis. fe. ge. בָּם Bam siue בָּהֶם Bahem. in illis aut in eis vel in ipsis. בָּהֶן Bahen in eis vel in ipsis: aut in illis. feminini generis.

בָּבַת Babath. Pupilla. s. oculi. Zach. 2. Qui autem tetigerit vos tangit pupillam oculi sui. Inuenitur etiā cum simplici beth. et dicitur בַּת Bath. i. pupilla. Thren̄. 2. Ne taceat pupilla oculi tui.

בָּא Ba. venire. ingredi. De quo vidē infra in dictione בוא Bo cum vau in medio: quia ab eo deriuatur.

בָּאַר Baar. Explanare. declarare. elucidare. Deut. 1. cepit moyses explanare legē. Et in eodē. 27. Et scribes sup lapides oīa verba legis huius plane & lucide. Abac. 2. Scribe visum & explana eū sup tabulas. Item בְּאֵר Beer. Puteus Gen̄. 21. Quoniā ego fodi puteū istum. Et in eodē. 26. Et repererūt aquā viuam. Pro quo in hebreo habetur. Et reperierunt puteū aquarū viuentiū. Et in eo. Fodit aliū puteum. Et in plurali בְּאֵרוֹת Beeroth. i. putei. Gen̄. 14. Vallis aūt siluestris habebat puteos multos bituminis. et in eodē. 26. Omnes puteos quos foderāt serui Abraam.

בָּאַשׁ Baas. Fetere. computrescere. fedare. confundere. odiosum esse. tristari. displicere. Exo. 5. Quoniā fetere fecistis odorem nostrū corā pharaone. Et in eodē. 7. Et putrescet aqua. Et in eodē. Cōputruitq; fluuius. & in eo. 16. Et scatere cepit vermibus atq; cōputruit. Ps. 37. Putruerunt & corrupte sunt cicatrices mee. Eccl's. 10. Musce morientes perdunt suauitatē vnguenti. Pro quo hebrei legunt. Musce morientes fetere faciūt. Significat etiā odiosum esse siue fedare vel confundere. Gen̄. 34. Odiosum fecistis me chananeis. 1. Reg. 27. Multa mala operatus est cōtra populum suū israel. Pro quo hebrei legūt. Odiosus factus est cū populo suo israel. 2. Reg. 10. Videntes aūt filii Amon q̄ iniuriam fecissent dauid. pro quo hebrei legūt. Videntes aūt filii amon q̄ odiosi siue fetidi essent dauid. Et in eodē. 16. Vt cum audierit oīs israel q̄ fedaueris patrē tuū. & Prouer. 13. Impius autē confundit. Et in lingua chadaica significat cōstristari siue displicere. Dan̄. 6. Satis cōtristat⁹ est. & inde. בְּאשׁ Beos. i. fetor vel putredo. Esa. 34. Et de cadaueribus eorū ascendet fetor. Ioel. 2. Et ascendet fetor ei⁹. Amos. 4. Et ascendere feci putredinē castrorū vr̄orū. Et inde בְּאֻשָׁה Basa. i. vua fetida & pessimi saporis que vocatur labrusca. Iob. 31. Et pro ordeo spina. pro quo hebrei legunt. Et pro ordeo labrusca. cuius plurale בְּאֻשִׁים Beusim habetur Esa. 5. An quod expectaui vt faceret vuas & fecit labruscas.

בַּג Bag. Cibus. esca. Ezech. 25. Et tradam te in direptionē gentiū. Pro quo hebrei legunt. Et tradam te in cibū vel in escam gentibus. Nam supra dixerat ipsi comedēt fruges tuas: & ipsi bibent lac tuū. & preponitur ei פַּת Path. Quod significat panē vel cibū. & dicitur פַּתְבַּג Pathbag. Pro quo beatus hieronym⁹ aliqn̄ transtulit cibos. vt Dan̄. 1. Et cōstituit eis rex annonā per singulos dies de cibis suis. Et in eo. Ne polluerētur de mensa regis. i. de cibis regis. Et in eodē. Qui vescuntur cibo regio. & aliqn̄ transtulit panē. vt in eodem. 11. Et comedētes panē cum eo cōterent eum.

בָּגַד Bagad. Preuaricari. aspernere. contēnere. spernere. despicere. Esa. 24. Preuaricantes preuaricati sunt.

Hiere. 12. Bene est oībus qui preuaricantur & iniq; agunt. Osee. 5. In dn̄o preuaricati sunt. Significat etiā spernere aut contēnere vel despicere. Exo. 21. Si spreuerit eam. Esa. 33. Et qui spernis: nōne tu sperneris. & in eodē. Cum fatigatus desieris contēnere cōtemneris. Hiere. 3. Quomodo si contēnat mulier amatorē suū: sic contēpsit me dom⁹ israel. Thren̄. 1. Oēs amici eius spreuerūt eam. Malach. 2. Quare ergo despicit vnusquisq; vestrū fratrem suū. et in eodē. Et vxorem adolescentie tue noli despicere. & inde בֶּגֶד Béged siue בָּגֶד Báged. i. preuaricatio vel contemptio. Esa. 24. Et preuaricationē trāsgressorū. & in plurali בְּגָדוֹת Bógdoth. idest preuaricatiōes. & inde בֹּגֵד Boged. i. preuaricator. vel qui spernit. Esa. 21. Qui incredulus est infideliter agit. pro quo hebrei legūt. Qui spernit p̄uaricator est: siue qui preuaricator est spernit. & in eodē. 33. Et qui spernis: nōne tu sperneris. et in plurali בֹּגְדִים Bógdim. i. preuaricatores vel transgressores. Esa. 24. Et preuaricationē transgressorum preuaricati sunt. Hiere. 9. Quia oēs adulteri sunt & cetus preuaricatorū. & in gn̄e fe. בָּגֵדָה Bagoda siue בֹּגֵדָה Bógeda vt Hiere. 3. Et vidit preuaricatrix soror eius iuda. et in eo. Et non timuit preuaricatrix iuda soror eius. Itē בֶּגֶד Béged Pānus. vestis. siue vestimentū. vt Gen̄. 28. Et dederit mihi panem ad vescendū et vestimentū ad induendū. Exo. 28. Faciesq; vestem sanctā aaron fratri tuo. Ps. 101. Et oēs sicut vestimentū veterascent. Esa. 64. Et quasi pānus mēstruate vniuerse iustitie nostre. Et in plurali בְּגָדִים Begadim. i. pāni vel vestimenta. Leui. 12. Lauabit vestimēta sua. Itē בָּגָד In felicitate aut venit felicitas. De quo vide ifra in dictione בגד gad: quia est dictio composita.

בִּגְלַל Biglal. Propter. ob gratiā. Gen̄. 12. Et viuet aīa mea ob gratiam tui. Deut. 15. Vt benedicat tibi dn̄s deus tuus in omni tēpore. Pro quo hebrei legūt. Quia propter hanc rem benedicet tibi dn̄s deus tuus in omni ope tuo.

בַּד Bad. linū. vel lineus. diuinus vel diuinator: aut mēdax. vectis. ramus. pondus. Leui. 16. Tunica linea vestietur feminalib⁹ lineis verenda celabit: accīgetur zona linea cidarim lineā imponat capiti. Significat etiā diuinū vel diuinatorem. & solū inuenitur בַּדִּים Badim in nūero plurali. Esa. 44. Signa diuinorū irrita facit. Hiere. 50. Gladius ad diuinos eius qui stulti erunt: et quia isti cōmuniter mentiūtur ideo secundū hebreos etiā significat mēdaces siue mendacia. Iob. 11. Vbi nos habemus: tibi soli tacebūt homines? hebrei legūt. Mendacia tua tacebūt hoīes? Et in eodē. 41. Non parcā ei verbis potentibus. pro quo ipsi legūt. Non tacebo mendacia eius. Vide etiā de hoc ifra in dictione בָּרָא bada. Significat etiā vectes siue fortitudinē. Exo. 25. Faciesq; vectes de lignis setim. Esa. 16. Et indignatio ei⁹ plusq; fortitudo eius. Accipitur etiā pro membris vel brachiis eo quod sunt quasi vectes & in illis est fortitudo. Iob. 18. Deuoret pulchritudinē eius: & cōsumat brachia ei⁹ primogēita mors. & etiā pro pulchritudine habetur ibi eadē dictio. Ponitur etiā pro profundo. vt in eodē. 17. In profundissimū infernū descendant oīa mea. Sed etiā in hoc loco hebrei legunt. Membra siue brachia. s. mea in ifernū descendāt. Itē accipitur pro ramis arboris eo q̄d sunt sicut mēbra in homine. vt Ezech. 19. Et egressus ignis de virga ramorū ei⁹: et in eodē. 17. Et fructificauit in palmites. significat etiā בַּד Bad. equalitatē ponderū vel mensurarū. s. qn̄ de diuersis rebus tantū accipitur de vno q̄ntum de alio. vt Exo. 30. Equalis ponderis erunt oīa. Pro quo in hebreo habetur. Bad cū bad erunt. i. tantū cum tanto erunt: quasi dicat tantum de vno quantum de alio.

בָּדָד Badad. solus. solitarius. Et est oīs generis & vtriusq; numeri. Leui. 13. Solus habitabit extra castra. Deut. 32. Dominus solus dux eius fuit. et in eodē. 33. Habitabit israel cōfidenter & solus. Esa. 27. Ciuitas enī munita desolata erit. idest sola vel solitaria. Hiere. 49. Soli habitabūt. Thren̄. 1. Quomodo sedet sola ciuitas. Et in eo. 3. Sedebit solitarius et tacebit. & aliqndo scribitur cum vau in prima syllaba. et dicitur בּוֹדֵד Boded. i. solitarius. Ps. 101. Sicut paser solitarius in tecto. Osee. 8. Onager solitarius sibi ephraim. & recipit articulum lamed in principio. & dr̄ לְבָדָד Lebadad. i. solus. solitarie. singulariter. et est oīs generis & vtriusq; numeri. vt Nu. 23. Populus solus habitabit. Ps. 4. Quoniā tu domine singulariter. Mich. 7. Habitantes solos in saltu. Et aliqn̄ scribitur cum simplici daled. & dicitur לְבַד Lebad idest sol⁹. seorsum. singulariter. Zach. 12. Et plangēt terre: familie & familie seorsum: familie domus dauid seorsum: et mulieres eorū seorsum. Et cōponitur cum p̄nominibus hoc modo. לְבַדִּי Lebadi. solus ego. Deut. 1. Non possum solus sustinere vos. לְבַדְּךָ Lebadécha. solus tu. Exo. 18. Solus illud non poteris sustinere. לְבַדּוֹ Lebado. solus ille. Gen̄. 32. Mansit solus. & in nostra trāslatione amittūtur iste persone. s. ego. tu. ille. quia subintelligūtur ex verbis appositis לְבַדָּהּ Lebada: sola illa. לְבַדֵּנוּ Lebadénu. soli nos לְבַדְּכֶם Lebadechem. soli vos. לְבַדְּכֶן Lebadechen. sole vos. feme. ge. לְבַדָּם Lebadam. soli illi. לְבַדָּן Lebadan. sole ille. Item לְבַד Lebad. i. preter. excepto. absq;. Deut. 18. Excepto eo q̄d in vrbe sua ex paterna eis successione debetur. 3. Re. 5. Absq; prepositis qui p̄erant singulis operibus. & etiā preponitur ei lr̄a mem. & dicitur מִלְּבַד Milebad. i. absq;. excepto. preter. Gen̄. 46. Absq; vxorib⁹ filiorū ei⁹. Leui. 23. Exceptis sabbatis dn̄i. Deut. 4. Non est alius preter eum.

בָּדָא Bada. Fingere. mētiri. 3. Reg. 12. Quintadecima die mensis octaui quem finxerat de corde suo. Nee. 6. De corde enim tuo tu cōponis hec. i. tu fingis hec mendacia. Et dicunt aliqui q̄ ab hac dictione deriuatur. בַּדִּים Badim. quod in supradicta dictione dixim⁹ significare diuinatores seu mendaces.

בָּדַל Badal. Diuidere. separare. Gen̄. 1. Diuisit lucem a tenebris. & in eodem. Et diuidat aquas ab aquis. Exo. 26. Quo & sanctuariū & sanctuaria sanctuarii diuidētur. Nu. 16. Nunquid parū vobis est q̄ separauit vos deus. & in eo. Separamini de medio cōgregationis huius. Deut. 10. Eo tēpore separauit dn̄s tribum leui. Esd. 6. Et omēs qui se separauerant a coinquinatione gentiū terre. Et in eodē. 9. Non est separat⁹ populus israel. Et in eodē. 10. Separamini a populis terre. Esa. 56. Et non dicat filius aduene qui adheret domino dicens: separatione diuidet me dn̄s a populo suo. Item בְּדַל Bedal. cartilago. siue extremum auris. Amos. 3. Quomodo si eruat pastor duo crura aut extremū auricule Item בְּדִיל Bedil. stannū. Nu. 31. Et stannū & plumbū. Esa. 1. Auferam omne stannū tuū. Ezech. 27. Argento ferro stāno plumboq; repleuerūt nundinas tuas. Zach. 4. Et videbunt lapidē stāneū in manu zorobābel.

בְּדֹלַח Bedólach. bdeliū. quod secundū aliquos est genus lapidis preciosi. Gen̄. 2. Ibi inuenitur bdeliū & lapis onychinus. et Nu. 11. Erat autē man quasi semen coriandri coloris bdelii.

בָּדַק Badach. instaurare. vel reparare ruinam vel fissuras domorum. 2. Paral. 34. Vt instaurarent templū & infirma queq; sarcirent. In lingua vero chaldaica significat scrutari vel rimari: aut inuestigare. Inde בֶּדֶק Bédec. i. rima vel scissura: siue illud quod venit ad restaurandū: vel indiget restauratiōe. vt. 4. Reg. 12. Et instaurarēt sartatecta domus siquid necessariū viderint instauratione. Ezech. 27.

Senes biblii & prudentes eius habuerūt nautas ad ministe- riū varie supellectilis tue. pro quo hebrei legūt. Senes gi- blii & prudētes eius fuerūt in te: cōfortantes vel reparātes rimam vel scissuram tuā. i. restaurātes quicquid indiget re- stauratione.

בדר Badar. In lingua chaldaica significat dispergere vel disseminare. vt Dañ.4. Dispergite fructus eius.

בה Ba. in illa. vel in ea. aut in ipsa. siue in qua. Et est dictio composita cuius partes non inueniūtur per se. vt dictū est supra in principio huius littere Beth.

בהו Bohu. vacuum. siue vacuitas. aut nihil. Geñ.1. Terra autē erat inanis & vacua. Vbi pro inanis ponitur תהו Thohu. et pro vacua ponitur בהו Bohu. cum vau in fine lo co he. & habētur eedē dictiões. Hiere.4 vbi dicitur. Aspexi terram & ecce vacua erat & nihil. vbi pro vacua ponitur. תהו Thohu. & pro nihil ponitur בהו Bohu. et Esa.34. Vbi nos habemus & extendetur sup eam mensura vt redigatur ad nihilū & perpendiculū in desolatione: in hebreo habe- tur & extendetur sup eam mensura thohu & lapides bohu. vbi translatio nr̃a pro thohu transtulit nihilū. & pro bohu desolationē. Et aliqui hebrei dicunt ꝙ thohu sit res omni forma carens. vt est materia prima. Et bohu aptitudo ha- bendi: siue desiderium quod mouet materiam primam ad omnem formam naturalem.

בהט Bahat. genus lapidis. pro quo btūs hieronymus smā ragdum transtulit. Ester.1. Super pauimentū smarag dino et pario stratū lapide. & solū īuenitur in p̄dicto loco.

בהל Bahal. Turbare. conturbare. festinare. accelerare. ter- rere. timere. temere loqui. vel temere festinare. Exo. 15. Tunc cōturbati sunt principes edom. 1. Reg.28. Cōtur- turbatus eni erat valde. Iob.4. Tetigit te & cōturbatus es. Et in eodē.23. Et omnipotens cōturbauit me. et Ps.2. Et in furore suo cōturbabit eos. et Ps.6. Et aia mea turbata est valde. & in eodē. Erubescant & cōturbētur vehemēter oēs inimici mei. et. Ps.29. Et factus sum cōturbatus. et Ps.82. Et in ira tua turbabis eos. Significat etiā festinare vel acce- lerare. vt. 2. Paparal.25 Ad quā me deus festinato ire prece pit. Ester.6. Et cito eum ad conuiuiū quod regina parauc- rat pergere cōpulerūt. Et in eodē.8. Egressi sunt veredarii celeres. Prouer.20. Hereditas ad quā festinatur in principio Et in eodē.28. Qui festinat ditari & aliis inuidet. Eccl's.7. Ne sis velox ad irascendū. & in eodē.8. Ne festines recede- re a facie eius. Item significat terrere. vel pertimescere. aut temere loqui. Geñ.45. Et non poterāt respondere fratres nimio terrore perterriti. Iob.21. Et ego quādo recordatus fuero pertimesco. Eccl's.5. Ne temere quid loquaris. et ide בהלה Behala siue נבהלה Nibhala. i. festinatio. velociter. con turbatio. terror. Leui.26. Visitabo vos velociter. & Ps.77. Et anni eorū in festinatione. Soph.1. Quia cōsummatione cum festinatione faciet cunctis habitantibus terrā. Esa.65. Nec generabūt in conturbatione. et in lingua chaldaica dr̄ התבהלה Hithbehala. i. festinatio siue festinanter. Dañ.2. Tunc arioth festinus introduxit danielē. Pro quo hebrei le gunt. Tunc arioth cum festinatione introduxit danielem. Et in eodē.3. Surrexit prope. i. festināter. Esd.4. Et abie- runt festini. pro quo hebrei legūt. Et abierūt cū festinatiōe.

בהם Bahem. in illis. vel in eis. aut in ipsis. et est dictio cō posita vt dictum est supra.

בהמה Behema. animal. bestia. iumentū. pecus. Deut.14. Hoc est animal quod comedere debetis. Nee.2. Ni- si aial cui sedebam. Prouer.30. Leo fortissimus bestiarum. Exo.19. Siue iumentū fuerit siue homo nō viuet. Nu.3. Ab homine vsqȝ ad pecus mei sunt. Et quādo post se regit geni tiuū: vel quādo cōponitur cum pronominib⁹: tunc mutat he in tau. sicut & alia noia hebraica in he desinētia. vt Nu. 3. Et pecora leuitarū pro pecoribus eorū. quod in hebreo legitur singulariter. s. Et pecus leuitarū pro pecore eorū. Et in plurali בהמות Behemoth. Deut.32. Dentes bestiarū immitā in eos. Iob.12. Interroga iumēta & docebūt te. Et in eodē. Qui docet nos super iumēta terre. Esa.30. Onus iumentorū austri. Ps.8. Insuper & pecora campi. Ioel.2. Nolite timere aialia regionis. Abac.2. Et vastitas animaliū deterrebit eos. Accipitur etiā pro noie proprio quod poni tur pro demone. vt Iob.40. Ecce behemoth quē feci tecū fenum quasi bos comedet. Tamē hebrei qui occidentē lit- teram sequūtur dicunt: ꝙ in hoc loco accipitur pro quodā animali ignoto incredibilis magnitudinis quod vocatur behemoth in plurali terminatione.

בהן Bohen. pollex. Leuit.14. Et super pollicē manus eius ac pedis dexteri. & in plurali בהנות Behonoth. i. polli- ces. Iudi.1. Quē persecuti cōprehenderūt cesis summitatibus manuū eius ac pedum. Pro quo hebrei legūt. Quem perse cuti cōprehenderūt: et absciderunt pollices manuū eius ac pedum. et in eodē. Septuaginta reges cesis manuū ac pedū summitatib⁹. pro quo hebrei legūt. cesis pollicibus manuū ac pedum. sed idem est sensus.

בהק Bohac. macula incute coloris candidi. Leui.13. Sciat non esse lepram: sed maculam coloris candidi & ho- minem mundum.

בהר Bahar. candor. albedo. inde בהרת Bahereth. i. macula candida vel quasi lucens. Leuit.13. Aut quasi lucens quippiā. i. plaga lepre. & in eodē. Sin autē lucis candor fue rit in cute. & in eodē. Sin aūt in suo loco candor steterit. et in eodē. Vir siue mulier in cuius cute candor apparuerit. & in eodem. Si deprehenderit subobscurū alborem lucere in cute. Et inde בהיר Bahir. i. lucidū vel candidū sicut est nix. Iob.37. Subito aer cogetur in nubes. ꝓ quo hebrei legūt Lucidū vel candidū est in nubibus.

בו Bo. In illo. vel in eo. aūt in ipso. et est dictio cōposita cu- ius partes nō inueniūtur per se. vt supradictū est.

בוא Bo. venire. ingredi. intrare. introducere. itromittere afferre. adducere. Geñ.6. Finis vniuerse carnis venit ad me. et in eodē.19. Venerūt duo angeli sodomā. & in eo. 24. Veni ergo hodie ad fontem aque. & in eodē.27. Venit german⁹ tuus fraudulēter. et Exo.22. Maxime si cōductū venerat pro mercede operis sui. et in eodē.20. Veniā ad te et benedicā tibi. 1. Reg.4. Venit deus in castra. Ps.35. Non veniet mihi pes superbie. Abac.2. Quia veniens veniet & non tardabit. Significat etiā ingredi: vel introire. Geñ.6. Et ingredieris arcam tu & filii tui. et in eodē.7. Ingredere tu & oīs domus tua in arcam. Et in eodē.34. Ingressi sunt vrbem cōfidenter. & in eo.38. Et accepta vxore ingressus est ad eam. et Ps.5. Introibo in domū tuam. et Ps.17. Et cla mor meus in cōspectu eius introibit in aures ei⁹. Ps.62. In troibūt in inferiora terre. Ps.78. Introeat in cōspectu tuo gemitus cōpeditorū. Ps.99. Introite portas eius in confes- sione. et Esa.2. Introibūt in speluncas petrarū. et sepe scribi- tur sine vau in medio: vt in aliquibus locis predictis. & ali- quādo loco vau ponitur iod. s. quādo est verbū tertie coniu gationis: et tunc significat afferre: vel introducere. aut ad- ducere: vel offerre. Geñ.27. Affer mihi de venatione tua. Et in eodē.33. Suscipe benedictionē quā attuli tibi. & in eo. 42. Adducite fratrē vestrū. et in eodē. Obtulerūt ei munera et in eodē. Et deferte viro munera. & in eo. Introduc viros domū. & in eodē. Introducti sumus vt deuoluat in nos calū niā. Exo.35. Omnis multitudo filiorū israel obtulit mente

promptissima. Et in eodem.36. Plus offert populus ꝙ ne- cessarium est. Leui.2. ac deferet ad filios aaron sacerdotis. Et in eo.4. Et adducet illū ad hostiū tabernaculi: & i eo. in feret sacerdos qui vnctus est de sanguine eius. Deut.12. Et offeretis in loco illo holocausta. Esa.1. Nō offeratis vltra sa crificiū frustra. Ezech.37. Ecce ego intromittā in vos spm Esa.41. Et adducet magistratus quasi lutū. Et in eodē.49. Et afferent filios tuos in vlnis. & Hiere.39. Vt adduceren- tur in babylonē. Ezech.8. Et adduxit me in hierusalē. Acci pitur etiā pro introitu solis sub orizonte qd in nr̃a transla tione dicitur occidere vel occūbere. Geñ.15. Cūqȝ sol occū beret. Eccl's.1. Et oritur sol & occidit. Esa.60. Nō occidet vl tra sol tuus. Et inde בוא Bo. siue בא Bo. sine vau in medio di ctiōis. i. Ingressus siue introitus. 1. Reg.16. Pacificus ne est ingressus tuus. Et sic.3. Reg.2. Vbi eadē verba habentur. Ps.120. Dn̄s custodiat introitū tuum & exitum tuum. Pro quo et hebreo habetur. Dn̄s custodiat exitū tuum & introi tū tuum. Et aliqñ prepōitur ei littera lamed: & dicitur לבא Lebo. vt Iudi.3. vsqȝ ad introitum emath. Amos.6. Ab in troitu emath vsqȝ ad torrentem deserti. Qñqȝ etiā prepoñi tur ei littera mem. & dicitur מבוא Mebo. i. ingressus vel in troitus: aut occasus. s. solis. vt Iudi.1. Ostende nobis introi- tū ciuitatis. Ezech.26. Quasi per introitum vrbis dissipa te. Ps.103. Sol cognouit occasum suum. Ps.112. A solis or tu vsqȝ ad occasum. Et aliqñ scribitur cum he in fine: et dici citur ביאה Bia. i. Introit⁹. Ezech.8. Et ecce ab aquilōe por- te altaris idolum zeli in ipso introitu. & etiā scribitur cum caph & he in fine & dicitur באכה Boacha. i. ingressus vel in troitus. aut veniens. vel ingrediens. siue pergēs. Geñ.10. Facti sunt termini Chanaan venientibus a sidone gerarā vsqȝ gazā donec ingrediaris sodomā. & in eodem. Et facta est habitatio eorū de messā pergētibus vsqȝ sephar. & in eo dem.25. Que respicit egyptum introeuntibus assyrios. Et inde תבואה Thebua. i. fructus. fruges. prouentus vel redi- tus: eo ꝙ veniūt per singulos annos. Leuit.25. Colligesqȝ fructus eius. Et in eodem tp̄s eni frugum vēdet tibi. Nu.18. Et reputabitur vobis quasi de area & de torculari dederitis primitias. Pro quo hebrei legunt. Et reputabitur leuitis qsi fructus aree & quasi fructus torcularis. sed beatus hierony- mus transtulit sensum. Deut.22. Et que nascuntur ex vinea pariter sanctificentur. i. fruct⁹ vinee. & Eccl's.5. Et qui amat diuitias fructum nō capiet ex eis. 4. Reg.8. Restitue ei oia que sua sunt: & vniuersos reditus agrorum.

בוב Bub. Concauū. vacuū. inane. vanum. Et scribitur per additionem nun in principio. & dicitur נבוב Nebub. vt Exo.27. Non solidum sed inane & cōcauum intrinsec facies illud. Hiere.52. Et intrinsecꝰ caua erat. i. cōcaua. Iob. 11. Vir vanus in superbiam erigitur.

בוז Buz. siue בז Boz. Contemnere. despicere. depredari. diripere. Prouer.23. Quia despicient doctrinā eloquii tui. Et in eodē. Ne contēnas cū senuerit mater tua. Cāti.8. Quasi nihilum despicient eū. Pro quo in hebreo habetur. Despectione despicient eum. Esa.24. Et depredatione pre dabitur. & in eodem.10. Vt auferat spolia & diripiat predā Item בוז Buz. pōitur pro nomine. & significat contēptum siue despectum. Iob.12. Lampas cōtempta apud cogitatio nes diuitum. & in eodē.31. Et despectio propinquorum ter ruit me. Ps.30. In superbia & in abusione. Pro quo heb. le gunt. In superbia & in despectione. & aliqñ scribitur sine vau in medio: & etiam qñqȝ duplicatur vltima littera zain & multa alia deriuantur ab eo: de quo vide infra in dictiōe. בזבז Bazaz. & in dictione בזה Baza.

בוך Buch. Cōfusum siue deuiū esse. oberrare. Coarctari. fle re. Ingemere. & scribitur per additionem nun in princi- pio. & dicitur נבוך Nabuch. Exo.14. Coarctati sunt in ter ra. i. confusi vel oberrantes sunt in terra. Hester.3. Et cun ctis iudeis qui in vrbe erant flentib⁹. Pro quo hebrei legūt. Et ciuitas susa flebat siue confusa erat. & Ioel.1. Mugierūt greges armenti. Et aliqñ scribitur sine vau in medio dictio nis. & inde מבוכה Mebucha. Pro quo trāslatio nostra habet fletum. Esa.22. Dies enim interfectionis & conculcationis & fletus dño deo exercituum in valle visionis.

בול Bul. Germē. Herba. Truncus. s. ligneus. Iob.40. Huic montes herbas ferunt. Esa.44. Ante truncū ligni ꝓ cidam. significat enim quidquid terra producit: modo sunt herbe: modo arbores vel ligna. vnde proprie interpretatur germē. & scribitur aliquando cum Iod in principio & dici- tur יבול Iebul. i. Germē. siue fructus. Leuit.26. Et terra gig net germē suum. Ps.66. Terra dedit fructum suum. Abac. 2. Et non erit germen in vineis. Et etiā de hoc vide infra in dictiōe יבל Iabal. Et qñ scribitur cum littera mem in prin cipio & dicitur מבול Mabul: tunc significat diluuium. Geñ. 6. Ecce ego adducam aquas diluuii super terram. Et in eo- dem.7. Propter aquas diluuii. Et quia mensis octobris abū dat imbribus: ideo appellatur in hebreo. בול Bul. 3. Reg.6. Et in anno vndecimo mense bul ipse est mensis octauus ꝑ fecta est domus.

בון Bun. Intelligere. Docere. de quo vide infra in dictio- ne. בין Bin.

בוס Bus. cōculcare. calcare. diripere. Ps.59. Et ipse ad nihi lū deducet tribulātes nos. Pro quo btūs Hieronym⁹ in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Et ipse con culcabit hostes nostros. Prouer.27. Anima saturata calca- bit fauum. Et esa.14. Et in montibus meis conculcem eū. Zach.10. Et erunt quasi conculcantes lutum. Et aliquādo duplicatur vltima littera samach. Esa.63. Hostes nostri cō- culcauerunt sanctificationem tuam. & Hiere.12. Concul ca uerunt partem meam. Ezech.16. & vidi te conculcatam in sanguine tuo. & inde מבוסה Mebusa. i. est conculcatio. siue conculcata. Esa.18. Ad gentem expectantem & concul ca- tam. Et in eodem.22. Dies enim interfectionis & concul cationis & fletus domino deo exercituum in valle visiōis. Et inde מובס Mubas. i. est conculcatum. Pro quo trāslatio nostra habet putridum. Esa.14. [...]si cadauer putridum non habebis consortium cum eis in sepultura. Et aliquādo scribitur cum thau in principio & dicitur תבוסה Thebusa. i. Conculcatio vel cōtemptio. 2. Paralip.22. voluntatis quip pe fuit dei aduersus ochoziā. Pro quo hebrei legunt. A deo eni fuit cōculcatio vel contemptio ochozie. Nā Iehu cōptē sit eum & iussit iis qui sequebantur eum vt percuterent etiam ipsum ochoziam: quamuis erat rex Iuda. vt habe- tur. 4. Regum.9. Et aliquando scribitur cum littera sin lo co samach & significat diripere. Amos.5. Ideirco pro eo quod diripiebatis pauperem & predam electam tollebatis ab eo. vbi ponitur בושסכם Bosasche pro בוססכם Bosasche: Secundum aliquos hebreos. Alii vero dicunt quod ei⁹ pri mitiuum est בשס Basas. de quo infra in suo loco dicetur.

בוץ Bus. linum vel byssus. aut sericum. Hester.1. sustenta ta funibus byssinis atqȝ purpureis. Et in eodem.8. Et amictus serico pallio. In lingua vero syra communiter po nitur pro lino.

בוק Boc. dissipare. deuastare. euacuare. disrumpere. Esa. 24. Dissipatione dissipabitur terra. Hiere.9. Et dissi- pabo cōsilia Iuda & Hierusalem. Nañ.2. Dissipata est & scis sa & dilacerata. Vbi ꝓ dissipata pōitur בוקה Buca. & ꝓ scis sa pōitur מבוקה Mebuca: qd a supradicta dictione deriuatur

per additionem mem in principio. et aliquando geminatur vltima littera coph. et dicitur. בּוֹקֵק Bochec.vt Eſa. 24. ecce dominus diſſipabit terram. et de hoc vide infra in dictione בָּקַק Bacac. et aliquando ſcribitur ſine vau in medio et cum littera nun in principio que denotat verbum paſſiuum prime coniugationis. Eſa.19. et diſrumpetur ſpiritus egypti in viſceribus eius.

בּוֹקֵק Diſſipare. Diſrũpere

בור Ciſterna. Lacus. Carcer. ברת Ciſterne.

בּוֹר Bor.ciſterna.lacus.carcer. Geñ. 37. Miſerunt eum in ciſternam veterem. Et in eodem. Extrahẽtes eum de ciſterna vendiderunt eum iſmaelitis. Exo.21. Si quis aperuerit & foderit ciſternam. & Ps.27. aſſimilabor deſcendentibus in lacum. Ps.39. Et eduxit me de lacu miſerie. Eſa.38. Non expectabunt qui deſcendunt in lacum veritatem tuam. Et in eodem.51. Et ad cauernam laci de qua preciſi eſtis. Thren.2. Inuocaui nomen tuum domine de lacu nouiſſimo. Item ponitur pro carcere eo ꝙ eſt ſimilis ciſterne vel lacui. Geñ. 41. Protinus ad regis imperium eductum de carcere ioſeph totonderunt. & in plurali בּרֹת Boroth. vt Deut.6. Ciſternas quas non fodiſti. & Hiere.2. Et foderunt ſibi ciſternas diſſipatas.

בוש erubeſcere. Moram facere. Cõfũdere.

בּוֹשׁ Bos. Erubeſcere.confundere. tardare ſiue moram facere. Iudi.3. Expectantes diu donec erubeſcerent. & 4. Reg.2. Coegerunt eum donec acquieſceret. Pro quo hebrei legunt. Coegerunt eum donec erubeſceret. ſiue donec moram faceret. Ps.22. In te ſperauerunt & non ſunt confuſi. Ps.30. Erubeſcant impii & deducantur in infernum. Ps.69. Confundantur & reuereantur qui querunt animam meam. Ps.70. Cum confuſi fuerint & reueriti qui querunt animam meam. Eſa. 23. Erubeſce ſidon. Et aliquando ſcribitur ſine vau in medio dictionis: vel loco eiꝰ ponitur iod ſcilicet quando eſt verbum tertie coniugationis. 2. Reg.19. Confudiſti hodie vultum omnium ſeruorum tuorum. Eſdre.8. Erubui enim petere a rege pedites & equites. Et in eodem. 9. Confundor & erubeſco leuare faciem meam ad te. Ps.13. Conſilium inopis cõfudiſtis. Ps.43. Et odientes nos confudiſti. Ps.52. Cõfuſi ſunt quoniam deus ſpreuit eos. pro quo hebrei legunt. Confudiſti. ſiue confundere feciſti. ſcilicet illos. Hiere. 48. Quoniam vaſtata eſt & confuſa. & in eodem. confuſa eſt fortis & tremuit. & inde מֵבִישׁ Mebis. ideſt confuſionem faciens: ſiue ignominioſus. Prouer.19. Qui affligit patrem & fugat matrem ignominioſus erit & infelix. Et in genere feminino. מְבִישָׁה Mebiſa. Prouer. 10. Et putredo in oſſibus eius que confuſione res dignas gerit. ideſt que confuſionem facit. Et inde בּוּשָׁה Buſa. ideſt confuſio. verecundia. obprobriũ. vt. Ps.88. Perfudiſti eum confuſione. Et idem ſignificat בֹּשֶׁת Boſeth. 1. Reg.20. In confuſionem tuam & in confuſionem ignominioſe matris tue. & Ps.130. Inimicos eius induam confuſione. Hiere.3. Confuſio comedit laborem patrum noſtrorum ab adoleſcentia noſtra. vbi ſecundum hebreos confuſio accipitur pro idolo. Et quandoq; recipit nun in ſecunda ſyllaba. & dicitur בָּשְׁנָה Boſna. ideſt confuſio. verecundia. Oſee.10. Confuſio ephraim capiet. Inde מְבוּשֵׁי Mebuſe: quod ſignificat membra verenda. Deut. 25 Et aprehenderit verenda eius. Et quandoq; duplicatur littera ſin: & ſignificat erubeſcere ſiue morari aut moram facere. Geñ. 2. Erat autem vterq; nudus adam ſcilicet & vxor eius: et non erubeſcebant. Exo.32. Videns populus ꝙ moram faceret moyſes. Iudic. 5. Cur moratur regredi currus eius.

מביש Ignominioſus. מבישה Cõfuſionẽ faciẽs. בושה Confuſio. בשת Confuſio. בשנה Confuſio. מבושי Verenda. Erubeſcer. Moram facere. Morari.

בז בָּז Baz. contemnere. deſpicere. depredari. De quo vide in dictione ſequenti & infra in dictione בָּזָה baza.

בזז בָּזַז Bazaz. depredari. ſiue depopulari. predari. diripere.

Nume.31. Quidquid habere potuerunt depopulati ſunt Deut.2. Abſq; iumentis que in partem venere predantium Ioſue. 8. Iumenta autem & predam ciuitatis diuiſerunt ſibi filii iſrael. Pro quo hebrei legunt. Iumenta autem & predam ciuitatis depredati ſunt ſibi filii iſrael. Hiere.30. Cunctoſq; predatores tuos dabo in predam. Et in eodem. 50. Gladius ad theſauros eius qui diripientur. Ezech. 39. Et depredabuntur eos quibus prede fuerunt. Et aliquando ſcribitur cum ſimplici zain. Eſa.8. Feſtina predari. Et in eodem.10. Et pupillos diriperent. & in eodem. 11. Simul predabuntur filios orientis Soph.2. Reliquie populi mei diripient eos. Et de hoc vide ſupra in dictione. בּוֹז Boz. & inde בַּז Baz. ſiue בִּזָּה Biza. ideſt preda. depredatio. direptio. Nu.14. Paruulos veſtros de quibus dixiſtis quod prede hoſtibus forent. Heſter.9. Predas de ſuſtantiis eorum agere noluerunt Eſa.10. Vt auferat ſpolia & diripiat predã.

Depopulari. Predari. Depredari. Diripere. Predari. בז בזה Preda. Spolia

בזא Diripere. בָּזָא Baza. Diripere ſiue diſſipare. Eſa.18. Diripuerũt flumina terram eius.

בזה Cõtẽpnere. Deſpicere. Spernere. Paruipẽdere. בז Detrahere. Deſpicere.

בָּזָה Baza. contemnere. deſpicere. ſpernere. paruipendere. detrahere. Vilipendere. diripere ſiue depredari. Nu. 15. Verbum enim domini contempſit. 1. Reg.2. Qui autem contemnunt me erunt ignobiles. 2. Reg. 12. Quare cõtempſiſti verbũ domini. Ps.16. Ad nihilum deductus ẽ in conſpectu eius malignus. Pro quo beatus Hieronymus in pſalterio iuxta hebraicam veritatem tranſtulit. Deſpicitur oculis eius improbus. Prouer.1. Sapientiam atq; doctrinam ſtulti deſpiciũt. Eſa.37. Deſpexit te & ſubſannauit virgo filia ſion. Ps.21. Quoniam non ſpreuit nec deſpexit deprecationem pauperum. Eſter.1. Paruipendent imperia maritorum. Scribitur etiam aliquando בַּז Baz. ſine he in fine. Prouer.13. Qui detrahit alicui rei ipſe ſe in futurum obligat. & Zach.4. Quis enim deſpexit dies paruos. & in de. נִבְזֶה Nibze. ideſt contemptus ſiue deſpectus. ps.118. Adoleſcentulus ſum ego & contemptus. Eſa.53. Deſideraui mus eum deſpectum & nouiſſimum virorum. & in pluraliנִבְזִים Nibzim. Malach.2. Propter quod & ego dedi vos contemptibiles. Et aliquando recipit nun & mem in principio. Et dicitur. נִמְבְזָה Nemibza. ideſt deſpectum aut vile 1. Reg.15. Quidquid autem vile fuit & reprobum demoliti ſunt. Et inde בְּזוּי Bazui. ideſt contemptus vel direptus. Eſa.42. Ipſe autem populus direptus & vaſtatus. & in genere feminino בְּזוּיָה Bezuia. Eccl's.9. Sapientia pauperis contempta eſt. & inde בּוּז Buz. ideſt contemptio vel deſpectio. vt Iob.31. Et deſpectio propinquorum terruit me. & de hoc vide ſupra in dictione בוז Buz. & inde בִּזָּיוֹן Bizaion ideſt contemptio ſiue deſpectio. Eſter.1. Vnde regis iuſta eſt indignatio. Pro quo in hebreo eſt. & iuxta abundantiam contemptionis vel deſpectionis: et indignatio. ſcilicet eſt. Sed beatus Hieronymus tranſtulit ſenſum e ſenſu non verbum ex verbo: ſicut et in pluribus aliis locis ſacre ſcripture: et maxime in libro Heſter.

נבזה Cõteptus. Deſpect'. נבזים Cõtẽptibiles. נמבזה Vile. בזוי Direptus. בזויה Contẽpta. בוז Deſpectio. בזיון Cõtẽptio. Deſpectio.

בזק Fulgur. בָּזָק Bazac. Fulgur. corruſcatio. Ezech.1. et animalia ibant et reuertebantur in ſimilitudinem fulguris corruſcantis. eſt etiam nomen propriũ loci. Iudic.1. et inuenerunt Adonibezech. in bezech. 1. Reg. 2. et recenſuit eos in bezech

בזר Diſſipare. Diſpergere. בָּזַר Bazar. Diuidere. diſpergere. diſſipare. Ps.67. Diſſipa gentes que bella volunt. pro quo hebrei legunt. diſperge ſiue diuide gentes que bella volunt. Dañ. 11. et diuitias eorum diſſipabit.

בחל Variare. בָּחַל Bachal. variare. inſtabilem eſſe. Zach.11. Siquidem et anima eorum variauit in me. et ſolum inuenitur in predicto loco. et dicunt hebrei ꝙ ſignificat abominari vel abhorrere.

בחן Probare. Tentare.

בָּחַן Bachan. Probare. tentare. Iob.7. Et ſubito probas illum. Et in eodem. 23. Probauit me quaſi aurum. Et in eodem. 34. Auris enim verba probat. & in eodem. Pater mi probetur iob vſq; in finem. Ps.16. Probaſti cor meum & viſitaſti nocte. & Ps.25. Proba me domine & tenta me. Ps.80. Probaui te apud aquam contradictionis. Hiere. 20 Tu autem domine exercituum probator iuſti. Ezech. 21. Plaude ſuper femur quia probatum eſt. & Zach.13. Et probabo eos ſicut probatur aurum. Malach.3. Et tentauerunt deum: & ſalui facti ſunt. & inde. בֹּחַן Bochan. ideſt probatus: ſiue probatio. aut probamentum. Eſa.28. Ecce ego ponam in ſion lapidem precioſum probatum. Et inde בָּחוֹן Bachon. ideſt fortis. ſiue robuſtus: aut probatus: vel probator. Hiere.6. Probatorem dedi te in populo meo. Pro quo hebrei legunt fortem vel robuſtũ dedi te in populo meo. Et vtrumq; poteſt ſignificare: nam eius plurale ponitur pro robuſtis. Eſa.23. Vbi dicitur in captiuitatẽ traduxerũt robuſtos eius. & inde בַּחַן Bachan: quod ſecundum hebreos ſignificat etiam arcem ſiue turrim fortiſſimam & excelſam. Eſa.32. tenebre & palpatio facte ſunt ſuper ſpeluncas Pro quo hebrei legunt. Munitio & arx facte ſunt in ſpelũcas: ſiue per ſpeluncas. de quo beatus Hieronymus ſuper hoc loco ſic ait. Pro tenebris & palpatione in hebraico dicitur ofel & bachan: quas hebrei duas turres eſſe in ieruſalem arbitrantur excelſas atq; firmiſſimas: que his appellantur nominibus. Quarum prior interpretatur tenebre ſiue nubilum: eo quod vſq; ad nubes erigeret caput: altera probamentum & firmitas: ſiue vt ſymmachus vertit inquiſitio: eo quod in contemplando culmine eiꝰ oculi fallerentur. Hec hieronymus.

בחן probatum. בחון Probator. Fortis. Robuſti. בחן Arx.

בחר Eligere.

בָּחַר Bachar. Eligere. Geñ.13. Elegit ſibi loth omnem regionem circa iordanem. Exo.17. Elige viros: & pugna contra amalech. Deut. 30. Elige ergo vitam vt & tu viuas. Iudi.5. Noua bella elegit deus. 1. Reg. 16. Non elegit dominus ex iſtis. Et in eodem. 20. Nunquid ignoro ꝙ diligis filium iſai. Pro quo hebrei legunt. Nũquid ignoro ꝙ eligis filium iſai. & 3. Reg.18. Eligite vobis bouem vnũ Iob.34. Iudicium eligatur nobis. Ps.64. Beatus quem elegiſti & aſſumpſiſti. Ps.118. Viam veritatis elegi. Eſa.7. vt ſciat reprobare malum & eligere bonum. Et in eodem. 48. Elegi te in camino paupertatis. Hiere.8. Et eligẽt magis mortem quam vitam. Zach.2. Et eliget adhuc ieruſalem. Et in eodem.3. Qui eligit ieruſalem. & inde בָּחוּר Bachur. ideſt electus. ſiue iuuenis. 1. Reg. 9. Erat autem ei filius vocabulo ſaul electus & bonus. Eccl's.11. Letare ergo iuuenis in adoleſcentia tua & in diebus iuuentutis tue. Et in plurali בַּחוּרִים Bachurim. ideſt electi. vel iuuenes. Iudi.14. Sic enim iuuenes facere conſueuerant. Ps. 77. Et electos iſrael impediuit. Et in eodem. Iuuenes eorum comedit ignis. Eſa. 23. Non enutriui iuuenes. ſcribitur etiam cum iod in ſecunda ſyllaba tam in ſingulari quam in plurali & dicitur בְּחִיר Bechir. ideſt electus. 2. Reg. 21. In gabaa ſaul quondam electi domini. Et in plurali בְּחִירִים Bechirim. ſiue בְּחִירֵי Bechire. ideſt electi. Ps.88. Diſpoſui teſtamentum electis meis. Ps.104. Filii Iacob electi eius. vnde ibi electi eſt nominatiui caſus pluralis numeri. Et refertur ad filios. ſcribitur etiam cum nun in principio & dicitur נִבְחָר Nibchar. ideſt electus. prouer.10. Argentum electum lingua iuſti. & quandoq; ponitur mem in principio & dicitur מִבְחָר Mibchar. i. electio. & ponitur pro electis. Geñ. 23. In electis ſepulchris noſtris ſepeli mortuum tuum. pro quo hebrei legunt. in electione ſepulchrorum noſtrorum. Exo.15. Et electi principes eius ſubmerſi ſunt in mari rubro. Ezech.22. Et ſuccident electas cedros tuas. & inde בַּחֲרוּת Bachruth. ideſt tempus iuuẽtutis quod eſt electum tempus. Eccl's.11. Et in bono ſit cor tuum in diebus iuuentutis tue.

בחור Electus. Iuuenis. בחורים Iuuenes. Electi. בחיר Electus. בחירים בחירי Electi. נבחר Electus. מבחר Electi. בחרות Dies iuuẽtutis.

בטא Proferre. Pronũciare. מבטא Prolatio. Pronũciatio.

בָּטָא Bata. proferre. pronunciare. promittere. Leuit.5. Anima que iurauerit & protulerit labiis ſuis. Et in eodem. Et idipſum iuramento & ſermone firmauerit. Pro quo hebrei legunt. Ad omne quod pronunciauerit vel protulerit homo cum iuramento. & inde מִבְטָא Mibta. ideſt. prolatio: vel pronunciatio. Nu.30. Et ſemel de ore eius verbum egrediens. Pro quo hebrei legunt. & prolationem ſiue pronunciationem labiorum eius.

בטה Promittere. Proferre. Pnũciare.

בָּטָה Bata. proferre. pronunciare. promittere. ſicut in dictione ſupradicta: que etiam ſcribitur cum littera he in fine. Prouer.12. Eſt qui promittit & quaſi Gladio pungitur. Quod etiam poteſt legi ſic ſcilicet Eſt qui profert vel qui pronunciat & quaſi gladio pungit.

בטח Confidere. Sperare. Confidentiã habere. Fiducialiter agere. Securũ eẽ.

בָּטַח Batach. ſperare. confidere. fiduciam vel confidentiam habere. fiducialiter agere. ſecurum eſſe. 4. Reg. 18. In quo confiſus es vt audeas rebellare. & in eodem. An ſperas in baculo arundineo. Iob.6. Confuſi ſunt quia ſperauit. Et in eodem. 4. Et habet confidentiam ꝙ influat iordanis in os eius. Ps.21. In te ſperauerunt patres noſtri: ſperauerunt & liberaſti eos. Ps. 24. Deus meus in te confido non erubeſcam. Ps.25. In ipſo ſperauit cor meum. & Ps. 31. Sperantem autem in domino miſericordia circũdabit. Ps.48. Qui confidunt in virtute ſua. ps.117. Quam confidere in homine. & in eodem. Quam ſperare in principibus. Eſa.12. Fiducialiter agam & non timebo. Et in eodem 26. Quia in te ſperauimus. Et in eodem, Speraſtis in domino in ſeculis eternis. Hiere.12. Cum autem in terra pacis ſecurus fueris. Et in eodem.17. Maledictus vir qui confidit in homine. Et in eodem. 28. Et tu confidere feciſti populum iſtum in mendacio. vbi ponitur verbum tertie cõiugationis. & ſic Eſa.36. Vbi dicitur. nec conturbet vos ezechias dicens dominus liberabit nos. pro quo hebrei legunt. Nec confidere faciat vos ezechias dicens. & inde. בֶּטַח Betach. ſiue בִּטְחָה Bitcha. ideſt ſpes. confidentia. fiducia. ſecuritas. ps. 4. In ſpe conſtituiſti me. ps.15. Inſuper & caro mea requieſcet in ſpe. Eſa.30. In ſilentio & in ſpe erit fortitudo veſtra. & in eodem.32. & cultus iuſtitie ſilentium & ſecuritas vſq; in ſempiternum. Soph. 2. Hec eſt ciuitas glorioſa habitans in confidentia. ponitur etiam aduerbialiter. vt Geñ.34. Ingreſſi ſunt vrbem confidenter. & aliquando recipit lamed in principio & dicitur לָבֶטַח Labetach. ideſt fiducialiter. confidenter. ſecure. prouer.3. Tunc ambulabis fiducialiter in via tua. Ezech.38. Habitanteſq; ſecure. & aliquando ſcribitur cum littera nũ in fine. & dicitur. בִּטָּחוֹן Bitachon. 4. Reg.18. Que eſt iſta fiducia qua niteris. & aliquando recipit mem in principio & dicitur מִבְטָח Mibtach. ideſt fiducia. ſpes. confidentia. Iob.8. Et ſicut telam aranearum fiducia eius. ps.21. Spes mea ab vberibus matris mee. prouer.21. Detraxitq; robur fiducie eius. & inde בַּטֻּחוֹת Batuchoth. pro quo beatus hieronymus trãſtulit audacter. Iob.12. & audacter prouocant deum. pro quo hebrei legunt. & ſecuritates vel confidentie prouocantibus deum. ſcilicet abundant.

בטח בטחה Spes. Securitas. Cõfidẽtia. Cõfidẽter. לבטח Fiducialr. בטחון Fiducia. מבטח Fiducia. Spes. בטחות Audacter. Confidẽtie.

בטל Ocioſum eſſe. Prohibere.

בָּטַל Batal. vacare. ſiue ceſſare. ocioſum eſſe. prohibere. Eccl's.12. Et ocioſe erũt molentes in minuto numero Eſdre.4. prohibeatis viros illos: vt vltra non edificent. & in eodem. & prohibuerunt eos in brachio & robore. & in eodem. Tunc intermiſſum eſt opus domus domini. ideſt tunc ceſſauit.

Beten vterus.venter.Gen.25.Due gentes sunt in vte ro tuo.3.Reg.7.Iuxta mensuram columne contra re ticula. Pro quo hebrei legunt. Iuxta ventrem contra re ticula. dicitur autem venter columne pars media siue pars crassior ipsius colũne.Ps.21.In te proiectus sum ex vte ro.Prouer.13.Venter autem impiorum insaturabilis.cuius plurale בטנים Botnim. nõ inuenitur in hoc significato sed pro fructu arboris pini: secundum hebreos.Sed btus Hiero nymus traduxit terebinthi fructus.Gen.43.Stactes & ter rebinthi & amigdalarum.

Bib.concauum.vanum.inane.vacuum. De quo vide supra in dictione בוב Bub.

Be in ligua chaldaica significat in eo.vel in ipso.Dan. 4.Et esca vniuersorum in ea.et in hebreo est mascu lini generis.

Bin.intelligere.cogitare.aspicere.intueri. Iob.23. Et intelligam quid loquitur mihi.Ps.5. Intellige cla morem meũ.Ps.49.Intelligite hec qui obliuiscimini de um.Ps.81.Nescierunt nec intellexerunt.Ps.93. Intelligi te insipientes in populo.Prouer.2.Tunc intelliges timore domini.Et in eodem.8.Intelligite paruuli astutiam. & in eodem.14. Sapientia callidi est intelligere viam suam.Et in eodem.24.Qui inspector est cordis ipse intelligit. Esa. 28.Et quem intelligere faciet auditum.Dan.9. Ego dani el intellexi in libris.Et in eodem.11. Et docti in populo do cebunt plurimos.i.intelligere facient plurimos. Et in eo dem.12.Et ego audiui & non intellexi.Et aliquando scribi tur sine iod in medio dictionis.vt Ps.138.intellexisti cogi tationem meã delonge.Iob.13.Audiuit auris mea & intel lexit singula. Dan.8. Fac intelligere istam visionem. Et in eodem.11.Et cogitabit aduersus eos qui dereliquerunt te stamentum sanctum.Et quando est verbum tertie coniuga tionis recipit.he.in principio.scilicet in preterito et in im peratiuo & in infinitiuo.& dicitur הבין Hebin.et in presen ti vel participio recipit litteram mem in principio & dici tur מבין Mebin.et aliquando mutat iod.in vau.scilicet quã do est verbum quarte coniugationis vel in voce passiua pri me coniugationis.Et tunc significat intelligere: siue doce re:considerare:respicere.Esa.10.Et in sapientia mea intel lexi.Hiere.30.In nouissimo dierũ intelligetis ea.Deut.32. Circunduxit eum & docuit.3.Reg.3.Quem diligentius in tuens clara luce.Iob.11. Et videns iniquitatem nonne con siderat. Et in eodem.37.Sta & considera mirabilia dei. & inde בינה Bina.i.intelligẽtia siue intellectus.prudentia.sa pientia. Deut.4.Hec est vestra sapientia et intellectus co ram populis.Iob.20.Et spiritus intelligentie mee respon debit mihi.Et in eodem.38.Aut quis dedit gallo intellige tiam.Esa.11.Spiritus sapientie & intellectus.Prouer.4. Et attendite vt sciatis prudentiam. & inde נבון Nabon. siue מבין Mebin.idest intelligens siue prudens.Deut.4.En po pulus sapiens & intelligens gens magna hec.Prouer.1. Et intelligens gubernacula possidebit.Et in eodem.8. Recti sunt intelligentibus.Et in eodem.14. In corde prudentis requiescit sapientia.Et inde תבונה Thebuna.i.intelligen tia.siue intellectus.aut prudentia.Iob.12.Ipse habet consi lium & intelligẽtiam.Ps.135.Qui fecit celos in intellectu. Iob.12.Et in multo tempore prudentia.Prouer.2.Pruden tia saluabit te.Et in eodem.24.Et in prudentia roborabi tur.ponitur etiam pro sapientia.vt.Ps.146.Et sapientie eius non est numerus.Item בין Ben.inter.intra.intermedi um.Gen.1.Diuisitque aquas que erãt sub firmamento ab iis que erant super firmamentum.Pro quo hebrei legunt.Di uisitque inter aquas que erant sub firmamento & inter aquas que erant super firmamentum.& in eodem.13. Facta est ri xa iter pastores Abraã & Loth. Exo.14. Qui e inter mag dalum et mare. Leuit.10. vt habeatis scientiam discernẽdi inter sanctum et profanum & inter pollutum & mundum. Ps.103.Inter medium montium pertransibunt aque. inue nitur etiam בינות Benoth.i.inter.Ezech.10. Et imple ma num tuã prunis ignis que sunt inter cherubim.Inde ביניים Benaim.idest Intermedius Pro quo translatio nostra ha bet Spuriũ.1.Reg.17. Et egressus est vir spurius de castris philisthinorum.pro quo hebrei legunt. Et egressus est vir intermedius de castris philisthinorum.eo q stabat inter du as acies.Item בן Ben.sine iod in medio significat filium.de quo vide infra in dictione בנה Bana.

Besim.siue ביצי Bese.oua.Deut.22.Et matrem pul lis vel ouis desuper incumbantem.Iob.39. Dere linqt in terra oua sua. Esa.10. Sicut colligũtur oua q dereli cta sunt. & in eodem.59. Oua aspidum ruperunt.& eius singulare ביצה Besa. non inuenitur in sacra scriptura: sed i aliis libris hebraicis inuenitur p ouo.

Bair.cisterna.Hiere.6. Sicut frigidam facit cisterna aquã suã. Item בירה Bira. habitatio.palatiũ.1.Parali. 29.Neque enim homini preparatur habitatio sed deo.signi ficat etiã ciuitatem vel vrbẽ.scilicet regiam. Ester.1.Susa ci uitas regni eius exordiũ fuit.Et in codẽ.2.Erat vir Iudeus i susis ciuitate. Et in ligua chaldaica dicitur בירתא Birtha.i. castrum. Esdre.6. Et inuentum est in echbathanis q est ca strum in medenaprouicia.& in plurali בירניות Biranioth. idest palatia siue domus magna.siue castella. Pro quo bea tus Hieronymus transtulit domos ad instar turrium.2.Pa ralip.17.Et edificauit in iuda domos ad instar turrium. Et in eodem.27.In saltibus castella & turres.

Baith.siue בית Beth.Domus.Gen.19.Declinate in do mum pueri vestri. Et in eodem. viri ciuitatis vallaue runt domum illius.Exo.13.in manu forti eduxit nos domi nus de terra egypti de domo seruitutis. Nu.22.Si dederit mihi balach plenam domum suam argenti & auri.Deut.6. Et meditaberis sedens in domo tua.Et in eodem.25.Et vo cabitur nomẽ eius in israel domus discalciati. Significat et gentem vel familiam.vt domus israel. domus iuda.domus dauid. Accipitur etiam pro nido auium vel pro habitacu lo animalium.Ps.83. Etenim passer inuenit sibi domum. Ps.103.Herodii domus dux est eorum.Item significat intra. intrinsecus.inter.Exo.25. Et deaurabis eam auro mundis simo intus & foris.3.Reg.7.Quorum posteriora vniuersa intrinsecus latitabãt.Iob.8.Et inter lapides cõmorabitur. Itẽ accipitur p carcere.Esa.14. vinctis eius nõ aperuit car cerem. Accipitur etiam pro loco vel pro spacio quod con tinet aliquã rẽ:vel appropriato alicui rei:quod dicitur do mus eius.3.Reg.18.Fecitque aqueductum quasi per duas ara tiunculas in circuitu altaris.Pro quo in hebreo habetur.fe citque aqueductum quasi domus duorum satorum sementis in circuitu.i.quasi spacium vel locum in quo poterant se minari duo sata sementis.et sic dicitur Bethacarem quod interpretatur domus vinee. idest locus vinearum.& sic de reliquis.et in plurali בתים Bathim. siue בתי Bathe.i.edes. domus.Exo.1.Et edificauit illis domos.Leuit.25. Edes le uitarum que in vrbibus sunt semper possunt redimi. Pro uer.1.replebimus domos nostras spoliis. Inuenitur etiam pro edicullis siue domunculis.4.Reg.23. Destruxit quoque edicculas efeminatorũ que erant in domo domini pro qui bus mulieres texebant quasi domunculas luci. Significat etiã ornamentũ quoddã muliebre: pro quo beat9 Hierony mus trãstulit olfactoria.Esa.3. Et olfactoria & anulos et in aures vbi pro olfactoriis in hebreo habetur בתי הנפש Ba the hanephes quod interpretatur domus anime.Et dicunt hebrei quod sunt quedam ornamenta que pendebant in pectore vel supra cor sicut sunt olfactoria & similia. Item ביתן Bithan.Nemus.vel silua.Ester.1.In vestibulo horti & nemoris.Et in eodem.7.Qui cum reuersus esset de horto nemoribus consito.Hebrei tamen dicunt q significat pala tium vel domus facta in horto vel nemore ad solatium uel refrigerium.Item בית Bith. in lingua chaldaica significat dormire.siue manere.Dan.6. Et dormiuit incenatus.

Becha.in te.et est dictio composita cuius partes non in ueniuntur per se. sicut supra dictum est.

Bacha.fletus.planctus.Ps.83. Disposuit in valle la chrymarum in loco quẽ posuit. Pro quo beatus Hie ronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtu lit.Transeuntes in vallem fletus fontem ponent eam. He brei vero dicunt q significat quoddam gen9 arboris cuius plurale est בכאים Bechaim.Pro quo piros transtulit Beatus Hieronymus.2.Reg.5.Et venies ad eos ex aduerso pirorũ Et in codẽ.Et cum audieris sonitum gradientis in cacumi ne pirorum.1.Paralip.14. Vbi eadem verba habentur.

Bacha.flere.plorare.plãgere.2.Reg.1.Filie israel su per saul flete.Ps.125.Euntes ibant et flebant mitten tes semina sua.Hiere.13.In abscõdito plorabit anima mea. Et in codẽ.31.Rachel plorans filios suos.Thren.1.Plorans plorabit in nocte. Osee.12. Fleuit & rogauit eum. et qñque scribitur sine he in fine.Gen.21.Leuauit vocem suam & fle uit.Et in eodem. Cumque eiulatu magno fleret. Et in codẽ. 50.Ruit super faciẽ patris flens.Ps.136.Illic sedimus et fle uimus.Hiere.22.Plangite eum qui egredietur. Ezech.8. Plangentes adonidem.Et inde בכי Bechi.i.fletus.ploratus planctus.profundũ.Gen.45.Eleuauitque vocem suam cum fletu.Esa.15.Ascendit domus dibon ad excelsa in planctũ. Hier.31.Quiescat vox tua a ploratu.significat etiam fluct9 siue profundum.s.aquarum ad similitudinem lachrymarũ abundantium.Iob.28.Profunda quoque fluuiorum scruta tus est.Et aliquando scribitur cum littera nun in principio et dicitur נבכי Nibche.ut in codẽ.38. Nunquid ingressus es profundum maris.Inde בוכיה Bochia.i.flebilis.siue plo rans.Thren.1.Idcirco ego plorans.Et inde בכות Bachuth.i fletus.Gen.35.Vocatumque est nomẽ loci illius quercus flet9.

Bachem.in vobis.siue in vos.et est dictio composita cuius partes non inueniuntur per se:vt dictum est su pra.et quando refertur ad feminas scribitur cum littera nũ in fine et dicitur בכן Bachen.i. in vos vel in vobis.fe.ge.

Bachar.primogenitum facere.siue primogenitũ cõ stituere:aut primitias offerre vel primitiua afferre.vt Leuit.27.Primogenita que ad deum pertinent nemo san ctificare poterit.pro quo hebrei legunt. Omne primogeni tum quod domino cõstitutũ est nemo sanctificet. Deut.21. Non poterit filium dilecte facere primogenitũ.Ezech.27 Per singulos mẽses afferet primitiua.et inde. בכור Bechor. .i.Primogenitus.vel maior.aut primitiuum. Gen.25. Pri mogenitus ismahel nabaioth.Et in codẽ.38.Fuitque her pri mogenitus iude.Et in eodem.43. Sederunt coram eo pri mogenitus iuxta primogenita sua.Et in eodem. 48. Qui maior natu erat.Exo.4. Filius meus primogenitus israel. Et in codẽ.13.Sanctifica mihi omne primogenitũ. Ps.88. Et ego primogenitum ponam illum. Hiere. 31. Et efraim primogenitus me9 est.3.Reg.16.In ahyram primitiuo suo fundauit eam.et in ge.fe.בכירה Bechira.i.primogenita vel maior.Gen.19. Dixitque maior ad minorem. Et in plurali בכורות Bechoroth.i.primogenita.vel primogeniti.Gen.4 Abel quoque obtulit de primogenitis gregis sui.& quando post se regit genitiuum dicitur בכור Bechore. Esa.14.Et pascentur primogenita pauperum. Et inde בכורה Becho ra.i.primogenitura vel primogenita.s.ius primogeniture Gen.25. Vende mihi primogenita tua. Et in codẽ. Quid mihi proderunt primogenita. Deut.21. Et huic debentur primogenita.Et in omnibus locis predictis in hebreo legi tur in singulari.s.primogenitura vel ius primogeniture.& inde בכורים Bichurim.siue בכורי Bichure.primitie vel pri mitiua.Exo.23.Primitias frugum terre tue defferes in do mum domini dei tui. Leuit.2. Si obtuleris munus primi tiarum frugum tuarum domino.Nu.28.Dies etiam primi tiuorum quando offeretis nouas fruges domino. Et inde בכורה Bicura.i.ficus que primum venit ad maturitatem. Osee.9. Quasi prima poma ficulnee. Mich.7. Precoces ficus desiderauit anima mea. Et eadem dictio ponitur pro temporaneo.Esa.28. Quasi temporaneum ante maturita tem autumni.cuius plurale בכורים Bichurim. ponitur pro grossis.Naũ.3.Sicut ficus cũ grossis suis.Inde מבכירה Mab chira.i.Mulier qñ prio parit.pro q puerperã transtulit bea tus Hieronymus.Hiere.4.Angustie sicut puerpere.Et in de בכרה Bichra.Significat quoddã gen9 animalis magni & velocissimi cursu. pro quo beatus Hieronymus transtulit cursorem.Hiere.2. Cursor leuis explicans vias suas. cuius plurale בכרי Bichre Dromedarios transtulit.Esa.60. Dro medarii madian et epha.

Bal.ne.non.neque. Ps.15.Quoniam bonorum meo rum non eges.et in eodem. Quoniam adextris est mi hi ne commouear.Ps.103 Terminũ posuisti quem non trãs gredientur:neque conuertentur operire terram.Prouer.23. Et mens eius non est tecum. Et in eodem. Vulnerauerunt me sed nõ dolui. Traxerũt me & ego nõ sensi.& recipit in fine.iod.& dicitur בלי Beli.i.non.absque.sine.2.Reg.1. Cli peus saul quasi non esset vnctus oleo. Ps.71. Donec aufera tur luna.pro quo hebrei legunt. Donec nõ sit luna. Ps. 58. Sine iniquitate cucurri.Esa.14.Subiiciẽtem in furore gen tes crudeliter.Pro quo hebrei legunt.Subiiciẽtem in furo re gentes persecutione absque cessatione.i.incessabili.Et in codẽ.38. Tu autem eruisti animam meam vt non periret. Et etiam recipit mem in principio & dicitur מבלי Mibeli. i.non.sine.absque.eo q non.Exo.14. Forsitan nõn erant se pulchra in egypto.Iob.4. Tigris periit eo q non haberet predam.Thren.1.Eo q non sunt qui veniant ad solemnita tem.Et etiam recipit in principio beth. & dicitur בבלי Bi bli.i.ne.non.absque.Deut.19. Qui percusserit proximũ su um nesciens. Et aliquando scribitur cũ lamed in principio. et dicitur לבלי Libli.Esa.5. Et aperuit os suum absque vllo termino.Et componitur predicta dictio בלי Beli.cũ dictio ne על Al.que significat ascensionem et dicitur בליעל Beli al.i.non.ascendens.potest etiam componi cum dictione על Ol.quod significat iugũ: & interpretari absque iugo. Et sic interpretatur aliquando in translatione nostra. Iudi.19. Venerunt viri ciuitatis illius filii belial.i.absque iugo.Et ali quando translator pro belial posuit iniquum.Ps.40. Ver bum iniquum cõstituerunt aduersum me. Quandoque etiã interpretatus est diabolum siue diabolicum.3.Reg.21. Et adductis duobus viris filiis diaboli. Et in eodem. At illi vt viri diabolici dixerunt contra eum testimonium. Ponitur et בליעל Belial.pro preuaricatiõe Naũ.1. Mente ptractans puaricationẽ. cõponitur et predicta dictio בלי Beli. cũ di ctione לו Lo.que significat ei.vel eius.absque siue. & dr בלילו Belilo.i.nõ eius.vel nõ sui.aut nõ illi9. Iob.18. Habi tent in tabernaculo illi9 socii ei9 qui nõ est.& in eo. 42.

Agrum non suum demetūt. Componitur ēt cū dictiōe מָה Ma que signāt quid: siue aliqd. & dicitur בְּלִימָה belima: qđ significat nō aliquid. i. nihil. Iob. 26. Et appendit terrā sup nihilo. Item בַּל bal in lingua chaldaica signāt cor. Dan̄. 6. Et pro daniele posuit cor vt liberaret eum.

בָּלַל Balal. confundere. miscere. cōmiscere. Gen̄. 11. Quia ibi confusum est labium vniuerse terre. Pro quo heb. le. qa ibi confudit dn̄s siue cōmiscuit dn̄s labiū vniuerse terre. Osee. 7. Ephraim in populis ipse cōmiscebatur. Et aliqn̄ scribitur cum simplici lamed. Gen̄. 11. Et cōfundamus ibi linguā eorū. vbi ponitur נָבְלָה Nābla. & inde. בְּלִיל Belil. i. pabulū iumentorum ex diuersis mixtū. Esa. 30. Commixtum migma comedent: sicut in area ventilatū est. Iob. 6. Aut mugiet bos cum ante presepe plenū steterit. pro q̄ he. le. Aut mugiet bos super pabulū suū. i. existens sup pabulum suum. & inde verbum יָבַל Iabal. i. pabulū prebuit. Iudi. 19. Et pabulū asinis prebuit. inde בְּלוּלָה Belula. i. cōmixtū vel cōmixta. pro quo Beatus hieronymus transtulit cōspersam. Leuit. 2. Simile cōsperse oleo & absq̄ fermēto. & in plu. בְּלוּלֹת Beluloth. Nu. 6. Qui cōspersi sūt oleo. & inde תְּבַלּוּל Thebalul. quod significat maculā in pupilla oculi: quā albuginē nominat trāslatio nostra. Leuit. 21. Si albuginem hn̄s in oculo. a confusione pupille dictū. & ide. תֶּבֶל Thébel. i. confusio. scelus. Leuit. 20. Vterq̄ moriatur quia scelus operati sunt. Esa. 10. Et furor meus super scelus eorū. & scribitur cum accentu in prima syllaba. nā si accentus ponatur in secunda syllaba tūc signāt mundū vel orbē. 1. Reg. 2. Et posuit super eos orbē. Iob. 18. Et de orbe trāsferet eū. Ps. 23. Orbis terrarū & qui habitant in eo. Et de hoc vide infra in littera thau.

בָּלַג Balag. confortari. refrigerari. subridere. Ps. 38. Remitte mihi vt refrigerer. Iob. 11. Commuto faciem meam & dolore torqueor. pro quo hebrei legunt. Commutabo faciem meam & refrigerabor siue confortabor. Et quia lachryme sunt refrigerium dolorem patiēti: ideo ponitur etiam pro plangere. Iob. 10. Dimitte me vt plangam paululum dolorem meum. sed ēt in hoc loco hebrei legūt. dimitte me vt conforter vel refrigerer paululum. Amos. 5. Qui subridet vastitatem sup robustum. & inde מַבְלִיגִיתִי Mabligithi. Pro quo in nostra translatione ponitur dolor meus. Hiere. 8. Dolor meus super dolorem. Hebrei tamē dicunt q̄ significat refrigerium meum siue confortationem meam.

בָּלָה Bala senescere. inueterare. vetustate cōsumi. atterere siue conterere. vetustum facere Gen̄. 18. Postq̄ consenui & dominus meus vetulus est: voluptati operam dabo. Nee. 9. Vestimenta eorū non inueterauerunt. Ps. 31. Quoniam tacui inueterauerunt ossa mea. Ps. 48. Et auxilium eorum inueterascet. Ps. 101. Et omnes sicut vestimentum veterascent. Esa. 65. Et opera manuum eorum inueterabunt electi mei. Deut. 8. Vestimentum tuum quo operiebaris nunquam vetustate defecit. Et in eodem. 29. Non sunt attrita vestimenta vestra neq̄ calciamenta pedum vestrorum vetustate consumpta sunt. Ios. 9. Trita sunt & pene cōsumpta. 1. Paralip. 17. Neq̄ filii iniquitatis atterent eum. Dan̄. 7. Et sanctos excelsos conteret. Thren. 3. vetustam fecit carnem meam & pellem meam. Ezech. 23. Et dixi ei que attrita est in adulteriis. & ide בָּלֹת Baloth. i. vetustas. siue senect⁹. Ps. 91. Et senectus mea in misericordia vberi. & inde בָּלִים Balim. idest veteres. Iosue. 9. saccos veteres asinis imponentes. Et in genere feminino בָּלוֹת Baloth. vt in eodem. Et inde בְּלוֹיֵי Beloie. idest vetera siue antiqua. Hiere. 38. Tulit inde veteres pānos & antiqua que putruerant. Et in eodem. Pone veteres pannos & hec scissa & putrida sub cubito manuum tuarum. & inde בַּלָּהָה Balaha. i. terror. turbatio. Esa. 17. In tempore vespere & ecce turbatio. & in plurali. בַּלָּהוֹת Balahoth. idest conturbationes vel formidines. Iob. 10. Vndiq̄ terrebunt eum formidines. Ponitur etiam pro interitu. vt in eodem. & calcet super eū quasi rex interitus. Item ponitur pro nihilo. Ezech. 26. In nihilum redigam te. Et in eodem. 28. Nihil factus es & non eris in perpetuum.

בְּלוֹ Belo. in lingua chaldaica significat vectigal quod datur pro vnoquoq̄ capite. Esdre. 4. Tributum quoq̄ & vectigal & annuos redditus non dabunt.

בְּלִיַּעַל Belial. interpretatur non ascendens: siue absq̄ iugo. aut iniquus: vel diabolicus. De quo vide supra in dictione בַּל Bal. quia est dictio composita vt ibidem dictum est.

בַּלַּט Balat. paulatim. Abscondite. clam. ruth. 3. Et venit abscondite. 1. Reg. 18. loquimini ad dauid clam.

בָּלַם Balam. constringere. coarctare. refrenare. Ps. 31. In camo & freno maxillas eorum constringe. Pro quo hebrei legunt in camo & freno maxillas eius siue os eius ad constringendum siue ad refrenādū. vbi ponitur לִבְלוֹם Liblom. Et solum inuenitur in predicto loco. De dictione autem בְּלִימָה Belima. idest nihil. vide supra in dictiōe. בַּל Bal vnde deriuatur.

בָּלַס Balas cum samach in fine. idest vellicare. siue excutere Amos. 7. Sed armentarius ego sum vellicans sycomoros. & solum inuenitur in hoc loco.

בָּלַע Balaa. deuorare. absorbere. glutire. destruere. precipitare. Gen̄. 41. Deuorantes omnem priorum pulchritudinem. Exo. 7. Sed deuorauit virga Aaron virgas eorū. Et in eodem. 15. Deuorauit eos terra. Nu. 16. Et aperiens terra os suū deglutiat eos. Et in eo. Deuorauit eos cum tabernaculis suis. Deut. 11. Quos aperto ore suo terra absorbuit. 2. Reg. 17. Ne forte absorbeatur rex. Iob. 7. nec dimittis me vt glutiam saliuam meam. Et in eodem. 8. Si absorbuerit eum de loco suo. & in eo. 20. Diuitias quas deuorauit euomet. Et in eodem. 37. Etiam si locutus fuerit homo deuorabitur. Ps. 34. Ne dicant deuorauimus eum. & Ps. 68. Ne absorbeat me profundum. & Ps. 106. Et omnis sapientia eorum deuorata est. & Ps. 123. Forte viuos deglutissent nos. Prouer. 1. Deglutiamus eum sicut infernus viuentem. Et in eodem. 19. Et os impiorum deuorat iniquitatem. Esa. 28. Absorpti sunt a vino. Et in eodē. 49. Fugabuntur qui absorbebant te. Hiere. 51. Absorbuit me quasi draco. Et in eodem. Et eiiciam quod absorbuerat de ore eius. Abac. 1. Et taces deuorante impio iustiorem se. Significat etiā precipitare siue dissipare vel diruere. 2. Reg. 20. Quare precipitas hereditatem domini. Et in eodem. Non precipito nec demolior. Iob. 10. Et sic repente precipitas me. Ps. 54. Precipita domine diuide linguas eorum Eccl's. 10. Et labia insipientis precipitabunt eum. Esa. 9. Et qui beatificantur precipitati. Et in eodem. 19. Et consilium eius precepitabo. Et in eodem. 25. Precipitabit mortem in sempiternum. Thren. 2. Precipitauit dominus & non pepercit. Esa. 13. Et viam gressuum tuorum dissipant. Significat etiam diruere. Nu. 4. Alii nulla curiositate videant que sunt in sanctuario priusquam inuoluantur. pro quo hebrei legunt. Et non ingrediantur ad videndum quando diruitur sanctuarium. i. quando ea que sunt in sanctuario auferūtur de loco suo vbi sunt sita & inuoluūtur ad portandū ea quādo castra mouebāt. vnde idem est sensus cum littera nostra. Inde בֶּלַע Bálaa. i. Precipitatio. siue deuoratio vel dissipatio. Ps. 51. Dilexisti oīa verba p̄cipitationis.

בִּלְעֲדֵי Biladai. Excepto. absq̄. preter. nisi. Gen̄. 14. Exceptis his que comederunt iuuenes. Et aliqn̄ vltimū iod nō est de substantia dictionis sed denotat pronomē prime persone. vt in eodē. 41 Absq̄ me deus respōdebit prospera pharaoni. Et cōponitur cū pronominibus sic. בִּלְעָדַי Biladai. i. Absq̄ me: vt supra. בִּלְעָדֶיךָ Biladécha. i. absq̄ te. Gen̄. 41. Et absq̄ tuo imperio non mouebit quisq̄ manū aut pedem. Et recipit in principio mē. & dicitur מִבַּלְעֲדֵי Mibalade. i. absq̄. preter. Ios. 22. Preter altare dn̄i dei nr̄i. Ps. 17. Quis deus preter dominum.

בָּלַק Balac. Nudare. siue dilacerare. Destruere. Esa. 24. Ecce dn̄s dissipabit terrā & nudabit eam. Naū. 2. Dissipata est & scissa & dilacerata. vbi ponitur מְבֻלָּקָה Mebulaca pro dilacerata.

בִּלְתִּי Bilthi. Nisi. preter. ne. non. Nu. 12. Nihil aliud respiciunt oculi nr̄i nisi man. et in eodē. 32. Preter caleb filiū iephone. Et aliqn̄ vltimū iod non est de substantia dictionis sed denotat pronomē prime persone. Osee. 13. Et saluator non est preter me. Et aliqn̄ significat ne vel nō. 1. Reg. 20. Cogitabat eīm quod nō esset mūdus. Iob. 14. Donec atterātur celi non euigilabunt. pro quo hebrei legūt. Donec nō celi. i. donec non sint celi nō euigilabūt. Potest etiā deriuari a dictione supra posita. בָּלָה Bála: que significat atterere sicut est in nostra translatione. Esa. 10. Ne incurueminī sub vinculo. & in eodē. 14. Cedentem populos in indignatione plaga insanabili. pro quo hebrei legūt. Plaga nō cessante. Et recipit in principio mē. & dicitur מִבִּלְתִּי Mibilthi. i. non: siue eo quod nō. Nu. 14. Et dicāt non poterat introducere populū in terrā. & qn̄q̄ recipit in principio lamed. Et dicitur לְבִלְתִּי Lebilthi. i. vt non. nec. ne. Deut. 4. Et iurauit vt nō transirē iordanē nec ingrederer terrā optimā. et in eodē. 17. Nec eleuetur cor ei⁹ in supbia sup fratres suos neq̄ declinet in partē dexterā vel sinistrā.

בָּם Bam. in eis. vel in illis. aūt in ipsis. Et ē dictio cōposita cuius partes non inueniūtur per se: vt dictū est supra in principio huius littere beth. Et quādo refertur ad feminas scribitur cum nun in fine loco mem.

בָּמָה Bama. excelsum. altitudo. 1. Reg. 9. Sacrificiū est hodie populo in excelso. 3. Reg. 3. Illud quippe erat excelsum maximum. Esa. 2. Quia excelsus reputatus est ipse Et in p̄rali בָּמוֹת Bamoth. i. excelsa. siue altitudines. Deut. 32. Et cōstituit eum super excelsa terre. 3. Reg. 15. Excelsa autē non abstulit. Ps. 17. Et super excelsa statuēs me. Esa. 14. Ascendā super altitudines nubiū. ponitur etiā pro collo eo q̄ est pars excelsa in homine. Deut. 33. Et tu eorum colla calcabis.

בְּמוֹ Bemo. in. per. Iob. 37. Ingredietur bestia latibulum suū. pro quo hebrei legūt. Et ingredietur bestia in latibulū vel in insidiis. Esa. 43. Cum ambulaueris in ignem non combureris.

בָּן Ban. in eis. et refertur ad feminas. vt dictū est supra. Itē בֵּן Ben. filius. de quo vide infra in dictione sequēti.

בָּנָה Bana. edificare. extruere. construere. Gen̄. 4. Et edificauit ciuitatem. Nu. 23. Edifica mihi septē aras. Deut. 20. Quis est homo qui edificauit domū nouam: & non dedicauit eam. Ios. 8. Tunc edificauit iosue altare dn̄o deo. 3. Reg. 8. Edificans edificaui domū habitaculū tuū. Ps. 101. Quia edificauit dn̄s sion. Eccl's. 9. Extruxitq̄ munitiones per girū. Hiere. 30. Et edificabitur ciuitas in excelso suo. Et aliquando scribitur sine he finali. Gen̄. 2. Edificauit dominus deus costam quā tulerat de adam in mulierē. Et in eodē. Edificauit autē noe altare dn̄o. Exo. 1. Edificauerūt q̄ vrbes tabernaculorū pharaoni. Iob. 3. Et qui edificant sibi solitudines. Nu. 33. Imponētes vocabula vrbibus quas extruxerat. Deut. 20. Et extrue machinas donec capias ciuitatem. Ezech. 27. Abietibus de sanir extruxerunt te. Et inde בִּנְיָן Binian. i. edificiū. structura. Ezech. 40. Et mēsus est latitudinē edificii calamo vno. Et idē significat בִּנְיָה Binia. cum he in fine loco nū. vt in eodē. 41. Et quod separatum erat edificium & parietes eius longitudinis centum cubitorum. Significat etiam supradicta dictio בָּנָה Bana. filios habere vel filios suscipere. Gen̄. 16. Si forte saltē ex illa suscipiam filios. inde dicitur בֵּן Ben. i. filius quia est quasi edificium parentū eius. Potest etiā deriuari a dictione supradicta. בִּין Bin. quod significat itelligere. vt supra dictum est. et ideo Hiere. 49. vbi nos hēmus. Periit cōsiliū a filiis. Aliqui hebrei legūt. Periit cōsiliū ab intelligētib⁹: et sic trāstulerūt. lxx. qa ē equiuocū ad vtrūq̄. & accipitur multipliciter. s. p filio naturali. Gen̄. 5. Et genuit filios & filias. et in eodem. 18. Et habebit filium sara vxor tua. & in eodē. 45. Ioseph filius tuus viuit. Accipitur etiā pro filiis filiorū vel pro quocūq̄ descendēte ab alio: qui dicitur filius eius. vt filii israel. filii Iuda. filii Leui. Nu. 16. Audite filii leui. Et nō solum pro filiis filiorū sed etiā pro filiis filiarum. Gen̄. 31. Filie mee & filii. Pro quo hebrei legūt. Filie filie mee: & filii filii mei. s. sunt: qui vtiq̄ erant filii filiarū suarū. Accipicipitur etiā pro filio adoptiuo. Exo. 4. Filius meus primogenitus israel. et supra in eodē. 2. Quem illa adoptauit in locum filii. Pro quo in hebreo habetur. Et fuit illi in filiū. Accipitur etiā pro discipulo vel pro quocūq̄ qui sequitur doctrinā alterius: qui dicitur filius eius. 4. Reg. 2. Vidētes autē filii prophetarū qui erant in hiericho. vnde magister vel dn̄s aut princeps pater appellatur in scriptura. vt dictū est supra in principio huius voluminis. Et etiā cuiuscunq̄ opera facit eius filius dicitur. Deut. 3. Omnes viri robusti. pro quo hebrei legunt. Omnes filii fortitudinis. 1. Reg. 2. Porro filii heli filii belial. 3. Reg. 21. Et eductis duobus viris filiis diaboli fecerunt eos sedere cōtra eum. Ps. 88. Et filius iniquitatis non apponet nocere ei. Vnde saluator in euāgelio ioānis. 8. ait. Si filii abrae estis: opera abrae facite. Et etiā quando aliquis est dignus aliqua re vel aliqua pena dicitur filius illius rei. Deut. 25. Si autē eum qui peccauit dignum viderint plagis. Pro quo in hebreo habetur. Si autē qui peccauit filius fuerit flagellationis. i. dignus plagis sicut est in littera nostra. 2. Reg. 13. Viuit dn̄s quia filius mortis est vir qui fecit hoc. Et etiā q̄ndo aliquis habet aptitudinem ad aliquā rem aut ex ea producitur dicitur filius eius. Iob. 41. Non fugabit eum vir sagittarius. Pro quo in hebreo habetur. Non fugabit eū filius arcus. Esa. 5. Vinea facta est dilecto meo in cornu filio olei. i. in angulo terre pinguissime apto oliuis. sicut exponūt hebrei. Et in eodē. 21. Tritura mea & filia aree mee. Pro quo in hebreo habetur. Et filius aree mee. & dicitur filius aree granū frumenti: eo quod producitur in ea. Thren̄. 3. Misit in renibus meis filios pharetre sue. vbi per filios pharetre itelligūtur sagitte Et etiā viri alicuius ciuitatis vel loci aut regionis siue populi dicūtur filii eius. vt Gen̄. 21. Presentibus filiis populi mei. Esa. 11. Simul predabūtur filios orientis. Hiere. 2. Filii memphis & taphnis. Thren̄. 4. Filii sion inclyti. significat etiā etatē vel durationē. Exo. 12. Agnus absq̄ macula masculus anniculus. Pro quo hebrei legūt. Agnus absq̄ macula masculus filius vnius anni. i. etatis vnius anni. Et. 1. Reg. 13. Filius vnius anni erat saul cum regnare cepisset. Accipitur etiā pro paruo animali cuiuscūq̄ speciei qui adhuc sequitur matrē. Gen̄. 18. Et tulit inde vitulū. pro quo in he-

breo habetur filius vacce. & similiter vbicunq; nos habemus vitulũ de armento: in hebreo habetur vitul⁹ filius vacce. Et sic pullus colũbe in hebreo dicitur filius colũbe. & in plurali בנים Banim siue בני Bene. vt in aliquibus locis supradictis. Et in genere feminino scribitur irregulariter. Nam cũ deberet dici בנת Benath: dicitur בת Bath: & deficit littera nun que est littera substantialis. & significat filiã. Geñ. 30. Peperit filiã nomine dinam. Exo. 2. Descendebat filia pharaonis vt lauaretur in flumine. Ps. 136. Filia babylonis misera. Threñ. 2. In tabernaculo filie sion. et in codẽ. Et cõsolabor te virgo filia sion. Et accipitur quasi eisdem modis quibus: בן ben: vt supra. Itẽ significat pupillã vt dictum est supra in dictione בבת Babath. Et eius plurale בנות Banoth scribitur regulariter cum littera nun. Et significat filias. Geñ. 5. Et genuit filios & filias. & in codẽ. 49. Filie discurrẽtes sup murũ. Canti. 1. Nigra sum sed formosa filie ierusalẽ. Et etiã accipitur pro villis vel viculis aut suburbanis quia sunt quasi filie ciuitatis. Iudi. 1. Manasses quoq; non deleuit bethsan & chanath cũ viculis suis. Inde תבנית Thabnith. i. similitudo. exemplar. descriptio. Exo. 25. Iuxta similitudinẽ tabernaculi quod ostendã tibi. Et in codẽ. Inspice & fac secundũ exemplar quod tibi in monte monstratũ est. 4. Reg. 16. Et similitudinẽ iuxta omne opus eius 1. Paral. 28. Dedit autẽ dauid salomoni filio suo descriptionem porticus templi. Et in codẽ. Vt ex ipso fieret similitudo quadrige cherubin. & in codẽ. Vt intelligerẽ vniuersa opera exẽplaris. de dictione אבנים obnaim vide supra in dictione אבן eben.

בנו Banu. in nobis. & est dictio cõposita cuius partes non inueniũtur per se vt dictum est supra.

בסס Basas. conculcare. calcare. De quo vide supra in dictione בוס Bus.

בסר Boser. vua acerba. siue botrus immaturus. Iob. 15. Ledetur quasi vinea in flore botrus eius. Hiere. 31. Patres comederũt vuam acerbam: & dentes filiorũ obstupuerunt. et in codẽ. Omnis homo qui comederit vuã acerbam obstupescẽt dentes eius. Accipitur etiã pro quolibet fructu immaturo. Esa. 18. Et immatura perfectio germinabit.

בעה Baa. Querere. requirere. inuestigare. petere. feruere. Esa. 21. Si queritis querite cõuertimini venite. & in codẽ. 30. Et requisita in muro excelso. Dañ. 6. Vt ois qui petierit aliquã petitionẽ. Et aliqñ scribitur cum aleph in fine. vt in eo. Qui rogaret quicq; de diis. et in eo. Orat obsecratione sua. i. rogat vt petit petionẽ suã. Significat et feruere. Esa. 64. Sicut exustio ignis tabescerẽt: aque arderẽt igni. Pro quo hebrei legũt. Sicut exustio ignis tabescerent: aque feruerent igni. & ide deriuatur. אבעבעת Abaabuoth. qd significat pustulas siue vesicas que fiunt ex feruore vel calefactione sanguinis. Exo. 9. Erunt enim in hominibus & in mentis vlcera & vesice.

בעט Baat. recalcitrare. calce abiicere. Deut. 32. Incrassatus est dilectus & recalcitrauit. 1. Reg. 2. Quare calce abiecistis victimam meam. Et translatiue ponitur pro cõtemnere aut vilipendere.

בעל Baal. possidere. dominari. in potestatẽ habere. subiugare. maritũ esse. s. habere vxorẽ. siue rem cũ muliere habere. Esa. 26. Dñe deus noster possederũt nos dñi absq; te. et in co. 54. Quia dominabitur tui qui fecit te. Hiere. 31. Et ego dominat⁹ sum eorũ. Significat etiã maritũ ẽẽ siue vxorẽ habere: eo q; vir est quasi dñs vxoris & possidet eam. Deut. 24. Si acceperit homo vxorẽ & habuerit eam. et Malach. 2. Et habuit filiam dei alieni. Accipitur etiã pro dormire cũ vxore. Deut. 21. Et postea intrabis ad eam: dormiesq; cum illa. Ponitur etiã pro inhabitare terrã que erat deserta. eo q; redigitur in potestatẽ habitantiũ: & possidetur ab illis sicut vxor a viro. Esa. 62. Et terra tua inhabitata Et in codẽ. Et terra tua inhabitabitur. Et inde בעל Baal. i. dominus. possessor. siue possidens. vel habens. aut vir. siue maritus. Exo. 21. Dñs quoq; bouis innocẽs erit. & in codẽ. Bos lapidibus obruetur: & dominũ eius occidet. & in co. Reddet dñs cisterne preciũ iumentorũ. Esa. 16. Dñi gentiũ exciderũt flagella eius. Ponitur et p habẽte vxore vel pro marito. Exo. 21. Si habens vxorẽ & vxor egredietur simul. Et in codẽ. Subiacebit damno quantũ maritus mulieris expetierit. Geñ. 20. Habet enim virũ. Pro quo hebrei legũt. Et ipsa est maritata marito. vbi ponitur בעלת Beulath. pro maritata. Deut. 22. Si dormierit vir cũ vxore alterius. Pro quo hebrei legũt. Si dormierit vir cũ vxore maritata marito. Ponitur etiã pro habente vel possidẽte quancũq; rem. Geñ. 37. Ecce somniator venit. pro quo hebrei legũt. Ecce habens somnia venit. Et in eodem. 49. Inuiderunt ei habentes iacula. Esa. 41. Habens rostra serrantia. Significat etiã principem vel magistrũ: eo q; habet dominiũ vel scientiam. Leuit. 21. Sed nec in principe populi sui cõtaminabitur. Eccl's. 12. Que per magistrorũ conciliũ data sunt a pastore vno. est etiã בעל Baal. nomen idoli qui erat quasi dominus eis a quibus colebatur.

בעליל Baalil. Separatũ. Ps. 11. Argentũ igne examinatũ probatũ terre. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicã veritatem transtulit. Argentũ probatum separatũ a terra. Et dicunt aliqui hebrei quod deriuatur a supradicta dictiõe בעל Baal. que significat dominiũ: eo quod argentum purissimũ habet dñium sup alias res terrestres. Iuxta illud Eccl's. 10. Pecunie obediunt omnia. vbi in hebreo argentum ponitur pro pecunia.

בער Baar. Ardere. comburere. succendere. ledere. depasci. auferre. ferre. separare. insipientẽ fieri Exo. 3. Et videbat q; rubus arderet. & in codẽ. Quare non cõburatur rubus. et in codẽ. 35. Non succendetis ignẽ. Leui. 6. Quẽ nutriet sacerdos subiiciens ligna. Pro quo hebrei legũt. Et succendet sup illud sacerdos ligna. Nu. 11. Vocauitq; nomẽ loci illius incensio: eo q; succensus fuisset contra eos ignis domini. Deut. 4. Qui ardebat vsq; ad celum. Et in codem. 5. Et montẽ ardere vidistis. Iudi. 15. Sicut solent ad ardorem ignis ligna consumi. pro quo hebrei legũt. Sicut ligna que succensa sunt igni. Et in codẽ. Quibus succensis & cõportate iam fruges & adhuc stantes in stipula concremate sunt. Ps. 17. Carbones succensi sunt ab eo. Ps. 82. Sicut ignis qui cõburit siluam. Esa. 1. Et succendetur vtruq; simul. et in co. 10. Et succẽdetur & deuorabitur spina eius & vepres in die vna. & in codẽ. 40. Et libanꝰ nõ sufficiet ad succendendũ. Et in codẽ. 43. Et flamma non ardebit in te. Hiere. 4. Et succẽdatur & nõ sit q extinguat. & in co. 7. Patres succẽdũt ignem. et in codẽ. 30. Et factus est in corde meo quasi ignis estuans. & in codẽ. 36. Et posita erat arula coram eo plena prunis. pro quo hebrei legũt. Et arula erat coram eo succensa. i. plena prunis: sicut est in littera nostra. Threñ. 2. Succẽdit in iacob quasi ignis. Ezech. 39. Et succendẽt & comburent arma. Nañ. 2. Et succendam vsq; ad fumũ quadrigas tuas. Malach. 4. Ecce enim dies veniet succensa. Inde בערה Beera siue תבערה Thabeera. i. incendiũ. siue incensio. Exo. 22. Reddet damnũ qui ignẽ succenderit. pro quo hebrei legunt. Reddet. s. dãnum qui incendit incendiũ. Nu. 11. Vocauitq; nomen loci illius incensio. Et inde בער Baer. i. Ardor succensio. focus. Esa. 4. In spiritu iudicii & spiritu ardoris Et in codẽ. 44. Et facta est hominibus in focũ. Significat etiam ledere. vel depasci. aut demetere. Exo. 22. Si leserit quispiã agrũ vel vineã. Et in eo. Et dimiserit iumentũ suũ vt depascatur aliena. Esa. 3. Vos autẽ depasti estis vineã. 3. Reg. 16. Ecce ego demetam posteriora baasa & posteriora domus eius. et in codẽ. 21. Et demetã posteriora tua. Item significat auferre: vel separare. Deut. 13. Auferes malũ de medio tui. & in codẽ. 17. Auferes malũ de israel. et in codẽ 22. Et auferes malum de medio tui. & in codẽ. 26. Attuli quod sanctificatũ est de domo mea. Pro quo hebrei legũt. Abstuli vel separaui. s. a cõmunibus vsibus. et in codẽ. Nec separaui ea in qualibet immũditia. Iudi. 20. Vt auferatur malũ. Et qa qñ aliquis eligitur separatur de medio aliorũ ideo põitur בער Baer. pro electione vel p electo. Nu. 24. Et fueris electus de stirpe cain. Ponitur etiam pro ostensione. Esa. 6. Et cõuertetur & erit in ostensionẽ. Tamẽ aliqui hebrei legũt in hoc loco. Et erit in separationẽ vel in ablationem. Alii sic. Et erit in pastum: sequẽtes predictas significationes. Significat etiã insanire: siue insipientẽ vel stultũ esse. Hiere. 10. Pariter insipientes & stulti probãtur. & in codẽ. Stultus factus est omis homo a scientia sua. Et inde נבערה Nibara. i. insipiens. Esa. 19. Dederunt consiliũ insipiens. Et idẽ significat בער Baar. Ps. 91. Vir insipiens non cognoscet. Et in plurali בערים Boarim. i. insipiẽtes. Ps. 93. Intelligite insipiẽtes in populo. Ezech. 21. Dabo te in manus hominũ insipientiũ. et inde בעיר Beir. i. Iumentũ. Gen. 45. Onerantes iumẽta vestra ite in terrã chanaã. Exo. 22. Et dimiserit iumentũ suũ. Nu. 20. Vt et nos & nostra iumẽta moriamur. & in codẽ. Ita vt pp̃lus biberet & iumẽta.

בעת Baath. Conturbare vel exagitare. obstupescere. terrere. 1. Reg. 16. Et exagitabat eum spiritus neq;. Et in codẽ. Ecce spiritus dñi malus exagitat te. Hester. 7. Quod ille audiẽs illico obstupuit. Esa. 21. Emarcuit cor meũ tenebre stupefecerũt me. Et ide בעתה Beatha. i. Terror. siue formido. Hiere. 8. Tẽpus medele & ecce formido. Et in plurali. בעותי Biuthe. Iob. 6. Terrores dei militant contra me. Ps. 78. Terrores tui conturbauerunt me.

בץ Bos. cenum. vel lutũ. Hiere. 38. Demerserũt te in ceno et in lubrico pedes tuos. vbi ponitur lubricũ pro luto. Et aliquãdo scribitur cum he in fine vt in sequẽti dictiõe.

בצה Bisa. Humor. cenũ. Iob. 8. Nunquid virere potest scirpus absq; humore. et in codẽ. 40. In locis humẽtib⁹. pro quo hebrei legũt. In ceno vel in loco cenoso. cuius plurale scribitur cũ aleph loco he: et signãt loca cenosa vel humida. Pro quo beatus Hieronymus transtulit littora: eo q; plerũq; sunt cenosa vel humida. Ezech. 47. In littoribus autẽ eius et in palustribus non sanabũtur.

בצל Basel. cepe. Nu. 11. Porriq; & cepe & allia. Et solũ inuenitur in numero plurali in predicto loco.

בצע Basaa. prodesse. siue lucrari. auariciã sequi. auare rapere. auaricie studere. cõcupiscere. succindere. complere perficere. Geñ. 37. Quid prodest si occiderimus fratrẽ nostrum. Iob. 22. Aut qd ei prodest si immaculata fuerit via tua. et in co. 27. Que est enim spes hypocrite si auare rapiat. Prouer. 1. Sic semite ois auari. Pro quo in hebreo habetur. Sic semite ois sectantis auariciã. vel omnis cõcupiscentis cupiditatem. Prouer. 15. Conturbat domũ suã qui sectatur auariciam. Hiere. 6. Omnes sectantur auariciã. Ezech. 22. Et auare proximos tuos calũniabaris. Et in codẽ. Ad perdendas aias auare sectando lucra. Significat etiã succindere aut vulnerare. Iob. 6. Soluat manũ suam & succidat me. Esa. 38. Dum adhuc ordirer succidit me. Ioel. 2. Sed & per fenestras cadent: & non demolietur. i. non scindentur vel non vulnerabũtur. Amos. 9. Auaricia enim in capite oim. Pro quo hebrei legũt. Et vulnerabit eos in capite oẽs siue in capite omniũ. Potest etiã legi sic. s. et auaricia eorum in capite omniũ. quod est idẽ sensus cum littera nostra. Item significat cõplere vł iplere aut pficere. Esa. 10. Et erit cũ impleuerit dñs cuncta opera sua in monte sion. Threñ. 2. Cõpleuit sermonẽ suũ. Zach. 4. Et manus eius pficient eam. Inde. בצע Besaa siue בצע Basaa. i. Auaricia. lucrum. cupiditas. rapina. precissio. Exo. 18. Et qui oderint auariciã. Iudi. 5. Et tamẽ nihil tulere predantes. Pro quo in hebreo habetur. Rapinam argenti siue lucrum argenti non acceperũt. Ps. 118. Inclina cor meũ deus in testimonia tua & non in auariciã. Prouer. 28. Qui odit auariciã longe fiẽt dies ei⁹. Esa. 56. Vnusquisq; ad auariciã suam. & in codem. 57. Propter iniquitatẽ auaricie eius iratus sum. Mich. 4. Et interficies dño rapinas eorum. Hiere. 51. Venit finis tuus pedalis precissionis tue.

בצק Basac. Subtritũ esse: siue attritũ esse. Deut. 8. Et pes tuus non est subtritus. Nee. 9. Pedesq; eorũ non sunt attriti. Et inde בצק Basec. i. massa vel pasta eo q; fit terendo manibus vel pedibus. Exo. 12. Tulit igitur populus conspersam farinã. i. massam ex aqua & farina confectã. & in codem. Coxeruntq; farinam quã dudũ de egypto cõspersam tulerant. Osee. 7. Quieuit paululum ciuitas a cõmixtione fermenti.

בצר Basar. deesse siue desistere. phibere. auferre vidẽmiare. munire. Geñ. 11. Nec desistẽt a cogitationib⁹ suis donec eas ope cõpleãt. Iob. 42. Et nulla te latet cogitatio. Pro quo hebrei legũt. Et non prohibetur vel non auferetur a te cogitatio. Ps. 75. Qui aufert spiritũ principum. Et inde בצרת Basoreth. i. Tempus prohibitionis pluuie. pro quo beatus Hieronymus transtulit siccitatẽ. Hiere. 17. Et in tpe siccitatis nõ erit solicitũ. Et idẽ signãt בצרות Basaroth in plurali. vt in codẽ. 14. Quod factũ est verbũ dñi ad hieremiã de sermonibus siccitatis. Significat etiã vindemiare vel vuas colligere. Leuit. 25. Et vuas primitiarũ tuarũ non colliges quasi vindemiã. Deut. 24. Si vidẽmiaueris vineã tuam. Iudi. 9. Vastantes vineas vuasq; calcantes. Pro quo hebrei legunt. Et vindemiauerũt vineas suas: & calcauerũt scilicet vuas. Et inde בצר Boser. i. vindemiator. Hiere. 6. Conuerte manũ tuam quasi vindemiator ad cartallũ. Et in plurali בצרים Bosrim. vt in eodem. 49. Si vindemiatores venissent super te: non reliquissent tibi racemũ. & inde בציר Basir. i. vindemia. Leui. 26. Apprehẽdet messium tritura vindemiam: & vindemia occupabit sementẽ. Iudi. 8. Melior est racemus ephraim vindemia abiezer. Itẽ significat munire. Esa. 22. Et destruxistis domos ad muniẽdum murũ. Hiere. 51. Si firmauerit in excelso robur suũ. i. munierit. et inde בציר Basir. i. munitio vel munitus. Zach. 11. Succisus est saltus munitus. et aliquãdo scribitur cũ mem in principio & dicitur מבצר Mibsar. i. munitio vł munita. Hiere. 8. Cõuenite & ingrediamur ciuitatẽ munitã. Abach. 1. Ipse super oẽm munitionẽ ridebit. Et in plurali מבצרים Mibsarim siue מבצרות Mibsaroth. i. munitiones. Threñ. 2. Destruxit in furore suo munitiones virginis iuda. Dañ. 11. Et capiet vrbes munitissimas. Et aliqñ scribitur cum nũ in fine. & dicitur בצרון Bisaron. Zach. 11. Cõuertimini ad munitionẽ vincti spei. Et inde בצורה Besura. i. munita vel murata. Esa. 27. Ciuitas enĩ munita desolata erit. Et in plurali בצורות Besuroth. Nu. 13. Et vrbes fortes atq; muratas. 2. Reg. 20. Ne forte inueniat ciuitates munitas & effugiat nos. Significat ẽt ea que sunt difficilia intellectu. Pro quo beatus hieronym⁹ transtulit firma. Hiere. 33. Et annũciabo tibi grandia & firma que nescis. Et inde בצר Baser. i.

silex: qui est lapis dur9 & firmissimus. Iob. 22. Dabit pro terra silicem: & pro silice torrentes auri. Hebrei tamē dicūt quod in predicto loco sign̄at aurū: eo ꝙ difficile habetur.

בָּקַק Bacac. vastare. dissipare. demoliri. disrūpere. euacuare. Esa. 24. Ecce dn̄s dissipabit terram. Osee. 10. Vitis frōdosa israel. Pro quo hebrei legūt. Vitis euacuata. i. infructuosa israel. & idē sign̄at frōdosa. i. īfructuosa: qa humorem quē debuerat in vuas transmutare: mutauit in foliorū et frondiū multitudinē. Naū. 2. Quia vastatores dissipauerunt eum. Et aliq̄ndo scribitur cum simplici coph. Esa. 19. Et disrūpetur spiritus egypti in visceribꝰ eius. et in eo. 14. Dissipatione dissipabitur terra. Hiere. 9. Et dissipabo cōsilium iuda & ierusalem. & in eodē. 51. Et demolientur terrā eius. Et de hoc vide supra in dictione בוק Buc.

בַּקְבּוּק Bacbuc. vas testeū cuius os est angustū. Et a sono nomen accepit: quia cum mergitur in aqua: vel cū ex eo aqua effunditur facit talem sonū. Pro quo beatus hieronymus laguncula traduxit. Hiere. 19. Vade & accipe lagunculā figuli testeam. & in eodē. Et conteres lagūculā.

בָּקַע Bacaa. rumpere. irrūpere. erūpere. interrūpere. disrūpere. diuidere: vl' scindere. dissecare. aperire. euellere. Geñ. 7. Rupti sunt oēs fontes abyssi magne. Ios. 9. Vtres vini nouos ipleuimus: nunc aūt rupti sunt. Esa. 34. Et circūfodit & fouit ī vmbra ei9. Pro quo hebrei legūt. Et rumpit & fouit in vmbra ei9. et in eodē. 59. Oua aspidū ruperunt. 2. Reg. 23. Irruperūt ergo tres fortes castra philistinorum. 4. Reg. 3. Tulit secū septingentos viros educentes gladios vt irrūperent ad regem edon. Iob. 26. Vt non erūpat pariter deorsum. Prouer. 3. Sapientia illius eruperunt abyssi. Esa. 58. Tunc erūpet quasi mane lumē tuū. & in eodē. 59. Et quod confotū est erūpet in regulū. Ezech. 13. Et erūpere faciam spiritū tempestatū. 4. Reg. 25. Et interrupta est ciuitas. 2. Paral'. 32. Et obsedit ciuitates munitas volens eas capere. Pro quo hebrei legūt. Et obsedit ciuitates munitas vt interrūperet eas sibi. i. vt vi armorū caperet eas sibi. Ps. 77. Interrupit mare & perduxit eos. Et in eo. Interrupit petrā in heremo. Nu. 16. Dirupta est terra sub pedibus eorum. 3. Reg. 1. Et insonuit terra a clamore eorū. pro quo hebrei legūt. Et disrupta est terra a clamore eorū. i. tam fortiter clamabāt ꝙ videbatur ac si terra disrūperetur. Iob. 32. Quod lagūculas nouas disrumpit. Ps. 73. Tu dirupisti fontes & torrentes. Esa. 64. Vtinam disrumperes celos. Item ponitur pro scindere vel dilacerare aut dissipare. Ps. 140. Sicut crassitudo terre erupta est super terrā. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicā veritatē trāstulit Sicut agricola cū scindit terrā. Esa. 35. Quia scisse sunt in deserto aque. et in eo. 63. Qui scindit aquas ante eos. Osee 13. Bestia agri scīdet eos. Mich. 1. Et valles scīdētur. Abach. 3. Fluuios scindes terre. Zach. 14. Et scindetur mons oliuarum ex media parte sui. Item significat aperire vel dissecare. Iudi. 15. Aperuit itaqꝫ dn̄s molarē dentem in maxilla asini. Hiere. 39. Aperta est ciuitas. Amos. 1. Eo ꝙ dissecuerint pregnātes galaad. Item pōitur pro auellere. Esa. 7. Et auellamus eū ad nos. Itē ponitur pro dilacerare vel dissipare. Hiere. 29. Et dilacerabis oēm humerū eorū. Ezech. 30. Et alexandria erit dissipata. Et īde מְבוּקָעָה Mebucaa. i. scissa vel interrupta aut dissipata. Ezech. 26. Quasi per introitū vrbis dissipate. Et in p'rali מְבוּקָעִים Mebucaim. i. scissi. Ios. 9. Et vtres vinarios scissos atqꝫ consutos. & inde בְּקִעִים Bechiim. i. Scissure vl' scissiōes. Esa. 22. Et scissuras ciuitatis dauid videbitis. Amos. 6. Et percutiet domū maiorē ruinis et domū minorē scissionibus. Et inde בִּקְעָה Bicaa. i. cāpus vel planicies aut vallis que est inter duos montes & diuidit inter eos. Geñ. 11. Inuenerunt campum in terra senaar. et Deut. 8. In cuius campis & montibus erūpunt fluuiorum abyssi. Esa. 4. Erunt praua in directa & aspera in vias planas. Pro quo hebrei legūt. Erunt praua in directa & aspera in campū siue in planiciē aut in vallē. Et inde בֶּקַע Bechaa. idest dimidiū siue particula cuiusdā ponderis secundū hebreos. Pro quo in nostra translatione habetur duos siclos. Geñ. 24. Protulit vir inaures aureas appendētes siclos duos. pro quo hebrei legūt. Protulit vir inaurem aureā appēdens dimidiū ponderis. Exo. 38. Oblatū est autē ab iis qui transierunt ad numerū. pro quo hebrei legunt. Dimidius sicl'is per singula capita.

בִּקֵּר Bicher. querere. visitare. recensere. Leuit. 13. Sin aūt post emundationē rursus creuerit macula in cute: nō queret amplius. Ps. 26. Et visitem templū eius. 4. Reg. 16. Altare vero ereū erit paratū ad voluntatē meam. pro quo hebrei legūt. Altare vero ereū erit mihi ad visitandū siue ad querendū. Esd. 4. Vt recēseas ī libris historiarū. Ezech. 34. Et visitabo eos sicut visitat pastor gregē suū. ponitur etiā pro eligere. vt Leuit. 27. Non eligetur nec bonum nec malū. Inde בֹּקֶר Bócher. i. mane siue matutinū. dictū fortasse a querendo. nam mane incipimus res querere aut visitare. Geñ. 1. Et factum est vespere & mane dies vn9. Exo. 14. Iamqꝫ aduenerat vigilia matutina. Iob. 38. Cum me laudarēt simul astra matutina. Et in p'rali בְּקָרִים Becharim. Esa. 33. Esto brachiū nostrū in mane. Threñ. 3. Noui diluculo. Et inde בִּקֹּרֶת Bicóreth. i. vapulatio: vel vapulata. Leui. 19. Vapulabūt ambo. pro ꝗ hebrei legūt. Verberata erit: siue vapulatio erit. i. vapulauit ipsa: siue vapulabūt ambo sicut est in littera nr̄a. Et deriuatur a p̄dicta dictiōe בִּקֵּר Bicher idest visitauit: eo ꝙ punitio delicti est visitatio. Iuxta illud psalmi. 88. Visitabo in virga iniquitates eorū & in verberibus peccata eorū. Itē בָּקָר Bacar. i. vacca siue bos. Geñ. 12. Fuerūtqꝫ ei oues & boues. & in eodē. 21. Tulit itaqꝫ abraam oues & boues & dedit abimelech. Et ponitur in hebreo singulare pro plurali: quia est nomē speciei. et in eodē. 18. Et tulit inde vitulū tenerrimū. p quo in hebreo legitur. Et tulit inde filium vacce tenerrimū. i. vitulū paruū qui adhuc sequitur matrē. et est idem sensus cū littera nr̄a. & similiter in aliis locis vbi in hebreo habetur filius vacce: in translatione nostra ponitur vitulus: siue vitulus de armēto. nam ponitur etiā pro armento. Geñ. 18. Ipse vero ad armentū cucurrit. Exo. 10. Cum ouibus & armentis. Deut. 32. Butyrum de armento. Osee. 5. In gregibus suis & in armentis suis vadēt ad querendū dn̄m. Et plural'r declinatur בְּקָרִים Becarim. secundū terminationē masculinorū. pro quo beatus hieronymus transtulit bubalos. Amos. 6. Aut arari potest in bubalis. Et inde בֹּקֵר Bocher. i. armētarius. Amos. 7. Sed armentarius ego sum.

בִּקֵּשׁ Biches. Querere. requirere. petere. deprecari. rogare. Geñ. 37. Fratres meos quero. Exo. 2. Et querebat occidere moysen. & in eodē. 4. Mortui enim sunt oēs qui querebāt animā tuam. 1. Reg. 10. Quesierūt ergo eum. et in eodē. 13. Quesiuit sibi dn̄s virum iuxta cor suū. & in eodē. 20. Et requirat dn̄s de manu inimicorū dauid. & in eodē. 23. Si quis quesierit animā meā: queret & animā tuā. Ester. 2. Quesitūqꝫ est & inuentū. Ps. 4. Et queritis mendacium. Ps. 26. Vnam petii a dn̄o hanc requirā. Canti. 5. Quesiui et non inueni illum. Ezech. 3. Sanguinē eius de manu tua requirā. Malach. 2. Et legem requirent ex ore eius. Significat etiā petere vel deprecari. Esd. 8. Et peteremus ab eo viā rectam. Ester. 4. Et deprecaretur eum pro populo suo. Et in eodē. 7. Vt rogaret hester reginā pro anima sua. Dañ. 2. Et rogauit eunuchorū prepositū ne contaminarētur. Et inde בַּקָּשָׁה Bacasa. i. petitio siue dep̄catio. vt Hester. 5. Que est petitio tua hester regina.

בַּר Bar. Filius. frumētum. electus. purus. vel mūdus. Dañ. 7. Et ecce cum nubibus celi quasi filius hominis veniebat Et inde Bariona interpretatur filius colūbe: & bartolomeus filius ptolomei. significat etiā frumentū vel triticū Geñ. 41. Et om̄e frumētum sub pharaonis potestate cōdatur. & in eodē. Tantaqꝫ fuit abūdantia tritici vt arene maris coequaretur. et in eodē. 45. Et totidē asinas triticū in itinere panesqꝫ portantes. Ps. 71. Erit firmamentū in terra in summis montiū. Pro quo in hebreo habetur. Erit fragmētum siue particula frumēti vel tritici in terra in capite mōtium. Et aliquādo additur littera iod in fine: & dicitur בְּרִי Beri. Iob. 37. Frumentū desiderat nubes. Ponitur etiā pro pabulo vel pastu. Iob. 39. Et pergūt ad pastum. Item significat electum. Prouer. 31. Quid electe mi: quid electe vteri mei: quid electe votorū meorū. Canti. 6. Pulchra vt luna electa vt sol. Significat etiā purum vel mundū siue lucidū. Iob. 11. Et mundus sum in cōspectu tuo. Ps. 2. Apprehendite disciplinā. Pro quo beatus hieronym9 in psalterio iuxta hebraicā veritatē transtulit: adorate pure. Ps. 18. Preceptū domini lucidū. Ps. 23. Innocens manibus & mūdo corde. Ps. 72. Quā bonus israel deus iis qui recto sunt corde. pro quo hebrei legūt. Quam bonus israel deus iis qui mundo sunt corde. Prouer. 14. Vbi non sunt boues presepe vacuū est. pro quo hebrei legūt. Vbi non sunt boues presepe mūdum est. sed ponitur ibi mundū pro vacuo sicut est in littera nostra. Et inde בֹּר Bor. i. puritas siue purū. Ps. 17. Et secundū puritatē manuū mearū. Esa. 1. Et excoquā ad purū scoriā tuā. Vide etiā de hoc in sequēti dictione בָּרַר Barar. et in dictione בָּרָה Bara. quia secundū he. ab eis deriuatur.

בָּרַר Barar. Eligere. mūdare. probare. vel examinare. Ps. 17. Et cum electo electus eris. Dañ. 11. Vt conflētur & eligantur & dealbētur. & in eo. 12. Eligentur & dealbabuntur & quasi ignis probabūtur multi. Et aliquādo scribitur cum simplici res. 1. Reg. 17. Eligite ex vobis virū. Ezech. 20. Eligam ex vobis trāsgressores & īpios. Significat etiā mūdare vel purgare. Esa. 52. Mūdamini qui fertis vasa dn̄i. Hiere. 4. Non ad vētilandū & nō ad purgādū. Et in eo. 51. Acuite sagittas. pro quo hebrei legūt. mūdate sagittas. & est idem sensus. nam cū sagitta acuitur mūdatur a rubigine. Item significat probare vel examinare. Eccl's. 3. Vt probaret eos deus & ostenderet similes esse bestiis. & in eodē. 8. Omnia hec tractaui in corde meo vt curiose intelligerem. pro quo hebrei legūt. Omnia hec tractaui in corde meo & vt probarē vel examinarē oīa hec. Inde בָּרוּר Barur idest purus siue electus. Iob. 33. Scientiā labia mea puram loquetur. Esa. 41. Posuit me quasi sagittam electā. Et in plurali בְּרוּרִים Berurim. i. electi vel mūdi. 1. Paral'. 16. Et post cum heman & idithum & reliquos electos. Et inde בַּר Bar idest electus. purus. mundus. & in ge. fe. בָּרָה Bara. de quo vide supra in dictione precedenti. Et inde בֹּרִית Borith. i. herba qua panni mundātur. Hiere. 2. Si laueris te nitro & multiplicaueris tibi herbā borith. Et dicūt aliqui hebrei ꝙ significat saponē quo panni dealbātur. nam in hebreo nō est illud herbam: sed sic: & multiplicaueris tibi borith.

בָּרָא Bara. Creare. fingere. succindere. excidere. eligere. impinguare. Geñ. 1. In principio creauit deus celum et terram. Et in eodē. 2. Iste sunt generatiōes celi & terre quando creati sunt. et in eodē. 5. In die qua creauit deus hominem. Ps. 50. Cor mundū crea in me deus. Ps. 101. Populus qui creabitur laudabit dn̄m. Ps. 148. Ipse mandauit & creata sunt. Esa. 4. Et creabit dn̄s super omnē locū montis sion. & in eodē. 54. Ecce ego creaui fabrū sufflantē in igne Et in eodē. 57. Creaui fructū labiorū. Et inde בּוֹרֵא Bore idest creans vel creator. Esa. 42. Creans celos & extendens eos. & in eodem. 43. Creans te iacob. et in eodem. 45. Et creans tenebras: faciens pacem & creans malum. Eccl's. 12. Memento creatoris tui. Et inde בְּרִיאָה Beria. idest creatura vel res nouiter creata. Nu. 16. Sin autē nouam rem fecerit dominus. Significat etiā eligere sicut precedens dictio. Ezech. 21. Et manu capiens cōiecturam in capite vie ciuitatis coniiciet. pro quo hebrei legūt. Et manu eligens siue & locum eligens in capite vie ciuitatis eliget. nam pro eo quod in littera nr̄a est manu: in hebreo habetur יָד Iad. que dictio licet cōmuniter significet manū tamē ī hebreo aliquādo ponitur pro loco: vt īfra dicetur. Item בָּרָא Bara idest succindere vel excindere. Ios. 17. Ascende in siluā & succide tibi spatia. Et in eodē. Succides tibi atqꝫ purgabis ad habitandū spatia. Ezech. 23. Et cōfodiantur gladiis eorum. i. succidātur gladiis eorum. Significat etiā impinguare. vel incrassari. aut comedere. vel cibū capere. 1. Reg. 2. Vt comederent primitias oīs sacrificii israel populi mei. Pro quo hebrei legūt. Vt impinguaremini primitiis oīs israel populi mei. 2. Reg. 2. Et nec comedit cum eis cibum. vide etiā de hoc infra in dictione בָּרָה Bara. Et inde בָּרִיא Bari. i. pinguis vel crassus. Iudi. 3. Erat aūt eglon crassus nimis. Et aliq̄ndo scribitur cum he in fine & dicitur בְּרִיאָה Beria. i. crassum. vel pingue. aut electum. Ezech. 34. Et q̄d crassum erat occidebatis. Abach. 1. Et cibus ei9 electus. Scribitur etiā cum he loco aleph. Et dicitur בְּרִיָה Biria. Ezech. 34. Ecce ego ipse iudicabo inter pecus pingue & macilentum. Et in plurali בְּרִיאִים Beriim. i. crassi. vel pingues. 3. Reg. 4. Et decem boues pingues. Et in ge. fe. בְּרִיאוֹת Berioth. i. crasse vel plene. Geñ. 41. De quo ascendebāt septē boues pulchre & crasse nimis. et in eodē. Septē spice pullulabant in calamo vno plene ac formose. Itē בָּרָא Barra. in lingua chaldaica significat agrū siue foris aut foras. Dañ. 2. Filii hominū & bestie agri.

בַּרְבֻּרִים Barburim. quodā genus auium. 3. Reg. 4. Excepta venatione ceruorū caprearū atqꝫ bubalorum: et auium altiliū. vbi ponitur barburim abusim. i. auiū pinguiū vel saginatarū. Et solum inuenitur in numero plurali in predicto loco.

בָּרָד Barad. grādo. Exo. 9. Ecce pluam cras hac ipsa hora grandinē multam nimis. & in eodē. Vt fiat grando in vniuersa terra egypti. Esa. 32. Grando autē in descensione saltus: supple erit. Inde בְּרֻדִּים Berudim. i. respersi punctis seu maculis variis ad similitudinē grandinis. Geñ. 31. Varios & maculosos & diuersorū colorum. & in eodē. Varios maculosos atqꝫ respersos. vbi ponitur pro respersis. Zach. 6. Et in quadriga quarta equi varii & fortes. vbi ponitur pro variis.

בָּרָה Bara. cibare. vel cibū capere. aut comedere. vesci. prādere. eligere. 2. Reg. 3. Cumqꝫ venisset vniuersa multitudo cibum capere cum dauid. & in eodē. 13. Veniat oro thamar soror mea: vt det mihi cibum. & in eodē. Et cibum paratum capiam de manu eius. Et in eodē. Vt vescar de manu tua. Et aliq̄n scribitur cum aleph in fine loco he. De quo vide supra in dictione בָּרָא Bara. Significat etiā eligere. 1. Reg. 17. Eligite ex vobis virū. De quo vide supra in dictione בָּרַר Barar. Inde בִּרְיָה Biria. i. cibus vel pulmentum. 2. Reg. 13. Vt faciat pulmentū. & in eodē. Et fac ei pulmentū. Et in eodē. Infer cibum in conclaui. & inde בְּרִי Beri. i. frumentū. vt supra in dictione בַּר bar dictum est. Et inde בְּרוֹת

Baroth. siue ברת Baruth. i. esca vel cibus. Ps. 67. Et dederunt in escam meā fel. Threñ. 4. Facti sunt cibus earum. Et a supradicta dictiōe ברה bara. potest deriuari illud quod habetur Geñ. 35. s. כברת ארץ Chibrath. eres. i. cum dat cibū terra: siue quādo gignit terra: hoc est in vere. Et ideo beat⁹ hieronymus optime traduxit vernum tempus. vbi dicitur. Venit verno tpe ad terrā que ducit ephratā. & in eodē. 38. Eratq; vernum tempus. et. 4. Reg. 5. Traduxit electum tēpus. vbi dicitur abiit ergo ab eo electo tempore. quod est idē quod vernū tēpus. Vide etiā de hoc īfra in dictione כבר Cabir. Quia secūdū aliquos hebreos illa littera caph que ponitur in principio: est littera substātialis hui⁹ dictionis. כברת Chibrath. et dicūt quod significat certū spaciū terre vt puta vnum milliare. et sic legunt. Eratq; spaciū terre ad introitum ephrata. et similiter. 4. Reg. 5. Abiit ergo ab eo spaciū terre. Sed prima opinio est magis propria: quia nō habet simile vnde כברת Chibrath significet spaciū. de dictione aūt ברית Berith. que significat pactū vel fedus. vide infra in dictione ברת Beroth.

ברזל Barzel. ferrum siue ferreus. Geñ. 4. In cuncta opera eris ac ferri. Deut. 3. Mōstratatur lectus ei⁹ ferreus. 2. Reg. 23. Armabitur ferro & ligno. 4. Reg. 6. Accidit autē vt cum vn⁹ materiam succidisset caderet ferrum securis in aquam. Ps. 104. Ferrum pertransiit animam eius. Ps. 106. Vincti in mendicitate & ferro.

ברח Barach. Fugere. effugere. fugare. Geñ. 31. Noluitq; iacob cōfiteri socero suo quod fugeret. 1. Reg. 19. Et aufugit atq; saluatus est. & in eodē. 20. Fugit autem dauid de naioth. Ps. 138. Et quo a facie tua fugiam. Dañ. 10. Et fugerunt in absconditum. Osee. 12. Et fugit iacob in regionē syrie. Ione. 1. Surrexit ionas vt fugeret in tharsis. Et q̄ndo est verbum tertie cōiugationis significat fugare. 1. Paral. 8. Hi fugauerūt habitatores geth. & in eodē. 12. Et omnes fugauerūt qui morabātur in vallibus. Nee. 13. Quem fugaui a me. Iob. 41. Non fugauit eum vir sagittarius. Prouer. 19 Qui affligit patrē & fugat matrē. Et inde מברח Mibrach. idest profugus. Ezech. 17. Et oēs profugi eius cum vniuerso agmine suo. Significat etiam moueri siue peruenire de vno loco in alium. s. quādo ille motus est festinus & violentus. Exo. 36. Fecit quoq; vectem alium: qui per medias tabulas ab angulo vsq; ad angulū perueniret. Nu. 24. Reuertere in locū tuū. pro quo hebrei legūt. Fuge siue festināter abi in locū tuū. Inde בריח Beriach. i. vectis eo q̄ mittebatur per medias tabulas et mouebatur de vno extremo in aliū. Exo. 36. Fecit q̄q; vectē aliū. Iob. 38. Et posui vectē & ostia Prou. 18. Et iudicia quasi vectis vrbiū. Et in plu. בריחים Berichim. siue בריחי Beriche. Ex... 25. Facies quoq; vectes de lignis setim. Ps. 106. Quia contriuit portas ereas & vectes ferreos confregit. Esa. 15. Vectes eius vsq; ad segor. et in eodem. 43. Et detraxi vectes vniuersos. Tamē hebrei in his duobus locis precedentibus pro vectibus legūt profugos aut fugitiuos siue mobiles. Est enim equiuocū vt dictū est: et potest etiā significare profugos siue mobiles. & eodem modo. Esa. 37. vbi dicitur. In die illa visitabit dñs in gladio suo duro & grandi & forti super leuiathan serpentem vectē: potest etiā legi. Sup leuiathan serpentē profugū siue mobilē. & hebrei legūt. Sup leuiathan serpentē claudentē siue clausum: eo q̄ vectis ē instrumētū quo ostia claudūtur.

ברך Barach. benedicere: salutare. gratias agere. genuflectere. Geñ. 1. Benedixitq; illis deus. Et in eodem. 12. Benedicam benedicentibus tibi. Et in eo. atq; in te benedicētur vniuerse cognationes terre. et in eo. 14. Et dominus in cunctis benedixerat ei. Et in eo. 22. Et benedicentur in semine tuo omnes gentes terre. Et in eo. 27. Vt benedicat tibi anima mea. Et in eo. 49. Benedixitq; singulis benedictionibus propriis. Exo. 12. Et abeuntes benedicite mihi. Nu. 23. Et tu econtrario benedicis ei. Et in eo. Ad benedicendum adductus sum. Deut. 33. Benedic domine fortitudini eius. Ios. 24. Sed econtrario per illum benedixit vobis. 1. Reg. 9. Quia ipse benedicet hostie. Iob. 1. Operibus manuum eius benedixisti. Ps. 102. Benedic anima mea domino. Et in eo. Benedicite domino omnes angeli ei⁹. Ps. 117 Benediximus vobis de domo domini. Ps. 131. Viduam ei⁹ benedicens benedicam. Esa. 65. Qui benedictus est super terram: benedicetur in deo Amen. Et in eo. 66. Qui recordatur thuris: quasi qui benedicit idolo. Et aliquando ponitur per antiphrasim pro maledicere vel blasphemare. 3. Reg. 21. Benedixit naboth deum et regem. Iob. 1. Ne forte peccauerint filii mei et benedixerint deo in corde suo. Ponitur etiā pro salutare vel gratias agere. 1. Reg. 13. Et egressus est saul vt salutaret eum. 2. Reg. 8. Et gratias ageret eo q̄ expugnasset adadezer. 4. Reg. 4. Si occurrerit tibi vir non salutes eum. Item significat genu flectere. Geñ. 24. cū fecisset camelos accumbere. idest genu flectere. Et in eo. 41 Vt omnes coram eo genu flecterent. vbi ponitur אברך Abrech per additionem aleph in principio. 2. Paralip. 6. Flexis genibus corā vniuersa multitudine israel. Ps. 94. Ploremus ante dominum qui fecit nos. Pro quo in hebreo habetur. Flectamus genua ante dominum qui fecit nos. Et sic transtulit beatus Hieronymus iuxta he. ve. Inde ברוך Baruch. idest benedictus. Geñ. 24. Ingredere benedicte domini. Nu. 24. Qui benedixerit tibi erit ipse benedictus. Deut. 28. Benedictus tu in ciuitate et benedictus in agro. Ps. 134. Benedictus dominus ex sion. Et aliquando scribitur cum littera mem in principio et dicitur. מבורך Meborach. idest benedictus. Iob. 1. Sit nomen domini benedictū Et in genere feminino. ברוכה Berucha. siue מבורכת Meborecheth. idest benedicta. 1. Reg. 25. Et benedicta tu q̄ prohibuisti me hodie ne irem in sanguinem. Deut. 33. De benedictione domini terra eius. Pro quo hebrei legunt. Benedicta domini terra eius. Et in plurali ברוכים Beruchim. 2. Reg. 2. Benedicti vos a domino. Et inde ברכה Beracha. i. benedictio. Geñ. 27. Et accepit benedictionem tuam. Et in eodem. Nunquid non reseruasti ait et mihi benedictionē. Et in plurali ברכות Berachoth. vt Geñ. 49. Benedictionibus celi desuper: benedictionibus abyssi iacentis deorsum: benedictionibus vberū et vulue: benedictiones patris tui confortate sunt benedictionibus patrum eius. Accipitur ēt benedictio pro munere vel dono. Geñ. 33. Suscipe benedictionem quam attuli tibi. 4. Reg. 5. Obsecro itaq; vt accipias benedictionem a seruo tuo. Ponitur etiam pro conuētione vel pacto. Esa. 36. Facite mecum benedictionem & egredimini ad me. Inde ברך Berech. idest. genu. Esa. 45. Mihi curuabitur omne genu. Et in plurali. ברכים Bircaim siue ברכי birche. idest genua. Geñ. 50. Filii quoq; machir filii manasse nati sunt in genibus ioseph. Deut. 28. In genibus & in suris. Iob. 4. Et genua trementia confortasti. Itē. ברכה Berecha. significat piscinā siue stagnum. 3. Reg. 22. Lauerūt currum eius in piscina samarie. 4. Reg. 18. Et steterunt iuxta aqueductum piscine superioris. Esa. 22. Congregastis aquas piscine inferioris. Et in plurali. ברכות Berechoth. Eccls. 2. Et extruxi mihi piscinas aquarum. Canti. 7. Oculi tui sicut piscine in esebon.

ברם Berom. preciosum. Ezech. 27. Gazarūq; p̄ciosarū. et solū inuenitur in numero plurali in predicto loco. Et dicunt hebrei q̄ significat quoddā genus vestimēti preciosissimi. Item ברם Beram in lingua chaldaica significat sed siue verūtamen. vt Dañ. 2. Sed est deus in celo. & in eodem. 4. Veruntamē germen radicū eius in terra sinite.

ברק Barac. Fulgurare. coruscare. splendere. Ps. 143. Fulgura coruscationē & dissipabis eos. Iob. 20. Et fulgurans in amaritudine sua. Abach. 3. In splendore fulgurātis haste tue. Inde ברק Barac. i. fulgur. coruscatio. 2. Reg. 22. Fulgur & consumpsit eos. Et in plurali ברקים Beracim. i. fulgura. Ps. 96. Alluxerunt fulgura eius orbi terre. Ps. 134 Fulgura in pluuiam fecit. Et inde ברקת Bareceth: quod significat quendā lapidem preciosum splendidum. Pro quo beatus hieronym⁹ transtulit smaragdū. Exo. 28. In primo versu erit lapis sardius & topazius & smaragdus. Exo. 28. Saphyrus & carbunculus & smaragdus.

ברקן Barcon. tribulus. genus spine. Iudi. 8. Et cōterā carnes vestras cum spinis tribulisq; deserti. & in eodē. Tulit ergo seniores ciuitatis & spinas deserti ac tribulos. Et solū inuenitur in numero plurali in predicto loco.

ברש Beros. genus arboris. pro quo beatus hieronymus abietē transtulit. Esa. 55. Pro saliūcula ascēdet abies. Et in eodē. 6. Abies & buxus & pinus simul. Zach. 11. Vlula abies quia cecidit cedrus. Et in plurali ברושים Berosim. i. Abietes. Esa. 14. Abietes quoq; letati sunt sup te. Ponitur etiā pro agitatoribus curruū: eo q̄ talibus lignis vtebātur in curribus. Nañ. 2. Et agitatores cōsopiti sunt. Potest etiā per abietes que sunt arbores magne & excelse intelligi principes & magnates. Et ita transtulit chaldaicus interpres in loco predicto. Alii vero dicūt q̄ in eo loco per abietes intelligūtur lancee siue alia arma missilia: eo q̄ plerūq; fiebant ex tali ligno.

ברת Beroth. cupressus. genus arboris. Canti. 1. Ligna domorum nostrarū cedrina: laquearia nostra cupressina. Et solum inuenitur in numero plurali in predicto loco. Item ברית Berith. i. pactū vel fedus. Geñ. 9. Et statuam pactum meū vobiscū. & in eodē. 17. Ponā pactum meū tecū. Exo. 23. Non inibis cum eis fedus. Deut. 29. Hec sunt verba federis. Esa. 28. Percussimus fedus cum morte. Et dicūt aliqui hebrei q̄ deriuatur a dictione supradicta ברה Bara: que significat succindere: eo q̄ antiquitus illi qui faciebant pactum vel fedus occidebant aliquod animal & diuidebant illud in duas partes & transibant inter eius diuisiones. Hiere. 34. vbi dicitur. Et non obseruauerūt verba federis quibus assensi sunt in conspectu meo: vitulū quē conciderunt in duas partes & transierūt inter diuisiones eius principes iuda & principes ierusalem eunuchi & sacerdotes & omnis populus terre qui transierunt inter diuisiones vituli. Et ideo in sacra scriptura plerūq; fedus vel pactū iungitur cum verbo percutere vel ferire. Ios. 24. Percussit iosue in die illa fedus. 1. Reg. 11. In hoc feriā vobiscū fedus. et Hiere. 31. Ecce dies veniēt dicit domin⁹ & feriam domui israel & domui iuda fedus nouum.

בש Bos. confundi. erubescere. De quo vide supra in dictione בוש Bos. cum vau in medio dictionis.

בשש Basas. Morā facere. tardare. erubescere. de quo vide supra in dictione בוש Bos.

בשל Basal. Maturare. coquere. dequoquere. assare. Geñ. 40. Et post flores vuas maturescere. Ios. 3. Mittite falces quoniā maturuit messis. Significat etiam coquere. Exo. 12. Non comedetis ex eo crudum quid: nec coctum aqua. & in eodē. 16. Et que coquenda sunt coquite. Leui. 6. Vas autē fictile in quo cocta est confringetur. Nu. 6. Et armum coctū arietis. Deut. 16. Et coques & comedes in loco quē elegerit dñs. 3. Reg. 19. Et in aratro boū coxit carnes. Ezech. 24. Et discocta sunt ossa illius. Et in eodē. 46. Iste est locus vbi coquēt sacerdotes pro peccato & pro delicto et vbi coquēt sacrificiū. Ponitur etiā pro assare. vt. 2. Paral. 35. Et assauerūt phase super ignem. & inde מבשלות Mebaseloth. i. coquine. pro quo in translatione nr̄a habetur culine. Ezech. 46. Et culine fabricate erant subter porticus.

בשם Bossem. aroma siue aromaticū: vel suauis odor. Canti. 5. Messui myrrham meā cum aromate. Esa. 3. Et erit pro suaui odore fetor. Et hoc idē significat בשם Besem Exo. 35. Et cīnamomi mediū. i. ducentos & quinquaginta siclos: calami similiter. pro quo hebrei legūt. Et cīnamomi aromatici medium. i. ducentos quinquaginta siclos: & calami aromatici simil'r. Et in plurali בשמים Besamim. Exo. 25. Aromata in vnguentū & thymiamata boni odoris. Et in eodē. 30. Sume tibi aromata

בשס Basas. Diripere. conculcare. Amos. 5. Pro eo quod diripiebatis pauperē. Et de hoc vide supra in dictione בוס Bos cum littera samach in fine.

בשר Basar. Nunciare. annunciare. bonum nuncium portare. euangelizare. 2. Regum. 18. Curram & nunciabo regi. et in eodem. Non eris nuncius in hac die: sed nunciabis in alia: hodie nolo te nunciare. Et in eodem. Bonum apporto nuncium. Esa. 60. Et laudes domini annunciantes. Hiere. 20. Qui annunciauit patri meo dicens: natus est tibi puer masculus. Et inde מבשר Mebaser. idest Annuncians: vel euangelizans: siue qui annunciat vel qui euangelizat. Esa. 52. Quam pulchri super mōtes pedes annunciantis & predicantis pacem annunciantis bonū. Et in ge. fe. מבשרת Mebasereth. i. que annunciat vel que euāgelizat. Esa. 40. Super montem excelsum ascende tu qui euāgelizas sion. quod in hebreo legitur in ge. fe. scilicet tu que euangelizas sion. Et in eodem qui euangelizas ierusalem. pro quo hebrei legunt que euangelizas ierusalem. cuius plurale מבשרות Mebaseroth habetur Ps. 67. Domin⁹ dabit verbum euangelizantibus virtute multa. Et inde בשורה Besora. i. nuncius siue annūciatio: vel euangelizatio. 2. Reg. 18. Non eris boni nuncii baiulus. Accipitur etiam pro premio vel mercede quod datur pro bono nūcio relato. 2. Reg. 4. Cui oportebat me mercedem dare pro nuncio. Item בשר Basar. caro. siue carneus. Geñ. 2. Et caro de carne mea. Et in eodem. 6. Nō permanebit spiritus meus in homine in eternū quia caro est. Et in eodem. Excepto q̄ carnē cū sanguine non comedetis. Exo. 30. Caro hominis non vngetur ex eo. Iob. 10. Nunquid oculi carnei tibi sunt. Ps. 15. Insuper & caro mea requiescet in spe. Esa. 17. Et ponit carnē brachium suū. Et accipitur caro aliquando pro cōsanguinitate. Geñ. 29. Os meum es & caro mea. Et in eodem. 37. Frater enim & caro nostra est. Esa. 58. Et carnem tuā ne despexeris. 2. Reg. 5. Os tuum & caro tua sumus. Accipitur ēt pro omni animato. Geñ. 6. Finis vniuerse carnis venit ad me. Et in eodem vt interficiam omnē carnē in qua est spiritus vite. Ps. 135. Qui dat escam omni carni. Et aliq̄n accipitur pro solo homīe. Ps. 64. Ad te omnis caro veniet. Esa. 40. & videbit omnis caro pariter q̄d os domini locutum est. & in eodem. 66. Veniet omnis caro vt adoret coram facie mea dicit dñs. & in lingua chaldaica scribitur aliq̄n cū aleph in fine & dicitur בשרא Bisra. Dañ. 2. Quorum non est cum hominibus conuersatio. vbi ponitur caro pro hominibus. & inde בשור Besur. idest incarnatio. Osee. 9. Vbi nos habemus sed & ve eis cum recessero ab eis. in hebreo habetur: sed & ve eis incarnatio mea ex eis. vbi ponitur בשורי Besuri cū littera sin. Ad hoc enim q̄ significaret cum recessero debebat scribi cū littera samach.

Vnde. lxx. Interpretes ita transtulerunt. Sed & ve eis caro mea ex eis. vt refert beatus Hieronymus super hoc loco. Et dicit ve eis: quia ex hoc quod iudei pro maiori parte remā serunt in infidelitate secuta fuit eis miseria & infelicitas. Et hoc idem dicit Nicolaus de lyra in tractatu de differentiis nostre translationis ab hebreo.

בת Bath. bathus. genus mensure liquidorū. 3. Reg. 7. Duo milia bathos capiebat. Ezech. 45. Statera iusta: & ephi iustum: & bathus iustus erit vobis. & in eodem. vt capiat decimam partem chori bathus: & decimam partē chori ephi & in plurali בתים Bathim. vt in eodem. quia decē bathi implent chorum. Item בת Bath. idest filia. & in plurali בנות Banoth. i. filie. de quo vide supra in dictione בנה Bana.

בתה Batha. vastitas vel desertum. Esa. 5. Et ponam eam desertam. & in plurali בתות Bathoth. Pro quo beat⁹ Hieronymus trāstulit valles. Esa. 7. Et venient & requiescēt oēs in torrentibus vallium.

בתל Bethul. virgo. incorruptus. tamē nō inuenitur in scriptura nisi בתולה Bethula in. ge. fe. i. virgo incorrupta Gen̄. 24. virgoq; pulcherrima incognita viro. Deut. 32. Iuuenem simul ac virginem. Esa. 37. Virgo filia syon. Hiere. 31. Reuertere virgo israel. & in plurali בתולת Bethuloth. idest virgines. Esa. 23. Nec ad incrementum perduxi virgines. & Amos. 8. In die illa deficient virgines pulchre. Et inde בתולים Bethulim siue בתולי Bethule. i. virginitas. vel signa virginitatis. Deut. 22. Non inueni filiam tuam virginem. Pro quo hebrei legunt non inueni filie tue virginitatem. & in codē. Et ecce hec sunt signa uirginitatis filie mee Iudi. 11: Et plāgam virginitatem meam cū sodalibus meis. & sem per inuenitur in numero plurali secundum terminationem masculinorum. & caret singulari.

בתק Bathac. Perfodere. trucidare. Ezech. 16. et trucidabūt te gladiis suis. & solum inuenitur in predicto loco.

בתר Bathar. diuidere. partiri. Gen̄. 15. Qui tollēs vniuersa hec diuisit ea per mediū. & in eodem. Aues aūt non diuisit. Inde בתר Bather. siue בתר Bether. i. diuisio siue ptio aut pars. vt Gen̄. 15. Et vtrasq; partes contra se altrinsecus posuit. & in eodem. Transiēs inter diuisiones illas. Vbi ponitur בתרים Betharim in numero plurali. et Hiere. 34. Et transierunt inter diuisiones eius. Et in codē qui transierunt inter diuisiones vituli. pōitur etiā בתר Bather pro nomine proprio. Canti. 2. Similis esto dilecte mi capree hinnuloq; ceruorum super montes bether. Vbi vicio scriptorū ponitur ibi in nostra translatione Bethel pro Bether. Nā debet scribi cum littera. t. & non cum. l. Et interpretatur diuisio siue partitio. Item בתר Bathar in lingua chaldaica significat post vel postea. Dan̄. 2. Et post te cōsurget regnum aliud.

De incipiētibus a littera. ג Gimal.

גג Gag. tectū vel solarium. Deut. 22. Facies murum tecti p circuitū. Iosu. 2. Ipsa vero fecit ascendere viros in solariū domus sue. 1. Reg. 9. Et locut⁹ est cū saule in solario. Ps. 101. Sicut passer solitarius in tecto. Et in plurali גגות Gagoth. i. tecta vel solaria. Ps. 128. Fiant sicut fenum tectorū. Esa. 22. Quia ascendisti & tu omnis in tecta.

גאה Gaa. magnificari. exaltari vel eleuari. crescere. superbire. Aut in superbiā eleuari. Exo. 15. Cantem⁹ dn̄o: gloriose enim magnificatus est. Pro quo hebrei legūt. Magnifice enim magnificatus est: siue magnificatione magnificatus est: aut exaltatione exaltat⁹ est. vbi ponitur גאה גאה Gao. Gaa. significat etiā crescere Iob. 8. Nunquid potest virere scirpus sine humore. Ezech. 47. Qm̄ intumuerant aque profundi torrentis. i. creuerant aque profundi torrētis. Item significat superbire vel in superbiā eleuari. Iob. 8 Et propter superbiam quasi leena capies me. Et inde גאה Gee. i. superb⁹. elatus. arrogans. Iob. 40. Et respiciēs oēm arrogantem humilia eum. & in eodem. Respice cunctos superbos & humilia eos. Esa. 2. Quia dies domini exercituū super omnem arrogantem & excelsum. & aliquando scribitur sine he in fine. Esa. 16. Superbus est valde. & in plurali. גאים Geim. Prouer. 15. Domum superborū demolietur dominus. & idem significat גאיונים Geeionim. Ps. 122. Opprobrium abundantibus & despectio superbis. & inde גאון Gaon. i. Superbia. arrogantia. altitudo. Prouer. 16. Contritionem precedet superbia. Esa. 13. Et quiescere faciam superbiam infidelium. & in eodem. 16. Et arrogantia eius & indignatio ei⁹ plusquā fortitudo eius. Hiere. 12. Quid facies in superbia iordanis. et Osee. 7. Et humiliabitur supbia isrl' in facie eius. Amos. 6. Detestor ego supbiā iacob. Zach. 11. Vox rugitus leonum: quia vastata est superbia iordanis. i. altitudo iordanis. Et sic est in chaldaica translatione. s. altitudo iordanis. Ponitur etiam pro glīa vel maiestate. Exo. 15. Et in multitudine glorie tue deposuisti oēs aduersarios tuos. Esa. 2. A facie timoris domini & a gloria maiestatis eius. Inde גאוה Gaaua. i. superbia. arrogantia. elatio. Ps. 30. In superbia & abusione. Ps. 35. Non veniat mihi pes superbie. Esa. 30. Et arrogantiam fortium humiliabo. ponitur etiā pro corpore. Iob. 41. Corpus illius quasi scuta fusilia. De quo vide infra in dictione גו Geu. Et aliquando scribitur sine vau. Et dicitur גאה Gea. Prouer. 8. Arrogantiam & superbiam & viam prauam & os bilingue detestor. & inde גאות Geuth. i. superbia. Ps. 6. Os eorum locutū est superbiam. Accipitur etiā pro excellentia vel gloria. Ps. 92. Dominus regnauit decorem indutus est. pro quo btūs Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem trāstulit. Dominus regnauit: gloria indutus est.

גאל Gaal. Redimere. emere. inquinare. Exo. 6. Ac redimā in brachio excelso. Et in eodem. 15. Dux fuisti in misericordia tua pplō quem redemisti. Ps. 71. Ex vsuris & iniquitate redimet animas eorum. Esa. 43. Noli timere quia redemi te. & in eodem. 48. Dicite redemit dominus seruū suum iacob. & in eodem. 63. Ipse redemit eos. Osee. 13. De morte redimā eos. Significat etiam emere vel redimere iure propinquitatis rem propinqui venditam vel alienatam vel si ipsemet redimat quod vendiderat. Leuit. 25. Pōt redimere quod ille vendiderat. Et in eodem. Si non redemerit. Et in eodem. Qui voluerit ex fratribus ei⁹ redimet eū. & in eodem. Sin aūt ipse potuerit redimet se. Ruth. 3. Si te voluerit propinquitatis iure retinere: bene res acta est: si aūt noluerit ego te absq; vlla dubitatione suscipiā. pro quo hebrei legunt. Si redemerit te: bene: redimat: & si non redemerit: ego te redimā. Sed btūs Hieronym⁹ trāstulit sensum Et in eodem. 4. At ille respondit ego agrum emā. Et in eodem. Cedo iuri propinquitatis. Pro quo hebrei legunt. Nō possum redimere siue non possum emere. Et in eodem. tu vero vtere priuilegio quo me libēter carere profiteor. Pro quo hebrei legunt. Tu vero redime tibi redemptiōe mea: quia non possum redimere. Sed beatus Hieronymus transtulit sensum in locis predictis. Et inde גאולה Geula. i. redēptio aut facultas vel licentia redimendi. Leuit. 25. Sub redemptionis conditione vendetur. & in eodem. Habebit licentiam redimendi donec vnus impleatur annus. & inde גאל Goel idest redemptor. Iob. 19. Scio enim q redemptor meus viuit. Ps. 18. Domine adiutor meus & redēptor me⁹ Esa. 41. Et redemptor tuus sanctus israel. Et in eodem. 59. Et venerit siō redemptor. Accipitur etiam pro propinquo vel proximo: eo q iure propinquitatis habebat licentiā redimendi vt supradictum est. Leuit. 25. Propinquus ei⁹ pōt redimere. & in eodem. Si aūt nō habuerit proximū. Ruth. 4. Cūq; vidisset propinquū preterire. Ponitur etiam predicta dictio גאל Gaal. p antiphrasin pro inquinare vel coinquinare. aut cōtaminare. vel polluere. aut fedare. siue obscurare. Esa. 63. Et oīa vestimenta mea inquinaui. Thren. 4. Polluti sūt sanguine. Dan̄. 1. Proposuit aūt daniel in corde suo vt non pollueretur de mensa regis. & in eodem. Et rogauit eunuchorum prepositum ne contaminaretur. Malach. 1. Offertis super mensam meam panem pollutum: & dicitis in quo polluim⁹ te. Soph. 3. Ve prouocatrix & redēpta. pro quo hebrei legunt. Ve prouocatrix & contaminata siue fedata vel deturpata. Potest etiam significare redēptā sicut est in littera nostra. Significat etiam obscurare vel deturpare. Iob. 3. Obscurent eum tenebre & vmbra mortis. Item ponitur pro eiicere vel separare aliquem tanquā pollutum & immundum. Esdre. 2. Et eiecti sunt a sacerdotio. & similiter. Nee. 8. vbi eadem verba habentur.

גב Gab. altitudo. eminentia. dorsum. supercilium. statura. Ps. 128. Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores Leuit. 14. Radet capillos capitis barbamq; & supercilia. Ezech. 1. Statura quoq; erat rotis. & in eodem. Et totū corpus oculis plenum. pro quo hebrei legunt. Et dorsa eorū oculis plena. Quod est idem sensus cum littera nostra. Et in eodem. 43. Hec quoq; erat fossa altaris. pro quo hebrei legunt. Et hec erat altitudo siue statura altaris. Potest etiā deriuari a sequenti dictione גבא Gebe. quod significat cisternam vel fossam: sicut est in littera nostra. Item ponitur pro lupanari. eo quod meretrices stabant in loco eminēti: vt viderentur a transeuntibus. Ezech. 16. Edificasti tibi lupanar. & in eodem. Et destruent lupanar tuum. ponitur et גבים Gebim in plurali pro cisternis vel fossis. de quo vide infra in dictione גוב Iob. & inde גבן Giben. per additionē nun in fine. quod secūdum hebreos significat excelsum vel eminentem. Ps. 67. Mons coagulatus: mons pinguis. pro quo btūs Hieronym⁹ in psalterio iuxta hebraicā veritatē transtulit. Mons excelsus &c. de quo vide infra in dictione גבן Giben. quia secundum aliquos hebreos illa littera nun est de substantia dictionis.

גבא Gebe. cisterna. vel palus. Esa. 30. Aut hauriatur parū aque de fouea. Pro quo hebrei legunt. Aut hauriatur parum aque de cisterna siue de palude. Cuius plurale ponitur pro paludibus. Ezech. 47. In littoribus aūt eius & in paludibus non sanabuntur.

גבה Gaba. exaltari. sublimē esse. eleuatū esse siue eleuari. superbire. Iob. 11. Excelsior celo est: & quid facies. Ps. 112. Qui in altis habitat. Ps. 130. Domine non est exaltatū cor meum nec elati sunt oculi mei. Prouer. 16. Et ante ruinam exaltabitur spirit⁹. & in eodem. 17. Qui exaltat ostiū suum querit ruinam. Esa. 3. Pro eo quod eleuate sunt filie sion. & in eodem. 5. Et exaltabitur dominus exercituū in iudicio. & in codē. 52. Et sublimis erit valde. & in codē. 55 Sicut exaltantur celi a terra: sic exaltate sūt vie mee a viis vestris. Ezech. 16. Et eleuate sunt & fecerunt abominatiōes & in eodem. 19. Et exaltata est statura eius. & in eodem. 31. Propterea eleuata est altitudo eius. vbi ponitur גבא Gaba. cum aleph in fine loco he. Abdie. 1. Si exaltatus fueris vt aquila. & inde גבה Goba. siue גבהות Gabhuth. i. altitudo. sublimitas. exaltatio. eleuatio siue elatio. 1. Reg. 16. Non respicias vultum eius: neq; altitudinem stature eius. Ps. 102. Secundum altitudinem celi a terra. Esa. 2. Incuruabitur oīs sublimitas hominū. & in codē. 7. Siue in excelsum supra. vbi ponitur הגבה Hagbeha. & inde גבהה Gaboha. vel גבהה Geboha. i. excelsus. sublimis. eleuatus. 1. Reg. 2. Nolite multiplicare loqui sublimia gloriantes. pro quo hebrei legunt. Nolite multiplicare loqui sublime sublime. Eccl's. 5. Quia excelso excelsior est alius. & Esa. 2. Et super omnem turrē excelsam. & in plurali גבהים Gebohim. Eccl's. 5. Et super hos quoq; eminentiores sunt alii. Item גבה Geba. i. elatus. superbus. arrogās. Ps. 100. Superbo oculo & insaciabili corde. Prouer. 16. Abominatio domini omnis arrogans.

גבחת Gibeah. recaluaster. depilatus. Leuit. 13. Et si a fronte ceciderint pili recaluaster & mundus est. & inde גבחת Gabachath. i. recaluatio. depilatio. vt in eodem. Si autem in caluitio siue in recaluatiōe albus vel ruffus color fuerit. Accipitur etiam pro depilatione panni aut vestimenti. vt in eodem. Eo quod infusa sit in superficie vestimenti vel per totum lepra. pro quo hebrei legunt. Corrosio enim est in caluitio suo vel in recaluatione sua. & dicunt hebrei quod caluitium quod in hebreo dicitur קרחת Carachath est a parte posteriori. & גבחת Gabachath. i. recaluatio est a pte anteriori. & idem videtur innuere textus cum dicit. & si a fronte ceciderint pili: recaluaster & mundus est.

גבל Gabal. terminare. limitare. i. terminum vel limitē ponere. Exo. 19. Cōstituesq; terminos populo per circuitum. & in eodem. Tu enim testificatus es & iussisti dicēs. Pone terminos circa montem. Deut. 19. Non assumes & transferes terminos proximi tui quos fixerunt priores. Iosu. 18. Qui est terminus illius ab oriente. Pro quo hebrei legunt. Et iordanis terminabit illum ab oriente. Zacha. 9. Emath quoq; in terminis eius. s. erit vel cōputabitur. pro quo hebrei legunt. Emath quoq; terminabitur siue limitabitur in ea. & inde גבול Gebul. i. termin⁹ vel confinium. Nu. 21. Arnon terminus est Moab. & Iosu. 1. Erit terminus vester. Ps. 103. Terminum posuisti: quem non transgredientur. Et in plurali גבולות Gebuloth. siue גבולי Gebule. Iob. 24. Alii terminos transferūt. Ps. 73. Tu fecisti omnes terminos terre. Esa. 60. Vastitas & contritio in terminis tuis. Accipitur etiam aliquando pro fine vel definitiōe. Ps. 147. Qui posuit fines tuos pacem. Esa. 28. Et milium & viciam in finibus suis. ubi ponitur in hebreo singulare p plurali. Ezech. 43. In summitate montis omnes fines eius. & in codē. Et definitio eius vsq; ad labium eius. & in eodem. ca. ponitur in translatione nostra pro corona que fit ad decorem in summitate alicuius vasis & est definitio vel terminus ipsius vasis. vbi dicitur. Et corona in circuitu eius dimidii cubiti. & in eodem. Et super coronam in circuitu. Significat etiā qn̄ terminus vel finis alicuius rei iungitur cum termino vel fine alterius: & maxime quando ambe sunt similes. Exo. 28 Facies in rationali catenas sibi inuicem coherentes. vbi ponitur גבלות Gabluth. pro eo quod in littera nostra est sibi inuicem coherentes.

גבן Giben. Eleuatus. excelsus. Et significat etiam Gibbosum: eo quod gibbus est eleuatio vel tumor in dorso. Leuit. 21. Si fracto pede: si manu: si gibbus: si lippus. & scribitur in plurali cum duplici nun. & dicitur גבננים Gabnunim. Ps. 67. Mons coagulatus: mons pinguis. pro quo hebrei legunt. Mons eleuationū: mons basam. Vnde beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatē sic transduxit. Mons excelsus: mons basam. Alii vero interpretantur. Mons gibbosus a predicta dictione גבן Guiben: que significat gibbosum. Potest etiam significare coagulatum Sicut. lxx. transtulerunt: a dictione גבינה Gebina. i. caseus

quis. t coagulatione lactis. Iob. 10. Et sicut caseum me coagulasti.

נְבַע Gebaa. collis. Zach. 14. De colle remon ad austrũ ierusalem. & aliquando scribitur cum he in fine: & dicitur נִבְעָה Gibaa. Hiere. 2. In omni enim colle sublimi. Et in eodem. 16. Et venabuntur eos de omni monte & de omni colle. & in eodem. 50. De monte in collem transierunt. & quãdo post se regit genitiuum scribitur cũ tau in fine loco he. & dicitur גִּבְעַת Gibaath. Ios. 5. Et circuncidit filios israel in colle preputiorum. & in plurali גְּבָעוֹת Gebaoth. siue גִּבְעוֹת Giboth. i. colles: Geñ. 49. Donec veniret desiderium collium eternorum. Nu. 23. De collibus cõsiderabo eũ. Deut. 33. Et de pomis collium eternorum. Ps. 64. Et exultatiõe colles accingentur. est etiam nomen proprium loci: eo q̃d erat situs in colle. Iudi. 19. Sed transibo vsq̧ gabaa. Esa. 10. Gabaa sedes nostra. Inde גְּבִיעַ Gabiaa. i. calix. vel scyphus. Geñ. 44. Scyphum aũt meum argenteum & preciũ quod dedit tritici pone ĩ ore sacci iunioris. & in plurali גְּבִעִים Gebiim. Exo. 25. Tres scyphi quasi in nucis modum per calamos singulos. & inde מִגְבָּעַת Migbaath. i. pileus vel tiara. Exo. 29. Et baltheos ac tiaras in gloriam & decorem. & solum inuenitur in numero plurali.

גִּבְעֹל Gibood. Folliculus lini. Exo. 9. Et linum iam folliculos germinaret. Et solum nuenitur in predicto loco.

גָּבַר Gabar. preualere. cõfortari: vel confirmare. roborare vel roborari. fortem vel violentum esse. Confirmare Geñ. 7. Et aque preualuerunt nimis super terrã. & in eodẽ. 49. Benedictiones pr̃is tui confortate sunt. 1. Reg. 2. Quia non in fortitudine sua roborabitur vir. 2. Reg. 1. Aquilis velociores leonibus fortiores. s. sunt. Iob. 15. Et contra omnipotentem roboratus est. Et in eodem. 21. Subleuati sunt confortatiq̧ diuitiis. & in eodem. 36. Quia violẽti fuerũt. Ps. 11. Linguam nostram magnificauimus. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicã veritatem trãstulit. Linguam nostram roboremus. Ps. 64. Verba iniquorum preualuerunt super nos. Ps. 102. Corroborauit misericordiam suã super timentes se. Eccl's. 10. Multo labore exacuetur. Pro quo hebrei legunt. Et exercitus superabitur. Potest etiam legi sic. s. & viribus preualebit. quod est idem sensus cum littera nostra. Dañ. 9. Cõfirmabit autem pactũ multis. Zach. 10. Et confortabo domum Iuda & domũ Ioseph. & in eodem. Cõfortabo eos in domino. & inde גְּבוּרָה Gebura. i. robur. potentia. virtus. Iudi. 8. Iuxta etatem robur est viri. 2. Paralip. 10. In manu tua est fortitudo & potẽtia. Ps. 64. Accinctus potentia. Ps. 79. Excita potentiam tuam & veni. & in lingua chaldaica dicitur גְּבוּרְתָא Geburtha. Dañ. 2. Quia sapientia & fortitudo eius sunt. & in plurali גְּבוּרוֹת Geburoth. i. potentie. vel potentatus. aut virtutes. vel fortitudines. Ps. 19. In potentatibus salus dextere eius. Ps. 70. Introibo in potentias domini. Ps. 88. Si aũt in potentatibus octoginta anni. Ps. 105. Quis loquetur potẽtias domini. Ps. 150. Laudate eum in virtutibus eius. Et inde גִּבּוֹר Gibor. i. potens. robustus. fortis. Geñ. 10. Ipse cepit esse potens in terra. & in eodem. Et erat robustus venator coram domino. Ruth. 2. Homo potens & magnarum opũ Ps. 23. Dominus fortis & potens: dominus potẽs in prelio. Esa. 3. Fortem & virum bellatorem. & in eodem. 49. Numquid tolletur a forti preda. & in pl'ali גִּבּוֹרִים Giborim. i. potentẽs: vel fortes: aut robusti. Canti. 3. En lectulum salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortibus israel. & in eodem Omnis armatura fortium. Esa. 5. Ve qui potentes estis ad bibendum vinum. & inde גְּבִיר Gebir. i. D̃ns vel dominator aut superior. Geñ. 27. En d̃nm tuũ illum constitui. & in genere feminino גְּבִירָה Gebira siue גְּבֶרֶת Gebereth. Geñ. 16. Despexit dominam suam. & Esa. 47. In sempiternũ ero d̃na. Hiere. 13. Dic regi & dominatrici. & inde גֶּבֶר Geber. siue גְּבַר Gebar. i. vir. siue homo. eo quod habet potestatem vel dominium supra mulierem. Deut. 22. Nõ inducetur mulier veste virili: nec vir vtetur veste feminea. Iob. 3. Viro cuius abscondita est via. & in eodem. 34. Quis est vir vt est Iob. & in eodem. 38. Accinge sicut vir lumbos tuos. Ps. 17. Et cum viro innocente innocens eris. Ps. 88. Quis est homo qui viuet: & non videbit mortem. Prouer. 30. Viam viri in adolescentia. Hiere. 17. Maledictus homo qui cõfidit in homine. & in eodem. Benedictus vir qui confidit in domino. & in eodem. 22. Virum qui in diebus suis non prosperabitur. & in eodem. 31. Femina circundabit virum. Threñ. 3. Ego vir videns paupertatem meam. & in eodem. Bonum est viro cum portauerit iugum ab adolescentia sua. Dañ. 8. Ecce stetit in conspectu meo quasi species viri. & in plurali גְּבָרִים Gebarim. Exo. 10. Ite tantum viri. & in eodem. 12. sexcenta fere millia peditum virorum. & in lĩgua chaldaica dicitur גֻּבְרִין Gubrin siue גֻּבְרַיָּא Gubraia. Dañ. 3. Sũt ergo viri iudei. & in eodem viri isti contempserunt te. Ponitur etiã גֶּבֶר Geber. pro singulis. Ioel. 2. Singuli in calle suo ambulabunt. Item גֶּבֶר Gaber. i. gallus gallinaceus. Esa. 22. Sicut asportatur gallus gallinaceus.

גָּבִישׁ Gabis. eminens: siue grande. Iob. 28. Excelsa & eminentia non cõmemorabũtur. vbi pro excelsa & eminentia in hebreo habetur רָאמוֹת Ramoth & גָּבִישׁ Gabis. Et dicunt hebrei quod sunt lapides preciosi: sic dicti propter suam excellentiam. Nam dictio ramoth excelsa siue alta interpretatur. Prouer. 24. Excelsa stulto sapiẽtia. Vbi pro excelsa põitur ibi ramoth scriptũ eisdem litteris sicut in supradicto loco. Põitur etiam pro serico. Ezech. 27. Vbi dicitur. Et sericum & chodchod proposuerunt in mercato tuo. Sed dictio גָּבִישׁ Gabis solum inuẽitur in supradicto loco: & ab eo componitur אֶלְגָּבִישׁ Elgabis. pro quo beatus Hieronymus transtulit Pergrandes. siue grandes. Ezech. 13. Et dabo lapides pergrandes. Et in eodem. 38. Et imbre vehemẽti & lapidibus immensis. vbi pro immensis põitur elgabis. Et dicunt hebrei q̧ significat granditem q̃n. s. lapides grãdinis sunt magni & in magna quantitate. Nã dictio אֵל El cum qua compõitur fortem siue fortissimum significat vt supra in dictione אֵל El dictum est.

גָּד Gad. felicitas. fortuna. coriandrum. Geñ. 30. Dixit feliciter. & idcirco vocauit nomẽ eius gad. pro q' in hebreo habetur. In felicitate: siue venit felicitas: & vocauit nomen eius gad. Et. lxx. transtulerunt: in fortuna. Potest etiam deriuari a sequenti dictione גָּדַד Gadad que significat expeditionem siue accinctum vel procinctum. vnde beat⁹ Hieronymus in libro de hebraicis questionibus super hoc loco sic ait. vbi nos posuimus in fortuna: & grece dr̃ ἐυτύχηκα quod potest euent⁹ dici. in hebreo habetur בָּגָד Bagad. Q̃d aquila interpretatur venit accinctio. Nos autem dicere possumus in procinctu. Ba. enim potest prepositionem sonare in: & venit. Gad euentus: ergo siue procinctus quod gad dicitur Zelphe filius gad vocatus est. hec Hieronymus. ponitur etiam גַּד Gad. p̄ fortuna. Esa. 65. Qui ponitis fortune mensam: & libatis super eam. Et dicunt aliqui hebrei. quod in predicto loco accipitur גָּד Gad pro stella iouis: eo quod iupiter in lingua arabica sic vocetur. Alii vero dicunt quod significat certam cõstellationem stellarum. De quo vide infra in sequenti dictione גָּדַד Gadad. Item גַּד Gad. significat coriandrũ. Nu. 11. Erat aũt man quasi semen coriãdri.

גָּדַד Gadad. accingere se ad prelium. Expedire se: copulare

vel colligere exercitum. Incidere vel concidere. aut dilacerare. Geñ. 49. Gad accinctus preliabitur ante eum. & ipse accingetur retrorsum. Hiere. 5. Et in domum meretricis luxuriabantur. pro quo hebrei legunt. Et in domo meretricis colligebantur siue copulabantur. s. tanquam exercitus. Michee. 5. Nunc vastaberis filia latronis. Pro quo hebrei legunt. Nunc accingeris. s. ad prelium filia latronis vel filia accincti. Potest etiam interpretari Nunc concideris siue incideris. & aliquando scribitur cũ simplici daleth. Abac. 2. Vt ascẽdam ad populum accinctum nostrum. Ps. 93. Captabunt in animam iusti. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicã veri. transtulit copulabuntur aduersus animam iusti. Et aliqui hebrei dicunt q̧ ab hac dictione deriuatur גַּד Gad. quod supra dixim⁹ significare certam copulationẽ vel constellationem stellarum. Inde גְּדוּד Gedud. i. accinctus vel expeditus. s. ad prelium: vel latro siue latrũculus: aut turma vel exercitus. 2. Reg. 22. In te eñ curram accinctus. Ps. 17. Q̃m in te eripiar a tentatiõe. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. In te enim curram accinctus. Nãm eadẽ verba ponuntur in hebreo in hoc loco sicut supra. 2. Reg. Hiere. 18. Adduces enim super eos latronẽ repente. Osee. 7. Spolians latrũculus foris. Significat etiam turmam vel exercitum. 1. Paralip. 12. Suscepit ergo eos dauid & constituit principes turme. Iob. 29. Cũq̧ sederem quasi rex circũdãte exercitu. & in plurali גְּדוּדִים Gedudim siue גְּדוּדֵי Gedude. i. latrones vel latrunculi. aut turme vel exercitus. 2. Reg. 4. Duo viri principes latronum erant filio saul. 4. Reg. 4. Immisitq̧ ei dominus latrunculos chaldeorum & latrunculos syrie & latrunculos moab & latrunculos filiorum amon. & in eodem. 6. Et vltra non venerunt latrones syrie in terram israel. Iob. 19. Simul venerunt latrones ei⁹ Item גָּדַד Gadad. significat scindere vel incidere. aut concidere siue dilacerare. Deut. 14. Non vos incidetis nec facietis caluitium. 3. Reg. 18. Incidebant se cultris & lanceolis. Hiere. 16. Non se incident. & in eodem. 41. Rasi barba & scissis vestibus & squallentes. pro quo hebrei legunt. Rasi barba & scissis vestibus & incisi. s. vngulis quod fiebat in signum luctus & tristitie. & in eodem. 47. Vsquequo concideris. & in eodem. 48. Et in cunctis manibus colligatio. Pro quo hebrei legunt. In cunctis manibus incisiones. Potest etiam significare colligationes. sicut dictum est supra. ponitur etiam pro geniminibus vel pro frugibus. Ps. 64. Riuos eius inebria multiplica genimina eius. pro quo beatus Hieronymus transtulit. Sulcos eius inebria multiplica fruges eius. Tamen hebrei dicunt quod significat riuulos qui fiunt quando agricola scindit terrã cum aratro: & ex vtraq̧ parte sulci fiunt.

גְּדָבְרַיָּא Gedabraia. in lingua chaldaica significat tyrannos siue magnates. Dañ. 3. Duces & tyrannos.

גָּדָה Gad ripa. littus. & solum inuẽitur גְּדוֹת Gedoth in numero plurali. Ios. 3. Iordanis autem ripas aluei sui tẽpore messis impleuerat. Esa. 8. Et fluet super vniuersas ripas eius.

גְּדִי Gedi. hedus. Geñ. 38. Et misit hedum de capris. Exo. 24. Non coques hedum in lacte matris sue. Esa. 11. Pardus cum hedo accubabunt. & in plurali גְּדָיִים Gedaiim. siue גְּדָיֵי Gedaie. Geñ. 27. Affer mihi duos hedos. Cãti. 1. Et pasce hedos tuos.

גָּדַל Gadal. siue גָּדֵל Gidel. Magnificare siue magnificari. grandem vel magnũ fieri, crescere. exaltare. enutrire. Geñ. 41. Vno tantum regni solio precedam te. pro quo in hebreo habetur. Tantũmodo solium magnificabo siue exaltabo supra te. Nu. 14. Magnificetur ergo fortitudo domini. Ios. 4. In die illo magnificauit d̃ns Iosue. 1. Reg. 26. Sicut magnificata est anima tua hodie in oculis meis: sic magnificetur aĩa mea in oculis domini. 2. Reg. 7. Idcirco magnificatus es domine deus. & in eodem. Et magnificetur nomen tuum in sempiternum. 3. Reg. 10. Magnificatus est rex salomon super omnes reges terre. Iob. 7. Quid est homo quia magnificas eum. Ps. 17. Magnificans salutes regis eius. Ps. 33. Magnificate dominum mecũ. Ps. 40. Magnificauit super me supplantationem. Ps. 103. Domine deus meus magnificatũs es vehementer. Ps. 137. Quoniã magnificasti super omne nomen sanctum tuum. Eccl's. 2. Magnificaui opera mea. Esa. 42. Et magnificaret legem & extolleret. Ezech. 16. Et grandis effecta es. & in eodẽ. 38 Et magnificabor & sanctificabor. Dañ. 11. Et eleuabitur & magnificabitur aduersus omnẽ deum. & in eodem. Quia aduersus vniuersa consurget. pro quo hebrei legũt. Quia aduersus vniuersa magnificabitur. Abdie. 1. Et non magnificabis os tuum in die angustie. Ponitur etiam pro exaltare. Ios. 3. Hodie incipiam exaltare te. Hester. 3. Post hec rex asuerus exaltauit amã. Esa. 10. Aut exaltabitur serra contra eum a quo trahitur. Item significat crescere. Geñ. 21. Creuit puer & ablactatus est. & in eodem. 25. Quibus adultis. pro quo in hebreo habetur. Creuerũt pueri. & in eodẽ. 26. Ibat proficiens atq̧ succrescens donec magnus vehementer effectus est. 1. Reg. 2. Puer aũt samuel p̄ficiebat atq̧ crescebat. 2. Reg. 5. Et ingrediebatur proficiẽs atq̧ succrescẽs Esdre. 9. Delicta nostra creuerũt vsq̧ ad celũ. Iob. 31. Quia ab infantia creuit mecum miseratio. Ione. 4. Neq̧ fecisti vt cresceret. Item significat nutrire siue enutrire. Esa. 1. Filios enutriui & exaltaui. & in eodem. 23. Non enutriui iuuenes. & in eodem. 49. Plantauit pinum: quã pluuia nutriuit. Et in eodem. 40. Et istos quis enutriuit. Ezech. 31. Aque nutrierunt eũ. & in eodẽ. 44. Neq̧ comã nutrient. Dañ. 1. Vt enutriti tribus annis postea starent in conspectu regis. & inde גֹּדֶל Godel. i. magnitudo. siue magnificẽtia. Exo. 15. In magnitudine brachii tui fiant immobiles quasi lapis. Esa. 9. In superbia & magnitudine cordis. Ezech. 31. Eratq̧ pulcherrimus in magnitudine sua. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur גְּדוּלָּה Gedula. Ps. 144. Et magnitudinis ei⁹ non est finis. & in eodem. Et magnitudinẽ tuam narrabũt. & inde גָּדוֹל Gadol. i. magnus. siue magnificus: qualitate siue quantitate. Exo. 11. Fuitq̧ moyses vir magnus valde. 1. Reg. 25. Et homo ille magnus nimis. 4. Reg. 20. Fleuitq̧ ezechias fletu magno. Ps. 75. In israel magnũ nomen ei⁹. Esa. 12. Quia magnus in medio tui sanctus israel. Hiere. 10. Magnus tu & magnum nomen tuum. Thren. 2. Magna est velut mare contritio tua. Malach. 4. Anteq̧ veniat dies d̃ni magn⁹. Et in. g. f. גְּדוֹלָה Gedola. 4. Reg. 4. Erat ibi mulier magna. Et in plurali גְּדוֹלִים Gedolim. i. Magni. 2. Re. 7. Iuxta nomen magnorum qui sũt super terram. Ps. 135. Qui fecit luminaria magna. & in eodem. Qui percussit reges magnos. & in. g. f. גְּדוֹלוֹת Gedolod. i. magne: siue magna in. g. n. Hebrei enim non habent genus. n. Sed pro eo aliquando vtuntur masculino vt supra: & aliquando fe. vt Iob. 5. Fecit magna & inscrutabilia. Ps. 130. Neq̧ ambulaui in magnis: neq̧ in mirabilib⁹ super me. Ps. 135. Qui fecit mirabilia magna solus. & inde מִגְדָּל Migdal. siue מִגְדֹּל Migdol. i. turris. Geñ. 11. Faciam⁹ nobis ciuitatem & turrẽ. & in eodem. Fixit tabernaculum trans turrim gregis. Prouer. 17. Turris fortissima nomen domini. Canti. 4. Sicut

turris dauid collũ tuũ. Esa. 5. Et edificauit turrim in medio eius. Hiere. 31. Et edificabitur ciuitas domini a turre ananehel. Ezech. 29. A turre syene vsq; ad terminos ethiopie: & in plurali מִגְדָּלִים Migdalim. secũdum terminationem masculinorum. siue מִגְדָּלוֹת Migdaloth. secundum terminationem femininorum. 2. Paralip. 26. Et edificauit ozias turres in ierusalem. Canti. 8. Et vbera mea sicut turris. pro quo in hebreo habetur. Et vbera mea sicut turres. Esa. 30. Cum ceciderit turres. Ezech. 27. Et pigmei qui erãt in turribus tuis. Inde גְּדִלִים Gedilim. i. fimbrie vestium aut funiculi in fimbriis vestiũ. Deut. 22. Funiculos in fimbriis facies per quattuor angulos pallii tui.

גָּדַע Gadaa. succindere. proscindere. abscindere. confringere. Deut. 7. Lucos succidite: & sculptilia comburite. 1. Reg. 2. Et precidam brachium tuum. Esa. 9. Sycomoros succiderunt. Et in eodem. 10. Et excelsi statura succidentur. Hiere. 48. Abscissum est cornu moab. Significat etiã confringere. Ps. 74. Et omnia cornua peccatorum cõfringam. Esa. 14. Corruisti in terra. pro quo hebrei legunt. Cõfractus es in terra. & in eodem. 22. Et frangetur & cadet. Threñ. 2. Confregit in die furoris sui omne cornu israel.

גָּדַף Gideph. blasphemare. opprobrare. vilipendere. cõtemnere. 4. Reg. 19. Quibus blasphemauerũt pueri regis assyriorum me. & in eodem. Cui exprobrasti & quem blasphemasti. Nu. 15. Quoniam aduersus dominum rebellis fuit. Pro quo hebrei legunt. Quoniam dominum ipse contempsit vel blasphemauit. Et inde גִּדּוּף Giduph. i. blasphemia vel opprobrium. Et in plurali גִּדּוּפִים Giduphim. siue גִּדּוּפָה Giduphe. Esa. 43. Dedi ad internicionẽ iacob & israel in blasphemias. & in eodem. 51. Et blasphemias eorum ne metuatis. Sopho. 2. Audiui opprobrium moab & blasphemias filiorum amon.

גָּדַר Gadar. sepire. circunsepire. sepem edificare. circũedificare. concludere. Iob. 19. Semitam meam circunsepsit. Osee. 2. Et sepiam eam maceria. Esa. 58. Et vocaberis edificator sepium. Threñ. 3. Circũedificauit aduersum me: & in eodem. Conclusit vias meas lapidibus quadris. & inde גֶּדֶר Geder. siue גָּדֵר Gader. i. sepes. maceria. murus. peribolus. Nu. 22. Stetit angelus domini in angustiis duarum maceriarum quibus vinee cingebantur. pro quo hebrei legunt. Stetit angelus domini in semita vinearum Sepes hinc & sepes inde. & beatus Hieronymus transtulit sensum. Eccle. 10. Qui dissipat sepem: mordebit eum coluber. Prouer. 14. Et maceria lapidum destructa erat. Esa. 5. Auferam sepem eius. Ezech. 13. Neq; opposuistis vos murum pro domo israel. & in eodem. 42. Et peribolus exterior. & in eodem. In latitudine periboli atrii. Ponitur etiã in eodẽ capitulo גְּדֶרֶת Gedereth. p vestibulo. vbi dicitur. Que via erat ante vestibulum separatum per viam orientalem ingredientibus. & etiam in hoc loco hebrei legunt. Murum siue peribolum. Inuenitur etiam גְּדֵרָה Gedera. cũ he in fine. i. sepes. 1. Paralip. 4. Habitantes in plantationibus & in sepibus apud regem. & ponitur ibi in hebreo singulare pro plurali. Et in plurali גְּדֵרוֹת Gederoth. secundũ terminationem femininorum. siue גְּדֵרִים Gederim. secundum terminationem masculinorũ. Ps. 79. Vt quid destruxisti macerias eius. Ps. 88. Destruxisti oẽs sepes ei⁹. Mich. 7. Dies vt edificentur macerie tue. Nañ. 3. que consident in sepibus in die frigoris. & inde גִּדְרוֹת Gidroth. i. caule ouiũ eo φ sunt circunsepte. Nu. 32. Caulas ouiũ fabricabimus.

גָּדִישׁ Gadis. aceruus. aut fruges coaceruate: siue cõgeries. Exo. 22. Si egressus ignis inuenerit spicas & cõprehenderit aceruos frugum. Iudi. 15. Et comportate iam fruges & adhuc stantes in stipula concremate sunt. Iob. 21. Et super congerie mortuorum vigilabit. & in hebreo non habetur illud mortuorum. debet tamen subintelligi.

גֵּה Ge. hic. Ezech. 47. Hic est terminus in quo possidebitis terram. & solum inuenitur in hoc loco. Nam in aliis locis scribitur זֶה Ze cum littera Zain.

גָּהָה Gaha. soluere. cessare. Osee. 5. Nec soluere poterit a vobis vinculum. hebrei vero dicunt quod significat medicari vel sanare. vnde in predicto loco ipsi legũt. Et nõ sanabit a vobis infirmitatem vel dolorem. In translatione chaldaica habetur. Nec cessare faciet a vobis flagellũ. Et solum inuenitur in predicto loco. & Prouer. 17. vbi dicitur. Animus gaudens etatem floridam facit. pro quo hebrei legũt. Cor gaudẽs bñfacit sanitatẽ. i. sanitatẽ bonã facit. vbi pro sanitate ponitur גֵּהָה Geha. a predicta dictiõe deriuatũ.

גָּהַר Gahar. prosterni pronus in terra. Incumbere. 3. Reg. 18. Et pronus in terra posuit faciem suam inter genua sua. 4. Reg. 4. Et incubuit super eum. & solum inuenitur in locis predictis.

גֵּו Geu. corpus. tergum siue dorsum. Esa. 50. Corpus meũ dedi percutientibus. & in eodem. 51. Et posuisti vt terra corpus tuum. Ponitur etiam pro tergo vel dorso. 3. Reg. 14. Me autem proiecisti post tergum tuum. Nee. 9. Et proiecerunt legem tuam post terga sua. Prouer. 10. Et virga in dorso eius qui indiget corde. Esa. 38. Quia proiecisti post tergum tuum omnia peccata mea. Ezech. 23. Et proiecisti me post tergum tuum. & scribitur aliquando cum aleph in medio. vt Iob. 41. Corpus illius quasi scuta fusilia. & aliquando scribitur cum Iod & he in fine. & dicitur גְּוִיָּה Geuia. siue גְּוִיַּת Geuiath. i. corpus. & in plurali גְּוִיּוֹת Geuioth. De quo vide infra in dictiõe גֵּוָה Geua. Item גֵּו Geu. significat intus seu medium. pro quo beatus Hieronymus transtulit cõuallem: eo quod est in medio duorum montium. Iob. 30. Qui de conuallibus ista rapientes. pro quo hebrei legunt. De intus vel de medio expellebantur vel eiiciebantur. In lingua vero chaldaica גּוֹ Go. significat intus vel medium. Dañ. 3. Eadem hora mittetur in fornacem ignis ardentis. pro quo hebrei legunt. Eadem hora mittetur in medium fornacis ignis ardentis. & in eodem. Ceciderunt in medio camini ignis ardentis. & aliquando scribitur cum aleph in fine. vt in eodem. Nõne tres viros misimus in medio ignis. Item גֵּוָה Geua. cum he in fine. ponitur pro vagina. Iob. 30. Eductus & egrediens de vagina sua. Sed etiam in hoc loco hebrei legunt eductus & egrediens de interiori siue de intus aut de medio scilicet vagine.

גּוֹב Gob siue גּוֹבַי Gobai. locusta. Amos. 7. Et ecce fictor locuste. Nañ. 3. Et paruuli tui quasi locuste locustarum. & in lingua chaldaica locusta dicitur גּוֹבָא Goba cum aleph in fine. Itẽ גּוֹב Gob. fouea. siue fossa. & in plurali גֵּבִים Gebim. 4. Reg. 3. Facite alueum torrentis huius fossas: Esa. 33. Velut cum fosse plene fuerint de eo. Hiere. 14. Venerunt ad hauriendum non inuenerũt aquam. pro quo hebrei legũt. Venerunt ad foueas siue ad cisternas: non inuenerunt aquã Nam in lingua chaldaica cisterna vel lacus dicitur גּוּבָּא Guba. vt Dañ. 6. mittetur in lacum leonũ. vide etiam de hoc supra in dictione גֵּב Gab. Ponitur etiam גֵּבִים Gebim. pro laquearibus que fiunt in tectis domorum: in quibus fiunt fosse parue. 3. Reg. 6. Texit quoq; domũ laquearib⁹ cedrinis.

גּוּד God. accingere se ad prelium. expedire se. scindere. aut dilacerare. De quo vide supra in dictione גָּדַד Gadad.

גֵּוָה Geua. Altitudo. Exaltatio. elatio. superbia. Iob. 22. Qui enim humiliatus fuerit: erit in gloria. Vbi ponitur exaltatio vel altitudo pro gloria. Et in eodem. 33. Et liberet eum de superbia. Hiere. 13. In abscondito plorabit anima mea a facie superbie. Ponitur etiam pro vagina. De quo vide supra in dictione גֵּו Geu. & inde גְּוִיָּה Geuiia. idest corpus. siue statura. aut cadauer. Naum. 3. Neq; est finis cadauerum. Et quando post se regit genitiuum vel quando componitur cum pronominibus. Tunc mutat he vltimũ in thau. Geñ. 47. Quod absq; corporibus & terra nihil habeamus. Pro quo in hebreo habetur. Quod absq; corpore nostro & terra nostra. Iudi. 14. Et ecce examen apum in ore leonis erat. Pro quo in hebreo habetur. Et ecce examen apum in corpore leonis erat. Et iñ eodem. Noluit indicare quod mel de corpore leonis assumpserat. 1. Reg. 31. Et tulerunt cadauer saul & cadauer filiorum eius de muro beth san. Dañ. 10. Et corpus eius quasi chrysolithus. vide etiã de hoc supra in dictiõe גֵּו Geu. & in plurali גְּוִיּוֹת Geuioth. Ps. 109. Iudicabit in nationibus: implebit ruinas. Pro quo hebrei legunt. Iudicabit in nationibus implebit corpora siue cadauera: aut implebit corporibus vel cadaueribus. Potest etiam deriuari a dictione גַּיְא Ge: que significat vallem. Vnde beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicã veritatem transtulit. Iudicabit in gentibus implebit valles Item גֵּוָה Geua. idest vagina. de quo vide supra in dictione גֵּו Geu.

גּוֹז Goz. volare. tondere. extrahere. transire. Nu. 11. Ventus autem egrediens a domino arreptas trans mare coturnices detulit. Pro quo hebrei legunt. Et ventus egressus est a domino: & fecit volare coturnices de mari. Iob. 1. Et tonso capite corruit in terra. Et de hoc vide infra in dictione גָּזַז Gazaz. Ps. 70 De ventre matris mee tu es protector meus. Pro quo hebrei legunt. De ventre matris mee tu es extractor siue eductor meus. Ps. 89. Quoniam superuenit mansuetudo & corripiemur. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Quoniam transiuimus cito & auolauimus. Et in aliquibus locis supradictis scribitur sine vau in medio dictiõis. De quo vide infra in dictione. גָּזַז Gazaz.

גּוּחַ Goach. educere. extrahere. erumpere. ingemiscere. Ps. 21. Quoniam tu es qui extraxisti me de ventre. Iob. 38 Quando erumpebat quasi de vulua procedens. Et in eodem. 40. Quod influat iordanis in os eius. Vbi ponitur יָגִיחַ Iagiach. Quod est verbum tertie coniugationis. Pro quo hebrei legunt: quod faciat extrahi iordanem in os ei⁹. Ezech. 32. Et ventilabas cornu in fluminibus tuis. Pro quo hebrei legunt. Extrahebas siue erumpebas in fluminibus tuis. Potest etiam deriuari a dictione נָגַח Nagach. que significat cornu percutere siue cornu ventilare. De quo infra in suo loco dicetur. Ponitur etiam pro ingemiscere. Michee. 4. Dole & satage filia sion. Pro quo hebrei legunt. Dole & ingemisce filia siõ: ab eo fortasse quod etiam educit lachrymas. Et dicunt aliqui quod ab eo accepit nomen fluuius paradisi qui dicitur גִּיחוֹן Gion. eo φ educitur ad irrigandum hortum & terram qua fluit. Et secundum hebreos ipse est nilus qui etiam educitur ad irrigandam terram egypti qua fluit.

גּוֹי Goi. Gens. natio. Geñ. 15. Veruntamen gentem cui seruituri sunt ego iudicabo. Et in eodem. 12. Faciamq; te in gentem magnam. Et in eodem. 20. Num gentem ignorantem & iustam interficies. Exo. 19. Eritis mihi regnum sacerdotale & gens sancta. Deut. 4. Que est alia gens sic inclyta. Et in eodem. Nec est alia natio tã grãdis. Ps. 104. Et transierunt de gente in gentem. Ps. 105. Ad letandum in letitia gentis tue. Ioelis. 1. Gens enim ascendit in terra mea. Soph. 2. Et residui gentis mee possidebunt illos: Et in plurali גּוֹיִם Goim. idest gentes vel nationes. Geñ. 17. Erisq; pater multarum gentium. Et in eodem. 25. Due gentes sunt in vtero tuo. Deut. 15. Et dominaberis nationibus plurimis. Esa. 5. Et eleuabit signum in nationibus procul. Osee. 8. Nunc factus est in nationibus quasi vas immundum. Et in eodem. Sed & cum mercede conduxerunt nationes nunc congregabo eos. Iohel. 1. Vt dominentur eis nationes.

גּוֹל Gol. Exultare. letari. De quo vide infra in dictione גִּיל Gil. quia commũiter scribitur cum iod in medio dictionis.

גָּוַע Gauaa. consumi. aut etate consumi. deficere. obire. mori. interire. Geñ. 6. Et vniuersa que sub terra sunt consumentur. Et in eodem. 7. Consumptaq; est omnis caro. Et in eodem. 25. Et deficiens mortuus est in senectute bona. Et in eodem. Deficiensq; mortuus est. Et in eo. 35. Consumptusq; etate mortuus est. Et in eodem. 49. Collegit pedes suos super lectum & obiit. Nume. 27. Ecce consumpti sumus omnes. Et in eodem. Num vsq; ad internicionem cuncti delendi sumus. pro quo hebrei legunt. num vsq; ad internicionem consumendi sumus. Et in eodem. 20. Vtinam periissemus iter fratres nostros. Ios. 22. Atq; vtinam solus periisset in scelere suo. Iob. 34. deficiet oĩs caro simul. Et inde גֹּוֵעַ Gouea. idest deficiens vel laborans in extremis. Ps. 87. Pauper sum ego & in laboribus a iuuentute mea. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Et erumnosus sum a iuuentute mea.

גּוּף Guph. Corpus: siue cadauer. Et additur ei littera tau in fine. & dicitur גּוּפַת guphath. 1. Paralipo. 10. Et tulerunt cadauera saul & filiorum eius. Et aliquando scribitur sine littera vau in medio. Pro quo beatus hieronymus transtulit vestem. Exo. 21. Cum quali veste intrauerit: cum tali exeat. Et aliqui hebrei dicunt φ etiam in hoc loco significat corpus. Et legunt sic. Si cum corpore suo intrauerit: cum corpore suo exeat. idest si solus absq; vxore & liberis intrauerit: solus exeat. Iuxta illud Geñ. 47. Absq; corporibus & terra nihil habeamus. In translatiõe autem chaldaica sic habetur. Si solus intrauerit: solus exeat. Vnde sequitur si habens vxorem: & vxor egredietur simul. scilicet cum eo.

גּוּר Gur. Peregrinari. habitare. aduenam esse. Incolere siue incolam esse. timere. expauescere. vereri. congregare. colligere. Geñ. 12. Descenditq; Abram in egyptum vt peregrinaretur ibi. Et in eodem. 19. Ingressus est inquiunt vt aduena. Pro quo hebrei legunt. Ingressus est ad peregrinandum. Et in eodem. 26. Et peregrinare in ea Geñ. 47. Ad peregrinandum in terram tuam venimus. Exo. 12. Quod si quis peregrinorum in vestram voluerit transire coloniam. Pro quo in hebreo habetur. Et si peregrinatus fuerit apud vos peregrinus. Iudic. 17. Peregrinari voluit vbicunq; sibi cõmodum reperisset. Ruth. 1. vt peregrinaretur in regione moabitide. 4. Reg. 8. Et peregrinare vbicunq; repereris. Iob. 28. Diuisit torrentem a populo peregrinante. Ps. 5. Nec habitabit iuxta te malignus Ps. 14. Domine quis habitabit in tabernaculo tuo. Esa. 15. Habitabunt in te profugi mei. Et in eodem. 33. Quis poterit habitare de nobis cum igne deuorante: quis poterit

habitare de nobis cum ardoribus sempiternis. Et in eodē. 54. Ecce accola veniet qui non erat mecum. Pro quo hebrei legunt: ecce habitans habitabit siue ecce peregrinans peregrinabitur vel accola erit absq; me. idest qui erat absq; me: & beatus Hieronymus transtulit sensum: potest etiam legi sic: ecce congregans congregabitur absq; me. idest absq; imperio meo. Hiere. 40. Non incolet eam filius hominis. Et aliquando scribitur sine vau in medio dictionis. Gen. 21. Et terre in qua versatus es aduena. Et in eodem. 32. Apud laban peregrinatus sum. Exo. 12. Eadem lex erit indigene & colono qui peregrinatur apud vos. Leuit. 17. Et de aduenis qui peregrinantur apud vos. Ps. 104. accola fuit in terra cham. Ps. 119. Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est. Pro quo hebrei legunt. Heu mihi quia peregrinatus sum in mosoch. Et secundum hebreos mosoch est nomen cuiusdam prouincie. Vt habetur. Ezech. 38. vbi dicitur. Pone faciem tuam contra gog & terrā magog principem capitis mosoch & tubal. Tamen potest significare protrahere vel prolongare sicut est in littera nostra: vt infra in suo loco dicetur. Esa. 11. Et habitabit lupus cum agno. Et in eodem. 54. Aduena quondam tuus adiūgetur tibi. Pro quo hebrei legunt qui peregrinabatur siue qui habitabat tecum adiungetur tibi. Potest etiam legi sic: qui congregatur aduersum te: irruet vel cadet in te. Et aliquando duplicatur littera res. 3. Reg. 17. Etiam ne viduam apud quam ego vt cumq; sustētor afflixisti. Pro quo hebrei legunt. Etiam ne viduam apud quam ego peregrinor vel habito afflixisti. Potest etiam deriuari a dictione גרה Gara. que significat ruminare: vt infra dicetur. & sic erit idem sensus cum littera nostra. Scribitur etiam sine vau & cum duplici res. Pro quo beatus hieronymus transtulit ruere. Hiere. 30. Procella ruens in capite impiorum quiescet. & de hoc vide infra in dictione גרר Garar. inde גר ger idest peregrinus. Aduena. incola. inquilinus. proselytus. Gen. 15. Scito prenoscens q; peregrinum futurum sit semen tuum. Et in eodem. 23. Aduena sum & peregrinus apud vos. Exo. 2. Aduena fui in terra aliena. Et in eodem. 22. Aduenam non contristabis. Et in eodem. 23. Peregrino molestus non eris. Iob. 31. Peregrinus foris non mansit. Ps. 38. Quoniam aduena ego sum apud te. Ps. 118. Incola ego sum in terra. Significat etiam proselytum. 1. Paralipo. 22. Et precepit vt cōgregarentur omnes proselyti. Ezech. 14. Quia hō hō de domo israel & de proselytis. Et in plurali גרים Gerim. Leuit. 19. Fuistis enim & vos aduene in terra egypti. Et in eodem. 25. Et vos aduene & coloni mei estis. Iob. 19. Inquilini domus mee & ancille mee sicut alienum habuerunt me. Ps. 145. Dominus custodit aduenas. & Esa. 5. Et deserta in vbertatem versa aduene comedent. Et in genere feminino גרת Garath. Pro quo beatus Hieronymus hospitam transtulit. Exo. 3. Sed postulabit mulier a vicina sua & ab hospita sua. Et inde מגור Megur: siue מגורי Megure. idest peregrinatio vel peregrinationes. siue habitatio: aut habitacula. Gen. 47. Dies peregrinationis vite mee centum triginta annorum sunt parui & mali & non peruenerunt vsq; ad dies patrum meorum: quibus peregrinati sunt. Ps. 54. Quoniam nequitie in habitaculis eorum. Item גור Gur. idest timere. pauere. vereri. Deut. 1. Nec accipietis cuiusquam personam. Pro quo in hebreo habetur. Nec timeatis quenquam. Et in eodem. 32. Sed propter iram inimicorum distuli. Pro quo hebrei legunt. Nisi iram inimicorum timerem. Alii vero dicunt q; dictio אגור Agur que ponitur in predicto loco deriuatur a dictione supraposita אגר Agar. que significat colligere. Et legūt sic. Nisi ira inimicorum collecta vel aucta: scilicet fuisset. Iob. 3. Et quod verebar accidit mihi. Et in eodem. 19. Fugite ergo a facie gladii. Pro quo hebrei legūt. Timete vobis a facie gladii. Osee. 10. Vaccas bethauen coluerunt habitatores samarie. Pro quo hebrei legunt. Vaccas bethauen timuerunt habitatores samarie: potest etiam legi sic. Vaccas bethauen incoluerunt habitatores samarie. Et aliquando scribitur sine vau in medio. Deu. 28. Et conuertet in te omnes afflictiones egypti quas timuisti. Iob. 9. Verebar omnia opera mea. & inde מגור Magor. idest timor. pauor. terror. Hiere. 6. Quoniam gladius inimici pauor in circuitu. Et in eodem. 20. Non phassur vocauit dominus nomen tuum: sed pauorem vndiq;. Et in eodem. Ecce ego dabo te in pauorem. Et in eodem. 46. Terror vndiq; ait dominus. Et aliquando scribitur cum littera he in fine vel tau. & dicitur מגורה Megora. siue מגורת Megorath. idest timor siue illud quod timetur. Prouer. 10. Quod timet impius veniet super eum. Esa. 66. Et que timebant adducam eis. Et inde מגורי Megure. i. timores vel terrores. aut terrentes. threni. 2. Qui terrerent me de circuitu. Ezech. 21. Gladio traditi sunt cum populo meo. Pro quo hebrei legunt. Terrores siue timores gladii fuerunt cum populo meo. Potest etiam deriuari a dictione מגר Mager. quod in lingua chaldaica significat tradere sicut est in littera nostra. Item גור Gur. i. cōgregare. Ps. 55. Inhabitabunt & abscondent. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatē transtulit. Congregabuntur absconditē. Ps. 58. Irruerūt in me fortes. Pro quo beatus hieronymus in eodem psalterio trāstulit. Congregantur aduersus me fortissimi. Ps. 139. Tota die constituebant prelia. Pro quo hebrei legunt. Tota die congregabant prelia: siue congregati sunt in preliis. vnde beatus Hieronymus in eodem psalterio transtulit. Tota die versati sunt in preliis. Abach. 1. Traxit illud in sagena sua. Pro quo hebrei legunt. congregauit vel collegit illud in sagena sua. Et aliquādo scribitur cum duplici res. Osee. 7. Super triticum & vinum ruminabant. Pro quo hebrei legunt. Super triticum & vinum congregabantur vel colligebantur. potest etiam deriuari a dictione גרה Gara: que significat ruminare: sicut est in littera nostra. Inde מגורה Megura. idest Horreum vbi fruges congregantur vel recolliguntur. Aggei. 2. Nunquid iam semen in germine est. Pro quo hebrei legunt. Nunquid iam semen in horreo est. Et in plurali ממגורות Mameguroth: cum duplici mem in principio. Ioel. 1. Demolita sunt horrea. Item גור Gur. idest catulus. Gen. 49. Catulus leonis iuda. Deut. 33. Dan catulus leonis. Et in plurali גורים Gurim: siue גורי Gure. threni. 4. Lactauerunt catulos suos. Naum. 2. Leo cepit sufficienter catulis suis.

גוש Gus. glēba vel luti portiuncula. Pro quo beatus hieronymus sordes transtulit. Iob. 7. Induta est caro mea putredine & sordibus pulueris. Et solum inuenitur in predicto loco.

גז Gaz. transire. volare. tondere. De quo vide supra in dictione. גוז Goz. & etiam in dictione sequenti.

גזז Gazaz. Tondere. Gen. 31. Eo tempore ierat laban ad tondendas oues suas. 1. Reg. 25. Et accidit vt tonderetur grex eius. Et in eodem. Audiui q; tonderent pastores tui greges tuos. 2. Reg. 13. Factum est autem post tempus bienii vt tonderentur oues absalon. Et in eodem. Ecce tondentur oues serui tui. Et aliquando scribitur cum simplici zain. Gen. 38. Nunciatumq; est thamar q; socer illius ascenderet in thamna ad tondendas oues. Iob. 1. Et tonso capite. Pro quo in hebreo habetur. Et totondit caput suum. Hiere. 7. Tonde capillum tuum & proiice. & Mich. 1. Decaluare & tondere super filios delitiarum tuarum. Naum. 1. Si perfecti fuerint & ita plures: sic quoq; attondentur. Et inde גז Gozez. idest tondens: vel tonsor. Gen. 38. Ascendebat ad tonsores ouium suarum. 1. Reg. 25. Carnes pecorum que occidi tonsoribus meis. Esa. 53. Et quasi agnus coram tondente se. & inde גזה Gize. i. tonsiōes. Amos 7. Et ecce serotinus post tonsionem regis. Et dicuntur ibi tonsiones blada que incipiunt tuelari que tondebantur pro animalibus regis nutriendis. Sicut exponit Nicolaus de lyra super hoc loco. Et inde גזה Guiza. siue גז Guez. idest vellus. Iudi. 6. Si ros in solo vellere fuerit. Et in eodem. Expresso vellere concham rore impleuit. Et in eodem. Oro vt solum vellus siccum sit. Ps. 71. Ascendet sicut pluuia in vellus. Et quando regit post se genitiuū scribitur cum tau in fine. & dicitur. גזת Guizath. Iudi. 6. Ponam hoc vellus lane in area. & inde גזית Gazith. idest rasum: aut leuigatum. vel politum. 1. Paralipo. 22. Ad cedendos lapides & poliendos. Thren. 3. Conclusit vias meas lapidibus quadratis. vbi pro lapidibus quadratis in hebreo est גזית Gazith: eo q; lapides quadrati ceduntur & poliuntur.

גזבר Gizbar. thesaurarius: vel custos arce publice. 1. Esdre. 7. Omnibus custodibus arce publice. Et supra in eodem non ponitur in nostra translatione pro nomine proprio. Vbi dicitur p manum mithridatis filii gazabar. Sed etiam in hoc loco hebrei dicunt quod est nomen appellatiuum: et quod significat thesaurarium vel custodem arce publice. Et in hebreo non habetur illud filii. Sed: sic p manum mithridatis gazabar: idest thesaurarii.

גזל Gazal. predari. vi auferre. aut vi extorquere. Rapere violenter aliquid subtrahere. depredari. Gen. 21. Et increpauit abimelech propter puteum aque quem vi abstulerant serui eius. Et in eodem. 31. Timui ne violenter auferres filias tuas a me. Leuit. 6. Vel vi aliquid extorserit. 2. Reg. 23. vi extorsit hastam de manu egyptii. Deut. 28. Asinus tuus rapiatur coram te. Ps. 68. Que non rapui tūc exsoluebam. Prouer. 4. Et non capitur somnus ab eis nisi supplantauerint. Pro quo hebrei legunt. Et rapitur somnus ab eis nisi supplantauerint. Et in eodem. 28. Qui subtrahit aliquid a patre & a matre. idest qui violenter subtrahit. Ezech. 18. Per vim nihil rapuerit. & inde גזל Gézel. siue. גזלה Gezela. idest rapina vel preda. vt Leuit. 6. Reddet omnia que per fraudem voluit obtinere. Pro quo hebrei legunt. Reddet rapinam quam rapuit. aut calumniam quam calumniatus est: aut depositum quod fidei eius creditum fuerat: vel rem perditam quam inuenit. Sed beatus Hieronymus transtulit sensum: & paucis verbis comprehendit omnia supradicta. Ps. 61. Et rapinam nolite concupiscere. Et quando regit post se genitiuum: tunc scribitur cum tau in fine. & dicitur. גזלת Gezelath. Esa. 3. Et rapina pauperis in domo vestra. Et in plurali גזלות Gezeloth. Ezech. 28. Rapientem rapinas. Item גוזל Gozal. pullus. Et accipitur pro pullo columbe. Pro quo beatus Hieronymus transtulit columbam. Gen. 15. Turturem quoq; & columbam. Inuenitur etiam in numero plurali pro pullis. Deut. 32. Sicut aquila prouocans ad volandum pullos suos super eos volitans.

גזם Gazam. Eruca. Ioel. 1. Residuum eruce comedit locusta. Et solum inuenitu n predicto loco.

גזע Gezaa. Truncus. radix. Iob. 14. Et in puluere emortuus fuerit truncus illius. Esaie. 11. Egredietur virga de radice iesse. Et in eodem. 40. Nec radicato in terra trūco eorum. vbi ponitur pro trunco.

גזר Gazar. diuidere. scindere. abscindere. decernere. disponere. statuere. ordinare. 3. Reg. 3. Diuidite inquit infantem viuum in duas partes. Ps. 135. Qui diuisit mare rubrum in diuisiones. 4. Reg. 6. Cumq; venissent ad iordanem cedebant ligna. Ps. 87. Et ipsi de manu tua repulsi sunt. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Et ipsi de manu tua abscissi sunt. & Esa. 53. Quia abscissus est de terra viuentium. Abach. 3. Abscindetur de ouili pecus. Thren. 3. dixi perii. Pro quo hebrei legunt. dixi abscissus sum. Et inde גזרה Gezera. siue גזרה Gizra. i. diuisum vel separatum. aut diuisio: vel separatio. Leuit. 16. Cumq; portauerit hircus omnes iniquitates eorum in terram solitariam. idest in terram separatam vel diuisam extra hominum habitationem. Ezech. 41. Et quod separatum erat edificium & parietes eius longitudinis centum cubitorum. & in plurali גזרים Gezarim. Gen. 15. Et lampas ignis transiens inter diuisiones. Et inde מגזרות Magzeroth. Pro quo beatus hieronymus transtulit cultros. 2. Reg. 12. diuisitq; cultris. Hebrei tamen dicūt q; significat serras quibus ligni scinduntur. Item גזר Gazar. Significat decernere vel statuere: siue disponere. Iob. 22. Et decernes rem & veniet tibi. Hester. 2. Et que passura esset. Pro quo hebrei legunt. Et quod decretum siue ordinatū fuerat super eā. Aut & quod statutum fuerat super eam. Ponitur etiam pro declinare. Esa. 9. Et declinabit ad dexteram & esuriet. Sed etiam in hoc loco hebrei legunt. Et decernet siue ordinabit ad dexteram & esuriet. idest decernet vel determinabit declinare ad dexteram & esuriet. Et inde גזרין Gazrin siue. גזריא Gazraia: quod in lingua chaldaica significat aruspices siue hariolos. Dan. 2. Arioli magi & aruspices. Et in eodem. 4. Tunc ingrediebātur harioli magi chaldei & aruspices. Et inde. גזרה Gizra. idest dispositio. sententia: pro q; nostra translatio pulchritudinē transtulit. Thren. 4. Vbi dicitur. Saphyro pulchriores. Quod potest interpretari sic. Saphyrus dispositio eorum. Potest etiam significare abscissionem: vt supra dictum est. Vnde hebrei in hoc loco legunt. Saphyrus abscisio eorū. idest nitidi & lucidi ac si essent abscissi ex saphyro. Et in lingua chaldaica significat sententiam. Dan. 4. in sententia vigilum decretum est.

גחל Gachal. carbo. pruna. 2. Reg. 22. Grando & carbones ignis. Et in eodem. Carbones succensi sunt ab eo. Ps. 119. Cum carbonibus dessolatorum. Ps. 139. Cadent super eos carbones. Prouer. 25. Prunas enim congregabis super caput eius. Et in eodem. 26. Sicut carbones ad prunas. Esa. 44. Et coxi super carbones eius panes. Et in numero singulari scribitur cum tau in fine et dicitur. גחלת Gacheleth. Esa. 47. Non sunt carbones quibus calefiant. Quod in hebreo legitur in numero singulari. scilicet non est pruna. Ponitur etiam pro scintilla. 2. Reg. 14. Et querunt extinguere scintillam meam.

גחן Gachon. Pectus. Gen. 3. Super pectus tuum gradieris. Leuit. 11. Quidquid super pectus graditur.

גיא Gai. siue גיא Ge. vallis. Nu. 21. Ramoth vallis est in regione moab. Deut. 3. Mansimusq; in valle. Esa. 28. Qui erant super verticem vallis pinguissime. Et in eodem. 40. Omnis vallis exaltabitur. Inuenitur etiam in genere feminino. Zach. 14. Prerupto grandi valle. pro quo hebrei legunt. vallis magna valde. Et aliqñ scribitur sine aleph. vt Ios. 8. Ad septentrionalē vrbis plagā. Inter quā

& eos vallis erat media. Et in plurali, גאיות Gueaioth. siue גאות Gueoth. Ezech.6. Hec dicit dominus deus montibus & collibus rupibus & vallibus. Vbi littera iod ponitur pro littera aleph. Et in eodem.35. In vallibus tuis atque in torrentibus tuis interfecti gladio cadent. Vbi littera iod ante ponitur littere aleph.

גיד Guid. neruus. Gen.32. Quam ob causam nō comedūt neruum filii israel: quia emarcuit in femore iacob vsque in presentem diem: eo quod tetigerit neruum femoris eius. Esa.48. Et neruus ferreus ceruix tua. Et in plurali, גידים Guidim. Siue גידי guide. Iob.10. Ossibus & neruis cōpegisti me. Et in eodem.40. Nerui testiculorum eius perplexi sunt. Ezech.37. Et dabo super vos neruos.

גיל Guil. exultare. letari. coetaneus: siue coeuus. Ps.2. Et exultate ei cum tremore. Ps.12. Qui tribulant me exultabunt si motus fuero. Ps.149. Et filii sion exultent in rege suo. Prouer.23. Exultat gaudio pater iusti. Esa.9. Sicut exultant victores capta preda. Osee.10. Et editui eius super eum exultauerūt. Abac.3. Exultabo in deo iesu meo. Zach.9. Exulta satis filia sion. Et aliquando scribitur sine iod in medio. vt Ps.12. Exultabit cor meum in salutari tuo. & ps.15. Et exultabit lingua mea. Pro quo in hebreo est: & exultabit gloria mea. Esa.65. Et exultabo in ierusalem. & inde גילה Guila. idest exultatio. Esa.65. Ecce ego creo ierusalem exultatione. Et aliquando scribitur sine he: & dicitur. גיל Guil. idest exultatio. Iob.3. Gaudentque vehementer cum inuenerint sepulchrum. Pro quo hebrei legunt. Qui letabantur in exultatione gaudent cum inuenerint sepulchrū. Osee.9. Noli letari israel: noli exultare sicut populi. Pro quo hebrei legunt. Noli letari israel ad exultationem sicut populi. Et aliquando scribitur cum tau in fine. Et dicitur גילת Guilath. Pro quo beatus hieronymus transtulit letabunda. Esa.35. Et exultabit letabunda & laudans. Item גיל Guil. coetaneus. coeuus. eo quod isti letantur ad inuicem. Dan.1. Pre ceteris adolescentibus coeuis vestris.

גיף Guiph. Claudere. oppilare. Nee.7. Cumque adhuc assisterent clause porte sunt & oppilate. Et solum inuenitur in predicto loco. Et in lingua chaldaica plerumque significat claudere scilicet portas.

גיר Guir. Cinis. Esa.27. Cum posuerit omnes lapides altaris sicut lapides cineris. & solum inuenitur in predicto loco. & Dan.5. Vbi dicitur in superficie parietis aule regie. vbi pro superficie ponitur גירא Guira cum aleph in fine. Et dicunt hebrei quod significat calcem siue gypsum quo parietes leuigantur.

גל Gal. Aceruus. tumulus. vt Gen.31. Fecerunt tumulum comederuntque super eum. Et in eodem. Quem vocauit laban tumulum testis & iacob aceruum testimonii. Et in eodem. Tumulus iste testis erit. 2.Reg.18. Et comportauerunt super eum aceruum lapidum. & in plurali גלים Galim. idest acerui. Osee.12. Nam & altaria eorū quasi acerui. Ponitur etiam גל Gal. pro horto. vt Canti.4. Hortus conclusus fons signatus. Tamen hebrei dicunt quod in predicto loco significat fontem. Et in plurali: גלות Guloth. idest fontes. Pro quo beatus hieronymus transtulit irriguum. Iosue.15. Deditque ei caleb irriguum superius & irriguum inferius. Iudi.1. Vbi eadem verba habentur. Vide etiam de hoc in dictione sequenti.

גלל Galal. deuoluere. voluere. inuoluere. amouere. rotare. Auferre. Gen.29. Quibus congregatis deuoluerent lapidem. & in eodem. Et amoueamus lapidem de ore putei. Et in eodem.43. Vt deuoluat in nos calumniam. 2.Reg.20. Amassa autem conspersus sanguine iacebat in media via. Pro quo hebrei legunt. Amassa autem inuoluebatur sanguine. Esa.9. Et vestimentum mixtum sanguine. idest inuolutum sanguine. Et aliquando scribitur cum simplici lamed. Gen.29. Et amouit lapidem quo puteus claudebatur. Iosue.5. Hodie abstuli opprobrium egypti a vobis. Et in eodem.10. Voluite saxa ingentia ad os spelunce. Ps.21. Sperauit in domino eripiat eum. pro quo hebrei legunt. Deuoluit ad dominum eripiat eum: & potest subintelligi spem suam. Sed beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam varitatem transtulit. Confugit ad dominum saluet eum. Ps.36. Reuela domino viam tuā. Pro quo hebrei legunt. Volue super dominum viam tuam. Potest etiam deriuari a dictione גלה Gala: que significat reuelare vel detegere: vt infra in suo loco dicetur. Esa.34. Complicabuntur sicut liber celi. Pro quo hebrei legunt. Voluentur siue inuoluentur sicut liber celi. Nam antiquitus libri voluebātur sicut rotuli: vt infra dicetur. Et aliquando duplicantur due prime littere. Iob.30. Et ad meas miserias deuoluti sunt. Hiere.51. Et euellam te de petris. Pro quo hebrei legunt. Et deuoluam te de petris. siue rotare te faciam de petris vel de rupibus. Et inde גלגל Galgal. i. rota. siue volubilis. Ps.76. Vox tonitrui tui in rota. Ps.82. Deus meus pone illos vt rota. Eccl's.12. Et confringatur rota super cisterna. Esa.5. Et rote eius quasi impetus tempestatis. Et in eodem.28. Nec rota plaustri super cyminum circumibit. Ezech.1. Rotas vocauit volubiles. Quod in hebreo legitur in numero singulari: scilicet rotam vocauit volubilem. Est etiam Guilgal nomen proprium loci. Iosue.5. Vocatumque est nomen loci illius galgala. Et in eodem manseruntque filii israel in galgalis. Inde גלגלת Gulgoleth. idest caput aut caluaria: eo quod est rotundum. Exo.16. Gomor per singula capita. 1.Paralipo.10. Et corpus eius affixerunt in templo dagon. Pro quo hebrei legunt. Caput siue caluariam eius affixerunt in templo dagon. Nam.1.Reg.31. Dicitur quod corpus eius suspenderunt in muro Bethsan: Philistiim enim amputauerant caput saul. vt habetur.1.Paralip.10. et corpus affixerunt in muro Bethsam: & caput siue caluariam in templo dagon. Et inde caluarie locus dicitur golgotha. Matthei.27. Et venerunt in locum qui dicitur golgotha: quod est caluarie locus. Et inde גלילים Guelilim siue גליל Guelile. idest circuli. eo quod sunt rotundi. Ester.1. Qui eburneis circulis inserti erant. In alio vero loco beatus Hieronymus transtulit tornatiles. Canti.5. Manus eius tornatiles. Et inde מגלה Meguila. idest volumen. libellus. Quia antiquitus solebāt libros voluere & nō cōpaginare. Zach.5. Et ecce volumen volans. Et in eodem. Ego video volumen volans. & inde גלל Galal. idest fimus. stercus. vt Ezech.4. Et stercore quod egreditur de homine operies illud. Et in eodem. Ecce dedi tibi fimum boum pro stercoribus humanis. Soph.1. Et corpora eorum sicut stercora. vbi ponitur גללים Gelalim in numero plurali. accipitur etiam גלל Guelal. pro marmore. eo quod est rotundum. vt Esdre.1. Qui edificatur lapide impolito. Pro quo hebrei legunt. Qui edificatur lapide marmoreo. Et inde גלול Guillul. idest abominatio vel sordes. & accipitur pro idolo: sic dictum a stercore & fetore: vt Deut.29. Vidistis abominationes & sordes. idest idola eorum. Ezech.16. Et super idola abominationum tuarum. Et in eodem.18. Et oculos suos non leuauerit ad idola domus israel. Ponitur etiam pro inmunditiis. Vt in eodem.14. Posuerunt inmunditias suas in cordibus suis. Et in eo. Qui posuerit inmunditias suas in corde suo. & inde גל Gal. i. aceruus. Iob.8. Sup aceruū petrarū radices eius densabūtur. & de hoc vide i dictiōe pcedēti. Accipitur etiam pro fonte. Et in plurali. גלות Guloth. idest fontes vel irriguum. De quo vide supra in dictione precedenti. Inde גל Gale. idest fluctus. dictū a circulis qui in aqua fiūt Ps.64. Sonum fluctuum eius. Ps.88. Motum autem fluctuum eius tu mitigas. Ione.2. Omnes gurgites tui & fluctus tui super me transierūt. Et inde גולה Gula: quod significat vas rotundum. Pro quo beatus hieronymus transtulit lampadem. Zach.4. Et lampas eius super caput eius. Et in eodem. Vna a dextris lampadis & vna a sinistris eius. Scribitur etiam cum thau in fine & dicitur גולת Gulath. Pro quo beatus hieronymus transtulit vittam: eo quod circumuoluitur capiti vel alii membro. Eccl's.12. Et recurrat vitta aurea. Et aliqui hebrei dicunt quod deriuatur a supradicta dictione גל Gal que significat fontē. & in plurali גולות Guloth. Pro quo beatus hieronymus transtulit funiculos. 1.Paralip.7. Et funiculos capitellorum super capitella columnarum. Et in eodem. Vt opperirent duos funiculos qui erant super capita columnarum. Erant enim funiculi erei circumuoluti capitibus columnarum. Et inde גליל Galil. idest terminus. vel confinium. Et in plurali גלילות Gueliloth. idest termini vel confinia secundum hebreos. Pro quo beatus hieronymus transtulit tumulos: eo quod in terminis vel confinibus fiunt acerui vel tumuli rotundi ad terminos diuidendos. vt Iosue.22. Cumque venissent ad tumulos iordanis. Et in eodem. Super iordanis tumulos contra filios israel. Ezech.47. Aque iste que egrediuntur ad tumulos sabuli orientalis: vbi ponitur גלילה Gelila cum littera he in fine. Potest etiam deriuari a dictione גל Gal que significat aceruum vel tumulum. Ponitur etiam גליל Galil siue גלילות Gueliloth pro galilea. vt Iosue.13. Omnis videlicet galilea philistiim. vbi pro galilea ponitur גלילות Gueliloth. Esa.9. Viam maris trans iordanem galilea gentium. vbi ponitur גליל Galil. Sed in locis supradictis hebrei legunt terminos vel terminum: aut confinium vel confinia. Inde בגלל Biglal. i. propter. ob gratiam. Gen.12. Et viuet anima mea ob gratiam tui. Deut.15. Vt benedicat tibi dominus deus tuus in omni tempore. Pro quo hebrei legunt. Quia propter hāc rem benedicet tibi dominus deus tuus in omni opere tuo.

גלב Galab. tonsor. Et solum inuenitur in numero plurali. vt Ezech.5. Sume tibi gladium acutum radentem pilos. Pro quo hebrei legunt. Sume tibi gladium acutum nouaculam tonsorum: idest acutum sicut nouacula tonsorum. Et solum inuenitur in predicto loco.

גלד Geled. cutis. Iob.16. Saccum cōsui super cutem meam Et solum inuenitur in predicto loco.

גלה Gala. reuelare. discooperire. nudare. detegere. Transmigrare. migrare. captiuare. transferre. Exo.20. Non ascendes per gradus ad altare meum: ne reueletur turpitudo tua. Leuit.18. Omnis homo ad proximam sanguinis sui non accedet vt reuelet turpitudinem eius. Et in eodem. Turpitudinem patris tui & turpitudinem matris tue non discooperies. Et in eodem. Turpitudinem vxoris patris tui non discooperies. Ruth.3. Discooperies pallium quo operitur. Et in eodem. & discooperto a pedibus eius pallio se proiecit. Et in eodem. Quod audire te volui. Pro quo hebrei legunt. Et ego dixi reuelabo aurem tuam. 1.Reg.9. domino autem reuelauerat auriculam samuelis. 2.Reg.6. discooperiens se ante ancillas seruorum suorum. Iob.12. qui reuelat profunda de tenebris. Et in eodem. 20. Reuelabūt celi iniquitatem eius. Ps.118. Reuela oculos meos. Prouer.11. Qui ambulat fraudulenter reuelat arcana. Et in eodem.16. Reuela domino opera tua. Et in eodem.19. Nisi cādixeris que versantur in corde suo. Pro quo hebrei legunt. Nisi cum reuelatur vel detegitur cor suum. Et est idem sensus cum littera nostra. Et in eodem.25. Secretum extraneo nō reueles. Esa.22. Et reuelabitur operimentum iude. Et in eodem. Et reuelata est in auribus meis vox domini exercituum. Et in eodem.40. Et reuelabitur gloria domini. Et in eodem.37. Reuela crura transi flumina. Et in eodem. Et reuelabitur ignominia tua. Et in eodem.57. Quia iuxta me discooperuisti. Hiere.11. Tibi enim reuelaui causam meam. Et in eodem.49. Reuelaui absondita eius. Ezech.13. Et reuelabo fundamentum eius. Amos.3. Nisi reuelauerit secretum suum ad seruos suos prophetas. Et in eodem.5. Et reuelabitur quasi aqua iudicium. Ponitur etiam pro aperire: quod est discooperire. vt Leuit.22. Ipsaque aperuerit fontem sanguinis sui. Nu.22. Protinus aperuit dominus oculos balaam. Et in eodem.24. Et sic aperiuntur oculi eius. Iob.20. Apertum erit germen domus illius. Et in eodem.33. Tunc aperuit aures virorum. Prouer.27. Aperta sunt prata. Item ponitur pro nudare: quod est detegere. vt Gen.9. Et nudatus iacuit in tabernaculo suo. 2.Reg.6. Et nudatus est quasi nudetur vnus de scurris. Ezech.16. Et nudabo ignominiam tuam coram eis. Ponitur etiam pro apparere. 1.Reg.14. Cumque apparuerimus eis. sed hebrei in hoc loco legunt. Cumque discooperti vel detecti fuerimus eis. Et inde גלוי Galui. i. discoopertum: vel apertū: aut notum. vt Ester.3. Vt omnes prouincie scirent. Pro quo hebrei legunt. Vt in omni prouincia daretur edictum discoopertum vel notum omnibus populis. Hiere.32. Et signa foris secus. idest discooperta & nota. Et aliquando scribitur sine he. vt in aliquibus locis supradictis. & inde גליון Gilaion. idest volumen. liber. Eo quod in eo reuelantur ea que ignoramus & nescimus. Esa.8. Sume tibi librum grandem. Et inde. גליונים Gilionim. idest specula: eo quod in eis apparent seu reuelantur ea que eis opponuntur. Esa.3. Et specula & sindones & vittas & theristra. Et solum inuenitur in numero plurali & in predicto loco. Item. גלה Gala. significat transmigrare. migrare. captiuare. transferre. Esa.5. Propterea captiuus ductus est populus meus. Et in eodem.49. Ego sterilis & non pariens transmigrata & captiua. Hiere.13. Translata est omnis iuda transmigratione perfecta. Thren.1. Migrauit iuda propter afflictionem. Et in eodem.4. Non addet vltra vt transmigret te. Ezech.12. Et transmigrabis per diem coram eis: transmigrabis autem de loco tuo. Osee.10. In gloria eius quia migrauit ab eo. Amos.6. Nunc migrabunt in capite transmigrantium. Et in eodem.7. Et israel captiuus migrabit de terra sua. Et supra in eodem.5. Et galgala captiua ducetur. Naum.2. Et miles captiuus adductus est. Item ponitur pro transferre. 1.Reg.4. Translata est gloria domini de israel. 2.Reg.15. Et egressus es de loco tuo. Pro quo hebrei legunt. Et translatus siue transmigratus es de loco tuo. 4.Reg.16. Et transtulit habitatores eius. Et in eodem.17. Et transtulit Israel in assyrios. 1.Paralipo.5. Et transtulit ruben & Gad & dimidiam tribum Manasse. Ester.2. Qui translatus fuerat de ierusalem. Et in eodem. Nabuchodonosor rex Babylonis transtulerat. Esa.38. Generatio mea ablata est & conuoluta est a me. Pro quo hebrei legunt. Generatio mea ablata est & translata est a me. Hiere.29. Et ad omnem populum quem traduxerat Nabuchodonosor de ierusalē. Et in eodem.39. Et superfluos vulgi qui remanserant trāstulit Nabuzardan magister militum. Amos.1. Et transferretur populus Syrie. Et in eodem. Eo quod transtulerit captiuitatem perfectam. Item ponitur pro auferre. Iosue.5. Hodie abstuli opprobrium egypti a vobis. Ps.118. Aufer a me opprobrium & contemptum. Et inde. גולה Gola

siue גלות Galuth.i.Transmigratio.Captiuitas. Esa.45. Et captiuitatem meam dimittet.Hiere.28.Et omnem trãsmigrationẽ iude.Et in codẽ.29.Et ad reliquias seniorũ transmigrationis. Abdie.1.Et transmigratio exercitus huius filiorũ israel.& in codẽ.Et transmigratio hierusalem que in bosphoro est.Et in lingua chaldaica scribitur cũ aleph in fine.& dicitur גלותא Galutha. Dañ.2.Inueni hominẽ de filiis transmigrationis Iudee.

גלח Galach. Radere. Tondere. Leuit.13.Radetur hõ absq; loco macule.Nu.6.Quod radet ilico in eadẽ die.& in eodem.Tunc radetur Nazareus ad ostiũ tabernaculi. Et in codẽ.Postq; Rasum fuerit caput eius. Deut.21. Que radet cesariẽ.Iudi.16. Si rasum fuerit caput meũ. Et in eodem. rasit septem crines eius.Esa.7. In die illa radet dñs in nouacula conducta.Hiere.41.Rasi Barba & scissis vestibus. Ezech.44.Et caput suum non radent.

גלם Galam. Inuoluere.4.Reg.2.Tulitq; Helias pallium suum:& inuoluit illud.Et inde גלומי Gelome.i.inuolutiones:aut panni siue vestes inuolute.Ezech.27.Inuolucris hyacinthi & polymitorũ.Põitur etiã גולם Golem pro re imperfecta vel informi.Ps.138.Imperfectum meum viderunt oculi tui.Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicã veritatẽ transtulit.Informẽ adhuc me viderunt oculi tui.

גלמד Galmud. Solitarius.Solus.Sterilis.vt Iob.3.Sit nox illa solitaria.Et in codẽ.15. Congregatio eñ hypocrite sterilis.Et in eodem.30.Egestate & fame steriles.Esa.49. Ego sterilis & non pariens.vbi pro eo quod in littera nostra est.Non pariens.in hebreo ponitur.גלמודה Galmuda in genere feminino.

גלע Galaa.cõmiscere. Miscere.Prouer.20.Omnes aũt stulti cõmiscentur cõtumeliis.Pro quo Hebrei legũt. Oĩs aũt stultus cõmiscet se siue cõmiscetur.s.Cõtumeliis vel cõtentionibus.Nã supra immediate dixerat.Honor est homini qui separat se a cõtẽtionib⁹.Et ponitur ibi יתגלע ithgalaa:quod est verbum quarte cõiugationis.Ponitur etiã idẽ verbum supra in codẽ.17.vbi dicitur. Et anteq; calũniam patiatur iudiciũ deserit. Pro quo hebrei legunt. Et anteq; cõmisceatur iurgium siue iudicium desiste vel desere. Et in codẽ.18.In omni tẽpore erit exprobrabilis.Pro quo hebrei legunt. In omni tempore siue in omni re cõmiscetur. scilicet contentionibus.l.Contumeliis.Et solum inuenitur in predictis locis.

גלש Galas. Ascendere. Apparere.Canti.4. Capilli tui sicut greges caprarum:que ascenderunt de monte Galaad.Et in codẽ.6.Capilli tui sicut greges caprarum : que apparuerunt de Galaad.Et solum inuenitur in his duobus locis.Et dicunt aliqui hebrei q; significat Manicare.i. Mane surgere.Quia idem significat in lingua Arabica vel Punica.In lingua vero chaldaica significat Tondere vel Depilare.Vnde aliqui hebrei in predictis locis legunt. Que attonse sunt de monte galaad.

גם Gam. etiã. quoq;.et.q;.Etenim.equidem.namq;. sed. Sed et.Geñ.27.Benedic etiam & mihi pater mi.Et in eodem.Mihi quoq; obsecro vt benedicas.Et in eo.29.Dedit etiam istum mihi . & in eodem.30. Vt prouideam aliquando etiam domui mee . Exo.7 . Et fecerunt etiam ipsi per incantatiões egyptiacas.Nu.4.Tole sũmam etiam filiorum gerson.Et in eodem.16.Vt vobis etiam sacerdotiũ vendicetis.Deut.1.Mihi quoq; iratus deus propter vos.Et in eodem.3.Tradidit dominus deus noster in manibus nostris etiam og regem basam.Et in eodem. 23 . Etiam post decimam generationem.Ruth.1.Etiam si possem hac nocte concipere.Et in eodem.2 . De vestris quoq; manipulis proiicite de industria.1.Reg.8. Sic faciũt etiam tibi. Et.2. Reg.11.Mane hic etiam hodie.Et in eodem.& mortuus est etiam vrias Etheus.4.Reg.2.Vbi est deus helie etiã nũc. Ester.5. Etiam cras cum rege pransurus sum.Prouer.14. Etiam proximo suo pauper odiosus est . Esa.14 . Abietes quoq; letate sunt super te.Et in eodem.23 . Ibi quoq; non erit requies tibi.Et in codẽ.28.Hi quoq; pre vino nescierunt.Thren.4.Ad te quoq; perueniet calix.Hiere.48.Et erit in derisum etiam ipse.Osee.5 . Ruet etiam iudas cum eo.Zach.9.& relinquetur etiam ipse deo nostro . Ponitur etiam.Pro.et.vel q;.vt Geñ.27.Et erit benedictus.& in eodem.Comeditq; precium nostrum.& in codẽ.44.Et nos & apud quẽ inuentus est cyphus.& in eodem.50.Habuitq; in comitatu currus & equites.& in codẽ.Veneruntq; ad eũ fratres sui.Exo.12.Et vos & filii isrl.Hiere.22.Et in domo mea inueni malum eorum.Et in eodem.33. Et pactũ meũ irritũ esse poterit &c.Item põitur pro etenim vel pro equidem.Ps.18:Etenim seruus tu⁹ custodit ea.ps.24. Etenim vniuersi qui sustinent te non confundentur.ps.82.Etenim assur venit cũ eis.Ps.83.Etenim passer inuenit sibi domũ. & in eodem.Etenim benedictionem dabit legislator.Ps. 118.Etenim sederunt principes aduersum me loquebãtur. Ps.138. Etenim illuc man⁹ tua deducet me.Esa.49. Equidem & captiuitas a forti tolletur.Hiere.33. Equidem & semen iacob & dauid serui mei. Ponitur etiam גם pro Nam et:siue pro nãq; vt.1.Reg.17.Nam & leonem & vrsum interfeci ego seruus tuus.Ps.22. Nam & si ambulauero in medio vmbre mortis.Ps.118. Nam & testimonia tua meditatio mea est. Hiere.23. Propheta namq; & sacerdos polluti sunt. Item ponitur pro sed.Geñ.13.Sed & loth qui erat cũ Abraam.Exo.12.Sed & vulgus pmiscuum. Threñ.3. Sed & cum clamauero.Habet etiam alios modos loquendi: qui possunt reduci ad supradictos.Et aliquando ponitur causa ornatus orationis.Sicut apud latinos alique dictiones encliticc.Et ideo aliquando omittitur in nostra translatione. Geñ.27.Cur vtroq; orbabor filio.Pro quo hebrei legunt. Cur ẽt vtroq; orbabor filio.Exo.12. Surgite:egredimini a populo meo vos & filii israel..Pro quo hebrei legunt. Surgite:egredimini a populo meo etiam vos etiam filii israel. Et in eodem.Oues vestras & armẽta assumite. Pro quo hebrei legunt.Etiã oues vrãs & armenta assumite.& in codẽ. Et abeuntes benedicite mihi.Pro quo hebrei legunt.Et abeuntes benedicite etiam mihi.Prouer.14.Risus dolore miscetur.Pro quo hebrei legunt.Etiam in risu dolet cor.Et similiter in aliis locis omittitur pdicta dictio in nostra trãslatione. Scribitur etiam cum sin in principio. Geñ.6. Quia caro est.Pro quo hebrei legunt.In eo quod etiam caro est. vbi etiam preponitur beth prepositio.Potest etiam deriuari a dictione שגה saga que significat errare siue ignorare. & tunc erit talis littera.s.in errore suo siue in ignorãtia sua caro est.i.quia carnalis est ideo ignorat vel errat.

גמא Gama.Bibere.Ingurgitare.sorbere.vt Geñ.24.Pauxillum aque mihi ad bibendũ prebe.Pro quo hebrei legũt.Da mihi bibere obsecro pauxillum aque: siue fac me ingurgitare vel sorbere pauxillum aque.Et Iob.36.Feruẽs & fremens sorbet terram.Item גומא Gome.Scirpus.Papyrus.Iuncus.Exo.2.Sumpsit fiscelam scirpeam.Iob.8. Nũquid virere potest scirp⁹ absq; humore.Esa.18. Et in vasis papyri super aquas.& in codẽ.35.viror calami & Iunci.

גמד Gomed.Mensura palme manus.Iudi.3.Qui fecit sibi gladium ancipitem habentem in medio capulum longitudinis palme manus.Et aliqui hebrei dicunt q; significat cubitum.Et inde גמדים Gamadim.Pro quo beat⁹ hieronymus transtulit pygmeos :qui sunt homines breuissime stature.Ezech.27.Sed & pygmei q erãt in turrib⁹ tuis

גמה Gama.aspectus.similitudo.& scribitur cũ mẽ in principio & mutatur he vltimum in tau ratione adiuncti. & dicitur מגמת Megamath.Abach.1.facies eorum ventus vrens.Pro quo hebrei legunt.Aspectus vel similitudo facierum eorum ventus vrens:siue ventus orientalis. Et solum inuenitur in predicto loco.Et dicũt aliqui hebrei q; significat aduersum vel contra. Et legunt sic . Ex aduerso facierum eorum ventus vrens . In translatione chaldaica sic habetur. Ex aduerso facierum eorum similes sunt vento orientali:Qui est ventus calidus & vrens.

גמל Gamal.retribuere.reddere . largiri . ablactare . Geñ. 50.Et reddat nobis omne malum quod fecimus.pro quo hebrei legunt. Et reddat nobis omne malum quod retribuimus ei:vel quod reddidimus ei. Ps.12. Cãtabo domino qui bona retribuit mihi.Ps.17. Retribuet mihi dominus scdm iustitiam meã.Ps.102.Neq; secũdũ iniquitates nostras retribuit nobis.Ps.114.Quia dominus benefecit tibi.Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatẽ transtulit.Quia dñs reddidit tibi. Ps.136 Retributiõem tuã quam retribuisti nobis.Esa.3. Qm̃ reddita sunt eis mala.Et in eo.63.Sup omnibus que reddidit nobis dñs.Et in eo.Et super multitudinem bonorũ dom⁹ israel:que largitus est eis.& ĩde גמול Guemul.i. retributio vicissitudo.vicẽ.vltio.vt.Ps.130. Ita retributio in anima mea.Esa.3.Retributio enim manuum suarum fiet ei.Et in eodem.59.Et vicissitudinẽ inimicis suis.Et in eodem.Insulis vicem reddet.Ioel.3.Nunquid vltionem vos reddetis mihi.Et aliquando scribitur cum he in fine : & dicitur גמולה Gemula.vt.2.Reg.19. Non indigeo hac vicissitudine.Scribitur etiam aliquando cum tau in principio :& dicitur תגמול Tagmul.idest retributio.Ps.115.Pro omnibus que retribuit mihi.Pro quo hebrei legunt . Omnes retributiones eius super me.Significat etiam ablactare . Geñ. 21.Creuit igitur puer & ablactatus est:fecitq; abraam grande conuiuium in die ablactationis eius.1. Reg .1 . Non vadam donec ablactetur infans.Et in eodem.Et mane donec ablactes eum.Et in eodem.Et adduxit eum secum postq; ablactauerat.Et inde גמול Gamul.idest ablactatus.Ps.130. sicut ablactatus est super matrem suam. Esa.11. Et in cauerna reguli qui ablactatus fuerit manum suam mittet . Et in eodem.28.ablactatos a lacte auulsos ab vberibus . significat etiam quando fructus qui sunt quasi lac incipiunt indurari & recipere propriam formam. Nume. 27. In amygdalas deformati sunt. Pro quo hebrei legunt . Et ablactauit amygdalas.Esa.18.Et immatura perfectio germinabit Pro quo hebrei legunt.Et vua acerba ablactata. idest perfecte deformata erit germinatio eius. Item גמל Gamal . i. camelus:& est promiscui generis.vt Leuit.11. Sicut camelus.Deut.14.Camelum leporem & chirogrillum. Esa.21. Ascensorem asini & ascensorem cameli.& in plurali גמלים Gemalim.siue גמלי Gemale.idest cameli.Geñ.12. Et asine & cameli.Et in codẽ.Tulitq; decem camelos de grege domini sui.Et in eodem.32.Camelos fetas cum paruulis suis triginta.Et in eodem.37.Et camelos eorum portantes aromata.

גמץ Gumas.fouea.Eccl's.10.Qui fodit foueam:incidet in eam.Et solum inuenitur in predicto loco.Et scribitur cum vau in prima syllaba loco vocalis.

גמר Gamar.deficere.finire.perficere.consumari.siue consumare.Ps.7. Consumetur nequitia peccatorum . Ps . 11. Saluum me fac domine quoniam defecit sanctus.Ps.76.A generatione in generationem . Pro quo in hebreo habetur.Consumauit siue consumatum est verbum a generatione in generationem. Vnde beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicã veritatẽ transtulit.consumabitur verbum de generatione in generationem.Ps.56 . Deum qui benefecit mihi.pro quo hebrei legunt.Deum perficientem super me.Ps.137.Dominus retribuet pro me. Pro quo hebrei legunt.Dominus consumabit siue perficiet pro me . scilicet opera que non possum facere. Vnde beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem sic transtulit: dñs operabitur pro me.Et inde גמיר guemir . quod in lingua chaldaica significat doctissimum siue perfectissimũ Esdre.7.vbi dicitur.Esdre scribe doctissimo salutem.

גן Gan.hortus.paradisus.Geñ.2. Plantauerat autem dominus deus paradisum voluptatis.Et in eodem. Lignum etiam vite in medio paradisi.Canti.4.Hortus conclusus soror mea sponsa.Et in eodem.5.Veni in hortũ meũ . Et in eo.6.Dilectus meus descendit in hortum suum.& scribitur aliqñ cũ he in fine in.ge.fe.Et dicitur גנה Gãna:vt Esa.61. Et sicut hortus germen suum germinat . Et qñ regit post se genitiuum mutat he vltimum in tau:& dicitur גנת Guinnath.Canti.6.Descendi in hortum nucum .& in plu. גנים Gannim secundum formam masculinorum siue גנות Ganoth secundum formam femininorum . Nu . 24.vt horti iuxta fluuios irrigui.Canti.4.fons hortorũ.Esa.1.Erubescetis sup hortos quos elegeratis.Hiere.29.plãtare hortos

גנן Ganan.protegere.Esa.31.Protegens & liberans.Et aliqñ scribitur cũ simplici nũ.Vt in eo.Sic proteget dñs. exercitum ierusalẽ.Et in eo.37.Et protegam ciuitatẽ istã vt saluem eam.Osee.11.Protegam te israel.& inde מגן Magen.idest protector siue protegens.aut scutum vel clypeus.Geñ.15.Ego dñs protector tuus.Ps.17.Protector ẽ omnium sperantium in se.Osee. 4 . Dilexerunt afferre ignominiam protectores eius.Significat etiam scutum vel clypeum aut peltam:eo quod protegit.vt deut.33. Scutum auxilii tui.2.Reg.1.Quia ibi abiectus est clypeus fortium. Et in eodem.Clypeus saul quasi non esset vnctus oleo .Et ĩ eo 22.Scutũ meũ & cornu salutis mee.3.Reg.10. trecẽteq; mine auri vnã peltã vestiebãt.Esa.21.Surgite pricipes arripite clypeũ. Naũ.2.Clypeus fortiũ eius ignit⁹.Et aliqñ scribitur cũ thau in fine.& dr̃ מגנת Meginath.vt Thren.3 .dabis eis scutũ cordis.& in plu.מגינים Maguinim:scdm formam masculinorũ.siue מגנות maguinoth.scdm formã femininorũ.vt.3.Reg.10.Et trecẽtas peltas ex auro pbato.2.Parali. 12.& clypeos aureos q̃s fecerat salomõ.Et in eo.26 . Preparauit quoq; eis Ozias.i. cuncto exercitui clypeos & hastas Et in eodem.23 . Deditq; ioiada sacerdos centurionibus lanceas clypeosq; & peltas.

גנב Ganab.furari.Geñ.32.Et rachel furata ẽ idola pr̃is sui. Et in eo.Noluitq; iacob cõfiteri socero suo q; fugeret. Pro quo he.le.Et furatus est iacob cor laban syri : eo q̃d nõ nũciauit ei qa fugiẽs ipse.Et in eo.Nec indicare mihi.Pro quo he.le.Et furatus es cor meũ & nõ indicasti mihi.i.occultasti vel abscõdisti a me.Et sic est in translatione chaldaica. Et in eo.Cur furatus es deos meos.Et in eo.Quidquid furtim peribat : a me exigebas.Et in eo.40.Quia furti sublatus sum de terra hebreorũ.Exo.20.Nõ furtũ facies.Et ĩ eo. 21.Qui furatus fuerit hoĩem:& vendiderit eũ.Et in eo.22. Et ab eo qui susceperat furto ablata fuerint.Et in eo.q̃d si furto ablatũ fuerit:restituet damnũ.2.Re.15 .& sollicitabat corda virorũ israel.pro quo he.le.Et furabatur absalon corda virorum israel . Et in codem .19. Et declinauit populus in

die illa ingredi ciuitatem: quomodo declinare solet populus versus efugiens de prelio. Pro quo hebrei legunt. Et furatus est se populus in die illa ad ingrediendum in ciuitatem. idest abscondite vel furtiue ingressus est populus ciuitatem. Iob. 4. Porro ad me dictum est verbum absconditum & quasi furtiue. Hiere. 23. Qui furantur verba mea & inde. גַּנָּב Ganab. idest fur. Exo. 22. Si inuenitur fur duplum reddet. Iob. 24. Per noctem vero erit quasi fur. Ps. 49. Si videbas furem currebas cum eo. Et in plurali. גַּנָּבִים Ganabim. idest fures. Abdie. 1. Si fures introissent ad te. & inde גְּנֵבָה Geneba. idest furtum. Exo. 22. Si non habuerit quod pro furto reddat: ipse venundabitur. Et in eodem. Si inuentum fuerit apud eum quod furatum est. Pro quo hebrei legunt. Si inuentum fuerit in manu eius furtum.

Fur. Fures. Furtum.

גַּנָּה Gana. hortus. de quo vide supra in dictione גַּן Gan.

Hortus.

גְּנָז Ganaz. thesaurus. siue gaza: vel locus vbi reponitur aurum vel argentum seu vestes preciose. Ester. 3. Et decē millia talentorum appendam arcariis gaze tue. Ezech. 27. Gazarumq; preciosarum. Vbi pro gaza siue gazis ponitur in hebreo. גִּנְזֵי Ginze in numero plurali: nam caret numero singulari.

Gaza.

גַּנְזַךְ Ganzach. cellarium. repositorium. vt. 1. Paralip. 28. Descriptionem templi & porticus & cellariorum. Et solum inuenitur in numero plurali & in predicto loco.

Cellarium

גָּעָה Gaa. Mugire. Iob. 6. Aut mugiet bos cum ante presepe plenum steterit.

Mugire.

גָּעַל Gaal. abiicere. abominari. respuere. aborrere. Leuit. 26. Et nō abiiciet vos anima mea. Et in eodem. Abominabitur vos anima mea. 2. Reg. 1. Quia ibi abiectus est clypeus fortium. Iob. 21. Bos eorum concepit & non abortiuit. & inde. גֹּעַל Goal. idest abiectio. Ezech. 16. In abiectione anime tue.

Abiicere. abominari. Abortire. Abiectio.

גָּעַר Gaar. Increpare. Gen̄. 37. Et increpauit eum pater suus. Ps. 9. Increpasti gentes: periit impius. Ps. 67. Increpa feras arundinis. Ps. 105. Et increpuit mare rubrum: & exsiccatum est. Ps. 118. Increpasti superbos. Esa. 17. Et increpabit eum & fugiet procul. Et in eodem. 54. Vt non irascar tibi & non increpem te. Naum. 1. Increpans mare: & exsiccans illud. Zach. 3. Increpet dominus in te sathan. Malach. 2. Ecce ego proiiciam vobis brachium. Pro quo hebrei legūt. Ecce ego increpabo vobis siue ꝑ vobis semētem siue brachium. Et in eodem. 3. Et increpabo pro vobis deuorantem. Et inde. גְּעָרָה Geara. idest increpatio siue redargutio. Ps. 103. Ab increpatione tua fugient. Prouer. 13. Qui autem illusor est non audit cum arguitur. pro quo hebrei legunt. Et illusor non audit increpationem siue redargutionem. Et aliquando scribitur cum mem in principio & tau in fine. & dicitur. מִגְעֶרֶת Migeereth. Deut. 28. Et increpationem in omnia opera tua.

Increpare. Increpatio. Redargutio. Increpatio

גָּעַשׁ Gaas. commouere. turbare. intumescere. impetum facere. 2. Reg. 22. Commota est & contremuit terra. & in eodem. Et conquassata quoniam iratus est eis. Pro quo hebrei legunt, Et commota sunt. Et sic habetur. Ps. 17. vbi eadem verba ponuntur in hebreo. Iob. 34. Et in media nocte turbabuntur. Hiere. 25. Et bibent & turbabuntur. Et in eodem. 46. Et veluti fluuiorum intumescunt gurgites eius. Et in eodem. Et velut flumina mouebuntur fluctus eius.

Cōmouere. cōquassare. Turbare. Intumescere.

גַּף Gaph. arx. pinnaculum. ala siue penna. vt Prouer. 9. Vt vocaret ad arcem. Ponitur etiam pro veste. vt Exo. 21. Cum quali veste intrauerit: cum tali exeat. de quo vide supra in dictiōe גּוּף Guph. Scribitur etiam cum aleph in principio. Et significat exercitum siue agmen. De quo vide supra in dictione אֲגַף Agaph. Item. גַּף gaph. in lingua chaldaica sign̄at alam siue pennam. Dan̄. 7. Et alas hēbat aqle.

Arx. Vestis. Ala.

גֶּפֶן Gephen. vitis. vt Gen̄. 40. Videbam coram me vitem. Iudi. 9. Et locuta sunt ligna ad vitem. 4. Reg. 4. Et inuenit quasi vitem siluestrem. Ps. 127. Vxor tua sicut vitis abundans in lateribus domus tue. Osee. 10. Vitis frondosa israel. Et aliquando ponitur in nostra translatione pro vinea. vt Gen̄. 49. Ligans ad vineam pullum suum. Nu. 6. Quidquid ex vinea esse potest. Deut. 32. De vinea sodomorum vinea eorum. Iob. 15. Ledetur quasi vinea in primo flore. Ps. 79. Vineam de egypto transtulisti. Et in plurali גְּפָנִים Gephanim. Canti. 2. Vinee florentes dederunt odorem suum. Abach. 2. Et non erit germen in vineis. Et in omnibus locis predictis hebrei legunt vitem siue vites. Et aliquando ponitur in hebreo singulare pro plurali. vt Esa. 7. Omnis locus vbi fuerint mille vites. & Hiere. 8. nō est vua in vitibus. Pro quo in hebreo habetur. Non sunt vue in vite.

Vitis. Vinea. גְּפָנִים Vinee.

גֹּפֶר Gofer. Leuigatum: seu bituminatum. Gen̄. 6. Fac tibi arcam de lignis leuigatis. Et solum inuenitur in predicto loco: & dicunt hebrei ꝙ significat quodam genus ligni leuissimi sic nominati. vnde ipsi legunt. Fac tibi arcā de lignis gopher. & sunt qui dicunt ꝙ sign̄at quadratū. Alii vero dicūt ꝙ sign̄at quodam genus cedri. btūs vero hieronymus in libro de hebraicis questionibus super hoc loco sic ait: ꝑ quadratis lignis: bituminatis legim9 in hebreo.

Leuigatū. Gopher.

גָּפְרִית Gophrith. sulphur. Gen̄. 19. Igitur dominus pluit super sodomam & gomoram sulphur & ignem. Deut. 29. Sulphure & salis ardore comburens.

Sulphur.

גָּרַר Garar. serrare. dissecare. ruere. & inde מְגֵרָה Megera. i. serra. 3. Reg. 7. Tam itrinsecus quam extrinsec9 serrati erant. Pro quo he. le. Serrati erant serra intrinsecus & extrinsecus. Hiere. 30. Procella ruens in capite impiorum quiescet. Hebrei tn̄ dicunt ꝙ etiam in hoc loco sign̄at serrare vel dissecare. Et legūt sic: procella dissecans vel detrūcans in capite impiorū quiescet. Alii vero dicunt ꝙ deriuatur a supradicta dictione גּוּר Gur. Que sign̄at habitare vel peregrinari. Ponitur etiam in nostra translatione pro sustentari. 3. Reg. 17. Etiam ne viduam apud quam ego vt cūq; sustentor afflixisti. de quo vide supra in dictione גּוּר Gur. & aliqn̄ scribitur cū simplici res. Prouer. 21. Rapine impiorum detrahent eos. Pro quo he. le. Rapina impiorum dissecabit eos. Potest etiam deriuari a dictione נָגַר Nagar. que significat detrahere vel defluere. vt infra dicetur.

גָּרַר מְגֵרָה Serrare. Ruere. Dissecare. Sustētari. Detrahere Dissecare.

גָּרָב Garab. scabies. Deut. 28. scabie quoq; & prurigie: ita vt curari nequeas. & in lingua chaldaica significat vetrem vel lagenam.

Scabies.

גַּרְגַּר Gargar. granum. Pro quo beatus hieronymus transtulit oliuam. Esa. 17. Duarum vel trium oliuarum in sūmitate rami. Et solū inuenitur in ꝑdicto loco: & i nu. plu. Itē גַּרְגְּרָה Garguera. guttur. collū. Prou. 1. Et torques collo tuo. Et i eo. 3. Circūda eas gutturi tuo. & scribitur in hebreo plr: qa caret singlari. Et aliqn̄ scribitur cū simplici gimel & simplici res & additur littera nun in fine. & dicitur גָּרוֹן Garon. i. guttur. Ps. 13. Sepulchrū patēs guttur eorū. Ps. 113. Non clamabūt in gutture suo. Ps. 149. Exaltatiōes dei in gutture eorum. Esa. 58. Clama ne cesses. Pro quo he. le. Clama in gutture siue cum gutture ne cesses.

Granum. Oliua. גַּרְגְּרֹת Collum. גָּרוֹן Guttur.

גָּרַד Garad. radere. scalpere. Iob. 2. Qui testa saniem radebat. Et solum inuenitur in predicto loco.

Radere

גָּרָה Gara. incitare. irritare. ꝓuocare. inire bellū. litē mouere. Deut. 2. videte ergo diligēter ne moueami cōtra eos. i. ne irritetis siue ne ꝓuocetis eos ad bellū. et i eo. ne ieas aduersus eos prelium. Et in eodem. Neq; mouearis ad prelium. 4. Reg. 14. Quare prouocas malum vt cadas tu & iudas tecum. Hiere. 50. Quoniam dominum prouocasti: Et inde. תִּגְרַת Thigrath. idest prouocatio siue irritatio vel contentio. Ps. 38. a fortitudine manus tue ego defeci. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit a contentione manus tue consumatus sum. Item גֵּרָה Guera. idest ruminare. Leuit. 11. Omne quod habet diuisam vngulam & ruminat. Et in eodem Et sus qui cum vngulam diuidat non ruminat. Item. גֵּרָה Guera. obolus. genus ponderis seu genus monete. Exo. 30. Siclus viginti obolos habet. Et secundum aliquos hebreos ab hac dictione deriuatur גָּרוֹן Garon. idest guttur. de quo vide supra in dictione גַּרְגַּר Gargar.

Irritare. Inire prelium. mouere ad prelium. Prouocare. תִּגְרַת Contentio. גֵּרָה Ruminare. גֵּרָה Obolus.

גָּרַז Garaz. excidere. Ps. 30. Proiectus sum a facie oculorū tuorum. Pro quo hebrei legunt. Excisus sum a facie oculorum tuorum. & inde גַּרְזֶן Garzen. idest securis. Deut. 19. Et in sucissione lignorum securis fugerit manū. Esa. 10. Nunquid gloriabitur securis contra eum qui secat in ea

Excidere. גַּרְזֶן Securis.

גּוֹרָל Goral. sors. Nu. 33. Singuli vt sors ceciderit: ita tribuetur hereditas. Ios. 15. Sors filiorum iude. Ps. 21. Et super vestem meam miserunt sortem. Prouer. 1. Sortem mitte nobiscum. Et in plurali. גּוֹרָלוֹת Goraloth. idest sortes. Leuit. 16. Mittensq; super vtrunq; sortem. Pro quo hebrei legunt. Et mittat sacerdos super duos hircos sortes. Ione. 1. Et miserunt sortes.

Sors. גּוֹרָלוֹת Sortes.

גֶּרֶם Garem. cartilago. os: aut fortis: vel durus: siue osseus vt Iob. 40. Cartilago illius quasi lamine ferree. Prouer. 17. Spiritus tristis exsiccat ossa. Et in eodem. 25. Et līgua mollis confringet duritiam vbi ponitur in hebreo os pro duritia. Dan̄. 6. Et omnia ossa eorum comminuerunt. Ponitur etiam pro forti. Gen̄. 49. Isacar asinus fortis. Itē. גָּרַם Garam. cōfrīgere. Nu. 24. Ossaq; eorum confringet. Ezech. 23. Et fragmenta eius deuorabis. Pro quo hebrei legunt. & testas eius confringes. scilicet dentibus. Soph. 3. Iudices eius lupi vespere non relinquebant in mane. pro quo hebrei legunt. Iudices eius lupi vespere non confringebāt scilicet ossa in mane. Quasi dicat: in vespere confringebāt ossa & deuorabant ea: & nihil in mane relinquebant. Item גֶּרֶם Gerem. idest gradus quo ascenditur: aut tribunal. 4. Reg. 9. Posuerunt sub pedibus eius in silitudinē tribunalis

Cartilago. Ossa. Duritiea. Fortis. גָּרַם Cōfrigere. גֶּרֶם Tribunal.

גֹּרֶן Góren. area. Gen̄. 50. Venerunt ad aream achad. Deut. 16. Quando collegeris de area & de torculari. Esa. 21. Et filia aree mee. Et in plurali גְּרָנוֹת Goranoth. vt Osee. 9. Super omnes areas tritici. Ioel. 2. Implebuntur aree frumēto. Item גָּרוֹן Daron. idest guttur. De quo vide supra in dictione גַּרְגַּר gargar.

Area. גְּרָנוֹת Aree. גָּרוֹן Guttur.

גָּרַס Garas. confringere. frangere. Thren. 3. Et confregit ad numerum dentes meos. Ps. 118. Concupiuit anima meá desiderare. Pro quo hebrei legunt. Confracta siue contrita est anima mea desiderio. Et aliquando scribitur cum sin littera in fine loco samach. & dicitur גֶּרֶשׂ Gères idest confractum vel contusum. Leui. 2. Et confringes in modum farris. Et in eodem. Partem farris fracti & olei.

Confringere Cōcupiscere. גֶּרֶשׂ Cōfrigere Fractum.

גָּרַע Garaa. diminuere. auferre. prohibere. confringere. Exo. 5. Nec minuetur quicquam ex opere vestro. Nu. 11. Quare fraudamur vt non valeamus oblationem offerre. Pro quo hebrei legunt. Quare minuimur. idest inferiores sumus: vt non valeamus oblationem offerre. Et in eodem. 3. De nostra hereditate minuetur. Et in eodem. Confundatur fortium distributio: & aliorum possessio ad alios transeat. Pro quo hebrei legunt. Addatur hereditas earum hereditati tribus quibus fuerint vxores: & de nostra hereditate minuetur. Deut. 4. Non addetis ad verbum: nec auferetis ex eo. Iob. 15. Et tulisti preces coram deo. idest abstulisti vel diminuisti. Et in eodem. Et inferior te erit eius sapientia. Pro quo hebrei legunt. Et diminuta est apud te sapientia: siue ablata est a te sapientia. Et in eodem. 36. Non auferet a iusto oculos suos. Et in eodem. qui aufert stillas pluuie. Ezech. 16. Et auferam iustificationem tuam. Significat etiam cōfringere vel cōcidere. vt Ezech. 5. Ego quoq; confringam: & non parcet oculus meus. Esa. 15. Omnis barba radetur: idest concidetur. Hiere. 48. Omnis barba rasa erit. & inde מִגְרָעוֹת Migraoth. Pro quo Beatus hieronymus transtulit trabes: eo quod exciduntur vt. 3. Reg. 6. Trabes autem posuit in domo per circuitum forinsecus: vt non hererent muris templi. Hebrei tamen dicunt ꝙ muri templi erant minus crassi a parte superiori: & ꝙ tabulata a parte posteriori sustentabantur in muro eo ꝙ erat crassior a parte inferiori: ita ꝙ trabes non ingrediebantur in muro sed capita earum a parte posteriori erant inixa muro: & illud muri quod erat diminutum in crassitudine a parte superiori dicitur מִגְרָעוֹת Migraoth secundum hebreos.

Minuere. Auferre. Cōfrigere Concidere. מִגְרָעוֹת Trabes.

גָּרַף Garaph. trahere. vt Iudi. 5. Torrens cisson traxit cadauera eorum. Item. אֶגְרוֹף Egroph per additionem aleph in principio significat pugnum. vt Exo. 21. Et percusserit alter proximum suum lapide vel pugno. Esa. 58. Et percutitis pugno impie. Et aliquando scribitur cum mem in principio & dicitur מֶגְרָפוֹת Megrephoth: et significat stercus siue glebas. Ioel. 1. Computruerunt iumēta sub stercore suo. Pro quo aliqui hebrei legunt sic. Computruerunt. disseminata sub glebis suis: scilicet ne pullularent. Nam vtroq; modo potest legi vt infra dicetur in dictione. פֶּרֶד Parad.

Trahere. אֶגְרוֹף Pugnus. מֶגְרָפוֹת Stercus. Glebe.

גָּרַשׁ Garas. eiicere. abiicere. expellere. cōmouere. vt Gen̄. 3. Eiecitq; adam. Et in eodem. 4. Ecce eiicis me hodie a facie terre. Et in eodem. 21. Eiice ancillam hanc et filium eius. Exo. 2. Et eiecerunt eas. Et in eodem. 6. Et in manu robusta eiiciet eos de terra sua. Et in eodem. 11. Post hec dimittet vos et exire compellet. Et in eodem. 12. Cogentibus exire egyptiis. Pro quo hebrei legunt. Quia eiecti siue expulsi sunt de egypto. Et in eodem. 23. Qui fugabūt eueum et cananeum. idest qui expellent vel eiicient eueum et cananeum. Et in eodem. Non eiiciam eos a facie tua anno vno. Et in eodem. Paulatim expellam eos de conspectu tuo. Et in eodem. 34. Ego ipse eiiciam ante faciem tuam amorreum & cananeum. Nu. 22. Si quomodo possim percutere & eiicere eum de terra mea. 1. Reg. 26. Qui eiecerunt me hodie vt non habitem in hereditate domini. Ps. 77. Et eiecit a facie eorum gentes. Ezech. 31. Iuxta impietatem eius eieci eum. Ion̄. 2. Et ego dixi abiectus sum a cōspectu oculorum tuorum. Ponitur etiam pro commouere vel fluctuare. vt Esa. 57. Impii autem quasi mare feruens. idest commotum vel fluctuans. Et in eodem. Et redundant fluctus eius in conculcationem & lutum. Pro quo hebrei legunt. Et commouent aque eius cenum & lutum: siue conculcationem et lutum. Et inde mulier repudiata que eiecta est a viro suo dicitur גְּרוּשָׁה Guerusa. vt Leuit. 21. Neq; eam que repudiata est a marito. Ezech. 44. Viduam et repudiatam non accipiant vxores. Et idē גְּרֻשׁוֹת Guerusoth Pro quo beatus Hieronymus transtulit cōfinia. Ezech. 45. Separate confinia vestra a populo meo. Hebrei tamen dicunt ꝙ in hoc loco significat tributa que pricipes eiiciebāt seu imponebant super populum. & inde מִגְרָשׁ Migrese siue מִגְרָשׁוֹת Migresoth. i. suburbana. Leuit. 25. Suburbana

Eiicere. Exire compellere. Expellere. Abiicere. Fluctuare cōmouere. גְּרוּשָׁה repudiata. גְּרֻשׁוֹת confinia. מִגְרָשׁ Suburbana.

autem eorum non veneant. Nu.35. Et suburbana sint pecoribus ac iumentis. Iof.14. Et suburbana sint ad alenda pecora. Et in eodem.21. & suburbana eius per circuitum. Et aliquando ponitur pro classibus. Ezech.27. A sonitu clamoris gubernatorum tuorum conturbabuntur classes. Item.

גרש Fructus. גרש

גֶּרֶשׁ Gueres.i.maturitas seu fructificatio: sic dictū ab excidēdo seu expellendo fructum ex arboribus. Deut.33. De pomis fructuū solis ac lune. Item גרש Gueres cum ceboleth in littera sin significat confractum siue contusum. De quo vide supra in dictione גרס Garas.

גשש Palpare. Attrectare.

גשש Gasas.palpare.attrectare.vt Esa.59. Palpauimus quasi ceci parietem: & quasi absq3 oculis attrectauimus. Et solum inuenitur in predicto loco.

גשם Pluere. מגשמים גשם Pluuia. Imber.

גשם Gasam.pluere.vt Hiere.14. Nunquid sunt in sculptilibus gentium qui pluant. Vbi ponitur מגשמים magsimim. Quod est participium plurale tertie coniugatiōis. idest facientes pluere. Inde גשם Gesem.idest pluuia.imber Leuit.26. Dabo vobis pluuias temporibus suis. Iob.37. & Imbri fortitudinis sue. Ps.67. Pluuiam voluntariam segregabis deus. Prou.25. Ventus aquilo dissipat pluuiā. Eccl's. 12. Et reuertantur nubes post pluuiam. Esa.44. Plantauit pinum quam pluuia nutriuit. Et in eodem.55. Quomodo descendit imber & nix de celo. & aliquando ponitur in nostra translatione pro hyeme: eo quod in eo abundant pluuie. Iob.37. Qui precipit niui vt descēdat in terram & hiemis pluuiis. In lingua vero chaldaica significat corpus. vt Dan.3. Et nihil potestatis habuisset ignis in corpibus eorū

Hyeme. Corpus.

גת Torcular. גתות torcularia גתית torcularia.

גת Gath.torcular. Iudi.6. Cumq3 gedeon filius eius excuteret atq3 purgaret frumenta in torculari. Esa.63. Et vestimenta tua sicut calcantium in torculari. & in plurali גתות Guithoth. Nee.13. In diebus illis vidi in iuda calcantes torcularia in sabbato. Et aliquando scribitur cum iod in secunda syllaba. Et dicitur גתית Guithith. vt in titulo psalmi octaui. vbi dicitur in finem pro torcularibus psalmus dauid. hebrei tamen dicunt q3 ille psalmus & similiter alii habent talem titulum eo quod dauid composuerit illos cum esset in geth ciuitate philistinorum: que interpretatur torcular. Alii vero dicunt q3 גתית Guithith. est nomen cuiusdam musici instrumenti quod fuit inuentum in geth: in quo cantabatur ille psalmus.

De incipientibus a littera. ד Daled.

דד דדי Vbera. Mamme.

דד Dad. Mammilla. mamma. vber. Et solum inuenitur in numero plurali. s. דדי Dade. Prouer.5. Vbera eius inebrient te omni tempore. Ezech.23. Et fracte sunt mamme pubertatis earum. Et in eodem. Et ibi confregerunt vbera pubertatis eius. Canti.1. Quia meliora sūt vbera tua vino. Potest etiam significare dilectiones siue amores: vt infra dicetur in dictione דוד Dod.

דא Hec.

דא Da.in lingua chaldaica significat hec siue hoc. Dan.4. Nonne hec est babylon ciuitas magna. Et in eodē.7. diuerse inter se. pro quo hebrei legūt. diuerse hec ab hac.

דאב Languere Infirmari Dolere. מדיבות מאדיבות

דאב Daab.dolere.languere. Infirmari. esurire. Ps.87. Oculi mei languerunt pre inopia. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Oculus meus infirmatus est ab afflictione. Hiere.31. Et vltra non esurient. pro quo hebrei legunt. Et vltra non dolebunt. Et aliquando scribitur sine aleph. Leui.26. Et consumat animas vestras. vbi ponitur מדיבות Madiboth. pro מאדיבות Maadiboth: quod est verbum tertie coniugationis. Pro quo hebrei legunt. Dolere facientes siue infirmare facientes animam. Et inde דאבה Deaba. idest dolor. infirmitas. Pro quo beatus hieronymus transtulit egestatem siue esurientem. Iob.41. Et faciem eius pcedet egestas. Hiere.31. Et animam esurientem saturaui. Et aliquando scribitur cum nun in fine & dicitur דאבון Daabon. Deut.28. Et animam consumptam merore. Pro quo hebrei legunt. Et infirmitatem siue langorem vel merorem anime.

דאבה Egestas. Esuriens. דאבון Meror.

דאג Solicitum esse. Timere. דאגה solicitudo. Cogitatio. דג Piscis.

דאג Daag.solicitū esse.formidare. timere. 1. Reg. 9. Et solicitus sit pro nobis. Ps.37. Et cogitabo pro peccato meo. Pro quo Beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Et solicitus ero pro peccato meo. Esa.57. Pro quo solicita timuisti. Hiere.17. Et in tempore siccitatis non erit solicitum. Et in eodem.38. Solicitus sum propter iudeos qui transfugerunt ad chaldeos. Et in eodem.43. Et fames pro qua soliciti estis adherebit vobis. Et inde דאגה Deaga. idest solicitudo vel timor. Pro quo in translatione nostra ponitur cogitatio. Iof.22. Et non magis ea cogitatione & tractatu diceremus. Item. דג Dag.i.piscis. vt Nee.13. Inferentes pisces & omnia venalia. De quo vide infra in dictione דגה Daga.

דאה Volare. דאה Yxon.

דאה Daa. volare. deut.28. In similitudine aquile volatis. Pro quo hebrei legunt. Sicut volat aquila. Et aliquādo scribitur cum aleph in fine loco he. Ps.17. Et volauit super pennas ventorum. & inde דאה Daa: quod est nomen auis inmunde: sic dicta a magnitudine volatus. Quam nostra translatio yxon nominauit. Deut.14. yxon & vulturē ac Miluum.

דיב דביונים Stercus. colūbarū

דיב Dib. fimus. stercus. & componitur cum dictione ionim que significat columbas. & dicitur דביונים Dibionim. idest stercus columbarum. 4. Reg. 6. Et quarta pars cabi stercoris columbarum quinq3 argenteis. & solum inuenitur in predicto loco.

דבב Ruminare Facere loqui. דבה Fama. Infamia. Vituperatio Cōtumelia.

דבב Dabab. denunciare. facere loqui. diffamare. Canti.7. Labiisq3 & dentibus illius ad ruminandum. Pro quo hebrei legunt: faciens loqui labia vetera siue antiqua. & inde דבה Dibba. idest fama vel infamia. aut detractio seu vituperatio. Gen.37. Accusauitque fratres apud patrem crimine pessimo. Pro quo hebrei legunt. Et adduxit ioseph famam eorum malam ad patrem suum. Nu.13. Detraxeruntq3 terre quā inspexerant. Pro quo hebrei legunt. Et exire fecerunt infamiam vel detractionem terre quam aspexerant. Prouer. 25. Et exprobare non cesses. Pro quo hebrei legunt. Et infamia tua non reuertetur: idest non cessabit. Ponitur etiam in nostra translatione pro vituperatione vel pro contumelia. Ps.30. Quoniam audiui vituperationem multorum. Prouer.10. Qui profert contumeliam insipiens est. Hiere.20. Audiui enim contumeliam multorum & terrorem in circuitu.

דבא Senectus.

דבא Daba. senectus. Deut.33. Sicut dies iuuentutis tue: ita & senectus tua. Et solum inuenitur in predicto loco. Et dicunt aliqui hebrei q3 significat fortitudinem.

דבח Immolare. דבח Hostia. מדבחא Altare.

דבח Dabach. in lingua chaldaica significat immolare vel sacrificare. 1. Esdre. 6. In loco vbi immolant hostias. & inde דבח Debach siue דבחא Dibcha. idest hostia vel sacrificium: vt in predicto loco. & inde מדבחא Madbecha idest altare. vt. 1. Esd.7. & offerte ea super altare templi dei vestri.

דבלה Massa de ficis. דבלים Masse caricarum.

דבלה Debela. carica. siue palatha. idest massa deficis. 1. Regum.30. Dederuntq3 ei panem vt comederet & biberet aquam sed & fragmen masse caricarum. Esa.38. Et iussit esaias vt tollerent massam deficis. Et in plurali dicitur דבלים Debelim. 1. Regum. 25. Et ducentas massas caricarum. Et. 1. Paralipo. 12. Afferebant panes in asinis & camelis & mulis & bobus ad vescendum & farinā & palathas.

Palatha. דבק Adherere. Coherere. Cōglutinare. Agglutinare. Cōpigere. Apphēdere Cōphēdere. Cōtingere Persequi.

דבק Dabac. adherere. conglutinare. agglutinare. compingere. attingere. apprehēdere. comprehendere. sequi. Sociare. Gen.2. Et adherebit vxori sue. Et in eodem.34. Sichem filii mei adhesit anima filie vestre. Deut.4. Vos autem qui adheretis domino deo vestro. Et in eodem.10. Ipsi adherebis. Et in eodem.13. Et non adherebit de illo anathemate quicquam in manu tua. Et in eodem.30. Et illi adhereas. Iof.22. Adhereatisq3 ei & seruiatis. 2. Reg. 20. viri autem iuda adheserunt regi suo. 4. Reg.3. Veruntamē in peccatis Hieroboā filii nabath qui peccare fecit israel adhesit. Iob.29. Et lingua eorum gutturi suo adherebat. & in eodem.41. Vna alteri adherebit. Et in eodem. Membra carnium eius coherentia sibi. Ps.21. Et lingua mea adhesit faucibus meis. Ps.118. Adhesit paumēto anima mea. Et in eodem. Adhesi testimoniis tuis domine. Prouer. 18. Magis amicus erit quam frater. Pro quo hebrei legunt. Magis adheret quam frater. Hiere.13. Sicut adheret lumbare ad lumbos viri. Et in eodem. 42. & fames qua soliciti estis adherebit vobis. Ezech.3. Et linguam tuam adherere faciam palato tuo. Et in eodem.29. Et pisces tui squamis tuis adherebunt. Item ponitur pro conglutinare vel agglutinare Gen.34. & conglutinata est anima eius cum ea. Ps.43. cōglutinatus est in terra venter noster. Hiere.13. Sic agglutinaui mihi omnem domum israel. Ezech.29. & agglutinabo pisces fluminum tuorum squamis tuis. Ponitur etiam pro compingere. Iob.34. & glebe compingebantur. Significat etiam attingere vel contingere aut apprehendere vel comprehendere. Gen.19. Ne forte apprehēdat me malum. Et in eodem.31. & comprehendit eum in monte galaad. 2. Parali.3. Alam cherub alterius contingebat. Significat etiam sequi vel persequi. Iudi. 20. & cum vltra tenderent persecuti sunt eos. 1. Reg.31. Irrueruntq3 philistiim in saul & in filios eius. idest persecuti sunt eos. 1. Paralipo.10. Cumq3 appropinquassent philistei persequentes saul & filios eius. Inde דבק debec. idest glutinum siue coniunctio aut iunctura. Esa. 41. Dicens glutino bonum est. & in plurali דבקים debacim. 3. Reg. 22. & percussit regem israel inter pulmonem & stomachum. Pro quo hebrei legunt. & percussit regem israel inter iuncturas & loricam. Et per iuncturas intelligitur torax qui fit ex laminis ferreis sibi inuicem iunctis.

דבק Glutinum דבקים Iuncture.

דבר Loqui.

דבר Diber. loqui. dicere. sermocinari. iterficere. subiicere Gen.17. Cumq3 finitus esset sermo loquētis cum eo. Et in eodem.18. Quia semel cepi loqui ad dominum meū. Et in eodem. Ne queso indigneris domine mi si loquar. & in eodem.24. Qui locutus est mihi & iurauit mihi dicēs. Et in eodem.31. Caue ne quicquam aspere loquaris cōtra iacob. Et in eodem.37. Nec poterant ei quicquam pacifice loqui. Et in eodem.42. Locutus est nobis dominus terre. Exo.4. Et ipse loquetur pro te. Et in eodem.13. Locutusq3 est dominus ad moysen. Et in eodem.19. Moyses loquebatur. Et in eodem.20. Loquere tu nobis & audiemus. Nu. 7. Audiebat vocem loquentis ad se. Et in eodem. 12. Locuta est maria & Aaron contra Moysen. Et in eodem. Vel per somnium loquar ad illum. Et in eodem. Ore enim ad os alloquor ei. Et in eodem. 21. Locutusq3 contra dominum & Moysen ait. Et in eodem. 27. Iustam rem postulant filie salphaad. Pro quo hebrei legunt. Iuste siue recte loquuntur filie salphaad. Deut.31. Et loquar audientibus eis. 1. Reg. 1. Porro anna loquebatur in corde suo. Et in eodem.19. Locutus est ergo ionathas de dauid bona. 2. Reg.23. Spiritus domini locutus est per me. & 4. Reg. 2. Cumq3 pergerent & incendentes sermocinarentur. Nee.13. Ex media parte loquebantur azotice. & nesciebant loqui iudaice. Iob.7. loquar in tribulatione spiritus mei. Et in eodem. 33. Loquatur lingua mea in faucibus meis. Ps.2. Tunc loquetur ad eos in ira sua. Ps.14. Qui loquitur veritatem in corde suo. Ps.27. Qui loquuntur pacem cum proximo suo. Ps.30. Que loquuntur aduersus iustum iniquitatem. Ps.49. Sedens aduersus fratrem tuum loquebaris. Ps. 86. Gloriosa dicta sunt de te. Ps.88. Tunc locutus es in visione sanctis tuis. Prouer.23. Et cor tuum loquetur peruersa. Et in eodem 25. Qui loquitur verbum in tempore suo. Eccl's.1. Locutus sum in corde meo. Et in eodem. 7. Sed & cunctis sermonibus que dicuntur ne accommodes cor tuum. Canti.8 In die quando alloquenda est. Esa.8. Loquimini verbum & non fiet. Hiere. 9. Docuerunt linguas suas loqui mendacia. Ezech.2. Et loqueris verba mea ad eos. Dan.10. Cumq3 loqueretur mecum conualui. Osee.2. Et loquar ad cor eius. Et in eodem.10. Loquimini verba visionis inutilis. Et in eodem.12. & locutus sum super prophetas. Zach.2. Et ecce angelus qui loquebatur in me egrediebatur. Malach.3. Quid locuti sumus contra te. Vbi ponitur verbum passiuum prime coniugationis: quod scribitur cum littera nun in principio. Et in eodem. Tunc locuti sunt timentes dominum vnusquisq3 cum proximo suo. & inde דבר Dabar. siue דבר Debar. i. verbum. sermo. eloquium. Res vel aliquid. causa. negocium. tractatus. ordo. responsum. Iudi. 3. Verbum secretum habeo ad te. o rex. 1. Reg.17. Nūquid non verbum est. 2. Reg. 1. Quod est verbum quod factum est. 3. Reg.17. Et verbum dei in ore tuo verum est. Iob.4. Porro ad me dictum est verbum absconditum. Ps.32. Quia rectum est verbum domini. Ps. 44. Eructauit cor meum verbum bonum. Ps.106. Misit verbum suum & sanauit eos. Ps.118. Verbum tuum permanet in celo. Prouer. 14. innocens credit omni verbo. Esa.2. Verbum quod vidit esaias filius Amos. Hiere. 29. Et suscitabo super vos verbum meum bonum. Ezech.1. Factum est verbum domini ad ezechielem. Item ponitur pro sermone. Gen. 24. A deo egressus est sermo. Exo.33. Audiens populus sermonē hūc pessimum. Deut.30. Sed iuxta te est sermo valde in ore tuo & in corde tuo. 1. Reg.3. Et sermo domini erat preciosus. 3. Reg.10. Non fuit sermo qui regem posset latere. 2. Paralipo. 9. Firmetur sermo tuus quem locutus es. Iob. 26. Et cum vix paruam stillam sermōis eius audierimus. Ps.147 Velociter currit sermo eius. Prouer.12. Et sermone bono letificabitur. Et in eodem.25. Gloria dei est zelare verbū: & gloria regum inuestigare sermonem. Hiere. 18. Nec sermo a propheta. Et in eodem. 44. Cuius sermo complebitur. Item ponitur pro re: vel pro aliquo. Gen. 37. Pater vero rem tacitus considerabat. Exo. 9. vt nil omnino pereat ex his que pertinent ad filios israel. Pro quo hebrei legunt. Et non morietur siue nō peribit ex oībus que pertinēt ad filios israel quicquam siue aliquid aut res. Nu.23. Et quodcumq3 imperauerit loquar tibi. Pro quo hebrei legunt. & quodcumq3 siue rem quam ostenderit mihi loquar tibi. Deute.23. & nihil in eis appareat feditatis. Pro quo hebrei legunt. & non appareat in te turpis res aut feditatis aliquid. Iudi.18. Nullo eis penitus resistente. Pro quo hebrei legūt. Et non resistente re siue aliquo in terra. Et in eodem. In quo nullius rei est penuria. 2. Reg.11. Non te frangat ista res. Et in eodem.17. Et sic res latuit. 4. Regum.5. & si rem grāde dixisset tibi ppheta facere debueras. Ps.63. In tenderūt arcum suum rem amaram. Ecclesiastes. 8. Necq3

Sermocinare. Dicere. דבר דבר Verbum. Sermo. Res. Quicquā. Quodcunq3. Aliquod. Res. Opus.

permaneas in opere malo. Pro quo hebrei legũt. Neqȝ permaneas in re mala ſiue in aliquo malo. & in eodẽ. Qui cuſtodit preceptum: non experietur quicquã mali.i.aliquid mali. Eſa.39. Nõ fuit res quam nõ oſtenderim eis in theſauris meis. Et in plurali דְּבָרִים Debarim .i. verba. Sermões res. Geñ.11. Erat aũt terra labii vnius & ſermonum eorũdẽ Deut.4. Ne obliuiſcaris verborum que viderunt oculi tui. Et in eodem vocem verborum eius audiſtis. 3. Reg.8. Et ſint ſermones mei iſti &c. Ps.18. Non ſunt loquele neqȝ ſermones. Ps.118. Cõfirma me in verbis tuis. Ezech.1. Cuncte res difficiles. Et qñ poſt ſe regit genitiuũ dicitur דִּבְרֵי Dibre. Ps.35. Verba oris eius iniquitas & dol⁹. Põitur etiã דָּבָר Dabar pro cauſa. Ioſ.5. Hec aũt cauſa eſt ſecunde circũciſionis. 3. Reg.11. Et hec eſt cauſa rebellionis aduerſus eũ. Item ponitur pro negocio vel tractatu. Exo.18. Vltra vires tuas eſt negocium. Ioſ.22. Et non magis ea cogitatiõe atqȝ tractatu. Item ponitur pro ordine. Eſa.5. Et paſcẽtur agni iuxta ordinem ſuum. Ps.109. Secundũ ordinem melchiſedech. Vbi põitur דִּבְרָתִי Dibrathi cũ Tau & Iod in fine: ratione genitiui ſequentis. Significat etiam eloquiũ ſiue reſponſum vel ſponſionem. Exo.8. Pro ſponſione ranarum quam condixerat pharaoni. Hiere.5. Et reſponſum nõ eſt in eis. Oſee.1. Principium loquendi dño in oſee. Pro quo hebrei legunt. Principiũ eloquii ſiue ſermonis dñi in oſee Et aliquando additur littera mem in principio & dicitur מִדְבָּר Midbar .i. eloquium. Canti.4. Et eloquium tuũ dulce. Et aliquãdo huic dictiõi דָּבָר Debar ſiue דִּבְרַת Dibrath preponitur dictio עַל Al. & dicitur עַל דָּבָר Al debar ſiue עַל דִּבְרַת Al dibrath. Et tunc ambe dictiones ſignificãt propter: quia: vel gratia alicuius rei: aut ſuper aliquod: vł ꝑ aliquo. vt Geñ.43. Propter pecuniam quam retulimus pri⁹ in ſaccis noſtris. Deut.24. Quia noluerunt vobis occurrere in pane & aqua. Eccl's.3. Dixi in corde meo de filiis hominum.i. propter filiõs hominum. Et in eodem.8. Et precepta iuramenti dei. Pro quo hebrei legunt. Et propter iuramentum dei: ſiue & ſuper verbum iuramenti dei. Dañ.2. Sed vt interpretatio regi manifeſta fieret. Inde דְּבִיר Debir .i. Oraculum: ſiue domus interior que dicebatur Sancta ſanctorum: eo quod ex eo dabantur reſponſa & verba diuina. 3. Reg.6. Per circuitum templi & oraculi. & in eodẽ. Oraculum aũt in medio domus in interiori parte fecerat. Et in eodem.8. Et intulerunt ſacerdotes arcam federis domini in locum ſuum in oraculum templi. Beatus hieronymus ſup epiſtolam ad Epheſios ſic ait. Interiora corporis noſtri in nouum vocabulum tranſeant: dicanturqȝ debir: quod nos oraculum ſiue reſponſum poſſumus appellare. & vt contẽtioſius verbum exprimamus ex verbo locutorium dicere poſſumus. Item דָּבַר Daber.i. interfecit ſiue ſubiecit. 2. Paralip.22. Surrexit & interfecit oẽm ſtirpem regiam dom⁹ Ioram. Ps.46. Subiecit populos nobis. Sed beatus Hieronymus in pſalterio iuxta hebraicã veri. tranſtulit in hoc loco. Congregauit populos ſubtus nos. & inde דֶּבֶר Deber ſiue דָּבֶר Daber.i. mors peſtis ſiue peſtilẽtia. vt Exo.5. Ne forte occurrat nobis peſtis aut gladius. Et in eodem.9. Peſtis valde grauis. & in eodem. Et percutiam te & populũ tuum in peſte. Ps.90. A negocio perambulãte in tenebris. Pro quo beatus Hieronymus in pſalterio iuxta hebraicã veritatem trãſtulit. A peſte in tenebris ambulãte. Oſee.13. Ero mors tua o mors. Et inde מִדְבָּר Mydbar.i. deſertum. Solitudo: eo quod eſt locus contrarius vite humane. Geñ.21. Habitauit in deſerto Pharã. Exo.4. Vt ſeruiat mihi in deſerto. Et in eodẽ.14. Cõcluſit eos deſertũ. & in eodẽ.19. In die hac venerunt in ſolitudinem Sin. Deut.1. In ſolitudine campeſtri. Ps.54. Et manſi in ſolitudine. Ps.101. Similis factus ſum pelicano ſolitudĩs. Inde דְּבוֹרָה Debora.i. apis. Eſa.7. Et api que eſt in terra aſſur. Et in plurali דְּבוֹרִים Deborim ideſt apes. Deut.1. Sicut ſolent apes perſequi. Iudi.14. Et ecce examen apũ in ore leonis erat. Ps.117. Circundederũt me ſicut apes. Item דֹּבֶר Dabar.i. caula.ſ. ouium. Mich.2. Quaſi pecus in medio caularum. Vbi ponitur הַדָּבְרוֹ Hadabro cum he in principio & cum vau in fine. Et dicũt hebrei ꝙ ſignificat cõſuetudinem ſiue ductum, eo quod in lingua chaldaica דְּבַר Dabar ſignificat ducere vel minare. Inde דֹּבְרוֹת Dobroth id eſt ducte: in gñe feminino. Pro quo btũs Hieronymus tranſtulit rates. 3. Reg.5. Et ego componam eas in ratibus.

דְּבַשׁ Debas. Mel. Geñ.43. Modicũ reſine & mellis. Exo.13. Vt daret tibi terrã fluentẽ lacte & melle. Iudi.14. Quid dulcius melle. 1. Reg.14. Omnis quippe terre vulg⁹ venit in ſaltum in quo erat mel. 2. Paralip.39. Mellis quoqȝ & omnium que gignit humus decimas obtulerũt. Et dicũt hebrei ꝙ etiam accipitur ꝓ melle dactylorum: qui in terra illa ſunt valde melliflui. Item דַּבֶּשֶׁת Dabeſeth. Gibbus.ſ. camellorum. Eſa.30. Et ſuper gibbum camellorum theſauros ſuos.

דָּג Dag. Piſcis. De quo vide in dictione ſequenti.

דָּגָה Daga. creſcere. multiplicari. piſcari. Geñ.48. Et creſcant in multitudinem ſuper terrã. Hiere.16. Ecce ego mittã piſcatores multos dicit dñs & piſcabuntur eos. Inde דָּגָה Daga.i. piſcis. Exo.7. Piſces quoqȝ q ſunt in fluuio morientur. & in eodem. Et piſces qui erant in flumine mortui ſunt. Nu.11. Recordamur piſciũ quos comedebamus in egypto. Et quando poſt ſe regit genitiuum mutat he vltimum in Tau. Geñ.1. Et preſit piſcibus maris. & in eodem. Et dominamini piſcib⁹ maris. Ezech.29. Et agglutinabo piſces fluminum tuorum. Et in predictis locis in hebreo ponitur ſingulare pro plurali. dicitur etiam דָּג Dag. ſine he in fine. vt Ione.2. Et preparauit dñs piſcem grandẽ. Scribitur etiã דָּאג Dag. cum aleph in medio dictionis. Nee.13. Afferentes piſces & oĩa venalia. Et in plurali דָּגִים Dagim.i. piſces. Eccl's.9. Sed ſicut piſces capiuntur hamo. Et qñ poſt ſe regit genitiuũ amittit mem & dicitur דְּגֵי Dege. Geñ.9. Oẽs piſces maris manui veſtre traditi ſunt. Ps.8. Volucres celi & piſces maris. & inde דַּיָּג Dayag ſiue דַּוָּג Dauag per appoſitionẽ Iod vel Vau in medio dictionis.i. piſcator. Eſa.19. Et merebunt piſcatores. Ezech.47. Et ſtabunt ſuper illa piſcatores.

דֶּגֶל Degel. Vexillum. aut ſignum exercitus: ſiue quodlibet inſigne. Nu.2. Singuli per turmas ſigna atqȝ vexilla & domos cognationum ſuarum caſtrametabuntur. Et in eo. In caſtris filiorum ruben ad meridianam plagam erit princeps eliſur filius ſedeur. pro quo hebrei legunt. Vexillum vel ſignum caſtrorum ruben ad meridianam plagam per turmas ſuas & princeps filiorum ruben eliſur filius ſedeur. Et inde דָּגוּל Dagul ideſt inſigne vel ſignatum. Pro quo Beatus Hieronymus tranſtulit electum. Canti.5. Dilectus meus candidus & rubicundus: electus ex millibus. Et inde verbum נִדְגֹּל Nidgol. Pro quo in noſtra tranſlatione habetur magnificabimur. Ps.19. Et in nomine dei noſtri magnificabimur. Sed beatus hieronymus in pſalterio iuxta hebraicam veritatem tranſtulit: & in nomine dei noſtri ducemus choros. Poteſt etiam legi ſic. Et in nomĩe dei noſtri ducemus vexilla vel ſigna: aut ſignati vel inſignes erimus. Et inde נִדְגָּלוֹת Nidgaloth. pro quo beatus hieronymus trãſtulit caſtrorũ acies ordinate.ſ. ꝑ ſigna atqȝ vexilla. Canti.6. Terribilis vt caſtrorum acies ordinata.

דָּגָן Dagan. Frumentum. Geñ.27. frumento & vino ſtabiliui eum. Deut.11. Vt colligatis frumẽtum & vinum & oleũ. 2. Paralip.32. Apothecas quoqȝ frumẽti vini & olei.

דָּגַר Dagar. fouere. incumbare ſicut aues ſolent ſuper oua incubare. Eſa.34. Et circunfodit & fouit in vmbra eius. Hiere.17. Perdix fouit que non peperit.

דָּדָה Dada. tacere. recogitare. Ps.41. Quoniam tranſibo in locum tabernaculi admirabilis vſqȝ ad domũ dei. Pro quo btũs hieronymus in pſalterio iuxta he ve. tranſtulit. Quia veniam ad vmbraculum tacebo vſqȝ ad domum dei. Eſa.38. Recogitabo tibi omnes annos meos. Hebrei tamen dicunt ꝙ ſignificat ambulare paulatim ſiue moueri. Sicut infra dictio נָדַד Nadad. que ſignificat mouere aut migrare. vt Eſa.10. Migrauit medemena. Et in eodem. Et nõ fuit qui moueret pennam. Et ſic exponũt illud pſalmi.41. ſcilicet mouebor ſiue ambulabo cum eis vſqȝ ad domum dei. Et illud Eſa.38. Exponunt ſic ſcilicet cõmouebo oẽs annos meos. ideſt reuoluam eos in cogitatiõe mea in amaritudine anime mee.

דְּהַב Dahab. In lingua chaldaica ſignificat aurum vt Dañ.2. Caput ex auro optimo. Et in eodem. Es argentũ & aurum. Et inde מַדְהֵבָה Madheba per additionem mem in principio. ideſt aurum tributarium. Pro quo beatus hieronymus tranſtulit tributum. Eſa.14. Quomodo ceſſauit exactor: quieuit tributum.

דָּהַם Daham. ſtupefacere. conturbare. Et inde participiũ paſſiuum נִדְהָם Nidham. Hiere.14. Quare futurus es ſicut vir vagus. pro quo he. le. ſicut vir ſtupefactus ſiue conturbatus. Et ſolum inuenitur in predicto loco.

דָּהַר Dahar. fremere. Naum.3. Vox impetus rote & equi frementis. Et inde דַּהֲרוֹת Daharoth. ideſt fremitus. vel impetus. Iudi.5. Fugientibus impetu & per preceps ruentibus fortiſſimis hoſtium. Pro quo hebrei legunt. Ab impetu ſiue a fremitu fortium eius. Item תִּדְהָר Thidhar. ꝑ additionẽ tau in principio: ſignificat quoddam genus arboris. Pro quo beatus hieronymus tranſtulit vlmum. Eſa.41. Ponam in deſerto abietem & vlmum & buxum ſimul. Et aliqui hebrei dicunt ꝙ ſignificat quandam ſpeciẽ cedri.

דּוֹב Dob. vrſus. 1. Reg.17. Et veniebat leo vel vrſus & tollebat arietem. Prouer.28. Leo rugiens & vrſus eſuriens. Et aliquãdo ſcribitur ſine vau in medio. vt. 1. Reg.17. Leonem & vrſum interfeci ego ſeruus tuus. Eſa.11. Vitulus & vrſus paſcentur. Threñ.3. Vrſus inſidians factus eſt mihi. Et in plurali דֻּבִּים Dubim.i. vrſi. 4. Reg.2. Et egreſſi ſunt duo vrſi de ſaltu.

דַּוָּג Dauag. piſcator. De quo vide ſupra in dictione דָּגָה Daga. Et inde דּוּגָה Duga.i. inſtrumẽtum piſcatoriũ ſecundum hebreos quo piſces coquũtur. Amos.4. Et reliqas veſtras in ollis piſcatoriis. Et aquila in lebetibus piſciculorum tranſtulit. vt ait beatus hieronym⁹ in ſuis explanationibus ſuper predicto loco.

דּוֹד Dod. Dilectus. patruus. aut patruelis. vber. mãma. ſeu mamilla. caldariũ. cophinus. calathus. Canti.1. Faciſculus myrrhe dilectus meus mihi. Et in eodẽ.2. Dilectus me⁹ mihi & ego illi. & in eodẽ.5. Qualis eſt dilectus tuus ex dilecto. Et in eodẽ.8. Innixa ſuper dilectum ſuũ. Itẽ ponitur pro patruo. Hiere.32. Et venit ad me ananehel filius ſellũ patrui mei. Et aliquãdo ſcribitur ſine vau in medio. Leui.10. Vocatis autẽ moyſes miſahele & eliſſaphan filiis oziel patrui aaron. Et in eodẽ.25. Qui noluerit ex fratribus ſuis redimet eum aut patruus. Ponitur etiã pro patrueli. Eſa.4. Canticum patruelis mei vinee ſue. Hiere.32. Ecce ananehel filius ſellũ patruelis tuus veniet ad te. Et in eodem. In oculis ananehel patruelis mei. Ponitur etiã pro vbere. vel mãma. Prouer.7. Veni inebriemur vberibus. Scribitur etiam pro vberibus vel pro mãmis ſine vau in medio dictionis. vt Cãti.1. Quia meliora ſunt vbera tua vino. & in eodem. Memores vberũ tuorum ſuper vinũ. et in eodẽ.4. Quã pulchre ſunt mãme tue ſoror mea ſponſa. et in eodẽ. Pulchriora ſunt vbera tua vino. Et in eodẽ.7. Ibi dabo tibi vbera mea. hebrei tamẽ in predictis locis ꝓ vberib⁹ vel mamis legunt dilectiones ſiue amores: quia eiſdẽ litteris vtrũqȝ ſcribitur. vt Ezech.16. Et tẽpus tuũ tempus amantium. vbi pro eo quod in littera noſtra eſt amantiũ: in hebreo eſt דֹּדִים Dodim ſine vau: ſicut in locis ſupradictis. vide etiã de hoc ſupra in dictione דַּד Dad. Item דּוּד Dud.i. caldarium. 1. Reg.2. Et mittebat eam in lebetem vel in caldariũ. Ponitur etiã pro cophino. Ps.80. Manus eius in cophino ſeruierunt. Item ponitur pro calatho. Hiere.24. Calathus vnus ficus bonas habebat nimis. & in eodẽ. Et calathus vnus ficus habebat malas nimis. Et in plurali דּוּדִים Dudim. 4. Reg.10. Et poſuerũt capita eorũ in cophinis. Et aliquando ſcribitur cum littera aleph in fine: de quo vide in dictione ſequenti.

דּוּדָאִים Dudaim. mandragore. Geñ.30. Reperit mãdragoras quas matri lie dedit. et. Canti.7. Mandragore dederunt odorem ſuũ. et ſolum inuenitur in numero plurali. et qñ poſt ſe regit genitiuũ amittit mẽ: & dicitur דּוּדָאֵי Dudae. vt Geñ.30. Da mihi partem de mandragoris filii tui. Ponitur etiã pro cophinis vel calathis. vt Hiere.24. Et ecce duo calathi pleni ficis.

דָּוָה Daua. merens. dolẽs. mẽſtruata. Threñ.1. Tota die merore confectam. Et in eodẽ.5. Propterea meſtum factũ eſt in dolore cor noſtrũ. Et aliquãdo ſcribitur cum Iod in fine loco he. Et dicitur דַּוַּי Dauai.i. dolor. Infirmitas. meror. aut merens Ps.40. Dñs opem ferat illi ſuper lectũ doloris eius. Threñ.1. Et cor meum merens. Ponitur etiã דְּוֵי Deue pro anguſtia. Iob.6. Nunc pre anguſtia cibi mei ſunt Et aliquãdo ſcribitur cũ mem in principio. Et dicitur מַדְוֵי Madue. Deut.7. Auferet dñs a te omnẽ languorem & infirmitates egypti peſſimas. Ponitur etiã מַדְוֵי Madue pro veſtimẽtis. vt. 2. Reg.10. Et precidit veſtes eorum medias. de quo vide infra in dictione מַד mad. Item דָּוָה Daua.i. menſtruũ ſiue menſtruata. Leui.12. Iuxta dies ſeparationis mẽſtrui. Et in eodẽ.15. Et que menſtruis tẽporibus ſeparatur. Eſa.30. Et diſperges ea ſicut immũditiam menſtruate.

דּוּחַ Doach. ĩpellere. expellere. euertere. eiicere. lauare. Ps.34. Et angelus dñi coarctãs eos. Pro ꝗ beat⁹ hieronymus in pſalterio iuxta hebraicã veritatẽ tranſtulit. Et angelus dñi impellat. Ps.35. Expulſi ſũt nec potuerũt ſtare. Hiere.27. Vt eiiciã vos & pereatis. Et aliquãdo ſcribitur ſine vau in medio. de quo vide infra in dictione דָּחָה Dacha. Itẽ ſignificat lauare.ſ. quãdo eſt verbũ tertie coniugationis: et tunc mutatur littera vau in iod. vt Eſa.4. Et ſanguinẽ ieruſalem lauerit de medio eius. 2. Paral.4. Vt lauarent in eis omnia que in holocauſtis oblaturi erant. Pro quo hebrei legunt Ad lauandũ in eis: omnia que in holocauſtũ oblaturi erant lauabant in eis. Ezech.40. Ibi lauabãt holocauſtũ.

דּוּךְ Doch. terere. Et inde מְדוֹכָה Medocha.i. Mortariũ: eo quod in eo teritur. vt Nu.11. Frangebat mola ſiue terebat in mortario. Et inde דַּךְ Dach.i. pauper. egenus. humilis. contritus. Ps.9. Et factus eſt dominus refugiũ pauperi Ps.73. Ne auertatur humilis factus confuſus. Vide etiam de hoc infra in dictione דַּךְ Dach. & in dictione דָּכָה Dacha.

דּוּם Dom. Tacere. ſilere. quieſcere. expectare. vt Ps.61. Veruntamẽ deo ſubiecta eſto anima mea. Pro quo beat⁹

Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Verūtamē deo tace anima mea. Amos. 5. Ideo prudens in tempore il-lo tacebit. Et aliquando scribitur sine vau. vt Leuit. 10. Quo audiēs tacuit aarō. Hiere. 47. Et refrigerare & sile. Threñ. 2. Nec taceat pupilla oculi tui. & in eodem. 3. Sedebit solita-rius & tacebit. significat et quiescere. siue expectare. Iosu. 10. Sol cōtra gabaon ne mouearis. pro quo hebrei legunt. Sol contra gabaon quiesce vel expecta. i. sta ne mouearis. Et in eodem. Et stetit sol & luna. i. quieuit. 1. Reg. 14. Manete donec veniamus ad vos. i. quiescite vel expectate. Vide et infra in dictione דָּמָם Damam. & in dictiōe דָּמָה Dama. Itē de דּוּמָה Duma. i. silentium. Pro quo in nostra translatione ponitur infernus. Ps. 93. Paulominus habitasset in infer-no anima mea. Et inde דּוּמִיָּה Dumia. i. silētium. Ps. 61. Nō ne deo subiecta erit anima mea. Pro quo beatus Hierony-mus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Attamen ad deum silebit anima mea. Ps. 64. Te decet hymnus de⁹ in syon. Pro quo beatus Hieronymus trāstulit. Tibi silentium laus deus in syon.

דין Dun. iudicare. iudicium esse. iudicio contēdere. certare. litigare. Geñ. 6. Non permanebit spūs meus in homine in eternum. Pro quo hebrei legunt. Non certabit siue non litigabit spiritus meus in homine in eternum. Alii vero le-gunt sic. Non iudicabit spūs meus in hoīe in eternum. Vñ beatus Hieronymus in libro de hebraicis questionibus sup predicto loco sic ait. In hebreo scriptum est: Non iudicabit spiritus meus homines istos in sempiternum: qm̄ caro sūt. hoc est: quia fragilis est in hominibus conditio nō eos ad eter nos seruabo cruciatus: sed hic illis restituam quod meren-tur. Ergo non seueritatem vt in nostris codicibus legitur: sed clementiam dei sonat: dum peccator hic pro suo scelere visitatur. hec Hieronymus. Alii vero dicunt ꝙ potest deri-uari a dictione נָדָן Meden que significat vaginā: quasi esset spiritus in homine sicut gladius in vagina. & legūt sic. Nō vaginabitur spiritus me⁹ in homine. i. non manebit vel p-manebit. Concordat cum hoc burgensis in additionibus super hoc loco. Iob. 19. Et scitote esse iudicium. & aliquādo scribitur sine vau in medio. Geñ. 15. Veruntamen gentem cui seruituri sunt ego iudicabo. Et in eodem. 30. Iudicauit mihi dominus. Hiere. 5. Causam vidue non iudicauerunt Et in eodem. 22. Iudicauit causam pauperis & egeni in bo num suum. Et aliquando scribitur cum Iod in medio loco vau. Geñ. 49. Dan iudicabit populum suum. Deut. 32. Iu-dicabit dominus populum suum. Iob. 35. Iudicare coram illo. Ps. 71. Iudicabit populum tuum in iustitia. Ps. 109. Iu dicabit in nationibus. Eccl's. 6. Et non possit contra iustio-rem se iudicio contendere. Esa. 3. Stat ad iudicandos popu los. & aliquando scribitur cum nun in principio & dicitur נָדוֹן Madon: & significat certare vel litigare. vt. 2. Reg. 19. Omnisqꝫ populus certabat in cunctis tribubus israel. Inde דִּין Din. i. iudicium siue causa. s. que agitur in iudicio. Iudi. 5. Et sedetis supra in iudicio. Iob. 36. Causa tua quasi im-pii iudicata est: causam iudiciumqꝫ recipies. Hiere. 5. Cau-sam vidue non iudicauerunt. & in eodē. 22. Iudicauit cau-sam pauperis & inde דַּיָּן Daiam. i. iudex. Ps. 67. Patris or phanorum & iudicis viduarum. & inde מָדוֹן Madon. i. con-tentio. Lis. Rixa. Iurgium. Discordia. vt Prouer. 15. Vir ira cundus prouocat rixam. Et in eodem. 16. Homo peruer-sus suscitat litem. Et in eodem. 17. Qui dimittit aquam ca-put est iurgiorum. Quod in hebreo legitur in numero sin gulari scilicet caput est iurgii. Et in eodem. 22. Eiice deriso rem & exibit cum eo iurgium. 2. Reg. 21. Quartum bellū fuit in geth: in quo vir fuit excelsus. & ponitur ibi מָדוֹן Ma don pro excelso. Pro quo aliqui hebrei legūt. litigiosus vel rixosus. i. bellicosus. Potest etiam deriuari a dictione מִדָּה Midda que significat mēsuram. vt sit sensus. In quo vir fuit mensure siue mensuratus. i. excelsus. Et in plurali scribitur sine vau & dicitur מְדָנִים Medanim. vt prouer. 6. Qui semi nat inter fratres discordias. & in eodem. 10. Odium susci-tat rixas. & aliquando scribitur cum Iod loco vau & dicitur מִדְיָנִים Midianim. vt prouer. 18. Contradictiones cōpri-mit sors. Et in eodem. 21. Melius est sedere in angulo do-matis ꝙ cum muliere litigiosa. pro quo hebrei legūt quā cum muliere litigiorum vel litium. Et in eodem. Quam cū muliere rixosa. Pro quo hebrei legunt. Quam cum mulie-re rixarum vel litium. Et in eodem. 27. Tecta perstillātia in die frigoris & litigiosa mulier comparantur. Ponitur et pro iudiciis. vt prouer. 18. Et iudicia quasi vectes vrbium. Sed etiam in hoc loco hebrei legūt. Et iurgia siue lites. Itē מְדִינָה Medina. i. prouincia. de quo vide infra in dictione מָדַן Medin.

דוץ Dus. Precedere. vt Iob. 41. Et faciē eius precessit ege-stas. & solum inuenitur in predicto loco. & dicunt he-brei ꝙ significat letari siue gaudere: quia in lingua chal-daica significat gaudium vel letitiam. & legunt sic. Et corā eo letabitur meror: siue ante ipsum gaudebit dolor. Tamē si littera daleth mutetur in litteram res: que est quasi eiusdem figure: tunc significat precurrere siue precedere. Sicut est in littera nostra.

דוק Doc. Nihil. vt Esa. 40. Qui extēdit velut nihili celos. De quo vide infra in dictione דָּקַק Dacac.

דוּר Dur. Habitare. durare. vt. Ps. 83. Magis ꝙ habitare in tabernaculis peccatorum. & in lingua chaldaica aliqñ scribitur cum aleph in medio loco vau. vt Dañ. 2. Et omīa in quibus habitant filii hominū. & inde מָדוֹר Mador. i. ha-bitatio. Dañ. 2. Quorum non est cum hominibus conuersa tio. idest habitatio. & in eodem. 4. Et cum bestiis feris erit habitatio tua. & inde דּוֹר Dor. i. generatio. Etas. i. temp⁹ ha bitationis vel durationis hominis. vt Geñ. 15. Generatiōe aūt quarta reuertentur huc. Deut. 23. Tertia aūt generatiōe intrabunt in ecclesiam domini. & in eodem. 32. Generatio enī peruersa est. Ps. 13. Qm̄ dominus in generatione iusta est. Eccl's. 1. Generatio preterit & generatio aduenit. Esa. 38. Generatio mea ablata est. & in eodem. 53. Generationē eius quis enarrabit. & in plurali דּוֹרִים Dorim. Secundum formam masculinorum siue דּוֹרוֹת Doroth secūdum formā femininorum. vt Ps. 71. Et ante lunam in generatiōe & ge nerationem. Pro quo hebrei legunt. Et ante lunam in ge-neratione generationum. Esa. 41. Vocans generatiōes ab exordio. Item דּוּר Dur. i. strues. s. lignorum. vt Ezech. 24. Compone quoqꝫ struem ossium sub ea. & inde מְדוּרָה Me-dura. i. pyra. focus. vt in eodem. Ve ciuitati sanguinum: cu-ius ego grandem faciam pyram. Esa. 30. Nutrimenta eius ignis & ligna multa. pro quo hebrei legūt. focus siue Py-ra eius ignis & lingua multa.

דוּשׁ Dus. triturare. terere. cōterere Iob. 39. Aut bestia agri conterat. Esa. 25. Et triturabitur moab sub eo sicut te runtur palee in plaustro. Et in eodem. 28. Non enim in ser ris triturabitur gith. Et in eodem. Verum nō in perpetuū triturans triturabit illum. Et in eodem. 41. Triturabis mō tes & cōminues. & osee. 10. Ephraim vitula docta diligere trituram. Pro quo hebrei legunt. Ephraim vitula docta di ligens triturare. Amos. 2. Eo quod triturauerunt plaustris ferreis galaad. Mich. 4. Surge tritura filia syon. Et aliqñ scribitur sine vau. vt Iudi. 8. Cōterām carnes vestras cum spinis tribulisqꝫ deserti. Et aliquando scribitur cum littera

Iod in medio loco vau. vt Deut. 25. Non ligabis os bouis triturantis. & inde דַּיִשׁ Dais. i. tritura. vt Leuit. 26. Et ap-prehendet messium tritura vindemiam. & aliquando scri-bitur cum mem in principio. vt Esa. 21. Tritura mea & filia aree mee. Item דִּישׁוֹן Dison. nomen est cuiusdam animalis. Pro quo beatus Hieronymus transtulit. Pygargum. Deut. 14. Bubalum. tragelaphum. pygargum.

דָּחָה Dacha. Impellere. expellere. eiicere. euertere. supplā tare. decipere. preuaricari facere. Ps. 117. Qui cogita uerunt supplantare gressus meos. Prouer. 14. In malitia sua expelletur impius. Hiere. 23. Impellētur & corruēt in ea. & in eodem. 29. De cunctis locis ad que expuli vos. Et in eodem. Cunctis gentibus ad quas ego eieci eos. Et aliqñ scribitur cum vau in medio. de quo vide supra in dictione דּוּחַ Doach. Item significat abstrahere vel auertere. siue fa-cere alios preuaricari. vt Deut. 13. Quia voluit te abstrahe-re a domino deo tuo. & in eodem. Et auerterunt habitato-res vrbis sue atqꝫ dixerunt. & ponitur ibi verbum tertie cō iugationis quod scribitur cum he in principio & Iod in se-cunda syllaba. 2. Paralip. 21. Et preuaricari fecit iudam. i. auertit a cultura dei. vide etiam de hoc infra in dictiōe נָדַח Nadach. & inde דְּחִי Dechi. i. lapsus. Ps. 55. Et pedes meos a lapsu. & similiter. Ps. 104. Vbi eadem verba habentur. & inde דְּחוּיָה Dechuia. i. delapsa. siue depulsa. Ps. 61. Tāqꝫ pa-rieti inclinato & macerie depulse. & inde נִדָּחִים Nidachim. i. eiecti siue profugi. vt Ps. 149. Dispsiones israel cōgrega bit. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebrai-cam veritatem transtulit. eiectos israel congregabit. Esa. 11 Et congregabit profugos israel. & in eodē. 16. Habitabunt in te profugi mei moab. & etiam de hoc vide infra in dictio ne נָדָה Nadach. & inde מִדְחֶה Midche per additionē mem in principio. pro quo beatus Hieronymus transtulit ruinā vt prouer. 26. Os lubricum operabitur ruinam.

דְּחַל Dachal. in lingua chaldaica significat terrere siue ti-mere. Dañ. 4. Somnium vidi & perterruit me. Et in-de דְּחִיל Dechil. i. terribilis. Dañ. 2. Intuit⁹ ei⁹ erat terribilis

דַּחֲנָן Dachanan cibus siue cena. Dañ. 6. Cibiqꝫ non sunt al lati coram eo. hebrei tamen dicunt quod significat in strumentum musicum: seu tibiam.

דֹּחַן Dochan. milium. vt Ezech. 4. Et tu sume tibi frumen-tum & hordeum & fabam & lentem & milium. & solū inuenitur in predicto loco.

דָּחַף Dachaph. festinare. perterritum accelerare. vt. 2. Para lip. 26. Sed & ipse perterritus accelerauit egredi. He-ster. 3. Festinabant cursores qui missi erant. & in eodem. 6. Et aman festinauit ire in domum suam.

דָּחַק Dachac. Coarctare. Angustiare. Opprimere. Ioel. 2. Vnusquisqꝫ fratrem suum non coarctabit. & Iudi. 2. Et liberabat eos de cede vastantium. pro quo hebrei legūt. A facie tribulantium & angustiantium vel coarctantiū eos

דַּי Ddai. siue דֵּי De. Sufficientia. abundantia. satis. vt Exo. 26. Plus offert populus ꝙ necessarium est. Pro quo he brei legunt. Plus offert populus ꝙ sufficientia vel abundā tia est operis. i. plus ꝙ sufficit operi. & in eodem. Eo quod oblata sufficerent & abundarent. Leuit. 5. Sin aūt non po-tuerit offerre pecus. pro quo hebrei legunt. Si non inuene-rit manus eius sufficientiam pecudis. i. si non potuerit ha-bere precium sufficiens pro emptione pecudis. & in eodē. 25. Et ipse precium ad redimēdum potuerit inuenire. pro quo hebrei legunt. Et inuenerit quantum sufficit pro redē ptione sua. & in eodem. Quod si non inuenerit manus ei⁹ vt reddat precium. pro quo hebrei legunt. Quod si non in uenerit manus eius sufficientiam vt reddat ei. Deut. 15. Et dabis mutuum quo eū indigere prospexeris. Pro quo he-brei legunt. Mutuans mutuabis ei iuxta sufficientiam que ei deficit. 2. Paralip. 30. Quia sacerdotes qui possent suffi-cere sanctificati non fuerūt. vbi preponitur lamed & mem & dicitur לְמַדַּי Lemiddai. i. ad sufficientiam. Hester. 1. Vñ regis iusta est indignatio. Pro quo hebrei legunt. Et iuxta sufficientiam vel abundantiam contemptionis vel despe-ctionis: & indignatio. s. est. sed beatus Hieronymus in locis predictis transtulit sensum. & prouer. 25. Mel inuenisti cō-mede quod sufficit tibi. & in eodē. 27. Sufficiat tibi lac ca-prarum in cibos tuos. Esa. 40. Et libanus non sufficiet ad succendendum: & animalia eius non sufficient ad holocau sta. i. non erunt satis. Hiere. 29. Rapuissent quod sufficeret sibi. Nañ. 2. Leo cepit sufficienter catulis suis. significat et דֵּי Dde. Transitus vel transmigratio ex vno tēpore in aliud vel ex vno loco in alium. Et tūc cōiter scribitur cum littera mem in principio. & dicitur מִדֵּי Midde. Esa. 66. Et erit mē sis ex mense & sabbatum ex sabbato. i. per singulos mēses & per singula sabbata. ponitur etiā pro a principio. 1. Reg. 18. A principio aūt egressionis eorum. Ponitur etiam pro frequenter. 4. Reg. 4. Cūqꝫ frequenter inde transiret. i. sta tutis temporibus. & aliquando hec dictio דֵּי Dde. est sylla-bica adiectio que ponitur causa ornatus oratiōis. vel ad de-notandum multitudinem vel magnitudinem rei cui pre-ponitur. & scribitur aliquando cum beth vl'caph aut mem in principio & dicitur בְּדֵי Bede. siue כְּדֵי Chede. aut מִדֵּי Midde. & aliquando omittitur in nostra translatione. vt. 3. Reg. 14. Cūqꝫ ingrederetur rex in domum domini porta-bant ea. vbi huic verbo ingrederetur premittitur מִדֵּי Mid de. Iob. 39. Vbi audierit buccinam dicit vah. pro quo in he breo habetur בְּדֵי Bede buccinę dicit vah. i. in abūdantiam vel multitudinem buccinarum dicit vah. & Hiere. 51. Et la-bores populorum ad nihilum & gentium in ignem erunt. Pro quo in hebreo habetur. Et laborabunt populi in דֵּי De nihilum: & gentes in דֵּי De ignis laborabūt. Itē כְּדֵי Che-de. ponitur pro instar. vt Iudi. 6. Et in instar locustarū vni-uersa complebāt: Item מִדֵּי Midde ponitur pro dum siue p ex quo. vt Hiere. 31. Quia ex quo locutus sum de eo adhuc recordabor eius. Itē דִּי Di. in lingua chaldaica est pnomen relatiuum & est omnis generis & vtriusqꝫ numeri. Hiere. 10. Dii qui celum & terram non fecerūt. Dañ. 4. Nōne hec est babylon ciuitas magna quam ego edificaui & in eodem 5. Quos volebat interficiebat: & quos volebat percutiebat quos volebat exaltabat: & quos volebat humiliabat. & ali-quando significat ꝙ coniunctionem. Dañ. 2. Certe noui ꝙ tempus redimitis scientes ꝙ recesserit a me sermo. & aliqñ preponitur ei littera caph & dicitur כְּדִי Cede. & tūc in eadē lingua chaldaica significat quādo. Dañ. 5. Quando autem eleuatum est cor eius. Et aliquando preponitur ei dictio הָא He: & tunc ambe dictiones significant sicut vel quēad-modum. vt Dañ. 2. Sicuti ferrum misceri teste non potest. Est etiam דִּי Di. articulus genitiui casus. Dañ. 2. Ab arioch principe militie regis. & in eodem. Sit nomen domini be-nedictum. Et quando preponitur dictio עַד Ad. tunc ambe dictiones significant donec: siue quoadusqꝫ. Dañ. 2. Donec tempus transeat. & in eodem. 4. Donec scias ꝙ dominatur excelsus.

דַּיָּג Daiag. piscator. De q̄ vide supra in dictione דּוּג Dog.

דַּיָּה Daia. miluus. Deut. 14. Vulturem ac miluum iuxta ge nus suum. & in plurali דַּיּוֹת Daioth. vt Esa. 34. illic cō gregati sunt milui alter ad alterum. & habet terminationē femininam in hebreo tam in singulari ꝙ in plurali. Et est promiscui generis.

דיו Deio. Atramentum. Hier. 36. Et ego scribebã in volu= mine atramento.

דין Den in lingua chaldaica est pronomen demonstratiuũ idest hic siue iste: & in genere feminino vel neutro scri bitur cum aleph vel he in fine: vt infra dicetur in dictione דנא Dena.

דיק Daiec. propugnaculum siue munitio. vt. 4. Reg. 25. Et extruxerunt in circuitu eius munitiões. Ezech. 4. Et edificabis munitionem & comportabis aggerem.

דך Dach. in lingua chaldaica est pronomen demõstratiuũ tertie persone: & est omnis generis. Esdre. 4. Quia si ci uitas illa edificata fuerit. & in eodem. qm̃ vrbs illa vrbs re= bellis. & in eodem. 6. Sinite templum illud fieri.

דכא Dacha. consumere. conterere. confringere. humilia= re. vt Iob. 4. Consumentur velut a tinea. & in eodẽ. 5. Et conterẽtur in porta: & non erit qui eruat. Et in eodẽ. 6. Et qui cepit ipse me conterat. Et in eodem. 19. Et atteri= tis me sermonibus: Et in eodem. 22. Et lacertos pupillorũ cõminuisti. pro quo hebrei legunt. Et brachia pupillorum conterebantur vel cõfringebantur. Et in eodem. 34. Et in troducet noctem & conterentur. Ps. 71. Et humiliabit calũ niatorem. Ps. 142. Humiliauit in terra vitam meam. Esa. 53. Attritus est propter scelera nostra. Et in eodem. Et dñs voluit conterere eum in infirmitate. Threñ. 3. vt contere= ret sub pedibus eius omnes vinctos terre. Ponitur etiã pro mundare. vt Hiere. 44. Non sunt mundati vsq; ad diem hanc. & inde דכא Dacha. i. contritio siue contritus vel attri tus aut humilitas vel humilis. Deut. 23. Non intrabit eunu chus attritis vel amputatis testiculis. Ps. 89. Ne auertas ho minem in humilitatem. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit conuertẽs homines vsq; ad cõtritionem. Esa. 57. In excelso & in san= cto habitans & cum contrito & humili spiritu. & in plura= li דכאי Dachee. i. cõtriti vel humiles. Ps. 33. Et humiles spi ritu saluabit. & scribitur aliquãdo cum vau in fine. vt Pro= uer. 26. Lingua fallax odit veritatẽ. Pro quo hebrei legũt. Lingua fallax siue lingua mendacii odit humilitatem: si= ue conterentem se. i. corripientem se. Scribitur etiam cum he in fine vt in dictione sequenti.

דכה Dacha. conterere. humiliare. sicut dictio supradicta. Ps. 9. In laqueo suo humiliabit eum. Ps. 43. Qm̃ hu= humiliasti nos in loco afflictionis. Ps. 50. Et exultabũt os= sa humiliata. pro quo beatus Hieronym⁹ in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Vt exultent ossa que con= fregisti. & in eodem. Cor contritum & humiliatum de⁹ nõ despicies. Ps. 88. Tu humiliasti sicut vulneratum superbũ & inde דך Dach. i. pauper egenus. De quo vide supra in di ctione דוך Doch. & inde דכי Dochi. i. fluctus. eo quod con terunt vel confringunt se inuicem. Ps. 92. Eleuauerunt flu mina fluctus suos.

דכן Dicen. In lingua chaldaica est pronomen demonstra tiuum. i. illa siue ille. Dañ. 2. Statua illa magna. & in eo dem. 7. Et de cornu illo quod habebat oculos.

דוכפת Duchiphath. nomen auis inmũde. Pro quo beat⁹ Hieronymus traduxit Vpupã. vt Leuit. 11. Vpupã quoq; & vespertilionem.

דכר Dechar. in lingua chaldaica significat recordari siue meorari. & inde דוכרן Duchran. siue דוכרנא Duchra na. i. memoria siue commemoratio aut memoriale. Esdre. 6. Talisq; scriptus erat in ea cõmentarius. Pro quo hebrei legunt. Et sic erat scriptum in ea memoria siue memoriale & in plurali דוכרניא Duchranaia. & põitur pro historiis vl cõmentariis que sunt memorie priscorũ tẽporũ. Esdre. 4. vt recenseas in libris historiarum. Et in eodem. Et inuenie= es scriptum in commẽtariis. Item דכר Dechar. in lingua chaldaica significat masculũ siue agnũ. Esdre. 7. Et agnos & hedos in holocaustum.

דל Dal. Pauper. egen⁹. De quo vide infra in dictiõe sequẽti

דלל Dalal. attenuare. pauperẽ esse. Esa. 29. Attenuabũtur & siccabuntur riui fluminum. & aliquando scribitur cum simplici lamed. vt. 2. Reg. 13. Quare sic attenuaris ma cie fili regis. Iob. 28. Quos oblitus est pes egẽtis hominis & inuios. pro quo hebrei legunt. Quos oblitus est pes: atte nuati sunt ab homine. i. diminuti & cõmoti sunt. Ps. 114. Humiliatus sum & liberauit me. pro quo beatus Hierony= mus in psalterio iuxtã hebraicam veritatem transtulit. At= tenuatus sum & me saluauit. Esa. 17. Attenuabitur gloria iacob. & in eodem. 38. Attenuati sunt oculi mei suspiciẽtes in excelsum. Sed dicunt aliqui hebrei q in predicto loco de riuatur a dictione דלה Dala Que significat eleuare. & le= gunt eleuati sunt oculi mei &c. Inde דל Dal. i. attenuatus. macilentus. pauper. egenus. vt Leuit. 14. Quod si paup est & non potest manus eius inuenire que dicta sunt. Ps. 40. Beatus qui intelligit super egenum & pauperem. Ps. 140: Et ostium circunstantie labiis meis. pro quo hebrei legũt. Serua super pauperem labia mea. & beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem trãstulit. Serua pau pertatẽ labiorum meorum. potest etiam deriuari a dictiõe דלת Deleth que significat ostium vt infra dicetur. & in plu rali דלים Dalim. 2. Reg. 3. Dom⁹ autẽ saul decrescens quot tidiẽ. Pro quo hebrei legunt. Domus autem saul euntes & attenuati. i. quottidie attenuabãtur. i. decrescebant. Hiere. 39. Et de plebe pauperum qui nihil penitus habebãt dimi sit nabuzardã. & in plurali feminino דלות Daloth. vt Geñ. 41. In tantum deformes & macilente vt nunq̃ tales in ter= ra egypti viderim. & inde דלה Dala. i. macies. tenuitas. pau pertas: Esa. 38. Dũ adhuc ordirer succidit me. Pro quo he brei legunt. De macie vel de tenuitate succidit me. i. infirmi tate succidit me. Et quando post se regit genitiuum mutat he in tau. & dicitur דלת Dalath. i. paupertas vt. 4. Reg. 25 Et de pauperib⁹ terre reliquit vinitores & agricolas. quod in hebreo legitur collectiue. s. de paupertate terre. i. de con gregatione pauperũ. & in plurali dicitur דלות Daloth. Hie re. 62. De pauperibus autem populi & de reliquo vulgo. & in eodem. De pauperibus vero terre reliquit nabuzardan. vbi ponitur paupertas pro pauperibus. Ponitur etiã דלת Dalath. pro cesarie vel coma. vt Canti. 7. Et come capitis tui sicut purpura regis. vide ẽt infra in dictiõe דלה Dala.

דלג Dalag. transilire. saltare. vt Canti. 2. Ecce iste venit sa= liens in montibus. Esa. 35. Tũc saliet sicut ceruus clau= dus. Soph. 1. Et visitabo super omnem qui arrogãter ingre ditur super limen. Pro quo hebrei legunt. Et visitabo sup omnem transilientem vel salientem super limen. In trãsla= tione chaldaica sic habetur. Et visitabo sup oẽm qui ambu lat in ritu philistinorũ. Nã sacerdotes philistinorũ nõ calca bãt limẽ tẽpli Dagon: sed trãsiliebãt illd'. vt hẽtur. 1. Reg. 5.

דלה Dala. Haurire. Exhaurire. Sufferre. Eleuare. Exo. 2. Que venerant ad hauriendam aquam. & in eodẽ. In super & hausit aquam nobiscum. Prouer. 20. Sed homo sa= piens exhauriet illud. Inde דלי Dali. siue דלי Deli. i. situla qua aqua exhauritur. Nu. 24. Fluet aqua de situla eius. & Esa. 40. Ecce gentes quasi stilla situle. Item דלה Dala. i. ele uare. sufferre. Ps. 29. Exaltabo te domine quoniam susce= pisti me. Pro quo hebrei legunt. Exaltabo te domine quo= niam eleuasti me vel sustulisti me. Prouer. 26. Quomõ pul= chras frustra habet claudus tibias: sic indecẽs est in ore stul=

torum. Potest etiam legi sic. Eleuate. i. tollite crura a clau= do: quia nihil prosũt quãuis sint pulchra: & sic exponunt aliqui hebrei. Vnde idem est sensus cum littera nostra. Esa. 38. Attenuati sunt oculi mei suspicientes in excelsum. pro quo hebrei legunt. Eleuati sunt oculi mei in excelsum siue ad excelsum. Potest etiã interpretari. Attenuati sunt: sicut est in littera nostra. De quo vide supra in dictione דלל Da lal. & inde דליות Dalioth. i. rami siue propagines. Eo qd' sunt excelse vel eleuate. Hiere. 11. Et combusta sunt fruteta eius. pro q̃ hebrei legunt. Et cõfracti sunt rami ei⁹. Ezech. 17. Respicientibus ramis eius ad eam. & in eodem. Et pal= mites suos extendit ad eam. Et in eodem. Sub vmbra fron= dium eius nidificabunt. pro quo hebrei legunt. In vmbra ramorum eius habitabunt.

דלח Dalach. turbare. conturbare. s. aquas pedibus cõculcã do. vt Ezech. 32. Et conturbabas aquas pedibus tuis. Et in eodem. Et non turbabit eas pes hominis vltra: neq; vngula iumentorum turbabit eas.

דלף Daleph. stillare. vt Iob. 16. Ad deum stillat ocul⁹ me⁹. Eccl's. 10. Et in infirmitate manuũ perstillabit dom⁹. Ps. 118. Dormitauit aĩa mea pre tedio. pro quo beatus Hie ronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem trãstulit. Distillauit anima mea pre stultitia. & secũdũ hebreos poni tur ibi distillare p lacrimare vel plorare: iuxta illud Hiere. 13. In abscondito plorabit anima mea a facie superbie. & in de דלף Deleph. i. stilla pluuie siue stillicidium. Prouer. 27. Tecta perstillantia in die frigoris. Pro quo hebrei legunt. Stilla siue stillicidiũ continuum vel assiduũ in die frigoris.

דלק Dalac. incendere. succendere. ardere. persequi. vt. Ps. 7. Sagittas suas ardẽtibus effecit. Ps. 9. Dum superbit impius: incenditur pauper. Prouer. 26. Sic labia tumentia cum pessimo corde sociata. Pro quo hebrei legũt. Sic labia ardentia siue persequentia & cor pessimum. Esa. 5. Vt vino estuetis. pro quo hebrei legunt. Vinũ incendit eos. Ezech. 24. Congere ossa: que igne succendam. Abdie. 1. Et succẽ dentur in eis & deuorabunt eos. Inde דלקת Dalecheth. i. incendium siue ardor. Deut. 28. Percutiet te dominus ege state: febre: frigore: & ardore. Significat etiam persequi. vt Geñ. 31. Et ob quod peccatum meum sic exarsisti post me. pro quo hebrei legunt. Et quod est peccatum meum: quia persecutus es post me. Potest etiã legi sicut est in littera no= stra: quia est equiuocum vt supra dictum est. 1. Reg. 17. Et reuertẽtes filii israel postq; persecuti sunt philisteos in= uaserunt castra eorum. Threñ. 4. Super montes persecuti sunt nos.

דלת Deleth. ostium. ianua. Geñ. 19. Ac post tergũ acclau= dens ostiũ. Exo. 21. Et applicabitur ad ostiũ. 3. Reg. 6. Et vtrũq; ostium duplex erat. 4. Reg. 12. Aperuitq; fora men desuper. pro quo hebrei legunt. Aperuitq; foramẽ in ostio eius siue in ianua eius. Prouer. 16. Sicut ostium verti= tur in cardine suo. Esa. 57. Et post ostium & retro postem posuisti memoriale tuum. Et aliquando scribitur sine tau. & dicitur דל Dal. vt. Ps. 140. Et ostium circunstantie labiis meis. & de hoc vide supra in dictione דלל Dalal. & in plu= rali דלתות Dalthoth. siue דלתי Dalthe. aut דלתים Delathã im. i. ostia. porte. value. ianue. Ios. 6. Et in nouissimo libero rum ponat portas eius. 3. Reg. 6. Et in ingressu oraculi fe= cit duo ostiola de lignis oliuarum. & in eodẽ. Et duo ostia de lignis abiegnis. & in eodem. 7. Per cardines ostiorũ do mus interioris sancti sanctorum & ostiorum domus tẽpli ex auro erant. 2. Paralip. 3. Et postes & parietes & ostia. Nee. 6. Valuas non posueram in portis. & in eodem. 7. Et posui valuas. & in eodem: Cũq; adhuc assisterẽt clause por e sunt. Iob. 40. Portas vultus ei⁹ quis aperiet. Esa. 45. Ape riam coram eo ianuas.

דם Dam. sanguis. cruor. homicidiũ. vt Geñ. 9. Excepto q carnem cũ sanguine non comedetis: sanguinẽ enĩ aĩarũ vestrarum requiram. & in eodem. Quicunq; effuderit hu manum sanguinem: fundetur sanguis illius. Exo. 7. Et sit cruor in omni terra egypti. & in eodem. 12. Et sument de sanguine: ac ponent super vtrũq; postem. Leuit. 17. Sãgui nis reus erit: quasi si sanguinem fuderit. Deut. 32. De cruo re occisorum & de captiuitate. Ios. 2. Reus sibi erit: sanguis ipsius erit in caput eius. & in eodem. Cunctorum autẽ san= guis qui tecum in domo fuerint redundabit in caput no= strum. 2. Reg. 1. sanguis tuus sit super caput tuum. & in eo dem. 23. Num sanguinem hominum istorum qui profecti sunt & animarum periculum bibam. Iob. 16. Terra ne ope rias sanguinem meum. Ps. 57. Manus suas lauabit in san= guine peccatoris. Ps. 71. Et honorabile nomen eorum co= ram illo. pro quo beatus Hieronym⁹ in psalterio iuxta he braicam veritatem transtulit. Et preciosus erit sanguis eo= rum coram oculis eius. Ezech. 19. Mater tua quasi vinea in sanguine tuo. Sed in hoc loco dicunt hebrei q deriuatur a dictione דמה Dama infra posita que significat assimilare. Et sic ipsi legunt. Mater tua quasi vitis in similitudine tua. Accipitur etiam pro pena vel noxa effusionis sanguinis. Nu. 35. Absq; noxa erit qui eũ occiderit. & in plurali דמים Damim. siue דמי Deme. i. sanguines. vt Geñ. 4. Vox sãgui nis fratris tui clamat ad me de terra. pro quo hebrei legũt. Vox sanguinum fratris tui clamantiũ ad me de terra. Sed chaldaicus interpres transtulit etiam singulariter: sicut est in littera nostra. 2. Reg. 3. Mundus ego sum & regnũ meũ vsq; in sempiternum a sanguine abner. quod etiam in he= breo legitur pluraliter. s. a sanguinibus abner. Esa. 1. Ma= nus enim vestre sanguine plene sunt. Pro quo hebrei legũt Manus enim vestre sanguinibus plene sunt. Osee. 1. Et san guis sanguinem tetigit. Pro quo hebrei legunt. Et sangui= nes in sanguines tetigerunt. & in eodem. 12. Et sanguis ei⁹ super eum veniet. quod etiam in hebreo legitur in plurali. Zach. 9. Et auferam sanguinem eius de ore eius. Pro quo hebrei legunt. Et auferam sanguines eius de ore eius. Et sic communiter vbi apud hebreos legitur in plurali. in no stra translatione transfertur singulariter: exceptis aliquib⁹ locis: aut quando significat penam capitalem vel penã ef= fusiõis sanguinis. Ps. 50. Libera me de sanguinibus de⁹. Ps. 54. Viri sanguinũ & dolosi non dimidiabũt dies suos. Ps. 105. Et interfecta est terra in sanguinibus. & aliquando ponitur pro homicidio vel pro reatu sanguinis. vt Exo. 22 Non erit reus sanguinis. pro quo hebrei legunt. Nõ erunt ei sanguines. i. non imputabitur ei pena effusionis sangui nis. & in eodem homicidium perpetrauit. pro quo hebrei legunt. Sanguines ei. idest pena homicidii imputabitur ei Deut. 19. Ne sis sanguinis reus. Accipitur etiam pro pericu lo mortis: vel sanguinis effusione. vt Deut. 22. Facies mu= rum tecti per circuitũ: ne effundatur sanguis in domo tua. Pro q̃ he. le. Facies murum tecti: & nõ ponas sanguines in domo tua. i. non ponas periculũ effusiõis sanguinis in do mo tua. Ponitur etiam דם Dam p vino rubro sanguinei co loris. vt Deut. 32. Et sanguinẽ vue vt biberet meracissimũ.

דמם Damam. silere. tacere. conterere. quiescere. immobi= lẽ esse. expectare. vt Esa. 47. Sede tacens & intra in tenebras filia chaldeorum. & Threñ. 3. Bonum est prestola ri cum silentio salutare domini. pro quo hebrei legunt. Bo nũ est prestolari & silere ad salutare domini. Abach. 2. Ve qui dicit ligno expergiscere: surge lapidi tacenti. & aliqñ

scribitur cum simplici mem. vt. 1. Reg. 2. Et impii in tenebris conticescent. Iob. 29. Et intenti tacebant ad consilium meum. Ps. 30. Erubescant impii & deducantur in infernū. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Confundantur impii taceant in inferno. Esa. 15. Quia nocte vastata est Ar moab conticuit. Hiere. 8. Et sileamus ibi quia dominus deus noster silere nos fecit. & in eodem. 25. Et conticuerunt arua pacis. & in eodem. 51. Nolite tacere super iniquitatem eius Thren. 2. Coticuerunt senes filie sion. & in eodem. 3. Sedebit solitarius & tacebit. Amos. 5. Ideo prudens in tempore illo tacebit. Significat etiam quiescere vel immobilem esse aut expectare. vt Exo. 15. Fiat immobiles quasi lapis. Ios. 10. Sol contra gabaon ne mouearis. Pro quo hebrei legunt. Sol contra gabaon quiesce vel expecta. i. esto immobilis. Et in eodem. Et stetit sol & luna. i. quieuit. 1. Reg. 14. Manete donec veniamus ad vos. i. quiescite vel expectate. Iob. 30. Interiora mea efferbuerunt absq̧ vlla requie. Pro quo hebrei legunt. Interiora mea efferbuerunt & non quieuerunt. vide etiam de hoc supra in dictione דום Dom. & infra in dictione sequenti. & inde דממה Demama. i. silentium. tranquillitas. quies. vt. Ps. 106. Et statuit procellam eius in auram. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Statuet turbinem in tranquillitatem. idest in silentium vel quietem. Ponitur etiam pro aura. vt. 3. Reg. 19. Et post ignem sybilus aure tenuis.

(Obticescere. Silere. Immobilis esse. Quiescere. Stare. Manere. Tranquilitas. Aura.)

דמה Dama. assimilare. similē eē. adeq̄re. tacere. existimare cogitare. putare. opprimere. excidere. vastare. consumere. Ps. 48. Et similis factus est illis. Ps. 101. Similis fact⁹ sum pellicano solitudinis. Ps. 143. Homo vanitati similis factus est. Canti. 2. Similis est dilectus meus capree hinnuloq̧ ceruorum. & in eodem. 5. Assimilaui te amica mea. & in eodem. 7. Statura tua assimilata est palme. Esa. 14. Similis ero altissimi. & in eodem. 40. Cui ergo similem fecistis deum. & in eodem. Et cui assimilastis me. Hiere. 6. Speciose & delicate assimilaui te filia sion. Thren. 2. Vel cui assimilabo te filia ierusalem. Ezech. 31. Cui similis factus es in magnitudine tua. & in eodem. Abietes non adequauerunt summitatem eius. & in eodem. Omne lignum in paradiso dei non est assimilatum illi. & in eodem. 32. Leoni gētium assimilatus es. Osee. 12. Et in manu prophetarum assimilatus sum. & inde דמות Demuth. i. similitudo. exemplar imago. Gen. 1. Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostrā. Ezech. 1. Et in medio eius similitudo quattuor animalium. & in eodem. Similitudo aūt vultus eorū. & in eodem. Et similitudo animalium & aspectus eorum. Pōitur etiam pro exēplari. vt. 4. Reg. 16. Misit rex achaz ad vriam exemplar eius. Itē ponitur pro imagine. vt Esa. 40. Et quam imaginem ponitis ei. & aliquando scribitur sine tau. vt Ezech. 19. Mater tua q̄si vinea in sanguine tuo. Pro quo aliqui hebrei legunt. Mater tua quasi vitis in similitudine tua. Sed magis proprie significat sanguinem sicut est in littera nostra: vt dictum est supra in dictiōe דם Dam. & inde דמיון Dimion. i. similitudo. vt. Ps. 16. Susceperit me sicut leo paratus ad predam. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Similitudo eius quasi leonis desiderantis predam. Significat etiam supradicta dictio דמה Dama. tacere. aut silere. vt Esa. 6. Ve mihi quia tacui. Thren. 3. Oculus meus afflictus est: nec tacuit. Item significat estimare siue existimare aut cogitare vel putare: aut arbitrari. vt. Ps. 47. Suscepimus deus misericordiam tuam in medio templi tui. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Estimauimus deus misericordiam tuam in medio templi tui. Ps. 49. Existimasti inique q̄ ero tui similis. Ester. 4. Ne putes q̄ animam tuam tantum liberes. Esa. 10. Ipse autem non sic arbitrabitur. i. cogitabit. & in eodem. 14. Iurauit dominus exercituū dicēs: si non vt putaui ita erit. Significat etiam opprimere aut excidere siue deuastare aut consumere. 2. Reg. 21. Virum qui attriuit nos & oppressit iniq̄. Osee. 4. Nocte tacere feci matrem tuam. Pro quo hebrei legunt. Nocte oppressi siue deuastaui aut excidi matrē tuam. Potest etiam significare tacere feci: sicut supra dictū est. & lxx. sequētes primum significatum transtulerūt. Noctē assimilaui matrem tuam. & in eodem. 10. Transire fecit samaria regem suum. pro quo hebrei legūt. Deuastauit vel consumpsit aut excidit samaria regem suum. & in eodē. 11. Sicut mane transiit: pertransit rex israel. Pro quo hebrei legūt. Mane excissus siue consumptus est rex israel. Abdie. 1. Quomodo conticuisses. Pro quo hebrei legūt. Quomō excissus vel consumptus es. Soph. 1. Conticuit omnis populus chanaā. Hiere. 47. Coticuit ascalon. Quod hebrei exponunt. Excissus est siue consumptus vel deuastatus est. Pōt etiam significare conticescere: vt supra dictum est. & inde דמי Demi. i. excissio. siue consumptio. vt Esa. 38. Ego dixi in dimidio dierum meorum. pro quo hebrei legūt. Ego dixi in excissione vel in consumptione dierum meorum. Et secundum hoc significatum exponunt aliqui hebrei aliqua que supra in dictione דמם Damam diximus significare tacere vel silere. vt. Ps. 30. Erubescant impii & deducantur in infernum. Hiere. 9. Et sileamus ibi quia dominus deus noster silere nos fecit. & in eodem. 25. Et conticuerūt arua pacis. vbi in predictis locis aliqui hebrei dicunt q̄ significat excidere vel opprimere: aut consumere. Sed potest significare tacere aut silere vel conticiscere: sicut supra dictum est quia possunt deriuari a dictione supradicta דום Dom. siue a dictione damam. De quo vide in predictis dictionib⁹. In de דמי Domi. i. silentium. vt Esa. 62. Et ne detis silentiū ei. Ps. 82. Deus quis similis erit tibi. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem trāstulit. Deus non silentium tibi. Et propter predictam equiuocationem potest etiam interpretari. Deus non similis tibi. i. nullus est similis tibi. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur דומיה Dumia. vt. Ps. 21. Et nocte non ad insipientiam mihi. Pro quo beatus Hieronymus transtulit. Et nocte nec est silentiū mihi. Ps. 38. Obmutui & humiliatus sum: & silui a bonis. Pro quo beatus Hieronymus transtulit. Obmutui & siletio tacui de bono. Et de hoc vide supra in dictione דום Dom.

(Simile eē. Assimilare. Adequare. Similitudo. Exemplar. Imago. Similitudo. Tacere. Estimare. Putare. Arbitrari. Opprimere. Deuastare. Transire. Consumere. Excidere. Excissio. Silere. Conticere. Silentium.)

דמן Domen. stercus siue sterquilinium. vt. Ps. 82. Facti sūt stercus terre. Hiere. 9. In sterquilinium super faciē terre erūt. & in eodem. Et cadet morticinium hominis quasi stercus super faciem regiōis. & inde מדמנה Madmena per additionem mem in principio & he in fine. i. sterquiliniū secundum hebreos. Sed beatus Hieronymus trāstulit plaustrum. Esa. 25. Sicut teruntur palee in plaustro. Ponitur etiam מדמן Madmen pro silentio vel silente sicut dictio supradicta. Hiere. 48. Ergo silens conticesces. vbi pro eo quod in littera nostra est silens: in hebreo ponitur מדמן Madmen. & dicunt aliqui hebrei q̄ est nomen proprium cuiusdam loci regionis moab. Et interpretatur stercus siue sterquilinium.

(Stercus. sterquiliniū. Plaustrū. Silens.)

דמע Damaa. lachrimare siue lachrimas fundere. plorare. vt Hiere. 13. Plorans plorabit & deducet oculus meus lachrimā. & inde דמעה Dimaa. i. lachrima. vt in loco predicto. & . 4. Reg. 20. Vidi lachrimam tuam. Esa. 25. Auferet dominus deus lachrimā. & Thren. 1. Et lachrime eius in maxillis eius. Quod in hebreo legitur in singulari. s. & lachrima eius in maxillis eius. & sic in aliquibus aliis locis vbi in translatione nostra legitur pluraliter. in hebreo legitur singulariter. & in plurali dicitur דמעות Demaoth. i. lachrime. vt Thren. 2. Defecerūt pre lachrimis oculi mei. Significat etiam דמעה Dimaa Liquorem. s. vini vel olei. secūdū hebreos. vt Exo. 22. Pro eo quod nos habemus decimas & primitias tuas nō tardabis offerre. Hebrei legūt. Plenitudinem tuam. s. frugum: & liquorem tuū. s. vini vel olei: non tardabis. s. offerre. Sed beatus Hieronymus transtulit sensum.

(Plorare. Lachrima. Lachrime. Liquor.)

דמשק Damesec. nomē proprium viri vel loci. vt Gen. 15. Et filius procuratoris domus mee: iste damasc⁹ eliezer. 4. Reg. 8. Venit quoq̧ eliseus in damascū. Esa. 7. Caput syrie damascus. Amos. 3. In plaga lectuli & in damasci grabato. Sed in predicto loco dicunt aliqui hebrei q̄ est nomen cōmune: & q̄ significat angulum. & sic ipsi legunt. In plaga lectuli & in angulo grabati. Alii vero dicunt q̄ deriuatur a dictione משק Mesech. que significat gubernare: siue sustentare. vt sit sensus. In plaga lectuli & in sustentaculo grabati.

(Damascus. Angulus. Sustētaculum.)

דנא Dena. siue דנה in lingua chaldaica est p̄nomē demōstratiuum generis feminini vel neutri. Dan. 2. Vt quererent miam a facie dei celi super sacramento isto. & in eodem. sacramentum hoc reuelatum est mihi. & in eodem. hoc est somniū. Et quandoq̧ preponitur ei littera caph. & dicitur כדנה. i. sic aut huiuscemodi. Hiere. 10. Sic ergo dicetis eis. Dan. 2. Verbum huiuscemodi non sciscitatur.

(Iste. Hoc. Sic. Huiuscemodi.)

דונג Donag. cera. vt. Ps. 67. Sicut fluit cera a facie ignis. Ps. 96. Mōtes sicut cera fluxerunt a facie domini. Michee. 1. Sicut cera a facie ignis.

(Cera)

דעך Daach. extinguere. conterere. consumere. vt Iob. 21. Quoties lucerna impiorū extinguetur. Ps. 117. Exarserunt sicut ignis in spinis. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatē transtulit. Extincti sunt quasi ignis spinarum. Prouer. 20. Extinguetur lumen eius in mediis tenebris. Significat etiam conterere vel cōsumere vt Iob. 6. Et vt incaluerint soluentur de loco suo. i. conterentur vel consumentur. Esa. 43. & cōtriti sunt quasi linū.

(Extinguere. Conterere. Cōsumere.)

דפי Dophi. opprobrium. Scandalū vt. Ps. 49. Et aduersus filium matris tue ponebas scandalum. & solum inuenitur in predicto loco. Beatus vero Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit opprobrium.

(Scandalū. opprobriū.)

דפק Daphac. pulsare. impellere. vt Iudi. 19. Et circūdātes domū senis fores pulsare ceperūt. Cāti. 5. Vox dilecti mei pulsantis. Gen. 37. Quas si plus in ambulando fecero laborare morientur vno die. Pro quo hebrei legunt. Et si impellerent eas vno die morientur omnes o ues. i. si eas fecero ambulare plus solito: morientur omnes oues. Vnde beatus Hieronymus transtulit sensum.

(Pulsare. Impellere.)

דק דקק Dac. siue דקק. cōminuere. cōterere. attenuare. Et semper scribitur cum simplici coph. vt Exo. 30. Cūq̧ in tenuissimum puluerem vniuersa cōtuderis. Pro quo hebrei legunt. Et contūdes ea & cōminues. & in eodem. 32. Et cōtriuit vsq̧ ad puluerem. pro quo hebrei legunt. Et contriuit donec cōminutum est. Deut. 9. Omnino quoq̧ in puluerem redigens. i. in puluerē cōminuens. 2. Reg. 22. Quasi lutum platearum cōminuam eos. & illud quod habetur psalmo. 17. Et quasi lutum platearum delebo eos. Ibi est scribitur אריקם Aricem per res & non per daleth. 4. Reg. 23. Combusit & cōminuit in puluerem. 2. Paralip. 34. Lucos etiam & sculptilia succidit atq̧ cōminuit. Et in eodem Lucos & sculptilia contriuit in frusta. Pro quo hebrei legunt. Lucos & sculptilia contriuit ad comminutēdum. i. in minutissimas partes. Esa. 28. Neq̧ in vngulis suis comminuet eum. & in eodem. 41. Triturabis gentes & cōminues Michee. 4. Et cōminues populos multos. & inde דק Dac. idest minutum siue cōminutum aut tenue vt Exo. 6. Apparuit in solitudine minutum & quasi pilo tussum. Accipitur etiam pro minutissimo vel tenuissimo puluere. vt Esa. 29. Et erit sicut puluis tenuis multitudo ventilantiū te. & in eodem. 40. Ecce insule quasi puluis exiguus. & scribitur aliquādo cum he in fine & dicitur דקה Daca. vt Leuit. 16. Et hauriens manu compositum thymiama in incensum. Pro quo hebrei legūt. Et plenis pugnis siue pugilis suis thimiamatis aromatum comminuti aut tenuis. 3. Reg. 19. Et post ignē sybilus aure tenuis. & in plurali דקות Dacoth. vt Gen. 41. Confecteq̧ macie. Pro quo hebrei legūt. Et tenues carne. & in eodem. Alie quoq̧ totidem spice tenues. Item דק Dac. i. lippus secundum beatū Hieronymum. vt Leuit. 21. Si gibbus si lippus. Hebrei tamen dicunt q̄ in predicto loco significat eū qui habet tenuē pellē vel telā super pupillā oculi. & inde דוק Doc. pro quo beatus Hieronym⁹ transtulit nihilum. Esa. 40. Qui extendit velut nihili celos. & est in hoc loco hebrei dicūt q̄ significat cortinā vel telā tenuē. & legūt sic. Qui extēdit velut cortinā vel telam celos.

(Cōminuere. Conterere. Minutum. Puluis tenuis. Cōminuti. Tenues. Lippus. Nihilum.)

דקר Dacar. perfodere. transfigere. cōfigere. vt Nu. 25. Et perfodit ambos simul: virum. s. & mulierem. Iudi. 10. Qui iussa perficiens interfecit eum. pro quo hebrei legūt. Et transfixit eum & mortu⁹ est. 1. Reg. 31. Euagina gladiū tuū & percute me. pro quo he. le. Euagina gladiū tuum & transfige me vel confige me. Esa. 13. Omnis qui inuentus fuerit occidetur. pro quo hebrei legūt Transfigetur vel p̄fodietur. s. gladiis. Zach. 12. Aspicient ad me quem cōfixerunt. & in eodē. 13. Et cōfigent eū pater eius & mater eius & inde מדקרים Meducarim. i. transfixi vel cōfixi. s. gladiis pro quo btūs Hieronymus trāstulit vulneratos. Hiere. 37 Et relicti fuerint ex eis aliq vulnerati. & inde מדקרות Madceroth. i. confixiones vel cōpunctiones. Prouer. 12. Est qui promittit & quasi gladio pungitur. pro quo hebrei legunt Est qui promittit vel qui profert quasi compunctiōes vel perfossiones gladii.

(Perfodere. Trāsfigere percutere. Occidere. Transfixi Vulnerati. Pungere Compunctiones.)

דר Dar. nomen cuiusdam lapidis preciosi. vt Ester. 1. Sup pauimentum smaragdino & pario stratū lapide dispositi erant. & dicunt hebrei q̄ significat lapidem lucidum & quod deriuatur a דרם Darom quod significat meridiem.

(Lapis parius.)

דרור Deror. libertas. remissio. electio. turtur. vt Leuit. 25. Et vocabis remissionem cunctis habitatoribus terre tue. i. libertatem. Hiere. 34. Predicans vt dimitteret vnusquisq̧ seruum suum. pro quo hebrei legunt. Predicans eis remissionem vel libertatem: vt dimitteret vnusquisq̧ seruum suum. & in eodē. Vt predicaretis libertatē vnusquisq̧ ad amicū suū. & in eodē. Ecce ego predico libertatē ait dominus. & scribitur cum vau in secūda syllaba. Significat etiam דרור Deror purum vel electū. vt Exo. 30. Sume tibi aromata prima myrrhe electe. i. eius que libere transit per manus mercatorū. Est etiā nomē cuiusdā auis. pro quo in nr̄a translatione ponitur turtur. vt. Ps. 83. Etenī passer inuenit sibi domum & turtur nidum. & beatus Hieronym⁹ in psalterio iuxta he. ve. posuit genus pro specie & transtulit auem. Et similiter Prouer. 26. Sicut auis ad alta transuolans & passer quolibet vadens. vbi ponitur pro passere. Et dicūt aliqui q̄ significat hirundinē: eo quod libere nidificat apud homines in quacūq̧ domo absq̧ vllo timore.

(Remissio. Libertas. Electum. Turtur. Passer.)

דראון Deraon. abominatio. opprobriū. vt Esa. 66. Et erūt vsq̧ ad facietatem visiōis omni carni. Pro quo hebrei legūt

Et erunt in opprobrium: siue in abominationem omni carni. Potest etiã significare sicut est in littera nostra. vt sit dictio composita a דַּי De. quod significat abũdantiam vel sacietatẽ aut satis: & רְאוֹן Raon quod deriuatur a verbo רָאָה Raa. quod significat videre. & licet dictio דַּי De. scribatur cum littera Iod ad hoc quod significet abundantiã vel sacietatem: tamen in cõpositione potest omitti illa littera: sicut in aliis dictionibus compositis in quibus deficiunt vel superfluunt alique littere & maxime quando sunt littere vocales: sicut est Iod. & translatio chaldaica concordat cum littera nostra. in qua sic habetur. Donec dicant iusti satis vidimus. ponitur etiam predicta dictio דֵּרָאוֹן Deraon. Dañ. 12 vbi dicitur. Alii in opprobrium vt videant semper. i. vt satis videant. Pro quo hebrei legunt. Alii in opprobrium in abominationem semper. potest etiam legi sic. In facietatẽ vel in abundantiam visionis semper. Quod est idem sensus cum littera nostra.

דָּרְבָן Darban. stimulus. vt. 1. Reg. 13. vsq ad stimulum corrigendum. & in plurali דָּרְבֹנוֹת Darbonoth. vt eccl's. 12. Verba sapientium sicut stimuli.

דָּרַג Darag. maceria. sepes. & scribitur cum mem in principio & cũ he in fine & dicitur מַדְרֵגָה Madrega. vt Cãti. 2. In cauernis macerie. & in pl'ali מַדְרֵגוֹת Madregoth. Pro quo beatus Hieronymus transtulit sepes. Ezech. 38. Et cadent sepes & omnis murus. Sed in suis explanationibus super loco predicto dicit ꝙ significat munitiões. & in lingua chaldaica דַּרְגָּא Darag significat gradum vel locũ eminentẽ.

דַּרְדַּר Dardar. tribulus. vt Gen. 3. Et spinas & tribulos germinabit tibi. Et solum inuenitur in predicto loco. Et ponitur ibi in hebreo singulare pro plurali.

דָּרַךְ Darach. calcare. conculcare. ambulare. incedere. ire. viam facere. dirigere. tẽdere. extendere. s. arcum. vt Deut. 1. Et ipsi dabo terram quam calcauit. & in codẽ. 11. Ois locus quẽ calcauerit pes vester: vester erit. & in codẽ. 33. Et tu eorũ colla calcabis. Ios. 1. Oẽm locũ quẽ calcauerit vestigiũ pedis vestri. Iudi. 5. Cõculca aĩa mea robustos. & in codem. 20. Ceciderunt atq prostrati sunt ad orientalẽ plagã vrbis gabaa. pro quo hebrei legũt. Calcauerũt siue conculcauerunt eũ vsq cõtra gabaa. Iob. 22. Nũquid semitam seculorũ custodire cupis: quã calcauerunt viri iniqui. i. ꝑ quã ambulauerunt viri iniqui. & in codẽ. 28. Non calcauerunt eã filii institorum. Ps. 90. Sup aspidem & basiliscũ ambulabis. Esa. 11. Ita vt transeant per eũ calciati. i. vt ambulent vel incedant per eũ. & in eo. 59. Ois qui calcat in eis ignorat pacem. i. oĩs qui ambulat vel incedit in eis. Michee. 1. Et calcabit super excelsa terre. Significat etiã calcare vuas vel oliuas in torculari. vt Iudi. 9. Vastãtes vineas vuasq calcantes. Nee. 13. Calcantes torcularia in sabbato. Esa. 63. Et vestimenta tua sicut calcantis in torculari. & in eodem. Torcular calcaui solus. Hiere. 25. Celeuma quasi calcantiũ cõcinetur. Thrẽ. 1. Torcular calcauit dominꝰ. Michee. 6. Tu calcabis oliuas. Item significat viam facere siue viam preparare. vt Abach. 3. Viam fecisti equis tuis in mari. Potest etiam legi sic. Calcasti in mari equis tuis. Ponitur etiam ꝓ triturare. vt Hiere. 51. Filia babylonis tempus triture eius. Significat et dirigere vel incedere. Ps. 24. Diriget mãsuetos in iudicio. & in eodem. Dirige me in veritate tua. Ponitur etiam pro oriri. vt Nu. 24. Orietur stella ex iacob. Sed etiã in hoc loco hebrei legunt. Incedet siue ambulauit stella ex iacob. Inde דֶּרֶךְ Darech. siue דֶּרֶךְ Derech. i. via. Iter. consuetudo. Mos. vt Geñ. 6. Omnis quippe caro corruperat viam suam. Et in eodem. 19. Et mane proficiscemini in viam vestram. & in eodem. Et custodierit me in via ꝑ quã ambulo. Exo. 4. Cũq essent in itinere in diuersorio. & in eodem. 18. Viam per quam ingredi debeant. Nu. 21. Et tedere cepit populus itineris ac laboris. & in eodem. Via regia gradiemur. Ios. 23. En ego hodie ingredior per viam vniuerse terre. Iudi. 17. Cũq venisset in mõtem ephraim iter faciens. 1. Reg. 12. Et docebo vos viam rectam & bonã 3. Reg. 13. Nec reuerteris per viam qua venisti. & in codẽ. Abiit ergo per aliam viam & non est reuersus per iter quo venerat. Iob. 17. Et tenebit iustus viam suã. Ps. 1. Qm̃ nouit dominus viam iustorum & iter impiorum peribit. Ps. 2. Nequãn irascatur dñs & pereatis de via iusta. Esa. 10. Et baculum suum leuabit super te in via egypti. & in codẽ. 40. Parate via dño. Ponitur ẽt pro more vel consuetudine: vt Geñ. 19. Et nullus virorum remansit qui possit ingredi ad nos iuxta morẽ vniuerse terre. & in eodem. 31. Quia iuxta consuetudinem feminarum nunc accidit mihi. & etiam ponitur aliqñ in nr̃a translatiõe via: pro more vel cõsuetudie Et in plurali דְּרָכִים Derachim. i. vie. vt Hiere. 6. State sup vias & videte. & qñ post se regit genitiuum vel qñ cõponitur cũ pronominibꝰ ãmittit litterã mem. vt Leuit. 26. De sertecp fiẽt vie vestre. 2. Parali. 13. Reliq aũt sermonũ abie viarũq & operũ eius. Ps. 24. Vias tuas dñe demonstra mihi. Ps. 118. Vias meas annunciaui. Ps. 137. Et cantẽt in viis dñi. Prouer. 10. Qui aũt deprauat vias suas manifestus erit & in eodem. 28. Qui peruersis graditur viis concidet semel. & in codẽ. 31. Et diuitias tuas ad delẽdos reges. Pro ꝙ hebrei legũt. Et vias tuas ad delẽdos reges. Esa. 58. Et glorificaueris eũ dũ non facis vias tuas. vbi ponitur ibi vias ꝓ negociis vel operibus. Inde מִדְרָךְ Midrach. i. quãtum pôt calcare vnius pedis vestigiũ: vt Deut. 2. Neq enĩ dabo vobis de terra eorum quãtũ pôt vnius pedis calcare vestigiũ Item דָּרַךְ Darach. tendere. s. arcũ vel sagittas. vt. Ps. 7. Arcum suum tetendit. Ps. 10. Qm̃ ecce peccatores intenderũt arcũ. Ps. 36. Et intenderunt arcum suum. Ps. 63. Intẽderũt arcũ rem amarã. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Intenderũt sagittam suã verbũ amarissimum. Esa. 5. Omnes arcus eius extenti. & in codẽ. 21. A facie arcus extenti. Hiere. 9. Et extenderunt linguã suã quasi arcum mendacii. & in eo. 51. Nõ tẽdat qui tẽdit arcũ suum. Thren. 2. Tetendit arcum suum quasi inimicus.

דַּרְכְּמוֹן Darchemon. drachma. solidus. vt Esdre. 2. Auri solidos q̃draginta millia & mille. Nee. 7. Auri drachmas viginti millia. & solum inuenitur in numero plurali.

דָּרוֹם Darom. meridies. siue austrũ. vt Deut. 33. Mare & meridiem possidebit.

דְּרָעַ Daraa. in lingua chaldaica significat brachiũ. Dañ. 2. Pectus & brachia de argento. & scribitur etiam cum aleph in principio. & dicitur אֶדְרָע Edraa. Esdre. 4. Et prohibuerunt eos in brachio & robore.

דָּרַשׁ Daras. querere. cõsulere. exquirere. requrere. vt Geñ. 9. Sanguinem enĩ animarũ vestrarũ requirã. & in eodem. Et de manu fratris eius requirã animã hois. & in eo. 42. Sanguis eius exquiritur. Leuit. 10. Cũ q̃reret moyses exustũ reperit. Deut. 4. Si tñ toto corde q̃sieris eũ. & in eo. 13. Quere solicite & diligẽter rei veritate perspecta. Esdre. 10. Vt quererent rẽ. vbi ponitur דָּרְיוֹשׁ Darios ꝓ דְּרֹשׁ Deros. & Ps. 9. Queretur peccatũ illiꝰ & non inuenietur. Ps. 13. Aut requirens deũ. Ps. 21. Laudate dñm qui requirunt eum. Ps. 33. Exquisiui dñm & exaudiuit me. Ps. 108. Et eiiciantur de habitationibus suis. pro quo beatus Hieronymꝰ in psalterio iuxta hebraicã veritatẽ transtulit. Et querãtur in parietinis suis. Ps. 110. Exquisita in omnes volũtates eiꝰ Ps. 118. In toto corde meo exquisiui te. Esa. 31. Et dñm nõ exquisierũt. & in eo. 55. Querite dñm dũ inueniri põt. & in codẽ. 58. Me etenim de die in diem querunt. & in codẽ. 62 Tu aũt vocaberis quesita ciuitas. & in eodem. 65. Quesierunt me qui antea non interrogabant. Ponitur ẽt pro consulere vel interrogare. vt Geñ. 25. Perrexitq rebeca vt cõsuleret dominũ. Ezech. 14. Et venerit ad prophetam vt interroget per eum me. & in eodem. 20. Venerunt de seniori bus israel vt interrogarent dñm. & in eo. Nunquid ad interrogandũ me vos venistis. & in voce passiua significat respõdere ad interrogata. vt in codẽ. 14. Nunquid interrogatus respõdebo eis. & in eo. 20. Viuo ego quia non respondebo vobis. & inde מִדְרָשׁ Midras. i. liber in quo scribuntur res geste: eo quod in eo requiruntur res geste seu preterita. vt 2. Paralip. 13. Reliqua aũt sermonũ abie viarũq & operum eius scripta sunt diligentissime in libro addo prophete.

דָּשָׁא Dasa. germinare. pululare. Herbã facere. vt Geñ. 1. Germinet terra herbam virẽtem. Ioel. 2. Quia germinauerunt speciosa deserti. Inde דֶּשֶׁא Dése. i. herba. dũ est tenera & recẽs orta. Geñ. 1. vt supra. & in eodem. Et protulit terra herbam virentem. Deut. 32. Quasi imber super herbam. Hiere. 50. Qm̃ effusi estis sicut vituli super herbã.

דָּשֵׁן Dasan. impinguare. incrassari. Pingue esse. cinerem colligere. vel a cinere mundare. Deut. 31. Cũq comederint & saturati crassiq fuerint. Ps. 19. Et holocaustũ tuũ pingue fiat. Ps. 22. Impinguasti in oleo caput meũ. Prouer. 11. Anima que benedicit impinguabitur. & in codẽ. 13. Aĩa aũt operantiũ impinguabitur. & in eo. 15. Fama bona impinguat ossa. & in eo. 28. Qui vero sperat in dño saluabitur. pro quo hebrei legunt. Qui vero sperat in domio impinguabitur. Esa. 34. Incrassatus est adipe. & in eo. Et humus eorum adipe pinguium. Pro quo hebrei legunt. Et humus eorum adipe impinguabitur. & inde דָּשֵׁן Dasen. i. pinguis vel crassus. vt Esa. 30. Eritq vberrimus & pinguis. & in plurali דְּשֵׁנִים Desenim siue דִּשְׁנֵי Disne. Ps. 21. Manducauerunt & adorauerunt omnes pingues terre. Ps. 91. Vberes & bene patiẽtes erunt. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Pingues & frondẽtes erũt. & inde דֶּשֶׁן Desen. vel דֶּשֶׁן Dasen. cũ accentu in prima syllaba. i. pinguedo. crassitudo. vt Iudi. 9. Nũquid possum deserere pinguedinem meã. Ps. 66. Sicut adipe & pinguedie repleatur anima mea. Esa. 55. Et delectabitur in crassitudine aĩa vestra. Hiere. 31. Et inebriabo aĩam sacerdotum pinguedine. Item דֶּשֶׁן Desen siue דָּשֶׁן Dasen. i. cinis. vt Leuit. 1. In quo cineres effundi solent. pro quo hebrei legũt. In locum cineris. & in hebreo caret nũero plurali. & in codẽ. 4. Tolletq cineres quos vorans ignis exussit. 3. Reg. 13. Et effũdetur cinis q in eo est. & inde verbũ דִּשֵּׁן Dasen. i. cineres colligere. vel a cinere mundare. vt Exo. 27. Faciesq in vsus eius lebetes ad suscipiendos cineres. Nu. 4. Sed & altare mundabũt cinere. & inde illud psalmi. 20. Et holocaustum tuũ pinguefiat: exponũt aliqui hebrei. Et holocaustũ tuũ incineretur. i. in cinerẽ redigetur sup altare holocausti.

דָּת Dath. edictũ. lex. ritus. constitutio. sñia. Esdre. 8. Dederũtq edicta regis satrapis qui erant de cõspectu regis. Ester. 1. Scientium leges ac iura maiorum. & in codẽ. & scribantur iuxta legem persarum atq medorũ. & in eodem. 3. Nouis vtens legibus: & in eodem. Insuper & regis scita cõtemnens. Pro quo hebrei legunt. Et leges siue edicta regis non ipsi faciunt. i. cõtemnũt. & in codẽ. Statimq edictũ pependit in susis. & in codẽ. 4. Et tunc ingrediar ad regẽ contra legem faciens. Dañ. 2. Vna est de vobis sñia. & aliqñ scribitur cum aleph in fine. vt in eodem. Et egressa sñia sapientes interficiebantur. Ponitur ẽt pro tributo quod datur regibus vel principibus per singulos annos. vt Esdre. 6. vt de arca regis. i. de tributis que dantur de regiõe trãs flumen.

דִּתְאָה Ditha in lingua chaldaica significat herbã siue fenum. Dañ. 4. Et cum feris pars eiꝰ in herba terre.

דְּתָבְרַיָּא Dethabraia. in lingua chaldaica significat optimates siue magnates. & solum inuenitur in nũero plurali. Dañ. 3. Duces & tyrãni & optimates.

De incipientibus a littera. ה. He.

הַ Ha. Ista particula הַ Ha. Nunq̃ reperitur sola per se sicut nec vlla alia littera hebraica. Sed apponitur nomini vel verbo & aliquibus aliis partibus orationis. Et qñ preponitur: tunc cõmuniter est quasi articulus demõstratiuus sicut in greco. ὁ. ἡ. τό. qui sunt articuli masculini & feminini & neutrius sicut in nostro vulgari dicitur. El. la. los. las. Et sic in hebreo dicitur הָאִישׁ Hais. i. vir cũ predicto articulo El. s. vir specialis de quo habemus aliquam cognitionem: vel de quo facta est aliqua mentio. & ideo nunq̃ apponitur nomini proprio quia est notus per se & non indiget tali articulo. nec etiam predictus articulus apponitur nomini qñ illud no mẽ iungitur cũ ꝓnomine deriuatiuo. s. Meus. tuus suus. noster. vester. Nisi in paucis admodũ locis: vt Ios. 7. Et abscondi in terra contra medium tabernaculi mei. vbi huic nomini tabernaculi mei in hebreo preponitur predictus articulus & dicitur הָאָהֳלִי Haaholi. Et quãtum memoria teneo solum inuenitur in predicto loco. In aliis vero locis semper apponitur nomini quod non habet post se ꝓnomen adiunctum. vt Geñ. 42. Locutus est nobis dñs terre dura. pro quo in hebreo habetur. Locutus est nobis vir dominus terre dura. vbi preponitur predicta particula הַ Ha huic dictioni vir. Exo. 11. Fuitq moyses vir magnus valde. Pro quo in hebreo habetur. Et eũ vir moyses magnus valde. s. fuit הָאִשָּׁה Haisa. i. mulier cum predicto articulo. la. vt Geñ. 3. Mulier quã dedisti mihi sociã. הָאֲנָשִׁים Haanasim. idest viri. cum predicto articulo los. vt Geñ. 34. Irati sunt valde. pro quo in hebreo habetur. Irati sũt viri valde. Exo. 35. Viri cum mulieribus prebuerũt. הַנָּשִׁים Hanasim. i. mulieres cum predicto articulo. las. vt in codem. 15. Egressęq sunt oẽs mulieres post eam. & predictus articulꝰ הַ Ha preponitur omnibus casibꝰ & generibꝰ & nũeris. Nominatiuo vt הָאָרֶץ הָיְתָה Haares haitha. i. terra erat. vt Geñ. 1. Terra aũt erat inanis & vacua. genitiuo vt מִקְוֵה הַמַּיִם Micue hamaim. i. cõgregationem aquarum. vt in eodem. Cõgregationesq aquarũ vocauit maria: Datiuo vt עַל הָאָדָם Al haadam. i. homini. vt in codẽ. 2. Precepitq ei dicens. Pro quo in hebreo habetur. Precepitq dñs deꝰ homini siue ipsi. adiens. Accusatiuo vt אֵת הַשָּׁמַיִם Eth hasamaim. i. celos. vt in eodem. 1. In principio creauit deus celum & terrã. Vocatiuo vt הַאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם Haazinu hasamaim. i. audite celi. vt Deut. 32. Audite celi que loquor. Ablatiuo vt בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי Baiom hasemini. i. in die octauo. vt Leuit. 9. Facto aũt octauo die. & aliqñ ponitur pro hoc articulo vocatiuo. s. o. vt הַמֶּלֶךְ Hamélech. i. o. rex. vt Iudi. 3. Verbũ secretũ habeo ad te. o rex הַשָּׂר Hasar. i. o princeps. vt. 4 Reg. 9. Verbum mihi ad te o princeps. & in eo. At ille dixit ad te o princeps. הַנַּעַר Hanaar. i. o adolescens. vt. 1. Reg. 17. De qua progenie es. o adolescẽs הָרֹאֶה Haroe. i. o videns. vt. 2. Reg. 15. O vidẽs reuertere in ciuitatem הַכֹּהֲנִים Hacohanim. i. o sacerdotes. vt Malach. 1. O sacerdotes qui despicitis nomen meum. Et secũdũ hebreos nunq̃ preponitur nomini proprio predictus articulus: nisi tñ nominibus appellatiuis. Et licet preponatur huic nomini ade tamẽ preponitur ei prout est no

Ille. me appellatiuum & significat hominem. Significat ēt q̃si pnomē demōstratiuū. vt הָאִישׁ Hais. i. ille vir. vt. 2. Reg. 12 Tu es ille vir qui fecisti hãc rem. vbi pro eo quod in lr̄a nostra est ille vir in hebreo habetur Hais. הָאִשָּׁה Haisa. i. illa mulier. vt. 1. Reg. 1. Ego sum illa mulier que steti coram te hic הָרְחָבָה Archaba. i. illa latissima. Hiere. 51. Murus babylonis ille altissimus. debet legi latissimus. & in hebreo murus est generis feminini. & aliqñ significat emphasim. i. nimiam quandā expressionem vel excellentiam. Sicut apud latinos. Alexander ille magnus. Sic apud hebreos. dicitur. הָאֱלֹהִים Haelohim siue הָאֵל Hael. i. ille deꝰ qui est sup oēs deos. הַגָּדוֹל Hagadol. i. ille magnꝰ. הַגִּבּוֹר Hagibor. i. ille potens. הַנּוֹרָא Hanora. i. ille terribilis, vt Deut. 10. Deꝰ magnꝰ & potens & terribilis. vbi oīnibus his dictionibus preponitur predictus articulus ה Ha. vt הָעַלְמָה Haalma. i. virgo cū predicto articulo. vt Esa. 7. Ecce uirgo cōcipiet & pariet filium. Apponitur etiam hec littera הֲ cum apice patha nomini uel pronomini aut uerbo. Et est articulꝰ interrogādi uel dubitandi: & significat nunquid uel nun. vt Geñ. 4. Nūquid custos fratris mei ego sum. & in eodem. 18. Nun vere paritura sum. & in eodem. 20. Nun gentem ignorantem & iustam interficies. & in eodem. 27. Nun vnā tm̄ benedictionem habes. & in eodē. 34. Nunquid vt scorto abuti debuere sorore nostra. & in eodē. 37. Nunquid rex noster eris. Et in eodem. 41. Nun inuenire poterimꝰ talem uirū. & Exo. 2. Nun occidere me uis. Nu. 11. Nunquid ego concepi oēm hanc multitudinem. & in eodem. 16. Nun paruin uobis est. Iob. 4. Nunquid homo dei cōparatione iustificabitur. Et sic in aliis q̃ plurimis locis. Item ponitur pro forsitan. vt Exo. 14. Forsitā non erāt sepulchra in egypto. Iob. 11. Forsitan vestigia dei cōprehendes. Item significat vtrū. Geñ. 24. Vtrum prosperum iter suum fecisset deus. & in eodem 27. Vtrum tu sis filius meus esau. & in eo. 37. Vide vtrū tunica filii tui sit. & in eodem. 42. Vtrum falsa an vera sint. Exo. 16. Vt tentem eū vtrum ambulet in lege mea. Nu. 11. Iam nunc videbis vtrum meus sermo opere compleatur. & in eo. 13. Vtrū fortis sit an infirmus. ponitur etiam in predicto loco pro An. & in eodē. 16. An & oculos nostros vis eruere. & 1. Reg. 21. An desūt nobis furiosi. Iob. 40. An extrahere poteris leuiatan hamo. Item ponitur pro hac particula. Si. interrogatiue vel dubitatiue. vt Geñ. 8. Vt videret si iam cessassent aque. & in eo. 43. Si pater viueret: si haberemus fratrem. & Exo. 4. Vt videam si adhuc viuāt. Ps. 13. Vt videat si est intelligens. Ps. 57. Si vere vtiqꝫ iustitiam loquimini. Item ponitur pro. Ne. Interrogatiue uel dubitatiue aut admiratiue. vt. 3. Reg. 13. Tu ne es vir dei qui venisti de iuda. & in eo. 17. Etiam ne viduā apud quam ego vtcūqꝫ sustentor afflixisti. & in eodem. 18. Tu ne es ille qui cōturbas israel. Item ponitur pro ecce. vt Iob. 26. Ecce gigantes gemūt sub aquis. Et qñ apponitur verbo vel participio aliquādo ponitur pro noīe relatiuo. s. qui. que. quod. vt Geñ. 2. Ipse est qui circuit oēm terrā euilaꝫ. & in eodē. 24. Quis est ille homo qui venit per agrum. Ios. 10. Et ait ad principes qui secū ierant. vbi ponitur הֶהָלְכוּ Hehalchu. idest qui ierant vel qui ambulauerant. & Esdre. 10. Omnes viri qui duxerūt vxores alienigenas. Ester. 1. Qui regnauit ab india vsqꝫ ad ethiopiam. Habet fortasse & alios modos significādi: qui possunt reduci ad supradictos. De quo vide in superiori tractatu grāmatice.

Nunquid. Nun. Forsitan. Utrum. An. Si. Ne. Ecce. Qui.

הָהּ Hah. interiectio est dolentis. pro quo beatus Hieronymus transtulit. Ve. vt Ezech. 30. Vlulate ve diei. & aliquādo scribitur cū aleph in pricipio. & dicitur אֲהָהּ Ahah. De quo vide supra in littera aleph. *Ve.*

הֵא He. ecce. vt Geñ. 47. Accipite semina & serite agros. Pro quo hebrei legunt. Ecce vobis semen & serite terrā. & Ezech. 16. Quapropter & ego vias tuas in capite tuo dedi. pro quo hebrei legunt. Et etiam ego ecce viam tuam in capite. s. tuo dedi. *Ecce.*

הַבְהָב Habhab. offerre. vt Osee. 8. Hostias offerent. & solum inuenitur in predicto loco. & dicunt aliqui hebrei ꝙ deriuatur a dictione יָהַב Iahab. que significat adducere vel afferre siue offerre. Alii vero dicūt ꝙ significat cōcremare siue assare. quia idem significat in lingua chaldaica & arabica. *Offerre.*

הָבָה Haba. aduerbium est exhortandi vel inuitandi. s. eia. age. agite. beatꝰ Hieronymꝰ transtulit venite. Geñ. 11 Venite faciamꝰ lateres. De q̄ vide īfra in dictiōe יָהַב Iahab. *Venite.*

הָבַל Habal. euanescere. siue vanū esse. Aut vane agere: vel vane loqui. vt. 4. Reg. 17. Secutiqꝫ sūt vanitates & vane egerūt. Iob. 27. Et quid sine causa vana loquimini. Hiere. 2. Et ambulauerunt post vanitatem & vani facti sunt. & inde הֶבֶל Hebel siue הֲבֵל Habel. i. vanitas aut vanum. & in plurali הֲבָלִים Habalim. i. vanitates aut vana. vt Eccl's. 1. Vanitas vanitatum dicit eccl's: vanitas vanitatū & oīa vanitas. & in eo. Vidi cūcta que fiunt sub sole & ecce vniuersa vanitas. & in eodē. 2. Et est quicqꝫ tam vanū. & in eo. Adolescētia & voluptas vana sunt. Deut. 32. Irritauerūt me in vanitatibus suis. Hiere. 10. Vana sunt & opus risu dignū. Pōitur etiam pro idolis vel pro sculptilibus. vt in eodem. 14. Nūquid sunt in sculptilibus gentium qui pluat. *Vane ager. Vana loq. Vanum et הֶבֶל הֲבָלִים Vanitas. Vanitates Vanum Sculptilia*

הָבֶן Haben. genꝰ eboris. Sed quia est dictio obscura & inusitata. ideo btūs Hieronymꝰ posuit in trāslatiōe ipsum hebraicū. vt Ezech. 27. Dētes eburneos & hebeninos. vbi ponitur in hebreo הָבְנִים Habnim. in nūero plurali. & solū inuenitur in predicto loco. Et dicunt aliqui hebrei ꝙ significat quoddā genus ligni pulcherrimi. *Hebenini הָבְנִים*

הֹבֵר Hober. augur. astrologus. vt Esa. 47. Stent & saluent te augures celi qui contemplantur sydera. lxx. vero sic transtulerunt. Stent & saluam te faciant astrologi celi. & solum inuenitur in nūero plurali & in predicto loco. *Augures. Astrologi.*

הָגָה Haga. meditari. loqui. clamare. sonos seu verba proferre. rugire. gemere. amouere. auferre. vt Iob. 27. Neqꝫ lingua mea meditabitur mendacium. Ps. 1. Et in lege eius meditabitur die ac nocte. Ps. 2. Et populi meditati sunt inania. Ps. 62. In matutinis meditabor in te. Ps. 70. Sed & lingua mea tota die meditabitur iustitiam tuam. i. loquetur. Ps. 76. Et meditabor in oībus operibꝰ tuis. Esa. 33. Cor tuū meditabitur timorē. & in eo. 37. Meditatꝰ est in spiritu suo duro per diē estus. Sed dicunt hebrei ꝙ in predicto loco significat amouere vel auferre. & sic legunt. Amouit siue abstulit in spiritu suo duro. & in eodē. 59. Concepimꝰ & locuti sumus de corde verba mendacii. ponitur ēt pro clamare. vt. Ps. 113. Nō clamabūt in gutture suo. & btūs Hieronymꝰ in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Nō sonabunt in gutture suo. Esa. 8. Qui stridēt in incantationibus suis. pro quo hebrei legunt. Qui garriūt & clamāt vel sonant aut loquūtur Item significat rugire vel gemere. vt Esa. 31. Quomō si rugiat leo & catulus leonis sup predam suā. & in eo. 59. Et q̃si columbe meditantes gememus. & supra in eodē. 38. Meditabor vt colūba. i. gemā vel rugiam vt colūba. Inde הֶגֶה Hege. i. sonus. sermo. locutio. gemitꝰ. vt Iob. 37. Et sonum de ore eius procedētē. & Ps. 59. Sicut aranea meditabuntur. Pro quo beatꝰ Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trāstulit. Quasi sermonē loquēs. ponitur etiā pro gemitu. pro q̄ beatꝰ Hieronymus transtulit carmē. s. lugubre vel triste. vt Ezech. 2. Et scripte erant in eo lamentationes & carmen *Meditari. Amouere. Loqui Clamare Sonare Rugire Gemere הֶגֶה Sonus Carmen.*

& ve. & aliqñ scribitur cum duplici gnimal. & significat clamorem vel rugitum aut meditationem. vt. Ps. 5. Intellige clamorem meum. & beatus Hieronymus transtulit. Intellige rugitum meum. Ps. 38. In meditatione mea exardescet ignis. & aliqñ scribitur cum tau in fine & dicitur הָגוּת Haguth. vt. Ps. 48. Et meditatio cordis mei prudentia. Inde הִגָּיוֹן Higaion. i. meditatio. vt. Ps. 9. In operibus manuum suarum comprehensus est peccator. pro quo hebrei legūt. In operibus manuum suarum corruit impius meditatio semper. siue meditatione semper. Ps. 18. Et meditatio cordis mei in conspectu tuo semper. Ponitur etiam pro cantico. vt. Ps. 91. Cum cātico in cithara. Item הָגָה Haga. amouere. auferre. 2. Reg. 20. Amoto ergo illo de via transibat oīs vir. & Prouer. 25. Aufer rubiginem de argento. & in eodē. Aufer impietatem de vultu regis. *Rugitus Meditatio הָגוּת Meditatio הִגָּיוֹן Meditatio Canticum הָגָה Amouere. Auferre.*

הָגָן Hagan. separatū. vt Ezech. 42. Que via erat añ vestibulū separatum per viam oriētalē ingredientibus. vbi pro eo quod in littera nostra est separatum in hebreo habetur הַגִּנָּה Hagina. & solum inuenitur in predicto loco. & dicunt hebrei ꝙ significat rectum siue directum. Tamē si illa particula הַ Ha esset articularis sicut supra in principio huius littere dictum est. Tunc dictio גִּנָּה Gina significat hortum siue pomerium. & tunc poterit esse talis littera. s. que via erat ante vestibulum siue ante peribolum horti siue pomerii per viam orientalem ingrediētibus. Alii vero dicūt ꝙ predicta dictio deriuatur a dictione נָגַן Nagan. que significat canere vel psallere. & legūt. Que via erat ante peribolum vel clausuram organizationis vel cantici. i. vbi leuite canebant laudes deo. & huius opinionis est Nicolaus de lyra cui concordat translatio chaldaica. *הָגָן Separatū הַגִּנָּה Canere.*

הֵד Hed. laus. siue gloria. vt Ezech. 7. Prope est dies occisionis & non glorie montium. & dicunt hebrei ꝙ significat sonitum siue clamorem aut resonantiam. Et ꝙ deriuatur a sequenti dictione que significat sonitum vel clamorē Alii vero dicunt ꝙ deriuatur a dictione הוֹד Hod. que significat laudem vel gloriam. sicut est in littera nostra. De quo infra dicetur. *הֵד Gloria*

הֵידָד Hedad. sonitus. strepitus. clamor. pro quo beatus Hieronymus transtulit vocem calcātium. Esa. 16. Vox calcantium irruit. & in eodem. Vocem calcantium abstuli. i. clamorem vel strepitum quem calcantes in torculari faciūt Quod etiam dicitur celeuma. vt Hiere. 25. Celeuma quasi calcantium concinetur. & in eodem. 48. Nequaqꝫ calcator vue solitum celeuma cantabit. & in eodem. 51. Et super te celeuma cantabitur. in quibus locis ponitur predictā dictio pro celeuma. Et scribitur cum iod in prima syllaba. *הֵידָד Uox calcātium. Clamor Celeuma.*

הַדַּבְרֵי Hadabre siue הַדָּבְרַיָּא Hadabraia in lingua chaldaica significat optimates siue principes. & solum inuenitur in numero plurali. Dañ. 3. & ait optimatibꝰ suis. *הַדָּבְרֵי Optimates*

הָדָה Hada. extendere. mitere. s. manū. vt Esa. 11. Et in cauernam reguli qui ablactatus fuerit manū suam mittet. Et solum inuenitur in predicto loco. *הָדָה Mittere.*

הָדַךְ Hadach. conculcare. conterere. vt Iob. 40. Et contere impios in loco suo. & solū inuenitur in predicto loco. *הָדַךְ Conterere*

הֲדֹם Hadom. scabellum. vt Ps. 109. Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Esa. 66. Terra autem scabellum pedum meorum. Item הֲדָם Hadem. in lingua chaldaica significat scīdere: aut in frusta secare & inde הַדָּמִין Hadamin. i. frustra seu fragmenta. Dañ. 1. Peribitis vos. pro quo hebrei legunt. in frusta concidemini. & in eodem. 3. Dispereat: & domus eius vastetur. pro quo hebrei legunt. In frusta concidatur. *הֲדֹם Scabellū. הֲדָם Scindere. הַדָּמִין Frusta.*

הֲדַס Hadas. myrtus. vt Nee. 8. Frōdes myrti & ramos palmarum. Esa. 41. Dabo in solitudine cedrum & spinā & myrtum. & in eodem. 55. Et pro vrtica crescet myrtus. & in plurali הֲדַסִּים Hadasim. pro quo beatus Hieronymus transtulit. Myrteta. Zach. 1. Et ipse stabat inter myrteta que erant in profundo. *הֲדַס Myrtus הֲדַסִּים Myrteta*

הָדַף Hadaph. impellere. expellere. subuertere. vt Nu. 35. Si per odium quis hominem impulerit. Deut. 6. vt deleret omnes inimicos tuos coram te. pro quo hebrei legūt. Vt expellat omnes inimicos tuos coram te. Prouer. 10. Et insidias impiorū subuertet. Esa. 22. Et expellam te de statione. Hiere. 46. Non stetit: quoniam dominus subuertit eum Ezech. 34. Pro eo quod lateribus & humeris impingebatis. i. expellebatis vel impellebatis. *הָדַף Impellere Expellere subuertere Impigere*

הָדַר Hadar. decorare. honorare. gloriare. glorificare. vt Leuit. 19. Et honora personā senis. Prouer. 25. Ne gloriosus appareas coram rege. i. ne glorieris coram rege seu ne glorificeris. Threñ. 4. Faciem senum non erubuerunt. Pro quo hebrei legunt. Facies senum non sunt honorate. vel non sunt decorate. Dañ. 5. Deum qui habet flatum tuū in manu sua non glorificasti. Exo. 23. Et pauperis non misereaeris in iudicio. pro quo hebrei legunt. Et pauperē non honorabis siue non decorabis in iudicio. Sed beatus Hieronymus transtulit sensum. & inde הָדָר Hadar siue הֶדֶר Heder. i. pulcher siue decorus: aut pulchritudo vl' decor. vt Leuit. 23. Sumetisqꝫ vobis die prīo fructꝰ arboris pulcherrime. Ps. 95. Confessio & pulchritudo in conspectu eius. Ps. 103. Cōfessionem & decorem induisti. Dañ. 11. Et indignꝰ decore regio. Ps. 144. Magnificentia glorie sanctitatis tue loquetur. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicā veritatē transtulit decorē glorie magnitudis tue & verba mirabilium tuorum loquar. Dañ. 4. Et in gloria decoris mei. & aliqñ scribitur cū tau in fine. vt. Ps. 95. Adorate dñm in atrio sancto eius. pro quo beatꝰ Hieronymꝰ in psalterio iuxta hebraicam veritatem trāstulit. Adorate dominum in decore sanctuarii. 2. Paralip. 20. Vt laudarent eū in turmis suis. pro quo hebrei legunt. Et laudarent decorē sanctuarii siue decorem sanctum aut in decore sanctuarii. Ponitur etiam pro dignitate. vt Prouer. 14. In multitudīe populi dignitas regis. i. gloria siue decor regis. & in plurali הֲדָרֵי Hadre. pro quo in nostra translatione habetur splēdores. Ps. 109. In splendoribus sanctorum. Sed beatꝰ Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem pro הַדְרֵי Hadre. legit הַרְרֵי Harere cum duplici res. i. montes. vbi sic transtulit. In montibus sanctis. Et hec varietas cōtigit propter similitudinem res & daleth: que sunt quasi vnius figure. & fortasse in libris antiquis erat scriptū הַרְרֵי Harere cū duplici res. Inde הָדוּר Hadur. i. decorus gloriosus siue formosus. vt Esa. 63. Iste formosꝰ in stola sua. & in plali הֲדוּרִים Hadurim. vt in eodem. 45. Et gloriosos terre humiliabo. Hebrei tamen dicunt ꝙ in predicto loco significat anfractus: siue abrupta: vel circuitus viarum: aut vias non rectas. & sic legunt. Et distorta. i. ea que non sunt recta rectificabo siue anfractus vel abrupta. s. viarum equabo. Item הֲדַר Hadar in lingua chaldaica significat reuertere. Dañ. 4. Et ad honorem regni mei decoremqꝫ perueni. pro quo hebrei legunt. Et ad honorem regni reuersus sum siue reductꝰ sum. *הָדַר Honorare. Gloriari. Glorificar. הָדָר Pulcher Pulchritudo. Decor. Dignitas. הֲדָרֵי splēdores. Montes. הָדוּר Formosus הֲדוּרִים Gloriosi הֲדַר Reuertere*

הוֹ Ho. ve. Interiectio dolentis. vt Amos. 5. Et in cūctis que foris sunt dicetur ve. ve. & solū inuenitur in p̄dicto loco. *הוֹ*

הוּא Hu. pronomen est tertie persone aut verbum substantiuum. s. ipse vel ipsum. ille vel illud. iste vel istud. is vl' id. est vel fuit. Geñ. 1. Ipse est qui circuit omnem terram eui *הוּא Ipse.*

lath. & in eodem. Ipsum est nomen eius. Et in eodē. 18. Ipse vero stabat iuxta eos. & in eo. 27. Quis igitur ille est qui dudū captam venationem attulit mihi. Exo. 6. Iste est aarō & moyses. & in eo. Iste est moyses & aaron. Ester. 7. Quis est iste & cuius potentie. Et accipitur etiam in genere neutro: quia hebrei non habent genꝰ neutrum: sed pro eo vtūtur cōiter genere masculino & aliquando feminino. Scribitur etiam היא Hi cum vau in medio dictionis. & cum puncto hiric in genere feminino. s. ipsa. illa. ista. vt Gen. 3. Mulier quam dedisti mihi sociam dedit mihi de ligno. pro quo in hebreo habetur. Ipsa dedit mihi de ligno. & in eodem. Ipsa conteret caput tuum. Sed in predicto loco in codicibꝰ hebreorum scribitur הוא Hu cum puncto surec: quod interpretatur ipse vel ipsum & refertur ad semen: De quo supra dixerat: inimicitias ponam inter te & mulierem & semen tuum & semen illius. Vtroq; tñ mō legi potest. quia eisdē litteris vtrūq; scribitur in hebreo scilicet ipsum & ipsa. Et in eodem. 17. Delebitur anima illa de populo suo. & in eodem. 24. Ipsa est mulier quam preparauit dominꝰ filio domini mei. & sic in aliis locis ponitur הוא Hi. cum vau in medio dictionis in genere feminino. Item ponitur הוא Hu. p hoc nomine relatiuo quis vel qui. vt Gen. 14. Qui habitabat in sodomis. & in eodē. Qui habitabat in conualle mābre. Ponitur etiam pro hoc verbo substantiuo Sum es fui. vt Gen. 20. Quia propheta est. & in eodem. In omni loco ad quem ingrediemur dices ꝙ frater tuꝰ sim. Deut. 32. Videte ꝙ ego sim solus. Vide etiam de hoc infra in dictione הוה Haua.

הוד Hod. gloria. laus. confessio. honor. decor siue species. Nu. 17. Et dabis ei precepta cunctis videntibus & parte glorie tue. 2. Paralip. 29. Et tibi laus. i. est. & Iob. 39. Gloria narium eius terror. Ps. 103. Confessionem & decorē induisti. Ps. 148. Confessio eius super celum & terrā. Hiere. 22. Ve domine: ve inclyte. Pro quo hebrei legunt. Ve domine siue ve domino & ve glorie eius. Dañ. 11. Et non tribuetur ei honor regius. Osee. 14. Et erit quasi oliua gloria eius. Zach. 10. Quasi equum glorie eius in bello. Significat etiam decorem siue speciē. 1. Paralip. 7. Soror autem eius regina peperit virum decorū. Dañ. 10. Et species mea immutata est in me.

הוה Haua. verbum est substātiuū. s. sum es fui. vt Gen. 27. Esto dominus fratrum tuorū. Esdre. 4. Nam & reges fortissimi fuerunt in ierusalem. Nee. 8. Et leuare te velis super eos in regē. Pro quo hebrei legunt. Et tu es sup eos rex. siue & tu velis esse super eos rex. Eccs. 2. Quid enim pderit homini de vniuerso labore suo. pro q he. le. quid em̄ est homini de vniuerso labore suo. Et aliquando scribitur cum aleph in fine. vt in eodem. 11. In quocūq; loco ceciderit ibi erit. & Iob. 37. Qui precipit niui vt descendat in terra. Pro quo hebrei legunt. Qui precipit niui esse in terra. i. vt descendat in terram sicut est in littera nostra. Dañ. 2. Tu rex videbas. Pro quo hebrei legunt. Tu rex videns eras. & aliquando scribitur cum lamed in principio & aleph in fine loco he. Dañ. 2. Sit nomen domini benedictum in secula. vide etiam de hoc infra in dictione היה Haia. Item הוה Houa siue הוה Haua aut הות Hauath. i. calamitas. vanitas. insidie. iniquitas. peruersitas. vt Iob. 6. Et calamitas quam patior. Esa. 47. Irruet super te calamitas quam non poteris expiare. Ponitur etiam pro vanitate. Ps. 51. Et preualuit in vanitate sua. Sed beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatē transtulit. Confortatus est in insidiis suis. Pro uer. 10. Insidias impiorum subuertet. Michee. 7. Et magnꝰ locutus est desiderium anime sue. Pro quo hebrei legūt. Et magnus locutus est iniquitatem vel peruersitatem anime sue. Sed mutando he primum in aleph: tunc potest significare desiderium. & in plurali. הוות Hauoth. Ps. 37. Et qui inquirebant mala mihi locuti sunt vanitates. sed beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit insidias. Ponitur etiam pro iniustitia. vt. Ps. 51. Iniustitiā cogitauit lingua tua. Pro quo beatus Hieronymus transtulit in predicto psalterio. Insidias cogitat lingua tua. Ps. 54. Et labor in medio eius & iniustitia. Pro quo beatus Hieronymus in predicto psalterio transtulit. Insidie in vitalibus eius. Ponitur etiā pro iniquitate. vt. Ps. 56. Donec transeat iniquitas. Sed etiam in hoc loco beatus Hieronymꝰ in predicto psalterio transtulit. Donec transeant insidie. Et dicūt aliqui hebrei ꝙ ab hac dictione deriuatur verbum התהותתו Thehothethu. Pro quo. lxx. trāstulerunt irruitis. vt. Ps. 61. Quousq; irruitis in hominem. Pro quo beatus Hieronymus in predicto psalterio transtulit. Vsquequo insidiamini contra virum.

הוי Hoi. interiectio dolentis. siue o. quod est aduerbium vocatiui casus. vt Esa. 1. Ve genti peccatrici. & in eodem 5. Ve qui coniungitis domum domui. & in eodem. Ve qui trahitis peccatum in funiculis vanitatis. & in eodē. Ve qui dicunt malum bonum & bonum malum. & in eodem. Ve qui sapientes estis in oculis vestris. & in eodem. Ve qui potentes estis ad bibendum vinum. & in eodem. 10. Ve qui cōdunt leges iniquas. & in eodem. Ve assur virga furoris mei & Hiere. 22. Non plangent eum ve frater & ve soror: non concrepabunt ei ve domine & ve inclyte. & in eodem. 47. O mucro domini vsquequo non quiesces. & Zach. 2. O. O fugite de terra aquilonis & in eodē. 2. O sion fuge. Esa. 55. Omnes sitientes venite ad aquas. Pro quo hebrei legunt. O omnes sitientes venite ad aquas. & aliquando scribitur sine Iod. & dicitur הו Ho de quo supra dictum est.

הון Hon. diuitie: siue multitudo aut abundātia diuitiarum. substantia. sufficientia. satis. vt. Ps. 118. Sicut in omnibꝰ diuitiis. Prouer. 11. Non proderunt diuitie in die vltionis. Et in eodem. 13. Et quasi pauper cum in multis diuitiis sit. Et in eodem. 19. Diuitie addunt amicos plurimos. Ponitur etiam pro substantiā. vt Prouer. 1. Omnem preciosam substantiam reperiemus. & in eodem. 3. Honora dominum de tua substantia. Et in eodem. 6. Omnem substantiam domꝰ sue tradet. Et in eodem. 10. Substantia diuitis vrbs fortitudinis eius. Et in eodem. 13. Substantia festinata minuetur. Et in eodem. 24. Vniuersa substantia preciosa & pulcherrima. Significat etiam satis vel sufficientia. vt Prouer. 30. Et quartum ꝙ nunquam dicit sufficit. Et in eodem. Ignis vero nunq; dicit sufficit. Ponitur etiam pro precio. vt. Ps. 43 Vendidisti populum tuum sine precio. idest sine substantia vel sine diuitiis.

הזה Haza. dormitare secundum hebreos. & inde הזים Hozim. idest dormitantes. Pro quo beatus Hieronymus transtulit. videntes vana. quasi חזים Chozim cum littera cheth. Esa. 56. Videntes vana dormientes & amantes somnia. & solum inuenitur in predicto loco.

הי Hi. ve. Interiectio dolentis. vt Ezech. 2. Et scripte erant in eo lamentationes & carmen & ve. & solū inuenitur in predicto loco.

היא Hi. pronomen est tertie persone generis feminini. i. ipsa. illa. ista. ea. eadē. vt Gen. 20. Et ipsa ait frater meus est. Iudi. 4. Que iudicabat populum. Et in eo. Et sedebat sub palma que nomine illius vocabatur. Pro quo hebrei legunt. Et ipsa sedebat sub palma debbora. Thren. 1. Habitauit inter gentes pro q̄ in he. hr ipsa habitauit inter gētes. Et aliquando scribitur cū vau in medio dictiōis sicut supra dictum est in dictione הוא Hu. Ponitur etiam pro hoc verbo substantiuo sum es fui. vt Gen. 12. Quare non indicasti mihi ꝙ vxor tua esset. Et in eodem. 20. Dixitq; de sara vxore sua soror mea est. Ps. 118. Quia in eternum mihi est.

היה Haia esse. verbum substantiuum. egrotare. euanescere. vt Gen. 6. Noe vir iustus atq; perfectus fuit in' generationibus suis. Et in eodem. 10. Ipse cepit esse potens in terra: & erat robustus venator coram domino. Et in eodē. Fuit autem principium regni eius babylon. Et in eodem. 21. Et fuit cum eo. Et in eodem. 26. Sit iuramentum inter nos. Exo. 3. Ego sum qui sum. & in eodem. Qui est misit me ad vos. Et in eodem. 9. Ecce manus domini erit super agros. Iudi. 16. Infirmus ero vt ceteri hominum. 1. Reg. 1. Fuit vir vnus de ramathaim. 2. Reg. 4. Duo viri principes latronum erant filio saul. Et 1 ꝓ. 7. Ego ero ei in patrē & ipse erit mihi in filium. Dañ. 1. Fuit autem daniel vsq; ad annum primum cyri regis. Et aliquando scribitur sine he finali. vt in aliquibus locis supradictis. Scribitur etiam aliquando cum duplici iod. vt Gen. 24. Soror nostra crescas in mille millium. Pro quo in hebreo habetur: Soror nostra tu sis in mille millium. 2. Reg. 15. Si veneris mecum eris mi hi oneri. & a predicta dictiōe: & a supradicto verbo היה Haua. deriuatur nomen domini tetragrammaton quod scribitur quattuor litteris. scilicet. Iod. he. vau. he. & significat esse vel essentiam. pro quo beatus hieronymus & alii interpretes traduxerunt dominum. & etiam hebrei pro hoc nomine legunt אדני Adonai. idest dominus. de quo vide supra in dictione אדן Adon. Et aliquando predicta dictio היה Haia. pōitur p hoc verbo. fio. fis. fit. vt Gen. 1. Fiat lux & facta est lux. Et in eodem. Fiat firmamentū in medio aquarum. Et in eodem. Et factum est ita. Et in eodem. Fiant luminaria. & Ruth. 1. Et factum est in diebus vnius iudicis. Thren. 3. quis est iste qui dixit vt fieret. Ezech. 1. Factum est verbum domini ad ezechielem filium buzi. Et in eodem. 6. Et factus est sermo domini ad me dicens. Et in voce passiua aliquando recipit nun in principio. vt Deut. 4. Si facta est aliquando huiuscemodi res. Iudi. 19. Nunquam res talis facta est. Prouer. 13. Desiderium si compleatur delectat animam. Pro quo hebrei legunt. Desiderium factum. idest completum delectat animam. Significat etiam infirmari siue languere: quando scribitur cum nun in principio. vt Dañ. 8. Et ego daniel langui & egrotaui per dies. Item significat euanescere siue perire. pro quo beatus hieronymus transtulit fugit. vt Dañ. 2. Et somnus eius fugit ab eo.

היך Hech. Quomodo. vt. 1. Paralipo. 13. Quomodo possum ad me introducere Arcam dei. Dañ. 10. Et quomodo poterit seruus domini mei loqui cum domino meo.

הים Him. Turbare. tumultuari. perdere. interficere. Ps. 54. Contristatus sum in exercitatione mea & cōturbatus sum. Michee. 2. Tumultuabuntur a multitudine hominum. Et aliquando scribitur sine iod. vt Deut. 7. Et interficiet illos donec penitus deleantur. Vbi vltimum mem non est de substantia dictionis: sed est pronomen relatiuum numeri pluralis. & Ruth. 1. Velox apud cunctos fama percrebuit. Pro quo hebrei legunt. Et conturbata est omnis ciuitas super eis. Siue tumultuata est omnis ciuitas super eis. Sed beatus Hieronymus transtulit sensum. Vide etiam de hoc infra in dictione המן Hamam. & in dictione המה Hama. Et inde מהומה Mehuma. idest perturbatio. pauor. interfectio. vt Deut. 7. Donec penitus deleantur. Pro quo hebrei legunt. Perturbatione siue interfectione magna nimis. Et. 1. Reg. 5. Fiebat enim pauor mortis in singulis vrbibus.

הין Hin. Velle. paratum esse. vt Deut. 1. Cumq; instructi armis pergeretis in montem. Pro quo hebrei legunt. Et voluistis ascendere in montem: siue parati fuistis ascendere in montem. Et dicunt aliqui hebrei ꝙ deriuatur a dictione הן Hen: que significat ecce. Item. הין Hin. Mensura erat liquidorum. vt Exo. 29. Et quartam partem Hin. Et Nume. 28. Et quartam partem Hin vini.

הכל Hechal. Templum. palatium. & communiter scribitur cum iod in prima syllaba. vt. 3. Reg. 6. Et porticus erat ante templum. Ps. 5. Adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo. Ps. 10. Dominus in templo sancto suo. Ps. 143. Circum ornate vt similitudo templi. & Esa. 6. Et ea que sub ipso erant replebant templum. Et in eodem. 39. Et erunt eunuchi in palatio regis babylonis. Hiere. 7. Nolite confidere in verbis mendacii dicentes: templum domini: templum domini: templum domini est. Et secundum hebreos ponitur ibi templum ter eo quod in tres partes erat diuisum. scilicet in domum exteriorem que dicebatur porticus. Et in domum mediam in qua erat mensa & candelabrum. Et in domum interiorem in qua erat arca & cherubin que dicebatur oraculum siue sanctum sanctorum. Dañ. 1. Et qui possent stare in palatio regis. Amos. 8. Et stridebunt cardines templi. Et in plurali. היכלים Hechalim: siue היכלי Hechle. secundum terminationem nominum masculinorum siue. היכלות Hechaloth. Secundum terminationem femininorum. vt. Ps. 44. A domibus eburneis ex quibus delectauerunt te. idest a templis vel a palatiis eburneis. Prouer. 30. Stellio manibus nititur & moratur in edibus regis. idest in palatiis regis. Ponitur etiam pro delubris. Esa. 13. Et syrene in delubris voluptatis. Osee. 8. Et oblitus est israel factoris sui & edificauit delubra.

הכר Hacar. Opprimere. Iob. 19. Et non erubescitis opprimentes me. Et aliqui hebrei dicunt ꝙ significat impudenter agere. siue ingratum esse. Quia in lingua Arabica significat impudentiam. Vnde in predicto loco ipsi legunt. Et non erubescitis impudenter agitis contra me: siue ingrati estis mihi. Et inde הכרת Hacarath. idest impudentia siue ingratitudo. Esa. 3. Agnitio vultus eorum respondebit eis. Pro quo hebrei legunt: Impudentia vultus eorum respondebit eis. Vnde subditur: Et peccatum suum quasi sodoma predicauerunt: & non absconderunt. Potest etiam deriuari a verbo נכר Nacar. Quod significat cognoscere vel agnoscere. sicut est in littera nostra.

הלל Halal. Laudare. gloriari. letari. splendescere. fulgere Insanire. conturbare. iniq; agere. Iudi. 16. Quod cetiam populus videns laudabat deum suum. 1. Paralipo. 16. Laudate nomen sanctum eius. Pro quo hebrei legunt. Laudamini siue gloriamini in nomine sancto eius. Et in eodem. 29. Confitebimur tibi & laudabimus nomen tuum inclytum. 2. Paralipo. 20. Laudabant dominum

deum israel voce magna. ps. 9. Quoniam laudatur peccator in desideriis anime sue. ps. 21. In medio Ecclesie laudabo te. Ps. 62. Et labiis exultationis laudabit os meum. Et in eodem. Laudabuntur omnes qui iurant in eo. Ps. 101. Et qui laudabant me aduersum me iurabant. Sed beatus hieronymus aliam significationem sequens in psalterio iuxta hebraicam ve. transtulit. Exultantes per me iurabant. Ps. 118. Septies in die laudem dixi tibi. pro laudaui te. Et in eodē. Viuet anima mea: & laudabit te. Ps. 134. Laudate nomen domini laudate serui domini. Ps. 145. Lauda anima mea dominum. Ps. 148. Laudate dominum de celis. Ps. 150. Omnis spiritus laudet dominū. Prouer. 27. Laudet te alienus & non os tuum. Et in eodem. 31. Mulier timens deum ipsa laudabitur. Et in eodem. Laudent eam in portis opera eius. Canti. 6. Regine & concubine & laudauerunt eam. Esa. 38. Neq; mors laudabit te. Et in eodem. 45. In domino iustificabitur & laudabitur omne semen israel. Et inde מְהֻלָּל Mehulal. siue מַהֲלָל Mahalal. idest laudabilis: siue laus: vel laudatio. vt. 1. Reg. 22. Laudabilem inuocabo dominum. Prouer. 27. Sic probatur homo ore laudantis. Pro quo hebrei legunt. Et homo iuxta laudem suam siue iuxta laudationem suam. Sed beatus hieronymus transtulit sensum. Et inde תְּהִלָּה Thehila. siue תְּהִלַּת Thehilath. idest laus. siue laudatio aut laudabilis. vt in titulo psalmi. 44. Vbi dicitur laudatio ipsi dauid. & in eodem Ps. Laudationem domini loquetur os meum. Hiere. 49. Quomodo dereliquerunt ciuitatem laudabilem. Et in plurali. תְּהִלּוֹת Thehiloth. vt. Ps. 21. Tu autem in sancto habitas laus israel. Pro quo hebrei legunt. Et tu sāctus habitator siue habitās laudes israel siue laudatiōes israel. Beatus vero hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Et tu habitator sancte laus israel. Et ponitur ibi singulare pro plurali. & Esa. 60. Et laudes domini annunciantes. Scribitur etiam pluraliter. הִלּוּלִים Hilulim. idest laudationes. Pro quo beatus hieronymus transtulit laudabiles. vt Leuit. 19. Quarto autem anno omnis fructus eorum sanctificabitur laudabilis domino. & inde הַלְלוּיָה Aleluia. idest laudate dominum. & est dictio composita ab הַלְלוּ Halelu. ꝙ significat laudate vt supra. & יָה Ia: quod est vnum de nominibus dei: & ponitur pro domino. vt Ps. 146. Laudate dominum quoniam bonus est psalmus. Vbi pro eo quod in littera nostra est Laudate dn̄m: in hebreo habetur הַלְלוּיָה Haleluia. Itē הָלַל Halal significat gloriari vel letari. scilicet quando est verbum quarte coniugationis. vt. Ps. 48. Et in multitudine diuitiarum suarum gloriantur. Ps. 51. Quid gloriaris in malitia: qui potens es in iniquitate. Ps. 96. Et qui gloriantur in simulachris suis. Ps. 105. Et gloriemur in laude tua. Prouer. 20. Et cum recesserit gloriabitur. Et in eodem. 27. Ne glorieris in crastinum. Hiere. 9. Non glorietur sapiens in sapientia sua: & non glorietur fortis in fortitudine sua: & non glorietur diues in diuitiis suis: sed in hoc glorietur qui gloriatur. Ponitur etiam pro letari. vt Esa. 41. Et in sancto israel letaberis. Et inde הִלּוּלִים Hilulim. Pro quo beatus Hieronymus transtulit choros cātantium. vt Iudi. 9. Et factis cantantium choris ingressi sunt fanum dei sui. Item הָלַל Halal. idest splendere. fulgere. lucere. Iob. 29. Quando splendebat lucerna eius super caput meum. Et in eodem. 31. Si vidi solem cum fulgeret. Et in eodem. 41. sternutatio eius splendor ignis. Esa. 13. Quoniam stelle celi & splendor earum non expandent lumen suum. vide etiam de hoc supra in dictione אָהַל Ahal. & inde הֵילֵל Helel. idest lucifer. vt Esa. 14. Quomodo cecidisti de celo lucifer qui mane oriebaris. Significat etiam הָלַל Halal Insanire: vt. 1. Reg. 21. Et collabebatur inter manus eorum. Pro quo hebrei legunt. Et insaniebat inter manus eorum. Hiere. 25. Et bibent & turbabuntur & insanient. Ponitur etiam pro conturbare. vt Eccl's. 7. Calumnia conturbat sapientem. Et Naū. 2. In itineribus conturbati sunt. Item ponitur pro iniq; agere. Ps. 74. Dixi iniquis nolite iniq; agere. Et inde הֹלְלִים Holelim. idest stulti siue iniqui. Ps. 5. nec permanebunt iniusti ante oculos tuos. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Non stabunt iniqui in conspectu oculorum tuorum. Ps. 72. Quia zelaui super iniquos. Et inde מְהוֹלָל Meholal. idest stultus. siue iniquus. pro quo beatus hieronymus transtulit. Errorem. Eccl's. 2. Risum reputaui errorem. & inde הוֹלֵלוֹת Holeluth. idest insania vel stultitia secundum hebreos. Sed beatus hieronymus transtulit. errorem. Eccl's. 1. Erroresq; & stultitiam. Et in eodem. 7. Et vt cognoscerem impietatem & errorem imprudentium. & in eodem. 10. Et nouissimum oris illius error pessimus. Et supra in eodem. 9. transtulit contemptum. vbi dicitur. Vnde & corda filiorum hominum implentur malicia & contemptu in vita sua. Et inde תָּהֳלָה Tahola. Pro quo beatus hieronymus transtulit prauitatem. vt Iob. 4. Et in angelis suis reperit prauitatem.

הֲלֹא Halo. Nonne. nunquid non: vtiq;. ecce. Geñ. 20. Nōne ipse dixit mihi soror mea est. Et in eodem. Nōne pro rachel seruiui tibi. Exo. 4. Nonne ego dominus. Iudi. 9. Nunquid non est ipse filius ierobaal. Prouer. 8. Nunquid non sapientia clamitat. Et aliquando scribitur cum vau & aleph in fine. vt Geñ. 4. Nonne si bene egeris recipies. Et in eodem. 31. Nonne quasi alienas reputauit nos. Et in eodem. 42. Nunquid non dixi vobis nolite peccare in puerum. Et aliquando ponitur pro vtiq; siue pro ecce. vt Exo. 4. Aaron frater tuus leuites scio ꝙ eloquens sit. Pro quo hebrei legunt. Vtiq;: siue ecce Aaron frater tuus leuites. Deut. 4. Qui est in rabath filiorum amon. pro quo hebrei legunt. Vtiq; est siue ecce est in rabath filiorum Amon. Ios. 1. Ecce precipio tibi confortare & esto robustus. Et. 1. Reg. 10. Ecce vnxit te dominus super hereditatem suam in principem. Et in eodem. 23. Nonne ecce dauid latitat apud nos. Vbi ponitur pro nonne & ecce. Ruth. 2. Audi filia ne vadas in alterum agrum ad colligendum. Vbi in hebreo premittitur supradicta dictio. scilicet vtiq; siue ecce audi filia. 1. Reg. 13. Ego enim sum qui precipio vobis. Vbi similiter in hebreo premittitur supra dicta dictio הֲלֹא Halo. Vide etiam de hoc infra in dictione. לוֹא Lo.

הָלְאָה Hala. Vltra. trans. illuc. Deinceps. vt. 1. Reg. 10. Cumq; abieris inde & vltra transieris. Et in eodem. 20. Ecce sagitte vltra te sunt. Et in eodem. Ecce sagitta ibi est: porro vltra te. Amos. 5. Et migrare vos faciam trans damascum. Ponitur etiam pro illuc. vt Geñ. 19. Recede illuc. Nu. 16. Et ignem huc illucq; dispergat. Vbi ponitur pro huc & illuc. Item significat deinceps. vt Leuit. 22. Die autem octauo et deinceps offerri poterunt. 1. Reg. 18. A die illa et deinceps. Et inde deriuatur נַהֲלְאָה Nahalaa. idest remota vel eiecta aut repulsa. Et est participium passiuum in hebreo. Pro quo Beatus hieronymus transtulit. Eam que laborauerat. vt Mich. 4. Et eam que laborauerat in gentem robustam. LXX. vero transtulerunt. Et repulsam. Potest etiam deriuari a dictione. לָאָה Laa. Que significat laborare. sicut beatus hieronymus transtulit.

הָלָה Hala. Iniq; siue praue agere. & inde תָּהֳלָה Tahola. i. Prauitas. Iob. 4. Et in angelis suis reperit prauitatē. De quo vide supra in dictione הָלַל Halal.

הָלַךְ Halach. Ambulare. gradiri. ire. incedere. procedere. Discurrere. transire. Geñ. 3. Et cum audissent vocem domini dei deambulantis in paradiso. Et in eodem. 5. Et ambulauit enoch cum deo. Et in eodem. cum deo ambulauit noe. Et in eodem. 17. Ambula coram me. Et in eodem. 32. Ecce properat in occursum tuum. Pro quo hebrei legunt. Et ecce ipse ambulat in occursum tuum Et in eodem. 48. Deus in cuius conspectu ambulauerunt patres mei. Leuit. 26. Et ambulabo inter vos. Deut. 22. Dominus enim deus tuus ambulat in medio castrorum tuorū Ios. 10. Et ait ad principes exercitus qui secum ierant. Et ponitur ibi הָלְכוּא Halchu cum aleph addita in fine. 3. Re. 21. Et ambulauit demisso capite. Iob. 23. Si ad orientem iero nō apparet. Et in eodem. 24. Nudos dimittunt homīes indumenta tollentes. pro quo hebrei legunt. Nudum faciunt ambulare absq; indumento. Et in eodem. 30. Merens incedebam sine furore. Ps. 1. Beatus vir qui non abiit in cōsilio impiorum. Ps. 14. Qui ingreditur sine macula. idest qui graditur vel ambulat sine macula. Ps. 25. Et complacui in veritate tua. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Et ambulabo in veritate tua. Ps. 37. Tota die contristatus ingrediebar. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Tota die merens ambulabam. Ps. 42. Quare contristatus incedo. Ps. 54. In domo dei ambulauimus in consensu. Ps. 84. Iustitia ante eum ambulabit. Ps. 118. Beati immaculati in via: qui ambulant in lege domini. Ps. 130. Neq; ambulaui in magnis neq; in mirabilibus super me. Prouer. 6. Aut ambulare super prunas. Et in eodem. 7. Abiit via longissima. Et in eodem. 8. In viis iustitie ambulabo. Et in eo. 13. qui cum sapientibus graditur. Abach. 2. In luce sagittarum tuarum ibunt. Ponitur etiam pro discurrere vel procedere aut transire. vt Exo. 9. Ac discurrentia fulgura super terram. Iob. 41. De ore eius lampades procedunt. Ps. 72. Et lingua eorum transiuit in terra: sed beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit & ligua eorum deambulauit in terra. Item ponitur pro venire. quod est etiam ambulare. vt Nu. 22. Cur non statim venisti ad me. Hiere. 51. qui fugitis gladium venite & nolite stare. Et in voce passiua prime coniugationis ponitur pro adduci. Ps. 108. Sicut vmbra cum declinat ablatus sum. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. quasi vmbra cum declinatur adductus sum. Et inde הֲלִיכָה Halicha. idest deambulatio. vel locus super quo ambulant. Pro quo beatus hieronymꝰ transtulit. Iter. vt Naum. 2. Ruent in itineribus suis. quod in hebreo legitur singulariter. scilicet in deambulatione sua siue in itinere suo. Et in plurali. הֲלִיכוֹת Halichoth. vt Iob 6. Considerate semitas theman itinera saba. Prouer. 31. Considerauit semitas domus sue. Abach. 3. Ab itineribus eternitatis eius. Accipitur etiam הֲלִיכֵי Haliche pro pedibus. Iob. 29. Quando lauabam pedes meos butyro. & inde הֵלֶךְ Helech. idest viator siue peregrinus. vt. 2. Reg. 12. Cum autem peregrinus quidam venisset ad diuitem. Et inde מַהֲלָךְ Mahalach. idest iter. vt Nee. 2. Vsq; ad quod tēpus erit iter tuum. Ione. 3. Et niniue erat ciuitas magna itinere trium dierum. Et in eodem. Et cepit ionas introire ciuitatem itinere diei vnius. & pluraliter. מַהְלְכִים Mahalechim. idest itinera. siue deambulatoria. vel ambulantes. vt Zach. 3. Et dabo tibi ambulantes de iis qui nunc hic assistunt. Quod etiam potest legi sic. Et dabo tibi deambulatoria inter assistentes hos. Scribitur etiam aliquando cum thau in pricipio & in genere feminino: et dicitur תַּהֲלוּכוֹת Thahaluchoth. Nee. 12. Et ierunt ad dexteram super murum. Pro quo hebrei legunt. Et deambulatoria siue deambulantes ad dexteram super murum. & inde הֲלָךְ Halach. quod significat reditum siue tributum ꝙ accipitur a viatoribus. Esdre. 4. Tributum & vectigal & annuos reditus non dabūnt. Et in eodem. Tributum quoq; & vectigal & reditus accipiebant.

הָלַם Halam. percutere. q̄ssare. concutere. excidere. vt Iudi. 5. Vngule equorum ceciderunt. idest percusserūt Potest etiam legi sic. Vngule equorum percusse siue q̄ssate sunt. & subditur ratio fugientibus impetu & per preceps ruentibus. Et in eodem. Et percussit sisaram. Ps. 73. In securi & ascia deiecerunt eam. idest exciderunt eam. Esa. 16. Domini gentium exciderunt flagella eius. id est propagines eius vel ramos eius. Esa. 28. Errantes a vino. Pro quo hebrei legunt. Percussi siue conq̄ssati a vino. Ponitur etiam pro cudere quod est idem quod percutere vel q̄ssare. vt Esa. 41. Confortauit faber erarius percutiens malleo eum qui cudebat tunc temporis. Et inde הַלְמוּת Halmuth. idest malleus. vt Iudi. 5. Sinistram suam misit ad clauum: & dexteram suam ad fabrorum malleum. Et in plurali scribitur cum mem in principio. & dicitur מַהֲלֻמוֹת Mahalumoth. vt Prouer. 19. Et mallei percutientes stultorum corporibus. Et inde יָהֲלֹם Iahalom per additionem iod in principio: quod significat quendam lapidem preciosum. Pro quo Beatus Hieronymus transtulit hyaspidem. Exo. 28. In secundo carbūculus: sapphyrus & hyaspis. & Ezech. 28. Sardius topazius & hyaspis. Hebrei tamen dicunt ꝙ significat lapidem adamantem: eo quod frangit & diuidit alias gēmas durissimas. Item הֲלֹם Halom. idest huc: illuc. vt Iudi. 18. Quis te huc adduxit. & in eo. 10. Vtrum nam venturus esset illuc. 1. Reg. 14. Et huc illucq; difugiens. Et in eodem. Accedamus huc ad deum. 2. Reg. 7. quia adduxisti me hucusq;. Ps. 72. Ideo conuertetur populus meus hic Pro quo Beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Propterea conuertetur populus eius huc.

הֵם Hem. Pronomen est tertie persone pluralis numeri. scilicet ipsi. isti. illi. hi. vt Geñ. 14. Isti accipient partes suas. Exo. 6. Hi sunt qui loquūtur ad Pharaonem. Ps. 94. Semper hi errant corde: & isti non cognouerunt vias meas. Et in genere feminino scribitur cum littera nun in fine. De quo infra dicetur. Inuenitur etiam nun in fine in genere masculino. vt Ruth. 1. Si eos expectare velitis donec crescant. Et recipit in fine he. & dicitur הֵמָּה Hema. vt Geñ. 6. Isti sunt potentes a seculo. ponitur etiam pro verbo substantiuo. vt Geñ. 48. Et respondit: filii mei sunt. Cāti. 6. Sexaginta sunt regine. Et aliquando duplicatur he & mem. vt Ezech. 7. Non ex eis nec ex populo nec ex sonitu eorum. Vbi pro eo quod in littera nostra est ex populo: in hebreo habetur מֶהֱמֵהֶם Mehemchem. Quod potest interpretari. Ex eis. & dicunt hebrei ꝙ ponitur ibi pro filiis filiorum. Cui concordat translatio chaldaica. Potest etiam deriuari a dictione הָמָה Hama. Que significat tumultum aut multitudinem. idest populum. vt sit sensus. Non ex eis nec ex tumultu eorum: nec ex sonitu eorum. & in lingua chaldaica scribitur aliquando cum vau in medio & dicitur הוּם Hom. idest hi siue illi aut ipsi. Hiere. 10. Sic ergo dicetis eis. dicitur etiam הִמּוֹ Himo. siue הִמּוֹן Himon. Dañ. 2. Et comminuit eos. Esdre. 4. Et habitare eos fecit in ciuitatibus samarie.

הָמַם Hamam.conterere.consumere.interficere. occidere pterrere.cōturbare. tumultuari. personari. Esa. 28 Nec vexabit eum rota plaustri. Pro quo hebrei legunt. Nec conteret Rota plaustri. Et licet in predicto loco pro eo quod in littera nostra est neque: in hebreo non ponatur negatio: sed vau littera cum puncto seua: quod est coniunctio: tamen cum precedenti negatione valet pro neque. vt infra dicetur in principio littere vau. Et Hiere. 51. Deuorauit me nabuchodonosor Rex Babylonis. Pro quo hebrei legunt: contriuit siue consumpsit me nabuchodonosor rex babylonis. Et aliquando scribitur cū simplici mem. vt Exo. 14. Et interfecit exercitum eorum. Et in eodem. 23. Et occidam omnem populum ad quē ingredieris. Ester. 9. Vt occideret illos atq; deleret. Iosu. 10. & conturbauit eos dominus a facie israel. Iudi. 4. Perterruit q; dominus sisaram. 1. Reg. 7. Et exterruit eos. 2. Reg. 22. Fulgura & consumpsit eos. Ps. 17. Fulgura multiplicauit. & conturbauit eos. vide etiam de hoc supra in dictione הִים Him: & infra in dictione sequenti.

הָמָה Hama. tumultuari. sonare. conturbare. rugire. 1. Re. 4. Et personuit terra. 3. Reg. 1. Quid sibi vult clamor ciuitatis tumultuantis. Et in eodem. Et insonuit ciuitas. Prouer. 20. Luxuriosa res vinum & tumultuosa ebrietas. Ps. 45. sonuerūt & turbate sunt aque eorum. Ps. 82. Quoniam ecce inimici tui sonuerunt. Esa. 16. Super hoc venter meus ad moab quasi cithara sonabit. Et in eodem. 17. Et multitudo maris sonantis. Pro quo hebrei legunt. Vt sonitus maris sonabunt. Hiere. 6. Vox eius quasi mare sonabit Et in eodem. 31. Qui conturbat mare & sonant fluctus ei9. Et in eodem. 48. Cor meum ad moab quasi tibia eris sonabit. Et in eodem. 51. & sonabunt fluctus eorum quasi aque multe. Ponitur etiam pro conturbare. vt Ps. 45. Conturbate sunt gentes. Ps. 54. Contristatus sum in exercitatione mea: & conturbatus sum. Ps. 76. Memor fui dei & delectatus sum. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Recordans dei conturbabar. Hiere. 31. Idcirco conturbata sunt viscera mea super eum. Ezech. 7. Quasi columbe in conuallibus omnes trepidi. idest conturbati. Ponitur etiam pro latrare. Ps. 58. Et famem patientur vt canes. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Et latrēt vt canes. Ponitur etiam pro rugire. vt Esa. 51. Et rugiemus q̄si vrsi omnes. vide etiam supra in dictione הִים Him. & inde הֹמִיָּה Homia. idest tumultuosa vel sonans: aut conturbata. Pro quo beatus hieronymus transtulit frequens. vt Esa. 22. Vrbs frequens ciuitas exultans. & inde הֶמְיָה Hemia. i. sonitus. Esa. 17. Concidit cadauer tuū. Pro quo hebrei legunt. Sonitus organorum tuorum. scilicet detractus est ad inferos. sed propter equiuocationem dictionum potest etiam legi sicut beatus hieronymus transtulit. Inde הָמוֹן Hamon. idest tumultus. sonit9. multitudo. populus. diuitie. 1. Reg. 4. Quis est hic sonitus tumultus huius. Et in eodem 14. Tumultus magnus exortus est. Hiere. 46. Ecce ego visitabo super tumultum alexandrie. Amos. 5. Aufer a me tumultum carminum tuorum. Ezech. 17. Nec ex sonitu eorum. significat etiam multitudinem siue populum. vt Gen̄ 17. Quia pater multarum gentium constitui te. 3. Reg. 18. Quia sonus multe pluuie est. Et. 4. Reg. 7. Quia ipsi tantum sunt in vniuersa multitudine israel. 2. Paralip. 20. Venit contra te multitudo magna. Et in eodem. Nolite timere neq; paueatis hanc multitudinem. Esa. 13. Vox multitudinis in montibus. Et in eodem. 16. Et auferetur gloria moab super omni populo multo. Et in eodem. 17. Ve multitudini populorum multorum. Hiere. 3. Vere mendaces erāt colles & multitudo montium. Ezech. 32. Fili hominis cane carmen lugubre super multitudinem egypti. Et in eodem. Deiiciam multitudinem tuam. Et in eodem. Et attraxerunt eam & omnes populos eius. Et in eodem. 39. Et vocabitur vallis multitudinis gog. & scribitur in plurali הֲמוֹנִים Hamonim. idest populi. Ioel. 3. Populi populi in valle concisionis. Et inde dicitur הֲמוֹנָה Hamona. nomen proprium ciuitatis in qua sepelienda erat multitudo Gog vt Ezech. 39. Nomen autem ciuitatis Hamona & mundabunt terrā. Ponitur et הָמוֹן Hamon. pro diuitiis: vel pro multitudine diuitiarum. Ps. 36. Melius est modicum iusto super diuitias peccatorum multas. Eccl's. 5. Qui amat diuitias. Ponitur etiam pro angelo. Esa. 33. A voce angeli fugerunt populi. Sed beatus hieronymus in explanationibus Esaie super predicto loco sic ait. A voce enim angeli quem symmachus ita vt in hebreo scriptum est transtulit Hamon quem hebrei gabrielem autumant & habere etymologiam populi. Inuenitur etiam אָמוֹן Amon cum aleph in principio loco he: & significat populum vel multitudinē. Hiere. 52. Et ceteros de multitudine transtulit Nabuzardan princeps militie.

הֲמֻלָּה Hamula. loquela. vociferatio. sonitus. Hiere. 11. Ad vocem loquele grandis exarsit ignis in ea. Ezech. 1. Quasi sonus erat multitudinis vt sonus castrorum. Pro quo hebrei legunt. sonus siue vox vociferationis vel loquele vt sonus castrorum. scilicet erat. Et dicunt aliqui hebrei q; littera he que ponitur in principio non est de substantia dictionis: sed est littera articularis: vt supra in principio huius littere dictum est. & dicunt q; idem significat quod מִלָּה Milla. idest verbum vel sermo aut loquela. sicut infra dicetur.

הָמַן Haman. multiplicari. aut superare: scilicet multitudine. Ezech. 5. Quia superastis gentes que in circuitu vestri sunt. Et inde dicunt aliqui q; deriuatur הָמוֹן Hamon idest multitudo. Populus. tumultus. sonitus. de quo vide supra in dictione הָמָה Hama.

הָמַס Hamas. Tabescere. contabescere. Esa. 64. Sicut exustio ignis tabescerent. Hebrei tamen dicunt q; significat arefacere. Vnde in predicto loco ipsi legunt. sicut exustio ignis arefacti. scilicet sunt: vel essent. Nam ponitur ibi הֲמָסִים Hamasim in numero plurali. Alii vero dicunt q; deriuatur a dictione מָסַס Masas. que significat tabescere. vt Ps. 67. Sicut fluit cera a facie ignis. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Sicut tabescit cera a facie ignis.

הָמַר Hamar. fouea. Et scribitur cum mem in principio: & in numero plurali. scilicet מַהֲמֹרוֹת Mahamoroth. vt Ps. 139. In miseriis non subsistent. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit in foueas vt non resurgant. & solum inuenitur in predicto loco.

הֵן Hen. Ecce. en. Aduerbium demonstratiuum. vt Gen̄. 3. Ecce adam quasi vnus ex nobis factus est. Et in eodem. 4. Ecce eiicies me hodie a facie terre. Et in eodem. 11. Ecce vnus est populus. Et in eodem. 30. Gratum habeo quod petis. Pro quo hebrei legunt. Ecce siue en iam esset secundum verbum tuum. Deut. 10. En domini dei tui celum est. Iob. 33. Ecce & me sicut & te fecit deus. Et in eodem. quia querelas in me reperit. Pro quo hebrei legunt. Ecce querelas siue occasiones in me reperit. Et in eodem. Hoc est ergo in q̄ non es iustificat9. Et in eo. Ecce hec oīa operatus est deus. Ps. 50. Ecce .n. in iniquitatib9 cōcept9 sū. et i eo.

Ecce enim veritatem dilexisti. Ponitur etiam הֵן Hen. pro si vt Exo. 8. quod si mactauerimus ea que colūt egyptii corā eis lapidibus nos obruent. Iob. 13. Etiā si occiderit me in ipso sperabo. Hiere. 2. Et videte si factū est huiuscemodi. Itē. הֵן Hen. pronomen est tertie persone pluralis numeri feminini generis. Nu. 27. Et ei in hereditatem succedant. Pro quo hebrei legunt. Et transire facies hereditatē patris earū ad eas vel ad ipsas. Et aliquando accipitur in genere masculino. Ruth. 1. Si eos expectare velitis donec crescant. De q̄ vide supra in dictione הֵם Hem.

הִנֵּה Hine. ecce. en sicut dictio precedens. vt Gen̄. 1. Ecce dedi vobis omnem herbam. Et in eodem. 12. Ecce cōiūx tua. Et in eo. 18. Ecce in tabernaculo est. & in eo. 22. Ecce inquit ignis & ligna. Et in eo. 24. En rebeca coram te est. Et in eo. 28. Et ero custos tuus quocunq; perrexeris. Pro quo he. le. Ecce ego tecum & custodiam te vbicunq; perrexeris. Et cōponitur cū pronominibus hoc modo. s. הִנְנִי Hinéni. i. ecce ego. Gen̄. 6. Ecce ego adducā diluuii aquas super terram. Esa. 65. Dixi ecce ego ecce ego. הִנְּךָ Hinecha siue הִנָּךְ Hinach. idest ecce tu. vt Gen̄. 16. Ecce ait concepisti. Pro quo he. le. Ecce ait tu concepisti. Deut. 31. Ecce tu dormies cum patribus tuis. הִנּוֹ Hino. i. ecce ille: siue ecce ipse. vt Iob. 2. Ecce in manu tua est. Pro quo he. le. Ecce ille i manu tua. s. est. הִנְנוּ Hinénu. idest ecce nos. vt Gen̄. 14. En omnes nos serui sumus domini mei. Ios. 9. Nunc autem in manu tua sumus. Pro quo hebrei legunt. Nunc autem ecce nos in manu tua. s. sumus. 2. Reg. 5. Ecce nos os tuum & caro tua sumus. Hiere. 3. Ecce nos venimus ad te. הִנְּכֶם Hinechem. idest ecce vos. הִנָּם Hinam idest ecce illi. Et quando componitur cum pronomine prime persone vel tertie aut per se positum ponitur aliquando pro hoc verbo adsum siue paratus sum. aut presto sum. vt Gen̄. 22. At ille respondit adsum. Et in eodem. Quid vis fili. Pro quo hebrei legunt. Ecce ego fili mi siue adsum fili mi. Et in codē. 27. Audio: quis es tu fili mi. Pro quo hebrei legunt. Ecce ego siue adsum: quis es tu fili mi. Et in eodem. 37. Quo respondente presto sum ait. Nu. 14. Parati sumus ascendere ad locum. 1. Reg. 12. Presto est rex vester quem elegistis. 3. Reg. 1. Adest nathan propheta. Esa. 58. Primus ad sion dicet ecce adsum. Pro quo hebrei legunt. Primus ad sion ecce adsunt. idest dicet ad sion: ecce adsunt filii tui. Item הֵנָּה Héna idest huc. modo. aduerbium loci vel presentis temporis. & vtroq; modo ponitur. Gen̄. 15. Vbi dicitur generatione autem quarta reuertentur huc: necdum enim complete sunt iniquitates amorreorum vsq; ad presens tempus. Et in eodem. 44. Et huc vsq; non comparet. Et in eodem. 45. Et adducite eum ad me. Pro quo hebrei legunt. Et adducite patrem meum huc. 2. Reg. 5. Non ingredieris huc. Hiere. 50. Huc facies eorum veniet. Item הֵנָּה Hena. Pronomen ē tertie persone pluralis numeri femini generis. vt Exo. 1. Ipse enim obstetricandi habent scientiam. Nu. 31. Nonne iste sunt que deceperunt filios israel. Accipitur etiā in genere masculino. 2. Reg. 4. Ingressi sunt autem domū. Pro quo hebrei legunt. Et ipsi ingressi sunt domū. Accipitur etiam pro verbo substantiuo. Gen̄. 6. Videntes autem filii dei filias hominum q; essent pulchre.

הַס Has. silere. tacere. Amos. 6. tace & nō recorderis nominis dn̄i. Soph. 1. Silete a facie dn̄i dei. Zach. 2. Sileat omnis caro a facie dn̄i. Nu. 13. Inter hec caleb compescēs murmur populi qui oriebatur contra moysen ait. Pro quo hebrei legunt. Et silere fecit caleb populum ad Moysen vel pro moyse. idest propter murmur qui oriebatur contra eū

הָפַךְ Hapach. vertere: siue verti. reuerti. conuertere. conuerti. Euertere vel euerti. Subuertere: aut aduersari. Peruertere. mutare. Deut. 23. Vertitq; maledictionem eius in benedictionem. 3. Reg. 22. Verte manum tuam & eiice me de exercitu. Prouer. 12. Verte impios & non erunt. Iudi. 20. Quod cum cernerēt filii israel in ipso certamine positi. Pro quo hebrei legunt. Et versus est vir israel in certamine. & in eodem. Versa facie fortissime resistebant. 1. Re. 4. Irruerant enim in ea dolores subiti. Pro quo hebrei legunt. Versi enim fuerant dolores eius in eam. Siue euerse vel dissolute sunt compages eius in ea. Nam eadem verba ponuntur. Dan̄. 10. vbi dicitur. Dn̄e mi in visione tua dissolute sunt compages mee. Ester. 9. Versa vice superiores iudei esse ceperunt. Iob. 30. redactus sum in nihilū. i. versus sum in nihilum. Et in eodem. 41. in stipulam versi sunt ei lapides funde. Prouer. 12. verte impios et non erunt. Thrē. 5. hereditas nostra versa est ad alienos. Itē significat reuerti. vt. 1. Reg. 25. reuersi sunt itaq; pueri dauid per viam suā. 4. Reg. 5. Quando reuersus est homo de curru suo. 2. Paralip. 9. que reuersa abiit in terrā suā. Ios. 8. presertim cum ii qui simulauerunt fugā et tendebāt ad solitudinē contra persequentes fortissime restitissent. Pro quo hebrei legunt Et populus qui fugerat ad desertum reuersus est contra persequentem idest contra populum persequentem. Osee. 7. Ephraim factus est subcineritius panis qui non reuersatur. Item significat conuertere siue conuerti. Ps. 77. Conuertit in sanguinem flumina eorum. Et in eodem. Conuersi sunt in die belli. Ps. 104. Conuertit cor eorum vt odirēt populum eius. Iob. 38. Restituetur quasi lutum signaculum. Pro quo hebrei legunt: conuertetur siue vertetur vt lutum signaculum. Esa. 34. Et conuertentur torrentes eius in picem. Thren̄. 3. Et conuertit manum suam tota die. Osee. 11. Conuersum est in me cor meum. Ioel. 2. Sol conuertetur in tenebras. Item significat euertere vel aduersari. 2. Reg. 10. Et exploraret ciuitatem & euerteret eam. 1. Paralipo. 19. vt explorent & inuestigent & scrutentur terram. pro quo hebrei legunt. Vt scrutentur & euertant & explorent terram. Iob. 19. Et quem maxime diligebam aduersatus est mihi. Item significat subuertere. Gen̄. 19. Vt non subuertam vrbem pro qua locutus es. Et in eodem. Et subuertit ciuitates has. Iob. 9. Quos subuertit in furore suo. & in eodem. 28. Subuertit a radicibus montes. Thren. 4. Que subuersa est in momento. & inde הֲפֵכָה Haphecha. idest subuersio. Gen̄. 19. Et liberauit lot de subuersione vrbium. & aliquādo scribitur cum mem in principio. vt Deut. 29. In exemplū subuersionis sodome & gomorre. Itē ponitur pro peruertere Hiere. 23. Et peruertistis verba dei viuentis. Et inde הֵפֶךְ Haphech. idest peruersio siue peruersum. Esa. 29. Peruersa est hec vestra cogitatio. Et aliquando scribitur pluraliter. & cum tau in principio: & dicitur תַּהְפֻּכוֹת Thahpuchoth. Deut. 32. Generatio enim peruersa est. Pro quo hebrei legunt. Generatio enim peruersionum vel auersionū est. Prouer. 2. Ab homine qui peruersa loquitur. Et in eodem. Et exultant in rebus pessimis. Pro quo hebrei legunt. Et exultant in subuersionibus pessimis. Et in eodem. 23. Et cor tuum loquetur peruersa. Et aliquando duplicantur littera pe & littera caf. & dicitur הֲפַכְפַּךְ Haphachpach. Prouer. 21. Peruersa viri via aliena est a deo. & inde מַהְפֶּכֶת Mahapécheth. Quod ponitur pro neruo carceris quo malefactores vel qui peruerse agunt vinciuntur. Hiere. 29. Vt mittas eum in neruum & in carcerem. Significat etiam predicta dictio voluere. Iudi. 7. Videbatur mihi quasi subcineritius panis ex ordeo volui & in castra madian descendere. Iob. 37. Et nubes spagūt lumē suū; que lustrāt cuncta per circui

tum Pro quo hebrei legunt. Et ipse siue & ipsum in circui tu voluitur. Et in eodem. 38. Restituetur vt lutum signacu lum. Pro quo hebrei legunt: voluetur siue reuoluetur vt lu tum signaculum. Item significat mutari. idest ab alio in a lind verti vel conuerti. vt Exo. 14. Mutatumq; est cor pha raonis & seruorum eius super populum. Leuit. 13. Et pi los in album mutatos. Iob. 30. Mutatus es mihi in crude lem. Hiere. 13. Si mutare poterit ethiops pellem suā. Dañ. 10. Et species mea imutata est in me. & inde הֵפֶךְ Hephech. i. econuerso. econtrario. contrarium. vel contra consuetudi nem. vt Ezech. 16. Et factum est in te contra consuetudinē mulierum. Et in eodem. Et factum est in te contrarium. in de מִתְהַפֶּכֶת Mithapécheth. idest versatilis. Geñ. 3. Et flame um gladium atq; versatilem.

הֹצֶן Hosen. instructio. scilicet belli vel exercitus. Ezech. 23. Et venient super te instructi curru et rota. et solum inuenitur in predicto loco. Et dicunt aliqui hebrei ꝙ signi ficat quoddam instrumentum bellicum: vel quoddam ge nus vehiculi quo in bellis vtebantur.

הַר Har. mons. Geñ. 10. Vsq; sephar montem orientalem. Exo. 3. Et venit ad montem dei. Et in eodem. 25. Se cundum exemplar quod tibi in monte monstratum est. Ps. 3. Et exaudiuit me de monte sancto suo. Ps. 10. Trans migra in montem sicut passer. Ps. 14. Quis requiescet in monte sancto tuo. Ps. 23. Quis ascendet in montem domi ni. Et aliquando scribitur cū he in fine. vt Geñ. 14. Et qui remanserant fugerunt ad montem. Et in eodem. 19. In montem saluum te fac. Et in eodem. Nec possum in mon te saluari. & in predictis locis ponitur he finalis loco ad vel in. sicut מִצְרַיְמָה Misráima. idest ad egyptum: vel in egyp tum. & in plurali הָרִים Harim. idest montes. Geñ. 7. Op pertiq; sunt omnes montes excelsi. Iob. 28. Subuertit a ra dice montes. Ps. 71. Suscipiant montes pacem populo. Et aliquando duplicatur littera res. vt in sequenti dictione.

הָרָר Harar. mons. Geñ. 14. In montibus seir vsq; ad cam pestria. Pro quo hebrei legunt. In monte suo seir vs q; ad campestria. Ps. 28. Prestitisti decori meo virtutem. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Prestitisti monti meo fortitudinem. Et in plurali הֲרָרֵי Harere. Deut. 8. Et de montibus eris me talla fodiuntur. Ps. 35. Iustitia tua sicut montes dei. Ps. 49 Iumenta in montibus & boues. Ps. 85. Fundamenta eius in montibus sanctis. Et inde הֲרָרִי Harari. idest montanus. Hiere. 17. Sacrificantes in agro. Pro quo hebrei legunt. Montanus in agro. Nam dicitur montanus ex multa con suetudine sacrificandi in monte vel in agro.

הָרַג Harag. occidere. interficere. Geñ. 4. consurrexit cain aduersus fratrem suum abel & interfecit eum: & in eo dem. Omnis igitur qui inuenerit me occidet me. Et in eo dem. Omnis qui occiderit cain. Et in eodem. Quoniam occidi virum in vulnus meum. Exo. 2. Nū occidere me vis sicut occidisti heri egyptium. Et in eodem. 4. Ecce ego in terficiam filium tuum primogenitū. Et in eodem. 11. Ob secro vt interficias me. Et in eodem. 25. Occidat vnusquis q; proximos suos: qui initiati sunt beelphegor. 2. Reg. 3. I gitur ioab & abisai frater eius interfecerunt abner. Iob. 5. Virum stultum interficit iracundia. Et in eodem. 20. Occi det eum lingua vipere. Ps. 44. Quoniam propter te mor tificamur tota die, idest occidimur. Ps. 77. Et occidit pi gues eorum. Et in eodem. Cum occideret eos querebant eum. Et in eodem. Occidit in grandine vineas eorum. Pro uer. 1. Auersio paruulorum interficit eos. Eccls. 3. tempus occidendi & tempus sanandi. Esa. 22. Et ecce gaudium & letitia occidere vitulos & iugulare arietes. Ezech. 26. Fi lie quoq; eius que sunt in agro gladio interficientur. & in de הֲרֻגִים Harugim. siue הֲרֻגֵי Haruge. idest interfecti vel oc cisi Prouer. 7. Et fortissimi quiq; īterfecti sunt ab ea. Hie re. 18. Et viri earum interficientur morte. pro quo in he breo habetur. Et viri earum erūt interfecti morte. Ezech. 37. Et insufla super interfectos istos. Et inde הֲרֵגָה Harega. idest occisio vel interfectio. Hiere. 12. Sanctifica eos in diē occisionis. Et in eodem. 19. Non vocabitur amplius locus iste thophet & vallis filii ennon: sed vallis occisiōis. Zach. 11. Pasce pecora occisionis. Et aliquando scribitur sine he in fine: & dicitur הֶרֶג Héreg. vt Ester. 9. Percusserunt iu dei inimicos suos plaga magna & occiderunt eos. Pro quo hebrei legunt. Percusserunt iudei inimicos suos percussio ne gladii & occisione & perditione. Esa. 27. Aut sicut occi dit interfectos eius sic occisus est. pro quo hebrei legūt: aut sicut occisio interfectorum eius sic occisus est. Et in eodem. 30. In die interfectionis multorum cum ceciderint turres. Ezech. 26. Cū occisi fuerint in medio tui. Pro quo hebrei legunt. In occidendo occisionem in medio tui. Sed beat⁹ hieronymus transtulit sensum.

הָרָה Hara. concipere. vt Geñ. 4. Que concepit & peperit cain. Et in eodem. 16. At illa concepisse se videns de spexit dominam suam. Et in eodem. 38. Ad vnum igitur coitum mulier concepit. Nume. 11. Nunquid ego concepi omnem hanc multitudinem. Iudi. 13. Sed concipies & pa ries filium. Iob. 3. Et nox in qua dictum est conceptus ē ho mo. Esa. 8. Ecce virgo concipiet. Et in eodem. 33. Conci pietis ardorem. Et in eodem. 26. Concepimus & quasi par turiuimus. Et in eodem. 59. Conceperūt dolorem & pepe runt iniquitatem. Et in eodem. Concepimus & locuti su mus de corde verba mendacii. Osee. 1. Et concepit & pepe rit filium. Significat etiam gignere. vt. 1. Paralip. 4. Genu itq; mariam & samai & iesba. inde הָרָה Hara. idest p̄gnās. vel concipiens aut conceptus. vt Geñ. 16. Ecce concepisti. Pro quo hebrei legunt. Ecce tu pregnās. Et in eodem. 38. Et videtur vterus illius intumescere. Pro quo hebrei le gunt. Et ecce illa pregnās. Et in eodem. De viro cuius hec sunt concepi. Pro quo hebrei legunt. De viro cuius hec sūt ego pregnans. Exo. 21. Et percusserit quis mulierem pre gnantem. Hiere. 30. Et vulua eius conceptus eternus. Et in plurali הָרוֹת Haroth. idest pregnantes. 4. Reg. 8. Et paruu los eorum ellides: & pregnantes diuides. & in eodem. 15. Et interfecit omnes pregnantes eius. Amos. 5. Eo quod dissecuerunt pregnantes galaad. & inde הֵרוֹן Heron. idest conceptio vel cōceptus. vt Geñ. 3. Multiplicabo erumnas tuas & conceptus tuos. & aliquando scribitur cum iod & dicitur הֵרָיוֹן Heraion. idest conceptus. Ruth. 4. Et dedit il li dominus vt conciperet. Pro quo hebrei legunt. Et dedit illi dominus conceptum. Osee. 9. Gloria eorum a partu & ab vtero & a conceptu. & inde הוֹרִים Horim. siue הוֹרֵי Hore idest progenitores vel patres. vt Geñ. 49. Confortate sūt benedictionibus patrum eius.

הַרְהַר Harhar. in lingua chaldaica significat cogitationē & solum inuenitur in nūero plurali. scilicet הַרְהֹרִין Harhorin. Dan. 4. Et cogitationes mee in strato meo.

הָרַס Haras. destruere. dissipare. conterere. deponere. ter minos transcendere. Exo. 23. Sed destrues eos. Iudi. 6. Et destrues arani baal. Iob. 12. Si destruxerit: nemo est qui edificet. Ps. 10. Quoniam quem perfecisti destruxerūt Prouer. 14. Insipiens structam quoq; manibus destruet. & in eo. 24. & maceria lapidum eius destructa erat. Esa. 49 Destruētes te & dissipantes a te exibunt. Thren. 2. Destru

xit in furore suo munitiones virginis iuda. Ponitur etiam pro dissipare. Hiere. 1. Et dissipes & edifices & plantes. Et in eodem. 31. Et dissiparem & disperderem & āffligerem. Ezech. 36. Quia ego dominus edificaui dissipata. Et su pra in eodem ponitur pro suffosis: vbi dicitur Et destitute atq; suffose munite sederunt. Ioel. 1. Dissipate sunt apothe ce quoniam confusum est triticum. Item ponitur pro de ponere vel conterere. Exo. 15. Deposuisti aduersarios tuos Ps. 67. Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum. signi ficat etiam transcendere terminum. Exo. 19. Ne forte velit transcendere terminos ad videndum dominum. Et in eo dem. Sacerdotes autem & populus non transeant termi nos. Inde. הֶרֶס Héres. idest destructio vel dissipatio. Esa. 19 Ciuitas solis vocabitur vna. Pro quo hebrei legunt. Ciui tas destructionis vel dissipationis vocabitur vna. Sed si p̄ dicta dictio. הֶרֶס Heres scribatur cum cheth: que est quasi e iusdem figure cum littera he: tunc significat solem vel te stam aut testeum. Et fortasse in bibliis hebraicis antiquis e rat scriptum חֶרֶס chéres cum littera cheth: sicut beat⁹ hie ronymus transtulit. Nam in suis explanationibus sup hoc loco sic ait. חֶרֶס chéres enim verbum ambiguum est: & te sta dicitur & sol: eo ꝙ vtrunq; areat & siccum sit. Hec hiero nymus. in translatione autem chaldaica sic habetur. Ciui tas solis que destruenda est vocabitur vna. Et inde הֲרִיסוּת Harisuth. idest destructio siue ea que corruerant: aut ruina. vt Esa. 49. Et terra ruine tue. Amos. 9. Et ea que corrue rant restaurabo.

הָתַת Hathath. insidiari. irruere. Ps. 61. Quousq; irruitis in hominem. Et solum inuenitur in predicto loco. Et di cunt aliqui hebrei ꝙ deriuatur a supradicta dictione הוּה ha ua. De quo vide in predicta dictione.

הָתַל Hathal. circumuenire. fallere. mentiri. illudere. Geñ. 31. Sed & pater vester circumuenit me. Exo. 8. Verū tamen noli vltra fallere. Iudi. 16. Per tres vices mentitus es mihi. 3. Reg. 18. Illudebat eis helias. Iob. 13. Aut decipietur vt homo vestris fraudulentiis. pro quo hebrei legunt. Aut sicut illuditur homini illudetis ei. vel sic: aut sicut mentimi ni homini mentiti estis ei. Hiere. 9. Et vir in fratrem suum deridebit. idest illudet. Et inde הוּתַל Huthal. idest dece ptum siue illusum. pro quo beatus hieronymus transtulit. insipientem. vt Esa. 44. cor insipiens adorabit illud. Et in de הֲתֻלִים Hathulim. idest mendaces: siue illudentes aut il lusores. Iob. 17: Non peccaui. pro quo hebrei legunt. Si nō mendaces mecum. Et idem dicit Burgeñ. in suis additioni bus super predicto loco. Et inde מַהֲתַלּוֹת Mahathaloth. pro quo beatus hieronymus transtulit errores. vt Esa. 30. Vide te nobis errores.

De incipientibus a littera. ו Vau.

Vau littera nunquam reperitur sola per se: sicut nec vlla a lia littera hebraica: vt dictum est in precedentibus. Sed ap ponitur nomini & verbo & aliis partibus orationis: et tunc communiter ponitur pro coniunctione scilicet. &. q;. quo q;. autem. at. atq;. vero. ac. igitur. sed. cumq;. aut. vt Geñ. 1. In principio creauit deus celum & terram. & in eodē. Ter ra autem erat inanis & vacua. & in eodem. Et tenebre erāt super faciē abyssi: & spiritus domini ferebatur super aquas. Et in eodem. Et fecit deus firmamentum. Et in eodem. 4. Fuit autem Abel pastor ouium & cain agricola. Et in eo dem. Iratusq; est cain vehementer. Et in eodem. Dixitq; dominus ad eum. Et in eodem. 5. Vixit quoq; seth. Et in eodem. 6. Ostium autem arce pones in latere. Et in eodem 9. Vixit autem noe. Et in eodem. 15. Turturem quoq; & co lumbam. Et in eodem. 24. At illa cito tollens pallium. E xo. 2. At ille vbi est inquit. Et in eodem. 14. In curribus atq; equitibus. Et in eodem. 16. Atq; computruit. Iob. 1. Simplex & rectus ac recedens a malo. Ps. 1. Et in lege eius meditabitur die ac nocte. Ponitur etiā in nostra translatio ne aliis modis quāplurimis. Nam aliquando ponitur pro vero. vt Prouer. 2. Impii vero de terra pdentur. Et in eodē. 10. filius vero stultus mestitia est matri sue. Eccls. 1. terra ve ro in eternū stat. Ponitur etiā pro igitur: siue pro ergo. vt Geñ. 2. formauit igitur dominus hominem. Et in eodē. Tu lit ergo dominus deus hominē. Et in eodē. Igitur perfecti sunt celi & terra. Et in eodem. 3. Vidit igitur mulier. Et in eodem. 12. Nunc igitur ecce coniūx tua. Et in eodem. 16. I gitur sarai vxor abraam nō genuerat. Exo. 1. Bene ergo fe cit deus obstetricibus. Et in eodem. Precepit ergo pharao omni populo. Item ponitur pro sed. vt Geñ. 2. Sed fons a scendebat de terra. & in eodem. 31. Sed deus patris tui dixit mihi. Exo. 3. Sed postulabit mulier a vicina sua. Ps. 6. Sed tu domine vsquequo. Canti. 1. Nigra sum sed formosa. Itē ponitur pro cumq;. vt Geñ. 3. cumq; agnouissent se esse nu dos. Et in eodem. 4. cumq; essent in agro. Exo. 2. cumq; iā celare non posset. Deut. 4. cumq; quesieris ibi dominum deum tuum. Iob. 2. cumq; eleuassent procul oculos. Et in eodem. 29. cumq; sederem quasi rex circūdante exercitu. Item ponitur pro aut. siue pro vel. vt Geñ. 31. Aut si tu pre terieris malum mihi cogitans. Et in eodem. 41. Absq; tuo imperio non mouebit quisq; manum aut pedem. Exo. 21. Qui percusserit patrem suum aut matrem. Et in eodem. Qui maledixerit patri suo aut matri. Leuit. 17. Quod si nō lauerit vestimenta sua vel corpus. Et in eodem. 22. Sin autē vidua vel repudiata. Et in eodē. 25. vel qui ex his nati fue rint. Iob. 38. Aut thesauros grandinis aspexisti. Ps. 8. Aut filius hominis quoniam visitas eū. Ps. 14. Aut quis requi escet in monte sancto tuo. Item ponitur pro etiam. Geñ. 1. Dixit etiam deus producant aque. Et in eodē. 2. Lignum etiam vite in medio paradisi. Et in eodem. 28. Vouit etiam votum dicens. Hiere. 5. Si etiam viuit dominus dixerint. Item ponitur pro enim: vel nam: aut nanq;. vt. Geñ. 20. Habet enim virum. Et in eodē. 24. Habitabat enim in ter ra australi. Exo. 19. Nam profecti de raphidim. 1. Reg. 4. Egressus est nāq; israel. Canti. 2. Nam vinea nostra floruit. Abach. 1. Equites nāq; eius de longe venient. Ponitur etiā pro itaq;. Geñ. 11. Tulit itaq; thare abrā filium suum. Exo. 1. Posuit itaq; eis magistros operum. Et in eodem. 14. Ti muit itaq; populus dominum. Deut. 11. Ama itaq; domi num deum tuum. Item ponitur pro siquidē. vt. 1. Reg. 28. Siquidem philistiim pugnant aduersum me. 4. Reg. 7. Si quidem dominus audiri fecerat. Item ponitur pro interea aut interim vel preterea. vt. Geñ. 35. Interea locutus est do minus ad iacob. Et in eodem. 43. Interim fames omnem terrā premebat. Exo. 1. Surrexit interea rex nouus super Egyptum. Et in eodem. 38. Fuerūt pretera centum talenta argenti. 2. Paralip. 34. Ossa preterea sacerdotum combu sit. Ponitur etiam pro quādo vel pro vnde. vt. Geñ. 11. Sem erat centum annorum quando genuit Arphaxath. Et in eo dem. 13. Vnde facta rixa inter pastores gregum. Et in eodē. 26. Vnde appellauit eum abundantiam. Et cum preceden ti negatione ponitur pro Neq;. vt. Exo. 20. Non facies ti bi sculptile neq; omnem similitudinem. Et in eodem. Nec eorum que sunt in aquis sub terra. Deut. 18. Neq; in cantor: neq; phythones consulat. Nume. 23. Neq; filius

hominis vt mutetur. Esa. 28. Neq̧ vexabit eum rota plaustri. Thren. 3. Non eni humiliauit ex corde suo & abiecit filios hominum. idest neq̧ abiecit filios hominum. Ezech. 13. Neq̧ opposuistis murum pro domo israel. Habet fortasse in nostra translatione alios modos significandi qui possunt reduci ad supradicta. Hebrei tamen in omnibus locis supradictis dicunt quod ponitur pro coniunctione. Et aliquando ponitur vau littera vbi nihil videtur copulare vel coniungere. vt Gen̄. 22. Die autem tertio eleuatis oculis vidit locum procul. Pro quo in hebreo habetur. In die tertio & leuauit abraam oculos suos & vidit locum procul. Et in eodem. 36. Et hi filii sebeon Aya & anna. Pro quo in hebreo habetur. Et hi filii sebeon & aya & anna. Et similiter ponitur in principio librorum: vbi nihil videtur copulare vel coniungere. vt Exo. 1. Hec sunt nomina filiorum israel. Pro quo in hebreo habetur. Et hec sunt nomina filiorum israel. Iudi. 1. post mortem iosue consuluerunt filii israel dominum. Pro quo hebrei legunt. Et factum est post mortem iosue & consuluerunt filii israel dominum. Ruth. 1. In diebus vnius iudicis quando iudices preerant. pro q̄ hebrei legunt. Et factum est in diebus quando iudicabant iudices. 1. Reg. 1. Fuit vir vnus de ramathaim. pro quo hebrei legunt. Et fuit vir vnus de ramathaim. Esdre. 1. In anno primo cyri regis persarum. Pro quo hebrei legunt. Et in anno primo cyri regis persarum. Ester. 1. In diebus asueri. Pro quo in hebreo habetur. Et factum est in diebus asueri. Et aliquando ponitur in nostra translatione in principiis librorum. vt Leuit. 1. Vocauit autem moysen. Nu. 1. Locutusq̧ est dominus ad Moysen. Ezech. 1. Et factum est in tricessimo anno. Item littera vau preposita verbo preteriti temporis facit ipsum temporis futuri: & econuerso. vt Gen̄. 27. Tempusq̧ veniet cum excutias & soluas iugum eius de ceruicibus tuis. Et in eodem. Eritq̧ semen tuum q̄si puluis terre & dilataberis ad orientem & occidentem. Et in eodem. Et benedicentur in te & in semine tuo. Item facit de preterito futurum. vt in eodem. Cumq̧ venisset ad quendam locum. Et in eodem. Tulitq̧ de lapidibus que iacebant. Pro quo hebrei legunt. Et tulit de lapidibus loci. Et in eo. Viditq̧ in somnis scalam. Et de hoc plenius in arte grām̄atica dictum est.

Sequuntur dictiones quarum prima littera substantialis est vau. & sunt due tantum & aliqua nomina propria: sunt autem que sequuntur.

וָו וָו Vau. Paxillus. siue clauus: cuius caput est curuum instar littere vau. Et solum inuenitur in numero plurali. Pro q̄ beatus hieronymus transtulit capita. Exo. 26. Quarum capita aurea & bases enee. Et in eodem. 27. Et capita earum cum celaturis suis argentea. Et dicunt hebrei q̧ erant quidam paxilli vel claui affixi in capitibus colūnarum ex quibus pendebant cortine et velamina. *capita.*

וָהֵב וָהֵב Vaheb. facere. vt Nu. 21. Sicut fecit in mari rubro sic faciet in torrentibus Arnon. Vbi pro eo quod in littera nostra est fecit: in hebreo ponitur supradicta dictio. scilicet וָהֵב Vaheb. Et solum inuenitur in predicto loco. Et dicunt hebrei q̧ est nomen proprium loci sic dicti propter aliquā causam ignotam apud illos. Vnde in hebreo de verbo ad verbum sic legitur. scilicet: ad vaheb in rubrum et ad torrē tes Arnon. idest venerunt ad locum qui dicitur vaheb. et inde in mare rubrum et ad torrentes Arnon. scilicet venerunt. vnde in sequentibus dicitur profectiq̧ sunt de solitudine in mathana: de mathana in nahaliel: de nahaliel in bamoth. scilicet venerunt. Et in hebreo non habetur illud profectiq̧ sunt. Sed subintelligitur. Et licet in aliis locis *facere.*

sacre scripture vbi ponuntur mansiones filiorum israel nō inueniatur locus dictus וָהֵב Vaheb. non repugnat supradictis: sicut nec inuenitur locus dictus mathana neq̧ nahaliel nisi tantum in predicto loco: vbi dicitur quod profecti sunt de solitudine in mathana: et de mathana in nahaliel. Aliive ro dicunt q̧ predicta dictio וָהֵב Vaheb deriuatur a dictione יְהָב Iehab. Que significat molem vel onus. vt. p̄s. 54. Iacta super dominum curam tuam. Pro quo ipsi legunt. Iacta super dominum onus tuum siue mollem tuam. Vnde in predicto loco legunt sic. A mole in mare rubrū vsq̧ ad torrentes arnon. Et secundum beatum Hieronymum supradicta dictio יְהָב Iehab significat charitatem. Nam in supradicto psalmo iuxta he. ve. sic transtulit. scilicet. Proiice super dominum charitatem tuam. Et in lingua chaldaica significat dare vel tradere aut afferre. De quo vide infra in dictione יְהָב Iahab. sunt etiam aliqua nomina propria a littera vau incipientia. Sicut est וָפְסִי vapsi. vt Nu. 13. De tribu nethalim naabi filium vapsi. Et similiter וַשְׁתִּי Vasthi. Ester 1. Vasthi quoq̧ regina fecit conuiuium feminarum.

De incipientibus a littera. ז zain.

זְאֵב זְאֵב Zeeb. Lupus. vt gen̄. 49. Beniamin lupus rapax. Esa. 11. Et habitabit lupus cum agno. Et in plu. זְאֵבִים Zeebim siue זְאֵבֵי Zeebe. idest lupi. Ezech. 22. Quasi lupi capientes predā. Abach. 1. Et velociores lupis vespertinis. *Lupus.* זְאֵבִים *Lupi.*

זֹאת זֹאת Zoth. Ista. vel hec. De quo vide infra in dictione זֶה Ze. *Ista.*

זְבוּב זְבוּב zebub. musca. vt Esa. 7. sybilabit dn̄s musce q̄ ē i extremo flūinū egypti. & i plu. זְבוּבִים zebubi. siue זְבוּבֵי zebube. Eccl's. 10. musce moriētes pdūt suauitatē vnguēti *Musca.* זְבוּבִים *Musce.*

זָבַד זָבַד Zabad. dotare. vt Gen̄. 30. Dotauit me de⁹ dote bona. et ide זֶבֶד Zebed. i. dos. siue dotatio. vt in p̄dicto loco. *Dotare.* זֶבֶד

זָבַח זָבַח zabach. imolare. sacrificare. occidere. mactare vt Gen̄. 31. Immolatisq̧ victimis in mōte. pro quo in hebreo habetur. Et immolauit iacob victimā in mōte. Exo. 5. Et sacrificemus dn̄o deo nr̄o. Et i eo. Ite et sacrificate deo vr̄o in terra hac. Et in eo. 8. et dimittā pplm̄ vt sacrificent dn̄o. Et in eodem. abominationes enim egyptiorū imolabim⁹ Et in eo. Qd̄ si mactauerimus ea q̄ colūt egyptii. Et in eo. 22. Qui immolat diis occidetur. Et in eo. 23. Nō imolabis sup fermēto sanguinē victime mee. Leuit. 17. Et nequaq̄ vltra imolabūt hostias suas demonibus. Nu. 22. Cumq̧ occidisset balac boues & oues misit ad balaā. Deut. 16. Immolabisq̧ phase dn̄o deo tuo. Et in eo. qd̄ imolatū ē vespe. pro quo. he. le. qd̄ imolabis vespe. Et in eo. 33. Ibi imolabunt victimas iustitie. 1. Reg. 1. vt adoraret & sacrificaret dn̄o. Et in eo. Et imolauit elcana. Et i eo. 15. vt imolet dn̄o deo tuo in galgalis. 3. Reg. 8. mactauitq̧ salomon hostias pacificas q̄s imolauit dn̄o. Et in eo. 13. Et imolabit sup te sacerdotes excelsorū. & in eo. 19. Tulit par boū & mactauit illud. 1. Paralip. 29. Immolauerūtq̧ victimas dn̄o. 2. Paralip. 7. Rex aūt & oīs ppl's imolabāt victimas. Et in eo. Mactauit igitur rex salomō hostias boū. Et in eo. 28. quos ego placabo hostiis. pro quo he. le. Eis sacrificabo siue imolabo. & in eo. 33 Cūctis idolis quos manases fuerat fabricatus imolauit. p̄s. 4. Sacrificate sacrificiū iustitie. Ps. 26. Et imolabo in tabernaculo eius hostiā vociferationis. p̄s. 49. Immola deo sacrificiū laudis. Ps. 115. tibi sacrificabo hostiā laudis. Esa. 65. qui imolāt i hortis. & in eo, 66. qui mactat pec⁹ q̄si q excerebret canē. Osee. 4. Sup capita mōtiū sacrificabāt. & ide זֶבַח zebach. i. victima. hostia. sacrificiū. Exo. 12. dicetis eis victima trāsitus dn̄i est. Leuit. 3. Si hostia pacificorū fuerit eius *Immolare Sacrificar Mactare. Occidere.* זֶבַח *Victima. Hostia.*

oblatio. Ps. 39. sacrificiū & oblationē noluisti. & in plurali. זְבָחִים Zebachim. siue זִבְחֵי Zibche. Exo. 24. Immolaueruntq̧ victimas pacificas dn̄o. Deut. 33. Ibi imolabūt victimas iustitie. 1. Reg. 15. Nūquid vult deus holocausta & victimas. Et aliqn̄ scribitur in plu. זְבָחוֹת Zebachoth secūdū formā noim̄ femininorū. vt Osee. 4. Et cōfundētur a sacrificiis suis. & inde מִזְבֵּחַ Mizbeach. siue מִזְבַּח Mizbach. i. Altare vbi sacrificia vel hostia offerūtur. Gen̄. 8. Edificauit aūt noe altare dn̄o. Exo. 20. Altare de terra facietis mihi. & in eo. 21. Ab altari meo euelles eū vt moriatur. Accipitur ēt pro altari incensi. vt Exo. 30. Facies quoq̧ altare ad adolendū thymiama. & in plu. מִזְבְּחוֹת Mizbechoth. vt Ps. 83. Altaria tua dn̄e virtutū. Osee. 10. secūdū multitudinem fructus sui multiplicauit altaria. *Sacrificii* זְבָחִים *Victime.* זְבָחוֹת *Sacrificia* מִזְבֵּחַ *Altare.* מִזְבְּחוֹת *Altaria.*

זָבַל זָבַל Zabal. cohabitare. vt Gen̄. 30. Etiā hac vice mecū erit vir meus. Pro quo hebrei legunt. Hac vice cohabitabit mihi vir meus. Et inde זְבֻל Zebul. i. habitaculum. vt. 3. Reg. 8. Edificans edificaui domū et habitaculū tuū. Abach 3. Sol & luna steterunt in habitaculo suo. *Cohabitar* זְבֻל *Habitaculum.*

זְבַן זְבַן Zabā. in lingua chaldaica significat. Emere. seu vēdere Dan̄. 2. Quod tempus redimitis. idest emitis. *Emere.*

זַג זַג Zag. Folliculus vuarū. Nu. 6. Ab vua passa vsq̧ ad acinū nō comedet. Pro quo he. le. Ab acinis vsq̧ ad folliculum. s. vue nō comedet. Et solum inuenitur in predicto loco. *acinus folliculus*

זֶה זֶה Ze. Pronomen est demonstratiuū vel relatiuū. i. iste. hic ipse. ille. qui vel quod. iā. Et est oīs casus & vtriusq̧ numeri & generis masculini vel neutri. vt Gen̄. 5. Iste consolabitur nos. Et in eo. 11. Ceperuntq̧ hoc facere. Et in eo. 31. Sicq̧ per viginti annos in domo tua seruiui. p quo he. le. Isti mihi viginti anni in domo tua. s. trāsacti sunt. siue iste mihi vigessimus annus in domo tua. s. transactus est. Et in eo. 41. Nun inuenire poterimus talē virū qui spū dei plenus sit. Pro quo he. le. Nun inuenire poterimus sicut hic. s. est: virū qui spiritu dei plenus sit. Exo. 32. Moysi ei huic viro qui nos eduxit de terra egypti ignoramus quid acciderit. Et in eo. Egressusq̧ est hic vitulus. Et in eo. 33. Et verbū istud quod locutus es faciā. Deut. 3. Montem istū egregiū & libanum. Ios. 2. Innoxii erimus a iuramento hoc. 1. Reg. 14. Et occidite super istud. 2. Reg. 11. Et nunc hūc & nunc illū consumit gladius. vbi ponitur etiā pro illo. 3. Reg. 19. Et ecce angelus dn̄i tetigit eū. pro quo he. le. Et ecce angelus dn̄i iste tetigit eū: siue qui tetigit eū. Ps. 23. quis est iste rex glorie. Ps. 47. Qm̄ hic est deus deus noster in eternū. Ps. 55. Ecce cognoui quia deus meus es. p quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Hoc scio quia deus meus es. Ps. 67. Sinai a facie dei israel. pro quo he. le. Iste siue ille sinai a facie dei israel. s. motus est vel distillauit Beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Et sinai a facie dei israel. Eccl's. 7. Bonum est te sustētare istū: sed ab illo ne subtrahas manū tuā: vbi ponitur pro isto & pro illo. Et in eo. 8. Oīa hec tractaui in corde meo. Canti. 2 Ecce iste venit saliens in mōtibus. Et i eo. En ipse stat post parietē nr̄m. Esa. 25. Iste dn̄s sustinuimus eū. Zach. 1. Iste iā septuagesimus annus est. ponitur ēt pro iam. 2. Reg. 14. Quasi mulier iam plurimo tp̄e lugens mortuū. zach. 7. Sicut feci iā multis annis. Et aliqn̄ ponitur relatiue. Iob. 19. Et quē maxime diligebā aduersatus est mihi. Ps. 73. mons sion in quo habitasti. Ps. 103. In locū quē fundasti eis. Et in eo. Draco iste quē formasti ad illudendū ei. Vbi ponitur p demōstratiuo & relatiuo simul. Prouer. 23. Audi patrem tuum qui genuit te. Ponitur etiam pro aduerbio hac. vt Nu. 13. Ascendite per meridianam plagam. pro quo hebrei legunt. Ascendite hac in meridiem siue per meridiem. Scribitur ēt cum beth in principio & dicitur בָּזֶה Baze & significat. hic. idest in hoc loco. vt Exo. 24. Expectate hic donec reuertamur ad vos. Apponitur etiā ei mem in principio et dicitur מִזֶּה Mize. i. ab hoc vel ab isto aut ab ipso. Et aliquādo ponitur aduerbialiter & sign̄at hinc vel istinc. i. ab hac vel ab ista parte vel de isto loco. Gen̄. 42. Non egrediemini hinc. Exo. 17. Sustentabant manus eius ex vtraq̧ parte. Pro quo he. le. Sustentabant manus eius hinc vnus & hinc vnus. i. vnus ex vtraq̧ parte. Exo. 33. Vade ascende de loco isto. Scribitur etiā זֹה zo cum puncto holē & tunc est generis feminini vel neutri. Eccl's. 2. Et gaudio dixi quid frustra deciperis. Pro quo he. le. Et letitie. s. dixi quid ipsa facit. Et in eo. 5. Hoc est donū dei. Et in eo. 7. Cuncta tētaui in sapiētia. Pro quo he. le. Omnia hec tētaui in sapientia. Et aliqn̄ scribitur cum vau loco he & puncto holem & dicitur זוֹ Zo. vt Eccl's. 5. Miserabilis prorsus infirmitas. Pro quo hebrei legunt. Etiam hec mala infirmitas. s. est. Osee. 7. Ista subsannatio eorum in terra egypti. Et aliqn̄ scribitur cum pūcto surech & dicitur זוּ Zu. Ps. 11. Custodies nos a generatiōe hac in eternū. Ps. 61. Duo hec audiui. Esa. 42. nōne dn̄s ipse cui peccauimus. & in eo. 43. Populum istū formaui mihi. Abach. 1. Hec est fortitudo eius deo suo. Et aliquando ponitur relatiue. vt Exo. 15. Populo quem redemisti. Ps. 9. In consiliis quibus cogitant. Ps. 16. A facie impiorum qui me afflixerunt. Et aliquando scribitur pro relatiuo & demonstratiuo simul. Ps. 9. In laqueo isto quem absconderunt. Ps. 31. Intellectum tibi dabo et instruam te in via hac qua gradieris. Ps. 67. Cōfirma hoc deus quod operatus es in nobis. Ps. 131. Et testimonia mea hec que docebo eos. Ps. 141. In via hac qua ambulabam. Scribitur etiam cum littera aleph & tau in fine & dicitur זֹאת Zoth. & communiter est generis feminini. Leuit. 6. Hec est lex holocausti. Deut. 33. Hec est benedictio. 4. Reg. 8. Domine mi rex hec est mulier & hic est filius eius. Ps. 131. Hec est requies mea in seculum seculi. Et aliquando ponitur in nostra translatione in genere neutro: quia hebrei non habēt genus neutrum: sed pro eo aliquādo vtuntur masculino & aliquando feminino. Gen̄. 42. Iam nunc experimentum vestri capiam. Pro quo hebrei legunt. In hoc probabimini. idest experimentum vestri capiam. 4. Reg. 5. Sic & sic locuta est puella. Pro quo hebrei legunt. vt hoc & vt hoc locuta est puella. idest taliter & taliter: vel sic et sic. sicut est i littera nostra. Iob. 22. Hoc scio a principio. Et in eo. 33. Hoc ē ergo in quo nō est iustificatus. Et in eo. 34. Audi quod dicitur. Et in eo. 35. Nunquid equa videtur tibi tua cogitatio Pro quo hebrei legunt. Nunquid hoc cogitasti in iudicio. Ps. 26. In hoc ego sperabo. *Iste. Hoc. Isti. Hic. Istud. Ille. Hec. Ipse Iam. Qui Hac.* בָּזֶה *Hic.* מִזֶּה *Hinc.* זֹה *Ipsa Hoc.* זוֹ *Hec. Ista.* זוּ *hec. Ipse. Iste. Qui. hec que* זֹאת *hec. hoc. Quod.*

זָהָב זָהָב Zahab. aurū. Gen̄. 2. vbi nascitur aurum: & aurum terre illius optimum. Exo. 25. Et deaurabis eā auro mūdissimo. Iob. 23. Probauit me quasi aurum quod per ignē transit. Et in eodem. 37. Ab aquilone aurum venit. Sed in predicto loco dicunt hebrei q̧ accipitur aurū p puritate vl' serenitate aeris ad similitudinem auri purissimi. & etiā dicunt q̧ accipitur translatiue pro oleo mundissimo & purissimo. vt Zach. 4. In quibus sunt suffusoria ex auro. pro q̄ ipsi legunt. Infundentia ex se aurum. idest oleum purum & mundissimum & aurei coloris. *aurum. Oleum.*

זָהַם זָהַם Zahā. Inqnare. abomiabile facere. Iob. 33. abomiabilis ei fit in vita panis. & solū iuenitur in p̄dicto loco. *abomabile fieri.*

זָהַר זָהַר Zahar. ostdere: monere. admōere. p̄uidere. p̄ostēdere anūciare. cauere. obseruare. Exo. 18. ostdasq̧ pplo cerimonias & ritus colendi. 4. Reg. 6. Et preoccupauit eū. Pro q̄ he. le. Et admonuit eū siue obseruauit eū. Eccl's. 4. q nes *Ostendere Admonere*

ſcit preuidere in poſterũ. Et in eo.12. His amplius fili mi ne requiras. pro quo he.le. His amplius fili mi caue: ſiue admonitus ſis: aut preuide. Ezech.3. Et annunciabis eis ex me. ideſt admonebis. Et in eo. Si dicẽte me ad impiũ morte morieris nõ ãnũciaberis. & in eo. Vt auertatur a via ſua mala. Pro quo he.le. vt caueat impius a via ſua mala. Et in eo. qa nõ annũciaſti ei. Et in eo. Si aũt tu ãnunciaberis iuſto. Et i eo. Viuẽs viuet quia annunciaſti ei. Pro quo he.le. Viuẽs viuet qa admonitus eſt: vel quia obſeruauit ſe. & in eo.33. Et cecinerit buccina: & annũciauerit populo. Et in eo. Et non obſeruauerit ſe. Et in eo. Sonũ buccine audiuit & nõ ſe obſeruauit. Et in eo. vt ſe cuſtodiat ĩpius a via ſua mala. ſignat ẽt fulgere. ſ. ſplẽdere. vt Dañ.12. Et qui docti fuerint fulgebunt ſicut ſplẽdor firmamẽti. & inde זֹהַר Zohar. ideſt ſplẽdor. vt in pdicto loco. & Ezech.8. Quaſi aſpect⁹ ſplẽdoris & viſio electi.

זו Zo. ſiue זו Zu. Pronomen eſt demonſtratiuum vel relatiuũ aut vtrũq ſimul. De quo vide ſupra in dictiõe זֶה Ze.

זוב Zob. fluere. Manare. fluxum ſanguinis vel ſeminis pati. vt Leuit.15. Mulier que patitur multis diebus fluxũ ſanguinis. Et in eo. Vel que poſt mẽſtruũ ſanguinẽ fluere non ceſſat. Ps.77. qm̃ percuſſit petrã & fluxerunt aque. Eſa.48. Et ſcidit petrã & fluxerunt aque. Accipitur etiã זוב Zob. pro ipſo fluxu. & aliqñ ſcribitur ſine vau. vt Hiere.49. Fluxit vallis tua. ſ. ſanguine iterfectorũ. ſicut exponũt hebrei. & inde זָב Zab. i. fluẽs vel manãs: ſiue ille qui patitur fluxũ. vt Leui.15. Vir q patitur fluxũ ſeminis. & i ge. fe. זָבָה zaba ſiue זָבַת zabath. vt in eo. & Exo.3. In terrã q̃ fluit lacte & melle. & in eo.13. Vt daret tibi terrã fluẽtem lacte & melle. Nu.16. que lacte & melle manabat. Deut.6. Terrã lacte & melle manãtẽ. Ponitur ẽt זוב zob pro extabeſcere. vt Threñ.4. qm̃ iſti extabuerũt conſumpti a ſterilitate terre. Sed etiam in hoc loco hebrei dicunt ꝙ ſignificat fluere. & legũt ſic. qm̃ ex iſtis fluebant confoſſi vel perfoſſi.

זוד Zud. ſuperbire. ſuperbe agere. temere operari. & ſcribitur ſine vau. Exo.18. Eo quod ſupbe egerint contra eos. Hiere.50. Quia cõtra dñm erecta eſt. pro quo he.le. Quia cõtra dñm ſuperbiuit vel ſupbe egit. & aliqñ ſcribitur cũ iod in medio loco vau. vt Exo.25. Si quis p induſtriã occiderit fratrẽ ſuũ vel p inſidias. pro quo he.le. & cũ ſupbierit vel cũ temere egerit vir cõtra fratrẽ ſuũ vt occidat eũ p inſidias. Nee.9. Cognouiſti eni quia ſupbe egerãt cõtra eos. Et in eo. Ipſi vero & pẽs nr̃i ſupbe egerũt. Et inde זֵד Zed. i. ſupbus. vt Prouer.21. Supbus & arrogãs vocatur indoctus. & in plu. זֵדִים Zedim. Ps.18. Et ab alieẽis parce ſeruo tuo. pro quo beatus hieronymus in pſalterio iuxta he. ve. trãſtulit. A ſupbis quoq libera ſeruũ tuũ. Ps.118. Increpaſti ſupbos. & in eo. Superbi iniq agebant vſquequaq. Ps.139. Abſcõderũt ſupbi laqueũ mihi. & inde זָדוֹן zadon i. ſupbia ſiue ſupbus. Prouer.11. Vbi fuerit ſupbia: ibi erit contumelia. Et in eo.21. Qui in ira operatur ſuperbiã. Hiere.50. Ecce ego ad te ſuperbe. Et in eo. Et cadet ſupbus & corruet. & in plu. זֵדוֹנִים Zedonim. Ps.123. Forſitã ptrãſiſſet aĩa nr̃a aquã itolerabilẽ. pro quo beatus hieronymus in pſalterio iuxta he. ve. tranſtulit. forſitan tranſiſſent ſuper animam noſtram aque ſuperbe.

זָוִה Zaua. angulus. & inuenitur tm̃ in numero plu. ſ. זָוִיּוֹת Zauioth. i. anguli. vt Ps.143. Filie noſtre cõpoſite. pro quo btũs hieronymus in pſalterio iuxta he. ve. tranſtulit. filie nr̃e quaſi anguli ornati. Zach.9. Et quaſi cornua altaris. i. quaſi anguli altaris. & ide מְזָוִים Mezauim. pro quo beatus hieronymus tranſtulit. Promptuaria. Ps.143. Prõptuaria eorũ plena. & etiam in hoc loco he.le. anguli nr̃i pleni.

Margin: Preuidere. Cauere. Annũciare. Admonere. Obſeruare. Fulgere. זֹהַר Splendor. זו זוב Fluxũ pati. Fluere. זוב Fluxus. זָב Qui patitur fluxum. זָבָה Que fluit. Fluens. Manans. זוב Extabeſcere. זוד Supbe agere. Supbire. Temere agere. זֵד Supbus. זֵדִים ſuperbi. זָדוֹן Supbia. Supbus. זֵדוֹנִים Superbe. זָוִה זָוִיּוֹת Anguli. מְזָוִים Promptuaria.

זוז Zuz. limen. poſtis. ſ. porte. & ſcribitur cũ mẽ in principio & he i fine & dicitur מְזוּזָה Mezuza. vt Exo.12. Ac ponẽt ſup vtrũq poſtẽ. Et in eo.21. Et applicabitur ad oſtium & poſtes. Deut.6. Scribeſq ea in limine & oſtiis dom⁹ tue. Ezech.43. Fabricati ſunt limen eorũ iuxta limẽ meũ.

זול Zul. vilipendere. ſpnere. & ſcribitur ſine vau. Eſa.46 qui confertis aurũ de ſacco. pro quo he.le. qui paruipẽditis ſiue vilipenditis aurũ de ſacco. ſ. ad fabricandũ idola producebant aurum de ſacco paruipendentes illud ac ſi eſſet alia res parui valoris. Et aliqñ ſcribitur cũ iod loco vau vt threñ.2. Oẽs qui glorificabant eam ſpreuerunt eam. Et inde זֹלֵל Zolel cũ duplici lamed. i. vile: Hiere.15. Et ſi ſeparaueris pcioſũ a vili. & de hoc vide ĩfra in dictiõe זֹלֵל Zolel

זון zun. in lingua chaldaica ſignat veſci vel nutriri. Dañ.4 Et ex ea veſcebatur oĩs caro. & inde מָזוֹן Mazon. i. eſca ſiue nutrimentũ. Geñ.45. Et totidem aſinas triticũ in itinere paneſq portantes. Pro quo he.le. Et totidem aſinas portantes triticũ & panes & pulmentũ ſiue eſcã. Dañ.4. & eſca vniuerſorum in ea. Et aliqñ ſcribitur ſine vau & dr̃ זָן Zan. Ps.143. Eructantia ex hoc in illud. Pro quo hebrei legunt. Eructãntia de nutrimẽto in nutrimentũ: ſiue de pulmento in pulmentum. & in lingua chaldaica ſignificat genus vel ſpeciem. vt Dañ.3. Et vniuerſi generis muſicorũ. Vnde in ſupradicto loco aliqui hebrei legunt. Eructantia ſiue educentes de genere in genus. et ſimiliter. 2. Paralipo.16. Vbi dicitur poſueruntq eum in lectulum ſuũ plenum aromatibus et vnguentis meretriciis: vbi pro meretriciis ponitur in hebreo. זְנִים Zenim. pro quo aliqui hebrei legunt. Plenum aromatibus et vnguentorum ſpeciebus vel generibus. i. plenum diuerſis generibus vnguentorum. poteſt etiam ſignificare ſicut eſt in lr̃a nr̃a. De quo vide infra in dictione זָנָה zaua. Dicunt etiam hebrei ꝙ a predicta dictione poteſt deriuari זוֹנָה zona: quod ponitur pro meretrice. vt Ioſ.2. Vbi dicitur ingreſſi ſunt domum mulieris meretricis. et ꝙ poteſt etiam ſignificare hoſpitatricẽ vel cauponã: que ſolet eſcas vendere. Cui cõcordat tranſlatio chaldaica. et ſimil'r Ioel.3. Vbi dicitur. Et poſuerunt puerum in proſtibulo. vbi pro proſtibulo ponitur predicta dictio. ſcilicet זוֹנָה zona. Alii interpretantur ſic. ſ. Et poſuerunt ſiue tradiderunt puerum in cauponam. ideſt vendiderunt eum p nutrimẽto vel eſca vñ ſequitur. et puellã vẽdiderũt p uino ut biberẽt. vide ẽt de hoc infra in dictiõe זָנָה zana. Itẽ זֵן Zen. i. arma ſiue baltheũ. et ſcribitur cũ aleph i pricipio et dr̃ אָזֵן Azen. Deut.23. Gerẽs paxillũ in baltheo. inde זוֹנוֹת zonoth. pro quo beatus hieronymus tranſtulit Habenas. ut.3. Reg.22. Et habenas lauerunt iuxta uerbum domini.

זוע zua. mouere. cõmouere. cõtremiſcere. Eccſ.12. qñ cõmouebũtur cuſtodes dom⁹. Eſter.5. et nõ ſolũ nõ aſſurrexiſſe ſibi ſed neq motũ quidẽ de loco. p q he.le. Et non ſurrexit et nõ mouit ſe p eo. Dañ.6. cõtremiſcãt et paueãt deũ danielis: et aliqñ duplicãtur pria et ultia lr̃a. ut Abach.2. Et ſuſcitabuntur cõmouentes te. i. uexãtes te. et ide זְוָעָה zeuaa. pro quo beatus hieronymus tranſtulit uexationẽ. ut Eſa.28. ſola uexatio intellectum dabit auditui.

זור zur. exprimere. pmere. cõculcare. circũligare. exhorreſcere. alienare. extraneũ fieri. Iudi.6. expſſo uellere cõcham rore ipleuit. Iob.39. Pes cõculcet ea. Eſa.59. Et qd̃ cõfotũ ẽ erũpet i regulũ. p quo he.le. Et qd̃ cõculcatũ uel fractũ fuerit erũpet in regulũ. põitur ẽt p circũligare. Eſa.1. nõ ẽ circũligata nec curata medicamine. Sed ẽt in hoc loco hebrei legũt. nõ ẽ expſſa. ſ. a ſanie ul' putredie q̃ medici ſolẽt exprimere ut multo mũdificetur. et ide מָזוֹר mazor. i. cõculcatio ſiue cõfractio: aut ĩfirmitas ſcd̃m hebos. p q bts

Margin: זוז מְזוּזָה Poſtis. Limen. זול Vilipẽdere. ſpernere. זֹלֵל Vile. זון Veſci. Eſca. זָן Nutrimentum. Genus. זְנִים Genera. זוֹנָה Meretrix. Proſtibulum. Caupona. זֵן אָזֵן Baltheum. זוֹנוֹת Habene. זוע Cõmouere. Mouere. cõtremiſcere. זְוָעָה Vexatio. זור Exprimere. conculcare. circũligare. מָזוֹר

hieronymus tranſtulit vinculum: ſiue alligandũ. Hiere.30 Ad alligandum curationem tuã vtilitas nõ eſt tibi. Oſee.5 Et vidit ephraim languorẽ ſuũ: & iudas vinculũ ſuũ. Et in eo. Nec ſoluere poterit a vobis vinculum. Ponitur etiã in noſtra tranſlatione pro inſidiis. vt Abdie.1. Ponent inſidias ſubter te. Ponitur etiam pro exhorreſcere aut alienare vt Iob.19. Halitum meũ exhorruit vxor mea. Ps.57. alienati ſunt pctõres a vulua. ps.68. Extraneus fact⁹ ſũ fratribus meis. Ps.67. Non ſunt fraudati a deſiderio ſuo. Pro q he.le. Nõ ſunt alienati. i. nõ receſſerũt a deſiderio ſuo. Eſa.1. Abalienati ſunt retrorſum. Ezech.14. Quia receſſerũt a me in cũctis idolis ſuis. i. quia alienati ſunt a me. Et i eo. Si alienatus fuerit a me. & inde זָרָא Zara cũ aleph in fine. i. alienatio: & ponitur p nauſea. vt Nu.11. Donec exeat per nares vr̃as & vertatur in nauſeã. & inde זָר Zar. i. alien⁹ vl' extraneus. Leuit.10. Offerẽtes corã dño ignẽ alienũ. Nu.3. Quiſquis alienus acceſſerit morietur. Prouer.11. qui fidẽ facit pro extraneo. & in plu. זָרִים Zarim. i. extranei vel alieni. Prouer.5. Ne forte impleantur extranei viribus tuis. Eſa.1. Regionẽ veſtrã corã vobis alieni comedũt. Et in eo. Sicut in vaſtitate hoſtili. pro quo he.le. Sicut ſubuerſio alienorũ. ponitur ẽt זָרִים Zarim pro erũpẽtibus vel p vẽtilatoribus. Hiere.18. Aut euelli poſſunt aque erũpẽtes frigide. Et in eo.51. Et mittã in babylonẽ ventilatores & ventilabũt eũ: & de hoc vide infra in dictione זָרָה Zara. Item זוֹרֵר Zorer cũ duplici res ſignat oſcitare. vt.4. Reg.4. Et oſcitauit puer ſepties. Hebrei tñ legũt. & ſternutauit puer ſepties. quia in lingua chaldaica ſignificat ſternutare.

זחח Zachach. ſeparare. leuare. & ſcribitur cum ſimplici cheth. Exo.28. Et a ſe iuicẽ rõnale & ſuphumerale nequeant ſeparari. & ſolũ inuenitur in predicto loco.

זחל Zachal. incuruari. expaueſcere. ſerpere. reptare. Iob.23. Iccirco demiſſo capite veritus ſum vobis indicare meam ſentẽtiam. Pro quo he.le. Iccirco incuruatus ſum ſiue expaui & timui indicare meam ſcientiam vobis. Signat ẽt reptare vel ſerpere. Deut.32. Cũ furore trahentiũ ſuper terrã atq ſerpẽtiũ. mich.7. velut reptilia terre. & ide זֹחֶלֶת Zocheleth. Nomen propriũ cuiuſdam lapidis.3. Reg.1. Iuxta lapidem zoeleth.

זיו Ziu. Nomẽ mẽſis: qui apud nos dicitur aprilis.3. Reg.6. In anno quarto menſe zio ipſe eſt menſis ſecundus regni ſalomõis. & i ligua chaldaica ſignat ſplẽdorẽ vel amenitatẽ. vnde ſcd̃m hebreos ſic dr̃ ab apparitione florum. Item זיו ziu. in lingua chaldaica ſignat ſtaturã ſiue aſpectũ. Dañ.2. Statura ſublimis. Et in eo.3. Et aſpectus faciei eius mutatus eſt.

זיז Ziz Omnimodũ: ſiue vniuerſitas. Eſa.66. Et delitiis affluatis ab oĩmoda gloria eius. Ps.49. Et pulchritudo agri mecum eſt. pro quo beatus hieronymus in pſalterio iuxta he. ve. tranſtulit. Et vniuerſitas agri mecũ eſt. Ps.79. Et ſingularis ferus depaſtus eſt eam. Pro quo beatus hieronymus tranſtulit. Et oẽs beſtie agri depaſte ſunt. & dicũt aliqui hebrei ꝙ predicta dictio זיז Ziz eſt genus ad omnia animalia fera & agreſtia. Alii vero dicunt ꝙ eſt nomen beſtie fere ignote ſic dicte. & ſolum inuenitur in locis pdictis

זיק Zic. flama. & ſolum inuenitur in numero plurali. ſ. זִיקוֹת Zicoth ſcd̃m formã femininorũ. Eſa.50. Ecce oẽs vos accendentes ignem accincti flamis: ambulate in lumine ignis veſtri & in flamis quas ſuccendiſtis. Inuenitur etiam זִיקִים Zicim ſcd̃m formã pluralẽ maſculinorũ & ponitur pro compedibus. Ps.149. Ad alligandos reges eorũ in cõpedibus. Naũ.3. Optimates eius cõfixi ſunt in compedibus. Ponitur ẽt p lanceis. vt Prouer.26. Qui mittit ſa

Margin: Alligãdũ. Vinculus. Inſidie. exhorreſcere. Alienare. Extraneus fieri. Recedere. זָרָא Nauſea. זָר Alienus. Extraneus. זָרִים Extranei. Alieni. זָרִים Erũpẽtes. vẽtilatores. זוֹרֵר Oſcitare. ſternutare. זָחַח Separare. זָחַל Demiſſo capite. Incuruari. expaueſcere. Serpere. Reptile. זֹחֶלֶת Zoeleth. זִיו Zio. זִיו Statura. Aſpectus. זִיז oĩmodum Vniuerſitas. Omnes. זִיק זִיקוֹת Flame. זִיקִים Cõpedes.

gittas & lanceas in mortem.

זית Zaith. ſiue זֵית Zeth: oliua ſiue oliuetum. Geñ.8. Portans ramũ oliue virentibus foliis. Exo.23. Ita facies in vinea & in oliueto tuo. Hiere.11. Oliuam vberẽ pulchrã. & in plu. זֵתִים Zethim. Ps.127. Filii tui ſicut nouelle oliuarũ

זכך Zachach. Purificare. Mũdare. Siue mũdũ vel cãdidũ fieri. & ſcribitur cũ ſimplici chaph. Iob.9. Et fulſerint velut mundiſſime manus mee. Pro quo he.le. Et mundauerim ſiue purificauerim in mũditia manus meas. Et i eo.15. Et celi non ſunt mũdi in conſpectu eius. Thren.4. candidiores nazarei eius niue. & inde זַךְ Zach. i. purus ſeu mũdus aut lucidus. Leuit.24. Vt afferant tibi oleum de oliuis puriſſimũ. Iob.8. Si mundus & rectus inceſſeris. Et in eo.33. Mundus ſum ego & abſq delicto. & in genere feminino זַכָּה Zaca. i. mũda. Exo.30. Galbanũ boni odoris & thus lucidiſſimũ. Pro quo in hebreo habetur lucidiſſima: quia thus apud hebreos eſt generis feminini. Iob.16. Cum haberem mundas ad deum preces. Pro quo hebrei legunt. & oratio mea munda. ſ. eſt. Vide etiã de hoc in dictione ſequẽti. & inde זְכוֹכִית Zechochith. i. vitrum: eo quod eſt mundum & lucidum. Iob.28. Non adequabitur ei aurum vel vitrum. & dicunt hebrei ꝙ ponitur ibi pro vitro cryſtallino. quod eſt puriſſimum et precioſiſſimum.

זכה zaca. immaculatũ eſſe. mundare. ſeu mũdũ apparere iuſtificare. corrigere. Iob.15. Quid eſt homo vt immaculatus ſit. Pro quo he.le. Quid eſt homo vt mundus ſit ſiue vt mundus appareat. Et in eo.25. Aut apparere mũdus natus de muliere. Ps.72. Ergo ſine cauſa iuſtificaui cor meum. Pro quo beatus hieronymus in pſalterio iuxta he. ve. tranſtulit. Ergo fruſtra mũdaui cor meum. Eſa.1. Lauamini: mũdi ſtote. Ps.118. In quo corrigit adoleſcentior viam ſuam. Ponitur etiam pro vincere. Ps.50. Et vincas cum iudicaris. Poteſt etiam legi ſic. ſcilicet: et mundes vl' corrigas cũ iudicaueris. Vide ẽt de hoc in dictiõe precedenti. Et inde זכו zachu. ſiue זכות zechuth. quod in lingua chaldaica ſignat iuſtitiã vel mũditiã. Dañ.6. quia corã eo iuſtitia inuẽta eſt in me.

זכר zachar. recordari. meminiſſe. memorari. Geñ.8. recordatus aũt eſt dñs noe. Et in eo.9. Et recordabor federis mei. Et in eo.40. Memento mei cũ bñ tibi fuerit. Et in eo. Vt ſuggeras pharaõi. p q he.le. & memineris mei apud pharaonẽ. & in eo. Et tñ ſuccedẽtibus pſperis ppoſit⁹ pincernarũ oblitus eſt interptis ſui. pro q in hebreo hr̃. & nõ ẽ recordat⁹ ppoſitus pincernarũ ipius ioſeph & oblitus ẽ eius. Sed beatus hieronymus tranſtulit ſenſum. Exo.20. Memẽto vt diẽ ſabbati ſctifices. Et in eo. In oĩ loco in quo memoria fuerit nois mei. p q.he.le. i oĩ loco i q recordari vel memorari fecero nomẽ meũ. & in eo.23. Et p nomẽ exterorũ deorũ nõ iurabitis. p q.he.le. & nois extorũ deorũ nõ recordabimini. Siue nomẽ exterorũ deorũ nõ noĩabitis. Nu.10. Et erit recordatio vr̃i corã dño deo vr̃o. Et i eo.11. Recordamur piſciũ qs comedebam⁹ in egypto gratis. Deut.16. vt memineris diei egreſſiõis tue de egypto. Et in eo. Et recordaberis qm̃ ſeru⁹ fueris in egypto. & i eo.25. Memẽto qd fecerit tibi amalech.1. Re.25. Et recordaberis ancille tue.4. Re.9. memini qñ ego & tu ſedẽtes in curru ſeqbamur achab. Et in eo.20. Memẽto queſo quõ ambulauerim corã te. Eſter.9. Iſti ſunt dies quos nulla vnq delebit obliuio. p q.he.le. Et iſti dies mẽorati. ſ. erũt. Iob.4. recordare qs vnq inocẽs piit. ps.18. Memor ſit oĩs ſacrificii tui. ps.41. Hec recordatus ſum. Ps.77. Et recordatus ẽ qa caro ſunt. Ps.113. Dominus memor fuit noſtri. Ps.136. Si non meminero tui. Et in titulo Ps.137. Vbi dicitur. Pſal

Margin: Lancee. זֵית Oliua. Oliuetum. זֵתִים Oliue. זכך Fulgere. Mũdare. Mundũ eẽ. cãdidũ eẽ. זַךְ puriſſimũ. Mundus. זַכָּה Lucidiſſimum. Munda. זְכוֹכִית Vitrum. זכה Immaculatum eſſe. Mundum apparere. Iuſtificare. Mũdũ eẽ. corrigere. Vincere. זכו Iuſtitia. זכר Recordari. meminiſſe. memorari.

mus dauid in rememorationem sabbati. Pro quo hebrei legunt. Psalmus dauid ad commemorandum siue ad recordandum. Canti. 1. Memores vberum tuorum super vinum. Esa. 43. Ne memineritis priorum. Et in eodē. 62. Qui reminiscimini domini: ne taceatis. Et in eodem. 66. Qui recordatur thuris quasi qui benedicat idolo. Hiere. 13. cum recordati fuerint filii sui ararum suarum. Thren. 3. Memoria memor ero. Et in eodem. 5. Recordare domine quid acciderit nobis. Ezech. 3. Et non erunt in memoria iustitie eius quas fecit. Et in eodem. 18. Et omnium iniquitatum eius quas operatus est non recordabor. Et in eodem. Omnes iustitie eius quas fecerat non recordabuntur. Et in eodem. 21. Ipse autem recordabitur iniquitatis ad capiendū. Et in eodem. Pro eo quod recordati estis manu capiemini Ione. 2. Domini recordatus sum. Ponitur etiam pro nominare. 1. Reg. 4. Cumq; ille nominasset arcam dei. & inde זֵכֶר Zecher. idest memoria. recordatio. commemoratio. Exo. 17. Delebo enim memoriam amalech. Ps. 9. Periit memoria eorum. Ps. 29. Et confitemini memorie sanctitatis eius. Ps. 110. Memoriam fecit mirabilium suorum. Osee. 14. Memorabile eius sicut vinum libani. & aliquando scribitur cum nun in fine & dicitur זִכְרֹן zicharon siue זִכָּרוֹן zichron. i. memoria. recordatio. monumentum. memoriale. Exo. 39. In monumentum filiorum israel. Nu. 10. Vt sint vobis in recordationem dei vestri. Eccls. 1. Non est priorum memoria. Esa. 57. Et post ostium & retro postem posuisti memoriale tuum. & in plurali זִכְרוֹנוֹת zichronoth. & ponitur pro historiis vel annalibus: eo quod in eis commemorantur preterita. Ester. 6. Iussitq; sibi afferri historias & annales priorum temporum. inuenitur etiam מַזְכֶּרֶת mazchereth. cum mem in principio. idest commemorans vel commonefaciens. Pro quo beatus hieronymus transtulit inuestigans. Nu. 5. Et oblatio inuestigans adulterium. inde אַזְכָּרָה Azchara. idest commemoratio vel memoriale aut monumentum. Leuit. 2. Et ponet memoriale super altare Et in eodem. Qui cum obtulerit ea: tollet memoriale de sacrificio. Et in eodem. De qua adolebit sacerdos in memoriam muneris. Et in eodem. 24. Vt sit panis in monumentum oblationis domini. & dicunt hebrei φ significat suffumigationem vel odorationem. & dicunt quod predicta dictio זָכַר Zachar est equiuoca & φ etiam significat suffumigare vel odorari. nam Esa. 66. vbi nos legimus: qui recordatur thuris. Ipsi legunt. Qui odoratur vel qui suffumigat thus. & similiter in aliquibus locis predictis. Item זָכָר Zachar. masculus. Gen. 1. Masculum & feminam fecit eos. Exo. 12. Agnus absq; macula masculus anniculus. Leuit. 12. Mulier si suscepto semine peperit masculum. & in plurali זְכָרִים Zecharim. idest masculi. Exo. 13. Quicquid habueris masculini sexus. Pro q̄ in hebreo habetur. Quoscū q; habueris masculos. & inde זָכוּר Zechur. idest masculinū Exo. 23. Ter in anno apparebit omne masculinum tuum coram domino. & inde verbum. תִּזָּכֵר Thizachar. idest si fuerit masculus: vel si fuerit generis masculini. Exo. 34. omne quod aperit vuluam generis masculini meum erit. idest si fuerit masculus.

זָלַל Zel. Vilipendere. contemnere. De quo vide supra in dictione זול Zul.

זוֹלֵל Zolel. vorator: siue commessationibus vacans. vilis. despectus. Deut. 21. comessationibus vacat & luxurie atq; conuiuiis. Ponitur etiam pro vili. Hiere. 15. Si separaueris preciosum a vili. Thren. 1. Vide domine & considera quoniam facta sum vilis. & inde זֻלּוּת Zuluth. idest vilissimum: aut contēptus. Ps. 11. Cum exaltati fuerint nouissimi filiorum hominum. Pro quo btūs hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. cum exaltati fuerint vilissimi filiorum hominum. & in hebreo ponitur ibi singulare pro plu.

זֶלֶג Zaleg. fuscinula. tridens. & scribitur cum mem in principio & dicitur מַזְלֵג Mazleg. vt. 1. Reg. 2. Et habebat fuscinulam tridentem. & in plu. מִזְלָגוֹת Mizlagoth. Exo. 27. Et forcipes atq; fuscinulas. 1. Parali. 28. Ad fuscinulas quoq; & phialas.

זַלְזַל Zalzal. propago. ramusculus. Esa. 18. Prescindētur ramusculi. & solū inuenitur in nu. plu. & ī pdicto loco.

זַלְעָף Zalaaph. horror. procella. tempestas. Ps. 118. Defectio tenuit me pro peccatoribus. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtuli. Horror tenuit me ab impiis. & ī plurali. זַלְעָפוֹת Zilaaphoth. Ps. 10. Spiritus procellarum pars calicis eorum.

זוּלַת Zulath. absq;. preter. Excepto. 4. Reg. 24. Exceptis pauperibus populi terre. Scribitur etiam cum iod in fine: & dicitur זוּלָתִי Zulathi. Deut. 1. Preter caleph filium iephone. & aliquando illa littera iod ponitur pro pronomine prime persone. Osee. 13. Deum absq; me nescies.

זָמַם Zamam. cogitare. Deut. 19. Sicut fratri suo facere cogitauit. Ps. 30. Vt acciperent animā meā consiliati sūt idest cogitauerunt. Thren. 3. Fecit dñs que cogitauit. Ps. 139. Cogitauerūt cōtra me: ne derelinquas me. Sed hebrei in predicto loco dicunt φ est nomen & legunt sic. Cogitationem eius ne educas. idest ne educas eam in actu. vn̄ beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Scelera eius ne effundantur. Hiere. 51. Quia cogitauit dominus & fecit. & aliqū scribitur cū simplici mē. vt Gen̄. 11. Ne desistēt a cogitationibus suis: donec eas opere compleant. pro quo hebrei le. Et nunc nō phibebitur ab eis quodcunq; cogitauerint ad faciendū. Ps. 16. Et non est inuenta in me iniquitas: vt nō loquatur os meū opera hoīum. Pro quo he. le. nō inuenisti: quod cogitaui non transisset os meum vel nō transire os meum. & hic est finis versus in hebreo. & sequitur alius versus. in opera hoīum. Beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit sic. Et nō inuenisti cogitationes meas non transire os meum. Hiere. 4. Cogitaui & non penitebit me. & inde זִמָּה Zima siue זִמַּת Zimath. i. cogitatio. Prouer. 24. Cogitatio stulti peccatum. significat etiā malā cogitationem vel peccatum ex proposito: aut piaculum siue scelus vel nefas. Leuit. 19. Ne contaminetur terra: & impleatur piaculo. Et in eodem. 20. Qui supra vxorem filiā duxerit matrem eius: scelus operatus est. & in eodem. Nec permanebit tantum nefas in medio vestri. Ezech. 16. Et nō fecit iuxta scelera tua in omnibus abominationibus tuis. Et in eodem. Scelus tuum & ignominia tuā tu portasti. Et in eodem. 22. Scelus operati sunt in medio tui. Et in eo. 23. Sic ingrediebantur ad oolam & oolibam mulieres nefarias. Et in eodem. Et auferam scelus de terra. Osee. 6. Quia scelus operati sunt. & in plurali. זִמּוֹת Zimoth. idest cogitationes vel scelera. Iob. 17. Cogitationes mee dissipate sunt. Esa. 32. Ipse vero cogitationes concinnabit ad perdēdos mites. & aliquando scribitur cum mem in principio & dicitur מְזִמָּה Mezima. idest cogitatio vel consilium. vt ps. 138. Quia dicitis in cogitatione. Prouer. 2. Consilium custodiet te. & in eo. 3. Custodi legem meā atq; consiliū. Et in eo. 5. Vt custodias cogitationes. Hiere. 11. Quid est φ dilectus meus in domo mea facit scelera multa. Vbi ponitur מְזִמָּתָה Mezimātha cum tau & he in fine. & pōitur ibi in hebreo singulare p plurī: nā plurī dicitur מְזִמּוֹת Mezimoth. Prouer. 14. Et vir versutus odiosus est. Pro quo he. le. & vir cogitationum vel scelerum odiosus est.

זְמַן Zeman. tempus. Nee. 2. Et constitui ei tēpus. & Eccls. 3. Omnia tempus habent. & Dan̄. 2. vt tempus daretur ei. & in lingua chaldaica scribitur aliquando cum aleph in fine. vt in eodem. 3. Statim vt audierūt. pro quo hebrei legunt. Eodē tempore vt audierūt. &c. & in plu. זִמְנִין Zimnin. siue זִמְנַיָּא Zimnaia. i. tempora. Dan̄. 2. Et ipse mutat tempora. & in eodē. 6. Et tribus temporibus in die flectebat genua. Item זְמַן Zamen. in lingua chaldaica significat componere vel preparare. Dan̄. 2. φ interpretationem quoq; fallacem & deceptiōe plenam composueritis. & inde מְזֻמָּנִים Mezumanim secūdum terminationem pluralem masculinorum. siue מְזֻמָּנוֹת Mezumanoth secūdum terminationem femininorum. i. tempora statuta aut constituta vel determinata. Nee. 10. Per tempora a temporibus anni ad annum. pro quo hebrei legunt. Per tempora statuta vel determinata de anno in annum. & in eodem. 13. In temporibus constitutis & in primitiis.

זָמַר Zamar. psallere. cantare. secare. putare. s. vites. Iudi. 5. Psallam domio deo israel. Ps. 46. Psallite regi nostro psallite. & in eodem. Psallite sapienter. Ps. 137. In conspectu angelorū psallā tibi. Ps. 146. Quoniam bon⁹ est psalmus deo nostro. Pro quo hebrei legunt. Quoniam bonū est psallere vel cantare deo nostro. & inde מִזְמוֹר Mizmor i. psalmus vel canticū. vt in titulis psalmorū. Ps. 3. Psalmus dauid cū fugeret a facie absalom. & sic de reliquis. & inde זָמִיר Zamir. i. cantus. s. auium circa ver. vel putatio. s. arborum. Canti. 2. Tempus putatiōis aduenit. Quod alii interpretantur. Tempus cantus aduenit. & in plurali. זְמִירוֹת Zemiroth. i. cantica vel carmina. Iob. 35. Qui dedit carmina in nocte. Ps. 118. Cantabiles mihi erant iustificationes tue. & inde. זִמְרָה Zimra siue זִמְרַת Zimrath. i. laus siue canticum. Exo. 15. Fortitudo mea & laus mea dominus. Ps. 117. Vbi eadem verba habentur. & in vtroq; loco deficit iod littera in fine: que ponitur pro hoc pronoīe mea: tamē sub intelligitur. Esa. 51. Gratiarum actio & vox laudis. Pōitur etiam pro canticis. Amos. 5. Et cantica lyre tue non audiā. & inde זְמָרָא Zemara. qd in linga chaldaica signat musicam siue canticū. Dan̄. 3. Et vniuersi gen̄is musicorum. & inde זַמָּרַיָּא Zemaraia. i. cantores. Esdre. 7. Cantoribus & ianitoribus. Significat etiam זִמְרָה Zimra optimum: eo qd est laudabile. Gen̄. 43. Sumite de optimis terre frugib⁹. & inde מְזַמְּרוֹת Mezameroth. Quod significat quedā instrumenta musica secūdum hebreos. pro quo beatus Hieronymus trāstulit psalteria. Hier. 52. Psalteria & phialas & mortariola. in alio vero loco traduxit Fuscinulas. vt. 3. Reg. 7. Et forcipes aureos & hydrias & fuscinulas. 4. Reg. 12. Et fuscinule & turibula. Item זָמַר Zamar. i. secare vel putare. Leuit. 25. Sex annis putabis vineam tuam. & in eodem. Et vineam tuam non putabis. Esa. 5. Non putabitur & nō fodietur. & inde זָמִיר Zamir. i. putatio. Canti. 2. Tempus putatiōis aduenit. Potest etiam interpretari tempus cantici aduenit. Signāt et palmitē vel ppaginē: eo φ putatur & scinditur ex arbore. Esa. 25. Propaginem fortium marcescere faciet. & inde זְמוֹרָה Zemora. i. palmes. propago. ram⁹. germē. vitis. Nu. 13. Absciderunt palmitē cū vua sua. Eze. 8. Et ecce applicant ramū ad nares suas. & in pdicto loco dicunt hebrei φ significat fetorem vel malum odorem. ponitur et pro vite vel germine. Eze. 15. Quomodo fiet de lignovitis Esa. 17. Et germen alienum seminabis. & in plurali זְמֹרִים Zemorim. i. propagines. Naū. 2. Et propagines eius corruperunt & inde מַזְמֵרוֹת Mazmeroth. i. falces siue ligones. Esa. 2. Et cōflabūt gladios suos in vomeres: & lanceas suas in falces. & in eodem. 18. Et prescindentur ramusculi eius falcibus. Ioel. 3. Concidite aratra vestra in gladios: & ligones in lanceas. Et solum inuenitur in numero plurali. Item זֶמֶר Zamer. nomen cuiusdam animalis: pro quo beat⁹ Hieronymus transtulit Camelopardalum. Deut. 14. Orygem & camelopardalum.

זָנָב Zanab. cauda. Exo. 4. Et apprehēde caudam eius. Deut. 28. Constituet te dominus in caput & non in caudam. Esa. 9. Et disperdet dominus ab israel caput & caudā & in eodem. Et propheta docens mendacium ipse est cauda. & in plurali זַנְבוֹת Zenaboth. Iudi. 15. Et falces ligauit in medio. pro quo hebrei legūt. Et posuit falcem in medio duarum caudarum. Esa. 7. Et cor tuum ne formidet a duabus caudis titionum fumigantium istorum. & inde זִנֵּב Zineb. i. caudam abscidit vel extremos percussit aut cecidit. Deut. 25. Et extremos agminis tui qui lassi residebant cecidérit. Ios. 10. Et extremos quoq; fugientium cedite.

זַן Zan. siue זֵן Zen. esca. nutrimentum. species siue genus De quo vide supra in dictione זון Zun.

זָנָה Zana. fornicari. luxuriari. Gen̄. 38. Fornicata est tamar nurus tua. Leuit. 19. Ne prostituas filiā tuam. Pro quo hebrei legunt. Non contaminabis siue non violabis filiam tuam: vt facias eam fornicari. i. ne exponas eam fornicationi. & in eodem. 20. Vt fornicaretur cum moloch. & in eodē Et fornicata fuerit cum eis. & in eodem. Sacerdotis filia si deprehensa fuerit in stupro. i. si fornicata fuerit. Deut. 31. Populus iste consurgens fornicabitur post deos alienos. Iudi. 19. Que reliquit eū. pro q̄ hebrei legūt. Et fornicata est ab eo concubina eius. 2. Paralip. 21. Et fornicari fecit habitatores ierusalem. Ps. 72. Perdidisti omnem qui fornicatur abs te. Esa. 23. Et fornicabitur cum vniuersis regnis terre. Hiere. 3. Tu autem fornicata es cum amatoribus multis Ezech. 6. Quia contriui cor eorum fornicans & oculos eorum fornicantes. Osee. 1. Quia fornicans fornicabitur terra a domino. & in eodem. 2. Quia fornicata est mater eorū & in eodem. 3. Non fornicaberis & non eris viro. & in eodē 4. Fornicati sunt & non cessauerunt. & in eodem. Fornicatione fornicati sunt. & in eodem. 5. Quia nunc fornicatus est ephraym & ide זוֹנָה Zona. i. meretrix. fornicaria. Gen̄. 38. Suspicatus est esse meretricem. Leuit. 21. Sordidā & meretricem non accipiant. Ios. 2. Ingressi sunt domum mulieris meretricis. & dicunt aliqui hebrei φ in predicto loco significat hospitatricem vel cauponam. De quo vide supra in dictione זון Zun. Iudi. 11. Fili⁹ mulieris meretricis. Prouer. 7. Et ecce occurrit ei mulier in ornatu meretricio. 2. Paralip. 16. Posuerunt eum super lectulum plenum aromatibus & vnguentis meretriciis. vbi ponitur זָנִים Zenim. De quo vide supra in dictione זון Zun. Esa. 1. Quomodo facta est meretrix ciuitas fidelis. & in plurali זוֹנוֹת Zonoth. i. meretrices. 3. Reg. 3. Tunc venerunt due mulieres meretrices. ponitur etiam זְנוּת Zonoth pro habenis. De quo vide supra in dictione זון Zun. & inde זְנוּת Zenuth. i. fornicatio. Nu. 14. Et portabunt fornicationem vestram. Osee. 4. Fornicatio & vinum & ebrietas auferunt cor. & aliquando scribitur cū littera tau in principio & dicitur תַּזְנוּת Thaznuth. Ezech. 16. Et exposuisti fornicationem tuam omī transeunti. & in eodem. Et multiplicasti fornicationem tuam in terra chanaā. & in eodem. 23. Insuper & fornicationes suas quas habuerat in egypto non dereliquit. Et aliquando duplicatur littera nun in nūero plurali & dicitur זְנוּנִים Zenunim siue [illegible] Zenune. Osee. 1. Sume tibi vxorē fornicationū & fac filios fornicationum. & in eodem. 2. Auferat fornicationes suas a facie sua. Naū. 3. Propter multitudinē fornicationū meretricis.

זנח Zanach.abiicere.repellere.deficere.1.parali.11.Eoq̃ abiecisset eos ieroboã & posteri ei⁹.& in eodẽ.29. Cũ ctamq̧ tẽpli supellectilẽ quã polluerat rex achaz.pro quo hebrei legunt.quã abiecerat rex achaz.Threñ.2.Repulit altare suum.& in eodem.3.Et repulsa est anima mea.& in eodem.Quia non repellet in sempiternum dñs.ponitur etiã pro deficere.Esa.19.Et deficient flumina vbi additur littera aleph ante litterã Zain.

זנק Zanac.fluere.Deut.33.Dan catulus leonis fluet largiter de basan.& solum inuenitur in predicto loco.& dicunt hebrei q̧ significat saltare:quia in lingua syra idem significat.& in hebreo non habetur largiter:sed sic.Fluet de basan siue saltabit de basan.

זיע Ziaa.sudor. De quo vide infra in dictione יזע Iazaa.

זעוה Zaaua.dispersio siue cõmotio.Deut.28.Vt disperga ris per omnia regna terre.pro quo hebrei legunt. Et eris in dispersionem vel in cõmotionẽ p omña regna terre

זעך Zaach.breuiare.Iob.17.Dies mei breuiabuntur.& solum inuenitur in predicto loco.& dicunt hebrei q̧ significat scindere siue amputare.vnde ipsi legũt.Dies mei conscissi sunt siue amputati sunt.

זעם Zaam.detestari.irasci.indignari.Nu.23.Propera & detestare israel.& in eodem.Qua ratiõe detester quẽ dominus non detestatur.Ps.7.Nunquid irascetur per singulos dies.& Prouer.24.Et detestabũtur eos trib⁹.Dañ.11.Et indignabitur contra testamentum sanctuarii.Zach.1 Vsq̧quo tu non misereberis ierusalem & vrbiũ iuda quib⁹ iratus es.& inde זעם Zaam.i.ira.furor.indignatio.detestatio.Ps.68.Effunde super eos iram tuam.Osee.7.Cadẽt in gladio pricipes eorũ a furore ligue sue.& inde זעם Zeum idest detestandus siue ille cui aliquis irascitur.Prouer.22. Cui iratus est dominus incidet in eam.& in genere feminino זעומה Zeuma.pro quo beatus Hieronymus transtulit plenam ire.Michee.6.Et mensura minor ire plena.& inde נזעמים Nizaamim.i.irati vel detestabiles. Pro quo beatus Hieronymus transtulit tristem. Prouer.25. Et facies tristis linguam detrahentem.& in hebreo scribitur pluraliter Quia facies est in hebreo pluralis nũeri & gñis masculini.

זעף Zaaph.irasci.ira feruere.Minari.2.Paralip.26.Iratusq̧ ozias tenens manu thuribulum.& in eodem.Minabatur sacerdotibus.Prouer.19.Et contra dominum feruet animo suo.& inde זעף Zaaph.i.ira feruor.Michee.7. Iram domini portabo.Ione.1.Et stetit mare a feruore suo. & inde זעף Zaeph.i.furibundus.3.Reg.20.Furibundus venit in samariam.& in plurali זעפים Zoaphim.i.furibundi vel tristes.Geñ.40.Ad quos cum introisset ioseph mane& vidisset eos tristes.Ponitur etiã pro macilẽtis.Dañ.1.Qui si viderit vultus vr̃os macilẽtiores pre ceteris adolescẽtib⁹.

זעק Zaac.Clamare.vociferari.vocare.conuocare.congregare.accersere.1.Reg.15.Et clamauit ad dominũ tota nocte.2.Reg.3.Ibat ingrediens & clamans.2.Paralip.18. At ille clamauit ad dominum.Nee.9.Cõuersiq̧ sunt & clamauerunt ad te.Iob.35.Propter multitudinem calũniatorum clamabunt.Ps.21.Ad te clamauerunt & salui facti sũt. Esa.15.Clamauit esebon & eleale.& in eodem.57.Cumq̧ clamaueris liberent te.Ezech.17.Clama & vlula fili hominis.Osee.7.Et non clamauerunt ad me in corde suo.Ponitur etiam pro vociferari.Exo.2.Et ingemiscẽtes filii israel propter opera vociferati sunt.Ios.8.At illi vociferantes pariter & se mutuo cohortantes. Abach.1. Vociferabor ad te vim patiens.Item ponitur pro vocare siue inuocare. Osee 8. Me inuocabunt deus meus.Zach.6.Et vocauit me & locutus est ad me. Significat etiam accersere vel congregare aut conuocare siue conclamare.Iudi.4.Qui accersitis zabulon & neptalim ascendit.& in eodem.18.Cõclamãtes secuti sunt.pro quo hebrei legunt. Congregati siue collecti sunt.& in eodem.Quid tibi vis cur clamas.pro quo hebrei legunt.Cur congregatus vel collectus es.s.cum viris dom⁹ tue.2.Reg.20.Conuoca mihi oẽs viros iuda.& in eodem. Abiit ergo amasa vt conuocaret iudam.& inde זעקה Zaaca siue זעקת Zaacath.i.clamor vociferatio. vt Geñ.18.Clamor sodomorum & gomorreorũ multiplicatus est.Nee.9 Clamorẽq̧ eorum audisti.Iob.16.Neq̧ inueniat in te locũ latendi clamor meus.Esa.15.Qm̃ circũdedit clamor terminum Moab.Hiere.50.Et clamor inter gẽtes auditus est.

זער Zeer.paululũ.parũ.modicũ.Iob.36.Sustine me paululum & indicabo tibi.Esa.28.Modicum ibi: modicũ ibi.& scribitur cũ mem in pricipio & dicitur מזער Mizaar. Esa.24.Et relinquentur homines pauci.Quod in hebreo legitur singulariter.s.& relinquetur homo paucus.& ponitur ibi singulare pro plurali.& in eodem.29.Nõne adhuc in modico & in breui conuertetur libanus in chermel.

זפת Zepheth.siue זפת Zapheth.Pix.Exo.2.Et liniuit eã bitumine & pice.Esa.34.Et cõuertentur torrẽtes ei⁹ in picẽm & erit terra eius in picem ardentem.

זקק Zacac.purgare.cõflare.colare.distillare.Ps.11.Purgatum septuplum.Esa.25.Vindemie defecate.pro quo hebrei legunt.Feces colate seu purificate.Malach.3.Et colabit eos quasi aurum & quasi argentum.& aliquando scribitur cum simplici coph.Iob.28.Et auro locus est in quo conflatur.& in eodem.36.Et effundit imbres instar gurgitum.pro quo hebrei legunt.Et distillabunt imbres.Item זקים Zicim.i.compedes.Ps.149.Ad alligandos reges eorum in cõpedibus.De quo vide supra in dictione זיק Zic.

זקן Zacan.senescere.Geñ.18.Nũ vere paritura sum anus. Pro quo hebrei legũt.Nũ vere paritura sum cum ego senuerim.& in eodẽ.27.Senuit aũt isaac.Ios.13.Senuisti & longeuus es.1.Reg.12.Ego autem senui & incanui.Iob. 14.Si senuerit in terra radix eius.Prouer.22.Etiam cum senuerit nõ recedet ab ea.& inde זקן Zachen.siue זקן Zecã idest senex aut senior.Geñ.19.A puero vsq̧ ad senem.& in eodem.24.Erat aũt abraã senex.& in eodẽ.Dixitq̧ ad seruum seniorem domus sue.Leuit.19.Et honora personam senis.& in plurali זקנים Zechenim siue זקני Ziene.Geñ. 18.Erant autẽ ambo senes.Exo.24.Et septuaginta senes ex israel.& inde זקן Zochen.i.senectus.vt Geñ.48.Oculi enim israel caligabant pre nimia senectute.Scribitur etiam cum he in fine & dicitur זקנה Zicna.i.senecta vel senectus. Ps.70.Ne proiicias me in tempore senectutis.& in eodem Et vsq̧ ad senectam & senium de⁹ ne derelinquas me.Esa. 46.Et vsq̧ ad senectam ego ipse.Declinatur etiam pluraliter.& dicitur זקנים Zecunim.i.senectus.Geñ.21.Et peperit filium in senectute sua.& in eodem.38.Eo quod in senectute genuisset eum.pro quo hebrei legunt.Quia filius senectutis fuit sibi.Itẽ זקן Zacan siue זקן Zecan.idest barba siue mentũ.Leuit.13.Vir siue mulier in cuius capite vl̃ barba germinauerit lepra.1.Reg.17.Et apprehendebã mentũ eorum & suffocabam interficiebãq̧ eos.2.Reg.10.Rasitq̧ dimidiam partem barbe eorum.& in eodẽ.Manete in hierico donec crescat barba vestra.& in eodẽ.20.Et tenuit manu dextera mentum amasse.Ps.132.Quod descẽdit in barbam barbam Aaron.Esa.7.Et pilos pedum & barbã vniuersam.Hiere.41.Rasi barba & scissis vestibus.

זקף Zacaph.leuare.erigere.Ps.144.Et erigit omnes elisos.& solum inuenitur in predicto loco.

זר Zar.extraneus.alienus.De quo vide supra in dictione.

זור Zur.Item זר Zer.circulus siue corona.De quo vide infra in dictione.זרה Zara.

זרר Zarar.oscitare.4.Reg.4.Et oscitauit puer septies. Hebrei tamen dicũt q̧ significat sternutare. De quo vide supra in dictione זור Zur.

זרב Zarab.Dissipare.Iob.6.Tempore quo fuerint dissipati peribunt.& solum inuenitur in predicto loco.

זרה Zara.spargere.dispergere.ventilare.circundare.alienare.exhorrere.Exo.32.Quem sparsit in aquã.Nu. 16.Ignem huc illucq̧ dispergat.Iob.18.Aspergatur in tabernaculo eius sulfur. Prouer.1.Frustra eñ iacitur rete ante oculos pẽnatorum.i.frustra spargitur vel extenditur. Hiere.31.Qui dispersit israel cõgregabit eum.& in eodem 49.Dispergam eos in omnem ventũ.Ezech.5.Tertiã vero aliam disperges in ventum.& in eodem.Tertiam vero partem tuam in omnem ventum dispergam.& in eodẽ.6. Et dispergã ossa vestra circa aras vestras.Malach.2.Et dispgam super vultum vestrũ stercus solẽnitatum vestrarũ.Significat etiam ventilare.Ruth.3.Et hac nocte areã hordei ventilat.Hiere.4.Non ad ventilandũ & non ad purgandũ & in eodẽ.49.Et ventilabo eos in oms vẽtos istos.& in eodem.51.Et mittã in babylonem ventilatores & ventilabũt eam.vbi ponitur etiã זרים Zarim p vẽtilatorib⁹.Ezech.5 Et ventilabo vniuersas reliquias tuas.& in eodẽ.22.Et vẽtilabo te in terras.& in eodẽ.29.Et ventilabo eos in terras. Zach.1.Hec sunt cornua que ventilauerunt iudam per singulos viros.& inde מזרה Mizre.i.ventilabrum.Esa.30.Sicut in area vẽtilatum est.Pro quo hebrei legunt.Quod vẽtilatũ est cũ pala & cũ ventilabro.Hiere.15.Et dispergam eos vẽtilabro in portis terre.& inde מזרים Mezarim.qđ secũdũ hebreos significat ventos ventilãtes a parte septẽtrionali qui sunt frigidissimi.pro quo beatus Hieronym⁹ trãstulit arcturũ.Iob.37.Ab interioribus egredietur tẽpestas & ab arcturo frigus.Item זרה Zara.i.circunligare.circundare.2.Reg.22.Accinxisti me fortitudine ad preliũ.Ps. 138.Semitã meã & funiculum meum inuestigasti.pro quo hebrei legunt.Semitã meã & accubationem meam circundedisti vel circunligasti.Sed beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicã veritatẽ primã significationem sequens ita trãstulit.Semitam meã & accubationẽ meã euentilasti. Inde זר Zer.pro quo btũs Hieronymus transtulit coronã siue labium quod fiebat per circuitũ arce vel mense aut altaris thymiamatis.Exo.25.Faciesq̧ supra coronam aureã per circuitũ.& in eodẽ.Faciesq̧ illi labium aureum per circuitum.& in eodem.Et super illam alteram coronã aureolam.& in eodem.30.Faciesq̧ ei coronã aureolam per gyrũ & duos anulos aureos sub coronã.Item זרה Zara.i.alienare siue alienatũ eẽ.exhorrere.De quo vide supra in dictione זור Zur.& inde זרא Zara cũ aleph in fine loco he.idest alienatio vel horror.pro quo beatus Hieronymus transtulit nauseam.vt Nu.11.Donec exeat per nares vestras & vertatur in nauseã.& inde dicũt aliqui q̧ deriuatur ממזר Mamzer.quod significat adulterinũ.i.natus de adulterio vel de scorto natus.De quo vide infra in dictione מזר Mazar.

זרזיף Zarziph.stillare.irrorare.Ps.71.Sicut stillicidia stillãtia super terram.vbi pro eo quod in littera nostra est stillantia in hebreo ponitur זרזיף Zarziph.Beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatẽ sic transtulit.vt stille irrorantes terram.& solum inuenitur in predicto loco.

זרזיר Zarzir.nomen est cuiusdã animalis.pro quo beat⁹ Hieronymus transtulit Gallus succinctus.Prouer. 30.Gallus succinctus lumbos suos & aries.& solum inuenitur in predicto loco.& dicunt aliqui hebrei q̧ significat canem leporarium qui est precinctus lumbos & velocissim⁹ ac fortis.Alii vero dicunt q̧ significat leopardum qui etiã est gracilis circa lumbos & fortissimus.& põt deriuari a dictione זרז Zaraz.que in lingua chaldaica significat accingere vel precingere.

זרח Zarach.oriri.vt Geñ.19.Sol egressus est super terrã. pro quo hebrei legunt.Sol ortus est super terrã.Iob. 9.Qui precipit soli & non oritur.Ps.111.Exortum est in tenebris lumẽ rectis corde.Eccls.1.Et oritur sol & occidit.2. Paralip.26.Statimq̧ orta est lepra in fronte eius.Esa.58. Et orietur in tenebris lux tua.& in eodem.60.Et gloria domini super te orta est.& in eodem.Super te autem orietur dominus.& in eodem.Et reges in splendore ortus tui.Malach.4.Et orietur vobis timentibus nomen meũ sol iustitie.& inde locus vbi oritur sol dicitur מזרח Mizrach.i.ort⁹ siue oriẽs.Ps.102.Quantum distat ortus ab occasu.Ps. 112.A solis ortu vsq̧ ad occasum.Esa.43.Ab oriente adducam semen tuum.& in eodem.46.Vocans ab oriente iustũ & inde אזרח Ezrach.i.indigena quasi inde ortus.Exo.13. Tam de aduenis q̧ de indigenis terre.& in eodem.Eadem lex erit indigene & colono qui peregrinatur apud vos.Leuit.19.Sed sit quasi indigena inter vos aduena qui habitauerit in vobis.Significat etiam אזרח Ezrach quoddam genus arboris:quam cedrũ nominat translatio nostra.Ps.36 Vidi impium super exaltatum & eleuatum sicut cedrus libani.& dicunt aliqui hebrei q̧ significat quandã arborem que semper est viridis & recens quasi sit in ortu suo:quam aliqui putant esse laurum.vnde legunt sic.Vidi impium robustum & fortem quasi laurum virentem.Sed beatus Hieronymus primã significationem sequẽs in psalterio iuxta hebraicã veritatẽ sic transtulit.Vidi impium robustũ & fortissimũ sicut indigenam virentem.Est etiam אזרחי Ezrachi cognomẽ cuiusdã viri: fortasse eo quod erat orientalis. vt in titulo psalmi.88.vbi dicitur.Intellect⁹ ethã ezraites.

זרם Zerem.impetus.tempestas.turbo.s.aquarum.imber gurges.fluxus.Esa.28.Sicut impetus grãdinis turbo consurgens:sicut impetus aquarum multarum.& in eodem 25.Quasi turbo impellens parietem.& in eodem.32.Erit vir sicut qui absconditur a vento & celat se a tempestate.ponitur etiam pro imbre.Iob.24.Quos imbres mõtium rigant.Hebrei tamen dicunt q̧ in predicto loco significat riuos vel fluctus qui impetuose descendunt de montibus.& legunt sic:a fluctibus montium siue a riuis montium humectabuntur.Itẽ ponitur pro gurgite.Abach.3.Gurges aquarum transiit:Scribitur etiam cũ tau in fine & dicitur זרמה Zirma in genere feminino.pro quo beatus Hieronymus transtulit fluxum.vt Ezech.23.Sicut fluxus equorũ fluxus eorum.& inde verbum זרם Zarom.i.impetuose fluere:siue impetuose percutere.Ps.76.Multitudo sonitus aquarũ vocem dederũt nubes.Pro quo beatus Hieronym⁹ in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit.Excusserũt aq̃s nubila.i.impetuose fluxerũt aque de nubib⁹.Ps.87.Que pro nihilo habentur eorum anni erunt.pro quo beat⁹ Hieronymus in psalterio iuxta hebraicã veritatem transtulit. Percutiente te eos vt somnium erunt.

זרע Zaraa.seminare.serere.Geñ.26.Seuit autem isaac in terra illa.Exo.23.Sex annis seminabis terram tuã. Leuit.19.Agrum tuum non seres diuerso semine.& in eo. 25.Non seretis neq̧ metetis sponte in agro nascẽtia.& in eodem.Seretisq̧ anno octauo.Deut.22.Non seres vineam tuam altero semine.& in eodẽ.29.Ita ut non seratur.Iudi. 6.Cũq̧ seuisset israel.Iob.4.Seminant dolores & metunt

eos.& & in codē.31.Setam & ali9 comedat.Ps.106.Et semi nauerunt agros & plantauerunt vineas.Ps.125.Qui semi nant in lachrimis in exultatione metent.Eccľs.11.Mane se mina semen tuum.Esa.17.Et germen alienū seminabis.& in eodē.32.Beati qui semiātis super oēs aquas.& in eo.40 Et quidem neq plantato neq sato:quod in hebreo legitur pluraliter.s.neq plantati sunt neq sati sunt..& in eodē.55 Et dat semē serenti.Hiere.4.Et nolite serere inter spinas.& in eodem.12.Seminauerunt triticū & spinas messuerūt.Ezech.36.Et arabimini & accipietis semētem.pro quo in hebreo habetur.& seminabimini.Osee.2.Et seminabo eā mihi in terra.Accipitur etiam pro generare.Leuit.12.Mulier si suscepto semie peperit masculum.pro quo hebrei legunt.Mulier si seminificauerit.i.si fecit semē & generauit & peperit masculum.Nu.15.Erit innoxia & faciet liberos.Pro quo in hebreo habetur.& erit innoxia & seminabitur semine.i.faciet liberos.sicut est in littera nostra.& inde זֹרֵעַ Zoréaa siue מַזְרִיעַ Mazriaa.i.seminificans:vel semē faciēs aut semen afferens.Gen̄.1.Germinet terra herbā virentē & facientē semen.vbi ponitur מַזְרִיעַ זֶרַע Mazriaa zéraa.Pro quo hebrei legunt.Seminificantem semen.& in eodē Et protulit terra herbam virentem & facientem semen.& in eodem.Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem semen.& inde. זֵרוּעַ Zarúaa.i.seminabile vel seminatum.Leuit.11.Si ceciderit super sementem.pro quo hebrei legunt Si ceciderit super omnē sementem seminabilem vel seminatā.Ps.96.Lux orta est iusto.pro quo in hebreo habetur.Lux semīata est iusto.Sed si scribatur cum lr̄a cheth in fine.tunc interpretatur orta est.Sed in bibliis hebraicis reperitur זָרֻעַ Zaruaa cū ain in fine.quod interpretatur seminata est.et inde זֶרַע Zéraa siue זָרַע Záraa.i.semen vel sementis.Gen̄.1.Cuius semen in semetipso sit.& in eodem.3.Inimicitias ponam inter te & mulierem & semen tuū & semen illius.Et in eodem.8.Cunctis diebus terre sementis et messis.Et in eodē.13.Semini tuo dabo terrā hanc.Et in eodem.15.Scito prenoscēs ꝙ peregrinū futurum sit semē tuū.Leuit.11.Si ceciderit super sementē non polluet eam.Nu.11.Erat aūt man quasi semen coriandri.Et in eodē.24 Et semen illius erit super aquas multas.Deut.4.Et elegit semen eorum post eos.1.Reg.1.Dederisq serue tue sexum virilem.pro quo hebrei legunt.Dederisq serue tue semen virorum.i.semen virile.Esa.17.Et mane semen tuum florebit.Dicitur enim semen tā de frumento ꝙ̄ de herbis vel plātis & etiā de hominib9.sicut dicitur fructus arboris & fructus ventris.Et aliquando scribitur cum mem in principio & dicitur מִזְרָע Mizraa.Esa.19.Et omnis semētis irrigua siccabitur.& in plurali זְרָעִים Zeraim.1.Reg.8.Sed et segetes vestras et vinearū reddit9 addecimabit.pro quo hebrei legunt.Semina vestra et vineas vestras addecimabit.Esa.61.Et sicut hortus germen suum germiat.pro quo hebrei legunt.Et sicut hortus semina sua germinat.& inde זֵרְעֹנִים Zeroim.i.legumina.Dan̄.1.Et dentur nobis legumina ad uescendum.Scribitur etiam cum littera nun & dicitur זֵרְעֹנִים Zeronim.i.legumina.Itē זְרֹעַ Zeróa.i.brachiū siue armus.Exo.6.Ac redimā vos in brachio extētō.& in eodē.15.In magnitudine brachii tui fiant inmobiles q̄si lapis.Iob.26.Et sustentas brachium eius qui nō est fortis.Et in eodē.40.Et si habes brachium sicut deus.Ps.135.In manu potenti & brachio extento.Esa.53.Esto brachiū nostrum in mane.Et in eodem.52.Parauit dominus brachiū sanctum suum.& in eodem.53.Et brachium domini cui reuelatum est.Malach.2.Ecce ego proiiciam vobis brachiū.Sed in predicto loco hebrei habent זֶרַע Zéraa.i.semen.vt supra.Vnde ipsi legunt sic.s.Ecce ego increpabo vobis semen vel sementem.Et aliquādo additur aleph in principio & dicitur אֶזְרוֹעַ Ezróaa.i.brachium.Iob.31.Et brachium meū cū suis ossibus confringatur.Hiere.32.Et in manu robusta & in brachio extento.Significat etiam זְרֹעַ Zeróaa.Armū.Nu.6.Et armum coctum arietis.Deut.18.Dabūt sacerdoti armū ac ventriculum.& in plurali זְרֹעִים Zeroim siue זְרֹעֵי Zeroe secūdum terminationem masculinorum aut זְרֹעוֹת Zerooth secundū termīationē femininorū.Gen̄.49.Et dissoluta sunt vincula brachiorū eius.Deut.33.Subter brachia sempiterna.Ps.17.Et posuisti vt arcum ereum brachia mea.Ps.36.Q̄m brachia pctōrū cōterētur.Esa.51.Et brachia mea populos iudicabunt.Dan̄.11.Et brachia austri non sustinebunt.& in eodem.Et brachia pugnantis expugnabuntur a facie eius.& in eo.Et brachia ex eo stabūt.

זָרַק Zarac.spargere.aspergere.dispergere.fundere.effundere.Exo.9.Et spargat illud moyses in celum.Nu.19.Quia aqua expiationis non est aspersus.& in eodē.Et non est aqua lustrationis aspersus.2.Paralip.34.Et super cumulos eorū qui eis immolare consueuerant fragmenta dispersit.ponitur etiā pro fundere vel effundere.Exo.24.Partē aūt residuā fudit super altare.Leuit.1.Fundentes per altaris circuitum.& in eodem.Sanguinem vero illius fundent sup altare.Ezech.36.Et effundam super vos aquam mundam.Osee.7.Sed & cani effusi sunt in eo.& inde מִזְרָק Mizrac.i.phiala vel peluis aut vas in quo recipiebant sanguinem vel aquam ad aspergendum.Nu.7.Phiala argentea habens septuaginta siclos.& in eodem.Phialā argenteā habentem septuaginta siclos.& in plurali מִזְרָקִים Mizracim siue מִזְרְקֵי Mizrece scd'm termīationē masculinorū aut מִזְרָקוֹת.Mizracoth.secūdum terminationem femininorū.Nu.7.Phiale argentee duodecim.3.Reg.7.Et phialas & mortariola & thuribula ex auro purissimo.1.Paralip.28.Fuscinulas q̄q & phialas.Hiere.52.Et psalteria & phialas & mortariola.Amos.6.Bibentes in phialis vinū.Zach.14.Quasi phiale coram altari.In alio vero loco beatus Hieronymus interpretatus est Amulas.3.Reg.7.Fecit ergo hiram lebetes & scutras.& amulas.& similiter infra I eodē.Ponitur etiā pro thuribulis.4.Reg.12.Fuscinule & thuribula & tube.

זֶרֶת Zéreth.palmus:aut mensura palmi.vt Exo.28.Mensuram palmi babebit tam in longitudine q̄ in latitudine.Esa.40.Et celos palmo ponderauit.

De incipientibus a littera.ח.Cheth.

חַח Chach siue חוֹחַ choach.armillea.circulus.spina.compes.siue catena.Exo.35.Viri cum mulieribus prebuerūt armillas & inaures.Quod in hebreo legitur singulariter.s.prebuerunt armillam & inaurem.& ponitur ibi singulare pro plurali.Iob.40.Aut armilla perforabis maxillam ei9.Ponitur etiam pro circulo.4.Reg.19.Ponam itaq circulū in naribus tuis.Esa.37.Vbi eadē verba habentur.Et in duobus locis predictis scribitur cum iod in fine.i.circulū meū.Et dicunt hebrei ꝙ in trib9 locis predictis signficat hamū Ponitur etiā pro Carduo vel spina.2.Paralip.25.Carduus qui est in libano.Prouer.26.Quō si spina nascatur in manu temulenti.vbi ponitur pro spina חוֹחַ Chóach cū vau in medio dictionis.Potest etiā legi sic.Quomō si armilla ascēdat in manu temulenti.& in plurali חוֹחִים Chochim.Cāti.2 Sicut lilium inter spinas.ponitur etiam pro catenis vel cōpedibus:eo ꝙ sunt in figura rotunda sicut circuli.vt.2.Paralip.33.Et vinctum catenis atq cōpedibus duxerunt eum in babylonem.Ezech.19.Et adduxerunt eum in catenis in terram egypti.vbi pro catenis ponitur חַחִים Chachim.& in eodem.29.Beatus Hieronymus transtulit frenum.vbi dicitur & ponam frenum in maxillis tuis.vbi pro freno ponitur in hebreo חַחִים Chachim.in plurali.

חָבַב Chabab.diligere.Deut.32.Dilexit populos.& inde חֹב Chub.pro quo beatus Hieronym9 transtulit sinū.Iob.31.Et zelaui in sinu meo iniquitatem meam.Potest ēt deriuari a dictione sequenti.

חָבָא Chaba.abscondere.celare.latere.Gen̄.3.Et abscōdit se adam & vxor eius.& in eodem.Et timui eo quod nudus essem & abscondi me.& in eodem.31.Cur ignorante me fugere voluisti.Pro quo hebrei legunt.Cur absconditus es vt fugeres.Ios.6.Abscondit em̄ nuncios quos direxeramus.& in eodem.Eo quod absconderit nuncios quos miserat.Et in eodē.10.Fugerant enim quinq reges & se abscōderant in spelunca.& in eodē.Latentes in spelūca vrbis maceda.1.Reg.10.Ecce absconditus est domi.& in eodem.13.Absconderunt se in speluncis.& in eodē.14.En hebrei egrediuntur de cauernis in quibus absconditi fuerant.& in eodem.Qui se absconderant in monte ephrain.3.Reg.18.Tulit ille centū prophetas & abscondit eos.4.Reg.6.Que abscondit filium suum.2.Paralip.18.Quādo ingressus fueris cubiculum de cubilo vt abscōdaris.Iob.5.A flagello lingue absconderis.& in eodē.24.Et oppresserūt pariter mā suetos terre.pro quo hebrei legunt.Pariter abscōditi sunt mansueti terre.Esa.42.Et in domibus carcerum abscōditi sunt.Ponitur etiam pro indurari.Iob.38.vbi dicitur.In similitudinem lapidis aque durantur.i.indurantur.Et etiā in predicto loco hebrei legunt absconduntur:quia quando aque indurantur in lapidem:iam non ibi apparent aque:sed absconduntur & latent.Ponitur etiam pro protegere.Esa.49.In vmbra manus sue protexit me.i.abscondit me vel celauit me.Scribitur etiam sine aleph vel cum he in fine loco aleph.De quo vide infra in dictione sequenti.& inde מַחֲבָא Machabe.i.latibulum.Esa.32.Et erit vir sicut qui absconditur a vento.Pro quo hebrei legunt.Et erit vir sicut latibulum venti.i.locus vbi absconditur a vento.& in plurali מַחֲבֹאִים Machaboim.i.latibula.1.Reg.23.Considerate & videte om̄ia latibula in quibus absconditur.Vide ēt de hoc in dictione sequenti.

חָבָה Chaba.abscōdere.celare.latere:sicut dictio precedēs.Ios.2.Ibiq latitate tribus diebus.3.Reg.22.Quando ingredieris cubiculum intra cubiculū vt absconderis.Esa.26.Abscondere modicum ad momentum.Hiere.49.Et celari nō poterit.& inde חֶבְיוֹן Chebion.i.abscōsio.Abach.3.Ibi abscondita est fortitudo eius.pro quo hebrei legunt.Et ibi absconsio fortitudinis eius.s.est.& inde מַחֲבַת Machabath.i.craticula siue sartago.Leuit.2.Si autem de craticula fuerit sacrificium.Ponitur etiam pro sartagine.vt in eodem.6.Que in sartagine oleo conspersa frigetur.Ezech.4 Et tu sume tibi sartaginem ferream.

חָבַט Chabath.excutere.purgare.Deut.24.Si fruges collegeris oliuarum.pro quo hebrei legunt.Quando excusseris oliuas tuas.quod est idem sensus cū littera nostra.Nam oliue virga excutiuntur & postea fructus colligūtur.Iudi.6.Cūq gedeon filius eius excuteret atq purgaret frumenta.Ruth.2.Virga cedens & excutiens.Esa.28.Sed in virga excutietur git.& in eodem.27.Excutiet dominus ab alueo fluminis.

חָבַל Chabal.pignorare vel pignus accipere.aut pign9 auferre.corrūpere.cōputrescere.fedare.dissipare.demoliri.disperdere.parturire.dolere.nocere.obligare.Exo.22 Si pignus a proximo tuo acceperis.Deut.24.Nō accipies loco pignoris inferiorem & superiorem molam:quia animam suam apposuit tibi.pro quo hebrei legunt.Null9 pignorabit.i.nullus accipiet loco pignoris inferiorem & superiorem molam:quia animam ipse pignorat.Quod exponens translatio chaldaica ita transtulit.Quia cum eis fit nutrimentum ad sustentationem anime.& in eodem.Neq auferes pignoris loco vidue vestimentum.Iob.22.Abstulisti enim pignus fratrum tuorum.& in eodem.24.Abstulerunt pro pignore bouē vidue.& in eodem.Et vulgus pauperum spoliauerunt.Pro quo hebrei legunt.Et super pauperem acceperunt pignus siue abstulerunt pign9.Prouer.20.Et pro extraniea aufer pignus ab eo.Ezech.18.Pignus non retinuerit.pro quo hebrei legunt.Pignus non pignorabit.& inde חֲבֹל Chabol siue חֲבֹלָה Chabola.i.pignus vel res pignorata.vt in eodem.18.Pignus debitori reddiderit & in eodem.Pignus non reddentem.& in eodem.33.Et pignus restituerit ille impius.Amos.2.Et super vestimentis pignoratis accubuerunt.Item חָבַל Chabal.i.corrumpere vel computrescere fedare.Nee.1.Peccauimus:vanitate seducti sumus.Pro quo hebrei legunt.Peccauimus:corruptiōe corrupti sumus tibi.siue feditate fedati sumus tibi.Esa.10.Et computrescet iugum a facie olei.Mich.2.Propter immūditiam eius corrumpetur putredine pessima.vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum.Item significat dissipare vel demoliri aut disperdere.Eccľs.4.Et dissipet cuncta opera manuum tuarum.Canti.2.Capite nobis vulpes:que demoliuntur vineas.Esa.13.Vt disperdat omnem terram.& in eodem.54.Ego creaui interfectorem ad disperdēdū.Iob.34.Quia ergo ego locutus sum ad deum:te quoq nō prohibebo.Pro quo hebrei legunt.Quia ad deum dicitur peperci non dissipabo vel non disperdam.i.solus deus pōt dicere peperci non dissipabo.vel ad deū pertinet dicere peperci non dissipabo vel non disperdam.Item ponitur pro parturire.Ps.7.Ecce parturit iniustitiam & concepit dolorem.Canti.8.ibi corrupta est mater tua:ibi violata est genitrix tua.pro quo hebrei legunt.Ibi parturiuit te mater tua.Ibi pturiuit gēitrix tua.Sed in hoc loco trāslator noster secutus est aliā significationem supra positam.& inde חֵבֶל Chébel.i.partus siue dolor.Esa.66.Anteq̄ veniret partus eius.& in plurali חֲבָלִים Chabalim siue חֶבְלֵי Cheble.i.dolores.Iob.21.Dolores diuidet furoris sui.& in eodem.39.Et rugitus emittunt.vbi ponitur rugitus pro doloribus.s.parturientium.Ps.17.Dolores inferi circundederunt me Esa.13.Torsiōes & dolores tenebūt.Osee.13.Dolores parturientis venient ei.& inde חֲבָל Chabal siue חֲבוּלָה Chabula.i.corruptio vel delictum.Dan̄.3.Et nihil corruptionis in eis est.& in eodem.6.Et coram te rex delictum non feci.Significat etiam predicta dictio in lingua chaldaica nocere Dan̄.6.Et non nocuerūt mihi.Item חָבַל Chabal.i.obligare.irretire.Prouer.13.Qui detrahit alicui rei:ipse se in futurū obligat & inde חֶבֶל Chébel.i.funis vel funicul9.Deut.32.Iacob funicul9 hereditatis eius.Ios.2.Demisit ergo eos per funem de fenestra.Zach.2.Et in manu eius funiculus messorum.& in plurali חֲבָלִים Chabalim siue חַבְלֵי Cheble idest funes.2.Reg.22.Funes inferni circundederunt me.3.Reg.20.Ponamus itaq saccos in lumbis nostris & funiculos in capitibus nostris.Iob.36.Et vinciantur funibus paupertatis.Ps.15.Funes ceciderunt mihi in preclaris.Ps.118.Funes peccatorum circūplexi sunt me.Esa.33.Et om̄es funiculi eius non rumpentur.Ezech.27.Que obuolute & astricte erant funibus.Osee.11.In funiculis adā trahā eos.Zach.11.Et alteram vocaui funiculos.vbi pro funiculis ponitur חֲבָלִים Chóblim.& potest etiam legi.corrumpentes siue dissipantes.Et quia terra siue possessio metitur cū fu

nículo ſicut dicitur Amos.7.Et humus tua funiculo metietur. Ideo pōitur etiam חֶבֶל Chébel.pro hereditate vel poſſeſſione aut regione.Deut.3.Tradidi medie tribui manaſſe omnem regionem argob vſqꝫ ad terminos geſuri. Ioſ.17. Cur dediſti mihi terram in poſſeſſionem & ſortis & funiculi vnius.Ezech.47.Quia ioſeph duplicem funiculum habet.i.duplicem poſſeſſionem vel hereditatem. Accipitur etiam חֶבֶל Chébel.pro pedica vel laqueo: eo quod fit ex fune.Iob.18. Abſcondita eſt in terra pedica eius.& inde חִבֵּל Chibel.i.malus nauis.eo quod in eo ligantur omnes funiculi nauis.Prouer.23.Et quaſi ſopitus gubernator amiſſo clauo.pro quo hebrei legunt.Et quaſi dormiens in capite mali.ſ.nauis.& inde חֹבֵל Chobel.i.nauta vl' gubernator nauis.Ione.1.Et acceſſit ad eū gubernator & dixit ei. Ezech. 27. Sapientes tui tyre facti ſunt gubernatores tui. & in eodem.Et vniuerſi gubernatores maris in terra ſtabunt.& inde תַּחְבֻּלוֹת Thachbuloth.i.gubernacula.Prouer.1.Et intelligens gubernacula poſſidebit.Et in eodem.20. Et gubernaculis tractanda ſunt bella. & in eodem. 24. ponitur pro diſpoſitione.vbi dicitur.Quia cum diſpoſitione initur bellum.Hebrei tamen dicūt ꝙ in predictis locis accipitur pro conſiliis uel aſtutiis aut verſutiis.Sicut ſupra in eodem.12. Vbi dicitur & conſilia impiorum fraudulētia: vbi ponitur pro conſiliis.& eadem dictio ponitur in noſtra tranſlatiōe pro gubernante.vt Iob.37.Vbicūqꝫ eas voluntas gubernātis duxerit.Pro quo hebrei legunt.In conſiliis ſuis.i.in voluntate ſua.Item חֶבֶל Chébel.i.cūneus.congregatio.grex. vt.1.Reg.10.Obuium habebis gregem prophetarū. Et in eodem.Et ecce cuneus prophetarum .& ab hoc ſignificato dicunt aliqui hebrei ꝙ deriuatur dictio חֲבָלִים Chabalim. quam ſupra diximus ſignificare funiculos. Ps. 108. Funes peccatorum circūplexi ſunt me.pro quo ipſi legunt.Caterue ſiue cunei peccatorum.Et ſimiliter Zach.11. Vbi dicitur & alteram vocaui funiculos.

Regio. Poſſeſſio. Pedica. Malus nauis. Gubernator. Gubernacula. Diſpoſitio. Conſilia. Gubernās. Grex. Cuneus. Cunei.

חֲבַצֶּלֶת Chabaſéleth.flos vel lilium.Canti.2.Ego flos cāpi.Eſa.35.Et florebit quaſi lilium. & ſolum inuenitur in predictis locis.

Flos. Lilium.

חָבַק Chabac.amplexari. complecti. Geñ.29. Cōplexuſqꝫ & in oſcula ruens.& in eodem.33. Amplexatus eſt eū 4.Reg.4.Habebis in vtero filium.Pro quo hebrei legunt Tu amplexaberis filium. Iob.24. Et non habētes velamē amplexantur lapides.Prouer.24.Glorificaberis cum eam fueris amplexatus.Eccl's.3.Tempus amplexandi & tempꝰ longe fieri ab amplexibus.ubi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. & in eodem.4. ponitur pro complicare vbi dicitur.Stultus complicat manus ſuas.Canti.2.Et dextera illius amplexabitur me.Threñ.4.Amplexati ſūt ſtercora.& inde חִבֻּק Chibuc.i.amplexus ſiue amplexatio vel complicatio.Prouer.24.Pauxillū manus conſeres vt quieſcas.Pro quo hebrei legunt.Pauxillum amplexationis vl' complicationis manuum.ſ.erit tibi vt quieſcas.

Complecti amplexari. Cōplicare. Amplexatio.

חָבַר Chabar.iungere.coniungere.congregare.colligere. ſociare.copulare. amicitiā vl' fedus inire.participare. incantare.i.incantationes facere.Geñ.14.Omnes hi cōuenerunt in vallem ſilueſtrem.i.coniūcti vel cōgregati ſunt. Exo.26.Quinqꝫ cortine ſibi iūgētur mutuo:& alie quinqꝫ nexu ſimili coherebunt.i.coniungentur. & in eodem. Ex quibus quinqꝫ iunges ſeorſum.& in eodem.28.Duas oras iunctas habebit in vtroqꝫ latere.& in eodem.Et in vnū reddent.Pro quo hebrei legunt.Et iungatur.ſ.in vnum, & in eodem.36.Coniunxitqꝫ cortinas quinqꝫ alteram alteri.Et in eodem.Quorum quinqꝫ iūxit ſeorſum.Et inde dicitur מַחְבֶּרֶת Machbéreth ſiue חֹבֶרֶת Chobáreth.i.illa ora cortine in qua ponebātur circuli vel anſe ad cōiungēdas cortinas. vt in p̄dicto loco. Iob.16.Cōſolarer & ego vos ſermonibꝰ. Pro quo hebrei legunt. Coniungerē ſiue copularem ſuper vos ſermones.i.cōponerē ſermones conſolatorios ad conſolandum vos. Ps.93. Nunquid adheret tibi ſedes iniquitatis.ideſt nunquid iungetur tibi ſedes iniquitatis. Ezech. 1.Iunctequ erant penne eorum alterius ad alterum.& in eo. Due penne ſingulorum iungebantur.Significat etiā amicitias vel fedus inire aut confederari vel participare.1.Paralip.20. Poſt hec iniuit amicitias ioſaphath rex iuda cum ochozia rege iſrael.& in eodem.Et particeps fuit vt faceret naues.& in eodem. Quia habuiſti fedus cum ochozia. Dañ.11.Et poſt finem annorum federabuntur.& in eodem Et poſt amicitias cum eo faciet dolum.ideſt poſtqꝫ iniuit amicitias cum eo faciet dolum. Ps.121. Vt ciuitas cuius participatio eius in idipſum.& inde חָבֵר Chaber.i. particeps. ſocius.ſodalis.Ps.118.Particeps ego ſum omnium timentium te.Prouer.28. Particeps homicide eſt. & in plurali. חֲבֵרִים Chaberim ſiue חַבְרֵי Chabre.i.participes vl' ſocii aut ſodales.Iudi.20.Quaſi homo vnus eadem mente vnoqꝫ cōſilio.pro quo hebrei legunt. Quaſi homo vnus participes ſiue ſocii.i.conformes in vnum.Iob.40.Cōcidant eū amici.i.ſocii vel participes.Canti.1.Ne vagari incipiā poſt greges ſodalium tuorum.Eſa.1.Principes tui infideles: ſocii furum.Ezech.37.Et ſcribe ſup illud iude & filiis iſrael ſociis eius.& in eodem.Et cuncte domus iſrael ſociorūqꝫ eius.Ponitur etiam חַבּוּר Chabur pro participe.vt Oſee.4. Particeps idolorum ephraim.Pōitur etiam in genere feminino Malach.2.Et hec particeps tua. & inde חֶבְרָה Chebra ſiue חֶבֶר Chéber.i.ſocietas.congregatio.participatio.Iob.34. Qui graditur cum operantibus iniquitatem. Pro quo hebrei legunt.Qui graditur in participationem vel ſocietatē cum operantibus iniquitatem.Oſee.6.Participes ſacerdotum.pro quo hebrei legunt. Participatio vel congregatio ſacerdotū.& inde מְחַבְּרוֹת Mechaberoth.i.iuncture ſiue commiſſure.1.Paralip.22.Ferrum quoqꝫ plurimum ad clauos ianuarum & ad cōmiſſuras atqꝫ iuncturas.2. Paralip.24. Et ligna ad cōmiſſuras edificii & ad cōtignationem domorum.Item חָבַר Chabar ſignificat incantare ſiue incantationes facere.Eo quod fit cum amicitia & pacto vl' participatione demonum.vel cum congregatione ſerpentum.Deut.18 Ne ſit maleficus neqꝫ incantator. Pro q' hebrei legūt.Neqꝫ maleficus neqꝫ incantans incantationem.ſiue neqꝫ qui incantat incantationem. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum.Ps.57.Et venefici incantātis ſapienter. Pro quo beatus Hieronymus in pſalterio iuxta hebraicam veritatem tranſtulit.Neqꝫ incantatoris incantationes callidas Eſa.47.Et propter duriciam incantatorum tuorum.Prouer.21.Quam cum muliere litigioſa & in domo communi Pro quo hebrei legunt.Quam cum muliere litigioſa & in domo incantationis.Poteſt etiam legi ſicut eſt in littera noſtra:nam poteſt ſignificare participationem vel ſocietatem aut congregationem: ſicut ſupra dictū eſt.Inde חַבּוּרָה Chabura.i.liuor.tumor carnis.eo quod in tali percuſſione congregatur & congelatur ſanguis.Exo.21.Liuorem pro liuore.Eſa.1.Vulnus & liuor & plaga tumens.& in eodem. 53. Et liuore eius ſanati ſumus.& in plurali חַבּוּרֹת Chaburoth Prouer.20.Liuor vulneris abſtergit mala.quod in hebreo legitur pluraliter.ſ.liuores vulneris.Ponitur etiam pro cicatricibus.Ps.37.Putruerūt & corrupte ſunt cicatrices mee Et qñqꝫ geminantur beth & res. & dicitur חֲבַרְבֻּרָה Chabarbura.ideſt macula ſiue varietas.vt Hiere.13.Aut pardus varietates ſuas.

Cōiungere. Iungere. Adherere. Amicitias inire. Federari. Participat. חָבֵר Particeps. חֲבֵרִים Participes. Socii. Sodales. חַבּוּר Particeps. חֶבְרָה Societas. Cōgregatio. מְחַבְּרוֹת Iuncture. Cōmiſſure. חָבַר Incantare. Incātator. חַבּוּרָה Liuor. חַבּוּרֹת Liuores. Cicatrices. חֲבַרְבֻּרָה Varietas.

חָבַשׁ Chabas.vincire.ligare.alligare.circunligare. circunuoluere.ſanare.curare.ſternere.ſ.iumētum. Exo.29 Et impones ei mitras.pro quo hebrei legunt. Et alligabis vel circunligabis eis mitras.Nam mitra circūligabatur capiti cum vitta byſſina.Ps.146.Et alligat cōtritiones eorū Eſa.30.In die qua alligauerit dominus vulnus populi ſui. Ezech.24.Corona tua circunligata ſit tibi. & in eodē. 30. Et ecce non eſt obuolutum vt reſtitueretur ei ſanitas.Et in eodem.Et faſciretur linteolis.i.obuolueretur.Et in eodem 34. Quod cōfractum eſt non alligaſtis.& in eodē.& quod confractum fuerat alligabo. Ione.2.Pelagus operuit caput meum.pro quo hebrei legunt.Pelagus circūligatū eſt vel obuolutū eſt capiti meo. Ponitur etiam in noſtra trāſlatione pro ſcrutari.vt iob.28.Profunda quoqꝫ fluuiorum ſcrutatus eſt. Item ponitur pro demergere.vt in eodem.40.Et facies eorum demerge in foueam.Sed etiam in predictis locis hebrei dicunt ꝙ ſignificat ligare vel comprimere.Item ſignificat mederi.vel ſanare.aut curare.eo quod medici ligant & circunuoluūt vulnera.Iob.5.Quia ipſe vulnerat & medetur.& in eodem.34.Nunquid qui non amat iudiciū ſanari poteſt.Eſa.1.Neqꝫ curata medicamine.& in eodem. 61.Vt mederer contritis corde.& inde חֹבֵשׁ Chobes.pro q' beatus Hieronymus tranſtulit medicum.Eſa.3.Reſpondebit in die illa dicens nō ſum medicus.Hebrei tamen in predicto loco interpretantur vinculatorem.i.ille qui comprehendit malefactores & mittit eos in vincula. Item ſignificat ſternere.ſ.iumentum.quod eſt idem quod ligare. Geñ. 22.Et ſtrauit aſinum ſuum.Nu.22.Et ſtrata aſina profectꝰ eſt.2.Reg.16.Et cum duobus aſinis qui onerati erant ducētis panibus.pro quo hebrei legunt.Et cum duobus aſinis ſtratis & oneratis ducentis panibus.& in eodem.19.Dixitqꝫ ei ego famulus tuus vt ſterneret mihi aſinū.3.Reg.13. Sternite mihi aſinum.

Alligare. Circūligare. Obuoluere. Scrutari. Demergere. Mederi. Sanare. חֹבֵשׁ Medicus. Sternere.

חֲבַת Chabath.ſartago.craticula.1.Paralip.9.Prefectus erat eorū q̄ in ſartagine frigebantur.Scribitur ēt cū mem in principio & dicitur מַחֲבַת Machabath. De quo vide ſupra in dictione חֲבָה Chpba.

Sartago. מַחֲבַת

חַג Chag. Feſtum.ſolemnitas.De quo vide infra in dictione ſequenti.

חָגַג Chagag.feſtum celebrare.ſacrificare.circundare.girare.cōmouere.turbare.Ps.41.In voce exultatiōis & cōfeſſionis ſonus epulantis.pro quo beatus Hieronymus in pſalterio iuxta hebraicam veritatem tranſtulit.In voce laudis & confeſſionis multitudinis feſta celebrantis.& cōmuniter ſcribitur cum ſimplici guimal.Leuit.23.Celebrabitis ferias domini ſeptem diebꝰ.& in eodem.Celebrabitiſqꝫ ſolēnitatem eius.& in eodem.Et menſe ſeptimo feſta celebrabitis.Naum.1.Celebra iuda feſtiuitates tuas. Zach.14.Celebrent feſtiuitatem tabernaculorum.ponitur etiam pro ſacrificare.ſ.ſacrificia que in ſolēnitatibus ſolebant offerri. Exo.5.Dimitte populum meum vt ſacrificet mihi in deſerto.& inde חַג Chag.i.feſtum.feſtiuitas.ſolēnitas.ferie.Exo. 10.Eſt enim ſolēnitas dei noſtri.& in eodem.32.Cras ſolēnitas domini eſt.Leuit.23.Solēnitas azymorū domini eſt. & in eodem.Erunt ferie tabernaculorum ſeptem diebus. Deut.16.Et celebrabitis diem feſtū hebdomadarum. & in plurali חַגִּים Chagim ſiue חַגֵּי Chage.vt Eſa.29.Solēnitates euolute ſunt.Ezech.45. In ſolemnitatibus & in calendis. Amos.5.Odi proieci feſtiuitates veſtras. Accipitur etiam חַג Chag.pro ſacrificio aut pecude vel animali quod offerebatur in ſolēnitate.Exo.23.Neqꝫ remanebit adeps ſolēnitatis mee vſqꝫ mane.i.adeps animalis quod offertur in ſolēnitate.Ps.117.Conſtituite diem ſolemnem in condenſis. Pro quo hebrei legūt. Ligate ſacrificium.ſ.ſolēne vel pecꝰ quod offertur in ſolēnitate in condenſis.Malach.2.Et diſpergam ſuper vultū veſtrū ſtercus ſolēnitatū veſtrarū.ideſt ſtercus aīaliū que offerebātur in ſolemnitatibꝰ: ſicut expoſuūt hebrei.Significat etiā p̄dicta dictio חַג Chag girare vel circūdare.Iob.26.Terminū circundedit aquis.& de hoc vide infra in dictione חוּג Chug.Et quia in ſolēnitate fit commotio & tumultus ppl'i: ideo ponitur etiā pro turbare. Ps. 106.Turbati ſunt & moti ſunt ſicut ebriꝰ.& inde deriuatur ſequens dictio.

חָגַג Feſtum celebrare. Sacrificar. חַג Solēnitas. Ferie. Dies feſtꝰ. חַגִּים Solēnitates. חַג Pecus. Circūdare. Turbare.

חָגָא Chaga.turbatio.pauor.Eſa.19.Et erit terra iuda egypto in pauorem.

חָגָא Pauor.

חָגָב Chagab.quoddā genus locuſte.vt Leuit.11.Atqꝫ locuſta: ſingula ſecūdū genus ſuū.Eccl's.12. Et impinguabitur locuſta.& in plurali חֲגָבִים Chagabim.Nu.13.Quibꝰ comparati quaſi locuſte videbamur.

חָגָב Locuſta. חֲגָבִים Locuſte.

חָגָה Chaga.foramen.ſciſſura.& ſcribitur cum vau loco he & inuenitur tm̄ in nūero plurali.ſ.חַגְוֵי Chague. vt Cāti.2.Colūba mea in foraminibus petre. Abdie.1. Habitātē in ſciſſuris petrarum.

חָגָה חַגְוֵי Foramina.

חָגַר Chagar.cingere.accingere.circunligare.contrahere. Exo.12.Renes veſtros accingetis.& in eodem.29. Accingeſqꝫ eos baltheo. Leuit.16. Accingetur zona linea.3. Reg.20.Accingerunt ſaccis lumbos ſuos.Ps.44.Accingere gladio tuo ſuper femur tuum.Ps.64.Et exultatione colles accingentur.Ps.75.Et reliquie cogitationis diē feſtum agent tibi.pro quo beatus Hieronymus in pſalterio iuxta he.ve.tranſtulit.Reliquiis ire accingeris.Prouer.31.Accinxit fortitudine lumbos ſuos.Ezech.7.Accingent ſe ciliciis Ponitur ēt pro cōtrahere.2.Reg.22.Et cōtrahentur in anguſtiis ſuis.& inde חָגוּר Chagur ſiue חֹגֵר Choger.i.accinctꝰ ſiue accingens.2.Reg.6.Porro dauid erat accinctus ephod lineo.& in eodem.21.Et accinctꝰ erat enſe nouo.3.Reg. 20 Ne glorietur accinctus eqꝫ vt diſcinctꝰ.& in gñe feminino חֲגֹרֶת Chagarath.i.accincta.vt Ioel'.1.Quaſi virgo accīcta ſacco.& inde חֲגוֹר Chagor.i.cingulū vel cinctoriū. balthe9. zona.Prouer.31.Et cingulum tradidit cananeo. Scribitur etiā in genere feminino.& dicitur חֲגוֹרָה Chagora.3.Reg.2 Et poſuit cruorem belli in baltheo ſuo. 4.Reg.3.Conuocauerunt oēs qui accincti erāt baltheo.Eſa.3.Et pro zona funiculus.& aliqñ additur mem in principio.vt in eodem. Et pro faſcia pectorali cilicium. Pro quo hebrei legunt.Et pro faſcia cinctoriū vel cingulum ſacci.& in pl'ali חֲגֹרֹת Chagoroth.Pro quo beatus Hieronymus tranſtulit perizomata.vt Geñ.3.Et fecerunt ſibi perizomata.

חָגַר Accingere. Cōtrahere. חָגוּר Accinctus. חֲגֹרֶת Accincta. חֲגוֹר Cingulum. חֲגוֹרָה Baltheus. Zona. חֲגֹרֹת Perizomata.

חַד Chad.in lingua chaldaica ſignificat vnū.Dañ.2.Et ecce quaſi ſtatuā vnā.& in ſermone chaldaico eſt gñis maſculini.& in gñe feminino ſcribitur cū aleph vel he in fine.& dicitur חֲדָא Chada ſiue חֲדָה Chada.Dañ.2.Vna eſt de vobis ſententia.Eſdre.4.Scripſerunt epiſtolam vnam.

חַד Unus. חֲדָא Una.

חָדַד Chadad.acuere.velocē eſſe.& cōiter ſcribitur cū ſimplici daleth.Prouer.27.Ferrū ferro acuitur:& homo acuit faciē amici ſui.Ezech.21.Gladius exacutus eſt & limatus.& in eodem. Vt cedat victimas exacutꝰ eſt.Scribitur ēt cum littera aleph ante cheth.vt Ezech. 21.Exacuere valde ad dexteram & ad ſiniſtram.Significat etiam velocem eſſe. Abach.1.Et velociores lupis veſpertinis.Sed etiam in hoc loco hebrei legunt.& acutiores ſunt lupis veſpertinis.i.habent dentes acutiores ad deuorandū: qꝫ lupi in veſpere. & inde חַדָּה Chadda.i.acuta.vt Eſa.49.Et poſuit os meū qſi gladium acutum.& in hebreo ponitur in genere feminino quia gladiꝰ in hebreo ē feminini gñis.& inde חַדּוּדֵי Chaddude. Pro quo beatus Hieronymꝰ tranſtulit. Radios: eo qd'

חָדַד Acuere. Exacuere. Velocē eē. חַדָּה Acuta. חַדּוּדֵי

tendunt ad acuitatem. Iob.41. Sub ipso erunt radii solis.

חָדָה Chada. letari. gaudere. letificare. vnire. Exo.18. Letatusq; est iethro super omnibus bonis. Ps.20. Letificabis eum in gaudio. Significat etiam vnire vel conuenire. vt Geñ.49. Et in cetu illorũ nõ sit gloria mea. pro quo he.le. Et in cetu illorum nõ vniatur vel nõ cõueniat gloria mea. Iob.3. Non computetur in diebus anni. pro quo hebrei legunt. Non vniatur in diebus anni vel non sit vnus ex diebus anni. Nam in lingua chaldaica significat vnitatem. vide etiam de hoc infra in dictione יַחַד Iachad. & inde חֶדְוָה Chedua. i. gaudiũ. vt. 1. Paralip.16. Fortitudo & gaudiũ in loco ei⁹. Nee.8. Gaudiũ eñi dñi erit fortitudo vrã. Itẽ חֲדָה Chadda. in lingua chaldaica significat pectus. Dañ.2. Pect⁹ autem & brachia de argento.

חָדַל Chadal. cessare. desinere. derelinquere. deserere. dimittere. recedere. quiescere. Geñ.2. Et cessauerunt edificare ciuitatem. & in eodem.41. Et copia mensuram excederet. pro quo hebrei legunt. Vsquequo desiit numerari: qñ non erat nũerus. Sed btũs Hieronym⁹ transtulit sensũ Exo.9. Et cessauerunt tonitrua. & in codẽ. Et cessabunt tonitrua. & in codẽ.14. Recede a nobis vt seruiam⁹ egyptiis Deut.15. Non deerunt pauperes in terra. Iudi.5. Cessauerunt fortes in israel & quieuerunt. & in eo. Nunquid possũ deserere pinguedinem meam. & in codẽ. Nũquid possum deserere dulcedinẽ meã. 1. Reg.12. Absit autẽ a me hoc peccatum in dño vt cessem orare pro vobis. Iob.3. Ibi impii cessauerũt a tumultu. Ps.38. Vt sciam quid desit mihi. Prouer.19. Non cesses audire fili doctrinã. significat etiam quiescere qñ ponitur pro cessare vel desinere. Iudi.15. Tamen adhuc ex vobis expetam vltionẽ: & tunc quiescam. Iob.14. Vt quiescat donec optata veniant. Esa.1. Quiescite agere peruerse. & in eodem.2. Quiescite ergo ab homine. & in eodem.24. Quieuit sonitus letantium. Ezech.3. Si forte audiant & quiescãt. & in eo.3. Qui audit audiat: & qui quiescit quiescat. Amos.7. Dñe deus quiesce obsecro. Zach.11. Et si non quiescite. & inde חָדֵל Chadel. Pro quo beatus Hieronymus transtulit quietem. Esa.38. Non aspiciam hominẽ vltra & habitatorem quietis. & inde חָדֵל Chadal. pro q̃ beatus Hieronymus transtulit nouissimum. i. despectum vel derelictum. Esa.53. Despectum & nouissimum virorum.

חֵדֶק Chadech. spine genus. vt Prouer.15. Iter pigrorũ q̃si sepes spinarum. In alio vero loco beat⁹ Hieronymus transtulit. Paliurum. Mich.7. Qui optimus in eis est quasi paliurus.

חֶדֶר Cheder. cubiculum siue locus interior: aut penetrale. Exo.8. Et ingredientur domũ tuã & in cubiculum lectuli tui. 3. Reg.20. Ingressus est ciuitatem in cubiculũ qđ erat intra cubiculum. & in codem.22. Quando ingredieris in cubiculum intra cubiculum vt abscondaris. Canti.3. Et in cubiculum genitricis mee. & aliquãdo scribitur cum he in fine. vt Geñ.43. Et introiẽs cubiculum fleuit. Iudi.15. Cũ cubiculũ eius solito vellet intrare. & in plurali חֲדָרִים Chadarim siue חַדְרֵי Chedre. i. cubicula vel cellaria. Esa.26. Vade popule me⁹ intra in cubicula tua. Prouer.24. In doctrina replebuntur cellaria. Ponitur etiã pro partibus interioribus vel pro penetralibus. vt Deut.32. Et intus pauor. pro q̃ hebrei legunt. Et de interioribus pauor. s. erit. Iob.9. Et interiora austri. & dicũt aliqui ꝙ sunt stelle in parte meridionali iuxta polum antarcticum. & quia non videntur ab hominibus existentibus in parte septentrionali dicuntur interiora austri. & in eodem.37. Ab interioribus egredietur tempestas. Prouer.7. Penetrantes interiora mortis. & in eodem.18. Et ipsa perueniunt vsq; ad interiora mortis. Ponitur etiam pro abscondito. vt Ezech.8. Et vnusquisq; in abscondito cubilis sui. & inde verbum חִדֶּרֶת Chodereth. idest in cubiculum vel in absconditum ingredi faciẽs. s. propter timorem vel terrorẽ. Pro quo beatus Hieronymus transtulit obstupescere faciet. vt Ezech.21. Hic est gladius occisionis magne qui obstupescere eos faciet.

חָדַשׁ Chadas. innouare. renouare. instaurare. 1. Reg.11. Et innouemus ibi regnũ. Ps.50. Et spm̃ rectũ innoua in visceribus meis. Ps.103. Et renouabis faciem terre. Iob.10. Instauras testes tuos contra me. Esa.61. Et instaurabunt ciuitates desertas. & inde חָדָשׁ Chadas siue חֲדָשָׁה Chadasa. idest nouus: noua: nouum. vt Exo.1. Surrexit iterea rex nouus super egyptũ. Leuit.23. Et sic offeretis sacrificiũ nouũ dño. & in eo.26. Et vetera nouis superuenientib⁹ proiicietis. Deut.20. Quis est hõ qui edificauit domũ nouã. & in codẽ 24. Cũ acceperit hõ nuper vxorẽ. pro quo he.le. Cum acceperit hõ vxorẽ nouã. 2. Reg.21. Et accinctus erat ense nouo & in hebreo non habetur ense: sed subintelligitur. Eccſ.1. Nihil nouũ sub sole. & in plurali חֲדָשִׁים Chadasim. i. noui siue noua. Deut.32. Noui recentesq; venerunt. Iudi.5. Noua bella elegit deus. Canti.7. Noua & vetera dilecte mi seruaui tibi. Threñ.3. Noui diluculo multa est fides tua. & inde חֹדֶשׁ Chodes. i. mensis. & dicitur sic propter nouã lunam que fit in principio cuiuslibet mẽsis apud hebreos: quia hebrei cõputant annum per menses lunares. Geñ.8. Requieuitq; arca mense septimo decima septima die mẽsis super montes armenie. Exo.12. Mensis iste vobis principiũ mensium. Leuit.16. Mense aũt septimo decima die mensis. Nu.11. Sed vsq; ad mensem dierũ. Esa.66. Et erit mensis ex mẽse. Osee.5. Nunc deuorabit eos mensis cum partibus suis. & in plurali חֳדָשִׁים Chodasim. i. menses. Geñ.38. Post tres menses nunciauerunt iude. Iob.14. Numerus mensiũ eius apud te est. Esa.47. Et supputabãt menses. Accipitur etiã חֹדֶשׁ Chodes. pro prima die mensis. i. pro calendis. 1. Reg.20. Ecce calende sunt crastino. & in eo. Cras calẽde sunt. & in codẽ. Et venerunt calende. 4. Reg.4. Hodie nõ sunt calende. Ezech.45. In solẽnitatibus & in calẽdis. vbi põitur חֳדָשִׁים Chodasim in plurali. Et in eo.46. Et adorabit populus terre ad ostiũ porte illius in sabbatis & in calendis coram dño. Ponitur ẽt in nostra translatiõe pro menstruo: eo qđ accidit mulieribus in quolibet mense. Hiere.2. In menstruis eius inueniẽt eam. Sed etiã in hoc loco hebrei legũt. In mense suo inuenient eam.

חֲדַת Chadath. in lingua chaldaica significat innouare siue nouum. Esdre.6. Et ordines de lignis nouis.

חוֹב Chob. Debitum siue debitor. vt Ezech.18. Pignus debitori reddiderit. & inde verbũ חַיֵּב Chiieb. i. cõdẽnare. Dañ.1. Condemnabitis caput meũ regi.

חוּג Chog. circũdare. gyrare. vt Iob.26. Terminũ circundedit aquis. & inde חוּג Chug. i. circulus. gyrus. circinus. Prouer.8. Quãdo certa lege & gyro vallabat abyssos. Esa.40. Et sedet super gyrũ terre. Ponitur etiam pro cardine. vt Iob.22. Et circa cardines celi perambulat. & aliqñ additur mem in principio: & dicitur מְחוּגָה Mechuga. pro q̃ beatus Hieronym⁹ trãstulit circinũ. vt Esa.44. Et in circino tornabit illud.

חוּד Chud. enigma vel problema proponere: vel si latine posset dici enigmatizare vel problematizare. Iudi.18. Proponam vobis problema. & in eo. Propone problema tuum. Ezech.17. Fili hominis propone enigma. & inde חִידָה Chida. i. problema vel enigma. vt in locis predictis. & in plurali חִידוֹת Chidoth. Nu.12. Palã & nõ per enigmata deum videt. 3. Reg.10. Venit tentare eũ in enigmatibus. Prouer.1. Verba sapientum & enigmata eorum. Abach.2. Nunquid non omnes isti super eum parabolam sument & loquelam enigmatũ eius. & inde אֲחִידָן Achidan: qđ in lingua chaldaica significat secreta enigmata. Dañ.5. Interp̃tatio somniorum & ostensio secretorum.

חָוָה Chaua. annunciare. ostendere. indicare. Iob.15. Ostẽdam tibi audi me. & in eodem.32. Ostendã vobis etiã ego meã sapientiã. & in eo. Et ostendã scientiã meã. & in codẽ.36. Sustine me paululũ & indicabo tibi. & in lĩgua chaldaica scribitur aliqñ cum aleph in fine loco he. Dañ.2. Et interp̃tationẽ eius indicabimus. & inde אַחֲוָה Achaua: p additionem aleph in principio. i. indicatio siue annunciatio. Pro quo beatus Hieronymus transtulit enigmata. Iob.13. Et enigmata mea percipite aurib⁹ vestris. Pro quo hebrei legunt. Et annunciationem meã vel indicationem meam in auribus vestris. s. percipite. Inde חַוּוֹת Chauoth. i. oppida aut ville siue vici. Nu.32. Et occupauit vicos eius. & in eodem. Quos appellauit auothiair. i. villas iair.

חוֹז Choz. prouincia. regio. portus. & additur mem in principio. & dicitur מָחוֹז Machoz. Ps.106. Et deduxit eos in portũ voluntatis eorũ. & solũ inuenitur in p̃dicto loco.

חוּחַ Chauach. locus abditus subterraneus. & solum inuenitur in numero plurali. 1. Reg.13. Et absconderunt se in speluncis & in abditis. Item חוֹחַ Choach. i. spina. De quo vide supra in dictione חַח Chach.

חוּט Chut. filũ. funiculus. Geñ.14. A filo subtegminis vsq; ad corrigiam calige non accipiam. Eccſ.4. Et funiculus triplex difficile rumpitur. Ponitur etiã pro vitta. Cãti.4. Sicut vitta coccinea labia tua. Item חוּט Chut in lingua chaldaica significat parietes componere vel inuicem coniungere sicut vnus pannus cum alio coniungitur filo. Esdre.4. Et parietes componentes. & inde in lingua chaldaica sarcinator dicitur חַיָּט Chaiat.

חוּל Chul. dolere. parturire. cruciari. contremiscere. obstetricare. Infirmare siue infirmatum esse. vulnerare. Expectare. cõquiescere. residere. morari. venire. formare. creare. tripudiare siue choros ducere. & aliqñ scribitur sine vau in medio. & qñq; mutat vau in iod. s. qñ est verbũ tertie cõiugationis. Qñq; etiam scribitur cũ duplici lamed in fine. scilicet qñ est verbũ quarte cõiugationis: vt patebit in locis sequentibus. Deut.2. Et in more parturientiũ cõtremiscãt. Iob.9. Cũctis diebus suis impius superbit. pro quo hebrei legunt. Cunctis diebus suis impi⁹ dolet siue infirmatur aut cruciatur. & in eo.26. Ecce gigantes gemũt sub aquis. i. dolent vel cruciantur. Ponitur etiã in eodem pro obstetricare vbi dicitur. Obstetricãte manu ei⁹ eductus est coluber tortuosus. & in eo.39. Parturientes ceruas obseruasti. Ps.9. Inquinate sunt vie illius in omni tempore. Pro quo btũs Hieronymus in psalterio iuxta hebraicã veritatẽ transtulit. Parturiunt vie eius in omĩ tp̃e. i. doloribus vel cruciatibus plene sunt. Ps.29. Vox dñi preparantis ceruas. pro quo beat⁹ Hieronymus in psalterio iuxta he.ve. transtulit. Vox dñi obstetricans ceruas. Esa.13. Quasi parturientes dolebunt. & in eo.23. Non parturiui & non peperi. & in eo. Dolebũt cum audierint de tyro. & in eo.26. Dolens clamat in doloribus suis. & in eo. Et quasi parturiuim⁹. & in eo.45. Et matri quid parturis. & in eo.51. Et ad saram que peperit vos. i. dolores partus sustinuit. & in eo.54. Hinni que non pariebas. & in eo.66. Anteq̃ parturiret peperit. & in eo. Nũquid parturiet terra in die vna. & in eo. Quia parturiuit & peperit sion filios suos. Hiere.4. Vocem eñi quasi parturientis audiui. & in eo. Vẽtrẽ meũ doleo. & in eo.5. Percussisti eos & non doluerunt. & in codẽ. Et a facie mea non dolebitis.

Ezech.30. Quasi parturiens dolebit. Mich.4. Dole & satage filia sion. Ponitur etiam pro cruciari. vt Ioel.2. A facie eius cruciabuntur populi. Item ponitur pro cõmouere siue contremiscere vel cõturbare. Ps.28. Vox dñi cõcutiẽtis desertũ: & cõmouebit dñs desertum cades. Sed beatus Hieronymus in psalterio iuxta he.ve. trãstulit. Vox dñi parturire faciens desertum: parturire faciens dñs desertum cades. Potest etiam legi sic. Vox dñi cõtremiscere faciens desertũ: cõtremiscere faciens dñs desertum cades. Ps.96. Vidit & commota est terra. Sed btũs Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trãstulit. vidit & cõtremuit terra. Ps.113. A facie dñi mota est terra. Et etiã in hoc loco beatus Hieronymus in psalterio iuxta he.ve. transtulit. A facie dñi contremiscit terra. Hiere.51. Cõmouebitur terra & conturbabitur. Item ponitur pro infirmari. vt Mich.1. Quia infirmata est in bonum. Eccſ.5. Est & alia infirmitas pessima. De quo vide infra in dictione חָלָה Chala. Ponitur etiã pro vulnerare. 1. Reg.21. Et vulneratus est vehementer a sagittariis. Esa.51. Vulnerasti draconem. & in eo.53. Ipse aũt vulnerat⁹ est propter iniquitates nr̃as. Inde חִיל Chil. i. dolor. Ps.47. Ibi dolor vt parturientis. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur חִילָה Chila. i. dolor. vt Iob.6. Et affligens me dolore. & aliquando duplicatur lr̃a Cheth & lr̃a Lamed & dicitur חַלְחַל Chalchal. i. doluit siue consternatus est dolore. vt Ester.4. Qđ audiens cõsternata est. & inde חַלְחָלָה Chalchala. i. dolor. angustia. ut Esa.21. Propterea impleti sunt lumbi mei dolore. Ezech.30. Et erit pauor in ethiopia. & in eo. Et erit pauor in eis. vbi ponitur pro pauore. Ponitur etiã pro defectione. Naum.2. Et defectio in cunctis renibus. Sed in predictis locis hebrei interpretantur dolorem. Ponitur etiam predicta dictio חוּל Chul. pro dissipare. Prouer.25. Vent⁹ aquilo dissipat pluuias. vide etiã infra in dictione חָלַל Chalal. & in dictione חָלָה Chala. Significat etiã expectare vel prestolari. vt Geñ.8. Expectatis aũt vltra septem diebus. Iudi.3. Expectantes diu donec erubesceret. Iob.35. Iudicare coram illo & expecta eum. Ps.36. Subditus esto dño & ora eum. pro q̃ beatus Hieronymus in psalterio iuxta he.ve. trãstulit. Tace dño & expecta eum. Threñ.3. Bonũ est prestolari cũ silẽtio salutare dñi. Vide etiã de hoc infra in dictione יָחַל Iachal. Ponitur etiã pro permanere. Iob.20. Et propterea nihil permanebit de bonis eius. Item significat conquiescere siue morari aut venire vel residere. vt. 2. Reg.3. Et veniat super caput Ioab. Hiere.23. Et tempestas erũpens super capita impiorum veniet. vbi etiã ponitur pro erumpẽs. & in eodem.30. In capite impiorum cõquiescet. Osee.8. Et quiescent paulisper ab onere regis & principum. Ponitur etiã in nostra translatione pro incipere. vt Threñ.4. Et non ceperunt in ea manus. Sed etiam in hoc loco hebrei legunt. & non metate sunt siue non quieuerũt aut non morate sũt in ea manus vel loca: quia in momento & absq; mora subuersa fuit sodoma. Osee.11. Cepit gladius in ciuitatibus ei⁹ vbi etiã hebrei legunt. Resedit siue moratus est aut quieuit gladius in ciuitatibus eius. Significat etiam creare vel formare. vt Deut.32. Et oblitus es dei creatoris tui. Ps.89. Et formaretur terra & orbis. Prouer.8. Ante omẽs colles ego parturiabar. Pro quo hebrei legunt. Ante oẽs colles formata vel creata sum. Põt etiã significare sicut est in littera nr̃a: vt supra dictum est. Ponitur etiã pro cõcipere. Ps.50. Ecce eñi in iniquitatibus conceptus sum. Prouer.8. Adhuc non erant abyssi & ego concepta eram. Ponitur etiam pro determinare. vt Prouer.26. Iudicium determinat causas. Sed ẽt in hoc loco hebrei dicũt ꝙ significat formare vel creare. & legunt sic. Magnus siue princeps creat vel format oĩa: aut

sustentat omnia. Nam pro eo qd in predicto loco est iudiciū in hebreo habetur דִּין Rab: qđ si scribatur cū pūcto hiric & legatur רִיב Rib: tūc significat iudicium: sicut est in litera nostra. Significat etiam חוּל Chol. tripudiare siue Choros ducere. Iudi.21. Cūq; videritis filias silo adducendos choros ex more pcedere. & in eo. De his que ducebāt choros. & inde מָחוֹל Machol siue מְחֹלָה Mechola .i. chorus. vt Ps.149. Laudent nomen eius in choro. Canti:7. Quid videbitis in sunamite nisi choros castrorū. Quod in hebreo legitur in numero singulari .s. quid videbitis in sunamite quasi chorum castrorum. Hiere.31. Tūc letabitur virgo in choro. & in plurali מְחֹלוֹת Mecholoth. Exo.15. Egresseq; sunt omnes mulieres post eam cum tympanis & choris. & in eodem.32. Vidit vitulū & choros. Item חוֹל Chol.i. arena. Deut.33. Et thesauros absconditos arenarum. Ps.138. Et super arenā multiplicabuntur. Osee.1. Et erit numerus filiorum israel quasi arena maris. Pōitur etiam pro palma arbore. Iob.29. Et sicut palma multiplicabo dies. Sed etiā in hoc loco hebrei legūt. Et sicut arena multiplicabo dies Alii vero dicūt q in predicto loco est nomen cuiusdam auis sic nominate: que est longissime vite. Item חֹל Chol. idest profanū. laicū. pollutum. contaminatum. De quo vide infra in dictione חָלַל Chalal.

חוּם Chum. fuluum. ruffum. fuscum. Geñ.30. Et quodcūq; fuluum & maculosum variumq; fuerit. & in eodē. Et omnia que non fuerit varia & maculosa & fulua. Ponitur et pro nigro. vt in eo. Cūctum aūt gregem vnicolorem .i. albi & nigri velleris tradidit in manu filiorū suorū. pro quo hebrei legunt. Omnē in quo erat album: & oēm nigrum in arietibus tradidit in manibus filiorū suorū. & etiā in locis predictis pro fuluo hebrei legūt nigrum. Item חֹם Chom .i. calor siue calid9. De q vide infra in dictiōe חָמַם Chamā.

חוּס Chus. parcere. misereri. vt Geñ.45. Neq; dimittatis quicq; de supellectili vestra. pro quo he.le. Et oculus vester non parcat siue non misereatur super supellectilia vestra: siue super vasa vestra. Deut.13. Neq; parcat ei ocul9 tuus. 1.Reg.24. Sed pepercit tibi oculus meus. Ps.71. Parcet pauperi & inopi. Esa.13. Super filios non parcet oculus eorum. Hiere.13. Non parcam & nō cōcedam. Vbi ponitur pro concedere. pro quo he.le. Non parcā neq; misertus ero siue non misertus ero & non parcā. & in eo.21. Et nō flectetur neq; parcet neq; miserebitur. Vbi ponitur pro flecti. scilicet misericordia. pro quo he.le. Non parcet super eos neq; parcet neq; misertus erit. Ezech.7. Et non parcet oculus meus super te. & in eo.16. Nō pepercit super te ocul9. & in codē.20. Et pepercit oculus meus super eos vt non interficerem eos. & in eo.24. Neq; parcā neq; placabor. Ioel.2. Parce dñe populo tuo. Ione.4. Tu doles super hederā .i. tu misertus es siue pepercisti super hederam. & in eo. Et ego non parcam super niniue. & aliquando scribitur sine vau. vt in aliquibus locis predictis.

חוֹף Choph. portus. littus maris. De quo vide infra in dictione חָפַף Chaphah.

חוּץ Chus. foris. foras. forinsecus. extra. extrinsecus. preter excepto. vicus: siue callis: aut platea. & quandoq; apponitur ei littera beth: siue littera mem: aut lamet: & dicitur בַּחוּץ Bachus siue מִחוּץ Michus. aut לַחוּץ lachus. Geñ.6. Et bitumine linies eam tam intrinsecus q̄ extrinsec9. & in eodem.19. Eduxerunt eum & posuerūt extra ciuitatē. & in eodem.24. Cur foris stas. Exo.25. Et deaurabis eā auro purissimo int9 & foris. Deut.24. Sed stabis foris. & in eo.32. Foris vastabit eos gladius. Prouer.1. Sapientia foris predicat. Ezech.41. Et vsq; ad domū interiorem & forinsecus: & aliquando scribitur cū he in fine. & dr̄ חוּצָה Chūsa. vt Geñ.15 Eduxitq; eum foras. & in eo.24. Qui festinus egressus est ad hominē vbi erat fons. pro quo he.le. Et cucurrit labā ad hominē foras ad fontē. Prouer.5. Deriuentur fontes tui foras. Ezech.40. Et ad latus exteri9 quod ascendit ad ostium porte. Significat etiā preter. siue excepto. vt Eccl's.2. Quis ita deuorabit & deliciis affluet vt ego. Pro quo he.le. Quis deuorabit siue quis māducabit: & quis deliciis affluet preter me .i. plusq; ego. Vide etiā de hoc in dictione חוּשׁ Chus cum sin in fine. Hiere.37. Et daretur ei torta quottidie panis excepto pulmēto. Hebrei tñ in predicto loco legūt sic. vt daretur ei torta quottidie panis de vico siue de calle panificū vl' pistorū. Nā ponitur et pro calle vel platea. vt.3. Reg.20. Facito plateas in damasco. Iob.5. Et irrigat aquis vniuersa. pro quo he.le. Et mittit aquas super faciē platearum vel calliū. Esa.51. Et quasi via transeuntib9. pro quo he.le. Et quasi callis transeuntib9. Hiere.5. Circuite vias ierusalē. Pro quo he.le. Circuite calles siue plateas ierusalem. & in eodem.7. Et in plateis ierusalē. & inde חִיצוֹן Chison .i. extrinsecus. forinsecus. exterior vl' exterius. 3.Reg.6. Quasi prominentes de pariete & egredientes. & sequitur in hebreo. Intrinsecus & extrinsecus. & in eo. Sed & pauimentum dom9 texit auro intrinsecus & extrinsecus. Ezech.41. Intrinsec9 & forinsecus ad mensuram. Scribitur etiā cum he in fine & dicitur חִיצוֹנָה Chisona. vt in eodem.42. Et eduxit me ad atrium exterius. & in eodem. Et contra pauimentum stratū lapide atrii exterioris. & in codem.44. Cūq; egredientur ad atrium exterius.

חֹק Choc. preceptum. legitimū. institutio. statutū. consuetudo. De quo vide infra in dictione חָקַק Chacac.

חָוַר Chauar. erubescere. Esa.29. Neq; modo vultus ei9 erubescent. Item חוּר Chur. significat colorem aereum. vt Ester.1. Et pendebāt ex oñi parte tentoria aerei coloris & carbasini. & in eo.8. Fulgebat vestib9 regiis hyacinthinis videlicet & aereis. hebrei tñ dicunt q significat album. Nā in lingua chaldaica חִוָּר Chiuar significat album vel candidū Dañ.7. Vestimentum eius cādidum quasi nix. & inde חֹרִי Chori. pro quo beatus Hieronymus transtulit farinam. eo quod est alba. Geñ.40. Quod tria canistra farine haberem super caput meū. Item חוֹר Chur. foramen. spelunca. cauerna. 4.Reg.12. Aperuitq; foramen desup. Canti.5. Dilectus meus misit manū suam per foramē. Esa.11. Et delectabitur infans ab vbere super foramen aspidis. & in plurali חוֹרִים Chorim siue חֹרֵי Chore. pro quo beatus Hieronym9 trāstulit cauernas siue speluncas. 1.Reg.13. En hebrei egrediuntur de cauernis. Iob.30. Et in cauernis terre vel sup glareā. Nañ.2. Et impleuit preda speluncas suas. Esa.19. Et texentes subtilia. Pro quo hebrei legunt texentes retia. eo quod sunt plena foraminibus. pōitur et pro stercore. vt Esa.36. Vt comedant stercora sua. & inde מַחֲרָאוֹת Mochraoth .i. latrine. 4.Reg.10. Et fecerunt pro ea latrinas. Sed in margine habetur מוֹצָאוֹת Mosaoth. quod interpretatur egressiones Itē חֹר Chor .i. optimus seu nobilis aut liber vel ingenuus & inuenitur tñ in nūero psali .s. חֹרִים Chorim siue חֹרֵי Chore. vt Nee.5. Et increpaui optimates & magistratus. & in eo.13. Et obiurgaui optimates iuda. Esa.34. Nobiles ei9 non erunt ibi. Hiere.27. Et oēs optimates iuda & ierusalē. & inde חֹרִין Chorin .i. nobilitas siue libertas. Eccl's.10. Beata terra cuius rex nobilis est. pro quo he.le. Beata terra cui9 rex filius nobilitatis vel libertatis .s. est & est mod9 loquēdi hebraici idiomatis vt pro nobili dicatur filius nobilitatis.

חוּשׁ Chus. festinare. delectari siue deliciis affluere. Ps.37. Intende in adiutorium meum. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trāstulit. Festina in auxiliū meū. Ps.69. Dñe ad adiuuādū me festina. & aliqñ scribitur sine vau. vt Deut.32. Et adesse festināt tpa. Iob.31. Et festinauit in dolo pes meus. Esa.8. Festina predari. Abach.1. Quasi aquila festinans ad comedendū. & aliqñ scribitur cū iod loco vau .s. qñ est verbū tertie cōiugatiōis. Ps.54. Expectabā eū qui saluū me fecit. pro quo beatus Hieronym9 in psalterio iuxta he. ve. trāstulit. Festinabo vt saluer. Esa.5. Et cito veniat opus eius. & in eo.28. Qui crediderit nō festinet. & in eo.60. Subito faciā illud. pro quo he.le. Festinare faciā illud .i. festināter vel cito faciam illud. & inde חוּשִׁים Chusim .i. festini uel festinātes. pro quo beatus Hieronym9 trāstulit accinctos. vt Nu.32. Nos aūt ipi armati & accincti pergemus ad preliū. & inde חִישׁ Chis .i. cito siue festināter Ps.89. Qm superuenit māsuetudo. pro q btūs Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Qm transiuim9 cito. Ponitur etiā supradicta dictio חוּשׁ Chus pro delectari vel deliciis affluere. vt Eccl's.2. Quis ita deuorabit & deliciis affluet vt ego. Hebrei vero sensum vocāt חוּשׁ Chus. videlicet sensū vis9 siue auditus aut odorat9 vel gust9 seu tactus. & sic in predicto loco aliqui hebrei legunt. Quis deuorabit: aut qs sentiet .i. quis sensibus fruetur vt ego .i. plusq; ego.

חָזִיז Chaziz. fulgur. Iob.38. Et uiam fonantis tonitrui. pro quo hebrei legūt. Et uiam fulguris sonantis: nam post fulgur sequitur tonitruū sonans. & dicunt aliqui hebrei q etiā significat nubem. & in plurali חֲזִיזִים Chazizim. pro q beatus Hieronymus transtulit nubes. Zach.10. Et domin9 faciet nubes & pluuiam imbris dabit eis. Alii dicunt q deriuatur a sequenti dictiōne que significat videre. vnde .lxx. in predicto loco p nubib9 īterptati sūt fātasias .i. appitiōes.

חָזָה Chaza. videre. aspicere. respicere. speculari. cōtēplari Exo.24. Viderūtq; deū & comederūt & biberūt. Iob.15. Quod vidi narrabo tibi. & in eo.19. Et in carne mea videbo deū saluatorem meū. quē visurus sum ego ipe. & in eodem.27. Ecce vos oēs nostis. pro quo he.le. Ecce vos oēs vidistis. & est idem sensus cum lr̄a nostra. Nam ponitur ibi videre pro intelligere vel nosse. Sicut in aliis locis. & in eo.36. Oēs hoies vident eū. Ps.26. Vt videā voluntatem dñi. Ps.45. Vacate & videte opera dñi. Ps.57. Letabitur iustus cum viderit vindictam. Esa.1. Quam vidit super iudam & ierusalē. & in eo.2. Verbum quod vidit esaias fili9 amos. & in eo.26. Dñe exaltetur man9 tua vt nō videāt: videāt & cōfundantur. & in eo.29. Et principes vestros qui vident visiones operiet. & in eo.47. Qui cōtemplabātur sydera & supputabant menses. Mich.4. Et aspiciat in sion ocul9 noster. & inde חֹזֶה Choze .i. videns. vt.1. Paralip.25. Oēs isti filii heman videntis regis in sermonibus dei. & in codē.29 Atq; in volumine gath vidētis. 2.Paralip.12. Scripta sunt in libris semeie prophete & addo videntis. & accipitur pro propheta. vt.1.Reg.9. Qui ppheta dicitur hodie olim vocabatur videns. Ponitur etiā חֹזֶה Choze. pro pacto. vt Esa.28 Et cum inferno fecim9 pactum. & in eo. Et pactum vestrum cum inferno nō stabit. Sed hebrei etiā in predicto loco interpretantur videntem siue speculā aut speculatorē. & inde חָזוֹן Chazon siue חִזָּיוֹן Chezion. cū iod in medio aut חִזָּיוֹן Chizaiō .i. visio. vt.1.Re.3. Nō erat visio manifesta. Iob.20 Et transiet sicut visio nocturna. Esa.1. Visio esaie filii amos. & in eo.22. Onus vallis visionis. & in eo.29. Et erit sicut sōniū visionis nocturne. & in plurali חֶזְיֹנוֹת Chezionoth .i. visiones. vt Iob.4. In horrore visionis nocturne. Qđ in hebreo legitur in plurali .s. in horroribus visionū noctis. & in eo.7. Et p visiones horrore cōcuties. & inde מַחֲזֶה Machaze. per additionē mem in principio .i. visio. vt Geñ.15. Factus est sermo dñi ad abram p visionē dicēs. Nu.22. Qui visione oipotētis videt. vbi ponitur verbū & nomē ab eo deriuatū. 2.Reg.7. Et e regione se respiciētes. pro quo in hebreo haberur. visio ad visionē vel cōtra visionē. Et beatus Hieronymus transtulit sensum. & aliqñ scribitur cum tau in fine. & dicitur חָזוּת Chazuth .i. visio. vt.2. Paralip.9. In visione quoq; addo videntis. Esa.21. Visio dura monstrata est mihi. & in eo.29. Et erit nobis visio omniū. & in lingua chaldaica dicitur חֶזְוָא Chezua. Dañ.2. Tunc danieli mysterium per visionē noctis reuelatū est. Ponitur etiā חָזוּת Chazuth pro insigni. Dañ.8. Porro hircus habebat cornu insigne inter oculos suos. & in eo. Et orta sunt quattuor cornua subter illud. pro q he.le. & orta sunt insignia quattuor subter illud .i. quattuor cornua grādia que poterant uideri a lōge. Significat etiā aspectū. Dañ.4. Et aspect9 illi9 erat vsq; ad terminos vniuerse terre. Pōitur etiā predicta dictio חָזָה Chaza pro cōmorari vel apprehendere. vt Iob.8. Et inter lapides cōmorantur. & in eo.23. Nō apprehendā eū. & lr̄a aleph que ponitur in predicto loco in principio dictiōis est prime psone futuri tpis. & in fine deficit lr̄a he sicut in aliis locis predictis. Itē חָזֶה Chaze .i. pect9. vt Exo.29. Sumesq; pectusculū de ariete. & in eo. Sanctificabisq; pectusculū consecratum. & in plurali חָזוֹת Chazoth .i. pectora. vt Leuit.9. Posuerūt sup pectora. & in eo. Pectora eorum & armos dexteros separauit.

חָזַק Chazac. confortare siue confortari. corroborare. inualescere. preualere. vim inferre. instaurare. consolidare. indurare siue indurari. apprehendere. tenere. retinere. obtinere. continere. Geñ.41. Nā & illos oppresserat fames. pro quo hebrei legūt. & cōfortata est siue inualuit fames in terra egypti. & in eo. Et malū inopie temperarēt. pro quo he.le. Et cōfortata est siue inualuit fames in vniuersa terra. & in eo.48. Qui confortatus sedit in lectulo. pro quo he.le. & cōfortatus est israel & sedit in lectulo. Exo.12. Vrgebātq; egyptii populū israel de terra exire velociter. pro quo hebrei legunt. Et inualescebat .i. vim faciebat egyptus super populū ut velociter emitterent eos de terra. Exo.19. Et sonitus buccine paulatim crescebat in maius & prolixius tendebatur. pro quo he.le. Et sonitus tube ibat & confortabatur siue inualescebat nimis. Nu.13. Confortamini & afferte nobis de fructibus terre. Deut.3. Precipe iosue & corrobora eum. & in eo.31. Viriliter agite & cōfortamini. & in eo. Confortare & esto robustus. Iudi.1. Postq aūt confortatus est israel fecit eos tributarios. 1.Reg.4. Confortamini. & .2. Reg.3. Dauid proficiens & semp se ipo robustior. & in eo.10. Si preualuerit aduersum me syri. & in eo. Si autem filii amon preualuerint aduersum te. & in eo. Esto vir fortis & pugnemus pro populo nr̄o. pro quo he.le. Cōfortare & cōfortemur pro populo nr̄o. & in eo.11. Conforta bellatores tuos. & in eo.24. Obtinuit sermo regis verba ioab .i. magis preualuit sermo regis. & similis dictio ponitur. 1.Paralip.21. vbi dicitur. Sed sermo regis magis p̄ualuit. 4.Reg.14. Cūq; obtinuisset regnū. pro quo he.le. Cūq; corroboratum esset regnū in manu eius. & in codē. Et preualuit fames in ciuitate. 2.Paralip.21. Cumq; se confirmasset .i. corroborasset vel confortasset. & in eo.26. Propter crebras victorias. pro quo he.le. Qm cōfortatus uel corroboratus est vsq; ad summum. & in eo. Eo qđ auxiliaretur ei dñs & corroborasset illum. & in eo.28. Et nullo resistēte vastauit. pro quo he.le. Et non confortauit vl' nō corroborauit eū. Nee.6. Quā ob causam magis cōfortaui manus meas. Ps.31. Viriliter agite. Ps.146. Qm cōfortauit seras portarū tuarum Esa.28. Ne forte constringantur vincula vestra. pro quo he

Cōfortare.

brei legunt. Ne forte confortentur vel corroborentur vincula vestra. & in eo.55. Confortate manus dissolutas. & in eodē.41. Et fratri suo dicet confortare. & in eo. Confortauit faber erarius percutiens malleo. & in eodē. Et confortauit eum clauis. Hiere.20. Fortior me fuisti. Ezech.3. Manus enī dñi erat mecū confortans me. & in eo.30. Et recepto robore possit tenere gladium. pro quo he.le. Vt roboraretur siue vt inualesceret: vt possit tenere gladiū. Osee.7. Cōfortaui brachia eorū. Malach.3. Inualuerunt sup me verba vestra. Significat etiā instaurare. siue consolidare. vt.4. Reg. 12. Et instaurarent sartatecta dom9. & in eo. Non instaurauerunt sacerdotes sartatecta templi. & in eo. Quare sartatecta nō instauratis. & in eodē. Ita ut impleretur instauratio dom9 dñi. & in eo. Admuniendā domū. i. ad instaurandā domū. Ponitur etiā pro edificare. vt Nee.3. Et iuxta eū edificauit marimuth filius vrie. & in eo. Et iuxta eum edificauerunt tecueni. & in eo. Et portam veterem edificauerunt. Ponitur etiā pro consolidare. Esa.54. Et clauos tuos consolida. Item significat indurare. vt Exo.4. Ego indurabo cor eius. & in eo.7. Induratūq; est cor pharaonis. & in eo. 9. Indurauitq; dñs cor pharaonis. & in eo.14. Et indurabo cor ei9 & persequetur vos. & in eo. Et ego indurabo cor egyptiorū. Hiere.5. Indurauerunt facies suas supra petrā. Significat etiam apprehendere siue tenere vel retinere. vt Gen.19. Apprehenderūt manus ei9. & in eo.21. Et tene manum illius. Exo.4. Extendit & tenuit. & in eo.9. Quod si adhuc tenuis & retīes eos. 2. Reg.3. Abner regebat domū saul. pro quo hebrei legūt. Abner tenebat domū saul. i. sustentabat eam. Quod est idē cū littera nostra. 3. Reg. 2. Et apprehendit cornua altaris. Iob.2. Adhuc tu permanes in simplicitate tua. pro quo he.le. Adhuc tu apprehendis siue retines simplicitatem tuā. Ps.34. Apprehende arma & scutum. Iob.26. Qui apprehēdit aures canis. Esa.41. In quo apprehendi te ab extremis terre. Ponitur etiā pro capere vel continere. vt.2. Paralip.4. Capiebat tria millia metretas. & inde חזק Chozec. i. fortitudo. robur. vis. Esa.8. Sicut in manu forti erudiuit me. pro q; he.le. In fortitudine manus erudiuit me. Amos.6. In fortitudine nostra assumpsimus nobis cornua. Scribitur etiā cum he in fine. vt.1. Reg. 2. Alioquin tollam vi. 2. Paralip.26. Sed cum roborat9 eēt eleuatum est cor eius. Pro quo hebrei.le. Et in fortitudine sua siue in robore suo eleuatum est cor eius. Ps.17. Diligam te dñe fortitudo mea. & inde חזק Chazac. i. fortis vel robustus. vt Nu.13. Vtrū fortis sit an infirmus. & in eo. Quia fortior nobis est. 3. Reg.19. Et spūs grandis & fortis. Prouer. 23. Propinqu9 enī illorū fortis. Esa.28. Ecce fortis & valid9. Amos.2. Et fortis non obtinebit virtutē suā. Ponitur et p fortitudine. vt Esa.40. Ecce dñs deus in fortitudine veniet. & in gñe feminino חזקה Chazaca. i. fortis. vel robusta seu valida. Exo.3. Non dimittet vos rex egypti vt eatis nisi p manū validā. Exo.6. Per manū enī forte dimittet eos & in manu robusta eiiciet eos de terra sua.

Instaurar. Edificare. Cōsolidar. Indurare. Apprehendere. Tenere. Retinere. Capere. חזק Fortitudo. Vis. Robur. חזק Fortis. Fortitudo חזקה. Valida. Robusta.

חזיר Sus. Aper.

חזיר Chazir. sus. porcus. Aper. vt Leuit.11. Et sus qui cum vngulam diuidat non ruminat. Ps.79. Exterminauit eam aper de silua. Prouer.11. Circulus aureus in naribus suis. idest in naribus porci. Esa.65. Qui comedunt carnem suillam.

חטא Peccare.

חטא Chata. peccare. errare. expiare. aspergere. mundare siue purgare. vt Gen.20. Et ideo custodiui te ne peccares in me. & in eo.39. Quō ergo possum hoc malum facere & peccare in deū meū. & in eo.40. Accidit vt peccarēt duo eunuchi. & in eo.43. Ero peccati reus in te omī tpe. Pro q; in hebreo habetur. Peccabo tibi omī tpe. Exo.5. Et iniuste agitur cōtra populū tuū. Pro quo he.le. Et peccat ppls tu9. siue & pctm populi tui. s. est: iniuste nos affligendo. Et in eodē.9. Peccaui etiam nunc. & in eo.23. Ne forte peccare te faciant. & Leuit.4. Anima que peccauerit per ignorantiā. & in eo. Si peccauerit princeps. Nu.21. Peccauimus quia locuti sumus cōtra dñm & te. Iosf.7. Peccauit israel. 1. Reg.14. Quod populus peccasset dño. & in eo. Et nō peccabitis domino comedentes cum sanguine. 3. Reg.14. Qui peccauit & peccare fecit israel. & in eo. In peccatis suis que peccauerunt. & in eo.16. Et peccare fecisti populū meū. & in eodē. Et peccatū eius quo fecit peccare israel. & in eo.21. Et peccare fecisti israel. 4. Reg.17. Et peccare eos fecit peccatū maximū. & in eo.21. Et peccare fecit etiā iudā. Iob.1. In omib9 his non peccauit Iob labiis suis. & in eo.7. Peccaui quid faciam tibi. & in eo.24. Vsq; ad inferos peccatum illius. pro quo hebrei legunt. Vsq; ad inferos peccauerunt. Potest etiā legi sicut est in littera nostra. Nā eisdē litteris vtrūq; scribitur. Ps.4. Irascimini & nolite peccare. Ps.105. Peccauimus cum patribus nostris. Prouer.8. Qui aūt in me peccauerit ledet animā suā. Eccls.5. Ne dederis os tuum vt peccare facias animā tuā. Esa.29. Qui peccare facitis homies in verbo. Thren.5. Patres nostri peccauerunt. Abach.2. Et peccauit anima tua. aliqñ scribitur sine aleph. vt.4. Reg.13. Verūtñ nō recesserunt a peccatis ieroboā qui peccare fecit isrl.

Deuiare. Dānū reddere.

Significat etiā deuiare. vel errare. vt Iudi.20. Et sic fundis lapides ad certum iacietes vt capillum quoq; possent percutere. pro quo he.le. Fundis lapides iaciētes ad capillū & nō errabant. i. non deuiabant in alteram partem. Ite significat dānū soluere siue dānū reddere. vt Gen.31. Ego dānū omne reddebā. s. quasi sim peccati reus.

חוטא Peccator. Peccans. חטאים Pctores. חטא Peccatū.

Inde חוטא Chote. idest peccans siue peccator. vt Prouer.11. Quāto magis impius & peccator. & Eccls.9. Et qui in vno peccauerit multa bona perdet. pro quo he.le. Et peccator vnus facit perdere bona multa. potest etiā legi sic. & peccās in uno perdet bona multa. & in plali חטאים Chataim. i. peccatores. vt Gen. 13. Et viri sodomite erant pessimi & peccatores corā dño. 3. Reg.1. Erimus ego & filius meus peccatores. i. quasi peccati rei. & inde חטא. i. peccatū. vt Esa.53. Et ipse peccata multorum tulit. pro quo in hebreo habetur. & ipse peccatū multorum tulit. s. in nūero singulari. & Thren.1. peccatū peccauit ierusalem. Osee.12. Nō inuenient mihi iniquitatē quā peccaui.

חטאה Peccatum. Noxa. חטאות חטאים Peccata.

& cōiter scribitur cū he vel tau in fine. & dicitur חטאה Chataa siue חטאת Chatath. i. peccatū. vt Gen.4. Statim in foribus peccatū tuū aderit. & in eo.18. Et peccatum eorum aggrauatum est nimis. & in eodem. 20. Quia induxisti super me & super regnum meū peccatū grande. Exo.32. Vt induceres super eū peccatū maximū. & in eo. Vos peccastis peccatū maximū. & in eo. Aut dimitte eis hanc noxam. i. hoc peccatū. & in eo.34. Qui aufers iniquitatem & scelera atq; peccata. & in hebreo legitur singulariter. s. & scel9 atq; peccatū. Leuit.4. Et postea intellexerit peccatum suū. Esa. 5. Et quasi vinculū plaustri pctm. & in plurali חטאות Chataoth secūdū terminationē femininorū siue חטאים Chataim. secundum terminationem masculinorum. vt Iob.13. Respōde mihi quantas habeo iniquitates & peccata. Eccls. 10. Quia curatio cessare faciet peccata maxima.

חטא Expiare.

Significat etiā predicta dictio חטא Chata. expiare. s. a peccato vel immūditia: siue mundare vel purgare aut lustrare. vt Leuit.8. Quo expiato & sanctificato. pro quo hebrei legunt. Et expiauit altare & sanctificauit eum. & in eodem. 9. Et expiato altari fecit holocaustum. Nu.9. Expiatusq; die septimo lauauit se & vestimēta sua. & in eo. Si quis hoc ritu nō fuerit expiat9. & in eo.31. Et aliquid in vtēsilia pparatū de caprarum pellibus & pillis et ligno expiabitur.

Lustrare. Sctificare. Aspergere. Purgare. חטאת Lustratio. חטאת Hostia pro peccato. מחטא Offerēs hostiā p pcō.

Ponitur ēt in eo. pro lustrare vel sanctificare. vbi dr. Lustrabitur die tertio & septimo. & in eo. Aqua expiatiōis sanctificabitur. Ponitur ēt pro aspergere. vt Nu.19. Aspergetur ex hac aqua die tertio & septimo. Et in eo. Si die tertio aspersus nō fuerit. Et i eo. Et aspersus hac cōmixione nō fuerit. Ps.50. Asperges me dñe hyssopo & mūdabor. Pōitur ēt p purgare vt Iob. 41. Et territi purgabūtur. & inde חטאת Chatath. i. lustratio siue expiatio. vt Nu.8. Aspergātur aqua lustratiōis. signat ēt חטאת Chatath hostiā vel sacrificiū quod offertur ad expiandū peccatū. vt Exo.29. Eo quod p peccato sit. Leuit. 6. Ista est lex hostie pro peccato. Et in eo. In loco vbi offertur holocaustū imolabitur. Pro quo he.le. In loco vbi imolatur holocaustū imolabitur hostia pro peccato. Et in eodē Hostia enim que offertur p peccato cuius sanguis infertur in tabernaculum. & inde מחטא Mechate. idest. ille qui offert hostiam pro peccato. vt in eo. Sacerdos qui offert comedet eam.

חטב Scindere. Succidere. חטבות Tapetes. מחטבות Ornati.

חטב Chatab. secare. scindere. succidere. excidere. Deut. 29. Exceptis lignorū scissorib9. Ezech.39. Et nō portabunt ligna de regionibus nec succident de saltibus. Inde חטבות Chatuboth. Pro quo beatus hieronymus trāstulit. Tapetes. vt Prouer.7. Straui tapetibus pictis ex egypto. & inde מחטבות Mechutaboth. i. ornate. vt ps.143. Filie eorū composite circūornate vt similitudo templi. Pro quo btūs hieronymus in psalterio iuxta he.ve. transtulit. filie nostre quasi anguli ornati ad similitudinem templi.

חטה Triticum. Frumētū. חטים Frumētū.

חטה Chita. triticum. frumentū. vt Exo.9. Triticum autem & far nō sunt lesa. Ps.80. Cibauit eos ex adipe frumēti. Esa.28. Et ponet triticū per ordinē. Ioel.1. Vlulauerūt vinitores super frumēto. declinatur ēt plr & dicitur חטים chitim. i. frumentū. siue triticū. Iudi.6. Cumq; gedeō filius eius excuteret atq; purgaret frumētū. Ps.147. Adipe frumenti satiat te. Canti.7. Venter tuus sicut aceruus tritici. Hiere.12. Seminauerunt triticum.

חטם Infrenare. חטם Nasus.

חטם Chatam. obturare. Pro quo beatus hieronymus trāstulit. Infrenare. Esa.48. Et laude mea infrenabo te. & solum inuenitur in pdicto loco. Et dicunt aliqui hebrei q; deriuatur a חטם Chotem. quod in ligua chaldaica significat nasū vel nares. Et quia in hebreo ira & nares vna eadē dictione significantur. s. אף aph: vt supra dictū est. sit̄ in predicto loco dicunt q; significat cōtinere furorē & legūt sic: & laude mea. i. ppter laudē meam cōtinebo siue refrenabo furorem meum tibi.

חטף Rapere.

חטף Chataph. rapere. vt Iudi.21. Et rapite ex eis singuli vxores singulas. Ps.9. Insidiatur vt rapiat pauperem: rapere pauperem dum attrahit eum.

חטר Virga.

חטר Choter. virga. vt Prouer.14. In ore stulti virga superbie. Esa.11. Egredietur virga de radice iesse.

חי Viuere.

חי Chai. viuere. vt Gen.5. Et factū est omne tēpus quod vixit adā. Et in eo.11. Porro arphaxath trigita quinq; annos vixit. & de hoc vide infra in dictione חיה Chaia.

חיים Vite.

חיים Chaiim siue חיי chaie. vite. & caret numero singl. De quo vide infra in dictione חיה Chaia.

חיב Cōdēnare.

חיב Chiieb. condēnare. Dan.1. Condēnabitis caput meum regi. De quo vide supra in dictione חוב Chob.

חיה Viuere.

חיה Chaia. viuere. viuificare. suscitare. ad vitā reseruare. vitam concedere. sanare. edificare. extruere. siue instaurare. & aliqñ scribitur sine he in fine vt in aliquibus locis sequentibus. Gen.5. vixit aūt adā centū triginta annis. Et in eo. Vixit quoq; seth. Et in eo.6. Vt possint viuere. Et in eo.12. Et viuet aīa mea ob gratiā tui. Et in eo.17. Vtinā ismael viuat corā te. Et i eo.19. Et viuet anima mea. Et in eo.20. Et orabit pro te & viues. Et in eo.27. Viues in gladio. Et in eo.47. Et vixit in ea decē & septem annis. Exo.1. Si femina fuerit reseruate. Pro quo he.le. Et si femina fuerit & viuat. Leuit.18. Que faciens hō viuet in eis. Nu.14. Iosue autem filius nun & chaleb filius iephōe vixerūt. Deut. 5. vt viuatis & bene sit vobis. Et in eo.8. Non in solo pane viuit homo. Et in eo.30. Et viuas atq; multiplicet te. 1. Re. 10. Viuat rex. 4. Reg.1. vtrū viuere queam de infirmitate mea hac. Et in eo.4. Tu aūt & filii tui viuite de reliquo. i. vitam sustentate. Iob.14. Putas ne mortuus homo rursum viuat. Et in eo.21. Quare impii viuunt. Ps.17. Viuit dñs & benedictus deus meus. Ps.21. Et viuent corda eorū in seculū. Et in eo. Et anima mea illi viuet. Ps.117. Nō moriar sed viuam. Eccls.6. Et vixerit multos annos. Esa.26. Viuent mortui tui. Et in eo.38. Dñe si sic viuitur. Hiere.27. Et seruite ei & populo eius & viuetis. Thren.4. In vmbra sua viuemus in gentibus. Ezech.13. Et viuificarēt aīas que non viuunt.

Viuificare. Ad vitam reseruare. Viuere p mittere. concedere vitam.

& qñ est verbū tertie cōiugatiōis: tūc significat viuificare siue viuere facere. suscitare: siue ad vitā reseruare. aut vitā concedere: vel viuere pmittere. vt Gen.47. Salus nr̄a i manu tua est. Pro quo he.le. viuificasti nos. Exo.2. Maleficos nō patiaris viuere. pro quo he.le. Maleficam non viuificabis. i. nō permittas eā viuere. Nu.22. Et illa viueret. pro quo he.le. Et illā viuificarē. i. viuere permitterē. Et in eodē 31. Cur feminas reseruastis. pro quo he.le. Cur feminas viuificastis. i. ad vitā reseruastis. Iosf.2. Vt saluetis patrē meū ac matrē. Pro quo he.le. vt viuificetis. idest ad vitā reseruetis: siue viuere permittatis. Et in eodem.14. Concessit autem dominus mihi vitam. Iudi.21. Et date sunt eis vxores de filiabus iabes galaad. Pro quo in hebreo habetur. & date sunt eis vxores quas viuificauerant. idest ad vitam reseruauerant. 1. Reg.2. Dominus mortificat & viuificat. 4. Reg. 8. Cumq; ille narrasset regi quomodo mortuū suscitasset. Et in eo. Hic est filius meus quē suscitauit heliseus. Nee.9. Et tu viuificans omnia hec. Ps.40. Dominus conseruet eū & viuificet eum. Ps.84. Deus tu conuersus viuificabis nos Esa.57. Vt viuificet spiritum humilium. Ezech.13. Viuificabant animas earum. Abach.3. In medio annorum viuifica illud.

Suscitare. Viuificare. Saluare. Alere. Sanare. Extruere. Edificare.

Ponitur etiam pro saluare. idest ad vitam reseruare. vt Gen.7. Vt saluetur semen super faciem vniuerse terre. Item ponitur pro alere. vt Ps.32. Et alat eos in fame. itē significat sanare. vt Iosf.5. Donec sanarentur. Esa.38. Et cataplasmaretur super vulnus & sanaretur. Item ponitur pro extruere vel edificare. vt.1. paralipo.11. Ioab autem reliqua vrbis extruxit. Nee.4. Nunquid edificare poterunt lapides de aceruis pulueris.

חי Viuens. Viuus. Crudum. חי Fortissim9. Aduerbiū iurandi.

& inde חי chai. idest viuus siue viuens. Iob.12. In cuius manu anima omnis viuentis. ps.83. Cor meum & caro mea exultauerunt in deo viuo. Esa.38. viuens viuens ipse confitebitur tibi. Leuit.13. Quando vero caro viuens in eo apparuerit. ps.57. Sicut viuentes sic in ira absorbet eos. Et aliqui hebrei dicunt q; in predicto loco significat crudum. vt.1. Reg.2. vbi dicitur. Non accipiā carnem coctam sed crudam. vbi pro cruda ponitur חי chai. ponitur etiam pro forti vel fortissimo. vt.2. Reg.28. Banaias filius ioiade viri fortissimi. 1. Reg.25. Et sic dicetis: sit fratribus meis & tibi pax. pro quo hebrei legunt. Et sic dicetis viuo. idest magno vel forti viro & tibi pax & domui tue pax. & pro viuo in hebreo est לחי Lechai: quod si legatur לאחי Leechai. tunc significat fratribus meis. Sicut est i littera nostra. Est etiam חי Chai aduerbium iurandi. vt Nume.14. viuo ego & implebitur gloria domini vniuersa terra. Ruth.3. Ego te suscipiam viuit dñs. 1. Reg.25. viuit dñs & viuit aīa tua. & aliqñ scribitur cum puncto cere

in prima syllaba & dicitur חֵי Che.vt Geñ.42.Per salutem pharaonis nō egrediemini hic.i.p vitā pharaonis.4.Reg.4.Et viuit anima tua nō dimittā te:& in plu.חַיִּים Chaiim .i.viui siue viuentes.vt Ps.114.Placebo dño in regione viuorū.Ps.123.Forte viuos deglutissent nos.Ps.55.Descendant in infernum viuētes.Prouer.1.Deglutiamus eū sicut infernus viuētē & integrū.Quod in hebreo legitur plr.s. deglutiamus eos sicut infernus viuētes & integros. Canti.4.Puteus aquarū viuentiū.Ezech.32.Qui dederunt formidinē suā in terra viuentiū.& in lingua chaldaica dicitur חַיַּיא Chaiaia.Dañ.2.nō in sapiētia q̄ est in me plusq̄ in cūctis viuētibus.Itē חַיִּים Chaiim:siue חַי Chaie.i.vita.& in hebreo declinatur plr.vt Geñ.2.Lignū ēt vite in medio paradisi.Et in eo.23.Vixit aūt sara centū viginti septem annis.pro quo he.le.Et fuerunt vite sare centū viginti septē anni.Deut.30.ipse enim est vita tua.Iob.10.Vitā & misericordiā tribuisti mihi.p̄s.7.Et cōculcet i terra vitā meā.p̄s.33.Quis est homo qui vult vitā.Eccl's.6.Vt pgat illuc vbi est vita:& in ge.fe.חַיָּה Chaia.i.viua siue viuens.Geñ.1.Et oēm aiam viuentē.Et in eo.2.Et factus ē homo in aiam viuentem.Et in plu.חַיּוֹת Chaioth.idest viue siue viuentes. Ponitur ēt חַיָּה Chaia pro vita.vt Geñ.18.Veniam ad te tēpore isto vita comite.Et.4.Reg.4.Si vita comes fuerit. Sed hebrei in predictis locis legūt.Quasi hora viua.i.sicut in ista hora vel in isto tempore quo viuitis. Sed beatus hieronymus trāstulit sensū.Iob.33.Abominabilis ei fit in vita panis.Hebrei tñ dicunt q̄ in predicto loco accipitur pro anima viuēte.Et legunt sic.Et abominatur anima eius panem.Et in eo.Appropinquauit corruptioni anima eius & vita illius mortiferis.Et in eo.Sed viuens lucem videret. Pro quo he.le.Et vita eius siue anima eius in luce videret. Esa.57.Vitā manus tue inuenisti.Ezech.7.Et adhuc in viuentibus vita eorū.& inde מִחְיָה Michia.i.viuificatio siue id quod ad vitā pertinet:aut id quod ad victū est necessarium.Geñ.45.Pro salute enim vr̄a misit me dñs.p quo he.le.Pro viuificatione.i.pro sustentatione vite misit me dñs. Leuit.13.Ipsa quoq̄ caro viua apparuerit. Pro quo he.le.& viuificatio carnis viue apparuerit.Iudi.6.Nihil oīno ad vitam pertinēs relinquebant.Et in eo.17.Et que ad victū sunt necessaria.Inde nomen propriū חַוָּה Chaua dicitur. eo quod sit mater oīum viuentiū.Geñ.3.Et vocauit Adam nomē vxoris sue euā:eo qđ esset mater cunctorū viuētiū.i qua dictione mutatur iod in vau:sicut in aliis locis.Itē חַיָּה Chaia.i.animal.bestia.siue fera.vt Geñ.1.Et bestias terre secundū species suas.Et in eo.Et fecit deus bestias terre.Et i eo.Vt sint nobis in escam & cunctis animantibus terre.Et in hebreo in predictis locis ponitur singulare pro plurali. Et in eo.7.Ipsi & omne animal secūdū genus suum.Et in eo.37.Fera pessima comedit eū.Leuit.11.Hec sunt animalia que comedere debetis.& in hebreo legitur singlr.s.hoc est aīal.Et in eo.17.Siue venatiōe aut aucupio ceperit ferā vel auē.Deut.14.Hoc est aīal qđ comedere debetis.Ps.73. Ne tradas bestiis aīas confitentes tibi.Quod in hebreo legitur singlr.s.ne tradas bestie.Ezech.10.Ipsum est animal quod viderā iuxta fluuiū Chobar.in lingua chaldaica dicitur חֵיוְתָא Cheua.Dañ.2.Et bestias agri.Et i eo.4.Subter eā habitabant animalia & bestie.& in plu.חַיּוֹת Chaioth.vt p̄s 13.Aīalia pusilla cū magnis.Ezech.1.Et in medio eius similitudo quattuor aīaliū.Et in eo.Et aīalia ibāt & reuertebantur.Accipitur ēt pro obstetricibus.vt Exo.1.Ipse enim obstetricādi habēt scientiā.Pro quo he.le.Obstetrices enī sunt.Alii vero legunt.Quī bestie sunt.i.nō indigēt obstetrice sicut bestie.Itē חַיָּה Chaia.ponitur pro cetu vel cōgre

[Margin: חַיִּים Viui. — Viuentes. — חַיַּיא Viuentes. — חַיִּים Vita. — חַיָּה Viuens. — חַיּוֹת Viuentes. — חַיָּה Vita — מִחְיָה — viuificatio — Ad vitam pertinēs. Ad victus necessarium. — חַוָּה Eua. — חַיָּה Bestia. — Animal. Fera. — חֵיוָה Bestia. Animal. — חַיּוֹת animalia. — obstetrices — חַיָּה]

gatione populi.Pro quo btūs hieronymus trāstulit stationē siue castra.vt.2.Reg.23.Cōgregati sūt philistiim in statione.Et in eo.Castra aūt philistinorū erāt posita in valle gigantū.& scđm hoc significatū.p̄s.67.vbi nos legimus animalia tua habitabūt in ea:aliqui hebrei legūt.Cetus siue castra tua habitabūt in ea.Et in eo.increpa feras arundinis Pro quo ipsi legunt increpa cetum siue castra arundinis.

חֵיל Chel.siue חַיִל chail.exercitus.fortitudo.robur.virtus. substātia.diuitie.ātemurale.3.Re.20.cōgregauit oēm exercitū suū.Et in eo.Et instaura numerū militū qui ceciderūt de tuis.pro quo he.le.& tu cōstitue tibi exercitū sicut exercit9 qui cecidit de te.4.Reg.18.Misit aūt rex assyriorum Tartan cū manu valida.pro q̄ he.le.Cū exercitu graui.& in eo.25.Venit nabuchodonosor rex babylonis ipse & oīs exercitus eius in hierl'm.Et in eo.Et persecutus est exercitus chaldeorū regē.2.Paralip.14.Habuit āt in exercitu suo portantiū scuta.Et in eo.Egressus est cōtra eos zara ethiops cū exercitu suo decies cētena millia.Est.1.Fortissimis persarū & medorū.Pro quo he.le.Exercitui persarū & medorū.Esa.36.cū manu valida.pro quo he.le.cū exercitu graui.Hiere.32.& tūc exercitus regis babylonis obsidebat hierl'm.Et in eo.37.Igitur exercitus pharaonis egressus ē de egypto.Ezech.37.Exercitus grandis nimis valde.& in eo.38.cetus magnus & exercitus vehemens.Significat ēt virtutē siue fortitudinē vel robur.Geñ.37.Qđ si nosti in eis esse viros industrios.pro quo he.le.viros fortitudinis vel virtutis.Exo.18.prouide aūt de oī plebe viros sapiētes & timētes deū.pro quo he.le.prouide aūt de omni plebe viros fortitudinis vel virtutis & timētes deū.Et in eo.Et electis viris strenuis.i.viris fortitudinis vel virtutis.Nu.24. israel vero fortiter aget.Ruth.4.Vt sit exemplū virtutis in ephrata.1.Reg.2.Et infirmi accincti sunt robore.p̄s.17.Et precinxisti me virtute ad bellū.p̄s.32.in abūdantia aūt virtutis sue nō saluabitur.p̄s.47.ponite corda vestra in virtute eius.p̄s.58.Disperge illos i virtute tua.p̄s.59.In deo faciemus virtutē.p̄s.83.ibunt de virtute in virtutē.p̄s.117. Dextera dñi fecit virtutē.p̄s.121.fiat pax in virtute tua.prouer.31.Mulierē fortē quis inueniet.Esa.8.Auferetur fortitudo damasci.Et in eo.60.Fortitudo gentium veniet tibi. Hiere.17.Fortitudinē tuā & thesauros tuos in direptionē dabo.Ioel.2.Ficus & vinea dederunt virtutē suā.Mich.4. Et fortitudinem eorum dño vniuerse terre.Soph.1.Et erit fortitudo eorū in direptionē.& aliqñ scribitur sine iod in medio.vt Abdie.1.Et transmigratio exercitus huius filiorum israel.Ps.9.Et cadet cum dominatus fuerit pauperū. vbi pro eo qđ in lr̄a nr̄a est pauperū:in hebreo est חֵלְכָאִים chelcaim.& secūdum hebreos est dictio composita & significat exercitū oppressorū vel cōgregationē humiliū.De q̄ vide infra in dictione חֵלֶךְ chelech.& i plu.חֲיָלִים chaialim idest exercitus pluralis numeri.vt Eccl's.10.Multo labore exacuetur.pro quo he.le.Et exercitus superabitur.quasi dicat nō.pōt etiā legi sic.& fortitudinibus siue viribus superabit.Hiere.40.Iohannā aūt filius caree.& oēs principes exercitus.Quod in hebreo legitur plr.s.Et oēs principes exercituū.Et in eo.41.Et oēs pricipes bellatorū.s.exercituū.Itē חַיִל chail.i.substātia vel diuitie.vt Geñ.34.Paruulos quoq̄ eorū & vxores duxerūt captiuas.pro quo he.le. Et omnem substantiam eorum & omnes paruulos eorū & vxores eorū captiuauerūt & depredati sunt.Deut.8.Ne dixeris in corde tuo fortitudo mea & robur manus mee hec mihi omnia prestiterunt.Pro quo hebrei legunt:Ne dixeris in corde tuo fortitudo mea & robur manus mee fecerūt mihi substantiam hanc siue diuitias has.Et in eodem.Sed

[Margin: Statio. Castra. Cetus. — חַיִל — Exercitus. — Fortitudo — Robur. Virtus. — Fortis. Fortitudo — חֵלְכָאִים — חֲיָלִים — Exercitus. — חַיִל — Substātia]

recorderis dñi dei tui q̄ ipse tibi vires p̄buerit.& sequitur in hebreo vt faceres.i.vt adquireres substātiā siue diuitias Iob.20.Diuitias quas deuorauit euomet.Et in eo.21.Subleuati sunt confortatiq̄ diuitiis.Ps.48.Et relinquent alienis diuitias suas.Ps.61.Diuitie si affluerint nolite cor apponere.Prouer.31.Ne dederis mulieribus substantiā tuam Et in eo.Multe filie cōgregauerūt diuitias.Esa.30.Portantes sup humeros iumētorū diuitias suas.Signāt ēt חֵיל chel antemurale.Treñ.2.Luxitq̄ antemurale.ponitur etiam חֵיל chel p agro.vt.3.Reg.21.Canes comedent iezabel in agro iezrael.Hebrei tñ dicūt q̄ in predicto loco signāt fossatū quod fit in circuitu muri ciuitatis:siue locū vel spaciū quod est inter murū & antemurale.Ponitur ēt pro obsidione.2.Reg.20.Et obsessa est vrbs.p quo he.le.& stetit in obsidiōe.Itē חִיל Chil.i.dolor.De q̄ vide sup̄ i dictiōe חוֹל chol.

חִין Chin.deprecatio.vt Iob.41.Et ad depcādū cōpositis. & dicūt aliqui hebrei q̄ signāt firmitatē siue validitatē. & legūt sic.& firmitate seu validitate cōpositiōis sue.Alii vero dicūt q̄ deriuatur a dictiōe חָנַן Chanan.per interpositionē iod sicut in aliis locis solet fieri:& q̄ significat gratiam.vt infra dicetur.& legunt sic.& grā compositionis sue.

חַיִץ Chis.paries siue murus.vt Ezech.13.Et ipe edificabat parietē.& solum inuenitur in predicto loco.

חֵיק Chec.Sinus.vt Exo.4.Mitte manū tuā in sinū tuum. Et in eo.Retrahe ait manū tuā in sinū tuū.Nu.11.Porta eos in sinu tuo.Deut.28.Et vxori que cubat in sinu suo. 2.Reg.12.In sinu illius dormiens.Iob.19.Reposita ē spes mea in sinu meo.Ps.34.Et oratio mea in sinu meo conuertebatur.Prouer.5.Et foueris in sinu alterius.Et in eo.16 Sortes mittūtur in sinu.Et in eo.21.Et donū in sinu indignationē maximā.Eccl's.7.Quia ira in sinu stulti requiescit.Esa.40.Et i sinu suo leuabit.Et i eo.65.Et remetiar opus eorū primū in sinu eorū.Mich.7.Ab ea que dormit i sinu tuo.Ponitur ēt pro medietate alicuius rei:sicut sinus ē in medio hoīs.vt.3.Reg.22.Fluebat aūt sanguis plage in sinu currus.Quod hebrei exponūt i mediū currus.Ezech.43.Et de sinu terre vsq̄ ad crepidinē nouissimū.Et in eo. Et sinus eius vnius cubiti per circuitum.vbi secundum hebreos sinus accipitur pro medietate seu concauitate.

חֵיךְ Chech.palatū.guttur.vt Iob.34.Et guttur escas gustu diiudicat.Canti.2.Et fructus eius dulcis gutturi meo. Et in eo.5.Guttur illius suauissimū.& in eo.7.Guttur tuū sicut vinū optimū.Threñ.4.Adhesit lingua lactentis ad palatū suū.& Ezech.3.Et linguā tuā adherere faciā palato tuo.Osee.8.In gutture tuo sit tuba.& inde חַכָּה Chaca.per additionē he in fine.i.hamus.De q̄ vide i dictiōe sequēti.

חִכָּה Chaca.expectare.prestolari.vt Iob.3.Qui expectant mortē & nō venit.& in eo.32.Igitur heliu expectauit iob loquētē.Esa.8.Expectabo dñm qui abscōdit faciē suā a domo iacob.Et in eo.30.Propterea expectat dñs vt misereatur vestri.Et in eo.Beati oēs q expectāt eū.Dañ.12.beatus qui expectat & perueniet vsq̄ ad dies mille trecētos triginta quinq̄.Abach.2.Si morā fecerit expecta eū.Itē חַכָּה Chaca.i.hamus.vt Iob.40.An extrahere poteris leuiatan hamo.Esa.19.Et lugebunt omnes mittentes in flumē hamum.Abach.1.Totum in hamo subleuauit.

חַכְלִיל Chachlil.pulchrum.vt Geñ.49.Pulchriores sunt oculi eius vino.i.colore illustriores vt exponunt aliq. & solum inuenitur in predicto loco.Et dicūt aliqui hebrei q̄ significat rubicundum siue rubeum.Vnde ipsi legunt. Rubuerūt oculi ei9 a vino.siue rubicūdiores oculi ei9 vīo.

חָכַם Chacham.sapere.sapientem esse.Sapiētiam siue prudentiā docere.Sapiētie operā dare.Sapienter agere.

[Margin: Diuitie. — Substātia חֵיל — antemurale. — agger. Obsidio. — חִיל — חִין Depcatio. — חַיִץ Paries. — חֵיק Sinus. — Medietas — חֵיךְ Guttur. Palatum — חַכָּה Expectare — חַכָּה Hamus. — חַכְלִיל Pulchrū. — Rubicūdū — חָכַם]

vt Deut.32.Vtinam saperent & intelligerent.3.Reg.4.Et erat sapientior cunctis hominibus.Ps.104.Et senes eius prudentiam docuit.Prouer.8.Audite disciplinam & estote sapientes.Et in eodem.9.Si sapiens fueris tibimetipsi eris.Pro quo hebrei legunt.Si sapiens fueris tibi met sapiens eris.vel sic.Si sapias sapias tibi ipsi.Et i eo.19.Vt sis sapiens in nouissimis tuis.Et in eo.23.Fili mi si sapiens fuerit animus tuus.Et in eodem.27.Stude sapientie fili mi & letifica cor meum.Pro quo hebrei legunt.Sapuit siue sapiens fuit filius meus & letificatum est cor meum.Eccl's.2. Quid mihi prodest q̄ maiorē sapientie dedi operam.pro quo hebrei legunt.Et ad quid sapui ego amplius.Et in eodem.7.Neq̄ plus sapias quam necesse est.Zach.9.Assumpserunt sibi quippe sapientiam valde.p quo hebrei legūt. Quia sapuit siue sapiens fuit valde.Significat etiam sapiēter vel callide agere.vt Exo.1.Venite sapienter opprimamus eum.Ps.57.Et venefici incantantis sapienter.& inde חָכְמָה Chochma.idest sapientia.vt Exo.31.Et impleui eum spiritu dei sapientia & intelligentia.Deut.4.Hec est enim sapientia vestra & intellectus.3.Reg.2.facies ergo iuxta sapientiam tuam.Et in eo.3.Videntes sapientiam dei esse in eo.Et in eo.4.Dedit quoq̄ deus sapiētiam salomoni.Iob.11.Vt ostenderet tibi secreta sapientie.Prouer.1.Sapientiā atq̄ doctrinam stulti despiciunt.Et in eo.8.Ego sapientia habito in consilio.& in lingua chaldaica dr̄.חָכְמְתָא Chochmetha.Dañ.2.quia sapientia & fortitudo eius sunt.& i plurali חָכְמוֹת Chochmoth.Ps.49.Os meum loquetur sapientiam.Pro quo hebrei legunt.Os meum loquetur sapiētias Et sic transtulit beatus hieronymus in psalterio iuxta hebre.Prouer.24.Excelsa aūt stulto sapientia.Qđ in hebreo legitur pluraliter.s.excelse stulto sapientie.tamē in hebreo aliquando ponitur plurale pro singulari.vt supra in eo.1. Sapientia foris predicat.Et in eo.9.Sapientia edificauit sibi domum.Quod in hebreo legitur sic.Sapientie edificauit sibi domum.Quod exponunt hebrei sic.idest vnaqueq̄ sapientia edificauit sibi domum.& inde חָכָם Chacham. idest sapiens.vt Geñ.41.Prouideat rex virum sapientem & industrium.Iob.15.Nunquid sapiens respondebit quasi inventum loquēs.Ps.106.Quis sapiens & custodiet hec. Prouer.1.Audiens sapiens sapientior erit.Eccl's.2.Sapientis oculi in capite eius.Esa.3.Et sapientem de architectis.& in eo.31.Ipse autem sapiens adduxit malum.& in plurali. חֲכָמִים Chachamim siue חַכְמֵי Chachme.i.sapiētes.vt Deut.1.Date e vobis viros sapientes.Iob.5.Qui apprehendit sapientes in astutia eorum.Ps.48.Cum viderit sapiētes morientes.Prouer.3.Gloriam sapientes possidebunt.Eccl's.7 Cor sapientiū vbi est tristitia.Esa.5.Ve qui sapientes estis in oculis vestris.& i ligua chaldaica dicitur חַכִּים Chachim i.sapiēs.Et i plu.חַכִּימַיָּא Chachimaia siue חַכִּימִין Chachimin.Dañ.2.Sapientes interficiebantur.Et in eo.Dat sapiētiam sapiētibus.& in genere feminino חֲכָמָה Chachama.vt 2.Reg.14.Et tulit inde mulierē sapientē.Et in plu.חַכְמוֹת Chachmoth.vt Iudi.5.Vna sapiētior ceteris vxorib9 eius hec socrui verba rñdit.pro quo he.le.Sapientes dñe vel dominatores eius rñdebāt ei:& ēt ipsa rñdebat sibi.Tñ aliqñ in heb.pōitur plr̄e p singulari.vt Prouer.14.sapiēs mulier edificat domū suā.Pro q̄ in hebreo hr̄.Sapiētes mulieres edificat domū suā.Quod heb.exponūt.i.vnaqueq̄ mulier sapiēs edificat domū suā.īde תַּחְכְּמֹנִי Thachchemōi.i.sapiens.vt.2.Reg.23.Dauid sedens in cathedra sapientissim9.

חַל Chal.placenta.torta.collirida:& scribitur cū he vel tau i fine & dr̄ חַלָּה siue חַלַּת chalath.vt Nu.15.sepabitis primitias dño de cibis vestris.Pro quo he.le.Separabitis pri

[Margin: Sapere. Sapientē esse. — Sapiēter agere. — חָכְמָה Sapiētia. — חָכְמְתָא Sapiētia. — חָכְמוֹת Sapientie — חָכָם Sapiens. — חֲכָמִים sapientes. — חַכִּים חַכִּימַיָּא sapientes. — חֲכָמָה sapiens. — חַכְמוֹת — תַּחְכְּמֹנִי sapientissimus. — חַל חַלָּה]

Placenta. Collirida. חַלּוֹת

mitias domino de pasta vel massa vestra tortam vel placē=
tam separabitis. 2. Reg. 6. Singulis collīridam panis vnam
& in plurali חַלּוֹת Chaloth. Pro quo beatus hieronymus trā
stulit panes siue colliridas. vt Leuit. 7. Si pro gratiarum a
ctione oblatio fuerit offeret panes absꝫ fermento. Et in eo
dem. Et colliridas olei admixtione conspersas.

Panes. collíride. חָלַל

חָלַל Chalal. Vulnerare. Interficere. occidere. infirmari. dis
sipare. irritum facere. Profanare. contaminare. pollue
re. violare. communem facere. incipere. tibia canere. Ps.
108. Et cor meum conturbatum est intra me. Pro quo bea=
tus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Cor me
um vulneratum est intrinsecus. Esa. 14. Et tu vulneratus
es sicut & nos. Et in eodem. 51. Vulnerasti draconem. Et in
eodem. 53. Ipse autem vulneratus est propter iniquitates
nostras. Ezech. 28. Cum sis homo & non deus in manu oc
cidentium te. vide etiam de hoc supra in dictione חוּל Chul
& inde חָלָל Chalal. idest occisus. vulneratus. Interfectus.
vt Nu. 19. Si quis in agro tetigerit cadauer occisi hominis.
Et in eodem. 31. Omnis qui occiderit hominem vel occi=
sum tetigerit. Deut. 21. Hominis cadauer occisi. Et in eodē
32. De cruore occisorum & de captiuitate. Quod in hebreo
legitur singulariter. scilicet de cruore occisi. Ps. 88. Tu hu=
miliasti sicut vulneratum superbum. Hiere. 51. Et in omni
terra eius mugiet vulneratus. Threñ. 2. Cum deficeret qua
si vulneratus in plateis ciuitatis. Ezech. 26. A sonitu ruine
tue & gemitu interfectorum tuorum. Quod in hebreo legi
tur singulariter. scilicet a gemitu interfecti. Et in eo. 28. Et
morieris in interitu occisorum. Pro quo hebrei legunt. &
morieris in interitu siue in morte occisi. Et in eodem. Et
corruent interfecti in medio eius. Pro quo hebrei legunt.
& corruet interfectus siue vulneratus in medio eius. Sed in
hebreo aliquando ponitur singulare pro plurali: & econ=
uerso: sicut supra dictum est. & in plurali חֲלָלִים Chalalim
siue חַלְלֵי Chalele. vt. 1. Reg. 17. Cecideruntꝫ vulnerati de
philistiim in via sarim. Et in eodem. 31. Et ceciderunt inter
fecti in monte gelboe. 1. Paralip. 5. Vulnerati multi corrue
runt. Iob. 24. Et anima vulneratorum clamat. Ps. 87. Si=
cut vulnerati dormientes in sepulchro. Prouer. 7. Multos
enim vulneratos eiecit. Hiere. 9. Et plorabo die ac nocte
interfectos filie populi mei. Et in eo. 14. Si egressus fuero
ad agros ecce occisi gladio. Threñ. 4. Meliꝰ fuit occisis gla
dio ꝙ interfectis fame. Ezech. 21. Super colla vulneratorū.
& inde חַלּוֹת Chaloth. idest vulneratio siue infirmitas. vt ps
76. Et dixi nunc cepi. pro quo hebrei legunt. Et dixi infir
mitas mea est. Vnde beatus hieronymus in psalterio iuxta
hebraicam veritatem transtulit. Et dixi imbecillitas mea ē
Ponitur etiā חָלַל Chalal pro dissipare. Prouer. 25. Vetus
aquilo dissipat pluuias. Item ponitur pro irritum facere.
vt Nu. 30. Non faciet irritum verbum suum. Significat eti
am profanare siue violare aut contaminare vel polluere. 1.
Paralipo. 5. Sed cum violasset torum patris sui. Nee. 13. Et
profanastis diem sabbati. Ps. 54. Contaminauerunt testa=
mentum eius. Ps. 88. Si iustitias meas profanauerint. Et in
eodem. Profanasti in terra sanctuarium eius. Esa. 23. Vt de
traheret superbiam omnis glorie. Pro quo he. le. vt viola=
ret vel contaminaret superbiam omnis glorie. Et in eo. 43
Et contaminaui pricipes sanctos. & in eo. 48. Propter me
propter me faciam vt nō blasphemer. vbi ponitur pro blas
phemare. Ezech. 7. Et violabūt arcanū meū. Et in eo. Et cō
taminabunt illud. Et in eo. Et possidebūt sanctuaria eorū.
pro quo he. le. & violabūtur sanctuaria eorū. & in eo. 22. Et
possidebo te in cōspectu gētiū. pro quo he. le. & violatꝰ fue
ram in te in cōspectu gentiū. pōt etiā deriuari a dictiōe נָחַל

Vulnerari. Occidere. חָלָל Occisus. Vulneratꝰ. Interfectꝰ. חֲלָלִים Vulnerati. Interfecti. Occisi. חַלּוֹת infirmitas. ībecillitas. חָלַל Dissipare. Irritū facere. Violare. Profanare. cōtaminare. Blasphemare.

Nachal que signat possidere sicut est in lr̄a nr̄a. & in eo. 13.
Et violabāt me ad populū meū. Et in eo. 20. Et feci ꝓꝑ no=
mē meū vt nō violaretur corā gētibus. Et in eo. Ne violare
tur corā gentibus quibus eieci eos. Et in eo. 25. Super san=
ctuariū meū quia pollutū est. & in eo. 28. Et pollūent deco
rem tuū. Et in eo. Et eieci te de mōte sctō dei. Pro quo he.
le. & profanaui siue cōtaminaui te de mōte sancto dei. i. tan
ꝙ profanū & cōtaminatū eieci. Et in eo. Polluisti sanctifica
tionē tuā. Et in eo. 36. Et polluerūt nomē sanctū meū. Et in
eo. Et sanctificabo nomē meū magnū quod pollutū est in=
ter gentes. Et in eo. 39. Et nō polluā nomē sanctū meū am
plius. Amos. 2. Vt violarent nomē sanctū meū. Malach. 1.
Et vos polluistis illud. Et in eo. Quia cōtaminauit iudas
Item significat communem facere. vt Deut. 20. Quis ē ho
mo qui plantauit vineā & necdū fecit eā esse cōem: & quod
sequitur de qua vesci omnibus liceat: non est in hebreo: sed
est expositio translatoris. Et in eo. Et alius homo eius fun=
gatur officio. Pro quo he. le. Et alius hō faciat eā esse cōem.
Et inde חָלָל Chalal. i. profanus vel cōtaminatus. vt Ezech.
21. Tu aūt profane impie dux israel. & in gn̄e feminino
חֲלָלָה Chalala. i. cōtaminata vel polluta. Pro quo beatus hie
ronymus transtulit vile ꝓstibulū. vt Leuit. 21. Scortū & vi
le prostibulū nō ducet vxorē. & in eo. viduā āt & repudiatā
& sordidā. Vbi ponitur pro sordida. & inde חוֹל Chol. i. lai=
cus. cōe. pollutū: vl' ꝓfanū. vt. 1. Reg. 21. Nō habeo laicos pa
nes ad manū sed tm̄ panē sanctū. Et ī eo. Porro via hec pol
luta ē. Ezech. 22. Inter sanctū & ꝓfanū nō habuerūt distāti
am. & in eo. 44. Et populū meū docebūt quid sit inter sā=
ctū & pollutū. & inde חָלִילָה Chalila. i. absit. s. tanꝙ pollutū
& ꝓfanū. Geñ. 18. Absit a te vt rē hāc facias. & in eo. 45. ab
sit a me vt sic agā. Ios. 22. absit a nobis hoc scelus. 1. Reg. 12
Absit aūt a me hoc pctūm in dño. Iob. 27. Absit a me vt iu
stos vos esse iudicē. Itē supradicta dictio חָלַל Chalal poni=
tur pro expectare. vt Iob. 35. Iudicare corā illo: & expecta
eū. De quo vide supra in dictiōe חוּל Chul. significat etiam
incipere. & tūc est verbū tertie cōiugatiōis qđ scribitur cū
he in pricipio & cū simplici lamed. vt in aliquibus locis pre
dictis. vt Geñ. 4. Iste cepit īuocare nomē dñi. ꝓ quo he. le.
Tūc ceptū est siue inceptū est ad inuocādū nomē dñi. Ali=
qui vero hebrei primā signationē sequētes legūt sic. Tunc
profanatū est ad inuocādū nomē dñi. i. attribuere nomen
dei idolis. qa tūc ceperūt idolatrare. & in eo. 9. Cepitꝫ noe
vir agricola exercere terrā. Nu. 16. Et plaga deseuit. Pro ꝗ
he. le. Et plaga incepit. Et in eo. Quā iā vastabat incendiū.
pro quo he. le. Et ecce inceperat plaga in pplo. Deut. 2. In=
cipe possidere. Et in eo. Hodie incipiā mittere terrorē atꝫ
formidinē tuā. Ios. 3. Hodie incipiā exaltare te. Iudi. 20. &
instātius persequebātur cesis de exercitu eorū triginta vi=
ris: vt viderūt quasi colūnā fumi de ciuitate cōscēdere. pro
quo he. le. Et beniamin cepit ꝑcutere vulneratos de viris is
rael quasi triginta viros quia dixerūt vtiꝫ ꝑcussus est ante
nos sicut ī bello prio: & eleuatio. s. ignis vel fumi incepit cō
scēdere de ciuitate colūna fumi. s. ascēdebat. sed btūs hie. trā
stulit sensū. 1. Reg. 3. & oculi eiꝰ caligauerāt. ꝓ ꝗ he. le. & o=
culi eius ceperūt caligare. & in eo. Incipiā & cōplebo. Et in
eo. 22. Nū hodie īcepi ꝓ eo cōsulere dn̄m. Hiere. 25. Ego
īcipio affligere. & īde תְּחִלָּה Thechila. i. pricipiū siue initiū.
vt Geñ. 43. Iā ante descēdimus vt emeremus escas. Pro ꝗ
he. le. Descēdētes descēdimus in pricipio vt emeremꝰ escas
Prou. 9. pricipiū sapiē timor dñi. Itē חָלִיל chalil. signat ꝗd
dā īstrm̄ musicū: vt. 1. Reg. 10. Et añ eos psalteriū & tympa=
nū & tibiā. Esa. 30. Et letitia cordis sicut qui ꝑgit cū tibia. &
in pl'. חֲלִילִים Chalilim. 3. Reg. 1. canētiū tibiis & letātiū. vbi

Pollucre. חָלָל Profanus. חֲלָלָה Vile prostibulum. Sordida. חוֹל Laicus. Pollutus profanus. חָלִילָה Absit. Expectare. Incipere. תְּחִלָּה Pricipiū. חָלִיל Tibia. חֲלִילִים Tibie.

ponitur nomē & verbū ab eo deriuatū. Hiere. 48. Cor me
um ad moab quasi tibia eris resonabit. qđ in hebreo legi=
tur plr̄. s. cor meū ad moab quasi tibie resonabit. Et in eo.
Dabit sonitū tibiarū. Et inde חוֹלְלִים Cholelim. i. canentes
tibiis vel choris. Ps. 86. Sicut letantiū oīum nr̄m habitatio
est in te. Pro quo he. le. Et cantores quasi canentes tibiis vl'
choris oēs fontes mei in te. vñ beatus hieronymus in psal=
terio iuxta he. ve. transtulit. Et cantores quasi in choris om
nes fontes mei in te. Scribitur etiā cū mem in principio &
dr̄ מְחוֹלְלִים Mecholelim. vt. 3. Reg. 1. Canētiū tibiis & letā=
tiū: vt dictū est supra. & in gn̄e feminino מְחוֹלְלוֹת Mecho=
leloth. i. canentes choris vel tibiis siue ducentes choros. vt
Iudi. 21. De iis que ducebāt choros. & inde מָחוֹל Machol. i.
chorus. De quo vide supra in dictiōne חוֹל Chol. & quia ti=
bia est instrumentū cōcauū. Inde dicitur מְחִלּוֹת Mechiloth
quod signat cōcauitates. s. terre. pro quo btūs hieronymus
trāstulit voragines. Esa. 2. Et introibunt in speluncas petra
rum & in voragines terre. Et inde חַלּוֹן Chalon. i. fenestra.
vt Geñ. 8. Aperiens noe fenestram arce quam fecerat. Et
in eo. 26. prospiciēs abimelech rex palestinorū ꝑ fenestrā.
Iudi. 5. Per fenestrā respiciens. Et in pl'i. חַלּוֹנִים Chalonim
siue חַלּוֹנֵי Chalone. secūdū terminationē masculinorū: aut
חַלּוֹנוֹת Chalonoth scđm terminationē femininorū. vt. 3.
Reg. 6. Fecitꝫ in tēplo fenestras obliquas. Canti. 2. Respi=
ciens ꝑ fenestras. Hiere. 9. Quia ascendit mors ꝑ fenestras
nr̄as. Ezech. 40. Et fenestras obliquas in thalamis. Reperi
tur ēt חַלּוֹנַי Chalonai in numero plu. pro חַלּוֹנִים Chalo=
nim. vt Hiere. 22. Et aperit sibi fenestras.

חֶלְאָה Chala. rubigo. Ezech. 24. Olle cuius rubigo in ea ē
& rubigo eius nō exiuit ex ea. Et ī eo. & cōsumatur ru
bigo eius. & in eo. Et nō exiuit ex ea nimia rubigo eius ne
ꝫ per ignem.

חָלָב Chalab. siue חֵלֶב Cheleb. lac. adeps. vt Geñ. 18. Tulit
quoꝫ butyrum & lac. Et in eo. 49. Et dentes eius la=
cte cādidiores. Exo. 13. Vt daret tibi terrā fluentem lacte &
melle. Et in eo. 23. Non coques hedum in lacte matris sue
Deut. 32. & lac de ouibus. Esa. 55. Emite absꝫ argen=
to & absꝫ vlla cōmutatione vinū & lac. Ezech. 25. Ipsi bi=
bēt lac tuū. Itē חֵלֶב cheleb. i. adeps. vt Exo. 29. Sumes & a=
dipem totū. Leuit. 3. Nec sanguinē nec adipem oīno come
detis. Et in eo. 7. Adipē ouis & bouis & capre nō comede=
tis. Et in eo. Adipē cadaueris morticini. ps. 16. Adipē suum
cōcluserūt. Ps. 118. coagulatū est sicut lac cor eorū. pro quo
btūs hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Incras
satū est velut adeps cor eorū. Tamē eisdē lr̄is vtrūꝫ scribi=
tur. s. lac & adeps. & in plu. חֲלָבִים chalabim siue חֶלְבֵי Chel=
be. i. adipes. vt Leuit. 8. Posuit sup adipes. 3. Reg. 8. Et adi=
pem pacificorū. quod in he. legitur plr̄. s. Et adipes pacifi=
corū. ponitur ēt pro pingui vel ꝓ pinguedine. vt Geñ. 4.
Abel quoꝫ obtulit de primogenitis gregis sui & de adipi=
bus eorū. i. de pinguibus. Leuit. 3. Et qdqd pinguedinis est
intrinsecus. Et in eo. Et pinguedinē que operit vētrē. Itē
signat optimū vl' electū siue medullā cuiuscūꝫ rei. vt Geñ.
45. vt comedatis medullā terre. Nu. 18. Oēm medullā olei
& vini & frumēti. Et in eo. Optima & electa erunt cūcta. &
in eo. Si preclata & meliora queꝫ obtuleritis ex decimis.
Deut. 32. Et hircos cū medulla tritici. & inde חֶלְבּוֹן Chelbō
i. pingue. vt Ezech. 27. In vino pingui in lanis coloris op=
timi. Itē חֶלְבְּנָה Chelbena. i. galbanū. vt Exo. 30. Sume tibi
aromata stacten & onychem & galbanum boni odoris.

חֶלֶד Cheled. orbis: siue vita: vel tēpus vite. Ps. 38. Et substā
tia mea tanꝙ nihilū ante te. Pro quo btūs hieronymꝰ
in psalterio iuxta he. ve. trāstulit. Et vita mea quasi non sit

חוֹלְלִים Canentes tibiis. מְחוֹלְלִים מְחוֹלְלוֹת Ducēs choros. מָחוֹל מְחִלּוֹת Voragines. חַלּוֹן Fenestra. חַלּוֹנִים חַלּוֹנוֹת Fenestre. חַלּוֹנַי חַלּוֹנִים fenestre. חֶלְאָה Rubigo. חָלָב Lac. חֵלֶב Adeps. חֲלָבִים Adipes. Piguedo. Medulla. Optimum. חֶלְבּוֹן Pingue. חֶלְבְּנָה Galbanū. חֶלֶד Vita.

in cōspectu tuo. Ps. 48. Auribus ꝑcipite oēs qui habitatis
orbē. In aliis vero locis varie trāstulit btūs hieronymꝰ. nā
aliqñ trāstulit ꝓfundū. vt. Ps. 16. A paucis de terra. pro quo
btūs hieronymus in ꝑdicto psalterio trāstulit. Qui mortui
sunt in ꝓfūdo. Ps. 58. Memorare que mea substātia est. pro
quo in ꝑdicto psalterio traduxit. Memēto mei de profūdo.
Itē traduxit vesperā. vt Iob. 11. Et quasi meridianus fulgor
consurget tibi ad vesperā. Hebrei tm̄ in oībus locis ꝑdictis
dicunt ꝙ signat orbē siue tēpus determinatum vite huma=
ne. Item חֹלֶד Choled. idest mustela. vt Leuit. 11. De iis que
mouentur in terra mustela & mus.

חָלָה Chala. egrotare. languere. infirmari. dolere. orare. ro=
gare. vt Geñ. 48. Nunciatū est ioseph ꝙ egrotaret pa
ter suꝰ. Iudi. 16. Infirmus ero vt ceteri hoīes. 1. Reg. 22. nō
est qui doleat vicē meā. 2. Reg. 13. Ita vt ꝓpter amorē illius
egrotaret. & in eo. cuba super lectū & langorē simula. Pro
quo he. le. Et egrotare. i. langorē simula. sicut est in lr̄a nr̄a.
Et in eo. Et quasi egrotare cepit. 3. Reg. 14. In tpe illo e=
grotauit Abia. Et in eo. Vt cōsulat te pro filio suo qui egro
tat. Et in eo. In tēpore senectutis sue doluit pedes. 4. Reg.
1. cecidítꝫ ochozias per cancellos cenaculi sui quod habe
bat in samaria & egrotauit. 2. Paralip. 16. Egrotauit autem
Asa āno tricessimo nono regni sui. & in ꝑdicto loco scribi
tur cū aleph in fine loco he. Prouer. 23. Verberauerunt me
sed nō dolui. Canti. 2. Quia amore lāgueo. Esa. 14. Et tu
vulneratus es sicut & nos. Pro quo he. le. Et tu infirmatus
es sicut & nos. potest ēt signare sicut est in lr̄a nr̄a. De quo
vide supra in dictione חוּל Chul. & in dictiōe חָלַל Chalal.
& in eo. 39. Audierat eī ꝙ egrotasset & conualuisset. Et in
eo. 53. Et dn̄s voluit conterere eū in infirmitate. vbi poni=
tur הֶחֱלִי Hecheli: qđ est verbū tertie cōiugatiōis. i. īfirma
re fecit. et Hiere. 5. Percussisti eos & nō doluerūt. Et in eo.
12. Hereditatē acceperūt & non eis profuit. pro quo he. le.
Infirmati sunt & nō eis profuit. & ponitur ibi verbū passi=
uū prime cōiugatiōis: qđ scribitur cū littera nun in princi=
pio. & potest etiam significare sicut est in littera nostra. De
quo vide īfra in dictiōe נָחַל Nachal. Dañ. 8. & ego daniel lā
gui & egrotaui ꝑ dies. vbi sīr scribitur cū nun in pricipio
Amos. 6. Et nihil patiebātur sup cōtritionē ioseph. vbi ēt
ponitur ibi verbū passiuū prime cōiugatiōis. i. nō sunt in=
firmati vl' nō doluerūt sup cōtritionē ioseph. Mich. 1. qa in
firmata est in bonū ꝗ hitat in amaritudinibus. & in eo. 6. &
ego ergo cepi ꝑcutere te. pro ꝗ he. le. Et ego quoꝫ feci te ī
firmari ꝑcutiēs te. Potest ēt legi sicut est in lr̄a nr̄a. De quo
vide supra in dictiōe חָלַל Chalal. & inde חֹלֶה Chole. siue
חֹלָה Chola. i. egrotꝰ siue infirmus aut infirma: vel infirmi=
tas. Nee. 2. cū te egrotū nō videam. Eccl's. 5. Est & alia infir
mitas pessima. Ezech. 34. Et qđ egrotū ē nō sanastis. Et in
eo. & qđ īfirmū fuerat cōsolidabo. Et aliqñ scribitur cū nun
in pricipio & dr̄ נַחְלָה nachla. vt Esa. 17. ablata est messis in
die hereditatis. ꝓ ꝗ. he. le. In die īfirmitatis. pōt ēt signare si
cut est in lr̄a nr̄a. Nā eisdē lr̄is vtrūꝫ scribitur in he. Ezech.
34. Quod infirmū est nō cōsolidastis. & ī eo. Et cornibus
vr̄is vētilabatis oīa īfirma. In aliis vero locis ꝓ נַחְלָה nachla
btūs Hie. trāstulit pessimā. vt Hiere. 10. pessima plaga mea.
Et in eo. 14. cōtrita ē virgo filia ppl'i mei plaga pessima ve
hemēter. & inde חֳלִי choli. i. īfirmitas: siue lāgor. vt Deut. 7
Auferet dn̄s a te oēm lāgorē. 3. Reg. 17. Et erat lāgor fortis
simus. 4. Reg. 1. Vtrū viuere queā de infirmitate mea hac.
2. Paralip. 16. Et neꝫ in infirmitate sua ꝗsiuit dn̄m. Esa. 1.
Oē caput lāguidū. & in eo. 53. vere lāgores nr̄os ipse tulit.
Scribitur ēt חֳלָאִים cholaim in pl'i. cū lr̄a aleph loco iod. vt
Deut. 28. infirmitates pessimas & ꝑseuerātes. scribitur etiā

Orbis. Profūdū. Vespera. Tempꝰ vite humane. חֹלֶד Mustela. חָלָה Egrotare. Infirmari. Dolere. Infirmari. חֹלֶה Egrotus. infirmitas. נַחְלָה infirmitas. Pessima. חֳלִי Langor. infirmitas. חֳלָאִים Infirmitates.

cum mem in principio & cũ he in fine. & dr̃ מַחֲלָה Machala. siue מַחֲלֶה machale.i.infirmitas siue langor. vt Exo.15. cunctũ langorẽ quem posui in egypto nõ inducam sup te. 2.Paralip.21. Tu aũt egrotabis pessimo langore vteri. Prouer.18. Spũs viri sustentat imbecillitatẽ suã. Pro quo he.le. Spũs viri sustentat infirmitatẽ suã vel lãgorẽ suũ. & in plu. מַחֲלוּיִם Machaluim. vt.2.Paralip.24. Et abeuntes dimiserunt eũ in langoribus magnis. Scribitur etiã cũ tau in principio & cũ littera aleph loco iod. & dr̃ תַּחֲלֻאִים Thachaluim siue תַּחֲלֻאֵי Thachalue. vt Deut.29. Videntes plagas terre illius & infirmitates quibus eam afflixerit dñs. Et etiã pro eo qđ in lr̃a nr̃a est afflixerit in hebreo ẽ supra dicta dictio. scilicet חִלָּה Chila.i.infirmare fecit. 2.Paralip.21. Mortuusq̃ est in infirmitate pessima. Quod in hebreo legitur pluraliter.s.in infirmitatibus pessimis: vbi ponitur תַּחֲלֻאִים Thachaluim. Ps.102. Qui sanat oẽs infirmitates tuas. Hiere.14. Si itroiero in ciuitatẽ: ecce attenuati fame. Pro quo he.le. Ecce infirmi vel lãguidi fame. Et in eodem.16. Mortibus egrotationum morientur. Itẽ חָלָה Chala.i.orare. rogare. Deprecari. vt Exo.32. Moyses autẽ orabat dñm deum suũ. 1.Reg.13. Et faciẽ dñi nõ placaui.i.nõ oraui siue nõ rogaui. 3.Reg.13. Deprecare faciẽ dñi dei tui. Et in eo. Orauit vir dei faciẽ dñi. Esa.57. Propterea non rogasti. Item. חַלָּה chala.i.torta vel placenta aut collirida. De quo vide supra in dictione חוּל chul. Item חֲלִי choli.i.monile: seu margarita. Prouer.25. Inauris aurea & margarita fulgens. & recipit in fine he vel tau. vt Osee.2. Et ornabatur inaure sua & monili suo. Et in plurali mutat iod in aleph vt canti. 7. Iuncture femorum tuorum sicut monilia.

חלחל Chalchal. Dolere. infirmari. cõtristari. & ĩde חַלְחָלָה Chalchala.i.dolor siue angustia. De quo vide supra in dictione חוּל chul.

חלט Chalat. rapere. vt.3.Reg.20. Rapuerunt verbũ ex ore eius. Et solum inuenitur in predicto loco.

חלך Chélech. Paup. & scribitur cũ he ĩ fine & dr̃ חֶלְכָה chelcha. vt Ps.9. Oculi eius in pauperẽ respiciũt. Et in eo. Tibi derelictus est pauper. & in plu. scribitur cũ aleph loco he & dr̃ חֶלְכָּאִים chelchaim. vt ĩ eo. Et cadet cũ dñatus fuerit pauperũ. Hebrei tñ dicũt q̃ in predicto loco est dictio composita & q̃ significat cetum vel congregationẽ dolentiũ vel oppressorũ. De quo vide supra in dictiõe חֵיל chail.

חלם Chalam. somniare. sanare. confortare. roborare. vt Geñ.28. Viditq̃ in somnis scalam stantem super terra. Pro quo he.le. & somniauit & ecce scala stabat in terra. & sic in sequentibus vbi translatio nr̃a habet vidit somnium siue vidit in somnis: Hebrei legunt. somniauit somniũ. Et in eo. Accidit quoq̃ vt visũ somniũ referret fratribus suis. Pro quo he.le. & sõniauit ioseph somniũ & narrauit eũ fratribus suis. Et in eo. Audite somniũ quod vidi. Et in eo. Aliud quoq̃ vidi somniũ. Et ĩ eo. Quid sibi vult hoc somniũ quod vidisti. Et in eo.40. Videruntq̃ ambo somniũ. Et in eo.41. Post duos annos vidit pharao somnium. Et in eodem. vna nocte vterq̃ vidimus somniũ. Et in eodẽ. vidi somnia: nec est qui edisserat. Et in eodem.42. Recordatusq̃ somniorum que aliquando viderat. Deut.13. Aut qui sõniũ vidisse se dicat. Et in eo. Propheta autem ille aut fictor somniorum interficietur. pro quo he.le. Propheta aũt ille aut somnians somniũ illud. Esa.29. Sicut somniat esuriẽs & comedit. Hiere.23. Dicentes somniaui somniaui. Et in eodem.29. Neq̃ attendatis ad somnia vestra que vos sõniatis. Ioel.2. Senes vestri somnia somniabunt. & inde חֲלוֹם Chalom.i.somniũ. vt Geñ.31. Dixitq̃ angelus domini ad me in somnis. Quod in hebreo legitur singulariter.s.in somnio. Et in eo. viditq̃ in somnis dicentem sibi dominũ. Pro quo in hebreo habetur. Et venit deus ad labam syrum in somno noctis. Et in eodem.37. Audite somnium meũ. Nu.10. vel per somnium loquar ad illum. Et in plu. חֲלֹמוֹת Chalomoth. vt Geñ.37. Ecce somniator venit. Pro quo hebrei legunt. Ecce vir somniorum venit. Et in eodẽ. Et tũc apparebit quid illi prosint somnia sua. Eccl's.5. Vbi sunt multa somnia plurime sunt vanitates. Et in lĩgua chaldaica dicitur חֵלֶם Chelem. siue חֶלְמָא Chelma. Dañ.2. Dic sõniũ seruis tuis. Et in eo.4. Somniũ vidi & perterruit me. Et in plu. חֶלְמִין Chelmin. siue חֶלְמַיָּא Chelmaia. Vt in eo.5. Et interp̃tatio somniorum: & ostensio secretorum. Itẽ חָלַם Chalam. idest sanare siue cõfortare aut roborare. augmentare. vt Iob.39. Separantur filii earum & pergunt in pascua. Pro quo hebrei legunt. Roborantur siue confortantur filii earum & pergunt in pascua. idest crescunt & augentur. Et est idem sensus cum littera nostra. Nam postq̃ roborantur & crescunt separantur a matribus & pergunt in pascua. Esa.38. Corripies me & viuificabis me. pro quo hebrei legunt. Sanabis me siue confortabis me & viuificabis me. Item חַלָּמוּת Chalamuth. idest vitellum oui: secundum hebreos. Iob.6. Aut potest aliquis gustare quod gustatum affert mortem. Pro quo hebrei legunt. Aut est sapor vel gustus in albugine vitelli. Et solum inuenitur in predicto loco. & si diuidatur predicta dictio potest interpretari sicut ẽ in littera nostra. Nam חָלָה Chala potest significare venire siue afferre. Vt dictum est supra in dictiõe חוּל Chul. & מוּת Muth mortem significat. vt infra dicetur. Item אַחְלָמָה Achlama. Lapis preciosus quem translatio nostra amethistũ vocat. De quo vide supra in littera aleph. Quia secundum aliquos hebreos littera aleph est littera substantialis huiꝰ dictionis. secundum alios vero est addita & ideo deriuatur a supradicta dictione חָלַם Chalam.

חלמש Chalamis. silex. saxum. Petra durissima. vt Deut.8 Qui eduxit riuos de petra durissima. vbi ponitur pro durissima: quasi diceret de petra silice. Siue de petra saxo. idest de petra silicea vel saxosa. Et ĩ eodem.32. Oleumq̃ de saxo durissimo: vbi ponitur pro saxo. Iob.28. Ad silicem extendit manum suam. Esa.50. Ideo posui faciẽ meam vt petram durissimã. vbi ponitur pro petra durissima.

חלון Challon. fenestra. vt Hiere.22. Qui apit sibi fenestras. De quo vide supra in dictione חלל Chalal.

חלף Chalaph. Transire. pertransire. abiicere. mutare. perforare. Secare. conterere. 1.Reg.10. Cumq̃ abieris inde & vltra transieris. Iob.9. Si abierit non intelligam eũ. Et in eo. Pertransierunt quasi naues poma portantes. Ps.89. Mane sicut herba transeat. Et in eo. Mane floreat & trãseat. Canti.2. Imber abiit & recessit. Esa.21. Sicut turbines ab austro veniunt. Pro quo hebrei legũt. Sicut turbines ab austro pertranseunt. siue ad transeundum. Et inde חֲלֹף chaloph. idest transitus. Prouer.31. Et causis omnium filiorum qui pertranseunt. pro quo hebrei legunt. Omnium filiorũ transitus. Et dicunt hebrei q̃ accipitur pro presenti seculo qui transit & est in continua mutatiõe. Item חָלַף Chalaph idest mutare: siue permutare: aut immutare. vt Geñ.31. Et mutauit mercedem meam decem vicibus. Et in eo. Immutasti quoq̃ mercedem meam decem vicibus. Et in eo.35. Ac mutate vestimenta vestra. Et in eodẽ.41. Ac veste mutata obtulerunt ei. pro quo hebrei legunt. Et mutauit vestimenta sua & venit ad pharaonem. Leuit.27. Sanctum erit & mutari nõ poterit. Ps.101. Et sicut opertorium mutabis eos & mutabuntur. Esa.9. Sed cedros immutabimus. Et in eodem.24. Quia transgressi sunt leges mutauerunt ius.

Et in eo.40. Qui sperãt in dño mutabũt fortitudinẽ. Ponitur ẽt pro instaurare vel renouare. vt Iob.14. Si precisũ fuerit & rursum virescet. Pro quo he.le. Si precisũ fuerit rursum innouabitur siue instaurabitur. Et in eo.29. Et arcus meus in manu mea instaurabitur. & inde חֲלִיפָה Chalipha.i.immutatio siue innouatio: aut ĩstauratio. vt Iob.14. Donec veniat ĩmutatio mea. Et in plu. חֲלִיפוֹת Chaliphoth Iob.10. Et pene militant in me. Pro quo he.le. Mutatiões & militia mecũ. p̃s.54. Nõ enim est illis cõmutatio. Quod in hebreo legitur plr̃.s. Nõ enim sunt illis cõmutationes siue immutatiões. ponitur ẽt חֲלִיפוֹת caliphoth pro vestibus mutatoriis vel optimis. vt Iudi.14. Dabo vobis trigĩta sindones & totidẽ tunicas. pro quo he.le. Dabo vobis triginta sindones & totidem mutatorias vestes. Et in eo. vos dabitis mihi triginta sindones & eiusdẽ numeri tunicas. Et ĩ eo. & ablatas vestes dedit iis qui problema soluerant. pro q̃ he.le. Et abstulit vestimenta eorũ & dedit mutatoria.s. vestimenta iis qui problema soluerant. 4.Reg.5. Et decẽ mutatoria vestimẽtorũ. Et in eo. Da eis talentũ argenti & vestes mutatorias duplices. Accipitur ẽt חֲלִיפוֹת chaliphoth pro viris qui vicissim mutabantur per singula tempora. vt.3.Reg.5. Mittebatq̃ eos in libanũ decẽ millia per menses singulos vicissim.i. qui per singulos menses mutabantur. Et inde חֵלֶף cheleph.i.pro. sic dictum a cõmutatione vnius p̃ altero vt Nu.18. Quia preciũ est pro ministerio quo seruitis. signat ẽt predicta dictio חָלַף chalaph. perforare. siue cõterere: aut percutere: vel incidere. vt Iudi.5. Et tempus valide perforans. Iob.20. Et irruet in arcũ ereũ. pro quo he.le. perforabit eum siue cõteret eũ arcus ereus. Esa.2. Et idola penitus conterentur. ponitur etiam pro sustinere. vt Iob 11. Si sustinuerit omnia & in vnũ coaceruauerit. Sed etiam in hoc loco hebrei dicunt q̃ signat conterere vel incidere. Et legunt sic. Si cõtriuerit & concluserit & coaceruauerit. potest etiã legi sic. Si immutauerit. Et ĩde מַחֲלָף Machalaph i.culter: ab incidẽdo vel perforando dictus. & solum ĩnuenitur in numero plu.s. מַחֲלָפוֹת Machalaphoth. vt Esdre.1. cultri viginti nouẽ. & inde מַחְלְפוֹת Machlephoth.i.cincinni siue crines capitis. fortasse a mutatione dicti eo quod mutantur in tempore senectutis. vt Iudi.16. Si septẽ crines capitis mei licio plexueris.

חלץ Chalas. Eruere. extrahere. auferre: tollere. deponere. nudare. eripere. liberare. armare. expedire. vt Leuit. 14. iubebit erui lapides in quibus lepra est. Deut.25. Tollet calciamentũ de pede eius. Osee.5. Ablatus est ab eis. itẽ ponitur pro nudare. Threñ.4. Sed & lamie nudauerũt mãmam. itẽ significat eripere siue liberare. vt p̃s.6. Conuertere dñe eripe animã meã. p̃s.7. Decidam merito ab inimicis meis inanis. pro quo he.le. Et liberaui inimicos meos in vanũ siue in vacuũ. Beatus hieronymus in psalterio iuxta he.ve. transtulit. Et dimisi hostes meos vacuos. p̃s.17. saluũ me fecit qm̃ voluit me.i. eripuit vel liberauit me. p̃s.107 vt liberentur dilecti tui. p̃s.139. Eripe me dñe ab homine malo. Prouer.2. Iustus de angustia liberatus est. Esa.58. & ossa tua liberabit. Hebrei tñ dicunt q̃ in predicto loco significat impinguare siue quietum esse. Vnde in p̃dicto loco ipsi legunt. Et ossa tua impinguabit siue quiescere faciet. Itẽ חָלַץ Chalas. Armare siue expedire. vt Nu.31. Armate inquit ex vobis viros ad pugnã. Et in eo.32. Nos autem ipsi armati & accincti p̃gemus ad preliũ. Et in eo. Expediti p̃gite corã dño ad pugnã. & inde חָלוּץ Chalus.i.expeditus siue armatus. vt in eo. Et oĩs vir bellator armatus iordanẽ transeat. Et in eo. oẽs expediti p̃gamus ad bellũ. & ĩ hebreo legitur singl'r.s. oĩs expeditus corã dño ad bellũ.s. p̃get. & in plu. חֲלוּצִים chalusim. siue חֲלוּצֵי chaluse.i.armati siue expediti. Nu.31. Duodecim millia expeditorũ. & in eo. Ipsi armati p̃gemus corã dño ĩ terrã canaã. & ĩde חֲלִיצָה chalisa.i.armatura. vt.2.Reg.2. Et tolle tibi spolia eius. p̃ quo he.le. Et tolle tibi armaturã eius. Potest ẽt significare sicut est in lr̃a nr̃a. Nã supra diximus q̃ predicta dictio significat nudare siue auferre. Potest etiam legi sic. Et tolle tibi vestimẽta eius. Nã in pl'i ponitur pro vestimentis siue p̃ vestibus mutatoriis. vt Iudi.14. Quorũ ablatas vestes dedit his qui problema soluerãt. scribitur etiã cũ mẽ in principio & dr̃ מַחֲלָצוֹת Machalasoth. vt Esa.3. Et mutatoria & palliola & linteamina. Zach.3. Et induite mutatoriis.i. vestibus mutatoriis. Item חֲלָץ Chalas.i.lũbus. & solũ inuenitur in numero plu.s. חֲלָצַיִם Chalasaim. vt Geñ.35. Et reges de lumbis tuis egredientur. Et Iob.38. Accinge sicut vir lumbos tuos. Esa.32. Accingite lumbos vestros.

חלק Chalac. diuidere. distribuere. partiri. mollificare. lenire. dilabi. blandiri. adulari. dolose agere. Geñ.14. Et diuisis sociis irruit super eos nocte. & in eo.49. Diuidã eos in iacob. & in eo. Et vespere diuidet spolia. Exo.15. persequar & cõprehendã: diuidã spolia. Deut.4. Que creauit dñs deus tuus in ministeriũ cũctis gentibus. pro quo he.le. Que diuisit siue distribuit dñs deus tuus cunctis gentibus. Ios.13. Et nũc diuide terrã in possessionẽ nouẽ tribubus. Et in eo.18. Qui needũ acceperãt possessiones suas. Pro quo he.le. Qui needũ diuiserant possessiones suas. & in eo. Diuidite vobis terrã in septem partes. Et in eo.19. Partitiq̃ sunt terram. Et in eo.22. Diuidite hostiũ predã. 2.Reg.6. Et partitus est vniuerse multitudini israel. Et in eo.19. Tu & siba diuidite possessionẽ. 1.Paralip.16. Et diuisit vniuersis per singulos viros. Et in eo.23. Et distribuit eos dauid. Et in eo.24. Et diuisit eos dauid & sadoch. Et in eo. Diuisit aũt eis: hoc est filiis eleazar. Iob.38. Per quam viam spargitur lux. Pro quo hebrei legunt. Per quam viam diuiditur siue distribuitur lux. Ps.59. Partibor sichimam. Prouer.17. Et inter fratres hereditatem diuidet. Esa.33. Tunc diuidentur spolia predarũ multarũ. Hiere.37. vt diuideret ibi possessionem in conspectu ciuium. Hebrei tamen in predicto loco aliam significationem sequentes legunt sic. Vt dilaberetur inde in medio populi. siue per medium populi. Et in hebreo non habetur hereditatem: sed potest subintelligi: sicut est in littera nostra. Osee.10. Diuisum est cor eorum. Amos.7. Et humus tua funiculo metietur. Pro quo hebrei legunt. Funiculo diuidetur vel distribuetur: scilicet inimicis tuis. & est idem sensus. Nam p̃ mẽsuram funiculi diuidenda erat. Mich.3. Qui regiones nostras diuidat. Item ponitur pro spoliari. eo quod spolia diuidũtur inter bellatores. vt.2.Paralip.28. Igitur achaz spoliata domo domini & domo regum ac principum dedit regi assyriorum. & inde חֵלֶק Chelec. siue חֶלְקָה Chelca. aut חֲלוּקָה Chaluca.i.diuisio. pars. portio. partitio. vt Geñ.14 Et p̃tibus virorũ q̃ venerũt mecũ. Quod in he. legitur singulariter.s. & parte virorũ qui venerũt mecũ. Nu.18. Nec habebitis partẽ ĩter eos: ego pars & hereditas tua. Deut.33 Qđ in parte sua doctor eẽt repositus. Ps.118. Portio mea dñe dixi. Threñ.3. Pars mea dñs. Amos.4. Pars vna compluta est: & pars altera super quã nõ pluit: aruit. Et in eo. Et comedit simul p̃tẽ. Accipitur ẽt חֵלֶק chelec. siue חֶלְקָה chelca p̃ agro vel possessione. eo qđ diuiditur inter heredes. vt Ruth.2. accidit aũt vt ager ille herẽt dñm noĩe booz. 2.Reg.14. Scitis agrũ ioab iuxta agrũ meũ. Et in eo. Succẽderũt ergo serui absalom segetem igni. Pro quo he.le. Succẽderũt ergo serui absalom agrũ siue possessionẽ. & in eo. Qua

re succenderunt serui tui segetem meā igni.i.partē agri in quo erat seges.4.Reg.11.Iezabel quoq; comedēt canes ī agro iezrael.& in plu.חֲלָקִים Chalacim.i.partes siue diuisiōes.vt Ios.18.Lustrātes eā in septē partes diuiserūt. Scribitur ēt cū mem in principio & cū tau in fine & dr̄ מַחֲלֹקֶת Machalóceth.i.diuisio siue pars.& in plu. מַחְלְקוֹת Machlecoth. vt Ios.12.Singulis partes suas tam in mōtanis q̄; i planis atq; campestribus.2.Paralip.26. Diuisiōes aūt ianitorū.& in eo.35.In diuisionibus singulorū sicut p̄cepit dauid. Accipitur ēt pro vice siue pro turma: que erat ps hominū deputatā in ministeriū regis vel tēpli.vt.1.Paralipo.23.Et distribuit eos dauid per vices filiorū leui.Et ī eo.27 Qui ministrabant Regi iuxta turmas suas. Et in eo.Prime turme in primo mense iesboam preerat. Et in eo. Secundi mensis habebat turmā dudi ahoites. 2.Paralip.23. Nō dimiserat abire turmas que sibi per singulas hebdomadas succedere consueuerant.Et in eo.35.Per familias turmasq; leuiticas.Itē חָלַק Chalac.i.Mollificare. lenire. blandiri. adulari.blande vel ficte loqui. dolose agere. p̄s.54. Diuisi sunt ab ira vultus eius.Pro quo he.le. Lenificauerūt magis q̄; butyrū os suū. Vndē btūs hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit. Nitidius butyro os eius. Prouerb.2.Et ab extranea que mollit sermones suos. Et in eo.5. Et nitidius oleo guttur eius.i.lenius siue blandius oleo guttur eius.s.est.Et in eo.28.Magis q̄; ille qui per lingue blandimēta decipit.Pro quo he.le.Magis q̄; ille qui blanditur siue adulatur lingua.Et in eo.29.Qui blādis fictisq; sermonibus loquitur amico suo.Ps.5. Linguis suis dolose agebant.Ps.35.Q̄m dolose egit in cōspectu eius.Et inde חָלָק Chalac.i.lenis siue blādus.vt Geñ.27.Et ego lenis.Ios.11. Et partē montis que ascēdit seir.Pro quo he.le. A monte leni qui ascendit seir. & scd̄m hebreos dicitur lenis: eo qd̄ in eo nō erāt arbores neq; aliquid asperū.Potest ēt legi sic. A monte diuiso.& sic est in translatione chaldaica.Ezech. 12.Neq; diuinatio ambigua in medio filiorū israel. p̄ quo he.le.Neq; diuinatio lenis siue mollis.i.adulatoria & deceptoria.& inde חֵלֶק Chélec.siue חֶלְקַת Chelcath.i.blāditie siue lenitas.vt Geñ.27.Et colli nuda ptexit.Pro quo he.le. Et super lenitatē colli sui. Et secundū primā sigñationem pōt ēt legi sic.s.& sup partē colli sui.i.sup illā partē que est nuda.& est idem sensus cū lr̄a nostra.Prouer.6.A blanda lingua extranee.Et in eo.7.In blanditiis labiorum protraxit illū.& in plu.חֲלָקוֹת Chalacoth.vt Esa.30. Loquimini nobis placentia.i.blanditias vel adulatiōes.Ponitur ēt חֲלָקוֹת Chalacoth.pro dolosis vel pro dolis vel fraudulēter.vt.p̄s. 11.Labia dolosa in corde & corde locuti sunt. Et in eo.Disperdat dn̄s vniuersa labia dolosa.Ps.72.Verūtn̄ p̄pter dolos posuisti eos.Sed beatus hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit. Verūtamē in lubrico posuisti eos.Dañ.11. Et impii in testamentū simulabūt fraudulenter .ponitur ēt חָלָק Chalac.pro lubrico.Prouer.26.Et os lubricū operatur ruinas.Et aliqñ duplicatur littera lamed & lr̄a coph.& dicitur.חֲלַקְלַק Chalaclac.Et reperitur tm̄ plr̄.s. חֲלַקְלַקּוֹת chalaclacoth.vt Ps.34.Fiant vie illorū tenebre & lubricū.Hiere.23.Via eorū erit quasi lubricū in tenebris. Itē חָלוּק chaluc.accipitur p̄ lapide leni.Pro quo btūs hieronymus trāstulit limpidissimum: sicut sunt lapides torrentis. vt.1.Re. 17.Et elegit sibi quinq; limpidissimos lapides. & scd̄m hāc significationem.Esa.57.Vbi nos legimus in partibus torrētis pars tua.hebrei legūt.in lapidibus torrētis pars tua.

חָלַשׁ Chalas.debilitare.infirmari.vulnerare.Exo.17. Fugauitq; iosue amalech.pro quo he.le. Et debilitauit siue vulnerauit iosue amalech. Iob.14. Homo vero cum mortuus fuerit & vulneratus.Esa.14. Corruisti in terrā q vulnerabas gentes.& inde חַלָּשׁ Chalas.i. debilis vel infirmus.vt Ioel.3.Infirmus dicet quia ego fortis sum. & inde חֲלוּשָׁה Chalusa.i.debilitas.Pro q̄ btūs hieronym9 trāstulit fugā. vt Exo.32. Neq; vociferatio cōpellētiū ad fugā.

חם Cham.calefieri.De quo vide in dictione sequenti.

חָמַם Chamā.calefieri.calefacere.incalescere.& aliqñ scribitur cū simplici mē.vt Exo.16.Cūq; incaluisset sol liq fiebat.1.Re.11.Cras erit vobis salus cum īcaluerit sol.3. Re. 1.Cumq; operiretur vestibus nō calefiebat. Et in eo .Et calefaciat dn̄m nostrū regē.4.Reg.4.Et calefacta ē caro pueri.Iob.6.Cū incaluerint soluētur de loco suo. Et in eo. 31. Et de velleribus ouiū mearū calefactus est. Et in eo.39. Tu forsitā in puluere calefacies ea.Ps.38.Cōcaluit cor meū intra me.Eccl̄s.4.Si dormierint duo fouebūtur mutuo.i.calefient mutuo.Et in eo. Vnus quō calefiet.Esa.44. Sūpsit ex eis & calefactus est.Et in eo.Et calefactus est & dixit vah: calefactus sum: vidi focū.Et in eo.47.Nō sunt prune quibus calefiant.& p̄ eo qd̄ in littera nostra ē qbus calefiāt in hebreo est לַחְמָם lachmā.i.ad calefaciēdū se.& eadem dictio pōitur Iob.30. Vbi dr̄ & radix iuniperorū erat cibus eorū. vbi p̄ eo qd̄ in littera nr̄a est erat cibus eorū in hebreo ponitur p̄dicta dictio.vnde hebrei legūt.Et radix iuniperorū ad calefaciēdū se.potest ēt deriuari a dictiōe לֶחֶם Léchem. quē sigñat panē vel cibū sicut est in littera nostra.Esa.57. Qui cōsolamini in diis.Pro quo he.le.Qui calefacti estis ī diis siue in idolis.i.in lignis ex qbus idola fiunt.Et ponitur ibi verbū passiuū prime cōiugationis: quod scribitur cū littera nū in principio.Potest etiā deriuari a dictione נִחַם Nacham que sigñat cōsolari sicut est in lr̄a nr̄a. Osee.7. Oēs calefacti sunt quasi clibanū.Aggei.1.operuistis vos & nō estis calefacti. Vide ēt de hoc infra in dictiōe יָחַם Iachā. Et inde חוֹם Chom.idest calor.estus.feruor. vt Geñ.8.Frigus.& estus.Et in eodem.18.In ipso feruore diei. Nee.7. Vsq; ad calorem solis.Iob.24.Ad nimium calorem transiet ab aquis niuium.Hiere.51.In calore eorum ponam potus eorum.Et inde.חַם Cham.i.calidus.vt Ios.9.Calidos assumpsimus panes.1.Reg.21.Vt ponerentur panes calidi. Iob.37.Nonne vestimenta tua calida sunt.Et inde חַמָּה chāma.idest sol.eo quod calefacit.Canti.6. Electa vt sol. Esa. 24.Et confundetur sol.Et in eodem.30.Et erit lux lune sicut lux solis.Ponitur etiam חַמָּה Chāma pro calore. vt Ps. 18.Nec est qui se abscondat a calore eius. Et dicunt aliqui hebrei q̄ inde deriuatur חוּם Chum:de quo supra diximus significare nigrum siue ruffum.

חֶמְאָ Chema. Butyrum. & scribitur in singulari cum he vel tau in fine & dicitur חֶמְאָה Chema siue חֶמְאַת Chemath.vt Geñ.18.Tulit quoq; butyrum & lac.Deut.32. Butyrum de armento & lac de ouibus.Iudi.5. In phiala fortium obtulit butyrum.Esa.7. Butyrum & mel comedet. Scribitur etiam aliquando sine aleph.vt Iob.29.Quando lauabam pedes meos butyro.vbi ponitur חֵמָה Chema pro חֶמְאָה Chema.& pluraliter declinatur sicut nomina feminina.vt Ps.54.Diuisi sunt ab ira vultus eius.Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit.Nitidius butyro os eius.Hebrei vero legunt pluraliter.scilicet lenificauerunt plusquam butyrū os eius.De quo dictum est supra in dictione חָלָק chalac.

חָמַד Chamad. Concupiscere. Desiderare. vt Exo.20. Non concupisces domum proximi tui. Et in eodem Nec desiderabis vxorem eius. Et in eodem.34. Nullus insidiabitur terre tue. Pro quo hebrei legunt. Nullus concupiscet vel desiderabit terram tuam. Deutero. 7.Nō cōcupisces argentū & aurū de quibus facta sunt.Ios. 7.Et cōcupiscēs abstuli & abscōdi.Prouer.12. Desideriū impii monumentū est pessimorū.Pro quo he.le. Desiderat siue cōcupiscit impius venari pessimos.Potest ēt legi sicut ē in lr̄a nr̄a: sicut infra dicetur in dictiōe מָצַד Masad.Canti.2 In vmbra illius quē desiderauerā sedi. & īde חֶמֶד Chémed siue חֶמְדָּה Chemda.i.cōcupiscētia.cupido. desiderium siue desiderabile.Ps.105.Pro nihilo habuerūt terrā desiderabilem.Esa.32.Plangite super regione desiderabili.Hiere.12 Dederūt portionē meā desiderabilē in desertū. Dañ.11.Et erit in cōcupiscētia feminarū. Ezech.23. Iuuenes cupidinis vniuersos. Osee.13.Ipse deripiet thesaurum omnis vasis desiderabilis.Zach.7.Et posuerūt terrā desiderabilē in desertum.Ponitur ēt pro desiderato.vt Aggei.2.Et veniet desideratus cunctis gentibus.& inde חָמֻד Chamud.i. desiderabile.& in plu.חֲמֻדִים Chamudim: siue חֲמֻדוֹת Chamudoth.i.desiderabiles vel desiderabilia.vt Ps.38. Et tabescere fecisti sicut araneam animā eius.Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit.Et posuisti quasi tineā desiderabilia eius.& in hebreo scribitur in predicto loco singulariter.s.desiderabile eius.Esa.44.Et amantissima eorū nō p̄derūt eis.i.desiderabilia eorū.Dañ.9. Quia vir desideriorū es.Et in eo.10.Et panē desiderabilē nō comedi.Ponitur ēt p̄ optimo vel valde bono.vt Geñ.27.Et vestibus esau valde bonis quas apud se habebat domi. 1. Reg.9.Et cuius erunt optima queq; israel. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מַחְמַד Machmad.& in plurali מַחְמַדִּים Machmadim siue מַחֲמַדֵּי Machamade Canti.5. Et totus desiderabilis.et Ezech.24. Ecce ego tollo a te desiderabile oculorū tuorū. & Osee.9. Desiderabile argentū eorū. Threñ.1.Omnium desiderabilium suorum que habuerat.Et in eo.Manum suam misit hostis ad omnia desiderabilia sua.Et in eo.Dederunt preciosa queq; pro cibo. i.desiderabilia queq;.Ioel.3.Et desiderabilia mea pulcherrima intulistis in delubra vestra.scribitur ēt cum nū in principio & dicitur נֶחְמָד Nechmad.i.desiderabile. Geñ.3. Aspectuq; delectabile.Pro quo he.le.Et desiderabile ad intelligendū siue intellectui.Prouer.21. Thesaurus desiderabilis & oleum in tabernaculo iusti.Et in plu. נֶחֱמָדִים Nechemadim.p̄s.18.Desiderabilia super aurum & lapidem preciosum multum.

חָמָה Chama.socer.socrus.murus.vt Geñ.38. Nunciatū est thamar q̄ socer illius ascenderet in thānath.Et in eo. Misit ad socerū suū.Reperitur ēt fe.ge.pro socru .vt Ruth. 1.Orpha osculata est socrum suā.Mich.7. Nurus cōtra socrum suam.Item חֹמָה Choma.i.murus.Ios.2.Dom9 enim eius herebat muro.1.Reg.25.Pro muro erant nobis.2.Re. 11.Quare accessistis ad murū.Canti.8.Si murus est edificemus super eum propugnacula argentea. Et in eo.Ego murus.Et in plu.חוֹמוֹת Chomoth.i.muri.vt Deut.28.Et destruantur muri tui firmi atq; sublimes.& Canti.5.tulerūt pallium meū custodes murorū.Esa.49. Muri tui coram oculis meis semper.Et in eo.60.Et edificabūt filii peregrinorum muros tuos.Et in eo.Et occupabit salus muros tuos.Inuenitur ēt חוֹמֹתַיִם Chomothaim p̄ duobus muris: sicut & alia nomina in aim desinētia que cōiter significāt dualē numerū.vt Esa.22.Et lacū fecistis inter duos muros.Itē חַמָּה chama.i.sol siue calor.De quo vide supra in dictione חָמַם Chamam.Item חֵמָה Chema.i.furor.ira.De quo vide infra in dictione יָחַם Iacham.Item חֵמָה chema.i.butyrum.vt Iob.29 Quando lauabam pedes meos butyro. De quo vide supra in dictione חֶמְאָ Chema cum aleph. Quia cōmuniter scribitur cū littera aleph excepto in loco predicto.

חֹמֶט Chómet.Genus serpentis vel animalis īmundi. pro quo beatus hieronymus transtulit lacertam,vt Leuit. 11.Lacerta & talpa omnia hec immunda sunt.

חָמַל Chamal.misereri.parcere.indulgere.Exo.2. Cernēsq; paruulū vagientē miserta eius ait.Deut.13.Vt miserearis & occultes eū.2.Reg.12.parcens ille sumere de ouibus & bobus suis.Et in eo.Eo quod fecerit verbum istud & nō pepercit.Et in eo.21.pepercitq; rex miphiboseth filio saul.Hiere.13.Nō parcā & nō concedā.Et in eo.15.Quis enim miserebitur tui hier̄lm.Et in eo.21.Nō parcet neq; miserebitur.Et in eo.50.Nō parcatis iaculis. Et in eo.51.Nolite parcere iuuenibus eius.Ezech.16. Vt faceret tibi vnum ex his misertus tui.Malach.3.Et parcam eis sicut parcit vir filio suo.Et īde חֶמְלָה Chemla.i.miseratio siue mīa.vt Geñ. 19.Eo qd̄ parceret dn̄s illi.p̄ quo he.le. In miseratiōe dn̄i sup eū.Ponitur ēt p̄ indulgētia.vt Esa.63. In dilectiōe sua & indulgentia sua ipse redemit eos. Scribitur etiā cū mem in principio & dicitur מַחְמָל Machmal.vt Ezech.24.Et super quo pauet aīa vestra.pro quo he.le.Et super miserationem siue indulgentiam anime vestre. idest super illud cui anima vestra miseretur & indulget.

חַמָּן Chaman.Simulachrū.& solū inuenitur ī numero plurali.vt Leuit.26.Et simulachra vestra confringam.2. Paralip.34.Et simulachra que supposita fuerant demoliti sunt.Et dicūt aliqui hebrei q̄ deriuatur a supradicta dictione חַמָּה Chama.que significat solem & q̄ erant simulachra siue imagines solis.Ponitur etiam pro delubris.vt Ezech. 6.Et conterentur delubra vestra.

חָמַס Chamas.Iniq; vel iniuste agere. Iniq; opprimere.ledere. Dissipare.contēnere.polluere.Geñ.16.Iniq; agis cōtra me.Iob.21.Et sententias cōtra me iniquas. p̄ quo he.le.Et cogitationibus contra me iniq; vel iniuste agitis. s.cogitādo de me mala.Ezech.22.Neq; opprimatis iniq;. Itē ponitur pro ledere vel dissipare.vt Iob.15. Ledetur q̄si vinea in primo flore.Prouer.8.Qui aūt in me peccauerit ledet animā suā.Threñ.2.Et dissipauit quasi hortū tētoriū suū.Ponitur ēt p̄ contēnere.vt Ezech.22. Sacerdotes eius cōtempserūt legē meā.Itē ponitur pro polluere.Hiere. 13.Pollute sunt plante tue.Et inde חָמָס Chamas.i. Iniquitas.iniustitia.iniuria.oppressio.Geñ.6. Et repleta est iniquitate.2.Reg.22.De iniquitate liberabis me.Ps.71. Ex vsuris & iniquitate redimet animas eorum.Ponitur etiam p̄ mendaci.vt Deut.19.si steterit testis mendax contra hominem.idest testis iniquitatis. & in plurali.חֲמָסִים Chamasim Ps.139.Ab hominibus iniquis eripe me.Et inde תַּחְמָס thachmas.Quod significat quodam genus auis īmunde: quā translatio nostra noctuam vocat.vt Leuit.11. Struthionem & noctuam & larum.

חָמֵץ Chames.fermentare.vt Exo.12.Tulit igitur populus conspersam farinā anteq̄; fermentaretur.Et in eodē. Neq; enim poterat fermentari.Leuit.6.ideo nō fermētabitur.Osee.7.Donec fermentaretur totum.& inde חָמֵץ Chames.i. fermentū.siue fermētatū.vt Exo.12.Quicūq; comederit fermentum peribit anima illa ex israel. Et in eo.23. Non immolabis super fermento sanguinem victime mee. Leuit.2.Omnis oblatio que offertur domino absq; fermento fiet. Leuit.7.Panes quoq; fermentatos. Amos.4. Et sacrificare de fermentato laudem.idest sacrificiū laudis. Scribitur etiā cū littera mem in principio & cū tau in fine & dicitur מַחְמֶצֶת Machméseth.vt Exo.12. Qui comederit fermentatum peribit anima eius.Et in eodem.Omne fermentatū nō comedetis.Et inde חֹמֶץ Chómes.i.acetum. vt Num.6. Acetum ex vino & ex qualibet alia potione.

Ps.68.Et in siti mea potauerũt me aceto.& ide verbũ חָמֵץ Chames.i.exacerbari siue cõtrahi.vt Ps.72. Quia inflammatũ est cor meũ.Pro quò beatus hieronymus in psalterio iuxta he.ve.trãstulit quia contractũ est cor meũ . Item חָמֵץ Chomes.i.nocens siue iniquus.vt Ps.70. De manu contra legem agentis & iniqui.pro quo btũs hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit.De manu iniqui & nocentis.& inde חָמוֹץ Chamos.i.oppressus. Esa.1.Subuenite oppresso.Itẽ חָמִיץ Chamis.i.pabulũ.Pro q̃ btũs hieronymus trãstulit.Migma.vt Esa.30.Cõmixtum migma comedent.hebrei tamen dicunt ꝙ in p̃dicto loco sigñat granũ frumẽti purum & mundũ.Itẽ חָמוּץ Chamus.i.tinctus.Esa.63.quis est iste qui venit de edom tinctis vestibus de bosra.

חָמַק Chamac. Diuertere.declinare.vt Canti.5.At ille declinauerat.Hiere.31. Vsquequo deliciis dissolueris filia vaga.Pro quo he.le. Vsquequo diuertes siue declinabis .s.a via recta filia vaga:siue filia aduersatrix. & inde חַמּוּקֵי Chamuce . Pro quo beatus hieronymus transtulit iuncturas.vt Canti.7.Iuncture femorum tuorum sicut monilia.

חָמַר Chamar.Turbare.intumescere.vt Ps.45 . Sonuerũt & turbate sunt aque eorũ.pro quo beatus hieronym⁹ in psalterio iuxta he.ve.transtulit.Sonantibus & intumescentibus gurgitibus eius.Et aliqñ duplicatur lr̃a mem & lr̃a res & dicitur חֳמַרְמַר Chomarmar.vt Iob.16.Facies mea intumuit a fletu .Threñ.1.Conturbatus est venter meus. Item חֵמָר Chemar.bitumẽ.vt Geñ.11.Habuerunt lateres pro saxis & bitumen pro cemento.Et in eo.14. vallis aũt siluestris habebat puteos multos bituminis. Inde verbum bituminare . Exo.2.Et liniuit eã bitumine ac pice.vbi ponitur nomen & verbũ ab eo deriuatum.s. bituminauit eam bitumine ac pice.Item חֹמֶר Chómer.i. lutum siue cementũ ex calce & arena cõmixtũ:siue aceruus : aut corus.vt Exo.1.Operibus duris luti & lateris.Iob.10.Memẽto queso ꝙ sicut lutũ feceris me.Et in eo.38.Restituetur vt lutũ signaculũ.Esa.64.Nos vero lutũ:& fictor noster tu. Abach.3.In luto aquarũ multarũ.Potest etiam legi . Coaceruationẽ siue cõgregationẽ aquarũ multarũ . Iuxta illud Ps.32.Cõgregans quasi in vtre aquas maris . Ponitur etiã pro cemento.vt Geñ.11.Et bitumen pro cemento . Sigñat ẽt aggerẽ siue aceruũ.vt Exo.8.Congregauerũt eas in immẽsos aggeres.Item חֹמֶר Chómer.corus genus mensure. vt Esa.5.Et triginta modii sementis facient modios tres. Pro quo he.le.Corus sementis faciet ephi. Et est idem sensus.Nam corus cõtinet triginta modios:& ephi est decima pars cori.vt Ezech.45.Vt capiat decimã partẽ cori batus & decimã partẽ cori ephi.Osee.3.Quindecim argenteis & coro hordei.Item חֲמוֹר Chamor.i.asinus.vt Geñ.22.Strauit asinũ suũ.Et in eo.49.Isachar asinus fortis . Deut . 28. Asinus tuus rapiatur coram te.Iudi.15.In maxilla asini in mãdibula pulli asinarũ deleui eos: & percussi mille viros. Pro quo aliqui hebrei legũt sic. in maxilla asini coaceruatio aceruorũ.s.percussa est de philisteis.sequitur. In maxilla asini percussi mille viros.Quia vt dictũ est asinus & aceruus eisdem litteris scribitur in hebreo . De quo vide Burgeñ .in additionibus super predicto loco .1. Reg.16 .Tulit itaq; Isai asinũ plenũ panibus.Et ĩ hebreo nõ habetur plenum sed sic.Tulit itaq; isai asinũ panũ.i.onustũ siue plenũ panibus sicut est in littera nr̃a.4.Reg.6.Caput asini octoginta argenteis venderetur.& in plur: חֲמֹרִים Chamorim . i.asini.vt Geñ.12.Fuerũtq; ei oues & boues & asini .Et inde dicunt hebrei ꝙ deriuatur יַחְמוּר Iachmur.Pro quo beatus hieronymus trãstulit bubalũ.Deut.14. Ceruũ & capream & bubalum.Hebrei dicunt ꝙ significat quoddã genus

חָמֵץ Contrahi. חָמַס Iniquus. Nocens. חָמוֹץ Oppress⁹. חָמִיץ Migma. חָמוּץ Tinctus. חָמַק Declinare חַמּוּקֵי Iuncture. חָמַר Turbare. intumescere. חֳמַרְמַר intumescere. חֵמָר Cõturbare Bitumen. חֹמֶר Lutum Cementũ Agger. חֹמֶר Corus. חֲמוֹר Asinus. חֲמֹרִים Asini. יַחְמוּר Bubalus.

ceruorũ.Item חֶמֶר Chémer.vel חֲמַר Chámar.i.vinum siue merũ.vt Deut.32.Et sanguinem vue biberent meracissimum.Ps.74.Quia calix in manu dñi vini meri.i.optimi plenũ.Esa.27.In die illa vinea meri cantabitur ei.Et in lingua chaldaica scribitur aliqñ cum aleph in fine & dr̃ חַמְרָא Chamra.Dañ.5.precepit ergo iam temulentus.p q̃ he.le. Precepit in gustu vel sapore vini.& in eo . Bibebant vinũ.

חָמֵשׁ Chames.quinq;.vt Esa.43 , Ita vt quinq; partibus excederet.Et in eodẽ.45.Adhuc enim quinq; anni residui sunt.1.Reg.25.Et quiq; arietes coctos.Esa.19.Erũt quinq; ciuitates in terra egypti.Et in genere masculio scribitur cũ he in fine & dicitur חֲמִשָּׁה Chamissa .contra morem aliorũ nominũ.Geñ.14.Quattuor reges contra quinq;.Et in eo.47.Extremos quoq; fratrum suorũ quinq; viros constituit.Et similiter alia nomina numeralia a tribus vsq; ad decem seruant predictũ ordinem: ꝙ in genere masculino assumunt he in fine.vt infra in suis locis dicetur.inde verbum חִמֵּשׁ Chimes.i.quintam partem tulit.Siue quintam partem imposuit.ac si diceremus quintauit :sicut a decem dicitur decimauit.vt Geñ.41.Et quintã partẽ fructuũ cõgreget in horrea.Pro quo he.le.Et quintet terrã egypti. Et est sensus sicut in lr̃a nr̃a.Inde חֲמִישִׁי Chamisi .i.quĩtus. vt Geñ.1.Et factũ est vespere & mane dies quintus . & inde חֹמֶשׁ Chómes siue חֲמִישִׁית Chamisith.i.quinta .s. pars . vt Geñ.47.Quintam partem regi dabitis.Et in eo . In vniuersa terra egypti regibus quinta pars soluitur. Leuit.5.& quintã partẽ ponet.Et in eo.Et quintã desuper partẽ dño cui damnũ intulerat. Nu.5.Quintãq; desuper ei in quem peccauerit . Accipitur etiam חֲמִישִׁית Chamisith p quiquãgulato.i.pro re quinq; angulorũ.3.Reg.6. Postesq; angulorũ quinq;.i.quin quãgulati.Sicut in eo.dicitur quadrangulati.Et inde חֲמִשִּׁים Chamisim.idest quiquaginta. Geñ. 18.Si fuerint quinquaginta iusti in ciuitate . Et inde quinquagenarius dicitur שַׂר חֲמִשִּׁים Sar chamisim . idest princeps quinquaginta.vt Exo.18.Et cõstitue ex eis tribunos & centuriones & quinquagenarios & decanos . Pro quo in hebreo legitur.Principes milliũ & principes cẽtum & principes quinquaginta & principes decem : scilicet virorum. Et inde חֹמֶשׁ Chómes.Pro quo beatus hieronymus transtulit inguen.2.Reg.2.Percussit ergo eum abner auersa hasta in inguine.Et in eo.3.Et percussit eum ibi in inguine & mortuus est.Et in eo.4 . Et percusserunt eum in inguine.Et vt dicit nicolaus de lyra eĩt locus in corpore humano post quintam costam vbi pendent membra vitalia.Et quia arma bellica sunt fabricata cum costis & iuncturis ferreis ad similitudinem humani corporis & protegunt hominẽ vsq; post inguen: inde dicitur חֲמֻשִׁים Chamusim .i .armati.vel quia homines armati procedebant ordinatim quinqueni ad bellum.Exo.13.Et armati ascenderunt filii israel de terra egypti.Et Iof.1.Vos ãt trãsite armati añ fr̃es u r̃os.

חֵמֶת Chemath.siue חֵמֶת Chémeth. Lagena . hydria . vter. Geñ.21.Et tollẽs panem & vtrem aque imposuit scapule eius.& in eo.Cũq; cõsumpta eẽt aqua in vtre. Osee.7 Ceperũt pricipes furere a vino. Pro q̃ he.le.Ceperũt pricipes lagenã siue vtrẽ vini:vel de vino.pòt ẽt sigñare irã siue furorẽ sicut est in lr̃a nr̃a.vt Iob.21.Et de furore oipotẽtis bibet. De quo vide infra in dictiõe יָחַם Iacham . Ponitur ẽt pro felle. Deut.32.fel draconũ vinũ eorũ. Abach . 2. Ve qui potũ dat amico suo mittẽs fel suũ. Sed ẽt in predicto loco hebrei dicũt q̃d sigñat hydriam siue vtrem.

חֵן Chen. Gratia. De quo vide in dictione sequenti.

חָנַן Chanan .misereri.gratificari. donare.s.per gratiã .dep̃cari.orare. Geñ.43.Deus inquit misereatur tui fili mi.

חֶמֶר Vinum. Merum. חַמְרָא Vinum חָמֵשׁ Quinq;. חִמֵּשׁ Quintare. Quintam partem tollere. חֲמִישִׁי Quintus. חֹמֶשׁ quinta ps חֲמִישִׁית Quinquãgulati. חֲמִשִּׁים Quinquaginta. Quinquagenarii. חֹמֶשׁ Inguen. חֲמֻשִׁים Armati. חֵמֶת Vter Lagena. Furor. Fel. חֵן חָנַן Misereri.

Exo.33.Et miserebor cui voluero . Pro quo in hebreo habetur . Et miserebor cui miserebor:siue cui misertus sum. Vnde in epistola beati pauli ad Romanos.cap̃.9. Sic habetur.Moysi enim dicit miserebor cui misertus sum . & scribitur in predictis locis p simplicẽ nun:sicut & in aliqbus aliis sequẽtibus. Iudi.21.Misereminí eorũ. Iob.19.miseremini mei miseremĩ mei saltẽ vos amici mei.Ps.6.Miserere mei de⁹qm̃ infirm⁹ sum.Ps.25.Audiuit dñs & misertus ẽ mei. Ps.30.miserere mei dñe qm̃ tribulor. p̃s.36. Iustus aũt miseretur & tribuit.Ps.66.Deus misereatur nr̃i. Ps.76 . Aut obliuiscetur misereri deus.Ps.101. Quia tempus miserendi eius.Prouer.14.Qui aũt miseretur pauperi beatus . Et in eo.19.Feneratur aũt dño qui miseretur paupis . Esa.26. Misereatur impio & nõ discet iustitiã.Et in eo.30. Propterea expectat dñs vt misereatur tui . Et in eo. Miserans miserebitur tui.Et in eo.33.Dñe miserere mei. Amos.5.Si forte misereatur dñs deus exercituũ.Malach.1.Et nunc deprecamini vultum dei vt misereatur nostri . Sigñat ẽt donare vt Geñ.33.Quos donauit deus seruo tuo.Et in eo. Et quã donauit mihi deus tribuens oĩa.Ps.118.Et de lege tua miserere mei.Pro quo btũs hieronymus ĩ psalterio iuxta he. ve.transtulit.Et legem tuã dona mihi. Et quãdo est verbũ quarte coniugationis tunc sigñat deprecari siue orare.aut quasi per gratiã vel misericordiam petere.vt Geñ.42.Cũ q; deprecaretur nos.Deut.3.Deprecatusq; sum dñm. Iob. 19.Ore proprio deprecabar illũ.Et in eo . Et orabam filios vteri mei.Et qa ille qui orat vl' deprecatur submisse loqtur:ideo ponitur in nr̃a translatione p submisse loqui.Prouer.26.Quãdo submiserit vocem suã nec crederis ei. Itẽ ponitur p ingemiscere.vt Hiere.23. Quomodo cõgemuisti cũ venissent tibi dolores . Sed etiã in predicto loco hebrei legunt.Quõ deprecata es cũ venissent tibi dolores.vl' sic.Quã gratiã siue quã misericordiã habuisti cũ venissent tibi dolores.Inde חֵן Chen.i.gr̃a Geñ.18.Si inueni gratiã in oculis tuis ne transeas seruũ tuum.Et in eo.39 . Et dedit ei gratiã in conspectu principis carceris.Exo.3.Daboq; gratiam populo huic.Et in eo.12.Dñs autem dedit gratiã populo corã egyptiis.Et aliqñ scribitur cũ littera iod ĩ medio & dr̃ חִין Chin. De quo supra dictũ est in suo loco . & inde חֲנִינָה Chanina.i.misericordia siue gratia . Pro quo beatus hieronymus transtulit requiẽ.Hiere.16.Qui nõ dabũt vobis requiẽ.& inde תְּחִנָּה Thechina.i.clementia.mĩa.gratia. deprecatio siue obsecratio.aut preces. vt Iof.11. Et non mererentur vllam clementiam.3.Reg.8. Respice ad orationẽ serui tui et ad preces eius.Et in eodem. Et exaudies in celo orationes eorum & preces eorum. Et in eodem. Sint oculi tui aperti ad deprecationem serui tui & populi tui. Hiere. 38. Prostrabam ego preces meas coram Rege. Declinatur etiam pluraliter תַּחֲנוּנִים Thachanunim siue תַּחֲנוּנֵי Thachanune.secundum formam nominum masculinorum. vt Ps.27. Quoniam exaudiuit vocẽ deprecationis mee. Ps. 129.Fiant aures tue intendentes in vocẽ deprecatiõis mee. Prouer.18.Cum obsecrationibus loquitur pauper . Hiere. 31.Et in misericordia reducam eos.Zach.12 . Spiritum gratie & precum.Reperitur etiam תַּחֲנוּנוֹת Thachanunoth . secundũ formã noĩum femininorũ.vt Ps.85. Et intende uoci deprecationis mee. Inde חִנָּם Chinam.i.gratis siue gratuito aut frustra: supuacue.Geñ.29.Num quia frater meus es gratis seruies mihi.Exo.21.Egredietur gratis absq; pecunia.Nu.11.Recordamur pisciũ quos comedebamus in egypto gratis.Ps.34.Quoniam gratis absconderunt mihi interitum laquei sui.Et in eo. Superuacue exprobrauerũt animam meam.Prouer.1.Frustra ei iacitur rete ante oculos

Donare. Deprecari Orare. Submisse loqui. Ingemiscere. חֵן Gratia. חֲנִינָה Requies. תְּחִנָּה Clemẽtia. Preces. deprecatio תַּחֲנוּנִים deprecatio Obsecrationes. Mia. Preces. תַּחֲנוּנוֹת חִנָּם Gratis. Supuacue Frustra.

pẽnatorũ. Malach.1.Et nõ incẽdat altare meum gratuito.

חָנָה Chana.castrametari.castra ponere. manere. expugnare.obsidere.circũdare.scilicet castris obsidentiũ. Exo. 13.Castrametati sunt in etham.Et in eo.14. Reuersi castrametentur e regione phiairoth. Et in eo.in conspectu eius castra ponetis super mare.Et in eo.15 . Et castrametati sũt iuxta aquas.Et in eo. 9.Castrametati sunt in eodem loco. Et in eo. Ibiq; israel fixit tentoria.Pro quo hebrei legunt. Et mansit ibi israel. Iudi.11.Et castrametatus est trans Arnon.Et in eo.19.Mane apud me etiam hodie.Pro quo he. le.Manete obsecro:ecce dies manendi vel quiescẽdi .s. est. eo quod iam tendebat ad occasum.vt supra in eodem dicitur.1.Reg.4.Et castrametatus est iuxta lapidem adiutorii. Et in eo.Porro philistiim venerũt in aphec.Pro quo he.le. Et philistiim manserũt siue castrametati sunt in aphec. Et in eo.13.Et ascendentes castrametati sunt in machmas.Et in eo.17.Castrametati sunt inter sochoth & azecha. Ponitur etiam pro obsidere vel expugnare aut circũdare . s. castris obsidentium.2.Reg.12.Et obside ciuitatem & cape eã 3.Reg.16.Porro exercitus obsidebat gebbeton.2. Paralip. 32.Et obsedit ciuitates munitas volens eas capere . Ps.26. Si consistant aduersum me castra.idest si obsederint vel castrametati fuerint aduersum me Esa.29. Ve ariel ariel ciuitas quã expugnauit dauid.& potest etiã legi. Ciuitas in qua mansit vel in qua habitauit dauid. Et in eodẽ. Et circundabo te quasi spheram Zach.8 . Et circundabo domum meam ex iis que militant mihi . Et inde תַּחֲנוֹת Thachanoth . idest mansio siue castrametatio.4.Reg.6 . In loco illo & illo ponamus insidias.Pro quo hebrei legunt.In loco illo & illo mansio mea:scilicet erit ad insidiandum . Et inde מַחֲנֶה Machane.idest castrametatio.Siue castra.aut turma.circumuallatio.Et est vtriusq; generis tam in singulari quã in plurali.vt Geñ.32.Castra dei sunt hec.Et in eodem. Si venerit esau ad vnam turmam & percusserit eam:alia turma que reliqua est saluabitur. Et in eodem.Ipse vero mansit nocte illa in castris . Nu.2 . In castris filiorum ruben ad meridianam plagam. Deut.23.Dominus enim deus tuus ambulat in medio castrorum tuorum . Et in plurali מַחֲנִים Machanim:siue מַחֲנַיִם Machanaim secundum formam masculinorum:aut מַחֲנוֹת Machanoth secundum formam femininorum.idest turme.castra.agmina.vt Geñ.32 . Et appellauit nomen loci illius Mahanaim.idest castra. Et in eodem. Et diuisit populum in duas turmas.Et in eodem.Et nunc cum duabus turmis regredior.Nu.10 . Quando mouenda sunt castra.Et in eodem.13. Vrbes quales:murate an absq; muris.pro quo hebrei legunt. Vrbes quales in quibus habitant:si in castris an in munitionibus . & est sensus sicut in littera nostra.1.Reg.17 . Congregantes autem philistiim agmina sua.Et in eodem.29.Congregata sunt ergo philistiim vniuersa agmina.Canti.6.Quid videbitis in sunamite nisi choros castrorũ.Et inde חֲנִיּוֹת Chanuioth .idest mãsiones parue.siue habitacula ad pernoctandum secundum hebreos.Pro quo beatus Hieronymus transtulit ergastulum.Hiere.37.Itaq; ingressus est Hieremias in domũ laci.& in ergastulum . Et inde חֲנִית Chanith. idest lancea siue hasta.vt.1.Reg.17.Hastile autem haste eius erat quasi liciatorium texentium.Et in eodem . Ipsum autem ferrum haste eius . Et in eodem.18.Tenebat autem saul lanceam . Et in eodem . 19 . Nisusq; est saul configere dauid lancea.1. Reg. 22 . Hastam manu tenens . Et in eodem. 26. Ecce hasta regis . 2 . Reg . 23 . Ipse est qui leuauit hastam suam . Et in plurali . חֲנִיתִים Chanithim secundum formam masculinorum : siue חֲנִיתוֹת Chanithoth

Gratuito. חָנָה castrametari. Castra ponere. Manere. Obsidere. Expugnare circundare. תַּחֲנוֹת castrametatio. מַחֲנֶה castra. Turma. מַחֲנִים מַחֲנוֹת Castra. Turme. Agmina. חֲנִיּוֹת Ergastulũ חֲנִית Hasta. Lancea. חֲנִיתִים חֲנִיתוֹת

secundum formam femininorum.vt.2.Paralipo.23.Dedit q ioiada sacerdos centurionibus lanceas clipeosq. Esa.2. Et lanceas suas in falces.

חנט Chanat. condire.s.aromatibus :sicut in corporibus mortuorũ fieri solet vt seruentur a putrefactione.pro ducere.proferre.vt Gen.50.Precepitq seruis suis medicis vt aromatibus condirent patrem suum. Et in eo. Quibus iussa complentibus.Pro quo hebrei legunt.Et condierunt medici israelem.Et in eodem. Iste quippe mos erat cadauerum conditorum.Et in eo.Et conditus aromatibus repositus est in loculo.Itẽ חנט Chanat.i. producere.proferre.s. quando arbor profert primos fructus: vel qñ ficus profert grossos suos.Canti.2.Ficus protulit grossos suos. Et inde dicunt aliqui q deriuatur חטה Chita.i.triticum vel frumẽtum:eo qđ in lingua chaldaica dicitur חנטין Chintin.vt Esdre.6. Frumentum sal vinum & oleum.Et de hoc vide supra in dictione חטה Chita.

חנך Chanach.Initiare.dedicare.erudire.ibuere. s. primis rudimentis.Deut.20. Quis est homo qui edificauit domum & non dedicauit eam.Et in eo.Et alius dedicet eã. 3.Reg.8.Dedicauerunt templũ dñi rex & filii israel. Inde חנכה Chanucha.i.dedicatio.vt Nu.7. Hec in dedicatione altaris oblata sunt.Et in titulo.ps.30.Psalmus cantici in dedicatione domus.Item חנך Chanach.erudire.siue imbuere.scilicet primis elementis vel a primis moribus. vt Prouer.22.Prouerbium est:adolescens iuxta viã suã: etiam si senuerit nõ recedet ab ea.pro quo hebrei legunt. Erudi siue imbue adolescentem iuxta viam suam: etiam si senuerit non recedet ab ea.Et inde חניכים Chanichim. idest eruditi siue imbuti legibus domus. Pro quo beatus Hieronymus transtulit expeditos.vt Gen.14.Numerauit expeditos vernaculos suos.

חנם Chinam.Gratis siue gratuito.superuacue.frustra. De quo vide supra in dictione חנן Chanan.

חנמל Chanamal.pruina.Ps.77.Et moros eorũ in pruina sed btũs hieronymus in psalterio iuxta he.ve.trãstulit frigus.Hebrei tamen dicunt q significat speciẽ grãdinis.Et solum inuenitur in predicto loco.

חנף Chanaph.polluere.maculare.simlare.hypocritã esse. seducere. Accipere personam.Nu.35.Ne polluatis terram habitationis vestre.Et in eo. Que insontium cruore maculatur.Ps.105.Et interfecta est terra in sanguinibus.p quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he.ve.trãstulit. Et polluta est terra in sanguinibus.Et ẽt in trãslatione nr̃a fortasse debet legi infecta p iterfecta.Esa.24.Et terra iterfecta ẽ ab hitatoribus suis.vbi silr p interfecta debet legi infecta.i.polluta siue vitiata aut cõtaminata.Hiere.3. Nunqd nõ polluta & cõtaminata erit terra illa.& in eo. Et polluisti terrã in fornicatiõibus tuis.Et in eo.23. Propheta naq & sacerdos polluti sunt.Dañ.11.& ipii in testm̃ simulabũt fraudulẽter.& inde חנפה Chanupha.i.pollutio vel cõtaminatio Hiere.23.A pphetis hilm egressa est pollutio sup oẽm terrã.Et inde חנף Chaneph.i.hypocrita.simulator. fallax. vt Iob.8.Spes hypocrite peribit.& in eo.15.Non ei veniet in cõspectu eius oĩs hypocrita.Et in eo.15.Cõgregatio ei hypocrite sterilis.Et in eo.20.& gaudiũ hypocrite ad instar pũcti.Et in eo.34.qui regnare facit hoiem hypocritam pp pctã populi.Et in eo.36.Simulatores & callidi puocãt iram dei.Ps.34.tẽtauerũt me subsãnauerũt me.Pro q btũs hieronymus in psalterio iuxta he.ve.trãstulit.In simulatione verborũ fictorũ.& in he.legitur in pl.i.s.in simulatoribo vl simulatiõibus.Esa.9.Quia oĩs hypocrita est & nequã. Et in eo.10.Ad gentẽ fallacẽ mittã eum.Et in eo.33. Possedit timor hypocritas.Et inde חנף Chóneph.i. hypocrisis vel simulatio.vt Esa.32.Vt perficiat simulationem.

חנק Chanac.strangulare.necare.laqueo suffocare. 2.Reg.17.Disposita domo sua suspẽdio iteriit.i.laqueo se suffocauit.Iob.7. Quam ob rem elegit suspendium anima mea.Naum.2.Et necauit leonibus suis.

חסד Chesed.misericordia.beneficiũ.gratia.Gen. 21. Hãc miam facies mecũ.& in eo. Iuxta miam quã feci tibi facies mihi.Et in eo.47.Et facies mihi miam & veritatẽ. Exo.15.Dux fuisti in misericordia populo quẽ redemisti. Et in eo.34.Faciens misericordiã in millia.Deut.7.Custodiens pactũ & miam.2.Reg.16.Hec est inquit gratia tua ad amicũ tuum.Iob.6.Qui tollit ab amico miam.Ps.25.qm mia tua ante oculos meos est.Ps.88.Misericordias dñi in eternũ cantabo.& in eo.qm dixisti in eternũ mia edificabitur.Prouer.3.Misericordia & veritas non te deserant. Esa.16.Et preparabitur in mia solium.Et in eo. 57. Et viri miẽ colliguntur.Ione.2.Misericordiam suã derelinquũt. i.nõ recordãtur beneficiorum tanq ingrati. Et inde חסיד Chasid.i.misericors.sanctus.benignus.benefaciens.siue q est in statu gratie.Ps.4.Qm mirificauit dñs sanctũ suum. Ps.11.quoniã defecit sanctus.Ps.15. Non dabis sanctũ tuũ videre corruptionẽ.Et inde verbũ חסד Chasad.i.sanctum vel misericordem esse.Ps.17.Cum sancto sanctus eris.vbi ponitur nomen & verbum ab eo deriuatum.Item חסד chasad.ponitur per antiphrasin pro improperare siue insultare.vt Prouer.25.Neforte insultet te qui audierit. Et inde חסד Chesed.idest improperium siue nefas.vel res nefaria vt.Leuit.20.Nefariam rem operati sunt.Item חסידה Chasida.Nomen auis est immunde. Pro quo beatus hieronymus transtulit porphyrionem.Leuit.11. Onocrotalum & porphyrionem.Hebrei tamen dicunt q signat ciconiam.

חסה Chasa.confidere.fiduciam habere.sperare. protegere.Tutari.Deut.32. Vbi sunt dii eorum: in quibo habebant fiduciam.Ps.5.Et letentur omnes qui sperant in te Ps.16.Qui saluos facis sperantes in te.Ps.30.In te dñe speraui.Ps.35.In tegmine alarum tuarum sperabunt.Ps.56. Quoniam in te confidit anima mea.Et in eodem. Et i vmbra alarum tuarum sperabo.Ps.63.Letabitur iustus in domino:& sperabit in eo.Prouer.14.Sperat autem iustus in morte sua.Esa.14.Et in ipso sperabunt pauperes populi eius.Naum.1.Et sciens sperantes in se. Soph.3. Et sperabunt in nomine domini.Item significat protegere vel tutari.vt Iudi.9.Venite & sub vmbra mea requiescite.i. ptecti & securi estote.Ps.60.Protegar in velamento alarũ tuarũ.ps.90.Et sub pennis eius spabis.i.ptegeris.& ide חסות Chasuth.i.fiducia.Protectio.vt Esa.30. Et fiducia vmbre egypti in ignominiã.Et inde מחסה Machse.i.spes.fiducia. Protectio.ps.45.Deus nr̃ refugiũ & virtus.pro quo beato hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit. Deus nr̃a spes & fortitudo.Ps.61.Deus adiutor noster in eternũ. pro quo beatus Hieronymus transtulit.Deus spes nostra semper.ps.70.Et tu adiutor fortis.pro quo beatus Hieronymus transtulit.Et tu spes mea fortissime.ps. 90. Dicet domino susceptor meus es tu.pro quo beatus hieronymus trãstulit.Dices dño spes mea.Et in eo.qm tu dñe spes mea.ps 103.Petra refugium herinaciis.i.ptectio siue tutamen herinaciis.Esa.25.Spes a turbie: vmbraculum ab estu.Et in eo.28.quia posuimus mendacium spes nostra.

חסל Chasal.deuorare deuastare.Deu.28.qm locuste deuorabũt oĩa.& ide חסיל Chasil.i.bruchoo.geno locuste.siue rubigo a deuorãdo vl deuastãdo dictũ.vt Esa.33.sicẽ colligitur bruchoo.Iohel.1.residuum bruchi comedet rubigo.

חסם Chasam.claudere siue ligare.s.os.vt Deut.25.Non ligabis os bouis terentis. Ezech.39. Que obstupescere faciet pretereuntes.Pro quo hebrei legunt.Que claudere faciet pretereuntes.s.ora vel nares propter magnitudinem fetoris cadauerum, mortuorum.Sicut exponunt hebrei.& inde מחסום Machsom.i.illud quo aialiũ ora claudũtur.Pro quo translatio nostra habet custodiã.vt.Ps.38.Posui ori meo custodiã.Beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit silentium.

חסן Chósen.fortitudo.potentia.diuitie.opes.vt Prouer.15 Domus iusti plurima est fortitudo.Dañ.4. In robore fortitudinis mee.& aliquando scribitur cum aleph in fine. & dicitur חיסנא Chisna.Dañ.2.Et regnum & fortitudinẽ & imperium & gloriam dedit tibi.Accipitur etiam pro diuitiis vel substantia aut opibus.Esa.33.Diuitie salutis sapiẽtia & scientia.Hiere.20.Et dabo vniuersam substantiam ciuitatis huius.Ezech.22.Opes & precium acceperunt.& in de verbũ חסן Chasan.i.thesaurizare.reponere.Esa.23.Nõ condentur nec reponẽtur.& inde חסן Chason.i. fortis siue potẽs.Esa.1.Et erit fortitudo vestra vt fauilla stuppe & opus vim qsi scintilla.pro quo hebrei le.Et erit fortis in stuppã & opus suum qsi scintilla.Amos.2.Et fortis ipse quã quercus.& aliqñ scribitur cum iod in secunda syllaba. & dicitur חסין Chasin.vt.Ps.88.Quis similis tui potens es dñe.Item חסן Chasan in lingua chaldaica significat obtinere vel possidere aut hereditare.Dañ.7.Et obtinebit regnum vsq in seculum.Et in eo.Et regnũ obtinebũt sancti.i. possidebũt.

חסף Chasaph siue חספא Chaspa.in ligua chaldaica significat fictile siue testam.Dañ.2. Quedã aũt fictilis. & in codẽ.Tunc contrita sunt pariter ferrum:testa.

חספס Chasphas. minutum siue contusum.& additur ista mem in pricipio & dicitur מחספס Mechuspas.Pro q btũs Hieronymo transtulit.Quasi pilo cõtusũ.Exo.16 Apparuit in solitudine minutum & quasi pilo cõtusum.& solum inuenitur in predicto loco.& dicunt aliqui hebrei q significat rotundũ.In translatione chaldaica habetur quasi decorticatum.

חסר Chasar.deesse.deficere.indigere.diminui.vt Gen.8. Et ceperunt minui post centum quinquaginta dies. Et in eodem. At vero aque ibant & decrescebant.i. deficiebant vel minuebantur.& in eodem.18.Quod si mino quinquaginta iustis quinq fuerint.Pro quo hebrei legũt.Si forte deficiãt de quinquaginta iustis quinq. Exo.16. Nec qui minus parauerat reperit minus.Pro quo hebrei legũt. Nec qui minus parauerat diminuit.s.mensurã gomor.& est sensus sicut in littera nostra.Deut.2.Et nihil tibi defuit.& in eodem.8.Et rerum omniũ abundantia perfrueris. Pro q he. le.Nihil indigebis in ea.Et in eodem.15.Et dabis mutuum quo eum indigere perspexeris. 1.Reg.21. An desũt nobis furiosi.3.Reg.17. Nec lecythoo olei minuetur. & in codẽ. Et lecythoo olei non est imminutoo. Nee.9.Nihil eis defuit.Ps.8 Et minuisti eum paulomino ab angelis.Ps.22.Et nihil mihi deerit.Prouer.10.Et virga in dorso eius qui indiget corde.& in eodem.12.Quam gloriosus & indigens pane.& in eodem.28.Dux indigens prudentia multos opprimit.& in eodem.31.Et spoliis non indigebit.Eccls.4. Et fraudo animam meam a bonis.i.diminuo bona anime mee.& in eodem.6.Et nihil deest anime sue.Canti.7. Nunq indigens poculis. Esa.23.Et potum sitienti auferat.Pro quo hebrei legunt.Potum sitienti diminuat siue indigere faciat. Hiere. 44.Indiguimus omnibus.& inde חסר Chaser siue Cheser.i.defectus.egestas.indigentia.vt Prouer. 10. Indocti autem in cordis egestate morientur..& in codem.28.Et ignorat q egestas superueniet ei.& inde חסר Chóser.i.penuria.egestas.indigẽtia.defectus.Deut.28.Propter rerũ oĩm penuriã.Iob.30.Egestate & fame steriles.Amos.4.Et indigentiã panis in oĩbus locis vestris.& inde חסרון Chesron idest defectus siue diminutio.aut indigentia. Eccls.1. Stultorum infinitus est numerus.Pro quo hebrei legunt.Et defectus nõ potest numerari.Potest etiam legi sic. Et deficiẽs vel indigens.s.corde & intellectu non potest numerari. Et tunc erit sensus sicut in littera nostra. & ponitur ibi in hebreo singulare pro plurali.sicut in pluribus aliis locis. Et inde מחסור Machsor.i.defectus siue indigẽtia.aut penuria. Iudi.18.In quo nullius rei est penuria.& in codem.19.Nulla re indigemus nisi hospitio.Pro quo hebrei legunt. Nullius rei est indigentia.& in eodem.Et prebebo omnia que necessaria sunt.Pro quo hebrei legunt.Omnis indigentia tua super me.Et est sensus sicut in littera nostra. Prouer. 28.Qui dat pauperi non indigebit.i.non erit ei indigẽtia vel egestas.

חף Chaph.mundus siue immaculatus. De quo vide in dictione sequenti.Quia inde deriuatur secũdũ hebreos.

חפף Chaphaph.occultare.velare.protegere.btũs Hieronymo trãstulit:qsi in thalamo morari.Deut.33.Quasi in thalamo tota die morabitur.Pro quo he.le.Protegens sup eum tota die.Inde חפה Chupa.i.thalamus.eo quod est coopertus & velatus.Ps.18.Et ipse tanq sponsus procedẽs de thalamo suo.Ioel.2.Egrediatur spõsus de cubiculo suo. & sponsa de thalamo suo.& inde חוף Choph.i.portus vel littus.aut statio nauium:eo quod occultat & protegit naues. Gen.49.Zabulon in littore maris habitabit. & in eodem Et in statione nauium.Hiere.47.Et aduersus maritimas eius regiões.Pro quo he.le.Et aduersus portum maris. Et inde חף Chaph.i.mundus siue immaculatus.vt Iob.33.Immaculatus & non est iniquitas in me.

חפא Chapha.irritare.De quo vide in dictione sequenti.

חפה Chapha.operire.tegere.velare.vt.2.paralip.3.Domũ quoq maiorẽ texit tabulis ligneis abiegnis. & in eodem.Texit domum & trabes eius & postes.& in eodem.Cenacula quoq texit auro.Ester.6.Lugens & operto capite. & in eodem.7.Et statim operuerũt faciem eius.Ps.67. Pẽne columbe deargentate.Pro quo in hebreo legitur.Coop te argento.Hiere.14. Operuerunt capita sua.Itẽ חפא Chapha.cum aleph in fine.i.irritare siue detrahere.s.occulte.vt 4.Reg.17.Et irritauerunt filii israel verbis non rectis dominum deum suum.

חפז Chaphaz.festinare siue festinãter abire.formidare.expauescere.mirari.admirari.stupescere.strigere.2.Reg. 4.Cũq festinaret vt fugeret cecidit.4.Reg.8. Que proiecerant syri dum turbarentur.i.dum festinarent vt fugerẽt. 1.Reg.23.Porro dauid desparabat se posse euadere.pro q he. le.Et dauid festinabat ire a facie saul.Potest etiam legi sic.& dauid formidabat ad eũdum a facie saul.i.formidabat posse abire a facie saul.quod est idẽ sensus cũ littera nostra. Itẽ significat formidare siue expauescere.Deut. 20. Nolite cedere neq formidetis.Ps.103.A voce tonitrui tui formidabunt.Itẽ significat mirari.siue admirari.aut stupescere:vel excessum mentis.vt Iob.40.Ecce absorbebit fluuĩ & nõ mirabitur.Ps.30.Ego dixi in excessu mentis mee.Ps.34. Cõturbati sunt cõmoti sunt.pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit.Cõturbati sunt admirati sunt.Ps.115.Ego dixi in excessu meo.& beatus Hieronymus in predicto psalterio trãstulit.Ego dixi in stupore meo & inde חפזון Chiphazon.i.festinatio aut pauor.vel admiratio siue excessus.s.mentis.vt Exo.12.Et comedetis eum fe

Festinatio. Pauor. Tumultus.

stinanter. Pro quo hebrei legunt. Comedetis eum in festinatione. Deut. 16. In pauore egressus est de egypto. Põitur etiã pro tumultu. vt Esa. 52. Q̃m nõ in tumultu exibitis

חפן Manus. Pugillus.

חפן Chophen. Interior pars manus: que vola dicitur siue pugnus vel pugillus. & solum inuenitur in nũero plurali. Exo. 9. Tollite plenas manus cineris de camino. Leuit. 16. Et hauriens manu cõpositum thymiama. Pro quo hebrei legunt. Et plenis manibus siue pugillis thymiamate. Eccl's. 4. Melior est pugillus cũ requie: q̃ plena vtraq̃ manus cum labore.

חפץ Voluntatẽ habere. Velle. Stringere. חפץ Volũtas.

חפץ Chaphes. velle. placere. voluntatem aut complacẽtiã habere. siue dilectionẽ vel amorem habere. Geñ. 34. Amabat enim puellam valde. pro quo he. le. Quia volebat aut voluntatem siue cõplacentiã habebat in filia iacob. Nu. 14. Si propicius fuerit dñs. pro quo he. le. Si voluntatem habuerit dñs. aut si vult dñs. Deut. 21. Si aũt postea nõ sederit animo tuo. pro quo he. le. Et si non habueris voluntatẽ vel cõplacentiã in ea. & in eo. 25. Sin aũt noluerit accipere vxorem fratris sui. i. si non voluerit. Iudi. 13. Si dñs nos vellet occidere. 1. Reg. 15. Nunquid vult dñs holocausta & victimas. Ps. 146. Non in fortitudine equi volũtatem habebit. Canti. 8. Donec ipsa velit. Ezech. 18. Nunquid voluntatis mee est mors impii. i. nunquid voluntatem habeo in morte impii. & in eo. Quia nolo mortẽ morientis. pro quo he. le. Quia non habeo voluntatẽ in morte morientis: siue quia non volo mortem morientis. & in eodem. 33. Viuo ego dicit dominus nolo mortem impii. i. non volo. Ponitur etiã pro stringere. vt Iob. 40. Strinxit caudam suam quasi cedrus. & inde חפץ Chephes. i. voluntas. cõplacentia. beneplacitum. Ps. 1. Sed in lege domini volũtas eius. Ps. 110. Exquisita in omnes voluntates eius. Esa. 58. In die ieiunii vestri inuenitur voluntas vestra. & in eo. Facere voluntatẽ tuã in die sancto meo. & in eo. Et non inuenitur voluntas tua. Ponitur etiam in nũero plurali. pro rebꝰ preciosis. i. pro iis que desiderantur. vt Prouer. 3. Et omnia que desiderantur huic non valent comparari.

חפר Fodere. Explorare. Cõsiderare. Scrutari. Cõtẽplari. Cõfundere. Erubescere. Pudere.

חפר Chaphar. fodere. explorare. contemplari. considerare. scrutari. confundere siue cõfundi. erubescere. Geñ. 21. Q̃m ego fodi puteũ istum. & in eo. 26. Oẽs puteos q̃s foderant serui patri illius. & in eo. Fodit alios puteos: quos foderant serui patris sui abraã. & in eo. Foderũtq̃ in torrentem. & in eo. Profectus inde fodit alium puteũ. Nu. 21. Puteus quem foderunt principes. Iob. 12. Et defossus securus dormies. Quod sic exponitur ab hebreis. s. dormies securꝰ quasi terra esset defossa in circuitu tuo. Sicut fit in arce vel fortalicio ne inimici possint accedere ad murum. Eccl's. 10 Qui fodit foueam incidet in eam. Hiere. 13. Et fodi & tuli lumbare. Item significat explorare vel considerare aut contemplari seu scrutari. Ios. 2. Vt explorarent terram. & in eodem. Et omnẽ terram considerare venerunt. Iob. 3. Quasi effodientes thesaurum. pro quo he. le. Et scrutantur eam. s. mortem magis q̃ thesauros. & in eodẽ. 39. Inde contẽplatur escam. Significat etiam confundere vel erubescere. Ps. 33. Et facies vestre non confundentur. Prouer. 13. Impius autem confundit & cõfundetur. & in eodẽ. 19. Ignominiosus erit & infelix. pro quo he. le. Confundere faciens & erubescere faciens. Esa. 1. Erubescetis super hortis quos elegeratis. & in eo. 24. Erubescet luna & confundetur sol. & in eodem. 33. Confusus est libanus. & in eo. 54. Non enĩ te pudebit. i. non erubesces. Hiere. 15. Confusa est & erubuit.

חפש Libertate donare. חפשי

חפש Chaphas. liberum eẽ. liberare. i. libertate donare. Leuit. 19. Nec libertate donata. & in eodẽ. Quia nõ fuit libera. & inde חפשי Chopsi. i. liber vel liberatus. Exo. 21. In septimo egredietur liber gratis. Deut. 15. In septimo anno dimittes eum liberum. & in eo. Et quem libertate donaueris: nequaq̃ vacuum abire patieris. Iob. 3. Et seruus liber a domino suo. & in eo. 39. Quis dimisit onagrũ liberum. Ps. 87. Inter mortuos liber. & in plali חפשים Chopsim. Hiere. 34. Vt dimitteret vnusquisq̃ seruum suum & ancillam suam liberos. & inde חפש Chophes. i. libertas. Ezech. 27. In tapetibus ad sedendum. pro quo hebrei legunt. In pannis siue in vestibus libertatis ad sedendũ siue ad equitandũ idest pannis siue tapetibus quibus liberi vtuntur. sicut exponunt hebrei. & inde חפשית Chopsith. pro q̃ beatus Hieronymus transtulit separatam. vt. 2. Paralip. 26. Et habitauit in domo separata plenus lepra. i. libera ab aliorum hominum habitatione.

Liber. חפשים Liberi. חפש Libertas. חפשית Separata.

חפש Scrutari. Inuestigare. Mutare.

חפש Chaphas cũ apice ceboleth. scrutari. inuestigare. mutare. Geñ. 44. Quos scrutatꝰ incipiens a maiori vsq̃ ad minimũ. 1. Reg. 23. Scrutabor eũ i cũctis millibus iuda. Ps. 63. Scrutati sunt iniquitates: defecerunt scrutantes scrutinium. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. Ps. 76. Et scopebã spm̃ meũ. pro quo hebrei legunt. Et scrutabatur spiritus meus siue inuestigabat vel inuestigabatur. Prouer. 2. Et sicut thesauros effoderis illam. i. scrutatus fueris vel inuestigaueris illam. & in codẽ. 20. Que inuestigat omnia secreta ventris. Threñ. 3. Scrutemur vias nostras. Amos. 9. Inde scrutans auferam eos. Soph. 1. In tẽpore illo scrutabor ierusalem in lucernis. Abdie. 1. Quomodo scrutati sunt esau. vbi põitur in hebreo verbũ passiuum prime coniugationis quod scribitur cũ nun in principio. Item significat mutare. s. habitum vel vultũ. vt. 1. Reg. 28. Mutauit ergo saul habitum suum. 3. Reg. 20. Et mutauit aspersione pulueris os & oculos suos. & in eodem. 22. Sume arma tua & ingredere prelium. pro quo he. le. Muta. s. habitum & ingredere prelium. & in eodem. Porro rex israel mutauit habitum suum. Iob. 30. In multitudine eorum cõsumitur uestimentum meũ. pro quo hebrei legunt. In multitudine fortitudinis. s. dolorum mutatur vestimentum meum. Et est sensus sicut in littera nostra. Prouer. 28. Regnantibus impiis ruine hominũ. pro quo hebrei legunt. Cum surrexerint impii mutatur homo. vel secũdum aliam significationem scrutatur siue inuestigatur homo.

חץ

חץ Ches. Sagitta. De quo vide in dictione sequenti. quia inde deriuatur.

חצץ Dimidiari. חץ Sagitta. Iaculum. חצי. חצים Sagitte. מחצץ Ballistarius. Turma. חצץ Calculus. Numerus.

חצץ Chasas. diuidere. dimidiare. vt Iob. 21. Et numerus mensium eius dimidietur. Item חצץ Chasas. i. sagitta. iaculum. Ps. 76. Etenim sagitte tue transeunt. & cõmuniter scribitur cũ simplici sade. & dicitur חץ Ches. vt. 4. Reg. 19. Nec mittet in eum sagittam. Hiere. 9. Sagitta vulnerãs lingua eorũ. & in eo. 50. Non parcatis iaculis. quod in hebreo legitur singulariter. s. iaculo vel sagitte. Scribitur etiã cum iod in fine & dicitur חצי Chesi. vt. 1. Reg. 20. Iecit aliã sagittam trãs puerum. & in eo. Ecce ibi est sagitta. 4. Reg. 9. Et egressa est sagitta per cor eius. & in plurali חצים Chissim siue חצי Chise. vt Deut. 32. Sagittas meas complebo in eis. 1. Reg. 20. Et ego tres sagittas mittam iuxta eũ. Ps. 19. Sagitte potẽtis acute. & ĩde מחצץ Mechases siue חצץ Choses. i. ballistarius siue sagittarius aut phalanx vel turma armatorum & curruum. Iudi. 5. Vbi colisi sunt currus. Pro q̃ hebrei legunt. A voce sagittariorum uel ballistariorũ. Prouer. 30. Et egredietur vniuersa per turmas suas. Item חצץ Chasas. i. calculus siue lapillus. Prouer. 20. Et postea implebitur os eius calculo. Ponitur etiam translatiue pro numeratione vel numero. vt Threñ. 3. Confregit ad numerũ dentes meos. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. Cõfregit calculo siue in modum arene dentes meos.

חצב Fodere. Scindere. Excidere. Secare. Percutere. Sculpere. Dolare. מחצב Lapidicia.

חצב Chasab. fodere. scindere. secare. percutere. excidere. sculpere. dolare. Deut. 6. Cisternas quas non fodisti. Pro quo in hebreo habetur. Cisternas defossas siue excisas quas non fodisti siue nõ excidisti. & in eodem. 8. Et de mõtibus eius eris metalla fodiuntur. 2. Paralip. 2. Et octoginta millia qui cederent lapides de mõtibus. Ps. 28. Vox domini intercidentis flamã ignis. i. excidentis. Et beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Vox domini diuidens flamã ignis. Prouer. 9. Excidit colũnas ei͛ septem. Esa. 5. Torcular extruxit in ea. pro quo he. le. Torcular excidit siue effodit in ea. & in eodẽ. 10. Nunquid gloriabitur securis contra eum qui secat in ea. & in eodem. 15. Attendite ad petram vnde excisi estis. & in eodem. 22. Quia excidisti tibi hic sepulchrũ: excidisti in excelso memoriale. Põitur etiam pro percutere. Esa. 51. Nunquid non tu percussisti superbum. Item significat sculpere siue dolare. vt Iob. 19 Vel certe sculpãtur in silice. Osee. 6. Propter hoc dolaui in prophetis. & inde מחצב Machseb. i. lapicidium. s. locus vnde lapides exciduntur. vt. 4. Reg. 22. Vt emantur ligna & lapides de lapidicinis.

חצה Diuidere. Separare. Dimidiare. חצי Medium. Semis. Dimidium. חצות Media. מחצית Dimidium. Media ps.

חצה Chasa. diuidere. Partiri. dimidiare. separare. Geñ. 33. Diuisitq̃ filios lie & rachel. Exo. 21. Vendent bouem viuum & diuidẽt precium. & in eo. Cadauer aũt mortui inter se dispartient. i. diuident. Nu. 31. Diuidesq̃ ex equo predam. & in codem. Ex media parte filiorũ israel quã separauerat. Iudi. 7. Diuisitq̃ trecẽtos viros in tres ptes. 4. Reg. 2. Et diuise sunt huc atq̃ illuc. Iob. 40. Diuident illum negociatores. Ps. 54. Non dimidiabunt dies suos. Esa. 30. Velut torrens inundans vsq̃ ad mediũ colli. Pro quo hebrei legunt. Vsq̃ ad collum dimidiabit. & est sensus sicut in littera nostra. Dañ. 11. Et diuidetur in quattuor vẽtos celi. Et inde חצי Chasi siue חצי Chesi. i. dimidium. semis. siue media pars. vt Exo. 12. Factum est autem in noctis medio. Et in codẽ. 25. Cuius longitudo habebat duos & semis cubitos. & in codem. Latitudo cubitum & dimidium. & in codẽ Altitudo cubitum similiter ac semissem. 3. Reg. 3. Et date dimidiam partem vni & dimidiam partem alteri. & inde חצות Chasoth. i. dimidium. Exo. 11. Media nocte egrediar in egyptum. Ps. 118. Media nocte surgebam ad confitendũ tibi. Scribitur etiam cũ mem in principio & dicitur מחצית Machasith siue מחצה Mechesa. i. dimidiũ siue dimidia pars. vt Exo. 30. Dimidium sicli iuxta mensuram templi. & in codem. Media pars sicli offeretur dño. Leuit. 6. Medium ei͛ mane & medium eius vespere. Nu. 31. Ex media quoq̃ parte filiorum israel accipies. & in codem. Dataq̃ est media pars his qui in prelio fuerant.

חצן Sinus. Vlna.

חצן Chisen siue חצן Chosen. sinus. vlna. Nee. 5. Insup excussi sinum meũ. Ps. 128. Et sinum suum qui manipulos colliget. Esa. 49. Et afferent filios tuos in vlnis. Et aliqui hebrei dicunt q̃ significat brachium.

חצף מחצפא Vrgens. Crudelis.

חצף Chasaph. in lingua chaldaica significat vrgere siue temere ingere seu impudẽter agere. & inde מחצפא Machsepha. i. vrgens siue temeraria vel impudens. Dañ. 3. Et iussio regis vrgebat. Ponitur etiã pro crudeli. vt in codẽ. 2. Et tam crudelis sentẽtia a facie regis esset egressa. Et etiam in predicto loco hebrei legunt. Impudẽs siue temeraria sua.

חצר Clangere. Canere tuba.

חצר Chasar. clangere. vel canere. s. tuba. & scribitur cũ duplici sade. vt. 1. Paralip. 15. Sacerdotes clangebant tubis. 2. Paralip. 5. Et cũ eis cẽtumviginti canẽtes tubis. & in eodem. 7. Porro sacerdotes canebãt tubis ante eos. & in eodem. 29. Hi qui tenebant tubas erãt in officio suo. pro quo hebrei legunt. Et tube clangebant: siue vt ita dicã: tibicinabant. vbi ponitur nomen & verbum ab eo deriuatum. & inde חצצרה Chasosra. i. tuba. vt Osee. 5. Clangite buccina in gabaa tuba in rama. & in plurali חצצרת Chasosroth. i. tube vt Nu. 10. Fac tibi duas tubas argenteas. & in codem. 31. Et tubas ad clangendum tradidit ei. Ps. 97. In tubis ductilibꝰ. Item חצר Chaser. Atrium. vestibulũ. villa. & reperitur generis cõis tam in singulari q̃ in plurali. Exo. 27. Facies & atrium tabernaculi. & in codẽ. In latitudine uero atrii. & in codem. 40. Circundabisq̃ atrium tẽtoriis. 2. Reg. 17. Qui habebat puteum in vestibulo suo. 3. Reg. 6. Edificauit atriũ interius. & in codem. 7. Et atrium maius rotundũ. 2. Paralip. 7. Sanctificans quoq̃ salomon mediũ atrii. Ester. 1. In vestibulo horti & nemoris. & in codem. 6. Amã quoq̃ exterius atrium domus regie intrauerat. Hiere. 26. Sta in atrio domus domini. & in codem. 36. In vestibulo superiori in introitu porte noue. & in codem. 37. Et mansit ieremias in vestibulo carceris. Ezech. 10. Et atrium repletum est splendore glorie domini. & in codem. 40. Vsq̃ ad frontem atrii interioris. & in codem. Et porta atrii interioris. & in codẽ. Et introduxit me in atrium interius. & in codem. Et vestibulum eius ad atrium exteriꝰ. Et in codem. 46. Porta atrii interioris que respicit ad orientem. & aliquãdo scribitur cũ he in fine. Hiere. 36. Et ingressi sunt ad regem in atriũ. & in plurali חצרים Chaserim siue חצרות Chaseroth. i. atria. vt. Ps. 83. Concupiscit & deficit anima mea in atria dñi. & in codem. Quia melior est dies vna in atriis tuis. Ps. 99. Et atria eius in hymnis. Esa. 1. Vt ambuletis in atriis meis. Ponitur etiam pro villa vel oppido tam in singulari q̃ in plurali. Geñ. 25. Per castella & oppida eorum. Exo. 8. Et mortue sunt rane de domibus & de villis. Leuit. 25. Sin autem in villa fuerit domus que muros non habet. Nu. 34. Vnde egredientur confinia ad villam nomine Addar. Ios. 15. Ciuitates & ville earum. Esa. 24. In domibꝰ habitabit cedar. pro quo hebrei legũt. In villis siue in oppidis habitabit cedar. & inde חציר Chasir. i. herba. fenum. 3. Reg. 18. Si forte possimus inuenire herbam. Iob. 8. Et ante omnes herbas arescit. & in codem. 40. Fenum quasi bos comedet. ps. 103. Producens fenum iumentis. Ps. 129. Fiãt sicut fenum tectorum. Esa. 15. Quia aruit herba. & in codem. 37. Et herba tectorum que exaruit. Et in codem. 40. Omnis caro fenũ. & in codem. 34. Et germinabunt inter herbas. Ponitur ẽt pro pascuis. siue pro virore. vt Esa. 34. Et erit cubile draconũ & pascua struthionũ. & in codẽ. 35. Viror calami & iunci. Significat etiam porrũ. vt Nu. 11. Porriq̃ & cepe & allia.

חצצרה Tuba. חצצרת Tube. חצר Atrium. Vestibulũ. חצרים Atria. Oppidum. Villa. חציר Herba. Fenum. Pascua. Viror. Porrum.

חק Lex.

חק Choc. lex. legitimum. preceptum. ritus. De quo vide in dictione sequenti.

חקק Leges cõdere. חקקי Exprimere. Exarare. Describere. מחקק

חקק Chacac. decernere. statuere. precipere. leges condere. describere. depingere. exprimere. exarare. Prouer. 8. Et legum conditores iusta decernunt. Esa. 10. Ve qui cõdũt leges iniquas. vbi etiam pro legibus põitur חקקי Chicece. ac si diceret. ve qui decernunt decreta iniqua siue ve qui statuunt statuta iniqua. Esa. 22. Diligenter in petra tabernaculum tibi. Pro quo hebrei legunt. Describens vel exarans in petra tabernaculum suum. Ezech. 23. Imagines chaldeorũ expressas coloribus. & aliq̃n scribitur cum simplici coph. vt Iob. 4. Vt exarentur in libro stilo ferreo. Prouer. 8. Q̃n certa lege & gyro vallabat abyssos. & in codem. Q̃ado appendebat fundamenta terre. pro quo hebrei legunt. Q̃uando statuebat vel decernebat siue describebat aut certa lege vallabat fundamenta terre. Esa. 30. Et in libro diligẽter exara illud. Ezech. 4. Et describes in eo ciuitatem ierusalem. Et inde מחקק Mechucac. i. illud quod decernitur vel statuitur. pro quo btũs Hieronymus transtulit iudicia. vt Prouer. 31.

Ne forte bibant & obliuiſcãtur iudiciorũ.& inde מְחֹקֵק Mechochec.i.legiſlator aut legifer. doctor. dux. princeps. vt Nu.21.In datore legis & in baculis ſuis.Eſa.33.Domin9 legifer noſter.Ponitur etiã pro doctore. vt Deut.33. Q᷑ in parte ſua doctor eſſet repoſitus.Item ponitur pro duce vel principe.vt Geñ.49.Nõ auferetur ſceptrũ de iuda & dux de femore eius.Iudi.5.De machir principes deſcenderũt. Scribitur etiam ſine mem in principio.vt in eodẽ.Cor meũ diligit principes iſrael.& inde חִקְקֵי Chicheche.i.leges ſiue ſtatuta.vt Eſa.10.Ve qui condunt leges iniquas. Et ſecũdũ hebreos ſignificat etiã cogitationes.vt Iudi.5.Vbi nos legimus magnanimorũ reperta eſt cõtẽtio.Pro quo ipſi legũt. Magne cogitationes cordis uel exarationes cordis.& inde חֹק Choc ſiue חֻקָּה Chuca vl' חֻקַּת Chucath.i.lex.legitimũ. preceptũ. rit9.cultus.ius.cerimonia. ſtatutum. cõſuetudo. terminus.& eſt cõmunis generis tam in ſingulari q̃ in plurali.Geñ.47.Et factum eſt quaſi in legem.Exo.12. Et celebrabitis eam domino in generationibus veſtris cultu ſempiterno.i.lege vl' ritu ſempiterno.& in eodem. Et cuſtodietis diem iſtum in generationes veſtras ritu perpetuo. & in eodẽ.Cuſtodi verbum iſtud legitimũ tibi & filiis tuis. & in eodem.Hec eſt religio phaſe.i.lex ſiue ritus phaſe.& in eodem.13.Cuſtodies huiuſcemõi cultum ſtatuto tẽpore. & in eodẽ.28.Legitimũ ſempiternũ erit Aaron & filiis eius. & in eodẽ.29.Cedẽtq; in partẽ Aaron & filiorũ eius iure perpetuo.& in eo.30.Legitimũ ſempiternũ erit ipſi & ſemini eius.Leuit.6. Legitimum ſempiternũ erit in generationibus ueſtris.& in eodẽ.7.Et dedi aaron & filiis eius lege perpetua.& in eodẽ.10.Quod datũ eſt tibi & filiis tuis de oblationibus dñi.Pro quo hebrei leguit.Quia legitimum ſiue ſtatutum eſt tibi & filiis tuis.& in eodẽ.16 Eritq; hoc vobis legitimum ſempiternũ.& in eodẽ.18.Nec in legitimis eorum ambuletis.& in eodẽ.Et precepta mea ſeruabitis.& in eo.26.Si in preceptis meis ambulaueritis. Nu.9.Preceptũ idem erit apud vos tam aduene q̃ indigene.& in eodẽ.19. Hec eſt religio victime.pro quo hebrei legunt.Hoc eſt legitimum legis ſiue hec eſt cerimonia legis.1.Reg.30.Et factũ eſt hoc ex die illa & deinceps cõſtitutũ & prefinitum.Ps.2. Predicans preceptum eius.Ps.93.Qui fingis laborẽ in precepto.Ps.118.Ad cuſtodiendas iuſtificationes tuas.pro quo beatus Hieronymus in pſalterio iuxta he.ve.tranſtulit. Ad cuſtodienda precepta tua.& in eodẽ.Iuſtificationes tuas cuſtodiam.Pro quo beatus Hieronymus tranſtulit. Precepta tua cuſtodiã.Ps.148.Preceptũ poſuit & nõ preteribit.Eſa.24.Mutauerunt ius.Hiere.32.Et accepi librum poſſeſſionis ſignatũ & ſtipulationes & rata.vbi ponitur pro rata.i. ſtatuta vel determinata.& in eo.33.Et leges celo & terre nõ poſui.Ezech.20.Ergo & ego dedi eis precepta nõ bona:& in eodem.36.Sacrificium dño legitimum iuge atq; perpetuum.& ponitur ibi plurale pro ſingulari. Mich.7.Longe fiet lex.Soph.2.Priuſq̃ pariat viſio.pro quo in hebreo habetur.Priuſq̃ pariat lex ſiue preceptum aut ius.& in littera noſtra debet legi.Priuſq̃ pariat iuſſio. Quia ſic eſt in biblis noſtris antiquis.vnde beatus Hieronymus exponens predictũ locũ ſic ait.Anteq̃ preceptũ ſequatur effectus. Significat etiã illud quod datur alicui ex ſtatuto legis vel a natura aut ex conſuetudine.vt in aliquibus locis predictis & Geñ.47.Quibus & ſtatuta cibaria ex horreis publicis prebebantur.Prouer.30. Tantũmodo victui meo tribue neceſſaria.i.cibaria ſtatuta ex natura.& in eodẽ.31. Deditq; predam domeſticis ſuis & cibaria ancillis ſuis.i.ſtatuta cibaria Ponitur etiã pro termino.vt Iob.14. Cõſtituiſti terminos eius qui preteriri non poterunt.& in eodẽ.26. Terminum circundedit aquis.& in eodem.38. Circundedi illud terminis meis.Eſa.5.Et aperuit abſq; vllo termino. Item ponitur pro tempore.i.pro tempore ſtatuto.vt Iob.14.Et cõſtituas mihi tempus in quo recorderis mei.Ponitur etiã ꝓ voluntate.vt Iob.23.Cum expleuerit in me voluntatem ſuam Sed etiam in hoc loco hebrei legunt.Cum expleuerit terminum meum ſiue ius vel legem meam.Item ponitur pro ſinu.vt in eodem.23.Et in ſinu meo abſcondi verba oris ei9. Vbi ꝓ ſinu põitur in hebreo חֹק Chuc ꝓ חֵיק Chec.

חָקָה Chaca.depingere.deſcribere.ſculpere.conſiderare.vt Ezech.23.Cũq; vidiſſet viros depictos in pariete. & inde מְחֻקֶּה Mechuche.i.ſculptũ ſiue depictũ.pro quo btũs Hieronymus tranſtulit.Regulam.vt.3.Reg.6.Opere quadro ad regulam.Ponitur etiam pro conſiderare.vt Iob.13. Et veſtigia pedum meorum conſideraſti.Sed etiã in predicto loco hebrei legunt.Deſcripſiſti vel ſculpſiſti. Vide etiã de hoc in dictione precedenti.

חָקַר Chacar.querere.inueſtigare.ſcrutari.explorare. conſiderare.ſupputare.probare.Deut.13.Quere ſollicite & diligenter.Iudi.18.Vt explorarent terram & diligenter inſpicerent.i.diligenter inueſtigarent vel conſiderarent.& in eodem.Dixerũtq; eis ite & cõſiderate terram.1.Reg.20. Si inueſtigauero ſententiam patris mei.1.Paralip.19.Vt inueſtigent & ſcrutẽtur terram tuã.2.Paralip.4.Ita vt ignorarent pondus eris.Pro quo hebrei legunt.Non poterat inueſtigari põdus eris.Et eſt ſenſus ſicut in littera nr̃a.Iob.5. Vt inueſtigauim9 ita eſt.& in eo.28.Et enarrauit & preparauit & inueſtigauit.& in eodem.29.Et cauſam quam neſciebam diligẽtiſſime inueſtigabam.Ps.43.Nõne deus requiret iſta.Prouer.18.Et venit amicus eius & inueſtigauit eum & in eodẽ.25.Gloria regũ inueſtigare ſermonẽ.& in eo.28 Et pauper prudens ſcrutabitur eũ.Eccl'ſ.12.Et inueſtigans compoſuit parabolas multas.Threñ.3.Et queramus & reuertamur ad dominũ.Ponitur etiam pro ſupputare.vt Hiere.46.Succiderũt ſaltum eius ait dominus quia ſupputari non poteſt.Significat etiam probare.vt.Ps.138. Dñe probaſti me.Sed beatus Hieronymus in pſalterio iuxta he.ve. tranſtulit.Dñe inueſtigaſti me.& in eodem. Proba me de9 & ſcito cor meũ.& etiã beatus Hieronym9 in hoc loco trãſtulit.Scrutare me deus & cognoſce cor meum.& inde חֵקֶר Checher.i.inueſtigatio vl' ſcrutatio.vt.Ps.144.Et magnitudinis eius non eſt finis.Pro quo beatus Hieronymus in pſalterio iuxta he.ve.trãſtulit.Et magnitudinis eius nõ eſt inuentio.i.non eſt inueſtigatio vl' ſcrutatio.Prouer.25.Celum ſurſum & terra deorſum & cor regum inſcrutabile.pro quo hebrei legunt.Et cordis regum non eſt ſcrutatio.i. nõ eſt eius ſcrutari ſupradicta.Poteſt etiam legi ſicut eſt in littera noſtra.& in eodem.Sicut qui mel multum comedit non eſt ei bonum:ſic qui ſcrutator eſt maieſtatis opprimetur a gloria.Eſa.40.Nec eſt inueſtigatio ſapientie eius.Ponitur etiam pro veſtigiis.vt Iob.11.Forſitan veſtigia dei comprehendes. Pro quo hebrei legunt. Forſitan inueſtigationem vel ſcrutationem dei comprehendes.

חָרַר Charar.arere.exſiccari.ſuccẽdi.eſtuare.iraſci: ſiue ira ſuccendi.Et cõmuniter ſcribitur per ſimplicem res. vt Iob.30.Et oſſa mea aruerunt pre caumate. Scribitur in predicto loco cũ he in fine.& aliq̃ñ ſcribitur cũ nun in principio.ſ.quando eſt verbum paſſiuum prime coniugatiõis. vt.Ps.68.Rauce facte ſunt fauces mee.pro quo he.le. Aruit ſiue exiccatum eſt guttur meũ. Vnde beat9 Hieronymus in pſalterio iuxta he. ve. trãſtulit. Exaſperatũ eſt guttur meũ. Ps.101.Et oſſa mea ſicut cremium aruerunt.i.exſiccata ſũt. Hiere.6.Defecit ſufflatorium in igne.i.combuſtũ vel ſuccenſum eſt.Ezech.15.Et medietas eius redacta eſt in fauillam.pro quo hebrei legunt.Et medietas eius exſiccata eſt ſiue exaruit vl' ſuccẽſa eſt.& in eo.Quãto magis cum illud ignis deuorauerit & conſumpſerit.i.ſuccenderit.Põitur ẽt pro tabeſcere vel liquefieri.vt Ezech.24.Et oſſa tabeſcent & in eodẽ. Vt incaleſcat & liquefiat es eius.Sed etiã in predictis locis hebrei dicũt ꝙ ſignificat exſiccare vel ſuccẽdere. Itẽ ponitur ꝓ inſanire.vt Eſa.24.Ideoq; inſaniẽt cultores eius.Et etiã in predicto loco hebrei legunt.Areſcent vl' ſuccendentur habitatores eius.Poteſt etiã legi ſicut eſt in littera noſtra.Nã ſignificat etiã furere vel iraſci quod eſt idẽ q᷑ inſanire.De quo vide inf in dictione חָרָה Chara. & inde חֲרֵרִים Charerim.i.ſiccitas.vt Hiere.17. Sed habitabit in ſiccitate in deſerto.& ſcribitur pluraliter in hebreo in predicto loco:& nunq̃ reperitur in numero ſingulari.duplicatur ẽt aliq̃ñ littera cheth & dr̃ חַרְחַר Charchar.i.incẽdit vel ſuccendit.vt Prouer.26.Sic homo iracundus ſuſcitat rixas ideſt ſuccendit vel incendit rixas.& inde חַרְחֻר Charchur. ideſt morbus ardens ſiue ardor. Deut.28. Ardore & eſtu & aere corrupto.

חָרַב Charab.arere. exſiccare. vaſtare. deſolare. deſtruere. diſſipare.deſertum facere.ſiue deſertum eſſe. Geñ.8. Primo menſe prima die mẽſis ĩminute ſunt aque. Pro quo hebrei legunt.Exſiccate ſunt aque.& in eo. Vidit ꝙ exſiccata eſſet ſuperficies terre.Iudi.16.Si ſeptem neruiceis funibus needũ ſiccis.Iob.14.Et fluui9 vacuefactus areſcat.Pro quo hebrei legunt.Et fluui9 exſiccetur & areſcat.Eſa.19.Et fluuius deſolabitur.i.areſcet atq; ſiccabitur. & in eo.37. Et ſiccaui veſtigio pedis mei omnes riuos aggerum. & in eo. 44.Qui dico profundo deſolare.Pro quo hebrei legunt. Qui dico ꝓfunditati.ſ.maris vel fluminis areſcere vel exſiccare.Poteſt etiã legi ſicut eſt in littera noſtra:quia eſt equiuocũ ad vtrũq;.& in eodẽ.51.Nunquid nõ tu ſiccaſti mare. Hiere.51.Et deſertum faciam mare eius.i. exſiccabo mare eius. Oſee.13. Et deſolabit fontẽ eius.i. exſiccabit. Naũ.1. Et oĩa flumina ad deſertum deducens. Pro quo hebrei legunt.Et oĩa flumina exſiccans ſiue arefaciens.& inde חָרָבָה Charaba.i.ſiccũ aridũ ſiue arida.vt Geñ.7.Et cũcta in quibus ſpiraculũ vite eſt in terra mortua ſunt.Pro quo hebrei legunt.Et cuncta in quibus ſpiraculũ vite eſt in arida mortua ſunt.Exo.14.Et vertit mare in ſiccum. Leuit.7. Siue oleo conſperſa ſiue arida fuerit.Prouer.17.Melior eſt bucella ſicca cum gaudio.Eze.30.Et faciã alueos fluminũ aridos.& inde חֹרֶב Choreb.i.ſiccitas.calor.eſtus.vt Iudi.6.Et in omni terra ſiccitas.& in eodem.Oro vt ſolum vellus ſiccum ſit.& in eodem.Et fuit ſiccitas in ſolo vellere. Eſa.25. Vmbraculũ ab eſtu.& in eo.Sicut eſtus in ſiti.& in eodẽ.Et quaſi calore ſub nube torrente.Hiere.5. Siccitas ſuper aq̃s eius.Aggei.1.Et vocaui ſiccitatẽ ſuper terram.Scribitur ẽt cum puncto cegol in prima ſyllaba & dicitur חֶרֶב Chereb. ideſt eſtus.vt Deut.28.Ardore & eſtu. Scribitur etiam cũ nun & dicitur חֶרְבֹן Charbon.i.ſiccitas vel eſtas.Ps.31. Dũ confringitur ſpina.pro quo beatus Hieronymus in pſalterio iuxta he.ve.tranſtulit.Cum exarſerit eſtas. Itẽ חָרַב Charab.Deuaſtare.deſolare.deſtruere.diſſipare.deſertum eſſe. Iudi.16.Qui deleuit terram noſtrã.i.deuaſtauit vel deſolauit.Nee.2.Ciuitas domus ſepulchrorũ patrũ meorum deſerta eſt.Eſa.34.A generatione in generationem deſolabitur.& in eodẽ.37.Deſertas fecerunt reges aſſyriorũ terras & regiones earum.& in eodem.49.Deſtruentes te & diſſipantes a te exibunt.& in eodem.60.Et gẽtes ſolitudine vaſtabuntur.Hiere.2.Et porte eius deſolamini vehementer. & in eodẽ.26.Et vrbs iſta deſolabitur: & in eodem.33. In loco iſto quem vos dicitis eſſe deſertum.& in eodẽ.50. Diſſipa & interfice quos poſt eos ſunt.& in eo. Diſſipate vniuerſos fortes eius.Ezech.6.Vrbes deſerte erunt.& in eodẽ Et diſſipabuntur & interibunt are veſtre.& in eodem.26. Implebor:deſerta eſt.& in eodem.Cum dedero te vrbẽ deſolatã.Soph.3.Deſertas feci vias veſtras.Aggei.1.quia domus mea deſerta eſt.& inde חֹרֶב Choreb.i. deſtructio ſiue deſtructum vel deſertũ. ſolitudo.vt Eſa.61.Et inſtaurabũt ciuitates deſertas.Quod in hebreo legitur ſingulariter.ſ. ciuitates deſtructiõis.i.ciuitates deſtructas vel deſertas ſicut eſt in littera noſtra. Eze.29. Et erit terra egypti in deſertum & in ſolitudinem.Soph.2.Et coruus in ſuperliminari. Pro quo hebrei legunt.Et deſtructio in ſuperliminari.Sed ſi ſcribatur cum aym in prima tũc ſignificat coruũ. & in plurali חֳרָבוֹת Charboth ſiue חֳרָבוֹת Charaboth.i. deſtructiones aut deſtructa vel deſerta. vt Eſa. 48. Non ſitierunt in deſerto.Quod in hebreo legitur pluraliter.ſ.in deſertis.vel ſecundũ primã ſignificationem in ſiccitatibus. & in eodẽ.61.Et edificabunt deſerta a ſeculo.Ezech.13. Quaſi vulpes in deſerto.pro quo he.le.In deſertis. & in eo. 36. Torrentibus vallibuſq; & deſertis parietinis.& in eo.Et inſtaurauero ruinoſa.pro quo he.le.Et edificabuntur deſerta & in eo.Et ciuitates deſerte & deſtitute.Ps.108.Et eiiciãtur de habitationibus ſuis.pro quo beat9 Hieronymus in pſalterio iuxta hebraicã veritatẽ trãſtulit. Et exquirãtur in parietinis ſuis.Scribitur etiam cum mem vel nun & dicitur מַחֳרָבוֹת Machoraboth ſiue נֶחֳרָבֹת Necheraboth.vt Ezech. 29.Et ciuitates eius in medio vrbium ſubuerſarum.vbi ponitur pro ſubuerſis.& in eodem.30.Et vrbes eius in medio ciuitatum deſertarum erunt.& inde חָרֵב Chareb ſiue חֶרֶב Chereb.i.gladius.enſis.culter.mucro.& ſecundũ hebreos eſt genus ad omnia ferramenta acuta quibus ſcindimus. Geñ.3.Et flãmeum gladium atq; verſatilem. & in eo. 27. Viues in gladio.& in eo.48.Quam tuli de manu amorrei in gladio & arcu meo. Exo.5. Ne accidat nobis peſtis aut gladius.& in eodem.20.Si enim leuaueris cultrũ tuum ſup eum polluetur.Leuit.26.Et gladius non tranſibit termĩos veſtros.Nu.22.Cernens aſina angelum ſtantem in via euaginato gladio.Deut.33.Scutum auxilii tui & gladius glorie tue.Iudi.3.Qui fecit ſibi gladium ancipitem.& in eo.Et tulit ſicam de dextero femore ſuo.ideſt & tulit gladium.& in eodem.7.Gladius domini & gedeonis.1.Reg.13.Non eſt inuentus enſis & lancea in manu totius populi.2. Reg.2. Nũ vſq; ad internitionem tuus mucro deſeuiet.Iob.41.Cum apprehenderit eum gladius non ſubſiſtet. Ps.36.Gladium eorum intret in cor ipſorum.Ps.43.Neq; enĩ in gladio ſuo poſſederunt terram.Eſa.27.In die illa viſitauit dominus in gladio ſuo.Hiere.4.Et ecce peruenit gladius vſq; ad animam.& in eodem.33.Et ad munitiones & ad gladium.& in eodem.47.Vſquequo cõcideris o mucro dñi.Ezech.5.Sume tibi gladium acutum radentẽ pilos.& in eo. 21. Mucro euagina te.& in plurali חֲרָבוֹת Charboth ſiue חֲרָבוֹת Charaboth.vt Ioſ.5.Fac tibi cultros lapideos.3. Reg. 18. Incidebant ſe iuxta ritum ſuum in cultris & lanceolis.Eſa.2.Et cõflabunt gladios ſuos in vomeres.Ponitur etiam pro inſtrumentis ferreis acutis quibus muri deſtruuntur.Pro q᷑ btũs Hieronymus tranſtulit Armaturã.vt Ezech.26. Et turres tuas deſtruet in armatura ſua.& inde verbum חָרַב Charab. Quod ſignificat pugnare.ſiue trucidare.vt.4. Reg.3. Pugnauerunt reges contra ſe & ceſi ſunt mutuo.

חָרַג Charag.contrahere.conſtringere.vt.2.Reg.22.Et cõtrahentur in anguſtiis ſuis.& ſolum inuenitur in predicto loco.& in lingua chaldaica ſignificat timorem.

חַרְגֹּל Chargol.ſpecies volatilis quattuor habẽs pedes.pro quo beatus Hieronymus tranſtulit. ophimachũ. vt Leuit.11. Atacus atq̃ ophimachus.& ſolũ inuenitur in pre dicto loco.& dicunt aliqui hebrei ꝙ eſt genus locuſte.

חָרַד Charad.pauere.formidare. timere. expaueſcere. ob ſtupeſcere.admirari.terrere. tremere.cõmoueri.vt Geñ. 17.Expauit iſaac ſtupore vehementi.vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum.Iudi.7.Qui formidoloſus & ti midus eſt.& in eodẽ. Turbato omni exercitu. pro quo he brei legũt.Et omnẽ exercitum pauere fecit: ſiue exterruit. 1.Reg.4.Erat aũt cor eius pauens ꝑ arca domini.& in eo. 13.Et oĩs populus perterritus eſt qui ſequebatur eum.& in eodẽ.14.Sed & oĩs populus ſtationis qui ierãt ad pre liandũ obſtupuit.& in eodem.16.Et admirati ſũt ſeniores ciuitatis.2.Reg.17.Percutiam eũ : cũq̃ fugerit omnis po pulus qui cum eo eſt percutiam regem deſolatum.pro quo hebrei legunt.Terrebo eum & omnem populũ qui cum eo eſt:& percutiam regem ſolũ.3.Reg.1.Territi ſunt ergo & ſurrexerunt.Iob.11.Et non erit qui exterreat. & in eo. 37. Super hoc expauit cor meũ.Eſa.29.Et ſtupebunt & time bunt a facie cõmotionis manus dñi.& in eodem.66.Audi te verbum domini qui tremitis ad verbum eius.Ezech. 30 Egredientur nuncii a facie mea ad conterendã ethiopiam. Pro quo hebrei legunt.Ad terrendam ſiue ad exterrendã ethiopiam: vel vt contremiſcere faciant ethiopiam:ſiue vt expaueſcere faciant ethiopiam.& in eo.32. Et obſtupeſcẽt reges ſinguli pro anima ſua.Oſee.11.Et formidabunt filii maris. & in eodẽ põitur pro auolare.vbi dicitur.Auolabũt quaſi auis ex egypto.Pro quo hebrei legunt.Mouebuntur ſiue cõmouebũtur q̃ſi auis ex egypto.i.velociter cõmoue buntur pre timore vel terrore.Ponitur etiã pro laborare vł miniſtrare:quod eſt motus quidam.vt.4.Reg.4. Ecce ſe dule in omnibus miniſtraſti nobis.pro quo hebrei legunt. Ecce laboraſti pro nobis omnẽ laborem iſtũ.Siue ecce mi niſtraſti pro nobis om̃e miniſterium iſtud. vbi põitur ver bum & nomen ab eo deriuatum.& inde חֲרָדָה Charada.i. ſtupor.tremor.terror.timor.vt.Geñ.27.Stupore vehemẽ ti & vltra q̃ credi poteſt admirans ait.Ezech.26.Et induẽ tur ſtupore.vbi ponitur in hebreo חֲרָדוֹת Charadoth in nu mero plurali.Ponitur etiam in noſtra tranſlatione pro mi raculo quod eſt res ſtupenda.1.Reg.14.Et factum eſt mira culum in caſtris.& in eodem.Et factum eſt quaſi miraculũ a deo.Prouer.29.Qui timet hominem cito corruet.pro q̃ hebrei legunt.Timor ſiue tremor hominis dabit ruinam. & eſt ſenſus ſicut in littera noſtra.

חָרָה Chara.iraſci.indignari.furore ſuccẽdi.emulari.Geñ. 4.Quare iratus es.Exo.32.Cur domine iraſcitur fu ror tuus contra populũ tuum.Deut.11.Iratuſq̃ dñs claudat celum.& in eodẽ. 31. Et iraſcetur furor meus contra eum. 2.Reg.22.Q̃m iratus eſt eis.& in eodem.24.Et addidit fu ror domini iraſci contra iſrael.4.Reg.22. Iratus eſt furor eius contra iudam.Iob.32.Porro aduerſum amicos ei9 in dignatus eſt.Ps.123.Cum iraſceretur furor eorum in nos. Ione.4.Putas ne bene iraſceris tu.Zach. 10. Super paſto res iratus eſt furor meus.Scribitur etiã ſine he. vt Geñ. 4. Iratuſq̃ eſt cain vehementer.Exo.32.Iratuſq̃ valde proie cit de manu tabulas.Nu.12.Iratuſq̃ contra eos abiit. Scri bitur etiam cum nun in principio.ſ.q̃n eſt verbum paſſiuũ prime coniugationis.Pro quo beatus Hieronymus trãſtu lit pugnare.vt Canti.1.Filii matris mee pugnauerunt con tra me.Eſa.41.Omnes qui pugnant aduerſum te. Vide ẽt de hoc ſupra in dictiõe חָרַר Charar.Inde חֳרִי Chori.i. ira. vt Exo.11.Et exiuit a pharaone iratus nimis. pro quo he brei legunt.Et exiuit a pharaone cum ira furoris.Deut.30 Que eſt hec ira furoris ei9 imenſa.& inde חָרוֹן Charon.ira. furor. vt Exo.15. Miſiſti iram tuam. & in eo.32. Quieſcat ira tua & eſto placabilis.4.Reg.22.Verũtamen nõ eſt auer ſus domin9 ab ira furoris ſui magni.Ps.2.Et in furore ſuo conturbabit eos.Ps.84.Auertiſti ab ira indignationis tue Ponitur etiam חָרָה Chara pro emulari.vt Ps.36.Noli emu lari in malignãtibus.& in eo.Noli emulari in eo qui ꝓſpe ratur in via ſua.Sed beatus Hieronymus in pſalterio iuxta hebraicã veritatem tranſtulit Contendere. & inde verbũ tertie coniugationis.ſ.הֶחֱרָה Hechera.Pro quo beatus Hie ronymus tranſtulit.In monte.Nee.3.Poſt eũ in monte edi ficauit Baruch filius Zachai. Quod poteſt legi ſic.ſ.poſt eum emulatus.ideſt imitatus edificauit Baruch filius Za chai.vel ſecũdũ primã ſignificationẽ irat9.quia fortaſſe in uitus edificauit : tamen ſi pro littera cheth ſcribatur cũ lit tera he:que eſt quaſi eiuſdem figure:vt dicatur הָהָרָה Hahá ra tunc ſignificat in monte ſicut eſt in littera noſtra.

חָרוּז Charuz.monile.torques.& ſolum inuenitur in nũero plurali.ſ.חֲרוּזִים Charuzim vt Canti.1.Collum tuum ſicut monilia.& ſecundum aliquos hebreos ſcribitur etiam cum aleph in principio loco cheth.Ezech.27. Vbi nos le gimus cedros quoq̃ habebãt in negociationibus tuis.pro quo ipſi legunt.Monilia ſiue torques habebãt in negocia tionibus tuis.Sed melius in tranſlatione noſtra.De quo vi de ſupra in dictione אֶרֶז érez.

חַרְחַר Charchar.ſuccendere.ſiue incitare.ſ.rixas vł iurgia De quo vide ſupra in dictione חָרַר Charar.

חֶרֶט Chéret.ſtilus:ſiue opus fuſorium. Eſa.8. Et ſcribe in eo ſtilo hominis.Exo.32.Formauitq̃ opere fuſorio. Sed etiam in hoc loco hebrei legunt.& formauit eum ſtilo. ſcilicet ferreo.& inde חֲרִיטִים Charitim.Pro quo beat9 Hie ronymus tranſtulit Acus.ſ.ornamẽtũ muliebre.Eſa.3. Lin teamina & acus.Ponitur etiam pro marſupiis vel ſaccis. vt 4.Reg.5.Ligauitq̃ duo talenta argenti in duobus ſaccis.

חַרְטֹם Chartom.hariolus.incantator. maleficus. vt Dañ. 2.Ab omni hariolo & mago.& in plurali חַרְטֻמִּים Chartumim .i.incantatores ſiue harioli aut malefici. Exo. 7.Fecerunt etiam ipſi per incantatiões egyptiacas.& in eo dem.Feceruntq̃ ſimiliter malefici egyptiorum.& in eodẽ. 8.Fecerunt aũt & malefici per incantationes ſuas ſimiliter. & in eodem.Et dixerunt malefici ad pharaonem digit9 dei eſt.Dañ.2.Precepit aũt rex vt conuocarentur harioli.Poni tur etiam pro coniectoribus,vt Geñ.41.Miſit ad omnes cõ iectores egypti.

חָרַךְ Charach.inuenire.Prouer.12.Non inueniet fraudulẽ tus lucrũ.& ſolũ inuenitur in predicto loco.& dicũt he brei ꝙ ſignificat inurere vł adurere ſiue aſſare.vnde in pre dicto loco ipſi legunt.Non inuret ſiue non aſſabit fraudulẽ tus venationem ſuam.Quod ſic exponitur ab hebreis:qua ſi dicat.Quidquid dolo vel fraude acquiritur velociter pe ribit nec fraudulentus fruetur eo.Alii vero dicunt ꝙ ſignifi cat ſtigmatizare ſiue ſignare.i.ſigna vel ſtigmata in rebus propriis ponere:vt inter alienas poſſint cognoſci vel inue niri.& in lingua chaldaica ſignificat adurere.Dañ.3.Et ca pillus capitis eorum non eſſet aduſtus.Item חֲרַכִּים Chara chim.cancelli.Canti.2.Proſpiciens per cancellos. & ſolum inuenitur in numero plurali in predicto loco.

חָרוּל Charul.ſentis.vrtica.ſpina. Iob.30. Et eſſe ſub ſenti bus delicias computabant.Prouer.14. Et ecce totum repleuerant vrtice.Soph.2.Siccitas ſpinarũ & aceruũ ſalis.

חָרַם Charam.delere.deſtruere.deſolare.occidere. anathe matizare.deuouere. cõſecrare. Nu.21. Delebo vrbes

eius. Eſdre.10. Auferetur vniuerſa ſubſtantia eius. Pro q̃ hebrei legunt.Deſtruetur vniuerſa ſubſtantia eius:ſiue oc cidentur vniuerſa pecora eius.Eſa.11.Et deſolabit dñs lin guam maris egypti.Item ſignificat occidere ſiue interfice re.vt Exo.22.Qui immolat diis occidetur.Nu.21.Quem ille interfecit ſubuerſis vrbibus eius.Ioſ.6.Et interfecerũt omnia que erant in ea.& in eodẽ.10.Regemq̃ illius inter fecit.& in eodẽ.Sed omne quod ſpirare poterat interfecit. Hiere.50.Diſſipa & interfice. & in eodẽ. Et interficite eã. Item ſignificat anathematizare. vt Ioſ.6. Vos aũt cauete ne de his que precepta ſũt quippiam cõtingatis & ſitis pre uaricationis rei:& omnia caſtra iſrael ſub peccato ſint.pro quo hebrei legunt. Vos aũt cauete ab anathemate ne ana thematizemini:& accipiatis de anathemate: & ponatis ca ſtra iſrael in anathemate.Sed beatus Hieronymus tranſtu lit ſenſum.Ponitur etiã pro conſecrare vel deuouere aliqd dño:ne quis eo fruatur q̃ſi ſit anathema.Leuit.27.Et poſ ſeſſio conſecrata ad ius pertinet ſacerdotum .& in eo.Om̃e quod domino conſecratur ſiue homo fuerit ſiue animal. & in eo.Quidquid ſemel fuerit conſecratum ſanctum ſan ctorum eſt domino.& inde חֵרֶם Cherem.i.cõſecratio.ana thema:occiſio. interfectio.rete.ſiue ſagena. vt Leuit. 27. Et omnis conſecratio que offertur ab homine nõ redime tur.pro quo he.le.Et omnis conſecratio que cõſecratur vł deuouetur ab homine.vbi ponitur verbum & nomẽ ab eo deriuatum.Nu.15. Omne quod ex voto reddiderint filii iſrael tuum erit.Pro quo he.le.Omnis conſecratio.i.om̃e quod deuouetur in iſrael.ſ.domino:tuum erit.& cõmuni ter ponitur pro anathemate.Deut.7.Ne fias anathema ſi cut & illud eſt.& in eodem.Quia anathema eſt.& in eo.13. Et non adherebit de illo anathemate quicq̃ in manu tua. & Ioſ.6. Sitq̃ ciuitas hec anathema.& in eo.Tulerũtq̃ de anathemate.& in eo.Quia pollut9 eſt anathemate. Zach. 14.Et anathema non erit amplius.Malach.4.Et percutiã terram anathemate. ſcribitur etiã cum he in fine.vt Nu.21 Et vocauit nomen loci illius horma.i.anathema. Item po nitur pro morte vel interfectiõe.vt.3.Reg.20.Quia dimi ſiſti virum dignum morte de manu tua.Eſa.14.Et ſup po pulum interfectionis mee ad iudicium.Mich.7. Vir fratrẽ ſuum ad mortem venatur.Significat etiam rete vel ſagena quibus aues vel piſces capiuntur.vt Eccſ.7. Que laqueus venatorũ eſt & ſagena cor eius.Ezech.26.Siccatio ſagena rum erit in medio maris. Abach.1. Traxit illud in ſagena ſua.& in eodem.Propterea immolabit ſagene ſue. Itẽ חָרוּם Charum.i.ille qui habet maculam in naribus.ſ.qui habet naſum grandiorem vel minorem quam homines commu niter hñt.vt Leuit.21.Si vel puo vel grãdi vel torto naſo.

חֶרְמֵשׁ Chermes.falx.Deut.23.Falce autem non metes. & ſolum inuenitur in predicto loco.

חֶרֶס Chéres.ſol.vt Iob.9.Qui precipit ſoli & nõ oritur. Scribitur etiam cum he in fine.& dicitur חַרְסָה Char ſa.vt Iudi.14. Die ſeptimo ante ſolis occubitum. & inde חַרְסִית Charſith.i.orientalis ſecundũ hebreos.vt Hiere.19 Iuxta introitũ porte fictilis.Pro quo hebrei legunt. Iuxta introitum porte orientalis.Poteſt etiam deriuari a dictione חֶרֶשׂ Chares.Que ſignificat teſtam ſiue fictile:quia ſecũdũ hebreos frequenter ponitur littera ſin cum apice cibbo leth pro littera ſamach.vnde beatus Hieronymus in expla nationibus ſuper Eſaiam capl'o.19.ſic ait. Chéres em̃ ver bũ ambiguum eſt & teſta dicitur & ſol. eo q̃ vtrũq̃ areat & ſiccum ſit.hec Hieronymus.Item חֶרֶס Cahres.i. pruri go.Deut.28.Scabie quoq̃ & prurigine.

חָרַף Charaph.exprobrare.improperare.blaſphemare. cõ uiciari.ignominiam facere.reprehendere.morti uel diſcri mini ſe offerre.hyemare. Iudi.8.Super quibus exprobra ſtis mihi dicentes.1. Reg.17. Ego exprobraui agminibus iſrael hodie.& in eo. ad exprobrãdũ em̃ iſrael aſcẽdit. & in eodem.Quis eſt enim hic philiſteus incircunciſus qui ex probrauit aciem dei viuentis.2.Reg.22. Et blaſphemauit iſrael.& in eo.23.Quando exprobrauerunt philiſtiim.4. Reg.19.Cui exprobraſti & quem blaſphemaſti.Ps.41. Ex probrauerunt mihi qui tribulant me inimici mei. Ps.54. Q̃m ſi inimicus me9 maledixiſſet mihi.pro quo btũs Hie ronymus in pſalterio iuxta he.ve.trãſtulit.Non em̃ inimi cus exprobrauit mihi.Ps.68.Et opprobria exprobrãtium tibi ceciderunt ſuper me.Ps.73.Vſq̃quo deus impropera bit inimicus.Ps.118.Et rñdebo exprobrãtib9 mihi verbũ. Prover.27.Vt poſſim exprobrãti reſpõdere ſermonem.& inde חֶרְפָּה Cherpa.i.opprobrium.improperiũ.ignominia vt Geñ.30. Abſtulit de9 opprobrium meũ.1.Reg.17.Et tu lerit opprobriũ de iſrael. 2.Reg.13.Ego em̃ ferre non pote ro opprobriũ meũ.Ps.21.Opprobriũ hoim̃ & abiectio ple bis.Ps.68.Improperium expectauit cor meũ.Eſa.4. Au fer opprobrium noſtrũ.& in eo.20.Ad ignominiam egy pti.& in plurali חֶרְפּוֹת Cherphoth ſiue חֲרָפוֹת Charaphoth Ps.68.Et opprobria exprobrantiũ tibi. Dañ.12. Alii in op probriũ vt videant ſemp.Q̃d in hebreo legitur pluraliter ſcilicet in opprobria.Significat ẽt reprehẽdere.vt Iob.27 Neq̃ em̃ reprehẽdit me cor meũ.Et ſecũdũ hebreos ſigni ficat etiã deſponſare.vt Leuit.19.Pro eo q̃d nos habemus Que ſit ancilla etiã nobilis.hebrei legunt. Que ſit ancilla deſponſata viro.Sed nõ habet ſimile vnde ſignificet deſpõ ſare.Significat ẽt offerre ſe diſcrimini vel morti.vt Iudi.5. Zabulon vero & Neptalim obtulerunt animas ſuas morti. Item חָרַף Charaph.i.hyemare.vt Eſa.18.Et oẽs beſtie ter re ſuper illũ hyemabunt.& inde חֹרֶף Chóreph.i.hyems.vt Geñ.8.Eſtas & hyems.Amos.3.Et percutiã domũ hyema lem cũ domo eſtiua.Zach.14.In eſtate & hyeme erũt.Item ponitur pro frigore.vt Prouer.20.Propter frig9 piger ara re noluit.Ponitur etiã pro iuuẽtute vel adoleſcẽtia. vt Iob. 29.Sicut fui in diebus adoleſcentie mee.

חָרַץ Charas.mutire.latrare.inire prelium.decernere.pre ſcindere.decidere.Exo.11. Apud oẽs aũt filios iſrael non mutiet canis.Ioſ.10.Nullus contra filios iſrael mutire auſus eſt.& aliqui hebrei exponũt pro mutire.ſ.mouere lin guam & exacuere.Itẽ ſignificat inire preliũ.vel ſecũdũ he breos exacuere ſe ad preliũ.vt.2.Reg.5.Tũc inibis preliũ. Itẽ ponitur pro decernere.vt.3.Reg.20. Hoc eſt iudicium tuũ quod ipſe decreuiſti.& inde נֶחֱרָצָה Necheraſa.i. conci ſa vel deciſa.pro quo beatus Hieronymus tranſtulit Abbre uiationẽ.Eſa.10.Conſumationẽ enim & abbreuiationem dñs deus exercituũ faciet.& in eo.28.Conſumationẽ enim & abbreuiationem audiui.Quod hebrei exponunt conſu mationẽ deciſam uel definitam.& inde חָרוּץ Charus.i.pre ciſio vel conciſio aut abbreuiatio.Iob.14.Breues dies ho minis ſunt. Eſa.10.Conſumatio abbreuiata.i.deciſa vel de finita.Ioel.3.Populi in valle cõciſiõis.& in eo.Quia iuxta eſt dies dñi in valle cõciſionis.Significat etiã חָרוּץ Charus ſecũdũ hebreos hominẽ rectũ & iuſtum vel diligentẽ cui9 opera ſunt deciſa & definita ratiõe & intellectu.Pro q̃ btũs Hieronymus trãſtulit fortẽ vel robuſtũ.vt Prouer.10.Ma nus aũt fortium diuitias parat.& in eo.12. Manus fortium dominabitur.& in eo.21.Cogitatiões robuſti ſemp in abũ dantiã.Ponitur etiã pro diligente vel ſollicito.Itẽ חָרוּץ Cha rus.ſignificat inſtrumentũ quo frumentum trituratur ſiue excutitur:eo quod eſt acutum & ſcindit fruges.vt Eſa.28.

Non eñ in serris triturabitur git. vbi ponitur pro serris. & in eo. 41. Ego posui te quasi plaustrum triturans. vbi ponitur pro triturãte. & in plurali חֲרֻצוֹת Charusoth. i. plaustra quibus trituratur. vt Amos. 1. Eo qđ triturauerunt in plaustris ferreis galaad. & inde חֲרִיצֵי Charise. Pro quo beatus Hieronymus transtulit Carpẽta. vt. 2. Reg. 13. Et circũegit super eos ferrata carpenta. s. scindẽtia. & 1. Paralip. 20. Et fecit super eos tribula & trahas & ferrata carpẽta transire. Ponitur etiam חֲרִיצֵי Charise pro caseis vł pro formelis casei. vt. 1. Reg. 17. Et decem formelas casei has deferes. pro quo hebrei legunt. Decẽ caseos lactis hos deferes. ponitur ẽt חָרוּץ Charus pro habẽte cicatricẽ. vt Leuit. 22. Si cicatricem habens si papulas. Item חָרוּץ Charus. i. menia siue murus: eo quod in parte supiori tendunt ad acuitatẽ. Dañ. 9. Edificabitur platea & muri. Item חָרוּץ Charus. i. aurũ. vt Iob. 41. Sternet sibi aurũ quasi lutum. Ps. 76. Et posteriora dorsi eius in pallore auri. Prouer. 3. Melior est acquisitio eius negociatione auri. & in eo. 8. Doctrinã magis q̃ȝ aurum eligite. & in eo. Melior est fructus eius auro & lapide precioso. & in eo. 12. Et substantia hominis erit auri preciũ. Zach. 9 Et aurũ vt lutũ platearũ. Itẽ חֲרַץ Charas in lingua chaldaica significat lumbũ vel renes. Dañ. 15. Et compages renum eius soluebantur.

חַרְצֹב Charsub. nodus siue colligatio. & solum inuenitur in nũero plurali. s. חַרְצֻבּוֹת Charsuboth. vt Esa. 58. Dissolue colligationes impietatis. Ps. 72. Quia non est respectus morti eorũ. pro quo he. le. Quia nõ sũt colligationes siue vincula morti eorũ. Beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Quia nõ cogitauerũt de morte sua. i. nõ sunt eis colligantia & innodatiões morti eorũ.

חַרְצָן Charsan. acinus. i. granulũ vue. & solũ inuenitur in numero plurali. vt Nu. 6. Ab vua passa vsq; ad acinum. pro quo hebrei. le. Ab acinis vsq; ad folliculũ. s. vue.

חָרַק Charac. fremere. frendere. stridere. s. dentib⁹. vt Iob. 16. Infremuit cõtra me dentibus suis. Ps. 34. Frẽduerunt super me dentibus suis. Ps. 36. Et stridebit sup eũ dentibus suis. Ps. 111. Dentibus suis fremet & tabescet. Threñ. 2 Et fremuerunt dentibus.

חָרַשׁ Charas. silere. tacere. dissimulare se audire. obsurdescere. tacitũ cogitare. arare. Geñ. 34. Siluit donec venirent. Nu. 30. Et tacuerit voti rea erit. & in eo. Qua die audierit vir & nõ cõtradixerit: voti rea erit. Pro q̃ he. le. Qua die audierit vir & tacuerit: voti rea erit. & est idẽ sensus cũ littera nostra. & in eo. Si audierit vir & tacuerit. & in eodẽ. Qđ si audiens vir tacuerit. Iudi. 16. Et ibi tota nocte cũ silentio prestolabantur. pro quo. he le. Et siluerũt ibi tota nocte. 1. Reg. 7. Ne cesses ꝑ nobis clamare ad dñm deũ nr̃m. idest ne sileas a clamore. Nee. 5. Et siluerunt nec inuenerũt quid responderent. Iob. 11. Tibi soli tacebũt hoies. & in eo. 41. Non parcam ei. Pro quo he. le. Non tacebo mendacia eius. Ps. 27. De⁹ me⁹ ne sileas a me. Ps. 34. Vidisti dñe: ne sileas. Ps. 38. Ne sileas qm̃ aduena ego sum apud te. Ps. 49 De⁹ noster nõ silebit. Esa. 41. Taceant ad me isule. & in eo. 42. Silui patiens fui. Soph. 3. Silebit in dilectiõe sua. Item significat dissimulare se audire: vel obsurdescere. vt. 1. Reg. 10. Ille aũt dissimulauit se audire. Mich. 7. Et aures eorum surde erũt. & inde חֵרֵשׁ Cheres. i. surdus. Exo. 4. Aut quis fabricatus est mutũ & surdũ. Leuit. 19. Non maledices surdo. Ps. 37. Ego aũt tanq̃ȝ surdus non audiebã. Ps. 57. Sicut aspidis surde. Esa. 29. Et audient in die illa surdi verba legis. & in eo. 35. Et aures surdorum patebunt. & in eo. 42. Surdi audite. & inde חֶרֶשׁ Cheres. i. tacite siue clam. pro q̃ beatus Hieronymus transtulit in abscondito. Ios. 2. Misit igitur Iosue fili⁹ nun de sethim duos viros exploratores in abscondito. Item חָרַשׁ Charas. i. tacite cogitare: vel tacite cõtemplari. vt Geñ. 24. Ipse aũt cõtemplabatur eam tacite. 1. Reg. 23. Quia prepararet ei saul clã malũ. i. tacite cogitaret. Iob. 4. Quin potius vidi eos qui operantur iniquitatem. pro quo he. le. Quin potius vidi cogitantes iniquitatem. Prouer. 3. Ne moliaris amico tuo malũ. pro quo he. le. Ne cogites contra amicũ tuũ malũ. & in eo. 6. Cor machinãs cogitationesq; pessimas. i. cogitans. & in eo. 12. Dol⁹ in corde cogitantiũ mala. & inde חָרָשׁ Charas siue חוֹרֵשׁ Chores. i. faber. artifex. opifex. siue industrius. vt Geñ. 4. Qui fuit malleator & faber. 1. Reg. 13. Porro faber ferrarius nõ inueniebatur in om̃i terra israel. 2. Reg. 5. Artifices lignorũ artificesq; lapidum. 3. Reg. 7. Artificem erarium & plenũ sapientie. 4. Reg. 24. Et omnẽ artificẽ & inclusorem. 1. Paralip. 4. Genuit ioab patrẽ vallis artificũ: ibi quippe artifices erant. Esa. 44. Fabri eñ sunt ex hoibus. & in eo. Faber ferrarius lima operatus est. & in eo. Artifex lignarius extẽdit normã. Hiere. 29. Et faber & inclusor. Ezech. 21. Fabricantiũ interitũ. Ponitur ẽt pro sculptore. Exo. 28. Opere sculptoris & celatura gẽmarii. Item põitur pro architecto. Esa. 3. Et sapientem de architectis & prudẽtẽ eloquii mystici. & inde חֲרֹשֶׁת Charoseth. i. artificium siue fabrefactio. vt Exo. 31. Marmore & gẽmis & diuersitate lignorũ. pro quo hebrei legũt. Et in artificio lapidis & in artificio siue fabricatione lignorũ. Est etiã חֲרֹשֶׁת Charoseth nomẽ proprium loci. vt Iudi. 4. Ipse aũt habitabat in charoseth gentiũ. Itẽ חָרַשׁ Charas. i. arare. vt Deut. 22. Nõ arabis in boue simul & asino. Iudi. 14. Si non arassetis in vitula mea. Ps. 128. Supra dorsum meũ fabricauerũt pctõres. pro quo beat⁹ Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Sup ceruicem meã arauerũt arantes. Hiere. 26. Sion quasi ager arabitur. Ezech. 17. Exaratũ super latitudinẽ cordis eorũ. Amos. 6. Aut arari potest bubalis. & inde חָרִישׁ Charis. i. aratio siue tẽpus arandi. Geñ. 45. Quibus nec arari poterit nec meti. Pro quo he. le. In quib⁹ nec erit aratio nec messis. Exo. 34 Die septimo cessabis arare & metere. pro quo he. le. Die septimo cessabis siue quiesces: in aratiõe & in messe quiesces 1. Reg. 8. Et aratores agrorũ suorũ. pro quo he. le. Et ad arandũ arationẽ suã. & inde מַחֲרֶשֶׁת Macharesеth. i. vomer siue aratrũ. vt. 1. Reg. 13. Vt acueret vnusquisq; vomerẽ suum & ligonẽ & securim & tridentẽ & sarculũ. vbi ponitur etiam pro sarculo. & in eodẽ. Retuse erant acies vomerũ. & inde חֲרִישִׁית Charisith. i. vehemẽs aut validus ventus: secũdum hebreos: qualis solet accidere in tẽpore arandi. Pro q̃ beat⁹ Hieronymus transtulit vrentẽ. Ione. 4. Vẽto calido & vrẽti. Item חֹרֶשׁ Chores. virgultũ densis frondibus. Ezech. 31 Et frondibus nemorosis. Ponitur etiã in translatiõe nostra pro aratro secundũ aliam significationẽ supradictam. Esa. 17. Sicut aratra & segetes que derelicta sunt a facie filiorum israel. Sed etiam in predicto loco hebrei legũt. Virgultũ & ramũ. vt dictũ est supra in dictiõe אָמַר Amar: Inde חֹרְשָׁה Chorsa. i. siluane. mus. salt⁹. vt. 1. Reg. 23. Porro dauid erat in deserto ziph in silua. & in eo. Et abiit ad dauid in siluã. & in eodẽ. Mansitq; dauid in silua. & in eo. Ecce dauid latitat apđ nos i locis tutissimis silue. & in plurali חֳרָשִׁים Charasim. 2. Paralip. 27. Et i saltibus castella & turres. Itẽ חֶרֶשׂ Cheres. cum apice ceboleth in littera sin. i. testa. testeus. fictilis. vt Leuit. 6. Vas aũt fictile in quo cocta est confringetur. Iob. 2. Qui testa saniem radebat. Ps. 21. Aruit tanq̃ȝ testa virtus mea. Esa. 16. Ad murũ cocti lateris. vbi ponitur ꝑ cocto latere. & in eo. 30. Et non inuenietur de fragmentis ei⁹ testa. & in eo. 45. Testa de samiis terre. Pro quo he. le. Testa

de testis terre. & est idẽ sensus. Nã de insula samo afferebantur vasa testea que vasa samia appellabantur. Threñ. 4. Quomõ reputati sunt in vasa testea. Ezech. 23. Et fragmẽta eius deuorabis. pro quo he. le. Et testas eius. i. fragmenta teste eius confringes. s. dẽtibus. Item חֶרֶשׂ Chares. i. sol. vt Iob. 41. Sub ipso erunt radii solis. De quo vide supra in dictione חֶרֶס Chares cum samach in fine. & solum in predicto loco scribitur cũ sin in fine loco samach.

חָרַת Charuth. sculpere. vt Exo. 32. Scriptura q̃q; dei erat sculpta in tabulis.

חָשׁ Chas. festinare. De quo vide supra in dictione חוּשׁ Chus.

חֲשַׁשׁ Chasas. calor siue ardor. Esa. 5. Et calor flãme exurit. & in eo. 33. Concipietis ardorem & parietis stipulã. Hebrei vero dicunt ꝙ significat quisquilias.

חָשַׁב Chasab. cogitare. existimare. putare. reputare. estimare. in precio habere. numerare. vel cõputare. aut supputare. Geñ. 50. Vos cogitastis de me malum. & in eodem. Sed deus vertit illud in bonum. Pro quo hebrei legũt. Sed deus cogitauit illud in bonum. 2. Reg. 41. Quare cogitasti huiuscemodi rem. Ps. 34. Cogitantes mihi mala. & in eodem. Loquentes dolos cogitabant. Ps. 39. Domin⁹ sollicitus est mei. i. cogitauit pro me. Ps. 40. Aduersum me cogitabant mala mihi. Ps. 72. Existimabã vt cognoscerẽ hoc. Ps. 76. Cogitaui dies antiq̃s. Ps. 118. Cogitaui vias meas. Prouer. 16. Qui attõitis oclis cogitat mala. & i eo. 24. Qui cogitat mala facere. Ezech. 11. Hi sunt viri qui cogitant iniquitatẽ. Threñ. 2. Cogitauit dñs dissipare murũ filie sion. Osee. 7. Et in me cogitauerunt malitiam. Amos. 6. Sicut dauid putauerunt se habere vasa cantici. Mich. 2. Ve qui cogitatis inutile. & in eodẽ. Ecce ego cogito super familiam istã. Naum. 1. Quid cogitatis contra dominũ. & in eodem. Ex te eñ exiuit cogitans cõtra dñm. Ione. 1. Et nauis periclitabatur conteri. pro quo he. le. Et nauis putabatur conteri siue cogitabat conteri. i. viri nauis cogitabant nauem cõteri. Malach. 3. Timentib⁹ dñm & cogitantibus nomẽ eius. Itẽ significat reputare siue extimare. aut in precio habere. Geñ. 15. Et reputatum est ei ad iustitiã. & in eodẽ. 31. Nõne quasi alienas reputauit nos. Nu. 18. Vt reputetur vobis in oblationem primitiuorũ. & in eo. Et reputabitur vobis q̃si de area & de torculari. & in eo. 23. Et inter gentes nõ reputabitur. Deut. 2. Terra gigantũ reputata est. 1. Reg. 1. Estimauit ergo eã heli temulentã. 3. Reg. 10. Non erat argẽtũ neq; alicuius precii putabatur in diebus salomonis. 2. Paralip. 9 Argentum in diebus illis pro nihilo reputabatur. Iob. 18. Quare reputati sumus vt iumenta. & in eo. 41. Estimauit abyssum quasi senescentem. Ps. 43. Estimati sumus sicut oues occisionis. Prouer. 17. Stultus si tacuerit sapiens reputabitur. Esa. 2. Q̃m excelsus reputatus est ipse. & in eo. 13. Qui argentum non querant. i. non estiment: vł pro nihilo reputent illud. & in eo. 29. Et chermel in saltum reputabitur: & in eo. 33. Non reputabit homines. & in eo. 53. Vnde nec reputauimus eum. & in eodẽ. Et nos putauimus eum quasi leprosum. Threñ. 4. Quomõ reputati sunt in vasa testea. Item significat numerare siue supputare vel computare. vt Leuit. 25. Cõputabuntur fructus ex eo tp̃e quo vendidit. & in eo. Supputatis dũtaxat annis a tp̃e vẽditionis sue. & in eo. Ponet rationẽ cũ eo iuxta annorũ numerum. i. numerabit vel supputabit cũ eo. 4. Reg. 12. Et nõ fiebat ratio iis hominibus qui accipiebãt pecuniã. i. non numerabatur vel non supputabatur eis. & sequitur sed in fide tractabant eam. & in eo. 22. Verũtñ nõ supputetur eis argentũ. Ps. 31. Beatus vir cui non imputauit dñs peccatũ. & inde מַחֲשָׁבָה

Machasaba siue מַחֲשֶׁבֶת Machasebeth. i. cogitatio: siue existimatio. Geñ. 6. Et cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malũ. Hiere. 18. Et cogito contra vos cogitationẽ. Ezech. 38. Et cogitabis cogitationẽ pessimã. & in plurali מַחֲשָׁבוֹת Machasaboth. i. cogitationes. vt Exo. 31. Ad excogitandũ quidquid fabre fieri potest. Pro quo he. le. Ad excogitandum cogitationes ad faciendum. & in eo. 35. Ad excogitandum cogitationes & faciendum. Iob. 5. Qui dissipat cogitationes malignorũ. Ps. 39. Et cogitationibus tuis non est qui similis sit tibi. Ps. 55. Aduersum me oẽs cogitatiões eorũ. Esa. 55. Non eñ cogitationes mee cogitationes vestre. Hiere. 11. Quia cogitauerunt super me cogitatiões. & in eo. 18. Venite & cogitemus cõtra ieremiã cogitationes. & idẽ חֹשֵׁב Choseb. i. polymitari⁹ siue op⁹ polymitariũ vł plumariũ. eo qđ fit multa cogitatiõe & industria. Exo. 26. Opere plumario facies. & in eo. 28. Opere polymito. & in eo. 35. Vt faciat opera abietarii & polymitarii & plumarii. & inde חֵשֶׁב Ceseb. i. ipsa cõtextura ingeniosa & subtilis. vt in eo. 28. Ipsa quoq; textura & cũcta operis varietas. Scribitur etiam cũ mem in principio. & dicitur מַחֲשֶׁבֶת Machasabeth. i. illud quod subtiliter excogitatur vel adinuenitur. vt in eodẽ. 35. Quidquid fabre adinueniri põt. Inde חֶשְׁבּוֹן Chesbon. i. cogitatio. ratio. numeratio. cõputatio. Eccľs. 7. Et quererem sapientiã & rationẽ. & in eo. 9. Quia nec op⁹ nec ratio nec sapientia nec scientia erunt apud inferos. & in plurali חִשְּׁבֹנוֹת Chisebonoth. Pro quo beatus Hieronym⁹ transtulit machinas siue questiones. vt. 2. Paralip. 26. Et fecit in ierusalẽ generis machinas. Eccľs. 7. Et ipse se infinitis miscuerit questionibus.

חָשָׁה Chasa. tacere. silere. negligere. 4. Reg. 2. Et ego noui: silete. Nee. 8. Leuite silentiũ faciebant in omni populo. i. silere faciebant omnẽ populũ. Ps. 27. Ne qñ taceas a me. Ps. 106. Et siluerunt fluctus eius. Eccľs. 3. Tempus tacendi & tempus loquendi. Esa. 42. Tacui semp. & in eodẽ. 58. Nec cogitasti in corde tuo quia ego tacens. & in eo. 62. Propter sion non tacebo. Ponitur etiam pro negligere. vt Iudi. 18. Nolite negligere nolite cessare. 3. Reg. 22. Et negligimus tollere eam de manu regis syrie.

חֲשַׁח Chasach. in lingua chaldaica significat oportere vel opus esse aut necesse esse. Dañ. 3. Non oportet nos de hac re respõdere tibi. Esdre. 4. Qđ si necesse fuerit vitulos & agnos. & in eo. 7. Sed & cetera quibus opus fuerit.

חָשַׁךְ Chasach. obscurare. cõtenebrare. denigrare. Geñ. 10 Operuerũtq; vniuersam supficiẽ terre vastãtes oĩa. Pro quo he. le. Operuerũtq; vniuersam supficiẽ terre & obscurata vel contenebrata est terra. Iob. 38. Quis est iste inuoluens sentẽtias sermõibus impitis. pro quo he. le. Quis est iste obscurans cõsiliũ sermonibus absq; sciẽtia. & est idẽ sensus cum lr̃a nostra. Ps. 68. Obscurẽtur oculi eorum ne videant. Ps. 73. Quoniã repleti sunt qui obscurati sunt terre domibus iniquitatum. Ps. 104. Misit tenebras & obscurauit. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. & similiter. Ps. 138. Quia tenebre non obscurabuntur a te. Eccľs. 12. Anteq̃ȝ tenebrescãt sol & luna & stelle. Esa. 5. Et lux obtenebrata est in caligine eius. & in eo. 13. Obtenebratus est sol in ortu suo. Hiere. 13. Date domino deo vestro gloriã anteq̃ȝ contenebrescat. Threñ. 5. Ideo cõtenebrati sũt oculi nostri. Amos. 8. Tenebrescere faciam terram in die luminis. Significat etiam denigrare. vt in eodẽ. 4. Denigrata est sup carbones facies eorum. Ezech. 30. Et in taphnis nigrescet dies. Sed in predicto loco in hebreo scribitur חָשַׂךְ Chasach cum ceboleth in littera sin. Quod significat vitare siue prohibere aut cessare vt infra dicetur: vnde in predi

חשך cto loco hebrei legũt. & in taphnis cessabit dies. inde חשך Chósech.i.obscuritas siue tenebre. & in hebreo legitur sin gulariter.s.tenebra.vt Gen.1.Et tenebre erant super faciẽ abyssi.& in eo.Et diuisit lucem a tenebris. Iob.3. Dies illa vertatur in tenebras.Ps.17.Dñe deus meus illumina tene bras meas.Ps.27.Posuit tenebras latibulum suum. Esa.5. Ponentes tenebras lucem:& lucem tenebras. Ioel.2. Dies tenebrarum & caliginis.& aliqñ scribitur cum he vel aleph in fine & dicitur חשכה Chasecha siue חשוכא Chasocha. vt Geñ.15.Et horror magnus & tenebrosus inuasit eum.Ps. 17.Tenebrosa aqua in nubibus aeris.Ps.138.Sicut tenebre eius ita & lumen eius.Dañ.2.Nouit in tenebris constituta. & aliqñ scribitur cũ mem in principio & dicitur מחשך Ma chsach.vt Esa.29.Quorũ sunt in tenebris opa.Ps.87.Et notos meos a miseria.Pro quo he.le.Noti mei contenebra tio.i.non video eos ac si essent in tenebris.Et beatus Hiero nymus in psalterio iuxta hebraicã veritatem trãstulit.No= tos meos abstulisti.Qđ etiã potest legi: si scribatur cũ pũ= cto ceboleth in littera sin:vt infra dicetur.& pluraliter decli natur השכים Chasechim siue מחשכים Machasachim.i. ob= scuritates siue tenebre.vt Esa.50.Qui ambulat in tenebris & non est lumen ei.Threñ.3.In tenebris collocauit me.

חשך Chasach.cum apice ceboleth in littera sin.vitare.cui= tare.prohibere.retinere.reseruare.custodire.s.a pec= cato vel a malo.cessare facere.siue cessare.Geñ.20.Et ideo custodiui te ne peccares in me.i.prohibui siue retinui te ne peccares in me.Et in eo.22.Et non pepercisti filio tuo vni genito propter me.Pro quo hebrei legunt. Non prohibui sti siue non vitasti filium tuum vnigenitum a me. & in eo. 39.Neqȝ quicqȝ est quod non in mea sit potestate.pro quo hebrei legunt.Et non prohibuit siue non vitauit vel nõ re tinuit a me quicqȝ.1.Reg.25. Et seruum suum custodiuit a malo.i.phibuit vel retinuit a malo.Esdre.9. Liberasti nos de iniquitate nostra.Pro quo he.le.prohibuisti nos. Iob.30 Et faciem meã cõspuere non verentur.pro quo he.le. Et a facie mea non euitauerunt conspuere. & est idem sensus cũ littera nostra.& in eo.38.Que preparaui in temp⁹ hostis. Pro quo he.le.Que reseruaui vel retinui ad tempus hostis siue ad tempus tribulationis.Ps.18.Et ab alienis parce ser= uo tuo.Pro quo hebrei legunt.A superbis quoqȝ prohibe seruum tuum. Vnde beatus Hieronym⁹ in psalterio iuxta hebraicam veritatẽ transtulit.A superbis quoqȝ libera ser= uum tuum.Prouer.10.Qui aũt moderatur labia sua prudẽ tissimus est.i.qui prohibet vel retinet labia sua.Item signi ficat cessare.vt Iob.16.Non quiescet dolor meus.i.non ces= sabit.& supra in eodem.Et mouerem labia mea quasi par= cens vobis.pro quo hebrei legunt.Et motus labiorũ meo= rum cessaret siue quiesceret.Prouer.21. Qui aũt iustus est tribuet & non cessabit.Esa.14.Subiicientem in furore gẽ tes crudeliter.Pro quo hebrei legunt. Subiicientem in fu= rore gentes persecutione incessante siue absqȝ cessatione. & in eodem.58.Clama ne cesses.

חשל Chasal.debilitare.lassare.domare.Deut.25.Et extre mos agminis tui:qui lassi residebãt. Et in ligua chal= daica ponitur pro domare.vt Dañ.2.Quomodo ferrũ cõ= minuit & domat oĩa.Sed etiã in predicto loco hebrei dicũt qȝ significat debilitare vel conterere.

חשמל Chasmal.electrũ.Ezech.1.Et de medio eius quasi species electri.& in eo.Et vidi quasi speciem electri. Scribitur ẽt cũ he in fine & dicitur חשמלה Chasmala. vt in eo.8.Quasi aspectꝰ splẽdoris & visio electri.Et dicũt aliqui hebrei qȝ significat angelum sic nominatum. Sed beatus Hieronymus in suis explanationibus dicit qȝ significat ele ctrum:& quod est argento auroqȝ preciosius.

חשמן Chasman.legatus.vt.Ps.67.Venient legati ex egy pto.& solum inuenitur in numero plurali in predi= cto loco.

חשן Chósen. pectorale siue rationale.i.ornamentũ sacer= dotale: quod summus sacerdos gerebat supra pectus & cor suum.Exo.25.Ad ornandum ephod & rationale. & in eo.28.Rationale quoqȝ iudicii facies.& in eodẽ.Portabitqȝ Aaron noĩa filiorũ israel in rationali iudicii sup pectꝰ suũ.

חשף Chasaph.discoopire.nudare.reuelare.haurire.exhau rire.Ps.28.Et reuelauit cõdensa.Esa.20. Discooper= tis natibꝰ ad ignominiam egypti.& in eo.47.Discooperi humerum tuum.& in eo.52.Parauit dñs brachium sanctũ suum.pro quo he.le.Reuelauit siue discooperuit dñs bra= chium sanctum suũ.Hiere.13.Vnde & ego nudaui femora tua.Ezech.4.Et brachium tuum erit extentũ.pro quo he. le.Et brachium tuum discoopertum siue nudatum. & inde מחשף Machsoph.i.nudatio siue discoopertio.pro quo bea tus Hieronymus transtulit spoliatum.Geñ.30. In his que spoliata.i.nudata fuerat candor apparuit. Significat etiam haurire.vt Esa.30.Aut hauriatur parum aque de fouea.Ag gei.2.Et intraretis ad torcular vt exprimeretis quinquagi ta lagenas.pro quo he.le.Et itraretis ad torcular ad exhau riendũ quinquaginta lagenas.Inde חשיפי Chasiphe.i.par ui greges.vt.3.Reg.20. Quasi duo parui greges caprarũ.

חשק Chasac. adherere.concupiscere.diligere. Amore iũ= ctum esse.vt Geñ.34.Sichem filii mei adhesit anima filie vestre.Deut.7.Non quia cunctas gentes numero vin= cebatis iunctus est vobis dñs.i.adhesit vobis.Esa.38.Tu au tem eruisti animam meam vt nõ periret.pro quo.he.le.Tu autem dilexisti siue desiderasti animã meam.i.tu autem ad hesisti anime mee vt non periret.& inde חשק Chésec.i. il= lud quod optatur vel desideratur.vt.3.Reg.9.Et oĩe quod optauerat & voluerat facere.Itẽ significat vestire siue coope rire aliquid laminis siue celaturis aureis vel argenteis:co quod adheret & iungitur illud aurum vel argentum ei rei cui apponitur.vt Exo.27.Omnes colũne atrii vestite erant argenteis laminis.& in eodem.38.Sed & ipas colũnas atrii vestiuit argento.Et inde חשוק Chasuc.i.illa celatura argẽ= tea:qua columna vestiebatur.vt in eodem.27.Capita cum celaturis suis habebunt argentea.& in eodẽ.38.Capita co= lumnarum & tota operis celatura argẽtea.Item חשוק Cha suc.i.radius rotarum.eo quod est infixus & iunctus rote.3. Reg.16.Et axes & radii earum.

חשר Chasar.cribrare.2.Reg.22.Cribrans aquas de nubi bus.Hebrei tñ dicunt qȝ significat dẽsitatem siue col ligantiam. Vnde ipsi legunt. Densitas aquarum . vbi po= nitur חשרת Chesrath cum tau in fine.Significat etiam ex= tremã circũferentiam rotarum:quã translatio nostra canthũ vocat.vt.3.Reg.7.Et axes earũ & radii & canthi.

אחשתרנים Achastheranim.veredarii. De q̃ vide supra i littera aleph.

חתת Chathath. pauere. expauescere. timere. formidare. perterrere:siue perterritum esse. Superare:vel supa= tum esse.deficere.confringere:siue confractum esse. Et cõ= muniter scribitur cum simplici tau.vt Deut.31. Noli times re:neqȝ paueas.Iosꝰ.1.Noli metuere & noli timere.2. Para= lip.20.Nolite timere nec paueatis.Iob.7.Terrebis me per somnia.& scribitur in predicto loco cum duplici tau. & in eo.31.Et despectio propinquorum terruit me. & in eo.32. Extimuerunt nec responderunt.& in eo.41. Qui factꝰ est vt nullum timeat.Ps.17.Et cõponens quasi arcum ereum brachia mea.pro quo he.le.Et cõfractꝰ est vel superatus est arcus ereus brachiis meis.Et similiter.2.Reg.22. Vbi eadẽ verba habentur.Potest etiã deriuari a dictiõe נחת Nachath & esse sensus sicut in littera nostra.De quo infra in suo loco dicetur.Prouer.17.Plus proficit correctio apud prudentẽ quã centum plage apud stultum.Pro quo he.le.Frangit vel conterit correctio vel increpatio apud prudentẽ.Esa.7.De sinet ephraim esse populus.pro quo he.le.Cõfractus erit ephraim a pplo:siue deficiet ephraim a populo.i.ne sit po pulus.& est sensus sicut in littera nostra.& i eo.9.Et sceptrũ exactoris eiꝰ supasti sicut in die madian.& in eo.30. A vo= ce dñi pauebit Assur.& in eo.31.Et pauebunt fugiẽtes prin= cipes eius. & in eo.51.Et iustitia mea non deficiet.Hiere.1. Ne formides a facie eorũ:ne forte timere te faciam vultum eorũ.& in eo.17. Paueant ipsi & nõ pauea ego.& in eo.30. Ne paueas israel.& in eo.46.Vidi ipsos pauidos & terga vertentes.& in eo.49.Et pauere faciam elam coram ini= micis suis. Vbi scribitur cũ duplici tau.& in eo.50. Victus est Marodach.i.confractus vel superatꝰ est.& in eo. Supera ta sunt idola eorum.& in eo.Gladius ad fortes eiꝰ qui time bunt.i.superabuntur.& in eo.51.Et emarcuit arcus eorum idest confractus vel superatus est arcus eorum. Abdic.1. Et timebunt fortes tui a meridie. Abach.2.Et vastitas anima= lium deterrebit eos.Malach.2.Et a facie nominis mei pa= uebat.Ponitur etiam pro descendere.vt Iob.21.Et in pun= cto ad infernum descendũt. De quo vide infra in dictione נחת Nachath.& inde חתת Chathath siue חתית Chithith.i. timor.pauor.terror.formido.vt Geñ.35.Terror dei inua= sit oẽs per circuitũ ciuitates.Ezech.32.Qui dederant quõ= dam formidinẽ suã in terra viuentium.& in eo. Qui posue runt terrorẽ suũ in terra viuentiũ.& in eo.Qui deducti sũt cum interfectis pauentes.pro quo he.le.In pauore suo.Po nitur etiã חתת Chathath.pro plaga.vt Iob.6.Et modo vi dentes plagam meã timetis. & inde מחתה Mechitha.i. pauor siue contritio vel cõfractio.vt Prouer.10.Pauor pau perum egestas eorum.& in eo.Et pauor his qui operantur iniquitatẽ.& in eo.18.Os stulti cõtritio eius.& inde חתחתים Chathchathim.per geminationẽ cheth & tau.i.formidan= tes. vt Eccl's.12. Excelsa qȝ timebũt & formidabũt in via.

חתה Chatha.fouere.s.ignẽ:siue cõgregare aut portare. vt Prouer.6.Nunquid põt hõ abscondere ignẽ in sinu suo.i.fouere vel portare ignẽ in sinu suo.& in eo.25.Pru= nas eñi congregabis super caput eius.Esa.30. Et non inue nietur de fragmentis eiꝰ testa:in qua portetur igniculꝰ de incendio.Ponitur etiam pro pficere.vt Prouer.17.Plꝰ pro ficit correctio apud prudentẽ.Item ponitur pro euellere.vt Ps.51.Euellet te & emigrabit te de tabernaculo tuo. Sed in his duobus locis predictis scribitur sine he in fine & põt de riuari a dictione חתת Chathath.que significat cõfringere. vt supra dictũ est.vel a dictione מחה Macha. De quo infra di cetur.& inde מחתה Machtha.i.vas in quo substentatur vel portatur ignis.Pro quo beatus Hieronymus transtulit thu ribulũ.vt Exo.10.Arreptisqȝ nadab & Abiu thuribulis im posuerũt ignem.& in eo.16.Assumptoqȝ thuribulo quod de prunis altaris ipleuerat. Nu.16.Tollite vnusquisqȝ thu ribula sua.& in eo.Tolle thuribulũ & hausto igni de altari. Significat ẽt vas vbi ea que emuncta erant extinguebãtur. Exo.25.Et vbi ea que emuncta sunt extinguntur.

חתך Chathach. incidere. precidere. determinare. statue= re.beatus Hieronymus transtulit abbreuiare.vt Dañ. 9. Septuaginta hebdomade abbreuiate sunt super populũ tuũ & super vrbẽ sanctã tuã.Hebrei tñ legũt. Precise vel de terminate sunt.& solum inuenitur in predicto loco. Hebrei tñ cõmuniter vtuntur hoc verbo pro incidere. vel precide= re: aut secare.

חתל Chathal.inuoluere.circunligare.fasciare.s.pannis vel linteolis.vt Iob.38.Et caligine illud quasi pannis in= fantie obuoluerẽ.Ezech.16.Nec inuoluta pannis.& in eo. 30. Vt ligaretur pannis & fasciaretur linteolis.

חתם Chatham.signare.sigillare.ligare.sub signaculo clau dere.ratificare.obfirmare.Deut.32.Et signata in the sauris meis.3.Reg.21.Et signauit eas anulo eius.Nee.9.Et Et signant principes nostri.& in eo.10.Signatores aũt fue= runt.Ester.3.Et littere signate ipius anulo misse sunt. Iob. 9.Et stellas claudit quasi sub signaculo.& in eo.14.Signa= sti quasi in sacculo delicta mea.& in eo.24.Perfodit in te= nebris domos: sicut in die cõdixerat sibi.i.sicut in die signa uerat.Nã fures in die considerant & signãt locum per quẽ in nocte perfodiãt domũ.& in eo.37. In manu oim hoim signat.Canti.4.Hortus cõclusus fons signatus. Esa.8. Si= gna legem in discipulis meis.Hiere.32.Scripsi in libro & signaui.& in eo.Et accepi librũ possessionis signatũ.Dañ. 12.Et signa librũ.Item ponitur pro instruere vel erudire. vt Iob.33.Et erudiens eos instruit disciplina. Pro quo he. le.Et in disciplina eorũ signat:siue & in vinculis eorũ signat vel claudit.Ponitur ẽt pro crescere.i.qñ humor crescit & coagulatur:in tantum qȝ claudit meatꝰ p quos fluit. Leuit. 50.Cũqȝ per singula momẽta adheserit carni eius atqȝ cre uerit fedus humor. Inde חתם Chotham.i.sigillũ vel signa= culũ:aut anulus.vt Iob.38.Restituetur vt lutũ signaculum. Canti.8.Pone me vt signaculum super cor tuũ.Ezech.28. Tu signaculum similitudinis.Ponitur ẽt pro anulo in quo est sigillum.vt Geñ.38.Anulum tuũ & armillã & baculum quẽ manu tenes.3.Reg.21.Et signauit eas anulo eiꝰ.& Hie re.22.Si fuerit iechonias filius Ioachin regis iuda anulus in manu dextera mea.Ponitur etiam pro squamis que sunt cõpacte & coniuncte inuicem.vt Iob.41.Cõpactum squa= mis se prementibꝰ.Pro quo he.le. Clausum signaculo stri= cto.Et beatus Hieronymus transtulit sensum.

חתן Chathan.nubere.conubia iungere.coniugio associa= ri.affinitatem contrahere.generum fieri.Deut.7.Nec sociabis cum eis coniugia.Iosꝰ.23.Et cũ eis miscere cõnubia atqȝ amicitias copulare.1.Reg.18. In duobus gener meus eris hodie.et in eo.Nũc ergo esto gener regis.& in eo. Nũ parum videtur vobis generum esse regis.& in eo. Vt fieret gener regis.i.vt cõtraheret affinitatẽ cum rege.& inde חתן Chothen.i.socer.affinis:cognatus.vt Exo.3. Moyses autẽ pascebat oues iethro soceri sui.& in eo.18. Venit ergo ie= thro cognatꝰ moysi.& in eo.Qui egressus in occursum co gnati sui.Nu.10.Dixitqȝ moyses obab filio Raguel madia= nite cognato suo.Iudi.19.Cui rursum locutus est socer. Re peritur ẽt in gñe feminino pro socru.Deut.27.Maledictus qui dormit cum socru sua..Inde חתן Chathan.i.gener.spõ sus.Geñ.19.Habes hic quẽpiã tuorum generum. & in eo. Locutus est ad generos suos. Iudi.15. Samson gener than natei.1.Reg.18. Vt fiam gener regis.Ponitur ẽt pro spõso. Exo.4.Spõsus sanguinum tu mihi es.Ps.18.Et ipse tanqȝ sponsus pcedens de thalamo suo.Esa.61. Tanqȝ sponsum decoratum corona.& in eo.62.Et gaudebit sponsus super sponsam.Hiere.6.Vocem sponsi & vocem sponse. Ioel.2. Egrediatur sponsus de cubiculo suo.& inde חתנה Chathun. i.nuptie siue desponsatio.Cãti.3.In die despõsatiõis illiꝰ.

חתף Chathoph.rapere.festinare.siue aliquid repente age= re.Iob.9.Si repente interroget quis respondebit ei. & inde חתף Chéteph.i.raptor.pro quo beatus Hierony= mus transtulit latronem. vt Prouer.23. Insidiatur in via quasi latro.

חָתַר Chathar. fodere. perfodere. remigare. vt Iob. 24. Perfodit in tenebris domos. Ezech. 8. Et dixit ad me fili hominis fode parietem. & in eo. 12. Perfode tibi parietē & in eodē. Et vespere perfodi mihi parietē. & inde מַחְתֶּרֶת Machthereth .i. fossio siue fossa quā fures faciunt in pariete ad furandū. Exo. 22. Si effringens fur domū siue suffodiens fuerit inuent⁹. pro quo he. le. Si in fossiōe aut in fossa inuentus fuerit fur. Hiere. 2. Non in fossis inueni eos. Ponitur etiā predicta dictio חתר Chathar p descēdere. Amos. 9. Si descenderint vsq; ad infernum. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. Si effoderint in inferno siue in fouea. s. vt abscondant se. Item ponitur translatiue pro remigare vt Ione. 1. Et remigabant viri vt reuerterentur ad aridā.

De incipientibus a littera. ט Tet.

טָאטָא Tata. scopare. vt Esa. 14. Et scopabo eam in scopa. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. & solum inuenitur in predicto loco.

טְאֵב Taab. in lingua chaldaica significat placere: siue bonum videri. Dañ. 6. Tunc vehementer gauisus est super eo. pro quo hebrei legūt. Tunc regi multū placuit super eo.

טָבַח Tabach. occidere. mactare. immolare. Geñ. 43. Occide victimas & instrue conuiuiū. Exo. 22. Si quis furatus fuerit bouem aut ouem & occiderit. Deut. 28. Bos tuus immoletur coram te. i. occidatur. 1. Reg. 25. Et carnes pecorum que occidi tonsoribus meis. Prouer. 9. Immolauit victimas suas. Hiere. 11. Et ego q̄si agnus māsuetus qui portatur ad victimā. i. q portatur ad occidēdū. Threñ. 2. Percussisti nec misert⁹ es. i. occidisti. Inde טֶבַח Tebach siue טִבְחָה Tibcha. i. occisio. aut victima. vt Geñ. 37. Occide victimas. Vbi ponitur verbū & nomen ab eo deriuatum. sicut etiā in aliquib⁹ locis supradictis. Ps. 43. Estimati sum⁹ sicut oues occisionis. Esa. 53. Sicut ouis ad occisionem ducetur. & aliquādo scribitur cū mem in principio & dicitur מַטְבֵּחַ Matbeach. vt Esa. 14. Preparate filios ei⁹ occisioni. & inde טַבָּח Tabbach. i. occisor. carnifex. coquus. eo quod occidit animalia & aues ad coquendū. vt. 1. Reg. 9. Dixitq; samuel coquo. & in eo. Leuauit aūt coquus armum & posuit ante saul. & in plurali טַבָּחִים Tabachim. pro quo beatus Hieronymus transtulit milites siue exercitum aut militiam. eo quod occidunt homines in bello. Geñ. 38. Putiphari eunucho pharaoni magistro militum. & in codem. 39. Princeps exercitus sui. Hiere. 52. Venit nabuzardan princeps militie. & vt beatus Hieronymus ait in libro de hebraicis questionibus super Genesim. lxx. interpretes principem coquorum trāstulerunt pro magistro vel principe exercitus. & in lingua chaldaica dicitur טַבָּחַיָּא Tabachaia. Dañ. 2. Ab ariocho principe militie regis. & in genere feminino טַבָּחוֹת Tabachoth Pro quo beatus Hieronymus transtulit focarias. i. coquas vt. 1. Reg. 8. Filias quoq; vestras faciet sibi vnguentarias & focarias.

טָבַל Tabal. tingere. intingere. baptizare. Geñ. 37. Et in sanguine hedi quem occiderant tinxerunt. Exo. 12. Tingite in sanguine qui est in limine. Leuit. 4. Cūq; intinxerit digitum in sanguine. & in eo. 14. Tinget in sanguine passeris. Deut. 33. Et tingit in oleo pedē suum. Iosu. 3. Et pedibus eorum in parte aque tinctis. vbi ponitur verbum passiuum: quod scribitur cum nun in principio. Ruth. 2. Et intinge bucellam tuam in aceto. 1. Reg. 14. Et intinxit in fauum mellis. 4. Reg. 5. Descendit & lauit septies in iordane idest baptizatus est septies. Iob. 9. Tamen sordibus intinges me. Ezech. 23. Et tiaras tinctas in capitibus eorum.

טָבַע Tabaa. Submergere. demergere. immergere. defigere. infigere. Exo. 15. Submersi sunt in mari rubro. Iob. 38. Sup quo bases eius solidate sunt. i. infixe sunt. Ps. 9. Infixe sunt gentes in interitu quē fecerūt. Ps. 68. Infixus sum in limo profundi. Et in eo. Eripe me de luto vt nō infigar. Hiere. 38. Descenditq; hieremias in cenū. i. infixus vel demersus est in cenū. Et in eo. Demerserūt in ceno & in lubrico pedes tuos. Treñ. 2. Defixe sunt in terra porte eius. & inde טַבַּעַת Tabaath. i. anul⁹: eo qd' infigitur digito. Geñ. 41. Tulitq; anulū de manu sua. Exo. 28. Facies & duos anulos aureos. Nume. 31. Anulos & dextralia ac murenulas. ponitur etiā pro circulo qui est q̄si anulus. Exo. 25. Et quattuor circulos aureos quos pones p quattuor arce angulos. Et in eo. Duo circuli sint in latere vno & duo in altero. vtitur etiā hebrei hac dictiōe טבע Tebaa pro natura: cū de natura loquūtur. sed nō reperitur in veteri testamēto.

טַבּוּר Tabur. vmbilicus. & trāslatiue dicitur de medio terre: sicut vmbilicus est in medio ventris. Iudi. 9. Ecce populus de vmbilico terre descendit. Ezech. 38. Habitatores vmbilici terre. Quod btūs hieronym⁹ in suis explanationib⁹ exponit. in medio terre.

טֵבֵת Tebeth. Nomen proprium mensis: quem nos decembre vocam⁹. Ester. 2. Mēse decio q vocatur tebeth.

טָהַר Tihar. mundare. purificare siue purificari. purgare. mundum esse. Geñ. 35. Et mundamini ac mutate vestimenta vestra. Leuit. 12. Et mūdabitur pro fluuio sanguinis sui. & in eodē. Et sic mundabitur. & in codem. 13. Mundabit eam quia scabies est. & in codem. Lauabitq; homo vestimenta sua & mundus erit. & in eodē. Quomodo mundari debeat vel contaminari. & in eo. 14. Precipiet ei qui purificatur vt offerat duos passeres. & in eo. Asperget illum qui mundandus est vt iure purgetur. & in eo. Ponet super extremum auricule dextere eius qui mundatur. & in eodē. 15. Lotis vestibus & toto corpore in aquis viuentibus erit mūd⁹. & in eo. 16. In hac enim die expiatio erit vestri atq; mūdatio: corā dño mūdabimini. Et in eo. 22. Et occubuerit sol tunc mūdatus vescetur. Nu. 8. Purificabis eos iuxta hūc ritū. & in eo. Cūq; lauerit vestimēta sua & mūdati fuerit. Iosu. 22. Et vsq; in p̄sentē diē huius sceleris in vobis manet. Pro quo he. le. De quo nō sumus mūdati vsq; in diem hanc. 4. Reg. 5. Recipies sanitatē caro tua atq; mūdaberis. Et in eo. Lauer in eis & mūder. Nee. 12. Et mūdati sunt sacerdotes & leuite & mūdauerūt populū. Iob. 4. Aut factori suo purior erit vir. Et in eo. 37. Et ventus transiens fugauit eas. i. mūdauit & purificauit aerē a nubibus. Ps. 50. Et a peccato meo munda me. Esa. 66. Qui sanctificatur & mūdos se putant in hortis. Hiere. 13. Non mūdaberis post me. Ezech. 22. Tu es terra immunda. Pro quo hebrei legunt. Tu es terra non munda: siue non purificata. & in eodē. 39. Vt mundent terram. Malach. 3. Et sedebit conflans & emūdans argentum. & in codem. Et purgabit filios leui. & inde טָהוֹר Tahor in genere masculino: siue טְהֹרָה theora in gñe feminino. i. mundus siue munda: aut purus vel pura. Geñ. 7. Ex omnibus animantibus mūdis tolles septem & septē. Exo. 25. Deaurabis eam auro mundissimo. Leuit. 13. Caluus & mundus est. & in eo. 24. Super candelabrum mundissimum. & in codem. Super mensam purissimam. Nu. 9. Si quis aūt mundus est. & in codē. 19. In loco purissimo. 1. Reg. 20. Ne forte non esset mundus nec purificatus. Ps. 50 Cor mundum crea in me deus. & inde טָהֳרָה Tahora. siue tahorath. i. purificatio siue purgatio v̄l mundatio. Leuit. 12 Trigīta trib⁹ dieb⁹ manebit in sanguine purificatiōis suc. Et in eo. 13. Et redditus mūditie iterū lepra creuerit. Et in eo. 14. Offeretq; ea die octauo purificationis sue. Et in eo. qui habere nō potest oīa in emūdationē sui. ps. 88. Destruxisti eum ab emūdatiōe. Ezech. 44. Et postq; fuerit emūdatus. pro quo he. le. Et post emūdationē suā. Inde טֹהַר Tohar. i. puritas vel mūditia. beatus hieronymus trāstulit serenitatem vel serenū. Exo. 24. Et quasi celū cum serenū est.

טוֹב Tob. bonū vel pulchrū esse. bene agere. Nu. 24. quam pulchra sunt tabernacula tua. Canti. 4. Pulchriora sūt vbera tua vino. & qn̄ est verbū tertie cōiugatiōis tūc scribitur cū iod in medio loco vau & significat benefacere. vt. 2. Paralip. 6. Bene equidem fecisti huiuscemodi habere voluntatem. De quo vide et infra in dictiōe יטב Iatab. & ide טוֹב Tob. i. bonus. optimus. pulcher. decorus. beneplacens. bonū: siue bonitas. vt Geñ. 1. Et vidit lucem q̄ esset bona. & in he. est gñis masculini. & in eo. & vidit deus q̄ esset bonū. & in eo. Vidit deus cūcta que fecerat & erāt valde bona. & in eo. 2. Et lignū scientie boni & mali. & in eo. 3. Qd bonū esset lignū ad vescēdū. & in eo. Vidit requiē q̄ eēt bona Nu. 10. Quidquid optimū fuerit ex opibus. Ps. 37. Qm̄ sequebar bonitatē. ps. 72. Quā bonus deus israel. Ps. 110. Intellectus bonus oibus facientibus eū. Eccl's. 7. Qui placet deo effugiet illā. i. qui bonus est corā deo. & in eo. 8. Erit bonum timentibus deum. Et in eo. Nō sit bonum impio. Mich. 7. Qui optimus est in eis quasi paliurus. Et aliqñ scribitur cū surec: & dr̄ טוּב Tub. vt Geñ. 24. Ex oibus bonis eius portans secū. Et i eo. 45. & ego dabo vobis oia bona egypti. Et in eo. quia oēs opes egypti vestre erunt. pro quo he. le. quia oē bonū egypti vobis erit. Exo. 33. Ego oīdam oē bonū tibi. Ps. 30. quā magna multitudo dulcedinis tue dñe. pro quo btūs Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. quā multa est bonitas tua. Ps. 144. Memoriam abūdantie suauitatis tue eructabūt. pro quo btūs Hieronymus transtulit. memoriā multe bonitatis tue loquentur. Esa. 33. Et super multitudinē bonorū domus israel. ponitur etiā טוֹב Tob. pro pulchro vel decoro aut elegāte vel hilari. vt Exo. 2. Et vidēs eū elegātē abscōdit eū. 1. Reg. 9. Electus & bonus. i. electus & decorus vel elegās. vnde seqtur ab humero & sursum eminebat super oēm populū. ponitur et pro hilari. Ester. 1. Cū rex esset hilarior. & in plura טוֹבִים Tobim. i. boni. 3. Reg. 2. Quia interfecit duos viros iustos melioresq; se. Ps. 124. Benefac dñe bonis. Eccl's. 4. Melius est duos esse simul. i. meliores sunt duo simul. Et in eo. 11. Et si vtrūq; simul melius erit. pro quo he. le. & si ambo simul bona erūt. Hiere. 44. & saturati sumus panibus & bene nobis erit. pro quo he. le. & erimus boni. i. felices & diuites: sicut ipsi exponunt. & in lingua chaldaica scribitur sine vau & dr̄ טַב Tab. Dañ. 2. & caput ex auro optimo. & in ge. fe. scribitur cum he in fine & dr̄ טוֹבָה Toba. Exo. 18. Letatusq; est iethro sup oibus bonis: quod in hebreo legitur singulariter. s. super omne bonū. Et ponitur ibi in hebreo femininū pro neutro: quia hebrei nō habēt genus neutrū: sed pro eo aliqñ vtuntur gñe masculino: & aliquando feminino. Nu. 13. Ipsa terra bona aut mala. & in eo. Valde bona est. Ps. 15. Quoniam bonorum meorum non eges. p quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit: bonū mihi non est sine te. Eccl's. 7. In die bona fruere bonis. Et in plu. feminio טוֹבוֹת Thobot. i. bōe vel pulchre. vt Geñ. 6. Videntes filii dei filias hominū q̄ essent pulchre. Et in codem. 44. Septem spice pullulabant in culmine vno plene ac formose. Et in eodem. Septem boues pulchre & septem spice plene.

טָוָה Taua. nere. filare. Exo. 35. Sed & mulieres docte que verant. Debet legi que neuerant. idest filauerant. Et in eodem. Et pilos caprarum. pro quo hebrei legunt. Et omnes mulieres quibus eleuatum est cor in sapientia filauerūt seu neuerūt capras. idest pilos caprarum. Et inde מַטְוֶה Matue idest filatum. vt supra in eodem. Dederunt hyacinthum & purpurā. pro quo he. le. obtulerūt filatum hyacinthum & purpuram.

טוּחַ Toach. linire. oblinire. complanare. Exo. 15. Puluis elatus & alia terra lita. Et communiter scribitur sine vau vt supra in eodem. Et luto alio lini domū. Et in eodē. Postq; denuo lita fuerit. Esa. 44. Obliti enim sunt ne videant oculi eorum. i. luto vel cemēto vt nō videāt. Ezech. 13. Illi autem liniebant eum luto absq; paleis. Et i eodem. Dic ad eos qui liniunt absq; temperamēto. Et in eo. Et destruā parietem quem linistis. Et in eo. Et nō sunt qui liniunt eum. Et inde טִיחַ Tiach. idest litura. vt in eo. Vbi est litura quā linistis. Vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatū. Ponitur etiam pro deaurare quod est quasi linire. vt. 1. Paralip. 29. Ad deaurandos parietes templi. Et inde טָחוֹת Tuchoth. i. occulta vel abscōdita: ac si essent lita ne quis ca possit videre. Ps. 50. Incerta & occulta sapientie tue manifesta sti mihi. pro quo hebrei legunt. In absconditis & in occulto sapientiam manifestasti mihi. Beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Absconditum & arcanum sapientie tue manifestasti mihi. Ponitur etiam pro visceribus hominis. eo quod sunt occulta. Iob. 38 Quis posuit in visceribus hominis sapientiam.

טוּר Tur. Ordo. versus. progressio. s. linearis. Paries. mōs. Exo. 28. ponesq; in eo quattuor ordines lapidum. Et i eodem. In primo versu erit lapis sardius. Et in eodem. In secundo. s. versu carbunculus & sapphyrus. 3. Reg. 6. Edificauit atrium interius tribus ordinibus lapidum politorum et vno ordine lignorum cedri. Et in eodem. 7. Et quattuor ordinem tabularum inter columnas cedrinas. pro quo hebrei legunt. Super quattuor ordines colūnarū cedrinarum. Et in eodem. Vnus autem ordo habebat colūnas qui decim. Significat etiam parietem. vt Ezech. 46. Et paries per circuitū ambiens. Et inde טִירָה Tira. Pro quo beat⁹ hieronymus transtulit propugnacula. Canti. 8. Si murus est edificemus super eum propugnacula argentea. De quo vide infra in dictione טיר Tir. Item טור Thur. siue טוּרָא Thura: in lingua chaldaica significat montem. Dañ. 2. donec abscissus est de monte lapis. Et i codem factus est mōs magn⁹.

טוּשׁ Tus. Properare. festinare. Beatus hieronymus trāstulit. Volare. Iob. 9. Sicut aquila volans.

טְוָת Teuath. in lingua chaldaica significat incenatum siue ieiunū. Dañ. 6. Et dormiuit incenatus.

טוּחַ Tach. linere. De quo vide supra in dictione טוח Thoach.

טָחָה Tacha. iacere. s. arcu. Geñ. 21. Quantū potest arcus iacere. Et solum inuenitur in predicto loco: vbi ponitur ־ Metachaue. cū mē in principio & vau loco he. Et secūdū aliquos hebreos est participium secunde coniugationis. scdm alios vero ē nomē p'le pro iactibus siue ictibus.

טָחַן Tachan. molere. frangere. s. mola. cōminuere. contere re. abuti. Exo. 32. & cōtriuit vsq; ad puluerē. Nu. 11. frāgebat mola. Deut. 9. Et i frustra cōminuēs. Iudi. 16. & clausū i carcere molere fecerūt. Esa. 3. & facies pauperū cōmolitis. Et in eo. 47. Tolle molam & mole farinā. Accipitur et translatiue p actu coitus. vt Iob. 31. Scortū alterius sit vxor mea. pro quo in hebreo habetur. Molat siue tundat alteri vxor mea. Quod exponunt aliqui hebrei sic. quasi dicat seruiat alteri vxor mea: sicut olim seruos & ancillas

molere faciebant. sicut et modo faciūt sarraceni. Thren. 5. adolescentibus impudice abusi sunt. Quod in hebreo legitur sic. s. adolescētes ad molendū deducebāt. i. molere faciebant. Inde טַחֲנָה Tachana. i. mola. vt Eccls. 12. In humilitate vocis molētis. Et in plurali טֹחֲנוֹת Tochanoth. vt in eo. Et ociose erunt molentes.

טְחֹר Tachor. morbus ani qui ficus vocatur: quā infirmitatē translatio nr̄a circūloquēdo exprimit. Deut. 28. Percutiat te dn̄s vlcere egypti & partē corpis per quā stercora digerūtur. 1. Reg. 5. Et cōputrescebāt pminētes extales eorū. Et in eo. Et percutiebantur in secretiori parte natiū. Et in eo. 6. Quinq̄ anos aureos facietis. Vbi ponitur p anis. Et in eo. Facietisq̄ similitudinē anorū vrorū. Et solū inuenitur in numero plu. s. טְחֹרִים Techorim siue Techore. Et in predictis locis in textu ponitur עֳפָלִים Apolim pro טְחֹרִים Techorim. & in margine ponitur techorim: qd hebrei legūt. Reperitur etiā in textu techorim. vt. 1. Reg. 6. Hi sunt aūt ani aurei q̄s reddiderūt philistijm p delicto suo.

טֹטָף Totaph. scd̄m hebreos est ornamētū quod frōtib9 sis imponūt: vt recordentur preceptorū dei. & solū inuenitur in numero plu. s. טוֹטָפוֹת Totaphoth. pro quo trāslatio nr̄a transtulit mouebuntur. Deut. 6. Eruntq̄ & mouebuntur inter oculos tuos. Et solū inuenitur in pdicto loco. Sed in lingua chaldaica sigñat ornamentum frōtis vel brachii Nam. 2. Reg. 1. Vbi dicitur & tuli diadema quod erat in capite eius & armillam de brachio illius: ibi in translatione chaldaica ponitur טוֹטֶפֶת Totepheth. pro armilla.

טִיט Tit. lutum. cenū. vt Ps. 17. Vt lutū platearū delebo eos Ps. 39. Eduxit me de lacumiserie & de luto fecis. Ps. 68. Eripe me de luto vt nō infigar. Esa. 57. Et redūdāt fluctus eius in cōculcationē & lutū. Abach. 2. Vsq̄quo aggrauat cōtra se densū lutū. Vbi ponitur עַבְטִיט Abtit: que dictio composita a עָב Ab quod significat densum & טִיט Tit quod significat lutum.

טִיל Til. mittere. immittere. proiicere. eiicere. abiicere. vt Ione. 1. Dn̄s misit ventū magnū in mari. Et in eo. Et miserūt vasa que erant in naui in mare. Et in eo. Tollite me & mittite in mare. Et in eo. Et tulerūt Ionā & miserunt in mare. Scribitur et sine iod in medio. vt. 1. Reg. 20. Et arripuit saul lanceā vt percuteret eū. pro quo he. le. Et proiecit saul lanceā. Iob. 40. Et videntibus cūctis precipitabitur. i. pijcietur. Prouer. 16. Sortes mittuntur in sinu. Hiere. 16. Et eiiciam vos de terra hac. Et in eo. 22. Quare abiecti sūt ipse & semē eius. & aliqñ duplicatur lr̄a tet & lr̄a lamed: & dr̄ טִלְטֵל Taltel. i. proiicere siue asportare. Esa. 22. Ecce dn̄s asportari te faciet sicut asportatur gallus galinaceus.

טִינָא Tina. in lingua chaldaica significat lutum. Dañ. 2. & ferrum mixtum teste & luto.

טִיר Tir. habitatio. commoratio. palatium. Et scribitur in fine cum he vel tau. vt Ps. 68. Fiat habitatio eorū deserta. Ponitur etiam pro propugnaculis. vt Canti. 8. Edificemus super eū ppugnacula argentea. Pro quo he. le. Habitationē siue palatiū argenteū. Et in plu. טִירוֹת Tiroth. p quo btūs hieronymus transtulit oppida. Gen̄. 25. Per castella & oppida eorū. Ponitur et p porticu. vt Ezech. 46. Et colūne fabricate erāt subter porticus per gyrū. Et ponitur p caulis. s. ouiū. vt Ezech. 25. Et collocabūt caulas suas in te. Et aliqui hebrei dicunt q̄ predicta dictio deriuatur a supradicta dictione טוּר Tur. Que sigñat parietem siue ordinē lapidū vel lignorū: quibus domus vel habitatio fit.

טַל Tal. ros. vt Gen̄. 27. Det tibi deus de rore celi. Et in eo. In pinguedine terre & i rore celi desup. Exo. 16. Maneq̄ ros iacuit p circuitū castrorū. Deut. 32. Fluat vt ros elo quium meum. Iob. 38. Quis genuit stillas roris. Ps. 132. Sicut ros hermon qui descendit super montē sion. Canti. 5. Quia caput meum plenum est rore. Esa. 26. quia ros lucis ros tuus. Zach. 8. Et celi dabunt rorē suum.

טָלַל Talal. tegere. operire vt. Nee. 3. Ipse edificauit eā & texit. In lingua chaldaica significat vmbrā siue obumbrare. vel operire. vt Gen̄. 19. quia ingressi sunt sub vmbra culminis mei. Vbi pro vmbra que hebraice dr̄ צֵל Sel. in trāslatione chaldaica ponitur טְלָל Telal. Dañ. 4. Subter eam habitantes bestie agri. i. obūbrāte vel tecte erāt subea. Et secundum hebreos inde deriuatur טַל Tal. i. ros. de quo supra dictum est in dictione precedenti.

טָלֻא Talu. maculosū. i. diuersi & varii coloris: aut cōsutū ex fragmētis diuersorū colorū: vt q̄n vetera nouis resarciuntur. vt Gen̄. 30. Et separa cunctas oues varias & sparso vellere. i. maculoso vellere. Et in eo. quodcūq̄ ruffum & maculosum variūq̄ fuerit tam in ouibus q̄ in capris erit merces mea. Et in eo. Et oīa que nō fuerint varia & maculosa & fulua. Et in eo. Et separauit in die illa capras & oues & hircos & arietes varios & maculosos. significat et consutū ex variis fragmētis vel pitaciis siue ex pannis diuersorū colorū. vt Ios. 9. Calciamētaq̄ perantiqua: que ad indiciū vetustatis pitaciis consuta erant. Ezech. 16. Fecisti tibi excelsa hinc inde cōsuta. i. cooperta ex pannis diuersorum colorum consutis.

טָלֶה Tale. agnus. vt. 1. Reg. 7. Tulit aūt samuel agnū lactātem vnum. Esa. 65. Lupus & agnus pascentur simul. & in plurali mutat he in aleph. & dicitur טְלָאִים Telaim. i. agni. vt. 1. Reg. 15. Et recensuit eos quasi agnos. Esa. 40. In brachio suo congregabit agnos.

טַלְטֵל Taltal. asportare. proiicere. De quo vide supra in dictione טִיל Til.

טָמֵא Tama. siue טְמֵא Time. polluere. contaminare. Inquinare. Immundum vel pollutum esse. fordescere. profanare. Gen̄. 34. Quod cum audisset iacob. Pro quo he. le. Et iacob audiuit quod contaminauit siue profanauit dinā filiam suā. Et in eo. Seuientes ob stuprum sororis. Pro quo he. le. quia contaminauit vel poluit aut profanauit dinam sororem suā. s. sichem profanauit eam. Leuit. 11. Et erit immundus vsq̄ ad vesperam. Et in eodem. Et super quod ceciderit quicq̄ de morticinis eorū polluetur. Et in eodem. Et oē liquens quod bibitur de vniuerso vase imundū erit. Et in eo. Ne polluatis animas vr̄as in oī reptili. Et in eo. 12 Et immūda erit septē dieb9. Et in eo. Sin aūt feminā pepe rit: immūda erit duabus hebdomadis. Et in eodē. 13. Et ad arbitriū eius separabitur. pro quo he. le. Et videbit eum sacerdos & contaminabit eum. idest pollutū iudicabit: siue in mundicie cōdemnabit eū. & est idem sensus cū lr̄a nr̄a. Et in eo. Et immūditie cōdēnabitur. & in eo. Contaminabit itaq̄ eum sacerdos. Et in eo. Tunc sacerdotis iudicio polluetur & inter immūdos reputabitur. Et in eo. 13. Condemnabit eū haud dubie lepre: que orta ē in caluicio. p quo he. le. Contaminās cōtaminabit eū sacerdos: quia i capite suo lepra sua. s. est. Et in eo. Quomodo mūdari debeat vel cōtaminari. Et in eo. 15. Omne stratū in quo dormierit imūdū erit. Et in eō. Et ipse lotus aqua immūdus erit vsq̄ ad vesperā. Et in eo. 18. Ne polluamini in oībus his qbus cōtaminate sunt vniuerse gentes. Et in eo. Et qbus polluta ē terra Et in eo. 21. Ne cōtaminetur sacerdos in morte ciuium suorum. Et in eodem. Sed nec in principe populi sui contaminabitur. Nu. 5. Ne contaminent ea cum habitauerim vobiscum. Et in eodem. Que vel polluta est vel falsa suspicione appetitur. Et in eodem. Sin autem declinasti a viro tuo at q̄ polluta es. Et in eo. Si polluta est & cōtempto viro adulterii rea. Et in eo. 6. Q̄n polluta ē sanctificatio eius. Deut. 24. quia polluta est. 4. Reg. 23. Contaminauit quoq̄ thopheth. Et in eo. polluit rex & cōtriuit statuas Ezech. 4. Ecce anima mea nō est polluta. Et in eo. 23. Polluerunt sanctuariū meū. Osee. 5. Contaminatus est israel. Et aliquādo scribitur sine aleph. De quo vide in dictione sequenti. Et inde טָמֵא Tame. i. pollutus. cōtaminatus. immūdus. sordidus. Leuit. 11. Chirogryllus qui ruminat vngulamq̄ nō diuidit immūdus est. Et in eo. vt differentias noueritis mūdi & immūdi. & in eo. 13. Contaminatū ac sordidū se clamabit. Esa. 6. Quia vir pollutus labiis ego sum & in medio populi polluta labia habentis ego habito. Ezech. 4. Sic comedēt filii israel panem suū pollutū inter gentes. & in plurali. טְמֵאִים Temeim. Leuit. 11. Et omnia hec immūda sunt vobis. Nu. 9. Ecce aūt quidā immūdi super anima hoīs. Et in eo. Immūdi sumus sup anima hominis. & in gn̄e feminino טְמֵאָה Temea. i. polluta aut contaminata vel sordida. vt Leuit. 15. Immūda erit quasi sit in tpe mēstruo. Et in eodē. 27. Animal immūdū quod immolari dn̄o nō potest. Et in eo. Qd si immūdū est animal. Et ponitur ibi in hebreo in genere feminino: quia aial in hebreo est generis feminini. Ios. 22. Qd si putatis immūdā esse terrā possessionis vestre. Ezech. 22. Sordida nobilis. Pro quo he. le. Sordida nominis. Et inde טֻמְאָה Tuma. i. immūditia. pollutio. Leuit. 5. Et si tetigerit quicq̄ de immūditia hominis iuxta omnem impuritatē qua polluí solet. Et in eo. 15. Quādiu sub iacet huic passioni. i. huic immūditie. Iudi. 13. Nulloq̄ vescatur immūdo. Et ponitur ibi in hebreo immūditia p immūdo. Ezech. 22. Immūditiā menstruate humiliauerunt in te. Et in plu. טֻמְאוֹת Tumoth. i. immūditie vel sordes. Leuit. 16. Et expiet sanctuariū ab immūditiis filiorū israel. & in eo. In medio sortiū habitatiōis eorū. Debet legi sordiū.

טָמָה Tama. Immūdū esse. fordescere. contaminare. pollure. Et scribitur sine he. Leuit. 11. Ne tāgatis quicq̄ eorum ne immundi sitis. Iob. 18. Et forduimus coram te. Et est idem cum dictione precedenti.

טָמַן Taman. abscōdere. celare. cooperire. vt Gen̄. 35. At ille infodit eas sub terebinthū. i. abscōdit eas sub terebinthū. Exo. 2. Percussūq̄ egyptiū abscōdit in sabulo. 4 Reg. 7. Et abierūt & abscōderūt. Iob. 18. Abscōdita est in terra pedica eius. Et in eo. 31. Et celaui in sinu meo iniquitatē meā. Et in eo. 40. Abscōde eos in puluere simul. Ps. 139. Abscōderunt superbi laqueū mihi. Prouer. 19. Abscōdit piger manū suā sub ascela. Hiere. 13. & abscōde ibi illud in foramine petre. Et in eo. Et abii & abscondi illud in euphratem. Et in eo. Et tuli lumbare de loco vbi ascōderā illud. Et in eo. 43. Et abscōdes eos in crypta. & inde מַטְמוֹן Tamun. i. abscōsio siue locus abscōditus aut latibulū. Pro quo beatus hieronymus transtulit foueā. Iob. 40. Et facies eorū demerge in foueā. & inde מַטְמוֹן Matmon. i. abscōsio vel abscōditū. pro quo btūs hieronymus trāstulit thesaurum: eo qd abscōditur. vt Gen̄. 43. Deus patris vestri dedit vobis thesauros in saccis vestris. Iob. 3. quasi effodiētes thesaurum. Hiere. 41. Habemus thesauros in agro.

טֶנֶא Tene. cartallum. canistrū. Deut. 26. Et pones in cartallo. & in eo. Suscipiensq̄ sacerdos cartallū de manu tua Ponitur etiam pro horreo. vt in eodem. 28. Benedicta horrea tua & benedicte reliquie tue.

טִנֵּף Tanaph. inquinare. Canti. 5. Laui pedes meos quō inquinabo illos. & solum inuenitur in predicto loco.

טָעָה Taaa. errare. vt Hiere. 13. Errare fecerūt populū meū. Et est idē cū verbo תָּעָה Thaa. cū tau in principio. De quo ifra dicetur in littera tau.

טָעַם Taā. gustare. gustu diiudicare. māducare. 1. Reg. 14. Gustās gustaui i summitate virge que erat i manu mea paululū mellis. 2. Reg. 3. si añ occasū solis gustauero panē. Iob. 6. Aut pōt aliquis gustare qd gustatū affert mortem. Et in eo. 12. Et fauces comedētis saporē. Pro q̄ he. le. & fauces siue guttur escā gustat sibi. i. gustu diiudicat. Et i eo. 34 Et guttur escas gustu diiudicat. Ps. 33. Gustate & videte q̄m suauis est dn̄s. Prouer. 31. Gustauit & vidit q̄m bona est negociatio eius. Ione. 3. Hoies & iumenta & boues & pecora nō gustent quicq̄. Ponitur et p comedere vel manducare. vt. 1. Reg. 14. Et nō māducauit vniuersus populus panē. & inde טַעַם Taam. i. gustus. sapor. Exo. 16. Gustusq̄ eius quasi simile cū melle. Nu. 11. Saporis quasi panis oleati. Dañ. 5. Precepit ergo iam temulētus. pro quo he. le. precepit i gustu vel sapore vini. Et ē sensus sicut i lr̄a nr̄a. & ide מַטְעַמִּים Mataamim. i. fercula. cibi. esce. pulmētū. & solū inuenitur i nu. plu. vt Gen̄. 27. Fac mihi inde pulmentū. Et in eo. Et fac cibos vt comedā. Et in eo. Vt faciā ex eis escas patri tuo. Et in eo. Coctosq̄ de venatione cibos intulit pr̄i. prouerb. 23. Et ne desideres cibos eius. Item טַעַם Taam. i. eloquiū. doctrina. disciplina. ratio. sententia. statutum. 1. Reg. 25. & benedictū eloquiū tuū. Iob. 12. Et doctrinā senū auferens. Ps. 118. Bonitatē & disciplinā & scientiā doce me. Et in titulo psalmi. 33. vbi dr̄. psalmus dauid cū mutauit vultum suū corā abimelech. pro quo he. le. cū mutauit eloquiū suū siue rationē suā corā abimelech. Prouer. 26. Sapientior sibi sibi tus videtur septē viris loquētibus sententias. Ione. 3. Et dixit in niniue ex ore regis & principū. i. ex sententia vel statuto aut decreto regis. Et in lingua chaldaica dr̄ טְעֵם Teem Dañ. 2. Et a me preceptū est. Et in eo. Nunc aūt audite sententiam. Pro quo he. le. Nūc aūt ponite decretū siue sententiā. Et in eo. 5. Quis dedit vobis cōsiliū vt domū hanc edificaretis. i. quis dedit vobis preceptū vel decretū aut edictū vt domū hanc edificaretis. Et in eo. Cyrus. rex babylonis posuit edictū vt domus dei edificaretur. Et in eo. Vtrū nā a cyro rege iussum fuerit. Et in eo. 6. Tunc darius rex pcepit. i. posuit edictum vel decretum. & in eo. cyrus rex decreuit vt domus dei edificaretur. Et in eo. a me ergo positum est decretū. Et in eo. 7. Ego artaxerxes rex statui atq̄ decreui. Et in eo. ponitur pro ritu: vbi dicitur omne qd ad ritū dei celi pertinet. Dañ. 2. Tunc daniel requisiuit de lege atq̄ sententia: vbi pōitur p sententia. scribitur et chaldaice cū aleph in fine. & dr̄ טַעֲמָא Taama. vt Dañ. 6. vt satrape illis redderēt rationē. Esdre. 4. Donec si forte a me iussum fuerit. Et in eo. 5. Donec res ad dariū referretur. i. donec ratio huius rei ad darium referretur.

טָעַן Taan. onerare. iterficere vulnerare. vt Gen̄. 45. onerantes iumenta ite in terram chanaam. Esa. 14. cum his qui interfecti sunt gladio.

טַף Taph. puerorū vel isantiū cōgregatio aut familia. & ponitur cōiter p paruulis vel liberis. vt Gen̄. 34. paruulos q̄q̄ eorū & vxores duxerūt captiuas. & in eo. 43. ne moriamur nos & paruli nr̄i. Et in eo. 45. ad subuectionē paruulorū suorū ac cōiugū. & i eo. 47. pbens cibaria singulis. p quo he. le. iuxta paruulos vel iuxta familiā singulorū. & in eo. Et in cibū familiis & liberis vestris. & i eo. 50. absq̄ paruulis & gregib9. Nu. 31. quidqd est gn̄is masculini et in paruulis. & in eo. Puellas aūt & oēs feminas virgines reseruate.

טָפַף Taphaph. Garrire. plaudere. applaudere. Esa. 3. Et nutibus oculorum ibant & plaudebant. & secundum hebreos inde deriuatur טַף Taph. i. familia vel paruuli. De q̄ dictum est in dictione precedenti.

טֹפַח Tóphach. siue טֶפַח Téphach. Mensura quattuor digitorū: siue palmus. Exo. 25. Altā quattuor digitis. & ī eo. 37. Coronā aureā interrasilem quattuor digitorum. 3. Reg. 7. Crassitudo aūt luteris triū vnciarū erat. pro ꝙ he. le. Et crassitudo eius mensure quattuor digitorū siue mensure palmi erat. Et eadem verba habentur in hebreo. 2. paralip. 4. Vbi dr̄: porro vastitas eius hēbat mēsurā palmi. & fortasse eadē est mensura. s. triū vnciarū & palmi. Ezech. 40. Calamus mēsure sex cubitorū & palmo. Et, in eo. Et labia eorū palmi vnius. Et in eo. 43. Qui hēbat cubitū & palmū. Et scd̄m hebreos in locis p̄dictis palmus accipitur pro mensura manus nō digitis expansis sed iunctis. & inde טִפַּח Tipúach. i. ad mēsurā palme. & solū inuenitur ī nu. plu. vt Threñ. 2. Paruulos ad mēsurā palme. & inde טְפָחוֹת Tephachoth scd̄m terminationē femininorū. i. mēsurabiles. vt Ps. 38. Ecce mēsurabiles posuisti dies meos. i. ad mēsurā palme: que est breuis mēsura: quasi dicat breues. ponitur etiam טְפָחוֹת Tepachoth ꝓ sūmitate parietis, eo qd̄ erat in sūmitate quasi mēsura palmi in crassitudie vel spissitudine. vt. 3. Reg. 7. Serrati erant a fundamēto vsq; ad sūmitatē parietū. Et inde verbū טִפַּח Tipach. i. mēsurare augmentare. educare. vt Esa. 48. Et dextera mea mēsa est celos. Threñ. 2. Quos educaui & nutriui. Et inde מִטְפַּחַת Mitpácha. i. palliū. Ruth. 3. Expāde inquit palliū tuū quo operiris. & in plu. מִטְפָּחוֹת Mitpachoth. Pro quo btūs hierō. trāstulit. Linteamīa. vt Esa. 3. & linteamīa & acus & specla.

טָפַל Taphal. applicare. iungere. cōponere. curare. p̄s. 118. Multiplicata est super me iniquitas supborū. pro ꝙ btūs hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trāstulit. Applicauerūt mihi mendaciū superbi. Iob. 13. Prius vos ostendens fabricatores mendacii. i. cōpositores vel applicatores mēdacii. Ponitur ēt pro sanare vel curare, eo qd̄ fit applicādo frigida calidis & ecōtrario. Iob. 14. Sed curasti iniquitatē meā.

טִפְסַר Tipsar. nomē propriū scd̄m nr̄am trāslationē. Hiere. 51. Numerate cōtra eā tapsar. Hebrei tñ dicūt ꝙ signat ducē vel principē. & sic ipsi legūt. Numerate siue cōstituite cōtra eā ducē vel principē. s. exercitus. in alio vero loco btūs hieronymus trāstulit paruulos. Naū. 3. Et paruuli tui quasi locuste locustarū. Sed etiā ī p̄dicto loco hebrei legunt. Et principes vel duces tui quasi locuste locustarum. Et solum inuenitur in locis predictis.

טִפְרָא Taphra ī ligua chaldaica signt vngulā. Et solū īueñtur ī nu. plu. Dañ. 4. Et vngues eius vt vngues auiū.

טָפַשׁ Taphas. Incrassare. hebetare. Ps. 118. Coagulatū ē sicut lac cor eorū. pro quo btūs hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trāstulit incrassatum est velut adeps cor eorum. & solū inuenitur in predicto loco. & in lingua chaldaica significat insanire vel insipientem esse.

טָרַד Tarad. stillare. perstillare. eiicere siue exulare. Prouer. 27. tecta perstillātia in die frigoris. & solū inuenitur in p̄dicto loco. Hebrei tñ dicūt ꝙ signat cōtinuare siue cōtinuo laborare. vnde in predicto loco ipsi legunt. Stillicidium cōtinuū vel assiduū in die frigoris. vnde hoīem quasi cōtinuo laborantē ipsi vocāt טָרוּד Tarud. & laborem assiduū vocāt טִרְדָה Tirda. & in lingua chaldaica signat p̄dicta dictio eiicere siue abiicere vel exulare. Dañ. 4. Eiicient te ab hominibus. Et in eodem. Et ex hominibus abiectus ē.

טָרָה Tara. contabescere. putrescere. Inde טְרִיָּה Teriia. i. putridū. tabefactū. Iudi. 15. Mandibulā asini que iacebat arripiēs. i. que tabescebat humiditate terre. Esa. 1. vulnus & liuor & plaga tumens. i. plaga tabescens. & solum inuenitur in predictis locis.

טָרַח Tarach. desiderare. Scd̄m nr̄am trāslationē. vt Iob. 37. Frumētū desiderat nubes. Hebrei tñ dicūt ꝙ significat laborare. vñ in p̄dicto loco ipsi legunt. frumētum facit laborare nubē. & īde טֹרַח Tórach. labor. fatigatio. beatus hieronymus trāstulit negociū siue molestiā. Deut. 1. negocia vr̄a & pōdus & iurgia. Esa. 1. fc̄tā sunt mihi molesta.

טֶרֶם Térem. anteq̄. priusq̄. necdū. nondū. Geñ. 2. anteq̄ orīretur in terra. Et in eo. 19. prius aūt q̄ irēt cubitū. Et in eo. 24. Nec dū intra se verba cōpleuerat. Exo. 9. Noui aūt ꝙ & tu & serui tui necdū timeatis deū. Et in eodē. 10. Nōne vides ꝙ perierit egyptus. i. nōdū vides ꝙ perierit egyptus. 1. Reg. 3. Anteq̄ extingueretur. & in eo. Porro samuel nec dū sciebat dñm. Ps. 118. Priusq̄ humiliarer ego deliqui. Esa. 65. Eritq; anteq̄ clamēt ego exaudiā. Et aliqñ scribitur cū beth in principio & dr̄ בְּטֶרֶם Betérem. i. anteq̄. priusq̄. Iudi. 14. Die septimo ante solis occubitū. i. anteq̄ sol occūberet. 1. Reg. 2. Etiā anteq̄ adolerēt adipē. Ps. 57. priusq̄ intelligerēt spine vr̄e. Esa. 66. Anteq̄ parturiret peperit. Et aliquando scribitur cum mem in principio & dicitur מִטֶּרֶם Mitérem. vt aggei. 2. Anteq̄ poneretur lapis super lapidem in templo domini.

טָרַף Taraph. rapere. laniare. capere. enutrire. siue victum tribuere. Geñ. 49. Beniamin lupus rapax. pro ꝙ he. le. Beniamin lupus rapiet. i. quasi lupus rapiet. Et supra in eo. 37. Bestia deuorauit ioseph. pro quo he. le. Rapina raptus est ioseph. Exo. 22. Si comestū a bestia. i. si captū vel raptū fuerit a bestia. Deut. 33. Cepitq; brachiū & verticem. Ps. 8. Ne forte rapiat vt leo aīam meā. p̄s. 21. Sicut leo rapiens & rugiens. Ps. 103. Catuli leonū rugientes vt rapiant. Hiere. 5. Qui egressus fuerit ex eis capietur. Ezech. 19. Et didicit p̄dā capere. Et in eo. 22. quasi lupi rapiētes predā: vbi ponitur verbū & nomē ab eo deriuatum. Osee. 5. Ego capiā & vadā. & ī eo. 6. quia ipse cepit & sanauit nos. Amos 1. Et tenuerit vltra furorē suū. ꝓ quo he. le. Et ceperit vel rapuerit vltra furore suo. & īde טְרֵפָה Terepha. i. captū vel occisū. aut laniatū. s. a bestia: aut rapina: vel p̄da. vt Geñ. 31. Nec captū a bestia ostendi tibi. Exo. 22. Deferat ad eū qd̄ occisum est. Leuit. 22. Morticiniū & captū a bestia nō comedēt. Ezech. 44. Omne morticinū & captū a bestiis de auibus & de pecoribꝰ nō comedēt sacerdotes. Scribitur ēt sine he & dr̄ טֶרֶף Téreph. siue טָרֶף Táreph. vt Geñ. 49. Ad predā fili mi ascendisti. Nu. 23. Donec deuoret predā. p̄s. 75. Illumināš tu mirabiliter a mōtibus eternis. ꝓ quo he. le. A mōtibus prede vel rapine. vnde btūs hiero. in psalterio iuxta he. ve. trāstulit. a mōtibus captiuitatis. Ezech. 19. Et didicit predā capere. Itē טָרַף Taraph. i. enutrire. victū tribuere. vt Prouer. 30. tribue tm̄ victui meo necessaria & inde טֶרֶף Téreph. i. victū. cibus. esca. vt. p̄s. 110. Escā dedit timētibꝰ se. Malach. 3. Et sit cibꝰ in domo mea. Prouer. 31. Deditq; predā domesticis suis. ꝓ quo he. le. Deditq; cibū siue victū domesticis suis. vñ seqtur. & cibaria ācillis suis. Pōt ēt legi sicut est in lr̄a nr̄a. Quia ē equiuocū vt dictū ē. Itē טָרָף Taraph. Palmes siue ramꝰ. aut foliū. s. raptū ex arbore a prīo signato deriuatū. Geñ. 7. portās ramū oliue virētibus foliis in ore suo. Ezech. 17. Et siccabit oēs palmites germinis eius. Et ēt in lingua chaldaica signat folium.

De incipientibus a littera. ' Iod.

יָאַב Iaab. Desiderare. Ps. 118. Quia mandata tua desideraui. & solum inuenitur in predicto loco.

יָאַל Iaal. velle. acquiescere. incipere. capere. iurare. adiurare. Stulte agere: siue stultum esse. Iudi. 17. Acquieuit & mansit apud hominem. Et in eodem. 19. Queso te vt

hodie hic maneas. pro quo hebrei legunt. Acquiesce obsecro & mane. 4. Reg. 5. Melius est vt accipias duo talenta. pro quo hebrei legūt. Si vis accipe duo talenta. siue acquiesce & accipe duo talenta. Et in eodem. 6. Veni ergo & tu cū seruis tuis. pro quo hebrei legunt. Volle siue acquiesce obsecro & vade cum seruis tuis. Ponitur etiam pro incipere. vt Geñ. 18. Quia semel cepi: loquar ad dominum meum. Deut. 1. Cepitq; moyses explanare legem. 1. Reg. 17. Cepit tentare si armatus posset incedere. Iob. 6. Et qui cepit ipse me conterat. Et in eodem. Veruntamen quod cepistis explete. Osee. 5. Quoniā cepit abire post sordes. Hebrei tamen in omnibus locis predictis interpretantur velle siue acquiescere. Et aliquando scribitur sine iod in principio. vt in aliquibus locis predictis. Item ponitur pro iurare siue adiurare. vt Exo. 2. Iurauit ergo moyses ꝙ habitaret cū eo. 1. Reg. 14. Adiurauit autem saul populum dicens. Itē significat stulte agere siue stultū esse. & tunc est verbū passiuum prime coniugationis: quod scribitur cum nū in principio. vt Nu. 12. Ne imponas nobis hoc peccatū quod stulte cōmisimus. Esa. 19. Stulti facti sunt principes taneos. Hiere. 50. Gladius ad diuinos eius qui stulti erunt.

יְאֹר Ieor. riuus. fluuius. flumen. Amnis. Geñ. 41. Putabat se stare super fluuium. Et in eodem. Et pascebantur in ipsa amnis ripa. Exo. 2. In carecto ripe fluminis. & in eodem. 7. Et stabis in occursum eius super ripam fluminis. Et in eodem. Et super fluuios eorum & riuos & paludes. Et in eo. Et pisces qui erant in flumine mortui sunt: computruitq; fluuius. Et in eo. 8. Et ebuliet fluuius ranas. Esa. 19. Attenuabuntur & siccabuntur riui aggerum. Et in eodem. Nudabitur alueus riui a fonte suo. Et in eodem. Et omnis sementis irrigua siccabitur. Vbi ponitur pro irrigua. Ezech. 29. Et dicis meus est fluuius. Amos. 8. Et eiicietur & defluet quasi riuus egypti. Scribitur etiā sine iod. vt in eo. Et ascendet quasi fluuius vniuersus. & solum in p̄dicto loco scribitur sine iod. & communiter accipitur pro nilo fluuio egypti. Ponitur ēt pro flumine tigri. vt Dañ. 12. Vnus hinc super ripam fluminis & alius inde ex altera ripa fluminis.

יָאַשׁ Iaas. Desperare. renunciare. Spem vel curam alicuius rei a corde amouere. cessare. vt. 1. Reg. 27. Et desperet saul cessetq; me querere. Eccl's. 2. Renūciauitq; cor meum vltra laborare sub sole. Et qñ est verbū passiuū prime coniugationis tunc scribitur sine iod & cū nun in principio & dicitur נוֹאָשׁ Noas: & est cuiuscunq; persone & vtriusq; numeri: & profertur in voce actiua. vt Hiere. 2. Et dixisti desperaui. Et in eo. 18. Qui dixerunt desperauimus Iob. 6. Et in ventū verba profertis. vbi pro eo quod in littera nostra est profertis in hebreo habetur supra dicta dictio נוֹאָשׁ Noas. idest amouetis ea verba a corde vestro: & sine cogitatione & meditatione profertis ea ī ventum. Esa. 57. nec dixisti quiescam. idest cessabo.

יָאַת Iaath. conuenire. acquiescere. federari. vt Geñ. 34. Sed in hoc valebimus federari. Et in eo. Vnum ē qd̄ differt tantum bonum. pro quo hebrei legunt. Sed in hoc acquiescent siue conuenient nobiscum viri: vt habitēt nobiscum vt simus vnus populus. Sed beatus hieronymꝰ transtulit sensum. Et in eo. Tantū in hoc acquiescamus & habitantes simul. 4. Reg. 12. Prohibitiq; sunt sacerdotes vltra accipere pecuniā a populo. Pro quo he. le. Et acquieuerūt sacerdotes vt nō acciperēt pecuniā a populo. Hiere. 10. Tuū est enim decus. i. tibi cōuenit decus siue regnum.

יָבַב Iabab. eiulare. vlulare. vt Iudi. 5. Per fenestrā respiciens vlulabat mater eius. & solum inuenitur in predicto loco. & in lingua chaldaica communiter significat vlulare vel clangere. s. tuba.

יָבַל Iabal. deducere. Adducere. afferre. asportare. Ps. 59. qs deducet me in ciuitatem munitam. Ps. 75. Qui in circuitu eius affertis munera. Esa. 18. Deferetur munus domino exercituum. Et in eodem. 23. Ducent eam pedes illius. Esd. 5. & asportare fecit ea in templum babylonis. Et inde יוּבַל Iubal. idest riuus siue deductio aquarum: aut humor. s. aquarū. Hiere. 17. Quod ad humorē mittit radices suas. ꝓ quo he. le. qd̄ iuxta riuū mittit radices suas. Et in plu. יִבְלֵי Ible. Esa. 30. Riui currentiū aquarū. Et inde יְבוּל Iebul. idest germen. vt Leuit. 26. Et terra gignet germē suū Iob. 20. Apertū erit germen domus illius. Abach. 3. Et nō erit germen in vineis. Et de hoc vide supra in dictiōe בּוּל Bul. Item יוֹבֵל Iobel. i. buccina siue sonitus buccine. s. cornee: qua vtebātur in iubileo. vt Exo. 19. Cum ceperit clāgere buccina tunc ascendāt in montem. Ios. 6. Tollent septem buccinas quarum vsus est in iubileo. Pro quo in hebreo habetur. Tollent septem buccinas iubileas. i. quarum vsus est in iubileo: sicut est in littera nostra. Et in eo. Cumq; insonuerit vox tube longior atq; concisior. Et in eodē. Et septem alii sacerdotes tollant septem iubileorum buccinas. Et inde quinquagessimus annus vocatur יוֹבֵל Iobel. Quia in eo personabant buccinis. vt habetur Leuit. 25. vbi dicitur. & clanges buccina. Et in eo. Ipse est enim iubileus. Et in eo. Anno iubilei redient oēs ad possessiones suas. Et in eo. Et redimi non poterit etiam in iubileo. Itē יַבֶּלֶת Iabeleth. Maculā animalis. pro quo beatus hieronymus trāstulit papulas. Leuit. 22. Si cicatricem habēs. si papulas.

יָבַם Iabam. Vxorē frīs defuncti in cōiugē accipere. siue illi associari. Geñ. 38. Et sociare illi vt suscites semē fratri tuo. Deut. 25. Sed accipiet eā frater eius & suscitabit semē frīs sui. Et in eo. Nō vult frater viri mei suscitare semē fratris sui in israel: nec me in cōiugiū sumere. Et inde frater mariti dicitur יָבָם Iabam. vt in eo. Sed accipiet eā frater eius. Et in eo. Nō vult frater viri mei suscitare semē fratris sui. Et vxor fratris dr̄ יְבָמָה Iebama. siue יְבֶמֶת Iabémeth. vt in eo. Perget mulier ad portam ciuitatis. i. perget vxor frīs ad portā ciuitatis. Et ī eo. Accedet mulier ad eū corā senioribus. Et ēt vxor frīs mariti dr̄ יְבָמָה Iebama. vt Ruth. 1. En reuersa est cognata tua ad populum suum. vbi ponitur ꝓ cognata: que erat vxor fratris mariti sui.

יָבַשׁ Iabas. siccare. exsiccare. arere. exarescere. cōfūdere. siue cōfundi. vt Geñ. 8. Donec siccarentur aque sup terrā. & in eo. Et vigesima die mēsis arefacta ē terra. Ios. 2. Audiuimꝰ ei ꝙ siccauerit dñs aquas maris. & in eo. 5. Qd̄ siccasset dñs fluēta iordāis. 3. Reg. 17. Post dies aūt aliquātos siccatus est torrēs. Iob. 12. Si cōtinuerit aquas oīa siccabuntur. p̄s. 21. Aruit tanq̄ testa virtꝰ mea. Prouer. 17. Spūs tristis exsiccat ossa. Esa. 19. Et fluuius desolabitur atq; siccabitur. Ezech. 17. Cumq; tetigerit eam ventus vrens siccabitur: & ī areis germinis sui arescet. Et in eo. Et siccaui lignū viride. & in eo. 37. Aruerūt ossa nr̄a. Osee. 13. Et siccauit venas eius. Ioel. 1. Oīa ligna agri aruerūt. Et in eo. Qm̄ exsiccati sunt fontes aquarū. Amos. 4. Et ps altera sup quā non pluit aruit. Naū. 1. increpās mare & exsiccās illd. & īde יָבֵשׁ Iabes. i. aridus. siccus. vt Ios. 9. Panes quoq; quos portabāt ad viaticū duri erāt. ꝓ ꝙ he. le. Et oīs panis sui viatici aridꝰ siue siccus erat. & in eodem. Nunc autem sicci facti sunt. & ī plu. יְבֵשִׁים Iebesim. Nu. 6. vuas recētes siccasq; nō comedēt. Et in genere feminino scribitur יְבֵשָׁה Iebesa. vt in eo. 11. aīa nr̄a arida ē. & ī plu. יְבֵשׁוֹת Iebesoth. vt Ezech. 37. Sic caq; vehemēter. & inde יַבָּשָׁה Iabasa. siue יַבֶּשֶׁת Iabeseth.

ideſt arida. vel terra habitabilis. vt Geñ. 1. Et appareat arida. Ps. 65. Qui conuertit mare in aridã. Ps. 94. Et ſiccam manus eius firmauerunt. Eſa. 44. Et fluenta ſuper aridã. & in lingua chaldaica dicitur יַבֶּשְׁתָּא Iabeſtha. Dañ. 2. non eſt homo ſuper terra qui ſermonẽ tuũ poſſit implere. pro quo hebrei legunt. Non eſt homo ſuper arida. Itẽ יָבֵשׁ Iabas. ideſt cõfundere. ſiue cõfundi. aut erubeſcere. vt. 2. Reg. 19. Confudiſti hodie vultũ omniũ ſeruorũ tuorũ. Eſa. 29. Nõ modo confundetur iacob. Et in eodem. 30. Oẽs cõfuſi ſunt. & ſolum in predicto loco ſcribitur cum aleph & iod in medio dictionis. Hiere. 8. Confuſi ſunt ſapientes. Ioel. 1. Confuſum eſt vinum & elanguit oleũ. Et in eo. Cõfuſi ſũt agricole. Et in eo. Quia confuſum eſt gaudium a filiis hominũ. Zach. 10. Et confundentur omnia profunda fluminis. Hebrei tamen in predicto loco ſecundum primam ſignificationẽ legũt. Et exſiccabuntur oĩa pfunda fluminũ.

יָגֵב Iageb. ager. vt Hier. 39. Et dedit eis vineas & ciſternas in die illa. Pro quo hebrei legunt. Et dedit eis vineas & agros in die illa. Et ſolum inuenitur in numero plurali. Poteſt etiam deriuari a dictione גֵּבָא Gebe. Inde יֹגֵב Iogeb ideſt agricola. vt. 4. Reg. 25. Et de pauperibus terre reliquit vinitores & agricolas. Hier. 52. Reliquit pricceps militie vinitores & agricolas.

יָגָה Iaga. affligere. humiliare. contriſtare. abiicere. Iob. 19 Vſquequo affligitis animam meam. Eſa. 51. Et ponam illum in manu eorum qui te humiliauerunt. ideſt qui te afflixerunt. Threñ. 3. Et abiecit filios hoĩum. Et in eo. Quia ſi abiecit & miſerebitur: vbi ponitur הָגָה Hoga. cũ he i principio. Et ſupra in eo. 1. Quia dñs locutus eſt ſuper eã. Pro quo hebrei legunt. Quia dñs afflixit ſiue contriſtare fecit eam. Poteſt etiam deriuari a dictione הָגָה Haga que ſignificat loqui ſicut eſt in littera noſtra. vt dictum eſt ſupra in littera he. Et in eodem. vt locutus eſt dominus. pro quo hebrei legunt. Quoniam afflixit vel contriſtare fecit dñs. Et inde יָגוֹן Iagon. ideſt dolor. triſtitia. vt Ps. 30. Quoniam defecit in dolore vita mea. Eſa. 35. Fugiet dolor & gemitus. Hiere. 45. Quoniã addidit dominꝰ dolorem dolori meo Et inde תּוּגָה Thuga. ideſt triſtitia ſiue meſtitia. Prouer. 10. Filius autem ſtultus meſtitia eſt matri ſue. Et in eo: 14. Et extrema gaudii luctus occupat. ideſt triſtitia: & inde נוּגוֹת Nugoth ſecundum terminationem pluralem femininorũ ideſt contriſtate ſiue dolentes. Pro quo beatus hieronymꝰ tranſtulit. ſqualide. Threñ. 1. Virgines eius ſqualide. Et inde נוּגֵי Nuge. Pro quo beatus hieronymus tranſtulit nugas. Soph. 3. Nugas que a lege receſſerant congregabo. De quo btũs hieronymus in ſuis explanationibus ſuper predicto loco ſic ait. Id quod diximꝰ nugas ſciamus in hebreo ipſum latinum eſſe ſermonem: & propterea a nobis ita vt in hebreo erat poſitum: vt noſſe poſſimus linguam hebraicam omnium linguarum eſſe matricẽ. hec Hieronymus.

יָגַע Iagaa. laborare. deficere. ſcilicet pre labore. Ioſ. 7. quare omnis populus fruſtra vexabitur. pro quo hebrei legunt. Non facias laborare ibi omnem populum. Ps. 6. Laboraui in gemitu meo. Ps. 68. Laboraui clamans. Iob. 20. Luet que fecit omnia. p quo hebrei legunt. Reddet quod laborauit. ideſt in quibus laborauerat. Prouer. 23. Noli laborare vt diteris. Eſa. 40. Non deficiet nec laborabit. Et in eo. 43. Nec laboraſti in me iſrael. Et in eo. Nec laborem tibi prebui in thure. ideſt nec laborare te feci. Et in eo. Prebuiſti mihi laborem in iniquitatibus tuis. Et in eo. 63. Nõ laborabunt fruſtra. Hiere. 51. Et labores populorum ad nihilum. Pro quo hebrei legunt. Et laborabunt populi in nihilum. Malach. 2. Laborare feciſtis dominum in ſermonibus veſtris. Et in eodem. In quo eum fecimus laborare. ponitur etiam pro deficere. ſcilicet pre labore. vt. 2. Reg. 23. Donec deficeret manus eius. Et inde יְגִיעַ Iegiaa. ideſt labor. fatigatio. Geñ. 31. Afflictionem meam & laborem manuum mearum. Deut. 28. Et omnes labores tuos comedet populus quem ignoras. Ps. 127. Labores manuum tuarũ quia manducabis. Eſa. 45. Labor egypti & negociatio ethiopie. Et in eodem. 55. Et laborem veſtrum non in ſaturitate. Oſee. 12. Omnes labores mei non inuenient mihi iniquitatem. & inde יָגֵעַ Iageaa: ideſt laborioſus ſiue labore confectus. aut feſſus labore. Deut. 25. Quando tu eras fame & labore confectus. & in plurali יְגֵעִים Iegeim ſiue יְגֵעֵי Iegie. Iob. 3. Et ibi requieuerunt feſſi robore. Eccſ. 1. Cũcte res difficiles. ideſt laborioſe.

יָגַר Iagar. timere. formidare. vereri. Deut. 28. Afflictiões egypti quas timuiſti. Iob. 3. Et quod verebar accidit mihi. Et in eodem. 9. Verebar omnia opera mea. Ps. 118. Amputa opprobrium meum quod ſuſpicatꝰ ſum. pro quo beatus Hieronymus in pſalterio iuxta hebraicam veritatẽ tranſtulit. Auerte opprobrium meum quod reuereritus ſum. Hiere. 22. Et in manu quorum tu formidas faciem. Item יְגַר Iegar. Aceruus. tumulus. Geñ. 31. Quem vocauit laban tumulum teſtis.

יָד Iad. Manus. poteſtas. fortitudo. virtus. conſilium. Percuſſio ſiue plaga. locus. Geñ. 8. Extenditq; manum ſuã. Et in eodem. 16. Manus eius contra omnes & manus omnium contra eum. Et in eodem. 19. Apprehenderunt manum eius & manum vxoris. Et in eodem. 24. Pone manũ tuam ſuper femur meum. Et in eodem. 38. Vnus protulit manum. Et in eodem. 33. De manu mea require illum. Exo. 4. Mitte manum tuam in ſinu tuo. Et in eodem. 9. Ecce manus dñi erit ſuper agros. Et in eodem. 13. i manu forti eduxit te dominus de egypto. Et in eodem. 14. Et manũ magnam quam exercuerat dominus contra eos. ideſt virtutem ſeu potentiam. Et in eodem. 23. Non iunges manũ tuam vt pro impio dicas falſum teſtimonium. Et in eodẽ. 29. Poſtq; initiaueris manus eorum. Nu. 11. Nunquid manus domini inualida eſt. Deut. 3. Magnitudinem tuam manumq; fortiſſimam. iudi. 2. Manus domini ſuper eos erat. Et in eodem. 3. Qui vtraq; manu pro dextera vtebatur. 1. Reg. 5. Aggrauata eſt manus domini ſuper azotios. Et in eodem. Fiebat manus domini per ſingulas ciuitates. Et in eodem. Grauiſſima valde manus domini dei. Ps. 20. Inueniatur manus tua omnibus inimicis tuis. Ps. 31. Grauata ẽ ſuper me manus tua. Canti. 5. Dilectus meus miſit manum ſuam per foramen. Eſa. 5. Et extendit manum ſuam ſuper eum. Et in eodem. 8. in forti manu erudiuit me. Et in eodẽ 25. in alliſione manuum eius. & eſt communis generis. vt Ezech. 2. Et ecce manus miſſa ad me in qua erat inuolutus liber. pro quo i hebreo habetur & ecce manus miſſa ad me in quo erat volumen libri. Nam iungitur cũ adiectiuo miſſa q̃ eſt generis feminini & cum relatiuo quo q̃ eſt generis maſculini. & ſimiliter in aliis locis. Ponitur etiam pro poteſtate vel fortitudine ſicut in aliquibus locis predictis. & Geñ. 41. & omne frumentum ſub pharaonis poteſtate condatur. Nam illud quod eſt in poteſtate alicuius dicitur eſſe in manu eius. Geñ. 24. Ex omnibus bonis eius portans ſecum. Pro quo hebrei legunt. Omnia bona domini ſui in manu ſua. ideſt portans ſecum in poteſtate ſua. Nu. 21. Et tulit omnem terram que dictionis illius fuerat. Pro quo hebrei legunt. Et tulit omnem terram de manu illius. ideſt de poteſtate illius. Et in eodem. 31. Et tubas ad clangẽ dum tradidit ei. pro quo hebrei legunt. Et tubas ad clangẽ dũ in manu eiꝰ. i. in poteſtate eiꝰ. Et in eo. Numerũ pugnatorũ quos habuimꝰ ſub manu nr̃a. i. poteſtate noſtra. Ioſ. 8. Et nõ potuerũt vltra huc illucq; fugere. Pro quo hebrei legunt. Et non fuerunt in eis manus ad fugiendum. i. non fuit in eis poteſtas ſeu virtus. 2. Regũ. 8. vt dominaretur ſuper fluuium euphratem. Pro quo hebrei legũt. vt confirmaret manum ſuam. i. poteſtatem ſuam ſuper fluuiũ euphratem. Ps. 88. ponam in mari manum eius. i. poteſtatem eius. ps. 94. In manu eius ſunt omnes fines terre. prouer. 18. Mors & vita in manibus lingue. i. in poteſtate lingue. Et et q̃ñ aliquis ſubditur alteri: dicitur in ſcriptura dare ei manum. i. eſſe ſub eius poteſtate. vt Leuit. 25. Si attenuatꝰ fuerit frater tuus & infirmus manu. Pro quo hebrei legũt. Si attenuatus fuerit frater tuus & declinauerit manum ſuam tecum. 1. Paralip. 29. Cuncti filii regis dauid dederunt manum ſuam & ſubiecti fuerunt regi ſalomoni. 4. Reg. 10 Si eſt inquit da mihi manum: qui dedit ei manum ſuam. Threñ. 5. Egypto dedimus manũ. Ponitur etiam pro conſilio vel diſpoſitione. 1. Reg. 14. Nunquid manus ioab tecum eſt. i. conſiliũ vel diſpoſitio ioab. Eſdre. 3. Vt laudarẽt dñm per manus dauid regis iſrael. i. ex diſpoſitione vel pcepto dauid. Ponitur etiam pro plaga vel percuſſione. vt in aliquibus locis predictis. & Iob. 23. Et manꝰ plage mee aggrauata eſt ſuper gemitũ meum. 1. Paralip. 21. vertatur obſecro manus tua in me. Ps. 76. Manibus meis nocte contra eum. pro quo beatus Hieronymus in pſalterio iuxta hebraicam veritatem tranſtulit. Manus mea nocte extenditur. ideſt plaga mea nocte extẽditur. Hiere. 15. A facie manus tue ſolus ſedebam. ideſt a facie plage vel percuſſionis tue. ponitur etiã pro loco. vt Nu. 2. Singuli per loca & ordines ſuos [illegible]. Deut. 23. Habebis locũ extra caſtra. Iudi. 11. [illegible] ciuitatibus ſupra iordanem. pro quo he. le. [illegible] ciuitatibus que ſunt iuxta loca arnon. 2. Reg. [illegible] agrum ioab ad agrũ meũ. vbi ponitur p agro. Et in eo. 18. Et appellatur manus abſalon vſq; in hãc diẽ: quod hebrei exponunt. Et appellatur locus abſalon vſq; in hanc diem. Geñ. 34. terra in poteſtate vr̃a eſt. pro quo hebrei legunt. terra ſpacioſa manibus eſt coram vobis i. ſpacioſa locis. Ps. 103. Hoc mare magnum & ſpacioſum manibus. ideſt ſpacioſum locis. Iob. 1. Et aſine paſcebãtur iuxta eos. pro quo hebrei legũt. Iuxta loca eorum. Hiere. 6. Et paſcet vnuſquiſq; eos qui ſub manu ſua ſunt. pro quo hebrei legunt. Et paſcet vnuſquiſq; locũ ſuum. Poteſt etiã intelligi ſicut eſt in littera noſtra. Et i eo. 57. Dilexiſti ſtratũ eorum manu aperta. Pro quo hebrei legũt. Dilexiſti ſtratum eorum: locum vidiſti. Poteſt etiam legi manum vidiſti. & tunc erit ſenſus ſicut in littera noſtra. Ponitur etiam pro cauſa. vt Hiere. 41. Quos percuſſit propter godoliã. pro quo in hebreo legitur Quos percuſſit in manu godolie. i. cauſa godolie ſiue propter godoliam: ſicut eſt in littera noſtra. ponitur etiam pro fornice. i. pro loco vel arcu triumphali. 1. Reg. 15. Et erexiſſet ſibi fornicem triũphalem. Ponitur etiam pro prophetia. vt Ezech. 1. Et facta ẽ ſuper eũ ibi manus dñi. i. prophetia dñi. Et in eo. 37. Facta eſt ſuper me manus dñi. Ponitur ẽt pro parte. vt Geñ. 43. Ita vt quinq; partibus excederet. Et in eo. 47. Quattuor reliquas. ſ. partes permitto vobis in ſementẽ. 2. Reg. 19. Decẽ partibus maior ego ſum apud regẽ. vbi pro partibus ponitur יָדוֹת Iadoth. ſecundũ terminationẽ pluralẽ feminino rũ. Et cõiter ſcribitur in plu. ſcdm terminationẽ maſculino rũ. ſ. יָדַיִם Iadaim. ſiue יְדֵי Iede. vt Geñ. 27. Et manus ſũt eſau. Exo. 17. Manus moyſi erãt graues. & i eo. 32. cõſecraſtis manꝰ vr̃as hodie dño. Eſa. 45. Et opus tuũ abſq; manibus eſt. i. abſq; firmitate & duratiõe. & in lingua chaldaica ſcribitur aliqñ cũ aleph in fine & dic יְדָא Ieda. i. manꝰ Dañ. 5. Et rex aſpiciebat articulos manus ſcribentis. & in plurali יְדַיִן Iadain. Dañ. 2. Donec abſciſſus eſt lapis de mõte ſine manibus. Ponitur ẽt יְדֵי Iadai pro יָדַיִם Iadaim. vt Ezech. 13. ve qui conſuunt puluillos ſub oĩ cubitu manuũ. Item ponitur יָדוֹת Iadoth pro manibus ſedis que erant ad ſimilitudinẽ manus hominis. vt 3. Reg. 10. Due manus hinc atq; inde tenentes ſedile: & duo leones ſtabant iuxta manus. Item ponitur pro axibus curruũ. vt in eodem. Et axes earum & radii & canthi. Et in eodem ponitur pro celaturis vel ſculpturis in quibus erant figure manus: vbi dicitur habens celaturas variaſq; ſculpturas ex ſemetipſa. Ponitur etiam pro incaſtraturis tabularũ. vel pro angulis. Exo. 26. In lateribus tabule due incaſtrature. Et i eo. vt bine baſes ſingulis tabulis per duos angulos ſubiiciantur.

יָדַד Iadad. Proiicere. deiicere. mittere. & ſcribitur cũ ſimplici daleth. vt threñ. 3. Et poſuerũt lapidẽ ſuper me. pro quo hebrei le. & proiecerũt lapidem in me. Hiere. 50. Omnes qui tenditis arcũ debellate eã. pro quo he. le. Oẽs qui tenditis arcũ iacite ad eã. ſ. iacula vel ſagittas. vnde ſubditur. nõ parcatis iaculis. & Abdie. 1. & ſuper ieruſalẽ mittebãt ſortẽ. Zach. 1. vt deiiciãt cornua gentiũ. Itẽ יְדִיד Iedid i. dilectus. amantiſſimus. Deut. 33. Amantiſſimus domini habitabit confidenter. Ps. 83. Quam dilecta tabernacula tua. Hiere. 11. Quid eſt q̃ dilectus meus in domo mea fecit ſcelera multa. & inde יְדִידוּת Iediduth. i. dilectiõ. Vt in eo. 12. Dedi dilectam animam meam in manu inimicorum eius. Pro quo hebrei legunt. Dedi dilectionem anime mee. ideſt dilectam anime mee.

יָדָה Iada. laudare. confiteri. iacere. deiicere. vt Geñ. 49. Iuda te laudabũt frẽs tui. Leuit. 5. Agat penitentiã p peccato ſuo. pro quo he. le. Et cõfiteatur illud in q̃ peccauit. & in eo. 16. Confiteatur oẽs iniquitates filiorũ iſrael. & in eo. 26. Donec confiteãtur iniquitates ſuas & maiorũ ſuorũ. Nu. 5. Et cõfitebuntur peccatũ ſuũ. 3. Reg. 8. Cõfitẽtes nomini tuo. Nee. 1. Et cõfiteor p peccatis filiorũ iſrael. Iob. 4. Et ego cõfitebor q̃ ſaluare te poſſit dextera tua. ps. 6. In inferno aũt qs cõfitebitur tibi. Ps. 9. Confitebor tibi dñe in toto corde meo. ps. 27. Et ex volũtate mea cõfitebor ei. ps. 44. ppterea populi cõfitebũtur tibi. ps. 48. cõfitebitur tibi cũ bñfeceris ei. ps. 53. & cõfitebor noĩ tuo q̃ñ bonũ eſt. ps. 66 Cõfiteãtur tibi populi deus: cõfiteãtur tibi populi omnes. Et in aliquibus locis pdictis cõfiteri accipitur pro laudare vel grãs agere. vt ifra dicetur in fine huiꝰ dictiõis. Prouer. 28. qui aũt cõfeſſus fuerit & reliqrit ea miam cõſequetur. Eſa. 38. quia nõ infernus cõfitebitur tibi. & inde הֻידֵּת Huiedoth ſiue יְהוּדָה Iehuda. i. laus vel confeſſio. pro quo beatus hieronymus trãſtulit ad laudãdũ: vel hymnos. Nee. 11. ad laudãdũ & ad cõfitendũ in orõne. & in eo. 12. & ſup hymnos ipſi & frẽs eorũ. & inde תּוֹדָה Thoda. i. cõfeſſio. laus. ſiue grãrũ actio. Ioſ. 7. Da gloriã dño deo iſrael & cõfitere. pro q̃ he. le. & da ei cõfeſſionẽ. Eſdre. 10. & nũc date cõfeſſionẽ dño deo. Ps. 94. preocupemus faciẽ eius in cõfeſſiõe. ps. 99. Introite portas eius in confeſſione. ponitur etiam pro laude. ps. 49. Immola deo ſacrificiũ laudis. Amos. 4. ſacrificare de fermẽto laudem. Item ponitur pro gratiarum actione. Leuit. 22. Si immolaueritis hoſtiã pro gratiarũ actiõe dño Eſa. 51. Gratiarum actio & vox laudis. ponitur etiam תּוֹדָה thoda. pro choro laudãtium ſiue gratias referẽtiũ. vt Nee. 12. Et ſtatui duos choros laudantium. Et in eodem. Et chorus ſecundus gratias referentium. Inde deriuatur יְהוּדָה Iuda. qd interpretatur laudatio ſiue confeſſio. vt Geñ. 29.

Et ait modo cõfitebor dño. & ob hoc vocauit eũ iudam. vñ beatus hieronymus in hebraicis questionibus sup p̃dicto loco sic ait. Iuda cõfessio dr̃ a cõfessione: ita cõfessoris nomen est dictũ. verũtamẽ hic cõfessio ꝓ gratiarũ actiõe aut pro laude accipitur. vt frequẽter in psalmis & in euangelio: confitcor tibi dñe celi & terre. i. gratias ago tibi siue glorifico te. hec Hieronym⁹. Accipitur ẽt pro iudea siue ꝓ terra iudee. Ps. 75. Notus in iudea deus. Hiere. 14. Luxit iudea & porte eius. Et in lingua chaldaica dicitur יהוד Iehud. Dañ. 2. Inueni hominẽ de filiis transmigrationis iudee. Et inde יְהוּדִי Iehudi. i. iudeus. vt Zach. 8. Et apprehẽdent fimbriã viri iudei. & in plu. יְהוּדִים Iehudim. Nee. 4. Quid iudei faciũt imbecilles. Ester. 3. Iudeis noua lux oriri visa est. & inde יְהוּדִית Iehudith. i. iudaica lingua siue iudaice. 2. Paralipo. 32. Insuper & clamore magno lingua iudaica cõtra populũ qui sedebat in muris ierusalẽ personabat. Nee. 13. Nesciebãt loqui iudaice. Esa. 36. Non loquaris nobis iudaice. Et quia principalis tribus & regalis erat tribus iuda: ideo gens & terra & etiã lingua ab eo nomẽ accepit. & inde מִתְיַהֵד Mithiahet. i. ille qui imitatur ritũ & religionẽ iudeorũ. vt Ester. 8. Vt plures alterius gentis & secte eorũ religioni & cerimoniis iungerentur. Itẽ יָדָה Iada. i. Proiicere. siue deiicere. aut mittere. De quo vide supra in dictione יָדַד Iadad.

יָדַע Iadaa. scire. nosse. cognoscere. mãifestare. sentire. misereri. conterere. siue confringere. Geñ. 3. Scientes bonũ & malũ. Et in eo. Cumq; cognouissent se esse nudos. Et in eo. 22. Nunc cognoui ꝙ timeas deũ. Et in eo. 31. Ignorabat ꝙ rachel furata esset idola. Pro quo he. le. Et nõ sciebat iacob ꝙ rachel furata esset ea. s. idola. Et sic in sequentib⁹ vbicũq; ponitur ignorare vel nescire in hebreo sunt due dictiones. s. nõ scire. Et in eo. 48. Scio fili mi scio. Exo. 2. Stante procul sorore eius & considerante aduentũ rei. pro quo hebrei legunt. Et stetit soror eius procul: vt sciret quid fieret de eo. Et est idem sensus cũ littera nostra. Et in eo. 5. nescio dñm. Et in eo. 7. Et scient egyptii quia ego sum dominus. Et in eo. 33. nouite ex nomine. Et in eo. vt sciam te. Et in eo. In quo enim scire poterimus ego & populus tuus. Deut. 4. Vt scires qm̃ dñs ipse est deus. Et in eo. Scito ergo hodie & cogitato in corde tuo. Et in eo. Scio cõtẽtionẽ tuã. 1. Reg. 3. Porro samuel necdũ sciebat dñm. Et in eo. 17. noui superbiã tuã. Et in eo. 21. nã & pueris meis condixi in illũ & illũ locũ. Pro quo he. le. Et pueros scire feci illũ & illũ locũ. Et in eo. 22. Donec sciam quid faciat mihi deus. 2. Reg. 5. Et cognouit dauid qm̃ confirmasset eũ dñs regem. Iob. 9. Qui transfert montes & nescierunt. Et in eo. 19. Scio ꝙ redemptor meus viuit. & in eo. Scitote esse iudiciũ. & in eo. 38. Et ostendisti aurore locũ suũ. Pro quo he. le. Scire fecisti aurorã locũ suũ. Et in eo. 42. Scio quia omnia potes. Ps. 9. vt sciãt gẽtes qm̃ hoies sunt. Ps. 34. Veniat ei laqueus quẽ ignorat. Ps. 50. Et occulta sapiẽtie tue manifestati mihi. Ps. 40. In hoc cognoui qm̃ voluisti me. Ps. 73 Et nõ cognouerũt sicut in exitu super sũmũ. pro quo btũs hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trãstulit. Manifesta. s. erant in introitu desuper. p̃s. 137. Et alta a lõge cognoscit. Et ĩ eo. 138 Tu cognouisti sessionẽ meã & resurrectionẽ meam. p̃s. 143. Quid est homo quia inotuisti ei. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Quid est homo quia agnoscis eum. prouer. 12. nouit iustus iumẽtorum suorum animas. Canti. 6. nesciui: anima mea cõturbauit me. Esa. 7. vt sciat reprobare malum & eligere bonũ. Et in eodem. 19. Et cognoscent egyptii dñm. Et in eo. 50. vt sciam substentare eum qui lassus est verbo. Et in eodem. 53. Et scientem infirmitatem. Et in eodem. 58. Et scire vias meas volũt. Hiere. 2. Scito & vide. & in eo. 9. In hoc glorietur qui gloriatur: scire & nosse me. Et in eo. 31. Postq̃ ostendisti mihi percussi femur meum. pro quo hebrei legunt. Et postquam notus factus sum. scilicet mihi: percussi femur meum. Ezech. 2. et scient quia propheta fuerit in medio eorum. Osee. 2. & scies quia ego dñs. & in eodem. 13. ego cognoui te in deserto. Zach. 14. & erit dies vna que nota est domino. & aliquando scribitur sine iod. vt in aliquibus locis predictis. Et quando est verbum passiuum prime coniugationis: tunc in preterito indicatiui scribitur cũ nun & vau in principio loco iod: & dicitur נוֹדַע nodaaa. vt Exo. 6. & nomen meum adonai non indicaui eis. pro quo hebrei legunt. & nomine meo adonai non sum factus notus eis: siue non sum cognitus eis. Deut. 21. & ignorabitur cedis reus. idest non est cognitus. Iudi. 16. & non est cognitum in quo esset fortitudo eius. 1. Reg. 22. & audiuit saul ꝙ apparuisset dauid. idest ꝙ esset notus vel manifestus. Ps. 75. Notus in iudea deus. Esa. 19. Et cognoscetur dominus ab egypto. Et quando est verbum tertie coniugationis tũc scribitur cum he & vau in principio. vt Exo. 33. Et non indicas mihi quem missurus sis mecum. pro quo hebrei legunt. Et nõ facis me scire quem missurus sis mecum. idest non manifestasti mihi vel non indicasti mihi: sicut est in littera nostra. Leuit. 4. Et postea intellexerit peccatum suum. pro quo hebrei legunt. Et notum factum fuerit peccatum suũ. Et in eo. Et cognouerit peccatum suum. pro quo hebrei legunt. Et cognitum fuerit siue notum fuerit peccatum. Et est idem sensus cum littera nostra. p̃s. 24. Et testamentum ipsius vt manifestetur illis. pro quo hebrei legũt. vt scire faceret illos. p̃s. 89. Sic notum fac. p̃s. 97. notum fecit dominus salutare suum. p̃s. 104. Annunciate inter gẽtes opera eius. idest nota facite inter gentes opera eius. Ezech. 16. notas fac ierusalem abominationes suas. Et quando est verbum quarte coniugationis scribitur cum he & tau in principio. vt Geñ. 45. Et nullus interesset alienus agnitioni mutue. idest quando agnitus siue notus factus est a fratribus. Nu. 12. In visione apparebo ei. pro quo hebrei legunt. In visione notus factus ero ei. Significat etiam supradicta dictio יָדַע Iadaa. cognoscere carnaliter. vt Geñ. 4. Adam vero cognouit vxorem suam. Et in eodem. Et cognouit cain vxorem suam. Et in eodem. 38. Attamen vltra non cognouit eam. Nu. 31. Et mulieres que nouerũt viros in coitu. Et in eodem. Et omnes feminas virgines reseruate. Pro quo hebrei legunt. Et omnes paruulas feminas que non nouerunt virum in coitu: reseruate. 3. Regum. 1. Et rex non cognouit eam. Ponitur etiam pro sentire. vt Geñ. 19. Et ille non sensit. & in eodem. & nec quidem tunc sensit. Prouer. 23. Traxerunt me & ego non sensi. ponitur etiam pro liberare. vt Exo. 2. Et respexit dominus filios israel & liberauit eos. potest etiam reduci ad primum significatum. Nam scire dei est misereri vel liberare. Ponitur etiam pro conterere vel comminuere. vt Iudi. 8. Et contriuit cum eis atq; comminuit viros sochoth. Et secundum hanc significationem exponunt aliqui hebrei illud quod habetur. Prouerb. 10. Qui autem deprauat vias suas manifestus erit. Pro quo ipsi legunt. Qui autem deprauat vias suas conteretur vel comminuetur. Et in eodẽ. 14. Et indoctos quoq; erudiet. pro quo ipsi legunt. Et inter stultos siue indoctos conteretur. Potest etiam legi sic. Et inter indoctos notus siue manifestus erit. Et tunc erit idem sensus cum littera nostra. Ezech. 19. Didicit viduas facere. Pro quo ipsi legunt. Et confregit vel contriuit viduas eius. potest etiam legi sicut est in littera nostra. Inde דֵּעָה Deaa. idest scientia vel cognitio. Et est communis generis. vt Ps. 72. Et si est scientia in excelso. Esaie. 11. Quia repleta est terra scientia domini. Hiere. 3. Et pascent vos scientia & doctrina. Et aliqñ scribitur sine he. vt Iob. 36. Repetam scientiam meam a principio. & cõmuniter scribitur cũ tau in fine & dr̃ דַּעַת Daath. vt Geñ. 2. Lignũq; scientie boni & mali. Exo. 31. Et impleui eũ spiritu dei: sapientia & intelligentia & scientia. Iob. 33. Scientiam labia mea purã loquentur. & in eo. 38. Quis est iste inuoluẽs sententias sermonibus imperitis. pro quo hebrei legũt Quis est iste qui obscurat. i. celat consilium sermõibus absq; scientia. & in eo. 42. Quis est iste qui celat consiliũ absq; scientia. Ps. 18. Et nox nocti indicat scientiam. Ps. 138. Mirabilis facta est scientia tua ex me. Prouer. 1. Adolescenti scientia & intellectus. Et in eo. 2. Et scientia anime tue placuerit. Et in eo. 8. Doctrinam magis q̃ aurum eligite. Vbi ponitur pro doctrina. Dañ. 12. Et multiplex erit scientia. & in plu. דֵּעוֹת Deooth secundum terminationem femininorum siue דֵּעִים Deim scd̃m terminationem masculinorũ. vt. 1. Reg. 2. Quia deus scientiarũ dñs est. Iob. 36. Et perfecta scientia probabitur tibi. pro quo hebrei legunt. Et perfecte scientie tecũ. s. sunt. Et in eo. Magnas & perfectas scientias. Inde מַדָּע Madaa. idest scientia vel disciplia. vt Dañ. 1. Et doctos disciplina. & in eo. pueris autem his dedit deus scientiam. Ponitur etiam pro cogitatione. vt Eccl̃s. 10. In cogitatione tua regi nõ detrahas. & inde מַנְדְּעָא Mandea: ꝙ in lingua chaldaica significat scientiam. Dañ. 2. Et scientiam intelligentibus disciplinam. & inde מוֹדַע Modaa idest notus siue cõsanguineus. propinquus. vt Ruth. 2. erat autem viro abimelech consanguineus. Et in eo. 3. Propinquus noster est. Ponitur etiam ꝓ amico. vt puer. 7. Et prudentiam voca amicam tuam. & inde מְיֻדָּע Meiudaa. idest notus. vt. 4. Reg. 10. Et notos & sacerdotes. Iob. 19. Et qui me nouerant obliti sunt mei. Ps. 54. Dux meus & notus meus. Et secundum aliquos inde deriuatur מַדּוּעַ Madũaa. Que est dictio interrogatiua. idest. quare. cur. vt Num. 16. Cur eleuamini super populum domini. De quo vide infra in littera mem. Inde יִדְּעֹנִי Ideoni. i. diuinus siue hariol⁹. aut magus. vt Leuit. 19. Neq; ab hariolis aliquid sciscitemini. Deut. 18. Neq; phytones consulat neq; diuinos. Esa. 8. Querite a phytonibus & diuinis: qui stridunt incantationibus suis.

יְהַב Iahab. dare. afferre. tradere. Esdre. 5. Tradidit eos ĩ manus nabuchodonosor regis assyriorum. Dañ. 2. Dat sapientiam sapientibus. Et in eo. Imperium & gloriã dedit tibi. Et in eodem. Et munera multa & magna dedit ei. Et in predictis locis scribitur in lingua chaldaica cum iod in prĩcipio. In hebreo vero scribitur sine iod Geñ. 30. Da mihi liberos. Ruth. 3. Expande inquit pallium tuum. pro quo hebrei legunt. Da siue affer pallium tuum. Ps. 28. Afferte domino filii dei: afferte domino filios arietum: afferte domino gloriam & honorem. Prouer. 30. Dicentes affer affer Osee. 4. Dilexerunt afferre ignominiam protectores ei⁹. & inde הָבָה Haba. Quod est aduerbiũ exhortandi vel inuitandi ad aliquid operandum. idest eia. age. agite. Beatus hieronymus transtulit. venite. Geñ. 11. Venite faciamus lateres. Et in eo. Venite igitur descendamus & confundam⁹ ibi linguã eorũ. Exo. 1. venite sapienter opprimamus eum. Scribitur etiam singulariter. pro quo btũs hieronym⁹ trãstulit. Dimitte. vt Geñ. 38. Ingrediensq; ad eã ait: dimitte me. Item יְהָב Iehab. i. cura. vt Ps. 54. Iacta super dominũ curam tuam. Et aliqui hebrei legunt onus vel pondus tuum. Beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Proiice super dominum charitatem tuã. Et secundum hanc significationem deriuatur a dictione אַהֲבָה Ahaba: que significat charitatem vel dilectionem.

יְהָךְ Iehach: in lingua chaldaica significat referre. siue ire. aut ambulare. Esd. 5. vt res ad dariũ referatur. & in eo. 6. Et referantur in templũ in hierusalẽ. & in eo. 7. Cuicumq; placuerit in regno meo de populo israel & de sacerdotibus eius & leuitis ire in ierusalem tecum: vadat.

יַהֲלֹם Iahalom. hyaspis lapis preciosus. vt Exo. 28. In secundo carbunculus saphyrus & hyaspis. hebrei m̃ dicũt ꝙ sigñat adamãtẽ. De quo vide supra ĩ dictiõe הָלַם halõ.

יָהִיר Iahir. Arrogans. temerarius. superbus. Prouer. 21. superbus & arrogans vocatur indoctus. Abacu. 2. Sic erit vir superbus: & non decorabitur.

יוֹם Iom. Dies. tempus. & accipitur aliquando pro die artificiali. i. pro tempore quo sol lucet super nostrũ horizõtem. vt Geñ. 1. & appellauit lucem diem: & tenebras noctẽ. & in eo. 8. & nox & dies non requiescent. i. non cessabunt. Et in eodem. 31. Die noctuq; estu vrgebar & gelu. Nu. 11. Surgens ergo populus tota die illa & nocte ac die altero cõgregauit coturnicũ multitudinẽ. & similiter in pluribus aliis locis. Accipitur ẽt aliquando pro die naturali viginti quattuor horarũ. vt Geñ. 1. & factum est vespere & mane dies vnus. & similiter in sequentibus in eo. capi. Exo. 2. Memento vt diem sabbati sanctifices. Leuit. 23. Dies primus celeberrimus. 4. Reg. 7. Hec enim dies boni nũcii est. Ps. 60 vt reddã vota mea de die in diem. & aliqñ duplicatur littera mem & dicitur יוֹמָם Iomam. vt Exo. 13. Per diem in colũna nubis: & per noctẽ in colũna ignis. Et in eo. Nunq̃ defuit colũna nubis per diẽ. Iob. 5. Per diem incurrunt tenebras. Ps. 1. & in lege eius meditabitur die ac nocte. Ps. 12. dolorem in corde meo per diẽ. Ps. 21. Clamabo per diẽ & nõ exaudies. p̃s. 41. in die mandauit dominus miam suam. & in plu. יָמִים Iamim siue יְמֵי Ieme. vt Geñ. 29. Et videbantur illi pauci dies. & in eo. 41. post duos ãnos vidit pharao somniũ. pro quo he. le. post duos annos dierũ. i. post duos annos cõpletos: sicut exponũt hebrei. & ĩ eo. 47. quot sũt dies annorũ vite tue. Et in eo. dies peregrinatiõis vite mee Leuit. 15. Et immũdus erit septẽ diebus. Et in eo. Mulier q̃ patitur multis diebus. Nu. 11. Sed vsq; ad mensem dierum. Deut. 6. Vt prolõgentur dies tui. Iob. 38. Nunquid post ortũ tuũ precepisti diluculo. pro quo heb. legunt. Nunquid a diebus tuis precepisti diluculo. idest a die qua ortus es. scribitur etiam in plurali יוֹמַיִם Iomaim. trisyllabum. & accipitur pro duobus diebus tantum siue pro biduo. vt Exo. 21. Si autem vno die vel duobus superuixerit. Num. 9. Si vero biduo aut vno mense. Et in eodem. 11. Non vno die vel duobus. Scribitur etiam יְמוֹת Iemoth. secundum terminationem pluralem femininorum. vt Deut. 32. Memento dierum antiquorum. Ps. 89. Pro diebus quibus nos humiliasti. Et aliquando scribitur cum nun in fine loco mem. vt Dañ. 12. Et stabis in sorte tua in fine dierum. ponitur etiã יָמִים Iamim pro anno: secundum hebreos. scilicet quando ponitur absolute sine determinatione numeri. Leuit. 25. Habebit licentiam redimendi donec vnus impleatur annus. Et subditur in hebreo. Diebus erit redemptio eius. idest vno anno erit redemptio eius. Geñ. 24. Maneat puella saltem decem dies apud nos. pro quo hebrei legunt. Maneat puella apud nos dies aut decem. Et dicunt hebrei ꝙ per dies intelligitur annus: & per decem intelliguntur decem menses. vt sit sensus. Maneat puella apud nos annum aut decem menses. Potest etiam intelligi sicut est in littera

nostra. & est magis congruum. Exo. 13. Custodies huiuscemodi cultū statuto tēpore a diebus in dies. i. ab anno in annum. Nu. 9. Aut vno mense vel longiori tempore. vbi pro longiori tempore ponitur ימים Iamim. & dicunt hebrei quod accipitur pro vno anno. 1. Reg. 1. Et ascēdebat vir ille de ciuitate sua statutis diebus. pro quo in hebreo habetur. Et ascendebat vir ille de ciuitate sua a diebus in dies. Quod hebrei exponunt de anno in annū: et est idem sensus cum littera nostra. Et in co. 27. Fuit aūt numerus dierū quibus habitauit dauid in regione philistinorū quattuor mensiū. Pro quo he. le. Fuit aūt numerus dierū quibus habitauit dauid in regione philistinorum dies & quattuor menses. & p dies intelligitur annus secūdū hebreos. Potest etiam intelligi φ habitauit ibi aliquot diebus vltra quattuor menses. Tamen infra: capitulo. 29. Dixit rex achis de dauid: & est apud me multis diebus vel annis. Et potest exponi sic. Quod in ipsis diebus quibus habitauit apud eū probauit eū esse fidelissimū ac si habitasset apud eū multis annis. ponitur etiam pro tempore: tam in singulari φ̄ in plu. Geñ. 30. Egressus aūt ruben tempore messis triticee. Exo. 32. In die vltionis visitabo & hoc peccatū eorū. i. tpe vltionis. Leuit. 15. Quasi sit in tpe menstruo. Nu. 3. Ex quo percussi primogenitos in terra egypti. Pro quo hebrei legunt. In die. i. in tempore quo percussi primogenitos in terra egypti. Deut. 31. Et irascetur furor meus cōtra eos in die illo. i. in tempore illo. 1. Paralip. 11. Et interfecit leonē in media cisterna in tpe niuis. Scribitur ēt cū he vel caph in principio & dicitur היום Haiom siue כיום Chaiom. i. hodie siue tēpus presens. vt Geñ. 21. Et ego nō audiui pter hodie. Et in co. 22. Vnde vsq; hodie dicitur. Et in co. 25. Vende mihi primogenita tua. Pro quo he. le. Vende mihi hodie primogenita tua. Et in eo. Iura ergo mihi. Pro quo hebrei legunt. Iura mihi hodie. Exo. 13. Hodie egredimini. 1. Reg. 9. Hodie enim venit in ciuitatē. ps. 2. Ego hodie genui te. Ps. 94. Hodie si vocem eius audieritis. Et aliqñ scribitur cū caph & he in principio. & dr̄ כהיום Chehaiom. i. hodie siue quadam die. vt Geñ. 39. Accidit aūt quadā die vt intraret ioseph domū. 1. Reg. 2. Incēdatur primū iuxta morem hodie adeps. Et in co. 9. Hodie enim inuenietis eū. Et qñ predicta dictio duplicatur & dicitur יום יום Iom iom tunc signat per singulos dies. siue de die in diē. aut quottidie. vt Geñ. 39. Huiuscemodi verbis per singulos dies loquebatur. Esa. 58. Me etenim de die in diem querunt. Et in lingua chaldaica dr̄ יומא Ioma. i. dies. & i pl' יומיא Iomaia siue יומין Iomin. i. dies uel tempora. Dañ. 2. que ventura sunt in nouissimis temporibus. Et in codem. 4. igitur post finem dierum.

Margin: ימים Annos. — Tempus. — היום Hodie. — כהיום Quadam die. — Hodie. — יום יום p singulos dies. — יומא יומיא יומין Tempora. Dies.

יון Ion. colūba. Et declinatur in singulari cū he in fine sicut noīa feminina: & accipitur tam pro masculo φ̄ pro femina: & in plu. יונים Ionim. secundū terminationē masculinorū. vt Geñ. 8. Emisit quoq; colūbam. 4. Reg. 6. Et quarta pars cabi stercoris columbarum. Ps. 67. Penne columbe deargentate. Canti. 1. Oculi tui colūbarum. Et in eodem, 2. Colūba mea in foraminibus petre. Et in eo. 5. Oculi ei9 sicut colūbe super riuulos aquarū. Et in co. 6. Vna est colūba mea. Esa. 59. Quasi colūbe meditātes gememus. Et in co. 60. Et quasi colūbe ad fenestras suas. Hiere. 25. A facie ire colūbe. Et in co. 50. A facie gladii colūbe. Et in duobus locis predictis potest legi pro colūba deuastantis vel de populantis. De quo vide infra in dictione ינה Iana. Ezech. 7. Quasi columbe conuallīū. Item יון Iauan: cenum siue limus. Ps. 40. Et de luto fecis. Pro quo btūs hieronymus i psalterio iuxta he. ve. transtulit. & de luto ceni. Ps. 68. Infixus sum in limo profundi. Item יון Iauan. i. grecia. Esa. 66. In italiam & greciā ad insulas longe. Zach. 9. Et suscitabo filios tuos sion sup filios tuos Grecia. Et vt refert beatus hieronymus in hebraicis questionibus sup Genesim. Iauā Significat populos grecos qui iones appellantur: vnde & mare ionium dicitur. hec Hieronymus.

Margin: יון Columba. Columbe. — יון Cenum. Limus. — יון Grecia.

יזם Iazam. cogitare. vt Geñ. 11. Nec desistent a cogitationibus suis. Pro quo hebrei legunt. Et nunc non vitabitur siue non prohibebitur ab eis omne quod cogitauerunt facere. Et de hoc vide supra in dictione זמם Zamam.

Margin: יזם Cogitare.

יזן Iazan. armare. & inde מיזנים Meiuzanim. ideſt armati secundum hebreos. Beatus Hieronymus transtulit Amatores. Hiere. 5. Equi amatores in feminas & emissarii facti sunt. & dicunt aliqui φ deriuatur a זון Zon quod significat nutrire quasi diceret: equi saginati.

Margin: יזן מיזנים Amatores. — זון

יזע Iazaa. Sudor. Ezech. 44. Et non accingetur in sudore. Scribitur etiam sine iod in principio & dicitur זיעה Ziaa cum he in fine. & quando post se regit genitiuum mutat he in tau & dicitur זעת Zeath. Geñ. 3. In sudore vultus tui vesceris pane tuo.

Margin: יזע Sudor. זיעה זעת Sudor.

יחד Iachad. vnire. vnicum facere. vt Ps. 85. Letetur cor meum vt timeat nomen tuum. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Vnicum facere meum vt timeat nomeñ tuum. & aliquando scribitur sine iod. vt Geñ. 49. Et in cetu eorum non sit gloria mea. Pro quo hebrei legunt. Et in cetu eorum non vniatur. ideſt non conueniat gloria mea. Et de hoc vide supra in dictione חדה Chada. & indē יחיד Iachid. ideſt vnicus. vnigenitus. vt Geñ. 22. Tolle filium tuum vnigenitū. Ps. 24. Quia vnicus & pauper sum ego. Prouer. 4. Tenellus & vnigenitus coram matre mea. Hiere. 6. Luctum vnigeniti fac tibi. Et in genere feminino יחידה Iechida. vt Iudi. 11. Occurrit ei vnigeñita filia sua. Ps. 21. Et de manu canis vnicam meam. ps. 34. A leonibus vnicam meam. Et inde יחד Iachad. ideſt simul. in vnum. pariter. Iob. 19. Simul venerunt latrones eius. Et in eodem. 38. Cum me laudarent simul astra matutina. Ps. 2. Et principes conuenerunt in vnum. Ps. 48. Simul in vnum diues & pauper. Et aliquando scribitur cū vau in fine & dicitur יחדו Iachdau. vt Geñ. 13. Vt habitarent simul. Et in codem. Et nequibant habitare communiter. ideſt pariter. Et in eodem. 22. Cumq; duo pergerent simul. Deut. 22. Non arabis in boue simul & asino. Et in codem. 25. Quando habitauerint fratres simul. Ps. 47. Conuenerunt in vnum. Ps. 54. Qui simul mecū dulces capiebas cibos. Hiere. 31. Iuuenes & senes simul. & aliquando scribitur cum iod & vau in fine. vt Hiere. 46. Et ambo pariter ceciderunt. Et in codem. Versi sunt & fugerunt simul. Et in codem. 49. Sacerdotes eius & principes eius simul.

Margin: יחד Vnicū facere. — יחיד Vnigenit. Vnicus. — יחידה Vnigenita. Vnica. — יחד Simul. In vnum. — יחדו Simul. Pariter. In vnum.

יחל Iachal. Expectare. sperare. prestolari. Geñ. 8. Expectauit nihilominus septem diebus aliis. Iob. 14. Cunctis diebus quibus nunc milito: expecto. Et in co. 29. Expectabant me sicut pluuiam. ps. 32. Quemadmodum sperauimus in te. Ps. 118. In quo mihi spem dedisti. Pro quo btūs hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Quem me sperare fecisti. Ps. 130. Speret israel in domino. Ezech. 13. Et perseuerauerunt confirmare sermonē. Pro quo hebrei legunt. Et sperauerunt confirmare sermonem. & Michee. 5. Et non prestolabitur filios hominum. Et in voce passiua prime coniugationis scribitur cum nun & vau in principio loco iod. Ezech. 19. Que cum vidisset quoniam infirmata est & periit expectatio eius. Pro quo hebrei legunt. Et vidit quod cum expectaretur:

periit expectatio eius. ideſt cum esset in expectatione: periit expectatio eius. Potest etiam deriuari a dictione supra dicta חלה Chala. que signat infirmari: sicut est in lra nr̄a. & qñ est verbū tertie coiugatiōis: tunc scribitur cū he & vau i principio loco iod. vt Iob. 32. Expectaui enim sermōes vestros. Et in co. Qm̄ igitur expectaui & non sunt locuti. Ps. 129. Sustinuit anima mea in verbo eius: sperauit aïa mea i dño. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trāstulit. Sustinuit anima mea & verbū eius expectaui. & in prima persona futuri temporis dicitur אוחילה Ochila. pro quo btūs hieronymus transtulit Aggrediar. vt. 2. Reg. 18. Non sicut tu vis: sed aggrediar eū coram te. Hebrei tamen legunt. Nō sic expectabo corā te. i. nō expectabo vt tu percutias eū. sed ego ipse aggrediar eū corā te. in alio vero loco beatus hieronymus transtulit Doleo. Hiere. 4. Vētrē meū doleo. De quo vide supra in dictione חול Chul. Quia potest etiam deriuari ab eadē dictione. & inde תוחלת Thocheleth. i. expectatio siue spes. vt Iob. 40. Ecce spes ei9 frustrabitur. Prouer. 13. Spes que differtur affligit animam.

Margin: יחל Expecta. Sperare. prestolari. — אחילה Aggrediar. — תוחלת Spes.

יחם Iacham. calefacere. calefieri. cōcipere. vt Eccl's. 2. vnde quō calefiet. & ponitur translatiue p concipere. Geñ. 30. Et in cōspectu earū conciperent. Et in eo. Factumq; est vt in ipso calore coitus oues intuerentur virgas. Et in codē. Igitur qñ primo tpe ascendebantur oues. i. concipiebāt. Et in eo. Vt in earū cōtemplatione cōciperēt. beatus hieronymus in hebraicis questionibus sic ait. In eo aūt loco vbi scriptū est: vt cōciperent in virgis: in hebreo habetur. Leiahamena. vim verbi hebraici nisi circuitu exprimere non possum. Leiachamena enim pprie dicitur extremus in coitu calor quo corpus oē cōcutitur & patranti voluptati vicinus est finis. Hec hieronymus. Ps. 50. Et in peccatis cōcepit me mater meā. Esa. 57. Qui cōsolamini in diis. p quo he. le. Qui calefacti estis in diis siue in idolis. Potest etiā legi sicut est in littera nostra. Nam potest deriuari a dictione נחם Nacham. que significat consolari: sicut infra dicetur. vide ēt de hoc supra in dictione חמם Chamam. Inde חמה Chema. siue חמת Chamath. i. ira. furor. indignatio. vt Deut. 29. Et eiecit eos de terra sua in ira & in furore. Ester. 7. Et regis ira quieuit. Iob. 6. Quarū indignatio ebibit spūm meum. Et in eo. 21. Et de furore oipotētis bibet. Ps. 6. Neq; in ira tua corripias me. Ps. 36. Et derelinque furorem. ps. 57. furor illis secundum similitudinem serpentis. ps. 75. Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi & reliquie cogitationis diem festum agent tibi. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Quia ira hominis confitebitur tibi: reliquiis ire accingeris. ps. 89. Et in furore tuo turbati sunt. Prouer. 16. Indignatio regis nūcii mortis. Esa. 27. Indignatio nō est mihi. Et in lingua chaldaica scribitur cum aleph in fine loco he. Dañ. 3. tunc nabuchodonosor i furore & ira. Ponitur ēt חמה Chamath pro felle vel pro veneno. vt Deut. 32. Fel draconum vinum eorum. Ps. 139. Venenum aspidum sub labiis eorū. Abach. 2. Mittens fel suū. De quo vide etiā supra in dictione חמת Chamath. Ponitur ēt חמה Chema pro butyro vt Iob. 29 quando lauabam pedes meos butyro. De quo vide supra in dictione חמא Chema cum aleph in fine.

Margin: יחם Calefieri. Concipere. — Calefacere. — נחם — חמה — Ira. indignatio. furor. — Furor. — חמה Fel. Venenum. — חמה Butyrum.

יחמור Iachmur. bubalus. Deut. 14. Ceruum & capream & bubalum. Hebrei tamen dicunt φ significat quoddā genus ceruorum.

Margin: יחמור Bubalus.

יחש Iachas. Genealogia. prosapia. cognatio. aut dinumerare. vel describere. s. per cognationes & genealogias vt. 1. Paralipo. 4. Hec habitatio eorum & sedium distributio. Pro quo hebrei legunt. Hec est habitatio eorum & cognationes vel genealogie eorum. Et in eo. 5. Et non est ille reputatus in primogenitum. ideſt non est descriptus in primogenitum secundum genealogiam suam. Et in codē. 9. Vniuersus ergo israel dinumeratus est. Et in eodem. Et descripti in villis propriis. 2. Paralip. 12. Et diligenter exposita. ideſt descripta vel dinumerata. Esdre. 2. Hi quesierunt scripturam genealogie sue. Et in codem. 8. Hi sunt ergo principes familiarum & genealogia eorum. Nee. 7. Vt recenserem eos. ideſt describerem. secundum suas genealogias. Et in codem. Et inueni librum census eorum. i. descriptionis genealogie eorum.

Margin: יחש Cognatio. — Describere per genealogias. — Dinumerare. s. per cognationes. — Genealogia.

יחף Iacheph. Discalciatus. vt Esa. 20. Vadens nudus & discalciatus. Et in codem. Nudam & discalciatam. Hiere. 2. Prohibe pedem tuum a nuditate. ideſt ne sit discalciatus.

Margin: יחף Discalciatus.

יחר Iachar. morari. moram facere. 2. Reg. 20. Et moratus est extra placitum quod ei constituerat rex. De quo vide supra in dictione אחר Achar

Margin: יחר Morari.

יטב Iatab. bonū esse. benefacere. placere. exhilarare. perseuerare. cōponere. ornare. & iungitur cū quacūq; actione que bene vel perfecte fit acta. Geñ. 12. Vt bene sit mihi pro te. Et in eodem. Abraam vero bene vsi sunt propter illam. Exo. 1. Bene ergo fecit deus obstetricibus. Leuit. 5. vt vel male quid faceret vel bene. Deut. 5. Bene omnia sunt locuti. Et in codem. 8. Et ad extremum misertus est tui. i. bene fecit tibi. Et in codem. 12. Vt sit bene tibi & filiis tuis post te. Iob. 24. Et vidue bene non fecit. Ps. 32. Beneplacite ei in vociferatione. ps. 35. Noluit intelligere vt bene ageret. Ps. 48. Confitebitur tibi cum benefeceris ei. Ps. 124. Benefac domine bonis. Prouer. 30. Tria sūt que bene gradiuntur & quartum incedit feliciter. Pro quo hebrei legūt. Et quattuor bene incedentes. Esa. 1. Discite benefacere. & in eodem. 23. Bene cane: frequenta canticum. Et in eodem 41. Bene quoq; aut male si potestis facite. Hiere. 1. Bene vidisti. Et in eodem. 2. Quid niteris bonam ostendere viam tuam. Et in eodem. 4. Bene autem facere nescierunt. Et in eodem. 7. Bonas facite vias vestras. Et in codē. Quoniā si bene direxeritis vias vestras. Et in eodem. vt bene sit vobis. Et in eodem. 10. Quia nec male possunt facere nec bene. Et in eodem. 13. Et vos potestis bene facere. Et in codē. 32. Non desinam eis bene facere. Ezech. 36. Bonisq; donabo maioribus quam habuistis ab initio. Mich. 2. Nonne verba mea bona sunt. Item significat placere. vt Geñ. 34. Placuit oblatio eorum. Et in eodem. 41. Placuit pharaoni consilium. Leuit. 10. Aut placere domino i cerimoniis mente lugubri. Et in eodem. Quod cum audisset moyses recepit satisfactionē. Pro quo hebrei legunt. Et audiuit moyses & placuit in oculis eius. Iosu. 22. Placuitq; sermo cūctis audientibus. 1. Reg. 29. Sed satrapis non places. 2. Reg. 3. Et placuerunt eis cūcta que fecit rex. Nee. 2. Et si placet sermo tuus ante faciem tuam. Ester. 2. Placuit sermo regi. Et in eodem. Que placuit ei & inuenit gratiam in conspectu illius. Ps. 68. Et placebit domino super vitulum nouellum. Item significat exhilarare siue letari. vt Iudi. 19. Paritérq; letemur. Et in eodem. Et duc letum diem. pro quo hebrei legunt. Et exhilara cor tuum. Et in eodem. Illis epulantibus & post laborem itineris reficientibus corpora. pro quo hebrei legunt. Illis exhilarantibus corda sua. 2. Regū. 13. Cum temulentus fuerit amnon vino. Pro quo hebrei legunt. Cum hilaris fuerit amnon vino. Ester. 1. Itaq; die septimo cum rex esset hilarior: & post nimiam potationem incaluisset mero. Item ponitur pro perseuerare. 1. Reg. 20 Si autem perseuerauerit patris mei malitia. Mich. 7.

Margin: יטב Bene esse. Bene vti. Bñ facere. — Bñ placere. Bñ agere. — Bene dirigere. — Bonis cē. — Placere. — Letari. Exhilarare.

Malum manuum suarum dicunt bonũ. Pro quo he. le. Super malũ manuũ suarũ ad perseuerandũ. Potest etiam legi sicut est in littera nostra. Item ponitur pro componere vel ornare. vt Exo. 30. Quando componet lucernas incendet illud. 4. Reg. 9. Et ornauit caput suum. vide etiam supra in dictione טוֹב Tob. & inde הֵיטֵב Heteb. i. bene. perfecte: aut beneplacitum. omnino. valide. Deut. 9. omnino quoq; in puluerem redigens. Et in eodem. 13. Quere solicite & diligenter. idest bene & perfecte. 4. Reg. 11. Et imagines contriuerunt valide. Ione. 4. Bene irasceris tu. Et in eo. Bene irascor ego vsq; ad mortem. idest omnino siue multũ irascor vsq; ad mortem. Et inde מֵיטַב Metab. i. optimũ. Exo. 22. Quidquid optimũ habuerit in agro suo vel in vinea.

יַיִן Iain: siue יֵין Ien. vinum. vt Geñ. 9. Bibensq; vinum inebriatus est. Et in eodem. 59. Lauabit in vino stolã suã. Leuit. 10. Vinum & omne quod inebriare potest non bibetis Nu. 15. Et vinum ad libamentum. Et in eodem. Et vinũ ad liba fundenda. Deut. 32. Fel draconum vinũ eorum. Et in eo. Et bibebãt vinũ libaminũ. Ps. 59. Potasti nos vino cõpunctionis. Ps. 74. Et vini meri plenus mixto. Canti. 1. Quia meliora sunt vbera tua vino. Et ĩ eo. 8. Dabo tibi poculũ ex vino cõdito. Hiere. 13. Omnis laguncula implebitur vino. Et in eodem. 25. Sume calicẽ vini furoris. Threñ. 2. Vbi est triticum & vinum. Osee. 14. Memoriale eius sicut vinum libani.

[Margin: Cõponere. Ornare. הֵיטֵב Omnino. Valide. Bene. מֵיטַב Optimum יַיִן Vinum]

יָכַח Iachach. Increpare. arguere. corripere. reprehendere. preparare. Geñ. 21. Et increpauit abimelech ꝑpter puteum aque. Et in eodem. 31. Respexit dominus & arguit te heri. Leuit. 19. Sed publice argue eum. 1. Paralip. 16. Et increpauit pro eis reges. Iob. 5. Beatus homo qui corripitur a deo. Et in eo. 6. Cum e vobis nullus sit qui possit arguere Et in eodem. Ad increpandum tantum eloquia concinnatis. Et in eodem. 9. Non est qui vtrunq; valeat arguere. & in eo. 13. Verũtamen vias meas in cõspectu eius arguam. Et in eodem. 15. Arguis verbis cum qui non est equalis tibi. Et in eo. 22. Nunquid timẽs arguet te. & in eo. 33. Increpat quoq; per dolorem in lectulo. Ps. 6. Domine ne in furore tuo arguas me. Ps. 49. Non in sacrificiis tuis arguam te. p̃s. 140. Et increpabit me. Prouer. 3. Quẽ diligit dñs corripit. Et in eo. 9. Noli arguere derisorem ne oderit te: argue sapientem & diliget te. Et in eo. 15. Non amat pestilens eũ qui se corripit. Et in eo. 19. Si aũt corripueris sapientẽ intelliget sapientiam. Et in eo. 28 Qui corripit hominẽ gratiam postea inueniet. Hiere. 2. Et auersio tua increpabit te Mich. 6. Et cum israel diiudicabitur. i. arguet eũ. Signãt ẽt preparare. vt Geñ. 24. Ipsa est quam preparasti seruo tuo isaac. & in eo. Ipsa est mulier quam preparauit dñs filio dñi mei. Scribitur etiam cum nun in principio. s. qñ est verbũ passiuũ prime coniugationis. vt Geñ. 20. Memento te deprehensã. Pro quo he. le. Et corripiaris siue esto increpata vel reprehensa. vnde ĩ littera nostra fortasse debet legi. memento te esse reprehensam. Esa. 1. venite & arguite me dicit dñs. Pro quo hebrei legunt. Venite & arguamur dicit dñs. i. ad inuicem arguamus vel disputemus. & secundũ hebreos inde deriuatur נֹכַח Nóchach. idest contra. e regione Iob. 23. Proponat equitatem contra me. & inde תּוֹכֵחָה Tochecha siue תּוֹכַחַת Tochachath. i. Increpatio. correptio. aut. correctio. vt Ps. 38. In increpationibus propter iniquitatem corripuisti hominẽm. p̃s. 149. Increpationes in populis. Prouer. 1. Et increpationes meas neglexistis. Et in eodem. & via vite increpatio discipline. Et in eodem. 10. Qui autem increpationes relinquit: errat. & in eodem. 27. Melior est manifesta correptio: q̃ amor absconditus. Osee. 5.

[Margin: יָכַח Increpare Arguere. corripere. Diiudicare preparare. Arguere. נֹכַח contra. תּוֹכֵחָה Increpatio correptio.]

In die correptionis in tribubus israel.

יָכֹל Iachol. posse. valere. p̃ualere. Geñ. 19. Nec possum in monte saluari. & in eo. Quia non potero facere quicq̃. & in eodem. 32. Qui cum videret q̃ eum superare non posset. & in eodem. Quantomagis contra homines preualebis. & in eodem. 44. Imple saccos eorum frumento quãtum possunt capere. & in eodem. 45. Non se poterat vltra cohibere ioseph. Exo. 2. Cumq; iam celare nõ posset. Et in eodem. 8. vt educerent cyniphes & non potuerunt. Et in eodem. 18. Et precepta eius poteris sustentare. Et in eodem. 40. Nec poterat moyses ingredi tectum federis. Nu. 9. qui non poterant facere phase. Iob. 4. Sed conceptum sermonem tenere quis poterit. Et in eodem. 42. Scio quia omnia potes. p̃s. 12. ne quando dicat inimicus meus preualui aduersus eum. Ps. 39. Et non potui vt viderem. Ps. 128. Et enim non potuerunt mihi. Esa. 47. Quam non poteris expiare. Hiere. 3. Et fecisti mala & potuisti. Ezech. 7. Argentum eorum & aurum eorum non valebit liberare eos. Inde מִיכָל Michal. pro quo beatus hieronymus transtulit. Gũstatum. 2. Reg. 17. Transierunt festinanter gustata paululum aqua. ac si diceret מַאֲכָל Maachal. cum aleph loco iod quod significat cibum vel degustationem. vt supra dictũ est in dictione. אָכַל Achal. Hebrẽi tamen dicunt q̃ significat riuum siue vadũ aque. vnde in predicto loco ipsi legũt. Transierunt riuũ siue vadum aque. In translatione chaldaica habetur. Transierunt iordanem.

[Margin: יָכֹל Posse. Preualere. Valere. מִיכָל Gustatum. Riu⁹ vadũ]

יָכַת Iacath. concidere. comminuere. Nu. 14. percutiens eos atq; concidens. Deut. 9. Et in frustra comminuẽs. & de hoc vide infra in dictione כָּתַת Chathath.

יָלַל Ialal. vlulare. exclamare. s. pre dolore vel angustia. Esa. 13. Vlulate quia prope est dies domini. Et in eodem 14. Vlula porta: clama ciuitas, & in eodem. 15. Moab vlulabit. Et in eodem. Et in plateis eius omnis vlulatus descendet in fletum. & in eodem. 52. Dominatores eius iniq; agunt. Pro quo hebrei legunt. Dominatores eius vlulare faciunt. scilicet illos quos iniq; opprimunt. Et in eodẽ. 65. & pre contritione spiritus vlulabitis. Hiere. 47. & vlulabũt omnes habitatores terre. Osee. 7. Sed vlulabant in cubilibus suis. Soph. 1. Vlulate habitatores pile. Zach. 11. Vlula abies. & in eodem. Vlulate quercus basan. Reperitur etiam quandoq; sine iod & per defectum vnius lamed. vt. 1. Reg. 4. Pregnans erat vicinaq; partui. Pro quo aliqui hebrei legunt. Pregnans erat ad eiulãdum. idest imminentibus doloribus partus. vbi ponitur לָלַת Lalath pro לְיַלֶּלֶת Leielalath. Alii vero dicunt q̃ deriuatur a dictione sequẽti que significat parere. & q̃ ibi deficit littera daleth: ac si diceret לַלֶּדֶת Laledeth. i. vicina partui. Sicut est in littera nr̃a. In de יְלָלָה Ielala. idest vlulatus siue clamor. vt. Esa. 15. Vsq; ad gallim vlulatus eius. Et in eodem. Et vsq; ad puteum helim vlulatus eius. Hiere. 25. Et vlulatus optimatum gregis. Soph. 1. Vox clamoris a porta piscium: & vlulatus a secunda. Zach. 11. Vox vlulatus pastorum. Scribitur etiam sine he & dicitur יְלֵל Ielel. & ponitur pro vastitate solitudinis. vbi auditur ventus quasi vlulatus & clamor. Deut. 32. In loco horroris & vaste solitudinis.

[Margin: יָכַת concidere. cõminuere. יָלַל Vlulare. Iniq; agere. יְלָלָה Vlulatus. יְלֵל Vasta solitudo.]

יָלַד Ialad. parere. pturire. nasci. gignere. generare. vt Geñ. 3. In dolore paries filios. Et in eo. 4. Que concepit & peperit cain. Et in eodem. 16. Ecce concepisti & paries filium. & in eodem. 26. Iamq; tempus pariendi aduenerat. Et in eodem. 30. Post quem peperit filiam. Et in eodem. 35. Cum parturiret Rachel. Exo. primo. Quando obstetricabitis hebreas. idest quando feceritis parere hebreas. Et in eodem. 21. Et peperit filios & filias. Leuit. 12. Mulier si suscepto semine peperit masculum. & in eodem. Si feminã peperit. 1. Reg. 2. Donec sterilis peperit septẽ. Iob. 15. Et cõcepit dolorem & peperit iniquitatem. Esa. 23. Non parturiui & non peperi. & in eodem. 26. Et peperimus spiritũ salutis. & in eo. 54. Lauda sterilis que non paris. & in eodem. 59. Conceperunt laborem & pepererunt iniquitatem. & in eo. 66. Anteq̃ parturiret peperit. & in eodem. Aut parietur gens simul. & in eodem. Quia parturiuit & peperit sion filios suos. Hiere. 15. Infirmata est que peperit septẽ. Soph. 2. Priusq̃ pariat visio. Item significat nasci. s. quando est verbum passiuum. Geñ. 40. Dies tertius natalicius pharaonis erat. i. dies in quo natus est. & in eo. 46. Filii aũt ioseph qui nati sũt in terra egypti. & in eo. 48. Duo ergo filii tui qui nati sunt tibi. & in eodem. 50 Filii manasse nati sunt in genibus ioseph. Exo. 1. Quidqd masculini sexus natum fuerit. Ios. 5. Populus aũt qui natus est in deserto. Iudi. 13. Quid debemus facere de puero qui nasciturus est. 2. Reg. 5. Natiq; sunt dauid & alii filii & filie & in eodẽ. Et hec nomina eorum qui nati sunt in ierusalem & in eodẽ. 21. Et erat de origĩe harapha. Pro quo he. le. qui natus erat de harapha. & in eodẽ. Hi quatuor nati sunt de harapha. 1. Paralip. 3. Porro in ierusalem nati sunt ei filii. Iob. 3. Pereat dies in qua natus sum. & in eo. 5. Homo nascitur ad laborem. & in eo. 11. Se liberum natum putat. & in eodem. 15. Nunquid primus homo tu natus es. Ps. 21. Populo qui nascetur. Ps. 89. Priusq̃ montes fierent. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatẽ transtulit. Anteq̃ mõtes nascerẽtur. Eccl's. 3. Tempus nascẽdi & tẽpus moriẽdi. Esa. 9. Paruulus nat⁹ est nobis. Ezech. 16. Et quãdo nata es in die ortus tui. Item significat gignere siue generare. s. quando est verbum tertie coniugatiõis. vt Geñ. 5. Et genuit filiũ ad imaginẽ & similitudinẽ suã. & in eodẽ. Postq̃ genuit seth. & in eo. Et genuit enos. & in eodem. Genuitq; filios & filias. & in eo. 10. Porro chus genuit nẽbrod. & in eodem. 48. Reliquos autem quos genueris post eos tui erunt. Leuit. 18. Que domi vel foris genita est. & Deut. 32. Deum qui te genuit dereliquisti. Iob. 28. Quis genuit stillas roris. & in eo. Et gelu de celo quis genuit. Ps. 2. Ego hodie genui te. Prouer. 23. Audi patrem tuum qui genuit te. & in eodem. Qui sapiẽtem genuit. Esa. 45. Ve qui dicit patri quid generas. & in eo. 66. Nunquid ego qui alios parere facio ipse non pariã. i. nõ generabo. & in eo. Si ego qui generationem ceteris tribuo. i. qui alios generare facio. Hiere. 16. Sup filios & filias q generantur in loco isto. Ezech. 18. Quod si genuerit filium. Osee. 5. Filios alienos genuerunt. & in eo. 9. Quod si genuerint: interficiam amãtissima vteri eorum. Ponitur etiã pro numerare uel recensere per generationes vel cognationes. Nu. 1. Recensentes eos per cognationes & domos & familias. Inde יוֹלֵדָה Ioleda siue יוֹלֶדֶת Iolédeth. i. pariens siue parturiens. vt Leuit. 12. Hec est lex parturientis. Ps. 47. Ibi dolores vt parturientis. Hiere. 31. Pregnans & pariens simul. Osee. 13. Dolores parturientis venient ei. & inde יָלוּד Ielud. i. natus vel genitus. vt Iob. 14. Homo natus de muliere. & in eodẽ. 25. Aut apparere mundus natus de muliere. Ponitur etiam ꝑ paruulo vel infante. vt. 3. Reg. 3. Date illi infantem viuum. & inde לֵדָה Leda. i. partus. vt. 4. Reg. 19. Et vires non habet parturiens. pro quo hebrei legunt. Et vis siue virtus nõ est ad partum. Et est idem sensus cum littera nostra. Osee. 9. A partu & ab vtero & a conceptu. & inde מְיַלֶּדֶת Meialedeth. i. obstetrix. vt Geñ. 38. In qua obstetrix ligauit coccinum. Exo. 1. Dixit aũt rex egypti obstetricibus hebreorum. & inde תּוֹלָדָה Tholada. i. generatio. & solum reperitur in

[Margin: יָלַד Parere. Parturire. Nasci. Gignere. Generare. Recensere p generatiões יוֹלֵדָה Parturiẽs Pariens. יָלוּד Natus. Infans לֵדָה Partus. מְיַלֶּדֶת Obstetrix. תּוֹלָדָה Generatio]

numero plurali. s. תּוֹלְדֹת Thóldoth. i. generatiões. vt Geñ. 2. Iste sunt generationes celi & terre. & in eodem. Hic est liber generationis Adã. & in eodẽ. 6. He sunt generationes Noe. & in eo. 25. He sunt generationes Ismael. & in eo. 36. Et he sunt generationes eius. Et quia in predicto loco non numerantur generationes ipsius Iacob: sed ea que ei acciderunt: ideo dicunt hebrei q̃ aliquando ponitur predicta dictio pro rebus que accidunt. Quasi ea tẽpus pariat iuxta illud Prouer. 27. Ne glorieris in crastinum ignorans quid superuentura pariet dies. Scribitur etiã cum mem in principio loco tau. & dicitur מוֹלְדוֹת Moldoth. vt Ezech. 16. Radix tua & generatio tua de terra chanaã. & inde מוֹלָדָה Molada siue מוֹלֶדֶת Moladath. i. natiuitas. vt Geñ. 24. Et de terra natiuitatis mee. & in eodẽ. 32. Reuertere in terrã natiuitatis tue. Ponitur etiã pro cognatione. vt in eo. 12. Egredere de terra tua & de cognatione tua. & inde וָלָד Valad. i. generatio. ut Geñ. 11. Erat aũt sarai sterilis nec habebat filios. Pro quo hebrei legunt. Non erat ei generatio. & inde יְלִיד Ielid. i. natus vel genitus. & iungitur cum dictiõe בַּיִת Baith: que significat domũ. i. natus vel genitus domi. Pro quo beatus Hieronymus transtulit vernaculũ. vt Geñ. 14. Numerauit expeditos vernaculos suos. & in eodẽ. 17. Tam vernaculus q̃ emptitius circumcidetur. & in eodẽ. Tulitq; Abraam israel filium suum & vernaculos domus sue. & in eodẽ. Tam vernaculi q̃ emptitii & alienigene. & inde יֶלֶד Ieled. i. puer. infans. paruus. Geñ. 21. Abiecit puerũ subter vnã arborẽ. & in eo. Non videbo moriẽtẽ puerum. & in eo. 37. Puer non cõparet. Exo. 2. Cernẽsq; in ea paruulũ. & in eo. Que nutrire possit infantulũ. & in eodẽ. Et nutriuit puerum. 2. Reg. 6. Igitur Michol filie saul non est natus filius. 3. Reg. 3. Diuidite infantem viuum. Esa. 9. Paruulus natus est nobis. & in plurali יְלָדִים Ieladim siue יַלְדֵי Ialde. Geñ. 33. Diuisitq; filios Lie & rachel. & in eodẽ. Et posuit vtrãq; ancillã & liberos earum in principio: Liã vero & filios eius in secũdo loco. & in eodẽ. Paruuli sunt quos donauit mihi deus. Exo. 21. Et abortiuum quidẽ fecerit. Pro quo hebrei legunt. Et egressi fuerint paruuli eius. i. fetus eius. & est sensus sicut in littera nostra. Esa. 2. Et pueris alienis adheserũt & in eodẽ. 8. Ego & pueri mei quos dedit mihi deus. Ponitur etiam pro fetibus. vt Iob. 39. Incuruantur ad fetum. Itẽ ponitur pro pullis. vt in eo. 38. Quando pulli eius clamant ad deũ. & in genere feminino יַלְדָּה Ialda. vt Geñ. 34. Accipe inquit mihi puellã hanc. & inde יַלְדוּת Ialduth. i. adolescentia siue pueritia. vt Eccl's. 11. Letare iuuenis in adolescentia tua. & in eodẽ. 12. Adolescentia enim & voluptas vana sunt.

[Margin: תּוֹלְדֹת Generationes מוֹלְדוֹת Generationes מוֹלָדָה Natiuitas Cognatio. וָלָד Filius. Generatio יְלִיד Vernacul⁹ יֶלֶד Puer Paruulus Infantul⁹ Filius. Infans יְלָדִים Filii Liberi Paruuli Pueri. Fetus. Pulli. יַלְדָּה Puella יַלְדוּת Adolescentia.]

יָלַךְ Ialach: ire. abire. vadere. ambulare. recedere. pergere. gradi. egredi. venire. deducere. decurrere. vt Geñ. 12. Egress⁹ est itaq; abraam sicut preceperat ei domin⁹. i. abiit & in eodẽ. Et iuit cũ eo loth. & in eo. 30. Egressus autem rubẽ tp̃e messis triticee. & in eo. 36. Et abiit in alteram regionem. Exo. 2. Egress⁹ est post hec vir de domo leui. & in eodem. 4. Abiit moyses & reuersus est ad iethro socerũ suũ. & in eodem. Vadam & reuertar ad fratres meos. & in eodẽ. Qui perrexit obuiam ei. & in eodem. 15. Ambulauerũtq; tribus diebus per solitudinẽ. & in eo. 34. Obsecro vt gradiaris nobiscum. Nu. 10. Veni nobiscum vt benefaciamus tibi. & in eodem. Non vadam tecum. & in eodẽ. 16. Pergẽs cito ad populum. Deut. 31. Abiit itaq; moyses. 1. Reg. 2. Et abiit Elcana in ramatha. Esa. 57. Et abiit vagus in via cordis sui. Hiere. 7. Et abierunt in voluptatibus. Threñ. 1. Et abierunt absq; fortitudine. Osee. 11. Post dominum ambulabunt. Mich. 1. Vadam spoliatus & nudus. & aliquãdo scri

[Margin: יָלַךְ Abire Ire. Egredi. Vadere Pergere. Ambulare Gradi. Venire.]

bitur sine Iod. vt Gen̄. 12. Egredere de terra tua. Exo. 4. Vade in pace. & in eodem. Vade & reuertere in egyptum. & in eodem. Vade in occursum moysi. Nu. 23. Veni mecū in alterum locum. Iudi. 19. Veni obsecro & declinemus ad vrbem iebuseorum. & in eod. Et cum illuc peruenero manebimus in ea. 2. Paralip. 25. Veni videamus nos mutuo. Eccl. 2. Vadam & affluā deliciis. Esa. 2. Et ambulabimus in semitis eius. Est etiā verbū exhortandi. vt Gen̄. 37. Melius est vt venundetur ismaelitis. pro quo hebrei legunt. Venite & venūdemus eū ismaelitis. Esa. 1. Venite & arguite me dicit dn̄s. & in eodem. 2. Venite & ambulemus in lumine dei nostri. Hiere. 18. Venite & cogitemus cōtra hieremiā. & in eodem. Venite & percutiamus eū in lingua. & qn̄ est verbū tertie coniugationis: tūc ponitur pro adducere vel deducere aut portare. Exo. 1. Accipe puerum istū. i. porta vel duc puerum istum. & in eodem. 14. Et abstulit illud dominus flante vento vehementi. pro quo hebrei le. Et duxit dominus mare. Esa. 42. Et deducā cecos in viam. Thren̄. 3. Me minauit & adduxit. Ponitur etiā pro decurrere vel fluere. vt Ezech. 21. Et per cuncta genua fluent aque. Ioel. 3. Et colles fluent lacte: & per oēs riuos iudā ibunt aque. i. fluent.

ילף Ialaph. scabies siue impetigo. & additur tau in fine. & dicitur ילפת Ialepeth. vt Leuit. 21. Si iugē scabiē si impetiginem in corpore.

ילק Ielec. bruchus. gen. locuste. vt Hiere. 51. Qm̄ replebo te hominibus quasi brucho. & in eodem. Adducite equū quasi bruchū aculeatum. Naum. 3. Bruchus expansus est & auolauit.

ים Iam. mare. vt Gen̄. 1. Et dominamini piscibus maris. & in eodem. 14. Que nūc est mare salis. Exo. 14. Ingressi sunt filii israel per mediū maris. Deut. 11. Vsq; ad mare occidentale. Iob. 7. Nunquid mare sum ego. & in eodem. 28. Et mare loquitur non est mecum. Ps. 113. Mare vidit & fugit. Esa. 11. Sicut aque maris operientes. Hiere. 5. Qui posui arenam terminū mari. & in eo. 51. Et desertum faciā mare eius. Accipitur etiā pro quacunq; cōgregatione aquarum: & etiam pro vase grandi in quo aque congregabantur. vt. 3. Reg. 7. Fecit quoq; mare fusile. & in eo. Mare autē posuit ad dexterā partem templi. 4. Reg. 16. Et mare deposuit de bobus ereis. & in eo. 25. Et mare eneū. & in plurali ימים Iamim. i. maria. vt Gen̄. 1. Congregationesq; aquarū vocauit maria. Ps. 23. Quia ipe super maria fundauit eum. Et quia mare nostrum mediterraneum est in parte occidētali respectu terre promissionis vel respectu ierusalem: ideo ponitur ים Iam pro occidente vel parte occidētali. vt Gen̄. 13. Ad aquilonem & meridiem ad oriente & occidentem. & in eo. 28. Et dilataberis ad orientem & occidētem. Exo. 26. Ad occidentalē vero plagam tabernaculi facies sex tabulas. Nū. 3. Hi post tabernaculum metabuntur ad occidētem. Deut. 33. Mare & meridiem possidebit. i. occidentē & meridiem. Ps. 106. A solis ortu & occasu ab aquilone & mari. Beatus hieronymus super predicto psalmo sic ait. Videtur quidem quattuor dixisse climata: orientem & occidentē meridiē & boreā. hoc est quattuor climata mundi. Sed non ita psalmus cōtinet. Hic enī habet A solis ortu & occasu: ecce duo climata: ab aquilone: hoc est a septētrione: ecce tria climata: & mari: mare vtiq; in occidente est. Ergo videte qm̄ occidētem bis nominauit: & meridiem nec semel. Et infra vbicunq; mare auditis secundū climata semp intelligitur occidens. a situ enī ierusalem mare hoc magnū quod dicitur in occidente est. hec Hieronymus. Inde ימים Iemim. pro quo beatus Hieronymus transtulit aquas calidas. Gen̄. 36. Iste est ana qui inuenit aquas calidas in solitudine. Hebrei tamen dicunt q; in predicto loco ponitur pro mulis ex equa & asino generatis. Vnde beatus Hieronymus in hebraicis questionibus super predicto loco sic ait. Multa & varia apud hebreos de hoc capitulo disputātur: apud grecos quippe & nostros super hoc silentiū est. Alii putant iamim maria appellata. Iisdem enī litteris scribitur maria quibus & nunc hic sermo descriptus est. Et volunt illum dum pascit asinos patris sui in deserto aquarum cōgregationes repperisse. Que iuxta idioma lingue hebraice maria nuncupentur: quod. s. stagnum reppererit: cuius rei inuētio in eremo difficilis est. Nōnulli putant aquas calidas iuxta punice lingue viciniam que hebree cōterminis est hoc vocabulo significari. Sunt qui arbitrentur onagros ad hoc admissos esse ad asinas: & ipsum per istiusmodi reperisse concubitum vt velocissimi ex his asini nascerentur qui vocantur iemim. Plerique putant q; equarum greges ab asinis in deserto ipse fecerit primus ascendi: vt mulorum inde noua contra naturam animalia nascerentur. hec Hieronymus.

ימין Iamin. dextera. aut dexter. Auster siue australe aut meridies. & scribitur cum iod in secunda syllaba. Gen̄. 13. Si tu dexteram elegeris. & in eodem. 24. Vt vadam ad dexteram siue ad sinistram. & in eodē. 48. Et posuit ephraim ad dexteram suam. & in eo. Qui extendēs manū dexteram posuit super caput ephraim. & in eodem. Vidēs aūt ioseph q; posuisset dexteram manū super caput ephraim. Exo. 15. Dextera tua dn̄e magnificata est. & in eo. 29. Armūq; dextrum. Nu. 20. Neq; ad dexterā neq; ad sinistram declinabimus. Iudi. 13. In dextro femore. 1. Reg. 11. Vt eruam omniū vestrū oculos dextros. Iob. 40. Q; saluare te possit dextera tua. Ps. 15. Qm̄ a dextris est mihi. Pro q; hebrei. le. Qm̄ in dextera mea est. & in eo. Delectatiōes in dextera tua. Ps. 25. Et dextera eorū repleta est muneribus. Ps. 44. Astitit regina a dextris tuis. Pro quo he. le. Astitit regina ad dexteram tuam. Ps. 143. Et dextera eorum dextera iniquitatis. Prouer. 27. Et oleū dextere sue [illegible]. Esa. 41. Suscepit te dextera iusti mei. Hiere. 22. Si fuerit ieconias filius Ioachin regis iuda anulus in manu dextera mea. Ezech. 1. Et facies leonis a dextris ipsorum quattuor. Abach. 2. Circundabit te calix dextere dn̄i. Zach. 2. Oculus eius dexter tenebrescēs obscurabitur. & est in hebreo cōmunis generis. Scribitur et ימני Iemani cum iod in fine. i. dexter in genere masculino. vt. 3. Reg. 7. Cūq; statueret colūnā dexteram. Et in hebreo scribitur ibi in genere masculino: quia colūna in hebreo est generis masculini. & in genere feminino dicitur ימנית Iemanith cum tau in fine. vt Exo. 29. Sup extremū dextere auricule Aaron. Leuit. 14. Super extremū dextere auricule qui mundādus est. Et inde verbū dexterare. si latine posset dici. i. declinare ad dexterā siue tenere dexteram aut vti dextera. Gen̄. 13. Si ad sinistrā ieris ego dexteram tenebo. 1. Paralip. 12. Et vtraq; manu fundis saxa iaciētes. Pro quo hebrei legūt. Vtentes dextera & sinistra in lapidibus. & est sensus sicut in littera nostra. Ezech. 21. Exacuere valde ad dexteram siue ad sinistram. Scribitur etiam cum aleph loco iod. vt Esa. 30. Et nō declietis neq; ad dexteram neq; ad ad sinistrā. Et inde beniamin interpretatur filius dextere. Gen̄. 35. Pater uero appellauit eū beniamin. i. filius dextere. & inde ימיני Iemini. i. vir de tribu beniamin. Ester. 2. De stirpe iemini. & debet scribi cum littera. i. & non cum lra. g. sicut cōmuniter scribitur in nostris codicibus. Ponitur etiā ימין Iamin. pro austro: eo quod quando homo respicit ad orientem habet ad dexterā austrum siue meridiem. vt. Ps. 88. Aquilonem & mare tu creasti. pro quo he. le. Aquilonē & meridiē siue austrum tu creasti. Et beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicā veritatē transtulit. Aquilonē & dextrum tu creasti. Scribitur etiam cum tau in principio & dicitur תימן Thema. i. auster siue meridies. Exo. 26. Quarum viginti erunt in latere meridiano quod vergit ad Austrum. Iob. 9. Et interiora austri. & in eodem. 39. Expādet alas suas ad austrum. Abach. 3. Deus ab austro veniet. Ponitur etiam ימין Iamin. pro dieb. sicut ימים Iamim cū mem in fine. vt Dan̄. 12. Et stabis in sorte tua in fine dierum.

ימר Iamar. superbire. Esa. 61. Et in gloria eorum superbietis. Tamen aliqui hebrei dicunt q; deriuatur a dictiōe אמר Amir. De qua supra dictum est in littera aleph: & q; significat exaltare. Vnde in predicto loco ipsi legunt. Et in gloria eorum exaltabimini. in translatione chaldaica habetur. & in gloria eorum deliciabimini. i. deliciis affluetis.

ינה Iana. contristare. affligere. decipere. depopulari. spoliare. Exo. 22. Aduenam non contristabis. Leuit. 25. Qn̄ vendes quippiam ciui tuo vel emes ab eo ne cōtristes fratrem tuum. i. ne decipias eum. & in eodem. Nolite affligere cōtribules vestros. Hiere. 22. & pupillū & viduā nolite cōtristare. Ezech. 18. Et hoiem nōn contristauerit. & in eodem: Egenum & pauperem contristantem rapientem rapinas. & in eodem. 22. Pupillum & viduam contristauerunt apud te. Ponitur ēt pro depopulari vel deuastare. vt Ezech. 45. Et non depopulabuntur vltra principes populū meū. & in eodem. 46. Et nō accipiet princeps de hereditate populi per violentiam & de possessione eorū. pro quo hebrei legunt. Et nō accipiet princeps de hereditate populi vt depopuletur vel spoliet eos de possessione sua. & est idem sensus cum littera nostra. Esa. 49. Et cibabo hostes tuos carnibus suis. Pro quo hebrei legunt. Et cibabo spoliantes te vel decipientes te carnibus suis. Et inde potest deriuari dictio יונה Iona. i. affligens vel deuastans aut depopulans. Hiere. 25. A facie ire columbe. Pro quo hebrei legunt. A facie ire affligentis vel depopulantis. Potest etiam significare colūbam sicut est in littera nostra. vt dictum est supra in dictiōe יון Ion. Et similiter in eodem. 50. A facie gladii columbe. Soph. 3. Ve prouocatrix & redempta ciuitas columba. vbi pro columba hebrei legunt decipientem vel affligentem aut depopulantem. Sed magis communiter significat colūbam sicut est in littera nostra.

נוח ינח Iamach. ponere. reponere. dimittere. relinquere. requiescere facere. Gen̄. 2. Et posuit eum in paradisum voluptatis. & in eodem. 39. In argumentum ergo fidei sue retētum pallium ostendit marito reuertenti domum. Pro quo hebrei legūt. Et reposuit pallium eius iuxta se donec reuerteretur maritus eius dn̄s eius in domū suam. Exo. 16. Quidquid aūt reliquum fuerit reponite vsq; in mane. & in eodem. Et repone coram dn̄o. & in eodem. Positūq; illud Aaron in tabernaculo reseruandum. Nu. 17. Quas cum posuisset Moyses coram domino. Deut. 14. Et repōnes intra ianuas tuas. Ezech. 44. Et reponet eā in gazophylacio. & in eodem. Vt reponat benedictionem domui tue. Zach. 5. Et ponetur ibi super basim suam. Significat etiam dimittere vel derelinquere. vt Exo. 32. Dimitte me vt irascatur furor meus contra eos. Nu. 32. In solitudine populum derelinquat. 1. Paralip. 16. Non dimisit quēq; calūniari eos. Item significat requiescere. vt Prouer. 29. Erudi filiū tuū & refrigerabit te. i. requiescere te faciet. Esa. 14. Et requiescere eos faciet. & in eodem. Cum requiem dederit tibi dominus de labore tuo. Thren̄. 5. Lassis nondabatur requies. Ezech. 37. Et requiescere vos faciam. & de hoc vide etiam infra in dictione נח Noach. & inde נחת Nachath. i. requies vt Iob. 17. Saltem ibi erit requies mihi. & in eodem. 36. Requies autem mense tue erit plena pinguedine. Eccls. 4. Melius est pugillus cum requie. & in eodem. 9. Verba sapientū audiuntur in silentio. i. in requie. & inde מנח Munach. idest locus dimissus vel separatus. Ezech. 41. Et erat interior domus in lateribus domus. Pro quo hebrei legunt. Et locus dimissus vel separatus in lateribus domus. & in eo. Et ostiū lateris ad oratione. Pro quo hebrei legunt. Et ostium lateris ad locum dimissum. & in eodem. Et latitudinem loci ad orationem quinq; cubitorum.

ינק Ianac. suggere. lactare. nutrire. s. lacte. Gen̄. 21. Q; Sara lactaret ei filium. Exo. 2. Que nutrire possit infantulum. i. lactare. & in eodem. Et nutriuit puerum. Deut. 32. Vt suggeret mel de petra. & in eodem. Inundationem maris quasi lac suggent. 1. Reg. 1. Et lactauit filium suū. 3. Reg. 3. Vt darem lac filio meo. Iob. 20. Caput aspidum sugget. Esa. 60. Et sugges lac gentium. & in eo. Et mamilla regum lactaberis. & inde מניקת Meneceth. i. nutrix. vt Gen̄. 24. Dimiserunt ergo eam & nutricem illius. & in eodem. 35. Mortua est debbora nutrix rebece. Inde ינק Ionec. i. suggēs siue lactans aut infans ab vbere. vt Nu. 11. Sicut portare solet nutrix infantulum. Deut. 32. Lactantem cum homine sene. Ps. 8. Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudē. Cāt. 8. Suggentem vbera matris mee. Esa. 11. Et delectabitur infans ab vbere. Significat etiam ינק Ionec ramum: siue virgultum. eo quod suggit humorem a radice arboris: sicut infans ab vbere. Iob. 15. Ramum eius arefaciet flāma. Esa. 53. Et ascendet sicut virgultum coram eo. Osee. 14. Ibunt rami eius.

יסד Iasad. fundare. fundamentum iacere. Statuere. Constituere. Exo. 9. A die qua fundata est. Ios. 6. In primogenito suo fundamenta illius iaciat. 3. Reg. 16. In abiram primitiuo suo fundauit eam. 2. Paralip. 3. Et hec sunt fundamēta que iecit salomon vt edificaret domū dei. 2. Paralip. 31. Mense tertio ceperunt aceruorū iacere fundamenta. Esdre. 3. Porro templum dei nondum fundatum erat. & in eo. Fūdato igitur a cementariis templo domini. & in eodem. Eo quod fundatum esset templum domini. & in eodem. Qui viderant templum prius cum fundatum esset. Ps. 23. Quia ipse super maria fundauit eū. Ps. 101. Initio tu domine terram fundasti. Ps. 103. Fūdauit terram super stabilitatē suā. & in eodem. In locum quem fundasti eis. Esa. 28. Ecce ego mittam in fundamentis sion lapidem. pro quo hebrei legūt. Ecce ego fundatus in sion lapis. & in eo. 44. Et tēplo fūdaberis. & in eodem. 54. Et fundabo te saphyris. Abach. 1. Vt corriperes fundasti eū. Zach. 4. Manus zorobabel fundauerunt domum istam. & in eodem. 8. In die qua fundata est domus domini. Ponitur etiam pro statuere vel cōstituere. vt. 1. Paralip. 9. Quos constituerunt dauid & samuel. Ester. 1. Sed sicut rex statuerat. Item ponitur pro perficere. vt. Ps. 8. Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem. Hebrei tamen in predicto loco legunt. Ex ore infantium & lactentium fundasti fortitudinem. Item significat conuenire. vt. Ps. 2. Et principes conuenerunt in vnum. Ps. 30. Dū conuenirent simul aduersum me. & inde יסוד Iesod siue יסוד Iesud. i. fundamētum. vt Iob. 4. Qui terrenum habēt fundamentum. & in eodem. 22. Fluuius subuertit fundamentum eorum. Ps. 86. Fundamenta eius in montibus sanctis. quod in hebreo legitur singulariter. s. fundamentū eius in mōtibus sāctitatis. & btūs Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit fundamentum eius in montibus sanctuarii. Ps. 136. Exinanite vsq; ad fundamentum. Prouer. 10. Iustus autem quasi fundamentum sempiternū. Ponitur etiam pro basi vel fundo alicuius rei. vt Leuit. 4.

Omnem autem reliquum sanguinem fundet in basim altaris. & in eodem. Iuxta basim altaris holocaustorum. Ponitur etiam pro principio qd' est quasi fundamētum. Esdre. 7. Quia in primo die mensis primi cepit ascendere de babylonia. Pro quo he. le. Fuit fundamentum siue principiū ascensionis de babylonia. Scribitur etiam aliqñ cum mem in principio & dicitur מוּסָד Musad. i. fundamentū: siue fundatum. vt. 3. Reg. 7. Serrati erant a fundamento vsq; ad sūmitatem. Esa. 28. In fundamento fundatum. vbi duplicatur predicta dictio. & in eodem. 30. Et erit transitus virge fundat?. & in plurali מוֹסְדֵי Mosde siue מוֹסָדוֹת Mosdoth idest fundamenta. vt Deut. 32. Et montiū fundamenta cōburet. Ps. 17. Et fundamenta montiū conturbata sunt. Prouer. 8. Quando appendebat fundamenta terre. Hiere. 51. Et lapidem in fundamentis. Ezech. 41. Per circuitum fundata latera.

יָסַךְ Iasach. vngere. linire. Exo. 30. Caro hominis non vngetur ex eo. Vide ēt de hoc infra in dictione סוּךְ Such.

יָסַף Iasaph. addere. adiicere. augere. cessare. Geñ. 8. Que non est reuersa vltra. pro quo he. le. Et non addidit reuerti vltra ad eum. & in eodē. 30. Et vocauit nomen illi? ioseph dicens. Addat mihi dominus filium alterum. Vnde ioseph additamentum vel augmētum interpretatur. & in eo. 38. Attamen vltra non cognouit eā. Pro quo hebrei legūt. Et nō addidit vltra cognoscere eam. Exo. 1. Et si ingruerit contra nos bellum addatur inimicis nostris. Leuit. 27. Addet quintam partem earum. Nu. 36. Sequetur possessio sua & trāslata ad aliam tribum de nostra hereditate minuetur. Pro quo he. le. Et minuetur possessio earum de possessione patrum nostrorum & addetur ad possessionem tribus cui fuerint. s. nupte. & in eodem. Confundatur fortium distributio: & aliorum possessio ad alios transeat. Pro quo he. le. Et addatur possessio earum ad possessionem tribus cui fuerint: & de possessione tribus patrum nostrorum minuetur possessio earum. Sed beatus Hieronymus transtulit sensum. Deut. 4. Non addetis ad verbum quod ego precipio vobis. & in eo. 5. Nihil addēs amplius. Sed in predicto loco aliqui hebrei legunt. Et non cessabit. s. vox. Sed magis communiter significat addere sicut est in littera nostra. & in eo. Si em̄ audierimus vltra vocem domini. pro quo hebrei legunt. Si addiderim? audire vocem domini. 2. Reg. 24. Et addidit furor domini irasci contra israel. 3. Reg. 10. Maior est sapientia & opera tua q̄ rumor quem audiui. Pro q' he. le. Addidisti super rumorem vel super famā. & est sensus sicut in littera nostra. Iob. 29. Addidit quoq; iob. & in eo. 39 Vltra non addam. & in eo. 40. Nec vltra addas loqui. Prouer. 11. Alii diuidunt propria & ditiores fiunt. i. adduntur eis diuitie. Eccl's. 3. Non possumus eis quicq; addere. Esa. 7. Et adiecit domin? loqui ad Achaz. & in eo. 8. Et adiecit dominus loqui ad me. & in eodem. 26. Indulsisti gēti domine: indulsisti genti. pro quo he. legunt. Addidisti genti dñe: addidisti genti. & in eodem. 29. Ecce ego addam ut admirationem faciam populo huic. & in eo. 38. Ecce ego adiiciam super dies tuos quindecim annos. & in eo. 47. Quia vltra non vocaberis mollis & tenera. Pro quo he. le. Quia nō addes vt vocent te mollem & teneram. & in eo. Quia non vocaberis vltra dña regnorum. Osee. 1. Quia non addam vltra misereri domui israel. & in eo. Non addam vt diligam eos. Significat etiā cessare. vt Nu. 11. Prophetauerūt nec vltra cessauerunt. Et aliquando scribitur cum aleph loco iod. vt Exo. 5. Nequaq̄ dabitis vltra paleas populo. Pro quo hebrei legūt. Nequaq̄ addatis dare paleas populo. 1. Reg. 18 Et saul magis cepit timere dauid. Pro quo he. le. Et adiecit

Basis. Principiū. מוּסָד Fūdamētū. מוֹסְדֵי מוֹסָדוֹת Fūdamēta. יָסַךְ Vngere. יָסַף Addere. Cessare. Adiicere. Indulgere. Cessare.

saul timere a facie dauid. & inde נוֹסָפוֹת Nosapoth. i. additamenta. Esa. 15. Ponā enim super dibon additamenta.

יָסַר Iasar. erudire. castigare. corripere. ligare. vincire. Leuit. 26. Addam correptiões vestras septuplum. Pro q' hebrei legūt. Addam corripere siue castigare vos septuplū & in eodē. Quod si nec sic volueritis recipere disciplinam. idest si eruditi vel castigati non fueritis. & in eodem. Et corripiam vos septem plagis. Deut. 4. De celo te fecit audire uocem suam vt doceret te. i. erudiret te. & in eodē. 8. Quia sicut erudit filium suum homo: sic dominus deus tuus erudit te. Iob. 39. Nunquid qui contendit cū deo tam facile cōquiescet. pro quo he. le. Nunquid qui contendit cū deo erudiet siue corripiet aut corripietur. Ps. 2. Erudimini qui iudicatis terram. Ps. 93. Beatus homo quem tu erudieris dñe. Ps. 117. Castigans castigauit me dominus. Prouer. 9. Qui erudit derisorem. & in eo. Erudi filium tuum. & in eo. 29. Seruus verbis erudiri nō potest. Esa. 8. In forti manu erudiuit me. & in eodem. 28. Et erudiet illum in iudicio. Hiere. 6. Erudire ierusalem. & in eo. 30. Et castigabo te in iudicio. & in eo. 31. Castigasti me domine & eruditus sum. Hiere. 25 Et discēt oēs mulieres. i. erudiētur vel castigabūtur. Osee. 7. Et ego erudiui. & in eo. Cedam eos secundum auditionē cetus eorum. i. erudiam siue castigabo vel corripiam eos. & in eo. 10. Iuxta desiderium meū corripiā eos. & inde מוּסָר Musar. i. eruditio. correptio siue increpatio. disciplina. doctrina: Iob. 5. Increpationē domini ne reprobres. & in eo. 20. Doctrinam qua me arguis audiam. & in eo. 33. Et erudiens eos instruit disciplina. Prouer. 1. Ad sciendam sapiētiam & disciplinā. & in eo. Ad suscipiendam eruditionem & in eo. 3. Disciplinā domini fili mi ne abiicias. Esa. 53. Disciplina pacis nostre super eum. Hiere. 10. Doctrina vanitatis eorum lignum est. Significat etiam vinculum vel colligationem. vt Iob. 36. Et vincula eius absoluit. Ps. 2. Disrūpamus vincula eorum. Ps. 115. Dirupisti vincula mea. Hiere. 5. Et vincula eius ruperūt. & in eo. 30. Et vincula tua dirūpam. Ponitur etiam pro baltheo. ut Iob. 12. Baltheum regum dissoluit.

יָעַד Iaad. cōuenire. statuere. constituere. despondere. despōsare. testificari. pactum vel fedus facere. sustinere. Exo. 21. Cui nōn reddita fuerit. pro quo hebrei legunt. Quā nō desponsauit siue cui non despondit. & in eo. Si autem filio suo despōderit eam. & in eo. 25. Inde precipiam & loquar ad te. Pro quo hebrei legunt. Et cōueniam tecū illic & loquar tecum: siue & constitutus ero tibi illic & loquar tecum & in eo. In quo loco apparebo tibi. i. conueniam ad loquendum tecum. Amos. 3. Nunquid ambulabūt duo pariter: nisi conuenerit eis. Pro quo hebrei legunt. Nisi cōuenerint. Item ponitur pro congregari: qd' est in vnum conuenire. vt. Ps. 47. Qm̄ ecce reges terre congregati sunt. Item ponitur pro constituere. Ios. 20. He ciuitates cōstitute sunt cūctis filiis israel. 2. Reg. 20. Et moratus est extra placitū qd' ei cōstituerat rex. Hiere. 24. Positi ante templum dñi. i. cōstituti. Ezech. 21. Quocunq; faciei tue est appetit?. pro quo hebrei legunt. Quocunq; facies tua constituta est. & est sensus sicut in littera nostra. Item significat federari siue fedus vel pactum percutere. vt Nee. 6. Et percutiamus fedus pariter. & in eo. Tractem? nobiscum in domo dei. i. federemur siue conueniamus in vnum in domo dei. Ponitur etiam p testificari. vt Iob. 9. Nemo audet pro me testimonium dicere. Item pōitur pro sustinere. vt Hiere. 49. Et quis sustinebit me. Inde מוֹעֵד Moeed. i. tempus statutum vel constitutum: siue placitum aut terminus. testimonium. fedus. pactum. solemnitas. festum[illegible][…]1. Et sint in signa & tempora

נוֹסָפוֹת Additamēta. יָסַר Corripere. Docere Erudire. Castigare. מוּסָר Increpatio. Doctrina Disciplia. Eruditio. Vinculum. Baltheus. יָעַד Despōsare Despōdere Cōuenire. Cōgregare. Cōstituere. Percutere fedus. Federari. Testificari. Sustinere. מוֹעֵד Tempus.

Exo. 13. Custodies [illegible]modi cultum statuto tempore. Nu. 9. Et faciant fili[illegible] phase in tempore suo. & in eodē 16. Qui temporē co[illegible] per nomina vocabātur. Deut. 31. Post septē annos an[illegible]missionis. Pro quo hebrei legūt. Statuto temporē anni [illegible]missionis. 2. Reg. 20. Et moratus est extra placitū quod ei co[illegible]erat rex: Et licet in bibliis nostris modernis habeatur. Et morat? est extra palaciū. Tñ in bibliis nostris antiquis habetur. Et moratus est extra placitum. i. extra tempus vel terminū quod ei cōstituerat rex. & in eodem. 24. A mane vsq; ad temp? constitutum. Iob. 30. Vbi constituta est domus omni viuenti. Ps. 74. Cum accepero tempus: ego iustitias iudicabo. Hiere. 8. Miluus in celo cognouit tempus suum. Item ponitur pro testimonio vel testamento. vt Exo. 40. Eriges tabernaculum testimonii. Leuit. 1. Et locutus est ei dñs de tabernaculo testimonii. Esa. 14. Et sedebo in monte testamēti. Ponitur etiam pro federe. Exo. 40. Nec poterat moyses ingredi tectum federis. & in eodem. Ingressusq; moyses & Aaron dimissa multitudine in tabernaculum federis. Ponitur etiam p tēplo vel tabernaculo vbi multitudo hominū conueniebat. vt Threñ. 2. Demolit? est tabernaculum suū. Ps. 73. Et gloriati sunt qui oderunt te in medio solēnitatis tue. Pro quo hebrei legunt. In medio templi tui. Beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicā veritatem transtulit. In medio pacti tui. & in eodem. Quiescere faciamus oñes dies festos dei in terra. Pro quo hebrei legunt. Incenderunt oīa tabernacula dei in terra. Sed btūs Hieronym? in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Incenderunt omnes solēnitates dei in terra. Significat etiā solēnitatem siue festum: in quo multitudo hominum conueniebat ad templum siue ad tabernaculum. vt Leuit. 25. He sunt ferie dñi. i. solēnitates dñi. Nu. 10. Dies festos & Kalendas. 2. Paralip. 30. Et comederunt septem diebus solēnitatis. Esa. 1. Et solēnitates vestras odiuit anima mea. Threñ. 1. Eo quod non sint qui veniant ad solētatem. & in eodem. 2. Obliuioni tradidit dominus in syon solēnitatem & sabbatum. Ezech. 45. In vniuersis solēnitatibus israel. & in eodem. 46. Et in nūdinis & in solēnitatibus. vbi ponitur מוֹעֲדִים Moaadim. secundum terminationem pluralem masculinorum. & sic in aliquibus locis predictis. Reperitur etiā מוֹעֲדוֹת Moaadoth. secundum terminationem pluralem femininorum. 2. Paralip. 8. In Kalēdis & in festis diebus. Pōitur ēt מוֹעֵד Moeed pro agmine: in q° multi homines conueniunt. vt Esa. 14. Et non est qui effugiat agmen eius. Inde עֵדָה Eeda siue עֲדַת Aadath. i. cetus. siue congregatio. Multitudo. s. hominū. Ecclesia. Exodi. 12 Loquimini ad vniuersum cetum filiorum israel. Leuit. 8. Et congregabis omnem cetum israel. & in eodem. 19. Loquere ad omnem cetum filiorum israel. Nu. 1. Cū omi multitudine. & in eodem. 10. Quibus conuocare possis multidinem. & in eodem. 16. Sufficiat vobis q? omnis multitudo sanctorum est. Iob. 15. Congregatio enim hypocrite sterilis. Ps. 67. Congregatio taurorum in vaccis populorū. Ps. 73. Memor esto congregationis tue. Ps. 110. In consilio iustorum & congregatione. Accipitur etiam pro cōgregatione vel multitudine mēbrorum. pro quo beat? Hieronym? transtulit Artus. Iob. 16. Et in nihilū redacti sunt omnes artus mei. Accipitur etiam pro congregatione vel multitudine apum. Iudi. 14. Et ecce examē apum in ore leonis erat. vbi ponitur pro examine.

יָעָה Iaa. afferre. amouere. subuertere. Esa. 38. Et subuertet grando spem mendacii. & inde יָעִים Iaim. i. instrumēta quibus accipiebant prunas seu carbones de altari holocausti. vel quibus voluebantur carnes que cremabantur su

Statutum tempus. Placitum. Tēpus cōstitutum. Testioniū. Testamētū. Fedus. Tabernaculum. Pactum. Solēnitas. Dies fest?. מוֹעֲדִים מוֹעֲדוֹת Dies festi. מוֹעֵד Agmen. עֵדָה Cetus. Multitudo. Congregatio. Artus. Examen. יָעָה Subuertere. יָעִים

per altare. Et solum inuenitur in numero plurali. Pro quo beatus Hieronymus transtulit forcipes. Exo. 27. Et forcipes atq; fuscinulas. & in eo. 38. Et in vsus eius preparauit ex ere vasa diuersa lebetes & forcipes. Pōitur etiam pro tridentibus. Nu. 4. Fuscinulas ac tridentes vncinos & hastilia. Itē ponitur p scutris. 3. Reg. 7. Fecit ergo hyram lebetes & scutra. Ponitur ēt pro creagris. 2. Paralip. 4. Fecit hyram lebetes & creagras. & in eo. Et lebetes & creagras. & phialas. & aliqui hebrei dicunt q? significat coclearia.

יָעַז Iaaz. impudens. & scribitur cum nun & vau in principio & dicitur נוֹעָז Noaaz. Esa. 33. Populū imprudētem non videbis. pro quo in bibliis nostris antiquis habetur. Populum impudentem non videbis. i. procacē & absq; verecūdia. & aliquādo scribitur sine nun. & dicitur עַז Aaz. Deut. 28. Gentem procacissimam. Dañ. 8. Consurget rex impudens facie. & de hoc vide infra in dictione עָזַז Aazaz. & aliqui hebrei dicunt q? predicta dictio נוֹעָז Noaaz significat barbarum: per mutationem nun in lamed sicut לוֹעֵז Loeez quod significat barbarum. vt. Ps. 113. Domus iacob de populo barbaro.

יָעַט Iaat. inuoluere. induere. operire. Esa. 59. Opertus est quasi pallio zeli. & in eodem. 61. Et indumento iustitie circundedit me. i. induit siue inuoluit me. & de hoc vide infra in dictione עָטָה Aata. Item יְעַט Iaat in lingua chaldaica significat consiliū inire siue consulere. Dañ. 6. Consilium inierunt omnes principes. & inde עֵיטָא Etha. i. consilium siue decretum. pro quo beatus Hieronymus transtulit legem. Dañ. 2. Requisiuit de lege atq; sententia. & inde יָעֵט Iaat. i. cōsiliarius. Esdre. 7. A facie enim regis & septē consiliariorum eius missus es.

יָעַל Iaal. prodesse. 1. Reg. 12. Que non prosunt vobis. Iob. 21. Et quid nobis prodest si orauerimus eum. & in eo. 35. Quid tibi proderit si ego peccauero. Esa. 30. Qui eis p desse non potuit. Hiere. 2. Populus vero meus mutauit gloriam suam in idolum. pro quo hebrei legunt. Popul? vero meus mutauit gloriam suam in id quod non prodest. & est idem sensus. Nam idolum nihil prodest: immo multum nocet. & in eodem. 16. Que eis non profuit. & in eo. 23. Qui nihil profuerūt populo huic. Abach. 2. Quid prodest sculptile quia sculpsit illud sculptor suus. Ponitur etiā pro preualere. vt Iob. 30. Insidiati sunt mihi & preualuerunt. Item יָעֵל Iaal. i. caprea. gen? ceru: secundū hebreos. Beatus Hieronymus trāstulit ibicem. 1. Reg. 24 Etiā super abruptissimas petras q̄ solis ibicibus peruie sunt. Iob. 39. Nunquid nosti temp? part? ibicum in petris. & scribitur in gñe femi nino cū he vl' tau in fine. & dr̄ יַעֲלָה Iaala. Pro quo btūs Hieronymus trāstulit Hinnulum. Prouer. 5. Cerua charissima & gratissimus hinnulus.

יַעַן Iaan. quia. eo quod. propterea. vt Geñ. 22. Quia fecisti hanc rem. Leuit. 26. Eo quod abiecerint iudicia mea. vbi in hebreo ponitur predicta dictio bis: propter vehemētiam cōminationis quasi diceret. Eo quod & eo qd' abiecerint: siue propterea & propterea. Esa. 61. Eo quod vnxerit me dominus. Ezech. 5. Quia superastis gentes que in circuitu vestro sunt. & in eodem. 12. Vt non videat oculo terram. Item יַעֲנָה Iaana. i. struthio: auis immunda. Leuit. 11. Struthionem & noctuam. & prepōitur ei in hebreo dictio בַּת Bath. que significat filiam. i. filia struthionis. vt in predicto loco. & Iob. 30. Et socius struthionū. pro quo hebrei legunt. Et socius filiarum struthionis. Esa. 13. Et habitabunt ibi struthiones. pro quo hebrei legunt. Et habitabunt ibi filie struthiōis. Declinatur etiam pluraliter יְעֵנִים Ieenim vt Threñ. 4. Quasi struthiones in deserto.

Forcipes. Tridentes. Scutra. Creagre. יָעַז Impudēs. Procacissima. Impudēs. נוֹעָז Barbarus. יָעַט Operire. Inuoluere. יְעַט Consilium inire. עֵיטָא Lex. יָעֵט Cōsiliari?. יָעַל Prodesse. Preualere. יָעֵל Ibices. יַעֲלָה Hinnulus. יַעַן Quia. Quod. יַעֲנָה Struthio. יְעֵנִים Struthiones.

יעף יָעַף Iaaph. Deficere. lassari. lassatū esse: vel defatigatum esse. Esa. 40. Non deficiet nec laborabit. Et in codē. Deficient pueri & laborabunt. Et in eo. Ibunt & non deficient. Hiere. 51. Et labores populorū ad nihilū & gentium in ignem erunt. Pro quo hebrei legunt. Et laborabūt populi in nihilū: & gentes in ignem deficiēt siue fatigabuntur. Abach. 2. Et gentes in vacuum deficient. Et inde יָעֵף Iaeph. i. lassus siue fatigatus aut defessus. 2. Reg. 16. Vinū autē vt bibat si quis defecerit in via. Pro quo hebrei legūt. Et vinū vt bibat defessus siue fatigatus in deserto. Esa. 40 Qui dat lasso virtutē. Et aliqui hebrei dicunt q̄ a predicta dictiōe יָעֵף Iaaph deriuatur illud Dan. 9. Ecce vir gabriel quem videram in visione a principio cito volans tetigit me. Vbi pro eo quod in lrā nrā est cito volans: in hebreo habetur מוּעָף Muaaph. Pro quo ipsi legūt fatigatus fatigatione. sed melius deriuatur a dictiōe עוּף oph: que signat volare. et tūc erit littera volās volatu. i. cito volans sicut est in littera nrā. & inde תּוֹעָפָה Toaapha. i. fortitudo. coaceruatio altitudo. & folum inuenitur in numero plurali. f. תּוֹעָפוֹת Toaaphoth. Nu. 23. Cui⁹ fortitudo similis est rhinocerotis. Iob. 22. Et argentū coaceruabitur tibi. Pro quo hebrei legūt. Et argenti coaceruationes vel fortitudines tibi. s. erūt Ps. 94. Et altitudines montiū ipsius sunt.

Margin: Deficere. Defessus. Lassus. Volare. תועפה Fortitudo. תועפות Altitudines.

יעץ יָעַץ Iaas. Consiliari. consiliū inire. cōsilium dare. cogitare excogitare. decernere. statuere. Nu. 24. Verūtā pgēs ad ppl'm meū dabo tibi cōsiliū. 3. Reg. 12. Iniit cōsiliū rex roboā cū senioribus. Et in eo. Quod datis cōsiliū. 1. Parali. 13. Iniit autē consilium dauid cum tribunis. 2. Paralip. 30. Inito ergo consilio regis & principū. Nec. 6. Et ineamus consilium pariter. Iob. 26. Cui dedisti consiliū. Ps. 16. Benedicam dominū qui tribuit mihi intellectū. Pro quo beatus hieronymus in psal. iuxta he. ve. transtulit. Benedicam dominū qui dedit mihi consiliū. Esa. 7. Eo quod consiliū inierit contra te syria. Et in codē. 8. Inite cōsilium & dissipabitur. Et in codē. 40. Cum quo iniit consiliū. Et in eo. 45. Consiliamini simul. Nau. 1. Mente pertractans preuaricationē. Pro quo hebrei legūt. Consiliās preuaricationē: siue consiliarius belial. i. peruersus vel absq̄ iugo. Ponitur etiā pro cogitare. vt Ps. 31. firmabo super se oculum meū. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicā veritatem transtulit. Cogitabo de te oculo meo. Ps. 82. Et cogitauerunt aduersus sanctos tuos. Esa. 14. Hoc consilium quod cogitaui super omnē terrā. Et in codē. 23. Quis cogitauit super tyrum. Et in eo. Dñs exercituū cogitauit hoc Et inde יוֹעֵץ Ioces. i. consiliarius. 2. Reg. 15. Achitophel cōsiliarium regis. 2. Paralip. 25. Nunquid consiliarius regis es. Iob. 12. Adducit consiliarios in stultū finem. Esa. 3. Et sapientem consiliariū de architectis. Et in codē. 9. Admirabilis consiliarius deus fortis. Et inde עֵצָה Eesa siue עֵצָה Aasath. i. Cōsilium siue cogitatio. vt Iob. 12. Ipse habet cōsilium & intelligentiā. Et in codē. 21. Consilium impiorū longe sit a me. Ps. 1. Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum. Et in codē. 19. Et omne consilium tuū confirmet. Et in plurali עֵצוֹת Eesoth. Deut. 32. Gens absq̄ cōsilio est. Quod in hebreo legitur pluraliter. s. absq̄ cōsiliis. Esa. 25. Cogitationes antiquas fideles. Scribitur etiā cum mem in principio. & dicitur. מוֹעֵצוֹת Moaasoth. i. consilia siue cogitationes. aut adinuentiones. Ps. 5. Decidant a cogitationibus suis. Ps. 80. Ibūt in adinuētionib⁹ suis. Prouer. 1. suisq̄ consiliis saturabūtur. Ponitur etiam pro voluptatibus. vt Hiere. 7. Sed abierunt in voluptatibus suis.

Margin: יעץ Cōsiliū dare. Consilium inire. Cogitare. יועץ Cōsiliari⁹. עצה Consilium. עצות Consilia. Cogitatōes. מועצות Adinuētiones. Voluptates.

יער יַעַר Iaar. silua. saltus. nemus. fauus. s. mellis. Deut. 19. In siluam ad ligna cedenda. 1. Reg. 14. Omne vulgus venit ad saltum in quo erat mel. Ps. 79. Exterminauit eam aper de silua. Ps. 131. Inuenimus eam in campis silue. Canti. 2. Sicut malus inter ligna silue. Esa. 29. Et chermel in saltum reputabitur. Ezech. 15. Quomō lignum vitis inter ligna siluarum: quod in hebreo legitur singulariter. s. inter ligna silue. & in plurali יְעָרִים Iearim. secundum terminationē masculinorum: siue יְעָרוֹת Iearoth. secundū terminationē femininorum. vt. Ps. 28. Et reuelauit condensa. Pro q̄ beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Et reuelans saltus. Ezech. 34. Et securi dormiēt in saltibus. Significat etiā fauum. s. mellis. 1. Reg. 14. Extenditq̄ summitatē virge quā habebat in manu & intinxit in fauum mellis. Cā. 5. Comedi fauum meum cum melle meo.

Margin: Silua. Saltus. יערים יערות Saltus. Fauus.

יפה יָפָה Iapha. decorare. pulchrum vel decorum esse. Canti. 7 Quā pulchri sunt gressus tui. & in eodem. Quam pulchra est & decora. Ezech. 16. Et decora facta est vehementer nimis. & in eo. 31. Erat pulcherrimus in magnitudine sua. & aliquādo duplicatur littera iod & littera pe: propter excellentiam pulchritudinis. Ps. 44. Speciosus forma pre filiis hominum. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatē transtulit. Decore pulchrior est filiis hominum. Hiere. 10. Argento & auro decorauit illud. Inde יֹפִי Iophi. i. pulchritudo. species. decor. vt Ps. 49. Ex sion species decoris eius. Prouer. 31. Et vana est pulchritudo. Zach. 9. Quid est pulchrum eius. i. quid est pulchritudo eius. & inde יָפֶה Iaphe siue יָפָה Iapha aut Iephath. idest pulcher: siue pulchra. aut decorus vel decora. Gen. 12. Noui q̄ pulchra sis mulier. & in eo. 39. Erat aūt ioseph pulchra facie & decorus aspectu. Canti. 1. Pulcher es dilecte mi & decor⁹. & in codē. Ecce tu pulchra es amica mea. Ezech. 31. Pulcher ramis & frōdibus nemorosus. & in eo. Quā speciosum feci eum. Duplicatur etiam littera iod & littera pe. & dicitur יְפֵהפִיָּה Iephephiia. Pro quo beatus Hieronymus transtulit eleganter atq̄ formosam. Hiere. 46. Vitula elegans atq̄ formosa egyptus.

Margin: יפה Pulchrū esse. Decorū esse. Decorare. יפי Decor. Pulchritudo. יפה יפה Pulchra. Pulcher. Decorus. Speciosus. יפהפיה Elegans. Formosa.

יפח יָפַח Iaphach. loqui. apparere. Ps. 26. Quoniam insurrexerūt in me testes iniqui: & mentita est iniquitas sibi. pro quo hebrei legunt. Quoniam insurrexerunt in me testes iniqui & loquens mendacium. Beatus Hieronym⁹ in psalterio iuxta hebraicam veritatē transtulit Et apertum mendacium. Prouer. 14. Profert aūt mendacium testis dolosus. & in codem. 19. Qui loquitur mendacium non effugiet. Hiere. 4. Vox filie syon inter morientes. Pro quo hebrei legunt. Vox filie syon conqueritur. i. conquerendo loquitur. Abach. 2. Et apparebit in fine & non mentietur. Ponitur etiam pro fiducialiter agere. Ps. 12. Fiducialiter agā in eo. Item ponitur pro dominari. Ps. 9. Omniū inimicorū suorum dominabitur. Hebrei tamen dicūt q̄ in predicto loco significat illaqueare: siue irretire. De quo vide infra in dictione פָּחַ Puach.

Margin: יפח Loqui. Conqueri. Apparere. Fiducialr agere. Dominari.

יפע יָפַע Iaphaa. apparere. illustrare. clarificare. Deut. 33. Apparuit de monte pharan. Iob. 1. Et non illustretur lumie. Ponitur etiam pro adiuuare. vt in codem. 10. Et consilium impiorum adiuues. Item ponitur per antiphrasim pro obscurare vel contenebrescere. vt in codem. Sed sempitern⁹ horror inhabitat. Pro quo hebrei legūt. Et obscuratur vel contenebrescit sicut tenebre. Potest etiam legi sic. Et apparet sicut tenebre vel sicut obscuritas. Inde יִפְעָה Iphaath. i. illustratio aut decor. Ezech. 28. Et polluent decorem tuum.

Margin: יפע Apparere. Illustrare. Adiuuare. Obscurare. יפעת Decor.

יפת יֶפֶת Iapheth. portentum: siue ostentum. signū. prodigium & scribitur cum mem & vau in principio loco iod. & dicitur מוֹפֵת Mopheth. Exo. 7. Cum dixerit vobis pharao ostendite nobis signum. Ps. 7. Tanq̄ prodigium fact⁹ sum multis. Esa. 8. Ecce ego & pueri mei quos dedit mihi dominus in signum & in portentum. & in codē. 20. Signū & portentum erit super egyptum. Ezech. 12. Quia in portentū dedi te. & in codē. Ego portentū vestrū. & in plurali מוֹפְתִים Mopthim. Exo. 4. Vide oīa ostēta que posui in manu tua. & in codem. Et multiplicem signa & ostenta mea. Deut. 6. Fecitq̄ signa & prodigia. & in eo. 29. Signa illa portētaq̄ ingentia.

Margin: יפת מופת Prodigiū. Portentū. מופתים Ostenta. Prodigia. Portenta.

יצא יָצָא Iasa. egredi. exire. procedere. educere. pducere. Gen. 2. Et fluuius egrediebatur de loco voluptatis. & in eodem. 15. Qui egredietur de vtero tuo. & in eo. 27. Et egressō iacob foras. Exo. 11. Media nocte egrediar in egyptum. & in codē. Post hec egrediemur: & exiuit a pharaone. Nu. 1. Omniū virorū fortiū ex israel. Pro quo he. le. Oium egredientiū in exercitu. i. oīum qui sunt talis etatis qui possint ad bella procedere. & in eo. Oēs qui poterant ad bella procedere recensiti sunt. i. qui poterāt ad bella egredi. & in eo. 11. Donec exeat per nares vestras. Deut. 14. Qui nascūtur in terra. i. qui egrediūtur de terra. & in eo. 20. Si exieris ad bellum contra hostes tuos. & in eo. 24. Nō procedet ad bellū. Iudi. 21. Ad ducēdos choros ex more procedere. Ruth. 2. Vt eum puellis suis exeas ad metendū. 1. Reg. 8. Et egredietur ante nos. & in eo. 22. Maneat oro pater meus & mater mea vobiscum. Pro quo he. le. Egrediatur siue exeat pater meus & mater mea vobiscū. i. egrediatur de loco suo & maneat vobiscū. 2. Reg. 11. Eo tempore quo solent reges ad bella procedere. Ps. 18. Tanq̄ sponsus procedens de thalamo suo. Esa. 11. Egredietur virga de radice iesse. Hiere. 2. Nam & ab ista egredieris. & in eo. 48. Quia florens egredietur. Ezech. 46. Per eandem viam exeat. Osee. 6. Et iudicia tua quasi lux egredientur. Amos. 5. Vrbs de qua egrediebantur mille. Abach. 3. Egredietur diabolus ante pedes eius. & in eo. Egressus es in salutem populi tui. & aliqn̄ scribitur sine aleph. vt Deut. 28. Que egrediuntur de medio feminū eius. Iob. 1. Nud⁹ egressus sum de vtero matris mee. Scribitur etiā aliqn̄ sine iod. vt Gen. 8. Egredere de arca. & in eo. 27. Et egredere foras. Nu. 12. Egredimini a populo meo. Esa. 30. Egredere dices ei. Et qn̄ est verbum tertie cōiugationis tunc significat educere. vt Gen. 8. Et educ tecū. & in eo. 15. Et eduxit eū foras. & in codē. 19. Educā eas ad vos. & i eō. 38. Que cū duceretur ad penā. i. cū educeretur. Exo. 3. Vt educas populum meum filios israel de terra egypti. & in eo. Ego dñs qui educā vos de ergastulo egyptiorū & in eo. 18. Et q̄ eduxisset dñs israel de egypto. Deut. 4. Et eduxit de fornace ferrea. Et in eo. 8. Qui eduxit riuos de petra durissima. Iob. 10. Quare de vulua eduxisti me. Ps. 17. Et eduxit me in latitudinem. Ps. 103. Vt educas panem de terra. Ps. 141. Educ de custodia aīam meā. Esa. 40. Qui educit in numero militiā eorū. & in codem. 42. In veritate educet iudiciū. Item significat producere. vt Gen. 1. Producat terram animā viuentē. & in eo. 38. Producite eam vt cōburatur. Iob. 12. Et abscōdita pduxit in lucē. Ps. 134. Qui producit ventos de thesauris suis. Ponitur etiā pro impēdere vel distribuere. vt. 4. Reg. 12. Qui impēdebant eam in fabris lignorū. & in eo. 15. Indixitq̄ manahen argentū sup israel. i. distribuit vt vnusquisq̄ solueret certam quantitatē. Inde מוֹצָא Mosa. i. exitus siue egressus aut progressus vel processus. Nu. 33. Quas descripsit moyses iuxta castrorum loca que dñi iussione mutabant. pro quo he. le. Et descripsit moyses exitus siue progressus eorū. et. 3. Reg. 4. Et educebantur equi salomoni de egypto. Pro quo hebrei legūt. Et egressus siue exitus equorum salomonis de egypto. s. erat. Ps. 64. Exitus matutini & vespere delectabis. i. delectare facies. Ps. 106. Et exitus aquarum in siti. Esa. 58. Et sicut fons aquarum. i. sicut exitus aquarū. Mich. 5. Et egressus eius ab initio. Ponitur etiā מוֹצָא Mosa. pro oriēte. i. pro loco exit⁹ solis. vt. Ps. 74. Quia neq̄ ab oriēte nec ab occidēte. Scribitur et cū tau inprincipio loco mem. & in nūero plurali dicitur תּוֹצָאוֹת Thosaoth. vt Nu. 34. Et peruenient ad meridie vsq̄ ad cadesbarne. pro quo he. le. Et erunt exitus ei⁹ a meridie vsq̄ ad cadesbarne. & in codē. Et ad vltimū salsissimo claudentur mari. pro quo hebrei legunt. Et erunt exit⁹ ei⁹ mare salis. Ps. 67. Et dñi dñi exitus mortis. & inde צֶאֱצָאִים Seesae: siue צֶאֱצָאִים Seesaim. i. germē. eo quod producitur vel egreditur a terra. Esa. 44. Orbis & omne germen eius. Significat etiam progeniem aut stirpem vel filios. vt 2. Paralip. 32. Filii qui egressi fuerāt de vtero ei⁹. Iob. 5. Et progenies tua quasi herba terre. Et in codem. 35. Et progenies mea erradicetur. Esa. 8. Et stirps vteri tui vt lapilli ei⁹. Et in codem. 22. Et vasorū diuersa genera. Pro quo hebrei legunt. Filios & filias. in translatiōe chaldaica habetur filios & filiorum filios. Et inde צוֹאָה Soah siue צֵאָה Seath. i. fimus siue stercus. aut sordes. eo quod educitur foras. Deut. 23. Et egesta humo operies. i. stercus humo operies. pro uer. 30. Et tamen non est lota a sordibus. Esa. 4. Si abluerit dñs sordes filiarum sion. Et in codem. 28. Omnes enim mense replete sunt vomitu sordiūq̄. Ezech. 4. Et stercore quod egreditur de homie operies illud. Et ide צוֹאִים Soim. sordidi. vt Zach. 3. Erat indutus vestibus sordidis. Et in eo. Auferte vestimēta sordida ab eo. & inde צֶאֱצָן Saanan. i. exitus. vt Mich. 1. Non est egressa que habitat in exitu. Hebrei tamen dicunt q̄ est nomen proprium loci. Sed non reperitur nisi tantum in hoc loco.

Margin: Egredi. Exire. Procedere. Educere. Producere. Impēdere. Distribuere. מוצא Exitus. Fons. Egressus. Oriens. תוצאות Exitus. צאצאי Germen. Filii. Proienies. Stirps. צואה Egesta. Sordes. Stercus. צואים Sordidi. צאנן Exitus.

יצב יָצַב Iasab. stare. statuere. Constituere. Erigere. verificare. Exo. 2. Stante procul sorore eius. Pro quo hebrei. le. Et stetit soror eius procul. & in codē. 14. State & videte magnalia domini. & in codē. 15. Stetit vnda fluens. & in eo. 19 Et steterunt ad radices montis. Nu. 22. Stetitq̄ angelus domini in via. & in codē. Cernens asina angelum stantem in via. Deut. 32. Constituit terminos populorum. Ps. 2. Astiterunt reges terre. Ps. 73. Tu fecisti oēs termios terre. Pro q̄ hebrei legunt. Tu statuisti siue constituisti omnes termios terre. Esa. 3. Stat ad iudiciū dñs. Thren. 2. Firmauit dexteram suam quasi hostis. pro quo hebrei legunt. Stat dextera eius quasi hostis. & in codē. Et posuit me quasi signū ad sagittam. i. statuit me. Zach. 11. Et id quod stat non enutriet. Ponitur etiā pro erigere. vt Gen. 35. Erexitq̄ iacob titulū super sepulchrū eius. 1. Reg. 15. Et erexisset sibi fornicē triūphalem. Item ponitur pro corrigere. 1. Reg. 12. Vsq̄ ad stimulum corrigendum. Inde מַצָּב Masab siue מוּצָב Mutab. i. statio. 1. Reg. 14. Veni & transeamus ad stationem philistinorum. & in codem. Per quos nitebatur ionathas transire ad stationem philistinorum. & in codem. Sed & omnis populus stationis eorum. Esa. 22. Et expellā te de statione tua. & in codē. 29. Et faciam cōtra te aggerem. pro quo hebrei legunt. Et obsidebo contra te statione. s. militantiū. vbi ponitur מֻצָּב Musab cum pūcto surech in prima syllaba. Scribitur etiā cum he in fine & dicitur מַצָּבָה Maseba. vt Zach. 9 Et circundabo domū meam ex his qui militant mihi. Pro quo hebrei legunt. Et circundabo domū meam siue castrametabor circa domum meam statione. s. militantiū mihi. & inde הֻצַּב Husab. Pro q̄ btūs Hieronymus trāstulit militē. Nau. 2. Et miles captiuus adductus est. Hebrei tamē dicunt q̄ in predicto loco ponitur pro regina vel domina. Nā sequitur in codem. Et ancille eius minabantur. Ponitur etiā מַצֵּבָה Maseba pro titulo vel statua. Gen. 28. Et erexit in titu

Margin: יצב Stare. Cōstituere. Stare. Statuere. Erigere. Corrigere. מצב Statio. Agger. מוצב מצבה Statio. הוצב מצבה

lum.& in eodem. Et lapis iste quem erexi in titulū.& in eo. 35. Erexitq́ȝ iacob titulum super sepulchrum eius.hic est titulus mōnumenti Rachel. Exo.23. Et cōfringes statuas eorum. Deut.7. Et confringite statuas.& in eo.16. Neqȝ facies tibi atqȝ constitues statuam. 4. Reg. 13. Tulit enim statuas baal:quas fecerat pater eius.& in eo.10. Et protulerunt statuam de fano Baal. Ezech.26. Et statue tue nobiles in terrā corruent. Scribitur etiam cum nun in principio. & dicitur נְצִיב Nesib.i.statua siue statio.vt Geñ.19. Que versa est in statuam salis. De quo vide infra in dictione נָצַב Nasab. Itē יְצַב Iasab in ligua chaldaica significat verificare.i.veritatē inquirere aut veritatē discere. Dañ.7. Post hec volui diligēter discere de bestia q̄rta. Proq́ he.le. post hec volui verificare.i.veritatē discere de bestia quarta.& inde יַצִּיב Iasib. siue יַצִּיבָא Iasiba.i.veritas siue verum aut vere vel certe. Dañ.2. Certe noui ꝙ tempus redimitis. Pro quo hebrei legunt. In veritate noui.& in eodem. Et verum est somniū. & in eo.3. Qui respondentes regi dixerunt vere rex.

יָצַג Iasag. ponere. reponere. remanere. retinere. detinere. statuere. Geñ.30. Posuitq́ȝ eas in canalibus.& in codē. 33. Oro te vt de populo qui mecum est saltem socii remaneāt vie tue. Pro quo hebrei legūt. Oro vt retinere faciam tecum de populo qui mecum est. Et est sensus sicut in littera nostra. Exo.10. Oues tñ vestre & armenta remaneant.i. retineantur vel reponātur. Iudi.6. Ponā hoc vellus lane in area. Iob.17. Posuit me quasi in prouerbium vulgi. Hiere. 51. Reddidit me quasi vas iane.i.posuit vl' statuit me. Osee. 2. Et statuam eā secundū diē natiuitatis sue. Amos.5. Et cōstituite in porta iudiciū.& aliqui hebrei dicunt ꝙ predicta dictio deriuatur a dictiōe נָצַג Nasag.cū n un in principio.

יָצַע Iasaa. sternere. extēdere. Ester.4. Sacco & cinere multis pro stratu vtentibus. Iob.17. Et in tenebris straui lectulum meum. Ps.138 Si descendero in infernū:ades. pro quo hebrei legunt. Si strauero in infernum.s. lectulum vel stratum meum. Esa.14. Subter te sternetur tinea.& in codē 58. Et saccum & cinerē sternere.& inde יְצוּעַ Iesuaa.i. stratum. Geñ.49. Et maculasti stratum meum. Ps.62. Sic memor fui tui super stratum meum. Ps.131. Si ascendero in lectum strati mei. Scribitur etiā cum mem in principio.& dicitur מַצָּע Masaa. Esa.28. Coangustatum est enim stratum. Inde יָצִיעַ Iasiaa. Pro quo beatus Hieronymus trāstulit tabulatum.i.stratum tabularum in circuitu templi. 3. Reg.6. Et edificauit super parietem templi tabulata per gyrum.& in eodem. Tabulatum quod subter erat quinqȝ cubitos habebat latitudinis.& in eodem. Et edificauit tabulatū super omnem domum.

יָצַק Iasac. fundere. effundere. infundere. conflare. fluere. stringere. Geñ.28. Fundens oleum desuper. Exo.25. Et quattuor circulos aureos. Pro quo hebrei legunt. Et fundes ei quattuor circulos aureos.i.opere fusorio facies. & in eodem.37. Fudit & quattuor circulos aureos. Leuit.2. Funderqȝ super eam oleum. 3. Reg.7. Erant fusiles & stabant super duodecim boues.& in eodem. In campestri regiōe iordanis fudit ea rex.& in eodem.18. Et fundite super holocaustum. 4. Reg.3. Qui fundebat aquam super manus helie.& in eodem.4. Et mitte inde in omnia vasa.i.infunde inde in omnia vasa.& in eodem. Et illa infundebat.& in eodem. Infuderunt ergo sociis vt comederent.& in eodem. Infunde turbe vt comedant. & Iob. 22. Et fluuius subuertit fundamentum eorum. Pro quo hebrei legunt. Et fluuius effusus est in fundamentum eorum.& in eodem.28. Et lapis solutus calore in es vertitur. Pro quo hebrei legunt. Et lapis funditur siue infunditur in es. Et est sensus sicut in līa no-

stra.& in eodem.29. Et petra fundebat mihi riuos olei.& in eodem.38. Quādo fundabatur puluis in terra. Pro quo hebrei legunt. Quando fundebatur puluis in terra. Ps.44 Diffusa est gratia in labiis tuis. Esa.44. Effundam enim aquā sup sitientē.& in eo. Effundam spiritum meum sup semē tuum. Zach.4. Et septem infusoria lucernis que erāt super caput eius. Item pōitur pro cōflare vel fluere.vt Exo. 37. Conflans quattuor anulos aureos.& in eodē.38. Quibus conflate sunt bases sanctuarii. 3. Reg.22. Fluebat autē sanguis plage in sinu currus. Itē ponitur pro stringere vel indurari. Iob.14. Cor eius indurabitur quasi lapis.& in eo. Et stringetur quasi malleatoris incus. Pōitur etiam pro deponere vel proiicere.vt Ios.7. Proieceruntqȝ ante dominū 2. Reg.15. Et deposuerunt arcam dei.& inde מוּצָק Musac.i. fusile vel fusus. 2. Paralip.4. Mare aūt fusile. Iob.37. Quasi ere fusi sunt. Potest etiam legi quasi ere indurati vel cōstricti.i.solidi sunt siue stabiles sunt. Nam pōitur etiam pro stabili.vt in eodem.11. Et eris stabilis & non timebis. Ponitur etiam pro terra que est stabilis.vt in eodem.38. Quādo fundabatur puluis in terra.& inde מְצוּקֵי Mesuce. Pro quo beatus Hieronym⁹ transtulit cardines.vt.1. Reg.2. Domini enī sunt cardines terre.& inde צָקוּן Sacun. Pro quo beatus Hieronymus transtulit tribulatio. Esa.26. In tribulatione murmuris doctrina tua eis. Potest etiā deriuari a dictione צוּק Soc. De quo vide infra in littera sadic.

יָצַר Iasar. formare. fingere. plasmare. creare. coangustare. arctare. Geñ.2. Formauit igitur dominus deus hominem.& in eodem. Formatis igitur dominus deus de humo cunctis animantibus terre. pro quo hebrei legūt. Et formauit dominus deus de humo oīa animalia terre. Exo.32. Et formauit opere fusorio. Ps.32. Qui finxit sigillatim corda eorū. Ps.73. Estatem & ver tu plasmasti. Ps.93. Aut qui finxit oculum non cōsiderat.& in eodem. Qui fingis laborem in precepto. Ps.94. Et siccam manus ei⁹ formauerūt. Ps.103. Draco iste quem formasti. Ps.138. Tu formasti me. & in eodem. Dies formabuntur & nemo in eis. Esa.27. Et qui formauit eum non parcet ei.& in eodem.37. Ex dieb⁹ antiquis plasmaui illud.& in eodem.47.. Formaui eum & feci eum.& in eodem.43. Ante me non est formatus deus. & in eodem. Populum istum formaui mihi.& in eodē.44 Et formans te ab vtero.& in eodem. Quis formauit deum. & in eodem. Et in malleis formauit illud.& in eodem. Formaui te: seruus meus es tu.& in eodem.45. Vt habitaretur formauit eū. Hiere.1. Priusqȝ te formarē in vtero noui te.& in eodē.18. Ecce ego fingo contra vos malum. Zach.12. Et fingens spūm hominis.& inde יוֹצֵר Ioser.i.formator siue plasmator aut plastes. vel figulus seu fictor. Ps.2. Et taqȝ vas figuli confringes eos. Esa.29. Et figmentū dicat fictori suo non intelligis.& in eodem.41. Et velut plastes conculcans humum.& in eodem.44. Plastes idoli nihil sunt.& in eo. 45. Nunquid dicit lutum figulo suo quid facis.& in eodē. Hec dicit dominus sanctus israel & plastes eius. Hiere.18. Descende in domum figuli.& in eodem. Sicut lutum in manu figuli.& in eodem.19. Accipe lagunculam figuli testeā. Amos.7. Et ecce fictor locuste. Abach.2. Quia sculpsit illd' fictor suus.& in eodem. Quia sperauit in figmēto fictor ei⁹ Ponitur etiam pro statuario. Zach.11. Proiice illud ad statuarium.& in eodem. Et proieci illos in domo domini ad statuarium. Potest etiam in predicto loco legi figulum. Scribitur etiam sine iod.& dicitur צוּר Sur. Esa.44. Et formator quem ego non nouerim. Hebrei tamen in predicto loco legunt fortem. De quo vide infra in dictione צוּר Sur. Inde יְצוּרַי Iesure.i.membra. Iob.17. Et membra mea in

nihilum redacta sunt. Inde יֵצֶר Ieser.i.figmentū. Plasmatio. formatio. Ps.102. Quia ipse cognouit figmentum nostrum. Esa.29. Et figmentum dicat fictori suo. Ponitur etiā pro sensu vel cogitatiōe.vt Geñ.6. Et cūcta cogitatio cordis intenta esset ad malum.& in eodem.8. Sensus enim & cogitatio humani cordis in malum prona sunt. 1. Paralip. 28. Et vniuersas mentium cogitationes intelligit. Esa.26. Vetus error abiit. Pro quo hebrei le. Cogitatio.s.bona firmata est siue confirmata est.& secundū hebreos predicta dictio יֵצֶר Ieser. significat appetitum vel desiderium homīs ad bonum vel ad malum. vnde in predicto loco poterit esse sensus sicut in littera nostra. Item יָצַר Iasar.i.arctare siue coangustare. Iudi.2. Et vehementer afflicti sunt. pro quo hebrei legunt. Et arctati siue angustati sunt valde. & Iob. 18. Arctabuntur gressus virtutis eius.& in eodem.29. Cū saciatus fuerit arctabitur. Prouer.4. Non arctabuntur gressus tui. Esa.49. Nunc angusta erunt pre habitatoribus. Itē significat perterritū esse siue angustiari vel cōtristari. Geñ. 32. Timuit iacob valde & perterritus diuisit populū. 1. Reg. 30. Et cōtristatus est dauid valde. Pro quo hebrei legūt. Et coarctatus siue angustiatus est dauid valde. 2. Reg.13. Et deperiret in eam valde. pro quo hebrei legunt. Et angustiatus est amnon valde.& inde מֵצַר Mesar.i.angustia vl' tribulatio. Ps.117. De tribulatione inuocaui dominum.& in plurali מְצָרִים Mesarim. Threñ.1. Apprehēderūt eam inter angustias. vide etiam de hoc infra in dictione צָרָה Sara.

יָצַת Iasath. succendere. comburere. incendere. exurere. 2. Reg.14. Et succendite eum igni.& in eodem. Succenderunt ergo serui Absalon segetem igni.& in codē. Quare succenderunt serui tui segetem meam. 4. Reg.22. Magna enim ira dei succena est contra nos.& in eodem. Et incendetur indignatio mea in hoc loco. Esa.9. Et succendetur in densitate saltus.& in eodem.27. Succendam eam pariter.& in eodem.33. Spine congregate igni comburētur. Hiere.2. Ciuitates eius exuste sunt.& in eodem.10. Qm̄ incensa sunt eo quod non sit vir pertrāsiens.& in eodem. Et exuta sit quasi desertum.& in eodem.51. Incēsa sunt tabernacula eius. Threñ.4. Et succendit ignem in sion. Ezech. 20. Ecce ego succendam in te ignem.

יֶקֶב Ieceb. torcular. Deut.16. Quando collegeris de area & de torculari. 4. Reg.6. Vnde te possū saluare: de area vel de torculari. Esa.5. Et torcular extruxit in ea. Osee.9. Area & torcular non pascet eos.

יָקַד Iacad. ardere. exardere. incendere. Leuit.6. Ignis in eodem altari erit. Pro quo hebrei legunt. Et ignis altaris incendetur siue ardebit in eo vel in ipso.& in eo. Ignis autem in altari semper ardebit. Deut.32. Et ardebit vsqȝ ad inferni nouissima. Esa.10. Succēsa ardebit quasi combustio ignis.& in eodem.65. Ignis ardens tota die.& inde יְקוֹד Iecod.i.incendiū siue combustio. Esa.30. In qua portetur ignis de incendio.& inde מוֹקֵד Moced.i.incendiū siue cremiū. Leuit.6. Cremabitur in altari tota nocte. Pro quo hebrei legunt. Super incendium vel cremium eius super altari tota nocte. Ps.101. Et ossa mea sicut cremium aruerunt.

יִקְהָה Iiceha. expectatio. Et scribitur cum tau in fine ratione genitiui sequētis.& dicitur יִקְהַת Iicehath.vt Geñ.49 Et ipse erit expectatio gentium. Et aliqui hebrei dicunt ꝙ significat auscultationem vel obedientiam. Vnde in predicto loco ipsi legunt. Et ipsi erit auscultatio vel obedientia populorum. idest ipsi obedient populi. Et sic est in translatione chaldaica. Alii vero dicunt ꝙ significat congregationem. Scribitur etiam sine iod. Pro quo beatus Hieronym⁹ transtulit partum. Prouer.30. Et qui despicit partum ma-

tris. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. Et qui despicit obedientiam matris.

יָקַע Iacaa. affigere. suspendere.s.in patibulo. crucifigere. Nu.25. Et suspende eos contra solem in patibulis. 1. Reg.21. Vt crucifigamus eos domino.& in codē. Qui crucifixerunt eos in monte coram domino.& in codē. Et colligentes ossa eorum qui affixi fuerant. Vide etiam de hoc infra in dictione תָּקַע Thacaa. Et secundum aliquos hebreos a supradicta dictiōe deriuatur dictio תָּקַע Thecaa. Pro quo beatus Hieronymus transtulit. emarcuit. Geñ.32. Et statim emarcuit. Hebrei tamen dicunt ꝙ in predicto loco significat separare vel dislocare. Vnde in predicto loco ipsi legūt. Et separata est siue dislocata est coxa femoris iacob.i.recessit de loco coherentie eius. Et eadem dictio ponitur pro recedere. Hiere.6. vbi dicitur. Ne forte recedat anima mea a te. Sed de hoc vide infra in dictione קָעַע Caaa cum dupliciaym. Quia inde deriuatur secundum aliquos hebreos.

יָקַף Iacaph. circundare. circuire. in rotundum tōdere. in orbem transire. Ios.6. Circuite vrbem cuncti bellatores semel per diem. Pro quo hebrei legunt. Et circuibitis vrbem cuncti bellatores: circuire vrbem semel per diem. Ps 16. Inimici mei animam meam circundederunt. Ps.21. Cōcilium malignantiūm obsedit me. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Concilium pessimorum valauit me.i.circundedit me. Esa. 15. Quia circundedit clamor terminum moab. Threñ.3. Et circundedit me felle & labore. Leuit.19. Ne in rotūdum attondebitis comam. Iob.1. Cūqȝ in orbem transissent dies conuiuii. Vide etiam de hoc infra in dictione נָקַף Nacaph.

יָקַץ Iacas. euigilare. expergiscere. suscitari. Geñ.9. Euigilans autem Noe de somno.& in eodem.28. Cūqȝ euigilasset iocob de somno.& in eodem.41. Expergefact⁹ pharao rursum dormiuit.& in eodem. Euigilans pharao post quietem. Ioel'.1. Expergiscimini ebrii & flete. Abach.2. Et suscitabuntur lacerantes te.& in eodem. Ve qui dicit ligno expergiscere.

יָקַר Iacar. honoratum vel honorabilem esse. preciosum esse. siue in precio esse. Appreciari. 1. Reg.18. Et celebre factum est nomen eius nimis. Pro quo hebrei legunt. Et honoratum est nomen eius nimis.& in eodem.26. Eo quod preciosa fuerit aīa mea in oculis tuis hodie. 4. Reg.5. Noli despicere animam meam & animam seruorum tuorū qui mecum sunt. Pro quo hebrei legunt. Honorabilis vel preciosa sit anima mea & anima seruorum tuorum qui mecum sunt in oculis tuis. Et est sensus sicut in littera nostra. Ps.35. Quemadmodum multiplicasti misericordiam tuā deus. Pro quo beatus Hieronym⁹ in psalterio iuxta hebraicam veritatem trāstulit. Quā preciosa est misericordia tua deus. Ps.36. Vt honorificati fuerīt & exaltati. Ps.71. Et honorabile nomen eorum coram illo. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Et preciosus erit sanguis eorum coram oculis eius. Ps.138. Mihi autem nimis honorati sunt amici tui deus. Esa.13. Preciosior erit vir auro.& in eodem.43. Ex quo honorabilis factus es in oculis meis. Ponitur ēt pro appreciari.vt Zach. 11. Decorum precium quo appreciatus sum ab eis. Item ponitur pro subtrahere. Prouer.25. Subtrahe pedē tuū de domo proximi tui. Hebrei tamen in predicto loco legūt. Preciosum. idest rarum fac pedem tuū de domo proximi tui: quia omne rarum preciosum. Et est idem sensus cum littera nostra. Et inde nomē adiectiuum יָקָר Iacar. siue יְקַר Iecar. idest preciosus honorabilis. 1. Reg.3. Et sermo dñi erat preciosus in diebus illis. Iob.28. Omne preciosum vi-

dit oculus eius. Ps.15. Preciosa in conspectu domini mors sanctorum eius. Eccl's.10. Preciosior est sapientia paruaq; gloria ad tempus stultitia. Ponitur etiam pro honore aut magnitudine vel gloria. Ester.1. Ac magnitudinem atq; iactātiā potētie sue. & in eo. Et cuncte vxores tam maiorū q̄ minorum deferant maritis suis honorem. Ps.44. Filie regum in honore tuo. Ps.48. Et hō cum in honore esset nō intellexit. & in lingua chaldaica scribitur aliquando cum aleph ī fine & dicitur יְקָרָא Iecara. Dañ.2. Et gloriā dedit tibi. & aliquādo scribitur sine iod. vt Prouer.17. Et preciosi spiritus vir eruditus. & aliquando scribitur cum duplici iod. scilicet in principio & in medio & dicitur יַקִּיר Iacir. i. honorabilis. Hiere.31. Si fili⁹ honorabilis mihi ephraim. Significat etiam difficilem vel grauem. Dañ.2. Sermo em̄ quem tu queris rex grauis est. idest difficilis est. Ponitur ēt יָקַר Yacar. pro claro vel lucido. vt Iob.31. Et lunam incedētem clare. Item ponitur pro precio. vt. Ps.48. Et precium redemptionis anime eorum. Zach.11. Decorum precium quo appreciatus sum. Vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatū. & in plurali יְקָרִים Iecarim. vt Threñ.4. Filii siō incliti. i. honorabiles vel preciosi. Et in genere feminino scribitur cum he vel tau in fine & dicitur יְקָרָה Iecara siue יְקָרַת Iecarath. Prouer.3. Preciosior est cunctis opib⁹. Esa.28. Lapidem probatum angularem preciosum. Et in hebreo scribitur in genere feminino scilicet preciosam: quia lapis in hebreo est generis feminini. & in plurali feminino יְקָרוֹת Iecaroth. 3. Reg.5. Vt tollerent lapides grandes: lapides preciosos. Pōitur etiam iecaroth pro frigore. vt Zach.14. Non erit lux: sed frigus & gelu. Hebrei tamen dicunt q in predicto loco significat claritatem sicut supra dictum est Vnde in predicto loco ipsi legunt. Non erit lux clara & densa. idest obscura: quasi dicat. Nō erit lux multum clara neq; multum obscura sed media. sicut in eodem sequitur. Et erit dies vna que nota est domino: non dies neq; nox. Potest etiam deriuari a dictione קָרַר Carar que significat frigiditatem: sicut est in littera nostra.

[margin: Magnitudo. Honor. יְקָרָא Gloria. יַקִּיר Honorabilis. Grauis. יָקַר Clare. Precium. יְקָרִים Honorabiles. יְקָרָה יְקָרַת Preciosa. יְקָרוֹת Preciose. Frigus. Clara.]

יָקַשׁ Iacas. offendere. illaqueare. irretire. scandalizare. offendiculum siue scandalum ponere. aut laqueum siue retia ponere: scilicet more venatorum aut aucupum. Deut.7. Neq; assumes ex eis quicq̄ ne offendas. & in eodem.12. Caue ne imiteris eas. Pro quo hebrei legunt. Caue ne illaqueatus sis vel ne irretitus sis post eas. siue ne offendas post eas. Ps.123. Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium. Ps.140. Custodi me de laqueo quem statuerūt mihi. idest quem more venatorum posuerunt mihi. Prouer.6. Illaqueatus es verbis oris tui. Esa.8. Et cadent & cōterentur & irretientur. Hiere.59. Illaqueaui te & capta es. Inde מוֹקֵשׁ Moces i. scandalum offendiculum. Laqueus. Ruina. Exo.10. Vsq; quo patiemur hoc scandalum. & in eo.23. Certe erit in scandalum tibi. Leuit.19. Nec coram ceco pones offendiculum. Ponitur etiam pro ruina. Esa.8. Et in laqueum & in ruinam habitantibus hierusalem. & in plurali מוֹקְשׁוֹת Mocsoth. secundum terminationem femininorum. Ps.140. Et a scandalis operantium iniquitatem. Scribitur etiam מוֹקְשִׁים Mocsim secūdum terminationem pluralem masculinorum. Ps.139. Scandalum posuerunt mihi. Quod in hebreo legitur pluraliter scilicet scandala posuerunt mihi. Ponitur etiam pro sudibus. vt Iob.40. Et in sudibus perforabis nares eius. & inde יָקוּשׁ Iacus. Pro quo beatus Hieronymus transtulit Aucupem. Prouer.5. Et quasi auis de insidiis aucupis. Hiere.5. Insidiantes quasi aucupes laqueos. Ponitur etiam pro ruina. Osee.9. Laque⁹ ruine factus est. & inde יְקוּשִׁים Iucasim. i. capti laqueo vel retiti. Eccl's.9. Et aues laqueo comprehenduntur: sic capiūtur homines in tempore malo.

[margin: יָקַשׁ Offendere. Illaqueare. Venari. Illaqueari. Irretire. מוֹקֵשׁ Scandalum. Offendiculum. Ruina. מוֹקְשׁוֹת Scādala. מוֹקְשִׁים Scādala. יָקוּשׁ Sudes. Auceps. Ruina. יְקוּשִׁים Capti.]

יָרֵא Iare. timere. extimescere. Geñ.3. Timui eo q nudus essem. & in eodem.18. Negauit sara dicens non risi: timore perterrita. Pro quo hebrei legunt. Quia timuit. & in eodem.19. Timuerat enim manere in segor. & in codē.32. Quia valde eum timeo. Exo.1. Timuerunt autem obstetrices deum. & in eodem.2. Timuit moyses & dixit. & in eodem.34. Timuerūt prope accedere. Leuit.19. Vnusquisq; patrem & matrem timeat. Nu.14. Neq; timeatis populum terre. Deut.4. Et discant timere me omni tempore. & in eodem.20. Non timebis eos. & in eodem.25. Et non timueris deum. Ios.9. Timuimus igitur valde. & in eodem.24. Timete dominum. 1. Reg.18. Et saul magis cepit timere dauid. Iob.6. Et videntes plagam meam timetis. Ps.21. Qui timetis dominum laudate eum. Ps.33. Timete dominum omnes sancti eius. Ps.111. Beatus vir qui timet dominum. & in eodem. Confirmatum est cor eius non commouebitur. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Firmatum est cor eius non timebit. Ps.127. Beati omnes qui timēt dominum. Prouer.24 Time dominum fili mi & regem. & in eodem.31. Mulier timens deum ipsa laudabitur. Esa.59. Et timebunt qui ab occidente sunt nomen domini. Osee.10. Non em̄ timem⁹ dominum. Et quando est verbum tertie coniugationis tunc significat terrere. idest timere facere. vt Nee.6. Omnes em̄ hi terrebant nos. & in eo. Et tobias mittebat epistolas vt terreret me. 2. Reg.14. Nunc igitur veni vt loquar ad dominum meum regem presente populo. pro quo hebrei legūt. Nunc igitur veni vt loquar ad dominum meū regem verbum hoc quia terruit me populus. Potest etiam deriuari a dictione רָאָה Raa: que significat videre. & tunc erit talis littera scilicet videbit enim me populus. idest vidente populo: quod est idem cum lr̄a nostra. Et inde verbū passiuū תִּוָּרֵא thiuare: qd pōitur Ps.129. vbi dicitur. Quia apud te propiciatio est & propter legem tuam. pro quo hebrei legunt. Quia apud te propiciatio est vt timearis. vnde beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatē trāstulit. Quia tecum propiciatio: cum terribilis sis. Sed si pro תִּוָּרֵא Thiuare. legatur תּוֹרָה Thora. mutata aleph vltima in he. tunc significat legem. Sicut. Lxx. transtulerunt. Inde יִרְאָה Ira siue יִרְאַת Irath. idest timor. vt Iob.28. Timor domini ipsa est sapientia. Ps.2. Seruite domino in timore. Ps.18. Timor domini sanctus permanet in seculum seculi. Ps.54. Timor & tremor venerunt super me. Ps.110. Initiū sapientie timor domini. Prouer.1. Timor domini principium sapientie. & inde מוֹרָא Mora. idest timor. terror. pauor. terribilis. Geñ.9. Et terror vester ac tremor sit sup cuncta animalia. Deut.34. Magnaq; mirabilia que fecit moyses coram vniuerso israel. quod in hebreo legitur singulariter: scilicet magnūq; mirabile siue terribile quod fecit moyses. tamen in hebreo aliquando ponitur singulare pro plurali & econuerso. Ps.75. Terribili & ei qui aufert spm̄ principum. Esa.8. Et timorem eius ne timeatis. & in codē. Ipse est pauor vester. Malach.1. vbi est timor meus. Et in plurali מוֹרָאִים Moraim. idest terribilia siue horribilia: vel horribiles. Deut.4. Per pugnam & robustam manum extentūq; brachium: & horribiles visiones. Pro quo he. le. Per pugnā siue in pugna & in manu robustā. & ī brachio extento & in terribilibus vel horribilibus magnis. Scribitur ēt cum he in fine loco aleph. Ps.9. Pone domine legislatorē super eos. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam ve. trāstulit. Pone domine terrorē eis. Tñ si pro

[margin: Capti. ירא Timere. Terrere. תִּוָּרֵא Timor. Terror. Terribilis. Timor. Pauor. מוֹרָאִים Horribiles visiones. Terribilia.]

מוֹרָה Mora legatur מוֹרֶה More: tunc significat preceptorē vel legislatorem sicut Lxx. transtulerunt. Inde נוֹרָא Nora idest timendus siue terribilis. Geñ.28. Quā terribilis est inquit loc⁹ iste. Exo.15. Terribilis atq; laudabilis. Ps.75. Terribilis apud reges terre. Ps.110. Sanctum & terribile nomē eius. Esa.18. Ad populum terribilem post quem nō est ali⁹ & in gñe feminino נוֹרָאָה Noraa. vt Esa.21. De terra horribili. Hebrei tamen dicunt q in predicto loco accipitur p longinqua. Eo quod solent homines in terra peregrina & longinqua timere: cum nesciant eorum mores & consuetudines. & in plurali נוֹרָאוֹת Noraoth. i. terribilia. Ps.64. Mirabile in equitate. Pro quo hebrei legunt: Terribilia in iustitia. Et beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Terribilis in iustitia. Ps.105. Terribilia in mari rubro. Ps.144. Et virtutem terribilium tuorū dicent. Ponitur etiam aduerbialiter pro terribiliter. vt. Ps.138. Confitebor tibi quia terribiliter magnificatus es.

[margin: נוֹרָא Terribilis. נוֹרָאָה Terribilis. נוֹרָאוֹת Terribilia. Terribilis.]

יָרַד Iarad. descēdere. hūiliari. deducere. detrahere. defluere. deponere. Geñ.11. Descendit autem dominus vt videret ciuitatem. & in eodem.12. Descenditq; Abrā in egyptum. & in eodem.18. Descendam & videbo. & in eodem.43. Iam ante descendimus vt emeremus escas. & in codē.45. Descende ad me ne moreris. Exo.15. Descenderūt in profundum quasi lapis. & in eodem.19. Eo quod descendisset dominus super eum. Nu.11. Vt descendam & loquar tibi. Iudi.11. Dimitte me vt duobus mensibus circūeā montes. pro quo hebrei legunt. Dimitte me duobus mensibus vt vadam & descendam super montes. & dicunt aliqui hebrei q in predicto loco ponitur per antiphrasim descendā pro ascendam. Alii vero dicunt q ideo dicitur descendam: eo quod domus eius erat in maspha qui est locus eminentior aliis montibus circūiacētib⁹. & in eodem.19. Et dies mutabatur in noctem. pro quo hebrei legunt. Et dies descēderat valde. i. descenderat vel declinauerat ad vesperam. & est sensus sicut in littera nostra. 1. Reg.23. Ephod secum habens descenderat. & in eodem. Descendit ad petram & versabatur in deserto maon. & in eodem.26. Aut in prelium descendens perierit. & in codē.29. Non descendat nobiscū in prelium. Ps.29. Saluasti me a descendentibus in lacum. & in eodem. Dum descendo in corruptionem. & Ps.45. Descendant in infernum viuentes. Prouer.30. Quis ascendit in celum atq; descendit. Esa.30. Qui descenditis in egyptum. & in eodem.50. Descendet in fletum. & in eodem.63 Quasi animal in campo descendens. & in eodem.64. Vtinam dirumperes celos & descenderes. Significat etiam humiliare vel subiicere. vt Deut.20. Donec capias ciuitatem que contra te dimicat. pro quo hebrei legunt. Donec descēdat. i. subiiciatur. s. ciuitas. & in eodem.28. Et destruantur muri tui firmissimi atq; sublimes. i. subiiciantur vel humilientur. Item significat deducere. i. deorsum ducere. vt Hiere.9. Et deducant oculi nostri lachrimas. Threñ.1. Et ocul⁹ meus deducens aquas. & aliquando scribitur sine iod vt in aliquibus locis predictis. & quando est verbum tertie coniugationis tunc significat. Deponere vel defluere aut detrahere seu deducere. Descendere facere: siue deorsum ponere aut deorsum fluere: seu deorsum trahere. vt Geñ.24. Que festinans deposuit hydriā de humero. & in codē.43. Sed et aliud attulimus argentum. i. deduxim⁹. & in eodem.45. Et adducite eum ad me. Exo.33. Iam nūc depone ornamētum tuum. Nu.1. Deponent leuite tabernaculum. & in eo.4. Deponent velum quod pendet ante fores. & in eodem.10. Depositumq; est tabernaculum. 1. Reg.21. Defluebant saliue eius in barbam. Ps.54. Deduces eos in puteum interitus. Ps.77. Et deduxit tāq; flumina aquas. Esa.10. Et detraxi quasi potens in sublime residentes. & in eodem.14. Veruntamen ad infernum detraheris. Threñ.2. Deduc quasi torrentem lachrimas. Ezech.32. Et detrahe eam ipsam & filias gentium. Ponitur etiam pro cōtristari. vt. Ps.54. Cōtristatus sum in exercitatione mea. Et aliqui hebrei dicunt q in predicto loco significat cōqueri. Ponitur ēt pro operire. vt. 3. Reg.6. Et operuit tā cherubim q̄ palmas auro. Hebrei tamen dicunt q in predicto loco significat expandere vel extendere. Quia idē significat in lingua chaldaica. Vnde in predicto loco ipsi legunt. Et extendit super cherubim & super palmas aurum. Inde מוֹרָד Morad. i. descensus. vt Ios.10. Et essent in descensu bethoron. Hiere.48. In descēsu horonaim. Item מוֹרָד Morad. i. dependens vel declinās vt. 3. Reg.7. Quasi lora ex ore dependentia.

[margin: יָרַד Descēdere. Subiicere. Deducere. Deponere. Adducere. Defluere. Detrahere. Cōtristari. Operire. Extēdere. מוֹרָד Decensus. מוֹרָד Dependēs.]

יָרָה Iara. iacere. proiicere. iaculari. sagittare. mittere. immittere. docere. ostendere. Exo.15. Currus pharaonis & exercitum eius proiecit in mare. & in eodem.19. Aut cōfodietur iaculis. Pro quo hebrei legunt. Aut iaculatione iaculabitur. i. proiicientur in eum iacula. & est idem sensus cum littera nostra. Ios.18. Vt coram domino deo vestro mittam vobis sortem. 1. Reg.20. Et ego tres sagittas mittam iuxta eum. & in eodem. Iecit aliam sagittam trans puerum. & in eodem. Venit itaq; puer ad locum iaculi quod miserat ionathas. & in eodem.21. Et consecuti sunt eum viri sagittarii. i. mittētes sagittas. 2. Reg.11. Ex muro tela mittūtur. 4. Reg.13. Iace sagittam: & iecit. 2. Paralip.35. Ibiq; vulnerat⁹ a sagittariis. pro quo hebrei legunt. Et iecerunt mittentes. s. iacula in regem Iosiam. Ps.63. Et exaltabitur de⁹: sagitte paruulorum facte sunt plage eorum. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Sagittabit ergo eos deus iaculo repentino inferētur plage eorum. Potest etiam legi sicut Lxx. transtulerūt: quia eisdē litteris vtrūq; potest scribi in hebreo: mutatis tamē punctis. Esa.37. Non iaciet ibi sagittam. & aliquando scribitur cum aleph loco he. vt. 2. Reg.11. Et direxerunt iacula sagittarii. idest iecerunt siue miserunt iacula. 2. Paralip.26. Vt mitterent sagittas & saxa grandia. Scribitur etiam aliquādo sine he & sine aleph. vt Nu.21. Iugum ipsorū disperiit ab esebon. Pro quo hebrei legunt. Proiiciem⁹ eos: periit esebon. idest proiiciemus eos & pugnabimus contra esebon. Potest etiam deriuari a dictione נִיר Nir: que in lingua chaldaica significat iugum. sicut est in littera nostra. Item יָרָה Iara. i. ostendere siue docere. vt Exo.15. Qui ostendit ei lignum. & in eodem.35. Dedit in corde eius. Pro quo hebrei legūt. Et ad ostendendum vel ad docendum dedit in corde eius. idest vt possint alios docere. 4. Reg.12. Quibus docuit eū ioiada sacerdos. Iob.6. Docete me & ego tacebo. & in codē 27. Docebo vos per manum dei. Ps.118. Legem pone mihi domine viam iustificationum tuarum. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Ostende mihi domine viam preceptorum tuorum. Prouer.4. Et docebat me atq; dicebat. Esa.2. Et docebit nos vias suas. & in eodem.28. Quem docebit scientiam. & in eodem. Deus suus docebit illum. Ponitur etiam pro erigere. vt Geñ.31. En tumulus hic & lapis quem erexi. Item ponitur pro comparare. vt Iob.30. Comparatus sum luto. idest ostēdit me eē lutū: sicut exponūt hebrei. & inde מוֹרֶה More. i. docēs siue ondēs vel legislator. Iob.36. Null⁹ similis ei in legislatorib⁹. Ps.83. Etenī bñdictionē dabit legislator. Pro q btūs hieronym⁹ in psalterio iuxta he. ve. trāstulit Bñdictiōe quoq; amicietur doctor. Prouer.5. Neq; audiui vocem docentium me. Esa.30. Et erunt oculi tui videntes

[margin: יָרָה Proiicere. Iaculari. Mittere. Iacere. Sagittare. יָרָה Ostendere. Docere. Erigere. Comparare. מוֹרֶה Legislator. Doctor. Docens.]

preceptorem tuū. Ioel. 2. Qui dedit vobis doctorem iusticie. Ponitur ēt מוֹרֶה More pro illustri. vt Geñ. 11. Vsq; ad cōuallem illustrē. Hebrei tñ dicūt q in predicto loco est nomē ꝓpriū loci. & simil'r. Deut. 11. Vbi dicitur. que est iuxta vallē tēdentē & intrātē ꝓcul. pro q' he. le. Que est iuxta vallem מוֹרֶה More. i. ostendens. Ponitur etiā pro excelso. Iudi. 7. Ad septentrionalē plagam collis excelsi. & inde תּוֹרָה Thora. i. lex. doctrina. vt Exo. 12. Eadem lex erit indigene & colono. & in codē. 24. Daboq; tibi tabulas lapideas & legem atq; mandata. Deut. 27. Et scribes super lapides oīa verba legis. Esa. 2. De sion exibit lex. & qn̄ post se regit genitiuum mutat he vltimū in tau. vt Exo. 13. Vt lex eius semp sit in ore tuo. Leuit. 6. Hec est lex hostie pro peccato. 2. Reg. 7 Ista em̄ est lex Adam dñe deus. Ps. 1. Sed in lege dñi voluntas eius: & in lege eius meditabitur. & in plurali תּוֹרֹת Thoroth. i. leges. vt Geñ. 26. Legesq; seruauerit. Leuit. 26. Hec sunt mandata atq; precepta & leges. Item יוֹרֶה Iore. i. pluuia tēporanea siue matutina. Deut. 11. Dabit pluuiam terre tue temporaneā. Hiere. 5. Metuam9 deū qui dat nobis pluuiam tēporaneam. Ioel. 2. Et descendere faciet ad nos imbrem matutinū & serotinum. Ponitur etiā יוֹרֶה Iore ꝓ inebriare vel irrigare. Prouer. 11. Et qui inebriat ipe quoq; inebriabitur. Vide etiā de hoc infra in dictionē רָוָה Raua. & ēt dictio מוֹרֶה More de qua supra dictum est q significat doctorem vel preceptorem: in aliquib9 locis predictis hebrei interpretantur imbrem vel pluuiam. s. temporaneam.

יָרֵחַ Iareach. Luna. Mensis. Iob. 25. Ecce luna etiam non splēdet. Ps. 8. Lunā & stellas que tu fundasti. Ps. 71. Et ante lunā in generatione & generationem. Ps. 103. Fecit lunam in tempore. Esa. 13. Et luna non splendebit in lumine suo. & in codē. 66. Et luna tua non minuetur. Declinatur ēt pluraliter יְרָחִים Ierachim: quasi sint plures. eo qd' in quolibet mense luna innouatur. Deut. 33. De pomis fructuum solis ac lune. Quod in hebreo legitur pluraliter. s. lunarum. & in lingua chaldaica scribitur cum nun in fine loco mem. Dan. 4. Post finem mēsium duodecim. Ponitur etiam pro mense tam in singulari q̄ in plurali. eo quod apud hebreos cōputabantur menses lunares. Exo. 2. Abscondit eum tribus mensibus. 3. Reg. 6. Anno quarto fundata est dom9 domini in mense Zio. & in eo. in mēse Bul. Iob. 29. Quis mihi tribuat vt sim iuxta menses pristinos.

יָרַט Iarat. peruertere. declinare. Nu. 22. Quia peruersa est via tua: mihiq; cōtraria. Iob. 16. Et manibus impiorū me tradidit. i. me declinauit siue vertit.

יֶרֶךְ Ierech siue יָרֵךְ Iarech. femur. hastile. lat9. Geñ. 24. Pone manū tuā subter femur meū. & in eo. 32. Tetigit neruum femoris eius. & in eodem. Qui emarcuit in femore iacob. Ezech. 24. Et omnē partem bonā & femur & armū. & in plurali יְרֵכַיִם Ierechaim. Exo. 28. A renibus vsq; ad femora. Pōitur etiā pro pede vel hastili cādelabri vnde procedunt calami. vt Exo. 25. Hastile eius & calamos. Item ponitur pro latere vel plaga aut regione. vt Leuit. 1. Ad latus altaris quod respicit ad aquilonem. Scribitur etiā cum tau in fine: quod denotat genus femininū. vt Geñ. 49. Pertingens vsq; ad sidonē. Pro quo hebrei legunt. Et latus eius sicut regio vel plaga eius vsq; ad sidonem. Exo. 26. Ad occidentalem vero plagam tabernaculi facies sex tabulas. Esa. 14. Et sedebo in mōte testamenti in laterib9 aquilonis. Ponitur etiam pro angulo. vt Exo. 26. Et rursum alias duas q̄ in angulis erigantur.

יָרַע Iaraa. displicere. dure vel aspere accipere. callidē agere. malignari. affligere. vexare. inuidere. 1. Reg. 8. Displicuitq; sermo in oculis samuelis. & in eo. 18. Et displicuit in oculis ei9 iste sermo. 1. Paralip. 21. Displicuit aūt deo qd' iussum erat. Geñ. 21. Dure accepit hoc Abraā. Pro quo he. le. Et displicuit verbum siue res nimis in oculis Abraam. & in codē. Non tibi videatur asperū. pro quo hebrei legūt. Non displiceat in oculis tuis. & est sensus sicut in littera nostra. & in codē. 38. Eo quod rem detestabilē fecerat. Deut. 15 Neq; ages quippiam callide in eius necessitatibus subleuādis. Pro quo hebrei legunt. Neq; displiceat in oculis tuis cū dederis ei. s. nec durum vel asperum tibi videatur. Ponitur etiam pro affligere siue vexare. 2. Reg. 20. Nunc magis afflicturus est nos siba filius Bocri. Iob. 20. Affligetur qui relictus est in tabernaculo suo. Ps. 105. Et vexatus est moyses propter eos. Item ponitur pro inuidere. Deut. 28. Inuidebit fratri suo. & in codem. Inuidebit viro suo. i. callide vl' maligne aget contra eum. Ponitur etiā pro vlulare. vt Esa. 15. Super hoc expediti Moab vlulabunt: anima eius vlulabit sibi. Vide etiā de hoc infra in dictiōe רוֹעַ Róa. Itē יְרִיעָה Ieriaa. cortina. sagum. Exo. 26. Decem cortinas de bysso retorta. & in codem. Longitudo cortine vnius habebit viginti octo cubitos. & in codem. Facies & saga cilicina vndecim & in codem. Longitudo sagi vnius habebit triginta cubitos. Et quia cortine solebant fieri quandoq; ex pellib9: ideo nostra translatio aliquando traduxit pellem pro cortina. vt 2. Reg. 7. Et arca dei posita sit in medio pelliū. i. in medio cortinarum ex pellibus. Ps. 103. Extendens celum sicut pellem. Canti. 1. Sicut pelles salomonis.

יָרַק Iarac. expuere. cōspuer̄. Leuit. 15. Si saliuā huiuscemodi homo iecerit super eum qui mundus est. Nu. 12. Si pater eius expuisset in faciem ei9. Deut. 25. Expuetq; in faciem eius. & aliquando scribitur sine iod. vt Iob. 30. Et faciem meam conspuere non verentur. Esa. 50. Faciem meā non abscondi ab increpantib9 & cōspuentibus in me. & inde רוֹק Roc. i. saliua. sputum. Iob. 7. Nec dimittis me vt glutiam saliuam meam. Item יֶרֶק Ierec aut יָרָק Iaroc. i. herba fenum. virens. olus. Geñ. 1. Vt habeant ad vescendum. Pro quo hebrei legunt. Oīs viridis herba siue omne olus herbe ad vescendum. s. sit. & in codem. 9. Quasi olera virentia tradidi vobis omnia. Deut. 11. Vbi iacto semine in hortorum morē aque ducuntur irrigue. Pro quo hebrei legūt. Vbi seminabis semen tuum & irrigabis pede tuo sicut hortū oleris. Sed beatus Hieronymus transtulit sensum. 4. Reg. 19. Et virens herba tectorum. Iob. 39. Et virentia queq; ꝑquirit. & inde יְרַקְרַק Ieracrac. i. viride siue pallidum. aut viror vel pallor. vt Leuit. 13. Si alba vel ruffa macula fuerit infecta. Pro quo hebrei legunt. Si pallida vel ruffa macula fuerit. & in codem. 14. Quasi valliculas pallorē siue rubore deformes. Ps. 67. Et posteriora dorsi eius in pallore auri. Beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Et posteriora eius in virore auri. & inde יֵרָקוֹן Ieracon. i. pallor. & ponitur pro rubigine vel aurugine. vt Deut. 28. Ardore & estu & aere corrupto ac rubigine Hiere. 30. Et conuerse sunt vniuerse facies in auruginem. Amos. 4. Percussi vos vento vrente & aurugine. & similiter aggei. 2. vbi cadem verba habentur.

יָרַשׁ Iaras. possidere. hereditare. acquirere. heredem esse. exterminare. disperdere. expellere. delere. cōsumere. vastare. depauperare. Geñ. 15. Et ecce vernaculus meus heres me9 erit. ideſt hereditabit me. & in codem. Nō erit hic heres tuus: sed qui egredietur de vtero tuo ipsum habebis heredem. Pro quo hebrei legunt. Ipse hereditabit te. & in codē. 21. Non em̄ erit heres filius ancille. Nu. 13. Ascendamus & possideamus terram. & in eo. 14. Et semen ei9 possidebit eā. Deut. 4. Et ingrediēs possideas terrā. & in eo. 12. Gentes ad quas ingredieris possidendas. Et in eo. Et possederis eas atq; habitaueris in terra earū. & in eo. 18. Gentes iste quarū tu possidebis terrā. Et in eo. 19. Et possederis eam habitaueris q; in vrbibus eius. & in eo. Quam dñs deus tuus daturus est tibi in posessionē. Et in eo. 26. Quam dñs deus tuus tibi daturus est possidendam & obtinueris eam. i. possederis. Et in eo. 33. Mare & meridiem possidebit. Ios. 1. Ad possidendam terram quam dñs deus noster daturus est nobis. Et in eo. 13. Que necdum sorte diuisa est. pro quo he. le. Que necdū posessa ē. Iudi. 11. Et tu vis possidere terrā eius. Et ī eo. Nōne ea que possedit chamos deus tuus tibi iure debentur: que aūt dñs deus noster victor obtinuit in nostrā cedēt possessionē. pro quo he. le. nōne quod possidere te fecit chamos deus tuus illud possidebis: & oē quod possidere fecit siue oēs quos eiecit vel expulit dominus deus noster a facie nostra illud possidebimus Esdre. 9. Et heredes habeatis filios vestros. 1. Paralip. 28. Vt possideatis terram bonam. Ps. 36. Iusti autem hereditabūt terrā. Et in eo. Mansueti autem hereditabunt terram. Esa. 65. Et hereditabūt eā electi mei. Hiere. 49. Cur igitur hereditate possedit Melchom gad. Et ī eo. Et possidebit israel possessores suos. Osee. 9. vrtica hereditabit eos. Abdie. 1. Et hereditabunt hi qui ad austrum sunt mōtē Esau. Et in eo. Et possidebit domus iacob eos qui se possederāt. i. possessores suos. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatū. Et in codem. Et possidebunt regionem ephraim. Zach. 9. Ecce dñs possidebit eā. Et aliqñ scribitur sine iod vt in aliquibus locis predictis. Deut. 2. Incipe possidere. 3. Reg. 21. Surge posside vineā Naboth. Inde יוֹרֵשׁ Iores. i. heres. possessor. vt Hiere. 49. An heres non est ei. Mich. 1 Adhuc heredē adducā tibi. & inde יְרֻשָּׁה Ieresa. siue יְרֻשָּׁה Ierusa. i. hereditas. possessio. Nu. 24. Et erit idumea possessio eius. Et ī eo. Hereditas seir cedet inimicis suis. Deut. 2. Quia in possessionē esau dedi mōtē seir. & in eo. Quia filiis loth tradidi eam in possessionem. Ps. 60. Dedisti hereditatem timentibus nomen tuum. & aliquando scribitur cum mem in principio & dicitur מוֹרָשׁ Moras. ideſt possessio. vt Esa. 14. Ponam eam in possessionem ericii. Et inde מוֹרָשָׁה Morasa. siue מוֹרֶשֶׁת moreseth. i. hereditas. possessio Deut. 33. Hereditatem multitudinis Iacob. Mich. 1. Propterea dabit emissarios super hereditatem geth. significat etiam predicta dictio יָרַשׁ Iaras. exterminare. siue disperdere vel delere. aut expellere. vel consumere. siue vastare. Et tunc communiter est verbum tertie coniugatiōis. Exo. 15. Interficiet eos manus mea. i. dispdet vel exterminabit eos manus mea. & in eo. 34. Cum enim tulero gentes a facie tua. i. cū exterminauero vel expulero gētes a facie tua. Nu. 14. Feriam igitur eos pestilentia atq; consumā. Et in eo. 33. Disperdite cunctos habitatores terre illius. Et in codē. Sin autem nolueritis interficere habitatores terre. i. exterminare vel consumere. Deut. 2. quibus expulsis atq; deletis. & in eo. Et fecit illos habitare pro eis. pro quo hebrei legunt. Et expulerunt eos & habitauerunt pro eis. Et in eo. 7. quomodo potero delere eas. Et in eo. 9. qui cōterat eos & deleat atq; disperdat velociter. Et in eodem. Sed quia ille egerunt impie introeunte te delete sunt. Et in codē. 28. Et fruges terre tue rubigo consumet. Ios. 8. Et vastabitis ciuitatem. Iudi. 1. Nec potuit delere habitatores vallis beniamin. Et in eo. qui deleuit ex ea tres filios enach. Iob. 13. & consumere me vis peccatis adolescentie mee. Ponitur ēt pro extrahere. vt in eo. 20. De vētre eius extrahet eas deus. Ponitur etiam pro torquere. vt in eodem. 17. Torquentes cor meum. Item significat depauperare vel pauperē facere. Geñ. 45. Ne & tu pereas & omnis domus tua. Pro quo he. le. Ne depaupereris tu et omnis dom9 tua. i. ne paupertate vel inopia pereas. 1. Reg. 2. Dominus pauperē facit & ditat. Iudi. 14. An idcirco vocastis nos ad nuptias vt expoliaretis nos. pro quo hebrei legunt. vt depauperaretis nos. ideſt vt faceretis nos pauperes. Alii vero secundū primam significationem legūt sic scilicet vt hereditaretis nos ideſt vt quasi iure hereditario expoliaretis nos. Prouer. 30 Aut paupertate compulsus furer. pro quo hebrei legūt. ne depauperer & furer. Inde רָשׁ Ras. i. pauper. ps. 81. & humilem & pauperem iustificate. De quo vide infra in dictione רוּשׁ Ros. Inde תִּירוֹשׁ Thiros. ideſt vinum. Geñ. 27. Frumēto & vino stabiliui eum. Deut. 7. Frumento tuo atq; vindemie. Pro quo hebrei legunt. frumento tuo & vino tuo. & ī eodem. 11. vt colligatis frumentum & vinum & oleū. Osee. 2. & hec nesciuit quia egó dedi ei frumentum & vinū. Ponitur etiam pro grano vue de quo vinū exprimitur. Esa. 65. Quomodo si inueniatur granum in botro.

יֵשׁ Ies est. verbū substantiuum tertie persone. De quo vide infra in dictione יֵשָׁה Iasa.

יָשֵׁשׁ Iases. siue יָשִׁישׁ Iasis. senex. antiquus. longeuus. decrepitus. 2. Paralip. 36. Non est misertus adolescentis & virginis & senis nec decrepiti quidem. vbi ponitur ꝑ decrepito. Iob. 11. Et senes & antiqui sunt in nobis. Quod in hebreo legitur in numero singulari. Et in plu. יְשִׁישִׁים. vt in eo. 12. In antiquis est sapientia. Et in eo. 32. Iunior sū tempore: vos autem antiquiores. Et potest deriuari a predicta dictione יֵשׁ Ies que significat est. eo quod diu est: & longe durat.

יָשַׁב Iasab. Habitare. sedere. manere. stare. expectare. morari. collocare. ducere. Geñ. 4. Et habitauit profugus in terra. Et in eodem. 13. Et nequibant habitare communiter. Et in eo. Abram habitauit in terra canaam: loth vero moratus est in oppidis que erant circa iordanē. Et in codē 19. Timuerat enim habitare in segor. Et in eo. 25. Iacob aūt vir simplex habitabat in tabernaculis. Et in eo. 35. Et ascende bethel & habita ibi. Et in eo. 45. Et habitabis ī terra gesen. Leuit. 23. Et habitabis in vmbraculis septem diebus. Nu. 13. Amalech habitat in meridie. Et in eo. Cananeus vero moratur iuxta mare. Deut. 12. Et habitabitis in terra. Et in eo. 25. Quando habitauerīt fratres simul. 2. Reg. 5. Reuertere & habita cū rege. ps. 21. Tu autem in sancto habitas. Ps. 83. Beati qui habitant in domo tua domine. Ps. 122. qui habitas in celis. Ps. 131. Hic habitabo quoniam elegi eam. Ps. 139. Habitabunt recti cum vultu tuo. Esa. 5. Nunquid habitabitis vos soli in medio terre. Et in eo. 13. Non habitabitur vsq; in finem. Et in eo. 44. Qui dico ierusalem habitaberis. Hiere. 17. In terra salsuginis & inhabitabili. pro quo he. le. in terra salsuginis que non habitatur. Et in eo. 22. vrbes inhabitabuntur. Et in eo. 42. Non habitabimus in terra ista. Thren. 1. Habitauit inter gētes. Ezech. 26. Quomodo peristi que habitas in mari. Et ī eo. Sicut ciuitates que non habitantur. Et aliquando scribitur sine iod vt in aliquibus locis predictis. Significat etiam sedere. vt Geñ. 21. Seditq; e regione procul. Et in eo. 31. Abscondit idola subter stramenta cameli & sedit desuper. Et in codem. 43. Sederunt coram eo. Et in eo. 49. Sedit in forti arcus eius. Exo. 2. Et sedit iuxta puteum. Exo. 16. quādo sedebamus super ollas carnium. Leuit. 15. Et vbicunq; sederit. Nu. 32. Et vos hic sedebitis. Deut. 1. Sedistis ergo in cadesbarne multo tempore. 1. Reg. 4. Heli sedebat super sellam. Et in eo. 20. Et ego ex more sedere soleo iuxta regem. Et in codem. & sedebis iuxta lapidem cui nomen est

Azel. Et in eo. Et sedit rex ad comedendū panem. ps.1. & in cathedra pestilentie nō sedit. ps.28. Et sedebit dñs rex in eternū. ps.109. Sede a dextris meis. ps.131. Sedebunt su per sedem tuā. Esa.14. Et sedebo in mōte testamēti. Itē si gnificat manere. vel quiescere. vt Geñ.19. Et mansit ī mō te. Et in eo. Et mansit in spelunca. Leuit.12. Sed manebit triginta tribus diebus. Et in eo.23. Omnis quide genere est israel manebit in tabernaculis. Nu.20. Et mansit popu lus in cades. Iof.5. Manserunt in eodem castrorū loco. 1. Reg.1. Et maneat ibi iugiter. Ruth.2. Et nec ad momentū quidē domū reuersa est. Pro quo he. le. Modicum quidem manet vel quiescit in domo. vel sic. Hec habitatio eius in domo modica est. Esa.30. Supbia tantū est quiesce. Hiere. 42. Si quiescētes manseritis in terra hac. Itē significat ex pectare vel prestolari aut morari. Exo.24. Expectate hic donec reuertamur ad vos. Iudi.6. Ego prestolabor aduen tū tuum. 2. Reg.19. Cum moraretur i castris. Ester. 2. mar docheus morabatur ad ianuā regis. Et inde verbū tertie cō iugationis הוֹשִׁיב Hosib: quod significat Habitare facere. sedere facere: aut collocare. Geñ.47. In optimo loco fac eos habitare. Et in eo. Ioseph vero patri & fratribus dedit possessionem in egy pto. pro quo he. le. Et habitare fecit io seph patrē suū & fratres suos & dedit eis possessionem in terra egypti. 3. Reg.21. Et sedere facite nabot inter pri mos populi. Et in eo. Et submittite duos viros filios Belial pro quo he. le. Et sedere facite duos viros filios Belial. Et i eo. Et sedere fecerūt Nabot inter primos populi. Ps.67. Deus qui inhabitare facit vnius moris in domo. Ps.112. vt collocet eū cū principibus. Et in eo. Qui habitare facit ste rilem in domo. Hiere.32. Et reducam eos ad locum istum & habitare eos faciam confidenter. Ezech.25. Et colloca bunt caulas suas in te. Item ponitur pro ducere. s. vxorem. Esdre.10. Qui duxerunt vxores alienigenas. i. habitare e as fecerunt secum. Et in eodem. Omnes viri qui duxerunt vxores alienigenas. Nee.13. Sed & in diebus illis vidi iude os ducentes vxores. Ponitur etiam pro reducere. 2. Reg.15 Si reduxerit me dominus. Pro quo hebrei legunt. si redu cens reduxerit me dominus. Inde. יוֹשֵׁב Ioseb. idest habita tor siue habitans. vel sedens. Geñ.25. Iacob autem vir sim plex habitans in tabernaculis. Exo.15. Dolores obtine runt habitatores philistiim. Et in eo. obriguerunt omnes habitatores canaan. Ps.16. Sicut catulus leonis habitans in abditis. ps.106. sedentes in tenebris & in vmbra mortis. E sa.6. Vidi dominū sedentem super soliū. Et in eo.10. Noli timere popule meus habitator sion. & inde שֶׁבֶת sebeth. i. habitatio vel sessio: aut sedes: vel cathedra. vt. 2. Reg.23. da uid sedens in cathedra sapientissimus. Et supra in eo. Com burentur vsq; ad nihilum. pro quo hebrei legunt. Combu rentur in habitatione vel in sessione. idest in loco vbi sunt. Potest etiam deriuari a dictione שַׁבָּת sabath que significat cessare vel desinere. quasi dicat. vsquequo cessent vel desi nant esse. & erit sensus sicut in littera nostra. ps.138. Tu co gnouisti sessionem meam. Hiere.9. Habitatio tua in me dio idoli. Threñ.3. Sessionem eorū & resurrectionē eorū vi de. Amos.6. Et appropiquatis solio iniquitatis. Inde מוֹשָׁב Mosab. i. habitatio. sessio. cathedra. sedes. Leuit.25. Qui vē diderit domum intra vrbis muros. pro quo he. le. Qui vē diderit domum habitationis intra vrbem muratam. 4. Re gū. 2. Ecce habitatio vrbis huius optima est. ps.131. Elegit eā in habitationē sibi. Ponitur et p sede vel cathedra aut sessiōe. 1. Reg.20. Requiretur. eni sessio tua. & in eo. Cumq; sedisset rex sup cathedrā suā. ps.1. Et in cathedra pestilētie nō sedit. ponitur et p cognatiōe. 1. Reg.9. oīs vero cogna tio domꝰ sibe seruiebat mephiboseth. pro quo he. le. oīs ha bitatio domꝰ sibe. i. oēs qui habitabāt in domo eius. Et in plu. מוֹשָׁבוֹת Mosboth. Exo.12. In cūctis habitaculis ve edetis azyma. Et inde תּוֹשֶׁבֶת Nosebeth. i. habitabilis in ge nere feminino. vt Exo.16. Donec venirent in terrā habita bilem. & inde תּוֹשָׁב Thosab. i. inquilinus siue colonus. vt Leuit.22. Inquilinus sacerdotis & mercenarius nō vesce tur ex eis. Et in eo.25. sed quasi mercenarius & colonꝰ erit tecū. Ponitur ēt pro peregrino vel aduena. vt Geñ.23. Ad uena sum & peregrinus apud vos. Exo.12. Aduena & mer cenarius non comedet ex eo. Et in eo.25. Et susceperis eū quasi aduenam & peregrinum.

יֵשׁ Iasa. Est. erat. esset. fuisset. siue illud quod est. est enim verbū substantiuum tertie psone. & scribitur sine he & dicitur יֵשׁ Ies. Exo.17. Est ne deus in nobis an non: Nu. 9. Quotquot diebus fuisset nubes sup tabernaculū. p quo he. le. Et erat. i. eueniebat qd erat diebus numeri sup taber naculū. Et in eo. Et si fuisset nubes a vespere vsq; mane. 4. Reg.10. Nūquid est cor tuū rectū. Et in eo. Et ait Ionadab est. Iob.16. vtinā esset aīa vestra pro aīa mea. ps.7. si est ini quitas in manibus meis. Prouer.11. Alii diuidunt propria & ditiores fiunt. pro quo he. le. Est qui dispersit vel qui di uidit & additur amplius. & est sensus sicut in littera nostra. Et in eo.14. Est viā que videtur hoī recta. & qñ cōponitur cū pronominibus tūc est secūde vel tertie persone: vt Geñ. 24. si direxisti viā meā. pro quo hebrei legunt. si es tu diri gens viam meam. Et in eo. si facitis misericordiam & veri tatem cum domino meo. pro quo he. le. si estis vos facien tes misericordiam & veritatem cū dño meo. Deut. 29. sed cunctis presentibus & absentibus. pro quo he. le. sed cum eo qui est hic nobiscum stāte hodie corā dño deo nostro & cū eo qui non est nobiscum hodie. sed beatus hieronymus trāstulit sensum. significat ēt יֵשׁ Ies illud quod est siue ali quid. vt Prouer.8. Vt ditem diligētes me. pro quo he. le. vt hereditare faciam vel possidere faciam diligentes me est. i. illud quod est siue aliquid. & inde תּוּשִׁיָּה Thusiia. i. illud quod est. Et dicunt hebrei ꝙ significat sapientiam vel legē aut fortitudinē. Eo quod pprie dicitur esse & existere. Bea tus vero hieronymus varie transtulit. Nā aliqñ traduxit sa pientiā vel prudētiā. vt Iob.12. Apud ipsum est fortitudo & sapientia. Et in eo.26. Et prudentiā tuā ostēdisti pluri mam. In alio vero loco traduxit salutem. Prouer.2. Custo diet rectorum salutem. Mich.6. Et salus erit omnibus time tibus nomen eius. item transtulit equitatem vel iustitiam. vt Prouer.8. Meum est consilium & equitas. Esa.28. Et ma gnificaret iustitiam. Item transtulit legem. vt Iob.11. Et qd multiplex sit lex eius. Prouer.3. Custodi legem meam atq; consilium. Item ponitur pro necessariis. idest cognatis vel amicis. vt Iob.6. Necessarii quoq; mei recesserunt a me. Sed in hebreo in predicto loco ponitur verbum singula ris numeri scilicet recessit a me. vnde hebrei legunt. Et sa pientia vel prudentia recessit a me. significat etiam illd qd sapienter vel prudenter excogitatur. Iob.5. Ne possint im plere manus eius quod ceperant. pro quo in hebreo habe tur. Et non facient manus eius תּוּשִׁיָּה Thusiia. idest illud qd excogitauerant. Alii vero legunt. Et non facient manus eiꝰ efficaciam. Item ponitur pro tempore. Prouer.18. In om ni tempore erit exprobrabilis. Item pōitur pro valide. Iob 30. Et quasi super ventum ponēs elisisti me valide.

יָשַׁח Iasach. humiliare. incuruare. Esa.2. Et incuruauit se homo. Et in eodem. Et humiliabitur altitudo virorū. Esa.51. Qui dixerunt anime tue incuruare vt transeamus. Et inde nomen יֶשַׁח iasach. idest incuruatio. humiliatio.

Michee.6. Et humiliatio tua in medio tui. & inde שַׁחַת Sa chath. idest fouea. Ps.93. Donec fodiatur peccatori fouea. Et de hoc vide infra in dictione שׁוּחַ Soach. & in dictione שַׁחַת Sachath.

יָשַׁט Iasat. Extendere. tendere. porrigere. Ester.4. Nisi forte rex auream virgam ad eum tetenderit. Et in eo dem.5. Et extendit contra eam virgam auream.

יָשַׁם Iasam. desolare. In solitudinem redigere. dissipare. de moliri. vt Geñ.47. Ne pereunte cultore redigatur terra in solitudinem. Nu.21. Lassi peruenerunt in iophe. Pro quo hebrei legunt. Et dessolauimus eos vsq; nophe Potest etiam legi sic. Et femine siue mulieres vsq; nophe. idest lassi quasi mulieres venerunt vsq; nophe. Et est idem cum littera nostra. Nam dictio hebraica נָשִׁים Nasim que ibi ponitur potest esse verbum prime persone pluralis nu meri a supradicta dictione deriuatum: & potest etiam esse nomen quod communiter significat mulieres. Hiere. 49. Et nisi dissipauerint eum eis habitacula eorum. Ezech.6. Et excelsa demolientur & dissipabuntur. & in eo.12. vt de soletur terra a multitudine sua. & in eo.19. Et desolata est terra & plenitudo eius. & de hoc vide infra in dictione שָׁמֵם samam. Inde יְשִׁימוֹן Iesimon. i. solitudo. desertum. Deut. 32. In loco horroris & vaste solitudinis. ps.67. Cum per transieris in deserto. Ps.106. Errauerunt in solitudine in deserta via.

יָשַׁן Iasan. dormire. dormitare. soporatum esse. quiescere. requiescere. Inueterare. vetus esse. Geñ.41. Rursū dor miuit & vidit alterū somniū. Iudi.16. Dormire eū fecit su per genua sua. Iob.13. Et somno meo requiescerem. ps.3. Ego dormiui & soporatus sum. ps.43. Quare obdormis Ps.77. Et excitatus est tanq; dormiens dñs. Ps.120. Ecce non dormitabit neq; dormiet qui custodit israel. Prouer. 4. Non enim dormiunt nisi cum malefecerint. Eccl's. 5. Saturitas diuitis non sinit eum dormire. Canti.5. Ego dor mio & cor meū vigilat. Hiere.51. Et dormiēt somniū sem piternū. Ezech.34. Securi dormient in saltibus. Ponitur et p quiescere vel requiescere. vt. Ps.4. In pace in idipsum dormiam & requiescam. Inde שֵׁנָה Sena. siue שְׁנַת Senath. idest somnus. dormitio. sopor. vt Geñ.28. Cumq; euigilas set iacob de somno. Ps.75. Dormierunt somnum suum. Ps 131. Si dedero somnū oculis meis. Prouer. 20. Noli di ligere somnum. Eccl's.5. Dulcis est somnus operātis. Hie re.51. Et dormiant somnum sempiternum. Dañ.2. Et som nus eius fugit ab eo. Et aliqñ scribitur cū aleph in fine lo co he. vt ps.126. Cum dederit dilectis suis somnum. Item יָשָׁן Iasan. i. vetus siue vetustum. Leuit.25. Et comedetis ve teres fruges. Et in eodem. Donec noua nascantur edetis ve tera. Et in eo.26. Et vetera nouis supuenientibus proiicie tis. Scribitur et cū nū in principio & dicitur נוֹשָׁן Nosan. vt in eo. Comedetis vetustissima veterum. Et in genere femi nino נוֹשֶׁנֶת Noseneth cum tau in fine. vt Leuit.13. Lepra vetustissima iudicabitur. & inde verbum passiuum נוֹשַׁנְתֶּם fan. idest inueterari esse siue antiquū eē. Deut.4. Et mo rati fueritis in terra. pro quo hebrei legunt. Et inueterati fueritis siue antiqui facti fueritis in terra.

יָשַׁע Iasaa. saluare. saluum facere. liberare. eruere. Exo.14. Liberauitq; dominus in die illo israel. Nu.10. Vt erua mini de manibus inimicorum vestrorum. Deut.33. Popu le qui saluabitur in domino. 1. Reg.10. Qui solus saluauit vos de vniuersis malis. Et in eodem.14. Quia non est do mino difficile saluare vel in multis vel in paucis. Et in eo. 25. Et saluauit manū tuā tibi. 4. Re.6. salua me dñe mi rex qui ait nō te saluet dñs: vnde te possū saluare. ps.17. Qñ saluū fecit dñs xpm suū. ps.21. Salua me ex ore leonis. Ps. 27. Saluū fac populū tuū. Ps.32. Non saluatur rex per mul tam virtutem. Ps.67. Deus noster deus saluos faciendi. Ps. 79. Et ostēde faciē tuā & salui erimus. Ps.105. Saluos fac nos dñe deus noster. Ps.117. o dñe saluum me fac. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Ob secro dñe: salua obsecro. & ponitur ibi in hebreo הוֹשִׁיעָה נָּא Hosiaana. Pro quo osana canit Eccl'ia. & sūt in hebreo due dictiones. s. הוֹשִׁיעָה Hosiaa. Quod ē verbū imperatiui mō di. i. salua vel saluū fac. & נָא Na. Quod est dictio deprecati ua. i. obsecro. Ps.137. Et saluū me fecit dextera tua. Esa.45 Israel saluatus est in dño salute eterna. Et in eo.49. Et fili os tuos ego saluabo. Hiere.23. In diebus illis saluabitur Iu da. Et ī eo.31. salua dñe populū tuū. Osee.1. Et saluabo eos in dño deo suo: & non saluabo eos in arcu & gladio. & ide יֶשַׁע Iesaa. i. Salus. saluatio. salutare. 2. Reg.23. Cuncta eñ salus mea & omnis voluntas. ps.17. Et cornu salutis mee. ps.26. Dñs illuminatio mea & salus mea. ps.50. Redde mi hi letitiam salutaris tui. ps.84. Et salutare tuum da nobis. Esa.61. Quia induit me vestimētis salutis. Abach.3. Egres sus es in salutem populi tui: in salutē cū xpo tuo. Scribitur ēt cū vau in medio & he in fine & dicitur יְשׁוּעָה Iesuaa. vt ps.3. Dñi est salus. ps.32. Fallax equus ad salutē. ps.117. Et factus es mihi in salutē. Abach.3. Quadrige tue saluatio. Scribitur ēt cū tau in fine loco he. vt Geñ.49. Salutare tu um expecto dñe. Ps.34. Dic anime mee salus tua ego sū. Esa.52. Et vidēbūt oēs fines terre salutare dei nrī. & in plu rali. יְשׁוּעוֹת Iesuooth. vt. ps.27. Et ꝓtector saluationū xpi sui est. Et aliqñ scribitur cū tau in principio loco iod & di citur תְּשׁוּעָה Thesuaa. vt. 2. Reg.23. Fecitq; dñs salutē ma gnā. ps.36. Salus aūt iustorū a dño. ps.59. Et vana saiꝰ ho minis. ps.143. Qui das salutem regibus. prouer.11. Salus aūt vbi multa cōsilia. & in eo.21. dñs aūt salutē tribuit. Et a liqñ scribitur cum mem in principio. vt Ezech.16. & aqua non es lota in salutem. & inde מוֹשִׁיעַ Mosiaa. idest saluator: vel saluās. vt Iudi.3. Qui suscitauit eis saluatorem. Esa.19. Et mittet eis saluatorē & ꝓpugnatorē. Et in eo.43. & sal uator nō est absq; me. Et in eo.63. & factus est eis saluator. Et in plurali. מוֹשִׁעִים Mosiim. Nee.9. dedisti eis salua tores. Et inde deriuatur sacratissimum nomen iesus. Quod hebraice dicitur יְהוֹשׁוּעַ Iehosuaa. Zach.3. Et o stendit mihi dominus iesum sacerdotem magnum. Et in eodem. Quia ecce lapis quem dedi coram iesu. & inter pretatur saluator. Matthei.1. Et vocabis nomen eius iesu: ipse enim saluum faciet populum suum a peccatis eorum.

יָשְׁפֵה Iaspe. hyaspis. lapis preciosus secundum hebreos. Vnde ab hebreo habuit originem. Sed Beatus hie ronymus transtulit Beryllus. Exo.28. In quarto chry solithus onychinus beryllus. Ezech.28. Chrysolithus & o nix & beryllus.

יָשַׁר Iasar. placere. Rectum esse. dirigere. in directum ire. Nume.23. Si forte placeat deo: vt inde male dicas eis. Iudi.14. Quia placuit oculis meis. Et in eo dem. Descenditq; & locutus est mulieri que placuerat o culis eius. 1. Regum.18. Placuit sermo in oculis Dauid. 3. Regum.9. Et non placuerunt ei. 1. Paralipo.12. placuerat enim sermo omni populo. 2. Paralipo.32. Et auertit eas subter ad occidentem vrbis Dauid. Pro quo hebrei le gunt. Et direxit eas. Hiere.18. Sicut placuerat in oculis eius vt faceret. & in eodem.27. Et dedi eam ei qui placuit in oculis meis. Item significat rectum esse vel in directum ire. vt. 1. Regum.6. Ibant autem in directum vacce. Ps. 32. Quia rectum est verbum domini. Item significat

dirigere. Ps. 5. Dirige in conspectu tuo viam meã. ps. 118. Propterea ad oĩa mandata tua dirigebar. Prouer. 3. Et ipse diriget gressus tuos. Et in eo. Et palpebre tue precedãt gressus tuos. pro quo he. le. Et palpebre tue dirigant cõtra te vel ante te aut corã te. Et in eo. 9. Et pergentes in itinere suo: pro quo he. le. Et dirigentes itinera sua. Esa. 40. Rectas facite in solitudine semitas dei nostri. Ponitur et pro humiliare. vt in eo. 45. Et gloriosos terre humiliabo. Hebrei tamẽ in predicto loco legunt. Et distorta vel aspera rectificabo. i. recta faciam ea. Inde ישר Iasar. i. rectus: siue rectitudo, aut equitas. Iudi. 21. Vnusquisq; quod sibi rectum videbatur hoc faciebat. Iob. 1. erat vir ille simplex & rectus. Et in eo. 23. Proponat equitatem contra me. ps. 10. Equitatem vidit vultus eius. Ps. 24. Dulcis & rectus dñs. Prouer. 29. Abominantur eos qui in via recta sunt. & in plu. ישרים Iesarim. vt. ps. 18. Iustitie dñi recte. Ps. 32. Rectos decet collaudatio. Ps. 48. Et dominabũtur eorum iusti in matutino. i. dñabuntur eorũ recti. Osee. 14. Quia recte vie dñi. Inde ישר Ioser. i. rectitudo siue equitas. Deut. 9. Neq; enim propter iustitias tuas & equitatem cordis tui. Iob. 32. Simplici corde meo sermones mei. pro quo he. le. Rectitudine siue equitate cordis mei sermones mei. Prouer. 2. Qui relinquunt iter rectũ. pro quo he. le. Qui relinquunt itinera rectitudinis. Et in eo. 4. Ducã te per semitam equitatis. Et aliquando scribitur cum mem in principio & dicitur מישור Misor. ps. 44. Virga equitatis virga regni tui. Esa. 40. & erũt praua in directa. Malach. 2. In pace & equitate ambulauit. & in plu. מישרים Mesarim. Ps. 16. Oculi tui videant equitates. Prouer. 1. Iustitiam & iudiciũ & equitates. Ponitur et pro rectis. Canti. 1. Recti diligunt te. Ponitur etiã מישרים Mesarim in nostra translatione pro blando. Prouer. 23. Ingreditur blande. Quod hebrei exponunt suaue vel cõplacens. Et ponitur ibi in hebreo plurale pro singulari. potest et legi sic. vadit siue ingreditur recte vel directe. Canti. 7. Sicut vinũ optimũ dignũ dilecto meo ad potandum. pro quo he. le. Sicut vinũ optimũ vadit siue ingreditur ad dilectũ meum suauitater vel cõplacentiã. vel sic. vadit siue ingreditur dilecto meo recte vel directe. vbi similiter põitur מישרים Mesarim. in plurali pro singulari. Inde ישרון Iesurun. i. rectus vel directus: aut rectissimus. Deut. 32. Incrassatus est dilectus. Debet legi directus. Et in eodem. 33. Erit apud rectissimũ rex. Et in eodem. Non est alius vt deus rectissimi. & inde מישר Meisar. pro quo btũs hieronymus trãstulit opere quadro. 3. Reg. 6. Opere quadro ad regulã. Hebrei dicũt q; signat extensum vel cõplanatũ.

יַת Iath. in lingua chaldaica est articulus accusatiui casus. sicut in hebreo hec dictio את Eth. de qua supra dictum ẽ in littera aleph. Et eodem modo componitur cum pronominibus sicut dictum est in predicta dictione את Eth.

יתב Iatheb. in lingua chaldaica significat sedere vel habitare. Dañ. 7. Et antiquus dierum sedit. Esdre. 4. Et habitare eos fecit in ciuitatibus samarie.

יתד Iathed. paxillus. clauus. Deut. 23. Gerens paxillum in baltheo. Iudi. 4. Tulit itaq; iael vxor Aber clauũ tabernaculi. Et in eo. 5. Manũ suam misit ad clauum. Et in codẽ. 16. Et clauum his circunligatum terre fixeris. Et in eodẽ. Extraxit clauum cum crinibus & licio. Esa. 22. Et figam illum paxillum in loco fideli. Et in eodem. Auferetur paxillus qui fixus fuerat. Zach. 10. Ex ipso angulus & ex ipso paxillus. Et in plurali. יתדות Iethedoth. Exo. 27. Tam paxillos eius quam atrii.

יתם Iathom. Pupillus. orphanus. Exo. 22. Vidue & pupillo non nocebitis. ps. 9. Orphano tu eris adiutor. Et in plu. יתומים Iethomim. ps. 67. Patris orphanorũ & iudicis viduarũ. Threñ. 5. Pupilli facti sumus absq; patribus.

יתר Iathar. remanere. relinquí. relinquere. superesse. excellere. excellens esse. Exuperare. Geñ. 32. Traductis q; omnibus que ad se pertinebant remansit solus. Exo. 10. Et quidquid pomorum in arboribus fuit que grando dimiserat. idest reliquerat. Et in eodem. Nihilq; omnino virens relictum est in lignis. Et in eodem. 16. Nullus relinquat ex eo in mane. Et in eodem. Sed dimiserunt quidam ex eis vsq; mane. Et in eodem. 29. Quod si remanserit de carnibus consecratis. Et in eodem. Combures reliquias igni. idest quod remansit vel relictum est. Leuit. 2. Quod autem reliquum fuerit. Et in eodem. 7. Si quid in crastinum remanserit. Iof. 11. Et non reliquit vllum de stirpe Enachim. 3. Reg. 18. Ego remansi propheta domini solus. ps. 78. Posside filios mortificatorum. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Relinque filios interitus. Prouer. 2. Et simplices permanebunt in ea. idest remanebunt in ea. Esa. 1. Relinquetur filia sion vt vmbraculum in vinea. Et in eodem. Nisi dominus exercituum reliquisset nobis semen. significat etiam excellere. vel superare. vt Geñ. 49. Effusus es sicut aqua: non crescas. idest non excelles vel non habebis excellentiam que tibi debebatur vt primogenito super fratres tuos. Prouer. 12. Qui negligit damnum propter amicum iustus est. Pro quo hebrei legũt. Excellit siue exuperat proximũ suũ siue amicũ suũ iustus. idest excellentior est iustus alio quocũq;. & inde נותר Nothar. siue מותר Mothar. idest illud quod relinquitur vel remanet, vt. 4. Reg. 4. Tu autem & filii tui viuite de reliquo. Inde יתר Iether. siue יותר Iother. Plus. magis. amplius. reliquum. residuum. Geñ. 49. Prior in donis & maior in imperio. idest plus in donis & magis in imperio. Ps. 30. Et retribuet abundanter facientibus superbiam. idest retribuet magis vel amplius. Eccl's. 7. Et magis prodest videntibus solem. Et i eo. 12. His ãplius fili mi ne requiras. Esa. 56. Et erit sicut hodie sic & cras & multo amplius. Ponitur etiam pro reliquo vel reliquiis aut residuo. Leuit. 14. qd autem reliquum est olei. 1. Reg. 15. reliqua vero occidimus Ps. 16. Et dimiserunt reliquias suas paruulis suis. Ioel. 1. Residuum eruce comedit locusta & residuum locuste comedit Bruchus. & inde יתרה Ithra. i. Excellẽtia. plus: siue magnitudo. vt Esa. 15. Secundum magnitudinẽ operis & visitatio eorum. Scribitur etiam cum tau in fine & dicitur יתרת Ithrath. Hiere. 48. Quia plus fecit quam potuit: idcirco perierũt. Et in hebreo nõ est quã potuit. debet tamen subintelligi. & inde יותר Iother. idest amplius. magis. excellentia. Eccl's. 1. Quid habet amplius homo de vniuerso labore suo. Et in eodem. 2. Et nihil permanet sub sole. idest nihil est amplius sub sole. Et in eodem. Et vidi q; tantum precederet sapientia stultitiam quantum differt lux a tenebris. pro quo hebrei legunt. Et vidi quod est excellentia sapientie ab stultitia: sicut est excellentia lucis a tenebris. Et in eodem. 3. Quid habet amplius hõmo. Ponitur etiã pro insuper. Vt in eodem. 5. Et insuper vniuerse terre rex imperat seruienti. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מותר Mothar. vt in eodem. Et nihil habet homo iumento amplius. Item יתר Iether. funiculus. Neruus. idest corda arcus. ps. 11. Parauerunt sagittam suam in pharetra. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Posuerunt sagittã suã sup neruũ. Iob. 4. Qui aũt reliqui fuerint auferẽtur ex eis. pro quo he. le. Vtiq; auferetur siue mouebitur funiculus eorũ in eis vel cũ eis. Et secundum hebreos per funiculũ intelligitur hic ligatura vel firmitas. potest deriuari a primo significato & legi sic. s. Auferentur siue mouebũtur reliquie eorũ in eis vel cum eis. Quod est idem sensus cum littera nostra. vel secundum aliud significatum sic. Auferetur excellentia eorum cum eis. Et in eo. 30. Pharetram enim suam aperuit. Pro quo hebrei legunt. funiculum meum siue cordam meã dissoluit vel aperuit. & in plurali יתרים Ietharim. vt Iudi. 16. Si septem neruiceis funibus. Et in eodem. Attuleruntq; ad eam satrape philistinorum septem funes. Scribitur etiam cum mem in pricipio & dicitur מיתרים Metharim. vt Nu. 3. Funes tabernaculi & omnia vtensilia eius. & in eo. & paxilli cum funibus. Item יתרת Iothereth. idest tela vel reticulum quod pendet ex iecore. Leuit. 3. & reticulum iecoris cum renunculis. & in eodem. & vtrumq; renunculum cũ adipe qui est iuxta ilia reticulumq; iecoris. Ponitur etiam pro aruina. vt in eodem. & aruinam iecoris cum renunculis. Item ponitur pro adipe. vt in eodem. 4. & adipem iecoris cum renunculis.

De incipientibus a littera כ. Caph.

Ista littera כ. Caph nunq; reperitur sola per se sicut neq; vlla alia littera hebraica: sed apponitur nomini vel verbo & aliquibus aliis partibus orationis & tunc significat. quasi. sicut. tanq; quemadmodum. cum. quando. iuxta. secundum. Geñ. 3. ecce adam quasi vnus ex nobis. & i eo. 10. quasi nẽbrod robustus venator coram domino. & in eo. 19. visus est eis quasi ludens loqui. & in eo. 33. Quasi videre vultum dei. & i eodem. 38. Ne ipse moreretur sicut fratres ei?. & in eodem. 48. Sicut ruben & symeon. Exo. 15. Que deuorauit eos sicut stipulam. Deut. 1. Sicut stellas celi. Ps. 1. & erit tanq; lignũ. & in eo. Tanquam puluis quem proiicit ventus. ps. 2. Tanq; vas figuli. Ps. 17. qui pfecit pedes meos tanquam ceruorum. ps. 18. & ipse tanquam sponsus. Ps. 36. quemadmodum fumus deficiant. ps. 41. quemadmodum desiderat ceruus ad fõtes aquarum. ps. 77. quemadmodum patres eorum. Item significat cum vel quando. vt Exo. 9. Cum egressus fuero de vrbe. Deut. 17. Postquã autem sederit in solio regni sui. Pro quo he. le. Et erit qñ sederit in solio regni sui. Ester. 1. Qñ sedit in solio regni sui. Osee. 7. Cum sanare vellem israel. Item ponitur pro iuxta vel secundum. vt Geñ. 21. Iuxta misericordiam quã feci tibi. Et in eo. 43. Primogenitus iuxta primogenita sua: & minimus iuxta etatem suam. Exo. 25. Secundum exẽplar quod tibi in mõte monstratũ est. ps. 7. Iudica me dñe secũ dũ iustitiã meã & secdm innocentiã meã. Ps. 61. Quoniam tu reddes vnicuiq; iuxta opa sua. Habet fortasse & alios modos significandi qui possunt reduci ad supradicta.

Sequuntur dictiones quarum prima littera substantialis est כ. Caph.

כאב Caab. Dolere. Iob. 14. Attamen caro eius dum viuet dolebit. Inde כאב Coeb. idest dolens. Ps. 68. Ego sum pauper & dolens. Et in plurali כאבים Coabim. Geñ. 34. Quando grauissimus vulnerum dolor est. Pro quo hebrei legunt. Cum essent dolentes. Et inde verbum tertie coniugationis quod significat dolere facere vel dolorem inferre. Hiere. 28. Et spina dolorem inferens. Ponitur et pro vulnerare vel contristare. vt Iob. 5. Quia ipse vulnerat & medetur. Ezech. 13. Quem ego non contristaui. Item ponitur translatiue pro lapidare vel lapidibus per cutere. p quo btũs hieronymus trãstulit operire. s. lapidibus. 4. Reg. 3. Et oẽm agrũ egregiũ operietis lapidib?. & inde כאב Ceeb. i. dolor. Iob. 2. Videbant enim dolorem eẽ vehemẽtẽ. Esa. 65. Et vos clamabitis pre dolore cordis. scribitur ẽt cũ mẽ in principio & dr̃ מכאוב Machob. Exo. 3. Et sciẽs dolorem eius. Eccl's. 1. Qui addit scientiam addit dolorem. Et in eo. 2. Cuncti dies eius doloribus & erumnis pleni sunt. Esa. 53. Virum dolorum. Et i eo. Et dolores nostros ipse portauit. Threñ. 1. Si est dolor sicut dolor meus. Ponitur etiam כאב Ceeb. pro compassione vel miseratione. vt Iob. 31. Quoniã ab infantia creuit mecũ miseratio.

כאה Caa. conterere. merere facere. percutere. Ps. 108. Et cõpunctum corde mortificare. idest contritum corde. Prouer. 18. Spiritum vero ad irascendum facile quis poterit sustinere. pro quo hebrei legunt. Et spiritum merentẽ vel tristem aut cõtritũ quis poterit sustinere. Ezech. 13. pro eo quod merere fecistis cor iusti. Dañ. 11. Et venient super eum trieres romane & percutietur. idest conteretur. Et dicunt aliqui hebrei q; a predicta dictione deriuatur חלכאים Chelcaim. & q; est dictio composita & significat exercitũ vel cõgregatiõnẽ oppressorũ vel merentiũ. pro quo translatio nostra pauperes traduxit. ps. 9. Et cadet cum dñatus fuerit pauperũ. De quo vide supra in dictiõe חלך Chélech.

כוכב Cochab. Stella. sidus. Nu. 24. Orietur stella ex iacob Amos. 5. Sidus dei vestri. Et in plu. כוכבים Cochabim. Geñ. 1. & stellas. Et in eo. 15. Et numera stellas si potes. ps. 8. Lunam & stellas que tu fundasti. Esa. 47. Augures celi qui contemplantur sidera. Abdie. 1. Si inter sidera posueris nidum tuum. Et quando post se regit genitiuum scribitur sine mem & dr̃ כוכבי Cochbe. Geñ. 26. sicut stellas celi.

ככה Cacha. sic. ita. Exo. 12. Sic autẽ comedetis illum. De quo vide infra in dictiõe כה Co.

כבד Cabad. Grauare. aggrauare. premere. opprimere. multiplicare. Grauẽ vel ponderosum esse. Honorare. glorificare. honoratũ siue gloriosum esse. Geñ. 18. Et peccatũ eorum aggrauatũ est nimis. Et in eo. 43. Fames omnẽ terram vehementer premebat. Pro quo hebrei legunt. Et fames grauescebat in terra. Et in eodem. 48. Oculi enim israel caligabant pre nimia senectute. Pro quo hebrei legunt. Oculi enim israel grauati erant pre senectute. Exo. 5. Opprimantur operibus. idest aggrauentur. Et in eodem. 7. Ingrauatum est cor pharaonis. Et in eodem. 8. Ingrauauit cor suum: & non audiuit eos. Et in eodem. Et ingrauatum est cor pharaonis. Et in eodem. 10. Ego enim induraui cor eius. idest aggrauaui. 1. Regũ. 5. Aggrauata est autem manus domini super azotios. Et in eodem. Et grauissima valde manus domini dei. pro quo hebrei legunt. Et grauabatur valde manus dei ibi. Et in eodem. 6. Quare aggrauatis corda vestra sicut aggrauauit egyptus & pharao. Et in eodem. 31. Totũ pondus prelii versum est in saul. pro quo hebrei legunt. & ingrauatum est prelium in saul siue contra saul. 2. Reg. 13. Et grauemus te. Et in eodem. 14. quia grauabat eũ cesaries. 3. Reg. 12. Pater tuus aggrauauit iugũ nostrum. 2. Paralip. 25. Et idcirco erigitur cor tuum in superbiam. pro quo hebrei legunt. Et erexit te cor tuum ad aggrauandum: scilicet prelium. Ps. 37. sicut onus graue grauate sunt super me. Esa. 6. Et aures eius aggraua. Ponitur etiam pro multiplicare. vt Naum. 3. Congregare ergo vt bruchus: multiplicare vt locusta. & inde כבד Cabed siue כבד Cobed. aut כבד Cebed. idest grauis ponderosus. multus siue multiplicat?. magn? siue vehemẽs. vel pminẽs Geñ. 12. preualuerat enim fames in terra. pro quo he. le. Grauis eni erat fames in terra. Exo. 4. impeditioris & tardioris lingue sum. pro quo he. le. quia grauis oris & grauis ligue ego sũ. & est sẽsus sicut in lr̃a nostra. & in eo. 9. pestis valde grauis. Et in eodem. 17. Manus autem moysi erant graues. Ps. 37. Sicut onus graue. prouer. 27. Graue est

saxum & onerosa arena.Esa.1.Populo graui iniquitate. & in eodem.21.A facie grauis prelii.Naum.3. Et grauis ruine.Hebrei tamen in predicto loco legunt.Et multitudo cadaueris.Nam ponitur etiam כָּבֵד Cabed.pro multo vel magno aut vehementi vel prominenti.vt Geñ.49.Plãctu magno atq; vehementi.Et in eodem . Planctus magnus est iste egyptiis.Exo.10.Et sederunt in cũctis finibus egyptiorum innumerabiles.idest multe.Et in eodem.18. Vltra vires tuas est negocium.idest multo magis quam vires tue. Nu.20. Statimq; egressus est obuius cum infinita multitudine.3.Reg.3.Populum tuum hunc multum.Esa.32.Et vmbra petre prominenti.Ponitur etiã pro diuite. vt Geñ.13.Erat autem Abraam diues valde.idest auctus & multiplicatus in bonis.Sed beatus hieronymus in hebraicis questionibus super predicto loco sic ait.. Quomodo potuerit exiẽs de egypto esse diues valde.Quod soluitur hebraica veritate in qua scribitur.Abraam grauis vehementer:hoc ẽ כָּבֵד מְאֹד Cabed meod;egypti pondere grauabatur:& licet videantur esse diuitie pecoris auri & argenti : tamen si egyptie sunt viro sancto graues sũt.Hec hieronymus.&inde כְּבֵדוּת Cebeduth.idest grauitas siue ponderositas.Beatus hieronymus transtulit Profundum.Exo.14. Ferebanturq; in profundum.Pro quo hebrei legũt .& deduxit eos in grauitate.i.grauiter & ponderose. Significat etiam supradicta dictio כָּבַד Cabad.honorare siue glorificare.Exo.14.Et glorificabor in pharaonem.Et in eodem.20.Honora patrem tuum & matrem.Leuit.10.Et in conspectu omnis populi glorificabor.Nu.22.Paratum habeo honorare te.Et in eodem. An quia mercedem aduentui tuo reddere nequeo.Pro quo hebrei legunt. An quia non possum honorare te.Et in eodem.24.Decreueram quidem magnifice honorare te.Iudi.13.Vt si sermo tuus fuerit expletus honoremus te.1.Reg.2.Quicunque honorauerit me glorificabo eum.Et in eodem.15.Honora me coram senioribus. Iob.14.Siue nobiles fuerint filii eius . idest siue honorati vel glorificati fuerint.Ps.14. Timentes autem dominum glorificat.Ps.49.Sacrificiũ laudis honorificabit me. Prouer.12.Quam gloriosus & indigens pane.pro quo hebrei legunt.Quam glorificans vel honorans se & indigens pane.Et in eodem.13.Qui autem aquiescit arguenti glorificabitur.Et in eodem.27.Et custos domini sui glorificabitur.Esa.24.In doctrinis glorificate dominum.Et in codẽ 26.Nunquid glorificatus es.Et in eodem.58 . Et sanctum domini gloriosum & glorificaueris eum. Vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum.Et in eodem.66 .propter nomẽ meum glorificetur dominus.Hiere.30.Et glorificabo eos & non attenuabuntur.Hebrei tamen in predicto loco secundum aliam significationem legunt. Et multiplicabo eos & non minuentur.Ezech.27 . Et glorificata es nimis in corde maris.Inde כָּבוֹד Cabod.idest gloria. honor. Geñ.45.Et nunciate patri meo vniuersam gloriam meã. Exo.16.Et ecce gloria domini apparuit in nube.Nu. 24. Sed dominus priuauit te honore.Ios.7. Et da gloriam domino deo israel.1.Reg.4.Translata est gloria de israel.p̃s. 4.Filii hominum vsquequo graui corde:vt quid diligitis vanitatẽ.pro quo hebrei legunt. Filii viri vsquequo gloria mea pro ignominia diligitis vanitatem.vnde beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam ueritatem sic trãstulit.Filii viri vsquequo inclyti mei ignominiose diligitis vanitatem.p̃s.7.Et gloriam meam in puluerem deducat.p̃s 15.Et exultauit lingua mea:pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit , Et exultauit gloria mea.p̃s.28.Et in templo eius omnes dicent gloriam.p̃s.29.vt cantet tibi gloria mea.p̃s.72.Et cum gloria suscepisti me.Prouer.20.Honor est homini qui separat se a contentionibus.Et in eodem.25.Gloria dei celare verbũ & gloria regum inuestigare sermonem . Esa. 14 . vniuersi dormierunt in gloria.Et in eo.16.Auferetur gloria moab. Et in eodem.40.Et reuelabitur gloria domini. Malach.1. vbi est honor meus.& inde כְּבוּדָּה Cebuda . idest gloriosa vel honorabilis. preciosum.p̃s.44.Omnis gloria eius filie regis.Ezech.23.Et sedisti in lecto pulcherrimo.i. honorabili.Et in hebreo est generis feminini.ponitur etiam pro precioso.Iudi.18.Et omne quod erat preciosum . Et inde נִכְבָּד Nicbad.idest honorabilis. inclyt9.nobilis.gloriosus Geñ.34.Et erat inclytus in omni domo patris sui.2 .Reg. 6.Quam gloriosus fuit hodie rex israel.& in plu. נִכְבָּדִים Nichbadim . Nu.22.plures & nobiliores quã ante miserat p̃s.149.Et nobiles eorum in manicis ferreis.Et in genere feminino נִכְבָּדוֹת Nicbadoth.p̃s.86.Gloriosa dicta sunt de te.Et in hebreo est generis feminini pluralis numeri.idest res gloriose dicte sunt de te.Item כָּבֵד Cabed . idest iecur. Leuit.1.Et omnia que adherent iecori. Et in eodem.3 .Et reticulum iecoris.Prouer.7.Donec transfigat sagitta iecur eius.Ezech.21.Exta consuluit.pro quo hebrei legunt.vidit in iecore.Threñ.2.Effusum est in terra iecur meum.

כָּבָה Caba.extinguere.vt Leuit.6.Ignis autem in altari sẽper ardebit.pro quo hebrei legunt.&ignis in altari ardebit & non extinguetur.& in eodem.Et nunquam deficiet in altari.idest nunquam extinguetur.1.Reg.3.Nec poterat videre lucernam dei antequam extingueretur. 2 . Reg. 14.Et querunt extinguere scintillam meam. Et in eodem 21.Ne extinguas lucernam israel.2.paralip.29. Et extinxerunt lucernas.Canti.8. Aque multe non poterunt extinguere charitatem.Esa.42.Et lignum fumigans non extĩguet.Et in eodem.44 . Contriti sunt sicut linum & extincti sunt.

כֶּבֶל Chébel.compes.vinculum.p̃s.104.Humiliauerũt in compedibus pedem eius.p̃s.149 . Et nobiles eorum in manicis ferreis.idest in vinculis vel compedibus ferreis & inde כָּבוּל Cabul.pro quo translatio nostra posuit ipsũ hebraicum.3.Reg.9.Et appellauit eas terram cabul. idest sterilem & incultam: sicut exponunt hebrei . Alii vero dicunt q; significat arenosam siue lutosam in qua pedes ambulantium comprehendantur & figãtur quasi essent in cõpedibus & uinculis.

כָּבַס Cabas.Lauare.abluere.Geñ.49.Lauit in vino stolã suam.Exo.19.Lauentque vestimenta sua.Leuit.11.lauabitq; vestimenta sua.Et in eodem.13.Lauabitq; hõ vestimenta sua & mundus erit.& in eodem.Et lauabunt id in q̃ lepra est.Et in eodem.postquam vestis est lota.Nu.8. & lauerint vestimenta sua.& in eodem.31.Et lauabitis vestimẽta vestra.p̃s.50.Amplius laua me ab iniquitate mea . Hiere.2.Si laueris te nitro.& in eodem.4 . Laua a malicia cor tuum.& inde כּוֹבֵס Cobes.idest lauans aut fullo.Esa.7 . In via agri fullonis.Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מְכַבֵּס Mechabes.vt Malach.3. Quasi ignis cõflans & quasi herba fullonum.

כֹּבַע Cóbaa.Galea.armatura capitis.1.Regũ.17. Et posuit galeam eream super caput eius.Esa.59.Et galea salutis in capite eius.Ezech.27.Clypeum & galeam suspenderunt in te.& in plurali כּוֹבָעִים Cobaim. Hiere.46.Et state in galeis.

כַּבִּיר Cabir.Multiplex.magnus.multus.grandis.fortis. potens.Iob.8.Et spiritus multiplex sermones oris tui. Et in eodem.15.Multo vetustiores quam patres tui. Et in

Magnus. Multum. multitudo. prominẽs. Diues. Grauis. כְּבֵדוּת Profũdũ. Grauitas. כָּבַד Glorificaſ Honorare. Honorificare. כָּבוֹד Gloria. Honor. כְּבוּדָּה Gloria. Honorabilis. Preciosũ. נִכְבָּד Inclytus. Gloriosus. נִכְבָּדִים Nobiles. נִכְבָּדוֹת Gloriosa. כָּבֵד Iecur. כָּבָה Extiguere. כֶּבֶל Compes. Vinculum. כָּבוּל Sterilis. Inculta. כָּבַס Lauare. כּוֹבֵס Fullo. מְכַבֵּס כֹּבַע Galea. כּוֹבָעִים Galee. כַּבִּיר Multiplex. multus.

eodem. Deus potentes non abiicit:cũ & ipse sit potens.Esa. 16.Paruus & modicus nequaq; multus.Scribitur etiam aliquando cũ aleph in medio.Esa.10.Et detraxi quasi potens in sublime residentes.Pro quo hebrei le.Et detraxi multitudinẽ habitãtiũ.Potest ẽt legi sicut est in littera nostra. De quo vide supra in dictione אַבִּיר Abir.& in plurali כַּבִּירִים Cabirim. Iob.34.Cõteret multos & innũerabiles.Esa.17. Sicut sonitus aquarũ multarũ sonabunt· & aliqñ scribitur cum mem.& dicitur מַכְבִּיר Machbir.i.mltitudo siue multi. Iob.30.Et dat escas multis mortaliũ.& inde verbum tertie coniugationis qđ significat magnificare seu multiplicare. vt Iob.36.Et absq; sciẽtia verba multiplicat.Item כָּבִיר Cabir.i.pellis.1.Reg.19.Et pellem pilosam caprarũ posuit ad caput eius.& inde כְּבָרָה Cebara.i.cribrum.eo quod cõmuniter fit ex pelle.Amos. 9.Sicut concutitur triticum in cribro.& inde מִכְבָּר Michbar.Pro quo beat9Hieronym9 trãstulit craticulã.Exo.27.Craticulãq; in modũ retis eneam. & in eo.38.Craticulãq; eius in modũ retis fecit eneam.& inde מַכְבֵּר Machber.i.stragulũ:seu vestis densa:aut tegmẽ 4.Reg.8.Et tulit stragulum & infudit aquã. & inde כִּבְרַת Chibrath.Pro quo beatus Hieronymus transtulit vernum tempus siue electum temp9.Geñ.35.Venitq; verno tpe ad terram que ducit ephratam.4.Reg.5.Abiit ergo ab eo electo tpe.Et de hoc vide supra in dictione בָּרָה Bara. Itẽ כְּבָר Cebar.i.iam.Eccl's.1.Iam precessit in seculis. & in codẽ.2. Vt sequi possit regem factorem suũ.Pro quo hebrei le. Vt sequi possit regem qui iam fecerunt eũ.& in eodẽ. Et futura tpa obliuione cuncta pariter operiẽt.Pro quo hebrei le. Eo quod iam diebus vẽturis siue futuris oĩa obliterabũtur & in eo.3.Quod factũ est ip̃m permanet.Pro quo hebrei legunt.Quod fuit iam est.& in eo.4.Et laudaui magis mortuos quam viuentes.Pro quo hebrei legũt. Et laudaui mortuos qui iam mortui sunt magis q̃ viuentes.& in eodem.6. Iam vocatum est nomen eius.& in eo 9.Simul perierũt.i. iam perierunt.& in codẽ.Quia deo placent opera tua. pro quo hebrei legunt.Quia iam deo placent opera tua.

כָּבַשׁ Cabas . Subiicere. Subigere. in seruitutem redigere. Subiugare.Opprimere. Geñ.1.Et replete terram & subiicite eã.Nu.22.Cũ fuerit terra vobis subiecta.2.Reg. 8.De vniuersis gentib9 quas subegerat.Nee.5. Et ecce nos subiugamus filios nostros & filias in seruitutem.& in eodẽ. Et de filiabus nostris sunt famule.i.sunt subiecte. Ester. 7. Etiam reginam vult opprimere me presente.Hiere.34.Et subiugauerunt in famulos & in famulas.Zach.9. Et subiicient lapidibus funde.Ponitur ẽt pro deponere. vt Mich. 7;Deponet iniquitates nostras.

כֶּבֶשׂ Cébes cũ pũcto cebolet in littera sim.i. agnus.Leuit. 4.Si aũt de pecoribus obtulerit.Pro quo hebrei legunt.Si aũt agnũ obtulerit. Nu.7.Agnum vnũ anniculũ in holocaustũ.Esa.11.Et habitabit lup9 cum agno.& in plurali כְּבָשִׂים Cebasim.i.agni.Exo.29.Agnos anniculos per singulos dies iugiter.Nu.7.Agnos anniculos per singulos quiq;.& in genere feminino כַּבְשָׂה Cabsa.i.agna siue ouis. Nu.6. Et ouem anniculã immaculatã pro peccato.2.Reg. 12.Pauper aũt nihil habebat omnino preter ouẽ vnã paruulã.& in plurali כִּבְשׂוֹת Chibsoth siue כְּבָשׂוֹת Chebasoth. Geñ.21.Et statuit abraã septem agnas gregis.& in eodem Quid sibi volunt septem agne iste.

כַּד Cad.hydria.lagena.Geñ.24.Habens hydriam in scapula sua.3.Reg.17.Hydria farine non deficiet.Eccl's.12.Et conteratur hydria super fontem.& in plurali כַּדִּים Cadim. Iudi.7.Et dedit tubas in manibus eorum lagenasq; vacuas ac lãpades ĩ medio lagenarũ.& ĩ eo.Et hydrias cõfregerũt.

כִּידוֹד Cidod.scintilla.teda.Iob.41.Sicut tede ignis accense. & secundum hebreos inde deriuatur כַּד Cad.i. hydria vel lagena. De quo dictum est supra in dictione precedenti.

כְּדַב Chadab in lingua chaldaica significat mentiri seu fallere.& inde כִּדְבָא Chidba.i.mendaciũ seu mẽdax aut fallax. Dañ.2. Quod interpretationem quoq; fallacem & deceptione plenam composueritis.

כַּדְכֹּד Cadchod lapis precios9.Quẽ trãslatio nr̃a hyaspidẽ vocat.Esa.54.Et ponã hyaspidẽ propugnacula tua. In alio vero loco trãslator posuit ipsum nomen hebraicũ. Ezech.27.Et sericũ & cõdchód p̃posuerũt in mercato tuo.

כַּדּוּר Cadur.pila.sphera.Esa.22.Quasi pilã mittet te in terram.vbi deficit littera caph similitudinis que ponitur pro quasi:propter euphoniam ne littera caph geminetur. & in codẽ.29.Et circũdabo te quasi sphera in circuitu tuo. Ponitur etiam כִּידוֹר Chidor pro prelio·vt Iob.15.Sicut regem qui paratur ad preliũ:eo quod in prelio globus militũ circundabat regem quasi sphera.

כֹּה Co.sic.ita.hic.illic.huc.illuc.hinc.illinc. Geñ.15. Sic erit semen tuũ.& in eo.32.Sic loquimini domino meo esau. & in eodem.Hec dicit frater tuus iacob.Pro quo hebrei legunt.Sic dicit frater tuus iacob.Exo.3.Sic dices filiis israel. Nu.16.Sic benedicetis filiis israel.& in eodẽ.32.Nõne ita fecerunt patres vestri.1.Reg.3.Hec faciat tibi deus & hec addat.pro quo hebrei legũt.Sic faciat tibi deus & sic addat.Et vbicũq; in prophetis legimus:hec dicit dñs. Hebrei legũt. sic dicit dominus.& aliquando duplicatur littera caph.& dicitur כָּכָה Cacha.vt Exo.12. Sic aũt comedetis illũ. & in eo. 29. Omnia que precepi tibi facies super Aarõ & filiis ei9. Pro quo hebrei legũt. Et facies Aaron & filiis eius sic: iuxta omĩa que precepi tibi. Nu.11.Sin aũt aliter tibi videtur. Pro quo.he.le.Et si sic tu facies mihi.Ester.6.Sic honorabitur quẽcũq; rex voluerit honorare.Eccl's.11. Sic nescis opa dei.Canti.5.Quia sic adiurasti nos. Est etiam predicta dictio כֹּה Co.aduerbium loci.i.hic.huc. illuc. hinc. illinc. vel temporis.vt Geñ.22.Ego & puer illuc vsq; properantes.& in eodem.31.Pone hic coram fratribus meis. Exo.2. Cũq; circunspexisset huc atq; illuc.Nu.11.Quantum vno die confici potest ex omni parte castrorũ.pro quo hebrei le.Quasi via vnius diei hinc:& quasi via vnius diei illinc in circuitu castrorũ.& est sensus sicut in littera nostra.3.Reg.18. Cũq; se verteret huc atq; illuc.Significat etiam tempus presens. vt Exo.7.Et vsq; ad presens audire ñoluisti.

כָּהָה Caha.caligare.obscurare.obscurari.corripere. contristare.debilitari:aut infirmari.Geñ.27. Et caligauerũt oculi eius.Deut.34.Non caligauit oculus eius.1.Reg.3.Et oculi eius caligauerant.Iob.17.Caligauit ab indignatione oculus meus.Nañ.3.Non est obscura cõtritio tua. Zach.11. Et oculus eius dexter tenebrescens obscurabitur. Significat etiam corripere vel cõtristare aut infirmari.1.Reg.3.Et non corripuerit eos.Esa.42.Non erit tristis nec turbulentus.i.non cõtristabitur.Ezech.21.Et infirmabitur om̃is spiritus.& inde כֵּהָה Cheha.i.obscurum vl' tenebrosum.vt Leuit.13.Si obscurior fuerit lepra & non creuerit.& in codem Et cicatrix subobscura.& in eo.Et ipsa lepre species fuerit subobscura.& in eodẽ.Si deprehenderit subobscurum albo rem lucere in cute.Ponitur ẽt pro fumigante.Esa.42. Et linũ fumigans nõ extinguet. Quod alii obscurũ & tenebrosum trãstulerũt.vt ait btũs Hieronym9 in explanationibus sup predicto loco. Põitur etiam p̃ merore vel tristitia.Esa. 61.Pallium laudis pro spiritu meroris.

כְּהַל Cahel.in lingua chaldaica significat posse siue valere. Dañ.2.Vere potes mihi indicare somnium.& in eo.5

Potens. כַּבִּירִים Multi. Multe. מַכְבִּיר Multi. Multiplicare. כָּבִיר Pellis. כְּבָרָה Cribrum. מִכְבָּר Craticula. מַכְבֵּר Stragulũ. כִּבְרַת Vernũ tp̃s. Electũ tp̃s. כְּבָר Iam. כָּבַשׁ Subiicere. Subigere. Subiugaſ. Opprimeſ. Deponere. כֶּבֶשׂ Agnus. כְּבָשִׂים Agni. כַּבְשָׂה Ouis. כִּבְשׂוֹת כְּבָשׂוֹת Agne. כַּד Hydria. כַּדִּים Lagene. Hydrie. כִּידוֹד Teda. כַּד כְּדַב Mentiri. כִּדְבָא Fallax. כַּדְכֹּד Hyaspis. כַּדּוּר Pila. Sphera. כִּידוֹר Prelium. כֹּה Sic. Ita. כָּכָה Sic. כֹּה Illuc. Hic. Huc. Illuc. Hinc. Presens tempus. כָּהָה Caligare. Obscurari. Corripere. Cõtristare. Infirmari. כֵּהָה Obscurus. Subobscura. Fumigãs. Meror. כְּהַל Posse.

Non poterunt nec scripturam legere.

כהן Cahan: ministrare.s.in sacris. sacerdotio fungi. sacerdote ordinari. Exo. 28. vt sacerdotio fungatur mihi. & in eodē. In quibus sanctificatus ministret mihi. & in eo. Sāctificabisq; illos vt sacerdotio fungantur mihi. & in eo. 35. Vt fungātur officio suo in sacris. Nu. 13. Cōsecratis manib⁹ vt sacerdotio fungerētur. & in eo. Functiq; sunt sacerdotio eleazar & ithamar. Pōitur ēt pro decorare. vt Esa. 61. Tāq̄ sponsum decoratū corona. i. tanq̄ spōsus qui more sacerdotis decoratur corona atq; aliis vestibus p̄ciosis atq; pulcherrimis: sicut exponūt hebrei. & inde כהן Cohen. i. sacerdos. minister. vel ille qui preest sacris. Geñ. 14. Erat autē sacerdos dei altissimi. & in eo. 41. Deditq; ei vxorē Asenez filiā putipharis sacerdotis heliopoleos. Exo. 2. Erāt aūt sacerdoti madian septē filie. Leuit. 4. Si sacerdos peccauerit. Et in eo. 6. Vestietur tunica sacerdos. & in eo. 13. Adducetur ad Aron sacerdotē. Deut. 17. Nolens obedire sacerdotis imperio. Ps. 109. Tu es sacerdos in eternū. Hiere. 52. Saraiam sacerdotē primū & sophoniā sacerdotē secūdū. & in plurali כהנים Cohanim. Geñ. 47. Preter terrā sacerdotum que a rege tradita fuerat eis. Leuit. 21. Loquere ad sacerdotes filios Aaron. 2. Reg. 8. Sadoc & abiathar erant sacerdotes. 4. Reg. 10. Et notos & sacerdotes. Iob. 12. Qui ducit sacerdotes inglorios. Osee. 6. Particeps sacerdotū. Accipitur et pro magno vl' p̄ncipali. vt. 2. Reg. 8. Filii aūt dauid sacerdotes erant. i. primi & principales ad manū regis. vt habetur 1. Paralip. 18. vbi dr̄. Porro filii dauid primi ad manum regis. 2. Reg. 20. Hira aūt hiraites erat sacerdos dauid. i. primus & principalis in domo regia. sicut exponūt hebrei. Quia nō erat de gn̄e sacerdotali. & inde כהנה Cehuna. i. sacerdotiū. Nu. 16. Vt vobis etiā sacerdotiū vendicetis. & in eo. 25. Et erit tā ipi & semini ei⁹ pactū sacerdotii sepiternū.

כוא Chaua. in ligua chaldaica signat fenestrā. & in plali כוין Chauin. Dañ. 6. Et fenestris apertis in cenaculo suo.

כוה Caua. cōburere. exurere. Prouer. 6. Vt nō plāte comburantur eius. Esa. 43. Cū ambulaueris in igne nō cōbureris. & inde כויה Ceuiia. i. cōbustio vel adustio. vt Exo. 21. Pedē pro pede adustionē pro adustione. Scribitur etiam cū mem in pricipio. & dicitur מכוה Michua. i. cōbustio. Leuit. 13. Caro aūt & cutis quā ignis exusserit. Pro quo he. le. Caro aūt in cuius cute fuerit exustio ignis. & in eo. Plaga combustionis est. & in eo. Quia cicatrix est combusture.

כוח Coach. fortitudo. virtus. robur. & cōiter scribitur sine vau. Geñ. 49. Tu fortitudo mea & principium doloris mei. Exo. 15. Dextera tua dñe magnificata est in fortitudie. Deut. 8. Fortitudo mea & robur manus mee. Iob. 3. Ibi requieuerūt fessi robore. & in eo. 9. Sapiēs corde est & fortis robore. & in eo. 26. In fortitudine ei⁹ repēte maria cōgregata sunt. & in eo. 30. Quorū virt⁹ manuū mihi erat p̄ nihilo. Ps. 22. Aruit tāq̄ testa virtus mea. Ps. 28. Vox dñi in virtute. Ps. 37. Dereliquit me virt⁹ mea. Ponitur ēt p̄ fructu: qui dicitur virtus & fortitudo terre. Iob. 31. Si fruct⁹ eius comedi absq; pecunia. Itē כח Coach. i. aial immundum. Pro quo beatus Hieronymus transtulit. Chameleon. Leuit. 11. Chameleon & stellio & lacerta.

כול Col. capere. cōtinere. posse. ferre. sustiere. sustētare. nutrire. pascere. & cōmuniter scribitur cū iod in medio loco vau. 3. Reg. 7. Duo milia batos capiebat. & in eo. 8. Qm̄ altare eneū qd' erat corā dño min⁹ erat & capere nō poterat holocaustum. 2. Paralip. 4. Capiebatq; tria millia metretas. Hiere. 2. Et foderūt sibi cisternas dissipatas q̄ cōtinere non valēt aquas. Ezech. 21. Vt interficias & fulgeas. Pro quo he. le. Vt capias siue cōtineas. i. vt sis capacissim⁹ interfectiōis & fulgeas: sic enim exponitur ab hebreis. Et similis dictio habetur infra in eodē. 23. vbi dicitur. Que est capacissima ebrietate. Significat ēt sustinere vel sustentare. vt Hiere. 6. Laboraui sustinēs. Ioel. 2. Quis sustinebit eū. Itē ponitur pro appēdere. vt Esa. 40. Quis appēdit trib⁹ digitis molē terre. Pōt ēt legi sustinuit trib⁹ digitis. Alii vero legunt & mēsus est. & scribitur in predicto loco cū caph & lamed tm̄. Et aliqñ duplicātur predicte due lre & dr̄ כלכל Chilchel. i. cape. sustinere. sustētare. dispēsare. pascere. alere. enutrire. 2. Paralip. 6. Si celū & celi celorū te nō capiunt. Prouer. 18. Spūs viri sustentat imbecillitatē suam. Hiere. 20. Ferre nō sustinēs. Malach. 3. Et quis poterit cogitare diē aduēt⁹ ei⁹. Pro quo he. le. Et quis sustinebit diem aduentus ei⁹. Significat etiā pascere vel alere aut enutrire. Geñ. 45. Ibiq; te pascā. & in eo. 47. Et alebat eos omneq; domū patris sui. 2. Reg. 19. Prebuit alimenta regi cū moraretur in castris. 3. Reg. 18. Et pauit eos pane & aqua. & in eo. 20. Et filii israel recensiti sunt & acceptis cibariis p̄fecti. Zach. 11. Et qd' stat nō enutriet. Significat etiā disponere vel dispensare. Ps. 111. Disponet sermones suos in iudicio. Et btūs Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trāstulit. Dispensabit verba sua in iudicio. & secūdū aliquos hebreos inde deriuatur כילי Chilai. Pro quo beatus Hieronymus transtulit fraudulentum. De quo vide infra in dictione כיל Chil.

כון Chun. parare. preparare. dirigere. formare. firmare. cōfirmare. stabilire. Geñ. 43. Et instrue conuiuiū. i. para vel prepara cōuiuiū. & in eo. Illi vero parabāt munera. Exo. 23. In locū quem preparaui tibi. Nu. 23. Et para totidē vitulos. 1. Reg. 7. Preparate corda vestra dño. & in eo. 13. Iam nūc preparasset dñs regnū tuū. 2. Paralip. 12. Nō preparauit cor suū. & in eo. 27. Eo quod direxisset vias suas. & in eo. 29. Et ecce exposita sunt oīa corā altari dñi. pro quo he. le. Et preparauimus: & ecce oīa corā altari dñi. & in eo. 31. Vt prepararent oīa horrea in domo dñi. & in eo. 35. Et preparate vos p̄ domos & cognatiōes vestras. & in eo. Preparatiq; est ministeriū. & in eo. Sibi aūt & sacerdotibus postea parauerūt. Esdre. 7. Parauit cor suū vt inuestigaret legem. Iob. 39. Quis preparauit coruo escā. Ps. 7. Et in eo parauit vasa mortis. Ps. 67. Parasti in dulcedie tua paupi deus. Ps. 101. Et semen eorū in seculū dirigetur. Ps. 102. Dñs in celo parauit sedē suā. Ps. 118. Vtinā dirigantur vie mee. & in eo. Gress⁹ meos dirige secūdū eloquiū tuū. Ps. 140. Dirigatur oratio mea sicut incēsum in conspectu tuo. Ps. 146. Et parat terre pluuiā. Prouer. 19. Parata sunt derisoribus iudicia. Esa. 14. Preparate filios eius occisiōi. & in eo. 16. Et preparabitur in mia soliū. & in eo. 30. A rege preparata. pro q̄ he. le. Etiā regi preparatur. Hiere. 24. Positi ante templum dñi. i. parati vel preparati. Ezech. 28. In die qua cōditus es preparata sunt. & in eo. 38. Prepara & instrue te & oēm multitudinē tuā. vbi ponitur ēt pro instruere. Itē pōitur pro valere. vt Iudi. 12. Eādem lram spicā exprimere nō valēs. pro quo he. le. Et nō valebat loqui sic. i. nō poterat dicere sebolet. vel sic. Et nō dirigebatur vel nō instruebatur ad loquendum. i. nō recte loquebatur sicut ei dicebatur. Significat ēt formare. vt Iob. 31. Et formauit me in vulua vnus. Sed etiā in predicto loco hebrei legūt. Et parauit nos in vulua vn⁹. Significat etiā firmare vel cōfirmare. aut stabilire vel roborare. vt. 1. Reg. 20. Nō stabilieris tu neq; regnū tuū. 2. Reg. 5. Qm̄ confirmasset eū dñs regem. & in eo. 7. Et firmabo regnū eius. 3. Reg. 2. Et firmatū est regnum eius nimis. Et in eo. 3. Cōfirmatū est igitur regnū in manu salomōis. Prouer. 4. Et oēs vie tue stabilientur. Ezech. 4. Et obfirmabis faciē tuā ad eā. Scribitur etiā aliqñ cū duplici nun. s. quādo

est verbum quarte cōiugationis. vt Exo. 15. Sanctuariū tuū dñe firmauerūt manus tue. Iob. 8. Et diligenter inuestiga patrū memoriā. Pro quo he. le. Et prepara siue dirige. s. te ad inuestigationē patrū. Ps. 7. Et dirigens iustum. Ps. 9. Parauit in iudicio thronū suū. Ps. 10. Parauerunt sagittas suas in pharetra. Ps. 23. Et sup flumina preparauit eū. Ps. 36. A domino gressus hominis dirigentur. Ps. 89. Et opa manuum nostrarum dirige. Prouer. 24. Et prudētia roborabitur. i. stabilietur vel cōfirmabitur. Esa. 51. Et parauerat ad perdendum. & in eodem. 62. Donec stabiliat & donec ponat ierusalē laudem in terra. & inde נכון Nachō. i. rectū siue certum aut preparatum vel firmum. Geñ. 41. Firmitatis indicium est. Pro quo he. le. Quia firmū vel certū est verbum. Exo. 8. Non potest ita fieri. Pro quo hebrei legunt. Non est rectū ita fieri. Et in eodem. 34. Esto paratus mane. Deut. 17. Et verum esse reperies. Pro quo hebrei legūt. Et ecce veritas: paratum vel certum verbū. s. est. i. Reg. 23. Et reuertimini ad me ad rem certam. Et in eodem. 26. Et didicit quod illuc venisset certissime. Nee. 8. Mittite partes eis qui non preparauerant. i. qui non habēt paratum vel preparatū. Ps. 50. Et spiritum rectum innoua in visceribus meis. Ps. 56. Paratum cor meum deus paratum cor meum. Ps. 92. Parata sedes tua ex tūc. Osee. 6. Quasi diluculū preparatus est egressus ei⁹. Scribitur etiā cū he in fine & dicitur נכונה Nechona. Ps. 5. Quoniam non est in ore eorum veritas. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Nō est eni in ore eorū rectū. Inde כן Cen aduerbium. i. recte. Sic. Ita. similiter. pariter. Nu. 27. Iustam rem postulant filie Salphaad. Pro quo he. le. Recte siue rectum filie Salphaad loquuntur. & in eo. 36. Recte trib⁹ filiorū Ioseph locuta est. 4. Reg. 7. Non recte facimus. Eccl's. 8. Et laudantur in ciuitate quasi iustorū operū. pro quo he. le. Et laudantur in ciuitate quasi recte operentur. Hiere. 8. Nemo quod bonum est loquitur. i. quod rectū est. & in plurali כנים Cenim. i. recti. Beatus hieronymus transtulit. Pacifici. Geñ. 42. Pacifici venimus. & in eo. Si pacifici estis. Et etiā כן Chen aduerbium similitudinis. i. ita. sic. similiter. sicut. Geñ. 1. Et factum est ita. & in eo. 25. Si sic mihi futurū erat. & in eodem. 43. Si sic necesse est. Exo. 1. Tanto magis multiplicabantur & crescebant. Pro quo he. le. Sic multiplicabantur & sic crescebant. & in eo. 7. Feceruntq; moyses & Aaron sicut preceperat dñs. & in eo. Feceruntq; similiter malefici. & in eo. 10. Sic dñs sit vobiscum. Iudi. 21. Alias aūt non repererunt quas simili modo traderent. pro quo he. le. Et non inuenerunt eis sic vel similiter. i. non inuenerūt certum numerum mulierū secūdū numerū virorū. 2. Reg. 18. Non sicut tu vis. 3. Reg. 7. Et in sculturis similiter desuper. & in eo. Pariterq; habebat vnū cubitū & dimidiū. Ester. 7. Vt hec auderet facere. i. vt sic auderet facere. Ps. 1. Nō sic impii. Esa. 33. Sic erit malus tuus. vt dilatare signū non queas. & in eo. 51. Et habitatores eius sicut hec interibūt. pro quo he. le. Sic interibūt vel similiter interibunt. Hiere. 23. Et fortitudo eorum dissimilis. Pro quo he. le. Et fortitudo eorū nō sic: vel nō similiter. Osee. 11. Sic abierunt a facie eorū. Et aliqñ preponitur ei littera lamed & dicitur לכן Lachē. i. Propterea siue ideo. Idcirco. vt Geñ. 4. Nequaq̄ ita fiet sed omis qui occiderit cain septuplū punietur. Pro quo he. le. Ideo siue propterea omnis qui occiderit cain. Et in eo. 30. Dormiat tecum hac nocte. Pro quo he. le. Propterea siue ideo dormiat tecū hac nocte. Iob. 20. Idcirco cogitationes mee varie succedunt sibi. & in eodem. 32. Ideo dicam audite me. & in eodem. 37. Ideo timebunt eum viri. Esa. 5. Propterea captiuus duct⁹ est populus meus. & in eodem. Propterea dilatauit infern⁹ animam suam. & in eodem. 29. Propterea hec dicit dominus ad domum iacob. Soph. 2. Propterea viuo ego dicit dominus. Preponitur etiam ei littera Beth & dicitur בכן Bechen. Pro quo beatus Hieronym⁹ transtulit Tunc. vt Ester. 4. Et tunc ingrediar ad regem. Eccl's. 8. Vidi impios sepultos. pro quo hebrei legunt. Et tūc siue & interdum vidi impios sepultos. Et aliqñ prepōitur ei dictio על Al. & dr̄ עלכן Al cen. i. propterea. ideo. idcirco. quā ob rem. Geñ. 2. Quā obrē relinquat homo patrē suū & matrē. & in eo. 11. Idcirco vocatum est nomen loci illius babel. & in eodem. 16. Propterea appellauit puteum illum puteum viuentis. & in eodem. 18. Idcirco enim declinastis ad seruum vestrum. & in eodem. 29. Et idcirco appellauit nomen eius leui. & in eodē. 38. Quia nō tradidi eam sela filio meo. Pro quo he. le. Quia propterea nō tradidi eā sela filio meo. i. propterea fecit hoc scel⁹ quia nō tradidi eā sella filio meo. Ps. 1. Ideo nō resurgūt ipii in iudicio. Ps. 41. Propterea memor ero tui de terra iordanis. Eccl's. 8. Absq; timore vllo filii hoim perpetrant mala. Pro quo hebrei legunt Propterea cor filiorum hominum impletur in eis ad faciendum mala. i. impletur malicia & nequitia. Cāti. 1. Ideo adolescētule dilexerūt te. Abach. 1. Propter hoc lacerata ē lex. & i eo. Propterea egreditur iudiciū peruersū. Et a p̄dicta dictiōe deriuatur מכון Machon. i. firmitas. basis. habitatio. sedes. Exo. 15. Firmissimo habitaculo tuo quod operatus es domine. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur מכונה Mechona. 3. Reg. 7. Et fecit decem bases eneas quattuor cubitorum longitudinis bases singulas. & in eodem. Et ipsum opus basiū interrasile erat & in eodem. In summitate autem basis erat quedam rotunditas. Zach. 5. Et ponatur ibi super basim suam. Dicitur ēt כן Can. i. basis. Exo. 30. Facies & labium eneum cū basi sua. & in eodem. 31. Et omnia vasa eorum labium cum basi sua. Ponitur etiam pro sede vel gradu. vt Geñ. 40. Et restituet te in gradum pristinum. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur כנה Cana. Ps. 79. Et perfice eam quā plantauit dextera tua. Pro quo hebrei legunt. Et basim vel sedem quam plantauit dextera tua. Vnde beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Et radicem quam plātauit dextera tua. & inde תכונה Thechuna. i. sedes siue habitatio. Pro quo beatus Hieronymus transtulit solium. Iob. 23. Et veniam vsq; ad soliū eius. Item כון Cauan. i. torta siue placenta. & solum inuenitur in numero plurali. s. כונים Cauanim. Hiere. 7. Vt faciant placentas regine celi. & in eodem. 44. Nunquid sine viris nostris fecimus ei placentas. Item כיון Chiun. i. imago. Amos. 5. Et imaginem idolorum vestrorum. Et aliqui hebrei dicunt q̄ significat idolum saturni. Eo quod saturnus in lingua arabica sic nominatur.

כוס Cos. calix. scyph⁹. Geñ. 40. Tuli ergo vuas & expressi in calicem. & in eodem. Et tradidi poculum pharaoni. Pro quo hebrei legunt. Et tradidi calicem in manu pharaonis. Ps. 10. Pars calicis eorū. Ps. 22. Et calix meus inebrias. Ps. 74. Quia calix in manu domini. Ps. 115. Calicem salutaris accipiā. Hiere. 25. Sume calicē vini furoris. Threñ. 4. Ad te quoq; perueniet calix. & in plurali כסות Cosoth. Hiere. 35. Scyphos plenos vino & calices. Item כוס Cos. nomen est auis. Pro quo beatus Hieronymus transtulit bubonem. Leuit. 11. Et accipitrem iuxta genus suum: bubonem & mergulum. Ps. 101. Factus sum sicut nycticorax in domicilio. Pro quo beatus Hieronym⁹ in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Factus sum quasi bubo solitudinum.

כור Cur. fornax. caminus. Deut. 4. Vos autem tulit dominus & eduxit de fornace ferrea egypti: vt hrēt ppl'm. Prouer. 27. Quomodo probatur in conflatorio argentū.

& in fornace aurum.Esa.48.Elegi te in camino paupertatis.Ezech.22.Et ferrum & plumbū in medio fornacis. Et in eo.Vt cōflatur argentū in medio fornacis.Item כֹּר Cor idest Corus.Genus mēsure.3.Reg.5.Viginti millia coros tritici in cibum domui ei9.Inde מְכוּרָה Mechora.Pro quo beatus Hieronymus transtulit Radicem vel natiuitatem. Ezech.16.Radix tua & generatio tua de terra canaā.& in eodem.21.In terra natiuitatis tue iudicabo te.Hebrei vero dicunt ꝙ significat habitationē siue coloniam.

כּוּשׁ Cus.propriū nomē est filii Cham.Geñ.10. Filii autem cham cus & mesraim. Et ab eo dicta est ethiopia que hebraice dicitur.Cus.vt Geñ.2.Circuit oēm terram ethiopie.Ps.67.Ethiopia preueniet manus ei9 deo.& inde כּוּשִׁי Cusi.i.ethiops.vt.2.Paralip.14.Et egressus est contra eos zara ethiops.& in titulo.Ps.7.vbi dicitur.Sup verba ethiopis filii gemini.& secūdū hebreos vocatur ibi saul ethiops: eo quod nō potuit mutare cor suum ne odiret dauid : sicut nec ethiops potest mutare pellē suā.Hiere.13.Si mutare potest ethiops pellē suam.& in plurali כּוּשִׁים Cusim.2.Paralip.14.Exterruitq; dñs ethiopes.& in eo.Fugeruntq; ethiopes.Scribitur etiā cū duplici iod.& dicitur כּוּשִׁיִּים Cusiim. vt Amos.9.Nunqd non vt filii ethiopū vos estis mihi.& in genere feminino כּוּשִׁית Chusith.i.ethiopissa. Nu.12. Propter vxorem eius ethiopissam.Et dicūt hebrei ꝙ ethiopes & madianite & ismaelite idē sunt.& ideo vxor moysi dicitur in predicto loco ethiopissa quāuis esset madianitis.

כָּזָב Cazab.mentiri.frustrari.fallere.deficere. Nu.23. Non est deus quasi homo vt mētiatur. 4.Reg.4.Noli mentiri ancille tue. Iob.24.Quis me pōt arguere esse mētitū. & in eo.40.Ecce spes eius frustrabitur eū.Ps.77.Et in lingua sua mētiti sunt ei.Ps.88. Si dauid mētiar. Ps.115. Oīs homo mendax.Prouer.14.Testis fidelis nō mentietur. Et in eo.30.Et arguat te & inueniaris mendax.Significat etiā deficere vel cessare.Esa.58.Et sicut fons aquarū cuius non deficiūt aque.Geñ.38.Quo nato parere vltra cessauit.Hebrei tñ dicunt ꝙ in predicto loco est nomē proprium loci. & legunt sic.Et erat in chezib qñ peperit eū.Beat9 Hieronymus in libro de hebraicis questiōib9 super predicto loco sic ait.Verbū hebraicū hic ꝑ loci vocabulo positū est:qđ aquila pro re transtulit dicēs.Et vocauit nomē eius sela: & factū est vt mentiretur in partu postq̄ genuit eū. Postq̄ eñ genuit sela stetit partus eius:chezib ergo non nomen loci sed mendaciū dicitur.vñ & in alio loco scriptum est.mentietur opus oliue.i.fructū oliua nō faciet.hec Hieronym9.& inde כָּזָב Cazab.i.mendaciū.Ps.4. Et queritis mendaciū. Prouer.30.Vanitatem & verbū mendacii longe fac a me. & in plurali כְּזָבִים Cezabim. Iudi.16.Et falsum locutus es.pro q̄ hebrei legunt.Et locutus es mihi mendacia.Prouer.14.Et profert mendacia versipellis.Osee.7.Et ipsi locuti sunt cōtra me mēdacia. Scribitur ēt aliqñ cū aleph in pricipio. & dicitur אַכְזָב Achzab siue אַכְזִיב Achzib.Hiere.15.Facta es mihi quasi mendaciū aquarū infideliū.Mich.1.Dom9 mēdacii in deceptionē regibus israel.Hebrei tamen in predicto loco legūt.Domos Achzib in deceptionē siue in mēdaciū regib9 israel.Est eñ achzib nomē proprium loci.De q̄ habetur.Ios.15.vbi dicitur & ceila & achzib & marela.Sed translatio nostra posuit interpretationem pro nomine.

כָּזָר Chazar. crudelis.Et additur ei littera aleph ī pricipio. & dicitur אַכְזָר Achzar. Iob.30.Mutat9 est mihi in crudelē.& in eo.41.Non quasi crudelis suscitabo eū. Et aliqñ scribitur cum iod in fine & dicitur אַכְזָרִי Achzari. Prouer.12.Viscera aūt impiorum crudelia. Hiere.6. Crudelis est & non miserebitur.& in eodem.30.Percussi te castigatione crudeli.& in eodem.50.Crudeles sūt & immisericordes & ide אַכְזְרִיּוּת Achzariiuth.i.crudelitas.vt Prouer.17.Ira non habet misericordiam.Pro quo hebrei legunt.Crudelitas ire.Potest etiam legi sic.Crudelitatem ira.s. habet.& est sensus sicut in littera nostra.

כֹּחַ Coach.fortitudo.virt9.robur.potētia.potestas.De q̄ vide supra in dictiōe כֹּחַ Choaa cū vau in medio dictiōis.

כָּחַד Cachad.celare.abscondere.occultare.latere.negare.delere.destruere.desolare.percutere.Geñ.47.Non celamus domino nostro.1.Reg.3. Oro te ne celaueris ī me. Et in eo.Hec faciat tibi deus:& hec addat si absconderis a me. & in eo. Et nō abscōdit ab eo.2. Reg.18.Nequaq̄ hoc regē latere potuisset.Iob.15.Sapiētes cōfitentur & nō abscōdūt a prib9 eorū.& in eo.20.Abscōdit illud sub lingua sua. Ps.138.Nō ē occultatū os meū a te.Signat ēt negare.Iob.6 Nec cōtradicā sermonib9 sancti.i.nō negabo sermōes sācti. Significat ēt destruere vl' delere. aut desolare seu succidere vel percutere.Exo.23.Quos ego cōteram.i. destruam vel disperdam.Iob.4.Aut quādo recti deleti sunt.& in eo.15. Habitabit in ciuitatib9 desolatis.& in eo.22.Nōne succisa est erectio eorū.2.Paralip.32. Et percussit omnem virum robustum & bellatorem.

כָּחַל Cachal.Linire. Circunlinire. Ezech.23. Circunlinisti stibio oculos tuos.

כָּחַשׁ Cachas.negare.mentiri. deficere. Geñ.18. Negauit sara.Leuit.6.Negauerit ꝓximo suo depositū. Deut. 33.Negabunt te inimici tui.Ios.24.Ne forte negare velitis & mentiri domino deo vestro.2.Reg.22.Filii alieni resistent mihi.Pro quo hebrei legunt. Filii alieni mentientur mihi siue negabunt mihi.Ps.17.Filii alieni mētiti sunt mihi.Ps.65.Mentiētur tibi inimici tui.Esa.59.Peccare & mētiri contra dominū.Osee.4.Maledictū & mendaciū & homicidium.Pro quo hebrei legunt.Maledicere & mentiri siue negare : & interficere.& in eodem.9. Et vinū mentietur eis.i.deficiet.Abach.3.Mentietur opus oliue. Zach.13. Et nec operientur pallio saccino vt metiantur.Ponitur etiam pro immutari.Ps.108.Et caro mea mutata est propter oleū Hebrei tñ dicūt ꝙ in ꝑdicto loco significat marcescere vel extenuari.Vnde ipsi legūt.Et caro mea marcescit siue extenuatur a pinguedine siue ab oleo.Iob.16.Vbi nos legim9. Et suscitatur falsiloquus aduersus faciē meā cōtradicēs mihi. Ipsi legūt.Et suscitatur in me macies meas siue tenuitas mea in faciē meā testificatur. Vnde premittitur. ruge mee testimonium dicūt contra me. Potest etiā intelligi sicut est in littera nostra.Inde כַּחַשׁ Cachas.i.negatio mendaciū siue mendax.Ps.58.Et de execratione & mendacio annūciabūtur.Esa.30.Filii mēdaces filii nolētes audire legem dei. Osee.7.In malicia sua letificauerunt regē & mēdaciis suis principes.& in eo.10.Comedistis fructū mendacii.& in eodem.11.Circūdedit me ephraim in negociatione. Debet legi in negatione vel in mendacio.

כִּי Chi.Quia.qm̄.ꝙ.enim.quidē.cū.qñ.si.Geñ.2.Quia in ipso cessauerat ab omi opere suo.& in eo.4.Qm̄ occidi virū in vuln9 meū.& in eo.5.Quia tulit eū dñs. & in eo.11. Quia ibi cōfusū est labiū vniuerse terre. & in eo.20. Quia propheta est. & in eo.21.Quia in isaac vocabitur tibi semē. & in eo.26.Qm̄ potētior nobis fact9 es.& in eo.32. Qm̄ si cōtra deū fortis fuisti.Exo.8.Qm̄ nō est sicut dñs de9 nr̄.& in eo.23.Quia nō dimittet cū peccaueris.Ps.1. Qm̄ nouit dñs viā iustorū.ps.17.Quia custodiui vias dñi.ps.23.Quia ipse sup maria fundauit eū.Dañ.9. Quia recessimus a te. & aliqñ signat qđ vl' quidē.Geñ.1.Et vidit de9 lucē ꝙ eēt ꝙ bona.& in eo.12.Quare nō indicasti mihi ꝙ vox tua esset.

Et in eo.15.Qđ possessurus sum eā. Exo.23. Quod si audieris vocē eius.& in eo. Quod tibi certe erit in scādalum. Iob.9.Vere scio ꝙ ita sit.& in eo.40. Quod influat iordanis in os eius. Itē ponitur pro enim vel quidē.Geñ.2. Non enim pluerat dñs deus.& in eo.8.Aque enim erāt sup vniuersam terrā.& in eo.16.Dixit eñ ꝓfecto hic vidi. Exo.10. Est eñ solēnitas dñi dei nostri.& in eo.14.Dñs eñ pugnat pro eis.Et in eo.16. Ignorabāt enim quid eēt.& in eo.34. Populus eñ dure ceruicis est.Nu.15.Verbū eñ dñi cōtempsit.1.Reg.21.Et quidem si de mulieribus agitur.Iob.14. Tu quidē gressus meos dinumerasti.Threñ.3. Nō eñ humiliauit ex corde suo.Itē significat cū vel qñ. Geñ.4. Cū operatus fueris eam.& in eo.30.Qñ placiti tp̄s aduenerit. Exo.7.Cū dixerit vobis pharao oñdite signa.Deut.6. Cū interrogauerit te filius tuus.& in eo.7.Cū vero introduxerit te dñs deus tuus in terrā. & in eo.12. Qñ dilatauerit dñs deus tuus terminos tuos.& in eodē.13.Qñ audieris vocem dñi dei tui.Ios.17.Cū subuerteris cananeū.Prouer.23 Qñ sederis vt comedas cū principe.& in eo.26. Qñ submiserit vocem suā.Ponitur ēt pro si.Exo.1.Si ingruerit cōtra nos bellū.& in eo.23.Si seruieris diis eorū. Deut.4. Si genueris filios ac nepotes.Ps.12.Qui tribulāt me exultabunt si motus fuero.Ps.22.Nā & si ambulauero in medio vmbre mortis.Prouer.23.Si eñ percusseris eū virga non morietur.Item ponitur pro vt.Geñ.38.Quid dabis mihi vt fruaris cōcubitu meo. Iudi.8. Vt dem9 exercitui tuo panes.Ponitur ēt aliqñ relatiue.vt.Geñ.48.Qui maior natu erat.Iob.41.Nō quasi crudelis suscitabo eū.pro quo hebrei le.Nō ē crudelis qui suscitet eū.Pōitur ēt pro sed. Ios. 17.Sed transibis ad mōtē.Ponitur ēt pro quāuis. vt in eo. Quē dicis ferreos habere curr9 & esse fortissimū.Pro quo he.le.Quāuis curr9 ferreos habeat & quāuis sit fortissim9. Et qñ ꝑponitur dictiōi אִם Im. & dicitur כִּי אִם Ci im. tūc ambe dictiones significāt nisi. Sed.quia si. Qđ si. Geñ.32. Nisi benedixeris mihi.Deut.16.Sed in loco quem elegerit domin9.Ps.1.Sed tanq̄ ventus quē proiicit vētus .Esa.59. Sed iniquitates vestre diuiserunt inter vos & deū vestrum. Hiere.37.Sed & si percusseritis omnē exercitū chaldeorū. 1.Reg.14.Quia si super ionathā filium meū factū est.Hiere.Si laueris te nitro.pro quo he.le.Quia si laueris te nitro.i.quāuis laueris te nitro.Threñ.3.Quia si abiecit:& miserebitur.& aliquādo preponitur ei lr̄a he.& dicitur הֲכִי Hachi.& est dictio dubitatiua.i.num quia.nūquid.vt Geñ.29 Num quia frater meus es gratis seruies mihi. 2. Reg.9. Putas ne est aliquis q remāserit de domo saul.i.nūquid est aliquis.Iob.6.Nunquid dixi afferte mihi.Reperitur ēt affirmatiue pro iuste siue vtiq;.Geñ.27.Iuste vocatū est nomē eius iacob.2.Reg.23.Et inter tres nobilior.Pro quo he.le. Et de tribus vtiq; nobilior.

כִּיד Chid.interitus.interfectio.Iob.21.Videbunt oculi ei9 interfectionē suā.& inde כִּידוֹן Chidō.i.clype9.scutū.hasta siue lancea:1.Reg.7.Et clypeus ereus tegebat humeros eius.Iob.39.Vibrabit hasta & clypeus. Hiere. 50. Arcū & scutū apprehēdāt.Significat ēt lāceā siue hastā. vt Iob.41. Et deridebit vibrātē hastā. Ios.8.Leua clypeū qui in manu tua est.Pro quo he.le.Extende lanceā siue hastā que in manu tua est.Et sic est in translatione chaldaica.s.hastam. Potest etiam legi sicut est in littera nostra.

כִּיל Chil.fraudulentus.& additur in fine lr̄a iod. & dr̄ כִּילַי Chilai.Esa.32. Nec fraudulētus vocabitur maior.& in eodem.Fraudulenti vasa pessima.Hebrei vero dicunt ꝙ significat auarum siue parcum.

כִּים Cim.nomē stelle vel cōstellationis stellarum. & additur he in fine: & dicitur כִּימָה Cima:pro quo beat9 Hieronymus trāstulit Hyadas: siue pliadas.Iob.9.Qui fecit arcturū & oriona & hyadas & interiora austri. & in eo.38. Nūquid cōiungere valebis micātes stellas pliadas.In alio vero loco traduxit arcturū.Amos.5.Facientē arcturū & orionē & cōuertētem in mane tenebras.& aliqui hebrei dicunt ꝙ sunt septem stelle in fine signi arietis.

כִּיס Cis.marsupiū.saccul9.Deut.25.Nō habebis in sacculo tuo diuersa pondera.Et pro pōdere ponitur in hebreo lapis.Prouer.1.Marsupiū vnū sit oīum nostrū. & in eo.16. Et opera eius lapides sacculi.Debet legi sacculi.i.oīa pōdera sacculi.Nā vt supra dictū est in hebreo aliqñ ponitur lapis pro pondere.Esa.46.Qui confertis aurum de sacculo.

כֵּיף Ceph.petra.saxū.rupes.Iob.30. In cauernis terre. vel sup glareā.pro quo he.le.In cauernis terre & petrarū. Hiere.4.Et ascenderunt rupes.& inde in euāgelio cephas interpretatur petra.Iohānis.1.Tu vocaberis cephas qđ interpretatur petrus.vnde petrus dicitur a petra.

כִּיּוֹר Ciior.cōcha.siue labrū.i.vas in quo erat aqua ad lauādum.Exo.30.Facies & labrū eneū cum basi sua. Et in eo.38. Fecit & labrū eneū cum basi sua.2.Paralip.4. Fecit quoq; cōchas decem.Pōitur ēt pro lebete.1.Reg.2.Et mittebat eam in lebetem.Significat ēt כִּיּוֹר Ciior fornacē vel caminū.Zach.12.Sicut caminū ignis in lignis.& ide כִּירַיִם Ciraim.i.instrumētū in quo sustentātur olle ad ignem posite.Pro quo beat9 Hieronym9 trāstulit.Chytropodes. Leuit.11.Siue clibani siue Chytropodes destruentur.

כָּכָה Cacha.Sic.Ita.De quo vide supra in dictiōe כֹּה Co.

כִּכָּר Cicar.torta.massa.talentū.De q̄ vide infra post dictionem כַּר Char.

כֹּל Col.omnis.totus.vniuersus.& est communis generis & vtriusq; numeri.De quo vide in dictione sequenti.

כָּלַל Calal.cōplere.cōsumare.perficere.Ezech.27.Ipsi cōpleuerūt pulchritudinē tuam.& inde כָּלִיל Celil.siue כָּלִיל Calil.i.totū.cōsumatū.pfectū. itegrū.Exo.28. Facies & tunicā superhumeralis totā hyacīthinā.1. Reg.7. Holocaustū integrū dño.Threñ.2.Heccine est vrbs quā dicūt pfecti decoris. Ezech.15.Quia perfecta erat in decore meo. & in eo.18.Perfectus decore.Ponitur ēt pro totali combustiōe aut pro holocausto.Leuit.6.Et tota cremabitur in altari.& in eo. Oīe eñ sacrificiū sacerdotum igne consumetur.Deut.13.Et cum ipsa ciuitate succēdes:ita vt vniuersa cōsumas.Iudi.20.Et flāmas in sublime ferri. Pro quo he. le. Et ecce ascēdit totalis exustio ciuitatis vsq; ad celū. Pōitur etiā pro holocausto.Ps.50. Tūc acceptabis sacrificiū iustitie oblationē & holocaustū.Itē כָּלִיל Calil.i.penitus.totaliter.Esa.2.Et idola penitus cōterentur.& inde מִכְלֹל Michlol.i.vestis varia seu multifariā.Ezech.23.Indutis veste varia.& in eo.27.Ipsi negociatores tui multifariā.& ide מִכְלָל Michlal.i.species pulchritudo oīmoda. Ps.49.Ex sion species decoris ei9.Sed beatus Hieronym9 in psalterio iuxta he.ve.trāstulit.De siō pfecto decore.& inde כְּלוּל Chelul.pro quo btūs Hieronymus trāstulit.Desponsationem. Hiere.2.Et charitatē despōsationis tue. & inde כַּלָּה Cala.i. sponsa siue nurus.Cāti.4.Quā pulchre sunt māme tue soror mea spōsa.Esa.49.Et circūdabis tibi eos sicut spōsa.Significat ēt nurū. vt Geñ.38.Nesciebat eñ ꝙ nurus sua eēt. 1.Reg.4.Nur9 aūt ei9 vxor phinees. Ezech.22.Socer nurū suā polluit.Mich.7.Nurus cōtra socrū suā.& ide כֹּל Col.i. oīs.totus.cūctus.vniuersus.& est cōmunis gñis & vtriusq; nūeri.Geñ.1. Viditq; deus cūcta que fecerat. & in eo.2. Ex omni ligno paradisi comede.& in eodem.3.Et terram comedes cunctis diebus vite tue.& in eodem.4. Omnis qui

occiderit cain. & in eodem.24.Ex omnibus bonis ei9portans secum. & in eodem.41.Omnesq; prouincie veniebāt in egyptum. Exo.24.Omnia que locutus est dominus faciemus. & in eodem.33.Ego ostendam tibi omne bonum meum. Leuit.2.Ac totum thus. Deut.6.Diliges dominum deū tuum ex toto corde tuo.4.Reg.8. Et omnia bona damasci.i.ex oībus bonis damasci. Ester.5. Cum hec oīa habeam. Ps.1,Et oīa quecūq; faciet prosperabūtur. Ps.13. Oēs declinauerūt. Ps.118.Quoniā oīa seruiūt tibi. & in eo. Clamaui in toto corde meo. Ps.150. Oīs spūs laudet dñm. prouer.4.Et vniuerse carnis sanitas. & i eo.10.Et vniuersa delicta operit charitas. & in eo. Vniuersa propter semetipm operatus est dñs. Hiere.1.Et vniuersa que mandauero tibi loqueris. Itē pōitur pro quicquam vel pro aliquid. Leuit. 3.Nec sāguinem nec adipem oīno comedetis.i.nec quicq̄ sanguinis vel adipis comedetis.4.Reg.4.Non habeo ancilla tua quicq̄ in domo. Et aliquando significat nullum siue nihil.s.cum precedenti negatione vel sequenti. Exo.20 Non facies omne opus in eo.i.nullū opus facies in eo. Nu. 10.Nihil aliud respiciunt oculi nostri nisi man.2.Reg.12. Pauper autem nihil habebat omnino. & in lingua chaldaica scribitur cū aleph in fine & dicitur כֹּלָּא Cholla. Dañ.2. Quomodo ferrum cōminuit & domat omnia. & componitur cum pronominibus hoc modo כֻּלִּי Culli.i.totus ego כֻּלְּךָ Cullech.i.totus tu. כֻּלּוֹ Cullo.i.totus ille siue omnis ille. כֻּלָּנוּ Cullanu.i.omēs nos. כֻּלְּכֶם Culleche.i.omnes vos כֻּלָּם Cullam.i.omnes illi siue vniuersi illi. Et aliquādo scribitur cum he & dicitur כֻּלָּהֶם Culaham.i.omēs ipsi aut vniuersi illi.2.Reg.23.Quasi spine euellentur vniuersi.i.vniuersi illi. & in genere feminino mutat mem in nun. & dicitur כֻּלָּן Cullan.i.omnes ille. Scribitur etiam aliquādo cum he in fine. & dr̄ כֻּלָּנָה Cullana. Geñ.42. In me hec omīa mala reciderunt. & aliquando scribitur cum duplici he. Et dicitur כֻּלָּהֵנָה Cullahana.3.Reg.7.Fusura vna & mensura sculpturaq; consimili. pro quo hebrei legunt. Fusura vna & mensura vna & sculptura vna omnibus illis. & Inde מִכְלוֹת Mechloth. Pro quo beatus Hieronym9 transtulit omia.2. Paralip.4. Omnia de auro purissimo facta sunt. & aliqui hebrei dicunt ꝙ significat vasa. De quo vide infra in dictione כָּלָה Cala.

כָּלָא Cala. prohibere. vetare. cessare. claudere. Geñ.8. Et ꝓhibite sunt pluuie de celo. Exo.36. Sicq; cessatum est a muneribus offerendis. Pro quo hebrei legunt. Et prohibit9 est popul9 ab oblatione.i.a muneribus offerendis. Nu. 11.Domine mi moyses prohibe eos. Ps.39.Ecce labia mea non prohibebo. & in eodem. Tu autem domine ne lōge facias miserationes tuas a me. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit. Tu domine non prohibebis misericordias tuas a me. ps.87.Traditus sum & nō egrediebar. Pro quo beatus Hieronymus trāstulit. Clausum & non prodeuntem. Ps.118.Ab omni via mala prohibui pedes meos. Hiere.32.Et hieremias propheta erat clausus in atrio carceris qui erat in domo regis iuda. Et sequitur in hebreo. Clauserat enim eum sedechias rex iuda. Aggei.1. propter hoc super vos prohibiti sunt celi ne darēt rorem: & terra prohibita est ne daret germen suū. & inde כֶּלֶא Cele siue כְּלוּא Calu.i.clausura siue carcer. Esa.42. De domo carceris sedentes in tenebris. & in eodem. Et in domibus carcerum absconditi sunt. Hiere.37.Ipse enim prepositus erat sup carcerē. & in eo. Quia misistis me in domū carceris. & in eo.52.Et eduxit eū de domo carceris. & in eo. Et mutauit vestimēta carceris eius. & inde מִכְלָא Michla.i.ouile siue caula vbi pecora clauduntur. Ps.77. Et sustulit eum de gregibus ouiū. Pro quo hebrei le. Et tulit eū de caulis siue de ouilibus ouium. Scribitur ēt cū he in fine loco aleph. vt Abach.3. Abscindetur de ouili pecus. & inde כִּלְאַיִם Cilaim.i.mixtim: siue mixtio duarū specierū vel diuersarum rerū. Leuit.19. Iumenta tua nō facies coire cū alterius generis animantib9: agrum tuū non seres diuerso semine: veste q̄ ex duob9 texta est non indueris. Pro quo he.le. Iumētum tuū nō facies coire mixtione: agrū tuū non seres mixtione. & vestis mixtim.s.de lana & lino contexta nō ascendat sup te. Vbi in hebreo ter ponitur predicta dictio. Et beatus Hieronymus transtulit sensum.

כֶּלֶב Cheleb. canis. Exo.11. Apud oēs aūt filios israel non mutiet canis. Deut.23. Nec precium canis.1. Reg.17. Nunquid ego canis sum. & in plurali כְּלָבִים Chelabim. Ps. 21.Quoniā circūdederūt me canes. Esa.56. Et canes muti nō valētes latrare. Item כְּלוּב Chelub.i.canistrū. Beatus Hieronymus trāstulit vncinū. Amos.8. Et ecce vncinus pomorū. Significat etiā locū ex virgultis cōtextū in quo aues seruantur vel capiuntur. Pro quo beatus Hieronymus trāstulit decipulā. Hiere.5. Sicut decipula plena auib9. Est ēt כָּלֵב Caleb nomē propriū viri. Nu.13. De tribu iuda caleb filiū Iephone. & inde כָּלִבִּי Calibi.i.vir de gñe caleb.1. Reg. 25. Erat aūt de gñe caleb.

כָּלָה Cala. perficere. cōplere. cōsumare. finire. cessare. cōsumere. delere. disperdere. deficere. expectare: seu desiderare. prohibere. Geñ.2. Igitur perfecti sunt celi & terra. & in eo. Cōpleuitq; deus die septimo opus suū. & in eo.28 Vtrū clamorē qui venit ad me ope cōpleuerint. & in eo.24 Cūq; ille bibisset. pro quo he.le. Et cōpleuit dare ei potum & in eo. Donec cūcti bibant. Pro quo he.le. Donec cōpleāt vel perficiāt bibere. & in eo.41. Igitur trāsactis septē vbertatis annis. Pro quo he.le. Et cōpleti siue finiti sunt septem vbertatis anni. Exo.5. Cōplete opus vestrū. & in eo.39. Perfectū est igitur omne op9 tabernaculi. Nu.7. In die quo cōpleuit moyses tabernaculū. Deut.26. Qñ cōpleueris decimā cūctarū frugū.1. Reg.20. Scito quia cōpleta est malitia eius.3. Reg.8. Cūq; cōplesset salomō orās.2. Paralip.7. Cōpleuitq; salomon domū dñi. Iob.36. Cōplebunt dies suos in bono. Ps.71. Defecerūt hymni dauid filii iese. pro q̄ beatus Hieronymus in psalterio iuxta he.ve. transtulit. Cōplete sunt orationes dauid filii iese. Hiere.8. Finita est estas. & in eo.43. Factū est aūt cū cōplesset hieremias loquens ad populū. & in eo:44. Donec penit9 cōsūmātur. Ezech.43 Eo ꝙ cōsumpsi eos in ira mea. Itē significat cessare. Nu.27 Vt qescāt q̄rele eorū a me.i.vt cesset vl̄ finiātur.2. Reg.14. Cessauitq; rex dauid ꝑsequi absalō. Itē significat disꝑdere aut delere vel cōsumere. Exo.33. Ne forte disꝑdā te in via. Nu.16. Vt eos repēte disꝑdā. & in eo.25. Vt nō ipe delerem filios isrl̄. Iob.7. Et cōsūpti sūt absq; vlla spe. Ps.73. De medio sinu tuo in finē. Pro q̄ btūs Hieronym9 in psalterio iuxta he.ve. trāstulit. Ad mediū sinū tuū cōsumēs. Ps.118. Paulomin9 cōsumauerūt me in terra. Esa.10. Et consumabitur indignatio. & in eo.49. Fortitudinē meā cōsumpsi. Hiere. 14. Et ego cōsumā eos. & in eo.16. Et gladio & fame consumētur. & in eo.49. Donec cōsumā eos. Malach.3. Et vos filii iacob nō estis cōsumpti. & aliqñ scribitur cū aleph in fine loco he. Dañ.9. Vt cōsumatur preuaricatio. Itē significat deficere. Deut.28. Et deficientib9 ad cōspectū eorum tota die.3. Reg.17. Hydria farine nō deficiet. Ps.68. Defecerunt oculi mei dum spero in deum meū. Ps.70. Cum defecerit virtus mea ne derelinquas me. Ps.118. Defecit in salutari tuo anima mea. & in eodem. Defecerunt oculi mei in eloquium tuum. Hiere.14. Defecerūt oculi eorū. Threñ.3. Quia non defecerunt miserationes eius. Item significat expectare vel desiderare. Iob.31. Et oculos vidue expectare feci. Ps.83. Concupiscit & deficit aīa mea in atria dñi. ꝓ quo he.le. Concupiscit & desiderat anima mea ad atria domini siue in atria dñi.2. Reg.14. Cessauitq; rex dauid persequi absalom. pro quo he.le. Et desiderauit dauid egredi ad Absalom. Potest ēt intelligi sicut est in littera nostra. vt supra dictū est. Item significat prohibere siue claudere. vt Geñ.23. Nullusq; te ꝓhibere poterit.1. Reg.6. Vitulosq; earum concluserunt domi.i.ꝓhibuerunt exire. Et in eo.25. Que ꝓhibuisti me hodie ne irē ad sanguinē. Et aliqñ scribitur cū aleph loco he. vt. ps.118. Ab omni via mala ꝓhibui pedes meos. & de hoc vide supra in dictione כָּלָא cala. cum aleph in fine. & inde כָּלָה cala.i.consumatio. Esa.10. Cōsumationem enim & abbreuiationē dñs deus exercituum faciet. Ezech.11. Consumationē tu facis. Soph.1. Quia cōsumationē cū abbreuiatione faciet. Ponitur ēt aduerbialiter.i.cōsumate siue perfecte. vt Exo.11. Post hec dimittet vos & exire compellet. pro quo he.le. Post hec dimittet vos & cū dimiserit cōsumate siue perfecte eiiciet vos hinc. & ē sensus sicut in lr̄a nostra. & aliqñ scribitur cum tau in principio & dicitur תִּכְלָה Thichla.i.cōsumatio. ps.118. Omnis cōsumatiōis vidi finem. scribitur ēt cū tau i fine & dicitur. תַּכְלִית Thachlith.i.finis siue cōsumatio. vt Iob.28. Et vniuersorū finē ipe cōsiderat. Ps.138. ꝑfecto odio oderā illos i.fine vel cōsumatiōe odii oderam illos. & inde כִּלָּיוֹן Cilaion.i.consumatio. Esa.10. Consumatio abbreuiata inundabit iustitiā. & inde כְּלִי Cheli.i.vas siue instrumētū. Arma. ornamentū. vestis. Geñ.24. Prolatisq; vasis argenteis & aureis: ac vestibus dedit ea rebece. Exo.22. Si quis comēdauerit alicui pecuniā aut vasa. Et in eo.25. Omne pōdus candelabri cū vniuersis vasis suis habebit talentum auri. Leuit.6. Vas fictile in quo cocta est confringetur: ꝙ si vas eneū fuerit. Et in eo.15. Et vbicūq; sederit. pro quo he.le. Et oē vas in quo sederit.i.oīs sedis vel sella aut instrumentum in quo sederit. & in eo. vas fictile cōfringetur. & i eo. Vas aūt ligneū lauabitur aqua. Nu.19. Et mittet aquas viuas sup eos in vas. & in eo.35. Si quis ferro percusserit. ꝓ q̄ he.le. Si quis vase ferreo.i.instrumento ferreo percusserit. Et in eo. Si ligno percusserit. Pro quo hebrei legunt. aut si vase ligneo.i.instrumento ligneo percusserit. Deut.23. Foras autem ne feras tecum. pro quo hebrei legunt. Et in vase tuo ne reponas. sed beatus hieronymus transtulit sensū. Estér.1. Et aliis atq; aliis vasis cibi inferebantur. Ps.2. Et tanq̄ vas figuli confringes eos. Esa.22. Omne vas paruulum a vasis craterarum vsq; ad omne vas musicorū.i.istrumentum musicum. Et in eo.32. Fraudulenti vasa pessima sunt. & in eodem.54. Omne vas quod fictum est cōtra te. Significat etiam arma. Geñ.27. sume arma tua. & i eodē. 49. Vasa iniquitatis bellantia.i.arma iniquitatis. Pōitur etiam pro veste. vt Deut.22. Non inductur mulier veste virili. Esa.61. Et quasi sponsam ornatam monilibus suis. pro quo hebrei legunt. Et quasi sponsam ornatam vasis suis.i. vestimentis vel ornamentis suis. Et etiam instrumenta cuiuscūq; rei dicūtur in hebreo vasa eius. vt Ps.70. confitebor tibi in vasis psalterii. Esa.13. Dominus & vasa furoris eius. Zach.11. sume tibi vasa pastoris stulti. & inde מִכְלוֹת Michloth.i.vasa secundum hebreos.2. Paralip.4. Omnia de auro purissimo facta sunt. pro quo he.le. vasa de auro. potest etiam signare oīa sicut est in littera nostra. de quo vide supra in dictione כָּלַל Calal. & inde כְּלָיוֹת Celaioth.i.renes siue renūculi. Leuit.3. Et duos renes. & in eo. Et reticulū iecoris cū renūculis. Iob.10. reposita ē hec spes mea in sinu meo. pro quo he.le. Cōsumati siue ꝑfecti sunt renes mei i sinu meo. De quo vide Burgeñ. in additiōibus sup ꝑdicto loco. ps.15. Increpuerūt me renes mei. Ps.25. Vre renes meos & cor meū. ps.138. Quia tu possedisti renes meos. Hiere.11. Qui ꝓbas renes & corda. & solū inuenitur in nu. plu. Ponitur ēt ꝓ medulla. Deut.32. Cum medulla tritici. Et dicūt hebrei ꝙ ponitur ibi pro granis tritici: eo quod in figura assimilantur renibus. Item כַּלָּה Calla.i.spōsa. siue nurus. De quo vide supra in dictione כָּלַל Calal.

כֶּלַח Calach. Seniū vel senecta. beatus hieronymus transtulit. abūdātiā.s.dierū: qđ est idem qđ senecta. Iob.5. Ingredieris i abūdātia sepulcrū. & i eo.30. Et vita ipa putabātur idigni.i.lōgiori vita. ꝓ quo he.le. sup ipos ꝑiit senecta.

כִּלְכֵּל Cilcal. sustinere. sustentare. Enutrire. De quo vide supra in dictione כּוּל Chol.

כָּלַם Calā. erubescere. revereri. cōfundi. siue cōfūdere. molestare. Nu.12. Nōne debuerat saltē septē diebus rubore suffundi.1. Reg.20. Eo qđ confudisset eū pater suus.2. Reg.10. Erāt enī viri cōfusi turpiter. Iob.11. A nullo cōfutaberis.i.cōfūderis. ps.39. Et reuereātur qui volūt mihi mala. ps.73. Ne auertatur humilis factus confusus. Hiere.3 noluisti erubescere. Et in eo.6. Et erubescere nescierunt. & in eo.14. Cōfusi sunt & afflicti. pro quo he.le. Cōfusi sunt & erubuerūt. & in eo.31. Cōfusus sū & erubui. Ezech.36. Confundemini & erubescite. Itē significat molestare.1. Reg.25 Nunquā eis molesti fuimus. & in eo. boni satis fuerunt nobis & nō molesti. Iudi.18. Et nullo eis penitus resistente.i. nullo molestante. & īde כְּלִמָּה Celimma.i.verecūdia. cōfusio. opprobriū. ps.68. Operuit cōfusio faciē meā. Prouer. 18. Stultū se esse demōstrat & cōfusione dignū. Hiere.20. Opprobrium sempiternū. quod nulla obliuiōe delebitur. Esa.50. Faciem meā non abscondi ab increpantibus. pro quo he.le. Faciem meā nō abscondi ab opprobriis vel cōfusiōibus. vbi ponitur כְּלִמּוֹת Celimmoth in nūero plurali.

כֵּלָף Celaph. Instrumentum dolatorium. Et solum inuenitur in numero plurali.s. כֵּלַפּוֹת Celaphoth. Ps.73. In securi & ascia deiecerūt eā. Pro quo beatus hieronym9 in psalterio iuxta hebraicam veritatē transtulit. bipenni et dolatoriis deraserunt.

כַּמָּה Cama. Desiderare. Cōcupiscere. quādo. quod. siue quātum. Ps.62. Quā multipliciter tibi caro mea. Pro quo beatus hieronym9 in psalterio iuxta hebraicā veritatem transtulit. Desiderauit ad te caro mea. Significat ēt quādo. aut quot. Ps.34. Dñe quādo respicies. Ps.118. Quot sunt dies serui tui. Iob.13. Respōde mihi quātas habeo iniquitates. Zach.2. Et videam quanta sit longitudo eius & quanta latitudo eius.

כְּמוֹ Cemo. sicut. tanq̄. Iob.19. Quare ꝑsequimini me sicut deus. ps.28. Et comminuet eas tanq̄ vitulū libani. ps.57. sicut cera que fluit auferentur. Et in eo. Sicut viuentes sic in ira. ps.62. Sicut adipe & pinguedine repleatur aīa mea. & cōponitur cū ꝓnominibus hoc modo כָּמוֹנִי Camóni.i.sicut ego. כָּמוֹךָ camócha.i.sicut tu.3. Reg.22. sicut ego sum ita & tu. pro quo he.le. sicut ego sicut tu. Esa.38. sicut ego hodie. כָּמוֹהוּ Camóhu. sicut ille. Exo.9. qualis nō fuit in egypto. ꝓ quo he.le. Sicut ille nō fuit in egypto. כָּמוֹנוּ Camonu.i.sicut nos. Geñ.34. Si volueritis esse similes nostri.i.sicut nos. כְּמוֹכֶם Cemochem. sicut vos. Iob.12. Et mihi est cor sicut & vobis. כְּמוֹהֶם Cimohem sicut illi.

כּוּמָז Cumaz. Ornamentū muliebre. Beatus hieronymus transtulit Murenulas. Nu.31. Dextralia ac murenulas.

כַּמֹּן Camon. cyminū. Esa.28. Seret git & cyminū sparget Et i eo. Nec rota plaustri super cyminū circuibit. Item

מִכְמָן Michmā.i.thesaurus absconditus. Dañ.11. Et dominabitur thesaurorum auri & argenti.

כָּמַס Camus.reconditum siue absconditũ. Deut. 32. Nõne hec cõdita sũt apud me.& solũ iuenitur ĩ pdicto loco.

כָּמַר Camar.incalescere.exurere.cõmotum siue cõturbatũ esse. Geñ. 43. quia cõmota sunt viscera eius. Pro quo he.le. Quia incaluerũt miseratiões eius: siue commote sunt miserationes eius. Threñ.5. Pellis nr̃a quasi clibanus exusta est. Osee.11. Pariter cõturbata est penitudo mea.i.cõmota ẽ penitudo mea. Item כֹּמֶר Camar.i.edituus siue minister templi vel altariũ. Et solũ inuenitur in nu. plu. s. כְּמָרִים Gemarim. Osee.10. Et editui eius super eũ exultauerũt. Soph. 1. Et noĩa edituorũ cũ sacerdotibus. Põitur ẽt pro aruspicibus. vt. 4. Reg. 23. Et deleuit aruspices quos posuerunt reges iuda. Item מִכְמָר Michmar.i.rete aut retiaculũ. siue illaqueatũ. p̃s.140. Cadent in retiaculo eius peccatores. Esa. 51. Sicut orix illaqueatus. Abach.1. Et congregauit in rete suũ. Scribitur ẽt cũ tau ĩ fine & dicitur מִכְמֹרֶת Michmóreth Esa.19.& expandentes rete super faciem aquarum.

כֵּן Cen.sic.ita. De quo vide supra in dictione כון Cun. Item כִּנִּים Cinim.i.cinifes. Exo.8. Et sint cinifes in vniuersa terra egypti. Et solũ iuenitur ĩ nu.plu.& in p̃dicto loco. Scribitur ẽt sine iod & dr̃ כִּנָּם Cinam. vt in eo. Et facti sunt cinifes in hominibus & in iumentis.

כָּנָה Chana. Equare.assimilare. Iob.32. Et deũ homini nõ equabo. Esa. 44. Et ĩ noĩe israel assimilabitur. hebrei tñ dicũt ꝙ sigñat cognominare. vnde in p̃dicto loco ĩpi legunt. Et in noĩe israel cognominabitur. Et in eo. 45. Assimilaui te & nõ cognouisti me. pro quo he.le. Cognominaui te.& nõ cognouisti me. Ponitur ẽt p̃ subsistere. Iob.32. Nescio enĩ quãdiu subsistã.& ẽt in predicto loco he.le. quia nescio cognominare. potest ẽt deriuari a dictiõe כון Cun: que sigñat firmare vel subsistere sicut est in littera nostra. vel a dictiõe כַּנָּה Cana que sigñat sedẽ vel basim aut radicẽ

כְּנָוָת Cenauath. in lingua chaldaica sigñat cõsiliũ siue cõsiliatorẽ. Esdre. 4. Et reliqui qui erant in consilio eorum. Et in eodem. Et reliqui cõsiliatores eorũ.& dicũt hebrei ꝙ significat cetum seu congregationem hominum.

כְּנֵמָא Cenema. in lingua chaldaica significat huiuscemodi. siue taliter. aut hoc modo. Esdre. 4. Scripserunt epistolam vnã de ierusalem huiuscemodi. Et in eodem. 5. Et ita diximus eis.i.taliter.& in eo. Huiuscemodi autẽ sermonem responderunt nobis.

כָּנַס Canas. congregare. colligere. coaceruare. 2. Paralip. 22. Et precepit vt cõgregarentur omnes proselyti. Ester. 4. Vade & congrega omnes iudeos. Ps. 32. Cõgregãs sicut in vtre aquas maris. p̃s. 146. Dispersiones israel congregabit. Eccl's. 2. Coaceruaui mihi argẽtũ & aurũ. Et in eo. 3. Et tempus colligendi lapides. Esa. 28. Et palliũ breue vtrũq; operire non potest. pro quo hebrei legunt. Et pallium breue cum colligitur. idest cum colligitur ad operiendum vnum non potest alium operire. Vnde beatus hieronymus transtulit sensum. Inde מִכְנְסֵי Michnese. idest femoralia seu feminalia. Exo. 28. Facies & feminalia linea. Leuit. 16. Feminalibus lineis verenda celauit. Ezech. 44. Et feminalia linea erunt in lumbis eorum. Et solum inuenitur in numero plurali.

כָּנַע Canaa. Humiliare. conterere. erubescere. reuereri. vt Iudi. 3. Humiliatusq; est moab in die illo sub manu israel.& in eo. 4. Humiliauit ergo deus in die illo iabin regẽ Canaã. Iudi. 8. Humiliatus est aũt madiã corã filiis israel. 3. Reg. 21. Nõne vidisti humiliatũ Achab corã me: quia igitur humiliatus est. 2. Paralip. 33. Et quia humiliati sunt auersa est ab eis ira dñi. Et in eo. Et egit penitentiã valde corã deo.i.humiliatus est corã deo valde. Nee. 9. Et humiliasti corã eis habitatores terre. p̃s. 106. Et humiliatum est in laboribus cor eorũ. Itẽ significat cõterere. Deut. 9. Qui cõterat eos. sigñat ẽt erubescere vel reuereri. Leuit. 26. Donec erubescat incircũcisa mens eorũ. 2. Paralip. 33. Et non est reueritus faciẽ dñi sicut reueritus est Manases pater ei9 Itẽ כְּנַעַן Cenáan. nomẽ propriũ viri. s. filii Cham. Geñ. 10. Filii aũt cham chus & Mesraim & phut & canaã.& ab eo dicta est terra canaã. Geñ. 11. Vt irent in terrã canaã. p̃s. 104. Tibi dabo terrã canaã. Et inde כְּנַעֲנִי Cenaani.i. cananeus. vt Geñ. 13. cananeus & pherezeus habitabant in terra illa. Et in eo. 38. Filiam hominis cananei. sigñat ẽt mercatorẽ vel negociatorẽ aut institorem. vt Iob. 40. Et diuident illũ negociatores. Esa. 23. Institores eius ĩclyti terre. Zach. 14. Et nõ erit mercator vltra in domo dñi. Vnde illud qđ habetur Prouer. 31. cingulum tradidit cananeo. hebrei legũt. Et cĩgulũ tradidit mercatori vł negociatori. & Ezech. 17. Et trãsportauit eã in terrã canaã. Quod hebrei exponunt in terra negociationis vel mercationis. vnde subditur in vrbe negociatorũ posuit eũ. Osee. 12. Canaã in manu eius statera dolosa. pro quo he.le. Mercator seu negociator in manu eius statera dolosa. Vnde beatus hieronymus in suis explanatiõibus super p̃uerbia. capitulo vltimo sic ait. Bene etenim nomine canaã qui gentiliũ populũ p̃ceauit & interpretatur cõmutator cõuersa ad fidem gentilitas designatur: que felicissima comutatiõe a vitiis ad virtutes: a diabolo transmigrauit ad xp̃m. Hec hieronymus. Inde כִּנְעָה Cinaa.i.mercatio seu negociatio. Hiere. 10. congrega de terra confusionem tuam. pro quo he.le. congrega de terra negociationẽ tuã.i.substantiã tuã. Vnde beatus hieronymus super p̃dicto loco sic ait. precipitur ierusalem vt qđ quid habet foris substantie in vrbẽ munitissimã cõgreget: & lõge obsidioni paret alimẽta: cõgrega inquit & de foris & de terra hoc est de agris substantiã tuã siue confusionem. Quidquid enim habes cõfusione dignũ est. Hec hieronymus. Potest ẽt significare cõfusionẽ vel erubescentiam: sicut supra dictum est.

כָּנָף Canaph. Ala. penna. Angulus. ora. s. vestimenti. vt Exo. 19. Quomodo portauerim vos super alas aquilarum. Et in eo. 25. Expandẽtes alas & operientes oraculũ. Deut. 4. vel auiũ sub celo volantiũ. pro quo he.le. Omnis auis alate.i.habentis alas. Ruth. 2. Sub cuius confugisti alas. Iob. 39. Penna struthiõis similis est pennis erodii. Esa. 10.& non fuit qui moueret pennã.& in plu. כְּנָפַיִם chenaphaim. siue כַּנְפֵי chanphe. vt in aliquibus locis predictis: & Iob. 39. Expandet alas suas ad austrũ. Ps. 77. Penne colũbe deargẽtate. p̃s. 138. Si sumpsero pennas meas diluculo. Prouer. 1. Frustra aũt iacitur rete ante oculos pennatorũ. Zach. 5. Et sp̃us in alis earũ: & habebãt alas milui. Malach. 4. Et sanitas in pennis eius. Et est in hebreo cõis generis. vt patet in locis predictis. Inde verbum כָּנַף Canaph.i. auolare. Esa. 30. Et nõ faciet auolare a te vltra doctorem tuum. Item כָּנָף canaph.i.angulus. aut ora vestimẽti. Nu. 15. vt faciant sibi fimbrias per angulos quattuor palliorũ. Deut. 22 Per quattuor angulos pallii tui. Aggei. 2. In ora vestimenti sui. Põitur ẽt pro angulo vel fine aut extremo terre. Iob 38. Et tenuisti concutiens extrema terre. Esa. 11. A quattuor plagis terre. idest a quattuor angulis terre. Et in eodem 24. A finibus terre laudes audiuimus. Ponitur etiam pro templo. Dañ. 9. Et erit in templo abominatio desolatiõis.

כִּנּוֹר Cinor. cithara. Geñ. 4. Ipse fuit pater canentium in cithara & organo. Iob. 30. Versa est in luctum cithara

nostra. p̃s. 32. Confitemini dño in cithara. Ps. 56. Exsurge in psalterio & cithara.& in plu. כִּנֹּרִים Chinorim secundũ terminationẽ masculinorũ. siue כִּנֹּרוֹת Chinoroth. scđm terminationem femininorũ. 3. Reg. 10. Et citharas lyrasq; cantoribus. p̃s. 136. Suspendimus organa nostra. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he.ve. transtulit. suspendimus citharas nostras. Ezech. 26. Et sonitus cithararũ tuarũ non audietur amplius. Ponitur etiam pro lyris. 1. Paralip. 15. Cantores in organis musicorum nablis videlicet & lyris & cymbalis.

כְּנַשׁ Canas. in lĩgua chaldaica significat cõgregare. Dañ. 3. misit ad congregandos satrapas.

כֵּס Ces. solium. sedes. De quo vide infra in dictione כִּסֵּא Cise.

כָּסַס Casas. numerare. supputare. Et scribitur cũ simplici samech. Exo. 12. Iuxta numerũ aĩarum que sufficere possunt ad esum agni. pro quo he.le. Iuxta numerum vel supputationẽ aĩarũ vniuscuiusq; iuxta esum suum numerabitis sup agnũ.& inde מֶכֶס Méches.i.supputatio. vel numeratio. pro quo btũs hieronymus transtulit partem. s. numeratã vel supputatã. Nu. 31. Et separabis partẽ dño. Et in eo. E quibus in partẽ dñi supputate sunt oues sexcente. scribitur etiam cũ tau ĩ fine & dicitur. מִכְסַת Michsath. vt Exo. 12. Iuxta numerũ aĩarũ q̃ sufficere possint. Leuit. 27. supputabit sacerdos iuxta annorũ numerũ vsq; ad iubileum.

כִּסֵּא Cise. Soliũ. sedes. thronus. Geñ. 41. vno tãtũ regni solio p̃cedã te. Exo. 11. A primogenito pharaonis qui sedet in solio eius. 2. Reg. 3. Et eleuetur thronus dauid. 1. Paralip. 29. Seditq; salomõ in solio dñi. Iob. 26. Qui tenet vultum solii sui. Esa. 66. Celum sedes mea est. Hiere. 17. Soliũ glorie altitudinis a principio. Et aliqñ scribitur sine aleph & dr̃ כֵּס Ces. vt Exo. 17. Quia manus solius dñi. debet legi solii dñi. pro quo he.le. Quia manus sup soliũ dñi vel sup thronũ dñi. suple est. Et secundũ aliquos hebreos ĩ duobus locis scribitur cũ he in fine loco aleph: 3. Reg. 10. Qui habebat sex gradus. pro quo he.le. Sex gradus erat throno. Et in eo. Et sũmitas throni rotũda erat. Sed in libris hebraicis reperitur ẽt in predictis locis cũ aleph in fine. sicut in supradictis. Et in plu. כִּסְאוֹת Chisoth. Ps. 121. Quia illic sederũt sedes in iudicio: sedes sup domũ dauid. Item כֶּסֶא Cése.i.terminus siue dies constitutus vel insignis. p̃s. 80. In isigni die solẽnitatis nostre. Scribitur ẽt cũ he in fine loco aleph. pro quo btũs hieronymus diẽ plene lune trãstulit Prouer. 7. In die plene lune reuersurus est.& est idem. Nã apud hebreos dies insignis phase & tabernaculorũ erat in plenilunio.

כָּסָה Cisa. operire. coopire. celare. abscõdere. tegere. Geñ. 7. Opertiq; sunt oẽs montes excelsi. Et in eo. 25. At illa tollens cito palliũ suũ operuit se. Et in eo. 38. Operuerat enim vultũ ne agnosceretur. Exo. 15. Abyssi operuerũt eos. Et in eo. 40. Operuit nubes tabernaculũ testimonii. Nu. 4. Inuoluentq; eo arcam testimonii.i. operient. Et in eo. Cumq; inuoluerint Aaron et filii eius sanctuarium.i. operuerint. Et in eo. 9. Operuit illud nubes. p̃s. 31. Et iniustitiã meã nõ abscondi. Ps. 43. Cooperuit nos vmbra mortis. Ps. 71. Operuit mõtes vmbra eius. p̃s. 142. Ad te confugi. pro quo hebrei legunt. A te coopertus sum. vnde beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem. transtulit. A te protectus sum. Prouer. 10. Et vniuersa delicta operit charitas. Et in eo. 12. Qui aũt dissimulat iniuriã callidus est. Pro quo hebrei legunt. Qui autem celat iniuriam callidus est. Et est sensus sicut in littera nostra. Et ĩ eo. Homo versutus celat scientiã. Et in eo. 26. Qui operit odium fraudulenter. Eccl's. 6. Et obliuione delebitur nomen eius. Pro quo hebrei legunt. Et in tenebris nomen eius operietur. Esa. 23. Et vestiantur vsq; ad vetustatem.i. cooperiantur. Et in eo. 58. Cum videris nudũ opi eum. Hiere. 51 In multitudine fluctuũ eius operta est. Ezech. 16. Et opuisti illas. Et in eo. 18. Et nudũ opuit vestimẽto. Et in eo. 24. Vt possit operiri puluere. Et in eo. 30. Et ipsam nubes operiet. Et in eo. 31. Et operui eũ abysso. Et in eo. 32. Et operiam cum extinctus fueris celos. Et in eo. solem nube tegam. Et inde כְּסוּי Cesui.i.operimentum. velamẽ. Nu. 4.& operient rursum velamine hyacĩthinarũ pelliũ. Et in eo. Et extendet desuper operimentũ hyacĩthinarũ pelliũ. scribitur etiam cum tau in fine & dicitur כְּסוּת Cesuth. Geñ. 20. Hoc erit tibi in velamen oculorum. Exo. 22. Ipsum est enim solum quo operitur. Pro quo he.le. Ipsum est enim operimẽtum eius solum. Deut. 22. Per quattuor angulos pallii tui quo operiris. idest operimenti tui quo operiris. Iob. 24. Quibus non est operimentum in frigore. Et in eo. 26. Et nullũ est operimẽtũ p̃ditioni. Esa. 50. Et saccum ponã operimentum eorum. scribitur ẽt cum mem in principio & dicitur מִכְסֶה Michse. Exo. 26. Facies & operimẽtum aliud tecto de pellibus arietum rubricatis.& super hoc rursus aliud operimentum.

כָּסַח Casach. scindere. succidere. dirumpere. Ps. 79. succensa igni & suffosa. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatẽ transtulit. succensa igni & dirupta. Esa. 5. Et facta sunt morticinia eorum quasi stercora. pro quo he.le. Et facta sunt morticina eorum succisa vel dirupta. Et in eo. 33. spine congregate igni cõburẽtur. Pro quo he.le. spine succisse vel scisse igne comburentur

כָּסַל Casal. insanire. stultum vel insipientem esse. stulte agere. Hiere. 10. Pariter insipientes & fatui probabuntur. Et inde כְּסִיל Cesil. idest stultus. insipiens. p̃s. 48. Simul insipiens & stultus peribunt. Ps. 91. Et stultus non intelligit hec. p̃s. 93. Et stulti aliquando sapite. Prouer. 18. nõ recipit stultus verba prudentie. Et in eo. Os stulti cõtritio eius. Eccl's. 2. stultus in tenebris ambulat. Et in eo. 4. Stultus complicat manus suas. Et inde כֶּסֶל Cesel.i. stultitia. insipientia. vecordia. fiducia. spes. robur. fortitudo. Latus siue ilia. Iob. 8. Nõ ei placebit vecordia sua. p̃s. 48. Hec via illorum scandalum ipsis. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Hec via insipientie eorũ. scribitur etiam cũ he in fine & dicitur כִּסְלָה Chisla. p̃s. 84. Et in eos qui conuertuntur ad cor. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatẽ trãstulit. Vt nõ conuertãtur ad stultitiã. scribitur ẽt cum tau in fine & dicitur. כְּסִילוּת Cesiluth. Prouer. 29. Mulier stulta & clamosa. Item כֶּסֶל Césel.i.fiducia. spes. p̃s. 77. Et ponant in deo spem suam. Ponitur etiam pro robore vel fortitudine. vt Iob. 4. Vbi est timor tuus fortitudo & patientia tua. Et in eodem. 31. si putaui aurum robur meum. sed ẽt in predictis locis hebrei legunt spem vel fiduciam. Item כֶּסֶל Césel. idest latus. Iob. 15. Et de lateribus eius aruina dependet. Prouer. 3. Dñs enim erit in latere tuo. & in plurali כְּסָלִים Cesalim. idest latera siue ilia. vt Leuit. 3. cum adipe quo teguntur ilia. Et in eo. Cum adipe qui est iuxta ilia. Item כְּסִיל Cesil.i. sydus celeste. pro quo beatus hieronim9 transtulit oriona. vt Iob. 9. Qui facit arcturum & oriona. Amos. 5. Facientem arcturum & oriona. In alio vero loco pro כְּסִיל Cesil posuit arcturum. Iob. 38. Aut gyrum arcturi poteris dissipare. significat. ẽt splendorem. Esa. 13. Stelle celi & splendor earum.

כָּסַם Casam. tondere. Ezech. 44. sed tondentes attondẽt

capita sua. Item כֻּסֶּמֶת Cusémeth.i.far.genus frumēti.Exo 9.Triticū aūt & far nō sunt lesa.Declinatur etiā pl'r. כֻּסְּמִים Cusemim.pro quo beatus hieronymus transtulit viciam. Ezech.4.Milium & viciam.

כָּסַף Casaph.cōcupiscere.desiderare.Geñ.31. Et desiderio erat tibi domus patris tui.pro quo he.le.Quia desiderio desiderasti ad domū patris tui.ps.16.Susceperunt me sicut leō paratus ad predā.ꝑ quo beatus hieronym⁹ in psalterio iuxta he.ve.transtulit.similitudo eius quasi leonis desiderantis pdā.Ps.83.Cōcupiscit & deficit anima mea in atria dñi.Iob.14.operi manuū tuarū porriges dexteram. pro quo he.le.opi siue ad opus manuū tuarū concupisces vel desiderabis.Et ide נִכְסָף Nichsaph.i.desiderabilis siue amabilis.Soph.2.Conuenite congregamini gens nō amabilis.i.nō desiderabilis.& ide כֶּסֶף Cesepħ.i.argētū.pecūia. Geñ.13.Erat aūt abram diues valde in possessiōe auri & argēti.Iob.3.Qui replent domos suas argēto.ps.11.Argētū igne examinatū.ponitur ēt ꝑ nomine adiectiuo.s.pro argēteo.vt Geñ.44.Gyphum meū argēteum.Exo.3. Vasa argentea & aurea.Itē ponitur pro pecunia seu moneta:vt Geñ.23.Pecunia digna tradat eā mihi.Exo.22.Si quis commēdauerit alicui pecuniā.Leuit.25. Pecuniā tuā nō dabis ei ad vsurā.Eccl's.10.pecunie obediūt oīa.Inuenitur ēt ī numero plurali.Geñ.42.Et reponerēt pecunias singulorum in sacculis.& in lingua chaldaica dicitur כְּסַף Cesaph. siue כַּסְפָּא Caspa.i.argentū.Dañ.2.pectus & brachia de argento.Et in eo.Et argentum & aurum.

כֶּסֶת Cesath.puluillus.Ezech.13. Ve qui consuunt puluillos sub omni cubitu manus.Et in eodem.Ecce ego ad puluillos vestros.

כְּעַן Cean in lingua chaldaica sigñat nunc siue mō. Dañ. 2.Et nunc ostende mihi que rogaui te.Item כְּעֶנֶת Ceeneth: aduerbiū est salutandi quod in epistolis ponebatur apud chaldeos sicut apud latinos dicitur salutē aut pacē dicere.Esdre.4.Et reliquis regionibus trans flumē in pace.Et in eo.Serui tui qui sunt trās flumē salutē dicunt.& in eo.7. Esdre sacerdoti & scribe legis dei celi doctissimo salutē. Et aliqñ scribitur siñe nun & dicitur כְּעֶת Ceeth.vt in eo.4.salutem dicens & pacem.

כָּעַס Caas.irasci.indignari.irritare.prouocare.s.ad iram. 2.Paralipo.16.Iratusq; est Assa aduersus videntem. Ps.111.Peccator videbit & irascetur.Et inde verbum secunde vel tertie cōiugatiōis.qđ sigñat iratū facere.siue irritare vel prouocare.s.ad irā.Deut.31.Vt irritetis eū inopa manuum vestrarū.& in eo.32.Et in abominatiōibus ad iracundiā cōcitauerūt.& in eo.Et irritauerūt in vanitatibus suis. Et in eo.Et in gēte stulta irritabo eos.1. Reg.1. Affligebat quoq; eā emula eius.pro quo he.le.Et ꝑuocabat siue irritabat eā emula eius.Et in eo.Et sic ꝑuocabat eā.i.ad iracūdiam cōcitabat.3.Reg.16.Vt me irritares. Et in eo. prouocātes dñm deū israel in peccatis eorū.4.Reg.16.Feceruntq; verba pessima irritātes dñm.Et in eo.21.Et irritaret eū. & in eo.23.Ad irritādū dñm.Ezech.32.Et irritabo cor populorū multorū.ponitur ēt pro irridere.vt Nee.4. quia irriserūt edificātes.i.ad irā prouocauerūt. & inde כַּעַס Caas.i. ira.furor.indignatio.irritatio.meror.Deut.31.sed propter irā inimicorū distuli.Iob.5.vtre stultū interficit iracūdia Et in eo.17.Caligauit ad indignationē oculus meus.ps.6. Turbatus est a furore oculus meus.prouer.17. Ira pris filius stultus.ponitur ēt ꝑ merore vel tristitia.vt.1.Reg.1. Ex multitudine doloris & meroris mei locuta sū vsq; in p̄sēs. scribitur ēt cū sin & pūcto ceboleth in fine.vt Iob.6. Vtinā appēderētur pctā mea qb⁹ irā merui.& ī eo.10.& multiplicas irā tuā aduersū me.pōitur ēt ꝑ cura.Eccl's.5.& in curis multis.& ī erūna atq; tristitia.& ī plu.כְּעָסִים ceasim.4.Re. 23.propter irritatiōes quibus ꝑuocauerat eū manasses.

כַּף Caph.pugillus.palma.idest vola manus. vel planta pedis.aut phiala.De quo vide in dictione sequenti.

כָּפַף Caphaph.curuare.incuruare.p̄s.56.īcuruauerūt aīam meā.p̄s.144.Et erigit oēs elisos.i.oēs curuos vel incuruatos.Beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve.trāstulit.& erigit oēs iacētes. scribitur ēt cū simplici pe. Esa. 58.Nūquid cōtorquere vt circulū caput suū.i. incuruare q̄si circulū caput suū.Mich.6.Curuabo genu deo excelso.ꝑ quo he.le.Curuabor deo excelso.pōt ēt subintelligi genu: sicut est in lr̄a nr̄a.Et inde כִּפָּה Cipa.pro quo btūs hieronymus transtulit incuruantē.Esa.9.Incuruātē & deprauantē. Hebrei tñ dicūt ꝙ sigñat ramū vel virgultū. eo qđ rami incuruantur versus terrā.vnde in p̄dicto loco ipi legūt. ramū & iuncū.& dicūt ꝙ per ramū & iūcū significātur fortes & imbecilles.Iob.15.& manus eius arescet.pro quo he.le. Et ramus eius nō virescēs.pōt ēt sigñare manū sicut est in lr̄a nostra.vt infra dicetur.Et in plu.כַּפּוֹת Capoth.pro quo beat⁹ hieronymus trāstulit spatulas.Leuit.23.spatulasq; palmarū & ramos ligni.& inde כַּף Caph.i.pugillus. palma. interior pars manus seu pedis.eo qđ est recurua a parte interiori:aut phiala.Exo.9.Extēdā palmas meas ad dñm:Leuit. 9.Addēs in sacrificiū libamēta que pariter offeruntur. pro quo he.le.Et obtulit munus seu oblationem & impleuit pugillū ex ea.Iudi.8. Forsitan palme manuū zebee & salmana in manu tua sunt.3.Reg.7.quātum pugillus cape potest farine.2.Paralipo.6.Palmis in celum leuatis. Prouerb.31. Palmas suas extendit ad pauperem.Ecclesiastes. 4. Melior est pugillus cum requie quam plena vtraq; manu. Ponitur etiam pro manu.vt Exo.33.Et protegam dextera mea donec transeam.Pro quo hebrei legunt. Et protegam super te manu mea seu palma mea donec transeam. Et in eodem.Tollamq; manum meam.Leuit.8. Tradensq; omnia Aaron & filiis eius.pro quo hebrei legunt. Et posuit omnia super manus Aaron & super manus filiorum eius. Et in eodem.Rursumq; suscepta de manibus eorum.3.Reg.8 Et manus expanderat ad celum. Iob.16.Absq; iniquitate manus mee.Et in eo.29.Et digitum supponebant ori suo. Pro quo hebrei legunt.Et manum seu palmam supponebant ori suo.Prouerb.10.Egestatem operata est manus remissa.Esa.28.Statim vt manu tenuerit deuorabit illud. & in eodem.69.ecce in manibus meis descripsi te.& in plurali כַּפַּיִם Capáim.siue כַּפּוֹת Capoth.vt in aliquibus locis p̄dictis & ēt in sequentibus.ponitur etiā pro planta pedis seu pro vestigio.Deut.28.A planta pedis vsq; ad verticem tuum.& in eodem.Non valebat nec pedis vestigium figere. Esa.1.A planta pedis vsq; ad verticem.Et in eo.60. Et adorabunt vestigia pedū tuorū.3.Reg.18.Ecce nubecula parua quasi vestigiū hominis.Et ab eius similitudine ponitur ēt ꝑ nube scđm he.Iob.36.In manibus abscōdit lucē.pro quo he.le.nubib⁹ abscōdit lucē.Threñ.3.leuem⁹ corda nr̄a cum manibus.pro quo he.le.leuemus corda nostra ad nubes.idest sursum.Significat etiam os concauum in quo femur voluitur.Pro quo translatio nostra neruum transtulit.Geñ.32.Tetigit neruum femoris eius.Et in eodem. Eo qđ tetigerit neruū femoris eius.Itē sigñat phialā siue vas cōcauū.pro q̄ btūs hiero.trāstulit mortariolū.Nu.7. mortariolū aureū appēdēs decē siclos.& in plu.כַּפּוֹת.capoth. Exo.25.parabis & acetabula ac phialas. Nu. 7. Mortariola aurea duodecim.2.paralip.24.Phiale quoq; & cetera vasa.ponitur etiam כַּפּוֹת Capoth pro pesulo ostii.vt Canti.5.

Pesulum ostii mei aperui dilecto meo.

כָּפָה Capha.cōprimere.extinguere.Prouer.21. Mun⁹ absconditum extinguit iram.

כָּפַל Caphal.duplicare.Exo.26.vt sextū saxū in fronte tecti duplices.Ezech.21.Et duplicetur gladius ac triplicetur.Et ide כָּפוּל Caphul.i.duplicatum siue duplex. Exo. 28.Quadrangulum erit & duplex. Et inde כֶּפֶל Cephel.i. duplicatio.Iob.41.Et in mediū oris eius quis intrabit. ꝑ quo he.le.In duplicatiōe freni ei⁹ quis ītrabit.& ide מַכְפֵּלָה Machpela.i.duplex siue duplicata.Geñ.23.Vt det mihi speluncam duplicē.Et in eo.Sepeliuit Abraā vxorē suā ī spelunca duplici.& inde כִּפְלַיִם Ciphláim.i.duplicia.Esa.40 Suscepit de manu dñi duplicia pro oībus pecatis suis.

כָּפַן Caphā.colligere.recolligere.Ezech.17. Et ecce vinea ista quasi mittēs radices ad eā.pro q̄ he.le. Et ecce vitis ista collegit radices suas ad eā siue super eā.i. recollegit ab aliis locis & misit eas ad eam. Item כָּפָן Chapham.i.fames Sterilitas.Iob.5.In vastitate & fame ridebis.

כָּפִיס Caphis.lignū qđ est inter iūcturas edificiorū. Abach. 2.Et lignū quod inter iūcturas edificiorū ē rūdebit.

כָּפַר Caphar.placare.Expiare.propiciare.orare.rogare deprecari.auferre.delere.linire.bituminare.Geñ.32.Dixit enim placabo illū muneribus.Exo.29.Per singulos dies ad expiādū.Et in eo.Et sit placabile sacrificiū.pro quo he.le.Quibus expiabitur siue placabitur.& in eo.Septem diebus expiabis altare.& Leuit.14. Vt placet ꝑ eo dñm.& in eo.23.Et propicietur vobis dñs deus vester.Et in eo.30 Et placabit super eo in generationibus vestris. & in eo.Et ꝑpicietur aīabus eorum.Nu.35. Nec aliter expiari potest. Deut.21.Propicius esto populo tuo israel.1.Reg.3. Idcirco iuraui domui heli ꝙ non expietur iniquitas domus eius. Prouer.16.Vir sapiens placabit eam.Esa.47.Quā nō poteris expiare.Itē sigñat orare aut rogare vel deprecari. vt Exo.30.Et deprecabitur Aaron sup cornua eius.Et in eo. 32.Si quomodo quiuero eū deprecari pro peccato vestro. Leuit.4.Rogabitq; pro eo & dimittetur ei. & in eo. 5.qui rogabit pro eo offerens arietem. Et in eo. qui orabit ꝑ eo quia nesciēs fecerit.Et in eo.12. Orabitq; pro ea sacerdos. Item sigñat auferre vel delere.Deut.21.Et auferetur ab eis reat⁹ sanguinis.Esa.28.Et delebitur fedus vestrū cū morte.i.auferetur. Itē sigñat linire vel bituminare.Geñ.6. & bitumine linies intrinsecus & extrinsecus. Vbi pōitur verbum & nomen ab eo deriuatū.Et inde כַּפֹּרֶת Caporeth.i. ꝑpiciatoriū vel cooptoriū.Exo.25.facies & ꝑpiciatorium de auro purissimo.& ide כֹּפֶר Cópher.i.illud qđ datur in ꝑpiciatione vel p̄ciū.Exo.21.Quod si preciū fuerit ei impositū.Et in eo.30. Dabūt singuli preciū pro aīabus suis.Nu. 35.Non accipietis p̄ciū ab eo qui reus est sanguinis.Iob.33 Inueni in quo ei propicier. Esa.43.Dedi ꝑpiciationē tuā Et inde כִּפֻּרִים Chipyrim.i. propiciatiōes vel expiatiōes. Exo.30.Susceptamq; pecuniā que collata est a filiis israel. Pro quo he.le. Et suscipies pecuniā ꝑpiciationū a filiis israel.Leuit.23.Decimo die mēsis huius septimi dies expiationū erit.Et in eo.Quia dies propiciatiōis est:quod in hebreo legitur in nu.plu.s.propiciationū. Item כָּפָר Cephar. i.villa.1.Reg.6.Ab vrbe murata vsq; ad villā. Et in plurali כְּפָרִים Chepharim.Canti.7.Cōmoremur ī villis. Item כֹּפֶר Chephor.i.species aromatica.Beatus hieronymus transtulit cyprum:quasi ab hebreo deriuatum.Canti.1. Botrus cypri dilectus meus mihi.& in plu.כְּפָרִים Chepharim.vt ī eodem.4.Cypri cum nardo.Et aliqui hebrei dicunt ꝙ significat camphoram.Item כְּפוֹר Chephor.i.pruina.Exo.16.In similitudinem pruine super terram.p̄s.146. Nebulam sicut cinerem spargit.pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit.Pruinā sicut cinerē spargit. Itē כְּפוֹר Chephor idest peluis siue crater.Esdre.8.Et crateras aureas viginti.Item כְּפִיר Chephir.i.catulus leonis.Ps.16. Et sicut catulus leonis habitans in abditis.Esa.31.Quomodo si rugiat leo & catulus leonis. Amos.3.Nunquid dabit catulus leōis vocem suam. Et in plu. כְּפִירִים Chephirim.Ps. 103.Catuli leonum rugientes vt rapiant. ponitur etiam ꝑ leone. p̄s.33. Diuites eguerunt & esurierunt.pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit.Leones indiguerunt & esurierūt.Ps.34.A leonibus vnicā meam. Ps.90.Et cōculcabis leonē & draconē.Prouer.28.Et iustus quasi leo cōfidēs.Ezech.19. Et eduxit vnum de leunculis suis:leo factus est.Et in eo.32.Leoni gentiū assimilatus es. Et in eo.38.Negociatores tharsis & oēs leones eius. quod hebrei exponunt: omnes fortes vel principes eius. dicti a similitudine leōis.Ponitur ēt כְּפִירִים Chephirim pro vitulis.Nee.6.Veni & percutiamus fedus pariter in vitulis. nā antiquitus quando inibant fedus vel pactū diuidebant vitulum aut vitulos seu aliud quodcunq; animal & transibāt inter diuisiones eius.vt infra dicetur in dictione כָּרַת Carath.Hebrei tamen dicunt ꝙ in predicto loco כְּפִירִים Chephirim est nomen proprium loci.

כָּפַשׁ Chapas.cibare.Threñ.3.Cibauit me ciere. Et solū inuenitur in p̄dicto loco.Hebrei tñ dicūt ꝙ sigñat inuoluere.vnde in p̄dicto loco ipi legunt. Inuoluit me cinere.

כְּפַת Capheth.in lingua chaldaica significat ligare.vel vincire.Dañ.3.vt ligatis pedibus sidrach misach & abdenago.Et in eo. Et statim viri isti vincti cū brachis suis. & in eodem.Ceciderunt in medio ignis ardentis colligati.

כַּפְתֹּר Caphthor.Pomum. spherula.[illegible]do scilicet ianue. aut limen.Exo.25.Et spherulas ac lilia ex ipso ꝑcedentia.Et in eodem.Spheruleq; simul & lilia. Et in eodem.Et spherule igitur & calami ex ipso erunt. Accipitur etiam pro cardine: eo quod est rotundus.Amos.9. Percute cardinem.Item ponitur pro limine.Soph.2.In liminibus eius morabuntur.

כַּר Car.agnus.aries.miles.stramentum. Esa.16. Emitte agnum domine dominatorem terre.Et in eodem.30. pascetur in possessione tua in die illo agnus spaciose. Et in plurali. כָּרִים Carim.Deut.32.Cum adipe agnorum. Ps. 36.Inimici vero domini mox vt honorificati fuerint & exaltati deficient.Pro quo hebrei legunt.Et inimici domini quasi gloria arietum deficient.idest quasi adeps vel pinguedo arietum deficient: sicut ipsi exponunt.p̄s.64. Induti sunt arietes ouium.Hiere.5.Deducā eos quasi agnos ad victimam. Ponitur etiam pro arietibus ferreis quibus destruebantur muri ciuitatis. Ezech. 4.Et dabis contra eam castra & pones arietes in gyro.Et in eodem. 21. Vt ponat arietes contra portas.Ponitur etiam pro militibus vel pro legione militum.vt.4.Regum.11.Et assumens centuriones & milites.vbi pro militibus ponitur כָּרִי cari. cum iod in fine.& infra in eodem. Tulitq; centuriones & ceretī & pheleti legiones.Pro quo hebrei legunt. Tulitq; centuriones & milites & cursores. Item כַּר Car.idest stramentū. Geñ.31. Abscondit idola subter stramenta cameli.

כִּכָּר chicar.torta.massa.talētū.planicies.Exo.29. tortāq; panis vni⁹.1.Reg.2.& offerat nūmū argēteū & tortā pāis.Hiere.37.& vt daretur ei torta cottidie pāis.sigñat ēt talētū.vt Exo.25.habebit talētam auri purissimi.4. Reg. 5.Melius est vt accipias duo talenta.2.Paralip.36.Et condēnabit terrā cētū talētis argēti & talēti auri. Zach.5. Et ecce talētū plūbi portabatur.sigñat ēt regionem campes-

trem vel planiciem. Gen̄.13. Vidit omnem regionem ior=danis.i.omnem planiciem iordanis. Et in eo. Elegitq; sibi loth regionem circa iordanem. Et in eo.19. Nec stes in om ni circa regione.3. Reg.7. In campestri regione iorda=nis fudit ea rex.

Regio. Capestris.

כרר כרר Carar. stramentū. seu reclinatoriū iumentorū. & scri bitur cum simplici res. De quo vide supra in dictio=ne כר Car.

Stramentū

כרב כרב Cherub. Exo.25. Cherub vnus sit in latere vno & al ter in altero. ps.17. Et ascendit super Cherubim & vo lauit. Quod in hebreo legitur singulariter. s. Et ascendit sū per cherub. Ezech.10. Rota vna iuxta cherub vnum. Et in codē. Facies vna facies cherub. & in plu. כרבים Cherubim Gen̄.3. Collocauit ante paradisum voluptatis Cherubim. Exo.25. Duos cherubim aureos & pductiles facies. & i eo. Et erūt cherubim expandentes alas. & in eodem.26. ope re plumario & pulchra varietate cōtextū. pro quo hebrei legunt. opere plumario siue polymitario facies cum cheru bim.i. figuris cherubim. Et i eo.36. Coccoq; bis tincto ope re vario. Pro quo hebrei legunt. Coccoq; bis tincto cheru=bim.2. Reg.6. Super quam inuocatum est nomen domini exercituum sedentis in cherubim.3. Reg.6. Et fecit in ora=culo duos cherubim de lignis oliuarum. & in eo.7. Leões & boues & cherubim.2. Paralipo.3. Et celauit cherubim in parietibus. Ezech.10. & intellexi quia cherubim essent. Et scdm aliquos hebreos est genus ad oēm formam vel figu=ram. & dicunt q; cherubim qui erant in propiciatorio e=rant in figura humana: & qui ponūtur in Ezechiele erant in figura quattuor aīalium que in eodem continentur. Po=nitur etiam pro principe vel magno. Ezech.28. Tu che=rub extensus & protegens.

Cherub. Cherubim

כרבל כרבל Carbal. Inuoluere. induere. vt.1. Paralipo.15. Porro dauid erat indut⁹ stola byssina. Item כרבל Carbal in lingua chaldaica significat calciamentum. Dan̄.3. Vincti cum brachis suis & thiaris & calciamētis & vestibus missi sūt in fornacē ignis. he. vero dicūt q; significat quoddam genus vestimenti.

Induere. Calciamē tum.

כרה כרה Cara. fodere. perfodere. scindere. incidere. emere. pa rare. seu preparare. Gen̄.50. In sepulchro meo quod fodi mihi. Exo.21. Si quis aperuerit cisternam & foderit. ps.7. Lacum aperuit & effodit eum. ps.39. Aures autem perfecisti mihi. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Aures fodisti mihi. Ps.93. Donec fodiatur peccatori fouea. Prouerb.16. Vir in sipiens fodit malum. Et in eodem.26. Qui fodit foueam incidet in eam. Signat ēt cōcidere. Iob.4. Concident eū amici. & inde כרת Ceroth. idest loca que exciduntur vel cir cunfodiuntur pro ouibus vel pro pastoribus ad quiescen dū. Soph.2. & erit funiculus maris requies pastorum. & in de מכרה Michre. idest fossio. excisio. vt supra in eo. & aceru̇ salis. pro quo hebrei legunt. & excisio vel fosio salis. idest a cernus vnde sal exciditur vel effoditur. significat etiā pre=dicta dictio parare. siue preparare.4. Reg.6. Apposita est eis ciborum magna preparatio. pro quo hebrei legunt. & preparare fecit eis apparatū magnū. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. Ponitur etiam pro subuertere. Iob.6. Et subuertere nitimini amicum vestrum. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. & preparatis contra amicū vestrum. idest paratis vosmetipsos contra amicum vestrū. Significat etiam emere siue conducere. Deut.2. Aquā em=ptam haurietis & bibetis. pro quo hebrei legunt. Et etiam aquas emetis ab eis & bibetis. Osee.3. Et fodi eā mihi quin decim argēteis. pro quo he. le. & emi siue cōduxi eā mihi quindecim argenteis. potest etiā legi sicut est in littera no=stra. Vnde beatus hieronymus in suis explanationibus sic ait. fodit itaq; eam sibi. idest adulteram siue conduxit quin decim argenteis. quando dicit fodi ostendit vineam que a domino plantata est: & in multis locis scripturarū ponitur significans populum iudeorum. Sin autem legerimus con duxi. adultere precium non vt cum propheta dormiat sed vt contenta mercede sua adulterare desistat. Hec hierony=mus. vnde illud quod habetur. Gen̄.50. In sepulchro meo quod fodi mihi. Potest etiam legi. In sepulchro meo quod emi mihi. & inde מכר Mecher. i. emptio siue precium emp tionis. Nu.20. Dabimus quod iustum est. pro quo hebrei legunt. Dabo precium earum. Prouer.31. procul & de vlti=mis finibus precium eius.

Fodere. concidere. Requies. מכרה Excisio. Preparar. subuertere. Emere. Cōducere. מכר Precium. כרז Predicar. כרוזא Preco.

כרז Caraz in lingua chaldaica significat preconizare siue predicare. Dan̄.5. Et predicatum est de eo q; haberet potestatem tertius in regno. & inde כרוזא Caroza. i. preco. vt in eodem.3. & preco clamabat valenter.

כרך Carach. inuoluere. induere. & ide תכריך Thacrich. per additionem tau in principio. idest pallium quo inuo=luitur. Ester.8. & amictus serico pallio atq; purpureo.

Inuolue. תכריך Pallium.

כרכב Carcob. arula. Exo.27. Quos pones subter arulā al taris Et in eodem.38. Et subter eam in altaris me=dio arulam. & dicunt hebrei q; significat circuitum siue ambitum.

כרכב Arula.

כרכם Carcom. crocus. Canti.4. Nardus & crocus. & solū inuenitur in predicto loco.

כרכם Crocus.

כרכר Charcar saltare.2. Reg.6. Dauid saltabat totis viribus ante dn̄m. inde כרכרות Chircaroth. pro quo beatus Hieronymus transtulit carrucas. Esa.66. & in mulis & in carrucis.

כרכר Saltare. כרכרות Carruce.

כרם Cherem. vinea. Gen̄.9. Et plātauit vineam. Exo.22. Si leserit quispiam agrum vel vineam. Iob.24. Et vi neam eius quem vi oppresserunt vindemiant. Canti.1. Vi neam meam non custodiui. Et in eo.2. Nam vinea nostra floruit. Esa.1. Vt vmbraculum in vinea. Et in eo.5. Vos eni depasti estis vineam meam. & in plurali כרמים Cheramim. Nu.22. Quibus vinee cingebantur.1. Reg.8. Et vineas & oliueta optima tollet. Canti.1. Posuerunt me custodem in vineis. Ponitur etiam singulare pro plurali. Iudi.15. Vt vi neas quoq; & olineta flamma cōsumeret. & inde כרמים Cor mim. i. vinitores. Et solū inuenitur in numero plurali.4. Reg.25. Et de pauperibus terre relinquit vinitores & agri colas. Esa.4. Agricole & vinitores vestri erunt.

כרם Vinea. כרמים Vinee. כרמים Vinitores.

כרמל Carmel. frumentum nouum. seu spice adhuc virescē tes.4. Reg.4. Et frumētum nouum in pera sua. In alio vero loco btūs hieronymus transtulit pultes ex segete. Leuit.24. Et pultes nō comedetis ex segete. est etiā כרמל Carmel nomē montis in quo erant vinee & segetes & alie arbores fructuose.1. Reg.25. Et possessio eius in carmelo. 3. Reg.18. Et congregauit prophetas in monte carmeli. Esa.10. & gloria saltus eius & carmeli eius. Et in eo.16. Et auferetur letitia & exultatio de carmelo. Et in eodem.29. Conuertetur libanus in carmel & carmel in saltum reputa bitur. Et in eodem.35. Decor carmeli & saron. Hiere.46. Et sicut carmelus in mare veniet. Item כרמיל Carmil signi ficat colorem coccineum.2. Paralip.2. Purpura coccino & hyacintho. Et i eo. In hyacintho & bysso & coccino. Et i eo dem.3. Fecit quoq; velū ex hyacitho purpura cocco & bys so. Et secundum hunc significatum exponunt hebrei illud Canti.7. Caput tuū vt carmelū. i. vt coccinū. Nā sequitur i eodem. Et come capitis tui sicut purpura regis.

כרמל Frumētū nouum. כרמל Pultes. Carmelus. כרמיל Coccinus.

כרסא Cursa. in lingua chaldaica significat soliū siue thro num. Dan̄.5. Depositus est de solio regni sui. & in eodē.7. Thronus eius flāme ignis. & in plurali כרסון Carsauan. vt in eodem. Donec throni positi sunt.

כרסא folium. Thronus כרסון Throni

כרסם Carsam. exterminare. Ps.79. Exterminauit eā aper de silua. & solum inuenitur in predicto loco.

כרסם Exterminar

כרע Caraa. accubare. incuruari. curuare genua. genufle=ctere. Gen̄.49. Accubuisti vt leo & quasi leena. Nu. 24. Accubās dormiuit vt leo. Iudi.7. Qui autē curuatis ge nibus biberint. & in eodem. Reliqua multitudo flexo po plite biberat. pro quo he. le. Et reliquus populus curuaue=runt genua ad bibendū. Iudi.11. Decepisti me. Pro quo he. le. Incuruans incuruasti me. i. humilians humiliasti me.2. Reg.22. Incuruasti resistentes mihi subtus me.3. Reg.8. Vtrūq; enim genu in terrā fixerat. i. incuruauerat. & in eo. 19. Quorum genua non sunt incuruata ante baal.4. Reg. 1. Curuauit genua cōtra heliam. Iob.4. Et genua tremen=tia cōfortasti. Pro quo he. le. Genua incuruātia siue curuata cōfortasti. & in eo.31. Et super eam incuruentur alii. Ps.17. Et supplantasti insurgentes in me subtus me. Pro quo bea tus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trāstulit. Incurua sti resistentes mihi sub me. Ps.77. Et electos israel impedi=uit. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Et electos israel incuruauit. Esa.10. Ne incurue=mini sub vinculo. & in eodē.45. Quia mihi curuabitur om̄e genu. & in eodem.65. Et oēs vos in cede corruetis. i. incur uabimini. & ide כרעים Cerāim. i. genua vl' crura. Leuit.1. Intestinis & pedib⁹ lotis aqua. & in eo. Intestina vero & pe des lauabit aqua. pro quo he. le. Intestina & genua siue cru ra. & in eodem.11. Sed habet longiora retro crura. Amos.2 Duo crura aut extremum auricule.

כרע Accubare Curuare Incuruare כרעים Crura.

כרפס Carpas. color carbasinus. Ester.1. Tentoria aerei colo ris & carbasini. & solum inuenitur in predicto loco.

כרפס Color car basinus

כרש Ceres. venter. Hiere.51. Repleuit ventrem suum tene ritudine mea. & solum inuenitur in predicto loco.

כרש Venter.

כרת כרת Carath. scindere. abscindere. eradicare. dispdere. pe rire. occidere. pacisci. siue inire pactū. pcutere siue fe rire fedus. Leuit.20. Succidāq; eū de medio populi sui. Et in codē. Succidāq; ipm & omnes qui consenserint ei. Nu. 13. Absciderunt palmitē cū vua sua. Deut.19. Et in succissio ne lignorū securis effugerit manū. & in eo.20. Succide & extrue machinas. & in codē.23. Amputatis testiculis & ab=scisso veretro. Iudi.6. Et nemq;quod circa arā est succide. Et in eo. Super strue lignorū que de nemore succideris. & in codē. Lucūq; succisum. & in eo. Et succidit nemus.1. Reg. 20. Nō auferes misericordiam tuam. pro quo hebrei legūt. Nō abscindes misericordiā tuā. & in eo. Qū eradicauerit dn̄s inimicos dauid. i. qū succiderit.4. Reg.19. Et succidi su blimes cedros eius.2. Paralip.2. Operariis qui cesuri sunt ligna. Esa.14. Non ascēdat qui succidat nos. Hiere.46. Suc ciderunt saltum ei⁹. Ezech.16. Non est precissus vmbilicus tuus. Itē significat disperdere siue delere vel perire. aut in=terire. Gen̄.17. Delebitur anima illa de populo suo. Sed etiā in predicto loco hebrei legunt. Abscidetur siue succidetur aīa illa. Exo.8. Vt abigantur rane a tē & a domo tua. i. vt in=tereant vel succidantur. & in eo.12. Quicūq; comederit fer mentatū peribit aīa illa de israel. & in eo.31. Peribit anima illius de populo suo. Leuit.17. Et sic peribit de medio po=puli sui. & in eo. Interibit de populo suo. & in eodē. Et disp dam eum de populo suo. Nu.15. Peribit de populo suo. Et in codem. Idcirco delebitur & portabit iniquitatem suam. Deut.19. Cū disperderit dominus deus tuus gentes.3. Reg. 14. Et percutiam de ieroboam mingentem ad parietem. i. dispdā vel interficiam. & in eo.18. Et non penitus iumenta pereant. Ps.36. Reliquie impiorum peribūt. Hiere.51. Dn̄e tu locutus es contra locum istum vt disperderes eū. Ioel.1. Periit sacrificium & libamen de domo dn̄i. & in codē. Ali menta perierunt. Amos.1. Et disperdā homines a facie ter=re. & in eo. Et disperdā habitatores de campo idoli. Soph.3 Disperdidi gentes. Ponitur etiā pro interficere vel occide=re. Leuit.20. Et interficiā ipsum de medio populi sui. & in eodem. Occidentur in cōspectu populi sui. & in eodem. In terficientur ambo de medio populi sui.4. Reg.9. Et percu tiā de domo Achab mingentē ad parietem. i. interficiā vel occidā. Ezech.25. Et interficiā iterfectores. Dan̄.9. Et post hebdomadas sexaginta duas occidetur xp̄us. & inde כריתת Cerithuth. i. abscisio vel separatio. & accipitur pro libello repudii quo vir ab vxore separabatur. Deut.24. Scribet li=bellum repudii. Esa.50. Quis est hic libell⁹ repudii matris vestre. Hiere.3. Et dedissem ei libellū repudii. & ide כרתים Cerethim. pro quo beatus Hieronymus transtulit interfe=ctores siue perditos. Ezech.25. Et interficiam interfectores. Amos.2. Gens perditorum. & inde כרתי Cerethi nomen le gionis militum: eo quod occidebant & trucidabant homi=nes in bello.2. Reg.8. Banaias aūt filius Ioiade super cere=thi & phelethi. & in codem.15. Et legiones cerethi & phele thi. Significat etiam supradicta dictio כרת Carath pangere vel inire aut percutere fedus vel pactum: eo quod antiquit⁹ qū inibant fedus vel pactum occidebant vitulum siue aliud quodcunq; animal: & diuidebant illud & transibant inter diuisiones eius: vt habetur Hiere.34. vbi dicitur. Et nō ob seruauerunt verba federis quibus assensi sunt in conspe=ctu meo: vitulum quem conciderunt in duas partes: & transierunt inter diuisiones eius. Gen̄.15. In illo die pepi git dominus fedus cum Abraam. & in codem.22. Percusse runtq; ambo fedus. & in eodem. Et inierunt fedus in puteo iuramenti. Exo.23. Non inibis cum eis fedus. & in codem. 34. Ecce ego inibo pactū videntibus cunctis. Deut.5. De⁹ noster pepigit nobiscum fedus.1. Reg.11. Habeto nos fede ratos. Pro quo hebrei legunt. Percute nobiscum fedus seu ini nobiscum pactum. & in eodem. In hoc feriam vobiscū fedus. & in eodem.20. Pepigit ergo ionathas fedus cum do mo dauid. Et in hebreo in predicto loco non habetur fe=dus: sed subintelligitur. & in codem.22. Maxime cum fili⁹ meus iunxerit fedus cum filio isai. Pro quo hebrei legunt. Cum percusserit vel inierit filius meus cum filio isai. s. fed⁹ vel pactum. Esdre.10. Percutiamus fedus cum deo nostro. Esa.55. Feriam vobiscum pactum sempiternum. Osee.10. Et ferietis fedus cum mendacio. & in lingua chaldaica po=nitur pro horrere. Dan̄.7. Horruit spiritus meus.

Succidere Abscindere Precidere. Delere. Perire Interire. Disperdere Interficere Occidere. כריתת Repudiū. כרתים Interfecto res. Perditi. כרתי Cerethi כרת Pangere s. fedus Percutere Inire. s. fe dus. Ferire. s. fe dus. Horrere.

כשב Chesch. agnus. Leuit.3. Si agnum obtulerit corā do=mino. & in codem.22. Bos ouis & capra cum genita fuerit. Pro quo hebrei legunt. Bos vel agnus & capra. & in plurali כשבים Cesabim. vt Gen̄.30. Diuisitq; gregē iacob. Pro quo he. le. Diuisitq; agnos iacob. Leuit.1. Quod si de pecoribus oblatio fuerit & de ouibus. Pro quo he. le. Quod si de ouibus oblatio eius fuerit de agnis. & in genere femi=nino כשבה Chisba. idest agna. Leuit.5. Offerat de gregib⁹ agnam siue capram.

כשב Agnus כשבים Agni. כשבה Agna

כשה Casa. dilatare. Deut.32. Incrassatus impinguatus di=latatus. Hebrei vero dicunt q; significat cooperire: si cut כסה cū littera samech. Vnde in predicto loco ipsi legūt. Incrassatus es: impinguatus es: cooperuisti. s. cor tuum pin guedine: ne possis intelligere.

כשה Dilatare

כשל Casal. ruere. corruere. impigere. offendere. scandali=zare. Labi. debilitari. ifirmari. Prouer.4. Nesciūt vbi corruat. & in codem. Et currens non habebis offendiculū.

כשל Corruere Offendere

Et in eodem.24.Et in ruina eius ne exultet cor tuū.i.cum ruerit ne exultet cor tuū.Eſa.3.Ruit em̄ ieruſalem & iudas concidit.& in eodem.8.Et offendent ex eis plurimi.& in eodē.31.Et corruet auxiliator.& in eodē.59.Impegimus meridie quaſi in tenebris.Et in eodem.Quia corruit in platea veritas.Hiere.18.Impingentes in viis ſuis & in ſemitis ſeculi.& in eodem.20.Qui perſequuntur me cadent.& in eodem.31.In via recta & non impingent in ea.& in eodem.46.Quia fortis impegit in fortem:& in eodem.Multiplicauit ruētes.Ezech.33.Et impietas impii non nocebit ei.Pro quo he.le.Non impinget ſiue non offendet in eam.Oſee.4.Et corrues hodie & corruet etiam propheta tecum.& in eodem.5.Et iſrael & Ephraim ruent in iniquitate ſua:ruet etiam iudas cū eis.& in eodem.14.Quoniā corruiſti in iniquitate tua.Naū.3.Et corruēt in corporibꝰſuis.Zach.12.Et erit qui offenderit in die illa ſicut dauid.Malach.2.Et ſcandalizaſtis plurimos in lege.Item ſignificat infirmari:vel ruere aut cadere in infirmitate.vt.1.Reg.2.Et infirmi accincti ſunt robore.Nee.4.Debilitata eſt fortitudo portantiū.Ps.30.Infirmata eſt in paupertate virtus mea.Ps.104.Et non erat in tribubus eorum infirmus.Ps.106.Infirmati ſunt nec fuit qui adiuuaret.Eſa.40.Et iuuenes in infirmitate cadent.Threñ.1.Infirmata eſt virtꝰ mea Ponitur etiam pro vacillare.Iob.4.Vacillantem confirmauerunt ſermōes tui.Inde מִכְשׁוֹל Michſol.i.offendiculum.ruina.ſcādalum.Leuit.19.Nec corā ceco pones offēdiculū.1.Reg.25.Et in ſcrupulum cordis.ideſt in offendiculū cordis.Eſa.8.Et in petra ſcādali.& in eodem.57.Auferte offēdiculum de via populi mei.Ezech.3.Ponam offendiculum coram eo.Scribitur etiam cum he in fine in genere feminino & dr̄ מַכְשֵׁלָה Machſela.Eſa.3.Et ruina autem hec ſub manu tua.& in p̄lāli מכשולים Michſoli ſiue מַכְשֵׁלוֹת Machſeloth.Ezech.21.Et multiplicat ruinas.Soph.1.Et ruine impiorum erunt.& inde כִּשָּׁלוֹן Chiſalon.i.ruina.vt Prouer.16.Et ante ruinam exaltabitur ſpiritus.Item כַּשִּׁיל Chaſil.ideſt ſecuris.Ps.73.In ſecuri & aſcia deiecerunt eam.

כָּשַׁף Caſaph.incantare.maleficiis vti.maleficū eſſe.2.Paralip.33.Maleficis artibus inſeruiebat.& inde nomē כֶּשֶׁף Ciſeph.i.veneficꝰſeu maleficus.Hiere.27.Nolite audire prophetas veſtros & diuinos & ſomniatores & augures & maleficos.Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מְכַשֵּׁף Mechaſeph.i.maleficus.Deut.18.Ne ſit maleficus.& ī plurali מְכַשְּׁפִים Mechaſephim.Dañ.2.Vt cōuocarētur harioli & magi & malefici.& in gñe feminino מְכַשֵּׁפָה Mechaſepha.Exo.22.Maleficos nō patiaris viuere.Quod in hebreo ponitur in genere feminino & in numero ſingulari.ſ.maleficam.Et dicunt hebrei ꝙ ideo ponitur in predicto loco in genere feminino quia illud genus maleficii crebrius reperitur in femina ꝗ̄ in viro.& inde כְּשָׁפִים Cheſapim.i.maleficia ſeu veneficia.vt.4.Reg.9.Adhuc fornicationes iezabel matris tue & veneficia eius multa adhuc vigent.Naū.3.Propter multitudinē fornicationū meretricis & ſpecioſe & grate & habētis maleficia.& in eo.Que vēdidit gētes in fornicatiōibꝰ ſuis:& familias in maleficiis ſuis.

כָּשֵׁר Caſer.rectum.conueniens.cōgruum eſſe.Eſter.8.Et deprecatio mea non ei videtur eē cōtraria.Pro ꝙ he.le.Et cōueniēs ſeu cōgruēs res erit corā rege:aut ſi rectū erit corā rege.Sed btūs Hieronymꝰtrāſtulit ſenſum.Eccſ.11.Neſcis quid magis oriatur.i.neſcis quid magis conueniat vel congruens ſit.& inde כִּשְׁרוֹן Chiſron.i.rectitudo.ſeu cōuenientia.Beatus hieronymus tranſtulit ſolicitudinem ſeu induſtriam.Eccſ.2.Nam cum alius laboret ſapientia & doctrina & ſolicitudine.& in eodem.4.Rurſum contemplatꝰ

ſum omnes labores hominum & induſtriam.& in eodē.5.Et quid p̄deſt poſſeſſori.vbi pro eo quod in littera noſtra eſt prodeſt:in hebreo eſt predicta dictio.i.que conuenientia vel congruentia eſt poſſeſſori.Scribitur ēt cum he in principio & dicitur הַכְשֵׁר Hechſer.Pro quo beatus Hieronymꝰ tranſtulit induſtriam.Eccſ.10.Poſt induſtriam ſequetur ſapientia.Sed etiam in predicto loco hebrei legunt.Et abundans congruētia eſt ſapiētie.& inde כּוֹשָׁרוֹת Coſaroth.Pro quo tranſlatio noſtra traduxit fortitudinē.Ps.67.Qui eduxit vinctos in fortitudine.Pro quo aliqui hebrei legunt.In rectitudinibus ſeu in cōgruentiis.Alii vero dicunt ꝙ in predicto loco ſignificat cathenas ſeu compedes.& inde כִּישׁוֹר Chiſor.Pro quo beatus Hieronymus tranſtulit fortia.Prouer.31.Manum ſuam miſit ad fortia.

כָּתַת Cathath.cōtūdere.cōterere.cōfringere.cōcidere.Leuit.22.Cōtritis vel tunſis vel ſectis.4.Re.18.Et cōfregit ſerpentem eneū.Eſa.2.Et conflabūt gladios ſuos in vomeres.i.concident gladios ſuos.& in eodem.30.Sicut conteritur lagena contritione perualida.Zach.11.Et concident terram.& aliquando ſcribitur cum ſimplici tau.vt.Nu.14.Concidens eos vſq; horma.Deut.9.Et in fruſtra cōminuēs ideſt conterēns vel confringens.Ps.88.Et cōcidam a facie ipſius inimicos eius.Eſa.24.Et calamitas opprimet portas.i.conteret vel confringet.Hiere.46.Et fortes eorū ceſſos.pro quo hebrei legunt.Et fortes eorum cōcidentur ſeu conterentur.Ioel.3.Concidite aratra vr̄a in gladios.Mich.1.Et omnia ſculptilia eius concidentur.& inde מְכִתָּה Michthath.i.contritio ſeu cōfractio.Pro quo beatus Hieronymꝰ tranſtulit fragmenta.Eſa.30.Et non inuenietur de fragmētis eiꝰ teſta.& inde כָּתִית Cathith.i.cōtuſſū.Exo.27.Vt afferant tibi oleum de arboribus oliuarum puriſſimum piloq; contuſſum.Ponitur etiam pro lucido vel puriſſimo.vt Leuit.24.Vt offerant tibi oleum de oliuis puriſſimum ac lucidum.Nu.28.Que conſperſa ſit oleo puriſſimo.Inde מַכֹּת Macoth.Pro quo beatus Hieronymus tranſtulit cibaria.2.Paralip.2.Dabo in cibaria tritici choros viginti millia.

כָּתַב Cethab.ſcribere.deſcribere.Exo.32.De libro tuo quē ſcripſiſti.& in eo.Et ſcribā ſuper eas verba que habuerunt tabule que fregiſti.Deut.24.Scribet libellum repudii.Ioſ.8.Et ſcripſit ſuper lapides Deuteronomium legis moyſi.& in eodem.24.Scripſit quoq; oīa verba hec in volumine legis.Eſter.3.Et ſcriptum eſt vt iuſſerat Aman.& in eodem.8.Scribite ergo iudeis ſicut vobis placet.Iob.13.Scribis enim contra me amaritudines.Ps.86.Dominus narrabit in ſcripturis populorum.Pro quo beatus Hieronymus in pſalterio iuxta hebraicam veritatem tranſtulit.Dominꝰ narrabit ſcribens populos.Ps.138.Et in libro tuo oēs ſcribentur.Eſa.4.Omnis qui ſcriptus eſt in vita.& in eodē.10 Et ſcribentes iniuſtitiam ſcripſerunt.& in eodem.Et puer ſcribet eos.Hiere.17.Et recedentes a te in terra ſcribentur.& in eodem.31.Et in corde eorum ſcribam eam.& in eodē.32.Et ſcripſi in libro & ſignaui.& in eodem.36.Tolle volumen libri & ſcribes in eo.Ezech.2.Et erat ſcriptus intus & foris.& idē כְּתָב Chethab.i.ſcriptura.Eſdre.1.Et etiam per ſcripturam dicens.& in eodem.2.Hi queſierunt ſcripturā genealogie ſue & non inuenerunt.Eſter.8.Iuxta linguas & litteras ſuas.ideſt iuxta linguam & ſcripturā ſuā.Ezech.13.Et in ſcriptura domus iſrael nō ſcribentur.Ponitur etiā pro epiſtola.Eſter.3.Sūma epiſtolarum hec fuit.& in eodē Vt epiſtolis que regis nomine mittebantur.Scribitur etiā cū mem in principio & dicitur מִכְתָּב Michthab.vt Exo.32 Scriptura quoq; dei erat.Pro quo hebrei legūt.Et ſcriptura:ſcriptura dei erat.2.Paralip.21.Allate ſūt autem ei lr̄e ab

helia propheta.i.allata eſt ei ſcriptura ſeu epiſtola.& inde כְּתֹבֶת Chethóbeth.i.deſcriptio.Pro quo beatꝰ Hieronymus trāſtulit figuras.Leuit.19.Nec figuras aliquas aut ſtigmata facietis vobis.

כֹּתֶל Cóthel.paries.Canti.2.En ipſe ſtat poſt parietem noſtrum.& in lingua chaldaica dr̄ כְּתַל Chethal.Dañ.5.In ſuperficie parietis aule regis.& in p̄lāli כֻּתְלַיָּא Cuthlaia Eſdre.5.Ligna ponantur in parietibus.

כֶּתֶם Chéthem.aurum.obrizū.corōna.diadema.color.macula.Iob.31.Et obrizo dixi fiducia mea.Prouer.35.Inauris aurea & margarita fulgens.Pro quo hebrei legūt.Inauris aurea & monile auri ſiue obrizi.Cāti.5.Caput eiꝰ aurum optimū.Ponitur etiā pro corona vl̄ diademate.Ps.44.Aſtitit regina a dextris tuis in veſtitu deaurato circundata varietate.Pro quo beatus Hieronymꝰ in pſalterio iuxta he.ve.tranſtulit.Stetit cōiūx in dextera tua in diademate aureo.Ponitur etiam pro macula vel colore.Threñ.4.Mutatus eſt color optimus.Inde verbum paſſiuum נִכְתָּם Nichtham.i.ſignatum ſeu maculatum.Hiere.2.Maculata es in iniquitate tua corā me.& inde מִכְתָּם Michtham.i.inſignis ſeu notatus.Pro quo tranſlatio noſtra tituli inſcriptionem traduxit.vt in titulo.Ps.15.vbi dicitur.Tituli iſcriptio pſalmus dauid.Poteſt etiā legi.coronatio ſeu deauratio ipſi dauid.Sed beatus Hieronymus in pſalterio iuxta he.ve.trāſtulit.Humilis & ſimplicis dauid.q.ſi diuidatur p̄dicta dictio poteſt ſignificare humilem & ſimplicem ſicut beatus Hieronymus tranſtulit.Et ſimiliter in titulis quinq; pſalmorū.ſcilicet a quinquageſimo quinto incluſiue vſq; ad ſexageſimum excluſiue.

כֻּתֹּן Chethon.tunica.& ſcribitur cum tau in fine:eo qd' eſt generis feminini & dicitur כְּתֹנֶת Chethóneth.Geñ.37 Fecitq; ei tunicā polymitam.& in eodem.Nudauerūt eum tunica talari.& in eodem.Tulerunt aūt tunicam eius & in ſanguinem hedi quem occiderant intinxerūt.Exo.39.Fecerunt & tunicas byſſinas.quod in hebreo legitur ſingulariter.ſ.tunicam byſſinā.2.Reg.13.Que induta erat tunica talari.Cāti.5.Spoliaui me tunica mea.& in p̄lāli כָּתְנוֹת Cothnoth ſiue כֻּתֳּנוֹת Cuthonoth.Geñ.3.Fecit dominus Ade & vxori eius tunicas pelliceas.Exo.28.Porro filiis Aaron tunicas lineas parabis.& in eodē.29.Et indues tunicis lineis.Leuit.10.Sicut iacebant veſtitos lineis tunicis.

כָּתֵף Catheph:ſiue כָּתֵף Chétheph.humerus.ſcapula.ora.ſ.veſtimēti.latus ſeu pars.Nu.7.Et onera propriis portant humeris.Deut.33.Et inter humeros illius requieſcet.Iob.31.Humerus meus a iunctura ſua cadat.Eſa.11.Et volabunt in humeros philiſtiim.Ezech.12.In humeris portaberis.& in eodem.29.Omnis humerus depilatus.Zach.7 Auerterunt ſcapulam recedētes.Ponitur etiam pro humerulis alicuius baſis.3.Reg.7.Et per quattuor partes quaſi humeruli.& in eodem.Nā & humeruli illi quattuor.Item ponitur pro ora veſtimentorum circa humeros.Exo.28.Duas oras iunctas habebit in vtroq; latere ſummitatum.& in eodem.Et in oris que e regione ſunt ſuperhumeralis.Ponitur etiam pro latere vel parte.Exo.27.Lateri vno deputabuntur.& in eodem.Et in latere altero erunt tentoria.et.3.Reg.7.Quinq; ad dexteram partem templi & quinq; ad ſiniſtram.& in eodē.Mare aūt poſuit in dexterā partem.Ezech.40.Et pauimentum in fronte portarum.i.in latere portarum.& in eodem.Et ad latꝰ exterius qd' aſcēdit ad oſtium porte.& in eodem.Per latera porte octo menſe erant.& in eodem.41.Et latera porte quiq; cubitis.& in eodem.Et ſimilitudo palmarum hinc atq; inde in humerulis veſtibuli.i.in lateribus veſtibuli.

כָּתַר Cathar.circundare.vallare.expectare.ſuſtinere.Iudi.19.Atq; ita factū eſt vt ex vtraq; parte ab hoſtibus cederentur.Pro quo hebrei legunt.Circundederunt ſeu vallauerunt Beniamin.Sed beatus Hieronymus tranſtulit ſenſum.Ps.21.Tauri pingues obſederunt me.Pro quo beatus Hieronymꝰ in pſalterio iuxta he.ve.tranſtulit.Vallauerūt me.Abach.1.Quia impius preualet aduerſus iuſtum.Pro quo hebrei le.Quia impius circundat ſeu circūuenit iuſtū.ſcilicet vt preualeat aduerſus eū.Significat etiam ſuſtinere vel expectare.vt Iob.36.Suſtine me paululum.Prouer.14 Et expectabunt aſtuti ſcientiam.& inde כֶּתֶר Céther.i.corona ſeu diadema.eo quod eſt rotunda.vt Eſter.2.Et poſuit diadema regni in capite eius.& inde כֹּתֶרֶת Cothéreth.i.coronula ſeu capitellū.vt.3.Reg.7.Duo quoq; capitella fecit que ponerentur ſuper capita colūnarū.& in eodē.Quinq; cubitorū altitudinis capitellū vnū:& quinq; cubitorum altitudinis capitellum alterū.& in eodem.Septena verſuum retiacula in capitello vno.

כָּתַשׁ Cathas.contūdere.conterere.Prouer.27.Si contūderis ſtultū in pila.& inde מַכְתֵּשׁ Machthes.i.pila in qua contūditur:vt in loco p̄dicto.et Soph.1.Vlulate habitatores pile.Et aliqui hebrei dicunt ꝙ in predicto loco eſt nomen proprium loci.Accipitur etiam pro dente molari.Iudi.16 Aperuit itaq; dominus molarem dentem.

De incipientibus a littera ל lamed

Hec littera lamed quando preponitur nomini vel pronomini cōmuniter preponitur ad denotandū datiuū caſū.Geñ.3.Deditq; viro ſuo.& in eo.Ade quoq; dixit.& in eo.4.Dixitq; lamech vxoribꝰſuis.& ſic לְדָוִד Ledauid.i.ipſi dauid.לִשְׁלֹמֹה Liſlomo.i.ſalomoni.& de hoc plena eſt ſcriptura.Et cōponitur cum pronominibus hoc modo לִי.i.mihi לְךָ Lecha.i.tibi.& in genere feminino לָךְ Lach.i.tibi.ſ.femine לוֹ Lo.i.ei.illi.ipſi.& ī gñe feminino לָהּ.i.ei.illi.ipſi.ſcilicet femine לָנוּ Lánu.i.nobis לָכֶם Lachem.i.vobis & in feminino לָכֶן Lachen.i.vobis.ſ.femīs לָהֶם Lahem ſiue לָמוֹ Lámo.i.illis.eis.ipſis:vel ipſi datiui caſus:ſingularis nūeri.Et in gñe feminino לָהֶן Lahen.i.eis.illis.ipſis.ſ.feminis.Ponitur etiam לָמוֹ Lamo.in ſingulari.Eſa.44.Et curuatꝰ eſt ante illud.Pro quo hebrei legunt.Et adorauit illū.& in eo.53.Propter ſcelus populi mei percuſſi eum.Et aliquādo littera lamed denotat genitiuum.vt Geñ.9.Sanguinem em̄ animarū veſtrarum requiram.& in eo.32.Cuius es:aut quo vadis:aut cuius ſunt iſta que ſequeris.& in eo.Serui tui iacob.Vbi pro omnibus genitiuis predictis preponitur littera lamed.& in titulo.Ps.9.vbi dicitur.In finem pro occultis filii pſalmus dauid.Ps.67.Et dn̄i dei exitꝰ mortis.Cāti.1.Cāticū canticorū ſalomonis.& in eo.8.Mille tui pacifici.Abach.2.Et loquelā enigmatū eius.Et aliqn̄ denotat accuſatiuū.vt Geñ.1.Appellauitq; lucē diem & tenebras noctē.2.Reg.3.Igitur Ioab & Abiſai frater eius interfecerūt Abner.vbi huic nomini Abner preponitur littera lamed.Et aliquando ponitur pro noīatiuo.Ioſ.10.Nullus cōtra filios iſrael mutire auſus eſt.Pro quo hebrei legunt.Non mutiuit contra filios iſrael vir lingua ſua.vbi huic dictioni vir preponitur littera lamed.1.Paralip.3.Tertium Abſalom filiū Maacha.Pro quo he.le.Tertius abſalom.ſ.fuit.Vbi huic dictiōi abſalom preponitur littera lamed.Eſa.63.Quare ergo rubrum eſt indumentum tuū.vbi preponitur ēt huic nomini indumentum.Ponitur etiam aliquando pro in vel ad.vt Geñ.1.Et ſint in ſigna & tēpora & dies & annos.& in eodem.2.Et factus eſt homo in animam viuentē.& in eo.5

Et dixit dñs deus ad mulierē. Ps.16. Sicut leo paratꝰ ad predam. & in eo.17. Qui docet manus meas ad preliū. Hiere. 3. Ecce nos venimꝰ ad te. Osee.3. Et ipsi respiciūt ad deos alienos. & similiter qñ preponitur verbis gerundiis uel infinitiuis. vt. Ps.118. Media nocte surgebā ad cōfitendū tibi. Ps.148. Ad faciendā vindictā in nationibus. & in eo. Ad alligandos reges eorū in cōpedibus. Itē ponitur pro aduersus. 2. Reg.13. Fecerunt ergo pueri absalom aduersus amnō sicut preceperat eis. Ponitur etiam pro de. vel ex. vt. 2. Reg. 15. Et egressus de loco tuo. Esa. 33. Quis poterit habitare de nobis cū igne deuorāte: quis poterit habitare de nobis cum ardoribus sempiternis. Ponitur etiā pro vt. Geñ.1. Luminare maius vt preesset diei: & luminare minus vt preesset nocti: & in eo. Vt lucerent super terrā. Pōitur etiā pro iuxta vel secūdū. vt in eo. Faciens fructū iuxta genus suū. & in eo. Et faciētē semē iuxta genꝰ suū. & in eo. Et hīs vnūquodqȝ semētē secūdū speciē suā. & ī eo. Et bestias terre secūdū species suas. Nu.1. Per cognatiōes & domos suas. i. secȝm cognationes & domos suas. Habet fortasse & alios modos significandi qui possunt reduci ad supradicta.

Sequuntur dictiones quarum prima littera substantialis est ל Lamed.

לא Lo. non. nec. neqȝ. nequaqȝ. nihil. De quo vide infra in dictione לוא Lo: cum vau in medio dictionis.

לאב Laab. solitudo. siccitas. & reperitur tantum in numero plurali & p additionem tau in principio dr̄ תלאבות Thaluboth. pro quo beatus Hieronymus solitudinē trāstulit. Osee.13. Ego cognoui te in deserto in terra solitudīs. & solum inuenitur in predicto loco. Et dicūt hebrei q̄ significat siccitatem vel sitim. Quia in lingua arabica vel punica terra sicca & arida hoc nomine appellatur.

לאה Laa. laborare. fatigari siue fessum esse: affligi vel deficere. moleste accipe. molestare. opprimere. Geñ.19. Ita vt ostiū inuenire non possint. Pro quo he.le. Et laborauerunt siue fatigati vel fessi sunt ad inueniendū ostiū. Exo. 7. Et affligentur egyptii bibentes aquā fluminis. Iob.4. Forsitā moleste accipies. i. fatigaberis vel deficies. & in eo. Nūc aūt venit ad te plaga & defecisti. & in eo.16. Nunc aūt oppressit me dolor meus. i. fatigauit me: siue deficere me fecit. Esa.1. Laboraui sustinens. & in eo.7. Nunquid parum vobis est molestos esse hominibus: quia molesti estis & deo meo. & in eo.47. Defecisti in multitudine cōsiliorum tuorum. Ezech.24. Mlto labore sudatū est. Mich.6. Aut quid molestus fui tibi. Quod beatus Hieronymus in explanationibus expōit. Et quo labore te pressi. & inde תְּלָאָה Thelaa. idest labor. fatigatio. Exo.18. Vniuersūqȝ laborē qui accidisset eis in itinere. Nu.20. Nosti oēm laborē qui apprehendit nos. Scribitur ēt cū mem in principio & dr̄ מַתְּלָאָה. Pro quo beatus Hieronymus transtulit de labore. ac si diceret מַתְּלָאָה Mithelaa. Malach.1. Ecce de labore.

לאט Laat. operire. velare. 2. Reg.19. Porro rex operuit caput suū. & inde בַּלָּאט Balat. cū prepositione Beth in principio. i. occulte. Abscōdite: siue in abscondito. Iudi.4. Et ingressa abscondite. Scribitur ēt sine aleph. De quo vide infra in dictione לוט Lot. Item לְאַט. i. paulatim. leniter. De quo vide supra in dictione אט At.

לאך Laach. Angelus. nūcius. & semp additur ei mem in principio & dr̄ מַלְאָךְ Malach. vt Geñ.16. Cumqȝ inuenisset eā angelꝰ dñi. & in eo.22. Et ecce angelꝰ dñi de celo clamauit. & in eo.24. Ipse mittet angelū suū corā te. & in eo.32. Fuerūtqȝ ei obuiā angeli dñi. & in eo. Misit aūt & nūcios ante se. & in eo. Reuersiqȝ sunt nūcii ad iacob. Exo.32. Angelus meus p̄cedet te. Nu.20. Misit interea nūcios moyses. & in eo. Miseritqȝ angelū qui eduxerit nos de egypto. & in eo.21. Misit aūt israel nūcios. & ī eo.22. Misit ergo nūcios ad Balaam. & in eo. Stetitqȝ angelus dñi in via. Iudi.2. Ascendit angelus dñi de galgalis. & in eo. Cūqȝ loqueretur angelus dñi. & in eo.13. Angelus dñi pariter in flāma altaris ascendit. Iob.1. Nūcius venit ad iob qui diceret. & in eo. 33. Si fuerit pro eo angelus loquēs. 2. Paralip.26. At illi subsannabāt nuncios dei. Ps.34. Et angelus dñi coarctās eos. Prouer.13. Nuncius impii cadet in malū. Naū.2. Et non audietur vltra vox nunciorū tuorū: vbi ponitur מַלְאָכֵכֵה Malachecha p מַלְאָכֵךְ Malachecha. & ide מַלְאֲכוּת Malachuth nunciatio siue legatio: Aggei.1. Et dixit aggeus nunciꝰ domini de nūciis dñi. Pro quo he.le. Et dixit aggeus nūciꝰ domini in nunciatione siue in legatiōe dñi. & in p̄lali מַלְאֲכוֹת Malachoth. i. nūciationes siue legationes. Trāslatio nostra traduxit predicationes. Ps.73. Vt annūciē oēs predicatiōes tuas. & beatus Hieronymus in psalterio iuxta he.ve. trāstulit. vt enarrem oēs annūciationes tuas. Inde מְלָאכָה Melacha. i. opus. res. substātia. seu diuitie. Geñ.2. Cōpleuitqȝ deꝰ die septimo opus suū. & in eo. Ab vniuerso opere qd' patrauerat. & in eo.39. Et operis quippiā absqȝ arbitris faceret. Exo.20. Oīe opus nō facietis in eo. & in eo.36. Et qui spōte sua obtulerant se ad faciendū opus. & in eo. Nec vir nec mulier quicqȝ offerat vltra in opere sāctuarii. 2. Paralip.13 Et leuite sint in ordine suo. pro quo he.le. in opere suo. Ponitur etiā pro re vel opulētia aut substātia. Exo.22. Quod nō extenderit manū suā in rem proximi sui. & in eo.36. Eo quod oblata sufficerent & superabūdarēt. Pro quo hebrei legunt. Et opus siue opulentia erat sufficiens ad omne opꝰ vt fieret illud: & superabundans. Et secundum hebreos in predicto loco ponitur מְלָאכָה Melacha pro auro vel argento & reliquis que obtulerunt. 1. Reg.16. Quidquid ergo vile fuit & reprobum demoliti sunt. Vbi ponitur pro eo qd' in littera nostra est quidquid. Significat etiā iumenta ac pecudes. Geñ.33. Et ego sequar paulatim vestigia eius sicut videro paruulos meos posse. Pro quo hebrei legunt. Et ego sequar paulatim vestigia operis. idest armenti ac pecudis & vestigia paruulorū. Et in p̄lali מְלָאכוֹת Melachoth. i. opera. vt. 1. Paralip.28. vt intelligerem vniuersa opera exemplaris. Scribitur etiam מְלֶכֶת Melecheth sine aleph. Pro quo beatus hieronymus trāstulit reginam. quasi מַלְכַּת Malcath. a nomine מֶלֶךְ Melech. i. a rege deriuatum. Hiere.7. Vt faciant placētas regine celi. & in eodem.44. Qd' si nos sacrificamus regine celi. Pro quo hebrei legūt. operi celi. idest stellis seu sideribus militie celi. Beatus Hieronymus in suis explanationibus super predicto loco sic ait. Regine celi quam lunam debemus accipere: vel certe militie celi vt omnes stellas intelligamus.

לאם Leom. populus. gēs. vt Geñ.25. Populusqȝ populum superauit. Esa.51. Et tribus mea me audite. & in pluralī לְאֻמִּים Leumim. vt Geñ.25. Et duo populi de ventre tuo diuidentur. Ps.149. Increpationes in populi. Esa.34 Et populi attendite. & in eodem.41. Et gentes mutent fortitudinem. & in eo.49. Et attendite populi de longe.

לב Leb. cor. mens. De quo vide in dictione sequenti.

לבב Lebab. cor. mens. intellectus. Exo.14. Immutatumqȝ est cor pharaonis & seruorū eius super populū. Deut. 1. Nuncii terruerunt cor nostrum. & in eodem.4. Et ne excidat de corde tuo. & in codē.6. Diliges dominū deum tuū ex toto corde tuo & ex tota anima tua. Et in codē. Eruntqȝ verba hec que ego precipio tibi hodie in corde tuo. Iob.9. Sapiens corde est. Et in eodem.12. Et mihi est cor sicut & vobis. Ps.77. Et pauit eos in innocentia cordis sui. Esa.30.

Et letitia cordis sicut qui pergit in tibia. & in pluralī לְבָבוֹת Lebaboth. secūdū terminationē femininorū. 1. Paralip.28 Oīa eñi corda scrutatur dñs. Repitur etiā in gñe masculino Naū.2. Murmurantes in cordibꝰ suis. Scribitur ēt cum simplici Beth tam in singulari qȝ in plurali. Exo.7. Et ego indurabo cor eiꝰ. Deut.28. Dabit tibi dñs cor pauidū. Iob.7. Aut quid appones erga eū cor tuū. Ps.11. In corde & corde locuti sunt. i. duplici corde locuti sunt. cuius oppositum habetur. 1. Paralip.12. vbi dicitur. Venerūt in auxiliū non corde duplici. Pro q' in hebreo hētur nō corde & corde. Ps.16. Probasti cor meum. Eccl's.10. Cor sapientis in dextera eiꝰ & cor stulti in sinistra illius. Reperitur etiā in genere feminino cū he vel tau in fine. Ezech.16. In quo mundabo cor tuū. & in plurali לִבּוֹת Liboth. i. corda. Prouer.21. Appendit aūt corda dñs. Ps.124. Bene fac dñe bonis & rectis corde. Quod in hebreo legitur pluraliter. s. & rectis in cordibꝰ suis. Ponitur etiam pro mente. Leuit.26. Donec erubescat incircūcisa mens eorum. Deut.5. Quis det talem eos habere mentem. 3. Reg.8. Hoc ipsum mēte tractans. Prouer.19. Qui possessor est mentis diligit animā suā. & in eo.23. Et mens eius non est tecum. Eccl's.2. Nec per noctem mēte requiescit. Et quia cor est in medio corporis: ideo ponitur aliquando pro medio alicuius rei. Deut.4. Qui ardebat vsqȝ ad celum. pro quo in hebreo habetur. Et mōs ardebat igni vsqȝ ad cor celi. Quod hebrei exponūt vsqȝ ad mediū celi. 2. Reg.18. Cūqȝ adhuc palpitaret herens in quercu. Pro q' hebrei legūt. Cūqȝ adhuc viueret in corde quercus. i. in medio quercus. Ps.48. Et transferentur montes in cor maris. vnde in euāgelio. Matthei.12. Sic erit filius hominis in corde terre tribꝰ diebus. Inde verbū לִבֵּב Libeb. i. cordificare. si liceret latine dici. Iob.12. Vir vanus in superbia erigitur. pro quo he.le. Vir vanus cordificatur. i. cor seu mentem recipit & Pōt esse sensus sicut in littera nostra. Significat etiā vulnerare cor. Canti.4. Vulnerasti cor meū. pro quo he.le. Cordificasti me. Item לְבִיב Lebib. i. sorbiciūcula. quod est cibus liquidus ex aqua & farina confectus. & solum inuenitur in numero plurali. s. לְבִיבוֹת Lebiboth. 2. Reg.13. Et faciat in oculis meis duas sorbiciunculas. & in eo. Coxit sorbiciunculas. & inde verbū לִבֵּב Libeb. i. sorbiciunculas facere siue liquefacere. vt in predicto loco vbi dicitur. Vt faciat in oculis meis sorbiciunculas. & in codē. Et liquefaciēs in oculis eiꝰ. Vnde illud. Canti.4. Vbi dicitur vulnerasti cor meū potest etiam legi liquefieri fecisti cor meū. Inde לַבַּת Labath. i. flāma. Exo.3. Apparuitqȝ ei dominꝰ in flāma ignis.

לבא Labi. Leo. Deut.33. Quasi leo requieuit. & scribitur cū littera iod ante aleph. & in gñe feminino לְבִיָּא Lebiia. Ezech.19. Quare mater tua leena. Ponitur etiā לָבִיא Labi pro leena. Geñ.49. Accubuisti vt leo & quasi leena. Nu.24. Et quasi leena quā suscitare nullus audebit. & in plurali masculino לְבָאִים Lebaim. Ps.56. Anima mēa in medio catulorū leonum. & in gñe fe. לְבָאוֹת Lebaoth. Naū. 2. Et necauit leenis suis.

לבט Labat. verberare. cedere. seu cedi. vapulare. Prouer. 10. Stultus ceditur labiis. & in codē. Stultus labiis verberabitur. Osee.4. Et populus non intelligens vapulabit.

לבן Laban. dealbare. cādidare. albū siue cādidū esse. Ps.50. Et super niuem dealbabor. Esa.1. Quasi nix dealbabūtur. Dañ.11. Vt conflentur & eligantur & dealbētur vsqȝ ad tempus prefinitum. & in eo.12. Eligentur & dealbabuntur & quasi igni probabuntur. Ioel.1. Albi facti sunt rami eiꝰ. Inde לָבָן Laban. i. albus vel cādidus aut candor. vt Geñ.30. In his que spoliata fuerant candor apparuit. & in codē.49 Et dentes lacte eius candidiores. Exo.16. Quasi semen coriandri album. Leuit.13. Et pilos in album mutatos colorē. & in eodem. Eo quod omnis in candore verba sit. & in pluralī לְבָנִים Lebem. i. albi. Zach.6. Et in quadriga tertia equi albi. & in genere fe. לְבָנָה Lebana. idest alba. vt Leuit.13. Et in loco vlceris cicatrix alba apparuerit. & in eodem. Albā siue ruffam habuerit cicatricē. & in plurali feminino לְבָנוֹת Lebanoth. vt in eodem. Vir siue mulier in cuius cute cādor apparuerit. Pro quo hebrei legunt. Vir siue mulier quādo fuerint in cute carnis sue macule albe. & inde לְבֵנָה Lebena. idest later. eo quod dealbatur vel candidatur dum coquitur igni. Geñ.11. Habueruntqȝ lateres pro saxis. Quod in hebreo legitur singulariter scilicet habuerunt laterem pro lapide. Ezech.4. Sume tibi laterē. & in plurali לְבֵנִים Lebenim. Exo.5. Et lateres similiter imperantur. & in eodem. Et reddetis cōsuetum numerum laterum. & inde deriuatur verbum לָבֵן Liben. i. lateres facere vel cōficere. vt Geñ.11. Venite faciamus lateres. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum: quasi diceret laterificemus lateres. Exo.5. Nequaqȝ dabitis vltra paleas populo ad conficiendos lateres. & inde מַלְבֵּן Malben. idest typus seu forma qua lateres formantur. 2. Reg.12. Et traduxit in typo laterum. Naū.3. Tene laterem. vbi ponitur pro latere. Ponitur etiam pro muro latericio. Hiere.43. Et abscondes eos in crypta que est in muro latericio. & inde לִבְנָה Libna. idest genus lapidis candidissimi. Exo.24. Sub pedibꝰ eius quasi opus lapidis saphyrini. & inde לְבָנָה Lebana. idest luna. eo quod est lucida & candida. Esa.24. Et erubescet luna & confundetur sol. & inde לִבְנֶה Libne. idest genus arboris que detractis corticibus est multum alba. Pro quo beatus Hieronymus transtulit Populum. Geñ.30. Tollēs ergo iacob virgas populeas. Osee.4. Subtus quercū populum & therebintum. & inde לְבוֹנָה Lebona. idest thus. eo quod est candidum. Exo.30. Et thus lucidissimum. Leuit.24. Et pones super eos thus lucidissimum. Canti.4. Vadam ad montem myrrhe & collem thuris. & in codē. Cū vniuersis lignis libani. Pro quo hebrei legunt. Cum vniuersis lignis thuris. i. thuriferis. & inde לְבָנוֹן Lebanon. idest libanus. eo qd' sunt in eo ligna thurifera. Ps.91. Sicut cedrus libani multiplicabitur. Canti.5. De lignis libani. Esa.10. Et libanus cum excelsis cadet. & in eodem.29. Et erit libanus in chermel. Et in eo.35. Gloria libani data est ei. Item לְבֵן Laben Secūdū aliquos hebreos est nomen proprium hominis. Sed secūdum translationem nostram & beatum Hieronymum illud lamed quod ponitur in principio dictionis non est de substantia dictionis sed denotat datiuū casum vel genitiuū. vnde לַבֵּן Laben idem est qd' filio datiui casus: vel filii genitiui casus. vt in titulo. Ps.9. In finem pro occultis filii psalmus dauid. Et beatus Hieronymꝰ in psalterio iuxta he.ve. transtulit. Victori super mortem filii psalmus dauid.

לבש Labas. induere. vestire. Geñ.3. Et induit eos. & in eodem.27. Vestibus esau valde bonis quas apud se habebat domi induit eum. & in eodem. Pelliculas hedorum circumdedit manibus. Pro quo hebrei legūt. Pelliculasqȝ hedorum induit siue vestiuit super manus eius. & in codē. 28. Et dederit mihi panem ad vescendum & vestimentum ad induendum. Exo.29. Indues aaron vestimentis suis. Et in eodem. Et indues tunicis lineis. & in eodem. Septem diebus vtetur illa. qui pontifex pro eo fuerit. idest septem diebus induetur siue vestietur illa. Leuit.16. Tunica linea vestietur. Nu.20. Induit eis eleazarum filium eius. 2. Reg.22 Vestiti cultu regio. & in eodem. Et induere vestibus tuis. Ester.6. Debet indui vestibꝰ regiis. Iob.29. Iustitia indutus sum & vestiui me. Ps.92. Indutus est dominus forti-

tudinẽ.Prouer.31.Oẽs domestici eius vestiti sunt duplicibus.Esa.61.Quia induit me vestimento salutis. Ezech.9. Vestitus erat lineis.& in eo.23.Vestitos hyacītho. & in eo. Indutis veste varia.Soph.1.Et super omnes qui induti sũt veste peregrina. Aggei.1.Operuistis vos & non estis calefacti.Zach.3.Erat indutus vestibus sordidis.& in eo.Et indui te mutatoriis & inde לְבוּשׁ Lebus.i. indumentum. vestis.vestimẽtum.stola.Ester.6.Debet indui vestib⁹ regiis. & in eodem.Et sumpta stola & equo fac vt locutus es. Iob. 24. Nudos dimittũt homines indumẽta tollentes.& in eodem.41.Quis reuelabit faciem indumenti eius. Scribitur etiam cũ mem in principio & dicitur מַלְבּוּשׁ Malbus. Esa. 63.Et oĩa indumenta mea inquinaui.Soph.1. Qui induti sunt veste peregrina.Et aliqñ scribitur cum tau in principio & dicitur תִּלְבֹּשֶׁת Thilbóseth.Esa.59.Indutus est vestimentis vltionis.Et sequitur in hebreo indumento siue vestimento.

לְגֹם Legom.preposito aleph in principio dicitur אַלְגֻּם Algum & significat gen⁹ ligni preciosi & solum inuenitur in numero plurali.s.אַלְגּוּמִּים Algumim.Pro quo beat⁹ Hieronymus transtulit ligna thina.2.Paralip.9. Serui hiram & serui salomonis attulerunt aurum de ophir & ligna thina. Reperitur etiam אַלְמֻגִּים Almugim per interpositionem mem.De quo vide infra in dictione לְמֻג Lemog.

לָהּ La.ei.ipsi.illi.datiui casus.Et aliqñ genitiui:singularis numeri:gñis feminini.Et qñ refertur ad masculum scribitur cum uau loco he vt infra dicetur.& in lingua chaldaica dicitur לַהּ Le siue לֵיהּ Le.Dañ.2.Quia sapientia & fortitudo eius sunt.& in eo. Vt tempus daret sibi.& in eodem. Vt sacrificarent ei.

לָהָה Laha.deficere.opprimere seu opprimi vel fatigari. Geñ.47.Et oppresserat fames terram maxime egypti.Pro quo he.le.Et deficiebat vel fatigabatur terra egypti & canaã.s.fame. & ĩde מִתְלַהְלֵהַּ Mithlalcha per duplicationem lameth & he.pro quo beatus Hieronymus transtulit Noxius est.Prouer.26.Sicut noxi⁹ est qui mittit sagittas & lãceas in mortẽ.Et dicunt aliq hebrei ꝙ significat insanũ siue stultũ.vnde in predicto loco ipsi legunt sicut insaniẽs qui mittit sagittas & lanceas in mortẽ.

לַהַב Lahab.flãma.fulgur.s.gladii:seu ferrum lãcee vel gladii micantis.Iudi.13.Cũq; ascenderet flãma. Esa.29. Et flãma ignis deuorantis.Reperitur etiã in genere feminino cum he vel tau in fine & dicitur לֶהָבָה Lehaba siue לַהֶבֶת Lahebeth.Nu.21.Flamma de oppido esebon.Ps.105. Flãma combussit impios.Esa.43.Et flãma non ardebit in te Ezech.20.Et non extinguetur flamma succensionis eius. & in plurali לַהֲבוֹת Lahaboth.Ps.28.Vox domini intercidentis flãmã ignis.quod in hebreo legitur pluraliter.s.flammas ignis.&.Ps.104.Ignem cõburentem in terra ipsorũ. Pro quo hebrei legunt.Ignem flãmarum in terra ipsorũ. Vnde beatus Hieronymus in psalterio iuxta he.ve. transtulit.Ignem flãmantem in terra ipsorum.Reperitur ẽt לְהָבִים Lehabim secundum terminationem pluralem masculinorum.Esa.13.Facies cõbuste vultus eorũ.Significat etiã לַהַב Láhab.fulgorem gladii seu ferrum gladii vel lancee micantis ad modũ flãmee pyramidis. Iudi.3. Vt capulus sequeretur ferrum in vulnere.1.Reg.17.Ipsum autem ferrũ haste eius.Naũ.3.Et micantis gladii.

לַהַג Láhag.meditatio.Eccl's.12. Frequẽsq; meditatio carnis afflictio est.& solum inuenitur in predicto loco.

לָהַט Lahat.vrere.exurere.comburere.succendere.inflammare.Deut.32.Et montium fundamenta comburet. Ps.56.In medio catulorum leonum dormiui cõturbatus. Pro quo he.le.In medio catulorũ leonũ dormiui inflãmantium.vñ beatus Hieronymus in psalterio iuxta he.ve.trãstulit. In medio leonũ dormiui ferocientiũ. Ps. 82. Et sicut flãma cõburens mõtes.Ps.103.Et ministros suos ignẽ vrẽtem.Ps.105.Flãma cõbussit impios.Esa.42.Et cõbussit eũ in circuitu.Ioel.1.Et flãma succendit omnia ligna regióis. & in eo.2.Et post eũ exurens flãma.Malach.4.Et inflãmabit eos ignis veniens.Inde לַהַט Láhat.i.flãma seu acies gladii resplendentis.Geñ.3.Et flãmeũ gladiũ atq; versatilem. vbi ponitur pro flãmeo.Significat etiam incãtationes seu veneficia.Exo.7.Et fecerunt etiã ipsi per incãtationes egyptiacas & arcana quedã similiter.Scribitur etiã sine he.vt in eo.Feceruntq; similiter malefici egyptiorũ incantatióibus suis.& in eo.8.Fecerũt aũt & malefici per incãtationes suas similiter.& secũdũ aliquos hebreos deriuatur a supradicta dictione לָאַט Laat cũ aleph in medio:que significat operire aut velare vel abscondere.

לָהַם Laham.leniter loqui:aut simpliciter loqui.Prouer.18 Verba biliguis quasi simplicia.pro quo he.le. Quasi leniter vel simpliciter loquentia.& solũ inuenitur in predicto loco.Itẽ לָהֶם Lahem.i.eis.illis.ipsis.& est gñis masculini.& qñ refertur ad feminas scribitur cum nun in fine. De quo vide supra in dictione hem.

לָהֵן Lahen.in lingua chaldaica significat.ideo. itaq;. excepto.sed.Dañ.2.Igitur somniũ & interpretationem ei⁹ nũciate mihi.i.ideo somniũ nũciate.& in eo.Somniũ itaq; nũciate mihi.& in eo.Exceptis diis.& in eodem.Sed vt interpretatio regi manifesta fieret.

לַהַק Lahac.cetus.Cuneus.cõgregatio.& scribitur cum tau in fine eo quod est generis feminini:& dicitur לַהֲקַת Lahacath.1.Reg.19. Qui cũ vidisset cuneum prophetarũ. idest cetũ vel congregationẽ prophetarũ.quasi קְהִלַּת Gehilath.per transpositionem litterarum.

לוּ Lu.vtinã.si.forte.ne forte.fortasse.Geñ.17. Vtinã ismael viuat corã te.& in eo.30.Gratũ habeo qd' petis. Pro q̃ hebrei legũt. Vtinã eẽt iuxta verbũ tuũ.& in eo.50. Ne forte memor sit iniurie.Iudi.8.Si seruassetis eos nõ vos occiderẽ.Ezech.14.Et si bestias pessimas induxero sup terrã. Et aliqñ scribitur cũ aleph in fine.De quo vide in dictione sequẽti.Itẽ לוֹ Lo.i.ei.illi.ipsi.datiui casus singularis nũeri vt dictum est in grãmatica in capitulo de pronomine.

לוֹא Lo.dictio ẽ negatiua.i.nõ.ne.neq;.nequaq;.vt Ezech. 16.Nõ fuit aũt sodoma soror tua audita in ore tuo.& in eo.24.Nec fluẽt lachrime tue. In aliis vero locis scribitur לֹא Lo.sine vau. vt Geñ.2.Nõ eñ pluerat dñs deus.& in eodem. De ligno aũt sciẽtie boni & mali ne comedas.& in eo. 3.Nequaq; morte moriemini.Exo.4.Neq; audiẽt vocem meã.& in eo.Nec audiuit eos.& in eo.16.Neq; vermis inuẽtus est in eo.Exo.23.Nõ suscipies vocẽ mẽdacii. Deut.26. Nõ preteriui mãdata tua nec sum oblitus.2.Reg.13.Si non vis venire.4.Reg.5.Dixitq; Naamã vt vis. pro quo he.le. Dixitq; Naamã & nõ.i.si nõ vis accipere nõ accipias.& est sensus sicut in lr̃a nostra.Iob.7. Nequaq; vltra iã viuã. Ps. 1.Beatus vir qui nõ abiit in cõsilio impiorũ & in via peccatorũ nõ stetit:& in cathedra pestilentie nõ sedit.& in lingua chaldaica dicitur לָא La.Hiere.10.Dii qui celos & terram nõ fecerunt.Dañ.2.Si ergo somnium non indicaueritis mihi Et quando preponitur ei littera vau que est coniunctio: tũc significat & non siue nec. aut neq;:vt in locis predictis. Et aliquando preponitur ei littera beth & dicitur בְּלֹא Belo. idest in non:siue absq;:aut sine. Deut.32. Ipsi prouocauerunt me in eo qui non est deus.& in eodem. Et ego prouocabo eos in eo qui non est populus. Iob.8. Nunquid vire-

re potest scirpus absq; humore.Ps.43. Vendidisti populum tuum sine precio.Ponitur etiam lo.pro nihilo. Iob. 27.Nihil secum affert. Ps.75.Et nihil inuenerunt viri diuitiarum.ponitur etiam in lingua chaldaica לָא La pro nihil. Dañ.4.In nihilum reputati sunt. Et cõiter quãdo iungitur cũ dictione דָּבָר Dabar que significat rem aut verbum tunc ambe dictiones ponuntur pro nihilo. idest non res aut non verbum.vt Deut.2.Et nihil eis defuit.Amos.6 Qui letamini in nihilum.Et aliquando scribitur cum he ĩ principio & dicitur הֲלוֹא Halo.idest nonne. siue nũquid nun.nunquid non.vtiq;.ecce.De quo vide supra in littera he.in dictione הֲלֹא Halo.Item לוּא Lu. idest vtinam. fortasse.si forte.Esa.48.Vtinam attendisses mandata mea.& in eo.64.Vtinam disrumperes celos.Et communiter scribitur sine aleph.De quo vide in dictione precedenti.

לֹג Log.Genus mensure.pro quo beatus hieronymus trãstulit sextarium. Leuit.14.Et olei sextarium: duosq; turtures.

לָוָה Laua.commodare.mutuare.mutuo accipere. feneraria.copulare.adherere.adiungere.comitari. Deut. 28. Et fenerabis gentibus multis:& ipse a nullo fenus accipies idest mutuabis.Et in eodem. Ipse fenerabit tibi & tu nõ fenerabis ei.idest mutuabit.Neẽ.5.Mutuo sumamus pecunias in tributa regis.p̃s.36.Mutuabitur peccator & nõ soluet. Prouer.19.Feneratur domino qui miseretur pauperis Esa.24.Sicut fenerator sic is qui mutuũ accipit.significat etiam copulare vel adiungere.vt Geñ.29.Nunc quoq; copulabitur mihi maritus meus.Eccl's.8. Et hoc solum secũ afferet de labore suo.pro quo hebrei legunt:hoc solũ copulabitur ei siue comitabitur eũ.Esa.14 Adiungetur aduena ad eos.Et in eodem.56.Qui adheret domino. Hiere.50. Venient & apponentur ad dominum.Dañ.11. Et applicabuntur eis plurimi fraudulenter.Zach.2. Et applicabuntur gentes multe domino.& inde לִוְיַת Liuiath.idest copulatio vel augmentum. Prouer.1. Vt addatur gratia capiti tuo.pro quo hebrei legunt.Quia copulatio vel augmentum gratie sũt capiti tuo.Et in eo.4.Dabit capiti tuo augmenta gratiarum.Et inde לוֹיֹת Loioth.idest lora quibus animalia iunguntur.Et solum inuenitur in numero plurali.3.Reg.7.Et subter leones & boues quasi lora ex ere dependentia.Et in eodem.vt non celata sed apposita per circuitum viderentur.pro quo hebrei legunt.Et lora per circuitum.idest quasi loris adiuncta.& inde לִוְיָתָן Liuiathan. Nomen draconis sic nominati propter eius magnitudinẽ Ps.73.Tu confregisti capita draconis.pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit.Tu confregisti capita leuiathan.Ps.103.Draco iste quem formasti. pro quo beatus hiero. trãstulit Leuiathan istũ plasmasti. Iob. 3.Qui parati sunt suscitare Leuiathan.Et ĩ eo. 40.An extrahere poteris leuiathan hamo.Esa.27. Super leuiathan serpentem vectem:& super leuiathan serpẽtẽ tortuosum.

לוּז Luz.recedere.discedere.Prouer.3. Fili mi ne effluant hec ab oculis tuis.Et in eodem.4.Ne recedant ab oculis tuis.Et scribitur in predictis locis cum iod in medio:loco vau:quia est verbum tertie coniugationis.Inde לְזוּת Lezuth. idest dicessio vel detractio.Prouer.4. Et detrahẽtia labia sint procul a te.pro quo hebrei legunt. Et detractio vel dicessio labiorum sit procul a te. siue peruersitatem labiorum longe fac a te.Et inde נָלוֹז Naloz. pro quo beatus hieronymus transtulit infamem siue illusorem.Prouerb. 2.Et infames gressus eorum.Et in eodem.3.Quia abominatio est domini omnis illusor.ponitur etiam pro tumultu.Esa.30.Et sperastis in calumnia & in tumultu. Hebrei vero dicunt ꝙ significat recedentem.scilicet a via recta. Item לוּז Luz.Genus arboris.pro quo beatus hieronymus transtulit amygdalinum.Geñ.30. Virgas populeas virides & amygdalinas. Et aliqui hebrei dicũt ꝙ signãt auelanũ.

לוּחַ Lúach.Tabula.Exo:32.Duas tabulas testimonii lapideas.Et in eodem.34.Precide ait tibi duas tabulas lapideas.Prouer.3.Et describe in tabulis cordis tui. Canti.8 Compingamus illud tabulis cedrinis.Quod in hebreo legitur singulariter.s.tabula cedri.Esa.30.Scribe ei super buxum. Pro quo hebrei legunt. Scribe ei super tabulam. Et potest intelligi super tabulam buxeam.Hiere.17. Exaratum super latitudinem cordis eorum. pro quo hebrei legunt super tabulam cordis eorum. & ponitur ibi tabula p latitudine.& in plurali לֻחֹת Luchoth.vt in aliquibus locis predictis.& Abach.2.Et explana eũ super tabulas.reperitur etiam לֻחֹתַיִם Luchothaim:secundum terminationem dualem.Pro quo beatus hieronymus transtulit Tabulata maris.quasi diceret לֻחֹת יָם Luchóth iam.Ezech.27. Abietibus de sanir extruxerunt te cum omnibus tabulatis maris.Inde לַח Lach.idest viride siue humidum.Geñ.30.virgas populeas virides.Nu.6.vuas recentes siccasq; non comedet.i.vuas virides seu humidas.Ezech.17.Et siccaui lignum viride.& inde לֵחָה Lecha:quod secundum hebreos significat virorem seu reflorentiam.vt Deut.34.Nec dentes illius moti sunt.pro quo ipsi legunt.Nec fugerat. idest nec defecerat viror seu reflorentia eius.idest color viuidus vultus eius:seu humidum radicale illius. potest etiam deriuari a dictione לְחִי Lecha. que significat mandibulam seu maxillam:vt infra dicetur.& tunc erit sensus sicut beatus hieronymus transtulit.

לוּט Lot.Inuoluere.operire.colligare.1.Reg.21. Est inuolutus pallio post Ephod.Esa.25.Et precipitabit dominus in monte isto faciem vinculi colligati. vbi pro vinculi colligati hebrei legunt inuoluentis inuoluentis.nam ĩ hebreo dictio lot bis replicatur in hoc loco.quasi diceret colligantis colligantis.Et aliquãdo scribitur sine vau.3. Reg. 19.Operuit vultum suum pallio.Scribitur etiam cũ aleph in medio loco vau.De quo vide supra in dictione לָאט laat Et inde בַּלָּט Balat cum prepositione beth.idest in occulto siue clam aut abscondite vel oculte.vt Ruth.3.venit abscondite & discooperto a pedibus eius pallio se proiecit.1.Reg. 18.Loquimini ad dauid clam me dicentes.significat etiam incantationes:que nobis sunt abscondite.De quo vide supra in dictione לָאט Laat.Item לוֹט Lot.species aromatica pro quo beatus hieronymus transtulit stactem. Geñ. 37. Camelos eorum portantes aromata & resinam & stacten.

לוּל Lul.Cochlea.idest ascensus graduum columnam amplexantium in modum cochlee.3.Reg.6.Et p cochleam ascendebant in medium cenaculi.Item לוּלֵי lule cum iod in fine.idest si non.nisi.vt Geñ.31.Nisi deus patris mei Abraam & timor isaac affuisset mihi.Deut.32. Sed propter iram inimicorum distuli.pro quo hebrei legunt. Nisi iram inimicorum timuissem.Et est sensus sicut ĩ littera nostra.p̃s.123.Nisi quia dominus erat in nobis dicat nunc israel:nisi quia dominus erat in nobis.Esa.1. Nisi dominus exercituum reliquisset nobis semen.Et aliquãdo scribitur cum aleph in fine loco iod.vt Geñ.43.Si non intercessisset dilatio.Iudi.14.Si non arassetis in vitula mea:non inuenisetis propositionem meam.1.reg.25.Nisi cito venisses in occursum meũ.Et secundum aliquos est dictio composita a לוּ Lu.quod significat si & לֵי le vel לֹא Lo quod significat non.Ponitur etiam aliquando in nostra translatione affirmatiue pro si vel vtiq; vt.2.reg.2.Si locutus fuises mane

recessisset populus. sed et in predicto loco hebrei legunt. Nisi locutus fuisses. idest nisi dixisses mane: surgant pueri. Ps. 26. Credo videre bona domini. vbi premittitur in hebreo predicta dictio לולי Lule. idest vtique credo. Pro quo hebrei legunt. Nisi credidissem.

לין לון Lun. siue לין Lon. Manere. morari. commorari. pernoctare. murmurare. conqueri. Gen. 19. Et manete ibi. Et in eodem. Minime sed in platea manebimus. Et in eodem 24. Est in domo patris tui locus ad manendum. Et in eodem. 32. Ipse vero mansit nocte illa in castris. Nu. 22. Manete hic nocte. Iof. 6. Et reuersa in castra mansit ibi. Iudi. 19. Quesote vt hodie hic maneas. Et in eodem. & apud se fecit manere. Et in eo. ne in platea maneas. Ruth. 1. Et vbi morata fueris & ego pariter morabor. Nee. 13. quare manetis ex aduerso muri. Iob. 17. Et in amaritudinibus eorum moratur oculus meus. Et in eo. 24. nudos dimittunt homines. Pro quo he. le. nudum faciunt manere. s. hoiem. Et est sensus sicut in littera nostra. Et in eo. 41. In collo eius morabitur fortitudo. Ps. 25. Anima eius in bonis demorabitur. Ps. 48. Et homo cum in honore esset non intellexit. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Et homo in honore non commorabitur. Sed in fine eiusdem psalmi ponitur non intellexit: nam ibi ponitur יבין Iabin hic autem ילין Ialim. Ps. 9. In protectione dei celi commorabitur. prouerb. 19. Et in plenitudine commorabitur. Esa. 1. Iustitia habitauit in ea. i. mansit vel morata est in ea. Hierc. 4. Vsque quo morabuntur in te cogitationes noxie. Zach. 5. Et commorabitur in medio domus & consumet eam. & inde מלון Malon: siue מלון Melon. idest mansio: seu diuersorium. Gen. 43. Cum venissemus ad diuersorium. Exo. 4. Cumque esset in itinere in diuersorio. Hiere. 9. Quis dabit me in solitudine diuersorium viatorum. debet legi diuersorium viatorum. & inde מלונה Meluna cum he in fine idest tugurium quod custodes agrorum faciunt ad manendum in nocte. Esa. 1. Et tugurium in cucumerario. In alio vero loco Beatus hieronymus transtulit. Tabernaculum vnius noctis. Esa. 24. Et auferetur quasi tabernaculum vnius noctis. Item לון Lon. idest murmurare. Exo. 15. Et murmurauit populus contra moysen. Et in eo. 16. Et murmurauit omnis congregatio filiorum israel. Et in eo. Nos vero quid sumus quia musitastis contra nos. idest quia murmurastis. & in eo. quibus murmurati estis contra eum. nu. 14. Vsque quo multitudo hec pessima murmurat contra me. Et in eo. qui murmurastis contra me. Et in eo. qui reuersi murmurare fecerunt contra eum oem multitudinem. & inde תלונה Theluna. i. murmuratio seu murmur. querela. seu querimonia Exo. 16. Audiuit enim murmur vestrum. Et in eo. Eo quod audierit murmurationes vestras. Et in eo. Nec contra nos est murmur vestrum. Nu. 14. querelas filiorum israel audiui. idest murmurationes. Et in eo. 17. Et cohibebo a me querimonias filiorum israel. idest murmurationes. Et in eo. Et quiescant querele eorum a me.

לוע Loaa. absorbere. deglutire. deuorare. lambere. Abdie. 1. Et bibent & absorbebunt. Prouer. 20. Ruina est homini deuorare sancta. Et licet in aliquibus bibliis nostris legatur deuotare. tamen in bibliis antiquis habetur deuorare. sicut in hebreo. Iob. 6. Vnde & verba mea dolore sunt plena. Pro quo hebrei legunt. Ideoque verba mea absorta sunt. Scribitur etiam cum littera ain in principio. vt Iob. 39. pulli eius lambunt sanguinem. vbi ponitur יעלעו Iaalu. pro ילעו Ielau: propter euphoniam. Inde לועה Loee. i. guttur. vt Prouer. 23. Et statue cultrum in gutture tuo.

לוץ לוץ Lus. illudere. deludere. deridere. irridere. interpretari. Ps. 118. Superbi inique agebant vsquequaque. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Superbi deridebant me nimis. Prouer. 3. Ipse deludit illusores. Et in eo. 14. Stultus illudet peccatum. Et in eo. 19. Testis iniquus deridet iudicium. Et in eo. 29. Si autem illuseris solus portabis. scribitur et cum duplici sade. vt Esa. 28. Et nunc nolite illudere. Inde לץ Les. i. illusor. derisor. irrisor. Prouer. 9. Qui erudit derisorem ipse sibi iniuria facit. Et in eo. Noli arguere derisorem. Et in eo. 13. Qui aut illusor est non audit cum arguitur. Et in eo. 19. Pestilente flagellato stultus sapientior erit. pro quo hebrei legunt. Illusorem percutiens: & insipiens astutior erit. Et in eodem. 20. Luxuriosa res vinum. pro quo he. le. Derisoria res vinum. idest facit hominem illusorem siue derisorem. Et in eo. 21. Superbus & arrogans vocatur indoctus. Pro quo hebrei legunt. Superbus & arrogans vocatur derisor. Et in eo. 22. Eiice derisorem & exibit cum eo iurgium. & in plu. לצים Lesim. Ps. 1. Et in cathedra pestilentie non sedit. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Et in cathedra derisorum non sedit. Prouer. 19. parata sunt derisoribus iudicia. Repe ritur et לוצצים Losesim cum duplici sade. Osee. 7. Extendit manum suam cum illusoribus. Et inde לצון Lason. i. delusio siue irrisio. vt Esa. 28. Audite verbum dni viri illusores. pro viri illusionis vel derisionis. significat etiam supradicta dictio. Interpretari vel exponere verba alterius: aut loqui pro aliquo. Et inde מליץ Melis. i. interpres: vel ille qui loquitur pro alio. vt Gen. 42. Eo quod per interpretem loqueretur ad eos. Iob. 16. Verbosi amici mei. pro quo hebrei legunt. Interpretes mei amici mei. & vocat eos interpretes: eo qd interpretabantur eius verba in malam partem. Et in eo. 33. Si fuerit pro eo angelus loquens. Esa. 43. Et interpretes tui preuaricati sunt in me. ponitur etiam pro legatis qui exponunt verba coram a quibus mittuntur. 2. paralip. 32. Attamen in legatione principum babylonis qui missi fuerant ad eum. Et inde מליצה Melisa. i. interpretatio. prouer. 1. Animaduertet parabolam & interpretationem eius. vide et de hoc infra in dictione מלץ Malas.

לוש Lus. commiscere. miscere. s. farinam aqua: more pistorum. conspergere. Gen. 18. Tria sata simile commisce. 1. Reg. 28. Tollensque farinam miscuit eam. 2. Reg. 13. Que tollens farinam commiscuit. Hiere. 7. Et mulieres conspergunt adipem. pro quo he. le. Et mulieres conspergunt siue commiscent massam. Osee. 7. A mixtione fermenti donec fermentaretur totum.

לות Leuath. In lingua chaldaica significat. Ad. siue a. Esdre. 4. Iudei qui ascenderunt a te.

לז Laz. ille. iste. Et est communis generis: & recipit in principio litteram he: que ponitur quasi pro articulo: & dicitur הלז Halaz. Iudi. 6. Pone supra petram illam. 1. Reg. 14. Que est trans locum illum. 4. Reg. 4. Ecce sunamitis illa. Zach. 2. Loquere ad puerum istum dicens. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur הלזה Halaze. Gen. 24. quis est iste homo qui venit per agrum. & aliqui scribitur cum vau: & dicitur הלזו Halezu. Ezech. 36. Terra illa inculta facta est velut hortus voluptatis.

לזה Laza. detrahere. discedere. Prou. 4. Et detrahentia labia sint pcul a te. Et aliqui hebrei dicunt qd deriuatur a supradicta dictione לוז Loz. De quo vide supra in eadem dictione.

לחה Lecha. Maxilla. mandibula. genna. & scribitur cum iod in fine loco he. vt Iudi. 15. Inuentamque maxillam idest mandibulam asini. & in eodem. In maxilla asini in mandibula palli asinarum. & in eodem. Proiecit mandibulam de manu. Ps. 3. Quoniam tu percussisti omnes aduersantes mihi sine causa. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Quia percussisti omnium inimicorum meorum maxillam. Threni. 1. & lachryme eius in maxilla eius. Mich. 5. In virga percutient maxillam iudicis israel. & in plu. לחיים Lechaiaim siue לחיי Lechaie. Deut. 18 Dabunt sacerdoti armum & ventriculum. Pro quo hebrei legunt. Dabunt sacerdoti armum & mandibulas seu maxillas & ventriculum. Canti. 1. Pulchre sunt gene tue. Esa. 30. & frenum erroris quod erat in maxillis populorum. Et in eo. 15. Corpus meum dedi percutientibus & genas meas vellentibus. Ponitur et pro dentibus. Deut. 34. Nec dentes illius moti sunt. De quo vide supra in dictione לח Luach.

לחך Lachach. lingere. lambere. rodere. 3. Reg. 18. Et aquam que erat in aqueductu lambens. Ps. 71. Et inimici eius terram lingent. Nu. 22. Ita delebit hic populus oes qui in nostris finibus commorantur: quomodo solet bos herbas vsque ad radices carpere. pro quo he. le. Nunc lambet seu rodet hic populus omnia que in circuitu nostro sunt sicut lambit seu rodit bos herbas agri. sed beatus hieronymus transtulit sensum.

לחם Lacham. comedere. manducare. deuorare. debellare. pugnare. Deut. 32. Et deuorabunt eos aues. ps. 140. Et non communicabo cum electis eorum. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Nec comedere in delitiis eorum. Prouer. 4. Comedunt panem impietatis. & in eo. 9. Venite comedite panem meum. Et in eo. 23. Quando federis vt comedas cum principe. & in eo. Nec comedas cum homine inuido. & inde לחם Lechem. i. panis. cibus. esca. pabulum. & est commune ad omnem cibum siue ad omne comestibile. sed magis communiter ponitur in scriptura pro pane. Gen. 3. In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Et in eo. 14. Proferens panem & vinum. & in eo. 18. Ponam buccellam panis. & i eo. 47. In toto enim orbe panis deerat. Et in eo. 49. Asser pinguis panis eius. Exo. 25. & pones sup mensam panes ppositionis. Leuit. 20. Vescetur tamen panibus qui offeruntur in sanctuario. & secundum hebreos accipitur ibi pro carnibus que offerebantur in sanctuario. & in eo. 21. Non offerat panem deo suo. Nu. 14. Quia sicut panem ita eos possumus deuorare. Et in eo. 28. Oblationem meam & panes. pro quo he. le. Oblationem meam panem meum. & accipitur ibi pro agnis qui offerebantur mane & vespere. Deut. 8. Non in solo pane viuit homo. ps. 103. Vt educas panem de terra. Prouer. 9. Comedite panem meum. & in eo. 22. In quo est panis mendacii. Eccls. 11. mitte panem tuum sup transeuntes aquas. Esa. 3. & in domo mea non est panis. Et in eo. 58. Frange esurienti panem tuum. Hiere. 11. mittamus lignum in panem eius. Ezech. 18. Panem suum esurienti dederit. Ponitur et panis p manna. Exo. 16. Ecce ego pluam vobis panes de celo. & in eo. Iste est panis quem dedit vobis dns ad vescendum. Nee. 9. Panem quoque de celo dedisti eis. Ps. 77. Panem angelorum manducauit homo. Accipitur et pro quocunque cibo vel esca aut pabulo. Gen. 47. Prebens cibaria singulis. Leuit. 3. in pabulum ignis & oblationis dni. Et in eo. In alimoniam ignis & suauissimi odoris. & in eodem. 22. Aletur cibis patris sui Nu. 21. super cibo isto leuissimo. 1. Reg. 4. maledictus vir qui comederit panem vsque ad vesperam. Et accipitur ibi panis pro quocunque cibo. Nam ionathas preuaricatus est: eo quod comedit modicum mellis. Ps. 135. Qui dat escam omni carni. Ps. 145. Dat escam esurientibus. Ps. 146. Qui dat iumentis escam ipsorum. Item ponitur pro conuiuio. Dan. 5. Fecit grande conuiuium. Ponitur etiam pro carne. Soph. 1. Et corpora eorum sicut stercora. Pro quo hebrei legunt. Et carnes eorum sicut stercora. Iob. 20. vbi nos legimus. pluet super illum bellum suum. hebrei legunt. pluet super illum in carne sua. Potest etiam legi sicut est in littera nostra. Item לחם Lacham. idest pugnare. expugnare. debellare. dimicare. a superiori significato deriuatum. Eo quod bellum est comestio & consumptio gladii ex vtraque parte. Exo. 1. Expugnatisque nobis egrediatur. Et in eodem. 14. Dominus enim pugnabit pro vobis. Et in eodem. Dominus enim pugnat pro eis contra nos. Et in eodem. 17. Venit autem amalech & pugnabat contra israel. Et in eodem. Et egressus pugna contra amalech. Deut. 1. Ascendamus & pugnabimus. Et in eodem. Nolite ascendere nec pugnetis. Iof. 10. Et pugnabat contra eam. Et in eodem. Et exercitu per gyrum disposito oppugnabat eam Et in eodem. Et circundeditque expugnauit eam. Iudi. 5. Et portas hostium ipse subuertit. Pro quo hebrei legunt. Tunc dimicauit siue expugnauit portas. scilicet inimicorum. Et in eodem. De celo dimicatum est contra eos. Et in eodem. Aduersus sysaram pugnauerunt. Et in eodem. 9. Qui pugnauit pro vobis. Et in eodem. 11. Pugnabant filii Amon contra israel quibus acriter instantibus. Et in eodem. Aut docere potest qd iurgatus sit contra israel: & pugnauerit contra eum. Ps. 34. Expugna impugnantes me. ps 55. Tota die impugnans tribulauit me. Et in eodem. Multi bellantes aduersum me. Ps. 108. Et expugnauerunt me gratis. Esa. 63. Ipse debellauit eos. & inde מלחמה milchama. idest bellum. pugna. Gen. 14. Inirent bellum contra balla regem sodomorum. Exo. 1. Si ingruerit contra nos bellum. Et in eodem. 15. Dominus vir pugnator. pro quo hebrei legunt. Dominus vir pugne. Et in eo. 17. Et bellum dei erit contra Amalech. Deut. 21. Si egressus fueris ad pugnam. Iob. 39. Procul odoratur bellum.

לחנה Lechena. in lingua chaldaica significat concubinam. Dan. 5. vxores & concubine illius. Et in eode vxores tue & concubine tue vinum bibistis in eis.

לחץ Lachas. Arctare. coarctare. opprimere. affligere. atterere. tribulare. Exo. 3. vidique afflictionem eorum qua ab egyptiis opprimuntur. Et in eodem. 22. Neque affliges eum. Nume. 22. Iungit se parieti: & atterit pedem sedentis pede. Pro quo hebrei legunt. Et arctauit se parieti: & arctauit id est attriuit pedem Balaam ad parietem. idest cum pariete. Iudi. 1. Arctauitque Amorreus filios dan in monte. Et in codem. 4. Et per viginti annos vehementer oppresserat eos. 1. Regum. 10. Et de manu omnium regum qui affligebant vos. 4. Regum. 6. Claudite ostium & non sinatis eum introire. Pro quo hebrei legunt. Coarctate eum in ostio. Ps. 105. Et tribulauerunt eos inimici eorum. Esa. 19. Clamabunt enim ad dominum a facie tribulantis: quod in hebreo legitur in plurali: scilicet a facie tribulantium. Hiere. 30. & visitabo super omnes qui tribulant eos. & inde לחץ Lachas idest tribulatio: siue afflictio: aut oppressio: vel coarctatio. Exo. 3. vidique afflictionem eorum qua ab egyptiis opprimuntur. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. Esa. 30. & dabit tibi dominus panem arctum & aquam breuem. i. aquam afflictionis vel tribulationis.

לחש Lachas. musitare. susurrare. murmurare. incantare. 2. Reg. 12. Cum ergo dauid vidisset seruos suos musitantes. ps. 55. Aduersum me susurrabant oes inimici mei. & inde לחש Lachas. idest murmur. Esa. 26. In tribulatione murmuris doctrina tua eis. Quod hebrei exponunt sic. Idest. in tribulatione conuertunt se ad secretam orationem. in alio vero loco pro לחש Lachas beatus hieronymus transtulit. eloquium mysticum. Esa. 3. Et prudentem eloquii mystici. significat

etiam incantare. Ps. 57. que nõ audit vocem incantantiũ. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. vocem murmurantium. Eccl's. 10. Si mordeat serpens in silentio. Pro quo hebrei legunt. si mordeat serpens absq; incãtatione. Potest etiam legi sic. si mordeat serpens absq; murmure vel susurratione. Quod est idem sensus cũ littera nostra. Et inde dicũt hebrei ꝙ deriuatur dictio הַלּוֹחֵשׁ Haloches. Nee. 3. Selum filius haloes. idest filius cuiusdam sapientis exorziste siue incantatoris. sicut exponũt hebrei. quia ponitur ibi he articularis in principio que non solet apponi nomini proprio nisi tantũ appellatiuo: vt dictum est supra in principio littere he. Et inde לְחָשִׁים Lechasim: Genus ornamenti muliebris. ꝓ quo beatus hieronymus transtulit inaures. Et solũ inuenitur ĩ nu. plu. Esa. 3. Inaures & annulos.

לַט Lat. clam siue abscondite. De quo vide supra in dictione לָאט Laat.

לְטָאָה Letaa. serpentis vel reptilis genus. Pro quo beatus hieronymus transtulit. stellio. & scribitur cum he in fine. Leuit. 11. Et stellio & lacerta & talpa.

לָטַשׁ Latas. Acuere. polire. scilicet metallum. 1. Reg. 13. vt acueret vnusquisq; vomerẽ suũ. Iob. 16. Hostis meus terribilibus oculis me intuitus est. pro quo hebrei legũt Inimicus meus acuit oculos suos contra me. Et ẽ sensus sicut in littera nostra. ps. 51. sicut nouacula acuta fecisti dolum. & inde לוֹטֵשׁ Lotes. pro quo beatus hieronymus trãstulit malcatorem. Geñ. 4. qui fuit malleator & faber in cũcta opera eris & ferri.

לַיִל Lail. siue לֵיל lel. nox. Exo. 12. nox ẽ ista obseruabilis dñi. Esa. 16. Põne quasi noctem vmbram tuam. Et in eo. 21. Custos quid de nocte: custos quid de nocte. & cõiter scribitur cum he in fine & dicitur לַיְלָה laila, vt Geñ. 1. Et tenebras appellauit noctem. Et in eo. Et luminare minus vt preesset nocti. Et in eo. 32. Ipse vero mansit nocte illa in castris. Ester. 6. Noctem illam rex duxit insomnem. Iob. 3. Et nox in qua dictũ est conceptus est homo. ps. 16. Et visitasti nocte, & in plu. לֵילוֹת Leloth. idest noctes. Iob. 7. Et noctes laboriosas enumeraui mihi. Canti. 3. In lectulo meo per noctes. & inde לִילִית Lilith. Nomen animalis clamantis siue vlulantis per noctes: secundum hebreos: pro quo beatus hieronymus transtulit lamiam. Esa. 34. Ibi cubauit lamia.

לַיִשׁ Lais. leo. Iob. 4. Tigris periit eo quod non haberet predam. pro quo he. le. Leo periit. Esa. 30. Leena & leo ex eis vipera.

לָכַד Lachad. capere. apprehendere. cõprehendere. cõstringere. Nu. 27. Cuius ceperunt viculos & possederunt habitatores. Deut. 2. Et spoliis vrbiũ quas cepimus. Ios. 7. Et quãcũq; tribũ sors inuenerit. pro quo he. le. Et quãcũq; tribũ dñs apprehẽderit. Et in eo. Quicũq; ille in hoc facinore fuerit apprehẽsus. Et in eo. Et inuẽta est tribus iuda. Et in eo. Inuẽta est familia zare. i. deprehensa. Et in eo. Inuenit Achan filiũ carmi. pro quo he. le. Et deprehensus est Achan filius carmi. & in eo. 10. macedã quoq; cepit Iosue. Et in eo. Et cepit eam die altero. 1. Reg. 14. Et saul confirmato regno super israel. pro quo he. le. Et saul cepit siue apprehendit regnũ super israel. 2. Reg. 5. Cepit autem dauid arcẽ sion. Et in eo. 12. Et expugnabat vrbem regiam. i. nitebatur eã capere. Et in eo. Et capienda est vrbs aquarũ. Et in eo. Obside ciuitatẽ & cape eã. Et in eo. Ne cũ a me vastata fuerit vrbs. i. cũ a me capta fuerit. Iob. 5. apphẽdit sapiẽtes in astutia eorũ. Prouer. 5. Iniquitates sue capiũt impiũ. & in eo. 6. & captus ꝓpriis sermonibus. Esa. 44. Tenebitur laqueo. i. capietur. Hiere. 5. Laqueos ponẽtes & pedicas ad capiẽdos viros. Et in eo. 6. Vir enĩ cũ muliere capietur. Treñ. 4. Xp̃s dñs captus est in peccatis nr̃is. Abach. 1. Et capiet eã. Zach. 14. & capietur ciuitas. Ponitur ẽt pro stringere vel cõstringere. Iob. 38. Et facies abyssi constringitur. Et in eo. 41. Et tenentes se nequaquã separabũtur. pro quo he. le. Et constringuntur & nõ separãtur. Inde לֶכֶד Lached. i. captio. Prouer. 3. Et custodiet pedẽ tuũ ne capiaris. Pro quo he. le. Et custodiet pedem tuũ a captione. i. ne capiaris. sicut est in lr̃a nr̃a. & inde מַלְכּוֹד Malcud. i. laqueus siue decipula qua aues capiũtur. Iob. 18. Et decipula eius super semitam.

לָכֶם Lachem. vobis. Et in lingua chaldaica dicitur לְכוֹן Lecon. Dañ. 3. vobis dr̃ populis tribubus & linguis.

לְמֻג Lemog. Genus ligni preciosi. & scribitur cũ aleph in principio & dicitur אַלְמֻג Almug. & solũ inuẽitur ĩ numero plu. s. אַלְמֻגִּים almugim. Pro quo beatus hieronym⁹ trãstulit ligna thina. 3. Reg. 10. Attulit ex ophir ligna thina multa nimis. & in eo. Fecitq; rex de lignis thinis fulcra domus dñi & domus regie & citharas lyrasq; cantoribus. Reperitur etiam אַלְגֻּם Algom. per transpositionẽ litterarũ. De quo vide supra in dictione לְגֹם Legom.

לָמַד Lamad. Discere. docere. erudire. Deut. 4. vt discãt timere me oĩ tp̃e. Et in eo. 5. Discite ea & opere cõplete Et in eo. 17. vt discat timere dñm deũ suum. Et in eo. 31. vt audientes discãt & timeãt dñm. Ps. 118. vt discã iustificationes tuas. Esa. 26. Et discet facere iustitiã. Hiere. 12. Si eruditi didicerint vias populi mei. Et in eo. 13. Cũ didiceritis malũ. Ezech. 19. Et didicit predã capere. significat ẽt docere vel erudire. s. quãdo est verbũ secũde coniugationis. Deut. 4. Scitis ꝙ docuerim vos. & in eo. que ego doceo te. Et in eo. 5. Que docebis eos vt faciãt ea in terra. Et ĩ eo. 6. vt docerem vos. Et in eo. 11. Docete filios vr̃os. Et in eo. 20. Ne forte doceãt vos facere cũctas abominationes. 2. Reg. 22. Docens manus meãs ad preliũ. ps. 33. Timorẽ dñi docebo vos. ps. 50. Docebo iniquos vias tuas. Ps. 93. qui docet hominẽ scientiam. Et in eodem. Et de lege tua docueris eũ. Ps. 118. Doce me iustificationes tuas. Et in eodem. sup omnes docentes me intellexi. Eccl's. 12. Docuit populum. Canti. 3. & ad bella doctissimi. Hiere. 12. Sicut docuerunt populum meum iurare in baal. & in eo. 31. Quasi iuuenculus indomitus. pro quo he. le. Quasi vitulus nõ doctus. i. indomitus iugo. Osee. 10. ephraim vitula docta. & inde לִמּוּד limud. i. doctus siue discipulus. Esa. 8. Signa legem in discipulis meis. & in eo. 50. Dñs dedit mihi linguã eruditam Pro quo he. le. Dñs dedit mihi linguã doctorũ. Et in eodẽ. 54. vniuersos filios tuos doctos a dño. significat ẽt assuetum vel consuetũ. Iudi. 3. & haberent consuetudinẽ preliandi. Hiere. 2. Onager assuetus in solitudine. & secũdũ hebreos inde deriuatur כִּלְמַד Chilmad. Ezech. 27. Asur & chelmad venditores tui. pro quo he. le. Asur quasi doctus vel assuetus venditor tuus siue negociator tuus. Potest etiam eẽ nomen propriũ: sicut est in littera nostra. & inde תַּלְמִיד Thalmid per additionem tau in principio. idest discipulus. 1. Paralipo. 25. Doctus pariter & indoctus. pro quo hebrei legunt. Doctor. & discipulus. & inde מַלְמַד Malmad. idest vomer. Iudi. 3. Qui percussit de philistiim sexcentos viros vomere. Hebrei vero dicunt ꝙ significat stimulum bouis. idest virgã longã in cuius sũmitate est aculeus quo punguntur boues vt recte incedant: quasi a docendo dictum eo quod doceat ipsos boues.

לָמָּה Lama. quare. cur. vt quid. quamobrem. De quo vide infra in dictione. מָה Ma.

לָמוֹ Lamo. illis siue ipsis: aut illi datiui casus de quo vide in grammatica in capitulo de pronomine.

לָעַב Laab. subsannare. irridere. 2. Paralip. 36. At illi subsannabant nuncios dei.

לָעַג Laag. subsannare. deridere. irridere. 2. Parali. 30. Illis irridentibus & subsannantibus. Nee. 2. Et subsannauerunt nos & despexerũt. Et in eo. 4. Et motus nimis subsannauit iudeos. Iob. 11. Et cum ceteros irriseris a nullo confutaberis. ps. 2. Dominus subsãnabit eos. ps. 34. Tentauerũt me: subsannauerũt me. & inde nomẽ לַעַג Laag. i. subsannatio vel irrisio. Iob. 34. Qui bibit subsannationem quasi aquam. Ps. 43. subsannationẽ & derisum his qui sunt in circuitu nostro. Osee. 7. Hec est subsannatio eorum in terra egypti. Esa. 28. In loquella enĩ labii. Pro quo hebrei legũt. In subsannatiõe labii. Alii vero legũt sic: in balbutienti eĩ labio: quasi a עִלֵּג Ileg. quod significat balbũ. vt Esa. 32. Et lingua balborũ velociter loquetur. Et in eo. 33. populũ alti sermonis: ita vt non possis intelligere disertitudinem lingue eius: in quo nulla est sapientia. pro quo hebrei legunt. Populum profundi sermonis: ita vt non intelligatur balbutiens lingua eius: sine sapientia. & est sensus sicut in littera nostra.

לֹעֵז Loeez. barbarus. ps. 113. De populo barbaro. & solum inuenitur in predicto loco.

לָעַט Laat. comedere. deuorare. Geñ. 25. Da mihi de coctione hac ruffa. vbi ponitur verbum tertie coniugationis. idest fac me comedere vel deuorare de coctione hac ruffa. Et beatus hieronymus transtulit sensum.

לַעַן Laan. absinthium. amaritudo. Et scribitur cum he in fine & dicitur לַעֲנָה Laana. Deut. 29. Radix germinans fel & amaritudinem. Hiere. 9. Ecce ego cibabo populum istum absinthio. Threñ. 3. Inebriauit me absinthio. Et in eodem. Absinthii & fellis. Amos. 5. Qui conuertitis in absinthium iudicium.

לַפִּד Lapid. lampas. fax. Geñ. 15. Et apparuit clibanus fumans & lampas ignis. Iudi. 15. Et faces ligauit in medio. Iob 12. Lampas contempta apud cogitationes diuitũ Esa. 62. vt lampas accendatur. Zach. 12. Et sicut facẽ ignis in feno. Et in plu. לַפִּידִים Lapidim. Exo. 20. Cunctus autẽ populus videbat voces & lampades. Et inde deriuatur nomen לַפִּידוֹת Lapidoth. Iudi. 4. Erat autem debora ꝓphetes vxor lapidoth.

לָפַת Lapath. apprehẽdere. complecti siue amplecti. cõturbari. Iudi. 16. Et apprehendens ambas colũnas. Ruth. 3. Expauit homo & conturbatus est: sed etiam in predicto loco aliqui hebrei legunt. Expauit homo & amplexatus ẽ: in voce passiua.

לְצַר Lesar. Preposita mem littera cum apice segol significat dispensatorem: secũdum hebreos. Dañ. 1. Et dixit daniel ad malasar. pro quo hebrei legũt. Et dixit daniel ad dispẽsatorem siue ad prepositum. Et in eodem. Porro malasar tollebat cibaria & vinum potus eorum. Potest etiã eẽ nomen proprium. sicut est in littera nostra.

לָקַק Lacac. lingere. lambere. Iudi. 7. Qui manu & lingua lambuerint aquas sicut solent canes lambere. Et in eodem. Qui manu ad os proiiciente aquas lambuerint. Et in eodem. In trecentis viris qui lambuerunt aquas liberabo vos. 3. Reg. 21. In loco hoc in quo linxerunt canes sanguinem Naboth: lambent quoq; sanguinem tuum.

לָקַח Lacach. accipere. sumere. assumere. tollere. emere. Geñ. 2. Quoniam de viro sumpta est. Et in eodem. 5. Quia tulit eum deus. Et in eodem. 20. Propter mulierem quam tulisti. Et in eodem. 24. qui tulit me de domo pr̃is mei. Et in eodem. 27. Primogenita mea ante tulit & nunc secundo surripuit benedictionẽ meam. idest tulit. Et in eodem. 31. Tulit iacob omnia que fuerunt patris nostri. Et in eodem. Abscondit idola subter stramenta cameli. Pro quo hebrei legunt. Tulit idola & posuit ea in stramenta cameli. Exo. 9. Et grando & ignis mixta pariter ferebantur. pro quo hebrei legunt. Et grãdo & ignis assumpta in medio grandinis. Et est sensus sicut in littera nostra. Nu. 16. Nec asellum quidem vnquam acceperim ab eis. 1. Reg. 4. Et arca dei capta est. Et in eodem. Eo quod capta esset arca dei. 4. Reg. 2. Si videris me quando tollar a te. ps. 14. & munera super innocentem nõ accepit. ps. 67. Accepisti dona in hoĩbus. Prouer. 24. Erue eos qui ducũtur ad mortẽ. Pro quo hebrei legunt. Erue assumptos ad mortem. Hiere. 23. qui assumunt linguas suas. Ezech. 33. Ille quidẽ in iniquitate sua captus est. & aliquando scribitur sine lamed scilicet in futuris & in imperatiuis & in infinitiuis vel gerũdiis. Geñ. 6. Tolle igitur tecum ex omnibus escis. Et in eodem. 15. sume inquit mihi vaccam triennem. Et in eo. 18. Sed afferam pauxillum aque. Pro quo hebrei legunt. Accipiatur obsecro pauxillum aque. Et in eodem. Ponãq; buccellam panis. idest accipiam bucellam panis. Et in eo. 22. Tolle filium tuum. Et in eodem. 30. Parum ne tibi videtur ꝙ prerripueris maritũ mihi: nisi etiam mandragoras filii mei tuleris. Et in eodem. 38. Habeat sibi. idest accipiat sibi pignus. Nu. 16. Tollat vnusquisq; thuribula sua. Ios. 9. susceperunt igitur de cibariis eorum. Esa. 8. Sume tibi librum grandem. 4. Reg. 12. Nollite ergo amplius accipere pecuniam. Et in eodem. Prohibitiq; sunt amplius sacerdotes accipere pecuniam. Esa. 23. Sume citharam & circuie ciuitatem. Hiere. 5. Renuerunt accipere disciplinam. Ezech. 17. Vt firmaret radicem super aquas multas. Pro quo hebrei legunt. Tulit super aquas multas. Osee. 11. Portabam eos ĩ brachiis meis. Pro quo hebrei legũt. Accipere eos siue ferre eos in brachiis suis. Et etiam in imperatiuis inuenitur aliquando cum lamed. vt Exo. 29. Tolle vitulum de armento. Ezech. 37. Et tolle lignum alterum. significat etiam emere. Prouerb. 31. Considerauit agrum & emit eũ. 2. Reg. 4. Assumentes spicas tritici. Pro quo hebrei legunt. Quasi emẽtes triticum. Esa. 52. Quoniam ablatus est populus meus gratis. pro quo hebrei legunt. Quoniam emptus est populus meus gratis. Item significat quando aliquis conatur ad aliquid agendum. Sicut in nostro vulgari dicitur Accepit petrus & fecit hoc vel illud siue iuit ad illum locũ. idest accepit seipsum vel socios secum. Et per talem modũ loquendi dicitur in hebreo. Exo. 4. Posuit & testimoniũ in arca. Pro quo in hebreo habetur. & accepit & posuit testimonium in arca. Nu. 16. Ecce autem chore. Pro quo hebrei legunt. Et accepit chore. & sequitur. & surrexerũt contra Moysen. Iudi. 14. Dederunt ei sodales triginta. ꝓ quo hebrei legunt. Et acceperunt sodales triginta & fuerunt cũ eo. 2. Reg. 18. Porro Absalom erexerat sibi cum adhuc viueret titulum. Pro quo hebrei legũt. Et absalom accepit & erexit sibi in vita sua titulum. Iob. 15. Quid te eleuat cor tuum. Pro quo hebrei legunt. Quid te accipit cor tuum. & inde מַלְקוֹחַ Malcoach. idest preda. siue illud quod de spoliis capitur. Nu. 31. Predam & vniuersa que acceperant tam ex hominibus quam ex iumentis. Et in eodem. Tollite summam eorum que capta sunt. Et in eodem. Diuidesq; ex eo quo predam. Esa. 49. Nunquid tolletur a robusto preda. Et in eodem. Et quod ablatum fuerit a robusto saluabitur. idest quod captum fuerit a robusto. Accipitur etiam מַלְקוֹחַ Malcoach pro faucibus. vt. Ps. 21. Et ligua mea adhesit fau

cibus meis. & inde מלקחים Melcachaim. i. forcipes quibus accipimus prunas. & reperitur tantũ in hebreo in numero duali: quia ex duabus constat. Esa. 6. Quem forcipe tulerat de altari. Accipitur etiam pro emunctoriis lucernarũ. Exo. 25. Emunctoria quoq; & vbi ea que emuncta sunt extinguantur. Inde מקח Micach. i. cupido: siue acceptio munerũ. 2. paralip. 19. Nec cupido munerũ. & inde מקחה Mecacha. i. merces. siue res venalis. Et solũ inuenitur in nũero plu. f. מקחות Macachoth. Nee. 10. Qui important venalia & omnia ad vsum. & inde לקח Lecach. idest doctrina siue assumptio doctrine vel legis. Deut. 32. Cócrescat vt pluuia doctrina mea. Prouer. 1. Audiens sapiens sapientior erit. pro quo hebrei legunt. Audiet sapiens & addet doctrinam. Et est idem sensus cum littera nostra. Et in eo. 4. Donum bonum tribuã vobis. pro quo hebrei legunt. Doctrinam seu legem bonam tribui vobis. Esa. 29. Et mussitatores discent legem. Põitur etiam pro sermonibus. Prouer. 7. Irretiuit eum multis sermonibus.

לקט Lacat. colligere. congregare. Geñ. 47. E quibus omne pecuniã cógregauit. Exo. 16. Colligat vnusquisq; ex eo quantũ sufficit. & in eo. Et collegerũt alius plus: alius minus. Et in eo. Iuxta id quod edere poterant congregaverunt. & in eo. In die aũt sexta collegerũt cibos duplices. Et in eo. & egressi sunt de populo vt colligerent. Ruth. 2. Vadam in agrũ & colligã spicas. & in eo. & que colligerat virga cedens. 4. Reg. 4. Vt colligeret herbas agrestes. & in eodẽ. & collegit ex ea coloquintidas agri. Iudi. 11. Congregatiq; sunt ad eum viri inopes. Esa. 27. Et vos congregabimini vnus & vnus filii israel. & inde לקט Lechet. i. collectio vl congregatio. siue remanẽtes spice que a pauperibus colliguntur. Leuit. 9. Nec remanẽtes spicas colliges. & ide ילקוט Ialcut. i. pera pastoris in qua vasa pastoris colliguntur. 1. Reg. 17. Et misit eos in perã pastoralẽ.

לקש Leches. Pluuia vel imber serotinus. Amos. 7. In principio germinantiũ serotini imbris. Et in eo. Et ecce serotinus post tonsionẽ regis. & aliqñ scribitur cũ mem in principio & dicitur מלקש malcos Deut. 11. Dabit pluuiam terre vestre temporaneã & serotinã. Osee. 6. Et veniet qua si imber nobis tẽporaneus & serotinus. Zach. 10. Petite a dño pluuiã i tempore serotino. & inde verbũ לקש Laches. i. retardare. Beatus hieronymus transtulit videmiare. Iob. 24. Et vineã eius quem vi oppresserunt vindemiant. Pro quo he. le. Et vineã impii retardãt. quasi dicat. primo depdantur bonos & iustos: & postea ẽt iniustos & impios: quia nemini parcũt. Potest ẽt intelligi sicut est in littera nostra.

לשד Lesad. humidũ. seu recens: secũdũ hebreos: btũs hieronymus trãstulit panẽ. s. recẽte vel humidũ. Nu. 11. Saporis quasi panis oleati. Ps. 31. Conuersus sum in erũna mea dũ confringitur spina. Pro quo he. le. Conuersa est humiditas mea. i siccitate efsiata. sed si illud lamed qd ponitur in principio dictionis nõ est de substãtia dictionis: sed est prepositio sicut & in aliis locis: tunc potest legi sicut est in littera nostra. s. in erũna mea.

לשכה Lesach. cenaculũ. Gazophylaciũ. camera. tricliniũ. 1. Reg. 9. Introduxit eos in tricliniũ. Nee. 10. Gazophylaciũ domus dei nostri. Ezechiel. 40. Et per singula gazophylacia ostiũ. Et in eo. Porro gazophylaciũ qd respicit viam aquilonis. & i plu. לשכות Lesachoth. vt in eo. & ecce gazophylacia & pauimẽtũ. & in eo. triginta gazophylacia in circuitu pauimẽti. Et in eo. Gazophylacia cantorum in atrio interiori.

לשם Lesem. lapis preciosus. quem translatio nostra ligurium appellat. Exo. 28. In tertio scilicet versu ligurius achates & amethistus.

לשון Lason. lingua. loquella. Exo. 4. Impeditioris & tardioris lingue sum. Iudi. 7. Qui manu & lingua lambuerint aquas. Iob. 27. Nec lingua mea meditabitur mendaciũ. ps. 11. Et linguã magniloquã. Ps. 44. Lingua mea calamus scribe velociter scribentis. Ponitur ẽt pro loqlla. vt Geñ. 10. vnusquisq; scdm linguã suã. Deut. 28. Gentẽ cuius linguã intelligere nõ possis. Ester. 1. Diuersis linguis & litteris. signat etiã lapidẽ terminalẽ vel sinũ maris vel fluminis. eo qd est ad similitudinẽ lingue. vt Iob. 15. A lingua eius que respicit meridiẽ. Et in eo. A lingua maris. Esa. 11. Et desolabit dñs linguã maris egypti. & in plu. לשנות Lesonoth. i. lingue. vt Zach. 8. Ex omnibus linguis gentium: & in lingua chaldaica dr̃ לישן Lisan. Dañ. 3. Vt omnis populus & tribus & lingua. & in plu. לישניא lisanaia. vt in eo. vobis dr̃ populis & tribubus & linguis. & inde verbũ לשן Lasen Quod signat detrahere. seu murmurare. vl accusare vt Ps. 100. Detrahẽtem secreto proximo suo hunc persequebar. Prouer. 30. Ne accuses seruum ad dñum suum.

לתח Lethach. preposito mem & addito he in fine vt dicatur מלתחה Melthacha: significat vestẽ seu vestimẽtũ. 4. Reg. 10. Dixitq; his qui preerãt super vestes. Et aliq hebrei dicunt q̃ significat locũ quo vestes reponũtur. & solũ inuenitur in pdicto loco.

לתך Lethech. Dimidia pars mensure cori. vt Osee. 3. Et dimidio coro ordei. Et solũ inuenitur in pdicto loco.

לתע Lethaa. ppõsito mem & addito he in fine vt dicatur מלתעה Maltheaa: significat molã dentiũ. & solũ inuenitur in numero plu. Ps. 57. Molas leonũ cõfriget dñs. Et inde verbũ נתע Nithau. quasi נלתע Nilthau per defectum lamed. i. cõtriti seu cõquassati sunt. s. dentes. vt Iob. 4. Et dentes catulorum leonum contriti sunt.

De incipientibus a littera מ Mem.

Ista littera mem qñ preponitur alicui dictiõi signat. de. ex. e. a. vel ab. & aliqñ significat comparatiuum precedentis dictionis. De quo vide infra in dictione מן Min.

מאד Meod. nimis. valde. vehemẽter. Geñ. 1. Et erãt valde bona. Et in eo. 15. Merces tua multa nimis. Et in eo. 17. Et multiplicabo te vehementer nimis. vbi ponitur bis pdicta dictio. Exo. 1. Ac roborati nimis ipleuerũt terrã. ps. 118. Nõ me derelinquas vsquequaq;. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trãtulit. vsq; nimis. Et i eo. Et ne auferas de ore meo verbũ veritatis vsquequaq;. i. vsq; nimis. Esa. 16. superbus est valde. & in eo. 64. Ne irascaris dñe satis. i. valde. ponitur ẽt p validitate seu fortitudine Deut. 6. Diliges dñm deũ tuũ ex toto corde tuo & ex tota anima tua & ex tota fortitudine tua. vbi ponitur pro fortitudine. & põt poni pro mẽte q̃ est pars preciosa valde in homine. vnde in euãgelio põitur p mẽte. Mathei. 22. Ait illi iesus: diliges dñm deũ tuũ ex toto corde tuo & in tota anima tua & in tota mẽte tua. & silr Marci. 12. ponitur pro mẽte & virtute. & Luce. 10. ponitur pro anima & viribus.

מאה Mea. Centum. Geñ. 33. Centum agnis. 2. Paralip. 36. Et condemnauit terram centum talentis argenti. & aliquãdo mutat he vltimum in thau & dicitur מאת Meath Geñ. 21. Cum esset annorum centum. Ponitur etiam aduerbialiter pro cẽties siue centuplum. vt Eccls. 8. Peccator eo quod centies facit malum. & in plurali מאות Meoth. Geñ. 5. Et facti sunt dies Adam postquam genuit seth octingenti anni. Quod in hebreo legitur octocenti anni. idest octocentena annorum. & in eo. Anni nongenti triginta.

מאום Meum. aliquid. quicq;. quantũcũq;. Et cõmũiter scribitur cum he in fine & dicitur מאומה Meúma. vt Nu. 22. Nunquid loqui potero aliquid. Deut. 13. Et non adherebit de illo anathemate quicq; i manu tua. & in eodẽ. 24. Cum repetes a proximo tuo rem aliquã. 4. Reg. 5. Et accipiam ab eo aliquid. Hiere. 39. Nihilq; ei mali facies. i. non facies ei aliquid mali. Reperitur etiam מאום Mum monosyllabum & sine he. Iob. 31. Et si in manibus meis adhesit macula. Pro quo hebrei legũt. Et in manibus meis nõ adhesit aliquid. s. mali. Potest etiã deriuari a dictiõe מום Mum sine aleph: que signat maculam. vt infra in suo loco dicetur.

מאן Maen. nolle. renuere. Geñ. 37. Noluit consolationem accipere. Exo. 10. Sin aũt resistis & non vis dimittere eum. & in eodẽ. 22. Si pater virginis dare noluerit. Nu. 22 Noluit Balaã venire nobiscũ. Ps. 76. Renuit consolari anima mea. Hiere. 5. Renuerunt accipere disciplinam. & in eodem. Et noluerunt reuerti. Item מאן Man. in lingua chaldaica significat vas. & in plurali מאניא Manaia siue מאני Mane. Dañ. 5. Vt afferrent vasa aurea & argentea. & in eo. Tunc allata sunt vasa aurea.

מאס Maas. reprobare. abiicere. proiicere. repellere. sperne re. odire. aborrere. dissoluere. Iob. 10. Et opprimas me opus manuum tuarum. Pro quo hebrei legũt. Et reprobes siue abiicias õpus manuum tuarum. Ps. 52. Quoniam deus spreuit eos. Ps. 88. Tu vero repulisti & detraxisti. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Tu aũt repulisti & proiecisti. Ps. 117. Lapidem quem reprobauerunt edificantes. Esa. 7. Vt sciat reprobare malum & eligere bonum. & in eodem. 30. Pro eo quod reprobastis verbum hoc. & in eodem. 54. Et vxorem ab adolescentia abiectam. Hiere. 2. Quoniam obtriuit dñs confidentiã tuã. Pro quo hebrei legunt. Quoniam abiecit siue odiuit dominus confidentiam tuam. & in eodem 6. Argentum reprobum vocate eos. & in eodem. 14. Nunquid proiiciens abiecisti iudam. Threñ. 5. Sed proiiciens repulisti nos. Osee. 4. Quia tu scientiam repulisti: repellam te. Amos. 2. Eo quod abiecerunt legem domini. & in eodem. 5. Odiui: proieci festiuitates vestras. Ponitur etiã pro dissoluere. vt. Ps. 57. Ad nihilum deuenient tanq; aqua decurrens. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Dissoluantur sicut aque que fluunt. & de hoc vide infra in dictiõe מסס Masas. Itẽ ponitur pro contrahere. Iob. 7. Cutis mea aruit & contracta est. Hebrei tamen in predicto loco legunt. Et abominabilis facta est.

מאר Maar. inficere. dolorem vel amaritudinem inferre. Leuit. 13. Infecta lepra reputabitur. Ezech. 28. Et non erit vltra domui israel offendiculum amaritudinis. idest amaritudinem vel dolorem inferens.

מאת Meath. centum. siue centies. De quo vide supra in dictione מאה Mea.

מגד Meged. fruct9 seu põa. s. optima & electa fruges. Deut. 33. De pomis celi & rore. & in eodẽ. De pomis fructuũ solis ac lune. & in eo. De pomis colliũ eternorum. & in eo. Et de frugibus terre. Canti. 4. Cũ pomorũ fructibus. & secundũ hebreos significat optimũ vel electũ cuiuscunq; rei. Scribitur etiam cum nun in vltima syllaba & dicitur מגדן Migdan. & solum inuenitur in numero plu. s. מגדנות Migdanoth. Pro quo beatus Hieronymus transtulit. Dona seu munera aut pensationes. vt Geñ. 24. Fratribus quoq; eius & matri dona obtulit. 2. Paralip. 21. Et pensationes cum ciuitatibus munitissimis. & in eodem. 32. Et munera ezechie regi iuda.

מגל Magal. falx. Hiere. 50. Et tenẽtem falcem in tempore messis. Ioel. 3. Mittite falcem qm maturauit messis.

מגן Migen. protegere. claudere. tradere. Geñ. 14. Quo protegente: hostes in manibus tuis sunt. Pro quo hebrei legunt. Qui tradidit hostes tuos in manibus tuis. Potest etiam intelligi sicut est in littera nostra. Prouer. 4. Corona inclyta proteget te. Osee. 11. Protegam te israel. Pro quo aliqui hebrei legunt. Tradam te israel. s. in manus inimicorũ. Inde מגן Magen. i. scutum. protectio. De quo vide supra in dictione גנן Ganan.

מגר Magar. deiicere. dissipare. collidere. tradere. detrahere Esdre. 6. Dissipet oĩa regna & populũ. Ps. 88. Et thronum eius in terra detraxisti. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem trãstulit. Et sedẽ ei9 in terrã collisisti. Ezech. 21. Gladio traditi sũt cũ pplo meo.

מד Mad. tunica. vestis. seu vestimentum. & scribitur cũ vau in fine. Leuit. 6. Vestietur tunica sacerdos. 2. Reg. 20. Porro ioab vestitus erat tunica stricta ad mensuram habit9 sui. Ps. 108. Et induit maledictionem sicut vestimẽtum. Et pluraliter declinatur in gñe masculino & feminino. 1. Reg. 4. Scissa veste & cõspersus puluere caput. Quod in hebreo legitur pluraliter. s. scissis vestibus. Ps. 133. Quod descẽdit in orã vestimẽti ei9. Pro quo hebrei legũt. In orã vestimẽtorũ eius. Et aliqui hebrei dicunt q̃ deriuatur a dictione sequenti.

מדד Madad. mẽsurare. metiri. expandere. Deut. 21. Et metietur a loco cadaueris. 2. Reg. 8. Et mensus est eos funiculo. & in eodem. Mensus est autẽ duos funiculos. 3. Reg. 17. Et expãdit se atq; mensus est super puerum. Ps. 59. Et conuallẽ tabernaculorũ metibor. Ezech. 42. Et mensus est contra ventum aquilonis. & in eodem. 43. Et metiantur fabricam. & aliquando scribitur cum simplici daleth. Exo. 16 Et mensi sunt ad mensuram gomor. Nu. 35. Contra orientem duo millia erunt cubiti. Pro quo hebrei legunt. Et mẽsurabis extra ciuitatem plagam orientalem duo millia cubitorum. Esa. 65. Et remetiar opus eorum. Hiere. 31. Si mensurari poterunt celi sursum. & in eodem. 33. Sicut numerari non possunt stelle celi & metiri arene maris. Ezech. 40 Et mensus est limen porte. & in eodem. 47. Et mensus est mille cubitos. Osee. 1. Sicut arena maris que sine mensura est. Pro quo hebrei legunt. Que non mensurabitur. Zach. 2. Vt metiar ierusalem. & ide מדה Midda. i. mẽsura. vt Iob. 11. Longior terra mẽsura eius. & in eodem. 28. Et aquas appendit in mensura. Zach. 2. Et ecce funicul9 mensure in manu eius. Scribitur etiam cum duplici mem. Iob. 38. Quis posuit mensuram eius. & in plurali מדות Middoth. vt Ezech. 43. Iste autem mensure altaris in cubito verissimo. Reperitur etiam מדי Midde secundum terminationem masculinorum. vt Hiere. 13. Hec est sors tua parsq; mensure tue. Quod in hebreo legitur pluraliter. s. mẽsurarum tuarum. Dicitur etiam de homie procere statuere. Nu. 13. Populus quẽ aspeximus procere stature est. Pro quo hebrei legunt. Et omnis populus quem aspeximus in ea homines mensurarum sunt. s. magnarum. 1. Paralip. 11. Et ipse percussit virũ egyptium cuius statura erat quinq; cubitorum. Pro quo hebrei legunt. Et ipse percussit virum egyptium virum mensure Dicitur etiã de reb9 inanimatis. vt. Hiere. 22. Et edificabo mihi domũ latã. p q̃ he. le. Edificabo domũ mẽsurarũ. Ponitur etiã מדה Midda. p spatio vel dimẽsione. vt Ios. 3. Spacium cubitorum duo millia. Itẽ ponitur pro tributo. Esdre. 4. Tributum quoq; & vectigal & reditus accipiebãt. Nee. 5. Mutuam accepimus pecuniam in tributa regis. & in lingua chaldaica scribitur aliquando cum nun in medio & dr̃ מנדה Minda. vt in eodem. Tributũ & vectigal & ãnuos red

ditus non dabant. Ponitur etiam מִדָּה Midda pro vestimento. De quo vide in dictione precedenti. Ponitur etiam predicta dictio מָדַד Madad pro expectare. vt Iob. 7. Rursū expectabo vesperam. Et dicunt aliqui hebrei ꝙ in predicto loco significat motum vel cōmotionem. De quo vide infra in dictione נָדַד Nadad.

מדן Medin. prouincia. regio. Et scribitur cum he in fine & dicitur מְדִינָה Medina. Ester. 1. Super centum viginti septem prouincias. & in eodem. Et misit epistolas ad vniuersas prouincias regni sui. & in eodem. 3. Vt omnes prouincie sciret. Threñ. 1. Princeps prouinciarum facta est sub tributo. Dañ. 8. Cum essem in sussis castro quod est in elam regione. Item מִדִּין Middin. nomen proprium loci secundum hebreos. Pro quo beatus Hieronymus transtulit. In iudicio Iudi. 5. Et sedetis supra in iudicio. Pro quo aliqui hebrei legunt. Et sedetis supra medin. Et dicunt ꝙ est nomen ꝓpriū loci. De quo habetur. Ios. 15. vbi dicitur. Betharaba medin & sacha. Potest etiam significare iudicium sicut est in littera nostra. De quo vide supra in dictione דִּין Dun.

מדע Madūa. quare. cur. & cōmuniter scribitur cum vau in secunda syllaba. Geñ. 26. Quid venistis ad me. i. quare venistis ad me. Et in eodem. 40. Cur tristior est hodie solito facies vestra. Exo. 2. Cur velocius venistis solito. Et in eodē. 3. Quare nō comburatur rubus. Nu. 16. Cur eleuamini super populum domini. Esa. 5. An quod expectaui vt faceret vuas. Pro quo hebrei legunt. Cur expectaui vt faceret vuas.

מדרגה Madrega. maceria. sepes. De quo vide supra in dictione דָּרַג Darag.

מה Ma. dictio est īterrogatiua vel dubitatiua. i. quid. quod. qualis. quam. quantum. quando. quomodo. quare. cur. Geñ. 2. vt videret quid vocaret ea. Et in eodem. 20. Quid fecisti nobis & quid peccauimus in te. Et in eodem. 37. Et īterrogauit quid quereret. Et ī eodem. 38. Quid dabis mihi. Exo. 3. Quod est nomen eius: quid dicam eis. Et in eo. 16. Nos vero quid sumus. Nu. 16. quid est enim Aarom. Iudi. 18. Et qd egissent ciscitātibus respōderūt. 2. Reg. 18. Quid impedit si etiā ego currero. Esa. 40. Aut quam imaginem ponitis ei. Zach. 9. Quid enim bonū eius & quid pulchrū eius. Ps. 58. Memorare que mea sustantia est. Item significat. qualis. vt Nu. 13. Considerate terram qualis sit. 1. Reg. 28. Qualis est forma eius. Canti. 5. qualis est dilectus tuus ex dilecto. Item significat. Quam siue quantum. vt Nu. 24. Quam pulchra tabernacula tua Iacob. Ps. 8. Quam admirabile est nomē tuum. Ps. 30. Quam magna multitudo dulcedinis tue. Ps. 35. Quemadmodum multiplicasti misericordiā tuā deus. Pro quo hebrei legūt. Quam preciosa misericordia tua deus. Ps. 83. Quam dilecta tabernacula tua. Ps. 103. Quam magnificata sunt opera tua domine. Ps. 118. Quam dulcia faucibus meis eloquia tua. Ps. 132. Ecce quam bonum & quam iocundum. Canti. 4. Quam pulchre sunt māme tue. Item significat. quādo siue quo. vt Iob. 16. Si tacuero non recedet a me. Pro quo hebrei legūt. quādo recedet a me: quasi dicat nūquam. Ps. 4. Vsquequo graui corde. Ps. 78. Vsquequo domine irasceris in finem. Item significat. quare siue quomodo. vt Geñ. 27. quomō inquit tam cito inuenire potuisti. Et in eodem. 38. quare diuisa est propter te maceria. Iob. 7. Cur non tollis peccatum meum. Significat etiam aliquod incertum vel indeterminatum: siue quodcunqꝫ. Iob. 13. Quodcunqꝫ mihi mēs suggerit. Pro quo hebrei legunt. Et transeat super me aliquid siue quodcunqꝫ. Sed beatus hieronymus transtulit sensum. & preponitur ei littera lamed: & dicitur לָמָּה Lama. idest ad quid vel vt quid aut propter quid. quare. cur. Geñ. 4. Quare iratus es & cur concidit facies tua. & in eo 12. Quare nō īdicasti mihi ꝙ vxor tua esset. Et ī eo. 2. Quā ob causam dixisti esse sororem tuā. & in eo. 27. Cur vtroqꝫ orbabor filio. & in eodem. 47. Cur ergo morimur te vidēte. Exo. 5. Quare misisti me. Ios. 7. Cur iaces pron⁹ in terra. 1. Reg. 1. Cur fles & quare non comedis & qnāobrem affligitur cor tuū. Ps. 10. Vt quid domine recessisti lōge. Ps. 21. Quare me dereliquisti. Recipit etiā sin in principio. Cāti. 1. Ne vagari incipiam. i. propter quid vagari incipiā. Et qñ scribitur cū caph in principio & dicitur כַּמָּה Cama. tunc est interrogatiuū quātitatis. Geñ. 47. Quot sunt dies annorū vite tue. Iob. 13. Respōde mihi: quātas habeo iniquitates. Ps. 118. Quot sunt dies serui tui. Ponitur etiam pro multitudine. Zach. 7. Sicut feci iam multis annis. Significat etiā quotiēs. vt Iob. 21. Quotiēs lucerna impiorū extinguetur.

מהל Mahal. miscere. permiscere. Esa. 1. Vinū tuū mixtū est aqua. Et solum inuenitur in predicto loco.

מהמה Mahmah. tardare. morā facere. negligere. turbari obstupescere. Geñ. 43. Si non intercessisset dilatio. Pro quo hebrei legunt. Nisi tardassemus. Exo. 12. Et nullā facere sinentibus moram. Pro quo hebrei legunt. Et nō potuerunt moram facere. 2. Reg. 15. Ego abscondar in campestribus deserti. Pro quo hebrei legunt. Ego moram faciam in campestribus deserti. Ps. 118. Paratus sum & nō sum turbatus. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Festinaui & nō neglexi. i. nō tardaui. Abach. 2. Si moram fecerit expecta illum. Significat etiam turbari vel obstupescere. vt Iudi. 3. Dum illi turbarentur effugit. Esa. 29. Obstupescite & admiramini.

מהר Mahar. festinare. accelerare. cito facere. velociter operari. dotare. Geñ. 18. Et festinauit Abraam in tabernaculum. & in eodem. Accelera tria sata farine. & in eo. Qui festinauit & coxit illum. & in eodem. 19. Festina & saluare ibi. & in eodem. 27. Quomodo inquit tā cito inuenire potuisti. & in eodem. 45. Festinate & adducite eum ad me. Exo. 12. Vrgebantqꝫ egyptii populum israel de terra exire velociter. 1. Reg. 13. Festina & veni. 2. Paralip. 28. Voca cito micheam. Pro quo hebrei legunt. Festina micheam. i. cito voca eum. Ester. 5. Vocate inquit Amā cito. & in eodem. 6. Festina: & sumpta stola & equo fac vt locutus es. Ps. 15. Postea accelerauerunt. Esa. 8. Velociter expolia. & in eodem. 51. Cito veniet gradiens ad aperiendū. & inde מַהֵר Maher. idest cito. velociter. vt Exo. 32. Recesserūt cito de via. Deut. 9. Qui conterat eos & deleat atqꝫ disperdat velociter. & aliquando scribitur cū he in fine & dicitur מְהֵרָה Mehera. Nu. 16. Pergens cito ad populum. Esa. 5. Et ecce festinus velociter veniet. & inde מָהִיר Mahir. idest festinus. velox. Ps. 44. Lingua mea calamus scribe velociter scribētis. Pro quo hebrei legunt. Scribe velocis. Prouer. 22. Vidisti virum velocem in opere. Esa. 16. Et velociter reddens quod iustum est idest velox. Soph. 1. Iuxta est & velox nimis. Scribitur etiā cū nun in principio & dicitur נִמְהָר Nimhar. Abach. 1. Gētem amaram & velocem. Ponitur etiam pro insipiente. vel stulto, eo quod omnia precipitat. Iob. 7. Et consilium prauorum dissipat. Pro quo hebrei legunt. Et consilium prauorum stultum siue insipiens factum est. Esa. 32. Et cor stultorum intelliget scientiam. & in eodem. 35. Dicite pusillanimis cōfortamini. Pro quo hebrei legūt. Dicite insipiētibus corde cōfortamini. Itē מָהַר Mahar. i. dotare. Exo. 22. dotabit eam. & inde מֹהַר Mohar. i. dos. siue dotatio. Geñ. 34. Augete dotem & munera postulate. Exo. 22. Iuxta modum dotis quem virgines accipere consueuerant.

מוג Mog. fluere. defluere. tabescere. liquefieri. 1. Reg. 14. Et ecce multitudo prostrata. Pro quo hebrei legūt. Et ecce multitudo liquefacta vel tabefacta est siue defluxerat. Ps. 64. In stillicidiis eius letabitur germinās. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trāstulit. Pluuiis irrigabis eā. i. liquefacies vl' mollificabis eā pluuiis. Ps. 74. Liquefacta est terra & oēs qui habitant in ea. Ps. 106. Anima eorum in malis tabescit. Ezech. 21. Et corde tabescere. Amos. 9. Qui tāgit terram & tabescit. & in eodem. Et oēs colles culti erunt. Pro quo hebrei legunt. Et omnes colles liquescent seu defluent. s. abundantia. Ponitur etiam pro allidere. Iob. 30. Et quasi super ventum ponēs allisisti me valide. Esa. 64. Et allisisti nos in manu iniquitatis nostre.

מוח Moach. medula. Iob. 21. Et medulis ossa illius irrigantur. Scribitur etiam sine uau. vt. Ps. 65. Holocausta medulata offeram tibi. Esa. 25. Pinguium medulatorum. Ponitur etiam pro pinguedine uel vbertate. Esa. 5. Et deserta in vbertatem versa aduene comedent.

מוט Mot. moueri. cōmoueri. labi. seu nutare. infirmari. cadere. Leuit. 25. Si attenuatus fuerit frater tuus & infirmus manu. Pro quo he. le. Et cum depauperatus fuerit frater tuus & nutauerit seu deflexa fuerit manus eius tecum. Deut. 32. Vt labatur pes eorum. Ps. 16. Vt nō cōmoueantur vestigia mea. Ps. 54. Et non dabit in eternum fluctuationē iusto. i. cōmotionem seu lapsum. Ps. 65. Et non dedit in cōmotionem pedes meos. Ps. 93. Si dicebā mot⁹ est pes me⁹. Ps. 120. Nō det in cōmotionem pedem tuum. Ps. 139. Cadent super eos carbones. Prouer. 24. Et qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses. Pro quo hebrei legūt. Et labētes seu cadentes ad occisionem liberare ne cesses. & in eodē 25. Iustus cadens coram impio. Esa. 24. Cōmotione commouebitur terra. & in eodem. 40. Quomodo statuat simulachrum quod non moueatur. & in eodem. 41. Et confortauit eum clauis ꝙ non moueatur. & in eodem. 54. Et colles contremiscent. Pro quo hebrei legunt. Et colles commouebuntur. & in eodem. Et fedus pacis mee non mouebitur. Ponitur etiam pro declinare. vt. Ps. 54. Quoniam declinauerunt in me iniquitatem. & de hoc vide infra in dictione נָטָה Nata. Item מוֹט Mot. bacul⁹ seu vectis aut pertica qua res suspense vehuntur aut mouentur, seu virga. Nu. 4. Et inducent vectes. & in eodem. Inducentqꝫ vectes. Pro quo hebrei legunt. Et ponant in vecte seu in pertica. s. ad portādum. & in eodem. 13. Quem portauerunt in vecte duo viri. Naū. 1. Et nunc conteram virgam eius de dorso tuo. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur מוֹטָה Mota. i. iugū. Pro quo beatus Hieronymus transtulit catenam. Hiere. 28. Et tulit Ananias propheta catenā de collo hieremie prophete. Esa. 58. Si abstuleris de medio tui catenam. Ponitur etiā pro deprimente. vt in eodem. Soluere fasciculos deprimentes. & in plurali מוֹטוֹת Mototh. 1. Paralip. 15. Nūeris suis in vectibus. Hiere. 27. Fac tibi vincula & catenas. & in eo. Catenas ligneas cōtriuisti & facies ꝓ eis catēas ferreas. Ezech. 34. Cum contriuero catenas iugi eorum. Ponitur etiā pro extensione. vt Esa. 8. Et erit extensio alarum eius implens latitudinem terre tue.

מוך Much. depauperari. oppressum vl' attenuatum esse. Leuit. 25. Si attenuatus fuerit frater tuus. & in eodem. Si paupertate compulsus. Vide etiam de hoc infra in dictione מָכַךְ Macach.

מול Mol. circūcidere. secare. scidere. cōcidere. Geñ. 17. Circuncidetur ex vobis omē masculinū: & circūcidetis carnem preputii vestri. & in eo. 21. Et circūcidit eū octauo die & in eodē. 34. Si aūt circūcidi nolueritis. Leuit. 12. Et die octauo circuncidetur infantulus. Deut. 10. Circuncidite igitur preputiū cordis vestri. & in eo. 30. Circūcidet dñs deus tuus cor tuū. Ios. 5. Et circūcide secūdo filios israel. & in eo. Qui oēs circūcisi erāt. Hiere. 9. Et visitabo sup oēm qui in circūcisum habet preputiū. Pro quo he. le. Et visitabo sup oēm circūcisum in preputio. Et aliqñ duplicatur lr̄a lamed scilicet qñ est verbū quarte cōiugationis. Ps. 57. Intēdit arcum suū donec infirmētur. i. donec cōcidātur. Ps. 89. Vespe decidat & arescat. Pro quo beat⁹ Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trāstulit. Vespe cōteretur. i. cōcidetur. Et qñ est verbū tertie cōiugatiōis scribitur cū iod in medio loco vau. Ps. 117. Et in noīe dñi quia vlt⁹ sum in eos. Pro quo he. le. Quia concidā siue excidā eos. Itē מוּל Mul. i. cōtra. e regiōe. ante. versus. Exo. 18. Esto tu populo in his que ad deū ptinent. Pro quo he. le. Esto tu populo ante deū. Nu. 8. Cōtra eam partē quā cādelabrū rēspicit. Deut. 1. Contra mare rubrū. 1. Reg. 18. Et decliauit paululū ad aliū. i. versus aliū. 2. Reg. 5. Et venies ad eos ex aduerso pirorū. vbi ponitur ꝓ aduerso. Et aliqñ scribitur cū aleph post vau. Nee. 12. Et chorus secundus gratias referentiū ibat ex aduerso. i. e regione & secūdū aliquos hebreos a predicta dictione deriuatur dictio הֲמוּלָה Hamula. i. loqlla. vociferatio. sonitus. De quo vide supra in littera he.

מום Mum. macula. sordes. Leuit. 21. Qui habuerit maculam de semine Aaron. Nu. 19. In qua nulla sit macula. Deut. 32. Et non filii eius in sordib⁹. Cāti. 4. Et macula nō est in te. & aliqñ scribitur cū aleph in medio & dicitur מְאוּם Mum. vt Iob. 31. Et in manibus meis adhesit macula. Dañ. 1. In quibus nulla esset macula.

מין Mum. similitudo. imago. figura. Et recipit tau in principio & he ī fine & dr̄ תְּמוּנָה Themuna. vt Exo. 20. Neqꝫ oēm similitudinē que est in celo desup & que in terra deorsum. Nu. 12. Palā & nō p enigmata & figuras deū videt. Pro quo he. le. In visiōe & nō per enigmata. s. loquor ei. Sequitur & figurā vel similitudidē dñi cōtēplatur seu videt. Potest etiā legi sic. In visiōe & nō p enigmata & figurā dominū videt. quod est idē sensus cū lr̄a nr̄a. Deut. 4. Nō vidistis aliquā similitudinē in die qua locutus est vobis dñs. Ps. 16. Saciabor cū apparuerit glr̄ia tua. Pro quo he. le. Saciabor cū euigilauerit similitudo tua siue figura tua. vnde beat⁹ Hieronym⁹ in psalterio iuxta he. ve. trāstulit. Implebor cū vigilauero similitudine tua. Quod etiam pōt legi secundum litteram hebraicam.

מוץ Mos. palea. seu stipula: vel sūmitas spice. & scribitur sine vau. Pro quo beat⁹ Hieronym⁹ trāstulit puluerem. Ps. 1. Sed tanqꝫ puluis quē proiicit vēt⁹. Osee. 13. Sicut puluis turbine raptus. Soph. 2. Quasi puluerē trāseūtē diē. Ponitur ēt ꝓ fauilla. Iob. 21. Et sicut fauillā quā turbo dispgit.

מור Mor. myrrha. Exo. 20. Sume tibi aromata prime myrrhe & electe. Ester. 2. Vt sex mēsibus oleo vngerentur myrthino. pro q̄ he. le. Oleo myrrhe. vñ in nr̄a trāslatione debet legi. Oleo vngerentur myrrhino. Ps. 44. Myrrha & gutta & casia. Cāti. 1. Fascicul⁹ myrrhe dilect⁹ me⁹ mihi.

מוש Mus. recedere. deesse. auferre. cōmouere. palpare. tāgere. Exo. 15. Nūqꝫ defuit colūna nubis p diē. & ī eo. 33. Minister ei⁹ iosue fili⁹ nun puer nō recedebat de tabernaculo. Nu. 14. Nō recesserūt de castris. Iob. 23. A mādatis labiorū ei⁹ nō recessi. Prouer. 17. Nō recedet malū de domo ei⁹. Esa. 54. Mōtes eñi cōmouebūtur. & in eo. Mīa aūt mea nō recedet a te. Mich. 2. Vñ nō auferetis colla vr̄a. Zach. 3. Et auferā iniqtatē terre illi⁹. Signat ēt palpare: siue tāgere vel

attrectare. Gen. 27. Si atrectauerit me pater me⁹. & in eo. Accede huc vt tangã te. Exo. 1. Tam dense vt palpari queat. Iudi. 16. Dimitte me vt tangam colũnas. Ps. 114. Manꝰ habent & non palpabunt. Vide etiam de hoc infra in dictione מַשָּׁשׁ Masas.

מוּת Muth. mori. & aliquando scribitur sine vau: vt in aliquibus locis sequentibus. Gen. 2. In quacunq; enim die comederis ex eo morte morieris. & in eodẽ. 3. Ne forte moriamur. & in eodem. Nequaq; morte moriemini. & in eodẽ 11. Et mortuus est in aran. & in eodem. 19. Ne forte apprehendat me malum & moriar. & in eodem. 47. Cur ergo morimur. Leuit. 11. Si mortuũ fuerit animal. 1. Reg. 17. Videntes aũt philistiim q mortuus esset. & in eodem. 25. Et emortuum est cor eius intrinsecus. 2. Reg. 6. Vsq; in diem mortis sue. i. vsq; in diem qua mortua est. & in eodẽ. 12. Vt moreretur infans. & in eodem. Quod mortuus est paruulꝰ. Esa. 6. In anno quo mortuus est rex ozias. Ezech. 28. Et morieris in interitu occisorum. & inde verbum transitiuũ tertie vel quarte cõiugatiõis. Quod signat facere mori. i. interficere vel occidere. vt Exo. 22. Occideritq; virum aut mulierem. Deut. 21. Et adiudicatus morti appensus fuerit. Pro quo hebrei legunt. Et interfectus fuerit & appenderis eum in ligno. & in eodem. 24. Non occidentur patres pro filiis. 1. Reg. 14. Alios armiger eius interficiebat. & in eo. 17. Et suffocabã interficiebãq; eos. 2. Reg. 1. Ego interfeci xpm dñi. Ps. 33. Mors peccatorum pessima. Pro quo beatꝰ Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Interficiet impium malicia. Prouer. 19. Ad interfectionem aũt anime eius ne ponas animam tuam. Hiere. 20. Qui non me interfecit a vulua. & inde מֵת Meth. i. mortuus. Exo. 12. Nec erat domus in qua non iaceret mortuꝰ. Leuit. 21. Et ad omnem mortuũ nõ ingredietur omnino. Ps. 30. Obliuiõi datus sum tanq; mortuus a corde. Eccl's. 9. Melior est canis viuus leone mortuo. & in plurali מֵתִים Methim siue מְתֵי Methe. i. mortui vel mortales. Exo. 12. Omnes moriemur. pro quo hebrei legunt. Omẽs nos mortui. s. erimus. Ps. 87. Inter mortuos liber. & in eodem. Nunquid mortuis facies mirabilia. Ps. 113. Non mortui laudabũt te dñe. Ps. 142. Sicut mortuos seculi. Esa. 5. Et nobiles eius interierunt fame. Pro quo hebrei legunt. Et nobiles eius mortui fame. Et in eodem. 22. Nec mortui in bello. & quando scribitur cũ puncto seua in prima syllaba. Tunc significat viros siue homines mortales. Iob. 11. Tibi soli tacebũt homines. De quo vide infra in dictiõe מְתָה Matha. & inde מָוֶת Maueth. i. mors. Exo. 10. Et auferat a me mortẽ istã. Prouer. 18. Mors & vita in manibus lingue. Esa. 38. Nec mors laudabit te. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur מָוְתָה Mautha. Ps. 115. Preciosa in conspectu domini mors sanctorum eius. Scribitur etiam cum tau in principio & dicitur תְּמוּתָה Themutha. Ps 78. Posside filios mortificatorum. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trãstulit. Relinque filios interitus. & declinatur pluraliter מוֹתֵי Mothe. Esa. 53. Et diuites pro morte sua. Quod in hebreo legitur pluraliter. s. pro mortibꝰ suis. Et põitur ibi plurale p singulari. Ezech. 28. Morte incircunciforum morieris. Pro quo hebrei legunt. Mortibus incircuncisorum morieris. Scribitur etiam cũ duplici mem & dicitur מְמוֹתֵי Memothe. Hiere. 16. Mortibus egrotationũ morientur. Eccl's. 28. Et morieris in interitu occisorum. Pro quo hebrei legunt. Et morieris mortibus occisorum.

מֶזֶג Mazeg. poculum: seu commixtum poculum. Canti. 7 Nunq; indigens poculo.

מַזָּה Maza. adustio. s. famis. secundum hebreos. Sed beatus Hieronymus transtulit consumptionem. Deut. 32. Cõsumentur fame. & in lingua chaldaica significat incendere siue succẽdere. Dañ. 3. Et precepit vt succenderetur fornax septuplum quam succendi consueuerat. & in eodem. Fornax autem succensa erat nimis.

מֵזַח Mezach. cigulum. zona. Ps. 108. Et zona qua semper precingitur. Esa. 23. Nõ est cingulum vltra. Scribitur etiam cum iod in secunda syllaba. & dicitur מְזִיחַ Meziach. Iob. 12. Et eos qui oppressi sunt releuat. Pro quo hebrei legunt. Et cingulum fortium dissoluit.

מַזָּל Mazal. sidus. seu signum celeste. De quo vide infra in dictione נָזַל Nazal.

מַמְזֵר Mazer. preposita alia littera mem vt dicatur מַמְזֵר Mamzer: significat natum de adulterio vel de scorto. Deut. 23. Non ingredietur mãzer. hoc est de scorto natus in ecclesiam domini. & in hebreo nõ habetur hoc est de scorto natus: sed est expositio translatoris. In alio vero loco beatus Hieronymus pro mamzer transtulit separatõr. Zach. 9. Et sedebit separator in azotho. & aliqui hebrei dicunt q deriuatur a dictione זָר Zar: que significat alienũ siue extraneũ Itẽ מַזָּרוֹת Mazaroth. i. lucifer siue aliud sidus. Iob. 38. Nũquid producis luciferum in tempore suo. Reperitur etiam מְזָרִים Mezarim secundum terminationem plurale masculinorum. Pro quo beatus Hieronymus transtulit arcturũ. Iob. 37. Ab interioribus egredietur tempestas & ab arcturo frigus. & de hoc vide supra in dictione זָרָה Zara.

מְחָא Macha. plaudere. s. manu. De quo vide in dictione sequenti: & in lingua chaldaica significat percutere seu resistere vel cõfigere. Dañ. 5. Quos volebat interficiebat & quos volebat percutiebat. Et in eodem. 4. Et non est qui resistat manui eius. Esdre. 6. Tollatur lignum de domo eiꝰ & erigatur & configatur in eo.

מָחָה Macha. delere. radere. auferre. tergere. plaudere. pertingere seu peruenire. Gen. 7. Et delebo omnem substantiam. & in eodem. Et deleta sunt de terra. Exo. 17. Delebo memoriã amalec. Nu. 5. Et delebit ea aquis amarissimis. 4. Reg. 21. Et delebo ierusalem sicut deleri solẽt tabule: delens vertam & ducam crebrius stilum super faciem eius. Nee. 4. Et peccatum eorum coram facie tua non deleatur. & in eodem. 13. Et ne deleas miserationes meas. Ps. 68. Deleãtur de libro viuentiũ. Prouer. 31. Et diuitias tuas ad delendos reges. Esa. 25. Et auferet dominus deus lachrimam. & in eodem. 44. Deleui vt nubem iniquitates tuas. Ezech. 6. Et delebuntur opera vestra. Significat etiam tergere. Iob. 30. Que comedit & tergens os suum. & aliquando scribitur cum aleph in fine loco he. & tũc significat plaudere. Ps. 97. Flumina plaudẽt manu. Esa. 55. Omnia ligna regionis plaudent manu. Ezech. 25. Pro eo quod plausisti manu. Item significat pertingere. seu peruenire. Nu. 34. Inde peruenient contra orientem ad mare cenereth. Et in lingua chaldaica significat percutere. Dañ. 2. Et percutiebat statuam in pedibus eius. Et in eodem. Lapis autem qui percusserat statuam. & inde מְחִי Mehi. idest aries. ferreus. seu tormentum quo muri percutiũtur. Ezech. 26. Et arietes temperabit in muros tuos.

מָחַץ Machas. percutere. confringere. coquassare. vulnerare. intingere. Nu. 24. Et perforabunt sagittis. Pro q hebrei legunt. Et sagitte sue percutient seu vulnerabunt Et in eodem. Et percutiet duces moab. Deut. 32. Percutiam & sanabo. & in eodem. 33. Percute dorsa inimicorũ eius. Iudi. 5. Et tempus valide perforans. Pro quo he. le. Et percussit & perforauit tempus eius. Ps. 67. Veruntñ deꝰ cõfringet capita inimicorũ suorũ. Ps. 109. Cõfregit in die ire sue reges. & in eodem. Conquassauit capita in terra multorũ & inde מַחַץ Machas. i. percussura. Esa. 30. Et percussuram plage eius sanabit. Ponitur etiam pro intingere. Ps. 67. Vt intingatur pes tuus in sanguine. Sed beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicã ve. transtulit. Vt calcet pes tuus in sanguine.

מָחַק Machac. abscindere. afferre. Iudi. 5. Querens in capite vulneri locum. pro quo hebrei legunt. Et abscidit siue abstulit caput eius. & solũ inuenitur in predicto loco.

מָחָר Machar. cras. Gen. 30. Respondebitq; mihi cras iusticia mea. Exo. 9. Cras faciet dñs verbum istud. & in eodem. 17. Cras ego stabo in vertice collis. & non solum accipitur pro crastina die sed etiã pro tẽpore lõge futuro. Exo. 8. Cumq; interrogauerit filius tuus cras. Iof. 4. Et quando interrogauerint vos filii vestri cras. & in eodem. 22. Et nequaq; dicãt cras filii vestri filiis nostris. Prouer. 27. Ne gloriẽris in crastinũ. & recipit lamed loco prepositionis in principio & dicitur לְמָחָר Lemachar. i. in crastinum. vt Exo. 8. Qui respondit cras. Pro quo hebrei legunt. Qui respõdit in crastinũ. & aliquando scribitur cum tau in fine. & dicitur מָחֳרָת Machorath. Exo. 9. Fecit ergo dñs verbum hoc altera die. i. die crastina. Nu. 11. Toto die illo & nocte ac die altero. & in eodem. 33. Altera die phase. i. die crastino phase. 1. Reg. 30. Et percussit eos dauid a vespera vsq; ad vesperam alterius diei. Item מְחִיר Mechir. i. precium seu cõmutatio. Deut. 23. Nec preciũ canis in domo domini dei tui. 2. Reg. 24. Sed emam precio a te. 4. Reg. 21. Argenti precio quãtum digna est. Ps. 43. Et non fuit multitudo in cõmutationibus eorum.

מָטַט Matat. moueri. nutare. labi. & scribitur cũ simplici tet מוֹט Ps. 16. Vt nõ moueantur vestigia mea. Et secũdũ aliquos hebreos deriuatur a dictione מוֹט Mot. De qua supra dictum est.

מְטָא Mata. in lingua chaldaica significat pertingere seu attingere vel aduenire. Dañ. 4. Proceritas eius contingens celum. & in eodem. Cuius altitudo pertingit ad celũ. & in eodem. 7. Et terminus aduenit. i. attingit.

מִטָּה Mita. lectus. lectulꝰ. Gen. 48. Sedit in lectulo. & in eodem. 49. Et collegit pedes suos super lectulum. Cãti. 3. En lectulum salomõis. & in plurali מִטּוֹת Mitoth. Ester. 1 Lectuli quoq; aurei & argẽtei. & de hoc vide infra in dictione נָטָה Nata. Item מַטֶּה Mate. virga. baculus. tribus. familia vt Exo. 4. Virgam quoq; hanc sume in manu tua. Esa. 10. Et baculus ipe est. Accipitur etiã pro tribu vel familia. Nu. 1. De tribu ruben. & in eodem. 36. De tribu in tribum. Et in plurali מַטּוֹת Matoth. Exo. 7. Sed deuorauit virga Aaron virgas eorum. Nu. 30. Et locutus est ad principes tribuum filiorum israel. Item מַטָּה Mata. infra. inferius. De quo vide infra in dictione נָטָה Nata.

מְטִיל Metil. fistula. Iob. 40. Ossa eius velut fistule eris. Hebrei vero dicunt q significat baculum. Vnde in predicto loco ipsi legunt. Ossa eius velut baculus ferreus. & solũ inuenitur in predicto loco.

מָטָר Matar. pluuia. imber. Exo. 9. Nec ultra stillãit pluuia super terram. Deut. 11. Dabit pluuiam terre vestre. Et in eodem. 28. Det dominus imbrem terre tuę. & in eodem 32. Concrescat vt pluuia doctrina mea. Zach. 10. Dñs faciet niuem & pluuia imbris. & declinatur pluraliter מְטָרוֹת Mitroth. Iob. 37. Et hyemis pluuiis & imbri fortitudinis sue. Pro quo he. le. Et pluuia imbris & pluuia imbrium fortitudinis sue. Et inde verbum tertie coniugationis. i. pluere facere. Gen. 2. Non enim pluerat dominus deus super terram. idest non fecerat pluere. Exo. 16. Ecce ego pluam vobis panẽ de celo. Ps. 10. Pluet super peccatores laqueos. Esa. 5. Et nubibus mandabo ne pluant super eam imbrem. Amos. 4 Et plui super vnam ciuitatem & super alteram ciuitatẽ non plui. & in eodem. Pars vna compluta est. vbi ponitur verbũ passiuum prime coniugationis.

מִי Mi. quis. qui. que. quid. quod. & est dictio interrogatiua Gen. 3. Quis indicauit tibi q nudus esses. & in eodẽ. 21. Quis auditurus crederet Abraam. & in eodem. 33. Que nã sunt iste turme quas obuiam habui. Exo. 2. Quis cõstituit te principem. & in eodem. 3. Quis ego sum. & in eodem. 4. Quis fecit os hominis aut quis fabricatus est mutum & surdũ. & in eo. 10. Qui nã sunt qui ituri sunt. Iudi. 9. Quis est iste abimelech & que est sichem. & in eodem. 13. Quod est nomen tuũ. Ruth. 3. Et ait illi que es. 1. Reg. 25. Quis est dauid & quis est filius isai. Mich. 1. Quod scelus iacob: nonne samaria. & que excelsa iude: nõne ierusalem. Ponitur etiam pro aliquo. Iob. 5. Et ad aliquem sanctorum conuertere.

מֵי Me. aque. De quo vide in dictione sequenti

מַיִם Maim. aque. & solum inuenitur in numero plurali: & caret singulari. Gen. 1. Et spiritus domini ferebatur super aquas. & in eodẽ. Congregentur aque. Exo. 15. Et nõ poterãt bibere aquas de marath. Iob. 14. Lapides excauãt aque. Ps. 17. Assũpsit me de aquis multis. & in eo. 28. Dñs super aquas multas. & aliquãdo ponitur in hebreo plurale pro singulari. Ps. 17. Tenebrosa aqua in nubibus aeris. & similiter vbicunq; in nostra translatione legitur aqua in singulari: in hebreo ponitur in plurali. & qñ post se regit genitiuũ: tunc scribitur sine mem vltimo & dicitur מֵי Me. Gen. 7. Quando diluuii aque inundauerunt super terram. Nu. 20. Hec est aqua contradictionis. Et quãdoq; scribitur sine [illegible] nõ regat gtĩ post se. Nu. 5. Ipse aũt tenebit aqs. [illegible]mas. & in eodem. Non te nocebunt aque iste ama[illegible] Ps. 72. Et dies pleni inuenietur in eis. pro quo he. le. Et aque plene decurrent eis siue exprimẽtur eis: quod hebrei exponũt propter multitudinem lachrimarum: que ab oculis eorum decurrent. Tamen si pro מֵי Me legatur מִי mi tunc potest legi. Et quis plenus inuenietur in eis. & sic trãstulit beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem. Vide etiam de hoc infra in dictione מָסָה Masa. Esa. 48. Et de aquis iuda existis. Reperitur quoq; מַיִם Maim: et si post se regat genitiuum. Esa. 30. Et dabit tibi dominꝰ panem arctum & aquam breuem. Pro quo hebrei legũt. Panẽ angustie & aquam tribulatiõis. Ezech. 47. Et traduxit me per aquam vsq; ad genua. Pro quo hebrei legunt. Et traduxit me per aquas genuum. idest vsq; ad genua. sicut est in littera nostra. Et aliquando scribitur cum duplici mem in principio. & dicitur מֵימֵי Meme. vt Iof. 4. Respondebitis eis defecerunt aque iordanis ante arcam federis domini. Et etiã quando componitur cũ pronominibus duplicatur etiam mem in principio: hoc modo. vt מֵימַי Memai. i. aque mee 1. Reg. 25. Tollã ergo panes meos & aquas meas. מֵימֶיךָ Mecha. i. aque tue. vt Nu. 20. Et si biberimꝰ aquas tuas nos & pecora nostra. מֵימָיו Memau. i. aque eius siue aque sue. vt in eodem. Et illa dabit aquas. Pro quo hebrei legunt. Et dabit aquas suas. מֵימֵינוּ Memenu. i. aque nostre. Threñ. 5. Aquam nostrã pecunia bibimꝰ מֵימֵיכֶם Memechem. i. aque vestre מֵימֵיהֶם Memechem. idest aque eorum. siue aque sue. Exo. 7. Et omnes lacus aquarum. Pro quo hebrei legunt. Et super omnem congregationem aquarũ suarum. & quãuis hec dictio מַיִם Maim siue מֵי Me. sit pluralis numeri tamẽ frequenter iũgitur cũ verbo singularis nũeri. Leuit. 11.

Si fusa fuerit super eū aqua. & in codē. Si aūt quispiā aqua sementem perfuderit. Pro quo hebrei legunt. Si data fuerit idest si fusa fuerit aqua super sementem. Nu. 19. Et non est aqua lustrationis aspersus. Pro quo hebrei legūt. Aqua lustrationis non est aspersa super eum. & in eodem. 24. Fluet aqua de situla eius.

מִין מִין Genus. Species

מִין Min. genus. species. Gen̄. 1. Faciens fructū iuxta genus suum. & in eodem. Habens vnūquodq; semētē secūdū speciem suam. & in eo. Producat terra animā viuentem in genere suo. & in eo. Et bestias terre secundum species suas. Reperitur etiam מִנִּים Minim in numero plurali. Pro quo beatus Hieronymus transtulit cordas. Ps. 150. Laudate eū in chordis & organo. Pro quo hebrei legūt. In generibus vel speciebus. s. musicorum vel hymnorum.

מִנִּים Chorde

מִיץ Premere. Emūgere Prouocar

מִיץ Mis. premere. exprimere. emungere. prouocare. Prouer. 30. Qui aūt fortiter premit vbera ad eliciendum lac. & in eodem. Et qui vehementer emungit elicit sanguinem: & qui prouocat iras producit discordias. Vbi ter ponitur predicta dictio. & inde מֵץ Mes. Pro quo beatus Hieronymus transtulit puluerem. Esa. 16. Finitus est puluis. Pro quo hebrei legūt. Defecit pressio siue suxio. & si legatur מוֹץ Mos; tunc significat puluerem sicut est in littera nostra. vt dictum est supra in dictione מוֹץ Mos.

מֵץ Puluis Suxio.

מִיק Dissolui.

מִיק Mic. dissolui. corrūpi. interire. Ps. 72. Cogitauerunt & locuti sunt nequitiam. Pro quo hebrei legunt. Dissoluti sunt seu corrupti sunt & locuti sunt nequitiam. Vide etiam de hoc infra in dictione מָקַק Macac.

מִיר Mutare. תְּמוּרָה Permutatio. Quod mutatum est.

מִיר Mir. mutare. comutare. Leuit. 27. Sanctum erit & mutari non potest. Hiere. 2. Si mutauit gens deos suos. & in codē. Et populus meus mutauit gloriam suam. & inde תְּמוּרָה Themura. i. pmutatio vl' cōmutatio siue illud p quo aliquod mutatur. Leuit. 27. Si quis mutauerit: & quod mutatum est & pro quo mutatum est sanctificabitur. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum.

מָכַךְ Humiliare

מָכַךְ Machach. humiliare. deprimere. depauperare. & scribitur cum simplici caph. Iob. 24. Et humiliabuntur sicut oīa. Ps. 105. Et humiliati sunt in iniquitatibus suis. Eccl's. 10. In pigritiis humiliabitur cōtignatio. Significat etiā depauperare siue pauperē esse. Leuit. 25. Si attenuatus fuerit frater tuus. i. si pauper fuerit. & in codē. Si paupertate cōpulsus vendiderit se tibi. & inde מָךְ Mach. i. pauper. Leuit. 27. Si pauper fuerit.

Attenuari Paupertate compelli. מָךְ Pauper.

מַכָּה

מַכָּה Maca. percussio seu plaga. De quo vide infra in dictione נָכָה Naca.

מָכַר Vendere.

מָכַר Machar. vendere. venūdare. tradere. Gen̄. 25. Vende mihi primogenita tua. Et in eodem. Et vendidit ei primogenita. Et in eodem. 47. Vendentibus singulis possessiones suas. Exo. 21. Si quis vendiderit filiam suam in famulā. Leuit. 25. Quando vendes quippiam ciui tuo. Et in codē. Quod reliquū est reddet emptori. Pro quo hebrei legūt. Reddet ei cui vendidit. i. emptori. sicut est in lr̄a nr̄a. Deut. 28. Ibi venderis inimicis tuis. & in eodem. 32. Deus suus vendidit eos. Iudi. 3. Tradidit eos in manus cusam resataim. Pro quo he. le. Et vendidit eos in manu cusam resataim. & in eo. 4. Et tradidit illos dn̄s in manu iabin. Pro q̄ he. le. Et vēdidit eos dn̄s in manu iabin. Et idē verbū passiuum prime vel quarte coniugationis. 3. Reg. 21. Eo quod venundatus sis vt faceres malū in conspectu dn̄i. & in codē. Qui venūdatus est vt faceret malum. Ester. 6. Traditi em̄ sumus ego & populus meus. Pro quo hebrei legunt. Venditi em̄ sumus. & in eodem. Atq; vtinam in seruos & famulos venderemur. Esa. 50. Ecce em̄ in iniquitatibus vestris venditi estis. Et inde מֶכֶר Mecher. i. vēditio siue res venalis. vt Nee. 13. Inferentes pisces & omnia venalia. Scribitur etiam cum duplici mem & dicitur מִמְכָּר Mimcar. vt in eodem. Et manserunt negociatores & vendentes vniuersa venalia foris ierusalem. Leuit. 25. Quādo vendes quippiā ciui tuo. i. quando aliquod venale vēdideris. Ezech. 17. Quia qui vēdit ad id quod vendidit nō reuerteretur. Ponitur etiā מִמְכָּר Mimcar. pro eo quod ex paterna successione debetur alicui: quasi ei vēderetur. Nu. 18. Excepto eo quod in vrbe sua ex paterna ei successiōe debetur. Inde מְכֵרָה Mechera. i. habitatio secundū hebreos. Gen̄. 49. Symeon & leui fratres vasa iniquitatis bellantia. Pro quo hebrei legūt. Symeon & leui fratres vasa siue arma iniquitatis habitatio eorū. Quod exponens chaldaicus interpres ita transtulit. s. symeon & leui fratres viri fortes: in terra habitationis eorum opati sunt fortitudinem. Potest etiā significare arma vel gladiū. Nam in lingua greca machera idem est quod gladi9. Et vt ait beatus Hieronymus in suis explanationib9 sup Soph. caplo. 3 Ligua hebraica est matrix omniū linguarū. Vnde in predicto loco pōt esse talis littera. Vasa iniquitatis arma eorū siue gladii eorum. Potest etiā significare habitationem: sicut מְכוּרָה Mechora. cum vau. vt dictum est supra in dictione כּוּר Cur.

מֶכֶר Venalia. מִמְכָּר Venale מְכֵרָה Bellantia. Gladius.

מָלַל Dicere. Loqui.

מָלַל Malal. loqui. dicere. Gen̄. 21. Quis auditurus crederet Abraā q̄ sarra lactaret filiū. Pro quo hebrei le. Quis dixisset Abrae q̄ sarra lactaret filiū. Iob. 8. Vsq; quo loqueris talia. & in eodem. 33. Scientiā labia mea puram loquentur. Ps. 105. Quis loquetur potentias domini. Ponitur etiā pro annuere. q̄ est idem quod loqui. Pro quo beatus Hieronymus transtulit terere. Prouer. 6. Annuit oculis: terit pede. pro quo hebrei legunt. Annuit pede. & inde מִלָּה Mila. idest verbum. sermo. dictio. Iob. 21. Audite queso sermōes meos. Quod in hebreo legitur singulariter. scilicet sermonē meū. Ps. 138. Quia non est sermo in lingua mea. & in lingua chaldaica dicitur מִלְּתָא Miletha. vt Dan̄. 2. Sermo recessit a me. & in plurali מִלִּים Milim. idest verba. sermones. eloquia. Iob. 6. Ad increpandum tantum eloquia concinatis. Et in eodem. 15. Arguis uerbis eum qui non est equalis tibi. & in eodem. 16. Consolarer & ego vos sermonibus. Reperitur etiam מִלִּין Milin cum nun in fine loco mem. vt in eodem. 18. Vsq; ad quem finem verba iactabis. & in eodem. 19. Et atteritis me sermonibus. & in eodem. 32. Plen9 sum sermonibus. Et aliqui hebrei dicunt q̄ inde deriuatur dictio הֲמֻלָּה Hamula. Pro quo beatus Hieronymus transtulit loquellam. Hiere. 11. Ad vocem loquelle grandis exarsit ignis in ea. De quo vide supra in littera he. Inde מְלִילָה Melila. idest spica manibus fricata vel trita. Deut. 23. Franges spicas & manu conteres.

Annuere. מִלָּה Sermo מִלְּתָא מִלִּים Sermões. Eloquia. מִלִּין Verba. Sermões. הֲמֻלָּה Loquella מְלִילָה Spica

מָלֵא Replere Implere

מָלֵא Male. implere. replere. adimplere. complere. plenum esse. initiare. consecrare. Gen̄. 6. Repleta est terra iniquitate. Et in eodem. 23. Pecunia dignissima tradat eam mihi. Pro quo hebrei legunt. Pecunia plena siue plenissima aut completa tradat eam mihi. Et in eodem. 24. Et impleuerat hydriam aqua. Et in eodem. 29. Quia iam tempus impletum est. Pro quo hebrei legūt. Quia impleti sunt dies mei. & est sensus sicut in littera nostra. Et in codē. Imple hebdomadam dierum. Exo. 1. Ac roborati nimis impleuerunt terram. Et in codē. 15. Implebitur anima mea. Pro quo hebrei legunt. Implebitur ex eis anima mea. & in eodem. 31. Et impleui eum spiritu dei. Et in eodem. 40. Et gloria domini impleuit tabernaculum. Leuit. 8. Vsq; ad diem quo implebitur tempus consecrationis vestre. Nu. 14. Qui plenus alio spiritu secutus est me. Pro quo hebrei legunt. Eo quod fuit alius spiritus in eo & impleuit siue compleuit post me. idest impleuit voluntatem meam. & est idem sensus cū littera nostra. Et similis modus loquēdi habetur in eo. 32. vbi dr̄. Isti impleuerūt volūtatē meā. pro quo he. le. Quia impleuerunt post me. Deut. 1. Quia secut9 est dominum. pro quo he. le. Quia impleuit post dominū. & in eo. 33. Et plenus erit benedictionibus dn̄i. Iudi. 6. concham rore impleuit. 1. Reg. 19. Et ānumerauit ea regi. pro quo hebrei legūnt. & compleuit ea regi. idest compleuit numerū eorū. 3. Reg. 1. Complebo sermones tuos. & in eo. 7. Et plenū sapientia & intelligētia. 4. Reg. 9. porro hieu tetēdit arcū manu. pro quo he. le. Et hieu impleuit manū suā arcu. Et est sensus sicut in lr̄a nostra. Ester. 1. Cūq; implerentur dies cōuiuii. Iob. 15. Anteq̄ dies eius impleatur pibit. Vbi vnū verbū hebraicū ponitur in nr̄a trāslatione p duobus verbis. s. p implere & perire. & in eo. 16. Saciati sūt penis meis. i. impleti sunt. & in eo. 40. Nūquid implebis sagenas pelle eius. Hebrei vero in p̄dicto loco dicūt q̄ signat cōcidere. vnde ipsi legūt. Nūquid cōcides cultris pellē eius. & sir. Naum. 1. vbi dicitur. cōsumētur quasi stipula ariditate plena. pro quo hebrei legunt. Consumentur quasi stipula arida concisa. p̄s. 80. Dilata os tuū & implebo illud. Canti. 5. Caput meū plenū errore. & in eo. Et resident iuxta fluenta plenissima. vbi additur littera thau in fine dictionis. Esa. 2. Quia repleti sunt vt olim. i. repleti sunt iniquitate & nequitia. Et in eo. 6. Et ea que sub ipso erant replebant templum. & in eo. 33. Impleuit sion iudicio & iustitia. Et in eodem. 65. Et libatis super eā. pro quo he. le. Et impletis numerū libamento. Cuius expositionē vide infra in dictione מְנָה Mana. Hiere. 4. Clamate fortiter & dicite. Pro quo he. le. Clamate implete & dicite. i. clamate plena voce. Et in eodem. 12. Et clamauerūt post te plena voce. & in hebreo non habetur voce: subintelligitur tn̄. Et in eo. 23. Nūquid nō celū & terrā ego ipleo. & i eo. 51. Implete pharetras. Ezech. 9. & implete atria interfectis. Et in eo. 25. Implebor: deserta est. Zach. 9. Repleui ephraim. Et in eo. & replebuntur vt phiala. & aliquando scribitur sine aleph. Iob. 32. Plenus sū sermonibus. Ezech. 28. Repleta sunt interiora tua iniquitate. Et aliqn̄ scribitur cum vau loco aleph. vt in eo. 41. Ad mensuram calami sex cubitorū spacio. pro quo he. le. Plenū vel impletū calamū seu plenitudo calami. Scribitur ēt aliqn̄ cū he loco aleph. Iob. 8. Donec impleatur risu os tuū. & inde מְלֹא Melo. i. plenitudo. Gen̄. 48. Et semē illius crescet in gētes. pro quo he. le. Et semen illius erit plenitudo gentiū. p̄s. 23. Dn̄i est terra & plenitudo eius. Ps. 97. Moueatur mare & plenitudo eius. 1. Reg. 28. Statimq; saul cecidit porrectus in terra. pro quo he. le. Et cecidit plenitudo stature eius in terra. & est idem sensus cū littera nostra. Ponitur ēt pro plena. Eccl's. 4. melior est pugillus cum requie q̄ plena vtraq; manus. Esa. 6. Plena est omnis terra gloria eius. Ponitur ēt pro multitudine. Esa. 31. Cum occurrerit ei multitudo pastorū. & inde מִלּוֹא milo. nomen propriū loci vacui in ciuitate ierusalē: quem edificiis repleuit salomō. 3. Reg. 11. Tunc edificauit melo. & inde lapides preciosi que ponebantur in rationali & superhumerali dicuntur lapides מִלֻּאִים miluim. eo quod implebant illum locum vacuum in quo includebantur. Exo. 25. & lapides ad ornandum ephod & rationale. Et in eodem. Ponesq; in eo quattuor ordines lapidum. pro quo hebrei legunt. Et implebis in eo impletionem lapidis: quattuor ordines lapidis. Et in eodem. Inclusi auro erūt per ordines suos. pro quo he. le. Inclusi auro erunt in impletionibus suis. Ponitur etiam predicta dictio מָלֵא male. pro initiare vel consecrare. vt Exo. 28. Et cunctorum consecrabis manus. & in eo. Postq̄ initiaueris manus eorum. Et in eodem. 29. Eo quod sit aries consecrationis. & in eodem. De ariete qui initiatus est. Et ī eodem. Arietem autem consecrationis tolles. Et in eodem. Quod si remanserit de carnibus consecratis. Et in eodem. Septem diebus consecrabis manus eorū. Et in eo. 32. Consecrastis manus vestras hodie. Leuit. 8. septem enim dieb9 finitur consecratio. Iudi. 17. Impleuitq; vnius filiorū suorum manum & factus est ei sacerdos. idest initiauit vel consecrauit manum. 3. Regum. 13. quicunq; volebat implebat manū suā & fiebat sacerdos. & inde מְלֵאָה melea. idest plēa. & accipitur etiam pro pregnante cuius venter plenus est. Eccl's. 11. Et qua ratiōe compingantur ossa in ventre p̄gnātis. Accipitur ēt מְלֵאָה melea. pro spica frumento plena. secundū hebreos. pro quo beatus hieronymus transtulit Decimas. Exo. 22. Decimas & primitias tuas non tardabis offerre. proquo he. le. plenitudinem tuam. s. frugum: & lachrimā tuā. i. liquorem vini & olei non tardabis. s. offerre. Nu. 18. Tam de area q̄ de torcularibus. pro quo hebrei legunt. Sicut frumentum de area & sicut plenitudo torcularis. sed beatus hieronymus transtulit sensum.

Plenū eē. Complere. Concidere מְלֹא Plenitudo. Plena multitudo מִלּוֹא Melo. מִלֻּאִים impletiões מָלֵא Cōsecrare. Initiare. מְלֵאָה Pregnās. Decime. Plenitudo.

מַלְאָךְ Angelus.

מַלְאָךְ Malach. nuncius. angelus. De quo vide supra in dictione לְאַךְ Laach.

מָלַח Sale condire. מֶלַח Sal. מְלֵחָה Salsugo. מַלּוּחַ Herbe. מָלַח Deficere. מְמֻלָּח Cōminutū מְלָחִים Panni veteres מַלָּח Nauta.

מָלַח Malach. salire. sale condire. liquefacere. Leuit. 2. quicquid obtuleris sacrificii sale condias. Ezech. 16. Et aqua non es lota in salutem nec sale condita. & inde מֶלַח mēlach. i. sal. Gen̄. 14. Que est mare salis. & in eodem. 19. Versa est in statuam salis. Deut. 29. Sulphure & solis ardore cōburens. Debet legi & salis ardore. & inde מְלֵחָה Melecha. i. salsugo. Iob. 39. Et tabernacula eius in terra salsuginis. Ps. 106. Terram fructiferam in salsuginem. Hiere. 17. In terra salsuginis & inhabitabili. & inde מַלּוּחַ Malfiach. idest herba quedam que in terra salsuginis nascitur: vel quia decliat ad saporem salis. pro quo beatus hieronymus generaliter transtulit herbas. Iob. 30. & mandebant herbas. Item מָלַח Malach. i. liquefacere siue comminuere. vel deficere. Esa. 51 Quia celi sicut fumus deficient. Et inde מְמֻלָּח Memulach. idest cōminutū. Exo. 30. mixtū diligenter & purum. Pro quo hebrei legūt. Cōminutū & purū. sed in trāslatiōe chaldaica est sicut in littera nostra. & inde מְלָחִים Melachim. i. panni cōminuti & triti ex nimia vetustate. Hiere. 38. & tulit inde veteres pannos & antiqua que computruerunt. Et in eo. Pone veteres pannos & hec scissa & putrida sub cubito manuum tuarum. Item מַלָּח Malach. i. nauta seu gubernator nauis. Ezech. 27. Omnes naues maris & naute earum. Ione. 1. Et timuerunt naute.

מָלַט Saluare Euadere Eripere. Liberare.

מָלַט Malat. saluare. liberare. eripere. euadere. parere. Gen̄. 19. salua animam tuam. Et in eodem. Sed in mōte saluum te fac. Et in eo. Nec possum in mōte saluari. Et in eo. Et saluabor in ea. 1. Reg. 27. nōne melius est vt fugiā & saluer in terra philistinorū. Et in eo. Fugiā ergo manus eius. idest euadam manus eius. 2. Reg. 19. Qui saluā fecerunt animā tuā. 3. Reg. 19. Quicunq; fugerit gladium Azael occidet eum hieu: & quicūq; fugerit gladium hieu. i. qui euaserit gladium. Iob. 1. Et euasi ego solus. & in eodem. 19. Et derelicta sunt tantum modo labia circa dentes meos. pro quo hebrei legunt. Et euasi cum pelle dentium meorum. & beatus hieronymus transtulit sensum. Et in eodem. 22. Saluabitur inocēs. p̄s. 106. Et eripuit eos de interinitionibus eorū Eccl's. 9. Et liberauit vrbem per sapientiam suam. Ezech. 17. Nunquid prosperabitur vel consequetur salutem. Et in eodem. Nunquid effugiet. idest euadet. Et in eodem. 33. Animam suam saluabit. Amos. 2. Et robustus non saluabit animam suam. Et in eodem. Et velox pedibus non saluabi

tur. & inde מַלְט Melet. idest crypta vbi homines abscondun tur vt liberentur. Hiere. 43. Et abscondes eos in crypta. Et aliqui hebrei dicunt quod significat fornacem calcis. Significat etiam predicta dictio parere. vt Esa. 66. Antequam veniret partus eius peperit masculum. Et supra in eo. 34. Ibi habuit foueam ericius: & enutriuit catulos. pro quo he. le. Ibi nidificauit ericius: & peperit. Ponitur etiã pro incendere vel accendere. vt Iob. 41. sicut tede ignis accense. sed etiam in predicto loco hebrei legunt. sicut scintille ignis euadunt siue vadunt.

מָלַךְ Malach. regnare. consulere. seu cogitare. Exo. 15. Dominus regnauit in eternum & vltra. Iudi. 9. Impera nobis. pro quo hebrei legunt. Regna super nos. & in codē. veni & impera super nos. 2. Reg. 5. Et quadraginta annis regnauit: in Ebron regnauit super iudam septem annis & sex mensibus: in ierusalem autem regnauit triginta tribus annis. 3. Reg. 11. & regnabis super omnia que desiderat anima tua. 4. Reg. 8. Et octo annis regnauit in ierusalem. Et in eodem. 11. Porro athalia regnauit super terram. Ester. 1. qui regnauit ab india vsque ad ethiopiam. Esa. 32. Ecce in iustitia regnabit rex. Hiere. 22. Nunquid regnabis. Et in codē. 33. Et regnabit rex. Dan. 9. Qui regnauit super regnum chaldeorum. & inde verbum tertie coniugationis. i. regnare facere siue regem constituere. vt. 1. Reg. 8. Et constitue super eos regem. & in eodem. 11. Et fecerunt ibi regem saul coram domino. Et in eodem. 12. Et constitui super vos regem. Hiere. 37. Quē constituit regem nabuchodonosor. & ide מֶלֶךְ melech. i. rex. Gen. 26. Abiit isaac ad abimelech regem palestinoram. Et in eodem. 36. Antequam haberet regē filii israel. Exo. 1. Et surrexit rex nouus super egyptū ps. 20. Domine in virtute tua letabitur rex. & in lĩgua chaldaica dicitur מַלְכָּא Malca. Dan. 2. rex in sempiternum viue. & in plurali מְלָכִים melachim. i. reges. Gen. 14. & reges qui erant cum eo. Et in eo. quattuor reges aduersus quinque ps. 2. Astiterunt reges terre. reperitur etiã מְלָכִין melachin cum nun in fine loco mem. Prouer. 31. Et vias tuas ad delēdos reges. Et in chaldeo commũiter dicitur מַלְכִין malchin siue מַלְכַיָּא malchaia. Dan. 2. transfert regna atque cõstituit. pro quo hebrei legunt. auferēs reges & constituens reges. Et in eo. Tu rex regũ es. scribitur etiam cum aleph in secunda syllaba quod alias nũcios siue ãgelos significat. 2. Reg. 11. eo tpe quo solent reges ad bella procedere. & in genere feminino מַלְכָּה malca. i. regĩa. Ester. 1. vasthi quoque regina fecit conuiuium. reperitur etiam cum aleph in secunda syllaba & cũ thau in fine: & dr̃ מְלֶאכֶת Melechet. Hiere. 7. Vt faciant placentas regine celi. De quo vide supra in dictiõe לָאַךְ Laach. & i plũ. מְלָכוֹת melachoth. i. regĩe canti. 6. sexaginta sunt regine. Et inde מְלוּכָה melucha. idest regnũ vt. 3. Reg. 10. De sermone autem regni non indicauit ei. & in eo. 11. Et innouemus ibi regnum. scribitur etiam cũ duplici mem in principio & dicitur מַמְלָכָה mamlacha. siue מַמְלֶכֶת mamlecheth. aut מַמְלְכוּת mamlechuth. i. regnum. vt Gen. 10. Fuit autem principiũ regni eius Babylõ. Exo. 19. & vos eritis michi in regnum sacerdotale. Nu. 32. Regnũ seon regis amorreorum. Deut. 3. ciuitates regni og in Basan. Thren. 2. Polluit regnum & pricipes eius. Scribitur etiam cum simplici mem & dicitur מַלְכוּת malchuth. idest regnũ. vt Esdre. 4. & vsque ad regnum darii regis persarum Et in eodem. In regno autem asueri ipse est artaxerxes. ps. 102. Et regnũ ipsius oibus dñabitur. Et in lingua chaldaica dicitur מַלְכוּ Malchu. siue מַלְכוּתָא malchutha. Dan. 2. Regnum & fortitudo & imperium & gloriam dedit tibi. & in eodem. & post te consurget regnum aliud. & in plurali. מַמְלָכוֹת mamlachoth. i. regna. 3. Reg. 10. Non est factum tale opus in vniuersis regnis. ps. 67. regna terre cantate domino. & in lingua chaldaica dicitur מַלְכְוָתָא malcheuatha. Dan. 2. Comminuet autem & cõsumet vniuersa regna hec Item מָלַךְ Malach. consulere seu cogitare. Nee. 5. Cogitauitque cor meum. & inde מֶלֶךְ malach. quod in lingua chaldaica significat consilium. Dan. 4. Consilium meum placeat tibi. Item מֹלֶךְ molech. nomen idoli. Leuit. 20. si quis dederit de semine suo idolo moloch. Amos. 5. Et portastis tabernaculũ moloch deo vestro. Et beatus hieronymus in explanationibus super predicto loco dicit quod ponitur pro lucifero.

מָלַץ Malas. dulcorare. seu dulcem esse. ps. 118. Quã dulcia faucibus meis eloquia tua. Et secundum aliquos inde potest deriuari מֵלִיץ melis: quod significat interpretem seu eloquentem. de quo vide supra in dictione לוּץ Los.

מָלַק Malac. scindere. secare. rumpere. Leuit. 1. Et retorto ad collum capite ac rupto vulneris loco. Et dicunt hebrei quod significat secare vel scindere cum vnguine. vnde in predicto loco ipsi legunt. & vnguine secabit caput eius. Et in eo. 5. Retorquebit caput eius ad pēnulas ita vt collo adhereat & non penitus abrumpatur. pro quo he. le. Et scindet seu secabit caput eius versus collum & non diuidat. Et est idem sensus cum littera nostra.

מִן Min. de. ex. e. a. vel ab. magis. plus. super. ne. non. Gen. 2. Sed fons ascendebat de terra. Et in eodem. Formauit igitur dominus deus hominem de limo terre. Et in codē. 3. Nisi quod ex ligno de quo preceperam tibi vt non comederes comedisti. Et in eodem. 29. Nam ex illo adaquabantur pecora. Ios. 3. A fluuio turbido qui irrigat egyptum. Iudi. 13. Erit enim puer nazareus dei ab infantia sua. Ezech. 39 A die illa & deinceps. Et aliquando scribitur cum lameth in principio. vt Exo. 9. A die qua fundata est. Iob. 36. Repetam scientiam meam a principio. Hiere. 7. A seculo vsque in seculum. scribitur etiam cum iod in fine & dicitur מִנִּי mini siue לְמִנִּי Lemini. Iudi. 5. Ex ephraim delebit eos. Et in eodem. De machir principes descenderunt. Iob. 20. Hoc scio a pricipio ex quo positus est homo super terram. Esa. 46. Qui portamini a meo vtero: qui gestamini a mea vulua. pro quo hebrei legunt. Qui portamini ab vtero: qui gestamini a vulua. potest etiam legi sicut est ĩ littera nostra vt infra dicetur. Mich. 7. Et vsque ad te veniet asur & vsque ad ciuitates munitas. pro quo hebrei legunt. Et vsque ad te veniet ab asur & ciuitates munitas: & a ciuitatibus munitis. & in compositione cũ aliis dictionibus scribitur sine nun cũ sola mem littera. vt Gen. 2. Quia in ipso cessauerat ab omni opere suo. & i eodem. Ex omni ligno paradisi comede: de ligno autem scientie boni & mali ne comedas. Et in eo. Hoc nunc os ex ossibus meis & caro de carne mea. Et in eodem. quoniam de viro sumpta est. & in eodem. 5. Iste consolabitur nos ab operibus nostris. Exo. 9. Ab homine vsque ad iumentum. Et in eodem. Necdum timeatis dominum deum. pro quo hebrei legunt. Necdum timeatis a facie domini dei. Leuit. 19. Coram cano capite consurges. pro quo hebrei legunt. A facie cani consurges. Deut. 17. De numero fratrum tuorum. Et in eo. 33. Dominus de sion veniet. ps. 8. Ex ore infantium & lactentium. ps. 16. Ab inimicis manus tue domine a paucis de terra. ps. 112. Ex hoc nunc & vsque in seculum. Prouer. 8. Antequam quicque faceret a principio. & in eodem. Ab eterno ordinata sum & ex antiquis. Ezech. 44. que fuerit vidua a sacerdote accipiant. Et aliquando significat plus vel magis: aut magisquã: aut est nota comparationis & tunc iungitur cum nomine cui sit comparatio. Gen. 20. Te ergo ipsum magisquam hos affligemus. Iudi. 5. Benedicta inter mulieres hiael. idest magisquam alias mulieres. Et in eodem. & benedicatur in tabernaculo suo. pro quo hebrei legunt. plusquam mulieres in tabernaculo benedicatur. Ruth. 1. quia vestra angustia magis me premit. Pro quo hebrei legunt. quia amaritudo est mihi magis quam vobis. Potest etiam legi sic. quia amaritudo est mihi ex vobis. idest ex vestra angustia. & tunc erit idem sensus cum littera nostra. ps. 30. Super omnes inimicos meos factus sum opprobrium. ps. 44. Pre consortibus tuis. idest magis quam consortes tuos. ps. 118. Sup omnes docentes me intellexi. & in eodem. Super senes intellexi. Prouer. 8. Melior est fructus meus auro & lapide precioso: & genimina mea argento electo. Eccls. 7. Melius est nomen bonum quam vnguenta preciosa. Et in eo. 9. Melius est canis viuus leone mortuo. Ponitur etiam aliquando pro ne vel non. vt Gen. 31. Caue ne quicquam aspere loquaris cum iacob. pro quo hebrei legunt. Caue de loquendo cum iacob. 1. Reg. 15. Abiecit te dominus ne sis rex. Et in codē. 25. Ita vt nemo possit ei loqui. 3. Reg. 15. Ne esset priceps in sacris priapi. Ps. 82. Disperdamus eos de gente. idest ne sit gens. Esa. 5. Ne pluant super eam imbrem. Ezech. 16. & desines fornicari. pro quo hebrei legunt. Et desinere te faciam a meretrice. idest ne sis meretrix. Deut. 33. Et qui oderunt eum non consurgunt: vbi ponitur מִן min pro non. & sic est etiam in translatione chaldaica. põitur etiam aliquã do pro in. vt Esa. 55. Non erit ibi amplius infans dierum. Pro quo hebrei legunt. Non erit inibi amplius infans dierum. & similiter. Deut. 33. Dominus de sina venit. Pro quo ipsi legunt. Dominus in sina venit. ps. 67. A templo tuo in ierusalem tibi offerent reges munera. pro quo hebrei legunt. In templum tuum in ierusalem. idest quod est in ierusalem. Est etiam aliquando quasi syllabica adiectio. Et ideo omittitur in nostra translatione. Gen. 49. Aser pinguis est panis eius. Vbi preponitur huic dictioni aser. scilicet de Aser pinguis est panis eius. & in eodem. Deus patris tui erit adiutor tuus. vbi pro eo quod in littera nostra est deus in hebreo habetur מֵאֵל Meel. quod significat de deo. Leuit. 23. Altero die sabbati. vbi preponitur huic dictioni altero: ac si diceret. De altero die sabbati. 4. Reg. 18. Et nõ penitus iumenta intereant. vbi preponitur huic dictioni iumenta. Hiere. 10. Non est similis tui domine. pro quo in hebreo legitur. De non est similis tui domine. Hiere. 17. Et ego non sum turbatus te pastorem sequens. vbi preponitur huic dictioni pastorem. Pro quo hebrei legunt. Et ego nõ sum turbatus de pastore post te siue de pascendo post te. Aggei. 2. Antequam poneretur lapis in templo domini. Pro quo in hebreo legitur. De antequam poneretur lapis in templo domini. & quando componitur predicta dictio cum pronominibus tunc duplicatur littera mem hoc modo. מִמֶּנִּי Mimeni. idest a me. siue de me aut ex me. Ps. 2. postula a me. Reperitur etiam aliquando cum simplici mem & dicitur מִנִּי mini. seu מֶנִּי Meni. idest a me. Iob. 16. Si tacuero non recedet a me. Et in eodem. 21. Consilium impiorum longe sit a me. ps. 64. verba iniquorum preualuerũt super nos. pro quo hebrei legunt. verba iniquorum preualuerunt a me. idest plusquam me vel super me. Esa. 22. Recedite a me amare flebo. & in eodem. 30. vt faceretis consilium & non ex me. Et in eodem. 38. Et conuoluta est a me. מִמְּךָ Mimecha. idest a te. Exo. 8. vt abigantur rane a te. מִמֶּנּוּ mimenu. i. ab eo. siue de eo aut a nobis. vt Gen. 2. In quacunque enim die comederis ex eo. Et in eodem. 23. nullusque te prohibere poterit. pro quo he. le. nullus ex nobis sepulchrũ suum prohibebit a te. Reperitur etiã מִנְהוּ menhu. siue מִנֵּהוּ minehu. Iob. 4. Suscepit auris mea venas susurri eius. pro quo hebrei legunt. Et suscepit auris mea parum ex eo. Ps. 67. Ex inimicis ab ipso. Et in genere feminino scribitur cum he ĩ fine: & dicitur מִמֶּנָּה mimena. idest ab ea siue de ea aut ex illa. vt Gen. 30. & habeam ex illa filios. reperitur ēt מִמֶּנּוּ mimenu in genere feminino. Iudi. 11. Non enim habebat alios liberos. pro quo in hebreo legitur. non erat ei ex ea filius aut filia. idest preter eã. מִכֶּם michem: siue מִמְּכֶם Mimechem. idest a vobis siue de vobis. מֵהֶם mehem. idest ab eis siue de eis. Et aliquando scribitur cum littera nun & dicitur מִנְּהֶם minhem. Iob. 11. Et effugium peribit ab eis. Item מִן min. significat quoddam genus instrumẽti musici & reperitur in numero plurali. scilicet מִנִּים minim. pro quo beatus hieronymus trãstulit chordas. Ps. 150. Laudate eũ in chordis & organo. Itē מַן man. in lingua chaldaica significat quis siue quicunque. Dan. 3. Si quis autem non prostratus adorauerit. Et in eodem. quis est deus qui eripiet vos de manu mea. Item מָן man. idest mana cibus quo aliti sũt hebrei in deserto. De quo vide in dictione sequenti.

מָנָה Mana. numerare. constituere. decernere. parare. seu preparare. Gen. 15. Sic erit semē tuum. pro quo hebrei legunt. Sic semen tuum numerabitur. 2. Reg. 24. vade numera israel & iudã. 3. Reg. 20. Instaura numerum militum qui ceciderunt. Iob. 7. Et noctes laboriosas enumeraui mihi. ps. 89. Dinumerare dexteram tuam sic notum fac. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit vt numerentur dies nostri sic ostende. Esa. 65. Numerabo vos in gladio. & inde מְנִי meni. idest numerus. vt supra in eodem. Et libatis super ea. pro quo in hebreo habetur. Et impletis meni libamine. & dicunt aliqui hebrei quod meni in predicto loco significat certam cõstellationem seu certũ numerum stellarum quibus sacrificabant. Alii vero dicunt quod significat septem planetas; vnde. lxx. interpretes vt refert beatus hieronymus super predicto loco sic transtulerunt. Et impletis demoni poculum. Alii vero dicũt quod significat numerum. vnde sequitur in textu numerabo vos gladio: vbi alludit scriptura ad pdictã dictionē meni: more suo. Et inde מָנֶה mana: quod significat genus ponderis quod cõtinet certum numerum vnciarum. pro quo translatio nostra ipsum nomen hebraicũ posuit. Ezech. 45. viginti sicli & viginti quinque sicli & quindecim sicli mnam faciunt. & in plurali מָנִים manim. Esdre. 2. Argenti mnas quinque millia Nee. 7. Et argenti minas duo millia. & inde מֹנִים monim. Pro quo btũs hiero. transtulit vices. Gen. 31. mutauit mercedē meã decē vicibus. Item מָנָה mana. idest constituere siue preparare. 1. Paralip. 9. Et qui credita habebant vtensilia sanctuarii. pro quo hebrei legunt. qui erant constituti sup vasa sanctuari. Dan. 1. Et constituit eis annonam. & in codē qui constituit vobis cibum & potum. Et in eodem. Et dixit daniel ad malasar quem constituit princeps eunuchorũ Scribitur etiam sine he. Ione. 2. Et preparauit dominus piscem grandem. & in eodem. 4. Et preparauit dominus deus hederam. & in eodem. Et parauit deus vermem. & inde מָנָה mama. idest munus. pars. portio constituta seu debita. Leuit. 8. In partem suam sicut preceperat dominus. ps. 15. Dominus pars hereditatis mee. Ps. 62. pars vulpium erũt Et in plurali מָנוֹת manoth. Ester. 2. Et traderet ei partes suas. & in eodem. 9. Et mittent sibi mutuo partes epularum & ciborum. & aliquando scribitur cum iod ĩ fine & dicitur מְנָיוֹת menaioth. idest partes seu munera. Nee. 12. Dabãt partes cantoribus & ianitoribus. Scribitur etiam cum aleph & dicitur מְנָאוֹת menaoth. vt supra in eodem. In deco

re gratiarum actione sacerdotes & leuitas. pro quo hebrei legunt. Munera seu partes pro gratiarum actione sacerdotibus & leuitis. & inde מָן man. idest cibus quo hebrei in deserto aliti sunt: quasi munere eis dato desuper. Exo. 16. Appellauitq; domus israel nomen eius man. Nee. 9. Et mana tuum non prohibuisti ab ore eorum. Et secundum translationem nostram מָן man interrogãtis particula est: & significat quid siue quis. Exo. 16. Dixerunt ad inuicem מָן הוּא man hu. quod significat quid est hoc. tamen in hebreo nõ habetur quod significat quid est hoc: sed ẽ expositio trãslatoris: quia sequitur in textu. Ignorabant enim quid esset. Ps. 60. misericordiam & veritatem eius quis requiret. vbi pro eo quod in littera nostra est quis in hebreo habetur מָן man. Hebrei tamen dicunt ꝙ in predicto loco significat preparationem. Sed in lingua chaldaica communiter est dictio interrogatiua. vt dictum est in dictione precedenti.

מִנְחָה mincha. munus. oblatio. sacrificium. Geñ. 43. Et deferte viro munera. Quod in hebreo legitur singulariter. scilicet munus. & in eo. Tulerunt ergo viri munera. & in eodem. Illi vero parabant munera. Iudi. 3. miseruntq; filii israel per illum munera. Ponitur etiam pro sacrificio vł oblatione. Leuit. 2. Anima cum obtulerit oblationem sacrificii dño. & in eo. Omnis oblatio que offertur domino absq; fermento fiet. & in eodem. 7. Et omne sacrificium simile quod coquitur in clibano. Nu. 16. Ne respicias sacrificia eorum. 3. Reg. 18. Cumq; iam tempus esset vt offerret holocaustum. idest sacrificium vespertinum. Esdre. 9. Et ego sedebam tristis vsq; ad sacrificium vespertinũ. ps. 140 Eleuatio manuum mearum sacrificium vespertinum.

מְנִכָא menicha. in lingua chaldaica significat torquẽ. Dañ. 5. Et torquem auream habebit in collo.

מָנַע manaa. priuare. vetare. prohibere. desinere. abscondere. celare. Geñ. 30. Qui priuauit te fructu ventris tui. Nu. 22. Ne cuncteris venire ad me. Pro quo hebrei legunt, Ne prohibearis siue ne desinas venire ad me. Et in eo. Deus priuauit te honore. 1. Reg. 25. Qui prohibuit te ne venires in sanguinem. 2. Reg. 13. Et non negabit me tibi. idest non prohibebit vel non vetabit me tibi. Iob. 38. Auferetur ab impiis lux sua. Pro quo hebrei legunt. Et priuabitur seu prohibebitur ab impiis lux eorum: ps. 20. & voluntate labiorum eius non fraudasti eum. idest non priuasti vel prohibuisti. ps. 83. Non priuabit bonis eos qui ãbulant in innocentia. Prouer. 1. Prohibe pedem tuum a semitis eorum. & in eodem. 3. Noli prohibere benefacere. Hiere. 2. Prohibe pedem tuum a nuditate. Et in eodem. 5. Et peccata vestra prohibuerunt bonum a vobis. Ezech. 31. Et prohibui flumina eorum. Ioel. 1. Quoniam interiit de domo dei vestri sacrificium & libatio. Pro quo hebrei legunt. Quoniam ꝓhibitum est de domo dei vestri sacrificium. ponitur etiam pro celare vel abscondere. Iob. 20. & celabit in gutture suo. Prouer. 11. Qui abscondit frumentum maledicetur in populis. Hiere. 42. Nec celabo vos quicquam.

מָנוֹר Manor. Liciatorium. idest lignum quo tela circũuoluitur. 1. Reg. 17. Hastile autem eius erat quasi liciatorium texentium. Item מְנֹרָה Menora. idest candelabrum. De quo vide infra in dictione נור Nur.

מַס Mas. Tributum. vectigal. De quo vide in dictione sequenti.

מָסַס Masas. Dissoluere. liquefacere. tabefacere. terrere. Perterrere. ꝑtimescere. seu terrore vel pauore dissolui. Exo. 16. Cumq; incaluisset sol: liquefiebat. Ios. 2. Et elanguit cor nostrum. Pro quo hebrei legunt, Et dissolutum est cor nostrum. scilicet pauore. Et in eodem. 7. Pertimuitq; cor populi. idest pauore dissolutum est. vel liquefactum est. vnde sequitur & ad instar aque liquefactum ẽ. vbi vtrũq; significatum ponitur in translatione nostra pro vno verbo hebraico. Nam in hebreo sic legitur. Et dissolutum seu liquefactum est cor populi & fuit sicut aqua. Iudi. 15. Ita vincula quibus ligatus erat dissipata sunt & soluta. idest dissoluta. 2. Reg. 17. Et fortissimus quisq; cuius cor est quasi leonis pauore soluetur. Iob. 6. Qui tollit ab amico suo misericordiam. Pro quo hebrei legunt. Qui dissoluit ab amico suo misericordiam. ps. 57. Ad nihilum deuenient tanquã aqua decurrens. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Dissoluantur sicut aque que defluunt. Et in eodem. Sicut cera que fluit auferentur. idest que dissoluitur vel liquefit. Hebrei tamen in predicto loco legunt. Sicut testudo que liquefit vel dissoluitur Vnde beatus hieronymꝰ in psalterio iuxta hebraicã veritatẽ transtulit. Sicut vermis tabefactus pertranseant. Esa. 64 Sicut exustio ignis tabescerent. Michee. 1. Et consumentur montes sub eo. Pro quo hebrei legunt. Et dissoluentur vł tabescent montes sub eo. vide etiam de hoc in dictione sequenti. Ponitur etiam pro terrere vel pertimescere. Deut. 1. Nuncii terruerunt cor nostrum. Esa. 10. Et erit terrore ꝓfugus. Hebrei tamen in predicto loco legunt. Et erit quasi dissoluens signiferum: Nam quando signifer dissoluitur tunc totus exercitus dissoluitur & dissipatur. Potest etiam legi sicut est in littera nostra. De quo vide infra in dictione נָסַס Nasas. & inde מַס Mas. idest tributum. census. vectigal. inditio. Geñ. 49. Et erit tributis seruiens. Exo. 1. Preposuit itaq; eis magistros operum. Pro quo hebrei legunt. Et preposuerunt eis principes censuum seu tributorum. 3. Reg. 5. Et erat inditio triginta millia virorum. Et in eodem. Et adoniram erat super huiuscemodi inditionem. Esa. 31. Et iuuenes eius vectigales erunt. Threñ. 1. Princeps prouinciarum facta est sub tributo. & inde מִסָּה Missa. idest oblatio. Que fit deo propter debitum munus personale. & scribitur cum thau in fine loco he ratione genitiui sequentis. Deut. 16. Oblationem spontaneam manus tue quam offeres iuxta benedictionem. Quod nomen vt quidam dicunt: nos christiani in sacrificio nostro impositum retinuimus vt a nobis appelletur missa: cum hoc nomen nec grecum nec latinum esse videatur: sed potius ab hebreis mutuatum.

מָסָה Masa. dissoluere. Liquefacere. tabefacere. sicut dictio precedens. Ios. 14. Dissoluerunt cor populi. Ps. 6. lachrymis meis stratum meum rigabo. ꝓ quo hebrei legũt Lachrymis meis stratum meum liquefaciam seu dissoluã vel tabefaciam. Ps. 36. Et tabescere fecisti sicut aranea animam eius.

מָסַךְ masach. miscere. libare. Ps. 101. Et poculum meum cum fletu miscebam. Prouer. 9. miscuit vinum suum. Et in eodem. Bibite vinum quod miscui. Esa. 5. Et viros fortes ad miscendam ebrietatem. Et in eodem. 19. Dominus miscuit in medio eius spiritum vertiginis. Et inde מֶסֶךְ mesech. idest mixtum seu libamen. ps. 74. Plenus mixto. Scribitur etiam cum duplici mem & dicitur מִמְסָךְ mimsach. prouer. 23. Et student calicibus epotandis. Pro quo hebrei legunt. Venientibus ad requirendam mixtionem. idest vinum mixtum. Sed beatus hieronymus transtulit sensum. Esa. 65. Qui ordinatis fortune mensam & libatis super eam. Pro quo hebrei legunt. Et impletis numerum mixtione siue libamine. Vide etiam de hoc infra in dictione נָסַךְ Nasach. Item מָסָךְ masach. idest coopcrimentum seu tentorium. Exodi. 26. Facies & tentorium

munera. מָן man. mana. מָן Quid. Quis. מִנְחָה munus. Oblatio Sacrificiũ מְנִיכָא Torques. מָנַע Priuare. Prohibere Auferre. abscondere Celare. מָנֹר Liciatoriũ מְנֹרָה מַס Tributum מָסַס Liquefacere. dissolui pauore. ꝑtimescere. Dissipare. Solui. Pauore solui. Dissoluere Liquefieri Tabescere Terrere. מַס Tributum Census Inditio. Vectigal. מִסָּה Oblatio. מָסָה Dissoluere. Liquefacere. Tabescere מָסַךְ miscere. מֶסֶךְ mixtum. מִמְסָךְ Libare מָסָךְ tentorium

in introitu tabernaculi. Esa. 22. & reuelabitur operimentum iude. Ezech. 28. Omnis lapis preciosus opimẽtũ tuũ.

מָסַר Masar. tradere. delegare. Nu. 31. Dederũtq; millenos de singulis tribubus. pro quo hebrei legunt. & traditi sunt seu delegati sunt de millibus israel mille per singulos tribus. Et in eo. Et preuaricari vos fecerunt in dominum. pro quo hebrei legunt. vt traderent preuaricationẽ in dominum. & in lingua chaldaica communiter significat tradere.

מָעַד maad. labi. vacillare. nutare. deficere. infirmari. 2. Regũ. 22. Et non deficient tali mei. pro quo hebrei legunt. & non labantur tali mei. Ps. 17. Et non sunt infirmata vestigia mea. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit & non deficient tali mei. ps. 25. Et in domino sperans non infirmabor. pro quo beatus hieronymus transtulit. & in domino sperans non deficiam. Ps. 36. non supplantabuntur gressus eius. pro quo beatus hieronymus transtulit. non deficient gressus eius. i. nõ vacillabunt seu non labentur. ps. 68. Et dorsum eorum semper incurua. Pro quo hebrei legunt. & lumbos eorum semper fac nutare seu vacillare. Prouer. 25. & pes lapsus. & inde מוֹעֲדֵי Moade. i. lubricationes seu lapsus. Iob. 12. Parata ad tempus statutum. pro quo hebrei legunt. parata ad lubricationes seu lapsus pedis. potest etiam legi sicut est in littera nostra. De quo vide supra in dictione יָעַד Iaad.

מֵעָה Meaa. viscera. intestina. venter. vterus. Et solum inuenitur in numero plurali. scilicet מֵעִים meaim. siue מְעֵי Mee. Nu. 5. Ingrediantur aque maledicte iste in vẽtrẽ tuum. ps. 39. Et legem tuam in medio cordis mei. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatẽ transtulit. In medio ventris mei. Ps. 70. De ventre matris mee tu es protector meus. Canti. 5. Venter eius eburneus. Esa. 16. Venter meus ad moab quasi cithara sonabit. & in eo. 38. & stirps vteri tui vt lapilli eius. pro quo hebrei legũt Et stirps vteri tui sicut vteri eius. idest sicut stirps vteri eiꝰ. Vbi bis ponitur eadem dictio. & dicunt hebrei ꝙ per stirpẽ vteri eius. scilicet maris: significantur pisces. sed in translatiõe chaldaica est sicut in littera nr̃a. & in eo. 36. Multitudo viscerũ tuorũ & miserationũ tuarũ super me continuerũt se. Hiere. 4. ventrẽ meũ doleo. & in eo. 31. Idcirco cõturbata sunt viscera mea super eũ. Threñ. 1. Venter meus cõturbatus est. Ione. 2. Et orauit ionas ad dominum deum suũ de ventre piscis.

מָעַט Maat. minuere. diminuere. minorare. seu minus facere. paruum seu minorem esse. decrescere. Geñ. 32. minor sum cũctis miserationibus tuis. Exo. 16. nec qui minus parauerat reperit minus. & in eo. 30. pauper nil minuet. Leuit. 25. quanto minus temporis numeraueris: tanto minoris et emptio constabit. pro quo hebrei legunt. secundũ paucitatẽ annorũ minues emptionẽ eius. & in eo. 26. & ad paucitatem cuncta redigent. idest cuncta minuent. ps. 106. Et iumenta eorum non minorabit. Prouer. 13. substantia festinata diminuetur. Eccl's. 12. Et ociose erunt molẽtes in minuto numero. pro quo hebrei legunt. & ociose erũt molentes: quia imminute sunt. Hiere. 10. Ne forte ad nihilũ redigas me. pro quo hebrei legunt. ne forte minuas me. & in eodẽ. 30. Et multiplicabo eos & non minuentur. Ezech. 29. & imminuam eos ne imperent gentibus: & inde מְעַט Meaat. idest minus. parum. pauxillum. modicũ. paucũ. siue paucitas. Geñ. 18. Sed afferam pauxillum aque. Et in eodem. 24. Pauxillum aque mihi ad bibendum prebe. Nu. 16. Nunquid parum vobis est ꝙ separauerit vos deus israel. Iob. 10. Nunquid nõ paucitas dierum meorum finietur breui. Ezech. 11. Et ero eis in sanctificationem modicam. Et in plurali. מְעַטִּים meatim. Ps. 108. fiant dies eius pauci. Eccl's. 4. Idcirco sint sermones tui pauci. & quando preponitur ei littera caph. tunc significat parum siue pene. Geñ. 25. potuit coire quispiam de populo cum vxore tua. Pro quo hebrei legunt. Quasi parum. idest pene coisset vnus de populo cum vxore tua. Ps. 72. mei autem pene moti sũt pedes. Prouer. 5. Pene fui in omni malo.

מָעַךְ maach. conterere. concassare. subigere. comprimere. figere. Leuit. 22. Omne animal quod vel contritis. Ezech. 24. Ibi subacta sunt vbera earum. Pro quo hebrei legunt. Ibi confregerunt seu compresserunt vbera earum. significat etiam figere. vt. 1. Regum. 26. Et hastam fixam in terra.

מָעַל maal. preuaricari. transgredi. preterire. scilicet mãdatum. contemnere. Leuit. 5. Anima si preuaricans ceremonias domini. Et in eodem. 6. Et contempto domino negauerit proximo suo depositum. pro quo he. le. Et preuaricatus fuerit preuaricationem in dominum. Ios. 7. Filii autem israel preuaricati sunt mandatum. & in eo. 22. nõne Achan filius zare preteriit mandatum domini. prouer. 16. In iudicio non errabit os eius. idest non transgredietur vel non preteribit os eius. 2. Paralip. 28. Et contemptum habuisset dominum. & inde מַעַל maal. idest preuaricatio vel transgressio. Ios. 22. que est ista transgressio. & in eodem. Si preuaricationis animo hoc altare construximus. Ponitur etiam pro mendacio seu pro eo quod repugnat veritati. Iob. 21. Cum responsio vestra repugnare ostensa sit veritati. Item מְעִיל meil. idest tunica seu pallium. Exo. 28: Tunicam & lineam strictam. Et in eodem. facies & tunicam superhumeralis totam hiacinthinã. 1. Reg. 2. & tunicam paruam faciebat ei mater sua. Esdre. 9. Scidi pallium meum & tunicam. ps. 108. Et operiantur sicut diploide. idest sicut pallio. Et in plurali. מְעִילִים meilim. 2. Reg. 13. Huiuscemodi enim filie regis virgines vestibus vtebãtur. idest tunicis huiuscemodi.

מַעַן maan. preposita littera lamed dicitur לְמַעַן lemaan: & significat propter. propterea. propterquod. vt. ideo. idcirco. Geñ. 18. Vt adducat dominus propter Abraam omnia que locutus est ad eum. Exo. 16. Vt tentem eum. Leuit. 17. Ideo sacerdoti offerre debent filii israel. Iob. 18. Nunquid propter te derelinquetur terra. Ps. 5. Propter inimicos meos. ps. 6. Et saluum me fac propter misericordiam tuam. Ps. 129. Et propter legem tuam sustinui te domine. Prouer. 16. vniuersa propter semetipsum operatus est dominus. Esa. 38. Propter me & propter dauid seruum meũ. Ezech. 36. Non propter vos ego faciam.

מְעָר maar. spelunca. & recipit he in fine & dicitur מְעָרָה meaara. Geñ. 19. Et mansit in spelunca. Et ĩ eo. 23. vt det mihi speluncam duplicem. 2. Reg. 23. Et venerunt tempore messis ad dauid in speluncam odolam. Et in plurali מְעָרוֹת meaaroth. Iudi. 6. Feceruntq; sibi antra & spelũcas. Esa. 32. Tenebre & palpatio facte sunt super speluncas. Itẽ מַעַר maar. idest incastratura siue sculptura. pro quo beatus hieronymus transtulit similitudinem. 3. Reg. 7. Quasi in similitudinem hominis stantis. vide etiam de hoc infra in dictione עָרָה Ara.

מַץ Mas. azymum. litis. iurgium. & recipit he in fine quod denotat genus femininum: & dicitur מַצָּה masa. Leuit. 2. Simile consperse oleo & absq; fermento. idest azymum. Et in plu. מַצּוֹת Masoth. idest azyma. Geñ. 19. Et coxit azyma & comederunt. Exo. 12. Septẽ diebus azyma comedetis. Et in eo. 29. Et lagana azyma. Itẽ מַצָּה masa

מָסַר Tradere. מָעַד Deficere. Labi. Infirmari Vacillare מוֹעֲדֵי Lubricationes. מֵעָה מֵעִים מְעֵי Venter. Vterus. Viscera. מְעַט Minorẽ eẽ. Minus parare. Minuere. Ad paucitatem redigere. Minorare Minuere. מְעַט Pauxillũ Parum. Paucitas modica מְעַטִּים Pauci. Pene. מָעַךְ Conterere Subigere Figere. מָעַל ꝓuaricari Preterire mandatum Trãsgredi Cõtẽnere. מַעַל Transgressio. Preuaricatio. Repugnãs veritati. מְעִיל Tunica Pallium. מְעִילִים Tunice. מַעַן לְמַעַן Vt. Ideo. Propter. מְעָר מְעָרָה Spelũca. מְעָרוֹת Spelũce. מַעַר Similitudo. מַץ מַצָּה Azymum מַצּוֹת Azyma מַצָּה

idest lis, seu contentio. Esa. 58. Ecce ad lites & contentiões ieiunatis. & de hoc vide infra in dictione נצה Nasa. Itē מץ Mos. idest puluis seu stipula. De quo vide supra in dictiõe מיץ Mos. cum vau in medio dictionis.

מצץ Masas. sugere. mulgere. & scribitur cum simplici sadic. Esa. 66. vt mulgeatis & delitiis affluatis. vide etiam de hoc supra in dictione מיץ Mis.

מצא Masa. inuenire. reperire. sufficere. seu sufficientiam prebere. accidere. Geñ. 19. Ita vt ostium inuenire nõ possent. Et in eodem. 26. Et repererunt aquam viuam. Et in eodem. 37. Inuenitq; eum vir. Et in eodem. 38. Non inueni eam. Et in eodem. 44. Deus inuenit iniquitatem seruorum tuorum. Exo. 22. Si inuentum fuerit apud eum. Et in eodem. 33. Quia inuenisti gratiam coram me. Leuit. 25. si nõ inuenerit manus eius vt reddat precium. Iosu. 2. Querentes per omnem viam non repererũt eos. Iudi. 14. quod si solueritis mihi intra septem dies conuiuii. pro quo hebrei legunt. Si annunciaueritis mihi in septem diebus conuiuii & inueneritis. s. eius solutionem. 1. Reg. 13. Et non est inuentus ensis & lancea in manu totius populi. Et in eodẽ. 20. vade & affer mihi sagittas. pro quo hebrei legunt. vade inueni sagittas. 2. Reg. 18. Non eris boni nuncii baiulus. pro quo he. le. Et tibi non est annunciatio inuenta. i. non est sufficiens vel conueniens tibi ista annũciatio. 4. Reg. 7. scelere arguemur. Pro quo hebrei legunt. Et inueniet nos scelus. Ester. 4. Congrega omnes iudeos quos in susis reperies. Ps. 31. Pro hac orabit ad te omnis sanctus in tempore oportuno. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Pro hac orabit omnis misericors ad te tempus inueniẽs. Prouer. 3. Et inuenies gratiam & disciplinã bonã. & in eo. 4. vita enim sunt inuenientibus ea. Et in eo. 8. Et equi inuenientibus scientiam. Et in eo. Qui me inuenerit inueniet vitã. Eccles. 7. Et inueni amariorem morte mulierem. Esa. 13. Omnis qui inuentus fuerit occidetur. Et in eo. 55. Querite dominum dum inueniri potest. Hiere. 5. Quia inuenti sunt in populo meo impii. Et in eo. 6. Et inuenietis requiẽ animabus vestris. Et in eodem. 10. Et tribulabo eos ita vt inueniantur. scilicet ab aduersariis. Hiere. 31. Inuenit gratiam in deserto. Significat etiam sufficere. Nu. 11. Vt possit sufficere ad cibum. Et i eo. Vt eos faciant. Pro quo hebrei legũt. Vt sufficiat eis. Deut. 32. Inuenit eum in terra deserta. Pro quo hebrei legũt. sufficit ei in terra deserta. idest sufficientiam cibi & indumẽti ei prebuit. Et sic est in translatione chaldaica. Potest etiam legi sicut est in littera nostra. Iosu. 17. Nõ poterimus ad mõtana conscendere. pro quo hebrei legunt. Non sufficiet nobis mons. Zach. 10. Et non inuenietur eis locus. Pro quo hebrei legunt. Et non sufficiet eis. Potest etiam legi sicut ẽ in littera nostra. Item ponitur pro accidere. Geñ. 42. Et narrauerunt ei omnia que accidissent sibi. Pro quo hebrei legunt. Et narrauerunt ei omnia accidentia que accidisset sibi. Exo. 19. Vniuersumq; laborem qui accidisset eis in itinere. Deut. 31. Et inuenient eum omnia mala. idest accident ei omnia mala. & inde verbum tertie coniugationis. idest inuenire facere. Pro quo beatus hieronymus transtulit. offerre siue tradere aut reddere. Leuit. 9. Obtulerũt ei filii sui sanguinem eius. Et in eodem. Cum capite & membris singulis obtulerunt. 2. Reg. 3. Et non tradidi te in manu dauid. Iob. 34. & iuxta vias singulorum restituet eis. idest reddet. Zach. 11. Ecce ego tradam homines vnumquenq; in manu proximi sui.

מצד Masad. obsidere. Esa. 29. Et omnes qui militauerunt & obsiderunt & vallauerunt eam. & inde מצד mesad idest fortalicium. arx. munitio. presidium. locus tutissimus seu firmissimus: aut inacessibilis. refugiũ. 1. Paralip. 11. Habitauit aũt dauid in arce. Et communiter scribitur cum he in fine & dicitur מצודה mesuda. 1. Reg. 22. Cunctis diebus quibus dauid fuit in presidio. Et in eodem. noli manere in presidio. Et in eodem. 24. Et dauid & viri eius ascenderũt ad tutiora loca. 2. Reg. 5. Cepit autem dauid arcem sion. 1. Paralip. 11. Porro dauid cepit arcem sion. Iob. 39. Atq; inaccessis rupibus. ps. 17. Dominus firmamentum meum & refugium meum. ps. 30. Quoniam fortitudo mea & refugium meum es tu. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Quia petra mea & munitio mea tu es. Et in plurali מצדות mesudoth. siue mesadoth. Iudi. 6. Et munitissima ad repugnandum loca. 1. Reg. 23. morabatur autem dauid in deserto i locis firmissimis. Et in eodem. In locis tutissimis silue. Ps. 31. Et in domum refugii. Quod in hebreo legitur in plurali. scilicet in domum munitionum. Esa. 33. monumenta saxorum sublimitas eius. reperitur etiam מצודים mesodim. secundũ terminationem masculinorum. vt Eccles. 9. Struxitq; munitiones. Ponitur etiam pro laqueo venatorum seu hamo. Eccles. 7. Que laqueus venatorum est. & in eo. 9. Sicut pisces capiuntur hamo.

מצה masa. premere. exprimere. decurrere facere. Iudi. 6. Expresso vellere cõcham rore impleuit. ps. 74. verũ tamen fex eius non est exinanita: bibet omnes peccatores terre. Pro quo he. le. veruntamen feces eius exprimẽt: bibent omnes peccatores terre. idest potabunt vsq; ad fundũ calicis. vnde beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. veruntamen feces eius potabũt bibentes omnes impii terre. Esa. 51. Bibisti & potasti vsq; ad feces. vbi ponitur pro eo quod in littera nostra est potasti vsq; ad feces. Cuius passiuum habetur. Leuit. 1. vbi dicitur. Decurrere faciet sanguinem sup crepidinem altaris. pro quo hebrei legunt. Et exprimatur sanguis eius super parietem altaris. sed beatus hieronymus transtulit sensum. & in eodem. 5. quidquid autem reliquum fuerit faciet distillare ad fundamentum eius. idest faciet decurrere. Pro quo hebrei legunt. Exprimatur ad fundamentum altaris. Ps. 72. Et dies pleni inuenientur in eis. pro quo hebrei legunt. & aque plene exprimentur eis. quod hebrei exponunt pro multitudine lachrymarum que distillabunt seu decurrent ab oculis eorum. Sed si scribatur cum littera aleph tunc significat inuenire. sicut est in littera nostra. vt dictum est supra in dictione מצא masa. cum aleph in fine. & in dictione מצים maim.

מצח mesach. frons. Exo. 28. Et erit super thiaram imminens fronti pontificis Esa. 48. Et frons tua erea. Ezech. 3. Et frontem tuam duriorem frontibus eorum. Et in plurali מצחות mischoth. Ezech. 9. Super frontes virorum gemẽtium. Item מצחה mischa. idest ocrea. genus armature 1. Reg. 17. & ocreas ereas habebat in cruribus.

מצר mesar. tribulatio. angustia. siue locus angustus. Ps. 117. De tribulatione inuocaui dominum. Et in plurali מצרים mesarim: siue מצרי mesare. ps. 115. Et pericula inferni inuenerunt me. idest tribulationes inferni. Et beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Et munitiones inferni inuenerunt me. Quod etiam potest legi vt infra dicetur in dictione צור Sur. Threñ. 1. Omnes persecutores eius apprehenderunt eam inter angustias.

מק mac. fetor. seu fauilla. De quo vide in dictione sequenti.

מקק Macac. tabescere. cõtabescere. vel iterire facere. & scribitur cũ simplici coph. Leuit. 26. Tabescent in iniquitatibus suis. Esa. 34. Et tabescet ois militia celorũ. Ezech. 4. Et contabescat in iniquitatibus suis. & in eodem. 33. Et in ipsis nos tabescimus. Zach. 14. Tabescet caro vniuscuiusq; stantis super pedes suos & oculi eius cõtabescẽt in foraminibus suis: & lingua eorum cõtabescet in ore eorũ. & inde מק Mac. i. putredo. fetor. Esa. 3. Pro suaui odore fetor. In alio vero loco beatus Hieronymus transtulit fauillã. vt in eodẽ 5. Sic radix eorum quasi fauilla.

מקל Macel: siue מקל Macal. virga. baculus. Geñ. 30. Tollẽs ergo iacob virgas populeas. & in eodem. Oues in tuerentur virgas. & in eodem. 32. In baculo meo transiui iordanem. Hiere. 1. Virgam vigilantem ego video. & in eodem. 48. Baculus gloriosus. Ezech. 38. Arcum & sagittam & baculos manuũ. Osee. 4. Et baculus eius annunciauit ei.

מקם Macom. locus. Exo. 20. In omni loco in quo memoria fuerit nominis mei. Et de hoc vide infra in dictione קום Cum.

מר Mar. stilla. amaritudo. myrrha. Esa. 40. Ecce gẽtes quasi stilla situle. Significat etiam amaritudinem siue amarum. De quo vide in dictione sequenti. Item מר mor. idest myrrha. De quo vide supra in dictione מור mor cum vau in medio dictionis. Item מר siue מרא mare in lingua chaldaica significat dominum seu dominantem. Dañ. 2. Deus deorum est & dominus regum. Et in eodem. 4. Domine mi somnium his qui te oderunt.

מרר Marar. amaricare. amarum esse. Ad amaritudinẽ perducere seu prouocare. exacerbare. rebellare. mutare seu immutare. Exo. 1. Atq; ad amaritudinem perducebant vitam eorum. Et in eodem. 15. Eo quod essent amare. 1. Regum. 30. Quia amara erat anima vniuscuiusq; viri. Ruth. 1. Quia amaritudine repleuit me valde omnipotens. Iob. 27. Ad amaritudinem adduxit animam meam. Esa. 22. recedite a me amare flebo. pro quo hebrei legunt. dimittite me amaricabor i fletu siue amara ero in fletu. Et in eo. 24. Amara erit potio bibentibus. Zach. 11. Et plangẽt eũ plãctu quasi super vnigenitum. Pro quo hebrei legunt. & amaricare super eum quasi amaricare super vnigenitum. idest amare plangent super eum: sicut amare plangitur super vnigenitum. & inde מר Mar. siue מרה Mara. idest amaritudo siue amarus aut amara. Exo. 15. Vocans eum mara. idest amaritudinẽ. Ruth. 1. Quia vestra angustia magis me premit. Pro quo hebrei legunt. quia amaritudo est mihi valde magis quã vobis. Potest etiam legi sic. Quia amaritudo ẽ mihi valde ex vobis. idest ex vestra angustia. Ester. 4. ostẽdens amaritudinem suam. Prouer. 5. Nouissima autem illius amara quasi absinthium. Esa. 38. In amaritudine anime mee. Et in eodem. Ecce in pace amaritudo mea amarissima. Hiere. 2. quia malum & amarum est reliquisse te dominum deum tuum. Scribitur etiam מרא Mara cum aleph in fine loco he. Ruth. 1. Sed vocate me mara. idest amaram. Scribitur etiam cum tau in fine & dicitur מרת Morath. 1. Reg. 1. Cum esset amaro animo. Prouer. 14. Cor quod nouit amaritudinem anime sue. Et in plurali. מרורים Merorim. Threñ. 3. Repleuit me amaritudine. Quod in hebreo legitur pluraliter. scilicet repleuit me amaritudinibus. Ponitur etiam מרורים Memorim p lactucis agrestibus. Exo. 12. & azymos panes cum lactucis agrestibus. scribitur etiã מררת Meroroth. secundum terminationem pluralẽ femininorum. Deut. 32. & botrus amarissimus. quod in hebreo legitur in plu. s. botri amarissimi. & est in he. ge. fe. Iob. 13. Scribis enim contra me amaritudines. & inde מרירות Meriruth. idest amaritudo. Ezech. 21. & in amaritudine ingemisce. & inde תמרורים Thamrurim. idest amaritudines. Hiere. 31. Vox in excelso audita est lamentationis luctus & fletus. pro quo hebrei legunt. Vox in rama audita est lamẽtationis fletus amaritudinum. idest amarissimi. Et in eo. Pone tibi amaritudines. Osee. 12. Ad iracundiam prouocauit ephraim in amaritudinibus suis. Hebrei tamen dicunt q; in locis predictis significat statuas siue titulos. & inde מרירי Meriri siue מריר merire. idest amarus siue amaritudo. Deut. 32. morsu amarissimo. Iob. 30. Et in uolutatur amaritudine. & inde ממר memer. cum duplici mem. idest amaritudo. pro quo beatus hieronymus transtulit. dolorem. Prouer. 17. Et dolor matris que genuit eũ. & in plu. ממרורים mamerorim. Iob. 9. & implet me amaritudinibus. & inde מררה merora. idest fel seu amaritudo. Iob. 20. Fel aspidum interius. & in eodem. Et fulgurans in amaritudine sua. & in eodem. 36. & effudit in terra viscera mea. pro quo hebrei leguñt. & effudit in terra fel meum. & inde verbum מרמר marmar cum duplici mem & res. pro quo beatus Hieronymus transtulit. eferatus est. Dañ. 9. & eferatus est in eum. Item מרר Marar. idest rebellare. seu exacerbare: aut prouocare. Exo. 23. Nec contẽnendum putes. Pro quo hebrei legunt: ne rebelles in eũ. Ps. 106. Quia exacerbauerunt eloquia dei. Ezech. 20. Et irritauerũt me domus israel. Et in eodem. Et exacerbauerunt me filii. Dañ. 11. Et prouocatus rex austri egredietur & pugnabit aduersus regem aquilonis. vide et de hoc infra in dictiõe מרה mara. significat ẽt mutare. vt Hiere. 44. & odor eius non est mutatus. vide etiam de hoc infra in dictione מיר mir.

מרא Meri. ouis seu aries pinguis vel saginatus. exaltatio seu eleuatio. 3. Reg. 1. Arietibus & vitulis & vniuersis pinguibus. Esa. 1. Adipem pinguium & sanguinem vitulorũ. Et in eo. 11. Vitulus & leo & ouis simul morabũtur. Amos. 5. & vota pinguium vestrorum non respiciam. significat ẽt exaltationẽ seu eleuationem. Iob. 39. Cum tempus fuerit in altum alas erigit. pro quo hebrei legunt. Cum tempus fuerit in altum exaltatur seu eleuatur.

מרג Morag. plaustrum quo fruges triturantur. 2. Reg. 24 Et plaustrum & iuga boum in vsum lignorũ. Esa. 41. Ecce posui te quasi plaustrum triturans nouum.

מרד Marad. rebellare. recedere. Geñ. 14. & tertiodecimo anno recesserunt ab eo. Nu. 14. Nolite rebelles ẽe cõtra dominum. Iosu. 22. Tantum vt a domino & a nr̃o cõsortio non recedatis. 4. Reg. 18. rebellauit quoq; cõtra regem assyriorũ. Iob. 24. Ipsi fuerunt rebelles lumini. Ezech. 2 Ad gentes apostatrices que recesserunt a me. & inde מרד Mered. i. recessio. transgressio. preuaricatio. Iosu. 22. Si preuaricatiõis animo hoc altare construximus. Threñ. 3. Recordare paupertatis mee & transgressionis mee. & in plurali מרודים merudim. Vt in eodem. 1. Recordatus est ierusalem dierum afflictionis sue & preuaricationis sue. quod in hebreo legitur pluraliter. scilicet preuaricationũ suarũ seu rebellionum suarum. significat etiam מרודים Merudim Abiectos seu egenos hoies aut humiles. pro quo beat? hieronymus transtulit vagos. Esa. 58. Et egenos vagosq; induc in domum tuam. & secũdum istud significatum exponunt hebrei illud. Threñ. 1. Dierum afflictionis sue & preuaricationis. idest egestatis seu humilitatis. Et in codem. 3. Recordare paupertatis mee & transgressionis mee. quod potest etiam legi. & egestatis mee.

מרה Mara. rebellare. preuaricari. Inobediẽtem vel incredulum esse. exacerbare. ad iracundiam prouocare. Geñ. 26. Que ambe offenderant animum isaac & rebecce.

idest inobedientes & rebelles fuerunt. Nu.20. Eo quod incredulus fuerit ori meo. Deut.1. Sed increduli ad sermonē domini dei vestri.& in eodē. Sed aduersantes imperio dñi idest rebellastis siue inobedistis imperio dñi.& in eodem. 9. Sed semp fuistis rebelles a die qua nosse vos cepi.3.Reg. 13. Quia non obediens fuit ori domini. Ps.5. Quoniā irritauerūt te. Pro q̄ btūs hieronym⁹ in psalterio iuxta he.ve. transtulit. Quoniā prouocauerunt te. Ps. 77. In iram excitauerunt excelsum in inaquoso. Pro quo beatus hieronymus transtulit. vt prouocarent excelsum in inuio. & in eodem. Quoties exacerbauerunt eum in deserto. Ps.104. Et non exacerbauit sermones eius. Pro quo btūs hieronym⁹ in psalterio iuxta he.ve.transtulit. Et non fuerūt increduli verbis eius. Ps.105. Quia exacerbauerunt spiritū eius. Iob 17. Et in amaritudinibus eorū moratur oculus meus. Pro quo hebrei legunt. Et in prouocatione seu irritatione eorū moratur oculus meus. Potest etiam significare amaritudinem sicut est in littera nostra. de quo vide supra in dictiōe מרר Marar. Hiere.4. Quia me ad iracundiā prouocauit. Threñ.1. Quia os eius ad iracundiam prouocaui. & in eodem. Quia amaritudine plena sum. Pro quo hebrei legūt. Quia rebellans rebellaui siue prouocans prouocaui .s.ad iracundiam. Ezech.5. Et contēpsit iudicia mea vt plus esset impia.i.preuaricata est iudicia mea. Potest etiam deriuari a supradicta dictione מרר Marar: que significat rebellare vel contēnere sicut est in lra nr̄a.& in eodē.3. Et ad iracundiam prouocauimus. Esa.3. Vt prouocarent oculos maiestatis eius. & in eodem.63. Ipsi autem ad iracundiā prouocauerunt & afflixerūt spiritū sanctū eius.& inde מרה More idest rebellis.inobediens.prouocans. Beatus hieronymus transtulit proteruū seu contumacem. Deut.21. Si genuerit homo filium contumacē & proteruum. Vbi ponitur pro proteruo.& in eodē. Filius noster iste proteruus est & contumax.vbi ponitur pro contumace. Ps.77. Generatio praua & exasperans. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit. Generatio declinans & prouocans. Ponitur etiā pro amaritudine.4. Reg.14. Vidit domin⁹ afflictionem israel amaram nimis.& inde מרי Meri.idest rebellio.contentio.prouocatio. Deut.31. Ego enim scio contentionem tuam. Ezech.2. Quia domus exasperans est. Pro quo hebrei legunt. Quia domus rebellionis est.& in eodē. Et noli esse exasperans: sicut domus exasperās est. Ponitur etiam pro iurgio. Prouer.17. Semper iurgia querit malus. Item ponitur ꝑ amaritudine. Iob.23. Nunc quoq; in amaritudine est sermo meus.& inde מרתים Merathaim. Pro quo beatus hieronymus transtulit dominātes. Hiere.50. Super terram dominantiū ascende. Hebrei tamen dicunt ꝙ significat rebelliones seu rebellantes. Potest etiam deriuari a dictione מר Mar. Que in lingua chaldaica significat dominum seu dominātem: vt supra dictum est. Item מורה Mora.i.nouacula. Iudi.13. Cuius non tanget caput nouacula.& in eodē.16. Ferrum nunquā ascendit super caput meū idest nouacula ferrea.

מרח Marach. Cataplasmare.hoc est emplastrum ponere. Esa.38. Et cataplasmarent super vulnus.& inde מרוח Meroach.i.compressus vel cataplasmatus in testiculis. Pro quo beatus hieronymus transtulit herniosum. Leuit.21. Si impetiginem in corpore vel herniosus.

מרט Marat. Depilare.decaluare.decapillare. euellere.s.capillos.limare: seu polire.leuigare. Leuit.13. Vir de cuius capite capilli fluunt.i.cum depilatum fuerit caput. Et in eodem. Et si a fronte ceciderint pili. Esd.9. Et euulsi capillos capitis mei. Nee.13. Et cecidi ex eis viros & decalua-ui eos. Esa.18. Ad gentem conuulsam & dilacerată.i.depilatam. Et in eodem.50. Et genas meas vellentibus. Ezech.29. Omnis humerus depilatus. Significat etiā limare vel polire aut leuigare.3. Reg.7. Omnia vasa que fecit hiram regi salomoni de aurichalco erāt. Pro quo he.le. De ere polito siue limato.s.aurei coloris.quod est idē quod aurichalcus. Nam chalcos grece idem est quod es latine. Ezech.21. Gladius exacutus est & limatus.& in eodē. Et dedi eum ad leuigandum.& in eodem. Et iste limatus est.

מרץ Maras. Detrahere.peruertere.s.verba alterius.molestare. Iob.6. Quare detraxistis sermonibus veritatis. Hebrei vero dicunt ꝙ significat fortificare: seu violentare. Vnde in predicto loco ipsi legunt. quā fortes seu fortificati sunt sermones recti. & in eodē.16. Aut aliquid tibi molestū est si loquaris. Pro quo ipsi legunt. Aut quid fortificabit vel violentabit te si responderis vel loq̄ris.& inde נמרץ Nimras. Pro quo beatus hieronymus transtulit pessimā.3. Reg.2. Qui maledixit mihi maledictione pessima. pro quo he.le. maledictione forti seu violenta. Mich.2. Et corrumpetur putredine pessima.

מרק Marac. abstergere.defricare.purgare. polire.limare. Leuit.6. Quod si vas eneū fuerit defricabitur. Hiere.46. Polite lanceas.& inde מרוק Maruc.i.tersum: seu mundissimū.2. Paralip.4. Ex ere mundissimo. Significat etiā mundū muliebre siue id quod ad cultum vel ornatum mulierum pertinet. Ester.2. Expletis oībus que ad cultum muliebrē pertinebant. Scribitur etiam cum tau in principio & dicitur תמרוק Tamruc. vt in eodē. Et accipiant mundum muliebrē.& in eodem. Quidquid postulassent ad ornatū pertinens accipiebant. Prouer.20. Liuor vulneris absterḡit mala.& inde מרק Marac.i.ius.s.carnium: eo ꝙ in eo carnes absterguntur. Iudi.6. Et ius carniū mittens in ollam. & in eodem. Et ius desuper funde. Esa.65. Ius prophanum in vasis eorum.

משש Masas. Palpare.attrectare.tangere. Geñ.27. Si attrectauerit me pater meus.& in eodē. Accede huc vt tangam te fili mi.& in eodē.31. Scrutatusq; omne tentorium &c. Pro quo hebrei legūt. Et attrectauit laban omne tentoriū.& in eodē. Et scrutatus est omnē supellectilē meā. Exo.10. Tam dense vt palpari queant. Iob.12. Palpabunt quasi in tenebris.

משה Masa. Extrahere.educere.tollere.s.de aquis. Exo.2. Vocauitq; nomen eius moyses dicens: quia de aqua tuli eum. vnde moyses qui hebraice dicitur משה Mose. interpretatur extractus vel assumptus.s.de aquis.3. Reg.22. Extraxit me de aquis multis.

משי Mesi. vestis serica subtiliter contexta. Pro quo beatus hieronymus transtulit subtile. Ezech.16. Et indui te subtilibus.

משח Masach. vngere.linire. pingere. Geñ.31. Ego sum deus bethel vbi vnxisti lapidē. Exo.29. Lagana quoq; azima oleo lita.& in eodē. Vt vngatur in ea & cōsecretur manus eorum.& in eodē.30. Et vnges ex eo tabernaculum testimonii.& in eodē. Aaron & filios eius vnges. Leuī.7. Et lagana azyma vncta oleo. Nu.19. Tibi tradidi & filiis tuis pro officio sacerdotali. Pro quo hebrei legunt. pro vnctiōe.1. Reg.15. Me misit dñs vt vngerē te in regem.& in eodem.16. Surge & vnge eum.2. Reg.1. Quasi nō esset vnctus oleo.& in eo.5. Vnxeruntq; dauid in regem sup israel.3. Reg.19. Vnges asael regem super syriam: & hieu filium namsi vnge regem super israel.& in eodē. Eliseū autē filiū saphat qui est de abel meula vnge prophetā pro te. Esa.21. Surgite principes arripite clypeū. Pro quo he.le. Surgite

principes vngite clypeum. Significat etiā pingere. Hiere.22. Pingitq; sinopide. Et inde משיח Masiach.i.vnctꝰ.& grece dicitur christus.& accipitur pro rege vl' sacerdote. eo quod vngebātur oleo sancto. Leuit.4. Si sacerdos qui vnctus est peccauerit.1. Reg.24. Ne faciam hanc rem dño meo xp̄o dñi. Et in eodē. Quia xp̄us dñi est.2. Reg.1. Quare non timuisti mittere manū tuam vt occideres christum dñi. Ps.2. Aduersus dñm & aduersus christū eius. Ps.104. Nolite tangere christos meos. Esa.45. Hec dicit dñs xp̄o eius cyro Scribitur etiā cum duplici mem.& dicitur ממשח Mimsach. Ezech.28. Tu cherub extentus. Pro quo hebrei legunt. Tu cherub vnct⁹. scilicet in regem.& inde משחה Mischa. idest vnctio. Leuit.7. Hec est vnctio aaron & filiorū ei⁹. Itē משח Mesach. in lingua chaldaica significat oleum. Esdre.6. Frumentum sal vinum & oleum.

משך Masach. Trahere.attrahere.abstrahere.extrahere.adducere.tendere.protrahere seu prolongare. Geñ.37. Extrahentes eum de cisterna vendiderunt eū. Exo.12. Ite tollentes animal per familias vestras. Pro quo hebrei legūt. Trahite & tollite vobis pecus. Deut.21. Que nō traxit iugū. Iudi.20. Ingressi sunt ciuitatē & percusserūt eam: pro quo hebrei legūt. Attraxit siue duxit insidians & percussit eam idest populus insidians attraxit siue duxit exercitū contra ciuitatē & percussit eam. Iudi.4. Et duc exercitū in monte tabor.& in eodē. Ego aūt adducam ad te in torrente cison Sisaram.& in eodē.5. Qui exercitū ducerent ad preliandū. Iob.21. Et post se omnes homines trahit.& in eo.40. An extrahere poteris leuiatan hamo. Ps.9. Dum attrahit eum in rete suo. Eccl's.2. Abstrahere a vino carnem meā. Canti.1. Trahe me post te curremus. Esa.5. Ve qui trahitis iniquitatem. Hiere.31. Ideo attraxi te miserās. Ezech.32. Et attraxerunt eam & oēs populos eius. Osee.11. In funiculis Adā trahā eos. Significat etiā tēdere arcum: eo quod attrahitur chorda eius.3. Reg.22. Vir quidā tetēdit arcum. Item significat protrahere siue prolongare. Exo.19. Cum ceperit clangere buccina. Pro quo hebrei legūt. Cū protraxerit buccinā.i.cum vox buccine fuerit lōgior atq; cōcitior. Et simile verbum positur. Ios.6. vbi dicitur. Cum insonuerit vox tube longior atq; cōcitior. Nee.9. Et protraxisti super nos annos multos. Prouer.13. Spes que differtur affligit animam expectātis.i.que prolongatur. Esa.14. Et dies eius nō elongabuntur.& in eodē.18. Ad gentē cōuulsam & dilaceratā. Pro quo hebrei legunt. Ad gentem prolongatam & depilatam aut conuulsam. Ezech.12. Non prolongabitur vltra omnis sermo meus.& inde משך Mesech.i.attractio siue ꝓlongatio. Iob.28. Trahitur autem sapiētia de occultis. Pro quō hebrei legunt. Attractio aūt sapientie de occultis. Ps.125. Mittentes semina sua. Pro quo hebrei legunt. Portās attractionem siue prolongationem sementis. Beatus Hieronymus in psalterio iuxta he.ve.trāstulit portans florem sementis. Est etiā Mesech. nomen prouincie vel gētis q̄ latine dicitur mosoch.a mosoch filio iapheth dicta. Geñ.10. Et mosoch & thiras. Ezech.38. Principem capitis mosoch & tubal.& secūdum hoc legūt hebrei illud. Ps.119. vbi nos habem⁹. Heu mihi quia incolatus meus ꝓlongat⁹ est. ipsi legunt. Heu mihi quia peregrinatus sum in mosoch.& sequitur Habitaui cum habitantibus cedar.& inde משכים Moschim. Pro quo btūs Hieronymus trāstulit emissarios. Hiere.5. Equi amatores in feminas & emissarii facti sūt mihi. Quod aliqui hebrei exponunt equi de mosoch. qui fūt equi robustissimi atq; lasciui.

משל Masal. Dominari.preesse.cōparare. parabolizare.i. parabolam vel prouerbium cōponere vel assumere. Geñ.1. Et preessent diei & nocti.& in eodē.4. Et tu dñaberis illius.& in eodē.37. Aut subiiciemur ditioni tue. Pro quo hebrei legunt. Aut dominās dñaberis nostri.& in eodē 45. Et ipse dñatur in omni terra egypti. Deut.15. Dominaberis nationibus plurimis: & tui nemo dñabitur. Iudi.8. Dominare tu nostri.1. Paralip.29. Tu dñaris omnium. Ps.65. Qui dñatur in virtute sua. Ps.105. Dominati sunt eorū qui oderunt eos. Esa.40. Et brachiū eius dñabitur.& in eodē.28. Qui dñamini super populū istum. Dañ.11. Nec secū dum potentiā illi⁹ qua dñatus est. Zach.6. Et dñabitur sup solio.& in eo.9. Et potestas eius a mari vsq; ad mare. & inde משל Mosel.i.dominās seu princeps. Ps.104. Princeps populorū & dimisit eum. Esa.52. Dominatores eius inique agunt.& inde המשל Hamsel.i.dñari. verbum infinitiuum tertie cōiugationis. Pro quo beatus Hieronymus trāstulit potestatē. Iob.25. Potestas & terror apud eū.& inde ממשל Mimsal.i.dominatio. Dañ.11. Et dñabitur ditione.i.dominatione. Scribitur etiā cū he vel tau in principio: & dicitur ממשלה Mensala siue ממשלת Memseleth.i.dominatio seu dominium.potestas. Geñ.1. Luminare maius vt preesset diei. Pro quo hebrei legunt. Luminare maius in dominiū seu in potestatē diei.& in eodē. Et luminare minus vt preesset nocti.i.in dominiū noctis. Ps.135. Solem in potestatē diei. Ps.144. Et dñatio tua in omni generatione & generatione. Dañ.11. Multa enī dñatio eius.& in plurali ממשלים Mimsalim siue ממשלות Memsaloth.1. Paralip.26. Semeie filio eius nati sunt filii prefecti familiarum suarum. Pro quo he.le. In dñationes familiarum suarum.& est sensus sicut in littera nr̄a. Ps.113. Israel potestas ei⁹. quod in hebreo legitur pluraliter.s.potestates vel dñationes eius. Ps.135. Lunā & stellas in potestatem noctis. Pro quo hebrei legūt. Lunā & stellas in potestates noctis. Significat etiā predicta dictio cōparare siue assimilare vel parabolizare.i.parabolam vel ꝓuerbiū assumere vel dicere aut narrare. Nu.21. Idcirco dicitur in prouerbio. Pro quo hebrei legūt. Idcirco dicebāt prouerbiātes.i.parabolas vel prouerbia dicentes. Iob.17. Posuit me quasi prouerbium vulgi.& in eodē.30. Assimilatus sum fauille & cineri.& in eodē.41. Non est potestas sup terram que ei cōparetur. Vbi vtrūq; significatū cōplectitur translatio nostra pro vna dictione hebraica. Ps.26. Et assimilabor descendētibus in lacū. Ps.48. Comparatus est iumentis insipiētibus. Ezech.16. Omnis qui dicit vulgo ꝓuerbium: in te assumet istud dicens.& in eodē.17. Et narra parabolam domui Israel.& in eodē.18. Si erit vltra vobis parabola hec in prouerbium.& in eodē. Quid est ꝙ inter vos parabolā vertitis in prouerbiū.& in eo.20. Per parabolas loquitur iste.& inde משל Masal.i.prouerbiū seu parabola.cōparatio.assimilatio. Nu.23. Et assumpta parabola ait. Deut.28. Et eris perditus in prouerbiū & in fabulā.1. Reg.9. Vnde & exiuit prouerbiū num & saul inter prophetas. Et in eodē.24. Sicut dicitur in prouerbio antiquo.3. Reg.4. Locutus est quoq; salomō tria milia parabolas. Ps.48. Inclinabo in parabolā aurem meā. Prouer.1. parabole salomonis filii dauid. Et in eodē. Animaduertet parabolā.

משק Mesec. Procuratio.gubernatio.siccitas. Geñ.15. Et filius ꝓcuratoris domus mee iste damascus eliezer. Ponitur etiā pro siccitate.& tunc scribitur cū duplici mem: & dicitur ממשק Mimsac. Soph.2. Siccitas spinarū & aceruus salis. vide etiam de hoc infra in dictione שקק Sacac.

מתג Metheg. frenum.camus.2. Reg.8. Et tulit dauid frenum tributi de manu filistiim. Ps.31. In camo & freno maxillas eorum constringe. Prouer.26. Flagellum equo & camus asino. Esa.37. Et frenum in labiis tuis.

מַתָּה מְתִים — Viri. Homines.

מתה Matha. vir. homo. mortalis. & solum inuenitur in numero pl'ali.s. מְתִים Methim siue מְתֵי Methe. Deut. 2. Viris ac mulieribus ac paruulis. Iob. 11. Tibi soli tacebūt homines. Ps. 16. Ab inimicis manus tue domine a paucis de terra. Pro quo hebrei legunt. A viris manus tue domine a viris siue a mortalibus de mundo. vnde beatus hieronym⁹ in psalterio iuxta he. ve. transtulit. A viris manus tue dn̄e qui mortui sunt in profundo. Esa. 3. Viri tui gladio cadent. Et quādo iungitur cum dictione מִסְפָּר Mispar que significat numerum. tunc ambe dictiones significant paucos siue paucissimos idest viri qui facile possint numerari. Gen̄. 31. Nos autem pauci sumus. Deut. 4. Et remanebitis pauci. & in eodem. 33. Et sit paruus in numero.

Pauci.

מָתַח — Expādere. אַמְתַּחַת — Saccus. אַמְתְּחוֹת — Sacci.

מתח Mathach. extendere. expandere. Esa. 40. Et expādit eos sicut tabernaculū ad inhabitandū. & inde אַמְתַּחַת Amthachath. i. saccus. Gen̄. 42. Apertoq; vnus sacco vt daret iumento pabulum in diuersorio. & in eodē. 44. Pone in ore sacci iunioris. & in plurali אַמְתְּחוֹת Amthachoth. vt in eodem. Imple saccos eorum frumento.

מָתַי — Quando. לְמָתַי — Quando. Usq; quo. Quoq;.

מתי Mathai. Quando. aduerbium interrogandi. Iob. 7. Quando cōsurgam. Ps. 40. Quādo morietur. Ps. 41. Quando veniam & apparebo ante faciem dei. Ps. 118. Quādo consolaberis me. & in eodē. Quando facies de persequētibus me iudicium. & recipit in principio littera lamed. & dicitur לְמָתַי Lemathai. Exo. 8. Constitue mihi quando deprecer pro te. & quando preponitur ei dictio עַד Aad. que significat vsq;: tunc ambe dictiones significant vsquequo siue quousq;. Ps. 6. Et tu domine vsquequo. Ps. 79. Quousq; irasceris super oratione serui tui.

מְתֹם — Sanitas.

מתם Methom. sanitas. integritas. Ps. 37. Non est sanitas in carne mea. Esa. 1. A planta pedis vsq; ad verticem non est in eo sanitas.

מֹתֶן מָתְנַיִם — Lumbi. Renes.

מתן Mothen. Lumbus. & solum inuenitur in numero plurali. s. מָתְנַיִם Methenaim siue מָתְנֵי Mothne. i. lumbi. 2. Reg. 20. Dependente vsq; ad ilia. Pro quo hebrei legunt vsq; ad lumbos. 3. Reg. 18. Accinctis lumbis currebat ante achab. Iob. 40. Fortitudo eius in lumbis eius. Prouer. 30. Gallus succinctus lūbos. & in eodē. 31. Accingit fortitudine lumbos suos. Hiere. 1. Tu ergo accinge lūbos tuos. Ezech. 9. Et atramentariū scriptoris habebat in lumbis suis. Ponitur etiam pro renibus. Exo. 12. Renes vestros accingetis. & in eodē. 28. A renibus vsq; ad femora. 4. Reg. 1. Zona pellicea accinctus renibus.

מָתַק — In dulcedinē verti. Dulcē esse. Dulcorari. מֶתֶק — Dulcedo. מַמְתַּקִּים — dulcedines. מָתוֹק — Dulcis.

מתק Mathac. Dulcorare. i. dulcem facere: siue dulcem esse aut in dulcedinem verti. Exo. 15. In dulcedinē verse sunt. Iob. 20. Cum enim dulce fuerit in ore eius malū. & in eodem. 21. Dulce fuit glareis cocyti. Pro quo hebrei legunt. Dulces fuerunt ei lapides torrētis. & in eodē. 24. Dulcedo illius vermis. Pro quo he. le. Dulcis est illi vermis siue dulcis fuit vermi. vtroq; enim modo potest intelligi secundū litteram hebraicā. Ps. 55. Qui simul mecū dulces capiebas cibos. Pro quo hebrei legūt. Qui simul dulcorauim⁹ secretum. vnde beatus hieronym⁹ in psalterio iuxta he. ve. trāstulit. Qui simul habuimus dulce secretum. Prouer. 27. Et bonis amici cōsiliis anima dulcoratur. & inde מֶתֶק Methec idest dulcedo. Iudi. 9. Quomodo possum deserere dulcedinem meā. Prouer. 16. Et qui dulcis est eloquio: maiora reperiet. Pro quo hebrei legūt. Et dulcedo labiorū addit doctrinam siue eruditionē. & in numero plurali scribitur cum duplici mē & dicitur מַמְתַּקִּים Mamthachim. Canti. 5. Guttur illius suauissimum. Pro quo hebrei legūt. Guttur illius dulcedines. Et inde מָתוֹק Mathoc. i. dulcis. Iudi. 14. Quid dulcius melle. Eccl's. 11. Dulce est lumen. Canti. 2. Et fructus eius dulcis gutturi meo. Esa. 5. Ponentes amarū pro dulci & dulce in amarum. Ezech. 3. Quasi mel dulce. Et in plurali מְתוּקִים Methuchim. Ps. 18. Et dulciora super mel & fauū. & in gn̄e feminino מְתוּקָה Methuca. Eccl's. 5. Dulcis est somnus operanti. Et in hebreo sōnus est generis feminini.

מְתוּקִים — Dulcia. מְתוּקָה — Dulcis.

De incipientibus a littera נ Nun.

נָא — Nunc. Obsecro. הוֹשִׁיעָה נָא — Osana. אָנָּא — Obsecro. נָא — Crudum. נֹא — Alexādria.

נא Na. Dictio est obsecrātis vel exhortātis. i. nunc. eia. obsecro. Gen̄. 50. Nos quoq; oramus vt seruo dei patri tuo dimittas iniquitatē hanc. Pro quo hebrei legūt. Et nunc dimitte obsecro iniquitatē seruorū dei patris tui. Exo. 11. Dices ergo omni plebi. Pro quo hebrei legūt. Loquere nunc ad aures populi. Nu. 12. Obsecro dn̄e mi. & in eodē. Ne fiat hec quasi mortua. Pro quo hebrei legunt. Ne obsecro fiat quasi mortua. & in eodem. Deus obsecro sana eam. Ps. 117. Saluū me fac. Pro quo btūs hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Salua obsecro. vbi ponitur הוֹשִׁיעָה נָא Osiana. Pro q̄ osana canit ecclesia. i. salua obsecro: vel salua nūc. est etiam quasi syllabica adiectio: & ideo aliqn̄ omittitur in translatione nostra. Gen̄. 15. Suspice celū. Pro quo hebrei legunt. Suspice nunc celum. & in eodē. 18. Si inueni gratiā in oculis tuis. Pro quo hebrei legūt. Si nunc inueni gratiā in oculis tuis. & in eodē. Descendam & videbo. pro quo hebrei legūt descendam nunc. Et in eodē. 19. Educam eas ad vos. Pro quo he. le. Educam nunc eas ad vos. Canti. 3. Surgam & circuibo ciuitatem. Pro quo hebrei legunt. Surgā nunc: vel eia surgam & circuibo ciuitatē. Scribitur etiā cum aleph in principio & dicitur אָנָּא Ana. Gen̄. 50. Obsecro vt obliuiscaris sceleris fratrum tuorū. Ps. 117. O dn̄e saluū me fac. De quo vide supra in littera aleph in suo loco. Item נָא Na. i. crudum. Exo. 12. Non comedetis ex eo crudum quid. Item נֹא No. nomen propriū loci. Pro quo beatus hieronymus trāstulit Alexandriā. cui cōcordat translatio chaldaica. Ezech. 30. Et faciam iudicia mea in alexandria.

נֹאד — Uter. נֹאדוֹת — Utres.

נאד Nod. vter. lagena. Ps. 55. Posuisti lachrymas meas in conspectu tuo. Pro quo hebrei legūt. Pone lachrymā meā in vtre tuo siue in lagena tua. Ps. 118. Quia factus sum sicut vter in pruina. Et aliquādo scribitur cum vau & aleph. Iudi. 4. Que aperuit vtrem lactis. Et in plurali נֹאדוֹת Nodoth. Iosu. 9. Vtres vini scissos. & in eodē. Vtres vini nouos impleuimus.

נְאֻם — Dicere. Aiūt. נֶאֱמָנִים — Eloquētes. Veraces.

נאם Naam siue נְאֻם Neum. dicere. loqui. Ps. 35. Dixit iniustus vt derelinquat in semetipso. Ps. 109. Dixit dn̄s domino meo. Esa. 37. Et ciuitatē hanc non ingredietur dicit dn̄s. Hiere. 4. Erit in die illa dicit dn̄s. & in eodem. 23. Qui assumunt linguas suas & aiunt dicit. Vbi secundū beatū hieronymū subintelligitur dn̄s. Nam in hebreo nō habetur dn̄s. & secundū aliquos hebreos inde deriuatur נֶאֱמָנִים Neemanim. i. prudētes siue eloquētes. Pro quo btūs hieronymus transtulit veraces: deriuatū ab אָמֵן Amen qd̄ significat vere siue fideliter. Iob. 12. Cōmutans labium veraciū.

נָאַף — Mechari. adulterare. נִאֻפִים — adulteria.

נאף Naaph. mechari. adulterare. Exo. 20. Nō mechaberis. Leuit. 20. Si mechatus quis fuerit cū vxore alterius & adulteriū perpetrauerit cum cōiuge pximi sui morte moriatur & mechus & adultera. vbi pōitur verbū & noīa ab eo deriuata. Iob. 24. Oculus adulteri obseruat caliginem. Hiere. 7. Adulterari. iurare mēdaciter. Et in eodem. Et mechati sunt in vxores amicorum suorum. Ezech. 16. Quasi mulier adultera que super virum suū inducit alienos. Et inde נִאֻפִים Niuphim. i. adulteria. Ezech. 23. Et dixi ei que attrita est in adulteriis. Reperitur etiā cū duplici pe. Osee. 2. Et adulteria sua de medio vberum suorum.

נָאַץ — Detrahere. Blasphemare. Irritare. Opprobrare. נְאָצָה — blasphēia. נְאָצוֹת — blasphēie. נָאַץ — Florere.

נאץ Naas. Detrahere. blasphemare. opprobrare. exacerbare. irritare. ad iracūdiā pducere. florere: seu pullulare. Nu. 14. Vsqueq̄ detrahet mihi ppl's iste. & in eo. Ne quisq; ex illis qui detraxit mihi intuebitur eam. Et in eodem. 16. Scietis q̄ blasphemauerint dominū. 2. Reg. 12. Veruntamen quia blasphemare fecisti inimicos nomē domini. Ps. 106. Et consilium altissimi irritauerunt. Prouer. 1. Et detraxerunt vniuerse correctioni mee. Et in eodem. 5. Et increpationibus nō acquieuit cor meum. Pro quo hebrei legūt Et increpationem blasphemauit siue odiuit cor meum. Esa. 5. Et eloquium sancti israel blasphemauerūt. Et in eodem. 52. Tota die nomen meū blasphematur. Hiere. 14. Ne des nos in opprobrium propter nomen tuum. Thren̄. 2. Et in opprobrio & in indignatione furoris sui. Pro quo hebrei legūt. Et opprobrauit in indignatione furoris sui. Et inde נְאָצָה Niasa. idest opprobrium seu blasphemia. 4. Reg. 19. Dies tribulationis & increpationis & blasphemie dies iste. Et in plurali נְאָצוֹת Niasoth. Nee. 9. Fecerunt blasphemias grādes. Ezech. 35. Audiui vniuersas blasphemias tuas. Item נָאַץ Naas. i. florere seu pullulare. Eccl's. 12. Et florebit amygdalus. De quo vide infra in dictione נוּץ nos.

נָאַק — Gemere. נְאָקָה נְאָקוֹת — Gemitus.

נאק Naac. Gemere. exclamare. Iob. 24. De ciuitatibus fecerunt viros gemere. Ezech. 30. Et gement gemitib⁹ interfecti. Vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatū. Et inde נְאָקָה Naaca. idest gemitus. Exo. 2. Et audiuit deus gemitum eorum. Et in plurali נְאָקוֹת Naacoth. vt Ezech. 30. vbi supra.

נֵאַר — Attenuare. Maledicere.

נאר Nier. Attenuare. gloriam auferre. maledicere. Ps. 88. Auertisti testamentum serui tui. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Attenuasti pactum serui tui. Thren̄. 2. Maledixit sanctificationi sue. Malach. 3. Et in penuria vos maledicti estis.

נבב

נבב Nebub. vanum. inane. concauum. De quo vide supra in littera beth in dictione בּוּב Bub.

נָבָא — Prophetare. Uaticinari. נָבִיא — Propheta. נְבִיאִים — Prophete. נְבִיאָה — Prophetissa.

נבא Naba. Prophetare. vaticinari. Nu. 11. Prophetauerūt nec vltra cessauerunt. Et in eodem. Eldad & medad prophetant in castris. 1. Reg. 10. Ipsosq; prophetātes. Et in eodem. Et prophetabis cum eis. & in eodē. Quod esset cū prophetis & prophetaret. Et in eodem. 18. Et prophetabat in medio domus sue. Sed in translatione chaldaica in predicto loco habetur. Et insaniebat in medio domus. i. loquebatur seu garrulabatur sicut insanus. 3. Reg. 18. Et illis prophetantibus venerat tempus quo sacrificium offerri solet. 1. Paralip. 25. Sub manu asaph prophetātis iuxta regem. Hiere. 23. Prophetant in baal. & in eodem. 28. Suscitet dominus verba tua que prophetasti. Et in eodem. 32. Quare vaticinaris dicens. Et in eodem. 37. Vbi sunt prophete vestri qui pphetabant vobis. Ezech. 3. Vaticinare ad prophetas israel. Et in eo. 13. Que prophetant de corde suo. Et in eodem. 37. Vaticinare de ossibus istis. Et in eodem Et prophetaui sicut preceperat mihi. Et in eodem. Vaticinare ad spiritum: vaticinare fili hoīs. Ioel. 2. Et prophetabūt filii vestri. & inde נָבִיא Nabi. i. ppheta. Gen̄. 20. Quia ppheta est. Exo. 7. Et aarō frater tuus erit propheta tuus. Deut. 13. Si surrexerit ī medio tui ppheta. & ī eo. 34. Et nō surrexit vltra ppheta. Et pl'ali נְבִיאִים Nebiim. i. pphete. 1. Reg. 19. Qui cum vidisset cuneū prophetarū. & in eo. Num & saul inter prophetas. Et in genere feminino נְבִיאָה Nebia. idest prophetissa. Exo. 15. Sumpsit ergo maria pphetissa soror aaron. Esa. 8. Et accesi ad prophetissam. Nee. 6. Sed & noadie prophete & ceterorum prophetarum qui terrebāt me. Quod in hebreo legitur in genere feminino. s. Sed & noadie prophetisse & ceterorum prophetarum.

נְבִזְבָּה — Donum.

נבזבה Nebizba. in lingua chaldaica significat donum vel munus. Dan̄. 2. Premia & donum & honorem multum accipietis.

נָבַח — Latrare.

נבח Nabach. Latrare. Esa. 56. Canes muti non valentes latrare. & solum inuenitur in predicto loco.

נָבַט — Aspicere. Respicere. Uidere. Cōsiderare. Intueri. Attendere. מַבָּט — Spes.

נבט Nabat. Aspicere. attendere. videre. intueri. considerare. Esa. 5. Aspiciemus in terram & ecce tenebre. Pro quo hebrei legūt. Et aspiciet in terram & ecce tenebre. Vbi secundum hebreos littera nun est de substantia dictionis & non denotat primam personā pluralem. Et cōmuniter scribitur sine nun. Gen̄. 15. Suspice celum. Et in eodem. 19. Noli respicere post tergum. Exo. 3. Non enim audebat respicere contra deum. Et in eodē. 33. Respiciebantq; tergū moysi. Nu. 23. Non est idolum in Iacob. Pro quo hebrei legūt. Non aspexit iniquitatem. i. idolum in iacob. 1. Reg. 2. Et videbis emulum in templo. 2. Reg. 16. Ne respicias vultum eius. Iob. 6. Considerate semitas theman. Et in eodem. 36. Vnusquisq; intuetur procul. Ps. 9. Quoniā tu laborem & dolorem consideras. Ps. 90. Oculis tuis cōsiderabis. Ps. 101. Dominus de celo in terrā aspexit. Ps. 103. Qui respicit terram & facit eam tremere. Ps. 141. Considerabam ad dexteram. Esa. 42. Et ceci intuemini ad videndum. Et in eodē. 51. Attendite ad petram vnde excisi estis. Abach. 1. Aspicite in gentibus & videte. Et in eodē. Et respicere ad iniquitatem non poteris. Et inde מַבָּט Mabat. i. aspectus siue intuitus. Pro quo beatus hieronymus transtulit spem. Esa. 20. Et confundantur ab ethiopia spe sua. Et in eodem heccine erat spes nostra. Zach. 9. Quoniā confusa est spes eius.

נָבֵל — Decidere. Defluere. Cadere. Stultū apparere. Stultū eē. Uilipēdere. Cōtumeliā facere. נָבָל — Stultus. Insipiens. נְבָלִים — Insipiētes. נְבָלוֹת — Stulte. נְבָלָה — fatuitas. Feda res. Nefas. Stultitia. נְבֵלָה

נבל Nabal. Defluere. decidere. cadere. emarcescere. stultū esse. vilē esse. vilipendere: seu contumeliā facere. Exo. 18. Stulto labore consumeris. Pro quo hebrei legunt. Decidens decides: siue emarcescens emarcesces: vel defatigatus defatigaberis. 2. Reg. 22. Filii alieni defluxerunt. Ps. 1. Et folium eius non defluet. Esa. 1. Velut quercus defluentibus foliis. Et in eodē. 24. Fluxit & defluxit terra. Et in eodē. Defluxit orbis. & in eodem. 28. Et flori decidenti. & in eodem. 34. Sicut defluit folium de vinea & de ficu. & in eodē. 64. Cecidimus quasi folium vniuersi. Hiere. 8. Et folium defluxit. Significat etiam stultum esse: siue stultum apparere. Prouer. 30. Et qui stultus apparuerit postq; eleuatus est in sublime. Pro quo hebrei legunt. Si stultus fueris siue si stultus apparueris in eleuando. idest postquā eleuatus es. Et sequitur. si enim intellexisses. Item significat vilipendere seu contumeliā facere. Deut. 32. Et recessit a deo salutari suo. Pro quo hebrei legunt. Et vilipendit seu contempsit deum salutis sue. Hiere. 14. Neq; facias nobis contumeliā solii glorie tue recordare. Pro quo hebrei legunt. Ne vilipendas seu neq; despicias soliū glorie tue. Sequitur. recordare &c. Et inde נָבָל Nabal. idest vilis. stultus. insipiens. Deut. 32. Popule stulte & non sapiens. 1. Reg. 25. Super virum istum iniquū nabal: quoniā secundum nomen suum stultus est. Ps. 13. Dixit insipiens in corde suo non est deus. Esa. 32. Non vocabitur vltra is qui insipiens est princeps. Et in plurali נְבָלִים Nebalim. 2. Reg. 13. Et tu eris quasi vnus de insipientibus. Et in plurali feminino נְבָלוֹת Nebaloth. Iob. 2. Quasi vna de stultis mulieribus locuta es. Et inde נְבָלָה Nebala idest stultitia. fatuitas. nefas: siue feda res. Gen̄. 34. Eo quod fedam rem operatus esset. Iosu. 7. Et fecit nefas in israel. 1. Reg. 25. Et sit stultitia cum eo. 2. Reg. 13. Noli facere stultitiam hanc. Esa. 32. Stultus enim fatua loquetur. Osee. 2. Et nunc reuelabo stultitiam eius. Quod Beatus hieronymus exponit turpitudinem idest feditatem. Et inde נְבֵלָה Nebela. idest cadauer seu morticinium

Leuit.7. Adipem cadaueris morticini.& in eodẽ.22.Morticiniũ & captum a bestia.Deut.14. Quidquid morticiniũ est ne vescamini ab eo.& in eo.21.Nõ permanebit cadauer eius in ligno.Ponitur etiam pro interfectis.Esa.26.Interfecti mei consurgent.Pro q̃ in hebreo legitur. Cadauer meũ consurgent.Item נֶבֶל Nebel.i.lagena seu vter. vel lagũcula.1.Reg.10. Alius portans lagenam vini. & in eodem.25. Et duos vtres vini.Esa.30. Sicut conterit lagenam figuli. Hiere.13.Omnis laguncula implebitur vino.& in eodem. 44.Et lagunculas corũ collident.Threñ.4. Quomõ cõputati sunt in vasa testea.i.in lagunculas testeas. Item נֶבֶל Nebel.seu נָבֶל Nabel.i. psalteriũ instrumentum musicum seu lyra.1.Reg.10.Et ante eos psalterium & tympanum.Ps 32.In psalterio decem chordarũ psallite ei.Ps.70.Nam & ego cõfitebor tibi in vasis psalterii. Ps.91. In decachordo psalterio.Ps.150.Laudate eũ in psalterio & cithara.& inde נִבְלֵי Nible.Pro quo beatus Hieronymus transtulit cõcẽtũ. Iob.38.Et concentum celi quis dormire faciet.i.quis cessare faciet.& aliqui hebrei dicunt q̃ significat imbres seu inundationes.& inde מַבּוּל Mabul quasi מַנְבּוּל Manbul.i. diluuium.De quo vide supra in dictione בּוּל Bul.

נָבַע Nabaa.effluere.redũdare.emanare.eructare. Prouer. 18.Torrens redundãs fons sapientie. & inde מַבּוּעַ Mabũaa.i.fons seu emanatio.Eccls.12.Et cõteratur hydria super fontẽ.Esa.49.Et ad fontes aquarũ portabit eos.Significat etiam eructare siue loqui aut ebulire vel scaturire. Ps. 18.Dies diei eructat verbũ.Ps.118.Eructabunt labia mea hymnũ.Ps.58.Ecce loquuntur in ore suo.Ps.77.Loquar prepositiones ab initio.Eccls.10.Musce morientes perdũt suauitatẽ vnguẽti. Pro quo hebrei legunt.Musce mortis fetere & ebulire siue scaturire faciunt oleũ pigmentarii. Sed beatus Hieronymus transtulit sensum. Et secũdũ aliquos hebreos ĩde deriuatur אֲבַעְבֻּעֹת Abaabuoth.i.vesice seu ampule.Exo.9.Erunt enim in hominibus & iumentis vlcera & vesice turgentes.

נֶבְרַשְׁתָּא Nebrastha.in lingua chaldaica significat candelabrum.Dañ.5.Manus hominis scribentis contra candelabrum.

נֶגֶב Negeb.meridies.auster.Geñ.12. Et vltra progrediẽs ad meridiẽ.& in eodem.13.Reuersusq; est per iter quo venerat a meridie.& in eodem.28.Et dilataberis ad orientem & occidentem & septentrionem & meridiem. Ios.17. Efrain sit ab austro.1.Reg.27.Contra meridiem iude & cõtra meridiẽ ierameel & cõtra meridiem ceni.Esa.30.Onus iumentorum austri.

נָגַד Nagad.nunciare.annũciare. narrare.indicare.referre. explanare.& cõiter scribitur sine nun.Geñ.3.Quis eni indicauit tibi q̃ nudus esses.& in eo.9.Nunciauit fratrib⁹ suis.& in eodem.24.Cucurrit puella & nũciauit in domo matris sue.& in eodem.49.Vt annunciem vobis que ventura sunt.Exo.19.Et annunciabis filiis israel. Deut.71. Et hoc tibi nunciatũ fuerit.& in eo.26. Profiteor hodie corã dño.i.annũcio hodie corã dño.Ruth.2.Nunciata sunt mihi oĩa que feceris socrui tue.& in eodẽ.Indicauitq; ei apud quem esset operata.Iob.1.Et euasi ego solus vt nũciarẽ tibi Ester.2.Necdũ proderat Ester patriã & populũ suũ.Pro q̃ hebrei legũt. Necdũ ĩdicauerat Ester populũ suũ & natiuitatem suam.Iob.26.Quẽ docere voluisti. Pro quo hebrei legũt.Cui annunciasti seu indicasti sermones. Eccls. 10. Et qui habent pennas annũciabũt sñiam.Hiere.20.Persequimini & persequamur eum.Pro quo hebrei legunt.Annunciate & denunciemus eum.idest.dicamus cõtra eum falsum testimonium.& in eodem.36.Nunciare debemus regi oẽs sermones istos.& in eodem. Indica nobis quomodo scripsisti.& in lingua chaldaica significat trahere siue abstrahere seu prolongare. Dañ.7.Fluuius igneus egrediebatur a facie eius.Pro quo hebrei legunt. Fluuius igneus attrahebatur a facie eius.& in translatione chaldaica cõmuniter ponitur pro hoc verbo מְשַׁךְ Masaach.de quo supra dictum est in littera mem. Item נֶגֶד Neged.idest coram.ante. in conspectu.contra.e regione.ex aduerso.Geñ.31.Necetur corã fratribus nostris.& in eodem.Pone hic coram fratribus meis. 1.Reg.19.Nunc corã dño est xp̃us eius.Ps.50. Et peccatum meum contra me est semper.Ps.108.Fiant cõtra dominũ semper.Prouer.21.Non est cõsilium contra dominũ. Esa. 40.Omnes gentes quasi non sint: sic sunt coram eo.Et recipit caph in principio & dicitur כְּנֶגֶד Cheneged. Geñ. 2. Faciamus ei adiutorium simile sibi.Pro quo hebrei legunt Faciamus ei adiutorium quasi coram eo siue quasi ante eũ. quod sic exponũt hebrei.quod stet corã eo vel quod sit sep in conspectu eius ad obsequendũ ei.Scribitur etiã cũ lamed in principio & dicitur לְנֶגֶד Leneged. Nu.22.Quia puersa est via tua: mihiq; cõtraria.idest cõtra me.Ps.5.Nec permanebunt iniusti ante oculos tuos.Ps.13.Non est timor dei ante oculos eius.Ps.25.Quoniam misericordia tua ante oculos meos est.Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מִנֶּגֶד Mineged.Geñ.21.Seditq; e regiõe procul.2.Reg. 18.Et tu stares ex aduerso.Ps.37.Aduersum me appropinquauerunt & steterunt.Prouer.14. Vade cõtra virum stultum.& aliquando scribitur cum he in fine & dicitur נֶגְדָּה Negda.Ps.115.In conspectu omnis populi eius.Item נָגִיד Nagid.idest dux seu princeps.1.Reg.9.Et vnges eum ducem super populum meum israel.& in eodem.10. Ecce vnxit te dominus super hereditatem suam in principem.2.Paralip.32.Qui percussit omnem virum robustum & bellatorem & principem.Prouer.28.Dux indigens prudẽtia multos opprimet.Esa.58.Ducem & preceptorem gentibus.Et in plurali נְגִידִים Negidim.& ponitur pro rebus magnis & preciosissimis.Prouer.8.Quoniam de rebus magnis locuta sum.

נָגַהּ Naga.splendere.fulgere.illuminare. Iob.18.Neq; splẽdebit flãma ignis eius.& in eo.22. & in viis tuis splẽdebit lumẽ.Ps.17.Dñs de⁹ me⁹ illumiñat tenebras meas.Esa. 13. Et luna nõ splendebit in lumine suo. & inde נֹגַהּ Noga. idest splendor.Ezech.1.Et splẽdor in circuitu ei⁹. Abach. 3.Splendor eius vt lux erit.& in lingua chaldaica scribitur cum aleph in fine & dicitur נְגַהּא Nigha.Et ponitur pro aurora.Dañ.6.Tunc rex primo diluculo cõsurgens. Pro quo he.le.Tunc rex diluculo surrexit in aurora.& in pl̃ali נְגֹהוֹת Negohoth.Esa.59.Splendorẽ & in tenebris ambulamus. Pro quo hebrei legunt.In splẽdorib⁹ quasi in tenebris ambulamus.

נָגַח Nagach.cornu percutere.siue cornu petere.cornu impellere seu ventilare.Exo.21.Si bos cornu percusserit. & in eodem.Si bos cornupeta fuerit.Deut.33.In ipsis ventilabit gentes.Ps.43.In te inimicos nostros ventilabimus cornu.Ezech.34.In cornibus vestris ventilabatis omnia infirma.Dañ.8. Vidi arietem cornibus ventilantem. Ponitur etiam pro preliari vel pugnare.vt in eodem.7.Pugnabant in mari magno.& in eodem.11.Et in tempore prefinito preliabitur aduersus eum rex Austri.

נָגַל Nagal mutato nun in mem.vt dicatur מַגָּל Magal.q̃si מַנְגָּל Mangal.significat falcem.vt Ioel.3. Mittite falcẽ De quo vide supra in dictione מַגָּל Magal.

נָגַן Nagan. psallere.canere.1.Reg.16.Querant hominem scientem psallere in cithara: vt q̃ñ arripuerit te spiritus

dei malus psallat manu sua.Et in eodẽ.Et percutiebat manu sua.Pro quo hebrei legũt. Et psallebat manu sua.4.Regum.3.Cumq; caneret psaltes.vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum . idest cum psalleret psallens vel psaltes.Ps.67.Preuenerunt principes coniuncti psallentibus. Esa.38.Et psalmos nostros cantabimus.vbi ponitur etiam verbum & nomen ab eo deriuatum.idest psalmos nostros psallemus.Et inde נְגִינָה Negina.idest psalterium aut organum seu aliud instrumentum musicum.vt in titulo.Ps.60. Vbi dicitur in finem in hymnis psalmus dauid. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit .Victori super organum psalmus dauid.& in plurali נְגִינוֹת Neginoth.vt in titulo.Ps.4.Vbi dicitur in finem in carminibus psalmus dauid.pro quo beatus hieronymus transtulit Victori in psalmis.

נָגַע Nagaa.tangere.attingere.impellere.pertingere . peruenire.percutere.seu flagellare.Geñ.3.Ne comederemus & ne tangeremus illud.Et in eodem.20.Et non dimisi te vt tangeres eam . & in eodem . Qui tetigerit hominis huius vxorem.Et in eodem.Sicut & nos nihil tuorum attigimus.Exo.4 . Tetigitq; pedes eius . Et in eodem.12. Et aspergite ex eo superliminare.Pro quo hebrei legunt. Et facite tangere superliminare ac duos postes de sanguĩe. Et in eodem.19.Ne tangatis fines eius . Et in eodem.Manus non tanget eum.Leuit.5.Sin autem non potuerit offerre pecus.Pro quo hebrei legunt.Sin autem non attigerit manus eius sufficientiam pecudis: & est sensus sicut in littera nostra.Ruth.2.Vt nemo molestus sit tibi.p̃ quo hebrei legunt. Vt nemo tangat te.1.Reg.10 . Exercitus quorum tetigerat deus corda.Iob.5.non tanget te malum. Et in eo.6.Que prius nolebat tangere anima mea . p̃s . 103. Qui tangit mõtes & fumigant.Esa.6.Et tetigit os meum. Significat etiam pertingere.seu peruenire.1 . Paralip.28. Ita vt vsq; ad celum pertingeret vestra crudelitas.Canti.2 Tempus putationis aduenit.Esa.16.Vsq; ad iazer peruenerunt.Item significat flagellare seu plagare vel percutere. Geñ.12.flagellauit autem dominus pharaõem plagis magnis.vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum: ac si diceret plagauit plagis magnis.Ios.8.Iosue vero & omnis israel cesserunt loco simulantes metum & fugientes . Pro quo hebrei legunt.Et percussi sunt iosue & omnis israel ante eos & fugerunt . idest ac si essent percussi fugerunt . 2 . Paralipo.27.Eo quod illico sensisset plagam domini.pro quo hebrei legunt.Eo quod plagasset seu percussisset eum dominus.Ps.72.Et cum hominibus non flagellabuntur. Et in eodem . Et fui flagellatus tota die.Esa.53 . Et nos putauimus eum quasi leprosum.pro quo hebrei legunt . Et nos putauimus eum plagatum.idest plagis percussum seu flagellatum.Et inde נֶגַע negaa.idest plaga . seu percussio. Exo.11.Adhuc vna plaga tangam pharaonem . Leuit . 13. Plaga lepre si fuerit in homĩe.p̃s.37.aduersum me appropinquauerunt & steterũt.pro quo hebrei legũt ex aduerso plage mee steterunt.vnde beatus Hiero.in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit quasi contra lepram meã steterunt.Et in plurali נְגָעִים Negaim.Geñ.12 . Flagellauit autem dominus pharaonem plagis maximis.

נָגַף Nagaph.Percutere.ledere.vulnerare.impellere .impĩgere.Exo.12.percutiens egyptios.Et in eodem.Ingredi domos vestras & ledere.idest percutere.Et in eodem.21 Et percusserit quis mulierem pregnantem . Et in eodem. Si bos alienus bouem alterius vulnerauerit.Deut.28 .Tradat te dominus corruentem ante inimicos tuos . pro quo hebrei legunt.Det te dominus percussum ante inimicos tuos.Iudi.20.putauerunt enim solito eos more cedere.i.p̃cutere.pro quo hebrei legunt.Et dixerunt filii Beniamin percussi sunt ante nos.Et in eodem.Filii autem beniamin cum se inferiores esse vidissent.pro quo hebrei legunt. Et viderunt filii beniamin quoniam percussi essent.1. Regũ. 26.Quia nisi dominus percusserit eum.2.Reg.10.Et quoniam corruissent coram israel.idest percusi essent . Et in eodem.12.percussitq; dominus paruulum.3.Reg.8.Si fugerit populus tuus israel inimicos suos.pro quo hebrei legũt Si percussus fuerit populus tuus israel ante inimicos suos. 2.Paralip.13.perterruit dominus hieroboam & omnem israel.pro quo hebrei legunt.Et percussit deus Ieroboam & omnem israel.Et in eodem.17.Exterruitq; dominus ethiopes.idest percussit.Esa.19.Et percutiet dominus egyptũ plaga : & sanabit eam.ponitur etiam pro impingere seu offendere.p̃s.90.ne forte offendas ad lapidem pedem tuum Prouer.3.Et pes tuus non impinget.Hiere.13.Antequam offendant pedes vestri ad montes caliginosos. & inde נֶגֶף negeph.idest percussio seu plaga.Exo.30. Et non erit plaga in eis : cum fuerint recensiti.Nume.16.Et plaga deseuit.Et in eodem.quam iam vastabat incendium .pro quo hebrei legũt. Et ecce incęperat plaga in populo.Scribitur etiam cum mem in principio loco nun & cum he in fine & dicitur מַגֵּפָה magepha.idest plaga seu mortalitas. vt in eodem.Et plaga cessauit.Et in eodem .postquam quieuit interitus.idest postquam quieuit plaga.Et in eodem.25.que percussa est in die plage.Et in eodem.26.postquam noxiorum sanguis effusus est: pro quo hebrei legunt . Et factum est post plagam.Et in plurali מַגֵּפוֹת magephoth . Exo . 9. Mittam omnes plagas meas in cor tuum.

נָגַר nagar.defluere.decurrere.detrahere.2.Reg.14. Quasi aque dilabimur super terram.pro quo hebrei legũt. Et quasi aque que defluunt seu decurrunt super terram.p̃s 74.Et inclinauit ex hoc in hoc.pro quo hebrei legunt. & decurrere seu defluere fecit ex eo.vnde beatus hieronym⁹ in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit.Et propinauit ex eo.Threñ.3.Oculus meus afflictus est.pro quo hebrei legunt.Oculus meus defluxit. idest effudit lachrimas Mich.1.Sicut aque que decurrunt in preceps . significat ẽt detrahere.vel tradere.Iob.20. Detrahentur in die furoris domini.p̃s.62.Tradentur in manus gladii.Prouer.21.Rapina impiorũ detrahet eos.Hiere.18.Et deduc eos in manu gladii.idest trade seu detrahe eos ĩ manu gladii.Ezech. 35.Et concluseris filios israel in manu gladii . Mich. 1. Et detraham in vallem lapides eius.Ponitur etiam pro extendere.p̃s.76.manibus meis nocte contra eum.pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit.manus mea nocte extenditur.

נָגַשׁ nagas.accedere.appropinquare . Geñ.19 . Recede illuc.pro quo hebrei legunt.Accede illuc.Et in eodem 27.Accede huc vt tangam te.Et in eodem . Accessit ille ad patrem.Et in eodem.Accede ad me & da mihi osculum . Et in eodem.33.Donec appropinquaret frater eius. Et in eodem.Et appropinquantes ancille & filii earum incuruati sunt: accessit quoq; lia cum pueris suis.Et in eodem.44 Accedens autem propius iudas.Et in eodem.45. Accedite inquit ad me & cum accessissent.Exo.24.Solusq; moyses accedet ad dominum & illi non appropinquabunt . Et in eodem.34.Timuerunt prope accedere.Et in eodem.venerunt ad eum etiam omnes filii israel.pro quo hebrei legunt. Accesserunt ad eum.Deut.25.Accedet mulier ad eũ. Ruth.2.veni huc & comede panem,id est accede huc.2.Regum.1.Accede irrue in eum.Esa.29.Eo quod appropin

quauit populus iste. Et in eo. 45. Accedite simul qui salua ti estis de gentibus. Et in eo. 49. Fac spaciū mihi vt habitem. Pro quo hebrei legunt. Accede mihi vt habitem. idest accede illuc vt facias mihi spacium. Et in eo. 65. Non appropinques mihi. Amos. 9. Qui dicunt non appropinquabit Et inde verbū tertie coniugationis. idest appropiquare facere. applicare. siue afferre vel offerre. Geñ. 27. Affer mihi inquit cibos. Et in eo. Quos cum oblatos comedisset. Pro quo hebrei legunt. Et obtulit ei & comedit. Exo. 20. Offerat eum dominus diis: & applicabitur ad ostium. 1. Reg. 15 Adducite ad me Agag regem. idest afferte siue applicate ad me. 2. Reg. 3. Et pedes tui non sunt compedibus aggrauati. idest non fuerunt applicati compedibus.

נגש Nagas. cum puncto cebolet in littera sin. exigere. repetere. affligere. angustiare. Deut. 25. Repetere nō poteris quia annus remissionis est. Et in eodem. A peregrino & aduena exiges. 4. Reg. 23. Et vnūquēq; iuxta vires suas exegit tam argentū quam aurū. Esa. 58. Et oēs debitores vrōs repetitis. Ponitur ēt pro affligere. 1. Reg. 13. Afflictus enim erat populus. Item ponitur ꝓ corruere. Esa. 3. Et corruet populus vir ad virum. sed ēt in predicto loco hebrei legunt. Et exiget populus siue angustiabit vel affliget. Ponitur etiam pro offerre. sicut supra נגש Nagas cū puncto sebolet vt. Esa. 53. Oblatus est quia ipse voluit. & inde נוגש gēs. idest exactor. Exo. 5. Precepit ergo in die illa prefectis operum & exactoribus populi. & in eo. Igitur egressi prefecti operū & exactores ad populū dixerūt. Esa. 14. & subiiciet exactores suos. Et in eo. Quomodo cessauit exactor.

נד Ned. aceruus. moles. Exo. 15. Stetit vnda fluens. ꝓ quo hebrei legunt. Steterunt quasi aceruus seu quasi moles fluctꝰ seu fluentes. s. aque. Ios. 3. In vna mole consistent. Et in eo. Et ad instar mōtis intumescētes apparebant. pro quo he. le. Steterunt in aceruo vno siue in vna mole.

נדד Nadad. mouere. cōmouere. ammouere. recedere. fugere. Geñ. 31. Fugiebatq; somnus ab oculis meis. i. amotus est vel recessit. Ester. 6. Noctem illam rex duxit insomnem. ꝓ quo he. le. In nocte illa ammotus est vel recessit somnus regis. Iob. 15. Cum se mouerit ad querendum panem Et in eo. 20. Et transiet sicut visio nocturna. idest mouebitur vel recedet sicut visio nocturna. Et in eo. 18. Et de orbe transferet eū. Pro q̄ he. le. Et de orbe āmouebit eū. Et i eo. 42. Et mouerūt super eū caput. ps. 30. Qui videbant me foras fugerunt a me. ps. 67. Rex virtutum dilecti dilecti. Pro quo he. le. Reges exercituū mouebūtur. Potest etiā deriuari a dictione דוד Dod. que significat dilectū. vnde beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trāstulit. Reges exercituū federabuntur. Esa. 10. & nō fuit qui moueret pēnā. Et i eo. Migrauit madmena. i. mota est vel recessit madmena. Hiere. 50. Recedite de medio babylonis. Osee. 7. ve eis qm̄ recesserunt a mē. Naum. 3. Resiliet a te. Et in eo. Sol ortus est & aduolauerunt. i. recesserunt. Et inde נדוד nedud i. motus seu commotio. ps. 54. Ecce elongaui fugiens. ꝓ quo he. le. Ecce elongabo motum. idest longe mouebor. & in plu. נדודים Nedudim. pro quo beatus hieronymus transtulit dolores. Iob. 7. Et replebor doloribus vsq; ad tenebras. & inde מדת Midath. quasi מנדת Mindath. i. motus seu cōmotio. Iob. 7. Et rursum expectabo vesperam. Pro quo he. le. Et motus seu cōmotio vespere. Vide etiā de hoc infra in dictione נוד Nud. & inde נדה Nida. i. menstruata. seu mēstruū aut immūda. eo quod ꝓpter sui imūdiciā erat āmota vel separata a viro & a templo. Leuit. 12. Iuxta dies separatiōis mēstruate. & in eo. iuxta ritū fluxus menstrui. Et in eo. 15. Et que mēstruis temporibus separatur. Threñ. 1. facta est ierusalem quasi polluta menstruis. Ezech. 18. Ad mulierem menstruatā nō accesserit. Ponitur ēt pro inmunda vel inmūdicia. 2. Paralip. 29. Et auferte omnē inmūdiciā de sanctuario. Esdre. 9. Terra inmūda est iuxta inmūdiciā populorum ceterarū terrarū. Ezech. 7. Et aurum eorū in sterquiliniū erit. i. in immūdiciā erit. Ponitur ēt ꝓ aqua qua immundi aspergebantur. Pro quo beatus hieronymus transtulit aspersionē vel expiationē aut lustrationē. Nu. 19 vt sit multitudini filiorum israel in custodiā & in aquā aspersionis. Et in eo. Qui aqua aspersionis nō est aspersus. Et in eo. Et non est aqua lustrationis aspersus. Et in eo. Omnis qui tetigerit aquas expiationis.

נדב Nadab. voluntarie seu sponte offerre. vltroneū offerre. seu liberalē esse. indulgere. sponte promittere seu polliceri. Exo. 25. Ab omni homine qui offert vltroneus accipietis eas. Et in eo. 35. obtulerūt mēte promptissima atq; deuota. Et in eo. Mente deuota obtulerūt. Iudi. 5. Qui sponte obtulistis de israel animas vestras. 1. Paralip. 29. Et si quis sponte offert. & in eo. Polliciti sunt itaq; principes. Et in eo. & letatus est populus cū vota sponte promitterent Et i eo. In simplicitate cordis mei letus obtuli vniuersa hec .i. sponte obtuli. & inde נדבה Nedaba. i. spōtaneū vel illud quod volūtarie datur vel offertur. Exo. 35. Voluntaria dño dedicauerūt. Et in eo. 36. Mane vota populus offerebat. i. vota voluntaria offerebat. Ezech. 46. Cum aūt fecerit priceps spontaneū. & in plu. נדבות Nedaboth. ps. 67. Pluuiā volūtariā segregabis deus. Quod in hebreo legitur pluraliter. Ps. 109. Tecū pricipiū in die virtutis tue. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trāstulit. Populi tui spontanei in die fortitudinis tue. Potest ēt legi sic. Populi tui principatus siue tecum principatus in die virtutis tue vt infra dicetur. Ps. 118. Volūtaria oris mei beneplacita fac dñe. & inde נדיב Nadib. i. voluntarius. vltroneus. liberalis Exo. 35. Omnis voluntarius & prono animo offerat. Ponitur etiā pro principe vel duce. eo qđ debet esse liberalis & vltroneus. Esa. 32. Non vocabitur vltra is qui insipiens est princeps. Et in eo. Princeps vero ea que digna sunt principi cogitabit. & ipse super duces stabit. vbi pro ducibus pōitur נדיבות Nediboth. i. ea que digna sunt duci vel principi. & i plu. masculino. נדיבים Nedibim. Ps. 46. Principes populorū congregati sunt. ps. 112. vt collocet eum dīs cū pricipibus dīi principibus populi sui. & in ge. fe. נדיבה Nediba. Ps. 50. Et spū principali confirma mē. & in hebreo est ge. fe. quia spūs qui in hebreo dr̄ רוח Ruach aliqñ est gnīs feminini aliqñ masculini. Ponitur ēt נדיבה Nediba pro desiderio. Iob. 30. & abstulit quasi ventus desideriū meū. & dicūt aliqui hebrei q̄ in predicto loco accipitur pro anima que ē pars principalior in homine.

נדה Nada. abiicere. āmouere. separare. Esa. 66. Dixerūt fratres vestri odientes vos & abiicientes. Amos. 6. qui separati estis in die malo. Item נדה Nede. i. merces. meretricis. Ezech. 6. Omnibus meretricibus dātur mercedes. scribitur et cū alio nū in fine & dī נדן neden. De quo vide ifra in suo loco. Item נדה nida. idest menstruata seu immunda. De quo vide supra in dictione נדד nadad.

נדבך nidbach. in lingua chaldaica sīgnat ordinē. Esd. 6. ordies de lapidibꝰ īpolitis tres: & ordo de lignis nouis.

נדח Nadach. aberrare. abiicere. eiicere. repellere. expellere. impellere. Deut. 13. Vt errare te faceret de via. Et in codē. Quia voluit te abstrahere a dño deo tuo. pro quo hebrei legunt. Quia voluit te facere aberrare a domio deo tuo. & in eodem. Et auerterunt habitatores vrbis sue. idest aberrare fecerūt. Et in eodem. 19. Et securis fugerit manū

Pro quo hebrei legunt. Et aberrauerit siue impulsa fuerit manus eius securi. & in eo. 22. Non videbis bouem fratris tui aut ouem errantem. Et in eodem. 30. si ad cardines celi fueris dissipatus. idest fueris expulsus siue eiectus. 2. Reg. 14. Ne penitus pereat qui abiectus est. Et in eo. & nō reuocat eiectum suum. Et in eo. 15. Et impellat super nos ruinā Iob. 6. Necessarii quoq; mei recesserunt a me. pro quo hebrei legunt. Et prudētia seu sapientia recessit a me. De quo vide supra in dictione ישה Iasa. Ps. 147. Dispersiones israel cōgregabit. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Eiectos israel congregabit. Esa. 8. Et caligo persequens. i. implens siue eiiciens. Et in eo. 11. Et congregabit profugos israel. pro quo hebrei legunt. & congregabit eiectos siue expulsos israel. Et in eodem. 13. & erit quasi damula fugiens. i. aberrans siue eiecta Hiere. 27. Vt eiiciam vos & pereatis. Threñ. 2. viderūt aūt tibi assumptiones falsas & eiectiones. vide etiam de hoc supra in dictione דחה Dacha.

נדן Neden. vagina. 1. Paralip. 21. Et conuertit gladiū suum in vaginam. Dañ. 7. Ego daniel territus sum in his. ꝓ quo hebrei legunt. Ego daniel in medio vagine. i. constrictus & afflictus ac si essē in medio vagine. Et aliqui hebrei dicunt q̄ inde deriuatur verbum ידון Iudon. pro quo beatus hieronym: transtulit permanebit. Geñ. 6. Non permanebit spiritus meus in homine. Pro quo ipsi legūt. Non vaginabitur spiritus meus in homine. i. non permanebit sicut gladius in vagina. De quo vide supra in dictiōe דן dun Item נדן Neden. i. donū meretricis. Ezech. 16. Tu autem dedisti mercedes cunctis amatoribus tuis.

נדף Nadaph. impellere. repellere. proiicere. Iob. 13. Cōtra folium quod vento rapitur. i. quod vēto impellitur vel proiicitur. & in eodem. 32. Deus proiecit eum: non homo Ps. 1. Sed tanquā puluis quē proiicit ventus. Ps. 67. Sicut deficit fumus, deficiant. Pro quo hebrei legunt. sicut impellitur fumus impelles. scilicet eos. Esa. 41. sicut stipulam vēto raptam. idest impulsam vel propulsatam.

נדר Nadar. vouere. polliceri. Geñ. 28. Vouit etiā iacob vo tū dicēs. Nu. 30. Si qs virorū votū dño vouerit. Deut. 23. Cū votū voueris dño deo tuo. Et in eo. Si nolueris polliceri absq; peccato eris. 2. Reg. 15. Vouens eni vouit seruus tuus. Ione. 1. & vouerunt vota. & inde נדר Neder. i. votum Et in plu. נדרים Nedarim. i. vota. vt in locis predictis.

נהה Naha. Lamentari. plangere. canere. s. carmē lugubre. languere. Ezech. 32. Cane carmen lugubre super multitudinem egypti. Mich. 2. Et cantabitur canticū cū suauitate dicentiū: depopulatione vastati sumus. pro quo he. le. Et lamentabitur lamentū lamentabile seu lugubre dicenti um: depopulatione vastati sumus. Et est idem sensus cū littera nostra. nam cum dicitur cantabitur canticum intelligitur lugubre: sicut supra Ezech. 32. Significat etiam languere. Dañ. 8. Et ego daniel langui. De quo vide supra in dictione היה Haia. Ponitur etiam pro requiescere. 1. Reg. 7. & requieuit omnis domus israel post dominum. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. Et planxerunt seu ingemuerunt omnis domus israel post dominum. idest cūm plāctu & gemitu dominum quesierunt. Sed si scribatur cum littera cheth que est quasi eiusdem figure sicut he. tunc significat requiescere. sicut est in littera nostra. & inde נהי Nehi. i. lamentum seu lamentatio aut planctus. Hiere. 9. Super montes assumam fletum ac lamentum. Et in eodem. Quia vox lamentationis audita est de sion. Et in eo. Docete filias vestras lamentum. Et in eodem. 30. vox in excelso audita ē lamentationis. Ezech. 27. Et assument super te carmen lugubre & plangent. Amos. 5. Eos qui sciunt plangere. Pro quo hebrei legunt. Eos qui sciunt planctum seu lamentū. Scribitur etiam sine iod & dicitur נהה Noha. Ezech. 7. Et non erit requies in eis. Pro quo hebrei legunt. Et non erit lamentatio in eis. idest nullus remanebit ex eis qui lamentetur alios. q̄ si scribatur cum littera cheth vt dicatur נחה nō ach. tunc significat requiem sicut est in littera nostra.

נהג Nahag. Minare. ducere. adducere. cōsuescere. assuefacere. Geñ. 31. Tulitq; omnem substātiam suam & greges Pro quo hebrei legunt. Et minauit omnem gregem suum & substantiam suam. Et in eodem. 31. Vt clam me abigeres filias meas. Pro quo hebrei legunt. Et furatus est cor meū & minasti seu duxisti filias meas. Exo. 3. Cumq; minasset gregem. Et in eodem. 10. Et dominus induxit ventū vrentem tota die illa. 1. Reg. 30. Tulit vniuersos greges & armēta & minauit āte faciem suam. 2. Reg. 6. Oza autem & Aio minabant plaustrum. 4. Reg. 4. Mina & propera. Et in eo dem. 9. Preceps enim graditur. Pro quo hebrei legūt. stulte enim minat. s. exercitū vel seipsum. Ps. 79. Qui deducis velut ouē Ioseph. Esa. 60. Et reges eorū adducātur. Threñ. 3. Me minauit & adduxit. Naum. 2. Et ancille eius minabātur gementes. significat etiam assuefacere. Eccle. 2. Et animum meum transferre ad sapientiam. pro quo hebrei legunt: Et cor meum assuefacerem in sapientia. & inde מנהג Minhag. i. consuetudo. Pro quo beatus hieronymus transtulit incessum. 4. Reg. 9. Est autem incessus quasi icessus Ie hu filii Namsi.

נהל Nahal. minare. ducere. portare. sustētare. Geñ. 33. Et ego sequar paulatim vestigia eiꝰ. Pro quo hebrei legūt. Et ego minabo paulatim vestigia operis. idest vestigia pecoris & paruulorum. Exo. 15. Portasti eum in fortitudine tua. Esa. 49. & ad fontes aquarum potabit eos. debet legi portabit. significat etiam sustentare. Geñ. 47. Sustētauitq; eos illo anno. Esaie. 51. Non est qui sustentet eam. & inde נהללים Nahalolim. Pro quo beatus hieronymus transtulit foramina. Esa. 7. Et in omnibus fructetis & in vniuersis foraminibus. Hebrei vero dicūt q̄ significat quoddam genus arboris humilis.

נהם Naham. fremere. frendere. gemere. rugire. Prouer. 5. Et gemas in nouissimis tuis. Et in eodem. 19. Sicut fremitus leonis ira regis. idest fremit sicut leo. Esa. 5. & fremet & tenebit predam. Et in eodem. Et sonabit super eum in die illa sicut sonitus maris. Pro quo hebrei legunt. & fremet super eum in die illa sicut fremitus maris. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. s. נהמה Nahama. idest fremitus siue gemitus. ps. 35. rugiebā a gemitu cordis mei.

נהק Nahac. rugire. clamare. vociferari. Iob. 6. Nūquid rugiet onager cum habuerit herbam. Et in eo. 30. Qui inter huiuscemodi letabantur. pro quo hebrei legunt. Inter arbusta clamabant seu rugiebant.

נהר Nahar. fluere. confluere. affluere. illuminare. illustrare Esa. 1. & fluent ad eum omnes gentes. Et in eodē. 60. Tunc videbis & afflues. Hebrei tamen in predicto loco legunt. Et illuminaberis. Hiere. 31. Et confluent ad bona domini. Et in eodem. 51. Et non confluent ad eum vltra gentes. & inde נהר nahar. idest fluuius seu flumen. Geñ. 2. Et fluuius egrediebatur de loco voluptatis. Iob. 22. Fluuius subuertit fundamentum eorum. ps. 45. Fluminis impetꝰ letificat ciuitatem dei. Ps. 79. Et vsq; ad flumen propagines eius. & in plurali. נהרים neharim secūdum terminationem masculinorum. Iob. 20. non videat riuulos fluminis torrentis melis & butyri. pro quo hebrei legunt. non videat riuulos fluuios torrentes. Esa. 33. Locus fluuiorum ri

ui latissimi. Abach. 3. Nunquid in fluminibus iratus es domine. reperitur etiam נהרות Neharoth .secūdū terminationem femininorum. ps. 23. Et super flumina preparauit eā. Ps. 88. Et in fluminibus dextera eius. Ps. 136. Super flumina babylonis. Esa. 19. Et deficient flumina. Item נהר nahar idest illuminare. ps. 33. Respicite ad eum & illuminamini. Sed beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem primam significationem sequens transtulit: Respicite ad eum & confluite. & inde נהרה Nehara. idest lumē. Iob 3. Nec illustretur lumine. Daū. 2. & lux cum eo habitat. Et inde נהרו Nehiru. idest scientia. Eo q̄ est lumen intellectus: vt in eodem. 5. Scientia & sapientia inuente sunt in eo. Et inde מנהרות minharoth . idest subterranee spelunce vel antra. vbi sunt fenestre & fissure per quas lumen ingreditur. Iudi. 6. fecerūtq̄ sibi antra & speluncas in montibus.

נוא No. irritum facere. subuertere. infringere . seu contradicere verbis alicuius. prohibere. & scribitur cum iod in medio: loco vau. Eo quod est verbum tertie coniugationis. Nu. 30. Si autem statim vt audierit contradixerit pater Et in eodem. Eo quod contradixerit pater. Et in eo. 32. cur subuertitis mentes filiorum israel. Et aliqñ scribitur sine aleph. vt ps. 140. Oleum autem peccatoris nō impinguet caput meum. pro quo hebrei legunt. Oleum autem primū seu principale non prohibebit vel non deferet caput meū. & inde תנואה Thenua. idest querela seu querimonia. Pro quo beatus hieronymus transtulit vltionem. Nu. 14. & scietis vltionem meam. & in plurali תנואות Thenuoth. Iob. 33 Quia querelas in me repetit. & aliqui hebrei dicunt q̄ significat occasiones. Alii vero dicunt q̄ significat desertiones seu discessiones.

נוב Nub. germinare. fructificare. crescere. ps. 61. Diuitie si affluant. idest si creuerint vel germinauerint. ps. 91. adhuc multiplicabuntur in senecta vberi. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Adhuc fructificabunt in senectute. Prouer. 10. Os iusti parturit sapientiam. pro quo hebrei legunt. Os iusti fructificat seu germinat sapientiam. s. ad modum arboris que germinat fructus suos. Zach. 9. Et vinum germinans virgines. & inde ניב nib idest fructus. Esa. 57. Creans fructum labiorum. Malach. 1 Et quod supponitur contemptibile est. pro quo hebrei legunt. Et fructus eius contemptibilis est. Vnde beatus hieronymus in explanationibus super hoc loco sic ait. fruct9 autem altaris ignis est: cibusq̄ ignis hostie vel holocausta. Et inde תנובה Thenuba. idest fructus. & reperitur tantū in numero plurali. Threū. 4. Quoniam isti extabuerunt cōsumpti a sterilitate terre. pro quo he. le. A fructibus terre. i. p̄ defectū fructuū terre. & est idē sensus cum littera nostra.

נוד Nud. mouere. commouere. mobile seu vagū eē . auferre. consolari. Geñ. 4. Habitauit profugus in terra . idest habitauit mobilis seu instabilis in terra. 2. Reg. 23. Preuaricatores autem quasi spine euellentur vniuersi. idest mouebuntur siue auferentur. pro quo hebrei legunt. Quasi spina mota vel commota. Esa. 24. & auferetur quasi tabernaculum vnius noctis. Hiere. 18. Et mouebit caput suū. Et in eo. 50. Et moti sunt & abierunt. Et in eodem. Recedite de medio babylonis. Pro quo hebrei legunt. Mouemini de medio babylonis. Osee. 7. Ephraim in populis ipse commiscebatur. pro quo hebrei legunt. mouebatur siue commouebatur. Naum. 3. Quis commouebit super te caput. Super hoc loco beatus hieronymus in explanationibus sic ait. In hebreo non habetur caput. Sed nos apposuimus vt sensus manifestior fieret. Ponitur etiam pro transmigrare vel transuolare. Ps. 10. Transmigra in montē sicut passer. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Transuola in montem vt auis. Prouer. 26. Sicut auis ad alta transuolans. pro quo hebrei legunt. sicut auis ad mouendum. vide etiam de hoc supra in dictione נדד Nadad. significat etiam consolari. eo quod ille qui consolabatur alium mouebat caput suum significās compassionem. Iob. 2. Vt pariter venientes visitarent eū & consolarentur. Et in eodem. 43. Et mouerunt super eū caput. & in hebreo non habetur caput: sed sic: et mouerunt super eum. idest consolati sunt eum. Hiere. 16. Nec consoleris eos. Et in eodem. 2. Nec lugeatis super eum fletu. pro quo hebrei legunt. Nec consolemini super eum . Et in eodem. 48. Consolamini eum omnes qui estis in circuitu ei9 & inde נוד Nud. idest motus seu commotio. ps. 55. Vitam meam annunciaui tibi. pro quo hebrei legunt. Motum meum numerasti. Et beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Secretiora mea numerasti. & additur ei littera mem in principio & dicitur מנוד Menod. Ps. 43. Commotionem capitis in populis. Scribitur etiam sine vau in medio. & dicitur נד Nad siue נד Ned. pro quo beatus hieronymus transtulit profugum. idest instabilem. Geñ. 4. Vagus & profugus eris in terra. Esa. 17. Ablata est messis in die hereditatis. Et aliqui hebrei in predicto loco legunt. Aceruus seu cumulus messis in die infirmitatis. Quod etiam potest legi secundum litteram hebraicam. de quo vide supra in dictione נד Ned. scribitur etiam cum iod in medio loco vau. Iob. 16. Et mouerē labia mea quasi parcens vobis. Pro quo hebrei legunt. Et motum labiorum meorum non prohiberem . Ps. 35. Et manus peccatorum non moueat me. & inde נידה Nida. idest mota seu instabilis. vt Threū. 1. Propterea instabilis facta est. Item נאד Nod cum aleph in medio loco vau. idest vter siue lagena. de quo vide supra in suo loco.

נוה Naua. Glorificare . decorare . siue decorum vel pulchrum esse. Exo. 15. Ipse est deus meus & glorificabo eum. Canti. 1. Pulchre sunt gene tue sicut turtures. Et in eodem. 4. Quam pulchre sunt māme tue. Abach . 2. Sic erit vir superbus & non decorabitur. & inde נוה Naua. idest decora siue speciosa. vt Hiere. 6. Speciose & delicate assimilaui filiam sion. & inde נוה Naue. idest habitaculum seu tabernaculum. pulchritudo. decus. species. Exo. 15. Ad habitaculum sanctum tuum. Iob. 8. Et pacatum reddet habitaculū iustitie tue. Et in eodem. 18. Aspergatur in tabernaculo ei9 sulphur. Esa. 33. Oculi tui videbunt ierusalem habitationē opulentam. Hiere. 23. Et conuertam eos ad rura sua . idest ad habitacula sua. Ponitur etiam pro pulchritudine vel decore. Iob. 5. Et maledixi pulchritudini eius statim. ps. 67. Et speciei domus diuidere spolia. Esa. 27. Et speciosa relinquetur & dimittetur quasi desertum. Et in codem. 32. & sedebit populus meus in pulchritudine pacis . Hiere. 31. Pulchritudo iustitie mons sanctus. Et in eodem . 49 . Quasi leo ascendet de superbia iordanis ad pulchritudinem robustam. Significat etiam caulam pastorum . Pro quo beatus hieronymus transtulit pascua. 2. Reg. 7. Ego tuli te de pascuis. Soph. 2. Et erit funiculus maris requies pastorū . idest caula seu pascua pastorum. Et in plurali quandoq̄ scribitur cum aleph & vau & dicitur נאות Neoth. Ps. 22. In loco pascue ibi me collocauit. p̄ q̄ he. le. in habitaculis siue in pascuis herbe. aut in caulis herbe me collocabit. Hiere. 9. Et sup speciosa deserti plāctū. & in eo. 25. Et cōticuerunt arua pacis. vbi pōitur p̄ aruis. Iohel. 1. Quia ignis comedit speciosa deserti. Et in eo. 2. Quia germinauerunt speciosa deserti.

נוח Noach. quiescere. requiescere. Geñ. 8. Requieuitq̄ arca mense septimo. Exo. 20. Et requieuit die septio. Deut. 5. Vt requiescat seruus & ancilla tua. 1. Reg. 25. Locuti sunt nabal omnia verba hec ex nomine dauid & siluerunt . i. quieuerunt vel cessauerunt. s. loqui. 2. Reg. 7. Et opperiemus eum. Pro quo hebrei legūt. Et requiescemus super eū . i. castrametabimur super eum. Et in eo. 21. Et nō dimisit aues lacerare eos per diem. Pro quo hebrei legunt. & non dimisit aues requiescere super eos per diem. s. ne eos lacerarent. Iob. 3. nonne silui: nonne quieui. Esa. 10. Requieuit syria super ephraim. Et in eo. 11. Et requiescet super eū spiritus domini. Et in eo. 57. Requiescēt in cubili suo. Abach. 3. Et requiescam in die tribulationis . Et inde verbum tertie coniugationis. idest requiescere facere siue requiem dare aut refrigerare. seu reponere. Exo. 30. Et requiē dabo tibi. Et in eodem. & requiescere faciam te. Deut. 25. Cū ergo dñs deus tuus dederit tibi requiem. 2. Reg. 7. Et dñs dedisset ei requiē vndiq̄ . Iof. 21. Dataq̄ est ab eo pax in omnes per circuitum nationes. Pro quo hebrei legunt. Requiescere fecit eos dñs per circuitum. Prouer. 29 . Erudi filium tuum & refrigerabit te. Ezech. 5. Et requiescere faciam indignationem meam in eis. Et i eo. 16. Et requiescet indignatio mea in te. Pro quo hebrei legunt. Et requiescere faciam indignationem meā in te. signat etiam reponere. Exo. 16. Quidquid reliquū fuerit reponite vsq̄ mane. Et in eo. 17 Sin autem paululum remisisset superabat amalech. p̄ quo hebrei legunt. & qñ reponebat manus suas supabat Amalech. Ezech. 37. Et dimisit me in medio campi. i. reposuit me. & in eo. 44. Et reponā benedictionem domui tue. Et inde נחת Nachath. i. requies. Eccl. 4. Melior est pugillus cum requie. Et in eo. 9. Verba sapientum audiuntur in silentio. i. in requie vel in tranquillitate. & inde מנוח manoach. i. requies. Ruth. 3. Querā tibi requiem. ps. 114. Cōuertere anima mea in requiē tuā. scribitur etiam cū he in fine & dicitur מנוחה Menucha. Geñ. 49. Vidit requiem q̄ esset bona. Iudi. 21. Nec erat vlla requies morientiū. Ps. 131. hec requies mea in seculum seculi. Pōitur etiam pro sepulchro qd est locus requietiōis . Esa. 11. Et erit sepulchrū eius gloriosum. Itē ponitur p̄ prophetia. Hiere. 51. saraias aūt erat princeps p̄phetie. & in plu. מנוחות Menuchoth. i. requietiones. Esa. 32. Et in requie opulenta. Quod in hebreo legitur pluraliter. s. in requietionibus opulentis. & inde הנחה Hanacha. i. requies. Ester. 2. Et dedit requiem vniuersis p̄uinciis. & inde ניחח Nichoach. i. suaue vel placens. Geñ. 8. Odoratusq̄ est dñs odorem suauitatis. Leuit. 3. In oblationem suauissimi odoris domini. & in eo. 26 . Nec recipiam vltra odorem suauissimū. Nu. 28. Holocaustum suauissimi odoris atq̄ incensi est dñi. & in plurali. ניחוחין Nichochin. Dañ. 2. Et hostias & incensum precepit vt sacrificarent ei. Quod in hebreo legitur in plu. s. incensa.

נוט Nud. mouere. concutere. ps. 98. moueatur terra. & beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatē transtulit. Concutiatur terra. Vide etiam de hoc supra in dictione מוט Mot.

נולי Neuali. In lingua chaldaica significat sterquilinium: secundum hebreos. Dañ. 2. Et domus vestre publicabuntur. Pro quo hebrei legunt. Et domus vestre in sterquilinium ponentur. Et in eo. 3. Et domus eius vastetur.

נום Num. dormire. dormitare. Ps. 75. Dormierunt somnum suum. Ps. 120. Neq̄ dormiet qui custodit te. Et in eodem. Ecce non dormitabit. Naum. 3. Dormitauerūt pastores tui. & inde נומה Numa. idest dormitio. seu dormitatio. Prouer. 23. Et vestietur pannis dormitatio. Scribitur ēt cum thau in principio & dicitur תנומה Thenuma. ps. 131. Et palpebris meis dormitationem. & in plurali תנומות thenumoth. Iob. 33. Et dormient in lectulo. pro quo hebrei legunt. In dormitationibus in lectulo. Prouer. 24. Paululū dormitabis. Pro quo hebrei legunt. Paululū dormitatiōnū

נוס Nus. fugere . cōfugere. Geñ. 14. Et qui remanserant fugerunt ad montem. Et in eodem. 39. Qui relicto in manu eius pallio fugit. Exo. 4. Ita vt fugeret moyses. Nu. 25. Exules & profugi ante mortem pontificis nullo modo in vrbes suas reuerti poterunt. pro quo hebrei legunt. Et non accipietis precium ad fugiendum ad ciuitatem refugii sui vsq̄ ad mortē pontificis. & beatus hieronymus trāstulit sensum. Deut. 34. Nec dentes illius moti sunt . Pro quo hebrei legunt. Et non fugerat humiditas illius. idest humidum radicale non recesserat: siue speciositas eius non mutabatur propter senectutem. Potest etiam legi sic. Nec efugerat. idest nec mota fuit maxilla seu mandibula illius . Et ponitur ibi maxilla pro dentibus : sicut est in littera nostra vt dictum est supra in dictione לחה Lecha. Iof. 8. Fugiem9 & terga vertemus. Pro quo hebrei legunt. Et fugiemus ante eos. Et in eodem. 10. Cumq̄ fugerēt filios israel. 2. Reg. 18. Siue enim fugerimus non magno opere de nobis ad eos pertinebit. Esa. 30. Sed super equos fugiemus ideo fugietis. Zach. 11. Et fugietis ad vallem montium. Et in eo. sicut fugistis a facie terremotus. Vide etiam de hoc in dictione נסס Nasas. & inde verbū tertie coniugationis . idest cōfugere facere siue fugare. Exo. 9. fecit confugere seruos suos & iumenta in domos . Iudi. 6 . Vt fugeret madian. Pro quo hebrei legunt. Vt fugaret a facie Madian. & inde מנוס Manos. idest fuga. effugium. siue refugium. Iob. 10. Et effugium peribit ab eis. Ps. 141. Periit fuga a me . Hiere. 16. Et refugium meum in die tribulationis. Hiere. 46. Fugerunt conciti. Pro quo hebrei legunt. fugam fugerūt. Scribitur etiam cum he vel thau in fine. Leuit. 26. Et ita fugiet quasi gladiū. Pro quo he. le. Et fugient fugam gladii.

נוע Noaa. Mouere. commouere. concutere. Nu. 32. Et circūduxit eum per desertum quadragintaannis. Pro quo hebrei legunt. Et moueri vel commoueri fecit eos per desertum quadraginta annis. Iob. 16. Mouerem & ego caput meum. Ps. 21. Locuti sunt labiis & mouerunt caput. ps. 58 Ipsi dispergentur ad manducandum . Pro quo hebrei legunt. Ipsi mouebuntur ad manducandum. Et beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Ipsi vagabuntur ad manducandum. Esa. 7. Et commotum est cor eius & cor populi eius sicut mouentur ligna siluarum. Et in codem. 19. Et mouebūtur simulachra egypti a facie eius. Et in eodem. 24. Agitatione agitabitur terra sicut ebrius. idest commotione commouebitur terra. Dañ. 10. Et erexit me super genua mea. Pro quo hebrei legunt. Et commouit me super genua mea. idest commouendo sic agitando erexit. Amos. 4. Et venerunt due & tres ciuitates ad vnam. Pro quo hebrei legunt. Et mouebunt due tres ciuitates ad vnam. Et in eodem. 9 . Et concutiam in oībus gentibus domum israel: sicut concutitur triticum. Naum. 3. Si concusse fuerint cadent in os comedentis. Et inde נע Naa. idest mobilis. Pro quo beatus hieronymus transtulit vagus. Geñ. 4 . Vagus & profugus eris in terra . Et in eodem . Et ero vagus & profugus in terra . Et inde מנענעים Menaaneim . idest instrumenta musica circa a concutiendo vel mouendo dicta . Pro quo beatus hieronymus transtulit sistra. 2. Regum. 6. Et in sistris & cymbalis. Et inde הנע Henaa . Nomen proprium loci secundum translationem nostram . 4 . Regum . 18 . Vbi est deus

sepharuaim Ana & Aua. Hebrei tamen in predicto loco legunt sic. vbi est deus sepharuaim: mouit & dispexdidit. scilicet rex assyriorum omnes supradictos.

נוף Nuph. leuare. eleuare. mouere. hinc inde agitare. aspergere. Exo. 29. Et sanctificabis eos eleuans coram domino. Et in eodem. Sanctificabisq; illud eleuans coram domino. Et in eodem. Et armum quem de ariete separasti. pro quo hebrei legunt. Et armum qui eleuatus est & separatus de ariete. Leuit. 8. Qui postquam leuauerunt ea corã domino. Et in eodem. Tulit ergo pectusculũ eleuans illud coram domino. Nu. 6. Susceptaq; rursum ab eo eleuauit in conspectu domini. Et in eodem. 8. Cumq; leuati fuerint coram domino. Et in eodem. Et offeret Aaron leuitas munus in conspectu domini. pro quo hebrei legũt. Et leuabit Aaron leuitas eleuatione in conspectu domini. Et in eodem. Eleuabitq; eos Aaron in conspectu domini. 4. Reg. 5. Et tangeret manu sua locum lepre. pro quo hebrei legunt. Et eleuaret manum suam ad locum. scilicet lepre. Ps. 61. Pluuiam voluntariam segregabis deus. Pro quo Beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Pluuiam voluntariam eleuasti deus. Hebrei tamen legunt. aspersisti deus. significat etiam aspergere. prouer. 7. Aspersi cubile meum myrrha & Aloe. põitur etiam pro trahere. Quod est hinc & ide mouere. vel eleuare. Esa. 10. Aut exaltabitur serra contra eum a quo trahitur. Et in eodem. Quomodo si eleuetur virga. Et in eodem. 13. Leuate manum. Ponitur etiã pro agitare vel cribrare. Esa. 10. Agitabit manum suam super montem filie sion. Et in eodem. 30. Ad perdendas gentes in nihilum. Pro quo hebrei legunt. Ad cribrandas gentes in cribro vanitatis. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. Potest etiam legi sic. Ad agitandas gentes agitatione vanitatis. Et inde תְּנוּפָה Thenupha. idest eleuatio siue agitatio. Exo. 29. Sanctificabisq; pectusculum consecratum. pro quo hebrei legunt. Sanctificabisq; pectusculum eleuationis. Leuit. 7. Pectusculum eleuationis & armum separationis. Et in eodem. 10. Pectusculum quoq; quod oblatum est. Pro quo hebrei legunt. Pectusculum quoq; eleuationis seu agitationis. Esa. 19. A facie commotionis manus domini exercituum. Et in eodem. 30. Et in bellis precipuis expugnabit eos. pro quo hebrei legunt Et in bellis eleuationis seu agitationis vel commotionis expugnabit eos. Item נֹפֶת Nópheth. idest fauus. p̃s. 18. Et dulciora super mel & fauum. Prouer. 24. Et fauum dulcissimum gutturi meo. Canti. 4. Fauus distillans labia tua. Itẽ נָפֶת Naphath. prouincia. regio. sed translatio nostra posuit pro nomie proprio. Ios. 17. Tertia ps vrbis nopheth. 3. Reg. 4. benadab cuius omnis nephador.

נוץ Nus. florere. Canti. 7. Floruerunt mala punica. Et aliquando scribitur cum iod in medio loco vau. Ps. 131. super ipsum autem efflorebit sanctificatio eius. Scribitur etiã cum aleph ĩ medio loco vau. Eccs. 12. Et florebit amygdalus. Et inde נִצָּה Nisa. idest flos. Geñ. 40. & post flores vuas maturescere. Iob. 15. Et quasi oliua proiiciens florem suũ. Ponitur etiam pro germinatione. Esa. 18. Et immatura perfectio germinabit. Scribitur etiam cum nun in fine & dicitur נִצָּן Nisan. Canti. 2. Flores apparuerunt in terra. vbi ponitur נִצָּנִים Nisanim. Et inde נִצֹּץ Noses cum duplici sade. idest scintilla. Ezech. 1. Et scintille quasi aspectus eris. & aliquando scribitur cum iod in prima syllaba. vt Esa. 1. Et opus eius quasi scintilla.

נור Nur. lucerna. Et communiter scribitur sine vau & dicitur נֵר Ner. Exo. 27. Vt ardeat lucerna semper. 1. Reg. 3. Et non poterat videre lucernam dei. Iob. 21. Quotiens lucerna impiorum extinguetur. Ps. 17. Quia tu illuminas lucernam meam. p̃s. 118. Lucerna pedibus meis verbũ tuũ p̃s. 131. Paraui lucernam christo meo. Scribitur etiam cum iod in medio & dicitur נִיר Nir. vt. 3. Reg. 11. Vt remaneat lucerna dauid seruo meo. Et ĩ plu. נֵרוֹת Neroth. Exo. 25. facies & lucernas septem. Nu. 8. Cum posueris septem lucernas. Et inde מְנוֹרָה Menora idest candelabrum. Exo. 25. facies & candelabrum ductile de auro purissimo. Et in eodẽ. 40. Candelabrum stabit cum lucernis suis. Item נִיר Nir. idest nouale. Prouer. 13. Multi cibi ĩ noualibus patrũ. Osee. 10. Innouate vobis nouale. Vbi ponitur nomen & verbum ab eo deriuatum. ac si diceret. Nouiter arate vobis nouale. Item נִיר Nir. in lingua chaldaica significat iugũ. & sic transtulit beatus hieronymus. Nu. 21. Vbi dicitur iugum ipsorum disperiit. De quo vide supra in dictione יָרָה Iara. Itẽ נוּר Nur siue נוּרָא Nura. in lingua chaldaica significat ignẽ Dañ. 3. Mittetur in fornacem ignis. Et in eodem. 7. Fluuius igneus rapidus egrediebatur a facie eius.

נוש Nus. desperare. infirmari. p̃s. 68. Improperium expectauit cor meum & miseriam. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. opprobrio cõtritum est cor meum & desperatus sum. Hebrei tamen legunt. Et infirmatus sum. De quo vide supra in dictione אֱנַשׁ Anas.

נזד Nazad. coquere. scilicet pulmentum. vt Geñ. 25. Coxit autem iacob pulmentum. & inde נָזִיד Nazid. idest pulmentũ seu coctio. vt in loco predicto &. 4. Regũ. 4. Et concidit in ollam pulmẽti. Et in eodem. Cum gustasset de coctione. Aggei. 2. Panem aut pulmentum.

נזה Naza. aspergere. & scribitur sine nun. Leuit. 4. Tincto digito asperget septies contra velum. Leuit. 6. Si de sanguine illius vestis fuerit aspersa. Et in eo. 8. Cumq; sanctificans aspersisset altare septem vicibus. Nu. 8. Aspergantur aqua lustrationis. Et in eodem. 19. Ipse quoq; qui aspergit aquas lauabit vestimenta sua. Esa. 53. Iste aspget gentes multas.

נזל Nazal. fluere defluere. erumpere: pluere vel stillare. Nu. 24. Fluent aque de situla eius. Deut. 32. fluat vt ros eloquium meum. Iob. 36. Que de nubibus fluunt. p̃s. 147 flauit spiritus eius & fluẽt aque. Canti. 4. que fluunt impetu de libano. Et in eodem. Et fluent aromata illius. Esa. 64 A facie tua montes defluerẽt. Hiere. 9. Et palpebre nostre defluant aquis. Et in eodem. 18. Erumpentes aque frigide. idest defluentes. Ponitur etiam pro pluere. Esa. 45. Et nubes pluant iustum. Et in eodem. 46. Aquam de petra produxit eis. Pro quo hebrei legunt. Aquam de petra stillare fecit vel fluere fecit eis. & ide נוֹזְלִים Nozlim. idest riui seu fluenta. Ps. 77. Et eduxit aquam de petra. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Et eduxit riuos de petra. Et in eodem. Et imbres eorum ne biberent. idest fluenta. Prouer. 5. Et fluenta putei tui. Esa. 44. Et fluenta super aridam. Et ide מַזָּל Mazal. i. Sydus seu signum celeste. Et solum inuenitur in numero plurali. scilicet מַזָּלוֹת Mazaloth. 4. Regũ. 23. soli & lune & duodecim signis. & secundum hebreos propter sui influẽtiam circa terrena appellantur hoc nomine.

נזם Nézem. Inauris ornamentum auris vel naris. Geñ. 24. Protulit vir inaures aureas. Quod in hebreo legitur singulariter. scilicet inaurem auream. Prouer. 11. Circulus aureus in naribus suis. idest in naribus porci. & in plurali נְזָמִים Nezamim. Geñ. 35. & inaures que erant in auribus eorum. Exo. 32. Tollite inaures aureas de vxorum filiorumq; & filiarum vestrarum auribus. Esa. 3. & gẽmas ĩ frõte pendentes. Pro quo hebrei legunt. Et inaures naris.

נזק Nazac. in lingua chaldaica significat nocere seu damnare: aut damnum inferre. Esdre. 4. Et vsq; ad hec noxia perueniet. & in eodem. Et nocens regibus & puincijs. Dañ. 6. Et rex non sustinebit molestiam. i. nocumẽtũ. & inde נֶזֶק Nézec. i. Damnũ. nocumentũ. Ester. 7. Nũc aũt hostis noster est cuius crudelitas redundat in regem. Pro q̃ hebrei legunt. Quia nihil hostis prodest in damno vel cũ damno regis.

נזר Nazar. separare. abstinere. consecrare. sanctificare. Leuit. 22. Vt caueant ab his que consecrata sunt. Pro quo hebrei legunt. Et separentur vel abstineant ab his que consecrata sunt. Nu. 6. Et se voluerint domino consecrare. & in eodem. A vino & omni quod inebriare potest abstinebunt & in eodem. Cunctis diebus quibus ex voto domino consecrantur. & in eodem. Omni tempore consecrationis sue. Pro quo hebrei legunt. Cunctis diebus quibus consecratur vel separatur domino. & in eodem. Vsq; ad completum diẽ quo domino consecratur. & in eodem. Et consecrabit domino diem separationis illius. Zach. 6. Vel sanctificare me debeo. Pro quo hebrei legũt. vel abstinere aut separare me debeo. s. a cibo & potu. Potest etiam legi sicut est in littera nostra. Ponitur etiam pro abalienare. Esa. 1. Abalienati sũt retrorsum. Osee. 9. Et abalienati sunt in confusione. i. separati sunt. Et de hoc vide supra in dictione זוּר Zur. & inde נָזִיר Nazir. idest nazareus. consecratus: vel sanctificat9: aut separatus. s. a vino & omni quod inebriare potest. Geñ. 49 Et in verticẽ nazarei inter fratres suos. Nu. 6. Vir siue mulier cũ fecerint votũ vt sanctificentur. Pro q̃ he. le. Cũ fecerit votũ nazarei. & ĩ eo. Ista est lex cõsecratiõis. p q̃ he. le. Ista est lex nazarei. i. consecrati vel sepati. & in eo. Tunc radetur nazareus ad ostium tabernaculi. & in codẽ. Et tradet in manus nazarei. Iudi. 13. Erit enim nazareus dei ab infantia sua & inde נֵזֶר Nézer. i. separatio: vel sanctificatio: aut corona seu diadema. Nu. 6. Omni tempore separationis sue nouacula non ascendet super caput eius. & in eodem. Quia consecratio dei super caput eius. & in eodem. Omnibus dieb9 separationis sue sanctus erit domino. & in codẽ. Quoniam polluta est sanctificatio eius. Ps. 31. Super ipum autem efflorebit sanctificatio eius. Ponitur etiam pro coma vel capillis eo quod nazareus nutriebat comã. vt Hiere. 7. Tonde capillum tuum & proiice. Ponitur etiam pro eo quod separatur a cõmuni vsu. Leuit. 25. Et vuas primitiarum tuarum non colliges. Pro quo hebrei legunt. Et vuas separationis tue. i. quas tibi vt proprias separaueras non vindemiabis: quia debebant esse omnibus cõmunes. Item נֵזֶר Nézer. i. corona seu diadema. Exo. 39. Fecerunt & laminam sancte venerationis. Pro quo hebrei legunt. Et fecerunt laminam coronam sanctitatis. Erat enĩ hec lamina circundata fronti pontificis in modum corone. 2. Reg. 1. Et tuli diadema qđ erat in capite eius. 4. Reg. 11. Et posui super eũ diadema. & inde מִנְּזִיר Minezir. i. coronatus seu princeps. Pro quo btũs Hieronymus transtulit custodem. Naũ. 3. Custodes tui quasi locuste.

נחה Nacha. minare. ducere. deducere. dirigere. reponere. collocare. Exo. 13. Non eos duxit domin9 per viã terre philistiim. & in eodem. Vt dux esset itineris. & in codẽ. 32. Vade & duc populum quo locutus sum tibi. Iob. 12. Et subuersas in integrum restituet. Pro quo hebrei legunt. Expãdens vel dispergens gentes & deducit eas. Sed beatus Hieronymus transtulit sensum. 1. Reg. 22. Et reliquit eos ante faciem regis moab. Pro quo hebrei legũt. Et deduxit eos ante faciem regis moab. Iob. 38. Et vesperum super filios terre consurgere facis. Pro quo hebrei legunt. Et sydus seu vesperum super filios suos deduces: Ps. 22. Deduxit me super semitas iustitie. Ps. 26. Et dirige me in semitam rectam Ps. 76. Deduxisti sicut oues populum tuum. Ps. 77. Et in intellectibus manuum suarum deduxit eos. Ps. 107. Quis deducet me vsq; in idumeam. Prouer. 6. Cum ambulaueris gradiatur tecum. Pro quo hebrei legunt. Cum ambulaueris minabit te: Prouer. 18. Et ante principes spacium ei faciet. Pro quo hebrei legunt. Et ante principes deducet eũ. Esa. 58. Et requiem tibi dabit dominus semper. Pro quo hebrei legũt. Et deducet seu minabit te dominus semp. Potest etiam legi sicut est in littera nostra. De quo vide supra in dictione נוּחַ Noach. Significat etiam reponere seu collocare. 4. Reg. 18. Et collocauit eos in Aila & in Aber. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. Et duxit seu deduxit eos. & secundum hebreos inde deriuatur מִנְחָה Mincha. i. mun9. vel donũ. De quo vide supra in dictiõe מְנָה Menach.

נחל Nachal. hereditare. possidere. Exo. 32. Et possidebitis eam semper. & in eodem. 34. Nosq; possideas. Leuit. 25. Et hereditario iure transmittetis ad posteros. Pro quo hebrei legũt. Et hereditabitis eos filiis vestris post vos. Nu. 32. Vsq; dum possideant filii israel hereditatem suam. & in eodem. Nec quicq̃ queremus trans iordanem. Pro quo hebrei legunt. Quoniam non hereditabimus cũ eis trãs iordanẽ. Nu. 23. Quã diuidetis vobis sorte. Pro quo hebrei legunt. Et possidebitis terram sorte: & in eodem. Per trib9 & familias possessio diuidetur. i. possidebitis. & in codẽ. Hec sunt nomina virorum qui cum Iosue terram vobis diuidẽt Pro quo hebrei legunt. Hec sunt noĩa virorum qui hereditare facient vos terram. i. diuidendo vnicuiq; hereditatem suam. & in eodem. Vt diuiderent filiis israel terram chanaã Deut. 21. Volueritq; substãtiam inter filios suos diuidere. Pro quo hebrei legunt. Et erit in die qua hereditare faciet filios suos. s. diuidendo eis hereditatem. & in codẽ. 32. Qñ diuidebat altissimus gentes. Pro quo he. le. Qñ hereditare siue possidere faciebat altissim9 gẽtes. i. qñ diuidebat gẽtes p terras vt vnaqueq; gens possideret terram ei cõcessam a deo. Ios. 1. Tu enim sorte diuides populo huic terram. i. hereditare facies. & in codẽ. 13. Hanc possessionẽ diuisit moyses in campestribus moab. & in eodẽ. 14. Hoc est qđ possederunt filii israel in terra chanaã quam dederunt eis. idest possidere fecerunt eleazar sacerdos & iosue filius nun. Iob. 7. Sic & ego habui menses vacuos. Pro quo hebrei legunt. Sic possedi mihi menses vanitatis. i. vanos & vacuos. Ps. 81 Quoniam tu hereditabis in omnibus gentibus. Ezech. 22 Et possidebo te in conspectu gentium. Zach. 2. Et possidebit dominus iudam partem suam. & inde נַחֲלָה Nachala. i. hereditas. possessio. Leuit. 25. Reuertetur hoĩo ad possessionem suam. Nu. 18. Ego pars & hereditas tua. Deut. 18. Dominus enim ipse est hereditas eorum. & in eodem. 32. Iacob funiculus hereditatis eius. Ps. 93. Hereditatem tuam vexauerunt. Ps. 134. In possessionem sibi. & in plali נְחָלוֹת Nachaloth. i. hereditates vel possessiones. Reperitur etiã נְחִילוֹת Nechiloth. vt in titulo. Ps. 5. vbi dicitur in finẽ pro ea que hereditatem consequitur. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Victori pro hereditatibus. Hebrei tamen dicunt q̃ in predicto loco est nomẽ cuiusdam instrumenti musici sic nominati. Item נַחַל Náchal. i. torrens. riuus. fluuius vallis. Leuit. 23. Et salices de torrẽte. Nu. 13. Pergẽtes vsq; ad torrentẽ botri. Ios. 13. Ab aroer que sita est in ripa torrentis Arnon. 3. Reg. 7. Et ibi de torrente bibes. Iob. 28. Diuisit torrentem a populo peregrinante. Ps. 109. De torrente in via bibet.

Eſa.57.In partibus torrentis pars tua. Et aliquãdo ſcribitur cum he in fine & dicitur.נַחְלָה nachla.vt Nu.34. Vſq ad torrentem egypti.Ps.123.Torrentem pertranſiuit anima noſtra.Significat etiam vallem . Geñ . 23.Foderuntq in torrente.ideſt in valle qua torrens defluit tempore pluuiali.Deut.2.Oppido quod in valle ſitũ eſt . Et in eodem. 21.Ducentq eam ad vallem aſperam atq ſaxoſam.Ioel.3. Et irrigabit torrentem ſpinarum. pro quo hebrei legunt. Et irrigabit vallem ſetim.ideſt ſpinarum . Et in plurali נְחָלִים nechalim.ideſt torrentes ſeu valles.Nu.21.Sic faciet in torrẽtibus arnon.Et in eodem.24. Vt valles nemoroſe. 2.Reg.22.Torrentes Belial terruerunt me. Iob.20.Torrentes mellis & butyri.Eccls.1.Omnia flumina intrant in mare.Reperitur etiam נַחְלַיִם nachalaim.Ezech.47.quocunq venerit torrens viuet. vbi ponitur נַחְלַיִם Nachalaim pro נַחַל nachal.ideſt dualis numerus pro ſingulari.

נחם Nacham.conſolari.conſolationem accipere.penitere penitudinem habere.penitentiam agere.Geñ.5.Iſte conſolabitur nos ab operibus noſtris.& in eodem.24.Vt dolorem qui ex morte matris acciderat temperaret.Pro quo hebrei legunt.& conſolatus eſt iſaac poſt mortem matris ſue.ſed beatus hieronymus tranſtulit ſenſum.& in eodem.27.Minatur vt occidat te.pro quo hebrei legunt. Cõſolatur vt occidat te.& in eodem.37.Vt lenirent dolorem patris.pro quo hebrei legunt.vt conſolarentur eum.& in eodem. Noluit conſolationem accipere. Ruth.2.Quod cõſolatus es me.2.Reg.13.eo quod conſolatus eſſet ſuper Amnon interitum.Iob.29.eram tamen merentium conſolator.Pro quo hebrei legunt.Sicut qui conſolatur lugentes ſeu merentes.& in eodem.21.Quomodo conſolamini me fruſtra.Ps.68.& qui conſolarentur & non inueni. p̃s.76. Renuit conſolari anima mea.p̃s.118.& conſolatus ſum.& in eodem.fiat miſericordia tua vt conſoletur me.Eſa.1.heu ego conſolabor ſuper hoſtibus meis.Et in eodem.40.conſolamini cõſolamini popule meus.Et in eodem.49.quia conſolatus eſt dominus populum ſuum.& in eodem.51. Conſolabitur ergo dominus ſion.Et in eodem.Ego ipſe conſolabor vos.Et in eodem.54.Tempeſtate conuulſa abſq vlla conſolatione.ideſt que non eſt conſolata.Et in codẽ 66.quomodo ſi cui mater blandiatur.pro quo hebrei legunt.ſicut vir quem mater ſua conſolatur. Et ſequitur.Ita ego conſolabor vos:& in ieruſalem conſolabimini.Hiere. 31.Et nolentis conſolari ſuper eis. Ezech.5.Et requieſcere faciam indignationem meam & conſolabor.& inde נֹחַם Nocham.ideſt conſolatio.Oſee.13.Conſolatio abſcõdita eſt ab oculis meis.& in plurali. נִחוּמִים nichumim. ideſt conſolationes.Eſa.57.Et reddidi conſolationes ei & lugentibus eius.Zach.1.Verba conſolatoria.pro quo hebrei legunt.verba conſolationum.& inde נֶחָמָה Nechama.ideſt conſolatio.Iob.6.Et hec mihi ſit conſolatio.p̃s. 118.Hec conſolatio mea in humilitate mea.Scribitur etiam cum thau in principio & dicitur תַּנְחוּם Thanchum.& ſolum reperitur in numero plurali.ſcilicet תַּנְחוּמוֹת Thanchumoth.ſiue תַּנְחוּמִים Thanchumim.Iob.15.Nunquid grande tibi eſt vt conſoletur te deus.pro quo hebrei legunt.Nunquid parum tibi conſolationes dei.ſcilicet ſunt. Et in eodem.21.Et agite penitentiam.pro quo hebrei legunt.Et ſit hoc conſolationes veſtre.ideſt hoc reputetur vobis pro conſolationibus.Poteſt etiam legi ſicut eſt in littera noſtra.vt infra dicetur.p̃s.93.Conſolationes tue letificauerunt animam meam.Eſa.66.& repleamini ab vbere conſolationis eius.quod in hebreo legitur pluraliter: ſcilicet conſolationum eius. Hiere.16. & non dabunt eis potum calicis ad conſolandum.pro quo hebrei legunt. Et non dabunt eis calicem conſolationum.Item נִחַם Nicham.ideſt penitere.ſiue penitudinem habere.aut penitentiam agere.Geñ.6.Penituit eum hominem feciſſe in terra.Et in eodem.Penitet enim me feciſſe eos.1.Regum.15.Penitet me quod conſtituerim Saul Regem Et in eodem. Et dominũ penitebat q conſtituiſſet regem Saul.Et in eodem. Penitudine non flectetur neq enim homo eſt vt agat penitentiam. Iob.42.Et ago penitentiam in fauilla & cinere.Ps.109.Iurauit dominus & non penitebit eum.Hiere.8. Nullus eſt qui agat penitentiam ſuper peccato ſuo.Significat etiã placari ſeu miſereri.i.penitere ſuper malum.Exo.32.Et eſto placabilis ſuper nequitiã populi tui.E in codẽ. Placatuſq eſt dominus ne faceret malum.Deut.32.Et in ſeruis ſuis miſerebitur.Ps.105.Et penituit eum ſecundũ multitudinem miſericordie ſue.Ione. 3.Et miſertus eſt ſuper maliciam.Et inde נִחוּם Nechum.i. penitudo.Oſee.11.Pariter conturbata eſt penitudo mea.

נַחְנוּ Nachnu.nos.pronomen eſt pluralis numeri prime perſone.Threñ.3.Nos iniq egimus & ad iracũdiam prouocauimus.

נָחַץ Nachas. feſtinare.vrgere.1.Reg.21.Sermo enĩ regis vrgebat.Pro quo hebrei legũt. Quoniam erat ſermo regis feſtinatus vel acceleratus. Et ſolum inuenitur in predicto loco.

נַחַר Nechir.naris. Iob.39.Gloria naris eius terror. Et in eodem.41.De naribus eius procedit fumus. Et inde נַחְרָה Nachara.i.hinnitus. Beatus hieronymus trãſtulit fremitum. Hiere.8. A dan.i.a tribu dan auditus eſt fremitus equorum eius.

נָחַשׁ Nachas. experiri ſiue experimento diſcere. augurari, auguria obſeruare. Geñ.30. Experimento didici quia benedixerit mihi deus propter te.Et in eodem. 44.Ipſe eſt in quo bibit dominus meus & in quo augurari ſolet. Et in eodem. An ignoratis q non ſit ſimilis mei in augurandi ſcientia.Pro quo hebrei legunt.An ignoratis q augurando auguratur vel diuinando diuinabit vir ſimilis mei.Leuit.19. Nõ augurabimini.nec obſeruabitis ſomnia atq auguria.3.Reg.20. Quod acceperũt viri pro omine.i. pro augurio.Pro quo hebrei legunt.Et augurati ſunt viri. 4.Reg.21. Et ariolatus eſt & obſeruauit auguria. Et inde נַחַשׁ Nachas.i.augurium. Nu.23. Non eſt augurium in Iacob. Et in eodem.24. Nequaq abiit vt ante perrexerat:vt augurium quereret.Item נָחָשׁ Nachas.i.coluber aut ſerpẽs Geñ.3.Sed & ſerpens erat callidior.Et in eodem.49. Dan coluber in via. Exo.4. Que verſa eſt in colubrum.Nu.21. fecit ergo moyſes ſerpentem eneũ. Sed illud quod premittitur fac tibi ſerpentem eneum. Pro ſerpente eneo ponitur in hebreo שָׂרָף Saraph.i.vrens vel adurens.eo quod flatu oris adurit.Deut.8. In qua erat ſerpens flatu adurens. Vbi ponitur in hebreo נָחָשׁ Nachas שָׂרָף Saraph.i.ſerpens adurens.Iob.26. Obſtreticãte manus eius eductus eſt coluber tortuoſus.Eſa.27. Super leuiathan ſerpẽtem vectem: & ſuper leuiathan ſerpentem tortuoſum.Amos.9. Ibi mãdabo ſerpenti & mordebit eos. Et in plurali נְחָשִׁים Nachaſim. Nu.21.Serpentes ignitos.Hiere.8.Ecce ego mittam vobis ſerpentes regulos. Item נְחֹשֶׁת Nechoſeth ſiue נְחוּשָׁה Nechuſa.i.es ſiue ereum. aut eneum. Geñ.4. Faber in cuncta opera eris & ferri. Exo.25.Aurum & argentum & es.Et in codẽ.27. Et operies illud ere.4. Reg.25. Et mare ereum quod erat in domo domini confregerunt chaldei & tranſtulerunt es omne in babylonem.1.Paralipo.18.Eris plurimum de quo fecit Salomon mare eneum & columnas &

vaſa enea.Iob.16.Nec caro mea enea eſt.Ezech.1.Quaſi aſpectus eris candẽtis.& in codẽ.16.Quia effuſum eſt es tuũ. Et in eodem.22. Omnes iſti es & ſtagnum.ponitur etiam pro aurichalco.quod eſt es fuſile coloris aurei.3.Reg.7. Omnia vaſa que fecit hiram regi Salomoni in domo domini de aurichalco erãt. Et inde נְחוּשְׁתָּן Nechuſthan. Trãſlatio noſtra habet noheſtam:ideſt eneum ſiue ereum.4. Reg.18.Confregitq ſerpentem eneum quem fecerat moyſes:vocauitq nomen eius noheſtam.& ſecundum hebreos nun finalis eſt diminutiua.quaſi dicat.Enulus eſt.ideſt parum eris eſt & nihil numinis habet. Et inde נְחֻשְׁתּ Nechuſath. ideſt compes.eo q ſit ex ere. Threñ.3. Aggrauauit compedes meos. Quod in hebreo legitur ſingulariter ſcilicet compedem meum. Et in plurali נְחֻשְׁתַּיִם Nechuſtaim.2.Reg.4. Et pedes tui non ſunt compedibus aggrauati.

נָחַת Nachath.deſcendere.opprimere.cõfringere.occumbere.ſiue occumbere facere.4.Reg.6.Quia ibi ſyri in inſidiis ſunt.Pro quo hebrei legunt. Quia ibi ſyri deſcẽdentes.ideſt caſtrametati ſunt in inſidiis in aliquo valle vel profundo. Iob.21. Et in puncto ad infernum deſcendunt. Ps.37.Quoniam ſagitte tue infixe ſunt mihi: & confirmaſti ſuper me manum tuam. Pro quo hebrei legunt. Quoniam ſagitte tue deſcenderunt in me:& deſcendit ſuper me manus tua. Hiere.21.Qui dicitis quis percutiet nos.Pro quo hebrei legunt.Quis deſcendet ſuper nos:vel quis opprimet nos.Dañ.4.Et ecce vigil & ſanctus de celo deſcendit. Ioel.3. Ibi occumbere faciet dominus robuſtos tuos. Ponitur etiã pro multiplicare.Ps.64. Multiplica genimina eius. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. Deſcendat in ripas vel in valles eius:ſcilicet pluuia. Ponitur etiam pro componere.p̃s.17.Et componens quaſi arcum ereum brachia mea.Hebrei tamen in predicto loco legunt.Et confract⁹ eſt arcus ereus brachiis meis.De quo vide ſupra in dictione חָתַת Cathath:quia inde poteſt deriuari. Et inde נַחַת Nachath.ideſt deſcẽſio.Iob.17.Putas ne ſaltem ibi erit requies mihi.Pro quo hebrei legunt.Si ſimul in puluerem deſcenſio:ſcilicet mea erit.Poteſt etiam deriuari à dictione נוּחַ Noach que ſignificat requieſcere.& tunc erit ſenſus ſicut in littera noſtra. Ponitur etiam pro terrore. Eſa.30. Et terrorem brachii ſui oſtendet.

נָטָה Nata. declinare.inclinare.auertere.tendere.extendere.Nu.22.Auertit ſe de itinere. ideſt declinauit de itinere.Et in eodem. Et niſi declinaſſet aſina de via. Deut.16. Nec in alteram partem declinent.Iudi.19. Donec increſcat dies.Pro quo hebrei legunt.Donec declinet dies.1.Reg.8. Sed declinauerũt poſt auariciã.2.Reg.2. Et vade ad dexteram ſiue ad ſiniſtram.Pro quo hebrei legunt.Et declina ad dexteram ſiue ad ſiniſtram.3.Reg.2. Quod Ioab declinaſſet poſt adomiam & poſt Salomonem non declinaſſet. Eſdre.7.Et in me inclinauit miſericordiam ſuam. Iob.21.Viam eius cuſtodiui & non declinaui ex ea. Et in eodem.31. Si declinauit greſſus meus de via.Ps.17. Et inclinauit celos & deſcendit.Ps.61.Tanq parieti inclinato.Ps.72.Mei autem pene moti ſunt pedes.Pro quo hebrei legunt.Mei autem pene inclinati vel declinati ſunt pedes.Ps.85.Inclina domine aurem tuam: et exaudi me.Ps.101.Dies mei ſicut vmbra declinauerunt.Ps.118.Inclina cor meum in teſtimonia tua.Et in eo.inclinaui cor meũ ad faciendas iuſtificatiões tuas Ps.140.Ne declines cor meum in verba malicie. Prouer.4. Ad eloquia mea inclina aurem tuam. Et in eodem. Ne declines ad dexteram neq ad ſiniſtram. Eſa.30.Declinate a me ſemitam.Et in eodem.66.Ecce ego declinabo ſuper eam quaſi fluuium pacem.Hiere.6.Quia longiores facte ſunt vmbre veſperi. Pro quo hebrei legũt. Quia inclinate ſunt vmbre veſperi.Et in codẽ.15.Et quaſi viator declinans ad manendum. Et frequenter ſcribitur ſine nun & etiam ſine he. vt in aliquibus locis predictis & in ſequentibus. Oſee.11.Et declinaui ad eum vt veſceretur. Vbi ponitur אַט At:& ſola littera tet eſt eſſentialis illius verbi.nam littera aleph ĩdicat primã perſonam futuri: & propter vau coniunctionem precedentem fit de futuro preteritum. vt dictum fuit in arte grãmatica. Significat etiam נָטָה Nata Tendere ſiue extendere. Geñ.26. Extendit tabernaculum ſuum.Et in eodem.33.Emitq partem agri in qua fixerat tabernaculũ.Pro quo hebrei legunt. In qua extenderat tabernaculum ſuum.Exo.6. Ac redimam vos in brachio excelſo. debet legi in brachio extẽto.Et in eodem. 14.Extende manum tuam ſuper mare. Et in eodem.Cum q extendiſſet Moyſes manum. Nu.24. Vt valles nemoroſe.Pro quo hebrei legunt. vt valles extente ſeu inclinate. 4.Reg.21. Et extendam ſuper ieruſalem funiculum ſamarie.Iob.9.Qui extendit celos ſolus.Ps.103. Extendens celos ſicut pellem. Prouer.1. Extendi manum meam. Eſa.3. Et ambulauerunt extento collo. Amos.2.Et ſuper veſtimẽtis pignoratis accubuerunt. Pro quo hebrei legunt. & ſuper veſtimentis pignoratis extenderunt ſe ſiue inclinauerunt ſe:ideſt accubuerunt: ſicut eſt in littera nr̃a. Zach.1.Et perpendiculum extendetur ſuper Ieruſalem. Et inde מִטָּה Mita.ideſt lect⁹. lectulus.reclinatorium.Geñ.47.Conuerſus ad lectuli caput. Et in eodem.49. Collegit pedes ſuos ſuper lectulum. Canti.3.En lectulum ſalomonis ſexaginta fortes ambiunt. Ezech.23. Et ſediſti in lecto pulcherrimo. Et in plurali מִטּוֹת Mitoth. Amos.6. Qui dormitis in lectis eburneis. Et inde מֻטֶּה Mute.ideſt declinatio ſeu auerſio a via recta.Ezech.9. Et ciuitas repleta eſt auerſione. Et inde מַטֶּה Mate.ideſt virga ſeu baculus ſuper quo homo aliquãdo inclinatur:aut ſceptrum ſeu tribus. Exo.4. Verſaq eſt in virgam. Et in eodem. virgam quoq hanc ſume in manu tua. Leuit.26. Poſtq confregero baculum panis veſtri.Nu.27. Germinabit virga eius. Ezech.7. Floruit virga. Et in eodem. Iniquitas ſurrexit in virgã impietatis. & in plurali מַטּוֹת Matoth.Nu.27. Virgas duodecim.Et in eodem.Protulit ergo moyſes omnes virgas.Reperitur etiã in genere maſculino.Abac.3.Maledixiſti ſceptris ei⁹.Item מַטֶּה Mate. ideſt tribus ſeu familia. Nume.1.De tribu ruben Et in eodem.31. Mille viri de ſingulis tribubus eligantur. & in plurali מַטּוֹת matoth. Nu.1. Hi nobiliſſimi principes multitudinis per tribus & cognationes ſuas. et in eo.30.& locutus eſt ad principes tribuum filiorum iſrael.

נָטַל Natal.Portare.leuare.iacere.proiicere.2.Regum. 24.Trium tibi datur optio:elige vnum.Pro quo hebrei legunt.Tria ego proiicio ſuper te: ſiue ego leuo ſuper te: elige vnum.Eſa.40.Ecce inſule quaſi puluis exiguus. Pro quo hebrei legunt.Quaſi puluis leuatur ſiue proiicitur.ſcilicet vento.Et in eodem.63.Et portauit eos & eleuauit cunctis diebus ſeculi. Threñ.3. Quia leuauit ſuper ſe. Dañ.4. Oculos meos ad celum leuaui.Vide etiam de hoc ſupra in dictione טִיל Til.Et inde נֵטֶל Netel.ideſt onus ſiue oneroſum.Prouerb.27. Graue eſt ſaxum & oneroſa arena. Et in plurali נְטִילֵי Netile.ideſt onerati.Soph. 1. Diſperierunt omnes qui inuoluti ſunt argento.pro quo hebrei legunt.Qui onerati ſunt argento.ideſt qui portant argentum.

נטע Nataa. plātare. figere. defigere. stabilire. Geñ. 2. Plantauerat autē dominus deus paradisum. Et in codē. 9. Et plātauit vineā. Exo. 15. Et plantabis eos in monte hereditatis tue. Deut. 20. Quis est homo qui plātauit vineā. 2. Reg. 7. Et plantabo eū & habitabo cū eo. Ps. 106. Et plantauerunt vineas. Eccls. 2. Plantaui vineas: feci hortos & pomaria: & cōseui ea cunctī generis arboribꝰ. Pro quo hebrei legūt. Et plātaui in eis lignū oīs fructꝰ. Et in codē. 5. Tēpus plātandi & tēpus euellendi quod plantatū est. Esa. 40. Nec plātatus nec satus. Et in codē. 41. Adhuc plātabis vineas. Et in codem. 44. Plantauit pinum. Et in eodem. 65. Non plantabunt & alius comedet. Hiere. 1. Et edifices & plantes. Amos. 9. Et plātabo eos super humū suam. Significat etiā figere. vel stabilire. Eccls. 12. Et sicut claui in altum defixi. Esa. 51. Vt plantes celos & fundes terram. i. vt figas vel stabilias celos. Dañ. 11. Et figet tabernaculum suum Apedno inter duo maria. Et inde נטע Netaa siue נטע Nataa idest plantatio. Iob. 14. quasi cum prius plantatum est. Pro quo hebrei legunt. quasi plantatio. Esa. 5. Et viri iuda germen eius delectabile. i. plantatio eius delectabilis. Et in plurali נטיעים Netiim. Ps. 143. Quorum filii sicut nouelle plantationes. Esa. 17. Propterea plantabis plantationem fidelē. Pro quo hebrei legunt. Propterea plantabis plantationes pulchras siue iocundas. Scribitur etiam cum mem in principio loco nun & dicitur מטע Nata. Esa. 61. Plantatio domini ad glorificādum. Ezech. 34. Et suscitabo eis germen nominatum. i. plantationem nominatam. Mich. 1. Et ponam Ierusalem quasi aceruum lapidum cum plantatur vinea. Pro quo hebrei legunt. In plantationes vinee. Et est idem sensus cum littera nostra.

נטף Nataph. distillare. stillare. loqui. Iob. 29. Super illos stillabat eloquium meum. Ps. 67. Etenim celi distillauerunt. Canti. 4. Fauus distillans labia tua sponsa. Et in eodem. 5. Manus mee stillauerūt myrrham. Ioel. 3. Stillabūt montes dulcedinem. Amos. 7. Et non stillabis super domū idoli. Et in eodem. 9. Stillabunt mōtes dulcedinem. Mich. 2. Stillabo tibi in vinum. Et in eodem. Et erit super quem estillatur populus iste. Ponitur etiam pro loqui vel prophetare. vt Ezech. 20. Et stilla ad africū. i. loquere vel propheta ad africum. Et in eodem. 21. Et stilla ad sanctuaria. Mich. 2. Ne loquamini loquētes. & sequitur. nō stillabit sup istos vbi eadem dictio ponitur pro loqui & pro stillare. Et inde נטף Neteph. i. gutta seu stilla. & solum inuenitur in numero plurali. Iob. 36. Qui aufert stillas pluuie. Et inde נטף Nataph. i. species aromatica q̄ stillat de ligno aromatico. Pro quo beatus hieronymus transtulit stactem. Exo. 30. Sume tibi aromata & stactem. Et inde נטיפות Netiphoth. i. monilia seu ornamenta colli. Iudi. 8. Absq; ornamentis & monilibus. Esa. 3. Et monilia & armillas & mitras. Hebrei tamen interpretantur olfactoria in quibus ponuntur aromata.

נטר Natar. custodire. seruare. Canti. 1. Posuerūt me custodem vineis. Et in eodem. vineam meam non custodiui. Significat etiam seruare inimiciciā in corde. Leuit. 19. Non queras vltionem nec memoreris iniurie ciuium tuorum. Pro quo hebrei legunt. Non queras vltionem nec serues. i. inimiciciam filiis populi tui. i. ciuibus tuis. In aliis vero locis beatus Hieronimus transtulit irasci. Hiere. 3. Nunquid irasceris in perpetuum. Nañ. 1. Et irascens ipse inimicis suis. & in lingua chaldaica cōmuniter significat seruare. vel conseruare. Dañ. 7. Verba autem in corde meo conseruaui. Et inde משרה Matara. i. custodia. Nee. 12. Et steterunt in porta custodie. Ponitur etiam pro carcere in quo malefactores custodiuntur. Hiere. 38. Mansit vero Hieremias in vestibulo carceris. Ponitur etiam מטרא Matara. pro signo ad quod sagittarius dirigit sagittam & illud obseruat. Iob. 16. Et posuit me sibi in signum. Threñ. 3. Et posuit me quasi signum ad sagittam. Et in predicto loco scribitur cum aleph in fine loco he.

נטש Natas. derelinquere. deserere. dimittere. proiicere. Geñ. 31. Non est passus vt oscularer filios meos. Pro quo hebrei legunt. Et non reliquisti seu dimisisti me vt oscularer filios meos. Exo. 23. Anno autem septimo dimittes eam: & requiescere facies. Pro quo hebrei legūt. Anno autem septimo dimittes eam & derelinques eam. i. relinques eam quiescere. Iudi. 6. Nunc autem dereliquit nos. i. Reg. 10. intermissis pater tuus asinis solicitus est pro vobis. i. dimissis asinis. Et in eodem. 17. Derelinquens ergo vasa. Et in eodem. Quare dereliquisti pauculas oues illas in deserto. Ps. 25. Ne derelinquas me. Ps. 93. Quia non repellet dominus plebem suam. i. nō dimittet vel non derelinquet. Prouer. 17. Et anteq; calūniam patiatur: iudicium deseret. Esa. 2. Proiecisti enim populum tuum. Et in eodem. 32. Domus enim dimissa est. Et in eodem. 33. Laxati sunt funiculi tui. Hiere. 12. Dimisi hereditatem meam. & in eodem. 23. Et derelinquam vos & ciuitatem hanc. Ezech. 16. Propagines eius relicte sunt. Et in eodem. 29. Et proiiciam te in deserto. Osee. 12. Et sanguis eius super eum veniet. Pro quo hebrei legunt. & sanguis eius super eum relinquetur vel dimittetur aut proiicietur. Amos. 5. Et proiecta est in terram suam. & scribitur aliquando cum thau loco tet. Hiere. 19. Et euulsa est in ira. Pro quo hebrei legunt. & dimissa est. potest etiam legi sicut est in littera nostra. De quo vide infra in dictione נתש. Significat etiam extendere vel tendere: seu spargere: vel diffundere. Nu. 11. Et dimisit in castra: itinere quantum vno die cōfici potest. Pro quo hebrei legunt. & expandit seu sparsit. Iudi. 15. Castrametati sunt in loco qui postea vocatus est lechi. i. dispersi vel diffusi sunt. i. Reg. 30. Ecce illi discumbebant super faciem vniuerse terre. Pro quo hebrei legunt. Ecce illi dispersi vel diffusi erant super faciem vniuerse terre. 2. Reg. 5. Et diffusi sunt in valle Raphaim. Esa. 21. A facie gladii imminentis. Pro quo hebrei legunt. A facie gladii extenti. Et inde נטישות Netisoth. i. rami seu propagines arboris. eo quod extēduntur huc & illuc. Esa. 18. Et que derelicta fuerint abscindentur. Pro quo hebrei legunt. Et propagines seu ramos auferet abscindetq;. Hiere. 5. Auferet propagines eius. & in eodem. 48. Propagines tue transierunt mare.

ניב Nib. fructus. Esa. 57. Creans fructū labiorum. De quo vide supra in dictione נוב Nub.

נין Nin. filius. progenies. stirps. posteri. Geñ. 21. Nec noceas mihi & posteris meis stirpiq; mee. Vbi ponitur pro posteris. Iob. 18. Nō erit semē eius neq; ꝓgenies in populo suo. vbi ponitur pro semine. i. pro filio. Ps. 73. Dixerunt in corde suo cognatio eorum simul. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Dixerunt in cordibus suis posteri eorum simul. Esa. 14. Et germen & propaginem. Hebrei tamen dicunt q; solum significat filium. vnde in predicto loco ipsi legunt. filium & nepotem. & similiter. Geñ. 21. & Iob. 18. De quibus supra dictum est. Et inde verbum passiuum ינון Inon idest filiabitur vel filiabatur: si latine posset dici: translatio nostra traduxit ꝑmanet. Ps. 71. ante solem ꝑmanet nomē eius. pro quo in hebreo habetur. Ante solē filiabitur nomen eius. i. filiꝰ noīabitur vel vocabatur. Vide de hoc Burgēs. In additionibꝰ super predicto psalmo. & inde מנון Manon. Pro quo beatus Hieronymus transtulit cōtumacem. Prouer. 29. Qui delicate a pueritia nutrit seruū suum postea sentiet eū cōtumacem. i. non existimauit se esse seruū: ac si esset filius dñi sui & heres. & ideo non seruiet libenter domino suo.

ניק Nic. lactare. nutrire. s. lacte. Exo. 2. Accipe puerum istū & nutri mihi. & in codem. Suscepit mulier & nutriuit puerum. Vide etiam de hoc supra in dictione ינק Ianac.

ניר Ner. seu ניר Nir. lucerna seu nouale. De quo vide supra in dictione נור Nur.

נכד Neched. nepos. i. filius filii. Pro quo beatus Hieronymus transtulit stirpem seu progeniem vel propaginē. Geñ. 21. Et posteris meis stirpiq; mee. Iob. 18. Non erit semē eius nec progenies in populo suo. Esa. 14. Et germē & propaginem.

נכה Naca. percutere. cedere. ledere. Geñ. 19. Et eos q erāt foris percusserunt cecitate. Exo. 3. Et percutiā egyptū in cūctis mirabilibus meis. & in co. 5. En famuli tui flagellis cedimur. i. percutimur. & in eodem. 7. Ecce percutiam virga que in manu mea est aquas fluminis. Et in codē. 8. & percute puluerem terre. Et in eodem. 9. Cūctamq; herbā agri percussit grando. Et in co. linū ergo & ordeum lesum est. & in co. Triticū autem & far nōn sunt lesa. & communiter scribitur sine nun vt in aliquibus locis ꝑdictis. & Exo. 9. Et percutiam te & populū tuū. vbi ponitur אך Ach. i. ꝑcutiam. & sola littera caph est essentialis in predicto verbo percutiam & deficiunt nun & he. nam littera aleph denotat primam personā singularis numeri futuri temporis. Et supra in eo. Et percussit grando in omni terra egypti. Vbi similiter deficiunt littera nun & littera he. In aliis vero locis communiter scribitur sine nun. Nu. 17. percutiesq; petrā. Deut. 13. Statimq; percuties habitatores vrbis illius. Et in codem. 27. Maledictus qui clam percusserit proximum suum. 1. Reg. 17. Et suffocabam interficiebamq; eos. ꝓ quo hebrei legunt. Et percutiebam interficiebamq; eos. Et in codem. 19. Percussit eos plaga magna. Et in eodem. Lācea autem casso vulnere perlata est in pariete. pro quo hebrei legunt. Et percussit lancea in parietem. Et in eodem. 30. & percusserant siceleeh. i. vastauerant. 2. Reg. 11. Relinquite eum vt percussus intereat. Et in eodem. 24. Percussit autē cor dauid eum. 3. Reg. 20. percute me: at ille noluit eū percutere. ps. 3. Quoniā tu percussisti omnes aduersantes mihi. ps. 101. Percussum est vt fenum & aruit cor meum. Esa. 1. Super quo percutiam vos. pro quo hebrei legunt. Super quo percussi estis. Hiere. 18. percutiamus eū lingua. Ezech. 39. Et percutiam arcū tuū in manu sinistra tua. Osee. 6. percutiet & sanabit. Zach. 9. Et percutiet in mari fortitudinē eius. Ponitur et ꝑ occidere vel interficere. Nu. 25. qui occisus est cū madianitide. Et in eodem. que pariter interfecta est. ponitur etiā pro erūpere. Osee. 14. Et erumpet radix eius vt libani. Scribitur et cum aleph in fine loco he. Iob. 30. In terra penitus non parentes. pro quo hebrei legunt. percussi sunt seu attriti sunt de terra. & inde מכה maca. i. ꝑcussio. plaga. vulnus. Deut. 28. Insuper & vniuersos langores & plagas. quod in hebreo legitur singulariter. s. vniuersum langorem & plagam. Esa. 1. Et plaga tumens. Hiere. 30. percussi te castigatione crudeli. idest percussione crudeli. & in plu. מכות macoth. Deut. 28. Augebit dominus plagas tuas & plagas seminis tui. Zach. 13. que sunt plage iste. Reperitur etiam מכים machim: secundum terminationem pluralem masculinorum. 4. Reg. 9. propter vulnera quia percusserant eum syri. & inde נכה neche. idest claudus. seu debilis pedibus. 2. Re. 9. Superest filius ionathe debilis pedibus. Et in plurali נכים nechim. ps. 35. Congregata sunt super me flagella. idest infirmitates pedum. proquo hebrei legunt. Congregati sunt super me claudi seu claudicantes. Scribitur etiam cum aleph loco he & dicitur נכאים nechaim. pro quo beatus hieronymus transtulit plagas. Esa. 16. His qui letantur super murum cocti lateris loquimini plagas suas. & inde נכו necho. idest claudus secundū hebreos. 4. Reg. 23. Ascendit pharao nechao rex egypti. ꝓ quo hebrei legunt. Ascendit pharao claudus. potest etiam esse nomen proprium sicut est in littera nostra.

נכח Nochach. Coram. in conspectu. contra. idest e regiōe pro. propter. rectum vel directum. Exo. 14. In conspectu eius castra ponetis. & in eodem. 26. & contra mensam candelabrum. & in codem. 40. posuit & candelabrum in tabernaculo testimonii e regione mense. Ezech. 46. sed e regione illius egredietur. significat etiam pro siue propter. Geñ. 25. Deprecatusq; est isaac dominum pro vxore sua. i. propter vxorem suam. & inde נכחה nechocha. i. directio siue equitas aut rectum vel directum. Esa. 57. Qui ambulat in directione sua. & in co. 59. & equitas non potest ingredi. Amos. 3. & nescierunt facere rectum. & in plu. נכחים nechochim siue נכחות nechochoth. Prouer. 8. Recti sunt itelligentibus. Esa. 30. nolite aspicere nobis que recta sunt.

נכל Nachal. machinari. cogitare. excogitare. scilicet. malū vel dolum. dolose agere. insidiari. Geñ. 37. Antequā accederet ad eos cogitauerunt illum occidere. Nu. 25. quia & ipsi hostiliter egerunt contra vos & decepere insidiis. ꝓ quo hebrei legunt. quia ipsi hostiliter egerunt contra vos in dolis seu in cogitationibus dolosis: quibus dolose cogitauerunt contra vos: seu in machinationibus suis quibus machinati sunt contra vos. vbi ponitur verbum & nomen ab eō deriuatum. Ps. 104. & dolum facerent in seruos suos. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Dolose agerent contra seruos suos. & inde נכל nochel. idest dolosus seu dolum excogitans. Malach. 1. Maledictus dolosus.

נכס Neches. Diuitie. substantia. supellex. & declinatur tantum in plurali & dicitur נכסים nechasim siue נכסין nichese. Iosue. 22. In multa substantia atq; diuitiis reuertimini in sedes vestras. Esdre. 4. & de arca regis idest de tributis que dantur de regione trans flumen. idest de substantia regis.

נכר Nacar. Cognoscere. agnoscere. alienare se. siue extraneum se facere. dissimulare. scilicet se esse qui est. Iob. 24. Nec cognouit tyrānnum. Prouer. 20. Ex studiis suis intelligitur puer. idest cognoscitur puer. Threñ. 4. Non sūt cogniti in plateis. Et cōiter scribitur sine nun. Geñ. 25. Et non cognouit eum. Et in co. 31. scrutare quicquid tuorum apud me inueneris. Pro quo hebrei legunt. Cognosce quicquid tuorum. Et in eodem. 38. Cognosce cuius sit anulus. Et in eodem. 42. Cum agnouisset eos. Deutero. 1. Nulla erit distantia personarum. pro quo hebrei legunt. Non cognoscetis faciem in iudicio. idest non accipietis personam. vt Prouer. 18. Accipere personam in iudicio non est bonum. Pro quo in hebreo habetur. Cognoscere faciē in iudicio non est bonum. Iudi. 18. & agnoscentes vocem adolescentis leuite. Nee. 12. Et nesciebant loqui iudaice. Pro quo hebrei legunt. Et non cognoscebant loqui iudaice. Iob. 4. Cuius non agnoscebam vultum. Ps. 141. Et non erat qui cognosceret me. Et inde מכר Macar. i. cognitus seu notus. 4. Reg. 12. Accipiant illā sacerdotes iuxta ordinem suū. Pro quo he. le. Accipiāt sacerdotes vnusquisq; a cognito suo siue a noto suo. Et i co. Nolite ergo amplius accipere

pecuniam iuxta ordinem vestrum. Pro quo hebrei legũt. A cognitis siue a notis vestris. & inde הַכָּרָה Hacara. i. agnitio. Esa. 3. Agnitio vultus eorum respondebit eis. De quo vide supra in dictione הַכָּר Hachar. Item נָכַר Hachar. i. alienare siue abalienare se. aut extraneum se facere: vł dissimulare esse qui est. Geñ. 42. Cum agnouisset eos quasi ad alienos durius loquebatur. Pro quo hebrei legunt. Et cognouit eos & alienauit se ad eos. i. alienum se fecit eis. vel dissimulauit se esse qui erat. 3. Reg. 14. Cum ergo illa intraret & dissimularet se esse que erat. & in eodem. Quare aliam te esse simulas. Iob. 21. Et hec eadem illum intelligere cognoscetis. Pro quo hebrei legunt. Et signa eorum non abalienetis. i. non sint vobis aliena vel non ignoretis. sicut exponit Burgeñ. in additionibus super p̃dicto loco. Prouer. 26. In labiis suis intelligitur inimicus. Pro quo hebrei legunt. In labiis suis alienatur inimicus. Potest etiam secundum primam significationẽ legi sic. s. in labiis suis cognoscitur inimicus. quod est idem sensus cũ littera nostra. Hiere. 19. Et alienum fecerunt locum istum. Ponitur etiã pro superbire. Deut. 32. Ne forte superbirent hostes eorũ. Ponitur etiam pro tradere: vel concludere. vt. 1. Reg. 23. Et ait saul tradidit eũ dñs in man⁹ meas. & inde נֵכָר Necher: siue נֵכָר Nechar. i. alienatio siue alienus vel alienigena: aut extraneus seu peregrinus. Geñ. 17. Et alienigene pariter circuncisi sunt. Exo. 12. Omnis alienigena non comedet ex eo. Deut. 31. Et fornicabit post deos alienos. Iob. 31. Et alienatio operantibus iniquitatem. Ps. 17. Filii alieni mentiti sunt mihi. Ps. 80. Neq; adorabis deum alienũ. & in abdia. In die peregrinationis eius. & inde נָכְרִי Nochri. i. alienus: siue extraneus aut peregrinus. Deut. 17. Non poteris alterius gentis hominem regem facere. Pro quo hebrei legũt. Non poteris cõstituere super te virum extraneum siue alienum. Ps. 68. Et peregrinus filiis matris mee. Soph. 1. Super omnes qui induti sunt ueste peregrina. & in plurali נָכְרִים Nochrim. Esa. 2. Et pueris alienis adheserũt. & in Abdia. Et extranei ingrediebantur portas eius. & in genere feminino נָכְרִיָּה Nochria. vt Prouer. 5. Et foueris in sinu alteri⁹. Pro quo hebrei legunt. Et amplexaberis sinum extranee: siue aliene. & in eodem. 7. Et ab aliena que verba sua dulcia facit. Esa. 28. Peregrinum est opus eius ab eo. & in plurali נָכְרִיּוֹת Nochriioth. i. aliene siue extranee. Geñ. 31. Nõne quasi alienas reputauit nos.

נְכֹת Nechoth. aromata. Geñ. 37. Et camelos eorum portãtes aromata. Et in predicto loco scribitur cum aleph in medio. Esa. 39. Et ostendit eis cellam aromatum.

נָלָה Nala. consumare. deesse. Esa. 33. Cum fatigatus desieris cõtenere cõteneris. & inde מִנְלָה Minla. i. cõsumatio. secundum hebreos. Pro quo beatus Hieronym⁹ trãstulit radicem. Iob. 15. Nec mittet in terram radicem suam.

נָמַל Namal. excidere. scindere. circuncidere. cõterere. atterere. Geñ. 17. Et circuncidetis carnem preputii vestri & in eodem. Et alienigene pariter circuncisi sunt. & in eo. 34. Ritum gentis imitantes. Pro quo hebrei legunt. Sicut ipsi circuncisi sunt. Et communiter scribitur sine nun. Iob. 14. Quasi flos egreditur & conteritur. & in eodẽ. 18. Et sursum atteratur messis eius. & in eodem. 24. Et sicut summitates spicarum conterentur. Vide etiam de hoc supra in dictione מוּל Mol. Itẽ נְמָלָה Nemala. i. formica. Prouer. 6. Vade ad formicam o piger. & in plurali נְמָלִים Nemalim. secundum terminationem pluralem masculinorũ. vt in eodem. 30. Formice populus infirmus.

נָמֵר Namer. pardus. Hiere. 5. Pardus vigilans super ciuitates eorum. & in eodem. 13. Aut pardus varietates suas

Notus הַכָּרָה Agnitio. נָכַר Alienare Dissimulare se esse q̃ est. Simulare Alienũ facere. Supbire Tradere. נֵכָר נֵכָר Alienigẽa Alienatio Alienus Peregrinatio. נָכְרִי Extraneus Peregrinus. נָכְרִים Alieni. Extranei נָכְרִיָּה Extranea Aliena. peregrinũ נָכְרִיּוֹת Aliene. נְכֹת Aromata. נָלָה Deesse. מִנְלָה cõsumatio. Radix. נָמַל circũcidere. Conterere Atterere. נְמָלָה Formica. נְמָלִים Formice. נָמֵר Pardus.

Osee. 13. Et ego ero eis sicut leena & sicut pard⁹ in via Assyriorum. & in plurali נְמֵרִים Nemarim. Abach. 1. Leuiores pardis equi eorum.

נַס Nas. In lingua chaldaica significat iram vel furorem. Dañ. 2. Rex in furore & ira magna.

נָסַס Nasas. leuare. exaltare. eleuare. signare. idest vexillũ aut signum leuare. fugere. confugere. Ps. 4. Signatũ est sup nos lumen vultus tui dñe. Pro quo beat⁹ Hieronym⁹ in psal. iuxta he. ve. trãstulit. Leua sup nos lumẽ vultus tui dñe. Esa. 59. Quẽ spũs dñi cogit. Pro q̃ he. le. Spiritus dñi leuauit seu eleuauit signũ seu vexillum in eo. Zach. 9. Quia lapides sancti eleuabuntur super terram eius. Ponitur etiam pro fugere. Ps. 59. Dedisti metuentibus te significationem vt fugiant a facie arcus. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. Dedisti metuentibus te signum seu vexillum vt signentur ante firmitatem seu veritatem. vel sic. vt eleuent signum seu vexillum coram veritate vel firmitate. Esa. 10. Et erit terrore profugus. vide etiam de hoc supra in dictione מָסַס Masas. & in dictione נוּס Nus. & inde נֵס Nes. idest exaltatio seu eleuatio. Exo. 17. Et vocauit nomẽ eius dominus exaltatio mea. Significat etiam signum seu vexillum eo quod eleuatur in bello & ad eum milites confugiunt. Nu. 21. Et pone eum pro signo. Esa. 11. Et leuabit dominus signum in nationibus. & in eodem. 30. Et quasi signum super collem. & in eodem. 33. Vt leuare signum non queas.

נָסַג Nasag. comprehendere. assumere vel transferre. s. terminum. retrorsum conuerti. Mich. 2. Non comprehẽdet confusio. Deut. 19. Non assumes & transferes termios proximi tui. Vbi vtrũq; significatum comprehendit trãslatio nostra sub uno verbo hebraico. scilicet assumes & trãsferes. & in eodem. 27. Maledictus qui transfert terminos p̃ximi sui. idest comprehendi facit. sicut exponunt hebrei. Prouer. 22. Ne transferas terminos antiquos. & in eodem. 23. Ne attingas terminos paruulorum. Pro quo hebrei legunt. Ne attingas siue ne transferas terminos seculi. idest terminos antiquos: nam eadem verba ponũtur in hebreo sicut supra caplo. 22. Osee. 5. Quasi assumentes terminũ. Scribitur etiam cum sin & puncto ceboleth loco samech. Iob. 24. Alii terminos transtulerunt. Significat etiam auerti vel conuerti retrorsum. Deut. 39. Auertantur retrorsum & reuereantur. Ps. 69. Auertantur retrorsum & reuereantur q̃ui volunt mihi mala. Esa. 42. Conuersi sunt retrorsum confundantur confusione. & in eodem. 59. Et auersi sumus ne iremus post tergum dei nostri. vide etiam de hoc infra in dictione סוּג Sug.

נָסָה Nasa. Tentare. probare. assuescere vel consuetudinem habere. Geñ. 22. Tentauit deus Abraam. Exo. 16. Vt tentem eum vtrum ambulet in lege mea. & in eodem. 17. Quia tentauerunt dominum. & in eodem. 20. Vt enim probaret vos venit deus. Deut. 6. Non tentabis dominum deum tuum sicut tentasti in loco tentationis. Iob. 4. Si ceperimus loqui tibi forsitan moleste accipies. idest si tentauerimus vel probauerimus loqui. Ps. 94. Vbi tentauerunt me patres vestri. Significat etiam assuescere vel consuetudinem habere. 1. Reg. 17. Non enim habebat consuetudinem. Et in eodem. Non possum sic incedere quia non vsum habeo. Eccłs. 2. Vadam & affluam deliciis. Pro quo hebrei legunt. Et assuefaciam te deliciis. Inde מַסָּה Masa. idest tentatio. Exo. 17. Et vocauit nomen loci illius tẽtatio. Et in plurali מַסּוֹת Masoth. vt Deut. 29. Tẽtationes magnas. Ponitur etiam מַסָּה Masa. pro pena. Iob. 9. Et non de penis innocentium rideat. pro quo hebrei le-

נְמֵרִים Pardi. נַס Furor. נָסַס Signari. Leuare. Leuare signum. Eleuare. Fugere. נֵס Exaltatio. Signum. נָסַג Comprehẽdere. Assumere. terminos. Trãsferre. terminos. Attingere terminos auerti retrorsum. Conuerti. retrorsũ נָסָה Tentare. Probare. Consuetudinẽ habere Vsum hẽre. Assuefacere. מַסָּה Tẽtatio. מַסּוֹת מַסָּה Pena.

gunt. In tentationem innocentiũ irridebit.

נָסַח Nasach. Demoliri. auferre. siue euellere. vt Prouer. 15. Domum superborum demolietur dominus. Ponitur etiam pro auferre vel euellere. vt Deut. 28. Vt auferamini de terra. Ps. 51. Et emigrabit te de tabernaculo tuo. p̃ quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Et euellet te de tabernaculo tuo. Prouer. 2. Et qui iniq; agunt auferentur ab ea. Esdre. 6. Tollatur lignum de domo eius. idest euellatur. & inde מֶסַח Masach. i. deuastatio vel demolitio: secundum hebreos. 4. Reg. 11. Et custodietis domus mesach. pro quo hebrei legunt. Et custodietis excubias domus a demolitione siue a deuastatione. vel sic. Et custodietis custodiam domus ruinose. Potest etiam esse nomẽ proprium sicut est in littera nostra.

נָסַךְ Nasach. libare. fundere. miscere. conflare. constituere ordinare. ordiri. Exo. 25. In quibus offerenda sunt libamina. Pro quo hebrei legunt. In quibus libandum est. Et in eodem. 30. Nec libabitis. pro quo he. le. Et libamẽ nõ libabitis super illud. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. Nu. 28. Et libabitis vini quartam partem hyn. 2. Reg. 23. Sed magis eam libauit domino. Esa. 29. Quoniam miscuit vobis dominus spiritum soporis. Osee. 9. Non libabunt domino vinum. & inde נֶסֶךְ Nesech. idest libamẽ seu libatio. Nu. 28. Iuxta omnem ritum sacrificii matutini & libamentorum eius. Et in eodem. Et liba que rite fundũtur. Et in eo. Libamenta autem vini q̃ue per singulas fundenda sunt victimas. Deut. 32. Bibebant vinum libaminũ suorum. Hiere. 32. Et libabant diis alienis libamina. Ioel. 1. Periit sacrificiũ & libatio de domo dñi. Et in eo. 2. Sacrificiũ & libamen domino deo nostro. & inde מֶסֶךְ Mesech. seu מִמְסָךְ Mimsach. idest mixtum: seu libamen vel libatio. Ps. 74. Quia calix in manu domini vini meri plenus mixto. Esa. 65. Et libatis super eam. pro quo hebrei legunt. Et impletis ipsum meni libatione seu mixtione. De quo vide supra in dictione מָנָה Mana. Item נָסַךְ Nasach. idest conflare. Esa. 40. Nunquid sculptile cõflabit faber. Et in eo. 44. Et sculptile conflauit ad nihil vtile. Hiere. 10. Quoniã falsum est quod conflauit. Et inde נֶסֶךְ nesech. idest conflatile Esa. 48. Et sculptilia mea & conflatilia mandauerunt ista. Ponitur etiam pro simulachro. Esa. 41. Et vetus & inane simulachra eorum. Dañ. 11. Insuper & deos eorum & sculptilia eorum. & inde מַסֵּכָה Masecha. idest conflatile: seu fusile. Exo. 32. Fecerũtq; sibi vitulum conflatilem. Et in eo. 34. Deos cõflatiles non facies tibi. Osee. 13. Feceruntq; sibi cõflatile de argento suo. Item נָסַךְ Nasach. idest constituere. seu ordinare. Ps. 2. Ego aũt constitutus sum rex ab eo. Et beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trãstulit. Ego autem ordinaui regem meum. Prouer. 8. Ab eterno ordinata sum. & inde נְסִיכִים nesichim. idest principes seu rectores. & solum inuenitur ĩ nu. plu. Ps. 82. Et sicut zebee & salmana omnes principes eorum. Significat etiam predicta dictio ordiri. vt Esa. 30. vt ordiremini telã & nõ per spũm meum. & in eo. 25. Et telã quã orditus est sup oẽs natiões. & inde מַסֵּכָה Masecha. siue מַסֶּכֶת Masacheth. i. tela seu liciũ vt in duobus locis predictis. & Iudi. 16. Si inquit septẽ crines capitis mei cum licio plexueris. Et in eodem. Extraxit clauum cũ crinibus & licio. Ponitur etiam pro pallio. Esa. 28. Et pallium breue vtrũq; operire non potest.

נָסַע nasaa. Pergere. proficisci. progredi. recedere. moueri Geñ. 12. Perrexitq; abraam vadens & vltra progrediens ad meridiẽ. Et in eo. 20. Profectus ĩde Abraã venit in terram australem. Et in eodem. 33. Gradiamur simul. Pro quo hebrei legunt. Proficiscamur & ambulemus. Et in eo-

Tentationes. נָסַח Demoliri. Auferre. Euellere. מֶסַח deuastatio נָסַךְ Libare. Miscere. נֶסֶךְ Libamẽtũ Libamen. Libatio. מֶסֶךְ מִמְסָךְ Mixtum. Libatio. נָסַךְ Conflare. נֶסֶךְ Cõflatile. Simulachrum. מַסֵּכָה Cõflatile. נָסַךְ Cõstituere Ordinare נְסִיכִים Pricipes. Ordiri. מַסֵּכָה מַסֶּכֶת Licium. Pallium. נָסַע Pergere. Progredi Proficisci Gradiri.

dem. 46. Profectusq; israel cum omnibus que habebat. Exo. 12. Profectiq; sunt filii israel de ramases. Et in eodẽ. 13. Viderunt egyptios post se. pro quo he. le. Et viderunt & ecce egyptus proficiscebatur siue pergebat post se. & in eodẽ 14. Tollensq; se angelus domini. i. mouit se siue p̃fectus est angelus dñi. Nu. 10. Quando mouẽda sunt castra. Et in eo. Mouebũt castra primi qui sunt ad orientalẽ plagã. & in eo. Leuabunt tentoria qui sunt ad meridiẽ. pro quo he. le. Mouebunt castra. Et in eo. Mouerũtq; castra primi iuxta imperiũ dñi. Et in eo. Profectiq; sunt de monte dñi. Et in eodẽ. Cumq; eleuaretur arca. idest cumq; moueretur arca. Et in eo. 11. Ventus aũt egrediens a dño. i. pergens. Et in eo. 33. Profecti igitur de rameses. Et in eodem. Inde egressi venerunt contra phiairoth. Esdre. 8. Promouimus ergo a flumine Aua. 1. Profecti sumus. Ponitur etiam pro auferre. vt Iob. 4. Qui autem reliqui fuerint auferentur ex eis. Esa. 38. Generatio mea ablata est. Et inde verbũ tertie coniugationis. i. proficisci facere seu mouere facere. Beatus hieronymus transtulit Tollere seu extrahere aut transferre. Exo. 15. Tulit autem moyses israel de mari rubro. idest proficisci fecit. Iudi. 16. Et apprehẽdit ambas porte fores. idest tulit seu extraxit. Et in eo. Extraxit clauũ cũ crinibus. 3. Reg. 5. Precepitq; rex vt tollerent lapides grandes. 4. Reg. 4. Et cum plena fuerint tolles. Eccłs. 10. Qui transfert lapides & inde מַסָּע Masaa. idest profectio. Geñ. 13. Reuersusq; est per iter quo venerat. idest per profectiones quibus venerat Deut. 10. Vade & precede populum. Pro quo hebrei legũt. Vade in profectione ante populum. idest perge ante populum. & in plurali מַסְעֵי Masee. Pro quo beatus hieronymus transtulit Mansiones. nu. 33. He sunt mansiones filiorum israel. Et in eodem. Quas descripsit moyses iuxta castrorũ loca que domini iussione mutabant. Põitur etiam מַסָּע masaa pro armis bellicis. Iob. 41. nec hasta nec thorax. p̃ quo hebrei legunt. Hasta & arma & thorax.

נָסַק nasac. Ascendere. scandere. Ps. 138. Si ascendero in celum tu illic es. Et inde verbum tertie coniugationis q̃ significat ascendere facere. siue eleuare vel educere de aliquo profundo. Dañ. 3. porro viros illos qui miserant sydrach misach & abdenago. Pro quo hebrei legunt. Qui ascẽdere fecerant. Et in eodem. 6. Et danielem precepit educi de lacu. & in eodem. Eductusq; est daniel de lacu.

נָעַל naal. Claudere. offirmare. scilicet clausura vel sera. calciare. Iudi. 3. Clausis diligentissime ostiis cenaculi & offirmatis sera. Et in eodem. Viderunt clausas fores cenaculi. Canti. 4. Hortus conclusus soror mea sponsa hortus conclusus. idest clausus. & inde מַנְעוּל manul. idest sera seu vectis quo ostium clauditur. Nee. 3. Et statuerunt valuas eius & vectes. in alio vero loco. Beatus hieronymus transtulit Pesulum ostii. Canti. 5. Pesulum ostii mei aperui dilecto meo. Item נָעַל naal. idest calciare. 2. Paralipo. 28. Cumq; vestisset eos & calciassent. Ezech. 16. & calciaui te hyacintho. & inde נַעַל naal. cum accentu in prima. idest calciamentum. Exo. 3. Solue calciamentum de pedibus tuis. Deut. 25 Et tollet calciamentum de pede eius. Et in eodem. Et vocabitur nomen eius in israel domus discalciati. Pro quo hebrei legunt. Domus discalciati calciamenti. p̃s. 59. In idumeam extendam calciamentum meum. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מִנְעָל manal. Deut. 33. ferrum & es calciamentum tuum. & in plurali נְעָלִים nealim siue נַעֲלַיִם naalaim. Exo. 12. Et calciamenta habebitis in pedibus. Esa. 5. nec rumpetur corrigia calciamenti eius. quod in hebreo legitur pluraliter. scilicet calciamentorum eius. Et in eodem. 11. Ita vt transeant per eum calciati. pro quo

Mouere. Egredi. Promouere. Tollere. Extrahere. Trãsferre. מַסָּע Profectio מַסְעֵי Mãsiones מַסָּע arma. נָסַק ascendere. Educere. נָעַל Offirmare Claudere. Cõcludere מַנְעוּל Vectis. Pesulum. נָעַל Calciare. נַעַל Calciamẽtum. מִנְעָל calciamẽtũ נְעָלִים calciamẽta נַעֲלַיִם

hebrei legunt. vt transeant per eum cũ calciamẽtis. Amos. 2. Et pauperem pro calciamentis. Reperitur etiam נעלות Naaloth, secundum terminationem pluralem femininorũ Iof. 9. Calciamentaq; perantiqua que ad indicium vetusta tis pitatiis consuta erant.

נעם Naam. suaue vel iocundum esse: seu dulce vel amenũ esse. placere, decorum esse. 2. Reg. 1. frater mi ionatha decore nimis. Pro quo hebrei legũt. frater mi ionatha iocũ dus vel suauis fuisti mihi nimis. siue placuisti mihi nimis aut decor⁹ fuisti mihi nimis. ps. 140. Et audiãt verba mea quoniam potuerunt. pro quo beatus hierõymus in ps. iux ta he. ve. transtulit. Et audient verba mea quoniam decora sunt. Prouer. 2. Et scientia anime tue placuerit. Et in eo. 9. Et panis absconditus suauior est. Et in eodem. 24. Qui ar guunt eum laudabuntur. Pro quo hebrei legunt. Et arguẽ tibus suaue siue iocũdum est. & inde נעים naim. i. iocũdus. suauis. decorus. egregius: 2. Reg. 23. Egregius psaltes israel. Ps. 80. Psalterium iocundum cum cithara. Ps. 132. Ecce q̃ bonum & q̃ iocundum. ps. 134. Psallite nomini ei⁹ quo niam suaue est. Ps. 146. Deo nostro sit iocunda decoraq; laudatio. Prouer. 22. Que pulchra erit tibi cum seruaueris eam in ventre tuo. Et in eo. 24. Vniuersa substantia pre ciosa atq; pulcherrima. & in plu. נעימים Neimim. 2. Reg. 1. Saul & ionathas amabiles & decori valde. Iob. 31. Comple bunt dies suos in bono & annos suos in gloria. pro quo he brei legunt. Et annos suos in iocunditatibus vel in suauita tibus. Et inde נעם Noam. idest iocunditas. vel suauitas. aut decor. ps. 90. Et sit splendor domini dei nostri super nos. Pro quo beatus hieronymus in psal. iuxta he. ve. transtulit. Et sit decor dñi dei nostri super nos. Prouer. 16. Fauus me lis composita verba. pro quo he. le. Fauus melis verba io cunditatis vel suauitatis. Et in plu. נעימות Neimoth. ps. 16. Delectationes in dextera tua in eternum. pro quo beatus hieronymus in predicto psalterio trãstulit. Decores in dex tera tua eternos. Et aliquando scribitur cum mem in prin cipio. ps. 140. & non comunicabo cum electis eorum. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Nec comedere in deli ciis eorum. idest in suauitatibus eorum. Scribitur etiam cũ nun in fine & dicitur נעמן naaman. & in plu. נעמנים naama nim. Esa. 17. Propterea plantabis plantationem fidelem. Pro quo hebrei legunt. Propterea plantabis plantationes iocundas vel suaues.

Calciamẽta. Decorũ eẽ. Iocũdũ eẽ. Placere. Egregius. Iocũdus. Suaue. Pulchrus. Decori. Iocunditates. Decor. Decores. Delicie. Iocũde.

נעץ Naas. Genus arboris humilis. & scribitur cum dupli ci sadich & dicitur נעצוץ naasus. pro quo beatus hiero nymus transtulit saliunculam. Esa. 55. pro saliuncula ascẽ det abies. Et in plu. נעצוצים naasusim. pro quo beatus hie ronymus transtulit frutcta. Esa. 7. Et vniuersis frutetis & in vniuersis foraminibus.

Saliuncula. Frutecta.

נער Naar. excutere. cõcutere. expergisci. siue consurgere. Exo. 14. Et inuoluit eos dominus in mediis fluctib⁹. pro quo hebrei legunt. & excussit dñs egyptios in medio maris. Ps. 135. Et excussit pharaonem & virtutem eius in mari rubro. Iudi. 16. Egrediar sicut ante feci & me excutiã. Nee. 5. Insuper excussi sinum meum & dixi: sic excutiet deus omnem virum. Iob. 38. Et excussisti impios ex ea. Ps. 108. Et excussus sum sicut locusta. Esa. 33. Et concussa ẽ ba san & carmelus. Et in eo. Et excutit man⁹ suas ab omni mu nere. Et in eodem. 52. Excutere de puluere. Hiere. 51. Ex cutient comas veluti catuli leonum. Significat etiam exp gisci vel consurgere. Zach. 2. Quia consurrexit de habita culo sancto suo. & inde נער nóar. idest excussio. p quo bea tus hieronymus trãstulit tempestatem. Iob. 36. Morietur in tempestate anima eorum. & inde נערת neoreth. i. stuppa. seu fauilla stuppe q̃ excutitur ex lino. Iudi. 16. Quomodo si rũpat quis filum de stuppa. Esa. 1. Et erit fortitudo vestra vt fauilla stuppe. Itẽ נער ndar. i. puer. iuuẽis. adolescẽs. Geñ. 37. Pascebat gregem cum fratribus suis adhuc puer. Et in eo. Puer non comparet. Ruth. 2. Dixitq; booz iuueni qui preerat messoribus. 1. Reg. 1. puer autem erat adhuc infan tulus. Prouer. 1. Et adolescenti sciẽtia & intellectus. Hiere. 1. Quia puer ego sum. Accipitur ẽt pro ministro vel famu lo. eo quod communiter puer maiori & seniori ministrat. Iudi. 7. Descendat tecum phara puer tuus. idest minister v̄l famulus tuus. 4. Reg. 5. Dixitq; giezi puer viri dei. i. mini ster eius. Ponitur etiam pro ignaro vel rudi. 2. Paralip. 13. Porro roboan erat rudis & corde pauido. Accipitur etiam pro quocunq; animali dum est in tenera etate. Zach. 11. Di spersum non queret & contritum non sanabit. pro quo he brei legunt. puerum non queret. idest pecus tenerum non queret. Et in plurali נערים nearim. idest pueri. iuuenes. a dolescentes. 2. Reg. 2. Surgant pueri. 3. Reg. 20. per pedise quos princip.um prouinciarum. pro quo hebrei legunt. p pueros principum prouinciarum. Et in eodem. Egressi sũt autem pueri principũ prouinciarum. Iob. 29. Videbãt me iuuenes & abscondebantur. Ponitur etiam pro ministris. Nee. 5. Sed & ministri eorum depresserant populum. Et in genere feminino נערה naara. Geñ. 24. puella decora ni mis. Ruth. 2. Cuius est puella hec. 3. Reg. 1. Queramus do mino nostro regi adolescentulam virginem. Et in plurali. נערות nearoth. Geñ. 24. Igitur rebecca & puelle illius ascẽ sis camelis secute sunt virum. Exo. 2. Et puelle eius gradie bãtur per crepidinẽ aluei. Ester. 2. querãtur regi puelle vir gines. & ide נעורים neurim. i. puericia. iuuẽtus. & declinatur tantum pluraliter. ps. 128. Sepe expugnauerunt me a iuuẽ tute mea. ps. 127. Ita filii excussorum. pro quo beatus hie ronymus in psal. iuxta he. ve. transtulit. Ita filii iuuentutis. Potest etiam legi excussorum secundum primam signifi cationem. Reperitur etiam נערות neuroth. secundum ter minationem pluralem femininorum. Hiere. 32. Iugiter fa cientes malum in oculis meis ab adolescentia sua.

Excutere. Concutere. Cõsurgere. Tempestas. Stuppa. Fauilla. Puer. Iuuenis. Adolescẽs. Minister. Famulus. Rudis. Pecus tenerum. Pueri. Iuuenes. Ministri. Puella. Adolescentula. Puelle. Iuuentus. adolescẽtia.

נפח naphach. insuflare. inspirare. exsuflare. spirare. succen dere. affligere. Geñ. 2. Et inspirauit in faciem eius spi raculũ vite. Esa. 54. Ecce ego creaui fabrum suflantem in igne prunas. Ezech. 22. Vt succendã in ea ignẽ ad cõflandũ idest ad suflandum. Et in eodem. 37. Et insufla super inter fectos istos. Aggei. 1. Et intulistis in domum, & exsuflaui il lud. Malach. 1. & exsuflatis illud. Hiere. 15. Defecit anima eius. idest spirauit. ponitur etiam pro succendere. Iob. 20. Deuorabit eum ignis qui non succenditur. Et in eo. 41. Si cut olle succense atq; feruentis. Hiere. 1. Ollam succen sam ego video. & inde מפח mapũach. idest suflatorium quo ignis succenditur. Hieremie. 6. Defecit suflatorium in igne. ponitur etiam predicta dictio pro affligere. Iob. 31. Et animam agricolarum eius afflixi. & ide מפח mapach. idest dolor seu afflictio. pro quo beatus hieronymus tran stulit abominationem. Iob. 11. Et spes illorum abominatio anime.

Insuflare. Insufflare. Exsuflare. Spirare. Succẽdere. Suflatorium. Affligere. abominatio.

נפך Nopech. carbunculus lapis preciosus. Exo. 28. In secũ do. scilicet versu carbũculus & sapphyrus & hyaspis. E zech. 28. Sapphyrus & carbunculus & smaragdus.

Carbũcul⁹.

נפל Naphal. cadere. concidere. ruere. corruere. iacere. irrue re. inferiorem esse. transfugere. Geñ. 4. Et cõcidit vul tus eius. & in eo. Cur concidit facies tua. Et in eodem. 15. Sopor irruit super abraam & horror magnus & tenebro sus inuasit eum. idest cecidit super eum. Et in eodem. 17. ce cidit Abraam in faciem suam. Et in eodem. 24. Descendit de camelo. pro quo hebrei legunt. Cecidit de camelo. Et in eodem. 25. Coram cunctis fratribus suis obiit. idest cecidit. Et aliqui hebrei exponunt sic. scilicet cecidit ei possessio co ram cunctis fratribus suis. Et in eodem. 50. Quod cernens Ioseph ruit super faciem patris. Leuit. 26. Et corruent corã vobis. Et in eodem. Cadẽt inimici vestri gladio. Nu. 6. Ita tamen vt dies priores irriti fiant. Pro quo hebrei legunt. Et dies priores cadant. idest cadant de numero vt nõ com putentur. Deut. 22. Et sis reus labẽte alio & in preceps ruẽ te. Iof. 2. Etenim irruit in nos terror vester. Iudi. 7. Et oẽs orientales populi iacebant in valle. 2. Regñ. 1. Sciebam eni q̃ viuere non poterat post ruinam. idest postq̃ cecidit. 3. Reg. 8. Non cecidit nec vnus quidem sermo. 4. Reg. 10. vi de ergo nunc quoniam non cecidit de sermonibus domini in terram. Nee. 6. Et conciderent intra semetipsos. pro quo hebrei legunt. Et ceciderunt valde in oculis suis. idest infe riores sibi ipsis videbantur ex quo non preualuerant ad uersus hebreos. Et simile verbum habetur. Iob. 12. Vbi di citur nec inferior vestri sum. p quo in hebreo legitur. Nec cadens ego a vobis. & est sensus sicut in littera nostra. & in eodem. 14. Mons cadens defluit. pro quo hebrei legunt. Mons cadens cadet siue corruet. Ps. 19. Ipsi obligati sunt & ceciderunt. Ps. 36. Cum ceciderit non collidetur. Ps. 144. Alleuat dominus omnes qui corruunt. Esa. 9. Et cecidit in israel. Et in eodem. 14. Quomodo cecidisti de celo lucifer Et in eodem. 21. Cecidit cecidit Babylon. Hiere. 51. Et ca dent interfecti in terra chaldeorum. Et in eodem. Subito cecidit babylon. Ioel. 2. Sed & per fenestras cadent. Amos 8. Et cadent & non resurgent. Et aliquando scribitur cum duplici lamed. Ezech. 28. Et corruent interfecti in medio eorum. Significat etiam transfugere aut profugere. vel ad iungere se aliis. 1. Reg. 29. Ex die qua transfugit ad me. 4. Reg. 7. Venite ergo & transfugiamus ad castra syrie. 1. Pa ralip. 12. Periculo capitis nostri reuertetur ad dominum su um. idest transfugiet ad dominum suum. Et in eodem. trãs fugerunt ad eum de manase. Hiere. 21. Qui egressus fue rit & transfugerit ad chaldeos. Et in eodem. 37. Ad chalde os profugis. Et in eodem. 52. Et de profugis qui transfuge rant ad regem babylonis. Esa. 54. Aduena quondam tuus adiungetur tibi. Inde verbum tertie coniugationis. idest ca dere facere: seu proiicere: vel dimittere: siue psternere. In di. 2. nõ dimiserũt adinuentiões suas. i. nõ pieceruñt. 1. Reg. 3. Non cecidit ex omnibus verbis eius in terra. pro quo he brei legũt. Nõ cadere fecit: siue nõ proiecit ex oibus verbis eius. Iob. 29. Et lux vultus mei non cadebat in terra. p quo he. le. Et lucẽ vultus mei non faciebant cadere. ps. 105. vt p sterneret eos i deserto. i. cadere faceret. signãt ẽt fortẽ pĩice re. i. forte mittere vel forte diuidere. Iof. 13. Veniat ergo in partẽ hereditatis israel. pro quo he. le. Proiice eã in heredi tatẽ israeli. i. forte diuide eã. & in eo. 23. Et nũc quia forte di uisi. ps. 77. Et forte diuisit eis terrã in funiculo. Prouer. 1. Sortẽ mitte nobiscũ. Ione. 1. venite & mittamus fortes. Et in eo. & miserunt fortes & cecidit fors super ionam. Et ide verbũ quarte cõiugatiõis. i. prosternere se siue iacere. Deut. 9. Et procidi añ dñm sicut prius quadraginta diebus. i. ia cui siue prostratus sum ante dñm. Et in eo. Et iacui corã do mino quadraginta diebus & noctibus. Et in eo. Quib⁹ eũ suppliciter deprecabar. pro quo he. le. Quibus iacui siue q bus prostratus sui. Põitur ẽt p subiicere. Geñ. 43. Et violẽ ter subiiciat seruituti & nos & asinos nostros. & inde מפלה Mapala. i. ruina. Esa. 17. Et erit quasi aceruus lapidum in ruina. Et in eo. 23. posuerunt eã in ruinã. & in eo. 25. vrbẽ fortẽ in ruinã. Ezech. 3. Et in ruina eius habitabũt vniuer sa volatilia celi. & inde מפל Mapal. i. quisquilie que cadũt de frumento. Amos. 8. Et quisquilias frumenti vendamus & inde מפלת Mapoleth. idest cadauer. Iudi. 14. Declinauit vt videret cadauer leonis. & in numero plurali מפלי Mapa le. & ponitur pro membris. Iob. 41. Membra carniũ eius coherentia sibi. Et inde נפל nẽpel. idest abortiuus: eo quod cadit ex vtero. Iob. 3. Aut sicut abortiuũ absconditum non subsistere. Ps. 57. Supercecidit ignis: non viderunt solem. Pro quo btũs hiero. in psalterio iuxta he. ve. transtulit. qua si abortiuum mulieris quod non vidit solem. Eccl. 6. pro nuncio q̃ melior illo sit abortiuus. & ide נפלים nephilim. idest gigantes. eo quod propter sui magnitudinem ceteri humiliores videntur cadere ante eos. vel quia irruit timor eorum super alios. Geñ. 6. Gigantes autem erant super ter ram in diebus illis. Nu. 13. Ibi vidimus monstra quedam fi liorum Enach. pro quo hebrei legunt. Ibi vidimus gigan tes filios enach.

Concidere. Cadere. Ruere. Corruere. Iacere. Concidere Inferiorẽ esse. Defluere. Transfuge. Profuge. Adiungi. Dimittere. Cadere fa cere. prosternere. Sorte diui dere. Sorte mit tere. Prosterne re se. Iacere. Subiicere. Ruina. quisquilie. Cadauer. Membra. Abortiuus. Gigantes.

נפץ Napas. dispergere. disgregare. disseminare. diuidere. allidere. collidere. conterere. confringere. Geñ. 9. Et ab his disseminatum est omne genus hoim super vniuer sam terram. pro quo hebrei legunt. & ab his dispersa est om nis terra. & est sensus sicut in littera nostra. Et in eo. 11. An teq̃ diuidamur in vniuersas terras. & in eo. Inde dispersit eos dominus super faciem cunctarum regionum. Et in eo. 49. & dispergam eos in israel. 1. Reg. 13. quia vidi q̃ popu lus dilaberetur a me. idest dispergeretur a me. 2. Reg. 18. fuitautem ibi prelium dispersum super faciẽ vniuerse ter re. 3. Reg. 22. Vidi cunctum israel dispersum in montibus Hiere. 9. Dispergã eos in gentibus & in eodem. & omnis grex eorum dispersus est. Esa. 33. Ab exaltatione tua disper se sunt gentes. Hiere. 13. Et dispergã eos virum a fratre suo. Ezech. 20. & cõgregabo vos de terris in quibus dispsi estis Soph. 3. supplices mei filii dispersorum meorũ. hebrei tñ i pdicto loco dicũt q̃ est nomẽ proprium & legunt sic. Atha rai filia phusai. & interpretatis his nominibus est sensus si cut in littera nostra. Significat etiam allidere. vel cõfringe re. vt Iudi. 7. Et hydrias confregissent. ps. 2. Et tanq̃ vas figuli confringes eos. Ps. 136. & allidet paruulos tuos ad pe trã. Esa. 27. sicut lapides cineris allisos. Hiere. 4. & lagũcu las eorũ collident. & in eodem. 22. nunquid vas fictile atq; cõtritum vir iste hiecontas. & in eo. 51. Collidis tu mihi va sa belli: & ego collidã in te gentes. & in eo. & collidam in te equum & equitẽ eius. & inde נפץ nẽphes. i. allisio. Esa. 30. Allidet in turbine. pro quo he. le. Allisio turbinis. & inde מפץ Mapas. i. instrumentum siue vas quo aliquid conteri tur & dissipatur. Ezech. 9. & vniusuiusq; vas interitus in manu eius.

Disseminar. Diuidere. Dispgere. Cõfringere. Allidere. Collidere. Conterere. Allisio. Interitus.

נפק Naphac. in ligua chaldaica significat egredi: siue edu cere. Dañ. 2. & egressa sententia sapientes interficiebã tur. & in eo. qui egressus fuerat ad interficiendos sapientes babylonis. & i eo. 3. egredimini & venite: statiq; egressi sũt & inde נפקת napcath. idest sumptus. expense. Esdre. 6. Sũ ptus autem de domo regis dabuntur. & in eodem. Studio se sumptus dentur viris illis.

Egredi. Sumptus.

נפש Nẽphes. Anima. Geñ. 1. Producat terra animam vi uentem. & in eodem. 2. & factus est homo in animam viuentem. & in eodem. 19. Salua animam tuam. & in eodẽ. 35. egrediente autem anima eius pre dolore. Exo. 12. Peri bit anima illa de israel. & in eodem. 21. Reddet animã pro anima. Leuit. 5. Si peccauerit anima. Nu. 15. Quod si ani ma vna nesciens peccauerit. Deut. 6. & ex tota anima tua. 1. Regum. 25. erit anima domini mei custodita quasi in fa sciculo viuentium apud dominum deum tuum: porro ini

anima.

micorum tuorum anima rotabitur. 3. Reg. 17. Reuertatur obsecro anima pueri huius in viscera eius. Et in eodem. 19 Tolle animam meam. Iob. 1. Cuncta que habet homo dabit pro anima sua. Et in eodem. 21. Et anima eius quodcunque voluit hoc fecit. Ps. 23. qui non accepit in vanum animã suam. Ps. 104. ferrum pertransiuit anima eius. Ps. 118. & anima mea cognoscet nimis. Prouer. 27. Anima saciata calcabit fauum. & communiter est generis feminini: vt patet i aliquibus locis predictis. & aliquando reperitur in genere masculino. vt Geñ. 46. Omnes anime quattuordecim. vbi in hebreo illud quattuordecim est generis masculini. & iungitur cũ hoc nomĩe aĩe. & in eo. Anime due. Vbi pro eo qđ in littera nostra est due in hebreo est שְׁנַיִם Senaim. qꝫ est generis masculini. Nume. 31. vnam animam ex quingẽtis tam ex hominibus quam ex iumentis. vbi pro eo quod in littera nostra est vnam in hebreo est אֶחָד Echad. quod est generis masculini. & aliquando accipitur pro toto homine seu pro corpore animato. vt in aliquibus locis predictis. & Geñ. 14. Da mihi animas. idest da mihi homines. Et in eodem. 46. Omnes anime domus iacob que ingresse sunt in egyptum. Ponitur etiam pro semetipso. Ps. 104. vt erudiret principes eius sicut semetipsum. Deut. 21. Dimittes eã liberam. pro quo hebrei legunt. Dimittes eam anime sue. idest sibiipsi: vt sit in sua libera potestate. Hiere. 51. Iurauit dominus exercituum per animam suam. idest per semetipsum. sicut exponunt hebrei. Amos. 6. Iurauit dominus deus in anima sua. ponitur etiam pro mortuo. idest pro morticino anime humane. Nu. 6. super mortuum non ingredietur. pro quo hebrei legũt. & super omnes animas mortui seu morticini non ingredietur. & in eodem. quia peccauit super mortuum. pro quo hebrei legunt. Quia peccauit super animam. idest super morticinum anime humane. & in eo. 19. Omnis qui tetigerit humane anime morticinũ. Ponitur etiam pro desiderio. Ps. 26. Ne tradideris me in animas tribulantium me. idest in desideria tribulantiũ me. Ponitur etiam pro halitu. Iob. 41. Halitus eius prunas ardere facit. Et in plurali נְפָשׁוֹת nephasoth. secundum terminationem femininorum. Ps. 71. Et animas pauperum saluas faciet. Ezech. 13. Vt interficerent animas que non moriuntur. Reperitur etiam נְפָשִׁים nephasim secundum terminationem masculinorum. Vt in eodem. Et dimittam animas quas vos capitis animas ad volandum. & inde verbum נָפַשׁ naphes: qđ significat refrigerare. vel requiescere aut recreare. vel animari. idest animam sumere. Exodi. 23. Et refrigeretur filius ancille tue & aduena. Et in eodem. Septimo autem ab opere cessauit. pro quo hebrei legunt. Septimo autem quieuit & requieuit. siue refrigeratus est. Loquitur enim scriptura de deo more humão: sicut de homine dicitur qꝫ refrigeratur & requiescit perfecto opere. Ponitur etiam pro refocillari. 2. Regum. 16. Et refocillati sunt ibi.

Domo. Semetipſ. Mortuus. morticinũ. Halitus. נְפָשׁוֹת anime. נְפָשִׁים Anime. נָפַשׁ refrigerar. Redescere. Refocillar.

נֵץ Nes. Accipiter. Leuit. 11. Et accipitrem iuxta genus suum.

נֵץ accipiter.

נָצַב Nasab. Constituere. statuere. erigere. stare. 3. Regum. 22. Nec erat tunc constitutus rex in edom. Esa. 3. Stat ad iudicium dominus. Threñ. 2. firmauit dexteram suam quasi hostis. idest statuit dexteram suam siue stetit dextera sua. Zach. 11. Et quod stat nõ enutriet. Et aliquando scribitur sine nun. De quo vide supra in dictione יָצַב Iasab. & inde נְצִיב Nesib. idest statua siue statio. Geñ. 19. Que versa est in statuam salis. 1. Paralipo. 11. Et statio philistinorum in bethleem. Significat etiam prepositum seu prefectum. 3. Regum. 4. Habebat autem salomon duodecim p̃fectos super omnem israel. Et in eodem. Nutriebantqꝫ eos supradicti regis prefecti. Et inde מַצֵּבָה Maseba. idest statio siue statua. vt Esa. 22. Et expellam te de statione tua. ponitur etiam pro titulo vel statua. Geñ. 35. Erexitqꝫ iacob titulum super sepulchrum eius: hic est titulus monumenti rachel. Exo. 23. & confringes statuas eorum. vide etiam de hoc supra in dictione יָצַב Iasab. Ponitur etiam נִצָּב Nisab pro capulo gladii. Iudi. 3. Vt capulus sequeretur ferrum in vulnere. Item נְצַב nasab. in lingua chaldaica significat plãtare. & inde נִצְבַת nisebeth. idest plantatio. Dañ. 2. De plantatione eris & ferri oriebatur.

נָצַב Cõstituere. Statuere. Stare. נְצִיב Statua. Statio. prefectus. מַצֵּבָה statio. Titulus. statua. נִצָּב Capulus. נְצַב Plantare. נִצְבַת Plãtatio.

נָצָה Nasa. Iurgari. rixari. litigare. litem concitare. vastare. florere. volare. Exo. 2. Conspexit duos hebreos rixãtes. Et in eodem. 21. Si rixati fuerint viri. Leuit. 24. Iurgatus est in castris cum viro israelita. Nume. 26. qui surrexerunt contra moysem & Aaron. pro quo hebrei legunt. qui iurgati sunt. Et in eodem. Quando aduersus dominum rebellauerunt. Pro quo hebrei legunt. Quando iurgati sunt aduersus dominum. Et in titulo. Ps. 59. Vbi dicitur: cũ succendit mesopotamiam syrie. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Cum pugnauit aduersus syriam mesopotamie. Et inde מַצָּה Masa. idest rixa. contẽtio. iurgium. Prouer. 16. Qui meditatur discordias diligit rixas. Esa. 41. Viros rebelles tuos. Pro quo hebrei legunt. viri contentionis tue siue iurgii tui. idest iurgantes aduersum te. Et in eodem. 58. Ecce ad lites & ad contentiones ieiunatis. Significat etiam supradicta dictio: vastare. Hiere. 4. Ciuitates tue vastabuntur. Esa. 37. In erradicatione collium compugnantiũ. Pro quo hebrei legunt. In erradicationem collium deuastatorum seu desertorum. & secundum primam significationem potest legi sicut est in littera nostra. significat etiam florere seu germinare. Canti. 6. Si germinassent mala punica. Et in eodem. 7. Si floruerunt mala punica. Vide etiam de hoc supra in dictione נוּץ nus. significat etiam volare. vt Threñ. 4. Iurgati quippe sunt & commoti. pro quo hebrei legunt. Volauerunt & commoti sunt. Potest etiam legi sicut est in lr̃a nr̃a. Et aliq̃n scribitur cum aleph in fine loco he. vt Hiere. 48. Date florem moab quia florens egredietur. pro quo he. le. Date alam seu pennam moab. quia volans volabit. potest etiam legi sicut est in littera nostra. Et inde נוֹצָה nosa. idest pluma. Leuit. 1. Vesiculam vero gutturis & plumas proiiciet. Ezech. 17. Plena plumis & varietate. Et in eodem. Magnis alis multisqꝫ plumis.

נָצָה Rixari. Iurgari. Pugnare. מַצָּה Rixa. Contẽtio. Vastare. Germinare. Florere. Volare. נוֹצָה Pluma.

נָצַח Nasach. Triumphare. superare. vincere. seu victoriam obtinere. instare. solicitare. vrgere. Prefectum seu prepositum esse. 1. Reg. 15. Porro triumphator israel non parcet tibi. 1. Paralip. 15. In citharis pro octaua canebant epinicion. pro quo he. le. canebãt ad vincendum seu pro victoria. & est idem cum littera nostra: nam epinicion grece carmen triumphale significat. & in titulo. Ps. 4. vbi dicitur in finem in carminibus psalmus dauid. pro quo beatus hieronymus in psal. iuxta he. ve. transtulit victori in canticis psalmus dauid. & silr in aliis titulis psalmorum. Dañ. 6. Igitur daniel supabat oẽs principes. Malach. 3. Victor in psalmis canentem. significat ẽt instare. vel vrgere. seu prepositũ vel prefectum esse. 2. Paralip. 2. Prepositosqꝫ eorum tria millia. idest illos qui instabant operibus. Et in eodem. Tria autem millia sexcentos prepositos operum populi. Esdre. 3. Vt vrgerent opus domini. Et in eodem. Vt instarent sup eos q faciebãt opus. & inde נֵצַח nesach. i. fortitudo. virtus. Esa. 63. Et detraxi in terram virtutem eorum. Ponitur etiam pro sanguine in quo est fortitudo & vita. Et in eodem. Et aspersus est sanguis eorum super vestimenta mea.

נָצַח triũphare. Vincere. superare. Prepositũ esse. Vrgere. Instare. נֵצַח Virtus. sanguis.

significat etiam eternum seu perpetuum. vt. Ps. 12. Vsque quo domine obliuisceris mei in finem. idest in eternum. Ps. 48. Et viuet adhuc in finem. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Et viuet vltra in sempiternum. Esa. 13. Non habitabitur vsqꝫ in finem. idest vsqꝫ in eternum. Hiere. 15. Quare factus est dolor meus perpetuus. Threñ. 3. Periit finis meus. pro quo secundum primam significationem aliqui hebrei legunt. Periit victoria mea. potest etiam legi sic piit eternitas seu perpetuitas mea. Ponitur etiam pro seculo. Esa. 64. In secula seculorum non erit transiens per eam. Et inde נִצַּחַת nisachath. idest fortis seu perpetua. Beatus hieronym⁹ trãstulit. contentiosam. Hiere. 8. Quare auersus est populus iste in ierusalem auersione contentiosa.

Sẽpiternũ. perpetu⁹ finis. Seculum. נִצַּחַת Cõtentiosa.

נָצַל Nasal. eripere. liberare. euadere. eruere. Auferre. abstrahere. spoliare. Geñ. 37. Volens eripere eũ de manibus eorum. Exo. 5. Et non liberasti eos. Et in eodem. 18. Et eruit me de gladio pharaonis. Deut. 23. Non trades seruum domino suo qui ad te cõfugerit. idest qui ad te euaserit. Ios. 2. Et eruatis animas nostras a morte. 2. Reg. 22. in die qua liberauit eum dominus de manu omnium inimicorum suorum. 2. Reg. 20. Et effugiat nos. pro quo hebrei legunt. Et euadat oculos nostros. & est sensus sicut in littera nostra. 4. Reg. 18. Eruens liberabit nos dominus. Iob. 5. In sex tribulationibus liberabit te. Ps. 32. Vt eruat a morte animas eorum. p̃s. 33. Et de omnibus his liberauit eum dominus. Ps. 85. Et eruisti animam meam ex inferno inferiori. Esa. 20. Vt liberarent nos a facie regis assyriorum. Et in eo. 37. Et tu poteris liberari. Hiere. 7. Et dixistis liberati sumus. Ezech. 14. Ipsi iustitia sua liberabunt animas suas. Amos. 4. Quasi torris raptus ab incendio. idest liberatus vel erutus ab incendio. Zach. 3. Nunquid non iste torris est erutus de igni. Et inde הַצָּלָה Hasala. idest liberatio. Ester. 4. Per aliam occasionem liberabuntur iudei. pro quo hebrei legunt. Refrigerium & liberatio stabit iudeis de loco alio. Significat etiã aufferre vel spoliare. seu diripere. Geñ. 31. Tulitqꝫ deus substantiã patris vestri & dedit mihi. Et in eodem. Sed deus tulit opes patris nostri & eas tradidit nobis. Exo. 3. Et spoliabitis egyptum. Et in eo. et spoliauerũt egyptios. idest abstulerunt ab eis opes. Et in eodem. 33. Deposuerunt ergo filii israel ornamentum suum. 2. Paralip. 20. Et diripuerunt ita vt omnia portare non possent.

נָצַל Eripere. Liberare. Eruere. Euadere. הַצָּלָה Liberatio. Tollere. Spoliare. aufferre. Deponere Diripere.

נָצַר Nasar. custodire. seruare. vastare. Deut. 32. Et custodiuit quasi pupillam oculi. Et in eodem. 33. Et pactũ tuum seruauerunt. Ps. 24. Requirentibus testamentum eius. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. His qui custodiunt pactum eius. p̃s. 33. Prohibe linguam tuam a malo. Pro quo beatus hieronymus in predicto psalterio transtulit. Custodi linguam tuam a malo. Ps. 118. Quia iustificationes tuas exquisiui. pro quo beat⁹ hieronymus transtulit. Quia precepta tua custodiui. p̃s. 140. Et ostium circunstantie labiis meis. pro quo beatus hieronymus transtulit. Serua paupertatem labiorum meorum. Prouer. 4. Custodi illam quia illa est vita tua. Et in eo. 22. Oculi dñi custodiunt scientiam. Et in eo. 27. Qui seruat ficum comedet fructus eius. Esa. 27. Ego dominus qui seruo eam. Et in eodem. Nocte & die seruo eam. Naum. 2. Qui custodiat obsidionem. Et aliquando scribitur sine nun. vt Esa. 8. Liga testimonium. Pro quo hebrei legunt. Serua testimonium. Potest etiam deriuari a dictione צָרַר sarar. q̃ significat ligare. sicut est in littera nostra. Et inde נֹצֵר noser idest custos. & in plurali נֹצְרִים Nosrim. 4. Reg. 18. A turre custodum. Hiere. 4. Auditum est in ierusalem custodes venire de terra longinqua. Et in eodem. 31. Clamabunt custodes in monte ephraim. Et inde נְצוּרוֹת Nesuroth. i. res obseruate & occulte. Hiere. 33. Et annunciabo tibi grandia & firma que nescis. pro quo hebrei legunt. Annunciabo tibi grãdia & obseruata vel occulta que nescis. Et ĩde נְצוּרַת Nesurath. idest occulta. scilicet ad insidiandum vel decipiẽdum. Prouer. 7. Et preparata ad decipiendas animas. Pro quo hebrei legunt. Et obseruata vel occulta corde. Potest ẽt legi sic. Et vastata seu deserta corde. Nam predicta dictio etiam significat vastare vel desolare. Esa. 1. Sicut ciuitas q̃ vastatur. Et inde נְצוּרִים Nesurim. idest loca deserta: vel vastata. Beatus hieronymus transtulit delubra mortuorum. Esa. 65. Et in delubris mortuorum dormiant. Ponitur etiam pro fecibus. Esa. 49. Et feces israel conuertendas. vbi pro fecibus ponitur נְצוּרֵי Nesure. sicut alias שְׁמָרִים semarim significat feces & deriuatur a שָׁמַר Samar. quod significat custodire: vt infra dicetur. Hebrei tamen in predicto loco legunt. Et deserta seu deuastata israel ad conuertẽdũ. Item נֵצֶר neser. flos. virgultũ. stirps. germẽ. Esa. 11. Et flos de radice eius ascendet. Et in eodem. 14. Tu autem reiect⁹ es de sepulchro quasi stirps inutilis. Et in eodem. 60. Germen plantationis mee.

נָצַר Custodire. seruare. נֹצֵר נֹצְרִים Custodes. נְצוּרוֹת obseruata. נְצוּרַת Occulta. Vastare. נְצוּרִים Delubra mortuorũ. Feces. נֵצֶר flos. Stirps. Germen.

נְקִיק Nechic. cauerna. foramẽ. fissura. Esa. 7. Et in cauernis petrarum. Hiere. 13. Absconde illud ibi in foramine petre.

נְקִיק cauerna. foramen.

נָקַב Nacab. perforare. explanare. declarare. nominare. maledicere. seu blasphemare. 4. Reg. 12. Et aperuit foramen desuper. pro quo hebrei legunt. Et perforauit foramen. Iob. 40. Et in sudibus perforabis nares eius. Esa. 36 Intrauit in manum eius & perforauit eam. Aggei. 1. In sacculum pertussum. i. perforatum. & ĩde מַקֶּבֶת machebeth. idest malleus. Iudi. 4. Assumens pariter & malleum. Ponitur etiam pro cauerna. Esa. 51. Et ad cauernam laci vnde p̃cisi estis. & in plurali מַקָּבוֹת macaboth. idest mallei. 3. Reg. 6. Et malleus & securis & omne ferramentum non sunt audita in domo. Quod in hebreo legitur pluraliter. scilicet mallei & securis. Esa. 44. Et in malleis formauit illud. Et ĩde נְקֵבָה Necheba. idest femina. Geñ. 1. Masculum & feminam creauit eos. Leuit. 12. Si feminam peperit. Nu. 31. Cur feminas reseruastis. Item נָקַב nacab. idest explanare. seu declarare aut nominare. Geñ. 30. Constitue mercedem tuam. Pro quo hebrei legunt. Declara seu explana mercedem tuam. Nu. 1. Quos tulerunt moyses & Aaron. pro quo hebrei legunt. Et tulit moyses & Aaron viros istos qui declarati seu explanati sunt per nomina vel qui nominati sunt per nomina. Esa. 62. Quod os domini nominauit. Amos. 6. optimates capita populorum. idest nominati capita populorum. Significat etiam maledicere seu blasphemare. Leuit. 24. Cumqꝫ blasphemasset nomen domini. Et in eodem. Et qui blasphemauerit nomen domini morte moriatur. Nume. 23. Quomodo maledicam cui non maledixit deus. Et in eodem. Inde maledicito ei. Iob. 3. Maledicant ei qui maledicunt diei. Et in eodem. 5. Et maledixi pulchritudini eius statim. Prouerb. 21. Qui abscondit frumẽtum maledicetur in populis. Abach. 3. Maledixisti sceptris eius.

נָקַב Perforar. מַקֶּבֶת Malleus Cauerna. מַקָּבוֹת Mallei. נְקֵבָה femina. נָקַב Declarare. Nominare. Blasphemare. maledicer.

נָקֹד Nycud. Punctum seu stigma: aut macula. scilicet diuersi coloris. Canti. 1. Murenulas aureas faciemus tibi vermiculatas argento. Pro quo hebrei legunt. Cum punctis vel stigmatibus argenti. Vbi ponitur נְקֻדּוֹת Necudoth. in numero plurali. & inde נָקֹד Nacud. idest animal album habens maculas nigras vl̃ econuerso. Geñ. 30. & separa cunctas oues varias. i. hñtes maculas varii coloris

נָקֹד Punctum נְקֻדּוֹת Puncta. נָקֹד Vari⁹.

Et in eodem. Et quodcunq; fuluum & maculosum varium q; fuerit. Et in eodē. Et omnia que non fuerint varia & ma culosa. & fulua. Et a talibus pecoribus dictus est נוקד noced idest pastor. siue ille qui alit pecora. 4. Reg. 3. Porro mesa Rex moab nutriebat pecora multa. Pro quo hebrei legunt Erat armentarius seu pastor. & in plurali. נקדים Nocdim. Amos. 1. verba amos qui fuit in pastoralibus thecue. & in de נקודים Necudim. i. panis mucidus seu putrefactus. Eo quod in eo sunt quasi macule vel puncta diuersi coloris. pro quo beatus hieronymus transtulit comminuti. Ios. 9. Panes quoq; quos portabant ob viaticum duri erāt in frustra comminuti. Et in eo. Nūc sicci facti sunt & siccitate nimia cōminuti. ponitur etiam נקודים Necudim pro crustula panis. 3. Regū. 14. Tolle quoq; in manu tua decem panes & crustulam.

נקה Naca. mundum seu innocentem esse. mundare. parcere. desolare seu exterminare. Geñ. 24. Non tenebe ris iuramento. Pro quo hebrei legunt. Et mundus seu innocens eris a iuramento. Exo. 34. Nullusq; apud te per se innocens est. Pro quo hebrei legunt. Et innocens non faciet innocentem vel non erit inocens. vel sic. Et mundans non mundabit. Et est sensus sicut in littera nostra. Potest etiam legi sic. Nec quasi innocenti parcet. Et eadem verba habētur. Nu. 14. vbi dicitur. Nulliq; innoxiū derelinquens. & Hiere. 46. Nec quasi innocenti parcam tibi. Et supra in eodem. 30. vbi dicitur. Et non tibi videaris innoxius. Nu. 5. Non te nocebunt aque iste amarissime. Pro quo hebrei legunt. Innocens seu innoxia eris ab aquis istis. Et in eodē. Erit innoxia & faciet liberos. Et in eodem. Maritus absq; culpa erit. idest innocens seu mundus erit a culpa. Ps. 18. ab ocultis meis munda me. Et in eodem. Et emundabor a delicto maximo. Hiere. 49. Et tu quasi innocens relinque ris: non eris innocens. Ioel. 3. Et mundabo sanguinem eorum quos non mundaueram. & aliquando scribitur cum aleph loco he. Dañ. 7. Et capilli capitis eius quasi lana munda. & inde נקיון Nicaion. idest mundicia. innocentia. Ps. 25 Lauabo inter innocentes manus meas. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Lauabo in innocentia manus meas. Osee. 8. Vsq; quo non poteris emundari. pro quo hebrei legunt. Vsquequo non poteris mundiciam. scilicet habere. Amos. 4. Dedi vobis stuporem dentium. Pro quo hebrei legunt. Dedi vobis mundiciam dentium. In quo significatur magnitudo famis. nam qui non comedunt mundos habent dentes. & in de נקי Nachi. i. mundus. innocens. innoxius. Geñ. 24. Innocens eris a maledictione mea. Exo. 21. Dominus quoq; bouis innocens erit. Iob. 4. Quis vnquā innocens periit. Ps. 14. Et munera super innocentem non accepit. Ps. 23. Innocens manibus & mundo corde. ps. 105. Et effuderunt sanguinē innocentem. & aliquando scribitur cum aleph in fine. Ioel. 3. Et effuderint sanguinem innocentem in terra sua. Ione. 1. Et ne des super nos sanguinem innocentem. & in plurali. נקיים Nechiim. Geñ. 44. vos autem eritis innoxii. Ios. 2. Innoxii erimus a iuramento hoc quo adiurasti nos. Et inde מנקיות Menachiioth. Pro quo beatus hieronymus transtulit cyathos. Exo. 25. Et cyathos in quibus offerenda sunt libamina. Item נקה Naca. i. Desolare. seu exterminare. Esa. 3. Et desolata in terra sedebit. Zach. 5. Quia omnis fur sicut ibi scriptum est iudicabitur. pro quo he. le. Exterminabitur siue desolabitur. & in eo. Et omnis iurās ex hoc similiter iudicabitur.

נקם Nacam. vindicare. vlcisci. Geñ. 4. Omnis qui occiderit cain septuplum punietur. pro quo hebrei legunt.

Septuplum vindicabitur. Et in eodem. septuplum vltio dabitur de cain. Exo. 21. Criminis reus erit. pro quo hebrei legunt. vindicta vindicabitur. Et in eodem. non subiacebit pene. Pro quo hebrei legunt. non vindicabitur. Leuit. 19. non queras vltionem. idest non vindices te. Et in eo. 26. & inducā sup vos gladiū vltorē federis. Nu. 31. Vlciscere prius filios israel. Ios. 10. Donec vlcisceretur se gens de inimicis suis. Iudi. 15. Tamen adhuc ex vobis expetam vltionē. Et in eodem. 16. & vlciscar me de hostibus meis. 1. Reg. 24 & vlciscatur me dominus ex te. 4. Reg. 9. & vlciscar sanguinem seruorum meorum prophetarum. ps. 7. vt destruas inimicum & vltorem. Esa. 1. & vidicabor de inimicis meis. Hiere. 46. vt sumat vindictam. & in eodem. 50. Quoniam vltio domini est: vltionem accipite de eo. & in eodem. 51. & vlciscar vltionem tuam. Ezech. 25. & vindictam expetiuit de eis. pro quo hebrei legunt. & vlti sunt in eis. Naum. 1. de us emulator & vlciscens dominus: vlciscens domin⁹ habēs furorem. & inde נקם nacam. idest vindicta. vltio. vt in aliquibus locis predictis. & Deut. 32. & vindictam retribuet in hostēs eorū. scribitur etiam cū he vel thau in fine. ps. 149. Ad faciendam vindictam in natiōib⁹. Hiere. 11. Videam vltionem tuam ex eis. & in plurali. נקמות necamoth. ps. 93. Deus vltionum dominus.

נקף nacaph. scindere. excidere. excutere. circuire. Esa. 10. & subuertentur condensa saltus eius ferro. idest excidētur ferro. & in eodem. 17. sicut excussio olee. & in eo. 24. Quomodo si pauce oliue que remanserint excutiantur ex olea. Significat etiam circuire siue euoluere. Iob. 1. Cumq; in orbem transissent dies conuiuii. idest cum circuirent vel cum euoluerentur aut cum in circuitu transissent. & in eodem. 19. & flagellis suis me cinxerit. idest circundederit. & in eodem. & rursus circundabor pelle mea. Esa. 29. Solēnitates euolute sunt. & inde נקפה nicpa. pro quo beatus hieronimus trāstulit funiculum. Esa. 3. & pro zona funiculus. Hebrei tamen dicunt q; significat excissionem.

נקר nacar. euellere. eruere. perforare. effodere. Nu. 16. An & oculos nostros vis eruere. Iudi. 16. Statim eruerunt oculos eius. 1. Reg. 11. Vt eruam omnium vestrum oculos dexteros. Iob. 30. nocte os meū perforatur dolore. Prouer. 30. Suffodiant eum corui de torrente. Esa. 51. Et ad cauernam laci vnde excisi estis. idest vnde effosi estis. Et inde נקרת nicrath. idest foramen vel scissura. Exo. 33. Ponā te in foramine petre. Esa. 2. & ingredientur scissuras petrarū.

נקש nacas. offendere. scandalizare. illaqueare. insidiari. cōprehendere. capere. collidere. Deut. 7. nec sumas ex eis tibi quicquam ne offendas. Et in eodem. 12. Caue ne imiteris eos. pro quo hebrei legunt. ne offendas post eos. 1. Reg. 28. Quare ergo insidiaris anime mee vt interficiar. Ps. 37. Et vim faciebant qui querebant animam meam. pro quo hebrei legunt. & insidiabantur vel scandalizabant seu offendebant querentes animam meam. idest scandala seu offendicula ponebant. Vide etiam de hoc supra in dictione יקש Iacas. significat etiam comprehendere. ps. 9. In operibus manuum suarum comprehensus est peccator. potest etiam legi offendit peccator. ponitur etiam pro scrutari. ps. 108. Scrutetur fenerator omnem substantiam eius. Significat etiam collidere. Dañ. 5. Et genua eius ad se inuicē collidebantur.

נרד nerde. nardus. species aromatica. vnde ab hebreo traxit originem. Canti. 1. nardus mea dedit odorem suum. Et in eodem. 4. nardus & crocus. Et in plurali נרדים neradim. vt in eodem. Ciperi cum nardo: quod in hebreo legitur pluraliter. scilicet cum nardis.

נשש Nasas. obliuisci. & scribitur cum simplici sin. Geñ. 41. Obliuisci me fecit deus omniū laborum meorum. & de hoc vide infra in dictione נשה Nasa.

נשא Nasa. cum sin & pūcto ceboleth. Leuare. eleuare. extollere. exaltare. portare. sustinere. sumere. ferre. auferre. nubere. parcere. dimittere. s. delictū vel peccatum. indulgerē. Geñ. 18. Cumq; eleuasset oculos. Et in eodē. 21. Cumq; eiulatu magno fleret. Pro quo hebrei legūt. Et eleuauit esau vocem suam & fleuit. Et in eodem. 29. Profectus ergo iacob venit in terram orientalē. Pro quo hebrei legunt. Et eleuauit iacob pedes suos & abiit in terram orientalem. Et in eodem 40. Recordabitur pharao ministerii tui. Pro quo hebrei legunt. Leuabit siue extollet pharao caput tuū. Et in eodē. Recordatus est inter epulas magistri pincernarum & pistorum principis. Pro quo hebrei legunt. Et leuauit siue extulit caput principis pincernarum & caput principis pistorum in medio seruorum suorum. Sed beatus hieronymus trāstulit sensum. Exo. 35. obtulerunt mente promptissima atq; deuota. Pro quo hebrei legunt. Et venit omnis vir quem eleuauit cor suū. Nu. 16. Cur eleuamini super populum dñi. Ruth. 1. Et eleuata voce flere ceperūt. 2. Reg. 5. Et quoniā exaltasset regnum eius super populum suum. Et in eodem. 20. Leuauit manū suam cōtra regem. 3. Reg. 1. Adonias autem filius agith eleuabatur dicens ego regnabo. 4. Reg. 14. & subleuauit te cor tuū. Iob. 41. Cum sublatus fuerit timebūt angeli. i. cum subleuatus fuerit. Pro quo hebrei legūt. Ab eleuatione eius timebūt dii siue angeli vel fortes. ps. 23. Et eleuamini porte eternales. ps. 27. Dum extollo manus meas ad tēplum sanctum tuū. ps. 88. Motū autem fluctuū eius tu mitigas. Pro quo hebrei legunt. Cū eleuantur fluctus eius tu mitigas eos. Vnde btūs hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trāstulit eleuationes autem gurgitū eius tu mitigas. Ps. 138. Accipient in vanitate ciuitates tuas. Pro quo btūs hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trāstulit. Eleuati sunt frustra aduersarii tui. Esa. 2. Et super omnem arrogantem. Pro quo hebrei legunt. Et super omnem eleuatū. i. eleuantē se siue elatum. Et in eodē. Et super omnes cedros libani sublimes & erectas. i. exaltatas. & in eodē. 30. Et super omnē collem eleuatum riui currentiū aquarū. Et in eodem. 37. Leua ergo oratione pro reliquiis. & in eodē. 40. Omnis vallis exaltabitur. & in eodē. 42. Letetur desertum & ciuitates eius. Pro quo hebrei legunt. Eleuent desertū & ciuitates eius. i. eleuēt vocē in exultatiōe. Ezech. 1. Et cū eleuarentur animalia de terra eleuabantur simul & rote. & in eodē. 10. Et cum eleuarent cherubim alas suas. & in eodē. 33. Et oculos vestros leuatis ad immūdicias vestras. Dañ. 11. Filii quoq; preuaricatorū populi tui extollētur. Significat etiā portare vel sustinere. aut sustētare. quod est idē qd onus leuare. Geñ. 13. Nec poterat eos capere terra. i. portare vel sustinere. & in eodē. 37. Et camelos eorū portantes aromata. Et in eodē. 44. Quantum possunt capere. i. quātum possunt ferre vel sustinere. Et in eodē. 45. Et tollite inde patrē meum. Exo. 19. Quomodo portauerim vos sup alas aquilarum. Et in eodem. 25. Ad subuehendam mensam. Pro quo hebrei legunt. Et portabitur in eis mensa. Et in eodem. 27. Erunt in vtroq; latere altaris ad portandum. Leuit. 22. Ne forte sustineant iniquitatem delicti sui. Deut. 24. Et ex eo sustentat animam suam. 2. Reg. 17. Circundabit omnis israel ciuitati illi funes. Pro quo hebrei legunt. Portabunt seu tollent omnis israel ciuitati illam funibus. 3. Reg. 10. Deferens inde aurum & argentum. i. portans. 2. Paralipo. 20. Ista omnia portare nō possent. Ester. 2. Omnium oculis gratiosa & amabilis videbatur. Pro quo hebrei

legunt. Et fuit ester portans gratiam. i. habens gratiam in oculis omnium videntium eam. Sed beatus hieronymus transtulit sensum. Iob. 21. Sustinete me vt loquar. Esa. 46. Qui gestamini a mea vulua. Hiere. 10. Portata tollentur quia incedere non valent. Et in eodem. 31. Quoniam sustinui opprobrium adolescentie mee. Ezech. 17. Et erumpet in germen & faciet fructum. Pro quo hebrei legunt. Et portabit ramos seu frondes & faciet fructum. Et similia verba habentur in eodem. 27. Vbi dicitur. vt portet frondes & faciat fructum. Et in eodem. 18. Filius non portabit iniquitatem patris. Et in eodem. 23. Et peccata idolorum vestrorū portabitis. Et in eodem. 36. Et fructum vestrum afferatis. i. portetis. Osee. 1. Sed obliuione obliuiscar eorum. Pro quo hebrei legunt. Sed portans portabo eis. scilicet inimicos suos vt eos destruant. Sed si scribatur cum pūncto seboleth in littera sin: tunc significat obliuisci sicut est in littera nostra. In translatione vero chaldaica sic habetur. Si conuersi fuerint parcēs parcam eis. Quod etiam potest intelligi secundum litteram hebraicam: sicut infra dicetur. Ioel. 2. Quia lignum attulit fructum suum. idest portauit. Et in eodem. Et portastis tabernaculum moloch deo vestro. Ponitur etiam pro adiuuare. Esd. 1. Adiuuent eum viri de loco suo. idest prouideant ei de vehiculo ad portandum vxorem & liberos. Significat etiam sumere vel suscipere aut tollere siue auferre. Geñ. 27. Sume arma tua. Et in eodē. 4. Auferet pharao caput tuum. i. tollet. Exo. 23. Non suscipies vocem mendacii. Et in eodem. 30. Quando tuleris summam filiorum israel. Nu. 1. Nec pones summam eorum cum filiis israel. idest nec tolles sūmam eorum. Et in eodem. 4. Tolle sūmam filiorum chaath. Et in eodem. 16. Nec aselū quidē vnquam acceperim ab eis. Et in eodem. 23. Assumptaq; parabola sua dixit. & in eodem. 24. Et auferetur regnum illius. Potest etiam legi. Et exaltabitur: secundum primam significationem. 2. Reg. 5. Que tulit Dauid & viri eius. Hebrei tamen dicunt q; in predicto loco significat comburere. vnde ipsi legunt. Que combussit Dauid & viri eius. & in eodem. 14. Nec vult deus perire animam. Pro quo hebrei legunt. Et non tollit seu non aufert deus animam. Et est sensus sicut in littera nostra. 4. Regum. 4. Tolle filium tuū. Iob. 21. Tenēt tympanum & citharam. i. tollūt vel sumūt. Et in eodem. 32. Et post modicum tollat me factor meus. Ps. 14. & opprobrium non accepit aduersus proximos suos. Ps. 23. Hic accipiet benedictionem a domino. Ps. 80. Sumite psalmum & date tympanum. Hiere. 7. nec assumas pro eis orationem. Ezech. 9. Et assumant super nos lamentum. Et in predicto loco scribitur sine aleph. & i eodē. 17. Vt euelleret eam radicitus. Pro quo hebrei legunt. vt tolleret eam a radicibus suis. Mich. 2. Et rapuerunt domos. idest violenter acceperunt. Significat etiam acceptionem personarū quod in hebreo dicitur acceptio faciērum. Geñ. 19. Ecce etiam in hoc suscepi preces tuas. pro quo hebrei legūt. Suscepi faciem tuam. Et in eodem. 32. Forsitan propiciabitur mihi. Pro quo hebrei legunt. forsitan accipiet faciem meā. Deut. 10. Qui personam non accipit. & in eodem. 28. Gentem procacissimam que non deferat seni. pro quo hebrei legunt. Que non accipiat faciem senis. idest que nō reuereatur vultum senis. 4. Regum. 3. Si non vultum iosaphat Regis iude erubescerem. Pro quo hebrei legunt. Susciperem. 2. Paralipo. 19. Non est apud dominum deum nostrum iniquitas nec personarum acceptio. Iob. 34. Qui non accipit personam principum. Ps. 81. Et facies peccatorum sumitis. Prouer. 6. Nec acquiescet cuiusq; precibus. pro quo hebrei legunt. Nec accipiet faciem cuiuscūq; precii siue preio.

Et in eodem.18. Accipere personam impii in iudicio non est bonũ. Malach.2. Et accepistis faciem in lege. Significat etiã iurare.i.nomen dñi in iuramẽto sumere. Exo.20. Non assumes nomẽ dñi dei tui in vanũ.i.nõ iurabis. Deut.5. Nõ vsurpabis nomen dñi dei tui frustra. Pro quo hebrei legũt. Non iurabis siue non assumes nomen dñi dei tui in vanũ siue frustra. Esa.3. Respondebit in die illa dicens nõ sum medicus. Pro quo hebrei legunt. Iurabit in die illa. Significat etiam nubere.i.vxorem accipere. Ruth.1. Et acceperũt vxores moabitidas.1.Paralipo.23. Acceperuntq; eas filii cis fratres earũ. Nee.13. Et non acciperent de filiabus earum. Itẽ significat parcere vel indulgere.i.peccatũ tollere vel peccatũ dimittere. Geñ.4. Nõne si bene egeris recipies. Pro quo aliqui hebrei legũt. Nõne si bene egeris indulgere.i.indulgebitur tibi peccatum. Potest etiam legi sicut est in littera nostra. Et in eodẽ.18. Dimittam omni loco propter eos. & in eodem.50. Obsecro vt obliuiscaris sceleris fratrum tuorum. Pro quo hebrei legunt. Obsecro vt dimittas scelus fratrum tuorũ. Et in eodem. Nos quoq; oramus vt seruis dei patris tui dimittas iniquitatem hanc. Exo.10. Sed nunc dimitte peccatum mihi. Et in eodem.34. Qui aufers iniquitatẽ & scelera. Ios.24. Nec ignoscet sceleribus vestris. Iob.7. Cur non tollis peccatum meũ. Ps.31. Beati quorũ remisse sunt iniquitates. Ponitur etiã pro contremiscere. Naũ.1. Et contremuit terra a facie eius. Hebrei tamen in predicto loco legunt. Et arsit terra a facie eius. Sed secundũ primã significationẽ potest legi. Et eleuata est terra a facie eius.i.eleuata est de loco suo. quod est idẽ quod contremuit. Et inde נָשִׂיא Nasi.i.princeps. eo quod eleuatur in populo. Geñ.23. Princeps dei es apud nos. Exo.22. Et principi populi tui nõ maledicas. Leuit.4. Si peccauerit princeps. & in plurali נְשִׂיאִים Nesiim.i.principes. Geñ.25. Duodecim principes tribuũ suarum. Exo.35. Principes obtulerunt lapides onychinos. Ponitur etiã נְשִׂיאִים Nesiim pro nubibus: eo qđ eleuantur in aere. ps.134. Producẽs nubes ab extremis terre. Prouer.25. Nubes & ventus: & pluuie non sequentes. Hiere.51. Qui leuat nubes ab extremis terre. Et inde שְׂאֵת Seeth.i.eleuatio. Iob.30. Vt se mouerit turbabit vos. Pro quo hebrei legunt. Eleuatio eius turbabit vos:i.cum se leuauerit turbabit vos. Ps.61. Verũtamen preciũ meũ cogitauerunt repellere. Pro quo hebrei legunt. Verũtamẽ de eleuatione eius cogitauerunt repellere. Potest etiã significare partẽ vel portionẽ vt infra dicetur. Vnde btũs hieronymus in psalterio iuxta hebraicã veritatẽ transtulit. Partem enim eius cogitauerunt repellere. Ponitur etiã שְׂאֵת Seeth pro tumore vel eleuatione in cute seu pustula: aut plaga vel diuersus color. Leuit.13. Homo in cuius cute ortus fuerit diuersus color seu pustula. Vbi ponitur pro diuerso colore. & in eodẽ. Plaga cõbustionis est & idcirco mũdabitur.i.eleuatio siue tumor. Et inde שִׂיא Siia.i.eleuatio siue elatio. Pro quo beatus hieronymus transtulit superbiã. Iob.20. Si ascẽderit vsq; ad celũ superbia eius. Et inde מַשָּׂא Masa.i.eleuatio. Ezech.24. Et super quos requiescunt anime eorũ. Pro quo hebrei legunt. Et eleuationẽ anime eorũ.i.ad quos eleuãt animas suas: sicut dicitur Hiere.44. Ad quam ipsi eleuant animas suas: vt reuertantur & habitent ibi. Scribitur etiã cum he vel thau in fine. Ps.140. Eleuatio manuũ mearum sacrificiũ vespertinũ. Iudi.20. Vt ascẽdente in altũ fumo. Pro quo hebrei legunt. Vt ascendere facerent eleuationem fumi.i.quasi colũnam fumi. Et in eodem. Quasi colũnam fumi de ciuitate conscendere. Ponitur etiam pro vexillo. eo quod eleuatur in altum. Hiere.6. Et super bethacarẽ leuate vexillum. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. Significat etiam מַשָּׂא Masa onus. a leuando vel portando dictum. Exo.23. Si videris asinũ odiẽtis te iacere sub onere. Nu.4. Ista sũt onera filiorũ caath. Quod in hebreo legitur singulariter.s.onus. Et in eodem. Et sciẽt singuli cui debeant oneri mancipari. Ps.37. Sicut onus graue grauate sunt sup me. Et aliquãdo scribitur cũ he in fine. Esa.30. Et graui onere. Accipitur etiam onus pro prophetia. Pro quo vt ait beatus hieronymus.lxx. Assumptionem trãstulerũt. 4.Reg.9. Et dominus onus hoc leuauit super eum. Esa.13. Onus babylonis.i.prophetia contra babylonẽ. Et in eodẽ.19. Onus egypti. & in eodẽ.22. Onus vallis visiõis. Hiere.23. Qđ est onus dñi: & dices ad eos vos estis onus. Et quia iniqui interpretabãtur onus in malã partem: ideo dñs per prophetam prohibet eos ne vltra prophetiam vocẽt onus. vt in eodem. Hec dicetis vnusquisq; ad proximũ suũ & ad fratrem suum: quid respõdit dñs: & quid locutus est dñs. & onus domini vltra nõ memorabitur: quia onus erit vnicuiq; sermo suus: & peruertistis verba dei viuentis. Et secundũ hebreos vbicũq; in prophetis ponitur מַשָּׂא Masa.i.onus. ibi non prospera sed aduersa prophetãtur. Vnde beatus hieronymus in prologo super Naũ prophetam sic ait. Assumptio quam.lxx. interpretes dicunt; apud hebreos Masa ponitur.i.graue onus. eo quod eum aduersus quem prophetatur premat: nec sinat leuare ceruicem. simulq; hoc attendẽdum: quod hec ipsa vel assumptio vel onus vel põdus prophete visio sit. Hec hieronymus. Ponitur etiam מַשָּׂא Masa. pro visione prophetica. Prouer.30. Visio quam locutus est vir cũm quo est deus. Et in eodem.31. Visio qua erudiuit eũ mater sua. Significat etiam eleuationem vocis in cantico. Pro quo btũs hieronymus trãstulit melodiam.1.Paralipo.15. Et ad precinendam melodiam. Et in plurali נְשֻׂאוֹת Nesuoth siue מַשְׂאוֹת Masaoth.i.onera vel assumptiones. Esa.46. Onera vestra graui põdere vsq; ad lassitudinẽ. Threñ.2. Viderũt autẽ tibi assumptiones falsas & eiectiones. Significat etiam נָשָׂא Nasa.munera dare seu prebere.2.Reg.19. Aut munera nobis data sũt.3.Reg.19. Hiram rege tyri prebente salomoni ligna cedrina. Et inde מַשְׂאֵת Masath.i.munus seu portio aut pars vel annona que datur alicui. Geñ.43. Sumptis partibus quas ab eo acceperant; maiorq; pars venit Beniamin.2.Reg.11. Secutusq; est eum cibus regius.i.dest portio seu annona regis. Hiere.40. Dedit quoq; ei magister militum cibaria & munuscula. Ponitur etiã pro precio vel oblatione.2.Paralip.24. vt deferrent singuli precium.i.oblationẽ quod constituit moyses seruus dei. ponitur etiam pro decimis. Ezech.20. & ibi queram primitias vestras & initium decimarum vestrarum. Scribitur etiam sine mem. vt Ezech.20. & in oblatione donorum vestrorum.

נָשָׁא Nasa. cum puncto seboleth in littera sin. decipere. seducere. destruere. desolare. Geñ.3. Serpens decepit me. ps.88. Nihil proficiet inimicus in eo. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Non decipiet inimicus eum. De quo vide etiam infra in dictione נָשָׁה Nasa. Esa.36. Nec conturbet vos Ezechias dicens dominus liberabit nos. Pro quo hebrei legunt. Nec decipiat siue nec seducat vos ezechias. Hiere.4. Heu heu domine deus ergo ne decepisti populũ istum. Et in eodem.37. Nolite decipere animas vestras. Et i abdia. Superbia cordis tui extulit te. Pro quo hebrei legunt. decepit te. idest seduxit te. Sed si scribatur cum puncto cebolet in littera sin: tunc significat extollere sicut est in littera nostra. Et in eodem. Omnes viri federis tui illuserunt tibi. idest deceperunt te. Et inde מַשָּׁאוֹן Masaon. idest

fraus vel deceptio. vt Prouer.26. Qui operit odium fraudulenter. Significat etiam destruere. siue desolare aut deuastare.4.Reg.19. Eruntq; in ruinam collium pugnantiũ. idest in destructionẽ vel in desolationem. Esa.10. E marcuerunt principes mempheos. Pro quo hebrei legunt. destructi vel vastati sunt principes mẽpheos. Hiere.23. Propterea ecce ego tollam vos portans. Pro quo hebrei legunt. Et destruam vos destruens siue vastabo vos vastãs. Potest etiã legi sic obliuiscar vos obliuiscens. Sed si scribatur cum puncto ceboleth in littera sin tunc significat portare seu tollere. sicut est in littera nostra. Vt dictum est in dictione precedenti. Et inde שְׁאֵת Seeth.i.destructio seu vastatio. Threñ.3. Formido & laqueus facta est nobis vaticinatio & contritio. Pro quo hebrei legunt. Destructio & contritio seu vastatio & cõtritio. Et fortasse i littera nostra vicio scriptoris fuit posita vaticinatio pro vestatio. Et inde מַשּׁוּאוֹת Masuoth.i.vastationes seu destructiones. Beatus hieronymus trãstulit interitũ seu dissipationem. ps.72. Deiecisti eos dum alleuarẽtur. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicã ve. transtulit. Deiecisti eos ad interitũ. Ps.74. Leua manus tuas in superbiam eorum. Pro quo hebrei legunt. Leua uestigia tua seu plantas tuas.s.pedum ad destructiones siue ad dissipationes. Et beatus hieronymus in predicto psalterio transtulit. Sublimitas pedum tuorum dissipata est.

נָשַׁב Nasab. flare. sufflare. abigere. Geñ.15. & abigebat eas abram. ps.146. Flauit spiritus eius & fluẽt aque. Esa.49. Quia spũs dñi sufflauit in eo.

נָשַׂג Nasag. apprehendere. comprehendere. assequi. attingere. applicare. Geñ.44. Et persequere uiros & apprehensis dicito. Pro quo hebrei legunt. Persequere viros & apprehendes eos & dices ad eos. Et in eodem. Et apprehensis per ordinem locutus est. Et in eodem.47. Et non peruenerũt vsq; ad dies patrum meorum. Pro quo hebrei legunt. Et non attigerunt siue non apprehenderunt aut nõ sunt assecuti dies patrum meorum. Leuit.25. Et ipse precium ad redimendum potuerit inuenire. Pro quo hebrei legunt. Et attigerit siue assecuta fuerit manus eius & inuenerit quantũ sufficit ad redemptionem illius. Sed beatus hieronymus transtulit sersum. & in eodem. Sin autem & ipse potuerit redimet se. Pro quo hebrei legũt: Aut attigerit manus eius.i.attigerit preciũ ad redimendũ se. Deut.19. Et apprehendat eum si longior via fuerit.1.Reg.30. Persequar latrũculos hos & comprehẽdã eos. Et in eodem. Persequere & absq; dubio comprehendes.2.Reg.15. Ne forte veniens occupet nos.i.apprehẽdat nos. Significat etiã applicare.1.Reg.14. Nullusq; applicuit manũ ad os suum. Et inde שִׂיג Sig. pro quo beatus hieronymus transtulit diuersorium.3.Reg.18. Forsitan loquitur aut in diuersorio est. Hebrei vero dicunt φ significat apprehẽsionẽ.i. forsitan est occupatus in apprehensione inimicorũ suorum.

נָשָׁה Nasa. obliuisci. mutuare. fenerare. mutuo accipere. debere: siue debitorem esse. Gñ.41. Obliuisci me fecit deus oĩum laborum meorũ. Deut.32. Deum qui te genuit dereliquisti. Pro quo hebrei legunt oblitus es. Iob.39. Priuauit enim eã deus sapientia. Pro quo he. le. Obliuisci fecit eam deus sapientiã. Esa.47. Nõ obliuiscaris me. Threñ.3. Oblit⁹ sum bonorũ. Et inde נְשִׁיָּה Nesiia.i.obliuio. ps.87. Et iustitia tua in terra obliuionis. Significat etiã mutuare. seu fenerare. vel debere. aut debitorẽ esse. vl' exigere. Deut.16. Cui debetur aliquid ab amico vel proximo ac fratre. Et in eodem.24. Cum repetes a proximo tuo rem aliquã quã debet tibi. Nee.5. Et ego & fratres mei & pueri mei cõmodauimus. & in eodem. Vsuras ne singuli a fratribus vestris

exigitis.s.sicut feneratores. Et in eodem. Quam exigere solebatis ab eis. Iob.11. Et intelligeres φ multo maiora exigaris ab eo φ̃ meretur iniquitas tua. Pro quo hebrei legunt: Et scires quoniã debitorẽ te faceret deus ab iniquitate tua.i.secundum iniquitates tuas multo maiores penas deberet exigere a te deus. Ps.54. veniet mors super illos. Pro quo hebrei legunt. Mutuet siue feneretur mors super illos. ps.88. Nihil proficiet inimicus in eo. Pro quo hebrei legunt. Non fenerabitur inimicus ei. Vnde beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatẽ transtulit. Non decipiet inimicus eum. Potest etiam deriuari a supradicta dictione נָשָׁא Nasa cum aleph in fine que significat seducere. vel decipere. vt dictum est supra. Esa.24 Vt qui repetit: sic qui debet. Pro quo hebrei legunt. Vt qui mutuauit sic qui mutuo accepit. Hiere.15. Nõ fenerauit mihi quisq;. & aliquãdo scribitur cum aleph in fine loco he.2.Paralipo.6. Et iurare cõtra eum paratus venerit. Pro quo hebrei legunt. Et debuerit ei iuramentum.i.si fuerit obligatus iurare ei. vide etiam in dictione נָשָׁא Nasa cum aleph in fine. Et inde נוֹשֶׁה Nose.i.fenerator. creditor.4.Reg.4. Creditor venit vt tollat duos filios meos ad seruiendum sibi. Et in eodem. Vade vẽde oleũ & redde creditori tuo. Ps.108. Scrutetur fenerator omnẽ substantiam eius. Esa.50. Aut quis creditor meus cui vendidi vos. Et inde מַשָּׁא Masa siue מַשָּׁאת Masath.i.debitum siue illud quod debetur. Deut.24. Rem aliquam quã debet tibi. Nee.5. vsuras ne singuli a fratribus vestris exigitis. Pro quo hebrei legunt. Debitum ne vnusquisq; a fratre suo exigitis. & in eodem. Non repetamus in cõmune istud es alienũ: concedam⁹ quod debetur nobis. Pro quo hebrei legunt. Relinquamus nunc debitum istud. Et in plurali. מַשָּׁאוֹת Masaoth. Prouer.22. Et vades se offerunt pro debitis. significat etiam predicta dictio emarcescere vel debilitare. Geñ.32. Quam ob causam non comedunt neruũ filii Israel qui emarcuit in femore iacob. & in eodem. Eo quod tetigerit neruum femoris eius & obstupuerit.i.emarcuerit vel debilitatum fuerit. Hiere.51. Deuoratum est robur eorũ & facti sunt quasi mulieres.i.debilitatum est robur eorũ. Et inde נָשִׁים Nasim. idest mulieres siue vxores. vt i predicto loco. & Exo.1. Non sunt hebree sicut egyptie mulieres. Leuit.26. Ita vt decẽ mulieres in vno clibano coquãt panes. Deut.17. Non habebit vxores plurimas.1.Reg.1. Qui habuit vxores duas. & in numero singulari dicitur אִשָּׁה Isa. de quo vide supra in dictione אִישׁ.

נָשַׁךְ Nasach. Mordere. fenerare: ad vsuram commodare. fenus seu vsuram accipere. Nu.21. Quam obrẽ misit dñs in populum ignitos serpentes ad quorũ plagas & mortes plurimorũ. Pro quo hebrei legunt. Et misit domin⁹ in populũ serpentes ignitos & momorderũt populũ: & mortuus est populus multus de israel. Et in eodem. Qui percussus aspexerit eum viuet. & in eo. Quẽ cũ percussi aspicerẽt sanabãtur. Pro quo hebrei legunt. & erat quãdo mordebat serpẽs aliquẽ & aspiciebat serpentẽ eneũ & sanabatur. Prouer.23 Et i nouissimo mordebit & coluber. Eccls.10. q dissipat sepem mordebit eũ coluber. & in eodem. Si momorderit serpẽs. Hiere.7. & mordebũt vos ait dñs. Amos.9. Ibi mãdabo serpẽti & mordebit eos. Mich.3. Qui mordẽt dẽtibus suis. Abach.2. nunquid nõ repente cõsurgent qui mordeant te. Significat etiã fenerare siue vsurã vel fenus accipere. Deut.23. Nõ fenerabis fratri tuo ad vsurã pecuniam nec fruges nec quãlibet aliam rem. Et sequitur in hebreo: que feneratur. idest que commodatur ad vsurã. Et in eo. fratri autem tuo absq; vsura. Et inde נֶשֶׁךְ Nesech.i.vsura. fenus. vt in predicto loco. & Exo.22. Nec vsuris opprimes. pro φ

hebrei legunt. Non pones super eum vsuram. Ps.14. Pecuniam suam non dedit ad vsuram. Item נִשְׁכָּה Nisca.i.gazophylaciũ.camera. Thesaurus. Nee.3. Post eos edificauit mosolam filius barachie contra gazophylaciũ suũ. Et in eodem.13. Vt faceret ei thesaurum.i. gazophylaciũ seu camerã. Et cõmuniter scribitur cũ littera lamed & dicitur לִשְׁכָּה Lischa. de quo dictũ est supra in littera lamed. Et in plurali נְשָׁכוֹת Nezachoth. Nee.12. Recensuerũt quoq; in die illa viros super gazophylacia.

נָשַׁל Nasal. expellere. eiicere. elabi: siue euelli. defluere. discalciare. Deut.7. Et deleuerit gẽtes multas coram te .i. expulerit vel eiecerit coram te. Et in eodem.19. Ferrũq; elapsum de manubrio amicũ eius percusserit. Et in eodem 28. Quia defluent & deperibunt. Pro quo hebrei legunt. Quia euelletur. 4. Reg.16. Et eiecit iudeos de haila. Iob. 27. Et non liberet deus animã eius. Pro quo hebrei legũt. Quia euellet siue expellet vel eiiciet deus animam eius. Significat etiam discalciare vel soluere .s. calciamentum. Exo. 3. Solue calciamẽtum de pedibus tuis. Ios.5. Solue inquit calciamentum tuum.

נָשַׁם Nasam. spiraculũ. spiramẽtũ. halitus. flatus. spiritus. & scribitur cum he vel thau in fine. Et dicitur נְשָׁמָה Nesama. siue נִשְׁמַת Nismath. Geñ.2. Et inspirauit ĩ faciem eius spiraculum vite. Et in eodem.7. Et cũcta in quibus spiraculum vite est in terra. Ios.10. Et omne quod spirare poterat interfecit. Pro quo he.le. omne spiraculũ.i. omnẽ animã vel omne quod spirare poterat interfecit. 3. Reg.17. Et erat langor fortissimus ita vt non remaneret in eo halitus. Iob.26. Quẽ docere voluisti: nõne eũ qui fecit spiramentũ. Et in eodem.34. Spiritum illius & flatum ad se trahet. Et in eodem.37. Flante deo concrescit gelu. Pro quo hebrei legunt. A flatu dei. Et in eodem. Flante deo perisse. Pro quo hebrei legunt. A flatu dei peribunt. Ps.150. Omnis spiritus laudet dominũ. & beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Omne quod spirat laudet dominum. Esa.2. Cuius spiritus in naribus eius est. Et in eodem. 42. Dans flatum populo qui est super eam. Dañ.10. Sed & halitus meus intercluditur. Et inde תִּנְשֶׁמֶת Thinsameth. genus auis immunde. Pro quo beatus hieronymus trãstulit cignum. vt Leuit.11. Et cignum & onocrotalum & porphyrionẽ. est etiã genus reptilis. Pro quo beatus hieronymus transtulit talpam. vt in eodem. Et stellio & lacerta & talpa.

נָשַׁף Nasaph. flare. sufflare. Exo.15. Flauit spiritus tuus & operuit eos mare. Esa.40. Repente flauit in eos & aruerunt. Item נֶשֶׁף Neseph.i. caligo. vesper. nox. obscurum tenebre. 1. Reg.30. Et percussit eos Dauid a vespera vsq; ad vesperam alterius diei. 4. Reg.7. Surrexerunt ergo vesperi vt venirent ad castra syrie. Iob.3. Obtenebrentur stelle caligine eius. & in eodem.7. Et replebor doloribus vsq; ad tenebras. Et in eodem.24. Oculus adulteri obseruat caliginem. ps.118. Preueni ĩ maturitate & clamaui. Pro quo beatus hieronymus in psal. iuxta he. ve. trãstulit. Surgebã adhuc in tenebris & clamabã. Prouer.7. Graditur in obscuro. Esa.5. Et potandum vsq; ad vesperam. Et in eodem.21. Babylõ dilecta mea posita est mihi in miraculum. Pro quo hebrei legũt. Nox siue nocte desiderii mei vł dilectionis mee posuit me in terrorem siue in stuporem vel in miraculum. Sed aliquando babylon appellatur hoc nomine נֶשֶׁף Neseph. vt in eodem.13. Super montem caliginosum leuate signum. & premittitur onus babylonis. Hiere.13. Et anteq̃ offendant pedes vestri ad montes caliginosos. Et inde יַנְשׁוּף Iansuph. nomen auis que nocte volitat: secundum hebreos. Pro quo beatus hieronymus trãstulit Ibin. Leuit. 11. Et mergulum & ibin. Esa.34. Et ibis & coruus habitabunt in ea.

נָשַׁק Nasac. osculari. deosculari. obedire. adorare. adherere. armari. Geñ.27. Et da mihi osculum fili mi. idest osculare me. Et in eo.31. Et non es passus vt oscularer filios meos. & in eo.29. Et adaquato grege osculatus est eã. Et in eodẽ. Et in oscula ruens. Pro quo hebrei legunt. Et osculatus est eum. Et in eodem.33. Et osculans fleuit. 2. Reg.19. Quasi osculãs eum. 3. Reg.18. Osculer oro patrem meum & matrem meam. Iob.31. Et osculatus sum manum meam ore meo. ps.88. Iustitia & pax osculate sunt. Prouer.7. Apprehensumq; deosculatur iuuenem. Et in eodem.24. Labia deosculabitur qui recta verba respondit. Canti.1. Osculetur me osculo oris sui. Et inde נְשִׁיקוֹת Nesicoth.i. oscula & solum inuenitur in numero plurali. Prouer.27. Meliora sunt vulnera diligentis q̃ fraudulenta oscula odientis. Canti.1. osculo oris sui. Quod in hebreo legitur pluraliter: scilicet osculis oris sui. Significat etiam adherere: more osculãtiũ. Ezech.3. Et vocẽ alarũ animaliũ percutientiũ alterã ad alteram.i. adherẽtiũ. ps.2. Apprehẽdite disciplinã. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Adorate pure. potest etiam legi sic. Adorate filium siue osculamini filium. De quo vide supra in dictione בַּר Bar. Osee.13. Vitulos adorant. Ponitur etiam pro obedire. Geñ.41. Et ad tui oris imperium cunctus populus obediet. Hebrei tamen in predicto loco dicunt q̃ significat regere vel gubernare. Item נָשַׁק Nasac.i. armari. 1. Paralipo.12. Tendentes arcum. Pro quo hebrei legunt. Armati arcu. ps.77. Filii ephraim intendẽtes & mittentes arcum. Pro quo hebrei legunt. filii ephraim armati & mittentes arcum. Et inde נֶשֶׁק Nesec.i. Arma siue armamentariũ. Iob.20. Fugiet arma ferrea. Esa.22. Armamentarium domus saltus. Ezech.39. Et succendent & comburent arma. Ponitur etiam pro bello. ps.139. Obumbrasti caput meũ in die belli.

נָשַׂק Nasac. cum puncto cebolet. incendere. succendere. accendere. ps.77. Et ignis succensus est in iacob. Esa. 44. Et succendit & coxit panes. Ezech.39. Et succendent & comburent arma clypeum & hastam.

נֶשֶׁר Neser. aquila. Deut.14. Aquilã & halietum. Et in eodem.32. Sicut aquila prouocans ad volandum pullos suos. Ps.102. Renouabitur vt aquile iuuentus tua. Prouer. 30. Viam aquile in celo. Ezech.17. Aquila grandis magnarum alarum. Et in plurali נְשָׁרִים Nesarim. Exo.19. Quomodo portauerim vos super alas aquilarum. Esa.40. Assument pẽnas sicut aquile.

נָשַׂר Nasar. cum puncto ceboleth in littera sin. Serrare. & scribitur sine nun. 1. Paralipo.20. Fecit super eos tribulos & trahas & ferrata carpenta transire. pro quo hebrei legunt. Et serrauit eos serra vel tribulis ferreis. Et inde מַשּׂוֹר Masor. idest serra. Esa.10. Aut exaltabitur serra contra eum a quo trahitur.

נָשַׁת Nasath. Arescere. emarcescere. Esa.19. & arescet aqua de mari. & in eo.41. lingua eorũ siti aruit. Hiere.51. deuoratũ est robur eorum .i. emarcuit robur eorum. Vide etiam de hoc in dictione נָשָׁה Nasa. Et inde נִשְׁתְּוָן Nisteuan. Pro quo beatus hieronymus transtulit accusationẽ. Esd. 4. Epistola autẽ accusationis scripta erat syriace. Ealiquãdo scribitur cum he vel aleph in fine. vt in eo. Accusationẽ quam misistis ad nos.

נָתִיב Nethib. semita. via. iter. Iob.28. Semitam ignorabit auis. Ps.77. Viam fecit semite ire sue. Ps.118. Deduc me in semitam mãdatorum tuorum: quia ipsam volui. Scribitur etiam cum he vel thau in fine q̃ denotat genus femininũ. Iob.30. Dissipauerunt itinera mea. Quod in hebreo legitur singulariter .s. iter meum. Prouer.12. Iter autem deuium ducit ad mortem. Vbi ponitur pro deuio. Esa. 43. Et in aquis torrentibus semitam. Et in plurali נְתִיבוֹת Nethiboth. Prouer.1. Prohibe pedem tuũ a semitis eorum. Et in eodem.8. In mediis semitis stans. Esa.42. In semitis quas ignorauerunt ambulare eos faciam.

נָתַח Nathach. dimẽbrare .i. concidere in mẽbra vel in frusta aut in partes. siue secare. vel concidere. Exo.29. Ipsum quoq; arietem secabis in frusta. Leuit.1. Artus in frusta concidens. Pro quo hebrei legunt. & dimembrabit seu concidet eũ per membra sua seu per artus suos. Iudi.19. Et cadauer vxoris cũ ossibus suis in duodecim partes ac frusta concidens. Et in eodem.20. Quã arreptã in frusta concidi. Et inde נֵתַח Netach .i. membrũ. frustum. particula. vt in locis predictis. & Leuit.1. Membra que sunt cesa de super ordinabis. Ezech.24. Cõgere frusta eius in eam: omnem partem bonam.

נָתַךְ Nathah. stillare. fluere. mulgere. fundere. cõflare. Exo. 9. Nec vltra stillauit pluuia super terrã. 2. Reg.21. Donec stillaret aqua de celo. 2. Paralipo.12. Et non stillabit furor meus super ierusalem. & in eodem.34. Magnus enim furor domini stillauit super nos. & in eodem. Idcirco stillauit furor meus super locũ istum. Iob.3. Et quasi inundantes aque sic rugitus mei. Pro quo hebrei legũt. Et fluxerũt quasi aque rugitus mei. Et in eodem.10. Nõne sicut lac mulsisti me. Pro quo hebrei legunt. Stillare vel fluere me fecisti. Dañ.9. Et stillauit super nos maledictio. Naũ.1. Et indignatio ei⁹ effusa est vt ignis. Significat etiam conflare. 4. Reg. 33. Conflauerũt serui tui pecuniam. 2. Paralipo.34. Argentum quod repertũ est in domo dñi conflauerunt. Hiere.7. Ecce furor meus & indignatio conflatur super locũ istum. Et in eodẽ.42. Sicut cõflatus est furor meus & indignatio mea super habitatores ierusalem: sic cõflabitur indignatio mea sup vos. Ezech.22. succendã in ea ignẽ ad cõflãdũ. & in eodẽ. Et conflabo vos & congregabo vos. Et in eodem. Et conflabimini in medio ei⁹ vt conflatur argẽtũ in medio fornacis. & in eodẽ. Sic eritis in medio ei⁹. Pro quo hebrei legunt. Sic conflabimini in medio eius.

נָתַן Nathan. dare. donare. tribuere. largiri. tradere. ponere permittere: vel dimittere. Geñ.3. Mulier quam dedisti mihi sociam dedit mihi de ligno. & in eodẽ.12. Semini tuo dabo terram hanc. & in eodem.15. Domine deus quid dabis mihi. Et in eodem.23. Agrum trado tibi. Et in eodem 24. Fratribus quoq; eius & matri dona obtulit .i. dedit. Et in eodem.25. Largit⁹ est abraham munera. & in eodẽ.29. Et hãc quoq; dabo tibi. Et in eodẽ.38. Ne liberi fratris nomine nascerentur. Pro quo hebrei legũt. vt non daret semẽ fratri suo. & in eodem. Et non eũ accepisset maritum. Pro quo hebrei legunt. E ipsa non esset ei tradita in vxorem. & est idem sensus cũ littera nr̃a. Et in eodẽ. Vnus protulit manum .i. dedit manũ. Exo.5. Non do vobis paleas. Et in eodem. Palee non dantur nobis. & in eodẽ.22. Si quis cõmendauerit amico suo pecuniã aut vas in custodiã. Pro quo hebrei legunt. Si quis dederit vel tradiderit. Leuit.11. Si autẽ quispiam aqua sementẽ perfuderit. Pro quo hebrei legũt. Et si data fuerit aqua super sementẽ. Et in eodẽ.26. Dabo vobis pluuias tẽporibus suis. & in eodẽ. Et trademini in manibus hostiũ. Nu.13. Dabisq; dono leuitas Aarõ & filiis eius quibus traditi sunt. Deut.10. Et dat ei victũ & vestitũ. Iudi. 8. Vt demus exercitui tuo panes. & in eodẽ. Libẽtissime dabimus. 1. Reg.1. Anne autẽ dedit vnã partẽ tristis. 3. Reg.3. Quid vis vt dem tibi. & in eodẽ.4. Dedit quoq; de⁹ sapiẽtiã salomoni. 4. Reg.19. Da mihi manũ: qui dedit ei manũ suã. 1. Paralipo.29. Et cũcti filii dauid dederũt manũ & subiecti fuerunt salomoni. Iob.2. Oĩa q̃ habet homo dabit pro aĩa sua. ps.1. Quod fructũ suũ dabit in tẽpore suo. Ps.80. Sumite psalmũ & date tympanũ. ps.135. Qui dat escã omni carni. Esa.35. Gloria libani data est ei. & ĩ eodẽ.37. Et dederunt deos earũ igni. Et in eodẽ.41. Dabit quasi puluerem gladiũ suũ. & in eodem. Et ierusalẽ euãgelistã dabo. Hiere. 38. Tradendo tradetur ciuitas hec in manu exercitus regis babylonis. Threñ.5. Egypto dedimus manũ. Et aliquãdo scribitur sine nũ in principio: vt in aliquib⁹ locis predictis. & Geñ.14. Da mihi animas. & in eodẽ.24. & dedit ei oues & boues. & in eodem.30. Da mihi vxores & liberos meos. Et aliquãdo scribitur sine nũ finali. vt in aliquib⁹ locis predictis. & Ios.6. Ecce dedi in man⁹ tuas hiericho. Ps.60. Dedisti hereditatẽ timẽtibus nomen tuũ. Esa.42. Dedi spũm meũ super eum. Scribitur etiam aliquando sine nun tam in principio q̃ in fine. & tunc duplicatur littera thau. Geñ. 29. vt minores ante tradamus ad nuptias. Deut.28. Ne det eis de carnibus filiorũ suorũ. Ios.2. Cũq; tradiderit nobis dñs terrã. Iudi.8. Cũ ergo tradiderit dñs zebee & salmana in man⁹ meas. 2. Reg.22. Inimicos meos dedisti mihi dorsum. Significat etiã ponere aut cõstituere. vt Geñ.41. & prepositum esse scirent vniuerse terre egypti. Exo.25. In qua pones testimoniũ. Nu.14. Constituamus nobis ducem. 3. Reg.6. Vt poneret ibi arcam federis domini. 2. Paralip.25 Nũquid consiliarius regis es. Pro quo hebrei legunt. Nunquid consiliarium regi posuerunt vel constituerunt te. Et in eo.35. ponite arcã in sanctuario tẽpli. signãt ẽt pmittere vel dimittere. vt Geñ.20. Et non dimisi vt tangeres eam .i. non permisi. Et in eodem.31. & tamen non dimisit eum deus vt noceret mihi. Et inde מַתָּן Mathã .i. donũ. munus. Geñ. 34. Augete dotem & munera postulate. Prouerb.18. Donum hominis dilatat viã ei⁹. Scribitur etiã cũ he vel thau in fine. vt Nu.18. Et tradidi donum domino vt seruiant in tabernaculo eius. Deut.16. Sed offeret vnusquisq; secundũ quod habuerit. pro quo hebrei legunt. vnusquisq; secũdũ donũ manus sue. Ponitur etiã pro robore. Eccl's.7. Et perdet robur cordis eius. scribitur etiam sine nun & cũ duplici thau & dicitur מַתַּת mathath .i. donũ. 3. Reg.13. & dabo tibi munera. Eccl's.5. Hoc donũ dei est. Et in plurali מַתָּנוֹת Mathanoth. Ps.67. Accepisti dona in hominibus. & in lingua chaldaica dicitur מַתְּנָן Mathenan. Dañ.2. munera & donũ & honorem multum accipietis. Et inde נְתִינִים Nethinim idest nathinei qui erant traditi in ministerium templi. Esdre.2. Omnes nathinei & filii seruorum salomonis. & ĩ eo. 8. Et de nathineis quos dederat dauid & principes ad ministeria leuitarum.

נָתַס Nathas. dissipare. euertere. Iob.30. Dissipauerũt itinera mea.

נָתַע Nathaa. confringere. conterere. Iob.4. & dentes catulorum leonum contriti sunt.

נָתַץ Nathas. destruere. demoliri. dissipare. cõfrigere. Exo. 34. aras eorũ destrue. Leuit.11. siue cliban⁹ siue chytropodes destruẽtur. Deut.7. Aras eorũ subuertite .i. destruite. & in eo.12. dissipate aras eorũ. Iudi.6. viderũt destructã arã baal. & in eodẽ. Quia destruxit arã baal. & in eo.8. Destruã turrĩ hãc. 2. Paralip.33. ĩstaurauit excelsa q̃ demolit⁹ fuerat ezechias pr̃ ei⁹. Iob.19. destruxit me vndiq;. ps.51. ꝓterea de⁹ destruet te ĩ finẽ. ps.57. molas leonũ cõfriget dñs. Esa. 22. Et destruxistis domos. Hier.1. vt euellas & destruas. & i

eodem. 4. Et omnes vrbes eius destructe sunt. Et in eo. 33. Et ad domos regis iuda que destructe sunt. Ezech. 16. Et demolientur prostibulum tuum.

נתק Nathac. euellere. abstrahere. rumpere. disrũpere. dissoluere. dissipare. Leui. 22. Omne animal quod vel cõtritis vel tunsis vel sectis ablatisq; testiculis est. Vbi ponitur pro sectis. Pro quo hebrei legunt. ruptis seu euulsis. Ios. 4. Et siccam humum calcare cepissent. Pro quo hebrei legũt. Euulse sunt plante pedum sacerdotum ad aridam. i. ad siccam humũ. Sed btũs hieronymus transtulit sensum. Et in eodem. 8. Donec persequentes ab vrbe longius protrahantur. Pro quo hebrei legunt. Donec euellamus eos ab vrbe. Et in eodem. Cumq; recessissent a ciuitate. Pro quo hebrei legũt. Et euulserũt eos a ciuitate. Iudi. 20. vt abstraherent eos de ciuitate. Et in eodem. 16. Qui rupit vincula. & in eodem. Qui ita rupit vincula quasi fila telarum. & in eodẽ. 20. Sed & filii Beniamin audacter eruperunt de ciuitate. Iob. 17. Cogitationes mee dissipate sunt. Ps. 2. Dirumpamus vincula eorum. Eccl's. 4. Funiculus triplex difficile rumpitur. Esa. 5. Nec rumpetur corrigia calciamenti eius. Hiere. 2. A seculo confregisti iugũ meũ: rupisti vincula mea. Pro quo hebrei legũt Rupi vincula tua. Et in eodem. 5. Et vincula eius ruperunt. Et in eodem. 10. Et omnes funiculi mei disrupti sunt. & in eodem. 12. Congrega eos quasi gregem ad victimam. Pro quo hebrei legũt. Euelle eos. scilicet de loco suo. Et in eodem. 22. Inde euellam eum. Ezech. 17. Nõne radices eius euellet. Naũ. 1. Et vincula tua dirumpam. Ponitur etiam pro consumere. Hiere. 6. Malicie eorum nõ sunt consumpte. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. Et mali seu malicie non sunt conuulsi. Item נֶתֶק Nethec. i. tinea: seu plaga lepre corrosiue que nascitur in capite vel in barba. Leuit. 13. Quia lepra capitis & barbe est. & in eodem. Sin autem viderit locum macule equalem vicine carni. Et in eodem. Si nõ creuerit macula. Et inde אַתִּיק Athic. idest edificium quoddam in atrio tẽpli fundatum: seu muro templi iunctum. Pro quo beatus hieronymus transtulit porticum. vt Ezech. 42. Vbi erat porticus iuncta porticui tripli ci. Et in eodẽ. Quia supportabant porticus que ex illis eminebant. Et aliquando beatus hieronymus posuit ipsum hebraicum. s. Ecthecas. vt in eodẽ. 41. Cõtra faciem eius quod erat separatũ ad dorsum ecthecas ex vtraq; pte. Et in eodẽ. Ecthecas per circuitum per tres partes.

נתר Nathar. saltare. soluere. dissoluere. Leuit. 11. Crura per que salit super terram. Ps. 145. Dominus soluit compeditos. Esa. 58. Solue fasciculos deprimentes. Abach. 3. Aspexit & dissoluit gentes. Item נֶתֶר Nether. i. Nitrum quo pãni mundantur. Hiere. 2. Si laueris te nitro.

נתש Nathas. euellere. dissipare. destruere. Deut. 29. Et eiecit eos de terra sua. i. euulsit eos. 3. Reg. 14. Et euellet israel de terra bõa. Ps. 9. Et ciuitates eorũ destruxisti. Hiere 1. vt euellas & destruas. Et in eo. 18. Aut euelli possunt aque erumpentes frigide. Et in eodem. 31. Et sicut vigilaui super eos vt euellerem. Et in eodẽ. Non euelletur & non destruetur in perpetuum. Et in eodem. 42. Plantabo & non euellam. Ezech. 19. Et euulsa est in ira in terraq; piecta. Mich. 5. Et euellam lucos tuos de medio tui. Ponitur etiam pro derelinquere sicut נטש Natas cum littera tet. De quo supra dictum est. Hiere. 23. Et derelinquam vos & ciuitatem quã dedi vobis.

De incipiẽtibus a littera. ס. samach.

סס Sas. tinea. Esa. 51. Et sicut lanã sic deuorabit eos tinea. Et solum inuenitur in predicto loco.

סאה Sea. genus est mẽsure aridorum. Pro quo beatus hieronymus trãstulit modium vel satum. 4. Reg. 7. Modius simile vno statere. & in eodem. Factusq; est modius simile statere vno. Et in plurali סאים Seim vel סְאתַיִם Sathaim. Geñ. 18. Accelera tria sata simile. 4. Reg. 7. Et duo modii ordei statere vno. Duplicatur etiam aliquando littera samach & littera aleph & dicitur סַאסְאָה Sasea. i. duplex mensura. Pro quo beatus hieronymus transtulit mensura contra mensuram. Esa. 27. In mensura contra mensuram cum abiecta fuerit iudicabit eam.

סאן Saon. preliare. pugnare. predari. Esa. 9. Quia omnis violenta predatio cũ tumultu. Pro quo hebrei legunt. Quia omnis bellãs vel pugnans pugnat cum tumultu: seu omnis predans predatur cũ tumultu. quasi dicat. Alia bella fiunt cum tumultu: sed hoc bellum fiet sine tumultu & sine sanguine ab angelo percutiente. Vt habetur infra Caplo. 37. Et predicta dictio solum inuenitur in predicto loco.

סבב Sabab. circuire. circundare. circunducere: vallare. gyrare. vertere. reuerti declinare. Geñ. 2. Ipse est qui circuit omnem terrram euilla. 1. Reg. 7. Et ibat per singulos annos circuiens Bethel & galgala. Deu. 32. Circunduxit eũ & docuit. ps. 54. Die ac nocte circundabit eam super muros eius. ps. 117. Omnes gentes circundederunt me. Et in eodem. Circundantes circundederunt me. Eccl's. 1. Et flectitur ad aquilonem. Pro quo hebrei legunt. & circuit seu gyrat ad aquilonem. Hiere. 31. Femina circundabit virum. Et cõmuniter scribitur cũ simplici beth. Geñ. 19. Viri ciuitatis vallauerunt domũ. & in eodem. 37. Vestrosq; manipulos adorare. Pro quo hebrei legũt. Et ecce circundabãt eũ vestri manipuli & adorabãt manipulũ meũ. Exo. 13. Sed circũduxit per viã deserti. Nu. 34. Qui circuibunt australẽ plagã. & in eodẽ. Ibitq; p gyrũ terminꝰ ab asemona. 1. Reg. 5. Circunducatur arca dei israel & circunduxerũt arcã. & in eo. Illis autẽ circunducẽtibus eã. & in eodẽ. Adduxerũt ad nos arcã dei israel. i. circũduxerunt ad nos. Iob. 16. Circũdedit me lãceis suis. Ps. 47. Circũdate sion. Esa. 23. Circuie ciuitatẽ. & in eodẽ. 28. Nec rota plaustri sup cyminũ circuibit. Eze. 41. Et platea erat in rotũdũ ascẽdẽs sursum p cochleã. Pro quo he. le. Et lata erat & circũdabatur sursũ sursũ. Sed btũs hieronymꝰ trãstulit sensum. significat etiã declinare seu vertere vl' auertere aut reuertere siue cõuertere. Geñ. 42. Auertitq; se parumper & fleuit. idest declinauit se ab eis. Nu. 32. & nabo & baalmeõ versisq; noibus. 1. Reg. 17. Declinauit paulisper ab eo. 2. Regum. 14. Vt verterem figuram sermonis huius. & in eodẽ. Reuertatur in domum suam & faciem meam non videat. 3. Regum. 2. Sed translatum est regnum & factum est fratris mei. idest conuersum est regnum. & in eo. 18. & tu conuertisti cor eorum iterum. 4. Reg. 20. & cõuertit faciem suam ad parietem. Esdre. 6. & conuerterat cor regis assyriorum ad eos. Eccl's. 2. Vnde cessaui renunciauitq; cor meum. pro quo hebrei legunt. & conuersus sum vt renunciaret cor meum. Hiere. 6. & transibunt domus eorum ad alteros. idest conuertentur ad alteros. & in eodem. 21. Ecce ego conuertam vasa belli que in manibus vestris sunt. Ezech. 1. Non reuertebantur cum incederent. Et inde סָבִיב Sabib. idest circuitus. gyratio: siue in circuitu: vel in gyro. Exo. 25. faciesq; illi labium aureum per circuitum. 3. Regum. 6. per circuitũ sculpsit variis celaturis. ps. 11. In circuitu impii ambulant. ps. 33. Immittit angelus domini in circuitu timentium eum. Ezech. 1. Et splendor eius in circuitu. & in eo. 4. & pones arietes in gyro. & aliquando duplicatur & dicitur סָבִיב סָבִיב Sabib sabib. Eccl's. 1. & i circuitu pergit spũs. pro quo hebrei legunt. In circuitu in circui

tu pergit spũs. Et in plurali declinatur tam masculine q̃ feminine. Masculine. Ps. 49. Et in circuitu eius tempestas valida. Quod in hebreo legitur pluraliter scilicet & in circuitis eius. Ps. 75. Omnis qui in circuitu eius affertis mũera. Hiere. 49. Quia deuorauit gladius ea que per circuitum tuum sunt. Declinatur etiam feminine. Iob. 22. Propterea circundatus est laqueis. Pro quo hebrei legunt. Propterea in circuitibus tuis laquei seu carbones. scilicet sũt. Et in eodem. 29. Et in circuitu meo pueri mei. Et in eodem. 41. Per gyrum dentium eius formido. Ps. 17. In circuitu eius tabernaculum eius. Eccl's. 1. Et in circulos suos reuertitur. Scribitur etiam cum simplici beth & cum mem in principio & dicitur מֵסַב Mesab. 3. Reg. 6. Et omnes parietes templi per circuitum. & in plurali מְסִבּוֹת mesiboth. Iob. 34. Lustrans cuncta per circuitum. & inde סִבָּה Siba. idest circuitio. translatio nostra transtulit auersationem. 3. Reg. 12. Quoniam auersatus fuerat eum dominus. Et aliqui hebrei dicunt q͛ significat causam. & legunt. Quoniam a domino fuit causa. Potest etiam legi sic. Quia a domino fuit circuitio. idest dominus circumuenit eum vt sic responderet populo: vt suscitaret verbum suum. scribitur etiam cum nun in principio & dicitur נְסִבָּה Nesiba. 2. Paralipo. 10. vbi dicitur. Erat enim voluntas dei vt compleretur sermo eiꝰ. pro quo he. le. a domino fuit circuitio vel causa. & inde מֵסַב Mesab. idest accubitus: vbi sedent ad comedendũ in conuiuio. eo quod conuiue sedebãt per gyrum siue in circuitum. Cãti. 1. Cum esset rex in accubitu suo. & inde מְסִיב mesib. idest conuiua. & solum inuenitur in numero plurali. Ps. 139. caput circuitꝰ eorum. pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Amaritudo conuiuarum meorum.

סבא Saba. Inebriari. potare. scilicet excessiue. cõuiuiis vacare. Esa. 56. Venite sumamus vinum & impleamur ebrietate. idest inebriemur ebrietate. Naum. 1. sic conuiuiũ eorũ pariter potantium. pro quo hebrei leguñt. Et in ebrietate vel in conuiuio eorum inebriati. & inde סֹבֵא sobe. idest potator. ebrius. Deut. 21. Comessationibus vacat & luxuriis atq; conuiuiis. pro quo hebrei legunt. Comessator ẽ atq; potator. Prouer. 23. Noli esse in conuiuiis potatorum. Et in eodem. Quia vacantes potibus & dantes symbola cõsumentur. Accipitur etiam סֹבֶא sobe. pro vino vel conuiuio. Esa. 1. Vinum tuum mixtum est aqua. Osee. 4. separatum est conuiuium eorum. Item סְבָא saba. nomen est filii chus nepotis noe. Geñ. 10. filii autem chus saba & euila & sabatha. Et ab eo nomen accepit terra saba. Que est prouĩcia in ethiopia. ps. 71. Reges arabum & saba dona adducent. Esa. 43. Dedi propiciationem tuã egyptũ: ethiopiam & saba pro te. & inde dicuntur סְבָאִים sabaim. i. viri de saba. Esa. 23. Adducebantur & veniebant de deserto. pro quo he. le. Adducebantur sabei de deserto. & in eo. 45. Labor egypti & negociatio ethiopie & sabaim. & qñ scribitur cũ littera sin tunc deriuatur a שְׁבָא Saba filio rema. Geñ. 10. filii rema saba & dedan. & põitur pro arabia. Ps. 71. Reges arabum. Et in eodem. & viuet & dabitur ei de auro arabie. & de hoc vide infra in littera sin.

סבך Sabach. irretire. pplexũ esse. cõplecti. Iob. 8. Sup aceruum petrarum radices eius densabuntur. pro quo hebrei legunt. super aceruum petrarum complectuntur siue irretiuntur. Naum. 1. Quia sicut spine se inuicem complectuntur. & inde סְבָךְ sebach. idest vepres seu ramus condensus vel irretitus: aut arbusta. secundum translationem chaldaicam. Geñ. 22. Viditq; post tergum arietem inter vepres herentem cornibus. Ponitur etiam pro silua vel saltu Ps. 73. Quasi in silua lignorum securibus. & beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. In saltu lignorũ secures. Et in plurali סִבְכֵי sibache. pro quo beatus hieronymus transtulit Condensa. Esa. 10. Et subuertentur condensa saltus ferro. Ponitur etiam pro cubili vel tugurio animalium: eo quod fit ex frondibus vel ramis arborum se ĩuicem complectẽtibus. Hiere. 4. Ascẽdit leo de cubili suo. & aliquando scribitur cum sin loco samach. 2. Reg. 18. Cũq; ingressus fuisset mulus subter condensam quercum. De quo vide infra in littera sin in dictione שְׂבָךְ sebach.

סבל Sabal. portare. supportare. sustinere. Nee. 4. Debilitata est fortitudo portantis. Esdre. 7. Et ponant fundamenta supportantia. Esa. 46. Ego portabo. Et in eodem. 53. Et dolores nostros ipse portauit. Threñ. 5. Et nos iniquitates eorum portauimus. Ponitur etiam pro impinguari vel incrassari. eo quod pinguedo ẽ homini quasi onus graue. Ps. 143. Boues eorum crasse. Eccl's. 12. Et impinguabitur locusta. Et aliqui hebrei legunt. Et onerabitur locusta. Et dicunt q͛ pro locusta intelligitur dorsum. & inde סֵבֶל sebel. siue סַבָּל Sabal. idest onus. 3. Reg. 5. Septuaginta millia eorum qui onera portãbant. ps. 80. Diuerti ab oneribus dorsum eius. Ponitur etiam pro tributo. 3. Reg. 11. Constituerat eum super tributum domus ioseph. Et in plurali. סִבְלוֹת Siblotn. idest onera. Exo. 1. vt affligerẽt eum oneribus. Ponitur etiam pro ergastulo. Vt in eodem. 6. Et educã vos de ergastulo egyptiorum. pro quo hebrei legunt. Educam vos de subter oneribus egyptiorum.

סבר Sabar. In lingua chaldaica significat putare. seu cogitare. Dañ. 7. Et putabit q͛ possit mutare tempora & leges.

סגד Sagad. curuari. procidere. adorare. Esa. 44. fecit sculptile & curuatus est ante illud. Et in eodem. Curuatur ante illud & adorat. Et in eodem. Ante truncum ligni procidam. Dañ. 2. Et danielem adorauit.

סגלה Segula. peculium. seu peculiare. aut thesaurus. Exo. 19. Eritis mihi in peculiũ de cunctis populis. Deut. 14. Vt sis ei in populum peculiarem. 1. Paralip. 29. De peculio meo aurum & argentum do in templum dei mei. Ps. 134. Israel in possessionem sibi. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Israel in peculium sibi. Eccl's. 2. Coaceruaui mihi argentum & aurum & substãtias regum. i. Thesauros regum.

סגן Segan. princeps. seu magistratus. Et solum inuenitur in numero plurali. scilicet סְגָנִים Seganim. Nee. 2. Magistratus autem nesciebant quo abissent. Et in eo. 5. Et increpaui optimates & magistratus. & in eodem. Iudei quoq; & magistratus. Esa. 42. Et adducet magistratus quasi lutum. Ezech. 27. principes & magistratus iuuenes cupidinis. & in lingua chaldaica dicitur סִגְנַיָא Signaia. Dañ. 3. Magistratus & iudices duces & tyrannos.

סגר Sagar. claudere. concludere. includere. tradere. Geñ. 5. Et inclusit eum dominus de foris. Et in eo. 19. Clauseruntq; ostiũ. Exo. 14. Conclusit eos desertũ. Leuit. 13. Recludet eum sacerdos septem diebus. Et in eodem. 14. Egredietur ostiũ domus & statĩ claudet illã. Nu. 12. Separetur septẽ diebus extra castra. p quo he. le. recludatur septẽ diebꝰ extra castra. Nã extra castra erat quoddã tẽtoriũ vbi leprosi recludebãtur. & in eo. Exclusa est itaq; maria extra castra. Ios. 2. Cumq; porta clauderetur in tenebris. Et in eo. 6. hierico aũt clausa erat atq; munita. 1. Reg. 1. Dominus autẽ cõcluserat vuluã eius. Et in eo. 23. Conclususq; est introgressꝰ vrbẽ. 3. Reg. 11. & coequauit voraginẽ ciuitatis dauid patris sui. pro quo he. le. Et clausit rupturam seu diuisionem vel diruptionem ciuitatis dauid patris sui. Ps. 34. Et conclude

eos qui persequũtur me. Esa. 22. Et claudet & non erit qui aperiat. Et in eodem. 24. Clausa est omnis dom⁹ nullo introeunte. Et in eodem. 26. Et claude ostia tua super te. Significat etiam tradere. idest concludere in manu vel in potestate alterius. Deut. 23. Non trades seruum domino suo qui ad te confugerit. 1. Regum. 23. Vt tradamus eum in manu regis. Et in eodem. Si tradent me viri ceile in manus eius. Et in eodem. Et dixit dominus tradent. Et in eo. 24. Quod tradiderit te dominus in manu mea. Et in eodem. 26. Conclusit deus inimicum tuum in manu tua. & inde מַסְגֵר Masger. idest clausura: vel carcer. Esa. 24. Et claudentur ibi in carcere. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. Et in eodem. 42. Vt educeres de conclusione vinctum. idest de clausura siue de carcere. Et in plurali מַסְגְרוֹת Misgeroth. 2. Regum. 22. & contrahentur in angustiis suis idest in clausuris. ps. 17. Et claudicauerunt a semitis suis. pro quo btũs hiero. in psalterio iuxta hebraicam veritatẽ transtulit. Et contrahentur in angustiis suis. & inde סֻגַר Sugar. idest carcer seu cauea: vbi vincti clauduntur. Ezech. 19. Et miserunt eum in caueam. Et aliqui hebrei dicunt ꝙ significat lignũ perforatum quo pedes seu colla vinctorũ constringũtur. & inde מִסְגֶרֶת Misgereth. idest illud quod constringit aliquam rem & eam continet in circuitu. Exo. 25. Et ipsi labio coronam interrasilem altam quattuor digitis & super illam alterã coronam aureolam. pro quo hebrei legũt. Et facies ei clausuram ad mensuram pugni. idest alta quattuor digitis in circuitu. & facies circulum seu labium ipsi clausure in circuitu. & in plurali מִסְגְרוֹת Misgeroth. pro quo beatus hieronymus transtulit Interasile seu coronulas vel sculpturas. 3. Regum. 7. Et ipsum opus basium interrasile erat. Et in eodem. Et sculpture inter iuncturas. Et in codẽ. Variasq; sculpturas ex semetipso. & in eodem. et inter coronulas et plectas. & in eodem. & media intercolũnia quadrata non rotunda. Vbi pro eo quod in littera nostra est media intercolũnia in hebreo est מִסְגְרוֹת Misgeroth. Ponitur etiam pro angulis. Vt in eodem. & in angulis cherubim. & inde סֶגֶר Segor. idest illud quod est clausum vel est interi⁹. Osee. 13. & dirumpam interiora cordis eorum. Ponitur ẽt סֶגֶר Segor siue סָגוּר Sagur pro auro purissimo. eo quod clauditur & custoditur sub firma custodia. 3. Reg. 6. & operuit illud atq; vestiuit auro purissimo. Pro quo hebrei legũt. Auro sagur. Et in eo. 7. Et mortariola & thuribula de auro purissimo. Iob. 28. Non dabitur aurum obrizum pro ea. Vbi ponitur pro auro obrizo. & inde מַסְגֵר masger. i. inclusor. 4. Regum. 24. Et omnem artificem & inclusorem. Et in eodem. Et artifices & inclusores mille. Hiere. 29. Et principes iuda & ierusalem & faber & inclusor. Et dicunt aliqui hebrei ꝙ significat thesaurarium qui includit & seruat aurum & res preciosas. & inde סַגְרִיר Sagrir. idest impetuosus imber: seu frigus excessiuum. eo quod recludit homines in domibus. Prouer. 27. Tecta perstillantia in die frigoris.

סַד Sad. lignum perforatum quo pedes vinctorum continentur. pro quo translatio nostra neruũ transtulit. Iob. 13. Posuisti in neruo pedem meum.

סָדִין Sadin. sindon. linteum. Prouer. 31. Sindonem fecit & vendidit. Et in plurali סְדִינִים Sedinim. vt Iudi. 14. Triginta sindones & totidem tunicas. Esa. 3. Et sindones & vittas & teristra.

סֵדֶר Seder. ordo. regula. Et solũ inuenitur in numero plurali. Iob. 10. Et nullus ordo. pro quo hebrei legunt. & non sũt ordines. & inde מִסְדְרוֹנָה Misderona. pro quo beatus hieronymus transtulit posticum. Iudi. 5. Per posticum egressus est. Et aliquando scribitur cum sin loco samech. De quo vide infra in littera sin.

סַהַר Sahar. Rotundum. pro quo beatus hieronymus transtulit tornatilem. Canti. 7. Vmbilicus tuus crater tornatilis. Item סֹהַר Soar. i. carcer. seu lacus rotundus quo vincti claudũtur. Geñ. 40. Misit eos in carcerem. pro quo hebrei legunt. Misit eos in domum carceris.

סוּג Sug. Auertere. auerti. conuerti: scilicet retrorsum. recedere. s. retro. 2. Regũ. 1. Sagitta ionathe nunq; rediit retrorsum. ps. 43. Non recessit retro cor nostrum. ps. 52. omnes declinauerunt. ps. 128. Et conuertantur retrorsum omnes qui oderunt sion. Esa. 59. Et conuersum est retrorsum cor nostrum. Soph. 1. Et qui auertuntur de post tergũ domini. Vide etiam de hoc supra in dictione נָסַג Nasag. & inde. סוּג Sug. idest recedens. vel declinans. Prouer. 14. Viis suis replebitur stultus. pro quo hebrei legunt. De viis suis replebitur recedens vel declinans corde. idest recedens vel declinans a via recta siue a recto iudicio rationis. & ĩde סוּגָה Suga. idest vallata vel circundata. Canti. 7. Vallatus liliis.

סוֹד Sod. secretum. arcanum. consilium: seu conciliũ. Iob. 29. Quãdo secreto erat deus in tabernaculo meo. & secundum litteram hebraicam potest etiam legi sic. Quando secretum dei in tabernaculo meo. scilicet erat. ps. 24. firmamentum est dominus timentibus eum. pro quo beat⁹ hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem trãstulit. Secretum domini timentibus eum. Prouer. 25. Et secretũ extraneo ne reueles. Amos. 3. Nisi reuelauerit secretum suum ad seruos suos prophetas. Ponitur etiam pro consilio vel concilio. scilicet secreto. Iob. 15. Nunquid consiliũ dei audisti. Ps. 82. Super populum tuum malignauerunt consilium. ps. 88. Deus qui glorificatur in consilio sanctorum. Ps. 110. In consilio iustorum & congregatione. Hiere. 6. & super concilium iuuenum simul. & in eodem. 15. Non sedi in concilio ludentium. Ezech. 13. In concilio populi mei non erunt. & inde verbum הוּסַד Husad. idest consiliatus est seu consilio decreuit. 2. Paralip. 3. Et hec sunt fundamenta que fecit salomon vt edificaret domũ dei. pro quo hebrei legunt. Et hec sunt que consiliatus est salomon siue que cõsilio decreuit vt edificaret domum dei. Potest etiam deriuari a dictione יָסַד Iasad: que significat fundare: seu fundamenta iacere: sicut est in littera nostra. & inde deriuatur. סַד Sad. quod significat lignum perforatum quo pedes vinctorum continentur. Pro quo beatus hieronymus transtulit neruum. Iob. 13. Posuisti in neruo pedem meum.

סוּוֶה Saue. velamen. & scribitur cum mem in principio & dicitur מַסְוֶה masue. Exo. 34. Posuit velamen sup faciem suam.

סוּךְ Such. Vngere. purgare. scilicet ventrem. Deut. 28. & non vngeris oleo. Ruth. 3. Lauare igitur & vngere. 2. Regum. 12. Et lot⁹ vnctusq; est. Ezech. 16. & vnxi te oleo. Dañ. 10. Sed neq; vnguento vnctus sum. & inde אָסוּךְ asuch idest laguncula olei seu lecythus. 4. Reg. 4. Non habeo ancilla tua quicquã in domo mea nisi parum olei quo vngar. Pro quo hebrei legunt. Non habeo ancilla tua in domo nisi lagunculam seu lecythum olei. Potest etiam esse verbum prime persone futuri temporis. sicut est in littera nostra. significat etiam predicta dictio purgare ventrem. Iudi. 3. forsitã purgat aluum in estiuo cenaculo. 1. Reg. 24. Ingress⁹ est saul vt purgaret ventrem.

סוּס Sus. equus. hirũdo. Geñ. 49. Mordens vngulas equi. Exo. 14. Et omnis equitatus pharaonis. Et in eodem. 15. Ingressus est enim currus pharaonis cum curribus & equitibus eius. pro quo hebrei legunt. Ingressus est equus

pharaonis. Ps. 31. Nolite fieri sicut equus & mulus. Ps. 32. fallax equus ad salutem. Reperitur etiam in genere feminino סוּסָה Susa. Canti. 1. Equitatui meo in curribus pharaonis. Et in plurali. סוּסִים Susim. Deut. 17. Non multiplicabit sibi equos. Ps. 19. Hi in curribus & hi in equis. Abach. 3. Qui ascendis super equos tuos. Et in eodem. Viam fecisti in mari equis tuis. significat etiam quoddã genus auis. Pro quo beatus hieronymus transtulit pullum. s. hirundinis: siue hirundinẽ. Esa. 38. Sicut pullus hirundinis sic clamabo. Et aliquando mutat vau in iod. Hiere. 8. Turtur & hirundo & ciconia. & aliqui hebrei interpretantur grus.

סוּף Soph. finire. consumere. consumi. deficere. deesse. cõplere. Ester. 9. Dies phurim idest fortium obseruẽtur a iudeis & ab eorum progenie que his cerimoniis obligata est. Pro quo hebrei legunt. Et dies phurim idest fortium isti non transeant a iudeis & memoria eorum non desinat siue non finiatur a semine eorum. Ps. 72. Subito defecerũt Esa. 66. Simul consumentur dicit dominus. Dañ. 2. Comminuet & consumet vniuersa regna. Hiere. 8. Congregãs congregabo eos dicit dominus. pro quo hebrei legunt. cõsumens consumam eos dicit dominus. potest etiam deriuari a dictione אָסַף asaph: que significat congregare: sicut est in littera nostra. & similiter Soph. 1. vbi dicitur. congregabo omnia a facie terre dicit dominus. congregans hominẽ & pecus: congregans volatilia celi & pisces maris. pro quo hebrei legunt. Consumam seu finiam omnia dicit domin⁹ consumens hominem & pecus. De quo vide supra in dictione אָסַף Asaph. & infra in dictione סָפָה sapha. Ponitur etiã pro complere. Dañ. 4. sermo completus ẽ super Nabuchodonosor. Et inde סוֹף Soph. idest finis. terminus summitas Eccl's. 7. In illa enim finis cunctorum admonetur. Et ĩ eodem. 12. finem loquendi pariter omnes audiamus. Põitur etiam pro sũmitate. 2. Paralipo. 20. Et inuenietis illos in sũmitate torrentis. Item סוּף Suph. idest iuncus seu papirus aut carectus. Exo. 2. Et exposuit eum in carecto. Et in codẽ Que cum vidisset fiscellam in papirione. Esa. 19. Calamus & iuncus marcescent. Significat etiam pelagus. Ione. 2. Pelagus operuit caput meum. & ĩde dicitur. יַם סוּף Iamsuph idest mare pelagosum: quia est quasi pelagus ingrediens a mari oceano & non habens exitum aliunde: vel quia in ripa eius oriuntur iunci siue papiri. Translatio nostra traduxit mare rubrum. eo quod habet arenas rubeas. Exo. 15 Tulit autem moyses israel de mari rubro. Ps. 105. Et irritauerunt ascendentes mare rubrum. Et in eodem. Et increpauit mare rubrum. Et inde סוּפָה Supha. idest tempestas. turbo. Iob. 21. Et sicut fauilla quam turbo dispergit. Esa. 5. Et rote eius quasi impetus tempestatis. Et in eodem. 17. Et sicut turbo coram tempestate. Osee. 8. Ventum seminauerũt & turbinem metent. Naum. 1. Dominus in tẽpestate & turbine vie eius. Et in plurali סוּפוֹת suphoth. Esa. 21. Sicut turbines ab Africo veniunt.

סוּר Sur. Recedere. declinare. diuertere. ammouere. separare. auferre. Geñ. 19. Declinate in domum pueri vestri Et in eodem. Vt diuerterent ad eum. Exo. 3. Vadam & videbo visionem hanc. pro quo hebrei legunt. Recedam siue declinabo & videbo visionem hanc. idest recedam de loco in quo sto: & vadam ad videndam visionem hanc. Et in eodem. Cernens autem dominus ꝙ pergeret ad videndum. Et in eodem. 32. Recesserunt cito de via. Nu. 12. nubes quoq; recessit que erat sup tabernaculo. & ĩ eo. 14. Recessit ab eis omne presidium. Et in eodem. 16. Recedite a tabernaculis impiorum. Ruth. 4. Declina paulisper & sede hic. ps. 13 Omnes declinauerunt. Ps. 36. Declina a malo & fac bonũ. Ps. 118. Declinate a me maligni. Hiere. 17. Recedentes a te in terra scribentur. Osee. 4. Separatum est conuiuium eorum. Et in eodem. 7. Et recesserunt a me. Hebrei tamen in predicto loco legunt. Preuaricati sunt in me. ·nã in hebreo non habetur a me sed in me. Amos. 6. Et auferetur factio lasciuientium. idest recedet. & aliquando scribitur cum sin loco samach. Osee. 9. Sed & ve eis cum recessero ab eis. Sed in predicto loco in hebreo magis proprie legitur incarnatio mea ex eis. De quo dictum est supra in dictione בָּשָׂר Basar. significat etiam auferre vel ammouere. Geñ. 38. Que depositis viduitatis vestibus. pro quo hebrei legunt. Et abstulit vestes viduitatis sue. Et in eo. 49. Non auferetur sceptrum de iuda. Deut. 7. Auferet dominus a te omnem langorem. Vbi ponitur verbum tertie coniugationis. idest recedere faciet. 2. Reg. 5. Nisi abstuleris cecos & claudos. 3. Regum. 15. Insuper & maacham matrem suam amouit ne esset princeps. Iob. 27. Viuit deus qui abstulit iudicium meum. Esa. 17. Ecce damascus desinet esse ciuitas. idest auferetur ne sit ciuitas. Ezech. 21. Aufer cydarim: tolle coronam. Dañ. 12. Cum ablatum fuerit iuge sacrificium. & inde סוּרָה Sura. pro quo beatus hieronymus trãstulit captiuam. idest recedens vel ablata de terra sua. Esa. 59. Transmigrata & captiua. & inde סַר Sar. idest tristis vel indignans: eo quod recedit a consortio hominum. 3. Regũ 21. Venit ergo Achab in domum suam indignans. & ĩ genere feminino סָרָה Sara. vt in eodem. Vnde anima tua cõtristata est. & aliquando scribitur supradictum verbum cũ duplici res & dicitur סָרַר Sarar. idest subuertere. peruertere. declinare. scilicet a via recta. Threñ. 3. Semitas meas subuertit. Osee. 4. Sicut vacca lasciuiens declinauit israel. Vbi ponitur verbum & nomen seu participium ab eo deriuatum. ac si diceret. Sicut vacca declinans declinauit israel. Et inde סוֹרֵר Sorer. idest peruersus. siue declinans a via recta: aut proteruus vel contumax. Deut. 21. filium contumacem & proteruum. vbi ponitur pro contumace. Et in codẽ filius noster proteruus & contumax est. vbi ponitur pro proteruo. Ponitur etiam pro incredulo. idest apostata. Esa. 65. Ad populum incredulum. Osee. 9. Omnes principes eius recedentes. idest declinantes a via recta. Zach. 7. & auerterunt scapulam recedentes. & inde סָרָה Sara. idest discessio. preuaricatio. Deut. 13. quia locutus est vt vos auerteret a domino deo vestro. pro quo hebrei legunt. Quia locutus est recessionem vel preuaricationem contra dominum deum vestrum. Et inde סוּרִי Sure. pro quo beatus hieronymus transtulit prauum. Hiere. 2. Quomodo ergo conuersa es mihi in prauum vinea aliena. Hebrei tamen dicunt ꝙ significat palmites seu ramos. & legunt sic. Quomodo ergo conuersa est mihi in palmites vinee aliene siue extranee. Item סוּר Sur. nomen est cuiusdam porte in templo salomonis existentis. 4. Regum. 11. Tertia pars sit in porta seir Debet legi ĩ porta sur.

סוּת Suth. Pallium seu coopertorium. Geñ. 49. & in sanguine vue pallium suum. Et solum inuenitur in predicto loco.

סָחַב Sachab. Trahere. detrahere. deiicere. seu abiicere. putrescere. lacerare. 2. Regum. 17. Et trahemus eam ĩ torrentem. Hiere. 22. Putrefactus & proiectus extra portas ierusalem. Et in eodem. 49. Si non deiecerint eos paruuli gregis. Ponitur etiam pro lacerare. Hiere. 15. Et canes ad lacerandum. & inde סְחָבוֹת Sechaboth. idest panni lacerati & abiecti pre nimia vetustate. Hiere. 38. Tulit inde veteres pãnos. Et in eo. Pone veteres pannos & hec scissa & putrida sub cubito manuum tuarum.

סָחָה Radere. סְחִי erradicatio

סחה Sacha.Radere.abradere.Ezech.26.Et radam puluerem eius de ea.Et inde סְחִי Sechi .ideſt abraſio.Pro quo beatus hieronymus tranſtulit erradicationem.Threñ. 3.Eradicationem & abiectionem poſuiſti nos.

סָחַף Abradere. inundare. Computreſcere.

סחף Sachaph.Abradere.inundare. computreſcere. Prouer.28.Similis eſt imbri vehementi in quo paratur fames.Pro quo hebrei legunt.Imber abradens ſiue inundans & abſq; pane.ſed beatus hieronymus tranſtulit ſenſũ Ponitur etiam pro computreſcere.Hiere.46.Quare computruit fortis tuus.

סָחַר Circuire. סְחַרְחַר Cõturbari. סֹחֵר mercator. negociator

סחר Sachar.Circuire.circumuoluere.negociari.vt Hiere.14.Propheta nãq; & ſacerdos abierunt in terram. Pro quo hebrei legũt.Propheta namq; & ſacerdos circuierunt in terram.ideſt huc atq; illuc abierunt non inuenientes requiem. Et aliquando duplicatur littera cheth & littera res & dicitur סְחַרְחַר Secharchar.ps.37.Cor meum conturbatum eſt.Pro quo hebrei legunt.Cor meum circũuoluitur.ideſt fluctuat:& ſic tranſtulit beatus hieronymus in pſalterio iuxta he.ve.& inde dicitur סֹחֵר Socher.ideſt mercator ſeu negociator:eo quod circuit regiones & vadit huc atq; illuc.Geñ.23.quadringentos ſiclos argẽti probate monete:pro quo hebrei legunt.Quadringentos ſiclos argenti tranſeuntis mercatori vel negociatori. & eſt ſenſus ſicut in littera noſtra.Et in eo.37. Et pretereuntibus madianitis negociatoribus.Eſa.23.Cuius negociatores principes Ezech.27.Carthaginẽſes negociatores tui. ꝓ quo hebrei legũt.Tharſis negociatrix tua. vbi põitur tharſis ꝓ carthagine.Et in eodem. Venerunt ad te negociatores tui. Et in eodem.Negociatores populorum ſybilauerunt ſuper te.& inde סַחַר Sechar.ſiue סְחוֹרָה Sechora.ideſt negociatio ſiue mercimonium.Prouer.3.Melior eſt acquiſitio eius negociatione argenti.Pro quo hebrei legunt. Melior eſt negociatio eius negociatione argenti.Et in eodem.31.Quia bona eſt negociatio eius.Eſa.23.Et facta eſt negociatio gentium.Et in eodem.& erit negociatio eius & merces eius ſanctificate domino.Et in eodem.45.Labor egypti & negociatio ethiopie.Ezech.27.Et negociatio manus tue. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מִסְחָר Miſchar.3.Regum.10.& negociatores vniuerſiq; ſcruta vendẽtes.Pro quo hebrei legunt.Et negociatio negociatorũ ſeu ſcruta vendentium.Sunt autem ſcruta res parui valoris. & inde verbum סָחַר Sachar.ideſt negociari.Geñ.34.Terra in poteſtate veſtra eſt: exercete negociamini & poſſidete eam.Et in eodem.Negocientur in terrã & exerceant eam. Et inde סֹחֵרָה Sochera.ideſt clypeus rotundus ſecundũ hebreos.Ps.90.ſcuto circũdabit te veritas ei9.ꝓ quo he.le.ſcutũ & clypeus veritas ei9.& btũs hiero.in pſ.iuxta he.ve.trãſtulit.Scutũ & ꝓtectio veritas eius.& inde סֹחֶרֶת ſochareth i.lapis p̃cioſus.ꝓ quo btũs hiero.trãſtulit.lapidẽ pariũ. Eſter.1.Sup pauimẽtũ ſmaragdino & pario ſtratum lapide.

Margin: mercimonium negociatio · negociatio · סָחַר negociari. · סֹחֵרָה Clypeus Protectio · סֹחֶרֶת Marmor. lapis.

סָחִישׁ Que ſponte naſcũtur

סחיש Sachis.Renaſcentia que ex radicibus ſeminis oriuntur:ſeu que ſponte naſcuntur.4.Reg.19. In ſecũdo autem anno que ſponte naſcuntur.

סִיג Scoria. סִיגִים Rubigo. Scoria.

סיג Sig.Scoria.rubigo.Ezech.22.Verſa eſt mihi domus iſrael in ſcoriã.& declinatur pluraliter סִיגִים Sigim. Prouer.25.Aufer rubiginem de argento.Et in eo.26.quomodo ſi argẽto ſordido ornare velis vas fictile.i.argẽto rubiginoſo vel cũ ſcoria.Eſa.1.Argentũ tuũ verſum eſt ĩ ſcoriã.Et in eodem.& excoquam ad purum ſcoriam tuam.

סִיר Olla. סִירוֹת lebetes. סִיר Spina. סִירִים Spine. סִירוֹת

סיר Sir.Lebes.olla.ſpina.Exo.16.Quando ſedebamus ſuper ollas carnium.Quod in hebreo legitur ſingulariter.ſcilicet ſuper ollam carnium.4.Regum.4.Mors in olla.Eccl's.7.Sicut ſonitus ſpinarum ardentium ſub olla. Hiere.1.Ollam ſuccenſam ego video. Ezech.24.Pone ollam.Et in plurali סִירוֹת Siroth.Exo.27.facieſq; in vſus ei9 lebetes.2.Paralipo.35.Pacificas vero hoſtias coxerunt in lebetibus.Amos.4.Et reliquias veſtras in ollis feruentibus.Hebrei tamen in predicto loco legunt.Et reliquias veſtras in ſagenis piſcium vel piſcatorum.De quo vide ſupra in dictione דּוּג Dog.& in dictione דָּגָה Daga. Item סִיר Sir ideſt ſpina.tribulus.& ſolum inuenitur in numero plurali ſcilicet סִירִים Sirim.Eccl's.7.Sicut ſonit9 ſpinarum.Oſee.2.Sepiam viam tuam ſpinis.Naum.1. Sicut ſpine ſe inuicem complectuntur.Reperitur etiam סִירוֹת Siroth.ſecundum terminationem pluralem femininorum.Ps.57.Priuſq; intelligerent ſpine veſtre rhamnum.Hebrei tamẽ primam ſignificationem ſequentes legunt ſic. Priuſq; intelligerent ideſt ſentirent olle veſtre rhamnum.

סִית Perſuadere. Suadere. Incitare. Concitare · Decipere. deludere. · Auertere · Seducere

סית Sith.ſuadere.perſuadere.incitare.decipere. ſeducere. auertere. Deut.13.Si tibi voluerit perſuadere frater tuus.Ioſ.15.Que ſuaſa eſt a viro ſuo.1.Regum.26. Si dominus incitauit te aduerſum me.2.Regum.24.Commouitq; dauid in eis.ideſt perſuaſit.3. Regum.21. Concitauit enim eum iezabel vxor ſua.4.Regum.18. Nolite audire ezechiam qui decipit vos.2.Paralipo.32. Num ezechias decepit vos.Et in eodem. Nec vana perſuaſione deludat. Iob.1.Tu autem commouiſti me aduerſus eum .ideſt perſuaſiſti vel incitaſti me.Et in eodem.36. Igitur ſaluabit te de ore anguſto.Pro quo hebrei legunt.Et etiam ſuaſit te de ore anguſto vel de ore tribulantis vel hoſtis. ideſt ſuaſit te ne incideres in os eius. vel ſic.Auertit te de ore anguſto.& eſt idem ſenſus cum littera noſtra.Et in eodem. Non te ergo ſuperet ira.ideſt ne incitet te.Hiere.38. Seduxerunt te & preualuerunt aduerſum te.Ponitur etiam pro auertere. 2.Paralipo.18.Atq; auertit eos ab illo.ideſt ſuaſit vel incitauit eos vt diuerterent ab eo.

סָכַךְ Tegere. Cõpinges. Proteges · Velare. · Cõcludere · Obũbrat. Operire. · סֹךְ Tabernaculum. Tentoriũ. · סַךְ · סֻכָּה Umbraculum. · סֻכּוֹת tabernacula. · מָסָךְ tentorium Velum. Protectio · סֹכֵךְ Umbraculum.

סכך Sachach.Cooperire. velare.tegere. protegere. vt Exo.25.Tegant expandentes alas.Iob.10. Oſſibus & neruis compegiſti me.Pro quo hebrei legunt. texiſti me ſeu protexiſti me.Ezech.28.Tu cherub extentus & protegens.Et in eodem.Et perdidi te o cherub protegens. & cõmuniter ſcribitur cum ſimplici caph.Exo.40. Dimitteſq; ante illam velum .Pro quo hebrei legunt. Velabis ſeu proteges arcam cum velo.3.Regum.8. Et protegebant cherubim arcam & vectes eius.Iob.3.Et circundedit eum deus tenebris.Pro quo hebrei legunt. Et texit ſeu protexit deus pro eo. Et in eodem.38.Quis concluſit oſtiis mare .i.qs velauit.& ĩ eo.40.ꝓtegũt vmbre vmbrã ei9. p̃s.90. ſcapulis ſuis obũbrabit tibi.i.ꝓteget te.Threñ.3.opuiſti ĩ furore.& ĩ eo.oppoſuiſti nubẽ tibi.& aliqñ ſcribitur cũ ſin loco ſamach.Exo.33.& ꝓtegã te dextera mea.& ĩde סֹךְ ſuch i.vmbraculũ.ſeu tabernaculũ vel tẽtoriũ.p̃s.26.Qm̃ abſcõdit me in tabernaculo ſuo.Et aliqñ ſcribitur cũ ſin loco ſamach.Threñ.2.& diſſipauit q̃ſi hortũ tẽtoriũ ſuũ. dr̃ ẽt סַךְ Sach.p̃s.41.Qm̃ trãſibo vſq; ad locũ tabernaculi admirabilis.ſcribitur ẽt cũ he in fine & dr̃ סֻכָּה ſuca.Eſa.4. Et tabernaculũ erit in vmbraculũ diei.& ĩn plu.סֻכּוֹת Sucoth.Leuit.23.Erũt ferie tabernaculorũ ſeptẽ diebus dñi.Et ĩ eo.& habitabitis in vmbraculis ſeptẽ diebus.& ĩ eo.manebit ĩ tabernaclis.& ĩde מָסָךְ maſach.i.tẽtoriũ: ſeu velũ aut ꝓtectio Exo.26.facies & tẽtoriũ ĩ ĩtroitu tabernacli.Nu.4.& deponẽt velũ qđ pẽdet añ fores.p̃s.104.ſpãdit nubẽ ĩ ꝓtectiõe & inde סֹכֵךְ ſochech.i.tentoriũ ſeu vmbraculũ ex corio & tabulis fabrefactũ quo expugnatores vrbiũ vtũtur propter lapides & tela que de muro mittuntur. Naum.2. Velociter aſcendet muros eius:& preparabitur vmbraculum. Et

מוּסָךְ inde מוּסַךְ Muſach.4.Reg.16.Muſach quoq; ſabbati. & dicunt hebrei ꝙ erat tentoriũ quoddam in atrio tẽpli ſubter quod erant cuſtodes templi in ſabbatis.

סָכַל Stulte operari. Stulte agere. Infatuare Stultũ facere. סֶכֶל Stulticia. סִכְלוּת Stulticia. Error. סָכָל Stultus.

סכל Sachal.ſtulte agere.ſeu ſtulte operari.ĩſanire.infatuare.fatuum ſeu ſtultum eſſe.Geñ.31. Stulte operatus es.1.Regum.13.Stulte egiſti: nec cuſtodiſti mandata domini.& in eo.26.Apparet eni quod ſtulte egerim.2.Reg.15. Infatua queſo domine conſilium achitophel.Eſa.44. Et ſcientiam eorum ſtultam faciens.& inde סֶכֶל Sechel. ideſt ſtulticia.fatuitas.vt Eccl's.10.Poſitum ſtultum in dignitate ſublimi.pro quo hebrei legunt.Poſitam ſtulticiã.Et ſi ſcribatur cum littera ſin loco ſamach poteſt legi ſic.Poſitũ intellectũ in dignitate ſublimi.& ſic legunt aliqui hebrei. nã aliquando ponitur ſin loco ſamach & econuerſo.vt dictum eſt in precedentibus:& vt infra dicetur.& inde סִכְלוּת Sichluth.ideſt ſtulticia.inſipientia.error.vt Eccl's.2. Trãſiui ad contemplandam ſcientiã erroreſq; & ſtulticiam. Et in eo. Et vidi ꝙ tantũ precederet ſapientia ſtulticiã quãtũ differt lux a tenebris.& in eo.7.Errorem imprudentiũ. Et in eo. 10.precioſior eſt ſapientia parua q; gloria ad tẽpus ſtulticia Et aliquando ſcribitur cum ſin loco ſamach.vt ſupra in eo. 1.Vt ſcirem prudentiam atq; doctrinam erroreſq; atq; ſtulticiam.& inde סָכָל Sachal.ideſt ſtultus.fatuus.inſipiens. Eccl's.10.Sed & in via ſtultus ambulans cum ipſe inſipiens ſit omnes ſtultos eſtimat.Hiere.5.Audi popule ſtulte.

סָכַן Equalẽ eẽ. Comparari · Prodeſſe. · Placere. · Acquieſcere. · Preuidere · cõſueſcere · Vulnerare · סַכָּנָה Periculũ. · מִסְכֵּן Pauper. · מִסְכֵּנוּת Penuria. · סֹכֵן Qui habitat in tabernaculo. · סֹכֶנֶת cubicularia. · מִסְכְּנוֹת Tabernacula. Apothece

סכן Sachan.comparare.aſſimilare. aſſimilari. equalẽ ſeu cõparem eſſe .acquieſcere.intelligere.preuidere.conſueſcere.Iob.15.Arguis verbis eum qui non eſt equalis tibi.Et in eodem.22.Nunquid deo poteſt comparari homo. Et in eodem.34.Non placebit vir deo etiam ſi cucurrerit cum eo.ideſt non cõparabitur vir deo. Et aliqui hebrei dicunt ꝙ ſignificat prodeſſe ſeu conferre. Vnde ĩ predicto loco ipſi legunt.Quid prodeſt vel quid confert homo cum cucurrerit cum deo.ſiue cum complacuerit cum deo. Et in eodem.35.Non tibi placet quod rectum eſt:vel quid tibi ꝓderit ſi ego peccauero.pro quo hebrei legunt. Quid tibi confert & quid tibi proderit ſi ego peccauero Significat etiam acquieſcere.Iob.22.Acquieſce igitur ei & habeto pacẽ. Item ſignificat intelligere ſeu preuidere.Iob.22. etiam cũ perfecte fuerit ſcientie.pro quo hebrei legunt.etiam ſi intelligat in eis: ſiue ſuper eos intelligens. ſed beatus Hieronymus tranſtulit ſenſum.Ps.138.Et omnes vias meas preuidiſti.Significat etiam conſueſcere.Nu.22.Dic quid ſimile vnquam fecerim tibi.pro quo hebrei legunt. Nunquid conſueſcens conſueui vt facerem tibi talia.Significat etiam periclitari.pro quo beatus hieronymus tranſtulit vulnerare.Eccl's.10.Qui ſcindit ligna vulnerabitur ab eis. ꝓ quo hebrei legũt.periclitabitur ab eis. Vnde periculum ipſi vocant סַכָּנָה Secana.& inde מִסְכֵּן Miſchen.ideſt pauper. egenus.Eccl's.4.Melior eſt puer pauper & ſapiens.Et in codẽ 9.Inuentuſq; eſt in ea vir pauper & ſapiens. Et in eodem. Sapientia pauperis contempta eſt.& inde מִסְכֵּנוּת Miſchenuth.ideſt paupertas.penuria.Deut.8.vbi abſq; vlla penuria comedes panem tuum.Item סֹכֵן Sochen .i.cellariũ ſeu apotheca.Tabernaculum:ſiue cubicularius: vel theſaurarius.Eſa.22.Ingredere ad eum qui habitat in tabernaculo Et in genere feminino סֹכֶנֶת Socheneth. 3. Regum.1. Et foueat eum dormiatq; in ſinu ſuo.pro quo hebrei legunt. Et ſit ei cubicularia: dormiatq; in ſinu ſuo. & inde מִסְכְּנוֹת Miſchenoth.ideſt apothece: ſeu tabernacula vel cellaria .Exo.1.Edificauerunt vrbes tabernaculorum pharaoni.2.paralipo.32.Apothecas quoq; frumenti vini & olei. Ponitur etiam pro munitionibus.2.Paralipo.8.Et alias ciuitates munitiſſimas edificauit in emath.Et in eodem. Et omnes vrbes firmiſſimas que fuerunt ſalomonis.Et in eodem 16.Et vniuerſas vrbes neptalim muratas.Et in eodem.17. Et edificauit in iuda domos ad inſtar turrium vrbeſq; muratas.Et inde מְסוּכָן Meſucan.Pro quo beatus hieronymus tranſtulit fortem.Eſa.40.forte lignum & imputribile elegit artifex ſapiens.

Margin: munitiões · Murate. · מְסוּכָן Fortis.

סִכְסֵךְ Concurrere facere.

סכסך Sichſach.Miſcere.concurrere facere.Eſa.19.Et concurrere faciam egyptios aduerſus egyptios.

סָכַר Claudere. Obturare. Tradere. שֶׂכֶר lacuna.

סכר Sachar.claudere.obturare.concludere.tradere. Geñ.8.Et clauſi ſunt fõtes abyſſi.p̃s.62.Quia obſtructum eſt os loquentium iniqua.Eſa.19. Et tradam egyptum in manu dominorum crudelium.pro quo hebrei legunt. Et concludam egyptum.Et inde שֶׂכֶר Secher.cum ſin in principio loco ſamach.ideſt lacuna ſeu ſtagnum vbi aque clauduntur.Eſa.19. Omnes qui faciebant lacunas ad capiendos piſces.

סָכַת Attendere סִכּוּת Tabernaculum.

סכת Sacath.Attendere.auſcultare.Deut.27.Attẽde & audi iſrael.Item סִכּוּת ſicuth.nomen idoli ſecundum hebreos.Amos.5.Et portaſtis tabernaculum moloch deo veſtro.Pro quo hebrei legunt.Et portaſtis ſicuth regem veſtrum ſeu regis veſtri aut moloch veſtri.ꝙ ſi pro סִכּוּת ſicuth ponatur סֻכַּת ſuchath.tunc ſignificat tentorium ſeu tabernaculum.ſicut eſt in littera noſtra:vt dictum eſt ſupra in dictione סָכַךְ ſachach.

סַל Caniſtrum סַלִּים Caniſtra. סַלְסִל cartallus סַלְסִלּוֹת caniſtra סֶלָה

סל Sal.Caniſtrum.cartallus. Geñ.40.Et in vno caniſtro quod erat excelſius.Et in plurali סַלִּים Salim.Vt in eodem.Et ego vidi ſomnium ꝙ tria caniſtra farine haberem ſuper caput meum.Et in eodem. Tria caniſtra tres adhuc dies ſunt. Reperitur etiam duplicatum. & dicitur סַלְסִל Salſil.vt Hiere.6.Quaſi vindemiator ad cartallum.vbi ponitur סַלְסִלּוֹת Salſiloth in numero plurali.ideſt cartalli ſeu caniſtra. Et aliqui hebrei dicunt quod a predicta dictione deriuatur סֶלָה Sela:per additionem he in fine:& ſignificat ſemper.De quo vide in ſequenti dictione.quia ſecundũ alios inde deriuatur.

סָלַל Viã facere. Iter facere. prebere iter · exaggerare · Terere. Calcare. · Opprimere · Retinere. · Eleuare. · מְסִלָּה מַסְלוּל Trita uia. Via.

סלל Salal.Iter vel viam facere.viam preparare.Iter prebere.exaggerare.ideſt viã inequalem & aſperã ſternere lapidibus & lignis & eleuare humiliora & deprimere altiora vt ſit via plana.calcare.terere ſeu opprimere.Iob.19. Et fecerunt ſibi viam per me.Ps.67.Iter facite ei qui aſcẽdit ſuper occaſum.Eſa.57.viam facite prebete iter.vbi eadem dictio bis ponitur.Et in eodem.26.Planum facite iter Pro quo hebrei legunt.Exaggerate exaggerate iter.i. planum facite iter.ſicut eſt in littera noſtra.Ponitur etiam pro terere vel calcare.Hiere.18.vt ambulent per eas itinere nõ trito.Et in eodem.50.Tollite de via lapides & redigite in aceruos. Pro quo hebrei legunt.Calcate vel triturate eam ſicut aceruos. ſcilicet meſſis.poteſt etiam intelligi ſicut eſt in littera noſtra.ponitur etiam pro opprimere.Iob.30.oppreſſi quaſi fluctibus ſemitis ſuis.Sed etiam in predicto loco hebrei legunt.Et iter fecerunt ſuper me ſemitis interitus ſui.Ponitur etiam pro retinere.Exo.9. Adhuc retines populum meum.Pro quo hebrei legunt. Adhuc calcas populum meum.ideſt ſubiicis.Alii vero legunt ſic.Adhuc eleuaris contra populum meum.Nã ſecũdũ hebreos ẽt ſigñat eleuare.Prouer.4.Arripe illam & exaltabit te.pro quo ipſi legunt.Eleua illam & exaltabit te.& in predicto loco duplicatur littera ſamach & littera lamed. & inde מְסִלָּה Meſila ſiue מַסְלוּל maſlul.i. via trita ſeu ſtrata. aut ſemita. Nu. 20.Per tritam gradiemur viam. 2. Regum.20.Iacebat in media via. Et in eodem. Amouit eum de via in agrum Eſa.11.Et erit via reſiduo populi mei. Et in eodem.35.

Et erit ibi semita. Et in plurali מסלות mesiloth. Iudi.20. in illa quoque fuga palantes in diuersa tendentes occiderunt quinque millia viros. Pro quo hebrei legunt. Et occiderunt in viis quinque millia viros. ps.83. Ascensiones in corde suo. Pro quo beatus hiero. in ps. iuxta he. ve. transtulit. Semite in corde suo. Esa.33. Dissipate sunt vie. Et in eodē. 49. Et semite mee exaltabuntur. Ponitur etiam pro gradibus. 2. Paralip.9. Ex quibus fecit salomon gradus in domo domini. Et inde סוללה Solela. idest agger seu munitio ex quibus expugnantur ciuitates. 2. Reg.20. Et circundederunt munitionibus ciuitatem. idest aggeribus ad expugnandam ciuitatem. Esa.37. Et non mittet in circuitu eius aggerem. Hiere.6. Et fundite contra ierusalem aggerem. Et in plurali סוללות Soleloth. Vt in eo.32. Ecce munitiones extructe sunt aduersum ciuitatem. Et in eodem. 33. Que destructe sunt ad munitiones et ad gladium. Et a predicta dictione deriuatur סלה Sela. pro quo btūs hiero. transtulit sp. Abach. 3. Deus ab austro veniet et sanctus de monte pharan semper. Et licet in aliquibus bibliis nostris non habetur predictum aduerbium semper: tamen in bibliis nostris antiquis habetur sicut predictum est. Et in eodem. Iuramenta tribubus que locutus es. vbi in hebreo additur predicta dictio סלה Sela. scilicet que locutus est semper. Et in eodem. Denudasti fundamentum eius vsque ad collum. vbi similiter in hebreo additur predicta dictio סלה sela. scilicet vsque ad collum semper. Et frequenter reperitur in psalmis. vt. Ps.4. Et quaeritis mendacium. pro quo beatus hieronymus in psal. iuxta he. ve. transtulit. Querentes mendacium semper. Et in eo. Et compungimini. pro quo beatus hiero. transtulit. Et tacete semper. Ps.7. Et gloriam meam in puluerem deducat. pro quo beatus hiero. transtulit. Et gloriam meam in puluerem collocet semper. Ps.9. In operibus manuum suarum comprehensus est peccator. pro quo beatus hiero. transtulit. In opere manuum suarum corruit impius: meditatio semper. Et similiter in aliis psalmis ponitur predicta dictio. pro quo lxx. interpretes Diapsalma posuerunt: vt ait beatus hieronymus in epistola ad marcellam. Et nota quod predicta dictio non ponitur nisi in psalmis et in cātico Abachuc supra allegato. Potest etiam significare eleuationem vel exaltationē. vt vbicunque ponatur: ibi canens vel psallens debet eleuare vocem et mentem ad deum. Vide etiam de hoc beatū hieronymum in predicta epistola ad marcellam de diapsalmate. Et in explanatione psalmi quarti. Et Burgen. in additione tertia psalmi.83.

סלא Sala. estimare. equiparare. cōferre. Threñ.3. Et amicti auro primo. pro quo he. le. Estimati siue equiparati auro. scribitur ēt cū he in fine loco aleph. Iob.28. Nō cōfertur tinctis indie coloribus. idest non comparabitur.

סלד Salad. Affligere. Iob.6. Vt affligēs me dolore nō parcat. Et solum inuenitur in predicto loco. Et dicunt hebrei quod significat exurere.

סלה Sala. Deiicere. spernere. calcare. ps.118. spreuisti omnes discedentes a iudiciis tuis. Threñ.1. Abstulit oēs magnificos meos. pro quo hebrei legunt. Calcauit seu deiecit omnes magnificos meos. significat etiam conferre. Iob.28. Non confertur tinctis indie coloribus. De quo vide supra in dictione סלא sala cum aleph in fine. Item סלה sela. idest semper. De quo vide supra in dictione סלל salal.

סלח Salach. parcere. propiciari. dimittere. scilicet peccatū. Leuit.4. Et dimittetur ei. Nu.14. Dimitte obsecro peccatum populi huius. Et in eodem. Dimisi iuxta verbū tuū. Deut.29. Et dominus non ignoscat ei. Ps.24. Et propiciaberis peccato meo. Ps.85. Quoniam tu domine suauis et mitis. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Tu enim es domine bonus et propiciabilis. i. bonus et parcens. Et inde סליחה selicha. idest propiciatio. ps.129. Quia apud te propiciatio est.

סלם Sulam. scala. Geñ.28. Viditque in somnis scalam stantem. Et solum inuenitur in predicto loco.

סלן silon. spina. tribulus. beatus hieronymus transtulit offendiculum. Ezech.28. Et non erit vltra domui israel offendiculum amaritudinis. pro quo hebrei legunt. Et non erit vltra domui israel in tribulum amaritudinis. Et in plu. סלונים salonim. Ezech.2. Quoniam increduli et subuersores sunt tecum. pro quo hebrei legunt. Quoniam increduli et spine sunt tecum. idest pungentes sicut spine.

סלסל Salsal. Arripere. Prouer.4. Arripe illam et exaltabit te. Hebrei tamen dicunt quod significat exaltare. seu eleuare. vnde in predicto loco ipsi legunt. Exalta illam et exaltabit te. Item סלסל Salsil. i. canistrum. seu cartalus. De quo vide supra in dictione sal.

סלע Selaa. petra. rupes. Nu.20. Loquimini ad petram coram eis. Et in eodem.24. Si in petra posueris nidum tuum. Et in plurali סלעים selaim. ps.103. petra refugium erinaciis. pro quo beatus hieronymus in ps. iuxta he. ve. transtulit. Petre refugium erinaciis. Significat etiam arcem vel fortalicium supra firmam petram positum. ps.17. Dominus firmamentum meum. 4. Regum.14. Et apprehendit petram in prelio. idest arcem supra petram positam. ponitur etiam pro fortitudine. Esa.31. Et fortitudo eius a terrore transibit. 2. Regū.22. Dominus petra mea. idest fortitudo mea.

סלעם Salaam. Genus locuste. pro quo btūs hiero. trāstulit Attachum. Leuit.11. Atthachus atque ophiomachus.

סלף Salaph. mutare. peruertere. s. verba recta et iusta. supplantare. Deut.16. Munera excecant oculos sapientium et mutant verba iustorum. Prouer.21. vt detrahat impios a malo. idest mutet seu reflectat. Ponitur etiam pro supplantare. Iob.12. Et optimates supplantat. Prouer.13. Impietas autem peccatorum supplātat. Et in eodem.19. Stultitia hominis supplantat gressus eius: Et inde סלף seleph. i. supplantatio. peruersio. mutatio. Prouer.11. Et supplantatio impiorum vastabit illos. Et in eodem.15. Qui autem immoderata est conteret spiritum. pro quo hebrei legunt. Et peruersitas vel supplantatio in ea: contritio in spiritu. s. est.

סלק Salac. In lingua chaldaica significat ascendere. Dañ.2. Tu rex cogitare cepisti i stratu tuo. Pro quo hebrei legunt. Tu rex cogitationes tue super stratū tuū ascēderūt. Esdre.4. Iudei qui ascenderunt a te ad nos.

סלת Soleth. simila. Geñ.18. Accelera tria sata simile. Leuit.2. Simila erit eius oblatio. Et in eodem. Pugillum plenum simile.

סם Sam. Aroma. seu aromaticum. Et solum inuenitur in numero plurali. Exo.30. Sume tibi aromata. Et in eodem. Galbanum boni odoris et thus. pro quo hebrei legūt Et galbanum aromatum. i. aromaticum et thus.

סמדר Semadar. vue immature. Et proprie significat quando vinee sunt in flore vel quando flores fructum producunt. Canti.2. Et vinee florentes dederunt odorem suum. Et in eo.7. Si flores fructum parturiunt. idest producunt.

סמך Samach. Inniti. adiungere. imponere. s. manum super aliquem. stabilire. confirmare. sustentare. Exo.29. Imponentque Aaron et filii eius manus super caput illius. Leuit.8. Super cuius caput cum imposuissent Aaron et filii eius manum. Nu.8. Ponentque filii israel manus suas super eos. Et in eodem. Leuite quoque ponent manus suas super

capita boum. Et in eo.27. Et pone manū tuā sup eū. Et in eodem. Et impositis capiti eius manibus. Deut.34. Quia moyses posuit super eū manus suas. Esa.36. Cui si innixus fuerit homo intrabit manū eius. Amos.5. Et innitatur manu sua super parietem. Significat etiā stabilire vel confortare aut confirmare seu fulcire. Geñ.27. frumento et vino stabiliui eum. 2. Paralipo.32. Confortatusque est populus huiuscemodi verbis. ps.36. Confirmat autem iustos dominus. ps.50. Et spiritu principali confirma me. ps.70. A te confirmatus sum ex vtero. ps.87. Super me confirmatus est furor tuus. ps.110. Cōfirmata in seculū seculi. ps.111. Confirmatū est cor eius. ps.144. Alleuat dñs omnes qui corruūt. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Sustentat dñs omnes corruentes. Canti.2. fulcite me floribus. Esa.26. Vetus error abiit. Pro quo hebrei legunt. Cogitatio. s. bona stabilita vel confirmata est. Et beatus hieronymus trāstulit sensū. De quo vide supra in dictiōe יצר Iasar. Esa.59. Et iustitia eius ipsa confirmauit eū. Et in eodem.63. Et indignatio mea auxiliata est mihi. Pro quo hebrei legunt. Confirmauit seu stabiliuit me. Ezech.24. In qua confirmatus est rex babylonis aduersus ierusalem. Hebrei tamen in predicto loco legunt. In qua adiunctus est rex babylonis ad ierusalē. Et inde סמיכה Semicha. i. palliū eo quod adheret vel adiungitur homini. Iudi.4. Et opertus ab ea pallio.

סמל Semel. simulachrū. imago. idolū. Deut.4. Ne forte decepti faciatis vobis sculptam similitudinem. Pro quo hebrei legunt. Ne forte decepti faciatis vobis sculptile similitudinē alicuius simulachri vel idoli. Ezech.8. Vbi erat statutum idolum zeli. Et in eodē. Et ecce ab aquilone porte altaris idolum zeli in ipso introitu.

סמן Saman. miliū. secundū translationem nostram: Et scribitur cū nū in principio et dicitur נסמן Nisman. Esa.28. Et hordeum et miliū et vicia in finibus eius. Hebrei tamen dicunt quod est verbum seu participiū. Et quod significat signatum vel notatum. Et in predicto loco ipsi legunt Et hordeum signatum vel notatum. Vnde signum seu notam ipsi vocant סימן Siman.

סמר Samar. horripilare. inhorrescere. Iob.4. Inhorruerunt pilli carnis mee. ps.118. Confige timore tuo carnes meas. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Horripilauit a timore tuo caro mea. Hiere.51. Adducite equū quasi bruchū aculeatum. Pro quo hebrei legūt. Quasi bruchū horripillatum. i. erectis crinibus. Item סמר Samar. i. clauus Et additur ei mē in principio et dī מסמר Masmer et solū inueniuntur in numero plurali. s. מסמרים Masmeri vel מסמרות Masmeroth. 1. Paralipo.22. Ferrū quoque plurimū ad clauos ianuarū. 2. Paralipo.3. Sed et clauos fecit aureos. Esa.41. Et confortauit eū clauis vt non moueretur. Hiere.10. Clauis et malleis compegit. Et aliquādo scribitur cū sin loco sāmach Vt Eccles.12. Et quasi claui in altum defixi.

סנה Sene. rubus. Exo.3. Apparuit ei dñs in flāma ignis de medio rubi. Et in eodem. Quare nō cōburatur rubus. Deut.33. Benedictio illius qui apparuit in rubo. Et inde dicitur mōs סיני Sinai. i. mōs rubi: sic dictus a rubo ibi existēte in quo dominus apparuit.

סנור Sanuar. cecitas. Et declinatur tantū pluraliter. scilicet סנורים Sanuerim. Geñ.19. Et eos qui foris erāt percusserunt cecitate. 4. Reg.6. Percute obsecro gentem hanc cecitate.

סמפניא Symphonia. symphonia. instrumentum musicum. Dañ.3. Psalterii et symphonie et vniuersi generis musicorum.

סנסן Sansin. surculus seu ramus. Beatus hieronymus transtulit fructus. Canti.7. Dixi ascendam in palmam et apprehendam fructus eius.

סנפר Senapir. penula. s. piscium. vt Leuit.11. Omne quod habet penulas et squāmas. Et in eodē. Quidquid autem penulas et squāmas non habet.

סעד Saad. confortare. firmare. stabilire. fulcire. roborare. prandere. adiuuare. Geñ.18. Et confortetur cor vestrum. Iudi.19. Et conforta stomachum tuum. Et in eodem. Obsecro iquit vt pauxillum cibi capias et assumptis viribus. Pro quo he. le. Conforta obsecro nunc cor tuū. ps.17. Et dextera tua suscepit me. Pro quo btūs hieronymus in psal. iuxta he. ve. transtulit. Et dextera tua confortauit me. Ps.103. Et panis cor hominis confirmet. i. cōfortet. ps.118. Adiuua me et saluus ero. Pro quo hebrei legunt. Conforta seu fulci me et saluus ero. Prouer.20. Et roboratur clementia thronus eius. Esa.10. Vt cōfirmet illud et corroboret. Ponitur etiā pro prādere. quod est stomachū cōfortare. 3. Reg.13. Veni mecū domū vt prandeas. Et in lingua chaldaica significat adiuuare. Esd.5. Prophete domini adiuuantes eos. Et inde מסעד Masaad. i. fulcimentū seu fulcrū. 3. Reg.10. Fecit rex de lignis thinis fulcra domus dñi.

סעה Soaa. cōmotio. tēpestas. ps.54. A pusillanimitate spiritus et tempestate. Pro quo beatus hiero. in psalterio iuxta he. ve. transtulit. A spiritu tēpestatis et turbinis. Vide etiam de hoc supra in dictione נסע Nasaa.

סעף Saiph. palmes. Ramus. cacumen. sūmitas. s. arboris. cauerna. cogitatio. Esa.17. In cacuminibus eius fructus eius. i. in ramis eius. Et in eodē.27. Et cōsumet sūmitates eius. i. cacumina eius. Ezech.31. Abietes non adequauerūt sūmitatē eius. i. cacumina eius. Et in eodē. Et in ramis eius fecerūt nidos omnia volatilia celi. Ponitur etiā pro cacumine mōtiū seu petrarū. in quibus sunt fissure cauernose: seu spelūce Iudi.15. Et descendens habitauit in spelunca petre etham. Vbi ponitur pro spelunca. Esa.2. Et ingredientur in scissuras petrarū et in cauernas saxorū. ubi ponitur pro cauernis. Et in eodē.57. Subter eminentes petras. i. subter cacumina petrarū. Significat etiā cogitationes. Iob.20. Idcirco cogitationes mee varie succedunt sibi. ps.118. Iniquos odio habui. Pro quo hebrei legunt. cogitationes. s. malignas odiui. Et btūs hieronymus in psal. iuxta he. ve. transtulit. Tumultuosos odiui. Et aliquā scribitur cū sin loco sāmach. vt Iob.4. In horrore visiōis nocturne. Pro quo hebrei legūt. In cogitationibus a visionibus nocturnis. Ponitur etiā pro par. te. 3. Reg.18. Vsquequo claudicatis in duas partes. Et aliqui hebrei legunt in duas cogitationes. Alii vero dicunt quod in predicto loco accipitur pro pedibus qui sunt in homine quasi rami in arbore; quia homo est quasi arbor euersa. Item סעף Saaph. i. confringere. s. in partes minutas. Esa.10. Cōfringet lagunculā in terrore.

סער Saar. cōturbare. tempestare. turbine moueri siue turbine rapi. irruere vt tēpestas. 4. Reg.6. Conturbatū est cor regis syrie. Esa.54. Paupercula tempestate conuulsa. idest tempestate cōmota. Osee.13. Sicut puluis turbine raptus ex area. i. turbine cōmotus. Ione.1. Mare ibat et intumescebat. Abach.3. Venientibus vt turbo ad dispergendum me. Zach.7. Et dispersi eos per omnes gentes. Pro quo hebrei legunt. Et cōmoui eos per omnes gentes. Et aliquando scribitur cum sin loco sāmach. Iob.26. Et velut turbo rapiet eum de loco suo. ps.49. In circuitu eius tempestas valida. ps.57. Sic in ira absorbet eos. Pro quo beatus hieronymus in psal. iuxta he. ve. transtulit. Quasi ira tempestas rapiet eos. Hiere.2. Et porte eius desolamini

vehementer. Pro quo hebrei legunt. Et tempeſtemini.i. ſicut tempeſtas mouemini: deſolamini vehementer. Sed ſi pro שַׂעֲרוּ Saaru legatur שְׂעָרָו Searau. tũc ſignificat porꝺtas eius: ſicut eſt in littera noſtra. Dañ. 9. Et quaſi tempeſtas veniet contra illum rex aquilonis. Et inde סַעַר Saar. ſiue סְעָרָה Seara.i. turbo. tempeſtas. 4. Reg. 2. Et aſcendit helias per turbinẽ in celum. p̃s. 82. Ita perſequeris illos in tempeſtate tua. Hiere. 22. Ecce turbo dominice indignationis egreditur & tempeſtas irrumpens. Ione. 1. Et facta eſt tempeſtas magna in mari. Et in eodem. Quoniã propter me tempeſtas hec. & aliquando ſcribitur cum ſin loco ſámach. vt Iob. 18. Et primos inuadet horror. Pro quo hebrei legunt. Et primos inuadet tempeſtas. Nañ. 1. Domin? in tempeſtate & turbine via eius. Et in plurali סְעָרוֹת Seaaroth. Ezech. 13. Et ventum procelle diſſipantem. Quod in hebreo legitur pluraliter. ſ. ventus turbinum vł procellarum. Zach. 9. Et vadet in turbine auſtri. Pro quo hebrei legunt in turbinibus auſtri.

סַף Saph. peluis. hydria. limen. De quo vide in dictione ſequenti.

סַפַּף Saphaph. peluis. crater. ſcyph? hydria. ſiue quodcũq; vas quo aqua vel vinum bibitur. limen. ſuperliminare. Et ſcribitur cum ſimplici pe & dicitur סַף Saph. Exo. 12. Faſciculũ myrrhe tingite ĩ ſanguine qui eſt in limine. Pro quo hebrei legunt. Tingite in ſanguine qui eſt in pelui ſeu in cratere. Poteſt etiam legi ſicut eſt in littera noſtra: vt infra dicetur. 4. Reg. 25. Et tres ianitores. Pro quo hebrei legunt. & tres cuſtodes vaſorum. Poteſt etiam legi ſic. & tres cuſtodes liminis. Quod eſt idem quod ianitores. & ſimiliter. Eſter. 2. Duo eunuchi regis qui ianitores erãt. Pro quo hebrei legunt. Duo eunuchi regis de cuſtodibus ſcyphi ſeu calicis. ideſt de cuſtodibus vaſorum in quibus rex bibebat. & ſic faciliter poterant inficere poculum regis & interficere eum. Zach. 12. Ecce ego ponam ieruſalem ſuperliminare crapule. Pro quo hebrei legũt. Calicem ſeu hydriam crapule. poteſt etiam legi ſicut eſt in littera noſtra. Et in plurali סִפִּים Sipim. Hiere. 52. Et hydrias & thymiamateria & vrceos. Reperitur etiam סִפּוֹת Siposh. ſecundum terminationẽ femininorũ. 3. Reg. 7. Et hydrias & fuſcinulas & phialas. Ponitur etiam סַפּוֹת Sapoth pro tapetibus. 2. Reg. 17. Obtulerũt ei ſtratoria & tapetia & vaſa fictilia. Sed etiã in p̃dicto loco ꝓ tapetibus hebrei legũt hydrias ſeu ſcyphos. Item סַף Saph. ideſt limẽ. ſiue ſuperliminare. 3. Reg. 14. Cumq; illa ingrederetur limen domus. Ezech. 40. Et menſus eſt limen porte calamo vno. Et in eodem. Et limen porte iuxta veſtibulum porte. Et in eodem. 43. Qui fabricati ſunt limen ſuum iuxta limen meum. Et in plurali סִפִּים Sipim. Eſa. 6. Et commota ſunt ſuperliminaria cardinum. Amos. 9. Percute cardinem & cõmouebuntur ſuperliminaria. Et inde verbum סָפַף Saphath.i. in limine eſſe. ſiue in limine habitare. Pro quo trãſlatio noſtra abiectum eſſe traduxit. p̃s. 83. Elegi abiectum eſſe in domo dei mei.

סְפָא Sapha. pabulum iumentorum ſeu fenum. & ſcribitur cum mem in principio. & dicitur מִסְפּוֹא Miſpho Geñ. 24. Palearum quoq; & feni plurimũ eſt apud nos. Et in eodem. 43. Deditq; pabulum aſinis. Iudi. 19. Habentes paleas & fenum in aſinorum pabulum.

סָפַד Saphad. plangere. lamentari. 3. Reg. 14. Et plangent eum omnis iſrael. Eccſ. 3. Tempus plangendi & tempus ſaltandi. Hiere. 16. Neq; vadas ad plangendum. Et in eodem. Non plangẽtur & non ſepelientur. Et in eodem. 22. Non plangent eum ve fratrer. Ezech. 24. Non plãges neq; plorabis. Zach. 6. Cum ieiunaueritis & planxeritis. Et in eodem. 12. Et plangent eum planctu quaſi ſuper vnigenitũ. Et inde מִסְפֵּד Miſped.i. planctus. vt in p̃dicto loco.

סָפָה Sapha. conſumere. perdere. perire. addere. congregare. Geñ. 18. Nũquid perdes iuſtum cũ impio.i. conſumes. Et in eodem. Si fuerint quinquaginta iuſti in ciuitate peribunt ſimul. Deut. 29. Vt abſumat ebria ſitientem. ideſt conſumat. Poteſt etiam legi ſic. vt addatur ebria ſitienti vel cum ſitiente. 1. Reg. 26. Aut in prelium deſcendens perierit. Et in eodem. 27. Aliquando incidam vno die in manu ſaul. Pro quo hebrei legunt. Nunc peribo vno die in manu ſaul. ſiue per manum ſaul. p̃s. 39. Qui querunt animã meam vt auferant eam. ideſt vt perdant vel conſumant eam. Eſa. 7. Et barbam vniuerſam. Pro quo hebrei legũt. Et etiam barbam conſumet. Hiere. 12. conſumptum eſt animal. vide etiam de hoc ſupra in dictione סוּף Soph. ſignificat etiam addere. vel augere. aut congregare. Nume. 32. Vt augeretis furorem domini contra iſrael. Deut. 32. Congregabo ſuper eos mala. Prouer. 13. Et aliis congregantur abſq; iudicio. Hebrei tamen in predicto loco ſecundum primam ſignificationem legunt ſic. Et eſt qui conſumitur vel periit abſq; iudicio. Eſa. 13. Et omnis qui ſuperuenerit cadet gladio.i. omnis qui adiunctus fuerit. Et in eodem. 29. Additus eſt annus ad annũ. Vide etiam de hoc ſupra in dictione יָסַף Iaſaph.

סָפַח Sapach. iungere. adherere. recolligere. 1. Reg. 2. Dicatq; ei dimitte me ad vnam partem ſacerdotalem.i. iunge me ſiue recollige me. Et in eodem. 26. Quia eiecerunt me hodie vt non habitem in hereditate domini.i. vt non adheream hereditati domini. Iob. 30. Et eſſe ſub ſentibus delicias computabant. Pro quo hebrei legũt. Sub ſentibus iungebãtur. Eſa. 14. Et adherebunt domui Iacob. Abach. 1. Mittens fel ſuum.i. iungens. Et inde סַפַּחַת Sapachath.i. puſtula ſeu plaga lepre cuti adherẽs. Leuit. 13. Homo in cui? cute ortus fuerit diuerſus color ſeu puſtula. Scribitur etiam cum mẽ in principio & dicitur מִסְפַּחַת Miſpachath. vt in eodem. Mundabit eam quia ſcabies eſt. & in eodem. Iterum lepra creuerit. Et inde verbum שִׂפַּח Sipach cum ſin in prĩcipio loco ſámach. ideſt puſtulis ſeu lepra aut ſcabie inficere. Pro quo beatus hieronymus tranſtulit. Decaluare. Eſa. 3. & decaluabit dominus verticem filiarũ ſion. Et inde מִשְׂפָּח Miſpach. ideſt puſtula ſeu ſcabies. ſecundum hebreos. Pro quo beatus hieronymus tranſtulit iniquitatẽ. Eſa. 5. Spectauit vt faceret iudiciũ & ecce iniquitas. Poteſt etiam legi ſecundum primam ſignificationem ſic. Et ecce liga ſiue ligatio.i. conuenticulum ſeu coniuratio. Et inde מִשְׁפָּחוֹת Miſpachoth. ideſt ceruicalia. Ezech. 13. & faciunt ceruicalia ſub capite vniuerſe etatis. & in eodem. Et dirum pam ceruicalia veſtra. Item סָפִיחַ Sephiach.i. illud quod renaſcitur de terra vel illud quod ſponte terra gignit. Leuit. 25. Que ſponte gignit humus nõ metes. Et in eodem. Nõ ſeretis atq; metetis ſponte in agro naſcentia. Iob. 14. Et alluuione paulatim terra conſumitur. pro quo hebrei legunt. Et inundat renaſcentia pulueris terre.

סֵפֶל Séphel. Phiala. Concha. Iudi. 5. In phiala principũ obtulit butyrum. Et in eo. 6. Concham rore impleuit.

סָפַן Saphan. Recondere. tegere. Deut. 33. Quod in parte ſua doctor eſſet repoſitus. ideſt reconditus vel tectus in ſepulchro. 3. Regum. 6. Texit quoq; domum laquearíís cedrinis. Et in eodem. 7. Et tabulis cedrinis veſtiuit totam cameram. ideſt texit. & inde סָפוּן ſaphun. ideſt laquearium quod fit in tecto domus. 3. Reg. 6. Vſq; ad ſũmitatem parietum & vſq; ad laquearia. Hiere. 22. Et facit laquearia cedrina. Aggei. 1. vt habitetis in domibus laqueatis. Et aliquando ſcribitur cum ſin loco ſámach. Deut. 33. Et abſconditos theſauros arenarũ.i. tectos theſauros. Et inde סְפִינָה Sephina. ideſt nauis. Ione. 1. Et ionas deſcendit ad interiora nauis.

סָפַק Saphac. plaudere. cõplodere. ſtringere. ſiue conſtringere. percutere. ſufficere. vel ſufficere facere. Nu. 24. Iratuſq; balac contra balaam cõploſis manibus ait. Hiere. 31. Et poſtq; oſtẽdiſti mihi percuſſi femur meum. Pro quo hebrei legunt. Plauſi ſiue comploſi ſuper femur. ſ. manu. & in codẽ. 48. Et allidet manu moab in vomitu ſuo. Threñ. 2. Plauſerunt ſuper te manibus. Ezech. 21. Idcirco plaudet ſuper femur. Significat etiã percutere vel cõſtringere. Iob. 34. Quaſi impios pcuſſerit eos in loco videntiũ. & in codẽ Inter nos interim conſtringatur. Et aliquando ſcribitur cũ ſin loco ſámach. Vt in eodem. 27. Stringet ſuper eũ manus ſuas.i. plaudet manib? ſuis. Significat etiã ſufficere. 3. Reg. 20. Si ſuffecerit puluis ſamarie pugillis omnis populi qui ſequitur me. Eſa. 2. Et pueris alienis adheſerũt. Pro quo hebrei legunt. Et pueris alienis ſufficere ſibi fecerunt. vel ſecũdum primã ſignificationem poteſt legi ſic. & pueris alienis applauſerunt. vide etiam de hoc infra in littera ſin in dictione שָׂפַק Saphac. Et inde סֶפֶק Séphec.i. concuſſio ſeu percuſſio. Pro quo beatus hieronymus tranſtulit oppreſſionem. Iob. 36. Nõ te ergo ſupet ira vt aliquẽ opprimas. Pro quo hebrei legũt. Quia ira ne forte ſuperet te ſiue perſuadat tibi in oppreſſione. & eſt ſenſus ſicut in littera noſtra.

סָפַר Saphar. Numerare. ſupputare. cenſere. narrare. nũciare. ãnunciare. referre. Geñ. 15. Et numera ſtellas ſi potes. Leuit. 15. Numerabit ſeptem dies purificatiõis ſue. & in eodem. 23. Numerabitis ergo ab altero die ſabbati. & in eodẽ. 25. Numerabis quoq; tibi ſeptẽ hebdomadas. Nu. 23. Et noſſe numerum ſtirpis iſrael. Pro quo hebrei legunt. Et numerare ſtirpẽ iſrael. 2. Reg. 24. Poſtq; numeratus eſt populus. 3. Reg. 3. Qui enumerari & ſupputari non poteſt. 2. Paralipo. 2. Numerauit igitur ſalomon omnes viros proſelythos p̃s. 21. Numerauerũt omnia oſſa mea. p̃s. 47. Narrate in turribus eius. Pro quo beatus hieronymus in pſal. iuxta he. ve. tranſtulit. Numerate turres eius. Significat etiam narrare. ſiue referre vel nunciare. vt Geñ. 40. Referte mihi quid uideritis. Exo. 18. Narrauit moyſes cognato ſuo cuncta que fecerat dñs pharaoni. Iudi. 7. Narrabat aliquis ſomniũ proximo ſuo. Iob. 28. Tunc vidit illam & enarrauit. Et in eodem. 37. Quis narrabit ei que loquor. & in eodem. 38 Quis enarrabit celorũ rationem. p̃s. 55. Vitam meã annũciaui tibi. Sed beatus hieronymus primã ſignificationẽ ſequens in pſal. iuxta he. ve. tranſtulit. Secretiora mea numeraſti. p̃s. [illegible]. Dñs narrabit in ſcripturis populorum. p̃s. 118. In labiis meis pronũciaui omnia iudicia oris tui. Eſa. 43. Laudem meã narrabit. & in eodem. Narra ſi quid habes vt iuſtificeris. & in eodem. 52. Quia quibus non eſt narratum de eo videbũt. Et inde סְפִירָה Sephirath.i. narratio. p̃s. 55. Sicut in narratione tua. Poteſt etiam legi ſic. Sicut in libro tuo vel in ſcriptura tua. vt infra dicetur. Scribitur etiam cũ mẽ in principio & dicitur מִסְפָּר Miſpar. Iudi. 7. Cũq; audiſſet Gedeon ſomniũ. Pro quo hebrei legũt. Cum[illegible] audiſſet gedeon narrationem ſomnii. Significat etiam מִסְפָּר Miſpar numerationem ſeu numerum. Exo. 23. Numerum dierum tuorum implebo. Deut. 33. Et ſit paruus in numero. 2. Paralipo. 12. Nec erat numerus vulgi. Iob. 25. Nunquid eſt numerus militum eius. Eſa. 40. Qui educit in numero militiam eorum. Scribitur etiam ſine mem & dicitur סֹפָר Supar. 2. Paralipo. 12. Poſt dinumerationem quam dinumerauit dauid. Et inde סוֹפֵר Sopher. ideſt numerans ſeu ſcriba. Eſa. 33. Vbi eſt litteratus: vbi verba legis ponderans: vbi doctor paruulorum. Pro quo hebrei legũt. Vbi eſt numerans. vbi ponderans: vbi numerans turres. Poteſt etiam intelligi ſicut eſt in littera noſtra. Nam סוֹפֵר Sopher etiam ſignificat ſcribam ſeu litteratum vel legis doctorem. Vt. 2. Reg. 8. Saraias autem ſcriba. Eſd. 6. Et ipſe ſcriba velox in lege moyſi. Hiere. 37. Vt comprehenderent Baruch ſcribam. Et in euangelio. Mathei. 13. Omnis ſcriba doctus in regno celorum. Vbi ſcriba accipitur pro litterato vel doctore. Et ſimiliter pro eo quod in littera noſtra eſt paruulorum in hebreo eſt מִגְדָּלִים Migdalim. Quod etiam poteſt ſignificare paruulos: vt dictum fuit ſupra in dictione גָּדַל Gadal. Et in plurali סוֹפְרִים Sophrim. ideſt ſcribe. Eſter. 3. Vocatiq; ſunt ſcribe regis. Et inde סֵפֶר Sépher. ideſt liber ſeu libellus quem ſcriba ſcribit. Geñ. 5. Hic eſt liber generationis adam. Exo. 17. Scribe hoc monumẽtum in libro. Et in eodẽ. 32. Aut ſi non facies: dele me de libro tuo. Nume. 5. Scribetq; ſacerdos in libello. Deut. 24. Scribet libellum repudii. Ioſ. 1. Non recedat volumen legis huius de ore tuo. Hiere. 32. Et ſcripſi in libro & ſignaui. Et in eodem. Et dedi librum poſſeſſionis Baruch filio nerie. Et in plurali סְפָרִים Sepharim. Dañ. 9. Intellexi in libris numerum dierum. Ponitur etiam pro litteris vel epiſtola. 4. Reg. 5. Vade & mittam litteras ad regem iſrael. Et in eodem. Cum acceperis epiſtolam hanc. Eſter. 3. Et littere ſignate ipſius annulo miſſe ſũt. Eſa. 29. Et dabitur liber neſcienti litteras. Et in eodem. Et reſpondebit. non ſcio litteras. ideſt neſcio ſcripturam legere. Et inde סְפֹרוֹת Sephoroth. ideſt ſcripture ſeu litterature. p̃s. 70. Quoniam non cognoui litteraturas. Item סַפִּיר Saphir. ideſt ſapphyrus lapis precioſus. Vnde ſapphyrus ab hebreo traxit originẽ. Exo. 24. Quaſi opus lapidis ſapphyrini. Et in eodem. 28. In ſecũdo carbũculus ſapphyrus & hyaſpis. Threñ. 4. Sapphyro pulchriores. Ezech. 10. Et ecce in firmamẽto quod erat ſuper caput cherubim quaſi lapis ſapphyrus. Et in plurali סַפִּירִים Saphyrim. Eſa. 54. Et fundabo te ſapphyris.

סְפָרַד Sepharad. Nomen proprium loci vel Regionis. Pro quo Beatus Hieronymus tranſtulit Boſphorum. vt in Abdia. Et tranſmigratio ieſuralem que in boſphoro eſt. Hebrei tamen dicunt quod ſignificat Hiſpaniam. Et ſic ipſi appellant hiſpaniam ſepharad. Et ſic eſt in tranſlatione chaldaica. ſcilicet hiſpania.

סָקַל Sacal. lapidare. Exo. 17. Adhuc modicum & lapidabunt me. Et in eodem. 19. Sed lapidibus opprimetur. pro quo hebrei legunt. Sed lapidando lapidabitur. Et in eodem. 21. Lapidibus obruetur. ideſt lapidando lapidabitur. Deut. 13. Lapidibus obrutus necabitur. 2. Regum. 16. Et mittens lapides aduerſus eum. ideſt lapidabat eum. 3. Regum. 21. Et educite eum & lapidate. Et in eodem. Lapidatus eſt Nabal & mortuus eſt. Significat etiam lapides colligere. Eſa. 5. & lapides collegit ex ea. & in eo. 62. planũ facite iter & eligite lapides.i. colligite ne offendant in eos iter agentes.

סָרַר Sarar. ſubuertere. peruertere. preuaricari. declinare. ſcilicet a via recta. Threñ. 3. Semitas meas ſubuertit. Oſee. 4. Sicut vacca laſciuiens declinauit iſrael. De quo vide ſupra in dictione סוּר Sur. & inde סוֹרֵר Sorer.i. Peruerſus: p̃uaricator: aut declinans a via recta. Deut. 21. Filium contumacem & proteruum. ideſt filium peruerſum vel preuaricatorem. Et in plurali סוֹרְרִים Sorerim. Oſee. 9. Omnes principes eius recedentes. ponitur etiam pro incredulo vel infideli. Ps. 67. Similiter eos qui exaſperant qui habitant in ſepulchris. Pro quo Beatus Hiero

nymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit. Increduli autem habitauerunt in siccitate. Et in eodem. Et enim non credentes inhabitare dominum deum. Esa.1. Principes tui infideles. & in eodem.65. Ad populum incredulū. Hiere.6. Omnes isti principes declinantes.

סַרְבָּל Sarbal. in lingua chaldaica significat quoddam genus vestimenti. Pro quo beatus hieronymus transtulit Brachas. idest femoralia. Dañ.3. Vinctos cum brachis suis. Sed infra in eodem ipsam dictionem chaldaicam ponit in translatione. vbi dicitur. Et sarbala eorum non fuissent immutata.

סִרְיָה Sire. lorica. & scribitur cum iod loco he & nun in fine & dicitur סִרְיָן Sirian. Hiere.51. Et non ascendet loricatus. Pro quo hebrei legunt. Et non ascendet in lorica sua. & cōmuniter scribitur cum sin loco samach. De quo vide infra in littera sin.

סָרַח Sarach. superesse. superfluere. extendere. luxuriari. corrumpere. Exo.36. Quod aūt superfluerit in saxis que parantur tecto. Et in eodem. Id est vnum saxum quod amplius est: ex medietate eius cooperies tabernaculi posteriora. Pro quo hebrei legunt. Ex medietate saxi quod amplius est extendes siue facies superfluere super tabernaculi posteriora. & in eodem. Vtrūq; latus tabernaculi proteges. Pro quo hebrei legunt. Superfluere facies super vtrūq; latus. i. extendes super vtrūq; latus. Ezech.17. Creuit in vineam latiorem. i. extensam. Amos.6. Et lasciuistis in stratis vestris. Et in eodem. Auferetur factio lasciuientium. Et inde סְרוּחֵי Seruche. Pro quo beatus hieronymus transtulit thiaras. Ezech.23. Et thiaras tinctas in capitibus eorum. Item סָרַח Sarach. i. corrumpere. corruptum esse: seu inutilem esse: aut fetere. Hiere.49. Inutilis facta est sapientia eorum. Pro quo hebrei legunt. Corrupta est siue fetuit sapientia eorum.

סַרְכָא Archa. in lingua chaldaica significat principem: & solū inuenitur in numero plurali. i. סָרְכַיָּא Sarchaia Dañ.6. Super eos principes tres. & in eodem. Igitur daniel superabat omnes principes.

סֶרֶן Saran. princeps. satrapa. axis. Et solū inuenitur in numero plurali. Iudi.16. Veneruntq; ad eam principes philistinorum. Et principes philistinorū conuenerunt in vnum. i. Reg.5. Congregauerunt omnes satrapas philistinorum. & in eodem.29. Sed satrapis nō places. Ponitur etiam pro axibus currus.3.Reg.7. Et axes erei.

סָרִיס Saris. eunuch?. seu priuatus testiculis. Ester.5. Sub manu egei eunuchi. Esa.56. Et nō dicat eunuchus ecce ego lignū aridū. Hiere.38. Audiuit autē abdemelech ethiops vir eunuchus. Et i plurali סָרִיסִים Sarisim. Geñ.40. Accidit vt peccarent duo eunuchi. Ester.1. Septē eunuchis qui in conspectu eius ministrabant. Et in eodem.6. Adhuc illis loquentibus venerunt eunuchi regis. Esa.39. Et erūt eunuchi in palatio regis babylonis. Accipitur etiam pro ministro vel famulo quāuis nō sit priuatus testiculis. vt Geñ.39. Emitq; eū putiphar eunuchus pharaonis. idest minister pharaonis: nam iste habebat vxorē: vt patet in codē capto.

סַרְעַף Saraaph. arbustum. ramus. Ezech.31. Et multiplicata sunt arbusta eius. Et solum inuenitur in predicto loco.

סָרַף Saraph. comburere. Amos.6. Et tollet eum propinquus suus. & cōburet eum: vt efferat ossa de domo. & aliqui hebrei dicunt q̄ significat auunculum. i. fratrem matris. Vnde in predicto loco ipsi legūt. Et tollet eum patruus suus & auunculus suus vt efferat ossa de domo. Ad hoc enim q̄ significaret comburet eū debebat scribi cum littera sin loco samach. Sed frequēter ponitur samach pro sin & econuerso. vt in precedentibus dictum est.

סִרְפָּד Sirpad. vrtica seu spina. Esa.55. Pro vrtica crescet myrtus. & solum inuenitur in predicto loco.

סְתָו Sethau. hyems. cāti.2. Iam enim hyems trāsiit: imber abiit & recessit. & solū inuenitur in predicto loco.

סָתַם Satham. obturare. obstruere. claudere. abscondere. Geñ.26. Omnes puteos quos foderant serui patris illius abraam illo tempore obstruxerunt implentes humo. Et in eodem. Et quos illo mortuo olim obstruxerant philistiim.4.Reg.3. Cūctosq; fōtes aquarum obturabitis.2.Paralipo.32. Vt obturaret capita fontium qui erant extra vrbem. & in codē. Et obturauerūt cunctos fontes. & in codē. Ipse est ezechias qui obturauit superiorem fontem aquarū gion. Nee.4. Et quod cepissent interrupta concludi. Et aliquādo scribitur cū sin loco samach. Nū.24. Dixit homo cuius obturatus est oculus. Threñ.3. Exclusit orationē meā. Pro quo hebrei legunt. Clausit orationem meā. i. clausit ne ingrederetur in conspectu eius. Et inde סָתוּם Sathum. i. clausum seu absconditum vel occultum: aut secretum siue arcanum. ps.50. Incerta & occulta sapientie tue manifestasti mihi. Pro quo hebrei legunt. In abscōdito & in occulto vel arcano sapientiā vel sapientie manifestasti mihi. Vnde beatus hieronymus in psal. iuxta he.ve. transtulit. Abscōditū & arcanū sapiētie tue manifestasti mihi. Ezech.28. Omne secretum non est obscōditū a te. Dañ.12. Quia clausi sunt signatiq; sermones vsq; ad prefinitum tempus.

סָתַר Sathar. occultare. latere. abscondere. ptegere. vt Gñ.4. Et a facie tua abscondar. Deut.7. Qui te fugerint & latere poterint. Deut.29. Abscondita dño deo nostro. i. peccata abscondita vel occulta diuino iudicio reseruātur puniēda. & in eodem.32. abscondam faciem meā ab eis. Iob 34. Ex quo absconderit vultū quis est qui cōtempletur eū. ps.18. Nec est qui se abscōdat a calore eius. ps.53. Nōne dauid absconditus est apud nos. Prouer.27. Melior est manifesta correctio q̄ amor abscōditus. Esa.16. Absconde fugientes. & in eodem.29. Et intellectus prudentium eius abscondetur. & in eodem. Vt a dño abscondatis cōsilium. & in eodem.40. Abscondita est via mea a dño. & in codē.45. Tu es deus abscōditus. & in codē.49. In pharetra sua abscōdit me. & in eodem.53. Et quasi absconditus vultus eius. Et in codē.59. Peccata vestra absconderunt faciem eius a vobis. Hiere.36. Abscōdit autē eos dñs. Significat etiā protegere. Vt.ps.16. Sub vmbra alarū tuarū protege me. ps.63. Protexisti me a cōuentu malignantium. Esa.28. Et mēdacio protecti sumus. Scribitur etiā cum sin loco samach. vt.1.Reg.5. Et computrescebant prominentes extales eorum. Pro quo hebrei legunt. Et occultabantur eis ficus. i. quos habebāt in ano. Et inde סֵתֶר Sether. i. locus abscōditus vel occultus. latibulū seu ptectio vel refugiū. ps.30. Abscōdes eos i abscōdito faciei tue. vbi pōitur verbū & nomē ab eo deriuatum. ps.31 Tu es refugiū meū. ps.80. Audiui te in abscondito tempestatis. ps.90. qui habitat i adiutorio altissimi. p quo beatus hiero. in psal. iuxta he.ve. transtulit. Qui habitat in abscondito excelsi. Esa.16. Esto latibulū eorū. & in eo.28. Et protectionē aque inundabūt. Scribitur etiā cū he in fine & dr̄ סִתְרָה Sithra. Deut.32. & in necessitate vos ptegant. & aliqū scribitur cū mem in principio & dr̄ מִסְתָּר Misthar. siue מִסְתּוֹר Misthor. vt.ps.9. Insidiatur i abscōdito quasi leo in spelunca sua. Esa.4. Et securitatem & absconsionem a turbine & a pluuia. & in plurali מִסְתָּרִים Mistharim. ps.9. sedet in insidiis cū diuitibus in occultis. Hiere.23. Si occultabitur vir in abscōditis & ego non videbo eū. & in ligua chaldaica

dicitur מְסַתְּרָתָא Mesatheratha. Dañ.2. Et ipse reuelat profunda & abscondita.

De incipientibus a littera. ע Aim.

עָב Aab. spissum. grossum. densum. nubes. i. dēsa. seu caliginosa.3.Reg.7. Et epistylia super colūnas fecit. Pro quo hebrei legūt. Et grossitudo siue spissitudo super faciem earum. i. erat. Et in eodem. Grossitudo autem luteris triū vnciarum erat. Hiere.52. Porro grossitudo eius quattuor digitorū erat. Ezech.41. Et erant grossiora ligna in vestibuli fronte. Et in eodem. Secundum latera domus latitudinēq; parietum. i. secundum spissitudinem vel grossitudinem parietum. Vide etiam de hoc infra in dictione עָבָה Aaba. significat etiam nubem. Esa.14. Ascēdam super altitudinem nubiū. Quod in hebreo legitur singulariter. scilicet nubis. Et in eodem.19. Ecce dñs ascēdet super nubē leuem. Ponitur etiam pro caligine. Exo.19. Iam nunc veniam ad te in caligine nubis. Item ponitur pro imbre. Prouer.16. Quasi imber serotinus. i. quasi nubes imbris serotini. Et in plurali עָבִים Aabim. Iudi.5. Celiq; ac nubes stillauerūt aquis. Iob.22. Nubes latibulum eius. Vide etiam de hoc infra in dictione עִיב Iib.

עָבַד Aabad. seruire. ministrare. operari. laborare. Geñ.14. Duodecim eni annis seruierunt chodorlaomor. Et in eodem.15. Et subiicient eos seruituti. i. seruire facient eos. Et in eodem.29. Gratis seruies mihi. & in eodem. Seruiā tibi pro rachel filia tua. Exo.4. Dimitte filium meū vt seruiat mihi. Et in eodem.21. Sex annis seruiet tibi. Nu.18. Solis filiis leui mihi in tabernaculo seruientibus. Pro quo hebrei legunt. Et seruiet leui ipse in ministerio tabernaculi federis. i. tribus leui. Deu.6. Deum tuū timebis & ipsi seruies. Iudi.4. Ne seruiatis hebreis.1.Reg.21. Cui ego seruiturus sum. Et in eodem. Sicut parui patri tuo: ita parebo & tibi. Pro quo hebrei legunt. Sicut seruiui patri tuo: ita ero ante te.3.Reg.16. Et seruiuit baal & adorauit eum. Iob.36. Si audierint & obseruauerint. Pro quo hebrei legūt. Si audierint & seruierint. Et in eodem.39. Nunquid volet rhinocerus seruire tibi. ps.2. Seruite domino i timore. Eccl's.5. Rex imperat seruienti. Esa.14. & a seruitute dura quā ante seruisti. Et in eo.19. Et colent eum hostiis atq; muneribus. Hiere.27. Et seruient ei gentes multe. Et quādo in hebreo sequitur pronomen cum ista prepositione in: tunc ponitur p opprimere. Exo.1. Omniq; famulatu quo terre operib? premebantur. Leuit.25. Non eum opprimes seruitute famulorum. Significat etiam operari vel laborare. aut facere. Geñ.3. Vt operaretur terram de qua sumptus est. Et in eodem.4. Cum operatus fueris eam. Leuit.25. Vsq; ad annum iubilei operabitur apud te. Deut.21. Que non traxit iugum nec terrā scidit vomere. Pro quo hebrei legunt. Qua non fuerit operatum: que non traxerit iugum. i. que non arauerit terram nec traxerit iugum.2.Reg.9. Operare igitur ei terram. Esa.19. Et confundentur qui operabantur linum. Hiere.10. Dii qui celos & terram non fecerūt. Ponitur etiam pro arare: quod est idem quod terram operari. Ezech.36. Et arabimini & accipietis semetem. Et inde verbum tertie cōiugationis. i. seruire facere. laborare facere. opprimere. Exo.1. Et affligebant inuidentes & illudentes eis. Pro quo hebrei legunt. Et seruire fecerūt egyptii filios israel in violentia seu violenter.2.Paralipo.34. Et fecit omnes qui residui fuerāt in israel seruire domino. Esa.43. Nō te seruire feci in oblatione. Hiere.7. Et seruire faciam te inimicis tuis. Et inde עֶבֶד Aabed. siue עֶבֶד Eebed. idest seruus. minister. famulus. Geñ.9. Seruus seruorum erit fratribus suis. Et in eo.44. Manebo itaq; seru? tuus pro puero. Et in eo.41. Eiusdē ducis militum famulus. Exo.21. Si emeris seruum hebreum. Deut.15. Vt requiescat seruus tuus & ancilla tua. Iob.7. Sicut ceruus desiderat vmbrā. debet legi. Sicut seruus. Et sic est in bibliis nostris antiquis. & in titulo. Ps.17. Vbi dicitur in finem puero domini Dauid. idest seruo vel famulo domini. Et in plurali עֲבָדִים Aabadim. idest serui. Geñ.20. Vocauit seruos suos. & in eodē.47. Tui erimus eme nos in seruitutem regiam. Pro quo hebrei legunt. Eme nos & terram nostram pro frumento: & erimus nos & terra nostra serui pharaonis. Deut.6. Serui eramus pharaoni. ps.122. Sicut oculi seruorum in manibus dominorum suorum. Et inde עֲבוֹדָה Aaboda. siue עֲבֹדוּת Aabduth. idest seruitus. opus. ministerium. Geñ.21. Pro opere quo seruiturus es mihi. Exo.1. Atq; ad amaritudinem perducebant vitam eorum operibus duris. Et in eodem. omniq; famulatu. Nume.4. Ingredientes ad ministerium tabernaculi & onera portanda. Pro quo hebrei legunt. Omnis qui ingreditur ad operandum opus ministerii & ad opus oneris. Et est sensus sicut in littera nostra.2.Paralipo.12. Vt sciant distantiam seruitutis mee & seruitutis regni terrarum. Esd.9. Et in seruitute nostra non dereliquit nos deus noster. Eccl's.9. & opera eorum in manu dei. Esa.28. Et operaretur opus suum. & in eodem.32. Et cultus iustitie silentium. i. opus vel seruitus iustitie. Et in lingua chaldaica dicitur עֲבִידְתָּא Abidtha. Dañ.2. Et constituit super opera babylonis sidrach misach & abdenago. Scribitur etiam cum mem in principio. vt Iob.34. Nouit enim opera eorum. Et inde עֲבֻדָּה Abuda. i. familia operātium. Iob.1. Et familia multa nimis.

עָבָה Aaba. impinguare. incrassari. grossum esse. dēsum siue spissum esse. Deut.32. Incrassatus impinguatus dilatatus.3.Reg.12. Minimus digitus meus grossior est dorso patris mei. Et ide עֳבִי Oobi. idest crassitudo seu crassium aut pīguę.2.Paralipo.4. In regione iordanis fudit ea rex in argilosa terra. Pro quo hebrei legūt. In piguedine terre siue in crassitudine terre: idest in pingui & dēsa terra sicut est terra argilosa. Iob.15. Et pingui ceruice armat? est. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מַעֲבֶה Maabe vt.3.Reg.7. In campestri regione iordanis fudit ea rex in argilosa terra. exponatur sicut supra.

עָבַט Aabat. pignorare. pignus auferre. mutuare. declinare. Deut.24. Non ingrediaris domū eius vt pignus auferas. Pro quo hebrei legunt. Vt pignores pignus eius. Et inde עֲבוֹט Aabot. idest pignus vt in predicto loco. Et in eodem. Et ille proferet tibi quod habuerit. Pro quo hebrei legunt. Et ille proferet tibi pignus foris. & quia super pignore mutuatur: ideo ponitur etiam predicta dictio pro mutuare. Deut.15. Et dabis mutuum quo eum indigere perspexeris. Pro quo hebrei legunt. mutuans mutuabis ei quo indiget. significat etiam declinare. Ioel.2. Non declinabunt a semitis suis.

עַבְטִיט Aabtit. dictio composita est: a עָב Aab. quod significat densum: & טִיט Tit. q̄ significat lutū. i. dēsum lutum. Abach.2. Aggrauat contra se densum lutum.

עָבַר Aabar. transire. preterire. progredi. transgredi. irasci. differre. concipere vel impregnare. Geñ.15. Et lampas ignis transiens inter diuisiones illas. Et in eodem.32. In baculo meo transiui iordanem istum. Et in eodem.33. Et ipse progrediens adorauit. Pro quo hebrei legunt. Et ipse transiuit ante eos siue progressus est ante eos & adorauit. Exo.12. Et transibo per terram egypti nocte illa. Nume.12. Obsecro vt liceat mihi transi

re per terram tuam. Deut.28. Vt transeas in federe domini dei tui. Iof.1. Transi iordanem istum. 2. Reg.16. Cum transisset dauid paululũ montis verticem. & in eodem.17. Transierunt festinanter. Iob.13. Quodcunq; mihi mẽs suggerit. Pro quo hebrei legunt. Et transeat super me quodcuq;. Sed beatus hieronymus trãstulit sensũ. ps.16. Et non est inuẽta in me iniquitas vt nõ loquatur os meũ. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatẽ transtulit. Et non inuenisti cogitationes meas non transire os meũ. ps.56. Et transiui & ecce non erat. ps.80. Manus eius in cophino seruierũt. Pro quo beatus hieronymus in predicto psalterio transtulit. Manus eius a cophino recesserũt i. transierunt. Prouer.8. Ne transirent fines suos. Esa.40. Et a deo meo iudicium meum transibit. Hiere.2. Et dixisti non seruiam. Pro quo hebrei legunt. Et dixisti non transibo. Sed si scribatur cum littera daled que est quasi eiusdem figure sicut littera res: tunc significat seruiã sicut est in littera nostra. & in eodem.34. Et transierunt inter diuisiones eius. significat etiã transgredi. Nu.14. Quare transgredimini verbum dñi. Deut.17. Vt transgrediantur pactum illius. 2. Paralipo.24. Quare vos trãsgredimini preceptũ domini. ps.103. Terminũ posuisti quem non transgredientur. Hiere.23. Et quasi homo madidus a vino. pro quo hebrei legũt. Et quasi homo quem trãscendit vinũ. Et est sensus sicut in littera nostra. Dicitur etiã translatiue de moneta currente. i. hinc inde trãseunte per manus mercatorum. Geñ.23. Quadringentos siclos argenti probate monete publice. Pro quo in hebreo legitur. Quadrigẽtos siclos argenti transeuntis mercatori. Et inde verbũ tertie coniugationis. i. transire facere: traducere. trãsferre. Geñ.32. Traductis omnibus que ad se ptinebant. & in eodẽ.47. Et cũctos populos ei° a nouissimis terminis egypti. Pro quo hebrei legunt. Et cunctos populos trãsire fecit siue trãstulit ad ciuitates: a nouissimis terminis egypti. i. habitatores vniuscuiusq; ciuitatis fecit transire ad aliam: vt nullus que sua erant possideret. Exo.36. Iussitq; moyses preconis voce cantari. Pro quo hebrei legunt. Iussitq; moyses & transire fecerunt vocem. i. preconem per castra. Leuit.25. Et clãges buccina mẽse septimo. Pro quo hebrei legunt. Et transire facies buccinã mẽse septimo. Deut.18. Ne inueniatur in te qui lustret filiũ aut filiã suam ducens per ignẽ. Pro quo hebrei legunt. Non inueniatur in te transire faciens vel transferens filium aut filiam suã per ignẽ. Iof.7. Quid voluisti traducere populum istum iordanẽ. 1. Reg.2. Vt trangredi faciatis populum dñi. & in eodẽ.20. Iecit aliam sagittã trans puerũ. Pro quo hebrei legunt. iecit sagittã vt trãsire faceret eũ. 2. Reg. 12. Et traduxit in typo laterũ. i. transire fecit. & in eodem. 19. Et traduceret eum iordanem. Et in eodem. Trãsierunt vada vt traducerent domũ regis. 2. Paralipo.15. Et abstulit idola de omni terra iuda. Pro quo hebrei legunt. Et transire fecit siue transtulit idola de omni terra iuda. Et in eodem 33. Et trãsire fecit filios suos per ignem. Hiere.15. Et adducam inimicos tuos de terra quã nescis. i. transferã. Et inde עֵבֶר Eeber. i. trãs. ex aduerso. ante. pars. Exo.25. Vt luceat ex aduerso. Esa.9. Trans iordanẽ galilee. Ezech.9. Vnũqdq; ante faciem suam gradiebatur. & preponitur ei littera beth. Et dicitur בְּעֵבֶר Beeber. Deut.1. Hec sunt verba que locutus est moyses trans iordanem. Iof.1. Quam tradidit vobis moyses trans iordanem. i. in altera parte iordanis. Et aliquando scribitur cum littera mem in principio & dicitur מֵעֵבֶר Meeber. Iof.18. Que est trans flumen ethiopie. Ponitur etiam עֵבֶר Eeber. pro parte. 1. Reg.14. Separamini vos in partem vnam: & ego cũ ionatha filio meo ero in parte

Trãsgredi. Trãscẽder. Trãsferre. Traducer. Trãsgredi. facere. Auferre. Adducere. עֵבֶר ex aduerso. Trans. Ante. בְּעֵבֶר Trans. מֵעֵבֶר Trans. עֵבֶר Pars.

altera. Esa.43. vnusquisq; in via sua errauerunt. idest in partem suam. Et in plurali עֲבָרִים Aabarim. Hiere.49. Ex omni confinio eorum adducam interitum super eos. Pro quo hebrei legunt. Ex omnibus partibus eorum. Et inde הַעֲבָרָה Haabara. i. transitus seu vadum fluminis. Vt.2. Reg.19. Et irrumpentes iordanem transierunt vada. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מַעֲבָר Maabar siue מַעֲבָרָה Maabara. Geñ.32. Transiuit vadum iaboc. Esa. 10. Transierunt cursim. Pro quo hebrei legunt. Transierũt vadum vel transitum aut transitu. Et in plurali מַעְבָּרוֹת Maabaroth. Iof.2. Secuti sunt eos per viã que ducit ad vada iordanis. Iudi.3. Et occupauerunt vada iordanis. Hiere. 51. Et vada preoccupata sunt. Et inde עִבְרִי Iibri. idest hebreus. Geñ.14. Nunciauit Abram hebreo. Et in eodem. 41. Erat ibi puer hebreus. Et in plurali עִבְרִים Iibrim. idest hebrei. Exo.2. Conspexit duos hebreos rixantes. Et in eodem.3. Dominus deus hebreorum vocauit nos. Ponitur etiã עֵבֶר Eeber in singulari pro hebreis. Nu.24. vastabunt assyrios vastabuntq; hebreos. & vocantur sic eo quod patres eorum habitauerunt trans flumen eufratem: & inde venit Abraam qui fuit dictus hebreus. quod interpretatur transitor. Iof.24. Trans flumen habitauerunt patres vestri ab initio. Et infra in eodem. Tuli ergo patrem vestrum Abraam de mesopotamie finibus. pro quo hebrei legunt. De trans flumen. Et inde בַּעֲבוּר Baabur. idest ideo. vt. pro. propter. propterea. Exo.9. Idcirco autem posui te. 2. Reg. 12. Propter infantem cum adhuc viueret ieiunasti. ps.104. Vt custodiãt iustificatiões eius. ps.131. Propter dauid seruũ tuum. Amos.2. Et pauperem pro calciamentis. Mich.2. Propter immũdiciam suam corrumpetur. Scribitur etiam aliquando cum lamed in principio & dicitur לְבַעֲבוּר Lebaabur. Exo.20. Vt enim probaret vos venit deus. Item עָבַר Aabar. quando est verbum quarte coniugationis tunc significat irasci: siue differre. Deut.3. Iratusq; est dominus mihi. ps.77. Audiuit dominus & spreuit. idest iratus est. Et in eodem. Et hereditatem suam spreuit. Pro quo hebrei legunt. Contra hereditatem suam iratus est. ps.88. Distulisti christum tuum. Pro quo Beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit iratus es aduersus christum tuum. Prouer.14. Stultus transiuit & confidit. Pro quo hebrei legunt. Et stultus irascitur & cõfidit. Potest etiã legi sicut est in littera nostra secundũ primã significationem. & in eodem.26. Sic qui transit & impatiens. idest irascens commiscetur rixe alterius. Et inde עֶבְרָה Eebra. idest ira. indignatio. ps.77. Indignationem & iram & tribulationem. Prouer.2. Et virga ire sue consumabitur. Esa.10. Et contra Populum furoris mei mandabo illi. Et in eodem.16. Et indignatio eius plusquam fortitudo eius. Hiere.7. Reliquit generationem furoris sui. Et in plurali עֲבָרוֹת Eebroth. Iob.21. Ad diem furoris ducetur. Quod in hebreo legitur pluraliter. scilicet ad diem furorum vel indignationum. Et in eodem.40. Disperge superbos in furore tuo. Pro quo hebrei legunt. Disperge indignationes furoris tui. ps.7. Exaltare in finibus inimicorum meorum. Pro quo hebrei legunt. Exaltare in indignationibus siue in furoribus hostium meorum. Vnde Beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Exaltare indignans super hostes meos. Potest etiam legi sic. Exaltare in partibus vel in finibus inimicorum. Nam עֵבֶר Eeber significat partem vel cõfinium. vt supra dictũ est. Item עִבַּר Ibbar. i. concipere. Iob.21. Bos eorum concepit. Hebrei tamen legunt. Bos eorũ ipregnauit. Item עֲבוּר Aabur. i. fructũ seu frumentum aut fruges. Iof.

עֲבָרִים Confinia. Partes. הַעֲבָרָה Vadum. מַעֲבָר מַעֲבָרָה Transitus. מַעְבָּרוֹת Vada. עִבְרִי Hebreus. עִבְרִים Hebrei. עֵבֶר Hebrei. בַּעֲבוּר Idcirco. Propter. Vt. Pro. לְבַעֲבוּר Vt. עָבַר Irasci. Differre. עֶבְרָה Indignatio. Ira. Furor. עֲבָרוֹת Furores. עֵבֶר עִבַּר Concipere. Impregnar. עֲבוּר

5. Et comederunt de frugibus terre. Et in eodem. Defecit manna postquam comederunt de frugibus terre. Et dicunt hebrei q; significat frumẽtum anni transacti: a prima significatiõe deriuatum. Item עָבַר Aabar. idest affigere. 3. Reg. 6. Et affixit laminas clauis aureis. Et aliqui hebrei secũdũ primam significationem legunt. Et transire fecit laminas aureas. idest transire fecit eas in pariete ab vno angulo parietis in alterum.

עָבַשׁ Aabas. Computrescere. Ioel.1. Computruerunt iumenta in stercore suo. & solũ inuenitur in pdicto loco.

עָבֹת Aaboth. Densum. frondosum. coherens. vinculum. Leuit.23. Et ramos ligni densarum frõdium. Ezech. 6. Subter omnem quercum frondosam. & in eodem.31. Et dedit summitatem suam virentem atq; condensam. Et in plurali עֲבֹתִים Aabothim. secundum terminationem pluralem masculinorum siue עֲבֹתוֹת Aabothoth. secundum terminationem pluralem femininorum. Ps.117. Constituite diem solennem in condẽsis. Ezech.31. & inter condensas frondes eleuatum est cacumen eius. Ponitur etiam pro funiculis vel laqueis seu vinculis sibi inuicem coherentibus ad similitudinem ramorum arboris condense se inuicem complectentium. Exo.28. Duas catenulas auri purissimi sibi inuicem coherentes. Iudi.16. Si ligatus fuero nouis funibus. ps.2. Et proiiciamus a nobis iugum ipsorum. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Et proiiciamus a nobis laqueos eorum. Esa.2. Et quasi vinculum plaustri peccatum. Osee.11. In vinculis charitatis. & inde verbum עָבַת Aabath. idest intricare siue peruertere. secundũ hebreos. Beatus hieronymus transtulit conturbare. Mich. 7. Et conturbauerunt eam.

עָגַב Aagab. Amare. scilicet mulierẽ. insanire. scilicet pre amore. Hiere.4. Contẽpserũt te amatores tui. Ezech. 23. Et in omnibus in quos insaniuit in immundiciis eorũ. Et in eodem. Super quos insaniuit libidine. & in eodem. Plusq; illa insaniuit libidine. Et in eodem. & insaniuit in amatores suos. & in eodem. Et insaniuit super eos concupiscentia oculorum. & inde עֲגָבִים Aagabim. idest canticũ dulce & suaue quod amatores insani canunt. Ezech.33. Quia i canticum oris sui vertunt illos. Et in eodem. Et es eis quasi carmen musicum quod suaui dulciq; sono canitur. & inde עוּגָב Vgab. idest organum. Geñ.4. Ipse fuit pater canentium in cithara & organo. Iob.30. Et organum meũ in vocẽ flentiũ. Ps.150. Laudate eum in chordis & organo.

עָגָה Aaga. Detinere. retinere. Ruth.1. Si eos expectare velitis donec crescant & annos pubertatis impleãt ante eritis vetule q; nubatis. Pro quo he. le. Num eos expectare vultis donec crescant: num pro eis detente vel retente eritis vt non habeatis maritum. idest nunquid retẽte eritis in viduitate vt non habeatis maritos donec illi crescãt. Et beatus hieronymus transtulit sensum. & solum inuenitur in p dicto loco. & dicũt aliqui q; eius primitiuum est עָגַן Aagan cum nun in fine: loco he.

עָגֻל Aagul. Rotundum. vitulus. 3. Reg.7. Intercolumnia quadrata non rotunda. 2. Paralip.4. A labio vsq; ad labium rotundum per circuitum. & inde מַעְגָּל Maagal. i. tentorium rotundum: seu locus castrorum qui fossato circundatur. 1. Reg.26. Et saulem dormientem in tentorio. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur מַעְגָּלָה maagala. vt in eodem.17. Et venit ad locum magala. idest ad locum fossato circundatum in quo erant castra. significat etiam מַעְגָּל Maagal semitam siue iter. Ps.139. Iuxta iter scandalum posuerunt mihi Prouer.2. Et omnem semitam bonam. & in eodem.4. Dirige semitam pedibus tuis. Esa.26. recte callis

Fruges. עָבַר Affigere. עָבַשׁ Computrescere. עָבֹת Densum. frondosũ. Condensa. עֲבֹתִים עֲבֹתוֹת Condensa. Condẽse. frondes. Coherẽtes Funes. laqueus. Vinculum Vincula. עָבַת Cõturbar. עָגַב Amare. Insanire. עֲגָבִים Canticum musicum suaue et dulce. עוּגָב Organum עָגָה Detinere. עָגֻל Rotundũ. מַעְגָּל Tentoriũ. מַעְגָּלָה Magala. locus circundatus. מַעְגָּל Iter. Semita. Callis.

iusti ad ambulandum. & in plurali מַעְגָּלוֹת Maagaloth. siue מַעְגָּלִים Maagalim. Ps.16. Perfice gressus meos in semitis tuis. Ps.22. Deduxit me super semitas iustitie. Prouer.2. & infames gressus eorum. idest semite eorum. Et in eo. Et ad inferos semite ipsius. & inde עָגִיל Aagil. idest ornamẽtum rotundum vel circulus ex aure pendens. Beatus hieronymus transtulit dextralia. Num.31. annulus dextralia & murenulas. & in plu. עֲגִילִים Aagilim. Ezech.16. & circulos i auribus tuis. Item עֵגֶל Eegel. idest vitulus. Exo.29. Tolle vitulum de armento. Et in eodem.32. Et fecit ex eis vitulũ conflatilem. Ps.28. Et comminuet eas tanq; vitulum. & in plurali עֲגָלִים Aagalim. Osee.9. Vitulos adorant. & in genere feminino עֶגְלָה Eegla. siue עֶגְלַת Aagalath. i. vitula. Geñ. 15. Sume inquit tibi vaccam trienem. pro quo hebrei legunt. vitulam trienem. Iudi.14. Si non arassetis in vitula mẽa. Osee.10. Ephraim vitula docta. Et in plurali feminino עֶגְלוֹת Aagaloth. Osee.10. Vaccis bethauen coluerũt habitatores samarie. Et inde עֲגָלָה Aagala. idest currus seu plaustrum. sic dictum a rotũditate rotarum. 1. Reg.6. facite plaustrum nouum vnum. Esa.28. Nec rota plaustri super cyminum circuibit. & in plurali עֲגָלוֹת Aagaloth. Geñ.45. Quibus dedit Ioseph plaustra secundum pharaonis imperiũ. Nu.7. Sex plaustra tecta cum duodecim bobus.

עָגַם Aagam. compati. cõtristari. Iob.30. Compatiebatur anima mea pauperi. & solum inuenitur in pdicto loco

עָגוּר Aagur. Nomẽ auis. Pro quo beatus Hieronymus trãstulit hirundinem. Esa.38. Sicut pullus hirundinis sic clamabo. In alio vero loco traduxit ciconiam. Hiere.8. tur tur hirundo & ciconia. & aliqui hebrei dicunt q; significat gruem.

עַד Aad. Donec. vsq;. vsq; ad. vsq; in. adusq;. vsquequo. siue vsquequaq;. Dum. tanq;. eternũ. siue in eternum. preda. Et quando preponitur verbo tunc significat donec. seu in eternum. Sed quando preponitur nomini vel pronomini tunc significat vsq;. Geñ.3. Donec reuertaris in terram. Et in eodem.19. Donec ingrediaris illuc. Exo.15. Donec pertranseat populus tuus domine. Leuit.11. Donec impleantur dies purificationis sue. Nu.32. Donec introducamus eos ad loca sua. Deut.1. donec veniretis ad locũ istum. Et in eodem.7. Donec deleas omnes atq; disperdas. Iof.2. Donec reuerterentur qui fuerant persecuti. Iudi.3. Donec erubescerent. 2. Regum.10. Donec crescat barba vestra. Iob.8. donec impleatur risu os tuũ. Ps.17. & nõ conuertar donec deficiant. Ps.56. donec transeat iniquitas. Esa.22. donec moriamini. & in eodem.36. donec veniam & tollam vos. & in eodem.62. donec stabiliat & donec ponat ierusalem laudem in terra. & additur ei aliquando dictio אֲשֶׁר Aser. siue dictio כִּי Chi. que est dictio relatiua, quasi diceret. dõec q;. Geñ.50. donec veniat qui mittendus est. Nu.20. donec transeamus terminos tuos. Iof.1. donec det requiem dominus. Canti.2. Donec aspiret dies. Esa.6. Donec desolentur ciuitates. Osee.5. Donec deficiatis & queratis faciem meã. Significat etiam vsq; siue vsq; ad. Geñ.7. Ab homine vsq; ad pecus. & in eodem.11. Veneruntq; vsq; aram. Et in eo. 12. Pertransiuit Abram terram vsq; ad locum sichem & vsq; ad conuallem illustrem. Exo.10. Vsq; in presentem diem. Et in eodem.14. Vsq; in sempiternum. Nume.21. Iassi peruenerunt in iophe & vsq; medaba. pro quo hebrei legunt. Vsq; nophe & vsq; medaba. Deut.1. Vsq; ad cadesbarne. 1. Reg.18. Vsq; ad gladium & arcum suum. 4. Reg.9. venit vsq; ad eos. Iob.18. Vsq; ad quẽ finẽ verba iactatis. Ps. 17. Dauid & semini eius vsq; in seculum. Esa.1. A plãta pedis vsq; ad verticem. Significat etiam dũ siue adhuc. Iudi.

מַעְגָּלוֹת מַעְגָּלִים Semite. עָגִיל Dextralia. עֲגִילִים Circuli. עֵגֶל Vitulus. עֲגָלִים Vituli. עֶגְלָה עֶגְלַת Vacca. Vitula. עֶגְלוֹת Vacce. עֲגָלָה Plaustrũ. עֲגָלוֹת Plaustra. עָגַם Compati. עָגוּר hirundo. ciconia. עַד Donec. Vsq; ad. Vsq; in. Vsq; Dum.

3. Dū illi turbarentur effugit. Iob. 1. Adhuc loquebatur ille & ecce ali⁹ intrauit. Ione. 4. Cū adhuc eſſem in terra mea. ideſt dū eſſem in terra mea. & quandoqꝫ preponitur dictio ni מְהֵרָה mehera. que ſignificat velociter: vel dictioni מְאֹד Meod: que ſignificat nimis. ideſt vſqꝫ velociter. ſiue vſqꝫ nimis: aut vſqꝫquaqꝫ: licet in trāſlatiōe noſtra aliquādo omittitur dictio vſqꝫ. 1. Reg. 25. Erat enim ebrius nimis. ꝓ quo he. le. vſqꝫ nimis. 3. Reg. 1. Erat autē puella pulchra nimis. Ps. 147. Velociter currit ſermo eius. Ps. 118. Non auferes de ore meo verbū veritatis vſqꝫquaqꝫ. Eſa. 64. Ne iraſcaris domine ſatis. pro quo he. le. Ne iraſcaris domine vſqꝫ nimis. Significat etiam tam: ſiue quam. Geñ. 7. Ab homie vſqꝫ ad pecus tam reptile q̃ volucres celi. Significat etiā eternitatem ſeu in eternum vel in perpetuū aut iugiter. Exo. 15. Dominus regnabit in eternum & vltra. pro quo hebrei legunt. Dominus regnabit in ſeculum & in eternum. Iob. 20. Hoc ſcio a principio. pro quo hebrei legunt. Si hoc ſcis ab eterno. Ps. 110. Cōfirmata in ſeculum ſeculi. pro quo beatus hieronymus in pſ. iuxta he. ve. tranſtulit. firmata iugiter in ſempiternum. Ps. 111. Iuſtitia eius manet in ſeculum ſeculi. ideſt in eternum. p̃s. 148. Statuit ea in eternū. Eſa. 26. Speraſtis in domino in ſeculis eternis. & in eodem. 57 excelſus & ſublimis habitans eternitatem. Vide ēt de hoc infra in dictiōe עוֹד Ood. pōitur etiā pro tpe futuro. Soph. 3. Qua pp expecta me dicit dñs in die reſurrectionis mee in futurum. De quo vide infra in dictione עוֹד ood. & aliqñ ſcribitur cū iod in fine. Nu. 23. Audi fili ſephor. ꝓ quo he. le. Audi vſqꝫ ad me. ideſt audi me fili ſephor. & in eo. 24. Et ad extremum etiā ipſi peribunt. pro quo hebrei legūt. Et etiam ipſi vſqꝫ ad perditionem. ſcilicet erūt. Et ē ſenſus ſicut in littera noſtra. 4. Reg. 9. venit nuncius ad eos & nō reuertitur. ideſt vſqꝫ ad eos. Iob. 4. Tetigit te & conturbatus es. pro quo he. le. pertingit vſqꝫ ad te & conturbatus es Et in eo. 32. Et donec putabam vos aliquid dicere conſiderabam. Mich. 4. Vſqꝫ ad te veniet. & quandoqꝫ ſcribitur cū nū in fine & dicitur עֲדֶן Aaden. & ſignificat adhuc ſiue vſqꝫ adhuc. Eccl's. 4. Et feliciorem vtroqꝫ iudicaui qui necdum natus eſt. pro quo he. le. qui vſque adhuc non fuit. ſcribitur etiam cum he in fine & dicitur עֲדֶנָה Aadéna. 1. Paralip. 12. Magna enim pars eorū adhuc ſequebatur domū ſaul. Eccl's. 4. Et laudaui magis mortuos quā viuētes. ꝓ quo he. le. Et laudaui mortuos qui iam mortui ſunt magis q̃ viuentes qui viuunt adhuc. Et qñ preponitur ei lr̄a beth & dr̄ בְּעַד Bead tūc ſignat pro. ꝓpter. per. ſup. Geñ. 7. & incluſit eum dñs deforis. pro quo he. le. Et clauſit dñs pro eo. Et in eodem. 26. Proſpiciens abimelech rex philiſtinorum per feneſtram. Exo. 8. Rogate pro me. Leuit. 16. Orabit ꝓ ſe & pro domo ſua. 4. Reg. 1. Cecíditqꝫ ochozias per cancellos. 4. Reg. 4. Et claude oſtium tuum cum intrinſecus fueris tu & filii tui. Pro quo he. le. & claude oſtium tuum pro te & pro filiis tuis. ideſt ſuper te & ſuper filios tuos. Et ī eo. & clauſit oſtiū ſuper ſe & ſuper filios ſuos. 2. Paralip. 20. Dominus bonus ꝓpiciabitur cunctis qui in toto corde reqrūt dñm. Pro quo he. le. Dñs bonus ꝓpiciabitur pro cunctis ſiue per cunctos. p̃s. 137. Dñs retribuet ꝓ me. Prouer. 6. preciū enim ſcorti vix eſt vnius panis. pro quo he. le. Quia ꝓ muliere meretrice vſqꝫ ad tortā panis. & eſt ſenſus ſicut in lr̄a nr̄a. Eſa. 32. Tenebre & palpatio facte ſunt ſuper ſpeluncas. Hiere. 11. In tpe afflictionis eorū. pro quo he. le. pro malo vel ꝓ afflictiōe eorū. Ioel. 2. Sed & per feneſtras cadent. & in eo. Per feneſtras intrabūt quaſi fur. Amos. 9. & nō veniet ſuper nos malum. Scribitur ēt cū mem in principio & dicitur. מִבַּעַד Mibáad. ideſt intrinſecus. Canti. 4. Abſque

[Margin: Adhuc. — Nimis. Velociter. vſqꝫquaqꝫ Satis. — Tam. Quam. — In eternū. — Eternum. Iugiter. — Eternitas. — Futurum. — עֲדֶן — vſqꝫ adhuc — עֲדֶנָה Adhuc. — בְּעַד Pro. Per. — Super. — מִבַּעַד]

eo quod intrinſecus latet. Item עַד Aad. ideſt preda ſeu ſpolium. Geñ. 49. mane comedet predam. Eſa. 33. Tunc diuidentur ſpolia predarum multarum. De quo vide infra ī dictione עוֹד Ood. Item עֵד Eed. ideſt teſtis de quo vide infra in dictione עוֹד Ood. & inde עִדִּים Iidim. ideſt macule. ſcilicet panni menſtruate. eo quod eſt teſtis ſue inmūdicie. Eſa. 64. & quaſi pannus menſtruate.

עָדַד Aadad. Erigere. ſubleuare. ſuſcipere. ſuſtentare. Ps. 19. Nos autem ſurreximus & erecti ſumus. Ps. 145. Pupillum & viduam ſuſcipiet. Ps. 146. Suſcipiens manſuetos dominus. ideſt ſuſtentans.

עָדָה Aada. ornare. tranſire. auferre. ſiue ammittere. Ezech. 16. & ornaui te ornamento. & in eodem. Et ornata es auro. Et in eodē. 31. Adhuc ornaberis tympanis tuis. Oſee 2. Et ornabatur inaure ſua. & inde עֲדִי Eédi. ideſt ornamētum. ſiue ornatus. Exo. 33. Et nullus ex more inductus eſt cultu ſuo. Pro quo he. le. Et nullus poſuit ornamentū ſuum ſuper ſe. & in eodem. Iam nunc depone ornatum tuum. Et in eodem. Depoſuerunt ergo filii iſrael ornatum ſuum a monte oreb. Ezech. 7. Et ornamentum monilium ſuorū in ſuperbiam poſuerunt. vbi ponitur pro monili. & in eo. 16. Et perueniſti ad mundum muliebrem. pro quo hebrei legunt. Et veniſti cum ornamento ornamentorum. vbi ponitur tam in ſingulari q̃ in plurali. Ponitur etiam pro ore vel maxilla. p̃s. 31. In chamo & freno maxillas eorum cōſtringe. p̃s. 102. Qui replet in bonis deſiderium tuum. Pro quo hebrei legunt. Qui replet in bonis os tuum. ſed beatus hieronymus in pſalterio iuxta hebraicam veritatem ſecundū primam ſignificationem tranſtulit. Qui replet in bonis ornamentum tuum. & inde עֵדוּת Eeduth. ideſt ornamentum. decus. ſecundum hebreos. 4. Regum. 11. Et poſuit ſuper eū diadema & teſtimonium. pro quo hebrei legunt. Et poſuit ſuper eum diadema et ornamētum: ſcilicet regium. ſed magis proprie ſignificat teſtimonium. ſicut eſt in littera nr̄a. De quo vide infra in dictione עוֹד ood. Et in titulo. Ps. 79. Vbi dicitur in finem pro his qui commutabuntur pſalm⁹ pro aſſyriis: teſtimonium Aſaph. vbi etiam hebrei pro teſtimonio legunt ornamentum ſeu decus. Item עָדָה Aada. ideſt tranſire vel aufferre. Iob. 28. nec pertranſiuit per eā leena. & ſupra in eodem. 25. Et luna etiam non ſplendet. Pro quo hebrei legunt. Ecce aufert lunam & non ſplendebit. ideſt aufert lumen lune. Poteſt etiam legi ſic. Ecce adhuc luna non ſplendebit. de quo vide ſupra in dictione עַד Aad. Prouer. 25. & āmittit pallium in die frigoris. ideſt auſert a ſe pallium. Dañ. 2. Transfert regna atque conſtituit. Et in eodem. 7. Aliarum quoqꝫ beſtiarum ablata eſſet poteſtas. Et in eodem. Poteſtas eorum que non auferetur. Itē עֵדָה Eeda. ideſt cetus ſeu congregatio hominum. De quo vide ſupra in dictione יָעַד Iaad.

עָדַן Aadan. deliciare. deliciis abundare. deliciis affluere. delectari. voluptati operam dare. Nee. 9. & abundauerūt deliciis in bonitate tua magna. & inde עֵדֶן Eéden. ideſt voluptas delicie. Geñ. 2. Plantauerat autem dominus paradiſum voluptatis a principio. & in eodem. Et fluuius egrediebatur de loco voluptatis. Ezech. 31. & emulata ſunt eū omnia ligna voluptatis. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur עֶדְנָה Eedna. Geñ. 18. Poſtq̃ conſenui & dominus meus vetulus eſt voluptati operam dabo. & in plurali עֲדָנִים Aadanim. 2. Reg. 1. Qui veſtiebat vos coccineis in deliciis. Hiere. 51. Repleuit ventrem ſuum teneritudine mea. ideſt deliciis meis. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מַעֲדַנִּים maadanim. Prouer. 29. & dabit delicias anime tue. Reperitur etiam מַעֲדַנּוֹת maadanoth ſecundum ter

[Margin: Intrinſecus — עַד Preda. Spolium. — עֵד עִדִּים menſtruata. — עָדַד Erigere. Suſcipere Suſtētare — עָדָה Ornare. — עֲדִי — ornamētum ornatus. — Monile. Mundus muliebris. — Maxilla. — עֵדוּת — teſtimōium ornamentum. — עָדָה pertrāſire. — Auferre. — Ammittere — Trāsferre. — עֵדָה Cetus — עָדַן Abūdare deliciis. — עֵדֶן Voluptas. — עֶדְנָה Voluptas עֲדָנִים Delicie. — מַעֲדַנִּים מַעֲדַנּוֹת]

minationē pluralem femininorū. 1. Reg. 15. Et oblatus eſt ei Agag pinguiſſimus tremens. pro quo hebrei legunt. & abiit ad eum Agag deliciis. i. delicatus ſiue cū delectatione quia non timuit mortem: ſed habuit eā pro deliciis. Sicut exponunt aliqui hebrei. alii vero dicunt ꝙ ſignificat vincula: & ꝙ deriuatur a dictione עָנַד Aanad: & legunt ſic. & abiit ad eum. ideſt oblatus eſt ei Agag in vinculis. ideſt ligatus. Et ſimiliter. Iob. 38. Vbi nos legimus. Nunquid coniungere valebis micantes ſtellas pliadas. Pro quo ipſi legunt. Nūquid colligabis colligationes ſeu applicationes chima. Et eſt chima nomen cuiuſdam conſtellationis ſtellarū: vt dictum eſt ſupra in littera chaph. & inde עֲדִינָה Aadina. ideſt delicata ſeu tenera. Eſa. 47. Audi hec delicata. Et in genere maſculino עֲדִינוֹ aadino. 1. Reg. 23. Ipſe eſt quaſi tenerrimus ligni vermiculus. Item עִדָּן Iidan. In lingua chaldaica ſignificat tempus ſiue horā. Dañ. 2. Quod tempus redimitis. & in eo. Et ipſe mutat tempora & etates. & in eo. 7. Vſqꝫ ad tempus & tempora & dimidium temporis.

עָדַף Aadaph. ſupereſſe. excedere. ſuperfluere. excedens vel excreſcens eſſe. Exo. 16. Nec qui plus collegit habuit amplius. Pro quo hebrei legunt. & non exceſſit ſiue nō ſupfluit illi qui plus collegit. Et in eo. 26. Quod autē ſupfuerit in ſaxis. ideſt vnum ſaxū quod amplius eſt. Nu. 3. qui excedunt numerū leuitarū. & in eo. Precium eorū qui ſupſunt. & in eo. Pecuniam eorū qui fuerant amplius.

עָדַר Aadar. Deeſſe. deficere. priuare. auferre. Bellare. ſeu expedire. fodere. ſeu putare. ideſt abſcindere. 1. Regū. 30. Nec defuit quiſq̃ a paruo vſqꝫ ad magnum. 3. Reg. 4. Cum ingenti cura prebebant in tempore ſuo. pro quo hebrei legunt. Non deficiebant in aliqua re. ſiue in aliquo verbo. ſed beatus hieronymus tranſtulit ſenſum. Eſa. 34. vnū ex eis nō defuit. & in eo. 40. Neqꝫ vnū reliquū fuit. i. neqꝫ vnū defuit. Et in eo. 59. & facta eſt veritas in obliuiōe. Pro quo hebrei legunt. Et facta eſt veritas priuata vel deficiens ideſt non inuenitur in eis veritas. Significat etiam bellare. ſiue aciem inſtruere vel expedire. 1. Paralipo. 12. Expediti ad pugnā corde perfecto. & ſupra in eo. In auxiliū non in corde duplici. pro quo he. le. Ad bellandum ſeu ad inſtruendam aciem non in corde & corde. ideſt non corde duplici: ſicut eſt ī littera noſtra. Item עָדַר Aadar. i. fodere ſeu ſarrire. Eſa. 5. Non putabitur & non fodietur. Et in eo. Et omnes montes qui in ſarculo ſarrientur. & inde מַעְדֵּר maeeder. ideſt ſarculus ſeu foſſoriū. vt in predicto loco. Item עֵדֶר Eéder. ideſt grex. Ps. 77. Et ꝑduxit eos quaſi gregē in deſerto. Canti. 6. Sicut grex caprarū. & ī plu. עֲדָרִים Aadarim ſiue עֶדְרֵי Eedre. Geñ. 29. Tres quoqꝫ greges ouiū. Et in eodem. moſqꝫ erat vt cunctis ouibus cōgregatis deuoluerent lapidem. Pro quo hebrei legunt. & congregabantur illuc omnes greges & deuoluebant lapidem. Ioel. 1. Sed & greges pecorum diſperierunt. Ponitur ēt pro caulis pecorū. 2. Paralip. 32. Et preſepia iumentorū caulaſqꝫ pecoribus.

עָדָשׁ Aadas. lens. & ſolum inuenitur in numero plurali. ſ. עֲדָשִׁים Aadaſim. ideſt lentes. Geñ. 25. Accepto pane & lentis edulio. Quod in hebreo legitur pluraliter. ſcilicet lentiū. 2. Reg. 23. Erat quippe ibi ager plenus lēte. Ezech. 4. Et tu ſume tibi frumētū & hordeū & fabam & lentem.

עוּג Vug. coquere. ſcilicet panes ſubter prunas. vel operire. Ezech. 4. & ſtercore quod egreditur de homine operies illud in oculis eorum. i. coques illud cooperiendo ſtercore ſicut cooperiendo prunis. & inde עוּגָה Vuga. ideſt torta ſeu panis ſub prunis vel cinere cocta. vt ſupra in eodem. Et quaſi ſubcinericium hordeaceum comedes illud. 3. Regum. 19. Et ecce ad caput ſuum ſubcinericius panis.

[Margin: Vincula. — Colligationes. — עֲדִינָה Delicata. — עֲדִינוֹ tenerrim⁹. — עִדָּן Tempus. — עָדַף — Excedere. Supereē. — Eſſe āpliuſ — עָדַר — Deeſſe. — Deficere. — Expedire. — עָדַר Fodere. Sarrire. — מַעְדֵּר Sarculus — עֵדֶר Grex — עֲדָרִים עֶדְרֵי Greges. — Caule. — עָדָשׁ עֲדָשִׁים Lentes. — עוּג operire. Coquere. — עוּגָה — Subcinericius pāis]

Oſee. 7. Subcinericius panis qui non reuerſatur. Et in plurali עֻגוֹת Vugoth. Geñ. 18. Et fac ſubcinericios panes. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מָעוֹג maog. 3. Regum. 17. Viuit dominus deus tuus quia non habeo panem. Ponitur etiam מָעוֹג maog pro ſubſānatione. Ps. 34. ſubſānauerunt me ſubſānatione. Et alii exponunt ſic. Subſānauerunt me pane. quaſi dicat. pro cibo eis dato ab aduerſariis meis.

עוּד Aauad. Teſtificari. teſtimonium prebere. conteſtari. predari. ſpoliare. Geñ. 43. Denunciauit nobis vir ille ſub atteſtatione iuſiurandi dicens. pro quo hebrei legunt. Conteſtando conteſtatus eſt nos vir ille dicens. Exo. 19. deſcende & conteſtare populum. Et in eodem. 21. Et conteſtati ſunt dominum eius. Deut. 4. Teſtes inuoco hodie celum & terram. ideſt teſtificor ſeu conteſtor celum & terram contra vos. & in eodem. 30. Et inuocabo contra eos celum & terram. ideſt conteſtabor. 1. Regum. 18. Conteſtare eos & predic eis ius regis. 3. Regum. 21. Et falſum teſtimoniū dicant. Pro quo hebrei legunt. Et teſtificent eum dicentes. i. teſtimonium dicant contra eum: Nee. 9. Conteſtatus es eos vt reuerterentur. Et in eodem. Et conteſtatus es eos in ſpiritu tuo. Et in eodem. Que teſtificatus es eis. Ps. 80. Audi popule meus & conteſtabor te. Ps. 94. Iſrael & teſtificabor te. Eſa. 8. & adhibui mihi teſtes fideles. Pro quo hebrei legunt. Et teſtificatus ſum mihi. ideſt conteſtatus ſum mihi teſtes fideles. ideſt teſtes adhibui mihi ſicut eſt in littera noſtra. Hiere. 6. Cui loquar & ad quem conteſtabor. Et in eodem. 32. Et ſcripſi in libro & ſignaui & adhibui teſtes. Amos. 3. Audite & conteſtamini in domo iacob. Malach. 2. Dominus teſtificatus eſt inter te & vxorem tuam. Ponitur etiam pro comparare. vt Threñ. 2. Cui comparabo te. Poteſt etiam legi ſic. Quem teſtificabor in te. ideſt quos teſtes adducā vt teſtificētur ſi talia aliquando aliquis paſſus ſit ſicut tu. Vnde idem erit ſenſus cum littera noſtra. & inde עֵד Eed. ideſt teſtis Geñ. 31. Tumulus iſte teſtis erit. Leuit. 5. Teſtiſqꝫ fuerit. Deut. 17. Nemo occidatur vno contra ſe dicente teſtimoniū. Pro quo hebrei legunt. Nemo occidatur in ore vnius teſtis. 1. Regum. 12. Teſtis eſt dominus aduerſus vos & teſtis xp̄us ei⁹. Ps. 88. Et teſtis in celo fidelis. Hiere. 29. Ego ſum teſtis & iudex. Ponitur etiam p ro teſtimōio. Geñ. 31. Quem vocauit labam tumulum teſtis: & iacob aceruum teſtimonii. Exo. 20. Non loquaris contra proximum tuum falſum teſtimonium. ſcribitur etiam cum he in fine & dicitur עֵדָה Eeda. Geñ. 21. Vt ſint mihi in teſtimonium. Et in eodem. 31. Tumulus inquam iſte & lapis erit in teſtimonium. & in plurali עֵדִים Eedim. ideſt teſtes. Deut. 17. In ore duorum vel trium teſtium. Iob. 10. Inſtauras teſtes tuos contra me. Eſa. 44. vos teſtes mei. & inde עֵדוּת Eeduth. ideſt teſtimonium ſiue teſtamentum. vel teſtificatio. Exo. 16. Poſuitqꝫ illud Aaron in tabernaculo reſeruandum. Pro quo hebrei legunt. poſuitqꝫ illud Aarō coram teſtimonio. ideſt coram arca teſtamenti vel teſtimonii. Et in eodem. 25. In qua pones teſtimonium quod dabo tibi. Et in eodem. 38. Hec ſunt inſtrumenta tabernaculi teſtimonii. Et in eodem. 40. Poſuit & teſtimonium in arca. Ps. 77. Et ſuſcitauit teſtimonium in iacob. p̃s. 92. Teſtimonia tua credibilia facta ſūt nimis. p̃s. 118. Beati qui ſcrutantur teſtimonia tua. p̃s. 131. Et teſtimonia mea hec que docebo eos. Scribitur etiam cum tau in principio & dicitur תְּעוּדָה Theuda. Eſa. 8. Liga teſtimonium. & in eodem. Ad legē & ad teſtimoniū. Itē עוּד Aauad. ideſt ſpoliare. ſeu predari. tranſlatio noſtra traduxit circumplecti. Ps. 118. Funes peccatorū circūplexi ſunt me. & beatus hieronymus in

[Margin: עֻגוֹת Subcinericii panes. — מָעוֹג ſubcinericius panis. Panis. — מָעוֹג ſubſānatio — עוּד Denūciare. — Cōteſtari. — teſtificare. Teſtimonium dicere. — Adhibere teſtes. — עֵד Teſtis. — Teſtimoniū — עֵדָה Teſtimoniū — עֵדִים Teſtes. — עֵדוּת Teſtimoniū — תְּעוּדָה teſtimoniū — עוּד circūplecti]

psalterio iuxta he.ve.transtulit. Implicauerunt me. ꝑ quo hebrei legunt. Depredati sunt me.& inde עד Aad.idest preda.seu spolium.Gen.49. Mane comedet predam.Esa.33. Tunc diuidentur spolia predarum multarum.Soph.3.qua propter expecta me dicit dominus in die resurrectiōis mee in futurum. pro quo hebrei legunt. In die resurrectionis mee ad predam seu ad spolium.potest etiā legi sic. s. in die resurrectionis mee in eternum. De quo vide supra in dictione עד Aad. Item עוד ood.idest adhuc.vltra.rursus.amplius. Gen.7. Adhuc enim & post dies septem. Et in eo.8. Cunctis diebus terre.pro quo hebrei legunt. Adhuc cunctis diebus terre.& in eo.45.adhuc pater meus viuit. Exo.9.adhuc retines populum meū.1.Reg.20.& si vixero facies mihi misericordias domini.pro quo hebrei legunt. & non si adhuc ego vixero & non facies mecū misericordias domini.Et est idem sensus cū littera nostra. nam due negatiōes valent pro vna affirmatione.Ester.6.Adhuc illis loquentibus venerūt eunuchi regis.Iob.1.Cumq; adhuc ille loqueretur venit alter.& in eo.2.Adhuc tu permanes in simplicitate tua.Et in eo.27.Quia donec superest halitus i me.ps.83.In secula seculorum laudabūt te.Pro quo beatus hieronymus in psal.iuxta he.ve.transtulit. Adhuc laudabunt te semper.ps.140.Quoniam adhuc & oratio mea i beneplacitis eorum.Esa.5.Sed adhuc manus eius extenta. Osee.11.Iudas autem testis descendit cum deo.Proquo hebrei legunt.Iudas autem adhuc descendit cum deo. Potest etiam legi sic. Adhuc dominatus est cum deo. Amos.4.Cum adhuc tres menses superessent. Significat etiam vltra.siue rursus aut amplius.Gen.8.Nequaquam vltra maledicam terre propter hominem.& in eodem. Non igitur vltra percutiam omnem animam.Et in eodem.9.& non erunt vltra aque diluuii.Et in eodem.46.Et inter amplexus fleuit.pro quo hebrei legunt.Et fleuit super collum eius vltra siue amplius.Exo.4.Dixitq; dominus rursum mitte manum tuam in sinum tuum.Et in eodem.10. Caue ne vltra videas faciem meam.Ps.87.Quorum non est memor amplius. & Prouer.31.Et doloris sui nō recordetur amplius.Esa.62. Non vocaberis vltra derelicta. Et communiter significat tempus infinitum vel indeterminatū.Quandoq; vero accipitur pro tempore finito vel determinato. vt in aliquibus locis predictis:&.4.Reg.6.Et vltra non venerūt latrones syrie in terram israel.idest post certum tempus. Scribitur et cum beth vel mem in principio & dicitur בעוד Beod. siue מעוד Meod.idest dum adhuc:siue cum adhuc.Gen.25. Dū adhuc ipse viueret.& in eo.40.Tres propagines tres adhuc dies sunt:post quos recordabitur pharao ministerii tui Pro quo hebrei legunt.tres propagines tres dies sunt: dū adhuc tres dies.idest in spacio trium dierum recordabitur pharao ministerii tui.Nu.22.Cui semper sedere consueuisti vsq; in presentem diem.pro quo hebrei legunt. Cui sedere consueuisti dum adhuc tu:vsq; in presentem diem.i. ex eo tempore quo cepisti sedere super iumentum. Deut.31.Adhuc viuente me.2.Regum.12.Ecce cum paruulus adhuc viueret.Et in eodem.Propter infantem cum adhuc viueret ieiunaui.Amos.4.Cum adhuc tres menses superessent. & inde עד Aad.idest eternum siue eternitas. De quo vide supra in dictione עד aad.

עוה Aaua. Iniq; vel iniuste agere.peccare.curuum esse. 2.Reg.19.Ne reputes mihi domine mi iniquitatem: ne memineris iniuriarum serui tui.pro quo hebrei legunt.ne memineris q̄ iniq; egerit seruus tuus. Ester.1. Non solū regē lesit regina vasthi.Pro quo hebrei legunt.nō cōtra regem solū peccauit seu iniq; egit vasthi regina. Hiere.9.

Implicare. Depredari. עד Preda. spolia. עוד Adhuc. Donec. Vltra. Rursum. Amplius. בעוד מעוד Dū adhuc Adhuc. עד Eternitas. עוה Iniq; agere Ledere.

Vt iniq; agerent laborauerunt. Dan.9. Iniquitatem fecimus impie egimus.Et quia illud quod iniquū est non est rectum & similiter quod curuū est non est rectum.ideo ponitur etiā pro curuari.Ps.38.Miser factus sum & curuatus sum vsq; in finem.Pro quo hebrei legunt. Curuatus sum & humiliatus sum vsq; quaq;.Et beatus hieronymus in psal.iuxta he.ve.transtulit.Afflictus sum & incuruatus sum. vide etiam de hoc infra in dictione עות Aauath. Ponitur etiam pro affligere.Esa.24.& affliget faciem eius. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. & incuruabit faciem eius. Et inde. עוה Aaua.idest iniquitas.Ezech.21.Iniquitatem iniquitatem iniquitatem ponam eam.vbi ponitur ter predicta dictio.& inde עון aauon.idest iniquitas.peccatū.Gen.4.maior est iniquitas mea quam vt veniam merear.Et in eodē.15.Necdum enim complete sunt iniquitates amorreorū. Quod in hebreo legitur singulariter.scilicet necdū enī cōpletum est peccatū seu iniquitas amorrei.Et in eodē.44. Deus inuenit iniquitatem seruorum tuorum.Ps.50.Quoniam iniquitatem meam ego cognosco.ps.68.appone iniquitatem super iniquitatem eorum.& in plurali עונות aaonoth.Iob.13.Quantas habeo iniquitates. Et in eodem. Et consumere me vis peccatis adolescentie mee. Ps.129. Si iniquitates obseruaueris domine.Prouer.5.Iniquitates sue capiunt impium.Reperitur etiam עונים aauonim secundum terminationem pluralem masculinorum.vt Esa.64. Et iniquitates nostre quasi ventus abstulerunt nos.& in eodem.In manu iniquitatis nostre. Quod in hebreo legitur pluraliter.scilicet iniquitatum nostrarum.Hiere.14.Si iniquitates nostre responderunt nobis.& inde עועים Iiuim. Pro quo beatus hieronymus transtulit vertiginem. Esa.19 Dominus miscuit in medio eius spiritū vertiginis. Potest etiam legi.spiritum erroris vel iniquitatis.

עול aaual. Iniq; agere.Ps.70.& de manu contra legem agentis & iniqui.pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. De manu iniqui idest iniq; agentis & nocentis.Esa.26. In terra sanctorum iniq; gessit.& inde עול aaual.siue עויל aauil. idest iniquus. Iob.16.Conclusit me deus apud iniquum.& in eodem.29. Conterebam molas iniqui.Soph.3.Nesciuit autem iniquus confusionem.idest erubescentiam. & inde עול aauel. idest iniquitas.Leuit.19. nolite facere iniquum aliquid in iudicio in regula in pondere & in mensura.Ezech.28.In multitudine iniquitatum tuarum in iniquitate negociationis tue.Et in eodem.33.Confisus in iustitia sua fecerit iniquitatem.& in eodem. In iniquitate sua quam operatus est:in ipsa morietur. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur עולה aaula.2.Reg.7.nec addent filii iniquitatis vt affligāt eum.Iob.6.Respondete obsecro absq; contentione. Pro quo hebrei legunt.absq; iniquitate.& in eodem.Et non inuenietis in lingua mea iniquitatem.Et in eodem. Nūquid deus indiget vestro mendacio.Pro quo hebrei legunt.nunquid pro deo loquemini iniquitatem.Et est sensus sicut in littera nostra.Et in eodem.34.Qui bibit subsannationem quasi aquam.pro quo hebrei legunt. Qui bibit quasi aquam iniquitatem.ps.106. Et omnis iniquitas oppilauit os suum.Ezech.28.Donec inuenta est iniquitas in te. ponitur etiam pro infructuoso.Iob.24. Et conteretur quasi lignum infructuosum.Dicitur etiam עולה oola.Iob.5. Iniquitas autem contrahet os suum.& in plurali עולות ooloth. ps.57.Etenim in corde iniquitates operamini.ps.63.scrutati sunt iniquitates. anteponitur et littera lamed sic vau & dr̄ עלוה aalua.idest iniquitas.Osee.10. Super filios iniquitatis.Item עול vul.infans paruulus.lactens.vt Esa.49.

Iniquitatē facere. Curuari. Affligere. עון Iniquitas עון Iniquitas Peccatū עונות Iniquitates Peccata. עונים Iniquitates עועים Vertigo. עול Iniq; agere עול עויל Iniquus. עול Iniquum. Iniquitas עולה Iniquitas Infructuosum עולה Iniquitas. עולות Iniquitates. עלוה Iniquitas. עול

Nunquid obliuisci potest mulier infantem suum. Et in eodem 65.Non erit ibi amplius infans dierum.& in plurali עוילים Aauilim.Iob.19.Stulti quoq; despiciebant me.pro quo hebrei legunt.Paruuli quoq; despiciebant me. Potest etiā legi sic secundum primam significationē.scilicet iniqui quoq; despiciebant me.Et in eodem.21.Egrediūtur quasi greges paruuli eorum.& in plurali feminino עלות Aaloth.i.fete.seu lactantes.Gen.33. Oues & boues fetas mecū.1.Reg.6.Et duas vaccas fetas quibus non est impositum iugum. Et in eodem.Et tollentes duas vaccas que lactabāt vitulos Esa.40.fetas ipse portabit.& inde עולל Oolel.cum duplici lamed.idest infans.paruulus. lactens.1.Regum.15. Interfice a viro vsq; ad mulierem & paruulum.& in plurali עוללים oolelim.Ps.8.Ex ore infantium & lactētiū.Thren.1.Paruuli eius ducti sunt in captiuitatem.vide etiā de hoc infra in dictione עלל Aalal.Item עול ool. idest iugum. De quo vide infra in dictione עלל Aalal.Item עול Vul. in lingua chaldaica significat intrare seu ingredi vel introducere.Dan.2.Daniel ingressus rogauit regem.& in eodē.post hec daniel ingressus ad arioch.& in eodem. Introduc me in conspectu regis.& inde מעלי Maale.idest occasus solis.s. quando ingreditur sub nostro hemispersio.Dan.26.& vsq; ad occasum solis laborabat.

עון Oon. Habitaculum siue habitatio.vel templum.& scribitur cum mem in principio & dicitur מעון maoon.siue Meoon.Deut.26.Respice de sanctuario tuo.pro quo hebrei legunt.De habitaculo sancto tuo.1.Reg.2.Que precepi vt offerrentur in templo.& in eodem. & videbis emulum in templo.2.Paralip.30.peruenit oratio in habitaculū sanctum celi.Ps.70.Esto mihi in deum protectorem. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit Esto mihi robustum habitaculum.Ps.89.Domine refugium factus es nobis.pro quo beatus hieronymus transtulit Domine habitaculum factus es nobis.Ps.90. Altissimum posuisti refugium tuum.pro quo beatus hieronymus transtulit.Excelsum posuisti habitaculum tuum.Hiere.10. Habitacula draconum.Naum.2.Vbi est habitaculum leonū. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur מעונה meoona. Deut.33.Habitaculum eius sursum.Soph.3.Et non peribit habitaculum eius:& in plurali מעונות Meonoth. Naum.2.Et cubile suum rapina.Quod in hebreo legitur pluraliter.scilicet habitacula sua.siue cubilia sua. Ponitur etiā pro antris.Iob.38.Quando cubant in antris. & inde מעונים Meoonim.idest habitatores.1.Paralip.4. Et percusserunt tabernacula eorum & habitatores qui inuenti sunt ibi. Itē עונה oona.idest tempus statutum seu determinatum.Exo.21.& vestimenta & precium pudicitie non negabit. ꝑ quo hebrei legunt.& vestimentum eius & horam eius non minuet.idest tempus determinatum vt reddat ei debitum qd vir debet reddere vxori sue.Item עונן oonen. augurari.ariolari. veneficia exercere.somnia obseruare.Deut.18.aut qui ariolos sciscitetur. 4.Regum.21. & hariolatus est & obseruauit auguria.Esa.2.& augures habuerunt vt philistiim. Et in eodē. 57.Vos autem accedite huc filii auguratricis. Hiere.27.& augures & maleficos.Mich.5.Et diuinatores non erunt in te.idest malefici siue harioli. Significat etiam obseruare somnia.Leuit.19. Nec obseruabitis somnia. 2.Paralip.33.& obseruauit somnia.& dicunt aliqui hebrei q̄ deriuatur a predicta dictione עונה oona & quod significat obseruare tempora vel horas: sicut dicunt augures talis dies vel talis hora est bona ad tale opus incipiendum vel dimittendum. Alii vero dicunt q̄ deriuatur a dictione ענן Aanan de qua infra dicetur.

Infans. עוילים Iniqui paruuli. עלות fete. lactantes עולל paruulus עוללים lactentes Paruuli. עול עול Ingredi. Introducere. מעלי occasus. עון מעון Habitaculum. Templum מעונה habitaculū מעונות habitacula. Antra. מעונים habitatores. עונה Tempus. עונן Ariolari. Augurari. Diuinare. obseruare. somnia.

עוף Vuph.volare.aduolare. caligare.obscurare. deficere. lassare. Deut.4.vel auium sub celo volantium.Iob.20 Velut somnium aduolans non inuenietur. ps.54. volabo & requiescam.Ps.89.Quoniam superuenit mansuetudo & corripiemur. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Quoniam transibimus cito & aduolabimus.Ps.90.A sagitta volante in die. Prouer.23.ne erigas oculos tuos ad opes quas nō potes habere: quia faciet sibi pēnas quasi aquile: & volabūt in celū. vbi ponitur etiam pro erigere.Esa.6.Et volauit ad me vnus de seraphim.& in eodem.60.Qui vt nubes volant. Et aliquando scribitur cum duplici pe.vt Gen.1. Et volatile super terram.Pro quo hebrei legunt. Et volatile volitet super terram.Esa.6.Et duabus volabat.Ezech.32. Cum volare ceperit gladius meus super faciem eorū.Osee.9.Ephraim quasi auis aduolabit.& aliquando scribitur sine vau. Esa.11 Et volabunt in humeros philistiim.Zach.5. Volumen volans.& inde מעוף Muaph.i. volitatio seu volās. Esa.8. Et non poterit aduolare de angustia sua. pro quo hebrei legunt.Quia non est volans siue quia non est volitatio cui est angustia vel tribulatio.Et est sensus sicut in littera nostra.Dan.9.Cito volans tetigit me.& inde עוף ooph.idest auis. volucris. seu volatile.Gen.1.Et omne volatile secundum genus suum.Et in eodem. Auesq; multiplicentur super terram.Et in eodem.6. De volucribus iuxta genus suū.Leuit.1.Siue de auibus holocaustum obtulerit.Iob.12. Et volatilia celi indicabunt tibi. Et in hebreo ponitur in predictis locis in numero singulari: & ponitur singulare pro plurali.Significat etiam predicta dictio עוף Vuph caligare. vel obscurare: secundum hebreos.Beatus hieronymus transtulit oriri.Iob.11.Orieris vt lucifer. pro quo hebrei legunt.Si obscuraberis: vt aurora eris. Quod exponunt sic.obscurum quod in te est:erit lucidum sicut lumen matutinum.& inde עיפה Eepha.idest obscurum vel nebulosum Iob.11.Terram miserie & tenebrarum.idest terram obscuram vel caliginosam sicut tenebre.Amos.4.faciens matutinam nebulam.Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מעוף mauph.Esa.8. Et ecce tribulatio & tenebre.& inde עפעף Aphaph. idest palpebra. & solum inuenitur in numero plurali.Iob.16.Et palpebre mee caligauerunt.ps.129.Et palpebris meis dormitationem.Hiere.9.Et palpebre nostre defluant aquis.Ponitur etiam pro ortu. scilicet aurore.Iob.3.Expectet lucem & non videat:nec ortum surgentis aurore. Significat etiam predicta dictio עוף Vuph deficere vel lassare aut sitire.& tunc scribitur sine vau vel cum iod in medio loco vau.Iudi.4.Qui soporem morti socians defecit & mortuus est.2.Reg.21. Deficiente autem dauid.Ps.63. In terra deserta inuia & inaquosa. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit.In terra inuia & sitiente sine aqua.ps.142. sicut terra sine aqua tibi.Pro quo beatus hieronymus transtulit.Quasi terra sitiens ad te.Esa.29.Lassus adhuc sitit. vbi vtrunq; significatum complectitur nostra translatio. scilicet lassare & sitire.& in eodem.32.Et vmbra petre prominentis in terra deserta.idest in terra sitiente. Hiere. 4. Quia defecit anima mea propter interfectos. vide etiam de hoc supra in dictione יעף Iaaph.& infra in dictione עיף Aiaph.

עור vur.Excitare.suscitare.vigilare.expergisci.surgere.exurgere.cōsurgere.suffodere.nudare.vel spoliare.excecare.Iudi.5.Surge surge debbora:surge surge & loquere canticū.i.expgiscere expgiscere.Iob.40.Nō q̄si crudelis suscitabo eum.Ps.7.Et exsurge ad me in precepto quod

עוף Volare. Aduolare. Erigere. מעוף volans. Volitatio. עוף Volatile. Auis. Volucris. oriri obscurare עיפה Tenebrosus nebula. Tenebre. עפעף Palpebre ortus Deficere Sitire lassare עור Expergisci suscitare. Exurgere.

mandasti.ps.43.Exsurge quare obdormis domine.ps.57. Exsurge gloria mea:exsurge psalterium & cithara.Canti. 5.Ego dormio & cor meum vigilat. Hiere. 25. Et turbo magnus egredietur a sũmitatibus terre.pro quo hebrei le- gunt.Et turbo magnus exsurget a sũmitatibus terre. Et in eodem.50.& reges multi consurgent a finibus terre. Ioel. 3.Consurgant & ascendant gentes.Abach.2.ve qui dicit li gno expergiscere:surge lapidi tacenti.Zach.2. Quia con- surrexit de habitaculo sancto suo.Et quando est verbũ ter- tie coniugatiõis tunc scribitur cum iod in medio loco vau. 2.Paralipo.36.Suscitauit dominus spiritum cyri regis per sarum.ps.34.Exsurge intende in iudicio meo.ps. 77. & non accendit omnem iram suam.pro quo hebrei legunt. & non facit suscitare vel non facit exsurgere omnem iram suam.Esa.41.Suscitaui ab aquilone.vnde in aliquibus lo- cis vbi in hebreo habetur עיר Iir.quod significat ciuitatẽ: vt infra dicetur:aliqui hebrei legunt.suscitare vel exsurge- re.ps.72.Domine in ciuitate tua imaginem eorum ad ni- hilum rediges.pro quo ipsi legunt.Dominus in excitãdo vel in consurgendo imaginem ipsorum contemnes. vnde premittitur velut somniũ surgentis. Osee.7.Quieuit pau lulum ciuitas.pro quo hebrei legunt.quieuit paululum ex citans.Mich.6.Vox domini ad ciuitatem clamat.pro quo hebrei legunt. Vox domini ad excitandum vel ad consur- gendum clamat.Et aliquando scribitur cum duplici res.s. quando est verbum quarte coniugationis.& dr̃ עֹרֵר O- rer.ps.79.Excita potentiam tuam & veni.Iob.17.& inno cens cõtra hypocritam suscitatur. Et ĩ eodem.31.Et exulta ui cum inuenisset eum malum.pro quo hebrei legunt. Et suscitatus sum cum inuenisset eum malum.Canti. 2. Ne su scitetis neq; vigilare faciatis dilectam.Esa.10. & suscitabit super illum dominus exercituum flagellum. Significat eti am vibrare seu leuare hastam.1.Paralip.11. Ipse leuauit ha stam suam contra trecentos vulneratos. Item significat suf fodere.Esa.23.Suffoderunt muros eius. Et quandoq; du- plicatur littera aim. Esa.15.Clamorem contritionis leua- bunt.pro quo hebrei legunt.Clamorem contritionis susci tabunt. & aliquando duplicatur littera res & littera ain & dicitur עַרְעַר Aaraar.Hiere.51.Murus babylonis ille altissi mus suffossione suffodietur.Significat etiam עַרְעַר Aaraar Humilem seu vacuum.Ps.101.Respexit in orationem hu- milium.Pro quo beatus hieronymus in ps.iuxta he.ve.trã stulit.Respexit ad orationem vacui.Et aliqui hebrei secũ- dum primam significationem legunt.Respexit ad oratio- nem excitati vel excitantis.& inde עֵר Eer.idest excitans.ꝓ quo beatus hieronymus transtulit magistrum.eo quod ex citat mentem discipulorum.Malach.2.Magistrum & disci pulum de tabernaculo Iacob.& ĩde עִיר Iir.idest vigil.Dañ. 4. Vigil & sanctus de celo descẽdit.Et in plurali עִירִין Iirin Vt in eodem.In sententia vigilum decretum est. Item עוּר vr.idest nudare.seu expoliare.Esa.32.Exuite vos & confũ demini.pro quo hebrei legunt.Et nudamini.Abach.3. Su scitans suscitabis arcum tuum.pro quo hebrei legunt. Nu- datione nudabis arcum tuum.& inde מָעוֹר Maor. idest nu- ditas.Abach.2.vt aspiciat nuditatem eius.Et inde עָר Aar. siue עִיר Iir.idest hostis siue aduersarius:vel ille qui ĩsurgit contra alium.1.Regum.28.Et transierit ad emulum tuum pro quo hebrei legunt.& transierit ad hostem vel inimicũ tuum.Ps.138.Accipient in vanitate ciuitates tuas. ꝓ quo beatus hieronymus in psal.iuxta he.ve. transtulit. Eleuati sunt frustra aduersarii tui.Esa.14. Nec implebunt faciem orbis ciuitatum.pro quo hebrei legunt. Nec implebunt fa ciem orbis hostium vel inimicorum.Hiere.15. nisi super

ciuitatem repente terrorem.pro quo hebrei legunt.nisi su per eam repente hostem & terrores.potest etiam legi sicut est in littera nostra.nam communiter significat ciuitatẽ:vt infra dicetur in dictione עִיר Iir.& in lingua chaldaica cõ- muniter ponitur pro hoste.Dañ. 4. Et interpretatio eius hostib9 tuis sit.Item עִוֵּר Aauar.idest cecare.excecare.Exo. 23.non accipies munera que etiã excecant prudẽtes.Deut. 16.Quia munera excecant oculos sapientum.2.Regũ.25. Et oculos eius effodit.pro quo hebrei legũt. Et oculos eze chie excecauit.& inde עִוֵּר Iiuer.idest.cecus. Exo.4.viden tem aut cecum.Leuit.21.Si cec9 si claudus.Et in plu.עִוְרִים Iiurim.2.Regũ.3.nisi abstuleris cecos & claudos. Esa.42. Et deducam cecos in viam.& in genere feminino עַוֶּרֶת A- uereth. vt Leuit.22.Si cecum fuerit si claudum. & in plura- li feminino עִוְרוֹת Iiudroth.Esa.42. vt aperiret oculos ce corum.Quod in hebreo legitur in genere feminino. & in de עִוָּרוֹן Iiuaron.idest cecitas.Deut.28.Percutiat te domi- nus amentia & cecitate.Zach.12.Et omnem equum popu lorum percutiam cecitatẽ.Item עוֹר Oor.idest pellis.cutis. Geñ.3.Fecit quoq; dominus ade & vxori eius tunicas pel liceas.pro quo hebrei legunt.Tunicas pellis.idest pelliceas Leuit.4.Pellem vero & omnes carnes.Iob.2.Pellem pro pelle & cuncta que habet homo dabit pro anima sua. Et in eodem.7.Cutis mea aruit & contracta est.Et in plu. עֹרוֹת Ooroth.Geñ.27.Pelliculasq; hedorũ circundedit manib9 Exo.26.fecit & opertorium tabernaculi de pellibus arietũ Reperitur etiam in genere masculino.Threñ. 1. Pelles no stre quasi clibanus exustẽ sunt.Item עוּר vur.in lingua chal daica significat fauillã seu paleas minutissimas. Dañ. 2.& redacta sunt quasi in fauillam stiue aree.

עוּשׁ Vus.Congregare.cõuenire. Beatus hieronymus trã stulit.erumpere.Ioel.3.Erumpite & venite.pro q̃ he. se.Congregamini & venite.& inde עָשׁ Aas.idest quedã col lectio seu congregatio vel constellatio stellarum. pro quo beatus hieronymus transtulit arcturum.Iob. 9. Qui facit arcturum & oriona.& aliqui hebrei dicunt. ꝙ significat cõ gregationem stellarum circa caudam arietis. Scribitur eti am cum iod in medio & dicitur עַיִשׁ ais.pro quo beatus hie ronymus transtulit vesperum.Iob.28.Et vesperum super fines terre consurgere facis.Põitur etiam עָשׁ Aas pro tinea Iob.4.Consumẽtur velut a tinea.

עוּת Aauath.iniq; agere.peccare. puertere. curuare. obli- quũ esse.tempus constituere.Ester.1.non solũ rẽgẽ le sit vasthi sed & omnes principes. pro quo hebrei legunt. non contra regem solum iniq; egit seu peccauit vasthi re- gina.Ps.118.Confundantur superbi quia iniuste iniquita- tem fecerunt in me Eccl's.7.Quod nemo possit corrigere quem ille despexerit.pro quo hebrei legunt. Quis potest corrigere vel rectificare quod ille curuauit: vel obliquare fecit aut peruertit.& in eodem.12. Et nutabunt viri fortis simi.idest curuabuntur vel obliquabunt.Threñ.3.vt peruer teret hominem in iudicio suo.& inde מְעֻוָּת meuuath. idest iniquum seu peruersum vel curuum.Eccl's.1.peruersi diffi cile corriguntur. Pro quo hebrei legunt. Iniquum seu per uersum vel curuum non potest corrigi vel non potest recti ficari.idest difficile corrigitur vel rectificatur.& inde עַוָּתָה A uath.idest iniquitas.Threñ.3. vidisti domine iniquitatem illorum aduersum me.Et inde נַעֲוַת naauath. idest iniqua seu peruersa.1.Regum.2.filius mulieris vltro virum rapiẽ tis.Pro quo hebrei legunt.filius mulieris inique vel per- uerse & rebellis. Item עוּת vuth.idest tempus cõstituere:vel tempus cõgruum eligere ad aliquid agendum: vel vt mul to tempore duret.pro quo btũs hieronymus transtulit su-

stentare. Esa.50. Dominus dedit mihi linguam eruditam vt sciam sustentare eum qui lassus est verbo. Pro quo he- brei legunt. Vt sciam tempus constituere lasso:verbo. idest vt sciam quo tempore erudire debeam lassum verbo.Et in de עֵת Eth.1.Tempus siue hora.Geñ.24. Eo tempore quo solent mulieres egredi.Et in eodem.29. Nec est tempus vt recludantur ad caulas greges. Leuit.26. Dabo vobis plu- uias in tempore suo. Ios.5. Eo tempore ait dominus ad io- sue.4.Reg.4. In hac eadem hora. Ruth.2.Quando hora vescendi fuerit. ps.118.Tempus faciendi domine. Eccl's.3. Omnia tempus habẽt. Et in eodem. Tempus nascendi & tempus moriendi. Et in eodem.7. Ne moriaris in tempo- re non tuo.Et in eodem.8.Tempus & responsionem cor sa pientis intelligit.& in eodem.9.Nescit homo finem suum. Pro quo hebrei legunt. Nescit homo tempus suum.i.tem- pus determinatũ vite sue.Esa.14. Prope est vt veniat tem- pus eius.Ezech.7.Venit tẽpus appropinquauit dies.Et in plurali עִתִּים Iithim.1.Paralipo.12. De filiis quoq; isachar qui nouerãt singula tempora.& in eodem.29. Et temporũ que transierant sub eo. Nee.13. In temporibus constitutis & in primitiis.Ester.1.Interrogauit sapientes qui ex more regio semper ei aderant.Pro quo hebrei legunt.Interroga uit sapiẽtes scientes horas vel tempora.Iob.24.Ab omni- potente non sunt abscondita tempora. Esa.33. Et erit fides in temporibus suis.Ezech.12.Et in tempora lõga iste pro- phetat.Reperitur etiam עִתּוֹת Iithoth. secundum termina- tionem femininorum. ps.9. Adiutor in opportunitatibus in tribulatiõe.& in eodem. Despicis in opportunitatib9 in tribulatione. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iux ta he.ve.transtulit. Despicis in temporibus angustie.ps.30. In manu tua sortes mee.Pro quo beatus hieronymus tran- stulit. In manu tua tẽpora mea.Et inde עִתִּי Iithi. Pro quo beatus hieronymus transtulit paratum. Leuit.16. Emittet illum per hominẽ paratum in deserto.i.per hominẽ assue- tum qui multis temporibus abiit in illum desertũ: sicut ex- ponunt hebrei.Et inde עַתָּה Aatha.aduerbium temporis.i. nunc.modo.Geñ.3.Nunc ergo ne forte mittat manũ suam Et in eodem.22.Nunc cognoui ꝙ timeas dominum. Et in eodem. 29. Nunc quoq; copulabitur mihi maritus meus. Nu.24. Videbo eum sed non modo.3.Reg.1. Ecce nunc Adonias regnat.ps.12. Nunc exurgam dicit dñs. Esa.29. Non modo confundetur iacob. Dañ.10. Nihil enim in me remansit viriũ.Pro quo hebrei legunt. Et ego a modo non remansit in me virtus

עֵז Eez.capra. Et est promiscui generis. quia accipitur tam pro masculo ꝗ̃ pro femina. Geñ.15. Sume inquit mihi vaccam trienẽ & capram trinã. Leuit.3. Si capra fuerit eius oblatio.Et ĩ purali עִזִּים Iizim. Geñ.30. Et separauit in die illa capras & oues. & in eodem. 32. Capras ducentas hir- cos viginti.Exo.26. Facies & saga cilicina.idest saga de pil lis caprarum.1. Reg.25. Ouium tria millia & mille capre. Et inde עֲזָאזֵל Aazazel.Pro quo beatus hieronymus tran- stulit caprum emissarium.vt Leuit.16.Et alterã capro emis sario.Et est dictio cõposita ab עֵז Eez.i.caper. & אָזַל Aazal idest abiit. Et aliqui hebrei dicunt ꝙ est nomen deserti ad quod caper emittebatur & ꝙ ab eo nomen acceperit. Alii vero dicunt ꝙ deriuatur a dictione sequenti:& ꝙ significat desertum asperum atq; saxosum.

עָזַז Aazaz. fortificare. roborare. confortare. preualere. impudentẽ seu procacissimũ esse.Et cõmuniter scribi tur cum simplici zaim. Iudi. 6. Et oppressi sunt valde ab eis. Pro quo hebrei legunt. Et fortificata est siue inualuit manus Madian contra israel. Et beatus hieronymus tran- stulit sensum. ps.51. Et preualuit in vanitate sua. ps. 67. Confirma hoc deus quod operatus es in nobis. Eccl's. 7. Sapientia confortauit sapientem. Esa.30. Expectantes au- xilium in fortitudine pharaonis. Pro quo hebrei legũt. Ad fortificandum se in fortitudine pharaonis. Significat etiam librare.Prouer.8. Et librabat fontes aquarũ. Sed etiã in pre dicto loco hebrei legũt. Et fortificabat fontes abyssi. Et in- de עַז Aaz.i.fortis. Esa.19. Et rex fortis dñabitur eorũ. Et ĩ plurali עַזִּים Aazim.ps.58. Irruerunt in me fortes. Et inde עִזּוּז Iizuz. idest fortis seu fortitudo. aut virtus.ps.23. Do- minus fortis & potens.ps.77. Et virtutes eius & mirabilia eius que fecit. ps.134. Et virtutem terribilium tuorum di- cent. Esa.42. Effudit super eum indignationem furoris sui & forte bellum. Et communiter scribitur cum simplici zain & dr̃ עֹז Oz. siue עוּז Vuz:vt Exo.15.Fortitudo mea & laus mea dñs. ps.21. Dñs in virtute tua letabitur rex. ps. 27.Dominus adiutor meus & protector meus. Pro quo bea tus hieronymus in psalterio iuxta he.ve. transtulit. Domi- nus fortitudo mea & scutum meum. Et in eodem. Domi- nus fortitudo plebis sue. ps.28. Dominus virtutem popu- lo suo dabit. ps. 115. Laudate eum in firmamento virtutis eius. Ponitur etiam pro imperio. Geñ. 49. Maior ĩ donis & maior in imperio.1. Reg.2. Et dabit imperium regi suo. Scribitur etiam cum mẽ in principio & dicitur מָעוֹז Maoz Esa.17. Et erunt ciuitates fortitudinis eius derelicte.Et in eodem.23.Quia deuastata est fortitudo vestra.& in eodem 30.Et erit vobis fortitudo pharaonis in confusionẽ.Hiere. 16.Dominus fortitudo mea & robur meum. Scribitur etiã cum nun post litteram zain. Esa.23. Vt contererat fortes eius.Ponitur etiam מָעוֹז Maaoz pro petra. Iudi. 6. Tolle carnes & azymos panes & pone supra petram illam. Et in- de dicunt aliqui hebrei ꝙ deriuatur עֲזָאזֵל Aazazel. & ꝙ significat desertum:asperum atq; saxosum. De quo dictum est in dictione ꝓcedenti. Item עַז Aaz.idest impudens:seu procacissimus.Deut.28.Gentem procacissimam.Scribitur etiam cum nun in principio & dicitur נוֹעָז Noaz.Esa.33. Populum imprudentem non videbis.debet legi impuden tẽ.Prouer.7.Et procaci vultu blanditur dicens. Inde עָזְנִיָּה Oznia.nomen auis imunde. Pro quo beatus hieronymus transtulit.Halietũ.Leuit.11.Gryphum & halietum.

עָזַב Aazab.relinquere.derelinquere. dimittere.adiuuare. subleuare.fortificare.Geñ.2.Quam ob rem relinquet homo patrem suum & matrem. & in eodem.28. Nec dimit tam te nisi compleuero vniuersa que dixi.Exo.9.Et dimi- sit seruos suos & iumenta in agris. Nume.10. Noli inquit nos relinquere. Ruth. 2. Quod reliqueris parentes tuos. 4.Reg.2. Viuit dominus & viuit anima tua quia non de- relinquam te.& in eo.9. A die qua relinquit terram. Nee. 4.Nũ dimittent eos gentes.& in eodem.13. Quare dereli- quimus domum dei. Iob.10. Dimittam aduersum me elo- quium meum:& in eodem.18.Nunquid propter te derelin quetur terra.ps.9.Tibi derelictus est pauper.ps.21.Quare me dereliquisti.ps.36.Et non vidi iustum derelictum. Esa. 6.& multiplicabitur que derelicta fuerat. & in eodem.7. Derelinquetur terra quam tu detestaris. & in eodem.17. Derelicte ciuitates Aroer:gregibus erunt.Et in eodem.32 Multitudo vrbis relicta est. & in eodem.62. Non voca- beris vltra derelicta. Significat etiam adiuuare vel subleua- re.Exo.23. non pertransibis:sed subleuabis eum eo.Pro quo hebrei legunt.& desieris adiuuare eum:adiuuando ad iuuabis cum eo:vel subleuando subleuabis cum eo. vel se- cundum primam significationem potest legi sic. Dimit- tens dimittes cum eo.idest dimittes odium quod habebas

in corde tuo cum eo. Et ſic eſt in tranſlatione chaldaica. Significat etiam ſecundum hebreos fortificare vel roborare. Nee.3. Et dimiſerunt ieruſalem vſqꝫ ad murum platee latioris. idest extenderunt murum eius. vt exponit Nicolaus de lyra. Pro quo hebrei legunt. Et fortificauerunt. ideſt munierunt ieruſalem vſqꝫ ad murum platee latioris. Hiere. 25. Dereliquit quaſi leo tabernaculum ſuum. Et in eodem. 49. Quomodo dereliquerunt ciuitatem laudabilem. Pro quo hebrei legunt. Quomodo non fuit fortificata ciuitas laudabilis. Poteſt etiam legi ſic. Quomodo non fuit derelicta ciuitas laudabilis. ideſt quomodo non fuit derelicta ab obſidione. Et inde עזוב Aazub. ideſt dimiſſus vel reſiduus. Deut.32. Clauſi quoqꝫ defecerunt: reſiduiqꝫ conſumpti ſunt. Vbi pro clauſis ponitur עצור Aaſur. quod ſignificat retentum. vel ſeruatum aut clauſum. & pro reſiduis ponitur עזוב Aazub. quod ſignificat dimiſſum vel derelictum. Et dicunt aliqui hebrei ꝙ per עצור Aaſur intelligitur ſubſtantia argenti & auri quam homo retinet & claudit apud ſe. Et per עזוב Aazub intelligitur ſubſtantia pecoris & armenti. Et eadem verba habentur. 4. Reg. 14. Vbi dicitur & ꝙ conſumpti eſſent vſqꝫ ad clauſos carceris & extremos. Vbi pro clauſis carceris ponitur עצור Aaſur. & pro extremis ponitur עזוב Aazub. & inde עזבון Iizebon. ideſt mercatus ſiue nundine. Ezech. 27. Propoſuerūt in mercato tuo. & in eodem. Argento: ferro: ſtanno: plūbo: ꝙ repleuerunt nundinas tuas.

(Fortificaſ. — עזוב Reſiduus. — Extremus עזבון — Mercatus Nundine.)

עזק Aazac. ſepire. Eſa. 5. Et ſepiuit eam & lapides collegit ex ea. Et ſolum inuenitur in predicto loco. Item עזקא Iizca. ſiue עזקתא Iizchetha. in lingua chaldaica ſignificat annulum. Dan̄. 6. Quē obſignauit rex annulo ſuo & annulo optimatum eius.

(עזק Sepire. עזקא עזקתא Annulus.)

עזר Aazar. auxiliari. adiuuare. auxilium prebere. Gen̄. 49. Deus patris tui erit adiutor tuus. ideſt auxiliabitur tibi. 1. Reg. 7. Huc vſqꝫ auxiliatus ē nobis dominus. 3. Reg. 1. Qui adiuuabant partes adonie. 2. Paralipo. 26. Adiuuit eū dominus contra philiſtiim. Et in eodem. Vt adiuuarent regi contra inimicum. Et in eodem. Eo quod auxiliaretur ei dominus. Pro quo heberi legunt. Quia mirabiliter adiutus eſt. Et in eodem. 28. Dii regum ſyrie auxiliātur eis. Et in eodem. Et aderunt mihi. ideſt auxiliabuntur mihi. p̄s. 27. In ipſo ſperauit cor meum & adiutus ſum. Ps. 45. Adiuuabit eam deus mane diluculo. Eſa. 41. Vnuſquiſqꝫ priximo ſuo auxiliabitur. Et in eodem. Confortaui te & auxiliatus ſum tibi. Et in eodem. 50. Dominus deus auxiliator meus erit; ideſt auxiliabitur mihi. Dan̄. 11. Cum ꝙ corruerint ſubleuabuntur auxilio paruo. ideſt adiuuabuntur. Et inde עוזר Oozer. ideſt auxiliator ſiue adiutor. Eſa. 31. Et corruet auxiliator. Et inde עזור Aazur. ideſt adiutus ſiue ille cui preſtatur auxilium. Eſa. 31. Et cadet cui preſtatur auxilium. Et inde עזר Eezer. ideſt adiutorium ſiue auxilium. Gen̄. 2. Faciamus ei adiutorium ſimile ſibi. Deut. 33. Et adiutor illius contra aduerſarios eius erit. Pro quo hebrei legunt. Et adiutorium eius. p̄s. 123. Adiutorium noſtrum in nomine domini. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur עזרה Eezra. p̄s. 45. Adiutor in tribulationibus que inuenerunt nos nimis. Pro quo beatus hieronymus in pſalterio iuxta hebraicam veritatem tranſtulit. Auxilium in tribulationibus inuentus eſt validum. Iob. 6. Ecce non eſt auxilium mihi in me. Et inde עזרה Aazara. ideſt atrium templi in quo implorabant auxilium diuinum. Sicut exponunt hebrei. Beatus hieronymus tranſtulit crepidinem. Ezech. 43. Et deſinu terre vſqꝫ ad crepidinē nouiſſimā. Et in eodem. Et a crepidine minori vſqꝫ ad crepidinē maiorē. & in eodem. Et crepido quattuordecim cubitorum erat.

(עזר Auxiliari. Adiuuare. — עוזר auxiliator. עזור עזר Adiutoriū — עזרה auxilium. — עזרה Crepido.)

עט Eet. ſtilus. calamus. Iob. 19. Stilo ferreo & plumbi lamina. Ps. 44. Lingua mea calamus ſcribe velociter ſcribentis.

(עט Stilus. Calamus.)

עטה Aata. inuoluere. induere. operire. contexere. amicire. diuertere. vagari. Leuit. 13. Os veſte contectum. Pro quo hebrei legunt. Et ſuper labia inuoluat vel cooperiat: Et eſt ſenſus ſicut in littera noſtra. Ps. 85. Etenim benedictionem dabit legis lator. Pro quo beatus hieronymus in pſalterio iuxta hebraicam veritatem tranſtulit. Benedictione quoqꝫ amicietur doctor. p̄s. 103. Amictus lumine ſicut veſtimento. p̄s. 108. Fiat ei ſicut veſtimentum quo operitur. Et in eodem. Et operiantur ſicut diploide confuſione ſua. Eſa. 22. Et quaſi amictum ſubleuabit te. Pro quo hebrei legunt. Et amiciēs amiciet te. ſiue inuoluens inuoluet te. Hiere. 43. Et amicietur terra egypti: ſicut amicitur paſtor pallio ſuo. Ezech. 21. Amicti ad cedem. Et inde מעטה Maate. ideſt pallium ſiue amictum. Eſa. 61. Pallium laudis pro ſpiritu meroris. Significat etiam predicta dictio diuertere ſeu vagari. 1. Reg. 15. Sed verſus ad predam es. ideſt diuertiſti ad predam. Canti. 1. Ne vagari incipiam poſt greges ſodalium tuorum. Et aliqui hebrei ſecundum primam ſignificationem legunt. Ne ſim ſicut inuoluta vel cooperta poſt greges vel ſuper greges ſodalium tuorum. Et Origenes ſuper cantica legit ſic. Ne quando fiam ſicut coopertus ſuper greges ſodalium tuorum. Ponitur etiam pro auerſari. 1. Reg. 25. Et auerſatus eſt eos. & aliqui hebrei dicunt ꝙ deriuatur a dictione עיט Aait. de quo infra dicetur in ſuo loco.

(עטה Inuoluere. amicire. Operire — מעטה Pallium. — Diuertere Vagari. — auerſari. עיט)

עטלף Aataleph. veſpertilio. Leuit. 11. Veſpertilionem & vpupam. Et in plurali עטלפים Aatalephim. Eſa. 2. Vt adoret talpas & veſpertiliones.

(עטלף veſpertilio עטלפים veſpertiliões)

עטן Aatin. viſcera. ſecundum tranſlationem noſtrām. Iob 21. Viſcera eius plena ſunt adipe. Hebrei tamen dicunt ꝙ ſignificat vas in quo lac mulgent. Et pro adipe hebrei legunt lacte: nam eiſdem litteris vtrunqꝫ ſcribitur in hebreo.

(עטן Viſcera.)

עטף Aataph. deficere. anxiari. meſtum eſſe: cooperire. inuoluere ſeu occultare. ſerotinum ſeu poſteriorē eſſe. p̄s. 60. Anima eorum in ipſis defecit. p̄s. 141. In deficiendo ex me ſpiritum meum. p̄s. 142. Et anxiatus eſt ſuper me ſpiritus meꝰ. Et in titulo. p̄s. 101. Vbi dicitur oratio pauperis cum anxiaretur. Thren̄. 2. Cum deficeret paruulus & lactens. Et in eodem. Cum deficerēt quaſi vulnerati. Et in eodem. Qui fame pereunt in capite omnium compitorum ideſt qui fame deficiunt. Significat etiam cooperire vel inuoluere. vt Iob. 23. Si me vertam ad dexteram non videbo illum. Pro quo he. le. Inuoluetur ſiue coopietur ad dexterā & nō videbo. quaſi dicat. ſi in p̄te dextera. i. in p̄te meridionali coopuerit vel occultauerit ſe non videbo eum. p̄s. 72. Operti ſunt iniquitate & impietate ſua. p̄s. 64. Et valles abundabunt frumento. Pro quo hebrei legunt. Operientur frumēto. Eſa. 57. Quia ſpiritus a facie mea egredietur. Pro quo hebrei le. quia ſpiritus a facie mea inuoluetur vel cooperietur. Alii vero ſecundum primam ſignificationem legunt. Quia ſpiritus a facie mea anxiatur. ideſt orat cum anxia & gemitu. Inde מעטפות Moatiphoth. ideſt palliola. Eſa. 3. Mutatoria & palliola & linteamina. Item עטף Aataph. ideſt ſerotinū ſeu poſteriorem eſſe. Gen̄. 30. Quādo vero ſerotina admiſſura erat & conceptus extremus non ponebat eas. & in eodem factaqꝫ ſunt ea que erant ſerotina laban: & que primi temporis iacob.

(עטף Deficere. anxiari. — Inuoluere. — Operire. — Egredi. — מעטפות Palliola. עטף Serotinū eſſe)

עטר Iiter. coronare. circuire. ſ. in modū corone. 1. Reg. 23. In modum corone cingebant Dauid & viros eius. p̄s. 5. vt ſcuto bone voluntatis tue coronaſti eum. p̄s. 8. Gloria & honore coronaſti eum. p̄s. 64. Benedices corone anni benignitatis tue. Pro quo hebrei legunt. Coronaſti annum bonitate tua. Beatus hieronymus in pſalterio iuxta he. ve. tranſtulit. Voluetur annus in bonitate tua. p̄s. 102. Qui coronat te miſericordia & miſerationibus. Cāti. 3. In diademate quo coronauit eum mater ſua. Et inde עטרה Aatara. ideſt corona ſeu diadema. vt in p̄dicto loco. & Ps. 21. Poſuiſti in capite eius coronam de lapide precioſo. Prouer. 4. Corona inclyta proteget te. Eſa. 28. Pedibus conculcabitur corona ſuperbie. Ezech. 1. Aufer cidarim: tolle coronam. Et in plurali עטרות Aataroth. Zach. 6. Et facies coronas & pones in capite ieſu. Et inde מעטרה Maatira. ideſt coronata. Eſa. 23. Quis cogitabit hoc ſuper tyrum quōdam coronatam.

(עטר Cingere i modū corone. Coronare. — עטרה Corona. — עטרות Corone. מעטרה)

עטש Aatas. ſternutare. Iob. 41. Sternutatio eius ſplendor ignis. & ſolum inuenitur in predicto loco.

(עטש Sternutaſ)

עי Ii. aceruus. ſ. lapidum. de quo vide infra in dictione עיה Aaia.

(עי Aceruus.)

עיב Aaiab. obnubilare. obtenebrare. caligine obtegere. Thren̄. 2. Quomodo obtexit caligine. Et inde עב Aab ideſt nubes. caligo. 3. Reg. 18. Et ecce nubecula parua quaſi veſtigium hominis aſcendebat de mari. Prouer. 6. Quaſi imber ſerotinus. ideſt ſicut nubes ſerotini imbris. Eſa. 14. Aſcēdam ſuper altitudinem nubium. Quod in hebreo legitur ſingulariter. ſcilicet ſuper altitudinem nubis. Et in eodem. 18. Sicut nubes roris in die meſſis. Et in eodem. 19. Ecce dominus aſcendet ſuper nubem leuem. Ponitur etiam pro caligine. Exo. 19. Iam nuc veniam ad te in caligine nubis. Et in plurali עבים Aabim. Iudi. 5. Celiqꝫ ac nubes ſtillauerūt aquis. Reperitur etiam עבות Aaboth. ſecundum terminationem femininorum. 2. Reg. 23. Mane abſqꝫ nubibus rutilat. p̄s. 76. Multitudo ſonitus aquarū. Pro quo beatus hieronymus tranſtulit. Excuſſerunt aquas nubila. Significat etiam loca ardua & inacceſſibilia ad ſimilitudinem nubium. Hiere. 4. Ingreſſi ſunt ardua aſcenderunt rupes.

(עיב Obtegere caligine. עב Nubes. — Caligo עבים Nubes עבות Nubes Nubila — Ardua.)

עיה Aaia. aceruus. ſ. lapidum. ſiue deuaſtatio. Et ſcribitur ſine he. & dicitur עי Ii. Michee. 1. Et ponam ieruſalem quaſi aceruum lapidum. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מעי Mei. vt Eſa. 29. Et erit ſicut a cerbus lapidum in ruina. Ponitur etiam עי Ii. pro deuaſtatione. vel conſumptione. Iob. 30. Verūtamen non ad conſumptionem eorum emittit manum. Et in plurali עיים Iim. p̄s. 78. Poſuerunt ieruſalem in pomorum cuſtodiam. Pro quo beatus hieronymus in pſalterio iuxta he. ve. tranſtulit. Poſuerunt ieruſalem in aceruos lapidum. Mich. 3. Et ieruſalem quaſi aceruus lapidum erit. Quod in hebreo legitur pluraliter. ſ. quaſi aceruі lapidum.

(עיה עי Aceruus. מעי עי cōſumptio עיים — aceruſ.)

עיז Aaiaz. congregare. confugere. Exo. 9. Mitte ergo iā nunc & congrega iumenta tua. Significat etiam confugere: ſecundum hebreos. Eſa. 10. Migrauit medemena: habitores gabim confortamini. Pro quo hebrei legunt. Habitatores gabim confugite. Poteſt etiam legi congregamini: ſcilicet in arcem vel munitionem. Hiere. 4. Confortamini nolite ſtare. Pro quo hebrei legūt. Congregamini vel confugite. ſcilicet in arcem vel in munitionem. Et in eodem. 6. Confortamini filii Beniamin in medio ieruſalem. Pro quo hebrei legunt. Confugite filii Beniamin de medio ieruſalem. Poteſt etiam deriuari a dictione עזז Aazaz que ſignificat confortare. vt ſupra dictum eſt.

(עיז Cōgregare — confugere)

עיט Aait. auis. volucris. & ſolum inuenitur in numero ſingulari. Et ponitur aliquando ſingulare pro plurali. Gen̄. 15. Deſcenderunt volucres ſuper cadauera. Eſa. 18. Et relinquentur ſimul auibus montium. Et in eodem. Et eſtate perpetua erunt ſuper eum volucres. Et in eodem. 46. Vocans ab oriente iuſtum. Pro quo hebrei legunt. Vocans ab oriente auem. & ſic eſt in bibliis noſtris correctis. ſ. auem. & dicitur de cyro rege perſarū: qui dictus eſt auis propter eius velocitatem. Hiere. 12. Nunquid auis diſcolor hereditas mea mihi: nunquid auis tincta per totum. Ezech. 39. Auibus omniqꝫ volatili. Et inde dicunt aliqui ꝙ deriuatur verbum עט Aat. i. abigere ad ſimilitudinem auium. 1. Reg. 25. Et auerſatus eſt eos. Pro quo ipſi legūt. & abegit eos. ſiue inuectus eſt in eos.

(עיט Volucris. Auis. — עט Abigere.)

עים Aaiam. fortitudo. Eſa. 11. In fortitudine ſpiritus ſui. & ſolum inuenitur in predicto loco.

(עים Fortitudo)

עין Aain. ſiue עין Een. oculus. aſpectus. color. fons. Exo. 21. Oculum pro oculo. Deut. 33. Habitabit iſrael confidenter & ſolus oculus iacob. Et in eodem. 34. Non caligauit oculus eius. Iob. 10. Ne oculus me videret. Prouer. 30. Oculum qui ſubſānat patrem. Eſa. 52. Oculo ad oculum videbunt. Zach. 9. Quia dominus eſt oculus hominis. Ponitur etiam pro aſpectu vel ſuperficie. Exo. 10. Que operiet ſuperficiem terre. Pro quo hebrei legunt. aſpectum vel colorem terre. Et in eodem. Operueruntqꝫ vniuerſam ſuperficiem terre. Leuit. 13. Et ſiquidem lepra vltra creuerit nec tranſierit in cute priores terminos. Pro quo hebrei legunt. Et ecce plaga in colore vel aſpectu ſuo ſteterit: nec creuerit plaga in cute. Et in eodem. Et cum viderit faciem quidem priſtinam non reuerſam. ideſt colorem vel aſpectum plage priſtinum. Nume. 11. Erat autem man quaſi ſemen coriandri coloris bdelii. Pro quo hebrei legunt. Et man quaſi ſemen coriandri albū. ſ. erat: & color eius ſicut color bdelii. Prouer. 23. Cū ſplenduerit in vitro color eius. Ezech. 1. Quaſi ſpecies electri. ideſt quaſi aſpectus electri. & in eodē. Et ſcintille quaſi aſpectus eris candentis. Et in eodē. Quaſi viſio lapidis ſapphyrini. ideſt q̄ſi aſpectus lapidis ſapphyrini. Et ī plurali עינים Eenaim. ſiue עיני Eene. Gen̄. 3. ꝙ bonum eſſet lignum ad veſcendū & pulchrum oculis. & in eodem. Hoc erit tibi velamen oculorum. Nu. 10. Et eris ductor noſter. Pro quo hebrei legunt Et eris nobis pro oculis. Sed beatus hieronymus tranſtulit ſenſum. Deut. 11. Et inter oculos veſtros collocate. 2. Paralipo. 16. Oculi enim domini contemplantur vniuerſam terram. Iob. 21. Videbunt oculi eius interfectionem ſuam. Ps. 33. Oculi domini ſuper iuſtos. Eſa. 3. Vt prouocarent oculos maieſtatis eius. Et in eodem. 33. Regem in decore ſuo videbunt oculi tui. Ezech. 6. Et oculi eorum fornicantes. Zach. 3. Super lapidem vnum ſeptem oculi ſunt. & eſt tam generis maſculini quam feminini vt patet in locis predictis. Et inde verbum עין Iien. ideſt intueri. aſpicere. ſiue oculos in aliquem iniicere. 1. Reg. 28. Non rectis igitur oculis ſaul aſpiciebat Dauid. Ponitur etiam עינים Eenaim pro biuio itineris. eo quod ibi viator apertis oculis aſpicit quod iter capiat. Gen̄. 38. Sedit in biuio itineris. Pro quo hebrei legūt. Sedit in porta oculorum ſiue in apertura oculorum. Et in eodem. Vbi eſt meretrix que ſedebat in biuio. vbi pro biuio ponitur עינים Eenaim. Item עין Aain. ſiue עין Een. ideſt fons. Gen̄. 14. Et vene

(עין עין Oculus — aſpectus Supficies — Facies — Color — Species — Viſio עינים עיני oculi — עין aſpicere עינים — Biuium — עין עין)

runt vsq; ad fontem mesphat. Et in eodem. 24. Ecce ego sto prope fontem aque. Iudi. 15. Fōs inuocatis de maxilla. Et in plurali עֵינוֹת Eenoth. Exo. 16. Duodecim fōtes aquarum & septuaginta palme. Deut. 8. Terra riuorum & fontium. Prouer. 8. Et librabat fontes aquarum. Scribitur etiā cum mem in principio & dicitur מַעְיָן Maiian. Leuit. 11. Fōtes vero & cisterne. Quod in hebreo legitur singulariter. s. fontem & cisternam. p̄s. 113. Et rupem in fontem aquarum. Prouer. 25. Fons turbatus pede. Canti. 4. Hortus conclusus fons signatus. & in eodem. Fons hortorū puteus aquarum viuentiū. Et in plurali מַעְיָנוֹת Maianoth. Gen̄. 7. Rupti q; sunt omnes fontes abyssi magne. Prouer. 8. Nec dum fontes aquarum eruperant. Reperitur etiam מַעְיָנִים Maianim secundum terminationem pluralem masculinorum. p̄s. 103. Qui emittis fontes in cōuallibus. p̄s. 86. Sicut letantium omnium nostrum habitatio est in te. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trāstulit. Et cantores quasi in choris omnes fontes mei in te. Potest etiam legi secundum primam significationem sic. Omnes intuitus mei in te. i. in te solum respiciunt oculi mētis mee. vel sic omnia viscera mea in te. Nam in lingua chaldaica significat viscera. Esa. 12. Haurietis aquas in gaudio de fontib⁹ saluatoris.

עָיֵף Aaiaph. deficere. lassum esse. Esa. 40. Nō deficiet nec laborabit. & in eodem. Et deficient pueri & laborabūt. Hiere. 4. Quia defecit anima mea propter interfectos. Et inde עָיֵף Aaieph. idest lassus seu deficiens. Deut. 25. Quando tu eras fame & labore confectus. Pro quo hebrei legunt Et tu eras lassus & laborans. Esa. 5. Non est deficiens nec laborans, & in eodem. 28. Hec est requies: reficite lassum. Vide etiam de hoc supra in dictione יָעֵף Iaaph. & in dictione עוּף Vuph.

עִיק Aaiac. stridere. Amos. 2. Ecce ego stridebo subter vos sicut stridet plaustrum. Hebrei tamen dicunt q̄ significat arctare. siue coangustiare. Et inde עָקָה Aaca. i. angustia vl' tribulatio. Ps. 54. A voce inimici & a tribulatiōe peccatoris. Scribitur etiam cū mē in principio & dicitur מוּעָקָה Muaca. Ps. 65. Posuisti tribulationem in dorso nostro.

עִיר Iir. ciuitas. vrbs. oppidum. pullus. s. asini. Gen̄. 4. Et edificauit ciuitatem. & in eodem. 11. Faciamus nobis ciuitatem & turrem. Et in eodem. 33. Transiuitq; in salem vrbem sichimorum. Deut. 2. Oppidum quod in valle situm est. Et in plurali cōmuniter scribitur sine iod in medio & dicitur עָרִים Aarim. Gen̄. 41. Omnis etiam frugum abundantia in singulis vrbibus recondita est. Exo. 1. Edificauerunt vrbes tabernaculorū pharaoni. Nume. 13. Vrbes quales murate an absq; muro. Deut. 3. Absq; oppidis innumeris que non habebant murum. & in eodem. 4. Tunc separauit moyses tres ciuitates. & quandoq; retinet iod in plurali & dicitur עֲיָרִים Aaiarim. Iudi. 10. Principes triginta ciuitatum. Pro quo hebrei legunt. Et triginta ciuitates eis. s. erant. Ponitur etiam עָרִים Aarim. pro hostibus vel inimicis. 1. Reg. 28. Et transierit ad emulū tuum. i. ad hostem vel inimicum tuum. Mich. 5. Et conteram ciuitates tuas. Pro quo hebrei legunt. Et cōteram hostes tuos. Potest etiam legi sicut est in littera nostra. De quo vide supra in dictione עוּר Vur. Item עִיר Iir. siue עַיִר Aair. idest pullus. s. asini. Gen̄. 49. Ligans ad vineam pullum suum. Iob. 11. Pullum onagri se liberum natum putat. Zach. 9. Et super pullum filium asine, Et in plurali עֲיָרִים Aaiarim. Iudi. 10. Habens triginta filios sedentes super triginta pullos asinarum, & in hebreo in predicto loco non habetur asinarum: sed sic. Sedentes super triginta pullos. Et dicunt aliqui hebrei q̄ intelligitur de pullis equorum. Item עִיר Iir. i. vigil. De quo vide supra in dictione עוּר Vur.

עַיִשׁ Aais. sidus. siue constelatio stellarū. Pro quo beatus hieronymus trāstulit vesperum. Iob. 38. Et vesperū super fines terre consurgere facis. vide etiam de hoc supra in dictione עוּשׁ Vus.

עַכְבָּר Aachbar. mus. Leuit. 11. Mustela & mus. 1. Reg. 6. & quinq; mures aureos.

עַכָּבִישׁ Aacabis. aranea. Iob. 8. Aranearum tela fiducia eius. Esa. 59. Telas aranee texuerunt.

עֶכֶס Eeches. monile: seu calciamentum. i. ornatum. Esa. 3. Auferet dominus ornamentum calciamentorum. Et Et inde verbum עָכַס Aachas: quod significat cum tali calciamento in pedibus incedere. vel composito gradu incedere. Vt in eodem. & pedibus suis composito gradu incedebant. Ponitur etiam עֶכֶס Eeches pro compede: secundum hebreos. Prouer. 7. Et quasi agnus lasciuiens & ignorans & nescit q̄ ad vincula stultus trahatur. Pro quo hebrei legunt, Et sicut compes ad correctionem stulti: seu ad vinculum stulti.

עָכַר Aachar. turbare. conturbare. Gen̄. 34. Turbastis me. Ios. 7. Quia turbasti nos exturbet te dominus in hac die. Iudi. 11. Et ipsa decepta est. Pro quo hebrei legunt. Et tu fuisti in conturbantibus me, 1. Reg. 14. Turbauit pater meus terrā. 1. Paralipo. 2. Qui turbauit israel. p̄s. 38. Et dolor me⁹ renouatus est. Pro quo beatus hieronymus in psal. iuxta he. ve. trāstulit. Et dolor meus cōturbatus est. Prouer. 15. Et in fructibus impiorum conturbatio.

עַכְשׁוּב Aachsub. aspis. serpentis genus. p̄s. 139. Venenum aspidum sub labiis eorum. Quod in hebreo legitur singulariter. s. Venenum aspidis sub labiis eorum.

עַל Aal. super. supra. in. ad. apud. prope. iuxta. pro. propter aduersus. aduersum. contra. De quo vide infra in dictione עָלָה aala. quia inde deriuatur.

עֹל ool. iugum. De quo vide in dictione sequenti.

עָלַל Aalal. operari. facere. vindemiare. deuastare. deprędari. spoliare. illudere. abuti. operire siue inuoluere. Exo. 9. Quotiens contriuerim egyptios. Pro quo hebrei legunt. Quid fecerim vel quid operatus sim in egypto. Thren̄. 1. quoniam vindemiauit me. Pro quo hebrei legunt. quem fecit mihi siue quem operatus est mihi. Et i eodē. Et vindemia eos sicut vindemiasti me. Pro quo hebrei legunt. Et fac eis sicut fecisti mihi. idest destrue eos sicut destruxisti me. Potest etiam significare vindemiare sicut est in littera nostra. vt infra dicetur. & inde עֲלִילָה aalila. idest actus. opus. studium. adinuentio. cogitatio. consiliū. p̄s. 65. Terribilis in consiliis super filios hominum. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Terribile consilium super filios adam. idest opera eius sunt terribilia. Hiere. 32. Magnus consilio & incomprehensibilis cogitatu. vbi ponitur pro cogitatu. Et inde עִילָה Iila. Quod in lingua chaldaica significat occasionem. Dan̄. 6. Et querebant occasionem ex latere regis. Et in eodem. Nullamq; causam & suspitionem reperire potuerunt. idest nullam occasionem. Et in plurali עֲלִילוֹת aalilloth. 1. Paralip. 16. Notas facite in populis adinuentiones eius. i. opera eius. p̄s. 104. annunciate inter gentes studia eius. idest opera eius. Ezech. 20. Nec secūdum scelera vestra pessima. Pro quo hebrei legunt. secundum opera vr̄a corrupta. significat et עֲלִילוֹת aalilloth excusationes. scilicet falsas. siue occasiōes verborū. p̄s. 140. ad excusandum excusationes in peccatis. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. Sed Beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Voluere cogitationes impias. idest cogitare cogitationes impias. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מַעֲלָלֵי Maalele. idest opera seu adinuentiones: vel cogitationes. aut studia. Ps. 27. Et secundum nequitiam adinuentionum ipsorum. Ps. 76. Memor fui operum domini. Hiere. 25. Et a pessimis cogitationibus vestris. & in eodē. 26. Bonas facite vias vestras & studia vestra. Significat etiam predicta dictio עָלַל Aalal. vindemiare. seu reliquias ex vindemia remanentes colligere. Deut. 24. Non colliges remanentes racemos: sed cedent in vsus aduene populi ac. vidue. Hiere. 6. Vsq; ad racemum colligēt quasi in vinea reliquias israel. Pro quo hebrei legunt. Vindemiando vindemiabūt vel colligendo colligēt quasi in vinea reliquias israel. Thren̄. 1. Qm̄ vīdemiauit me. Et ide עוֹלֵלוֹת Ooleloth. i. racemi remanentes post vindemiam. Iudi. 8. Nonne melior est racemus ephraim vindemiis abiezer. Esa. 17. Et relinquetur in eo sicut racemus. & in eodem. 24. Et racemi: cum fuerit finita vindemia. Hiere. 49. Si vindemiatores venissent super te nonne reliquissent racemos. Mich. 7. Velut qui colligit in autūno racemos vindemie. Item עָלַל Aalal. idest spoliare. dep̄dari. deuastare. seu occidere. Iudi. 20. In illa quoq; fuga palantes & in diuersa tendentes occiderunt quinq; millia viros. Pro quo hebrei legunt. Et occiderunt eos siue deuastauerunt in viis vel in itineribus quinq; millia viros. Esa. 3. Populum meum exactores sui spoliauerunt eum. Thren̄. 3. Oculus meus depredatus est animā meam. Significat etiam illudere. Nume. 22. Quia illusisti mihi. 1. Reg. 31. Et interficient me illudentes mihi. Hiere. 38. Ne forte tradar in manus eorum & illudant me. Significat etiam abuti. Iudi. 19. Qua, cum tota nocte abusi essent. Itē significat operire vel inuoluere. Iob. 16. Et operui cinere carnem meam. Pro quo hebrei legunt. Et inuolui siue operui cinere cornu meum. Et accipitur cornu pro fortitudine vel imperio. Item עוֹלֵל Oolel. idest paruulus infans. Hiere. 6. Effunde super paruulum foris. Thren̄. 2. Cum deficeret paruulus & lactens in plateis oppidi. Et in plurali עוֹלְלִים Oolelim. Ps. 8. Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem. Thren̄. 4. Paruuli petierūt panem. vide etiam de hoc supra in dictione עוּל Vul. scribitur etiā cum thau in principio & dicitur תַּעֲלוּלִים Thaalulim. Esa. 3. Et effeminati dominabuntur eis. Pro quo hebrei legunt. Et infantes seu paruuli dominabuntur eis. Potest etiā significare abutentes. vt dictum est supra. Ponitur etiam תַּעֲלוּלִים Thaalulim pro illusionibus. Esa. 66. Et ego eligam illusiones eorum. Item עֲלִיל Aalil. idest probatū secundum translationem nostram. p̄s. 11. Argentum igne examinatum probatum terre. Hebrei tamen dicunt q̄ significat vas paruū fictile in quo argentum vel aurum purgatur seu purificatur. De quo vide supra in dictione בַּעַל Baal. quia secundum aliquos hebreos illud beth quod preponitur predicte dictioni non est prepositio sed est de substantia dictionis. Item עֹל Ol. i. iugum. Gen̄. 27. Tempusq; veniet cum excutias & soluas iugum eius de ceruicibus tuis. Nume. 19. Nec portauerit iugum. Deut. 28. Et ponet iugū ferreum super ceruicem tuam. 1. Reg. 6. quibus non est impositum iugum. 3. Reg. 12. Pater tuus durissimum iugum imposuit nobis.

עִלֵּג Iileg. balbus. Esa. 32. Et lingua balborum velociter loquetur. & solum inuenitur in predicto loco.

עָלָה Aala. ascendere. leuare. eleuare. ducere. adducere. obducere. crescere. pullulare. oriri. offerre. Gen̄. 2. Sed fons ascendebat de terra. Et in eodem. 17. Ascendit deus ab abraam. Et in eodem. 32. Iam enim ascendit aurora. Et in eodem. 35. Surge ascende bethel. & in eodem. 46. Et ego inde adducam te reuertentem. Pro quo hebrei legunt. Et ego ascendere te faciam vtiq; ascendendo: eo quod terra egypti erat humilior terra promissionis. Et in eodem. 49. Quia ascendisti cubile patris tui. Exo. 19. Moyses autem ascendit in montem ad deum. Et in eodem. 24. Ascende ad me in montē. Nume. 9. Cumq; ablata fuisset nubes que tabernaculum protegebat. idest cum eleuata fuisset. Et in eodem. Et statim diluculo tabernaculum reliquisset. Pro quo hebrei legunt. Et eleuata esset nubes diluculo. & in eodem. Et si post diem & noctē recessisset. idest eleuata fuisset & in eodem. 10. Vigessima die mensis eleuata est nubes de tabernaculo federis. & in eodem. 16. Vt separentur a tabernaculis chore. Pro quo hebrei legunt. Et ascendant vel eleuētur a tabernaculis chore. & in eodem. Cumq; recessissent a tentoriis eorum. idest cum ascendissent vel eleuati essent. Deut. 1. Et tumentes superbia ascendistis in montem. Ios. 15. Ascenditq; terminus in bethagla. Iudi. 8. Reuertentesq; de bello ante solis ortum. Pro quo hebrei legunt. Ante solis ascensum. idest antequam sol ascenderet super terram. 1. Reg. 5. Ascendebat vlulatus in celum. & in eodem. 9. Et ascenderunt in ciuitatem. 4. Regum. 2. Cum leuare vellet dominus heliam per turbinem in celum. 2. Paralipo. 16. Et facies eum a me recedere. Pro quo hebrei legunt. Et ascendet a me. Iob. 20. Si ascenderit vsq; ad celum superbia eius. Ps. 46. Ascendit deus in iubilo. Ps. 67. Ascendisti in altum. Canti. 3. Que est ista que ascendit. Esa. 2. Venite ascendamus in montem domini. Hiere. 4. Ascendit leo de cubili suo. & in eodem. 46. Ascendens operiam terram. Et in eodem. 47. Ecce aque ascendent ab Aquilone. & in eodem. 49. Quasi leo ascendet de superbia iordanis. Et in eodem. 51. Et non ascendet loricatus. Ezech. 19. Et eduxit vnum de leunculis suis. pro quo hebrei legunt. Et ascendit seu creuit vnus de leunculis suis. Et in eodem. 36. Et ascendistis super labium lingue. Osee. 1. Et ascendent de terra. Et inde verbum tertie coniugationis. idest ascendere facere. seu ducere: aut educere vel adducere. scilicet de inferioribus ad superiora. siue eleuare. Exo. 32. Qui nos eduxit de terra egypti. idest qui nos ascendere fecit. Et in eodem. Isti sunt dii tui israel qui te eduxerunt de terra egypti. Ios. 7. Et duxerunt eos ad vallem achor. Et secundum hebreos vallis Achor erat sublimior valle in quo ipsi erant vel quia inter eos & vallem achor erat aliquis mons vel collis quo ascenderunt vt ducerent eos ad vallem Achor. 2. Reg. 2. Sed & viros qui erant cum eo duxit David. idest ascendere fecit eos: quia terra promissionis ad quam duxit eos erat sublimior. Et in eodem. 6. Vt adducerent arcam dei. Et in eodem. Et adduxit arcam dei de domo obed edō. Et in eodem. Dauid & omnis domus israel ducebant arcam. Hiere. 10. Eleuat nebulas ab extremitatibus terre. idest ascendere facit. Amos. 2. Ego sum qui ascendere vos feci de terra egypti. Naum. 2. Et miles captiuus ductus est. Significat etiam obducere. Hiere. 8. Quare non est obducta cicatrix filie populi mei. Et in eodem. 33. Ecce obducam eis cicatricem & sanitatem. Hebrei tamen dicunt q̄ significat sanare vel curare. Et inde תְּעָלָה Theala. idest sanitas seu medicamentum. vt in predicto loco. Et in eodem. 46. Frustra multiplicas medicamina: sanitas non erit tibi. Significat etiam predicta dictio עָלָה Aala: crescere seu pullulare. quod est idem quod ascendere. 3. Reg.

22. Cōmissum est ergo preliū in die illa. Pro quo hebrei legunt. Creuit seu augmētatum est prelium in die illa. Esa. 5. Et ascendent super eam vepres & spine. i. crescent seu pullulabunt. & in eodem. 32. Super humū populi mei spine & vepres ascendent. i. crescent siue orientur. Et in eodem. 34. Orientur in domibus eius spine. Ezech. 34. Et succrescere faciam super vos carnes. Et in eodem. Et carnes ascenderūt idest creuerunt. Et in eodem: Et super torrentem orietur in ripis eius. Ponitur etiam pro operire. Exo. 16. Cumq3 operuisset superficiem terre apparuit in solitudine quasi minutum. Pro quo aliqui hebrei secundum precedentem significationem legunt sic. & creuit ros qui iacuerat: & ecce super faciem solitudinis minutum. significat etiā predicta dictio עלה Aala offerre vel afferre sacrificium vel holocaustū: eo quod eleuabatur corā domino. Geñ. 8. Obtulit holocausta super altare. Nume. 22. Imposuerunt simul vitulum & arietem super aram. idest obtulerunt. Deut. 12. Caue ne offeras holocausta tua in omni loco quem videris. Et in eodem. Sed in loco quem elegerit dominꝰ in vna tribuum tuarum offeres hostias. Iudi. 6. Et taurum alterum impositum super altare. idest oblatum. 1. Reg. 2. Quam afferebat statutis diebus. 3. Reg. 10. Et holocausta que offerebat in domo domini. Et in eo. Mille hostias in holocaustum obtulit salomon. 2. Paralipo. 24. Et offerebantur holocausta in domo domini. Et inde עולה Oola. idest holocaustum. hostia Geñ. 22. Et offerēs eum in holocaustū. Leuit. 1. In holocaustum & suauē odorem domini. Nume. 29. Absq3 holocausto sempiterno. ps. 19. Et holocaustum tuum pingue fiat. ps. 50. Sacrificium & holocaustum. Esa. 61. Odio habens rapinam in holocaustū. Et in plurali עלות Ooloth. Geñ. 8. Obtulit holocausta super altare. 3. Reg. 3. Mille hostias in holocaustum. Et in lingua chaldaica dicitur עלוון Aalauā. Esd. 6. Et hedos in holocaustum. Et inde עלות Aaloth. i. vasa quedam que erant in ministerium holocaustorum. 2. Paralipo. 24. De qua facta sunt vasa templi in ministerium ad holocausta. Ponitur etiam עלה Oola pro cogitatione. Ezech. 20. Nec cogitatio mentis vestre fiet. i. illud qd ascendit in mente vestra. Ponitur etiam עליה Aalia. pro holocausto. seu victima. 2. Paralipo. 9. Et victimas quas immolabat in domo domini. Hebrei tamen secundum primā significationem in predicto loco legunt. Et ascensum eius quo ascendebat in domo domini. Et inde עליה Aalia. i. cubile. cenaculum. Iudi. 3. Viderunt clausas fores cenaculi. Et in eodem. Forsitan purgat aluū in estiuo cenaculo. 4. Reg. 4. Faciamus ergo ei cenaculum paruum. Et in eodem. Et veniens diuertit in cenaculum. Dañ. 6. Et fenestris apertis in cenaculo suo. Et in plurali עליות Aalioth. ps. 103. Qui tegis aquis cenacula eius. Et inde מעלה Maale. siue מעלה Maala. idest ascensus. seu gradus quo ascendunt. Nume. 34. Per ascensum scorpionum. Iosu. 10. Et persecutus est eos per viam ascensus bethoron. 2. Paralip. 33. Et sepelierūt eum supra sepulchra filiorum dauid. Pro quo hebrei legunt. Et sepelierunt eum in ascensu sepulchrorum filiorum dauid. Esa. 15. Per ascensum enim luith flens ascendet. Et in plurali. מעלות Maaloth. Exo. 20. Non ascendes per gradus ad altare meum. Et in titulo. ps. 119. Canticum graduū. Et similiter in psalmis sequentibus. Ezech. 40. Et ascendit per gradus eius. Et in eodem. Et septem graduū erat ascensus eius. Et in eodem. 46. Gradus autem eius versi erant ad orientem. Amos. 9. Qui edificat in celo ascensiones suas. Significat et illud quod ascendit in cor hominis. i. cogitatiōes. vt Ezech. 11. Et cogitationes cordis vestri ego noui. Ponitur etiam מעלות Maaloth. pro horologio. vel lineis. eo quod ibi erant quidam gradus per quorum vmbram designabantur hore diei. Esa. 38. Ecce ego reuerti faciam vmbram linearū per quas descenderat in horologio achaz in sole retrorsum decem lineis. Et in eodem. Et reuersus est sol decem lineis per gradus quos descenderat. Et inde מעלה Maala. idest supra. sursum. vel deinceps. Exo. 30. A viginti annis & supra Nume. 1. Ab vno mense & supra. Deut. 28. Et eris semper supra. Et in eodem. Ascendet super te eritq3 sublimior. Pro quo he. le. Ascendet sup te supra supra. 1. Reg. 9. Ab humero & sursum eminebat supra omnem populum. Significat etiam deinceps. 1. Reg. 30. Et factū est hoc ex illa die & deinceps. Aggei. 1. & nūc ponite corda vestra a die hac & supra. i. a die hac & deinceps. scribitur etiā cū lamed in principio & dicitur למעלה Lemaala. Esa. 7. Siue in excelsum supra. Et in eodem. 37. Et faciet fructū sursum. Ezech. 1. A lumbis eius & desuper. Et aliquando scribitur cum mem in principio & dicitur ממעל Mimaal. siue ממעלה Mimaala. aut מלמעלה Milmaala. idest desuper Geñ. 22. Posuit eum in altare super struem lignorum. Et in eodem. 49. Benedictionibus celi desuper. Exo. 20. Que est in celo desuper. Iosu. 3. Que autem desup veniunt. 3. Reg. 7. Et mare super eos desuper erat. Iob. 3. Non requirat eum deus desuper. Esa. 6. Seraphim stabant super illud. Pro quo hebrei legūt. Seraphim stabant desuper ei. Ezech. 1. Et facies & pēne eorum extente desuper. Et in eodem. Et super firmamentum quod erat imminens capiti eorum. Et inde מעל Moal. idest eleuatio. Nee. 8. Et respondit omnis populus amen eleuātes manus suas. i. cum eleuatione manuū suarum. Et inde עליון Elion idest excelsus. altissimus. superior. ps. 12. Et psalam nomini domini altissimi. ps. 46. Quoniam dominus excelsus terribilis. ps. 90. Qui habitat in adiutorio altissimi. Esa. 14. Similis ero altissimo. Et in lingua chaldaica dicitur עלאה Ilaia. Dañ. 3. Serui dei excelsi egredimini & venite. Ponitur etiam עליון Eliō pro exemplo. 3. Reg. 9. Et domus hec erit in exemplum. Pro quo hebrei legunt. Et domus hec erit excelsa. i. que erat excelsa. 2. Paralipo. 7. Et domus ista erit in prouerbium vniuersis transeuntibus & dicent stupentes. Pro quo in hebreo habetur. Et domus ista que erat excelsa vniuerso transeunti: super eam stupebit & dicet. Et in genere feminino עליונה Eliona. Esa. 36. Et stetit in aqueductu piscine superioris. Ezech. 41. Et sic de inferioribus ascendebatur ad superiora & medium. Et inde על Aal. i. super. supra. in. ad. cū. apud. prope. iuxta. pro. propter. aduersus. contra. Geñ. 1. Et spiritus dei ferebatur super aquas. Et in eodem. 2. Non enim pluerat dominus super terram. Et in eodem. 3. Super pectus tuum gradieris. & in eodem 20. Quia induxisti super me & super populum meū peccatū. Exo. 1. Surrexit interea rex nouus super egyptum. Et in eodem. 20. Et offeretis super eum holocausta. Leuit. 4. Et pones super eos thus. Iob. 38. Et vesperum super filios terre consurgere facis. & in eodem. 39. Super ipsū sonabit pharetra. ps. 2. Super siō montē sanctū eiꝰ. ps. 39. Et statuit supra petrā pedes meos. ps. 128. Supra dorsum meū fabricauerūt Peccatores. Esa. 1. super quo percutia vos. & in eo. 7. Quieuit syria super ephraim. Et in eodem. 8. Et ascendet super omnes riuos eius. Et in eodem. 11. Et requiescet super eū spiritus domini. Hiere. 2. Sed in omnibꝰ que supra memoraui. Osee. 7. Reuersi sunt vt essent absq3 iugo. pro quo hebrei legunt. Reuersi sunt: non supra. idest non tendunt ad superiora. Et. lxx. transtulerunt. reuersi sunt in nihilum. sicut si pro על Aal legatur עול ool. tunc significat iugum. sicut est in littera nostra. vt dictum est supra in dictione עלל aalal. & similiter Osee. 11. Vbi nos legimus iugum autem imponetur

eis simul quod non auferetur. Hebrei legunt. & ad supra. i. ad superiora vocabit eum simul non eleuabitur. Potest etiam legi sicut est in littera nostra. Significat etiam in: siue ad Geñ. 19. Salua animam tuam. pro quo hebrei legunt. Salua re in anima tua: siue saluum te fac in anima tua. Et in eodem. 27. Viues in gladio. Exo. 28. Sculpes eos nominibus filiorum israel. idest in nominibus. Et in eodem. 29. Et posita in canistro offeres. Iosu. 2. Et ecce mulier ascēdit ad eos. Et in eodem. Per viam que ducit ad vada iordanis. 1. Reg. 1. Orauit ad dominū flens largiter. & i eo. 2. Abiit elchana in ramatha in domum suam. 4. Regum. 22. Dixit autem elchias pontifex ad saphan scribam. Ps. 47. Ipse reget nos in secula. Pro quo hebrei legūt. Ipse reget nos vsq3 ad mortem siue in morte: & beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. ipse dux noster super mortem. De quo vide infra in dictione עלם Alam. Esa. 29. Et dabitur liber nescienti litteras. Pro quo hebrei legunt. Et dabitur liber ad eum qui nescit librum siue litteras. Et in eodem. 38. cunctis diebus vite nostre in domo domini. Hiere. 23. Hec dicetis vnusquisq3 ad proximum suum & ad fratrem suum. Osee. 12. & locutus sum super prophetas. idest ad prophetas. Significat etiam cum. iuxta. apud. secus. ante. Geñ. 16. Cumq3 inuenisset eam angelus domini iuxta fontem. Et in eodem. 18. Apparuerunt ei tres viri stantes prope eum. & in eodem. Ipse vero stabat iuxta eos. Et in eodem. 30. separatis inter se gregibus. Pro quo hebrei legunt. & posuit sibi greges seorsum & non posuit eas cum ouibus laban siue iuxta oues laban. Et in eodem. 41. Quod autem vidisti secundo ad eandem rem pertinens somnium. Pro quo hebrei legunt. & iuxta secundationem vel iterationem somnii. & est sensus sicut in littera nostra. Exo. 14. repererunt eos in castris super mare. idest iuxta mare. & in eodem. 35. Viri cum mulieribus prebuerunt. & in eodem. 40. Dimittesq3 ante illam velum. idest iuxta arcam. Nume. 2. & cum eis tribus filiorum manasse. 1. Regum. 20. fac ergo misericordiam cum seruo tuo. 2. Regum. 2. & occurrerunt eis iuxta piscinam gabaon. Nee. 3. & iuxta eum edificauerunt viri hiericho & iuxta eos edificauit zachur. Ps. 1. & erit tanquam lignum quod plantatū est secus decursus aquarum. Canti. 1. Ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum. idest iuxta greges vel cum gregibus. Ezech. 1. iuxta fluuiū chobar. & in eodem. In terra chaldeorum secus flumen chobar Significat etiam. de. 2. Reg. 23. Dixit vir cui constitutū est de christo dei iacob. Hebrei tamen secundum primam significationem legunt sic. Dixit vir qui constitutus est supra christus dei iacob. idest qui constitutus est in statu sublimiori. significat etiam. pro. siue propter. Geñ. 26. Pro illo quoq3 rixati sunt. Leuit. 4. Offeret pro peccato suo. & in eodem. Rogabitq3 pro eo sacerdos. Nume. 15. & rogabit sacerdos pro omni multitudine israel. ps. 7. Et propter hanc in altum regredere. Ps. 9. Propter quid irritauit impius deum. Ps. 31. Pro hac orabit ad te omnis sanctus. Ps. 43. quia propter te mortificamur tota die. Ps. 44. Propter veritatem & mansuetudinem & iustitiam. Ps. 68. Quia propter te sustinui opprobrium. Thren. 5. Propterea mestum factum est cor nostrum. Et in eodem Propter montem sion quia disperiit. Ione. 4. Propter hoc preocupaui vt fugerē in tharsis. Significat etiam aduersus siue contra. Geñ. 4. Consurrexit cain aduersus fratrem suum Abel. Nu. 16. Cūq3 stetissent aduersus moysen. ps. 2. Aduersus dominum & aduersus christum eius. Ps. 14. & opprobrium non accepit aduersus proximum suum. ps. 63. Et infirmate sunt contra eos lingue eorum. Esa. 7. Ad preliandum contra eam. Et in eodem. 9. simul ipsi contra iudam. & in eodem. 27. Ne forte visitetur contra eam. Habet fortasse & alios modos significandi qui possunt reduci ad supradicta. scribitur etiam cum iod in fine & dicitur עלי aale. Iob. 29. Quando secreto erat deus in tabernaculo meo. Ps. 91. In decachordo psalterio cum cantico in cithara. vbi ter ponitur predicta dictio. Hiere. 9. Dolor meus super dolorem. & aliquando preponitur ei littera chaph & dicitur כעל Cheal. idest quasi super: vel sicut ad. Esa. 59. sicut ad vindictam quasi retributionem. idest quasi super retributionem. Et in eodem. 63. Et super omnibus que reddidit nobis dominus. & aliquando preponitur ei littera mem & dicitur מעל meal. idest desuper. Geñ. 1. Diuisitq3 aquas que erant sub firmamento ab aquis que erant super firmamentum Ezech. 1. nam cum fieret vox super firmamentum. scribitur etiam cum duplici mem in principio & dicitur ממעל Mimaal. siue ממעלה mimaala. De quo supra dictū est. & inde עליה aaleha. i. armū. seu femur. 1. Regum. 9. Leuauit autem coquus armum & posuit ante saul. Pro quo hebrei legunt. Leuauit autem coquus crus & femur eius. siue id quod erat super illud. Item עלה Aala. maculare vel profanare. succidere vel succendere. Geñ. 49. Et maculasti stratum eius. pro quo hebrei legunt. stratum meum maculatum seu profanatum est. Iob. 5. sicut infertur aceruꝰ tritici in tempore suo. pro quo hebrei legunt. Sicut succiditur aceruus: scilicet messis in tēpore suo. Ps. 101. Ne reuoces me in dimidio dierum meorum. Pro quo hebrei legunt. Ne succidas me vel ne consumas me in dimidio dierum meorum. Hiere. 48. Ciuitates illius succenderunt. Et alii legunt succiderunt vel exterminauerunt. Zach. 14. Et apprehendet vir manum proximi sui. & sequitur in hebreo. & succidetur manus sua super manum proximi sui. Potest etiam legi sic. & ascendet siue eleuabitur manus eius super manum proximi sui. & īde תעלה Theala. idest aqueductus. 3. Regum. 18. Steterunt iuxta aqueductum piscine superioris. Et in eodem. 20. Et quomodo fecerit piscinam & aqueductum. Esa. 7. Ad extremum aqueductus piscine superioris. & inde עלי Eli. idest pilum. Prouer. 27. Si contuderis stultum in pila quasi ptisanas feriente desuper pilo. & dicūt aliqui hebrei q̃ significat mortarium. Item עלה aale. idest folium. frons. ramus. vt Geñ. 8. Portans ramum oliue virentibus foliis in ore suo. Ps. 1. Et folium eius non defluet. & in plurali עלים aalim. siue עלי aale. Geñ. 3. Et consuerunt folia ficus. Nee. 8. Afferte frondes oliue & frondes ligni pulcherrimi & frondes myrti & ramos palmarum. vbi ponitur pro frondibus & pro ramis. Et similiter. Esa. 17. Vbi dicitur. ne forte visitetur cōtra eam. potest etiam legi. ne forte deficiant folia eius. & sic legunt aliqui hebrei. & Hiere. 11. Vbi dicitur. Exarsit ignis in ea. Pro quo ipsi legunt. Exarsit ignis in folia eius.

עלז Aalaz. exultare. letari. gaudere. gloriari. sopiri. 2. Regum. 1. ne exultent filie incircuncisorū. Ps. 67. exultate in conspectu eius. Ps. 95. Gaudebunt campi & omnia que in eis sunt. Ps. 149. Exultabunt sancti i gloria. Hiere. 11. nunquid carnes sancte auferent a te malitias tuas in quibus gloriatus es. & in eo. 15. non sedi in concilio ludentium & gloriatus sum. Soph. 3. Letare & exulta in omni corde. significat etiam sopiri vel consopiri. Hiere. 51. & inebriabo eos vt sopiantur. & inde עלז aalez. idest exultans. letus. glorians seu gloriosus. Esa. 5. Et populus eius & sublimes gloriosiq3 eius. Et in eodem. 13. Exultantes in gloria mea. Et in eodem. 24. Quieuit sonitus letantium. Soph. 3. quia tūc auferam de medio tui magniloquos superbie tue. idest gloriantes siue exultantes in superbia tua. & in genere fe-

minio עליזה Aaliza. Esa.22. Vrbs frequēs: ciuitas exultās. Et in eo.23. Nunquid non hec vestra est que gloriabatur in diebus pristinis.

עלט Aalat. caligo tenebrosa. obscuritas. & scribitur cū he in fine quod denotat genus femininum. Geñ.15. Cū ergo occubuisset sol: facta est caligo tenebrosa. Ezech.12. In caligine egredietur.

עלם Aalam. Occultare. celare. abscondere. latere. despicere. negligere. Leuit.5. Et oblita fuerit. pro quo hebrei legunt. Et absconditum vel occultatum fuerit ab eo. siue latuerit eum. & in eodem.4. & per imperitiam fecerit quod contra mandatum domini est. pro quo hebrei legunt. & occultatum vel absconditum fuerit verbum ab oculis turbe & fecerit. & in eodem.5. Et oblita fuerit immundicie sue. i. si latuerit eam immundicia sua. Deut.22. Non videbis bouem fratris tui aut ouem errantem & preteribis. Pro quo hebrei legunt. Et occultaberis vel abscondes te ab eis.4. Reg.4. Dominus celauit a me & non indicauit mihi. Iob.6. Qui timent pruinam: irruet super eos nix. Pro quo hebrei legunt. Denigrati gelu vel pruina: super eos ocultabit vel occultabitur aut abscōdetur nix. vel sic denigrata aut offuscata gelu: abscondet siue celabit ea nix. & in eodem.28. Abscondita est ab oculis omnium viuentium. ps.25. Et cū iniqꝫ gerentibus non introibo. pro quo hebrei legunt. & cum celatis vel absconditis non introibo. & est idem sensus Nam iniqꝫ gerentes volunt esse in abscondito & odiunt lucem. iuxta illud Ioannis.3. omnis enim qui male agit odit lucem: & non venit ad lucem vt non arguantur opera eius. Threñ.3. Ne auertas aurem tuam a singultu meo. pro quo hebrei legunt. Ne abscondas aurem tuam. & quia quando aliquis despicit vel contemnit alium abscondit & auertit faciem suam ab eo. ideo ponitur etiam pro despicere vel contemnere aut negligere. Leuit.20. Quod si negligēs populus terre & quasi paruipendens dimiserint hominem. pro quo hebrei legunt. Quod si occultando occultauerit populus terre oculos suos ab homine illo. Deut.22. Non despicies: sed subleuabis cum eo. 1. Regū.12. & cōtemnā illud hodie: restituamqꝫ vobis. Ps.9. Despicis in opportunitatibus in tribulatione. Esa.58. Et carnem tuam ne despexeris. Naum.3. Erisqꝫ despecta. & inde עלום Aalum. idest occultum vel absconditum. Ps.89. Seculum nostrum in illuminatione vultus tui. pro quo hebrei legunt. & occulta vel abscondita nostra in luce vultus tui. & beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Negligentias nostras in luce vultus tui. Scribitur etiam cum tau in fine & dicitur עלמות Aalmuth. vt in titulo p̄s.9. Vbi dicitur in finem pro occultis filii. sed si predicta dictio diuidatur: tunc significat super mortem. & in aliquibus libris hebraicis sūt due dictiones. & sic trāstulit beatus hiero. in psal. iuxta he. veritatem. scilicet victori super mortem filii. & eadem dictio habetur. Ps.47. vbi dicitur ipse reget nos in secula. ꝓ quo beatus hieronymus trāstulit. Ipse dux noster sup mortem. Potest etiam legi sic. Ipse reget nos in occultis. potest etiam significare iuuentutem. vt infra dicetur. De quo vide Nicolaum de lyra in postilla psalmi noni & Burgeñ. in additione. & inde תַּעֲלוּמָה thaaluma. idest absconditum vel occultum. Iob.28. Abscondita produxit ad lucem. Quod in hebreo legitur singulariter scilicet absconditum. Et in plurali תַּעֲלֻמוֹת Thaalumoth. vt in eodem.11. Et ostenderet tibi secreta sapientie. Ps.43. Ipse enim nouit abscondita cordis. Item עֶלֶם E elem. idest puer. adolescēs. Iuuenis.1. Regum.17. Interroga tu cuius filius sit iste puer. & inde עלום Aalom. i. adolescentia. iuuentus. & reperitur tantū in plurali. Iob.20. Ossa eius implebuntur viciis adolescentie eius. Et in eodem.33. Reuertatur ad dies adolescentie eius. Ps.88. Minorasti dies temporis eius. pro quo beatus Hieronymus in psal. iuxta he. ve. transtulit. Abbreuiasti dies adolescentie eius. Esa.54. Quia confusionis adolescentie tue obliuisceris. Et inde עַלְמָה Aalma. idest virgo abscondita. adolescentula. puella. Geñ.24. Et virgo que egredietur ad hauriendam aquam. Exo.2. Perrexit puella & vocauit matrem pueri. Esa.7. Ecce virgo concipiet & pariet filium. & proprie significat virginem adolescentulam & absconditam & non in prouecta etate. vnde beat⁹ hieronymus in suis explanationibus super predicto loco sic ait. porro עַלְמָה Aalma apud hebreos verbum ambiguum est: dicitur enim & adolescentula & abscondita. vnde & in titulo psalmi noni. vbi in hebreo positum est עלמות Aalmuth: ceteri interpretes transtulerunt pro adolescentula: quod .lxx. interpretati sunt pro absconditis. Et in genesi legimus vbi rebeca dicitur Alma: aquilam non adolescentulam nec puellā sed absconditam trāstulisse. Sunamitis quoqꝫ mulier amisso filio cum elisei fuisset pedibus prouoluta & prohiberet eam giezi audit a propheta dimitte eam quia in dolore est & dominus abscondit a me. vbi in hebreo scriptum est העלים ממני Heeliim mimeni. ergo עלמה aalma non solum puella vel virgo: sed cum virgo abscondita dicitur & secreta: que nunquam virorum patuerit aspectibus sed magna parentum diligentia custodita sit: ligua quoqꝫ punica que de hebreorum fontibus ducitur proprie virgo עַלְמָה Aalma appellatur. Et quantum cum mea pugno memoria nūquam me arbitror Alma in muliere nupta legisse sed in ea que virgo est: vt non solum virgo sed & virgo iunioris etatis & in annis adolescentie. hec hieronymus. Ponitur etiā עלמה Aalma pro adolescentia. Prouer.30. Et via viri in adolescentia. Sed nicolaus in postilla dicit ꝙ in hebreo habetur in adolescentula. Et vtrunqꝫ potest legi secundum litteram hebraicam. Et in plurali עֲלָמוֹת Aalamoth. Ps.77. In medio iuuencularum tympanistriarū. Canti.1. Propterea adolescentulē dilexerunt te. Ponitur etiam pro iuuentutibus. vt in titulo p̄s.45. Vbi dicitur in finem pro filiis chore pro arcanis. Pro quo beatus hiero. in psalte. iuxta he. ve. transtulit. victori filiorum chore pro iuuentutibus canticū. Potest etiam significare abscondita vel arcana secundum primam significationem. Item עולם oolam. idest seculum seu eternum: vel perpetuum. Geñ.6. Isti sunt potentes a seculo. Exo.21. Et erit ei seruus in seculum. idest vsqꝫ ad quinquagessimum annum iubilei: sicut exponūt hebrei. p̄s.118 Memor fui iudiciorum tuorum a seculo domine. Prouer.22. Ne transgrediaris terminos antiquos. pro quo hebrei legunt. Ne transgrediaris terminos seculi. Eccls.9. Et non habent partem in hoc seculo. Esa.61. Et edificabunt deserta a seculo. Hiere.2. A seculo confregisti iugum meum. Significat etiam eternitatem. vt Exo.15. Dominus regnauit in eternum & vltra. Ps.40. Benedictus dominus deus israel a seculo vsqꝫ in seculum. idest vsqꝫ in eternum. Ps.102. Misericordia autem domini ab eterno & vsqꝫ in eternum. Ps.111. In memoria eterna erit iustus. Ps.118. In eternum non obliuiscar iustificationes tuas. Esa.54. In misericordia sempiterna misertus sum tui. Et in eodem.61. Fedus perpetuum feriam eis. Hiere.31. In charitate perpetua dilexi te. Dañ.12. Alii in vitam eternam. Et in eodem. Quasi stelle in perpetuas eternitates. & beatus Hieronymus super epistolam ad Galatas capitulo primo dicit ꝙ quādo scribitur cum littera vau tunc significat eternitatem. et quando scribitur sine vau tunc significat tempus finitum et determinatū. cuius verba sunt hec. Querēdū quoqꝫ est quid sit inter seculum & seculum seculi siue secula seculorum. & vbi pro breui temporis spacio vbi pro eternitate ponatur: quia in hebreo seculum seculi. idest עולם oolam: vbi vau litteram positam habuerit eternitatem significat: vbi vero sine vau scribitur: annum quinquagessimum quem illi iubileum vocant. ob hanc causam & ille hebre⁹ qui ꝓpter vxorem & liberos amans dominū suum: aure pertūsa seruitio subiugatur: seruire iubetur in seculum. hoc est vsqꝫ ad annum quinquagessimum. Hec hieronymus. scribitur etiam cum iod in prima syllaba & cum vau in secunda.2. Parali.33. Et in ierusalem quam elegi de cunctis tribubus israel ponam nomen meum in eternum. Et solum in predicto loco ponitur עילום Eelom. pro עולם oolam. & in lingua chaldaica dicitur עלם aalam. siue עלמא aalma. Dañ.2. Sit nomen domini benedictum a seculo. & in eo.3. Regnū ei⁹ regnum sempiternum. & in plu. עולמים oolamim. Ps.60. In habitabo in tabernaculo tuo in secula. Eccls.1. Iam enim p̄cesserūt in seculis que fuerūt ante nos. Esa.26. In dño deo forti in perpetuū. pro quo he. le. In dño deo forti seculorū. Et in eo.45. Israel saluatus est in dño salute eterna. ꝓ quo he. le. Salute seculorū. & in lingua chaldaica dicitur עלמין Aalmin. siue עלמיא Aalmaia. Dañ.7. & obtinebunt regnū vsqꝫ in seculum & vsqꝫ in secula seculorum.

עלס Aalas. exultare. gaudere. sicut עלז Aalaz cum zain. De quo supra dictū est. Iob.20. Iuxta multitudinem adinuentionū suarū sic sustinebit. ꝓ quo he. le. Iuxta multitudinē cōmutationis vel permutatiōis sue nō gaudebit. Prouer.7. Et fruamur cupitis amplexibus. pro quo he. le. Et letemur amoribus vel dilectiōibus. Sed btūs hiero. transtulit sensum. & inde נעלסה neelasa. i. gaudēs vel gloriosa. Iob.39. Penna struthiōis similis est pennis herodii. ꝓ quo he. le. Ala siue penna struthionum gaudēs. i. gloriosa & pulchra est sicut penna herodii.

עלע Aalaa. lambere. deglutire. Iob.39. Pulli eius lambūt sanguinē. & solum inuenitur in predicto loco. Item עילעא Iilaa. in lingua chaldaica significat costam: secundū hebreos. & solū inuenitur in numero plu. f. עלעין Iliin. ꝓ quo btūs hiero. trāstulit ordines. Dañ.7. Et tres ordines in ore eius. pro quo he. le. Et tres coste in ore eius.

עלף Aalaph. deficere. defessum esse. inuoluere. tegere. cōcutere. Esa.51. filii tui proiecti sunt dormierunt in capite omniū viarū. pro quo he. le. filii tui defecerunt & iacuerunt siue dormierūt in capite oīm viarū. Amos.8. In die illa deficient virgines pulchre & adolescentes in siti. Ione.4 Et percussit sol super caput Ione & estuabat. idest deficiebat. signat ēt inuoluere. vel tegere. seu velare. Geñ.38. Assumpsit teristrū & mutato habitu sedit in biuio. pro quo he. le. Et operuit se teristro & inuoluit se vel texit se: & sedit in biuio. Canti.5. Venter eius eburneus distinctus sapphyris. ꝓ quo he. le. tectus seu coopertus sapphyris. Ponitur ēt ꝓ cōcutere. vt Ezech.31. & omnia ligna agri concussa sunt.

עלץ Aalas. exultare. letari. 1. Reg.2. Exultauit cor meū in dño. 1. Paralipo.16. Exultent agri & omnia que in eis sunt. Et inde עליצות Aalisuth. idest exultatio. Abach.3. Exultatio eorū sicut eius qui deuorat pauperem in abscōdito

עלוקה Aaluca. Sanguisuga. & scribitur cum he in fine. prouer.30. Sanguisuge due sunt filie. & solum inueni tur in predicto loco.

עם Iim. Cum. iuxta. in. contra. aduersus. Geñ.24. Et fac misericordiam cum domino meo Abraam. Et in eodē 47. Sed dormiam cum patribus meis. 2. Regum.6. Cūqꝫ tulissent eam de domo Abinadab qui erat in gabaa custodientis arcam dei. pro quo hebrei legunt. Et tulerunt eam de domo abinadab qui erat in gabaa cum arca dei. idest qui erat custos eius. Ps.17. Cum sancto sanctus eris: & cum viro innocente innocēs eris: & cum electo electus eris: & cū peruerso peruerteris. p̄s.71. Et permanebit cum sole. idest quādiu fuerit sol. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Et timebunt te quamdiu erit sol. Canti.4. Cum pomorum fructibus: ciperi cum nardo: cum vniuersis lignis libani. Et componitur cum pronominibus cum puncto dages in littera mem hoc modo עמי Iimi. idest mecum. Geñ.39. Dormi mecum. Ponitur etiam pro mihi. Leuit.26. qd si ambulaueritis ex aduerso mihi. Et in eodem. Sed ambulaueritis ex aduerso mihi. עמך Iimecha. siue עמך Iimach. i. tecum. Exo.3. Ego ero tecum. Deut.23. Habitabit tecum in loco qui ei placuerit. Ios.1. Sit dominus deus tecum. עמו Iimo. idest cum eo vel secum. Geñ.13. Et lot cum eo ad australem plagam. 2. Regum.16. Venit itaqꝫ rex dauid & vniuersus populus qui erat cum eo. Ponitur etiam עמך Iimach ꝙ est secunde persone pro עמו Iimo ꝙ ēst tertie persone. Zach.14. Et veniet dominus deus omnesqꝫ sancti cum eo. Vbi in hebreo ponitur tecum pro cum eo. עמנו Iimanu. i. nobiscum. Exo.20. Loquere tu nobis & audiemus. pro quo hebrei legunt. Loquere tu nobiscum & audiemus. Et in eodem. Et non loquatur nobis deus. idest nō loquatur nobiscum. Osee.12. Et ibi locutus est nobiscum. Et aliqui hebrei dicunt ꝙ ponitur ibi עמנו Iimanu. pro עמו Iimo. idest cū eo. עמכם Iimachem. idest vobiscum. Nu.22. Quia prohibuit me dominus venire vobiscum עמהם Iimahem. i. cum eis. vt in eodem. Noli ire cum eis. Et in genere feminino mutat mem vltimū in nun in prima & secūda persona plurali. Significat etiam iuxta. Geñ.25. Qui habitabat iuxta puteum noīe viuentis & videntis. Et in eo.35. Subter therebintū que est post vrbē sichen. i. iuxta vrbē sichem. Ios.7. Contra ai que est iuxta bethauen. Iudi.16. Et agnoscentes vocem adolescentis leuite. pro quo he. le. Ipsi iuxta domū miche: & ipsi agnouerunt vocē adolescētis leuite. 2. Regū.19. Sepeliar iuxta sepulchrū patris mei. significat etiam in. Deut.8. Vt recogites in corde tuo. Et in eodem.15. Et dicas in corde tuo appropinquat septimus annus remissionis. Iob.31. Si ambulaui in vanitate. Pōitur etiam pro contra. Leuit.26. Ego quoqꝫ contra vos aduersus incedam. Et in eodem. Sin autem nec per hec audieritis me sed ambulaueritis cōtra me: & ego incedam aduersus vos in furore contrario. & in eodem. Ambulabo igitur & ego cōtra vos. Ponitur etiam pro cōiunctione. Et. 1. Reg.16. Erat autem rufus & pulcher aspectu. Et aliquando preponitur ei littera mem & dicitur מעם meim. idest de iuxta: vel de prope. Sed in translatione nostra omittitur quandoqꝫ illa prepositio iuxta vel prope. Geñ.48. Cūqꝫ tulisset eos ioseph de gremio patris. pro quo he. le. De iuxta vel de ꝓpē genua eius Exo.9. Egressusqꝫ moyses a pharaone iratus nimis. Itē עם Aam. i. populus: a superiori dictione deriuatū: eo quod est coadunatio vel cōiūctio hoīm. & est in hebreo vtriusqꝫ sexus: licet magis cōiter reperiatur in gñe masculino. Exo.1. Ecce populus filiorū israel multus & fortior nobis est. Et in eo.14. Timuitqꝫ populus dñm. & in eo.15. Donec pertranseat populus tuus domine. Deut.2. Populus magnus & multus. Ps.17. Populus quem non cognoui seruiuit mihi. Ps.109. Tecum principium in die virtutis tue. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatē transtulit. Populi tui spontanei in die fortitudinis tue. Potest etiam legi tecum: sicut lxx. transtulerunt. nam eisdem litteris vtrunqꝫ scribitur in hebreo. Esa.43. Populum istum for

mauí mihi. Reperitur etiam quãdoq̨ in genere feminino quia iungitur cum nomine adiectiuo aut participio vel verbo generis feminini. Exo.5. Et iniq̨ agitur contra populum tuum. Iudi.18. Videruntq̨ populum habitãtem in ea. Hiere.8. Quare auerſus eſt populus iſte in ieruſalem auerſione cõtentioſa. & in plu. עַמִּים Aamim.i. populi. Geñ. 27. Seruient tibi populi. Deut.33. Populos vocabũt ad mõtem. Ps.44. Propterea populi confitebuntur tibi. Scribitur etiam aliquando cum duplici mem & dicitur עֲמָמִים aamemim. Iudi.5. Poſt eum ex beniamin in populis tuis. Nec.9. Et reges eorum & populus terre. Et in lingua chaldaica dicitur עַמְמַיָּא aamemaia ſiue עַמְמִין aamemin. Dañ. 3. Vobis dicitur populis. Ponitur ẽt עַם Aam. pro cõgregatione animalium cuiuſcunq̨ ſpeciei. nam dicitur de formicis. Prouer.30. formice populus infirmus. Dicitur etiam de locuſtis. Ioel.2. populus multus & fortis.

עָמַם Aamam. obſcurare. occultare. abſcõdere. Threñ. 4. Quomodo obſcuratum eſt aurum. Ezech.28. omne ſecretũ non eſt abſconditũ a te. Et in eo.31. Cedri non fuerunt altiores illo in paradiſo dei. pro quo he.le. Cedri non occultauerunt eum in paradiſo dei. & btũs hieronymus trãſtulit ſenſum. Et inde dicunt aliqui ꝙ deriuatur עַם aam .i. populus. De quo vide in dictione precedenti.

עָמַד Aamad. ſtare. aſſiſtere. ſubſiſtere. ſuſtentare. Statuere. ceſſare. Geñ.19. Et non ſtes in omni loco circa regionem. Et in eo.45. Et ſteterunt coram ioſeph. Exo.18. Et p̃cepta eius poteris ſuſtentare. Pro quo hebrei legunt. Et preceperit tibi deus: & poteris ſtare vel ſuſtinere. Et in eo.20. Ac pauore concuſſi ſteterunt procul. Leuit.16. Statuet eum viuum corã domino. Et in eo.19. Non ſtabis contra ſanguinem proximi tui. Deut.5. Tu vero ſta hic mecũ. Ioſ.4. Et ſtetit ſol in medio celi. Iudi.4. Sta ante oſtiũ tabernaculi. 1.Reg.9. Tu aũt ſubſiſte pauliſper. Et in eo.30. Subſtiterãt enim ducenti: qui laſſi tranſire nõ poterant. 2.Reg.20. Vidit hoc quidã vir ꝙ ſubſiſteret omnis populus. Et in eo. Ne ſubſiſterent tranſeuntes. 3.Regũ.22. Et rex iſrael ſtabat in curru ſuo. 4.Reg.23. Acquieuitq̨ populus pacto. pro quo hebrei legunt. Et ſtetit omnis populus in pacto. 1.Paralip. 20. Initum eſt bellum in gazer. prõ quo hebrei legunt. Et ſtetit bellum in gazer. Et in eo.21. Conſurrexit aũt ſatan aduerſus iſrael. ideſt ſtetit. p̃s.25. Pes meus ſtetit in directo. Hiere.15. Si ſteterint moyſes & ſamuel corã me. Et in eodẽ 23. Quis enim affuit in conſilio dñi.i. quis ſtetit. Et in eo. ſi ſtetiſſent in conſilio meo. Hiere.32. vt permanere poſſint dieb⁹ multis.i. vt ſubſiſtere vel ſtare poſſint. Ezech.22. nũquid ſuſtinebit cor tuum. & in eo.17. Sed cuſtodiat pactum eius & ſeruet eum. pro quo hebrei legunt. vt ſtet in eo.i. ne recedat ab eo. Naum.2. State: ſtate. Zach.3. Et dabo tibi ambulantes de his qui nunc hic aſſiſtunt. Significat ẽt ſtatuere vel conſtituere aut inſtaurare. ſcilicet qñ eſt verbũ tertie cõiugationis. Geñ.47. Quinq̨ viros conſtituit coram rege. Nu.8. Statueſq̨ leuitas in conſpectu Aaron. ideſt ſtare facies. 2.Paralip.19. Porro rex iſrael ſtabat in curru ſuo. pro quo hebrei legunt. Stare faciebat. ideſt faciebat ſemetipſum ſtare quamuis eſſet vulneratus: ne ſui deficerent in bello. Eſdre.9. Et extruxere ſolitudines eius. ideſt inſtaurauerunt. Ps.30. Statuiſti in loco ſpacioſo pedes meos. Ps. 148. Statuit ea in eternum. ponitur etiam pro adiuuare. 2. Paralip.34. Adiuuauit quoq̨ ſuper hoc omnes qui reperti fuerant in ieruſalem. Item ponitur pro diſſoluere. Ezech. 29. Et diſſoluiſti omnes renes eorum. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. Et ſtatuiſti ſiue ſtare feciſti omnes renes eorum. ſcilicet ne vltra initerentur ſuper te: ſed ſubſiſterent in ſemetipſis. Item עָמַד aamad. ideſt ceſſare. Geñ. 29. Ceſſauitq̨ parere. 4.Reg.4. Stetit oleum. ideſt ceſſauit. Et inde עֹמֶד oomed. ideſt ſtatio vel ſtatus: ſiue loc⁹ vbi aliquis ſtat: aut gradus vel tribunal. 2.Paralip.34. & ſtans in tribunali ſuo percuſſit fedus coram domino. Nec.13. Et fecit ſtare in ſtationibus ſuis. Dañ.8. Et ſtetit iuxta: vbi ego ſtabam. Pro quo hebrei legunt. Et ſtetit iuxta ſtationẽ meam. Et in eodem. Et ſtatuit me in gradu meo. Et in eo. Et ſta in gradu tuo. ideſt in loco vbi ſtas. Scribitur etiam cum he ĩ fine & dicitur עֶמְדָּה Eemda. Mich.1. Accipiet ex vobis que ſtetit ſibimet. pro quo hebrei legunt. Accipiet ex vobis ſtatiõem ſuam. ideſt diſcet ex vobis ſtare: ſicut exponũt hebrei. & inde מַעֲמָד Maamad. ideſt ſtatus. ſubſiſtentia. ſubſtantia. Ps.68. & non eſt ſubſtantia. ideſt ſubſiſtentia. Pro quo beatus hieronymus tranſtulit. & non poſſum ſubſiſtere. Eſa.22. Et de miniſterio tuo deponã te. pro quo hebrei legunt. de ſtatione tua. & inde עִמָּדִי Iimadi. ideſt mecum. ſcilicet in eo loco vbi ego ſto. Deut.5. Tu vero hic ſta mecum. Iob.23. Nolo multa fortitudine contendat mecum. Et in eodem. Quando erat omnipotens mecum. Ps. 49. Et pulchritudo agri mecum eſt. Ponitur etiam pro mihi. Geñ.29. Et hãc quoq̨ dabo tibi pro opere quo ſeruiturus es mihi. Et in eodem.31. Et tamen non dimiſit eum deus vt noceret mihi. Iob.29. Et petra fundebat mihi riuos olei. Et ſolum reperitur in prima perſona. & inde עַמּוּד Aamud. ideſt columna. Exo.13. Per diem in columna nubis: & per noctem in columna ignis. Ps.98. In columna nubis loquebatur ad eos. Hiere.1. & in columnam ferream. Et in plu. עַמּוּדִים Aamudim. Iudi.16. Vt tangã colũnas quibus oĩs ĩminet domus. Iob.26. Columne celi cõtremiſcũt.

עָמַל aamal. laborare. fatigari. p̃s.126. In vanum laborauerunt qui edificant eam. Prouer.16. anima laborãtis laborat ſibi. Eccl's.1. De vniuerſo labore ſuo quo laborat ſub ſole. Et in eodem. Cui ego laboro & fraudo animam meã. Et in eodem.5. Quid ergo prodeſt ei quod laborauit in ventum. Ione.4. In qua non laboraſti. & inde עָמֵל aamel. ideſt laborans ſeu laborator. Prouer.16. anima laborantis laborat ſibi. & in plurali עֲמֵלִים aamelim. & ponitur etiam pro fabris. Iudi.5. Siniſtram manũ miſit ad clauum: & dexteram ad fabrorum malleum. & inde עָמָל aamal. ideſt labor fatigatio. Deut.26. Et reſpexit humilitatem noſtram & laborem. Iob.5. Homo naſcitur ad laborem. Ps.9. Sub ligua eius labor & dolor. & in eodem. Vides quoniam tu laborẽ & dolorem conſideras. p̃s.89. Amplius eorum labor & dolor. Ps.104. Et labores populorum poſſederunt. p̃s.118. vide humilitatem meam & laborem meum. Eccl's.10. Labor ſtultorum affliget eos. Ponitur etiam pro dolore. vt Iob. 4. Seminant dolores & metũt eos. & in eodem.5. Et de humo non egredietur dolor. Hebrei tamen dicunt ꝙ etiam ſignificat iniquitatem vel maliciam.

עָמַס aamas. onerare. onus imponere. onus portare ſeu leuare. Geñ.44. Oneratiſq̨ rurſus aſinis. Pro quo hebrei legunt. Et onerauit vnuſquiſq̨ aſinum ſuum. Nec.13. Et onerãtes ſup aſinos. p̃s.67. pſperũ iter faciet nobis deus ſalutariũ nřorũ. p quo btũs hiero. in pſ. iuxta he.ve. trãſtulit. portabit nõs de⁹ ſalutis nře. Eſa.46. qui portamini a meo vtero. Zach.12. oẽs q leuabũt eũ. & aliqñ ſcribitur cũ lřa ſin loco ſamach. Nec.4. Edificãtiũ muros & onera portantiũ. & inde מַעֲמָסָה maamaſa.i. onus: ſeu oneroſa vel ponderoſa. vt in eo. ponam ieruſalem lapidem oneris.

עָמַק Aamac. profũdare. profundũ eſſe. profũde agere. Ps. 90. Nimis profunde facte ſunt cogitationes tue. Eſa.8 Pete tibi ſignum a domino deo tuo in pfundũ inferni. pro quo hebrei legunt. profundare in infernum. & eſt ſenſus ſicut in littera noſtra. & in eo.29. Ve qui profundi eſtis corde. Et in eo.31. Sicut in profundũ receſſeratis filii iſrael. Oſee.9. Profunde peccauerunt: ſicut in diebus gabaa. & inde עָמֹק Aamoc. ideſt profundus ſeu profundum: vel profunditas. vt Leuit.13. Ipſamq̨ ſpeciem lepre humiliorẽ cute.i. profundiorem. Eccl's.7. Et alta profunditas: quis inueſtigabit eã. vbi ponitur etiam pro alta. iuxta illud iohãnis.4. & puteus altus eſt. ideſt profundus. & in plurali עֲמֻקִּים Aamuchim ſiue עִמְקֵי Iimche. Prouer.20. Sicut aque profũde ſic conſilium in corde viri. Eſa.33. Populũ alti ſermonis. Pro quo hebrei legunt. populum profundorũ labio ſeu ſermone. Ezech.3. Non enim ad populum profundi ſermonis & ignote lingue tu mitteris ad domum iſrael neq̨ ad populos multos profundi ſermonis. Et in genere feminino. עֲמֻקָּה aamuca. Ezech.23. Calicem ſororis tue bibes profundum & latum. Et in hebreo eſt generis feminini. Et in plu. feminino עֲמֻקּוֹת Aamucoth. Iob.12. Qui reuelat profunda de tenebris. & in lingua chaldaica dicitur עַמִּיקָתָא Aamicatha. Dañ.2. Ipſe reuelat profũda. & inde עֹמֶק oomec. ideſt profunditas ſeu profundum. Prouer.25. Celum ſurſum & terra deorſum. Pro quo hebrei legunt. Celum ad altitudinem & terra ad profũditatem. Et in plurali ſcribitur cum mem in principio & dicitur מַעֲמַקִּים Maamachim. p̃s 129. De profundis clamaui ad te domine. & inde עֵמֶק eemec. ideſt vallis a profunditate dicta. Geñ.14. In valle ſilueſtri. Et in eodem. vallis autem ſilueſtris habebat puteos multos. Ps.83. Diſpoſũit in valle lachrimarum. Eſa.17. Sicut querens ſpicas in valle Raphaim. & in plurali עֲמָקִים aamachim. 3.Regum.20. Deus montiũ eſt deus eorum & nõ deus vallium.

עָמַר Aamar. Opprimere. ſcilicet per potentiam. in ſeruitutem redigere. venũdare. ſcilicet in ſeruum vel ancillã. Deut.21. Nec vendere poteris pecunia nec opprimere p potẽtiã. & in eo.24. & vendito eo accepit preciũ. pro quo he.le. Et oppreſſerit eũ: vel in ſeruitutem redegerit & vendiderit eũ. Itẽ עֹמֶר oomer. genus mẽſure capiẽs decimã ptẽ ephi. p q̃ btũs hic. ipſũ hebraicũ poſuit. ſ. gomor. ſiue manipulũ. Exo.16. Gomor per ſingula capita. & in eo. Et mẽſi ſunt ad mẽſurã gomor. & ĩ eo. Gomor aũt decima ps eſt ephi. Sigñat ẽt mãipulũ. ſ. ſpicarũ. Leuit.23. Feretis manipulos ſpicarũ primitias meſſis vře. Quod in hebreo legitur ſinglr. ſ. manipulũ. & in eo. In quo obtuliſtis manipulũ primitiarũ. Deut.24. & oblitus manipulũ reliqueris. Iob. 24. Et eſurientibus tulerũt ſpicas. pro quo he.le. & eſurientibus tulerũt manipulum. ſ. ſpicarũ. Et in plu. עֳמָרִים oomarim. Ruth.2. Etiã ſi vobiſcũ metere voluerit ne prohibeatis eã. pro quo he.le. Etiã ſi inter manipulos collegerit. Dicitur etiã עָמִיר Aamir. pro quo beatus hiero. tranſtulit fenum. Hiere.9. Et quaſi fenũ poſt tergũ metentis. Amos.2. Plauſtrum onuſtũ feno. Zach.12. Et ſicut facẽ ignis in feno. & inde verbum ſiue participium מְעַמֵּר Meamer. ideſt manipulos faciens vel manipulos colligens. Ps.28. Et ſinum ſuũ qui manipulos colligit. Item עֲמַר Aamar. In lingua chaldaica ſignificat lanam. Dañ.7. Et capilli capitis eius quaſi lana munda.

עָמִית Aamith. ſocius ſeu proximus. Leuit.6. Et negauerit proximo ſuo depoſitũ. Et in eo.19. Cum vxore pximi tui nõ coibis. Zach.13. Et ſup virũ coherẽtẽ mihi.i. proximũ meũ. Itẽ עֻמַּת Vumath. cõtra. e regione. quomodo. & ſcribitur cũ lamed in principio & dicitur לְעֻמַּת Leumath. Leuit.13. Et caudã totã cũ renibus. 1.Paralip.26. Cuſtodiã cõtra cuſtodiam. Eccl's.7. Sicut enim hãc ſic & illã fecit deus. Pro quo he.le. Etiã hãc cõtra illam ſiue corã illa fecit deus. Ezech.1. Et rote pariter eleuabantur. pro quo he.le. Et rote eleuabantur contra ea ſiue e regione eorum. Et in eo. Pariter eleuabantur & rote. ſigñat ẽt quomodo. Eccl's.5 quomodo venit ſic reuertetur. & in predicto loco ſcribitur ſine lamed in principio & preponitur ei dictio כָּל Col. pro quo he.le. totũ ecõtra. vel totũ e regione quod venit ſic vadit. ſed btũs hiero. trãſtulit ſenſũ. Ponitur ẽt p ſubter. Exo. 25. Subter coronã erunt circuli aurei.i. contra coronã vel e regione eius in parte inferiori.

עָנַן Aanan. obnubilare. ſeu nubib⁹ obducere. augurari. hariolari. Geñ.9. Cũmq̨ obduxero nubibus celũ. p quo he.le. Cũq̨ obnubilauero nube ſup terrã. & inde עָנָן aanan i. nubes. vt in predicto loco. & in eo. Apparebit arcus meus in nubibus. Quod in hebreo legitur ſingulariter. ſ. ĩ nube. Exo.19. iam nũc veniã ad te in caligine nubis. Ezech.1. nubes magna & ignis. Sigñat ẽt augurari vel hariolari. Deut. 18. Aut qui hariolos ſciſcitetur. 4.Reg.21. Et hariolat⁹ ẽ & obſeruauit auguria. Eſa.2. Et augures habuerunt vt philiſtiim. De quo vide ſupra in dictione עוֹן oon.

עֵנָב Aanab. vua. Deut.32. Et ſanguinẽ vue biberẽt meraciſſimũ. & in plu. עֲנָבִים Aanabim. Geñ.40. poſt flores vuas matureſcere. Leuit.25. & vuas primitiarũ tuarum nõ colliges. Oſee.9. Quaſi vuas in deſerto inueni iſrael.

עָנַג aanag. delectari. deliciari. vel deliciis affluere. Deut.28 Propter molliciem & teneritudinẽ. pro quo he.le. propter delicias & teneritudinẽ. p̃s.36. & delectare ĩ dño. & in eo. & delectabũtur in multitudine pacis. Eſa.55. & delectabitur in craſſitudine aĩa vřa. & in eo.66. vt mulgeatis & deliciis affluatis ab oĩmoda gřia eius. & inde עָנֹג aanog.i. delicioſus. ſeu delicatus. Deut.28. Homo delicatus in te & luxurioſus.i. delicioſus & in ge.fe. עֲנֻגָּה aanuga ſiue מְעֻנָּגָה meunaga. Deut.28. tenera & delicata que ſup terrã ingredi nõ valebat. Hiere.6. Specioſe & delicate aſſimilaui filiã ſion. & inde עֹנֶג ooneg.i. delicie. delectatio. voluptas. Eſa.13. Et ſirenes in delubris voluptatis. & ĩ eo.58. Et vocaberis ſabbatũ delicatũ. Scribitur ẽt cũ thau in principio & dicitur תַּעֲנוּג thaanug. Prouer.19. nõ decẽt ſtultũ delicie. & in plu. תַּעֲנוּגוֹת Thaanugoth. ſiue תַּעֲנוּגִים Thaanugim. Eccl's.2. & delicias filiorum hominũ. Canti.7. quã pulchra eſt & q̃ decora cariſſima in deliciis.

עָנַד aanad. ligare. circũdare. Iob.31. Et circũdem illũ quaſi coronam mihi. Prouer.6. & circunda gutturi tuo.

עָנָה aana. reſpondere. exaudire. loqui. cantare. canere. teſtificari. humiliare. affligere. laborare. occupari. Geñ. 30. Reſpondebitq̨ mihi cras iuſtitia mea. & in eo.41. abſq̨ me deus reſpondebit proſpera pharaoni. Exo.19. Reſponditq̨ omnis populus ſimul. & in eo. Et dñs reſpondebat ei. Iudi.5. Hec ſocrui verba reſpondit. 1.Reg.28. & nõ reſpondit ei dñs. 3.Reg.18. & nõ erat vox nec qui reſpõderet. Iob.4. Reſpondens autem eliphaz themanites dixit. Et ĩ eo.5. voca ergo ſi eſt qui tibi reſpondeat. Et in eo.11. Nunquid qui multa loquitur nõ audiet. p quo he.le. nunqd cui multa loqtur nõ rñdebitur. vbi põitur verbũ paſſiuũ. Et in eo.20. ſpũs ĩtelligẽtie mee rñdebit mihi. p̃s.118. & rñdebo exprobrãtib⁹ mihi verbũ. Prouer.26. ne rñdeas ſtulto iuxta ſtultitiã ſuã ne efficiaris ei ſimilis: rñde ſtulto iuxta ſtultitiã ſuã ne ſibi ſapiẽs eſſe videatur. Eccl's.10. pecũie obediũt omnia. pro quo he.le. Et argentũ ſiue pecunia reſpondet omnibus. ideſt coreſpondet omnibus. Et eſt ſenſus ſicut in littera noſtra. Eſa.30. Statim vt audierit reſpondebit tibi. Ezech.14. Ego dñs reſpondebo ei. Ioel.2. & rñdit dñs. ſignificat ẽt exaudire.i. reſpõdere deprecãti. 3.Reg.18. Baal.

Exaudire. exaudi nos. Et in eo. Exaudi me dñe: exaudi me. ps. 4. cũ inuocarẽ exaudiuit me deus iustitie mee. Ps. 16. Ego clamaui qm̃ exaudisti me de9. Ps. 19. Exaudiet illũ de celo sctõ suo. Ps. 117. Et exaudiuit me in latitudine dñs. Esa. 49. In tpe placitõ exaudiui te. Osee. 2. Exaudiã celos: & illi exaudient terram: & terra exaudiet triticũ. i. correspõdebũt necessariis. & in eo. Et hec exaudient iezrael. Signĩat ẽt loqui vel dicere: vbi nulla precessit interrogatio. Deut. 26. & loqueris in conspectu dñi dei tui. 1. Reg. 9. Cũq3 aspexisset samuel saulem dñs dixit ei. Iob. 3. & locutus est. Esa. 14. vniuersi respondebunt & dicẽt tibi. i. loquetur. Et hic modus loquẽdi habetur ẽt in euãgelio vt ponatur respondere vbi nõ precessit interrogatio. Mathei. 11. In illo tpe respondẽs iesus dixit confiteor tibi pater dñe celi & terre. & inde מַעֲנֶה Maane. i. respõsum seu respõsio. Iob. 32. Eo quod nõ inuenisset responsionem. Prouer. 15. Responsio mollis frangit iram. Mich. 3. Quia non est responsum dei. Itẽ עָנָה Aana. i. cãtare. canere. Exo. 15. Quibus precinebat dicens. Et in eo. 32. Vocẽ cãtãtiũ ego audio. Nu. 21. Ascẽdat puteus cõcinebãt ei. 1. Reg. 21. Nõne huic cãtabant per choros. & in titulo ps 87. Vbi dr̃ in fine pro maalath ad respõdẽdũ. ꝑ quo btũs hiero. in ps. iuxta he. ve. trãstulit. victori sup chorũ ad precinendũ. ps. 146. Precinite dño in confessione. Esa. 13. Et respondebunt vlule in edibus eorum. pro quo he. le. & cãtabunt vlule in edibus eorũ. vnde sequitur. & sirenes in delubris voluptatis. s. cãtabũt. Et in eo. 27. Vinea meri cantabitur ei. Hiere. 25. Celeuma quasi calcãtiũ cõcinetur. Osee. 2. Et canet ibi iuxta dies iuuẽtutis sue. Signĩat ẽt quecũq3 clamore. Exo. 32. Non est clamor adhortantiũ ad fugam: nec vociferatio cõpellentiũ ad fugã. Significat ẽt testificari vel testimoniũ dicere. Geñ. 30. Respondebitq3 mihi cras iustitia mea. Pro quo he. le. & testificabitur mihi iustitia mea in die crastina. Exo. 20. Non loquaris cõtra proximũ tuũ falsum testimoniũ. i. ne testificeris. Deut. 19. Si steterit testis mendax contra hominem accusans eũ. i. testificans contra eum. & in eo. Inuenerũt falsum testẽ dixisse cõtra frẽm suũ. 1. Reg. 12. Loquimini de me corã dño. i. testificamini vel testimoniũ dicite de me. Iob. 16. Aduersus faciem meã contradicẽs mihi. pro quo he. le. In facie mea testificatur. s. contra me. Esa. 59. Et peccata nostra responderunt nobis. Pro quo he. le. Testificata sunt cõtra nos. Hiere. 14. Si iniquitates nr̃e responderũt nobis. i. testificate sunt cõtra nos. Osee. 5. & r̃ndebit arrogãtia israel in facie eius. i. testificabitur. Abach. 2. Et lignũ quod inter iuncturas edificii est respondebit ei. Pro quo he. le. Testificabitur ei. Põt ẽt signĩare respondere: sicut est in littera nostra vt supra dictum est. Item עָנָה Iina. i. hũiliare vel affligere. siue opprimere. Geñ. 16. Affligente igitur eam sara fugam iniit. Et in eo. Et humiliare sub manu eius. & in eo. 31. Si afflixeris filias meas. Et in eo. 34. vi opprimens virginẽ. Exo. 10. Vsq3quo nõ vis subiici mihi. i. humiliari. & in eo. 22. Vidue & pupillo non nocebitis. i. dest non affligetis. & i eõ. Si leseritis eos. Leuit. 23. omnis anima que afflicta nõ fuerit. & in eo. Et affligetis animas vestras. Deut. 8. Et afflixit te penuria. Ruth. 1. quã dominus humiliauit. 3. Reg. 2. & sustinuisti laborem in omnibus in quibus laborauit pater meus. pro quo he. le. Afflictus es in oĩbus quibus afflictus est pater meus. & in eo. 11. Et affligam semen dauid super hoc. Ps. 34. Humiliabã in ieiunio animã meã. Ps. 54. Exaudiet deus & humiliabit illos. Ps. 101. Respondit ei in via virtutis sue. pro quo beatũs hiero. in ps. iuxta he. ve. transtulit. Afflixit in via fortitudinem meã. ps. 115. Ego autẽ humiliatus sum nimis. ps. 118. Ante q̃ humiliarer ego deliqui. Potest etiã legi secũdũ primã significationẽ sic. s. anteq3 responderẽ siue anteq3 exaudirem. Vnde btũs hiero. in ps. iuxta he. ve. transtulit. Antequam audirẽ ego ignoraui. Et in eo. Bonum mihi quia humiliasti me. Prouer. 15. Mens iusti meditatur obedientiã. pro quo he. le. meditatur ad humiliãdũ. i. meditatur ad humiliandũ semetipsum. Potest etiã legi sic. mens iusti meditatur ad respondendũ. Esa. 25. Propaginẽ fortium marcescere faciet. pro quo he. le: Propaginẽ fortiũ humiliabit. Et in eo. 31. & a multitudine eorum non pauebit. pro quo he. le. Et a multitudine eorũ non humiliabitur. Et in eodẽ. 45. Humiliabimus aĩas nostras. & in eo. 53. oblatus est quia ipse voluit. Pro quo he. le. oblatus est & ipse humiliatus est. i. dest humiliauit se. vnde Apostolus ad philipen. 2. cap. humiliauit semetipsum factus obediens vsq3 ad mortẽ. Esa. 58. Et animã afflictã repleueris. Zach. 10. Affligetur quia non est eis pastus. & inde עֳנִי Oni: siue עֱנוּת Eenuth. i. afflictio. humilitas. paupertas. Geñ. 16. Eo quod audierit dñs afflictionẽ tuã. Et in eo. 41. Crescere me fecit deus in terra paupertatis mee. Exo. 3. Vidi afflictionẽ populi mei in egypto. Deut. 16. Septẽ diebus comedes absq3 fermẽto afflictionis panẽ. Iob. 36. Eripiet de angustia suã pauperẽ. pro quo he. le. eripiet ab afflictiõe sua. vl de depauptate sua pauperẽ. Et in eo. Hanc enĩ cepisti sequi post miseriã. i. post afflictionẽ vel paupertatẽ. Ps. 21. Et a cornibus vnicorniũ humilitatem meã. & in eo. Qm̃ nõ spreuit nec despexit deprecationẽ pauperis. pro quo btũs hiero. in psal. iuxta he. ve. trãstulit. modestiam pauperis. i. humilitatẽ pauperis. Ps. 131. Memento domine dauid & oĩs mansuetudinis eius. ꝑ quo btũs Hiero. trãstulit. & oĩs afflictionis eius. & inde עָנִי aani. i. paup. humilis. egenus. afflictus. Exo. 22. Si pecuniã mutuã dederis populo meo pauperi. Ps. 9. Dum superbit impius incenditur pauper. ps. 17. Qm̃ tu populũ humilẽ saluũ facies. ps. 69. Ego vero egenus & pauper. Ps. 87. pauper sum ego. Ezech. 16. Et manũ egeno & pauperi nõ porrigebat. Soph. 3. Et relinquã in medio tui populũ pauperem & egenũ. Zach. 9. Ipse pauper & ascendens super asinam. & i plu. עֲנִיִּים Aaniim. Ps. 11. Propter miseriã inopũ & gemitũ pauperũ. Esa. 41. Egeni & pauperes querunt aquas. Et in genere feminino עֲנִיָּה Ania. i. paupercula. Esa. 10. Paupercula anathoth. & in eo. 51. Audi paupercula & ebria non a vino. & in eo. 54. Paupercula paupertate conuulsa. & inde עֲנָוָה Aanaua. i. humilitas. mãsuetudo. modestia. ps. 17. & disciplina tua ipsa me docebit. pro quo btũs hiero. in psal. iuxta he. ve. trãstulit. Et mansuetudo tua multiplicabit me. Ps. 44. Propter veritatem & mansuetudinẽ & iustitiam. Prouer. 22. finis modestie timor dñi. & inde עָנָו Aanau. i. mitis. mansuetus. humilis. Nu. 12. Erat enim moyses vir mitissimus sup oẽs hoies. & in plu. עֲנָוִים Aanauim. ps. 21. Edent paupes & saturabũtur. pro q btũs hiero. i psal. iuxta he. ve. trãstulit. comedẽt mites & saturabũtur. ps. 24. Diriget mãsuetos in iudicio & docebit mites vias suas. Prouer. 16. Melius est humiliari cũ mitibus. & ide תַּעֲנִית Thaanith. idest afflictio vel ieiunium. Esdre. 9. & in sacrificio vespertino surrexi de afflictione mea. Significat ẽt ꝑdicta dictio עָנָה Aana. laborare. vel occupari aut negociari. Eccls. 1. Hãc occupationẽ pessimã dedit deus filiis hoĩm vt occuparentur in ea. & in eo. 5. eo quod deus occupet deliciis cor illius. & inde עִנְיָן Iinian. i. labor. occupatio. negocium. cura. Eccls. 1. Hanc occupationẽ pessimã dedit deus filiis hoĩm. & in eo. 2. Cũcti dies eius doloribus & erumnis pleni sunt. Pro quo he. le. Quia cuncti dies eius dolorosi: & ira seu indignatio negociũ eius seu occupatio eius. & in eo. Peccatori autem dedit afflictionem & curam superfluam. vbi p eo

quod in littera nostra est afflictionẽ & curã superfluã in hebreo est vna sola dictio. s. עִנְיָן Iinian. & in eodẽ. 3. Vidi afflictionẽ quã dedit deus filiis hominũ vt distendantur in ea. Pro quo hebrei legũt. Vidi occupationẽ seu negociũ quod dedit de9 filiis hoim vt occupẽtur vel negociẽtur in ea. vbi ponitur verbũ & nomen ab eo deriuatũ. & in eo. 5. Multas curas sequũtur sõnia. vbi ponitur ꝑ curis. & in eo. 8. Et itelligerem afflictionẽ que versatur in terra. Itẽ מַעֲנָה Maane. i. Iugerũ. s. agri: quod par boũ i die potest arare. aut sulcus. s. qui fit aratro. 1. Reg. 14. In media parte iugeris quã par boũ in die arare consueuit. ps. 128. Supra dorsum meũ fabricauerunt peccatores: prolõgauerũt iniquitatẽ suam. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Supra dorsum meũ arauerunt arantes: prolongauerunt sulcum suũ. Item לְמַעַן Lemaan. i. propterea: ꝑpter quod. vt. ideo. idcirco. Iob. 18. Nunquid propter te derelinquetur terra. ps. 51. Vt iustificeris in sermonibus tuis. Prouer. 16. Vniuersa propter semetipm operat9 est dñs. Vide etiam de hoc supra in dictione מַעַן Maan.

עָנָף Aanaph. ramus. propago. frõdes. Leuit. 23. Et ramos ligni densarũ frondiũ. ps. 79. Et arbusta eius cedros dei. Pro quo beatus hieronymus trãstulit. Et rami illius cedri dei. Ezech. 17. Vt faciat frondes & portet fructũ. Et in eodẽ. 19. Fructus eius & frõdes eius creuerũt ex aquis. & in eodem. 36. vos autem montes israel ramos vestros germinetis. Malach. 4. Que non relinquet eis radicem & germẽ. Pro quo hebrei legunt. Radicem & ramum.

עָנַק Aanac. onerare. circũligare. s. collo. Deut. 15. Dabis viaticũ. Pro quo hebrei legũt. Onerans onerabis eũ s. muneribus & viatico: vt portet secũ. ps. 72. Ideo tenuit eos superbia. i. circũligauit eos superbia. Et inde עֲנָק Aanac. i. torques seu monile quod collo circũligatur. Canti. 4. Et in vno crine colli tui. Pro quo hebrei legunt in vno torque vel in vno monili colli tui. Et in plurali עֲנָקִים Aanacim. Prouer. 1. Et torques collo tuo. Reperitur etiam עֲנָקוֹת Aanacoth: secundũ terminationẽ femininorũ. Iudi. 8. Et preter torques aureos circũ colla camelorum. Est etiã עֲנָק Aanac nomen ꝑprium viri magne stature. Nu. 13. Vbi erãt achiman & sisai & tholmai filii enac. Et in eodem. Ibi vidimus monstra quedam filiorum enac de genere giganteo.

עָנַשׁ Aanas. mulctare. cõdẽnare. dãnare. Exo. 21. Subiacebit dãno quantum maritus mulieris expetierit. Pro quo hebrei legunt. Et mulctabunt eũ siue condẽnabũt eum quãtum maritus mulieris expetierit. Deut. 22. Condẽnãtes insuper centum siclis argenti. 2. Paralipo. 36. Et condẽnauit terram centum talentis. Prouer. 17. Non est bonum dãnum inferre iusto. i. non est bonũ condẽnare vel dãnare iustum: siue iusto, nã in hebreo est datiui casus. & in eodẽ. 22. Innocens ptrãsiit & afflictus est dãno. i. dãnatus est. Amos 2. Vinum dãnatorũ bibebant. Et inde עֹנֶשׁ Oones. i. dãnũ seu mulcta. 4. Reg. 23. Et iposuit mulctã terre centũ talẽta.

עָסַס Aasas. calcare. conculcare. comprimere. Et scribitur cum simplici samach. vt Malach. 4. Et calcabitis impios. Et inde עָסִיס Aasis. i. mustum seu succus dulcis: eo qđ fit cõculcatione vel compressione. Canti. 8. Et mustum malorum granatorum meorũ. Esa. 29. Et quasi musto sanguine suo inebriabũtur. Ioel. 1. Qui bibitis vinũ in dulcedine. & in eodem. 3. Stillabunt montes dulcedinem.

עֹפֶא Oopha. Ramus. seu frõdes. & solum inuenitur in numero plurali. s. עֳפָאִים Oophaim. ps. 103. De medio petrarum dabunt uoces. Pro quo hebrei legunt. De medio ramorum vel frondium dabunt voces. Vnde beatus hieronymus in psal. iuxta he. ve. transtulit. De medio nemorum dabunt voces. Et aliquãdo scribitur sine aleph. Dañ. 4. Folia eius pulcherrima.

עָפַל Aaphal. contenebrari. incredulum esse. Nu. 14. At illi cõtenebrati ascenderunt in verticem montis. Abach. 2. Ecce qui incredulus est non erit recta anima ei9 in semetipso. Hebrei tamen dicunt q significat repugnantiam vel contumaciam. Alii vero dicunt q significat elationem vel superbiam. Et inde עֹפֶל Oophel. i. tenebrosum. Esa. 32. Tenebre & palpatio facte sunt super speluncas. Hebrei vero dicunt q significat turrem vel fortaliciũ. Vnde beatus hiero. in suis explanationibus super predicto loco sic ait. lxx. pro tenebris & palpatione que facte sunt super speluncas in sempiternum: transtulerunt. Et erunt ille spelunce vsq3 in eternum. Quod in hebreo dicitur עֹפֶל Oophel: & בַּחַן Baan quas hebrei duas turres in ierusalem fuisse arbitrãtur excelsas atq3 firmissimas: q̃ his appellantur nominibus. Quarũ prior interpretatur tenebre siue nubilũ: qđ vsq3 ad nubes erigeret caput: altera ꝑbamẽtũ & firmitas. siue vt symmachus vertit inquisitio: eo quod in contẽplando culmine eius oculi fallerẽtur. Hec hieronymus. Mich. 4. Et tu turris gregis nebulosa. Ponitur etiam pro vespera. 4. Reg. 5. Cũq3 venisset iam vesperi. Est etiam עֹפֶל Oophel. nomẽ propriũ turris vel arcis. 2. Paralipo. 27. Et in muro ophel multa cõstruxit. & in codẽ. 33. Vsq3 ad ophel exaltauit illum. Nee. 3. Nathinei autem habitabant in ophel. Ponitur etiam pro templo: eo quod erat altum & eminens ad instat turris & arcis. vt in eodem. A turre magna & eminenti vsq3 ad murum templi. Item עֹפֶל Aapol. infirmitas anus: quam ficum vocãt. & solũ inuenitur in numero plurali. s. עֲפָלִים Aapolim. quam infirmitatem translatio nostra circũloquendo exprimit. Deut. 28. Percutiat te dñs vlcere egypti & partem corporis per quã stercora digeruntur. 1. Reg. 5. Et percussit in secretiori parte natium.

עַפְעַף Aaphaph. palpebra. & solũ inuenitur in numero plurali. ps. 131. Et palpebris meis dormitationẽ. De quo vide supra in dictione עוּף Ooph.

עָפָר Aaphar. Puluis. terra. Geñ. 2. Formauit igitur dominus deus hominẽ de limo terre. Pro quo hebrei legũt. Formauit igitur dñs deus hominẽ puluerem de terra. & in eodem. 3. Quia puluis es & in puluerẽ reuerteris. Nu. 23. Quis dinumerare possit puluerem Iacob. Deut. 9. Omnino q3 in puluerẽ redigẽs. Iob. 28. Ferrũ de terra tollitur. Ponitur etiã pro cinere. Nu. 19. Tolletq3 de cinerib9 cobustionis atq3 peccati. Reperitur etiã in plurali עֲפָרוֹת Aaphroth. Iob. 28. Et glebe illius aurũ. vbi ponitur ꝑ glebis. Prouer. 8. Et cardines orbis terrarũ. Et inde verbũ עִפֵּר Iiphar. qđ significat puluerizare. i. puluerẽ vel terrã spargere. 2. Reg. 16. Terrãq3 spargens. Pro quo hebrei legunt. Et puluerizabat puluere. Et inde עֹפֶרֶת Oophereth. i. plubũ: eo quod habet plurimã partẽ terrestris elemẽti. Exo. 15. Submersi sũt quasi plũbum in aquis vehemẽtibus. Iob. 29. Stillo ferreo & plũbi lamina. Hiere. 6. Consumptũ est plũbum. Zach. 5. Et ecce talentũ plumbi portabatur. Itẽ עֹפֶר Oopher. i. hinnulus. Canti. 6. Similis est dilectus me9 capree hinnuloq3 ceruorũ. Et in plurali עֳפָרִים Oopharim. vt in eodem. 4. Duo vbera tua sicut duo hinnuli.

עֵץ Ees. lignum. arbor. Geñ. 1. & lignum pomiferũ faciens fructum iuxta genus suum. & in codẽ. 18. Et requiescite sub arbore. Leuit. 23. Fruct9 arboris pulcherrime. Deut. 28. Omnes arbores tuas & fruges terre tue rubigo cõsumet. Scribitur etiã cum he in fine. Hiere. 5. Cedite lignum eius. Pro quo hebrei legũt. Cedite lignum. i. ligna. Vbi secundũ hebreos he vltimũ nõ denotat ꝑnomẽ tertie persone: quia

scribitur sine puncto mapic. Osee.4. Populus meus in ligno suo interrogat. Et in plurali עֵצִים Eesim. Gen̄.22. Cū q̄ concidisset ligna in holocaustum. & in codē. Ecce inquit ignis & ligna. Iosu.9. Ligna cedant aquasq; comportēt. p̄s.103. Saturabuntur ligna campi. Significat etiam עֵץ Ees manubriū securis: siue hastile lāceę. Deut.19. Ferrumq; lapsum de manubrio amicū eius percusserit. 1. Reg.17. Hastile autem lanceę eius erat quasi liciatorium texentium.

עָצַב Aasab. contristare. mestum esse. dolere. ad iracundiam prouocare. affligere. laborare. Gen̄.6. Et tactus dolore cordis. Pro quo hebrei legunt. Et contristatus est in corde suo. Et loquitur de deo more humano. & in eodem.34. Irati sūt valde. Pro quo hebrei legūt. Cōtristati sunt viri & irati sunt valde. & in eodem.45. Nolite pauere. Pro quo hebrei legunt. Et nunc nolite contristari. & in eodem. Contristatus est enim super dauid. 2. Reg.19. Dolet rex super filio suo. 3. Reg.1. Nec corripuit eum pater suus. i. nec cōtristauit 1. Paralipo.4. & feceris me a malitia nō opprimi. Pro quo hebrei legunt. non contristari. Esa.54. Merentem spū vocauit te dn̄s. significat etiā affligere. p̄s.55. Tota die verba mea execrabātur. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. trāstulit. Tota die sermonibus me affligebant. Eccl̄s.10. Qui transfert lapides affligetur in eis. Esa.63. Ipsi autem ad iracundiam ꝓuocauerunt & afflixerūt spūm sancti eius. Significat etiam laborare vel facere. Iob.10. Manus tue fecerunt me & plasmauerūt me. Et inde עֶצֶב Eeseb. siue עֹצֶב Ooseb. i. dolor. afflictio. tristitia. labor. Gen̄.3. In dolore paries filios. 1. Paralipo.4. Quia peperi eū ī dolore. Prouer.10. Nec sociabitur cū eo afflictio. & in eodem.15. Et sermo durus suscitat furorē. Pro quo hebrei legunt. Et sermo tristis aut sermo afflictionis vel doloris suscitat furorem. Esa.14. Cū requiem dederit tibi dn̄s de labore tuo. Scribitur etiā cū thau in prīcipio & dicitur עַצֶּבֶת Aasabeth. vt in eodem.10. Qui ānuit oculo dabit dolorē. & in codē.15. Et in merore animi deiicitur spūs. Scribitur etiā quādoq; cū mē in principio & he in fine & dicitur מַעֲצֵבָה Maaseba. Esa.50. In doloribus dormietis. Quod ī hebreo legitur singulariter. s. in dolore vel in tristitia aut in afflictiōe dormietis. Et ī plurali עַצְּבוֹת Aaseboth. Iob.9. Verebar oīa opera mea. Pro quo he. le. Verebar oēs labores vel dolores meos. p̄s.146. Et alligat contritiones eorū. idest dolores eorum. Et aliquādo scribitur cū nū in fine & dicitur עִצָּבוֹן Iisabon. Gen̄.3. Multiplicabo erūnas tuas. ꝓ quo hebrei legūt. Labores vel dolores tuos. & in eodem. In laboribus comedes ex ea. & in eodem.5. Iste cōsolabitur nos ab operibus nostris & laboribus manuū nostrarū. Significat etiā עֶצֶב Eeseb. substātiā vel pecuniā labore acquisitā. Prouer.5. Et labores tui sint in domo aliena. i. substātia tua. Esa.58. Et omnes debitores vestros repetitis. Pro quo hebrei legunt. Et omnes pecunias vr̄as siue substantiā vestram repetitis. Ponitur etiam עֶצֶב Eeseb pro vase fictili. Hiere.22. Nunquid vas fictile atq; contritū iste ieconias. Significat etiā idolum vel simulachrū. p̄s.138. Et vide si via iniquitatis in me est. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Et vide si via idoli in me est. Esa.48. Ne forte diceres idola mea fecerunt hec. Quod in hebreo legitur singulariter. s. idolū meū fecit hec. Et in plurali עַצְּבוֹת Aaseboth. siue עֲצַבִּים Asabim. p̄s.15. Multiplicate sunt infirmitates eorum. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Multiplicabuntur idola eorum. Potest etiam legi multiplicabuntur dolores vel infirmitates eorū. p̄s.105. Quas sacrificauerunt sculptilibus chanaam. p̄s.113. Simulachra gentium argentum & aurum. Osee.4. Particeps idolorum ephraim. Et inde verbum tertie coniugationis: quod significat idolatrare siue idola colere. Hiere.44. faciemus ei placentas ad colendum eam.

עָצָד Aasad. ascia instrumētum fabri. Et scribitur cum mē in principio & dicitur מַעֲצָד Maasad. Hiere.10. Opus manuū artificis in ascia. In alio vero loco btūs hieronymus transtulit. limā. Esa.44. Faber ferrarius lima operatus est.

עָצָה Aasa. Claudere. s. oculos. Prouer.16. qui attonitis oculis cogitat praua. Pro quo hebrei legunt. Qui claudit oculos suos ad cogitandū praua. Item עָצֶה Aase. i. spina dorsi. Leuit.3. Et caudam totam cum renibus. Pro quo hebrei legunt. Et caudam totam iuxta spinam diuidat eam. Et est idem sensus cum littera nostra.

עָצֵל Aasel. piger. Prouer.6. vade ad formicam o piger. & in eo.16. Sic piger his qui miserūt eū. Et inde עַצְלָה Eesla. siue עַצְלוּת Aasluth. i. pigredo siue pigritia. Prouer.19. Pigredo immittit soporem: & in eodem.31. Et panē ociosa non comedit. Pro quo hebrei legunt. Et panem pigritie seu ociositatis nō comedit. Et ī plurali עֲצַלְתַּיִם Aasalthaim Eccl̄s.10. In pigritiis humiliabitur cōtignatio. Et inde verbum pigritare seu pigrum esse. Iudi.18. Nolite cessare: eamus & possideamus terram. i. nolite pigritare. siue nolite ociosi esse.

עָצַם Aasam. fortificare. roborare. preualere. superare. potentiorem esse. Multiplicari. claudere. s. oculos. Gen̄.26. Quoniā potētior nobis factus es valde. Exo.1. Ac roborati nimis impleuerunt terram. p̄s.37. Inimici autē mei viuunt & cōfirmati sūt. Pro quo btūs hiero ī psal. iuxta he. ve. transtulit. Inimici autē mei viuētes cōfortati sunt. p̄s.104. Et firmauit eū super inimicos eius. i. cōfortauit eum. Dan̄.11. Et superabit in modico populo. Significat etiā multiplicare. Hiere.15. Multiplicate sunt mihi vidue eius super arenam maris. & in codē.30. Dura factā sunt peccata tua. Pro quo hebrei legunt. Multiplicata seu cōfortata sunt peccata tua. Et inde עָצוּם Aasum. i. fortis. robustus. multiplicatus. Exo.1. Ecce populus israel mult⁹ & fortior nobis est. Nu.32. Et erat illis ī iumētis infinita substātia. Pro quo he. le. Multa nimis. & in plurali עֲצוּמִים Aasumim. p̄s.9. Et cadet cum dn̄atus fuerit pauperum. Pro quo beat⁹ hiero. iñ psal. iuxta he. ve. transtulit. Et irruet viribus suis valēter. Potest etiam legi. Et irruet siue cadet fortib⁹ suis vł robustis suis. Prouer.7. Et fortissimi quiq; interfecti sunt ab ea. & in codē.18. Et inter potentes quoq; diiudicat. Amos.5. Et fortia peccata vestra. Zach.8. Et venient populi multi & gentes robuste. Et inde עֹצֶם Oosem. i. fortitudo. robur. Deut.8. Fortitudo mea & robur man⁹ mee. Iob.21. Iste moritur robustus. Pro quo hebrei legūt. Iste moritur in fortitudine vel in robore. Scribitur etiam cū he vel thau in fine. Esa.40. Fortitudinē & roborē multiplicat. & ī codē.41. Afferte si quid forte habetis dicit rex iacob.. Vbi illud forte nō est aduerbium dubitandi: sed est nomen adiectiuū quasi diceret. Afferte si quid validū & forte habetis ad satisfaciēdū pro vobis. & in codē.47. Propter duritiam incantatorū tuorū vehementer. Pro quo hebrei legunt. Propter fortitudinem vel multitudinē incantatorum tuorum seu incantationū tuarum. Nañ.3. In ethiopia fortitudo eius. Scribitur etiā cū thau in principio & dicitur תַּעֲצֻמָה Thaasuma. i. fortitudo. cui⁹ plurale habetur. p̄s.67. Vbi dicitur ipse dabit virtutē & fortitudinē plebi sue. Pro quo he. le. Ipse dabit virtutē & fortitudines plebi sue. Et inde עֶצֶם Eesem. i. os ab osse: eo quod est durū & forte. Gen̄.2. Hoc nunc os ex ossibus meis. & in eodem.29. Os meū es & caro mea. 2. Reg.5. Os tuū & caro tua sumus p̄s.101. Adhesit os meū carni mee. p̄s.138. Nō est occultatū os meū a te. Sed in predicto loco aliqui hebrei legunt. Non

est occultata substantia mea a te. Nam apud hebreos עֶצֶם Eesem dicitur substantia. Et in plurali עֲצָמוֹת Aasamoth. secundum terminationem pluralē femininorū. Exo.13. Tulit quoq; moyses ossa ioseph secum. p̄s.21. Dinumerauerūt oīa ossa mea. Esa.66. Et ossa vestra quasi herba germinabunt. Ezech.37. Qui erat plenus ossibus. Reperitur etiā עֲצָמִים Aasamim. in gn̄e masculino. Gen̄.2. Hoc nūc os ex ossibus meis. Eccl̄s.11. Et qua ratione compingantur ossa in ventre pregnantis. Et inde verbum עִצֵּם Iisem. i. exossare. Hiere.50. Iste nouissimus exossauit eum nabuchodonosor rex babylonis. Ponitur etiā עֶצֶם Eesem pro ebore: quod est os elephātis. Thren̄.4. Rubicūdiores ebore ātiquo. Hebrei tamen dicunt q̄ in predicto loco significat totū hominem seu totum corpus hominis. Vnde in predicto loco ipsi legunt. Rubescūt corpore magis quā gēme. s. rubicūde. Itē עֶצֶם Eesem. i. idem. ipsemet. Gen̄.7. In articulo diei illi⁹ ingressus est noe. i. in eodem die. siue in ipsomet die. & in eodem.17. In ipsa die sicut p̄ceperat ei deus. & in codē. Eadē die circuncisus est abraam. Exo.24. Et quasi celum cū serenum est. Pro quo hebrei legunt. Et quasi ipsummet celū. siue quasi substātia celi. Item עִצֵּם Iisem. i. claudere. s. oculos. Esa.29. Claudit oculos vestros. & in codē.33. & claudit oculos suos ne videat malum.

עָצַר Aasar. detinere. retinere. cōtinere. prohibere. cessare. claudere. concludere. obsidere. dn̄ari. Nu.16. Et plaga cessauit. i. retenta est. Et in eodem. Postq; quieuit interitus. i. postq̄ retenta est plaga. Iudi.13. Obsecro te vt aquiescas p̄cibus meis. Pro quo hebrei legunt. Detineamus obsecro te. i. detinearis vt prandeas. & in eodem. Si me cogis nō comedam panes tuos. i. si me detines. 1. Reg.21. Et quidē si de mulieribus agitur continuimus nos ab heri & nudius terti⁹ 4. Reg.4. Nec mihi moram facias in eundo: & hoc age q̄d precipio tibi. Pro quo hebrei legūt. Nec detinearis mihi vt ascēdam. s. super asinū. nisi dixero tibi. & in eo.18. Ne occupet te pluuia. i. ne detieat te. 2. Paralip.13. Nec valuit vltra resistere hieroboam. Pro quo hebrei legunt. Nec retinuit virtutem aut vires hieroboā. & in eodem.20. Nec potuerūt ire in tharsis. Pro quo hebrei legunt. Nec retinuerūt virtutem eundi in tharsis. Iob.12. Si continuerit aquas: omnia siccabuntur. & in eodem.29. Principes cessabant loqui. Ps.105. Et cessauit quassatio. Dan̄.10. Et nihil in me remāsit viriū. Pro quo hebrei legunt. Et non retinui virtutē vel vires. Significat etiam claudere. vel obsidere. Gen̄.16. Ecce cōclusit me dn̄s ne parerem. Hebrei tamē legunt ꝓhibuit me. Et in eodem.20. Cōcluserat enim dn̄s omnē vuluā domus abimelech. Deut.11. Iratusq; dn̄s claudat celum. 1. Reg.21. Erat autem vir quidā de seruis saul in die illa intus in tabernaculo dn̄i. i. clausus in tabernaculo dn̄i. 3. Reg.8. Si clausum fuerit celum. 4. Reg.17. Obsedit eum & vinctū misit in carcerē. Et inde עָצוּר Aasur. i. clausus siue retētus. Deut.32. Et clausi quoq; defecerūt. De quo vide supra in dictiōe עָזַר Aazar. Hiere.20. Quasi ignis stuans claususq; in ossibus meis. Et in eodem.39. Cum clausus esset in vestibulo carceris. Et inde עֹצֶר Ooser. i. retentio. siue clausura. Prouer.30. Os vulue. i. clausura matricis. Ponitur etiam pro angustia. Esa.53. De angustia & de iudicio sublat⁹ est. & inde מַעְצָר Maasor. i. detentio siue ꝓhibitio. 1. Reg.14. Quia non est dn̄o difficile saluare vel in multis vel in paucis. Pro quo hebrei legunt. Quia non est dn̄o detētio seu prohibitio vt saluet vel in multis vel in paucis. Prouer.25. Qui nō potest in loquēdo cohibere spūm suum. Pro quo hebrei legunt. Cui nō est prohibitio spūi eius. Et est sensus sicut in littera nostra. Et inde עֲצָרָה Aasara. siue עֲצֶרֶת Aasereth. i. cetus siue collectio vel concursus populi in vnū locum. Leuit.23. Est enim cetus atq; collectio. Esa.1. Iniqui sūt cetus vr̄i. Hiere.9. Quia oēs adulteri sunt & cetus preuaricatorū. Ioel.1. vocate cetum. Item עָצַר Aasar. Dn̄ari. preualere. 1. Reg.9. Iste dn̄abitur populo meo. 2. Paralipo.14. Non preualeat contra te homo. Et inde עֶצֶר Eeser. i. dn̄ium siue regnū. Beat⁹ hieronymus trāstulit opes. Iudi.18. Magnarūq; opum. ꝓ quo hebrei legunt. possidens regnum vel dominium.

עָקַב Aacab. supplantare. inuestigare. Gen̄.27. Et supplantauit me en altera vice. Hiere.9. Omnis frater supplātans supplantauit. Osee.6. Supplantata sanguine. Et in eo.12. In vtero supplantauit fratrē suū. i. plantam pedis eius tenuit. Ponitur etiam pro inuestigare. Iob.37. Et non inuestigabitur cum audita fuerit vox eius. Et inde עָקֵב Aacheb. siue עֵקֶב Eecheb. i. calcaneus. plāta. s. pedis. aut vestigiū: seu retributio. Gen̄.3. Tu insidiaberis calcaneo eius. & in codē.25. Plantam fratris tenebat manu. Iob.18. Tenebitur planta illius laqueo. Ps.40. Magnificauit super me supplantationem. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. trāstulit. Leuauit contra me plantam. p̄s.48. Iniquitas calcanei mei circundabit me. p̄s.69. Auertantur statim erubescentes. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Reuertantur ad vestigiū confusionis sue. p̄s.118. Et exquirā eam semp. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Et custodiam eam per vestigiū. Et in plurali declinatur tam masculine q̄ feminine. masculine. Canti.1. Abi post vestigia gregū tuorum. feminine. vt p̄s.76. Et vestigia tua non cognoscentur. p̄s.88. Quod exprobrauerūt cōmutationem xp̄i tui. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Qui exprobrauerunt vestigia xp̄i tui. Significat etiam posteriorē seu extremā partē vel finē alicui⁹ rei: sicut planta est extrema pars corporis. vt Gen̄.49. Et ipē accingetur retrorsum. i. accingetur posterior. Ios.8. Ita vt nouissimi multitudinis occidentalē plagam vrbis attingerent. p̄s.39. Ferant cōfestim confusionē suā. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Pereant post confusionē suam. Prouer.22. finis modestię timor dn̄i. Et quia retributio datur post laborē: ideo ponitur etiā pro retributione vel mercede laboris. Deut.7. Si postq̄ audieris hec iudicia. ꝓ quo he. le. Et erit merces seu retributio si audieritis iudicia hec p̄s.18. In custodiēdis illis retributio multa. p̄s.118. Inclinaui cor meū ad faciendas iustificationes tuas in eternū ꝓpter retributionē. & beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Inclinaui cor meū vt facerem iustitias tuas propter eternā retributionem. Potest etiam legi sic. Ad eternum vestigiū: siue ad seculi finē. i. vsq; ad seculi finē. Significat etiā ꝓpter ꝓpterea. eo quod. Gen̄.26. Eo q̄d obedierit abraā voci mee Nu.14. Seruū meū caleb qui plenus alio spū. ꝓ quo he. le. & seru⁹ me⁹ caleb eo q̄ fuit ali⁹ spūs cū eo. Itē עָקֹב Aacob. i. prauus seu iniquus. Esa.40. Et erunt praua in directa. Hiere.17. Prauū est cor hoīs & inscrutabile. & inde עָקְבָּה Oocba. i. insidie seu insidiose. 4. Reg.10. porro iehu faciebat hoc insidiose. Et secundū hoc significatū. Osee.6. Vbi nos hēmus supplātata sanguine: pōt ēt legi. isidiatrix sanguini.

עָקַד Aacad. ligare. alligare. vincire. Gen̄.22. cūq; alligasset Isaac filiū suū. & ide עֵקֶד eeched. i. camera. seu loc⁹ vbi pastores solent oues ligare vt tōdeātur. 4. Reg.10. Cūq; venisset ad cameram pastorum. Et inde עָקֹד Aacod. i. animal maculosū q̄d habet maculas diuērsi coloris circūligatas corpori seu pedibus. Gen̄.30. Maculosa & varia & diuerso colore respersa. Et in eodem.31. Alba queq; accipes ꝓ mercede: omnes greges alba pepererunt. ꝓ quo hebrei legūt. Maculosa seu varia. i. habentia maculas albas. & in eodem. Varios & maculosos ac diuersorum colorum.

עקה Aache.antemurale.siue paruꝰ murus: qui tecto ante ponitur:ne quis inde cadat.& scribitur cum mē in principio & dicitur מַעֲקֶה Maache. Deut.22. Cum edificaueris domū nouam:facies murum tecti per circuitum. Et solū inuenitur in predicto loco.

עקל Aacal.peruertere.cuius participium passiuū secunde coniugationis.s. מְעֻקָּל Meucal habetur.Abach.1.vbi dicitur ꝓpterea egredietur iudicium peruersum. Et inde עֲקַלָּתוֹן Aacalathō.i.peruersus siue tortuosus.Esa.27.Et super leuiathā serpentem tortuosum.Et inde עֲקַלְקַלָּה Aacalcala,cū duplici coph & cū duplici lamed.i.ꝑuersum:prauū deuiū. Et solum inuenitur in numero plurali.s. עֲקַלְקַלּוֹת Aacalcaloth. Iudi.5. Ambulauerunt per calles deuios.ps.124. Declinantes autem in obligationes. Pro quo beatus hiero.in psal.iuxta he.ve.transtulit. Qui autem declinat ad prauitates suas.

עקר aacar.euellere.erradicare.suffodere.subneruare Gen.49.Et in voluntate sua suffoderunt murū.Potest etiā legi. Et in voluntate sua subneruauerūt bouem.& secundū aliquos hebreos dicitur de ioseph qui dictus est bos. Deut.33.Quasi primogeniti tauri pulchritudo eius. Eccls.3.Tēpus plantandi & tēpus euellendi.Soph.2. Et acharon erradicabitur.Significat etiam subneruare.Ios.11. Equos eorū subneruabis.& in eodem. Equos eorum subneruabit.1.Paralipo.18.Subneruauit omnes equos curruum. Et ide עָקָר Aacar.i.sterilis. Deut.7. Non erit apud te sterilis vtriusqꝫ sexus. Et in genere feminino עֲקָרָה Aacara. vt in predicto loco.& Gen.11.Erat autē sarai sterilis.Exo.23. Nō erit in fecunda nec sterilis in terra tua.ps.112. Qui habitare facit sterilem in domo.Esa.54.Lauda sterilis que non paris.Item עֵקֶר Eecher.i.radix.aut stirps.seu trūcus.Leuit.25.Et attenuatus frater tuꝰ vēdiderit se ei:aut cuiqꝫ de stirpe eiꝰ.Dan.4.Verūtamē germē radicū eius in terra finite.proꝗ he.le. Verūtamen trūcū radicum eius in terra finite.

עקרב Aacrab.scorpio. Deut.8.scorpio ac dipsas. Et ī plurali עַקְרַבִּים Aacrabim.Nu.34. Per ascēsū scorpionum.3.Reg.12. Ego autem cedam vos scorpionibus.

עקש Aacas. peruertere. deprauare. prauū esse.seu prauū cōprobare.Iob.9.Si innocentē ostendero:prauū me cōprobabit.Pro quo hebrei legunt.Et deprauabit me.& est sensus sicut in littera nostra.Prouer.10. Qui autē deprauat vias suas:manifestus erit.& in eodem.28.Qui peruersis ingreditur viis:concidet semel.Prō quo he.le.Qui deprauat vel peruertit vias suas: concidet in vna:siue concidet semel. Esa.59. Semite corū incuruate sunt eis.i.ꝑuerse siue deprauate sunt.potest etiā legi sic.Semite eorum ꝑuerterunt eos. Mich.3. Et omnia recta ꝑuertitis.Et inde עִקֵּשׁ Iiches.i.peruersus siue prauus.Deut.32.Generatio peruersa atqꝫ praua 2.Reg.22. Et cum peruerso peruerteris.Prouer.8.Non est in eis prauū quid neqꝫ ꝑuersum. Et in plurali עִקְּשִׁים Iichesim.Prouer.2.Quorū vie peruerse sunt.& in codē.11. Abominabile dño cor prauū.Pro quo hebrei legūt.Abominatio est dño praui corde.i.abominabiles sunt dño. Et inde עִקְּשׁוּת Iichesuth.i. ꝑuersitas.prauitas.Prouer.4. Remoue a te os prauū.Pro quo he.le. Remoue a te prauitatem oris.

עריר Aarir.solus.orbatus.i.absqꝫ liberis. Gen.15.Ego vado absqꝫ liberis.Et in plurali עֲרִירִים Aaririm.Leuit.20.Absqꝫ liberis morietur.& in eo. Absqꝫ filiis morietur.

ערב Aarab.miscere.cōmiscere.aduesperascere. obtenebrare.fideiussorē esse. Vadē esse aut vadē se offerre.in fidē recipere.spondere.sub pignore accipere.Dulce seu amenum esse.Esd.9.cōmiscuerunt semen sanctū cū populis terrarum.ps.105.Et cōmixti sunt inter gentes.Prouer.14.Et in gaudio eius non miscebitur extraneus. & in eodē.20. Ei qui reuelat mysteria & ambulat fraudulēter & dilatat os suū ne cōmiscearis. & in eodem.24. Et detractoribus non cōmiscearis. Ezech.16. Omes amatores tuos quibꝰ cōmixta es.Ponitur etiā pro applicare.Hier.36. Quis enim iste est: qui applicet cor suū vt appropinquet mihi.i.qui cōmisceat cor suū vt appropinquet mihi.Et inde עֵרֶב Eereb.i.mixtio diuersorū hoim vel diuersarū rerū. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Vulgus ꝓmiscuū. Exo.12. Sed & vulgus promiscuū innumerabile ascendit cum eis. Nee.13. Separauerunt omnē alienigenā ab israel.Pro quo hebrei legūt.Separauerunt omnē mixtionem.s.aliorum populorū. Hiere.25.Et vniuersis generaliter.Pro quo hebrei legunt.Et omi mixtioni.i.vulgo ꝓmiscuo.& in codē.50. Et ad omne vulgus qui est in medio eius. Et inde עָרֹב Aarob.i.cōmixtio muscarum diuersi generis.Exo.8.Et implebūtur omes domus egyptiorum muscis diuersi generis.& in eodem.Et venit musca grauissima.i.multitudo muscarū.ps.104. Dixit & venit cynomia. Pro quo beatus hiero.in ps.iuxta he.ve. transtulit.Dixit & venit musca omimoda.Hebrei tamen dicunt ꝙ significat cōmixtionē aīalium & serpētum venenosorum:aspectuqꝫ terribiliū.Et inde עֶרֶב Eereb.siue עֶרֶב Aareb.i.vespera.nox.eo quod in ea nō potest homo distinguere figuras seu formas rerū:quasi omia essent cōmixta.Gen.1.Et factum est vespere & mane dies vnus. & in eodem. Et vesperam vocauit noctem.& in eodem.49.Et vespere diuidet spolia.Exo.16.vespere comedetis carnes.Iob.7.Et rursus expectabo vesperā.ps.54.Vespere & mane & meridie. Et declinatur pluraliter עַרְבַּיִם Aarbaim.Exo.12.Immolabitqꝫ eum vniuersa multitudo filiorū israel ad vesperā.Pro quo hebrei legunt.Inter vesperas.& dicunt ꝙ sunt due vespere:vna.s.quādo sol īcipit declinare ad occidētem: alia vero quādo iā occidit sol & ocultatur nobis: & in hoc spacio tēporis quod est inter primā vesperā & secundā:debebat occidi agnus paschalis secūdū hebreos. Significat etiam עֶרֶב Eereb.occidētē seu occasum.i. illā ptē mūdi qua sol occidit Hiere.25.Et cunctis regibus occidētis.& cōmuniter scribitur cum mē in principio & dicitur מַעֲרָב Maarab.ps.106.A solis ortu & occasu.Esa.43.& ab occidente cōgregabo te. Et in eo.59.Et timebūt qui ab occidente sunt nomen dñi. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur מַעֲרָבָה Maaraba.1.Paralip.26.trans iordanē cōtra occidentem.2.Paralip.23. Extra ciuitatem dauid ad occidentem. & in eodem.32. Et auertit eas subter ad occidentem vrbis Dauid.Esa.45. Vt sciant hi qui ab ortu solis & qui ab occidente. Et inde verbum עָרַב aarab.idest aduesperascere:seu diē ad occasum declinare:vel pernoctare:seu vespere aliquid opari.Iudi.19. Considera quoniam dies ad occasum decliuior sit.1.Regū.17.Procedebat vero philisteꝰ mane & vespere.Et inde verbum עָרְבָה aarba.idest obscurata est. seu obtenebrata est. Esa.24. Deserta est omnis letitia. Pro quo hebrei legunt. Aduesperata est seu obscurata est omnis letitia. potest etiam deriuari a עֲרָבָה Aaraba.quod significat desertū vt īfra dicetur.Et inde עֹרֵב Ooreb.idest coruus:eo quod est nigri coloris.Gen.8.Dimisit coruum. Leuit.11. Et omne coruini generis. Iob.38. Quis preparat coruo escam. Et in plurali עֹרְבִים Oorbim.3.Reg.17. Coruisqꝫ precepi vt pascant te.Et in eodem.Coruiqꝫ deferebant ei panē.Prouer.30.Suffodiant eum corui de torrēte.Item עָרַב Aarab.idest fideiussorē esse. in fidem accipere. Vadem se offerre.spondere.Gen.43. Ego suscipio puerum.idest in mea fide accipio:siue vadem me offero pro eo.Et in eodem.44.qui in meā hūc recepi fidē.Iob.17.libera me & pone me iuxta te. Pro quo hebrei legunt.Pone obsecro vadem pro me:siue fidem fac pro me vel sponde pro me:& pone me iuxta te. ps.118. Suscipe seruū tuū in bonū.Pro quo btūs hiero.in psal.iuxta he.ve.trāstulit.Spōde pro seruo tuo in bonū. Prouer.6.Si spopōderis ꝓ amico tuo. & in codē.11. Affligetur malo qui fidem facit pro extraneo.Et in eodem.22.Qui se vades offerunt pro debitis.Esa.36. Et nunc trade te dño meo regi assyriorum.s.vt te accipiat ī suam fidem. Potest etiam legi sic:trade vadem dño meo.s.pro duobus millibus equis tibi accomodandis:vt sequitur in textu. & in eodem.38.Responde pro me.debet legi. Spōde pro me.Significat etiam oppignorare.Nee.5. Agros nostros & vineas & domos nostras oppignorauimus vt accipiamus frumentum. Et inde עֲרֻבָּה Aaruba.i.fideiusiō seu vades.aut pignꝰ.1. Reg.17.Et cum quibus ordinati sunt disce. Pro quo hebrei legunt. Et pignus eorum accipe.s.si sub pignore vel in fide accepērūt cibaria & alia necessaria: solue ꝓ eis debitum.Potest etiam legi secundum primā significationem sic.Et cōmixtionem eorum accipe.i.disce cum quibus cōmixti vel ordinati sūt. sicut est in littera nostra.Prouer.17. Cū spoponderit amico suo. Pro quo hebrei legunt. Cum spoponderit.i.fideiusserit fideiussionem pro amico suo. Et inde עֵרָבוֹן Eerabon. idest.pignus. Gen.38.Patiar quod vis:si dederis mihi arrabonem.& in eodem.Quid tibi vis pro arrabone dari. Vnde hec dictio arrabon ab hebreo traxit originem. Et inde תַּעֲרֻבוֹת Thaaruboth.i.obsides.qui loco pignoris ponūtur 4.Reg.14.Et obsides:& reuersus est ī samariā.2.Paralipo.25. Nec non & filios obsidum reduxit in samariā. Et inde מַעֲרָב Maarab.i.negociatio seu mercatio aut mercatum. eo quod negociatores dant & accipiunt in fidem vel sub vade vel pignore. Ezech.27. fuerunt in populo negociationis tue.Pro quo he.le. Fuerūt in te ad nogociandum negociationem tuam.Et in eodem.Et vasa erea adduxerunt populo tuo.Pro quo hebrei legunt.Et vasa erea adduxerūt in negociatione tua vel in mercatu tuo.& in eo. Et mel & oleum & resinā proposuerūt in nūdinis tuis. Et in eodem.Et naues tharsis principes tui in negociatione tua. Et iñ eodem. Et multiplex instrumētū tuū.Pro quo hebrei legūt.Et multiplex negociatio tua.& in eodem.Naute tui & gubernatores tui tenebant supellectilē tuā. Pro quo he.le. Negociabātur negociationē tuā. & in codē. In multitudine diuitiarū tuarum & populorum tuorum ditasti reges terre. Pro quo hebrei legūt.In multitudine diuitiarū tuarū & negociationum tuarū ditasti reges terre.& in codē.In profundis aquarum opes tue.i.negociationes tue.Item עָרֵב Aarab.i.iocūdum seu amenū vl' suaue esse:aut dulce esse:placere.ps.103. Iocundum sit ei eloquiū meū. Prouer.3. Et suauis erit somnus tuus.& in eodem.20.Suauis est homini panis mēdacii. Cāti.2.Quia vox tua dulcis.Hiere.3.Et somnus meus dulcis fuit mihi.Osee.9. Nec placebunt ei sacrificia corū.Malach.3.Et placebit dño sacrificiū iuda & ierusalem.Et secundum predictum significatum exponūt aliqui hebrei illud Hiere.36.Vbi dicitur.quis enim iste est vt applicet cor suū. Pro quo ipsi legunt. Qui amenū siue iocundum faciet cor suum. Item עֵרֶב Eereb.i. subtegmen.s. filū quod textores cum stamine texunt.Leuit.13.Que lepram habuerit in stamine atqꝫ subtegmine.& in eodem.Ista lex lepre vestimēti lanei & linei:staminis atqꝫ subtegminis.Itē עֵרֶב Eereb.siue עֲרָבָה Aaraba.i.desertum siue solitudo campestris. Deut.1. In solitudine campestri cōtra mare rubrum.Iob.24.vigilantes ad predam preparāt panem liberis. Pro quo hebrei legunt. Vigilantes ad predam in deserto panem siue escam iuuenibus siue liberis.i.latrocinātes in deserto querunt panem liberis suis. Et in eodem.39.Cui dedi in solitudine domū.Esa.35.Et exultabit solitudo.& in eodem.Et torrentes in solitudine.& in eodem.51.Et solitudinem eius quasi hortum dñi. Hiere.50. Deserta inuia & arens. Abach.1. Velociores lupis vespertinis. Pro quo hebrei legunt. Velociores lupis deserti. Soph.3. Iudices eius lupi vespere. Pro quo hebrei legunt. Lupi deserti vel solitudinis. Potest etiam significare vesperam sicut est in littera nostra: vt supra dictū est. Et in plurali עַרְבוֹת Aarboth.siue עֲרָבוֹת Aaraboth.Nu.35. In campestribus moab.ps.67. Iter facite ei qui ascēdit super occasum. Pro quo beatus hiero.in psal.iuxta he.ve. transtulit. Preparate viam ascēdenti per deserta.Hebrei tamē dicunt ꝙ in predicto loco significat celum empyreum. A iocūditate vel amenitate dictum:vt supra dictū est. Item עֲרָב Aarab.i.arabia.Regio sic dicta:quia est prope desertū. Esa.21.Onus in arabia.Hiere.25.Et cūctis regibus arabie. Ezech.27.Arabia & vniuersi pricipes cedar. Et inde עֲרָבִי Aarabi.i.arabs.Esa.13.Non ponet ibi tentoria arabs. Et in plurali עֲרָבִים Aarabim.2. Paralip.21. Suscitauit ergo dñs contra ioram spiritum philistinorū & arabum qui cōfines sunt ethiopibꝰ. Item עֲרָב Aarab.i.salix.& solū inuenitur in numero plurali.Leuit.24.Et salices de torrente. Esa.44. Quasi salices iuxta fluentes aquas

ערג Aarag.ingemiscere.clamare.Beatus hieronymus trāstulit desiderare.ps.41.Quēadmodū desiderat ceruus ad fōtes aquarum:ita desiderat anima mea ad te deus.Ioel.1.Sed & bestie agri quasi area sitiens imbrē suspexerunt ad te.vbi ꝓ omnibus his dictionibus.s.quasi area sitiēs imbrē suspexerunt: in hebreo est vnū verbū tantū.s. תַּעֲרֹג Thaarog.pro quo hebrei legunt. Ingemiscent seu clamabūt.Potest etiam deriuari a dictione עֲרוּגָה Aaruga.que significat areā.siue areolā.i.lineam plantationū.Canti.5.Gene illius sicut areola aromatū.Et in plurali עֲרוּגוֹת Aarugoth.Ezech.17.Vt irrigaret eam de areolis germinis sui.

ערד Aarod.onager.i.asinus siluestris. Iob.39. Et vincula onagri qs soluit. Dan.5. & cū onagris habitatio eiꝰ.

ערה Aara.fundere.effundere.euacuare.exinanire.nudare discooperire.Gen.24.Effundēsqꝫ hydriā in canalibꝰ 2.Paralipo.24.Effundebatqꝫ pecuniā que erat in arca.ps.135. Qui dicūt exinanite:exinanite.ps.140. In te speraui nō auferas aīam meā. Pro quo btūs hiero.in psal.iuxta he.ve.transtulit.Ne euacues animā meā.Esa.32. Donec effundatur sup nos spūs de excelso. & in codē.53. Pro eo quod tradidit in mortē aīam suā.i.effudit vel exinaniuit.Et inde מַעֲרֶה maare.i.decliuiū mōtis seu collis quo aque defluūt. Iudi.20. Et ab occidentali vrbis parte. Pro quo hebrei legunt.Et a decliuio gabaa. Significat etiam nudare vel reuelare aut discooperire.Leuit.20.Et reuelauerit turpitudinem eius.Et in eodem. Qui hoc fecerit:ignominiam carnis sue nudabit. Esa.3. Et dominus crinem earum nudabit Et in eodem.22.Et parietem nudabit clypeus. Thren.4. Inebriaberis atqꝫ nudaberis. Abach.3. Suscitans suscitabis arcum tuum. Pro quo hebrei legunt. Nudatione nudabis arcum tuum. Potest etiam deriuari a dictione עוּר Yur que significat suscitare: sicut est in littera nostra. Et inde עֶרְיָה Eeria.idest nudatio.seu nuda. vel discooperta. Beatus hieronymus trāstulit confusione vel ignominia plena.Ezech.16.Et ēras nuda & confusione plena. Et in eodem. Quādo eras nuda & confusione plena. Et in eodem. Et relinquēt te nudam plenamqꝫ ignominia. & inde עֶרְוָה Eerua.i.turpitudo: seu ignominia. Leuit.18. Omnis homo ad proximam sanguinis sui non accedet vt reuelet turpitudinem eius.Et in eodē. Turpitudinem patris tui & tur

pitudinē matris tue non discooperies: mater tua est: nō reue labis turpitudinem eius. & in eodem. Turpitudinē vxoris patris tui. Esa. 20. Discoopertis natibus ad ignomiam egypti. Ponitur etiam pro infirmiori parte vel immunita: aut lesione. Gen. 42. Vt videatis infirmiora terre venistis. Et in eodem. Immunita terre huius considerare venistis. Esd. 4. Et lesionem regis videre nefas ducimus. Et inde מַעַר Maar. i. nuditas. Nau. 3. Et ostendam in gentibus nuditatē tuā. Ponitur etiā pro similitudine. 3. Reg. 7. Et palmas quasi similitudinem hominis. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. Quasi nuditatem hominis. i. quasi similitudinem hominis nudi. Item ערות Aaroth. i. herbe. gramina. secundum hebreos. Esa. 19. Nudabitur alueus riui a fonte suo. Pro quo hebrei legunt. Herbe seu gramina super riuum vel super flumen: super ora fluminis. sed magis proprie significat nudare: sicut est in littera nostra. Nā eadem dictio habetur. Abach. 3. vbi dicitur nudasti fundamētū eius vsqꝫ ad collum. Et inde verbum seu participium quarte coniugationis. מִתְעָרֶה Mithare. idest virescens. ps. 36. Et eleuatum sicut cedrus libani. Pro quo hebrei legunt. Et virescēs sicut indigenam virentem. Et beatus hieronymus in psal. iuxta he. ve. transtulit. Et fortissimū sicut indigenā virentē.

ערך Aarach. ordinare. disponere. componere. preparare. militare. estimare. apreciare. equiparare. Gen. 22. De super ligna composuit. Exo. 40. Ordinatis coram propositionis panibus. Pro quo hebrei legūt. Et ordinauit super eo ordinationem panum. Leuit. 6. Et imposito holocausto desuper. Pro quo hebrei legūt. Et ordinauit vel composuit super eam holocaustū. & in eodem. 24. Ponetqꝫ eas aaron a vespere vsqꝫ mane. i. ordinabit seu disponet eas. & in eodem. Super candelabrū mundissimum ponētur semper in conspectu dñi. Pro quo hebrei legūt. Sup candelabrū mundissimū ordinabit seu disponet lucernas in conspectu dñi semper. 2. Reg. 23. Firmū in omnibus atqꝫ munitum. Pro quo hebrei legunt. Ordinatum seu preparatū in omnibus atqꝫ custoditum. Iob. 32. Nihil locutus est mihi. Pro quo hebrei legūt. Et non ordinauit ad me verba. ps. 5. Mane astabo tibi. Pro quo hebrei legunt. Mane ordinabo ad te: suple orationē meā. Et beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Mane preparabor ad te. Iob. 16. Hominis est animum preparare. Esa. 30. Preparata est enim ab heri thopheth. Et in eodem. 44. Et ordinem exponat mihi. Ioel. 2. Sicut populus fortis preparatus ad preliū. Significat etiā militare. i. aciem bellatorū ordinare vel disponere aut dirigere. vt. 1. Reg. 17. Et direxerunt aciē ad pugnandū contra philistiim. Et in eodē. Direxerat autē aciem israel: sed & philistiim ex aduerso fuerant pparati. Iob. 6. Terrores dei militant contra me. & in eo. 33. Et aduersus faciē meā consiste. i. dispone aciē contra me & consiste. vel sic. Prepara seu dispone te corā me: & consiste. Et inde עֵרֶךְ Eereth. i. ordinatio. seu dispositio. Exo. 40. Pones super eā que rite ppārata sūt. Pro quo he. le. Et ordinabis ordinationē eius. vbi ponitur verbū & nomē ab eo deriuatū. Scribitur etiā cū mē in principio & dicitur מַעֲרָכָה Maaracha. siue מַעֲרֶכֶת Maarecheth. Exo. 39. Candelabrum: lucernas. Pro quo hebrei legunt. Candelabrū mundissimū & lucernas eius: lucernas ordinationis. Leuit. 24. Quorum senos altrinsecus super mensam purissimā. Pro quo hebrei legunt. Ordinationē seu dispositionē sex panū super mensam purissimā. Ponitur etiam pro acie ordinata ad bellādum: siue pro plio vel agmine. 1. Reg. 4. Ego sum qui veni de prelio: & ego qui de acie fugi hodie. & in eo. 17. Et ad exercitū qui egressus est ad pugnā. i. ad aciem. Et in eodem. Direxerat autē aciē israel: sed & philistiim ex aduerso fuerant preparati. Pro quo hebrei legūt. Et ordinauerūt israel & philistiim aciem contra aciem. Et in plurali מַעַרְכוֹת Maarachoth. 1. Reg. 17. Ego exprobraui agminibus israel hodie. & in eodem. De geth de castris philistinorū. i. de acie bus vel de agminibus philistinorū. & in codē. Qui exprobrauit acies dei viuētis. Itē עֵרֶךְ Aarch. i. estimare: appreciare. equiparare. Leuit. 27. Et quantū ille estimauerit & viderit eū posse reddere. & in eodē. Qui diiudicans vtrū bonum aut malū sit. Pro quo hebrei legunt. Et estimabit seu appreciabit eū sacerdos inter bonū & malū. & in eodē. Considerabit eā sacerdos vtrū bona an mala sit. i. appreciabit seu estimabit. & in eodem. Et iuxta preciū quod ab eo fuerit constitutum estimabitur. 4. Reg. 23. Et cū indixisset terre per singulos vt cōferretur iuxta preceptum pharaonis: & vnūquēqꝫ iuxta vires suas exegit tam argentū qꝫ aurū. Pro quo hebrei legūt. Verūtamen appreciauit seu estimauit terram vt daret argētū iuxta preceptū pharaonis: secundū estimationem vel appreciationē vniuscuiusqꝫ viri. i. vnusquisqꝫ dedit iuxta estimationē sue facultatis: sed in translatione chaldaica est sicut in littera nostra. Iob. 28. Non adequabitur ei aurum & vitrū. ps. 88. Quoniā quis in nubibus equabitur domino. Esa. 40. Aut quā imaginē ponitis ei. Pro quo hebrei legūt. Aut quā imaginē vel similitudinē adequatis vel equiparatis ei. Et inde עֵרֶךְ Eerech. i. estimatio. seu appreciatio. vel equiparatio. Iudi. 17. Daboqꝫ tibi per annos singulos decē argenteos ac vestem duplicem. Pro quo hebrei legūt. Ac estimationē vestiū. i. sicut fuerit estimatū vel appreciatū. Iob. 28. Nescit homo preciū eius. i. appreciationē eius. ps. 54. Tu vero homo vnanimis. Pro quo hebrei legunt. Et tu homo quasi estimatio mea. i. ego estimabam te tāqꝫ me ipsum. Scribitur etiam cū duplici caph. Leuit. 27. Sub estimatiōe dabit pciū. & in eo. Si fuerit masculꝰ a vicesimo āno vsqꝫ ad sexagesimū annū dabit quīquagīta siclos argenti. p quo he. le. Et erit estimatio masculi a vicesimo anno vsqꝫ ad sexagesimū annū: eritqꝫ estimatio quinquaginta siclos argenti. & in codē. Si pauper fuerit & estimationē reddere nō valet. & in eodē. Omnis estimatio siclo sanctuarii ponderabitur. Scribitur etiam cū he articulari in principio. vt in eodem. Supputabit sacerdos iuxta annorū numerum vsqꝫ ad iubileū precium. & in eodem. Et dabit ille qui vouerat eū dño. Pro quo hebrei legunt. Et dabit estimationem seu preciū in die illa sanctificatū domino. Et dicūt aliqui hebrei qꝫ caph vltima que ponitur in predicta dictione denotat secundā personam. Vnde ipsi legunt. estimationē tuā seu preciū tuū. Et dicūt qꝫ loquitur cū sacerdote: cui pertinebat talis appreciatio vel estimatio.

ערל Aaral. Preputiari. i. preputiū habere. cōsopiri. Leuit. 19. Auferetis preputia eorū. Pro quo he. le. Preputiabitis preputia eius. i. immūdi vel prohiti erūt vobis eius fructus tāqꝫ preputiū. Et in eodem. Poma que germināt immunda erunt vobis nec edētur. Et inde עָרְלָה Orla. i. preputiū. Gen. 34. Nec dare fororē nostrā homini incircūciso. Pro quo he. le. Homini cui est preputiū. Exo. 4. Et circuncidit pputiū filii sui. Deut. 10. Circūcidite igitur preputiū cordis vestri. Et in plurali עֲרָלוֹת Aaraloth. Iof. 5. Et circuncidit filios israel in colle pputiorū. Et inde עָרֵל Aarel. i. pputiatus siue incircūcisus. Gen. 17. Masculꝰ cuius pputii caro circūcisa non fuerit. Leuit. 26. Donec erubescat incircūcisa mēs eorū. Esa. 52. Nō adiiciet vltra vt ptrāseat p te incircūcisus & imundus. Et in plurali עֲרֵלִים Aareli. i. Reg. 31. Ne forte veniāt incircūcisi. 2. Reg. 1. Ne exultēt filie incircūcisorū. Ezech. 32. Descende & dormi cū incircūcisis. dī etiā de homine qui est duro corde: vel qui habet inepta & incōposita labia vel aures ineptas. Exo. 6. cū incircūcisus sim labiis. Leuit. 26. Donec erubescat incircūcisa mens eorum. Hiere. 6. Ecce incircūcise sunt aures eorū: & audire non possunt. Ezech. 44. Omnis alienigena incircūcisus corde. Et in eo. Incircūcisus corde & incircūcisus carne. significat etiam supradicta dictio עָרַל Aaral consopiri quasi רָעַל Raal. Abach. 2. Bibetu & consopire.

ערם Aaram. Astutū siue callidū esse. callide agere seu maligne agere. 1. Regum. 23. Recogitat eni de me qꝫ callide insidier ei. Ps. 82. Super populū tuū malignauerūt cōsiliū. Prouer. 15. Qui aūt custodit increpatiōes astutior fiet. Et in eo. 19. Pestilēte flagellato stultus sapiētior erit. i. astutior erit. & inde ערום aarum. i. callidus. astutus. malignus. Gen. 3. Sed & serpēs erat callidior. Prouer. 27. Astutꝰ vidēs mala absconditus est. Et in plu. ערומים Aarumim. Iob. 5. Qui dissipat cogitationes malignorū. & in eo. 15. Et imitaris linguā blasphemātiū. pro quo he. le. liguā callidorū vel malignorū. & inde ערמה oorma. i. astutia. calliditas. Iof. 9. Callide cogitantes tulerūt sibi cibaria. pro quo he. le. & fecerūt ēt ipsi in calliditate siue in astutia: & tulerunt sibi cibaria. Iob. 1. Qui apphendit sapiētes in astutia eorū. Prouer. 1. Vt detur paruulis astutia. & in eo. 8. Intelligite paruuli astutia. Itē ערום Eerom. siue ערום aarom. i. nudus siue nuda aut nuditas. Gen. 3. Eo quod nudus essem. Deut. 28. In nuditate & in omni penuria. Esa. 20. Vadens nudus & discalciatus. Et in eo. Sicut ambulauit seruꝰ meus Esaias nudus & discalciatus. Ezech. 23. Et dimittēt te nudam & ignominia plenā. Scribitur ēt cū iod post aim. Ezech. 18. & nudū operuit vestimento. & in plu. ערומים aarumim. Gen. 3. Erat aūt vterqꝫ nudus. p quo he. le. Et erāt ambo nudi. Et in eo. Cūqꝫ cognouissent se eē nudos. Iob. 22. Et nudos spoliasti vestibus. & inde מערם Maaram. i. nuditas. 2. Paralip. 28. Oēsqꝫ qui nudi erāt vestierūt de spoliis. pro quo he. le. Et oēm nuditatē eorū vestierunt de spoliis. Item ערמה aarema. i. aceruus. cumulus. Ruth. 3. Issetqꝫ ad dormiēdū iuxta aceruū manipulorū. Canti. 7. venter tuus aceruus tritici. Et in plu. ערמות aaremoth. 2. Paralip. 31. Fecerunt aceruos plurimos. Nec. 4. nūquid edificare poterunt lapides de aceruis pulueris. reperitur etiam ערמים aaremim in genere masculino. Hiere. 50. Tollite de via lapides & redigite in aceruos. & inde verbū passiuū. i. coaceruatū esse: seu cōgregari. Exo. 15. & in spū furoris tui cōgregate sunt aque. Itē ערמון Aarmon. i. platanus: nomē arboris. Gen. 30. Virgas populeas virides & amygdalinas & ex platanis. Ezech. 31. Et platani non fuerunt eque frondibus illius. & dicunt aliqui hebrei qꝫ significat arborem castaneā.

ערס Aaris. massa. seu pasta ex farina & aqua cōspersa. Pro qꝫ btūs hiero. trāstulit pulmētū. Nu. 15. Sicut de areis primitias sepabitis: ita de pulmētis dabitis primitias dño.

ערער Aarar. siue ערער aaroer. species arboris humilis nascentis in locis desertis. pro quo btūs hiero. trāstulit Miricā. Hiere. 17. Erit enim quasi mirica in deserto. Ponitur ēt pro humili. ps. 101. Respexit in orationē humiliū. de quo vide supra in dictione ער vur. Est ēt ערער aaroer nomen proprium loci prope desertum existentis. Deut. 2. Ab aroer que est super ripam torrentis Arnon. Esa. 17. Derelicte ciuitates Aroer gregibus erunt.

ערף Araph. stillare. fluere. influere. excerui̇care. excerebrare. idest ceruicem vel cerebrum secare vel confringere. Deut. 32. Concrescat vt pluuia doctrina mea. pro quo hebrei legunt. Stillet siue influat vt pluuia doctrina mea. Et in eo. 33. Celiqꝫ caligabunt rore. pro quo hebrei legunt. celiqꝫ eius stillabūt rore. Iob. 36. Que de nubibus fluunt: que protegunt cuncta desuper. pro quo he. le. Que de nubibus fluunt stillant siue influunt sup hominū multitudinē. & in de ערפל aariphe. pro quo beatus hieronymus transtulit caliginem. Esa. 6. Et lux obtenebrata est in caligine eius. Hebrei vero dicunt qꝫ significat celos propter suā influētiam in inferiora. Itē ערף ooreph. i. ceruix. Gen. 49. Manus tue in ceruicibus inimicorum tuorum. Exo. 32. Cerno qꝫ populꝰ iste dure ceruicis sit. Deut. 10. Et ceruicē vestrā ne induretis amplius. 4. Reg. 17. Indurauerūt ceruicem suā iuxta ceruicem patrū suorū. Ponitur ēt pro dorso vel tergo. Hiere. 2. Verterūt ad me tergū & non faciē. Et in eo. 18. Dorsum & non faciem ostendam eis. Et inde verbum ערף aaraph. i. deceruicare. excerebrare. ceruicem seu cerebrū cedere vel confringere. Exo. 13. Quod si nō redemeris interficies. p quo he. le. Et si non redemeris deceruicabis eūm. Et in eo. Suo vitulam quē in valle percussa est. i. deceruicata est. Esa. 66. Quasi qui excerebret canem. Signat ēt confringere. Osee. 10. Ipse confringet aras eorum.

ערפל Aaraph. i. caligo. obscuritas. tenebre. Exo. 20. moyses autem accessit ad caliginem. Deut. 4. Tenebre & nubes & caligo.

ערץ Aaras. timere. formidare. terreri. fractum animo & cōsternatum esse. percutere. seu confringere. roborari. fortificari. Deut. 6. Non timebis eos. & in eo. 20. Nolite cedere: nec formidetis eos. Iof. 1. noli metuere & noli timere. Iob. 13. Contra foliū quod vento rapitur ostendis potentiam tuam. pro quo he. le. nunquid foliū raptū. s. vento terres seu confringes. Et in eo. 31. Si expaui ad multitudinem nimiam. Esa. 8. Ipse pauor vester: & ipse terror vester. & in eo. 29. Et deū israel predicabūt. pro quo he. le. formidabūt idest predicabunt fortitudinē suam. Significat ēt percutere vel confringere. Esa. 2. Cum surrexerit percutere terrā. Et inde מערצה maarasa. i. terror. Esa. 10. Confringet lagūculā in terrore. & inde ערץ Aaros. idest fractura. Iob. 30. In desertis habitant torrentiū. i. in fracturis torrentiū. Significat ēt pdicta dictio roborare vel fortificare. Ps. 10. vt nō apponat vltra magnificare se homo super terram. i. fortificare vel roborare se. Esa. 47. Si forte quid prosit tibi: si possis fieri fortior. & inde ערץ Aaris. i. fortis vel robustus. Esa. 49. Et quod ablatū fuerit a robusto saluabitur. Hiere. 20. Tanqꝫ bellator fortis. & in plu. עריצים aarisim. Iob. 27. Et hereditas violentorum quā ab omnipotente suscipient. i. hereditas robustorum. ps. 53. Et fortes quesierunt animā meam. Ps. 85. Et synagoga pot etium quesierunt animam meā. Esa. 25. Ciuitas gentiū robustarum timebit te. Et i eo. Spūs enim robustorū quasi turbo impellens parietē. Et in eo. Propaginē fortiū marcescere facies. Ezech. 31. Succidēt eū alieni & crudelissimi nationū. vbi ponitur pro crudelissimis. Scribitur ēt cū nun in principio & dicitur נערץ naaras. Ps. 88. Deus qui glorificatur in consilio sanctorum. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Deus robustus in arcano sanctorū.

ערק Arac. Rodere. comedere. Iob. 30. Qui rodebant in solitudine. Et in eodem. Et qui me comedunt nōn dormiunt. Et solum inuenitur in predictis locis. Hebrei tamē dicunt qꝫ significat fugere vel fugare. Quia in lingua chaldaica vel syra significat fugere. & vt ait beatus hiero. in prologo super Iob. Liber iob ex hebraico sermone & arabico & interdum syro constat. vnde in predictis locis hebrei legunt. Qui fugati erant in solitudine. & infra. Et fugantes mei. idest persecutores mei non dormiunt.

ערש Eeres. lectus. stratū. Deut. 33. & monstratur lectus eiꝰ ferreus. Ps. 6. Lachrymis meis stratum meum rigabo

Ps.40. Dominus opem ferat illi super lectum doloris ei9. Canti.1. Lectulus noster floridus.& i plu. עֲרָשׂוֹת Aarsoth Amos.6. Et lasciuistis in stratis vestris.

עָשׁ As.tinea.vermis.qui corrodit vestimēta & ligna.Iob.4. Consumentur velut a tinea.Et in eo.13. Et quasi vestimētum quod comeditur a tinea.Esa.50. Tinea comedet eos. Osee.5.& ego quasi tinea ephraim.Est etiā עָשׁ aas.nomen syderis celestis.Pro quo beatus hiero. transtulit arcturum. De quo vide supra in dictione עָיִשׁ vus.

עָשֵׁשׁ Aasas.corrodi.scilicet a tinea.a precedenti dictione deriuatum.pro quo translatio nostra traduxit turbari vel conturbari.Ps.6. Turbatus est a furore oculus me9. Pro quo hebrei legunt.Corrosus est a furore oculus meus. & beatus hiero.in psal.iuxta he.ve.transtulit caligauit pre amaritudine oculus meus.ps.30.Conturbatus est in ira oculus meus.Et in eo.Et ossa mea conturbata sunt. Pro quo hebrei legūt.Et ossa mea corrosa sunt.scilicet velut a tinea. Et beatus hiero.transtulit:& ossa mea contabuerunt.

עֵשֶׂב Eeseb.herba.fenū.Gen̄.1.Germinet terra herbā. Et in eodem.3.Et comedes herbam terre.Deut.11.Fenū q3 in agris ad pascenda iumenta.Ps.71.Et florebunt de ciuitate sicut fenum terre.ps.103.Et herba seruituti hominū Et in plu. עִשְׂבוֹת Iisboth. Prouer.27.Et collecta sunt fena de montibus.

עָשָׂה Aasa.facere.agere.operari.preparare. adaptare. acquirere.subigere.Gen̄.1.Et fecit de9 firmamētū.& in eo. Viditq3 deus cuncta que fecerat.& in eo.ab vniuerso opē qđ patrarat.i.quod fecerat.Et in eo.ab omni opere quod creauit deus vt faceret.pro quo he.le.Quod creauit deus ad faciendum.idest vt de cetero ipsa opera ex se producerent alia:& non esset necessarium nouas creaturas producere:sicut exponunt hebrei.Et in eo.6.Fac tibi arcam de lignis leuigatis.Et in eo.44.Cur sic agere voluistis.Exo.1. Quidnam est hoc quod facere voluistis.Et in eo.24. Omnia q̄ locutus est dn̄s faciem9.Nu.28.Holocaustum iuge ē quod obtulistis in monte sinai.pro quo he.le.Holocaustum iuge quod factum est in monte sinai.Deut.5. Vt obseruares diē sabbati.pro quo he.le.Vt faceres diē sabbati.i. vt celebrares.Et i eo.32.Et fecit & creauit te.Iudi.1.Sicut feci sic reddidit mihi dn̄s.1.Reg.12.Dn̄s qui fecit moysen & aaron.Ester.5.Etiam si dimidiam partem regni mei petieris impetrabis.pro quo he.le.Etiā si dimidiā partē petieris fiet. vbi ponitur verbū passiuū.Ps.138.Quod fecisti in occulto.pro quo btūs hiero.in ps.iuxta he.ve.transtulit. Quia fact9 sū in abscondito.Eccl's.1.Quid est quod factum est:ipsum qđ faciendū est.Et in eo.De oībus que fiūt sub sole. Et in eo.4 Qui nesciunt quid faciunt mali.Esa.26. Salutes non fecimus in terra.Hiere.3.Et fecisti mala & potuisti.Et i eo.27. Ego feci terrā & homines.Thren̄.2. fecit dominus que cogitauit.Ione.1.Qui fecit mare & aridam. Significat etiam parare.vel preparare.Gen̄.18.Qui festinauit & coxit illū. Pro quo he.le.Et festinauit vt faceret illū.i.vt prepararet illum.Deut.21.Et circuncidet vngues.pro quo he.le.Et faciet vngues suas.1.Reg.25.Et quinq3 arietes coctos. i. preparatos.2.Reg.19.Descendit in occursum regis illotis pedibus & intonsa barba.Pro quo he.le.Descendit in occursū regis:nō fecit pedes suos & non fecit barbā suā.idest non adaptauit vel non preparauit.Nee.5.Parabatur autem mihi per dies singulos bos vnus.Et in eo. Exceptis volatilibus. Pro quo he.le.Et volatilia parabantur mihi. Significat ēt acquirere.Gen̄.12.Et animas quas fecerant in aran.i. acquisierant.Deut.8.fortitudo mea & robur manus mee hec mihi omnia prestiterunt.idest acquisierunt. Et in eodem.Sed recorderis domini dei tui: q̄ ipse vires tibi prebuerit. Et sequitur in hebreo.Ad acquirendam vel consequendā substantiam vel diuitias.Ponitur etiam pro congregare.Gen̄.41.Venitq3 fertilitas septē annorum: & in manipulos redacte segetes congregate sunt in horrea egypti. pro q̄ he.le.Et congregata est terrā.idest frumētū terre in septē annis fertilitatis in manipulos.& inde מַעֲשֶׂה Maase. idest factura.opus.actio.preparatio.acquisitio.seu possessio.Exo.18.Et opus quod facere debeant.Et in eo.34. opus domini terribile quod facturus sum tecum.1. Reg.20. In die q̄n operari licet.Pro quo he.le.In die operis.Et est sensus sicut in littera nostra.Et in eo.25.Et possessio eius in carmelo. Esa.3.Et pro crispāti crine caluiciū.i.pro factura vel p̄paratione crinium.& in plu.מַעֲשִׂים Maasim.idest opera. Gen̄.20.Que non debuisti facere:fecisti nobis.pro quo he.le.Opera que nō licet facere:fecisti nobis.Exo.5.Solicitatis populū ab operibus suis.Ps.103.Quam magnificata sunt opera tua domine.Ps.113.Opera manuum hominum.Hiere.47. Pro eo quod habuisti fiduciam in operibus tuis. Item עָשָׂה Iisa.idest subigere.vel confringere. Ezech. 23. Et fracte sunt mamme pubertatis earum.Et in eo.Ibi confregerunt vbera pubertatis sue.Et in eo. Quando subacta sunt in egypto vbera tua.Soph.3.Ecce ego iterficiam omnes qui afflixerunt te.pro quo he.le. Ecce ego confringam omnes confringentes te vel subigam oēs subigētes te.

עָשַׁן Aasan.fumare.irasci.Gen̄.15. Apparuit clibanus fumans.Exo.19.Totus autem mons sinai fumabat. Et i eo.20.Montēq3 fumantē.Ps.103.Tangit montes & fumigant.Esa.7.A duabus caudis titionū fumigantiū.& inde עָשָׁן Aasan.siue עֶשֶׁן eesen.idest fumus.Exo.19.Et ascenderet fumus ex eo quasi de fornace.Esa.51.Sicut fumus deficient.Osee.13.Et sicut fumus de fumario.Naū.2.Et succendam vsq3 ad fumum quadrigas tuas:debet legi.vsq3 ad fumum.idest vsq3 dum ascendat fumus magnus ex eis. & qa fumus representat ignem:& ignis ponitur aliquādo p̄ ira: ideo predicta dictio ponitur etiam pro irasci.Deut.29.sed tunc quā maxime furor eius fumet.i.irascatur.ps.17.Ascēdit fumus de naribus eius.i.ascendit ira in furore suo. ps.73.Iratus est furor tuus super oues pascue tue.ps.79.quo vsq3 irasceris super orationem serui tui.

עָשַׁק Aasac.calumniari.calumniam facere.vim facere.per vim aliquid extorquere.violentare.idest per violentiā vel fraudem aliquid obtinere.Leuit.6.Aut calumniam fecerit.Et in eo.Reddet omnia que per fraudem voluit obtinere.Et in eo.19.Nō facies calūniā proximo tuo.1. Reg.12. Si quenquam calūniatus sum.Et in eo.Non est calūniatus nos.ps.71.Et humiliabit calūniatorē.Prouer.28.Hominem qui calumniatur anime sanguinem.Eccl's.4.Et lachrymas innocētium.pro quo he.le.Et lachrymas calūniā patientium.idest eorum quibus facta est calumnia seu violentia.Et in eo.nec posse resistere eorum violentie:cunctorum auxilio destitutos.pro quo he.le.Et non est eis consolator:& de manu calumniatorum suorū violentia: & nō est eis consolator.Esa.38.Dn̄e vim patior.Hiere.21. Et eruite vi oppressum de manu calumniantis.Et in eo. 22.Et liberate vi oppressum de manu calumniatoris.Et in eo. 50.calūniam sustinent filii israel.& inde עֹשֶׁק oosec.i.calumnia. violentia.oppressio.ps.118.Redime me a calumniis hominum.Eccl's.7.Calumnia conturbat sapientem. Esa.54. Recede procul a calūnia.Et in plu.scribitur cū mem in principio & dicitur מַעֲשַׁקּוֹת maasacoth. Prouer.28. Dux indigēs prudētia multos opprimet.p̄ q̄ he.le.mltas opp̄ssiōes seu calūnias.s.faciet.Esa.33.qui p̄icit auariciā ex calūniis.

עָשַׂק Asac.cum puncto cebólet.i.iurgari.Gen̄.26.Quamobrē nomen putei ex eo quod acciderat vocauit calumniam.pro quo he.le.Et vocauit nomen putei iurgium: quia iurgati sunt cum eo. Vbi ponitur verbū & nomen ab eo deriuatum.sed si scribatur cum puncto sebólet sicut dictio precedens:potest intelligi sicut est in littera nostra.

עָשַׁר Aasar.ditare.ditari.diuitem eē.diuitias habere. locupletari. Gen̄.14. Ne dicas ego ditaui Abrā.1.Reg.1. Dn̄s pauperem facit & ditat.Et in eo.17.Virū qui percusserit eū ditabit eum rex diuitiis magnis.Iob.15. Non ditabitur & non perseuerabit substantia eius.p̄s.64.Multiplicasti locupletare eam.Prouer.10.manus aūt fortium diuitias parat.idest ditat.Et in eo.Benedictio dn̄i diuitem facit. Et in eo.15. Noli laborare vt diteris.Hiere.5.Ideo magnificati sunt & ditati.Ezech.27.Ditasti reges terre.& ide עָשִׁיר Aasir.idest diues.Exo.30.Diues non addat.Ps.48.Simul in vnum diues & pauper.Prouer.14.Amici diuitū multi. Quod in hebreo legitur singl'r.s.amici diuitis multi.Et in eo. 22. Diues & pauper obuiauerunt sibi. Esa.53. Et diuitem pro morte sua.& in plu.עֲשִׁירִים Aasirim.i.diuites.p̄s.44.Oēs diuites plebis.Eccl's.10.Et diuites sedere deorsū. & inde עֹשֶׁר oóser.idest diuitie.Et i hebreo ē singularis numeri:& caret numero plurali.1.Paralip.29.Tue sunt diuitie:& tua est gloria.Prouer.7.In sinistra illius diuitie & gloria.Hiere.9.Et non glorietur diues in diuitiis suis.

עָשַׂר Aasar.cū puncto cebólet. decimare.decimas dare.decimas offerre. Gen̄.28.Cūctorū que dederis mihi decimas offeram tibi.Deut.26.Quando cōpleueris decimā cūctarū frugū tuarū.pro quo he.le.Quando cōpleueris decimare omnē decimā frugū tuarum.1.Reg.8.Et vinearum reditus addecimabit.Et in eo.Greges quoq3 vr̄os addecimabit.& inde מַעֲשֵׂר Maaser.siue מַעְשַׂר Maasar. idest decima siue decimatio.Gen̄.14.Et dedit ei decimas ex omnibus.Leuit.27.Si quis autem voluerit redimere decimas suas.Quod in hebreo legitur singulariter.s.decimā.Nu.18. Decimas quas dedi vobis.& in eo.Decimam partem decime.Malach.3.Inferte oēm decimam.& in plurali.מַעַשְׂרוֹת Maaseroth:Nume.18.Ex vniuersis quorum accipitis primitias offerte dn̄o.pro quo he.le.Ex vniuersis decimis vestris q̄s accipitis a filiis israel: dabitisq3 ex eis primitias domino.& inde עִשָּׂרוֹן Iisaron.i.decima pars.Nu.28. Et decimā decime simile.Et in plu.עֶשְׂרֹנִים Eesronim.vt in eo.& duas decimas simile oleo consp̄se. Et in eo.Et tres decimas simile.& inde עֲשָׂרָה Aasara.i.decē in gn̄e masculino. Gen̄.18.Non delebo propter decē.Nu.8.Mortariolū ex decē siclis aureis.& in eo.Denos siclos appēdētia.i.vnūquodq3 decē siclos appēdēs.Scribitur ēt cū tau in fine loco he.Gen̄.31 Et mutauit mercedē meā decē vicib9.& in ge.fe.scribitur sine he & dr̄ עֶשֶׂר eeser.Leuit.26.Ita vt decē mulieres in vno clibano coquāt.2.Reg.19.Decē partibus maior ego sum apud regem.& in plu.עֲשָׂרוֹת aasaroth.Exo.18.Et constitue ex eis tribunos & centuriones & quinquagenarios & decanos.i.principes decē.Ponitur ēt decē pro multis siue p̄ numero indeterminato.vt in eo.18.Quia tu vnus solus p̄ decē millibus cōputaris.i.pro multis millibus.Iob.19.En decies cōfudistis me.i.multotiēs.& inde עֲשִׂירִי aasiri.i.decim9 Gen̄.8.Vsq3 ad decimū mēse:decimo en i mēse prima die mēsis apparuerūt cacumina mōtiū.Leuit.27.Quidqđ decimū venerit:sāctificabitur dn̄o.& in ge.fe. עֲשִׂירִית aasirith Exo.16.Gomor aūt decima p̄s est ephi.Nu.28. Decimā p̄tē ephi sie.Hiere.32.verbū qđ factū est ad hieremiā a dn̄o in anno decimo.Quod in hebreo est gn̄is feminini. Et inde עָשׂוֹר Aasor.i.decē seu decim9. Gen̄.24.Maneat puella nobiscum saltem decem dies. Exo.10. Decima die mensis huius. Significat etiam עָשׂוֹר Aasor.instrumentum musicum decem chordarum. p̄s.32. In psalterio decem chordarum psallite ei.p̄s.91.In decachordo psalterio:cum cithara.Ps.143. In decachordo psalterio psallam tibi. Et inde עֲשִׂירִיָּה Aasiria.idest decimatio.Esa.6. Et adhuc in ea decimatio.& inde עֶשְׂרִים Eesrim.i.viginti.s.bis decem. Gen̄.18.Non interficiam propter viginti.& in eo.31. Viginti annis fui tecum.

עָשַׁת Aasath.impinguari.candidum seu lucidū esse.cogitare.Hiere.5.Incrassati sunt & impinguati.Hebrei tn̄ legūt.Incrassati sunt & candidi seu lucidi facti sunt. & inde עֶשֶׁת eeseth.siue עָשׁוּת Aasuth.i.candidū seu lucidū:aut purū seu purgatū.Canti.5. Venter eius eburneus.Pro quo he.le. Venter eius candidus seu lucidus sicut ebur. Ezech.27.In nūdinis tuis proposuerūt ferrū fabrefactum.i. ferrū purū seu purgatū a rubigine.Itē עָשַׁת aasath.i.cogitare.recogitare.Dan̄.6.Porro rex cogitabat constituere eum sup omne regnum.Ione.1.Si forte recogitet deus de nobis. & inde עַשְׁתּוּת aasthuth.i.cogitatio.Iob.12.Lampas contempta apud cogitationes diuitum.quod in hebreo legitur singulariter.s.apud cogitationē.Et i plu. עֶשְׁתֹּנוֹת Eestonoth p̄s.146.In die illa peribunt omnes cogitationes eorū.Itē עַשְׁתֵּי Aasthe.idest vnus siue vnū aut vnam.Et semper iungitur cum dictione עֶשֶׂר éeser.que significat decē & dicitur עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה Aasthe eesre.siue עַשְׁתֵּי עָשָׂר Aasthe aasar: & tunc ambe dictiones significant vndecim. Exo.26.Saga cilicina vndeci.Deut.1.Quadragesimo anno:vndecimo mēse.Zach.1.vndecimi mensis sabat.

עַשְׁתָּר Aastar.grex.scilicet ouiū. & solū inuenitur in numero plu.s.עַשְׁתְּרוֹת Aastaroth.Deut.7. Gregibus ouiū tuarū.Est ēt עַשְׁתָּרוֹת aastaroth siue עַשְׁתֹּרֶת aasteretn nomē idoli ad similitudinem pecudis facti :secundum hebreos.Iudi.2.Seruientes baal & astaroth.1.Reg.31. Et posuerunt arma eius in tēplo astaroth.3.Reg.11.Astartem deam sidoniorum.Est etiam nomen loci.Gen̄.14.Et percusserunt raphaim in astaroth carnaim.Deut.1. qui mansit in astaroth & in edrai.

עֵת Eth.Tempus.hora.Gen̄.29.Nec est tempus vt reducātur ad caulas greges. Ruth.2. Quando hora vescendi fuerit.& in plu.עִתִּים Iithim.siue עִתּוֹת Iithoth. De quo vide supra in dictione עוּת vuth.

עָתַד Aathad. Parare.paratū esse.futurū esse.Iob.15. Que in cumulos sunt redacte.pro quo he.le. Que parate vel future sunt in cumulos.s.redigi.Prouer.24.Prepara foris opus tuum:& diligenter exerce agrum tuum.pro quo hebrei legunt.Prepara foris opus tuum: & para illud in agro tuo.& inde עָתִיד Aathid.i.futurus.seu paratus. Iob.3. Qui parati sunt suscitare leuiathan.Et in eo.15.Sicut regē qui preparatur ad preliū.Ester.8.Paratos esse iudeos ad capiendam vindictam. Et inde tempus futurum vocatur apud hebreos עָתִיד Aathid.& in plurali.עֲתִידוֹת Athidoth. Deut.32.Et adesse festinant temp[...].s.futura.Item עַתּוּדִים Aathudim.idest hirci:seu mares ouium vel caprarum.Et solum inuenitur in numero plurali.Gen̄.31.Et vide vniuersos masculos ascēdentes super feminas.Ps.49. Nec de gregibus tuis hircos.Prouer.27.Et hedi ad agri precium.pro quo hebrei legunt.Et precium agri hirci.scilicet sunt. Hiere.50.Et eritis quasi hedi ante greges. pro quo hebrei legunt.Et eritis quasi hirci.Ponitur etiam pro principibus vel ducibus.Esa.10.Et principes eorum depredatus sum. Et in eodem.14. Omnes principes terre surrexerunt de soliis suis.

עתה Atha.nunc.aduerbiū tpis.Gen.12. Nunc igitur ecce coniux tua.ps.112.Ex hoc nunc & vsq; in seculum.vide ēt de hoc supra in dictione עת vuth: quia inde deriuatur

עתם Aatham.obscurare.btūs hiero.transtulit. coturbare. cuius verbū passiuū ponitur.Esa.9.Vbi dr in ira dñi exercituum conturbata est terra.pro quo hebrei legūt.obscurata est terra.Et solum inuenitur in predicto loco.

עתק Aathac.subleuari.inueterare.euellere.transferre. Iob 21.Quare impii viuunt subleuati sunt: cofortatiq; diuitiis.Pro quo he.le.Quare impii viuunt inueterauerunt idest senescunt.ps.6.Inueteraui inter omnes inimicos meos.& inde עתק Aathac: siue עתיק aathic.i.vetus siue antiquum.1.Reg.2.Recedant vetera de ore vestro.quod in hebreo legitur singulariter.Et ponitur ibi singulare pro plurali.ps.30.Que locuntur aduersus iustū iniquitatem.p quo hebrei legunt.Que locuntur aduersus iustū vetera. & beatus hiero. in ps.iuxta he.ve.transtulit.q̄ locuntur contra iustum dura.i.inueterata.Esa.23.& vestientur vsq; ad vetustatem.Dan.7.Et antiquus dierum sedit.Et in plu.עתיקים Aathichim.1.Paralip.4.Hec autem verba vetera.potest ēt legi.verba superna & sublimia.nam ponitur etiam pro superno.Prouer.8. Opes supernas & iustitiam. Item עתק Athac.i.euellere.seu transferre.vel auferre.Gen.12.Et inde transgrediens ad montem.Pro quo hebrei legunt. Et euulsit seu transtulit inde ad montē.s.tabernacula sua. Iob. 9. Qui transtulit montes & nescierunt.Et in eo. 14. Et saxū transfertur de loco suo.Et in eodem. 32. Abstulerunt a se eloquiū.Esa.28.Ablactatos a lacte euulsos ab vberibus.Significat etiam transferre de vna lingua in aliam. Prouer. 25.Hec quoq; sunt parabole salomonis quas transtulerunt viri ezechie regis iuda.

עתר Aathar.orare.deprecari.rogare.derogare. Gen.25. Deprecatusq; est isaac dominum pro vxore sua.Exo. 8.Orate dominum vt auferat ranas a me.Et in eo.Quando deprecer pro te.Et in eo.Rogate pro me.& in eo.Egressus a te orabo dñm.Iob.22.Rogabis eū & exaudiet te. Et i eo.33.Deprecabitur deū & placabilis erit ei.Et in voce passiua signat exaudire seu placari.Gen.25.Qui exaudiuit eum.1.Paralip.5.Et exaudiuit eos.Esa.19.Et placabitur eis & sanabit eos.Et inde עתרת Aathereth. idest deprecatio. Hiere.33.Et reuelabo eis deprecationem pacis & veritatis. Hebrei vero in predicto loco interpretantur multiplicationem.& inde עתרי aathrai.Pro quo beatus hiero. trāstulit supplices mei.Soph.3.supplices mei filii dispersorū meorum deferent munus mihi.Hebrei vero dicunt q; est nomē propriū nationis vel gentis.Item עתר aathar.idest derogare.Ezech.35. Et derogastis aduersum me verba vestra. Hebrei tñ in predicto loco legunt. Et multiplicastis aduersum me verba vestra.& inde נעתרות Naatharoth.Pro quo beatus hiero. trāstulit fraudulenta.i.derogatoria. Prouer. 27.Quam fraudulenta oscula odientis. Ponitur etiā עתר aathar.pro nebula siue pro multitudine fumi.Ezech.8. Et vapor nebule de thure consurgebat.Pro quo hebrei legūt. Et nebula multitudinis incensi consurgebat.

De incipientibus a littera. פ. Pe.

פאה Pea.latus.angulus.finis.terminus.coma.Exo.26. Quarum viginti erunt in latere meridiano. Et in eodē.In latere quoq; secundo qd vergit ad aquilonē.Ezech. 45.A latere maris vsq; ad mare: & a latere orientis vsq; ad orientem.Ponitur etiam pro coma.Leuit.19.Nec in rotundum tondebitis comam.Et in eo. Nec radetis barbam.pro quo hebrei legunt.Et non dissipes.idest nō radas comam seu angulum vel finem barbe tue.Et in plurali פאות peoth. Exo.25.Et pones eos in quattuor angulis. Ponitur etiā p ducibus vel principibus.Nu.23.Et percutiet duces moab. Et aliqui hebrei secundum precedentem significationē legunt.Et percutiet angulos seu terminos moab.Et inde verbum angulare.idest in angulos terre dispergere: secundū hebreos.Deut.32.Dixi vbi nā sunt.pro quo hebrei legūt. Dixi dispergam eos.i.per angulos terre. Potest etiam deriuari a dictione אף aaph.que significat iram.vt sit sensus.dixi irascar eis.vbi ponitur אפאיהם Aaphe hem. quod si legatur אפאהם Ephohem: tunc significat vbi sunt: sicut est in littera nostra.

פאר Paar.glorificare.gloriari.decorare.seu decorum esse recolligere. Exo.8. Cōstitue mihi tempus quādo deprecer pro te.pro quo hebrei legunt. Gloriare contra me quando deprecer pro te.idest tu habeas illam gloriam vt eligas tibi tempus: licet talem gloriam ego deberem habere s.vt ego eligerem tempus ad deprecandum pro te. Sic eni exponitur ab hebreis. Iudi.7.Ne glorietur contra me israel.Esa.10.Nunquid gloriabitur securis contra eum qui secat in ea.Et in eodem.49.Quia in te glorificabor.Et i eo. 55.Et sanctum israel quia glorificauit te.Et i eo.60.Et domum maiestatis mee glorificabo.& inde תפארה Thiphereth.idest decor.gloria.Exo.26.Faciesq; vestem sanctā aaron fratri tuo in gloriam & decorem.ps.88. Quoniā gloria virtutis eorum tu es.Prouer.28.In exultatione iustorū multa gloria est.Esa.60.Et domum maiestatis mee. Vbi ponitur pro maiestate. Et inde פאר pheer.i.decor.seu gloria: & ponitur pro corona que ē ornamentum seu decor capitis.Esa.61.Et darem eis coronam pro cinere.Et in codē. Quasi sponsum decoratū corona.Ezech.24. Corona tua circunligata sit tibi. Et in plu. פארים paarim.siue פארי paare.Exo.39.Et mitras cum coronulis suis. Ezech.44.Coronas habebitis in capitibus vestris.Ponitur etiam pro vittis que capiti circūuoluuntur.Ezech.44. Vitte linee erūt in capitibus eorū.Ponitur etiam pro discriminalibus: que sunt quedam ornamenta capitis.Esa.3. Et mitras & discriminalia.Item פארה Pura.idest laguncula: seu olla scdm trāslationē nřam: Esa.10.Confringet lagunculam in terrore. Hebrei tñ dicūt q; signat ramū seu propaginē.cuius plale. פארות Poroth.ponitur pro ramis: vt infra dicetur. Potest ēt signare ollā: sicut est in littera nostra. De quo vide supra in dictione פור Pur.& aliqn̄ scribitur cū duplici res & dicitur פארור parur.Naum.2.facies oim sicut nigredo olle.Et aliqui hebrei scdm primā significationem legūt. Et facies oim retraxerūt decorē suū.Itē פאר paer.i.colligere.seu recolligere.s.quidquid in ramis arborū remāserit.Deut.24. Quidquid remanserit in arboribus non reuerteris vt colligas.Et inde פארות Poroth.i.rami.seu frondes. Ezech.31. Et eleuati rami eius per aquas multas.Et in eo.Et sub frondibus eius genuerunt omnes bestie saltus.Et in eo.& platani nō fuerunt eque frondibus eius.& aliqn̄ scribitur cum aleph post res.De quo vide infra in dictione פרא Para.

פג Pag.Grossus.idest ficus qui primū venit ad maturitatē Canti.2.ficus protulit grossos suos.

פגל Pigul.Immundum.prophanum.Leuit.19. Prophanus erit & impietatis reus.Ezech.4.Et non est ingressa in os meum omnis caro immūda.& in plu. פגולים Piguilim.Esa.65.Et ius prophanum in vasis eorum. Quod in hebreo legitur pluraliter.scilicet & ius prophanationū vel immundarum.scilicet carnium in vasis eorum.

פגע Pagaa.occurrere.obuiare.irruere.deprecari.intercedere.orare.rogare.Gen.32.fuerūtq; ei obuiā angeli dei

Exo.5.ne forte accidat nobis pestis aut gladius.Pro quo hebrei legunt. Ne forte occurrat nobis pestis aut gladius. Et i eodem.23.Si occurreris boui inimici tui & asino erranti. Nu.35.Propinquus occisi homicidam interficiet statim vt apprehenderit eum.pro quo he.le.cū occurrerit vel obuiauerit ei.Iosue.2.Ne forte occurrant vobis reuertentes. Et in eodē.Et coniunguntur sibi in tribu Aser. idest occurrant sibi.Et in eo.19.Peruenit in debaseth.pro quo he.le.& occurrit.i.pertingit in debaseth.Et in eo.Et peruenit terminus eius vsq; thabor.Iob.36.Et precepit ei vt rursus adueniat.pro quo he.le.occurrat.scilicet tenebris.Esa.47. Nō resistet mihi homo.idest non occurret mihi homo. Hebrei tñ secundum aliam significationē exponunt sic. Non accipiā deprecationem vel orationē hominis. Et in eo.64.occurristi letanti & facienti iustitiam.Hiere.15. Si non occurri tibi in tempore afflictionis.Amos.5. Et occurrat ei vrsus.Significat etiam irruere vel interficere.Iudi.8. Tu surge irrue in nos.Et in eo.15.Spondete mihi q; non occidatis me.idest ne irruatis in me.1.Reg.22. Noluerunt autem serui regis extendere manus suas in sacerdotes domini.p quo he.le.Noluerunt autem serui regis extendere manus suas vt irruerent in sacerdotes domini.2.Reg.1. Accedens irrue in eum.Et inde פגע Pegaa.idest occursus.contrarius. aduersarius.3.Reg.5. Non est satan neq; occursus malus. Scribitur etiam cum mem in principio.Iob.7.Quare me posuisti contrarium tibi. Significat etiam intercedere vel orare seu deprecari.Gen.23. Intercedite pro me apud Ephron.Et in eo.28.Cumq; venisset ad quendam locum. Pro quo hebrei legunt.Et orauit vel deprecatus est in loco Potest etiā legi sic.Et occurrit loco. Quod est idem sensus cū lra nřa.Iob.21.Et quid nobis prodest si orauerimus illum.Esa.53.Et pro transgressoribus rogabit.Et in eo.59. Et aporiatus est: quia nō est qui occurrat.pro quo he.le. quia nō est qui oret vel deprecetur.pōt ēt legi sicut est in lra nřa Hiere.7.Nec assumas pro eis laudē & orationē & nō obsistas mihi.pro quo he.le.Et nō depreceris siue nō ores me Et in eo.27.Et si pphete sunt & est verbū dñi in eis: occurrant dño exercituū.pro quo he.le. orent vel deprecentur dñm exercituum.Et in eo.36. Contradixerunt regem ne combureret librum.i.rogauerunt regem.

פגר Peger.cadauer.morticinium.Esa.14. Quasi cadauer putridum.Amos.8.Multi morientur.Pro quo he.le. Plurimum cadauer.supple erit.& est sensus sicut in lra nřa. Ponitur ēt pro ruina.Naum.3.Et grauis ruine.Et in plu. פגרים Pegari.seu פגרי pigre.Leuit.26.Cadetis iter ruinas idolorū vestrorū.pro quo he.le.Et dabo cadauera vřa sup cadauera idolorū vestrorum.Nu.14. Vestra cadauera iacebunt in solitudine.Esa.37.Et ecce omnes cadauera mortuorū.Et in eo.66.Et videbūt cadauera virorū.Et ide verbum פגר piger.Quod significat corruere.vel impingere. 1.Reg.30.Qui lassi transire non poterant torrētem Bosor. Pro quo he.le.qui corruerant vel impegerant ad torrentē Bosor.i.pre lassitudine transire non poterant: sicut est in littera nostra.

פגש Pagas.obuiare.occurrere.Gen.32.Si obuium habueris fratrem meum esau.i.si obuiauerit tibi.Et in codē 33.Que nam sunt iste turme quas obuiam habui. Exo.4. Occurrit ei dominus.1.Reg.25. Quibus & illa occurrit. Iob.5.Per diem incurrunt tenebras.Prouer.22. Diues & pauper obuiauerunt sibi.Et in eodem.29. Pauper & creditor obuiauerunt sibi.

פדה Pada.Redimere.liberare.eruere.Exo.21.Dimittet eā. pro quo he.le.redimat eā.i.dimittat eā liberā. Leuit. 19.Et tñ precio nō est redēpta.ps.54. Redimet in pace animā meā.ps.118.Redime me a calūniis hoim.ps.129. Et ipse redimet israel.& inde פדות Peduth.i.redēptio.Exo.8.Ponāq; diuisionē inter populū meū & populū tuū.p quo he.le.Ponāq; redemptione inter populū meū & populū tuū. ps.110.Redēptionē misit dñs populo suo.Scribitur etiā cū iod in fine & dr פדיון pidion.ps.48.Et preciū redēptiōis aīe sue.& aliqn̄ signat preciū solutiōis vel liberatiōis. Nu.3 In precio aūt ducētorū.scribitur ēt cū mē in fine & dr פדיום Pidiom.vt in eo.Tulit igitur moyses pecuniā eorū qui fuerunt amplius.pro quo he.le.Et tulit moyses pecuniam redemptionis vel precii eorū qui fuerunt amplius.

פדן Padan.mesopotamia.regio.que grece sic noīatur a mesos qd est mediū & potamos qd est flumē.eo qd est sita inter duo flūina tigrim.s.& euphratē.Gen.25.Duxit vxorē rebeccā filiā bathuelis syri de mesopotamia. Et i eo.28. Vade & proficiscere in mesopotamiā syrie.Et in codē.48. Quādo veniebā de mesopotamia: mortua est rachel.& hec dictio פדן Padan in lingua chaldaica signat numerū parē siue dualem.In lingua vero punica seu arabica significat cāpestrē seu planiciē.& ideo dicunt aliqui q; illa regio dicitur פדן padan.Eo quod est terra campestris: & secūdū aliquos hebreos inde deriuatur dictio אפדנו apadno.Dan.11. Et figet tabernaculū suū apadno.De quo vide supra in dictione אפד Apad.

פדע Padaa.redimere.liberare.Iob.33.Libera eum vt non descēdat i corruptionē. & solū inuenitur i pdicto loco.

פדר Pader.adeps.Leuit.1.Caput & cūcta q̄ adherēt iecori. p quo hebrei legunt.Caput & adipē.i.adipē q adheret iecori.

פה Pe.os.s.ab ore.Exo.4.Quis fecit os hois.& in eo.Et ipse loquetur p te & erit os tuū.Nu.12.ore eni ad os loquor ei.Ponitur ēt pro cōsensu.Ios.9.Cōgregati sunt pariter vt pugnarēt cōtra iosue & israel vno aio eadēq; sententia.p q he.le.Vt pugnarēt cōtra iosue & israel vno ore.i.vno cōsensu eadēq; sentētia. Et qn̄ post se regit gtm̄ vel qn̄ cōponitur cū pronoībus tūc mutat he in iod.Gen.29.& os putei grādi lapide claudebatur.Exo.4.& ego ero in ore tuo & in ore illius.Nu.20.Eo qd incredulus fuerit ori meo.Deut.8. Sed in oi verbo quod procedit de ore dei.Et in eo.11.quos aperto ore suo terra absorbuit.Ios.9.& os dñi nō interrogauerūt.ps.49.os meū loquetur sapiētias. Esa.49.& posuit os meū quasi gladiū acutū.Signat ēt pceptū seu imperium vel mādatū.Gen.41.& ad tui oris imperiū cūctus ppls obediet.Nu.10.mouerūt castra primi iuxta impiū dñi. Ios. 1.quicūq; cōtradixerit ori tuo.i.impio vel mandato. Ponitur ēt pro capicio vel ora vestimēti.Exo.28. In cuius medio supra erit capicium & ora p gyrum: sicut fieri solet in extremis vestium partibus.Iob.30.Et quasi capicio tunice succinxerūt me.ps.132.Quod descendit in ora vestimenti eius.ponitur etiam pro ore gladii. idest pro acumine gladii.Exo.16.Fugauitq; Iosue Amalech & populum eius in ore gladii. Et in plurali פיות Peioth.Iudi.3. Qui fecit sibi gladium ancipitem. Pro quo hebrei legunt. Et fecit sibi gladium acutum habens duo ora.idest acutum ex vtraq; parte. Prouer. 5. Acuta quasi gladius biceps. idest ex vtraque parte acutus.& aliquando duplicatur littera pe & littera iod & dicitur פיפיות Pipiioth.Ps.49.Et gladii anci pites in manibus eorum. Reperitur etiam פים Pim secundum terminationem pluralem masculinorum.1.Reg.5.Retusa erat acies vomerum. & quandoq; preponitur ei lra caph & littera lamed & dr כפי Chephi.aut לפי lephi: & tūc aliqn̄ significat.iuxta. secundum.sicut.Gen.47. Prebens

cibaria singulis. Pro quo hebrei legunt. Prebens panẽ iuxta familiam. idest iuxta exigentiam familie singulorum. Exo. 12. Que sufficere possunt ad esum agni. Pro quo hebrei legũt. Vnusquisq; iuxta id qđ põt edere numeretur super agnum. Et est sensus sicut in littera nostra. Leuit. 25. Quanto plus anni remanserit post iubileum: tanto crescet & precium: quanto minus temporis. Pro quo hebrei legũt. Iuxta multitudinem annorum cresces & precium. Nu. 7. Iuxta ordinem ministerii sui. Et in eo. Iuxta id quod habebant necessarium. & in eodem. Secundum officia & cultũ suum. Et in eo. 9. Cumq; ablata fuisset nubes que tabernaculum protegebat: tunc proficiscebantur filii israel. ꝑ quo hebrei legunt. Iuxta eleuationem nubis desuper tabernaculum: proficiscebãtur filii israel. 3. Reg. 17. Si fuerit annis his ros & pluuia nisi iuxta oris mei verba. Iob. 33. Ecce & me sicut & te fecit deus. & aliquando preponitur ei dictio עַל Aal & dicitur עַלְפִּי Aalpi. Exo. 34. Scribe tibi verba hec quibus & tecũ & cũ israel pepigi fedus. pro quo hebrei legunt. Scribe tibi verba hec: quia iuxta verba hec pepigi fedus tecum & cum israel. Deut. 17. Et docuerint te iuxta legem eius. Et quando iungitur predicta dictio פִּי Pi cum dictione שְׁנַיִם Senaim que significat duo: tunc ambe dictiones significant duplicem partem vel duplicem portionem Deut. 21. Dabitq; ei de his que habuerit cuncta duplicia. 4. Reg. 2. Obsecro vt fiat in me duplex spiritus tuus. Item פֹּה Po. idest. hic. siue huc. aduerbium loci. Deut. 5. Tu vero hic sta mecum. Ios. 18. Vt hic coram domino deo vestro mittam vobis sortem. Iob. 38. Vsq; huc venies & non procedes. Esa. 22. Quid tibi hic: aut quis tibi hic. Et aliquando scribitur cum aleph in fine loco he. Iob. 38. Et hic confringes tumentes fluctus tuos. Et quandoq; preponitur ei littera mem & dicitur מִפֹּה Mipo. idest hinc siue inde Ezech. 40. Tres hinc & tres inde. Scribitur etiam cũ vau in fine loco he. Vt in eo. Due mense hinc: & due mense inde. Et in eo. 41. Hectecas ex vtraq; parte centum cubitorũ. Pro quo hebrei legunt. Et hectecas eius hinc & inde centum cubitorum.

פּוּג Pug. Vacillare. hesitare. relaxare. Gẽ. 45. quasi de graui somno euigilans: tamen nõ credebat eis. Pro quo hebrei legunt. Et vacillauit siue hesitauit cor eius: quia nõ credebat eis. Abach. 1. Propter hoc lacerata est lex. pro quo hebrei legunt. Propter hoc vacillat seu relaxata est lex. cuius verbũ passiuũ habetur. Ps. 37. Vbi dicitur: afflictus sum & humiliatus sum nimis. vbi ponitur pro afflictus sum. Pro quo hebrei legunt. Laxatus sum siue relaxatus sum vel debilitatus sum. Et inde הֲפֻגוֹת Hafugoth. i. relaxatiões seu cessationes. Beatus Hiero. trãstulit requiem. Threñ. 3. Oculus meus afflictus est nec tacuit: eo quod non esset requies. idest eo quod non esset relaxatio vel cessatio a lachrymis vel a fletu.

פּוּחַ Phuach. Aspirare. flare. sufflare. insufflare. loqui. illaqueare. Canti. 2. Donec aspiret dies. Et in eodem. 4. perfla hortum meum. Ps. 9. Omnium inimicorum suorũ dominabitur. pro quo hebrei legunt. Omnes inimicos eius insufflabit in eos. idest cõtemnet eos & reputabit quasi vẽtum. Potest etiam legi. illaqueabit in eis. Ezech. 21. In igne furoris mei sufflabo in te. Et in eodem. 22. Vt succendã in ea ignem. pro quo hebrei legunt. Ad sufflandũ in ea ignẽ. Vide etiam de hoc supra in dictione נָפַח Naphach. Et inde פִּיחַ Piach. idest fauilla cineris: que sufflãdo in aere eleuatur Exo. 9. Tollite plenas manus cineris de camino. & quia locutio fit per aspirationem & flatum: ideo predicta dictio significat etiam loqui. Prouer. 14. Profert autem mendaciũ dolosus testis. idest loquitur mendacium. Et in eo. Et profert mendacia versipellis. Ps. 11. Ponam in salutari fiducialiter agam in eo. Pro quo hebrei legunt. Ponam in salutari q loquitur ei. & subditur. Eloquia domini. idest ponam in salutari eum qui loquitur ei eloquia domini. Potest etiam legi secundum primam significationem Spirabit in eo. vel sic. illaqueat in eo. idest ponam in salutari pauperem & inopem quem impius illaqueat. nam predicta dictio etiam significat illaqueare. idest laqueos ponere. Prouer. 29. Homines pestilentes dissipant ciuitatem. ꝑ quo hebrei legũt. Illaqueant ciuitatem. Esa. 42. Laqueus iuuenum omnes. Pro quo hebrei legunt. Illaqueare iuuenes omnes. & inde פַּח Pach. idest laqueus. Ps. 68. Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum. p̃s. 118. Posuerunt peccatores laqueum mihi. p̃s. 123. Anima nostra erepta est de laqueo venantium: laqueus contritus est & nos liberati sumus. Osee. 9. propheta laqueus ruine factus est super omnes vias eius. Et in plurali פַּחִים Pachim. p̃s. 10. Pluet sup peccatores laqueos. Potest etiam deriuari a dictione פֶּחָם Pecham: que significat carbonem. vt infra dicetur. vnde btũs hiero. in ps. iuxta he. ve. transtulit. Pluet super peccatores carbones. Prouer. 22. Arma & gladii in via superbi. pro quo hebrei legunt. Arma & laquei in via peruersi. Significat etiam laminas ex argento & auro seu ere. Exo. 39. Inciditq; bracteas aureas. i. laminas. Nu. 16. Producatq; ea in laminas.

פּוּט Put. Libia. nomen regionis. Hiere. 46. Fortes ethiopie & libye.

פּוּךְ Puch. Stibium nigri coloris: quo mulieres liniunt oculos. 4. Reg. 9. Depinxit oculos suos stibio. Iob. 42. Et nomen tertie cornu stibii. Hiere. 4. Et depinxeris stibio oculos tuos. est etiam nomen lapidis preciosi coloris stibii. 1. Parali. 29. Lapides onychinos & quasi stibinos. Esa. 54. Ecce ego sternam per ordinem lapides tuos. pro quo hebrei legunt. Ecce ego sternam in stibio lapides tuos. idest i lapides stibinos. Et dicunt aliqui hebrei ꝙ significat carbunculum.

פּוֹל Pul. faua. Ezech. 4. Et fabam & lentem.

פּוּן Pun. Conturbari: aut secundum hebreos: dubitare siue hesitare. Ps. 87. Exaltatus autem humiliatus sum & cõturbatus. pro quo hebrei legunt. Tuli seu portaui terrores tuos & dubitabam seu hesitabam. s. ne mihi euenissent mala propter mea demerita. Et inde פֶּן Pen. dictio dubitatiua. idest ne forte. Gẽ. 2. Ne forte moriamur. Et in eo. Ne forte mittat manum suam. Et in eo. 19. Ne forte apprehendat me malum. Et in eo. 24. Caue nequando reducas filiũ meum illuc. Exo. 1. Ne forte multiplicetur. Nu. 20. Alioquin armatus occurram tibi. pro quo hebrei legunt. Ne forte in gladio occurram tibi. Prouer. 5. Per semitam vite non ambulat. Pro quo hebrei legunt. Per semitam vite forte dirigetur: quasi dicat. Putas ne ꝙ talis mulier dirigetur per semitam vite: non vtiq;. vnde sequitur. vagi sunt gressus ei⁹. Et in eodem. Ne forte impleantur extranei viribus tuis. & in eodem. 30. Ne forte saciatus illiciar ad negandum. Esa. 27. Ne forte visitetur contra eam.

פּוּץ Pus. dispergere. spargere. Diuidere. dissipare. conterere. Gẽ. 11. Antequam diuidamur in vniuersas terras. Et in eodem. Atq; ita diuisit eos dominus ex illo loco in vniuersas terras. Et in eodem. Et inde dispersit eos dominus super faciem cunctarum regionum. Et in eodem. 49. Et dispergam eos in israel. Exo. 5. Dispersusq; est populus in omnem terram egypti. 1. Regum. 14. Dispergimini in vulgus & dicite eis. Iob. 37. Et nubes spargunt lumen. Et in eodem. 40. Disperge superbos in furore tuo. Prouer. 5

Deriuentur fontes tui foras. i. diuidantur seu dispergantur. Hiere. 23. Ve pastoribus qui dispergunt & dilacerãt gregẽ pascue mee. & in eodẽ. Vos dispsistis gregẽ meũ. Ezech. 11. In quib⁹ dispersi estis. & in eodẽ. 29. Et dispergã egyptios in nationes. & in eodẽ. Et cõgregabo egyptum de populis in quibus dispersi fuerant. Naũ. 2. Ascẽdit qui dispergat corã te. Soph. 3. Filii dispersorum meorũ. Zach. 13. Et dispergentur oues. Sigñat ẽt affluere. vt in eo. 1. Adhuc affluẽt ciuitates mee bonis. i. dispergẽtur seu diuidentur: quia nõ poterũt simul cohabitare propter multitudinẽ pecorũ & armẽtorum & aliorum bonorũ. Et aliqñ scribitur cum duplici sadic. Hiere. 23. Et quasi malleus conterens petrã. i. diuidens petrã. Abach. 3. Et contriti sunt mõtes seculi. Iob. 16. Et tenuit ceruicẽ meã & confregit me. vide de hoc supra in dictione נָפַץ Naphas. Et inde מַפֵּץ Mephis. i. instrumentum quo petre conteruntur. Pro quo beatus hiero. trãstulit iaculum. Prouer. 25. Iaculum & gladiũ & sagitta acuta. Et inde תְּפוּצָה Thephusa. i. dispsio vel cõtritio aut dissipatio. Hiere. 25. Quia completi sunt dies vestri vt interficiamini & dissipationes vestre.

פּוּק Puc. haurire. educere. effundere. dissoluere. offendere. p̃s. 143. Eructantia ex hoc in illud. idest educentia seu haurientia. Prouer. 18. Et hauriet iocũditatẽ a dño. Sigñat ẽt effundere. Ps. 139. Cogitauerunt contra me: ne derelinquas me. Pro quo btũs hiero. in psal. iuxta he. ve. trãstulit. Scelera eorũ ne effundantur. Sed ẽt ĩ predicto loco hebrei legunt. Scelera eorum ne educas. i. ne permittas vt scelera eorũ educantur in actu. Esa. 58. Cum effuderis esurienti aĩam tuã. Sigñat ẽt dissoluere. Hiere. 10. vt nõ dissoluatur. Et inde פִּיק Phic. i. dissolutio. Naum. 2. & dissolutio geniculorum. Sigñat etiã offendere. Esa. 28. Ignorauerunt iudiciũ. pro quo he. le. offenderunt in iudicio. & inde פּוּקָה puca i. offensio seu offendiculum. Beatus hiero. trãstulit Singultũ. 1. Reg. 25. Nõ erit tibi hoc ĩ singultũ & ĩ scrupulũ cordis

פּוּר Phur. irritũ facere. dissipare. dissoluere. Gẽ. 17. Quia pactum meũ irritum fecit. Nu. 30. In arbitrio viri erit si faciat: siue nõ faciat. Pro quo he. le. Vir eius cõfirmet eũ aut irritum faciat eum. s. iuramẽtum. Sed beatus hiero. transtulit sensum. & in eodẽ. Si autẽ contradixerit postq; resciuit. i. si irritum fecerit. 3. Reg. 15. Peto vt venias & irritum facias fedus quod habes cum baasa rege israel. p̃s. 32. Dñs dissipat consilia gentium. p̃s. 88. Misericordiã autẽ meam nõ dispergam ab eo. Pro quo he. le. Non faciã irritã ab eo. Esa. 44. Irrita faciẽs signa diuinorũ. Hiere. 33. Et si irritum potest fieri pactum meũ cum die & nocte. & in eodẽ. Et pactũ meum irritum esse poterit dauid seruo meo. Et aliqñ scribitur cum duplici res. p̃s. 73. Tu cõfirmasti ĩ virtute tua mare. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. trãstulit. Tu dissipasti ĩ fortitudĩe tua mare. Scribitur ẽt cũ duplici pe & res & dicitur פַּרְפַּר Parpar. Iob. 16. Ego ille quõdam opulentus repente contritus sum. Pro quo he. le. Opulẽtus fui & contriuit me seu oppressit me. Et ĩde פּוּרָה Pura. i. torcular a terendo vel premẽdo dictum. Esa. 63. Torcular calcaui solus. Est etiã פּוּרָה Pura genus mẽsure. Pro quo beatus hieronymus transtulit lagenã. Aggei. 2. Et intraretis ad torcular vt exprimeretis quinquaginta lagenas. Ponitur etiã ꝑ laguncula. Esa. 10. Confringet lagunculam in terrore. Item פּוּר Phur. i. sors. Ester. 3. Missa est sors in vrnã: que hebraice dr̃ phur. Pro quo he. le. Misit phur. i. sortem. & in eodem. 9. & misit phur quod nostra lingua vertitur in sortem. & in eodem. Ex illo tempore dies isti appellati sunt phurim.

פּוּשׁ Phus. crescere. diffũdere seu effũdi. salire. abũdare. augere. Hiere. 50. Quoniã effusi estis sicut vituli super herbam. i. creuistis seu augmentati estis. Naũ. 3. Latitauit populus tuis in montibus. Pro quo he. le. Diffusus est populus tuus in montibus. vnde sequitur. & non est qui congreget. Abach. 1. Et diffũdentur equites eius. Potest etiã legi. Crescent vel augentur equites eius. Malach. 4. Et salietis sicut vitulus de armento. Pro quo hebrei legunt. Et crescetis seu effundemini quasi vituli ad presepe. Et inde פֶּשַׁע Pas. pro quo beatus hieronymus transtulit scelus: quasi פֶּשַׁע Pesaa Iob. 35. Nec vlciscetur scelus valde. Hebrei tamen dicũt ꝙ significat multitudinem. vnde in predicto loco ipsi legunt. Nec scit in multitudine nimia seu valde. & refertur ad ipm Iob. quasi dicat. Nescit iob in multitudine nimia sapientie & scientie dei. vnde sequitur. Ergo iob frustra aperit os suũ Et in lingua chaldaica cõmuniter significat predicta dictio multiplicare vel augmẽtare. Et inde dicũt aliqui ꝙ deriuatur פִּישׁוֹן phison. quod est nomen magni fluminis paradisi: ꝑpter eius incrementum & abundantiã. Gẽ. 1. Nomẽ primi phison. Et beat⁹ hiero. in libro de hebraicis questionibus dicit ꝙ phison est fluui⁹ qui apud latinos gãges dr̃.

פּוֹת Poth. cardo. & solum inuenitur in numero plurali. s. פֹּתוֹת pothoth. 3. Reg. 7. Et cardines ostiorum domus interioris. Item פֹּתָה potha. siue פָּתָה pathe. i. crinis: secundum translationẽ nostram. Esa. 3. Et dñs crinem earum nudabit. Hebrei vero dicũt ꝙ significat turpitudinem seu verẽda mulieris vel hominis. vnde in p̃dicto loco ipsi legũt. Et dñs turpitudinem earum nudabit.

פָּז paz. aurum. obrizum. De quo vide in dictione sequẽti.

פָּזַז pazaz. salire. saltare. subsilire. dissolutum esse. 2. Reg. 6 Vidit regem subsiliẽtem atq; saltantem coram dño. & scribitur aliquando cum simplici zain. Gẽ. 49. Et dissoluta sunt vincula brachiorũ & manuũ eius. & dicunt aliqui hebrei ꝙ significat fortificari seu roborari. vnde in p̃dicto loco ipsi legũt. Et fortificata seu roborata sunt brachia manuũ eius. Alii vero legunt sic. Et deaurata sunt brachia manuum eius. s. ꝑpter ornamenta aurea que in brachiis & manib⁹ portabat. Nam פָּז paz aurum siue obrizum significat p̃s. 20. Posuisti in capite eius coronam de lapide p̃cioso. ꝑ quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. trãstulit. Pones in capite ei⁹ coronam de obrizo. Scribitur etiã cum mẽ in principio & dicitur מוּפָז Muphaz. 3. Reg. 10. Et vestiuit eũ auro fuluo nimis. Pro quo hebrei legũt. Et vestiuit eũ auro obrizo. Et aliquãdo scribitur cum aleph in principio & dicitur אוּפָז Vphaz. Dañ. 10. Et renes eius accincti auro obrizo.

פָּזַר pazar. dispergere. spargere. dissipare. p̃s. 88. Dispersisti inimicos tuos. p̃s. 111. Dispersit dedit pauperib⁹. p̃s. 147. Nebulam sicut cinerem spargit. Prouer. 11. Alii diuidunt propria. i. dispergunt. Hiere. 3. Et dispersisti vias tuas alienis. & in eodem. 50. Grex dispersus israel. Ponitur etiã pro dissipare. p̃s. 52. Quoniam domin⁹ dissipauit ossa eorum. p̃s. 140. Dissipata sunt ossa nr̃a secus infernum.

פָּחַד Pachad. timere. formidare. expauescere. terreri. perterreri. admirari. Iob. 3. Quia timor quẽ timebã euenit mihi. p̃s. 13. Ibi trepidauerunt timore. i. timuerunt timore. Prouer. 28. Beatus homo qui semper est pauidus. Esa. 51. Et formidasti iugiter tota die. Hiere. 33. & timebunt & turbabũtur. Osee. 3. & pauebũt ad dñm & ad bonũ ei⁹. sigñat etiam terreri. Iob. 4. Et omnia ossa mea perterrita sunt. Esa. 33. Conterriti sunt in sion peccatores. Sigñat etiam mirari. Esa. 60. Et mirabitur & dilatabitur cor tuum. & inde פַּחַד pachad. i. pauor. formido. terror. Gẽ. 31. Et timor Isaac affuisset mihi. & in eodẽ. Iurauit ergo Iacob per timorem patris sui Isaac. idest per deum quem timebat isaac. p̃s. 52. Illic trepidauerunt timore vbi non erat timor. Esa. 24.

Formido & fouea & laque⁹. Et in plurali פְּחָדִים Pechadim. Iob.15. Sonitus terroris in auribus illius. Quod in hebreo legitur pluraliter. s. sonitus terrorũ vel formidinũ. Reperitur etiam in genere feminino cum thau in fine. Hiere.2.& nõ esse timorẽ meum apud te: dicit dñs deus exercituũ. Itẽ פַּחַד Pachad. testiculus. & solum inuenitur in numero plurali. Iob.40. Neruí testiculorum eius perplexi sunt.

פֶּחָה Pecha. princeps. dux. Nee.5. Annonas que ducibus debebantur non comedimus. pro quo he. le. Panẽ principis vel ducis non comedi. & est sensus sicut in littera nr̃a. Et aliquando scribitur cum aleph loco he. Esd.5. Quem & principem cõstituit. Et quãdo post se regit genitiuũ: mutat he in tau & dicitur פַּחַת P achath. Esa.36. Et quomodo sustinebis faciem ducis vnius ex seruis dñi mei. Aggei.1. filium salathiel ducem iuda. Malach.1. offer illud duci tuo. Scribitur etiã cum mẽ in fine loco he. פֶּחָם Pecham. Nee.5. vt essem dux in terra iuda. Et in plu. פַּחוֹת Pachoth. siue פַּחֲוֹת Pachauoth. Nee.2. Epistolas dedit mihi ad duces regionis transflumen. & in eodẽ. Et veni ad duces regionis. & in eo.5. Duces autem qui fuerunt ante me grauauerunt populũ. Ezech.23. Pricipes & magistratus iuuenes cupidinis. & in lingua chaldaica dr̃ פַּחֲוָתָא Pachauatha. Dañ.3. Magistratus & duces & tyrãnos.

פָּחַז Pachaz. vagum esse. vagari. festinare. temere agere. Iudi.8. Qui conduxit sibi ex eo viros inopes & vagos Hiere.3. Prophete eius vesani. pro quo hebrei legunt. Prophete eius festinantes siue temerarij. Et inde פַּחַז pachaz. i. festinatio seu temeritas. Gen.49. Effusus es sicut aqua. ꝑ quo hebrei legũt. Festinatio. s. tua sicut aqua. i. sicut aqua festinat in preceps: sic tu egisti temere & festinãter. Hiere.23. Qui seduxerunt populum meũ in mendaciis suis: & in miraculis suis. vbi ponitur pro miraculis. pro quo hebrei legũt. In mẽdaciis suis & in festinatiõe seu in temeritate sua.

פֶּחָם Pecham. carbo. pruna. Prouer.26. Sicut carbones ad prunas & ligna ad ignẽ. Esa.44. In prunis & in malleis formauit illud. Ponitur etiã pro duce vel principe. De quo vide supra in dictione פֶּחָה pecha.

פְּחַר Pechar. in lingua chaldaica significat figulũ. Dañ.2. Quia vidisti pedũ & digitorũ partes ex testa figuli.

פַּחַת Pachath. fouea. fossa. 2. Reg.18. Et proiecerũt eum in saltu in foueã grãdem. Esa.24. Formido & fouea & laqueus sup te. & in plurali פְּחָתִים Pechathim. 2. Reg.17. Forsitã nunc latitat in foueis. Et inde פְּחֶתֶת Pechetheth. i. cõfossio seu corrosio. Leuit.13. Eo quod infusa sit in supficie vel per totum lepra. pro quo hebrei legunt. Corrosio seu confossio est. s. lepre.

פִּטְדָה Piteda. topazius. lapis preciosus. & scribitur cũ he vel thau in fine. Exo.28. In primo versu erit lapis sardius & topazius. Iob.28. Non adequabitur ei topazius de ethiopia.

פָּטַר Patar. aperire. soluere. dissoluere. dimittere. remittere. declinare. Exo.34. Omne quod aperit vuluam meã erit. Nu.8. Pro primogenitis q̃ aperiunt omnẽ vuluã 1. Reg.19. Et declinauit dauid a facie saul. 1. Paralipo.25. Hi sunt principes cãtorũ per familias leuitarũ qui in exhedris morabantur. ꝑ quo hebrei legunt. Hi sunt cantores principes patrũ leuitarũ i exhedris dimissi vel soluti. i. soluti ab aliis operib⁹: quia erãt occupati in cãticis. 2. Paralipo.23. Si quidem ioiada non dimiserat abire turmas. p̃s.21. Locuti sunt labiis: mouerunt caput. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. trãstulit. Dimittũt labiũ: mouẽt caput. Prouer. 28. Qui dimittit aquã caput est iurgiorũ. Et inde פְּטוּרִים peturim. siue פְּטוּרֵי peture. i. ꝓminẽtes sculpture: q̃si emittãtur & egrediantur foras. 3. Reg.6. Et picturas varias quasi prominentes de pariete & egrediẽtes. & in eodem. Et celaturas valde prominentes.

פַּטִּישׁ Patis. malleus. Esa.41. faber erarius percutiens malleo. Hiere.23. Et quasi malleus cõterens petrã. Item פַּטִּישׁ pates. in lingua chaldaica significat quoddã genus vestimẽti. Pro quo beatus hiero. transtulit thiarã. Dañ.3. Vincṫis cum brachis suis & thiaris.

פִּיד Phid. interit⁹. ruina. Iob.30. Et si corruerint ipse saluabit. ꝑ quo he. le. Si in interitu vel ruina ipsius salus. s. erit Et ẽ sensus sicut in littera nr̃a. & in eo.31. Si gauisus sum ad ruinã ei⁹ q me oderat. puer.24. & ruinã vtriusq̃ qs nouit.

פִּים Pim. pinguedo. aruina. & scribitur cũ he in fine & dr̃ פִּימָה pima. Iob.15. Et de lateribus ei⁹ aruina depẽdet.

פָּכָה Pacha. redundare. egredi. Ezech.47. Et ecce aque redundantes a latere dextero. Et inde פַּךְ pach. i. lagunculã seu lenticula. 1. Reg.10. Tulit ergo samuel leticulam olei.

פָּלַל Palal. iudicare. diiudicare. arbitrari. orare. rogare. seu placare. Gen.46. Non sum fraudatus aspectu tuo. pro quo hebrei legunt. Videre faciem tuam non iudicaui. i. nõ putaui aut non diiudicaui. 1. Reg.2. Si peccauerit vir in virum: placari ei potest deus: si autẽ in deum peccauerit: quis orabit pro eo. ꝑ quo hebrei legunt. Si peccauerit vir in virum: iudicabit eum deus: siue iudicabunt eum iudices: qui dicuntur dii participatiue: vt dictum est supra in dictione אֱלֹהִים Elohim: sequitur si aũt i dñm peccauerit vir: quis iudicabit pro eo. potest etiam legi sicut est in littera nr̃a. Nam predicta dictio etiã significat placari vel orare: vt infra dicetur. p̃s.105. Stetit autem phinees & placauit. pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. trãstulit. stetit autem phinees & diiudicauit. Ezech.16. Que vicisti sorores tuas. pro quo he. le. Que iudicasti vel diiudicasti sorores tuas. Et in codẽ. 28. Et corruent interfecti in medio eius gladio. pro quo hebrei legũt. Et iudicabitur interfectus seu vulneratus in medio eius gladio. potest etiã deriuari a dictione נָפַל Naphal: que sigñat corruere: sicut est in littera nr̃a. Et inde פְּלִילִים pelilim. i. iudices arbitri. Exo.21. Et arbitri iudicauerint. & inde פְּלִילִי pelili. i. iudicãdus: seu reus iudicio. Iob.31. Que est iniquitas maxima. ꝑ quo hebrei legunt. Que est iniquitas iudicanda. i. rea iudicii. Scribitur etiã cum mẽ in fine & dicitur פְּלִילִים pelilim. vt supra in eodem. Hoc enim nefas est & iniquitas maxima. i. iniquitas iudicãda. Et inde פְּלִילָה pelila. i. iudicatio seu iudiciũ. pro quo btũs hiero. transtulit consiliũ. Esa.16. Ini cõsiliũ: coge consiliũ. Scribitur etiam cum duplici iod & dr̃ פְּלִילִיָּה pelilia. Esa.28. Et ignorauerũt iudiciũ. & q̃ ꝑdicta dictio פָּלַל palal. ẽ verbũ quarte cõiugationis: tunc sigñat orare. vel placare. Gen.20. Orabit pro te quia ꝑpheta est. & in eodẽ. Orãte autẽ abrã sanauit deus abimelech. 1. Reg.1. Orauit ad dñm flens largiter. Et in eodẽ.2. Et orauit anna & ait. 3. Reg.8. Et orauerint & de precati te fuerint. p̃s.5. Quoniã ad te orabo. Et inde תְּפִלָּה Thephila. i. oratio. 4. Reg.20. Audiui orationẽ tuã. p̃s.16. Auribus percipe orationẽ meã. & in titulo. p̃s.89. Vbi dr̃ oratio moysi hominis dei. p̃s.101. Respexit in orationẽ humilium. Abach.3. Oratio abachuc prophete.

פָּלָא Pala. mirificare. mirabiliter agere. mirabilẽ esse. occultum seu absconditum esse. aut difficile esse. separare. vel segregare. Deut.28. & augebit dñs plagas tuas & plagas seminis tui. ꝑ quo he. le. Et mirificabit dñs plagas tuas & plagas seminis tui. i. plagas admirãdas inferet tibi. 2. Reg.1. Et amabilis sup amorẽ mulierũ. ꝑ quo he. le. Mirabilis fuit amor tuus mihi sup amorẽ mulierũ. Iob.10. Reuersus mirabiliter me crucias. Esa.29. Ecce ego addã vt admirationem

faciã populo huic miraculo grandi. Ioel.2. Qui fecit mirabilia vobiscũ. & aliqñ scribitur cũ he in fine loco aleph. Vt p̃s.16. Mirifica misericordias tuas. p̃s.30. Qm̃ mirificauit misericordiã suã mihi. Et inde פֶּלֶא Pele. i. miraculũ seu mirabile: mirificum. miraculosum. Exo.15. Faciens mirabilia Quod in hebreo legitur singulariter. s. faciẽs mirabile seu faciens miraculũ. Esa.9. Et vocabitur nomẽ eius admirabilis cõsiliari⁹. i. miraculosus seu mirabilis aut mirificus. & in eodẽ.25. Qm̃ fecisti mirabilia. ꝑ quo he. le. Qm̃ fecisti mirabile seu miraculũ. Et ide פִּלְאִיָה pelia. i. mirabilis. p̃s.138. Mirabilis facta ẽ sciẽtia tua ex me. Et in plu. פְּלָאוֹת pelaoth siue פְּלָאִים Pelaim. p̃s.118. Mirabilia testimonia tua. Threñ. 1. Et deposita est vehemẽter. ꝑ quo he. le. & descẽdit aut deposuit seu parui pendit miracula. Põt etiã intelligi sicut est in littera nr̃a. Dañ.12. Vsq̃quo finis horũ mirabiliũ. Et aliqñ scribitur cum nũ in principio & dr̃ נִפְלָאוֹת Niphlaoth. siue נִפְלָאִים Niphlaim. p̃s.104. Memẽtote mirabiliũ suorũ. p̃s. 129. Nec ambulaui in magnis: nec in mirabilibus sup me. p̃s.138. Mirabilia opera tua. & aliqñ ꝑponitur in littera mẽ & dr̃ מִפְלָאוֹת Miphlaoth. Iob.37. Magnas & pfectas sciẽtias. sigñat ẽt ꝑdicta dictio occultũ seu abscõditũ aut difficile. Deut.17. Si difficile & ambiguũ apud te iudiciũ esse perspexeris. ꝑ quo he. le. Si occultũ vel abscõditũ aut ignotum fuerit a te verbũ iudicii. & in eo.30. Mãdatũ hoc quod ego ꝑcipio tibi hodie nõ supra te est. i. nõ est occultũ vel absconditũ a te. Iudi.13. Cur queris nomẽ meũ quod est mirabile. Pro quo he. le. Quod ẽ occultũ seu abscõditũ. Põt etiã legi secundũ primã significationẽ sicut est in littera nr̃a. Et inde ille cuius nomẽ ignoratur vel tacetur i scriptura dr̃ פְּלֹנִי Peloni. i. ille talis. 4. Reg.6. In loco illo & illo ponamus insidias. Ruth.4. Sede hic vocãs eũ noie suo. ꝑ quo he. le. Sede hic talis viduus. dicitur ẽt פַּלְמוֹנִי Palmoni. Dañ.8. Et dixit vn⁹ sctõs alteri nescio cui loquẽti. vbi ponitur pro eo quod in littera nr̃a est alteri nescio cui. sigñat etiã predicta dictio segregare vel separare. Nu.6. Cũ fecerit votũ vt sctificẽtur. Pro quo he. le. Cũ segregauerint vel separauerint se ad vouẽdum votũ nazarei. & in eo.15. Vota soluentes aut sponte offerẽtes. pro quo he. le. Ad segregandũ vel separãdũ votũ aut spõte. s. offerẽtes. vide ẽt de hoc ifra i dictiõe פָּלָה Pala.

פֶּלֶג Palag. diuidere. Gen.10. Nomẽ vni phaleg: eo quod in diebus eius diuisa sit terra. Iob.38. Quis dedit vehemẽtissimo imbri cursum. ꝑ quo he. le. Quis diuisit vehemẽtissimo imbri aqueductũ. p̃s.54. Precipita dñe & diuide linguas eorũ. Dañ.2. Regnũ diuisum erit. Et inde פְּלַג Pelag. i. diuisio seu dimidiũ. Dañ.7. Vsq̃ ad tẽpus & tẽpora & dimidium tẽporis. Et inde פְּלֻגָּה pelugath. i. diuisio. 2. Paralipo. 35. Et ministrate in sanctuario per familias turmasq̃ leuitarum. pro quo he. le. Et state in sanctuario secundũ diuisionẽ dom⁹ patrũ pro fratrib⁹ vr̃is filiis populi & per diuisionẽ domus leuitarũ. Et beatus hiero. trãstulit sensum. Et in plu. פְּלַגּוֹת Pelagoth. Iudi.5. Diuiso cõtra se ruben. pro quo he. le. In diuisionibus ruben. Scribitur etiã cũ mẽ in principio & dr̃ מִפְלַגּוֹת Miphlagoth. 2. Paralipo.35. vt darent per domos & familias singulorũ. i. secũdũ diuisiones domorũ patrũ. Et inde פֶּלֶג Peleg. i. riuus seu flumẽ qui ab alio magno flumine diuisus est. p̃s.84. Flumen dei repletũ est aquis. Et in plu. פְּלָגִים Pelagim. p̃s.1. Et erit tanq̃ lignũ quod plãtatũ est secus decursus aquarũ. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. trãstulit. Et erit tanq̃ lignũ trãsplantatũ iuxta riuulos aquarũ. p̃s.45. Fluminis impetus letificat ciuitatẽ dei. Pro quo beatus hiero. trãstulit fluminis diuisiones letificãt ciuitatẽ dei. Esa.30. Riui currẽtiũ aquarum. Reperitur etiã פְּלַגּוֹת Pelagoth. secundum terminationẽ femininorũ. Iob. 20. Nõ videat riuulos fluminis: torrentes mellis & butyri.

פִּלֶגֶשׁ Pileges. cõcubina. Gen.22. cõcubina vero illi⁹ noie roma. & i eo.35. & dormiuit cũ bala cõcubina pr̃is sui. & i eo.36. Erat ãt thãna cõcubina eliphaz. Et i plu. פִּלַגְשִׁים Pilagsim secundũ terminationẽ masculinorũ. Gen.25. Filiis aũt concubinarum largitus est munera. 2. Reg.20. Decẽ mulieres cõcubinas. Cãti.6. & octoginta cõcubine. Ponitur etiã ꝑ cõcubitu. Ezech.23. Et isaniuit libidine sup cõcubitũ eorũ.

פֶּלֶד Pelad. habena. secundũ trãslationẽ nr̃am. Et solũ inuenitur in numero plurali. s. פְּלָדוֹת Peladoth. Nau.2. Ignee habene currus. Hebrei tñ dicunt q̃ sigñat lãpades sicut לַפִּיד Lapid de quo supra dictum est in littera lãmed.

פָּלָה Pala. separare. diuidere. mirificare. mirabile facere. Exo.8. Faciãq̃ mirabile i die illa in terra gesen. Pro q̃ he. le. Et separabo i die illa terrã gesen. Põt etiã legi sicut est in littera nr̃a: vt infra dicetur. & in eo.9. Et faciet dñs mirabile inter possessiones israel & egyptiorum. pro quo he. le. Et diuidet dñs inter possessiones israel & egyptiorũ. & in eodẽ.11. Vt sciatis quanto miraculo diuidat dñs egyptios & israel. Et in eo.33. Vt glorificemur ab oibus populis. ꝑ quo he. le. Vt diuidamur ego & populus tuus ab oibus populis Potest etiã legi vt mirificemur. p̃s.4. Et scitote qm̃ mirificauit dñs sanctum suum. Vide etiam de hoc supra in dictione פָּלָא pala cum aleph in fine.

פָּלַח Palach. diuidere. scindere. concidere. secare. disfecare. 4. Reg.4. Et reuersus concidit in olla pulmenti. Iob.16. Cõuulnerauit lũbos meos. Pro quo he. le. Secuit vel concidit renes meos. p̃s.14. Sicut crassitudo terre erupta est super terrã. Pro quo btũs hiero. in psal. iuxta he. ve. trãstulit. Sicut agricola qui scindit terrã. Prouer.7. Donec trãsfigat sagitta iecur ei⁹. i. donec diuidat vel scidat. Et ide פֶּלַח pelach. i. fragmẽ. Iudi.9. Et ecce vna mulier fragmẽ mole desup deiiciẽs. Cãti.4. Sicut fragmẽ mali pũici. & i eo.6. Sicut cortex mali punici. vbi ponitur pro cortice. Ponitur ẽt pro malleatore. eo quod diuidit & cõcidit. Iob.41. Et strin getur q̃si malleatoris inc⁹. Itẽ פְּלַח Palach. In ligua chaldaica sigñat seruire siue colere. Dañ.3. Deos tuos non colunt Et in eo. Quia deos tuos nõ colimus. Et in eo.6. Deus tu⁹ quẽ colis semper. & inde פָּלְחָן pulchan. i. seruit⁹. ministerium. Esd.6. vasa quoq̃ que dantur tibi in ministerium domus dei tui.

פָּלַט Palat. euadere. saluare. saluari. eruere. Eripere. libera re. eiicere: siue expellere. pere. 2. Reg.22. saluabis me a cõtradictiõibus populi. p̃s.16. Eripe aĩam meã ab impio. p̃s.17. Refugium meum & liberator meus. p̃s.31. erue me a circundantibus me. p̃s.55. Pro nihilo saluos facies illos. Ezech.7. Et saluabũtur qui fugerint ex eis. Mich.6. et apprehendes & nõ saluabis: & quos saluaueris in gladio dabo. Hebrei tñ in ꝑdicto loco legũt. et appñhedes & nõ eiicies & q̃s eieceris gladio dabo. Sigñat ẽt parere. Iob.21. vacca pepit & nõ est priuata fetu. ponitur ẽt ꝑ amplexari. Esa.5. & aplexabitur & non est qui eruat. & inde פְּלֵטָה peleta. i. euasio. liberatio. siue illud quod euadit vel liberatur. Gen.32. Alia turma q̃ reliq̃ est saluabitur. ꝑ quo he. le. & erit alia turma i liberationẽ vel in euasionẽ. Et est sensus sicut in littera nr̃a. Exo.10. Sed comedatur q̃d residuũ fuerit grandini. i. q̃d liberatũ fuerit a grãdine. Et inde פָּלִיט Palit. i. ille qui euasit vel effugit mortẽ vel piculũ. Gen.14. & ecce vnus qui euaserat. Threñ.2. Et nõ fuit i die furoris dñi qui effugeret. & in plu. פְּלֵטִים peletim. Iudi.12. quia dixerant fugitiuus est galaad de ephraim. q̃d in hebreo legitur i. plu. s. fugitiui estis vos galaad de ephraim. Esa.66. Et mittã ex eis qui saluati fuerint ad gentes. & in abdia. nec stabis in exitibus ve

interficias eos qui fugerint.

פלך Pelech. fusus. baculus. vicus. 2. Reg. 3. & tenēs fusū & cadēs gladio. & aliqui he. dicūt ꝙ in pdicto loco significat baculū. Prouer. 31. & digiti eius apprehēderunt fusum. Significat etiam vicum seu pagum. Nee. 3. Princeps vici ierusalem. & in eodem. princeps pagi maspha.

פלס Palas. pōderare. dirigere. rectificare. ps. 77. Viā fecit semite ire sue. ꝑ quo he. le. Pōderauit siue direxit semitā furori suo. Beatus hiero. in ps. iuxta he. ve. transtulit. Muniuit semitā furori suo. puer. 4. Dirige semitā pedibꝰ tuis. & in eo. 5. Per semitā vite nō ābulat. ꝑ quo he. le. Semitā vite nō diriget vel ne dirigetur i ea: cuius expositionē vide supra in dictione פן Pun. Esa. 26. Rectus callis iusti ad ābulādū. ꝑ quo he. le. Rectū calle iusti pōderabis seu diriges. & in eodē פלס Péles. i. pōdus. Prouer. 16. pondus & statera iudicia dn̄i sunt. Esa. 40. Et librauit in pondere montes.

פלץ Palas. cōcutere. cōcussum eē. tremere. Iob. 9. Et colūne eius cōcutiūtur. Et inde פלצות Palasuth. i. tremor. cōcussio. Iob. 21. & cōcutit carnē meā tremor. Ezech. 7. & operiet eas formido. In alio vero loco beatus hiero. transtulit tenebras seu caligīnē. ps. 54. Et cōtexerūt me tenebre. Esa. 21. Tenebre stupefecerūt me. Sed ēt i pdictis locis hebrei interpretātur tremorē seu concussionē. Et inde מפלצת Miphlèseth. i. idolū priapi: secūdū trāslatione nr̄am. 3. Reg 15. Insup & maacha matrē suā amouit ne esset pncps in sacris priapi. & in eo. Subuertitq; specū eius & cōfregit simulachrū turpissimū. Et aliqn̄ scribitur cū thau i principio & dr̄ תפלצת Thiphlèseth. Pro quo beatus hiero. trāstulit arrogantiā. Hiere. 49. Arrogantia tua decepit te.

פלש palas. inuoluere. cōspergere. s. cinere vel puluere: qd̄ fiebat in signū luctus & tristitie. Hiere. 6. & cōspergere cinere. & in eo. 25. Et aspergite vos cinere. Ezech. 27. Et cinere cōspergētur. Mich. 1. puluere vos conspergite.

פלש palas. cū pūcto cebolet. extēdere siue expādere. & solum inuenitur nomē plurale ab eo deriuatū. s. מפלשי Miphlese. i. extēsiones siue expāsiōes. ꝑ quo beatus hiero. trāstulit semitas. Iob. 37. Nunquid nosti semitas nubium. i. quibus viis vel semitis nubes expandatur super terram.

פם Pum. in lingua chaldaica significat os. Dan. 4. Cumq; sermo adhuc esset in ore regis.

פן Pen. Ne forte. Gen. 26. Ne forte interficerēt eū. Et in eo. Ne morerer ꝑpter eā. i. ne forte morerer. vide ēt de hoc supra in dictiōe פם pum. Itē פנה pina. angulus. ps. 117. Hic factus est in caput anguli. Prouer. 7. Transit per plateā iuxta angulū. & in eo. Iuxta oēm angulū insidiās. Et secundū hebreos he vltimū est generis feminini: & ideo eiꝰ primitiuū est pdicta dictio פן Pen. alii vero dicūt ꝙ deriuatur a sequēti dictione פנן penin. & in plu. פנות pinoth. Exo. 27. Cornua autē per qttuor angulos ex ipso erunt. Iob. 1. Et cōcussit qttuor angulos domus. Soph. 1. Et sup ciuitates munitas & sup angulos excelsos. Et dicunt aliqui hebrei ꝙ in predicto loco ponitur pro turribꝰ firmissimis: sicut firmitas domus est in angulis. Et quia in angulis ponūtur lapides maiores & meliores. ideo maiores & pricipes populi appellātur hoc noīe. Iudi. 20. Oīs āguli populorū. Reperitur etiā פנים pinim i gn̄e masculino. Zach. 14. Et vsq; ad portā angulorū.

פנן Penin. gēma. seu margarita. & solū inuenitur i numero plu. s. פנינים peninim. Prouer. 3. Preciosior est cunctis opibus. i. cūctis gēmis. & i eo. 20. Est aurū & multitudo gēmarū. & in eo. 31. Procul & de vltimis finibus pciū eius. ꝑ quo he. le. Et pcul siue lōge magis q̄ gēme preciū eius. i. lōge pciosius gēmis preciū eiꝰ. Thren. 4. Rubicūdiores ebore antiquo. ꝑ quo he. le. Rubicūdiores osse plusq̄ gēme. i. plusq̄ gēme rubicūde. & dicunt aliqui qd̄ a predicta dictione deriuatur פנה pinna. i. angulus: & ponitur ibi dages in littera nun ꝑpter defectū alterius nun. alii vero dicunt qd̄ deriuatur a dictione פן pen: de qua supra dictū est.

פנג panag. balsamū. vnguētum preciosum. Ezech. 27. Balsamū & mel & oleū & resinā ꝑposuerūt i nūdinis tuis.

פנה pana. respicere. intueri: aduertere. aiaduertere. vertere. auertere. declinare. parare. seu ꝑparare. Exo. 2. Cūq; circūspexisset huc atq; illuc. & in eodē. Et reuersus est moyses de monte. pro quo he. le. Et respexit & descēdit moyses de mōte. Leuit. 26. Respiciā vos & crescere vos faciā. Deut. 31. Quia secutꝰ est deos alienos. pro quo he. le. Quia respexit seu diuertit ad deos alienos. Iudi. 20. Beniamin quoq; respiciens retro. Iob. 6. Verūtamen quod cepistis explete. Pro quo he. le. Et nunc animaduertite: respicite in me: vel sic. Et nunc quia cepistis: respicite in mē. ps. 101. Respexit in orationem humiliū. ps. 118. respice in me & miserere mei. Hiere. 47. Non respexerūt patres filios. Ezech. 9. Que respicit ad aquilonē. & in eodē. 11. Que respicit ad solis ortū. Significat etiā vertere vel auertere. siue diuertere: aut declinare. Deut. 2. Profectiq; inde venimus in solitudinem. pro quo hebrei legunt. Et diuertimus siue respeximꝰ: & ꝑfecti sumus ad solitudinē. & in eodē. Ite contra aquilonē. i. vertite vel diuertite contra aquilonē. Iosue. 22. 29. Cuius cor auersus est a dn̄o deo vr̄o. Iudi. 15. Caudasq; earum iungit ad caudas. pro quo he. le. Et vertit caudā ad caudā. i. fecit vt mutuo respicerēt. Et in eo. 20. Quod cum vidissent filii beniamin in fugā versi sūt. 1. Reg. 10. Cum auertisset humerum suū vt abiret. & in eodē. 14. Quocūq; se verterat superabat. Esa. 56. Omnes in viā suā declinauerunt. Hiere. 2. verterunt ad me tergum & non faciē. Et in eodē. 6. Ve nobis quia declinauit dies. & in eodē. 49. Quomodo deiecit ceruicem moab. pro quo he. le. Quomodo vertit ceruicē moab. scilicet vt fugeret. & in eo. 4. fugite & terga vertite. Et in eodem. Versa est vt fugeret. Ezech. 43. Gradus aūt eius versi ad orientē. Potest etiā legi secundū primā significationē. Respiciētes ad oriētē. & inde פנות penoth. i. primo mane. s. qn̄ mane vel aurora respicit ab oriēte. Et scribitur cū lāmed i pricipio & dr̄ לפנות liphnoth. Exo. 14. reuersusq; est prio diluculo ad priorē locū. ps. 45. Adiuuauit eā deꝰ māe diluculo. pōitur ēt ꝑ tpe vespertino. & inde פנים panim. i. facies. vultus. aspectꝰ. & declinatur tm̄ plr: & cōiter ē gn̄is masculini. Gen. 1. Et tenebre erāt sup faciē abyssi: & spūs dn̄i ferebatur sup aq̄s. ꝑ quo he. le. sup faciē aquarū. & in eo. 4. & cōcidit vultꝰ eius. & in eo. & cur cōcidit facies tua. & in eo. 32. vidi dn̄m facie ad faciē. & in eo. 33. Sic eni vidi faciē tuā: quasi viderim vultū dei. Exo. 33. loq̄batur dn̄s ad moysen facie ad faciē. & in eodē. Nō poteris videre faciē mea. Nu. 6. Cōuertat dn̄s vultū suū ad te. Deut. 4. eduxitq; te pcedēs. ꝑ q̄ he. le. Et eduxit te in facie sua. i. in presentia sua. Et est sensus sicut in lr̄a nr̄a. 2. Reg. 2. & leuare nō potero faciē meā. Et in eo. 11. Ponite vriā exaduerso belli. Pro quo he. le. Ponite vriā exaduerso faciei belli. i. in prima acie belli. ps. 33 Et facies vero nō cōfundentur. Prouer. 25. Et facies tristis linguā detrahētē. & in eo. 28. qui cognoscit i iudicio faciē: nō bene facit. Reperitur ēt in ge. fe. Ezech. 21. Quocūq; faciei tue est appetitꝰ. & ꝑponitur ei lr̄a lāmed & dr̄ לפנים lephanim siue לפני Liphne. i. corā. i cōspectu. ante. anteq̄. Ab initio. Gen. 6. Corrupta est autem terra coram domino. & in eodē. 10. Erat aūt robustus venator corā dn̄o. & in eodem. 13. Ecce vniuersa terra coram te. Et in eo. 24. & appositus est in cōspectu eius panis. & in eodem. 46. Misit aūt iacob iudam ante se. Ruth. 4. Hic autem erat mos antiquitus in israel. Pro quo hebrei legūt. Hoc autem erat ante. i. ab antiquo in israel. 1. Reg. 8. & egredietur ante nos. Nee. 5. Duces autem primi qui fuerūt ante me. Iob. 8. Et ante omnes herbas arescit. ps. 71. Ante solem pmanet nomen eius. ps. 101. Initio tu dn̄e terrā fundasti. Prouer. 17. Cum spoponderit pro amico suo. pro quo hebrei legunt. Cum spopōderit coram amico suo. siue ante amicum suū. & in eodē. 18. Anteq̄ conteratur exaltatur cor hominis: & anteq̄ glorificetur humiliatur. Malach. 4. Anteq̄ veniat dies dn̄i. Significat etiā velut aut quasi. 1. Reg. 1. Ne reputes ancillam tuā quasi vnā de filiabus belial. Iob. 4. Cōteretur velut a tinea. Scribitur etiam cum mē in principio & dicitur מפני Mipene. i. a facie. a cōspectu. Gen. 3. Abscondit se adam & vxor eius a facie dn̄i. & in eodem. 16. A facie sarai dn̄e mee ego fugio. & in eodem. 35. Cum fugeret a fratrē suum. Pro quo hebrei legunt. Cum fugeret a facie Esau fratris sui. Hiere. 5. Et a facie mea non dolebitis. Est etiā redditiuū rationis. Exo. 19. Eo quod descendisset dn̄s sup eū in ignē. Scribitur etiā cū lāmed in principio & dr̄ מלפנים Milephanim. siue מלפני Miliphne. i. a facie. de vultu. de cōspectu. ab āte: siue ab antiquo. Gen. 4. Egressusq; cain a facie dn̄i. Exo. 35. Egressa ē ois multitudo filiorū israel de cōspectu Moysi. ps. 16. de vultu tuo iudiciū meum ꝑdeat. ps. 113. A facie dei mota est terra: a facie dei iacob. Ione. 1. Vt fugeret in tharsis a facie dn̄i. Et aliqn̄ preponitur ei dictio על Al. vel dictio אל El. & dr̄ על פני Aal pene. siue אל פני El pene. i. ad faciē. in faciē. in cōspectu. ante faciē. corā. Gen. 11. Mortuꝰ est autē arā ante thare prem suū. i. viuēte thare. & in eodē. 25. Corā cūctis fratribus suis obiit. i. eis viuētibus. Exo. 20. Nō habebis deos alienos corā me. Nu. 3. Functiq; sunt sacerdotio Eleazar & ithamar corā aaron patre suo. Deut. 7. & reddēs odiētibus se statim: ita vt dispderet eos. pro quo he. le. & reddēs odiēti se in facie sua. i. in vita sua. & in eo. Protinus eis restituens quod meretur. Pro quo he. le. In faciem suā reddēs ei. Iob. 1. Nisi in faciem benedixerit tibi. & in eodem. 6. Et prebete autem & videte an mentiar. ꝑ quo hebrei legunt. Et in facie vr̄a si mētiar. & est sensus sicut in littera nr̄a. & in eodē. 21. Quis arguet corā eo vias eius. Item פנים Panim. i. intus siue interiꝰ. Ezech. 2. Qui erat scriptus intus & foris. Potest etiā legi ante & retro. Scribitur etiā cum he i fine & dicitur פנימה Penima. 3. Reg. 6. & cedro ois domus intrinsecus vestiebatur. ps. 44. Omnis gloria eius filie regis ab intus. Et inde פנימי Penimi. i. interior. Ezech. 40. Et itrodūxit me in atrium interius. & in eodē. 41. Vsq; ad domū interiorē. Et in eodem. Intrinsecus & forinsecus. & in genere feminino פנימית Penimith. vt in eodem. 44. Cum ingredientur portam atrii interioris. Et in plurali פנימים Penimim. siue פנימיות Penimioth. 1. Paralipo. 28. Et cellariorum eius interiorum. 2. Paralipo. 4. Et ostia celabit tēpli interioris. ꝑ quo hebrei legunt. Et ostia eius interiora. Et aliquādo scribitur cum lāmed in principio & dicitur לפני Liphnai. 3. Reg. 6. Porro quadragita cubitorum erat ipsum tēplū pre foribus oraculi. Pro quo hebrei legunt. Porro quadraginta cubitorum erat domus: hoc est tēplum interius. Scribitur etiā cū mē in principio & dicitur מלפנים Miliphnim. vt in eodē. Quasi pminentes de pariete: et egredientes. pro q̄ hebrei legunt. Ab intrinseco & foris. s. egrediētes. Et quia ira ostēditur in facie: ideo ponitur פנים Panim. i. facies pro ira. Gen. 32. Dixit eni placabo illū muneribus. pro quo he. le. Dixit enim placabo irā eius munere. Leuit. 20. Ponā faciē meā sup hominē illum. i. ponā iram meā. Iob. 9. Cōmuto faciem meā. pro quo he. le. Relinquā faciem meā. i. iram vel indignationē meā. ps. 33. Vultus autē dn̄i sup facientes mala. Hiere. 3. Nō auertam faciem meā a vobis. pro quo he. le. Non imitam iram meā in vobis. Thren. 4. facies dn̄i diuisit eos. i. ira dn̄i. Item פנה Pinna. i. parare. ꝑparare. expurgare. Gen. 24. Preparaui domū & locū camelis tuis. Esa. 40. Parate viam dn̄i. & in eo. 57. Declinate de semita. pro quo he. le. preparate siue expurgate semitā. i. lapides ab ea tollite. vnde sequitur auferte offendicula de via populi mei. potest etiā significare declinare sicut est in littera nr̄a: vt supra dictum est. & in eodem. 62. Preparate viā populo. Soph. 3. Auertit inimicos tuos. ꝑ quo hebrei legūt. Expurgauit inimicos tuos. i. abstulit eos de terra tua. Potest etiā significare auertere sicut est in littera nr̄a: vt supra dictū est. Item פנה Pinna. i. angulus. Nee. 3. vsq; ad flexuram & vsq; ad angulum. & in eodem. Et contra cenaculum anguli. Hiere. 31. Vsq; ad portam anguli. de quo vide supra in dictiōe פן pen.

פנק Panac. i. deliciis nutrire. seu delicate nutrire. Prouer. 29. Qui delicate nutrit a puericia seruū suū. & solum inuenitur in predicto loco.

פס Pas: siue פסה pisa. fragmētum. particula. Dan. 5. Et rex aspiciebat articulos manus scribētis. pro quo hebrei legunt. Et rex aspiciebat particulā seu fragmentū manus scribentis. Et in eo. Idcirco ab eo missus est articulꝰ manus. Et in plurali פסים pasim. Gen. 37. Fecitq; ei tunicā polymitā. idest ex multis fragmentis seu pitaciis diuersorum colorū siue ex multis filis diuersorum colorum contexta. nam polymita est dictio composita a poly quod grece signat multum: & mitos filum seu licium. Ponitur etiam pro talari. 2. Regum. 13. que induta erat talari tunica. & inde פסה Pisa. idest fragmentum vel placenta aut placentula. ps. 71. Erit firmamentū in terra in sūmis montiū. pro quo he. le. Erit fragmentum val placentula tritici in terra. Et beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. erit memoriale tritici i terra.

פסס pasas. finire. deficere. diminui. & scribitur cū simplici sāmach. ps. 11. Quoniā diminute sunt veritates a filiis hoim. Et aliqui hebrei dicunt quod inde deriuatur dictio פס pas. siue פסה pisa. idest fragmentum seu particula. De quo dictum est in dictione precedenti.

פסג pasag. distribuere. secundum translationem nr̄am. ps. 47. Distribuite domos eiꝰ. hebrei vero dicūt ꝙ signat exaltare seu munire: & quod deriuatur a dictiōe פסגה phasga. quod est locus altus & munitus. Deut. 3. Ascende cacumen phasge.

פסח pasach. claudicare. claudū fieri. trāsilire. trāsire. 2. Reg. 4. Cecidit & claudꝰ effectꝰ est. 3. Reg. 18. Vsq; quo claudicatis in duas partes. & inde פסח pisach. idest claudus. Leuit. 21. Si cecus fuerit: si claudus. 2. Reg. 9. Claudus vtroq; pede. Esa. 35. Tunc saliet sicut ceruus claudus. & in plurali פסחים pischim. 2. Reg. 5. nisi abstuleris cecos & claudos. Esa. 33. claudi diripiēt rapinā. Signat ēt pdicta dictio trāsilire vel trāscēdere. Exo. 12. trāscēdet ostiū domꝰ. & i eo. & videbo sanguinē & trāsibo vos. i. trāsiliā. 3. Reg. 18. Trāsiliebātq; altare qd̄ fecerāt. Esa. 31. trāsiēs & saluās. & ide פסח pésach i. trāsitꝰ. eo qd̄ trāsiliuit domos israelitarū. Exo. 12. victima trāsitꝰ dn̄i est. qn̄ trāsiuit sup domos filiorum israel: vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum.

פסל pasal. dolare. pscindere. sculpere. Exo. 34. pcide ait tibi duas tabulas lapideas. & in eo. Excidit ergo duas tabulas lapideas. Deut. 10. dola tibi duas tabulas lapideas. & i eo. Cūq; dolasset duas tabulas lapideas. & inde פסל pesel. idest idolum. sculptile. Leuit. 29. Non facietis vobis idolum & sculptile. Esa. 40. Nūquid sculptile conflabit faber. & in eo. Quō statuat simulachrū qd̄ nō moueatur Et in eo. 42. Cōfundantur confusione qui confidūt in sculptile. Et

in eo.44. Plaste idoli omnes nihil sunt. Et in eodē. Quis formauit deum: & sculptile formauit. & in eodem. 45. Qui leuant lignum sculpture sue. Et in plurali. פְּסִילִים Pesilim. Deut. 7. Sculptilia eorū igne comburite. Iudi. 3. Et pertransiuit locum idolorum vnde reuersus fuerat. p̄s. 77. Et in sculptilibus suis ad emulationē eū ꝓuocauerunt. Esa. 4. Et laudem meam sculptilibus.

פְּסַנְתֵּרִין Pesantherin. in lingua chaldaica sigñat instrumentum musicum. pro q̄ beatus hiero. trāstulit. psalteriū. Dañ. 3. Et cithare & psalterii & symphonie.

פָּעָה Paa. clamare. ingemiscere. Esa. 44. Sicut parturiēs loquar. Pro quo hebrei legunt. Sicut parturiens clamabo seu vociferabo. & inde אֶפְעֶה Ephee. quod sigñat serpentis genus. Pro quo beatus hieronymus transtulit viperam. Esa. 30. vipera & regulus volans.

פָּעַל Paal. operari. facere. Iob. 35. Si peccaueris: quid ei nocebis. Pro quo he. le. Si peccaueris quid operaberis cōtra eū. Et est sensus sicut in lr̃a nr̃a. Esa. 41. quis hec opatus est & fecit. & in eodem. 44. Et operatus est in brachio fortitudinis sue. Et in eo. De reliquo autē operatus est deum. Mich. 2. Et operamini malum in cubilibus vestris. Et inde פֹּעַל Poal. idest opus. Ps. 9. In ope manuū suarū cōprehensus est peccator. Hiere. 22. Et mercedem non reddet ei. Pro quo he. le. & opus suū. i. mercedē operis sui nō reddet ei. & in plurali פְּעָלִים Pealim. 2. Reg. 23. Banaias filius ioiade viri fortissimi magnorum operū. & in ge. fe. פְּעֻלָּה peula. seu פְּעֻלַּת Peulath. Leuit. 19. Non morabitur opus mercenarii apud te. Esa. 40. Et opus illius coram illo. & in plu. פְּעֻלּוֹת Peuloth. p̄s. 16. Vt non loquatur os meum opera hominū. scribitur etiam cū mem in principio & dicitur מִפְעָלוֹת Miphaaloth. p̄s. 45. Venite & videte opera dñi.

פָּעַם Paam. terrere. perterrere. pulsare. Geñ. 41. Et facto mane pauore pterritus. Pro quo hebrei legunt. & perterritus est spiritus eius. Iudi. 13. Cepitq̧ spūs dñi esse cū eo. pro quo he. le. Cepitq̧ spiritus domini pulsare eū siue expergefacere eum. Dañ. 2. Et conterritus est spiritus eius. Item פַּעַם paam. i. vicis. vna vice. semel. nunc. Geñ. 2. Hoc nunc os ex ossibus meis. Potest ēt legi sic. hac vice os ex ossibus meis. Et in eo. 18. obsecro domine ne irascaris si loquar adhuc semel. Iudi. 16. Et redde mihi nunc fortitudinem pristinam. 2. Reg. 17. Non est bonū consiliū quod dedit achitophel hac vice. Prouer. 7. Nunc foris nūc i plateis Et in plu. פְּעָמִים peamim. Geñ. 33. & adorauit ꝓnus i terra septies. i. septemvicibus. Leuit. 4. Asperget septies. Nume. 14. Et tentauerunt me iam per decē vices. Ezech. 41. Latera autem: latus ad latus bis trigīta triū. pro quo he. le. Lat9 ad latus trigīta & tribus vicib9. & in numero duali פַּעֲמַיִם Paamaim. i. duabus vicibus seu bis. Geñ. 27. & supplātauit me en altera vice. i. bis. & in eo. 43. Si nō intercessisset dilatio: iam vice altera venissemus. Nu. 20. Cūq̧ eleuasset moyses manū pcutiēs virga bis silicē. & inde dicūt aliqui ꝙ deriuatur verbū פַּעַם Paam. Iudi. 13. Cepitq̧ spūs dñi esse cū eo. i. hac prima vice cepit eē cū eo. de quo supra dictū est. ponitur etiā פַּעַם Paam ꝓ tūc tēporis. Esa. 41. Eū qui cudebat tūc tp̄is. Hebrei vero dicūt ꝙ sigñat malleū. vñ in p̄dicto loco ipsi legunt. Eū qui cudebat malleo. Itē פַּעַם Paam. i. uestigiū seu plāta pedis. & solū inuenitur in nu. plu. s. פְּעָמִים peamim. Iudi. 5. quare tardauerūt pedes quadrigarum illius. p̄s. 16. Vt non moueātur vestigia mea. p̄s. 73. Leua manus tuas in supbiā eorū in finē. pro q̄ btūs hiero. in ps. iuxta he. ve. trāstulit. Sublimitas pedū tuorū dissipata est vsq̧ in finē Prouer. 29. rete expādit gressibus ei9. Cāti. 7. quā pulchri sunt gressus tui i calciamētis. Esa. 26. Pes pauperis: gressus egenorū. ponitur ēt ꝓ angulis. Exo. 25. quos pones p q̄ttuor arce angulos. & ponitur ibi פַּעֲמֹת paamoth in ge. fe. Itē פַּעֲמֹן Paamon. i. tintinabulū. Exo. 28. Mixtis in medio tintinabulis: ita vt tintinabulū sit aureū & malum punicū: rursumq̧ tintinabulū aliud aureū. Vbi ponitur tā in singulari q̄ȝ in plurali.

פַּעְנֵחַ Paaneach. mūdus: seu orbis: secundū trāslationē nostrā. & est vocabulū egyptiacū: & solū inuenitur. Geñ. 41. Vbi dr̄ & vocauit eū lingua egyptiaca saluatorē mūdi. vbi ponitur צָפְנַת פַּעְנֵחַ Saphnath paaneach. & dicunt aliqui hebrei ꝙ sigñat abscōditorū reptorē. vñ btūs hiero. in libro de hebraicis questionibus sup predicto loco sic ait Licet hebraice hoc nomē צָפְנַת פַּעְנֵחַ Saphnath Paaneach. absconditorū repertorē sonet. tamen quia ab egyptio ponitur ipsius lingue debet habere rationē. interp̄tatur ergo sermone egyptio saluator mundi: eo ꝙ orbē terre ab īminēte famis excidio liberauerit. hec hieronymus.

פָּעַר Paar. apire. s. os. hiare. Iob. 16. aperuerūt sup me ora eorū. & in eo. 29. & os suū apiebant q̄si ad ībrē serotinū. p̄s. 118. Os meū apui. Esa. 5. Et aperuit os suū.

פָּצָה Pasa. aperire. liberare. eruere. Iudi. 11. Aperui enim os meum ad dñm. Iob. 35. Ergo Iob frustra aperit os suū. p̄s. 65. Que distinxerunt labia mea. pro quo btūs hiero. in ps. iuxta he. ve. transtulit. que promiserūt labia mea. i. pro quibus apta sunt labia mea. Esa. 10. & nō fuit qui moueret pēnam & aperiret os. Ezech. 2. Aperi os tuū & comede. Sigñat ēt redimere vel eripere. Ps. 143. qui redemisti dauid seruū tuū. & in eo. Eripe me & erue me.

פָּצַח Pasach. cantare. gaudere. iubilare. vociferari. confringere. p̄s. 97. Cātate & exultate & psallite. Esa. 14. Gauisa est: & exultauit. Et in eo. 54. Decanta laudē & hinni q̄ nō pariebas. & in eo. 55. Montes & colles cantabūt corā vobis laudē. sigñt ēt cōfrigere. Mich. 3. & ossa eorū cōfregerīt.

פָּצַל Pasal. decorticare. Geñ. 3. Ex parte decorticauit eas: detractisq̧ corticibus. vbi ponitur verbū & nomē ab eo deriuatū. & in eo. quas decorticauit.

פָּצַם Pasam. Rūpere. dirūpere. Ps. 59. cōmouisti terrā: & cōturbasti eā. pro quo btūs hiero. in ps. iuxta he. ve. transtulit. Dirupisti eā. & solū inuenitur ī p̄dicto loco.

פָּצַע Pasaa. vulnerare. cōterere. 3. Reg. 20. qui pcussit eū: & vulnerauit. Canti. 5. Percusserunt me: vulnerauerunt me. & inde פֶּצַע pesaa. i. vulnus. Exo. 21. vulnus pro vulnere. & inde פְּצוּעַ pasūach. i. ille qui habet attritos testiculos. Deu. 23. nō ītrabit eunuch9 attritis vl̄ āputatis testiculis.

פָּצַר Pasar. cōpellere. cogere. vim facere. perfidū eē. Geñ. 19. cōpulit illos oppido. & in eo. vimq̧ faciebāt loth vehemētissime. Iudi. 19. Et nihilomin9 obnixe cum socer tenuit. ꝓ quo he. le. cōpulit siue coegit eū socer ei9. 4. Reg. 2. Coegerūtq̧ eū donec erubesceret. & in eo. 5. cūq̧ vim faceret: penitus nō acquieuit. & inde פְּצִירָה pesira. ꝓ q̄ btūs hiero. trāstulit. retusum. 1. Reg. 13. Retuse itaq̧ erāt acies vomerū. Hebrei vero dicūt ꝙ sigñat limā ferreā q̄ habet ora multa. nā iugitur cū dictiōe פִּים pim: que significat ora.

פָּקַד Pacad. visitare. requirere. censere. numerare. statuere constituere. preficere. p̄fectum esse. p̄cipere. deesse. deficere. Geñ. 21. Visitauit aūt dñs saram. Exo. 3. Visitās visitaui vos. Et in eodē. 32. Ego autē in die vltiōis mee visitabo & hoc peccatū eorū. pro quo he. le. & in die visitationis mee: & visitabo super eos peccatū eorū. Et in eodē. 34. Qui reddis iniquitatē patrū filiis ac nepotib9 eorū. pro quo he. le. visitans iniquitatē patrum super filios & filios filiorum Leuit. 18. Cuius ego scelera visitabo. & in eodem. 26. Visitabo vos velociter in egestate. Nu. 14. Qui visitas peccata

patrū in filios. Iudi. 15. Venit ergo samson inuisere volēs vxorē suam. pro quo he. le. Et visitauit samson vxorem suā 1. Reg. 14. Requirite & videte quis abierit ex nobis. i. visitate. & in eodē. 17. Et fratres tuos visitabis. & in eo. 20. Et requireris: requiretur enī sessio tua. 2. Reg. 3. Et tu requisisti in me quod argueres pro muliere hodie. Iob. 7. Et visitas eū diluculo. & in eodē. 35. Nunc enī non infert furorē suū. Pro quo he. le. Nunc enim qm̄ non visitat siue nō statuit furorē suū. p̄s. 8. Aut fili9 hominis quoniā visitas eum. p̄s. 64. Visitasti terrā & inebriasti eā. p̄s. 88. Visitabo in virga iniquitates eorum. Esa. 27. Visitabit dñs in gladio suo duro & grādi. & in eodem. Ne forte visitetur contra eam. Potest etiam legi. Ne forte deficiāt folia eius. & in eo. 34. Alter alterū nō quesiuit. Hiere. 6. Hec est ciuitas visitatiōis. Pro quo he. le. Hec est ciuitas que visitata est. & in eo. 32. Et ibi erit donec visitem eū. Et inde פְּקֻדָּה Pecuda. i. visitatio. Nu. 19. Et visitauerit eos plaga: qua & ceteri visitari solent. pro quo he. le. Et visitatione omniū hoīm visitabitur super eos: & ē sensus sicut in littera nostra. Iob. 10. Et visitatio tua custodiuit spūm meū. Esa. 10. quid facietis in die visitationis. Et in eo. 15. Secundū magnitudinē operis: & visitatio eorū. & in eo. 60. & ponā visitationē tuā pacē. Hiere. 6. In tp̄e visitationis sue corruent. Osee. 9. Appropinquauerunt dies visitationis. & in plu. פְּקֻדּוֹת pecudoth. Ezech. 9. Appropinquauerunt visitationes vrbis. Ponitur etiā pro custodia vel p̄fectura. Nu. 3. Erunt sub custodia eorū tabule tabernaculi. 4. Reg. 11. Et posuit sacerdos custodias in domo dñi. 2. Paralipo. 34. Vt deferrent arcā corā rege. ꝓ quo he. le. vt deferrent arcā ad visitationē regis. i. vt rex eā visitaret & requireret. Hiere. 37. Erat ibi custos porte per vices. ꝓ quo hebrei legunt. Habens custodias vel prefecturas. & in eodem. 52. Et posuit eū in domo carceris. i. in domo custodie. Pōitur etiā ꝓ episcopatu. p̄s. 108. Et episcopatū eius accipiat alter. Item פָּקַד pacad. i. numerare. cōputare. censere. recensere. Exo. 30. Et non erit plaga in eis cū fuerint recensiti. Et in eo. 38. Hec sunt instrumenta tabernaculi que enumerata sunt. Pro quo he. le. He sunt numerationes seu computus tabernaculi testimonii que enumerata sūt. Vbi ponitur nomen & verbū ab eo deriuatū. Nu. 1. Numerabitis eos per turmas suas. & in eodē. Hi sunt quos numerauerūt moyses & Aarō. & in eo. Leuite aūt in tribubus familiarū suarum nō sunt numerati cum eis. & in eodē. 2. Vniuersi qui in castris Iude annumerati sunt. & in eo. 3. Numera filios leui. & in eodem. Numerauit eos moyses vt preceperat dñs. Iudi. 20. Inuentiq̧ sunt vigintiquinq̧ millia de beniamin educētium gladium: preter habitatores gabaa qui septingenti erāt viri fortissimi: Pro quo hebrei legūt. Et numerati sunt seu recensiti sunt filii beniamin in die illa de ciuitatibus: viginti quinq̧ millia educētium gladiū: preter habitatores gabaa qui numerati sunt septingenti viri iuuenes. & in eo. virorum quoq̧ israel absq̧ filiis Beniamin inuenti sunt. i. recensiti sunt quadringenta millia. & in eo. 21. Eo quoq̧ tp̄e cum essent in silo: nullus ex eis ibi reptus est. Pro quo he. legunt. Et recēsitus est populus: & ecce nullus erat ibi de habitatoribus iabes galaad. 1. Reg. 13. Et recensuit saul populum. & in eodē. 15. Et recēsuit eos quasi agnos. 1. Paralipo. 23. in vna familia vnaq̧ domo computati sunt. Sigñat etiā constituere vel statuere: aut preficere seu prefectū esse. Geñ. 39. A quo prepositus oib9: gubernabat prepositam sibi domū. ꝓ quo he. le. Et constituit eū siue preposuit eum super domum suam. Et in eodē. 4. at custos carceris tradidit eos ioseph. pro quo he. le. Et prefectum fecit seu constituit princeps militū ioseph cum eis. i. p̄posuit ioseph eis i custodia Nu. 1. Sed constitues eos super tabernaculum testimonii. & in eodē. 3. Aaron autē & filios eius constitues super cultum sacerdotii. & in eodē. 17. Prouideat dñs de9 spirituū omnis carnis hominē: qui sit super multitudinē hanc. i. constituat Deut. 20. Vnus quisq̧ suos ad bellandū cuneos preparabit. Pro quo hebrei legunt. Et constituent duces exercitus in capite populi. Ios. 10. Et ponite viros industrios qui clausos custodiāt. i. cōstituite. 1. Reg. 29. & sedeat in loco suo in quo constituisti eū. 3. Reg. 11. Cōstituerat eum prefectum sup tributa domus ioseph. 4. Reg. 25. Et prefecit godoliā filium ahichā. & in eo. Quod constituisset rex babylonis godoliā. 1. Paralip. 26. preposuit aūt eos dauid rex rubenitis & gaditis. i. prefecit. 2. Paralipo. 24. Qui preerāt operariis in domo dñi. i. prefecti vel prepositi erant. Nee. 7. Et censui ianitores & cantores & leuitas. pro quo hebrei legūt. & cōstituti sunt ianitores & cantores. & in eodē. 12. Recensuerunt quoq̧ in die illa viros super gazophylacia. Iob. 34. Quē constituit alium sup terrā. p̄s. 108. Constitue sup eum peccatorem. Hiere. 1. Ecce cōstitui te hodie sup gentes & sup regna. & in eodē. 51. Numerate contra eā taphsar. pro quo hebrei legūt. cōstituite super eā taphsar. i. principē seu ducem exercitus. Et inde פָּקִיד Pachid. i. prefectus. prepositus. 4. Reg. 25. Qui erat prefectus super bellatores. 2. Paralipo. 24. Et quē primus sacerdos cōstituerat. Pro quo he. le. Et prepositus seu prefectus sacerdos primus. & in plu. פְּקִידִים Pechidim. Geñ. 41. Qui cōstituat prepositos per cūctas regiones. Ester. 2. Et mittantur qui considerēt per vniuersas prouincias. Pro quo hebrei legunt. Et cōstituat siue preponat rex prepositos per vniuersas prouincias. Sigñat ēt predicta dictio reponere vel comēdare aliquid in aliquo loco aut alicui. 4. Reg. 5. Tulit de manu eorū & reposuit in domo. Esa. 10. Apud machmas comēdauit vasa sua. i. reposuit Hiere. 36. Porro volumen cōmendauerunt in gazophylacio. & in eo. 37. vt traderetur hieremias in vestibulū carceris. Pro quo he. le. Et cōmēdauit vl̄ reposuit hieremiam in vestibulo carceris. & inde פִּקָּדוֹן pichadon. idest depositum siue repositum. Geñ. 41. Et p̄paretur future septē annorū fami. pro quo he. le. Et erit cibus in depositū seu repositum terre septē annis famis. Leuit. 6. Et negauerit proximo suo depositū. Item פָּקַד Pachad. i. precipe. impare. Esdre. 1. Et ipse precepit mihi vt edificarē ei domū. Esa. 13. Dñs exercituū precepit militie belli. & īde פִּקּוּדִים picudim siue פִּקּוּדֵי Picude. i. precepta siue mandata. p̄s. 18. Iustitie dñi recte letificātes cor. pro quo btūs hiero. in ps. iuxta he. ve. trāstulit Precepta dñi recta letificantia cor. p̄s. 118. Tu mandasti mādata tua custodiri nimis. & in eodē. In mādatis tuis exercebor. & inde מִפְקַד Miphcad. i. preceptum seu imperium. 2. Paralip. 31. Ex imperio ezechie regis. Ponitur ēt pro loco separato. Ezech. 34. & cōbures eū in separato loco dom9. Potest etiam legi sic. & cōbures eum secundū ritū domus. Sigñat ēt predicta dictio deficere vel deesse: & tunc ponitur in voce passiua. Nu. 31. Et neq̧ vnus quidem defuit. 1. Reg. 25. Nec aliqū defuit quicq̧ eis. 2. Reg. 2. & defuerunt de seruis dauid decem & nouē viri. 3. Reg. 20. Qui si lapsus fuerit: erit aīa tua pro aīa eius. pro quo he. le. Si defuerit. Esa. 38. Quesiui residuum annorum meorum. pro quo hebrei legunt. Defeci siue defui residuo. idest in residuo annorū meorū. Potest etiā legi sicut est in littera nr̄a. secundū primā sigñationē. Hiere. 23. Nō pauebunt: & nullus q̄retur ex nūero. ꝓ quo he. le. nō pauebūt: & non deficient. Item. פְּקוֹד Pecod. nomē ꝓpriū gētis vel ꝓuincie: secundū hebreos. ꝓ q̄ btūs hiero. trāstulit nobiles. Ezech. 23. filios babylonis & vniuersos chaldeos: nobiles tyrānosq̧ & pricipes.

פָּקַח Pacach.apire. Geñ.3.apientur oculi vñ. Et in eo. & apti ſunt oculi amborum. Et in eo.21. Aperuitq; oculos eius deus.4.Reg.4.Apuitq; oculos ſuos. Et in eo.6. Domine api oculos pueri huius. Iob.14. Et dignum ducis ſup huiuſcemodi apire oculos tuos. Ps.145. Dñs illumĩat cecos.ꝓ quo he.le.dominus apit cecos.i.apit oculos eorũ. Eſa.35.Tũc apientur oculi cecorũ.& in eo.42.vt apias oculos cecorũ. Et in eo. Qui apertas habes aures nõne audies. Hiere.32. Cuius oculi aperti ſunt ſuper vias filiorũ adã. Zach.12.& ſup domũ iuda apiam oculos meos.& inde פִּקֵּחַ Pichéach.i.vidẽs ſiue ille qui habet oculos aptos: vel prudens. Exo.4. Videntẽ & cecũ.& in eo.23. Nec accipias munera: que ẽt excecãt prudẽtes.i.vidẽtes. & inde פְּקַחְקוֹחַ pecachcóach.cũ duplici cof & cũ duplici cheth.i.apertio. Eſa.61. Et clauſis aptionẽ.& aliqui hebrei dicunt ꝙ ſunt due dictiones:& legunt ſic.& clauſis aptionem carceris.

פַּקֻּעַ Pacúa.colocynthis.genus herbe amariſſime.& ſolũ inuenitur in nu.plu.ſ.פְּקֻעֹת pecuoth.4.Reg.4. Et collegit ex ea colocynthidas. Et dicunt hebrei ꝙ ſignãt cucumeres ſilueſtres venenoſos atq; mortiferos. Signãt ẽt ſculpturas ſimiles herbe p̃dicte.3.Regum.7. Et ſculptura ſubter labium circuibat illud.

פַּר Par.taurus.vitulus. Exo.29. Tolle vitulum de armẽto. Leuit.4. Offeret ꝓ peccato ſuo vitulũ ĩmaculatũ dño. Iudi.6. Tolle taurũ pris tui: & alterum taurum annorũ ſeptẽ. Et in plu.פָּרִים parim. Exo.24. imolauerũt victimas pacificas dño vitulos. Nu.28. offeretis holocauſtũ domino vitulos de armẽto duos. p̃s.21. Circũdederunt me vituli multi. Eſa.34.& tauri cum potentibus.& in gñe feminino פָּרָה Para.i.vitula ſeu vacca. Nu.19. vt adducãt ad te vaccã ruffã. Eſa.11. vitulus & vrſus paſcentur.ꝓ quo he.le. Vitula & vrſus paſcentur. Et in plu.פָּרוֹת paroth. Amos.4. Audite verbum domini vacce pingues.

פָּרוּר Parur.olla.cacabus.& ſcribitur cũ vau in ſecunda ſyllaba. Nu.11. Coquẽs in olla.1.Reg.2. Aut in ollã ſiue in cacabũ. Scribitur ẽt cũ aleph in prĩa ſyllaba. Ioel.2. oẽs vultus redigentur in ollã.i.redigentur in nigredinẽ ſicut olla.

פֶּרֶא Pére.onager.ferꝰ.ſilueſtris. Geñ.16. Hic erit ferꝰ hõ. ideſt ſilueſtris ſicut onager. Iob.6. nunquid rugiet onager cũ habuerit herbã. Oſee.8. Onager ſolitarius ſibi ephraim.& aliqñ ſcribitur cũ he in fine loco aleph. Hiere.2. Onager aſſuetus in ſolitudine.& in plu.פְּרָאִים peraim. Iob 24. Alii quaſi onagri in deſerto. p̃s.103. Expectabũt onagri in ſiti ſua. Item פָּרָא para.i.diuidere. Oſee.13. Quia ipſe inter fratres diuidet.ideſt faciet eos habitare ſolitarios ſicut onagri in ſolitudine.

פָּרַד Parad.diuidere.ſeparare.recedere.diſpergere. Geñ.10. Ab his diuiſe ſunt gentes in terra poſt diluuiũ. Et in eo.13. Recede a me obſecro.i.diuidere vel ſeparare a me. & in eodem.25. Et duo populi de ventre tuo diuidentur. Et in eodem.30. Diuiſitq; gregem iacob. Deut.32. Quãdo ſeparabat filios Adam. Iudi.4. Haber autem cineus receſſerat quondam a ceteris cineis.i.diuiſus fuerat. Ruth.1. Si nõ ſola mors me & te ſeparauerit. Iob.4. Et catuli leonũ diſſipati ſunt.ideſt diuiſi vel ſeparati ſunt: aut diſperſi ſunt. Ps.21. Et diſperſa ſunt oĩa oſſa mea. Prouer.17. qui altero ſermone repetit ſeparat federatos. Et in eo.18. Occaſionẽ querit qui vult recedere ab amico. Ezech.1. Et penne eorũ extente deſuper.ideſt ſeparate vel diuiſe erant. Oſee.4. quoniam ipſi cum meretricibus conuerſabantur. pro quo hebrei legunt. Quoniam ipſi cum meretricibus ſeparabantur.& inde פֶּרֶד péred.ideſt mulus ex equa & aſino gñatus. eo quod tale animal non poteſt generare.& eſt quaſi ſeparatus & ſolus.2.Regum.13. Aſcenderunt ſinguli ſuper mulas ſuas. Pro quo hebrei legunt Aſcenderunt vnuſquiſq; ſuper mulum ſuum. Et in eo.18. Accidit autem vt occurreret Abſalon ſeruis dauid ſedens mulo: cumq; ingreſſus fuiſſet mulus. p̃s.31. nolite fieri ſicut equus & mulus. & in plurali פְּרָדִים peradim. Eſa.66. In mulis & in carrucis. & in genere feminino פִּרְדָּה pirda.ideſt mula.3.Reg.1. Et imponite ſalomonẽ filium meum ſuper mulam meam. Et in eo. Et impoſuerunt ſalomonem ſuper mulam. Et in plu. פִּרְדוֹת pirdoth ſiue פְּרֻדוֹת perudoth. pro quo beatus hiero. tranſtulit iumenta. Ioel.1. computruerunt iumenta in ſtercore ſuo. hebrei tamen ſecundũ primam ſignificationẽ dicunt ꝙ ſignificat grana ſeminis diſperſa vel diſſeminata ſub terra. vnde in predicto loco ipſi legunt. Computruerũt diſſeminata ſub glebis ſuis.

פַּרְדֵּס Pardes.paradiſus.hortus.pomerium. vnde licet paradiſus ſit dictio greca & ſignificet idem qđ hortus tamen ab hebreo traxit originẽ. Canti.4. paradiſus malorũ punicorũ. Ponitur etiam pro ſaltu vel ſilua. Nee.2. Ad aſaph cuſtodem ſaltus regis. & in plurali. פַּרְדֵּסִים pardeſim Eccl's.2. feci hortos & pomeria.

פָּרָה Para.creſcere.augere.fructificare. Geñ.1. Creſcite & multiplicamini. Et in eo.17. Et multiplicabo te vehementer nimis.ideſt creſcere te faciam. Et in eodem. & augebo & multiplicabo eum valde. Et in eo.26. Nunc dilatauit nos dñs & fecit creſcere ſuper terrã. Et in eo.42. Creſcere me fecit deꝰ ĩ terra pauptatis mee. & ĩ eo.49. filiꝰ accreſcens Ioſeph. Ps.104. Et auxit populum ſuum vehementer. Ps.127. vxor tua ſicut vitis abundãs.i. fructificãs. Eſa.11. Et flos de radice eius aſcendet.ideſt creſcet ſeu fructificabit. Ezech.19. fructus & frondes eius creuerunt ex aquis. & inde פְּרִי peri.ideſt fructus Geñ.1. Lignũ pomiferũ faciens fructũ. Leuit.23. Et fructũ arboris pulcherrime. Deut.28. Et benedictus fructus ventris tui. Ps.1. quod fructũ ſuũ dabit in tpe ſuo. Ps.57. Si vtiq; eſt fructus iuſto. Ezech.36.& fructũ veſtrum afferatis populo meo. Amos.9. Faciẽt hortos & comedent fructus eorũ.& inde dicunt hebrei ꝙ deriuatur אַפִּרְיוֹן Apirion.ideſt ferculũ a ferẽdo dictũ. ſeu carruca. Canti.3. Ferculum fecit ſibi rex ſalomõ de lignis libani.& aliqui hebrei dicunt ꝙ ſignificat thalamum.

פַּרְוַיִם Paruáim.nomẽ propriũ loci vnde ferebatur aurũ probatiſſimũ.2.Paralip.3. Porro aurũ erat probatiſſimũ. pro quo he.le. Et aurũ erat aurũ pharuáim. & ſolũ inuenitur in predicto loco.

פַּרְוָרִים Paruarim.ſuburbana.& ſolũ reperitur in nu.plu. tranſlatio nrã poſuit pro nomine proprio. vt.4.Reg.23. Iuxta exhedram nathan melech eunuchi qui erat in pharurim. pro quo he.le. Qui erat in ſubvrbanis.i. qui erat prefectus in ſuburbanis ciuitatis.

פְּרָז Peraz. Rus.vicus ſeu villa abſq; muro. & ſolum inuenitur in numero plurali.ſ.פְּרָזוֹת perazoth. Eſter.9. Hi vero iudei qui in oppidis non muratis ac villis morabantur. Zach.11. Abſq; muro habitabitur ieruſalem.ideſt ĩ villis abſq; muro.& inde פְּרָזִים perazim.i. hoĩes habitantes in villis abſq; muro. Eſter.9. Hi vero iudei qui in oppidis nõ muratis morabũtur. ponitur etiam ꝓ bellatoribus ſeu viris robuſtis & fortiſſimis. Abach.3. Maledixiſti ſceptris eius capiti bellatorum eius. Scribitur etiam cum nun in fine & dicitur פְּרָזוֹן perazon. Iudi.5. Ceſſauerunt fortes in iſrael. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. ceſſauerũt rura ſeu ville in iſrael. quia propter timorem inimicorum non audebant habitare niſi in vrbibus muratis. Et in eodẽ Et clementia in fortes iſrael.

פַּרְזֶל Parzel.ſiue פַּרְזְלָא parzela.in lingua chaldaica ſignificat ferrũ. Dañ.2. Tibie aũt ferree.& in eodẽ. Quedam pars erat ferrea: quedam autem fictilis.& in eo. Quomodo ferrum comminuit & domat omnia.

פָּרַח Parach.florere.germinare.oriri.volare. Geñ.40. creſcere paulatim in gẽmas: & poſt flores vuas matureſcere. Leuit.13. Sin aũt effloruerit diſcurrens lepra in cute. Et in eo. Plaga enim lepre orta eſt in vlcere. Nu.17. quẽ ex his elegero germinabit virga eius.& in eo. Inuenit germinaſſe virgã Aaron in domo leui. Iob.14. Ad odorẽ aque germinabit. p̃s.71. orietur in diebus eius iuſtitia.ideſt germinabit ſiue florebit. p̃s.91. Iuſtus vt palma florebit.& in eo. In atriis domus dei nñi florebunt. Prouer.14. Tabernacula iuſtorũ germinabũt. Canti.6. Si floruiſſent vinee. Eſa.35. Et florebit quaſi liliũ.& in eo. Germinãs germinabit. Ezech.7. floruit virga: germinauit ſuperbia. Et in eo.17. Frondere feci lignũ aridũ.ꝓ quo he.le. Florere vel germinare feci lignũ aridũ. Abach.3. Ficus enim nõ florebit. ponitur ẽt pro turgere. Exo.9. Erũtq; in hoĩbus & iumentis vlcera & veſicce turgẽtes.& in eo. facta ſũt vlcera veſiccarũ turgentiũ.& inde פֶּרַח pérach.i. flos.liliũ. Exo.25. Spherulas ac lilia ex ipſo ꝓcedẽtia. & in eo. Spheruleq; ac lilia. Nu.17.& turgẽtibus gẽmis eruperãt flores.3.Reg.7.& folium repandi lilii. Scribitur ẽt cũ he in fine & dicitur פִּרְחָה pircha.& ſcđm hebreos ſignãt pueros vel iuuenes qui ſunt in flore iuuẽtutis. Iob.30. Ad dexterã orientis calamitatis mee illico ſurrexerunt. pro quo he.le. Ad dexterã pueri vel iuuenes ſurrexerũt. poteſt ẽt legi ſic. Ad dexterã germinãtis ſiue orientis: ſupple calamitatis mee. ſicut eſt ĩ lrã nrã. Signãt ẽt p̃dicta dictio volare. Ezech.13. Ecce ego ad puluillos veſtros quibus vos capitis animas volantes.& in eo. Quas vos capitis animas ad volandũ.& inde אֶפְרֹחִים ephrochim i.pulli.ſ.auiũ. Deut.22. Et matrem pullis vel ouis deſuper incubantem.

פָּרַט Parat.canere. Amos.6. Qui canitis ad vocem pſalterii.& ſolum inuenitur in p̃dicto loco.& ſcđm hebreos ſignãt pticularizare: ſicut fit in inſtrumẽtis muſicis vario tactu digitorum. vnde apud hebreos particulare dicitur פְּרָט Perat. Itẽ פֶּרֶט péret.i. racemus paruus: ſeu grana vuarum decidentia tempore vindemie. Leuit.19. nec in vinea tua racemos & grana decidentia congregabis.

פֶּרֶךְ Phárech.oppſſio.dura ſeruitus.violẽtia. Exo.1. omniq; famulatu quo in terre opibus p̃mebantur. pro quo he.le.& in oĩ ope in agro ac omni famulatu eorũ quo ſeruiebant oppreſſione aut dura ſeruitute. Et in eo. Et affligebãt illudẽtes eis. pro quo he.le.& ſeruire fecerunt egyptii filios iſrael dura ſeruitute. Leuit.25. Non affliget eũ violenter in conſpectu tuo. Ezech.34. Sed cum auſteritate imperabatis eis & cum potentia.i.cum violentia.

פַּרְבָּר Parchar. Cellula.2.Paralipo.26. In cellulis quoq; ianitorũ ad occidentem quattuor in via: biniq; per cellulas.& ſolum inuenitur in predicto loco.

פָּרַם Param.ſcindere.rumpere.diſſoluere. Leuit.10. Veſtimẽta vrã nolite ſcidere.& in eo.21. veſtimẽta nõ ſcindet.& in eo.13. Habebit veſtimẽta diſſuta: caput nudum.

פָּרַס Paras.diuidere.frãgere.ſcindere.ſeu concidere. expãdere. Leuit.11. omne quod habet diuiſam vngulã. & ĩ eo. Sed vngulã nõ diuidit. Eſa.58. Frange eſuriẽti panẽ tuum. Hiere.16.& nõ frãgẽt inter eos lugẽti panẽ. Scribitur ẽt cum ſin in fine loco ſamach. Threñ.4.& nõ erat qui frãgeret eis. Mich.3.& conciderunt ſicut in lebete. Signãt etiam expandere. vel extendere. Hiere.4. Expandens manꝰ ſuas. Threñ.1. Expandit ſion manus ſuas. De quo vide inſra in dictione פָּרַשׂ paras. cum ſin in fine. & inde פַּרְסָה parſa.ideſt vngula. Exo.10. Non remanebit ex eis vngula. Leuit.11. Omne quod habet diuiſam vngulam. Et in plurali פְּרָסוֹת parſoth. Deut.14. Omne animal quod in duas partes vngulas findit. Eſa.5. Vngule equorũ eius vt ſilex. reperitur etiam in genere maſculino. vt Zach.11. & vngulas eorum diſſoluet.& inde verbum ſiue participium מַפְרִיס Maphris.ideſt vngulas producens. p̃s.68. Et placebit dño ſuper vitulum nouellum cornua producentem & vngulas & inde פֶּרֶס peres.i.gryphus. Leuit.11. Aquilam & gryphũ & halietum. Item פָּרַס Paras.perſia.nomẽ prouincie.2.paralip.36. Anno primo cyri regis perſarum. ideſt regis perſie. Eſter.1. Fortiſſimis perſarum & medorum. Ezech.38. Perſe ethiopes & libyi.

פָּרַע Paraa.vacare.ocioſum eſſe.deſerere.abiicere. tranſire.diſſipare.nudare.diſcoopire. Exo.5. Quare moyſes & Aaron ſolicitatis populũ ab opibus ſuis.i. vacare facitis populũ ab operibus ſuis. Prouer.1. Et deſpexiſtis omne conſilium meum. pro quo hebrei legunt. & deſeruiſtis. Et in eodem.4. Fuge ab ea: nec tranſeas per illam. pro quo hebrei legunt. Deſere ſiue abiice eam: nec tranſeas p illam. Et in eodem.8. Et nolite abiicere eam.& in eodẽ.13. Egeſtas & ignominia ei qui deſerit diſciplinã. Et in eo.15. Qui abiicit diſciplinam deſpicit animam ſuam. & in eodẽ 29. Cum prophetia defecerit diſſipabitur populus. Ezech 24. Non tranſeam nec parcam. vbi ponitur pro tranſire. ſignificat etiam nudare vel diſcooperire. Exo.32. Vidẽs ergo moyſes populum ꝙ eſſet nudatus: expoliauerat enim eum Aaron.ideſt nudauerat. Leuit.10. Capita veſtra nolite nudare.& in eo.13. Habebit veſtimenta diſſuta: & caput nudum.& in eodem.21. Caput ſuum non diſcooperiet. Nu.5. Diſcooperiet caput eius.& inde פֶּרַע péraa.ideſt coma. ſeu ceſaries capitis. Nu.6. Creſcente ceſarie capitis eius. Item פְּרָעָה peraa.ideſt vindicta vltio: ſecundum hebreos.& ſolũ inuenitur in numero plu. ſcilicet פְּרָעוֹת peraaoth. Deut.32 Nudati inimicorum capitis. pro quo hebrei legunt. de capite vltionum inimici. Poteſt etiam ſecundum precedentem ſignificationem legi: ſicut eſt in littera noſtra. Iudi.5. Qui ſponte obtuliſtis de iſrael animas vrãs ad periculũ: benedicite domino. pro quo hebrei legunt. In vindicãdo vindictas in iſrael: in offerendo ſe ſponte populus: benedicite domino.ideſt cum ſe obtulit ſponte ad vindictas: ſuſtinendo periculum animarum ſuarum. vbi ponitur nomen & verbum ab eo deriuatum.

פַּרְעֹשׁ Paroos.pulex.1.Regum.24. Canem mortuũ perſequeris & pulicem vnum.

פַּרְפַּר Parpar. Conterere.confringere. Iob.16. Repẽte cõtritus ſum.

פָּרַץ Paras. Diuidere.vel dirumpere. confringere. percutere.diruere.diſſipare.aperturam in muro facere. creſcere.dilatare.cogere. Geñ.38. quare diuiſa eſt pp te maceria. Exo.19. Ne percutiat eos.2.Reg.16. Contriſtatus ẽ aũt dauid eo quod percuſſiſſet dñs ozam.2.Paralip.20. Percuſſit dominus opera tua.ideſt diſſipauit vel diruit. Nee.1. Et murus ieruſalẽ diſſipatus eſt. & in eo.2.& conſiderabã murũ ieruſalẽ diſſipatũ. Iob.16. Concidit me vulnere ſup vulnus. pro quo hebrei legunt. Diuiſit vel dirupit me ſeu confregit me diuiſione ſuper diuiſionem ſeu confractione ſuper confractionem. Et in eodem.28. Diuidit torrens a populo peregrinante. Et in eodem.30. Quaſi rupto muro & aperta ianua.ideſt diuiſo vel diſſipato muro. Prouerb.25. Sicut vrbs patens abſq; murorum ambitu.ideſt ſicut vrbs diruta. Eſa.5. Diruam maceriam eius. Oſee.

4.Inundauerunt:& sanguis sanguinē tetigit. pro quo he. le.Diruerunt seu dissipauerūt aut diruperunt.Mich .2. Diuident & transibunt.Ponitur ēt p egredi.1.Paralip . 13. Si placet vobis & a dño deo nro egredietur sermo . & i de פֶּרֶץ Péres.i.diuisio.pcussio.confractio.diruptio.interruptio. Geñ.38.Quare ppter te diuisa est maceria.pro quo he.le. Quare diuisa est ppter te diuisio:siue quare diuisisti super te diuisionē.vbi ponitur verbū & nomē ab eo deriuatū .2. Reg.6.Et vocatū est nomē loci illius pcussio oze . Esa. 30. Propterea erit vobis iniquitas hec sicut interruptio cadēs. Et in plu.פְּרָצִים.perasim.2.Regū.5. Diuisit dñs inimicos meos corā me:sicut diuidūtur aque:propterea vocatum est nomen loci illius baalpharasim .i. habens diuisiones . vbi ponitur verbū & nomē ab eo deriuatū.Amos . 4.& per aperturas exibitis altera contra alteram.& in eo.9. Et reedificabo aperturas murorum eius.& in ge.fe.פְּרָצוֹת perasoth Ezech.13.Et nō ascendistis ex aduerso:nec opposuistis murū p domo israel.pro quo he.le.Et nō ascēdistis in ruptis.s. locis murorū:vnde aduersarii possent intrare ciuitatē: nec opposuistis murum pro domo israel.Scribitur ēt cū mem in principio & dr̄ מִפְרָצִים miphrasim.Iudi.5.& in portubus eius morabatur.vbi ponitur p portubus.Et inde פָּרִיץ paris.i.predo.latro.qui rūpit & perfodit domos: seu preuaricator.p̄s.16.Ego custodiui vias duras.pro quo btūs hieronymus in psal. iuxta he.ve.transtulit.Ego custodiui vias latronis.Ponitur ēt pro mala bestia & fera:que rūpit & dilacerat.Esa.35.Et mala bestia nō ascēdet p eā.& in plu.פָּרִיצִים Parisim.Hiere.7.Nūquid spelunca latronum facta est domus ista.Ezech.7.& intrabunt in illud emissarii :& cōtaminabunt illud.i.intrabunt in illud latrones seu preuaricatores.Dañ.11.Filii quoq preuaricatorū populi tui extollentur.Et inde verbū p̄uaricari vel latrocinari.1.Reg.25. Hodie icreuerūt serui qui fugiunt dños suos.i.qui p̄uaricātur contra dños suos.Sigñat ēt p̄dicta dictio פָּרַץ Paras multiplicari vel dilatari:seu augeri:aut crescere.Geñ.28. Dilataberis ad orientem & occidentē.Et in eo.30. Ditatusq ē hō vltra modū.i.multiplicatus siue auctus est diuitiis . Exo.1. Tāto magis multiplicabātur & crescebant.1.Reg.3.Non erat visio manifesta.Pro quo he.le.Non erat visio multiplicata.vnde p̄mittitur.& sermo dñi erat preciosus in diebus illis.i.rarus.2.Paralip.31 . Quod cū percrebuisset in auribus multitudinis.pro quo he.le.& cū multiplicatū vel augmentatū esset verbū:siue cū multiplicata esset res.Iob.1.& possessio eius creuit in terra.p̄s.105.& multiplicata est i eis ruina.Prouer.3.& vino torcularia tua redūdabūt.i.augebūtur Esa.54.Ad dexterā enim & ad leuam penetrabis.idest.cresces vel dilataberis.Osee.4.Fornicati sunt & non cessauerunt.pro q he.le.fornicati sunt & nō multiplicabūtur:siue nō augebūtur.Sigñat ēt cogere seu flagitare.1.Reg.28.coegerūt aūt eū serui sui.2.Reg.13.Cū aūt cogeret eū & noluisset.Et in eo.Coegit itaq Absalom eū.4 .Reg.5 . & coegit eum:ligauitq duo talenta.

פָּרַק Parac.Redimere.liberare.excutere . soluere . diuidere.lacerare.Ps.135.Redemit nos ab inimicis nostris. Threñ.5.Nō fuit qui redimeret de manu eorū.Dañ.4.peccata tua elemosynis redime . Sigñat ēt excutere vel soluere.Geñ. 27. Cum excutias & soluas iugū eius de ceruicibus tuis.Exo.32. Tollite inaures aureas de vxorū filiorumq & filiarū vr̄arū auribus.i.dissoluite vel dilacerate aut dirūpite.Et in eo.fecit populus quod iusserat :deferētes inaures ad aaron.pro quo he.le.& dissoluit populus inaures aureas que erāt in auribus suis:& detulerunt ad aaron. p̄s.7. Dum nō est qui redimat neq qui saluum faciat. pro q beatus hiero.in ps.iuxta he.ve.trāstulit.laceret & non sit qui eripiat.Zach.11.& vngulas eorum dissoluet. Ponitur ēt pro subuertere.3. Reg.19.Subuertēs mōtes & conterēs petras. & inde פֶּרֶק pérec.i.dilaceratio:siue diuisio.Naum . 3. Dilaceratiōe plena.ponitur ēt pro biuio itineris.s. vbi vie diuiduntur:siue p exitu viarum.vt in abdia.Nec stabis in exitibus.& inde מַפְרֶקֶת Maphrécheth. quod sigñat ossa ceruicis.1.Reg.4.Et fractis ceruicibus mortuus est.

פָּרַשׁ Paras.declarare.explanare.exponere.separare. dispgere.diuidere. pungere. Leuit. 24 . Donec nossent quid iuberet dñs.Pro quo he.le . Vt declararetur vel exponeretur eis ex ore dñi.Nu.15.nesciētes quid sup eo facere deberēt.pro quo he.le.Quia nō erat expositū vel declaratum quid fieret ei.& inde מְפֹרָשׁ mephoras.i.expositum.declaratum.distinctum.seu distincte.Nee.8.& legerunt in libro legis distincte & aperte.& inde פָּרָשָׁה parasa.i.declaratio.explanatio.Ester.4.Quomodo aman promisisset vt in thesauros regis pro iudeorum nece inferret argentum. pro quo he.le.Et declarationē seu explanationē argēti quā aman dixerat vt inferret in thesauros regis pro iudeis vt dispderet eos.& in eo.10.& dignitas atq sublimitas qua exaltauit mardocheum.pro quo he.le.& declaratio seu explanatio magnitudinis mardochei.sed beatus hiero. trāstulit sensum.Sigñat ēt p̄dicta dictio dispgere vel diuidere.Ezech.34.In die qñ erit in medio ouium suarum dissipatarum.i.disp̄sarū.Itē sigñat pungere:scd̄m hebreos.Prouer. 23.Et sicut regulus venena diffundet.Pro quo he.le. Et sicut regulus seu basiliscus punget.& īde פָּרָשׁ Paras.i.eques eo quod pungit equum cum calcaneis.Hiere.4.A voce equitis & mittentis sagittam.Naum.3.Et equitis ascendentis.& in plu.פָּרָשִׁים parasim.Exo.14. Super currus & equites eorum.& in eo.& operuerunt currus & equites.Et ī eo. 15.Ingressus est eni equus pharaonis cum curribus & equitibus in mare.Ezech.27.Equos & equites & mulos adduxerunt in forum tuum.Abach.1. Et diffundentur equites eius.Ponitur ēt pro lapillis plaustri qui sunt acuti quasi vngule.Esa.28.Nec vexauit eum rota plaustri : nec vngulis suis comminuet eum.Item פֶּרֶשׁ Péres.Stercus.fimus. Leuit.4.& pedibus & instentinis & fimo & reliquo corpore. Nume.19.Tam pelle & carnibus eius quam sanguine & fimo flamme traditis.Malach.2.et dispergam super vultum vestrum stercus solennitatum vestrarum.

פָּרַשׂ Paras.cum puncto cebóleth.extendere.tēdere.expādere.dispergere.diuidere.Exo . 9.Extendam palmas meas ad dominum.Et in eodem.Tetendit manus suas ad dominum.Et in eodem.25 . Expandentes alas & operientes oraculum.Nume.4.Extendentq desuper pallium totum hyacinthinum.2.Regum.17. Et expādit velamen super os putei.3.Regum.8. Et expanderit manus suas in domo hac.4.Regum.19.Et expandit eas coram domino.Iob.36.Si voluerit extendere nubes . Et in eodem . Et fulgurare lumine suo desuper. pro quo hebrei legunt. Ecce expandit super eum lumē suum.Et in eo.39.expādēs alas suas ad austrum.p̄s.43.Et si expandimus manus nostras ad deum alienum.Ps.104.Expandit nubē in protectionem.Ps.139. Et funes extenderunt in laqueum . Ps. 142.Expandi manus meas ad te.Esa.1.Et cum extenderitis manus vestras.Et in eo.19.Et expandētes rete super faciem aquarum.Et in eodem.25. Et extendet manus suas sub eo: sicut extendit natans ad natandum . Et in eodem . 63.Expandi manus meas tota die.Threñ.1.Expandit sion manus suas.Ezech.2.Et expandit illum coram me . Osee. 5.Et quasi rete expansum super thabor . Ioelis . 2 . Sicut

mane expansum super montes.sigñat ēt dispergere vel diuidere. aut separare.p̄s.67.Dum discernit celestis reges super eā.pro quo btūs hiero.in psal.iuxta he.ve.trāstulit.Dum diuideret robustissimus reges in ea.Ezech.17. Residui aūt in oēm ventū dispgentur.Zach.2.qm̄ in quattuor ventos celi dispersi vos.Significat etiam concidere.Mich.3.& cōciderunt sicut in lebete.

פַּרְשֶׁגֶן Parségen.in lingua chaldaica sigñat exēplar siue trāsumptum . Esdre.4.Hoc est exemplar epistole quam miserunt ad eum.Et in eo . Exemplum edicti artaxerxis regis lectum est.

פַּרְשְׁדֹנָה Parsedona. Secessus seu stercus alui.Iudi.3 .Statimq per secreta nature alui stercora prorūperunt.& solum inuenitur in predicto loco.

פַּרְשֵׁז Parsez.expandere. Iob.26.& expandit super illud nebulam suam.& solum inuenitur in predicto loco

פְּרָת Perath.Euphrates.Geñ.4.fluuius autē quartus ipse est euphrates.

פַּרְתַּם Partham.inclytus.prefectus.preses.& solum inuenitur in nu.plu.scilicet פַּרְתְּמִים Parthemim . Ester. 1.Fortissimis persarum & medorum inclytis.& in eo.6.Et primus de regiis principibus ac tyrannis teneat equū eius vbi ponitur pro tyrannis.

פָּשָׂה Pasa.crescere.expandi.Leuit.13 . Et siquidem lepra vltra non creuerit.Et in eo.Et non creuerit in cute . Et in eo. Iterum lepra creuerit.i. se expanderit.

פָּשַׁח Pasach.confringere.Threñ.3.Semitas meas conuertit: & confregit me.& dicunt hebrei q significat scindere.vel concidere.

פָּשַׁט Pasat.spoliare.exuere.excoriare.pellem detrahere. nudare.irruere.s.ad predam:seu spolium inuadere. Geñ.37.Nudauerūt eū tunica talari & polymita.idest spoliauerunt seu exuerunt. Leuit.1. Detractaq pelle ostie. Et in eo.6.Spoliabitur prioribus vestimentis.Et in eo.16 .Et depositis vestibus quibus prius indutus erat . pro quo he. le.Et exuet siue spoliabit vestimenta sua.Nu.20 .Cūq nudaueris patrē veste sua.Et in eo.Cūq aaron spoliasset vestibus suis.1.Reg.17.Nā spoliauit se ionathas tunica qua erat indutus.& in eo.19.spoliauit se vestimētis suis.& ī eo.31. Venerūt philistiim vt spoliarēt iterfectos.2.Reg.23.& populus qui fugerat reuersus est ad cesorū spolia detrahēda.Iob.19. Spoliauit me gl'ia mea.& in eo.22.& nudos spoliasti vestibus.Canti.5.Spoliaui me tunica mea.Esa .32 . Exuite vos & cōfūdemini .Ezech.16.& denudabūt te vestimentis tuis. & in eo.26.Et vestimēta sua varia abiicient.i . spoliabūt vel exuēt.Osee.2.Ne forte spoliem eā nudā.Mich. 3. & pelles eorū desup excoriauerūt.Sigñat ēt irruere vel inuadere.s. p̄dā vel spoliū.Iudi. 9.Et primo mane oriēte sole irrue super ciuitatē.Et in eo. Surrexit & irruit in eam.1 . Reg . 27. Et agebāt p̄das de gesuri.i.inuadebāt p̄das siue irruebāt ad p̄das.& in eo. In quē irruistis hodie.& in eo.30.Amalechite impetū fecerūt ex parte australi.i.irruerūt vel inuaserūt Et in eo.Siquidē nos erūpimus ad australē plagam. Iob.1. Et inuaserunt camelos et tulerunt eos.

פָּשַׁע Pasaa.p̄uaricari.rebellare.recedere.peccare.3 . Reg. 12.Recessitq israel de domo dauid.pro quo he.le. & p̄uaricatus est siue rebellauit israel in domo dauid.4.Reg. 1.p̄uaricatus est aūt moab in israel.2.Paralip.21.In diebus illis rebellauit edō ne esset subditus Iude.& in eo.eo tpe & lobna recessit ne eēt sub manu illius.i.rebellauit.Prouer.28 & pro buccella panis deserit veritatē.p quo he.le. & p buccella panis p̄uaricatur vir.Esa.1.ipi vero spreuerūt me.pro q he.le.Ipsi vero p̄uaricati sunt in me.& in eo.43.& interpretes tui p̄uaricati sūt in me.& in eo.59.peccare & mētiri cōtra dñm.Hiere.33.& spreuerūt me.i.& p̄uaricati sunt in me.siue rebellauerūt in me.Amos.4. venite ad bethel & impie agite:& ad galalā & multiplicate p̄uaricationē.& eius passiuū ponitur p adiuuari.Prouer.18.Frater q adiuuatur a fratre q̄si ciuitas firma.Et inde פֹּשֵׁעַ Poseaa.i.p̄uaricator trāsgressor.rebellis.sceleratus.Esa.48.& trāsgressorē ex ventre vocaui te.& in plu.פֹּשְׁעִים posiim.Esa.46. Redite p̄uaricatores ad cor.& in eo.53.Et cū sceleratis reputatus est . Et in eo .Et pro trāsgresoribus rogabit.Dañ.8. Et post regnū eorū cū creuerint iniquitates.pro quo he.le.Cū cōsumati fuerit p̄uaricatores.Osee.14.& p̄uaricatores corruēt in eis.et inde פֶּשַׁע pesaa.i.p̄uaricatio.trāsgressio.iniquitas scelus.Geñ.30.Quā ob culpā meā:et ob qd̄ pctūm meum sic exarsisti post me.p quo he.le.que est trāsgressio mea vel iniquitas mea:et qd̄ est peccatū meū.Exo.22.Ad ppetrandā fraudē.i.p̄uaricationē seu iniquitatē.Et in eo . 34 .qui aufers iniquitatē et scelera atq pctā.p̄s.31.beati quorū remisse sunt iniquitates.p quo btūs hiero .in psal . iuxta he . ve.trāstulit.btūs cui dimissa est iniquitas.et in plu. פְּשָׁעִים pesaiim.siue פִּשְׁעֵי pisee.Leuit.16.ab īmūdiciis filiorū israel et a p̄uaricatiōibus eorū.Prouer.10.Et vniuersa delicta operit charitas.Hiere.5.qa multiplicate sūt p̄uaricatōes eorū

פָּשַׂע Pasaa:cū pūcto cebóled.incedere.deambulare.gradiri.Esa.22.Gradiar super eā.& inde פֶּשַׂע pésaa.i.gressus.pasus pedū.btūs hiero.trāstulit gradum.1.Reg.20.viuit dominus & viuit anima tua quia vno tantum vt ita dicam gradu ego morsq diuidimur.

פָּשַׂק Pasach. Aperire.s.labia:seu inconsiderate loqui.diuidere.Prouer.13.Qui autem inconsideratus est sētiet mala.Pro quo he.le.& qui apit labia sua sētiet mala.Ezech. 16.& diuisisti pedes tuos omni trāseūti.

פְּשַׁר Pasar.interp̄tari.Dañ.5.Porro ego audiui q possis obscura interp̄tari.& inde פֵּשֶׁר péser.siue פִּשְׁרָה pisra.i.expositio.solutio.interp̄tatio.Eccl's. 7.& quis cognouit solutionē verbi.Dañ.2.& interp̄tationē eius indicabimus.& in eo.vt solutionem somnii indicarent mihi.

פִּשְׁתָּה Pistha.linū.& scribitur cū he in fine.Exo. 9 . Linū ergo & hordeū lesum est.& in eo.& linum iam folliculos germinaret.Esa.42.& linū fumigās nō extinguet. & licet sit gñis feminini:declinatur pluraliter פִּשְׁתִּים pisthim secūdū terminationē masculinorū.Deut.22.Non indueris vestimēto quod ex lana linoq cōtextū est.Ios.2.Et operuit eos lini stipula.Iudi.15 . Sicut solent ad ardorem ignis lina consumi.

פָּתַת Pathath.frāgere.diuidere.s.in frustra seu minutatim. Leuit.11. Diuides eā minutatim.& inde פַּת path.i. fragmētū.seu buccella panis.Geñ.18.ponāq buccellā panis.Ruth.2.Intinge buccellā tuā in aceto.Iob.31.Sic comedi buccellā meā.Prouer.17.Melius est buccella sicca cū gaudio.Ponitur ēt pro pane vel cibo.2.Reg.11. De pane illius comedēs.Prouer.23.cibos q's comederas euomes.qd̄ ī hebreo legitur singl'r.s.panē vel cibū.& in plu.פִּתִּים pithim. Leuit.11.Diuides eā minutatim.p q he.le.diuidēs eā ī buccellas.p̄s.147 mittit crystallū suā sicut buccellas.repitur ēt פִּתּוֹת pithoth scd̄m terminationē femininorū.Ezech.13 & violabāt me ad ppl'm meū pp pugillū hordei & fragmēta panis.& iūgitur cū dictiōe בַּג bag.& dr̄ פַּת בַּג pathbag. De quo vide supra in dictiōe בַּג bag.Itē פָּתָה pathath.i.lactare vel seducere.Prouer.24. ne lactes quenpiam labiis tuis. De quo vide infra in dictione פָּתָה patha.

פִּתְאֹם Pithom.subito.statim.confestim . De quo vide in dictione פָּתָה patha.

פִּתְגִל Pethigil.fascia pectorali.Esa.3.& pro fascia pectorali cilicium.& solum inuenitur in predicto loco.

פִּתְגָם Pithgam.siue פִּתְגָמָא pithgama.verbũ.res.sentẽtia Ester.1.Et hoc in omne quod latissimum est prouinciarum tuarum diuulgetur imperiũ.pro quo hebrei legũt. Et audietur verbum regis quod faciẽdũ est in omni regno eius.Dañ.3.Non oportet nos de hac re respondere tibi.i.de hoc verbo.Eccls.8.Quia nõ profertur cito contra malos sententia.

פָּתָה Patha.seducere.decipere.lactare.suadere. persuadere dilatare.Exo.23.Si seduxerit quis virginem.Deut.11 Ne forte decipiatur cor vestrum.3.Reg.22.quis decipiet achab regem israel.Et in eodẽ.Decipies & preualebis.Iob. 31.Si deceptum est cor meum super mulierem.Et in eo.Et letatum est in abscondito cor meum.Debet legi lactatũ.i. seductũ vel deceptum.sicut Prouer.1.Si te lactauerint peccatores.idest seduxerint.Hiere.20. Seduxisti me domine & seductus sum.Potest etiam legi.persuasisti me domine& persuasus sum.Ezech.14.& propheta cum errauerit. idest cum deceptus fuerit.Et in eodem.Ego dominus decepi ꝓphetam illum.Osee.2.Ecce ego lactabo eam.idest persuadam vel seducam eam.& in eo.Quasi columba seducta nõ habens cor.& inde פְּתַיּוּת pethaiuth.idest persuasio vel deceptio.pro quo beat⁹ hieronymus trãstulit illecebras. Prouer.9.Plenaq; illecebris:& nihil omnino sciẽs.& inde פֹּתֶה Pothe.idest insipiens.stultus.paruulus.scilicet intellectu:q facile seducitur. Iob.5. Et paruulum occidit inuidia. Et communiter scribitur cum iod in fine loco he & dicitur פֶּתִי Pèthi.ps.18.Sapientiam prestans paruulis. Quod in hebreo legitur singulariter.scilicet paruulo vel insipiẽti. Prouer.14.Innocens credit omni verbo.idest insipiens.Et in eo.19.Pestilente flagellato stultus sapientior erit. Ponitur etiam פֶּתִי Pèthi.pro infantia.vt Prouer.1.Vsq;quo paruuli diligitis infantiam.idest insipientiã.& in plu.פְּתָיִם petha im.siue פְּתָיִים pethaim cum duplici iod.ps.118. Intellectũ dat paruulis.Prouer.1.Auersio paruulorum interficit eos. Et in eo.22.Innocens pertransiit& afflictus est damno.qđ in hebreo legitur pluraliter.scilicet innocentes vel insipiẽtes transeunt.Et aliquando scribitur cũ aleph & dr̃ פְּתָאיִם Pethaim.ps.114.Custodiens paruulos dominus. Prouer. 1.vt detur paruulis astutia.Et in eodem.7.Et video paruulos.Et in eodem.8.Intelligite paruuli astutiã.& inde פִּתְאֹם pithom.idest subito.confestim.Statim.Nu.12.statim locutus est dominus ad eum.Prouer.6.Huic extemplo veniet perditio sua.idest statim veniet.Malach.3.Et statim veniet ad templum suum dominator quem vos queritis. Itẽ פָּתָה patha.idest dilatare.Geñ.9.Dilatet deus iapheth. Prouer. 20.Et dilatat labia sua.& inde פְּתָה petha.i. latitudo. Dañ. 3.Latitudine cubitorum sex.

פָּתַח Pathach.aperire.patere.pandere.soluere. dissoluere. incipere.sculpere seu proscindere. Geñ.8.apiens noe fenestram arce.& in eodem.4.Aperuitq; ioseph vniuersa horrea.Nu.14.Vas quod non habuerit operculum, pro quo hebrei legunt.Et omne vas apertum quod non habuerit operculum.Deut.15.Vt aperias manum fratri tuo. Et in eodem.20.Et aperuerit tibi portas.Et in eo.28. Aperiet tibi dominus thesaurum suum optimum:celum. Iudi.3. Et videntes ꝙ nullus aperiret.4.Reg. 9. Aperies ostium & fugies.Et in eodem.15.Noluerant enim aperire ei.2.Paralipo.6.Et aperiantur oculi tui super domum istã.Nee.6. Et epistolam habebat in manu sua.pro quo hebrei legunt. Et epistola aperta in manu sua.scilicet erat.Et in eodem.8. Et aperuit esdras librum.Iob.12.Si incluserit hoiem:null⁹ est qui aperiat.ps.77.& ianuas celi aperuit.Esa.14. Vinctis eius nõ aperuit carcerem.& in eo.26. Aperite portas. Et in eo.35.Et aures surdorum patebunt.idest aperiẽtur. Et in eo.48.Nec ex tunc aperta est auris tua. & in eodem. 60. Et aperientur porte tue iugiter. Hiere.1.Ab aquilone pandetur omne malum.idest apetietur. vel secundum hebreos incipiet. Ezech.37. Cum aperuero sepulchra vestra.Et in eodem.44.porta hec clausa erit & non apietur. Zach.13.In die illa erit fons patens domui israel.Signãt ẽt soluere.seu dissoluere.Geñ.24.destrauit camelos.i.stramẽta dissoluit.3.Reg.20.non glorietur accinctus eque vt discinctus.pro quo hebrei legunt.Non glorietur qui accingitur sicut qui dissoluit.idest qui dissoluit a se baltheum militarẽ postquam vicerit.Iob.12.Baltheum regum dissoluit.& in eodem.30.pharetram suam aperuit.pro quo hebrei legunt.Chordam meam dissoluit.potest etiam significare aperire vt supra dictum est.ps.101.vt solueret filios interẽptorum.Esa.5.Nec soluetur cingulum renum eius. Et in eodem.20.Solue saccum de lumbis tuis.Et in eodẽ.52.solue vincula colli tui. Significat etiam quando flores aperiuntur & incipiunt emittere fructus immaturos. Canti.7 Si flores fructus parturiunt.& inde מִפְתָּח Miphthach. idest apertura siue apertio.Prouer.8.Et aperientur labia mea vt recta predicem.pro quo hebrei legunt. & apertio labiorũ meorum recta.& scribitur etiam sine mem & cum nun in fine & dicitur פִּתְחוֹן pithchon.idest apertura.Ezech.29 Et tibi dabo apertum os in medio eorũ.pro quo he.le. Aperturam oris.& inde פֶּתַח péthach.i. ostiũ.porta.ianua.fores Geñ.4.In foribus peccatum tuum aderit.idest in ostio vel in ianua.& in eo.6.Ostium autem arce pones in latere. Et in eo.18.Sedenti in ostio tabernaculi.Et in eo.19.Egressus ad eos loth post tergum accludens ostium.ps.118. Declaratio sermonum tuorum illumina.pro quo beatus hiero. in ps.iuxta he.ve.transtulit. Ostium sermonum tuorum lucidum.Prouer.17.Qui altam facit domum suam querit ruinam.pro quo he.le.Qui exaltat ostium suum siue ianuam suam querit ruinam.Ezech.46.& adorabit populus terre ad ostium porte illius.& ĩ plu.פְּתָחִים pethachim: siue פִּתְחֵי pithche.ps.23.& eleuamini porte eternales. pro quo beatus hieronymus transtulit.& eleuamini ianue sempiterne. Esa.13.Et ingrediãtur portas duces.Mich.7. Custodi claustra oris tui.pro quo hebrei legunt.Custodi ostia oris tui. & inde מַפְתֵּחַ maphthéach.idest clauis: qua ostia aperiũtur Iudi.3.Tulerunt clauem & aperientes inuenerunt dominum suum.Esa.22.Et dabo clauem domus dauid super humerum eius.ponitur etiam pro apertura.1. Paralip. 9. Vt quando tempus fuisset:ipsi mane aperirent fores.Pro quo hebrei legunt.Et ipsi super aperturam in mane. & est sensus sicut in littera nostra.Item פָּתַח pathach. idest sculpere vel proscindere. Exo.28.Et sculpes ĩ eis nomina filiorum israel.& in eo.Sculpes eos in nominibus filiorum israel.3. Reg.7.Sculpsit quoq; in tabulis illis.Esa.28.proscindet & sarriet humum suam.& inde פִּתּוּחַ pithuche.idest sculpture:seu celature.Exo.28.opere sculptoris & celatura gẽmarii.3.Regum.6.Sculpsit variis celaturis in torno. ps.63. Exciderunt ianuas eius in idipsum.pro quo beatus hiero. in psal.iuxta he.ve.transtulit.Et nunc sculpturas eius pariter.& inde פְּתִיחוֹת pethichoth.idest gladii seu lãcee.ps.54 Et ipsi sunt iacula.pro quo beatus hieronymus in psal.iuxta he.ve.transtulit.Cum sint lancee.Mich.5.Et pascent terram asur in gladio:& terram nembrod in lanceis suis.& inde verbum פָּתַח pathach.idest euaginare.ps.36. Gladium euaginauerunt peccatores.

פָּתַל Pathal.cõparare.peruertere. Geñ.30. Cõparauit me dñs cum sorore mea. Et aliqui hebrei dicunt ꝙ significat in predicto loco addere vel adiungere. Vnde in predicto loco ipsi legũt. Additione dei addita sum cum sorore mea.siue cõiunctione dei adiuncta sum cum sorore mea.Signãt etiã predicta dictio.peruertere vel subuertere.Ps.17. Cum peruerso peruerteris. Scribitur etiam cũ pe post thau 2.Reg.22.& cũ peruerso puerteris.vbi põitur תִּתַּפָּל thithapal pro תִּפַּתָּל Thipathal. Et inde נִפְתָּל Niphtal.idest puersum seu prauũ.Prouer.8.Nõ est in eis prauũ quid neq; peruersum.Et in plurali נִפְתָּלִים Nipthalim.Iob.5.Et consiliũ prauorum dissipat.& inde פְּתַלְתֹּל pethalthol.i. peruersum seu peruersa.Deut.32. Generatio praua atq; peruersa. Itẽ פְּתִיל pethil.i.filum seu vitta ex filis duplicatis. Nu.15. Ponẽtes ĩ eis vittas hyacinthinas.Iudi.16. Quomodo si rũpat quis filũ de stupa.& in plu.פְּתִילִים pethilim. Exo.39. Et extenuauit in fila. Ponitur etiam פְּתִיל Pethil. pro ligatura que fit cũ filo vel cum vitta.Nu.19.Vas quod non habuerit operculum nec ligaturam desuper ĩmundum erit. Ponitur etiã pro armilla facta ex filis aureis vel argenteis. Geñ.38.Annulũ tuũ & armillã & baculũ quẽ manu tenes. Et in eo.cognosce cuius sit annulus & armilla & baculus.

פֶּתֶן Péthen.siue פָּתֶן Pàthen.aspis serpentis genus.ps.57. Sicut aspidis surde.ps.90.Super aspidem& basiliscum ambulabis.Vbi ponitur ꝓ basilisco.Esa.11. Et delectabitur infans super foramen aspidis. & in plu. פְּתָנִים Pethanim. Iob.20.Caput aspidum sugget.Et in eodem.Fel aspidũ intrinsecus.Significat ẽt limen porte:& tũc scribitur cũ mẽ ĩ principio & dicitur מִפְתָּן Miphthan.1.Reg.5. Et due palme manuum eius abcise erant super limen.Ezech.46. Et adorabit super limen porte.

פֶּתַע Péthaa.subito.fortuitu. casus seu euentus. Nu.6. Sin aũt mortu⁹ fuerit quispiam coram eo..i.si subito mortuus fuerit. & in eodem.35. Quod si fortuitu absq; odio & inimicitiis quicq; horũ fecerit.Prouer.6.Subito cõteretur nec habebit vltra medicinam.

פָּתַר Pathar.interpretari.s.sõnium aut exponere.vel coniicere. Geñ.40. Et non est qui interpretetur nobis. & in eo. Vt coniectoris veritas probaretur. Pro quo hebrei legunt. Sicut coniecit vel interpretatus est eis ioseph. & in eo.41.Audiuimus quidquid postea rei probauit euentus. Pro quo hebrei legunt.Et factum est sicut interpretatus est nobis: ita fuit.& in eo.vidi somnium nec est qui edisserat.i. qui exponat vel interpretur.& in eodem. Audiui te sapientissime cõiicere.& inde פִּתְרוֹן pithron.i.interꝑtatio. coniectura. Geñ.40.Iuxta interpretationem congruam sibi. & in plu. פִּתְרֹנִים Pithronim. vt in eo. Nunquid non dei est interpretatio.quod in hebreo legitur pluraliter.s.nũquid nõ dei sunt interpretationes.

פַּתְשֶׁגֶן Pathségen.exemplar. Sũma seu copia scripture. Ester.3.Sũma autem epistolarum hec fuit.& in eodem.4.Exẽplar quoq; edicti qđ pẽdebat in susis dedit ei. & ĩ ligua chaldaica scribitur cũ res loco tau & dr̃ פַּרְשֶׁגֶן parségen.Esdre.4.Hoc ẽ exẽplar epistole quã miserũt ad eũ.

De incipientibus a littera. צ sadich

צֶאֱל Seel.vmbra.Iob.40.Sub vmbra dormit in secreto calami.Et in eo.Protegũt vmbre vmbrã eius.vbi ponitur tã in singlĩ ꝙ in plĩ.& cõiter scribitur sine aleph. De quo vide infra in dictione צֶלֶל Salal.

צֹאן Son.ouis.pecus.Et declinatur tantum singulariter:& caret numero plu.& põitur singulare pro plurali. De quo vide infra in dictione צוֹן son.cum vau in medio.

צָב Sab.tegumen.aut plaustrũ.vel lectica desup tecta. Nu. 7.Sex plaustra tecta.idest sex plaustra quodlibet cũ tegumento suo.Et in plurali צַבִּים Sabim.Esa.66. Et in lecticis & in mulis & in carrucis.

צָבָא Saba.militare.pugnare.dimicare. exercitũ ducere. ad bellum ꝓcedere.excubare.Nu.31.Cũq; pugnassent contra madianitas.Esa.29.multitudo oĩm gentiũ que dimicauerũt cõtra ariel.Et in eodẽ.Sic erit multitudo omnium gentium:que dimicauerunt contra mõtẽ siõ. Zach. 14. Omnes gentes que pugnauerunt aduersus ierusalem. Et aliqñ scribitur sine aleph.Esa.29.Et omnes qui dimicauerunt & obsederunt & preualuerunt aduersus eam. Et inde מַצְבִּא Masbi:quod est participiũ tertie coniugationis. idest militare faciẽs. Pro quo beatus hieronymus trãstulit. Qui probat tyrones.idest qui probat nouos milites vtrũ sint apti ad militiam vel exercitum.4.Reg.25. Et sopher principẽ exercitus qui probabat tyrones de populo terre. Hiere.52.Et scribam principem militum qui probabat tyrones. Significat etiam predicta dictio excubare seu stare in excubiis in modũ exercitus.aut ministrare. Exo.38. De speculis mulierũ que excubabant ad ostium tabernaculi. Nu.4. Omnes qui ingrediuntur vt stent & ministrẽt in tabernaculo federis.& in eo. Omnes qui ingrediuntur & ministrant in tabernaculo federis.Et ĩde צָבָא Saba.siue צְבָא Seba.i.exercitus siue militia aut bellũ.Nu.1. Omnium virorum fortiũ in israel. Pro quo hebrei legũt:omnes qui ingrediuntur in exercitu siue in militia.Et in eo.2. Ad orientem iudas figet tẽtoria per turmas exercitus tui.Et in eodẽ. & cunctus exercitus pugnatorum eius.Et in eo.31.Armate inquit ex vobis ad pugnam.Ios.5.Sed sum princeps exercitus domini.Iudi.8. Vt demus exercitui tuo panes. Et in eodem.9.Congrega exercitus multitudinem & veni.Esa. 13.Dñs exercituum precepit militie belli. Et in eo.24.In die illa visitabit dñs super militiam celi in excelso. Et in eodem.40.Quoniam cõpleta est malitia eius:debet legi militia eius.Scribitur etiam cum he in fine loco aleph. Zach. 9.Et circundabo domũ meã ex his qui militãt mihi.significat etiam צָבָא Saba tempus determinatum seu statutum secundum hebreos:sed beatus hieronymus secundum precedentem significationem transtulit militiam: seu robur aut fortitudinem Iob.7.Militia est vita hominis sup terrã Pro quo hebrei legũt.Terminus.i.tempus determinatũ est homini sup terrã.& in eo.10.Et pene militant in me. Pro quo he.le.Mutationes & terminus mecũ.& in eo.14.Cunctis diebus quibus nunc milito expecto.pro quo he.le.Cũctis diebus termini mei.i.tẽporis determinati vite mee expecto.Esa.40.Quoniam completa est malitia eius.debet legi militia eius.Pro quo he.le. Quoniã cõpletus est terminus eius.Dañ.8.Robur aũt datũ est ei contra iuge sacrificium.Pro quo he.le.& terminus datus est super iuge sacrificium.Et in eo.10.Et verbũ verũ & fortitudo magna.pro ꝙ he.le.Et terminus magnus.& in omnibus predictis locis potest ẽt legi sicut est in lra nr̃a.& ĩ plu.צְבָאוֹת sebaoth.i.exercitus.turme.Exo.12.Egressus est omnis exercitus domini de terra egypti.quod in hebreo legitur pluraliter.s.egressi sunt omnes exercitus domini.& in eodẽ.Eduxit dominus filios israel de terra egypti per turmas suas.idest per exercitus suos.Ps.24.Dominus virtutum ipse rex glorie.pro quo beatus hiero.in psal.iuxta he.ve.transtulit. Dominus exercituum ipse rex glorie.Esa.6.Sanctus.sanctus.sanctus dominus deus exercituum. pro quo sabaoth canit ecclesia. Osee.12.Et dominus deus exercituum domin⁹ memoriale eius.Reperitur etiam in genere masculino.ps.102.Bene

dicite domino omnes virtutes eius.i.offes exercitus eius. Item צבא Saba.in ligua chaldaica significat velle. Dañ.2. Cuicūq; voluerit dabit illud.& in eodem.5.Quos volebat interficiebat:& quos volebat percutiebat.Et inde צבו Sebu idest voluntas.vt in eodem. Ne quid fieret cōtra danielem. Pro quo hebrei legunt.Ne mutaretur voluntate.i.aduersariorum contra danielem.

צבה Saba.tumere.intumescere.inflari. Nu.5. Et tumens vterus tuus dirumpatur.& in eodē. Et vtero tumescēte putrescat femur.& in eodē.Et inflato ventre cōputrescet femur. Et inde צבי Sebi.i.hinulus:capreolus:seu caprea. Deut.12.Sicut comeditur caprea & ceruus.& in eodem.14. Ceruum & capream. Canti.2. Similis est dilectus meus capree.& i genere feminino צביה Sebiia.Canti.4:Duo vbera tua sicut duo hinuli capree. & in plurali צבאים Sebaim. siue צבאות Sabaoth.1.Paralipo.12.Et veloces quasi capree in montibus. Canti.2. Adiuro vos filie ierusalem per capreas ceruasq; camporum. Significat etiam צבי Sebi inclytum:siue pulchrum vel decorū:seu egregium:aut precipuū siue preclarum.vel gloriā aut magnificētiā.2.Reg.1.Inclyti israel super montes tuos interfecti sunt. & ponitur ibi in hebreo singulare pro plurali. Hiere.3. Et tribuam tibi hereditatem preclaram.Ezech.20.Que est egregia inter omnes terras.& in eodem.Precipuam terram omniū.& in eodem.25. Et de ciuitatibus eius inclytis terre bethsimuth. Dañ.8.Et factū est grande contra meridiē & contra orientem & contra fortitudinem.vbi ponitur pro fortitudine.& dicunt hebrei φ ponitur ibi pro terra promissionis:que est terra inclyta & precipua terrarū. vt habetur Ezech. 20. Vt supra dictum est.& in eodem.11. Et stabit in terra inclyta.& in eodem.Super montem inclytū & sanctum. Ponitur etiā pro gloria vel magnificentia. Esa.4. In die illa erit germē dñi in magnificentia & gloria. & in eodem.23. Vt detraheret superbiam omīs glorie.& in eodem.24. In finibus terre laudes audiuimus gloriā iusti. & in eodē.28. Et flori decidenti glorie exultationis eius.& in eodem. In die illa erit dñs exercituū corona glorie. Ezech.26. Cum dedero gloriam in terra viuentiū.Ponitur etiā pro ornamēto. Ezech. 7.Et ornamentum monsliū suorum.

צבו Sebu.in lingua chaldaica significat volūtatē. De quo vide supra in dictione צבא saba.

צבט Sabat.porrigere.congerere.Ruth.2.Et congessit polentā sibi.pro quo he.le. Et porrexit ei polentā.& solum inuenitur in predicto loco.

צבע Sabaa.intingere. Dañ.4. Et de rore cēli intingatur. Et ide צבע Sebaa.i.tinctura.s.diuersorū colorum:seu vestis tincta diuersorū colorū.Iudi.5.vestes diuersorū colorum sisare traduntur in predā:& supellex varia ad ornanda colla congeritur. vbi ponitur tam in singuli φ in plurali. Hiere.12. Nunquid auis discolor hereditas mea mihi.i.tincta diuerso seu vario colore.Et inde אצבע Esbaa.i.digitus. Exo.18.Digitus dei est.Nu.19.Et tingens digitū in sanguine eius.Et in plurali אצבעות Esbaoth.ps.143.Et digitos meos ad bellum.

צבר Sabar. colligere. congregare. coaceruare.cōportare. Geñ.41.Et ome frumentum sub pharaonis potestate condatur.i.congregetur vel colligatur.& in eodē. Tantaq; fuit abūdātia tritici vt arene maris coequretur. p quo he.le. Cōgregauit ioseph frumētū φsi arenā maris pre multitudine.Exo.8.Cōgregauerūt eas i imēsos aggeres. Iob.27.Si cōportauerit φsi terrā argētū. Abach.1. Et cōportabit aggerē:& capiet eā.& inde צבור Sibur.i.cōgregatio seu collectio aut aceruus.& solum inuenitur in numero plurali.4.Reg.

10.Ponite ea ad duos aceruos.

צבת Sebath. manipulus. & solum inuenitur in numero plurali.Ruth.2.Et de vestris quoq; manipulis proiicite de industria.

צדד Sadad.latus. & semp scribitur cū simplici daled & dr צד Sad.Geñ.6.Ostiū aūt arce pones in latere deorsū. Exo.25.Tres ex vno latere:& tres ex altero latere.1.Reg.20 Ego autem tres sagittas mittam iuxta eum.i.in latere eius. & in eodem.Et sedit abner ex latere saul.ps.90.Cadent a latere tuo mille.Esa.60.Et filie tue de latere surgent. & aliqñ ponitur pro contra.& tunc preponitur ei littera lamed & dicitur לצד Lesad. Dañ.7. Et sermones contra excelsum loquetur.Et in plurali צדים Sidim.Exo.25. Sex calami egredientur de lateribus eius.& in eodem.26. Vtrūq; latus tabernaculi protegens.Ponitur etiā pro hostibus.Iudi.2. Vt habeatis eos hostes.De quo vide supra in dictione צוד Sud.

צדה Sada.insidiari.desolare.Exo.21.Qui autem nō est insidiatus.1.Reg.24. Tu autem isidiaris anime mee:vt auferas eam.Significat etiā desolare vel deuastare:cui verbum passiuū ponitur. Soph.3.Vbi dicitur desolate sunt ciuitates eorum. Et ide צדיה Sediia.i.insidiatio.siue insidie. Nu.35. Vel iecerit quippiam in eū per insidias. vide etiam de hoc infra in dictione צוד Sud. Item צדא Seda.in lingua chaldaica significat vere ne.seu nunquid. Et scribitur cum he in principio. Dañ.3. Vere ne sydrach Misach & abdenago deos meos non colitis.

צדק Sadac.iustificare.iustū esse.iuste iudicare.vt Geñ.38. Iustior me est. & in eodē. 44. Quid loquemur aut iuste poterimus obtinere. Pro quo he.le. Quid loquemur aut quo iustificabimur. Exo.23. Quia auersor impiū. Pro quo hebrei legunt. Quia non iustificabo impiū. Deut.25. Quem iustum esse prospexerint:illi iustitie palmā dabunt. Pro quo he.le.Et iustificabūt iustū.& est sensus sicut in littera nostra.2.Reg.15.vt ad me veniāt omnes qui habent negocium:& iuste iudicem.Iob.4. Nunquid homo dei cōparatiōe iustificabitur.& in eodem. 9.Si iustificare me voluero.& in eodem.33. Volo enim te apparere iustū.i.volo te iustificare.ps.18. Iustificata in semetipsa.s.sunt.ps.50. Vt iustificeris in sermonibus tuis.ps.81.Humilem & pauperem iustificate.ps.142. Quia nō iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens.Prouer.17.Et qui iustificat impiū. Esa.43. Dent testes eorū:& iustificētur. Hiere.3. Iustificauit animā suā auersatrix israel.Ezech.16.Et iustificasti sorores tuas.& in eo. Iustificate eni a sūt te. Dañ.8. Et mūdabitur sanctuariū.Pro quo hebrei legūt. Et iustificabitur sanctuariū.& in eodem.12.Et qui ad iustitiam erudiūt multos. Pro quo he.le.& qui faciūt iustificari multos.& e sensus sicut i littera nostra.Et inde צדיק Sadic.i.iustus.Geñ.6.Noe vir iustus atq; perfectus fuit.& in eo.18. Nunquid perdes iustū cū impio. Exo.9. Dominus iustus. ps.7. Deus iudex iustus . Esa.3. Dicite iusto quoniam bene.& in eodem.49. Aut quod captum fuerit a robusto saluum esse poterit. Pro quo hebrei legunt. Aut quod captum fuerit a iusto.i.ab illo qui iuste accepit. Et in plurali צדיקים Sadicim.idest iusti.Deut.4.& vt habeat cerimonias iustaq; iudicia.& in eodem.16.Et mutant verba iustorum.3.Reg.2. Quia interfecit duos viros iustos melioresq; se.ps.36.Oculi dñi sup iustos.Ezech.23. Viri ergo iusti sunt ipsi iudicabūt eas. Et inde צדק sedec.i. iustitia. Deut.16. Iuste quod iustū est persequeris. Pro quo hebrei legunt. Iustitiam iustitiam sequeris. Iob.29. Iustitia indutus sum.& in eodem.35.vt diceres iustior deo sum. p quo hebrei legunt. Iustitia mea a deo:siue maior φ dei. & est sensus sicut in littera nostra. & scribitur cū he vel thau

in fine & dicitur צדקה Sedaca.siue צדקת Sideath.Geñ.15. Et reputatum est ei ad iustitiam.& in eodem.30.Respondebitq; mihi cras iustitia mea. Deut.23.Et fecit iustitiam dñi. Et in plurali צדקות Sedacoth.ps.10. Quoniā iustus dominus & iustitias dilexit.Ponitur etiam pro elemosyna.Dañ. 4.Peccata tua elemosynis redime.

צהב Sahab.flauus:seu color auri. Leuit.13. Et capillus flauus solitoq; subtilior.Scribitur etiam cum mē in principio & dicitur מצהב Mushab.Esd.8.Et vasa eris fulgentis optimi duo:pulchra vt aurum.pro quo he.le.& vasa eris flaui.i.coloris auri optima duo:preciosa vt aurum.

צהל Sahal.exultare. exhilarare. gaudere.iubilare.hinire. Ester.8. Omnisq; ciuitas exultauit.ps.103. Vt exhilaret faciem in oleo.Esa.12. Exulta & lauda. Significat etiam hinnire vel mugire.Esa.10.Hinni voce tua filia galin.Et in eodem.24.Hinnient de mari.Hiere.5.Vnusquisq; ad vxorem proximi sui hinniebat. & in eodem.50. Et mugistis sicut tauri.Et inde מצהלות Mishaloth.i.hinnitus in numero plurali.Hiere.8.A voce hinnituum equorum eius cōmota est omnis terra.& in eodē.13. Adulteria tua & hinitus tui.

צהר Sohar. fenestra. Geñ.6. Fenestram in arca facies. Et inde צהרים Sahoraim.idest meridies.s.cum sol est in medio celi vel in nostro meridiano. Geñ.43. Quoniā hodie mecum viri comesturi sunt in meridie. Iob.11. Et quasi meridianum fulgor cōsurget tibi ad vesperam.ps.36.Et iudicium tuum tāq; meridies.Canti.1. Vbi cubes in meridie. Et inde verbū יצהירו Iashiru.pro quo beatus hieronymus transtulit:meridiati sunt.i.sederunt in meridie.Iob.24.Inter aceruos eorum meridiati sunt. Hebrei vero dicūt φ deriuatur a sequēti dictione que significat oleum.vnde in predicto loco ipsi legunt. Inter aceruos eorum fecerūt oleum siue expresserunt oleum:aut oleificauerunt:si latine posset dici.Et inde יצהר Ishar.i.oleū:eo quod est lucidum & splēdidum. Deut.7. Oleo & armentis gregibus ouiū tuarum. & in eodem.10. Vt colligatis frumentum & vinum & oleū. & in eodem.28. Vt non relinquatur tibi triticum & vinum & oleū.2.Paralip.32. Apothecas quoq; frumēti & vini & olei.Zach.4. Isti sunt duo filii olei splendoris .vbi ponitur pro vtroq; .s.pro oleo & pro splendore.

צוא Soa.sordes.immunditia.& scribitur cum he in fine & dicitur צואה Soa.Prouer.30. Et tamen non est lota a sordibus suis.Esa.4.Si abluerit dñs sordes filiarum sion. & in eodem.7. Omnes enim mēse replete sunt vomitu for dium q;.& inde צואים Soim.idest fordidi. Zach.3.& iesus erat indutus vestibus sordidis.& in eodē. Auferte vestimenta sordida ab eo. Vide et de hoc supra in dictione יצא Iasa.

צוד Sud .venari.venatione capere.insidiari.Geñ.27.cum φ venatu aliquid apprehenderis.& in eo.vt iussionē patris impleret.pro quo hebrei legunt. Ad venandum venationem vt afferret.sed beatus hieronymus trāstulit sēsū. & in eodem. Qui dudum capta venatione attulit mihi. Leuit.16 . Si venatione vel aucupio ceperit auem vel feram. Hiere.4.Mittam eis multos venatores & venabuntur eos Et in eo.13.Et faciunt ceruicalia sub capite vniuerse etatis ad capiendas animas.idest ad venandas animas . Et in eo. Et cū ceperint aīas populi mei.& in eo . Quibus vos capitis animas volantes.& in eo.& dimittā animas quas vos capitis.Threñ.3.Venatione ceperunt me inimici mei. & in eo.4.Lubricauerunt vestigia nostra in itinere platearum nostrarum.pro quo he.le. Venati sunt siue insidiati sunt vestigia nostra:ne ambularent in plateis nostris.idest inimici nostri prohibuerunt nos ne ambularem in plateis nostris Vide etiam de hoc supra in dictione צדה Sada.inde ציד sa

id.siue ציד Sed.idest venatio.Geñ.10.Et erat robustus venator coram domino.pro quo hebrei legunt. Ipse erat robustus venatione coram domino.& in eo.25.Eo quod venatione illius vesceretur. Et in eo.27.Affer mihi de venatione tua.& inde מצוד Mesud.siue מצודה Mesuda. idest rete:vel laqueus:aut hamus:siue sagena. Iob.19. Et flagellis suis me cinxerit.pro quo hebrei legunt. Et reti suo me cinxerit. Eccls.9.Sed sicut pisces capiuntur hamo. Ezech. 12.Et capietur in sagena mea. Et in eo. Neq; erunt vltra in manibus vestris ad predandum. Pro quo hebrei legunt. Neq; erunt vltra in manibus vestris in rete siue in sagenā. Et in plu. מצודים Mesudim.siue מצודות Mesadoth. Eccls. 7.Que laqueus venatorum est & sagena cor eius. quod in hebreo legitur pluraliter.scilicet laquei. Ezech.17.miserūt φ eū in carcerē. Vbi ponitur pro carcere. Significat etiam arcem seu fortaliciū. De quo vide supra in dictione מצד Mesad. Et inde צדים Sadim.idest venatores.Hiere.8. Mittam eis multos venatores. Significat etiam hostes vel insidiatores. Hiere.2.vt habeatis eos hostes. Item ציד Sed. siue צד Said.aut צדה Seda.idest viaticum seu cibaria. Iof.1.Preparate vobis cibaria. Et in eo.9.Panes quoq; quos portabāt ob viaticum.& in eodem. Susceperunt igitur de cibariis eorum Nee.13.vt in die qua vendere liceret venderēt. p quo hebrei legunt. Venderent cibaria. ps.77. Cibaria misit eis in abundantiā. Ps.131. Viduam eius benedicens benedicā. Pro quo hebrei legunt. Cibaria seu viaticum eius benedicens benedicam. Et inde verbum הצטיידו histaiad. quod significat cibaria tollere vel cibaria preparare. Iof.9. Tulerunt sibi cibaria.& in eodem. En panes quando egressi fuimus de domibus nostris vt veniremus ad vos calidos sumpsimus. Pro quo hebrei legunt. En panis noster calidus erat quādo pro viatico tulimus eum de domibus nostris: in die quo egressi sumus vt veniremus ad vos.

צוה Siua.precipere.mandare.iubere.imperare. Geñ.2. pcepitq; eis dicens. Et in eodem.44. Precepit autem ioseph dispensatori domus sue. Leuit.6. Precipe aaron & filiis eius. Et in eo.10. Sicut preceptum est mihi. Et in eodē. 25. Dabo benedictionem meam vobis. Pro quo hebrei legunt. Et mandabo benedictionem meam vobis. Deut.4. Sicut mandauit mihi dominus. Et in eodem.26. Feci omnia sicut precepisti mihi. Et in eodem.28. Emittet dominus benedictionē in cellaria tua. Pro quo hebrei legūt. Mandabit dominus benedictionem.& in eodem.33.legem precepit nobis Moyses.2. Reg.14. Ego iubebo pro te. Esa.5. Et nubibus mandabo ne pluant super eam. Et in eodem. 13.Ego mandaui sanctificatis meis.& in eodem.23. Dominus mandauit aduersus chanaan. Et in eodem.28. Mādaremanda:specta:reexpecta.Esa.45.Super filios meos & super opus manuum mearum mandatis mihi. Et inde מצוה Misua.idest preceptum:seu mandatum. Deut.5. Vt loquar tibi omnia mandata mea & cerimonias. Quod in hebreo legitur singulariter.scilicet omne mandatum.& in eodem. 30.Mandatum hoc quod ego precipio tibi hodie:non supra te est. Nee.11. Preceptum quippe regis super eos erat. Ps.18. Preceptum domini lucidū.& in plu. מצות misuoth. Deut.4.Custodi precepta eius atq; mandata. Prouer. 7. Serua mandata mea & viues.

צוח Sauach .Clamare. vociferari. Esa. 44. De vertice montium clamabunt. Et inde צוחה Seuacha. idest clamor.vociferatio.vlulatus.Esa.24. Clamor erit super vinū in plateis. Hiere. 14. Et clamor ierusalem ascendit.& in eodem.46.Et vlulatus tuus repleuit terram.

צול Sul. profundū.s.aquarū & scribitur cum he in fine ad

denotandum genus femininum & dicitur צוּלָה Sula.i.pro
fundum. Esa.44. Qui dico profundo desolare. & cõmuni
ter scribitur cum mẽ in principio & dicitur מְצוּלָה Mesula
ps.68. Infixus sum in limo ꝓfundi. & in eodem. Ne absor
beat me profundum. Ione.2. Et proiecisti me in profundo
in corde maris. Et in plurali מְצוּלֹת Mesuloth. Exo.15. De
scenderunt in profundum sicut lapis. Quod in hebreo le
gitur pluraliter.s.in profunda. ps.67. Conuertam in pro
fundũ maris. ps.87. In tenebrosis & in vmbra mortis. Pro
quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. trãstulit. In tenebris
& in profundis

צוֹם Sum. ieiunare. 1. Reg.31. Et ieiunauerunt septem die
bus. 2. Reg.12. Et ieiunauit dauid ieiunio. Ester.4. Et
orate pro me. pro quo hebrei legunt. Et ieiunate pro me.
& in eodem. Et ego cum ancillis meis similiter ieiunabo.
Esa.58. Quare ieiunauimus & non aspexisti. & in eodem.
Ecce ad lites & contentiones ieiunatis. Zach.7. Nunquid
ieiunium ieiunastis mihi. Et inde צוֹם Som.i.ieiunium.3.
Reg.21. Predicauerunt ieiunium. Ps.34. Humiliaui in ie
iunio animã meam. Esa.58. In die ieiunii vestri inuenitur
volũtas vestra. Et in plurali צוֹמוֹת Somoth. Ester.9. Susce
perunt a se & a semine suo ieiunia atq clamores

צֹאן Son, ouis. pecus. grex. s. pecorum. & declinatur tantum
singulariter: & caret numero plurali: & ponitur aliquã
do singulare ꝓ plurali. ps.8. Oues & boues. & scribitur ibi
sine vau & cum he in fine & dicitur צֹנֶה Sone, in aliis vero
locis scribitur cum aleph in medio loco vau & dicitur צאן
Son. Geñ.4. Fuit autem abel pastor ouiũ. & in eodem.29.
Date ante potum ouibus. & in eodem.30. Qui pascebat re
liquos greges ei9.i.reliquas oues. & in eodem. Oues intue
rentur virgas. & in eodem.31. Et vide vniuersos masculos
ascendẽtes sup femĩas.i.sup oues, Exo.21. & quattuor oues
ꝓ vna oue. Leuit.1. De bobus & de ouib9 offerẽs victimas
Et in eodẽ. Quod si de pecoribus oblatio est. 1. Reg.8. Gre
ges quoq vestros addecimabit. 2. Reg.12. Diues habebat
oues & boues. Prouer.27. Diligenter agnosce vultum pe
coris tui. Canti.1. Abi post vestigia gregis. Esa.7. Nutriet
homo vaccam boum & duas oues. Põitur etiam pro arieti
bus. 3. Reg.4. Et centum arietes.

צוּף Suph. natare. enatare. inũdare. Deut.11. Quomodo
operuerint eos aque maris rubri. ꝓ quo hebrei legũt.
Quomodo natare siue inundare fecit dñs aquas maris ru
bri super faciem eorum. 4. Reg.6, Natauitq ferrũ. Threñ.
3. Innundauerunt aque super caput meum. Et inde צָפַת Sa
phath.i.inũdatio. Ezech.32. Et irrigabo terram fetore san
guinis tui. pro quo hebrei legunt. Innundatione sanguinis
tui. Itẽ צוּף Suph.i.fauus.s.mellis. Prouer.16. Fauus mellis
verba composita. Et in plurali צוּפִים Supim. ps.18. Et dul
ciora super mel & fauum. Pro quo hebrei legunt. Et dulcio
ra super mel & fauum fauorum.i.fauum dulcissimum. Pro
quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Fauum re
dundantem.

צוּק Suc. Augustiare. coartare. tribulare. fundere. Deut.28
In angustia & vastitate: qua opprimet te hostis tuus. ꝓ
quo hebrei legunt. In obsidione & angustia qua angustia
bit te hostis tuus. Vbi ponitur verbum & nomen ab eo de
riuatum. Iob.32. Coarctat me spiritus vteri mei. & supra in
eodẽ.28. Et lapis solutus calore in es vertitur.i.angustiat9
vel coarctatus in fornace. Esa.29. Et circundabo ariel. Pro
quo hebrei legunt. Et angustiabo ariel. Et in eodem.51. A
facie furoris eius qui te tribulat. & in eodem. Vbi nunc est
furor tribulantis. Et inde צוֹק Soc.i.angustia. Dañ.9. Et rur
sum edificabitur platea & murus in angustia tẽporũ. Scri
bitur etiam cum he in fine & dicitur צוּקָה Suca. Esa.30. In
terra tribulationis & angustie. Et aliquando scribitur cum
vau & nũ in secunda syllaba & dicitur צָקוּן Sacun. Esa.26.
In tribulatione murmuris doctrina tua eis. Et aliquando
scribitur cum mẽ in principio & dicitur מָצוֹק Masoc. Deut.
28. In angustia & vastitate. 1. Reg.22. Et cõuenerunt ad eũ
omnes qui erant in angustia constituti. & quandoq scribi
bitur cum vau in prima syllaba & dicitur מוּצָק Musac. Esa.
8. Et nõ poterit auolare de angustia sua. Ponitur etiam pro
fundamento. Iob.36. Et non habente fundamẽtum subter
se. Ponitur etiam pro prominenti. 1. Reg.14. Vnus scopu
lus ꝓminens ab aquilone. Et in plurali מְצוּקִים Mesuchim.
Pro quo beat9 hieronymus trãstulit cardines. 1. Reg.2. Do
mini enim sunt cardines terre. Significat etiam predicta di
ctio fundere vel effundere. Ios.7. Proiecerũtq ea ante do
minũ.i.fuderũt ea. Iob.29. & petra fũdebat mihi riuos olei

צוּר Sur. obsidere. oppugnare. angustiare. tribulare. liga
re. vel includere. munire seu munitionem facere. for
mare seu figurare. aut fingere. Deut.2. Non pugnes contra
moabitas. Pro quo hebrei legunt. Non obsideas vel non an
gusties moabitas. & in eodem. Caue ne pugnes contra eos.
Et in eodem.20. Sin autem fedus inire noluerit: & ceperit
cõtra te bellum: oppugnabis eam.i.obsidebis eam. Et in eo
dem. Quando obsederis ciuitatẽ multo tempore. & in eo.
28. Et obsideris intra portas tuas. Iudi.9. Et oppugnãt ad
uersum te ciuitatem. 1. Reg.23. Et obsideret Dauid & viros
eius. Esa.1. Sicut ciuitas que vastatur. Pro quo hebrei legũt.
Sicut ciuitas obsessa. Et in eodem.21. Ascende clam obside
mede. & in eodem.29. Et faciã contra te aggerem. Pro quo
hebrei legũt. Et obsidebo sup te statiõe seu aggere. Ezech.
7. Qui relictus fuerit & obsessus fame morietur. Dañ.1. Et
obsedit eam. significat etiam angustiare vel tribulare. Geñ.
32. Timuit iacob valde: & perterritus diuisit populum. pro
quo hebrei legunt. Et timuit iacob valde: & angustiatus est
siue tribulatus est. Exo.23. Et affligam affligentes te.i.tri
bulabo tribulantes te. Iudi.2. & vehementer afflicti sunt.i.
tribulati sunt. 2. Paralipo.28. Qui affixit eum: & nullo resi
stente vastauit. Pro quo hebrei legunt. Qui angustiauit si
ue tribulauit eum. & in eodem.33. Qui postq coangustiat9
est orauit dominũ deum suum. Nee.9. Et dedisti eos in ma
nu hostiũ suorum: & afflixeũrt eos.i.tribulauerunt eos. ps.
12. Qui tribulant me exultabunt si motus fuero. ps.30. Mi
serere mei domine quoniam tribulor. ps.118. Multi sũt qui
persecuntur me & tribulant me. Esa.28. Et pallium breue
vtrumq operire non potest.i.angustum est. & in eodem.
63. In omni tribulatione eorum non est tribulatus. Hiere.
10. Et tribulabo eos: ita vt inueniantur. & in eodem.48. Si
cut cor mulieris parturientis. Pro quo hebrei legunt. Sicut
cor mulieris angustiate vel tribulate. Soph.1. Et tribulabo
homines. & inde צַר Sar.i.angustia vel tribulatio: aut angu
stians vel tribulans. 1. Reg.28. Coarctor nimis. Pro quo he
brei legunt. Angustia mihi valde. 3. Reg.22. Et sustentate
cum pane tribulationis. ps.4. In tribulatione dilatasti mi
hi. ps.118. Tribulatio & angustia inuenerunt me. Esa.5. Et
ecce tenebre tribulationis & lux obtenebrata est in caligi
ne eius. & in eodem.26. In angustia requisierunt te. Poni
tur etiam pro angusto. 4. Reg.6. Ecce locus in quo habita
mus coram te angustus est nobis. Esa.49. Angustus est mi
hi locus. Ponitur etiam pro hoste vel inimico aut emulo. 1.
Reg.2. Et videbis emulum in templo. Ester.7. Nũc autem
hostis noster est. & in eodem. Hostis & inimicus noster est
amã. Iob.16. Hostis meus terribilib9 oculis intuitus est me.
Esa.59. Cum venerit quasi fluuius violentus. Threñ.2.

Tetendit arcum suum quasi inimicus. Et in plurali צָרִים
Sarim. ps.26. Ne tradideris me in aĩas tribulãtiũ me. Esa.
9. Eleuabit dñs hostes rasin sup eum. & in eo.26. Et ignis
hostes tuos deuoret. scribitur etiã cũ duplici res & dr̃ צֹרֵר
Sorer. Ester.9. Extra decẽ filiorũ Amã agagites hostis iu
deorũ. & ĩ plurali צֹרְרִים Sorerim. Nu.25. Quia ipsi hosti
liter egerunt cõtra vos. Pro quo he. le. Quia ipsi hostes fue
runt vobis. Esa.11. Et hostes iuda peribũt. Vide etiã de hoc
infra in dictiõe צָרַר Sarar. Et inde צָרָה Sara.i.angustia: vel
tribulatio. Iob.27. Cũ venerit super eũ angustia. ps.9. De
spicis in opportunitatib9 in tribulatione. Hiere.4. Vocem
enim quasi parturiẽtis audiui: angustiã vt puerpere. Zach.
8. Neq exeunti erat pax pre tribulatione. & in eo.10. Et trã
sibunt in maris freto. Pro quo he. le. Et transibit in mari an
gustia vel tribulatione. Põt etiã legi sic. Et transibit in mari
angusto. Quod est idẽ sensus cũ littera nr̃a. Hiere.6. Tribu
latio apprehendit me. Ponitur etiã pro emula vel inimica
1. Reg.1. Affligebat quoq eã emula eius. Et in plurali צָרוֹת
Saroth. Iob.6. In sex tribulationibus liberabit te. Esa.
65. Qm̃ obliuioni tradite sunt angustie priores. Et inde
מָצוֹר Masor.i.obsidio. siue machina que fit ad obsidendas
vrbes. Deut.20. & extrues machinas donec capias ciuitatẽ.
Et in eo.28. In angustia & vastitate qua opprimet te hostis
tuus. ꝓ quo hebrei legunt. In obsidione & angustia. Hiere.
10. Cõgrega de terra cõfusionẽ tuã: que habitas in obsidio
ne. Ezech.4. Et ordinabis aduersus eã obsidionẽ. Et in eo.
Donec cõpleas dies obsidionis tue. Et in plurali מְצֻרוֹת Me
suroth. Esa.29. Et monumẽta ponã in obsidione tua. Pro
quo hebrei legunt. Et statuã contra te obsidiones. Ponitur
etiam pro munitiõe tam in singulari q̃ in plurali: eo quod
ciuitas munita non potest capi nisi longa obsidione & ex
tructiõe machinarum. 2. Paralipo.11. Ciuitates muratas ha
bẽtes portas & vectes.i.munitas. & in eodem. Et edificauit
ciuitates muratas in iuda. Pro q̃ hebrei legũt. Et edificauit
ciuitates pro munitione. ps.59. Quis deducet me in ciuita
tem munitã. Abach.2. Et figam gradum super munitionẽ.
Zach.9. Et edificauit tyrus munitionem suã. Scribitur etiã
cum he in fine. 2. Paralipo.14. Edificauit quoq vrbes mu
nitas in iuda. Pro quo hebrei legũt. Et edificauit vrbes mu
nitionis in iuda. Nañ.2. Qui custodiat obsidionẽ. Pro quo
he. le. Qui custodiat munitionẽ. Potest etiam legi sicut est
in littera nr̃a. ponitur ẽt pro aggere. Esa.19. Attenuabun
tur & siccabuntur omnes riui aggerũ. Significat etiam pre
dicta dictio צוּר Sur ligare. Deut.14. Et in precium rediges
portabisq manu tua. Pro quo he. le. Et dabis pro argẽto: &
ligabis seu includes argẽtũ in manu tua. 4. Reg.5. Ligauit
q duo talẽta argenti in duobus saccis. Esa.8. Liga testimo
niũ: signa legẽ. Ezech.5. & ligabis eos in sũmitate pallii tui
Itẽ ponitur pro effundere. 4. Reg.12. Effundebãtq & nu
merabant pecuniã. Sed etiã in predicto loco hebrei legunt
ligabantq.i.postq numerabant: ligabãt pecuniã. & est or
do ꝑposterus. Significat etiã formare seu figurare. Exo.32.
Formauitq opere fusorio. ps.138. Tu formasti me. Canti.
8. Si ostium est cõpingamus illud tabulis cedrinis.i.figure
mus vel formemus illud. Hebrei tñ secundũ ꝓcedẽtẽ signi
ficationẽ legũt. muniamus illud tabulis cedrinis. Esa.43.
Creãs te iacob: et formãs te israel. De quo vide etiã supra in
dictione יָצַר Iasar. Et inde צוּרָה Sura.i.forma vel figura.
aut exemplar. ps.48. Et auxiliũ eorum veterascet in infer
no. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Et
figura eorum conteretur in infernum. Ezech.43. Et erube
scant ex omnibus que fecerunt: figuram domus & fabrice
eius. Et in plurali צוּרֹת Suroth. vt in eodem. Et in omnem
descriptionem eius. Pro quo hebrei legũt. Et in oẽs figuras
eius. Item צוּר Sur.i.petra. saxum. silex. Exo.17. En ego sta
bo ibi coram te supra petram. & in eodẽ. Percutiesq petrã.
Iob.14. Et saxum trãsferetur de loco suo. Et in eodem.18.
Et trãsferetur rupes de loco suo. Esa.2. Ingredere in petrã.
Ezech.3. Vt adamantem & silicem dedi faciem tuam. Et ali
qñ scribitur sine vau & dr̃ צַר Sar. Esa.5. Vngule equorum
eius vt silex. Ponitur etiã צוּר Sur pro forti. 1. Reg.2. Et nõ
est fortis sicut deus noster. Esa.26. Sperastis in domino in
seculis eternis: in dño deo forti in perpetuũ. Ponitur etiam
צוּר Sur. pro deo. Deut.32. Dei ꝑfecta sunt opera. Et in eo.
Deum qui te genuit dereliquisti. & in eodẽ. Nõne ideo quia
deus suus vendidit eos. & in eo. Nõ enim est deus noster vt
dii eorum. Et in plurali צוּרִים surim.i.fortes vel robusti
seu petre aut rupes. 2. Reg.2. Et vocatum est nomen loci
illius ager robustorum. Esa.2. Et introibunt in speluncas
petrarũ. Nañ.1. Et petre dissolute sunt ab eo. Reperitur etiã
צוּרוֹת Suroth. Iob.28. In petris riuos excidit. Ponitur etiã
צוּר Sur. pro petra acutissima vt gladius: seu pro gladio vel
pro cultro. Exo.4. Tulit illico sephora acutissimã petram.
Ios.5. Fac tibi cultros lapideos. ps.88. Auertisti adiutoriũ
gladii eius. Pro quo hebrei legũt. Auertisti acumen seu aci
em gladii eius. Sed beatus hieronymus in psalterio iuxta
hebraicam veritatem trãstulit. Auertisti robur gladii eius.
Vbi ponitur pro robore. Et inde צִיר Sir cum iod in me
dio loco vau. idest legatus siue nuncius. Prouer.25. Sicut
frigus niuis in die messis ita legatus fidelis. Hiere.49.
Et legatus ad gentes missus sum. Et in abdia. Et legatum
ad gentes misit. Et in plurali צִירִים sirim. Esa.18. Qui
mittit in mare legatos. Et in eodem.57. Et misisti lega
tos tuos procul. Ponitur etiam pro doloribus vel angu
stiis. 1. Reg.4. Irruerant enim in ea dolores. Esa.13. Torsio
nes & dolores tenebunt. Et in eodem.21. Et angustia posse
dit me quasi angustia perturiẽtis. Quod in hebreo legitur
in plurali.s.angustie vel dolores possederunt me quasi do
lores parturientis. Ponitur etiam pro erroribus. Esa.45.
Abierunt in confusionem fabricatores errorum. hebrei ta
men legũt. fabricatores idolorum. ponitur etiam pro com
pagibus. Dañ.10. In visione tua dissolute sunt compages
mee. Vnde est illud. 1. Reg.4. vbi dicitur irruerant enim in ea
dolores. Aliqui hebrei legunt dissolute fuerant in ea com
pages ei9. Ponitur etiam צִיר Sir. pro cardine. Prouer.26.
Ostium vertitur in cardine suo. Item צַוָּר sauar.i.collũ. cer
uix. Nee.3. Optimates autem eorum nõ supposuerunt col
lum suũ in opere dñi sui. & cõmuniter scribitur cum aleph
post vau. vt Geñ.41. & collo torquẽ aureã circuposuit. Esa.
8. Vsq ad collum veniet. Et in plurali צַוָּארִים sauarim. si
ue צַוָּארֵי sauare. Iudi.5. Et supellex varia ad ornanda colla
congeritur. Hiere.27. Subiicite colla vestra sub iugo regis
babylonis. Reperitur etiam צַוָּארוֹת Sauaroth secundum
terminationem pluralem femininorũ. Mich.2. vnde non
auferatis colla vestra. Et sepe ponitur in plurali licet loqua
tur de vno homine. Geñ.33. Stringensq collum eius. & in
eodem.45. Cũq amplexatus recidisset in collũ beniamin.
Et in eodem. Illo quoq similiter flente super collum eius.
Scribitur etiam sine aleph & cũ littera nũ & dicitur צַוְּרֹנִים
Saueronim. Canti.4. & in vno crine colli tui. Item צוֹר for
nomen prouincie.i.tyrus. ps.86. Ecce alienigene & tyrus.
Esa.23. Quis cogitauit hoc super tyrum. Hiere.47. Et dis
sipabitur tyrus & sidon.

צָחַח Sachach. Candere. lucidum vel clarum seu limpidum
esse. arere. aut aridum vel siccum esse. Canti.5. Dile
ctus meus candidus & rubicundus. Esa.18. Sicut meridiana

lux clara est. Hiere. 4. Ventus vrens in viis que sunt in deserto. Pro quo hebrei legunt vētus clarus. Potest etiā legi secundum aliam significationem ventus aridus vel siccus aut vrens sicut est in littera nostra. Ezech. 24. Super limpidissimam petram effudit illum. Et in eo. Dedi sanguinem eius super limpidissimam petram: ne operiretur. Threñ. 4. Nitidiores lacte. idest candidiores. & inde צחות Sachoth. idest verba clara & plana. Esa. 32. & lingua balborum velociter loquetur & plane. idest velociter loquetur verba clara seu plana aut polita. Scribitur etiam cum duplici sádic & cū duplici cheth & dicitur צחצחות Sachsachoth. pro quo beatus hieronymus transtulit splendores. Esa. 58. & implenit in splendoribus animam tuam. Significat etiam predicta dictio arere: aut siccum vel aridum esse. Esa. 5. Et multitudo eius siti aruit. & inde צחיחה Sechicha. idest siccitas. p̄s. 67. Similiter eos qui exasperant: qui habitant in sepulchris. pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. increduli autem habitauerunt in siccitate. & inde צחיחים Sechichim idest loca arida & sicca que sunt in cacumine petrarum vel in circuitu murorum. Nee. 4. Statui in loco post murum per circuitum populum in ordine cum gladiis suis.

צחן Sachan. putredo. seu fetor. & scribitur cum he vel tau in fine. Ioel. 2. Et ascendet putredo eius: quia superbe egit. Et solum īuenitur in predicto loco.

צחק Sachac. ridere. ludere. iocari. illudere. siue irridere. Geñ. 17. Cecidit abraā in faciem suam & risit. Et in eodē. 18. Quo audito sara risit. Et in eodem. Negauit sara dicens nō risi. Et in eodem. 21. Quicunq̧ audierit corridebit mihi. Et in eodem. Cumq̧ vidisset filium agar ludentem cum isaac. Et in eodem. 26. Vidit eum iocantem cum Rebeca vxore sua. Exo. 32. Et surrexerunt ludere. Iudi. 16. Qui adductus de carcere ludebat ante eos. significat etiam illudere vel irridere. Geñ. 39. Vt illuderet nobis. & in eodem. vt illuderet mihi. Et inde צחק Sechoc. i. risus seu ludus. Geñ. 21. Risum fecit mihi dominus. Scribitur etiam cum sin loco sádic. De quo vide infra in littera sin in suo loco.

צחר Sachar. Candidum seu nitidum. Ezech. 27. Et lana coloris optimi. i. candida seu nitida. Et in plurali feminino צחרות Sechoroth. Iudi. 5. Qui ascenditis super nitentes asinas.

ציה Siia. siccitas. solitudo. desertum. Iob. 24. Ad nimiū calorem transient ab aquis niuium. pro quo hebrei legunt. Ad siccitatem & calorem. Ps. 77. In ira excitauerūt excelsum in inaquoso. idest in loco sicco vel deserto. Et in plurali ציות Sioth. p̄s. 104. Abierunt in sicco flumina. i. in locis siccis vel desertis. Et inde ציון Saion. Pro quo beatus hieronymus transtulit sitim. Esa. 25. Sicut estus in siti. & in eodem. 32. Sicut riui aquarum in siti. Hebrei vero dicunt ꝙ significat locum aridum & inaquosum. Et inde צי Si. i. nauis vł trieris. Esa. 33. Nec trieris magna trāsgredietur eū. Et in plu. צים sim. Nu. 24. venient in trieribus de italia. Ezech. 30. Egredientur nuncii a facie mea in trieribus. Scribitur etiam cum duplici iod & dicitur ציים Siim. Esa. 23. Asur fundauit eam. Pro quo hebrei legunt. Asur fundauit eam nauibus. idest fecit in ea portus pro nauibus vel trieribus. Dañ. 11. Et venient trieres & romani super eum. Ponitur etiam pro ethiopibus. Ps. 71. Coram illo ꝓcidēt ethiopes. p̄. 73. Dedisti eum escam populo ethiopum. Potest etiā legi populo nauium. idest nautis. significat etiam ציים siim animalia mōstruosa seu bestias feras. Esa. 13. Sed requiescēt ibi bestie. In alio vero loco beatus hieronymus transtulit demonia. Esa. 34. Et occurrēt demonia onocentauris.

ציון Sion. titulus. vel tumulus. 4. Regum. 23. Quis est titulus ille quem video. Ezech. 39. Statuent iuxta eum titulum donec sepeliant. & in plurali ציונים Siiunim. pro quo beatus hieronymus trāstulit speculas. eo quod sunt in loco eminētiori. Hiere. 31. Statue tibi speculas. Item ציון Saion. siccitas vel sitis. De quo vide supra in dictione precedenti.

ציץ Sis. florere. germinare. prospicere. Nume. 17. Et turgentibus gemmis eruperant flores. pro quo hebrei legunt. Et produxit gēmas: & floruit florem: siue germinauit florem. p̄s. 71. Et florebūt de ciuitate sicut fenū terre. Ps. 91. Et apparuerint omnes qui operantur iniquitatem. Pro quo btūs hiero. in ps. iuxta he. ve. trāstulit. & floruerit omnes qui operantur iniquitatem. p̄s. 131. Super ipsum autem efflorebit sanctificatio mea. Esa. 27. Florebit & germinabit israel. Ezech. 7 Floruit virga: germinauit superbia. Significat etiam apparere. vel prospicere. Canti. 2. Prospiciens per cācellos. Et inde ציץ Sis. i. flos. Esa. 28. Et flori decidenti glorie exultationis eius. Et in eodem. 40. Exsiccatum est fenum: & cecidit flos. Scribitur etiam cum thau in fine & dicitur ציצת Sisath. Esa. 28. Et erit flos decidens. & inde ציצים Sisim. i. celature vel picture in similitudinē florum. 3. Regum. 6. Et picturas varias quasi prominentes de pariete & egredientes. & in eodem. Et celaturas valde eminentes. Item ציץ Sis. idest ala siue penna: secundum hebreos. Hiere. 48. Date florem Moab quia florens egredietur. pro quo hebrei legunt. Date alam siue pēnam moab: quia volans volabit. Potest etiam legi sicut est in littera nostra. De quo vide etiam supra in dictione נוץ nos. & in dictione נצה Nasa. & inde ציצית Sisith. idest ala seu fimbria vestimenti. Nume. 15. Vt faciant sibi fimbrias per angulos quattuor: ponētes in eis vittas hyacinthinas. & īde ציצת Sisath idest floccellus: vel cincīnus capitis. Ezech. 8. Et apprehendit me in cincīno capitis mei. Item ציץ sis. i. lamina aurea quam sacerdos gerebat in fronte. Exo. 28. Facies & laminā de auro purissimo. Et in eodem. 39. Fecerunt & laminam sacre venerationis.

ציר Sir. legatus. nuncius. vt in Abdia. & legatū ad gentes misit. De quo vide supra in dictione צור Sur.

צית Sith. succendere. comburere. Esa. 27. Succendam eam pariter. De quo vide supra in dictione יצת Iasath.

צל Sel. vmbra. De quo vide in dictione sequenti.

צלל Salal. vmbra. Iob. 40. Protegunt vmbre vmbrā eius. Et cōmuniter scribitur cum simplici lámed. & dicitur צל Sel. Geñ. 19. quia ingressi sunt sub vmbra culminis mei. Iudi. 9. Venite & sub vmbra mea requiescite. Iob. 7. Sicut seruus desiderat vmbrā. Ps. 16. Sub vmbra alarum tuarum ptege me. p̄s. 143. Dies eius sicut vmbra pretereunt. Eccls. 8. Sed quasi vmbra transeant. Significat etiam presidium vel protectionem. Nu. 14. Recessit ab eis omne presidium. Eccls. 7. Sicut protegit sapientia: ita protegit pecunia. pro quo hebrei legunt. Sicut vmbra seu protectio sapientie: ita vmbra vel protectio pecunie. Et in plurali צללים Selalim siue צללי silele. Canti. 2. Et inclinentur vmbre. Hiere. 6. Quia longiores facte sunt vmbre vesperi. Et inde verbum צלל Silel. idest obumbrare. siue vmbram facere. Nee. 13. factum est autem cum quieuissēt porte ierusalem. pro quo hebrei legunt. cum obumbrassent. idest cum vmbre earū fierent lōgiores in vespere. Et inde מצל Mesal. i. obūbrans siue nemorosus: eo quod facit vmbram. Ezech. 31. Et floribus nemorosus. Itē צלל salel. i. tinire seu tremere. 4. Reg. 21. Vt quicunq̧ audierit tinniant ambe aures eius. Hiere. 19. vt omnis qui audierit tinniant aures eius. Abach. 3. A voce tremuerunt labia mea. Et inde מצלתים Mesilthaim. idest cymbala. 1. Paralip. 15. In organis musicorum nablis videlicet & lyris & cymbalis. Et in eodē. In cymbalis eneis concrepantes. Et inde מצלות Mesiloth. i. tintinabula que ferūtur super equū causa ornatus. Zach. 14. In die illa erit quod super frenū equi est sanctum dño. Scribitur etiam cū duplici sádic & cum duplici lámed: & dicitur צלצל Silsal. Esa. 18. Ve terre cymbalo alarum. Hebrei tamē secundum primā significationem legunt. ve terre obrūbrate alis: seu obumbranti alis. Vnde beatus hiero. in suis explanationibus sic ait. Verbum hebraicum צלצל Silsal ꝙ symmachus sonitum: theodotion aues interpretati sunt. & nos in cymbalum vertimus: aquila in vmbram transtulit. Sed sciendū ꝙ vmbra צל Sel dicitur: hic autem syllaba ipsa geminatur: pro quo possumus dictum intelligere. Ve terre que in vmbra alarum suarum pollicetur auxilium. hec hieronymus. Et in plurali צלצלים Silsalin. 2. Reg. 6. Et sistris & cymbalis. p̄s. 150. Laudate eum in cymbalis bene sonātibus: laudate eum in cymbalis iubilationis. Item צלצל Silsal. i. instrumētum quo pisces capiuntur. Pro quo beatus hieronymus transtulit gurgustium. Iob. 40. & gurgustiū pisciū capite illius. Item צלצל Selasal. i. rubigo que consumit fructus arborum & terre nascentia. Deut. 28. fruges terre tue rubigo cōsumet. Item צלל Sasal. i. submergi. Exo. 15. Submersi sunt quasi plumbum in aquis vehementib9. & inde צליל Selil. i. subcinericius panis. Iudi. 7. Videbatur mihi quasi subcinericius panis ex hordeo volui & in castra madiam descendere. Et aliqui hebrei dicunt ꝙ deriuatur a dictione צלה Sala.

צלא Sala. in ligua chaldaica significat orare. Dañ. 6. Orabat: confitebaturq̧ coram deo.

צלה Sala. assare. Exo. 12. Edent carnes tantum assas igni. 1. Regum. 2. Da mihi carnem vt coquam sacerdoti. pro quo hebrei legunt. Da mihi carnem vt assem sacerdoti. vnde sequitur non enim accipiam a te carnē coctam. Esa. 44. Coxit pulmentum: & saturatus est. pro quo he. le. Assauit assaturam & saturatus est. Vbi ponitur verbum & nomē ab eo deriuatum. Et inde dicunt aliqui hebrei ꝙ deriuatur dictio צליל Selil que significat panem subcinericium. i. coctū sub cinere vel sub prunis: de quo dictum est supra in dictione. צלל Salal.

צלח Salach. prosperari. siue prospere agere. Proficere. dirigere. transire. s. cum ꝓsperitate. insilire. irruere. cōburere. Geñ. 39. Et erat vir in cunctis prospere agens. Nu. 14. Quod vobis non cedet in prosperum. 3. Reg. 22. Ascēde & vade prospere. pro quo he. le. Ascende & prosperare. 1. Paralipo. 22. Sit dominus tecum & prosperare. Et in eodem. Tunc enim proficere poteris. idest prosperaberis. Et in eodem. 29. & cunctis placuit. Pro quo he. le. Et prosperatus est. 2. Paralipo. 18. Ascende in ramoth galaad: et prosperaberis. & in eodem. Ascendite: cūcta enim prospera venièt. i. prosperabimini. Et in eodem. 20. Et cuncta eueniēt prospera. p̄s. 1. Et omnia quecunq̧ faciet prosperabuntur. p̄s. 36. Noli emulari in eo qui prosperatur in via sua. p̄s. 44. Intēde prospere. p̄s. 117. O domine bene prosperare. Hiere. 12. Quare via impiorum prosperatur. Et in eodem. 13. Ita vt nulli vsui aptum esset. pro quo he. le. Nulli vsui proficeret. Ezech. 16. Et profecisti in regnum. Significat ēt dirigere. Geñ. 24. Et diriget viam tuam. & in eodem. 39. Et omnia que gererentur ab eo dirigi in manu illius. Iosue. 1 Tunc diriges viam tuam. Nee. 1. Et dirige seruū tuū hodie. Hiere. 5. Causam pupilli non direxerunt. Significat etiam transire vel insilire aut irruere. 2. Reg. 19. Et irrumpentes iordanem ante Regem transierunt vada. 1. Regum. 10. & insiliet in te spiritus domini. & in eodem. Et insiluit in eum spiritus domini. Iudi. 14. Irruit autem spiritus domini in samson. Et in eodem. Irruit itaq̧ in eum spiritus domini. significat ēt cōburere. Amos. 5. ne forte cōburatur vt ignis dom9 ioseph. Item צלחת Saláchath. ascella: seu sinus. Prouer. 19. Abscōdit piger manum suam sub ascella. Et dicunt aliqui hebrei ꝙ significat chaldariam. Item צלוחית Selochith. idest phiala: seu vas testeum. 4. Regū. 2. Afferte mihi vas nouum.

צלם Sélem. imago. similitudo. statua. Geñ. 1. faciamus hominem ad imaginē & similitudinem nostram. Et in eodem. Et creauit deus hominem ad imaginem suam. Et in eodem. Et genuit ad imaginem & similitudinem suam. Ps. 38. Veruntamen in imagine pertransit homo. Sed aliqui hebrei in predicto loco ꝓ imagine legūt vmbrā seu tenebras: & dicūt ꝙ deriuatur a צל Sel quod signāt vmbrā: de quo supra dictum est. Et etiam in lingua arabica vel punica tenebre appellantur צלם Sélem. Vnde in predicto loco potest etiā legi. verūtamen in vmbra seu in tenebris pertransit homo. Et in plu. צלמים Selamim siue צלמי Salme. vt Nu. 33. Statuas cōminuite. i. imagines idolorum suorū. 1. Reg. 5. Vt faciatis similitudines anorum vestrorum: & similitudines murium. Et in lingua chaldaica aliquando scribitur cum aleph in fine tam in singulari q̃ in plurali. Dañ. 2. Statua illa magna. Item צלמות Salmaueth. idest vmbra mortis seu caligo mortis: compositū a צל Sel quod significat vmbram: & מות maueth quod significat mortem. Iob. 3. Obscurēt eum tenebre & vmbra mortis. & in eodē. 10. Ad terram tenebrosam & opertam mortis caligine. Et in eodem. Vbi vmbra mortis & nullus ordo. Et in eodem. 12. Qui producit in lucem vmbram mortis. p̄s. 22. Si ambulauero ī medio vmbre mortis nō timebo mala. p̄s. 43. Cooperuit nos vmbra mortis. Et inde dicunt aliqui hebrei ꝙ deriuatur צלמון Salmon. i. locus obscurus & tenebrosus. p̄s. 67. Niue dealbabuntur in selmō. q. d. vbi est obscuritas & caligo: ibi erit niuis dealbatio.

צלע Sélaa. costa. latus. Geñ. 2. Et edificauit dominus deus costam quam tulerat de adam. Et in plurali צלעות Selaōth. vt in eo. Tulit vnam de costis ei9. Et quia coste sunt in vtroq̧ latere animalis: ideo significat etiam lat9: & est in hebreo communis generis. vt Exo. 25. Duo circuli sint in latere vno: & duo in altero. Et in eodē. Ad continēdas tabulas in vno latere tabernaculi. 3. Reg. 6. Ostium lateris medii in pariete erit. Hiere. 20. Custodientes latus meum Ezech. 41. Et latitudinem lateris quattuor cubitorum. & in eodem. Latera aūt latus ad latus bis triginta trium. & in plurali צלעות Selaoth. siue צלעים Selaim. vt in eodē. Que ingrederentur per parietem domus in lateribus. Et in eo. Et vidi in domo altitudinē per circuitum & fundata latera. Ponitur etiam pro tabulis vel tabulatis. 3. Regū. 6. Et texit pauimentum domus tabulis abiegnis. Et in eodem. Et ad posteriorem partem templi tabulata cedrina. Et in eodē. 7 Et tabulis cedrinis vestiuit totam cameram. Est etiam צלע Sélaa nomen proprium loci. Iosue. 18. Et sela & eleph & ieb9 que est ierusalē. Item צלע Salaa. i. claudicare. Geñ. 32. Ipse vero claudicabat pede. Michee. 4. Congregabo claudicantem. & inde צלע Sélaa. i. claudicatio seu fractura cruris vel pedis. Pro quo beatus hieronymus trāstulit plagam seu infirmitatem. p̄s. 34. Et aduersum me letati sunt & conuenerunt. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. trāstulit. Et in infirmitate mea letabantur. p̄s. 37. Ego autē in flagella paratus sum. Pro quo beatus hiero. transtulit. Ego autem ad plagas paratus sum.

צִלְצַל Selasal. rubigo. Deut. 28. Fruges terre tue rubigo consumet. Item צִלְצַל Silsal. Vas seu instrumentū quo pisces capiūtur. De q̃ vide supra in dictiōe צלל salal.

צַמָּם Samā. cincinus capillorū: seu coma capitis secundū hebreos: pro quo beatus hiero. trāstulit. id quod intrinsecus latet: & scribitur cum simplici mem & cum tau ī fine & dicitur צַמַּת Samath. Canti. 4. Absq; eo quod intrinsecus latet. In alio vero loco btūs hiero. trāstulit turpitudinem. vt Esa. 47. Denuda turpitudinem tuam. pro quo he. le. Denuda comam tuam seu cincinos capitis tui. Et inde dicunt aliqui hebrei q̃ deriuatur צַמִּים Samim. idest illi qui habitant in desertis: & habent longam comam & intōsam barbam. pro quo beatus hiero. transtulit sitientes. Iob. 5. & bibēt sitiētes diuitias eius. De quo vide in dictiōe sequēti.

צָמָא Sama. sitire. Exo. 17. Sitiuit ergo populus propter aque penuriam. Ps. 62. Sitiuit in te anima mea. Ps. 106. Esurientes & sitientes. Esa. 32. Et potum sitiēti aufert Et in eodē. 48. Non sitierunt in desertis. Et aliquando scribitur sine aleph. vt Iudi. 4. Da mihi obsecro paululū aque quia sitio valde. Ruth. 2. Sed etiam sitiens vade ad sarcinulas & bibe. Iob. 5. Bibent sitientes diuitias eius. Et in eodē. 18. Et exardescet contra eum sitis. pro quo hebrei legunt. Et preualebunt contra eum sitientes. Et inde צָמָא Sama. i. sitis. Exo. 17. vt occideres nos & liberos nostros in siti. Iudi. 15. Et in siti morior. p̃s. 68. Et in siti mea potauerūt me aceto. p̃s. 103. Expectabunt onagri in siti sua. Amos. 8. Nō fames panis nec sitis aque. & aliquando scribitur cum littera nun in fine & dicitur צִמָּאוֹן Simaon Deut. 8. Ac dipsas. idest sitis. nam grece dipsas idem est quod sitis latine. Ps. 106. Et exitus aquarum in siti.

צָמַד Samad. Iungere. adherere. concinare. Beatus hiero. transtulit initiari. Nume. 25. Initiatusq; est israel beelphegor. Et in eodem. qui initiati sunt beelphegor. p̄ quo hebrei legunt. iunctus est siue adhesit beelphegor. 2. Reg. 20. Et desuper accinctus gladio dependēte vsq; ad ilia. Pro quo hebrei legunt. Et desuper accinctus gladio adiūcto seu adherente super lumbos suos. p̃s. 49. Et lingua tua cōcinabat dolos. Et inde צָמִיד Samid. idest operculum quod ponitur super vas & cum eo iungitur. Nu. 19. Vas quod non habuerit operculum nec ligaturam desuper. & inde צֶמֶד semed. idest par seu iuga boum vel aliorum animaliū aut bini. Iudi. 19. Habēs in comitatu puerū & duos asinos. idest par asinorum. 3. Reg. 19. Tulit par boum & mactauit illud. Hiere. 51. Collidam in te agricolam & iugale ei9. Et in plu. צְמָדִים Semadim. 3. Reg. 19. Arantem in duodecim iugis boum. 4. Regum. 9. Memini enim quando ego & tu sedētes in curru sequebamur achab. pro quo hebrei legunt. Sedentes in iugis. idest in curribus qui vehebātur iugis equorum. Esa. 5. Decem iugera vinearum facient laguncülam vnam. idest vinee que decem iugis boum vno die possint arari. Item צָמִיד Samid. idest armilla. Nu. 31. periscelides & armillam. Et in plu. צְמִידִים semidim. Gen̄. 20. cūq; vidisset inaures & armillas.

צָמַח Samach. germinare. pullulare. oriri. crescere. Gen̄. 2. Omnemq; herbam regionis priusq; germinaret. & in eodem. 3. Spinas & tribulos germinabit tibi. Et in eodē 41. Alie quoq; spice totidem tenues & percusse vredine oriebantur. idest pullulabant. Exo. 10. Corrodet enim omnia ligna que germinantur in agris. Leuit. 13. Porro si steterit macula & capilli nigri fuerint. Pro quo hebrei legūt. Et capillus niger pullulauerit siue creuerit. Deut. 29. Neq; virēs quippiam germinet. 2. Reg. 10. Manete in hierico donec crescat barba vestra. Et in eodem. 22. Nec est quicquā ex eo quod non germinet. p̃s. 103. Producens herbam iumentis. idest germinare faciens. p̃s. 146. Qui producit iumentis fenum. Eccls. 2. Vt irrigarent siluam lignorū germinantium. Esa. 44. Germinabunt inter herbas. & in eo. 55. Et infundit eā: & germinare eam facit. Ezech. 16. Et pillus tuus germinauit. Et inde צֶמַח Sémach. idest germen. Gen̄. 19. Vniuersos habitatores vrbium & cuncta terre virentia. Pro quo hebrei legunt. Et omne germen terre. Esa. 4. In die illa erit germen dn̄i in magnificentia. Zach. 3. ecce ego adducam seruum meum orientē. i. germen seu germinantem. Et in eodem. 6. Ecce vir oriens nomen eius.

צָמַק Samac. arere. siue aridum esse. Osee. 9. Da eis vuluā sine liberis & vbera arentia. Et inde vue passe dicuntur צִמּוּקִים Simucim. 1. Reg. 25. Centum ligaturas vue passe. Et in eo. 30. Et duas ligaturas vue passe.

צֶמֶר Sémer. lana. cacumē. s. arboris. seu medula. Deut. 22. Non indueris vestimentum quod ex lana linoq; cōtextum est. Prouer. 31. Quesiuit lanam & linum. Esa. 1. Velut lana alba erunt. Ezech. 27. In lanis coloris optimi. Pro quo hebrei legunt. In lana candida. Item צַמֶּרֶת Saméreth idest cacumen seu summitas arboris: vel medula arboris. Ezech. 17. Tulit medulam cedri. Et in eo. Et summam ego de medula cedri sublimis. & in eo. 31. Et inter condensas frondes elatum est cacumen eius. & in eo. Et dedit summitatem eius virentē atq; condensam. Et in eo. Neq; ponens summitatem suam inter nemorosa atq; frondosa.

צָמַת Samath. Disperdere. perdere. consumere. ad internitionem perducere. 2. Reg. 22. Obedientes me: & disperdam eos. Iob. 6. Tempore quo fuerint dissipati peribūt idest perditi erūt vel cōsumētur. Ps. 72. Perdidisti oēs qui fornicātur abs te. Ps. 87. terrores tui conturbauerunt me. Pro quo hebrei legunt. Terrores tui consumpserunt me. & Beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit oppresserunt me. p̃s. 93. Et in malicia eorum disp̄det eos: disperdet eos dominus deus noster. p̃s. 100. Detrahentem secreto proximo suo hunc persequebar. pro quo hebrei legunt. hūc disperdebā siue cōsumebā. p̃s. 118. Tabescere me fecit zelus meus. p̄ quo btūs hiero. ī ps. iuxta he. ve. trāstulit. cōsūpsit me zelus meus. Threñ. 3. Lapsa est in lacum vita mea. pro quo hebrei legunt. Disperierunt: seu consumpte sunt in lacu vite mee. & ponitur in hebreo in plurali. quia vita in hebreo est pluralis numeri: & caret numero singulari.

צֵנִן Senin. spina. siue vepres. translatio nostra traduxit lāceā seu sudē. & solū inuenitur in nūero plu. s. צְנִינִים seninim. Nu. 33. & lācee in lateribus vr̄is. Ios. 23. & sudes in oculis vr̄is. & inde צִנָּה Sina. i. scutū. 3. Reg. 10. fecit rex salomon cētū scuta de auro purissimo. Ps. 34. App̄hēde arma & scutū. p̃s. 90. scuto circūdabit te veritas eius. Amos. 4. Et leuabūt vos in cōtis. pro quo he. le. Et leuabūt vos ī scutis. & dicunt q̃ ponitur ibi p̄ nauiculis p̄uis ad modū scuti factis. & inde צִנִּים sinim. i. arma seu armati. Iob. 5. & ipsū rapiet armatus. Prouer. 22. Arma & gladii in via sup̄bi. hebrei tamen dicunt q̃ significat spinas seu tribulos.

צָנַח Sanach. figere. defigere. suspirare. Iudi. 4. Percussitq; malleo defixit in cerebrū vsq; ad terrā. sigñat ēt suspirare. Ios. 18. Suspirauitq; vt sedebat in asino. Iudi. 1. que cum suspirasset sedens in asino. hebrei tamen dicunt q̃ in duob9 locis p̄dictis sigñat descēdere seu declinare. vñ in p̄dictis locis ip̄i legūt. & descēdit seu declinauit de asino.

צְנֻם Senum. aridū. siccū. & solū īuenitur in nu. plu. & ī ge. fe. s. צְנֻמוֹת senumoth. Gen̄. 41. alie q̃q; septē tenues & p̄cusse vredine oriebātur. pro quo he. le. & ecce septē spice aride tenues & p̄cusse vrediē oriebātur post illas. & solū inuenitur in predicto loco. & dicunt aliqui q̃ significat minutas seu paruas.

צָנוּעַ Sanúaa. humilis. modestus. & solū iuenitur in nu. plu. s. צְנוּעִים Senuim. Prouer. 11. Vbi aūt est hūilitas: ibi & sapiētia. p̄ quo he. le. & cū humilib9 sapiētia. & ide הַצְנֵעַ hasnéa. i. humiliter. btūs hiero. trāstulit sollicitū. Mich. 6. & sollicitū ambulare cum deo tuo. & solū inuenitur in p̄dictis locis. in lingua vero chaldaica sigñat seruare seu obseruare

צָנַף Sanaph. circūuoluere. amicire. Leuit. 16. Cidarim mūdā ī ponet capiti. i. circūuoluet capiti. Esa. 22. coronās coronabit te tribulatiōe. Pro quo he. le. Circūuoluēs circūuoluet te inuolutione: siue amiciēs amiciet te amictu. vbi ponitur verbū & nomē ab eo deriuatū. s. צְנֵפָה Senepha. & inde צָנִיף Saniph. i. vitta vel cidaris que capiti imponitur vel circūuoluitur aut amicitur. vt Zach. 3. Ponite cidarim mundam sup̄ caput eius: & posuerūt cidarim mūdā sup̄ caput eius. Scribitur ēt cū mem in principio & cū tau in fine & dr̄ מִצְנֶפֶת Misnépheth. Exo. 28. Cidarim & baltheū. Leuit. 16. Cidarim lineā imponet capiti. vbi ponitur verbū & nomē ab eo deriuatum. Ezech. 21. Aufer cidarim: tolle coronam. Et in plu. צְנִיפוֹת Seniphoth. Esa. 3. & sindones & vittas & theristra. vbi ponitur pro vittis.

צִנְצֶנֶת Sinséneth. genus vasis. vt lagūcula. Exo. 16. sume vas vnum & mitte ibi man. & solum inuenitur in predicto loco.

צִינֹק Sinoc. Carcer. Hiere. 29. vt mittas eum in neruum & in carcerem. & solum inuenitur in predicto loco.

צִנּוֹר Sinor. Fistula. canalis. seu cataracta. 2. Reg. 5. Et tetigisset domatū fistulas. Ps. 41. Abyssus abyssum inuocat in voce cataractarum tuarum.

צַנְתֵּר Santher. Canalis. btūs hiero. trāstulit rostrum. & solū inuenitur in nu. plu. Zach. 4. Que sūt iuxta duo rostra aurea: & solū inuenitur in predicto loco.

צָעַד Saad. Incedere. ambulare. deābulare. gradiri. cōculcare. Gen̄. 49. filie discurrerāt sup̄ murū. i. incedebant vel deābulabāt. Iob. 18. & calcet sup̄ eum quasi rex iteritus i. ābulet sup̄ eū. p̃s. 67. Cū p̄transieris per desertū. p̄ q̃ btūs hiero. in ps. iuxta he. ve. trāstulit. & ambulares per desertū. Prouer. 7. Viā domus illius graditur. & in eo. 30. Tria sunt q̃ bene gradiūtur. Abach. 3. In fremitu cōculcabis terrā. & inde צַעַד sead. siue צְעָדָה seada. i. gressus. incessus, passus. 2. Reg. 5. & cū audieris sonitū clamoris gradiētis in cacumine pirorū. p̄ quo he. le. & erit cū audieris sonitū gressus. & in plu. צְעָדִים seadim. 2. Reg. 6. Cumq; trāscēdissent qui portabāt arcā dn̄i sex passus. p̃s. 17. dilatasti gressus meos subt9 me. Scribitur ēt cū mem ī p̄cipio. p̃s. 36. apud dn̄m gressus hoīs dirigūtur. Dañ. 11. per libyā quoq; & ethiopiā trāsibit. p̄ quo he. le. Libyi quoq; & ethiopes in gressib9 ei9 & inde אֶצְעָדָה Esaada. quod ē gen9 ornamēti. p̄ quo btūs hiero. trāstulit. periscelides qd̄ ē ornamētū cruris: a peri grece i. circū: & scelos. i. crus: eo qd̄ ponitur circū crura. Nu. 31. periscelides & armillas ānulos & dextralia. & aliqui hebrei dicūt q̃ est ornamentum brachii. 2. Regū. 1. Et tulit diadema quod erat in capite illius: & armillā de brachio eius. vbi ponitur pro armilla. Et aliquando scribitur sine aleph. Esa. 3. Et discriminalia & periscelides & murenulas.

צָעָה Saa. Gradiri. discurrere. īstabilē seu mobilē esse. sternere. Esa. 51. Cito veniet gradiēs ad ap̄iēdū. & in eo. 63. Gradiēs in multitudine fortitudinis sue. Hiere. 2. Sub omni ligno frōdoso tu prosternebaris meretrix. p̄ quo he. le. Tu discurrebas meretrix: siue instabilis eras. potest etiā significare sternere vel prosternere sicut est in lr̄a nr̄a. vt Hiere. 48. Et mittā ei stratores & sternent eum.

צָעַן Saan. moueri. seu transferri de loco in locū. Esa. 33. tabernaculū qd̄ nequaq; trāsferri poterit.

צָעִיף Saiph. Genus vestis: quo mulieres opiūt caput seu faciē. pro quo btūs hiero. trāstulit teristrū. Gen̄. 38. Assūsit teristrū & mutato habitu sedit in biuio itineris. & in eo. Depositoq; habitu quem sumpserat. pro quo in hebreo habetur. & deposuit teristrum suum de super se.

צַעֲצֻעַ Saasua. Statuarius. & solū inuenitur in nu. plu. scilicet צַעֲצֻעִים Saasuim. 2. Paralip. 3. Cherubim duo opere statuarii. Quod in hebreo legitur plu. s. statuariorum

צָעַק Saac. Clamare. exclamare. vociferare. cōuocare. seu cōgregare. Gen̄. 4 Vox sanguinis fratris tui clamātis ad me de terra. Exo. 5. & idcirco vociferātur dicētes eamus & sacrificem9 deo nr̄o. & in eo. 14. qd clamas ad me. & ī eo. 22. vociferabūtur ad me: & ego exaudiā clamorē eorū. & ī eo. Si clamauerit ad me exaudiā eū. 4. Reg. 2. helise9 aūt videbat & clamabat. p̃s. 33. Clamauerūt iusti & dn̄s exaudiuit eos. p̃s. 106. & clamauerūt ad dn̄m cū tribularētur. Hiere. 22. ascēde libanū & clama. Threñ. 2. Clamauit cor eorū ad dn̄m. Sigñat ēt cōuocare: siue cōclamare ad cōgregādū populū vel exercitū. vt Iudi. 7. Cōclamātes aūt viri israel. Et in eo. cōclamauitq; oīs ephraim & p̄ocupauit aquas. pro q̃ he. le. & cōuocat9 seu cōgregat9 est oīs ephraim. 1. Reg. 10. & cōuocauit samuel oēm pp̄lm ad dn̄m 4. Reg. 3. Conuocauerūt oēs qui accincti erāt baltheo. & ide צְעָקָה Seaca i. clamor siue vociferatio. Gen̄. 18. Vtrū clamorē qui venit ad me ope cōpleuerunt. Et in eodē. 27. Et rugiuit clamore magno. Exo. 3. & clamorē eius audiui. vide ēt de hoc supra in dictione זָעַק zaac.

צָעַר Saar. minui. diminutū seu minorē esse. Iob. 14. Siue nobiles fuerint filii eius siue ignobiles nō intelligit. p̄ quo he. le. honorātur filii ei9 & nescit: & minorātur siue diminuūtur & nō ītelligit. Hiere. 30. & glorificabo eos & nō attenuabūtur. i. nō minuētur. et inde צָעִיר sair. i. minim9 seu p̄uus. Gen̄. 43. et minimus iuxta etatē suā. p̄ q̃ he. le. minim9 seu minor iuxta minoritatē suā. Iob. 32. Iunior sum tp̄e. i. minor. Mich. 5. Et tu bethleem ephrata p̄uulus es in millibus iuda. et in plu. צְעִירִים seirim. Hiere. 14. Maiores miserūt minores suos ad aquā. Et in eo. 48. annūciate clamorē p̄uulis eius. Zach. 13. Et cōuertā manū meā ad p̄uulos. Et in ge. fe. צְעִירָה Seira. Gen̄. 19. Dixit maior ad minorē. Et in eo. Minor quoq; pep̄it filiū. Dañ. 8. Egressum est cornu vnū modicū. Et in hebreo est ge. fe. et inde מִצְעָר misaar. i. modicū. seu modica. vel paruum. Iob. 8. Et si priora tua fuerint parua. pro quo he. le. Et erit principium tuum modicum seu paruum. Esa. 63. quasi nihilum posederunt populum sanctum tuum. idest quasi modicum.

צָפַד Sapad. Adherere. Threñ. 4. Adhesit cutis eorum ossibus. et solum inuenitur in predicto loco

צָפָה Sapha. intueri seu respicere. speculari. cōtēplari. sperare. coopire. Gen̄. 31. Intueatur et iudicet dn̄s iter nos. Iob. 15. Circūspectās vndiq; gladiū. i. intuēs seu respiciens. Ps. 5. Mane astabo tibi & videbo. pro quo beatus hiero. in ps. iuxta he. ve. transtulit. Mane preparabor ad te & cōtemplabor. p̃s. 65. Oculi eius super gentes respiciunt. Esa. 21. Contemplare in specula. Threñ. 4. Cum respiceremus ad gentem que saluare nos non poterat. Naum. 2. Contemplare diem. Abach. 2. & contemplabor vt videam quid dicat mihi. Signat ēt sp̄are. vt Mich. 7. Ego aūt ad dn̄m aspiciam. pro quo he. le. Ego aūt in domino sperabo. & inde צוֹפֶה sophe. i. speculator seu contemplator. Ezech. 3. Speculatorem dedi te domui israel. Osee. 9. Speculator ephraim cum deo meo. & in plurali צוֹפִים sophim. 1. Regum. 14. Et

respexerũt speculatores qui erant in gabaa. Esa. 66. Speculatores eius ceci sunt. & inde מִצְפָּה Mispe seu מִצְפָּה Mispa. idest specula.seu speculatio. Esa. 21. Sup speculã dñi ego sũ stans iugiter. Osee. 5. Laqꝰ facti estis speculationi. Michee 7. Dies speculatiõis tue. Est ẽt nomẽ propriũ loci excelsi & eminẽtis: vnde speculatores solent speculari. 1. Regũ. 10. & conuocauit samuel populũ ad dñm in maspha. Signãt ẽt p̄dicta dictio צָפָה Sapha. coopire aut tegere. Exo. 25. & deaurabis eã auro mũdissimo. i. cooperies. & in eo. 36. Quas operuit auro. & in eo. 38. Quas & ipsas vestiuit argento. i. operuit. 3. Reg. 6. & operuit lignis cedrinis intrinsecus: & texit pauimẽtum domus: & in eodem. & operuit illũ atqꝫ vestiuit auro purissimo. Et in eodem. Domum quoqꝫ añ oraculum operuit auro purissimo. Prouer. 26. Quomodo si argento sordido ornare velis vas fictile. idest coopire velis. Et inde צִפּוּי Sipui. i. coopertorium. Nu. 16. Et producat ea in laminas: & affigat altari. pro quo hebrei legũt. & p̄ducat ea i laminas in coopertorium altari. Et inde צֶפֶת Sepheth. i. caput columne quo colũna operiebatur. 2. Paralip. 3. porro capita earum quinqꝫ cubitorũ. Itẽ צֶפֶת Saphath. idest fetor: secundũ translationẽ nostram. Ezech. 32. Et irrigabo terram fetore sanguinis tui. De quo vide supra in dictione צוּף Suph.

צַפַּחַת Sapachath. scyphus: aut phiala. vel lecythus. 1. Reg. 26. Tulit igitur dauid hastã & scyphũ aque. 3. Reg. 17. Et paululũ olei in lecytho. & i eodẽ. Neqꝫ lecythus olei minuetur. & i eo. 19. & ecce ad caput suũ subcinericiꝰ panis & vas aque. vbi ponitur pro vase. Item צַפִּיחִית Sapichith. idest laganum: siue massa oleo frixa & melle lita. Exo. 16. Gustusqꝫ eius quasi simile cum melle.

צָפַן Saphan. reseruare. celare. tegere. protegere. recondere. seruare. custodire. Exo. 2. Et abscondit tribus mensibus. & in eodem. Cũqꝫ iam celare non posset. Ios. 2. Tollẽs mulier viros abscondit eos. Iob. 10. Licet hoc celes in corde tuo. & in eodẽ. 14. Quis tribuat mihi vt in inferno p̄tegas me. Et in eo. 15. & numerus annorũ incertꝰ est tyrannidis eius. pro quo he. le. Et numerus annorũ absconditus est robusto seu tyranno. Et in eo. 17. Cor eorũ longe fecisti a disciplina. pro quo he. le. Cor eorum texisti seu celasti a disciplina. Ps. 16. Q̃m abscondit me in tabernaculo suo. Ps. 30. Quã abscõdisti timẽtibus te. p̄s. 55. Inhabitabunt & abscõdẽt. Ps. 118. In corde meo abscondi eloqa tua. Prouer. 1. abscondamus tendiculas contra insontem. & in eodem. Et moliuntur fraudes cõtra aĩas suas. pro quo he. le. & absconduntur pro aĩabus suis: siue cõtra aĩas suas. & in eodem. 10. Sapiẽtes abscõdũt scientiã. Hiere. 16. Et nõ fuit occultata iniqtas eorũ ab oculis meis. Significat etiã seruare: siue reseruare vel custodire. Prouer. 2. Et mandata mea absconderis penes te. i. seruaueris seu reseruaueris. & in eodẽ. Custodit rectorũ salutẽ. & in eo. 27. qui retinet eã: quasi qui vẽtũ teneat. pro quo he. le. Qui seruat eam: quasi qui seruat ventum. Canti. 7. Noua & vetera dilecte mi seruaui tibi. Significat etiã respicere. p̄s. 9. Oculi eiꝰ in pauperẽ respiciũt. Et inde צָפוּן saphum. i. abscõditũ siue arcanũ. Ps. 15. & de abscõditis tuis adimpletus est vẽter eorũ. p̄s. 82. Et cogitauerũt aduersus sanctos tuos. pro quo btũs hiero. in ps. iuxta he. ve. trãstulit. Et inierunt cõsilium aduersus arcanũ tuũ. Ezech. 7. & violabũt arcanũ meũ. Scribitur ẽt cũ mem in pricipio. vt in abdia. Inuestigauerunt abscondita eius. Et aliqñ scribitur cũ tau in fine & dr̃ צָפְנַת saphnath. Geñ. 41. Et vocauit eum lingua egyptia saluatorem mundi. Pro quo he le. & vocauit eũ absconditorũ reuelatorẽ. De quo vide supra in dictione פַּעְנֵחַ Pachneach. Itẽ צָפוֹן Saphon. i. aquilo seu ps septẽtrionalis. Geñ. 28. & dilataberis ad oriẽtẽ & occidẽtẽ & septẽtrionẽ & meridiẽ. Iob. 26. Qui extẽdit aquilonẽ super vacuũ. Esa. 43. Dicã aquiloni: da. Et inde צְפוֹנִי sephoni. idest aquilonaris seu ille qui est ab aquilone. Ioel. 2. & eũ qui ab aquilone est longe faciam a vobis.

צֶפַע Sephaa. serpentis genus. i. regulus seu basiliscus: aut aspis. Esa. 14. De radice enĩ colubri egredietur regulus. scribitur ẽt cũ nun in fine & dr̃ צִפְעֹנִי siphoni. Prouer. 23. Et sicut regulus venena diffundet. Esa. 59. Oua aspidis ruperũt. & in plu. צִפְעֹנִים Siphonim. Hiere. 8. Quia ecce ego mittã vobis serpentes regulos. Item צְפִיעַ Sephia. i. fimus. stercus. & solum inuenitur in nu. plu. s. צְפִיעֵי sephie. Ezech. 4. Ecce dedi tibi fimũ boum pro stercoribus humanis. & in ge. fe. צְפִיעוֹת sephioth: quod secundum hebreos significat nepotes. seu p̄geniẽ. Beatus hieronymꝰ trãstulit diuersa genera. Esa. 22. & suspendã sup eũ oẽm gloriã domus p̃ris eiꝰ: vasorũ diuersa genera. p quo he. le. & suspẽdã sup eũ oẽm gl̃iã domꝰ p̃ris eiꝰ filios & nepotes seu p̄geniẽ.

צִפְצֵף Siphsaph. garrire. gãnire. mussitare. Esa. 8. qui stridunt in incantationibus suis. Pro quo hebrei legũt. Qui garriunt & clamãt siue sonant. Et in eo. 10. Et nõ erat qui moueret pẽnã & aperiret os & gãniret. & in eodẽ. 29. & de humo eloquiũ tuum mussitabit. Et in eo. 38. Sicut pullus hirũdinis sic clamabo. i. garriã seu gãniã more auium. Itẽ צַפְצָפָה saphsapha. i. supficies. Ezech. 17. In supficie posuit illud. hebrei tñ dicũt q̃ signãt genus quoddã salicis.

צָפַר Saphar. Manicare. i. mane consurgere. Iudi. 7. Qui timidus & formidolosus est reuertatur. Pro quo he. le. Reuertatur & manicet. i. mane recedat. Et inde צַפְרָא Saphra: quod in lingua chaldaica significat mane siue tẽpus matutinum. & inde צְפִירָה Sephira. pro quo btũs hiero. trãstulit contritionẽ. Ezech. 7. Venit contritio sup te. & in eo. Egressa est contritio. hebrei vero dicunt q̃ signãt sententiã mane prolatã. Ponitur etiam pro corona vel serto. Esa. 28. Corona glorie & sertum exultationis. Item צִפּוֹר sipor i. auis seu volucris aut passer. & est cõmunis generis. Geñ. 7. Cunctũqꝫ volatile secundum genus suum. Leuit. 14. tinget i sanguine passeris immolati. Deut. 14. Omnẽ auem mundam comedite. Ps. 83. Et enim passer inuenit sibi domũ. Ps. 101. Sicut passer solitarius in tecto. Et in plu. צִפֳּרִים Siporim. Leuit. 14. Vt offerat duos passeres viuos. p̄s. 103. Illic passeres nidificabunt. Esa. 31. Sicut aues volantes sic proteget dominus exercituum ierusalem. Item צָפִיר Saphir. i. hircus. Dañ. 8. Ecce autem hircus caprarũ veniebat. Et in eodem. Hircus autem caprarũ magnus factus est nimis. & i eodem. Porro hircus caprarum rex grecorum est. Et in plu. צְפִירִים Sephirim. Nee. 8. Hircos pro pctõ duodecim. Item צִפֹּרֶן Siporen. vnguis siue vngula. Hiere. 17. Scriptum est stillo ferreo & vnguine adamãtina. & in plu. צִפָּרְנַיִם Sipornaim. Deut. 21. Et circũcidet vngues eius.

צְפַרְדֵּעַ Sephardea. rana. Exo. 8. Et ascẽderũt rane. quod in hebreo legitur singlariter. s. & ascendit rana. Et ponitur ibi singulare pro plurali. s. צְפַרְדְּעִים sephardeim. i. rane. vt in eo. & educ ranas super terram egypti.

צֶפֶת Sepeth. caput. s. colũne. 2. Paralip. 3. Porro capita earũ quiqꝫ cubitorũ. De q̃ vide supra i dictõe צָפָה sapha

צִקְלֹן Siclon. pera pastoralis. 4. Reg. 4. Et frumentũ nouum in pera sua.

צָרַר Sarar. Angustiare. tribulare. hostiliter agere. aduersari. claudere. ligare. Nu. 25. Hostes vos sentiant madianite. p quo hebrei legũt. Angustiare siue tribulare madianitas. Et in eodem. Quia ipsi hostiliter egerunt contra vos. Et in eodem. 33. Auersabuntur vobis in terra habitationis vestre. Leuit. 18. Sororẽ vxoris tue in pellicatum non accipies. pro quo he. le. & mulierem siue vxorem cum sorore sua non accipies ad tribulandũ siue ad auersandũ. i. vt vnaqueqꝫ sit hostis alterius siue auersetur alterã: & ad inuicẽ sint in angustiã & tribulationẽ. Hiere. 10. Et tribulabo eos ita vt inueniantur. Soph. 1. Et tribulabo hoĩes. & inde צָרָה Sara siue מֵצַר Mesar. idest angustia siue tribulatio. & inde צַר Sar. siue צוֹרֵר Sorer. idest angustiator siue tribulator aut hostis. De quo vide supra in dictione צוּר Sur. Significat etiam claudere seu ligare. 2. Reg. 20. Sed erãt clause vsqꝫ ad diem mortis sue. Iob. 26. Qui ligat aquas in nubibus suis. Prouer. 26. Sicut qui mittit lapidẽ in aceruum mercurii. pro quo he. le. Sicut qui ligat lapidem. Cuius expositionẽ vide infra in dictione רֶגֶם ragam. Et in eo. 3. quis colligauit aquas quasi in vestimento. vide ẽt de hoc supra ĩ dictione צוּר Sur. & inde צְרוֹר Seror. idest fasciculus. aut sacculus in quo pecunia ligatur. Cãti. 1. fasciculus myrrhe dilectus meꝰ mihi. Prouer. 7. Sacculũ pecunie secum tulit. Aggei. 1. Misit eas in sacculum pertusum. & in plu. צְרֹרוֹת Seroroth. Geñ. 42. Repererunt in ore saccorum ligatas pecunias. i. sacculos pecuniarũ. Item צְרוֹר Seror. lapillus: seu gleba parua que cadit de frumẽto qñ cribratur. Amos. 9. sicut cõcutitur triticũ in cribro: & non cadet lapillus super terrã.

צָרַב Sarab. Comburere. ardere. Prouer. 16. & in labiis eiꝰ ignis ardescet. Ezech. 20. Et comburetur in ea oĩs facies. & inde צָרֶבֶת Sarebeth. idest cicatrix que fit ex combustione. Leuit. 13. quia cicatrix est combusture.

צְרִי Sori. resina. & scribitur cũ iod loco he. Geñ. 43. modicum resine & mellis & storacis. Hiere. 8. Nunquid resina non est in galaad. Et in eodem. 43. Et tolle resinam virgo filia egypti. Ezech. 27. Et mel & oleum & resinam. Et aliqui hebrei dicunt q̃ significat theriacam.

צָרַח Sarach. vociferari. fortiter clamare. Esa. 42. vociferabitur & clamabit. Soph. 1. vox diei domini amara: tribulabitur ibi fortis. pro quo he. le. Vociferabitur siue clamabit ibi fortis. & inde צְרִיחַ Seriach. i. turris alta ex qua speculatores clamant. Iudi. 9. Ingressi sunt fanum dei sui berith. pro quo he. le. Ingressi sunt turrim fani dei sui berith. Et in eodem. Qui circumdantes presidium suscenderunt. i. turrim. & in plurali צְרִיחִים Serichim. pro quo beatus hieronymus transtulit antra. 1. Reg. 13. In petris quoqꝫ & in antris & in cisternis.

צָרַךְ Sarach. oportere. necessarium esse. indigere. 2. Paralipo. 2. Nos autem cedemus ligna de libano quot necessaria habueris. Et in lingua chaldaica frequenter ponitur pro indigere vel oportere.

צָרוּעַ Sarũa. Leprosus. Leuit. 13. quicunqꝫ ergo maculatus fuerit lepra. idest leprosus fuerit. Et in eo. 22. Homo de semine Aaron qui fuerit leprosus. Scribitur ẽt cũ mem in principio & dr̃ מְצוֹרָע mesoraa. Leuit. 14. Hic est ritus leprosi. 2. Reg. 3. Nec deficiet de domo ioab fluxũ seminis patiẽs & leprosus. & in ge. fe. מְצֹרַעַת mesoraath. Exo. 4. p̄tulit leprosam instar niuis. & inde צָרַעַת Saraath. i. lepra. Leuit. 13. Plaga lepre si fuerit in homine. Item צִרְעָה siraa. nomẽ reptilis venenosi. Beatus hieronymus trãstulit scrabrones. Exo. 23. Emittens scrabrones prius qui fugabunt eueum & cananeum.

צָרַף Saraph. conflare. probare. examinare. purgare. s. sicut metalla probantur & purgantur conflãdo ea in ignẽ. Iudi. 7. Et ibi probabo illos. p̄s. 11. Argentum igne examinatum. p̄s. 16. Igne me examinasti. p̄s. 17. Eloquia domini igne examinata. Ps. 25. Vre renes meos & cor meũ. Pro q̃ beatus hiero. in ps. iuxta he. ve. transtulit. cõfla renes meos & cor meũ. p̄s. 65. Igne nos examinasti sicut examinatur argentũ. Ps. 104. Eloquiũ dñi inflamauit eũ. pro quo btũs hiero. transtulit. probauit eum. p̄s. 118. Ignitum eloquium tuum vehementer. idest conflatum siue examinatum. pro quo btũs hiero. transtulit. probatus sermo tuus nimis. Esa. 1. Et excoquã vsqꝫ ad purũ scoriã tuã. i. igne purgabo. Et in eo. 48. Ecce excoxi te: sed non quasi argẽtũ. Hiere. 6. Frustra cõflauit conflans. Et in eo. 9. Ecce ego conflabo & probabo eos. Dañ. 12. Et quasi ignis probabuntur multi. & inde צוֹרֵף Soreph. i. conflator. seu argentarius. Iudi. 18. Et dedit eos argentario. Esa. 40. aut aurifex auro figurauit illud & laminis argenteis argentarius.

צָרְפַת Sarphath. nomen proprium prouincie: que in nr̃a translatione sarepta dicitur: vt in abdia. & trãsmigratio exercitus huius filiorum israel omnia loca chananeorum vsqꝫ ad sareptam. Hebrei tamen dicunt q̃ significat galliam seu franciam. Sed probabilius videtur esse nomen loci vel prouincie existentis in terra sidoniorum que est prope terram chanaã: vt habetur. 3. Reg. 17. Vbi dicitur vade in sareptam sidoniorum. Et in eodem. Surrexit & abiit in sareptam sidoniorum.

De incipientibus a littera. ק Coph.

קָאָה Caa. vomere. euomere. expellere. Leuit. 18. Ne & uos similiter euomat: sicut euomuit gentem que fuit ante vos. Iob. 20. Diuitias quas deuorauit euomet. Prouer. 23 Cibos quos comedisti euomes. & aliquando scribitur cum littera iod loco aleph. Hiere. 25. Bibite & inebriamini & vomite. & inde קִי Ci. idest vomitus. Prouer. 26. sicut canis qui reuertitur ad vomitum suum. Esa. 28. Omnes enĩ mense replete sunt vomitu. Vide etiam de hoc infra in dictione קוֹא coa.

קָאֵם Caem. in lingua chaldaica significat stare seu consurgere. vt Dañ. 2. Stabat contra te.

קָאַת Caath. Nomen auis. p quo btũs hiero. trãstulit onochrotalum siue pelicanum. Leuit. 11. onochrotalũ & porphyrionem. p̄s. 101. similis factus sum pelicano solitudinis. Esa. 34. Et possidebunt eam onochrotalus & eritius. Soph. 2. & onochrõtalus & eritius.

קַב Cab. Cabus. genus mensure. 4. Reg. 6. Et quarta pars cabi stercoris columbarum quinqꝫ argenteis.

קָבַב Cabab. maledicere. imprecari. s. maledictiõe. Et scribitur cum simplici beth & ponitur punctus dagues p alio beth qd̃ deficit. Nu. 22. Veni & maledic ei. & in eo. veni & maledic pp̃lo isti. & i eo. 23. Quomodo maledicã cui nõ maledixit deus. Iob. 3. maledicant ei: qui maledicũt diei.

קֵבָה Ceba. vẽtriculꝰ. seu stomachꝰ. Deut. 18. dabũt sacerdoti armũ & vẽtriculũ. & dicũt hebrei q̃ signãt coagulum. Item קֻבָּה Cuba. idest lupanar. seu prostibulũ. Nu. 25. Ingressus est post virũ israelitã in lupanar. Ponitur ẽt p loco genitaliũ. vt in eo. Et pfodit ambos simul virum. s. & mulierẽ i locis genitalibus. & aliqui hebrei secundum primã significationem legunt. In ventriculum seu in stomachũ.

קַבֵּל Cabel. recipe. suscipe. acceptare. acqescere. 1. Paralip. 21. hec dicit dñs elige qd̃ volueris. p q̃ he. le. hec dicit dñs suscipe siue acepta tibi. s. vnũ de tribꝰ. & in eo. 12. suscepit ergo eos dauid. 2. Paralip. 29. & susceperũt sanguinẽ sacerdotes. Dañ. 2. & honorẽ multũ accipietis a me. & in lingua chaldaica signãt ẽt acqescere. seu obedire. Itẽ קְבֵל cebal siue קֳבֵל cobel. i. corã: seu cõtra: aut e regiõe. 4. Reg. 15. & p̄cussit eũ palã & interfecit. p q̃ he. le. & pcussit eũ corã pp̃lo seu cõtra pp̃lm. Dañ. 5. stabãt aũt in cõspectu statue. i. cõtra statuã. & in eo. 5. Quasi manus hominis scribentis contra

cādelabrum. Et quando preponitur ei dictio כל col: que significat omne: tuncambe dictiones in lingua chaldaica significāt propter. propterea. ideo. quia. eo q̄ quod. secundū. sicut. ergo. quāuis. statim. post. Dan̄.2. Scientes q̄ recesserit a me sermo. p quo he.le. Propterea q̄ vidistis q̄ recesserit a me sermo. Potest etiā legi sic. Postq̄ vidistis. & in eo. Sed neq̄ regum quisquam magnus & potens. pro quo he.le. Eo q̄ omnis rex magnus & potens. & in eodem. Quo audito rex in furore & ira precepit. p quo he.le. Propter hoc rex in furore & ira. & in eodem.4. Quia omnes sapientes regni non queūt solutionem edicere. Et in eodem.5. quia spiritus amplior & prudentia intelligentiaq̄. & in eodem. 6. Quia spiritus dei amplius erat in eo. Et in eo. Eo quod fidelis esset. Esd.4. Possessionem trās fluuiū non habebis. pro quo he.le. Propter hoc possessio trans fluuium nō erit tibi. Significat etiam quomodo vel secundum: aut sicut. vt Dan̄.2. Quomodo ferrum comminuit & domat omnia. & in eodem. Secundum q̄ vidisti ferrum mixtum teste. & in eodem.6. Sicut & ante consueuerat. Item ponitur p ergo. vt Esd.4. Nos ergo memores salis q̄ in palatio comedimus. Item ponitur pro quāuis. Dan̄.5. Cū scires hec omnia. i. quāuis scires hec omnia. Ponitur etiam pro statim. vt in eo.3. Statimq̄ in ipso tempore. Item ponitur pro post. vt in eodem.2. Post hec daniel ingressus est ad arioch. & in eodem.3. Post hec igitur. Item קבל Cabal. i. instrumentū bellicum: quod ponitur ad diruendos muros ciuitatis. pro quo Beatus hieronymus transtulit arietes. Ezech.26. Et arietes temperabit in muros tuos. & deriuatur a predicta dictione קבל Cebal. siue קבל Cobel: que significat cōtra siue corā: eo quod ponitur cōtra muros ciuitatis. Et inde מקביל Macbil. idest illud quod ponitur cōtra aliud siue e regione ipsius. Exo.26. Vt ansa contra ansam veniat: & altera alteri possit aptari.

קבע Cabaa. affigere. configere. Prouer.22: Et configet eos qui cōfixerunt animā eius. Malach.3. Si configet homo deum: quia vos configitis me: & dixistis in quo con figimus te. Et aliqui hebrei dicunt q̄ significat violentare seu iniuriam vel vim facere. Itē קבע Cobaa. idest galea siue alia armatura capitis. 1. Reg.17. Et imposuit galeam ereum sup caput eius. Ezech.23. Lorica & clypeo & galea armabūtur contra te. Et aliquando scribitur cum caph loco coph. De quo vide supra in littera caph. Item קבעת Cubaath. i. fex. seu fundus calicis vel vasis. Esa.51. vsq̄ ad fūdum calicis soporis bibisti. Et in eodem. Fundum calicis indignationis mee.

קבץ Cabas. congregare. colligere. coadunare. Gen̄.41. Per septem ānos fertilitatis qui iam nunc futuri sunt cōgreget in horrea. Et in eodem. Congregate sunt in horrea egypti. Ios.9. Et congregati sunt pariter vt pugnarent contra iosue. 2. Reg.12. Mitte & congrega ad me vniuersū israel. & in eodem. Et congregauit prophetas in monte carmeli. Nee.5. Et omnes pueri mei congregati ad opus erāt. Prouer.13. Que autem paulatim colligitur manu: multiplicabitur. Et in eodem.28. In pauperes congregat eas. Esa. 22. Et congregastis aquas piscine inferioris. Et in eodem. 34. Illic congregati sunt milui. & in eodem.60. Omne pecus cedar cōgregabitur tibi. Hiere.31. Et cōgregabo eos ab extremis terre. Ioel.2. Coadunate senes. idest cōgregate. Naum.2. Et facies omnium sicut nigredo olle. pro quo he.le. Et facies omniū collegerunt nigredinem. vel sic congregate. idest contracte sunt nigredine. Soph.3. Et colligam regna. Et inde קבוץ Cibus. siue קבוצה Cebusa. i. congregatus vel congregatio siue collectio. Esa.57. Cum clamaueris: li-

berent te congregati tui. Ezech.22. Et congregabo eos in medio ierusalem congregatione argenti & eris. Mich.1. Quia de mercedibus meretricis congregata sunt.

קבר Cabar. sepelire. humare. Gen̄.15. Sepultus in senectute bona. pro quo hebrei legunt. Sepelieris in senectute bona. & in eodem.23. Vt sepeliam mortuū meum. Et in eodem. Atq̄ ita sepeliuit abraam saram vxorem suam. Et in eodem.49. Sepelite me cum patrib9 meis. & in eodem. Ibi sepelierunt eum & saram vxorem eius. Nu.33. Videntibus cunctis egyptiis & sepelientibus primogenitos suos. Deut.34. & sepeliuit eum in valle terre moab. Hiere.14. & non erit qui sepeliat. Et inde קבר Geber. siue קבורה Cebura. idest sepulchrum aut sepultura. Gen̄.23. Date mihi ius sepulchri. & in eodem.35. Erexitq̄ iacob titulum super sepulchrū eius: hic est titulus monumenti rachel. idest sepulchri rachel.3. Reg.13. Sepelite me in sepulchro in quo vir dei sepultus est. Eccl's.6. Sepulturaq̄ careat. Ezech.38. Et facta est multitudo eius per gyrum sepulchri eius. & in plurali קברים cebarim siue קברות cebaroth. Exo.14. Forsitā non erant sepulchra in egypto. Nu.11. Vocatusq̄ est ille locus sepulchra concupiscētie. Iob.21. & ipse ad sepulchra ducetur. Ezech.32. In circuitu illius sepulchra eorum.

קדד Cadad. inclinari. humiliari. adorare. Gen̄.24. Inclinauit se homo & adorauit dominum. Exo.4. & proni adorauerunt. pro quo hebrei legunt. Et inclinauerunt se: & adorauerunt. 1. Regum.24. Et inclinans se dauid pronus in terram adorauit. Et secundum hebreos significat predicta dictio verticem capitis terre demittere: & dicunt q̄ deriuatur a dictiōe קדקד Codcod. que significat verticē capitis Gen̄.49. Et in vertice nazarei inter fratres suos. Deut.28. A plāta pedis vsq̄ ad verticem tuū. & in codē.33. Et super verticem nazarei inter fratres suos. & in eodem. Ceperitq̄ brachium & verticem. ps.7. Et in verticem ipsius iniquitas eius descendet. ps.67. Verticem capilli perambulantium in delictis suis.

קדה Cida. casia. species aromatica. Exo.30. Casie autem quingentos siclos.

קדח Cadach. Succedere. accendere. ardere. Deut.32. ignis succensus est in furore meo. Esa.50. ecce vos omnes accendentes ignem. & in eodem.64. Sicut exustio ignis tabescerēt. i. sicut exurit vel ardet ignis. Hiere.15. quia ignis succensus est in furore meo. Pro quo hebrei legunt. Quia ignem succendistis in furore meo. & inde קדחת caddachath i. ardor. seu febris. Deut.28. Percutiet te dominus egestate: febre & frigore. & inde אקדח ecdach. idest lapis preciosus coloris ignei. pro quo beatus hiero. trāstulit sculptos. Esa. 54. Et portas tuas in lapides sculptos.

קדם Cadam. Anticipare. preuenire. preoccupare. ante ire. ante ponere. ante stare. Deut.23. Eo q̄d noluerūt vobis occurrere in pane & aqua. pro quo he.le. Eo quod non anticipauerunt vobis. idest eo quod non preuenerunt. Iob 1. Quare exceptus genibus. pro quo he.le. Quare anticipauerunt me genua vel genibus: siue preuenerunt me genua vel genibus. Et in eodem.30. Preuenerunt dies afflictiōis. & in eodem.41. Quis ante dedit mihi vt reddam ei. i. quis preuenit me. Ps.16. domine preueni eum & supplanta eum. ps.20. Quoniā preuenisti eum in benedictionib9 dulcedinis. Ps.67. Preuenerunt principes coniuncti psallentibus. ps.118. Preueni in maturitate & clamaui. & in eodem. Preuenerunt oculi mei ad te diluculo. Amos.9. Non appropinquabit neq̄ veniet super nos malum. i. neq̄ preueniet vel preoccupabit. Ione.4. Propter hoc preoccupaui vt fugerē in tharsis. Mich.6. Quid dignū offerā dn̄o. Pro quo he.le.

In quo preoccupabo dn̄m: siue anticipabo aut preueniā dominū. Et beatus hieronymus trāstulit sensum. Et inde קדם Cedem. i. ante. olim. anteq̄. pristinū. antiquū. eternū. oriēs siue regio orientalis. Gen̄.3. Et collocauit ante paradisum voluptatis cherubim. ps.118. initio cognoui de testimoniis tuis. i. ante cognoui siue prius cognoui. Esa.2. Quia repleti sūt vt olim. ps.128. Quod priusq̄ euellatur exaruit. & scribitur in predicto loco cū thau in fine. Et inde קדמה Cadmaa. siue קדמא Gadma. Quod in lingua chaldaica significat primū. & in genere feminino קדמתא cadmatha. Dan̄. 7. Prima quasi leena. Significat etiam קדם cēdem. pristinū seu antiquū vel eternū. Deut.33. De vertice collium eternorūm. ps.76. Cogitaui dies antiquos. Prouer.8. Et ex antiquis anteq̄ terra fieret. Esa.23. Que gloriabatur a diebus pristinis. Mich.9. A dieb9 antiquis. Et inde קדמות cadmuth. i. antiquitas. Ezech.16. Reuertantur ad ātiquitatē suā. & in eodem. Reuertemini ad antiquitate vestrā. Et inde קדמוני Cadmoni. i. antiquus. 1. Reg.24. Sicut & in prouerbio antiquo dicitur. Et in plu. קדמונים cadmonim. siue קדמונית Camonioth. Esa.43. Et ātiqua ne intueamini. Ezech.38. Tu ergo ille es: de quo locutus sum in diebus antiquis. Malach.3. Et sicut āni antiqui. est etiā קדומים cedumim nomē proprium loci. Iudi.5. Torrens cadumim torrēs cison. Itē קדם cēdem. siue קדמה cēdma. aut קדמת cidmath. oriēs siue pars oriētalis mundi. Gen̄.2. Ipe vadit contra assyrios. pro quo he.le. Ipse vadit ad orientē asur. Nu.2. Ab oriente iudas figet tentoria. & in codē.23. De montibus orientis. Iob 23. Si ad orientē abiero nō apprehendā eū. Et inde קדמוני Cadmoni. i. orientalis. Ioel.2. Facies eius cōtra mare orientale. Zach.14. Mediū earum ad mare orientale. Et in genere feminino קדמונה cadmona. Ezech.47. Aque iste que egrediuntur ad tumulos sabuli orientalis. Et inde קדים cadim. i. ventus orientalis: qui est ventus vrēs & siccus. Exo. 10. Et dn̄s induxit ventū vrente tota die illa & nocte: & mane facto ventus vrens leuauit locustas. & in eodem.14. flante vento vehementi & vrēte tota nocte. ps.77. Transtulit austrum de celo. Pro quo he.le. Transtulit ventum oriētalem in celo. Item קדם codam. in lingua chaldaica significat coram: siue in conspectu: aut ante. Dan̄.2. Respondētes ergo chaldei corā rege dixerūt. & in codē. Et honorē multū accipietis a me. Pro quo hebrei legunt. Accipietis a conspectu meo. & in eodem. Tam crudelis sententia a facie regis esset egressa. i. a conspectu regis.

קדקד Codcod. vertex. s. capitis. De quo vide supra i dictione קדד cadad.

קדר Cadar. obscurari vel contenebrari. nigrescere. nigrū vel denigratū esse: tristem vel mestum esse.3. Reg.18 Ecce celi cōtenebrati sunt. Iob.6. Qui timent pruinā. Pro quo he.le. Qui denigrati sunt gelu vel pruina. Hiere.14. Et porte eius corruerunt: & obscurate sunt in terra. Ezech. 32. Et nigrescere faciam stellas eius. Ioel.2. Sol & luna obtenebrati sunt. Mich.3. Et obtenebrabitur super eos dies. Significat etiam merere vel contristari. Iob.6. Et merētes erigit sospitate. Et in eodem.30. Merēs incedebam sine furore. ps.34. Quasi lugens & contristatus sic humiliabar. ps.41. Quare tristis incedo: dū affligit me inimicus. Hiere. 4. Lugebit terra & merebūt celi. Potest etiam legi. Obscurabuntur vel obtenebrescent celi. Et in eodem.8. Contristatus sum & contristatus. Ezech.31. Cōtristatus est super eum libanus. Potest etiam legi secūdum primā significationem contenebratus vel obscuratus est super eum libanus. Et inde קדרות cadruth. siue קדרנית cedoranith. i. nigredo: vel obscuritas: aut tenebre: vel tristitia. Esa.50. Induam celos

tenebris. Malach.3. Et quia ambulauimus tristes coram domino exercituum.

קדש Cadas. sanctificare. consecrare. initiari. preparare. in stituere. Gen̄.2. Et sanctificauit illum. Exo.13. Sanctifica mihi omne primogenitum. Et in eodem.29. Consecratisq̄ ipsis & vestibus. & in eodem. Eritq̄ sanctum sanctorū: omnis qui tetigerit illud: sanctificabitur. Potest etiam legi. Omne quod tetigerit: sanctificabitur. & secūdū hebreos refertur ad illud quod offerebatur in altare: quia ex quo tāgebat altare sanctificabatur: & non poterat applicari cōmunibus vsibus. Leuit.6. Omnis qui tetigerit illa sanctificabitur. & in eodem.10. Sanctificabor in his qui appropinquāt mihi. & in eodem.22. Vt sanctificer in medio filiorum israel. Nu.3. Sāctificaui quidquid primū nascitur in israel. & in eodem.16. Que sctificata sunt in mortibus peccatorū. Deut. 15. Quidquid est sexus masculini sctificabis. 1. Reg.21. Sed & hodie sanctificabitur i vasis. 2. Paralipo.30. Et venite ad sanctuarium eius quod sanctificauit in eternum. & in codē. Quia sacerdotes qui possent sufficere sanctificati non fuerant. Esa.65. Non appropinques mihi: quia imundus es. p quo hebrei legunt. Nō appropinques mihi quia sanctifica ui te. i. quia sanctior te sum. & in codē.66. Qui sanctificabātur: & mūdos se putabāt in hortis. Ezech.38. Et magnificabor & sanctificabor. & in eodem.44. Et non sanctificabūt populum in vestibus suis. Significat etiam preparare vel decernere seu instituere. Ios.20. Decreuerūtq̄ cedes in galilea. i. instituerunt. 1. Reg.16. Sanctificamini & venite mecū. i. preparamini. & in codē. Sanctificauit ergo esai filios suos i. preparauit. Hiere.6. Sanctificate super eum bellum. Pro quo hebrei legunt. Preparate vel instituite super eum bellū. & in eodem. Sanctifica eos in diem occisionis. i. prepara vel institue. Ioel.2. Sanctificate ieiuniū. i. instituite. & in codē. Sanctificate bellum. Et inde קדש Codes. i. sanctitas. vel sanctificatio: aut sanctum vel cōsecratum. Exo.15. Magnificus in sanctitate. & in eodem.31. Sāctum est enim. ps.29. Et cōfitemini memorie sanctitatis eius. ps.92. Domum tuam decet sanctitudo. ps.113. Facta est iudea sanctificatio ei9. ponitur etiā pro sanctuario. Exo.28. Quando ingreditur in sanctuarium. Leuit.16. Et expiet sanctuariū ab imūdiciis filiorum israel. Et in plurali קדשים Codasim. siue קדשי Codse. Leuit.21. Vt caueant ab his que sanctificata sunt. & in eodem. Omnis homo qui accesserit de stirpe vra ad ea que cōsecrata sunt. Ezech.22. Sanctuaria mea spreuisti. & in codē. 26. Vt gregē sanctificatū. pro quo he.le. Vt oues sctificationum. Et inde קדש Gados. i. sanctus vel sanctificatus. Nu.6. Sanctus erit. Iob.6. Nec contradicā sermonibus sancti. Esa. 6. Sanctus. sanctus. sanctus dn̄s deus sabaoth. Et in lingua chaldaica dicitur קדיש Cadis. Dan̄.4. Et ecce vigil & sctus de celo descendit. Et in plurali קדשים Gedosim. Leuit.19. Sancti stote quia ego sanctus sum. & in codē.21. Sancti erūt deo suo. Et inde מקדש Micdas. i. sanctuarium vel sanctificatio. Exo.15. Sāctuariū dn̄i quod firmauerunt manus tue. Et in eo.25. Et faciāt mihi sanctuariū. Leuit.19. Et sanctuarium meū metuite. Esa.8. Et erit vobis in sctificationē. & in codē.16. Et ingredietur ad sanctuariū suū. Ezech.11. Et ero eis in sctificatione modicā. Et i plurali מקדשים Micdasim siue מקדשי Micdese. ps.22. Donec intrē in sanctuariū dn̄i. Pro quo he.le. In sanctuaria dn̄i. Ezech.21. Et stilla ad sanctuaria. Ponitur etiā מקדש Micdas pro electo. Nu.18. Optima & electa erunt cuncta. Ponitur etiā קדש Cades per antiphrasin pro efeminato vel pphano: aut imūdo. vel execrabili aut scortatore: sicut apud latinos dr̄ sacra fames. i. execrabilis. Deut.23. Non erit meretrix de filiabus israel neq̄

scortator de filiis israel.3.Reg.14. Et efeminati erant in terra. Quod in hebreo legitur singulariter.s.efeminatus siue scortator. Et in plurali קְדֵשִׁים Cedesim.3.Reg.5. Et abstulit efeminatos de terra. Iob.36. Et vita eorũ inter efeminatos. Et in genere feminino קְדֵשָׁה Cedesa.i.meretrix. Geñ.38. Vbi est meretrix que sedebat ĩ biuio. Deut.23. Nõ erit meretrix de filiab⁹ israel. Et in plurali feminino קְדֵשׁוֹת Cedesoth. Osee.4. Et cũ efeminatis sacrificabant. pro quo he.le. Et cum meretricibus sacrificabant.

קָהָה Gaha.retussum vł obtussum esse. obstupescere. Eccł's 10. Si retussum fuerit ferrum. Hiere.31. Omnis qui comederit vuam acerbam; obstupescent dentes eius. Ezech.18. Et dentes filiorum obstupescent.

קָהַל Cahal. congregare. colligere. coaceruare. concionari siue concionem facere. Exo.32. Congregatus aduersus aaron dixit. & in eodẽ.35. Congregata igitur omni turba filiorũ israel. Nu.16. Cũq; stetissent aduersus moysen & aaron. Pro quo he.le. Congregati sunt aduersus moysen & aaron. & in eodem. Et coaceruassent aduersus eos omnem multitudinẽ. & in eodẽ. Cũq; oriretur seditio & tumultus increscceret. Pro quo he.le. Et factum est cum cõgregaretur turba. Deut.4. Congrega ad me populum. Paralipo.15. Cõgregauit dauid vniuersum israel. Ester.8. Vt cõuenirent iudei per singulas ciuitates & in vnũ preciperet congregari. & in eodem.9. Congregati sunt per singulas ciuitates & loca. Hiere.26. Congregatus est omnis populus aduersus hieremiã. Ezech.3. Et omnẽ multitudinẽ tuam que coaceruata est ad te. & in eodem. Congregaui multitudinẽ tuam. Et inde קָהָל Cahal.i.cetus vel congregatio: aut ecclesia: siue contio: aut multitudo in vnũ coaceruata. Nu.15. Vnum preceptum erit atq; iudiciũ tam vobis ꝙ̃ aduenis terre. ꝑ quo hebrei legunt. Cetui vel congregationi vnũ preceptũ erit. tam vobis ꝙ̃ aduenis terre. & in eo.16. Cur eleuamini super populum dñi.i.super congregationẽ vel ecclesiã dñi. Deut.23. Non intrabunt in ecclesiam dñi in eternũ. p̄s.21. In medio ecclesie laudabo te. p̄s.25. O diui ecclesiã malignantiũ. Ezech.38. & equites vestitos loricis vniuersos: multitudinẽ magnam. & in eodem. Prepara & instrue te & omnẽ multitudinẽ tuam. Scribitur etiam in genere feminino cũ he vel thau in fine. Deut.33. Hereditatem multitudinis iacob. Neemie 5. Et congregaui aduersum eos cõgregationem magnam. Et in plurali scribitur cũ mẽ in principio & dr̄ מַקְהֵלִים Machelim. siue מַקְהֵלוֹת Macheloth. p̄s.25. In ecclesiis benedicã te dñe. p̄s.67. In ecclesiis benedicite deo. Et idẽ קֹהֶלֶת Cohéleth.i.ecclesiastes. siue contionator: eo quod loquitur ad multitudinẽ: vel quia colligit siue congregat opiniones diuersorum hominũ. Eccl's.1. Verba eccl's filii dauid. & in eodem. Vanitas vanitatum dicit ecclesiastes.

קוֹא Coa. vomere. euomere. Leuit.18. Ne & vos similiter euomat cũ paria feceritis: sicut euomuit gẽtẽ que fuit ante vos. Ione.2. Et euomuit ionam in arida. vide etiam de hoc supra in dictione קָאָה Caa. & inde קִי Ci. idest vomitus. Prouer.16. Sicut canis reuertitur ad vomitum suũ. Esa.19. Sicut ebrius & vomens. Pro quo he.le. Sicut errat ebrius in vomitu suo. Hiere.48. Et allidet manib⁹ moab in vomitu suo. Et componitur cum dictione קָלוֹן calon. que significat ignominiã & dicitur קִיקָלוֹן cicalon.i.vomitus ignominie Abach.2. Et vomitus ignominie super gloriã tuam.

קוֹב Cub. ventriculus. seu coagulum. De quo vide supra in dictione קָבַב cabab.

קַו Cau. linea. siue regula. aut norma. De quo vide in dictione sequenti.

קָוָה Caua. expectare. sperare. sustinere. prestolari. congregare. Iob.3. Expectet lucem & non videat. & in eodem.17 Si sustinuero infernus domus mea est. p̄s.36. Sustinentes autem dominum ipsi hereditabunt terram. p̄s.40. Expectans expectaui dñm. p̄s.129. Sustinuit anima mea. Esa.5. Expectauit vt faceret vuas. & in eo.8. Et prestolabor eum. & in eodẽ.40. Qui autẽ sperant in dño mutabunt fortitudinẽ. & in eodẽ.18. Ad gentẽ expectantẽ & conculcatam. & in eodẽ.28. Expecta: respecta. & in eo.49. Non cõfundentur qui expectant eũ. & inde תִּקְוָה Thicua. siue מִקְוֶה micue idest spes. siue expectatio. Iob.15. Et erit egeno spes. & ĩ eodem.7. Et consumpti sunt absq; vlla spe. & in eodẽ.17. Vbi est ergo nunc prestolatio mea. & in eodẽ. Et patiẽtiam meã quis cõsiderat. Pro quo he.le. Et spem meã siue expectationem meã quis considerabit: siue quis intuebitur. Hiere.14 Tibi peccauimus expectatio israel. Significat etiã predicta dictio קָוָה Caua. congregare vel colligere. Geñ.1. Congregentur aque que sub celo sunt in locum vnũ. Hiere.3. Et cõgregabuntur ad eum omnes gentes. Et inde מִקְוֶה Micue. siue מִקְוָה Micua.i. congregatio siue lacus vbi aque congregantur. Geñ.1. Congregationẽq; aquarum vocauit maria. Esa.22. Et lacum fecistis inter duos muros. Ponitur etiam pro cetu vel congregatione negociatorum seu mercatorũ. 3.Reg.10. Et de coa: negociatores enim regis emebant de coa. Pro quo hebrei legunt. Et cõgregatio siue collectio negociatorum regis emebant congregationem.s.equorum. Potest etiam esse nomen propriũ regionis vel loci: sicut est in littera nostra. Et inde קַו Cau.i.linea siue regula. aut norma: vel perpendiculum.i. funiculus quo edificia regulãtur. 3.Reg.7. Et resticula triginta cubitorũ cingebat illud. Pro quo hebrei legunt. Et linea triginta cubitorũ. Iob.38. Vel quis tetẽdit super eã lineam. Ps.18. In omnẽ terram exiuit sonus eorum. Pro quo hebrei legunt. In omnẽ terram exiuit linea siue norma eorũ. Hiere.31. Et exibit vltra normã mensure. Threñ.2. Tetendit funiculum suũ.i. perpendiculũ seu normã suã. Eze.47. Qui habebat funiculũ mensure in manu sua. Zach.1. Et perpendiculũ extendetur super ierusalẽ. Ponitur etiam pro mẽsura. Esa.28. Et ponã iudiciũ in pondere: & iustitiam in mẽsura. & in eodẽ.34. Et extendetur super eam mesura. Et inde תִּקְוַת Thicuath.i.funiculus. Ios.2. Signũ ne fuerit funiculus iste coccineus. & in eodem Appendit funiculum coccineum in fenestra.

קוּט Cut. displicere. tedere. tabescere. vel in fastidio esse. Iob.8. Non ei placebit vecordia sua.i.displicebit ei. & in eodem.10. Tedet animã meã vite mee. p̄s.94. Quadraginta annis proximus fui generationi isti. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. trãstulit. Quadraginta annis displicuit mihi generatio ista. p̄s.118. Vidi preuaricantes & tabescebã.i.displicebant mihi. p̄s.138. Et super inimicos tuos tabescebam. Ezech.6. Et displicebunt sibi met super malis que fecerunt. Et in eodem.36. Et displicebunt vobis iniquitates vestre. Et idẽ קַט Cat.i.minus: pene. Ezech.16. Pauxillum minus pene sceleratoria fecisti illis.

קוֹל Col. vox. seu sonitus. Geñ.3. Vocem tuã dñe audiui. & in eo.4. Vox sanguinis fratris tui clamãtis ad me. Et ĩ eo.27. Vox quidẽ vox iacob est. Exo.32. Vocẽ cãtãtiũ ego audio. Iob.29. Vocẽ suã cohibebãt duces. Ps.97. In tubis ductilib⁹ & voce tube cornee. p̄s.129. Dñe exaudi vocẽ meã Hiere.46. Vox eius q̃si eris sonabit. Sigñat etiã sonitũ vel clamorẽ. vt Exo.19. Clangorq; buccine vehemẽs.i.sonit⁹ buccine.4.Reg.6. Ecce sonit⁹ pedũ dñi sui post eũ. Iob.15. Sonitus terrorũ in auribus eius. Et in lingua chaldaica dr̄ קָל Cal. Dañ.7. Aspiciebã ꝑpter vocẽ sermonũ grandiũ. Et in plu. קֹלוֹת coloth. Exo.9. Et cessabũt tonitrua: & grãdo

non erit. Pro quo he.le. Cessabunt voces. & in eodẽ.19. Et erant voces & tonitrua & nubes densissima super mõtem.

קוּם Cum. surgere. consurgere. insurgere. erigere. statuere. firmare. confirmare. Suscitare. Geñ.13. Surge & perambula terrã. & in eo.21. Surge & tolle puerũ. & in eo.27. Surge sede & comede. & in eo. Surge pater mi. Nu.2. Surgens ergo populus tota die illa & nocte. Deut.34. Et nõ surrexit prohetavltra. Ios.2. Nec remãsit in nobis spũs. Pro quo he.le. Et non surrexit vel consurrexit amplius spũs in viro.i.in aliquo viro. Iudi.2. Et surrexerũt alii qui nõ nouerunt dominũ.2.Reg.2. Surgant pueri & ludant corã nobis.1.Reg.4. Et oculi ei⁹ caligauerant: & videre nõ poterant. pro quo he.le. Et oculi eius consurrexerant.i.discesserant oculi a visu: vel quia tẽpore senectutis oculi cõtrahuntur de loco suo ad interiorẽ partẽ.4.Reg.7. Qui surrexit nocte. Iob.16. & suscitatur falsiloqu⁹ aduersum faciẽ meã. p̄s.26. Q̃m ĩsurrexerunt in me testes iniqui. Esa.33. Nunc consurgã dicit dñs Amos.5 Cecidit & nõ adiiciet vt resurgat. Mich.7. Filia cõsurrexit aduersus matrẽ suã. Et aliq̃n scribitur sine vau: vt ĩ aliquib⁹ locis predictis. & quãdoq; scribitur cũ aleph in medio loco vau. vt Osee.10. Et consurget tumultus in populo tuo. & in lingua chaldaica frequẽter scribitur cũ aleph ĩ medio: vt supra dictũ est. & quãdo est verbum secũde vel tertie cõiugationis: tunc significat firmare vel confirmare. aut statuere vel cõstituere siue erigere. Geñ.23. Confirmatus est ager quõdã ephronis. Leuit.25. Emptorq; possidebit eã. ꝑ quõ he.le. Et cõfirmabitur domus que est in vrbe in perpetuũ emptori. & in eo.26. Et firmabo pactũ meũ vobiscum. 2.Reg.23. Dixit vir cui cõstitutũ est de xp̄o dei iacob. Ester.9. Cõfirmauerunt & susceperũt iudei super se & semen suũ. Iob.22. Decernes rem & veniet tibi. Pro quo he.le. Et confirmabitur tibi siue stabit tibi. p̄s.105. Et statuit ꝑcellã ei⁹ in aurã. Ps.148. Confirma me in verbis tuis. Esa.7. Nõ stabit & non erit istud. Hiere.24. Cuius sermo cõpleatur.i.stabit vel confirmabitur. & in eo. Quia vere cõplebuntur sermones mei contra vos. Et aliq̃n scribitur cũ duplici mẽ. Iob.27. Et aduersarius quasi iniquus. Pro quo he.le. Et ĩsurgẽs in me quasi iniquus. p̄s.16. A resistẽtibus dextere tue.i.ab insurgentibus aduersus dexterã tuã. p̄s.138. Et cõtra inimicos tuos tabescebã.i.contra insurgentes aduersũ te. Mich.2. Et e cõtrario populus meus in aduersariũ consurrexit. & inde קָמִים camim.i.insurgẽtes cõtra aliquẽ: siue aduersarii. aut hostes vel inimici. Exo.15. Deposuisti aduersarios tuos Et in eo.32. Et inter hostes nudũ cõstituerat.2.Reg.18. De manu omniũ qui surrexerunt contra te. p̄s.3. Multi insurgunt aduersum me. p̄s.17. Supplantasti insurgẽtes in me. p̄s.43. Et in noĩe tuo spernemus insurgentes in nobis. p̄s.73. Superbia eorũ qui oderunt te ascendit iugiter. pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. trãstulit. Sonitus aduersariorum tuorũ. Hiere.51. & sup habitatores eius qui cor suũ leuauerunt cõtra me. Pro quo he.le. Et sup habitatores corde insurgentes contra me. Scribitur etiã cũ vau & dr̄ קוֹמִים Comim.4.Reg.16. Qui cõsurrexerũt aduersum me. Et inde אַלְקוּם Alcum.i.nõ consurgens: vel nõ resistẽs. Prouer.3. Nec est rex qui resistat ei. Et est dictio cõposita ab אַל Al. ꝙ significat nõ: & קוּם Cum ꝙ significat cõsurgere. vel resistere. De quo vide supra in dictiõe אַל Al. Et inde קוֹמָה Coma.i.statura siue altitudo. Geñ.6. Et triginta cubitorum altitudo illius. Exo.25. Altitudo cubitũ similiter ac semisem 1.Reg.28. Cecidit porrectus ĩ terra. ꝑ quo he.le. Et cecidit tota statura sua in terra. Canti.7. Statura tua assimilata est palme. Esa.10. Et excelsi statura succidentur. & in eodẽ.37. Et succidã excelsa cedrorum eius. Pro quo hebrei legunt succidam staturam siue altitudinem cedrorum ei⁹. Et inde קִימָה Cima.i.erectio: siue resurrectio. Iob.22. Nõne succisa est erectio nostra. Et inde תְּקוּמָה Tecuma. siue קוֹמְמִיּוּת comemiuth.i.erectio. Leuit.26. Nemo vestrũ inimicis audebit resistere. Pro quo hebrei legunt. Et non erit vobis erectio ante inimicos vestros. & in eodẽ. Vt incederetis erecti. Pro quo he.le. Incedere vos faciam in erectiõe siue erecte. Et inde יְקוּם Iecum.i.substantia vel subsistẽs. Geñ.7. Et delebo omnẽ substantiam quam feci de superficie terre. Nu.19. Cum tabernaculis suis & vniuersa substantia eorum. Et inde קָמָה Cama.i.seges erecta in agro. Deut.23. Si intraueris segetem amici tui. Iudi.15. Quibus succensis: & comportate iam fruges & adhuc stantes in stipula concremate sunt. Pro quo he.le. Et succenderunt a manipulo vsq; ad segetem. Et in plurali קָמוֹת Camoth. vt in eodẽ. Que statim perrexerunt in segetes philistinorum. Et inde קְיָם Ceiam ꝙ in lingua chaldaica significat pactũ: siue fedus: aut statutum: vel decretũ. Dañ.6. Vt omne decretũ quod cõstituerit rex. Et ĩde מָקוֹם Macom.i.locus. Geñ.22. vidit locum procul. & in eo.28. Vere dñs est in loco sancto isto. & in eo. quã terribilis est locus iste. & in eodem.36. Vbi vincti regis custodiebãtur. Pro quo he.le. In loco vbi vincti regis erant. 2.Reg.7. Et ponã locum populo meo israel. Ester.4. Per aliam occasionẽ liberabuntur iudei. Pro quo hebrei legũt. Refrigeriũ & liberatio erit iudeis de loco alio. Iob.7. Nec cognoscet eum ampli⁹ locus eius. & in eodem.18. Iste est locus eius qui ignorat deũ. Eccl's.11. In quocũq; loco ceciderit. Esa.66. Et quis est iste locus quietis mee. Ezech.36. Dabo gog locum noĩatum sepulchrũ in israel. Et ĩ plu. מְקֹמוֹת Mecomoth. Deut.12. Subuertite omnia loca in quibus coluerunt gentes.2.Reg.17. Forsitã nunc latitat in foueis aut in vno quo voluerit loco. ꝑ quo he.le. Aut in vno locorum.

קוּן Cun. lamentari. plangere.2.Reg.1. Planxit autẽ dauid planctum huiuscemodi.2.Paralipo.35. Hieremias maxime scilicet lamentatus est. ꝑ quo he.le. Lamẽtatus est hieremias. Hiere.9. Vocate lamẽtatrices vt veniãt. Ezech.32. Plãctus est: & plangẽt eum filie gentiũ: plangent super egyptum: & super multitudinẽ eius plangent. Et inde קִינָה Cina.i.lamentatio siue planctus. Hiere.6. Et super speciosa deserti planctum. Ezech.16. Et tu assume planctũ super principes israel. Et in plu. קִינוֹת cinoth.2.Paralipo.35. Lamẽtationes super iosiã replicant. & in eodẽ. Ecce scriptũ est in lamẽtationibus. Item קַיִן Cin.i.hasta seu lancea vel hastile.2.Reg.21. Cuius ferrũ haste trecentas vncias appendebat.

קוּף Cuph. circuire. ambire. in orbem trãsire. Ios.6. Circuite vrbẽ cũcti bellatores.3.Reg.7. Decẽ cubitis ambiẽs mare. Iob.1. Cũq; in orbẽ transissent dies cõuiuii. Et inde תְּקוּפָה Thecupha.i.circuitus vł ambitus. Exo.34. Quãdo redeunte anni tẽpore cuncta conduntur. Pro quo he.le. In circuitu anni vel in reuolutione anni.1.Reg.1. Et factum est post circulũ dierũ cõcepit anna. p̄s.18. Et ocursus eius vsq; ad summũ eius.i.circuitus vel reuolutio eius. Itẽ קוֹף cuph.i.simia. & solũ ĩuenitur in numero plurali.s. קֹפִים Cophim 3.Reg.10. Deferentes inde aurum & argentũ & dentes elephantorum & simias & pauones.

קוּץ Cus. tedere. molestari. detestari. abhorrere. suscitare. euigilare. vel resurgere. Geñ.27. Tedet me vite mee ꝑpter filias heth. Exo.1. Oderantq; filios israel egyptii. Pro quo he.le. Et molestabantur siue tedebat eos propter filios israel. Nu.22. Et impetũ eius ferre nõ possent. Pro quo he.le. Et molestabatur siue tedebat moab propter filios israel. 3.Reg.11. Et hoc est malũ asael & odium cõtra israel: regnauitq; in syria. Pro quo hebrei legũt. Et molestabat israelem

& regnauit i syria.Prouer.3. Ne deficias cũ ab eo corriperis .i.ne tedeat te siue ne detesteris vel abhorreas : cum ab eo corriperis Esa.7. Derelinquetur terra quã tu detestaris. Ponitur etiã ꝓ abominari.Leuit.20. Oĩa enim hec fecerũt:& abominatus sum eas .i. detestatus sum eas siue pertesus fui eas . Significat etiã suscitare vel euigilare aut resurgere.Geñ.28.Cũq̃ euigilasset iacob de somno. 4.Reg.4.nõ surrexit puer.ps.16. cũ apparuerit gloria tua.pro quo btũs hiero.in psal.iuxta he.ve.trãstulit. Implebor cum vigilauero similitudine tua.ps.34.Exurge & intẽde ĩ iudicio meo. Pro quo beatus hieronymus in predicto psalterio transtulit.Consurge & vigila in iudicium meum.ps.138. Resurrexi & adhuc sum tecum.Hiere.31. Quasi de somno suscitat⁹ sum:& vidi.Esa.7.Ascendamus in iuda & excitemus eum. & dicũt aliqui ꝙ in predicto loco significat succindere: vel iuxta primã significatiõem abhorrere vł detestari. Et inde קץ Ces.siue קצה Cese.i.finis:extremum:siue extremitas. Geñ.6.Finis vniuerse carnis venit corã me. Exo.25.Cherub vnus sit in latere vno & alter in altero. Pro quo hebrei legunt.cherub vnus sit ab vno extemo : & cherub vnus sit in alio extremo.Esa.7.Ad extremũ aqueductus piscine superioris.Ezech.7.Finis venit:venit finis.vide ẽt de hoc infra in dictione קָצַץ Casas. & in dictione קָצָה Casa.Et inde קוצת Ceuusoth. idest cincini capitis vł coma aut cesaries. Canti.5. Cincini capitis mei gutis noctium . & in eodem. Come eius sicut elate palmarum . Et inde קַיִץ cais .i.estas. Geñ.8.Estas & hyems.ps.73.Estatẽ & ver tu plasmasti.Et inde verbum קַץ cas.i.estare in estate:vel esse in estate.Esa. 18.Et estate perpetua erunt super eum volucres.Significat etiã קַיִץ Cais ficus seu poma arborũ.eo quod colligũtur in estate.2.Reg.16.Et centum massis palatarũ.& in eo. Panes & palate ad vescẽdum pueris tuis.Sunt enĩ palate masse de ficibus confecte.Amos.8.Et ecce vncinus pomorum.& in eo.Quid tu vides amos : & dixi vncinũ pomorũ. Ponitur etiam pro vindemia seu messe:eo quod fiunt in estate. Esa. 16.Quoniam super vindemiã tuam & super messem tuam vox clamãtium irruit.Hiere.40.Collegerunt vinũ & messem multam nimis. Item קוץ cos.i.spina seu vepres.Geñ. 3.Spinas & tribulos germinabit tibi.Esa.32.Super humũ populi mei spine & vepres ascendent. Quod in hebreo legitur singulariter.s.Spina & vepres ascendet. Et in plurali קוצים cosim.Esa.32.Spine congregate igni cõburentur.

קור Cor.fodere.Esa.37.Ego fodi & bibi aquã. & secundũ hebreos significat etiã manare. Hiere.6. Sicut frigidã facit cisterna aquã suã:sic frigidam fecit maliciã suam. Pro quo hebrei legunt.Sicut emanat puteus aquã suã: sic emanere fecit maliciã suã.Potest etiam deriuari a dictione קָרַר Carar.q̃ significat frigiditatẽ: sicut est in littera nr̃a.& inde מָקוֹר Macor.i.fons seu vena.s.manans: a fodiendo vel emanãdo dicta. Leuit. 20. Ipsaq̃ aperuerit fontem sanguinis sui.Prouer.5.Sit vena tua benedicta. & in eodem.10. Vena iusti os vite. Et in eodem. 25. Fons turbatus pede & vena corrupta.Hiere. 2 . Me dereliquerunt fontem aque viue. Item קוּר Cur.i.tela.Et solum inuenitur in numero plurali Esa.59.Et telas aranearum texuerunt.& in eodem.Tele eorum non erunt in vestimentum. Item קוֹרָה cora.i.tignum seu trabes ad cõtignationem domus.4.Reg.6.Accidit autẽ vt cũ vn⁹ materiã succideret.i.trabẽ vel tignũ succideret. Et in plu.קוֹרוֹת coroth.Cãti.6.Tigna domorũ nrãrũ cedrina.Itẽ קֹר Cor.i.frigus.De q̃ vide infra ĩ dictiõe קָרָה cara.

קוש Cus.supplãtare. scandalum vel offendiculũ ponere. Esa.29.Et arguẽtẽ in porta supplãtabũt.De quo vide supra in dictione יָקֹשׁ Iacas.& infra in dictiõe קָשַׁשׁ casas.

קָטַט Catath.displicere.molestare.Iob.10.Tedet aĩam meã vite mee.vide etiã de hoc supra in dictiõe קוט Cut.

קֶטֶב Cẽteb.morsus.succisio.succidẽs:aut cõfringẽs. Deut. 32.Et deuorabũt eos aues morsu amarissimo.ps.90. Ab incursu & demonio meridiano. Pro quo beatus hiero. in psal.iuxta he.ve.transtulit. A morsu insanientis meridie Esa.28.Impetus grandinis cõfrigẽs.Osee.3. Morsus tuus ero inferne.

קָטַל Catal.iterficere.occidere. Iob.13. Etiam si occiderit me in ipso sperabo.& in eodem.24.Interficit egenũ & pauperem.ps.138.Si occideris deus peccatorem.Dañ.2. Sapientes interficiebantur:querebaturq̃ daniel & socii ei⁹ vt perirẽt.i.vt interficerẽtur.Et inde קֶטֶל קְטַל Cãtel.siue Cẽtel aut קִטְלָא catla.i.iterfectio.occisio.vt in Abdia.Vt intereat vir de monte esau propter interfectionem.

קָטֹן Catan.minorare.minorem esse.diminuere.parum videri.seu paruũ aut diminutũ esse.Geñ.32.Minor sum cunctis miserationibus tuis.2.Reg.7.Sed & hoc parum visum est in conspectu tuo dñe deus. Amos.8. Vt minuamus mensuram:& augeamus siclum.Et inde קָטֹן catan.seu קָטָן Caton.i.minor.paruus.minimus.pusillus.Geñ.1.Luminare minus vt preesset nocti. & in eodem.42. Minimus cum patre nostro est.1.Reg.16.Adhuc reliqu⁹ est paruulus.Iob. 3.Paruus & magn⁹ ibi sunt.Esa.11. Et puer paruulus minabit cos. Accipitur etiam pro digito minimo manus.3Reg. 12.Minimus digitus meus grossior est dorso patris mei.Et in plurali.קְטַנִּים Cetanim . ps.113.Pusillis cum maioribus Et in genere feminino קְטַנָּה cetana.Nu.22.Vt vel plus vel minus loquar.Pro quo he.le.Vt faciam rem minimam aut magnam.Et in plurali feminino קְטַנּוֹת Cetanoth.Zach.4 Quis enim despexit dies paruos. Pro quo he.le. Quis enĩ despexit diem minimarum.s.rerum.

קָטַף Cataph. euellere . carpere. confringere.seu decerpere. Deut. 23 . Franges spicas manu conterens. idest euelles.vel decerpes spicas.Iob.8.Cũq̃ adhuc sit ĩ flore nec carpatur manu.Ezech.17. Sumitatẽ frõdiũ eius euulsit. & in eodẽ.Tenerum dispergã : & plantabo super montẽ excelsum.Pro quo he.le.Tenerum euellam seu decerpam.

קָטַר Catar. suffumigare. adolere. incendere. sacrificare. Exo.30. Et adolebit incensum super ea.i.suffumigabit.& in eodem. Quãdo cõponet lucernas incẽdet illud.& in eodem.vt offeratur in eo thymiama dño.i.vt suffumigetur. Leuit.1. Adolebitq̃ ea sacerdos super altare.& in eodẽ 2.Nec quicq̃ fermenti ac mellis adolebitur in sacrificio domini.& in eodẽ.3.Adolebitq̃ ea super altare sacerdos.& in eodem.6.Et tota cremabitur in altari.i.adolebitur vel incẽdetur.Cãti.3.Ex aromatibus myrrhe & thuris.Pro quo hebrei legunt.Suffumigata myrrha & thure.Ponitur etiã pro sacrificare.Hiere.44. Nunquid nõ sacrificiũ quod sacrificastis in ciuitatibus iude Amos.4. Et sacrificare de fermento laudem.Malach.1.Et in omni loco sacrificatur & offertur nomini meo.& inde קְטֹרֶת Cetoreth.siue קְטוֹרָה Cetora.i. suffumigatio:vel incẽsum aut thymiama.Nu.16. Et ponite super ea incensum.& in eodẽ.Et hausto igni de altari mitte incensum desuper.Deut.33.Ponẽt thymiama in furore tuo 2.Paralipo.26.Adolere voluit incẽsum sup altare thymiamatis.Ezech.16. Et oleũ meũ & thymiamata mea posuisti coram eis.Et idẽ קִיטוֹר Citor.i.fumus:seu vapor. Gẽn.19. Viditq̃ ascendẽtem fauillam de terra quasi fornacis fumũ. Ponitur etiam pro pruina vel glacie:que est vapor de terra congelatus frigore. Ps.118. Quia factus sum sicut vter in pruina . Potest etiam legi sicut vter in fumo seu in fumario.Ps.148. Ignis grando nix glacies . Et in

de מִקְטָר Mictar.seu מִקְטֶרֶת Mictẽret.idest thuribulum:seu altare in quib⁹ adoletur incẽsũ vel thymiama. Exo.30.Facies quoq̃ altare ad adolẽdum thymiama.2. Paralipo.26.Et tenẽs in manu thuribulũ.Ezech.8. Et vnusquisq̃ habebat thuribulũ in manu sua. Et ĩ plurali מְקַטְּרוֹת Mecatheroth. 2.Paralipo.30. Altãria vniuersa in quibus idolis adolẽbatur.Item קְטוּרָה Cetura.i.disposita:in genere feminino:& solum inuenitur in numero plurali.s. קְטֻרוֹת Ceturoth.vt Ezech. 46. In quattuor angulis atrii atriola disposita. Et aliqui hebrei legunt atriola colligata vel coniuncta.s.cum aliis atriis. Nam ĩ lingua chaldaica predicta dictio קְטַר Catar.significat colligare. Et inde קִטְרֵי Citre.siue קִטְרִין Citrin.i.colligature. vel compages. Dañ.5. Et cõpages renũ eius soluebantur.& in eodem. Ostensio secretorum & solutio ligatorum inuente sunt in eo.

קַיִט Cait.siue קַיְטָא Caita.in lingua chaldaica significat estatem siue estiuũ. Dañ.2. Et redacte sunt quasi in fauillam estiue aree.

קַיִץ Cais.estus.siue estas: aut fructus qui in estate colliguntur. De quo vide supra in dictione קוץ Cus.

קִיק Cic.hedera.& scribitur cũ vau & nũ in fine & dicitur קִיקָיוֹן Cicaion. Ione.4. Et preparauit dñs deus hederam.& in eodem.Tu doles super hederam.

קִיר Cir.paries.seu murus.Leuit.1.Decurrere faciet sanguinem super crepidinẽ altaris.Pro quo hebrei legũt. Super parietem altaris.1. Reg.19 . Nisusq̃ est saul configere dauid lancea in pariete.Et in eodem. Lancea perlata est in pariete.3.Reg.6.Et tãgebat ala vna parietem:& ala cherub secundi tangebat parietem alterum.4.Reg.5.Faciamus ergo ei cenaculum paruũ. Pro quo hebrei legũt. Faciamus ei cenaculum parietis paruũ.Esa.16.His qui letatur super murum cocti lateris.Et in plurali קִירוֹת Ciroth. Exo.30.Tam craticula ei⁹ q̃ parietes.3.Reg.6.Et edificauit parietes domus. Ponitur etiam pro sensibus & cogitationibus. Hiere. 4. Sensus cordis mei turbati sunt. Hebrei tamen dicunt ꝙ in predicto loco significat precordia:que sũt quasi parietes coniuncte cordi.Et inde verbum קַרְקַר Carcar:quod significat murũ destruere vel euertere.Esa.22.Scrutans murũ & magnificus super montẽ.Pro quo hebrei legũt. Destruens seu euertens murum.

קָלַל Calal.maledicere.despicere.vilipẽdere: aut vilescere: seu inhonorare.alleuiare.Leuem aut velocem esse.tergere.tersum seu lucidum esse.Exo.21.Qui maledixerit patri vel matri morte moriatur.Leuit.19. Non maledices surdo.Iob.24.Maledicta sit pars eius in terra.Esa.8. Et maledicet regi suo.Hiere.15.Oĩs maledicunt mihi. Significat etiã vilescere.vel despicere seu vilipẽdere.vt Geñ.16.Despexit dñam suã.& in eo. Videns ꝙ cõceperit:despectui me habet.1.Reg.2.Qui autẽ contẽnunt me erũt ignobiles.i.despicientur seu vilescent.& in eodẽ.3.Eo quod nouerat indigne agere filios suos . Pro quo he.le. Eo quod nouerat ꝙ despiciebant siue inhonorabant filii sui.s.me.2. Reg.6. Et vilior fiã plusq̃ factus sum. & in eo.19.Cur fecisti mihi iniuriã.Pro quo he.le. Cur despexisti vł inhonorasti me. Esa. 23. Et ad ignominiam adduceret vniuersos inclytos terre. Naũ.1.quia inhonoratus es.vide etiã de hoc supra in dictione קָלָה Cala.& inde קְלָלָה Celala.i.maledictio. Geñ.27.& inducat super me maledictionẽ pro benedictione. & in eo. In me sit ait ista maledictio fili mi. Deut.11. Ecce ego ꝓpono in cõspectu vr̃o hodie benedictionẽ & maledictionem. & in eo.21.Maledictus a deo est qui pendet in ligno.ꝓ quo he.le.Quia maledictio dei suspẽsus.& est sensus sicut in littera nr̃a.ps.108. Et dilexit maledictionẽ. Significat etiam predicta dictio קָלַל Calal alleuiare:siue leuẽ esse aut velocẽ esse. Geñ.8. Vt uideret si iã cessassent aque sup faciẽ terre. Pro quo he.le.vt videret si alleuiate fuissent aque a facie terre. & in eodẽ. Intellexit ergo noe ꝙ cessassent aque sup terrã.Iob.39.Qui leuiter locut⁹ sum repõdere quid possum. Esa.9.Primo tẽpore alleuiata est terra zabulon.& in eo.30. Et super veloces ascendemus:ideo velociores erũt qui persequũtur vos.Abach.1.Leuiores pardis.s.sunt.Et inde קוֹל Col.i.leuitas seu facilitas.Hiere.3.Ex facilitate fornicatiõis sue cõtaminauit terrã. & aliqui hebrei dicũt ꝙ signat vocẽ. de quo supra dictũ est.& idẽ קַל Cal.i.leuis siue velox.Iob. 34.Leuis est sup faciẽ aque.Et in plu.קַלִּים Calim. Threñ. 4. Velociores fuerunt persecutores nr̃i aquilis celi. Et inde נָקֵל Nacal.siue נְקַלָּה necala.i.leue seu leuitas.Ezech.8.Nũquid leue ẽ hoc domui iuda. Hiere.6. & curabãt cõtritionẽ populi mei cũ ignominia.Pro quo he.le.Cũ leuitate vel facilitate.Põt etiã significare ignominiã secũdũ primã significationẽ.Itẽ קָלָל Calcal.i.lucidũ:vel tersum:aut candens. Ezech.1.Quasi aspect⁹ eris cãdẽtis.& inde verbũ קִלְקַל Cical.qđ signat tergere.Ezech.21.Cõmiscẽs sagittas.pro quo he.le. Tergẽs seu limãs sagittas. Eccl's.10.Si retusum fuerit ferrũ:& hoc nõ vt prius sed hebetatum fuerit:multo labore exacuetur.ꝓ quo he.le.Si retusũ fuerit ferrũ:& hoc non habuerit faciẽ tersam.i.limatã. Ponitur etiã pro cõturbare vel dissipare.Hiere.4.Et omnes colles conturbati sunt.

קָלָה Cala.torrere.frigere.inhonorare.vilipendere. Leuit. 2.De spicis adhuc virentibus torrebis eas igni.Iosue.5. Azymos panes & polẽtã. Pro quo he.le. Azymos panes & torrefactũ.i.spicas torrefactas igni. Hiere.29. Quos frixit rex babylonis igni.Et inde קָלִי Cali.i.grana tritici torrefacta igni.Beatus hiero.transtulit polentã. Leuit.23.Polentã & pultes nõ comedetis.Ruth.2.Cõgessit sibi polentã.Ponitur etiã pro cicere torrefacto vel frixo oleo.2.Reg.7.Et frixũ oleo cicer. Et aliqñ scribitur cũ aleph in fine.vt.1.Reg. 7.Accipe fratib⁹ tuis ephi polẽte.Itẽ קָלָה Cala.i.inhonorare seu vilipẽdere. Deut.27.Maledictus qui nõ honorat patrem suũ & matrẽ suã.Esa.16.& auferetur gloria moab.pro quo hebrei legunt. Vilipendetur vel inhonorabitur gloria moab. Vide etiam de hoc in dictione precedenti. Et inde נִקְלֶה Nicle.idest inhonorat⁹: seu vilis:aut ignominia.Prouer.12. Melior est pauper & sufficiens sibi. Pro quo hebrei legunt Melior est vilis siue inhonoratus & seruiens sibi.ps. 37.Quoniam lumbi mei impleti sunt illusionib⁹.Pro quo beatus hiero.in psal.iuxta.he.ve.transtulit.Quoniam lumbi mei impleti sunt ignominia.Et inde קָלוֹן Calon.idest inhonoratio.ignominia.vilipendium. ps.82. Imple facies eorum ignominia.Abach.1.Replet⁹ es ignominia pro gloria.& componitur cum dictione קִי Ci:que significat vomitũ:& tunc ambe dictiones significant vomitũ ignominie. Abach.2.Et vomitus ignominie super gloriã tuam.

קַלַּחַת Calach.caldaria:seu olla. & scribitur cum thau in fine & dicitur קַלַּחַת Calãchath.1.Reg.2.Et mittebat ea in lebete vel in caldaria aut in olla. Mich.3. Sicut in lebete & quasi carnem in medio olle.vbi ponitur pro olla.

קָלַט Calut.contractum.s.quando aliquod membrum cõtrahitur & abbreuiatur vel curtatur plus solito.Leuit. 22. Bouem & ouem aure & cauda amputatis. Pro quo hebrei legunt.Bouem & ouẽ dissolutum & contractum.s.in aliquo membro. Et inde מִקְלָט Miclat.idest locus refugii vbi fugitiui colligebãtur. Nume.35.Decernite q̃ vrbes esse debeãt in presidia fugitiuorum. & in eodem. Et reducetur per sentẽtiam in vrbem ad quam confugerat. Ios.20. Separate vrbes fugitiuorum.

קלס Calas.deridere.irridere.illudere.triūphare.4.Reg.2.Et illudebant ei dicentes:ascende calue. Ezech.16. Nec facta es quasi meretrix:fastidio augēs preciū. Pro quo hebrei legūt.Nec facta es sicut meretrix:vt irrideres preciū seu donum.i.vilipēderes illud precium quod antea tibi dabatur & augeres illud:vel sic vt irrideres preciū.i.datorem precii vel muneris.& in eodē.22. Triūphabūt de te. Potest etiam legi.illudent te:siue irridebunt te.Abach.1.Et ipse de regibus triumphabit. Sed etiam in predicto loco aliqui hebrei legunt.Et ipse in reges illudet siue irridebit. & sic est in translatione chaldaica.s.illudet.vnde sequitur.Et tyrāni ridiculi eius erūt.Et inde קלס Celes.i.derisus: siue illusio.ps.44.Subsannationem & derisum his qui sunt in circuitu nostro.Hiere.20.Et factus est mihi sermo dñi in opprobrium & derisum tota die.Et aliquando scribitur cum he in fine & dicitur קלסה Calasa.Ezech.22. Propterea dedit te opprobrium gentibus & irrisionem vniuersis terris.

קלע Calaa.fundibulare.i.funda lapides iacere: seu fūdam rotare.Iudi.20.Et sic fundis lapides ad certū iacientes.1.Reg.17.Tulitq̄ lapidem & funda iecit. Et in eodem.25.Porro inimicorū tuorū anima rotabitur quasi impetu & circulo funde.Hiere.10.Ecce ego lōge proiiciam habitatores terre.Pro quo hebrei legūt.Ecce ego fundibulabo habitatores terre.i.proiiciam eos sicut lapis funda proiicitur. Et inde קלע Calaa.i.funda.1.Reg.17.Et fundam manu tulit.Et in plurali קלעים Calaim.& ponitur p fundibulariis.4.Reg.3.Et circundata est ciuitas a fundibulariis. Ponitur etiam pro cortinis vel tentoriis.Exo.27. In cuius australi plaga contra meridiē erunt tentoria de bysso retorta. & in eodem.Et in latere aquilonis per longum erunt tentoria centum cubitorum. Significat etiam tornaturas & sculpturas vel picturas factas in similitudinem funde.vt.3.Reg.6.Et omnes parietes templi per circuitum sculpsit variis celaturis & torno.& in eodem. Et sculpsit in eis picturam cherubin.Et in eo.& cedro omnis domus intrinsecus vestiebatur habens tornaturas.

קלקל Cilcal.dissipare. seu cōturbare. De quo vide supra in dictione קלל Calal.

קלשון Cilson.tridens.idest instrumentum ferreum tres dētes ferreos habens.1.Regum.13.Acies vomerum & ligonum & tridentū. Et sigitur cum dictione שלש Salos que significat tres: vt in predicto loco.

קמח Cēmach.farina. Nu.5.Decimā ptē sati farine hordeacee.1.Reg.28.Tollensq̄ farinam miscuit.Esa.47.& mole farinam.i.mole triticum vt fiat farina. Osee.8. Non faciet farinam.

קמט Camat.Rugare.idest rugam facere: seu rugam habere.Iob.16.Ruge mee testimonium dicunt contra me Pro quo hebrei legunt. Et rugasti me:in testimoniū fuit.i.ruge quas mihi intulisti sunt in testimonium afflictionis & doloris mei. Et in eodem.22. Qui sublati sunt ante tempus suum.Pro quo hebrei legunt.Qui rugati sunt ante tēpus. Et aliqui hebrei in predicto loco legunt. Qui succisi sunt ante tempus.scilicet suum.

קמל Camal.succindere. excidere.marcescere.obsurdescere.Esa.19.Calamus & iuncus marcescent.Pro quo hebrei legunt. Succisi siue excisi sunt.Et in eodem.30.Confusus est libanus & obsurduit.Et etiā in predicto loco hebrei legunt.succisus siue excisus est.

קמץ Camas.pugillū implere. aut plenū pugillum tollere. seu pugillo mensurare.& si latine posset dici pugillare.Leuit.2.Quorū vnꝰ tollet pugillum plenum simile. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum.ac si diceret.& pugillabit inde plenū pugillum suum. Nu.5. Vt prius pugillum sacrificii tollat.

קמוש Cimos.vrtica.Esa.34. Orientur in domibus eiꝰ spine & vrtice. Quod in hebreo legitur singulariter. s. spina & vrtica.Et in plurali קמשנים Cimesonim.Prouer.24.Et ecce totum repleuerant vrtice.

קנן Canan.nidificare. nidum facere. ps.103. Quoniā ibi passeres nidificabūt.Esa.34.Ibi habuit foueā hericius Pro quo hebrei legūt.Ibi nidificauit hericius. Hiere.48. Quasi colūba nidificans in summo ore foraminis. Ezech.22.Nidificans in cedris:& in eodē.31. Et in ramis eius fecerunt nidos omnia volatilia celi.& inde קן Can siue קן Cen.i.nidus. Deut.22. Si ambulans per viam in arbore vel in terra nidum auis inueneris. Et in eodem.32. Sicut aquila prouocans ad volandū pullos suos. Pro quo hebrei legunt Sicut aquila expergefacit siue prouocat nidum suum. s. ad volādum.Iob.29.In nidulo meo moriar.ps.83. Et turtur nidum.Et in abdia.Et si inter sidera posueris nidum tuum Et in plurali קנים Cinim.& ponitur pro māsiunculis factis ad similitudinem nidorum . Geñ.6. Mansiunculas in arca facies.

קנא Cana.inuidere.emulari. zelare.prouocare. Geñ.26. Ob hoc inuidentes ei palestini.& in eodem.30.Inuidit sorori sue. & in eodem.37. Inuidebant igitur ei fratres sui. Nu.5.Si spiritus zelotypie concitauerit virum contra vxorem suam.pro quo hebrei legunt.Et transiuit super eū spiritus zelotypie vel emulationis: & zelauerit vxorē suā. & in eodem.Quid emularis pro me.& in eodem.25.Quia zelatus est pro deo suo.2.Regum.11.Et voluit saul percutere eos:zelo quasi pro filiis israel. Significat etiam prouocare.i.emulari vel inuidere facere. Deut.32. Prouocauerunt eum in diis alienis.& in eo.Ipsi prouocauerunt me in eo q nō erat deus: & ego ꝓuocabo eos in eo qui nō est populus. Et inde קנא Cana.idest zelator siue zelotes vel emulator. Exo.34.Dominus zelotes nomē eius.Deut.4. Deus emulator.Et inde קנאה Cinaa.idest zelus seu emulatio.4.Reg.19.Zelus domini exercituū faciet hoc.ps.68.Zelus domus tue comedit me.Ezech.8. Idolum zeli ad prouocandum emulationem.Et i plurali קנאות Cenaoth.Nu.5.Quia sacrificium zelotypie est.Quod in hebreo legitur in plurali. scilicet zelotypiarum vel emulationum.

קנה Cana.emere.possidere.acqrere.creare.Geñ.33.Emitq̄ partem agri. & in eodem.49. Quem emit abraham ab Ephron etheo.Exo.21.Si emeris seruū hebreū.Hiere.32. Agri ementur pecunia. Significat etiam possidere.vel acquirere.Geñ.4.Possedi hominem per deum . Deut.32. Nunquid nō ipse est pater tuus qui possedit te.ps.73.Quā possedisti ab initio. ps.138. Quoniam tu possedisti renes meos.Prouer.4. In omni possessione tua acquire prudentiam.Hiere.32.Et possidebuntur agri.Zach.13.Quoniam adam exemplum meū fuit ab adolescētia mea.Pro quo hebrei legunt . Quoniam adam . idest homo acquirere siue possidere me fecit ab adolescentia mea.vel sic.Quoniā adā alere me fecit pecora.idest docuit me possidere vel acquirere terram & pecora & alia. Significat etiam creare. Geñ.14 benedictus Abraam deo excelso qui creauit celum & terrā Et inde מקנה Micne.i.emptio siue possessio vel acquisitio tam rerum mobilium quam immobilium. Geñ.13. Erat autem diues valde in possessione auri & argenti.& in eodē.17.Tam vernaculus q̄ empticius.pro quo hebrei legunt. Natus domi & emptio argenti.i.emptus pecunia.Et in eodem.Et vniuersos quos emerat pro quo hebrei legunt.Et omnem emptionem argenti sui.i.omnes quos emerat argento.Et in eodem.23. Abrae in possessionem videntibus filiis heth.Et in eodem.26. Habuitq̄ possessionem ouiū & armentorum.& in eodem.49.Ibi & lia condita iacet. & sequitur in hebreo.possessio seu emptio agri & spelunce que in eo est a filiis heth. Leuit.25.Tāto minoris & emptio cōstabit.Esa.30. Pascetur in die illa in possessione tua agnus spaciose.Ponitur etiam pro possessione pecorum & armētorū.Geñ.46.Adducite pecora vestra.Exo.17. Vt occideres & liberos nostros acumēta siti.Nu.20.Et si biberimus aquas tuas nos & pecora nostra.Et in eodem.25. Filii autē Ruben & gad habebant pecora multa . Eccl.2. Armenta quoq̄ & magnos ouium greges.Et inde קנין Cinian.idest emptio.possessio.vel substantia.Geñ.34.Substātia eorum & pecora & cuncta que possident nostra erunt. Leuit.22. Quem autem sacerdos:emerit.pro quo hebrei legunt. Et sacerdos si emerit animā:emptionem vel possessionē argēti sui.Ezech.38.Qui possidere cepit:& esse habitator vmbilici terre.Pro quo hebrei legunt. Faciens.i.acquirens possessionem vel substantiam in vmbilico terre. Et in eodem. Vt auferas supellectilem atq̄ substantiam. Item קנה Cane. idest arūdo vel calamus.3.Reg.14.Sicut moueri solet arūdo.ps.67.Increpa ferā arundinis.Esa.19.Calamus & iuncus marcescent.Ezech.40.Calamus mensure in manu eiꝰ Accipitur etiam pro calamo aureo.Exo.25. Hastile eius & calamus.& in plurali קנים Canim:siue קנות Canoth. Exo.25. Sex calami egredientur de lateribus.& in eodem. Hoc erit opus sex calamorum. Accipitur etiam pro osse brachii: eo quod est ad similitudinem calami.Iob.31. Et brachium meum cum suis ossibus confringatur. Accipitur etiam pro calamo aromatico.Exo.3.Calami similiter ducētos quinquaginta siclos.Canti.4. Fistula & cinamomum. vbi ponitur pro fistula.i.pro calamo aromatico. Esa.43. Non emisti mihi calamum argento.Hiere. 6. Et calamum suaue olentē de terra longinqua . Ponitur etiam pro statera. eo quod habet duo brachia hinc & hinc.Esa 46. Et argentum statera ponderatis.

קנמן Cinamon.Cinamomum.Exo.30. Et cinamomi medium eius.Canti.4.Fistula & cinamomum.

קנץ Canas.finis.Iob.18.Vsq̄ ad quē finē verba iactabis. De quo vide infra in dictione קצץ Casas.

קסס Casas.Distringere:fructus vel ramos ex arbore decerpere.Ezech.17.Et fructus eius distringet & siccabit.

קסם Casam.diuinare. hariolari . seu hariolos sciscitari. Deut.18.aut qui hariolos sciscitetur.1.Reg.28.Diuina mihi in phytone.Ezech.13. Qui vident vana & diuinant mendacium.Mich.3.Et confundētur diuini .i. diuinātes. Et inde קסם Cecem.idest diuinatio vel hariolatio.1. Reg.15.Quoniā peccatū hariolandi est.Prouer.16.Diuinatio in labiis regis.Hiere.14. Diuinationem fraudulentam & seductionem cordis sui prophetant.Scribitur etiam cum mē in principio & dicitur מקסם Micsam siue מקסם Micsom. Ezech.12.Nec diuinatio ambigua in medio filiorum israel Et in eodem.13.Et diuinationem mendacem locuti estis. Mich.3.E tenebre vobis pro diuinatione.Et in plu.קסמים Cesamim.Nume.22.Habentes diuinationum precium in manibus.4.Reg.17.Et diuinationi inseruiebant. Pro quo hebrei legunt.Et diuinati sunt diuinationes. Vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum.

קסת Ceseth.atramentarium.Ezech.9.Et atramentarium scriptoris ad renes eius. Et solum inuenitur in predicto loco.

קעע Caa. Ammouere.dimouere.dissoluere . recedere. Et scribitur cum simplici aim. Geñ.32. Tetigit neruum femoris iacob.Pro quo hebrei legunt.Et amouit siue dislocauit coxā femoris Iacob.Ezech.23.Et recessit anima mea ab ea:sicut recesserat anima mea a sorore eius. Vide etiā de hoc supra in dictione יקע Iacaa. & inde קוע Coa. pro quo beatus hieronymus transtulit principē. Vt in eo.& nobiles & tyrannos & principes.& aliqui hebrei dicunt quod ē nomen proprium nationis vel regionis.

קעקע Caacaa. Stigma.siue stigmatizatio. Leuit.19. nec figuras aliquas aut stigmata facietis vobis.

קערה Ceara:scutela.Beatus hieronymus transtulit acceptabulū.& scribitur cum he vel thau in fine.Nu.7.Acceptabulum argēteum appendens centum triginta siclos. Et in plurali קערות Cearoth.Exo.25. Aceptabula & phialas & scyphos.

קפא Capa.coagulare vel congelare.congregare.defigere Iob.10. & sicut caseū me coagulasti. Ponitur etiā pro congregare vel defigere.Exo.15. Congregati sunt abyssi in medio maris.1. Congelati.Soph.1.Viros defixos in fecibus suis.Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. Viros coagulatos vel congelatos in fecibus suis.Et inde קפאון Cipaon . Pro quo beatus Hieronymus transtulit niuem: que est aqua congelata.Zach.14.Nō erit lux sed frigus & nix.

קפד Capad. scindere. precidere. Esa.38. Precisa est velut a texente vita mea.& inde קפדה Cephada.i.scissio vel precisio. Pro quo beatus hieronymus transtulit angustiā. Ezech.7. Angustia superueniente requirent pacem. Item קפד Cipod.idest hericiꝰ.Esa.14.Et ponam eam in possessionem hericii.Et in eo.34. Onocrotalus hericius & ibis Soph.2.Onocrotalus & hericius.

קפז Cipoz.hericius:sicut dictio precedens.Esa.34.Ibi habuit foueam hericius.

קפץ Capas. cōtinere.claudere.contrahere.trāsilire. Deut.15.Non cōtrahas manum tuam:sed aperias eam pauperi.Iob.5.Iniquitas autē contrahet os suum . ps.76.Aut continebit in ira sua misericordias suas.Esa.52.Super ipm continebunt reges os suum. Significat etiā transilire.Cāti.2. Transiliens colles. Item ponitur pro auferre. Iob.24. Et humiliabuntur sicut omnia & auferentur.

קץ Ces.finis.terminus.extremum.De quo vide in dictione sequenti.

קצץ Casas. scindere. abscindere. secare. amputare. Exo.29. Et extenuauit in fila. Pro quo hebrei legunt. Et scidit vel secauit fila. Deut.25. Abscides manum illius. Iudi.1.scisis summitatibus manuū eius ac pedum. Et in eodem. Septuaginta reges amputatis manuum ac pedum sūmitatibus.2.Reg.4.Precidentes manus ac pedes eorum.ps.128 Dominus iustus concidet ceruices peccatorum. Ponitur etiam pro tondere vel attondere.Hiere.9. Et super omnes qui attonsi sunt in coma.& inde קץ Ces.idest finis. terminus: aut extremū. Geñ.6. Finis vniuerse carnis venit corā me.Et in eodem.40.Post duos annos vidit pharao somnium.i.in fine duorum annorum. Deut.15. In septimo anno facies remissionem.pro quo hebrei legūt. In fine vel a termino septem annorum facies remissionem.i.in anno finali vel extremo septem annorum facies remissionē . Hiere.44. Cum completi fuerint septem āni dimittat vnusquisq̄ fratrem suum.idest in fine septem annorum . Ezech.7. Venit finis. Vide etiam de hoc infra in dictione קצה casa.

קצב Casab.Prescindere.abscindere.4.Reg.6.Prescidit ergo lignū & misit illuc.Et inde קצב Ceseb.i.prescissio seu sculptura.3.Reg.6. In mensura pari & opus vnum erat duobus cherubim.pro quo hebrei legunt.Mensura vna & prescissio vna erat duobus cherubim.idest sculptura una. &

in eo.7.& mensura sculpturaq; cōsimili. & in plu. קְצָבִים Cesabim.& pōitur pro extremis. Ione.2. Ad extrema mōtium descendi. & in plurali feminino קְצָבוֹת Cesuboth. ꝑ quo beatus hieronymus transtulit tonsas. idest prescissas Canti.4.Sicut grex tonsarum.

קָצָה Casa.abscindere.concidere.radere.tedere.seu nauseam habere. Abach.z.Cōcidisti populos multos.& inde מְקֻצָּה Mecase.i.abscissus vel truncatus.s. pedes.pro quo beatus hiero.transtulit claudū. Prouer.26.Claudus pedib⁹ & iniquitatem bibens.& inde קָצֶה cese siue קָצָה case. i.finis aut summitas: siue terminus: vel extremitas. Exo.25. Cherub vnus sit in latere vno:& alter in altero.pro quo hebrei legunt. Et facies cherub vnum ab extremitate hinc:& cherub vnū ab extremitate inde.& in eo.26. Qui mittentur per medias tabulas a summo vsq; ad summū.i.ab extremitate in extremitatem. Et in eo,ansulas hyacinthinas in lateribus & sūmitatibus facies.pro quo he.le.& facies ansulas hyacinthinas in ora cortine vnius.idest in extremitate Nu.20.Que est in extremis finibus tuis posita.ps.18. a sūmo celo egressio eius.Esa.2.& non est finis thesaurorum eius. Et in eo.& innumerabiles quadrige eius .pro quo he.le.Et non est finis quadrigarum eius. Scribitur ēt cū mem in principio.Gen̄.45. Extremos quoq; fratrum suorum quinq; viros constituit coram rege. Dan̄.1. & postea starēt in conspectu regis.i.in fine trium annorū.& in plu. קְצוֹת Cesauoth siue קְצוֹת cesoth.Exo.27.Per quattuor angulos erunt quattuor annuli.i.per quattuor extremitates eius Et ī eo.28.In vtroq; latere sūmitatum.& in eo.Iunges annulis que sunt in marginibus eius.idest in extremitatibus eius. Et in eo.Et ipsarum cathenarum extrema duobus copulabis vncinis.3.Reg.6.A sūmitate ale vsq; ad ale alterius sūmitatem. Ps.74.Et timebunt qui habitant terminos a signis tuis.reperitur ēt קְצָוִים cisim siue קְנָצִים cinsim:secundum terminationem pluralem masculinorū.vt in eo. psalmo.vbi dr̄ spes oīm finiū terre. Ezech.33.Et tulerit popul⁹ terre virū vnū de nouissimis suis.Et aliqn̄ scribitur cū lr̄a nun in medio.vt Iob.18. Vsq; ad quē finē verba iactabis.vide ēt de hoc supra in dictione קֵץ cos:& in dictione קָצַץ casas. Signāt ēt predicta dictio קָצָה casa:radere: vel decorticare. Leuit.14.Et spargi puluerem rasure extra vrbem.& in eo.Postq̄ eruti sunt lapides & puluis elatus. i. rasus vel decorticatus.Item significat tedere vel nauseam habere.Numeri.21.& anima nr̄a nauseat super cibo isto leuissimo. 4.Reg.10.In diebus illis cepit dominus tedere super israel.

קֶצַח Cesach.genus frumenti vel leguminis. pro quo beatus hieronymus transtulit.git.Esa.28.Seret git: & cyminum sparget.Et in eo. Non enim in serris triturabitur git.& in eo.Sed in virga excutietur git.

קָצִין Casin. Princeps.seu dux. Iudi.11. Veni & esto priceps nostri. Esa.3. Princeps esto nr̄i.& in eo. Nolite constituere me principē populi.& in plu. קְצִינִים cesinim.Esa.1. Audite verbum domini principes sodomorum.& in codē zz.Cuncti principes tui fugerunt.

קָצַע Casaa.radere,abradere.vel decorticare. Leuit.14. domū aūt ipsam abradet intrinsecus per circuitū. & īde מִקְצוֹעַ miscōa.i.angul⁹.z.Paralip.z6. Sup portā anguli. Hiere.3.ab angulo vsq; ad portā domus.Ezech.46.Et ecce atriolum erat in angulo atrii.& in plu. מִקְצְעוֹת misceoth.siue מִקְצָעִים micsaim.aut קְצָעוֹת cesaoth.Exo.z6. Et rursus alias duas que in angulis eriguntur. Et in eo. Duabus quoq; tabulis que in angulis ponende sunt. Ezech.41. Et anguli eius & longitudo eius. Et in eo.46. Per quattuor angulos atrii. Et in eo. In quattuor angulis atriola disposita Et ī eo.

Margin: sculptura קְצָבִים Extrema. קְצָבוֹת Tonse — קָצָה Concidere מְקֻצָּה Claudus קָצָה — Extremitas — Summū — Sūmitas — Extremū. Finis. — קְצוֹת — Sūmitates margines. Extrema. — Termini. — קָצִים — Fines nouissimi — קָצָה — Radere Nauseare. — Tedere — קֶצַח Git — קָצִין Princeps קְצִינִים principes — קָצַע Abradere. מִקְצוֹעַ Angulus. — מִקְצְעוֹת — anguli

Mensure vnius q̄ttuor erant. i. quattuor anguli. Itē קְצִיעָה Cesia.i.casia. & reperitur tm̄ in plu.s. קְצִיעוֹת cesioth. Ps.44. Myrrha & gutta & casia a vestimētis tuis.est ēt קְצִיעָה cesia nomen proprium femine.Iob.42. Et vocauit nomē vnius diem:& nomen secunde casia.

קָצַף casaph. Irasci.indignari.decorticare.Nu.16. Nū vno peccāte cōtra oēs ira tua deseuiet.pro quo he. le. Nun vno viro peccāte cōtra oēm cetū irasceris. Deut.9.Nam & in oreb prouocastis eum.idest fecistis eū irasci. Esa.8. & cū esurierit irascetur & maledicet regi suo. & in eo.57.Propter iniquitatem auaritie sue iratus sum. Et in eo. Abscondi & indignatus sū.Zach.1.Iratus est dn̄s sup patres vr̄os iracundia. Ioel.1,Et ficū meā decorticauit. & inde קֶצֶף ceseph.siue קֶצֶף caseph.idest ira: siue iracundia: aut indignatio: vel furor. Nu.16. Iā enim egressa est ira a dn̄o. ps.37. Dn̄e ne in furore tuo arguas me.Esa.60. In indignatione enim mea percussi te. Hiere.10.ab indignatione eius commouebitur terra.Zach.1.Iratus est dn̄s sup patres vr̄os iracūdia. vbi ponitur verbū & nomē ab eo deriuatū. Ponitur ēt pro spuma. Osee.9.quasi spuma sup faciē aque.

קָצַר Casar. Abbreuiare.coangustare.decurtare.metere.tedere.Nu.11. Nūquid man⁹ dn̄i inualida est. pro quo he.le. Nūquid manus dn̄i abbreuiata siue coangustata est. Ps.88.Minorasti dies tpis eius.i.abbreuiasti.ps.101. respōdit ei in via virtutis sue paucitatē dierū meorū. ꝑ quo btūs hiero.in psal.iuxta he.ve.trāstulit. Afflixit in via fortitudinē meā: abbreuiauit dies meos. Prouer. 10. Anni impiorū breuiabūtur. Esa.z8.coangustatū est enī stratū.& in eo.50 Nūquid abbreuiata & paruula facta est manus mea. & ī eo.59.Ecce nō est abbreuiata manus dn̄i.Mich.z. Nūq̄d abbreuiatus est spūs dn̄i.& inde קְצַר cesar.i.breuis siue angust⁹. Iob.14.Breui viuēs tpe.& iungitur cū dictiōe אַפַּיִם Apaim:que signat irā:& tūc ambe dictiōes signant iracūdū vel impatiētē.i. breuē ad irā.s.qui facile irascitur. Prouer.14. Impatiēs opabitur stultitiā.& in plu. קְצָרִים cesarim siue קִצְרֵי cisre.Esa.37.Habitatores carū breuiata manu cōtremuerūt.ꝑ quo he.le.breues manu.& in plu.fe. קְצֻרוֹת cesuroth.Ezech.42.Vbi erāt gazophylacia in supiorib⁹ humiliora.pro quo he.le.breuiora vel angustiora. & īde קֹצֶר coser.i.abbreuiatio vel coangustatio:aut angustia. Exo.6. Propter angustiam spūs. Ponitur etiam pro tedere. Nu.21. & tedere cepit populū. Sed ēt in p̄dicto loco hebrei legūt, & coāgustata est anima populi. Signat etiā metere. Leuit.23.& mesueris segetē. Deut.z4.qn̄ mesueris segetē ī agro tuo. Ruth.z.& dixit messoribus dn̄s vobiscū.ps.128.De quo nō ipleuit manū suā qui metet.& inde קָצִיר casir.i.messis Gen̄.8.Sementis & messis frigus & estas.& in eo.30.Egressus aūt ruben tpe messis triticee. Exo.34 Die septimo cessabis arare & metere.pro quo he.le.& die septimo cessabis: in messe & aratiōe cessabis vel requiesces. Deut.z4. Qn̄ messueris segetē.pro quo he.le.qn̄ mesueris messem. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatū. Ruth. 1. Qn̄ primū hordea metebātur pro q̄ he.le. In principio messis hordeacee. Esa.17.& erit sicut cōgregās in messe. & in eo. Ablata est messis in die hereditatis.& in eo.18.ante messem enī totus effloruit. Ponitur ēt pro palmite vel ramo. Iob. 14.& faciet comam quasi cum prius plantatum est. idest faciet palmitem vel ramum.& in eodem.29. & ros morabatur in messione mea.pro quo hebrei legunt. In ramo vel palmite meo.ps.79.extēdēs palmites suos vsq; ad mare.

קֹר Cor.frigus.De quo vide in dictione sequenti.

קָרַר carar.frigescere. Hiere.6. Sicut frigidam facit cisternam aquam suam: sic frigidam fecerunt malitiam suā.

Margin: קְצִיעָה קְצִיעוֹת Casia — קָצַף — Irasci — Indignari decorticare קֶצֶף — Ira. Furor Idignatio. Iracūdia — Spuma. — קָצַר abbreuiare. minorare — coāgustare — קְצַר Breuis — Impatiēs קְצָרִים — Breues קְצֻרוֹת — Breuiora. קֹצֶר Angustia. Tedere. — Metere — קָצִיר messis — Seges. — Coma Ramus — Palmes — קֹר — קָרַר Frigidū fieri cere

Et inde קוֹר Cor.idest frigus. Gen̄.8.Frigus & estus.Et aliquando scribitur cum he vel thau in fine & dicitur קָרָה Cara.seu קָרַת Carath. Iob.24. Quibus non est operimētū in frigore.Ps.148.Ante faciem frigoris eius quis sustinebit. Prouer.25.Et qui ammittit palliū in die frigoris.Et inde קַר car.idest frigidus vel frigidum. Et solum inuenitur in numero plurali.scilicet קָרִים carim. Prouer.25. Aque frigide anime sitienti.& inde מְקֵרָה Mecera. idest locus refrigerii vbi habitant in estate. Iudi.3.Forsitan purgat aluū in estiuo cenaculo.Et inde קַרְקֹר Carcor.idest refrigerium Iudi.8.Zebee aūt & salmana requiescebant. idest erant in refrigerio.hebrei tamen dicunt q̄ est nomen proprium loci. Vnde in predicto loco ipsi legūt. Zebee autem & salmana erant in carcor.

קָרָא Cara.vocare.inuocare.appellare.nominare.clamare vel predicare.legere.occurrere.euenire.accidere. Gen̄.1. Appellauitq; lucem diem & tenebras noctem. Et ī eodem. Vocauitq; deus firmamentum celum. Et in codē. Et vocauit deus aridam terram. Et in codem.2. Vt videret quid vocaret ea. Et in codē. Appellauitq; adam nominib⁹ suis cuncta animantia.Et in eodem.4. Iste cepit inuocare nomen domini.1.Regum.9.Deinceps comedent qui vocati sunt.3.Regum.1.Salomonem fratrem suum non vocauit Iob.12.Inuocauit deum:& exaudiet eum.Et in eo.27. Et inuocare deum omni tempore. Ester.4. Siue vir siue mulier non vocatus.Et in eodem. Que triginta iam diebus nō sum vocata ad eum.ps.98. Inuocabant dominum & ipse exaudiebat eos. Prouer.27.Et oleum dextere sue euacuat. Pro quo hebrei legunt. Et oleum dextera sue euocat. Esa.41.Vocans generationes ab exordio.Et in eodem.48.& transgressorem ex vtero vocaui te. Et in eodem. Et israel quem ego voco.Et in eodem.55.Ego dominus qui voco nomen tuum.Et in eo.58.Et vocaberis edificator sepium. Et in eodem.65. Ad gentem que non inuocabat nomē meum. Hiere.23.Et hoc est nomen quod vocabunt eum dominus iustus nr̄.Ezech.10.Rotas vocauit volubiles. Osee.7.Egyptum inuocabāt. Signāt.etiam clamare. Ps.33.Iste pauper clamauit.Ps.90.Clamabit ad me & ego exaudiam eū.ps.118.Clamaui in toto corde exaudi me domine.Et in eo.Clamaui ad te saluū me fac.Esa.6. Et clamabāt alter ad alterum.Et in eodem.40. Vox clamantis in deserto. Et in eod.48.Clama ne cesses. Significat ēt legere. Nee.8.Et legit in eo aperte in platea.Et in eodem. Et legerūt in libro legis dei distincte. Ester.6.Que cū illo presente legerētur. Esa.29.Et dabitur liber nescienti litteras: diceturq; ei lege istum. Abach.2.vt percurrat qui legerit in eo. Ponitur ēt ꝑ predicare vel preconizare.quod est idem quod clamare.vt Esa.61.vt predicarem captiuis indulgentiā. Hiere.7.& predica ibi verbū istud. Ione.1.Et predica in ea predicationē. & inde קְרִיאָה Ceria.i.vocatio vel lectio: aut predicatio.vt in predicto loco: vbi ponitur verbū & nomē ab eo deriuatū Scribitur etiā cum mem in principio & dicitur מִקְרָא Micra.i.vocatio vel appellatio.aut lectio. Leuit.23. Dies primus erit vobis celeberrimus sanctusq;. pro quo hebrei legunt. In die prima erit vobis vocatio sancta siue inuocatio sancta.Et in eodem. Dies expiationis erit:& vocabitur sanctus.pro quo hebrei legunt. Vocatio vel inuocatio sancta erit vobis.& in plu. מִקְרָאִים Micraim siue מִקְרָאֵי micrae. Leuit.23.He sunt ferie domini quas vocabitis sanctas. pro quo hebrei legunt. vocationes sancte. Esa.4.Et creabit dominus super omnem locum montis sion & vbi inuocatū est nomen eius. Pro quo hebrei legunt. Et super omnes vocationes vel inuocationes eius.& inde קְרוּאִים Ceruim .i.

Margin: קוֹר Frigus קָרָה Frigus. — קַר קָרִים Frigide מְקֵרָה Estiuū cenaculum. קַרְקֹר Refrigeriū — קָרָא Appellare Vocare — Inuocare. — Clamare — Legere. — Predicare. — קְרִיאָה Predicatio. מִקְרָא — Vocatio. — מִקְרָאִים — Vocatiōes — קְרוּאִים

homines nominati vel vocati seu principales: vel nobilissimi populi. Nu.1. Hi nobilissimi principes multitudinis.& in eodem.16. Et qui tempore concilii per nomina vocabātur. Et ī eodem.26.Isti sunt dathan & abiram pricipes populi. Ezech.23.Et nominatos ascensores equorum. Ponitur etiam pro inuitatis.idest vocatis.1.Regum.9. Deiceps comedent qui inuitati sunt. Significat etiam predicta dictio קָרָא cara.accidere.aut occurrere.Gen̄.42.Ne forte in itinere quicq̄ patiatur mali.pro quo hebrei legunt. Ne forte accidat ei periculum siue mors. Et in eo.Si quid ei aduersitatis acciderit in via.Et in eo.49.Vt annunciem que vētura sunt vobis.idest que euenient vobis. Exo.1.Et si īgruerit contra nos bellum.idest si acciderit. Deut.30. Et occurrent vobis mala in extremo tempore.2. Reg.1. Casu veni in mōte gelboe.Et in eodem.18.Accidit autem vt occurreret Absalon seruis dauid.Et in eodem.2. Accidit autem q̄ ibi esset vir belial.Esa.60.Et occupauit salus muros tuos. Pro quo hebrei legunt. Et occurret siue eueniet salus. Hiere.13.Quare venerunt mihi hec.idest acciderunt. Et in eodem.23.Et euenerunt eis omnia mala hec. Dan̄.10.vt docerem te que ventura sunt populo tuo.idest que euenient vel accident populo tuo.vide etiam de hoc infra in dictione קָרָה Cara cum he in fine.& inde קְרוֹת Coroth.idest accidētia.vel occurrentia.Esa.51.Duo sunt que occurrerunt tibi. & inde לִקְרַאת Licrath.idest in occursum seu obuiam. Exo.4.Ecce ipse egredietur in occursum tuum.Et in eo.19. Cūq; eduxisset eos moyses in occursum dei de loco castrorum Item קֹרֵא Core.idest perdix.1.Reg.26. Sicut persequitur perdix in montibus. Hiere.17.Perdix fouit & non pepit.

קָרַב Carab.appropinquare.accedere.appropiare.applicare.offerre.bellare. Gen̄.12. Cūq; prope esset vt ingrederetur egyptum.Et in eodem.47.Cumq; appropinquare cerneret diem mortis eius. Exo.3. Non appropinques inquit huc.Et in eodem.12. Et tunc recte celebrabit.pro q̄ hebrei legunt.Et tunc accedat siue appropinquet vt faciat eum.idest vt celebret eū.Et in eo.14.Cūq; appropinquasset pharao.Et in eodem.Ita vt ad se inuicē toto noctis tpe accedere nō valerent.Et in eo.22.Dn̄s domus applicabitur ad deos.Et in eo.29.Filios quoq; illius applicabis.i.appropinquare facies.& in eo.32. Cumq; appropinquasset ad castra.Et in eo.36.Et qui sponte sua obtulerant se ad faciendum opus.Pro quo hebrei legunt. Omnis quem eleuauit i.incitauit cor suū vt accederet ad opus ad faciendum illud Et in eodem.40.Accedentes ad altare.Deut.5. Tu magis accede & audi.Et in eo.15.Appropinquat septim⁹ annus. Ios.5.Accedetisq; mane singuli per tribus vestras.2. Reg.15.Et cum accederet ad eū homo & salutaret illū.4.Regū.16.Vidit altare & veneratus est illud.Pro quo hebrei legūt. Et vidit rex altare:& accessit rex ad altare.ps.z6. Dum appropriant super me nocentes. Ps.68.Intende anime mee: & libera eam. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Accede ad animam meam & redime eam.Esa.8.Accessi ad prophetissam. Et in eodem.41.Prope facite iudicium vestrum dicit dominus.Ezech.36.Prope est vt veniant.Et in eo.37.Et adiunge vnum ad alterum.idest applica.Et in eo.42.Et sic procedent ad populum.idest accedēt. Soph.2.Et ad deum suū nō appropinquabūt. Signāt ēt aliqn̄ offerre.s.qn̄ est verbū tertie cōiugationis transitiuū.i.appropinquare vel accedere facere. Leuit.1.Homo qui obtulerit ex vobis hostiam. Et in eo.3.Et offerrent de hostia pacificorū oblationē dn̄o & in codē.21.& panes deo suo offerunt. Nu.18.Sed fratres tuos de tribu leui sceptro patris tui sume tecū.i.appropin-

Margin: nobilissimi Vocati. Pricipes. Moiati. — Inuitati — Accidere — Occurrere casu venire — Euenire. — קְרוֹת Accidētia. לִקְרַאת ī occursuz. — קֹרֵא Perdix קָרַב — Appropinquare — Accedere applicare. — adiungere — Offerre

quare fac tecum. Ezech. 43. Et offeres vitulum de armẽto. Et in eo. Et offeres eũ in conspectu dñi. & inde קָרְבָּן corbã siue קֻרְבָּן curban. i. oblatio seu munus quod offertur dño. Leuit. 1. Si holocaustũ fuerit eius oblatio. Et in eo. 2. Anima cum obtulerit oblationẽ dño. Nee. 10. Sortes ergo misimus sup oblationem lignorum. & Mathei. 15. corban. i. munus quodcũq ex me tibi proderit. Et in eo. 27. Non licet eos mittere in corbanã. i. ĩoblationẽ dñi. & inde קָרוֹב carob. i. propinquus vel proximus. Exo. 32. Et amicũ & pximũ suũ. Leuit. 21. Nisi tm̃ in cõsanguineis & propĩquis. Quod in hebreo legitur singlr. Ruth. 2. Propĩquus noster est homo. Ps. 14. Et opprobriũ non accepit aduersus pximos suos. pro quo btũs hiero. in ps. iuxta he. ve. trãstulit. & opprobriũ nõ sustinuit sup propinquo suo. Ponitur ẽt aduerbialiter. i. prope. ps. 144. prope est dñs inuocãtibus eũ Esa. 55. Inuocate eũ dũ ppe est. & in plu. קְרוֹבִים cerobim. i. proximi vel propinqui. Leuit. 10. Sanctificabor in his q appropinquãt mihi. Ester. 9. Tã in vicino positis q̃ pcul. pro quo he. le. Propinquis & longinquis. & inde קָרֵב Gareb. i. accedẽs vel appropinquãs. 1. Reg. 17. Ibat autem philiste⁹ accedẽs & appropinquãs. 3. Reg. 4. & necessaria mẽse regis salomonis cũ ingenti cura pbebãt in tpe suo. pquo he. le. & oẽm accedẽtẽ ad mensam regis salomonis nutriebant siue alebant vnusquisq in mẽse suo: in nullo deficiebant. & inde קִרְבָה ceriba siue קִרְבַת cirbath. i. appropinquatio: vel adhesio. ps. 72 Mihi autem adherere deo bonũ est. pro quo he. le. mihi autem appropinquatio vel adhesio dei bona est. & inde קֶרֶב cereb. i. ĩtra: aut mediũ alicui⁹ rei. Geñ. 18. & risit occulte. pro quo he. le. & risit intra se. Exo. 23. Et auferã infirmitatem de medio tui. Nu. 15. Peribit de populo suo. pro quo he. le. Peribit de medio populi sui. Deut. 13. Si surrexerit in medio tui prophetes. & in eo. 17. de numero fratrũ tuorũ. pro quo he. le. De medio fratrũ tuorũ. Et in eo. 21. Et nõ reputes sanguinẽ innocẽtẽ in medio populi tui israel. Ponitur ẽt pro vitalibus seu visceribus vl' interioribus aut intestinis. Leuit. 1. intestinis & pedibus lotis aqua. Et in eo. Intestina vero & pedes lauabunt aqua. Ps. 48. Sepulchra eorũ domus eorũ in eternũ. p quo btũs hiero. in ps. iuxta he. ve. trãstulit. Interiora sua domus eorũ in seculũ. ps. 102. Et oĩa que ĩtra me sunt nomini sancto eius. Ponitur ẽt predicta dictio. קָרַב Carab pro calefieri. Osee. 7. Oẽs calefacti sunt quasi clibanus. Significat etiam bellare. vel pugnare, ps. 54. Appropinquat cor illius. Pro quo btũs hiero. in ps. iuxta he. ve. transtulit. Pugnat autem cor illius. Et in eodem. Ab his qui appropinquant mihi. Pro quo hebrei legunt. Ab his qui pugnant aduersus me. Et inde קְרָב cerab. i. bellũ. seu prelium aut pugnã vel certamen. 2. Reg. 17. Et tu eris in medio eorum. pro quo hebrei legunt. Et facies tue ibunt in prelio vel in pugna. Ps. 144 Qui docet manus meas ad prelium. Zach. 14. Sicut preliatus est in die certaminis. & in plurali קְרָבוֹת ceraboth. Ps. 67. Dissipa gentes que bella volunt.

קַרְדֹּם Cardum. securis. 1. Reg. 14. Vt acuerent vnusquisq vomerem suum & ligonem & securim. & in plurali קַרְדֻּמִּים cardumim siue קַרְדֻּמּוֹת cardumoth. Iudi. 9. Et arrepta securi proscidit arboris ramũ. pro quo hebrei legunt. & accepit abimelech secures & proscidit ramũ. 1. Regum. 13. Retuse itaq erant acies vomerum & ligonũ & tridentium & securium. ps. 73. Securibus exciderunt.

קָרָה Cara. accidere. contingere. euenire. occurrere. contignare. seu tegere. idest contignationem domorũ construere. Geñ. 44. Et aliquid ei in via contigerit. Nume. 11. Iam nunc videbis vtrum meus sermo opere compleatur. Pro quo hebrei legunt. Nunc videbis vtrum contingat vel eueniat tibi sermo meus, idest opere compleatur. Ruth. 2. Accidit autem vt ager ille haberet dominum nomine booz. 1. Regum, 28. Viuit dominus quia non eueniet tibi quicquam mali. 2. Regum. 1. Casu veni in monte gelboe. idest accidit mihi vt venirem in monte gelboe. Eccls. 2. Et didici q vnus vtriusq esset interitus. pro quo hebrei legunt. Et didici q vnus accidens accidit omnibus his. Et in eodem. Si vnus & stulti & occasus meus erit. Pro quo hebrei legunt. Sicut accidit stulto etiam mihi accidet. Esa. 41. Et nuncient nobis quecunq ventura sint. Vide etiam de hoc supra in dictione קָרָא Cara. Significat etiam occurrere. Geñ. 24. Occurre obsecro mihi hodie. Et in eodem. 27. Voluntas dei fuit: vt cito occurreret mihi quod volebã. Nume. 23. Si forte occurrat mihi dominus. Et in eodem. Occurrit illi deus. Et in eodem. Donec ego obuius pergã. idest occurram. Deut. 25. Quomodo occurrerit tibi in via. Et inde קְרִי ceri. siue מִקְרֶה micre. idest accidens. euentus. casus. Deut. 23. Si fuerit inter vos homo qui nocturno pollutus sit somno. pro quo hebrei legunt. Qui fuerit pollutus casu vel accidenti nocturno. 1. Regum. 20. Cogitabat enim q forte euenisset ei quod non esset mundus. Eccls. 3. Idcirco vnus interitus est hominum & iumẽtorum. Pro quo hebrei legunt. Quoniam accidens vel euentus filiorum hominum: & accidens vel euentus iumẽtorum: vnũ accidẽs est eis. Et in eodem. 9. Quia eadem cunctis eueniunt. Pro quo hebrei legunt. Quia idem accidens vel euentus sit omnibus. Et inde קְרִי Ceri. idest occursus: vel exaduerso: aut e contrario. Leuit. 26. Si ambulaueritis ex aduerso mihi: ego quoq contra vos aduersus incedam. Et in eodem. Et ego incedam aduersum vos in furore contrario. Item קָרָה Cara. idest contignare aut contignationem domus facere: seu domum tegere, 2. Paralip. 34. Ad contignationem domorum. Nee. 2. vt det mihi ligna: vt tegere possem porticũ templi. Et in eodem. 3. Ipsi texuerunt eam: & statuerũt valuas eius. ps. 103. Qui tegis aqs supiora ei⁹. p quo btũs hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Qui tegit aquis cenacula eius. & inde קוֹרָה Cora. idest tignũ seu trabes: aut lignum siue materia ad contignationem domorum. Geñ. 19. Quia ingressi sunt sub vmbra culminis mei. Pro quo hebrei legunt. Quia ingressi sunt sub vmbra trabis vel contignationis mee. s. domus. 4. Regum. 6. Tollamus singuli de silua materias singulas. Et in eodem. Accidit autem cum vnus materiam succidisset. Et in plurali קוֹרוֹת Goroth. Canti. 1. Tigna domorum nostrarum cedrina. & inde מְקָרֶה Mecare. idest contignatio domus. Eccls. 10. In pigritiis humiliabitur contignatio. Et inde קִרְיָה Ciria. idest ciuitas. Nume. 35. Decernite que vrbes esse debeant in presidia fugitiuorum. Prouer. 11. In bonis iustorum exaltabitur ciuitas. Esa. 1. Quomodo facta est meretrix ciuitas fidelis. Et in eodem. 29. Ve ariel ariel ciuitas quã expugnauit dauid. dicitur ẽt קֶרֶת Careth. Iob. 29. Quando procedebam ad portas ciuitatis. Prouer. 8. Iuxta portas ciuitatis in ipsis foribus loquitur. Et in eodem. 9. Vt vocarent ad arcem & ad menia ciuitatis. Et in lingua chaldaica dicitur קִרְיָא Ciria. siue קַרְתָּא Cartha. aut קִרְיָתָא Ciriatha. Esdre. 4. Et habitare eos fecit in ciuitate samarie. Et in eodem. Venerunt in ierusalem ciuitatem rebellem & pessimam. Et in plurali קִרְיָתַיִם Ciriathaim. siue קְרִיּוֹת Cerioth. & ponitur p nomine proprio cuiusdam ciuitatis. Hiere. 48. Et sup domum deblataim & super cariathaim. Et in eodem. Et super bethramon & super carioth.

Margin (first column): קָרְבָּן. Oblatio. קָרוֹב. Proxim⁹ ppinquus. Prope. קְרוֹבִים. Propĩqui קָרֵב. Accedens. קִרְבָה. Appropinquatio. קֶרֶב. Intra Medium. Intestina. Interiora. Calefieri. Pugnare. קְרָב. Prelium Certamẽ. קְרָבוֹת. Bella. קַרְדֹּם. Securis. קַרְדֻּמִּים. secures. קָרָה. Cõtingere.

Margin (second column): Euenire Accidere. Occurrere. קְרִי. Casus. accidens. Euentus. קְרִי. ex aduerso. Cõtrarius. קָרָה. cõtignatio. Tegere. קוֹרָה. Culmen. Trabes. materia. קוֹרוֹת. Tigna. מְקָרֶה. cõtignatio. קִרְיָה. Ciuitas. קֶרֶת. ciuitas. קִרְיָא. קִרְיָתָא. ciuitas. קִרְיָתַיִם. cariathaim.

קָרַח Carach. Decaluare. depilare. radere. scilicet caput. seu caluitium facere. Leuit. 21. Nec radent caput nec barbam. Hiere. 16. Neq caluitium fiet pro eis. Ezech. 27. Et radent super te caluitium. pro quo he. le. decaluabunt sup te caluitium. vbi ponitur verbũ & nomẽ ab eo deriuatum. Et in eo. 29. Omne caput decaluatũ. Mich. 5. Decaluare & tondere sup filios delitiarũ tuarũ. & inde קֵרֵחַ cerẽach. i. caluus. 4. Reg. 2. Ascende calue: ascende calue. & inde קָרְחָה Corcha. i. caluitiũ. Leuit. 13. Sin aũt in caluitio vel in recaluatione albus vel ruffus color fuerit exortus. Hiere. 47 venit caluitiũ sup gaza. Amos. 8. Et sup omne caput caluitiũ & aliqñ scribitur cũ aleph in fine. Ezech. 27. & radẽt super te caluitium. Mich. 1. Dilata caluitium tuum sicut aquila. Signat ẽt superficiẽ pãni vel vestimẽti in qua pili lane sunt tonsi vel pre vetustate defluxerunt. Leuit. 13. Eo q infusa sit in superficie vestimenti vel per totum lepra. Item קֶרַח Cerach. idest gelu: aut glacies. Geñ. 21. Die noctuq estu vrgebar & gelu. Ponitur etiam pro crystallo: quia crystallus in greco idem est quod gelu latine. Ps. 147. Mittit crystallum suã sicut buccellas. Ezech. 1. Et similitudo super capita animalium firmamẽti quasi aspectus crystalli horribilis

קָרַם Carã. extendere. scilicet cutem. cõtegere. vel corio obducere. Ezech. 37. Et extendam super vos cutem. Et in eodẽ. Et extenta est in eis cutis desuper. i. obducta. vel contecta.

קֶרֶן Ceren. cornu. vnde hoc nomen cornu ab hebreo traxit originem. & est in hebreo vtriusq sexus. Dañ. 8. Fractum est cornu magnũ. Pro quo in hebreo legitur. fracta est cornu magna. & in eo. De vno aũt ex eis egressum ẽ cornu vnũ modicũ. Mich. 4. Cornu tuũ ponã ferreum. Ponitur etiam pro fortitudine vel imperio. 1. Reg. 2. & exaltatum ẽ cornu meũ in deo meo. Et i eo. Et sublimauit cornu christi sui. Iob. 16. Et operui cinere carnẽ meam. debet legi cornu meũ. ps. 17. Et cornu salutis mee. Ezech. 29. In die illa pullulabit cornu domus israel. Threñ. 2. Confregit in die furoris sui omne cornu israel. & in lingua chaldaica dicitur קַרְנָא Carna. Dañ. 3. In hora qua audieritis vocẽ tube. pro quo hebrei legunt. vocẽ cornu. i. tube cornee. Et in plu. קְרָנַיִם Caraim. siue קַרְנוֹת Carnoth. Geñ. 22. Herentem cornibus. Ps. 74. Et omnia cornua peccatorũ confringam: exaltabuntur cornua iusti. Dañ. 8. Et ecce aries vnus habens cornua. Et in eo. Et venit vsq ad arietem illũ cornutum. idest habentem cornua. Amos. 6. In fortitudie nostra assumpsimus nobis cornua. Abach. 3. Et cornua in manibus eius. Zach. 1. Et ecce quattuor cornua. Ponitur etiã pro angulo tã in singl'i q̃ in pl'i. Exo. 24. Cornua aũt per quattuor angulos ex ipso erunt. ps. 117. Vsq ad cornu altaris. i. vsq ad angulũ altaris. Esa. 5. In cornu filii olei. idest in angulo terre pinguissimo apto oliuis. & inde verbum קָרַן Caran. idest cornutum esse. Exo. 34. Et ignorabat q cornuta esset facies sua. Et in eo. Videntes autem Aaron & filii israel cornutam moysi faciem. Hebrei tamen in predicto loco dicunt q significat splendescere. eo quod de facie eius exibant radii splendoris ad modũ cornuum. Et inde verbũ vel participiũ tertie coniugationis. scilicet מַקְרִין macrin. idest cornua producens. ps. 68. Placebit dño sup vitulum nouellum cornua producentem & vngulas.

קָרַס Caras. ruere. icuruari. cõteri. Esa. 46. Cõfract⁹ ẽ bel: cõtrit⁹ ẽ nebo. & in eo. cõtabuerũt & cõtrita sũt simul pro quo he. le. ruerũt icuruati sũt. & ĩde קֶרֶס ceras. i. circul⁹ vel vncin⁹. seu fibula cui⁹ caput ẽ curuũ: & solũ iuenitur in nu. plu. Exo. 26. faciesq quiquagita circulos aureos. & i eo. facies & quiquagita fibulas eneas; quibus iungantur anse.

Margin (third column): קָרַח. Radere Caluitium facere Decaluare. קֵרֵחַ. Caluus. קָרְחָה. Caluitium. Supficies pãni. קֶרַח. Gelu. Crystallus. קָרַם. Extendere. קֶרֶן. Cornu. קַרְנָא. Cornu. קְרָנַיִם. Cornua. קָרַן. cornutũ eẽ. מַקְרִין. Cornua pducens. קָרַס. Conteri. Incuruari. קֶרֶס. Circuli Fibule.

קַרְסֹל Carsul. talus. s. pedis. & solum inuenitur in nu. plu. 2. Reg. 22. Et non deficient tali mei.

קָרַע Caraa. Scindere. rumpere. dirumpere. aperire. Geñ. 37. Scissisq vestibus indutus est cilicio. p quo he. le. & scidit iacob vestimẽta sua. Exo. 28. Ne facile rumpatur. Leuit. 13. rumpet eum & a solido diuidet. Nu. 14. Sciderunt vestimenta sua. Iudi. 11. Scidit vestimenta sua. 1. Reg. 15. Scidit dñs regnum israel a te hodie. 2. Reg. 15. Ecce occurrit ei chusai arachites scissa veste. 3. Reg. 13. Altare quoq scissũ est. ps. 34. Dissipati sunt nec cõpuncti. Pro quo btũs hiero. in ps. iuxta he. ve. trãstulit. scidẽtes: & nõ tacẽtes Esa. 64. vtinã dirũperes celos. Hiere. 36. Scidit illud scalpello scribe. Signat ẽt apire. Hiere. 22. qui aperit sibi fenestras. Signat ẽt depĩgere oculos stibio: ac si palpebre oculi rũpãtur ex cõtinuatiõe stibii. Hiere. 4. Et pĩgeres oculos tuos stibio. & ĩde קֶרַע ceraa. i. scissura: vel ruptura. Prouer. 23. & vestietur pãnis dormitatio. pro quo he. le. & vestietur scissuris vel rupturis dormitatio. i. vestietur pãnis ruptis vel scissis.

קָרַץ Caras. conniuere. vel annuere. s. oculis vel labiis. excidere. formare. ps. 34. Annuunt oculis. Prouer. 6. annuit oculis: terit pede. & in eo. 10. Qui ãnuit oculo dabit tristitiã. & in eo. 16. Mordẽs labia sua perficiet malũ. pro q he. le. annuẽs vel cõniuẽs labiis suis perficiet malũ. Signat ẽt formare vel excidere. Iob. 33. & de eodẽ luto ego quoq formatus sum. pro quo he. le. excisus sũ. & inde קֶרֶץ ceres. i. excisio vel cõcisio: aut excisor. Pro quo btũs hiero. trãstulit stimulatorẽ Hiere. 46. stimulator ab aqlone veniet. Itẽ קְרַץ Caras. in ligua chaldaica signat accusare seu crimiari. Dañ. 3. Accedẽtes viri chaldei accusauerũt iudeos. & in eo. 6. Adducti sunt viri illi qui accusauerũt danielẽ. & preponitur ei dictio אֲכַל Achal que signat comedere: quia forte in illis accusatiõibus vel cõiurationibus faciebãt aliqua conuiuia.

קַרְקַע Carcaa. pauimentum. fundus. solum. Nu. 5. & puluillum terre de pauimento tabernaculi. Amos. 9. si celauerint se in fundo maris.

קַרְקַר Circar. vastare. diruere. dissipare. Nu. 24. vastabitq omnes filios seth Esa. 22. Scrutans murum. Pro quo he. le. dissipans vel diruens murum. De quo vide supra in dictione קִיר cir. & in dictione קָרַר carar.

קֶרֶשׁ Ceres. tabula. Exo. 26. In lateribus tabule due incastrature fient. & in plurali. קְרָשִׁים cerasim. vt in eo. facies & tabulas stantes tabernaculi de lignis setim. significat ẽt trãstra seu tabulata nauis. Ezech. 27. Et transtra tua fecerunt tibi de ebore indico. i. tabulata tua.

קַשׁ Cas. stipula. de quo vide in dictione sequenti.

קָשַׁשׁ Casas. colligere. vel congregare. Exo. 5. Ipsi vadãt & colligãt stipulas. & in eo. Dispersusq est populus in omnem terram egypti ad colligendas paleas. Nu. 5. Inuenerunt hominem colligentem ligna Soph. 2. Cõuenite congregamini. & aliquando scribitur cum simplici sin. De quo vide supra in dictione קוּשׁ cus. & inde קַשׁ cas. idest stipula seu palee minutissime: aut ligna minutissima. Exo. 5. Et colligãt stipulas. & in eodem. Ad colligendas paleas. Iob. 13. Et stipulam siccam persequeris. ps. 82. Et sicut stipula ante faciem venti.

קִשֻּׁא Casu. Cucumer. & solum inuenitur in numero plurali. scilicet קִשֻּׁאִים Cisuim. Nume. 11. In mẽte nobis veniunt cucumeres & pepones. & inde מִקְשָׁה Micsa. idest cucumerarium. Esa. 1. Sicut tugurium in cucumerario.

קָשַׁב Casab. Attendere. intendere. audire. auscultare. 1. Regum. 15. Et auscultare magis q̃ offerre adipem arietum Nee. 1. Sit auris tua attendens ad orationem serui tui

Margin (fourth column): קַרְסֹל. Talus. קָרַע. Scindere. Rũpere. Dirũpere. Aperire. Pingere. קֶרַע. scissura. קָרַץ. Annuere. Formare Excidere. קֶרֶץ. stimulator. קְרַץ. Accusare. קַרְקַע. pauimẽtũ. Fundus. קַרְקַר. Vastare scrutari Dissipare. קֶרֶשׁ. tabula. קְרָשִׁים. Tabule transtra. קַשׁ. קָשַׁשׁ. Colligere. Cõgregar. קַשׁ. Stipula Palee. קִשֻּׁא. קִשֻּׁאִים. cucumeres. מִקְשָׁה. Cucumerarium. קָשַׁב. auscultar. Attendere.

Ps. 9. Preparationem cordis eorum audiuit auris tua. Ps. 16. Intende deprecationem meam. Ps. 65. Et attendit vocem deprecationis mee. Ps. 129. Fiant aures tue itēdētes i vocem deprecationis mee. Prouer. 1. Extendi manum meam & non fuit qui aspiceret. idest qui attenderet. Esa. 42. Attēdat & auscultet procul. Hiere. 6. Quia verba mea non audierunt. Et in eodem. 8. Attendi & auscultaui. Et in eo. 18. Et non attendamus ad vniuersos sermones eius. Et in eo. Attende domine ad me. Dan. 9. placare domine: attēde domine. Osee. 9. Et attende domus israel. & inde קֶשֶׁב caseb siue קֶשֶׁב ceseb. idest attentio vel intuitus aut auscultatio. 4 Reg. 4. Et non erat vox neq; sensus. pro quo he. le. & non erat vox neq; auscultatio vel attentio. idest non erat qui attenderet vel auscultaret. Esa. 21. Et contemplatus est diligēter multo intuitu.

קָשָׁה Casa. indurare. aggrauare. seu durum vel graue esse. resistere. Gen. 35. Difficultate part9 periclitari cepit. Pro quo hebrei legūt. Et indurata siue aggrauata est in partu suo. Exo. 7. Sed ego indurabo cor eius. & in eo. 13. Nam cum induratus esset pharao & nollet nos dimitere. Deut. 2. Quia indurauerat dominus deus tuus spiritum eius. Et in eo. 15. Non auertes ab eis oculos tuos. pro quo hebrei legūt. Nō durū sit vel non sit graue in oculis tuis cum dimiseris illum. 1. Reg. 5. Quoniam dura est manus eius super nos. 2. Regum. 29. Durius autem responderunt viri iuda. 2. Paralip. 36. Et indurauit ceruicem suam. ponitur etiam pro resistere. Iob. 9. Quis restitit ei: & pacem habuit. & inde קָשֶׁה Case: siue נִקְשָׁה Nicse. i. durus vel induratus. Exo. 33. Populus dure ceruicis es tu. Deut. 31. Ego enim scio contētionem tuam: & ceruicem tuam durissimam. Esa. 8. Et transibit per eā & corruet & esuriet. pro quo he. le. Transibit per eam induratus: & corruet. potest etiam deriuari a dictione יָקַשׁ Iacas. que signāt offendere vel corruere sicut est in littera nostra. & inde קֹשִׁי cosi. siue קֶשִׁי cesi. i. durities. Deut. 9. Ne aspicias duritiē populi huius. & inde מִקְשָׁה Micsa. i. ductile. s. metallū percussum malleo & induratū vel cōplanatum. Exo. 25. Facies candelabrū ductile de auro mundissimo. Et in eodem. Aureos & perductiles. & dicunt aliqui hebrei q in predicto loco significat equalem vel planū. i. opere plano & equali. Hiere. 10. In similitudine palme fabricate sunt. Pro quo he. le. Sicut palma: ductiles vel equales sunt. Ponitur etiam pro crine vel cesarie mulieris equaliter diuisa. Esa. 3. Et pro crispante crine caluiciū. Itē מִקְשָׁה micsa. idest cucumerarium. De quo vide supra in dictione קִשֻּׁא cisu.

קְשָׂה Casa. Thuribulū. seu crater: secundum translationē nostram. & solum inuenitur in numero plurali: scilicet קְשָׂוֹת cesoth. Exo. 25. Acceptabla & phialas: thuribula & ciathos. & in eodē. 37. Acceptabula & liba fundenda. purissimo. Nu. 4. Et crateras ad liba fundenda.

קֶשֶׁה Casach. Indurari. durari. seu durum esse. Iob. 39. duratur ad filios suos: quasi non sint sui. Esa. 63. Indurasti cor nostrum ne timeremus te.

קֹשֶׁט Coset. siue קֻשְׁטָא custa. veritas. seu firmitas. Ps. 59 Vt fugerent a facie arcus. Pro quo he. le. A facie veritatis vel firmitatis: siue propter veritatē vel firmitatem: tamē si scriberetur cum tau in fine loco teth. tunc significat arcum: vt infra dicetur. Sed in codicibus hebreorum inuenitur scriptum cum teth. quod significat veritatem vel firmitatem. ve prouer. 22. Vt ostenderent tibi firmitatem & eloquia veritatis. & in lingua chaldaica communiter significat veritatem. Dan. 2. Vere deus vester deus deorum est. Item קְשִׂיטָה Cesita. idest agna seu ouis. Gen. 33. Emitq; partem agri in qua fixerat tabernaculum a filiis hemor centū agnis. Iob. 42. Et dederunt ei vnusquisq; ouem vnam. Et aliqui hebrei dicūt q significat genus quoddā monete: seu nūmum: aut obolum. Sed in translatiōe chaldaica est sicut in littera nostra.

קַשְׂקֶשֶׂת Cascheseth. Squāma. vt Leuit. 11. Omne quod habet pennulam & squāmā. & in plu. קַשְׂקְשׂוֹת Cascheseoth. Ezech. 29. vniuersi pisces tui squāmis tuis adherebunt. reperitur etiam קַשְׂקַשִּׂים cascasim. secundum terminationem pluralem masculinorum. 1. Reg. 17. Et lorica hamata induebatur. pro quo he. le. & lorica squāmarum. i. squāmata induebatur.

קָשַׁר Casar. ligare. colligare. coniungere. Gen. 38. In quo obstetrix ligauit coccinum. Et in eodem. 44. Cum anima illius ex huius anima dependeat. pro quo hebrei legunt. Et anima eius colligata est cum anima illius. Deut. 6. Et ligabis ea quasi signū in manu tua. 1. Regum. 18. Et anima ionathe conglutinata est anime dauid. idest colligata. Nee. 4. Itaq; edificauimus murum & coniunximus totū. Iob. 38. Nunquid coniungere valebis micantes stellas pliadas. Esa. 49. Et circundabis eos tibi quasi sponsa. i. colligabis vel coniunges. & inde קִשֻּׁרִים Cisurim. idest ornamenta quedam que mulieres circunligant collo suo vel pectori. Pro quo btūs hieronymus transtulit murenulas. Esa. 3. & murenulas & olfactoria. Pōitur ēt pro fascia pectorali. Hiere. 2. Nunquid obliuiscitur virgo ornamēti sui: aut sponsa fascie pectoralis sue. & ide קִשֻּׁרִים Cesurim siue מְקֻשָּׁרוֹת Mebrusaroth. idest oues que nascuntur in principio veris. Gen. 30. Et que primi temporis iacob. Signāt etiā predicta dictio קֶשֶׁר Casar. coniurare aut coniurationem vel colligationem facere contra aliquem. 1. Regū. 22. Quoniā coniurastis omnes aduersum me. 2. Reg. 15. Quod achitophel esset in coniuratione. pro quo hebrei legunt. In coniurantibus. 4. Reg. 10. Coniurauit ergo iehu filius namsi contra ioram. Amos. 7. Rebellauit contra te Amos. Pro quo hebrei legunt. Coniurauit cōtra te amos. & inde קֶשֶׁר Ceser. idest coniuratio. vel colligatio. 2. Reg. 15. facta est coniuratio. Esa. 8. Nō dicatis coniuratio: omnia enim que loquitur populus iste coniuratio est.

קֶשֶׁת Ceseth. siue קַשְׁתּ caseth. Arcus. Gen. 9. Arcum meū ponā in nubibus. Et in eo. Apparebit arcus in nubibus. Et in eo. 21. Iuuenis sagittari9. p quo hebrei legunt. iaculator arcus. 1. Reg. 2. Arcus fortium superatus est. Esa. 22 Dureq; ligati sunt. Pro quo hebrei legunt. Ab arcu ligati sunt. Potest etiam deriuari a dictione קָשָׁה Casa que significat indurare siue durum esse. Abach. 1. Suscitans suscitabis arcum tuum. Et in plurali קְשָׁתוֹת Cesathoth. ps. 36. & arc9 eorum confringantur. Esa. 5. Et omnes arcus eorum extēti. & in eodem. 13. Sagittis paruulos interficient. Pro quo hebrei legunt. & arcubus paruuli interficientur.

קִתְרֹס Cathros. In lingua chaldaica significat quoddā instrumentum musicum. pro quo beatus hieronym9 transtulit citharam. Dan. 3. In hora qua audieritis vocem tube & fistule & cithare.

De incipientibus a littera. ר. Res.

רָאָה Raa. videre. intueri. aspicere. cernere. despicere. Gen. 1. & vidit deus q esset bonum. & in eodem. 16. Tu deus qui vidisti me. Et in eodem. Profecto hic vidi posteriora videntis me. & in eodem. 27. Ecce odor filii mei sicut odor agri. pro quo hebrei legūt. Vide odorē filii mei sicut odorē agri. Et est sensus sicut in littera nostra. & in eo. 29. Vidit dominus afflictionem meam. Et in eodem. 37. vade & vide si cuncta prospera sint. Exo. 3. Et videbo visionem hanc magnam. & in eodem. Vidi afflictionem populi mei. Leuit. 20. Et viderit turpitudinem eius: illaq; conspexerit fratris ignominiā. Nu. 23. De sūmis silicibus videbo eū. Ios. 5. Et vidit virum cōtra se stantem. 1. Reg. 2. Et videbis emulum tuū in templo. 2. Reg. 15. Videtur mihi sermones tui boni & recti. 4. Reg. 14. Veni & videam9 nos. i. pugnemus inuicem. & in eodem. 23. Occisus in magedo cum vidisset eum. ps. 52. Vidit omnes filios hominū. Ps. 89. Anni quibus vidimus mala. Eccles. 12. Et tenebrescēt vidētes per foramina. Esa. 17. & oculi eius ad sanctum israel respicient. & in eodē. 66. Et videbim9 in letitia vestra. Hiere. 17. Et nō videbit cum venerit bonū. & in eodem. Et nō timebit cum venerit estus. Pro quo hebrei legunt. Et nō videbit cum venerit estus. Potest etiam deriuari a dictione יָרֵא Iare. que significat timere sicut est i littera nostra. Ezech. 16. Et abstuli eas sicut vidisti. Ponitur etiā pro audire. Gen. 42. Audiens autem iacob q alimenta venderentur in egypto. Exo. 20. Cunctus autem populus videbat voces. i. audiebat. Hiere. 2. Videte verbū dñi. i. audite. Significat etiam videre corde aut mēte: vel intelligere: siue contemplari aut sentire. vt in aliquibus locis predictis. & Eccles. 1. Et mens mea contēplata est multa sapienter. et in eodem. Homo qui diebus & noctibus somnū non capit oculis. Pro quo hebrei legūt. Somnum in oculis suis non videt. i. nō sentit. Et in voce passiua significat apparere. i. videri. Gen. 12. Apparuit autem dñs abrae. & in eodem. Edificauit ibi altare domino qui apparuit ei. Leuit. 16. Quia in nube apparebo super oraculum. Iudi. 19. Nunq; res talis facta est in israel. p quo he. le. Nūq; res talis visa est siue apparuit in israel. 2. Reg. 22. Lapsus est sup pēnas vētorū. Pro quo he. le. Apparuit seu visus est super pēnas ventorū. Iob. 33. Et ossa que tecta fuerāt nudabuntur. Pro quo. he. le. Nudabūtur ossa ei9: q nō videbātur siue que nō apparebant. ps. 17. Et apparuerūt fontes aquarum. Canti. 2. Flores apparuerunt in terra nostra. & quādo est verbum tertie coniugationis tunc ponitur pro ostendere vel mōstrare. i. facere videri. Gen. 12. In terram quā monstrauero tibi. Leuit. 13. Ostendetur sacerdoti. Nu. 8. Iuxta exēplar quod ostendit dñs moysi. Deut. 34. Ostēdit ei dñs omnē terram. & in eodem. Vidisti eam oculis tuis. Pro quo hebrei legūt. Videre te feci eam oculis tuis. i. ostendi eam tibi. 4. Reg. 11. Et ostēdit eis filiū regis. Esa. 30. Et terrorem brachii sui ostendet. Mich. 7. Ostēdam ei mirabilia. Nū. 3. Et ostendam in gentibus nuditatē tuā. Significat etiā predicta dictio despicere vel negligere. Gen. 42. Quare negligitis. ps. 21. Ipsi vero cōsiderauerūt & inspexerūt me. i. despexerunt me. ps. 53. Et super inimicos meos despexit oculus me9. ps. 111. Donec despiciat inimicos suos. Ps. 117. Et ego despiciā inimicos meos. Ezech. 28. Ante faciē regū dedi te vt cernerent te. Pro quo hebrei legunt. vt despicerent te. Mich. 7. Oculi mei videbunt in eam. i. despicient eam. Vnde Canticorum. 1. Vbi dicitur. Nolite me considerare q fusca sim: potest etiā legi. Nolite me despicere q fusca sim. Et inde ראוּת Reuth. siue מַרְאָה Mare. i. visio. aut visus. Gen. 2. Produxit dñs deus de humo omne lignū pulchrum visu. Exo. 3. Videbo visionem hanc magnam. Nu. 12. In visione apparebo ei. 2. Paralipo. 26. In dieb9 zacharie intelligētis & videntis deum. pro quo hebrei legunt. Intelligentis in visione dei. Iob. 40. Et videntibus cunctis precipitabitur. Pro quo hebrei legūt. Vtiq; ad visionem suam proiicietur siue precipitabitur. Sed beatus hieronymus transtulit sensum. Eccles. 5. Quid proderit possessori: nisi quod cernit diuitias oculis suis. Pro quo hebrei legūt. Quid proderit possessori: nisi visio oculorū suorum. Et in plurali מַרְאוֹת Maroth. Gen. 46. Audiuit eum per visionē noctis vocantem se. Quod in hebreo legitur in plurali. scilicet per visiones noctis. Ezech. 40. Et adduxit me illuc in visionibus dei. Et inde רֳאִי Roi. i. visus. seu visio aut aspectus. 1. Reg. 16. Et pulcher aspectu decoraq; facie. Iob. 17. Nec aspiciet me visus hominis. & in eodem. 33. Consumpta est caro eius a suppliciis. pro quo hebrei legunt. A visione: siue a visu. Potest etiam legi a feditate vel turpitudine: vt infra dicetur. Et inde רֹאֶה Roe. i. videns. Esa. 28. Nescierunt videntē. Ponitur etiam pro propheta. 1. Reg. 9. Qui enim propheta dicitur hodie: vocabatur olim vidēs. & inde illud quod videtur pertinere alicui dicitur רָאוּי Raui. Ester. 2. & septem puellas speciosissimas de domo regis. Pro quo hebrei legunt. & septem puellas pertinentes de domo regis. Et inde מַרְאָה Mara. siue רְאִי Rēi. idest speculum. Exo. 38. De speculis mulierum. Iob. 37. Qui solidissimi quasi ere fusi sunt. pro quo hebrei legūt. Fortissimi quasi speculū fusile. scilicet ex ere. Item רֳאִי Roi. i. feditas siue obscenum vel turpe. Nau. 3. Et ponam te in exemplū. pro quo hebrei legunt. Et ponam te in turpitudinem vel feditatem. Et inde מֹרְאָה Mora. i. feda vel turpis. Beatus hiero. transtulit prouocatricem. Soph. 3. Ve prouocatrix & redempta. Item רָאָה Raa. nomē auis immunde. Pro quo beatus hieronymus transtulit ixon. Deut. 14. Ixon & vulturē & miluū. Et dicunt hebrei q significat auem acutissimi visus: a primo significato deriuatum.

רְאֵם Reem. rhinoceros: seu vnicorni9. Nu. 24. Cuius fortitudo similis est rhinocerotis. Deut. 33. Cornua rhinocerotis cornua eius. & aliquādo scribitur cum iod in medio dictionis loco aleph & dicitur רֵים rem. Iob. 39. Nunquid volet rhinoceros seruire tibi. & in eodem. Nūquid alligabis rhinocerotem ad arandum loro tuo. Et in plurali רְאֵמִים Reemim. siue רֵימִים remim. ps. 21. Et a cornib9 vnicornū humilitatem meā. ps. 28. Et dilectus quēadmodum filius vnicornium.

רֹאשׁ Ros. caput. princeps: seu dux. principium. initium. cacumē. vertex. Sūmitas cuiuscūq; rei. Fel. seu venenum. aut paupertas. Gen. 3. Ipsa conteret caput tuum. & in eodem. 40. Auferet pharao caput tuum. & in eodem. 47. Conuersus & lectuli caput. Exo. 29. Et pones thiaram in capite eius. Nume. 6. Polluetur caput consecrationis eius. Ios. 2. Sanguis ipsius erit in capite eius. 3. Reg. 20. Et funiculos in capite nostro. 4. Reg. 4. Caput meū doleo. ps. 7. Cōuertetur dolor eius in caput eius. Canti. 7. Caput tuum vt carmelus. Esa. 15. In cunctis capitibus eorum caluitiū. Quod in hebreo legitur singulariter. s. in omni capite eorum caluitium. Ezech. 9. Viam eorū super caput eorum reddam. Et in lingua chaldaica dicitur רֵישׁ res. siue רֵישָׁא resa. Dan. 2. Caput de auro optimo. & in eodem. Tu ergo es caput aureū. Et in plurali רָאשִׁים rasim. Gen. 2. Qui inde diuiditur in quattuor capita. Leuit. 20. Capita vestra nolite nudare. ps. 73. Tu confregisti capita draconū. Dicitur etiam רָאשׁוֹת rasoth in plurali: secundum terminationē pluralem femininorum. & tunc significat locum in quo caput reclinatur. Gen. 28. Tulit de lapidibus qui iacebant: & supponens capiti suo. & in eodem. Tulit lapidem quem supposuerat capiti. 1. Reg. 26. Hastam fixam in terra ad caput ei9. & in eodem. Et tolle hastam que est ad caput eius. Hiere. 13. Quoniam descendit de capite vestro corona glorie vestre. Significat etiam predicta dictio רֹאשׁ ros. principem seu principalem: aut ducem: tam in singulari q in plurali. Exo. 30. Sūme tibi aromata prime myrrhe. i. principalis. Nu. 13. Mittens principes viros. Deut. 29. Principes vestri & tribus ac

maiores natu. Canti.4. Cum omnibus primis vnguentis idest pricipalib9. Mich.3. Audite principes domus iacob. Zach.4. Et adducet lapidem primarium.i.pricipalem. Significat etiam principium siue initium: aut exordium. Ps.118. Principium verborum tuorum veritas. Ezech.40. In exordio anni decima mensis. Item significat cacumen: seu verticem: aut summitatem. Geñ.28. Et cacumen eius tangens celum. Exo.24. Quasi ignis ardens super verticem montis. 2.Reg.15. Cũq3 ascenderet Dauid summitatẽ montis. Ponitur etiam pro sũma. Exo.30. Quando tuleris sũmã filiorum israel. Leuit.6. Reddet omnia que per fraudẽ voluit obtinere. Pro quo hebrei legunt. Reddet ea in summa. idest reddet sũmã omniũ predictorũ. Dañ.7. Breui sermone comprehendit sũmatimq3 perstringens ait. Et inde ראשית resith.i.principium siue initium. Geñ.1. In principio creauit deus celum & terram. & in eodem.10. Fuit autẽ principium regni eius babylon. Nu.24. Principium gentium amalech. Deut.11. A principio anni vsq3 ad finẽ eius. p̃s.101. Initium sapientie timor dñi. Eccl's.7. Melior est finis orationis q̃3 principium. Ponitur etiam pro principali vel optimo. Amos.6. Et optimo vnguento delibuti. Et inde ראשון rison.i.primus. Exo.12. In die primo nõ erit fermentum in domibus vestris. Iob.15. Nunquid primus homo tu natus es. Ezech.45. In primo mense vna mensis. & aliquãdo scribitur cum iod in medio loco a'leph. Iob.8. Interroga enim generationem pristinam. Et in plu. ראשונים Risonim. Nu.6. Ita tamẽ vt dies priores irriti fiant. & in genere feminino ראשונה risona. siue ראשונית risonith. Hiere.25. Ipse est annus primus Nabuchodonosor. regis babylonis. & in hebreo est generis feminini. Zach.6. In quadriga prima equi ruffi. Accipitur etiam aduerbialiter.i.primũ seu primo. Nu.2. Primi egredietur. Pro quo hebrei legunt. Primũ proficiscantur. Ester.1. Et primi post eum resi dere soliti erant. Et in plurali ראשונית risonioth. Esa.43. Ne memineritis priorũ. Item ראש ros.i.fel seu venenum. vt Deut.29. Germinans fel & amaritudinem. & in eodem. 32. Vua corũ vua fellis. & in eodem. Venenũ aspidum insanabile. p̃s.68. Dederunt in escam meam fel. Threñ.3. Et circundedit me felle & labore. Significat etiam pauperem vel paupertatem. De quo vide infra in dictione רוש ros cum vau in medio dictionis.

רב רַב Rab. multus: seu magnus: aut multũ: vel plurimũ. De quo vide in dictione sequenti.

רבב רָבַב Rabab. multiplicare. augere. cerescere. Geñ.1. Crescite & multiplicamini. & in eo.6. Cũq3 cepissent homines multiplicari super terram. & in eodem.17. Et multiplicabo te vehemẽter nimis. Exo.23. Et crescant contra te bestie agri. p̃s.3. Dñe quid multiplicati sunt qui tribulãt me. p̃s.17. Et fulgura multiplicauit. Ps.68. Multiplicati sunt super capillos capitis mei. Esa.54. Et multitudinem pacis filiis tuis. Pro quo he.le. & multiplicabitur pax filiorum tuorum. Vide etiam de hoc infra in dictione רַבָּה raba. Et indẽ רַב Rab. siue רוב rob.i.multus: seu multitudo: siue magnus aut princeps. Iudi.17. Adhuc populus multus est. Ester.10. Et acceptabilis plebi fratrũ suorũ. Pro quo hebrei legunt. & acceptabilis multitudini fratrũ suorũ. & i eo.1. Preponẽs mensis singulis de principibus suis. Iob.11. Nunquid qui multum loquitur non audiet. & in eodem.23. Nolo multa fortitudine contendat mecũ. & in eodem.33. Et omnia ossa eius marcescere facit.i.plurima ossa eius. & in codẽ.36. Nec multitudo donorum inclinet te. Ps.47. Ciuitas regis magni. Prouer.11. Salus autẽ vbi multa consilia. Quod in hebreo legitur singulariter. & in eodẽ.13. Multi cibi in nouali bus patrum. Pro quo hebrei legũt. Multitudo cibi seu multus cibus. & in eodem.14. Vbi autem apparent plurime segetes.i.multitudo segetum.) & in eodẽ.20. Multi homines misericordes vocantur. Pro quo hebrei legunt. multitudo hominũ. & in eodẽ. Est aurũ & multitudo gẽmarũ. Eccl's.1. Eo quod in multa sapientia multus sit labor. & in eodem.5 Vbi sunt multa somnia: plurime sunt vanitates. Pro quo hebrei legunt. Quoniã in multitudine somniorũ & vanitatũ. Esa.19. Et mittet eis saluatorẽ & propugnatorẽ. Pro quo hebrei legũt. Saluatorẽ & magnũ. Potest etiã deriuari a dictione ריב rob. que significat pugnare vel obiurgari. vt infra dicetur. & in eodẽ.42. Et post multos dies visitabuntur idest post multitudinẽ dierum. Et in genere feminino רַבָּה Raba. siue רַבַּת rabath.i.multa siue magna aut multiplicata 1.Reg.2. Et que multos habebat filios infirmata est. Geñ.7 Rupti sunt omnes fontes abyssi magne. 2. Paralipo.3. Eo quod multa turba sanctificata non esset. p̃s.77. Et adaquauit eos velut in abysso multa. Ps.88. Deus qui glorificatur in ecclesia sanctorũ magnus & terribilis. Pro quo hebrei legunt. Deus roboratus in secreto sanctorũ magno. & in hebreo est generis feminini. p̃s.109. Cõquassabit capita i terra multorũ. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Percussit caput in terra multa. Ponitur etiam רַבָּה Raba siue רַבַּת rabath aduerbialiter.i.multũ aut sepe. Ps.61. Non mouebor amplius. p̃s.119. Multum incola fuit anima mea. p̃s.122. Multũ repleta est aĩa nr̃a. Ps.128. Sepe expugnauerunt me a iuuentute mea. Et in plurali רַבִּים rabim. siue רַבּוֹת raboth. Ps.3. Multi insurgunt aduersum me. Ps.33. Multe tribulationes iustorum. Prouer.29. Multi requirunt faciem principis. Ponitur etiã pro maiori vel lõgeuo. Geñ.27. Maior seruiet minori. Iob.32. Non sunt longeui sapientes. & in lingua chaldaica dicitur רַבְרְבָן Rabreban.i. magna siue magni aut principes. Dañ.2. Et numera multa & magna dedit ei. & in eodẽ.4. Et optimates mei & magistratus me requisierunt. Et inde רִבְבָה rebaba. siue רִבּוֹ ribo.i.multiplicatio: siue multiplicata. Ezech.16. Multiplicatam quasi germẽ agri dedi te. & cõmuniter ponitur p̃ decẽ millibus. Deut.32. Et duo fugarẽt decem millia. Iudi.20. Decẽ viri eligantur ex centum ex omnibus tribubus israel: & centum de mille: & mille de decẽ millibus. Ps.90. Et decẽ millia a dextris tuis. Dicitur etiã רִבּוֹא Ribo cum vau & aleph i fine. Nee.7. Omnis multitudo quasi vir vnus quadraginta duo millia. pro quo he.le. Om̃is multitudo quasi vir vn9 quatter decem millia & duo millia. & in eodẽ. Et quod dedit reliquus populus auri dragmas viginti millia. Pro quo he.le. Bis decẽ millia: scribitur etiam sine aleph. 1. Paralipo. 29. Et solidos decẽ millia. & in eodẽ. Et eris talenta decẽ & octo millia. Ione.4. In qua sunt plusq3 centũ millia hominũ. Pro quo. he.le. In qua sũt plusq3 duodecies decẽ millia hominũ. Dañ.7. & decies centena millia assistebant ei. Pro quo hebrei legunt. Decies mille decẽ millia corã eo assistebant. & est sensus sicut in littera nr̃a. Et in plurali רְבָבוֹת Rebaboth. siue רִבּוֹת riboth. aut רִבֹּאוֹת ribooth. Nu.10. Reuertere dñe ad multitudinẽ filiorũ israel. vbi pro multitudine ponitur רְבָבוֹת rebaboth. Deut.33. Et cum eo sanctorũ millia. 1.Reg.18. Percussit saul mille & dauid decẽ millia. p̃ quo hebrei legunt. Percussit saul in millibus suis: & dauid in decem millibus suis. idest in pluries decem millibus. Esd.2. Dederunt in expensas operis auri solidos quadraginta millia & mille. Pro quo hebrei legunt. Auri solidos septies decem millia & mille. Nee.7. Dederunt in thesaurũ operis auri dragmas viginti millia. Et in numero duali רִבֹּתַיִם Ribothaim.i.bis decem millia. p̃s.67. Currus dei decem millia

Pro quo hebrei legunt. Currus dei bis decem millia. Et dicunt aliqui hebrei q̃ in predicto loco & in aliquibus predictis ponitur numerus determinat9 pro indeterminato. Vnde beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Currus dei innumerabiles. Et inde מְרֻבָּבוֹת Merubaboth.i.multiplicate siue abundantes. p̃s.43. Oues eorum fetose abundantes in gregibus suis. Et inde רְבִיבִים rebibim.i.gutte vel stille pluuie: propter earum multiplicationem. Deut.32. Et quasi stille super gramina. p̃s.71. Et sicut stillicidia stillantia super terram. Mich.5. Et quasi stille super herbam. & inde רַב Rab.i.multiplex. Iob.5. Et scies quoniã multiplex erit semen tuũ. Et in plurali רַבֵּי rube. Osee.8. Scribam ei multiplices leges meas. Significat etiam רַב Rab satis vel sufficit. Exo.9. Orate dño vt desinant tonitrua & grando. Pro quo hebrei legunt. Et sufficiat iã esse tonitrua. Nu.16. Sufficiat vobis quia omnis multitudo sanctorũ est. & in eodẽ. Multum erigimini filii leui. 1. Paralipo.21. Sufficit: iã cesset manus tua. Significat etiam predicta dictio רָבַב Rabab. iurgari vel obiurgari. Geñ.49. Exasperauerunt eum & iurgati sunt. & aliqui hebrei dicũt q̃ significat iaculari.i.iaculo vel sagitta percutere. Et inde רֹבֶה robe.i.iaculator vel sagittarius Geñ.21. Factusq3 est iuuenis sagittarius. Et in plurali רַבִּים Rabim. Hiere.50. Annunciate in babylone plurimis omnibus qui tendunt arcum. Pro quo hebrei legunt. Audire facite in babylõe iaculatores siue sagittarios omnibus qui tendunt arcus. Potest etiam significare plurimos sicut est in littera nostra: Ponitur etiam רַבִּים rabim. pro iaculis vel lanceis. Iob.16. Circũdedit me lanceis suis. vide etiam de hoc infra in dictione רוב rob.

רבד Rebid. torques. vel ornamẽtũ quod suspẽditur in collo. Geñ.41. & collo torquẽ aureũ circũposuit. Ezech.16. Et torquẽ circa collũ tuũ. Et inde מַרְבַדִּים Marbadim.i. ornamẽta q̃dã quibus lectulus ornatur: siue tapetia. Pro q̃ beatus hiero. transtulit funes. Prouer.7. Intexui funibus lectulum meũ. Et inde verbũ רָבַד Rabad. quod significat talibus ornamẽtis ornare vl' sternere lectũ. vt in p̃dicto loco. Pro quo he.le. Ornamẽtis siue tapetibus ornaui vel struai lectulũ meũ. Vbi ponitur nomẽ & verbũ ab eo deriuatũ.

רבה רָבָה Raba. multiplicare. augere. crescere. enutrire. Geñ.3. Multiplicabo erũnas tuas. & in eodẽ.22. Et multiplicabo semen tuũ sicut stellas celi. & in eodem.35. Cresce & multiplicare. Exo.1. Ne forte multiplicetur. & in eodem. Tanto magis multiplicabantur & crescebant. Et in eodem. Vt multa signa fiant in terra egypti. Leuit.11. Et multos habens pedes. Pro quo he.le. Et multiplicans pedes. Deut.8. Vt possitis viuere & multiplicemini. & in eodem.14. Cum autẽ longior fuerit via. Pro quo he.le. Cum multa vel multiplicata fuerit tibi via. & in eodẽ.17. Non habebit vxores plurimas. pro quo hebrei legunt. Et non multiplicabit sibi vxores. & in eodẽ.30. Et viues atq3 multiplicaberis. Iudi.9 Cõgrega exercitus multitudinẽ: & veni. pro quo hebrei legunt. Multiplica exercitum tuũ: & veni. 2.Reg.14. Vt non multiplicentur proximi sanguinis ad vlciscendum. 2. Paralipo.33. Et multo maiora dereliquit. pro quo hebrei legũt. Et multiplicauit delicta. p̃s.15. Multiplicate sunt infirmitates eorum. Ps.138. Et sup arenã multiplicabuntur. Prouer.29. In multiplicatione impiorum multiplicantur scelera. Eccl's.5. Vbi multe opes sũt: multi & qui comedũt eas. Esa.9. Multiplicasti gentem. & in eodẽ. Multiplicabitur eius imperium. Ezech.21. Et multiplicat ruinas. Threñ.2. E repleuit in filia iuda humiliatum & humiliatam.i.multiplicauit. Ezech.24. Cõgere ossa que igne succendã. Pro quo he.le. Multiplica ligna. vide etiã de hoc supra in dictione רָבַב Rabab. Et inde הַרְבֵּה Hereb siue הַרְבֵּה Harbe: aut הַרְבּוֹת Harboth vl' מַרְבֶּה Marbe.i.multitudo: siue multiplicatio. Iudi.20. Vt ascendente in altum fumo captam vrbem demõstraret. Pro quo he.le. Vt multiplicatio vel multitudo fumi in altũ ascenderet. p̃s.50. Amplius laua me ab iniquitate mea i.multum laua me. p̃s.129. Et copiosa apud eum redẽptio. i.multa. Eccl's.1. Et mens mea contemplata est multa sapiẽter. Esa.30. Ignis & ligna multa. & in eodẽ.33. Tunc diuidẽtur spolia predarũ multarũ. Ezech.16. Que est capacissima ebrietatis.i.multũ capax. Amos.4. Percussi vos vento vrẽte & aurigine multitudinẽ hortorũ vr̃orũ. Sigñat ẽt p̃dicta dictio enutrire vel educare. Threñ.2. Quos educaui & enutriui Eze.19. & enutriuit catulos suos. & inde תַּרְבּוּת tharbuth. siue מַרְבִּית Marbith.i.icremẽtũ vl' multiplicatio. Nu.32. Incrementa & alumni hominũ peccatorũ. 1.Reg.2. Et pars magna domus tue morientur cum ad virilẽ etatẽ peruenerint. Significat etiã מַרְבִּית Marbith siue תַּרְבִּית Tharbith fenus vel superabundantiã aut vsurã. Leuit.25. Et frugum superabundantiã non exiges. Ezech.18. Ad vsurã nõ cõmodauerit: & ampli9 nõ acceperit. Itẽ רֹבֶה Robe.i.iaculator vel sagittarius. Geñ 21. Factusq3 est iuuenis sagittarius. Pro quo he.le. Et fuit iaculator vel sagittarius. De quo vide supra in dictione רָבַב rabab. & a predicta dictione dicũt aliqui hebrei q̃ deriuatur אַרְבֶּה Arbe.i.locusta. Exo.10. Ecce ego inducam cras locustam in fines tuos.

רבך Rabach. frigere. torrere. Leuit.6. Que in sartagine oleo conspersa frigetur. 1. Paralipo.23. Et ad lagana & sartaginem & ad torrendum.

רבע Rabũa. quadrũ vel quadratũ aut quadrãgulũ. cõmisceri. Exo.27. Quinq3 cubitos in lõgitudine & totidẽ in latitudine.i.quadrũ. & in eodẽ.28. Quadrangulũ erit & duplex. Ezech.43. Quadrãgulatũ equis laterib9. & aliquãdo scribitur cũ iod & thau in fine & dicitur רְבִיעִית rebiith. 3.Reg.6. Postes de lignis oliuarum quadrãgulatos. Ezech.48. Omnes primitie viginti quinq3 millia in quadrũ separabuntur. Scribitur etiam cum mẽ in principio & dr̃ מְרֻבָּעָה Merubaa siue מְרֻבַּעַת Merubaath.i.quadratum vel quadrata. Ezech.40. Longitudine centum cubitorũ: & latitudine centum cubitorũ per quadrũ. & in eodẽ.45. Et erit ex omni parte sanctificatum quingentos per quingentos quadrifariam. Et inde רֶבַע rebaa siue רְבִיעִית rebiih.i.quarta pars Leuit.23. Quarta pars hin. Nee.9. Et legerunt in volumine legis dñi dei quatter in die: & quatter in nocte cõfitebãtur. Pro quo he.le. Et legerũt in volumine legis dñi dei q̃rta parte diei: & quarta parte confitebantur vel laudabant. Ponitur etiã רֶבַע Rebaa pro latere. Ezech.43. Quadrangulatum equis lateribus.i.per quattuor partes equales. Et inde אַרְבָּעָה Arbaa.i.quattuor. Geñ.2. Qui inde diuiditur in quattuor capita. 4.Reg.7. Quattuor ergo viri erant leprosi iuxta introitum porte. Prouer.30. Quattuor sunt minima terre. Et i genere feminino אַרְבַּע Arbaa sine he in fine Exo.22. Et quattuor oues pro vna oue. Esa.11. A quattuor plagis terre. Et aliquando scribitur cum thau in fine & dicitur אַרְבַּעַת Arbaath. Ezech.46. In quattuor angulos atrii atriola disposita. & in eodẽ. Mensure vnius quattuor erãt. Et inde אַרְבַּעְתַּיִם Arbaathaim. idest quadruplum. 2.Reg.12. Et ouem reddet in quadruplum. Et inde רְבִיעִי Rebii.i. quartus. Geñ.1. Et factum est vespere & mane dies quartus. & in eodẽ.2. Fluuius quartus ipse est euphrates. & in eodẽ.15. Generatione autem quarta reuertentur huc. Et in chaldeo dicitur רְבִיעָאָה Rebiaia. Dañ.2. Et regnum quartum erit velut ferrum. Et in plurali רְבִיעִים Rebiim. Exo.4. In tertiam & quartam generationem. Pro quo hebrei le-

gunt. In tertios & in quartos .i. natos in tertia & in quarta generatione. 4. Reg. 10. filii tui vsq; ad quartā generationē sedebunt super thronum israel. pro quo hebrei legunt. filii quarti sedebunt tibi super thronum israel. & in genere feminino רְבִיעִית rebiith. idest quarta siue quarta pars. Leuit. 19. Anno autem quarto omnis fructus eorū sanctificabitur Et in hebreo est generis feminini. Item רָבַע rabaa. i. commisceri. s. in actu generationis: vel coire: aut succūbere. Leuit. 18. Mulier non succumbet iumento nec miscebitur ei. & in eodem. 19. Iumenta tua non facias coire cum alterius generis animantibus. & in eodem. 20. Mulier si succubuerit iumento. & inde רֹבַע róbaa. idest generatio: vel stirps. Nu. 23. Et nosse numerū stirpis israel. hebrei tamen in predicto loco iuxta primā significationē legunt. & nosse quartam partem israel. i. numerum quarte partis. Et inde רֶבַע rébaa. idest accubatio. Ps. 138. Semitam meam & funiculū meum inuestigasti. Pro quo beatus hiero. in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Semitam meam & accubationem meā. euentilasti.

רָבַץ Rabas. cubare. accubare. requiescere. sternere. Gen. 49. Requiescens accubuisti vt leo. Et in eodem. Accubans inter terminos. Nu. 22. Concidit sub pedibus sedētis. Pro quo he. le. Et concidit sub Balaam. Deut. 22. Et matrem pullis vel ouis desup incubātē. & in eo. 29. Et sedeant super eum oīa maledicta que scripta sunt in volumine legis. pro quo he. le. & cubabūt super eū. Iob. 11. Requiesces & non erit qui te terreat. Canti. 1. Vbi cubes: vbi pascas in meridie. ps. 22. In loco pascue ibi me collocabit. idest cubare me faciet. Esa. 11. Et pardus cum hedo accubabit. & in eo. 13. Nec pastores requiescent ibi: sed requiescent ibi bestie. & i eodem. 27. Ibi pascetur vitulus & ibi accubabit. Hiere. 33. Habitaculum pastorum & accubantium gregū. Soph. 3. Et accubabunt: & non erit qui exterreat. Ponitur etiā pro sternere. Esa. 54. Ecce ego sternam per ordinem lapides tuos. & inde רֵבֶץ Rebes. i. cubile: seu accubatio. vbi accubāt & requiescunt. Prouer. 4. Nec vastes requiē eius. i. cubile eius: vbi requiescit. Esa. 65. Et vallis achor in cubile armentorum. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מַרְבֵּץ Mirbas. Ezech. 25. Et filios amō in cubile pecorum Soph. 2. Quomodo facta est in desertum cubile bestie.

רָבַק Rabac. Impingare: vel saginare. & solum inuenitur מַרְבֵּק Marbec ab eo deriuatum: quod significat saginatum seu impinguatum: vel locus vbi animalia impigantur. Hiere. 46. Quasi vituli saginati vniuersi sunt. In aliis vero locis beatus hiero. trāstulit pascualē seu armentum. 1. Reg. 28. Mulier autem illa habebat vitulum pascualē. idest Vitulū saginatū. Amos. 6. Et vitulos de medio armenti. Malach. 2. Et salietis quasi vitulus de armento.

רָגַז Ragaz. Commoueri. vel inquietari. Tremere. vel contremiscere. Irasci. conturbari: vel contristari. Deut. 2. Vt audito nomine tuo paucant: & in morē parturientiū cōtremiscant. 1. Reg. 7. Et non turbabitur amplius. Pro quo he. le. Non cōmouebitur vel nō inquietabitur amplius. Et in eodē. 28. Quare inquietasti me vt suscitarer. i. cōmouisti me. 2. Reg. 22. Fundamenta montium cōcussa sunt. Pro quo he. le. Et fundamenta celorum cōmota sunt vel contremuerunt. Iob. 9. Qui cōmouet terram de loco suo. ps. 17. Et fūdamēta mōtiū cōmota sunt. & btūs hiero. in ps. iuxta he. ve. transtulit. Fundamēta montiū cōcussa sunt. Prouer. 30. Per tria mouetur terra. Hiere. 50. Et commoueat habitatores babylonis. Abach. 3. Et subter me scateat. Pro quo he. le. subter me cōtremiscat siue cōmoueatur. Sigñat ēt irasci. Gen. 45. Ne irascamini i via. Exo. 15. Audierūt populi & irati sunt. Esd. 5. Postq̄ autem ad iracūdiam prouocauerūt patres nři. Ps. 4. Irascimini & nolite peccare. potest ēt legi. cōtremiscite. Prouer. 29. siue irascatur siue rideat. Esa. 37. Et insaniā tuā cōtra me. pro quo he. le. & q̄ irascaris aduersū me. & in eodem. Cū fureres aduersum me. i. irasceris Ezech. 16. Et prouocasti me in oībus his. s. ad iracūdiā. & inde רְגַז Regaz. quod in lingua chaldaica significat irā vel furorē. Dan. 3. tūc nabuchodonosor in furore & ira. sigñat ēt pauere. aut contristari vel conturbari. Deut. 28. Dabit tibi dñs cor pauidū. 2. Regū. 28. Contristatus itaq; rex. Ioel. 1. Conturbētur omnes habitatores terre. Mich. 7. Perturbabuntur de edibus suis. Abach. 3. Turbabuntur pelles terre madian. & in eodem. Audiui & conturbatus est vēter meus. Et inde רֹגֶז rógez. i. cōmotio: vel conturbatio: aut tremor: vel cōcussio. Iob. 3. Ibi impii cessauerunt a tumultu. idest a cōmotiōe. Esa. 14. Cū requiē dederit tibi dñs a labore tuo & a cōcussione tua. Scribitur etiam cum he in fine. Ezech. 12. Et aquam tuam in festinatione & in merore bibes. vbi ponitur pro festinatione.

רָגַל Ragal. explorare. contemplari. accusare. susurrare. detrahere. diffamare. Gen. 42. Exploratores estis vos. Et in eo. Nec quicq̄ famuli tui machinātur mali. pro quo hebrei legunt. Non sunt serui tui exploratores. Nu. 21. Misit itaq; moyses vt explorarent iazer. Deut. 1. & cōsiderata terra. Pro quo he. le. Explorauerunt eam. Ios. 7. Ascendite & explorate terrā. qui p̄cepta cōplētes explorauerunt hai 2. Reg. 10. Et nō ideo vt inuestigaret & exploraret ciuitatē & euerteret eam. Sigñat ēt accusare vel detrahere aut susurrare. siue diffamare. eo quod susurrones & detractores explorāt dicta & facta aliorum vt detrahāt & accusēt. 2. Reg. 19. Accusauit me seruū tuū ad te dñm meū regem. i. detraxit vel diffamauit me. ps. 14. Qui nō egit dolum in lingua sua. Pro quo beatus Hiero. in psalterio. iuxta he. ve. transtulit. Non accusauit in lingua sua. Itē רֶגֶל Réguel siue רֶגֶל Rágel. i. pes. & est in hebreo vtriusq; sexus. Gen. 41. Absq; tuo imperio nō mouebit quisq̄ manum aut pedem. Deut. 19. Pedē pro pede. ps. 25. Pes meus stetit in directo. Ezech. 1. Et pedes eorum pedes recti. Pro quo hebrei legunt. Et pedes eorum pes rectus. & in eodem. 29. Non pertrāsibit eā pes hominis. Et in plurali רַגְלַיִם Raglaím. Gen. 19. Et lauate pedes vestros. Leuit. 11. Ex cunctis animantibus que incedunt quadrupedia. idest quattuor pedibus. Iudi. 5. Et barach vestigia sunt secuti. Pro quo hebrei legunt. Et barach in valle missus est pedibus suis. i. pedester. 2. Reg. 15. Egressus est ergo rex & vniuersa domus eius pedibus suis. & in eo. Illotis pedibus & intonsa barba. Iob. 29. & pedes claudo. Esa. 7. Caput & pillos pedum. Scribitur etiam cum mē in principio & dicitur מַרְגְּלוֹת Margueloth. idest pedes: vel locus pedum. Ruth. 3. A parte pedum. Dan. 10. & brachia eius & deorsum vsq; ad pedes. & in lingua chaldaica dicitur רַגְלַיָּא Raglaía. Dan. 2. Quia vidisti partē pedum & digitorum: partem testeam figuli. Ponitur etiā רַגְלַיִם Raglaím siue רַגְלִי Ragle pro peditibus vel pedestribus. Exo. 12. Sexcenta fere millia peditum virorum. Nu. 11. Sexcenta millia peditum huius populi sunt. Hiere. 12. Si cū peditibus currens laborasti. Accipitur etiam pro comitatu vel cōtubernio. Gen. 30. Benedixitq; tibi deus ad introitū meū. Pro quo he. le. Pro comitatu vel cōturbernio meo. Exo. 11. egredere tu & oīs ppl's qui subiectus est tibi. pro quo he. le. Et oīs populus qui est in pedibus tuis. i. in comitatu vel cōtubernio tuo. Ponitur ēt p vestigio. Gen. 33. & ego sequar paulatim vestigia eius: sicut videro paruulos meos posse. & q̄ñ iūgitur cū dictiōe חָסַךְ Asach: tūc ambe dictiōes sigñant

ventrem purgare seu mingere. Iudi. 3. Forsitā purgat aluū in estiuo cenaculo. 1. Reg. 24. In quam ingressus est saul vt purgaret ventrem. Et inde vrina dicitur מֵימֵי רַגְלַיִם Meraglaím. i. aque pedum. Esa. 36. vt bibant vrinam pedū suorū Significat etiam predicta dictio רֶגֶל Régel. vicem. Exo. 23. Tribus vicibus per singulos annos mihi festa celebrabitis. Nu. 22. Cur percutis me ecce iam tertio. i. tribus vicibus. Et in eodem. Cur inquit tertio verberas asinam tuam. Et inde verbum רָגַל Ragal. i. assuescere vel consuescere. Osee. 11. & ego quasi nutricius ephraim. Pro quo hebrei legūt. Et ego cōsuetus vel assuetus fui ipsi ephraim. Potest etiā significare pedetētim ambulare: a primo significato deriuatū. i. pedetētim cū eo ambulabam sicut nutricius cū puero. est etiā רֹגֵל Rogel nomē fontis. 3. Reg. 1. Qui erat vicinus fontis rogel.

רָגַם Ragam. lapidare. siue lapidibus obruere. Leuit. 20. Lapidibus obruet eos. & in eodem. 24. Lapidet eum omnis multitudo. Nume. 15. Obruat eum lapidibus omnis turba. Deut. 21. Lapidibus obruet eū populus ciuitatis Ezech. 16. Et lapidabunt te lapidibus. & in eo. 23. Et lapidetur lapidibus populorum. Et inde מַרְגֵּמָה Margema. i. aceruus lapidum. Pro quo beatus hieronymus transtulit aceruus mercurii. Prouer. 26. Sicut qui mittit lapidem in aceruum mercurii: ita qui tribuit insipienti honorem. Quod aliqui hebrei exponunt sic. scilicet sicut qui mittit lapidem scilicet preciosum in aceruum lapidum. s. cōmunium: ita qui tribuit insipienti honorem. Potest etiam deriuari ab אַרְגָּמָן Argaman q̄ significat purpuram: vt sit sensus: sicut qui ligat lapidem vel saxum in purpura: ita qui tribuit insipienti honorem. Item רִגְמָה Rigma. i. ducatus vel principatus. ps. 67. Principes iuda duces eorum. Et aliqui hebrei secundum primā significationem legunt. lapidatio eorum. Sed beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Principes iuda in purpura sua. s. ab אַרְגָּמָן Argaman quod significat purpuram: vt supra dictum est.

רָגַן Ragan. Susurrare. murmurare. mussitare. Deut. 1. Murmurastis in tabernaculis vestris. Et inde נִרְגָּן Nirgan. siue רֹגֶן Rógen. i. susurro vel murmurator aut mussitator. prouer. 16. Et verbosus. i. susurro separat principes. & in eodem. 26. Verba susurronis quasi simplicia. Esa. 29. Mussitatores discent legem.

רָגַע Ragaa. scindere. diuidere. quiescere. turbare. Iob. 7. Cutis mea aruit & cōtracta est. pro quo hebrei legunt. Cutis mea scissa est & contabuit. & in eodem. 26. In fortitudine illius repente maria congregata sunt. Pro quo hebrei legunt. In fortitudine illius scidit seu diuisit maria. Potest etiam significare sicut est in littera nostra. Nam רֶגַע Régaa. significat repente vel subito: vt infra dicetur. Esa. 51. Qui conturbo mare & intumescunt fluctus eius. Pro quo hebrei legunt. Diuidēs mare. Et inde רְגִיעַ rigee. i. diuisiones vel scissure. ps. 34. Et in iracundia terre loquētes dolos. pro quo he. le. & in scissuris terre. i. in locis abscōditis terre. Itē רָגַע Ragaa. i. quiescere vel requiescere. Deut. 28. In gētibus quoq; illis nō quiesces. Esa. 30. Ibi cubauit lamia. i. requieuit. & in eodē. 51. & iudiciū meū in lucē populorū quiescet. Hiere. 30. Vade in requiē suā israel. Pro quo hebrei legunt. Vade ad requiescendum israel. Hiere. 43. Refrigerare & sile. i. requiesce & sile. & in eodem. 50. Vt exterreat terrā: & cōmoueat habitatores babylonis. Pro quo he. le. Vt requiescere faciat terram. nam ex ruina babylonis quieuit terra. vt habetur. Esa. 14. Et inde מַרְגֵּעָה Margea. siue מַרְגּוֹעַ Margoa. idest requies. seu refrigerium. Esa. 28. Et hoc est refrigerium meū: & noluerunt audire. Hiere. 6. Et inuenietis refrigeriū animabus vřis. Item רֶגַע Régaa. siue רָגַע Rágaa. idest subito. repēte: aut punctus. Iob. 20. Et gaudiū hypocrite ad instar puncti. & in eodem. 21. Et in puncto in infernū descendunt. ps. 6. Et erubescāt valde velociter. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Et confundantur subito. Hiere. 4. Repente vastata sunt tabernacula mea: subito pelles mee. & in eodem. 18. Repente loquar aduersus gētem & aduersus regnum. & in eodem. Et subito loquar de gente & regno. Scribitur etiam cum aleph in principio & he in fine. & dicitur אַרְגִּיעָה Argía. Prouer. 12. Qui autē testis est repentinus concinat linguam mēdacii. Hiere. 49. Quia subito currere faciam illum ad illam. Et in plurali רְגָעִים Regaím. Esa. 27. Repente propinabo ei. Pro quo hebrei legunt. In momentis propinabo ei. Ezech. 32. Et obstupescent repente. i. in momentis.

רָגַשׁ Ragas. fremere. tumultuare. congregare. ps. 2. Quare fremuerūt gentes. Et aliqui hebrei in predicto loco legunt. Quare congregate sunt gentes. Vnde beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Quare congregauerunt gentes. Et in lingua chaldaica cōmuniter ponitur pro congregare. Dan. 6. Tunc principes & satrape surripuerūt regi. i. congregati sunt ad regem: vel cum tumultu aut strepitu venerunt. Et inde רֶגֶשׁ Ráges. idest cōgregatio: vel cōsensus. Ps. 54. In domo dei ambulauimus cū consensu. i. simul cōgregati. Sed beatus hiero. in predicto psalterio transtulit. Ambulauimus in terrore. i. in tumultu. Scribitur etiā cum thau in fine. ps. 63. Et a multitudine operantiū iniquitatem. Pro quo beatus hiero. in predicto psalterio trāstulit. Et a tumultu operantium iniquitatem.

רָדַד Radad. extendere. expādere. subiicere. 3. Reg. 6. Operuit tam cherubim q̄ palmas auro. Pro quo hebrei legunt. Et extēdit super cherubim & super palmas aurum. i. laminis aureis operuit ea. & in eodē. 7. Subter leones & boues lora ex ere dependentia. Pro quo hebrei legunt. Et subter leones & boues lora opere extēto. Significat etiā subiicere. Ps. 143. Qui subdit populum meū sub me. Esa. 45. Vt subiiciam ante faciem eius gētes. Vide etiam de hoc supra in dictione יָרַד Iarad. Et inde רְדִיד Redid. idest pallium siue theristrum. Cāti. 5. Tulerunt pallium meū. Et in pluralí רְדִידִים Redidim. Esa. 3. Et sindones & vittas & theristra. Vbi ponitur pro theristris: que mulieres expandūt super se: a primo significato deriuatum.

רָדָה Rada. dominari. preesse. imperare subiicere. sumere. obtinere: applaudere. Gen. 1. Et presit piscibus maris & volatilibus celi. & in eodem. Et dominamini piscibus maris. Leuit. 25. Ne affligas eum per potentiam. Pro quo hebrei legunt. Non domineris vel non imperes ei per violentiam siue cum austeritate. & in eodem. Nō affliget eum violenter. idest non dominetur eius cum violentia vel austeritate. & in eodem. 26. Et subiiciemini his qui oderunt vos. Pro quo hebrei legunt. Et dominabuntur vestri inimici vestri. Nu. 24. De iacob erit qui dominetur. Iudi. 5. Saluate sunt reliquie populi: dominus in fortibus dimicabit. Pro quo hebrei legunt. Tunc dominabitur qui reliquus fuerit in fortibus populi: dominus dominabitur mihi in fortibus: idest contra fortes. Ps. 67. Ibi beniamin adolescentulus in mentis excessu. Pro quo hebrei legunt. Ibi beniamin paruulus dominans eis. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Ibi beniamin paruulus continens eos. ps. 71. Et dominabitur a mari vsq; ad mare. Ps. 109. Dñare in medio inimicorū tuorum. Esa. 14. Subiicientem in furore gentes crudeliter. Thren. 3. De excelso misit ignē in ossibus meis: & erudiuit me. Pro quo hebrei legūt. Misit ignem in ossibus meis: & dominatus est eorum: siue

subiecit vel continuit ea. Sed in lingua chaldaica significat erudire.sicut est in littera nostra.Ezech.34.Sed cū austeritate imperabatis eis. Vide etiā de hoc infra in dictione רוד Rod Significat etiam sumere vel obtinere. Iudi.14. Quē cum sumpsisset in manibus.& in eodem.Quod mel de corpore leonis sumpserat.Esa.21. Et reges obtinebit. Potest etiā legi.& regum dissabitur:secūdum primā significationem. Ponitur etiam pro applaudere.Hiere.5.Et sacerdotes applaudebant manibus suis.

Imperare. Sumere. Obtinere. applaudere.

רדם Radam.sopiri.dormire.i.sopore graui.vel sopore demergi.stupefieri: vel stupore cadere. seu collabi. Iudi.4.Qui soporem morti socians defecit.ps.75. Dormitauerunt qui ascenderunt equos.Dañ.8. Cūq; loqueretur ad me collapsus sum pronus in terra.Ione.1.Et dormiebat sopore graui.Et inde תרדמה Thardema.i.sopor.Gen.2.Et misit deus soporem grauem in adam.Iob.4. Quando solet sopor occupare homines.

נרדם Sopiri. Dormire. Collabi. תרדמה sopor

רדף Radaph.persequi.sequi.Gen.34.Et nō sunt ausi persequi recedentes.Exo.14.Et psecutus est filios israel. Deut.16.Quod iustum est psequeris.i.sequeris.Iudi.3.Sequimini me.& in eodē.4.Et barach persequeretur fugientes currus.ps.7.Persequatur inimic⁹ animā meam.ps.33. Inquire pacem & persequere eā.ps.37.Quoniā sequebar bonitatem.Prouer.15.Qui sequitur iustitiā diligitur a deo Esa.5.Ve qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam. Threñ.5.Ceruicibus nris minabamur.Pro quo he.le.Super ceruices nostras psequebamur.i.persecutionē patiebamur Ezech.35.Cum sanguinē oderis:sāguis persequetur te.Et inde מרדף Murdaph.i.persecutio.Esa.14. Subiicietem in furore gentes crudeliter.Pro quo he.le.Subiicietem in furore gentes persecutione absq; cessatione.

רדף Persequi. Sequi. מרדף Cessatio.

רהה Raha.formidare. Esa.14. Ne timeatis:neq; formidetis.& solum inuenitur in predicto loco.

Formidare.

רהב Rahab.excedere.excellere. superbire.tumultuari.suscitare.ps.89.Et amplius eorum labor & dolor.i.tempus quod excedit octoaginta annos est labor & dolor.Ps. 137.Multiplicabis in anima mea virtutem.i.excellere facies.Canti.1. Quia ipsi me auolare fecerūt. Pro quo hebrei legunt.Ipsi me excellere vel superbire fecerunt. Esa.3.Tumultuabitur puer cōtra senem.i.supbiet: vel excellentiorē se putabit.Ponitur etiam pro suscitare.Prouer.9. Discurre festina & suscita amicum tuum.Et inde רהב Rahab.i.superbus vel superbia. Iob.36. Et prudentia eius percussit superbum.Esa.30. Superbia tantum est:quiesce.& in eodem.31. Nunquid tu non percussisti superbum. est etiā רהב Rahab. nomen proprium loci.Ps.86.Memor ero rahab & babylonis scientiū me. Sed etiam in predicto loco beatus hieronymus in psal.iuxta he.ve.transtulit.Memorabor superbie & babylonis.Et in plurali רהבים Rehabim.ps.39.Et non respexit in vanitates & insanias falsas. Pro quo beatus hiero.i psal.iuxta he.ve.transtulit.Et non est auersus ad superbias pompasq; mendacii.

רהב amplius. Excedere. multiplicare. auolare. Excellere. Tumultuari. רהב suscitare. superbus. superbia. רהבים superbie.

רהט Rahat.in lingua chaldaica significat currere.Et inde רהטים Rehatim.i.canales vbi aque decurrunt. Gen. 30.Posuitq; eas in canalibus vbi effundebatur aqua. Significat etiam laquearia que in tectis domorum fiūt in modū canalium.Cātí.1.Laquearia nostra cupressina.& in eodem. 7.Et come capitis tui sicut purpura regis iuncta canalibus. Pro quo hebrei legūt.Et coma capitis tui sicut purpura regis ligati in laquearib⁹.i.in domo laquearibus constructa. Potest etiam legi sicut est in littera nostra.

רהט Currere. רהטים canales. Laquearia.

רוב Rob.litigare.rixari.obiurgari. contendere. iudicare. seu iudicio contendere.vindicare.vlcisci. Gen.26.Sed & ibi iurgium fuit pastorum gerare aduersus pastores isaac Pro quo hebrei legunt. Et iurgati sunt pastores gerare aduersus pastores isaac. Et in eodem. Et pro illo quoq; rixati sunt. Et in eodem. Pro quo non contēderunt. Iudi.11. Aut docere potest φ iurgatus sit contra israel.1.Reg.15.Et tetēdit insidias in torrente. Pro quo hebrei legunt. Et obiurgatus est siue contendit in torrente. Iob.33. Aduersus eum cōtendis. & in eodem.39. Nunquid qui contendit cum deo tam facile conquiescit. Esa.45. Ve qui contradicit factori suo.idest qui contendit vel litigat cum factore suo. Significat etiā iudicare vel iudicio cōtendere.ps.34.Iudica domine nocentes me.Esa.3.Stat ad iudicandum dominus.Et in eodem.49. Eos vero qui iudicauerunt te ego iudicabo. Hiere.2. Propterea iudicio contendam vobiscum. Threñ. 3.Iudica domine causam anime mee.Osee.2.Iudicate matrem vestram:iudicate.Ponitur etiam pro vindicare vel vlcisci. Iudi.6. Nunquid vltores estis baal.& in eodē.Si deus est: vindicet se de eo.Osee.2.Et misit ad regē vltorē.Et inde ריב Rib.i.iurgium.litigium.Rixa.lis.causa. Gen.13.Et facta est rixa inter pastores.Deut.25.Si fuerit causa inter aliquos. Prouer.25. Ne pferas in iurgio cito.& in eodem. Causam tuam tracta cum amico tuo.Scribitur etiam cū mē in principio & he in fine: & dicitur מריבה Meriba. Gen.15. Ne sit queso iurgiū inter me & te.Exo.17.Et vocauit nomē loci illius temptatio propter iurgium filiorum israel. Pro quo hebrei legunt. Vocauit nomen loci illius temptatio & iurgium: propter iurgium filiorū israel.Et in plurali ריבות Riboth.Deut.17.Et iudicum intra portas tuas videris verba variari.Pro quo hebrei legūt. Verba litium siue causarū vel litigiorum.i.litigantium in portis tuis.

רוב Litigare. Iurgari. Rixari. obiurgari. Cōtendere. Iudicare. Iudicio cōtendere. vindicare. ריב Rixa. Causa. Iurgium. מריבה Iurgium. ריבות Lites.

רוד Rod.dominari.preualere.humiliari.Gen.27.Tēpusq; φ veniet,cum excutias & soluas iugum eius de ceruicibus tuis.pro quo hebrei legunt. Et erit cum preualueris vel dominatus fueris & excuties iugum ei⁹ de ceruicibus tuis. Hiere.2.Quare ergo dixit populus meus recessimus. Pro quo hebrei legūt.Quare dixit populus meus dominati sumus siue preualuimus. Sed in translatione chaldaica est sicut in littera nostra. Osee.11. Iudas autem testis descendit cum deo. Pro quo hebrei legunt. Iudas autem adhuc preualebat siue dominabatur cum deo. Potest etiam deriuari a dictione ירד Iard que significat descendere sicut est in littera nostra. Sed in translatione chaldaica sic habetur. Domus autem iuda confortabantur siue preualebant in cultu domini. Vide etiam de hoc supra in dictione רדה Rada.ponitur etiam predicta dictio pro humiliare.ps.54. Contristatus sum in exercitatione mea. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit.Humiliatus sum in meditatione mea. Vide etiam de hoc supra in dictione ירד Iarad.

רוד. preualere. Dñari. humiliare.

רוה Raua.inebriare.irrigare.saciare.ps.35.Inebriabūtur pinguedine domus tue.ps.64.Riuos ei⁹ inebria.idest irriga. Prouer.11. Et qui inebriat:ipse quoq; inebriabitur. Esa.16. Inebriabo te lachryma mea. Et in eodē.34.Quoniā inebriatus est in celo gladius meus.& in eodem.43.Et adipe victimarū tuarum non inebriasti me. & in eodē.55. Sed inebriat terram & infūdit eam.Hiere.31.Inebriaui animam lassam.Et in eodē.46.& inebriabitur sanguine eorum.Threñ.3.Inebriauit me absinthio.& inde רוה Raua. siue רוה raue.idest ebria vel saturata aut irriguū. Deut.29. Vt absumat ebria sitientem.Esa.58.Et eris quasi hortus irriguus.& aliquando scribitur cum iod in medio & dicitur רויה Reuaia.Ps.23.Et calix me⁹ inebriās.Ponitur etiā pro refrigerio.ps.65.Et eduxisti nos in refrigeriū.Itē רוה raua.

רוה Inebriare. רוה Ebria. Irriguus. רויה Inebrians. refrigerium. רוה

In lingua chaldaica significat aspectum vel intuitum aut speciem.Dañ.2. Intuitus eius erat terribilis. Et in eo.3. Et species quarti similis filio dei.

Intuitus. Species.

רוח Rauach.respirare.refrigerari.seu refocilari.1.Reg.16. Et refocilabatur saul.idest respirabat vel refrigerabatur.Iob.32.Loquar & respirabo paululū.& ide רוח reuach idest respiratio vel spaciū aut refrigeratio.Gen.32.Et sit spacium inter gregem & gregem.Ester.4.Per aliam occasionem liberabuntur iudei.Pro quo hebrei legunt. spaciū vel refrigerium erit iudeis de loco alio.& ide מרוח Meruuach idest spaciosum.Hiere.22.Edificabo mihi domum latam & cenacula spaciosa.& inde רוחה Reuacha.siue הרוחה Haruacha.idest refrigerium:vel spacium:aut requies: siue respiratio.Exo.8.Vidēs autem pharao φ data esset requies.ponitur etiam pro singultu:qui est respiratio quedā.Threñ.3 Ne auertas aurem tuā a singultu meo.Et inde רוח Rúach.i. spiritus.ventus.aer.seu aura.aut halitus.Gen.1. Et spiritus domini ferebatur super aquas.Et in eo.41. qui spiritu dei plenus sit.Exo.15.Flauit spūs eius & operuit eos mare.Et in eo.28.Quos repleuit spiritus sapiētie.Nu.14. Qui plenus alio spiritu secutus est me.2.Regum.23.Spiritus domini locutus est per me.3.Regum.22. Egressus est autē spiritus:& stetit coram domino.1.Paralip.12. Spiritus vero induit amasai. Iob.9. Non concedit requiescere spūm meū Et in eo.15.Quid tumet contra deum spiritus tuus. Et in eodem.spiritum illius & flatum ad se trahit.Ps.50.Et spiritum sanctum tuum ne auferas a me.Et in eo.& spiritu principali confirma me.Prouer.29.Totum spiritum suum profert stultus.Eccl's.7.Ne sis velox ad irascendum. Pro quo hebrei legunt.Ne sis velox in spiritu tuo ad irascendū. Et in eodem.12.Et spiritus redeat ad deum qui dedit illū.Esa. 11.Et spiritu labiorū suorum interficiet impium. Et in eodem.31.Et equi eorum caro & non spiritus.Et in eodē.32. Donec fundatur super nos spiritus de excelso.Et in eo.48 Dominus misit me & spiritus eius.Et in eodem.61.Spiritus domini super me.Ezech.1.Quocūq; ibat spiritus:illuc eunte spiritu & rote pariter eleuabantur.Zach.6.requiescere fecerunt spiritum meum in terra babylonis. Malach.2. Et residuum spiritus eius est.Et in eodem.Et custodite spiritum vestrum.Et inde verbum tertie coniugationis quod significat inspirare: seu spiritu replere. Esa.11. Et replebit eum spiritu timoris domini.Significat etiam predicta dictio רוח Rúach ventum siue:aerem.aut auram.Gen.3. Ad auram diei.Et aliqui hebrei legunt.Ad spiritum diei siue ad ventum diei. Exo.10. Ventus vrens leuauit locustas. Et in eodem.14.Flante vento vehementi & vrenti.3. Reg.19 Spiritus grandis & fortis subuertens montes.idest ventus. Iob.1.Repente ventus vehemens irruit. Et in eo. 41.Nec spiraculum quidem incedit per eas.neq; aer.Eccl's.1.& in circuitu pergit spiritus.Ezech.5.Tertiam vero partem in omnem ventū dispgā.Et in lingua chaldaica aliqñ dicitur רוחא Rucha.Dañ.2.Et rapta sunt vēto.Ponitur et pro spiritu malo. Iudi.9. Misit dominus spiritum pessimum inter abimelech & habitatores Sichem.1.Regum.16.Et exagitabat eum spiritus nequam. Et in eodem. Ecce spiritus domini malus exagitat te.Et in eodem. Recedebat enim ab eo spiritus malus. Accipitur etiam pro halitu.Iob.19. Halitū meum exhorruit vxor mea. Accipitur etiam pro plaga terre seu pro parte.Hiere.52.Et fuerunt malogranata nonaginta sex dependentia.pro quo hebrei legūt.ex omni parte dependentia.Ezech.42.Mensus est autem contra ventum orientalem.idest contra plagam orientalem. & in eodem.Mensus est contra ventum aquilonis.& in eodē.Contra ventum occidentalem mensus est.& in plurali רוחות ruchoth.Nu.16.Fortissime deus spirituum oīs carnis.Ezech. 5.& inducam super helam quattuor ventos.idest a quattuor plagis terre.& inde רחת Rachath.idest pala seu ventilabrum quibus fruges ventilantur.Esa.30. Sicut in area ventilatum est.pro quo hebrei legunt. Quod ventilatum est in pala & in ventilabro.& inde dicunt aliqui hebrei φ dicitur ברחים Rchim & φ significat naues:eo quod flatu vētimouentur.Esa.43.& detraxi vectes vniuersos. Pro quo ipsi legunt.& detraxi i nauibus vniuersos. Sed si illa littera beth que ponitur ibi in principio dictionis est de substantia dictionis & non est prepositio: tunc significat vectes sicut est in littera nostra: vt dictum est supra in dictione ברח Barach.

refocilari. Respirare. רוח Spacium. Refrigeriū. מרוח spaciosum. רוחה Requies. singultus. רוח Spiritus. Inspirare. רוח Aura. Ventus. Spiraculum. רוחא Ventus. Spūs malus. Halitus. Pars. Plaga. רוחות Spiritus. Venti. רחת Pala. ברחים Vectes. Naues.

רום Rum:exaltare.leuare.eleuare.separare.Gen.7.& eleuauerunt arcam in sublime a terra.pro quo hebrei legunt.& eleuauerunt arcā:& exaltata siue eleuata est desup terra.& in eodem.14.Leuo manum meam ad dominum. Deut.17.Nec eleuetur cor eius.& in eodem.32.Manus nostra excelsa.1.Regum.9.Leuauit coquus armum.3.Regum 11.Leuauit manum contra regem.& in eodem. & hec ē causa rebellionis aduersus eum.pro quo hebrei legunt. & hoc est verbum in quo leuauit manum contra regem. & in eodem.16.Pro eo quod exaltaui te de puluere.Esdre.9.& sublimaret domum dei nostri.Ps.11. Secundum altitudinem tuam multiplicasti filios hominum.Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Cum exaltati fuerint vilissimi filiorum hominum.Ps. 29. exaltabo te domine.Ps.45.exaltabor in gentibus: & exaltabor in terra.ps.56.exaltare super celos deus.Ps.74.huc humiliat & hunc exaltat.Et in eodem. Exaltabuntur cornua iusti.Ps.106.Et exaltent eū in ecclesia plebis. Prouer. 3.Stultorum exultatio: ignominia.Debet legi exaltatio.p quo hebrei legunt.& stultos exaltare: ignominia .scilicet ē Et in eodem.14.Qui autem impatiens est exaltat stultitiam suā.Esa.1.Filios enutriui & exaltaui.Ezech.10.& eleuata est gloria domini desuper cherub.Et in eodem. & eleuata sunt cherubim.Et in eodem.Vt exaltarentur de terra.& in eo.Et cum eleuatis eleuabantur.& aliqñ scribitur cum aleph in medio loco vau.Zach.14.Et exaltabitur & habitabitur in loco suo.& inde רם Ram.i.altus: vel eleuatus: aut excelsus.Esa.2.Et super omnem superbum & excelsum. & in plurali רמים Ramim.Deut.12. Super montes excelsos & colles.Esa.10.& excelsi statura succidentur. & in genere feminino רמה Rama.idest excelsa vel exaltata.& in plurali feminino רמות Ramoth.Prouer.6. Oculos sublimes linguam mendacem.& in hebreo est generis feminini. Et aliquando scribitur cum aleph in medio.vt Prouer. 24. Excelsa stulto sapientia.Pro quo hebrei legunt. excelse stulto sapientie. Significat etiam ראמות Ramoth quosdā lapides preciosos: sic dictos propter sui excellētiam. Iob.28.excelsa & eminentia non commemorabuntur comparatione eius.Pro quo hebrei legunt Ramoth & gabis non commemorabuntur.& dicunt φ sunt lapides preciosi sic nominati. Ezech.17.& Ramoth & chodcod proposuerunt in mercatu tuo.& inde רום Rom siue רום Rum.idest altitudo aut celsitudo seu exaltatio.Prouer.21.exaltatio oculorum & dilatatio cordis.Esa.2.Et incuruabitur altitudo virorū. Hiere.48.Et altitudinem cordis illius.Abach.3.Altitudo manus suas leuauit.Et aliquando scribitur cum he in fine & dr רומה Roma.Mich.2.& non ambuletis superbi. Pro quo hebrei legunt.Et non ambuletis in altitudine. idest in superbia. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur

רום Eleuare. Leuare. Exaltare. sublimare. רם Excelsus. רמים Excelsi. רמה רמות sublimes. Excelse. ראמות Excelsa. Ramoth. רום Exaltatio. Altitudo. רומה superbia. Altitudo.

מרום Marom.i.altū seu altitudo:aut excelsum vł celsitudo. Ps.67.Ascendisti in altū.& in plu.מרומים meromim.Iob.16.& conscius meus in excelsis.Prouer.8.In summis excelsisq; verticibus.Et in eo.9.Misit ancillas suas vt vocarent ad arcē & ad menia ciuitatis. Pro quo he.le. Misit ancillas suas vt vocarent ad menia excelsa ciuitatis.& inde רוממות Romemuth.i.altitudo vel exaltatio.Ps.149.Exaltationes dei in gutture eorum.Esa.33.Ab exaltatione tua dispse sūt gentes.Vide ēt de hoc infra in dictione רמם Ramam.& ide רמה Rama.i.locus excelsus vel eminens.Hiere.31.Vox in excelso audita est.Ponitur etiā pro prostibulo quod meretrices faciunt in loco excelso & eminenti vt videātur a trāseuntibus.Ezech.16.Et fecisti tibi prostibulū:& excelsum tuū fecisti in oī platea.i.prostibulū tuū.& in eo. Demolientur prostibulū tuū.Significat etiam predicta dictio separare.Exo.29.Et armū quē de ariete separasti.Leuit.4.Sicut offertur de vitulo hostie pacificorū.pro quo hebrei legūt. Sicut separatur de vitulo pacificorū.& in eo.6.Tolletq; cineres quos vorans ignis exussit.pro quo he.le.& separabit cineres.Nu.15.Separabitis primitias domino de cibis vestris.Et in eo.16.Recedite de medio huius multitudinis.i.separamini.Ezech.48.Erunt primitie quas separabitis viginti quinq; millibus.Et in eo. Primitie quas separabitis dño.Dañ.8.Et ab eo tulit iuge sacrificium.i.separauit vel abstulit.& inde תרומה Theruma.i.illud quod separatur a cōmunib9 vsibus & offertur dño.pro quo btūs hiero.trāstulit primitias.Exo.25.vt tollant mihi primitias.& in eo.he sunt aūt primitie quas accipere debetis.Scribitur etiam cū iod in medio & dicitur תרומיה Therumia.Ezech.48.& erunt primitie de primitiuis terre sanctū sanctorū.& ī plu. תרמות Therumoth.2.Reg.1.nec sint agri primitiarum.& inde רמת ramath.pro quo beatus hiero.transtulit saniem. Eo quod separatur & abiicitur.Ezech.32.& iplebo valles sanie tua.

רוע Róaa. Malignare.malū facere.malū esse.affligere.cōfligere.vlulare.vel iubilare.Geñ.19.Nolite malū hoc facere.& in eo.43.In meā hoc fecistis miseriā.pro quo he.le.Quare male fecistis mihi.Exo.23.Non sequeris turbā ad faciēdū malū.Nu.11.Sed & moysi intolerāda res visa ē.pro quo he.le.& in oculis moysi malū fuit.i. malū visum ē in oculis eius.1.Reg.12.Quod si pseueraueritis in malicia. Pro quo he.le.Si malefaciēdo malefeceritis.2.Reg.19.Et peius erit hoc tibi q̄ oia mala que venerūt sup te.i.magis malū erit tibi.3.Reg.14.Sed opatus es male sup oēs q fuerunt ante te.p̄s.104.Et in prophetis meis nolite malignari.Prouer.24.ne forte videat dñs:& displiceat ei. pro quo he.le.Ne forte videat dñs:& malū sit in oculis eius. Hiere.38.male fecerūt viri isti.Mich.3.Sicut nequiter egerūt in adinuētionibus suis.Soph.1.Non faciet bene dñs: nec faciet male.Signat ēt affligere.Deut.26.Afflixeruntq; nos egyptii.3.Reg.17.Etiā ne viduā apud quā ego vtcūq; sustētor afflixisti.Prouer.11.Affligetur malo qui fidē facit pro extraneo.Signat ēt cōfringere vel cōterere.Iob.34.Cōteret multos & innumerabiles.p̄s.2.Reges eos in virga ferrea.Pro quo beatus hiero.in psal.iuxta he.ve.trāstulit.frāges eos in virga ferrea. Potest ēt deriuari a dictiōe רעה raa que signat pascere vel regere.Esa.8.Congregamini populi & vincemini.pro quo he.le.Conterimini siue confracti vel contriti stote.Prouer.13.Amicus stultorum similis efficitur. Pro quo hebrei legunt.Qui nutrit vel pauit stultos conteretur.Pōtest etiam deriuari a dictione ריע Réa que significat socium vel amicum.vt sit sensus. Amicus stultorū sociatur.idest confederatur eis:vel eficitur similis eis:sicut est in littera nostra.Esa.24.Confractione cōfringetur terra.Hiere.15.Nunquid federabitur ferrum ferro ab aquilone.Pro quo hebrei legunt.Nunquid conteret ferrum ferrum.Potest etiam legi sicut est in littera nostra. sicut supra dictum est. Vide etiam de hoc infra in dictione רעה Raa.& inde רע Ra.idest malus seu iniquus aut malum. Geñ.6.& cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malū. & in eo.38. Fuitq; her primogenitus iuda nequam in conspectu domini.Exo.33.Audiensq; populus sermonem hunc pessimum.Nee.z.Et eram quasi languidus in facie eius, p quo hebrei legunt.& non fui malus in conspectu eius. idest nō displicui ei.Prouer.11. Malum est malum est dicit omnis emptor.Et in eodem.23.Ne comedas cum homine inuido Pro quo hebrei legunt.Ne comedas cum homine mali oculi.& est sensus sicut in littera nostra. & aliquando scribitur cum mem in principio & dicitur מרע Meraa.idest malus siue malefaciens.Prouer.17. Malus obedit lingue inique.Esa.9.Quia omnis hypocrita est & nequā.& ī plurali רעים Raim.siue מרעים Mereim.Geñ.13.Homines autem sodomite pessimi erant.p̄s.36.Noli emulari in malignantibus.Et in eodem.Quoniam qui malignantur exterminabuntur.Esa.1.Semini nequam.Pro quo hebrei legunt. Semen malignantiū siue malorū.Hierę.6.Et malicie eorū non sunt consumpte.& in genere feminino.רעה Raa.idest malicia:seu afflictio:vel mala:aut malū.Hebrei enim non habent genus neutrū.& pro eo aliquando vtuntur genere masculino:aliquando feminino.Geñ.39.Quomodo ergo possum hoc malū facere.Exo.10.Cui dubium est q pessime cogitatis.idest malū.1.Reg.25.malicia ergo non inuenitur in te. Ester.7. Intellexit enim a rege sibi paratū malū.Ione.3.Super maliciā quā locutus fuerat vt faceret.i.super malū vel super afflictionē.Et in eo.4.& afflictus est ionas afflictione magna.Et in eo.Laborauerat enim.p quo hebrei legunt.vt liberaret eū a malo suo: vel ab afflictione sua.Et in plurali רעות raoth.Deut.32.Congregabo super eos mala.Ps.33.Multe tribulationes iustorum.idest multe afflictiones vel multa mala.Ps.39.Quoniam circundederunt me mala.Hiere.2.Insuper & malicias tuas docuisti.& inde רוע róaa.idest malicia seu malum aut nequitia.Nee.2.Non est hoc frustra sed malum nescio quod in corde tuo est.Ps.37.Et secundum nequitiam adinuentionū ipsorū. ponitur etiā pro putrido.Prouer.26.Dens putridus:& pes lapsus.Significat etiā macilentum seu deforme vel triste. Geñ.40.Cur tristior est hodie solito facies vestra.Et in eodē.41.Fede confecteq; macie.Et in eodē.In tantū deformes & macilente: vt nunq̄ tales in terra egypti viderim. Et in eo.Simili macie & squallore torpebant.Nee.2.Quare vultus tuus tristis est.Significat etiam predicta dictio רוע Róa.vlulare:seu iubilare:aut conclamare:vel vociferari. Nu.10.Et non conscisse vlulabunt.& in eodem.Clangetis vlulantibus tubis.Ios.6.Conclamabit omnis populus vociferatione magna.Et in eodem.Non clamabitis neq; audietur vox vestra.Et in eodem. Igitur omni populo vociferante.Ps.59.Mihi alienigene subditi sunt. Pro quo hebrei legunt.Super me palestina iubilauit seu vlulauit vel conclamauit.Potest etiam legi. Mihi palestina federata est vt dictum est supra.vnde Beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Mihi palestina federata est.Ps.64.Clamabunt etenim:& hymnum dicent.p̄s 65.Iubilate deo omnis terra.p̄s.95. Iubilemus deo salutari nostro.Esa.16.In vineis non exultabit nec iubilabit.Et in eodem.42.Vociferabit & clamabit.& inde ריע Réa.i.iubilatio seu vociferatio vel vlulatio.Exo.32. Audiens autē

Iosue tumultū populi vociferantis.Pro quo hebrei legunt In vociferatione sua.Iob.36.Annunciat de ea amico suo. Pro quo hebrei legunt. Annunciat super illud vociferatio eius.idest tonitruum eius.scilicet tonitruum annunciat sup fulgur: sicut exponunt hebrei. Potest etiā significare amicum sicut est in littera nostra; vt infra dicetur. Mich.4. Quare merore contraheris.pro quo hebrei legunt.Quare vlulas vlulationem. Vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. Potest etiam legi sicut est in littera nostra. vt supra dictum est.& inde תרועה Therua.idest iubilatio vel vlulatio aut clamor vel clangor.Nume.10.Si autem prolixior atq; concisior clangor increpuerit.& in eo.23. Et clangor victorie regis in illo. & ī eodem.28. Dies clangoris & tubarum.Hiere.zo.Audiet clamorem mane & vlulatum ī tempore meridiano.Item ריע Réa cum iod in medio loco vau.idest socius.sodalis.vel amicus.proximus.Iob.6.& subuertere nitimini amicum vestrum. Et cōmuniter scribitur sine iod.Leuit.19.Diliges amicum tuum sicut te ipsum.1.Reg.15. Et tradidit illum proximo tuo. Prouer.6, & suscita amicum tuum. Et in eodem.23.Amicum tuū & amicum patris tui ne dimiseris. Et in plu. רעים Reim siue מרעים Mereim.Iudi.14.Dederunt ei sodales triginta.Iob 17.Predam pollicetur sociis. & in eodem.19. Miseremini mei miseremini mei:saltem vos amici mei. & inde verbū vel gerundium quarte coniugationis quod significat associare.vt Prouer.18. Vir amicabilis ad societatem. pro quo hebrei legunt. Vir amicorum ad sociandum. Et aliqui hebrei secundū primā significationē legunt. Vir amicorū ad confringendum:vel ad conterendum:iuxta significationē predictam.

רוף Ruph. tremere.confringere. Iob.26.Colūne celi cōtremiscunt.& dicunt hebrei q etiam significat conterere vel confringere.Et inde הריפות Hariphoth.idest grana tritici vel hordei confracta vel contussa.pro quo beatus hieronimus transtulit ptisanas.z.Reg.7.Et expandit velamina super os putei quasi siccans ptisanas. Prouer.27.Si contuderis stultum in pila quasi ptisanas. Et inde תרופה Therupha.idest medicina pro cōfractione membrorum. Ezech.47.Et folia eius ad medicinam.

רוץ Rus.currere.festinare.conterere.cōfringere.vt Geñ.18.Ipse autem ad armenta cucurrit. Et in eodem.33. Currens itaq; esau obuiam fratri suo.& in eodem.41. Eductum de carcere ioseph totōderunt. Pro quo hebrei legunt Et currere cum fecerunt de carcere:& tonsus est.1.Reg.17. Cucurrit ad locum certaminis.Et in eodē.20. Vade & affer mihi sagittas. Pro quo hebrei legunt. Curre & affer mihi sagittas.Et in eodem.Cumq; puer cucurrisset.2.Regū.17. Et curre in castra ad fratres tuos. 4.Reg.5.Viuit domin9 quia curram post eum.2.Paralipo.35. Et festinato distribuerunt vniuerse plebi. Iob.15. Cucurrit aduersus eum erecto collo.p̄s.17.Quia in te eripiar a temptatione. Pro quo beatus hiero. in psalterio iuxta he.ve.transtulit. In te enim curram accinctus.Ps.67.Ethiopia preueniet man9 eius deo. Pro quo beatus hiero.in psal.iuxta he.ve.transtulit.ethiopia festinet dare man9 deo.Canti.1.Trahe me post te: curremus.Hiere.z3. Non mittebam prophetas:& ipsi currebant.Et in eo.49.Quia subito currere faciam illum ad illam.Naum.z. Quasi fulgura discurrentia. Et inde רץ ras.idest cursor seu currens.Hiere.51.Currens obuiam currenti veniet.Et in plurali רצים Rasim.z.Reg.15.Et quinquaginta viros qui precederent eum. pro quo hebrei legunt.Et quinquaginta viros currentes ante eum.& inde מרוץ Maros siue מרוצה Merusa.idest cursus.z.Reg.18.Cōtemplor ait cursum prioris quasi cursum Achimaas filii sadoch.Eccl's.9.Nec velocium esse cursum.Hiere.22.& ad calumniam & ad cursum mali operis. Et in eodem.23.Factus est cursus eorum malus. Significat etiam predicta dictio conterere vel confringere aut collidere. Geñ.25.Sed collidebantur in vtero paruuli.Iudi.10. Et confregit cerebrum eius.Et in eodem.Afflictiq; & vehementer oppressi. Pro quo hebrei legunt.Et confregerunt & cōtriuerunt eos 4.Regum.24.Et altaria que fecerat manases in duobus atriis templi domini destruxit rex: & cucurrit inde. p quo hebrei legunt.Et confregit seu contriuit inde.Potest etiam legi sicut est in littera nostra:iuxta primam significationē. Eccl's.12.Et recurrat vitta aurea.pro quo hebrei legunt. & conteratur seu confringatur fons aureus. potest etiam legi sicut est in littera nostra.Et in eodem.Et confringatur rota super cisternam.Esa.4.Non erit tristis nec turbulentus. Pro quo hebrei legunt. Non erit obscurus vel tristis neq; conteret vel confringet.Potest etiam legi sic. Non erit tristis neq; discurret.& tūc erit sēsus sicut in littera nostra.Nā qui est turbulentus discurret huc atq; illuc. Vide etiam de hoc infra in dictione רצץ rasas.

רוש Ros.Indigere.egere.pauperem esse. depauperare:siue pauperem facere.p̄s.33.Diuites eguerunt & esurierunt.& quando est verbum tertie coniugationis significat pauperem facere:siue depauperare.1.Regum.2. Dominus pauperem facit: & ditat.Et aliquando scribitur cum duplici sin.Prouerb.13.Et quasi pauper cum in multis diuitiis sit. Vide etiam de hoc supra in dictione רשש rasas.& inde רש Ras.idest pauper vel egenus.2.Regum.12.pauper autē nihil habebat omnino.Prouer.19. Melior est pauper qui ambulat in simplicitate sua.Et in eodem. Fratres hominis pauperis oderunt eum. Et in eodem. Diues & pauper obuiauerunt sibi.Et in plurali רשים rasim. Prouer.zz.Diues pauperibus imperat.Et aliquando scribitur cum aleph in medio dictionis tam in singulari quam in plurali.2.Regum.12. Vnus diues & alter pauper.Et in eodem. Tulit ouem viri pauperis.Prouer.10. Egestatem operata est manus remissa.pro quo hebrei legunt.pauper siue egenus operatur stateram dolosam: siue palma aut manu dolosa. Et in eodem.13.Multi cibi in nouālibus patrum. pro quo hebrei legunt.In nouali pauperum.Eo quod pauperes laborant multum in cultura terre.potest etiam legi in nouali principum.Nam dictio ראשים Rasim etiam principes significat vt dictum est supra in dictione ראש ros:& princeps in scriptura pater nominatur.4.Regum.5. Pater si rem grandem dixisset tibi propheta. & inde ריש res. idest paupertas siue egestas.Prouerb.10.pauor pauperum egestas eorum.Et in eodem.28.Qui autem sectatur ocium replebitur egestate. Et in eodem.31.Et obliuiscatur egestatis sue. Et aliquando scribitur cum aleph in medio loco iod.Prouerb.30. Diuitias & paupertatem ne dederis mihi. Item רוש Ros.idest fel. Deut.32. Vua eorum vua fellis.& communiter scribitur cum aleph loco vau. Deut.29. Germinans fel & amaritudinē.Threñ.2. Circundedit me felle & labore.Et in eodem.Absinthii & fellis. Ps.68. Et dederunt in escam meam fel:& in siti mea potauerunt me aceto. Hiere.8.Et potum dedit nobis aquam fellis. Ponitur etiam pro veneno vel pro amaritudine.Deut.32.Venenum aspidum insanabile.Osee.10.Et germinabit quasi amaritudo iudicium.Amos.5.Qui vertitis in amaritudinē iudicium.

רזה Raza.Marcescere.macilentum esse.attenuare.macrescere. Esaie.17.Et pinguedo carnis eius marcescet.

Soph.2.Et attenuabit omnes deos terre,& inde רָזָה Raz.i. attenuatus vel macilentus aut macies. Esa.24. Secretum meum mihi:secretum meum mihi.pro quo hebrei legunt Macies mihi seu macredo mihi. ideft confectus sum macie.Sed in lingua chaldaica significat secretum vel mysterium sicut est in littera nostra.vt Dan.2.vt quereret misericordiam a facie dei celi super sacramentum istud. idest sup secretum istud.Et in eodem. Tunc danieli mysterium per visionem noctis reuelatum est.Et in eodem. 4. Et omne sacramentum non est impossibile tibi. Et in plurali רָזִין Razin siue רָזַיָּא Razaia.vt in eodem.2. Reuelans mysteria.Et in eodem.Et qui reuelat mysteria ostendit tibi que ventura sunt.& in genere feminino רָזָה raza. Nume.13.hu mus pinguis an sterilis.idest macilenta vel tenuis. & inde רָזוֹן Razon.idest tenuitas:siue macies:aut macredo.ps.105 Et misit saturitatem in animas eorum.pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit.& misit tenuitatem in animas eorum.Esa.10. Propter hoc mittet dominator dominus in pinguibus eius tenuitatem.Mich.6.Et mensura minor ire plena.idest mensura extenuata vel breuis. Ite רָזוֹן רָזוֹן Razon. idest princeps.De quo vide infra in dictione רָזוֹן Razon.

רֶזַח Rezach.Conuiuium.Et scribitur cum mem in principio & dicitur מַרְזֵחַ marzeach.Hiere.6. Ne ingrediaris domum conuiuii.& vt ait Beatus hieronymus sup predicto loco proprie significat conuiuium quod fit in exequiis mortuorum.& inde מִרְזַח mirzach.Pro quo beatus hieronymus transtulit factioem Amos.6. Et auferetur factio lasciuientium.

רָזַם Razam.innuere seu conniuere.scilicet oculis. Iob.15 Et quasi magna cogitans attonitos habes oculos.pro quo hebrei legunt. Et quid innuunt oculi tui. Et solum inuenitur in predicto loco.

רָזוֹן Razon.princeps seu tyrannus.Prouer.14.Et in paucitate plebis ignominia est principis.& in plu.רוֹזְנִים Roznim.ps.2.Et principes conuenerunt in vnu. Esa.40. Qui dat secretorum scrutatores quasi non sint.Pro quo hebrei legunt.Qui dat principes in nihilum. Potest etiā deriuari a dictione רָז raz.que in lingua chaldaica significat secretum:vt dictum est supra in dictione רָזָה raza. Abach.1. Et tyranni ridiculum eius erunt.

רָחַב Rachab.dilatare latum vel dilatatum esse. Gen.26. vocauit nomen eius latitudo dicens:nunc dilatabit nos dominus.Deut.19.Cum autem dilatauerit dominus terminos tuos.Et in eo.33.Benedictus in latitudine gad.pro quo hebrei legunt.Benedictus dilatans gad.1.Reg.2.Dilatatum est cor meum super inimicos meos.Ps.4.In tribulatione dilatasti mihi.ps.17.Dilatasti gressus meos subtus me.ps.24.Tribulationes cordis mei multiplicate sunt.pro quo hebrei legunt.Dilatate sunt.vel sic. Tribulationes cor meum dilatauerunt.ps.80. Dilata os tuum & implebo illud.ps.118.Latum mandatum tuum nimis.Esa.5.Propterea dilatabit infernus animam suam.Esa.30. pascetur i pos sessione tua in die illo agnus spaciose. i.in loco qui est spaciosus & latus.Et in eo.54.Dilata locu tētorii tui. & in eo. 60.& mirabitur & dilatabitur cor tuum.Ezech.40.& platea erat in rotūdū ascendens sursum.pro quo he.le.Et dilatabatur & circuibat sursum sursum.i.latior erat pars supior in circuitu.& inde רֹחַב rochab siue רְחָבָה rechaba.i. latitudo.vel dilatatio. Gen.13.Et perābula terrā in longitudine & latitudine.Exo.27. Quinq̄ cubitos in longitudine & quinq̄ in latitudine.3.Reg.4.Dedit quoq̄ deus sapientia salomoni & prudētia multā nimis & latitudinē cordis. Iob.36.Igitur saluabit te de ore angusto latissime & nō habēte fundamētū.ps.17.Et eduxit me in latitudine.ps.118. Et ambulabā in latitudine. Prouer.21. Exaltatio oculorū & dilatatio cordis & lucerna impiorum:peccatū.& ide רָחָב Ra'chab.idest latus siue dilatatus vel spaciosus.ps.103.hoc mare magnū & spaciosū manib⁹.Prouer.28. Qui se iactat & dilatat:iurgia cōcitat.Pro quo he.le.Latus animo concitat iurgia.& est sensus sicut in lrā nrā.& in ge.fe. רְחָבָה Rechaba.Gen.34.Terra in potestate vestra est.pro quo he.le. Terra aūt ecce lata est manibus siue locis corā vobis.Exo. 3.Et educā de terra illa in terrā bonā & spaciosam.Et inde רְחֹב Rechob siue רְחָבָה rechaba.i.platea.Dan.9.& rursus edificabitur platea.& in plu. רְחֹבוֹת rechoboth.ps.143. nec clamor in plateis eorū.Prouer.1.In plateis dat vocē suā.& in eo.22.In medio platearum occidendus sum.

רָחֵל Rachel.Ouis:siue agnus.Esa.53.Et quasi agnus corā tondente se. Et in plurali רְחֵלִים rechelim.Gen.32 Oues ducentas.

רָחַם racham.misereri.clemētē eē.diligere.Exo.34.& clemens ero in quem mihi placuerit. pro quo he.le. Et miserebor cui miserebor.vnde apostolus ad Romanos. 9. sic ait.moysi eni dicit:miserebor cui miserē⁹ tui:& miam pstabo cui miserebor.Deut.13.& misereatur tui & multiplicet te.Ps.102.Quō miseretur pater filiorū misertus ē dñs timētib⁹ se.Prouer.28.Qui aūt cōfessus fuerit & reliquerit ea:miam cōsequetur.Hiere.31. Miserans miserebor ei⁹ ait dñs.Osee.14.Quia eius qui in te est misereberis pupilli. & ide רַחוּם Rachū.i.misericors. Exo.34.Deus misericors & clemēs.& i ge.fe.רַחֲמָנִית rachmanith.& i plu.fe.רַחֲמָנִיּוֹת Rachamanioth.Thren.4.Manus mulierū misericordium coxerunt filios suos.& inde רֻחָמָה ruchāma.i.illa que cōsecuta est miam.Osee.1. Voca nomē eius absq̄ mīa.pro quo he.le.voca nomen eius nō miam cōsecuta. Et in eo.2.Et miserebor eius qui fuit absq̄ mīa.& inde רַחֵם Rachem.i. mia.Abach.3.Cum iratus fueris mie recordaberis.Et com muniter declinatur pluraliter & dicitur רַחֲמִים rachamim. 2.Regū.13.Multe enim sunt mie eius.Ps.24.reminiscere miseratiōnū tuarū dñe.Ps.50.Et secūdū multitudinē miserationū tuarum dele iniquitatem meā.Ps.105.Et dedit eis in misericordiā.Et in lingua chaldaica dr̄ רַחֲמִין Rachamin Dan.2.Vt quereret misericordiam a facie dei celi. Item רֶחֶם rechem:siue רָחָם racham .ideft vulua siue vterus. Gen.20.Concluserat enim deus omnem vuluam in domo Abimelech.Exo.13. Sanctifica mihi omnem primogenitum qui aperit vuluam.Et in eodem.34. Omne quod aperit vuluam.Nume.12.De vulua matris sue.Iob.34.quādo erumpebat quasi de vulua procedens. Ps.19. Ex vtero ante luciferum genui te.Ponitur etiam pro femina. Iudi. 5.Pulcherrima feminarum ei eligitur. Item רָחָם racham. nomen auis. Pro quo beatus Hieronymus transtulit porphyrionem.Leuit.11.Et onocrotalum & porphyrionem.

רָחַף rachaph. Volare.volitare contremiscere. siue commoueri.Gen.1.Et spiritus domini ferebatur super aquas.Pro quo hebrei legunt.Et spiritus dei volabat seu volitabat super faciem aquarum.Deut.32.Et super eos volitans.Hiere.23.Contremuerunt omnia ossa mea. Pro quo aliqui hebrei legunt.Cōmota sunt omnia ossa mea.& solū inuenitur in predictis locis.

רָחַץ rachas.Lauare.abluere.confidere.Gen.18 .Et lauentur pedes vestri.Et in eodem.24.Et aquam ad lauandos pedes eius.Exo.2.Ecce autem descēdebat filia pharaonis vt lauaretur in flumine.Et in eodem.30.Et missa aqua

lauabunt in ea.Iob.9.Si lotus fuero quasi aquis niuis.Prouer.9.Et tñ nō est lota a sordibus.Esa.1. Lauamini:mundi estote.Ezech.16.Et aqua nō est lota in salutē.& inde רַחַץ roches.siue רַחְצָה rochsa.i.lauacrum.Canti.4. Que ascende runt de lauacro.Ps.59.Moab olla spei mee. Pro quo btūs hiero.in ps.iuxta he.ve.transtulit.Moab olla lauacri mei: pōt ēt legi spei mee sicut.lxx.trāstulerūt.nā in lingua chaldaica predicta dictio significat confidere vel spare. Dan.3. Et eripuit seruos suos qui crediderunt in eum. Pro quo he brei legunt.Qui confisi sunt vel sperauerunt in eo.

רָחַק Rachac.Elongare.lōge fieri.longe recedere.elōgatū esse.Gen.44. Iam vrbē exierant:& precesserat paululū.pro quo he.le.ipi exierāt vrbē:nec elongati erāt.i.nec longe erant.Deut.12.Locus aūt quē elegerit dñs deus tu⁹ vt sit nomen eius ibi si procul fuerit.Ios.8.Nec longius recedatis.Iudi.18.Cumq̄ a domo Michee essent procul. ps. 21.ne elongaueris auxilium tuum a me.Ps.54.Ecce elongaui fugiens.Ps.72.Qui elongāt se a te peribunt.Ps.102. Longe fecit a nobis iniquitates nostras. Prouer.5.Longe fac ab ea viam tuā.Esa.6.Et longe faciet dominus homines. Et in eo.29.Cor autem eorum longe est a me. Et in codē. 54.Recede procul a calūnia.Hiere.2.Quia elongauerunt a me.Ezech.8.Vt procul recedant a sanctuario meo. Et in eo.11.Dixerunt habitatores ierusalē longe recedite a me. Mich.7.In die illa longe fiet lex.& inde רָחוֹק Rachoc. i.procul.seu lōge.aut lōginquus.Gen.37. Qui cu vidissent eu procul.Nu.9.Homo qui fuerit inmūdus sup animā:aut in via procul.Ios.3.Sitq̄ inter vos & arcam spacium: cubito rum duo millium.pro quo hebrei legunt.Sed longe aut procul erit inter vos & illā.i.arcā duorū millīū cubitorū. & in eo.9.De terra lōginqua venimus.3. Reg.8.Cū venerit de terra longinqua.Et aliquando scribitur cum mem in principio & dicitur מֶרְחָק merchac Prouer.31.De longe portās panem suum.Esa.46.Cernet terram de longe.Ezech.23. Miserunt ad viros venientes de longe. & in plu. מֶרְחַקִּים Merchacim.Esa.8.Et audite vniuerse procul terre.& in eodem.33.Videbunt terram de longe.

רָחַשׁ Rachas.eructare.producere.ps.45. Eructauit cor meum verbum bonum.Item מַרְחֶשֶׁת macheseth. i. craticula.Leuit.2.Si autem de craticula fuerit sacrificium. & aliqui hebrei dicunt q̄ significat sartaginem.

רֶטֶט Retet.tremor.Hiere.40.Tremor apprehendit eam.

רָטַב ratab.humectare. seu virescere:aut viridem esse.Iob 8.Humectat⁹ videtur anteq̄ veniat sol.Et in eodem. 24.Quos imbres montium rigant.Pro quo hebrei legūt Humectant siue virescere faciunt.

רֻטָפַשׁ Rutaphas.consumptū vel extenuatū esse.Iob.35. Consumpta est caro eius a suppliciis.& solum inuenitur in predicto loco.

רָטַשׁ Ratas.allidere.collidere.relinquere.dimittere.4. Reg.8.Et paruulos eorū allides.Esa.13. Infantes eorum allidentur in oculis eorū.& in eo.Sed sagittis paruulos interficient.Pro quo he.le. Et arcus iuuenū allidētur. Potest etiam legi sic.Et arcubus paruuli seu iuuenes allidētur.idest interficietur. Osee.10.Mater super filios allisa.& in lingua chaldaica significat relinquere vel dimitere.

רֵיחַ Riach. odorari. olfacere. Gen. 8. Odoratusq̄ est dñs odorem suauitatis. Leuit.26.Nec recipiam vltra odorem suauissimū.Pro quo he.le. Et non odorabo in odorē suauissimū vestrū.Iudi.16.Cū odorē ignis acceperit. Iob. 39.Procul odoratur bellū.Ps.113.Nares habēt & nō odorabūt.& inde רֵיחַ reab.i.odor.Gen.27.Ecce odor filii mei sicut odor agri.Canti.1.In odorē vnguētorū tuorū.& ide dicūt aliqui q̄ deriuatur רֵחַיִם rechaim.i.mole.s.supior & inferior.& ideo caret nūero singulari quia nihil pdest vna sine alia. Deut.24.Nō accipies loco pignoris supiorē & inferiorē molā.Esa.47.Tolle molam & mole farinam.

רִיק Ric.euacuare. effundere. fundere.armare. Gen.42. Cum frumenta effunderent.Eccls.11.Si replete fuerit nubes:imbrē super terrā effundēt.Canti.1.Oleum effusū est nomē tuū.ps.17.vt lutū plateārū delebo eos. pro quo he. le. Vt lutū plateārū euacuabo siue effundā eos. Hiere.48. Nec transfusum est de vase in vas.Zach.4.In quib⁹ sunt fusoria ex auro.pro quo he.le. Effūdentia ex se aurū. & inde רַק rac.i.vacuus:siue inanis.Nee.5.Et vacuus fiat.Et in plu.רֵקִים recim.4.Reg.4.Pete mutuo ab omnibus vicinis tuis vasa vacua.& in ge.fe.רֵקָה reca.Esa.29.expgefactus vacua est aia eius.Et in plu.fe. רֵקוֹת racoth.Gen.41.& septē spice tenues.i.euacuate.accipitur et רַק rac pro hoie inope & egeno qui est vacuus bonis tpalibus:siue p fatuo qui est vacuus intellectu. Iudi.11.Cōgregatiq̄ sunt ad eum virī inopes & latrocināces.2.Regū.6.Et nūdatus est quasi vnus de scurris.vbi ponitur pro scurris.i.p fatuis. vn̄ Mat thei.5.Qui aūt dixerit fratri suo raca reus erit concilio.Et inde רִיק ric.i.inane.aut vanū.siue vacuū.Leuit.26. Cōsumetur in cassū labor vī.i.in vanū.ps.2.Et populi meditati sunt inania.Hiere.51.Reddidit me vas inane.scribitur etiā cū mem in fine & dr̄ רֵיקָם recam.Gen.31.Forsitan nudū me dimisisses.pro quo hebrei legunt:Nūc enim inanem siue vacuū me dimisisses.ps.7. Decidā merito ab inimicis meis inanis.Significat etiā predicta dictio armare siue arma preparare:aut gladium euaginare.Gen.14. Numerauit expeditos vernaculos suos.Pro quo hebrei legunt. Et armauit expeditos vernaculos suos.Exo.15. Euaginabo gladium meū. Leuit.26.& euaginabo post vos gladium. Ps.34.Effunde frāmeam.Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Euagina gladium.Ezech.5.Et gladium euaginabis post eos.Ponitur etiam pro expandere. Abach.1.Super hoc ergo expandit sagenam suam.idest preparat eam tanquam gladium ad interficiendas gentes .Potest etiam legi secundum primam significationem super hoc ergo effūdit siue euacuat sagenam suam.scilicet vt iterum capiat cum ea gentes.vnde sequitur.& semper interficere gentes non cessat.

רִיר Rir.fluere.scilicet humorē:aut saliua vl' sputū. Leuit. 15.Adheserit carni eius atq̄ cōcreuerit fedus humor. Pro quo hebrei legunt. Fluit caro eius in fluxu suo.significat etiam saliuam vel sputum.1.Reg.21.Defluebātq̄ saliue eius in barbam.Iob.6.Aut potest aliquis gustare quod gustatum affert mortem.pro quo hebrei legūt. Aut est sapor vel gustus in albugine vitelli.scilicet oui:quia nihil est insipidius si non sit sale condita:vt premittitur in textu:& ponitur ibi pro albugine eo quod est similis saliue vel sputo. Potest etiam legi sicut est in littera nostra: vt dictum fuit supra in dictione חַלָּם chalam.

רָכַךְ Rachach. mollificare. mollire: mollem seu tenerum vel delicatum esse.Deut.20.Non pertimescat cor vestrum.Pro quo hebrei legūt. Ne mollificetur cor vestrum siue ne tenerum sit cor vestrum.Ps.4. Molliti sunt sermones eius super oleum.Esa.1.Nec fota oleo.Pro quo hebrei legunt. Nec mollificata est oleo.& inde רַךְ Rach. idest tener.seu mollis.aut delicatus.Gen.18. Vitulum tenerrimum & optimum.Deut.28.Homo delicatus in te & luxuriosus valde.2.Regum.3. Ego autem adhuc delicatus & vnctus rex. idest tener. Prouerb.14. Tenellus & vnigenitus coram matre mea. Ezech.17. De vertice ramo

רכים rum eius tenerū disperga. & in plu. רַכִּים Rachim. Geñ. 33.
Nosti dñe mi q̄ paruulos habeā teneros. & in ge. fe. רַכָּה
Raca. Deut. 28. Tenera in te & delicata. Esa. 47. Quia vl
tra nō vocaberis mollis & tenera. & in plu. fe. רַכּוֹת racoth
Geñ. 29. Et lia lippis erat oculis. pro quo he. le. Teneris ocu
lis. & est in hebreo generis feminini.

רָכַב Rachab. equitare. vehi. supersedere. supponere. ascen
dere. s. super iumētū vel aliud vehiculū. Geñ. 24. ascē
sis camelis secuti sunt virū, pro quo he. le. Et ascēderūt sup
camelos: & secuti sunt virū. & in eo. 41. Fecitq; eū ascēdere
sup currū. & in eo. 49. Et cadat ascēsor eius retro. Exo. 15.
Equū & ascēsorē proiecit in mare. Nu. 22. Nōne aīal tuū sū
cui semp sedere cōsueuisti. Deut. 32. Cōstituit eū sup excel
sam terrā. pro quo he. le. Ascēdere eū fecit super excelsa ter
re. Et in eo. 33. Ascensor celi auxiliator tuus. 2. Reg. 6. Et i
posuerūt arcā dei sup plaustrū nouū. Et in eo. 16. Asini do
mesticis regis vt sedeāt. 4. Reg. 13. Pone manū tuam super
arcū. Et in eo. & cū imposuisset manus suas. Nee. 2. Et iu
mentū nō erat mecū nisi animal cui sedebā. Ps. 17. & ascen
dit sup cherubim & volauit. p̄s. 44. Intende prospere pro
cede & regna. pro quo btūs hiero. in ps. iuxta he. ve. trāstu
lit. prospere ascēde. p̄s. 65. Imposuisti hoīem sup capita no
stra. Ps. 67. Qui ascendit super celū. Esa. 58. Sustollā te sup
altitudines terre. idest ascendere te faciam. Osee. 10. Ascen
dā super ephraim. & inde רֶכֶב Recheth. siue רְכוּב rechuch.
i. equitatus: siue curr⁹: aut quadriga: seu vehiculū. Geñ. 50.
Habuit quoq; in comitatu currū & equites. Exo. 14. Iūgit
ergo currū. & in eo. Tulit sexcentos currus electos. 3. Regū.
22. Fluebat aūt sanguis plage in sinu currus. 4. Reg. 9. Tol
le currum & mitte in occursum eorū. p̄s. 103. qui ponit nu
bem ascensum suū. Canti. 1. In curribus pharaonis. Esa. 21.
Et vidit currū duorū equitū. Hiere. 51. Collidā in te currū
& ascensorē. Ponitur ēt pro ascensore. Esa. 21. Ascēsorē asi
ni & ascensorē cameli. Et in eo. & ecce iste venit ascēsor vir
bige equitū. Ponitur ēt pro auriga. 3. Reg. 22. Dixitq; auri
ge sue verte manū tuā. & aliqn̄ scribitur cū mē in pricipio
& he vel tau in fine & dr̄ מֶרְכָּבָה mercaba. siue מִרְכֶּבֶת Mir
chébeth. Geñ. 41. Fecitq; eū ascēdere super currū suū. & in
eo. 46. Iuncto ioseph curru ascēdit obuiā patri. 3. Reg. 4.
Habebatq; salomō quadraginta millia equorū currilia. i.
ad currum vel quadrigā suā. Et in eo. 10. Egrediebatur aūt
quadriga de egypto sexcentis siclis. 1. Paralip. 28. Et vt ex
ipso fieret similitudo quadrige. Zach. 6. In quadriga pria
equi ruffi. Et in plu. מַרְכְּבוֹת mercaboth. Exo. 15. Currus
pharaonis & exercitū eius proiecit in mare. Iudi. 5. Qua
re tardauerūt pedes quadrigarū illius. 4. Reg. 23. Currus
aūt solis cōbusit igni. Canti. 6. Anima mea cōturbata ē pro
pter quadrigas aminadab. Ioel. 2. Sicut sonitus quadriga
rū. Zach. 6. Et ecce quattuor quadrige egrediētes. & illud.
in quo aliquis sedet vel equitat aut ascendit dr̄ רֶכֶב recheb.
seu מֶרְכָּב mercab. Leuit. 15. Sagma super quod sederit in
mūdū erit. Canti. 3. Ascēsum purpureū. Ezech. 27. Dedan
institores tui in tapetibus ad sedendū. & inde רֶכֶב racheb.
i. mola inferior. Deut. 24. Non accipies loco pignoris su
periorē & inferiorem molam,

רֹכֵל Rochel. Aromatarius seu pigmentarius. aut mercator
seu negociator. Canti. 3. Vniuersi pulueris pigmēta
rii. & in plu. רֹכְלִים rochlim. 3. Reg. 10. Et vniuersi scuta vē
dentes. Pro quo he. le. Et negociatio mercatorū vel neg[o]
ciatorū. & in bibliis nr̄is antiquis habetur & scruta vēdetes
Sunt enim scruta res venales parui valoris. Nee. 3. Vsq; ad
domū natinneorū & scuta vēdentiū. Debet legi scruta sicut
supra. Et in eo. 13. Et māserūt negociatores & vēdētes vni

uersa venalia. Ezech. 17. In vrbe negociatorū posuit illum
Et in eo. 27. grecia & tubal & mosoch institores tui. i. nego
ciatores. & in eo. Filii dedan negociatores tui. & in ge. fe.
רֹכְלָה Rochela siue רֹכֶלֶת rochéleth. i. negociatrix vel nego
ciatio siue mercatrix. Ezech. 26. & eripiēt negociationem
tuā. Et in eo. 26. & dices tyro que habitat in introitu maris
negociatiōi populorū. & in eo. Dedan negociatores tui. p
quo he. le. negociatrix tua. & in eo. 28. In multitudine ne
gociationis tue repleta sunt interiora tua. Scribitur ēt cum
mem in principio. vt in eo. 27. Cedros quoq; habebant in
negociatiōibus tuis. Itē רָכִיל rachil. i. susurro: siue crimina
tor: vel detractor: aut fraudulentus. Leuit. 19. Non eris cri
minator vel susurro in populis. Prouer. 11. Qui ābulat frau
dulenter. Ezech. 22. Viri detractores fuerunt in te.

רָכַס rachas. stringere. Exo. 28. & stringetur rationale ānu
lis suis cū ānulis superhumeralis. Hebrei tū dicunt q̄
signat eleuare vel sursū trahere. vnde in p̄dicto loco ipsi le
gunt. & eleuēt rationale de ānulis suis ad ānulos superhu
meralis. s. vt ora rationalis sit superposita ānulis superhu
meralis: & firmiter stringatur ad inuicē. & inde רֶכֶס rechas
i. mōs asper & eleuat⁹: & solum iuenitur in nu. plu. s. רְכָסִים
rechasim. Esa. 40. & aspera in vias planas.

רָכַשׁ rachas. acquirere. possidere. Geñ. 12. Vniuersamq;
substantiā quā possederāt. & inde רְכוּשׁ rechus. i. sub
stātia siue possessio: vt in predicto loco. Et in eo. 14. Da mi
hi aīas: cetera tolle tibi. Pro quo he. le. Da mihi aīas: & sub
stātiā tolle tibi. & ī eo. 15. Et post hec egrediētur cū magna
substātia. Nu. 16. Deuorauit illos cū tabernaculis suis & vni
uersā substantiā. Ponitur ēt רֶכֶשׁ Réches. pro substātia peco
rū & iumētorū. vt in eo. 35. & suburbana sint pecoribus ac
iumētis. 4. Regū. 4. Hordeū quoq; & paleas equorū & iu
mētorū. Signat ēt quoddā genus aīalis velocissimi: sicut ē
dromedarius. pro quo btūs hiero. trāstulit veredariū. Ester.
8. Et misse per veredarios qui per oēs prouincias discurrē
tes. pro quo he. le. & misse sūt epistole per manū cursorum
equitātiū velocissimos equos siue dromedarios. Et in eo.
Egressiq; sūt veredarii celeres. Mich. 1. Tumultus quadri
ge stupori habitāti lachis. pro quo he. le. Liga quadrigam
dromedario siue equo velocissimo.

רָמַם ramam. exaltare. eleuare. sublimare. recedere. scatere
Iob. 17. propterea nō exaltabūtur. Et in eo. 22. & su
per stellarū verticē sublimetur. pro quo he. le. & vide verti
cē stellarū qa sublimate vel exaltate sūt. p̄s. 65. Et exaltaui
sub ligua mea. Esa. 23. nūc cōsurgā dicit dn̄s: nūc exaltabor
Ezech. 10. & eleuata ē gl'ia dn̄i super cherubim. & in eo. Et
eleuata sūt cherubim. et inde רוּם rum. i. altitudo. Dañ. 3. al
titudine cubitorū sexaginta. vide ēt de hoc supra in dictiōe
רוֹם rom. signat ēt p̄dicta dictio recedere vel separari. Nu.
26. Recedite de medio hui⁹ multitudinis. Osee. 11. Iugū āt
iponetur eis simul: quod nō auferetur. vide ēt de hoc supra
in dictiōe רוּם Rum. Signat ēt p̄dicta dictio scatere. s. vermi
bus. Exo. 16. & scatere cepit vermib⁹ & cōputruit. Et inde
רִמָּה Rima. i. vermis. seu tinea. Iob. 21. Et vermis operiet
eos. Esa. 14. Super te sternetur tinea.

רָמָה Rama. p̄iicere. iaculari: seu iacula mittere. decipe. de
fraudare: dolose agere. Exo. 15. Equū & ascēsorē pie
cit ī mare. p̄s. 77. filii ephraī itēdētes & mittētes arcū. Hie
re. 2. Et mittentis sagittas. & inde רְמוֹת ramoth. idest iacu
latio. vl' piectio. pq' btūs hier. trāstulit. saniē. s. exeūtē de pla
gis q̄ fiūt ex pcussiōe sagittarū vl' iaculorū. Ezech. 32. & im
plebo valles sanie tua. pōt ēt deriuari a supradicta dictiōe
רָמַם Ramam q̄ signat scatere. s. vermibus vt dictū est supra
Signat ēt predicta dictio רָמָה. Rama decipere vel defrau

dare. aut fraudulēter vel dolose agere. Geñ. 29. Quare im
posuisti mihi. idest decepisti me. 1. Paralipo. 12. Si autem in
sidiamini mihi pro aduersariis meis. Pro quo he. le. Si aūt
vt decipiatis vl' defraudetis p aduersariis meis. Prouer. 26.
Ita vir qui fraudulenter nocet amico suo. Threñ. 1. Vocaui
amicos meos & ipsi deceperunt me. Et inde רְמִיָּה Remia. i.
deceptio: vel fraus: siue dolus: aut fraudulenta: vel dolosa.
Iob. 13. Vt pro illo loquamini dolos. p̄s. 51. Sicut nouacula
acuta fecisti dolum. p̄s. 119. Domine libera animā meam
a labiis iniquis & a lingua dolosa: quid detur tibi aut quid
apponatur tibi ad linguā dolosam. Osee. 7. Facti sunt qua
si arcus dolosus. Mich. 6. Et ligua eorum fraudulēta in ore
eorum. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur
מִרְמָה Mirma. Geñ. 34. Responderunt sychem & patri eius
in dolo. Prouer. 11. Statera dolosa abominatio est apud deū
Hiere. 9. Habitatio tua in medio doli. & in eodem. In dolo
renuerunt scire me. Et in plurali מִרְמוֹת Mirmoth. p̄s. 9.
Cuius maledictione os plenum est & amaritudine & dolo.
Pro quo beatus hiero. in psalterio iuxta he. ve. transtulit.
Maledictione os ei⁹ plenum est & dolis & auaricia. Ps. 37.
Et dolos tota die meditabantur: dicitur etiam תַּרְמִית Thar
mith. p̄s. 118. Quia iniusta cogitatio eorū. Pro quo hebrei
legunt. Quia mēdax dolus eorum. Hiere. 8. Apprehende
runt mendacium. i. dolum. & in eodem. 14. Seductionē cor
dis prophetant vobis. i. dolū vel deceptionē. Et inde הָרְמָה
Thorma. i. dolus vel dolose. Pro quo beat⁹ hieronymus trā
stulit clam. Iudi. 9. Et misit clam ad abimelech dicens. Pro
quo hebrei legūt. Et misit in dolo ad abimelech. Item רָמָה
Rama in lingua chaldaica significat etiam ponere. vt Dañ.
7. Donec throni positi sunt.

רֹמַח Rómach. lancea seu hasta aut pugio. Nu. 25. Et arre
pto pugione ingressus est post illum. Et in plu. רְמָחִים
Remachim. Nec. 4. Cum gladiis suis & lanceis & arcubus.
Hiere. 46. Polite lanceas.

רַמָּך Ramach. equa secūdum hebreos. & solum inuenitur
in numero plurali. s. רַמָּכִים ramachim. vt Ester. 9. An
nullo illius obsignate sunt & misse per veredarios. Pro quo
he. le. Et signauit annulo regis: & scripsit epistolas in manu
cursorum in equis per ascensores equorum filiorum equa
rum. i. equorum iuuenū & velocissimorum.

רִמּוֹן Rimon. malūm granatū: seu malū punicum. Deut. 8.
In qua ficus & malum granatum & oliueta nascuntur.
Canti. 4. Sicut fragmē mali punici. Ioel. 1. Ficus elanguit
mal⁹ granata & palma. Et in plurali רִמּוֹנִים rimonim. Nu.
13. De malis quoq; granatis & de ficis. Canti. 8. Et mustum
malorum granatorum meorum. Accipitur etiam pro ma
lo granato aureo ad similitudinem mali punici facto. Exo.
28. Ita vt tintinabulū sit aureum & malū punicum.

רָמַס Ramas. conculcare. calcare. p̄s. 7. Et conculcet in ter
ra vitam meam. p̄s. 90. Et conculcabis leonem & dra
conem. Esa. 1. Quis quesiuit hoc de manib⁹ vestris vt ambu
laretis in atriis meis. Pro quo hebrei legunt. Quis quesiuit
hoc de manibus vestris calcare atria mea. idest vt calcaretis
atria mea. Et in eodem. 28. Pedibus conculcabitur corona
superbie. Ezech. 26. Conculcabit omnes plateas tuas. Et
in eodem. 34. Et reliquias pascuarum vestrarum conculca
stis pedibus. Naū. 3. Intra in lutum & calca subigens. Et ali
quando scribitur cum sin loco samech. De quo vide in di
ctione sequenti. Et inde מִרְמָס Mirmas. i. conculcatio. Esa.
5. Et erit in conculcationem. Et in codē. 7. Et in conculca
tionem pecoris. & in eodem. 10. Et ponat illud in conculca
tionem. Ezech. 34. Et oues mee his que cōculcata pedibus
vestris erant pascebantur.

רָמַשׂ Ramas. reptare. seu moueri. Geñ. 1. Et omnē animā
viuentem atq; motabilem. Pro quo hebrei legunt.
Et omnē animā viuentem atq; reptātem. & in eodem. Vni
uerseq; terre omniq; reptili quod mouetur in terra. & in eo.
Et vniuersis animātibus que mouentur super terrā. & in eo
dem. 7. Omne quod mouetur sup terrā in genere suo. & in
eodē. Oīumq; reptiliū que reptāt super terrā. Deut. 4. At
q; reptilia que mouētur in terra. p̄s. 103. In ipsa pertrāsibūt
omnes bestie silue. Pro quo btūs hiero. in psal. iuxta he. ve.
transtulit in ipa mouebuntur oms bestie agri. Et inde רֶמֶשׂ
Rémes. i. reptile: siue motabile. Geñ. 1. Producat terra ani
mā viuentem in genere suo iumenta & reptilia. & in codē.
Omne quod mouetur & viuit. Pro quo hebrei legūt. Om
ne reptile siue omē motabile quod viuit. p̄s. 103. Illic repti
lia quorum non est numerus.

רָנַן Ranan. exultare. cantare. laudare. clamare. sonare: seu
preconizare. p̄s. 32. Exultate iusti in domino. Iob. 29.
Et cor vidue consolatus sum. Pro quo hebrei legūt. Et cor
vidue cantare seu exultare faciebā. p̄s. 50. Exultabit lingua
mea iustitiā tuam. Potest etiā legi. cantabit seu laudabit. p̄s.
64. Exmatutin⁹ tini & vespere delectaberis. Pro quo he. le.
Exultare seu cātare facies. p̄s. 80. Exultate deo adiutori no
stro. p̄s. 131. Et sancti eius exaltatione exultabūt. Esa. 16. Et
in vineis non exultabit neq; iubilabit. & in codē. 35. Exul
tabit letabūda & laudans. & in eodem. Et aperta erit lingua
mutorū. Pro quo he. le. Et cantabit lingua mutorū. Hiere.
31. Exultate in letitia iacob. ponitur etiam pro laudare. Le
uit. 9. Quod cum vidissent turbe laudauerūt deum. Deut.
32. Laudate gentes populum eius. Iob. 38. Cum me lauda
rent simul astra matutina. Prouer. 29. Et iustus laudabitur
atq; gaudebit. Esa. 42. Laudate habitatores terre. Threñ.
2. Cōsurge: lauda in nocte. Zach. 2. Lauda & letare filia si
on. Ponitur etiam pro clamare siue sonare. Iob. 39. Super
ipsum sonabit pharetra. p̄s. 77. Tanq; potens crapulatus a
vino. Pro quo hebrei legunt. Tanq; potens clamans vel re
sonans a vino. Prouer. 1. Sapientia foris predicat. i. clamat.
Hiere. 51. Et laudabunt super babylonē. pro quo hebrei le
gunt. Et clamabunt siue resonabunt super babylonē. Et in
de רִנָּה Rina siue רְנָנָה renana. i. exultatio. canticum. lauda
tio. clamor seu preconium. Iob. 3. Nec digna laude. Et in eo
dem. 20. Quia laus impiorum breuis sit. p̄s. 99. Introite i
conspectu eius in exultatione. Esa. 23. Et chaldei in nauib⁹
suis gloriantes. Pro quo hebrei legunt. Et chaldei in naui
bus exultationis vel laudis sue. & in eo. 54. Decanta laudē
& hinni. Significat etiā preconiū vel clamorē. 3. Reg. 22. &
preco insonuit in vniuerso exercitu. p̄s. 16. Intende depre
cationem meā. Pro quo hebrei legunt. Intende clamorem
meū. Item רְנָן Renan. nomē est auis. pro quo beatus hiero.
transtulit struthionem. & solū inuenitur in numero plurali
s. רְנָנִים renanim. Iob. 39. Pēna struthionis similis est pen
ne herodii. Et aliqui hebrei dicunt q̄ significat pauones.

רנב Renab. p̄posito aleph in principio vt dicatur אַרְנֶבֶת
Arnébeth significat leporem. Deut. 14. Camelū lepo
rem & cirogrilum.

רָנָה Rana. sonare seu clamare. Iob. 39. Super ipm sonabit
pharetra. De quo vide supra in dictione רָנַן ranan.

רָסַס Resis. gutta. stilla: fissura. seu rima. & solum iuenitur
in numero plurali. Canti. 5. Et cincini mei guttis no
ctium. Et inde verbum רוֹס Ros. quod significat irrorare si
ue farinā aqua vel oleo cōspergere aut cōmiscere. Ezech.
46. Et de oleo tertiam partem hin vt misceatur simile. Si
gnificat etiam predicta dictio רְסִיס Resis fissuram siue ri
mā. vt Amos. 6. Et percutiet domum maiorem ruinis. de

bet legi rimis.idest fisuris.vnde sequitur. & domū minorē scissionibus.

רסן Resen.frenū.Iob.30.Et frenū posuit in ore meo.& in eodē.41.In mediū oris eius quis intrabit.Pro quo hebrei legunt. In duplicitate vel duplicatione freni eius quis intrabit.ps.31.In camo & freno maxillas eorū constringe. Esa.30.Et frenū erroris quod est in maxillis populorum.

רעע Raa.in lingua chaldaica significat confringere vel cōminuere.Dan.2.Cōminuet & cōteret omnia hec.

רעב Raab.esurire.famē pati.Deut.8. Et afflixit te penuria Pro quo he.legunt. Et afflixit te & esurire te fecit.Ps.33.Diuites eguerunt & esurierunt.ps.49. Si esuriero non dicam tibi.ps.106. Esurientes & sitientes. Prouer.10. Non affliget dñs fame animā iusti.i.nō faciet eam esurire. Et inde רָעָב raab.i.fames.Gen.12. Facta est fames ī terra.& in eodē.41.& in vniuerso orbe fames preualuit.2.Reg.24.Aut septē annis veniet tibi fames.Scribitur etiā cū nū in fine & dicitur רַעֲבוֹן raabon.ps.36. Et in diebus famis saturabuntur. Ponitur etiā pro frumento vel cibario:tēpore famis necessario.Gen.42. Et ferte frumentū quod emistis in domū vestrā.& in eodē. Et cibaria domibus vestris necessaria sumite:& abite.

רעד Raad.tremere.contremiscere.Esd.10.Trementes pro peccato & pluuiis.ps.103.Qui respicit terram & facit eam tremere.& inde רַעַד raad siue רְעָדָה rehada.i.tremor. Exo.15..Robustos moab obtinuit tremor.ps.42.Tremor apprehendit eos.

רעה Raa.pascere.alere.nutrire. regere.cōfringere.cōquassare.Gen.30.Qui pascebat greges reliquos ei9.Et in eodē.37. Cūq; fratres illius in pascendis gregibus pris morarētur.& in eo.48. De9 qui pascit me ab adolescētia mea. Nu.14. Filii vrī erunt vagi in deserto quadraginta annis. Pro quo he.le. Filii vrī erunt pascentes in deserto q̄dragīta annis.i.erunt tanq̄ pascentes greges per diuersa loca discurrentes. Vnde beatus hiero.transtulit sensum. Iob.24. Pauit sterilē que nō parit.ps.77.Pauit eos in īnocētia cordis sui. Prouer.13. Amicus stultorum similis efficitur. Pro quo he.le.Qui nutrit siue pascit stultos conteretur.Pōt etiā legi sicut est in littera nostra.De quo vide supra in dictione רוע Roa.& in eo.28.Qui autē cōmessatores pascit:confundit patrē suū. & in eodē.29. Qui autē nutrit scortum:perdet substantiā. Canti.1. Vbi pascas vbi cubes.& in eo. Et pasce hedos tuos.& in eodē.6. Vt pascatur in hortis. Esa.5.Et pascētur agni iuxta ordinē suū. & in eo.44. Pars ei9 cinis est.Pro quo he.le.Pascens cinerē.i.qui tale sculptile adorat & orat:idē est ac si pasceret cinerē.potest etiā significare cōfringere:vt infra dicetur.& tunc erit talis littera.s.illud qđ cōfractū est ab eo cinis est.i.in cinerē redactus est.Et est sensus sicut in littera nrā.Hiere.3.Et pascent vos scientia & doctrina.& in eodē.22. Et omnes pastores tuos pascet vētus. Ezech.34.Et ego pascā oues meas.& in eo.Et suscitabo super eas pastorē vnū & pascet eas. Osee.12. Ephraim pascit vētū.Zach.11. Pasce pecora occisionis. Sigñat etiā regere. ps.2.Reges eos in virga ferrea. Sed btūs hiero. in psal.iuxta he.ve.transtulit. Frāges eos in virga ferrea. De quo vide supra in dictione רוע Roa. ps.22. Dñs regit me. ps.79. Qui regis israel:intende.& inde רֹעֶה roe.i.pastor. Gen.4. Fuit autē abel pastor ouiū.Eccl's.12.Que data sunt a pastore vno. Zach.11.O pastor & idolū.& aliqñ scribitur cū iod in fine loco he.Esa.38.Quasi tabernacula pastoris. & ī plurali רֹעִים roim. Exo.2. Supuenerūt pastores & proiecerūt eas. Hiere.23. Et suscitabo super eos pastores. Ezech.34. Ve pastoribus israel qui pascent semetipsos:nōne greges a pastoribus pascentur. Et inde רְעִי rei siue מִרְעֶה Miree.i. pastus.siue pascua.3. Reg.4. Et viginti boues pascuales.i. boues existētes in pastu.Iob.39.Circūspicit mōtes:pascua sua.Hiere.23.Quia vastauit pascua eorum dñs.Ezech.34. In pascuis vberrimis pascam eas. Osee.13.Iuxta pascua eorum adimpleti sunt. Ponitur etiā pro grege. Hiere.10.Et omnis grex eorū dispersus est.Item רֵעֶה ree. siue רֵעַ Rea.i. socius seu amicus.aut particeps.Gen.38. Ipse & hiras opilio gregis.Pro quo hebrei legunt. Ipse & hiras socius vel amicus ei9. tamē si pro רֵעַ rea legatur רֹעֶה roe: tūc sigñat pastorē:siue opilionē gregis:sicut est in littera nostra.2. Reg.16. Cū autē venisset chusi arachites amicus dauid. & in eo. Hec est inquit gratia tua ad dauid amicum tuū: quare non iuisti cum amico tuo.1.Paralipo.27.Et chusi arahites amicus regis. Vide etiā de hoc supra in dictione רוע roa.Scribitur etiā cum mē in pricipio. Gen.26. Et ochozath amicus illius.Iudi.14. Vxor autem eius accepit maritū vnum de amicis eius & pronubis.Pro quo hebrei legunt.Et fuit vxor amico vel socio eius qui sociauerat eum. Vbi ponitur nomē & verbum ab eo deriuatū.Potest etiam legi. Qui pauit eum.s.in diebus cōuiuii. & tūc erit sensus sicut in littera nostra.Nam pronubus solet pascere sponsum & sponsam.& in eodē.15. Et tradidi eam amico tuo .Et in genere feminino רֵעָה rea siue רַעְיָה raaia· Canti.1. Assimilaui te amica mea. & in eodē.2. Amica mea formosa mea. Hiere.9. Et docete filias vestras lamētum:& vnaqueq; proximā suam planctū. Et in plurali רֵעוֹת reoth.ps.44. Proxime eius afferentur tibi. Et inde verbum רָעָה raa.i.associare siue amicum esse. Prouer.18.Vir amicabilis ad societatem. & in eo.22. Noli esse amicus homini iracūdo.Itē רֵעַ rea.i.cogitatio.Ps.138 Intellexisti cogitationem meā de lōge. Sed beatus hiero. in psal.iuxta he.ve.transtulit.Intellexisti malū meū.Quod etiam potest legi. Nā potest deriuari a dictione רוע Roa.de qua supra dictū est.& in eo. Mihi autē nimis honorificati sunt amici tui deus.Pro quo he.le. Mihi autem preciose sunt honorificate sunt cogitationes tue. Potest etiā significare amicos vl' proximos sicut est in littera nrā.vt supra dictū est. Et idē רְעוּת reuth.siue רַעְיוֹן raion.i.cogitatio. Pro quo btūs hiero.transtulit afflictionē.Eccl's.1. Vanitas & afflictio spūs.i. superflua cogitatio spūs. & in eo. Labor & afflictio spūs.& in eodem.2.Et vidi in omnibus vanitatē & afflictionem animi. & in eodem. Quid enim proderit homini de vniuerso labore & afflictione spiritus. Potest etiam deriuari a dictione רוע Roa que significat affligere. Vt supra dictū est. Et etiam in lingua chaldaica significat cogitationem. Dan.2.Tu rex cogitare cepisti ī stratu tuo. Pro quo hebrei legunt.Cogitationes tue super stratum tuum ascenderunt. Et in eodem. Et cogitationes mentis tue scires. Significat etiam predicta dictio רָעָה Raa.confringere vel conterere. ps.2. Reges eos in virga ferrea. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. frāges eos in virga ferrea. Hiere.2.Construpauerunt te vsq; ad verticem.pro quo hebrei legunt.Confregerunt te vsq; ad verticem.Et in codem.10. Et combusta sunt tecta eius. Pro quo hebrei legunt. Et cōfracta vel conquassata sunt tecta eius. Mich.5.Et pascēt terram assur in gladio.Pro quo hebrei legunt.Et confringent vel cōquassabunt terrā assur gladio. potest etiā legi sicut est in littera nrā. vt supra dictū est.& in lingua chaldaica sigñat velle seu cōplacere.& inde רְעוּא raaua siue רְעוּת reuth.i.volūtas seu beneplacitū.Esd.5.Et voluntatē regis sup hoc remittat ad nos.

רעל Raal.crapula.sopor.Zach.12.superliminare crapule omnibus populis.Et aliquando scribitur cum tau in

principio & he in fine & dicitur תַּרְעֵלָה Tharela.ps.59.Potasti nos vino cōpunctionis. Pro quo beatus hiero.in psal. iuxta he.ve.transtulit.Potasti nos vino cōsopiente.Esa.51. Ecce tuli de manu tua calicem soporis.Et inde verbū quod significat consopire. Naun.2. Et agitatores consopiti sunt. Et aliqui hebrei dicunt q; significat tremere.Et inde רְעָלוֹת Realoth.i.ornamēta quedam.Pro quo beatus hieronymus transtulit mitras.Esa.3.Armillas & mitras & discriminalia.

רעם Raam.tonare seu intonare.indignari.mutare.s.vultum.2.Reg.22.& tonabit de celo dñs.1.Paralipo.16 Tonet mare & plenitudo eius.Iob.40.Voce simili tonans. ps.17.Et itonuit de celo dñs.Et idē רַעַם Raam.i.tonitruū. Iob.26. Quis potest tonitruū magnitudinis illius intueri. ps.76.Vox tonitrui tui in rota.ponitur etiam pro vociferatione que fit in bello. Pro quo beatus hieronymus trāstulit exhortationem.Iob.39.Exhortationem ducū : & vlulatū exercitus.Item ponitur pro hinnitu. vt in eodem. Aut circundabis collo eius hinnitum.Significat etiam predicta dictio indignari seu ad iracundiam prouocare : aut vultū pre indignatione mutare.1.Reg.1. Vt exprobaret q; dñs conclusisset vuluam eius.Pro quo hebrei legunt. vt faceret eam indignari:siue vt prouocaret eam ad iram. Ezech.27.Mutauerunt vultum.

רען Raanan.virēs siue viride:aut floridus:vel vberrim9. Iob.15.Et ramus eius arescet. Pro quo hebrei legūt. Et ramus eius non erit floridus:siue non erit virescens.Ps.51.Ego sicut oliua fructifera. pro quo beatus hiero.transtulit.Ego quasi oliua virēs.ps.91.Et senectus mea in miā vberi.Canti.1.Lectulus noster floridus.Hiere.11. Oliuam vberem pulchram fructiferam. & in eodē.17. Et erit foliū eius viride.Dan.4.Et florens in palatio meo.

רעף Raaph.Irrorare.stillare.Iob.36.Que de nubibus fluunt:que protegunt cuncta desuper. pro quo hebrei legunt. Que de nubibus fluūt:que irrorant vel stillant super hominū multitudinem. ps.64. Et campi tui replebuntur vbertate:pinguescent speciosa deserti. Pro quo btūs hiero. in psal.iuxta he.ve.trāstulit.Et vestigia tua rorabuntur pinguedine.Prouer.3.Et nubes rore concrescunt. pro quo hebrei legunt. Et nubes stillabunt rore. Esa. 45. Rorate celi desuper:& nubes pluant iustum.

רעץ Raas.pcutere.cōterere.seu atterere. Exo.15.Dextera tua dñe pcussit inimicū. Iudi.10. Afflictiq; sunt & vehemēter oppressi.ꝓ quo he.le.Et cōtriuerunt filios israel.

רעש Raas.cōmouere.moueri.tremere.cōcutere. Iob.39. Nunquid suscitabis eū quasi locustā. Pro quo he.le. Nunquid cōmouebis eum quasi locustam.ps.17.Et cōmota est & contremuit terra.Ps.59.Cōmouisti terrā & conturbasti eam.ps.67.Terra mota est.Esa.14. Qui concussit regna.Hiere.50. A voce captiuitatis babylonis cōmota ē terra.Ezech.26.Mouebūtur muri tui.& in eodem.Cōmouebuntur insule.& in eodē.38.Et mouebuntur a facie mea pisces maris.& in eodē.31.A sonitu ruine eius cōmoui gētes. Et idē רַעַשׁ Raas.i.cōmotio.3.Reg.19. Et post spūm cōmotio:nō in cōmotione dñs.Ezech.3.Et vocē cōmotiōis magne.& in codem.12.Panem tuum in conturbatione comede.i.in cōmotione.& in eodem.38.Erit cōmotio magna super terram israel. Ponitur etiam predicta dictio pro eleuare vel supextollere. ps.71. Sup extolletur sup libanū fruct9 eius.Et btūs hiero.in psal.iuxta he.ve.trāstulit eleuabitur.

רפא Rapha. mederi. sanare. curare. restaurare. edificare. Gen.20. Et sanauit deus abimelech. Exo.21. Et impensas in medicos restituet.Pro quo hebrei legunt.Et sanitate sanabitur siue curando curabitur.Sed beatus hieronymus transtulit sensum.& in translatione chaldaica est sicut in littera nostra.Leuit.13.Nouerit hominem sanatum esse. & in eodē.14.Cū inuenerit leprā esse mundatam.Pro quo hebrei legunt.Et ecce sanata siue curata est lepra. Deut.28. Sanariq; nō possis.1.Reg.6.Et tunc curabimini.4.Reg.8. Qui reuersus est vt curaretur.2.Paralipo.7.& sanabo terrā eorū.& in eodē.30.Quē exaudiuit dñs & placatus est pplo. Pro quo he.le. Quem exaudiuit dñs & sanauit vel curauit populū.Iob.5.Percutiet: & manus eius sanabit.ps.40.Sana animā meā:quia peccaui tibi.Esa.6. Et cōuertatur & sanem eū. Hiere.6. Et curabant contritionē filie populi mei Et in eodē.17.Sana me dñe & sanabor . & in eodem.51. Si forte sanetur . & in eodem. Curauimus babylonem:& non est sanata.Threñ.2.Quis medebitur tui.Ezech.47.Et sanabuntur aque. Et aliqñ scribitur cū he in fine loco aleph. ps.59.Sana contritiones eius. Hiere.3. Et sanabo auersiones vestras. Significat etiā restaurare vel reedificare.3.Reg 18.curauit altare dñi quod fuerat destructū.i.restaurauit.& inde רֹפֵא rophe.i.medicus. Hiere.8. Aut medicus non est ibi.Et in plurali רֹפְאִים rophim.Gen.50.Precepitq; seruis suis medicis vt aromatib9 cōdirēt patrē.2.Paralip.16.Sed magis medicorū arte cōfisus est.Iob.13.Et cultores puersorū dogmatū.pro q' he.le.Et medici inanes: siue medici idoli omnes uos. potest etiā legi sic. & reedificatores.i.fabricatores idoli vos omnes.s.estis.& tunc erit sensus sicut in littera nostra.Et inde רְפוּאָה rephua siue רִפְאוּת riphuth.i.medicina vel sanitas. Prouer.3.Sanitas quippe erit vmbilico tuo.Et in plu. רְפֻאוֹת rephuoth. Hiere.46.frustra multiplicas medicamina.Et aliqñ scribitur cū mē in pricipio & dicitur מַרְפֵּא Marpe.Prouer.6.Nec habebit vltra medicinam. & in eodem.17. Vita carniū:sanitas cordis. Eccl's.12.Quia curatio facit cessare peccata multa. Sed in duobus locis predictis dicunt aliqui hebrei q; deriuatur a dictione רָפָה Rapha cū he in fine & q; significat laxationē seu dimissionē. vt infra dicetur. Hiere.8. Tempus medele & ecce formido. & in eo.14.Quare ergo percussisti nos ita vt nulla sit sanitas.& in eo.33. Ecce ego adducā ei cicatricem & sanitatem. Malach.4.Sol iustitie & sanitas in pēnis eius. Item רְפָאִים rephaim.i.gigantes.seu robusti.Deut.2.Gigātes sicut enachim.& in eodem.3. Solus og rex basan restiterat de stirpe gigantum. Esa.15. Suscitabit tibi gigantes. Et aliqñ scribitur cum he loco aleph.2. Reg.21. Iesbi de nob qui fuit de genere arapha:Pro quo hebrei legunt. De filiis gigātis. i.de genere giganteo.& in eodē. Caph de stirpe arapha de genere gigantū.Et in hebreo non habetur de genere gigātum.sed est interpretatio huius nominis arapha. & secūdū hebreos significat etiā predicta dictio רְפָאִים rephaim mortuos siue interfectos.Sed beatus hieronymus secundū precedentes significationes gigantes seu medicos traduxit. Iob.26.Gigantes gemunt sub aquis.Pro quo hebrei legūt Interfecti seu mortui.ps.88. Aut medici suscitabunt. Prouer.9.Et ignorat q; illic sint gigantes. Pro quo hebrei legunt.Quod ibi sint mortui vel interfecti. Et in eodem.21. Vir qui errauit in via doctrine:in cetu gigātū cōmorabitur Esa.26.Gigantes non resurgant.

רפד Rapad. sternere. stipare. vel confortare. Iob.16. Et in tenebris straui lectulum meum. & in eodem.41.& sternet sibi aurum quasi lutum. Canti.2. Stipate me malis. Et inde רְפִידָה rephida.i.stratum siue reclinatorium.Cāti.3.Reclinatorium aureum.

רפה Rapha.laxare.relaxare.desinere.dissoluere.demittere.dimittere.ociosum esse. quiescere vel requiescere . Iob.12.Et eos qui oppressi sunt releuat. Pro quo hebrei le

gunt. Relaxat siue dissoluit. Prouer.18. Qui mollis & dissolutus est in opere suo.idest laxus. & in eodem.24. Si desperaueris laxus in die angustie: minuetur fortitudo tua. Pro quo hebrei legunt. Si laxus vel dissolutus fueris in die angustie. Esa.5. Et calor flāme exurit. Pro quo hebrei legūt Relaxat siue dissoluit. scilicet res gelu indurata. Ezech.1. Cūq; starent demittebantur penne eorum. Pro quo hebrei legunt. Laxabantur siue relaxabantur pēne eorum. Et aliquando scribitur cum aleph in fine loco he. Hiere.38. Dissoluit manus virorum bellantium. Significat etiam desinere seu demittere vel dimittere. Exo.4. Et dimisit eum postq; dixit. Deut.9. Dimitte me vt conteram eum. Iosue.1. Non dimittam te nec derelinquam te. Iudi.9. Considera q dies ad occasum declinior sit: & appropinquat ad vesperū. Pro quo hebrei legunt. Ecce nunc demittitur siue laxatur dies: idest declinat dies ad vesperam. Iob.7. Nec dimittis me vt glutiam saliuam meam. ps.36. Desine ab ira & relinque furorem. Item significat ociosum esse seu quiescere. Exo.5. vacant enim ocio: & idcirco vociferātur. Iudi.8. Quod cū locutus esset: requieuit spiritus eorum. 2. Reg.24. Cōtinē manuū tuam. Pro quo hebrei legunt. Quiescere fac vel dimitte manum tuam. Et inde רָפֶה Raphe.i.laxus: seu dimissus vel dissolutus: aut infirmus vel impotēs. Nu.13. vtrū potens sit vel infirmus. 2. Reg.17. Quippe qui lassus est solutis manib⁹. Iob.4. Et manus lassas roborasti. Esa.35. Cōfortate man⁹ dissolutas. Et inde רִפְיוֹן riphion.i.dissolutio: vel relaxatio. Hiere.47. Et nō respexerūt patres ad filios manibus dissolutis.

רָפַס Raphas.calcare.conculcare.calcitrare. ps.67. Vt excludant eos qui probati sunt argēto. Pro quo beatus hiero: in psalterio iuxta he.ve.transtulit. Calcitrantes contra rotas argenteas. idest conculcantes. Dañ.7. Et reliqua pedibus suis conculcabat. Ezech.32. Et conculcabas flumina eorum. Ponitur etiam pro discurrere. Prouer.6. Vade discurre & suscita amicum tuum. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. Vade conculcari.i.humiliari. Et aliquando scribitur cum sin loco samach. Ezech.34. Et reliqua pedibus vestris turbastis.i.conculcastis. & in eodē. His que cōculcata pedibus vestris fuerant pascebantur.

רַפְסֹד Raphsad.ratis. & solū inuenitur in numero plurali.s. רַפְסֹדוֹת rasodoth. 2. Paralipo.2. Et applicabimus ea ratibus per mare in iopem.

רָפַק Rapac.inniti. Cāti.8. Innixa super dilectum suum. & solum inuenitur in predicto loco.

רָפַשׂ Rephas.conculcare, vel turbare. Prouer.25. Fōs turbatus pede & vena corrupta.i.cōculcatus pede. Et inde רֶפֶשׂ rephes.i.conculcatio. Esa.57. In cōculcationē & lutum. Vide etiam de hoc supra in dictione רָפַס rapas.

רֶפֶת Répheth.bouile.i.stabulū vbi boues clauduntur. Pro quo beatus hiero. transtulit presepium. Abach.3. Et non erit armentum in presepio.

רָצַץ Rasas.conterere.confringere conquassare.opprimere. Iob.20. Qm̄ confringēs nudauit pauperis domū. Eccl's.12. Et confringatur rota super cisterna. Esa.42. Calamū quassatū non conteret. & in eodē. Nō erit tristis nec turbulentus. pro quo hebrei legunt. Neq; confringet siue confringetur. & in eodē.58. Et dimittere eos qui cōfracti sunt liberos. Osee.5. Calūniam substinens est ephraim: confractus iudicio. Amos.4. Et cōfringitis pauperes. Vide etiam de hoc supra in dictione רוּץ ros. significat etiam opprimere. Deut.28. Et sis semper calūniam substinēs & oppressus cunctis dieb⁹. Iudi.10. Afflictiq; sunt & vehemēter oppressi. 1. Reg.12. Si oppressi aliquem. & in eodem. Non es calūniatus nos: neq; oppressisti nos. & idē רְצִים rasim.i.fragmēta siue laminas. ps.67. Excludant eos qui probati sunt argento. Pro quo hebrei legunt. Calcantes super fragmenta vel laminas argēteas. Et beatus hiero. in psal. iuxta he.ve. transtulit. Calcitrantium contra rotas argenteas.

רָצַד Rasad.contendere. ps.67. Vt quid suspicamini montes excelsi. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he.ve. transtulit. Quare contenditis mōtes excelsi. & solum inuenitur in predicto loco. Et dicunt aliqui hebrei q significat saltare siue insultare.

רָצָה Rasa.placere.complacere.placare. seu velle.currere. complere.perficere.quiescere. Leuit.1. Ad placandū sibi dñm. & in eodem. Et acceptabilis erit. Pro quo he.le. & placatum siue complacatū erit ei. & in eodē.19. Profanus erit & impietatis reus. Pro quo he.le. Profanus erit & non placabitur.i.nō erit placabilis vl' acceptabilis deo. Deut.33. Sit placens fratribus suis. 1. Reg.29. Quomodo enī aliter placare poterit dñm suū. 2. Paralipo.10. Si placueris pp'lo huic & linieris eos verbis. Iob.20. Filii eorum atterentur egestate. p quo he.le. Filii eius placabūt pauperes: siue cōplacebunt pauperib⁹.i.tam pauperes erūt: q etiā op⁹ sit eis alios pauperes placare: siue eis complacere. Potest etiā deriuari a supradicta dictione רָצַץ rasas. que significat atterere vel cōterere. vt supra dictum est. ps.39. Cōplaceat tibi dñe vt eruas me. ps.45. Quoniā complacuisti in eis. ps.48. & postea in ore suo complacebunt. ps.76. Aut non apponet vt cōplacitior sit. ps.84. Benedixisti dñe terram tuā. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he.ve.transtulit. Placatus es dñe terre tue. ps.101. Quoniā placuerūt seruis tuis lapides eius. ps.146. Beneplacitum est dñi super timētes eum. ps.149. Quia beneplacitum est dño in populo suo. Prouer.3. Quasi pater in filio cōplacet sibi. Esa.42. Complacuit sibi in illo aīa mea. Hiere.14. Et dño non placuit. & in eo. Et si obtulerint holocaustomata & victimas nō suscipiā ea. Pro quo he.le. Non complacebo eis: siue nō erunt mihi acceptabiles. Aggei.1. & acceptabilis mihi erit: & glorificabor. Et inde רָצוֹן rason.i.volūtas seu beneplacitū. Geñ.49. Et in voluntate sua suffoderunt murum. ps.29. Et vita in voluntate eius. Ps.68. Tempus beneplaciti deus. ps.88. Et in beneplacito tuo exaltabis cornu nostrum. Prouer.8. Et hauriet salutem a domino. Pro quo hebrei legunt. Et hauriet voluntatem siue beneplacitum a domino. & in eodem.12. Qui bonus est hauriet gratiam a dño.i. hauriet voluntatē siue beneplacitum a dño. Significat etiam predicta dictio currere. Iob.34. Etiam si cucurrerit cum eo. ps.49. Si videbas furem currebas cum eo. Ezech.1. Animalia ibant & reuertebantur.i.currebant. Vide etiam de hoc supra in dictione רוּץ Rus. significat etiā cōplere siue perficere aut requiescere a labore. Leuit.26. Tunc placebunt terre sabbata sua. Pro quo hebrei legunt. Tunc perficiet siue complebit terra sabbata sua: vl' sic. Tūc quiescet terra sabbatis suis. & in eodem. Et requiescet in sabbatis suis. Et in eodem. Et tunc orabunt pro impietatibus suis. pro quo hebrei legūt. Et tunc cōplebunt siue perficient iniquitatē suā. Pōt etiā legi. & tūc placabūt p iniquitatib⁹ suis. & ī eo. & cōplacebit sibi in sabbatis suis. Pro quo he.le. Et cōplebit sabbata sua siue requiescet in sabbatis suis. Iob.14. donec optata veniant: & sicut mercenarii dies eius.i. sicut cōplet mercenari⁹ dies suos. Esa.40. Dimissa est iniqtas illius. pro quo he.le. Cōpleta est siue perfecta est iniquitas illius. vnde premittitur completa est malitia eius.

רָצַח rasach.iterficere.occidere. Exo.20. nō occides. Deut.4. qui occiderit nolēs proximum suū. Et in eodē.22.

Et occidit animā eius. Iudi.20. Interrogatusq; leuita maritus mulieris interfecte. 3. Reg.21. Occidisti insuper & possedisti. ps.61. Interficitis vniuersos. Prouer.22. In medio platearum occidendus sum. Osee.6. In via interficientiū pergentes de sichem. Et inde רֹצֵחַ Roséach. siue מְרַצֵּחַ Merasēach.i.occisor siue interfector: aut homicida. Nu.35. Et occiderit propinquus sanguinis occisorem. Deut.19. Et hec erit lex homicide. 4. Reg.6. Nūquid scitis q miserit filius homicide huc. Et inde רֶצַח résach.i.occisio siue interfectio. ps.41. Dum confringūtur ossa mea. Pro quo hebrei legūt. In occisione vel interfectione ossium meorum. Vnde beatus hiero. in psal. iuxta he.ve.transtulit. Cum me interficerent in ossibus meis. Ezech.21. Vt aperiat os in cede.

רָצַע Rasaa.perforare. Exo.21. Perforabitq; aurem eius subula. Et inde מַרְצֵעַ Marséa.i.subula qua perforatur vt in predicto loco. Vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum.

רֶצֶף Réseph.pauimentū.calculus.s.ignitus: aut pruna vel carbo. & scribitur cum he vel thau in fine. Ester.1. Super pauimentū smaragdino & pario stratū lapide. Ezech.40. Et pauimentum stratum in atrio. & in eodem.42. Cōtra pauimentum stratum lapide. Scribitur etiam cum mē in principio & dr̄ מַרְצֶפֶת Marsépheth. 4. Reg.16. Et posuit super pauimentum stratum lapide. Et inde רָצוּף Rasuph. q est participium passiuum.i.pauimentatum seu stratum. Canti.3. Media charitate cōstrauit.i. strauit. Pro quo hebrei legunt. In medio eius pauimentatum seu stratum charitate vel amore. Item רִצְפָּה rispha.i.calculus.s.ignitus. seu pruna vel carbo. Esa.6. Et in manu eius calculus: quem forcipe tulerat de altari. Et in plurali רְצָפִים resaphim. 3. Reg.19. Et ad caput suum subcinericius panis. Pro quo he.le. Panis prunarū.i.coctus sub prunis vel carbonibus.

רַק Rac.tātūmodo.solūmodo. dūmodo. quippe.nanque. veruntamen. Geñ.14. Exceptis his que comederūt iuuenes. Pro quo hebrei legunt. Exceptis tātūmodo his que comederūt iuuenes. & in eodem.19. Dūmodo viris istis nihil mali faciatis. Deut.3. Solus quippe og rex basam. Et in eodem. Custodi igitur te ipsum. pro quo hebrei legunt. Veruntamen custodi te ipsum. & in eodem.15. Si tu audieris vocē dñi dei tui. Pro quo he.le. Tantūmodo si audieris vocem domini dei tui. & in eodem. Hoc solum obseruabis vt sanguinem eorum nō comedas.i.solūmodo. Iosue.1. Tantū sit dominus deus tecum.

רָקַק Racac.spuere. & scribitur cum simplici coph. Leuit.15. Si saliuā huiusmodi homo iniecerit. Deut.25. Et spuet in faciem eius. Iob.30. Et faciem meam cōspuere nō verentur. Et inde רוֹק ruc.i.sputum siue saliua. Iob.7. Nec dimittis me: vt glutiam saliuā meam. Item רַק racac.i.tenuis. seu macilentus. & scribitur cū simplici coph. Geñ.41. Et ecce has sequebantur alie septem boues in tantum macilente. Vide etiam de hoc supra in dictione רִיק ric. Et inde רָקִיק recic.i.laganum: seu placenta tenuis. Exo.29. Lagana quoq; azyma oleo lita. Et inde רַקָּה raca.i.temp⁹ capitis. Iudi.4. Et posuit supra tempus capitis eius clauū. & in eo.5. Et perforauit tēpus eius. Canti.3. Sicut fragmen mali punici ita gēne tue. Pro quo he.le. Ita tempus tuum.

רָקַב Racab.putrescere.cōputrescere. Prouer.10. Et nomē impiorum putrescet. Esa.40. Forte lignū & imputribile elegit artifex. Pro quo he.le. Lignū quod nō putrescat elegit. Et inde רָקָב racab.i.putredo. Iob.13. Qui quasi putredo cōsumendus sum. & aliqñ scribitur cum nū in fine & dr̄ רִקָּבוֹן recabon. vt in eodē.41. Et lignū putridū es.

רָקַד Racad.saltare.subsilire. ps.28. Et cōminuet eas tanq̄ vitulum. Pro quo hebrei le. Et subsilire faciet eas tanq̄ vitulum. Et beatus hiero. in psal. iuxta he.ve.transtulit. Et dispergeт eas tanq̄ vitulum. Ps.103. Montes exultauerunt vt arietes. pro quo beatus hieronymus trāstulit. Montes subsilierunt vt arietes. & in eodem. Mōtes exultastis sicut arietes. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Montes subsaltastis sicut arietes. Eccl's.3. Tempus plangēdi: & tempus saltandi. Esa.13. Et pilosi saltabunt ibi. Ioel.1. super capita mōtium exilient. Naū.3. Et equi frementis & quadrige feruētis. Pro quo he.le. Et quadrige saltantis siue subsilientis.

רָקַח Racach.cōficere. seu pigmenta facere: aut condire: cōmiscere vel componere.s. more pigmentariorum vel vnguentariorū. Exo.30. Hō quicūq; tale cōposuerit. 1. Paralipo.9. Filii autem sacerdotum vnguenta ex aromatibus conficiebant. Ezech.24. Et coquatur vniuersa cōmixtio. Pro quo hebrei legūt. Et cōmisce confecturam siue cōmixtionem vel cōfice confectionē. Vbi ponitur nomen & verbum ab eo deriuatū. Et inde רֹקֵחַ roccach.i.pigmentarius. seu vnguentarius. Exo.30. Compositum opere vnguentarii mixtum. Et in plurali רֹקְחִים rocchim.i.vngentarii vel pigmentarii. Et in plurali feminino רַקָּחוֹת racachoth. 1. Reg.8. Filias quoq; vestras faciet vnguētarias. & illa cōmixtura vel confectio dicitur רֹקַח rocach. siue רֶקַח recach. aut מִרְקַחַת Mercachath. vt in aliquibus locis predictis. & 1. Paralipo.16. Que erāt pigmentariorū arte confecta. Iob.41. Quasi cum vnguenta bulliunt. Canti.5. Consite a pigmētariis. & in eodem.8. Dabo tibi poculū de vino condito. Esa.57. Multiplicasti pigmenta tua.

רָקַם Racam. variegare. polymitare.i. opere polymito siue opere vario intexere: vel diuerso colore vestē contexere: siue acu depingere. Exo.26. Coccoq; bis tincto & bysso retorta opere plumario.i.polymitario. & ī eo.28. Facies & baltheū opere plumarii. & in eo.36. Vt faciant opere abietarii polymitarii ac plumarii. ps.138. & substantiā meā in inferiorib⁹ terre. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he.ve.transtulit. Imaginatus sum in inferioribus terre.i. contextus sum diuersitate mēbrorū & ossibus ac carne. Et inde רִקְמָה Ricma.i.vestis varii coloris: siue opere vario contexta. Iudi.5. Vestes diuersorū colorū sisare tradūtur in predā & supellex varia ad ornanda colla congeritur. Vbi ponitur tā in singulari q̄ in plurali. ps.44. In vestitu deaurato circūamicta varietate. Ezech.17. Plena plumis & varietate.

רָקַע Racaa.extendere.expandere.producere.stabilire.firmare.allidere.s.pede. Exo.39. Inciditq; bracteas aureas: & extenuauit ī fila. Pro quo he.le. Et extēdit bracteas aureas siue laminas aureas: & incidit fila.i.pduxit aurū in laminas: & incidit ex eis fila. Nu.16. Et produxit ea in laminas. Iob.37. Tu forsitā fabricatus es cū eo celos. Pro quo hebrei legunt. Nunquid extendisti cū eo celos. Esa.40. Aut artifex auro figurauit illud. Pro quo he.le. Et artifex auro extendit illud.i.produxit illud. Hiere.10. Argentum inuolutum de tharsis affertur. Pro quo hebrei legunt. Argentū extensum.i. in laminas productum. Et inde רִקּוּעִים ricuim idest extensiones. seu lamine vel bractee. Nume.16. Et producat ea in laminas. Significat etiā predicta dictio firmare siue stabilire. ps.135. Qui firmauit terrā sup aquas. Esa.44. Stabiliens terram: & nullus mecum. Sed etiam in predictis locis hebrei legunt extendens terram. Et inde רָקִיעַ Racia. idest firmamentum. Geñ.1. Fiat firmamentum in medio aquarum. Et in eodem. Vocauitq; deus firmamentum celum. Ezech.1. Et similitudo super caput animalium firmamenti. Hebrei tamen in predictis locis legunt extensionem seu expansionem. Significat etiam predicta

dictio רַקַּע Racaa calcare: seu allidere vel percutere pede. 2. Reg. 22. Cōminuam eos atq; confringam. Pro quo hebrei legunt. Atq; calcabo seu allidā. Ezech. 6. Et allide pede tuo. & in eo. 28. Pro eo quod plausisti manu & percussisti pede.

רָשַׁשׁ Rasas. depauperare.. seu pauperē esse. destruere. conterere. Prouer. 13. Et est quasi pauper cum in multis diuitiis sit. Hiere. 5. Et cōteret vrbes munitas tuas. Malach. 1. Quod si dixerit idumea destructi sumus. i. pauperes facti sumus. Vide etiam de hoc supra in dictione רוש ros. & inde.

תַּרְשִׁישׁ Tharsis. quod significat lapidē preciosum. Pro quo beatus hieronymus trāstulit chrysolithū. Exo. 28. In quarto versu chrysolithus onyx & bertillus. Ezech. 28. Chrysolithus & onyx berillus. Dan. 10. Et corpus eius quasi chrysolithus in alio vero loco trāstulit hyacinthū. Canti. 5. Plene hyacinthis. est etiam tharsis nomen viri nepotis iapheth. Gen. 10. Filii autem iauan elisa & tharsis. est etiam nomen prouincie que a successoribus predicti habitata fuit. ps. 71. Reges tharsis & insule munera offerēt. Esa. 2. Et super omnes naues tharsis. Hiere. 10. Argentum inuolutum de tharsis affertur. Ione. 1. Vt fugeret in tharsis. Et aliquando beatus hieronymus transtulit carthaginem. Ezech. 27. Carthaginēses negociatores tui. Ponitur etiam pro mari. Esa. 23. Vlulate naues maris. & vt ait beatus hieronymus sup predicto loco. Tharsis lingua hebraica proprie mare appellatur.

רִשָׁה Rasa. licentia. facultas. & scribetur cum iod & nun in fine & dicitur רִשְׁיוֹן risson. Pro quo beatus hieronymus transtulit preceptum. Esd. 3. Secundum quod preceperat cyrus rex persarum. Pro quo he. le. Secundum licētiam siue facultatem cyri regis persarum.

רָשַׁם Rasam. signare. sigillare. cōstituere. Dan. 5. Scripsit quod exaratū est. i. qd signatū vel sigillatum est. & in eo. Et cōfirma sententiam & scribe decretū. Pro quo he. le. Et scribe & signa scripturam. & in eodem. Porro rex darius proposuit edictum & statutum. Pro quo he. le. Signauit scripturam vel statutum. & in eodem. Quod cum daniel comperisset constitutam legem. & in eodem. De edicto quod cōstituisti. & in eodem. 10. Annūciabo tibi quod expressum est in scriptura veritatis. idest quod signatum vel sigillatum est in scriptura veritatis.

רָשַׁע Rasaa. impium esse. impie agere. iniq; facere. condēnare. 2. Paralipo. 20. Cuius opera fuerunt impiissima. Iob. 10. Si impius fuero: ve mihi. ps. 17. Nec impie gessi a deo meo. Eccls. 7. Ne ipie agas multū. Dan. 9. Peccauimus iniquitatē fecimus: iniq; egimus. significat etiam condēnare. s. quādo est verbū tertie coniugationis. Exo. 22. Et si illi iudicauerint duplū restituet proximo suo. Pro quo he. le. Quem iudices condemnauerint: duplum reddet proximo suo. Iob. 15. Condēnabit te os tuū & non ego. & in eodem. 34. Aut qui iustus est in tantum condemnas. & in eodem. Quis est qui condēnet. Ponitur etiam pro superare quod est idem quod condēnare. 1. Reg. 14. Et quocunq; se verterat superabat. Et inde רָשָׁע rasaa. i. impius seu iniquus aut condēnatus: siue reus. Nu. 15. Nō accipietis precium ab eo qui est reus sanguinis. Iob. 27. Sit sicut impius inimicus meus. ps. 108. Cum iudicatus fuerit exeat cōdēnatus. Esa. 3. Ve impio in malum. Ezech. 3. Si dicente me impio morte morieris. & in eodem. Vt auertatur impius a via sua mala. Et in plurali רְשָׁעִים resaim. ps. 1. Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum. Et in genere feminino רִשְׁעָה risaa. siue מִרְשַׁעַת Mirsaath. 2. Paralipo. 28. Athalia impiissima & filii eius destruxerunt domum dei. Ezech. 5. Et contempsit iudicia mea: vt plus esset impia. & inde רֶשַׁע resaa. idest impietas. malignitas. iniquitas. Deut. 9. Non aspicias duritiem populi huius & impietatem. ps. 83. Magis quam habitare in tabernaculis peccatorum. Pro quo beatus hiero. in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Magis quam habitare in tabernaculis impietatis. Eccls. 3. Vidi sub sole in loco iudicii impietatem: & in loco iustitie iniquitatem. & in eodem. 8. Nec saluabit impietas impium: & aliquando scribitur cum he vel thau in fine. Deut. 9. Et propter impietatē suam iste delete sunt. & in eodē. Quia iste egerunt impie. i. propter impietatem suam. Zach. 5. Hec est impietas.

רֶשֶׁף Reseph. volucris. auis. diabolus. lampas. seu carbo. s. ignitus. Deut. 32. Et deuorabunt eos aues. Iob. 5. Homo nascitur ad laborem & auis ad volandū. ps. 75. Ibi confregit potentias arcuum. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. trāstulit. Ibi confregit volatilia arcus. i. sagittas arcus. & dicuntur sagitte volatilia propter velocitatem motus. Ponitur etiam pro diabolo. Abach. 3. Et egredietur diabolus ante pedes eius. Ponitur etiam pro lampade. Canti. 8. Lampades eius lampades ignis atq; flammarum.

רֶשֶׁת Reseth. rete. siue retiaculum. Exo. 28. Craticulamq; in modū retis eneam. Iob. 18. Immisit enim in rete pedes suos. ps. 9. In laqueo isto quem absconderunt. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. in rete isto. & in eodē. Dum attrahit eū in laqueo suo. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Cum attraxerit eum ad rete suum. Osee. 7. Et cū profecti fuerint: expandā super eū rete meū.

רֶתֶת Retheth. tremor. siue horror. Osee. 13. Loquente ephraim: horror inuasit israel.

רָתַח Rathach. ferbere. bullire. Iob. 30. Interiora mea efferbuerunt absq; vlla requie. & in eodem. 41. feruescere faciet quasi ollā profundū. Ezech. 24. Efferbuit coctio eius.

רָתַם Ratham. ligare: siue sternere equum vel quadrigam. mich. 1. tumultus quadrige. Pro quo he. le. Liga siue sterne quadrigam. Item רֹתֶם Rothem. nomen est arboris. Pro quo beatus hieronymus transtulit iuniperum. 3. Reg. 19. Et sederet subter vnā iuniperum. Et in plurali רְתָמִים rethamim. Iob. 30. Et radix iuniperorum: cibus eorum. Ps. 119. cum carbonibus desolatoriis. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. cū carbonibus iuniperorum.

רָתַק Rathoc. catena. Hiere. 7. Fac conclusionem. Pro quo hebrei legunt. Fac catenam. Et in plurali רְתֻקוֹת Rethucoth. Pro quo beatus hiero. transtulit laminas. 3. Reg. 6. Et affixit laminas clauis aureis. Pro quo he. le. Et transire fecit catenis aureis. i. ex vna parte parietis ad aliam. Esa. 40. Et laminis argenteis argētarius. Et inde verbū רָתַק Retha qd signat concatenare. i. catenis vel compedibus ligare. Nau. 3. Et oēs optimates eius cōfixi sunt in cōpedibus. i. concatenati vel ligati sunt. Significat etiā rumpere vel dissoluere. Eccls. 12. Antequam rumpatur funiculus argenteus.

De insipientibus a littera ש Sin.

Ista littera sin. ש. in cōpositione quando preponitur verbo siue aliis partibus orationis signat quia: siue quod aut quod. ps. 135. qui a in humilitate nostra memor fuit nostri. Eccls. 2. Et vidi quod tantum precederet sapiētia stultitiā. & in eo. 7. Ne dicas quid cause est quod priora tēpora meliora fuere. & in eo. Viuētes sciūt se esse morituros. Pro quo he. le. Sciunt quod morituri sunt. Canti. 1. Nolite me cōsiderare quod fusca sim. & in eo. Quia decolorauit me sol. & in eo. 5. Quia caput meū plenū est rore. Et in eo. Quia sic adiurasti nos. Est et relatiuū. & est oīs generis & vtriusq; numeri. ps. 135. Qui percussit egyptū cū primogenitis suis. Eccls. 2. Vltra oēs qui fuerunt ante me. & in eo. Ad vniuersa opera que fecerant manus mee & ad labores in quibus frustra sudaueram. Canti. 1. Indica mihi quem diligit anima mea. Et in eo. 3. In diademate quo coronauit eū mater sua. Et in eo. 6. Que ascenderūt de lauacro. & quando preponitur ei dictio עַד ad tunc significat vsquequo: siue dum aut donec. Canti. 1. Dum esset rex in accubitu suo. Et in eo. Donec ipsa velit. Et in eo. 3. Inueni quē diligit anima mea. pro quo he. le. Vsquequo siue donec inueni quem diligit anima mea. Et in eodem. Donec aspiret dies.

שֵׁשׁ Ses. byssus quod est genus lini candidissimi. Gen. 41. Vestiuit eū stola byssina. Exo. 25. Et Lyssum & pilos caprarum. & in eo. & bysso retorta. Itē שֵׁשׁ ses. idest sex. de quo vide infra in dictione שִׁשָּׁה sisa.

שָׁשָׁא Sasa. psuadere. Btūs hiero. trāstulit educere. Ezech. 39. Et educam te. idest persuadendo educam.

שִׁשָּׁה Sisa. Sex. Exo. 25. Sex calami egredientur de lateribus. & in eo. 28. Sex noīa in lapide vno: & sex reliqua in lapide altero. & in ge. fe. scribitur sine he & dicitur שֵׁשׁ ses. Prouer. 6. Sex sunt que odit dūs. & aliquando scribitur cū tau in fine & dicitur שֵׁשֶׁת seseth. Exo. 16. Sex diebus colligite. & in eo. 20. Sex diebus opaberis. & in eo. Sex enim diebus fecit deus celū & terrā. & inde verbū שִׁשָּׁה Sisa: quod signat Sextare. i. sextam partem tollere: seu in sex partes diuidere Ezech. 45. Et sextā partē ephi de choro hordei. pro quo he. le. Et sextabitis ephi de mensura hordei. Et inde שִׁשִּׁים Sissim. i. sexaginta. Canti. 6. Sexaginta sunt regine.

שׁוֹשַׁן Susan. Liliū. 3. Reg. 7. Et foliū repandi lilii. & in titulo psalmi. 59. vbi dicitur in finē pro his qui cōmutabuntur in tituli scriptiōe. pro quo btūs hiero. in ps. iuxta he. ve. trāstulit victori pro liliis testimonii. & aliquando scribitur cū he vel tau in fine. Cant. 2. Ego flos campi & liliū conuallium. & in eo. Sicut liliū inter spinas. & in plu. שׁוֹשַׁנִּים Sosanim. Vt in eo. Qui pascit inter lilia. & in eo. 5. Labia eius lilia distillantia. Et in eo. 6. Et lilia colligat. Et in titulo psalmi. 44. Vbi dicitur in fine. pro his qui cōmutabūtur. pro quo btūs hiero. in ps. iuxta he. ve. trāstulit victori pro liliis. est et שׁוּשַׁן susan nomē pprium ciuitatis. Ester. 2. erat vir iudeus in susis ciuitate.

שָׁשַׁר Sasar. color rubeus. aut miniū. i. terra rubea qua pictores vtūtur. & dicitur sinopis a sinope vrbe vbi inueni tur. Hiere. 22. Et facit laquearia cedrina pingitq; sinopide Ezech. 23. Imagines chaldeorū expressas coloribus. pro quo he. le. Imagines chaldeorum depictas sinopide siue minio.

שָׁאַב Saab. haurire. Gen. 24. Eo tpe quo solēt mulieres egredi ad hauriendā aquā. & in eo. Vt hauriret aquā: & haustā oībus camelis dedit. Ruth. 2. de quibus pueri mei bibunt. pro quo he. le. Quas pueri hauriunt. Esa. 12. haurietis aquas in gaudio. & inde מַשְׁאַבִּים masabim. i. loca vbi aquā hauriūt. Iudi. 5. & hostiū suffocatus est exercitus. pro quo he. le. Inter hauritiones. i. inter loca vbi aqua hauriūtur.

שָׁאַג Saag. rugire. Iudi. 14. Apparuit catulus leonis seuus & rugiēs. ps. 35. rugiebam a gemitu cordis mei. Ps. 103. Rugiētes vt rapiāt. Hiere. 2. Sup eū rugierūt leones. & in eo. 25. Dūs de excelso rugiet: & de habitaculo sancto suo dabit vocē suā: rugiēs rugiet sup decorē suū. Amos. 3. Nunquid rugiet leo in saltu. & in eo. leo rugit: quis nō timebit. & inde שְׁאָגָה Saaga. i. rugitus. Iob. 4. Rugitus leōis & vox leene. Esa. 5. Rugitus eius vt leonis. Et in plu. שַׁאֲגוֹת Saagoth. Iob. 3. Et quasi inundantes aque: sic rugitus meus.

שָׁאָה Saa. Desolare. deuastare. sonare. admirari. seu cōtēplari cū admiratiōe. Esa. 6. Donec desolētur ciuitates absq; habitatore. & in eo. Et terra relinquetur deserta. pro quo he. le. Et terra desolabitur siue deuastabitur desolatione. Et in eo. 37. Et factū est in erradicatione colliū cō pugnantiū. pro quo hebrei legunt. & erit ad deuastandū sicut ad desolādū colles pullulantes siue compugnātes. & inde שׁוֹאָה Soa siue שֵׁאָה Seia aut מְשׁוֹאָה Mesoa. i. desolatio: vel deuastatio: aut calamitas: vel miseria. Iob. 30. squallētes calamitate & miseria. ps. 34. Veniat illi laqueus quē ignorat. pro quo btūs hiero. in ps. iuxta he. ve. trāstulit. Veniat ei calamitas. & in eo. Restitue aiam meā a malignitate eorū. pro quo btūs hiero. trāstulit cōuerte aiam meā a calamitatibus eorū. Prouer. 1. Cū irruerit repētina calamitas. & in eo. 3. & irrūpētes potētias impiorū. pro quo he. le. & a deuastatione vel a calamitate impiorū cū venerit. Esa. 42. & calamitas opprimet portas. Signat et pdicta dictio sonare. Esa. 17. & tumultus turbarū: sicut sonitus aquarū multarū sonabūt. & inde שָׁאוֹן Saon. i. sonitus siue strepitus aut tumultus: vt in pdicto loco. vbi ponitur verbū & nomē ab eo deriuatū. Et supra in eo. 6. & populus eius & sublimes eius gloriosiq; eius. pro quo he. le. & descēdet pulchritudo eius & tumultus eius & sonitus eius: & qui gloriatur in eo. & aliquando scribitur cum he in fine & dicitur שֹׁאָה Soa. Ezech. 48. Ascēdēs aūt quasi tēpestas venies. pro quo he. le. quasi sonitus siue strepitus venies. ponitur et שְׁאוֹן Saon pro pplo: pp eius tumultū & strepitū. Esa. 66. Vox populi de ciuitate. Signat et pdicta dictio שָׁאָה Saa admirari siue contemplari cum admiratione. Gen. 24 Ipse autem contemplabatur eam tacitus.

שָׁאַט Saat. cōtemnere. despicere. spernere. seu aduersari. Ezech. 16. Filiarū palestinarū qui ambiūt te p gyrū pro quo he. le. Qui cōtēnūt te vel aduersantur tibi p gyrū Et in eo. 28. Qui aduersabantur eis. & inde שְׁאָט Seat. i. cōtēptus vel despectio. Ezech. 25. & gauisa ex toto affectu supra terrā israel. pro quo he. le. Ex toto cōtēptu vel despectu tuo in aīo. sed btūs hiero. trāstulit sensū. & in eo. 36. Cū gaudio & toto corde ex aīo. pro quo he. le: Cum gaudio totius cordis. & cum contemptu vel despectu animi.

שָׁאַל Saal. interrogare. querere. petere. postulare. cōmodare. mutuare. mutuo accipere. Gen. 32. Interrogauit eū iacob: dic mihi quo appellaris noīe. & in eo. Cur quis nomē meū. & in eo. 43. Interrogauit nos hō p ordinē. Et in eo. Interrogauit eos dicēs. Exo. 13. Cūq; interrogauerit te filius tuus cras. Nu. 27. Eleazar sacerdos cōsulat dūm. i. interroget. Deut. 32. Interroga patrē tuū. 1. Reg. 23. cōsuluit ergo dauid dūm. i. interrogauit vel quesiuit a dūo. & in eo. 25. & salutabitis ex nomine meo pacifice. pro quo he. le. & interrogabitis eū noīe meo pro pace. i. si valet ille & oīa sua. & in eo. 30. Salutauit eos pacifice. i. interrogauit eos p pace: sicut supra. 2. Reg. 20. Qui interrogant: interroget in abella. Iob. 21. Interrogate quēlibet de viatoribus. ps. 34. Que ignorabā: interrogabat me. Signat et petere siue postulare: aut mutuo accipere. Exo. 3. Sed postulabit mulier a vicina sua. & in eo. 11. Vt postulet vir ab amico suo & mulier a vicina sua. Et in eo. 12. Et petierunt ab egyptiis vasa argentea. & in eo. 22. Qui a proximo suo quicq; horū mutuo postulauerit. 1. Reg. 1. Eo quod a dūo postulasset eū. Et in eo. Quem elegistis & petistis. & in eo. 20. rogauit me obnixe: vt iret in bethleē. pro quo he. le. postulās postulatus fuit a me. i. a me petiuit licētiā. 4. Reg. 6. & hoc ipm mutuo acceperā. pro quo he. le. Et hoc ipsū postulatū fuerat. i. mutuo acceperā sicut e in lrā nrā. Nee. 2. Rogaui regē & veni i terrā salē. pro quo he. le. postulatus sum a rege. i. petii ab eo licētiam. Ps. 2. Postula a me. Ps. 108. Nutātes trāsferātur filii eius & mēdicēt. i. petāt elemosynā. Esa. 7 Pete tibi signū. Zach. 10. petite a dūo pluuiā. Signat et cōmodare siue mutuare. s. quando est verbū tertie cōiugatiōis. Exo. 12. vt cōmodarēt eis. 1. Reg. 1. Idcirco & ego cōmodaui eū dūo cūctis diebus qui bus fuerit accōmodatus dūo. & inde שְׁאֵלָה Seela. i. petitio: siue interrogatio. Iudi. 8. vnā petitionem postulo a vobis.

Iob.6. Quis det vt veniat petitio mea. & aliqñ scribitur sine aleph. 1. Reg. 1. Deus israel det tibi petitionē tuā. & ī plu. שְׁאֵלוֹת Seeloth. siue מִשְׁאֲלוֹת Misaloth: Ps. 19. impleat dñs oēs petitiōes tuas. Itē שְׁאוֹל Scol. i. infern⁹ siue inferus: aut fouea: vel sepulchrū. Gen̄. 37. Descēdā ad filiū meū cū dolore in infernū. & in eo. 42. Et deducetis canos meos cum dolore ad inferos. 3. Reg. 2. Et nō deduces caniciē eius pacifice ad inferos. Iob. 17. Si sustinuero: infern⁹ dom⁹ mea est. p̄s. 48. Sicut oues in inferno posite sunt. Et in eo. Verūtamē deus redimet aiām meā de manu inferi. Ps. 85. Et eruisti animā meā de inferno inferiori. Prouer. 15. Infern⁹ & pditio corā dño. Esa. 14. Infernus subter te cōturbatus est. & dicunt hebrei q̄ ēt sigñat foueam vel sepulchrum.

שַׁאֲנָן Saan. Quiescere. pacatum esse. abundare seu fertilē esse. & scribitur cū duplici nū. Iob. 3. & quōdā vincti pariter sine molestia. pro quo he. le. Simul vincti quiescēt. i. qui quōdā erāt vincti: tunc quiescēt & erunt sine molestiā. Prouer. 1. Et abūdātia perfruetur timore malorū sublato. Pro quo he. le. Et requiescet a timore malo. Hiere. 46. Et reuertetur Iacob & requiescet & prosperabitur. i. opulentus erit. & in eo. 48. Fertilis fuit moab ab adolescentia sua. & inde שַׁאֲנָן Saanan. i. opulentus: seu pacatus vel quietus. Iob. 12. Lampas cōtēpta apud cogitationes diuitis. i. opulenti. Esa. 33. Oculi tui videbūt ierusalē habitationē opulētam. & in plu. שַׁאֲנַנִּים Saananim. Amos. 6. Ve qui opulēti estis in sion. & in plu. fe. שַׁאֲנַנּוֹת Saananoth. Esa. 32. Mulieres opulēte surgite. & in eo. obstupescite opulente. & aliqñ scribitur cū lamed in medio & dicitur שַׁלְאֲנַן Salanan. Iob. 21. Diues & felix. pro quo he. le. pacatus siue quietus vel opulētus & pacificus. Itē שָׁאוֹן Saon. i. sonitus siue tumultus. De quo vide supra in dictione שָׁאָה Saa.

שָׁאַף Saaph. bibere. glutire. absorbere. anhelare. attrahere. i. halitū siue ventū. desiderare: cōterere. cōculcare. Iob. 5. & bibēt sitientes diuitias eius. i. glutient. Esa. 42. Dissipabo & absorbebo simul. sigñat ēt attrahere vētū vel deglutire vētū seu spūm. Hiere. 2. In desiderio aīe sue attraxit ventū. & in eo. 14. Attraxerunt vētū quasi dracōes. ponitur ēt p desiderare. Iob. 7. Sicut seru⁹ desiderat vmbrā. Et in eo. 36. Ne ptrahas noctē. pro quo he. le. ne desideres noctē. Potest ēt legi sicut est in lr̄a nr̄a: scd̄m aliā significatione. ponitur ēt p reuertere. Eccl's. 1. Oritur sol & occidit & ad locū suū reuertitur. s. quasi anhelās vel desiderās reuertitur. Sigñat ēt cōterere siue cōculcare. p̄s. 55. Miserere mei deus: q̄ñ cōculcauit me hō. & in eo. Cōculcauerunt me inimici mei. p̄s. 56. Dedit in opprobriū cōculcātes me. Amos 2. Qui cōterūt sup puluerem terre capita pauperum. & in eo. 7. Audite hoc qui cōteritis pauperem.

שָׁאַר Saar. remanere. relinquere. dimittere. s. reliquias. superesse: siue reliquū esse. Exo. 10. Nō remansit nec vna quidē in cūctis finibus egypti. Nu. 11. Remāserāt autē in castris duo viri. Ios. 10. Non dimisit in ea saltē paruas reliquias. i. nō reliquit. & in eo. Nō reliquit in ea vllas reliquias. 1. Reg. 16. Adhuc reliquus est paruul⁹. 2. Reg. 14. Vt nō supersit viro meo nomē & reliquie super terram. 4. Regū. 25. reliquā populi partē que remanserat in ciuitate. Et in eo. Populo aūt qui relict⁹ fuerat in terra iuda: quē dimiserat nabuchodonosor. Iob. 21. Cū respōsio vr̄a repugnare ostensa sit veritati. pro quo he. le. & respōsio vr̄a remanet siue relinquitur falsa. & btūs hiero. trāstulit sensū. Esa. 1. Nisi dn̄s exercituū reliquisset nobis semē. & in eo. 4. Et erit omnis qui relictus fuerit in sion. & in eo. 24. Relicta est in vrbe solitudo. Amos. 5. reliquētur in ea cētū. & aliqñ scribitur cū duplici aleph. scilicet ante sin & post sin. vt Ezech. 9.

Et eede cōpleta remāsi ego. vbi ponitur נֶאְשְׁאַר Nesaar pro נִשְׁאַרְתִּי Nisarthi. & inde שְׁאָר Sear. i. reliquum siue remanēs: aut reliquie. Esa. 10. Et reliquie ligni saltus eius. & in eo. Reliquie cōuertētur: reliquie inquā iacob. Et in eo. 14. & perdā de babylone nomē & reliquias & germē. Malach. 2. Et residuū spūs eius est. & aliqñ scribitur cū iod & thau in fine & dr̄ שְׁאֵרִית Seerith. 4. Reg. 19. Fac orationē pro reliquiis que reperte sunt. p̄s. 75. Et reliquie cogitationū. Soph. 3. Reliquie israel nō faciēt iniquitatē. & aliqñ scribitur sine aleph. 1. Paralip. 12. Sed & oēs: reliquie ex israel vno corde erāt. Hiere. 15. Si nō reliquie tue in bonū. Sed in pdicto loco aliqui hebrei dicūt q̄ deriuatur a dictiōe שָׁרָה Sara: que in lingua chaldaica sigñat soluere. Vnde ipsi legunt. Si nō solui te in bonū. Item שְׁאֵר Seer. idest caro. p̄s. 72. Defecit caro mea & cor meū. Ps. 77. Aut pparare mensam populo suo. Pro quo btūs hiero. in psal. iuxta he. ve. trāstulit. Aut preparare carnem populo suo Et ī eo. & pluit sup eos quasi puluerē carnes. Hiere. 51. Iniquitas mea & caro mea sup babylonē. Mich. 6. Qui comederūt carnē populi mei. Ponitur ēt pro corpore. Prouer. 5. Cū cōsumpseris carnes tuas & corpus tuū. Sigñat ēt consanguineū: seu cognatū: aut propinquū vel pximū cōsanguinitate. Leuit. 18. Oīs homo ad proximā sanguinis sui non accedat. & in eo. 21. Nisi tm̄ in cōsanguineis atq̄ propinquis. Significat ēt alimētū vel cibū. Exo. 21. Quod si alterā ei acceperit: p uidebit puelle nuptias: & vestimenta & preciū pudicicie nō negabit. Pro quo he. le. Si alterā acceperit ei alimentū siue cibū & vestimētū eius nō minuat. & aliqñ scribitur cū mē in principio. Exo. 8. Et in reliquias ciborū tuorū. & in eo. 12. Ligās in palliis posuit sup humeros suos. p quo he. le. Cibos suos ligatos in pallis suis super humeros suos. Deut. 28. Et benedicte reliquie tue. pro quo hebrei legunt. Et cibi tui. idest reliquie ciborum tuorum.

שְׂאֹר Seor. Fermentum. Exo. 12. In die primo nō erit fermentum in domibus vestris. Leuit. 22. Nec quicquā fermenti & mellis adolebitur in sacrificio.

שְׂאֵת Seeth. tumor. siue diuersus color in corpore humāo exortus. Leuit. 13. In cuius cute et carne ortus fuerit diuersus color. De quo vide supra in dictione נָשָׂא Nasa.

שָׁבַב Sabab. vertere. reuertere. decipere. circūagere. vagari. Ezech. 38. Ad terrā que reuersa est a gladio. Mich 2. Reuertatur qui regiones nr̄as diuidat. Vide ēt de hoc infra in dictione שׁוּב Sub. sigñat ēt pdicta dictio vagari. Esa. 57. Et abiit vagus in via cordis sui. Hiere. 50. Fecerūtq̄ vagari in mōtes. Sigñat ēt decipere vel circūagere. Esa. 47. Sapientia tua & scientia tua hec decepit te. Ezech. 38. Et circūagā te: & ponā frenū in maxillis tuis. Itē שָׁבִיב Sebib. i. scintilla seu flāma. Iob. 18. Nec splendebit flāma ignis ei⁹ & in plu. שְׁבָבִים Sebabim. pro quo btūs hiero. trāstulit aranearū telas. Osee: 8. Q̄m in aranearū telas erit vitulus samarie: & aliqui he. le. In scintillas erit vitulus samarie. & in lingua chaldaica dr̄ שְׁבִיבָא Sebiba. Dañ. 3. Interfecit eos flamma ignis. & in plu. שְׁבִיבִין Sebibin. Dañ. 7. thronus eius flamme ignis.

שָׁבָה Saba. captiuare. captiuū ducere. capere. s. captiuū vel predam. Gen̄. 14. Quod cum audisset Abraā captiuum videlicet loth. pro quo hebrei legunt. & audiuit abraam q̄ captiuatus vel captiuus ductus esset frater suus. Nu. 21. Duxit ex eo predam. pro quo hebrei legunt. & captiuauit ex eo captiuitatē. Deut. 21. Captiuosq̄ duxeris. Iudi. 5. Surge barach & apprehende captiuos tuos. idest captiua. 1. Reg. 30. & captiuas duxerunt mulieres. Et in eodē. & filios suos & filias ductas esse captiuas. Esa. 14. Et erunt

capientes eos qui se ceperant. pro quo hebrei legūt. & erūt captiuantes eos qui se captiuauerāt. Hiere. 41. Omnis populus quem ceperat ismael. Et in eodem. 43. Et captiuos ducet illos. & in Abdia. Quando capiebant alieni exercitum eius. & inde שְׁבִי Sabui. idest captiu⁹. & in ge. fe. שְׁבִיָּה Sebuia aut שְׁבִיָּה Sebiia. Esa. 52. Captiua filia sion. & ī plurali שְׁבִיוֹת Sebuioth. Gen̄. 31. Quasi captiuas gladio. & inde שְׁבִי Sebi. idest captiuitas. vt in aliquib⁹ locis predictis. & Nu. 31. Tollite sūmā eorum que capta sunt. pro quo hebrei legunt. Tolle sūmā captiuitatis. Ps. 67. Captiuam duxisti captiuitatem. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. & aliquando scribitur cum he vel tau in fine & dicitur שִׁבְיָה sibia. siue שְׁבִית Sebith. aut שְׁבַת sebat vel שְׁבוּת Sebuth. Nu. 21. Dedit filios eius in fugam & filias in captiuitatem. Deut. 21. & videris in medio captiuorum mulierē pulchram. pro quo hebrei legunt. Et videris in captiuitate mulierem pulchram. idest in medio captiuorum: sicut ē in littera nostra. & in eodem. 30. & reducet te dn̄s deus tuus in captiuitate tua. 2. Paralip. 28. Et reducite captiuos quos adduxistis. pro quo hebrei legunt. Et reducite captiuitatē quam cepistis. Ps. 86. Auertisti captiuitatem iacob. p̄s. 125 In conuertendo dominus captiuitatem sion. Et in eo. Conuerte dn̄e captiuitatē nostram. Soph. 3. Cum cōuertero captiuitatem vestram. Item שְׁבוֹ Sebo. Lapis preciosus. Pro quo Beatus hieronymus transtulit Achates. Exo. 28. In tertio ligurius achates & ametistus.

שָׁבַח Sabach. Laudare. glorificari. mitigare. seu compescere. p̄s. 62. Labia mea laudabunt te. Ps. 105. Et gloriemur in laude tua. Ps. 144. Generatio & generatio laudabit opera tua. Et in eo. & labia mea laudabunt te. p̄s. 147. Lauda ierusalem dn̄m. Sigñat ēt mitigare seu cōpescere. p̄s. 64. Qui cōturbas pfundū maris sonū fluctuum ei⁹. Pro quo beatus hiero. in ps. iuxta he. ve. trāstulit compescēs sonitum maris fremitum fluctuum eius. p̄s. 88. Motum autem fluctuum eius tu mitigas. Prouer. 29. Sapiens differt & reseruat in posterum. idest mitigat siue compescit spiritum suum in posterum.

שֵׁבֶט Sebet. tribus siue familia. virga. baculus. Deut. 29. Vir aut familia aut tribus. Ios. 4. & dimidiam tribū manasse. & in eo. 7. Et quācūq̄ tribū sors inuenerit. Iob. 37 Siue in vna tribu siue in terra. Et in plurali שְׁבָטִים Sebatim Ios. 4. Iuxta numerū filiorū israel. pro quo he. le. Iuxta numerum tribuū filiorum israel. & in eo. 7. Et applicuit israel per tribus suas. Et in eo. 18. Remanserāt aūt filiorum israel septem tribus. 2. Reg. 7. Nunquid loquens locutus sum ad vnā de tribubus israel. Esa. 19. Deceperunt egyptum angulum populorum eius. idest tribuum eius. Significat etiam virgam seu baculum aut sceptrum. Exo. 21. Qui percusserit seruum suum vel ancillam virga. Ps. 2. Reges eos in virga ferrea. Ps. 88. Visitabo in virga iniquitates eorum. Prouer. 22. Virgā discipline fugauit eum. Hiere. 10. & israel virga hereditatis eius. Significat etiam sceptrum dominii vel principatus. Gen̄. 49. Non auferetur sceptrum de iuda. p̄s 44. Virga equitatis virga regni tui. Esa. 14. Contriuit dominus baculum impiorum: virgam dominantium. Accipitur etiam pro calamo scribe. Iudi. 5. De zabulō qui exercitum ducerēt ad bellandum. pro quo hebrei legunt. De zabulon trahentes calamum scribe.

שְׂבָךְ Sabach. Cancellus: seu rete. & scribitur cum he in fine & dicitur שְׂבָכָה Sebacha. 3. Reg. 7. Et quasi in modum retis catenarum sibi inuicem miro opere contextarum. vbi ponitur tam in singulari q̄ in plu. 4. Reg. 1. Ceciditq̄ ochozias per cancellos cenaculi sui. Iob. 18. & in ma

culis eius ambulat. i. in foraminib⁹ retis in modū cancelli facti. vnde premittitur. Misit enim in rete pedes suos. Itē שֹׂבֶךְ Sobach. i. arbor condensa & irretita in modū retis. 2. Reg. 18. Cumq̄ ingressus fuisset mulus subter condensam quercū. De quo vide supra in littera samach in dictiōe סְבַךְ Sabach. Item שַׂבְּכָא sabecha. in lingua chaldaica sigñat instrumentū musicū. pro quo beatus hieronymus transtulit. sambucam. Dañ. 3. Fistule & cithare & sambuce.

שְׁבִיל Sebil. semita. p̄s. 76. & semita tua in aquis multis. Hiere. 18. Semitis seculi. Item שֹׁבֶל sobal. i. humerus Esa. 47. Discoopi humerum: reuela crura. & aliqui hebrei dicūt q̄ sigñat femur: alii vero q̄ sigñat plantā pedis. Item שִׁבֹּלֶת Siboleth. i. spica. Iob. 24. & sicut sūmitas spice cōteretur. & in plu. שִׁבֳּלִים sibolim. Gen̄. 41. Septē spice ascēdebāt in culmine vno. Ruth. 2. Vadā in agrū & colligā spicas Zach. 4. Quid sūt due spice oliuarū. sigñat ēt שִׁבֹּלֶת siboleth. alueū fluminis seu fluctus aquarū. p̄s. 68. & tēpestas dimersit me. pro quo btūs hiero. in ps. iuxta he. ve. transtulit Et flumē operuit me. Et in eo. Nō me demergat tēpestas aque. pro quo btūs hiero. transtulit. Ne operiat me fluctus aque. Esa. 27. Ab alueo fluminis vsq̄ ad torrētē. & inde dicunt aliqui hebrei q̄ deriuatur illud quod habetur Iudi. 12. Dic ergo seboleth: nā erat iuxta alueū fluminis: & rogabat aduersarios vt pmitteretur ei vt trāsiret flumē. & aduersarii rn̄debant ei: Nūquid ephrateus est. quo dicēte nō sum īterrogabāt eū: dic ergo seboleth. i. voca hoc flumē hoc nomine seboleth: qui respondebat cebo[leth]. quia ephratei nō poterāt exprimere lr̄am sin sed loco eius dicebāt cin. & qd̄ habetur in aliquibus libris nostris in predicto loco quod interpretatur spica non est in hebreo: neq̄ illud qd̄ postea habetur. s. eandē lr̄am spicam exprimere non valens.

שַׁבְּלוּל Sabelul. vermis. p̄s. 57. Sicut cera que fluit auferentur. pro quo btūs hiero. in ps. iuxta he. ve. trāstulit. Quasi vermis tabefactus pertrāseat. Hebrei tamen dicunt q̄ significat cochleam.

שְׁבִיס Sebis. Ornamentum muliebre. pro quo beatus Hieronymus transtulit. lunulam. & solum inuenitur in numero plurali. Esa. 3. Et lunulas & torques.

שָׁבַע sabaa. iurare. Gen̄. 22. p me metipsū iuraui: dicit dn̄s Et in eo. 24. Et iurauit mihi dicēs. & in eo. 25. Iurā ergo mihi: & iurauit ei. Deut. 6. Et per nomē eius iurabis. & qñ est verbū tertie cōiugatiōis tūc sigñat adiurare. siue cōiurare. i. facere iurare. Gen̄. 24. Vt adiurē te p deū celi. Et in eo. & adiurauit me dn̄s meus dicēs. Exo. 13. Eo quod adiurasset filios israel: Nu. 5. Adiurabitq̄ eā: & dicet: & inde שְׁבוּעָה Sebua siue שְׁבֻעַת Sebuath. i. iuramētū: siue iusiurandum. Gen̄. 26. Complēs iuramentum qd̄ spopondi patri tuo abrahe. Exo. 22. Iusiurādū erit in medio Nu. 5. erit q̄ mulier in maledictionem & in exemplū omni populo: Pro quo hebrei legunt. Eritq̄ mulier in maledictionē & in iuramentū. s. imprecationis: vt dicant iurando taliter mihi contigat sicut illi mulieri. Iudi. 21. Grandi enim iuramēto se constrinxerant. Esa. 65. Et dimittetis nomen vestrum in iuramētū electis meis. & in plu. שְׁבֻעוֹת Sebuoth. Abach. 3. Iuramenta tribuū que locutus es. Ezech. 21. Sabbatorū ocium imitans. Pro quo hebrei legunt. Iuramenta iusiuranda eis. Potest etiam legi sic. Septimane eis. & quia septima dies dicitur sabbatum: ideo poterit esse sensus sicut ī littera nr̄a. Item שֶׁבַע sebaa siue שִׁבְעָה Sibaa. idest septem. sed qñ est generis masculini: tunc scribitur cum he in fine: & quando est generis femenini: tunc scribitur sine he. Gen̄. 21. Quid sibi volunt septē agne iste. Leuit. 23. Offeretisq̄ cum panib⁹ septem agnos immaculatos. Et in eo. 25. Nu-

merabis quoq; tibi septem hebdomadas annorum.idest sexies septem.Iudi.14.Septem igitur diebus conuiuii flebat ante eum.1.Reg.16.Adduxitq; isai septem filios suos. Ponitur etiam pro pluribus.1.Reg.2.Donec sterilis peperit plurimos.Vnde beatus Gregorius in homelia super illud euangelii luce.7.Rogabat autem illum quidam de pharisEis.Sic ait.quia enim septem diebus omne tempus comprehenditur:recte septenario numero vniuersitas designatur.hec gregorius.Significat etiam שֶׁבַע Sebaa septies siue septuplum.Leuit.16.Addam correctiões vestras septuplũ. Prouer.14.Septies cadit iust⁹.& resurget.idest pluries.scribitur etiã pluraliter:& dicitur שִׁבְעָתַיִם Sibaathaim.Gen.4.Omnis qui occiderit cain septuplũ punietur.Ps.12.purgatum septuplum.Ps.78.Et redde vicinis nostris septuplũ in sinu eorum.Prouer.6.Deprehensus quoq; reddet septuplum.Esa.6.Et lux lune erit septempliciter.Ponitur etiam שִׁבְעָתַיִם Sebaathaim.pro septem.2.Reg.21.Et ceciderunt hi septem simul.Et inde שְׁבִיעִי Sebii.idest septim⁹.Gen.2. Compleuitq; deus die septimo opus suum.Iudi.14.Cum q; adesset dies septimus.1.Paralip.2.Septimum dauid.& inde שִׁבְעִים Sibim.idest septuaginta.Nu.33.Et septuaginta palme.Ps.89.Dies annorum nostrorũ in ipsis septuaginta annis.& inde שָׁבוּעַ Sabûa.idest septimana:siue hebdomada.Gen.29.Imple hebdomadam dierum huius copule.& in eo.& hebdomada trãsacta.Dan.9.Confirmabit autem pactum multis hebdomada vna:& in dimidio hebdomade.& in plurali שָׁבֻעוֹת Sabuoth siue שָׁבֻעִים Sabuim.Exo.34.Festiuitatem hebdomadarum facies tibi.Deut.16.Septẽ hebdomadas numerabis tibi.Dan.9.Septuaginta hebdomade abbreuiate sũt sup populũ tuũ.Põitur ẽt p plenitudine.Hiere.5.plenitudinẽ annue messis custodiẽte nobis.

שָׂבַע Sabaa.Saturare.satiare.replere.Exo.16.Et mane panes in saturitate.pro quo hebrei legunt.Et mane saturabimini panibus.Deut.8.Vt cum comederis & saturatus fueris bñdicas dño deo tuo.Et in eo.31.Cũq; comederint & saturati crassiq; fuerint.1.Paralip.23.Igitur dauid senex & plenus dierũ.i.saturatus diebus.2.Paralip.24.Senuit autem ioiada plenus dierũ.idest saturatus diebus.Iob 10.Saturatus afflictione & miseria.Prouer.1.Suisq; consiliis saturabuntur.Et in eo.19.Et in plenitudine cõmorabitur.pro quo he.le.Et saturatus siue satiatus commorabitur Et in eo.25.Ne forte satiatus euomas illud.Eccl's.1.Nõ saturatur oculus videre.& in eo.4.Nec satiatur oculi eius.Hiere.5.Et saturaui eos & mechati sũt.Threñ.3.Saturabitur opprobriis.Ezech.7.Animã suã nõ saturabunt.Amos.4.vt biberent aquam:& non sunt satiate.Mich.6.Tu comedes & non saturaberis.Ponitur etiam pro replere.Iudi.5.Repleti prius:pro panibus se locauerunt.idest qui prius erãt satiati.Iob.14.Et repletus multis miseriis.Ps.87.quia repleta est malis anima mea.ps.89.Repleti sumus mane misericordia tua.Ps.122.Quia multum repleti sumus despectiõe.ps.144.& imples omne animal benedictione.Prouer.14.Viis suis replebitur stultus.Et in eo.27.Infernus & perditio nunq; replebuntur.Esa.58.& animã afflictam repleueris.Ioel.2.Et replebimini in eis.& inde שֹׂבַע Sobaa siue שָׂבָע Sôbaa.i.saturitas.satietas.vbertas.fertilitas.Gen.41.Septẽ vbertatis ãni sũt.& in eo.Ecce septẽ ãni veiẽt fertilitatis magne.& in eo.Obliuiõi tradatur cuncta retro abũdãtia.i.satietas.Leuit.26.Et comedetis panẽ vrm in saturitate.Deut.23.Comede vuas quãtũ tibi placuerit.p quo he.le.& comedes vuas iuxta anime tue saturitatẽ.i.vsq; ad saturitatẽ tuã.Prouer.3.& implebũtur horrea tua saturitate.& aliquando scribitur cũ he in fine.Esa.65.& canes impudẽtissimi nesciẽrunt saturitatẽ.Ezech.16.Hec sunt iniquitates sodome sororis tue superbia & saturitas panis & abundantia.Aggei.1.Comedistis & non estis satiati.pro quo hebrei legunt.Comedistis & non ad satietatem.

(Margin: Plurimi. שֶׁבַע Septuplũ septies. שִׁבְעָתַיִם Septuplũ. septẽplicit. שִׁבְעָתַיִם Septem. שְׁבִיעִי septimus. שִׁבְעִים septuagîta. שָׁבוּעַ Hebdomada. שָׁבֻעוֹת Hebdomade. plenitudo. שָׂבַע saturare. Satiare. Repleri. Implere. שֹׂבַע Vbertas. Fertilitas. Abũdãtia. saturitas.)

שָׁבַץ Sabas.coarctare vel stringere.s.bysso vel serico aut auro:sicut polymitarii faciũt in capiciovestimẽti ne facile rumpatur.aut includere.s.auro vel argẽto sicut aurifices faciunt:qui gẽmas auro vel argento includunt.Exo.28.tunicã lineã strictã.Et in eo.Stringesq; tunicã bysso.& in eo.Inclusi auro erunt.& inde מִשְׁבְּצוֹת Misbesoth.idest capsele auree vel argentee quibus lapides preciosi includũtur.Pro quo btũs hiero.trãstulit vncinos.Vt in eo.facies & vncinos ex auro.& inde שָׁבָץ Sabas.idest angustia siue tribulatio.2.Reg.31.Quoniam tenent me angustie.& aliqui hebrei dicunt q significat tremorem.

שְׁבַק Sabac.In lingua chaldaica sigñat relinquere vel dimittere.Dañ.2.Et regnũ eius alteri populo non tradetur.Pro quo hebrei legunt.Non relinquetur siue non dimittetur.Et in eodem.4.Verũtamen germen radicũ eius in terra relinquite.

שָׁבַר Sabar.frangere.confringere.conterere.parere.emere:seu vendere.Exo.9.Omne lignum regionis confregit.& in eo.12.Nec os eius confringetis.& in eo.23.Et confringes statuas eorũ.Leuit.26.Postq; confregero baculum panis vestri.3.Reg.13.Et confregit eum & occidit.Et in eodem.Nec lesit asinũ.i.nec confregit.& in eo.22.quia confracte sunt in asion gaber.2.Paralip.14.Quia dño cedente contriti sunt.Iob.24.Sed conteratur sicut lignũ infructuosum.Et in eo.38.Circũdedi illud terminis meis.p quo he.le.Et cõfregi super illud terminũ meũ.i.naturam quam dedi aque.Ps.33.Vnum ex his non conteretur.ps.50.Sacrificium deo spiritus contribulatus:cor contritum & humiliatum.ps.103.Expectabunt onagri in siti sua.Pro quo hebrei legũt.Confringent onagri sitim suam.idest reficient.& sic transtulit Beatus hieronymus in psal.iuxta hebraicam veritatem.scilicet reficient onagri.& si scribatur cum puncto cebolet tũc significat expectare sicut.lxx.transtulerunt.Prouer.6.& subito conteretur.Esa.14.Contriuit dominus baculum impiorum.Et in eodem.24.Attrita est ciuitas vanitatis.Hiere.8.Sup cõtritionẽ populi mei cõtritus sũ.& in eo.19.Et cõteres lagũculã in oculis virorũ & in eo.Sic cõterã populũ istũ & ciuitatẽ istã:sicut cõteritur lagũcula.Threñ.2.Perdidit & cõtriuit vectes ei⁹.Ezech.6.quia cõtriui cor eorũ fornicãs.vbi põitur in hebreo verbũ passiuũ pro actiuo:quasi diceret quia contrit⁹ sũ.& in eo.26.cõfracte sunt porte populorũ.& in eo.27.Nũc cõtrita est a mari.& inde שֶׁבֶר Seber.i.cõtritio siue cõfractio.Esa.65.& pre cõtritiõe spũs vlulabitis.Ezech.32.Cũ induxero cõtritionẽ tuã in gẽtibus.Amos.5.Et nihil patiebãtur sup cõtritionẽ ioseph.& in plu.שְׁבָרִים Sebarim.Iob.41.Et territi purgabũtur.pro quo he.le.a cõtritiõibus vel cõfractiõibus purgabũtur vel expiabũtur.& aliqñ scribitur cũ mem in principio & dr̃ מִשְׁבָּרִים misbarim.2.Reg.22.circũdederunt me cõtritiões mortis.Sigñat ẽt fluctus maris:eo quod cõfringũtur ad inuicẽ.Ps.41.oĩa excelsa tua & fluct⁹ tui super me trãsierũt.p quo btũs hiero.in ps.iuxta he.ve.trãstulit.Omnes gurgites tui & fluctus tui.ps.87.Et omnes fluctus tuos induxisti super me.Ps.91.Mirabiles elationes maris.idest fluctus maris.& inde שִׁבָּרוֹן Sibaron.idest contritio.Ezech.21.Et ingemisce in cõtritiõe lũborũ.Signat ẽt pdicta dictio parere:dictũ a cõfractiõe secũdinarũ.Esa.66.Nunquid ego qui alios parere facio:nõ pariam.Et inde מַשְׁבֵּר Masber.i.partus siue vulua seu matrix mulierum

(Margin: שָׁבַץ stringere. Includere. מִשְׁבְּצוֹת Vncini. שָׁבָץ Angustia. שְׁבַק Dimittere Relinquere. שָׁבַר Cõfringere. Ledere. Conterere. Atterere. שֶׁבֶר Contritio. שְׁבָרִים Cõtritiões. מִשְׁבָּרִים Cõtritiões Fluctus. שִׁבָּרוֹן Contritio. Parere. מַשְׁבֵּר)

eo quod in partu frãgitur & cõteritur & aperitur.Esa.37.Quia venerũt filii vsq; ad partũ.vbi ponitur pro partu.Osee.13.Nunc ergo nõ stabit in cõtritiõe filiorum.p quo he.le.In vulua seu in matrice filiorũ.Sigñat ẽt pdicta dictio emere.Geñ.41.vt emerẽt escas.Esa.55.emite & comedite.& in eo.Venite & emite absq; argento & absq; vlla cõmutatiõe.Sigñat ẽt vẽdere.Geñ.41.Et vendebat egyptiis.& in eo.Atq; ad eius nutũ frumenta populis vendebãtur.Et in eo.47.Ex quibus oẽm pecuniam congregauit pro venditione frumẽti.Deut.1.Alimenta pcio vende nobis.Amos.8.& venũdabimus merces.Et in eo.Et quisquilias frumenti venũdabimus.& inde שֶׁבֶר Seber.i.frumentum siue alimentũ.Geñ.42.Audiens autem iacob q alimenta venderentur in egypto.Et in eo.Et ferte frumenta que emistis in domos vras.& in eo.At illi portãtes frumenta in asinis suis.Sigñat ẽt שֶׁבֶר Seber.interpretationẽ somnii.Iudi.7.Cũq; audisset gedeon somniũ & interpretationem eius.

שָׂבַר Sabar.expectare.sperare.cõsiderare.Ruth.1.Si eos expectare veletis Ps.144.Oculi oium in te sperant Esa.38.Nõ expectabũt qui descẽdũt in lacũ veritatem tuam.& inde שֵׂבֶר Seber.i.expectatio vel spes.Ps.145.Spes eius in domino deo ipsius.Significat etiam considerare.Nee.2.Et considerabam murum ierusalem.

שְׁבַשׁ Sabas.in lingua chaldaica sigñat turbari siue ĩsipiẽtẽ vel insanũ esse.Dañ.5.Sed optimates eius turbabantur.

שָׁבַת Sabath.quiescere.requiescere.sabbatizare.cessare.vacare.desinere.omittere.Geñ.2.Et requieuit in die septimo ab omni opere quod patrauerat.Exo.34.Die septimo cessabis arare & metere.pro quo he.le.Et die septimo requiesces:in aratura & in messe quiesces siue cessabis.Leuit.23.A vespe vsq; ad vesperã celebrabitis sabbata vra pro quo he.le.Quiescetis sabbatis vestris:siue sabbatizabitis sabbata vra.& in eo.25.Sabbatizetis sabbatũ dño.pro quo he.le.Requiescet siue sabbatizabit terra sabbatũ dño.Et in eo.26.Sabbatizabit & requiescet in sabbatis solitudinis sue:eo quod non requieuerit in sabbatis vestris.sigñat ẽt cessare.vel deficere.Geñ.2.Quia in illo cessauerat ab oĩ opere suo.& in eo.8.Et nox & dies non requiescent.idest non cessabunt.Exo.12.In die primo non erit fermentum in domibus vestris.pro quo he.le.In die primo cessare facietis fermẽtũ de domibus vris.Deut.32.Cessare faciã ab hominibus memoriã eorũ.Ruth.4.Qui non est passus vt deficeret successor familie tue.i.vt cessaret.4.Reg.23.deleuit aruspices quos posuerũt reges iuda.pro quo he.le.Et cessare fecit aruspices.Iob.32.õmiserũt autẽ tres viri isti respondere.i.cessauerunt.Esa.14.Quõ cessauit exactor quieuit tributum.Et in eo.30.Cesset a facie nostra sanctus israel.Et in eo.Superbia tm̃ est:quiesce.Threñ.5.Defecit gaudium cordis nostri.i.cessauit.Ezech.33.Et deficiet superbia fortitudinis eius.& inde שֶׁבֶת Sebeth.siue שַׁבָּת Sabeth.i.requies siue cessatio.Exo.21.Ita tñ vt operas ei⁹ & impẽsas in medicos restituat.Pro quo he.le.Ita tamẽ vt cessatione siue requiem eius restituat.i.illud quod perdidit in cessatione operis sui.2.Reg.22.& comburẽntur vsq; ad nihilum.pro quo he.le.vsq; ad cessationem.i.quoadusq; cesset esse:& redigatur in nihilum.Potest et deriuari a dictione.יָשַׁב Iasab.que significat stare vel sedere.& tunc erit sensus comburentur in statione.i.in loco vbi sunt.Prouer.20.honor est homini qui separat se a contentione.pro quo he.le.Honor est homini cessatio a contentione.& inde שַׁבָּת Sabath.idest requies vel sabbatum.& est in hebreo communis generis.vt Exo.16.In die autem septima sabbatum est domini.Leuit.23.Sabbatum domini est.& in eodem.25.Sed erũt vobis in cibum.Pro quo hebrei legũt.Et erit sabbatum terre vobis in cibum.idest fructus quos gignit in anno requiescionis vel remissionis.Nu.28.Per singula sabbata in holocaustum sempiternum.Deut.5.Obserua diem sabbati.Esa.56.Custodiens sabbatum:ne polluat eum.& aliquãdo scribitur cum nun in fine & dicitur שַׁבָּתוֹן sabbatõ Exo.16.Sabbatum requiescionis est.Et in eo.Requies sabbati sanctificata est dñi.Et in eo.31.In die septima sabbatũ est requies sancta dñi.& aliqñ scribitur cũ mem in principio.Threñ.1.& deriserũt sabbata ei⁹ & in plu.שַׁבָּתוֹת Sabbathoth.Leuit.32.Exceptis sabbatis domini.Et in eo.36.Custodite sabbata mea.Ponitur etiam pro hebdomada.Leuit.23.Septem hebdomadas plenas.& in eodem.Vsq; ad expletionem hebdomade septime.& in eo.25.Numerabis quoq; tibi septem hebdomadas annorum.

שָׁגַג Sagag.ignorare.errare.s.nesciens vel per ignorantiam.Leuit.5.Qui orabit pro eo quia nesciens fecerit.Pro quo he.le.& orabit siue propiciabitur pro eo sacerdos & pro ignorãtia sua quã ignorauit:ipse enim nesciuit & inde שְׁגָגָה Segaga.idest ignorantia siue error.Leuit.4.Anima cũ peccauerit per ignorantiam.Nu.15.Quoniam non sponte peccauerunt.pro quo hebrei legunt.quia ignorantia est.Et in eo.Pro se & pro peccato & errore suo Eccl's.10.quasi per errorem egredientem a facie principis & aliquando scribitur cum simplici guimal & dicitur מִשְׁגֶּה Misgue siue מְשׁוּגָה mesuga.Iob.19.Nempe si ignoraui:mecum erit ignorantia mea.Vide etiam de hoc infra in dictione שָׁגָה Saga.

שָׂגָא Saga.multiplicare.augere.crescere.Iob.8.Aut crescere carectum sine aqua.& in eo.12.Qui multiplicat gentes & perdit eas.vide ẽt de hoc infra in dictione שָׁגָה Saga.cũ he in fine.& inde שַׂגִּיא Sagi.i.multũ seu multiplicatus aut magnus.Iob.37.Digne eũ inuenire nõ possum⁹:magn⁹ fortitudine.Dañ.2.Et honorẽ multũ accipietis a me.Et in eo.& munera multa & magna dedit ei.

שָׂגַב Sagab.Exaltare.eleuare.erigere.magnificare.protegere.Deut.2.Non fuit vicus nec ciuitas que nostras effugeret manus.Pro quo hebrei legunt.Non fuit ciuitas que exaltaretur a nobis siue super nos.& Beatus hieronymus transtulit sensum.Iob.5.Et merentes erigit sospitate.Et in eodem.36.Ecce deus excelsus in fortitudine sua.Ps.106.Et adiuuit pauperem ab inopia.Pro quo Beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit.Et subleuauit pauperem ab inopia.Ps.138.Confortata est & non potero ad eam.Pro quo beatus Hieronymus in predicto psalterio transtulit.excelsior est:& non potero ad eãm.Ps.148.Quia exaltatum est nomen eius soli⁹.Prouer.29.Qui sperat in domino subleuabitur.Esa.9.Eleuabit dominus hostes rasin.Et in eodem.30.Et requisita in muro excelso.Et in eodem.33.Magnificatus est dominus.idest exaltatus.Significat etiam protegere.Ps.19.Protegat te nomen dei iacob.Ps.58.Et ab insurgentibus in me libera me.Pro quo Beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit.Protege me.& inde מִשְׂגָּב Misgab.idest eleuatio:seu exaltatio:vel protectio.Ps.9.et factus est domin⁹ refugium pauperi:adiutor in oportunitatibus in tribulatione.pro quo Beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit.Et erit dominus eleuatio oppresso:eleuatio opportũa in angustia.Ps.58.Quia factus est susceptor meus.Pro quo hebrei legunt.Quia factus est eleuatio mea siue exaltatio mea.

(Margin: Emere. Vendere. Venundare. שֶׁבֶר Alimẽtũ. frumẽtũ. שֶׁבֶר Interpretatio. שָׂבַר Expectare Sperare. שֵׂבֶר Spes. Cõsiderare. שְׁבַשׁ Turbari. שָׁבַת Requiescere. Sabbatizare. Cessare. Omittere. Deficere. שַׁבָּת Cessatio. שַׁבָּת Sabbatum. שַׁבָּתוֹן requiescio. Requies. שַׁבָּתוֹת Sabbata. Hebdomada. שָׁגַג Ignorare Nescire. שְׁגָגָה Ignorãtia Error. מִשְׁגֶּה Ignorãtia. שָׂגָא Crescere multiplicare. שַׂגִּיא Magnus. Multum. שָׂגַב Exaltare. Erigere. Excelsũ ee. Adiuuare. Subleuare. Excelsior esse. Eleuare. Protegere. מִשְׂגָּב Eleuatio. Exaltatio.)

שָׁגָה Saga.ignorare.errare.decipere.seducere.Leuit.4. Quod si ois turba ignorauerit.Deut.16. Maledictus qui errare facit cecũ in itinere.Iob.6.Si quid forte ignora- uerim instruite me.Et in eo.28. Qui decipit iustos in via mala.i.qui errare facit.Prouer.5.Quare seduceris fili mi ab aliena,pro quo he.le.quare errabis fili mi in aliena. Et in eo.In multitudine stultitie sue decipietur.i.errabit.Et in eo.19.Neq; ignores sermones sciẽtie. Ezech.45.pro vno quoq; qui ignorauit & errore deceptus est. Ponitur etiam pro delectari.Prouer.5.& in amore eius delectare iugiter. Et in eo.20.Quicũq; in his delectabitur nõ erit sapiẽs. Po test ẽt legi.Quicũq; in his errauerit nõ erit sapiens. & idẽ מִשְׁגֶּה Misge.i.ignorãtia siue error.Geñ.43.Ne forte erro- re factum sit. & aliqñ scribitur cũ aleph loco he.p̃s.18. De- licta quis intelligit.pro quo he.le.ignorãtias quis itelliget. Btũs hiero.in ps.iuxta he.ve.trãstulit.errores quis intelli- git.vide ẽt de hoc supra in dictiõe שָׁגַג Sagag. & inde שִׁגָּיוֹן Sigaion.i.ignorãtia.vt in titulo psalmi.7. Vbi dr̃ in finem psalmus dauid quẽ cantauit dño.pro quo btũs hiero. ĩ ps. iuxta he.ve.trãstulit.pro ignoratiõe dauid :qui cecinit dño & in plu.שִׁגְיֹנוֹת Sigionoth.Abach.3.Oratio Abachuc p- phete pro ignorantiis.

שָׂגָה Saga.multiplicare.crescere.apphẽdere seu obtinere. Iob.8.& nouissima tua multiplicẽtur nimis.& aliqñ scribitur cũ aleph loco he.vt in eo.Aut crescere carectũ si- ne aqua.vide ẽt de hoc supra in dictiõe שָׂגָא Saga.cũ aleph in fine.Sigñat ẽt apphẽdere vel obtinere.Deut.28.apphẽ dẽt te.p̃s.72.& abũdãtes in seculo obtinuerũt diuitias. & a liqñ scribitur cum duplici sin & duplici guimal.Esa.17.In die plãtatiõis tue labrusca.pro quo he.le. In die plantatio- nis tue multiplicaberis:secundũ primã significationem.

שָׁגַח Sagach.aspicere.intueri.p̃s.32.De p̃parato habitacu lo suo respexit.Cãti.2.respiciens per fenestram. Esa. 14.Qui te viderint ad te inclinabuntur.pro quo hebrei le gunt.Ad te aspicient siue te intuebuntur.

שָׁגַל Sagal.coire.cõiũgi.s.actu matrimoniali. dormire. s. cũ muliere.Deut.28.vxorẽ accipies & vir alius dor- miet cũ ea.Ezech.3.vbi nõ p̃strata sis.i. violata. Zach.14. Et mulieres violabũtur.i.dormiẽt cũ eis.& inde שֵׁגָל Segal i.cõiux:siue vxor.p̃s.44.astitit regina a dextris tuis. pro quo btũs hiero.in psal.iuxta he.ve.trãstulit.Stetit cõiux in dextera tua.Dañ.5.Vxores & cõcubine tue vinũ bibistis ĩ eis.ponitur ẽt pro regina.Nee.2.Dixitq; mihi rex & regi- na que sedebat iuxta eum.potest etiam legi. & coniux siue vxor que sedebat iuxta eum.

שָׁגַע Sagaa.insanire.stupefieri.siue attonitũ eẽ .furiosũ eẽ Deut.28.& stupẽs ad terrorẽ eorũ que videbũt oculi tui.p quo he.le.& eris insanus siue attonit⁹ vel stupẽs a vi- siõe oculorũ tuorũ.1.Reg.21.vidistis hoiem isanũ q̃re ad duxistis eũ ad me.& in eo.An desunt nobis furiosi.& in eo. Quia induxistis istũ vt fureret me presente.4.Reg.9.Ad quid venit insanus iste ad te.Hiere.29. Vt sis dux in domo dñi sup oẽm virũ arrepticiũ.i.furiosũ vel insanũ.& inde שִׁגָּעוֹן Sigaon.i.isania seu amẽtia.Deut.28.Percutiat te dñs amẽtia & cecitate.4.Reg.9.Preceps enim graditur.p quo hebrei legunt.Cum insania enim graditur.idest sicut insa nus aut amens vel furiosus.

שֶׁגֶר Segar.pecus seu armẽtũ.s.primitiuũ seu recẽs natũ. Exo.13.Et quod primitiuũ est in pecorib⁹tuis.Deut. 7.& iumentis & gregibus ouium tuarum.

שִׂגְשֵׂג Sigsag.Crescere.multiplicari.De quo vide supra ĩ dictione שָׂגָה Saga.

שַׁד Sad.vber.mãma.Threñ.4.Sed et lamie nudauerunt

mãmã. Dicitur ẽt שֹׁד sod.Esa.60.Sed mamilla regũ lacta- beris.& in eo.66.Et repleamini ab vbere consolatiõis ei⁹. & in plu.שָׁדַיִם Sadaim.Geñ.49.Benedictiõibus vberũ & vulue.Canti.1.Intra vbera mea cõmorabitur. & in eo.8. Et vbera nõ habet.Ezech.23.Ibi subacta sunt vbera. & in eo.& cõfracte sunt mãme pubertatis sue.& in eo. Vbera tua lacerabis.Osee.9.& vbera arẽtia.Item שֵׁד Sed.i. demon & solum inuenitur in numero plu.s.שֵׁדִים Sedim.Deut.32 Immolauerunt demoniis & non deo.

שָׁדַד Sadad. Depredari.vastare.deuastare.depopulari .ter rã vomere vel sarculo scindere:aut sarrire. Iob.24. Vim fecerũt depredãtes pupillũ.Ps.90. Ab incursu & de- monio meridiano.pro quo hebrei legunt. Amorsu deua- stãtis meridie.pro quo btũs hierõ.in ps.iuxta he.ve.trãstu- lit.A morsu insaniẽtis meridie.Prouer.11. Supplãtatio per uersorũ vastabit illos.& in eo.19.qui affligit patrẽ & fugat matrẽ.pro quo he.le.Qui deuastat siue depredatur patrẽ: fugat matrẽ.& in eo.24.Ne vastes requiem eius. Esa.15. Quia nocte vastata est ar moab.& ĩ eo.33.ve q predaris:nõ ne & ipse predaberis.& in eo.Cũ cõsumaueris depredatio nem: depredaberis.Hiere.4.ve nobis quia vastati sumus Et in eo.Vastata sunt repẽte tabernacula mea.& in eo.5.lu- pus ad vesperã vastabit eos.& in eo.47.In quo vastabun- tur oẽs filii tui.& in eo.49.& vastate filios oriẽtis.Ezech. 32.& vastabũt supbiã egyptiorũ.Osee.10. Depopulabitur aras eorũ.& in eo.& oñs munitiões tue vastabũtur.Ioel.1. Depopulata est regio nr̃a.Mich.2.Depopulatiõe vastati su mus.Naũ.3.Vastata est niniue.& inde שׁוֹדֵד Soded.i. deua- stans siue vastator.Esa.16.A facie vastatoris.Hiere.6. quia repẽte veniet vastator sup nos.& inde שֹׁד Sod siue שַׁד sad i.vastatio:siue deuastatio aut vastitas:siue dep̃datio. Pro- uer.24.quia rapinã meditabitur mẽs eorũ. Esa.13.Quasi vastitas a dño veniet.& in eo.16.Cõsumatus est miser. pro quo he.le.cõsumata est vastitas:siue deuastatio vel depreda tio.& in eo.22. Nolite incũbere vt cõsolemini me sup va- stitatẽ filie populi mei.& in eo.60.vastitas & contritio ĩ vi- is eorũ.ponitur ẽt שַׁד sad.p erũna.p̃s.31.Cõuersus sum in erũna mea.& btũs hiero.in psalterio iuxta he.ve.transtulit Versatus sum in miseria mea.De quo vide supra in dictio- ne לְשַׁד lesad.Sigñat ẽt שַׁד sad.siue שֹׁד sod mãmillam seu vber:de quo vide supra in dictione שַׁד Sad. & inde שַׁדַּי Sa- dai.pro quo btũs hiero.trãstulit oĩpotẽtẽ.eo qđ põt deua- stare vel mutare naturã elementorũ & terrestriũ & celesti- um:qñ oportet miracula facere.Geñ.17.Ego deus oĩpotẽs Exo.6.apparui abraã isaac & iacob ĩ deo omnipotẽti. Iob 22.Eritq; omp̃s cõtra hostes tuos.& in eo. Ab oĩpotẽte nõ sunt abscõdita tpa.Esa.13.Quasi vastitas a dño veniet.pro quo he.le.quasi vastitas ab oĩpotente veniet.põt ẽt legi.q̃si vastitas a vastatore veniet.Ezech.1.Quasi sonum sublimis dei.p quo he.le.quasi sonũ omnipotentis. Item שִׁדָּה sida idest scyphus. & in plurali שִׁדּוֹת Sidod.pro quo ipse tran stulit vrceolos.Eccl's.2.scyphos & vrceolos. & dicunt aliq hebrei q̃ significat quedam instrumẽta musica. & illud qđ sequitur in ministerio ad vina fundẽda non est in hebreo. Sigñat etiam predicta dictio שָׂדַד Sadad terram vomere vel sarculo scidere:aut humũ sarrire:seu sulcos facere. Esa. 28.Proscindet & sarriet humũ suã.Osee.10.Confringet si bi sulcos iacob.& inde שִׂדִּים Sidim.idest campi seu campe stria vel siluestria.Geñ.14.Duxerũt aciẽ cõtra eos in valle siluestri.& in eodẽ. Vallis autem siluestris habebat puteos multos.vide etiam de hoc in dictione sequenti.

שָׂדֶה Sade.ager.campus.aut locus campestris.Regio .pro uincia.Geñ.4.Cumq; essent in agro.& in eodẽ.24.

Et egressus fuerat ad meditandum in agro. & in eodẽ.27. Quasi odor agri pleni.Leuit.25. Suburbana autẽ eorũ nõ veneant. p quo hebrei legũt. Et ager suburbani eorum nõ veneat.Nu.20. Nõ ibimus per agros neq; p vineas.Quod in hebreo legitur singulariter.s. non ibimus per agrũ neq; per vineam.4.Reg.8.Clamans ad regẽ p domo sua & pro agro suo.Nee.5. Et agrum non emi.Prouer.31.Considera uit agrum:& emit eum.Hiere.32.Eme tibi agrum meum. Ezech.17.Et posuit illud in terra pro semine.i.in agro.Et in eodẽ. Que in terra bona super aquas multas plãtata est. i.in agro bono. Et aliqñ scribitur cũ iod in fine loco he.p̃s. 8.Insup & pecora campi.p̃s.96.Gaudebunt cãpi & omnia que ĩ eis sũt. Quod in hebreo legitur singulariter.s.gaude bit campus & omnia que in eo sunt. Ponitur etiã pro regio ne vel puincia.Geñ.14.Et percusserũt omnẽ regionẽ ama lechitarum.Ruth.1. Vt peregrinaretur in regione moab.1. Reg.6. Fuit ergo arca dñi in regione philistinorũ septẽ mẽ sibus.Hiere.40.Qui dispersi fuerãt per regionẽ.Osee.12. Fugit iacob in regionem syrie. & in plurali שָׂדוֹת Sadod.1. Reg.8.Agros quoq; vestros & vineas & olìueta vr̃a optima tollet.Hiere.32. Agri pecunia ementur. Reperitur etiam שָׂדִים Sadim.secundũ terminationẽ pluralem masculino- rum.3.Reg.2.Vade in anathoth ad agrũ tuũ. Pro quo he- brei legunt. Ad agros tuos. Esa.32.Super regiones deside rabiles.Mich.2. Qui regiones nr̃as diuidat.& inde dicunt aliqui hebrei q̃ deriuatur שַׁד Sad siue שֹׁד sod.quod sigñat mamã seu mamillã. De quo supra dictũ est ĩ dictiõe שַׁד sad.

שַׁדַּי Saddai. omnipotens. De quo vide supra in dictione שָׁדַד Sadad.

שָׁדַם Sadam.exarescere. Esa.37. Et herba tectorum que exaruit:anteq; maturesceret.Item שְׁדֵמָה Sedema.i. campus siue aruũ. Abach.3. Et arua non afferent fructum. Quod in hebreo legitur singulariter.s. & aruũ non faciet fructũ. Et in plurali שַׁדְמוֹת Sadmod. vel שְׁדֵמוֹת Sedemod Pro quo beatus hieronymus trãstulit suburbana. Deut.32. De vinea sodomorũ vinea eorum:& de suburbanis gomor re. Est etiã nomen propriũ vallis prope ierusalem.4.Reg. 23.Foras ierusalẽ:in cõualle cedron. Pro quo in hebreo ha betur in sadmoth cedrõ.Hiere.31.Et vniuersam regionem mortis. Pro quo in hebreo habetur.& vniuersã sedemoth. i.vniuersam cõuallem sic noiatam. Sed si diuidatur predi- cta dictio ĩ duas dictiones: tũc significat regionem mortis sicut est in littera nostra.

שָׁדַף Sadaph.arere. exarescere. Geñ.41. Alie quoq; toti- dẽ spice tenues & percusse vredine.i.arefacte.4.Reg 19.Herba tectorũ que arefacta est. & inde שִׁדָּפוֹן Sidaphon. i.ventus vrens. Pro quo beatus hieronymus trãstulit aerẽ corruptum.Deut.28.Et aere corrupto & rubigine.

שְׂדֵר Seder.tabulatum.siue ordo tabularum.& solum inue- nitur in numero plurali.s.שְׂדֵרוֹת sederoth.Pro quo beatus hieronymus trãstulit laquearia.3.Reg.6. Texit quo q; domũ laquearibus cedrinis. & aliqñ scribitur cũ samech loco sin.De quo vide supra in dictione סֶדֶר seder. Itẽ שְׁדַר Saddar in ligua chaldaica sigñat laborare. siue operã dare aut mittere vel emittere.Dañ.6.Laborabat vt erueret illũ.

שֶׂה Se.agnus.pecus.Geñ.22.Vbi est victima holocausti.p quo he.le. Vbi est agnus holocausti.& in eo. Deus pro uidebit sibi victimã holocausti. Leuit.2. Siue bos siue ouis non imoletur vna die cũ fetibus. Deut.14. Bouẽ ouẽ & ca pram.Ezech.34. Ecce ego iudico iter pecus pingue & ma cilentũ.& in eo.45. Et arietẽ vnũ de grege.vbi ponitur p ariete.Ponitur etiam pro grege.Hiere.50. Grex dispersus israel.& aliqñ scribitur cũ iod loco he.Exo.22. Nõ videbis

bouẽ fratris tui aut ouẽ errantem.1.Reg.14. Vt adducat ad me vnusquisq; ouem suã.

שָׂהֵד Sahad.testis.seu conscius.Iob.16.Testis meus & con scius me⁹ in excelsis.& ĩ lingua chaldaica significat te stificare siue testimoniũ reddere.Et inde שָׂהֲדוּתָא Sahadu- tha.i.testimoniũ. Geñ.31. Quẽ vocauit labã tumulũ testis idest tumulũ testimonii.

שֹׁהַם Soham.onyx.lapis preciosus coloris vnguis. Geñ. 2.Ibi inuenitur bdeliũ & lapis onychinus.Exo.25. Lapides onychinos & gẽmas

שַׂהַר Sahar.ornamentum equorũ seu camelorum.Et so- lum inuenitur in numero plurali.s.שַׂהֲרֹנִים Saharo nim.Pro quo beatus hieronymus transtulit bullas.Iudi.8. Et tulit ornamenta & bullas de collo camelorum.

שׁוֹא So.tempestas.sonitus.clamor.fremitus.desolatio.va num.vacuũ.inane.& scribitur cum he ĩ fine & dicitur שׁוֹאָה Soa.Prouer.1. Cum irruerit repẽtina calamitas. Pro quo he.le. Cum venerit quasi sonitus vel tempestas timor vester.i.illud quod timebatis. Potest etiã deriuari a dictiõe שָׁאָה Saa. & significare calamitatem sicut est in littera nr̃a: vt supra dictũ est.Ezech.38. Ascendens aũt quasi tẽpestas. Ponitur etiam pro inuio & desolato.Iob.38. vt impleret in uiã & desolatã.Et in plu. תְּשֻׁאוֹת Thesuoth.Iob.36.Que p tegũt cuncta desup.Pro quo he.le. Clamores vel sonitus tẽ torii sui.& in eo.39.Clamorẽ exactoris nõ audiet. Quod ĩ hebreo legitur pluraliter.s.clamores exactoris.Zach.4.& exequabit grãm grẽ eius.Pro quo he.le.Clamores grẽ gra tie sibi:siue sonitus grã gratia ei Potest etiã deriuari a dictio ne שָׁוָה Saua que significat exequare: sicut est in littera nr̃a vt infra dicetur.Item שָׁוְא Sau.i. vanũ seu frustra:vel inane aut vacuũ.Exo.28. Non assumes nomen dñi dei tui in va- num.Iob.15. Non credet frustra errore deceptus. & in eo. 35.Nec eni frustra audiet deus.p̃s.11. Vana locuti sunt vnus quisq; ad proximũ suum. p̃s.23. Qui nõ accẽpit in vanum aiam suã.Ps.25.Non sedi in cõcilio vanitatis.p̃s.30.Odiui obseruãtes vanitates supuacue.p̃s.126.In vanum laboraue runt qui edificant eã.& in eodẽ. Frustra vigilat qui custodit eam.Prouer.30.Vanitatẽ & verba mẽdacii longe faca me. Hiere.2.Frustra pcussi filios vr̃os.& in eodẽ.6.Frustra con flauit conflator. Ponitur etiã pro mendacio vel falso.Exo. 23.Non suscipias vocem mendacii.Threñ.2.Prophete tui. viderunt tibi falsa & stulta.& in codem. Viderunt autem ti- bi assumptiones falsas.

שׁוּב Sub.vertere.reuertere. reuerti.cõuertere.redire.redu cere.reddere.retribuere.respõdere.habitare.Geñ.15. Quarta autẽ generatione reuertentur huc. & in eo.16.Re- uertere ad dñam tuã.Exo.4. Reuertar ad fratres meos. & ĩ eodẽ.24.Donec reuertamur ad vos.Leuit.25.Reuertetur homo ad possessionẽ suã.Nu.10.Reuertere dñe ad multitu dinẽ israel.Ios.5.Et circũcide secũdo filios israel.p q̃ he.le. Et reuertere circuncide secundo filios israel.i.iterũ circun- cide secundo filios israel.4.Reg.20. Sed reuertatur retror- sum decẽ gradibus.Iob.17.Oñs vos cõuertimini & veni- te.p̃s.6 Cõuertere dñe:eripe aĩam meã.Eccl'.1.Et in circulo suo reuertitur.& in eodẽ.9. Verti me ad aliud. Canti.6.Re- uertere reuertere sulamitis:reuertere reuertere & intueamur te.Esa.6. Et cõuertatur & sanem eum. & in eodem.38.& re uersus est sol decẽ lineis.& in eo.55.Et vltra nõ reuertetur. & in eodẽ.59. Auersi sumus ne iremus post deũ nostrũ.Et in eo.Qui redeunt ab iniquitate.Hiere.4. Si reuerteris ad me israel dicit dñs: ad me reuertere.& in eo.14.Reportaue rũt vasa sua vacua.p quo he.le.Reuersa sunt vasa sua vacua Et in eo.31. Postq; cõuertisti me.& in eo.40. Et mecũ noli

venire: sed habita apud godoliam. Pro quo he.le. Et adhuc
illē non reuertebatur: & reuertere ad godoliā. Ezech.16. Re
uertentur ad antiquitatē suā. & in eo.46. Et reuertetur ad
principem. & i eo.47. Cūq͂ me cōuertissem. Osee.12. Et
tu ad dn̄m deū tuū cōuerteris. & in eodē.14. Conuertere is
rael ad dn̄m deū tuū. & in eo. Cōuertentur sedentes in vm-
bra ei⁹. Naū.2. quia sicut reddidit dn̄s superbiā iacob: sic su
perbiā israel. ꝑ quo he.le. Sicut cōuertit dn̄s superbiā vel cel
situdinem israel. Et inde verbum tertie cōiugationis quod
significat reuerti facere. siue reducere: aut retribuere: vel re
spondere. Geñ.14. Reduxit omnē substātiā. & in eodē.24.
Filiū tamen meū ne reducas illuc. & in eo.43. Et illā quā in
uenistis in sacculis vr̄is reportate. i. reducite. & i eodē.44.
Reportauimus ad te de terra chanaā. i. reduximus. Exo.10.
Reuocauerunt moysen & aaron ad pharaonē. i. reuerti fe-
cerūt. 1. Reg.6. Et recludite vitulos earū domi. Pro quo he.
le. Reuerti facite siue reducite vitulos earū in domū. Et in
eodem. Sed quod debetis ei reddere pro peccato. & in eodē
Quid est quod pro delicto reddere debemus. & in eodem.
Et vasa aurea que soluistis ei ꝑ delicto. i. reddidistis seu retri
buistis. p̄s.50. Redde mihi letitiā salutaris tui. p̄s.71. Reges
tharsis & insule munera offerent. i. reducent vel retribuent.
p̄s.87. Auertisti ab ira indignationis tue. pro quo he.le. A
uertere fecisti ab ira indignationem tuā: siue indignationis
tue. p̄s.115. Quid retribuā dn̄o. Esa.38. Ecce ego reuerti fa
ciā vmbrā linearū. & in eodē.42. Nec est qui dicat: redde.
Hiere.29. Et reducam vos ad locum istum. & in eodem.
33. Et cōuertā cōuersionē iuda. ꝑ quo he.le. Et cōuertere fa
ciam siue reducā conuersionem iuda. & in eo.2. Reducā cō
uersionē eorū. Ponitur etiā pro soluere. 4. Reg.3. Et solue-
bat regi cētū millia agnorū. Significat etiā respōdere. Iob.
6. Respondete obsecro absq͂ contentione. & in eo.20. Idcir
co cogitationes mee varie succedūt sibi. ꝑ quo he.le. Idcir-
co cogitationes mee respondent mihi. & in eodē.33. Respō
de si habes quid loquaris. Prouer.18. Qui pri⁹ respōdit q͂
audiat. Pōitur etiā pro habitare. p̄s.22. Et inhabitem in do
mo dn̄i in longitudine dierū. Ezech.35. Ciuitates tue non
habitabuntur. Vide etiā de hoc supra in dictione יָשַׁב Iasab
& aliqn̄ scribitur cum duplici beth. p̄s.22. Aīam meā cōuer
tet. Esa.49. vt reducā Iacob ad eum. & in eo.58. Auertens
semitas in quietem. Hiere.3. Cōuertimini filii reuertētes. i.
auertētes seipos a via recta. & in eodē.8. Et qui auersus est
nō reuertetur: quare ergo auersus est populus iste in ierusa
lem auersione cōtentiosa. Ezech.38. Que reuersa est a gla
dio. & in eodē.39. Et reduxero eos de populis. Mich.2. Cū
reuertatur qui regiones nr̄as diuidat. Significat etiā decipe
re. Esa.47. Sapiētia tua & scientia tua decepit te. Vide etiā
de hoc supra in dictione שָׁבַב Sabab. & inde שׁוּבָה Suba. si
ue מְשׁוּבָה Mesuba. i. cōuersio siue redit⁹ vel auersio. Esa.30.
Si reuertamini & quiescatis: salui eritis. ꝑ quo he.le. In con
uersione & quiete salui eritis. Osee.11. Et populus meus pē
det ad reditū meū. Significat etiā auersionē vel auersatri-
cem. Prouer.1. Auersio paruulorū interficit eos. Hiere.2.
Et auersio tua increpabit te. & in eo.3. Que fecerit auersa-
trix israel. & in eo. Iustificauit animā suā aduersatrix israel.
& in eodem.8. Quare auersus est populus iste in ierusalem
auersione contentiosa. & inde תְּשׁוּבָה Thesuba siue שְׁבַת Se
bath aut שְׁבוּת Sebuth. i. reditus: siue cōuersio. 2. Reg.11. Fa
ctū est autē vertēte anno. i. in reditu anni. p̄s.125. In cōuer-
tendo dn̄s captiuitatem sion. Pro quo hebrei legunt. In cō
uertendo dn̄s cōuersionem sion. Potest etiam deriuari a su-
pradicta dictiōe שָׁבָה Saba. que significat captiuare sicut est
in littera nr̄a. Hiere.3. Et cōuertā cōuersionē ppl̄i mei. & in
eodem. Ecce ego cōuertam cōuersionem tabernaculorum
iacob. & in eodem.33. Reducam enim cōuersionem terre.

שׂוּב Sub. canescere. i. canum seu decrepitū esse. senescere.
1. Reg.1. Ego autē senui & incanui. & inde שֵׂיבָה Seba
idest canicies. senectus siue seniū. Leuit.19. Coram cano ca
pite consurges. 3. Reg.14. Quia caligauerāt oculi eius pre
senectute. Prouer.20. Et dignitas senum canicies. Osee.7.
Sed & cani effusi sunt i eo. ꝑ quo hebrei le. Canicies effusa
est in eo. & inde שָׂב Sab. i. canus seu senex. Iob.11. Et senes
& antiqui sunt in nobis.

שׂוּד Sud. linire. leuigare. s. calce. Deut.21. Et calce leuiga-
bis eos. & in eodē. Et leuigabis eos calce. Et inde שִׂיד
Sid. i. calx. vt in predictis locis. Ponitur etiam ꝑ cinere. Esa.
33. Et erunt populi q̄si de incendio cineris. Amos.2. Quia
incenderit ossa regis idumee vsq͂ ad cinerem.

שָׁוָה Saua. equare. adequare. equiperare. equalem esse. po-
nere. prodesse. Prouer.3. Et omnia que desiderantur
huic non valent comparari. i. adequari. & in eo.23. Ne effi-
ciaris ei similis. Pro quo he.le. Ne sis ei equalis. & in eodē.
27. Et litigiosa mulier comparatur. i. adequatur. Ester.7.
Nunc aūt hostis noster est: cuius crudelitas redūdat in regē
Pro quo hebrei legunt. Quia non equat siue equiperat ho
stis in dānum regis. Potest etiam legi. quia non ꝑdest. Esa.
28. Nōne cum adequauerit faciē eius. & in eo.40. Cui assi-
milastis me & adequastis. Threñ.2. Cui exequabo te & cō-
solabor te. Osee.10. Fruct⁹ adequabitur ei. Significat etiam
ponere vel preponere. p̄s.15. Prouidebā dn̄m in conspectu
meo semper. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he.ve. trā
stulit. Preposui dn̄m in conspectu meo semper. p̄s.17. Qui
posuit pedes meos tanq͂ ceruorū. p̄s.20. Gloriā & magnū
decorē impones sup eum. p̄s.88. Posui adiutoriū sup po-
tentē. p̄s.118. Iudicia tua non sum oblitus. Pro quo beatus
hiero. in psal. iuxta he.ve. transtulit. Iudicia tua ꝑponebā.
p̄s.130. Si nō humiliter sentiebam: sed exaltaui animā meā.
Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he.ve. transtulit. Si non
posui & silere feci animā meā. Significat etiā ꝑdesse vel ex
pedire. Ester.3. Et optime nosti quod non expediat regno
tuo. & in eodem.5. & cum hec omnia habeam: nihil me ha
bere puto. Pro quo he.le. Et omnia hec non prosunt mihi.
Iob.33. Et vt eram dignus non recepi. pro quo he.le. & non
pro fuit mihi. Potest etiā legi. & non adequauit mihi. i. non
recepi equalia meis delictis. & tūc erit sensus sicut in littera
nr̄a. Et dicūt aliqui hebrei q͂ a predicta dictione deriuatur
שָׁוְא Sau quod significat vanū siue frustra. De quo vide su-
pra in dictione שׁוֹא So.

שׁוּחַ Súach. incuruari. inclinari. Prouer.2. Inclinata est ad
mortem domus eius. De quo vide infra in dictione
שָׁחַח Sachach. & in dictione שָׁחָה Sacha. & inde שׁוּחָה Sucha
siue שִׁיחָה Sicha. i. fouea. p̄s.56. Foderūt ante faciem meam
foueam. Prouer.22. Fouea profunda os aliene. Et aliquan-
do scribitur cum thau in fine. p̄s.93. Donec fodiatur pecca-
tori fouea. Ezech.19. Non absq͂ vulneribus suis ceperunt
eum. Pro quo hebrei legunt. In foueis suis captus est. Et se-
quitur metaphorā capture leonis qui capitur in foueis. Po
test etiam legi sic. in interitu suo siue in internitione sua ca-
ptus est. & tūc erit sensus sicut in littera nostra. Ponitur etiā
שַׁחַת Sachath pro interitu vel internitione. p̄s.54. Dedu-
ces eos in puteum interitus. Esa.51. Et non interficiet vsq͂
ad internitionem. Ezech.28. Interficiēt & detrahēt te. pro
quo hebrei legunt. In interitum siue internitionem detra-
hent te. Potest etiam legi in foueam detrahent te. Vide etiā
de hoc infra in dictione שַׁחַת Sachath. & in plurali שִׁיחוֹת
Sichoth. p̄s.118. Narrauerūt mihi iniqui fabulatiōnes. Pro

quo beatus hiero. in psal. iuxta he.ve. transtulit. Foderunt
mihi iniqui foueas.

שׂוּחַ Sóach. meditari. loqui. Geñ.24. & egressus fuerat ad
meditādum in agro. Iudi.5. Et ambulatis in via: loqui
mini. Iob.12. Loquere terre & respondebit tibi. p̄s.68. Ad
uersum me loquebantur qui sedebant in porta. p̄s.118. In
mādatis tuis meditabor. p̄s.142. In factis manuū tuarum
meditabar. Prouer.6. Euigilans eloquere cum eis. Esa.53.
Generationē eius quis enarrabit. i. quis loquetur. Et inde
שִׂיחַ Siach. i. meditatio: vel eloquiū. 3. Reg.18. Forsitā loqui
tur. pro quo hebrei legunt. Forsitā est ei eloquiū. 4. Reg.9.
Nostis hominē & quid locutus sit. pro quo he.le. Nostis ho
minē & eloquiū eius. Iob.7. Et reuelabor loquens mecum
in strato meo. Pro quo he.le. Et eleuabor eloquio meo: siue
in meditatione mea. p̄s.54. Cōtristatus sum in exercitatiō
ne mea. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he.ve. transtu-
lit humiliatus sum in meditatione mea. & in titulo psalmi.
101. vbi dicitur. Et coram dn̄o effudit precem suā. Pro quo
beatus hieronymus transtulit. Et coram dn̄o fuderit elo-
quiū suum. p̄s.141. Effundo in conspectu eius orationem
meam. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Effundā in
conspectu eius eloquiū meum. Amos.4. Et annuciās ho-
mini eloquiū suum. Potest etiā legi meditationē suam. i. co
gitationem cordis sui. quod soli deo pertinet. Ponitur etiā
pro dolore vel querimonia. 1. Reg.1. Quia ex multitudine
doloris & meroris mei.

שׁוּט Sut. circuire. discurrere. dispergi. s. huc et illuc. remi
gare. Nu.11. Circuibat populus: & colligens illud frā-
gebat mola. 1. Reg.24. Perābula omnes tribus israel. i. di
scurre vel circue omnes trib⁹ israel. & in eodem. Et lustra-
ta vniuersa terra affuerunt. pro quo hebrei legunt. Circuie
runt siue discurrerunt per vniuersam terrā. 2. Paralipo.16.
Oculi enim dn̄i contemplātur vniuersam terram. Pro quo
hebrei legunt. Oculi enim dn̄i discurrunt. i. circumspiciunt
per vniuersam terrā. Iob.1. Circuiui terrā & perābulaui eā.
Hiere.5. Circuite vias ierusalem. & in eodē.49. Plāgite &
circuite per sepes. Zach.4. Oculi dn̄i qui discurrunt in vni
uersam terrā. significat etiā remigare. Ezech.28. Habitato
res sidonii & aruadii fuerunt remiges tui. & in eodem. In a
quis multis adduxerunt te remiges tui. & inde מָשׁוֹט masot
i. remus. vt in eodē. Quercus de basam dolauerūt i remos
tuos. & in eo. Omnes qui tenebant remū. & inde שָׁיִט Sáit.
i. remiges. Esa.33. Non transibit per eum nauis remigum.
Item שׁוֹט Sot. i. flagellum. Iob.5. A flagello lingue abscon
deris. Prouer.25. Flagellum equo & chamus asino. Esa.28.
Flagellum inundans cū trāsierit. & in plu. שׁוֹטִים Sotim. 3.
Reg.12. Pater me⁹ cecidit vos flagellis. & aliqn̄ scribitur cū
duplici teth & dicitur שׁוֹטֵט Sotet. pro quo beatus hierony
mus trāstulit offendiculū. Ios.23. Sed erūt vobis in laqueū
& in offendiculū in latere vestro. Item שִׁטִּים Sitim. genus
est arboris. Exo.25. Et ligna setim. & in eodem. Arcam de
lignis setim compingite.

שׂוּט Sut. errare. diuertere. s. a via recta. Nume.5. Vir cuius
vxor errauerit. De quo vide ifra in dictiōe שָׂטָה Sata.

שׂוּךְ Such. vallare. sepire. cooperire. protegere. Iob.1. Nō-
ne tu vallasti eum ac domū eius. Osee.2. Ego sepiam
viam tuā spinis. & inde מְשׂוּכָה Mesucha. i. sepis: seu coopto
riū. Prouer.15. Iter pigrorū quasi sepes spinarū. Esa.5. Au
ferā sepem ei⁹. & aliqn̄ scribitur cū samach loco sin. Mich.
7. Et qui rectus est quasi spina de sepe. Significat etiā operi
mentū. Ezech.28. Oīs lapis p̄ciosus opimentū tuū. & inde
שׂוֹכָה sucha. i. ramus. Iudi.9. & arrepta securi precidit arbo
ris ramū. & in eo. Igitur certatim ramos de arborib⁹ preci-
dentes sequebātur ducē. Pro quo he.le. Preciderunt oīs po
pulus vnusquisq͂ ramū suū. & in plurali שְׂכִים Sichim. i. su
des. Pro quo beatus hiero. transtulit clauos. Nu.25. Erunt
vobis quasi claui in oculis vr̄is. & dicunt aliqui hebrei q͂ si-
gnificat spinas seu ramos spinarū. & inde שַׂכִּין sachin. i. cul
ter seu gladi⁹. Prouer.23. Et statue cultrū in gutture tuo. &
inde שֻׂכּוֹת Suchoth. Pro quo btūs hiero. transtulit sagenas.
Iob.40. Nunquid implebis sagenas pelle eius. hebrei vero
dicunt q͂ significat cultros sicut dictio p̄cedēs. Vnde in pre
dicto loco ipsi legunt. Nūquid cōcides cultris pellē eius. De
quo vide supra in dictione מָלֵא Male.

שׁוּל Sul. sinus. seu ora inferior vestimenti. s. illa pars vesti-
mēti q̄ est deorsum secus pedes. & solū inuenitur ī nu
mero plurali. Exo.28. Deorsum vero ad pedes eiusdē tuni
ce per circuitū. Pro quo he.le. Sup oras vestimēti per circui
tum. Esa.6. Et ea que sub ipso erāt replebant tēplum. i. ore
vel fimbrie inferiores vestimenti. Ponitur etiā pro locis ve
rendis seu pudendis. Naū.3. Et reuelabo pudenda tua in fa
cie tua. Potest etiā legi sic. & reuoluā fimbrias vel oras tuas
s. inferiores sup faciē tuā. s. vt reuelētur pudenda tua.

שׁוּם Sum. alliū. & solū inuenitur in numero plu. s. שׁוּמִים
Sumim. i. allia. Nu.11. Porriq͂ & cepe & allia

שׂוּם Sum. ponere. reponere. imponere. componere. con
stituere: facere: seu fabricare. Geñ.6. Ostiū vero arce
pones in latere deorsum. & in eodē.30. Ponebat iacob vir-
gas in canalibus. & in eodē.4. Et hic innocens in lacū mis-
sus sum. pro quo he.le. Et etiā hic nihil feci: vt ponerent me
in lacum. & in eodē.15. & repositus est in loculo in egypto.
Nu.11. Et cur imposuisti pondus vniuersi populi huius sup
me. Deut.11. Ponite verba mea hec in cordibus vestris. Ios.
8. Pone insidias vrbi. 1. Reg.9. Et de asinis quas nudius ter
tius perdidisti: ne solicitus sis. Pro quo hebrei legūt. Ne ap-
ponas cor tuum eis. & in eo.28. Et posui animā meam in
manu mea. 2. Reg.12. Et circūegit super eos ferrata carpen
ta. i. posuit super eos. 3. Reg.20. Et ait seruis suis circunda-
te ciuitatē: & circundederunt. pro quo hebrei legunt. Et ait
seruis suis ponite. s. obsidionē seu machinas. 4. Reg.9. De-
pingit oculos stibio. pro quo hebrei legūt. Et posuit stibiū
in oculis suis. Iob.4. Et quia nullus intelligit in eternū pe
ribunt. pro quo he.le. Et quia nullus apponit. s. cor: in eter
num peribūt. & in eodē.17. Libera me dn̄e & pone me iux
ta te. & in eo.36. Simulatores & callidi prouocant iram dei.
Pro quo he.le. Ponent siue apponent irā. s. dei. p̄s.47. Po-
nite corda vestra in virtute eius. p̄s.55. Posuisti lachrymas
meas in conspectu tuo. p̄s.106. Et posuit sicut oues familias
Canti.8. Pone me vt signaculū super cor tuū. Esa.28. Et po
nam iudicium in pondere. & in eodem.41. Et recogitēt &
intelligant pariter. pro quo he.le. Et apponāt. s. cor: & intel
ligāt pariter. & in eodē. Et ponemus cor nostrū & sciemus
nouissima. Hiere.17. & ponit carnē brachium suū. Aggei.
2. Anteq͂ ponatur lapis super lapidē in templo dn̄i. Signifi
cat etiā facere: seu fabricare. Exo.4. Quis fecit os hominis
aut quis fabricatus es mutū & surdum. Significat etiam con
stituere vel ordinare. Exo.2. Quis constituit te iudicem &
principē super nos. p̄s.49. Et illic iter: quo ostendā illi sa-
lutare dei. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he.ve. trāstu-
lit. Et qui ordinat viam: ostendam illi salutare dei. Ponitur
etiam pro resistere. 1. Reg.15. Quomodo restitit ei in via. i.
posuit insidias in via. Ponitur etiam pro parere. Esd.10. &
fuerunt ex eis mulieres que pepererant filios. i. apposue-
rant filios. Et inde שׂוּמָה Suma. idest propositum seu posi-
tio. 2. Reg.13. Quoniā in odio absalō erat positus. ꝑ quo
hebrei legunt. Quoniā in ore absalō erat positio seu ꝑpo

situ͂.Et inde תְּשׂוּמָה Thesuma siue תְּשׂוּמֶת Thesúmeth.i.depositu͂.Leuit.6.& negauit proximo suo depositum.

שׁוּעַ Súaa.clamare.claudere.s.oculos.linire.admirari:siue obstupescere.Iob.30.Consurgens in turba clamabã. p̄s.17.Clamauerunt nec erat qui saluos faceret.p̄s.118.Preueni in maturitate & clamaui.Et ide שַׁוְעָה Saaua siue שַׁוְעַת Saauath.aut שׁוּעַ Súa.i.clamor siue vlulatus.1.Reg.5.Et ascendebat vlulatus in celu͂.p̄s.17.Et clamor meus in conspectu eius introiuit in aures eius.Hiere.8.Ecce vox clamoris filie populi mei.Iob.30. Et si corruerint:ipse saluabit.Pro quo hebrei legunt. Si in interitu suo eis clamor.i.si clamauerint.Potest etiã deriuari a dictione יָשַׁע Iasaa.que significat saluare sicut est in littera nostra.Et inde dicunt aliqui hebrei ꝙ deriuatur תְּשׁוּעָה Thesua:ꝙ significat salutem.p̄s.143.Qui das salutem regibus.De quo vide supra in dictione יָשַׁע Iasaa. significat etiã predicta dictio שׁוּעַ Súaa claudere.s.oculos.Esa.6.Et oculos eius claude. & aliqui hebrei legunt.& oculos eius linire siue oblinire.s.luto ne videant. De quo vide infra in dictiõe שָׁעָה Saa.& inde dicunt aliqui ꝙ deriuatur מִשְׁעִי Misii.i.linitio vel lenitas. Ezech.16.Et aquis non est lota in salutẽ.Pro quo ipsi legunt. Et aquis nõ est lota ad leuitatẽ.Potest etiam deriuari a dictione יָשַׁע Iasaa que significat salutem. vt supra dictu͂ est. Significat etiã p̄dicta dictio obstupescere siue admirari. Esa.29.obstupescite & admiramini.Potest etiã legi secu͂dum primã significationẽ sic.s.clamate & exclamate.Itẽ שׁוֹעַ Súaa.i.magnificus seu magnitudo:aut potẽs:vel tyrãnus.Iob.34.Nec cognouit tyrãnum : cu͂ disceptaret contra pauperem. & in eo.36. Depone magnitudinẽ tuã absqȝ tribulatione.Esa.22.Scrutans muru͂:& magnificus super mõtem.Et aliqui hebrei in predicto loco legunt.& clamor siue vlulatus ad montem:secundum primã significationem. & in eodem.32.Nec fraudulentus vocabitur maior.i.potẽs vel magnificus. Ezech. 23.Nobiles tyrãniqȝ & principes.

שׁוּף Suph.conterere.conquassare. conculcare. percutere. Geñ.3.Ipsa.conteret caput tuu͂.& in eo.Et tu insidiaberis calcaneo eius.Pro quo hebrei legu͂t.Et tu conteres: siue conquassabis calcaneu͂ eius. nam eadẽ dictio ponitur in predicto loco pro cõterere & pro insidiari.Iob.9. In turbine enim cõteret me.p̄s.138. Et dixi forsitan tenebre cõculcabu͂t me.& aliqui hebrei dicu͂t ꝙ in p̄dicto loco significat obscurare siue contenebrare.vnde ipsi legunt. Forsitã tenebre obscurabunt me. Et btu͂s hiero.in psal.iuxta he.ve.transtulit.Operient me.idest cõtenebrabunt me:de quo vide supra in dictione נָשַׁף Nasaph.

שׁוּק Suc.desiderare.appetere.redu͂dare.Esa.29.Et anima eius vacua. Pro quo he.le. Et aĩa eius desiderans siue appetens.s.cibu͂ & potum. p̄s.64. Visitasti terrã & inebriasti eam.pro quo he.le.Et desiderare siue appetere eã fecisti. Potest etiã deriuari a dictione שָׁקָה Saca.que signãt irrigare seu inebriare:sicut est in littera nr̃a.Et inde תְּשׁוּקָה Thesuca.i.desideriu͂ seu appetitus.Geñ.3. Et sub viri potestate eris.Pro quo hebrei legunt. Et ad virum tuu͂ desideriu͂ tuu͂ siue appetitus tuus.& in eodẽ.4.Sub te erit appetitus eius Canti.7.Et ad me cõuersio eius. Pro quo hebrei legunt.& ad me desideriu͂ siue appetitus eius.Significat etiã predicta dictio redundare.Ioel.2. Et redundabu͂t torcularia vino & oleo.Item שׁוּק Soc.i.callis seu platea aut vicus. Eccl's.12.& claudẽt ostia in platea.& in eo.Et circu͂dabu͂t in platea.& in plu. שְׁוָקִים Seuachim. Canti.3.Per vicos & plateas. Item שׁוֹק Soc. idest.crus.seu armus : vel sura. Exo.29. Armu͂qȝ dexterum.Iudi.14. Vt stupentes suram femori imponerẽt Et in plurali שׁוֹקַיִם Socáim.Deut.28. Percutiet te domin⁹ vlcere pessimo in genibus & in suris.

שׁוּר Sur.canere. cantare.psallere.aspicere.intueri.insidiari.ornare. Exo.15. Tunc cecinit Moyses carmen hoc domino.& in eodẽ.Cantemus domino. Iudi.5.Cecinitqȝ debbora & barach.& in titulo psalmi.7. Vbi dicitur in finẽ psalmus dauid quem cantauit dño.Esa.5. Cantabo dilecto meo.Soph.2.Vox cãtantis in fenestra.Et inde מְשׁוֹרֵר Mesorer.i.cantor: siue cãtans.1.Paralipo.6. Hemã cantor fili⁹ ioelis.Et in plu. מְשֹׁרְרִים Mesorerim siue שָׁרִים Satim.vt in eodẽ.15. Vt constitueret de fratribus suis cantores. Nee.10. Ianitores & cãtores & nathinei. p̄s.86. Sicut letantium omniu͂ nostrum habitatio est in te.pro quo beatus hiero.in psal.iuxta he.ve.transtulit. Et cantores quasi in choris:omnes fontes mei in te.& in genere feminino שָׁרוֹת Saroth.siue מְשֹׁרְרוֹת Mesoreroth.2.Reg.19.vt audire possum vltra vocem cantorum.2.Paralipo.35.Omnes cantores atqȝ cãtatrices vsqȝ in presentem diem lamẽtationes super iosiam replicant. Esd.2.Et in ipsis cantores atqȝ cantatrices.Eccl's 1.Feci mihi cantores & cantatrices.Et inde שִׁיר Sir.i.canticum seu carmen.Iudi.5.Surge loquere cãticum.p̄s.39.Immisit in os meu͂ canticum nouu͂. p̄s.41. Et nocte canticum eius apud me. Scribitur etiã cum he in fine & dicitur שִׁירָה Sira.Exo.15. Tunc cecinit moyses & filii israel carmen hoc dño.Deut.31.Scripsit quoqȝ moyses canticum.Et in plurali שִׁירִים Sirim.Canti.1.Cãticum canticoru͂ salomonis.vbi ponitur tam in singulari ꝗ̃ in plurali.Reperitur etiã in plurali שִׁירוֹת Siroth.secundu͂ terminationẽ pluralem femininorum.Amos.8.Et stridebu͂t cardines templi.Pro quo hebrei legu͂t. Et vlulabunt carmina tẽpli.i. loco carminu͂ erit vlulatio.Significat etiã predicta dictio שׁוּר Sur.aspicere siue intueri.Nu.23. Et de collibus considerabo eum.i.intuebor eum.& in eodem.24. Intuebor illu͂. Iob.33. Respiciet homines & dicet.& in eodẽ.36.Memento ꝙ ignores opus eius:de quo cecinerunt viri.Pro quo hebrei legunt.Quod intuiti su͂t siue aspexeru͂t vel cõtẽplati sunt viri.s.sancti. Potest etiã legi sicut est in littera nr̃a :secu͂dum primã significationẽ.Canti.4.Coronaberis de capite amana.Pro quo he.le.Aspicies siue ĩtueberis de capite amana.Põt etiã legi ornaberis:quod est idẽ quod coronaberis:vt infra dicetur. Significat etiã insidiari:eo quod insidiatores aspiciunt de latibulis suis.p̄s.5. Dñe deduc me in iustitia tuã ꝓpter inimicos meos.Pro quo beatus hiero.in psal.iuxta he.ve.trãstulit.Propter insidiatores meos.p̄s.58. Deus ostẽdet mihi super inimicos meos. Pro quo beatus hiero.transtulit. Deus ostẽdet mihi in insidiatoribus meis.p̄s.91.Et despexit oculus meus super inimicos meos . Pro quo beatus hieronymus trãstulit. Et respiciet oculus meus eos qui insidiantur mihi.Hiere.5.Insidiantes quasi aucupes.Ponitur etiã predicta dictio pro ornare.Esa.57. Et ornasti te vnguento regio.Hebrei tamẽ dicunt ꝙ in predicto loco significat offerre.s.munus siue donare. Vnde in predicto loco ipsi legunt. Obtulisti siue donasti regi oleum siue vnguentum.Et inde תְּשׁוּרָה Thesura.idest oblatio:siue munus vel donu͂.1.Reg.9. Et sportulã nõ habemus:vt demus homini dei.Pro quo hebrei legunt.Et oblatio seu munus non est nobis ad offerendum viro dei.Item שׁוּר Sur.siue שׁוּר Sor.idest murus. Geñ.49.Et in furore suo suffoderunt murum. & in eodẽ. filie discurrentes super murum.p̄s.17. Et in deo meo transgrediar murum . Et in plurali שָׁרוֹת Saroth. Hiere.5. ascendite muros eius. Ezech.27. Naues maris principes tui. Pro quo hebrei legunt. Muri tui. idest sunt in circuitu tui quasi muri. Quod si scribatur cum puncto ceboleth in littera sin tunc significat principes in genere feminino: vt in sequẽti dictiõe dicetur.& in lingua chaldaica dr̃ שׁוּרַיָּא Suraia.siue אֻשַּׁרְנָא Vsurna.i.muri. Esd.4. Et muros eius & parietes componentes. Et in eodem. Quia si ciuitas illa edificata fuerit & muros eius instaurauerint. & in eodem.5 Et muros eius instauraretis.& inde שׁוּרוֹת Suroth.Pro quo beatus hieronymus transtulit aceruos.Iob.24.Inter aceruos eorum meridiati sunt.Item שׁוֹר Sor.i.bos. Exo.22.Si bos cornu percusserit. Leuit.22.Bos ouis & capra. Iob.6. Aut mugiet bos : cum ante presepe plenu͂ steterit.Et in plurali שְׁוָרִים Seuarim. Osee.12. Ergo frustra erant in galgal boues immolantes : & secundum hoc significatum . Geñ. 49. Vbi nos habemus & in furore suo suffoderunt muru͂: aliqui hebrei legunt subneruaueru͂t bouẽ. & exponu͂t illud de ioseph qui dictus est bos vel taurus. Deut.33. Quasi primogeniti tauri pulchritudo eius.

שׂוּר Sur.dominari. imperare. principari.i.principatum exercere.siue principẽ esse.preualere.Iudi.9. Regnauitqȝ abimelech super israel:trib⁹ annis.Pro quo hebrei legu͂t.Et dñatus est:siue princeps fuit abimelech super israel. Prouer.8.Per me principes imperãt.Osee.8.Principes steterunt:& non cognoui.& in eodem.Et in fortitudine sua directus est cum angelo. Pro quo hebrei legunt. Dominatus est:siue preualuit.& in eodem. Et ĩualuit ad angelum: & cõfortatus est. Vide etiam de hoc infra in dictione שָׂרָה Sara. & aliquando scribitur cum littera sámech loco sin.1.Paralipo.15. Conenias au͂t princeps leuitarum prophetie preerat.Et inde שַׂר Sar.i.princeps. Exo.2. Quis te constituit principem & iudicem . Ios.5. Sum princeps exercitus domini.& in plurali שָׂרִים Sarim. Iob.29. Prĩcipes cessabãt loqui. p̄s.118. Etenim sederunt principes:aduersum me loquebantur.& in eodem.Principes persecuti sunt me gratis Et aliquando scribitur cum littera sámech loco sin. Hiere. 6.Omnes isti principes declinantes.& in genere feminino שָׂרוֹת Saroth. Iudi.5. Vna sapientior ceteris vxoribus ei⁹ hec verba socrui respondebat.Pro quo he.le. Sapientiores domine.seu principes eius respondebant ei.3.Reg.11.Fueruntqȝ ei vxores quasi regine septingente. Pro quo hebrei legunt. Fueruntqȝ ei vxores principes septingente.Ezech. 27.Naues maris principes tue. Sed in aliquibus libris hebraicis reperitur שָׂרוֹת Saroth cu͂ puncto seboleth.quod significat muros.vt dictu͂ est supra in dictione precedẽti. Itẽ מְשׂוּרָה Mesura.i.mensura.Leuit.19.In pondere & in mensura.1. Paralipo.23. Et super omne pondus atqȝ mẽsurã.& aliqñ scribitur sine mẽ.Esa.28.Et ponat triticu͂ per ordinẽ Pro quo he.le.Et ponat triticum in mensura.Sed in lingua chaldaica significat ordinẽ.sicut est in littera nostra.s.quando scribitur cum puncto sebóleth.

שׂוּשׂ Sos.letari.gaudere.exultare.Deut.28.Et sicut antea letatus est dñs super vos bene vobis faciens:sic letabitur disperdẽs vos.& in eodẽ.30.Et gaudeat super te in omnibus bonis:sicut gauisus est in patrib⁹ tuis.p̄s.69.Exultẽt & letentur in te.p̄s.118.Letabor ego super eloquia tua.Esa. 35.Letabitur deserta & inuia. & in eodẽ.61.Gaudens gaudebo in dño.& in eodẽ.64.Occurristi letanti & facienti iustitiam.& in eodẽ.66.Gaudete cu͂ ea gaudio.Et inde מָשׂוֹשׂ Masos.i.gaudiu͂ siue letitia:& vt in p̄dicto loco.Iob.8.Hec est enim letitia vie eius.Threñ.2.Gaudiu͂ vniuerse terre.& inde שָׂשׂוֹן Sason.i.gaudium seu letitia.p̄s.44.Propterea vnxit te deus deus tuus oleo letitie.p̄s.50. Redde mihi letitiam salutaris tui.

שׁוּת Soth.ponere.imponere.statuere.Geñ.4. Posuit mihi dñs semẽ aliud.Exo.7.Neqȝ apposuit cor etiã hac vice.& in eodem.10. Vt faciã signa mea hec in eo. Pro quo hebrei legunt. Vt ponã signa mea hec in eo. & in eodẽ.23. Ponãqȝ termĩos tuos a mari rubro vsqȝ ad mare philistinorum.1.Reg.4.Que non respondit eis:neqȝ animaduertit. ꝓ quo hebrei legunt.Neqȝ apposuit cor suu͂.Iob.7. Quid apponis erga eum cor tuu͂.& in eodem.38.Et hic confringes tumentes fluctus tuos.Pro quo he.le.Et hic pones.i.depones superbiam fluctuu͂ tuoru͂. & est sensus sicut in littera nostra.p̄s.3.Non timebo millia populi circu͂dantis me:pro quo hebrei legu͂t. Non timebo millia populi:qui in circuitu posuerunt super me.s.obsidionem. p̄s.16. Oculos suos statuerunt declinare in terra. Pro quo beatus hiero.in psal. iuxta he.ve.transtulit. Oculos suos posueru͂t.p̄s.48. Sicut oues in infernu͂ positi sunt.Prouer.22. Appone autem cor tuu͂ ad doctrinã meam. Esa.16. Pone quasi noctem vmbrã tuam.& in eodẽ.22. Et equites ponent sedes suas in portis. Hiere.13. Et ponet eam in vmbrã mortis:& in caliginem. Pro quo he.le. & ponet eã in vmbra mortis:& ponet in caliginem.Ponitur etiam pro dimittere.Iob.10.Dimitte ergo me vt plangam paululum dolorem meu͂.Et inde שִׁית Sith. idest ornamentu͂ quod mulieres ponu͂t super se.Prouer.7. Et ecce occurrit ei mulier in ornatu meretricio. Ponitur ẽt pro iniquitate.p̄s.72. Operti sunt iniquitate & impietate sua. Et inde שַׁת Sath.i.fundamentu͂.& solum inuenitur in numero plurali.s.שָׁתוֹת Sathoth.p̄s.10. Quoniã quem perfecisti destruxeru͂t.Pro quo hebrei legunt. Quoniã fundamenta dissipata sunt.beatus hiero.in psal.iuxta he.ve.transtulit leges: que sunt quasi fundamenta. alii vero dicunt ꝙ significat retia:sicut Esa.19. Vbi nos habemus. & erunt irrigua eius flectentia. Pro quo ipsi legu͂t. Et eru͂t retia eius attrita vel dissipata.Potest etiã deriuari a dictione שָׁתָה satha que significat irrigua sicut est in littera nr̃a. Itẽ שֵׁת Seth.i. locus natiu͂:seu verẽda.Esa.20. Discooptis natibus ad ignominiã egypti.Et in plurali שְׁתוֹת Sathoth.2.Reg.10.Et precidit vestes eorum medias vsqȝ ad nates.

שְׁזַב Sazab.in lingua chaldaica signãt liberare:seu eripere.Dañ.3.Quis est de⁹ qui eripiet vos de manu mea. & in eodem. Potest eripere nos de camino ignis ardẽtis:& de manu tua o rex liberare.

שָׁזַף Sazaph.aspicere.intueri.Iob.28. Nec intuitus est eu͂ oculus vulturis. Cãti.1. Decolorauit me sol. Pro quo he.le. Aspexit me vel intuitus est me sol.

שָׁזַר Sazar.retortu͂.s.filu͂ duplicatu͂ & retortu͂.& scribitur cu͂ mẽ in principio & dicitur מָשְׁזָר Moszar. Exo.27 De bysso retorta.

שָׁחַח Sachach.curuare. humiliare.inclinare . Iob . 9. Sub quo curuãtur qui portãt orbẽ.& in eo.22. Et qui iclinauerit oculos suos saluabitur.& in eo.38.Qñ cubãt in antris.i.qñ curuãtur vel humiliãtur in antris.p̄s.9.Inclinauit se & cadet.p̄s.37.Miser factus sum & curuat⁹ sum vsqȝ in finẽ.p̄s.41. Quare tristis es aĩa mea. Pro quo btu͂s hiero.in psal.iuxta.he.ve.trãstulit.Quare ĩcuruatis aĩa mea.p̄s.106. Et pauci facti sunt:& vexati.ꝓ quo he.le.Et pauci facti su͂t: & humiliati vel incuruati sunt. Prouer.14. iacebu͂t mali añ bonos.i.humiliãtur vel incuruãtur.Eccl's.1. Et obsurdescẽt oẽs filie carminis.ꝓ quo he.le.& humiliabu͂tur oẽs filie carminis.i.submissa voce canẽt:nõ valẽtes vocẽ eleuare. Esa.2 Et incuruabit se hõ.& in eo.Et incuruabitur oĩs sublimitas hoim.& in eo.25.Et humiliabu͂tur & detrahẽtur vsqȝ ĩ terrã.& in eo.60.Et venient ad te curui:filii coru͂ qui humiliauerunt te.Threñ.3.Et tãbescet in me aĩa mea. ꝓ quo he.le. Et curuatur siue humiliatur ĩ me aĩa mea.Mich.6.Et humiliatio tua in medio tui. Abach.3. Incuruati sunt colles seculi. Vide etiã de hoc infra in dictione שָׁחָה Sacha.

שחה Sachach. natare. ps.5. Lauabo p singulas noctes lectulū meū. p quo btūs hiero. in psal. iuxta he.ve. trāstulit. Natare faciā tota nocte lectū meū. Esa.25. Sicut extēdit natans ad natādū. Ezech.47. Qm̄ intumuerāt aq̄ pfundę torrētis. p q̄ he.le. qm̄ intumuerūt aq̄ natatorię torrētis i. aque erāt tā pfunde: q̄ nō poterāt trāsuadari nisi natādo.

שחד Sochad. munus seu donum. aut repetunde. Exo.23. Nec accipies munera: que etiam excecant prudentes. Deut.16. Nō accipies psonā neq̄ munera: quia munera excecant oculos sapientum. 1. Reg.8. Acceperunt munera & peruerterūt iudicium. 4. Reg.16. Misit regi assyriorū munera. ps.14. Et munera super innocentem nō accepit. Esa.45. Nō in precio neq̄ in muneribus. & in hebreo declinatur tantum singulariter & caret numero plurali. & inde verbum שחד Sichad: quod significat donare siue munera dare vel accipere. Iob.6. De substantia vestra donate mihi. Pro quo hebrei legunt. Donate pro me. Ezech.16. Et dona donabas eis: vt intrarent ad te.

שחה Sacha. curuare. incuruare. humiliare. inclinare. adorare. Prouer.2. Inclinata est ad mortem domus eius. & in eodem.12. Meror in corde viri humiliabit illum. Esa.51. Qui dixerūt anime tue incuruare: vt transeamus. Et inde שחות Sachuth. i. curuatio: siue interit9. Prouer.28. In interitu suo corruet. vide etiam de hoc supra in dictione שחח Sachach. & quando est verbum quarte cōiugationis tunc significat adorare. eo quod adorantes inclināt se proni in terra. vt Gen̄.18. Et adorauit in terra. & i eodem.33. Adorauit pnus in terra septies. Exo.24. Et adorabitis procul. 2. Reg.15. Sed & cum accederet ad eum homo vt salutaret illum. p quo hebrei legunt. Vt adoraret vel inclinaretur illi. & in eodem. Cūq̄ ascenderet dauid summitatē montis in quo adoraturus erat. & in eodē.16. Oro vt inueniam gratiā coram te dn̄e mi rex. Pro quo hebrei legunt. Adoro. i. grās ago. inueni gratiā coram te. Ezech.8. Et adorabāt ortum solis. & in eo 46. Adorabunt super limen porte. Et inde השתחויה histhachauaia. i. adoratio. 4. Reg.5. adorāte eo i eodē loco: & ignoscat mihi deus seruo tuo. Pro quo he.le. In adoratione mea in domo remon ignoscat dn̄s seruo tuo.

שחט Sachat. iugulare. decollare. immolare. occidere. mactare. Gen̄.22. Et arripuit gladium vt immolaret filium suum. Et in eodem.37. Et in sanguine hedi quē occiderant tinxerunt. Leuit.1. Immolabitq̄ vitulum corā dn̄o Nu.11. Nunquid ouiū vel boum multitudo cedetur. i. occidetur vel iugulabitur. 1. Reg.14. Tulit oues & boues & vitulos & mactauerūt in terra. & in eodē. Et occidite super istud 4. Reg.25. Filios autē sedechie occidit corā eo. 2. Paralipo.30. Immolauerunt autē phase. Esa.22. Et iugulare arietes. & in eodem.57. Immolātes paruulos in torrentibus. Et in eodē.66. Qui immolat bouē quasi interficiat virum. Osee.5. Et victimas declinastis in pfundū. Pro quo hebrei legūt. Et immolare siue iugulare declinatores i profundum. idest declinantes a via recta: profunde immolabant idolis. Et inde שחיטה Sechita. i. iugulatio vel occisio. 2. Paralip.30. Immolauerunt leuite phase: his qui non occurrerant sanctificari domino. Pro quo hebrei legunt. Et leuite super occisionem vel immolationem pascharum: idest agnorū qui immolabātur in pascha. Ponitur etiam pro vulnerare. Hiere.8. Sagitta vulnerans lingua eorum. Vbi pro vulnerans ponitur שחוט Sachut. & aliqui hebrei dicunt q̄ in predicto loco significat limatam vel politam aut tersam a rubigine. Et inde dicitur זהב שחוט Zahab Sachut. i. aurum purissimū. scilicet a rubigine. 3. Reg.10. Fecitq̄ rex salomon ducenta scuta de auro purissimo. & aliqui he.le. de auro ductili.

שחט Sachat. exprimere. Gen̄.40. Et expressi in calicem quē tenebam. & solum inuenitur in predicto loco.

שחל Sachal. leena. aspis. Iob.4. Rugitus leonis & vox leene. Et in eodem.28. Nec pertransiuit per eam leena Osee.13. Et erō eis quasi leena. Ponitur etiam pro aspide. ps.90. Super aspidem & basiliscum ambulabis. Itē שחלת Sacheleth. genus est gūmi. Pro quo beatus Hieronymus trāstulit onycham. idest coloris vnguinis. Exo.30. Sume tibi aromata stactem & onycham & galbanum.

שחין Sechin. scabies. vlcer. Exo.9. Eruntenim in hominibus & in iumentis vlcera. Deut.28. Percutiat te deus vlcere pessimo.

שחס Sachis. illud quod gignit terra ex granis semētis in messe cadentib9: vel quod sponte nascitur. Pro quo beatus hieronymus transtulit poma. Esa.37. In anno secūdo pomis vescere. Pro quo hebrei legunt. Et anno secundo que sponte nascuntur. Et aliquando scribitur cum sāmach in principio & sin in fine. 4. Reg.19. In quarto autem anno que sponte nascuntur

שחף Sacheph. egestas. & scribitur cum thau in fine & dicitur שחפת sachepheth. Deut.28. Percutiat te domin9 egestate. Et solū inuenitur in predicto loco. & dicunt aliqui hebrei q̄ significat calorem excessiuum. Alii vero dicūt q̄ significat tu morē corporis: sicut fit in hydropicis. Itē שחף Sachaph. nomen est auis. Pro quo beatus hiero. trāstulit larum. Leuit.11. Et larum & accipitrem.

שחף Sachiph. tabulatum. siue stratum ligneū. Ezech.41. Stratūq̄ ligno per gyrum.

שחץ Sachas. superbia. Iob.41. Ipse est rex super omnes filios superbie. In alio vero loco beat9 hieronymus transtulit institorē. Vt supra in eodem.28. Non calcauerūt eam filii institorum. potest etiam legi filii superbie.

שחק Sachac. contundere. cōminuere. Exo.30. Cūq̄ in tenuissimū puluerem vniuersa contuderis. Iob.14. Lapides excauāt aq̄. i. cōminuūt. ps.17. Et comminuam eos vt puluerem ante faciem venti. Et inde שחק Sachac. i. puluis tenuissimus qui adheret statere. Btūs hieronymus transtulit momentum. Esa.40. Et quasi momentū statere reputate sunt. Item שחק Sachac. i. celum seu ether aut nubes. ps.88. Et testis in celo fidelis. & in eodē. Quis in nubib9 equabitur dn̄o. Pro quo he.le. Quis in celo equabitur dn̄o. Pōt etiā legi sicut est in littera nr̄a. Et in plu. שחקים Sechacim. Iob.38. Quis enarrabit celorū ratione. ps.17. Tenebrosa aqua in nubibus aeris. p quo btūs hiero. in psal. iuxta he.ve. transtulit. Tenebrosa aqua in nubib9 etheris. Ponitur etiā pro nubibus. Deut.33. Magnificētia eius discurrūt nubes. Iob.36. Que de nubibus fluunt. ps.35. Et veritas tua vsq̄ ad nubes. Potest etiam legi vsq̄ ad celos.

שחק Sachac. ridere. irridere. ludere. illudere. Abach.1. Ipse super omnē munitionē ridebit. Et cōmuniter scribitur cum littera sādic. De quo vide supra in dictione צחק Sachac cū sādic in prima. significat etiā irridere. 2. Paralipo.39. Illis aūt irridētibus & subsānātibus eos. Threñ.1. Et deriserūt sabbata ei9. Itē significat ludere. Iudi.16. Vt vocarēt sāsō: & añ eos luderet. 2. Reg.6. Dauid aūt & oīs israel ludebāt corā dn̄o. & ide משחק Misthac. i. ridiculū. Abach.1. Et tyrāni ridiculi ei9 erunt. Et inde שחוק Sechoc. i. derisus: ludus. Iudi.16. Expectantes ludētē sāsonē. p quo he.le. Expectātes ludū samson. Eccl's.2. Risū putaui errorē. & i eo.10. In risu faciūt panē. & ide nomē pprium ישחק Isaac. interpretatur risus. Gen̄.21. Vocauit abraam nomē filii sui quē genuit ei sarra isaac. Et licet ibi scribatur cū lrā sādic: tamen aliqū scribitur cū sin. ps.104. Et iuramenti sui cū isaac. Ponitur etiā

ישחק Isaac pro idolo: eo quod idolū est opus dignū risu seu ridiculū. Amos.7. Et demolientur excelsa idoli. Et in eo. Et nō stillabis super domum idoli.

שחר Sachar. nigrescere. denigrari. nigrū esse. Iob.30. Cutis mea denigrata est sup me. & inde שחור Sechor. i. niger. Leuit.13. Et capillū nigrū. & in ge. fe. שחורה sechora siue שחרחרת Secharchoreth. Canti.1. Nigra sum sed formosa. & in eo. Nolite me cōsiderare q̄ fusca sim. i. nigra. & inde שחור Sachor. i. carbo: eo quod est niger. Threñ.4. denigrata est sup carbones facies eorū. & inde fluuius egypti dr̄ שיחור Sichor. Eo q̄d habet aquā turbidam. Ios.13. a fluuio turbido qui irrigat egyptū. Hiere.2. Vt bibas aquā turbidam. Item שחר Sachar. i. mane seu diluculū aut aurora. Gen̄.19. Cumq̄ esset mane cogebāt eū angeli. & in eo.32. Iam enim ascēdit aurora. Iob.38. Nunquid post ortū tuū precepisti diluculo. Esa.14. Lucifer qui mane oriebaris. Osee.6. quasi diluculū preparatus egressus eius. Et in eo.11. Sicut mane transiit. Ioel.2. Quasi mane expansū super montes. Et aliqū scribitur cū mē in principio & dr̄ משחר Mischar. ps.109. Ex vtero ante luciferum genui te. pro quo btūs hiero. in ps. iuxta he.ve. trāstulit. De vulua orietur tibi ros adolescētie tue. i. mane orietur. & inde verbū שחר sacher q̄d significat manicare siue mane surgere vel mane querere. Iob.7. & si mane me quesieris non subsistam. & in eo.8. Et si diluculo consurrexeris ad deū. & in eo.24. Vigilātesq̄ ad predā. i. mane surgētes. Ps.62. Ad te de luce vigilo ps.77. & diluculo veniebāt ad deum. Prouer.1. Mane cōsurgent & nō inuenient me. & in eo.8. & qui mane vigilāt ad me inuenient me. & in eodem.11. Bene consurgit diluculo qui querit bona. & in eo.13. Qui aūt diligit illū: instanter erudit. pro quo he.le. Qui aūt diligit illum: euigilat illū ad eruditionē. Esa.26. De mane vigilabo ad te. Osee.6. In tribulatiōe sua mane cōsurgēt ad me. Ponitur ēt pro desiderare. Prouer.7. Desiderans te videre. Sed ēt i predicto loco he.le. Vt mane cōsurgerē ante faciē tuā. & inde שחרות sachruth. i. pueritia scdm hebreos: que est quasi mane i homine. btūs hiero. trāstulit voluptatē. Eccl's.12. adolescentia & voluptas vana sunt. ponitur ēt שחר Sachar p luce matutina. Esa.8. Nō erit eis lux matutina. ponitur ēt pro ortu. Esa.47. Veniet super te malum: & nescies ortum eius.

שחת Sachath. corrūpere. putrescere. delere. dissipare. perdere. disperdere. peccare. Gen̄.6. Corrupta est aūt terra corā deo. Et in eo. Cūq̄ vidisset deus terrā esse corruptā: ois quippe caro corrupat viā suā. Hiere.13. Et ecce computruerat lūbare. i. corruptū fuerat. Et in eo. Sic putrescere faciā supbiā iuda. & in eo.51. qui corrūpis vniuersā terrā. Naum.2. Et propagines eius corruperunt. Malach.3. & non corrūpet fructus terre. Significat ēt violare seu irritū facere. Amos.1. Et violauerit miam eius. Malach.2. Irritū fecistis pactū leui. Significat ēt delere vel dissipare. aut pdere siue disperdere. Gen̄.6. Et ego disperdā eos cū terra. & in eo.18. Nō delebo. i. nō dispdā si inuenero ibi quadraginta quinq̄. Et in eo.19. Delebimus locū istū. & in eo. Quia delebit dn̄s ciuitatē hanc. Nu.22. Et vos causa eritis necis oīum. pro quo he.le. Et disperdetis vel perdetis omnem populum istum. Deut.9. Ne disperdas populū tuū. 2. Reg.20. Moliebātur destruere murū. pro quo he.le. Dissipabāt ad diruendū murum. Prouer.23. Et perdes pulchros sermones tuos. Hiere.5. Ascēdite muros eius & dissipate. Ezech.25. Interficientes & implētes inimicitias veteres. pro quo he.le. Ad dispdendum & dissipandum inimicitia seculi. i. propter inimicitiam veterem. Ponitur etiam pro peccare. Exo.32. Peccauit populus tuus. Deut.31. Noui ego q̄ post mortem meā inique agetis. idest peccabitis. & in eo.32. Peccauerunt ei. Osee.9. Profunde peccauerunt sicut in diebus gabaa. & inde משחת Moschath. i. corruptū: seu debile vel desforme. Leuit.22. Quia corrupta & maculata sunt omnia. Malach.1. Et votū faciens: immolat debile dn̄o. Ponitur ēt pro inglorio. Esa.52. Sic inglorius erit inter viros aspectus eius. Et inde משחית maschith. i. dissipans vel disperdens aut corrūpens. Prouer.18. Frater est opa dissipantis. & in eo.28. Particeps homicide est. Pro quo he.le. Particeps est viro dissipanti vel corrūpēti. Hiere.51. Ecce ego ad te mons pestifer pro quo hebrei legunt. Dissipans aut disperdēs vel corrūpens. vnde sequitur qui corrumpis vniuersam terram. Ponitur etiam pro interfectione vel internitione. Ezech. 9. & vnusquisq̄ vas interfectiōis habens in manu sua. Et in eo.21. Fabricantium interitū. Ponitur ēt pro laqueo vel pedica qua aues capiuntur. Hiere.5. Laqueos ponentes & pedicas ad capiendos viros. ponitur etiam pro macie vel deformitate. Dañ.10. Sed species mea mutata est in me: & emarcui. pro quo he.le. Et species mea mutata est in me in maciem vel deformitatē. Et est nomē mōtis ppe ierusalem. Pro quo btūs hiero. transtulit offensionē. 4. Regū.23. Excelsa quoq̄ que erāt in ierusalē ad dexterā partē montis offensionis. & inde שחת Sachath. i. corruptio siue interitus. Ps.15. Nec dabis sanctū tuū videre corruptionē. Ponitur ēt p fouea vel sepulchro. Quod est locus corruptiōis. ps.93. Donec fodiatur peccatori fouea: De quo vide supra in dictiōe שוח Suach. & in plu. שחיתות Sechithoth. ps.106. & eripuit eos de internitiōibus eorū. Ponitur ēt p peccatis. Threñ.4. Captus in peccatis nr̄is. & inde שחיתא Sechitha. quod in lingua chaldaica significat deceptionē. Dañ.2. Quod et interptationē quoq̄ fallacē & deceptione plenam composueritis.

שטה Sata. errare. Preuaricari. auertere. diuertere. declinare. s. a via recta Nu.5. Vir cuius vxor errauerit. & in eo. Et si nō polluta est deserto mariti thoro. pro quo he.le. Et si non declinasti siue diuertisti pollutione sub viro tuo. idest a viro tuo. & in eo. Sin aūt declinasti a viro tuo atq̄ polluta es. Prouer.4. Declina & desere eam. & in eo.7. Ne abstrahatur in viis suis mens tua. pro quo he.le. ne diuertat siue declinet in viis eius cor tuum. Osee.5. & victimas declinastis in profundū. & inde שטים Satim. i. siue sate. i. preuaricationes siue auersiones. ps.39. & nō respexit in vanitates & insanias falsas. pro quo he.le. nō respexit ad supbias & puaricatiōes mēdacii. & aliqū scribitur cū sāmach loco sin. Ps.100. Facientes preuaricationes odiui.

שטח Satach. expandere. extendere. Nu.11. Et siccauerunt eas per gyrum castrorum. Pro quo he.le. Expanderunt siue extenderunt eas per gyrum castrorū. s. ad exsiccādum eas. 2. Regum.17. Et expandit velamen super os putei. Iob.12. Et subuersas in integrum restituet. Pro quo hebrei legunt. Expandens gētes & deducit eas: siue requiescere facit eas. Ps.87. Expandi ad te manus meas. Hiere.8. & expandent ea ad solem & lunam. Et inde משטח Mistach. idest locus vbi aliquid extenditur ad exsiccandum. Ezech.26. Siccatio sagenarum erit in medio maris. p quo hebrei legunt. Extensio sagenarum erit in medio maris. idest locus vbi sagene extendantur ad exsiccandum eas.

שטם Satham. Odire. odium habere. cōminari. Gen̄.27. Oderat autem esau Iacob. Et in eodem.49. Inuiderunt q̄ illi habentes iacula. Pro quo hebrei legunt. Oderūt siue comminati sunt illi. Et in eodem.50. Ne forte memor sit iniurie quam passus est. Pro quo hebrei legunt. Ne forte comminatus sit nobis ioseph. Iob.16. & comminās mihi infremuit contra me. & inde משטמה Mastema. idest cō-

minatio siue odium. Beatus hieronymus transtulit amentiam vel insaniam. Osee. 9. Propter multitudinem iniquitatis tue & multitudinem amentie. & in eodem. Insania in domo dei eius.

שָׂטָן Satan. aduersari. contrarium esse. ps. 108. Pro eo vt me diligerent detrahebant mihi. Pro quo beat⁹ hieronymus in ps. iuxta he. ve. transtulit. Aduersabantur mihi. Et in eodem. Hoc opus eorum qui detrahunt mihi. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Qui aduersabantur mihi. Zach. 3. Et sathan stabat aduersus eum vt aduersaretur ei. & inde שָׂטָן Sathan. idest aduersarius seu contrarius. vt in predicto loco. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. Ps. 108. & diabolus stet a dextris eius. vbi ponitur pro diabolo. & inde שִׂטְנָה Sitna. idest aduersatio siue inimicitia. Gen. 26. Appellauitq; eum inimicitiam.

שָׁטַף Sataph. Lauare. inundare. obruere. Leuit. 6. Defricabitur & lauabitur aqua. & in eo. Non lotis ante manibus. Pro quo hebrei legunt. Et manus suas non lauit aqua. & in eodem. Vas autē ligneum lauabitur aqua. 3. Reg. 22. Et lauerunt currus eius in piscina samarie. Significat et inundare vel obruere. Iob. 14. Paulatim terra consumitur. idest inundatur. Ps. 77. Et torrentes inundauerunt. Canti. 8. Et flumina non obruent illam. idest non inundabunt. Esa. 8. Inundans & transiens. & in eodem. 10. Inundabit iustitiam. Et in eodem. 28. Flagellum inundans cū transierit. Esa. 30. Spiritus eius velut torrens inundans. Hiere. 47 & erit quasi torrens inundans: & cooperiet terram. Ezech. 13. Erit enim imber inundans. Dan. 11. & veniet properans & inundans. Significat etiam ire cū impetu. Hiere. 8. Quasi equus impetu vadens in prelio. Pōitur etiam pro expugnare cum impetu & inundatione bellantium. Dan. 11. & brachia pugnantis expugnabuntur a facie eius. Et in eodem. Et exercitus eius opprimetur. p quo he. le. Et exercitus eius inundabit. idest expugnabit. potest etiam legi expugnabitur siue inundabitur. & inde שֶׁטֶף Sceteph. idest inundatio siue diluuium. Ps. 31. Veruntamē in diluuio aquarum multarum.

שֹׁטֵר Soter. Executor: seu exactor. pretor. pro quo beatus hieronymus transtulit preceptorem siue magistrū. Prouer. 6. Que cum non habeat ducem nec preceptorem & in plurali שֹׁטְרִים Sotrim. Deut. 16. Iudices & magistros constitues in portis tuis. & in eodem. Qui docerent vos singula. Pro quo hebrei legunt. Et exactores vel pretores per tribus vestras. Potest etiam legi. & magistros siue preceptores per tribus vestras. & inde מִשְׁטָר Mistar. idest ratio. Iob. 38. Aut pones rationem eius in terra. & aliqui hebrei dicunt q significat descriptionem. Item שְׂטַר Setar. in lingua chaldaica significat latus. Dan. 7. Et in parte stetit. idest in vno latere.

שַׁי Sai. munus. ps. 71. Tibi offerent reges munera. ps. 75 Omnes qui in circuitu eius affertis munera. & solū inuenitur in hebreo in numero singulari: & caret nūero plurali.

שִׂיג Sig. diuersorium: secundum translationem nostram: 3. Regum. 19. Forsitan loquitur: aut in diuersorio est. hebrei tamen dicunt q significat negociationem siue occupationem.

שִׂיחַ Siach. virgultum seu arbor. aut germen. Gen. 2. Et omne virgultum agri. Iob. 30. Et mandebāt herbas & arboris cortices. & in plurali שִׂיחִים Sichim. Gen. 21. Abiecit puerum subter vnā arborē. pro quo hebrei legūt. sub vna de arboribus. Iob. 30. Qui inter huiuscemodi letabantur. Pro quo hebrei legunt. Qui inter arbores siue inter virgulta letabantur.

שִׁילֹה Silo. mittendus. secundum translationem nostram quasi שִׁילוֹחַ Siloach. vt Gen. 49. Donec veiat qui mittendus est. Hebrei tamen interpretātur מָשִׁיחַ Mesiach idest christus. & sic est in translatione chaldaica. scilicet donec veniat mesiach. idest christ⁹. potest etiam deriuari a dictione שָׁלָל Salal. vel a dictione שְׁלָה Sala. de quo infra dicetur.

שַׁיִן Sain. vrina. Esa. 36. Et bibant vrinam pedum suorum.

שֵׁיר Ser. ornamentum brachiorum: vt armilla. & solum inuenitur in numero plurali. scilicet שֵׁירוֹת Seroth. Esa. 3. Et torques & armillas & monilia.

שַׁיִשׁ Sais. marmor. 1. Paralipo. 29. Et marmor parium abundantissimum. & aliquando scribitur sine iod & dicitur שֵׁשׁ Ses. Ester. 1. Columnis marmoreis. & in eodē. Smaragdino & pario stratum lapide.

שַׁיִת Saith. vepres. spina. Esa. 5. Et ascendent super eā vepres & spine. Et in eodem. 7. Vepres enim & spine erunt in vniuersa terra. Et in eodem. 10. Et deuorabitur spina eius & vepres eius.

שָׁכַךְ Sachach. cessare. quiescere. Gen. 8. Et imminute sunt aque: & clausi sunt fontes abyssi. p quo hebrei legūt Et cessauerunt aque siue quieuerunt. Nu. 17. Et cohibebo a me querimonias filiorum israel. idest cessare faciā. Ester. 2. Postq̄ regis asueri indignatio efferbuerat. i. quieuerat vl' cessauerat. Et in eo. 7. & ira regis quieuit.

שָׁכַב Sachab. cubare. iacere. requiescere. dormire. concubare. prostrari. Exo. 6. Mane quoq; ros iacuit per circuitum castrorū. Nu. 23. Nō cubabit donec deuoret predam. 2. Reg. 8. Coequans terre. Pro quo hebrei legunt. Iacere siue cubare fecit eos in terra. s. ad coequandū eos terre. Et in eo. 13. Cuba sup lectulū. & in eo. Cuba mecū soror mea. 4. Reg. 4. Et collocauit eum super lectulū hoīs dei. pro quo he. le. Et iacere siue cubare eum fecit. Hiere. 3. Vbi nō prostrata sis. i. vbi nō cubasti. Ponitur ēt p dormire vel requiescere. Gen. 19. Ecce dormiui heri cū patre meo. Et in eo. 28 Terram in qua dormis. tibi dabo. & in eo. 47. Sed dormiā cum patribus meis. Leuit. 26. Dormietis: & nō erit q exterreat. Nu. 5. Si non dormierit vir alienus tecum. & in eo. Et concubuisti cū altero. i. dormisti. 1. Reg. 3. Reuertere & dormi. 3. Reg. 1. Cū dormierit dñs meus rex cū patribus suis. Iob. 30. Et qui me comedūt nō dormiūt. ps. 87. Sicut vulnerati dormientes in sepulchro. Prouer. 24. pauxillū conseres manus tuas vt quiescas. Eccl's. 2. Neq; per noctē mente requiescit. Et in eo. 4. Et si dormierint duo fouebuntur mutuo. Ezech. 31. Descende & dormi cum incircuncisis. Zach. 14. Et mulieres violabuntur. i. dormient vel cubabunt cū eis. Et pprie pdicta dictio signat iacere vel cubare. modo sit ad dormiendū: modo ad quiescēdū: aut in sepulchro p mortē. vt patet in locis pdictis. & inde שִׁכְבַת Sichbath. siue מִשְׁכָּב Mischab. idest cubatio: siue concubitus. Leuit. 18. Et cū muliere pximi tui nō coibis. pro quo he. le. Nō dabis cōcubitū tuū. & in eo. & cū masculo nō cōmiscearis coitu femineo. & in eo. 19. Hō si dormierit cū muliere coitu feminis. i. cōcubitu feminis. Signat ēt מִשְׁכָּב Mischab lectū siue lectulū aut stratū. Exo. 22. Sed iacuerit in lectulo. 2. Reg. 4. Qui dormiebat super stratum suum in meridie. Ps. 4. Et in cubilibus vestris compungimini. Canti. 3. In lectulo meo per noctem quesiui. & secundum hebreos significat etiam predicta dictio שָׁכַב Sachab effundere. scilicet super terram. Iob. 38. Et concentum celorum quis dormire facit. pro quo hebrei legunt. & lagenas siue laguculas celorum quis effundere facit. & accipiūtur ibi lagunculę p nubibus. Sed magis proprie est in translatione nostra. De quo vide supra in dictione נֵבֶל nabel. & inde מִשְׁכָּב Miscab. q secundum hebreos significat vrceum. eo quod ab eo aqua effunditur. Pro quo beatus hieronymus transtulit stratoria. 2. Reg. 17. Obtulerunt ei stratoria & tapetia & vasa fictilia.

שְׂכִיָּה Sacha. depictum. imaginatum vel insigne: & scribitur cum mem in principio & iod & thau in fine & dicitur מַשְׂכִּית Maschith. Leuit. 26. Nec insignem lapidem ponetis in terra vestra. Prouer. 18. Et quasi murus validus circumdans eum. Pro quo hebrei legunt. Et quasi murus excelsus in pictura sua: siue in imaginatione sua. Ezech. 8. Et vnusquisq; in abscondito cubilis sui. Pro quo hebrei legūt. Et vnusquisq; in cubili depicto suo. & in plu מַשְׂכִּיּוֹת Machioth. Nu. 33. Confringite titulos. i. lapides insignitos vl' depictos. Ps. 72. Transierunt in affectū cordis. p quo btūs hiero. in ps. iuxta he. ve. trāstulit. Trāsierūt cogitatiōes cordis. i. imaginatiōes cordis. Pōitur ēt pro lectis. Prouer. 25. Mala aurea in lectis argenteis. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. Cum picturis argenteis. & inde שֶׂכְוִי sechui idest gallus. Iob. 38. Vel quis dedit gallo intelligentiam. & aliqui hebrei dicunt q signat cor siue intellectum.

שָׁכַח Sachach. obliuisci. obliuioni tradere. inuenire. Gen. 40. Oblitusq; est interpretis sui. Et in eo. 41. Vt obliuioni tradatur cuncta retro abundantia. Deut. 4. Nec obliuiscetur pacti in quo iurauit patribus tuis. Ps. 9. Oēs gentes qui obliuiscuntur deū. ps. 30. Obliuioni datus sum tanq̄ mortuus a corde. ps. 49. Intelligite hec qui obliuiscimini deum. ps. 76. Aut obliuiscetur misereri deus. Ps. 136. Si oblitus fuero tui ierusalem: obliuioni detur dextera mea. Eccl's. 8. Et laudabantur in ciuitate quasi opera iustorū. pro quo hebrei legunt. Et obliuioni tradūtur in ciuitate: q ita fecerint: siue quod rectum fecerint. Sed si pro יִשְׁתַּכְּחוּ istachechu legatur יִשְׁתַּבְּחוּ istabechu: per mutationem littere caph in litteram beth que est quasi eiusdē figure: tūc significat laudabantur sicut est in littera nostra. Esa. 23. In obliuione eris o tyre septuaginta annis. Hiere. 2. Nunquid obliuiscitur virgo ornamenti sui. & in eo. populus vero meus oblitus est mei. & in eo. 23. Qui volunt facere vt obliuiscatur populus meus nois mei. Threñ. 2. Obliuioni tradidit dominus in sion festiuitatem & sabbatum. & in ligua chaldaica significat inuenire. Dan. 2. Inueni hominem de filiis trāsmigrationis. & in eo. Nullusq; locus inuetus est eis.

שָׁכַל Sachal. orbari. absq; liberis fieri. Sterilem siue infructuosum esse. Gen. 28. Cur vtroq; orbabor filio. Et in eo. 31. Oues tue & capre tue steriles non fuerunt. Et in eo. 42. Absq; liberis me fecistis. Et in eo. 43. Ego autem quasi orbatus: absq; liberis ero. Leuit. 26. Que consumant vos & pecora vestra. i. absq; liberis faciant. Deut. 32. foris vastabit eos gladius. i. absq; liberis faciet. 1. Reg. 15. Sicut fecit absq; liberis mulieres gladius tuus: sic absq; liberis erit inter mulieres mater tua. Iob. 21. Vacca peperit & non est priuata fetu. Hiere. 15. Interfeci: perdidi populum meum pro quo hebrei legunt. Absq; liberis feci & perdidi populū meum. Et in eo. 50. Sagitta eius quasi viri fortissimi interfectoris. pro quo hebrei legunt. Quasi viri fortissimi orbantis. idest absq; liberis facietis. Ezech. 5. Et bestias pessimas vsq; ad internitionem. Pro quo hebrei legūt & bestias pessimas: & absq; liberis te facient. Et in eodem. 14. Et bestias terre induxero super terram vt vastent eam. idest absq; fructu eam faciant: siue vt faciant absq; liberis habitatores terre. Et in eodem. 36. Et non addes vltra vt absq; eis sis. idest vt sis orbata absq; eis. Et in eodem. Et suffocans gētem tuam. Pro quo hebrei legunt. Et orbans siue absq; liberis faciens gentem tuam. Osee. 9. Da eis vuluam sine liberis. Malach. 3. Nec erit sterilis vinea in agro. & aliquando preponitur littera caph littere sin. Ezech. 36. Et gentem tuam non necabis vltra. idest non facies eam absq; liberis. & inde שָׁכוּל Sacul. idest orbatus: siue ille qui factus est absq; liberis. 2. Regum. 18. Veluti si vrsa raptis catulis in saltu seuiat. idest orbata. Osee. 13. Occurram eis quasi vrsa raptis catulis. & in hebreo in predictis locis legitur in genere masculino: eo quod est promiscui gñis. & in genere feminino שַׁכֻּלָה Sechula. idest orbata sine sterilis. Canti. 4. Et sterilis non est inter eas. Esa. 49. Ego sterilis & non pariens. scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מְשַׁכֵּלָה Mesachela. sine מְשַׁכֶּלֶת Mesachaleth. Exo. 23. Non erit infecunda & sterilis terra tua. 4. Regum. 2. Sed aque pessime sunt & terra sterilis. & inde שְׁכוֹל Sechol. siue Sicul. idest sterilitas vel orbatio. Ps. 34. Sterilitatem anime mee. Esa. 47. Et ignorabo sterilitatem. Et in eodem. Veniēt tibi duo hec subito in die vna sterilitas & viduitas. Et in eodem. 49. Filii sterilitatis tue. dicitur etiam מְשַׁכֶּלֶת Mesacaleth. 4. Reg. 2. & nō erit mors neq; sterilitas. Itē אֶשְׁכֹּל Escol. idest botrus. Nu. 13. Pergentesq; vsq; ad torrentem botri. Et in eodem. Absciderunt palmitem cum vua sua. p quo hebrei legunt. Absciderunt inde palmitem & botrum vuarum vnum. Canti. 1. Botrus cipri dilectus meus mihi. Mich. 7. Non est botrus ad comedendum. & in plurali אַשְׁכְּלוֹת Ascheloth. Deut. 32. & botri amarissimi. Gen. 40 Et post flores vuas maturescere. Pro quo hebrei legūt. Maturabant in botris eius vue. Canti. 7. Vbera tua botris.

שָׂכַל Sachal. Intelligere. prudenter agere. aspicere: supponere. s. in modum crucis. Deut. 29. Vt intelligatis vniuersa que facitis. Et in eodem. 32. Vtinam saperent & intelligerent. Ios. 1. Vt intelligas cuncta que agis. Et in eodem. Tunc diriges viam & intelliges eam. 1. Reg. 18. Prudenti⁹ se regebat q̄ omnes viri saul. idest intelligebat. Et in eo. In omnibus quoq; viis suis dauid prudenter agebat. Et in eo. Videns itaq; saul q prudens esset nimis. 1. Paralip. 28. vt intelligerem vniuersa opera exemplaris. ps. 2. Et nunc reges intelligite. ps. 31. Intellectum tibi dabo. idest faciam te intelligere. ps. 40. Beatus qui intelligit super egenum & pauperem. Prouer. 16. Cor sapientis erudiet os eius. pro quo hebrei legunt. intelligere facit os eius. & in eodem. 17 Quocunq; se verterit prudenter intelliget. Et in eodem. 21. Excogitat iustus de domo impii. pro quo hebrei legūt. Intelligit iustus. & inde מַשְׂכִּיל Maschil. idest intelligens vel sapiens: aut prudens: vel eruditus. p. 13. Vt videat si est intelligens. Prouer. 16. Et eruditus in verbo repēriet bona Et in eodem. 17. Seruus sapiens dominabitur stultis filiis. Amos. 5. Ideo prudens in tempore illo tacebit. Ponitur etiam pro intellectu vel eruditione aut disciplina. vt in titulo psi. 31. Vbi dicitur intellect⁹ dauid. & in titulo. psi. 34. vbi dicitur in finē pro filiis chore intellectus. & beatus hiero. in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Victori filiorum chore eruditio. & inde שֶׂכֶל Sechel. idest intellect⁹ seu disciplina. 1. Regum. 25. Eratq; mulier illa prudentissima. Pro quo hebrei legunt. Et erat mulier illa boni intellectus. ps. 110. Intellectus bonus omnibus facientibus ea. Prouer. 3. Et inuenies gratiam & disciplinam bonam. Et aliquando scribitur cum he in principio & dī הַשְׂכֵּל haschel. Iob. 34. Et verba eius non sonant disciplinam. & in lingua chaldaica dī שָׂכְלְתָנוּ Sochlethanu. Dan. 5. Scientia & sapientia inuente sunt in eo. Signat etiā predicta dictio

aſpicere vel intueri.Geñ.3.Aſpectuq́ꝫ delectabile:Pro quo
he.le.Et deſiderabile erat lignū ad aſpiciendum. Poteſt ēt
legi ad intelligēdū:ſecundū primā ſignificationē.ſignat ēt
predicta dictio ſupponere.ſ.in modū crucis.Geñ.48.Cō=
mutans manus.i.vnū brachiū ſupra aliud ponēs in modū
crucis.vnde apud chaldeos & indos crux dicitur מַשְׂכַּל ma
ſcal.nam ego interrogaui quēdā indū xp̄icolā qui ſemper
crucē geſtabat in manu:quo noīe illa crux vocabatur ī ſuo
idiomate apud indos & rñdit ꝙ appellabatur מַשְׂכַּל Maſ=
cal. quod pōt interpretari intellectus ſeu ſapientia ſcd̄m
primā ſignationē. vnde apoſtolus prima ad corinthios ca=
pitulo primo ait.Nos aūt predicamus xp̄m crucifixū iude=
is quidē ſcādalū:gētibus aūt ſtultitiā: ipſis aūt vocatis iude
is atq́ꝫ grecis xp̄m dei virtutem & ſapientiam.

שַׁכְלֵל Sachlal.In lingua chaldaica ſignat conſtruere vel
extruere aut inſtaurare.vt Eſdre.4.Extruētes mu
ros eius.& in eodem.Si ciuitas hec edificata fuerit:& muri
inſtaurati.

שָׁכַם Sacam.manicare .i. mane ſurgere. Geñ.19. Et ma=
ne proficiſcemini in viā v̄ram.Pro quo he.le.Et ma
nicabitis in viā veſtrā.i.mane ſurgetis.1.Reg.1.Et ſurrexe=
runt mane & adorauerunt corā dño.2.Reg.15. Abſalō ma
ne cōſurgens ſtabat in introitu porte.p̄s.126.Vanū eſt vo=
bis ante lucē ſurgere.i.manicantes.Eſa.37.Et ſurrexerunt
mane.Hiere.5.Equi amatores in feminas & emiſſarii facti
ſunt mihi.pro quo he.le.Equi armati manicātes ſiue ma=
ne ſurgentes facti ſunt.poteſt ēt deriuari a dictiōe מַשֶּׁךְ ma
ſach.& intelligi ſicut in littera noſtra.De quo vide ſupra in
predicta dictione.Et in eo.11.Mane conſurgens & cōteſtās
Et in eo.25.De nocte conſurgens & loquens. pro quo he.
le.Manicans & loquēs.vbi ponitur אַשְׁכֵּם aſchem ꝓ הַשְׁכֵּם
Haſchem.& in eo.26.Quos ego miſi ad vos de nocte con
ſurgens & dirigens. Oſee.6.Quaſi ros mane pertranſiēs.
Item שְׁכֶם Sechem.i.humerus.Geñ.9.Palliū impoſuerūt
humeris ſuis.Et in eo.21.Impoſuit ſcapule eius.i.humero
eius.Et in eo.24.Cum hydria quā portabat in ſcapula. Et
in eo.49.Suppoſuit humerū ſuū ad portandū.Ponitur ēt
pro iunctura humeri.Iob.31.Humer⁹ me⁹ a iūctura ſua ca
dat.Signat ēt partē.vt Geñ.48.Do tibi partē vnā extra fra
tres tuos.p̄s.20.Qm̄ pones eos dorſum.pro quo he.le.qm̄
pones eos partē.poteſt ēt legi ſcd̄m primā ſignificationē.
Qm̄ pones eos humerū.& ſic tranſtulit beatus hiero.in pſ.
iuxta he.ve.ſ.humerū.Soph.3.Et ſeruiant ei humero vno.
Pro quo he.le.In partē vnā ſiue in parte vna.Eſt etiā שְׁכֶם
Sichem nomen proprium loci.Geñ.12.Vſq́ꝫ ad locū ſichē
Oſee.6.In via interficientium pergentes de ſichem . Sed
etiam in predicto loco hebrei legunt.In via interficientiū
partem.ſ.hominum.

שָׁכַן Sachan.habitare.morari. Geñ.35. Cūq́ꝫ habitaret in
illa regione.Exo.25.& habitabo in medio eorum. &
in eo.40.Nube operiēte oīa.Pro quo he.le. Eo quod ha=
bitabat ſiue morabatur ſup illud nubes.Leuit.16. Quod fi
xum eſt inter eos in medio ſordiū habitatiōis eorū . ꝓ quo
he.le.Qui habitat cū eis in medio ſordiū eorū. Deut.12.vt
ponat nomē eius ibi & habitet in eo.& in eo. Vt ſit nomen
eius ibi.i.vt habitet.& in eo.33.Et inter humeros illius re=
quieſcet.i.habitabit.Ioſ.22.In qua tabernaculum dñi eſt.
Pro quo hebrei legunt.In qua tabernaculum domini ha=
bitat.3.Regum.8.Dominus dixit vt habitaret in nebula .
Ps.7.& gloriā meam in puluerem deducat.pro quo he.le.
Et gloriam meam in puluere habitare faciat.p̄s.77.taber
naculum ſuum vbi habitauit in hominibus.p̄s.93.Paulo=
minus habitaſſet in inferno anima mea.Ezech.17. Et ha=

bitabunt ſub ea omnes volucres.Ponitur etiam pro ſepeli=
re.Naum.3.Sepelientur principes tui.& inde שָׁכֵן Sechan.
ſiue שָׁכֵן Sachen.ideſt habitator ſeu vicinus.ideſt cohabita
tor.Exo.12.Aſſumet vicinum ſuum qui coniunctus eſt do
mui eius.Eſa.33.Nec dicet vicinus elangui. Oſee.10.Vac=
cas bethauen coluerunt habitatores ſamarie . Quod in he=
breo legitur ſingulariter.ſcilicet habitator ſamarie .& po=
nitur ibi ſingulare pro plurali.Et in plurali שְׁכֵנִים Seche=
nim.Deut.1.Et ad cetera que ei proxima ſunt.Pro quo he=
brei legunt.Et ad omnes vicinos eius.Hiere.12.Hec dicit
dominus aduerſus omnes vicinos meos.& in genere femi
nino שְׁכֵנָה Sechena Exo.3.Sed poſtulabit mulier a vicina
ſua.& in plurali feminino שְׁכֵנוֹת Sechenoth.Ruth.4.Vici
ne autem mulieres congratulantes ei & dicentes . & inde
מִשְׁכָּן Miſchan.ideſt habitaculum ſiue tabernaculum. Exo.
26.Tabernaculum vero ita facies.Nume.19. polluit taber=
naculum domini.Ps.73.Tabernaculum nominis tui.& in
plurali מִשְׁכָּנוֹת Miſchanoth.Iob.39.Et tabernacula ei⁹ in
terra ſalſuginis.Ps.83.Quam dilecta tabernacula tua .p̄s.
131. Tabernaculum deo iacob.quod in hebreo legitur in
plurali.ſcilicet tabernacula.Reperitur etiam מִשְׁכָּנִים Miſ=
chanim .ſecundum terminationem pluralem maſculino=
rum.Ps.45.Sanctificabit tabernaculum ſuum altiſſimus.
Pro quo he.le.Sanctificatio tabernaculorum excelſi.

שַׂכִּין Sachin.culter:ſeu gladius.Prouerbiorum. 23. Et ſta=
tue cultrum in gutture tuo.De quo vide ſupra in di=
ctione שׂוּךְ Such.

שָׁכַר Sachar.inebriari:ebriū eſſe.Geñ.9.Bibēſq́ꝫ vinū ine
briatus eſt.Deut.32.Inebriabo ſagittas meas ſangui
ne.1.Reg.1.vſq́ꝫ quo ebriaberis.Eſa.29.Inebriamini ſed nō
a vino.& in eo.49.ſanguine ſuo inebriabūtur.& in eo.63
& inebriaui eos ī īdignatiōe mea.Hierē.51.Inebriās oēm
terrā.& ī eo.& inebriabo eos:vt ſopiātur. Abach. 2.mittēs
fel ſuū & inebriās. Aggei.1.bibiſtis & nō eſtis inebriati. &
inde שִׁכּוֹר Sichor.i.ebrius ſiue temulētus.1. Reg. 25.Erat
cui ebrius nimis.3.Reg. 20.Benadab aūt bibebat temulē=
tus.& in plu.שִׁכּוֹרִים Sichorim.Ioel. 1 . expergeſcimini e=
brii.& in ge.fe.שִׁכּוֹרָה Sichora ſiue שִׁכֻּרַת Sechurath.1.
Reg.1.Eſtimauit ergo eā heli temulentā.Eſa.51.Et ebria &
non a vino.& inde שִׁכָּרוֹן Sicharon.ideſt ebrietas.Hiere.13
Ecce ego implebo oēs habitatores terre huius & reges qui
ſedent de ſtirpe dauid ſuper thronum eius & ſacerdotes &
ꝓphetas & oēs hītatores ieruſalē ebrietate . & inde שֵׁכָר Se
char.i.cicera vel omne quod inebriare poteſt. Leuit. 9. Vi
nū & omne quod inebriare poteſt non bibetis. Nu.6.A vi
no:& oē quod inebriare pōt:abſtinebit.Deut. 29. Vinū &
ſiceram non bibiſtis.Ponitur ēt pro ebrietate. Prouer.20.
Et tumultuoſa ebrietas.Et in eodem . 31 . Quia nullum ſe=
cretum eſt vbi regnat ebrietas.Eſa.5. Ad ebrietatem ſectā
dam.Item אֶשְׁכָּר Eſcar cum aleph in principio . ideſt do=
num ſeu munus.p̄s. 71.Reges arabum & ſabba dona addu
cent.ponitur etiam pro precio.Ezech.27.Dentes eburne
os & hebeninos commutauerunt in precio tuo.

שָׂכַר Sachar.mercede cōducere.locare.Geñ. 30.quia mer
cede cōduxi te.Deut.23.quia cōduxerūt cōtra te ba=
laā filiū beor .1.Reg.2.repleti prius: pro panibus ſe locaue
runt.Nee.13.Et cōduxerunt aduerſus eos balaam . Aggei.
1.Et qui mercedes congregat:miſit eas in ſacculum pertuſ
ſum.pro quo he.le.& qui mercede cōducitur:cōducitur ad
ſacculum perforatum.& eſt ſenſus ſicut in littera noſtra.
Prouer.26.Et qui impoſuit ſtulto ſilentium iras mitigat.
Pro quo hebrei legunt.Et qui cōducit ſtultos :& q cōducit
tranſeuntes:vel tranſgreſſores . Poteſt etiā legi ſic. Et qui

obturat ſtultos :obturat iraſcētes.i.qui obturat os ſtultorū:
quod eſt idem ſenſus ſicut in littera noſtra. & licet ad hoc
qd̄ ſignificet obturare deberet ſcribi cū littera ſamach loco
ſin:vt dictū eſt ſupra in dictione סָכַר Sachar.tamē frequen
ter ponitur in ſcriptura ſin pro ſamach & econuerſo. Sicut
ēt reperitur predicta dictio cū ſamach loco ſin.vt Eſdre.4.
Conduxerūt aūt aduerſus eos conſiliatores . & pro eo qd̄ ī
littera noſtra eſt iras:in hebreo habetur עֹבְרִים obrim q̄ di
ctio pōt ēt ſignare iraſcentes: vt dictū eſt ſupra in dictione
עָבַר Aabar.& inde שָׂכָר Sechar.i.merces ſeu ſtipēdiū aut p̄
cium laboris vel miniſterii.Geñ.15.Merces tua magna ni=
mis.& in eo.30.Dedit deus mercedē mihi. Nu.18 . Preciū
eſt ꝓ miniſterio quo ſeruitis in tabernaculo. Deut.24.Sed
eadē die reddes ei preciū laboris ſui.Prouer.11.Seminanti
aūt iuſtitiā merces fidelis,Zach.8 . Merces hoīs non erat
nec merces iumentorum.& aliqñ ſcribitur cū mē in prin=
cipio & tau in fine.Geñ.29.Dic quid mercedis accipias.&
in eo.31.Et mutauit mercedē meā decē vicibus.& īde שָׂכִיר
Sachir.i.mercenarius ſeu cōductus.Exo.22. Maxime ſi cō
ductū venerat pro mercede operis ſui.Leuit.19. Nō mora
bitur opus mercenarii apud te.Iob.7.Et ſicut dies merce=
narii dies eius:Malach.3.Et qui calūniantur mercedē mer
cenarii.& in plu.שְׂכִירִים Sechirim.Hiere. 46 . Mercena=
rii quoq́ꝫ eius qui verſabantur in medio eius. & in ge . fe.
שְׂכִירָה Sechira.Eſa.7.In die illa radet dñs in nouacula cō=
ducta.Item שֶׂכֶר Secher.i.lacuna ſeu pelagus.Eſa.19.Oēs
qui faciebāt lacunas ad capiendos piſces.& aliqui hebrei di
cunt ꝙ ſignificat rete.

שָׁלַל Salal.ſpoliare.depredari.proiicere.ſeu dimittere.p̄s
75.Turbati ſūt oēs inſipientes corde. pro quo btūs
hiero.in pſ.iuxta he.ve.trāſtulit.Spoliati ſunt ſupbi corde.
Eſa.59.Et qui recedit a malo:prede patuit.i. ſpoliatus eſt.
Ezech.29. Depredabitur manubias eius:& diripiet ſpolia
eius. Abach.2.Quia tu ſpoliaſti gentes multas:ſpoliabunt
te oēs qui reliqui fuerint de populis.& inde שׁוֹלָל Solal. i.
ſpoliatus. Iob.12.Qui ducit conſiliarios in ſtultū finē. Pro
quo he.le.Qui ducit conſiliarios ſpoliatos:quia nihil pro
deſt eis conſiliū & prudētia ſua.pōt ēt intelligi ſpoliatos.i.
priuatos ſcientia & intellectu qd̄ eſt idem ſenſus cū littera
noſtra.Mich.1.Vadā ſpoliatus & nudus.& inde שָׁלָל Salal
i.ſpoliū.ſiue preda. Nu.31.& tulerūt predā & vniuerſa que
ceperāt.1.Reg.30.Hec eſt preda Dauid.Hiere.21.Et erit ei
aīa ſua quaſi ſpoliū. Signat ēt p̄dicta dictio ꝓiicere ſeu di=
mittere.Ruth.2.Et de veſtris manipulis proiicite de indu
ſtria.& aliqui hebrei dicūt ꝙ inde deriuatur שִׁילֹה Silo.ꝓ
quo btūs hiero.trāſtulit qui mittendus eſt. Geñ.49.donec
veniat qui mittendus eſt.De quo vide ſupra in dictione
שִׁילֹה Silo.

שָׁלַב Salab.conectere.coniūgere.Exo.26.Due incaſtratu
re fiant:quibus tabula alteri tabule cōnectatur.& in=
de שְׁלַבִּים Selabim.i.iuncture vel connexiones.3. Reg.7.
Inter iuncturas & inter coronulas & plectas.

שֶׁלֶג Seleg.ſiue שָׁלֶג ſaleg.nix.Exo.4 . Protulit leproſam
inſtar niuis.Iob.6.Irruit ſuper eos nix.p̄s.50.Et ſup
niuem dealbabor.Hiere.18.Nix libani.& inde verbū שָׁלַג
Saleg.quod ſignat ningere:ſeu niue dealbari.p̄s.67.Niue
dealuabuntur in ſelmon.Pro quo aliqui hebrei legūt.nin=
get in ſelmon.

שָׁלָה Sala.pacificari.quietari.abūdare.ſ.diuitiis.locuple=
tari ſeu proſperari.mentiri:ſeu deficere.negligere.
Iob.3.Nōne diſſimulaui: nonne ſilui :nōne quieui.ꝓ quo
he.le.Nōne pacificatus vel quietus fui:nōne ſilui.Et in eo.
12.Abundāt tabernacula predonum.ſ.diuitiis:aut pacifi=

cata vel quieta ſunt.p̄s.121.Et abūdantia diligentibus te.
Pro quo he.le.Pacificati vel quieti ſint:qui diligunt te .Et
btūs hiero.in pſ.iuxta he.ve.tranſtulit.Sit bene his qui di
ligūt te.i.abundātes vel locupletati ſint .Hiere.12.bene eſt
oībus qui preuaricātur & inique agūt.i.ꝓſperātur ſeu locu
pletātur.Threñ.1.Inimici eius locupletati ſunt:& inde שָׁלֵו
Saleu .i. quietus ſiue opulentus aut locupletatus vel diues.
Iob.16.Ego ille quōdā opulētus.& in eo.21. Diues & felix
vbi ponitur pro felice.pro quo he.le.quietus & pacificus.
Hiere.49.Aſcendite ad gētē quietam.Dañ.4.Ego nabu=
chodonoſor quietus eram in domo mea.& in plu. שְׁלֵוִים
Saluim . Ps.72. & abundantes in ſeculo obtinuerunt di=
uitias.& in ge.fe.שְׁלֵוָה Saleua.Zach.7.Cum adhuc ieruſa
lem habitaretur & eſſet opulenta.& inde שַׁלְוָה Salua.i.abū
dantia vel proſperitas.pacificatio.vel quies.P̄s.121.Et abū
dantia in turribus tuis.Prouer.1.Proſperitas ſtultorū per
det eos.Hiere.22.locutus ſum ad te in abundantia tua . E=
zech.16. & abundantia & ocium. Dañ.11. & veniet clam .
pro quo he.le.& veniet in pace vel quiete.& in eo. & abun=
dantes & vberes vrbes ingredietur.pro quo he.le.in abun
dantia & in vbertatibus vrbis ingredietur . Signat etiam
predicta dictio mentiri vel deficere. 4.Regū.4 . Nunquid
nō dixi tibi ne illudas me.i.ne deficias vel ne mētiaris mi
hi.nam ſupra dixerat noli mentiri ancille tue. Iob.27 .Et
non liberet deus animā eius . pro quo he.le.& deficiat ſeu
mentiatur deo anima eius.ponitur ēt pro negligere. 2.Pa=
ralip.29.Filii mei nolite negligere.Et inde שַׁל Sal.i.error
ſeu temeritas.2.Reg.6.& ꝑcuſſit eū ſup temeritatē. ſcribi=
tur ēt cū iod in fine:& dr̄ שְׁלִי Seli.pro quo btūs hiero.tran
ſtulit dolū.2. Reg.3.vt loqueretur ei in dolo.Et inde שָׁלוּ
Salu:ſiue שָׁלוּת Seluth.i.culpa:ſiue error vel delictū . Dañ.
4.Forſitā ignoſcet deus delictis tuis.& in eo.6 . Oīs culpa
& ſuſpitio nō inueniretur in eo.pōitur ēt שָׁלוּ Salu pro bla
ſphemia.& in eo.3.& lingua q̄cūq́ꝫ locuta fuerit blaſphemi
am.Ponitur ēt pro negligētia.Eſdre.4. Videte ne negligē
ter hec ipleatis.& īde dicūt aliqui hebrei ꝙ deriuatur שִׁלְיָה
Silia.i.illuuies ſecūdinarū.Deut.28.& illuuies ſecūdinarū
q̄ egrediūtur de medio feminum eius.

שַׁלְהַב Salhab.flāma.& ſcribitur cū tau ī fine & dr̄ שַׁלְהֶבֶת
Salhebeth.Iob.15.Ramos ei⁹ arefaciet flamma.E
zech.20.Nō extinguetur flāma ſucceſionis ei⁹.& aliqñ cō
pōitur cū dictiōe יָהּ Ia & dr̄ שַׁלְהֶבֶת יָה ſalhebeth ia.i.flāma
domini.Canti.8.Lāpades eius lāpades ignis atq́ꝫ flāmarū
pro quo he.le.Flāma dñi.& dicūt hebrei ꝙ cōponitur ibi
cū dictione יָהּ Ia quod eſt nomen domini ad denotandum
magnitudinem flamme.

שְׂלָו Selau.coturnix.p̄s.140.Petierūt & veīt coturnix.& i
pl.שַׂלְוִים ſaluiim.Nu.11.arreptas trās mar̄ coturnices.

שָׁלַח Salach.mittere.immitere.dimittere.eiicere.extende
re.ſpoliare.ſiue nudare.Geñ.3.Et emiſit eum domi=
nus deus de paradiſo.Et in eodem . 18. Et Abraam ſimul
gradiebatur:deducens eos.Pro quo hebrei legunt . Et a=
braam gradiebatur cum eis: vt mitteret eos.Et in eodem.
24.Dimiſerunt ergo eam & nutricem illius.Et in eodem.
26.Dimiſitq́ꝫ eos Iſaac.Et in eodem. 28 . Cumq́ꝫ dimiſiſ=
ſet eum iſaac.Et in eodem.Et miſiſſet eum in meſopotami
am.Et in eodem.32.Miſit autem nuncios ante ſe. Et in eo
dem.38.Miſit autē iudas hedum.Et in eo . Ego miſi hedū
quē promiſi.Et in eo.32.Beniamin domi retēto a iacob.
Pro quo he.le.Et beniamin fratrem ioſeph nō miſit iacob
cum fratribus ſuis.Et in eodem.43.Mitte puerum mecū.
Et in eodem.Et remittat vobiſcum frēm veſtrū.Leuit . 16.
Ille vero qui dimiſerit caprum emiſſarium. Et in eo.26.

Emittãq; in vos beſtias agri. Iudi. 5. Et barach veſtigia ſũt ſecuti: qui quaſi in p̃ceps & barathrũ ſe diſcrimini dedit. ꝓ quo he. le. Et barach in valle miſſus eſt pedibus ſuis. Et in eo. Manũ ſuã miſit ad clauũ. 4. Reg. 15: cepit dñs mittere ĩ iudã raſin regẽ ſyrie. Eſter. 3. Et lr̃e ſignate ipſius noĩe miſ ſe ſunt. Iob. 8. Et dimiſit eos in manu iniquitatis eorũ. Et in eo. 18. Miſit enim in rete pedes ſuos. & in eo. 30. Pedes meos ſubuerterunt. pro quo he. le. Pedes meos miſerũt. ſ. ĩ rete vel ergaſtulũ. p̃s. 49. Os tuũ abũdauit malicia. ꝓ quo btũs hiero. in pſ. iuxta he. ve. tranſtulit. os tuũ dimiſiſti in malicia. p̃s. 73. Incẽderũt igni ſanctuariũ tuũ. ꝓ quo btũs hiero. trãſtulit. miſerũt ignẽ in ſanctuariũ tuũ. p̃s. 104. Miſit ante eos virũ. Prouer. 6. Et eũ qui ſeminat inter frẽs diſcordias. Pro quo he. le. Et ĩmittẽs inter frẽs diſcordias ſeu rixas. & in eo. 29. puer aũt qui dimittitur volũtati ſue: cõfũdit matrẽ ſuã. Eſa. 27. Speciosa relinquetur: & dimittetur q̃ſi deſertũ. Et ĩ eo. 32. Immittẽs pedẽ bouis & aſini. & in eodẽ. 43. Propter vos miſi babylonẽ. Hiere. 38. Et ſubmiſerũt hieremiã in funibus. & in eo. Et ſubmiſit eã ad hieremiam in lacũ. Ezech. 2. Mitto ego te. Et in eo. ecce manꝰ miſſa ad me. Sigñat ẽt eiicere vel proiicere. Nu. 5. Vt eiiciãt de caſtris oẽm leproſum. & in eo. Tã maſculũ q̃ȝ feminã eiicite. Eſa. 27. Cũ abiectã fuerit iudicabit eã. Sigñat ẽt extẽdere. Gen̄. 37. Manuſq; vr̃as ſeruate ĩnoxias. pro quo he. le. Et manũ nõ extendatis in eũ. Exo. 24. Nec nõ ſup eos q ꝓcul receſſerãt de filiis iſrl' miſit manũ ſuã. i. extẽdit manũ ſuã. 1. Paralip. 13. Tetẽdit oza manũ ſuã. & in eo. Eo q̄d tetigiſſet arcã. ꝓ quo he. le. Eo q̄d extendiſſet manũ ſuã in arcã. p̃s. 54. Extendit manũ ſuã in retribuẽdo. p̃s. 79. Extẽdit palmites ſuos vſq; ad mare. Eſa. 58. Extẽdere digitum: & loqui q̄d nõ ꝓdeſt. Hiere. 17. & q̄d ad humorẽ mittit radices ſuas. i. extẽdit radices ſuas. Sigñat etiam nudare ſiue ſpoliare. Nee. 5 Vnuſquiſq; tm̃ nudabatur ad baptiſmũ. & ĩ lingua chaldaica cõiter ſigñat ſpoliare ſiue pellẽ detrahere. & inde מִשְׁלַח Miſlach. ſiue מִשְׁלוֹחַ Miſlóach. aut מִשְׁלַחַת Miſláchath. i. miſſio. vel imiſſio. Deut. 12. & letabimini ĩ cũctis ad que miſeritis manũ. pro quo he. le. Et letabimini in oĩ miſſiõe manuũ vr̃arũ. Et in eo. Et benedicat tibi dñs deus tuus in oĩ ope tuo. pro quo he. le. In oĩ miſſione manus tue. i. in oĩ ad q̄d manũ miſeris. Eſter. 9. Et mittãt ſibi mutuo partes epularũ & ciborũ. ꝓ quo he. le. & miſſio munerũ vniuſcuiuſq;. Ps. 77. Immiſſionem per angelos malos. Eccl's. 8. Nec ſinitur quieſcere ingruẽte bello. pro quo he. le. Et nõ eſt miſſio ſiue legatio in bello. Eſa. 7. Et erit ĩ paſcua bouis. pro quo he. le. & erit in miſſionẽ bouis. i. vt ibi mittatur in paſcua. & in eo. 11. Idumea & moab p̃ceptũ manus eorum. pro quo he. le. miſſio ſiue immiſſio manus. & in plu. שִׁלּוּחִים Siluchim. i. emiſſiones aut donatiões vel munera que mittũtur alicui. Exo. 18. Tulit ſephorã vxorẽ moyſi poſtquã remiſerat. pro quo he. le. Poſt miſſiões ſuaſ i. poſtq̃ȝ remiſerat eã: ſicut eſt in lr̃a noſtra. & aliqui he. le. Poſt donatiões vel dotes eiꝰ. Mich. 1. Dabis emiſſarios ſup hereditatẽ geth. pro quo aliqui he. le. Dabis donatiões vel munera. & inde שְׁלָחִים Salcháim ſiue שְׁלָחוֹת Salchoth. i. ꝓpagines ſeu rami. eo q̄d emittũtur & extẽduntur huc & illuc. Canti. 4. Emiſſiones tue paradyſus malorũ punicorũ. i. ꝓpagines tue vel rami tui. Eſa. 16. Propagines eius relicte ſunt. & inde שֶׁלַח Sélach. ſiue שִׁילוֹחַ Silóach: q̄d ẽ nomẽ fluuii ꝓpe ieruſalem. Nee. 3. & muros piſcine ſiloe ĩ hortũ regis. Eſa. 8. Eo q̄d abiecit populus iſte aquas ſiloe. & interpretatur miſſus. Ioannis. 9. Vade & laua in natatoria ſiloe: quod interpretatur miſſus. & inde שֶׁלַח ſélach ſiue שֶׁלַח Salach. i. arma. ſ. miſſilia. aut gladius: vel pugio. 2. Paralip. 23. Cõſtituitq; oẽm populũ tenentiũ pugiones. Et in eo. 32. fecitq; vniuerſi gñis armaturã. Nee. 4. & altera tenebat gladiũ. Iob. 33. Vt nõ trãſeat in gladiũ. & in eo. 36. Si autẽ nõ audierint trãſibũt p gladiũ. ponitur ẽt ꝓ feneſtra. Ioel'. 2. & p feneſtras cadẽt. Itẽ שֻׁלְחָן Sulchan. i. mẽſa. Exo. 25. facies & mẽſã de lignis ſetim. p̃s. 22. paraſti in cõſpectu meo menſam. & in plurali שֻׁלְחָנוֹת Sulchanoth. 2. Paralipo. 4. Nec non & menſas decem. Eſa. 28. Omnes enim menſe replete ſunt vomitu.

שָׁלַט Salat. dñari. ptãtẽ habere. ptãtẽ exercere. Nee. 5. Sed & miniſtri eorũ dep̃ſſerant ppl'm. pro quo he. le. Dominati ſunt vel ptãtẽ exercebãt ſup ppl'm. p̃s. 118. & nõ dñetur mei oĩs iniuſtitia. Eccl's. 2. & dñabitur in laboribꝰ meis Et in eo. 5. Poteſtatẽq; ei tribuit vt comedat ex eis. Et ĩ eo. 8. Dñatur hõ homini in malum ſuũ. & inde שִׁלְטוֹן Siltõ ſiue שַׁלִּיט Salit. i. dominãs: vel potẽs. Eccl's. 8. Et ſermo illiꝰ ptãte plenꝰ eſt. Et in eo. Nõ eſt in hoĩs ptãte ꝓhibere ſpũm. ꝓ quo he. le. Non eſt hõ potẽs in ſpũ. & in eo. Nec habet poteſtatẽ in die mortis. & in lingua chaldaica dicitur שַׁלִּיטָא Salita. Dañ. 2. Qui a rege ptãtẽ accepat. & in plu. שַׁלִּיטִים Salitim. Vt in eo. 7. Supra decẽ principes ciuitatis. & ĩ ge. fe. שַׁלֶּטֶת ſalateth. Ezech. 16. Opa meretricis & procacis. pro quo he. le. Opa mulieris meretricis potẽtis. i. preualẽtis ſup alias meretrices. Item ſigñat ſcutũ ſeu clypeũ aut arma. & ſolũ inuenitur in nu. plu. ſ. שְׁלָטִים ſalitim: ſiue שִׁלְטֵי Silte. 2. Reg. 8. & tulit arma aurea que habebãt ſerui adadezer. 4. Reg. 11. Et dedit eis haſtas & arma regis dauid. 2. Paralip. 23. Deditq; ioiada ſacerdos centurionibus lanceas clypeoſq; & peltas regis dauid. Canti. 4. Mille clypei pendent ex ea: oĩs armatura fortium.

שָׁלַךְ Salach. proiicere. deiicere. abiicere. mittere. Gen̄. 21. Abiecit puerũ. & in eo. 27. Venite occidamus eum & mittamus in ciſternã veterẽ. i. proiiciamus. & in eo. Miſerũtq; eũ in ciſternã. Ioſ. 18. Vt hic corã dño deo veſtro in ſilo mittã vobis ſortẽ. 3. Reg. 13. & erat cadauer eiꝰ proiectũ in itinere. 4. Reg. 10. Et proiecerũt milites & duces. Ps. 21 In te proiectus ſum ex vtero. p̃s. 147. Mittit cryſtallũ ſuam ſicut buccellas. Eſa. 6. Et ſicut q̃rcus q̃ expãdit ramos ſuos. i. que proiicit a ſe ramos ſuos. Hiere. 9. Qm̃ deiecta ſunt tabernacula noſtra. Threñ. 2. Proiecit de celo in terrã inclytã iſrael. Ezech. 16. Sed proiecta es ſup faciẽ terre. Dañ. 8. Et deiecit locũ ſanctificatiõis. & inde quedã porta in ieruſalẽ dicebatur שַׁלֶּכֶת Saléeheth. quod interpretatur proiectio ſeu miſſio. ideſt ducens vel mittẽs. 1. Paralip. 26. iuxta portam que ducit ad viam aſcenſionis. Item שָׁלָךְ Sálach. nomen eſt auis. Pro quo beatus hieronymus trãſtulit mergulum. Leuit. 11. Mergulum & ibin.

שָׁלַם Salã. reſtituere. reddere. retribuere. ſoluere. ſ. debitũ. pacificare. ſiue in pace eſſe: vel pacificũ aut pacatum eſſe. perficere. complere. aut conſumare. Exo. 21. Reddet bouem pro boue. Et in eo. 22. Quinq; boues pro vno boue reſtituet. & in eodem. Si non habuerit quod pro furto reddat. ideſt reſtituat. Leuit. 6. Reddet oĩa que per fraudem voluit obtinere. Iudi. 1. Ita reddidit mihi deus. 4. Reg. 4. vende oleum: & redde creditori tuo. Ps. 7. Si reddidi retribuentibus mihi mala. Ps. 34. Retribuebant mihi mala pro bonis. p̃s. 61. Quia tu reddis vnicuiq; ſecundum opa ſua. Prouer. 11. Si iuſtus in terra recipit: quãtomagis impius & peccator. pro quo hebrei legunt. Si iuſto in terra retribuitur. ideſt recipit ſecundum opera ſua: quantomagis impiꝰ & peccator. Eſa. 65. Sed reddam & retribuam in ſinu eorũ. Hiere. 18. Nunquid reddetur pro bono malum. Ioel'. 3. Nũquid vltionem vos redditiſ mihi. & inde שִׁלֵּם Silem: ſiue שִׁלּוּם Silum. i. retributio vel reſtitutio. Deut. 32. Mihi vindicta: & ego retribuam eã. pro quo he. le. Mihi vĩdicta & retributio. Oſee. 9. Venerunt dies retributionis. Mich. 7. & iudex in retribuendo eſt. pro quo he. le. Et iudex in retributione. Scribitur ẽt cũ tau in fine. p̃s. 90. Et retributionẽ peccatorũ videbis. & in plu. שִׁלּוּמִים Selomim. Ps. 68. Fiat menſa eorum corã eis in laqueũ & in retributiones. ſigñat ẽt predicta dictio pacificare: aut pacatũ eſſe vel pacẽ habere. Deut. 20. Si aũt fedus inire noluerit. pro quo he. le. Si aũt nõ pacificabitur. i. ſi noluerit tecũ pacẽ habere: vel pacẽ facere. Ioſ. 10. Et quod tranſfugiſſent gabaonite ad iſrael. Pro quo he. le. Et quod pacificati fuiſſent cum iſrael. Et in eo. Quare tranſfugerit ad ioſue. i. pacem haberet cũ eo. 3. Reg. 22. Pacemq; habuit ioſaphat. Iob. 5. Et beſtie terre pacifice erunt tibi. Et in eo. 8. Et pacatũ reddet habitaculũ iuſtitie tue. Et in eo. 22. Acquieſce igitur ei: & habeto pacẽ Prouer. 13. Qui aũt timet preceptũ in pace verſabitur. & in eo. 16. Inimicos quoq; eiꝰ cõuertet ad pacẽ. pro quo he. le. Inimicos quoq; eius pacificabit ei. & eſt ſenſus ſicut in lr̃a noſtra. & inde שָׁלוֹם Salom. i. pax ſeu pacificus. aut cõcordia. Gen̄. 43. Pax vobiſcum: nolite timere. Leuit. 26. Dabo pacẽ in finibus veſtris. Nu. 25. Do ei pacem federis mei. 3. Reg. 2. pacificus ne eſt ingreſſus tuus. Iob. 25. Qui facit cõcordiã in ſublimis ſuis. p̃s. 37. Non eſt pax oſſibus meis. p̃s 119. Cũ hiis qui oderunt pacẽ: erã pacificus. Eſa. 41. Tranſibit in pace. Et in eo. 53. Diſciplina pacis noſtre ſup eũ. & in eo. 57. Veniat pax. & in eo. Pacem ei qui lõge eſt: & ei qui ꝓpe eſt. & in eo. Non eſt pax impiis. ponitur ẽt pro ſano vl' ſoſpite. Gen̄. 43. Sanus ne eſt pater veſter ſenex. pro quo he. le. eſt pax patri veſtro ſeni. i. eſt ſanus. Et in eo. qui rñderunt ſoſpes eſt. Eſt ẽt dictio ſalutandi. 1. Reg. 25. & ſalutabitis eũ ex nomine meo pacifice. & ſic dicetis. Sit fratribꝰ meis & tibi pax: & oĩbus q̃cũq; habes ſit pax. 2. Reg. 20. Salue mi frater. i. pax ſit tibi. 1. Paralip. 12. Pax tibi & pax adiutoribus tuis. & inde שְׁלָמִים Selemim. i. pacifici. Gen̄. 35. Viri iſti pacifici ſunt. 2. Reg. 20. Nonne ego ſum que reſpondeo veritatẽ in iſrael. pro quo he. le. nõne ego pacificarũ fideliũ iſrael. i. vna de ciuitatibꝰ pacificis & fidelibus. p̃s. 54. Extendit manũ ſuã in retribuendo. pro quo btũs hiero. in pſ. iuxta he. ve. trãſtulit. Extendit manũ ſuã ad pacifica ſua. Nañ. 1. Si perfecti fuerint & ita pl'es. Pro quo he. le. Si pacifici fuerint. Põt ẽt ſigñare perfectos ſicut eſt in lr̃a nr̃a: vt infra dicetur. Accipitur ẽt pro ſacrificio pacificorũ. Exo. 20. Et offeretis ſup eo holocauſta & pacifica vr̃a. & in eo. 24. Immolauerũtq; victimas pacificas dño. Leuit. 3. Hoſtia pacificorũ. Amos. 5. Et vota pinguiũ veſtrorũ nõ accipiam. Pro quo he. le. Et pacificũ pinguiũ vr̃orũ nõ accipiã. i. ſacrificiũ pacificũ. & inde שׁוּלַמִּית Sulanith. Quod interpretatur pacifica. Cãti. 6. reuertere reuertere ſulamitis. ſic debet legi: nõ ſunamitis. Sigñat ẽt p̃dicta dictio cõplere vel conſumare aut pficere. Gen̄. 15. Nedũ cõplete ſunt iniquitates amorreorũ. 3. Reg. 7. Et perfecit oẽ opus. & in eo. 9. perfectũq; eſt oẽ opus. 2. Paralip. 4. Sicq; completũ eſt oẽ opus. Eſa. 38. De mane vſq; ad veſperã finies me. i. cõſumabis. & in eo. 44. & conſiliũ ſeruorũ ſuorũ cõplẽs. & in eo. & oẽm volũtatẽ meã cõplebis. & in eo. 60. Et complebuntur dies luctus tui. & inde שָׁלֵם Salem. i. cõpletus vel cõſumatꝰ aut pfectus ſiue integer. & in ge. fe. שְׁלֵמָה Selema. 3. Reg. 6. de lapidibus dolatis atq; perfectis. Quod i hebreo legitur ſingulariter. ſ. lapide perfecto vel integro. Et eſt in he. ge. fe. Amos. 1. Eo quod concluſerint captiuitatem perfectam in idumea. & in plurali. שְׁלֵמוֹת Selemoth. Deut. 27. Et de ſaxis informibꝰ & impolitis. Pro quo hebrei legunt. De lapidibus integris ſiue perfectis. & inde שְׁלוּמִים Selomim. ideſt perfectiones vel conſumationes. Hiere. 13. Tranſlata ẽ omnis iuda tranſmigratione perfecta. Quod in hebreo legitur pluraliter. ſcilicet tranſmigratiõe perfectionum vel cõſumationum. & inde מְשֻׁלָּם Meſulam. ideſt conſumatus. ſiue perfectus. Eſa. 42. Quis cecus niſi qui venundatus eſt. Pro quo hebrei legunt. Quis cecus ſicut Meſulam. quod interpretatur perfectus ſiue conſumatus aut pacificus. Poteſt etiam ſignificare illum cui aliquod debitum ſolutũ eſt vel cui aliquid reſtitutum eſt.

שַׂלְמָה Salma. veſtimentum. ſeu veſtis. Exo. 22. Et oue ac veſtimento. Et in eodem. Si pignus a proximo tuo acceperis veſtimentum.

שָׁלַף Salaph. euaginare. educere. ſcilicet gladium. diſcalciare. ſoluere. ſcilicet calciamentum. euellere. Iudi. 3. Nec eduxit gladium. Et in eodem. 8. Qui non eduxit gladium. Et in eodem. 9. Euagina gladium tuum & interfice me. Et in eodem. 20. Quadringẽta millia peditum pugnatorum. Pro quo hebrei legũt. Quadringẽta millia virorũ peditum euaginantium ſiue educentium gladium. & in eodem. Inuenti ſunt viginti millia de beniamin educentium gladium. Iob. 20. Eductus & egrediens de vagina ſua. Significat etiam diſcalciare. Ruth. 4. Soluebat homo calciamentum ſuum. Ponitur etiam pro euellere. p̃s. 128. quod Priuſq̃ȝ euellatur exaruit. quod hebrei exponunt. priuſq̃ȝ educatur in culmine.

שָׁלֹשׁ Salos. tres ſiue tria. & eſt in hebreo generis femenini vel neutri. Exo. 23. Tribus vicibꝰ mihi per ſingulos annos feſta celebrabitis. Deut. 19. Tres ciuitates ſeparabis tibi. Prouer. 30. Per tria mouetur terra. & in genere maſculino dicitur שְׁלֹשָׁה Seloſa. vel שְׁלֹשֶׁת ſelóſeth. Gen̄. 9. tres iſti filii ſunt Noe. Et in eodem. 18. Apparuerunt tres viri. Et in eodem. 41. Tres propagines: tres adhuc dies ſunt. Nume. 12. Egredimini vos tantum tres. & inde verbum שִׁלֵּשׁ Siles. quod ſignificat triplicare ſiue in tres partes diuidere aut in tertio die aliquid operari: vel tertio idẽ facere. Deut. 19. Et in tres equaliter partes totam terre tue prouinciam diuides. 1. Regum. 3. Requiretur enim ſeſſio tua vſq; perendie. ideſt vſq; in tertium diem. hebrei tamen legunt cum ſequentibus ſic. & in tertio die deſcendes. 3. Regum. 18. & tertio idipſum facite. & inde שְׁלִישִׁי Seliſi. ideſt tertiꝰ. Gen̄. 1. Et factum eſt veſpere & mane dies tertius. Exo. 39. In tertio ligurius achates & ametiſtus. & in plurali שְׁלִישִׁים Seliſim. ſiue שִׁלֵּשִׁים Sileſim. Gen̄. 6. Cenacula & triſtega facies in eo. ideſt diuiſa in tres manſiones. & in eodem. 50. Et vidit ephraim filios vſq; ad tertiam generationem. Pro quo hebrei legunt. Et vidit ioſeph de ephraim filios tertios. ideſt vſq; ad tertiam generationem. 3. Regum. 6. Et per cocleam aſcendebatur in medium cenaculum: & a medio in tertium. Pro quo hebrei legunt. Et a medio in tertia. ſcilicet cenacula. quia erat in tres partes diuiſum. Ezech. 42. Vbi erat porticus iuncta porticui triplici. Pro quo hebrei legunt. Iuncta porticui in tribus ſiue in triplicibus. Et in genere feminino שְׁלִישִׁיָּה Seliſia. ſiue שְׁלִישִׁית ſeliſith. ideſt tertia. Deut. 26. Anno decimarum tertio. & in hebreo eſt generis feminini: quia annus eſt generis feminini. 1. Regum. 20. Vſq; ad veſperam diei tertie. Et in eodem. Si inueſtigauero ſententiam patris mei craſtino vel perendie. ideſt in die tertia. Eſa. 19. In die illa erit iſrael tertius egypto & aſſyrie. Et in hebreo eſt generis feminini: & refertur ad plebem Iſrael. & in eo. 37. in anno aũt tertio ſeminare & metere. Zach. 6. Et in quadriga tertia equi albi. ſigñat ẽt שְׁלִישִׁית ſeliſith. tertiã partem. Nu. 28. Media pars hin per

singulos vitulos & tertia per arietem.2. Paralip.23.Tertia pars vestrū qui veniunt ad sabbatū.Et in eodē.Tertia vero pars ad domū regis: & tertia ad portā que appellatur fūdamēti.Significat ēt tripliciter.Ezech.21.Et duplicetur gladi⁹ & triplicetur.i.tripliciter duplicetur.Signāt ēt שְׁלִישִׁיָּה Selisiia conternantē seu trinā.i.trium annorū. Esa.15.Vectes eius vsq; ad segor vitulā conternātem.& inde מְשֻׁלָּשׁ Mesulas.i.trinus seu trimus aut triennis. idest annorū triū.Geñ.15.Sume inquit mihi vaccā triēnem & caprā trinā & arietē ānorū triū.& in ge.fe. מְשֻׁלֶּשֶׁת Mesuleseth vt in predicto loco:& in plu.fe.מְשֻׁלָּשׁוֹת Mesulasoth. Ezech.42.Tristega enim erāt.i.per tria tecta diuisa vel ꝑ tres māsiōes.& inde שִׁלְשֹׁם Silsom.i.nudiustertius. Geñ.31.quod nō sit erga me sicut heri & nudiustertius.& inde שְׁלֹשִׁים Selosim.i.triginta. Geñ.6.Et triginta cubitorū altitudo illi⁹ Et in eo.41.Ioseph triginta erat annorū qñ stetit incōspectu pharaonis.& inde שָׁלִישׁ Salis.i.mēsura capiens tertiā partē alterius mensure maioris.ps.79.Et potū dabis nobis ī lachrymis ī mēsura.Sed btūs hiero.in ps.iuxta he.ve. trāstulit.Et potasti nos lachrymis tripliciter . Ponitur ēt ꝓ mēsura triū digitorū.Esa.40.Quis appēdet tribus digitis molē terre.pro quo he.le.Et mensus est in mēsura.s.triū digitorū siue in triplici.s.mēsura puluerē terre. Signāt etiā שָׁלִישׁ Salis.ducē seu principē vel principalē .4. Regū.7. Rñdens vnus de ducibus.& in eo.9.Dixitq; iehu ad Badachar ducē.Et in eo.15.Coniurauit aūt cōtra eū phacee filius romelie dux.& in plu.שָׁלִישִׁים Salisim.Exo.14.Et duces totius exercitus.& in eo.15.Et electi principes eius submersi sunt in mari rubro.Signāt etiā שָׁלִישִׁים Salisim res magnas & precipuas: scd̄m hebreos.Prouer.22.Ecce descripsi eā tibi tripliciter.pro quo ipsi legūt.Ecce descripsi tibi magna siue precipua.pōt ēt intelligi sicut est in lr̄a nr̄a.signāt שָׁלִישִׁים Salisim quedā instr̄a musica :que fortasse erāt triāgulata vel triū chordarū.pro quo btūs hiero. transtulit sistra.1.Reg.18.In tympanis leticie & in sistris.

שֵׁם Sem.nomē aut fama.Geñ.2.Nomen vni phison.& in eo.4.Iste cepit inuocare nomē dñi.& in eo.16. vocauitq; nomen eius Ismael.& in eo.32. Quid queris nomen meum.Leuit.24. Et qui blasfemauerit nomen domini morte moriatur.ps.9.Nomē eorū delesti.ps.108. In gñatiōe altera deleatur nomē eius.ps.137.Qm̄ magnificasti sup oē:nomē sanctū tuū.Hiere.29. Pro eo qd̄ misisti in noīe meo libros.pro quo he.le.Pro eo qd̄ misisti in noīe tuo libros siue ep̄las.& ponitur ibi שִׁמְכָה Simcha cū he in fine ꝓ שִׁמְךָ Simcha.Signāt etiā famā vel famosum.i.noīatū.Geñ.6.Isti sunt potētes a seculo viri famosi. pro quo he.le. Viri fame vel nois.2.Reg. 7 .Feciq; tibi nomē grāde iuxta nomē magnorū.& in plu.שֵׁמוֹת Semoth.Geñ.2.Appellauitq; adam noibus cūcta aīantia.Exo.1.Hec sunt noīa filiorū israel.Itē שָׁם Sam.i.ibi: aduerbiū loci:siue illic:vel illuc Geñ.2.Ibi inuenitur bdeliū & lapis onychinus . Deut.10. Que vsq; hodie ibi sunt.Iob.3 . Ibi impii cessauerūt a tumultu.ps.13.Illic trepidauerūt timore.ps.49. Et illic iter quo ostēdā ei salutare dei.ps.121.Illuc enim ascēderūt trib⁹ ps.131.Illuc ꝑducā cornu dauid.ps.138 . Etenim illuc manus tua deducet me.Scribitur ēt cū he in fine & dr̄ שָׁמָּה Sama.Geñ.14.& ceciderūt ibi.Deut.1.Nec tu ingredieris illuc.Et in eo.12.Illuc oīa que ꝑcipio cōferetis.Iob.2.& nudus reuertar illuc.Ponitur ēt pro tūc aduerbio tp̄is. Eccl's.3.& tp̄s oīs rei tunc erit.& cōponitur cū mem in principio & dr̄ מִשָּׁם Misam.i.inde siue illinc.Geñ.2.Qui inde diuiditur in quattuor capita.& in eo.11.& inde disp̄sit eos dñs. Et in eo.49.Inde pastor egressus est.& inde שָׁמַיִם samaim i.celi.& solū inuenitur in nu.plu.& caret numero singulari Sed ponitur aliqñ pro singulari:aliqñ pro plurali.Geñ.1. In principio creauit deus celū & terrā.Et in eo. Vocauitq; deus firmamentū celum.Leuit.26.Daboq; vobis celū desuper sicut ferrū.Deut.30. Si ad cardines celi fueris dissipatus.Et in eo.32.Audite celi que loquor.& in eo.Celiq; caligabūt rore.Esa.13.Venientibus de terra procul a sūmitate celi.Signāt ēt regionē aeris excelsā q̄ est versus celū.Deut.9.Et ciuitates ingētes & ad celū vsq; muratas.& est hyperbolica locutio.Iob.2. Sparserunt puluerem super caput suum in celum.Prouer.30. Viam aquile in celo. & in lingua chaldaica dr̄ שְׁמַיָּא Semaia.Hiere.10.Dii q celū & terrā nō fecerūt.Dañ.2.Sed est deus in celo reuelans mysteria.

שָׁמֵם Samam.desolare.desertū facere.perdere.disperdere obstupescere.Leuit.26.Et deserta faciam sāctuaria vr̄a.& in eo.disperdāq; terram vestram.i.desolabo . & ī eo. Cunctis diebus solitudinis eius.Pro quo he.le.Cūctis diebus quibus desolata fuerit.Et in eo.patiēs solitudinē ꝑpter illos.pro quo he.le.Cum desolata fuerit ab eis.ps. 68. & locū eius desolauerūt. Esa.54.& ciuitates desertas inhabitabis.i.ciuitates que desolate sunt.Hiere.17 . desolatiōe desolata est oīs terra.& in eo.49.Et dissipauerit cū eis habitacula eorū.Threñ.1.facti sunt filii eius perditi. & in eo.5 . ꝓpter montē sion quia disperiit.Ezech.12.Terraq; deserta. Et in eo.20.vt cū offerrēt omne qd̄ aperit vuluam ꝓpter peccata eorum.pro quo he.le.Cum offerrent omne qd̄ aperit vuluā:vt disperdā eos.Sed si pro אֲשִׁימֵם asimem legatur אֲשַׁמֵּם asamam.tūc signāt culpā siue peccatū eorū :sicut est in lr̄a nostra. & in eo.30.Et disperdā terrā.& in eo . 36. Pro eo quod desolati estis & cōculcati.& in eo.que quondā fuerat desolata.& in eo.Et ciuitates deserte & destructe. Signāt ēt obstupescere. Leuit.26. Et obstupescēt sup eā inimici vestri.Iob.17.Stupebunt iusti super hoc.& in eo. 21. Attendite ad me & obtupescite.ps.142. In memetipsum turbatū est cor meū.i.stupefactū est.Eccl's.7.Ne obstupescas. Esa.52.Sicut obstupuerunt super te multi. & in eo.63.que sui:& non fuit qui adiuuaret.pro quo hebrei legunt.& stupefactus sum:& non fuit qui adiuuaret.Hiere.2. Obstupescite celi super hoc.Et in eodem.4.Et obstupescent sacerdotes.Et in eodem.19.Omnis qui pertransierit eam:obstupescet.Dañ.8.Et stupebam ad visionem.& inde שׁוֹמֵם Somem.idest desolatus:siue perditus.aut stupefactus vel merens.Threñ.3.Posuit me desolatam . Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מְשׁוֹמֵם Mesomem. Dañ.9. Et erit in templo abominatio desolationis. Et in eodem. Perseuerauit desolatio.Et in eodem.12. Posita fuerit abominatio in desolatione.Ponitur etiam pro merente vel tristi .Esdre.9.Et sedi merens.Et in eodem . Et ego sedebam tristis.Potest etiam legi desolatus vel stupefactus. Ezech.3 Mansi ibi tribus diebus merens.& in plurali שׁוֹמֵמִים Somemim.Threñ.1. Facti sunt filii mei perditi . Et in eodem.Omnes porte eius destructe. & in genere feminino שׁוֹמֵמָה Somema.Esa.54.Quoniam multi filii deserte. Threñ.1. Posuit me desolatam . & in plurali feminino שׁוֹמֵמוֹת Somemoth.Esa.61.Et desertas & dissipatas in generationem & generationem.Dañ.9. Et vide desolationes nostras.Et inde שַׁמָּה Sama:siue מְשַׁמָּה Mesama aut שְׁמָמָה Semama.idest desolatio:siue stupor.Ps.72. Quomodo facti sunt in desolationē.Hiere.5.Stupor & mirabilia facta sunt in terra. Et in eodem .18. Vt fieret terra eorum in desolationem.Ezech.33. Cum dedero terram eorum desolatam & desertam.Et in eodem.35 .Et dabo te desolatum & desertum . Pro quo hebrei legunt . Et da

bo te in desolatione & desertū.Ioel.3.Egypt⁹ in desolatione erit. & in plu.שַׁמּוֹת Samoth.siue שְׁמָמוֹת Semamoth.aut מְשַׁמּוֹת Mesamoth.ps.45.Qui posuit prodigia sup terrā. ꝓ quo btūs hiero.in ps.iuxta he.ve. trāstulit quātas posuit solitudines in terra.Esa.15 . Aque nemrim deserte erunt. Pro quo he.le.Desolatiōes erūt.Ezech.35. In desolatiōes sempiternas tradā te.& inde שִׁמָּמוֹן Simamon . i . desolatio Ezech.12.Et aquā suā in desolatione bibēt.& inde שְׂמָמִית Semamith.i.stellio. Prouer.30.Stellio manibus nititur. & solum inuenitur in predicto loco.

שְׂמֹאל Semol.sinistra.De quo vide infra in dictione שְׂמֹל Semol.

שָׁמַד Samad.destruere.disperdere.delere.dissipare. Leuit 26.Destruā excelsa vr̄a.Deut.1.vt traderet nos in manu amorreorū atq; deleret.Prouer.14.Domus impiorum delebitur.Esa.14.Et scopabo eā ī scopa terēs. ꝓ quo he.le. Destruēs vel delēs.& in eo.48.Nō fuisset attritū nomē ei⁹ a facie mea.idest non fuisset deletum vel dissipatū.Ezech. 14.Et delebo eum de medio populi mei israel.& in eo.32. Et dissipabitur multitudo eius. Osee.10.Disperdentur excelsa idolorum.

שָׂמַח Samach.letari.exultare.gaudere.Exo.4. Vidēsq; te letabitur corde.Deut.33.Letare zabulon in exitu tuo Iudi.9.Quod letificat deū & hoies.Ester.8. Omnisq; ciuitas exultauit atq; letata est.ps.15.letatū est cor meū & exultaui: lingua mea.Ps.88.Letificasti oēs inimicos eius . Ps. 104.Letata est egyptus in profectiōe eorū.Prouer.13 . lux iustorū letificat.& in eo.27.Et letifica cor meū.Et in eodē 29.Et iustus laudabit atq; gaudebit.Eccl's . 11.Letare iuuenis in adolescentia tua.Hiere.20.Quasi gaudio letificauit eū.& inde שָׂמֵחַ Samēach.i.letus siue gaudēs.Deut.16.Erisq; in leticia.Pro quo he.le.Erisq; letus siue gaudēs . Ester. 5.Letus & alacer.& in plu.שְׂמֵחִים Semechim. Iob.3. Gaudētq; vehemēter cū inuenerint sepulchrū.Pro quo he.le leti siue gaudētes in leticia siue in exultatione:gaudebūt cum inuenerint sepulchrū.i.qui quondā gaudebāt in exultatione :mō gaudēt cū inueniūt sepulchrū.ps.34.Qui gratulātur malis meis.Esa.24.Ingemuerūt oēs qui letabātur corde.& inde שִׂמְחָה Simcha.i.leticia siue gaudiū. Nu.10.Si qñ habueritis epulū aut dies festos.pro quo he.le.In die leticie vestre & in festiuitatibus vestris.Eccl's.8.Laudaui igitur leticiam.Esa.55.In leticia egrediemini.

שָׁמַט Samat.dimittere.remittere.relinquere. precipitare declinare.calcitrare.Exo.25.Anno aūt septimo dimittes eā:& requiescere facies.Deut.15. Cui debetur aliqd ab amico vel proximo ac frē suo repetere nō poterit.ꝓ quo he.le.Remittat siue dimittat oīs cui debetur aliquid.& ī eo. Ciuē & ꝓpinquū repetēdi nō habēbis ꝑtātem.Pro quo he. le.Et qd̄ fuerit tibi cū fratre tuo dimittet man⁹ tua . & est sēsus sicut in lr̄a nr̄a.Hiere.17.Et relinqueris sola ab hereditate tua.& inde שְׁמִטָּה Semita.i.remissio.Deut. 15. Septimo anno facies remissionē.& in eo.Appropinquauit septimus annus remissiōis.Signāt ēt ꝑdicta dictio ꝑcipitare.4 Reg.9.Precipitate eā deorsū:& ꝑcipitauerūt eā .ps. 140. absorti sunt.pro quo he.le.ꝑcipitati sūt.pōt ēt legi secūdū primā significationē dimissi sunt vel relicti sunt . Ponitur ēt pro declinare vel calcitrare.2.Reg.6. Calcitrabāt boues & declinauerāt eā.vbi vna dictio hebraica ponitur pro duabus dictiōibus latinis.nā in hebreo sic habetur. Qm̄ calcitrauerāt boues siue qm̄ declinauerāt boues.& aliqui hebrei legunt in predicto loco. Qm̄ lapsi fuerant boues.

שָׁמַיִם Samaim celi.& declinatur tm̄ plr̄ : & caret numero singulari:& ponitur aliqñ plurale pro singulari de quo vide supra in dictione שֵׁם Sam.

שְׂמִיכָה Semicha.opertorium seu pallium. Iudi.4.Et opertus est ab ea pallio . & solum inuenitur in predicto loco .

שְׂמֹל Semol.sinistra . & scribitur cū aleph ante lr̄a lamed loco vau vocali.Geñ.48.Manasem vero in sinistra sua.& in eo.Sinistrā āt sup caput manasse.2.Reg.16.A dextera & a sinistra eius.Esa.9.Et comedet ad sinistrā. & aliqñ scribitur sine aleph.2.Reg.14. Dñe mi rex neq; ad dexterā neq; ad sinistrā.& inde שְׂמָאלִי semali.i.sinister.3.Reg.6 Sil'r erexit columnā secūdā.ꝓ quo he.le.& erexit columnā sinistrā.& in hebreo est ge.mas.& in ge.fe.שְׂמָאלִית Semalith.Leuit.14.Olei vero partē mittet in manū suā sinistrā. & inde verbū הִשְׂמִל Hasmel qd̄ signāt sinistrare: si latie posset dici.i.ad sinistrā pergere.vel ad sinistrā declinare : aut vti sinistra.Geñ.13.Ego ad sinistrā pergā. 2.Paralipo.12. Vtraq; manu fundis saxa iacientes.pro quo he.le. Dextera & sinistra vtētes lapidibus.Esa.30 . Et nō declinetis nec ad dexterā nec ad sinistrā.& aliqñ scribitur sine aleph.Ezech. 21.Exacuere valde ad dexterā & ad sinistram. Item שִׂמְלָה Simla.i.palliū seu vestimentū:aut pannus.Geñ. 9. Palliū imposuerūt humeris suis.Deut.8.Vestimētū tuū quo opiebaris nequaq; vetustate defecit.& in eo.22. Expandentq; vestimētū corā senioribus.& in plu . שְׂמָלוֹת Semaloth . Geñ. 45.Singulis aūt proferri iusit binas stolas.i. binas vestes Exo.3.Vasa argentea & aurea ac vestes.

שָׁמַן Saman.impinguare.incrassare.Deut.32.Incrassatus est dilectus.& in eo. Impinguatus :incrassatus. Nee. 9.Et saturati & impinguati sunt.Esa.6.Exceca cor populi huius.Pro quo hebrei legunt. Incrassari.idest incrassatum est cor populi huius.& sic habetur in euangelio secundum mattheum capitulo.13.vbi dicitur. Incrassatum est enim cor populi huius:& auribus grauiter audierunt.Hiere.5.incrassati sunt & impiguati.& inde שָׁמֵן Samen.idest pinguis 1.Paralip.4.Inuenerūtq; pascua vbera & valde bona.Pro quo hebrei legunt.Et inuenerunt pastum pinguē & bonū. Esa.30.Eritq; vberrimus & pinguis.& in plu.שְׁמֵנִים semanim.Esa.25.Conuiuium pinguium:cōuiuium vindemie: conuiuium pinguium medulatorum.Et aliquando scribitur cum mem in principio.Nee.8.Ite comedite pinguia. ps.77.Et occidit pingues eorum.Esa.10.Mittet dominator dominus in pinguibus eius tenuitatem.& in genere feminino שְׁמֵנָה Semena.Geñ.49.Aser pinguis est panis ei⁹ Nu.13.Humus pinguis an sterilis.Nee.9. Ceperuntq; vrbes munitas & humum pinguem.& inde שֹׁמֶן somen siue מִשְׁמָן Misman.idest pinguedo siue crassitudo.Geñ.27.In pinguedine terre erit habitatio tua . ps. 108. Et caro mea mutata est propter oleum.Pro quo hebrei legunt . Et caro mea macilenta facta est: siue mutata est a pinguedine. Potest etiam significare oleum:vt infra dicetur.Esa.17.Et pinguedo carnis eius marcescet . & inde שֶׁמֶן Semem. siue שָׁמֶן Samem.idest oleum vel vnguentum.Exo.27 . Oleum de arboribus purissimum.Leuit.24. Vt offerant tibi oleum de oliuis purissimis.Prouer.27.Et oleum dextere sue euocat.Canti.primo.Oleum effusum est nomen tuum Esa.1.Nec fota oleo.Et in eodem.5.In cornu filii olei. Et in eodem.10.Computrescet iugum a facie olei. Ezech.32. Et flumina eorum quasi oleum adducam . Ponitur etiam pro oliua. Nee.8.Et afferte frondes oliue : Significat etiam vnguentum siue oleum aromaticum.Ps.132. Sicut vnguentum in capite quod descendit in barbam barbā Aaron .Canti.1. Fragantia vnguentis optimis.Item שְׁמֹנָה Semona . idest octo.4.Regum.22. Octo annorum

erat Iosias. Ecc's. 11. Da partē septem necnō & octo. Mich. 5. Et octo primates hoim. & inde שְׁמִינִי Semini. i. octauus. Exo. 22. Die octauo red. des eū mihi. Leuit. 9. facto aūt octauo die. & in ge. fe. שְׁמִינִית Seminith. vt in titulo. ps. 11. vbi dī in fine psalmus dauid p octaua. & ide שְׁמֹנִים Semonim. i. octogita. vt Gen. 16. Octoginta & sex annorū erat abraā. Itē אַשְׁמַן Asman. i. locus caliginosus sive sepulchrū. & loco illū inenitur in nu. plu. Esa. 59. Et in caliginosis qsi mortui.

שָׁמַע Samaa. Audire. siue exaudire: acquiescere. obedire. intelligere. Gen. 3. Vocē tuā dn̄e audiui. & in eo. quia audisti vocē vxoris tue. Et in eo. 18. Quo audito sara risit post ostiū tabernaculi. pro quo he. le. Et sara audiebat post ostium tabernaculi. Et in eo. 21. Exaudiuit dn̄s vocē pueri Et in eo. 34. Quod cū audisset iacob. & in eo. 45. Auditū q̄ est & celerī sermone vulgatū in aula regis. Pro quo he. le. Et vox audita. i. rumor auditus est in domo pharaonis. Exo. 2. Audiuit gemitū eorū. & in eo. 22. Si clamauerit ad me: exaudiā eū. & in eo. 23. Nec audietur ex ore vr̄o. Nu. 12. Quod cū audisset dn̄s iratus est valde. 1. Reg. 15. Precepit itaq̄ saul populo. Pro quo he. le. Et audire fecit saul populū. i. p̄conizare fecit vt oēs cōgregarētur ad preliū. 4. Reg. 7. Siquidē dn̄s sonitū audire fecerat. 1. Paralip. 15. In nablis & citharis cōcrepātes. Pro quo he. le. Audire facientes. i. cantica & hymnos. Nec. 12. Et audita est letitia ierusalem. Ps. 57. Qui nō exaudiet vocē incantantium. ps. 129. Dn̄e exaudi vocē meā. Hiere. 23. Nolite audire verba p̄phetarū. & in eo. 51. Annūciate cōtra ea regibus Ararat. p quo he. le. audire facite. Dan̄. 8. Audiui vnū de sanctis. Signat ēt acquiescere vel obedire. Gen̄. 16. Cumq̄ ille acquiesceret. 1. Reg. 15. & nō potius vt obediatur voci dn̄i. & in eo. Melius est enim obedientia q̄ victime. Pro quo he. le. Melius est enim obedire q̄ victima. ps. 17. In auditu auris obediebant mihi. Esa. 11. Et filii amon obedientes erunt. Hiere. 35. qa obedierunt precepto patris sui. & in eo. Quia obedistis p̄cepto ionadab. Signat ēt intelligere qd̄ est idē qd̄ audire mēte & corde. Deut. 28. Cuius linguā intelligere nō possis. 3. Regū. 3. Dabis ergo seruo tuo cor docile. pro quo he. le. Cor intelligēs. Esa. 36. Loquere ad seruos tuos syra lingua: intelligim⁹ enī. & inde שֶׁמַע Semaa. siue שְׁמוּעָה Semua. i. auditio siue auditus: aut fama vel rumor. Iob. 42. Auditu auris audiui te. Esa. 23. Cum auditū fuerit in egypto: dolebūt cū audierint de tyro. Pro quo he. le. Cū auditio fuerit i egypto: dolebūt ab auditiōe vel a rumore aut a fama tyri. Et in eo. 37. Et audiet nūciū. Pro quo he. le. Et audiet auditionē siue famā vel rumorē. Et in eo. 53. quis credidit auditui nr̄o. Hiere. 51. Veniet in ānō auditio. Et in eo. & timeatis auditū qui audietur in terra. Ponitur ēt pro fama. Iof. 6. Et nomē eius vulgatū est in omni terra. i. fama eius. Hiere. 5. Audiuit rex Babylonis famā eius. & aliqn̄ scribitur cū mē in principio & dr̄ מִשְׁמָע mismaa. 2. Reg. 22. Fecitq̄ eū sibi dauid auricularīū a secretis. pro quo he. le. Et posuit eū dauid ad auditionē suā. i. vt secreta eius audiret. Esa. 11. nec scd̄m auditū auriū arguet. Ponitur ēt p obedientiā. 1. Regū. 22. Et p̄gens ad imperiū tuū. Pro quo he. le. ad obedientiā tuā. i. vt tibi obediat in omnibus que ei imperaueris. & inde הַשְׁמָעוּת Hasmacuth. i. auditio. Ezech. 24. Vt annunciet tibi. Pro quo he. le. In auditione aurium. i. vt audias que annunciabit tibi.

שֶׁמֶץ Semes. parum. paululum. pauxillum. ignominia seu infamia. Iob. 4. Suscepit auris mea venas susurri eius. pro quo he. le. Suscepit auris mea paululū seu pauxillū ex eo. & in eo. 26. Et cū vix paruā stillā sermonis eius audierim⁹. Scribitur ēt cū he in fine & dr̄ שִׁמְצָה simsa. i. ignominia seu infamia. Exo. 32. Propter ignominiam sordis.

שָׁמַר Samar. custodire. seruare. conseruare. obseruare. cauere. Gen. 2. Vt operaretur & custodiret illum. Et in eo. 3. Ad custodiendā viam ligni vite. Et in eo. 28. Et custodierit me in via. Et in eo. 37. Pater vero rem tacitus considerabat. pro quo he. le. Et pater eius cōseruabat rē seu verbū. & per talē modū loquēdi dicitur. Luce. 2. Maria aūt cōseruabat oīa vei bahec: conferens in corde suo. Deut. 4. ob seruabitis & implebitis opere. & in eo. custodi igitur temet ipsum. Et in eo. Custodite igitur aias vr̄as. Et in eo. 24. obserua diligenter ne incurras plagā lepre. 2. Reg. 22. & custodiui me ab iniquitate mea. Iob. 14. Sed parce peccatis meis. pro quo he. le. Nō custodias siue obserues sup peccatum meū. i. nō obserues mihi odiū seu vindictā. ps. 15. Cōserua me dn̄e qm̄ speraui in te. Ps. 17. Quia custodiui vias dn̄i. Ps. 85. Custodi aiam meā qm̄ sanct⁹ sum. Eccl's. 8. Ego os regis obseruo. Hiere. 31. Et custodiet eū sicut pastor gregē suū. Amos. 1. Et indignationē eius seruauerit vsq̄ in finē. Ione. 2. Qui custodiunt vanitates. Mich. 6. Et custodisti p̄cepta Amri. Signat ēt cauere. s. qn̄ est verbū passiuū prime cōiugationis impatiui modi. Exo. 19. Cauete ne ascendatis in montē. Deut. 4. Caue ne obliuiscaris pacti dn̄i dei tui Et in eo. 12. Caue ne offeras holocausta tua in oī loco. Iof. 6. Vos aūt cauete: ne de his que precepta sunt quicq̄ contingatis. Esa. 7. Vide vt sileas. Pro quo he. le. Caue & sile. i. temetipsum custodi vt sileas. & inde שׁוֹמֵר Somer. i. custos Gen. 3. Nūquid custos fratris mei ego sū. 1. Reg. 28. & ego custodē capitis mei ponam te. Esa. 21. Custos quid de nocte. & inde מִשְׁמָר mismar: siue מִשְׁמֶרֶת Mismereth. i. custodia. Gen̄. 42. Et tradidit illos custodie. Exo. 12. & obseruabitis eum. pro quo hebrei legunt. Et erit vobis in custodiā 1. Reg. 22. Mecūq̄ seruaberis. Pro quo hebrei legūt. Et eris mecum in custodiam. & est sensus sicut in littera nostra. 1. Paralip. 26. Custodiā contra custodiā. Prouer. 4. Oi custodia serua cor tuum. & in plurali מִשְׁמָרוֹת Mismaroth. Nec. 7. Et posui custodes. Pro quo hebrei legunt. Et posui custodias. Et in eodem. 13. & constitui custodias. & in eodē. Et constitui custodias sacerdotum & leuitarum. Dicitur etiam שִׁמְרָה Somra. idest custodia. ps. 104. Pone domine custodiam ori meo. & aliquando scribitur cum aleph in principio & dicitur אַשְׁמוּרָה asmura. siue אַשְׁמֹרֶת asmoreth. idest custodia. Ps. 89. Et custodia in nocte. Ponitur etiam p vigilia. Exo. 14. Iamq̄ aduenerat vigilia matutina. Iudi. 7. Incipientibus vigiliis noctis mediis. pro quo hebrei legūt In principio vigilie noctis medie. & in plurali אַשְׁמוּרוֹת asmuroth. ps. 118. Preuenerunt oculi mei ad te diluculo. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Preueniebant oculi mei vigilias. Et aliqn̄ scribitur sine aleph. ps. 76. Anticipauerunt vigilias oculi mei. Item שָׁמִיר Samir. i. adamas: aut spina vel vepres. Hie re. 17. Et in vnguine adamantino. Ezech. 3. Vt adamantē & silicem dedi faciem tuam. Zach. 7. Et cor suum posuerunt vt adamantem. Significat etiam spinam seu vepres. Esa. 5. Ascendent super eam vepres & spine. Et in eodem. 6. Vepres enim & spine erunt in vniuersa terra. Et in eodem. 7. In spinas & vepres erunt. Et in eodem. 32. Super humum populi mei spine & vepres ascendent. Itē שְׁמָרִים Semarim. idest feces. & solum inuenitur in numero plurali. Ps. 75. Veruntamen fex eius non est exinanita: bibent omnes peccatores terre. Pro quo hebrei legunt. Veruntamen feces eius bibent. Hiere. 48. Et requieuit in fecibus suis. Soph. 1. Et visitabo super viros defixos in fecibus suis.

שֶׁמֶשׁ Semes. Sol. Gen̄. 19. sol egressus ē sup terrā. ps. 121. Per diē sol nō vret te. Eccl's. 1. Et oritur sol & occidit. Malach. 4. & orietur vobis timētibus nomē meū sol iustitie. & in lingua chaldaica dr̄ שִׁמְשָׁא Simsa. Dan̄. 6. & vsq̄ ad occasū solis laborabat vt erueret illū. & in plu. שְׁמָשׁוֹת Simsoth: & signat p̄pugnacula. Esa. 54. Et ponā iaspidē p̄pugnacula tua. Item שַׁמֵּשׁ Sammes. in lingua chaldaica signat ministrare. Dan̄. 7. Millia millium ministrabant ei.

שֵׁן Sen. dens. ebur. coccinū. Exo. 21. dentē pro dēte. & i eo. Dēte si excusserit. Prouer. 25. Dēs putrid⁹ & pes lapsus & in plu. שִׁנַּיִם Sinnaim. Gen̄. 49. Et dentes eius lacte cādidiores. Canti. 4. Dētes tui sicut greges tōsarū. & qn̄ iūgitur cum dictione שָׁלֹשׁ Salos: que signat tres: tūc ābe dictiones signant instrm̄ ferreū qd̄ tridēs appellatur. 1. Reg. 2. & hēbat fuscinula tridētē in manu sua. Accipitur ēt pro rupe vel scopulo acuto i pte supiori. 1. Reg. 14. Eminētes petre ex vtraq̄ pte: & quasi in modū dentiū scopuli hinc inde p̄rupti. Iob. 39. In p̄ruptis silicib⁹ cōmoratur atq̄ inaccessis rupibus. Signat ēt p̄dicta dictio ebur qd̄ est dens elephātis. 3. Reg. 10. Thronū de ebore grādē. Cāti. 5. venter eius eburneus. Ezech. 27. Dētes eburneos & hebeninos. Signat ēt coccinū seu colorē rubeū. & tūc scribitur cū iod in fine & dr̄ שָׁנִי sani. vt Gen̄. 38. in q̄ obstetrix ligauit coccinū. Exo. 39. purpura cocoq̄ bis tincto. Iof. 2. Funiculū iste coccineū. Cāti. 4. sicut vitta coccinea labia tua. & aliqn̄ scribitur cū mē in fine: & dr̄ שָׁנִים sanim. Esa. 1. Si fuerit pctā vr̄a vt coccinū. Prouer. 30. Oēs. n. domestici eius vestiti sunt duplicib⁹. pro quo he. le. Oīs. n. dom⁹ eius vestita est coccino. q̄ si pro שָׁנִים Sanim legatur שְׁנַיִם Senaim: tūc significat duo vel duplicia sicut est in littera nostra.

שָׁנַן Sanan. acuere. narrare. cōfabulari. recitare. seu repetere. Deut. 32. Si acuero vt fulgur gladiū meū. ps. 44. sagitte tue acute. ps. 139. acuerūt linguas suas sicut serpentes. ps. 72. Et renes mei cōmutati sunt. pro quo he. le. Et renes mei acuūtur siue acuti sunt. pōt ēt deriuari a dictiōe שָׁנָה sana q̄ signat mutare siue commutare. sicut est in lr̄a nr̄a. Sed btūs hiero. i ps. iuxta he. ve. trāstulit. renes mei velut ignis fumigās. Qd̄ ēt pōt intelligi scd̄m lr̄am hebraicā. nā ponitur ibi dictio אֶשְׁתוֹנָן Esthonā. & pōt esse dictio cōposita ab אֵשׁ Es: qd̄ signat ignē: & אִתְתְּנַן ethenan q̄ in lingua chaldaica signat fumū siue fumigās. Signat ēt p̄dicta dictio narrare siue confabulari. Deut. 6. Et narrabis ea filiis tuis. & inde שְׁנִינָה Senina. idest narratio seu fabula. Deut. 28. Et eris p̄ ditus in parabolam ac fabulam.

שָׂנֵא Sana. odire. odiū habere. Gen̄. 26. Ad hoiem quē odistis. Et in eo. 29. Vidēs aūt dn̄s q̄ despiceretur lia. p quo he. le. Videns aūt dn̄s q̄ odiosa esset lia. & in eo. 37. Oderāt eū: nec poterāt ei quicq̄ pacifice loqui. & i eo. quē cā maioris odii seminariū fuit. pro quo he. le. & addiderūt amplius odire eū. Exo. 18. & qui oderint auaritiā. Nu. 10. & fugient qui oderūt te a facie tua. Deut. 1. Odit nos dn̄s. & i eo. 16. Que odit dn̄s de⁹ tu⁹. & in eo. 19. Si quis āt odio hn̄s p̄ximū. & in eo. 21. Si habuerit hō duas vxores: vnā dilectā & alterā odiosam. ps. 43. & odiētes me dispdidisti. ps. 138. Nōne qui oderunt te dn̄e oderā. Prouer. 8. Timor dei odit malū. & in eo. 14. Etiā p̄ximo suo paup odiosus est. & ide שִׂנְאָה Sinaa. i. odiū. 2. Reg. 13. vt maius esset odiū quo oderat eā. ps. 25. & odio iniquo oderūt me. & inde שׂוֹנֵא Sone i. odiēs sine inimicus. Exo. 23. Si videris asinū odiētis te iacere sub onere. Prouer. 26. Labiis suis intelligitur inimic⁹ & in plu. שֹׂנְאִים Sonim. 2. Reg. 5. odiētes aiam dauid. Esa. 66. Dixerunt fratres vestri odientes vos. & aliqn̄ scribitur cum mem in principio. ps. 43. Et odientes nos disperdidisti. Ps. 89. Inimici domini mentiti sunt ei.

שִׁנְאָן Sinan. abūdās. ps. 67. Multiplex millia letantiū. p quo btūs hiero. in ps. iuxta he. ve. trāstulit. Millia abundantium. & aliqui hebrei dicunt q̄ significat certū ordinem celestis hierarchie.

שְׁנָב Senab. cācellus. & scribitur cū aleph in pricipio & dicitur אֶשְׁנָב Esnab. Prouer. 7. per cancellos prospexi iuuenem. In alio vero loco beatus hieronymus transtulit cenaculum. Iudi. 5. Et de cenaculo loquebatur.

שָׁנָה Sana. mutare. cōmutare. iterare. vel secūdare. 1. Reg. 21. Et mutauit os suum. 3. Reg. 14. Surge & cōmuta habitum. Hiere. 52. Et mutauit vestimēta carceris eius. Malach. 3. Ego dn̄s non mutor. & aliqn̄ scribitur cū aleph loco he. 4. Reg. 25. Et mutauit vestes eius. Eccl's. 8. Et potētissimus faciē illius cōmutabit. & inde שׁוֹנִים Sonim. i. mutantes siue mutati. & ponitur pro detractoribus qui mutāt verba aliorū vt detrahant. Prouer. 24. Et detractoribus ne cōmiscearis. & in ge. fe. שֹׁנוֹת Sonoth. i. mutate sine diuerse. Ester. 3. Nouis vtens legibus. Pro quo he. le. Et leges eorū sunt mutate siue diuerse ab omni populo. i. a legibus oim populorū. & inde שְׁנוֹת Senoth. i. mutatio. ps. 76. Mutatio dextere excelsi. Pōt ēt signare annos vt isra dicetur. signat ēt predicta dictio שָׁנָה Sana iterare vel secundare. i. secūdo idem facere. Gen̄. 41. Quod aūt vidisti secūdo ad eandē rē pertinēs somniū. Pro quo he. le. Et quia iteratū vel secūdatum est somnium pharaoni. 1. Reg. 26. Et secundo opus non erit. Pro quo he. le. Et nō secundabo ei. i. non inferam ei secundā plagā: quia vna tantū interficiam eū. 2. Reg. 20. nec secundo vulnus apposuit. 3. Reg. 18. Etiam secundo hoc facite: qui cū fecissent secūdo. Pro quo he. le. Et dixit reiterate: & reiterauerūt. Nec. 13. Si secūdo hoc feceritis manū mittam in vos. & inde שֵׁנִי Seni. i. secūdus: siue alter. Gen̄. 1. Et factū est vespere & mane dies secundus. Iudi. 6. Et alterum taurum septē annorū. Et in plu. שְׁנִיִּים Seniim. vt Gen̄. 6. Cenacula & tristega facies in ea. Pro quo he. le. Secūdos & tertios facies in ea. i. cenacula secunda & tertia: & in ge. fe. שֵׁנִית Senith. Iof. 19. Et egressa est sors secunda filiorū beniamin. Nec. 3. Mensurā secūdā cōtra ascensum firmissimi anguli. Reperitur ēt seni pro שֵׁנִית Senith. Vt in eodē Vbi dicitur Annon filius selo sextus mensurā secūdā. Ponitur ēt aduerbialiter. i. secūdo. Gen̄. 22. vocauitq̄ abraā angelus dn̄i secūdo. Iof. 5. Et circumcide secundo filios israel. Ester. 2. Atq̄ inde in secūdas edes ducebantur. pro quo he. le. Ipsa reuertebatur ad domū mulierū secūdo. & ide מִשְׁנֶה Misne. i. secūdus. vel secūda. aut duplex. Deut. 17. describet sibi deuteronomiū legis hui⁹. i. secūdā legē. Nam deuteronomiū grece idē est quod secunda lex latine. 4. Regū. 22. Et precepit rex elchie pontifici & sacerdotibus secundi ordinis. 2. Paralip. 34. Que habitabat in ierusalem in secunda. Ester. 10. Quō mardocheus iudaici generis secundus a Rege asuero fuerit. Signat ēt duplicē. Gen̄. 43. Et pecuniam duplicem ferte vobiscum. Et in eodem. Tulerunt ergo viri munera & pecuniā duplicē. Deut. 15. Quia iuxta mercedē mercenarii sex annis seruiuit tibi. pro quo he. le. q̄si duplici mercede mercenarii seruiuit tibi sex annis. Esa. 61. In terra sua duplicia possederunt. Hiere. 17. Et duplici cōtritione contere eos. & inde מִשְׁנִים Misnim. Pro quo beatus hieronymus transtulit vestes. 1. Reg. 15. Et optimis gregibus ouium & armentorum & vestib⁹. & aliqui hebrei dicūt q̄ signat arietes duorū annorū. & inde שְׁנַיִם Senaim. i. duo. bini. ābo. vterq̄. Gen̄. 7. de aiantib⁹ imūdis duo & duo Et in eo. 25. Due gentes in vtero tuo: & duo ppl'i de ventre tuo diuidentur. Exo. 34. p̄cide tibi duas tabulas lapideas

4.Reg.4.Vt tollat duos filios meos. Sigñat ēt binos siue bina.Geñ.6.Bina induces in arcā.& in eo.Bina de oībus ingredientur.Et qñ cōponitur cū ꝓnoie plurali:sigñat vterq̄ siue ambo.Geñ.2.Erat autē vterq̄ nudus.Nu.25.Et perfodit ambos simul.Iob.9.Et ponere manū suā in ambob9.& inde שְׁנַיִם Sanim.i.duplices vel duplicia.Prouer.31.Oēs enī domestici eius vestiti sunt duplicib9. Hebrei vero dicūt q̄ sigñat coccinū. De quo vide supra in dictione שֵׁן Sen.& in genere feminino שְׁתַּיִם Sethaim siue שְׁתֵּי Sethe.i.due. Geñ.32.Tulit duas vxores suas.1.Reg.1.& habuit duas vxores.Hiere.2.Duo eni mala fecit populus meus. & qñ iungitur cū dictione עָשָׂר Asar q̄ sigñat decē:tunc dr̄ שְׁנֵים עָשָׂר Senem asar siue שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה Sethemesre. & ambe dictiões significant duodecim.Geñ.14.Duodecim enī annis seruierāt cordolaomor.& in eo.35.Erāt aūt filii iacob duodecim. Item שָׁנָה Sana.i.annus.Geñ.26.Inuenit in ipso āno cētuplū.Leuit.25.Donec vnus cōpleatur ānus. Nu.14.Dies ꝓ anno.Et qñ post se regit genitiuum:tūc scribitur cum thau in fine loco he.Leuit.25.Vsq̄ ad ānum iubilei opabitur tecū.Dañ.1.fuit aūt daniel vsq̄ ad annū primū cyri regis psarum.& in plu.שָׁנִים sanim siue שְׁנֵי Sene.i.āni. Geñ.23.Vixit aūt sara cētum viginti septē annis. & in eo.29.Seruiuit iacob pro rachel septē ānis.& in eo.41.Septē vbertatis āni sunt.Abach.3.In medio annorum viuifica eum.Reperitur etiam שְׁנוֹת Senoth secundum terminationem pluralem femininorum.ps.89.Annis quibus vidimus mala. Et in eodem.Dies annorū nr̄orum:in ipsis septuaginta annis.& in numero duali dr̄ שְׁנָתַיִם sanathaim.i.duo anni.siue bieniū Geñ.41.Post duos ānos vidit pharao somniū.& in eo.45. Bieniū est enī q̄ cepit fames in terra. & a p̄dicta dictione dicunt aliqui hebrei ꝓ deriuatur שָׁנִי Sani:qđ sigñat coccinū. De quo vide supra in dictione שֵׁן Sen.

שֶׁנְהַבִּים Senhabim.dētes elephātorū.& est dictio cōposita a שֵׁן Sen.q̄ sigñat dentē & הָבִּים Habim elepātes.3.Reg.10.Et dentes elephantorū & simias & pauones.

שָׁנַס Sanas.accingere.3.Reg.18.Accinctisq̄ lūbis currebat āte achab.Pro quo he.le.& accingit lumbos suos & currebat ante achab.& solum inuenitur in predicto loco.

שָׁסַס Sasas.diripere.deuastare.depredari.& scribitur cū simplici samach & cū puncto dagues ꝓpter defectū alteri9 samach.ps.88.Et diripuerunt eū oēs trāseuntes viā. Zach.14.Et vastabuntur domus. Vide etiā de hoc in dictione sequenti.Et inde מְשִׁסָּה Mesissa.i.direptio vl̄ deuastatio. Esa.42.Quis dedit in direptionem iacob.

שָׁסָה Sasa.diripe.deuastare.dep̄dari:sicut dictio p̄cedēs. 1.Reg.23.Et diripiūt areas.ps.43.Et q oderunt nos diripuerunt sibi.Esa.17.Hec est pars eorū qui vastauerunt nos.Hiere.50.Diripiētes hereditatē meā.& aliqñ scribitur cū aleph in medio loco vau vocali.Hiere.30.Et oēs qui te vastant:vastabuntur.ꝓ quo he.le.Et erūt qui te vastāt in vastationē siue in direptionē. & aliqñ scribitur cū sin loco samach.Esa.10.Et principes eorum depredatus sum.

שָׁסַע Sasaa.diuidere.findere.dilacerare.decerpere.cōfringere.Leuit.1.Cōfringetq̄ ascellas eius.ꝓ quo he.le. Et diuidet siue scindet eum in alis suis. & in eo.11. Oē qđ habet diuisā vngulā & ruminat.& in eo.Et sus qui cū vngulā diuidat nō ruminat.Deut.14.Omne aīal qđ in duasptes findit vngulā.Iudi.14.Dilacerauit leonē q̄si hedū in frustra decerpet.1.Reg.24.& cōfregit dauid viros suos sermōib9.

שִׁסֵּף Sasaph.in frustra cōcidere.1.Reg.15. Et in frustra cōcidit eū samuel.& solum inuenitur in predicto loco.

שָׁעָה Saa respicere.aspicere.aīaduertere.meditari.confidere.inclinari:seu declinare.excecare. siue caligare.dimittere.remittere.recedere.Geñ.4.& respexit dñs ad abel & ad munera eius:ad cain aūt & ad munera illi9 nō respexit Exo.5.Et nō acquiescāt verbis mēdacibus.ꝓ quo he.le. Et nō aspiciāt siue nō aīaduertāt verba mēdacii.Esa.41. Et loq̄mur & videamus simul.i.aspiciam9.Sigñat ēt meditari.p̄s. 118.Et meditabor in iustificationibus tuis semp.Ponitur ēt ꝓ cōfidere.Esa.31.Et nō sunt cōfisi sup sanctū israel.Sigñat etiā inclinare siue declinare.Esa.17.In die illa inclinabitur homo ad factorē suū: & nō inclinabitur ad altaria q̄ fecerūt manus ei9.Pōt ēt legi scđm primā significationē.in die illa aspiciet homo seu aīaduertet ad factorē suū.& in eo.41.Ne declines quia ego de9 tu9. hebrei tñ dicūt q̄ in p̄dicto loco sigñat formidare vl̄ timere.Ponitur ēt per antiphrasin ꝓ excecare vel oculos claudere aut caligare. Esa.6.Et oculos ei9 claude.& in eo.32. Et nō caligabūt oculi videtiū. Vide etiā de hoc supra in dictiōe שׁוֹעַ Soaa.sigñat ēt p̄dicta dictio dimittere vel remittere aut recedere ab aliquo. Iob.10.Dimitte me vt plāgā paululū dolorē meū.p̄s.39.Remitte mihi vt refrigerer.Iob.14.Recede ergo paululū ab eo.Esa.22.Recedite a me:amare flebo.& aliqñ duplicatur lr̄a sin & littera ain: & tūc sigñat meditari siue delectari. p̄s.118.In iustificationib9 tuis meditabor.De q̄ vide īfra in dictiōe שִׁעֲשַׁע Saasaa.Itē שָׁעָה Saa. seu שַׁעֲתָא saatha ī lingua chaldaica sigñat horā.vt Dañ.3.Eadē hora mittetur in fornacē ignis.& ī eo. 4.Cepit intra se tacitus cogitare quasi vna hora.

שַׁעֲטָה Saata.calcatio siue cōculcatio:scđm hebreos.Beat9 hiero.trāstulit pōpā.Hiere.47.A strepitu pōpe armorū & bellatorū ei9.ꝓ quo he.le.A sonitu calcatiōis vl̄ cōculcatiōis vngularū fortiū ei9.& solū iuenitur ī p̄dicto loco.

שַׁעַטְנֵז Saatnez. vestis seu pānus ex lana & lino cōtextus Deut.22. Vestimento quod ex lana & lino contextum est.& solum inuenitur in predicto loco.

שֹׁעַל Saal.pugillus seu pugn9.Esa.40.Quis mēsus est pugillo aq̄s.& in plu.שְׁעָלִים Sealim.3.Reg.20.Si suffecerit puluis samarie pugillis oīs ppl̄i qui seqtur me.Ezech. 13.Et violabant me ad populū meū ꝓpter pugillos ordei. Item שׁוּעָל Sual.i.vulpes.Nee.3.Si ascenderit vulpes trāsiliet murū eorum.& in plu.שׁוּעָלִים Sualim.Canti.2.Capite nobis vulpes paruas que demoliuntur vineas.Itē מִשְׁעוֹל Misool.i.semita angusta.Nu.22.Stetit angelus in angustis duarum maceriarum quibus vinee cingebantur.i.angusta semita duarum maceriarum.

שָׁעַן Saan.recūbere.inniti.apodiari.fulcire.seu sustētare. Nu.21.Et recūberet ī finib9 moabitarū.4.Reg.4.Illo innitēte sup manū meā.2.Paralipo.13.Eo qđ sperassent in dño deo patrū suorū.i.nixi esset ī dño. Iob.8.Innitetur sup domū suā.Prouer.3.Ne innitaris prudētie tue.Esa.10. Nō adiiciet residuū israel & hi qui fugerint de domo iacob inniti sup eū qui pcutit eos:sed innitentur sup dñm sanctū israel.& in eo.50. Et innitatur sup dñm deum suū. Et inde מִשְׁעָן Misaan. siue מַשְׁעֵן Maseen.i.fulcimētū siue sustētaculū aut sustētatio.p̄s.17.Et factus est dominus ꝓtector meus. Pro quo beeatus hiero.in psal.iuxta he.ve.transtulit.Et factus est dñs firmamentum meum.i.sustentaculum seu fulcimentum. Ponitur etiā pro valido & forti aut pro robore. Esa.3 Validum & fortē:omne robur panis & omne robur aque.i.sustentaculū vel sustentatio aut fulcimētum. & aliqñ scribitur cum he vel thau in fine.& ponitur etiā pro baculo in quo homo sustentatur & cui innititur.vt Exo.21. Et ambulauerit foris super baculum suum.Esa.36. Ecce confidis super baculum arundineum confractum.

שְׂעִף Saiph.cogitatio.& solum iuenitur in numero plurali.scilicet שְׂעִפִּים Seipim.Iob.4.In horrore visionis

nocturne. pro quo he.legunt. In cogitationibus de visionibus noctis.Et in eodem.20. Idcirco cogitationes mee varie succedunt sibi.& aliquando scribitur cū littera samach loco sin de quo vide supra in dictione סְעִף Saiph.

שָׁעַר Saar.existimare.cōiectare.Prouer.23.Quia in similitudinem coniectoris & harioli extimat qđ ignorat Pro quo hebrei legunt.Quia sicut existimat vel cōiectatur in anima sua sic est.& inde שְׁעָרִים Searim. idest extimationes.Geñ.26.Et inuenit in ipso anno centuplum. Pro quo hebrei legunt.Et inuenit in ipso anno centum extimationes.idest centuplum q̄z extimauerat.lxx. vero centuplum ordei transtulerunt. Vnde beatus hieronymus in hebraicis questionibus super hoc loco sic ait. Licet in aliena terra seminauerit isaac: tamē non puto q̄ tāta ei fertilitas ordei fuerit.vnde melius puto illud esse quod habetur in hebreo & aquila quoq̄ transtulit & inuenit in anno illo centuplū extimatum.licet enim eisdem litteris & extimatio scribatur & ordeum: tamen extimationes שְׁעָרִים Searim leguntur.ordea vero.שְׂעֹרִים Seorim.Hec hieronymus.Item שַׁעֲרוּרָה Saarura.idest horribile siue turpitudo. Hiere.5. Stupor & mirabilia facta sunt in terra. Pro quo hebrei legunt.Stupor & horribile.i.res horrenda fuit in terra. Et in eo.23. Et in prophetis ierusalem vidi similitudinem adulterantium.pro quo hebrei legunt.Vidi turpitudinem adulterii.Et aliquando scribitur cum iod in fine & dicitur שַׁעֲרוּרִיָּה Saaruria.Osee.6.In domo israel vidi horrenda. & aliquando mutatur he in tau.& dicitur שַׁעֲרוּרִית Saarurith.Hiere.18.Quis audiuit talia horribilia que fecit virgo israel. Vide etiam de hoc in dictione sequenti.& inde שֹׁעָרִים Soarim.idest horribiles vel abomiabiles. Pro quo beatus hieronymus transtulit malas.Hiere.29.Et ponam eos quasi ficus malas: que comedi non possunt. Item שַׁעַר Saar.idest porta.siue ianua.Geñ.23.Et possidebit semē tuum portā inimicorum tuorum.Et in eodem.28. Non est hic aliud nisi domus dei & porta celi.Deut.25.perget mulier ad portam ciuitatis.4.Regum.7.Iuxta introitum porte.& in plurali שְׁעָרִים Searim.idest porte siue ianue.Deut. 14.Et repones intra ianuas tuas.p̄s.86. Diligit dominus porta sion.Naum.3.Pandentur porte terre tue. Ponitur etiam pro vrbibus.Deut.28.Donec disperdat & conterat ī cunctis vrbibus tuis.& inde שֹׁעֵר Soer.idest ianitor.2.Reg. 18.Et vociferans in culmine ait.pro quo hebrei legunt. & clamans speculator ad ianitorē ait.& in plurali שֹׁעֲרִים soarim.2.Paralipo.8.Et ianitores in diuisiōibus suis per portam & portam.

שָׂעַר Saar.metuere.formidare.horrere.tempestatē fieri tempestate moueri:vel quasi tempestas commouere siue tempestate rapi.Deut.32.Quos non coluerunt patres vestri.Pro quo hebrei legunt.Quos non timuerūt siue formidauerunt patres vestri.Hiere.2.Et porte eius desolamini vehementer. Pro quo hebrei legunt. Et horrescite: desolamini vehementer.Sed si pro שַׂעֲרוּ Saaru legatur שְׁעָרָיו searau.tunc significat portas eius sicut est in littera nostra. Ezech.32.Et reges eorum horrore nimio formidabunt super te. Significat etiam tempestātē fieri: vel tempestate cōmoueri:siue tempestate rapi.p̄s.49.Et in circuitu ei9 tempestas valida.Ps.57.Sicut viuentes:sic in ira absorbet eos. Pro quo beatus hiero.in ps.iuxta he.ve.transtulit.Quasi viuentes quasi ira:tempestas rapiet eos.Dañ.11.Et quasi tempestas veniet contra eum rex aquilonis.idest quasi tempestas commouebitur contra eū.& inde שַׂעַר Saar siue שְׂעָרָה Seara.idest horror siue tempestas.Iob.18.Et primos inuasit horror. Naum.1.Dominus in turbine & tempestate via eius. Vide etiam de hoc supra in dictione סַעַר Saar. Item שָׂעִיר Seir.idest hedus aut hircus.Geñ.37. Et in sanguine hedi quem occiderant tinxerūt.Leuit.4. Hircū de capris immaculatum.& in genere femenino שְׂעִירָה Seira.idest capra.Vt in eodem.Offeret capram immaculatam.& in plurali שְׂעִירִים Seirim.Leuit.16.Duos hircos stare faciet cōram domino.Item שֵׂעָר Sear.idest pilus seu capillus aut pilosus.vel hispidus.Leuit.13. Et pilos versos in candorem. Et in eodem.Quod si pilus coloris est pristini. Et in eodē. Et capillus sui coloris est.Iudi.16.Iamq̄ capilli eius renasci ceperant.4.Regum.1.Vir pilosus.Pro quo hebrei legunt.vir habens pilos.p̄s.67.Verticem capilli. Canti.6. Capilli tui sicut grex caprārum.scribitur etiam cum he vel tau in fine.Iudi.20.Vt capillum quoq̄ possint percutere. Iob.4.Inhorruerunt pili capitis mei.& in aliquibus locis predictis ponitur singulare pro plurali.& in plurali dicitur שְׂעָרוֹת Searoth.p̄s.38.Multiplicati sunt super capillos capitis mei.& inde שָׂעִיר Sair.siue שֵׂעָר sear.idest hirsutus vl̄ pilosus aut hispidus.Geñ.25.Et totus in morē pellis hispidus.Et in eodem.27.Nosti q̄ esau frater meus homo pilosus sit.Esa.34.Pilosus clamabit alter ad alterum. & in plurali שְׂעִירִים Seirim.Esa.13.Et pilosi saltabunt ibi.Accipitur etiam pro demonibus.Leuit.17.Et nequaq̄ vltra immolabunt hostias suas demonibus. & in plurali feminino שְׂעִירֹת Seiroth.idest pilose.Geñ.27.Quia pilose manus similitudinem maioris expresserant.Item שְׂעִירִים seirim. idest gutte siue stille pluuie.& solum inuenitur in numero plurali.Deut.32.Quasi imber super herbam:& quasi stille super gramina.Item שְׂעֹרָה Seora.idest ordeum. Exo.9.linum ergo & ordeum lesum est:eo quod ordeum esset virēs Declinatur etiam pluraliter שְׂעֹרִים Seorim.4.Regum.7 Duo modii ordei statere vno.

שִׁעֲשַׁע Saasaa.delectari.blandiri.p̄s.93. Cōsolatiōes tue letificauerunt animam meam.Pro quo beatus hiero.in ps.iuxta he.ve.transtulit.Consolationes tue delectabunt animam meam.p̄s.118. In iustificationibus tuis meditabor.Pro quo hebrei legūt.In preceptis tuis delectabor Esa.11.Et delectabitur infans ab vbere.Et in eodem.66. & super genua blandietur vobis. & inde שַׁעֲשׁוּעִים Saasuim. idest delectationes siue blanditie.Et solum inuenitur in numero plurali:& ponitur plurale pro singulari.p̄s.118. Nisi q̄ lex tua meditatio mea est.Pro quo btūs hiero. in ps.iuxta he.ve.transtulit.nisi q̄ lex tua delectatio mea est.Et in eodem.Mandata tua meditatio mea est.Pro quo beatus hieronymus in predicto psalterio transtulit. mandata tua voluptas mea est.Prouer.8.Et delectabar per singulos dies. Pro quo hebrei legunt.Et eram delectationes siue blanditie per singulos dies.idest delectabar siue blandiebar p singulos dies.Hiere.31.Si puer delicatus.vbi ponitur pro delicato.idest puer cui blanditur.

שְׁפִיפֹן Sephiphon.Cerastes serpentis genus.Geñ.49. Cerastes in semita.

שָׁפָה Sapha.nudare.eleuare.festinare.Iob.33. Et ossa que tecta fuerunt nudabuntur.Hebrei tamen dicunt q̄ significat eleuare.vnde in predicto loco ipsi legunt.Et eleuabuntur ossa eius que non videbantur.idest ossa que erāt tecta carne & non videbantur:eleuabuntur:cum sint nudata carnibus propter nimiam maciem. Alii vero dicunt q̄ significat conterere: sicut dictio שׁוּף Suph. De qua supra dictum est.& inde נִשְׁפֶּה Nisphe.idest excelsum vel eleuatū. Esa.13.Super montem caliginosum leuate signum. ꝓ quo hebrei legunt.Super montem excelsum leuate signū. potest etiā deriuari a dictione נֶשֶׁף Neseph.que sigñat caligi

nem: de quo supra dictum est in littera nũ. & inde שְׂעִירִים Sephaim. vel שְׁפִים Sephaim. i. colles vel mõtes excelsi. Esa. 41. Aperiã in supinis collibus flumina. i. in excelsis collib⁹ vel in excelsis mõtibus. Ponitur etiã pro viis. Hiere. 4. Ventus vrẽs in viis que sunt in deserto. Item שֶׁפִי Sephi. i. velociter seu festinanter. Nu. 23. Cũq; abisset velociter. Sed in translatione chaldaica habetur. Cũq; abisset solus. Item שְׁפוֹת Sephoth. i. pingues pluralis numeri fe. ge. 2. Reg. 17. oues & pingues vitulos. Et aliqui hebrei dicũt φ significat caseos. vnde in translatione chaldaica sic habetur. & caseos lactis de vaccis siue de armentis.

שָׂפָה Sapha. labium. ora. ripa. seu littus. Geñ. 11. Erat autẽ terra labii vnius. Iob. 12. Cõmutans labium veraciũ. Prouer. 12. Labium enim veritatis firmũ erit in perpetuũ. Soph. 3. Tũc reddã pp̃lis labiũ electum. & in plu. שְׂפָתַיִם Sephathaim. siue שִׂפְתוֹת Siphthoth. Exo. 3. Presertim cũ sim incircuncisus labiis. 1. Reg. 1. Tantum labia eius mouebãtur. Prouer. 4. Et detrahẽtia labia sint pcul a te. & in eo. 14. Labia sapiẽtũ custodiunt eos. Cãti. 5. Labia ei⁹ lilia distillãtia. Accipitur et שָׂפָה Sapha. pro ora vel extremitate. Exo. 26. Facies & quinquaginta ansas in ora sagi vnius. & in eo. 28. In cuius medio supra erit capicium & ora per gyrũ. 3. Reg. 7. A labio vsq; ad labium rotundum in circuitu. 2. Paralip. 4. Labium illius: quasi labium calicis. i. ora vel sũmitas. Significat etiã ripã vel littus. Geñ. 45. In ipa ãnis ripa. Exo. 14. Et viderunt egyptios mortuos super littus maris.

שִׁפְחָה Siphcha. ãcilla. familia: seu cognatio. Geñ. 16. Sed habẽs ancillã egyptiã noĩe agar. 4. Reg. 4. Nõ habeo ancilla tua quicq; in domo mea. ps. 122. Sicut oculi ancille in manib⁹ dñe sue. & in plu. שְׁפָחוֹת Sephachoth. Geñ. 24. Argentum & aurum seruos & ancillas. Ioel. 2. Sed sup seruos & ancillas meas effundã spũm meum. Item מִשְׁפָּחָה Mispacha. i. cognatio: seu familia. Geñ. 24. De cognatione mea & domo pr̃is mei. Leuit. 25. Vnusquisq; rediet ad familiã pristinã. Deut. 29. Familia aut tribus. Hiere. 8. Qui residui fuerint de cognatione hac. Amos. 3. Et super omnẽ cognationẽ quã eduxit de terra egypti. Zach. 14. Quod si familia egypti nõ ascẽderit. i. gens vel populus. Et in plu. מִשְׁפָּחוֹת Mispachoth. Nu. 1. Per generationes & familias ac domos suas. Ios. 7. Accedet per cognationes suas. Amos 3. Tãtum vos cognoui ex oĩbus cognationibus terre. Significat etiã puincias. Hiere. 10. Et super puincias que nomen tuũ non inuocauerunt. Ponitur etiã pro genere. Geñ. 8. Secundum genus suũ egressa sunt de arca. Hiere. 15. Et visitabo super eos quattuor canes ad lacerãdum & volatilia celi & bestias terre ad deuorandum & dissipãdum. Pro quo he. le. Et visitabo super eos quattuor genera dicit dñs: gladium ad occidẽdum: & canes ad lacerãdum: & volatilia celi & bestias terre ad manducandum & dissipandum.

שָׂפַח Saphach. decaluare. Esa. 3. Decaluabit domin⁹ verticẽ filiarum sion. De quo vide supra in littera samach in dictione. ספח Saphach.

שָׁפַט Saphat. iudicare. Geñ. 19. Nunquid vt iudices. & in eo. 16. Iudicet dñs inter me & te. Exo. 18. Qui iudicent populum oĩ tẽpore. Deut. 1. Quod iustum est iudicate. Iudi. 4. Que iudicabat populũ in illo tẽpore. 1. Reg. 8. Cõstitue nobis regem vt iudicet nos. 2. Reg. 18. Iudicauit eni pro te dñs hodie. 3. Reg. 3. Iudiciũ quod iudicasset rex: & in de verbum passiuũ quod signat iudicari vel iudicio contendere. ps. 18. Cũ iudicatus fuerit exeat condẽnatus. Esa. 43. Iudicemur simul. Hiere. 2. Iudicio contendã aduersum te. Ezech. 20. Sicut iudicio contendi aduersus pr̃es vr̃os. Et inde שֹׁפֵט Sophet. i. iudex. Exo. 2. Quis cõstituit te pricipẽ & iudicẽ sup nos. Et aliqñ scribitur cum mẽ in principio. Iob 9. Et iudicẽ meũ deprecabor. & in plu. שֹׁפְטִים Soptim. Deut. 16. Iudices & magistros constitues. Et inde מִשְׁפָּט Mispat. i. iudicium siue ius aut decretum. ordo. consuetudo. ritus. exemplar. aut figura. Geñ. 18. Nequaq; facies hoc iudicium. Leuit. 19. Nolite facere aliquid iniquum in iudicio. Deut. 18. Hoc erit iudicium sacerdotum a populo. Et in eo. 27. Maledictus qui peruertit iudicium. 1. Reg. 8. Et predicis ius regis. & in eo. Hoc erit ius regis. ps. 1. Propterea non resurgũt impii in iudicio. Esa. 1. Querite iudiciũ. Hiere. 46. Castigabo te i iudicio. & in eo. 48. Hucusq; iudiciũ moab. Significat etiã decretum siue cõstitutum aut ordinẽ. 1. Reg. 22. Hec fecit dauid: & hoc erat decretum illi. 3. Reg. 4. Iuxta constitutum sibi. & in eo. 5. Perfecta est domus in oĩ opere suo & vniuersis vtensilibus suis. Pro quo he. le. Et perfecta ẽ domus in oĩbus rebus suis: & in oĩbus ordinibus vel cõstitutis suis. Hiere. 10. Et tẽplum iuxta ordinẽ suũ. significat et consuetudinẽ vel ritum. Geñ. 40. Iuxta officium tuũ sicut ante facere consueueras. Pro quo he. le. Iuxta cõsuetudinẽ primã quando eras pincerna eius. Ios. 6. Circuierunt vrbẽ sicut dispositum erat. i. sicut consuetum erat aliis diebus. 1. Paralipo. 24. Vt luceret iuxta ritum. Ponitur etiã pro exẽplari vel figura. Exo. 26. Eriges tabernaculum iuxta exemplar quod tibi in monte mõstratum est. 4. Reg. 1. Cuius figura & habitus est vir. & in plu. מִשְׁפָּטִים Mispatim. i. iudicia. Exo. 21. Hec sunt iudicia. ps. 17. Qm̃ oĩa iudicia eius in cõspectu meo. Et aliqñ scribitur sine mẽ & dr̃ שְׁפוֹט Sephot 2. Paralipo. 20. Si irruerint super nos mala: gladius: iudiciũ. Et in plu. שְׁפָטִים Sephatim. aut שְׁפוּטִים Sephutim. Nu. 33. Nã in diis eorum exercuerat vltionẽ. Pro quo he. le. Et in diis eorum fecit dñs iudicia. Ezech. 14. Quod si quattuor iudicia mea pessima. & in eo. 23. Et iudicia perpetrauerunt in ea. & in eodem. 28. Cum fecero iudicia in omnibus qui aduersantur eis.

שָׁפַךְ Saphach. fundere. effundere. Geñ. 9. Quicunq; effuderit humanum sanguinẽ: fundetur sanguis illi⁹. Leuit. 14. Et spargi puluerẽ rasure extra vrbẽ. Pro quo he. le. Et effundant puluerem. Deut. 21. Manus nr̃e non effuderunt sanguinẽ hunc. 3. Reg. 2. Et amouebis sanguinẽ innocentẽ qui effusus est a ioab. & in eo. 13. Et effundetur cinis. & in eo. 21. Sanguinẽ innocentem fundit. ps. 21. Sicut aqua effusus sum. ps. 60. Effundite corã eo corda vr̃a. ps. 62. Pene effusi sunt gressus mei. Et in titulo psalmi. 101. Vbi dicitur. Et coram dño effudit precẽ suã. Hiere. 6. Effunde sup paruulos foris. & in eo. Et fundite circa ierusalẽ aggerẽ. & in eo. 11. Effunde indignationẽ tuã super gentes que non cognouerunt te. Threñ. 2. Cum exalarent animas suas in sinu matrum suarum. Pro quo he. le. Cum effunderetur aie sue. & in eo. 4. Dispersi sunt lapides sanctuarii. i. effusi sunt Ezech. 16. Quia effusum est es tuum. & in eodem. 21. vt cõportet aggerẽ. Pro quo he. le. Vt effundat aggerẽ. i. fundat terrã & lapides vt fiat agger ad expugnandã ciuitatẽ. & in eodem. 26. Et cõportabit aggerẽ in gyro. Ioel. 2. Effundã spũm meũ sup omnẽ carnẽ. Soph. 1. Et effundetur sanguis eorum sicut humus. & inde שֶׁפֶךְ Sephech. i. effusio vel locus vbi aliquid effunditur. Leuit. 4. In loco effusorum cinerum. & inde שָׁפְכָה Sophcha. i. effusorium: & accipitur p veretro quo vrina effunditur. Deut. 23. Non intrabit eunuchus attritis vel amputatis testiculis & abscisso veretro in ecclesiam domini.

שָׁפֵל Saphal. humiliare. deprimere. demittere. 1. Reg. 2. Humiliat & subleuat. Iob. 22. Qui enim humiliatus fuerit erit in gloria. ps. 17. Et oculos superborum humiliabis. ps. 74. Hunc humiliat: & hunc exaltat. Esa. 2. Oculi sublimiũ hoĩm humiliabuntur. & in eo. Et super omnẽ arrogantẽ & humiliabitur. & in eo. Et humiliabitur altitudo virorum. & in eo. 29. Et humiliaberis: de terra loqueris. & in eo. 32. Et humilitate hũiliatur ciuitas. & in eo. 57. Et humiliata ẽ vsq; ad inferos. Hiere. 13. Humiliamini sedete in terra. Et inde שִׁפְלוּת Siphluth siue שֵׁפֶל Sephal. i. humilitas. Eccl's. 10. Et in firmitate manuũ perstillabit domus. Pro quo he. le. Et in humilitate manuũ pstillabit domus. i. in demissione vel remissiõe manuũ. Et i eo. In humilitate vocis molentis. Et inde שָׁפָל Saphel. i. humilis. Leuit. 13. Qui cũ viderit locũ lepre humiliorẽ carne reliqua. 2. Reg. 6. Et ero humilis in oculis meis. Esa. 57. Et cũ contrito & humili spũ. Ezech. 17. Exaltaui lignũ humile. & in plu. שְׁפָלִים Sephalim. Esa. 57. Et viuificet spũm humilium. & in ge. fe. שְׁפֵלָה Sephela. Leuit. 13. Nec humilior carne reliqua. Ezech. 17. Creuit in vineam latiorẽ humilẽ statura. & in eo. 21. Nõne hec est: que humilẽ subleuauit. Signat etiã terrã humilem. i. planam atq; cãpestrem. Deut. 1. Et humiliora loca cõtra meridiem. Ios. 11. Et planiciem & occidentalẽ plagã montesq; israel & cãpestria eius. 2. Paralipo. 1. Quasi sycomoros que nascuntur in campestribus.

שָׂפָם Sapham. os. bucca. Leuit. 13. Caput nudum: os veste contectum. 2. Reg. 19. Et intõsa barba. Pro quo he. le. Non fecit os siue buccã suã. i. nõ totõdit barbam circa os vel buccam suã in signum tristitie. quod solum tondebatur in illo tẽpore. Ezech. 24. Neq; amictu ora velabis.

שָׁפָן Saphan. cirogrillus: aut cuniculus. Leuit. 11. Cirogrillus qui ruminat. Et in plu. שְׁפַנִּים Sephanim. ps. 103. Petra refugium herinaciis. Pro quo he. le. Petre refugium siue protectio cuniculis vel cirogrillis.

שֶׁפַע Sephaa. inundatio. globus. impetus. Deut. 33. Quia inundationem maris quasi lac suggent. & aliqñ scribitur cũ thau in fine & dr̃ שִׁפְעַת Siphaath. 4. Reg. 9. Vidit globum iehu venientis: & ait video ego globum. Iob. 38. Impetus aquarum operiet te. & dicunt hebrei φ etiã significat abundantiam seu multitudinem.

שָׂפַק Saphac. sufficere. plaudere. siue cõplodere. s. manib⁹ 3. Reg. 20. Si suffecerit puluis samarie. Esa. 2. Et pueris alienis adheserunt. p quo he. le. Suffecerũt sibi. De quo vide etiã supra in dictione ילד Ialad. Et inde שֵׂפֶק Sephec. i. sufficientia: aut saturitas. Iob. 20. Cum saturatus fuerit arctabitur. Pro quo he. le. Cum impleta fuerit sufficiẽtia eius arctabitur. Significat etiam predicta dictio plaudere vel cõplodere. s. manibus. Iob. 27. Stringet super eũ manus suas. Pro quo he. le. Plaudet sup eum manibus suis. Et inde שֵׂפֶק Saphec. i. complosio vel percussio. Beatus hiero. transtulit oppressionem. Iob. 36. Nõ te ergo superet ira vt aliquẽ opprimas. Pro quo he. le. Ne forte seducat te ira in percussiõe vel in oppressione. i. vt aliquem percutias vel opprimas sicut est in littera nostra.

שָׁפַר Saphar. ornare. pulchrũ seu speciosum esse. Iob. 26. Spiritus eius ornauit celos. ps. 15. Etenim hereditas mea preclara est mihi. Pro quo btũs hiero. in psal. iuxta he. ve. trãstulit. Et hereditas speciosissima mea est. Et inde שֶׁפֶר Sapher. i. pulchritudo. Geñ. 49. Danseloquia pulchritudinis. Et inde שַׁפִּיר Sapir. φ in lingua chaldaica significat pulchrum siue decorum. Dañ. 4. Folia ei⁹ pulcherrima. & etiã predicta dictio in lingua chaldaica significat placere vel cõplacere. Dañ. 4. Placuit ergo mihi predicare eius signa. Et in eo. Consilium meum placeat tibi. Item שׁוֹפָר sophar. i. buccina siue tuba cornea. Exo. 19. Et sonitus buccine paulatim crescebat. & in eo. 20. Cunctus autẽ populus videbat voces & lampades & sonitum buccine. ps. 4. Et dñs in voce tube. ps. 97. In tubis ductilib⁹ & voce tube cornee. Esa. 58. Quasi tuba exalta vocem tuã. Et in plu. שׁוֹפָרוֹת sopharoth Ios. 6. Sacerdotes tollẽt septem buccinas. & i eo. Et sacerdotes clangent buccinis. Item אֶשְׁפָּר Aspar. per additionem aleph in principio. i. frustum carnis secundũ hebreos. Pro quo beatus hiero. transtulit assaturam bubali carnis: ab אש es φ significat igñe & פר Par. i. bos seu bubalus. 2. Reg. 6. & partitus est vniuerse multitudini israel tã viri φ mulieri singulis colliridam pãnis vnã & assaturã bubali carnis vnã. Item שַׁפְרִיר saphrir. i. solium. Hiere. 43. Et statuet solium suũ super eos. & aliqui hebrei dicunt φ significat tẽtorium seu papilionem.

שְׁפַרְפָּרָה Sepharphera. in lĩgua chaldaica signat dilucu lũ seu aurorã. Dañ. 6. Primo diluculo cõsurgẽs.

שָׁפַת Saphath. ponere. reponere. ordinare. ps. 21. Et i puluerem mortis deduxisti me. Pro quo he. le. Posuisti vel reposuisti me. Ezech. 24. Pone ollam: pone inquã. Esa. 26. Dñe dabis pacem nobis. Pro quo he. le. Dñe ordinabis pacẽ nobis. Et inde שְׁפַתַּיִם sephathaim. i. termini. ps. 67. Si dormieritis inter medios cleros. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Si dormieritis inter medios terminos. Et aliqui hebrei dicunt φ significat tripodes super quas olle ponuntur ad coquendas carnes. Scribitur etiã cũ mẽ in principio: & dr̃ מִשְׁפְּתַיִם Mispethaim. Geñ. 49. Accubans inter terminos. ponitur etiã p labiis. Ezech. 40. Et labia earũ palme vnius reflexa intrinsecus. Sed etiã in predicto loco hebrei legunt tripodes. nã pro labiis scribitur cum pũcto cebolet. De quo dictũ est supra in dictiõe שָׂפָה sapha.

שְׁצָא Sasa. in lingua chaldaica significat consumare vel cõplere. vt Esd. 6. & cõpleuerunt domũ istam.

שֶׁצֶף Seseph. momentũ. Esa. 54. In mometo indignationis abscondi faciem meam a te. Et solum inuenitur in predicto loco.

שַׂק Sac. cilicium. saccus. Geñ. 37. Indutus est cilicio. & in eo. 42. Aperto: vnus sacco vt daret pabulum iumentis 4. Reg. 19. Et opertus est sacco. Iob. 16. Saccum cõsui super cutem meã. ps. 29. Cõscidisti saccum meum. Esa. 3. Et pro fascia pectorali cilicium. & in eo. 20. Solue saccũ de lumbis tuis. Et in plu. שַׂקִּים sacim. 2. Reg. 3. Et accingimini saccis. 3. Reg. 20. Ponamus itaq; saccos in lumbis nostris.

שָׁקַק Sacac. rugire. discurrere: siue ambulare. collidere. Prouer. 28. Leo rugiẽs & vrsus esuriens. Esa. 33. Velut cũ fosse plene fuerint de eo. p quo he. le. Sicut deambulatio in fossis vel in cisternis: deambulabunt vel discurrent in ea. Ioel. 2. Vrbẽ ingredientur. i. per vrbẽ discurrẽt vel deambulabũt. Et aliqñ duplicatur littera sin. Naũ. 2. Quadrige collise sunt in plateis. Et inde מֶשֶׁק Mesec. i. procurator vel dispensator domus: eo quod discurrit huc & illuc. Geñ. 15. Et filius procuratoris domus mee.

שָׁקַד Sacad. vigilare. continuare. Esd. 8. Vigilate & custodite donec appendatis coram principibus sacerdotum ps. 101. Vigilaui & factus sum sicut passer solitarius in tecto. ps. 126. Frustra vigilat qui custodit eã. Prouer. 8. Et qui vigilat ad fores meas. Esa. 29. Succisi sunt omnes qui vigilabãt super iniquitatẽ. Hiere. 1. Quia vigilabo ego super verbo meo. & in eo. 5. Pardus vigilans super ciuitates eorum. & in eo. 31. Et sicut vigilaui super eos vt euellerem & demolirer & dissiparem & disperderẽ & affligerẽ: sic vigilabo super eos vt edifice & plantẽ. Dañ. 9. Vigilauit dñs super malicia. Item שָׁקֵד saced. i. amygdalus. & accipitur tã pro arbore φ pro fructu. Eccl's. 12. Et florebit amygdalus. Hiere. 1. Virgã vigilantẽ ego video. Pro quo he. le. Virgã seu bacu-

lum amygdali.i.baculum amygdalinū vel nuceum ego vi
deo. Vnde beatus hieronymus in explanationib⁹ super pre
dicto loco sic ait. Pro virga vigilante. lxx. baculum nuceum
transtulerunt. Laborandum igitur nobis est vt breuiter he
breā etymologiā latinus lector intelligat. שָׁקֵד Saced nux
dicitur. Vigil aūt seu vigilare appellatur שֹׁקֵד Soced. vnde
& in posterioribus pardus vigilans hoc noīe appellatur. ab
eo igitur quod dr̄ nux ꝓpter verbi similitudinē ad vigilis
intelligentiā nomen allusit. pro baculo nuceo virgā vigilā
tē aquila & symmachus: theodotiō vero amygdalinā trāstu
lerit. hec hieronymus. Et in plu: שְׁקֵדִים Secedim.i.amyg
dale. Gen̄.43. Modicum resine & mellis & storacis stactes
& terebinthi & amygdalarum. Nu.17. Qui foliis dilatatis
in amygdalas deformati sūt. & inde מְשֻׁקָּדִים Masucadim.
i.in modum amygdale. vel nucis facti. Exo.25. Tres scyphi
quasi in nucis modum per calamos singulos.

שָׁקַד Sacad. vigilare. sicut dictio precedēs. Thren̄.1. Vigila
uit iugum iniquitatū mearum. Hebrei tamen dicunt
ꝙ significat continuare vel iungere.

שָׁקָה Saca. potum dare. propinare. adaquare. irrigare. re
dundare. nutrire. Gen̄.24. Et camelis tuis dabo pō
tum. & in eo. Et dedit ei potum. & in eo.29. Date ante potū
ouib⁹. & in eo. Et adaquato grege osculatus est eā. Pro quo
he. le. Et adaquauit oues labā fratris mr̄is sue: & osculat⁹ est
iacob rachel. ps̄.77. Et adaquauit eos velut in abysso. Abach.
2. Ve qui potū dat amico suo. Signat etiā irrigare. Iob.21.
medulis ossa illi⁹ irrigātur. ps̄.64. Visitasti terrā & inebria
sti eā.i. irrigasti eam. Ioel.3. Et irrigabit torrentē spinarū.
Ponitur etiā pro redundare. Ioel.3. Et redundabūt torcula
ria vino & oleo. Ponitur etiā pro nutrire. Ezech.45. Et de
his que nutrit israel in sacrificium. Et inde שִׁקּוּי Sicui.i.po
tus: vel poculum: aut irrigatio. ps̄.101. Et poculum meū cū
fletu miscebam. Osee.2. Oleum meū & potū meū. Prouer.
3. Et irrigatio ossium tuorum. Et inde מַשְׁקֶה Masce.i. potū
dans vel pincerna: aut potus vel poculum. Gen̄.40. Acci
dit vt peccarēt duo eunuchi pincerna regis egypti & pistor
Et in eo. Recordatus est inter epulas magistri pincernarū.
& in eo. Restituitq; alterū in locum suū: vt porrigeret ei po
culum. Leuit.11. Et omne liquēs quod bibitur.i. omnis po
tus qui bibitur. Esa.32. Et potum sitienti aufert. Et inde
שֹׁקֶת Soceth.i. pila seu canalis vbi iumēta adaquātur. Gen̄.
24. Effundensq; hydriā in canalibus. Quod in hebreo le
gitur singulariter. s. in canali aut pila. Et in plu. שִׁקֲתוֹת Sica
thoth. Vt in eodem.30. Posuitq; eas in canalibus vbi aqua
effundebatur.

שָׁקַט Sacat. qescere. silere. mitigare. pflare. Ios.11. Quie
uitq; terra a preliis. Iudi.5. Quieuitq; terra quadra
ginta annis. & in eo.18. Iuxta consuetudinē sidoniorū secu
rum atq; quietum. Iob.3. Nōne silui nōne quieui. & in eo.
34. Ipso autē concedēte pacē: quis est qui condēnet. ꝓ quo
he. le. Et ipse quiescere vel silere facit. s. bella: & quis est qui
cōdēnet: aut quis est qui inique agat. ps̄.75. Terra tremuit
& quieuit. ps̄.82. Ne taceas neq; compescaris de⁹. Pro quo
beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Ne sileas & non
quiescas deus. Esa.7. Vide vt sileas: noli timere. & in eo.14.
Conquieuit & siluit ois terra. & in eo.18. Quiescā & consi
derabo in loco meo. & in eo.57. Quod quiescere nō potest
Hiere.46. Et requiescet & ꝓsperabitur. & in eo.47. Quo
modo quiescet. & in eodē.48. Et requieuit in fecibus suis.
Ezech.16. Quiescam & non irascar. Zach.1. Et ecce omnis
terra habitatur & quiescit. Significat etiam mitigare. idest
quiescere facere. ps̄.93. Vt mitiges ei a diebus malis. Pro
uer.15. Qui patiens est mitigat suscitatas. Significat etiam
perflare. Iob.37. Cum perflata fuerit terra austri. Et inde
שֶׁקֶט Secet. siue הַשְׁקֵט Hascet.i. quies vel silentiū aut ociū.
2. Paralipo.22. Et pacē & ociū dabo in israel in diebus ei⁹.
Esa.22. Et cultus iustitie silentium. & in eo.30. In silentio
& in spe erit fortitudo vr̄a. Ezech.16. Et ocium eius.

שָׁקַל Sacal. ponderare. appendere. librare. Exo.22. Red
det pecuniā iuxta modum dotis. Pro quo he. le. Ar
gentum ponderabit seu appendet iuxta modum dotis.i. in
pondere reddet. Esd.8. Appendiq; ei argentum & aurū. &
in eo. Et appēdi in manibus eorum argentū. Iob.6. Vtinā
appenderentur peccata mea. & in eo.27. Neq; appēdetur
argentum in cōmutatione eius. Esa.40. Et librauit in pon
dere montes. Et inde שֶׁקֶל Secel.i. siclus. genus ponderis.
Exo.30. Siclus viginti obolos habet. & in eo. Media pars si
cli offeretur dn̄o. Et in plu. שְׁקָלִים Secalim. Hiere.32. Ap
pendi ei argentum septem stateres. Et inde מִשְׁקָל Miscal.
i. pōdus siue statera. Leuit.19. In iudicio in regula in pōde
dere, & in mēsura. Ezech.5. Et assumes tibi staterā pōderis
Scribitur etiam cum thau in fine & dr̄ מִשְׁקֹלֶת Miscoleth.
4. Reg.21. Et extendā super ierusalem funiculum samarie
& pondus domus achab. Esa.28. Et ponam in pondere iu
dicium & iustitiam in mensura.

שָׁקָם Sacam. morus. aut sycomorus. ps̄.77. Et moros eo
rum in pruina. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta
he. ve. transtulit. Et sycomoros eorū in frigore. 2. Paralipo.
1. Quasi sycomoros que nascūtur in cāpestribus. Esa.9. Sy
comoros succiderunt. Amos.7. Et vellicans sycomoros.

שָׁקַע Sacaa. absorbere. demergere. submergere. ꝓfundare
limpidare. ligare. Nu.11. & absortus est ignis. Hiere.
51. Sic submergetur babylon. Amos.8. Et defluet q̄si riuus
egypti. Pro quo he. le. Et ꝓfundabitur siue demergetur. &
quia aque que sunt ꝓfunde: sūt limpidissime & purissime:
ideo ponitur etiā ꝓ limpidare.i. purissimas aquas reddere.
Hiere.32. Tunc purissimas reddā aquas eorū. Ponitur etiā
pro ligare. Iob.40. Et fune ligabis linguam eius. & inde
מִשְׁקָע Miscaa.i. limpidissimū vel purissimum. Ezech.34.
Cum purissimam aquam biberitis.

שְׁקַעֲרוּר Secaarar. vallicula. & solum inuenitur in numero
plura. s. שְׁקַעֲרוּרֹת Secaaruroth. Leuit.14. Quasi
valliculas palore siue rubore deformes

שָׁקַף Sacaph. aspicere. ꝓspicere. intueri. Gen̄.19. Direxe
rūt oculos contra sodomā. ꝓ quo he. le. Et aspexerūt
cōtra faciē sodome. & in eo.26. Prospiciens abimelech rex
palestinorum per fenestrā. Nu.21. Quod respicit contra de
sertū. Deut.26. Respice de sanctuario tuo. Iudi.5. Per fene
stram respiciēs vlulabat mater sisare. 4. Reg.9. Et respexit
per fenestram. ps̄.84. Et iustitia de celo prospexit. Prouer.
7. Per cancellos prospexi iuuenē. Hiere.6. Quia malum vi
sum est ab aquilone. Pro quo he. le. Quia malum ꝓspexit
ab aquilone. Et inde שְׁקוּפִים Secufim.i. fenestre latiores &
magis aperte in parte iteriori: sicut fit in tēplis. ꝓ quo btūs
hiero. transtulit obliquas. 3. Reg.6. Fecitq; in templo fene
stras obliquas. Significat etiam se inuicem respicientes. 3.
Reg.7. Contra se inuicē positas.i. se inuicem respiciētes. &
in eo. Et super colūnas quadrāgulata ligna in cunctis equa
lia.i. cōtra se inuicē posita & iuicē respiciētes. & inde מַשְׁקוֹף
mascoph.i. suplimiare. Exo.12. Suplimiare & vtrūq; poste.

שָׁקַץ Sacas. vitare. siue euitare. abominari. contaminare.
detestari. spernere. Leuit.11. Et morticina eorum vi
tabitis. & in eo. Et vitanda sunt vobis. Pro quo he. le. Abo
minanda seu contamināda sunt vobis. & in eo. Nolite cōta
minare aias vestras. Deut.7. Quasi spurciciē detestaberis.
ps̄.21. Qm̄ nō spreuit nec despexit deprecationē pauperis.

Et inde שֶׁקֶץ Seces. siue שִׁקּוּץ Sicus.i. abominabile seu abo
minatio. aut execratio vel execrabile. Leuit.11. Abomina
bile vobis execrādūq; erit. & in eodem. Abominabile erit
vobis. Dan̄.12. Et posita fuerit abominatio in desolatione.
Et in plu. שִׁקּוּצִים Sicusim. Deut.29. Vidistis abominatio
nes eorum. Ezech.20. Vnusquisq; abominationes oculorū
suorū nō proiecit. Dan̄.9. Et erit in tēplo abominatio deso
lationis. Qd̄ in hebreo legitur in plurali. s. abominatiōes.

שָׁקַר Sacar. mētiri. falsificare. falsum loqui. aut falsum esse
negare. inique agere. Gen̄.21. Ne noceas mihi & po
steris meis. Pro quo he. le. Ne mentiaris: siue ne falsificabis
mihi. Leuit.19. Nō mētiemini nec decipiatis vnusquisq; ꝓ
ximū suū. Pro quo he. le. Non mētiemini: nec falsificabitis.
idest ne falsum aliquid faciatis vnusquisq; contra proximū
suū. 1. Reg.15. Porro triūphator israel non parcet. Pro quo
he. le. Porro triūphator israel nō mentietur siue non loque
tur false. ps̄.43. Et iniq; non egimus in testamēto tuo. Pro
quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Nec menti
ti sum⁹ in pacto tuo. Esa.63. Filii nō negātes. Et inde שֶׁקֶר
Secer.i. mendacium seu falsum aut falsitas. Exo.20. Non lo
quaris cōtra ꝓximū tuū falsum testimoniū. & in eo.23. Mē
dacium fugies. ps̄.7. Et peperit iniquitatē. Pro quo beatus
hiero. in psal. iuxta. he. ve. transtulit. Et peperit mendaciū.
ps̄.18. Iniqui persecuti sunt me: adiuua me. pro quo beatus
hiero. transtulit. falso ꝓsecuti sunt me. ps̄.119. Libera aīam
meam a labiis iniquis. Pro quo beatus hiero. trāstulit. A la
bio mendacii. Prouer.18. Profert autē mēdacium dolosus
testis. Hiere.8. Vere mendacium operatus est stilus mēdax
scribarum. Signat etiā frustra siue in vanū. 1. Reg.25. Vere
frustra seruaui. ps̄.34. Qui aduersantur mihi iniq;. ꝓ quo
he. le. Qui aduersantur mihi frustra.i. sine causa. Sed beat⁹
hiero. in psal. iuxta he. ve. secundū primā significationē trā
stulit. Inimici mei mendaces. & in plu. שְׁקָרִים Secarim. ps̄.
100. Qui loquitur iniqua: nō direxit in conspectu oculorū
meorum. pro quo beatus hiero. trāstulit. Loquēs mēdaciū.
Hiere.23. & seduxerūt populū meū in mēdaciis suis.

שָׂקַר Sacar. innuere. s. oculis. Esa.3. & nutibus oculorum
ibāt. hebrei tn̄ dicūt ꝙ signat stibio oculos depīgere.

שֹׁרֶר Sarar. vmbilicus. & scribitur cum simplici res & cū
puncto dagues propter defectum alterius res. Cāti.
7. Vmbilicus tuus sicut crater tornatilis. Ezech.16. Non est
precisus vmbilicus tuus. Scribitur etiam cum duplici res &
dicitur שְׁרִירֵי Serire. Iob.40. Et virtus ei⁹ in vmbilico vē
tris eius. Itē שְׁרִירוּת Seriruth.i. prauitas siue cogitatio ma
la. Deut.29. Et ambulabo in prauitate cordis mei. Hiere.3.
Post prauitatem cordis sui pessimi.

שָׂרַר Sarar. dn̄ari. principatum tenere. preualere. Nu.16.
Nisi & dn̄atus fueris nostri. Ester.1. Esse viros prin
cipes ac maiores in domibus suis. Vide etiā de hoc supra in
dictione שׂוּר Sur.

שְׁרָא Sara. in ligua chaldaica significat manere siue habi
tare. Dan̄.2. Et lux cū eo est.i. manet siue habitat.

שָׁרָב Sarab. siccum siue aridum. aut estus. Esa.35. Et que
erat arida in stagnum. & in eodem.49. Non percu
tiet eos estus & sol.

שַׁרְבִט Sarbit. virga aut sceptrū. Ester.4. Rex aureā virgā
ad eū tetēdit. & in eo. Tetēdit cōtra eā virgā aureā.

שָׂרִיג Sarig. propago. ramus. & solum īuenitur in numero
plurali. Gen̄.40. In qua erant tres propagines. Ioel.
1. Albi facti sunt rami eius. Et inde verbū שָׂרַג Sareg. quod
significat perplexum aut cōuolutum siue intricatum esse.
sicut vites perplectuntur propaginibus. Iob.40. Nerui te
sticulorum eius perplexi sunt. Thren̄.1. Conuolute sunt &
imposite capiti meo.

שָׂרַד Sarad. remanere. relinqui. Ios.10. Hi qui israel effu
gere potuerunt: ingressi sunt ciuitates munitas. Pro
quo he. le. Et reliqui qui remanserunt ex eis venerunt in ci
uitates munitas. Et inde שָׂרִיד Sarid.i. ille qui relinquitur
vel euadit. vt in p̄dicto loco. Vbi ponitur verbum & nomē
ab eo deriuatum. & in eo.8. Ita vt nullus de tanta multitudi
ne saluaretur.i. relinqueretur. Thren̄.2. Et non fuit in die
furoris: dn̄i qui effugerit & relinq̄retur. Hiere.31. Populus
qui remanserat a gladiō. & in eo.42. Nullus de eis remane
bit neq; effugiet. Item שְׂרָד Serad.i. ministerium. Exo.31.
Et vestes sanctas in ministerio aaron sacerdoti & filiis eius
Signat etiā instrumētum dolatorium. Pro quo btūs hiero.
transtulit runcinā. Esa.44. Formauit illud in runcina.

שָׂרָה Sara. considerare. siue intueri. relinquere. soluere. in
cipere. Iob.37. Sup omnes celos ipse considerat. Vi
de etiā de hoc supra in dictione שׁוּר Sur. Hiere.15. Si nō re
liquie tue in bonum. pro quo he. le. Si nō reliqui te ī bonū
De quo vide supra in dictione שְׁאָר Saar. alii vero legunt
sic. Si non solui te in bonum. nā in lingua chaldaica signifi
cat soluere vl̄ dissoluere. Dan̄.3. Ecce ego video viros quat
tuor solutos. & in eo.5. Et cōpages renum eius soluebātur.
Significat etiā in lingua chaldaica incipere. Esd.5. Et cepe
runt edificare domū dn̄i. Item שִׁרְיָה Siria.i. lorica siue tho
rax. Iob.41. Cum apprehenderit eū gladius: subsistere nō
poterit: neq; hasta neq; thorax. Scribitur etiā cum nū in fi
ne & dr̄ שִׁרְיָן Sirian. 1. Reg.17. Et lorica hamata īduebatur
3. Reg.22. Et percussit regē israel inter pulmonē & stoma
chum. Pro quo he. le. Inter iuncturas & loricā. Esa.59. In
dutus est iustitia vt lorica. Hiere.51. Et non ascendat lorica
tus. Et in plurali שִׁרְיֹנוֹת Sirionoth. 2. Paralipo.26. Et ha
stas & galeas & loricas. Item שָׁרוֹן Saron.i. campus seu pla
nicies. Canti.2. Ego flos cāpi. Esa.33. Et factus est saron si
cut desertū.i. cāpus in quo sunt vinee & frumenta: erit sicut
desertum. Item מִשְׁרָה Misra.i. illud. quod ab alio exprimi
tur. Nu.6. Quidquid de vua exprimitur: nō bibet. & aliqui
hebrei dicunt ꝙ significat madefactum.i. quidquid est ma
defactum in vino vel in musto.

שָׂרָה Sara. preualere. dn̄ari. Gen̄.32. Quoniā si cōtra deū
fortis fuisti: quāto magis cum hoībus preualebis. pro
quo he. le. Quoniā cum deo preualuisti siue dn̄atus fuisti.
Osee.12. Et in fortitudine sua direct⁹ est cum angelo.i. pre
ualuit. & in eo. Et inualuit ad angelum. Et inde מִשְׂרָה Mis
ra.i. dn̄iū siue impium. Esa.9. Multiplicabitur ei⁹ impiū.

שָׂרַט Sarat. scindere. concidere. incidere. s. carnes vngulis
vel ferro. vt Leuit.19. Super mortuo non incidetis
carnes vr̄as. & in eo.21. Neq; in carnibus suis facient incisu
ras. Zach.12. Cōcisione lacerabuntur. Et inde שֶׂרֶט Seret.
siue שָׂרֶטֶת Sarateth.i. incisionem. Leuit.21. Neq; in carni
bus suis facient incisuras. pro quo he. le. Et in carnibus suis
non incident incisionem. vbi ponitur verbum & nomē ab
eo deriuatum.

שְׂרוֹךְ Seroch. corrigia. gen̄.14. vsq; ad corrigiā calige. Esa.
5. Nec rūpetur corrigia calciamenti eius. Et inde ver
bum siue participium מְשָׂרֶכֶת Mesarecheth.i. circuiēs sicut
corrigia circumuoluitur. Pro quo beatus hiero. transtulit
explicans. Hiere.2. Cursor leuis explicans vias suas.

שָׂרַע Saraa. superfluere. superfluū esse. Leuit.21. Vel par
uo vel grādi. Pro quo he. le. Aut diminutum vel sup
fluum. & in eo.22. Bouē & ouē aure & cauda amputatis. ꝓ
quo he. le. Superfluum vel diminutum. s. in aliquo mebro.
Esa.28. Coangustatum est enim stratum: ita vt alter deci
dat. Pro quo he. le. Coangustatū est enim stratum ne super

fluat.i.ne superfluat alteri: quia est tam angustum ꝙ vix capit vnum hoiem: & si alius ibi recumbat necesse est vt alter illorum decidat. & sic beatus hiero. transtulit sensum.

שרעף Saraaph.cogitatio. & solum inuenitur in numero plurali. ps.93. Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo. Pro quo beatus hiero. in psalterio iuxta he.ve.transtulit. In multitudine cogitationū mearū: que sunt in me. ps.138. Et cognosce semitas meas. Pro quo beatus hiero.transtulit. & scito cogitationes meas.

שרף Saraph.comburere.vrere.exurere.succendere. Exo.32. Combusitq; & cōtriuit vsq; ad puluerē. Leuit.10. Et oīs domus israel plangat incendium: quod dñs succēdit. & in eo. Exustum repetit. Nu.19. Cōburetq; eam cunctis videntibus. Deut.29. Sulphure & salis ardore comburens. 1. Reg.30. Et succēderent eam igni. & in eo. Et inuenissent eā succensam igni. & in eodem.30. Et combuserunt eam igni 2. Reg.23. Et comburētur vsq; ad nihilum. 4. Reg.23. Succendit etiā lucum. & in eodem. & combusit eam sup altare. 2. Paralipo.26. Et cōbuserūt super eum ambitione nimia. Pro quo he.le. Et combuserunt super eum combustione nimia. Vbi ponitur nomē & verbum ab eo deriuatum. Esa.1. Ciuitates vestre succēse igni. Hiere.36. Ne combureret librum. & in eo.26. Et ciuitatē hanc comburet igni. Pro quo hebrei legunt. Cōbures igni.i.eris causa vt cōburatur igni. Et aliquando scribitur cum samach loco sin. Amos.6. Et cōburet eum: vt efferat ossa de domo. & inde שריפה Serepha. idest incendium vel combustio. Leuit.10. Incēdium quod dominus succendit. Nu.19. mittet in flāmam que vaccā vorat. Pro quo hebrei legunt. Mittet in medio combustionis vacce. 2. Paralipo.21. Et non fecit ei populus secundū morē cōbustionis exequias. & in plurali משרפות Misrephoth. Esa.33. Et erunt populi quasi de incēdio ignis. Pro quo hebrei legunt. Et erunt populi quasi incendia vel cōbustiones ignis. Hiere.34. Et secundū cōbustiones patrum tuorum priorum qui fuerunt ante te: sic comburent te. Et inde שרף Saraph.i.serpens ignitus qui flatu vrit. Nu.21. Fac serpētē eneum.i.similitudinem serpentis igniti. Esa.14. De radice enim colubri egredietur regulus: & semen eius absorbens volucrem. Pro quo he.le. Et fructus eius serpēs volans: siue regulus volans. & in eo.30. Vipera & regulus volās. vbi ponitur pro regulo. & in plurali שרפים Seraphim. Nu.21. Misit dñs in populum ignitos serpentes. Signat etiam Seraphim certū ordinē angelorum celestis hierarchie. Esa.6. Seraphim stabant subter illud. & in codem. Et volauit ad me vnus de seraphim.

שרץ Saras.moueri.reptare.serpere.ebullire.producere. f.aīalia mobilia seu reptilia. Gen.1. Aiam viuentē atq; motabilem quā produxerant aque. Pro quo he.le. Quā mouerunt aque.i.mouere fecerūt. & in eo. Producant aque reptile.i.mouere faciant. & in eo. Et ingredimini super terram.i.gradimini. Exo.8. & ebulliet fluuius ranas.i.mouere faciet. Leuit.11. Hec quoq; polluta reputabuntur: de his que mouētur in terra. ps.104. Edidit terra eorum ranas.i.produxit seu moueri fecit. Ezech.47. Et oīs aīa viuēs que serpit. Et inde שרץ Seres.i.reptile aīe viuētis. Leuit.11. Eorū que in aquis mouētur & viuunt. & in eo. Omne de volucribus quod graditur sup quattuor pedes. Pro quo hebrei legūt. Omne motabile de volucribus.

שרק Sarac. Sybilare. Esa.5. Et sybilabit ad eum de finibꝰ terre. & i eo.7. Sybilabit dñs musce. Hiere.9. Et sybilabit super vniuersas plagas eius. Threñ.2. Sybilauerunt & mouerunt capita sua. Zach.2. Sybilabo eis & cōgregabo illos. & inde שריקה Serica.i.sybilus. Mich.6. vt darē te in perditionē: & habitātes in ea in sybilū. & in plu. שריקות Sericoth. Iudi.5. Vt audias sybilos gregū. & inde משרוקיתא Masrocitha. quod in ligua chaldaica signat fistulā. Dañ.3. In hora qua audieritis vocem tube & fistule.

שרק Sorec.vitis.i.electa & optima: aut ꝓpago optima & fructuosa. Gen.49. Ligans ad vineā pullū suū. & ad vitē o fili mi asinā suā. Esa.5. Et plātauit vineā electā. ꝓ quo he.le. & plātauit vitē seu ꝓpaginē.i.electā. Hiere.2. Ego autē plantaui te vineā electā. & dicunt aliqui hebrei ꝙ signat vitē que ꝓducit vuas sine granulis. & in plu. שרוקים Serucim. Esa.16. Dñi gētiū exciderunt flagella eius.i.ꝓpagines eius. Et inde שריקות Sericoth. Pro quo beatus hiero. transtulit plectentes. Esa.19. Et cōfundentur qui opabātur linū plectētes. & aliqui hebrei dicunt ꝙ signat linum optimū & candidissimū sicut est byssus. Item שרק Saruc.i.variū.f.colore. & solum inuenitur in numero plurali. Zach.1. Et post eum equi ruffi varii & albi.

שרש Saras.radicare.erradicare. Iob.5. Ego vidi impiū firma radice. ꝓ quo he.le. Ego vidi impium radicātē: siue radicatum.i.firma radice plātatum. ps.79. Plantasti radices eiꝰ. ꝓ quo he.le. Radicasti radices eiꝰ. Esa.40. Qui ingrediuntur impetu a iacob. ꝓ quo he.le. Ingredietes siue ingredietibꝰ radicabit iacob. Vnde sequitur. florebit & germinabit israel. & in eo.40. Nec radicato in terra trunco eorum. Hiere.12. Plantasti eos & radicē miserunt. Signat etiā per antiphrasin erradicare vel delere. Iob.31. Et progenies mea erradicetur. & in eo. Et oīa erradicās genimia mea. ps.51. Et radix tua de terra viuentium. ꝓ quo beatus hiero. in ps. iuxta he.ve.trāstulit. Et erradicabit te de terra viuētiū. Iudi.5. Ex ephraim deleuit eos. & ide שרשי Sorsi.i.exiliū ꝙ est erradicatio a patria. Esd.2. Siue in morte siue in exilium. Et inde שרש Sores.i.radix. Deut.29. Et sit inter vos radix germinās fel & amaritudinē. Iob.19. Et radicē verbi inueniamus cōtra eū. & in eo.29. Radix mea aperta est secus aquā. & in eo.30. Et radix iuniperorum erat cibus eorum. Esa.53. Et sicut radix de terra sitienti. & in plu. שרשים Sarasim siue שרשי Sorse. Iob.8. Sup aceruū petrarū radices eius densabuntur. Hiere.17. Quod ad humorē mittit radices suas. Ponitur etiā pro vestigiis vel cardinibꝰ. Iob.13. Et vestigia pedum meorum considerasti. & in codē.36. Et cardines maris operuit.

שרשר Sarser.catena. & solū inuenitur in numero plu. f. שרשרות Sarseroth. Exo.28. Catenas sibi inuicē coherentes. 3. Reg.7. Et qui per modum retis & catenarum sibi inuicē miro ope contextarū. 2. Paralipo.3. Et quasi catenas se inuicem complectentes.

שרת Sarath.ministrare.seruire. Nu.8. Eruntq; ministri fratrum suorū. ꝓ quo he.le. Et ministrabūt cū fratribus suis. & in eo.16. Et ministraretis ei. & in eo.18. Presto sint & ministrent tibi. Deut.18. Ministrabit in noie dñi dei sui. & in eo.21. Quos elegit dñs deus tuus: vt ministret ei. 1. Reg.2. Samuel aūt ministrabat ante faciem dñi. 3. Reg.1. Et abisag sunamitis ministrabat regi. 1. Paralipo.6. Ministrabant corā tabernaculo. & in eo.23. Vt adoleret incēsum corā dño secundū ritum suū. ꝓ quo he.le. Vt adoleret incensum corā dño: vt ministraret ei. Esa.60. Arietes nabaioth ministrabunt tibi. & in eo. Et reges eorum ministrabunt tibi. & inde משרת Mesareth.i.minister. Exo.24. & iosue minister eius. Et inde שרת Sareth.i.ministerium. Nu.4. Oīa vasa quibꝰ ministratur i scō. ꝓ quo he.le. Oīa vasa ministerii. 2. Paralipo.24. & facta sunt vasa tēpli in ministerium.

שרת Sareth. cum puncto cebolet & ꝓposito mē vt dicatur משרת Masreth: signat scutelā aut vas. 2. Reg.13. Tollensq; quod coxerat: efudit & posuit corā eo. Pro quo hebrei legunt. Et tulit scutellam & effudit coram eo.

שת Seth.nates. Esa.20. Discoopertis natibus ad ignominiā egypti. De quo vide supra in dictiōe שות soth. Itē שת Sith. in lingua chaldaica significat sex. Dañ.3. Latitudine cubitorum sex. Et inde שתין Sithin.idest sexaginta. vt in eodem. Latitudine cubitorum sexaginta.

שתת Sathath.ponere. & scribitur cū simplici tau. ps.48. Sicut oues in inferno posite sunt. ps.72. Posuerūt in celū os suū. De quo vide supra in dictiōe שות soth.

שתה Satha.bibere.potare. Gen.9. Bibensq; vinum inebriatus est. Et in codem.44. In quo bibit dominus meus. Exo.34. Panem non comedit: & vinum non bibit. Leuit.11. et omne liquēs quod bibitur. ps.49. aut sanguinē hircorū potabo. ps.77. Et imbres eorū non biberētur. Prouer.9. Et bibite vinū qd miscui vobis. & ide משתה Misthe i.conuiuium: seu potatio vel potus. Gen.19. Ingressiq; domū eius fecit cōuiuium. & in codē.21. Fecitq; abraam grādē conuiuium. Ester.1. fecerat grande conuiuiū pricipibus suis. Esa.5. Et vinum in conuiuiis vestris. Dañ.1. Nec de vino potus eius. & inde שתי Sethi.idest ebrietas siue potatio Eccl's.10. Ad reficiendum & non ad luxuriā.i.non ad ebrietatem. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur שתיה Sethiia. Ester.1. Nec erat qui nolentes cogeret ad bibendum. Pro quo hebrei legunt. Et potatio erat iuxta legē siue edictum: non erat qui cogeret. Item שתי Sethi.i.stamē. Leuit.13. In stamine atq; subtegmine. Item שתות Sathoth.idest nates. 2. Reg.10. Vestes eorum medias vsq; ad nates. Vide etiam de hoc supra in dictione שות Soth.

שתים Sethaim.vel שתי Sethe.duo vel due. De quo vide supra in dictione שנים Sana.

שתל Sathal.plantare.trāsplātare.fundare. ps.1. Quod plātatum est secus decursus aquarū. Ezech.17. Ecce plātata est. Et in eo. Et plantabo super montē excelsum. Osee.9. Et erat fundata in pulchritudine. Pro quo he.le. Et erat plantata. & inde שתיל Sathil.i.nouella plantatio: vel palmes. Et solum inuenitur in numero plu. Ps.127. filii tui sicut nouelle oliuarum.

שתם Sethum. obturatꝰ. Nu.24. Dixit hō cuiꝰ obturatus est oculus. & solū inuenitur in predicto loco.

שתן Sathan. mingere. 1. Reg.25. Si reliquero de omnibus que ad ipsum pertinent: mingentem ad parietē.

שתק Sathac.silere.quiescere.cōpescere. seu mitigare. ps.106. Letati sunt quia siluerūt. Prouer.26. Iurgia cōquiescunt. Ione.1. Quid faciemus tibi & cessabit mare a nobis.i.compescetur siue mitigabitur.

שתר Sathar.computrescere. 1. Regum.5. & computrescebant prominētes extales eorū. Et solum inuenitur in pdicto loco. Et aliqui hebrei dicunt ꝙ deriuatur a dictione סתר Sathar. & ꝙ significat occultare vel cooperire. vnde in pdicto loco ipsi legūt. & occultabātur eis ficus. vel hemorroides.i.nascebantur in loco operto & occulto anus.

De incipientibus a littera. ת. Tau.

תא Tha.cubiculū.thalamꝰ. 3. Reg.14. & postea reportabāt ea ad armamētariū scutariorū. ꝓ quo hebrei legūt. Ad cubiculum cursorum. Ezech.40. Et thalamū vno calamo in lōgum & vno calamo in latū. & in eo. Thalamus autem sex cubitorū erat hīc & inde. & ī plu. תאים thaim siue תאות thaoth. vt in eo. & inter thalamos quinq; cubitos. & in eo. Porro thalami porte ad viā orientalem: tres hinc & tres in altera. & in eo. Et margīne ante thalamos cubiti vnius.

תאב Thaab.desiderare.cōcupiscere.detestari: siue abominari. ps.118. Cōcupiuit aīa mea desiderare iustificatiōes tuas. & in eo. Ecce concupiui māndata tua. & in eodē. Concupiui salutare tuū dñe. Amos.6. Detestor ego supbiā iacob.

תאה Thaa.signare.describere.circūscribere.limitare.i.limites ponere.metari. Nu.34. A mari magno terminī incipient puenietes ad mōtem altissimū. Pro quo he.le. A mari magno describetis vel limitabitis vobis mōtē hor i.ibi ponetis limites. & in eo. Inde metabuntur fines. Item תאו thao. genus ceruī. pro quo btūs hiero. transtulit origē. Deut.14. Origem camelopardalum.

תאם Theom.geminus.gemellus.cōiūctus. & solū inuenitur in nu.plu. Gen.38. apparuerunt gemini in vtero eius. Cāti.4. Sicut duo hinuli capree gemelli. & aliqn scribitur cū vau loco aleph. Gen.25. Et ecce gemini i vtero eiꝰ reperti sunt. & inde verbū seu participiū qd signat gemellos fetus habere. Canti.4. Omnes gemellis fetibus. & inde תאומים Thoamim.idest coniuncti. Exo.26. Eruntq; sibi cōiuncte a transuerso vsq; deorsum.

תאן Theen.ficus. & solū inuenitur in nūero plu.f. תאנים theenim. Nu.13. & de ficis loci illius tulerunt. Hiere.8. Et non sunt ficus in ficulnea. Et inde תאנה theena.i.ficulnea siue ficus arbor. vt in pdicto loco. & Ioel.2. Et ficum meā decorticauit. Et in plurali תאנות theenoth. Amos.4. Olineta vestra & ficeta vestra comedet.

תאר Thaar. Describere.limitare.figurare.formare. tornare. Ios.15. Pertransitq; a vertice montis vsq; ad fōtē. pro quo he.le. Describetur siue metabitur terminus a vertice montis. & in eo. Inclinabiturq; in bala. pro quo he.le. describetur siue limitabitur in bala. & in eo. Inclinabiturq; in farona.i.limitabitur. Esa.44. Formauit illud in runcina. & in eo. & in circino tornabit illud. & inde תאר thoar.i. forma seu facies: aut species. Gen.29. Rachel decora facie & venusto aspectu. & in eo.39. Erat autem ioseph pulchra facie. Deut.21. Et videris in numero captiuorū mulierem pulchram. Pro quo he.le. Mulierem pulchrā forma vel facie. Iudi.8. Et vnus ex eis quasi filius regis. pro quo he.le. Et vnus ex eis quasi forma filii regis. 1. Reg.28. Qualis est forma eius. Esa.52. Et forma eius inter filios hominū. Et in eodem.53. Non erat species ei neq; decor. Threñ.4. Denigrata est super carbones facies eorum

תבה Theba.arca. Gen.6. fac tibi arcam de lignis leuigatis. Et in eodem.8. Egredere de arca.

תבל Thebel.orbis.i.terrarum. Iob.34. Aut quē posuit super orbem quem fabricatus est. ps.23. Orbis terrarū & qui habitant in eo. ps.97. Iudicabit orbē in iustitia. Esa.14. Posuit orbem desertum. Item תבל thebel.i.scelus siue nephas. De quo vide supra in dictione בלל balal.

תבן Theben.palea. & solum inuenitur in numero singulari. & ponitur singulare pro plurali. Gen.24. palearum quoq; & feni plurimum est apud nos. Exo.5. Nequaq; dabitis vltra paleas populo: & aliqn scribitur cū mem in principio & dicitur מתבן mathben. Esa.25. Sicut teruntur palee in plaustro.

תבר Thabar. In lingua chaldaica signat confringere vel conterere aut cōminuere. & inde תבירא thebira.i.contritum vel cōminutum. Dañ.2. Ex parte regni erit solidum & ex parte cōminutum.

תדר Thedir.siue תדירא thedira. In lingua chaldaica ē aduerbium temporis & significat semper vel continuo Dañ.6. Deus tuus cui seruis semper.

תהה Thohu. Inanitas.inane.vacuū.nihil. & scribitur cum simplici he & cū vau i fine loco alteriꝰ he. Gen.1. Terra aūt erat inanis & vacua. Iob.26. Qui extendit aquilone

super vacuū. Esa.24. Attrita est ciuitas vanitatis.i.inanitatis.& in eodē.40. Iudices terre velut inanes fecit. & in eodem.41. Ventus & inane simulachra eorū. & in eo.49. Sine causa & vane fortitudinē meā cōsumpsi. Pro quo he.le. In inane siue in vacuū & in vanum fortitudinē meā cōsumpsi. Hiere.4. Aspexi terrā & ecce vacua erat & nihil. Ponitur etiā pro nihilo. Esa.34. Et extendetur super eā mensura vt redigatur ad nihilum. Significat etiam locum desertū qui est inanis & vacuus frugibus & arboribus. Pro quo beatus hieronymus transtulit locum horroris. Deut.32. In loco horroris & vaste solitudinis.

תָּהֳלָה Thahola. prauitas. Iob.4. Et in āgelis suis repperit prauitatē. De quo vide supra in dictione הָלַל halal.

תְּהוֹם Thehom. abyssus. Gen̄.1. Et tenebre erāt sup faciē abyssi. Iob.28. Abyssus dixit nō est in me. Ezech.26. Et adduxero sup te abyssum. Et in plu. תְּהֹמוֹת thehomoth. Exo.15. Abyssi operuerūt eos. & in eodē. Congregati sunt abyssi. p̄s.70. Et de abyssis terre iterū reduxisti me. p̄s.105 Et deduxit eos in abyssis sicut in deserto.

תּוּב Thub. in lingua chaldaica sign̄at reddere. vel respōdere. aut reuertere. vel reducere. Dan̄.3. Nō oportet nos de hac re respōdere tibi. & in eo.4. Et sensus me⁹ redditus est mihi. & in eo. Et figura mea reuersa est ad me. Esd.5. Et tunc satisfacerēt ad accusationē illā.i. redderēt rationē: siue responderent. & in eodem. Huiuscemodi autem sermonem responderunt nobis. & in eodem.6. Referātur in templum in ierusalem.i. reducantur.

תָּוָה Thaua. signare. impingere. exacerbare: siue irritare. Ezech.9. Et signa thau sup frōtes virorū gementiū. 1.Reg.21. Et impingebat in ostia porte. Sed etiā in p̄dicto loco hebrei legunt. & signabat.i. faciebat signa & stigmata sicut insanus & furiosus. p̄s.77. Et sanctū israel exacerbauerunt. & aliqui hebrei legunt signauerunt.i. petierunt ab eo signa: sicut ipsi exponūt. Et inde תָּו thau.i. signū. Ezech.9. Et signa thau. ꝓ quo he.le. Et signa signū. Pōt etiā esse nomen vltime littere alphabeti hebraici: q̄ dr̄ thau. Vn̄ beatus hiero. in suis explanationib⁹ sup p̄dicto loco sic ait. ꝓ signo quod.lxx. Aquila & symmach⁹ trāstulerūt. theodotio ipm verbū hebraicū posuit thau: que extrema est apud hebreos viginti & duarū litterarū: vt pfectā in viris gemētib⁹ & dolentibus scientiā demōstraret. siue vt hebrei autumāt: quia lex apud eos appellatur תּוֹרָה thora. q̄ hac in pricipio noīs sui littera scribitur: illi hoc accepe signaculū qui legis p̄cepta cōpleuerant. Et vt ad nr̄a veniamus: antiquis hebreorū litteris quibus vsq̄ hodie vtūtur samaritani extrema thau littera crucis habet similitudinē: q̄ in xpianorū frōtib⁹ pingitur: & frequenti manus inscriptione signatur. hec hiero. Ponitur etiā תָּו Thau ꝓ desiderio. Iob.31. Et desideriū meū audiat oīpotēs. Itē תְּוָה thaua. in lingua chaldaica sign̄at obstupescere. Dan̄.3. Tunc nabuchodonosor rex obstupuit.

תָּוֶךְ Thauech. siue תּוֹךְ thoch. medium. intermediū. inter dolus. fra⁹. vsura. Gen̄.1. Sit firmamētū in medio aquarum. & in eodē.15. Diuisit ea per mediū. Exo.3. Apparuitque ei dn̄s in flāma ignis de medio rubi. & in eo.14. Et ingressi sunt filii israel per medium sicci maris. & in eodē.15. Filii autē israel ambulauerunt per siccum in medio eius. Leuit. 11. Vas aūt fictile in quod horū quicq̄ intro ceciderit. Nu. 35. Eruntq̄ vrbes in medio. Deut.3. Vsq̄ ad torrentem arnō: medium torrentis. p̄s.21. In medio ecclesie laudabo te. Zach.2. Et habitabo in medio tui. Et inde תִּיכוֹן thichon.i. medius siue intermedius. Exo.26. Qui mittentur per medias tabulas. Pro quo hebrei legunt. Et vectis medius siue intermedius per medias tabulas. Et in genere feminino

תִּיכוֹנָה Thichona. Iudi.7. Incipientib⁹ vigiliis noctis medie. 3.Reg.5. Et per cocleam ascendebatur in medium cenaculum. Et in hebreo est generis feminini. Item תּוֹךְ thoch. idest dolus aut fraus vel vsura. p̄s.9. Cuius maledictione os plenum est & amaritudine & dolo. p̄s.54. Et nō recedit de plateis eius vsura & dolus. p̄s.71. Ex vsuris & iniquitate redimet animas eorum.

תּוּר Thur. explorare. considerare. contemplari. cogitare. Nu.13. Qui considerent terram chanaam. Pro quo hebrei legūt. Et explorent terram chanaam. & in eodem. Cūq̄ ascendissent explorauerunt terram. & in eodem. Detraxerunt terre quā inspexerant. idest explorauerant. & in eodem.14. Terra quam circuiuimus valde bona est. Pro quo hebrei legunt. Terra per quam trāsiuimus ad explorandū eam: valde bona est. Et in eodem. Iuxta numerum quadraginta dierum quibus explorastis terram. Et in eodem. Qui perrexerunt ad cōtemplandam terram. & in eodem. 15. Nec sequantur cogitationes suas & oculos. Pro quo hebrei legunt. Et non exploretis siue consideretis post corda vestra & oculos vestros. & est sensus sicut in littera nostra. Iudi.1. Nam cum obsiderēt vrbem: que prius luza vocabatur. Pro quo hebrei legunt. Cum explorarent siue considerarent vrbem. Iob.40. Huic mōtes herbas ferunt. Pro quo hebrei legunt. Contemplatur siue considerat montes in pastum suum. Eccl̄s.2. Cogitaui in corde meo abstrahere a vino carnem meam. Et inde תָּרִים Tharim.i. exploratores. Nu.14. Qui ipsi lustrauerāt terram. Pro quo hebrei legunt. De exploratoribus terre. Et aliquādo scribitur cum aleph in principio & dicitur אֲתָרִים Atharim. vt in eodem. 21. Venisse.s. israel per exploratorum viam. Significat etiā תָּרִים tharim negociatores vel mercatores: eo quod discurrunt per loca & domos tāq̄ exploratores. 3.Reg.10. Excepto eo qđ offerebant viri qui super vectigalia erāt & negociatores. Et inde תּוֹר Thor. idest expectabilis siue considerabilis. 1.Paralipo.17. Et fecisti me expectabilem super omnes homines. & a predicta dictione dicunt aliqui hebrei ꝙ deriuatur תּוֹרָה thora. idest lex: a contemplando vel considerando dicta. Deut.4. Ista est lex quam proposuit moyses. 2.Reg.7. Ista est lex adam: domine deus. p̄s.118. Lex domini immaculata. Vide etiam de hoc supra in dictione יָרָה Iara. Item תּוֹר Thor.i. turtur. Gen̄.15. Turturem quoq̄ & columbam. Canti.2. Vox turturis audita est in terra nostra p̄s.73. Ne tradas bestiis animas confitentes tibi. Pro quo hebrei legunt. Ne tradas bestie animam turturis tui. Et loquitur metaphorice. sicut Canti.2. dicitur columba mea formosa mea. Potest etiam deriuari a dictione תּוֹרָה Thora que significat legem vt supra dictum est. Vnde beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Ne tradas bestiis animam eruditam in lege tua. & sic est in translatione chaldaica: sicut beatus hieronymus transtulit. Et in plurali תּוֹרִים thorim.i. turtures. Leuit.1. De turturib⁹ & pullis columbarum. & in eodem.5. Offerat duos turtures. Est etiam genus ornamēti maxillarum vel faciei. Pro quo beatus hieronymus transtulit murenulas. Canti. 1. Murenulas aureas faciem⁹ tibi. & in eodem. Pulchre sunt gene tue sicut turtures. Pro quo hebrei legūt. Pulchre sunt gene tue in murenulis siue in quibusdam aliis ornamētis. Item תּוֹר Thor.i. tempus statutum. Ester.2. Cum autē per peruenisset tempus singularum per ordinem. & in eo. Euoluto autē tēpore per ordinē. Item תּוֹר Thor. in lingua chaldaica significat bouē. Dan̄.4. Et fenū vt bos comedes.

תָּזַז Thazaz. abscindere. Esa.18. Et q̄ derelicta sunt abscindentur. & solum inuenitur in predicto loco.

תּוֹתָח Thothach. malleus. Iob.41. Quasi stipulā stimabit malleum. & solum inuenitur in p̄dicto loco. & dicunt hebrei ꝙ significat machinam seu instrumētum bellicum quo lapides magni procul proiiciuntur.

תַּחְמָס Thachmas. nomē auis immunde. Pro quo beatus hieronymus trāstulit noctuam. De quo vide supra in dictione חָמָס Chamas.

תַּחַר Thachar. siue תִּתְחַר thathchare. emular. zelare. irritare. Ps.36. Noli emulari in malignātibus. & in eodem. Noli emulari in eo qui prosperatur in via sua. Vide etiā de hoc supra in dictione חָרָה Chara.

תַּחְרָא Thachra. lorica. Exo.28. Sicut fieri solet in extremis vestium partib⁹: ne facile rūpatur. Pro quo he.le. Sicut fieri solet in ora lorice: ne facile rumpatur.

תַּחַשׁ Thachas. hyacinthus. seu hyacinthinus. Ezech.16. Et calciaui te hyacintho. & ī plu. תְּחָשִׁים thechasim. Exo.25. Pellesq̄ hyacinthinas: hebrei vero dicunt ꝙ significat quoddam animal quod taxus dicitur.

תַּחַת Tachath. subter. subtus. deorsum. ꝓ eo. Gen̄.7. Opertiq̄ sunt oēs mōtes excelsi sub vniuerso celo. & in eodem.16. Et humiliare sub manu eius. & in eodem. Ac requiescite sub arbore. Deut.12. Et subter omne lignum frondosum. Iob.37. Subter omnes celos ipe considerat. p̄s.17. Dilatasti gressus meos subtus me. & in eodem. Cadent subtus pedes meos. Et quandoq̄ preponitur ei littera mem & dicitur מִתַּחַת Mithachath. Deut.5. Et que in terra deorsum. Iob.18. Deorsum radices eius siccabuntur. & in lingua chaldaica dicitur תְּחוֹת thechoch.i. sub vel subter. Hiere.10. Pereant de terra & de hiis que sub celo sunt. Dan̄. 4. Subter eam habitantes bestie agri. Significat etiā locū in quo aliquis subsistit. Exo.16. Maneat vnusquisq̄ apud semetipsum. Pro quo he.le. Maneat vnusquisq̄ sub se.i. in loco suo. 1.Reg.14. Stemus in loco nr̄o: & ne ascendamus ad eos. Significat etiam pro.i. loco alicuius rei. Exo.21. Oculū pro oculo: dentem pro dente. Deut.28. Eo quod non seruieris dn̄o deo tuo.i. pro eo quod nō serujeris. 2.Reg.19. Nunquid pro his verbis nō occidetur semei. Iob.34. Quasi impios pcussit eos. Pro quo he.le. Pro impiis siue loco impiorum percussit eos. p̄s.44. Pro patribus tuis nati sūt tibi filii. Esa.55. Pro saliuncula ascendet abies: & pro vrtica crescet myrtus. & in eo.60. Pro eo quod fuisti derelicta. & quando cōponitur cum pronoīb⁹ ponitur pluraliter hoc modo תַּחְתַּי thacthai.i. sub me. p̄s.17. Et subdit populos sub me. Abach.3. Et subter me scateat. dicitur ēt תַּחְתֵּנִי thachthēni idest subt⁹ me. 2.Reg.22. Dilatasti gressus meos subtus me. & in eodē. Et deiicis populos sub me. תַּחְתֶּיךָ thacthécha.i. subter te. Esa.14. Subter te sternetur tinea תַּחְתָּיו thacthau idest sub eo vel sub ipso. Iob.41. Sub ipso erunt radii solis. Et ī genere feminino תַּחְתֶּיהָ thachthéa.i. sub ea vel pro ea aut in loco suo. Leuit.13. Si autē steterit in loco suo. Iob.28. Et in loco suo igni subuersa est. Pro quo he.le. & sub ea ardet siue incēditur sicut ignis. Reperitur etiam תַּחְתֶּנָּה thachthéna. idest pro ea. Gen̄.2. Et repleuit carnē pro ea. Et inde תַּחְתּוֹן Thachthon.i. inferior. siue inferius. Ios.18. In monte qui est ad meridiē bethoron inferioris. & in genere feminino תַּחְתּוֹנָה thachthona. 3.Reg.7. Tabulatū qđ subter erat idest tabulatū inferius. & in hebreo est generis feminini. dr̄ etiam תַּחְתִּית thachthit. siue תַּחְתִּיָּה thachthiia. Deut.32. Et ardebit vsq̄ ad inferni nouissima. Pro quo hebrei legūt. Vsq̄ ad infernū inferiorē. p̄s.85. Et eruisti aīam meā de inferno inferiori. Et in plurali תַּחְתִּיִּם thacthiim. siue תַּחְתִּיּוֹת thachthiioth. Gen̄.6. Deorsum cenacula & tristega facies in ea. Pro quo he.le. Inferiora secunda & tertia facies eam.i. secunda & tertia cenacula. p̄s.62. Introibunt in inferiora terre. p̄s.138. Et substantia mea in inferioribus terre.

תַּיִשׁ Thais. aries. siue hyrc⁹. Prouer.30. Gallus succinct⁹ lūbos suos & aries, & in plu. תְּיָשִׁים Theiasim. Gen̄.32. Capras ducentas & hircos viginti.

תְּכָךְ Techach. vsura. siue fenus aut fraus. & declinatur tantū in plurali.s. תְּכָכִים thechachim. Prouer.29. Pauper & creditor obuiauerūt sibi. Pro quo hebrei legunt. Pauper & vir vsurarum vel fraudum obuiauerunt sibi. Vide etiam de hoc supra in dictione תּוֹךְ thoch.

תָּכָה Thacha. adherere. appropinquare. Deut.32. & qui appropinquant pedib⁹ eius. Et solum inuenitur in predicto loco. Item תּוּכִּיִּים thuchiim.i. pauones. & solum inuenitur in numero plu. 3.Reg.10. Et simias & pauones.

תְּכֵלֶת Thecheleth. hyacinth⁹. siue hyacinthin⁹. Exo.25. Aurum & argentum & es & hyacinthum. & in eodē 28. Ligabisq̄ eam vitta hyacinthina.

תָּכַן Tachan. parare. preparare. cōponere. appendere. ponderare. equū vel iustum esse. adiuuare. 1.Reg.2. Et ipsi preparantur cogitationes. 4.Reg.12. Et dabāt eā iuxta numerum atq̄ mensuram. Pro quo he.le. Et dabant argētum quod ponderatum vel preparatum erat. Iob.28. Et aquas appendit in mensura. p̄s.74. Ego confirmaui colūnas ei⁹. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he.ve. trāstulit. Ego appendi colūnas eius. Prouer.16. Spiritus ponderator est dominus. Esa.40. Et celos palmo ponderauit. & in eo. Quis adiuuit spūm dn̄i. Ezech.18. Et dixerunt filii israel non est equa via dn̄i. & in eodem. Nunquid vie mee nō sunt eque. & in eodem. Et nō magis vie vestre praue. Pro quo hebrei legunt. Vtiq̄ vie vestre non sunt eque siue nō sunt iuste. Et inde תֹּכֶן thochen.i. numerus vel mensura. Exo.5. Et reddetis cōsuetum numerū laterum. Scribitur etiam cum mē in principio & cū thau in fine: & dicitur מַתְכֹּנֶת Mathconeth. Exo.5. Mensuram laterum quā prius faciebant imponetis super eos. Ponitur etiā pro cōpositione vl' proportione. vt in eodem.3. Iuxta cōpositionē eius non facietis aliud.i. iuxta proportionem numeri & mēsure illius. & in eodem. Talem cōpositionē non facietis in vsus vr̄os. 2.Paralipo.24. Ac suscitauerunt domū dn̄i in statum pristinū. Pro quo hebrei legunt. Et suscitauerunt domū dei iuxta cōpositionē vel proportionē ei⁹.s. pristinā. & inde תָּכְנִית thochnith.i. similitudo vl' exēplar. Ezech.28. Tu signaculū similitudinis Ponitur ēt ꝓ fabrica. vt in eodē.43. Et metiātur fabricā.

תָּלוּל Thalul. eminēs. vl' eleuatus: siue accumulat⁹. Ezech. 17. Et plantabo sup montē excelsum & eminētē. & inde תֵּל thel.i. tumulus vel cumulus aut aceruus. Deut.13. Et tumulus sempiternus. Hiere.49. Et erit in tumulū dissipata. Ezech.3. Ad aceruū nouarū frugū. Ponitur ēt pro collibus vel excelsis. Ios.11. Absq̄ vrbibus q̄ erāt in collib⁹ & in tumulis site. Hiere.30. & edificabitur ciuitas in excelso suo. Et aliqn̄ duplicatur littera thau & lr̄a lamed. Et dr̄ תַּלְתַּל thalthal.i. elat⁹ siue accumulat⁹. & solū inuenitur ī nu.plu.s. תַּלְתַּלִּים thalthalim. Cāti.4. Come ei⁹ elate palmarū. & inde תַּלְפִּיּוֹת thalpioth. ꝓ quo beatus hiero. trāstulit ꝓpugnacula. Cāti.4. Que edificata est cū ꝓpugnaculis. & est dictio cōposita a תֵּל thel ꝙ sign̄at tumulū vl' eleuatū: & פִּיּוֹת pioth ꝙ sign̄at ora. Itē תּוֹלָל tholal.i. affligere. p̄s.136. Et qui adduxerūt nos hymnū. ꝓ q̄ btūs hiero. ī ps. iuxta he.ve. trāstulit & q affligebāt nos leti. & aliq he. dicūt ꝙ deriuatur a dictione יָלַל Ialal. q̄ sign̄at vlulare. & legūt sic.s. & ī vlulatiōe nr̄a letitiā.i. ī tpe nr̄e vlulatiōis īterrogabāt nos hymnū letitie.

תְּלַג Thelag. in lingua chaldaica sign̄at niuē. Dan̄.7. vestimentū eius quasi nix candida.

תלה Thala. suspendere. pendere. appendere. Gen. 40. Ac suspēdet te in cruce. Deut. 21. Maledictus a deo est qui pēdet in ligno. cuius expositionē vide supra in dictiōe קלל Calal. & in eo. 28. Et erit vita tua quasi pendēs ante te. Iosu. 10. Atq; suspendit eos super quinq; stipites: fuerūtq; suspēsi vsq; ad vesperā. Ester. 2. Appēsus est vterq; eorum in patibulo. Iob. 26. Et appēdit terrā super nihilū. Thren. 5. Principes manu suspēsi sunt. Ezech. 27. Clypeum & galeam suspēderunt in te. & in eo. Pharetras suas suspenderūt in muris tuis. & aliquando scribitur cum aleph in fine loco he. 2. Reg. 21. In qua suspenderant eos philistiim. Osee. 11. Et populus meus pendebit ad reditum meū. & inde תְּלִי Theli. i. pharetra in qua pendent sagitte. Gen. 27. Sume arma tua & pharetram.

תלם Thelem. sulcus. f. qui fit cum aratro. Iob. 39. Nūquid alligabis rhinocerotā ad arādū loro tuo. Pro quo he. le. Nūquid alligabis rhinocerotā in sulco: loro suo. & beat⁹ hiero. trāstulit sensum. & in plu. תְּלָמִים Thelamim. Iob. 31. Et cum eo sulci eius deflent. ps. 64. Riuos eius inebria. pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Sulcos ei⁹ inebria. Osee. 12. Et altaria eorum quasi acerui super sulcos agri.

תלע Tholaa. vermis. vermicul⁹. coccus siue coccinū. & scribitur cum he vl' thau in fine. Deut. 28. Quoniā vastabitur vermibus. Pro quo he. le. Quoniā comedet illud vermis. Iob. 25. Et filius hoīs vermis. Esa. 41. Noli timere vermis iacob. & in plu. תּוֹלָעִים Tholaim Exo. 16. Et scatere cepit vermibus. Significat etiā coccū siue coccinū. aut vermiculū. Exo. 26. Purpura coccoq; bis tincto. Esa. 1. Si fuerint rubra q̄si vermiculū. Thren. 4. Qui nutriebātur in croceis. i. in coccineis. & inde מְתֻלָּעִים Methulaim. i. coccinati. s. vestibus coccineis induti. Nau. 3. viri exercitus in coccineis.

תלת Thelath. siue תְּלָתָא thelatha. in ligua chaldaica significat tres vel tria. Dan. 3. Viri autem hi tres. Et inde תְּלִיתָאי Thelithai. i. tertius vel tertium. vt in codē. 2. Et regnum tertiū aliud ereum. & inde תַּלְתִּי thalthi. i. tertia pars Vt in codē. 5. Et terti⁹ in regno meo erit. Pro quo he. le. & tertie partis regni dñabitur. & inde תְּלָתִין Thelathim. i. triginta. vt in codem. 6. Vsq; ad triginta dies.

תלתל Thalthal. elatum siue accumulatū. De quo vide supra in dictione תלל Thalul.

תמם Thamam. consumare. complere. perficere. deficere. Gen. 47. Sustentauitq; eos illo anno pro cōmutatione pecorum. & in hebreo additur imediate. cūq; consumatus siue perfectus fuisset ille ānus. Exo. 26. Et vna ois compago retinebit. Pro quo he. le. Et simul erunt consumate in capite: in vno annulo. & beatus hieronymus transtulit sensum. Nu. 17. Nū vsq; ad internitionē delendi sumus. i. consumendi sumus. & in eodem. 32. Donec cōsumeretur omnis generatio que fecerat malum. Deut. 2. Donec consumeretur omnis congregatio bellatorum hominum. Ios. 5. Donec consumerētur qui non audierunt vocē domini. & in eodem. Postq; autem omnes circuncisi sūt. p quo hebrei legunt. Postq; cōsumata siue perfecta est omnis gēs vt circunciderertur. idest postq; perfecta est circuncisio omnium. Esa. 18. Ante mesem eni totus effloruit. Pro quo hebrei legunt. Ante messem enim cum cōsumaretur flos. Et in eodem. 33. Cūq; consumaueris depredatiōe: depredaberis. & in codē. 47. Vniuersa venerunt super te. Pro quo hebrei legunt. Cum consumarentur vel perfecta essent: venerunt super te. Hiere. 27. Donec consumam eas in manu eius. Thren. 3. Misericordia domini quia nō sumus cōsumpti. Ezech. 24. Vt consumatur rubigo eius. Significat etiā complere siue perficere. Deut. 34. Et cōpleti sunt dies planctus lugentium moysen. 2. Reg. 20. Et sic proficiebant. debet legi perficiebant. idest postq; interrogabant: opere perficiebant. Thren. 4. Completa est iniquitas tua filia siō. Significat etiam deficere. Gen. 47. Cūq; defecisset emptoribus preciū. & in codem. Deficiente pecunia: pecora simul defecerunt. ps. 63. Defecerunt scrutantes scrutinio. ps. 103. Deficiāt peccatores de terra. Ezech. 22. Et deficere faciam imundiciam tuam a te. & in codem. 47. Et nō deficiet fructus eius. Ponitur etiam pro conflare. 4. Reg. 22. Vt confletur pecunia: que illata est in domo domini. & inde תָּם tham: idest perfectus: seu cōsumatus. aut imaculatus: vel integer: aut simplex: vel innocens. Gen. 25. Iacob autē vir simplex. Iob. 1. Erat vir simplex & rectus. & in codem. 9. Si innocentem ostendero. & in eodem. Etiam si simplex fuero. Et in codem. Innocentem & impium ipse consumit. & in genere feminino תַּמָּה Thamma. Canti. 6. Vna est columba mea perfecta mea. & aliquando scribitur cum duplici mem & dicitur תְּמִים Thamim. Gen. 6. Noe vir iustus atq; perfectus fuit. Leuit. 1. Masculum imaculatum offeret. Ios. 10. Et non festinauit occumbere spacio vnius diei. Pro quo hebrei legunt. Et non festinauit occumbere sicut dies perfectus. idest spacio vnius diei perfecti vel integri. Ezech. 5. Ecce cum esset integrum nō erat aptum ad opus. Ponitur etiam pro innocentia. ps. 84. Non priuabit bonis eos qui ambulāt in innocētia. & in plurali תְּמִימִים Themimim. Exo. 29. Arietes duos imaculatos. ps. 118. Beati imaculati in via. Prouer. 1. Et integros quasi descendentes in lacum. & in eodem. 2. Et simplices permanebunt in ea. & in genere feminino תְּמִימָה Themima. Leuit. 4. Et obtulerit pro peccato ouem imaculatam. ps. 18. Lex domini immaculata. & in plurali תְּמִימוֹת Themimoth. Leuit. 23. Septem hebdomadas plenas. idest integras. & inde תּוֹם Thom. idest simplicitas: vel innocētia: aut itegritas: vel perfectio. 3. Reg. 22. Vir autem quidam tetendit arcum in incertū. Pro quo hebrei legunt. Tetendit arcum in simplicitate sua vel in innocentia sua. i. simpliciter vel innocenter. Iob. 27. Non recedam ab innocentia mea. Ps. 24. Innocentes & recti adheserunt mihi. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Simplicitas & equitas seruabunt me. Ponitur etiam pro simplici vel innocente. Prouer. 10. Fortitudo simplicis: via domini. & in codem. 13. Iustitia custodit innocentis viam. Et inde מְתֹם Methom. i. integritas vel sanitas. Ps. 37. Non est sanitas in carne mea. Esa. 1. A planta pedis vsq; ad verticem non est sanitas in eo. & inde verbum תָּמַם Thamam. quod significat immaculatum seu innocentem esse: aut perfectum esse. Iob. 22. Si imaculata fuerit via tua. Ps. 17. Et cum viro innocente innocens eris. ps. 18. Tunc immaculatus ero. Et inde תֻּמִּים Thumim. Pro quo beatus hieronymus transtulit veritatem vel perfectionem. Exo. 28. Pones q; in ratio nali iudicii doctrinam & veritatem. Deut. 32. Perfectio tua & doctrina tua a viro sancto tuo. De quo vide supra in dictione אור Vr.

תמיד Thamid. perpetuum. iuge. iugiter. semper. Leuit. 6. Ignis est iste perpetuus qui nunq; deficiet. & in codē. Decimam partem ephi offeret simile in sacrificio perpetuo. & in codem. 24. Ad cōcinādas lucernas iugiter. Nu. 28. Holocaustum iuge. ps. 24. Oculi mei semper ad dñm ps. 34. Et dicant semper magnificetur dñs. Prouer. 5. In amore illius delectaberis iugiter. Ezech. 39. & viros iugiter constituent lustrantes terram.

תמה Thama. Mirari. admirari. obstupescere. pauere. Gen. 43. admirabātur nimis. ps. 47. Ipsi vidētes sic admirati sunt. Eccl's. 5. Nō mireris sup hoc negocio. Esa. 13. vn⁹ quisq; ad pxīmū suū stupebit. & in eo. 29. Obstupescite & admiramini. Abach. 1. admiramini: & obstupescite. Signat ēt pauere. Iob. 26. Et pauet ad nutū ei⁹. Sed ēt in pdicto lo co he. le. & admirātur siue obstupescēt ab increpatiōe eius. & īde תִּמָּהוֹן Thimhon. i. stupor siue admiratio. p quo btūs hiero. trāstulit furorē. Deut. 28. Percutiat te dñs amentia & cecitate & furore mentis. & inde תִּמְהַיָּא thimhaia. quod in lingua chaldaica significat mirabilia. Dan. 3. Signa & mirabilia fecit apud me de⁹ excelsus. Itē תַּמָּה thama. in ligua chaldaica significat ibi siue illic. Esdre. 5. Que est in babylone. pro quo he. le. que ē ibi i babylōe. & ī eo. Qui erāt repositi i babylone. pro quo he. le. Que erant repositi ibi in babylone.

תמז Thamuz. nomē idoli. p q̄ btūs hiero. trāstulit Adonidē. vt Ezech. 8. mulieres sedētes: plāgētes adonidē. & solū incitur i pdicto loco. & dicūt aliq he. q̄ deriuatur a dictiōe תמוז maza. q̄ i ligua chaldaica significat icēdere vl'ardere.

תמך Thamach. sustētare. inniti. apphēdere. tenere. suscipere. Exo. 17. Substētabāt manus eius ex vtraq; pte. ps. 16. pfice gressus meos in semitis tuis. pro quo btūs hiero. in ps. iuxta he. ve. transtulit. sustēta gressus meos in semitis tuis. Prouer. 5. & ad inferos gressus ei⁹ penetrāt. p quo he. le. Inferno gressus ei⁹ innitūtur siue sustētātur. Signat ēt apphēdere. vel tenere. Gen. 48. & apphēsam manū pris leuare conat⁹ est. Prouer. 3. & qui tenuerint eā beati. Et in eo. 5. Et funibus petōrū suorū cōstringitur. i. apphēditur. Et in eo. Mulier gr̄osa inueniet gloriā. p quo he. le. apphēdet gloriā. & in eo. Robusti habebūt diuitias. p quo he. le. Apphēdēt siue tenebūt diuitias. & in eo. 31. Et digiti eius apphēderūt fusum Amos. 5. Et tenētes sceptrū de ascalon. Signat ēt suscipere. Esa. 33. Et excutit manus suas ab omni munere. p quo he. le. & excutit man⁹ suas ne suscipiat munus. & in eo. 41. Suscepi te dextera iusti mei. Et in eo. 42. Ecce seruus meus suscipiam eum. potest etiam legi innitar in eo. & sic legunt aliqui hebrei.

תמל Themol. heri. hesterna dies. nuper. Exo. 4. Nō sū eloquēs ab heri & nudiustertius. 1. Reg. 21. Cōtinuim⁹ nos ab heri & nudiustertius. 2. Reg. 15. Heri venisti. Iob. 8. Hesterni quippe sumus: & ignoram⁹. i. nup vel hesterna die nati. & aliqn scribitur cū aleph in pricipio & dr̄ אֶתְמוֹל Ethmol. 1. Reg. 10. qui nouerāt eū heri & nudiustertiū. Esa. 30. Preparata est ei ab heri thopheth. Mich. 2. & ēcōtrario populus meus in aduersariū cōsurrexit. pro quo aliqui he. le. & heri siue nuper populus meus in aduersariū consurrexit. Alii vero dicunt q; est dictio cōposita ab את eth. & מול Mul. q; significat contra siue aduersus. i. ex aduerso. siue econtra. sicut est in littera nostra.

תמן Theman. auster. siue meridies. De quo vide supra in dictione ימן Iamin. Item תַּמָּן Thaman. in lingua chaldaica est aduerbium loci & significat ibi siue illic.

תמר Thamar. palma arbor. Cant. 7. statura tua similata est palme. Ioel. 1. Malogranatum & palma & malū. dr̄ ēt תֹּמֶר thómer. Iudi. 4. Et sedebat sub palma que noie illius vocabatur. Hiere. 10. In similitudinē palme fabricate sunt. & in plu. תְּמָרִים themarim. siue תִּמֹּרִים thimorim: Nu. 33. Duodecim fontes & septuaginta palme. 3. Regū. 6. Et sculpsit in eis figuras cherubim & palmarum. & in eo. Et operuit tam cherubim q; palmas. Ezech. 40. Ān frōtes pictura erat palmarū. & inde תִּימְרוֹת Thimaroth. i. eleuationes fumi in modū palme. pro quo btūs hiero. trāstulit virgulā. seu vaporem. Canti. 3. Sicut virgula fumi. pro quo he. le. Sicut eleuationes fumi. Ioelis. 2. Et dabo prodigia i celo & in terra: sanguinē & ignē & vaporem fumi.

תנן Thanin. coluber. draco. Exo. 4. Et versa est in colubrū & in eo. 7. Et vertatur in colubrū. ps. 90. & cōculcabis leonē & draconē. Hiere. 51. Absorbuit me quasi draco. & aliqn̄ scribitur cū mē in fine loco nun. Ezech. 29. Draco magne qui cubas in medio fluminū tuorum. & in plu. תַּנִּינִים Thaninim. Exo. 7. Que verse sunt in dracones. Ponitur et pro cete. Gen. 1. & creauit deus cete grādia. & aliqn̄ ponitur תַּנִּים thanim pro תַּנִּינִים thaninim. Hiere. 10. Habitaculū draconum. Ponitur etiam pro lamiis. Thren. 4. Sed & lamie nudauerunt māmam.

תנה Thana. Munera dare. seu mercede conducere. narrare lamentari. Osee. 8. Munera dederunt amatoribus. & in eo. Sed & cū mercede conduxerūt natiōes. & inde אֶתְנָה Ethna. i. merces seu donū. Osee. 2. Mercedes he mee sunt. scribitur ēt cū nū in fine loco he & dr̄ אֶתְנַן Ethnan. Deut. 23. Nō offeres mercedē prostibuli. Esa. 24. Et reducet eā ad mercedes suas. Mich. 1. Et oēs mercedes ei⁹ cōburētur. Signat ēt predicta dictio narrare siue lamētari aut plangere. Iudi. 5. Ibi narrentur iustitie dñi. & in eo. 11. vt plangāt filiā iepte galaaditis dieb⁹ quattuor. Itē תִּנְיָן thinian. in lingua chaldaica significat secundum. & inde תִּנְיָנוּת thinianuth. idest secundo aduerbialiter siue iterum. Dan. 2. Responderunt secundo atq; dixerunt.

תנך Thenuch. Summitas siue extremum auris. Exo. 29. & super extremum auricule dextere.

תנר Thanur. clibanus. furnus. Leuit. 10. Siue cliban⁹ siue chytropodes destructur. & in plu. תַּנּוּרִים thanuri. Exo. 8. & in furnos tuos & in reliquias ciborum tuorum.

תעב Thaab. abominari. detestari. Deut. 23. Non abominaberis idumeū. 1. Paralip. 21. Eo q; inuitus exequeretur regis imperiū. pro quo he. le. quia abominabile vel detestabile erat verbū regis apud ioab. Iob. 9. Abominabuntur me vestimēta mea. & in eo. quātomagis abominabilis & inutilis hō. & in eo. 19. abominati sunt me quōdā cōsiliarii mei. ps. 106. oēm escā abominata est aia eorū. Esa. 14. Tu vero pciectus es de sepulchro tuo quasi stirps inutilis. p quo he. le. quasi stirps abominabilis. & in eo. 49. ad cōtēptibilē aiam & abominatā gentem. Amos. 5. Et loquentē perfecte abominati sunt. Mich. 3. qui abominamini iudicium. & inde תּוֹעֵבָה thoeba. i. abominatio vel detestatio. Gen. 43. Illicitū est enim egyptiis comedere cū hebreis. p quo he. le. abominatio est ei egyptiis comedere cū hebreis. & i eo. 43. quia detestabantur egyptii oēs pastores ouiū. pro quo he. le. quia abominatio vel detestatio est egyptiis ois pastor ouiū. Prouer. 3. Abominatio dñi ois illusor. Et i eo. 16. Abominatio dñi ois arrogās. Esa. 1. Incensum abominatio est mihi. Ponitur ēt pro idolo. Deu. 7. Neq; inferes quicq; ex idolo in domum tuam. & in plurali תּוֹעֵבוֹת thoeboth Deut. 32. In abominationibus ad iracundiam concitauerunt eū. Ezech. 8. Videbis abominationes maiores.

תעה Thaa. Errare. aberrare. decipere. conterere. Gen. 21. que cū abiisset errabat in solitudine bersabee. & in eo. 37. Inuenitq; eum vir errantē in agro. Iob. 15. Non credet frustra errore deceptus. Ps. 118. Errauī sicut ouis q; periit. Esa. 19. Et errare fecerūt egyptū in oī ope suo: sicut errat ebrius & vomens. & in eo. 21. Emarcuit cor meū. p quo he. le. Errauit siue aberrauit cor meū. Et in eo. 28. Verū hi quoq; pre vino nescierūt. pro quo he. le. pre vino errauerūt. Ezech. 44. Cū errarent filii israel a me. & inde verbū tertie cōiugationis. quod significat facere errare. i. decipere aut seducere. 2. Paralipo. 33. Igitur manases seduxit iudam & habitatores ierusalem. idest errare fecit. Prouer. 10. qui autem odit increpationem errat. pro quo he. le. Errare

facit. Esa. 3. Ipsi te deceperũt. Hiere. 42. quia decepistis aĩas vr̃as. Osee. 4. Sp̃us eĩ fornicatiõis decepit eos. ponitur ẽt p̃ cõterere. Iob. 4. Et dẽtes catulorũ leonũ contriti sunt. i. euulsi sunt a suo loco: sicut ille qui recedit a suo loco dĩ aberrare. & inde תְּעִי thoa. i. error siue fraus. Esa. 32. & loquatur ad dominum fraudulenter. & inde מַתְעָה Mathee. i. error. Esa. 30. Et frenũ erroris quod erat in maxillis populorũ.

תַּעַר Thaar. nouacula. scalpellus. i. acut⁹ sicut nouacula. vagina. Nu. 6. Nouacula nõ transibit sup caput eius. Et in eo. 8. Radãt oẽs pilos carnis sue. Pro quo he. le. & traũre faciat nouaculã sup oẽm carnẽ suã. ps. 51. Sicut nouacula acuta fecisti dolũ. Hiere. 36. Scindit illud scalpello scribe. i. cultello acuto sicut nouacula. Ezech. 5. Sume tibi gladiũ acutũ radẽtẽ pilos. pro quo he. le. Sume tibi gladiũ acutum nouaculã tonsorũ. i. acutũ sicut nouacula tonsorũ. Signãt ẽt vaginã. 2. Reg. 20. & desup accinct⁹ gladio depẽdẽte vsq; ad ilia in vagina. Hiere. 47. Ingredere in vaginã tuam.

תַּעְתֻּעַ Thaathea. illudere. Geñ. 27. timeo ne putet sibi me voluisse illudere. 2. Paralip. 36. Illudebãt prophetis. Et inde תַּעְתֻּעִים Thaathuim. i. illusiones. pro quo beatus hieronymus transtulit risu dignum. Hiere. 10. Et opus risu dignũ. Et in eo. 51. vana sunt & risu digna.

תֹּף Thoph. tympanũ. De quo vide in dictione sequenti.

תָּפַף Thaphaph. tympanizare. i. tympano concrepare siue tympão psonare. ps. 77. In medio iuuencularum tympanistriarũ. Naũ. 2. murmurãtes in cordib⁹ suis. p̃ quo he. le. tympanizãtes. i. q̃si tympanũ cõcrepãtes: aut tremẽtes sicut tympanũ cũ manu pcutitur. & inde תֹּף thoph. i. tympanũ. Exo. 15. Sũpsit ergo maria pphetissa tympanũ. Iob. 21 Tenẽt tympanũ & citharã. & in plu. תֻּפִּים thupim. Exo. 15 Cũ tympanis & choris. Hiere. 31. Adhuc ornaberis tympanis tuis. Ezech. 28. Opus decoris tui & foramina tua. Pro quo he. le. Opus tympanorũ tuorũ & foramina tua. & ponũtur foramina p̃ organis q̃ sũt pforata. potest etiam deriuari a dictione יָפָה Iapha que significat pulchritudinẽ vel decorem sicut est in littera nostra.

תַּפּוּחַ Thapũach. malus. i. arbor. aut pomũ. Canti. 2. Sicut malus inter ligna siluarũ. & in eo. 8. Sub arbore malo suscitaui te. Ioel. 1. & malus & oĩa ligna siluarũ aruerũt. & in plu. תַּפּוּחִים thapuchim. Canti. 2. Stipate me malis.

תָּפֵל Thaphel. insulsũ. intẽ patũ. absq; tẽperamẽto. stultum vel stulticia. Iob. 6. Aut poterit comedi insulsũ qđ nõ est sale cõditũ. põitur ẽt p̃ luto absq; paleis siue absq; tẽperamẽto. Ezech. 13. Illi ãt liniebãt eũ luto absq; paleis. & in eo. Destruã parietẽ quẽ linistis absq; tẽperamẽto. signãt ẽt stultũ siue stultitiã aut fatuitatẽ. Threñ. 2. prophete tui viderũt tibi falsa & stulta. & aliq̃ scribitur cũ he in fine & dicitur תִּפְלָה thiphla. Iob. 1. Nec stultũ quid cõtra deũ locutus est. Hiere. 23. & in pphetis samarie vidi fatuitatẽ signãt etiã defectũ seu vanũ. Iob. 24. Et de⁹ inultũ abire nõ patitur. Pro quo he. le. Et deus non ponit defectum seu vanũ. i. in vanum. & beatus hieronymus transtulit sensum.

תָּפַר thaphar. cõsuere. Geñ. 3. cõsuerũt folia fic⁹. iob. 16. saccũ cõsui sup cutẽ meã. Eccl's. 3. tp̃s scindendi & tp̃s cõsuẽdi. Ezech. 13. Ve qui cõsuũt puluillos sub omni cubito.

תָּפַשׂ Thaphas. apphẽdere. cõphẽdere. capere. tenere. coo perire. Geñ. 4. pater canẽtiũ in cithara & organo. p̃ quo he. le. pater oĩs apphẽdẽtis siue tenẽtis citharã & organũ. & in eo. 39. Et illa apphẽsa lacinia vestimẽti ei⁹ diceret p̃ quo he. le. Et apphẽdit eũ in vestimento suo dicens. & in eo. 31. Diuidesq; ex equo pdã inter eos qui pugnauerũt. p̃ quo he. le. Et diuides predã iter apphẽdẽtes pugnã. Deut. 9. proieci tabulas de manib⁹ meis. p̃ quo he. le. & apphẽdi duas tabulas: & proieci eas de duabus manibus meis. & in eo. 21. apphẽdẽt eũ & adducẽt ad seniores. & in eo. 22. & apphẽdẽs cõcubuerit cũ ea. 4. Reg. 7. Capiem⁹ eos viuos. Et in eo. 10. Cõprehẽdite eos viuos: Et in eo. 14. & apphẽdit petrã in plio. ps. 9. Cõprehendũtur in cõsiliis qb⁹ cogitãt. Prouer. 30. Stellio manib⁹ nitũtur. pro quo he. le. Manib⁹ cõprehẽditur siue apphẽditur. Hiere. 51. Et vada poccupata sunt. p̃ quo he. le. Et vada capta sunt. siue cõprehẽsa sunt Ezech. 12. & capietur in sagena mea. & in eo. 21. Ipse aũt recordabiur iniquitatis ad capiendũ. & in eo. 21. Manu capiemini. Abach. 2. Ecce iste coopertus est auro & argento.

תֹּפֶת Thopheth. Locus ĩ quo idolatre lustrabãt filios suos trãsferẽtes eos p̃ ignẽ idolo moloch. 4. Reg. 23. Cõtaminauit quoq; thopheth q̃ est in cõualle filii henõ: vt nemo cõsecraret filiũ suũ ac filiã p̃ ignẽ moloch. & scđm hebreos signãt ẽt ignẽ infernalẽ. Esa. 30. Preparata est enim ab heri thopheth. & dicũt aliqui he. qđ signãt infernũ: Ponitur ẽt pro exẽplo. Iob. 17. Et exẽplũ sũ corã eis. & dicũt aliq̃ hebrei q̃ in predicto loco deriuatur a dictiõe תֹּף thoph que signãt tympanũ. vñ in p̃dicto loco ipsi legũt. & tympanũ añ siue quõdã erã. i. letus & gaudẽs. & in lingua chaldaica signãt principẽ siue p̃fectũ. vt Daũ. 3. & p̃fectos omnesq; principẽs regni. vbi pro prefectis ponitur תִּפְתָּיֵא thiphtha ie in plurali. Vnde in predicto loco potest legi. & princeps siue prefectus ante siue quondam eram.

תְּקֵל Thecel. In lingua chaldaica signãt appẽdere vel ponderare. Daũ. 5. Thecel: appensus es in statera.

תָּקַן Thacan. corrigere. cõponere. restituere. Eccl's. 1. Peruersi difficile corriguntur. Et in eo. 7. Nemo põt corrigere quẽ ille despexerit. & in eo. 12. Composuitq; parabolas multas. Daũ. 4. Et in regno meo restitutus sum.

תָּקַע Thacaa. clãgere. cõcrepare. i. tubis vl' buccinis. figere defigere. suspendere. pugnare. plaudere. cõplodere. proiicere. Nu. 10. Et si semel clangueris. & in eo. Cũq; icrepueris tubis. Ios. 6. Sacerdotes clãgẽt buccinis. & ĩ eo. Oĩsq; populus p̃cederet armati exercitus. pro quo he. le. Et armatus. i. populus ibat añ sacerdotes clãgẽtes tubis. 1. Reg. 13. Saul cecinit buccina in oĩ terra. i. clãgere iussit. Esa. 18. & clãgorẽ tube audietis. p̃ quo he. le. & cũ clanget tuba: audietis. & inde תֵּקַע Thecaa. i. clãgor. Ps. 150. Laudate eũ ĩ sono tube. pro quo btũs hiero. in ps. iuxta he. ve. trãstulit. Laudate eũ in clãgore buccine. & inde תְּקוֹעַ Thecua. i. tuba q̃ clangitur. Ezech. 7. Canite tuba vt preparẽtur oẽs. vbi ponitur verbũ & nomẽ ab eo deriuatũ. Est ẽt תְּקוֹעַ Thecua nomẽ propriũ loci. 2. Reg. 14. Misit thecuã & tulit inde mulierẽ sapiẽtẽ. Hiere. 6. Et in thecua clangite tuba. signãt ẽt predicta dictio affigere vel ifigere aut defigere. Geñ. 31. Iacob fixerat in mõte tabernaculũ. pro quo he. le. Et iacob fixerat in mõte tabernaculũ. & in eo. i mõte galaad fixit tẽtoriũ. Iudi. 3. Infixitq; eũ in vẽtrẽ eius. & in eo. 4. Defixitq; in cerebrũ vsq; ad terrã. 1. Reg. 31. Corpus vero eius suspẽderũt in muro bethsã. p̃ q̃ he. le. & corpus ei⁹ affixerũt in muro bethsan. Prouer. 16. Defixisti apud extraneũ manum tuã. & in eo. 11. Qui cauet laqueos: securus erit. pro quo he. le. Et qui odit defixiões: secur⁹ erit. i. qui cauet defigere manũ: & vadẽ se offerre pro alio. vñ p̃mittitur. affligetur malo qui fidẽ facit pro extraneo. Et in eo. 22. Noli eẽ cũ his qui defigũt manus suas & vades se offerunt pro debitis. Esa. 22. Et figã illũ paxillũ in loco fideli. Ponitur ẽt pro pugnare. i. manu pliũ cõmittere. Iob. 7. Et cuius vis manus pugnet cõtra me. Sed ẽt in p̃dicto loco he. le. quis est q̃ manui mee defigatur. i. qui vadẽ se offerat pro me. signãt ẽt plaudere vel cõplodere. Ps. 46. Oẽs gẽtes plaudite manib⁹. Naũ. 3.

Cõpresserunt manũ sup te. i. cõploserũt manu. põitur ẽt p̃ proiicere. Exo. 10. arreptã locustã proiecit in mare rubrũ.

תָּקַף Thacaph. rob orare. pualere. cõfortare. cõfirmar. valare. Iob. 14. Roborasti eũ paululũ. Eccl's. 4. Et si qs preualuerit cõtra vnũ: duo resistent ei. & inde תֹּקֶף Thaciph. siue תַּקִּיפָא thacipha. i. fortis vel solidum. Eccl's. 6. Et nõ possit cõtra fortiorẽ se in iudicio cõtẽdere. Daũ. 2. Ex parte regni erit solidũ. & inde תֹּקֶף thõceph. i. fortitudo vel firmitas. Ester. 10. Cuius fortitudo & imperiũ & dignitas. & in lingua chaldaica dicitur תָּקְפָּא thocpa. Daũ. 2. fortitudinem & imperium & gloriam dedit tibi.

תַּרְגֵּם Thirgem. Interpretari. Edre. 4. Et legebatur sermone syro. Pro quo he. le. Et interpretatũ erat sermone syro. & inde interpres dicitur תּוּרְגְּמָן Thurgeman. & interpretatio dicitur תַּרְגּוּם Thargum.

תִּרְזָה Thirza. Ilex. Esa. 44. Tulit ilicem. & aliqui hebrei dicunt & significat pinum.

תְּרֵי There. siue תַּרְתֵּין tharthea. in lingua chaldaica signãt duo seu binos. Daũ. 5. Annos natus sexaginta duos.

תֹּרֶן Thõren. Malus. i. nauis. Esa. 30. Quasi malus nauis in vertice montis. Et in eo. 33. Sic erit malus tu⁹. Ezech. 27. Vt facerent tibi malum.

תְּרַע Theraa. siue תַּרְעָא tharaa. in lingua chaldaica signãt portam seu fores: aut ostium. Daũ. 2. Ipse aũt daniel erat in foribus regis. & in eo. 3. Tunc accessit nabuchodonosor ad ostiũ fornacis. & inde תָּרְעָתִים thiraathim. i. ostiarii seu ianitores. 1. Paralip. 2. Canẽtes atq; resonantes. Pro quo aliqui he. le. Ianitores atq; resonantes. i. cantores. Pro quo in hebreo habetur תִּרְעָתִים שִׁמְעָתִים Thiraathim simaathim. & dicũt aliqui hebrei q̃ sunt nomina propria quarũ dã cognationũ hoĩm. Potest etiam deriuari a dictione רוּעַ Rõa. que significat tuba clangere vel canere. & tunc significabit canentes. sicut est in littera nostra.

תְּרָף Thãraph. idolũ. simulachrũ. siue statua. & solum inuenitur in nu plur. i. תְּרָפִים Theraphim. Geñ. 31. & rachel furata est idola patris sui. & in eo. Abscõdit idola. Iudi. 7. fecit ephod & theraphim. i. vestẽ sacerdotalẽ & idola. Et ĩ eo. 18. Et tulit ephod & idola. 1. Reg. 18. Tulit aũt michol statuam. Osee. 3. Et sine ephod & sine theraphim.

תַּרְשִׁישׁ Tharsis. Lapis preciosus. pro quo beatus hiero. trãstulit chrysolithum. Exo. 28. Chrysolithus & onyx. De quo vide supra in dictione רַשַׁשׁ rasas.

תֵּשַׁע Thesaa. nouem. Deut. 3. Nouem cubitos in longitudine. Et est in fe. ge. fe. & in ge. mas. scribitur cum he vel tau in fine & dĩ תִּשְׁעָה Thisaa. Ios. 13. Nouem tribubus & dimidie tribui manasses. & inde תְּשִׁיעִי Thesii. i. nonus. Nu. 7. Die nono princeps filiorum beniamin. & in ge. fe. תְּשִׁיעִית Thesiith. Leuit. 25. Comedetis veteres fruges vsq; ad nonum annum. & in hebreo est generis feminini. & inde תִּשְׁעִים Thisiim. i. nonaginta. Geñ. 17. postq̃ vero nonaginta & nouem annorum esse ceperat.

Explicit vocabularium hebraicum totius veteris testamenti cum oĩbus dictiõibus chaldaicis in codẽ veteri testamẽto cõtentis: nouiter ipressũ in hac preclarissima Cõplutensi vniuersitate. De mandato ac sũptibus Reuerẽdissimi in xp̃o patris & dñi: dñi. F. Francisci Ximenez de Cisneros tituli Sãcte Balbine sacro sancte Romane ecclesie presbyteri Cardinalis Hispanie Archiepiscopi Toletani & hispaniarum primatis: ac regnorum castelle Archicancellarii. Industria & solertia honorabilis viri Arnaldi Guilielmi de Brocario artis impressorie Magistri. Anno Domini Millesimo quingentesimo decimo quinto. mensis Marcii die decima septima.

Incipiũt interpretationes hebraicorum: chaldeorum: grecorumq; nominum: veteris ac noui teſtamenti ſecundum ordinem alphabeti.

De incipiẽtibus a littera. A.

Aron. Mõs ſiue mõtanus: aut docẽs: ſiue cõcipiens. אהרן
Aaronite. Idem. plu. nu.
Aaſbai. Confidens in me: vel frater circundans: aut ex hebreo & ſyro frater ſenectutis. אחסבי
Aaſtari. Curſor: vel veredarius: ſiue feſtinatio turturis: aut feſtinatio exploratoris: ſiue frater qui explorat: vel ex ſyro & hebreo prĩceps turturis: vel princeps exploratiõis. אחשתרי
Abba. Pater. ſyrum eſt.
Abachuc. Luctator: ſiue amplexans. חבקוק
Abadon. Exterminans: vel perditio.
Abana. Lapideus: vel edificatio: ſiue pater obſecro nũc. אבנה
Abani. Filius: vel edificatio: ſiue intelligẽs. Heb. Bani. בני
Abarim. Tranſitus. p. n. ſiue trãſeuntes: aut furores: vel pregnantes: aut ſyriace frumenta. עברים
Abaron. Idem. ſ. n. D.
Abda. Seru⁹: aut ſeruit⁹: vel ex hebreo & ſyro nubes iſta. עבדא
Abdai. Seruus: aut ſeruitus: vel nubes abundans. עבדי
Abdam. Cupiditas: aut calor iudicii. heb. amdan. חמדן
Abdehel. Seruus dei. עבדיאל
Abdehel. Geñ. 25. & 1. Paralip. 1. vapor vł nubes apud deũ vel cum deo: ſiue contriſtari faciens deus. Heb. adbehel. אדבאל
Abdemelech. Seruus regis: vel ſeruus conſilii. עבדמלך
Abdenago. Seruus claritatis: vel ſeruus anxius עבדנגו
Abdi. Seruus: aut ſeruitus: vel nubes abundans. עבדי
Abdias. Seruus domini. עבדיה
Abdiel. Seruus dei: aut nubes abundantie dei. עבדיאל
Abdon. Seruus: aut nubes iudicii. עבדון
Abel. Vanitas: ſiue anhelitus: aut ſyriace vapor. הבל
Abel. Iudi. 11. & 1. Reg. 6. & 3. Reg. 15. & 4. Reg. 15: interpretatur luctus. אבל
Abela. Idem.
Abelmaim. Luctus aquarum. אבלמים
Abelmeula. Luctus infirmitatis: aut luctus chori vł tympani: ſiue ex hebreo & ſyro luctus venie. אבלמחולה
Abenboen. Lapide⁹ digitus pollicis. ſ. qui eſt primus digitus: aut lapis in eis. אבן בהן
Aber. Socius: aut particeps: ſiue incantator: aut liuor. חבר
Abeſalom. Pater pacis: ſiue pater cõſumationis: aut pater retributionis. אבשלם
Abeſan. Patris ſcutũ vel arma: aut pater frigiditatis. אבצן
Abgatha. Pater torcularis: vel patris torcular. אבגתא
Abi. Hora: vel tempus: ſiue paratus. heb. ithai. עתי
Abia. Pater domini: aut voluntas domini. אביה
Abia. 3. Reg. 14. in fine & in toto cap. ſequẽti interpretatur pater maris. heb. abiam. אבים
Abiaiel. Pater fortitudinis: aut pater exercit⁹: ſiue pater diuitiarum: aut pater antemuralis: vel pater doloris. Heb. Abiail. אביחיל
Abiail. Idem.
Abiaſab. Pater congregans: ſiue pater conſumans vel ſiniens. Heb. Abiaſaph. אביאסף
Abiaſaph. Idem.
Abiathar. Pater excellẽs: aut pr̃ reſidui vel remanẽtis: ſiue pater explorationis vel cõtẽplationis: aut pater funiculi. אביתר
Abida. Pater ſcientie: vel ſcientia patris. אבידע
Abidan. Pater iudicii: aut ex hebreo & ſyro pr̃ meus iſte. אבידן
Abiel. Pater meus deus. אביאל

Abiezer. Pater adiutorii: ſiue pr̃is adiutoriũ: aut pr̃is atriũ. אביעזר
Abiezer. Nu. 1. & 2. & 7. & 10. & 1. Paralip. 12. Frater adiutorii: ſiue fratris adiutoriũ: aut fratris atriũ. heb. ahiezer. אחיעזר
Abigabaõ. Pater collis: ſiue pater calicis vel ſcyphi: aut pater dorſi peccati. אביגבעון
Abigail. Patris exultatio: vel pater exultationis. אביגיל
Abihail. Pater fortitudinis: aut pater exercitus: ſiue pater diuitiarũ: aut pater antemuralis: vel pater doloris. אביחיל
Abihail. 1. Paralipo. 2. Pater luminis vel laudis. אביהיל
Abilam. Occult⁹: ſiue iuuenis: aut ſeculum. heb. Helam. עילם
Abilina. Lugẽs vel plorans: ſiue pater manſionis vel murationis. D.
Abimael. Pater a deo vel de deo. אבימאל
Abimelech. Pater meus rex: aut pater regis vel conſilii. אבימלך
Abimelech. 1. Paralipo. 24. & p̃s. 51. Frater me⁹ rex: aut frater regis vel conſilii. heb. ahimelech. אחימלך
Abinadab. Pater ſpontaneus: aut pater vouentis vel voti: ſiue pater principis. אבינדב
Abinadab. 3. Reg. 4. Frater ſpontaneus: aut frater vouẽtis vel voti: ſiue frater principis. heb. ahinadab. אחינדב
Abinoem. Pater pulchritudinis vel iocunditatis: aut pater motionis eorum. אבינעם
Abiram. Pater celſitudinis vel elationis: aut pater fraudis vel proiectionis. אבירם
Abiron. Idem. heb. Abiram.
Abiſa. Pater meus. heb. abi. אבי
Abiſab. Pater augmenti vel conſumationis: ſiue patris finis: au ſuperliminare patris. heb. abiſaph. אביסף
Abiſac. Patris ignorãtia: vel patris error: ſiue pater apprehendẽs vel attingẽs: aut pater multiplicãs. heb. Abiſag. אבישג
Abiſag. Idem.
Abiſai. Patris munus: vel pater muneris. אבישי
Abiſai. 1. Paralipo. 12. Populi munus: vel cũ munere. heb. Amaſai. עמשי
Abiſaph. Pater augmenti vel conſumationis: aut patris finis: ſiue ſuperliminare patris. אביסף
Abiſũc. Pater ſalutis vel exclamationis: aut pater reſpiciens: ſiue pater magnificus vel potens. אבישוע
Abiſur. Pater muri: aut pater bouis: ſiue pater cãtantis: vel pater aſpicientis: aut pater rectitudinis. אבישור
Abital. Pater roris: vel hebreo & ſyro pater vmbre. אביטל
Abiu. Pater ipſe: vel pater eſt. אביהוא
Abiud. Pater laudis vel confeſſionis. אביהוד
Abiud. Nu. 34. Frater laudis vel cõfeſſionis. heb. ahiud אחיהוד
Abiud. 1. Paralip. 8. vbi dicitur genuit oza & abiud: in illo loco ſolum abiud interpretatur frater vnitatis: ſiue frater acuminis: aut frater enigmatis vel gaudii. heb. ahihud. אחיחד
Abner. Patris lucerna: vel patris nouale. אבנר
Abobi. Pater incantationis vel abſconſionis. D.
Abor. Socius: aut particeps: ſiue incantatio: aut liuor. חבור
Abra. ancilla: vel famula. G. ἄβρα.
Abraam. Pater multitudinis. אברהם
Abram. Pater excelſus. אברם
Abſalom. Pr̃is pax: ſiue pr̃is cõſumatio: aut pr̃is retributio. אבשלם
Abſanias. Debitum clypei domini: ſiue dilectio vel abconſio clypei domini. חבצניה
Abſalomi. Pater pacis: ſiue pater conſumationis vel retributionis. D.
Achab. Frater pr̃is: vel fratris pater: ſiue arula patris. אחאב
Achad. Amphora: vel hydria: aut ſcintilla. אכד
Acad. Geñ. 50. interp̃tatur Ramus: vel ſpinetũ. heb. atad. אטד
Achaia. Frater domini. אחיה
Achaia. Prouincia grecie: iterp̃tatur dolor vł triſtitia. G. ἀχαία.
Achaicus. Dolens: ſiue triſtis. G. ἀχαϊκός.
Achaim. Poſſeſſio: ſiue emptio: aut nidus. heb. achain. הקין

חכמוני Achamoni. Sapiens: vel sapientissimus: aut hamus numerationis vel muneris: siue expectatio muneris.
עכן Achan. Tribulatio: vel stridor: aut antemurale.
עכן Achan. Iosu. 7. & 22. interpretatur coterens: siue conturbans.
עכר Achar. Conturbans.
עקר Achar. 1. Paralipo. 2. d. Sterilis: siue eneruans: aut euellens: vel truncus.
עקרון Acharon siue accaron. Sterilitas: siue eneruatio: aut euulsio vel truncus.
עקרוני Acharonite siue accaronite. Steriles: siue eneruati: aut euulsi: vel trunci.
אכד Achat. Amphora: vel hydria: siue scintilla. heb. achad.
אחז Achaz. Apprehendens: siue possidens: aut videns.
אכזיב Achazib. Mendax: aut cessans: siue fluens vtique.
חכליה Achelai. Expectans dominum: siue hamus domini. heb. achelaia.
Acheldemach. Ager sanguinis. syrum est. scribi debet acheldema.
עקש Acces. Peruersus: aut prauus.
אחיה Achia. Frater domini.
איה Achia. Gen. 36. & 2. Reg. 3. Vultur: vel heu: siue vbi est: aut insula eius. heb. aia.
אחיה Achias. Frater domini.
חכילה Achila. Spes in ipsa: aut hamus in ipsa: siue palatum vel dulcedo in ipsa.
אחילוד Achilud. Frater natus: vel frater genitus.
Achim. Resurgens: vel confirmans: aut vindicans: vel frater eorum. D.
אחימן Achimaan. Frater preparatus: vel frater dextere: aut frater quid. heb. achiman.
אחימעץ Achimaas. Frater consilii: vel frater consiliarius: aut frater ex ligno.
אחימלך Achimelech. Frater meus rex: aut frater regis vel consilii.
אחימות Achimoth. Frater mortis: vel frater mortuus: siue frater dierum.
אחינעם Achinoe. Fratris pulchritudo vel iocunditas: aut frater motionis. heb. achinoem.
Achinoem. Idem.
Achinoen. Idem. heb. achinoem.
Achior. Fratris lumen: aut frater ignis. D.
אחירם Achiram. Fratris celsitudo vel elatio: aut fratris dolus vel proiectio.
Achiramite. Idem. plu. nu.
אכיש Achis. Vtique est: vel sic est.
אחישר Achisa. Frater principis: siue frater directionis vel cantici: aut frater insidians. heb. achisar.
אחיסמך Achisamech. Frater sustentationis vel firmitatis: aut frater confringens.
אחיטוב Achitob. Frater bonitatis.
אביטוב Achitob. 1. Paralipo. 8. interpretatur Pater bonitatis. heb. abitob.
אחיתפל Achitophel. Frater ruine vel frater defectus: aut frater insipiditatis. i. rei insulse
עכו Accho. Compressus: vel confractus
עכבור Acchobor. Mus: vel conterens siue comprimens puteum.
עכור Achor. Turbatio.
הקוץ Acchos. Spina: siue estas: aut tedium: seu vigilia: vel finis.
Accos. Idem.
עכרן Acran. Transitus: aut ira: siue impregnatio: vel nubes canticii: aut syriace frumentum. heb. abran
עקרון Achron. Sterilitas: siue eneruatio: aut euulsio: vel truncus.
עכסה Achsa. Composita: vel adornata: aut lasciuiens: siue confractio vel diruptio velaminis.

אכשף Achsaph. Veneficus: siue conterens vtique: aut labium vtique.
עקוב Accub. Vestigium: vel supplantatio: aut prauitas: vel calcaneum: siue retributio.
Achub. Idem.
חקופא Achupha. Preceptum oris: aut sculptura oris.
הקוץ Accus. Spina: siue estas: aut tedium: seu vigilia: vel finis.
חטוש Accus. Nee. 10. & 12. interpretatur Peccatum derelinquens. heb. atus.
אכזיב Achzib. Mendax: siue cessans: aut fluens vtique.
Achziba. Idem.
עדה Ada. Cetus: vel congregatio: siue ornata: vel testificans: aut transiens: vel preda: aut syriace ablata.
הדד Addad. Sonitus: aut clamor: seu mamilla: vel dilectio.
הדד Adad. Gen. 25. & 1. Paralipo. 1. b. Acutus: vel gaudens: aut syriace nouus: vel vnitas.
הדר Adad. Gen. 36. vbi dicitur Regnauit pro eo adad: nomenque vrbis eius phou: interpretatur pulchritudo: siue habitaculum: aut generatio. heb. hadar.
אדד Adad. 3. Reg. 11. c. vbi dicitur Et fugit adad: interpretatur interitus: aut nubes: vel vapor: seu fons.
עדידה Adada. Testimonium cetus vel congregationis: aut testimonio ornata: vel testis transitus siue prede eius: aut preda siue prede: vel eternitas sui testimonii.
הדדעזר Adadezer. Decor aut pulchritudo auxilii: siue habitaculum vel generatio auxilii: aut atrium pulchritudinis siue habitaculi vel generationis. heb. adarezer.
עדיה Adaia. Testis domini: siue ornatus vel preda domini: aut transitus vel eternitas domini.
Addaia. Idem.
ידעיה Adaia. Nee. 12. Scientia domini: vel cognitio domini. heb. iadaia.
עדיה Adaias. Testis domini: siue ornatus vel preda domini: aut transitus vel eternitas domini.
אדליא Adalia. Hauriens: siue paupertas: aut nubes vel interitus laboris.
אדם Adam. Homo: siue terrenus: aut ruffus: vel sanguineus.
אדמה Adama. Terra: aut ruffa: vel sanguinea.
אדמי Adam. Homo: vel humanus: siue terrenus: aut ruffus: vel sanguineus: aut nubes vel vapor siue interitus aquarum.
עדין Addan. Delitiosus: siue voluptuosus: aut ornatus: vel syriace temporalis. heb. adin.
אדר Adar. Pallium: siue potentia: aut magnitudo.
Adarsa. Testificans solem vel surdum: aut testimonium arantis. D.
חדשה Adassa. Nouitas: aut mensis: vel ex syro & hebreo vnus aries.
עיה Adassa. 1. Paralipo. 7. Aceruus. heb. aia.
עדוא Adassa. Nee. 12. Testis: siue ornatus: aut transitus vel preda. heb. addo.
Adazer. Testis vel testimonium auxilii. D.
אלחנן Adeodatus. Latinum est: & in hebreo dicitur elchanan: & interpretatur a deo datus: siue gratia dei: aut misericordia vel donum dei.
Addi. Testis: vel testimonium: siue ornatus: vel transitus: aut preda.
Adiada. Testimonium manus: siue testimonium testimonii: aut preda manus. D.
עדיאל Adihel. Testimonium dei: siue ornatus vel transitus dei: aut preda vel eternitas dei.
עדין Adin. Delitiosus: siue voluptuosus: aut ornatus: vel syriace temporalis.
Addin. Idem.
עדינא Adina. Idem.
עדיתים Adithaim. Cetus. p. n. siue congregationes: aut testimonia.

עדלי Adli. Testis mihi: siue ornatus mihi: aut transitus vel preda mihi.
אדמתא Admatha. Nubes: vel vapor mortis: siue interitus mortis: vel terrestris: aut rubeus.
עדא Addo. Testis: siue ornatus: aut preda: vel transitus.
אדר Addoar. Pallium: siue potentia: vel magnitudo. heb. adar.
עדולמי Adolamites. De adullam quod interpretatur testimonium siue ornamentum illis: aut testimonium siue ornamentum miserie: vel transitus aut preda sue miserie.
אדומים Adomim. Terreni: siue ruffi: aut sanguinei.
אדון Adon. Dominus: aut basis: vel syriace auris.
יהוה Adonay. Beatus hieronymus. Exo. 6. pro nomine dei tetragrammaton. i. quattuor litterarum adonay transtulit: & in aliis locis semper interpretatus est dominus. Et notandum quod iste quattuor littere huius nominis. s. Iod. he. vau. he. non sunt compacte ad hoc vt ex illis syllabizetur vel formetur aliquis terminus vel dictio: idcirco est nomen ineffabile. Si tamen syllabizaretur vel pronunciaretur: esse vel essentiam aut generationem significaret. Item notandum quod adonay in hebreo: domini mei in plurali significat quando scribitur eisdem litteris quibus pronunciatur. s. Aleph. daleth. nun. iod. In translatione vero chaldaica pro hoc nomine dei tetragrammaton semper ponitur triplex iotha: quod non vacat mysterio.
אדניה Adonaia. Dominator dominus: aut basis domini: vel ex syro & hebreo auris domini.
Adonias. Idem.
אדני בזק Adonibezech. Domini fulgur: siue dominus fulguris: aut dominus in compedibus.
אדניקם Adonicam. Dominus surrexit: aut dominus vindicans.
אדנירם Adoniram. Dominus excelsus: siue dominus celsitudinis vel elationis.
תמוז Adonis. Nomen idoli: in hebreo est thamuz: & interpretatur consumptus: siue incendium. syrum est.
אדני צדק Adonisedech. Domini iustitia: siue dominus iustus.
Ador. Generatio: vel habitatio: aut testimonium lucis vel ignis. D.
חדרך Adrach. Acumen siue gaudium teneritudinis: vel cubiculum tuum: aut ex syro & hebreo vnitas vel nouitas teneritudinis.
אדרמלך Adramelech. Pallium regis: siue magnitudo vel potentia regis vel consilii.
ἀδραμυτη Adrumetina. In greco Adramytena: & interpretatur soliditas munda vel tersa. G.
עדולם Adulam. Testimonium siue ornamentum illis: aut testimonium siue ornamentum sue miserie: vel transitus aut preda sue miserie.
הדורם Aduram. Decor eorum: aut laus vel confessio sublimis: siue clamor excelsus.
אדרם Aduram. 2. Reg. 20. & 3. Reg. 12. Pallium eorum: siue potentia vel magnitudo eorum: aut vapor excelsus: siue nubes excelsa: aut dolor vel interitus sublimitatis.
אדרים Aduram. 2. Paralipo. 11. interpretatur Fortitudo vel potentia maris: aut vapor siue interitus eius eleuatus: vel nubes eleuata. heb. aduraim.
Addus. Nouitas: vel mensis: aut trituratio. D.
עין Aen. Oculus: siue fons.
אפים Apphaim. Vultus: vel facies: aut furores: siue nares: vel pistores.
הפרה Aphara. Vacca: siue frugifera: aut acrescens vel irritans.
אפרסתכי Apharsathei. Diuidentes siue dilacerantes pauones.
אפרסכי Apharsathei. Esdre. 5. & 6. interpretatur Diuidentes: siue dilacerantes. heb. apharsachei.
אפק Aphech. Pelagus: vel fortitudo: aut vigor: vel syriace exitus.
אפקה Apheca. Idem.
פסדמים Aphechdomini. Portio vel diminutio sanguinum: aut diminutio tacentium vel assimilantium. heb. phechdomim.
פתחיה Aphecia. Porta domini: siue aperuit dominus. heb. phetheia.
אפק Apheg. Pelagus: vel fortitudo: aut vigor: vel syriace exitus. heb. aphech.
אשפנז Affenez. Pharetra aspersionis vel distillationis: siue magus aspersus. heb. asphenez.
יפיח Aphia. Flans vel exsuflans: siue loquens: aut illaqueans.
נפסי Aphonites. Labium vel ripa aquarum: siue contritio aquarum. heb. sephomites.
חפרים Aphraim. Fodientes: aut explorantes: siue confundentes: aut explorans vel confundens mare.
פול Aphrica. Esa. 66. In hebreo dicitur pul: & interpretatur casus vel ruina: aut faba.
פוט Aphrica. Naum. 3. In hebreo est put: & interpretatur crassa vel pinguis. syrum est.
חפציבה Aphsiba. Voluntas mea in ea.
השפא Aphupha. Detectio: siue discoopertio: aut festinatio oris. heb. asupha.
Apphus. Indignationis consilium: aut volans consilium: vel scrutator. D.
חגב Agab. Locusta.
Agabus. Idem: vel festiuitas patris. D.
אגג Agag. Tectum vel solarium: quod est. scilicet in superiori parte domus
אגגי Agagites. Idem.
הגר Agar. Aduena: siue peregrina: aut ruminans: vel timens.
הגרי Agarai. Aduena: siue peregrinus: aut ruminans: vel timens.
הגרים Agareni. Idem. plu. nu.
Agarenus. Idem. s. n.
אגא Agge. Sublimitas: siue exaltatio.
גבע Ageba. Collis: siue vas vel calix. heb. geba. Nam illud. a. est prepositio ablatiui casus.
חגי Aggeus. Festiuus: siue solemnis: vel gyrans.
Aggi. Idem.
חגיה Aggia. Festiuitas domini: siue solemnitas domini: aut gyrus domini.
חגי Aggite. Festiuitates: vel solennitates: aut gyrantes.
חגית Agith. Festiua: siue solennis: vel gyrans.
Agrippa. Latinum est. dictum ab eo quod egros. idest difficiles partus faciat: vel dicitur ille qui in nascendo prius emittit pedes.
איה Ahaia. Vultur: siue heu: aut insula eius: vel vbi est. heb. aia.
עוא Ahaiath. Iniqua: siue peruersa. heb. aua.
החמוני Ahamoni. Sapiens: vel sapientissimus: siue hamus numerationis vel muneris: aut expectatio muneris. heb. achamoni.
אחחה Ahara. Frater redolens: aut pratum odoris.
אחרחל Aharel. Alter exercitus: siue nouissimus exercitus: aut alter dolor: siue nouissimus dolor: aut ouis fratris.
אחז Ahaz. Apprehendens: siue possidens: aut videns.
עין רמון Ahenremmon. Duo nomina sunt. Ahen. oculus: siue fons: & Remon. malum granatum: vel altitudo eius.
אחר Aher. Alter: siue posterior: aut nouissimus.
אחי Ahi. Frater meus: vel fratres mei.
אחיה Ahia. Frater domini.
איה Ahia. 2. Reg. 21. Vultur: siue heu: aut insula eius: vel vbi est. heb. aia.

אילון Ahialon. Ilex vel quercus: aut fortitudo siue ceruus.
אחיאם Ahiam. Frater matris: aut frater gentis.
אחיה Ahias. Frater domini.
יחיה Ahias. 1. Paralipo. 15. Viuit dominus. heb. iehias.
אחיקם Ahicam. Frater resurgens: aut frater vindicans.
[illegible] Ahiel. Viuit deus: siue vita dei. heb. hiel.
יעיאל Ahiel. Esd. 10. in fine interpretatur Acerrus dei: siue absturbit deus. heb. iehihel.
אלה Ahilam. Quercus: siue maledictio: aut fortitudo. heb. elath.
אילות Ahilath. Quercus plu. nu. siue ceruae: aut maledictiones: vel fortitudines.
אילון Ahilon. Quercus: siue fortitudo: aut ceruus.
אחילוד Ahilud. Frater natus. vel frater genitus.
אחימן Ahiman. Frater preparatus: siue frater dextere: aut frater quid.
אחימלך Ahimélech. Frater meus rex: vel frater regis siue consilii.
אבימלך Ahimélech. 1. Paralipo. 18. interpretatur Pater meus rex: siue pater regis vel consilii. heb. Abimélech.
אחין Ahin. Frater vini: vel fratres. p. n.
אחיו Ahio. Frater eius: vel fratres eius.
עיון Ahion. Intuitus: aut fons: vel oculus.
אחירע Ahira. Frater iniquitatis: siue frater societatis: aut frater pastoris: vel fratrem confringens.
אחבן Ahobban. Frater filii: vel fratris filius: siue frater intelligentie: aut frater edificans: vel absconditus.
אהד Ahod. Laudans: siue confitens.
אחוד Ahod. 1. Paralip. 8. interpretatur Vnitas: siue gaudium: aut enigma: vel acumen.
אחות Ahoc. Tribulus: vel spina: siue fraternitas: aut hamus.
הומם Ahohiman. Tumultus siue turbatio eorum. heb. homam.
אחוחי Ahoites. Frater viuus: aut tribulus vel spina mea.
אהוד Ahoth. Laudans: siue confitens. heb. ahod.
אחוחי Ahotites. Frater viuus: aut tribulus vel spina mea. heb. Ahohites.
אחומי Abumai. Pratum aquarum: siue frater aquarum.
חור Ahur. Liber vel ingenuus: siue albedo: aut foramē. heb. hur.
אחיקם Ahicham. Frater resurgens: aut frater vindicans.
עין Ain. Oculus: siue fons.
אהוד Aioth. Laudans: siue confitens. heb. Ahud.
עית Aioth. Esa. 10. interpretatur Hora: siue coaceruatio. heb. aiath.
חלאה Alaa. Infirmitas: siue rubigo.
אחלב Alab. Frater cordis: siue lacteus: vel lactans: aut adeps.
עלמת Alamath. Occultatio: siue iuuentus: aut secula: vel super mortem.
Alameth. Idem.
אביעלבון Albialbon. Pater superintelligens: aut pater superedificans vel ex hebreo & syro pater iniuriæ. heb. abialbon.
חלקת Alchat. Portio: siue diuisio: aut lenitas: vel lubricatio.
ἄλκιμος Alchimus. Fortis. G.
לחה Ale. humiditas humida: aut tabula humida vel viridis: siue maxilla humida. heb. lale.
Aleph. Doctrina: siue mille. D.
הללויה Alleluya. Laudate dominum.
ἀλέξανδρος Alexander. Adiutor vel auxiliator virilis vel fortissimus. G.
נא Alexandria. Hebraice dicitur no: & interpretatur crudum: siue irritatio: aut prohibitio. grece vero adiutoriū siue auxilium virile vel fortissimum.
[illegible] Alexandrini. Adiutores siue auxiliatores viriles vel fortissimi. G.

Alexandrinus. Idem. f. n. G. ἀλέξαν[illegible]
Alpheus. Millesimus: vel doctus: aut dux. D. ἀλφεῖος
Aliam. Occultus: aut iuuenis: vel seculum. heb. aliam. עלם
Alian. Folia: siue excelsus. עלין
Alicarnasum. Caput maritime habitationis. G. ἁλικαρνασσόν
Alicarnasus. Idem. G.
Alimis. Vestibulum: vel porticus: aut fortitudo. D. ἀλικαρνασσός
Almathan. Occultatio: siue iuuentus: aut secula: vel super mortem. heb. alemeth. עלמת
Almon. Occultum: aut iuuentus: vel seculum ipsius. עלמון
Almoth. Occultatio: siue iuuentus: aut secula: vel super mortem. עלמת
Aloes. Incantator: aut tacens. הלוחש
Allon quercus: vel fortis. אלון
Alua. Ascensus eius: siue preuaricatio ipsius. עלוה
Aluba. Superior: vel excelsus: aut syriace peruersus. heb. aluan. עלון
Alul. Dolor: siue principium doloris vel immundicie: aut expectatio doloris vel profanationis: siue obstetricatio doloris. חלחול
Amma. Obscurata: siue cooperta: aut populus eius: siue cum ea. עמה
Amma. Iudi. 1. Lac: siue adeps: aut mansit in ea: siue principium vel dolor in ea. heb. alba. חלבה
Amaad. Populus testimonii: aut populi transitus vel preda: siue populus eternitatis. עמעד
Ammad. Ira: vel indignatio: siue calefactio: aut vter. heb. amath. חמת
Amadathi. Conturbans legem: vel mēsura. המדתא
Amal. Labor: aut iniquitas. עמל
Amalech. Populus lambens: vel ex hebreo & syro populus percutiens. עמלק
Amalech. 3. Regum. 22. & 2. Paralipome. 18. & Hiere. 36. & 38. interpretatur Rex: siue consiliarius. heb. amélech. המלך
Amalech. ps. 52. in titulo: interpretatur Chorus: siue infirmitas: aut syriace venia. heb. maalath. מחלת
Amalechite. Populi lambentes: vel ex hebreo & syro populi percutientes. עמלקי
Amalechites. Idem. f. n.
Aman. Conturbans: aut tumultuans: siue preparans. המן
Amana. Fides: siue veritas: aut credulitas: vel nutrix. אמנה
Ammanite. Populares. עמנים
Ammanites. Idem. f. n.
Ammanitis. Popularis. f. g. עמנית
Amaria. Dicit dominus: aut celsitudo domini: vel ex syro & hebreo agnus domini. אמריה
Amarias. Idem.
Amasa. Populus parcens: siue populum tollens: vel populum eleuans. עמשא
Amasai. Populi munus. עמשי
Amasai. 1. Paralipo. 6. d. Fortis: vel robustus. אמצי
Amasai. Nee. 11. Populi conculcatio. עמשסי
Amasia. Fortitudo domini. אמציה
Amasias. Idem.
Amasias. 2. Paralipo. 17. Onus domini. עמסיה
Amasias. z. Paralipo. z8. Populus parcens: siue populum tollens vel eleuans. heb. amasa. עמשא
Amasias. z. Paralipo. z9. Populi munus: vel cum munere. heb. amasai. עמשי
Amasias. Sopho. 1. Dicit dominus: aut celsitudo domini: vel ex syro & hebreo agnus domini. heb. amarias. אמריה

חמתי Amatheus. Indignatio: siue calor: aut murus: siue vter: vel lagena.
אמתי Amathi. Verax: siue timens: aut cubitus: vel famulatus.
Amathitis. Idem. D.
Ammaum. Populus abiectus: siue populus obscuratus. D.
המלך Amelech. Rex: siue consiliarius.
אמן Amen. Vere: siue fideliter.
המתאר Amphar. Species: siue forma: vel figuratus: aut depictus: siue mortem maledicens. heb. amthar.
ἀμφίπολις Amphipolis. Vallata vel circundata ciuitas. G.
עמיאל Amiel. Populus dei. siue mecum deus.
Ammiel. Idem.
Amihel. Idem.
אמי Amin. Mater: aut timor: siue cubitus: vel syriace gens. heb. ami.
עמינדב Aminadab. Populus spontaneus: siue populus vouens: aut populi princeps.
אבינדב Aminadab. 1. Reg. 7. & 16. & 17. & 2. Reg. 6. & 1. Paralip. 9. & 10. & 13. interpretatur pater spōtaneus: siue pater vouentis vel voti: aut pater principis. heb. abinadab.
עמישדי Ammisadai. Populus omnipotentis: siue mecum omnipotens: aut mecum deuastator.
חמיטל Amithal. Calor roris: aut indignatio roris: vel ex hebreo & syro caloris sui vmbra.
עמיהוד Ammiud. Populus laudis vel cōfessionis: siue mecum laus vel confessio.
עמיחור Ammiur. Populus libertatis vel foraminis: siue populus albedinis.
עמיזבד Amizadab. Populi dos vel dotatio. heb. amizabad.
אמנון Amnon. Fidelis: aut verax: siue nutritius: vel pedagogus: aut matris filius.
עמק Amoch. Vallis: aut profunditas.
עמון Ammon. Populus eius.
בן עמי Ammon. Geñ. 19. in fine: interpretatur Filius populi mei. heb. ben ami.
אמנון Amon. 2. Reg. 3. Fidelis: aut verax: siue nutritius vel pedagogus: aut matris filius. heb. amnon.
אמון Amon. 3. Reg. 22. & 4. Reg. 21. & 1. Paralipo. 3. & 2. Paralipo. 18. & 33. & Nee. 7. & Hiere. 1. & 25. a. & Sopho. 1. & Math. 1. interpretatur Fidelis: aut verax: seu artifex: vel nutritius aut pedagogus.
חמון Amon. Ios. 19. & 1. Paralipo. 6. Calor: aut sol: siue ira eius.
המונה Amona. Numerans: siue preparans: aut multitudo eius: siue tumultus eius: vel syriace veritas.
עמוני Ammoni. Popularis.
Ammonite. Idem. p. n.
מעונים Ammonite. z. Paralipo. 26. a. vbi dicitur & contra ammonitas interpretatur Habitacula: siue afflicti aut delinquentes: vel respondentes. heb. meonite.
עמני Ammonites. Popularis.
עמוניות Ammonitides. Populares. f. g.
אמרי Amorrei. Amari: vel loquaces: aut rebelles.
Amorreus. Idem. f. n.
אמוץ Amos. Fortis: vel robustus.
עמוס Amos. Vnus ex duodecim prophetarū interpretatur Oneratus: vel onerans.
המצה Amosa. Iurgiū: vel adinuentio: siue azymū: aut cōpressio.
המתדאר Amothdor. Indignatio vel calor generationis aut pile vel sphere siue habitationis.
Ampliatus. Latinum est a verbo amplio amplias.
אמרפל Amraphel. Loquens ruinam: aut loquens occultum vel loquens iudicium.
עמרם Amram. Populus excelsus: vel manipulus eorū: aut cū excelso.

Amramite. Idem. p. n.
עמרי Amri. Manipulus: vel dominium: siue populus rebellis vel amarus.
אמרי Amri. Nee. 3. Amarus: vel loquens: siue exaltatio: aut syriace aries.
Amsi. Fortis: vel robustus. אמצי
Amuel. Calor siue ira dei: aut ex syro & hebreo viderunt deum. חמואל
Amul. pius: siue misericors. חמול
Amulite. Idem. p. n.
Ana. Respondēs: vel cantans: siue affligens: vel pauper. ענה
Ana. 4. Reg. 18. & Esa. 37. Cōmotio: vel motus. הנע
Anna gratiosa: siue misericors: aut requiescēs: vel donans. חנה
Anab. Vua: aut syriace nodus. ענב
Anam. Gratiosus: aut donans: siue pius: aut misericors. heb. anan. חנן
Anamélech. Responsio aut canticum regis: siue afflictio vel paupertas regis vel consiliarii. ענמלך
Anamim. Fons siue oculus aquarum: aut responsio vel afflictio seu canticum aquarum. ענמים
Anan. Gratiosus: aut donans: siue pius aut misericors. חנן
Anan. Geñ. 36. Respondens: vel cantans: aut affligens: vel pauper. heb. ana. ענה
Anan. 1. Paralipo. 3. Nubes: vel auguratio: aut diuinatio. heb. anani. ענני
Anan. Nee. 10. vbi dicitur hanā anan. interpretatur nubes: siue augurium: aut diuinatio. ענן
Anana. Nubes dñi: aut diuinatio dñi. heb. anania. ענניה
Ananeel. Gratia dei: siue misericordia dei: aut donum dei. חנניאל
Ananeel. Hiere. 32. Gratia ex deo: siue misericordia vel donum a deo. heb. anameel. חנמאל
Ananehel. Gratia dei: siue misecordia dei: aut donum dei. חנגאל
Anani. Gratiosus: aut donans: siue pius: aut misericors. חנני
Anani. Nee. 8. Idem. heb. anan. חנן
Annani. Gratiosus: aut donans: siue pius: aut misericors. חנני
Anania. Gratia domini: siue misericordia domini: aut donum domini. חנניה
Anania. Nee. 12. Gratiosus: siue donans: aut pius: vel misericors. heb. anani. חנני
Ananias. Gratia domini: siue misericordia domini: aut donum domini. חנניה
Ananias. Nee. 3. Nubes domini: aut diuinatio domini. ענניה
Annas. Affligens: vel humilians: aut respondens. D.
Anath. Responsio: vel canticū: aut afflictio: siue paupertas. ענת
Anathoth. Idem. p. n. ענתות
Anathothia. Responsiones uel cātica domini: aut afflictiones vel inopie domini. ענתתיה
Anathotites. Respōsio: siue canticum: aut afflictio: vel paupertas. ענתתי
Anathut. Idem. p. n. ענתות
Andreas. Virilis: vel fortissimus. G. ἀνδρέας
Andronicus. Vir victoriosus. G. ἀνδρόνικος
Anen. Responsio aut cāticum eorum: siue afflictio vel paupertas eorum: aut syriace ouis eorum. heb. anem. ענם
Aneni. Gratiosus: aut donās: siue pius: vel misericors. חנני
Aner. Respōsio aut canticū lucerne: siue affligens lucernā. ענר
Ange. Gratie siue misericordie vallis. D.
Ani. Responsio: aut canticum: siue afflictus: vel pauper. עני
Ania. Responsio aut cāticum domini: siue afflictus vel pauper domini. עניה
Aniam. Ego populi: siue nauis populi: aut dolor siue fortitudo populi. אניעם
Aniel. Gratia siue misericordia dei: aut requies vel donū dei. חניאל
Anihel. Idem.

ענים Anim. Respondētes: siue cātantes: aut afflicti vel pauperes
אניולאב Anioliab. Duo nomina sunt. Primum ani quod interpreta
אב tur responsio: aut cantium: siue afflictus vel pauper. alte-
rum oliab: quod interpretatur dei pater: vel deus patris.
heb. Ani. & Eliab.
ענוב Anob. Vua: aut syriace nodus.
חנון Anon. Gratiosus: siue misericors: vł donās: siue requiescēs.
ἀντίπας. Antiphas. Pro oībus: vel contra omnes. G.
ἀντιοχία. Antiochia. Pro vehiculo: vel curru. s. loco cur-
rus: siue contra vehiculum vel currum. G.
ἀντιοχεῖς Antiocheni. Idem. p. n. G.
ἀντιοχεύς Antiochenus. Idem. s. n. G.
ἀντίοχος Antiochus. Idem quod antiochia. G.
ἀντίπατρος Antipater. Pro patre: vel cōtra patrem. G.
Antipatris. Idem. G.
חנון Annum. Gratiosus: siue misericors: vel donans: aut requie-
scens. heb. annun.
ἀπάμεια. Anun. Idem.
ἀπάμεια. Appamea. Expellens: vel abigens. G.
Appamia. Idem. G.
אפדנו Apedno. Ornamentum eius: siue ira iudicii eius.
ἀπελλῆς Appelles. Expellens vel abigens. G.
ἀπφία. Appia. nomē femine. Producens vel pullulās. G.
Appiiforum: & appia via ex greco & latino cōpositum vel
remotum forum: siue longinqua uel remota via.
ἀποκάλυψις Apocalypsis. Reuelatio. G.
ἀπολλύων Apollyon. Exterminans vel perdens aut destruēs. G.
ἀπολλώς Appollo. Perdens: vel destruens. G.
ἀπολλοφάνης Appollophanes. Perditionem vel destructionē ostēdēs. G.
ἀπολλωνία. Appollonia. Perditio: vel destructio. G.
ἀπολλώνιος. Appollonius. Perdēs: vel destruēs. G.
ἀπόστολος. Apostolus. Missus. G.
הפצץ Apses. Cōminuens: siue eripiens: aut aperiens.
הפותי Aputhei. Seducens: aut bucella: siue latitudo.
Aquila. Latinum est.
ער Ar. Suscitatio: siue vigilia: aut euacuatio: vel denudatio: seu
ciuitas: aut emulus.
הרא Ara. Mons: aut pregnans: siue demōstratio.
ארא Ara. 1. Paralipo. 7. Maledicens: aut videns.
ארב Arab. Insidias: vel multiplicās: aut fenestra: siue locusta.
Araba. Idem. D.
Arabathane. Insidiatio fortis: aut fenestre vł locuste fortitu
do vel donum: aut multiplicatio fortitudinis vel doni. D.
ערבאים Arabes. Vespertini: aut fideiussores: siue suaues: aut campe-
stres: vel corui: aut salices: vel mixtiones.
שבא Arabes. ps. 71. In hebreo est saba: & interpretatur. Conuer
sio: siue captiuitas: aut canicies: vel sessio.
ערב Arabia. Vespera: aut vespertina: vel fideiussio: siue suauitas:
aut coruus vel coruina: seu desertū: vel salix: aut cōmixta.
שבא Arabia. ps. 71. In hebreo est saba: & interpretatur cōuersio
siue captiuitas: aut canicies: vel sessio.
ארבות Araboth. Cataracte: siue fenestre: aut insidie: vel locuste.
ערב Arabs. Vespertinus: aut fideiussor: vel suauis: siue cāpestris:
aut coruus: vel salix: seu mixtio.
ארך Arach. Longitudo: siue medicina: vel sanitas.
ערקי Aracheus. Neruus: au syriace fugitiuus:
ארכי Archites. Longus vel procerus: siue sanans: aut medicina.
ערד Arad. Onager: aut syriace draco.
חרד Arad. Iudi. 7. Stupor: aut tremor.
חרבה Arada. Idem.
ארודי Aradius. Maledictionis abūdātia: aut descēdēs: vel iperās
ארוד Aradius. Ezech. 27. Imperans: aut descendens.
Arado. Stupor: aut tremor: siue descensio: vel dñium. D.

ארפד Araph. Lux redemptionis: aut sternens. s. aliquid ad recli-
nandum. heb. arphad.
הרפה Arapha. Medicina: siue relaxatio: aut gigantissa: vel mōtis
os. s. ab ore: aut mons hic. i. in hoc loco. ⌈riace acutus.
חרופי Araphites. Opprobrium: aut hyems: vel iuuentus: aut sy-
חרחיה Araia. Calor aut ira domini. ⌈ctio eorum.
ארם Aram. Celsitudo: aut sublimitas: seu decipiens: aut maledi-
הרן Aram nomen viri. Gen. 11. & 1. Paralipo. 23. Interpretatur
Mons: siue montanus: aut pregnans: siue concipiens: vel
cantans: aut preco. heb. haran.
חרם Aram. Nee. 12. Destructus: siue anathematizatus vł rete siue
retiaculum: aut dedicatus: siue consecratus. s. deo.
רם Aram. Ruth vltimo Excelsus: vel sublimis: aut proiiciens.
heb. ram. ⌈proiicens.
Aram. Matthei primo & Luce. 3. Excelsus vel sublimis: aut
הרמה Arama. Excelsa: siue sublimis: aut vermis: siue proiiciens.
הרן Aran. nomē loci. Gen. 11. in fine. Et. 12. & 17. & 28. & 29. &
4. Reg. 19. & Esa. 37. & Ezech. 27. Et nomen viri. 1. Para
lipo. 2. Vbi dicitur peperit aran. interpretatur Ira: siue ira
scens: aut syriace libertas.
הרן Aran. Nomen viri. Gen. 11. & primo. Paralipo. 23. interpre
tatur mons: siue montanus: aut pregnans: siue concipiēs:
vel cantans: aut preco.
ארן Aran. Gen. 36. & 1. Paralipo. 1. & 2. vbi dicitur & buna &
aran: interptatur Arca: siue exultans: aut maledictio eorū.
ערער Araorites. Miryca: aut suscitatio vigilie: vel vigilia vigilie:
aut nudatio pellis.
אררט Ararath. Armenia: siue maledictio tremoris: aut ex hebreo
& syrio maledictio siue lux currentis.
הררי Arari. Montanus.
חרדי Arari. 2. Reg. 23. d. Tremefactus: siue stupefactus vel caloris
aut ire abundantia. heb. aradi.
הררי Ararites. Montanus.
חרחס Aras. Ira vel calor confidentie siue protectionis.
חסרה Aras. 2. Paralipo. 34. Defectus: siue deficiens. heb. asra.
ערד Arath. Onager: aut syriace draco. heb. arad.
ערבתי Arbatis. Fideiussor: vel suauis: aut mixtus: vel vespertinus:
siue planicies. D.
Arbatites. Idem.
ארבע Arbee. Quattuor: siue accubatio.
Arbella. Suscitatio vestutatis: siue insidians ei: vel multipli
cans eam: siue locusta eius. D.
ארבי Arbi. Locusta: vel fenestra: siue insidiator: aut multiplicās.
חרבונה Arbona. Destructio: siue gladius eius nunc: aut siccitas eius
nunc: siue ira edificantis: vel ira intelligentis.
ἀρχέλαος Archelaus. Princeps populi. G.
ארכיעט Archiatharoth. Lōgitudo coronarum vel circulorum: aut
רות sanitas vel cicatrix coronarum vel circulorum.
ἀρχίππος Archippus. Princeps vel prefectus equorum. G.
ἀρχιτρίκλινος Architriclinus. Princeps triclinii. idest triū mensarum. G.
ארדון Ardon. Imperans: siue descēdēs: aut maledictiōis iudiciū.
ארח Arca. Via: siue semita: aut viator: vel odorās: siue annona.
idest diurna portio. ⌈mons in ea.
הרבה Areba. Magna: siue multa: aut proiiciens: vel litigiosa: siue
שרביה Arebia. Princeps vel cantans in domino: aut siccitas domi-
ni. heb. sarebia.
הרקון Arechon. Vacuus: siue mons lamentatiōis: vel mons posses
ארד Ared. Imperans: siue descendens. (sionis.
ארח Aree. Via: siue semita: aut viator: vel odorans: aut annona
idest diurna portio.
חריף Areph. Hyems: siue opprobrium: vel adolescentia: aut sy-
אראלי Areli. Altare: siue lux dei: aut visio dei. (riace acutus.
חרם Arem. Destructio: siue anathema: aut rete: vel retiaculum:

siue dedicatum aut consecratum. scilicet deo.
חרת Areth. Sculptura: aut libertas.
חריף Areth. Nee. 10. Hyems: siue opprobrium: vel adolescentia:
aut syriace acutus. heb. areph.
ἀρέτας. Aretha. Virtuosus: aut placidus. G.
Arethi. Esd. 2. Non est in hebreo.
ארונה Areuna. Arca: vel canticum: siue exultatio: aut lux nostra: si
ue maledictio nunc. (apharsei.
אפרסיא Arphasei. Dilacerantes: aut frangentes: siue diuidētes. heb.
ארפד Arphat. Lux redemptionis: aut sternens. s. aliquid ad recli-
nandum. heb. arphad.
ארפכשד Arphaxad. Sanans vel laxans quasi depredationē aut qua-
si mammillam: vel sanans aut laxans sicut demon.
ארגוב Argob. Gleba: vel glarea: aut maledictio putei vel dorsi: si-
ue lux altitudinis.
יריב Arib. Pugnans: siue multiplicans. Heb. iarib.
ארידי Aridai. Leo abundans: aut maledictionis abūdātia.
ארידתא Aridatha. Leonis lex: siue maledictionis lex vel ritus
ארדי Aridi. Imperans: vel descendens.
אריאל Ariel. Altare: siue leo dei: aut lux dei.
אראל Ariel. Nu. 26. Altare: siue lux dei: aut visio dei.
אראלי Arielite. Idem. p. n.
חריף Ariph. Hyems: siue opprobrium: vel adolescentia. aut sy-
riace acutus.
אריה Ariph. 4. Reg. 15. Leo: siue lux domini. heb. arie.
חרים Arim. Destructus: siue anathematizatus: aut rete vel retia-
culum: seu dedicatus aut consecratus. scilicet deo.
Arimathia. Leo mortuus dño: vel lux mortis dñi. D.
אריוך Arioch. Longus: vel procerus: siue sacietas vel ebrietas tua
aut leo tuus.
ἀρεοπαγίτης Ariopagita. De vico martis. G.
ἄρειος πάγος Ariopagus. Vicus martis. nomen erat cuiusdam curie athe
niensis sic vocate. G.
אריסי Arisai. Sponsus: aut syriace colonus: siue venenum.
ἀρίσταρχος Aristarchus. Optimus princeps. G.
ἀριστόβουλος Aristobolus. Optimus consultor: vel optimū consiliū. G.
Armenia. Hebraice dr ararat: & interptatur maledictio tre
אררט moris: aut ex hebreo & syro maledictio siue lux currētis.
Armenii. Idem.
הרמון Armon. Malum granatum: vel mons numerationis: aut
mons preparationis: siue mons doni vel muneris.
ארמוני Armoni. Aula: siue maledictio numerationis vel prepara-
tionis: aut luminis munus:
ארנן Arnan. Exultans: siue arca eorum: aut lux filii: vel lux aut
maledictio permanens vel eterna.
ארנון Arnon. Idem.
ער Arnon. Nu. 21. d. ibi. Vt requiescerent in arnon. & f. ibi. Et
deuorabit arnon moabitarū: iterptatur suscitatio: seu vigi
lia: aut euacuatio: vel denudatio: seu ciuitas: aut emulus.
ארוד Arod. Imperans: siue descendens. (heb. ar.
ערד Arod. 1. Paralip. 8. Onager: aut syriace draco. ⌈bundantia.
חרדי Arodi. Tremefactus: vel stupefactus: aut ire vel caloris a-
ארודי Arodite. Imperantes: siue descendentes.
הרורי Arodites. Imperās: vel descēdens: siue mōtis abundātia.
הרורי Arodites. 1. Paralip. 11. Montanus. heb. arorites.
ערער Aroer. Myrica: siue suscitatio vigilie: aut vigilia vigilie: vel
denudatio pellis: aut denudatio emuli.
חרומף Aromath. Destructio siue anathema oris: aut ex hebreo &
syro ira cooperimenti. heb. aromaph.
חרשת Arofeth. artificium: vel aratura: siue testa: aut silentium: vel
surditas: aut syriace silua.
הררי Arothites. Maledictus: siue maledicens. Heb. arorites.
ארצא Arsa. Terra: siue volutas: aut cursus: siue maledictiōis exitꝰ.

חרשא Arsa. Esd. 2. & Nee. 7. & 12. Artificium: vel aratura: siue te-
sta: aut silentium: vel surditas: aut syriace silua.
Arsaces. Elenās scutū: aut eleuatio scuti. G.
Artaba. Genus est mensure. Dan. 13. D.
ארתחשש Artaxerxes. Lumen siue maledictio silentium vel festina
תא tionem ponens: aut feruor letitie.
ארתחשתא Artaxerxes. Esd. 7. & 8. & Nee. 2. & 5. & 13. Luminis siue
maledictionis silentium: vel festinationem persuadēs: aut
feruor direptionis.
ἀρτεμᾶν. Arteman. Integer vel incolumis: aut venustꝰ. G.
חרנפר Aruaphet. Ira tauri: siue ira crescens: aut ex syro & hebreo
libertas tauri vel crescens. heb. arnapher.
הרום Arum. Excelsus: siue sublimis: aut separans: vel proiiciens.
חרון Arus. Incisus: siue aureus: aut solicitus: vel trituratus.
אסא Asa. Medicus: aut sanans. syrum est.
עשיה Asa. 1. Paralip. 7. f. Acerua. heb. asa.
חשבה Asaba. Numeratio: siue estimatio: vel cogitatio: aut artifici
um: vel festinatio aut silentium in ea.
חשביה Asabia. Numeratio vel estimatio aut cogitatio dñi siue ar-
tificium dñi: aut festinatio vel silentium in domino.
Asabias. Idem.
חוקק Asach. Sculptor: aut scriba: siue legislator. Heb. achac.
חסדיה Asadias. Misericordia domini.
עשיאל Asael. Fecit deus: siue factura dei.
חזאל Asael. 3. Reg. 19. & 2. Paralip. 22. Vidēs deū. heb. azael.
עשהאל Asahel. Fecit deus: siue factura dei.
אסף Asaph. Congregans: siue colligens: aut finiens.
עשיה Asaia. Fecit dominus: siue factura domini.
הצללפני Asalephum. Vmbra vel submersio vultus: aut sonitus vel
tinnitus vultus. heb. asalelphuni.
עשן Asan. Fumus: aut fumigans.
הסנאה Asana. Rubus: aut syriace inimicus.
אסרחדן Asaradon. Ligans acumen vel letitiam: aut syriace probi-
bens nouitatem vel vnitatem.
Asarahel. Beatitudo populi dei: aut vestigiū circūcisiōis. D.
אשראלה Asarela. Beatitudo dei: aut intuens fortem vel quercum: si
ue gressus dei.
חצרמות Asarmoth. Atrium mortis: vel fenum mortis.
הצרסוס Asarsusim. Atriū equorū aut fenū equorū. heb. asarsusim
Asasonthamar. Glarea vel lapillus commutationis: aut di-
סים uisio siue sagitta palme. i. datily.
מצוות Asbaim. Damule: vel pulchritudines: siue militie.
אשבל Asbal. Ignis vetustatis: aut ignis defluens vel decidens.
Asbel. Idem.
הצבים Asbelite. Idem. p. n.
אשקלון Ascalon. Appensio vel statera: siue ignis infamie.
Ascalona. Idem. D.
אשקלוני Ascalonite. Idem. p. n.
אשכנז Ascenez. Ignis quasi distillans vel quasi aspergens.
הצבים Asebaim. Damule: siue pulchritudines: aut militie.
חשביה Asebia. Numeratio vel estimatio dñi: aut cogitatio dñi: siue
artificium domini: aut festinatio vel silentium in dño.
חשבניה Asebia. Nee. 9. Numeratio domini: siue silentium vel festi-
natio filii domini. heb. asebnia.
חשבנה Asebna. Nūeratio: siue festinatio intelligētis aut edificātis.
חשבדנה Asebonias. Numeratio domini: siue silentium aut festina-
tio filii domini. ⌈heb. azecha.
עזקה Asecha. Fortis: siue murata vel septa: aut syriace ānulus.
הצדים Assedim. Venationes: aut insidie: vel latera: aut syriace
destructiones.
חשבדנה Asephdana. Festinans aut cogitans iudicium suum: siue si
lens aut computans iudicium suum. heb. asebdana
אצל Asel. Prope aut iuxta: siue ablatio: vel separatio.

עָצֶם Asem. Os.ab osse:aut fortitudo:vel clausura.scilicet oculorum:vel lignum eorum.
חָשֶׁם Asem. Esd.2. Silentium aut festinatio eorum.
אָסְנָה Asema. Periculũ:siue infortunium: vel rubus.heb.asena.
עַצְמֹנָה Asemona. Os nunc ab osse:siue fortitudo nostra: vel clausura nr̃a:siue lignum vel consiliũ numerãtis vel preparãtis
חָשְׁמוֹן Asemoth. Legatio.idest ambasiata:siue acceleratus numerus:vel festinata portio:aut silentium numeri vel portionis.heb.asemon.
חֻשִׁים Assen. Silentium eorum:siue festinatio eorum.heb.assem
הָשֵׁם Assen.1.Paralipo.11.Nomen:vel nominatus:siue positio vl' positus.heb.assem. (nuc.
אָשְׁנָה Asena. Mutatio:siue duplicitas: aut dormitatio: siue ignis
אָסְנַפַּר Asennaphar. Periculum siue infortunium tauri:aut periculi incrementum.
אַשְׁכְּנַז Assenez. Ignis q̃si distillãs vel q̃si aspergens.heb.ascenez.
אָסְנַת Assenez. Geñ.41.&.46. Periculũ:siue infortuniũ.heb.asse
אָשֵׁר Aser. Beatitudo:siue felicitas. (neth.
אָסִיר Aser. Exo.6. Vinctus siue incarceratus:aut syriace prohibitus.heb.asir. (heb.Ieser.
יֵצֶר Aser.1.Paralipo.7. Plasmatio: vel angustians: aut ligans.
חֲצַר־גַּדָּה Asergada. Atrium hedi eius vel felicitatis eius: aut ex hebreo & syro atrium incisionis vel scisure.
חֲצֵרִים Aserim. Atria:siue vestibula:aut sagitta excelsa.
חֲצֵרוֹת Aseroth. Atria:siue vestibula.
אֲשֵׁדוֹת Aseroth. Iof.10.&.12.&.13. Effusiones:siue decliuia:aut cãpestria:vel depredationes.heb.asedoth.
חֲצַר־שׁוּעָל Asersua. Atrium vulpis: aut fenum vulpis vel semite siue pugilli.heb.asersual.
חֲצַר־סוּסָה Asersua. Iof.19.a.vbi dicitur bethmarchaboth & asersua:interpretatur atrium equi:aut fenum equi.heb.asersusa.
חֲצַר־שׁוּעָל Asersual. Atriũ vulpis: vl' fenũ vulpis aut semite vl' pugilli.
Asphar. Plasmatio onagri:aut festinatio tauri. D.
ἀσία. Asia. Limosa vel cenosa.G.
ἀχαία. Asia ad Ro.16. In greco achaia & interp̃tatur dolor vel tristitia.G.
ἀσιανοί. Asiani. Limosi vel cenosi.G. (stitia.G.
Assidei. Milui:vel herodii:aut venantes:vel insidiantes. D.
עֲשִׂיאֵל Asiel. Fecit deus:siue factura dei.
חֻשִׁים Asim. Tacẽtes:siue festinãtes:aut silẽtiũ vel festinatio maris
אֲשִׁימָא Asima. Delictum:siue positio:aut ignis maris.
συγκριτος. Asincretus. In greco asyncrit⁹:& itẽrptatur icõparabilis.G
הַסְּנֶה Asineus. Rubus:aut syriace inimicitia.
עֲצִיוֹן־גֶּבֶר Asiõgaber. lignũ viri vel robusti:aut cõsiliũ viri vl' robusti.
אָסִיר Asir. Vinctus:siue incarceratus:aut syriace prohibitus.
אֲשׁוּרִים Assyrii. Insidiantes:siue beati:aut aspiciẽtes:vel gradiẽtes
אַשּׁוּר Assyrius. Idem.f.n.
אֲצַלְיָהוּ Asia. Prope dñi; siue ablatio vel separatio domini.
עַזְמָוֶת Asmaueth. Fortis mors :aut hircus vel fortitudo mortis.heb.azmaueth.
Asmodeus. Destructor:vel dissipator:aut delicti abundantia:vel peccatum abundans:siue ignem mensurans.D.
עַזְמָוֶת Asmoth. Fortis mors:siue hircus vel fortitudo mortis.heb.
הַסְּנָאָה Asnaa. Rubus:aut syriace inimicus. (azmoth.
חָשׁוּב Asob. Estimatus:aut numeratus:siue cogitatio:vel artificiũ
עֲשׂוֹת Asoph. Faciens:vel factura: aut tinee. scilicet vestimentorum.heb.asoth.
עֶצֶם Asom. Os ab osse:vel fortitudo:siue clausura.scilicet oculorum:aut lignum eorum.
חָשֻׁם Asom. Esd.10. Silentium vel festinatio eorum.
אָצְם Ason. Festinatio eorum:siue ieiunans.heb.asam.
ἆσσον. Ason. Act.20.&.27. Appropiquatio vel approximatio.g.
חָצֵר Asor. Atrium:aut fenum.
אֲסַרְחַדּוֹן Assoradan. Ligans acumen vel letitiam:aut syriace probibens vnitatem vel nouitatem.
חֲצַרְמָוֶת Asormoth. atrium mortis:aut fenum mortis.
חֲצוֹר־חֲדַתָּה Asornoa. atrium nouum & hoc ex hebreo & syro.heb. asoradatha:& ex hebreo & latino asor noua.
חָצוֹר־עַם Aforomamsame. Tria nomina sunt. Asor:atrium. aut fenum. Amam. mater siue timor eorum:aut vlna siue cubitus eorum. Same auditio: vel obedientia. heb. Asor. Amam. Same.
אֲשַׂרְאֵל Asrael. Beatitudo dei:vel intuitus fortis:aut gressus dei.
עֲזַרְאֵל Asrael. primo Paralipo.12. adiutorium dei:siue atrium dei heb.azrael.
אַשְׂרִיאֵל Asriel. Beatitudo dei:aut intuitus fortis:vel gressus dei.
Asrielite. Idem.p.n.
עַשְׁתָּרֹת Astaroth. Greges:siue diuitie: aut faciens explorationem: seu tinea legis.
עֲטָרוֹת Astaroth. Nu.32.& Iof.16.&.18. Corone:siue calamus inebriationis vel saturitatis:aut ex syro & hebreo consilium inebriationis vel saturitatis.heb.ataroth.
אֲשֵׁרוֹת Astaroth. Iudi.3. Nemora:siue luci:aut beatitudines:vel in fidie:siue gressus.heb.aseroth.
עַשְׁתְּרָתִי Astarothites. Greges:siue diuitie:aut faciens exploratione seu tinea legis.
עַשְׁתְּרֹת Asterten. Idem.
ἀστυάγης Astyages. Ciuitatis ductor:vel dux. G
חָשׁוּב Assub. Estimatus:aut nũeratus:siue cogitatio: vel artificiũ.
Asub. Idem.
אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ Asuerus. Princeps & caput.
חֲשׂוּפָא Asupha. Discooperta:aut exhausta:vel nudata.
חֻשָּׁם Asom. Silentium siue festinatio eorũ:aut sensualitas eorũ.
אַשּׁוּר Assur. Insidians:siue beatus: aut aspiciens; vel gradiens.
אַשְׁחוּר Assur.1.Paralipo.2.&.4. Denigratus:siue ignis libertatis vel albedinis aut foraminis.heb.ashur.
אֲשׁוּרִים Assurim. Insidiantes: siue beati: aut aspicientes: vel gradientes.
עֵתָךְ Athach. Hora tua:siue tempus tuum.
הֲתָךְ Athach. Hester. 4. Percutiens: vel humilians: aut subiiciens.
עֲתָיָה Athaias. Hora vel tempus domini.
עַתְלַי Athalai. Hora mea:siue tempus meum vel mihi.
עֲתַלְיָהוּ Athalia. Hora vel tempus domino.
ἀττάλεια Attalia. Act.14.d. Augens vel nutriens.G.
ἄτταλος Attalus. Auctus:siue nutritus.G.
אֶתְנִי Athanai. Fortis:siue asininus:aut donans.
עֲתַר Athar. Oratio:aut deprecatio.
עֲטָרָה Athara. Corona.
עֲטָרוֹת Atharoth. Corone:siue calamus inebriationis vel saturitatis:aut ex syro & hebreo consilium inebriationis vel saturitatis.
חִתַּת Attath. Contritio:aut timor.
ἀθῆναι Athene. Sine cumulo : vel ab athena . idest minerua mineruales . G.
ἀθηναῖοι Athenienses. Idem.G.
ἀθηνόβιος Athenobius. Minerue arcus.G.
אֶתֶר Ather. Sinister:vel clausus.
הַתִּרְשָׁתָא Athersatha. Dissoluens fundamentum : vel contemplans fundamentum vel potum:siue turturis fundamentũ: aut ex hebreo & syro contemplans annum vel tempus.
חֲתִיל Athil. Peccati vlulatio.
חֲטִיטָא Athita. Peccati declinatio.
חֻמְטָא Athmatha. Lacerta vel stellio.heb.amta.
חֲטִיפָא Athupha. Rapina : siue peccati coma vel reliquie. Heb. athipha.
חַטּוּשׁ Attus. Peccatum derelinquens.
חַקּוֹץ Attus. Nee.3.c. Spina:siue estas:aut tedium:siue vigilia: vl' finis.heb.achus.
עַוָּה Aua. Iniquus:siue peruersus.
Augustus. Latinum est: vel ab augurio dictus: vel vt alii volunt ab augendo.
עַוִּים Auin. Iniqui:siue peruersi.heb.auim.
אֲבִי־אֵל Auioliab. Duo nomina sunt. Primum ani.quod interpretatur pauper:siue afflictus:aut respondens:vel cantans.alterum oliab.quod interpretatur deus meus pater:siue deus patris.heb.Ani.Eliab.
עֲוִית Auith. Iniqua:siue peruersa:aut temporalis.
חַוֹּת־יָאִיר Auothiayr. Oppida illuminatiõis:siue annũciatiões luminis.
חַוְרָן Auran. Foramen:siue libertas:aut albedo.
עוּץ Ausitis. Hebraice dicitur hus: & interpretatur consiliũ aut lignum:vel syriace affixus:aut fixio.
עַכְסָה Axa. Composita:vel adornata :aut lasciuiens : siue confractio vel diruptio velaminis.
אַכְשָׁף Axab. Veneficus:siue vtiq; conterens.heb.axaph.
עַזָּא Aza. Fortitudo:aut capra.
אָסָף Azab. Colligens:siue congregans:vel finiens.heb. asaph.
חֲגָבָה Azaba. Locusta:siue festũ celebrans in ea:vel gyrans in ea. heb.agaba.
חֲזָאֵל Azael. Videns deum.
אָסָף Azaph. Colligẽs:siue congregans : vel finiens.heb.asaph.
חֲזָאֵל Azahel. Videns deum.
עַזְמָוֶת Azamaueth. Fortis mors:siue hircus aut fortitudo mortis
עֲזַרְאֵל Azarel. Adiutorium dei:siue atrium dei.
עֲזַרְיָה Azarias. Auxilium domini:siue atrium domini.
עֲזַרְיָה Azarias.2.Paralip.31.vbi dicitur azarias & naad:interpretatur fortitudo domini.heb.azazias.
אֲזַנְיָה Azarias. Nee.10. Auris domini:siue auscultatio dñi :vel arma domini.heb.azanias.
עַזְרִיקָם Azaricam. Auxilium resurgentis vel vindicantis: aut fortitudo vacua.
חֹזֶה Azau. Videns:aut prophetans.
אַזְנוֹת Azauoth. Aures:vel auscultatio[illegible]:siue statere : vel arma. heb.azanoth.
עַז Azaz. Fortis.
אֵזוֹב Azbi. Hysopus:genus herbe.
עַזְבוּק Azboth. Hircus vel fortitudo vacuitatis:aut fortis dissipatio.heb.azboch.
זֶבֶד Azebeth. Dos:vel dotatio.heb.zabad.
עַזָּא Azech. Fortitudo:aut capra.heb.aza.
עֲזֵקָה Azecha. Fortitudo.siue murata vel septa:aut syriace anul⁹.
חָשֻׁם Azem. Silentium vel festinatio eorum.heb.asem.
עֵזֶר Azer. Adiutorium:siue atrium.
עַזְגָּד Azgad. Fortis exercitus:aut fortitudo felicitatis:vel ex hebreo & syro fortis scissura
עֻזִּי Azi. Fortis:siue hircus meus.
Azzi. Idem.
אַחְזַי Azi. Nee.11.b. Videns:siue apprehendens.heb.ahazi.
חֲזָיָה Azia. Videns dominum.
עֻזִּיָּה Aziam. Fortitudo dñi:siue hircus dñi.heb.azia.
יַחֲזִיאֵל Aziel. Videns deum.heb.iaziel.
חֲזִיר Azir. Porcus:aut syriace conuersus:vel reuersus.
מַחֲזִיאוֹת Aziud. Videns signum vel litteram.heb.maaziuth.
עֲזִיזָא Aziza. Fortitudo:aut fortis.
עַזְמָוֶת Azmaueth. Fortis mors:siue hircus aut fortitudo mortis.
Azmoth. Idem.
זָנוֹחַ Azone. Obliuio:siue abiectio:aut ista requies vel consolatio.heb.zanoa.
Azor. Adiutor:vel accinctus:aut syriace conuersus.D.
אַשְׁדּוֹדִית Azotide. Hebraice dicitur asdodioth: & interpretatur depdatrices:siue ignis dilectionum.
אַשְׁדּוֹדִים Azotii. In hebreo dicitur asdodim: & interpretatur depdãtes:siue ignis dilectorum vel patruorum.
אַשְׁדּוֹד Azotus. Hebraice dicitur asdod: & interpretatur depredatio:siue ignis dilecti:aut ignis patrui.
עַזְרִיאֵל Azriel. Adiutorium dei:siue atrium dei.
עֲזוּבָה Azuba. Derelicta:siue deserta:aut fortitudo eius in ea.
עַזּוּר Azur. Adiutus:siue adiutor.
חַרְחוּר Azur. Esd.2.& Nee.7. Calefactus: siue arefactus: aut ira vel calor albedinis vel foramis aut libertatis. heb. harhur

De incipientibus a littera.b.

בַּעַל Baal. Idolum:aut dominans: vel subiciẽs:aut possidẽs
אַרְבֵּל Baal. Osee.10. Vbi dicitur a domo eius qui vindicauit baal: pro eo quod in littera nostra est vindicauit baal: in hebreo est arbel:quod interpretatur pugnauit deus: si ue vindicauit deus:aut vltus est pro deo.
בַּעֲלָה Baala. Idolum eius:aut dominans ei:vel subiecta:aut possessa:siue in ascensione:vel in eleuatione.
בָּלָה Baala. Iof.19. Inueterata:siue turbata:aut defluẽs.heb.bala
בַּעֲלַת־יְהוּד Baaladiud. Duo nomina sunt. primum baalath quod interpretatur subiecta:siue possessa:aut in exaltatione: vel in ascensione. alterum Iud. quod interpretatur laudans: siue confitens.heb.baalath.& Iud.
בַּעֲלַת Baalath. Subiecta:siue possessa : aut in exaltatione : vel in ascensione.
בַּעַל־בְּרִית Baalberith. Idolũ federis vel pacti:aut subiiciẽs vel possidens fedus vel pactũ. (dens diuisiones.
בַּעַל־פְּרָצִים Baalpharasim. Idolũ diuisionum:aut subiiciens vel possi-
בַּעַל־גָּד Baalgad. Idolum fortune vel felicitatis seu exercitus:aut subiiciens siue possidens felicitatem vel exercitum :aut ex hebreo & syro idolum scissure.
בַּעֲלְיָה Baalia. Idolũ dominus . idest deus idoli : vel subiiciens aut possidens dominus:siue in ascensu:vel in cenaculo
בְּעָלִים Baalim. Idola:siue dñantes:aut subiiciẽtes vel possidentes
בַּעְלִי Baalim. Osee.2. Vbi dicitur & non vocabis me vltra baalim:interpretatur Idolum meum: siue dominans mihi : aut subiiciens vel possidens me.heb.baali.
בַּעַל־מְעוֹן Baalmeon. Idolum habitaculi:vel idolum ex pctõ :aut subiiciens siue possidẽs habitaculũ:vel dñum ex peccato.
בְּעָלוֹת Baaloth. Subiecte:siue possesse:vel in ascensione.
בַּעַל־תָּמָר Baalthamar. Idolũ palme:aut subiiciẽs vel possidẽs palmã & accipitur hic palma pro arbore:aut idolũ cõmutatiõis: siue subiiciens aut possidens commutationem.
בַּעֲנָה Baana. In responsione : siue in afflictione: aut in cantico: vel syriace deprecatio.
בַּעֲנָא Baana.1.Paralip.9. In motu.heb.banaa. (heb.bani.
בָּנִי Baani. Filius meus : aut edificatio vel intelligentia mea .
בַּעְשָׁא Baasa. In factura:siue in tinea:aut in cõpressiõe:vel scrutatione tollẽs.
בָּבֶל Babel. Confusio:vel commixtio. (tione tollẽs.
Babylon. Idem.
Babylonia. Idem.
Babylonii. Confusi:vel commixti.
בַּקְבֻּקַר Bachachar. Vacua vel inanis visitatio aut matutinatio vel vapulatio:aut inanis vacca. heb. bachbachar.
מַכְבַּנַּי Bachanai. Miser siue pauper filius meus:aut paupertas vel humiliatio filii aut intelligentie vel edificationis . heb. machbanai.
βακχήνωρ Bachenor. Ebrius:vel vinosus.G.
βακχίδης Bachides. Idem.G.
בִּדְקַר Badacher. In compunctione:siue in transfixione:aut in cõfossione:siue vectis frigiditatis:vel sola frigiditas.

בָּדָד Badad. Solitarius: siue in mammilla: vel in dilectione.
Badadi. Idem. heb. badad.
בְּדָיָה Badaias. Solus dominus: vel vectis domini.
בְּדָן Badan. Vectis: vel solus: aut in iudicio.
בַּגְּתָה Bagatha. In torculari.
בִּגְתָן Bagathan. In torculari: aut cibum tribuens.
בְּעָלִים Bahalis. In letitia: siue in arrogantia.
Bahem. In eis: vel cum eis. D.
בַּחוּרִים Bahurim. Electi: siue iuuenes: aut in foraminibus vel in li(bertatib9.
בִּלְהָה Bala. Inueterata: siue turbata: aut defluens.
בַּעֲלָה Bala. Iof. 15. Idolũ eius: aut dñans ei: vel subiecta: aut posses(sa: siue in ascensione: vel in eleuatione. heb. baala.
בֶּלַע Bala. 1. Paralip. 5. Deglutiens: aut destruens.
בִּלְהָה Ballaa. Inueterata: siue turbata: aut defluens.
בַּעֲלַת Balaad. Subiecta: siue possessa: aut in exaltatione: vel inasce(sione. heb. baalath.
בִּלְעָם Baalam. Vetustas populi: vel absq; populo: siue deuoratio aut destructio eorum.
בִּלְהָן Balaan. Inueteratus: siue turbatus.
בַּעֲלְחָנָן Balaana. Idoli gratia vel donum: siue possessio gratie vel doni. heb. baalanan.
בִּלְהָן Balaanan. Inueteratus: siue turbatus. heb. balaan.
בָּלָק Balach. Inuoluens: aut destruens: vel cum lambente: aut syriace cum percutiente.
בֶּלַע Balach. Gen. 36. Deglutiens: vel destruens.
בַּלְאֲדָן Baladam. Absq; imperio: vel absq; iudicio: aut vetustas imperantis vel iudicii. heb. baladan.
Baladan. Idem.
בִּלְהָן Balam. Inueteratus: siue turbatus. heb. balan.
בַּעֲלְחָנָן Balanan. Idoli gr̃a vel donũ: aut possessor gr̃e vel doni.
בַּעַל חָצוֹר Balasor. Idoli atriũ vel fenũ: aut posessor atrii vel feni.
בִּלְדָּד Baldath. Vetusta dilectio vel mammilla: siue inueteratus motus: aut absq; motu siue absq; dilectione vel mammilla. heb. baldad.
בֶּלַע Bale. Deglutiens: vel destruens.
Baleite. Idem. plu. nu.
בַּעֲלְיָדָע Baliada. Idolũ aptũ vel manifestatũ: siue possessor scientie
בְּעָלוֹת Baloth. Subiecte: vel possesse: aut in ascensione.
בַּעַל שָׁלִשָׁה Balsalisa. Idolũ tertiũ: aut idolũ ducis vel principis siue possessor triũ: aut posessor ducatus vel principatus.
בֵּלְטְשַׁאצַּר Balthasar. Abscondite thesaurizans: siue in malleatore thesaurizans: vel occulte portans angustiam.
בֵּלְשַׁאצַּר Balthasar. Dañ. 5. & 7. & 8. Non portans angustiam: vel non thesaurizans: aut ex syro & hebreo scrutator thesauri. heb. balsasar.
בָּמוֹת Bamoth. Altaria vel excelsa: siue in morte.
בָּמוֹת בַּעַל Bamothbáal. Altaria vel excelsa idoli: aut in morte idoli.
בַּעֲנָא Bana. In responsione: siue in afflictione: aut in cantico: vel syriace deprecatio. heb. baana.
Banaa. Idem. heb. baana.
בַּעְנָא Banaa. 1. Paralip. 8. In motu.
בְּנָיָהוּ Banai. Filius domini: aut intelligentia domini: siue edificatio domini. heb. banaia.
Banaia. Idem.
Banaias. Idem.
בָּנִי Bane. Filii: aut edificantes: siue intelligentes.
בְּנָיָה Banea. Filius dñi: aut intelligentia vel edificatio domini.
Baneas. Idem.
בְּנֵי יַעֲקָן Banciaacan. Filii tribulationis vel laboris: aut edificatores tribulationis vel laboris: vel intelligentes tribulationem vel laborem.
בָּנִי Bani. Filius meus: aut edificatio vel intelligentia mea.
Banni. Idem.

בִּנּוּי Bannia. Filius dñi: aut intelligentia vel edificatio dñi.
זְנִיָּה Bannia. Esd. 10. Nutrimentum domini: siue arma domini. heb. zania.
חַנִּיאֵל Baniel. Gratia dei: siue requies aut mia dei. heb. haniel.
בְּנִינוּ Baninu. Filii nostri: aut edificatores nostri: siue intelligen(tes nos.
בְּעֵרָה Bara. incendium: siue expurgatio: aut pastus vel iumentum: siue insipientia: vel in vigilia.
בְּרָעָה Bara. 1. Paralip. 8. b. In societate: siue in malicia aut in vlulatione: vel in pastu. heb. baraa.
Barrabas. Filius patris vel magistri: aut filius confusionis vel ignominie. D.
בָּרָק Barach. Fulgur: siue in vanum: vel in vacuum.
בְּרָכָה Barachia. Benedictio: aut genuflexio.
בַּרַכְאֵל Barachel. Benedicens deum: aut genuflectens deo.
בֶּרֶכְיָה Barachia. Benedicens dominum: aut genuflectẽs domino
Barachias. Idem.
בָּרָד Barad. Grando: siue in descensu: aut in imperio.
בְּרָאיָה Baraia. Creatura domini: siue impinguatio aut electio domini: siue in visione.
Barasa. In egestate: aut filii plasmatio: siue i cursu: vel in bñ(placito. D.
בֶּרֶד Bared. Grando: vel in descensione: aut in imperio.
בָּרִיחַ Baria. Sera: vel vectis: siue fugitiuus: aut in odore.
בְּרִיעָה Baria. 1. Paralip. 7. & 8. & 23. In malo: siue in clamore: aut in vlulatione: vel in pastu.
Bariều. Maleficus: vel magus: siue in nequitia. D.
Bariona. Filius colũbe: ex syro & hebreo. D.
Barnabas. Filius prophete: vel filius consolationis. D.
Barsabas. Filius reuersionis vel conuersionis: aut fili9 quietis: seu filius iuramenti. D.
Barthimeus. btũs hiero. dicit φ corrupte legitur: & debet scribi barseme9: qđ syriace interp̃tatur fili9 cec9: vel filius (cecitatis. D.
Bartholome9. Fili9 suspẽdentis aquas. D.
בָּרוּךְ Baruch. Bñdictus: siue genuflexus.
בִּרְזָיִת Barzaith. Filius anguli: aut puritas anguli: siue frumentũ (anguli.
בַּעְשָׁא Basa. In malo: siue in socio: aut in clamore: vel in pastu: siue
בַּעֲשֵׂיָה Basaia. In factura dñi (in cõfractiõe. heb. bara.
בָּשָׁן Basan. In dente: siue in ebore: aut in mutatione: vel in somno seu in dormitatione: aut confusio: vel ignominia.
Baschama. Confusio vel erubescentia ire vel caloris. D.
בָּצְקַת Baschath. Masa: siue in flatio: aut i angustia: vel in effusiõe.
בָּשְׂמַת Basemath. Aromata: vel confusio mortis: aut in desolatiõe siue in positione: aut in nominibus.
בְּתוּאֵל Bathuel. Filiatio dei: aut mẽsura dei: vel desertum dei.
בַּחֲרוּמִי Bauranites. Eligens aqs: aut eligẽs quis. heb. bauramites.
בִּזְתָא Bazatha. Cõtẽpt9: vel despectus: siue depdatio: aut in oliua
בִּזְיוֹתְיָה Baziothia. Cõtẽpt9 vel despectiões eius: siue prede ei9: aut in oliua domini. (vel syriace deprecatio.
בַּעַן Bean. In afflictione: vel in responsione: aut scrutatio earũ:
בֵּבַי Bebai. Pupilla: siue concauus: aut vacuus.
בַּקְבֻּקְיָה Becbecia. Euacuatio vel dissipatio dñi: siue laguncula dñi.
Bechetia. Idem. heb. becbetia.
Bechecias. Idem. heb. becbecia.
בֶּכֶר Becher. Primogenitus: aut primitie: siue in ariete.
Becherite. Idem. plu. nu.
בְּכִי Bechin. In ve. t. in luctu vel in miseria. syrũ est. heb. bevai.
בֶּכֶר Bechor. Primogenitus: vel primitie: aut in ariete.
בְּכֹרַת Bechor. 1. Reg. 9. primogenitura: l̃ primitie. heb. bechorath
בַּקְבּוּק Bechuc. Vacuitas: aut euacuatio: vel dissipatio: siue laguncula. heb. becbuc.
בְּדָן Bedan. Vectis: vel solus: siue in iudicio.
בַּעַל פְּעוֹר Beelphegor. Idolum hiatus vel aperture.
פְּעוֹר Beelphegor. Iof. 22. In hebreo est fogor: & interpretatur apertura: vel hiatus.

בַּעַל מְעוֹן Beelmeon. Idoli habitaculum: vel idolum de peccato: aut possessio habitaculi: vel possessio ex peccato.
בַּעַל צְפֹן Beelsephon. Idolum aquilonis: vel idolum occultum: aut idolum specule: vel possessor aquilonis vel speculationis aut secreti.
בַּעַל טְעֵם Beeltheem. Idolum siue possessor saporis vel gustus aut rationis vel eloquii.
בַּעַל זְבוּב Beelzebub. Idolum muscarum: vel possessor muscarum.
בְּאֵרָה Beera. Pute9: siue explanatio vel declaratio: aut in luce ei9.
בְּאֵרִי Beeri. Puteus: siue explanans: aut declarans: vel in luce: siue in leone.
בְּאֵרוֹת Beeroth. Putei: siue explanationes: vel declarationes: aut in luminibus.
בְּגוַי Begoai. In corpore meo: siue in gente: aut syriace intrinsec9.
Beguai. Idem.
Begguí. Idem.
בְּהֵמוֹת Behemoth. Quadrupedia: siue in ipa mors: aut i tumultu.
בֵּל Bel. Vetustus: aut nihil: siue defluens.
בֶּלַע Béla. Deglutiens: siue destruens.
חֵלֶף Beleb. Mutatio: siue transitus: aut perforatio. heb. heleph.
בִּלְגָּה Belga. Refrigeriũ: vel confortatio: aut vetustas vultus.
בִּלְגַּי Belga. Nee. 10. Refrigerium: siue confortatio: aut vetus vallis. heb. belgai. (belga
בִּלְגָּה Belgi. Refrigeriũ: siue confortatio: vel vetustas vultus. heb.
בְּלִיַּעַל Belial. Peruertus: vel absq; iugo: siue non ascendens.
Belma. Nihilum: aut vetustas nimia. D.
בִּלְשָׁן Belsan. In lingua: aut in detractione: siue vetustas dẽtis: aut vetus ebur: vel syriace scrutans.
Belsar. Idem. heb. belsan.
אֵבֶל הַשִּׁטִּים Bellatim. Luctus deuiationum siue expansionum: aut luctus spinarum vel minarum. heb. abel satim.
אֶלְתְּקֵן Beltheeen. Dei correctio: siue dei preparatio. heb. eltheeen
Ben. Filius: vel edificans: aut intelligens.
בֶּן אֲבִינָדָב Benabinadab. Filius patris spontanei: aut filius patris vouentis vel principis.
בֶּן הֲדַד Benadab. Filius sonitus vel clamoris: aut filius dilecti vel patrui siue mammille. heb. benadad.
בֶּן חַיִל Benáil. Filius fortitudinis vel exercitus: aut filius diuitiarũ vel antemuralis siue doloris.
בֶּן דֶּקֶר Bendechar. Filius compunctionis: vel transfixionis.
בֶּן חֶסֶד Benẽseth. Filius mĩe vel opprobrii. heb. benesed.
בֶּן גֶּבֶר Bengaber. Filius viri: aut filius robusti vel potentis.
בֶּן הִנֹּם Benhennon. Filius diuitiarum suorum: aut filius decipientis vel contristantis eos. heb. benhennom.
בֶּן חוּר Benhur. Filius libertatis vel foraminis aut albedinis.
בָּנִי Beni. Filius meus: aut intelligentia siue edificatio mea.
Benni. Idem.
בִּנְיָמִין Beniamin. Filius dextere.
מִנְיָמִין Beniamin. 2. Paralip. 31. c. vbi dicitur eden & beniamin interpretatur de dextera: siue p̃paratio dexter. heb. mẽiamin
בִּנּוּי Bennoi. Edificatio: aut filiatio: siue in habitaculo meo: aut in pulchritudine.
בִּנוֹ Bennon. Filius eius: aut edificatio vel intelligẽtia ei9. heb. (beno.
בֶּן אוֹנִי Benoni. Filius doloris mei.
בָּנוֹת Benoth. Filie: siue intelligentie: vel edificationes.
בִּנּוּי Bennui. Edificatio: vel filiatio: siue in habitaculo meo: aut in pulchritudine.
בֶּן זוֹחֵת Benzoeth. Filius separationis: aut filius istius formidinis vel contritionis.
בְּעֹן Beon. In afflictione: vel in responsione: aut in cantico: vel scrutatio earum: aut syriace deprecatio. (vel pastus.
בְּעוֹר Beor. Incendium: vel expurgatio: aut insipiẽs: siue iumẽtũ
בְּאֵרָא Bera. Pute9: siue explanatio vel declaratio: aut in luce eius.

בְּאֵרֹתָה Berchameth. Puteus vel declaratio celsitudinis aut iaculationis: siue in luce excelsa. heb. berrameth.
בַּרְקוֹס Bercos. Filius concisionis vel separationis.
Berea. Puteus eius: vel filia eius: aut declaratio eius. D.
בְּרִי Beri. Filius meus: siue pur9: vel elect9: aut frumentũ meum
עֵרִי Beri. Gen. 46. Vigil. vel suscitat9: aut effũdens: siue denudans: vel ciuitas mea: aut syriace ini micus. heb. heri.
בְּרִיעָה Beria. In malo: siue in clamore: aut in vlulatione: vel i pastu
בְּרִיעָה Beria. 1. Paralip. 7. In malo.
בְּרִית Berith. Pactum: siue fedus.
Bernice. Grauis victoria: vel pondus victorie. G.
Βερνίκη. Beroea. Grauis: vel ponderosa. G.
Βέροια. Beroensis. Grauis vel ponderosus. G.
Βεροιαῖος. בְּרֹתַי Beromi. Filius caloris vel indignationis: aut puritas siue frumentum indignationis: vel fugiens aquam.
בְּאֵרוֹת Beroth. Putei: siue explanationes: vel declarationes: aut in luminibus. (pressus. heb. berothai.
בֵּרֹתַי Beroth. 2. Regum. 8. Putei: siue pacta: vel puritas: aut cu(
Berotha. Idem. f. n.
בְּאֵרֹתִים Berothite. Putei: siue explanationes: vel declaratiões: aut i (luminibus.
Berothites. Idem. f. n.
בֵּרוֹתַי Berothites. 1. Paralipo. 11. interpretatur puteus siue pactũ: vel puritas: aut cupressus.
בִּרְשַׁע Bersa. In malo: vel in iniquitate: siue in condemnatione: aut filius respiciens.
בְּאֵר שֶׁבַע Bersabee. Puteus iuramenti: siue puteus saturitatis aut pu(
בַּת שֶׁבַע Bersabe. 2. Reg. 11. & 12. & 3. Reg. 1. & 2. (teus septimus. & ps. 50. Filia iuramenti vel saturitatis: aut filia septima. heb. bethsabe. (aut filia potẽtis. heb. bethsue.
בַּת שׁוּעַ Bersabee. 1. Paralipo. 3. Filia salutationis vel exclamatiõis.
בֵּית שְׁאָן Bersan. Domus tumultus: aut domus opulẽtie. heb. bethsã.
בַּרְזִלַּי Berzelai. Ferreus: aut ex syro & hebreo filius contemptus
בֵּצַי Besai. Oua: siue cenosus: vel hũid9: aut i naui. (vl̃ despect9
בֵּזַי Besai. Nee. 7. e. conculcatio siue contemptio vel despect9.
בֵּצְקַת Besechat. massa: siue inflatio: aut in angustia: vel in effusiõe
Besce. Conculcatio: siue contemptus: vel despectus.
בְּשָׁלוֹם Besellam. In pace: vel in retributione: siue decoctio eorum
בְּצַלְאֵל Beseleel. In vmbra dei.
בִּצְלוּת Besluth. In vmbris: aut in assatiõe: vel syriace in oratione.
בְּסוֹדִיָה Besodia. In secreto domini: siue in consilio domini.
בְּשׂוֹר Besor. Euãgelizatio: siue icarnatio: aut in boue: vel i muro.
Beth. Domus. D. (aut domus agni eorum.
בֵּית הַכֶּרֶם Bethacarem. Domus vinee: siue domus cognitionis. eorũ:
בֵּית תַּפּוּחַ Bethaphua. Domus pomi: vel domus inflationis.
בֵּית חָגְלָה Bethagla. Domus festiuitatis vel reuolutionis eius.
בֵּית הַיְשִׁימוֹת Bethaismoth. Domus desolationum: aut domus repositionum vel nominationum.
בֵּית עַזְמָוֶת Bethamoth. Dom9 fortitudis mortis. heb. bethazmoth.
בֵּית חָנָן Bethanan. Domus gratie siue misericordie vel doni.
בֵּית עֲנָת Bethanath. Dom9 cãtici vel rñsiõis: aut dom9 afflictionis.
Bethania. Domus obedientie vel afflictionis: aut domus cãtici: siue domus gratie domini. D.
אֵיתָנִים Bethanim. Robusti vel fortes: aut munera: siue fortitudo maris. heb. ethanim.
בֵּית עֲנָת Bethanite. Domus cantici vel responsionis: aut domus af(flictio
Bethanoth. Idem.
בֵּית הָעֲרָבָה Betharaba. Domus planiciei: siue domus suauitatis aut domus fideiussionis: siue dom9 vespertina: aut dom9 salicis.
בֵּית הָרָם Betharam. Domus celsitudinis: aut domus pregnantium vel montium eorum.
בֵּית הָרָן Betharam. Nume. 32. Domus montis vel pregnantis: siue domus cantantis vel preconizantis. heb. betharan.
Betharan. Idem.

בֵּיתְהָרָם Betharan. Iosu.13. Domus celsitudinis: aut domus pregnantium vel montium eorum. heb. betharam.

בֵּיתאָוֶן Bethauen. Domus vanitatis vel doloris: aut domus fortitudinis vel iniquitatis.

בֵּית אֵל Bethauen. Iosu.8. In hebreo habetur bethel. quod interpretatur domus dei.

בֵּיתבְּרָה Bethbera. Domus filii eius: siue domus electa: aut domus puritatis vel frumenti eius.

Bethbesse. Domus confusionis: vel domus erubescētie. D.

בֵּיתכַּר Bethchar. Domus agni: siue domus cognitionis: aut domum fodiens.

בֵּיתדָּגוֹן Bethdagon. Domus frumenti: vel domus piscis.

בִּטְחָה Bethe. Fiducia: vel confidentia: aut in linitione.

בֵּית אֵל Bethel. Domus dei.

בֶּתֶר Bethel. Cāti.2. Diuisio: siue in turture: aut in exploratione vel contēplatione: aut syriace posterior. heb. bether.

בֵּיתהָעֵמֶק Bethémech. Domus vallis vel profunditatis.

בֶּטֶן Bethen. Venter: siue terebinthus.

בֵּיתהַבְּרָאִי Betherai. Domus creatoris mei: aut domus sanitatis vel pinguedinis siue electionis mee. heb. bethberai.

Bethphage. Domus oris vallium: vel domus bucce vallis: siue domus ficuum. s. precoquarum. D.

בֵּיתפֶּלֶט Bethphalech. Domus liberatiōis vel expulsionis: aut ex hebreo & syro domus vomitus. heb. bethphalet.

Bethpheleth. Idem.

בֵּיתתַּפּוּחַ Bethpheses. Domus diuisionis vel confractionis.

בֵּיתפְּעוֹר Bethphogor. Domus hiatus: siue domus aperture.

בֵּיתגָּדֵר Bethgader. Domus muri vel macerie.

בֵּיתהַגְּמוּל Bethgamul. Domus retributionis: siue domus ablactationis: aut domus cameli.

בִּתְיָה Bethia. Filia domini: vel mensura domini.

בֵּית הַיְשִׁימוֹת Bethiesimoth. Domus desolationum: aut domus repositionum vel nominationum.

בֵּית לְבָאוֹת Bethlebaboth. Domus leenarum: aut domus cordis littere vel signi: siue domus venientibus. heb. bethlebaoth.

בֵּיתלֶחֶם Bethleem. Domus panis: siue domus belli.

בֵּית הַלַּחְמִי Bethleemites. Idem.

בֵּית לְחֶם Bethleemites. 1. Paralip. 20. panis: aut pugna. heb. leemites

בֵּיתהַמַּעֲכָה Bethmacha. Domus cōpressa vel cōtrita: aut domus fixa.

בֵּיתמְעוֹן Bethmaon. Domus habitaculi: vel domus ex peccato.

בֵּיתהַמַּרְכָּבוֹת Bethmarchaboth. Domus quadrigarum: siue domus amaritudinis extinctee.

בֵּיתנִמְרָה Bethnemra. Domus pardi: siue domus rebellionis vel amaritudinis: aut domus commutationis.

בְּטוֹנִים Bethonim. Ventres: siue terebinthi.

בֵּיתחוֹרוֹן Bethoron. Domus ire: siue domus libertatis aut foraminis vel albedinis.

בֵּיתחֹרוֹן Bethoron. 2. Reg. 2. Diuisio: siue in exploratiōe ipsius: aut filia cantici: vel syriace posterius.

בֵּיתרָפָא Bethrapha. Domꝰ sanitatis vel medicie: aut domꝰ laxatiōis.

Bethsaida. Domus frugum vel cibariorum: aut domus venatorum vel insidiantium. D.

Bethsaida. Ioannis.5. Domus effusionis. id est locus vbi aque pluuiales cōfluebant. In greco scribitur bethesda. D.

בֵּיתשֶׁמֶשׁ Bethsames. Domus solis: vel ex hebreo & syro domus seruicii vel ministerii.

Bethsamite. Idem.

בֵּיתהַשִּׁמְשִׁי Bethsamites. Idem.

בֵּיתשְׁאָן Bethsan. Domus dentis vel eboris: aut domus mutationis vel dormitionis.

בֵּיתשָׁאן Bethsan. 3. Reg. 4. & 1. Paralip. 7. Domus tumultus: aut domus opulentie.

Bethsean. Idem.

בֵּיתהַשִּׁטָּה Bethseca. Domus deuiationis: aut domus extensionis: siue domus spine. heb. bethseta.

בֵּיתשֶׁמֶשׁ Bethsémes. Domus solis: aut ex hebreo & syro domus seruicii vel ministerii.

Bethsemite. Idem.

בֵּיתהַיְשִׁימוֹת Bethsimon. Domus desolationum: siue domus repositionum vel nominationum. heb. bethsimoth.

Bethsimoth. Idem.

בֵּיתצוּר Bethsor. Domus rupis vel fortitudinis: siue domus plasmationis: aut domus obsidionis vel vinculi.

Bethsur. Idem.

Bethsura. Idem. D.

בַּקְבּוּק Bethue. Vacuitas: aut euacuatio: vel dissipatio: siue laguncula. Heb. becbuc.

בְּתוּלָה חֵרֶם Bethularma. Duo nomina sunt. Bethul. virgo. Arma. Anathema: vel rete siue retiaculum: aut dedicatum vel consecratum. s. deo.

Bethulia. Virgo dn̄i: aut domus parturiens dominum. D.

Bethzachara. Domus memorie vel recordationis. D.

Bethzecha. Domus tribulationis: siue domus cōpedū aut domus cōflationis: vel ex hebreo & syro domus vtris. D.

בֶּזֶק Bézech. Fulgur: siue in compedibus.

גְּבָלִים Biblii. Termini: vel cōfinia: aut terminꝰ maris. heb. gibli.

διθάλασσον Bithalassum. In greco est dithalassum quod interpretatur duo maria siue diuersa maria: quod in nauigatione vix sine periculo euenire solet. G.

Βιθυνία Bithynia. Violenta properatio. G.

Βλάστος Blastus. Germinans vel producens. G.

Boanerges. Beatus hieronymus dicit ꝙ debet scribi banereem. quod interpretatur filii tonitrui.

בּוֹקִי Bocci. Vacuus: aut dissipatio: siue in vomitu.

בֻּקִּיָּהוּ Bocciau. Euacuatio vel dissipatio domini.

בְּכֹר Bóchor. Primogenitus: vel primitie: siue in ariete.

בִּכְרִי Bochri. Idem.

Bochru. Idem.

בֹּהֶן Bóem. Pollex: siue in eis. heb. Bóen.

בָּנִי Bonni. Filius meus: aut edificans: siue intelligens.

בָּנִי Bonni. Nee.9. Edificans me: siue adoptans aut intelligens me. heb. banani.

בֹּעַז Bóoz. In fortitudine: aut in hirco.

בֹּרִית Borith. Herba in qua est acrimonia saponis.

בּוֹצֵץ Boses. Cenum: aut in ipso flos: siue in ipso respiciens.

סְפָרַד Bosphorus. Hebraice dicitur sepharad: & interpretatur liber siue codex descendens vel imperans: aut finis vel consumatio descensionis vel imperii.

בֶּצֶר Bósor. Munitio: aut vindemia: siue ablatio: vel prohibitio: aut in angustia: vel in tribulatione.

בָּצְרָה Bosra. Idem.

בְּעֶשְׁתְּרָה Bosram. In grege eius: aut in diuitiis: siue i tinea legis: vel in tinea explorationis. heb. beasthara.

Breśith. Primus liber legis: & interpretatur in principio: more hebreorum qui libros ab eorum principiis quādo ꝙ denoiare solet. Grece vero appellatur genesis. i. generatio eo quod ibi generationes celi & terre continentur.

בְּרִיעָה Brie. In malicia: vel in societate: aut in clamore: siue in vlulatione: vel in pastu.

Brieite. Idem.

פִּי בֶסֶת Bubástus. Os conculcationis vel contemptus ab ore. heb. (pubastus.

Βουγαῖος Bugeus. Iactator. G.

בּוּל Bul. Germen: siue vetustas: aut defluens.

בּוּנָה Buna. Edificans: siue intelligens: aut adoptans.

בּוּז Buz. Contemptus: siue depredatus.

בּוּזִי Buzi. Idem.

De incipientibus a littera. c.

קְהָת Caath. Congregatio: siue ruga: aut obtusio.

קְהָת Caath. 1. Paralip. 6. b. vbi dr̄ caath filii eiꝰ: interpretatur subter vel sub: aut confractio: siue formido. heb. kaath.

קְהָתִי Caathite. Congregationes: siue ruge: aut obtusiones.

קַבְצְאֵל Cabseel. Congregatio dei.

כָּבוּל Cabul. Compeditus: vel quasi germen: aut quasi defluens: vel quasi veterascens.

קְדֵמוֹת Cedemoth. Antiquiores: vel priores: siue orietales: aut incendium vel incuruatio mortis.

קָדֵשׁ Gades sanctitas.

קָדֵשׁ בַּרְנֵעַ Cadesbarne. Sanctitas filii instabilis: aut sanctitas frumenti vel puritatis cōmote vel instabilis.

קָדֵשׁ Cadesbarne. Deute.1. in fine capi. in hebreo est cades interpretatur sanctitas.

קְדוּמִים Cadumim. Antiqui: vel priores: siue orietales: aut antiquū siue orientale mare: aut incendium vel humiliatio aquarū.

Caph. Vola. i. palma manus: aut phiala. D.

כְּפִירָה Caphara. Leūcula: aut propiciatio: siue linitio: vel villa: aut oppidum: siue glacies: aut syriace negatio.

Capharnaum. Ager penitentie: vel villa consolationis: aut propiciatio penitentis. D.

Capharsalama. Ager vel villa pacis vel retributionis. D.

Caphetetha. manꝰ doni: aut syriace vinculū: vel colligatio. D

כְּפִירָה Caphira. Leūcula: aut propiciatio: siue linitio: vel villa aut oppidum: siue glacies: aut syriace negatio.

Cayphas. Inuestigator: vel sagax: seu vomens ore: aut vomitus oris. D.

קַיִן Cáin. Possessio: vel possessus.

קֵינָן Caynan. Possessor: vel emptor: aut lamentator: vel nidus.

Caius. Lingua latina prisca interpretatur dn̄s. latinum est.

כְּלָל Calaal. Cōsumatio: vel totalitas: aut quasi nox: vel syriace corona. heb. calal.

כַּלְנֵה Calanne. Omnes nos: siue omnia hec: aut consumatio nostra: vel sicut manens: aut quasi murmurans.

Calānus. Idem.

כַּלְכֹּל Calchal. Nutriens: siue consumās omnia: aut sustinens oīa.

כָּלֵב Caleph. Quasi cor: aut canis: siue canistrum. heb. caleb.

Calphi. Vox oris. vel consumatum aut perfectum os. D.

חֳלִי Cali. Infirmitas: siue deprecatio: aut expectatio: vel principium: aut gemma: vel monile.

καλισθένης Calisthenes. Pulchrum robur siue pulchra potentia. G.

קְלִיטָא Calitha. Refugium: siue contractio: aut vox declinans.

כְּלוּבַי Calubi. Caninus: aut canistrum meū: siue totus ipse in me.

קָמוֹן Camon. Resurrectio siue confirmatio eius.

קְמוּאֵל Camuel. Surrexit deꝰ: vel suscitauit aut cōfirmauit eū deꝰ.

חָמוּל Camul. Pius vel misericors.

קָנָה Canath. Emptio: siue possessio: aut lamentatio.

תַּעֲנָךְ Canath. Iudi.1. Confringens te: vel humilians te: siue respondens tibi. heb. tanach.

Candacis. Possidens contritionem: aut ex hebreo & syro possessio munda vel purissima. D.

כַּפְתֹּרִים Cappadoces. In hebreo est captorim: & interptatur sphetule: siue poma: aut vola vel palma turturū vel exploratorū.

כַּפְתּוֹר Cappadocia. Idem. s. n.

קַבְצְאֵל Capseel. Congregatio dei. heb. cabseel.

כַּפְתֹּרִים Capturim. Cappadoces: siue spherule vel poma: aut vola vel palma turturum vel exploratorum.

כַּרְכְּמִישׁ Carchamis. Agnus quasi ablatus: aut agnus quasi palpans: vel ex syro & hebreo ciuitas ablata

קֵרֵחַ Caréc. Caluus: siue glacies.

קָרְחִים Careim. Idem. plu. nu.

κάρα Cara. Capitalis. G.

קִרְיַת Cariath. Ciuitas: vel vocatio: aut lectio: vel occursus.

קַרְחָה Cariathaa. Paulmētū: siue frigiditatē dissoluēs. he. carchaa.

קִרְיָתַיִם Cariathaim. Ciuitates: aut vocatiōes: siue lectiōes: vel occursꝰ.

קִרְיַת אַרְבַּע Cariatharbe. Ciuitas quattuor. s. quattuor patriarcharum. s. adam. abraam. isaac. & iacob. qui ibi sepulti sunt.

קִרְיַת בַּעַל Cariathbáal. Ciuitas idoli vel imperātis aut possidentis.

קִרְיַת יְעָרִים Cariathiarim. Ciuitas siluarum.

קִרְיַת עָרִים Cariáthiarim. Esd.2. interpretatur Ciuitas ciuitatū vel oppidorum: aut ciuitas vigilantium: vel ex hebreo & syro ciuitas inimicorum. heb. cariatharim.

קִרְיָתָיִם Cariatharim. Hiere.48. Ciuitates: aut vocationes: siue lectiones: vel occursus. heb. cariathaim.

Cariáthim. Idem.

קִרְיַת סֵפֶר Cariathsépher. Ciuitas litterarum.

קִרְיַת סַנָּה Cariathsena. Ciuitas rubi: vel ex hebreo & syro ciuitas inimicitie.

κάρα Carie. Capitalis. G.

קְרִיּוֹת Carioth. Ciuitates: aut vocatiōes: siue lectiōes: vel occursus.

קָרִית Carith. Concisio: siue confossio: aut exterminatio

כַּרְמֶל Carmel. Cognitio circumcisionis: vel agnus circūcisus: aut teneritudo. s. illa que est segetum: vel coccinus.

כַּרְמְלִי Carmelites. Idem.

Carmelitis. Idem. femi. gene.

כַּרְמֶל Carmelus. Idem quod carmel.

Carmon. Quasi malum granatū: vel vinea doloris siue fortitudinis.

קַרְנַיִם Carnáim. Cornua.

καρπόν Carpum. Fructus vel fructuosus. G.

καρπός Carpus. Idem. G.

קִרְיָה Cartha. Ciuitas: siue vocatio: aut lectio: vel occursus.

תַּרְשִׁישׁ Carthaginenses. In hebreo est tharsis: & interpretatur contēplatio gaudii: vel exploratio marmoris: aut turtur gaudii: siue chrysolithus lapis. s. preciosus: aut mare.

קַרְתָּן Carthari. Ciuitas: vel uocatio: aut lectio: vel occursus: siue frigiditatem dans. heb. carthan.

כְּסֻלּוֹת Casaloth. Temeritates: siue fiducie: aut ilia.

Casbon. Numeratio: vel cogitatio: aut festinans filius. D.

כֶּשֶׂד Caseth. Quasi demon: aut quasi depredator: vel quasi mamilla: aut quasi ager. heb. cased.

כָּסִפְיָא Casphia. Argentaria: siue cupiditas: aut syriace verecūdia.

Casphin. Idem. D.

Casphor. Argēteus mons: aut desiderabilis mons. D.

קְצִיעָה Cassia. Species aromatica: vel angulus.

קָצִין Cassis. Concisio: aut finis.

כִּסְלוֹ Casleu. Spes aut temeritas eius: siue thronus vel calix illius aut ilia eius.

קֶמֶט Catheth. Tedium: siue contentio.

κλαύδη Cauda. In greco clauda: & interpretatur vox facta: siue vox flebilis. G.

קֵדָר Cedar. Nigredo: aut tristitia.

קֶדֶשׁ Cédes. Sanctitas.

קְדֵמוֹת Cedimoth. Antiquiores: vel priores: aut orientales: siue incendium vel incuruatio mortis.

קֵדְמָה Cedma antiquus: vel prior: aut orientalis.

קַדְמִיאֵל Cedmiel. Antiquitatis vel prioritatis deus: aut oriētis deꝰ.

קִדְרוֹן Cedron. Denigratus: aut tristis.

Cephas. Petrus. s. a petra. syrum est.

צֹפִי Cephi. Speculator: vel fauus: siue coopertmentum: aut expectatio.

כְּפִירָה Cephira. Leuncula: aut propiciatio: siue linitio: aut villa vel oppidum: siue glacies: aut syriace negatio.

קְעִילָה Ceila. Dissoluēs eā: siue diuidēs aut scindēs eā. vel fixio eis.

קְלָיָה Celaia. Vox dn̄i: aut alleuiatio domini: siue torrefactio.

קֵלָי Celaia. Nee. 12. leuis: siue torrefactꝰ: aut vox mea. heb. celai

קְהֵלָתָה Celátha. Cetꝰ vel cōgregatio: siue ecclia. heb. cehalatha.

Celeon. Consumatio vel perfectio: aut alleuians dolorē vel tristitiam. D.
Celesyria. Curua siue depressa syria. G.
Celita. Refugium: vel contractio: aut vocis declinatio.
Celluim. Tegumentum vel sedes tabularum: aut spes vel temeritas vite.
Cenchris. Milium genus leguminis. G.
Cendebeus. Zelus vel possessio doloris: aut zeli emanatio.
Cenereth. Cithara: vel quasi lucerna.
Ceneroth. Idem. plu. nu.
Cenez. Nidus iste: aut lamētatio hec: siue possessio vel emptio hec.
Genezei. Idem.
Cenezeus. Idem.
Ceni. Possessio: vel emptio: siue nidus: aut lamentatio.
Cerethi. Concisio: siue transfossio: vel exterminatio.
Cerethj. 4. Reg. 11. Milites: aut arietes. heb. cari.
Ceros. Vncinus: aut incuruatio.
Cesar. A ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie. i. coma vl capillatura cū qua ortus est: vel quod cesios. i. glaucos habuerit oculos vt quidam volunt. latinum est.
Cesarea. Idem: nam a cesare dicta est.
Cesleth. Temeritates: siue fiducie: aut ilia.
Cesien. Duricia: siue stipula: aut cucumerarium.
Cesion. Idem.
Cethea. Cōfracta: siue formidolosa: aut syriace descendēs.
Cethee. Idem plu. nu.
Cethei. Confracti: vel formidolosi: aut syriace descendētes
Cethim. Cōterētes: vel cōtritio maris: aut diadema: siue aurū: vel tinctura: aut ex syro & hebreo coaceruatio maris.
Cethis. Paries est: aut ex syro & hebreo caterua leene: vel syriace quasi emulsus. heb. cethlis.
Cethmonei. Antiquiores: vel priores: aut orientales.
Cethura. Aromatizans: vel fumigans: siue ligata.
Ciph. Istud os: vel ista bucca: aut syriace falsitas vel falsus. heb. zyph.
Ciphei. Idem. plu. nu. heb. ziphei.
Cilicia. Voluens: vel reuoluta. G.
Cin. Possessio: vel emptio: siue nidus: aut lamentatio.
Cina. Idem.
Cinei. Idem. plu. nu
Cineus. Idem. f. n.
Cineus. Gē. 10. interpretatur rubus: vel syriace inimicitia.
Cinoth. Lamentationes que & grece threni vocantur
Cypriarches. Priceps cypri: vel priceps pulchritudinis. G.
Cyprii. Pulchri. G.
Cyprius. Idem. f. n. G.
Cyprus. Pulchra: vel pulchritudo. G.
Cyprus. Canti. 1. & 4. Camphora: siue preciū: aut propiciatio: vl pruina: siue oppidū: aut leūcul?: vl syriace negatio.
Cirene. Paries: siue trabes: aut frigiditas: vel occursus.
Cirenei. Idem. plu. nu.
Cirenenses. Idem.
Cirenensis. Idem. f. n.
Cireneus. Idem.
Cirinus. In greco cyrinius: quod interpretatur dominans.
Cyrus. Quasi miser: vel quasi heres: aut venter.
Cis. Durus: aut stipula: vel cucumerarium.
Cison. Idem.
Claudia. Latinum est.
Claudius. Idem.
Clemens. Latinum est: significatq mitem: vel modestum.
Cleophas. In greco cleopas: & interpretatur gloria omnis: vel omnimoda gloria. G.

Cleopatra. Gloria patrie vel patris. G.
Cloes. Viridis: aut graminea. G.
Coeleth. Ecclesiastes: vel concionator.
Coph. Circuitus: vel congelatio. D.
Colaia. Vox domini: aut alleuiatio dn̄i: siue torrefactio.
Colonia. Latinum est: a colendo. i. habitando dicta.
Colosenses. Puniti: vel supplicio affecti. G.
Colosis. Punitio: vel supplicium. G.
Coloza. Omnis propheta: siue omnis videns: aut omne pectus.
Colozai. Idem. heb. coloza.
Corban. Donum: vel oblatio.
Corbona. Idem.
Corinthus. Saturitas: vel facietas: aut ornamentum. G.
Corinthii. Saturati vel faciati: aut ornati. G.
Cornelius. Latinum est a cornu.
Corozaim. Hoc secretum: vel hic est mysterium. D.
Cozbi. Mendax: aut cessans: siue q̄si fluens: aut q̄si fluxus.
Crescens. Latinum est a crescendo.
Creta. Carnea vel carnalis. G.
Cretenses. Idem. plu. nu. G.
Cretes. Idem. G.
Crispus. Latinum est.
Cusanresathaim. Ethiops vel nigredo iniquitatum.
Cutha. Combustio: siue contusio.
Cutheni. Idem.
Vucusq per simplicem. c. litteram. i. sine aspiratione lecta sunt principia nominum: ex hinc que sequūtur aspiratione addita. i. per. ch. legenda sunt.
Chaana. Mercatrix vel negociatrix: siue contrita vel cōfracta: aut recte respōdēs: vel recte affligens. heb. chanaana.
Chabri. Socius: aut particeps: siue incantor: aut liuor. D.
Chabul. Compeditus: vel q̄si germinans: aut quasi defluēs seu quasi veterascens.
Chai aceruus. heb. hai.
Chaline. Omnes nos: siue omnia hec: vel sicut manens: aut sicut murmurans.
Chaldea. Quasi demō: aut quasi depredatrix: vel quasi mamilla: aut quasi ager.
Chaldei. Quasi demones: aut quasi depredatores: vel quasi mammille: aut quasi agri.
Chaldeus. Idem. f. n.
Chale. Oportunitas: aut quasi viriditas: vel quasi humiditas: aut quasi tabula.
Cham. Calidus vel calor: aut niger.
Chamaal. In circuncisione: aut in mixtione. heb. hamaal.
Chamaan. Sicut illi: aut similis eis: vel quasi turbatio. heb. chamaam.
Chamos. Quasi palpans: aut quasi recedens: vel quasi auferens.
Chamuel. Surrexit deus: siue suscitauit aut confirmauit eum deus.
Chana. Zelus vel emulatio: siue possessio: aut lamentatio: vel nidus eius: aut cana. i. arundo.
Chanaan. Mercator: vel negociator: siue contritus vel confractus: aut recte respondens: vel recte affligens.
Chanaan. Iudi. 10. In hebreo est maon: & interpretatur habitaculum: siue delictum: vel ex peccato.
Chanaan. 3. Regum. 22. Mercatrix: vel negociatrix: siue cōtrita vel confracta: aut recte respondens: vel recte affligēs. heb. chanaana.
Chanaan. Hiere. 41. interpretatur Sicut illi: aut similis eis: vel quasi turbatio. heb. chamaam.

Chanaana. Mercatrix: vel negociatrix: siue contrita: vel cōfracta: aut recte respondens: vel recte affligens.
Chananea. Idem.
Chananei. Mercatores: siue negociatores: aut cōtriti vel cōfracti: siue recte respondentes: vel recte affligentes.
Chananeus. Idem. f. n.
Chananeus. Vnus ex duodecim aplis. Zelotes aut emulator interpretatur. vt habetur Luce. 6. Non. n. erat ex chanaan: sed ex chana vico galilee: que in zelum vel emulationem conuertitur. D.
Chananitis. Mercatrix: vel negociatrix: aut contrita: vel cōfracta: siue recte respondens: vel recte affligens.
Charan. Quasi cantans: aut quasi clamās: siue agnus vel cognitio eorum.
Charran. Idem.
Charran. Tob. 11. & Iudich. 5. & Act. 7. Ira: vel syriace libertas. D.
Charcas. Agni cooperimētum: aut agni thronus vel calix: aut quasi tortuosum. f. non planum.
Chariatiarim. Ciuitas ciuitatum vel oppidorum: aut ciuitas vigilātium: vel ex hebreo & syro ciuitas inimicorum. heb. chariatarim.
Charioth. Ciuitates: aut vocatiōes: siue lectiōes: vl occursus
Charmi. Vinea siue cognitio aquarum: vel agn? aquarum: aut quasi celsitudo.
Charmite. Idem.
Charsena. Agnus anniculus: siue agn? dormiēs vl mutat?.
Chasaia. Duricia aut grauitas eius: siue scandalum ipsius.
Chaselon. Fiducia vel temeritas eius: siue ilia eius: aut thronus māsionis: vel calix siue tegumentum māsionis.
Chasluim. Tegumentum tabularum: vel sedes tabularum: aut spes vel temeritas vite.
Cheboleth. Onus. heb. ceboleth.
Chebron. Societas: siue participatio: aut adhesio: siue incātatio: vel liuor. D.
Cheleab. Totus vl oīs pr̄: siue cōsumatio vel phibitio pr̄is.
Cheliau. Omnis vel totus ipse: aut consumatio eius: siue prohibens eum.
Chelion. Consumatus: siue perfectus: aut totus colūbinus.
Chelmath. Quasi docens: aut totus mensurans: siue omne indumentum: aut consumatio vel cessatio mensure vel indumenti. heb. chelmad.
Chelmon. Exercitus preparatio vel numeratio: aut somnium eius. D.
Chelon. Ilex vel quercus: aut fortis. heb. helon.
Chelub. Canistrum: siue caninus.
Chenne. Basis: aut rectitudo: siue preparatio.
Chereas. Gaudens: vel letus. G.
Chermel. Cognitio circūcisionis: vel agnus circūcisus: aut teneritudo. f. illa que est segetum: vel coccinus.
Cherub. Quasi magister vel quasi multiplicans: aut quasi pugnans: vel cognitionis aut scientie multitudo.
Cherubim. Idem. plu. nu.
Cherubim. 2. Reg. 22. Idem. f. n. heb. cherub.
Cheslon. Fiducia aut temeritas eius: siue ilia eius: aut thronus māsionis: vel calix seu tegumentum māsionis.
Chidon. Iaculum: vel infortunium: siue quasi iudicans.
Chium. Aperta: vel apertura. G.
Choa. Spes: vel congregatio: siue linea: aut regula.
Chobar. Fortitudo vel potentia: aut q̄si filius: siue quasi puritas: vel quasi frumentum: aut iam. i. quod iam preterit.
Chodchod. Iapsis: aut hydria hydrie.
Chodorlaomor. Quasi generatio seruitutis: aut quasi habitatio seruitutis: siue spherula vel rotunditas manipuli.

Chonenias. Preparatio aut firmitas vel rectitudo domini.
Choo. Vertex: vel summitas. G.
Chore. Caluus: vel caluicium: siue glacies: vel gelu.
Chore. 1. Paralipo. 9. c. vbi dicitur Sellum vero filius chore. & 26. & 2. Paralipo. 31. interpretatur vocans: vel leges aut perdix.
Chorri. Furores: aut libertates: seu foramina.
Chori. Caluus vel caluicium: aut glacies: vel gelu.
Chorite. Idem. plu. nu.
Chorites. Idem. f. n.
Choum. Vertex: vel summitas. G.
Christus. Vnctus. G.
Chub. Extinguens.
Chulia. Vox domini: aut alleuiatio dn̄i: siue torrefactio.
Chum. Preparatio: siue placenta: aut syriace fenestra. heb.
Chus. Ethiops: aut niger.
Chus. 1. Paralipo. 4. interpretatur spina: aut estas: siue tedium: vel vigilia: aut finis.
Chusa. Videns: aut prophetās: in greco scribitur chuza. D.
Chusi. Ethiops: aut niger.
Chusi. 2. Reg. 15. & 16. & 17. & 1. Paralipo. 27. interpretatur Sensus: aut festinans: vel silens.
Chusi. 1. Paralipo. 6. interpretatur Durus: siue stipula: aut cucumerarium. heb. cisi.
Chusi. ps. 7. Ethiops: aut niger. heb. chus.
Chuza. Videns: vel prophetans. D.

De incipientibus a littera. D.

Dabai. Detrahens: siue loquens: aut senectus: vel syriace fluens.
Dabereth. Verbum: siue res: aut apes: vel subiectio: aut syriace ductrix.
Dabbereth. Idem.
Dabir. Oratorium: siue verbum: aut res: vel subiectio: aut syriace ductor.
Dabreiamim. Verba dierum: grece autem vocatur hic liber paralipomenon. i. relictorum: eo quod in hoc libro ea maxime tractantur que in libris regum relicta sunt.
Dabri. Oratorium siue verbum meum: aut res vel apes siue subiectio mea: aut syriace ductor meus.
Dadan. Māmilla: vel dilectio: aut patruus: vel iudicans.
Daphne. Laurus. G.
Daphnim fontem. Nu. 34. In hebreo est ayn: & interpretatur oculus: siue fons.
Dagon. Frumentum: vel piscis.
Dalaia. Pauper domini: siue exhaustio aut ramus domini: vel macilentus.
Dalaias. Idem.
Dalila. Paupertas vel situla eius: aut ramus eius: siue exhauriens: aut macilenta.
Dalmanuta. Situla preparata: vel exhaustio numerata siue macies vel ramus preparatus vel numeratus. D.
Dalmatia. Lampas frustatoria: aut fulgur vanitatis. G.
Damaris. Vxorcula. i. parua vxor. G.
Damasceni. Sanguinis sacci: vel sanguinis pocula: aut sanguis femorum vel incendiorum seu procuratoris.
Damascenus. Idem. f. n.
Damascenus. 1. Paralipo. 18. generationis aut habitationis procuratio: aut generatio vel habitatio incendii aut procuratoris. heb. darmascenus.
Damascus. Sanguinis saccus: vel sanguinis poculū: siue sanguis femoris vel incendii aut procuratoris.

דומשק Damascus.4.Reg.16.b.vbi dicitur perrexitq; achaz i ocursum theglatphalasar regi asyriorũ in damascum:interpretatur Similitudo incendii aut osculi vel poculi siue sacci: aut similis femori: vel tacitum osculum aut poculum. heb.dumascus.

דרמשק Damascus.1.Paralipo.18.&.2.Paralipo.16.&.24.&.28. interp̃tatur generationis vel habitationis procuratio:aut generatio vel habitatio incendii.heb.darmascus.

דמנה Damna.Sterquilinium:aut cruentatio: vel taciturnitas:aut similitudo nostra.

דן Dan.Iudicans:siue iudicium.

לעדן Dan.1.Paralipo.26.c. Voluptuosus: aut testificans siue deglutiens iudicium:aut syriace temporalis.heb.ladan.

דניאל Daniel.Iudicium dei.

אדרה Daran.Pallium: siue potentia aut magnitudo.heb.adara.

דרע Daran.1.Paralipo.2.generatio vł habitatio pastoris aut societatis siue iniquitatis:vel syriace brachium.heb.dara.

דריוש Darius.Requirens:aut inquirens.

דתן Dathan.Ritus:aut lex.

Datheman.Legis preparatio:vel legis munus.D.

דוד Dauid.Dilectus.

דבשת Debásseth.Meliflua:aut infamiam apponens.

דבלים Debeláim.Palate.i.masse de ficibus compacte.

דבירה Debera.Oratorium:siue verbum:aut res: vel apes:aut subiectio:vel syriace ductrix.

דבלתה Debláta.Palata.i.massa de ficibus compacta.

Deblatáim.Idem.plu.nu.

δεκάπολις Decapolis.Decem ciuitatum.s.regio.G.

דקלה Deda. Cõminutio eius: vel syriace palma.illa.s.que est arbor.heb.decla.

דדן Dedã.Mãmilla vel dilectio earum:aut patruus:vel iudicãs.

דבורה Delbora apes:vel verbum: aut res: siue subiectio:vel syriace ductrix.heb.debbora.

דלען Delean.Pauper afflictus: siue pauperis responsio vel canticum: aut exhausta siue macilenta afflictio vel responsio: vel ex hebreo & syro pauper ouis.

Deleth.Ianua:siue paupertas.D.

דלפן Delphon.Stillicidium aut pauperem respiciẽs: siue exhaustum vel macilentum respiciens.

δῆλος Delo.Manifestata vel ostensa.G.

δῆλος Délos.Idem.G.

δημᾶς. Demas.Popularis:vel plebeius:aut pinguis.G.

δημήτριος Demétrius. Cerealis a cerere quam gentiles deam frumenti putabant.G

δημοφῶν. Demophon.Populi interfector:aut populi cedes.G.

דנהבה Denába.Iudicium eius in ea:aut iudicium prebens.

דפקה Deptha.Pulsatio:siue impulsio.heb.depcha.

δέρβην. Derben.Circũsepta:vel vallata.G.

δερβεύς. Derbéus.Circũseptus:vel vallatus.G.

דרקון Dercon.Generatiõis aut habitationis possessio vł emptio: aut syriace draco.

Dessan.Pinguedo:aut cinis.D.

διάβολος. Diabolus.Criminator siue calumniator:aut accusator.G.

רשף Diabolus.Abachuc.3.in hebreo est réseph: & iterpretatur volucris:siue flamma:vel lampas.

Diana.Latinum est:& dicta est a die:eo quod habeat lucem emulam diei.nam luna hoc nomine appellatur.

דיבן Dibon. Abundans filius: aut abundantia intelligentie vel edificationis:aut syriace fluxus.

דמון Dibon. Esa.15.d. Sanguinolenta: siue sterquilinium. heb. dimon.

דיבנגד Dibóngad.Abundantia filii felicis:aut abundantia intellectus vel edificationis felicis:siue abundãtia filii accincti.

Didymus.Geminus vel gẽmellus:ille.s.qui cum alio vno & eodem partu nascitur.G. δίδυμος.

Diei.De generatione:aut existentes.syrum est.heb.dieui. דהוא

Dilaiáu.Pauper domini:siue exhaustio vel ramus domini: aut macilentus. דליהו

Dimona.Sterquilinium:siue coacervatio:aut abundãs numerus vel munus. דימנה

Dina.Iudicium:vel iudicans:aut syriace ista. דינה

Dinei.Iudices:siue iudicia. דניא

Dionysius.Diuinitus stimulatus vel compunctus.G. διονύσιος

Dióscorus.Diuina saturitas:vel diuinum ornamentum.G. διόσκορος

Diotrepes.A ioue nutritus.G. διοτρεφής

Disan.Trituratio: siue pinguedo: vel cinis: aut abundans dens vel ebur. דישן

Dison.Trituratio:siue pinguedo:vel cinis. דשון

Doch.Cõmotus:siue impulsus:aut cõminutus.D.

Dodan.Dilectio aut mãmilla eiꝰ:vł patruꝰ eiꝰ.heb.dodau. דודו

Dodanim. Dilecti vel patruelis somnus: aut mammilla dormientis. דדנים

Dodanim.1. Paralipo.1. Imperantes siue descendentes:aut imperantis vel descendentis somnus.heb.rodanim רודנים

Doech. Solicitus:siue anxius:aut piscator.heb.doeg. דאג

Dom.Dominus:aut basis:vel syriace auris.heb.adon. אדן

Domim.Sãguinei:aut silentes:vel similes:aut syriace pecunie. דמים

Dor.Generatio:vel habitatio. דור

Doram.Generatio vel habitatio populi.D.

Dorcas.Caprea vel dãmula.G. δορκάς.

Dorda.Habitaculum scientie:vel generatio scientie. דרדע

Dorimini.Generatio vel habitatio dextere.D.

Dorix.Rapidus:aut velox.D.

Dositheus.Deodatus.G. δοσίθεος.

Dothaim.Ritus:aut lex.heb.dothan. דתן

Drusilla.Rore conspersa.G. δρουσίλλα

Dudi.Dilectus aut patruus meus. דודי

Duel.Cognoscite deum:siue scientia dei. דעואל

Duma.Silentium:vel similitudo. דומה

Durã. Generatio: vel habitatio:aut pyra.scilicet ignis.heb. dura. דורא

De incipientibus a littera.e.

Ebal.Aceruus vetustatis:aut aceruus defluens. עיבל

Ebal.Geñ.10.interpretatur Peruersitas vetustatis:aut peruersitas fluxus.heb.obal. עובל

Ecclesiastes.Hebraice dicitur cohéleth: & interpretatur cõgregans: Ecclésiastes autem in greco congregans vel concionator interpretatur. ἐκκλησιαστής.

Edema.Terra:aut ruffa:siue sanguinea. אדמה

Eden.Voluptas:siue delitie.aut syriace tẽpus. עדן

Edẽna.Iudicium vel iudicans:aut syriace ista.heb.dẽna. דנה

éder.Grex:siue defectio:vel priuatio. עדר

édes.Mensis:aut nouitas. חדש

Edissa.Myrtus:aut syriace letitia. הדסה

Edna.Voluptas:aut syriace tempus. עדנא

Ednas.Idem.

Ednas.1.Paralipo.12.interpretatur Eterna requies: siue testimonium quietis. עדנח

Edom.Ruffus:siue terrenus:aut sanguineus. אדום

Edom.Ios.3.Homo:siue ruffus: aut terrenus: vel sanguineus.heb.adom.& est nomen vrbis. אדם

Edrai.Fortitudinis vel magnitudinis aceruus: aut nubes siue interitus iniqui aut socii vel pastoris siue cõfractionis. אדרעי

Epha.Lassus:aut volãs: vel syriace plicatus vel cõplicatus. עיפה

Epha.Ezechiel.45.Genus est mensure. איפה

ἐπαινετός Ephenetus.Laudabilis.G.

חפר épher.Fodiens:aut explorãs:siue opprobriũ:vel cõfusio.

עפר épher. Geñ.25. Et.1. Paralip.1.&.4.&.5. vbi dr̃. & epher & iahalon:interp̃tatur puluis:siue hinulus aut plũbum.

חפרי Epherite. Fodientes: aut explorantes: siue opprobria:vel confusiones.

פרמשתא Epherméſta.Ruptura fundamenti:vel rupturã ponens;aut ex hebreo & syro taurus anniculus.heb.pherméſta.

ἐφέσιοι. Ephesii.Desiderabiles.G.

ἔφεσος. Ephesus.Idem.s.n.G.

Epheta.Aperire imperatiui modi:passiue vocis.

אפה Ephi.Genus est mensure.

אפד Ephod.Superhumerale:aut ornamentum.

אפד Ephor.Iudi.8.f.&.1.Paralipo.15.interpretatur. Suphumerale:aut ornamentum.heb.ephod.

עפרה Ephrã.Puluerulenta:siue plumbea:aut damula.

אפרים Ephráim.Frugifer:aut crescens.

עפרה Ephráim.1.Reg.13.interpretatur Puluerulenta: siue plumbea:aut damula.heb.ephra.

אפרתה Ephráta.Vbertas:siue frugifera:vel crescẽs:aut incinerata.

אפרתים Ephratéi.Vbertates:siue frugiferi:aut crescẽtes:vł icinerati

Ephrateus.Idem.s.n.

חפרץ Ephree.Coopermentum iniqui vel socii aut confracti:siue portus iniqui.vel socii aut confracti.

אפרים Ephrem.frugifer:aut crescens.

עפרון Ephron.Puluis:siue hinulus:aut plumbeus.

Egbathana.Frater mortis.D.

אחמתא Egbathanis.Idem.heb.echmatha.

הגא Egeus.Meditatio:siue loquela: vel gemitus:aut ablatio.

יגאל Egial.Redemptor:vel redemptus:siue inquinatus.

מצרית Egyptia angustians:siue tribulans.

מצרים Egyptii.Angustiantes;siue tribulantes.

Egyptius.Idem.s.n.

מצרים Egyptus.Angustie:siue tribulationes.

חגלה Egla.Festiuitas aut gyratio eius.

עגלה Egla.2.Reg.3.&.1.Paralipo.3.interpretatur Vitula:aut currus:siue rotunda.

עגלון Eglon.Vitulus:aut currus:siue rotundus.

אלה Ela.Ilex:vel quercus:aut maledictio:vel iuramentum.s.imprecationis:aut syriace deus.

אלעד Elad.Dei eternitas:vel dei testimonium:aut dei preda.

אלעדה Elada.Dei cetus vel congregatio:aut dei eternitas siue testimonium:vel dei preda.

ἑλλάς. Ellada.Grecia.G.

Elai.Fortis:vel deus meus.D.

עילם Elam.Adolescens:siue occultus:aut seculum.

Elámite.Idem.p.n.

אלעשה Elasa.Dei factura.

אלקנה Elchana.Deus zelotes:aut dei possessio:vel dei calamus:siue deus nidus eius.

חלקיה Elceia.Portio siue pars domini:aut lenitas domini.

חלקי Elci.Portio:siue pars:aut lenis.

חלקיה Elchia.Portio siue pars domini:aut lenitas domini.

Elchias.Idem.

אלדעה Eldaa.Dei sciẽtia:aut dei cognitio.

אלדד Eldad.Dei dilectus.

Elleadebarim.Quintus liber legis:& interp̃tatur hec sunt uerba:quia sic incipit in hebreo.grece autem vocatur deuteronomium.i.secundatio legis.

אלעלה Eleale.Dei ascẽsio:siue dei holocaustum.

אלחנן Eleanan.Dei gr̃a:siue dei mĩa:aut dei donũ.heb.elchanan.

אלעזר Eleazar.Dei adiutorium:siue dei atrium.

Eleazarus.Idem.

élech.Portio:siue pars:aut lenitas. חלק

Elechite.Idem.p.n.

Electa.Latinum est:& grece idem significat.

éleph. Mũdus.i.orbis:vel mustela:aut syriace rubigo.heb. éled. חלד

Ellel.Laudans:siue lucifer:aut stultitia. הלל

Eleutherus.Liber vel ingenuus.G. ἐλεύθερος.

Elphaal.Dei opus:vel dei operatio. אלפעל

Elphéleth.Deus liberationis:siue deus meus expellens. אליפלט

Eli.Deus meus. אלי

Eliab.Deus meus pater:siue deus patris. אליאב

Eliaba.Deus absconditus:siue deus dilectionis. אליחבה

Eliachim. Dei resurrectio aut affirmatio:siue deus resurrectionis vel firmitatis:aut deus vindicans. אליקים

Eliada.Dei sciẽtia:vel dei cognitio. אלידע

Eliadam.Idem.heb.eliada.

Eliade.Idem.

Eliam.Dei populus. אליעם

Elias.Deꝰ dominus:aut fortis dominus. אליהו

Eliasaph.Deꝰ augẽs:vel deꝰ augmẽtationis:aut deꝰ finiẽs. אליסף

Eliasib.Deus conuersionis:aut dei sessio vel habitatio:siue dei insufflatio. אלישיב

Eliasub.Idem.

Eliátha.Deus meus tu:aut deus meus venit. אל אתה

Elibaa.Deus absconditus:siue dei dilectio.heb.eliaba. אליחבה

Elica.Dei pellicanus:aut fortis vomitus. אליקא

Elici.Nigri:aut circũuoluti:vel retorti.G. ἕλικοι.

Elida.Dei scientia:vel dei cognitio. אלידע

Eliel.Deus meus deus:vel dei fortitudo:siue dei potentia. אליאל

Eliézer.Dei adiutorium:siue dei atrium. אל עזר

Eliphal.Dei miraculum:vel dei iudicium. אל פל

Eliphálech.Deꝰ liberationis:siue deꝰ meus expellens.heb. eliphálet. אליפלט

Eliphálech.Idem.

Eliphalu.Deus mirabilis:siue deus iudicii. אל פלהו

Eliphaz.Dei nisus vel conatus:aut dei aurum obrizũ. אליפז

Eliphéleth.Deus liberationis:siue deus meus expellens. אליפלט

Elim.Arietes:aut fortes:vel cerui:siue valles. אלים

Elymaida.Panicea:a panico qđ est genus seminis.G. ἐλυμαίς.

Elymas.Magus:siue corruptor:vel perniciosus.G. ἐλύμας.

Elimélech.Deus meus rex:aut dei consilium. אלימלך

Elioenái. Ad ipsum oculi mei:siue ad ipsum fõtes mei:aut ad ipsum afflictio vel paupertas. אליועני

Elioenai.1.Paralipo.26.& Esd.8.interpretatur Ad dominum oculi mei:aut deus ipse oculorum meorum. אליהועני

Eliopolis. In hebreo est on:quod interpretatur dolor: vel fortitudo:aut tristitia: grece verò eliopolis interpretatur solis ciuitas. ἡλιόπολις און

Elioreph.Dei hyems:aut deus iuuẽtutis:siue forte opprobrium:aut ex hebreo & syro:deus acuminis. אליחרף

Elisa.Deus est:aut dei agnus:siue deus cõmodans. אל שה

Elisabeth.Deꝰ iuramẽti vel saturitatis:siue dei septenariũ. אלישבע

Elisaphan.Deus aquilonis: siue deꝰ abscõditus:aut deꝰ speculator. אלצפן

Elisaphat.Deus iudicans. אלישפט

Elisama.Deus exauditionis:siue dei exauditio. אלישמע

Eliseus.Dei salus;vel deus saluans. אלישע

Elisu.Idem.heb.elisua.

Elisua.Idem.

Elisua.1. Paralipo.3.interpretatur Deus exauditionis: vel dei exauditio.heb.elisama. אלישמע

Elisur. Dei fortitudo: siue dei petra: aut dei plasmatio vel colligatio. אליצור

Eliud. Deus laudis: siue deus confessionis: aut dei laus vel confessio.D.

Elméleth.Dei regnum vel dei consilium.heb.elmélech. אלמלך

Elmodad.Dei mensura:aut atrium dilecti. אלמודד

עַלְמֹדִבְ לָתַיִם Elmondeblataim. Duo noia sunt Elmon quod interpretatur occultatio: siue adolescentia: aut seculu: vel contéptus Deblataim palathe.i.masse de ficibus compacte.
אֶלְנַעַם Elnaem. Dei pulchritudo: siue deus mouens eos.
Elnaen. Idem. heb. elnaem.
אֶלְנָתָן Elnathan. Deus dedit: siue dei donum.
Eloi. Deus meus.
אֵילוֹן Elon. Illex vel quercus: seu fortis: aut ceruus.
חֹלוֹן Elon. Nu. z. & Hiere. 48. interpretatur Fenestra: vel pphanatio: siue dolor: vel infirmitas.
חֶלְקַת Elrath. Portio siue pars: aut lenitas. heb. elchath.
אֶלְתּוֹלַד Eltholad. Dei generatio.
אֱלוּל Elul. Vlulatus: siue pernoctatio.
בּוּל Elul. 3. Reg. 6. Germen: aut defluens: siue vetustas. heb. bul.
אֶלְזָבָד Elzebad. Dei dotatio.
זִיף Elziph. Istud os vel ista bucca: aut syriace falsitas vel falsus. heb. ziph.
Emalchuel. Rex ~~deus aut~~ regnum dei: vel nuncius dei. D.
הֵימָם Emam. Turbatio eorum: aut tumultus eorum.
הֵימָן Eman. Multus: aut tumultuans: vel syriace fidelis.
עִמָּנוּאֵל Emanuel. Nobiscum deus.
חֵמַת Emath. Ira: vel indignatio: aut calor: siue murus: aut vter: vel lagena.
מֵאָה Emath. Nee. 12. interpretatur Centum. heb mea.
חֲמָתִי Ematheus. Iratus: siue indignatus: aut calidus: siue muratus: aut vter: vel lagena.
Emaus. Timens consilium: vel matris aut gentis consilium: seu populus abiectus. D.
אֹמֵר Emer. Dicens: siue loquens: vel exaltatio: au syriace agnus.
Emmer. Idem.
אֵימִים Emim. Timores: aut terribiles: vel populi: siue insula agrorum.
חֲמוֹר Emor. Asinus: siue lutum: aut vinosus: vel syriace grauis: aut ponderosus
Emmor. Idem.
עָמְרִי Emri. Manipulus meus: au seruitus: vel gomor genus mensure capiens decimam partem ephi.
עֲנָק Enach. Gigas: aut torques vel monile: siue oneratus.
Enachim. Idem. p. n.
עֵינְחַדָּה Enada. Oculus acutus vel letus: aut fons acuminis vel leticie: siue ex syro & hebreo fons vel oculus vnus siue nouus.
חֵנָדָד Ennada. Nee. 3. interpretatur Gratia vel misericordia dilecti. heb. enadad.
Enadab. Idem. heb. enadad.
עֵינָם Enaim. Fons: vel oculus eorum.
Enam. Nubes vel fons eorum: aut oculus eorum. D.
עֵינָן Enan. Nubes: vel augurium: siue fons aut oculus earum.
ἐγκαίνια. Encenia. Renouatio: vel dedicatio. i. festum pro renouatione vel dedicatione templi. G.
עֵינְדּוֹר Endor. Fons siue oculus generationis vel habitationis.
Αἰνέας. Eneas. Laudatus. G.
חֵנָדָד Enebad. Gratia vel misericordia dilecti. heb. enedad.
עֵינְגֶּדִי Engaddi. Fons siue oculus hedi vel felicitatis: aut ex hebreo & syro fons siue oculus incisionis vel scissure.
עֵין עֶגְלַיִם Engallim. Fons siue oculus vitulorum vel curuum aut rotunditatum.
עֵין גַּנִּים Engannim. Fons hortorum: siue oculus protectionum. heb. engannim.
Engannim. Idem.
חֲנוֹךְ Enoch. Dedicatus: vel disciplinatus: aut morigeratus.
Enochite. Idem. p. n.
עֵינוֹן Enon. Nubes vel obnubilatio: siue fons aut oculus eius: vel augurium.
הִנֹּם Ennon. Ecce illi: siue diuitie eorum: aut decipiens eos: vel contristans eos. heb. ennom.
אֱנוֹשׁ Enos. Homo vel vir: siue oblitus: aut desperatus.

עֵין שֶׁמֶשׁ Ensemes. Fons siue oculus solis: aut ex hebreo & syro fons siue oculus ministerii vel famulatus.
Ἐπαφρᾶς Epaphras. Spumans. G.
Ἐπαφρόδιτος Epaphroditus. Venustus: siue iocundus. G.
Ἐπικούρειοι Epicurei. Adiutores: siue auxiliatores. G.
Ἐπινίκιον Epinicion. Canticum victorie. G.
Ἔραστος Erastus. Amabilis. G.
חֵרֶם Erem. Destructio: siue anathema: aut rete vel retiaculum: siue dedicatum vel consecratum. s. deo.
Erioch. Longus: aut procerus: siue facietas vel ebrietas tua aut leo tuus. D.
אֶשְׁעָן Esaan. Innixus: vel sustentatus: siue ignis afflictionis vel responsionis.
יְשַׁעְיָה Esaia. Salus domini.
Esaias. Idem.
יִשְׁמְרַי Esamari. Custos vel custodia. heb. iesamari.
עֵשָׂו Esau. Faciens: vel operans: aut tinea eius.
אֶשְׁבַּעַל Esbaal. Ignis idoli: siue ignis dominantis aut subiicientis vel possidentis.
אֶצְבּוֹן Esbon. Festinans intelligere: siue festinans edificare.
Escarioth. In greco scribitur iscarioth: & hebraice interpretatur vir occisionis: aut vir exterminatiois vel mortis. D.
Escariothes. Idem.
Escariotis. Idem.
אֶשְׁכֹּל Eschol. Botrus: siue orbatio: aut ignis omnis.
עֶזְרָא Esdras. Adiutor: siue atrium. heb. ezras.
Esdrelon. Adiutorium fortitudinis: vel quercus auxilii. D.
Esdrin. Adiutorium. D.
אֶשְׁבָּן Eseban. Ignis filii: vel edificantis aut intelligentis.
חֶשְׁבּוֹן Esebon. Numerus: siue cogitatio: aut festinans intelligere vel edificare.
אֶצְבֹּן Esebon. Gen. 46. Festinatio filii: aut festinatio intelligentis vel edificantis.
עֵשֶׂק Esech. Violentia: siue calumnia.
אָצֵל Esel. Ambulans: siue vilificans: aut stillans. heb. ezel.
אֹצָר Eser. Cellarium: siue thesaurus: aut angustians.
עֵזֶר Eser. 1. Paralipo. 4. Adiutorium: siue atrium. heb. ezer.
אֶסְפְּתָא Esphatha. Cogregatio: siue collectio: aut cosumas vel finies.
תְּשׁוּעָה Esmona. Festinatio numerationis vel muneris: aut festinatio preparatiois: vel legatio. i. ambasiata.
אֶשְׁנָה Esna. Mutatio: siue dormitatio: aut iteratio vel secundatio.
עֲזַרְאֵל Esrael. Adiutorium dei: siue atrium dei. heb. ezrael.
חֲצֵרַי Esrai. Atrium: siue fenum.
אֲשַׂרְאֵל Esriel. Beatitudo dei: aut intuitus fortis: vel gressus dei.
חֶצְרוֹן Esrom. Sagitta exultationis: siue diuisio cantici: aut atrium vel fenum. heb. esron.
Esromite. Idem. p. n. heb. esronite.
אֶשְׁתְּמֹעַ Esthama. Exauditio: vel mulieris vterus.
Esthamo. Idem.
אֶשְׁתָּאֹל Estaol. Postulatus: aut mulier fortis: vel ignis laboris.
Estaolite. Idem. p. n.
אֶשְׁתְּמֹעַ Esthemo. Exauditus: vel mulieris vterus.
אֶשְׁתּוֹן Esthon. Vxor eius: aut ignis donum.
אֵיתַי Ethai. Robustus: siue signum meum: aut vomer: vel aduentus.
אֲחִירָה Ethaia. Frater domini. heb. echaia.
חֶתְלוֹן Ethalon. Contritio mansionis: aut formidabilis mansio: siue inuolutio eius.
אֵיתָן Etham. Fortitudo: siue vomer earum: aut insule donum. heb. ethan.
אֵתָם Etham. Exo. 13. & Nu. 33. Fortitudo eorum: aut vomer vel aduentus eorum: siue signum eorum.
עֵיטָם Etham. Iudi. 15. & 1. Paralipo. 4. a. vbi dicitur. Ista quoque stirps etham. & in eo. c. & 2. Paralip. 11. Auis eorum: siue inuolutio eorum: vel calamus eorum: aut syriace cosilium eorum.

אֵיתָן Ethan. fortitudo: siue vomer earum: aut insule donum.
אֶתְנָן Ethan. 1. Paralip. 4. a. ibi Isaar & ethan: interpretatur Donum: aut merces: vel signum filii: aut aduetus filii. heb. ethna.
עָנִי Ethanni. Afflictus: vel paup: siue respondens. heb. hanni.
אִתִּיאֵל Etheel. Mecum deus: siue signum dei: aut aduetus vel vomer dei
חִתִּי Ethei. Confracti: siue formidantes: aut stupentes: vel syriace descendentes.
עִתַּי Ethei. 1. Paralip. 2. Hora mea vel tempus meum.
עֶתֶר Ether. Oratio: siue deprecatio.
חֵת Ethes. Cofractus vel formidans: aut stupens: vel syriace descendens
עִתַּי Ethi. Hora vel tempus meum.
תִּילוֹן Ethilon. Murmuratio: siue aceruus eius: aut suspensio eius heb. thilon.
חִתִּים Ethim. Confracti: siue formidantes: aut stupentes: vel syriace descendentes.
כּוּשׁ Ethiopia. In hebreo dicitur chus: & iterpretatur nigra vel nigredo. Ethiopia autem in greco ardore vel incendium signat.
כּוּשִׁי Ethiops. In hebreo dicitur chusi: & interpretatur niger. ethiops autem in greco ardentem vel incensum significat.
Ethiopes. Idem. p. n.
צִיִּים Ethiopes. ps. 71. & 73. In hebreo est siim: & interpretatur Siccitates: aut naues vel trieres: siue demones.
כּוּשִׁית Ethiopissa. In hebreo dicitur chusith: & interpretatur nigra. grece vero ardentem vel incensam significat.
חַוָּה Eua. Vita: vel viuens.
Εὔβουλος Eubolus. Prudens: aut bene consulens. G
εὐωδία Euchodia. In greco est euodia: & iterpretatur Bonus odor vel bene olens. G.
חִוִּי Euei. Viuetes: aut loquetes: vel nuciates: aut syriace colubri
עַוִּים Euei. Deut. 2. & Iosu. 13. & 4. Reg. 17. interpretatur iniqui siue peruersi
εὐεργέτης Euergetes. Benefactor: siue beneficus. G.
חִוִּי Eueus. Viuus: aut loques: vel nuncias: aut syriace coluber.
פְּרָת Euphrates. Frugifer: siue fructificans: aut crescens.
אֶפְרָתִי Euphrateus. Frugifer: siue fructificans: aut incineratus. heb. ephrateus.
אֱוִי Eui. Ve: aut desiderans: vel desiderium meum.
חֲוִילָה Euila. Dolens: siue parturiens: aut loquens illi: siue annuncians illi.
Euilath. Idem. heb. euila.
אֱוִיל מְרֹדַךְ Euilmerodach. Stulti amaritudinem conterens: aut stultus amare contritus.
Εὐμενής Eumenis. Mitis: siue beniuolus. G.
Εὐνίκη Eunice. Bona victoria. G.
εὐπάτωρ Eupater. Bonus pater. G.
εὐπάτωρ Eupator. Idem. G.
Εὐπόλεμος Eupolemus. Bene pugnans vel bonus pugnator. G.
Εὔτυχος Euthicus. Felix: aut bene fortunatus. G.
כְּסִיל Exul. Arcturus nome stelle: siue stultitia: aut illa. heb. chesil
עַזְגָּד Ezeab. fortitudo felicitatis: siue fortis accinctus: aut ex hebreo & syro fortis concisio. heb. ezgad.
חָזָק Ezeci. Fortis: siue apprehendens.
חִזְקִיָּהוּ Ezechias. Fortitudo domini: siue apprehensio domini.
יְחֶזְקֵאל Ezechiel. fortitudo dei: siue apprehensio dei.
יְחִזְקֵאל Ezechiel. Esd. 8. interpretatur. Vides deum. heb.ieziel.
אָצֵל Ezel. Ambulatio: siue vilificatio: aut stillatio.
אֲצַלְיָהוּ Ezelias. Liberans vel reseruans dominus: aut prope dominum.
עֵזֶר Ezer. Adiutorium: siue atrium.
הַקָּטָן Ezethan. Paruus: siue minimus. heb. ecethan.
יִזִּיָּה Ezia. Distillatio vel aspersio domini.
עֻזִּיאֵל Eziel. fortitudo dei: siue hircus dei.
עַזְרִיאֵל Eziel. 1. Paralip. 27. c. auxilium dei: siue atrium dei. heb. ezriel
חָזוֹן Ezion. Visio: vel prophetia.
חֲזִיר Ezir. Porcus: aut syriace conuersus: vel reuersus.
עֶזְרָא Ezra. Adiutorium: siue atrium.
אֶזְרָחִי Ezraites. Indigena: siue orientalis.

עֲזַרְאֵל Ezrel. Adiutorium dei: siue atrium dei.
עֶזְרִי Ezri. Adiutorium: siue atrium.
עַזְרִיקָם Ezricam. Auxilium resurgentis vel vindicantis: siue atrium resurgentis vel vindicantis.
עֲזַרְאֵל Ezriel. Auxilium dei: siue atrium dei.
חָצְרוֹ Ezro. Atrium aut fenum eius

De incipientibus a littera. f.

פֶּקַח Facee. Aperiens.
פְּקַחְיָה Faceia. Aperiens dominus.
פְּדָיָה Fadaia. Redemptio domini.
עֲדָיָה Fadaia. 4. Regum. 22. Interpretatur testis domini: siue ornatus vel preda domini: aut transitus vel eternitas domini. heb. adaia.
פְּדָהצוּר Φοῖβη. Fadassur. Redemptor fortis: vel redimens petra: aut redemptio plasmationis vel colligationis.
פָּדוֹן Fadon. Redeptio eius: aut fructus iugum vel iuga. s. boum.
פְּלָאיָה Falaia. Miraculum domini: siue occultum domini.
פִּלְחָא Falcam. Fragmen: vel frustum: aut scissura: vel syriace obsequium. heb. falea.
פֶּלֶג Falech. Diuisio. heb. faleg.
פֶּלֶת Falech. 1. Paralipo. 2. e. interpretatur ruina: vel iudicatio. heb. faleth.
פֶּלֶט Falech. 1. Paralip. 2. f. interpretatur Liberatio: siue expulsio. heb. falet.
פַּלְלַל Falel. Cogitans: siue orans: aut iudicans
פֶּלֶט Falleth. Liberatio siue expulsio.
פְּלוֹנִי Falonites. Cadens: siue ocultus.
פַּלְטִי Falti. Liberatio: siue expulsio.
פְּלַטְיָה Faltias. Liberatio domini: aut expulsio domini.
פַּלְטִיאֵל Faltiel. Liberatio dei: aut expulsio dei.
פַּלּוּא Fallu. Mirabilis: aut occultus.
Falluite. Idem. p. n.
פְּנוּאֵל Fanuel. Videns deum: siue facies dei.
פָּרָה Fara. Frugifer: vel fructificans: aut crescens: siue vacca
פַּעֲרַי Farai. Hiatus: siue apertio.
פִּרְאָם Faram. Onager eorum: vel ferocitas eorum: aut fructificatio matris: vel taurus matris.
פָּארָן Faran. pulchritudo: siue laus: aut gloriatio: vel propagies.
פַּרְעֹה Farao. Dissipans: siue discooperiens aut nudans: vel syriace vindicans.
פַּרְעֹה נְכוֹ Faraonechao. Dissipans siue discooperiens aut nudas claudum vel percussum: aut ex syro & hebreo vindicans claudum vel percussum.
פִּרְעָתוֹן Farathon. Dissipatio vel ruptura aut denudatio eius: vel syriace vindicta eius.
Farathonites. Idem.
Fares. Diuisio.
פֶּרֶץ Fares. 1. Paralip. 7. Interpretatur Eques: aut diuidens: siue exponens: vel declarans.
פַּרְעֹשׁ Fares. Esd. 2. & 8. Pulex: vel culex: siue fructus tinee. heb. faros
פַּרְצִי Farelite. Diuisi.
פַּרְפַּר Farfar. Cominutus: aut fructificatio fructus: siue taurus tauri.
Farisei. Diuisi. D.
Fariseus. Diuisus. D.
פַּרְנַךְ Farnath. Taurus percutiens vel percussus aut contussus: siue fructificatio aromatum. heb. farnach.
פַּרְעֹשׁ Faros. Pulex: vel culex: aut fructus tinee.
פַּרְשַׁנְדָּתָא Farsandathan. Reuelatio menstrui vel commotionis: siue: aut equitis commotio: siue stercus menstruorum vel commotionis eius. heb. farsandatha.
פְּרוּחַ Faria. Floridus: aut syriace volans.
פְּרוּדָה Faruda. Separatio: vel dispersio.

פרורים Farurim. Lebetes: ſiue ſuburbana.
פסח Fáſe. Tranſitus: ſiue claudicatio.
Fáſea. Idem.
Faſelida. Trãſitꝰ vel claudicatio natiuitatis vel gñatiõis. D.
Faſeron. Oris canticum: ſiue os planum. D.
פספה Faſſa. Diminutio oris: vel os diminutum.
פסגה Faſga. Collis: ſiue altitudo: aut munitio.
פשחור Faſſor. Extendens vel multiplicans libertatem vel principatum: aut expandens foramen vel albedinem.
Faſſur. Idem.
פתחיה Fataia. Porta domini: ſiue aperiens dominus.
פתואל Fatuel. Buccella dei: ſiue perſuaſio dei: aut dilatatio dei.
פתרום Fatures. Buccella roris: aut perſuaſio vel dilatatio ruine vel (diſtillatiõis
פעו Fáu. Vlulans: aut gemens: vel apparens.
Fe. Os ab ore: aut hic: ſcilicet aduerbium loci. D.
φοίβη. Feben. Lucida: vel pura. G.
פדאל Fedael. Redemptio dei.
פגעיאל Fegiel. Obuiatio dei: ſiue deprecatio dei.
פלדש Feldas. Ruina triture: aut iudicium triture.
פלאיה Felcia. Miraculum domini: ſiue occultum domini.
פלליה Felcia. Nee. 11. Cogitans dominum: aut orans dominum: ſiue iudicium domini. heb. Felelia.
פלת Féleth. Ruina: ſiue iudicatio.
Felethi. Idem.
רעי Felethi. 3. Reg. 1. In hebreo eſt rei: & interpretatur aſſociantes: ſiue paſtores: vel amici.
רצים Felethi. 4. Reg. 11. In hebreo ē raſim: & iterp̃tatur curſores
Felix. Latinum eſt.
פלוני Felonites. Cadens: ſiue occultus.
פלטי Felti. Liberatio: vel expulſio.
פלטיה Feltia. Liberatio domini: aut expulſio domini.
Feltias. Idem.
פנינה Fenenna. Gemma: ſiue facies noſtra.
φοινίκις. Fenicis. Rubea: vel purpurea: aut palma. ſ. arbor. G.
Fenicis. Geñ. 14. Non eſt in hebreo.
פרזי Ferezei. Rurales. ideſt habitantes in villis abſq; muro.
Ferezeus. Idem. ſ. n.
פרעש Feros. Pulex: vel culex: ſiue fructus tinee.
פסח Feſſe. Tranſitus: ſiue claudicatio.
Feſtus. Latinum eſt.
פשחור Feſſur. Extendens vel multiplicans libertatem vel principatum: aut expandens foramen vel albedinem.
פחתמואב Féthmoab. Dux moab: vel dux ex p̃re: ſiue fouea ex patre.
פתרום Fethros. Buccella roris: aut pſuaſio vel dilatatio ruine vel diſtillationis.
Fetruſim. Idem. p. n.
פיהחירת Fiairoth. Os vel labium libertatis: aut os ſculptum: ab ore non ab oſſe.
פיכל Ficol. Os oĩum. i. oĩs lingua: aut oris pfectio vel cõſumatio
φιλαδέλφια Filadelphia. Amor fratris vel fraternitatis. G.
φιλάρχης Filarches. Amator principis. G.
φιλήμων. Filemon. Deoſculans. G.
φίλητος. Filetus. Amabilis. G.
φύγελλος Filetus. Secunda ad Timotheum. 1. d. In greco eſt fygellus: & interpretatur fugitiuus. G.
φιλιππήσιοι Filippenſes. Bellicoſi: ſiue amatores equorum. G.
φιλίππις. Filippis. Bellicoſa: ſiue amatrix equorum. G.
φίλιππος. Filippus: Bellicoſus: vel amator equorum. G.
פלשת Filiſtea. Conſperſa. ſ. cinere vel puluere: ſiue ruina appoſita: vel ruina duplex: ſeu ruine potus: vel cecidit bibens.
פלשתים Filiſtei. Conſperſi. ſ. cinere vel puluere: aut ruine appoſite: vel ruine duplices: ſiue ruine potꝰ: aut ceciderũt bibẽtes
פלשתי Filiſteus. Idem. ſ. n.
Filiſtiim. Idem. p. n.

Filiſtini. Idem.
Filologus. Amator litterarum: vel amator verbi. G. φιλόλογος
Filometor. Amator matris. G. φιλόμητορος.
Finees. Aſpectꝰ vel facies cõfidẽtie vel protectionis. פינחס
Finon. Gemma: ſiue aſpiciens: aut os eternitatis: vel os filii aut ex hebreo & ſyro os piſcis: ab ore non ab oſſe. פינן
Finon. Nu. 33. Gemma: ſiue aſpiciens. heb. funon. פונן
Fiſon. Oris mutatio: ſiue multitudo: aut extenſio. פישון
Fiton. Buccella eorum: aut oris conſumatio: ſiue perſuaſio vel dilatatio eorum. heb. fitom. פתם
Fiton. 1. Paralip. 8. & 9. Buccella eius: aut perſuaſio vel dilatatio eius: vel oris donum. פיתון
Flegon. Comburens: ſiue ardens. G. φλέγων.
Focereth. Oris exterminatio: vel oris conciſio. פכרת
Fogor. Hiatus: ſiue apertio. פעור
Follathi. Opera mea: ſiue opus meũ. פעלתי
Foratha. fructificatio: ſiue multiplicatio: aut ſortilegus. פורתא
Fortunatus. Latinum eſt.
Foſech. Fragmentum tuum: ſiue diminutio tua. פסך
Fóu. Vlulans: aut gemens: ſiue apparens. פעו
Frygia. Sicca: vel ardens. G. φρυγία.
Fryx. Siccus: vel ardens. G. φρύξ.
Fua. Hic aduerbium loci: aut os ab ore. פוה
Fua. Exo. 1. Gemens vel vlulans: aut apparens. פועה
Fua. Iudi. 10. & 1. Paralip. 7. Angulus: aut coma. פואה
Fuaite. Aſpiciens: vel facies mea. heb. funite. פוני
Ful. Ruina: aut faba. פול
Funiel. Videns deum: ſiue aſpiciens deum. heb. fanuel. פנואל
Fur. Sors. פור
Furim. Sortes. פורים
Fut. Aphrica: aut ſyriace craſſa: vel pinguis. פוט
Futhiel. Aphrica dei: vel ex ſyro & hebreo pinguedo dei. פוטיאל
Futiphar. Ex ſyro & hebreo pinguedinẽ diſſipans: vel pinguedinis denudatio: aut ſyriace pinguedinis vindicta. פוטיפרע

De incipientibus a littera. g.

Gaabathites. Collis: ſiue calix: aut excelſa hora. heb. gabaathites. גבעתי
Gaad. cõfractꝰ: aut formidãs: vł ſyriace deſcẽdẽs. heb. iáath יחת
Gáal. Abiectio: ſiue abominatio. געל
Gáam. Tempeſtas: vel commotio. heb. gáas. געש
Gáas. Idem.
Gaaz. Idem. heb. gaas.
Gába. Collis: ſiue calix. גבע
Gabaa. Idem.
Gabaa. 1. Reg. 14. a. vbi dicitur ſub malo granato que erat in agro gabaa: in hebreo eſt Migron: & interpretatur de gutture: aut timor ſiue horreum eius. מגרון
Gabaad. Collis: aut calix: ſiue excelſa hora. heb. gabaath. גבעת
Gabaath. Idem.
Gíbae. Collis: aut calix. גבע
Gabaon. Collis: vel calix: aut dorſũ vel eleuatio iniquitatis גבעון
Gabaonite. Idem. p. n. גבעונים
Gabaonites. Idem. ſ. n.
Gabatha. Eminens: vel excelſum. grece dicitur lithoſtratos quod interpretatur lapidibus ſtratus: & erat locus vel ſtratum lapideum eminens. D.
Gabathon. Dorſum vel eleuatio eius: aut palpebre eius: ſiue excelſum donum. גבתון
Gábee. Collis: aut calix. גבע
Gabelus. Terminus: vel limes: aut confinium. D.
Gáber. Vir: aut virilis vel fortis: aut ſyriace gallꝰ gallinaceꝰ גבר

גור Gaber. 4. Regum. 9. Catulus: ſiue habitatio: aut collectio: vel timor. heb. gur.
גבים Gabin. Ciſterne: aut locuſte: ſiue altitudines. heb. gabim.
גבריאל Gabriel. Vir deus: aut fortitudo dei: vel fortis meus deus.
גד Gad. Felix: vel accinctus.
גדל Gaddel. Magnus: ſiue magnitudo: aut fimbria.
גדר Gáder. Murus: ſiue maceria vel ſepes
Gaderothites. Idem.
גדגד Gadgad. Felicitas felicitatis: aut accinctus exercitus.
גדי Gadi. Hedus: ſiue felix: aut accinctus: vel ſyriace inciſus.
Gaddi. Idem.
ידעאל Gadihel. Scientia dei. heb. iadihel.
גדרות Gadiroth. Muri: ſiue macerie vel ſepes.
Gaddis. Aceruꝰ: vel cõgeries: ſiue felix vel accinctꝰ vir. D.
גדי Gadite. De gad: quod interpretatur felix: vel accinctus.
גדור Gador. Murus: ſiue maceria aut ſepes.
גחר Gáer. Exitus caloris vel ire.
Gaius. Latinum eſt: & interpretatur dñs ex lingua latina priſca. grece vero terrenũ aut gloriantem ſignificat
גלעד Galaad. Aceruus teſtimonii.
Galaadite. Idem. plu. nu.
Galaadites. Idem. ſ. n.
Galaaditim. Idem.
Galaaditis. Idem.
גלל Galal. Rota: ſiue reuolutio: aut confinium: vel marmor.
Galalai. Idem.
γαλάται. Galate. Lactantes: vel lactei. G.
γαλατία. Galatia. Lactans: vel lactea. G.
גלגל Galgal. Rota: ſiue reuolutio: aut aceruus acerui: vel reuolutio acerui.
Galgala. Idem.
Galgalis. Idem.
גליל Galilea. Volubilis: ſiue volutabilis: aut rota.
גלילות Galilea. Ioſ. 13. Idem. p. n. heb. galiloth.
Galilei. Volubiles: ſiue volutabiles: aut rotantes.
Galileus. Idem. ſ. n.
גלים Gallim. Coaceruantes: ſiue tranſmigrantes: vel reuoluentes: aut diſcooperientes.
אגלים Gallim. Eſa. 15. Gutte: aut gutta maris: ſiue coaceruãtes: vel tranſmigrantes: aut reuoluentes. heb. agallim.
γαλλίων. Gallion. Lactans: vel lacteus. G.
גמריה Gamalias. Conſumatio domini: ſiue conſumptio domini. heb. gamarias.
גמליאל Gamaliel. Retributio dei: aut camelꝰ dei: ſiue ablactatꝰ dei.
גמריה Gamarias. Conſumatio domini: aut conſumptio domini
גמול Gamul. Retributio: ſiue ablactatio.
גמזו Ganzo. Etiam iſte: aut ſcirpus vel iuncus iſte. heb. gamzo.
גחם Gaon. Educens eos: ſiue exitꝰ eorũ: aut exitꝰ caloris. heb. gáam.
גרב Gareb. Scabies: aut ſyriace hydria.
גרזים Garizim. Secures: vel ſciſſores.
גרמי Garmi. Oſſeus. vel oſſa: aut peregrinationis aqua: vel ſyriace cauſa mea.
גשפא Gaſpha. Appropinquatio oris: ſiue accedens huc.
געתם Gatham. Tactus eorum: vel mugitus eorum: aut mugitus perfecti vel ſimplicis.
גולן Gaulon. Tranſmigratio eorum: vel reuolutio eorum: aut ex ſyro & hebreo intus manens.
עזה Gaza. Fortis: aut capra.
גזבר Gazabar. Theſaurarius.
גזרה Gazara. Preſciſſio: ſiue diuiſio: aut ſententia.
Gazaris. Idem. D.
עזים Gazei. Fortes: aut capre: vel hirci.
גזם Gazem. Eruca: ſiue vellus eorum: aut tranſitus eorũ: ſiue tondens eos.
Gazenſes. Fortes: aut capre: vel hirci. D.

Gázer. Preſciſſio: ſiue diuiſio: aut ſententia. גזר
Gazer. Ioſ. 13. & 1. Paralip. 26. Auxiliũ: ſiue auxiliator. heb. iazer. יעזר
Gazophylaciũ. Vbi gaza. i. theſauri templi ſeruabantur ex perſico & greco.
Geba. Collis: aut calix: ſiue vas. גבע
Gebai. Dorſum: ſiue eleuatio: aut ciſterna: ſiue locuſta: vel ſyriace exactor. גבי
Gebal. Terminus vel limes. גבל
Gebar. vir: aut virilis: ſiue fortis: vł ſyriace gallꝰ gallinaceꝰ גבר
Gebellem. Vallis ſalinarũ vel nautarũ. heb. gemelle. גימלח
Gebeth. Collis: aut calix: ſiue excelſa hora. גבעת
Gebethon. Dorſum ſiue eleuatio eius: aut palpebre eius: ſiue excelſum donum. גבתון
Gebneel. Edificatio dei: ſiue intelligentia dei: aut filiatio dei. heb. iebneel. יבנאל
Geddel. Magnus: ſiue magnitudo: aut fimbria. גדל
Gedeon. Conterens vel confringens: aut ex ſyro & hebreo abſciſſio iniquitatis. גדעון
Gedera. Murus: ſiue maceria: aut ſepes גדרה
Gederites. Idem.
Gederotháim. Idem. plu. nu. גדרתים
Geddiel. Hedus dei: ſiue felicitatis deus: aut accinctionis vł expeditionis deus. גדיאל
Gedor. Murus: ſiue maceria: aut ſepes. גדר
Gedur. Idem.
Gehenna. Vallis deceptionis vel triſtitie ſiue diuitiarum: aut ſyriace infernus. D.
Gehennon. Vallis decipiẽs vel cõtriſtãs eos: ſiue vallis diuitiarũ ſuarum: aut ſyriace infernus. heb. gehennom. גיהנם
Gelboe. Reuolutio inueſtigationis vel ſcrutationis: aut aceruus tumoris vel inflationis: aut ex hebreo & ſyro reuoluens deprecationem. גלבוע
Geldeti. Magnitudo: aut fimbria. heb. gedleti. גדלתי
Gelonites. Exultans: ſiue reuoluens: vel tranſmigrans: aut reuelans vel detegens. גלוני
Gemali. Retributio vel merces: aut ablactatus: vel camelus גמלי
Gemineus. Dextera vel dexter. heb. iemineus. ימיני
Gemini. Idem. heb. iemini.
Gémneus. Dexter. D.
Genebath. Furtiua: vel furtum: aut protectio vel hortꝰ filie גנובת
Geneſar. Hortus principis: vel protectio principis. D.
Geneſar. Math. 14. In greco geneſareth: & hebraice iterp̃tatur hortꝰ aut ptẽctio pricipis: ſiue hortus vel protectio miniſtrantis. D.
Geneſareth. Idem. D.
Genthon. Hortus vel viridarium aut protectio eius. גנתון
Geon. Pectus: ſiue eductio: aut exitus: ſiue vallis gratie vel manſionis. גיחון
Gera. Ruminatio: ſiue pegrinatio: aut certatio vel cõflictus גרא
Gerara. Peregrinatio: vel certatio: aut conflictus. גררה
Geraris. Idem.
Geraſeni. In greco gergeſeni: & hebraice interp̃tatur peregrinatiõi ſiue cõflictui aut ruminatiõi appropiquãtes. D.
Geraſeni. Marci. 5. a. & Luce. 8. In greco gadarei & hebraice interp̃tatur ſepti: vel murati. D.
Gerreni. Incole: ſiue pegrini: aut certãtes: vel cõfligẽtes. D
Gergeſei. Peregrinationi vel cõflictui aut ruminationi appropinquantes. גרגשי
Gerſeus. Idem. ſ. n.
Gerſan. Aduena ibi: ſiue peregrinus noiatꝰ. heb. gerſam. גרשם
Gerſephatia. Non eſt in hebreo.
Gerſon. Exilium eius: vel peregrini mutatio. גרשון
Gerſon. 1. Paralip. 15. & Eſd. 8. Aduena ibi: ſiue peregrinꝰ nominatus. heb. gerſom. גרשם
Gerſonni. Exul: vel peregrini mutatio. גרשני
Gerſonite. Idem.

Gersonites. Idem.
יֵהצָה Gesa. Rixa: vel contentio: aut domini exitus. heb. iesa.
גִּשָּׁן Gesan. Appropinquans: aut vallis mutationis siue eboris
גֹּשֶׁן Gessen. Appropinquatio vel approximatio (vel somni.
גְּשׁוּר Gessur. Vallis aspectus: aut vallis bouis: siue vallis murus: (aut pons.
גְּשׁוּרִי Gessuri. Idem.
אֲשׁוּרִי Gessuri. 2. Reg. 2. Beatitudo: aut intuitus: vel gressus. heb. (assuri.
גַּת Geth. Torcular.
גִּתַּיִם Gethai. Torcularia. heb. gethaim.
Gethaim. Idem.
גַּתחֵפֶר Gethepher. Torcular fodiens vel explorans: siue torcular confundens aut exprobrans.
גִּתִּים Gethei. Torcularia.
חִתִּים Gethei. 4. Reg. 7. Confracti: siue formidantes: aut stupentes: vel syriace descendentes. heb. ethei.
גֶּתֶר Gether. Vallis explorationis vel contemplationis: siue torcular explorationis: aut vallis turturis.
יֶתֶר Gether. 1. Reg. 30. & 1. Paralip. 7. Excellens: aut residuum: siue remanens: vel explorans: aut funiculus. heb. iether.
גִּתִּי Getheus. Torcular.
גַּת רִמּוֹן Gethremmon. Torcular mali punici: aut torcular excelsum.
Gethsemani. Vallis pinguissima: siue vallis olei. scribi debet gesemani. D.
גָּזֵז Gezen. Tondens: aut vellus: siue transitus. heb. gezez.
גֶּזֶר Gezer. Prescissio: siue diuisio: aut sententia.
Gezeron. Prescissio doloris siue fortitudinis: aut diuisio vel sententia doloris siue fortitudinis. D.
גִּזוֹנִי Gezonites. Tondens: siue transiens.
גַּרְזֶה Gezre. Securis: siue scissor. heb. gerze.
גְּדֵרוֹת Gideroth. Muri: siue maceriae: aut sepes.
גֵּיחֲזִי Giezi. Vallis visionis: aut vallis pectoris.
גִּלֹה Gilo. Exultatio: siue reuolutio: vel transmigratio: aut reuelatio: vel detectio.
גִּלוֹנִי Gilonites. Exultans: siue reuoluens: vel transmigrans: aut reuelans. vel detegens.
Gimel. Retributio: siue ablactatio. D.
גִּנַּת Gineth. Hortus: vel protectio.
גִּיחוֹן Gion. Pectus: aut eductio: et exitus: siue vallis gratie vel mansionis
κνίδιον Gnidum. Atriplex genus herbe purgatiue vel laxatiue. G.
גֹּעֲתָה Goatha. Tactus eius: aut mugitus eius.
גּוֹב Gob. Cisterna: vel locusta: aut altitudo.
גְּדַלְתִּי Godolathi. Magnitudo: aut fimbria mea.
גְּדַלְיָהוּ Godolias. Magnitudo domini: aut fimbria domini.
גּוֹג Gog. Tectum vel solarium: siue tegulatum.
גּוֹלָן Golam. Transmigratio: siue reuolutio: aut ex syro & hebreo intus manens. heb. golan.
Golgotha. Caluaria. scilicet vbi sunt capita mortuorum.
גָּלְיַת Golias. Transmigratio: aut accumulatio: siue reuolutio: vel (detectio.
Goliath. Idem.
גֹּמֶר Gomer. Consumans vel consumens: aut deficiens.
עֹמֶר Gomor. Genus mensure. idest decima pars ephi.
עֲמֹרָה Gomorra. Populus rebellis: aut populus timens: siue manipulus: vel seruitus: aut syriace lana.
Gomorrei. Idem.
γοργίας Gorgias. Terribilis: aut velox. G.
γορτύνη Gortinam. Faretra. G.
גֹּשֶׁם Gossem. Pluuia: aut appropinquatio eorum: vel syriace corpalis
גֹּשֶׁן Gosen. Appropinquatio: vel approximatio.
גּוּתָם Gothan. Tactus eorum: aut mugitus eorum: siue mugitus perfecti vel simplicis. heb. gotham.
עָתְנִיאֵל Gothoniel. Hora siue tempus meum deus.
גּוֹזָן Gozan. Tonsio: aut vellus: siue transitus: vel corpus nutriens: aut ex syro & hebreo intus nutriens.

יְוָנִים Greci. Hebraice dicitur ieuanim: & interpretatur deceptores: vel contristantes: siue cenosi: aut columbini: grece vero robusti vel fortes interpretatur.
יָוָן Grecia. In hebreo est iauan: & interpretatur decipiens: vel contristans: siue cenosa: aut columbina. grece vero robusta vel fortis interpretatur.
Grecus. Idem. masculini generis.
גְּאוּאֵל Guhel. Redemptio dei: siue exaltatio dei.
גּוּנִי Guni. Hortus: siue protegens.
Gunite. Idem.
גּוּר בַּעַל Gurbaal. Catulus idoli vel dominantis aut subiicientis vel possidentis: aut peregrinatio siue timor aut habitatio idoli vel dominantis aut subiicientis vel possidentis.

De incipientibus a littera. h.

חָנָן Haanan. Gratiosus: siue misericors: aut donans.
חֶבֶר Haber. Socius: aut particeps: siue incantator: aut liuor (do. G.
Haberite. Idem. p. n.
ἀνδρεία Hadria. In greco andria: & interpretatur virilitas: aut fortitudo. G.
עַדְרִיאֵל Hadriel. Grex dei: aut ablatio dei: siue priuatio dei.
אָבֵץ Haemes. Ouum: siue cenosus: aut lineus. heb. habes.
חֻפָּם Haphan. Thalamus eorum: siue coopertura eorum: aut littus eorum. heb. hapham.
חֻפִּים Happhim. Thalami: siue cooperti: aut littus maris.
עַי Hay. Aceruus: vel coacertatio.
עַיָּה Hay. Nee. 11. Idem. heb. haya.
אַיָּלוֹן Hayalon. Quercus vel ilex: siue fortis: aut ceruus.
אֲחִיאָם Hayan. Frater matris: aut frater gentis. heb. hayam.
אֵילוֹת Hayla. Ilices: vel quercus: aut cerue: vel fortitudines. heb. hayloth.
חֶלְאָה Hayla. 4. Reg. 18. Dolor vel infirmitas maxille: siue principium humiditatis vel teneritudinis. heb. hala.
אֵלוֹת Haylam. Ilices vel quercus: aut maledictiones: vel fortitudines. heb. haloth.
חֲלַח Haylam. 4. Reg. 17. Dolor vel infirmitas maxille: siue principium humiditatis vel teneritudinis. heb. hala.
אֵילוֹת Haylath. Ilices vel quercus: aut cerue: vel fortitudines.
אֵילוֹן Haylon. Ilex vel quercus: siue fortis: aut ceruus.
אֲחִימָן Hayman. Frater preparatus: siue frater dextere: aut frater meus quid.
אַחְיוֹ Hayo. Frater eius.
עִיר הַשֶּׁמֶשׁ Hayrsemes. Ciuitas solis: aut ex hebreo & syro ciuitas seruicii vel ministerii.
אֲחִישַׁחַר Haysar. Frater matutinus: aut frater niger vel nigredinis
אָלוּשׁ Halus. Commixtio vel conspersio.
חֲמוֹר Hamaran. Asinus: vel lutum: aut vinosus.
חַוָּה Hana. Essentia: siue generatio. heb. haua.
חָנָן Hanan. Gratiosus: siue misericors: aut donans.
חֶרֶס Hares. Sol: aut testa.
חָרִם Harim. Destructio: siue anathema: aut rete vel retiaculum: siue dedicatum: vel consecratum. f. deo.
חֲצַר שׁוּעָל Hasarsual. Atrium vel fenum vulpis: aut fenum semite.
עַל He. Ecce: vel ista. D.
עֵיבָל Hebal. Aceruus vetustatis: siue aceruus defluens.
עֵבֶר Heber. Transiens vel transitus: aut ira: seu pregnans: vel syriace frumentum.
חֶבֶר Heber. Gen. 46. & 1. Paralip. 4. & 7. & 8. b. vbi dicitur & ezeci & heber. interpretatur socius aut particeps: vel adherens: siue incantator: aut liuor.
עִבְרִיָּה Hebrea. Transiens: siue irata: aut pregnans.
עִבְרִים Hebrei. transeuntes: siue irati: aut pregnantes: vel syriace (frumenta.
Hebreus. Idem. f. n.
Hebri. Idem.

חֶבְרוֹן Hebron. Societas: siue participatio: vel adhesio: aut incantatio: vel liuor.
עַבְרֹנָה Hebrona. Transiens: aut irascens.
זִפְרֹנָה Hebrona. Nu. 34. ex syro & hebreo falsitas cantici vel exultationis. heb. zephrona. (tio: vel liuor.
חֶבְרוֹנִי Hebroni. Societas: siue participatio: vel adhesio: aut incanta
Hebronite. Idem. plurali numero.
עֵדֶר Heder. Grex: siue defectio: aut priuatio.
אֵדָה Heddo. Vapor aut nubes vel interitus eius.
חָצוֹר Hepher. Atrium: aut fenum. heb. hasor.
אֵלָא Hela. Ilex vel quercus: siue fortitudo: aut maledictio
עֵילָם Helam. Adolescens vel virgo. m. g. siue occultus: aut seculum.
חֵלָאם Helam. 2. Reg. 10. Exercitus mens gentis siue ancille: aut dolor siue expectatio matris vel ancille aut gentis: vel somnii.
אֵלָה Helam. 1. Paralip. 9. Ilex vel quercus: aut fortitudo: vel maledictio. heb. hela.
אֶלְעָשָׂה Helasa. Dei factura.
אֵילַת Helath. Cerua: siue fortitudo: aut ilex vel quercus.
אֶלְקָנָה Helchana. Deus zelotes: aut dei possessio: siue dei calamus:
אֶלְמִשְׁי Helcheseus. Dei duricies: vel serotinus. (vel deus nidus eius.
חֶלְקַת Helchete. ex hebreo & syro dei theca et capsa. heb. helthece.
חִלְקִיָּה Helchias. Portio siue pars domini: aut lenitas domini.
חִלְקִיָּה Helchias. nee. 1. expectatio domini: siue hamus domini. heb. hechelias
חִלְקִיָּה Helchias. Hiere. 38. Rex dominus: siue consilium vel regnum domini.
חֶלְקַת Helech. Portio: siue pars: aut lenitas. (heb. melchias.
אֶלֶף Heleph. Mille: siue doctrina: aut bos. vel dux.
חֵלֶם Helem. Somnias: aut sanas: siue expectatio eorum: aut dolor (eorum.
חֵלֶץ Heles. Armatus: siue liberatus: aut nudatus.
Helles. Idem.
אֶלְעָשָׂה Helesa. Dei factura.
Helesmoth. Secundus liber legis: & interpretatur hec sunt nomina: quia sic incipit in hebreo. Grece autem exodus vocatur i. exitus: qui in eo exitus filiorum israel de egypto prius continetur.
חֶלֶד Heleth. Mundus. i. orbis: aut mustela: vel syriace rubigo. heb. heled. (vel mortariolum.
עֵלִי Heli. Eleuatio: siue oblatio: aut eleuans: vel offerens seu pila:
אֵלִיָּה Helia. Deus dominus: aut fortis dominus.
אֱלִיאָב Heliab. Deus pater: vel deus patris.
אֶלְיָקִים Heliachim. Dei resurrectio vel affirmatio: siue deus resurrectionis vel firmitatis: aut deus vindicans.
אֱלִיעָם Heliam. Dei populus: aut deus populi.
אֵלִיָּה Helias. Deus dominus: aut fortis dominus.
אֶלְדָּד Helidad. Dei dilectus: vel dei dilectio.
אֵילִים Helim. Arietes: siue fortes: vel ceruí: aut valles.
ἡλιόδωρος Heliodorus. Solis donum. G.
ἡλιούπολις Heliopolis. Hebraice dicitur on: & interpretatur dolor: siue tristitia: aut fortitudo. Grece vero heliopolis solis ciuitas interpretatur.
אוֹן
אֱלִיחֹרֶף Helioreph. Dei hyems: aut deus iuuentutis: siue forte opprobrium: aut ex hebreo & syro deus acuminis.
אֱלִישָׁע Helisa. Deus est: siue dei agnus: aut deus commodans.
אֱלִישָׁע Heliseus. Dei saluus: vel deus saluans.
אֱלִיהוּא Heliu. Deus meus ipse: aut fortitudo ipsius.
Helmadan. Deus mensure eorum: vel deus idumeti eorum. D.
אֶלְנָתָן Helnathan. Dei donum.
אֵילוֹן Helon. Ilex: vel quercus: aut fortis.
חֵלוֹן Helon. Nu. 1. & 10. & 1. Paralip. 6. e. interpretatur fenestra vel prophanatio: siue dolor aut infirmitas.
אֵילוֹן Helon. Iosue. 19. c. vbi dicitur helon & thena. & 1. Paralip. 6. f. interpretatur ilex vel quercus: siue fortis: aut ceruus. heb. ayalon.
אֵלוֹנֵי Helonite. Ilices vel quercus: aut fortes.
הֵדַי Helthai. Laudatio: siue confessio: aut clamor. heb. hedai.
אֶלְתְּקֵא Helteco. Ex hebreo & syro dei theca vel capsa.
אֶלְתּוֹלַד Heltholad. Dei generatio.
הֵימָן Heman. Multus: aut tumultuans: vel syriace fidelis.

עַמְנָה Hemona. Popularis: siue populus noster.
חֵן Hen. Gratia: siue misericordia: aut mansio: vel requies.
עָנָן Henan. Nubes: vel augurium: seu fons aut oculus eorum.
הִנָּם Hennon. Ecce illi: siue diuitie eorum: aut decipiens vel contristans eos. heb. hennom.
עָר Her. Vigil: aut denudans: vel effundens: siue emulus: vel ciuitas
עֵרָן Heran. Idem.
Heranite. Idem. p. n.
אַרְכִּלִי Herchuei. Longi: aut sanantes: siue maledictio combustionis.
ἡρακλῆς Hercules. Iunonis vel dominatricis gloria. G.
אָרָד Hered. Imperans: siue descendens.
עָרָד Hered. Ios. 12. Onager: aut syriace draco.
אַרְדִּי Heredite. Imperantes: siue descendentes. (ce inimici
עָרִי Herite. Vigiles: siue denudantes: aut effundentes: vel syria-
חָרְמָה Herma. Destructio: siue anathema: aut rete: vel retiaculum: siue dedicatum vel consecratum. scilicet deo.
Hermagedon. Mons euangelii vel euangelizationis: aut mons pomorum vel fructuum. scilicet electorum. D.
Herman. Sustentaculum: vel inauris. G.
ἑρμῆς Hermes. Mercurius: aut lucrum: vel refugium. G.
ἑρμογένης Hermogenes. Mercurio genitus: aut lucri generatio: vel refugium generationis. G.
חֶרְמוֹן Hermon. Destructio: siue anathema: vel rete siue retiaculum aut dedicatum vel consecratum. scilicet deo.
Hermonii. Idem. p. n.
חֶרְמוֹנִים Herodes. Pellis gloria: vel pellibus glorians: aut mons gloriae vel arrogantie: aut syriace draco ignitus. D.
Herodiani. Idem. p. n. D.
Herodias. Idem. f. g. D.
ἡρωδίων Herodion. Iunonis vel dominatricis cantilena. G.
חָצוֹר Heser. Atrium: aut fenum:
Hesi. Prope me: vel iuxta me: siue auferens vel separans. D.
אֶשְׁתָּאוֹל Hestaol. Postulatus: aut mulier fortis: vel mulier stulta: siue ignis laboris.
אֶסְתֵּר Hester. Occulta: siue abscondita: vel demoliens. aut ex syro & hebreo medicine exploratio vel contemplatio: aut medicina turturis.
חֵת Heth. Confractio: vel formido: aut stupor: vel syriace descensus.
Heth. nomen littere. Vita. D.
גְּדוֹר Hiedor. Murus: siue maceria: aut sepis. heb. gedor.
יְרַחְמְאֵל Hieramel. Misericordia dei: aut ex syro & heb. dilectio dei.
Hieramihel. Idem.
ἱεράπολις Hierapolis. Sacra ciuitas. G.
יִרְמְיָהוּ Hieremia. Celsitudo domini vel sublimitas domini: aut exaltans dominum.
Hieremias. Idem.
יְרַחְמְאֵל Hieremiel. Mia dei: aut ex syro & hebreo dilectio dei.
יְרִיחוֹ Hiericho. Luna: vel mensis: aut odor eius.
יְרִיאֵל Hieriel. Timor dei: aut visio vel proiectio dei.
יְרֵמוֹת Hierimoth. Altitudines: siue timens mortem: aut videns mortem: seu proiectio mortis.
Hierimuth. Idem.
יְרֵמַי Hiermai. Altitudo mea: siue timens vel proiiciens aquas.
יְרֹחָם Hieroam. Misericors: aut syriace dilectus.
יְרֻבַּעַל Hierobaal. Impugnans idolum.
יְרֻבֶּשֶׁת Hierobaal. 2. Reg. 11. Impugnans confusionem vel ignominiam: aut impugnans idolum. heb. ierobeseth.
יָרָבְעָם Hieroboam. Impugnans vel obiurgans populum: vel multiplicans populum.
יְרֹחָם Hieroboam. 1. Regum. 1. & 2. Paralip. 23. Misericors: aut syriace dilectus. heb. hieroam.
ἱερώνυμος Hieronymus. Sacra lex. G.
יְרוּשָׁלַיִם Hierosolyma. Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus.

Hierosolymite. Idem.p.n.
ירואל Hieruel. Timor dei: aut visio dei.
ירושא Hierusa. Hereditas: vel exilium.
ירושלם Hierusalem. Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. aut iteratio.
ישנה Hiesana. Dormiens: aut antiqua vel annosa: siue mutatio:
יתרי Hietrites. Excellens: siue explorans: aut residuus: vel remanens: siue funiculus.
ὑμέναιος Hymeneus. Carmen nuptiale. G.
הין Hyn. Mensura erat liquidorum.
עיר Hir. Ciuitas: aut vigil: siue effundens: vel denudās: aut pullus.s.asini.
עירה Hira. Idem.
היארי Hiraites. Illuminatus: aut flumen: vel fluuialis.
חירם Hiram. Vite celsitudo.
עירם Hiram. Gen. 36. &. 1. Paralip. 1. Ciuitas eorū: siue vigilia eorū: aut denudatio vel effusio eorum: siue aceruꝰ excelsus
חירה Hiram. Gen. 38. Libertas: aut ira. heb. hira.
הרם Hiram. Iosu. 10. Interpretatur mons eorum: siue manifestās eos: aut concipiens eos.
עירא Hiram. 2. Reg. 20. Interpretatur ciuitas: aut vigil: siue denudatio: aut effusio: vel aceruus visionis. heb. hyra.
חורם Hyram. 2. Paralip. 2. & 4. & 8. Albedo eorū siue foramē libertas eorū: aut destruēs: vel anathematizās. heb. hurā.
עירא Hyras. Ciuitas: aut vigil: siue denudatio: aut effusio: vel aceruus visionis.
חירה Hyras. Gen. 38. Interpretatur libertas: aut ira.
Hyrcanus. Ciuitatis possessor: seu vigilans emulator. D.
עירואלה Hyrhela. Vnum nomen est: & interpretatur ciuitas ilicis vel quercus aut fortitudinis vel maledictionis: aut vigilia siue denudatio vel effusio ilicis vel quercus siue fortitudinis vel maledictionis.
מעשיה Hismaasia. Opus domini. heb. maasia.
ישמעאל Hismael. Exauditio dei.
ישמעאלים Hismaelite. Idem plurali numero.
ἱσπανία Hispania. Rara. id est preciosa. G.
אשתמה Hystemo. Ignis admirationis vel consumatiōis: siue ignis perfectionis vel simplicitatis.
אישטוב Histob. Vir bonus: aut viri bonitas.
הוד Hod. Laus: siue confessio.
חדלי Hodali. Cessatio: vel vetatio: aut defectus.
חלדי Holdai. Mūdus: vel orbis: aut mustela: vel syriace rubigo.
Holophernes. Fortis dux: ex hebreo & syro. D.
און Hon. Dolor: siue fortitudo: aut iniquitas.
חפה Hoppa. Thalamꝰ: siue cooptorium: aut littus vel ripa eius.
הר Hor. Mōs: siue cōcipiens: aut demonstrans: vel ostendens.
Horrei. Principes: vel liberi aut ingenui: vel irascentes.
חרם Horem. Destructio: siue anathema: aut rete vel retiaculum: siue dedicatum aut consecratum. s. deo.
חרי Horreus. Princeps: vel liber aut ingenuus: vel irascens.
Horri. Idem.
חרמה Horma. Destructio: siue anathema: aut rete: vel retiaculum siue dedicatum aut consecratum. s. deo.
חרמה Horma. Iosu. 19. Excelsa: siue proiecta: aut vermis.
ארנן Hornan. Exultans: siue arca eorum: aut lux filii: vel lux siue maledictio permanens vel eterna.
חסה Hosa. confidens: vel protegens.
חדשי Hosdi. Mensis: vel nouitas: aut ex syro & hebreo vniꝰ munus: aut nouum munus. heb. hodsi.
חותם Hothan. Sigillū: aut signaculū: siue clausura. heb. hotham.
אואל Huel. Aut deus: siue aut fortis: vel desiderans siue concupiscens deum.
חול Hul. Dolor: vel infirmitas: siue arena: vel prestolatio: aut obstetricatio
עירמי עם Humesen. Duo nomina sūt. Ham. Acerui. heb. hiim. Esem os ab osse: siue fortitudo: aut lignum eorum: vel consiliū eorum: aut clausura. s. oculorum.
חור Hur. Libertas: vel albedo: aut foramen.
Hurai. Idem.
אורי Huri. Lux siue ignis meus.
עוץ Hus. Consilium: aut lignum: vel syriace fixus.
יעוש Hus. 1. Paralip. 8. Tinea corrosus: aut compressus: vel congregatus. heb. iehus.
חשם Husan. Festinatio eorum: aut silentium eorum: vel sensualitas eorum. heb. husam.
חושי Husi. Festinans: vel tacens: aut sensualis.

De incipientibus a littera. i.

יחת Iaath. Confractus: aut formidans: vel stupens: aut syriace descendens.
יחזיה Iaazia. Visio domini.
יבה Iaba. Absconsio: vel dilectio: aut syriace peccatum vel obligatio.
יבחר Iabaar. Eligens: vel electus.
יבל Iabel. Defluens: siue apportans: vel inueterascens: aut germinans: siue iubileus: aut buccina.
יבש Iabes. Siccitas: vel confusio.
יעבץ Iabes. 1. Paralip. 2. & 4. Tristitia: siue dolor.
יבין Iabin. Intelligens: siue edificans.
יבוק Iaboch. Euacuatio: vel dissipatio: aut lucta.
יעקן Iacham. Conterens: vel cōprimens: siue ablatio basis. heb. iachan.
יעכן Iachan. tribulatio vel labor: aut ablatio possessiōis vl nidi.
יקנעם Iachanen. Possidens populū: siue nidificatio populi. heb. iachanem.
יקים Iacim. Surgens: aut confirmans.
יכין Iachin. Preparans: siue preparatio: vel firmitas.
Iachinite. Idem. plu. nu.
יעקב Iacob. Supplātator: vel calcaneꝰ: aut planta. i. vestigium.
יעקבה Iacoba. idem.
Iacobus. idem.
יאור Iachur. Custodiens: aut ordo vel series: aut syriace montanus. heb. iatur.
יחת Iadab. confractus: aut formidans: vel stupens: aut syriace descendens. heb. iaath.
ידע Iadai. Sciens vel cognoscens. heb. iada.
ידעיה Iadaia. Scientia domini: vel cognitio domini.
ידע Iadan. Sciens: vel cognoscens. heb. iada.
Iadason. cognitio ouis: vel cognitio mutationis. D.
יחדיה Iadias. Simul vel solus dominus: aut gaudium siue acumē domini: vel ex syro & hebreo vnus dominus.
יחיאל Iadiel. Viuit deus. heb. iahiel.
ידיעאל Iadihel. Scientia dei: siue cognitio dei.
ידון Iadin. Iudicans: aut litigans: vel manus eius. heb. iadon.
ידו Iaddo. Manus eius: aut potestas eius: siue confessio eius.
ידון Iadon. Iudicans: aut litigans: vel manus eius.
יאל Iael. Ipsi deo: aut ipsi forti: vel potens. heb. iael.
יפת Iapheth. Dilatatus: aut pulcher: vel persuadens.
יפיע Iaphia. Illuminans: siue apparens: aut gemens.
יפיח Iaphia. 2. Reg. 5. interpretatur Loquens: vel illaqueans: aut insuflans.
יפיע Iaphie. illuminans: siue apparens: aut gemens.
יגור Iagur. colonus: vel aduena: aut timens: siue congregans.
יחדי Iahaddai. Simul uel solus ego: aut acutus: uel gaudens: aut syriace unitas mea.
יעלא Iahala. Ascendens: aut damula uel caprea.
יחלון Iahalon. manens: siue murmurans. heb. ialon.
יעל Iahel. Ascendens: aut damula uel caprea.
יחלאל Iahelel. Expectās deū: aut orans deū: siue incepit deus.
יאירי Iaheri. Lux mea: siue illuminans: aut illuminatus.
יחיאל Iahiel. Aceruus dei: siue abstulit deus.
יחיאל Iahihel. idem.

יחיאל Iahihel. 2. Paralipo. 21. Viuit deus.
יאיר Iair. Illuminans vel illuminatus.
Iairus. idem. D.
יעלה Iala. Ascendens: aut damula vel caprea.
יהללאל Ialalehel. Laudans deum: aut claritas siue illuminatio dei.
יחלאל Ialel. Expectans deum: aut orans deum: siue incepit deus.
יהללאל Ialel. 1. Paralipo. 4. Laudans deum: aut claritas siue illuminatio dei. heb. ialalel.
יחלאלי Ialelite. Expectans deum: aut orans deū: siue incepit deus.
Iambri. Amaricās: siue rebellans: aut cōmutans. D.
Iami. Non est in hebreo.
ימין Iamin. Dextera vel dexter: aut auster vel australis.
Iaminite. Idem. plu. nu.
Iamne. In greco scribitur ianne: cū duplici. n. & hebraice interpretatur respondens: vel incipiens loqui: aut afflictus siue humiliatus: vel pauper. D.
Iamnes. In greco scribitur iannes & est idem qd ianne. D.
יבנה Iamnia. Edificans: aut intelligens. heb. iabnia.
Iamnite. Idem. plu. nu. D.
Iānor. Maris lucerna: aut dextera lucis: vl dextere lumē. D.
ימרה Iamra. Rebellis: aut amaricans: siue cōmutatio.
ימואל Iamuel. Dies eius deus: aut mare dei.
ינחת Ianadiath. Confractus: aut formidās: vel stupens: aut syriace descendens. heb. iaath.
יעני Ianai. Respondens: siue affligens: aut depauperans.
ינוח Ianoe. Requiescens: aut manens: siue deducens.
ינום Ianum. Dormiens.
ירוח Iara. Odorans: siue aspirans: aut luna: vel mensis.
יערה Iara. 1. Paralipo. 9. Silua: aut fauus: siue denudans vel effundens: aut euigilans.
ירמות Iaramoth. Altitudines: siue timens mortem: aut proiectio mortis
יריב Iarbi. Pugnans: vel obiurgans: siue multiplicās. heb. iarib.
ירח Iare. Luna: vel mensis: siue odorans.
גרב Iareb. Scabies: aut syriace hydria. heb. gareb.
ירד Iared. Imperans: vel descendens.
ירפאל Iarephel. Sanitas dei aut medicina dei: siue relaxans deus.
ירד Iareth. Imperans: siue descendens. heb. iared.
יריב Iarib. Pugnans: vel obiurgans: siue multiplicans.
יערים Iarim. Saltus: vel silue.
יהצה Iasa. Rixa vel contentio: aut domini exitus.
יחץ Iasa. Esa. 15. interpretatur Rixa vel cōtentio. heb. iahas.
ישן Iassen. Antiquus: siue dormiens.
יצר Iaser. Figmentū: siue plasmatio: aut tribulans vl angustiās.
ישר Iaser. 1. Paralipo. 2. Rectus: aut cantans: siue respiciens: aut dominans: vel speculans.
יצרי Iaserite. Figmentationes: siue plasmationes: aut tribulātes: vel angustiantes.
יעשי Iasi. Faciens: vel factor meus.
יפיע Iasie. Illuminās: siue apparens: aut gemēs. heb. iaphie.
יחציאל Iasiel. Diuidens deus: vel dimidians deus: aut festinatio dei.
יעשיאל Iasiel. 1. Paralipo. 11. & 27. Opus dei vel factura dei.
יזיאל Iasiel. 1. Paralipo. 12. interpretatur aspersio dei vel distillatio dei. heb. iaziel.
ἰάσων Iason. Sanans: vel medicans. G.
μνάσων Iason. Act. 21. In greco mnason: & interpretatur indagator: aut spondens: vel reminiscens. G.
ישוב Iasub. Conuersio: aut habitatio: vel sessio.
Iasubite. Idem. plu. nu.
יתנאל Iathanael. Donum dei.
יון Iauan. Decipiēs: vel contristās: aut cenosus: vel columbus.
יעוש Iaus. Tinea corrosus: aut cōpressus: vel congregatus.
אזל Iazal. Ambulans: siue vilificans. heb. ozal.
עזר Iazer. Auxiliator: siue adiutor.
יהצה Iazer. Iosu. 21. d. in hebreo est iasa: quod interpretatur rixa vel contentio: aut domini exitus.
יעזיאל Iaziel. Fortitudo dei.
יחזיאל Iaziel. 1. Paralipo. 23. & 24. & 2. Paralipo. 20. videns deū vel visio dei.
יזיז Iaziz. Splendor: aut syriace discessio.
איכבוד Ichabod. Vbi gloria: aut ve glorie.
Ichaboth. Idem. heb. ichabod.
ἰκόνιον Iconium. Veniens. G.
יקותיאל Ichutiel. Spes dei: aut congregatio dei.
ידיה Idaia. Manus domini: vel confessio domini.
ידעיה Idaia. Nee. 7. & 11. & Zacharie. 6. Scientia domini.
ידידה Idida. Dilecta: siue amabilis: vel manus manus eiꝰ: aut per translationem potestas manus eius.
ידותון Idithun. Lex eius: vel legalis: siue laudē vel cōfessionē dās.
Idox. Iocundus vel letus: aut triturans. D.
אדום Idumea. Ruffa: vel terrena: aut sanguinea.
Idumee. Idem. plu. nu.
אדומים Idumei. Ruffi: siue terreni: aut sanguinei.
Idumeus. Idem. s. n.
עיי העברים Ieabarim. Acerui hebreorū vel trāseuntiū: aut acerui trāscētiū vel pregnātiū: aut ex hebreo & syro acerui frumenti.
יבחר Iebaar. Electio: siue electus.
יבניה Iebanias. Edificatio dñi: siue filiatio dñi: vel intellectꝰ dñi.
יבחר Iebar. Electio: siue electus.
יבלעם Ieblam. Inueteratio populi: vel defluens populus: aut germinatio populi: siue deglutiens eos.
Ieblaan. Idem. heb. ieblaam.
יבנאל Iebnael. Edificatio dei: siue intellectus dei.
Iebneel. Idem.
יבוק Ieboch. Euacuatio: vel dissipatio: aut lucta.
קבצים Iebsam. Congregationes. heb. cibsaim.
גבתון Iebton. Celsitudo eius: aut dorsum eius: siue palpebre eius: aut excelsum donum. heb. gebeton.
יבוס Iebus. Conculcatio: aut volutatio: vel presepium.
יבוסי Iebusei. Conculcati: siue volutati: aut presepia.
Iebuseus. Idem. s. n.
יגבהה Iecbaa. Exaltatio: siue altitudo. heb. iegbaa.
Iechbaa. Idem. heb. iegbaa.
יכליהו Iecelia. Consumatio domini: vel potestas domini.
יקמיה Iecemia. Resurrectio domini: siue confirmatio domini: aut vindicta domini.
יקמעם Iecmaan. Resurrectio ppli: siue cōfirmatio vl vindicta ppli.
יקנעם Iecnal. Possessio populi: siue emptio aut nidificatio populi
Ieconam. Idem. heb. iecnam.
יכניה Iechonias. Preparatio domini: aut firmitas domini.
כניהו Iechonias. Hiere. 22. & 37. interpretatur Preparatus ipse. heb. chonias.
יזניהו Iechonias. Hiere. 35. & 40. & 42. & Ezechiel. 8. & 11. interpretatur. Nutrimentum domini: aut auscultatio vel aures domini. heb. iezonias.
אחי Iechri. Frater meus. heb. achi.
זכרי Iechri. 1. Paralipo. 8. & 2. Paralipo. 23. Memor siue memorans: aut masculinus. heb. zechri.
יקשן Iecsan. Duritiēs: siue scandalum: aut syriace collisio.
יקטן Iectan. Paruulus: aut tedium: siue contentio.
יקתאל Iectel. Congregatio dei.
יתר Iecter. Excellēs: aut residuus siue remanens: vel funiculus: aut explorans. heb. iether.
ידוע Iedda. Scitus: aut cognitus.
יראלה Iedaba. Timor maledictionis: seu visio maledictionis: aut ex hebreo & syro timor dei: vel visio dei. heb. ierala.
ידעיה Iedaia. Scientia domini: vel cognitio domini.

Iedboa. Scitus vel cognitus. heb. ieddoa. ידוע
Iedebos. Melifluus: aut manus cõfusionis vel erubescẽtie. ידבש
Iedeia. Scientia domini: vel cognitio domini. ידעיה
Iedeia. 1. Paralipo. 24. c. Vnus dñs: aut letitia dñi: siue acumen dñi: aut ex syro & hebreo renouatio domini. יחדיהו
Iedelias. Magnitudo dñi: vel fimbria dñi. heb. gedelias. גדליהו
Iediel. Vnitas dei: siue letitia dei: aut acumen dei: vel ex syro & hebreo renouatio dei. יחדיאל
Iehihel. Scientia dei: vel cognitio dei. ידיעאל
Iedihel. Esd. 10. Viuit deus. heb. iehiel. יחיאל
Iedlaph. Distillatio: vel stillicidium: aut ex hebreo & syro manus iuncta. ידלף
Ieddo. Solus ipse: vel vnus ipse: aut letitia eius: siue acumen eius: vel syriace nouitas eius. יחדו
Ieddu. Manus eius: siue confessio eius. ידו
Ieddua. Scitus: aut cognitus. ידוע
Iephdaia. Redemptio domini. יפדיה
Iephlath. Liberatus: aut expulsus. יפלט
Iephlethi. Idem.
Iephone. Aspiciens: siue intuens. יפנה
Iephonne. Idem.
Iehiel. Abstulit deus: aut coaceruans deus. יעיאל
Iehiel. Esd. 10. Viuit deus. יחיאל
Iehihel. Abstulit deus: aut coaceruans deus. יעיאל
Iehihel. 1. Paralipo. 15. & 16. & 23. & 29. & 2. Paralipo. 21. & 29. & 31. & 35. & Esd. 8. & 10. interpretatur Viuit deus. יחיאל
Iehu. Ipse: siue existens. יהוא
Iehuel. Abstulit deus. יעואל
Iehus. Tinea corrosus: aut compressus: vel congregatus. יעוש
Iehus. 1. Paralipo. 8. Cõsiliãs: vel ligneus: aut syriace fixus. יעוץ
Iehutiel. Spes dei: vel congregatio dei. heb. iecutiel. יקותיאל
Ieiada. Manus domini: vel confessio domini. heb. iedaia. ידיה
Ieiheli. Viuit deus. יחיאלי
Ielon. Occultus: siue adolescens: aut caprea eorum: vel seculum. heb. ielom. יעלם
Iemai. Calefaciens: aut calidus. יחמי
Iemini. Dextera vel dexter. ימיני
Iemla. Repletio: aut circuncisio. ימלה
Iemleth. Regnans: aut consulens. heb. iemlech. ימלך
Iemna. Dextera: aut numerans: siue preparans: vel syriace constituens. ימנה
Iemna. 1. Paralipo. 7. g. Prohibitio: aut impedimentum: siue mare cõmotum. ימנע
Iemna. 2. Paralipo. 29. c. Scelus: aut cogitatio. s. peruersa. heb. zema. זמה
Iemnaite. Dextere: aut numerantes: siue preparantes: vel constituentes. ימנה
Ieos. Tinea corrosus: aut compressus: siue congregatus. יעוש
Iepsem. Aromatizans: vel siccitas eorum: aut confusio vel erubescentia eorum. heb. iebsem. יבשם
Iepta. Aperiens. יפתח
Ieptael. Aperiens deus. יפתחאל
Iepte. Aperiens. יפתח
Ieraa. Luna: aut mensis: siue odoratio. ירחע
Ieramehel. Mia dei: aut ex syro & hebreo dilectio dei. ירחמאל
Ieramel. Idem.
Ierameli. Idem.
Ieramiel. Idem.
Ierapolis. Sacra ciuitas. G. ἱεράπολις
Ierchaam. Extensio eorum: siue viriditas populi: aut sputũ populi: vel armatura aut euacuatio populi. ירקעם
Ierchon. Erugo: aut viriditas: siue sputum: vel armatura: aut euacuatio. ירקון

Ieremia. Celsitudo dñi: aut sublimitas dñi: vel exaltãs dñm. ירמיהו
Ieremias. Idem.
Ieremiel. Mia dei: aut ex syro & hebreo dilectio dei. ירחמאל
Ieria. Proiectio domini: aut timor vel visio domini. יריה
Ierias. Timor domini: vel visio domini. יראיה
Ieriau. Proiectio dñi: vel timor domini: aut visio domini. יריהו
Ieribai. Pugnans siue obiurgans: aut multiplicans. יריבי
Iericho. Luna: vel mensis: aut odor eius. ירחו
Ierichontinus. Idem ꝙ iericho.
Ieriel. Timor dei: aut visio vel proiectio dei. יריאל
Ierimoth. Altitudines: siue timens mortẽ: aut videns mortem: seu proiectio mortis. ירמות
Ierimuth. Idem.
Ierioth. Cortine: siue linteamina: aut vlulatiões: siue cõfractiones. יריעות
Ieroam. Misericors: aut syriace dilectus. ירחם
Ierobaal. Impugnans idolum. ירבעל
Ierobaal. 2. Reg. 11. In hebreo est ierobeseth: & interpretatur impugnãs cõfusionẽ vel ignominiã: aut impugnãs idolũ. ירבשת
Ieroboam. Impugnãs vel obiurgans populum: aut multiplicans populum. ירבעם
Ieroboam. 1. Reg. 1. & 2. Paralipo. 23. Misericors. aut syriace dilectus. heb. ieroam. ירחם
Ieron. Timor: vel visio: aut proiiciens dolorem vel fortitudinem. יראון
Ieronymus. Sacra lex. G. ἱερώνυμος
Ierosolyma. Visio pacis: aut visio pfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ירושלם
Ierosolyme. Idem.
Ierosolymita. Idem.
Ierosolymite. Idem. plu. nu.
Iersia. Lectul⁹: siue stratũ dñi: aut abstulit paupertatẽ dñs. יערשיה
Ierusa. Hereditas: vel exilium. ירושא
Ierusalem. Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ירושלם
Iessa. Respiciens vel ad respiciẽdum: siue ad horam: vel ad tempus. heb. lassa. לשע
Iessaar. Claritas: siue oleum: aut meridianus. יצהר
Iessaarite. Idem. plu. nu.
Iessaia. Est dominus: aut munus ipsum vel ipsius. ישיו
Iesba. Laus: siue tranquillitas. ישבח
Iasbaal. Ignis idoli: siue ignis dominantis: aut subsidentis vel possidentis. heb. esbaal. אשבעל
Iesbaam. Sedens populus: aut cõuersio populi: siue insufflatio aut captiuitas populi. ישבעם
Iesbacassa. Est requirens vel deprecans. aut sessio dura: vel insufflatio siue conuersio dura. ישבקשה
Iesban. Ignis filii: aut ignis intellectus vel edificationis. heb. esban. אשבן
Iesbidenob. Sedens in pphetia vel in locutione siue in germinatione: aut conuersio siue insufflatio in prophetia vel in locutione siue in germinatiõe: aut captiuãs in pphetia vel in locutione siue in germinatione. heb. iesbibenob. ישבי בנב
Iesboam. Cõuersio populi: siue sessio populi: aut insufflatio vel captiuitas populi. ישבעם
Iesboch. Est vacuus vel euacuatus: aut syriace derelictus: vel derelinquens. ישבק
Iescha. Vngens: siue cooperiens: aut protegens vel obumbrans: aut syriace speculans. יסכה
Iesse. Ens: siue existens: aut munus vel oblatio. ישי
Iesse. 1. Paralip. 2. vbi dicitur iesse autẽ genuit. &c. interpretatur. Vir meus: aut virilis: siue insule munus: vel oblatio. אישי
Iesaias. Salus domini. ישעיהו
Iesema. Appositus: vl noiat⁹: aut admiratio: siue desolatio. ישמא
Iessen. Appropinquatio vel approximatio. heb. gessen. גשן
Iesser. Figmẽtũ: siue plasmatio: aut tribulatio: vl angustias. יצר

Iesesi. Antiqu⁹: siue sexagenari⁹: aut exultãs: vel est mun⁹. ישישי
Iespha. Iaspis lapis. s. preciosus: aut est hic. i. in hoc loco: vel labium: siue conterens. ישפה
Iespham. Absconditus: siue confractus: aut cuniculus. heb. iespham. ישפן
Iesi. Salus: aut respiciens. ישעי
Iesia. Est dominus. ישיה
Iesias. Idem.
Iesias. 1. Paralipo. 3. Salus domini. ישעיה
Iesiel. Diuidens deus: vel dimidiãs deus: aut festinatio dei. יחצאל
Iesielite. Idem. plu. nu.
Iesimuth. Desolatio: aut solitudo. heb. iesimon. ישימון
Iesia. Distillatio vel aspersio laboriosa. heb. iezlia. יזליא
Iesinachias. Adherẽs vel innitens dño: aut iunctus dño. יסמכיהו
Iesmeias. Audiens dominum: vel obediens domino. ישמעיהו
Iesron. Sagitta exultationis: siue diuisio cãtici: aut atriũ: vel fenum. heb. esron. חצרון
Iesu. Saluator.
Iesu. Luce. 3. f. in greco Iose: & hebraice potest interpretari Parcens: vel eleuatus: aut existens. D.
Iesua. Saluator. ישוע
Iesua. Gen. 46. & 1. Paralipo. 7. Planicies: siue equalis: aut ponens vel positus. ישוה
Iesue. Saluator. ישוע
Iesue. Esd. 10. interpretatur Est dominus. heb. iesie. ישיה
Iesui. Planus: siue equalis: aut ponens vel positus. ישוי
Iesuite. Idem. plu. nu.
Iesur. Vallis aspectus: aut vallis bouis: siue vallis murus: vel ꝓpons. heb. gesur. גשור
Iesus. Saluator. ישוע
Iesus. 1. Paralipo. 3. Salus domini. heb. iesaias. ישעיה
Iesus. Zacharie. 3. & 6. Dñs saluator: vel domini salus. יהושע
Ieth. Confringens: vel formidans: aut stupens: vel syriace descẽdens. יחת
Iethan. Declinãs: vel diuertẽs. heb. ietha. יטה
Iethan. Ios. 15. Merces: siue donum: aut syriace fumigans. heb. iethnan. nans in ea. יתנן
Ietheba. Bñfaciens: vel bonitas eius: aut diuertẽs vel declinans. יטבה
Iethebatha. Bonitas sua: siue declinans filia eius: aut declinans desertum. יטבתה
Iethela. Pendens: vel suspensio: siue coaceruatio. יתלה
Iether. Excellens: aut residuus: siue remanens: vel explorans: aut funiculus. יתר
Iether. 1. Paralip. 1. Donãs. heb. ietheth. יתת
Ietheth. Idem.
Iethma. Orphan⁹: siue admiratio: aut cõsumatio vl pfectio. יתמה
Iethmoan. Resurrectio populi: aut confirmatio vel vindicta populi. heb. iechmoam. יקמעם
Iethra. Excellens: siue residuus: vel remanens: aut explorans: vel funiculus. יתרא
Iethraam. Excellentia populi: aut residuus populi: siue exploratio vel funiculus populi. יתרעם
Iethraan. Idem. heb. iethraam.
Iethrai. Excellens: siue residuus vel remanens: aut explorans: vel funiculus. יתרי
Iethrai. 1. Paralip. 6. b. Explorãs: aut syriace loc⁹. he. ethrai. אתרי
Iethram. Excellens: siue residuus vel remanens: aut explorans: vel funiculus. heb. iethran. יתרן
Iethran. Idem.
Iethrei. Idem.
Iethremon. Torcular mali punici: aut torcular excelsum. heb. gethrẽmon. גתרמון
Iethreus. Excellens: siue residuus vl remanẽs: aut explorans vel funiculus. יתרי
Iethro. Idem. יתרו
Iethros. Caput: siue principium. heb. ros. ראש
Iethson. Ios. 21. d. In hebreo est cedimoth: quod interpretatur antiquiores: vel priores: aut oriẽtales: siue incendium vel incurnatio mortis. קדמות
Iezabad. Dotatus. יוזבד
Iezabel. Insula habitaculi: vl ve habitaculo: aut ex hebreo & syro insula sterquilinii: vel ve sterquilinio. איזבל

Iezaria. Oriens dominus: aut claritas domini. יזרחיה
Iezechel. Cetus vel congregatio dei. heb. iecethel. יקהאל
Iezedelia. Magnitudo domini. heb. iegedelia. יגדליהו
Iezem. Eruca: aut vellus eorum: siue transitus eorum: vel tondens eos. heb. gezem. גזם
Iezer. Insula adiutorii: siue insula atrii: aut ve adiutorio vel atrio. איעזר
Iezer. 1. Paralipo. 6. Auxiliator siue adiutor. יעזר
Iezerite. De iezer: quod interpretatur insula adiutorii: siue insula atrii: aut ve adiutorio vel atrio. איעזרי
Iezerites. Oriens: aut clarus. יזרח
Ieziel. Videns deum: vel visio dei. יחזיאל
Iezonias. Auscultatio dñi: aut statera dñi: vl arma domini. יאזניהו
Iezra. Porcinus: aut syriace conuersus. חזירה
Iezrael. Semen dei: aut distillans contritionẽ vel malũ dei: siue distillatio amicitie dei: vel aspersio pastoris dei. יזרעאל
Iezraelites. Idem.
Iezreli. Idem quod israel: quod interpretatur preualens siue dominans cum deo. heb. iesreli. ישראלי
Iezriel. Auxilium dei: siue atrium dei. heb. ezriel. עזריאל
Igaal. Redemptus: siue coinquinatus. יגאל
Igal. Idem.
Ilai. Ascendens: vel superior: aut aceruus mihi. עילי
Illyricum. Exhilaratio: aut letificatio. G. Ἰλλυρικόν
Indi. De india: que hebraice dicitur hodu: & interpretatur laudatio: siue confessio: aut decora: vel pulchra. הדו
India. Idem.
India. Iob. 28. Hebraice dicitur ophir: & interpretatur cinis: vel incineratio: aut fructificatio. אופיר
Ioa. Fraternitas: vel habens fratrem. יואח
Ioaa. Idem.
Ioaa. 1. Paralipo. 8. Viuificans. יוחא
Ioab. Paternitas: vel habens patrem: aut voluntarius. יואב
Ioachan. Domini apprehensio: siue domini possessio: aut dominus videns. heb. ioachaz. יהואחז
Iaochan. 2. Paralipo. 34. interpretatur Apprehendens: siue possidens: aut videns. heb. ioachaz. יואחז
Ioachim. Dñi resurrectio: siue dñi cõfirmatio: vl dñs vindicans. יהויקים
Ioachim. Nee. 12. interpretatur Resurgens: siue confirmãs aut vindicans. יויקים
Ioachim. Hiere. 52. g. interpretatur Domini preparatio: aut domini firmitas. heb. ioachin. יהויכין
Ioachim. Ezech. 1. interpretatur Preparatus: vel firmus. heb. ioachin. יויכין
Ioachin. Domini preparatio: siue domini firmitas. יהויכין
Ioachin. 4. Reg. 10. interptatur Domini apprehensio: aut domini possessio: vel dñs videns. heb. ioachaz. יהואחז
Ioachin. Ezechiel. 1. Preparatus: vel firmus. יויכין
Ioaha. Fraternitas: vel habens fratrem. יואח
Ioahe. Idem.
Ioamin. Dextera. heb. iamin. ימין
Ioarib. Pugnãs vel obiurgãs: siue multiplicãs. heb. ioiarib. יויריב
Ioarim. Dñi exaltatus: vel dñi exaltatio. D.
Ioas. Diffidens: vel desperãs: aut ignitus: vel vrens. יואש
Ioas. 4. Reg. 11. in fine. & 12. vsqꝫ ibi Reliqua autẽ sermonũ Ioas exclusiue. & 13. ibi Regnauit ioas filius ioachaz. & eo. capl'o. in fine ibi. Porro ioas. &c. & 14. b. c. d. excepto ibi Vixit autẽ amasias filius ioas: in omnibus istis locis interpretatur Dñi ignis: vel domini oblatio. יהואש
Ioas. 1. Paralipo. 7. & 27. interpretatur Tinea corrosus: siue compressus: vel congregatus. יועש
Ioathan. Consumatus: siue perfectus. heb. iotham. יותם
Ioathan. Nee. 12. Dñi donũ. heb. ionathan. יהונתן
Iob. Dolens: vel gemẽs: siue vlulans: aut exosus: vel patiens inimicitia. איוב

יובב Iobab.Dolens:vel gemens:aut vlulãs.
יוב Iobab.Gen.46.Idem.heb.iob.
בניה Iobania. Edificatio dñi:siue filiatio aut intellect⁹ dñi.heb.
יואל Iobel.Volens:siue incipiens:aut iurans.heb.iohel.
חביה Iobia.Absconsio dñi:aut dilectio domini:vel ex syro & hebreo debitum vel obligatio domini..heb.hobia.
יוכבד Iochabed.Gloriosa:aut grauis vel ponderosa.
Iocabeth.Idem.heb.iochabed.
Iod.Laudatio:siue confessio:aut manus.D.
ידעיה Iodaia.Scientia domini.
יועד Ioed.Testificans:vel ornãs:siue pdãs:aut trãsies:vel syriace auferẽs.
יואל Ioel.Volens:siue incipiens:aut iurans.
יואלה Ioela.Eleuatio:siue pficiens:aut auferẽs maledictionẽ.
יועזר Ioezer.Adiuuans.
נפח Iophe.Insufflãs:aut tumidus:siue illaqueans.heb.nophe.
אופיר Iophir.Incineratio:vel fructificatio.heb.ophir.
יגלי Iogli.Reuelatio:vel trãsmigratio:aut reuolutio:siue exultatio.
יואח Ioha.Fraternitas:vel habens fratrem.
יוחא Ioha.1.Paralipo.11.interpretatur Viuificans.
יואח Iohaha.Fraternitas:vel habens fratrem.
Iohanna.Dñi grã:siue dñi donũ:au dñi misericordia.D.
Iohanna.Ioh.1.f.vbi dicitur Tu es symõ filius iohanna in greco scribitur iona:& hebraice interptatur columba.D.
יוחנן Iohannan.Gatiosus:siue donãs:aut pius vel misericors.
יוחנן Iohannan.1.Paralip.26.&.2.Paralip.17.&.23.b.&.28.& Esd.10.& Nee.6.&.12.in omnib⁹ istis locis interpretatur Domini grã:siue domini donum:aut dñi misericordia.
Iohannes.Idem.D.
Iohannes.Ioh.21.d.vbi dicitur Symon Iohãnis:pro iohãnis in greco est iona:quod interpretatur columba.D.
יואל Iohel.Volens:siue incipiens:aut iurans.
Iohelí.Idem.heb.iohel.
יוידע Ioiada.Domini scientia:aut domini cognitio.
יהועדה Ioiada.1.Paralipo.8.interpretatur Dñi cetus vel cõgregatio:aut dñi trãsitus vel testimoniũ:siue dñi ornatus vl' preda:aut ex hebreo & syro dñi ablatio.heb.ioada.
יוידע Ioiada.Nee.3.&.12.&.13.Scitus:aut cognitus.
יהועדן Ioiaden.Domini delitie:vel dñi voluptas:aut ex hebreo & syro domini tempus.
יוריב Ioiarib.Pugnãs vel obiurgãs:siue multiplicans.
יהויריב Ioiarib.1.Paralipo.9.&.24.interpretatur Domini pugna siue domini obiurgatio:vel domini multiplicatio.
יונה Iona.Columba:siue depopulans vel deuastans.
יונדב Ionadab.Spontaneus vel vouens:siue principalis.
יהונדב Ionadab.2.Reg.13.a.vbi dicitur Cui respõdit ionadab.&c. &:4.Reg.10.in his locis interpretatur Dñi spontaneus: aut domini princeps:vel domini votum.
יוחנן Ionan . Gratiosus : aut donatus : siue pius vel misericors. heb.iohannan.
יונה Ionas.Columba:siue depopulans:vel deuastans.
יהונתן Ionathan.Domini donum.
יונתן Ionathan.1.Reg.13.&.3.Reg.1.&.1.Paralipo.2.&.10.&.11. &Esd.8.&.10.&.Nee.12.&Hiere.40.in omnibus his locis interpretatur columbe donum.
יוחנן Ionathan.Nee.12.b.vbi dr̃ Ionathan filii eliasib.interptatur Gratiosus:vel donat⁹: seu pi⁹ aut misericors.heb.iohannan.
יונתן Ionathas.Columbe donum.
יהונתן Ionathas.2.Reg.1.&.17.&.21.Domini donum.
יפו Ioppe.Pulchritudo:aut decor.
Ioppite.Pulchri:siue decori.D.
יורה Iora.Teporaneus:aut ostẽdẽs:siue demostrãs:vel pilciens:aut syriace iebes.
Iorai.Idem.
יורם Ioram.Excelsus:siue sublimis:aut proiectus.
יהורם Ioram.3.Reg.22.&.4.Reg.1.&.3.&.8.vbi dicitur Regnauit ioram filius iosaphat:& infra eodẽ.ibi Regnauit ochozias filius ioram:& in fine eiusdẽ capituli:ibi Porro ochozias filius ioram.&.9.d.ibi.Dixitq; ioram.& sic vsq; in finẽ capituli:excepto ibi Anno vndecio iorã.&.12.ca.&.2. Paralip.17.&.21.&.22.a.& Matth.1.i oib⁹ his locis interptatur.Dñi celsitudo:aut dñi sublimitas:siue dñi piectio.
יורם Iorã.1.Paralip.12.iterptatur Misericors:aut syriace dilect⁹.
יהודה Ioram.2.Paralipo.22.ibi Omnem stirpem regiã domus ioram: pro ioram in hebreo est iuda : quod interpretatur Laudatio:siue confessio.
ירדן Iordanis.Fluuius iudicii:aut demõstratio vel proiectio iudicii:seu descensio:aut ex syro & hebreo lebes iudicii.
אלה Iorei.Via:siue semita:aut viator : vel anoma.i.diurna portio:aut odoratio.heb.area.
Iorim.Dominus exaltans:vel domini exaltatio.D.
יושה Iosa.Ens:vel existens:aut obliuiscens:vel debens.
יהושבע Iosaba.Domini saturitas:aut domini facietas : vel domini iuramentum:siue domini septenarium.
יושב חסד Iosabeseth.Habitaculũ vel sedes misericordie:aut insufflatio vel conuersio misericordie.heb.iosabesed.
יהושבעת Iosabeth.Dñi facietas:vel dñi iuramentum:aut domini septuplum:siue dominus conuertens horam.
יוזבד Iosabeth.Esd.10.& Nee.11.Dotatus.heb.iozabed.
יושביה Iosabia.Habitaculum vel sedes domini:siue conuersio aut insufflatio domini:vel captiuitas domini.
יוזכר Iosachar.Memorans:siue masculinus.heb.iozachar.
יהושפט Iosaphat.Dominus iudex:vel domini iudicium.
יושפט Iosaphat.1.Paralipo.11.Iudicatus:vl' iudicatio.
יהוצדק Iosedech.Dominus iustus:vel domini iustitia.
יוצדק Iosedech.Esd.3.&.5.&.10.& Nee.12. interpretatur Iustificatus:vel iustificatio.
יוסף Ioseph.Augmetum:vel prefectus.
יהוסף Ioseph.ps.80.Dñi augmentum:vel dñi profectus.
Ioseph.Matth.13.g.&.27. vbi dr̃ Et ioseph mater.& Mar. 6.a.&.15.d.ibi. Et ioseph mater.& ibi & maria ioseph.& Act.4.g.In omnibus his locis in greco est ioses.quod hebraice potest interptari parcẽs:vl' eleuatus:aut existẽs.D.
Iosephus.Augmentum:vel profectus.D.
יוספיה Iosphias. Augmentum vel profectus domini : aut consumans vel finiens dominus.
יאשיהו Iosias.Ignis domini:aut vrens dominus.
עזיה Iosias.Zach.14.interpretatur Fortitudo domini:siue hircus domini.heb.ozias.
יושויה Iosoia.Equitas domini: vl' planicies dñi: aut apponet dñs.
יהושע Iosue.Dominus saluator.
ישוע Iosue.Esd.2.&.3.&.4.&.5.&.8.&.10.& Nee.3.&.8.&.9. &.12.In omnibus his locis interpretatur saluator.
Ioth.Laudatio:siue confessio:aut manus.D.
זיתן Iothan.Oliua:siue oliuetum.heb.zethan.
יותם Iotham.1.Paralip.7.g.iterptatur Sigillũ:aut clausura.heb. hotham.
Iouis.Quasi iuuans pater.Latinum est.
יוזבד Iozabad.Domini dos:vel domini dotatio.
יוזבד Iozabath.Dotatus.heb.iozabad.
יהוזבד Iozabath.4.Reg.12.&.1.Paralipo.26.&.2.Paralipo.17.& 24.Dñi dos:vel domini dotatio.heb.iozabad.
יוזבד Iozabed.Dotatus.
יוזבד Iozaded.Dotatus.heb.iozabed.
Iozadeth.Idem.heb.iozabed.
עירד Irad.Onager:siue aceru⁹ descẽsiõis:vel aceruí descẽsio:aut acerius imperii:vel syriace draco.
יצחק Isaac.Risus.
יצהר Isaar.Candidus:aut lucidus.
צחר Isaar.1.Paralipo.4.Idem.heb.saar.

יצהר Isaar.1.Paralipo.6.interpretatur Oleum: siue claritas:aut meridianus.
Isaaris.Idem.heb.isaari.
Isaarite.Idem.plu.nu.
יצחק Isac.Risus.
יששכר Isachar.Est merces vel premium.
ישי Isai.Munus.aut ens:siue existens:vel debitor.
אישי Isai.1.Paralipo.2.vbi dicitur Isai autem genuit.&c. interptatur vir meus:aut virilis:siue insule munus:aut oblatio.
ישעיה Isaias.Salus domini.
יצרי Isari.Figmẽtum:siue plasmatio:aut tribulãs:vel angustiãs.
ישבאב Isbaal.Sessio vel habitatio patris: aut cõuersio vel inflatio siue captiuitas patris.heb.isbaab.
אישבשת Isboseth.Vir confusionis vel ignominie:aut viri mora.
ישמעאל Ismael.Exauditio dei.
Ismaelite.Idem.plu.nu.
Ismaelitis.Idem.f.n.
ישמיאל Ismiel.Nominatio dei:aut admiratio vel stupor dei.
ישראל Israel.Preualens:siue dominãs cum deo.
Israelite.Idem.plu.nu.
Israelites.Idem.f.n.
Israelitis.idem.
יזרעאל Israelitis.1.Paralip.3. De iezrael: quod interpretatur semẽ dei:aut distillans cõtritionem vel malum de⁹:siue distillatio amicitie dei:vel aspersio pastoris dei.heb.izraelitis.
יזרחיה Israhia. Oriens dominus:aut claritas domini. heb.izraia.
Israia.Idem.heb.izraia.
ישראלה Isreela.Preualens vel dñans deus:siue rectitudo dei: aut cãticum dei.
Isrehela.idem.
אשתמע Istimam.Exauditus:vel mulieris vterus.heb.istimoa.
אישטוב Istob.Vir bonus.
ישעיה Isuaia.Cõprimẽs vel humilians dñs:seu meditatio dñi.
יצהר Isuar.Oleum:siue clarus:aut meridianus.
אתי Itai.Robustus:aut signum:vel vomer: aut syriace veniens.
Italia.Ab italo rage dicta est: vel ab italis.i.vitulis:eo quod illa regio vitulis abundat:latinum est.
כתים Italia.Nu.24.& Ezechiel.27.In hebreo ẽ cethim:& interpretatur conterentes vel cõtritio maris: siue diadema:aut aurũ:vl' tinctura:aut ex syro & hebreo coaceruatio maris.
תובל Italia.Esa.66.Hebraice dr̃ thubal:& interptatur orbis: aut confusio vel ignominia:siue portatus:vel adductus.
ἀττάλεια Italia.Act.14.d.In greco scribitur attalia:& interpretatur augens:vel nutriens.G.
Italica cohors:ab italia dicta est:latinum est.
איתמר Ithamar.Insula palme vel dactilorum : aut insule cõmutatio vel permutatio:seu ve palme aut cõmutationi.
יקמיה Ithamian.Resurrectio domini: aut cõfirmatio domini: vel vindicans dominus.heb.ichamia.
Ithurea.Custodita:vel syriace mõtana vel montuosa.D.
יטור Ithurei.Custoditi:siue custodie: aut coordinati:vel syriace montani vel montuosi.
יובל Iubileus.Buccina:vel defluẽs:siue apportãs:aut germinãs siue inueterascens.
יקדעם Iuchadan.Incuruatio populi:siue incendium populi.heb. iuchadam.
יהוכל Iuchal.Dñi omnia:aut domini perfectio vel cõsumatio.
יוכל Iuchal.Hiere.38.interpretatur Potens: siue perfectus: vel consumatus.
יהודה Iuda.Laudatio:siue confessio.
יהודית Iudaia.Laudatio siue confessio domini.
Iudaismus.Laudatio:siue confessio.
יהודה Iudas.Idem.
Iudea.Idem.

יהודים Iudei.Laudantes siue confitentes.
Iudeus.Idem.f.n.
Iudi.Idem.
יהודית Iudith.Laudans:siue confitens:aut iudea.
Iulia.Lanuginosa.G.
ἰουλία. Iulia.Ad Ro.16.a.In greco iunia a iunone.i.dñatrice.G.
ἰουνία. ἰοῦλος. Iulius.Lanugo vel lanuginosus.G.
Iustus.Latinum est.

De incipientibus a littera.L.

להבים Laabim:Inflamati:siue flame:aut gladii.
להד Laad.Laudans:siue ad laudãdũ:vel ad confitendum.
לעדה Laada. Pro ornatu:vel ad congregandum:siue ad testificãdum:aut transiens:vel predans:aut syriace auferens.
לעדן Laadan.Pro voluptate:seu deuorans iudicium:aut pro ornatu:vel pro testimonio:aut syriace ad tempus.
לבן Laban.Albus:vel candidus:aut later.
לבנה Labana.Luna:siue albedo:aut thus:vel later.
Labanath.Idem.
λακεδαιμονες. Lacedemones.Lacus demonũ:vel puteus insanientium.G.
לכיש Lachis.Ambulans vel vadens extitit: aut tibimet existens.
לחם Lahem.Panis:vel pugna aut bellum.
ליש Lais.Leo.
לישה Laisa.Leena.
למה עזבתני Lamazabathani.Vt quid dereliquisti me.
למך Lamech.Pauper:vel humilitatus:aut percussus.
Lameth.Nomen littere Doctrina vel disciplina.D.
למואל Lamuel.Illis de⁹:vel cũ illis deus:aut cum quo est deus.
λαοδικεια Laodicia.Populus iustus.G.
λαοδικεις Laodicenses.Idem.plu.nu.G.
לאמים Laomim.Gentes:siue absq; aquis.
Lapidoth.Fulgura:aut lampades.
λασθενης Lasthenis.Lapidis robur.G.
לטושים Latussim.Malleatores:vel limatores.
Lazarus.Dei adiutorium:siue dei atrium.D.
לבנה Lebana.Luna:siue albedo:aut thus:vel later.
לבאות Lebbaoth.Leene:siue cordis signum:aut ad introitum.
לבנה Lebna.Luna:siue albedo:aut thus:vel later.
Lebnitica.Idem.
Lebona.Idem.
לכה Lecha.Ambulans:vel vadens.
לחי Lechi.Maxilla.
לקחי Leci.1.Paralipo.7.interpretatur Lex:siue doctrina aut assumptio mea.
לקום Lecum.Resurgens:vel confirmans:siue ad resurgendum: vel ad confirmandum.
לעדן Ledan.Pro voluptate:vel deuorãs iudiciũ:siue p ornatu vl' testimõio:aut trãsit⁹ vl' depdatio carũ:aut syriace ad tẽp⁹.
נחת Leed.Confractus:vel formidans:aut stupens:vel syriace descendens.heb.ieeth.
לעדן Leedan.Pro voluptate:vel deuorãs iudicium : siue pro ornatu vel testimonio: aut transitus vel depredatio earum: aut syriace ad tempus.
לחמם Leemas.Panis corũ:aut pugna vel bellũ eorũ.heb.leemã.
לשם Lesem.Nomen vel ponens: aut ipsi nominato vel posito: aut lyncurius lapis preciosus:de quo Exo.28.
לשכן Lesemdan.Nomen iudicii:vel ponẽs iudicium: aut ad nomen iudicii:siue ad ponẽdum iudicium: vel lyncurius iudicii qui est lapis preciosus.
לוי Leui.Copulatus.
לויתן Leuiathan. Copulatio vl' societas sua:aut sibimet traditus.
לוי Leuita.Copulatus.
Leuite.Idem.plu.nu.

לוי Leuites. Copulatus.
לאה Lia. Laboriosa vel fatigata.
לבנון Libanus. Albus: vel candidus: aut thus: vel cordis filiatio.
Libertini. Latinum est. i. filii manumissorum.
פוט Libia. Hebraice dicitur phut: & interpretatur aphrica: aut syriace crassa vel pinguis.
לובים Libia. Daniel. 10. In hebreo lubim: & interpretatur cor maris: vel corda plurali numero.
פוט Libies. In hebreo est phut: & interpretatur aphrica: aut syriace crassa: vel pinguis.
לובים Libies. 2. Paralipo. 12. & 16. & Nau. 3. In hebreo est lubim: & interpretatur Cor maris: Vel corda. p. n.
λυκαονία. Lycaonia. Lupina. G.
λυκία. Lycia. Idem. G.
λιθόστρωτος. Lycostratos. In greco lithostrotos: & interpretatur lapidibus stratus. G.
λύδη. Lyda. Stagnum. s. aquarum. G.
λύδη. Lydda. Idem. G.
לוד Lydi. Natiuitas: vel generatio.
Lydia. Idem.
לודים Lydii. Natiuitates: vel generationes.
λῖνος. Linus. Rete vel retiaculum. G.
λυσανίας. Lysania. Dissoluens tristitiam. G.
λυσίας. Lysias. Dissoluens. G.
λυσίμαχος. Lysimachus. Dissoluens pugnam. G.
Lystra. Dissoluens. G.
λύσρα. μύρα. Lystra. Act. 27. In greco scribitur myra: & iterpretatur virgultu: siue vnguentum odoriferum. G.
λύστροις. Lystris. Dissoluentes. G.
לבנה Lobna. Luna: siue albedo: aut thus: vel later
Lobni. Idem.
יוחא Loche. Declinans vel diuertens. heb. iothe.
לוד Lod. Natiuitas: vel generatio.
לודבר Lodabar. Ipsimet verbum: aut ipsimet pestis vel mors: seu generatio electa: vel ex hebreo & syro natiuitas filii.
לודדיד Lodadin. Nascens gaudes: vel nasces acutus: aut ex hebreo & syro generatio vel natiuitas noua. heb. lodadid.
λωίδη. Loide. Melior. G.
לוט Loth. Inuolutus: sine colligatus: aut coopertus: vel resina preciosa que dicitur stacte.
לוטן Lothan. Idem.
Lucas. hebraice potest interptari Ipi resurrectio: vel latine Lucius. a luce. Latinum est. (a luce. D.
לוד Lud. Natiuitas: vel generatio.
Ludim. Idem. plu. nu.
לוחות Luith. Tabulatum: vel tabule: aut viriditas.
לוזה Luza. Amygdalus: seu discessio: vel declinatio.
אלעזי Luzai. Dei fortitudo. heb. Eluzai.

De incipientibus a littera. m.

מעכה Maacha. Compressa: vel attrita: aut fixa.
מעכתי Maachati. Compressus vel atritus: aut fixus, seu ventris contritio.
מעדי Maadi. Solemnis: vel festiuus: aut ornatus: seu labilis: vel testificans: aut transiens: vel syriace auferens
מעי Maai. Venter: aut coaceruatio.
מחלה Maala. Chorus: vel cithara: siue infirmitas: aut syriace venia.
מחלון Maalon. Idem. [riens: aut euigilans.
מערה Maara. Spelunca: siue euacuatio: aut effusio: vel discooperiens: aut euigilans.
חרם Maarem. Destructio: siue anathema: aut rete vel retiaculum siue dedicatum aut consecratum. s. deo. heb. arem.
מריה Maaria. Amaritudo vel myrrha domini: aut doces vel preceptor dominus. heb. maraia.

מעשיה Maasia. Opus domini.
מעשי Maasia. 1. Paralipo. 9. Opus meum. heb. maasi.
מעשיהו Maasias. Opus domini.
מחסיה Maasias. Hiere. 51. interpretatur Protectio siue cõfidẽtia dñi.
מחת Maath: Abstergens: aut delens: siue confringens: aut formidans: vel syriace percussio.
מגדיאל Mabdiel. Annuncians vel euangelizans deum: aut pomũ dei. i. fructus electus dei. heb. magdiel.
מבשם Mabsan. Aromatizans: vel confundens eos. heb. mabsam.
מבצר Mabsar. Munitus: vel muratus: siue prohibens: vel auferẽs aut vindemians.
מעכה Macha. Compressa: vel attrita: aut fixa.
Machabeus. Percutiens. grece vero pugnator. D.
מהרי Macharai. Accelerans: siue dotatio: aut montanus: vel de monte meo. heb. maharai.
מעכתי Machati. Cõpressus vel attritus: aut fixus: seu vẽtris cõtritio.
מכבנה Machbena. Paupertas vel percussio filii eius: aut paupertas siue percussio intelligentis vel edificantis.
מקדה Maceda. Incendium: aut adoratio: vel incuruatio.
μακεδών. Macedo. Hebraice idẽ. grece vero excelsus vel eminẽs. G.
μακεδόνες. Macedones. Idem. plu. nu. G.
μακεδονία. Macedonia. Excelsa vel eminens. G.
מקהלות Maceloth. Ecclesie vel cetus: aut congregationes.
מקלות Maccloth. 1. Paralipo. 8. & 9. & 27. Virge aut baculi: siue voces: aut leuitates: vel despectiones.
מקניהו Nacenias. Possessio domini: siue emptio domini: aut pecus vel armentum domini: siue nidificatio domini.
מקץ Macces. Finis vel finies: siue tedium: aut euigilans vel estas siue estuans: aut spinans.
מכי Machi. Percussor: aut pauper: vel humilis.
מכיר Machir. Vendens: siue cognoscens.
מחיר Machir. 1. Paralipo. 4. interpretatur Precium.
מכירי Machirite. Vendentes: siue cognoscentes.
מכמש Machmas. Percussor vel pauper ablatus: aut percussor vel pauper palpans siue tangens vel auferens.
מכמס Machmas. Esd. 2. & Nee. 7. interpretatur Occultatio: vel percussoris aut pauperis tributum.
מכמתת Machmetat. Percussoris vel pauperis donum: aut percussoris vel humilis mors.
מידבא Madaba. Aq doloris: aut ex hebreo & syro aque manantes
Madabas. Idem. D.
מדי Madai. Mensura: siue iudicans: aut indumentum.
מדן Mandan. Litigium: siue iudicãs: aut mẽsura: vel indumẽtũ.
מדון Madan. Ios. 11. & 12. interpretatur Iurgium: aut indumentum vel mensura eius. heb. madon.
מערת Madia. Solẽnitas vel festiuitas domini: siue adornatio vel testimoniũ aut fedus domini: vel transiens dominus.
מדין Madian. Iudicium vel iudicans: siue litigãs: aut obiurgãs.
מתן Madian. Hiere. 38. interpretatur Donum: aut lumbus: vel syriace expectatio. heb. mathan.
מדיני Madianita. De madian: quod interpretatur iudicium vel iudicans: siue litigans: aut obiurgans.
Madianite. Idem. plu. nu.
Madianitis. Idem. s. n.
חדיד Madid. Acutus: siue gaudens: aut syriace nouitas: vel ex syro & hebreo vita manus. heb. adid.
מדמנה Madmena. Mẽsura numeri vel muneris: aut indumẽti munus: vel indumẽti pparatio aut numerus: vel sterquiliniũ.
מחלת Maeleth. Chorus vel cithara: aut infirmitas: vel syriace venia.
מעגלה Magala semita: vel circulus aut rotunditas: siue currus: vel plaustrum: aut vitula.
Magdalena. Magnifica vel magnificata: aut exaltata: vel
Magdalene. Idem. D. (turris. D.

מגדלגד Magdalgad. Turris felix vel accincta: siue magnitudo felicitatis: vel magnitudo accincta.
מגדל Magdalum. Turris: vel magnitudo.
מגדלאל Magdiel. Turris siue magnitudo dei. heb. magdalel.
מגדיאל Magdiel. 1. Paralip. 1. interpretatur annuncians vel euãgelizans deum: siue pomum dei. idest fructus electus dei.
Magedan. Euãgelizatio gre: aut poma vel fructus gratie. D.
Magedan. Math. 15. in fine in greco magdala: & hebraice interpretatur turris: vel magnitudo. D.
מגדו Maggedo. Annunciatio: vel euangelizatio: aut pomum. i.
מגדון Magedon. Idem. (fructus electus.
Mageth. Torcular: aut liquefactio. D.
Magi. Sapientes: vel philosophi: aut qui presũt sacris hoc est sacerdotes. persicum est.
מכמש Magmas. Percussor vel paup ablatus: aut pcussor vel pauper palpans vel tangens siue auferens. heb. machmas.
מגוג Magog. Tegẽs vel tegula: aut tabefactus: vel liquefactus.
מגרון Magron. Timor: siue horreum: aut de gutture.
מחרים Mahumites. Nũcias: siue delẽs: aut radẽs: vel medulle.
מחידא Maida. Enigma: aut acumen: vel radens siue abstergens manum: aut syriace percussio manus.
מימין Maimna. Dexter: aut aquas pparãs. heb. maimin.
מחלת Malaath. Chorus: siue cithara: vel infirmitas: aut syriace venia. heb. maalath.
מלאכי Malachias. Angelus siue nuncius meus. heb. malachi.
Malachim. Regum. scilicet liber.
מללי Malalai. Circuncisio vel locutio mea.
מהללאל Malalehel. Laudans deum: vel illuminatio dei.
מלצר Malasar. Circuncisio angustie vel vinculi: siue dispẽsator.
מלכיאל Malchiel. Rex meus deus: vel regnũ dei: aut consilium dei
Malchus. Rex vel regnum: aut consiliarius. D.
מלוך Maloch. Regnans: aut consulens.
Malothe. Adimplentes: vel adimpleti. D.
ממרא Mambre. Rebellis: aut amarus: vel cõmutans aut pmutãs.
Mambres. Idem: sed in greco scribitur iambres: & hebraice põt interpretari mare cũ egestate vel paupertate. D.
Mammona. Pecunia vel diuitie aut cupiditas. syrum est. D
ממוכן Mamucha. Paratus: vel certus: aut depauperatus: vel pcussus. heb. mamuchan.
מן Man. Preparatio: aut quid.
Manna. Idem.
מנחת Manaath. Requies: aut munus: siue preparata formido vel confractio: aut numerus stuporis: vel ex hebreo & syro pparata descensio: vel numerus descendens.
מנחם Manahem. consolator: aut ductor eorum: siue pparatio caloris: aut munus incensum: vel numerans calefactionem.
מחנים Mandim. castra.
מנשה Manasse. Oblitus: aut obliuio.
Manasses. Idem.
מנחת Manath. Requies: aut munus: siue preparata formido vel confractio: aut numerus stuporis: vel ex hebreo & syro pparata descensio: vel numerus descendens.
מנא Mane. Numeratus: vel numerans.
מנחת Maneeth. Requies: aut munus: siue preparata formido vel confractio: aut numerus stuporis: vel ex hebreo & syro pparata descensio: vel numerus descendens.
מן הוא Manhu. Quid hoc.
μάνλιος. Manlius. Solutus vel non ligatus. G.
ממזר Manser. Adulterinus: vel quilibet de scorto natus: heb. mamzer.
מנוח Manue. Requies: aut munus. (zer.
מעוך Maoch. compressus vel attritus: aut fixus.
מחול Maol. chorus vel cithara: aut infirmitas: siue arenosus: aut syriace venia.

מעון Maon. Habitaculum: siue delictum: vel de peccato.
Maonathi. Idem.
מעזים Maozim. Fortificati: vel fortitudines: aut refugia.
מבצר Mapsar. Munitum vel muratum: siue prohibens: vel auferens: aut vindemians. heb. mabsar.
מרה Mara. Amara: vel amaritudo.
מהרי Marai. Accelerãs: siue dotatio: aut mõtanus: vel de mõte meo.
מרות Maraloth. Amaritudines: vel rebelliones: aut commutationes vel permutationes.
Maranatha. Dominus noster venit. syrum est.
מרת Marath. Amaritudo.
Marcus. Limatus: vel fricatus: aut expolitus: idest a rubigine abstersus. D.
מרדכי Mardochai. Amara contritio: vel myrrha contrita: siue docens contritionẽ: aut ex hebreo & syro myrrha purissima
Mardocheus. Idem. [fractio.
מרס Mares. Irroratio: vel distillatio: aut syriace apostema: vel cõ
מראשה Maresa. A capite s. a pricipio: aut caput vel pricipiũ: siue hereditas: aut amaritudo mulieris: vel amara mulier.
מרשה Maresa. 1. Paralip. 2. & 4. Et. 2. Paralip. 11. & 14. & 20. & Michee. 1. interptatur a capite vel a principio: aut hereditas: vel amaritudo agni.
מערת Mareth. Spelunca: vel euacuatio: aut effusio: siue discooperiens: aut euigilans.
מרים Maria. Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro & heb. domina maris. [siue fraudulentie.
מרמות Marimuth. Amaritudo vel myrrha mortis: aut altitudines:
מרמה Marmach. Dolus vel fraudulentia: siue altitudo: vel extollens se. heb. marma.
מרדך Marodach. Amarus contritus: siue myrrha contrita: aut ex hebreo & syro myrrha purissima.
מרחנה Marsana. Amaritudo aut myrrha rubi vel inimici: aut ostendens rubum vel inimicum.
Martha. Prouocans: siue amaricans: vel syriace domina: vel doctrix. D.
משא Massa. Onus: siue assũptio: vel aliqñ translatiue prophetia
משל Masal. Parabola: aut imperans: vel dominans.
Masaloth. Idem. p. n. D.
משאל Masan. Postulans vel postulatus: siue commodatus: aut sepulchrum: vel infernus: aut fouea: siue ablatio vel tactus dei. heb. masal. [expectatio.
מצפה Masepha. Speculatio: siue specula: aut coopimentum: vel
משרקה Maserecha. Sibilus vel sibilans: aut attractio vanitatis: vel tangens vanitatem aut vacuitatem: vel vitis.
משרפות Maserephot. Incendia: vel combustiones.
משרעי Maserei. Stratum: siue auferens vel tangens socium vel amicum aut pastorem vel maliciam.
מצפה Maspha. speculatio siue specula: aut coopimẽtũ: l expectatio
מפעת Maspha. Ios. 21. in fine Aquarum apparitio: siue aquarum impetus. heb. miphaath.
מצפת Masphat. Speculatio: siue specula: aut cooperimentum: vel
Masphe. Idem. (expectatio.
מעשיה Masi. Opus domini. heb. masia.
Masia. Idem.
מעזיה Masia. Nee. 10. Fortitudo dñi: aut refugiũ dñi. heb. mazia.
משמע Masma. Exauditio: siue audiens: vel obediens.
משמנה Masmana. Pinguedo aut oleum eius: siue tangens vel auferens preparationem vel munus aut numerum.
מצוביה Masobia. Statio domini: siue stans dominus: aut damula.
משרקה Masrecha. Sibilus vel sibilans: aut attractio vanitatis: vel tãgens vanitatem vel vacuitatem: aut vitis.
מתניהו Mathanu. Donum domini: vel lumborum dominus: aut

ex syro & hebreo expectatio domini.heb.mathahiu.
Mathan.Donum:vel lumbus:siue mors eorum: aut syriace expectatio vel spes.
Mathana.Idem.
Mathanai.Idem.
Mathania.Donum domini:vel lumborum dominus: aut ex syro & hebreo spes domini.
Mathanias.Idem.
Mathanites.Donum:aut lumbus:vel syriace spes aut expectans.
Mathat.Donum eius.heb.mathata.
Mathat.Luce.3.Donum:vel donans.D.
Mathata.Donum eius.D.
Mathatia.Donum domini.
Mathatias.Idem.
Mathatias.4.Reg.24.Donū dñi:vel lūborū dñs: aut ex syro & hebreo spes vel expectatio domini.heb.mathaiaf
Mathet.Donum eius:vel donans.heb.mathata.
Matheus.Donatus.D.
Mathias.Donum domini.D.
Mathmata.Percussoris vel pauperis donum : aut humilis vel pauperis mors.heb.machmathat.
Matred.Virga descendens:aut virga imperantis: siue lectuli descensio vel imperium:aut syriace labor.
Mathreth.Idem.heb.matred.
Mathusael.mortem suam postulans : aut mors sua infernus vel sepulchrum.
Mathusalem.mortem suam misit:aut mortis sue arma: vel ex hebreo & syro mortem suam spolians: vel mortis spolium.heb.mathusale.
Mauiael.Annuncians deum:aut radens vel delens deus: vel ex syro & hebreo percussus a deo.
Mauman.Turbatus:aut tumultuans:vel multitudo.
Maziau.Fortitudo domini:siue refugium domini.
Mechphia. Corpus compressum vel congregatum : aut corporis vel vestimenti tinea.heb.megphias.
Mechmas.percussor vel pauper ablatus:aut percussor vel pauper palpans vel tangens siue auferens.
Mechnedabai.percussor vel pauper vouens siue spontaneus:aut percussio vel paupertas vouentis vel principis aut spontanei.
Medaba.Aque doloris:vł ex hebreo & syro aque manātes
Medad.mēsurās:siue aque dilectiōis vel vberū aut patrui.
Medalaa.Sopor uel inebriatio : aut amaritudo ascēsionis vel holocausti:aut myrrhe holocaustum siue foliū:aut dolens holocaustum uel ascensum.heb.merala.
Mede. Vocatiuus casus est a nominatiuo medus : quod interpretatur mensura:uel abundans:aut indumentum.
Medemena.mensura muneris vel numeri:aut indumenti munus:vel indumenti preparatio:aut sterquilinium.
Medena.mensura:vel abundans:siue indumentum.
Medi.Idem.p.n.
Media.Idem.f.n.
Medin.Iudicium:siue litigans:aut obiurgans.
Medmena.Mensura muneris vel numeri : aut indumenti munus:vel indumenti preparatio:aut sterquilinium.
Medus.mensurans:aut abundans:vel indumentum.
Meezabel.Quā bon⁹ de⁹:siue bñfaciēs de⁹.heb.meetabel
Mephat.Aquarum apparitio:siue aquarum impetus.
Mephat.Geñ.14.Iudicium.heb.misphat.
Mephet.Apparitio:vel gemitus.
Megbis.Eminens:siue altitudo.
Meheratites.Venditio:aut cognitio.heb.mecheratites.
Mehetabel.Quam bonus deus:siue benefaciens deus.

Mehusim.Tacentes:aut festinantes:siue sensuales.
Melcha.Regina:vel consiliatrix.
Melcha.Luce.3.Idem.sed in greco scribitur melea : & hebraice interpretatur adimplens:vel adimpletus.D.
Melchi.Rex meus:siue consilium meum.D.
Melchia. Rex dominus:aut consiliator dominus.
Melchias.Idem.
Melchias.Nee.3.b.Liberatio domini.heb.melthias.
Melchiel.Rex meus deus:aut regnum dei:siue consiliator meus deus.
Melchielite.Idem.
Melchiram.Rex excelsus:aut cōsiliator vel cōsiliū excelsū.
Melchisédech.Rex iustitie.
Melchisúa.Rex saluator:aut rex vel consilium saluatoris vel salutis:siue rex magnificus.
Melchisue.Idem.
Melchom.Rex eorum:vel consiliator eorum.
Melchon.Idem.heb.melchom.
Mélech.Rex:aut consiliarius.
Melech.Geñ.28.& in titulo.ps.87.Interpretatur chorus vel cithara:aut infirmitas:vel syriace venia.heb.maalath
Mello.Plenitudo:vel repletio.
Meloda.Natiuitas:vel generatio.
Melóthi.Plenitudo:vel circuncisio.
Melluch.Regnans:vel consulens.
Mem.Aque.D.
Memphis.Hebraice dicitur noph: & interpretatur fauus: aut distillatio:vel eleuatio:aut cribrum.
Memphis.Osee.9.hebraice dicitur moph:& iterpretatur ab ore:vel syriace coopertorium.
Memius.maculatus:vel vituperatus.D.
Menna.numeratus:vel remuneratus:aut preparatus.D.
Menelaus.Potentia aut robur populi.G.
Menni.Preparatio:vel munus:aut numerus.
Mennith.Idem.
Mer.Dicēs:vel loquens:siue exaltatio.aut syriace agnus. heb.emer.
Meraioth.Amaritudines:vel rebelliones: aut commutationes vel permutationes.
Merari.Amarus:siue irritatus:aut prouocatus.
Merarite.Idem.p.n.
Mercurius.A mercibus dictus est:quia mercature deus putabatur a gentilibus.Latinum est.
Mercurius.Prouer.26. In hebreo scribitur marguema: & interpretatur lapidans vel lapidatio:aut purpura.
Méred.Rebellis:siue descendens:aut imperans.
Mereth.Idem.heb.méred.
Merimuth.Fraudulentie:aut amaritudo vel myrrha mortis:siue altitudines.
Merob.Pugnans:siue obiurgans:aut multiplicans:vel syriace magisterium.
Merodach.Amara contritio:siue myrrha contrita : aut ex hebreo & syro myrrha purissima.
Merodach.4.Reg.20.Creans cōtritionē:vel electio interitus:aut filius interitus vel vaporis tui:siue frumētū vel puritas nubis aut vaporis tui.heb.berodach.
Merom.Celsitudo:aut sublimitas.
Merom.Iud.5.Secretum:vel macies.heb.meroz.
Merome.Altitudines:siue amaritudo aquarum.
Meron.Celsitudo:aut sublimitas.heb.merom.
Meronathites.Cantatio mea:siue exultans:aut exclamās: vel syriace dominās
Meroz.Secretum:vel macies.
Mes.Auferens:vel tangens.
Mes.1.Paralip.1.Attrahens:siue prolongans:aut vallans: vel sepiens.heb.mésech.

Messa.Onus:vel assumptio:siue aliquando translatiue prophetia.
Messa.4.Reg.11.Erradicatio:vel conculcatio.
Mesa.4.Reg.3.&.1.Paralip.2.interpretatur Salus: vel aqua salutis:aut aquas aspiciens.
Messal.Postulans vel postulatus:aut commodatus.siue sepulchrū:vel infern⁹:aut fouea:siue ablatio aut tactus dei.
Mesalémeth.Solutio:aut pacificatio:vel perfectio:aut retributio:vel parabola mortis:aut dominium mortis.
Messelemia.Pax dñi:vel perfectio domini: aut retributio domini:vel parabola domini:seu dominium domini.
Mesezebel. Auferens fluxum deus:vel ex syro & hebreo liberatio vel salus dei.
Messphar.numerus:vel narratio:aut librarius:vel scriba: siue tributi taurus.
Messpharath.numerās vel narrans:aut tributi fructificatio vel augmentatio.
Messphe.Speculatio vel specula:aut coopertimentum : vel expectatio.
Messias.Vnctus.grece autem dicitur christus.
Mesizabel.Auferens fluxum deus:vel ex syro & hebreo liberatio vel salus dei.
Messuch.Regnans:aut consulens.heb.melluch.
Mesollam.Pacificus:siue perfectus:aut retribuens:vel parabola eorum:siue potestas eorum.
Mesopotamia.Regio sic appellata eo quod duobus fluuiis euphrate ambiatur & tygri:mesos eni medi⁹ potamos vero fluuius grece interpretatur.Hebraice vero Geñ.24. & Deut.23.& Iud.3.&.1.Paralip.19.& in titulo ps.59.dicitur Aram naharáim.i.syria fluuiorū.in aliis vero locis pro mesopotamia in hebreo est padā:quod interpretatur redemptio:vel syriace parilitas aut coniunctio.
Mesopotamia.Iosue.24.In hebreo estē ber hanāar:quod interpretatur trans flumen.
Mesráim.Angustie:siue tribulationes.
Messulam.Pacificus:siue perfectus:aut retribuens: vel parabola eorum:siue potestas eorum.
Methaal.Ad idolum:siue ad dominantem : vel ad subiiciētē:siue ad possidentem:aut signum idoli vel dñantis aut subiicientis vel possidentis.heb.ethbáal.
Methabeel.Quam bonus deus:aut benefaciens deus.
Methcha.Dulcedo:aut suauitas.
Methri.Pluuia:siue custodia:uel carcer.
Meza.Distillatio uel aspersio:aut ex isto:uel syriace incensio uel consumptio.
Mezaab.Deauratus:uel aque auri:siue quid aurum.
Miamim.Dexter:aut aquas preparans.heb.miamin.
Miamin.Idem.
Mibaar.Electus uel electio:aut iuuentus.
Micha.Pauper:uel humilis:aut percutiens uel percussus:siue quis hic.i.in hoc loco:aut aque hic.
Micha.4.Reg.22.Quis sicut dñs:aut pauptas uel hūilitas dñi:siue pcutiēs dñs:uel percussio domini.heb.michaiaf
Michael.Quis sicut deus:aut humilitas siue paupertas dei. uel percussio dei:siue percutiens deus.
Michaia.Quis sicut dominus:aut paupertas uel humilitas domini:siue percutiens dñs:uel percussio domini.
Michas.Idem.heb.michaias.
Michéa.Idem.
Michéas.idem.
Michéas.Hiere.26.& Michee.1.Pauper uel humilis : aut pcutiēs uel pcussus:siue quis hic.i.in hoc loco:uel aq̄ hic
Michol.Quis oia.q.d.tu:aut que pfecta uel cōsumata.q.d nulla nisi tu:siue aqua tota:aut aquarum perfectio uel cōsumatio seu prohibitio.

Mido.cura:siue consilium.G.
Miphaat.Aquarū apparitio:siue aquarum impetus.
Miphibóseth.De ore ignominia:siue de ore confusio:aut oris ignominia vel confusio aut verecundia vel mora.
Miletum.Rubra vel coccinea.G.
Milicho.Regnum eius:aut consilium eius.
Miribáal.Rebellio vel impugnatio idoli vel dominantis siue subiicientis aut possidentis.
Misaam.Saluator eorum:siue respiciens eos :aut auferens vel tangens populum:vel syriace lenitas eorum.
Misac.Prologās:siue attrahēs:aut aquas vallās vel sepiens
Misael.Quis postulatus aut cōmodatus:siue quis postulās vel cōmodās:siue abstulit deus:vel recessit deus.
Mysia.Scelesta:vel abominabilis.G.
Misor.Planicies:aut serra:siue murus vel murat⁹:aut bos bouinus.
Mitylene.mūditia vel abstersio torcularis.G.
Mitulene.Act.28.a.i greco melita:& iterptatur melliflua.G
Mithridates.Explorans vel contemplans legem : aut soluens legem:siue mortis descensus vel dominium.
Mizaab.Deauratus:vel aque auri:siue quid aurum.
Moab.De patre:quoniam de patre eum filia genuit.
Moabite.Idem.
Moabites.Idem.
Moabitides.Idem.
Moabitis.Idem.
Moadia.Solēnitas vel festiuitas domini:siue adornatio vel testimonium aut fedus dñi:vel transitus domini.
Mobonai.Filius vel filiatio:siue edificatio: aut intellectus vel intellectio.
Mochober.duo nomina sunt:Moch quod interpretatur profundum:aut vallis.Ober transiens:siue ira:aut pregnans vel syriace frumentum.heb.amochéber.
Mochona.Basis vel sustentaculum:aut preparatio.
Mochori.Venditio:vel cognitio.
Modin.Iudicium vel iudicatio:aut iurgium.D.
Moyses.Attractus vel assumptus:subaudi de aquis.
Molada.Natiuitas:vel generatio.
Molathi.Chor⁹ ł cithara:siue ifirmitas:aut syriace venia.
Molathites.Idem.
Molchom.Rex eorum:vel consiliarius eorum.
Molid.Generatio:vel natiuitas:aut circuncisio manus.
Móloch.Regnans:aut consiliarius.
Moloch.3.Reg.11.Rex eorū:aut cōsiliari⁹ eorū.heb.molchom.
Moola.Chorus vł cithara:siue ifirmitas:aut syriace venia.
Mooli.Idem.
Moos.Lignum vel ligneus:siue consiliarius.
Morasthi.Heres:vel pauptas:aut de pauptate ł hereditate.
Morasthites.Idem.
Moria.Amaritudo vel myrrha dñi:aut ostendens vel indicans dñs:siue ex syro & hebreo dominatio domini.
Mosa.Azymū:aut iuētus:ł exit⁹:siue exprimēs:ł emūgēs
Mosa.1.Paralip.8.a.interptatur Onus:siue assūptio : vel prophetia aliqñ translatiue:aut aquarum eleuatio.
Mosera.Eruditio:siue disciplina:aut vinculū:vel syriace datio vel traditio.
Moseroth.Idem.p.n.
Mosobab.Reuersus:aut auersus:vel conuersus.
Mosoch.Attrahēs:siue prologās:aut vallans vel sepiens.
Mosolla.Pacificus:siue perfectus:aut retribuens : vel parabola eorum:siue potestas eorum.heb.mosollam.
Mosollam.Idem.
Mosollamia.Pax domini:siue perfectio domini:aut retributio domini:vel parabola aut dominium domini.

מְשֻׁלֶּמוֹת Mosollamoth. Pacificatio: aut perfectio: siue retributio: aut parabola mortis: vel dominium mortis.
מְשִׁלֵּמִית Mosollamoth. 1. Paralip. 9. Pacifica: siue perfecta: aut retribuens: vel parabola mortis: aut dominium mortis. heb. (mosollamith.
מֹאזַל Mozel. Ambulans vel vadens.
מַחֲזִיאוֹת Mozioth. Videns signum: aut videns litteram.
מְעוֹנִים Munim. Habitacula: siue afflicti: aut delinquentes: vel respondētes. heb. munim.
Munim. Idem.
מוֹצָא Musa. Azymum: siue inuentus: vel exitus: aut exprimens: vel emungens.
מוּסָךְ Musach. Vnctio: siue cooperimentum: aut libatio.
מוּשִׁי Musi. Auferens: vel tangens: aut recedens: vel ablatus.

De incipientibus a littera. N.

נַחְבִּי Naabi. Occultus vel absconditus: siue dilectus meus: aut requiescens mecum: siue ductor mecum.
נַחַת Naad. Requies: vel ductor: aut syriace descēsio. heb. naath.
נַהֲלוֹל Naalol. Laudatus: siue lucidus: aut stolidus.
Naalon. Idem. heb. naalol.
נַעֲמָה Naama. Pulchra: siue decora: aut mouens valde.
נַעֲמָן Naaman. Pulcher siue decorus: aut motum preparans.
נַעֲמָתִי Naamathites. Pulchritudo: vel iocunditas: siue motus mortis mee.
נַעֲמָנִי Naamim. Consolator: siue penitens: aut requiei meus vel numerus: siue requiei preparatio. heb. naamani
נַעֲרָה Naara. Puella vel iuuenis: aut excussio: vel vigilans.
נַעֲרַי Naarai. Puer vel iuuenis: siue excutiens: aut vigilans.
נַעֲרַי Naarai. 2. Reg. 23. & 1. Paralip. 11. vbi dicitur naarai berothites: interpretatur naris siue nasus: aut hinniens: vel calefactio: siue ariditas: vel raucedo: aut syriace suffocatio.
נְעַרְיָה Naaria. Puer domini: aut excussio domini: siue vigil domini: vel vigilans dominus.
Naarias. Idem.
אֲנָחֲרַת Naaroth. Ariditas: aut incensio: vel ira: siue hinnitus: aut raucedo: vel syriace suffocatio. heb. anaaroth.
נָחָשׁ Naas. Coluber vel serpens: aut augurans: vel diuinās: siue eneus.
נַחְשׁוֹן Naason. Idem.
נַחַת Naath. Requies: vel ducens: aut syriace descendens.
נְבָיוֹת Nabaioth. Loquele: siue prophetie: aut fructus: vel germinationes.
נָבָל Nabal. Stultus: vel insipiens.
נָבָט Nabath. Aspiciens: siue intuens.
עֶבֶד Nabeth. Seruus: vel operarius. heb. abed.
נְבוֹ Nabo. Loquela: siue prophetia: aut loquens: vel prophetās siue fructificans: vel germinans.
נָבוֹת Naboth. Idem.
Nabu. Idem.
נְבוּכַדְנֶצַּר Nabuchodonosor. Gemitus siue planctus iudicii angustie vel pressure: siue coartans iudicium angustie vel pressure
נְבוּכַדְרֶאצַּר Nabuchodonosor. In toto Hieremia excepto cap. 27. & 28. & 29. a. & 34. & 39. b. & in Ezechiel. 26. & 29. & 30 In omnibus his locis in hebreo scribitur nabuchodorosor: quod interpretatur gemitus siue planctus generationis angustie vel pressure: aut coartatio generationis angustie vel pressure.
נְבוּשַׂרְסְכִים Nabusarsathin. duo nomina sunt. Nabu quod interpretatur loquela: siue prophetia: aut loquens: vel prophetans: siue fructificans: vel germinans. & Sarsathim: quod interpretatur ppositꝰ coopimētorū vel vnctionū. heb. sarsachim
נְבוּשַׁזְבָּן Nabusesban. Loqla siue prophetia vel germinatio manās vel fluēs: aut ex hebreo & syro fructus vel germinatio liberationis. heb. nabusesbaz.
Nabuthel. Loquentes: siue prophetantes: aut germinantes. D.
נְבוּזַרְאֲדָן Nabuzardan. Germinatio vel prophetia extranei siue vētilati aut effusi iudicii: vel germiatio siue pphetia extranei siue vētilati aut effusi dñii vel basis. (riace suffocatus.

נָחוֹר Nachor. Raucus: vel aridus: aut iratus: vel incensus: aut syriace suffocatus.
נָכוֹן Nachor. 2. Reg. 6. Paratus vel certus. heb. nachon.
נָדָב Nadab. Spontaneus: aut vouens: vel princeps.
נְדַבְיָה Nadabia. Votū dñi: siue spontaneus aut princeps domini.
נֶפֶג Napheg. Imbecillis: aut remissus: vel laxatus.
נָפִישׁ Naphes. Anima: vel refrigeratus: aut requiescens: vel syriace multiplicans. heb. naphis.
נַעַם Naphez. Pulcher siue decorꝰ: aut motor eorū. heb. nahem
נָפִישׁ Naphis. Anima: vel refrigeratꝰ: aut requiescēs: vel syriace multiplicans.
Nage. Claritas: vel splendor. D.
נַחֲלִיאֵל Nahaliel. Torrens dei: siue hereditas dei: aut vallis dei.
נַחַם Naham. cōsolatio: vel pnia: siue ducēs eos: aut requies eorū
נַעַם Nahem. Pulcher: siue iocundus: aut mouens eos.
Naym. Pulchritudo: siue iocūditas: vl' cōmotio aut motꝰ eorum. D.
נָוִית Naioth. Pulchritudo: siue decor: aut habitaculū.
נִמְשִׁי Namsi. ablatꝰ: siue auferēs: aut tāgēs: vel dormitiōis meꝰ:
נְמוּאֵל Namuel. Dormiens deus: vel dormitio siue somnus dei.
Namuelite. Idem.
Nanee. i. Diane: sic. n. appellabatur diana in lingua persica
Naram. 2. Reg. 23. Non est in hebreo.
νάρκισσος Narcissus. Stupefactus: vel negligens. G.
נְצִיחַ Nasia. Victor: siue eternus: aut fortis.
עֵין חָצוֹר Nasor. Fons siue oculus atrii vel vestibuli: aut fontis fenum vel herba. heb. enasor.
ἀττάλεια Natalia. in greco Attalia: & iterpꝛtatur augēs: vel nutriēs. G
נְתַן־מֶלֶךְ Nathamelech. Donū regis: siue donum consilii. heb. nathamelech.
נָתָן Nathan. Dans vel donatus.
נְתַנְאֵל Nathanael. Donum dei.
נְתַנְיָה Nathania. Donum domini.
מַתַּנְיָה Nathania. Esd. 10. Donū dñi: vel lumborū dñs: aut ex syro & hebreo spes vel expectatio domini. heb. mathania.
נְתַנְיָהוּ Nathanias. Donum domini.
נְתַנְאֵל Nathaniel. Donum dei. heb. nathanel.
נְתִינִים Nathinnei. Dati vel donati.
Nathon. Idem. s. n.
נָחוּם Nathon. Iosu. 19. Gratie vel misericordie donum.
Naue. Posteritas vel stirps: aut filius: vel eternus seu permanens: vel pulchritudo: siue habitaculum: aut syriace piscis. D.
Naum. Consolator: siue penitens: aut ductor eorum.
נְזִירִים Nazarei. Separati: siue coronati: aut sanctificati.
Nazareni. Idem. Sed si per sade litteram scribatur: interpretatur custodientes: vel floridi: aut virgulta. D.
Nazarenus. Idem. s. n. D.
Nazareth. Sanctificata: aut separata: vel coronata. Si autem per sade litteram scribatur interpretatur Custodita: vel florida: aut virgultum. D.
נָזִיר Nazareus. Separatus: siue coronatus: aut sanctificatus.
Nazareus. Math. 2. Idem. vel per sade litteram custos: siue flos: aut virgultum. D.
נַעֲמָה Neama. Pulchra siue decora: aut mouens valde.
νεάπολις Neapolis. Noua ciuitas. G.
נְבָט Nebaan. Fructificans vel germinans visionem: aut loquēs vel prophetans visionem. heb. nebaaz.
נִיבַי Nebai. Fructificans: vel germinans: aut loquēs: vel pphetans.
נְבַלָּט Nebalath. Prophetia siue loquela inuoluta vel abscondita: aut germinans vel fructificans siue prophetans inuolute vel abscondite.
נְבָט Nebath. Aspiciens: vel intuens.
נְבוֹ Nebo. Loquela: siue prophetia: aut loquens vel prophetās siue fructificans: vel germinans.

נְבוֹ Nebo. Nee. 7. d. vbi dicitur Viri rama & nebo interpretatur Gollis: aut calix vel vas. heb. géba.
נִבְשָׁן Nebsan. Loquela siue pphetia aut germinatio dormitationis vel mutatiōis: siue germinatio l'loqla dētis vel eboris
נְבוּ Nebui. Loquela: siue prophetia: aut loquens: vel prophetans: siue fructificans: vel germinans. heb. nebu.
נְכֹה Nechao. Claudus: vel percussus.
נֶקֶב Neceb. Foramen: aut maledictio: siue vocatio: aut nominatio: vel explicatio.
נַחַל אֶשְׁכֹּל Nechelescol. Torrens botri: aut vallis botri.
כל Nechoda. Depictus: siue varius: aut punctuatus: vel pastor:
נְקוֹדָא aut incuruatus: vel incensus.
נַחֲלָמִי Neelamites. Somniator vel somnus: siue torrens aut vallis aquarum: vel hereditas aquarum.
נְחֶמְיָה Neemias. Consolatio vel requies domini: aut penitens domini: siue directio domini.
נַפְתּוֹחַ Nephador. Fauus hitatiōis vel gnationis: aut distillās siue eleuans vel cribrans habitationem vel generationem.
נֶפֶג Nepheg. Imbecillis: aut remissus: vel laxatus.
Nephi. Purificatio. D.
נְפוּסִים Nephusim. Diminuti: aut dilacerati.
נְעִיאֵל Nehiel. Commotio vel motus dei.
נַעֲמָן Neman. Pulcher siue decorus: aut motum preparans.
נִמְרָה Nemra. Leopardus: siue rebellio: aut amaritudo: vel cōmutatio.
Nemrim. Idem. p. n.
נִמְרֹד Nemroth. Rebellis: vel dormitio descensionis: aut dormiens dominans. heb. nemrod.
νουμηνία Neomenia. Nouilunium. G.
נַפְתָּלִי Neptali. Cōpatio l' eqparatio: aut retorsio vel tortuositas.
Neptalim. Idem. heb. neptali.
Neptalite. Idem.
Nepthar. Purificatio. D.
נֶפְתּוֹחַ Nepthoa. Apertus vel apertio: siue sculptura.
Neptuim. Idem. p. n.
נֵר Ner. Lucerna: siue nouale.
נֵרְגַל Neregel. Explorans: vel pedester: siue lucerna discooperta vel coaceruata: aut nouale discoopertum vel reuolutum.
Nergel. Idem.
Nereꝰ. Lucerna: vl' nouale. grece vero magnꝰ iterpꝛtatur. D
Neri. Lucerna: vel nouale. D.
נֵרִיָּה Neri. Hiere. 32. lucerna dñi: aut nouale domini. heb. neria
Nerias. Idem.
נְצִיב Nesib. Stans: siue statio: vel erectio. scilicet alicuius tituli: aut syriace plantatio.
נִסְרֹךְ Nesrach. Fuga vel tentatio tenera vel delicata: aut vexillū delicatum: vel syriace tabula tua.
νηστεύς Nesteus. Ieiunus vel ieiunans. G.
נְטֹפָתִי Nethophati. Gutta: siue distillatio: aut gummi.
Nethophatites. Idem.
נְטוֹפָה Nethupha. Gutta: siue distillatio: aut gummi: vel declinatio oris.
Nethuphati. Idem.
νουμήνιος Neumenius. Nouus mensis: vel nouilunium. G.
νικάνωρ Nicanor. Victor vel victoriosus. G.
Nicodemus. hebraice interpretatur innocens sanguis. grece vero victoria populi. D.
νικολαΐτης Nicolaite. Victorie plebis. G.
νικόλαος Nicolaus. Idem. s. n. G.
νικόπολις Nicopolis. Victorie ciuitas: vel victoriosa ciuitas. G.
νίγερ Niger. latinum est.
שִׁחוֹר Nilus. Hebraice dicitur sychor: & interpretatur niger: vel turbidus: aut matutinus.
νύμφα Nympha. Sponsa. G.
נִינְוֵה Niniue. Pulchra siue speciosa: aut habitaculum.

Niniuite. Pulchri siue speciosi: aut habitacula.
נֵס Nisan. Vexillum: siue probatio: aut tentatio: vel fuga: aut syriace miraculum.
נֹעָה Noa. Mouens: vel commota.
נוֹעַדְיָה Noadia. Testificatio vel cetus aut congregatio domini: siue ornatus domini: aut trāsiens dominus: vel ex syro & hebreo ablatio domini.
נוֹחָה Noaha. Requiescens: aut ducens vel ductor.
נֹב Nob. Loquela: siue prophetia: aut loquens vel prophetās: siue fructificans vel germinans.
Nobe. Idem.
נֹבַח Nobe. Nu. 23. & Iudi. 8. Latrans vel latratus.
נוֹדָב Nodab. Vouens: siue spontaneus: aut principalis.
נוֹעַדְיָה Nodaia. Testificatio vel cetus aut congregatio dñi: siue ornatus domini: vel transiens dominus: aut ex syro & hebreo ablatio domini. heb. noadia.
נֹחַ Noe. Consolatio: vel requies.
נַעֲמָה Noema. Pulchra siue decora: aut mouens valde.
נַעֲמָן Noeman. Pulcher siue decorus: aut motum preparans.
Noemanite. Idem. p. n.
נָעֳמִי Noemi. Pulchra siue decora.
נְחֻשְׁתָּא Noesta. Enea: vel erea: aut augurās: vel serpēs: aut serpētina
נֹפַת Nophech. Fauus: aut cribrū: siue distillatio. heb. nopheth.
נֹגַהּ Noga. Claritas: siue splendor.
Noge. Idem.
נְחֻשְׁתָּן Nohestan. Eneum: vel cupreum: aut augurium: siue serpētis datum vel donum.
נַעֲמָן Nooman. Pulcher siue decorus: aut motum preparans.
נַעֲרָן Noram. Puer vel iuuenis: siue excutiens: aut vigilans: vel mouens canticum. heb. naaran.
נַעֲרָתָה Noratha. Iuuentus: siue pueritia: aut excussio: siue vigilia: aut stuppa. heb. naaratha.
νουμήνιος Numenius. nouus mensis: vel nouilunium. G.
נוּן Nun. Posteritas vel stirps: aut filius: vel eternus: seu permanens: aut syriace piscis.
Nun. Nomen littere. posteritas: aut stirps: vel eternus aut syriace piscis. D.

De incipientibus a littera. O.

חֹבָב Obab. Dilectus.
עֹבַדְיָה Obadia. Seruus domini: vel operarius domini.
Obdia. Idem.
Obdias. Idem.
עֹבֵד Obed. Seruus: vel operarius.
עוֹדֵד Obed. 2. Paralip. 15. & 28. interpretatur sustentans: vel tenens: aut erigens. heb. oded.
עֹבֵד אֱדֹם Obededom. Seruꝰ hois vel terreni aut sanguinei vel ruffi
עֹבַדְיָה Obedia. Seruus vel operarius domini.
עֹבֵד Obediel. Seruus vel operarius. heb. obed.
עוֹדֵד Obeth. Sustentans: vel tenens: aut erigens. heb. oded.
אֹבוֹת Oboth. Phytōes: siue vtres: aut pꝛes: l' desideria. fris oliua
אֲחֻזַּת Ochozath. possessio: siue apphēsio: l' collectio: aut visio: seu
אֲחַזְיָהוּ Ochozias. Apprehensio vel possessio dñi: seu visio dñi.
עָכְרָן Ochran. Turbidus: vel conturbans.
הוֹדַוְיָה Odaia. Laus domini: siue confessio domini.
Odaias. Idem.
עַדּוּלָּם Odallam. Testimoniū siue ornamētū illis: aut testimōiū siue ornamētū sue miserie: vel transitus aut pda sue miserie
Odaren. Laudis canticum: vel testimonium arce. D.
הוֹדַוְיָה Odeuia. Laus domini: siue confessio domini.
Odia. Idem.
Odoia. Idem.

עוֹלָם Odollam. Testimonium siue ornamentum illis: aut testimoniū siue ornamētū sue miserie: vel transitus aut preda sue miserie.
Odolamites. Idem.
הוֹדַוְיָה Oduia. Laus domini: siue confessio domini.
אֶפְלָל Ophal. Iudicans: vel orans. heb. ophlal.
עֹפֶל Ophel. Turris: aut obscuritas: vel nebula.
חֵפֶר Opher. Fodiens: aut explorans: vel confusio.
עֵיפַי Offi. Lassus: aut volans: vel syriace plicatus vel complicatus: aut folium.
חֻפִּים Ophim. Thalamus: siue coopertus: aut littus maris
אוֹפִיר Ophir. Cinis vel incineratio: aut fructificatio.
אוּפָז Ophir. Hiere. 10. Aurum obrizum. heb. ophaz.
חָפְנִי Ophni. Pugnus vel pugillus: aut cooperiens.
עָפְנִי Ophni. Ios. 18. Interpretatur volans: siue lassitudo: aut syriace plicatio vel complicatio.
עָפְרָה Ophora. Puluis: aut plumbum: vel hinulus.
Ophra. Idem.
עוֹג Og. Subcinericius panis vel torta: aut subsannatio: vel syriace detentus: aut impeditus.
הוֹהָם Oham. Ve eis: siue tumultuans: vel conturbans.
אֹהֶל Ohel. Tabernaculum: siue tentorium: aut splendor.
Ohol. Idem.
אַחְלַי Oholai. Deprecans: vel expectans: aut incipiens: vel dolens: siue frater mihi.
עֹלָא Olla. Eleuatio: vel holocaustum: aut infans vel paruulus.
חֻלְדָּה Olda. Mundus: vel orbis: aut mustella: vel syriace rubigo.
Oldai. Idem.
ὀλυμπιάς Olympiadis. Celestis. G.
ὀλυμπᾶν Olympiadem. ad Ro. 16. Idem. in greco olympam. G.
ὀλύμπιος Olympius. Celestis. G.
חַלּוֹן Olon. Fenestra: siue prophanatio: aut dolor.
אוֹמָר Omar. Dicens vel loquens: siue amarus: vel exaltans.
אָמְרִי Omrai. Dicens vel loquens: aut exaltans: siue amarus: aut syriace agnus.
אוֹנָם Onam. Dolor aut fortitudo siue iniquitas eorum.
אוֹנָן Onan. Dolor: siue iniquitas: aut fortitudo.
ὀνησίφορος Onesiphorus. Vtilitatem afferens. G.
ὀνήσιμος Onesimus. Vtilis. G.
Onias. Fortitudo domini: aut nauis. D.
אוֹנוֹ Ono. Dolor aut fortitudo siue iniquitas eius.
אָהֳלָה Oolla. Tabernaculum vel tentorium siue splendor eius.
Oolla. Ezech. 24. b. vbi dicitur Ve ciuitati sanguinū oolle. scribi debet olle: & sic est in bibliis nostris antiquis: & est nomen vasis in quo carnes coquuntur.
אַחְלַי Ooli. Deprecans: siue expectans: aut incipiens: vel dolens: siue frater mihi.
אָהֳלִיאָב Ooliab. Tabernaculū vel tētoriū pris: aut splēdor patris.
אָהֳלִיבָה Oolība. Tabernaculū vel tētoriū meū in ea: aut splendor meus in ea.
אָהֳלִיבָמָה Oolibama. Tabernaculum vel tētoriū excelsum: siue splendor excelsorū.
אֲחֻזָּם Oozam. Apphēsio eorū: siue possessio eorū: aut visio eorū
חֹרֵב Oreb. Desertum vel solitudo: siue destructio: aut siccitas: vel gladius.
עֹרֵב Oreb. Iudi. 7. & 8. & ps. 82. & Esa. 10. in omnibus his locis interpretatur coruus: vel suauis: aut fideiussor: vel commiscens: seu vespertinus.
עָרְפָּה Orpha. Ceruix: vel ceruicosa: siue suscitatio oris: l' denudatio oris
אָרְנָן Ornan. Exultans: siue arca eorum: aut lux filii: siue lux aut maledictio permanens vel eterna.
הֲרָרִי Orodi. Montanus. heb. orori.
חֹרֹנַיִם Oronaim. Ire: vel furores: aut syriace libertates.
Oronites. idem. f. n.
ὀρθωσιάδα Orthosiada. Recta vel rectificata. G.

חֹסָה Osa. Confidens: aut protegens.
חוּשָׁה Osa. 1. Paralī. 4. Festinans: siue tacens: aut sensualis.
הוֹשַׁעְנָא Osanna. Salus obsecro: vel salua nunc.
הוֹשֵׁעַ Osee. Saluator: aut salus.
עֻזִּיָּהוּ Osia. Fortitudo domini: siue hircus domini. heb. oziau.
הוֹשַׁעְיָה Osias. Saluator dominus: aut salus domini.
עֻזִּיָּהוּ Osiau. Fortitudo domini. heb. aziau.
עָתַי Othei. Tempus vel hora mea: aut iniquitas mea.
עָתְנִי Othin. Tempus siue hora mea. heb. othni.
הוֹתִיר Othir. Excellens: vel residuus: aut remanens.
עֲתַלְיָהוּ Otholia. Tempus domino: siue hora domino.
עָתְנִיאֵל Othoniel. Tempus dei: siue hora dei.
עִזָּה Oza. Fortitudo: aut capra.
חוֹסָה Oza. 1. Paralip. 16. confidens: vel protegens. heb. osa.
חֹזַי Ozai. Videns.
עֻזָּא Ozam. Fortitudo: aut capra. heb. oza.
עֻזָּן Ozan. Fortitudo eorum: aut capra eorum.
עֻזִּיָּהוּ Ozazin. Fortitudo domini. heb. ozaziu.
אָזְנְשֶׁאֱרָה Ozenzara. Auricula carnis vel consanguinitatis: aut auricula fermentata vel remanens: siue statera carnis vel consanguinitatis aut residui. heb. ozensara.
עֻזִּי Ozi. Fortis vel fortitudo mea: aut hircus meus.
אָזַי Ozi. Nee. 3. interpretatur tunc: siue aut iste.
עֻזִּיָּה Ozias. Fortitudo domini: siue hircus domini.
אֲחַזְיָהוּ Ozias. 1. Paralip. 3. Apprehensio vel possessio domini: siue visio domini. heb. ochozias.
הוֹשַׁעְיָה Ozias. Hiere. 42. & 43. interpretatur saluator dominus: aut salus domini. heb. osias.
עֻזִּיָּהוּ Oziau. Fortitudo domini.
עֻזִּיאֵל Oziel. Fortitudo dei: siue hircus dei.
חֲזִיאֵל Oziel. 1. Paralip. 23. a. vbi dicitur oziel & aram: interpretatur videns deum. heb. ozriel.
עַזְרְאֵל Oziel. 1. Paralipo. 27. Adiutorium dei: siue atrium dei.
עָזִּיאֵלִי Ozieli. Fortitudo dei: siue hircus dei.
Ozielite. Idem.
Ozihem. Non est in hebreo.
אָזְנִי Ozni. Auris vel auscultatio mea: siue statera.
Oznite. Idem.

De incipientibus a littera. p.

φάφος Paphum. Bulliens vel estuans. G.
פְּלֶשֶׁת Palestina. conspersa. s. cinere vel puluere: siue ruina apposita: vel ruina duplex: aut ruine potus: vel cecidit bibēs
פְּלִשְׁתִּים Palestini. conspersi. s. cinere vel puluere: siue ruine apposite: vel ruine duplices: aut ruine potus: vel ceciderunt bibentes.
תָּמָר Palmyra. Hebraice dicitur thamor: & interpretatur palma vel dactilus: aut cōmutatio vel pmutatio: siue amaritudo
תַּדְמֹר Palmyra. 2. Paralip. 8. Hebraice dicitur thadmor: & interpretatur confessio vel laus amaritudinis: vel confessiōis aut laudis myrrha: siue ex hebreo & syro laus preceptoris vel domini.
παμφυλία Pamphilia. Tota dilecta vel amabilis. G.
παράκλητος Paraclitus. consolator: vel aduocatus. G.
παρασκευή Parasceue. Preparatio. G.
Parmena. Permanens. G.
Parthi. Lingua scythica dicuntur fugaces vel exules. D.
פֶּסַח Pascha. Transitus: vel claudicatio.
πάταρα Pathara. calcata: seu conculcata. G.
πάτμος Pathmos. Letalis: vel mortifera. G.
πατρόβα Patroba. Paternalis. G.
πάτροκλος Patroclus. Patris vel patrie gloria. G.

Paulus. Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus. s. apostolorum: & ideo maximus quia minimus. D.
אַפַּדְנוֹ Pedno. Ornamentū eius: siue ira iudicii eius. heb. apedno.
סִין Pelusium. Hebraice dicitur syn: & interpretatur rubus.
πεντάπολις Pentapolis. Quinque ciuitatum. s. regio. G.
πεντάτευχος Pentatheucus. Quinque volumina veteris testamenti: a pente quod est quinque & teuchus volumen. G.
πεντηκοστή Pentecoste. Quinquagesima. G.
πέργαμος Pergamus. Altitudo vel sublimitas. G.
πέργη Pergen. Valde terrestris. G.
פָּרַס Persa. Frāgens: siue diuidens: aut vngula vel gryphus.
Perse. Idem. plu. nu.
περσέπολις Presepolis. Perse ciuitas. G.
פָּרַס Perses. Frāgens: siue diuidens: aut vngula vel gryphus.
Persia. Idem.
Persida. Idem.
πέτρος Petrus. Saxum: vel petra. G.
גַּמָּדִים Pigmei. Hebraice dicitur gamadim: & interpretatur nani vel cubitales.
מַכְתֵּשׁ Pila. Hebraice dicitur machthes: & interpretatur contussio vel pila: siue mortariolum.
πιλᾶτος Pilatus. Constringens vel constrictus. G.
πύῤῥος Pyrrhus. Flauus aut rubeus. G.
πισιδία Pisidia. Picea. i. pice denigrata. G.
πιστική Pisticum. Fidele. G.
פְּלוֹנִי Polonites. Cadens: aut occultus.
πόντιος Pontius. Marinus. G.
πόντος Pontus. Mare. G.
אֶלָּסָר Pontus. Gen. 14. a. Hebraice dicitur elasar: & interpretatur auferens deus: vel ablatio dei: siue recedens a deo.
πόρτιος Portius. Vitulus: aut vitulinus. G
ποσειδώνιος Possidonius. Potum prebens. G.
מִפְלֶצֶת Priapus. In hebreo est Miphleseth: & interpretatur simulachrum: siue tremor: vel concussio.
Prisca. Latinum est. i. antiqua.
Prisca. Ad Ro. 16. a. & 1. ad Corinthios. 16. d. & 2. ad Timoth. 4. d. in greco Priscilla: & interpretatur idem quod prisca diminutiue. Latinum est.
Priscilla. Idem. Latinum est.
προβατική Probatica. Ouina: idest locus vbi pecora sacrificanda tenebantur. G.
πρόχορος Prochorus. Expeditus vel facilis: aut promptus vel paratus. G.
προσήλυτος Proselytus. Aduena: vel peregrinus. G.
πτολεμαΐς Ptolomaida. Bellicosa. G.
Ptolomais. Idem. G.
Ptolomei. Idem. plu. nu. G.
ptolomenses. Idem. G.
Ptolomeus. Sulcus. s. qui fit cum aratro: siue suspendens aquas: aut coadunatio aquarum. grece vero bellicosus.
Publius. Latinum est.
Pudens. Latinum est.
Puteoli. Latinum est.
פּוֹטִיפַר Putiphar. Africe taurus: aut ex syro & hebreo saginatus taurus: vel pinguedinis fructificatio.
פּוֹטִיפֶרַע Putiphar. Gen. 41. & 46. Ex syro & hebreo pinguedinem dissipans: vel pinguedinis denudatio: aut syriace pinguedinis vindicta.

De incipientibus a littera. q.

Quartus. Latinum est.
Quintus. Latinum est.

De incipientibus a littera. r.

רָחָב Raab. Lata: siue dilatata: aut platea.
רַהַב Raab. ps. 86. interpretatur Superba: aut fortis: vel tumultuans.
Raabia. Latitudo siue platea domini.
רְאָיָה Raahia. Visio domini.
Raaia. Idem.
רַחַם Raam. vulua: siue misericordia: aut syriace amicus.
רַעַמְיָה Raamias. Tonitruū domini: siue malum a domino: aut socius a domino: vel pastor a domino.
רַבָּה Rabba. Multa siue grādis: aut iurgium vel impugnatio.
Rabbath. Idem.
Rabbi. Magister.
רַבְמָג Rabmag. Multitudinem dissoluens vel liquefaciēs: aut magister vel princeps liquefactionis: siue magister vel princeps liquefactus vel tabefactus.
Rabboni. Magister. syrum est.
רִבִּית Rabboth. Fenus vel vsura: aut multitudo: vel iurgium: siue impugnatio.
רַבְסָרִיס Rabsaces. Magister vel prepositus eunuchorum. heb. rabsares.
Racha. Vacuus vel vanus. D.
רָכָל Rachal. Susurro: aut aromatarius: siue negociator.
רָחֵל Rachel. Ouis.
רַדַּי Raddai. Descendens: vel dominans.
רָפָא Rapha. Medicina vel medicus: aut relaxatio: vel gigas.
רֶפַח Rapha. 1. Paralipo. 7. Relaxatio laquei.
Raphael. Medicina dei. D.
רְפָיָה Raphaia. Medicina domini: siue relaxatio domini.
רְפָאִים Raphaim. Gigantes: vel medici: aut relaxati.
רָפָא Raphaim. 1. Paralipo. 20. in fine Gigantissa: vel medicina: aut relaxatio. heb. rapha.
רְפָיָה Raphia. Medicina domini: siue relaxatio domini.
רְפִידִים Raphidim. Reclinatoria vel stramēta: aut remisse manus: vel medicina manuum.
Raphon. Medicina: vel relaxatio: aut gigas. D.
רָפוּא Raphu. Idem.
רְעוּ Ragau. Socius: aut pastor eius: siue malū vel cōfractio eius.
Rages. Tempestas: vel cōmotio. D.
רְעוּאֵל Raguel. Pastor dei: aut amicus dei: vel confractio dei.
רְעֵלָיָה Rahelaia. Sopor domini: vel inebrians dominus: aut socius vel pastor ipsi domino.
רְאָיָה Rahia. Visio domini.
רְעוּאֵל Rahuel. Pastor dei: aut amicus dei: vel confractio dei.
רָם Ram. Excelsus: vel sublimis: aut proiiciens.
רָמָה Rama. Excelsa vel sublimis: aut proiecta.
חָרְמָה Rama. 1. Reg. 30. in fine destructio: siue anathema: aut rete: vl' retiaculū: siue dedicatū aut cōsecratū. s. deo. heb. horma
רָמָתָה Ramatha. Excelsa vel sublimis: aut proiecta.
רָמָתַיִם Ramathaim. Celsitudines vel sublimitates: aut proiectiones.
רָמַת לֶחִי Ramathlechi. Eleuatio maxille.
Ramathe. Excelsa: vel sublimis: aut proiecta. D.
רַעְמְסֵס Ramesses. Tonitruum vel exprobatio tinee: aut malum delens siue dissoluens: vel confractionem dissoluens: aut cōfractus a tinea.
רָמַת Rameth. Sublimis vel excelsa: aut proiecta.
Ramoth. Idem. plu. nu.
רָאמוֹת Ramoth. Deut. 4. & Ios. 20. & 1. Paralipo. 6. interpretatur Videns mortem vel intuitus mortis: aut altitudines.
יְרֵמוֹת Ramoth. Esd. 10. Altitudines: siue timens mortem: aut videns mortem: vel proiectio mortis. heb. ieramoth.
רַבְשָׁקֵה Rapsaces. Magister vl' prepositus bibentium: aut magistri osculum vel sacculus: siue multum bibens aut osculās: vel magnus saccus. heb. rabsaces.

רבסריס Rapsaces. Hiere. 39. interpretatur Magister vel prepositus eunuchorum. heb. rabsares.
Rapsaris. Idem. heb. rabsaris.
רצין Rasin. Voluntas vel voluntarius: aut cursor siue veredarius.
Razias. Secretum domini: vel mysterium domini. D.
רזון Razon. Tenuis vel macilentus: siue secretum: aut secretarius: vel princeps.
רבע Rébe. Quartus vel quadratus: siue accubās vel accubatio.
רבקה Rebecca. Saginata: siue impinguata: aut contentio obtusa: vel contentio impedita.
רבע Rebee. Quartus vel quadratus: siue accubās vel accubatio.
רבלה Rebla. Rixa vel magnitudo illi: aut iurgium inueteratum vel conturbatum: siue iurgium defluens.
Reblátha. Idem.
רכה Recha. Tenera: vel delicata.
רכב Rechab. Quadriga: aut equitatus vel equitans.
Rechabite. Idem. plu. nu.
רקת Rechath. Vacuitas: siue sputum: aut saliua: vel tempus. s. quod est pars capitis.
רקם Récem. Vacuus: aut vanus: vel pictura varia: aut saliua eorū.
ראיה Rechia. Visio domini. heb. rehia.
ῥήγιον Regium. Ruptura vel factura: quoniā illic terra rupta est inter regnum neapolitanum & siciliam. G.
רעמה Regma. Tonitruum: siue exprobatio: aut malum quoddā: siue societas quedam: vel confractio quedam.
מלכת Regma. 1. Paralip. 7. In hebreo est Moléccheth: quod interpretatur regina: & sic transtulit beatus hieronymus: & inuenitur in biblijs nostris antiquis. s. regina: sed vitio scriptoris fuit hic positum regma pro regina.
רגם Régom. Lapidans: vel lapidatus: aut purpureus.
רקם Rechem. Vacuus: aut vanus: siue pictura varia: vel saliua eorum. heb. récem.
רעמה Rema. Tonitruum: siue exprobatio: aut malum quoddā: siue societas quedam: vel confractio quedam.
רמיה Remeia. Sublimis vel excelsus dn̄s: aut proiectio domini.
כיון Rempha. Pro hoc in hebreo est chiun: quod interpretatur placenta. i. torta adipe conspersa: siue preparatus: aut compositus. hebrei vero dicunt chiun lingua arabica vel punica saturnium significare.
Remmi. Non est in hebreo.
רמון Remmon. Malum granatum: siue altitudo.
רמן פרץ Remmóphares. Maligranati diuisio: aut malum granatum diuisionis: siue altitudinis diuisio.
רמונו Rēmono. Malum granatum eius: siue altitudo eius.
מרמות Remoth. Amaritudo siue myrrha mortis: aut altitudines: vel deceptiones. heb. meremoth.
Res caput: siue principium: aut paupertas. D.
רסה Rassa. Irroratio: vel stillicidium.
Resa. Luce. 3. Caput: vel voluntas: aut cursus. D.
רשף Réseph. Volucris: aut diabolus: vel sagitta. s. ignita.
רצף Réseph. 4. Reg. 19. & Esa. 37. interpretatur Pauimentum: vel extensio: aut pruna. i. calculus ignitus.
כפים Resemophim. Exore: vel syriace coopertimenta. heb. mophim.
רסן Resen. Frenum.
רצפה Respha. Extensio: siue pauimentum: aut pruna. idest calculus ignitus.
רציא Resia. Volūtas: aut voluntarius: siue cursor: aut veredarius.
רתמה Rethma. Iuniperus: siue sonitus aut strepitus.
רעו Reu. Socius: vel amicus: aut pastor: siue malū: aut cōfractio.
רחום Reum. Pius siue misericors: aut syriace amicus.
ריבי Ribai. Pugnans vel obiurgans: siue multiplicans.
ריפת Riphat. Medicina: siue relaxatio: vel bouile: hoc est vbi boues clauduntur.

רנה Rimma. Canticum: siue exultatio. heb. rina.
ירמות Rimoth. Altitudines: siue videns mortem: aut timens mortem: vel proiectio mortis. heb. ierimoth.
רוהגה Roaga. Saturatus vel inebriat⁹ meditatione vł eloquio: aut saturatus vel inebriatus abstractione vel separatione.
רחבעם Roboam. Dilatans populum: aut latitudo vel platea populi: siue odor vel odorans cum populo.
ῥόδον Rode. Rosa. G.
ῥόδοχος Rodochus. Roseus currus. G.
ῥόδος Rodum. Rosa. G.
רגל Rogel. Pes: siue pedestris: aut explorans: vel delator siue accusator: aut syriace consuetudo.
Rogelim. Idem. plu. nu.
רגם מלך Rogomélech. Lapidans regem vel consiliarium: aut purpura regis vel consiliarii.
ראמה Roma. Excelsa vł sublimis: aut rhinoceros: vł ītues nimis.
רומה Roma. Iosu. 15. Excelsa vel sublimis: aut proiecta.
חרמה Roma. 1. Reg. 30. Destructa: siue anathematizata: aut rete vł retiaculū: siue dedicata vel consecrata. s. deo. heb. arama.
ῥώμη Roma. Ciuitas italie: valēs vel valētia: aut potens vel robusta. G.
ῥωμαῖοι Romani. Idem. plu. nu. G.
כתים Romani. Daniel. 11. Pro hoc in hebreo est chithim: & interptatur cōterentes: vel cōtritio maris: siue diadema: aut aurum: vł tinctura: aut ex syro & hebreo coaceruatio maris.
ῥωμαῖος Romanus. Valens: siue potens: aut robustus. G.
רמתי Romathites. Excelsus vel exaltatus: aut proficiens vel proiectus.
רמליהו Romelia. Excelsus domini: siue celsitudo domini: aut proiectus a domino.
רממתי עזר Romethiézer. Exaltans adiutorem vel auxilium: siue exaltaui atrium. heb. romemthiézer.
רחב Roob. Latitudo siue dilatatio: aut platea.
רחביה Roobia. Latitudo siue dilatatio dn̄i: aut platea domini.
רחבות Rooboth. Latitudines siue dilatationes: aut platee.
עטרות Roth. Corone: siue calamus inebriationis vel saturitatis: aut ex syro & hebreo consilium inebriationis vel saturitatis. heb. ataroth.
ראובן Ruben. Videns filium: vel visio filii: aut visionis filius.
Rubenite. Idem.
Rubenites. Idem.
Ruffus. Latinum est.
רומה Ruma. Excelsa siue sublimis: aut proiecta.
רות Ruth. Saturata: vel inebriata.

De incipientibus a littera. S.

שעף Saaph. Cogitās: aut qui volat vel preuolās.
שאל Saal. Postulās siue postulatus: aut cōmodatus: siue sepulchrum: vel infernus: aut fouea.
שערים Saarim. Porte: siue estimationes: aut appreciationes: vel capilli: siue ordeum: aut tempestates: siue demones: aut pilosi: vel hirci.
שבא Saba. Conuersio: siue captiuitas: aut canicies: vel sessio.
סבא Saba. Gen̄. 10. a. & 1. Paralipo. 1. a. vbi dicitur Saba & euila. & ps. 71. & Esa. 43. a. interpretatur Circuitio: aut ebrius: vel syriace senex.
צובה Saba. 3. Reg. 11. d. Excercitus: siue militans: aut preceptum in ea: vel inflata aut tumida. heb. soba.
Sabaa. Non est in hebreo.
אלזבד Sabad. Dei dos: vel dei dotatio. heb. elzabad.
סבאים Sabaim. Circuitiones: aut ebrii: vel syriace senes.
שבמה Sabama. Conuersio siue captiuitas nimia: aut canicies vel sessio multa.

שבם Saban. Conuersio vel captiuitas eorum: aut canicies vel sessio eorum. heb. sabam.
שבניה Sabania. Conuertens vel captiuās dominus: aut intelligēs vel edificās dominus: siue intellectus vel filiatio domini.
צבאות Sabbaoth. Exercitus. plu. nu. siue militie: aut fortitudines.
שברים Sabarim. Confractiones: siue spes: vel expectationes: aut frumenta.
סברים Sabarim. Ezechiel. 47. c. Circuitus altitudinis: aut syriace opiniones vel cogitationes: aut sperantes vel spes.
שבט Sabath. Sceptrum vel virga: aut tribus.
סבתה Sabatha. Circuitus vel circuiens: aut causans: vel syriace senectus.
סבתכא Sabathaca. Circuiens percussionem: vł causa percussionis: aut ex syro & hebreo senectutis percussio.
שבתי Sabathái. Sabbatum meum: vel requies aut cessatio mea.
Sabbatismus. Requies: vel cessatio. D.
שבת Sabbatum. Requies: siue cessatio.
שוה Sabe. Planicies: vel eqtas: aut ponēs vel posit⁹. heb. saue.
שבע Sabee. Septem vel septimus: aut saturitas: siue iuramētum.
שבאים Sabei. Captiuantes: siue conuertentes: aut cani: vel sedētes.
שבר Sáber. Confractio: aut spes: vel frumentum.
צוחר Sáber. Gen̄. 46. Lucidus vel candidus. heb. saher.
חשביה Sabias. Numeratio vel estimatio aut appreciatio domini: vel cogitatio siue artificium domini: aut festinatio vel silentium in domino. Heb. asabias.
שבניה Sabnia. Conuertens vel captiuans dominus: aut intelligēs vel edificans dominus.
זבוד Sabud. Dotatus: vel dos. heb. zabud.
סככה Sacha. Vmbraculum: vel operimentum: siue protectio: aut vnctio: vel syriace speculatio. heb. sachacha.
שכר Sachar. Merces: siue precium: aut sicera: vel ebrietas.
זכור Sachur. Memor vel cōmemorās: aut mascul⁹. heb. zachur.
Sade. Iustus: vel iustitia. D.
צדוק Sadoch. Iustus: aut iustificatus.
Saducei. Idem. plu. nu. vel syriace scissi vel scismatici. D.
ספי Saphái. Limē vel superliminare: aut hydria: vel phiala: seu finis: aut consumatio.
שפן Saphan. Hericius: aut cuniculus vel cyrogrillus: siue absconditus vel reconditus: aut labium vel ripa siue confractio eorum.
שפם Saphan. 1. Paralipo. 5. interpretatur Barba: siue labium aut ripa eorū: vel confractio aut solitudo eorū. heb. sapham.
שפט Saphat. Iudex: vel iudicans.
שפטיה Saphata. Iudicās dn̄s.: siue iudiciū domini. heb. saphatia.
Saphatia. Idem.
Saphatias. Idem.
Saphira. Narrans: vel numerans: aut libraria vel litteraria: aut syriace formosa. D.
צפון Saphon. Aquilo: siue absconditus: aut speculator.
שגה Saie. Ignorans: siue comprehendens vel attingens: aut syriace multus: siue multiplicans. heb. sage.
שעלבים Salabim. Respiciens corda: siue pugnus vel pugillus in mari: aut vulpes in mari: vel semita in mari.
שעלבני Salabonites. Vulpis intellectus vel fili⁹: aut vulpis edificiū: siue pugilli aut pugni edificium vel intellectus: siue semita edificii vel intellectus aut filii.
שלחי Salai. Missio vel mittens: siue ramus: aut propagines, vel telum: aut arma. s. missilia: vel syriace spolians vel spoliat⁹.
שלמיאל Salamiel. Pax dei: siue perfectio dei: aut retributio dei.
σαλαμίνα Salamina. Cōmota: vel conquassata: aut fluctuans. G.
צלתי Salathi. Vmbra: siue tinnitus: aut assans vł torrefaciens: aut syriace orans.
שאלתיאל Salathiel. Postulatus dei: siue cōmodatus dei.

שעלבני Salboni. Vulpis intellectus vel filius: aut vulpis edificium: vel pugilli aut pugni edificium vel intellectus: siue semita edificii vel intellectus aut filii.
שלח Sále. Missio: vel mittens: siue ramus aut propagines: vel telum: aut arma. s. missilia: vel syriace spolians vel spoliatus.
שעלבים Salebim. Respiciens corda: siue pugnus vel pugillus in mari: aut vulpes in mari: vel semita in mari.
סלכה Salecha. Canistrum tuum: aut eleuatio siue cōculcatio tua.
סלד Sáled. Afflictio: vel syriace calefactio: vel adustio.
שלף Sáleph. Euaginans: vel euellens: aut discalcians.
שלם Salem. Pax.
שלם Salem. Gen̄. 33. & 46. interpretatur Pax: siue perfectio: aut retributio.
שלומות Salemoth. Pacificatio: siue perfectio: aut retributio.
צלפחד Salphaad. Vmbra formidinis: siue tinnitus formidinis: vel afflationis aut submersionis formido.
שעלים Salim. Vulpes. plu. nu. aut pugilli siue pugni: vel semite.
שלומית Salimith. Pacifica: siue perfecta: aut retribuens.
שלישה Salisa. Trina: aut principalis: siue ternaria: vel principissa: aut ducissa.
שלמה Salma. Pax: siue perfectio: vel retributio: aut vestimētum.
צלמנע Salmana. Vmbra prohibita: aut vmbra vł imago cōmotionis: siue tinnitus cōmotionis: vel submesio prohibitionis aut cōmotionis.
שלמן Salmana. Osee. 10. interpretatur Pacificus: siue perfectus: aut retribuens. heb. salman.
שלמנאסר Salmanásar. Pax ligata: siue perfectio vel retributio ligata: aut pax vel perfectio siue retributio nunc ablata vel nunc recedens.
שלמיה Salmias. Pax domini: siue perfectio aut retributio dn̄i.
שלמון Salmon. Pacificus: siue perfectus: aut retribuens.
צלמנה Salmona. Vmbre munus vel numerus: siue tinnitus numeri vel muneris: aut imago nostra.
σαλμώνη Salmonem. Fluctuatio vel cōmotio: aut conquassatio. G.
סלוא Salo. Canistru: vel exaltatio: siue cōculcatio: aut equiparat⁹.
Salome. Pacifica: siue perfecta: aut retribuens. D.
שלומי Salomi. Pacificus: siue perfectus: aut retribuens.
שלומית Salomith. Pacifica: siue perfecta: aut retribuens.
שלמה Salomon. Pacificus.
Salon. Manens: vel qui manet: aut pacificus: vel abundans: aut syriace illudens vel decipiens. D.
σάλος Salon. Fluctus: vel cōmotio. G.
יער Saltus. Latinū nomen est: & est interptatio huius nominis iaheri: quod saltum siue siluam aut faunum significat.
סלוא Salum. Canistrum: siue exaltatio: aut conculcatio: vel equiparatus. heb. salu.
שלומית Salumith. Pacifica: siue perfecta: aut retribuens.
שלשה Salusa. Trinus: vel principalis: aut dux.
שמה Sāma. Perditio: siue dessolatio: vel stupor: aut ibi: siue nomen: aut nominatus: vel appositus.
שמע Sāma. 1. Paralip. 2. c. & 5. & 8. iterptatur audiēs: vł obediēs.
הושמע Sāma. 1. Paralip. 3. Exauditus: siue ipse exaudiens vel obediens. heb. hosama.
שמה Sāmaa. Perditio: siue desolatio: aut stupor: vel ibi: siue nomen aut nominatus: vel appositus.
שמעה Sāmaa. 2. Reg. 21. & 1. Paralipo. 6. & 20. interpretatur Audiens: vel obediens.
שמאה Sāmaa. 1. Paralipo. 8. interpretatur Nominatus: vel appositus: aut perditio: vel desolatio.
סמך Samach. Adherens: vel innixus: aut iunctus.
שמד Samád. Destruens: siue exterminans: aut conterens.
שמי Sāmai. Nomen meum: aut desolatio vel perditio mea: siue stupor: aut celi.

שְׁמַעְיָה Samaia. Audiens dominū: vel obediens domino.
Samaias. Idem.
שְׁמָמוֹת Samaoth. Desolatio vel pditio: aut stupor: siue ibi iniquitas aut nomē iniquitatis: vel desolās aut perdēs iniquitatem.
צַפְרִים Samaraim. Lanc: aut medulle.f.arborum.
שְׁמֶרֶת Samarath. Custodia: vl adamas: aut vepres: vl spina seu fex.
צַמְרִי Samareus. Lana: vel medulla.f.arborum.
שֹׁמְרוֹן Samaria. Custodia: vel adamas: aut vepres vel spina: seu fex eius.
שְׁמַרְיָה Samaria.1. Paralipo.12. & Esd.10. interpretatur Custodia domini: aut adamas domini: seu vepres vel spina domini.
Samarias. Idem.
שֹׁמְרֹנִים Samaritani. Custodes: vel adamātini: siue spinosi: aut feces: vel feculenti.
Samaritanus. Idem.singu.nu.
Samarite. Idem quod samaritani.
צְמָרִי Samarites. Lana aut laneus: vel medulla.f.arborum.
סְמַכְיָהוּ Samatias. Adherens domino: vl innitens aut iunctus domino.heb.samachias.
שְׁמַע Same. Audiens: vel obediens.
Samech. nomē līe: Adhesio: siue innixio: aut iūctura.D.
שְׁמִיר וְמֹר אוֹן Sameron. Custos amaritudinis vel myrrhe fortis vel dolorose aut inique: aut adamas vel spina siue fex myrrhe doloris aut iniquitatis vel fortitudinis.heb.samerōmeron.
שַׁמְגַּר Samgar. Nominatus aduena: siue ibi peregrinus vel certās: aut nominis ruminātio: vel desolatio siue stupor aduene vel ruminantis aut certantis.
שָׁמִיר Samir. Custodia: seu vepres vel spina: aut adamas: vel fex.
שֵׁמוֹת Samoth. Nomina: vel desolationes: aut perditiones: siue stupefactiones.
σαμοθρᾳκη Somothracia. Arenosa: & aspera.G.
שִׁמְרִי Samri. Custodiens: siue spina: aut fex: vel adamas.
שֹׁמְרוֹן Samron. Custodia: siue adamas: aut vepres vel spina: seu fex eius.
שְׁמוֹת Samroth. Nomina: aut desolationes: siue perditiones: aut stupefactiones.heb.samoth.
שִׁמְשַׁי Samsai. Sol meus: aut nomen muneris: siue ibi munus: aut syriace minister.
Samsame. Nomen auditum: vel famosa auditio.D.
שֵׁם שָׁרִי Samsari. Nomen cantantis vel dominantis: aut ibi cantor: vel ibi dominans.
שִׁמְשׁוֹן Samson. Sol eius: aut nominis iteratio vel secundatio siue mutatio: vel nomen dormientis: aut ibi dormiens: vel syriace seruicium aut ministerium eius.
שַׁמּוּעַ Samua. Audiens: vel obediens.
שְׁמוּאֵל Samuel. Postulatus a deo: aut nomen eius a deo.
שַׁמּוּעַ Samuha. Audiens: vel obediens.
σάμος Samum. Arenosa.G.
סַנְבַלַּט Sanaballath. Rubus in abscōdito vel in inuolutione: aut ex syro & hebreo inimicus in abscōdito vel in inuolutione.
צַעֲנַנִּים Sanamim. Motiones: vel motus dormiētis.heb.sananim.
צִנָּה Sanan. Frigiditas: siue scutum vel arma.
שְׂנִיר Sanir. Dormiens lucerna vel noualc: siue iteratio vel mutatio aut secundatio lucerne vel noualis: aut mutatio vel iteratio aut secundatio docentis vel ostendentis.
שִׁרְיֹן Sanir. Deut.4. Sonitus siue strepitus: aut munus fortitudinis vel doloris.heb.seon.
שְׂנִיר Sanir. Iudi.10. Custodia: siue vepres: aut spina: vel adamas: seu fex.heb.samir.
שָׂרָה Sara. Dña vel princeps.
שֶׂרַח Sara. Gen.46. & Nu.26. & 1. Paralip.7.f.interptatur Odorans: vel dña odoris: aut canticum odoris.
צָרְעָה Sara. Iudi.13. & 16. & Nec.11. Lepra: aut scrabo.
זֶרַח Sara.1. Paralipo.1. interptatur Oriēs: vel clarus.heb.zára.

שֶׁאֱרָה Sara.1. Paralipo.7.c. Caro: vel consanguinitas: aut fermentum: siue residuum vel remanens.
צָרְעָה Saraa. Lepra: aut scrabo.
שֵׁרֵבְיָה Sarabia. Siccitas dñi: vel preualēs cū dño.aut psallēs in dño vel cum domino.
Sarabias. Idem.
שְׁחֹרִים Sarahim. Nigri: vel turbidi: aut matutinantes vel manicantes.heb.saharáim.
שָׂרַי Sarai. Domina mea: vel princeps mea.
צָרְעִי Sarai.1. Paralipo.2. Leprosus: vel scrabro.
שָׂרַי Sarai. Esd.10. Dñs aut princeps meus: vel cāticum meum.
שְׂרָיָה Saraia. Princeps domini: vel canticum domini.
שְׁעַרְיָה Saraia.1. Paralip.9. iterptatur Porta dñi: siue estimatio aut appreciatio vel capillus dñi: aut hircus dñi: siue ordeū vel tempestas domini: aut demonis dominus.heb.saaria.
שְׂרָיָה Saraias. Princeps domini: aut canticum domini.
שָׂרַר Sarar. Vmbilicus: aut cogitatio: vel insidiatio: siue cantans: vel dominans.
שַׂר אֹצָר Sarasar. Prepositus thesauri vel cellarii: aut psallentis thesaurus vel cellarium: seu qui videt angustiam: aut ex syro & hebreo castrametatio angustiantis.
צָרַת הַשַּׁחַר Sarathásar. Plasmatio matutina: aut angustia vel colligatio matutina: siue angustia vel figura nigredinis.
צָרְעָתִי Sarathi. Leprosus vel scrabro.
Sardis. Princeps iocunditatis: aut canticum letitie: vl id qđ remanet aut relinquitur: vel syriace cortina.D.
צָרְעָה Sarea. Lepra: vel scrabo.
שְׂרָיָה Sareas. Princeps domini: aut canticum domini.
שֵׁרֵבְיָה Sarebias. Siccitas domini: vel preualens cum domino: aut psallens in domino vel cum domino.
סֶרֶד Sared. Ablatio dominii vel descēsionis: aut syriace cortina.
צְרֵדָה Sareda. Angustia vel colligatio dominii vel descensionis: aut plasmatio dominii vel descensionis.
Saredatha. Idem.
סַרְדִּי Saredite. Ablatio dñii vel descensionis: aut syriace cortina.
צָרְעָתִי Sareite. Leprosus: vel scrabro.
צָרְפַת Sarépta. Angustia bucelle vel panis: siue conflatio vel conflatorium: aut angustie dilatatio vel persuasio.
שֹׁרֶשׁ Sáres. Radix: vel catenula.
סֶרֶד Sareth. Ablatio dominii vel descensionis: aut syriace cortina.heb.sáred.
Sareth.1. Reg.9. Non est in hebreo.
סַרְגוֹן Sargon. Auferēs protectionem vel corpus aut colorē: siue auferens hortum: aut syriace rete vel retiaculum.
שְׁעַרְיָה Saria. Porta domini: siue estimatio vel appreciatio aut capillus domini: vel hircus domini: siue ordeum vel tempestas domini: aut demonis dominus.
שְׂרָיָה Sarias. Princeps domini: siue canticum domini.
שְׁעָרִים Sarim. Porte: siue estimationes: aut appreciationes: vel capilli: siue ordeum: vel tempestates: aut demones: siue pilosi: vel hirci.
שִׁרְיוֹן Sarion. Lorica: vel planicies: aut canticum columbe.
שָׂרִיד Sarith. Relictus vel remanens: aut principis manus: siue canticum manus.heb.sarid.
חָרְמָה Sarma. Destructio: siue anathema: aut rete vel retiaculum: siue delicatum aut cōsecratum.f.deo.heb.harma.
שָׁרוּחֶן Sarohen. Princeps gratie vel principis gra: siue canticum gratie.
שָׁרוֹן Saron. Planicies: aut canticum eius.
Sarona. Idem.heb.saron.
שָׁרוֹנִי Saronites. Planicies: vel planus: siue cantans.
שַׂר סְכִים Sarsathin. Prepositus cooperimentorum vel vnctionum.heb.sarsachim.
צָרְתָן Sarthan. Tribulatio siue angustia: aut colligatio: siue plasmatio: aut figuratio: vel angustiam dans.

Sarthana. Idem.
שֵׂרוּג Saruch. Palmes vel sarmentum: siue ramus: aut conuolutio.heb.sarug.
צְרוּיָה Saruia. Angustia vel tribulatio domini: aut colligatio siue plasmatio vel figuratio domini.
שֵׁשְׁבַּצַּר Sasabasar. Gaudium in tribulatione vl in angustia: aut gaudii prohibitio vel munitio: siue gaudium vindemie: vel sexta angustia: aut lignum vel byssus angustie.
שַׁעַשְׁגַּז Sasagazi. Qui facit trāsitum vel tonsionem: aut respiciens trāseuntem vel tondentem: siue comprimens vellus.
שָׂטָן Sathan. Contrarius siue aduersarius.
Sathanas. Idem.
שָׁאוּל Saul. Postulatus: siue cōmodatus: aut fouea siue sepulchrū: vel infernus.
שׁוּעָל Saul.1. Reg.13.d. vbi dicitur ad terrā saul interpretatur vulpes: siue semita: aut pugnus vel pugillus.heb.sual.
שָׁאוּלִי Saulite. De saul quod interpretatur postulatus: siue cōmodatus: aut fouea: siue sepulchrum: vel infernus.
Saulus. Postulatus: siue cōmodatus: aut sepultus.
σαῦρα Saura. Salamandra: genus lacerte.G.
Schariot. In greco scribitur iscarioth: & hebraice interpretatur vir occisionis: aut vir exterminationis vl mortis.D.
σκεῦος Schariotes. Idem.
σκηνοπηγία Scena. In greco scribitur sceua: & interpretatur dispositus: vel preparatus.G.
Scenophegia. Festum tabernaculorum.G.
σκυτοτόμος Scythe. Coriarii: vel cerdones.G.
Scytopolite. Coriarii ciues.G.
שֶׁבַע Sebe. Septem vel septimus: siue saturitas: vel iuramētum.
שַׁבְּתַי Sebechai. Sabbatū: siue requies: vel cessatio: heb. sebethái.
שְׁבַנְיָה Sebenia. Conuertens vel captiuās dominus: aut intelligēs vel edificās dominus: siue intellectus vel filiatio domini.
שְׁמַעְיָה Sebenia. Nec.11. Audiēs dñm: vl obediēs dño.heb.semeia.
שְׁבַנְיָה Sebenias. Conuertens vel captiuās dñs: aut intelligens vel edificās dominus: siue intellectus aut filiatio domini.
צִבְעוֹן Sebeon. Stās iniquitas: siue inflatio vel tumor peccati: aut syriace tinctus vel intingens.
צִבְיָה Sebia. Damula vel caprea: aut pulchra: vel precipua: siue stans dominus: aut syriace voluntaria.
שֶׁבְנָה Sebna. Conuertens vel captiuās dñs: aut intelligēs vel edificans dñs: siue intellectus vel filiatio dñi.heb.sebnia.
צְבֹיִים Seboim. Damule vel capree: siue pulchri vel precipui: aut inflati: vel syriace voluntarii.
צְבֹעִים Seboim.1. Reg.13. & Nec.11. interpretatur Intincti: aut tincture: vel stantes aceruí.
שִׁבֹּלֶת Sebboleth. Spica: aut fluctus.f.aquarum.
צֵל לְעַמִּי Sechamonites. Vmbra lambentis vel percutientis populū meum: aut assans vel torrefaciens lambentem vel percutientem populum meum.heb.selechamonites.
שְׂכָא Sechar. Munus hoc: aut munus aspergens.heb.seza.
שְׁכֶם Sechem. Pars: siue portio: vel humerus: aut manicatio vel matutinatio.
Sechemite. Idem.p.n.
שְׁכַנְיָה Sechenia. Vicinus dominus: aut habitatio domini.
שְׁבַנְיָה Sechenia. Nec.10. Conuertens vel captiuans dominus: aut intelligens vel edificās dominus: siue intellectus aut filiatio domini.heb.sebenia.
שְׁכַנְיָה Sechenias. Vicinus dominus: aut habitatio domini.
סִתְרִי Sechri. Occultus vel abscōnditus: aut demoliens: siue refugium meum.heb.sethri.
שִׁכְרוֹנָה Sechrona. Ebrietas aut precium vel merces eius.
Secundus. Latinum est.
צְדָדָה Sedada. Latus eius: siue cibarium aut venatio eius: vel insidie eius.

צִדְקִיָּהוּ Sedechias. Iustus domini: vel iustitia domini.
Sedei. Oipotens: vel deuastator: aut ager: seu māmilla.D.
שְׁדֵיאוּר Sedeur. Ager luminis vel ignis: siue vbera luminis: aut omnipotentis lumen: vel deuastatoris ignis.
צָדוֹק Seddo. Iustus: vel iustificatus.heb.sedoch.
שְׁפָם Sepham. Barba: vel labium eorum: aut ripa vel littus siue confractio eorum.
שְׂפָמָה Sephāma. Barba: vel labia eius: aut ripa vel littus quoddā siue conterens aut confracta valde.
שְׂפָמוֹת Sephamoth. Barbe: vel labia: siue ripa vel littus mortis: aut labium mortis: vel conterens mortem.
שְׁפָם Sephan. Barba: vel labium eorum: aut ripa vel littus eorū: siue confractio eorum.heb.sepham.
סִפְרָה Sephar. Liber: aut scriba: siue narratio: aut numerus: vel syriace portus.
סְפַרְוַיִם Sepharuaim. Libri: vel scribe: aut narrationes: vel numeri: siue liber vel numerus eius mare: aut ex syro & hebreo portus maris.
צְפַת Sephat. Specula: siue cooperimētum: aut enatatio: vel expectatio: aut fauus.
Sephata. Idem.
שְׁפִי Sephei. Inūdatio: siue multitudo.
Sephela. Humilis: vel cāpestris: aut planicies.D.
שֹׁפָר Sepher. Tuba: vel pulchritudo: aut syriace bonitas.
שְׁפִי Sephi. Solitudo vel desertū: aut labium: seu ripa: vel littus: aut confractio.
צְפִי Sephi.1. Paralipo.1. interpretatur Speculator: vel fauus: aut cooperimentum: vel expectatio.
שְׁפִים Sephiphima. Barba: vel labiū eorum: aut ripa vel littus eorum: siue confractio eorum.heb.sephim.
צְפוֹן Sephon. Aquilo vel aquilonaris: siue absconditus: aut speculator.
Sephonite. Idem.plu.nu.
צִפּוֹר Sephor. Auis vel passer: aut corona vel sertum: aut syriace mane.i.matutinum tempus: vel hedus.
שִׁפְרָה Sephora. Pulchra: aut tuba: vel syriace bñficiens vl bonitas.
צִפֹּרָה Sephora. Exo.2. & 4. & 18. interptatur Auis vl passer: aut corona vel sertū: aut syriace mane.i.matutinū tempus: vl hedus.
שִׁפְטָן Sephtan. Iudex vel iudicans.
צְפוֹ Sephua. Speculator: siue cooperimentum: aut expectatio: uel fauus.heb.sephu.
שְׁפוּפָן Sephupham. Cerastes serpentis genus.heb.sephuphan.
צוֹעַר Segor. Parua.
שְׂגוּב Segub. Fortificatus: aut exaltatus.
שֵׂעִיר Seyr. Hispidus siue pilosus: aut hedus: vel demō: seu ordeaceus: vel tempestas.
סוּר Seyr.4. Reg.11. Recessio: siue rebellio.heb.sur.
צְעִירָה Seyra. Parua: siue tribulata.
אֲרַמִּיָּה Seyra.1. Paralip.7. scribi debet Syra.est.n. i hebreo aramia que mulierem de aram.i. de syria significat: & interpretatur sublimis vel excelsa: aut decipiens.
שְׂעִירָתָה Seyrath. Hedus: siue pilosus: aut demon: vel tempestas: siue ordeum.
צִיץ Seys. Flos: aut germē: siue cincinnus: aut aspectus: vel syriace ala: vel penna.
צֵלָה Sella. Vmbra: aut assatio vel torrefactio: siue tinnitus: aut syriace oratio.
שֶׁלָה Sela. Dissoluēs: siue discalciās: vl syriace illudēs vl decipiēs.
צֶלַע Sela. Iosu.18. Costa siue latus: aut claudicatio.
סֶלַע Sela.4. Reg.14. interpretatur Exaltatio: siue conculcatio: vel equiparatio: aut syriace canistrum.
שֶׁלַח Selachi. Ramus vel propagines: siue missio vl mittēs: aut telum vel arma.f.missilia: vel syriace spolians vel spoliatus.
סַלַּי Sellai. Canistrum: vel eleuatio: siue conculcatio.

Sellafa. Idem. heb. fellaf.
שֶׁלָּנִי Sellaite. Difcalcians: fiue diffoluens: vel fyriace illuden. vel decipiens.
סַלְכָה Selcha. Caniftrum tuū: vel eleuatio aut conculcatio tua.
שֻׁעַלְבִין Selebim. Vulpis intellectus vel filius: aut pugnus vel pugillus intellectus: fiue femita intellectus vel filii: aut refpiciētis intellectus. heb. felebin.
Selebin. Idem.
צֶלֶק Selech. Vmbra vel tinnitus lambentis vel percutientis: aut affans vel torrefaciens lambentem vel percutientem.
שָׁלֵם Sellem. Pacificus: fiue perfectus: aut retribuens.
שֶׁלֶמְיָהוּ Selemiu. Pax domini: fiue perfectio domini: aut retributio domini. heb. felemiau.
Selemias. Idem.
שַׁלְמִי Sellemite. Pacifici: fiue perfecti: aut retribuentes.
שְׁלֹמִית Selemith. Pacifica: fiue perfecta: aut retribuens.
שָׁלִשׁ Selles. Trinus: aut princeps: vel dux.
צְלָתַי Selethai. Vmbra: fiue affatio: vel torrefactio: aut tinnitus meus: vel fyriace oratio mea.
σελευκία Seleucia. Cōmota vel conquaffata: aut fluctuans. G.
σέλευκος Seleucus. Cōmotus: vel conquaffatus: aut fluctuans. G.
שְׁלָחִים Selim. Miffi: vel propagines: aut rami: fiue arma. f. miffilia: aut fyriace fpoliantes.
שַׁלְמַי Selmai. Linteum: vel finifter: aut nomen mihi: vel ftupefactio mihi: fiue appofitus mihi. heb. femlai.
צַלְמוֹן Selmon. Obfcuritas: aut imago eius: fiue vmbra muneris vel numerationis: aut tinnitus numerationis vel muneris.
שַׁלְמַי Selmon. Nee. 7. Pacificus: fiue perfectus: vel retribuens. heb. felmai.
צֶלֶף Selo. Vmbra vel tinnitus concuffionis: aut ex hebreo & fyro vmbra coniuncta. heb. feleph.
שְׁלֹמִית Selomith. Pacifica: fiue perfecta: aut retribuens.
שַׁלּוּם Sellum. Pacificus: fiue perfectus: aut retribuens.
שַׁלּוּן Sellum. Nee. 3. d. vbi dicitur fellum filius colozai: interpretatur manens vel qui manet: aut pacificus: vel abundans: aut fyriace illudens vel decipiens. heb. felun.
סַלּוּא Sellum. Nee. 11. & 12. interpretatur Caniftrū: aut exaltatio: fiue conculcatio: vel equiparatio. heb. fellu.
שֵׁם Sem. Nomen: vel fama feu ponens vel pofitus: aut ibi
שַׁמָּה Sēma. Perditio fiue defolatio. vel ftupor: aut ibi: fiue nomē aut nominatus: vel appofitus.
שֶׁמַע Sēma. 1. Paralipo. 11. Audiens: vel obediens.
Sēmaa. Idem.
שַׁמָּה Sēmaa. 2. Reg. 23. Perditio: fiue defolatio: vl ftupor: aut ibi fiue nomen aut nominatus: fiue appofitus.
שְׁמַעְיָה Semaia. Audiens dominum. vel obediens domino.
שְׁמְאָם Sēmam. Nomen matris vel gentis: aut nomen timoris: fiue ponens timorem: vel appofitus matri vel genti: aut ibi timor: vel ibi mater aut gens.
שְׁמָרִית Semarith. Cuftodita: vel adamātina: aut fpina: vel fex.
שִׁמְעַת Semath. Audiens: vel obediens.
שֶׁמְאֵבֶר Semathei. Nominatus: vel pofitus: fiue defolatus: aut ftupefactus.
שֶׁמְאֵבֶר Semēber. Nomen vel fama robufti vel fortis: aut nomē alę vel pēnati: feu deftruens fortitudinē vel alam aut pēnam.
סַמְגַר Semegar. Aromata peregrini vel aduene aut ruminantis vel certantis.
שִׁמְעִי Semei. Audiens: vel obediens: aut nomen aceruī: vel deftruens aceruum.
שָׁפִי Semei. 1. Paralipo. 2. interpretatur Nomē meum: aut defolatio fiue perditio mea: vel ftupefactio: aut celi.
שְׁמַעְיָה Semei. Hiere. 26. Audiens dominum: vel obediens domino. heb. femeia.

Semeia. Idem.
Semeias. Idem.
שְׁמָעִי Semeias. 1. Paralipo. 25. & 27. interpretatur Audiens: vel obediēs: fiue nomē aceruī: aut defolatio aceruī. heb. femei.
Semeitica. Idem.
שֶׁמֶר Sémer. Cuftos: vel adamas: feu vepres: aut fpina: vel fex.
שְׁמַרְיָה Semeria. Cuftodia domini: vel adamas domini: feu vepres vel fpina domini.
שִׁמְרוֹן Semerō. Cuftodia: vl adamas: feu veps aut fpina: vl fex eius.
צְמָרַיִם Semeron. 2. Paralipo. 13. Lane: aut medulle. f. arborum. heb. femerim.
שְׁמִידָע Semida. Nomē fciētię vel cognitionis: aut ponēs fciētiā: vl defolationis aut ftupefactionis cognitio: vl celorū fciētia.
Semidaite. Idem. plu. nu.
שְׁמִירָמוֹת Semiramoth. Celorū altitudines: aut nominis fublimitas.
שַׂמְלָה Semla. Linteum: fiue finiftra eius: aut nomen illi: vel ftupor illi: fiue appofitus illi.
שִׁמְרוֹן Semrān. Cuftodia: aut adamas: feu vepres vel fpina: aut fex eius.
Semramite. Idem. plu. nu. heb. femranite.
שִׁמְרִי Semri. Idem. f. n.
Semron. Idem.
שָׁמוּעַ Semua. Audiens: vel obediens.
שֵׁן Sen. Dens: aut ebur: vel mutatio: aut dormiens.
צִנָּה Senna. Scutum vel arma: aut frigiditas.
סְנָאָה Senaa. Rubus: vel fyriace inimicus.
שִׁנְעָר Senaar. Dormientis vigilia vel fufcitatio: aut dentis euacuatio vel denudatio aut excuffio: vel dens emuli: fiue mutatio ciuitatis.
שִׁנְאָב Sēnaar. Geñ. 14. a. vbi dicitur Et cōtra fennaar regem adame: interpretatur Dens patris: aut mutationis pater: vel dormitio patris. heb. fenaab.
סַנְחֵרִיב Sēnacherib. Rubus deftructionis: aut rubus gladii: fiue rubus folitudinis vel ficcitatis: aut ex fyro & hebreo inimici gladi⁹ vel deftructio.
סְנֶה Sene. Rub⁹: aut fyriace inimicus.
שִׁנְאַצַּר Sennēfer. Dentis vel eboris thefaurus: aut dormientis thefaurus: vel mutationis anguftia vel thefaurus: aut inimic⁹ anguftie vel tribulationis.
שְׁמַע Senia. Audiens: vel obediens. heb. fēma.
צֶעֱנַנִּים Sennim. Motiones: vel motus dormientis. heb. fenanim.
שְׁאָן Senon. Sonitus: fiue ftrepitus: aut munus fortitudinis vel doloris. heb. feon.
סַנְסַנָּה Senfenna. Ramus vel propagines: fiue rub⁹ rubi: aut ex hebreo & fyro rubus inimici.
סְנוּאָה Senna. Rubus: vel fyriace inimica.
סִיחוֹן Seon. Erradicatio: fiue conculcatio.
צֹחַר Séor. Candidus vel lucidus.
צְרוֹר Seor. 1. Reg. 9. Anguftians: fiue vinculum: aut colligatio: vel lapillus. heb. feror.
שְׁעָרִים Seorim. Porte: fiue eftimationes: vel appreciationes: aut capilli: fiue ordeum: vel tempeftates: aut demones: vel pilofi: fiue hirci.
צַר Ser. Anguftia fiue tribulatio: aut vinculum vl colligatio: feu plafmatio: vel fortitudo: aut petra.
שֵׁרֵבְיָה Serabia. Siccitas domini: vl pualēs cū domino: aut pfallens in domino vel cum domino.
שְׂרָפִים Seraphim. Ardentes: vel igniti.
שֵׁרֵבְיָה Serebia. Siccitas domini: vel preualens cum domino: aut pfallens in domino vel cum domino.
שַׂרְאֶצֶר Serēfer. Princeps thefauri vel cellarii: aut pfallentis thefaurus vel cellarium: vel qui videt anguftiam: aut ex fyro & hebreo caftrametatio anguftiantis.
צֶרֶת Séreth. Anguftia: fiue tribulatio: aut vinculum vel colligatio: feu plafmatio.

σέργιος Sergius. Rete vel retiaculum. G.
חֵרֶם Serim. Deftructio: fiue anathema: vel rete aut retiaculum: vel dedicatum aut confecratum. f. deo. heb. herim.
Seron. Princeps meroris: vel cantans triftitiam: aut planicies. D.
צָרוּעָה Serua. Leprofa: aut fcabro.
שְׂרוּג Seruch. Palmes vel farmentum: fiue ramus: aut cōuolutio. heb. ferug.
שַׁוְשָׁא Sefa. fextus vel fenarius: aut marmoreus: vel iocundus: feu muneris eleuatio
שֵׁשַׁק Sefac. Munus facci: aut munus ofculi vel poculi: fiue donum femoris.
שִׁישַׁק Sefach. 3. Reg. 14. & 2. Paralip. 12. a. vbi dicitur Afcendit fefac rex egypti: interpretatur Vanū vel vacuū facculū: aut vanitatis ofculū vel poculū: fiue vanitatis femur.
שָׁשַׁק Sefac. 1. Paralip. 8. Lini vel byffi faccus: vel fenarius aut fextus faccus: fiue letitie ofculum vel poculum aut femur.
שֵׁשַׁךְ Sefac. Hiere. 25. & 51. Linum vel byffus tua: aut gaudiū tuum: fiue fenarius tuus. nus: vel lineus.
שָׁשַׁי Sefai. fenarius vel fextus: fiue gaudens vel letus: aut byffi-
שׁוּשַׁן Sefan. Lilium fiue rofa: vel letitia: aut linum vel byffus.
שֵׁשְׁבַּצַּר Sefban. Manās vel fluēs: aut fyriace liberatio. heb. fefbaz.
שַׁחֲצִימָה Sefenna. Hūiliatio ieiunii: aut fouea fiue meditatio ieiunii
שֵׁת Seth. Pofitus vel pofuit. (vel fuperbia maris. heb. fefema.
שַׁבְּתַי Sethái. fabbatū: vel requies: fiue ceffatio. heb. febthái.
שְׁבַנְיָה Sethia. Protectio vel ramus domini: fiue fepiens aut valans dñs: vel ceffatio domini. heb. fechia.
שִׁטִּים Sethim. Expāfiōes: aut diuertētes: fiue flagella: vel fpine.
שִׁטְרַי Sethrái. Exactor: vel ppofitus: aut fyriace obligatio vel cōtractus.
צִיחָא Sia. fplendor: vel candor: aut ficcitas.
סִיעָא Siaa. Motus: aut fyriace adiutorium.
צִיחָא Siaha. fplendor: vel candor: aut ficcitas.
צִיבָא Siba. Exercitus vel militia: aut fortitudo: vl ceruus: fiue nauis veniēs.
שֶׁבַע Siba. 2. Reg. 20. interptatur facietas: fiue iuramentum: aut feptem vel feptimus.
שְׁוָא Siba. 2. Reg. 20. in fine interpretatur vanitas: aut eleuatio: vel tumultus. heb. fiua.
סִיוָן Siban. Rubus: vel fpinofus. heb. fiuan.
Sichar. Conclufio vel claufura: aut inebriatio: vel merces. Dicit aūt btūs Hiero. qd corrupte ponitur pro fichem: qd interptatur humerus: fiue portio: aut manicatio vel matutinatio: fed in greco fichar inuenitur. D.
צִקְלַג Sicelech. Effufio fextarii vel menfure: aut coanguftās fextarium vel menfuram. heb. ficeleg.
שְׁכֶם Sichem. Hūerus: fiue pars: aut manicatio vel matutinatio.
שֵׁכָר Sicera. Ebrietas. Vñ notādū qd ficera defcēdit ab hebreo: & fignat omne quod inebriare poteft vt ait btūs Hiero.
שְׁכֶם Sichima. Humer⁹: fiue ps: aut manicatio vel matutinatio.
Sichimi. Idem.
σικυών Sicyone. Cucumerarium. G.
Siden. Venatio: aut infidiatio: fiue viaticum vel cibarium:
צִידוֹן Sidon. Idem. (aut nauis iudicii. D.
Sidonia. Idem.
צִדֹנִית Sidonie. Venatrices: aut infidiatrices: vel cibaria.
צִדֹנִים Sidonii. Venatores: aut infidiatores: fiue nauis iudicantiū.
Sidonius. Idem. f. n.
שַׁדְרַךְ Sidrach. Māmilla tenera vel delicata: aut depredatio tenera: fiue ager delicatus: aut fyriace miffus tuus.
סְנֶה Siene. Rubus: vel fyriace inimicitia.
σίλας Silas. Confiderans: vel animaduertens. G.
שִׁלֹה Silo. Diffoluens: vel difcalcians: feu pax: aut abundantia: vel fyriace illufus: vel decipiens.
שִׁלֹחַ Siloe. Miffus: vel mittens: aut ramus: fiue telum: aut arma. f. miffilia: vel fyriace fpolians vel fpoliatus.
Siloe. Efa. 8. & Ioh. 9. interpretatur Miffus.

שִׁלוֹנִי Siloni. Manens vel qui manet: aut pacificus: vel abundās: aut fyriace illudens vel decipiens.
Silonites. Idem.
Siluanus. Latinum eft a filua.
שִׁמְעָא Simmaa. Audiens: vel obediens.
Simmaha. Idem.
שִׁמְעוֹן Symeon. Audiens: vel exauditio.
Symeonite. Idem. p. n.
Symon. Audiens: vel obediens. D.
שִׁימוֹן Symon. 1. Paralip. 4. Ponens vel pofitus: aut munus ppārationis vel numeri: feu pinguedo: vel oleum.
סִין Sin. Rubus.
צִין Sin. Nu. 13. & 20. & 27. & 33. d. & 34. & Deut. 32. & Iof. 15. In oib⁹ his locis īterptatur fcutū ł arma: aut frigiditas
Sin. Nomen littere interpretatur Dens: aut ebur. D.
צִנָּה Sina. Scutum uel arma: aut frigiditas.
סִינַי Sina. Deut. 33. & Eccli. 48. interptatur rub⁹: vel fyriace inimicitia. heb. finai.
Sinai. Idem.
συντύχην Syntycen. Colloquens vel confabulans. G.
צִיּוֹן Sion. Aceru⁹ aut tumulus: uel fpecula: aut ficcitas.
צְעִיר Syor. Paruulus: aut nauis uigilantis uel fufcitati aut emuli uel denudati.
שִׁיחוֹר Syor. Iof. 19. & 1. Paralipo. 13. Niger: uel turbidus: aut matutinus.
סִירָה Syra. fpina: aut olla: uel lebes: fiue rebellio: aut receffio.
συράκου Sirach. fibilus: aut canticū fratris: uel munus uacuum. D.
σα. Syracufa. Atrahens uiolenter. G.
אֲרָם Siria. Hebraice dicitur aram: & interpretatur excelfa uel fublimis: aut decipiens: fiue maledictio eorum.
Syri. Idem. p. n.
Syrii. Idem.
συροφοινί- κισσα Syropheniffa. Attracta rubedo: uel attractio purpurea. G.
σύρτιν Syrtim. Attrahens uel attractio. G.
אֲרַמִּי Syrus. Hebraice dicitur arami: & interpretatur excelfus uel fublimis aut decipiens: fiue maledictio eorum.
שָׁשַׁי Sifai. fenarius uel fextus: fiue gaudens uel letus: aut byffinus: uel lineus.
סִיסְרָא Sifara. Hirundinem uidens: aut tineam uel equum uidēs.
שִׁטִּים Sithim. Expanfiones: uel diuertētes: feu flagella: uel fpine.
σμύρνα Smyrna. Myrrha. G.
צֹחָא Soa. Candor: aut ficcitas.
צוֹבָה Soba. Exercitus: fiue militans: aut preceptum in ea: uel inflatio: aut tumor.
חוֹבָה Soba. Geñ. 14. Dilectio: uel abfconfio: aut fyriace obligatio: uel peccatum. heb. hoba.
שׁוֹבָב Sobab. Reuerfus: aut auerfus uel conuerfus: aut fyriace fcintilla.
שׁוֹבָךְ Sobach. Rete uel retiaculum: aut cancellus: uel captiuitas fiue conuerfio tua: aut fyriace columbarium.
שֹׁבַי Sobai. Conuerfio: uel captiuitas: aut feffio: uel fedens.
שׁוֹבָל Sobal. Semita: uel fpica: aut crura: uel femur: feu uana uestutas.
צוֹבָה Sobal. ps. 59. & Iudi. 13. Exercitus: fiue militans: aut preceptum in ea: fiue inflatio aut tumor. heb. foba
שׁוֹבֵק Sobech. Equiparatus vanitati: uel appofitus uacuitati uel diffipationi: aut uana euacuatio: uel fyriace derelictus.
שֹׁבִי Sobi. Conuerfio: uel captiuitas: aut feffio uel fedens.
שֶׁבְנָה Sobna. Sede nunc: aut conuertere nunc: fiue captiua nunc: uel edificans: aut qui intelligit.
Sobnas. Idem.
צוֹבֵבָה Soboba. Exercitus uel militia in ea: fiue inflatio uel tumor in ea.

סבכי Sobochai. Ramus vel propagines: aut tugurium.
שוכו Socco. Protectio vel vallatio: aut ramus: siue cessatio.
Socho. Idem.
סכות Sochot. Tabernacula vel tentoria.
שכה Sochot. Iosu.15.& 1.Reg.17.& 19. interpretatur protectio: vel vallatio: aut ramus: vel cessatio. heb. socho.
סכותבנות Sochotbenoth. Tabernacula filiarum vel edificationum: siue auscultationes vel vnctiones filiarum vel edificiorum
סודי Sodi. secretum meum.
סדם Sodoma. secretum eorum: siue calx aut cementū eorum.
Sodomi. Idem.
Sodomite. Idem.
שהם Soem. Onyx lapis p̄ciosus: aut syriace detētio ł mora eorū
צופי Sophai. Speculator: aut fauus: siue natatio: vel coopertum: aut expectatio.
שופן Sophan. Cuniculus vel cyrogrillus: siue absconditus vel reconditus: aut conterens: siue confractio.
צופר Sophar. Matutinus: aut corona: seu circulus: vel passer: aut syriace hedus. (sophach.
שופך Sophat. Effundens vel effusus: aut vanus lecythus. heb.
ספר Sopher. Scriba: vel liber: aut narrans vel numerans.
ספרת Sophereth. Numerans: vel narrans siue narratio: aut librarius: vel scriba.
צופים Sophim. Specule vel speculantes: siue coopertí: aut natantes: vel expectantes: aut fauus.
צפניהו Sophonias. Absconsio domini: siue secretum domini: aut speculator noster dominus: vel aquilo domini.
שמר Somer. Custos: vel adamas: seu vepres aut spina: vel fex.
שמריה Sommoria. Custodia domini: siue adamas domini: aut vepres vel spina domini.
שחריה Sooria. Mane domini: aut matutinatio vel manicatio domini: seu niger domini.
Soptim iudices. & inde dicitur liber iudicum.
שרק Soreth. Vinea vel vitis: aut sibilus vel sibilans. heb. soreth
צרי Sori. Angustiator: siue vinculum aut colligatio: vel plasmatio: aut resina: vel tyriaca: siue petra: vel fortis.
σωσίπατρος Sosipater. Saluans patrem: vel salus patris. G.
σωσθένης Sosthenes. saluator potens vel robustus. G.
σώστρατος Sostratus. saluans exercitum vel salus exercitus. G.
סוטי Sothai. Preuaricatio: siue declinatio.
Sothei. Idem.
σπαρτιαται Spartiani. seminati vel seminantes. G.
Spartiate. Idem. G.
שתרבוזני Staburzanai. Cōputrescens contēnentes me: vel qui explorat contemptores meos. heb. starbuzanai.
στάχυν Stachium. spica. G.
στέφανα Stephana. Corona vel coronata. G.
στέφανος Stephanus. Corona vel coronatus. G.
στωικοί Stoici. a stoa. i. porticu in quo disputabāt illi philosophi dicti sunt. G.
סתור Sthur. Occult⁹ vel abscōdit⁹: seu destruēs vel demoliens.
שוע Sua. Clamans: vel saluans: aut potens: vel magnificus: seu respiciens.
סוא Sua. 4. Reg. 17. Modius vel mensura: aut velamen.
שוחה Sua. 1. Paralip. 4. Fossa: aut natatio: siue hūiliatio: aut meditatio: vel loquela: aut germinans.
שועא Suaa. Clamans: vel saluans: aut potens: vel magnific⁹: seu respiciens.
שועל Sual. Vulpes: aut semita: siue pugnus: aut pugillus.
צוער Suar. Paruulus: aut p̄ceptū vigilie vel ciuitatis aut emuli ł denudatiōis aut euacuationis: vel syriace angustiator.
צובה Suba. Exercitus siue militans: aut preceptum in ea: vel insflatio aut tumor.

שובאל Subahel. Conuersio dei: siue captiuitas dei: aut sedes dei.
שובל Subal. semita: ł spica: aut crura vel femur: seu vana vetustas
שבואל Subuel. Cōuersio dei: siue captiuitas dei: aut sedes dei.
Subuhel. Idem.
שוע Suc. Clamans: vel saluans: seu potens: vel magnificus: aut respiciens.
שוח Suc. Geñ. 25. & 1. Paralip. 1. Loquens: siue orans: aut fossa: vel humiliatio: aut natatio.
שוא Suc. 1. Paralip. 2. f. Vanitas: aut eleuatio: vel tumultus.
סוח Suc. 1. Paralip. 7. g. Erradicatio: vel conculcatio.
צוף Suph. Fauus: siue specula: aut coopertmentum: vel natans: aut expectans.
צופח Supha. Lecythus: aut preceptum illaqueās: vel preceptum flatus: siue preceptum inflationis.
שפפם Supham. conterens eos: siue barba vel labium eorū: aut ripa vel littus eorum. heb. sephupham.
Suphamite. Idem.
שוחם Suham. Locutio siue meditatio eorum: aut fouea vel humiliatio eorum: siue natatio vel germinatio eorum.
Suhamite. Idem.
שחי Suites. Meditatio: aut fouea: vel incuruatio: aut humiliatio siue natatio aut natans.
שונם Sunam. Mutatio siue dormitatio eorum: aut vana dormitatio: vel iteratio aut secundatio eorum.
שונמית Sunamitis. Dormiens: vel mutata: aut vana dormitio: vel iteratio aut secundatio dormitionis.
שולמית Sunamitis. Canti. 6. & 7. Pacifica: siue perfecta: aut retribuens. heb. sulamitis.
שונם Sunem. Mutatio siue dormitatio eorum: aut vana dormitatio: vel iteratio aut secundatio eorum.
שוני Suni. Mutatus: vel dormiēs: aut iteratus vel secundarius.
Sunite. Idem.
שור Sur. Murus: aut bos: vel aspiciens.
צור Sur. Nu. 25. & 31. & Iosu. 13. & 1. Paralip. 8. & 9. interp̄tatur petra: vel fortis: aut obsidens: vel angustians: siue plasmator vel figurator: aut ligatus: vel ligans.
אורי Suri. Lux vel lumen meū: aut ignis meus. heb. vri.
צוריאל Suriel. Petra dei: siue fortitudo dei: aut plasmatio vel figuratio dei: siue vinculū aut colligatio dei: vel obsidio dei.
צורישדי Surisaddai. Petra vel fortitudo oipotētis vel deuastātis: aut plasmatio vel figura oipotētis vel deuastātis: vel vinculum siue obsidio omnipotentis vel deuastantis.
שושן Susa. Lilium siue rosa: aut letitia.
שושא Susa. 1. Paralip. 18. Vanitatis eleuatio: aut exultans.
שושן Susan. Lilium vel rosa: aut letitia.
Susanna. Idem. D.
שושנכיא Susannachei. Lilia vel rose: aut gaudium claudorum vel percutientium.
סוסי Susi. Equus: vel hirundo: aut tinea.
שושן Susis. Lilium: siue rosa: aut letitia.
שותלה Suthala. Plātatio viriditatis vel humiditatis: aut potus humidus: siue ponens humiditatem vel viriditatem.
Suthalaite. Idem.

De incipientibus a littera. t.

תחת Taath. subter vel subtus: aut pauor siue formido: vel syriace descensio.
טבאל Tabeel. Bonus deus.
טבליהו Tabelias. Intinctus a domino: vel baptismus domini: siue bonitas ipsi dño.
Taberne. Latinum est. (bonitas ipsi dño.
Tabita. Dorcas. i. damula vel caprea. syrum est.
Tabita cumi. Marci. 5. d. In greco scribitur talithacumi: quod ex syro & hebreo interpretatur puella surge.

טברמון Tabremmon. Bonum malūgranatum: siue bonitas excelsa vel sublimis: aut vmbilicus preparatus vel numeratus aut muneratus.
עתהקצין Tachasin. Hora vel tempus principis: siue nunc princeps. heb. itachasin.
Taddeus. Laudans vel confitens. D.
תחפנס Taphnes. Occulta tentatio vel fuga: aut coopertum vexillum: vel ex hebreo & syro occultum miraculum.
צוען Taphnis. Hebraice dicitur soan: & interpretatur mouens vel motio aut motus.
תחפנחס Taphnis. Hiere. 43. & 44. & 46. & Ezechiel. 30. vbi dicitur & in taphnis nigrescet dies: interpretatur Operimentum confidentie vel protectionis: aut occulta confidentia vel protectio.
תפוח Taphua. Pomum: vel inflatio: aut insufflatio: ł illaqueatio.
תפסח Tapsa. Transitus: vel claudicatio: aut pascha. idest locus vbi pascha fit.
טפסר Tapsar. Princeps: vel exercitus: siue paruulos auferens: aut distillationem vel guttam auferens.
תרהקה Taracha. Explorator vel contemplator obtussus: seu legis hebetudo vel impedimentum: aut turturis obtussio vel hebetudo.
תו Tau. Signum.
טבת Tebbath. Bona vel bonitas.
Tebeth. Idem.
כבון Tebon. Extinguens vel extinctus: aut quasi intelligēs: vel quasi edificans. heb. chebon.
תחינה Tehinna. Deprecatio aut misericors: siue gratiosus ł gr̄a.
תלמון Telmon. Ros preparatus vel roris p̄paratio: aut roris munus: vel ros numeratus: aut ex syro & hebreo vmbre preparatio vel munus.
תענך Tenach. Cōfringēs te: vel hūilians te: aut rñdens tibi.
תרפים Teraphim. Simulachra vel statue: aut figure vel imagines.
Tertius. Latinum est.
τέρτυλ Tertullus. Falsa annuncians: vel mēdax: aut mōstrosus. G
λος. Teth. Verrere: siue scopis mundare. D.
קטרת Tethron. Aromatizans: vel fumigans: aut colligatio: vel vinculum: siue atediati canticum: aut syriace nodus. heb. cethron.
Tiberiadis. Bona visio: vel vmbilicus: aut confractio. D.
Tiberius. Idem. D.
Tibianei. Palee vel paleati: aut bene respondentes: vel bene gratificantes. D.
τυχικός Tichicus. Casualis vel contingens. G.
חדקל Tygris. Hebraice dicitur hidecel: & interpretatur acumen velocitatis: aut acutus sonitus vel vox: seu letus sonit⁹ vel leta velocitas: aut ex syro & hebreo vna vox: vel vnisonus aut vnica velocitas.
τιμόθεος Timothe⁹. Honor dei: vel hono rās deū: aut p̄ciosus deo. G
τύραννος Tyrannus. Imperans vel princeps. G.
צורים Tyrii. hebraice dr̄ sorim: & iterp̄tatur tribulātes: siue obsidētes: aut angustiātes: ł ligātes siue vinculati: ł figurātes: aut
Tyrius. Idē. s. n. (plasmātes: siue fortes: vel petre.
צר Tyrus. Hebraice dicitur sor: & interpretatur tribulatio: vel obsidio: siue angustia: aut vinculū vel colligatio: seu plasmatio aut figuratio: vel fortitudo: aut petra.
τυχικός Titichus. In greco tychicus: & interpretatur casualis vel contingens. G.
τίτος Titus. Honorabilis. G. (contingens. G.
טוב Tob. Bonus: siue bonitas.
טובאדניה Tobadonias. Bonus dñator dñs: aut bona basis domini.
טוביה Tobia. Bonus dominus: vel bonitas domini.
Tobias. Idem.
תפת Tophet. Tympanum: vel seductio: aut dilatatio.

תלמי Tolmai. Sulcus. s. qui fit cum aratro: aut suspendens aquas vel coadunatio aquarum.
τοπαρχία Toparchia. Territorium. G.
τραχωνίτις Traconitidis. Saxosa vel aspera. G.
τρύφαινα Triphena. Deliciosa vel delicata. G.
τρύφων Triphon. Deliciosus vel delicatus. G.
τρυφῶσα Triphosa. Deliciosa vel delicata. G.
τρίπολις Tripolis. Trium ciuitatum. s. regio. G.
τρωάδα Troadem. Perforata. G.
τρόφιμος Trophimus. Nutritus: siue educatus. G.
סכיים Troglodyte. Hebraice dicitur suchiim: & interpretatur vncti vel vngentes: aut coopertí vel obumbrati. idest in tabernaculis vel tuguriis habitantes.
תובל Tubal. Orbis: vel mundanus: aut confusio vel ignominia: seu portatus vel adductus.
יובל Tubal. Geñ. 4. Defluens siue apportans: vel inueterascens aut germinās: siue iubileus: vel buccina. heb. iubal.
Tubin. Bñ mēsurata vel bona mēsura: aut bonū vinū. D.
Hucusq; p simplicem. t. litteram. i. sine aspiratiōe lecta sunt principia nominum: ex inde que sequuntur aspiratione addita. i. per. th. legenda sunt.
תחן Thaan. Dep̄cās: aut misericors: siue gratiosus uel gratia.
תחש Thaas. hyacinthinus: uel festinans: aut silens.
תחת Thaath. Subter uel subt⁹: aut pauor siue formido: uel syria
טבח Thabec. Iugulatio uel occisio: aut coquus. (ce descensio.
טבאל Thabeel. Bonus deus.
Thabita. Dorcas. i. damula uel caprea. syrum est.
Thabitacumi. In greco scribitur talithacumi: & ex syro & hebreo interpretatur puella surge. (fractio.
תבור Thabor. Electio: siue puritas: aut syriace contritio uel con
תרתק Thacan. cōcatenat⁹: siue retrussus ł cōclusus. heb. thartach.
תדעל Thadal. Cōterēs iugū: seu sciētia eleuatiōis vel ascēsionis.
Thaddeus. Laudans: siue confitens. D.
טפת Thaphet. Distillatio: aut gutta: vel paruula.
תחפנחס Thaphnes. Operimētū cōfidētie vel p̄tectionis: aut occulta confidētia vel protectio. (motus aut motio.
צוען Thaphnis. Hebraice dicitur soan: & iterpretatur mouēs: ł
תחפנחס Thaphnis. Hiere. 43. & 44. & 46. & Ezech. 30. e. interpretatur operimentum confidentie uel protectionis: aut occulta confidentia vel protectio.
תפוח Thaphua. Pomū uel inflatio: aut insufflatio: uel illaqueatio.
λασαία Thalassa. In greco lassea: & iterp̄tatur spissa: ł prudens. G.
תלשר Thalassar. Suspensio principis: uel tumulus principis: aut suspendens canticum: uel tumulus canentis.
חלה Thale. humectatio: aut uiriditas: siue humectās: aut uirescēs
תמר Thamar. Palma uel datilus: siue commutatio uel permutatio: aut amaritudo.
תמנע Thamna. Vetita: siue prohibita: aut p̄fecta uel consumata commotio.
תמנה Thamna. Iosu. 15. Imago uel figura: aut numeratio uel nūerans: aut syriace cōstituens.
Thamnas. Idem. (rans: aut syriace cōstituens.
Thamnata. Idem.
Thamnateus. Idem.
תמנתסרח Thamnatsara. Figura uel imago extensa uel remanēs aut fetēs: siue nūeratio residua: aut nūeratio extensiōis uel fetoris: aut ex syro & hebreo cōstituta extēsio uel fetor: aut
Thamnatsare. Idem. (statuta residuitas.
תמנתחרס Thamnatsare. Iudi. 2. Imago uel figura solis: aut imago ł figura testea uel fictilis: aut numer⁹ solis uel teste: aut ex syro & hebreo cōstitutus sol uel testa. heb. thamnatares.
תענך Thana. Cōfringens te: uel humilias te: siue rñdēs tibi. heb. thanach. (syriace constituens. heb. thamna.
תמנה Thanna. Imago uel figura: aut numeratio: siue nūerās: uel

תענך Thanach. Confringens te: vel humiliãs te: siue rñdẽs tibi

Thanam. Idem. heb. thanach.

תנחמת Thanámeth. Consolatio: vel penitentia: aut doni laguncu la vel murus: siue donum indignationis vel caloris: aut requies mortis.

תמנה Thannan. Imago vel figura: aut numeratio vel numerãs: aut syriace constituens. heb. thamna.

כנני Thanáni. Preparatio vel basis mea: heb. chanáni.

תאנת שלה Thanatselo. Ficum vel ficulneam dissoluens vel discalcians aut decorticans: seu ficulnea errans vel mentiẽs: aut ficulnea abundantie vel pacis: seu occasio erroris vel mendacii: aut occasio. s. est abundantia vel pax.

תענך Thane. Confringens te: vel humilians te: aut respondẽs tibi. heb. thanach.

חנס Thanes. Gratie vexillum: siue gratie tentatio vel fuga: aut ex hebreo & syro gratie miraculũ. heb. hanes.

צוען Thanis. Hebraice dicitur soan: & interpretatur: mouẽs: vel motio: aut motus.

תתני Thantanái. Donans vel donator. heb. thathanái.

תפסח Thapsa. Transitus: vel claudicatio: aut pascha. idest locus vbi pascha fit.

Thapsam. Idem. heb. thapsa.

תארע Thara. Vlulans: aut malefaciens: vel cubiculũ malicie: aut cubiculum pastoris vel socii: aut syriace euentus: siue terrestris: vel inferior.

תחרע Thara. 1. Paralip. 9. Ira vel contentio praua: aut ira vel cõtentio socii vel pastoris.

Thara. Ester. 12. Idem quod thares quod interpretatur heres: aut miser: vel exul. D.

תרהקה Tharáca. Explorator vel contemplator obtussus: siue legis hebetudo aut impedimentum: vel turturis obtussio vel hebetudo.

תרחנה Tharana. Explorator vel contemplator gratie vel misericordie: aut turtur gratie vel misericordie.

תרח Tháre. Odorans: vel spirans: aut abigens.

תראלה Tharela. Exploratio vel turtur maledictiõis: aut turtur fortitudinis vel ilicis: aut explorans ilicem vel fortitudinem

תרש Thares. Heres: aut miser: vel exul.

ταρσεῖς. Tarsenses. Alati vel pennati. G.

ταρσεύς. Tharsensis. Idem. s. n. G.

תרשיש Tharsis. Contẽplatio gaudii: vel exploratio marmoris: aut turtur gaudii: siue chrysolith⁹ lapis. s. p̃ciosus: aut marc.

τάρσος. Tharsum. Alata vel pennata. G.

תרתן Thartan. Explorans vel contemplans donum: aut turturis donum: vel lex ipsarum.

Thasi. Oblitus vel obliuiscens: aut debitor. D.

תו Thau. Signum.

תחו Tháu. 1. Reg. 1. Viuens: aut nuncians.

טבעות Thebaoth. Annuli vel circuli: aut submersi: seu bonum tẽpus: vel bona hora.

טבחת Thebath. Iugulatio vel occisio: aut coquus: seu bene formidans: vel bene confractus.

תבץ Thébes. Cenosus: aut sericeus: vel ouum: aut syriace lineus

תבני Thebni. Palea: aut fenum: vel intelligens: aut filiatio.

טבעות Thebboath. Annuli vel circuli: aut submersi: vel bonũ tẽpus: aut bona hora.

תמועה Thecua. Tuba: vel clangor: aut fixa.

תקוה Thecua. 4. Reg. 22. & Esd. 10. Spes: vel funiculus: aut linea vel congregatio.

תוכחת Thecuat. Signum vel figurationem assumens.

תקוע Thecue. Tuba: vel clangor: aut fixa.

תקועים Thecueni. Tube: vel clangentes: aut fixi.

Thecuites. Idem. singu. nu.

תקועית Thecuitis. Idem. fe. ge.

תגלת פלאסר Theglatphalasar. Captiuitatem miraculosam vel ruinosã abstulit vel ligauit: aut ex hebreo & syro captiuitatem miraculosam vel ruinosam prohibuit.

תלגת פלנאסר Theglatphalásar. 1. Parali. 5. & 2. Paralip. 28. Niuẽ cadẽtẽ phibẽs ł ligãs: ex syro & hebreo. heb. thelgatphalnásar.

תחן Thehen. Deprecans: aut misericors: siue gratiosus: vel castrametans.

Thehenite. Idem. p. n.

Thehinna. Idem. s. n.

תחנה תלחרשא Thelarsa. Coaceruatio vel suspẽsio aratri vel surditatis aut silentii siue artificii vel teste, aut ex hebreo & syro aceruata vel suspensa silua.

תלסר Thelasar. Coaceruationem vel suspensionem auferens: aut coaceruationis vel suspensionis recessus.

טלם Thélem. Agnus siue ros eorũ: aut syriace vmbra eorum.

תלמלה Thelméla. Aceruus salis vel naute: aut suspensio vel appẽsio salis vel naute.

טלמון Thelmon. Ros preparatus vel roris preparatio: aut roris munus: vel ros numeratus: aut ex syro & hebreo vmbre preparatio.

תימא Thema. Admiratio: vel consumatio: aut austrum.

תמח Thema. Esd. 2. & Nee. 7. interpretatur Delens vel radens: aut abstergens: vel syriace percutiens.

תימן Theman. Australis vel aphricus: aut consumatus vel perfectus: aut syriace ibi.

תימא Theman. Iob. 6. & Hiere. 25. Admiratio: vel consumatio: aut austrum. heb. thema.

תימני Themani. Perfectissimus: vel australis: aut syriace cõstitut⁹

Themanites. Idem.

תמנתה Themna. Imago vel figura: aut numeratio vel numerans aut syriace constituta.

תענך Thenach. Cõfrigẽs te: vel hũilians te: aut rñdens tibi.

Thenath. Idem. heb. thenach.

תנחמת Thenoémeth. Consolatio: vel penitentia: aut doni laguncula vel murus: siue donum indignationis vel caloris: aut requies mortis.

θευδᾶς. Theodas. Fluens aqua. G.

θεοδότιος Theodotius. Deo datus. G.

θεόφιλος. Theophilus: Amicus dei: vel deo dilectus. G.

תרפים Theraphim. Simulachra vel statue: aut figure ł imagines.

טרפלא Therphalei. Raptores fatigati vel laboriosi: aut series miraculosa vel ruinosa: aut ex syro & hebreo mons vel custos miraculi vel ruine: aut folium laboris.

תרצה Thersa. Complacens: vel volens: aut suauis: vel currens.

θεσσαλονίκη. Thessalonica. Dei altera victoria: aut situs siue positio alterius uictorie. G.

θεσσαλονικεῖς. Thessalonicenses. Idem. p. n. G.

θεσσαλονικεύς. Thessalonicensis. Idem. s. n. G.

Thesbites. Captiuans: vel cõuertẽs: aut sedens vel habitãs

Thet. Verrere: siue scopis mundare. D

חשבי Thethel. Appensio. heb. thechel.

תקל Thyatira. Odor siue sacrificium laboris vel contritionis. G.

θυάτειρα. Thyatireni. Idem. p. n. G.

θυατειρεῖς Thicon. Medium vel intermedius: aut preparatio.

תיכון Thyphonicus. turbulentus: vel tempestuosus. G.

τυφωνικός. Thimon. Honorabilis: vel preciosus. G.

τίμων. Thimeus. Cecus vel cecitas. D.

תירס Thiras. Demolitor: siue destructor: aut irrorãs: vel irrorat⁹

תריא Thiria. Exploratio: vel contemplatio:

טוביה Thobia. Bonus dominus: vel bonitas domini.

Thobias. Idem.

תכן Thócen. Medium: vel intermedius: aut preparatus.

תפל Thóphel. Ruina: aut stultitia: siue insulsitas: aut insipiditas

תפת Thóphet. Tympanum: vel seductio: aut dilatatio.

תגרמה Thógorma. Osseus: vel robustus: siue incolatus nimi⁹: aut peregrinus valde: vel timens valde: seu anxiosa celsitudo

תולע Thola. Vermis: aut vermiculus: vel coccus aut coccineus.

תולד Tholad. Natiuitas: vel generatio.

תולעי Tholaite. Vermes: aut vermiculi: vel coccus aut coccinei.

תלמי Tholmái. Sulcus. s. qui fit cum aratro: aut suspendẽs aquas: vel coadunatio aquarum.

Tholomai. Idem.

Thomas. Abyssus: vel geminus: & grece didymus appellatur: quod interpretatur gemellus. idest ille qui cum alio vno & eodem partu nascitur. D.

τόπος. Thopo. Locus. G.

תיצי Thosaites. Dissipatio vel dissipatus: aut exiens.

Thosan. In greco scribitur chosam: & hebraice interpretatur diuinans. D.

תעי Thou. Errans.

תוח Thóu. 1. Paralip. 6. interpretatur Telum: vel iaculum.

θρᾶκες. Thraces. Asperi: vel saxosi. G.

θρασέα. Thrasea. Audax: vel temerarius. G.

תובל Thubal. Orbis: vel mundanus: aut confusio vel ignominia seu portatus vel adductus.

יובל Thubal. Geñ. 4. Defluẽs: siue apportãs: vel inueterascens: aut germinãs: siue iubileus: vel buccina. heb. iubal.

תובלקין Thubalcáin. Mundana possessio vel emulatio: aut mundi nidus: seu cõfusionẽ possidẽs: vel ignominiam emulans.

De incipientibus a littera. u.

VAgao. Interior: vel intimus: aut elatus vel eleuatus: siue corporeus. D.

Vaiecra. Liber leuitici sic vocatur ab hebreis: quia sic incipit. idest & vocauit.

Vaiedaber. Liber nũeri: quia sic incipit. i. locutusq; est.

ויזתא Vaisátha. Aspergens thalamum vel cubiculum: aut ex syro & hebreo ve oliue. heb. vaizátha.

ופסי Vapsi. Fragmentũ vel particula: aut diminutio ł diminut⁹.

ושני Vasseni. Secundus: vel dualis: siue mutatus: aut coccineus: vel dens aut annus meus.

ושתי Vasthi. Bibens vel potãs: aut duplicãs: vel ponẽs: aut stamẽ

Vau. Et. quod est coniunctio. D.

אוביל Vbil. Adductus vel portatus: aut luctuosus: vel veterascens

חוקקה Vcuca. Sculptura: aut preceptum: vel legislatio.

חופם Vpham. Thalamus eorum: aut operimentum eorum: siue littus vel ripa eorum.

Vphamite. Idem. plu. nu.

אולי Vlái. Fortitudo: vel stultitia: aut forsitan.

אולם Vlam. Vestibulũ: vel portic⁹: aut fortitudo ł stultitia eorũ.

אור Vr. Ignis: vel lumen aut lux.

חור Vr. Nu. 31. & Ios. 13. & 1. Paralip. 2. & 4. Et. 2. Paralip. In omnibus his locis interpretatur libertas: siue albedo: aut foramen.

עירי Vrai. Vigil: aut ciuitas: siue denudans: vel euacuans: aut pullus. s. asini. heb. irai.

חורם Vram. Libertas eorum: siue albedo vel foramẽ eorum.

Vrbanus. Latinum est.

אורי Vri. Ignis: siue lumen aut lux.

חורי Vri. Nu. 13. & 1. Paralip. 5. Interpretatur irascens: vel libertas: siue albedo: aut foramen.

אוריה Vria. Ignis domini: siue lumen domini: aut lux domini.

Vrias. Idem.

אוריאל Vriel. Ignis dei: siue lumen dei: aut lux dei.

חשים Vsan. Festinantes: vel tacentes: aut sensuales. heb. vsim.

חשתי Vsathi. Idem. s. n.

Vsathites. Idem.

חשים Vsim. Idem. p. n.

עותי Vthái. Peruersitas: aut hora: vel temporalis.

אוזל Vzal. Ambulans: seu vilificans: aut distillans.

De incipientibus a littera. x.

ξανθικός. XAndicus. Mensis aprilis G.

De incipientibus a littera. z.

זבד ZAbad. Dos siue dotatus.

Zabadei. Idem. p. n. D.

זבדיה Zabadia. Dos domini: siue dotauit dominus.

Zabadias. Idem.

זבי Zabbai. fluxus: siue fluens.

זעון Zabam. Tremor: aut vexatio. heb. zauan.

זבד Zabath. Dos siue dotatus. heb. zabad.

זבדי Zabdi. Dos vel dotatus: siue fluxus abundantia.

Zabdias. Idem. heb. zabdi.

זבדיאל Zabdiel. Dos dei: siue dotatus dei.

Zabdihel. Idem.

זבד Zabed. Dos siue dotatus.

זבדיה Zabedias. Dos domini: siue dotatio domini.

זבד Zabeth. Dos siue dotatus. heb. zabed.

זבנה Zabina. Fluxus vel fluens nunc: aut syriace venditio: vel emptio.

זבולון Zabulon. Habitaculum vel habitans.

Zabulonite. Idem. p. n.

Zabulonites. Idem. singu. nu.

Zachái. Purus: aut nitidus: vel syriace iustus.

זכי Zachai. Nee. 3. Fluxus siue fluens. heb. zabai.

זכריה Zacharias. Memoria domini: aut masculus domini.

זכר Zacher. Memoria: siue masculus.

Zacheus. Purus: aut nitidus: vel syriace iustus: aut iustificatus. D.

זכור Zachur. Memor siue memorans: aut masculinus.

זבד Zadáb. Dos siue dotatus. heb. zabad.

ספ Zaph. Peluis vel hydria: aut limen vel superliminare: seu finis: vel consumatio: aut iuncus: vel pelagus.

Záin. Fornicatio: aut syriace arma. D.

זמה Zama. Cogitatio: aut scelus: vel turpitudo.

Zamma. Idem.

זמרי Zambri. Cantans vel psallens: seu vitis vel palmes: aut putatio vel prescissio.

זמירה Zamira. Idem.

זמרן Zamran. Idem.

Zamri. Idem.

שמרי Zamri. 1. Paralip. 11. Interpretatur custos: vel adamas: seu vepres vel spina: aut fex. heb. samri.

אמרי Zamri. Nee. 3. Loquens: vel amarus: aut exaltans: vel syriace agnus. heb. amri.

זנוח Zanóa. Obliuio: siue abiectio: vel ista requies: aut ista consolatio.

Zanóe. Idem.

זרח Zára. Oriens: vel orientalis: aut claritas.

Zarai. Idem.

זרחיה Zaraias. Oriens dominus: aut claritas domini.

שריה Zaraias. 1. Paralip. 6. vbi dicitur Azarias genuit zaraiam & zaraias. &c. interpretatur princeps domini: siue canticum domini. heb. saraias.

זתר Zarath. Iste explorans vel contemplans: aut oliua explorationis vel contemplationis: siue iste turtur

vel oliua turturis.heb.zethar.

זרח Zare. Oriens vel orientalis: aut claritas.

זרד Zared. Aliena descensio: aut extranea vel sparsa potestas.

זרחיה Zaree. Oriens dominus: aut claritas domini.heb.zaria.

קרחה Zarée.4.Reg.25.interpretatur caluus vel caluicium: aut glacies: vel gelu.heb.caree.

זרחי Zareite. Orientales: aut clari.

זרש Zares. Extranea miseria: vel extranea hereditas: aut sparsa miseria vel hereditas: seu circulus vel corona miserie vel hereditatis.

זרד Zareth. Aliena descensio: aut extranea vel sparsa potestas heb.zared.

זרחיה Zarias. Oriens dominus: aut claritas domini.

שריה Zarias.1.Paralip.6.interpretatur princeps domini: seu cã ticum domini.heb.sarias.

זתם Zathan. Oliua eorum: siue iste perfectus: aut iste consumatus: vel iste simplex.heb.zatham.

זאב Zeb. Lupus.

זבדי Zebedeus. Dos siue dotatus: aut fluxus vehemens.

זבדיה Zebedia. Dos domini: siue dotauit dominus.

זבח Zebee. Victima aut sacrificiũ: vel decollatio aut iugulatio.

זבידה Zebida. Dotata: siue dotatio.

זבול Zebul. Habitaculum: vel syriace sterquilinium.

זכרי Zechri. Memor vel memorans: siue masculinus.

Zechur. Idem.

זלפה Zelpha. Distillatio oris: aut vilitas vel contemptus oris

ζηλωτής. Zelotes. Emulator.G.

ζηνᾶς. Zena. Viuens.G.

זתם Zethan. Oliua eorum: siue iste perfectus: aut iste consumatus: siue iste simplex.heb.zetham.

שתר Zethar. Explorãs: aut putrefact9: l putrefaciẽs.heb.sethar.

זתוא Zethu. Oliuetum.

Zethua. Idem.

זעון Zeuan. Tremens aut tremor: vel vexatio.

זיע Zie. Sudor: aut tremor.

זיף Ziph. Istud os vel ista bucca: aut syriace falsitas vel falsus.

Zipha. Idem.

Ziphei. Idem.p.n.

Zio. Iste: vel syriace splendor: aut claritas.

Ziza. Vniuersalis vel omnimodus: seu bestia vel fera: aut resplendens: vel syriace recedens.

Ziza.1.Paralip.23.vbi dicitur Leeth & ziza: interpretatur fornicatio: aut syriace nutrimentum: vel arma.heb.zina.

Zizamoi. Equus vel hirundo aquarum: aut tinea aquarũ: vel syriace cecitas.

Zizara. Hirundinẽ vidẽs: aut tineã vel equum videns.

Zocho. Protectio vel vallatio eius: aut ramus vel cessatio eius.heb.socho.

Zocleth. reptans vel trahens.

Zoeth. Separatio: aut iste stupens vel pauidus: seu iste confractus: vel ex hebreo & syro iste descendens.

Zomim. Scelus vel turpidinem cogitantes: seu scelus sceleratorum.heb.zomzomim.

Zonoa. repellens: vel abiiciens: aut obliuiscens: seu iste requiescens.

Zoom. Abominans: uel immundus.

Zorobabel. Alienus a confusione: aut aliena uel extranea confusio: siue extranea cõmixtio: aut dispersio cõfusiõis uel cõmixtionis: seu circulus commixtionis uel cõfusiõis

Zuzim. Postes: uel superliminaria: aut splendentes: uel syriace recedentes: aut pecunie.

Ista littera. D. in fine interpretationis posita significat interpretationem esse dubiam: ex eo quod characteres cum quibus ille dictiones originaliter fuerunt conscripte ignorantur. Item ista littera. G. in fine iterpretationis posita significat interpretationem esse grecam.

Finis.

Nomina que sequuntur sunt illa que in vtroq; testamento vicio scriptorum sunt aliter scripta quã in hebreo & greco & in aliquibus bibliis nostris antiquis. In primo autem ordine ponũtur ipsa nomina sicut sunt ĩ bibliis nostris modernis: in secundo vero ordine vel eregione ponũtur sicut sunt in hebreo & greco & in p̃fatis bibliis nostris antiquis: & hoc per ordinem alphabeti.

A.

ABani.pro.bani.
Abdam.pro.amdan.
Abdehel.Geñ.25.&.1.Paralipo.1.pro.adbehel.
Abi.pro.ithai.
Abia.3.Reg.14.in fine: & in toto cap̃.sequenti.pro.abiam.
Abiaiel.pro.abiail.
Abiezer. Nu.1.&.2.&.7.&.10.&.1.Paralipo.12.pro.ahiezer.
Abilam.pro.helam.
Abimelech.1.Paralipo.24.& p̃s.51.pro.ahimelech.
Abinadab.3.Reg.4.p.ahinadab.
Abisa.pro.abi.
Abisab.pro.abisaph.
Abisac.pro.abisag.
Abisai.1.Paralipo.12.pro.amasai.
Abiud.Nu.34.pro.ahiud.
Abiud.1.Paralipo.8.a. vbi dicitur genuit oza & abiud.pro.ahihud.
Achad.Geñ.50.pro.atad.
Achaim.pro.achain.
Achat.pro.achad.
Achelai.pro.achelaia.
Acheldemach.pro.acheldema.
Achia.Geñ.36.&.2.Reg.3.p.aia.
Achimaan.pro.achiman.
Achinoe.pro.achinoem.
Achinoen.pro.achinoem.
Achisa.pro achisar.
Achitob.1.Paralipo.8.p abitob.
Acran.pro.abran.
Accus.Nee.10.&.12.pro.attus.
Addad.Geñ.36.vbi dicitur Regnauit p eo addad: nomẽq; vrbis ei9 fou.pro.hadar.
Adadezer.pro.adarezer.
Adaia.Nee.12.pro.iadaia.
Addan.pro.adin.
Adassa.1.Paralipo.7.pro.aia.
Adasa.Nee.12.pro.addo.
Addoar.pro.adar.
Adrumetyna.pro.adramytena.
Aduram. 2.Paralipo.11.pro.aduraim.
Apharsathei. Esd.5.&.6.pro.apharsachei.
Aphechdomini.p.aphechdomim
Apheceia.pro.pheteia.
Apheg.pro.aphec.
Assenez.pro.assenez.
Aphonites.pro.sephomites.
Aphupha.pro.asupha.
Ageba.pro.geba.
Ahaia.pro.aia.
Ahaiath.pro.aua.
Ahamoni.pro.achamoni.
Ahia.2.Reg.21.pro.aia.
Ahias.1.Paralipo.15.pro.iehias.
Ahiel.pro.hiel.
Ahiel.Esd.10.pro.iehiel.
Ahilam.pro.elath.
Ahimelech.1.Paralipo.18.pro.abimelech.
Ahohiman.pro.homam.
Ahoth.pro.ahod.
Ahotites.pro.ahohites.
Ahur.pro.hur.
Aioth.pro.ahud.
Aioth.Esa.10.pro.aiath.
Albialbon.pro.abialbon.
Alc.pro.lale.
Aliam.pro.ailam.
Almathan.pro.almath.
Aluba.pro.aluan.
Amma.Iudi.1.pro.alba.
Ammad.pro.ammath.
Amalech.3.Regum.22.&.2.Paralipo.18.& Hiere.36.&.38.pro.amelech.
Amalech.p̃s.52.in titulo. pro.maalath.
Amasias.2.Paralipo.28.pro.amasa.
Amasias.2.Paralipo.29.pro.amasai.
Amasias.sopho.1.pro.amarias.
Amphar.pro.amthar.
Amim.pro.ami.
Aminadab.1.Reg.7.& 16.&.17.& 2.Reg.6.&.1.Paralip.9.&.10.& 13.pro.abinadab.
Amizadab.pro.amizabad.
Ammon.Geñ.19.g.pro.benami.
Ammon.2.Reg.3.pro.amnon.
Ammonite.2.Paralipo.26.a. vbi dicitur Et cõtra ammonitas.pro.meonite.
Anam.pro.anan.
Anan.Geñ.36.pro.ana.
Anan.1.Paralipo.3.pro.anani.
Anana.pro.anania.
Ananeel. Hiere.32.pro.anameel.
Anani.Nee.8.pro.anan.
Anania.Nee.12.pro.anani.
Anen.pro.anem.
Anioliab.pro.ani & eliab.
Annum.pro.aunun.
Aram.Nomẽ viri.Geñ.11.&.1.Paralipo.23.pro.haran.
Aram.Ruth.vltimo.pro.ram.
Arari.2.Reg.23.d.pro.aradi.
Aras.2.Paralipo.34.pro.asra.
Arath.pro.arad.
Arebia.pro.sarebia.
Areth.Nee.10.pro.areph.
Arphasei.pro.apharsei.
Arphat.pro.arphad.
Arib.pro.iarib.
Ariph.4.Reg.15.pro.arie.
Arnon.Nu.21.d.ibi. Vt requiescerent in arnon.&.f.ibi.Et deuorabit arnon moabitarum.pro.ar.
Arodites.1.Paralipo.11.pro.arorites.
Aromath.pro.aromaph.
Arothites.pro.arorites.
Aruaphet.pro.arnapher.
Asa.1.Paralipo.7.f.pro.aia.
Asach.pro.achac.
Asael.3.Reg.19.&.2.Paralipo.22.pro.azael.
Asalephum.pro.asalelphuni.
Asarsasusim.pro.asarsusim.
Asebia.Nee.9.pro.asebnia.
Asecha.pro.azecha.
Asephdana.pro.asebdana.
Asemaa.pro.asena.
Asemoth.pro.asemon.
Assen.pro.assem.
Assenez.pro.ascenez.
Assenez. Geñ.41.&.46.pro.aseneth.
Aser.Exo.6.pro.asir.
Aser.1.Paralipo.7.pro.iaser.
Aseroth.Iof.10.&.12.&.15.pro.asedoth.
Asersua.pro.asersual.
Asersua.Iof.19.a.vbi dicitur Beth marchaboth & asersua: pro.asersusa.
Assa.ad Ro.16.pro.achaia.
Asyncretus.pro.asyncritus.
Asmaueth.pro.azmaueth.
Asmoth.pro.azmoth.
Asoph.pro.asoth.
Ason.pro.asom.
Asornoa.pro.asor noua.
Asoromamsame.pro.asor:amãm: same.
Asrael.1.Paralipo.12.pro.azrael.
Astharoth. Nu.32.& Iof.16.&.18.pro.atharoth.
Astharoth.Iudi.3.pro.aseroth.
Assur.1.Paralipo.2.&.4.p.ashur.
Athmata.pro.amta.
Athupha.pro.atipha.
Athus.Nee.3.c.pro.achus.
Auin.pro auim.
Auioliab.pro.ani & eliab.
Axab.pro.axaph.
Azab.pro.asaph.
Azaba.pro.agaba.
Azaph.pro.asaph.
Azarias.2.Paralip.31.vbi dicitur Azarias & naad.pro.azazias.
Azarias.Nee.10.pro.azanias.
Azauoth.pro.azanoth.
Azboth.pro.azboch.
Azebeth.pro.zabad.
Azech.pro.aza.
Azem.pro.asem.
Azi.Nee.11.b.pro.ahazi.
Aziam.pro.azia.
Aziel.pro.iaziel.
Aziud.pro.maaziuth.
Azone.pro.zanoa.
Azur.Esd.2.& Nee.7.pro.arhur.

B.

BAala.Iof.19.pro.bala.
Baaladiud.p.baalath & iud.
Baalim. Osee.2. vbi dicitur Et nõ vocabis me vltra baalim.p.baali
Baana.1.Paralipo.9.pro.banaa.
Baani.pro.bani.
Bachachar.pro.bacbachar.
Bachanai.pro.machbanai.
Badadi.pro.badad.
Bala.Iof.15.pro.baala.
Balaad.pro.baalath.
Balaana.pro.baalanan.
Balaanan.pro.balaan.
Baladam.pro.baladan.
Balam.pro.balan.
Baldath.pro.baldad.
Balthasar.Daniel.5.&.7.&.8.pro balsasar.
Bana.pro.baana.
Bañaa.pro.baana.
Banai.pro.banaia.
Bania.Esd.10.pro.zania.
Baniel.pro.haniel.
Bara.1.Paralipo.8.b.pro.baraa.
Basa.pro.bara.
Bauranites.pro.bauramites.
Bechetia.pro.becbecia.
Bechetias.pro.becbecia.
Bechin.pro.beuai.
Bechor.1.Reg.9.pro.bechorath.
Bechue.pro.becbuc.
Beleph.pro.heleph.
Belga.Nee.10.pro.belgai.
Belgi.pro.belga.
belsar.pro.belsan.
Belsatim.pro.abelsatim.
Beltecen.pro.elthecen.
Benadab.pro.benadad.
Beneseth.pro.benesed.
Benhenon:pro.benhenom.
Beniamin.2.Paralip.31.vbi dr̃ edẽ & beniamin.pro.meniamin.
Bennon.pro.beno.
Bercameth.pro.berrameth.
Beri.Geñ.46.pro.heri.
Beroth.2.Reg.8.pro.berothai.
Bersabe.2.Regum.11 &.12.&.3.Regum.1.&.2.&.p̃s.50.pro.beth sabe.
Bersabe.1.Paralip.3.pro.bethsue.

Bersan.pro.bethsan.
Bethamoth.pro.bethazmoth.
Bethanim.pro.ethanim.
Betharan.Nu.32.pro.betharan.
Betharan.Iof.13.pro.betharam.
Bethauen.Iof.8.pro.bethel.
Bethel.Cant.2.pro.bether.
Betherai.pro.bethberai.
Bethphalech.pro.bethphaleth.
Bethlebaboth.pro.bethlebaoth.
Bethleemites.1.Paralipo.20.pro leemites.
Bethfaida.Iob.5.pro.bethefda.
Bethfeca.pro.bethfeta.
Bethfimon.pro.bethfimoth.
Bethite.pro.becbite.
Biblii.pro.giblii.
Boem.pro.boen.
Bonni.Nee.9.pro.banani.
Bofram.pro.beafthara.
Bubaftus.pro.pubaftus.

C.

CAath.1.Paralipo.6.vbi dicitur Caath fili⁹ ei⁹.pro.caath.
Cadefbarne.Deut.1.in fine capi.p (cades.
Calaal.pro.calal.
Caleph.pro.caleb.
Canath.Iudi.1.pro.tanach.
Capfeel.pro.cabfeel.
Cariathaa.pro.carchaa.
Cariathiarim.Efd.2.pro.cariatharim.
Cariathiarim.Hiere.48.p.cariathim.
Carthan.pro.carthan. (thim.
Cafeth.pro.cafed.
Cauda.pro.clauda.
Celaia.Nee.12.pro.celai.
Celatha.pro.cehalatha.
Cerethi.4.Reg.11.pro.cari.
Cefion.pro.cefion.
Cethis.pro.cethlis.
Ciph.pro.ziph.
Ciphei.pro.ziphei.
Cirinus.pro.cyrinus.
Colozai.pro.coloza.

Ch.

Chaana.pro.chanaana.
Chai.pro.hai.
Chamaal.pro.bamaal.
Chaman.pro.chamaam.
Chanaan.Iudi.10.pro.maon.
Chanaan.3.Regum.22.pro.chanaana.
Chanaan.Hiere.41.p.chamaam.
Chariathiarim.pro.cariatharim.
Cheboleth.pro.ceboleth.
Chelmach.pro chelmad.
Chelon.pro.clon.
Cherubim.2.Reg.22.pro.cherub
Chum.pro.chun.
Chusa.pro.chuza.
Chusi.1.Paralipo.6.pro.cifi.
Chusi.ps.7.pro.chus.

D.

DAmafcenus.1.Paralipo.18.p darmafcenus.
Damafcus.4.Reg.16.b.vbi.dicitur Perrexitq; achaz i occurfum theglatphalafar regi affyriorum in damafcum.pro.dumafcus.
Damafcus.1.Paralipo.18.Et.z.Paralipo.16.&.24.&.28.pro.darmafcus.
Dan.1.Paralip.26.c.pro.ladan.
Daram.pro.adara.
Daran.1.Paralipo.2.pro.dara.
Deda.pro.decla.
Delbora.pro debbora.
Deptha.pro.depcha.
Dibon.Efa.15.pro.dimon.
Diei.pro.dieni.
Dodan.pro.dodau.
Dodanim.1.Paralip.1.p.rodanim.
Doech.pro.doeg.
Dom.pro.adon.
Duram.pro.dura.

E.

EBal.Gen.10.pro.obal.
Edenna.pro.denna.
Edom.Iof.3.pro.adom.
Ephermefta.pro.phermefta.
Ephor.pro.ephod.
Ephraim.1.Reg.13.pro.ephra
Egbathanis.pro.echmatha.
Eleph.pro.eled.
Eliadam.pro.eliada.
Elibaa.pro.eliaba.
Eliphalech.pro.eliphalet.
Elifu.pro.eliftia.
Elifua.1.Paralipo.3.pro.elifama.
Elmeleth.pro.elmelech.
Elnaen.pro.elnaem.
Elrath.pro.eleath.
Elul.3.Reg.6.pro.bul.
Elziph.pro.ziph.
Emath.Nee.12.pro.maa.
Ennada.Nee.3.pro.ennadad.
Enadab.pro.enadad.
Enebad.pro.enedad.
Enganni.pro.engannim.
Ennon.pro.ennom.
Efamari.pro.iefamari.
Efchatioth.pro.ifchatioth.
Efdras.pro.ezras.
Efel.pro.ezel.
Efer.1.Paralipo.4.pro.ezer.
Efrael.pro.ezrael.
Efrom.pro.efron.
Efromite.pro.efronite.
Ethaia.pro.echaia.
Etham.pro.ethan.excepto.Exo.13.&.Nu.33.&.Iudi.15.&.1.Paralip.4.a.vbi d'ifta quoq; ftirps etham.&.c.&.2.Paralipo.11.
Ethan.1.Paralipo.4.a.ibi Ifaar:& ethan.pro.ethnan.

Ethanni.pro.hanni.
Ethilon.pro.thilon.
Euchodia.pro.euodia.
Eufrateus.pro.efrateus.
Euilath.pro.euila.
Exul.pro.chefil.
Ezeab.pro.ezgad.
Ezechiel.Efd.8.pro.ieziel.
Ezethan.pro.ecetan.
Eziel.1.Paralipo.27.c.pro.ezriel.

F.

FAdaia.4.Reg.22.p.adaia.
Faleam.pro.falea.
Falech.pro.faleg.
Falech.1.Paralip.2.c.pro.faleth.
Falech.1.Paralipo.2.f.pro.falet.
Fares.Efd.2.&.8.pro.pharos.
Farnath.pro.farnach.
Farfandatham.pro.farfandatha.
Felcia.Nee.11.pro.felelia.
Felethi.3.Reg.1.pro.rei.
Felethi.4.Reg.11.pro.rafin.
Filethus.2.ad Timoth.1.d.pro.fygellus.
Finon.Nu.33.pro.funon.
Fiton.pro.phitom.
Fuaite.pro.funite.

G.

GAabathites.pro.gabaathites.
Gaad.pro.iaath.
Gaam.pro.gaas.
Gaaz.pro.gaas.
Gabaa.1.Regum.14.a.vbi dicitur fub malo granato que erat in agro gabaa.pro.migron.
Gabaad.pro.gabaath.
Gaber.4.Reg.9.pro.gur.
Gabin.pro.gabim.
Gadihel.pro.iadihel.
Galilea.Iof.13.pro.galiloth.
Gallim.Efa.15.pro.agallim.
Gamalias.pro.gamarias.
Ganzo.pro.gamzo.
Gaon.pro.gaam.
Gazer.Iof.13.&.1.Paralip.26.pro iazer.
Gebelem.pro.gemele.
Gebneel.pro.iebneel.
Gehennon.pro.gehennom.
Geldeti.pro.gedleti.
Gemineus.pro.iemineus.
Gemini.pro.iemini.
Genefar.Matth.14.p.genefareth
Gerafeni.pro.gergefeni.
Gerafeni.Marc.5.a.&.Luce.8.p gadareni.
Gerfan.pro.gerfam.
Gerfon.1.Paralip.15.&.Efd.8.pro gerfom.
Gefa.pro.iefa.
Geffuri.2.Reg.2.pro.affuri.
Gethai.pro.gethaim.
Gethel.4.Reg.7.pro.othel.

Gether.1.Reg.30.&.1.Paralipo.7.pro.iether.
Gezen.pro.gezez.
Gezre.pro.gerze.
Golan.pro.golan.
Gothan.pro.gotham.

H.

HAdria.pro.andria.
Haemes.pro.habes.
Haphan.pro.hapham.
Hay.Nee.11.pro.haya.
Hayan.pro.hayam.
Hayla.pro.hayloth.
Hayla.4.Reg.18.pro.hala.
Haylam.pro.haloth.
Haylam.4.Reg.17.pro.hala.
Hana.pro.haua.
Hebrona.Nu.34.pro.zephrona.
Hefer.pro.hafor.
Helam.1.Paralip.9.pro.hela.
Helcheten.pro.helthece.
Helchias.Nee.1.pro.hechelias.
Helchias.Hiere.38.p.melchias.
Heleth.pro.heled.
Helon.Iof.19.c.vbi dicitur Helon & thenna.&.1.Paralipo.6.f.pro. (aialon.
Helthai.pro.hedai.
Hennon.pro.hennom.
Hiedor.pro.gedor.
Hierobaal.z.Regum.11.pro.hierobefeth.
Hieroboam.1.Reg.1.&.2.Paralip.23.pro.hieroam.
Hiram.Gen.38.pro.hira.
Hiram.2.Reg.20.pro.hira.
Hiram.2.Paralipo.2.&.4.&.8.p.huram.
Hifmaafia.pro.maafia.
Hofdi.pro.hodfi.
Hothan.pro hotham.
humefen.pro.himefem.
Hus.1.Paralipo.8.pro.ichus
Hufan.pro.hufam.

I.

IAcham.pro.iachan.
Iachanen.pro.iachanem.
Iachur.pro.iathur.
Iadab.pro.iaath.
Iadi.pro.iada.
Iadan.pro.iada.
Iadiel.pro.iahiel.
Iadin.pro.iadon.
Iael.pro.iael.
Iahalon.pro.ialon.
Ialel.1.Paralipo.4.pro.ialalel.
Iamnia.pro.iabnia.
Ianadiath.pro.iaath.
Iarbi.pro.iarib.
Iareb.pro.gareb.
Iareth.pro.iared.
Iafa.Efa.15.Pro.iahas.
Iafie.pro.iafie.
Iafiel.1.Paralipo.12.pro.iaziel.

Iafon.Act.21.pro.mnafon.
Iazal.pro.ozal.
Iaboth.pro.icabod.
Ieblaan.pro.ieblaam.
Iebfam.pro.cibfaim.
Iebton.pro.gebeton.
Iecbaa.pro.iegbaa.
Iechbaa.pro.iegbaa.
Iecnal.pro.iecnam.
Iechonias.Hiere.22.&.37.pro.chonias.
Iechonias.Hiere.35.&.40.&.42 & Ezech.8.&.11.pro.iezonias.
Iechri.pro.achi.
Iechri.1.Paralip.8.&.2.Paralipo.23.pro.zechri.
Iecter.pro.iether.
Iedaba.pro.ierala.
Iedboa.pro.ieddoa.
Iedelias.pro.gedelias.
Iediel.Efd.10.pro.iehiel.
Iehutiel.pro.iecutiel.
Ielon.pro.ielom.
Ieiada.pro.iedaia.
Iemleth.pro.iemlech.
Iemna.2.Paralip.29.c.pro.zema
Iepfem.pro.iebfem.
Ierobaal.2.Reg.11.pro.ierobefeth
Ieroboam.1.Reg.1.&.2.Paralipo.23.pro.ieroam.
Ieffa.pro.iaffa.
Iefbaal.pro.efbaal.
Iefban.pro.efban.
Iefbidenob.pro.iefbibenob.
Ieffen.pro.geffen.
Iefpham.pro.iefphan.
Iefimuth.pro.iefimon.
[illegible]
[illegible]
[illegible]pro.iofe.
[illegible]pro.iefie.
Iefur.pro.gefur.
Iefus 1.Paralip.3.pro.iefaias.
Iethan.pro.ietha.
Iethan.Iof.15.pro.iethnan.
Iether.1.Paralip.1.pro.ietheth.
Iethmoan.pro.iechmoam.
Iethraan.pro.iethraam.
Iethrai.1.Paralip.6.b.pro.ethrai.
Iethram.pro.iethran.
Iethremon.pro.gethremon.
Iethros.pro.ros.
Iezechel.pro.iecethel.
Iezedelia.pro.iegedelia.
Iezen.pro.gezem.
Iezreli.pro.iefreli.
Iezriel.pro.ezriel.
Ioachan.pro.ioachaz.
Ioachim.Hiere.52.g.&.Ezechie.1.pro.ioachin.
Ioachin.4.Reg.10.pro.ioachaz.
Ioamim.pro.iamin.
Ioatib.pro.ioiatib.

Ioathan.pro.iotham.
Ioatham.Nee.12.pro.ionathan.
Iobab.Gen.46.pro.iob.
Iobama.pro iobania.
Iobel.pro.iohel.
Iobia.pro.hobia.
Iochabeth.pro.iocabed.
Iophe.pro.nophe.
Iophir.pro.ophir.
Iohanna.Ioh.1.f.vbi dicitur Tu es fymon filius iohanna.pro.iona.
Iohannes.Ioh.21.d.vbi dicitur fymon iohannis.pro.iona.
Ioheli.pro.iohel.
Ioiada.1.Paralip.8.pro.ioada.
Ionan.pro iohannan.
Ionathan.Nee.12.b.vbi dicitur io nathan filii eliafib.pro.iohanna.
Iorei.pro.area.
Iofabefeth.pro.iofabefed.
Iofabeth.pro.iozabed.
Iofachar.pro.iozachar.
Iofeph.Matth.13.g.&.27.vbi dicitur Et iofeph mater.& Marc.6.a.&.15.d.ibi Et iofeph mater:& ibi & maria iofeph.& Act.4.g.pro iofes
Iofias.Zach.14.pro.ozias.(iofes
Iothan.pro.zethan.
Iothan.1.Paralip.7.g.p.hotham.
Iofabath.pro.iozabad.
Iozaded.pro.iozabed.
Ifaar.1.Paralip.4.pro.faar.
Ifbaal.pro.ifbaab.
Ifraelitis.1.Paralipo.3.pro izraelitis.
Ifraia.pro.izraia.
Iftiman.pro.iftimoa.
Italia.Act.14.d.pro.attalia.
Ithamian.pro.ichamia.
Iuchadan.pro.iuchadam.
Iulia.ad Ro.16.pro.iunia.

L

LEed.pro.ieeth.
Leemas.pro.lechmam.
Lichoftratos.pro.lithoftrotos.
Lyftra.Act.27.pro.myra.
Loche.pro.iothe.
Lodadin.pro.lodadid.
Luzai.pro.cluzai.

M

MAarem.pro.arem.
Maaria.pro.maraia.
Maafia.1.Paralip.9.pro.maafi.
Mabdiel.pro.magdiel.
Mabfan.pro.mabfam.
Macharai.pro.maharai.
Madan.Iof.11.&.12.pro.madon.
Madian.Hiere.38.pro.mathan.
Madid.pro.adid.
Magdiel.pro.magdalel.excepto.1 Paralip.1.
Magedan.Matth.15.in fine.pro.magdala.

Magmas.pro.machmas.
Maimina.pro.maimin.
Malaath.pro.maalath.
Malachias.pro.malachi.
Mambres.pro.iambres.
Mamucha.pro.mamuchan.
Manfer.pro.mamzer.
Mapfar.pro.mabfar.
Marmach.pro.marma.
Mafan.pro.mafal.
Mafpha.Iof.21.in fine p.mifphat.
Mafi.pro.mafia.
Mafia.Nee.10.pro.mazia.
Mathamu.pro.mathaniu.
Matthat.pro.mathatha.excepto.Luce.3.
Mathatias.4.Reg.24.pro.mathanias.
Mathet.pro.mathata. (nias.
Mathmata.pro.machmatath.
Mathreth.pro.mathred.
Mathufalem.pro.mathufale.
Mechphia.pro.megphias.
Medalaa.pro.merala.
Meezabel.pro.meetabel.
Mephat.Gen.14.pro.mifpat.
Meheratites.pro.mecheratites.
Melcha.Luce.3.pro.melea.
Melchias.Nee.3.b.pro.meltias.
Melchon.pro.melchom.
Melech.Gen.28.& i titulo.ps.87 pro.maalath.
Mer.pro.emer.
Mereth.pro.mered.
Merodach.4.Reg.20.p.berodach
Merom.Iudi.5.pro.meroz.
Meron.pro.merom.
Mes.1.Paralip.1.pro.mefech.
Mefluch.pro.meluch.
Methaal.pro.ethbaal.
Miamim.pro.miamin.
Micha.4.Reg.22.pro.michaia.
Michas.pro.michaias.
Mitylene.Act.28.a.pro.melita.
Mochober.pro.amocheber.
Moloch.3.Reg.11.pro.molchom.
Mofolla.pro.mofollam.
Mofollamoth.1.Paralip.9.p.mofollamith.
Mumin.pro.munim.

N

NAad.pro.naath.
Naalon.pro.naalol.
Naamim.pro.naamini.
Naaroth.pro.anaaroth.
Nabeth.pro.abed.
Nabuchodonofor.i toto hieremia excepto.cap.27.&.28.&.29.a.&.34.&.39.b.& in Ezech.26.&.29.&.30.pro.nabuchodorofor.
Nabufarfathim.pro.nabufarfachim.
Nabufefban.pro.nabufefbaz.
Nachor.2.Reg.6.pro.nachon.

Naphei.pro.naphis.
Naphez.pro.nahem.
Nafor.pro.enafor.
Natalia.pro.attalia.
Nathamelech.pro.nathanmelech
Nathania.Efd.10.pro.mathania.
Nathaniel.pro.nathanel.
Nebaan.pro.nebaaz.
Nebo.Nee.7.pro.geba.
Nebui.pro.nebu.
Nemroth.pro.nemrod.
Neptalim.pro.neptali.
Neri.Hiere.32.pro.neria.
Nodaia.pro.noadia.
Nophech.pro.nopheth.
Noram.pro.naaran
Noratha.pro.naaratha.

O

OBed.2.Paralip.15.&.28.pro oded.
Obediel.pro.obed.
Obeth.pro.oded.
Ophal.pro.ophial.
Ophir.Hiere.10.pro.ophaz
Olympiade.ad Ro.16.p.olympa.
Orodi.pro.orori.
Ofia.pro.ozia.
Ofiau.pro.oziau.
Othim.pro.othni.
Oza.1.Paralip.16.pro.ofa.
Ozam.pro.oza.
Ozazin.pro.ozaziu.
Ozenzara.pro.ozenfara.
Ozias.1.Paralip.3.pro.ochozias.
Ozias.Hiere.42.&.43.pro.ofias
Oziel.1.Paralip.27.pro.ozriel.

P

PEdno.pro.apedno.
Prifca.ad Ro.16.a.&.pria ad Corinth.16.d.&.2.ad Thimothe.4.d.pro.prifcilla.

R

RAbfaces.pro.rabfares.
Raphaim.1.Paralip.20.in fine.pro.rapha
Rama.1.Reg.30.pro.horma.
Ramoth.Efd.10.pro.ieramoth.
Rapfaces.pro.rabfaces.
Rapfaces.Hiere.39.pro.rabfares.
Rapfaris.pro.rabfaris.
Rechia.pro.rehia.
Regma.1.Paralip.7.pro.regina.
Rehem.pro.recem.
Remoth.pro.meremoth.
Refemophim.pro.mophim.
Rimma.pro.rina.
Rimoth.pro.ierimoth.
Roma.1.Reg.30.pro.arama.
Romethiezer.pro.romemthiezer
Roth.pro.atharoth.

S

SAba.3.Reg.11.d.pro.foba.
Sabad pro elzabad

Saban.pro .ſabam.
Sabe.pro.ſaue.
Saber.Geñ.46.pro.ſaher.
Sabias.pro.aſabias.
Sabud.pro.zabud.
Sacha.pro.ſachacha.
Sachur.pro.zachur.
Saphan.1.Paralip.5.pro.ſapham.
Saphata.pro.ſaphatia.
Saie.pro.ſage.
Salmana.Oſee.10.pro.ſalman.
Salum.pro.ſalu.
Samma.1.Paralip.5.pro . hoſama.
Samathias.pro.ſamachias.
Sameron.prõ. ſameronmeron.
Samroth.pro.ſamoth.
Sanamim.pro.ſananim.
Sanir.Deut.4.pro.ſcon.
Sanir.Iudi.10.pro.ſamir.
Sara.1.Paralip.1.pro.zara.
Sarahim.pro.ſaharim.
Saraia.1.Paralip.9.pro ſaaria.
Sareth.pro.ſared.
Sarith.pro.ſarid.
Sarma.pro.harma.
Sarona.pro.ſaron.
Sarſathin.pro.ſarſachim.
Saruch.pro.ſarug.
Saul.1.Reg.15.d.vbi dicitur ad terram ſaul.pro.ſual.
Scharioth.pro.iſcarioth.
Scena.pro.ſceua.
Sebechai.pro.ſebethai.
Sebenia.Nee.11.pro.ſemeia.
Sebna.pro.ſebnia.
Sechamonites.pro.ſelechãmõites
Sechar.pro.ſeza.
Sechenia.Nee.10.pro .ſebenia.
Sechri.pro.ſethri.
Seddo.pro.ſedoch.
Sephan.pro.ſepham.
Sephiphima.pro.ſephim.
Sephua.pro.ſephu.
Sephupham.pro.ſephuphan.
Seyr.4.Reg.11.pro.ſur.
Seyra.1.Paralip.7.pro.ſyra.
Sellaia.pro.ſellai.
Selebim.pro.ſelebin.
Selemau.pro.ſelemiau.
Selmai.pro.ſemlai.
Selmon.Nee.7.pro.ſelmai.
Selo.pro.ſeleph.
Sellum . Nee.3.d. vbi dicitur ſellũ filius colozai.pro.ſellun.
Sellum.Nee.11.&.12.pro .ſelln.
Semei.Hiere.26.pro.ſemeia.
Semeias.1.Paralip.25.&.27.pro. ſemei.
Semerõ.2.Paralip.15.p.ſemerim.
Semramite.pro.ſemranite.
Sennaar.Geñ.14.a.vbi dicitur.Et contra ſennaar regem adame.p ſenaab.
Senia.pro.ſema.
Sennim.pro.ſenanim.
Senon.pro.ſcon.
Seor.1.Reg.9.pro.ſeror.
Serim.pro.herim.
Seruch.pro.ſerug.
Seſban.pro.ſeſbaz.
Seſenna.pro.ſeſema.
Sethai.pro.ſebthai.
Sethia.pro.ſechia.
Siba.2.Reg.20.in fine. pro .ſiua.
Siban.pro.ſiuan.
Sichar.pro.ſichem.
Siceleech.pro.ſiceleg.
Sina.Deut.33.& Eccli.48.p.ſinai
Soba.Geñ.14.pro.hoba.
Sobal. p̃s.59.& Iudi.3. pro. ſoba.
Sochoth.Ioſ.15.&.1.Reg.17.&.19 pro.ſocho.
Sophat.pro.ſophach.
Soreth.pro.ſorech.
Staburzanai.pro.ſtarbuzanai.
Supham.pro.ſephupham.
Sunamitis.Cant.6.&.7 . pro.ſulamitis.
Suri.pro.vri.

T

TAbitacumi.Marc.5.d.pro.talithacumi.
Tachaſin.pro.itachaſin.
Tebon.pro.chebon.
Tethron.pro.cethron.
Titichus.pro.tychicus.
Tubal.Geñ.4.pro.iubal.

Th.

Thabitacumi.pro.talithacumi.
Thacan.pro.thartach.
Thalaſſa.Act.27.pro.laſſea.
Thamnatſare . Iudi.2 . pro.thamnatares.
Thana.pro.thanac.
Thanna.pro.thamna.
Thanam.pro.thanach.
Thannam.pro.thamna.
Thanani.pro.chanani.
Thane.pro.thanach.
Thanes.pro.hanes.
Thantannai.pro.thathanai.
Thapſam.pro.thapſa.
Theglatphalaſar.1.Paralip.5.&.2.Paralip.28. pro. thelgatphalnaſar.
Theman.Iob.6.& Hiere. 25.pro. thema.
Thenath.pro.tenach.
Thethel.pro.thechel.
Thoſan.pro.coſam.
Thubal.Geñ.4.pro.iubal.

V

VAiſatha.pro.vaizatha.
Vrai.pro.irai.
Vſan.pro.vſim.

Z

ZAban.pro.zauan.
Zabath.pro.zabad.
Zabdias.pro.zabdi.
Zabeth.pro.zabed.
Zachai.Nee.3.pro.zabai.
Zadab.pro.zabad.
Zamri.1.Paralip.11.pro.ſamri.
Zamri.Nee.3.pro.amri.
Zaraias.1.Paralipo.6.pro .ſaraias.
Zarath.pro.zethar.
Zaree.pro.zaria.
Zaree.4.Reg.25.pro.carce.
Zareth.pro.zared.
Zarias.1.Paralip.6.pro.ſarias.
Zathan.pro.zatham.
Zethan.pro.zetham.
Zethar.pro.ſethar.
Ziza.1.Paralip.25.pro.zina.
Zocho.pro.ſocho.
Zomim.pro.zomzomim.

Finis.

Fo. Fo. Fo. Fo. Fo. Fo.

Finis.

Introductiones artis grāmatice hebraice. Et primo de modo legendi & pronūciādi

AD habendam noticiam hebraice lingue: in qua scripturam sacram veteris testamenti constat esse conscriptā: necessaria est cognitio artis proprie & peculiaris illius lingue: quam greci grammaticam: latini rem litterariam appellant. Sed quia grammaticam precedit emendata lectio: que ex figuris litterarum cum suis vocibus constat: ideo imprimis est aduertendum viginti duas litteras siue prolationes esse apud hebreos: figuras vero ipsarum litterarum esse viginti septem. Nam quinque illarum duplicantur. quia licet seruent eundem sonū: diuersis tamen characteribus figurantur. Et etiam quia per eas aliter scribuntur principia & media dictionū: aliter fines. Sunt preterea apud eos omnes he littere consonantes. Et ad designandas quinque vocales nostras vtuntur duodecim apicibus: ex quibus & illis viginti duabus litteris lingue hebraice lectio constat. Sed quia littere accidunt tria. Nomen. Figura. Potestas: alphabetum hebraicum disposuimus in tribus columelis siue ordinibus: in quibus tria illa accidētia e regione versuum explicauimus. Sed imprimis alphabetum ipsum recto ordine posuimus.

táu sí res coph sádic sádic phe pe aáin sámach nū nū mē mē lámed chaph caph iod teth heth záin váu he dálet gimal beth áleph

א ב ג ד ה ו ז ח ט י כ ך ל מ ם נ ן ס ע פ ף צ ץ ק ר ש ת

Nomen.		Figura.	Potestas.
áleph.	אלף	א	A
Beth	בית	ב	b
Gimal.	גימל	ג	g
Dáleth.	דלת	ד	d
He.	הא	ה	h
Váu.	ויו	ו	v
Záin.	זין	ז	z
Heth.	חית	ח	ch
Teth.	טית	ט	t
Iod.	יוד	י	i
Caph: Chaph.	כף: כף	כ ך	c ch
Lámed.	למד	ל	l
Mem: Mem.	מם מם	מ ם	m m
Nun: Nun.	נון נון	נ ן	n n
Sámach.	סמך	ס	s
Aáin.	עין	ע	a
Pe: Phe.	פא פא	פ ף	p ph
Sádic: Sádic.	צדיק צדיק	צ ץ	s s
Coph.	קוף	ק	c
Res.	ריש	ר	r
Sin.	שין	ש	ſ
Táu.	תיו	ת	th

Sequuntur duodecim signa siue apices quibus hebrei vtuntur ad designādū quīque vocales nr̄as ordine supra disposito.

Nomina apicum.		Figura.		Potestas.
Pathach.	פַּתַח	ַ	אַ	A
Cames.	קָמֶץ	ָ	אָ	a
Hateph pathach	חֲטַף פַּתַח	ֲ	אֲ	a
Cere.	צֵירֵי	ֵ	אֵ	e
Cegol.	סֶגוֹל	ֶ	אֶ	e
Seba.	שְׁבָא	ְ	אְ	e
Hateph segol.	חֲטַף סֶגוֹל	ֱ	אֱ	e
Hiric.	חִירִיק	ִ	אִ	i
Holem.	חוֹלֶם	ֹ	אֹ	o
Hateph camez.	חֲטַף קָמֶץ	ֳ	אֳ	o
Surec.	שׁוּרֶק	ֻ	אֻ	v
Surec.	שׁוּרֶק	ו	או	v

De combinatione litterarum.

Et quoniam ex predictis litteris & apicibus qui sunt signa quinqꝫ vocaliū syllabe constant & fiunt. Ideo subditur modus combinādi ipsas litteras ponēdo exēplū in lr̄a beth discurrendo per omnes apices & signa quinqꝫ vocalium.

bu bu bo bo bi be be be be ba ba ba

בַּ בָּ בֲּ בֵּ בֶּ בְּ בֱּ בִּ בֹּ בֳּ בֻּ בּוּ

Et per hunc modum debet fieri combinatio omnium aliarū litterarum cum predictis apicibus vt syllabe fiant: & vt ex syllabis fiant dictiones ex quibus omnis oratio constat: vt infra dicetur. Sed circa predictas litteras & apices aliqua sunt notanda Et primo circa litteras est notandum ꝙ ex predictis viginti & duabus litteris quīqꝫ sunt duplices scilicet. ך ם ן ף ץ Et sic sunt omnes littere viginti & septem quantum ad figuram litterarū Et he quinque littere duplices ponuntur semper in fine dictionum: alie vero quinque que sunt eis consimiles: s. כ מ נ פ צ ponuntur in principio aut in medio dictionum & nunquam in fine. Item ex his quinque litteris que veniunt in fine dictionis: tres veniunt sine aliquo apice & pertinent ad syllabam precedentem siue trahuntur a syllaba precedenti. s. ם ף ץ Alie vero due que sunt ך ן veniunt aliquando cum apicibus: quarū nun. ן venit aliquando sine aliquo apice: & tunc pertinet ad syllabā precedentem sicut tres alie supradicte. Aliquando vero venit cū apice camez vel pathach & facit ןָ na. Sed littera. ך. chaph nunqꝫ venit sine apice: & quādo venit cum camez vel pathach tunc facit ךָ cha: vt אֵלֶיךָ Elécha. & quando venit cum apice seba tunc trahitur a syllaba precedenti: vt לֵךְ lech. & sola ista littera caph licet ipsa proferatur in fine dictionis apex tamen illius non profertur: quod in omnibus aliis que veniūt in fine dictionis nunquā contingit quod apex non proferatur. Item notandū ꝙ ex viginti & duabus litteris supradictis vndecim sūt substantiales & nunquā possunt esse accidentales: que his quattuor dictionibus comprehenduntur טַח סֵפֶר גֶּזַע צֶרֶק Iste enī vndecim littere vel quelibet earum in quacunque dictione venerint constituunt significatum illius dictionis: & sunt ex radice primitiua eiusdem dictionis: siue scribantur sine aliquo apice vel cum quolibet apice. Alie vero vndecim possunt esse accidentales: & comprehenduntur his tribus dictionibus. אֵתַכְנָה מֹשֶׁלִי בֹו Iste vndecim littere vel quelibet earum possunt esse substantiales sicut & alie supradicte: & possunt esse accidentales ad denotandum genus vel personam aut casum siue declinationem vel tempus aut cōiugationem: & de hoc plenius dicetur infra. Item notandū ꝙ ex predictis vndecim litteris accidētalibus quattuor possunt esse nota siue signa vocaliū: & hoc qn̄ scribūtur sine aliquo apice & nō pferūtur. & sunt iste א ה ו י Et tunc littera áleph ponitur communiter in medio vel in fine dictionis pro. a. vocali vt קָרָא Cara & quandoqꝫ ponitur pro e. vel. pro. o. vt רֵאשִׁית רֹאשׁ Resith Ros. Et ista littera. ה. communiter ponitur pro. a. in fine dictionis vt גָּלָה gala: & aliquādo ponitur pro. e. vel pro. o. vt שָׂדֶה sade פַּרְעֹה pharao. & ista littera. ו. ponitur pro. o. vel pro. u. tam in medio quam in fine dictionis vt תְּהוֹם thehom. תֹּהוּ thóhu. & ista littera. י. ponitur p e. vel pro. i. tam in medio quam in fine: vt בָּנֵי bene בְּנִי bení. & quando predicte littere scribuntur cū apicibus sunt vere consonātes. Si enim vau subscribatur cū apice camez vel pathach hoc modo. וָ. tunc sonat va: & similiter cum reliquis apicibus

sonat.va.ve.vi.vo.vu.& eodē mō iod cū pdictis apicib⁹ sonat ia.ie.ii.io.iu.& eodē mō ista lr̄a.ה.cū pdictis apicibus sonat.ha.he.hi.ho.hu. De lr̄a aleph dictū est supra. Itē notandū qđ qn̄ due lr̄e ex quattuor supradictis que possunt esse signa vocaliū posite sine apice veniunt in fine dictionis: prima earū nō pfertur: secūda vero profertur sicut cōsonās: & trahitur a syllaba precedēti. vt גוי goi בָּנָיו banáu. & qn̄ sola iod vel vau ponitur post lr̄am subscriptam cū camez vel patha tunc illa littera iod vel vau trahitur a syllaba pcedēti vt צַו sau בָּנַי banái. & qn̄ post vau vel iod seqtur vau cū apice surech: tūc illud vau vel iod primū est cōsonās & sonat. vu. siue. iu. vt קָיו chiuu חַיו haiu. Itē nota ꝙ aliqn̄ veniunt iod & aleph siue vau & aleph. sine apice in fine dictionis & ambe non proferuntur vt הִיא.hi.

De prolatione litterarum.

PRolationis seu sonus lr̄arū possumus habere aliquā cognitionē ex lr̄is latinis e regiōe positis in pricipio huius tractat⁹: licet ad hn̄dā integrā cognitionē op⁹ esset viua voce: quia sunt alique lr̄e hebraice quarū sonus nō pōt exprimi lr̄is latinis: quia nō hn̄t latini talē plationē: eo quod pferūtur in gutture. Sunt enī que sequūtur ע ח ה. ideo necesse ē vt predicte littere designētur p aliqs litteras latinas. Ponemus itaq; pro cheth.ח.ch. & pro aáin.ע.a. & pro he.ה.h. Preterea sūt tres lr̄e hebraice q̄ exprimūtur per.s.latinū. & sunt que sequuntur sámach.ס.sádic.צ.sin.שׂ.cū apice sebóleth: & sin .שׁ.cū apice cebóleth. Que cū apud hebreos sint diuerse tā figura quam sono: oportet vt apud latinos assignetur aliqua diferētia. Profertur itaq;.ס.sámach dētibus sicut apud latinos.c.cū vocali.e. vel.i. & littera.צ.sádic pfertur fortius extrictis dētibus. שׂ.sin vero cū apice sibólet pfertur sicut apud latinos simplex. s .sed si pdicta littera.שׂ.scriberetur cū pūcto cebólet tūc profertur sicut.ס.samach. Est enim sebóleth pūctus seu apex quidā posit⁹ supra lr̄a.שׁ. Sin in pte dextera hoc mō.שׁ. cebólet vero est in pte sinistra hoc mō.שׂ.

De dagues.

HAbent pterea hebrei quedā punctū siue apicē quē dagues vocāt qui ponitur in medio littere siue in ventre eius: & tūc illa lr̄a que habet pdictū apicē fortius sonat ac si illa littera esset geminata. vt מִמֶּנּוּ mimennu: & qn̄ talis littera scribitur sine dagues tūc pfertur blāde & exiliter. sunt preterea sex lr̄e que possunt habere dagues siue raphe: est enim raphe apex quidā similis apici patha supra litterā posit⁹ hoc mō בֿ גֿ דֿ כֿ פֿ תֿ iste enī lr̄e fortius sonāt cū predicto puncto dagues quā cū raphe: & in quattuor earū mutat sonū ipsarum.s.in his בּ.כּ.פּ.תּ. Nā beth cū pdicto apice dagues sonat sicut beth duplicatum: vt אַבָּא Abba. & cū raphe vel sine dagues tendit ad sonū u.cōsonantis. & lr̄a כ sonat sicut.q.latinū: & sine dagues sonat sicut chi grecū. & pe פ cū pdicto apice dagues sonat sicut. pe . latinū: & sine illo sonat sicut.f. & thau.ת.cū dagues sonat sicut.t. & sine illo sonat sicut thita grecū. & qn̄ predicte littere veniunt sine dagues sonant blande & exiliter ac si essent scripte cū raphe. Ponitur etiā predictus punctus dagues propter alias causas de quibus infra dicetur. Sunt preterea quinq; littere q̄ non recipiunt predictum apicem dagues: & sunt que sequuntur.

א ה ח ע ר Sed in littera.ה.aliquando ponitur predictus pūctus in medio hoc modo.הּ. Et tunc fortius sonat & vocatur predictus punctus mapich & non dagues: & communiter ponitur ad denotandum genus femininum tertie persone singularis numeri.

De littera.ר.res.

De prolatione littere res.ר.est notādum ꝙ in principio dictionis sonat sicut duplex.rr.vt ראש rros ראשית rresith. Sed ī medio vel in fine dictionis sonat sicut simplex.r.vt בְּרֵאשִׁית beresit שָׁמַר Samar.

De locis in quibus littere formātur: secundū hebreos.

EX viginti & duabus litteris supradictis quattuor sunt q̄ proferuntur labiis.s.ב ו מ פ.& quinq; proferuntur dentibus ז ס צ ר ש.& quinq; proferuntur lingua.s.ד ט ל נ ת.& quattuor palato.s.ג י כ ק.& quattuor gutture.s.א ה ח ע. Ex pdictis vigīti duab⁹ lr̄is q̄ttuor sūt similes ī figura aliis q̄ttuor & iō cauendū est lectori ne in illis decipiatur. sunt enī he ב ג ד ם quarū similes sunt כ נ ר ס Que cū multū diferant inter se nomine & prolatiōe: diferūt etiā in figura in hoc: quia quattuor prime declināt ad quadrangulū vel semiquadrangulū. alie vero declināt ad circulū vel semicirculū.

De apicibus.

Dictum est supra de litteris: nunc vero circa apices & eorū officia aliqua sunt notanda: & primo de apicē patha.

DIctū est ꝙ patha ponitur pro.a.vocali. circa quod notandū ꝙ cū in fine dictionis subiicitur his duabus litteris.ח.ע.vocalis que per patha designatur preponitur: heth atq; aáin postponūtur: ꝙ est cōtra naturā aliarū litterarū & apicum: quia sp in prolatione apices consonantibus postponuntur: esto exēpli causa verbū hoc יְשׁוּעַ iesúaa hoc est iesus: in quo prius profertur patha quā aáin: & in verbo רוּחַ rúach. i.ventus siue spiritus in quo patha prius profertur q̄ heth. habentq; huiusmodi noīa semper accētum in penultima. qđ si addatur his noībus he littera vt distinguatur masculinū a feminino: aut referat pnomē femininū: tūc ad regulā syllabicandi generalem recurrēdū est. vt si ad יְשׁוּעַ iesúa addatur littera he fit יְשׁוּעָה iesuaa: quod est saluatio: proferturq; iesuaa regulariter: eodem modo de רוּחַ rúach si addatur littera he fit רוּחָה rrucha quod est spiritus eius.s.rei generis feminini. & pari modo de similibus.

De camez.

SI in dictiōib⁹ disyllabis vel polysyllabis seba seqtur aut pcedit apicē camez: tūc camez plerūq; pfertur sicut holē: vt in hac dictiōe חָכְמָה.i.sapiētia: vbi seba postpōitur camez. pferēdūq; est chochma. & ī verbo אֶשְׁמָר.i.seruabo vbi seba pcedit camez: legēdūq; est esmor. Est pterea dictio monosyllaba כָּל.i.oīs: vtriusq; gn̄is & numeri q̄ scribitur per camez & accentū quē hebrei vocāt macaph: & pfertur quasi p holem col. Preterq; duobus in locis sacre scripture: vbi neq; scribitur per accētū macaph neq; legitur per holē sed regulariter legitur cal. primus locus est. ps.34. כָּל עַצְמוֹתַי תֹּאמַרְנָה.i. oīa ossa mea dicent. alter locus est. Prouer.19. כָּל אֲחֵי רָשׁ.i.omnes fratres pauperis.

De seba.

DVius apicis complura sunt officia: primum est de quo dictum est superius: quod pōitur loco.e.vocalis. scilicet quando venit in principio dictionis. sed quādo venit in medio dictionis tunc seba non profertur: & littera cui subscribitur trahitur a syllaba precedenti. vt אֶפְקֹד Ephcod. idest visitabo. מִרְיָם miriam. idest maria. que regula tribus in locis fallit. Primo si littera cui subiicitur seba continet dagues. tunc enim seba profertur in.e. vt in dictione אִתְּכֶם ithechem. idest vobiscum. Secundo cum duo apices seba sibi ipsis succedunt: quia tunc prior silet: & posterior profertur in vocalem .e. vt יִפְקְדוּ iphchedu. idest visitabunt. בֵּלְטְשַׁאצַּר Beltesasar. Tertio cum eadem consonans geminatur atq; prime earum subditur seba: tunc enim euphonie causa seba pfertur. vt רַנְּנוּ Rauenu. idest exultate. Dicunt preterea aliqui hebrei quod seba plerunq; fungitur aliorum apicum officio. idq; duobus modis. Primo cum post seba sequitur iod cum aliquo apice tunc enim seba profertur quasi hiric vt בְּיַד biiad. idest in manu. vbi seba suppositus beth littere legitur quasi hiric. Secundo cum seba ponitur in principio dictionis & accentus collocatur in eadem syllaba & sequitur littera que non sit vocalis quocunq; apice illi subiecto: tunc enim seba profertur quasi patha. vt בְּמַקְהֵלוֹת Bámacheloth. idest in ecclesiis.

De apice cere & cegol.

HI duo apices distant inter se: quod ī prolatione cere nō protenditur: & cegol immoratur: maxime quando venit in principio dictionis polysyllabe: in penultima. inter cere quoq; et seba est diferentia quod per alterutrum mutatur verbi significatio vt מְתִים Methim per seba significat viros: & cum cere significat mortuos. distat quoq; cegol a cere quod in hac dictione אֵל el.i.deus scribitur per cere. in hac vero particula אֶל el que est articulus datiui casus vel ponitur pro ista prepositione ad vel in: scribitur cum cegol vt אֶל הָאִישׁ el hais.i.viro siue ad virum. est & aliud officium cere quod in nominibus masculinis numeri pluralis quibus iungitur genitiuus possessionem significans semp subiicitur in fine dictionis. vt בְּנֵי אַבְרָהָם.i.filii abraham. Sed de hoc in alio loco dicetur commodius.

De surech.

SVrech apicis duo sunt genera: alterū in quo tria puncta scalariter descendunt hoc modo ֻ appellaturq; קִבּוּץ שְׂפָתַיִם.i.coniunctio labrorum. alterum cum vau apponitur punctū ad latus sinistrum hoc modo וּ & differunt inter se ꝙ surech prior nunq; ponitur in fine dictionis nisi alia littera sequatur. surech vero posterior venire potest in quocunque loco.

De dagues.

DAgues qui apicib⁹ annumeratur multis fungitur officiis. Primū est de quo supra diximus ꝙ in quacunq; littera ponitur fortius sonat illa littera ac si esset duplicata. Secundum est ꝙ ubi ex regula memorata q̄ seba silet cum subiicitur priori ex duabus consonantibus que veniunt in medio dictionis: si consonans illa prior habet dagues nihilominus profertur. vt in Exo.15. מִקְּדָשׁ Micedas.i.templum: quod alias dicitur מִקְדָּשׁ Micdas. Ponitur etiam aliquando euphonie causa. Tertium est cum apponitur in supplementum alicuius littere. vt וַתִּקַּח vathichach.i. accepit: in quo verbo dagues ponitur ad supplendū.ל.lamed litterā pro וַתִּלְקַח vatilchach. quia eius primitiuum est לָקַח lachach. vbi lamed est littera substantialis. Quartum cum ponitur differentie causa in significatione. vt in dictiōe אַמָּה Ama. si mem enim nō habet dagues significat ancillam. si autē habet: significat cubitum. & יַמִּים iamim si non habet dagues significat dies. si habet significat maria. Quintum emphaseos id est vehemētie causa quod presertim in verbo accidit. vt פִּקֵּד Piched.i.visitauit: quod est verbum secunde coniugationis: in quo littera media hoc est coph habet dagues per quem significatur quam diximus vehementiam. vt plenius dicetur vbi de verbo. Estq; aduertendum quinq; litteras finales non recipere dagues: preter chaph. que cum recipit dagues efficitur exilis atq; accedit ad sonum coph.

De accentu.

POstea quā lector didicit ex litteris cōpingere syllabas & ex syllabis dictiones: opus est vt cuiq; syllabe suum accentū accōmodet. est aūt accentus: vt a grammaticis definitur: certa lex vel regula ad eleuādam vel deprimendā cuiusq; dictionis syllabam. Nam id est naturale atq; omnibus linguis & nationibus cōmune: vt quasdā syllabas attolant: isq; dicitur acutus accentus: quāsdam rursus deprimant. isq; est accentus grauis. Greci & latini habent etiam accentū circunflexum: atq; eo forsitan hebrei non carent: qui habent innumeras uocum flexiōes: sed ille ad cantū potius quā ad lectionē pertinēt. Nos itaq; in hebreo sermone duos tātū notauim⁹ accētus: acutū & grauē: cum presertim circunflexus nec ab ipsis quidē grecis & latinis percipiatur. legitur acutus accētus in qualibet dictione atq; ex ea causa dicitur accētus dictiōis: quia vnaqueq; dictio habet suū accentū per quē distinguitur ab alia dictiōe: vt sit accētus quasi forma vel potius anima dictionis. Accentus vero grauis non dicitur accētus dictiōis sed accētus syllabicus hoc est illius syllabe quā deprimit. Ex quo fit vt in vna dictiōe

non possint esse duo accentus acuti: nō magis quā in vno corpore due anime. At accentus graues bene possunt esse plures tot scilicet quot sunt syllabe dictiōis: preter illam in qua collocatur accētus acutus. Qui aut collocatur in vltima dictiōis syllaba aut in penultima aut in tertia a fine. quod & omniū nationū linguis fere accidit. Sed hoc est hebreorū sermoni peculiare: quod plures dictiones in fine acuūt. paucas vero accentu in penultima vel in antepenultima proferūt. Et quia vt diximus illorum varios accentus magis ad suos cātores quā ad nostrorum hominū lectionē pertinent: duos tantū memoratos accentus precipimus obseruandos: hoc est acutū & grauem. nā circunflexū valere sinimus. Atq; omisso graui qui omnibus aliis syllabis cōuenit. acutū qui dictionis accentus est fecimus notari per virgulam sursum ascendētem: ita tamen vt ratione hebreorū qui econtrario legūt q̄ nos paululū declinet ad sinistrā ecōtrario quā designatur a grecis & latinis ī hūc videlicet modū.ˏ. idq; tātū in penultimis aut antepenultimis dictionū hebraicarū syllabis: de quibus poterat esse dubitatio quo accentu essent proferēde. Nam de vltimis vulgo persuasum erat omnes in fine debere regi accentu acuto. & quoniā ars circa difficile versatur in vocabulario hebraicarū dictionū: quod imprimēdum curauim⁹: & in veteri instrumēto quod molimur imprimere: hāc rationē obseruari precepimus vt in dubiis tantū accentibus hac nota vterentur. Apud hebreos tamen vbi videris aliquē ex illorū accentibus: ibi collocandus est dictionis accētus. qđ si in eadē dictiōe duos videris signatos accētus in priori syllaba collocabitur accentus.

De punctis.

ET quia ratio pungendi scripturā nō minus ad lectionē quā ad intellectū illi⁹ pertinet: visum est hoc in loco aliquid de punctis dicere: quibus lectio ipsa distinguenda est: cū psertim hec pars ab hebreis nō sit neglecta. Sed illi complures alios habent accentus: qui magis ad cantū siue modulationē suam pertinent q̄ ad intellectū sacre scripture: idcirco nos duobus tantū vtemur qui sunt vsu apud latinos comate qđ hebrei vocāt אַתְנָח Athnach sic. ^ . & colo qđ hebrei vocāt סוֹף פָּסוּק Soph pasuc. sic. : . quibus et hieronymus dicit prophetas esse distinctos. vt per cola inquit scribantur & comata. quā pungēdi rationē solā in testamēto veteris impressione obseruari iussimus. Et sic de pungendi ratione atq; ex inde de toto legendi modo hec fuerit satis.

Sequitur de aliis partibus grāmatice hebree & primo de partibus orationis.

QVemadmodū ex litteris colligitur syllaba: & rursus ex syllabis dictio. ita ex dictiōibus cōponitur oro. Sunt itaq; dictiōes: ptes orōnis: quas alii plures alii pauciores posuerūt tam ex græcis q̄ ex latinis. hebrei tres tantū ennumerant. שֵׁם sem.i.nomē. פֹּעַל póal.i.verbū. מִלָּה milla.i.dictionē. milla ponitur ab illis p eo ꝙ nō est nomē neq; verbū: cū alioquin milla sit dictio q̄ cōplectitur oēs partes orōnis ex doctrina illa vulgata apđ dialecticos & philosophos. ꝙ cū species nō habet nomē: appellatur generis nomine. & hebrei ad nomē referūt pnomē. ad verbū participiū. ad dictionē alias partes orōnis indeclinabiles. s. ppositionē aduerbiū interiectionē cōiunctionē & articulū. Greci vocant articulū arthron q apud illos ē pars orōnis q̄ addita nomini ostēdit cui⁹ generis sit: quēadmodū in sermone hispano dicim⁹. el. la. los. las. Sed hebrei nō vtūtur articulis ad designādū gen⁹ sed potius emphatice ad ostendendū. s. quādam vehementiam siue aliqđ aliud de quo videbis pleni⁹ in vocabulista in pricipio littere. he. & sic apud illos erūt nouem partes orōnis quas reducūt ad tres partes supradictas. quem diuidendi modū in tres partes orōnis Aristotiles quoq; secutus est ponens nomen verbum & sincathegoreuma. & ad istas tres partes reducit omnes alias. nam ad nomē refert pro

nomen & articulum.ad verbum simul cū nomine refert parti cipiū.ad sincathegoreuma.i.partē orōnis consignificatiuā refert reliquas partes orationis indeclinabiles.his in genere di ctis de nouem partibus orationis quas habent hebrei:restat vt de singulis dicamus:atq̄ imprimis de nomine.

De nomine.

Nomen est quod significat substantiam siue accidens si ne tempore:& habet casus:licet apud hebreos nō decli netur. Duplex itaq̄ est nomē:substantiuū & adiectiuū. substantiuū est:quod per se subsistit. vt אִישׁ idest homo. adie ctiuum est:quod alteri adiicitur: vt אֱנוֹשִׁי hoc est humanus טוֹב טוֹבָה Bonus bona. Igitur nomini hebraico septem accidūt.qli tas.species.figura.genus.numerus.persona.casus. Qualitates nominum due sunt:propria & appellatiua. Proprium nomen est quod vni tantum conuenit:vt אַבְרָהָם Abraham שָׂרָה Sara. Appellatiuum nomen est quod pluribus cōuenit.vt אָדָם idest homo quod conuenit petro & iohanni.quanquā & adam non solum est nomen appellatiuum:sed aliquando est etiam pro prium:vt cum dicitur de solo primo parente.Species nominū due sunt.primigenia & deriuatiua.Primigeniū nomē est illud quod non habet aliud antiquius vnde deriuetur. vt אִישׁ.i.vir. Deriuatiuum est:quod ab alio priori deriuatur vt אִשָּׁה ab אִישׁ hoc est virago a viro.figure nominū due sunt.simplex & com posita:Simplicis figure nomen est:quod non pōt diuidi i par tes significatiuas eius quod integrum significabat:vt adam in a.&.dam.cuius altera pars nihil significat. Composite figure nomen est:quod potest diuidi in partes significatiuas eius qd integrum significabat.vt abraam:ex ab quod interpretatur pa ter:& ram celsitudo מַלְכִּי־צֶדֶק melchisédec.i.rex iustitie. Gene ra nominum quinque sunt. Masculinum. femininum. Cōmu ne duorū.dubiū.promiscuum.Masculini generis nomen est quod maribus conuenit aut ad masculorū voces refertur. vt אַבְרָהָם abraam. אִישׁ vir. דָּבָר verbum.femininum est quod fe minis conuenit:aut ad feminarum voces refertur. vt חַוָּה eua. אִשָּׁה mulier תּוֹרָה Lex. Cōmune duorū est quod tam maribus quā feminis conuenit.vt אָדָם idest homo חַיִל fortis. i.vir aut mulier. Dubium est quod aliquando profertur genere mascu lino aliquādo feminino.vt רוּחַ ventus שֶׁמֶשׁ sol.quod cū apud grecos & latinos rarum sit:apud hebreos latissime patet. Pro miscuum genus:quod greci epicenum vocant:est illud quod sub vna terminatione vtrūq̄ sexū cōplectitur.vt גָּמָל pro came lo masculo siue femina.& יוֹנָה pro columbo & columba. Nume ri nominum apud hebreos quemadmodū & apud grecos tres sunt.Singularis qui de vno loquitur.vt אִישׁ אִשָּׁה vir. mulier. Dualis qui de duobus loquitur:cuiusmodi sunt que fere nun quā reperiūtur nisi paria. vt עֵינַיִם oculi. אָזְנַיִם aures יָדַיִם ma nus. רַגְלַיִם pedes. Pluralis est qui de pluribus loquitur: de qui bus etiam paulo post. Persone nominum tres sunt. Prima que de se loquitur vt אֲנִי idest ego. Secunda ad quam prima loqui tur.vt אַתָּה idest tu. Tertia est:de qua prima loquitur.vt הוּא .i. ille:& omnia alia nomina. Sed de persona quod est accidēs cō mune nomini pronomini & verbo commodius vbi de prono mine agetur. Casus apud hebreos non distinguntur termina tionibus:quemadmodū apud grecos & latinos:sed aut coordi natione:vt salomon filius dauid: ordo ostendit dauid esse ca sus genitiui.aut ostenditur prepositione articulari.vt psalmus le dauid. illa prepositio le ostendit dauid esse casus datiui vel gti. Sed de hoc infradicetur cū de casu disputabitur. Declinatio nes quoque apud eosdē nō distinguntur nisi ex singulari nu mero in pluralem.vt sit prima declinatio nominum masculi norū:que in plurali mittūt numerū multitudinis in im.vt אִישׁ אִישִׁים vir. viri. Secunda declinatio femininorū:que mittūt eū dē numerū multitudinis in.oth.vt אִשָּׁה אִשּׁוֹת mulier mulie res. Patitur tamen hec regula exceptionem.nam & masculina exeunt aliqñ in oth.atq̄ e diuerso feminina in im.vt suo in lo co postea dicetur.

De nominum deriuatiuorum specie.

Duas esse diximus noīm spēs primitiuā & deriuatiuā. Sed deriuatiuorū sunt rursus multe differentie. Patro nymica:que noīa patrū sigñt.vt a יְמִינִי בִּנְיָמִין beiami iemini pro filio beniamin: aut aliquo vno ex descēdētib⁹ ab illo. Gētilia:que gentē aut nationē aliquā designāt.vt ab אֲרָם aram arami. hoc est a syria syrus. Possessiua: hoc est que sigñant quātū gtūs sui primigenii vnde deriuatur. vt a נְחֹשֶׁת נְחוּשׁ. idest ab ere ereus. que omnia noīa supradicta patrono mica & gentilia eadē propemodū hñt formationē: nā termi nātur in.i.iota.formāturq̄ a primigeniorū suorū terminatiōe si est consonās addita.i.littera.vt ab israel israeli. Si vero desi nūt in he.aut he mutatur in nun & additur.i.iota. vt שְׁלָה שֵׁלָנִי aut nihil mutatur sed primigeniū ponitur pro deriuatiuo.vt a יִמְנָה יִמְנָה pro viro descendente ex genere imna. Quod si nomina primigenia desinunt in iod: deriuatiua nihil mu tant:sed ponūtur pro illis.vt leui de leui.nepthali de nepthali. greci tamen & latini dicūt leuita.nepthalita. Que oīa sub hac terminatiōe gñis sunt masculini.nā feminina desinūt in.ith. formāturq̄ a masculinis addita tau.vt ab arami aramith. ab is raeli israelith. Sunt quoq̄ noīa q̄ cū nō sint patronymica nec gētilia hñt tñ illorū formā.vt רֵאשִׁית .i. principiū. Estq̄ aduer tēdū quod hmōi patronymica plerūq̄ in plurali recipiūt alte rū iod.vt מִצְרִי מִצְרִיִּים .i. egyptius egiptii פְּלִשְׁתִּי פְּלִשְׁתִּים palestin⁹ palestini. Denominatiua quoq̄ sunt apud hebreos quemadmodū & apud nos:sic dicta quod a noibus deriuantur vt a צֶדֶק צַדִּיק .i. iustus a iusticia. רָשָׁע רֶשַׁע .i. malus a malicia. Diminutiua noīa hoc est a suis primigeniis diminutiōnē signi ficantia non sunt apud hebreos:sed circūloquūtur illa per hoc nomē קָטֹן siue קְטַנָּה quod est paruū.vt hec: אָדָם קָטֹן .i. homo paruus hoc est homūcio. עִיר קְטַנָּה .i. ciuitas parua. Cōparatiua quoq̄ noīa no sunt apud eos.circūloquūtur tñ ea p hoc aduer biū יוֹתֵר .i. magis:& nomē adiectiuū qd sigñare pōt magis & minus. & id ad quod fit cōpatio ponitur cū ppōne. מִ vel. מִן cū cere vel hinc.vt דָּוִד צַדִּיק יוֹתֵר מִשְּׁלֹמֹה dauid magis iustus sa lomone. & יוֹחָנָן צַדִּיק יוֹתֵר מֵאֲבִיָּה .i. ioānes magis iustus abia. & aliqñ fit cōparatio sine aduerbio יוֹתֵר cū sola prepositione מִ vel מִן addita nomini cui fit cōpatio. vt צַדִּיק מִמֶּנִּי .i. iustior me טוֹב מִמֶּנּוּ .i. melior illo. Suplatiua preterea illi nō hñt: sed circū loquuntur ea p hoc aduerbiū מְאֹד meoth: qd sigñat nimis siue valde & nomē adiectiuū qd sigñare pōt intēsiōnē & remissio nē.vt וְדָוִד צַדִּיק מְאֹד .i. dauid iustus nimis vel iustissimus. sed cū exprimitur is ad quē fit superlatio:cōstruitur eodē mō quo cōparatiuū: hoc ē cū ppositiōe מִ vel מִן vt Nu.12. עָנָו מְאֹד מִכֹּל הָאָדָם .i. mitissim⁹ oīm hoīm. Verbalia quoq̄ noīa sūt apud he breos.i.q̄ a verbis deriuātur.vt ab אָהַב אַהֲבָה . idest amor ab a mo.as. Illud vero qd nos per nomē verbale dicim⁹: qa sigñat actionē verbi:a quo deriuatur & participiale: qa formatur ab eiusdē verbi participio. vt amator.i.q amat:illi per participiū exprimūt. vt אֹהֵב .i. amans. De numeralibus.

Unt & alie spēs noīm tā primitiuorū q̄ deriuatiuorū q lia sūt nūeralia:q qa in freqnti sūt vsu:& nō nihil varie tatis hñt:qd in artē redigi debeat:aliqd de his hoc in lo co dicēdū ē.ac primū de nūeralib⁹ simplr. Estq̄ aduertēdū qd noīa nūeralia sūt adiectiua & pter vnū & duo plis nūeri. Itaq̄ a trib⁹ vsque ad decē masculina desinunt in he sam: & nonnū quam in tau:sed tunc possunt etiam femininis iungi. Atqui fe minina in tau aliquando desinunt:& nunquā in he .hoc mō.

אַחַת	אֶחָד אַחַד	Vnus vna.
שְׁתֵּי	שְׁנַיִם שְׁנֵי שְׁתַּיִם	Duo due.
שָׁלֹשׁ	שְׁלֹשָׁה שְׁלֹשֶׁת	Tres mares.&.f.
אַרְבַּע	אַרְבָּעָה אַרְבַּעַת	Quattuor mares.&.f.
חָמֵשׁ	חֲמִשָּׁה חֲמֵשֶׁת	Quinque mares.&.f.
שֵׁשׁ	שִׁשָּׁה שֵׁשֶׁת	Sex mares. &.f.
שֶׁבַע	שִׁבְעָה שִׁבְעַת	Septem mares.&.f.
שְׁמֹנֶה	שְׁמֹנָה שְׁמֹנַת	Octo mares.&.f.
תֵּשַׁע	תִּשְׁעָה תִּשְׁעַת	Nouem mares.&.f.
עֶשֶׂר	עֲשָׂרָה עֲשֶׂרֶת	Decem mares.&.f.

Aduertendum tamen est:quod aliquando in numero designā te vnum gñis masculini:p apheresin aufertur aleph vt Ezech. 33. וְדִבֵּר חַד אֶת אַחַד hoc ē:& dicūt vnus ad alterū. Aliqñ p apo copē aufertur daleth a fine.vt Ezech.18. וְעָשָׂה אָח מֵאַחַת מֵאֵלֶּה hoc est. & fecerit vnum de istis. Sunt tñ qui dicāt quod hoc ver bum אָח sit frater: vt sit sensus & fecerit fratri vnum ex his. & cū numerus multitudinis repugnet vnitati:nihilominus in plu rali dicimus. אֲחָדִים .idest vnos. vt latine cum nominibus de clinatis pluraliter dicimus vnas litteras vna menia. & vna in genere feminino hoc est אַחַת cū pōitur in fine oratiōis: aleph ponitur subiecto segol pro patha. & heth per camez loco pa tha.vt Exo.36. אַחַת אֶל אֶחָת hoc est. alteram alteri. f. cortine. & numerus septenarius generis masculini aliquando per epē thesin recipit nun litteram ante he finalem.vt Iob.42. שִׁבְעָנָה בָנִים idest septem filii. Notandum preterea quod ab vno vsq̄ ad quinque ponuntur aliquando numeri non tam vt signifi cent numeros illos:quam vt ostendant illud esse quid minimū vt tertio. Reg.17. מְקֹשֶׁשֶׁת שְׁנַיִם עֵצִים. hoc est. en colligo duo li gna. duo posuit pro pauca. E diuerso. a quinque ad decem po nuntur aliquando numeri non vt illos precise significent:sed vt illius rei crebram repetitionem.vt prouerb.24. כִּי שֶׁבַע יִפּוֹל צַדִּיק .i. septies cadit iustus. vbi septies non tam pro septem vi cibus:quam pro sepe siue frequenter positum est. Illud quoq̄ hoc in loco non omittēdum:quod ab his nominibus numera libus figurantur verba denominatiua.vt a duobus diuido.is. pro in duas partes diuidere.tertio.as. pro in tres partes diuide re.quarto.as. pro in quattuor partes.quinto.as. pro in quinq̄. sexto.as. pro in sex. A septem & octo & nouem huiusmodi ver ba non formantur. a decem vero bene formatur decimo.as. de quo in vocabulario plenī⁹ dicetur. Atq̄ hi quidem numeri si mplices sunt:qui vero sequuntur: vsq̄ ad vndeuiginti compo nuntur ex eisdem numeris simplicibus & decem preposito sp minori numero. Sed numeri denarii in gñe feminino hñt in fine he sam. masculina vero nō habent: vt in hac serie patet.

אַחַד עָשָׂר:אַחַת עֶשְׂרֵה	Vndecim.m.f.
עַשְׁתֵּי עָשָׂר:עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה	Vndecim.m.f.
שְׁנֵי עָשָׂר:שְׁתֵּי עֶשְׂרֵה	Duodecim.m.f.
שְׁנַיִם עָשָׂר:שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה	Duodecim.m.f.
שְׁלֹשָׁה עָשָׂר:שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה	Tredecim.m.f.
אַרְבָּעָה עָשָׂר:אַרְבַּע עֶשְׂרֵה	Quattuordecim.m.f.
חֲמִשָּׁה עָשָׂר:חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה	Quindecim.m.f.
שִׁשָּׁה עָשָׂר:שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה	Sedecim.m.f.
שִׁבְעָה עָשָׂר:שְׁבַע עֶשְׂרֵה	Septendecim.m.f.
שְׁמֹנָה עָשָׂר:שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה	Octo & decem.m.f.
תִּשְׁעָה עָשָׂר:תְּשַׁע עֶשְׂרֵה	Nouem & decem.m.f.

A viginti vsq̄ ad nonagita numeri maiores p masculino gñe & p feminino finiuntur in.im. in numero plurali. minores ve ro numeri precedunt maiores.vt vnus & viginti .duo & vigi ti .tres & viginti. & eodem modo de aliis.

עֶשְׂרִים	Viginti.m.f.	אֶחָד וְעֶשְׂרִים	Vnus & viginti.
אַחַת וְעֶשְׂרִים	Vna & viginti.	שְׁלֹשִׁים	Triginta.m.f.
אַרְבָּעִים	Quadraginta.m.f.	חֲמִשִּׁים	Quiquaginta.m.f.
שִׁשִּׁים	Sexaginta.m.f.	שִׁבְעִים	Septuaginta.m.f.
שְׁמֹנִים	Octoginta.m.f.	תִּשְׁעִים	Nonaginta.m.f.

Aliqñ tñ numerus maior precedit minorē:quod fere in esdra repitur.vt שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם .i. septuaginta duo. & ibidem. חֲמִשִּׁים וְאַרְבָּעָה .i. quinquagita qttuor. Deinde a cētū vsq̄ ad mille nu meri maiores ptinēt ad masculos & feminas. & cētenari⁹ nūe rus desinit in he vel in tau indifferēter. ducētenarius habet ter minationē dualis hoc est in.im. pcedente patha vel camez:reli qui oēs vsq̄ ad nōgētos desinūt in oth. & iunguntur illis nu meri minores terminationis femininorum: ita vt precedant illos significentq̄ masculos & feminas in hunc modum.

מֵאָה מְאַת	Centum.m.f.	מֵאוֹת	Centum.m.f.
מָאתַיִם	Ducentum.m.f.	שְׁלֹשׁ מֵאוֹת	Trecentum.m.f.
אַרְבַּע מֵאוֹת	Quater cētū.m.f.	חֲמֵשׁ מֵאוֹת	Quiquies cētū.m.f.
שֵׁשׁ מֵאוֹת	Sexies cētū.m.f.	שְׁבַע מֵאוֹת	Septies cētū.m.f.
שְׁמֹנֶה מֵאוֹת	Octies cētū.m.f.	תְּשַׁע מֵאוֹת	Nouies cētū.m.f.
אֶלֶף	Mille.m.f.	אַלְפַּיִם	Duo millia.m.f.

אֲלָפִים אַלְפֵי Millia.m.f. Sed millia a tribus vsq̄ decē ple rūq̄ veniunt cū numeris minoribus masculinis desinētibus in tau preposito eodem numero minori in hunc modum.

שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים	Tria millia.m.f.	אַרְבַּעַת אֲלָפִים	qttuor millia.
חֲמֵשֶׁת אֲלָפִים	Quique millia.m.f.	שֵׁשֶׁת אֲלָפִים	sex millia.m.f.
שִׁבְעַת אֲלָפִים	Septē millia.m.f.	שְׁמֹנַת אֲלָפִים	Octo millia.m.f.
תִּשְׁעַת אֲלָפִים	Nouē millia.m.f.	עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים	Decē millia.m.f.

& deinceps ascendēdo vsq̄ ad cētū mille. & rursus a cētū mille vsq̄ ad mille millia idest decies centū mille. in hunc modum.

עֶשְׂרִים אֶלֶף	Vigiti mille.m.f.	מֵאָה אֶלֶף	Centū mille.m.f.
אֶלֶף אֲלָפִים	Mille millia.m.f.		

Sunt pterea & alie denomina tiōes a nominibus numeralibus que dicuntur multiplicia. vt

שִׁבְעָתַיִם	Septuplum.	אַרְבַּעְתַּיִם	Quadruplum.
רְבָבָה רִבּוֹא	Decem mille.	רִבּוֹתַיִם	Viginti mille.
רִבְבוֹת רִבְאוֹת	Multa millia.		

Aduertēdum preterea quod nomina iuncta numeris ponūtur aliqñ in singulari cū nūero plu. & maxie qñ ē nomē spēi. vt חֲמִשָּׁה בָקָר .i. quinq̄ bos: p qui q̄ boues. אַרְבַּע צֹאן .i. qttuor ouis: p qttuor oues. & hoc fit fre quētius & qsi sp ab vndeci & deinceps ascēdēdo in infinitū. vt illa nūero multitudinis iuncta licet ponātur i singlī:nihilomi nus intelliguntur plalia. vt geñ. 5. וּשְׁמֹנֶה מֵאוֹת שָׁנָה hoc est octīgēti ann⁹:pro octīgēti anni. & ieo.32. אַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ .i. quadringēti vir: p qdringēti viri. Alias cōbinationes numero rū ex iis que in supioribus dicta sunt: p te ipsum sine precepto re poteris conficere. De numeris deriuatiuis.

Numeralibus noībus deriuātur noīa ordinalia hoc est ordinē aliquarū rerū ab vno aliquo pricipio significā tia. & sunt in termiatiōe silia noib⁹ patronymicis de q bus supra dictū ē. formāturq̄ a noib⁹ mioib⁹: a duob⁹ vsq̄ ad decē. Nā prius nō deriuatur ab vno sed a verbo ראשׁ qd ē prici piū. vñ ē ראשׁוֹן p eo qd ē prim⁹. A secūdo at ad decimū ma sculina desinunt in.iod. femi. in.ith. & aliqñ in.ia. in hūc modū.

רִאשׁוֹן רִאשׁוֹנָה רִאשׁוֹנִית	Prim⁹.a.	שֵׁנִי שֵׁנָה שֵׁנִית	Secūdus.a.
שְׁלִישִׁי שְׁלִישָׁה שְׁלִישִׁית	Tertius.a.	רְבִיעִי רְבִיעִית	Quartus.a.
חֲמִישִׁי חֲמִישִׁית	Quintus quinta.	שִׁשִּׁי שִׁשִּׁית	Sextus sexta.
שְׁבִיעִי שְׁבִיעִית	Septimus septima.	שְׁמִינִי שְׁמִינִית	Octauus octaua
תְּשִׁיעִי תְּשִׁיעִית	Nonus.a.	עֲשִׂירִי עֲשִׂירִיָּה עֲשִׂירִית	Decimus. a.

Masculina vero plīa desinunt in im p iod simplex & nōnūquā p iod duplex: feminina vero i oth pcedēte iod excepto prio. vt רִאשׁוֹנִים רִאשׁוֹנוֹת Primi prime. שֵׁנִיִּים שֵׁנִיּוֹת Secundi secūde Pro nūeris ordinalib⁹ ponūtur nūeri nūeralēs ab vndeci advi giti & deiceps tā in singlī q̄ in plī. tā pro masculinis quā p fe mininis. in hūc modū. בְּיוֹם עַשְׁתֵּי עָשָׂר In die vndecimo. בְּיוֹם שְׁנֵים עָשָׂר i die duodecio. בְּיוֹם שְׁלֹשָׁה עָשָׂר i die. tredecio. Sed qa ordinalia plerūq̄ sigñant vnā aliq̄ portionē nūeri grā dioris: partē illā hebrei designāt p nūerū diuidērē & diuisū. vt p eo qd nos dicimus decimus qsq̄ illi dicunt אֶחָד מֵעֲשָׂרָה hoc est vnus de decem. & pro eo qd nos due centesime: illi dicunt שְׁנַיִם מִמֵּאָה hoc est duo de centum.

Diſtributiua numeralia cuiuſmodi ſunt apud latinos bini bine bina: terni terne terna. quaterni quaterne quaterna: nō ſunt apud hebreos: deſignantur tamen per eiuſdem numeri geminationem vt pro bini viri: illi dicunt שְׁנַיִם שְׁנַיִם hoc eſt duo & duo.ſ.viri. Numeralia quoq; aduerbia nō ſunt apud eos: circumloquuntur tamen illa per nomina numeralia & hoc nomen פַּעַם quod vicem ſignificat. vt pro eo quod nos dicimus quater illi dicūt אַרְבַּע פְּעָמִים hoc eſt quattuor vicibus.

De numeris deſignandis per litteras alphabeti.

Latini in repreſentandis numeris aliam ſequuntur rationem quam hebrei & greci. nam illi per .i. iota deſignant vnum. per duo iota duo. p tria iota tria. p quattuor iota quattuor. per .v. quintam vocalium quinque. At greci quemadmodum & hebrei per litteras alphabeti per ordinē numeros ſcribunt. puta per alpha vnū. per beta duo. per gama tria. per delta quattuor. Hebrei quoq; ad eūdē modū ſic.

Vnus	א	Triginta	ל
Duo	ב	Quadraginta.	מ
Tria	ג	Quinquaginta.	נ
Quattuor	ד	Sexaginta.	ס
Quinque	ה	Septuaginta.	ע
Sex	ו	Octoginta.	פ
Septem	ז	Nonaginta.	צ
Octo	ח	Centum.	ק
Nouem	ט	Ducenti.	ר
Decem	י	Tercenti.	ש
Viginti	כ	Quadringenti.	ת

Sunt tamen qui quingentenarium numerū & deinceps vſque ad mille per quinque litteras finales deſignarent. puta quingenta per ך ſexcenta per ם ſeptingenta per ן octingenta per ף nongenta per ץ Sed hec ratio numeros deſignandi nō ab omnibus recipitur: ſed per litteras alphabeti compoſitas id faciunt. vt quingenta per תק hoc eſt per quadringenta & centum. atq; eodem modo de ceteris. Id quoq; non eſt diſſimulādum hebreos vſque adeo: reformidaſſe prodere nomen illud ineffabile tetragrammaton: vt quoties in numeris deſignādis aliquot ex illis inciderent: in alias litteras commutarent: que alios numeros exhibent. vt quindecim qui per יה deſignari debuerant:: hoc eſt per quinq; & decem: per טו deſcriberent hoc eſt per ſex & nouē. Sed de numeris in preſentiarū ſatis multa.

De relatiuis.

Relatiuorum nominum duo ſunt genera: nam quedam ſunt relatiua ſubſtantie: quedam relatiua accidentis. Relatiua ſubſtantie ſunt: que referunt aliquod antecedens ſubſtantiuum. vt אַשְׁרֵי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הָלַךְ Beatus vir: qui nō abiit: qui relatiuum refert antecedens illud vir: quod eſt nomē ſubſtantiuum. Eſt autem apud hebreos vnum relatiuum ſubſtantie. id autem eſt aſer. que eſt dictio per ſe poteſtq; referre antecedens vtriuſq; generis & numeri & cuiuſq; perſone: neq; decliatur ex ſingulari nūero in pluralē ſed tm̄ p articulos ſic. הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּא Vir q venit. הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר בָּאוּ Viri qui venerūt הָאִשָּׁה אֲשֶׁר בָּאָה Mulier q̄ veīt. הַנָּשִׁים אֲשֶׁר בָּאוּ Mulieres q̄ venerūt. & codē mō p alios caſus. Eſt p̄terea alterū relatiuū ſubſtātie: qđ nūquā repitur ſeparatū p ſe: ſed tm̄ in cōpoſitiōe cū verbo quod ſequitur: cuiuſmodi eſt in oratione dominica ſic. Pater noſter qui es in celis. pro quo in hebreo dicitur אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם. שֶׁ non eſt dictio per ſe: ſed componitur cum verbo quod ſequitur בַּשָּׁמַיִם dicimuſq; ſub vno accētu. שֶׁבַּשָּׁמַיִם Eſt namq; regula apud hebreos: quod nulla dictio eſt que vna tantum littera contineatur. Quod ſi vſpiam reperitur huiuſmodi particula ſiue ſit nomen ſiue prepoſitio ſiue coniunctio ſiue articulus: non eſt cenſenda dictio per ſe ſed cum verbo ſequenti iungitur ſiue per compoſitionem ſiue per appoſitionē Relatiua accidentis ſunt: que referunt aliquod antecedens adiectiuū. vt ſi dicā ego reddo tibi librū pulchrū qualem mihi tu dediſti: qualem relatiuum eſt accidentis: quia non refertur ad librum ſed ad pulchrum. & huiuſmodi relatiua non ſunt apud hebreos: circumloquuntur tamen ea per hoc aduerbium כְּמוֹ quod poteſt interpretari ſicut. perinde ac ſi dicam reddo tibi librum ſicut dediſti mihi. Sunt preterea relatiua pronominū: ſed de illis differetur vbi de pronomine & de verbo agetur. nunc ad genera pergamus.

De genere nominum.

Genera nominum que apud hebreos diximus eſſe qui que: aut cognoſcuntur ſola natura duce: hoc eſt ſexu quo diſtinguitur maſculus a femina. De quibus nō poteſt dari regula certior: ꝙ quod nomina propria maſculorum aut appellatiua ad maſculos pertinentia ſunt generis maſculini. Quodq; nomina propria feminarum aut appellatiua ad feminas pertinentia ſunt generis feminini. Quodq; nomina appellatiua que poſſunt ad maſculos & ad feminas pertinere: ſūt communia duorum generum hoc eſt maſculini & feminini. Promiſcua vero ſiue habeant ſexum cōfuſum ſiue diſcretum: ſunt illius generis in quo proferri conſueuerunt. nam ſub alterutro genere comprehenditur vterq; ſexus. aliquando tamē diſtinguntur terminatione. vt כֶּבֶשׂ כִּבְשָׂה .i. agnus agna. & tūc cuique terminationi accommodatur ſuum genus. Que vero ſexum non habent: nihilominus neceſſe eſt ſub alterutro genere proferri: vt nō committamus ſoloeciſmum: cum fuerint illis accommodanda nomina adiectiua. aut participia. aut verba. Nam & verbo quemadmodum & nomini accidit genus: vt ſuo in loco dicetur. Greci huiuſmodi nominum genera diſtingunt per articulos. Latini qui articulis carent per regulas aut ſignificationis aut terminationis. Hebrei qui neq; articulos habent. vt greci: neq; terminationum regulas ut latini: tribus modis poſſunt venire in huius rei cognitionem. primo terminatione. Nam feminina plerūq; tribus litteris his אתה terminantur. vt צָבָא militia. צָמָא ſitis. בְּרָכָה benedictio. אוֹת littera ſiue ſignum שִׁבֹּלֶת ſpica. Deſinentia vero in quamcunq; aliā litteram plerumq; ſunt generis maſculini: poſſunt quoq; eſſe generis feminini: quare ad genus dubium referenda ſunt. determinantur tamen ad certum genus per nomen adiectiuum aut pronomen relatiuum. aut per participium. aut per verbū. que coniunguntur generi feminino: deſinunt in he vel in tau. De aliis terminationibus nulla certa ratio tradi poteſt: cū non nunquam reperiantur duo adiectiua diuerſorum generū reddita eidem ſuppoſito. vt in tertio regum. cap̄. 19. וְרוּחַ גְּדוֹלָה וְחָזָק מְפָרֵק .i. ſpūs grandis & fortis ſubuertēs. vbi גְּדוֹלָה gn̄is ē feminini: quia deſinit in he. חָזָק vero adiectiuum & מְפָרֵק participium que deſinunt in coph generis ſunt maſculini. Exemplū de verbo poſſum⁹ habere ex eccleſiaſte cap̄. 1. זָרַח הַשֶּׁמֶשׁ ideſt oritur ſol. Vbi ſol generis eſt maſculini. quia verbum precedens eſt generis maſculini. & Naū. 3. שֶׁמֶשׁ זָרְחָה ideſt ſol ortus eſt: vbi ſol generis eſt feminini: quia verbum precedens generis eſt feminini quia deſinit in he. & hic eſt ſecundus modus cognoſcēdi genus nominis ſubſtantiui hoc eſt per nomē adiectiuum. per pronomē. per verbum. per participium. Tertius modus cognoſcendi genus nominis eſt ex ipſius declinatione: quoniam maſculina mittunt numerum multitudinis in im. vt אִישׁ אִישִׁים ideſt vir viri. feminina vero in oth. vt אִשָּׁה אִשּׁוֹת. ideſt mulier mulieres. Sed hec regula non vſquequaq; vera eſt: nam patitur plerumq; exceptionem: vt in declinatione nominis differemus in. cap̄. ſequenti.

De declinatione nominum.

Declinationes nominum apud hebreos non diſtinguntur niſi a ſingulari numero in pluralem. que diuerſitates quia due ſunt tantum: due erunt apud illos nominū declinationes. Prima maſculinorum mittentia pluralē in. im. a quacunq; ſingularis terminatione. idq; duobus modis aut addita im. vt דָּבָר דְּבָרִים ideſt verbum verba. aut vltima littera mutata in im. vt שִׁבֹּלֶת שִׁבֳּלִים ideſt ſpica ſpice. Secunda declinatio eſt femininorum mittentia pluralem in oth a quacunq; ſingularis terminatione: idq; duobus modis aut addita oth. vt צָבָא צְבָאוֹת ideſt militia militie. aut vltima littera mutata in oth. vt מִלָּה מִלּוֹת ideſt dictio. dictiones. Sed in hac formatione plerumq; precedentium ſyllabarum vocales mutantur. ſed nō vno modo. Nam monoſyllaba non mutant vocalem preter admodum pauca: que nonnunquam mutant. e. vocalem in. a. vt נֵס נִסִּים bēn בָּנִים fili⁹ filii. ſed plerūq; in. i. vt חֵץ חִצִּים .i. ſagitta. iaculum עֵז עִזִּים hircus ſiue capra. עֵת עִתִּים tempus ſiue hora. קֵן קִנִּים nidus קֵץ קִצִּים finis. שֵׁן שִׁנַּיִם dens. Alia quoq; ex hoc genere non mutant. vt עֵד עֵדִים teſtis. עֵץ עֵצִים lignum ſiue arbor. שֵׁם שֵׁמוֹת ideſt. nomen. Alia quoq; ex monoſyllabis mutant alias vocales in alias. vt יוֹם יָמִים dies. צַד צְדָדִים latus עִיר עָרִים ciuitas. ſed hec ſunt admodum rara. Nomina duarū ſyllabarum cuiuſcunq; ſint generis plerumq; mutant vocalem in vocalem. vt דָּבָר דְּבָרִים ideſt verbum. verba. חֵלֶק חֲלָקִים pars: partes. Excipiuntur illa que habent ſimilitudinem cum his dictionibus nihil ſignificantibus: פָּעוּל: פָּעִיל: פְּעַל: פִּיעוֹל: פִּיעוּל: פּוֹעַל: פּוֹעִיל: פּוּעִיל quoniam ſequentes proportionem illarum nihil mutant. vt זְאֵב זְאֵבִים lupus lupi: quod ſequitur proportionem illius dictionis פְּעַל. & ad hanc rationē reducuntur alia complura. Sed aduertendū quod nomina habentia ſimilitudinem cum dictione illa. פָּעוּל ſi in littera ſubſtātiali in medio dictionis poſita non habent dages. mutant vocalem aliam in aliam. vt בָּרוּךְ ideſt benedictus. in בְּרוּכִים benedicti. Quod ſi habent dages nihil mutant. vt אַלּוּף אַלּוּפִים ideſt dux duces. טַבּוּר טַבּוּרִים vmbilicus vmbilici. תַּנּוּר תַּנּוּרִים furnus furni. תַּפּוּחַ תַּפּוּחִים pomum poma. & etiam quando prima littera eſt ex quattuor gutturalibus ſubſcripta cū apice camez vel patha nihil mutant ſiue habeant dages in medio ſiue non habeant. vt חָרוּץ חֲרוּצִים Solicitus ſoliciti. עַמּוּד עַמּוּדִים colūna colūne. Nomina quoq; huius ordinis deſinentia in he: nihil mutant plerumque. vt שָׂדֶה שָׂדוֹת campus. campi. Nomina p̄terea trium aut plurium ſyllabarū plerūq; nihil mutāt ex ſingulari numero in pluralem. vt תְּאֵנָה תְּאֵנִים ficus fici.

De heteroclitis.

Sunt complura nomina que non ſubiiciuntur regulis q̄ ſuperius tradite ſunt de formatione nominum maſculinorum & femininorum numeri pluralis ex ſingulari: quoniam ſunt complura feminina: quæ mittunt numerū multitudinis in im. Atq; ediuerſo maſculina: que mittunt eundem numerum in oth. Sunt præterea quedā q̄ cum in ſingulari ſint maſculina vel feminina: in plurali hn̄t vtrāq; terminationem.

De femininis in. im.

אֶבֶן אֲבָנִים Lapis lapides:	אֹזֶן אָזְנַיִם Auris aures:
אֵלָה אֵלִים Querc⁹ q̄rc⁹.	אֲלֻמָּה אֲלֻמִּים Māipulus. li.
אֵימָה אֵימִים Timor timores	אִשָּׁה נָשִׁים. mulier mulierēs
בֵּיצָה בֵּיצִים ouum oua:	דְּבֵלָה דְּבֵלִים Carica carice.
דֶּרֶךְ דְּרָכִים Via vie	דְּבוֹרָה דְּבוֹרִים Apis apes.
חִטָּה חִטִּים Triticū tritica:	יַעֲנָה יְעֵנִים Struthio. ones.
כֻּסֶּמֶת כֻּסְּמִים Far farra:	לְבֵנָה לְבֵנִים Later lateres:
מוֹפֵת מוֹפְתִים Miraculū. cula.	נְמָלָה נְמָלִים formica. mice.
סְאָה סְאִים Mēſura mēſure:	עַיִן עֵינַיִם Oculus oculi.
עִיר עָרִים Ciuitas. tates.	פִּילֶגֶשׁ פִּילַגְשִׁים Cōcubīa. bine.
צֶבֶת צְבָתִים Manipulus. li.	רָחֵל רְחֵלִים Ouis oues.
שִׁבֹּלֶת שִׁבֳּלִים Spica ſpice:	שׁוֹשַׁנָּה שׁוֹשַׁנִּים Roſa roſe.
שָׁנָה שָׁנִים Annus anni	שְׂעוֹרָה שְׂעוֹרִים Hordeū. dea.
תְּאֵנָה תְּאֵנִים Ficus fici.	De maſculinis in oth.
אָב אָבוֹת Pater patres:	בְּכוֹר בְּכוֹרוֹת Priogenit⁹. ti.
חֲלוֹם חֲלוֹמוֹת Somniū ſomnia	מָאוֹר מְאוֹרוֹת Lumē lumina.
מִזְבֵּחַ מִזְבְּחוֹת Altare altaria:	מָטָר מְטָרוֹת Pluuia pluuie.
מָקוֹם מְקוֹמוֹת: Loc⁹ loci vel loca	מִשְׁכָּן מִשְׁכָּנוֹת tabernaculū. la.

סִיר סִירוֹת Olla olle:	קָהָל קְהִלּוֹת Eccleſia. ſie.
קוֹל קוֹלוֹת Vox voces:	קִיר קִירוֹת Paries parietes
שָׂדֶה שָׂדוֹת Campus campi.	שֵׁם שֵׁמוֹת Nomen noīa.

De vtriſq; in im & in oth ſimul.

אֵימָה אֵימִים אֵימוֹת Timor. res. אֹמֶר אֲמָרִים: אֲמָרוֹת verbū verba
דּוֹר דּוֹרִים דּוֹרוֹת Gn̄atio. tiōes. דֶּלֶת דְּלָתִים דְּלָתוֹת Ianua. nue.
חָצֵר חֲצֵרִים חֲצֵרוֹת Villa ville. מִלָּה מִלִּים: מִלּוֹת Dictio. ones.
מַעְיָן מַעְיָנִים מַעְיָנוֹת Fōs fōtes. עָוֹן עֲוֹנִים עֲוֹנוֹת Peccatū peccata.
פִּנָּה: פִּנִּים: פִּנּוֹת Angulus āguli. צֵלָע צְלָעִים צְלָעוֹת Latus latera
קֶרֶן קְרָנַיִם קְרָנוֹת Cornu cornua. שָׁנָה שָׁנִים שָׁנוֹת Annus anni

Poteſt fieri vt alia complura inter legendum reperias: ſed q̄ impreſentiarum occurrerunt: exempli gratia ſufficiant.

De numero.

Numerus nō ſolum accidit nomini: ſed & pronomini: & verbo & participio. Sed quoniam declinatio fit p numeros & per caſus: dicendū eſt prius de numeris. tū de caſibus. Sunt autē numeri vt dictum eſt apud hebreos quēadmodū & apud grecos tres. ſingularis qui hebraice dicitur. לְשׁוֹן יָחִיד hoc eſt lingua vnius. Dualis qui לְשׁוֹן שְׁנַיִם hoc eſt ligua duorū. Plr̄is qui. לְשׁוֹן רַבִּים .i. ligua pluriū. Singl'ris nūerus in nomine non habet certam terminationem in maſculinis ſed neq; in femininis preter ꝙ in illis que deſinunt in he ſiue in tau. A maſculino ſingulari formatur plurale atq; femininum ſingulare & plurale. Dualis numerus tam in maſculinis ꝙ in femininis formatur a ſingulari addendo im ſiue vltima littera mutata in im. & ante iod plerumq; precedit patha ſiue camez: vt efficiatur áim accentu acuto ſuper a. vt עֵינַיִם ideſt. oculi. אָזְנַיִם aures יָדַיִם manus. רַגְלַיִם pedes. Pluralis numerus tam maſculinorum quam femininorū qua ratione formentur a ſingulari dictum eſt vbi de nominis declinatione. Sed ſunt complura nomina appellatiua atq; etiam propria locorum ſiue hominum: que cum ſint ſingularia habent terminationem pluralium hoc eſt in im. vt אֲדֹנִים .i. dn̄s. תַּמִּים .i. innocēs. קָדִים ſubſolanus vētus. מִצְרַיִם egypt⁹. לוּדִים nomen viri. Aduertendum preterea quod ab huiuſmodi nominibus in. im. deſinentibus aliquando per apocopen abiicitur mem illud finale. 2. Regū. cap̄. 22. וַתְּפַלְּטֵנִי מֵרִיבֵי עַמִּי hoc eſt. liberabis me a cōtradictiōibus populorum. pro quo trāſlatio communis habet populi mei. Aliquando abſcinditur mem littera finalis: & profertur iod non quaſi vocalis ſed quaſi conſonans. ut Ieremie cap̄. 22. וְקָרַע לוֹ חַלּוֹנָי hoc eſt qui aperit ſibi feneſtras. pro eo quod eſſe debuit חַלּוֹנִים. Aliquando mem finalis mutatur in nun. vt Dan̄. 12. לְקֵץ הַיָּמִין .i. in fine dierū. & Ezech. 4. קַח לְךָ חִטִּין hoc eſt: accipe tibi tritica. Notādum eſt preterea quod in nominibus deſinentibus in iod in numero ſingulari: que ex ratione declinationis debuerāt geminare iod in numero multitudinis abiicitur ex illis alterū iod. vt ab eo quod eſt גּוֹי .i. gēs. dicimus גּוֹיִם .i. gētes per vnum iod: cū debe remus dicere per duplex iod. גּוֹיִּים Illud quoq; aduertendum eſſe quedā noīa dualiter aut pluraliter declinata in im deſinentia: que carēt numero ſingulari. cuiuſmodi ſunt: q̄ ſequuntur.

מִכְנָסַיִם Bracche.	מַיִם Aque.	מֹאזְנַיִם Statere.
כִּלְאַיִם Res mixte	חַיִּים Vite.	שָׁמַיִם Celi.
רֵחַיִם Mole.	צָהֳרַיִם Meridies.	פָּנִים Facies.
מֶלְקָחַיִם Forcipes		

In quibus pōt itelligi nūerus ſingularis: niſi ſequatur aut p̄cedat nomen adiectiuum aut verbum aut participium numeri pluralis: quoniam tunc pluraliter nominantur. puta מַיִם רַבִּים ideſt aque multe. שִׁמְעוּ שָׁמַיִם .i. audite celi. Sūt e diuerſo nomina ſingulariter declinata que carent numero multitudinis. cuiuſmodi ſunt que ſequuntur: & fortaſſe alia plura.

צֹאן Ouis.	פּוֹל Faba	יַיִן Vinum	חֹמֶץ Acetum
הִין Menſura.	גֵּרָה Granum.	קַיִץ Ver.	חוֹם Calor.

קֹר Frigus חֶבֶל Mundus יָרֵחַ Luna שֶׁמֶשׁ Sol חֹרֶב Siccitas. Ex quibus pōt figurari pluralis numerus: licet in sacris litteris nō reperiatur. plurali quoq̧ numero carēt nōia propria hoim siue locorū. vt אַבְרָהָם abraam. בָּבֶל babylon. & nomina desinentia in .uth. nō habēt in vsu pluralē: quanquam possumus il lum formare si fuerit opus. qualia sūt יַלְדוּת גַּאֲוָה superbia Iu uētus כְּלִמּוּת Verecundia. שִׁפְלוּת Humilitas.

De casibus nominum.

Casus noim ꝓnoim ac participiorū apud latinos & grecos distinguūtur tū terminatiōe: tū articulis. tū significatione: siue partiū orōnis cōstructione. Apud hebreos casus plerumq̧ distinguntur constructione nominatiui cū verbo vt si dicam אִישׁ אָכַל לֶחֶם hoc est vir comedit panem. manifestum est quod vir est casus noīatiui. aut genitiui qui regitur ex vi possessionis ab aliqua re possidente. vt שְׁלֹמֹה בֶּן דָּוִד i. salomon filius dauid. clarum est quod dauid casus est genitiui. Alter modus cognoscendi casus est per articulos: siue proarticulos vt hieronymus appellat. Nā articulus est pars oratiōis q̄ additur nomini ad ostendendū cuius generis ē. proarticulus vero ad demonstrandū cuius est casus. Igitur apud hebreos casus sunt sex. articuli vero quattuor. Nominatiui articulus est ה. genitiui quoq̧ articulus est idem ה. datiui לְ. accusatiui אֵת. vocatiui non habent articulos sed aduerbia vocandi. Ablatiuus non habet articulum sed prepositionem. de qua in suo loco. Septimus vero latinorū casus apud hebreos exprimitur per ablatiuū & בְּ ꝓpositionē hoc est. in. vt in psalmo. 32. בִּדְבַר יְהוָה שָׁמַיִם i. verbo dñi celi firmati sunt. pro quo hebrei dicunt i verbo domini. Sed aduertendum quod particula ha quam diximus esse articulum nominatiui & genitiui: potest etiam iungi aliis casibus. Et nunquam reperitur per se: sed semper in compositione cum suo casuali. & aduertendum quod in dictionib⁹ disyllabis aut polysyllabis ab āin vel heth incipiētibus loco patha vel camez scribitur. per segol. veluti. הֶהָרִים mōtes. הֶעָרִים ciuitates. & quāquā diximus ה esse articulū nominatiui: & vocatiuū nō habere articulū: aliqñ nominatiuus reperitur sine articulo & vocatiuus cū articulo. Cū vero nomen aliquod post se regit genitiuum ex vi possessionis non admittit articulum. vt Gen̄. cap. 2. תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ i. generationes celi & terre Nomina quoq̧ locorum siue hominum propria non recipiūt articulum. neq̧ regere possunt genitiuum: nisi interueniat nomen appellatiuum. vt שְׁלֹמֹה בֶּן דָּוִד i. salamon filius dauid. potest tamen subintelligi etiam si non exprimatur. vt in euangelio: maria iacobi subintellige mater. Quare si duo nomia propria aut etiam duo substantiua iunguntur: vtrumq̧ erit in eodem casu. vt רְאוּבֵן שִׁמְעוֹן hoc est ruben. simeon. Quod si duo huiusmodi nomina iunguntur quorū alterū sit in genitiuo: illud nomen distinctionis gratia recipit. ה. vt אִישׁ הָאֱלֹהִים hoc ē. vir dei. reperitur etiam genitiuus huiusmodi sine articulo. vt in eodem exemplo. Potest etiam fieri vt genitiuus regatur ab altero genitiuo. vt Gen̄. cap. 5. זֶה סֵפֶר תּוֹלְדֹת אָדָם i. hic est liber generationis adam. Sed de articulis & prepositiōibus quo modo apponuntur nominibus & pronominibus: vbi de partibus indeclinabilibus agetur copiosius differemus. nunc eorū que diximus exempla proponamus cum articulis & sine illis.

Masculina.

אִישׁ הָאִישׁ	Nominatiuo hic vir.
אִישׁ הָאִישׁ	Genitiuo viri.
לְאִישׁ לְהָאִישׁ	Datiuo viro.
אֶת אִישׁ אֶת הָאִישׁ	Accusatiuo virum.
אִישׁ הָאִישׁ	Vocatiuo o vir.
מֵאִישׁ מֵאִישׁ מֵהָאִישׁ	Ablatiuo a viro.
בְּאִישׁ בְּאִישׁ בְּהָאִישׁ	Septimo casu. viro.
אִישִׁים הָאִישִׁים	Plurali nominatiuo. viri.
אִישִׁים הָאִישִׁים	Genitiuo virorum.
לְאִישִׁים לְאִישִׁים לְהָאִישִׁים	Datiuo viris.
אֶת אִישִׁים אֶת הָאִישִׁים	Accusatiuo viros.
אִישִׁים הָאִישִׁים	Vocatiuo o viri.
מֵאִישִׁים מֵהָאִישִׁים	Ablatiuo a viris.
בְּאִישִׁים בְּהָאִישִׁים	Septimo casu viris.

Feminina.

אִשָּׁה הָאִשָּׁה	Nominatiuo mulier.
אִשָּׁה הָאִשָּׁה	Genitiuo mulieris.
לְאִשָּׁה לְהָאִשָּׁה	Datiuo mulieri.
אֶת אִשָּׁה אֶת הָאִשָּׁה	Accusatiuo mulierem.
אִשָּׁה הָאִשָּׁה	Vocatiuo o mulier.
מֵאִשָּׁה מֵהָאִשָּׁה	Ablatiuo a muliere.
בְּאִשָּׁה בְּהָאִשָּׁה	Septimo casu muliere.
אִשּׁוֹת הָאִשּׁוֹת	Plurali nominatiuo mulieres.

& de aliis casibus eodem modo dicendum quo dictū est de masculinis. Atq̧ ad proportionem horum duorum nominum alterius masculini & alterius feminini: declinātur omnia alia nomina si nō carēt alterutro nūero. Et de nomine dicta sufficiāt: q̄d ad proportionē attinet. Est ꝓterea aiaduertēdū: q̧ i noibus duarū aut plurium syllabarum que construuntur cum genitiuo: plerumq̧ mutant primas vocales a prima positione: nā monosyllaba raro mutant. Mutant igitur camez in seba. vt מָקוֹם idest locus. iunge illi genitiuum & tunc dices מְקוֹם הַמִּזְבֵּחַ i. locus altaris. atq̧ eodem modo. דָּבָר iunge genitiuum & dices דְּבַר יְהוָה idest verbum domini. & שָׂדֶה iunge genitiuum & dices שְׂדֵה עֶפְרוֹן Campus ephron. In dictionibus preterea disyllabis: que habent in medio litteram iod: exteritur illud iod in prolatione: si dictiones ille cōstruuntur cum genitiuo. vt בַּיִת iunge genitiuum & dices בֵּית יִשְׂרָאֵל idest domus israel. זַיִת idest oliuetum: adde genitiuum & dices זֵית שֶׁמֶן hoc est oliue tum olei. חַיִל i. exercitus: adde genitiuum & dices חֵיל פַּרְעֹה i. exercitus pharaonis. Exteritur etiam iod in prolatione qñ illud nomē componitur cum pronomine vt בֵּיתִי. idest domus mea. & etiam in numero plurali vt זֵיתִים idest oliue. Aliquādo tamen in huiusmodi nominibus iod non exteritur in prolatione. vt in eo quod diximus חֲיָלִים idest exercitus. Noīa quoq̧ nonnulla que in plurali desinunt in im. aliquando amittūt mem litteram si cum genitiuo construuntur: & littera que precedit iod scribitur p cere. et mutant primas vocales: sicuti mutabant in formatione pluralis ex singulari. vt בָּנִים idest filii. ad de genitiuum & dices בְּנֵי אַבְרָהָם idest filii abraam. & eodem modo דְּבָרִים idest verba דִּבְרֵי הַיָּמִים idest verba dierum. Nomina preterea trium syllabarum quarū due priores veniūt cū patha siue camez: si sequatur genitiuus: posterior apex vertitur in seua qui pertinet ad syllabam precedentem. hoc mō. אֲנָשִׁים idest homines. אַנְשֵׁי הָעִיר idest homines ciuitatis. חֲכָמִים idest sapientes. ut חַכְמֵי לֵב idest sapientes cordis. Cum nomina quoq̧ in plurali componuntur cum pronominibus: amittunt etiam mem. vt אֲדֹנִים idest domini. אֲדֹנֶיךָ idest domini tui: sed hoc in cap. sequenti quod est de pronomine dicetur. Est etiam aduertendum quod nomina feminina desinentia in ה. he. si post se construantur cum genitiuo: mutant illud. he. in tau. vt צְדָקָה idest iusticia. צִדְקַת הַצַּדִּיק idest iusticia iusti שָׁנָה idest annus. שְׁנַת רָצוֹן idest annus propiciationis. Aliquando tamen in huiusmodi nominibus. ה. non vertitur in. ת. sed potius excluditur si sequatur genitiuus. vt in verbo לַיְלָה idest nox. Exo. 12. ca. לֵיל שִׁמֻּרִים idest nox obseruationum. Nomina quoq̧ feminina que non desinunt in he vel in tau. si construuntur cum genitiuo: recipiunt in fine tau. vt דָּבָר idest verbum דִּבְרַת שְׁבוּעָה idest verbum iuramenti. אֹמֶר idest dictum אִמְרַת אֱלוֹהַּ idest dictum dei. Quando nomen aliquod construitur cum genitiuo articulus datiui ꝓ camez accipit seba. vt Gen̄. cap. 16. לְקוֹל שָׂרָי idest voci sare. Idem quoq̧ dicendum de prepositiōe. vt Gen̄. cap. 21. בְּאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים idest in terra philistinorum. Recipiunt quoq̧ seua pro camez quando post nomen substātiuum sequitur adiectiuum. vt Gen̄. cap. 18. לְגוֹי גָּדוֹל i. in gentē magnā. & Exodi. 12. בְּבַיִת אֶחָד idest in domo vna. preter quā si adiectiuū venit cū he. articuli: quia tūc beth & lamed possunt accipere camez. vt Deut. cap. 8. בַּמִּדְבָּר הַגָּדוֹל idest in deserto grandi. Nōnunquam articulus datiui seruit pro genitiuo. sicut gen̄. cap. 32. לְעַבְדְּךָ לְיַעֲקֹב i. cuius es tu. & in eodē לְמִי אַתָּה i. serui tui iacob. & psalmo. 3. מִזְמוֹר לְדָוִד i. psalmus dauid. Articulus quoq̧ accusatiui aliqñ ponitur pro prepositione ablatiui. vt gen̄. 31. אֶת יוֹסֵף i. cum ioseph. Aliquando he ponitur in fine dictionis ad ostendendū quod est accusatiui casus. vt חֹרֵבָה i. ad oreb מִצְרַיְמָה idest ad egyptum. Si preterea nominis littera prima habet seba: lamed datiui & mem & beth ablatiui accipiunt hiric. vt לִצְדָקָה idest iusticie. & בִּצְדָקָה i. in iusticia. quod precipue fit si huiusmodi dictio construitur cum genitiuo. sicuti ps. 32. בִּדְבַר יְהוָה idest in verbo domini. Illud quoq̧ aduertendū quod nomina propria hominum siue locorū: lamed datiui & beth ablatiui recipiunt seba. vt Gen̄. cap. 6. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנֹחַ idest dixit deus noe. & numeri. 12. בְּעַבְדִּי בְמֹשֶׁה i. in seruo meo moyse. Quod si prima littera nois proprii habet seba: lamed datiui & beth ablatiui recipiunt hiric. vt לִשְׁלֹמֹה idest salomōi בִּרְאוּבֵן idest cum ruben.

De nominibus anomalis.

In superiorib⁹ dictum est de nominibus regulariter declinatis: nunc de irregularibus: hoc est que in declinatione aliquid mutant. Nam quod de nominum formatione a singulari in pluralem dictum est: quod masculina exeunt in. im. addita im vel vltima littera i im mutata: non vsque quaq̧ obseruatur quoniam aliquando additur vel detrahitur vel mutatur littera vel apex: aut vtrumq̧. vt ecce. אֹזֶן hoc est auris per rectam formationem debuit facere אָזְנִים dicendū est tamen אָזְנַיִם hoc est a vocalis addita. Et ne in singulis immoremur disposuimus quedam nomina in quibus vna aut plures huiusmodi irregularitates reperiuntur.

אָדֹם. אֲדֻמִּים	Ruber. rubri.
אֹזֶן. אָזְנַיִם	Auris. aures.
אָחוֹת. אֲחָיוֹת	Soror sorores.
אֱנוֹשׁ. אֲנָשִׁים	Homo homines.
אַף. אַפַּיִם	Naris nares.
אִשָּׁה. נָשִׁים	Mulier mulieres.
בַּיִת. בָּתִּים	Domus domus.
בֶּרֶךְ. בִּרְכַּיִם	Genu genua.
בַּת. בָּנוֹת	Filia filie.
גְּדִי. גְּדָיִים	Hedus hedi.
דֶּלֶת. דְּלָתַיִם	Ianua ianue.
דֶּרֶךְ. דְּרָכִים	Via vie.
חָלָץ. חֲלָצַיִם	Lumbus lumbi.
יָד. יָדַיִם	Manus manus.
יוֹם. יָמִים	Dies dies.
יָרֵךְ. יְרֵכַיִם	Femur femora.
כָּנָף. כְּנָפַיִם	Ala ale.
כַּף. כַּפַּיִם	Palma manus. palme.
כֶּפֶל. כִּפְלַיִם	Duplicatio. duplicationes.
כִּכָּר. כִּכָּרַיִם	Talentum talenta.
כְּרַע. כְּרָעַיִם	Crus crura.
לְאֹם. לְאֻמִּים	Populus populi.
לְחִי. לְחָיַיִם	Maxilla. maxille.
מַלְכוּת. מַמְלָכוֹת	Regnum regna.
עַיִן. עֵינַיִם	Oculus oculi.
עָרוֹם. עֲרוּמִּים	Nudus nudi.
פֶּה. פִּים. פִּיּוֹת	Os ora.

צְבִי. צְבָאִים	Hinnulus. hinnuli.
צַד. צְדָדִים	Latus latera.
צֵל. צְלָלִים	Vmbra vmbre.
קֶרֶן. קַרְנַיִם	Cornu cornua.
רֶגֶל. רַגְלַיִם	Pes pedes.
שַׁד. שָׁדַיִם	Mamma mamme.
שֵׁן. שִׁנַּיִם	Dens dentes.
שָׂפָה. שְׂפָתַיִם	Labrum labra.
תָּם. תַּמִּים. תְּמִימִים	Perfectus perfecti.

Sunt preterea quedam nomina que per figuram quam greci vocant metathesim idest transpositionem littere mutant ordinem a principio in medium siue in finem: aut a fine siue a medio in principium. cuiusmodi sunt hec.

יָם. אַגַם	Iuncus siue pelagus.
כֶּבֶשׂ. כֶּשֶׂב	Aries.
כְּסִיל. סָכָל	Stultus
רָגַע. נוֹעֵר	Reprehendens
שַׁחִיס. סָחִישׁ	Pomum.
שַׂלְמָה. שִׂמְלָה	Lintheum.

Atq̧ ad hunc modum alia complura. que permutatio non solum reperitur in litteris: sed etiam in syllabis & in partib⁹ orationis: quoniam particule prepositiue postponūtur: & postpositiue preponuntur. Quod vitium excusari potest: si intellectui non nocet: vt gen̄. 41. וְכָל הָאָרֶץ בָּאוּ מִצְרַיְמָה hoc est omnes prouincie veniebant egyptum in. pro in egyptum. & in eo. לִשְׁבֹּר אֶל יוֹסֵף idest vt emerent ad ioseph. pro ad ioseph vt emerent. i. veniebant ad ioseph vt emerent. & 4. Regum. cap. 9. וַתָּשֶׂם בַּפּוּךְ עֵינֶיהָ idest & posuit in stibium oculos suos. pro & posuit stibium in oculis suis. Sed de nomine satis multa dicta sūt: nūc de pronomine agendum videtur: si premiserimus antea esse alios articulos a superioribus qui non veniunt in compositione. puta שֶׁל genitiui. אֶל datiui. מִן ablatiui. עִם effectiui: que idcirco hoc in loco diximus quoniam ex his prepositionibus pronominum casus deriuantur.

De pronomine.

Pronomen est pars oratiōis que loco proprii nominis ponitur. Pronomini accidunt sex. Species. figura. persona. genus. numerus. casus cum declinatione. Species pronominum sicut & nominum due sunt. primigenia & deriuatiua. Primigenia vero reperiuntur separata. deriuatiua tantum in compositione. Casus quoq̧ primitiuorum deriuati sūt a prepositionibus siue articulis nominum. vt שֶׁלִּי qui est genitiuus huius pronominis primitiui אֲנִי. & siue לִי qui ē datiuus ab eo quod אֶל. & eodem modo de aliis casibus. idq̧ p additionem vel detractionem littere. qui in prima persona in singulari desinunt in. iod. in plurali vero in nu. hoc modo.

אֲנִי. אָנֹכִי	Nominatiuo ego.	שֶׁלִּי	Genitiuo mei.
לִי. אֵלַי	Datiuo mihi.	אוֹתִי	Accusatiuo me.
	Vocatiuo caret.	מִמֶּנִּי. מֶנִּי	Ablatiuo a me.

Plurali numero.

אֲנַחְנוּ. נַחְנוּ. אָנוּ	Nominatiuo nos.	שֶׁלָּנוּ	Genitiuo nrm
לָנוּ. אֵלֵינוּ	Datiuo nobis.	אוֹתָנוּ	accusatiuo nos
	Vocatiuo caret.	מִמֶּנּוּ	Ablatiuo a nobis.

Pronomen primitiuum secunde persone in nominatiuo singulari generis masculini terminatur in he littera. femininū vero eiusdem numeri desinit in tau cum seua. Casus vero obliqui finiuntur in caph subiecto camez pro masculinis: sed pro femininis cum seba: qui pertinet ad syllabam precedētē: sic.

אַתָּה. אַתְּ	Nominatiuo tu.	שֶׁלְּךָ. שֶׁלָּךְ	Genitiuo tui.
לְךָ. אֵלֶיךָ. לָךְ. אֵלַיִךְ	Datiuo tibi.	אוֹתְךָ. אוֹתָךְ	Accusatiuo te.
אַתָּה. אַתְּ	Vocatiuo o tu.	מִמְּךָ. מִמֵּךְ	Ablatiuo a te.

Plurali numero.

אַתֶּם. אַתֵּן. אַתֵּנָה	Nominatiuo vos.	שֶׁלָּכֶם. שֶׁלָּכֶן	Genitiuo vrm.

לָכֶם אֲלֵיכֶם:לָכֶן Datiuo vobis.
אַתֶּם:אַתֶּן Accusatiuo vos.
אַתֶּם:אַתֶּן Vocatiuo o vos.
מִכֶּם:מִכֶּם:מִכֶּן Ablatiuo a vobis.

Aduertendum est:quod pronomen prime persone tam in recto quam in obliquis tam in singulari ꝙ in plurali terminationes habet communes masculino generi ac feminino. At uero pronomen secunde persone terminationes habet diuersas ꝑ masculinis & femininis vt dictum est. Illud preterea notandū est:quod pronominis huius generis feminini terminatio tribus in locis scripture tantum reperitur iuncta masculini generis nomini. Primo. Numeri.cap.11. וְאִם כָּכָה אַתְּ עֹשֶׂה לִּי ꝓ quo latini habent.sin aliter tibi videtur. Secundo Deut.cap.5. וְאַתְּ תְּדַבֵּר אֵלֵינוּ nos autem ad hunc modum. tu loqueris ad nos. Tertio Ezech.28. אַתְּ כְּרוּב מִמְשַׁח הַסּוֹכֵךְ idest tu cherub extentus & protegens. Nonnunquam preterea datiuus & accusatiuo generis feminini iungitur generi masculino. vt Deut. cap.7. לָתֵת לָךְ Latine sic: vt daret tibi. & Prouer.7. תֵּלֵךְ אַחֲרֶיהָ Latine sic: gradietur tecū.quod maxime contingit in fine clausule.
Aduertendum est quoqꝫ quod huius pronominis plurale masculinum terminatur in mem precedente littera cui subiicitur segol.femininum vero mutat mem.in nun.
Pronomen primitiuum tertie persone generis masculini numeri singularis desinit in vau cum surech: sequenti aleph ociosa. Femininum vero desinit in iod precedente hiric sequenti quoque aleph ociosa. Obliqui vero masculinorum numeri singularis desinunt in.o.preter ablatiuum qui terminatur in .u. feminina vero desinunt in.a.per apicem cames sequenti he cū apice mapic.in modum sequentem.

הוּא:הִיא:הוּא Nominatiuo ille.illa.
שֶׁלּוֹ:שֶׁלָּהּ Genitiuo illius vel sui.
לוֹ אֵלָיו:לָהּ אֵלֶיהָ Datiuo illi vel sibi.
אֹתוֹ:אֹתָהּ Accusatiuo illum illam vel se.
Vocatiuum non habet.
מִמֶּנּוּ:מִמֶּנָּה Ablatiuo ab illo illa vel a se.
Plurali.
הֵם הֵמָּה:הֵן הֵנָּה Nominatiuo illi ille.
שֶׁלָּהֶם:שֶׁלָּהֶן Genitiuo illorum.arū. vel sui.
לָהֶם אֲלֵיהֶם:לָהֶם אֲלֵיהֶם לָהֶן אֲלֵיהֶן Datiuo illis:vel sibi.
אֹתָם אֶתְהֶם:אֹתָן אֶתְהֶן Accusatiuo illos illas vel se.
Vocatiuum non habet.
מֵהֶם מֵהֶם:מֵהֶן מֵהֵנָּה Ablatiuo ab illis vel a se.

Estqꝫ hoc in loco notandum:quod ablatiuus numeri singularis huius pronominis assimilatur ablatiuo pronominis prime persone numeri pluralis.que ambiguitas non potest tolli nisi ex contextu partium orationis. Nominatiuus preterea huius pronominis in genere masculino numeri pluralis finitur in.em.per.m.femininum vero in.en.per.n. Notandum preterea quod aliquando reperitur nominatiuus generis masculini huius pronominis coaptatꝰ generi feminino.vt in libro ruth pri. וְהֵמָּה בָּאוּ hoc est ille venerunt.atqꝫ ediuerso reperitur eiusdem pronominis genus femininum coniunctum generi masculino. vt secundo. Reg.5. וְהֵנָּה בָּאוּ hoc est & illi venerunt. In quibusdam tamen codicibus recentiores particulam illam aliter punxerunt in hūc modum. וְהֵנָּה.idest & ecce.quē sensum trāslatio chaldaica sequitur. hoc modo. וְהָא אִנּוּן Pronomē superius est demonstratiuum rerum coniunctarum tertie persone:que sunt remotiores.quod vero sequitur demonstrat res ꝓximas prime aut secunde persone:cuius explicatio est.

זֶה זוּ:זֹאת זוֹ Nominatiuo hic hec.
שֶׁל זֶה:שֶׁל זֹאת Genitiuo huius.
לָזֶה:לָזֹאת Datiuo huic.
אֶת זֶה:אֶת זֹאת Accusatiuo hunc hanc.
Vocatiuum non habet.
מִזֶּה:מִזֹּאת Ablatiuo ab hoc ab hac.
Plurali.
אֵלֶּה:אֵלּוּ Nominatiuo hi he.
שֶׁל אֵלֶּה Genitiuo horum harum.
לָאֵלֶּה Datiuo his.
אֶת אֵלֶּה Accusatiuo hos has.
Vocatiuum non habet.
מֵאֵלֶּה Ablatiuo ab his.

Hoc in loco notādū est.q̄d plerūqꝫ supius pronomē sequtur verbū & nō nomen. vt numeri.26. לָאֵלֶּה תֵּחָלֵק הָאָרֶץ idest his di uidetur terra.nam apud hebreos elegantius dicitur viro huic quam huic viro. Et duobus proximis pronominibus in nominatiuo plerūqꝫ preponuntur nominibus.vt זֶה הָאִישׁ .i.hic vir.in obliquis vero non preponuntur.dicimus namqꝫ לָאִישׁ הַזֶּה & non לָזֶה הָאִישׁ At uero quando he cum patha vel camez anteponitur illis:tunc pronomina postponuntur nominibus in hunc modum.

הָאִישׁ הַזֶּה הַלָּזֶה Vir iste.
הָאִשָּׁה הַזֹּאת:הַלֵּזוּ הַלָּז Mulier ista.
הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה הָאֵל Viri isti.
הַנָּשִׁים הָאֵלֶּה הָאֵל Mulieres iste.

Et hec de nominibus primitiuis dicta sufficiant: nunc de deriuatis siue compositis dicendum est. Componuntur vero pronomina deriuatiua cum nomine.aut cum verbo. aut cum participio:vel cum prepositione:neqꝫ vnquam reperiuntur separata:semperqꝫ illis preferuntur alie partes orationis supradicte atqꝫ in hunc modum composita vocantur ab hebreis כִּנּוּיִים que in formatione numeri pluralis ex singulari communiter mutant primas vocales: quemadmodum in nominibus dictū est. Et prime persone vtriusqꝫ numeri sunt similes in genere masculino & feminino: sicut dictum est in pronominibus primitiuis. & sequuntur easdem terminationes casuum obliquorum supradictorum & easdem litteras in fine pronominū ad denotādū personā cuius est sermo.in hūc modum. דָּבָר verbū.

דְּבָרִי Verbum meum.m.vel.f.
דְּבָרְךָ:דְּבָרֵךְ דְּבָרְכִי Verbum tuum.m.f.
דְּבָרוֹ דְּבָרֵהוּ:דְּבָרָהּ Verbum suum vel illius.m.f.
דְּבָרֵנוּ Verbum nostrum.m.vl f.
דְּבַרְכֶם:דְּבַרְכֶן דְּבַרְכֶנָה Verbum vestrum.m.f.
דְּבָרָם דְּבָרֵמוֹ:דְּבָרָן Verbū suū vel illorū illarum.
דְּבָרִים Verba. Plurali numero.
דְּבָרַי Verba mea.m. vl f.
דְּבָרֶיךָ:דְּבָרַיִךְ דְּבָרַיְכִי Verba tua.m.f.
דְּבָרָיו:דְּבָרֶיהָ Verba sua vel illorum.m.f.
דְּבָרֵינוּ Verba nostra. m.f.
דִּבְרֵיכֶם:דִּבְרֵיכֶן Verba vestra.m.f.
דִּבְרֵיהֶם:דִּבְרֵיהֶן דִּבְרֵיהֶנָּה Verba sua vel illorū illarum

Quando est finis clausule venit pronomen secūde persone generis masculini numeri singularis cum segol loco seba:inclinaturqꝫ eodem accentu.vt numeri.14. סְלַח נָא כִּדְבָרֶךָ idest parce iuxta verbum tuum.& notandum quod nomina feminina desinentia in he si componuntur cum pronomine mutant illud he in tau.ad hunc modum. תּוֹרָה Lex.

תּוֹרָתִי Lex mea.m.vel f.
תּוֹרָתְךָ:תּוֹרָתֵךְ Lex tua.m.f.
תּוֹרָתוֹ:תּוֹרָתָהּ Lex illius vel sua.m.f.
תּוֹרָתֵנוּ Lex nostra.m.vel f.
תּוֹרַתְכֶם:תּוֹרַתְכֶן Lex vestra.m.f.
תּוֹרָתָם:תּוֹרָתָן Lex illius vel sua.m.f.
תּוֹרוֹת Leges. Plurali numero.
תּוֹרוֹתַי Leges mee.m.vel f.
תּוֹרוֹתֶיךָ:תּוֹרוֹתַיִךְ Leges tue.m.f.
תּוֹרוֹתָיו:תּוֹרוֹתֶיהָ Leges ei?.m.f.
תּוֹרוֹתֵינוּ Leges nostre.m.vel.f.
תּוֹרוֹתֵיכֶם:תּוֹרוֹתֵיכֶן Leges vestre.m.f.
תּוֹרוֹתֵיהֶם:תּוֹרוֹתֵיהֶן Leges sue.m.f.

Sunt tamen quedā nomina feminina in he desinentia :in quibus aliquando he non vertitur in tau.vt סֻכָּה idest tabernaculum. Psal.26. כִּי יִצְפְּנֵנִי בְּסֻכֹּה idest abscondet me in tabernaculo suo.vbi pro סֻכָּתוֹ ponitur סֻכֹּה. Item פִּשְׁתָּה.idest linū. Osee. 11. צַמְרִי וּפִשְׁתִּי idest lana mea & linum meū. vbi pro eo quod esse debuit פִּשְׁתָּתִי legitur פִּשְׁתִּי. & alia complura ad hunc modum. Et notandum quod pronomē tertie persone numeri singularis aliquando habet he ociosaꝫ cum puncto mapic. vt דִּבְרָה תּוֹרָתָהּ. Nomina preterea simplicia nonnunquam repe riuntur terminari ad pronominum similitudinem. vt Geñ.ca. 49. בְּנִי אֲתֹנוֹ idest filius asine sue. Ieremie quoqꝫ cap.22. וְקָרַע לוֹ חַלּוֹנָי & aperit sibi fenestras.que possunt dignosci ex contextu partium orationis. Sunt preterea quedam nomia monosyllaba que finita in.iod possunt esse pronomina prime persone numeri singularis: aut nomina que possunt construi cum genitiuo.vt אֲבִי יִשַׁי.i.pater isai.i. pater. אֲחִי אַבְרָם.i. frater idest frater abraam. פִּי יְהוָה.פֶּה os. i.os domini. Que nomina si iunguntur pronominibus tertie persone numeri singularis ponuntur dupliciter hoc modo.

אָבִיו אָבִיהוּ Pater eius vel illius.
אָחִיו אָחִיהוּ Frater eius vel illius.
פִּיו פִּיהוּ Os eius vel illius.

Notandum quod hoc pronomen כֹּל quando iungitur his pronominibus mutat camez siue holem in surec.vt כֻּלָּנוּ.idest omnes nos. Alia pronominum accidentia ad nominis rationem reducenda sunt.nunc ad verbi considerationem accedamus.

De verbo.

Verbum est ꝙ significat cū modis & temporibus: cui ꝑter speciem ac figuram accidunt septem.s.coniugatio. vox.modus.tempus.numerus.persona.genus masculinum aut femininum. Coniugationes verborum quattuor sunt. Prima coniugatio est verborum habentium tres litteras substantiales tantum: quarum prima scribitur subiecto camez secunda subiecto patha.hoc modo. פָּקַד.idest visitauit.vocaturqꝫ hec coniugatio בִּנְיַן הַקַּל idest coniugatio leuis & simplex: quia non recipit alias litteras preter quam illas que sunt necessarie ad designanda ipsius verbi accidentia. & est fundamentū aliarum coniugationum. Appellatur quoqꝫ leuis: quia profertur leniter: ideoqꝫ non admittit dagues: cuius est litteram duriorem facere: quod precipue recusat in littera media. Secūda coniugatio est verborum habentium dagues in littera substantiali media: vocaturqꝫ פִּעֵל הַדָּגוּשׁ idest verbum durum propter dagues quem habet.vt. פִּקֵּד. Tertia coniugatio est verborum habentium quinque litteras: quoniam in principio additur he subiecto hiric & in medio iod ociosa. vt הִפְקִיד idest fecit visitare: vocaturqꝫ eodem nomine hoc est. הִפְעִיל
Quarta coniugatio est quattuor litterarum substantialium: & prima syllaba scribitur per vau. & tertia littera plerumqꝫ geminatur vt רוֹמֵם idest exaltauit. & vocatur פּוֹעֵל מְרֻבָּע hoc est verbum quadratum:a quattuor litteris quas continet in tertia persona singulari preteriti indicatiui. Et sunt quedam verba que possunt per omnes quattuor coniugationes declinari cuiusmodi est verbum פָּקַד quo vsi sumus exempli causa. Sunt tamen alia verba que non possunt declinari nisi per quasdam illarū. Differunt he quattuor coniugationes inter se ratione significationis: quia prima significat actionem remissam. Secunda actionem intensam. Tertia que facit actionem verbi transire in aliam personam. sicuti.4.Reg.7. הִשְׁמִיעַ אֶת מַחֲנֵה אֲרָם idest audire fecit castra syrie: & propterea hec coniugatio habet duas litteras vltra substantiales. Quarta que etiam significat aliquando actionem transitiuam: sicut & tertia. Signatur quoqꝫ differentia in verbo: mutatione significatiōis.vt in verbo דָּבַר si est secunde coniugationis significat loqui. si tertie cōfregit aut occidit.vt Psalmo.17. וַיַּדְבֵּר עַמִּים idest confregit populos. preterea חָרַשׁ si est prime coniugationis significat arare. si tertie est tacere. & ad hunc modum alia complura. Sed aduertēdū imprimis: quod prima cuiusqꝫ verbi & coniugationis positio vnde alia tempora formantur: est tertia persona numeri singularis: preteriti pfecti indicatiui modi. Illud quoqꝫ non omittendum: esse quedam verba perfecta: & alia imperfecta. Perfecta sunt: que non amittunt aliquam ex tribus litteris substantialibus que sunt proprie significationis verbi. Imperfecta sunt illa que amittunt aliquam ex illis litteris in coniugationis discursu: de quibus infra suo in loco dicetur. nunc interim de perfectis. Vox quam diximus esse secundum verbi accidens est illud quo distinguitur verbum actiuum a passiuo. vt פָּקַד idest visitauit. נִפְקַד idest visitatus est. in hac coniugatione vox actiua disfert a passiua per litteram nun subiecto hiric. in aliis aliter atqꝫ aliter. Modi verborum sunt tres. indicatiuus. imperatiuus. infinitiuus. indicatiuus est: per quem simpliciter ostendimus quid fit.vt פָּקַד.idest visitauit. imperatiuus quem vocant צִוּוּי est per quem imperamus aliquid fieri. vt פְּקֹד idest visita. infinitiuus quem vocant מָקוֹר est cuius actio siue passio infinite hoc est sine numeris & personis ponitur.vt פָּקֹד. idest visitare. Optatiuus & subiunctiuus supplētur per aduerbia siue cōiunctiones: & per indicatiuum aut infinitiuum.
Tempora verborum tria sunt. presens. preteritum. futurum. Presens tempus hebrei non habent: circumloquuntur tamen illud per participium & personam que illi adiungitur. & ꝓ eo quod nos dicimus ego audio:illi dicunt אֲנִי שׁוֹמֵעַ.idest ego audiens.s.sum. & intelligitur verbum substantiuum: alioquin nō esset enunciatio. Preteritum imperfectum suppletur per futurum indicatiui. aut per preteritum: sed plerumqꝫ per participium presentis & verbum substantiuum eiusdem temporis. plusquam perfectum vero confunditur cum preterito perfecto.
Numeri verborum duo sunt. Singularis qui de vno loquitur. vt פָּעַל .idest fecit. Pluralis qui de pluribus loquitur. vt פָּעֲלוּ .i. fecerunt. Persone verborum quemadmodum nominum & pronominum tres sunt. Prima que de se loquitur.vt אֲנִי פָּעַלְתִּי ego feci. Secunda ad quam prima loquitur. vt אַתָּה פָּעַל tu facis Tertia de qua prima loquitur vt הוּא פּוֹעֵל ille facit. Genera verborum quemadmodum & nominum & pronominū duo sunt. masculinum & femininum. masculinum est quod iungitur supposito generis masculini expresso vel subintellecto. sicuti. אֵל פָּעַל idest deus fecit. Femininum verbi genus est: quod iungitur supposito generis feminini expresso vel subitellecto vt אִשָּׁה פָּעֲלָה.idest mulier fecit. Sed antea quam ad explicationem coniugationis uerborum veniamus aduertendum est: qd in prima uerbi persona tam in singulari quam in plurali genꝰ masculinum & femininum assimilantur in preterito & in futuro indicatiui modi. preterita quoqꝫ eiusdem modi in tertia ꝑsona plurali in genere masculino & feminino sunt in terminatione similia. Illud quoqꝫ notandum quod in prima coniugatione prima verbi positio habet terminationes tres: primam in.a cum patha sequenti alia littera .ut פָּקַד. secundam in. e.cū cere.vt חָפֵץ .idest uoluit. Tertiam in.o.cum holem .ut יָכֹל idest potuit. & in hac coniugatione prima littera scribitur subiecto camez.cuius explicatio in hunc modum sequitur.

Prima coniugatio.

In uoce actiua indicatiuo modo tempore preterito.

פָּקַד	Visitauit.m.	פָּקְדָה	Visitauit.f.
פָּקַדְתָּ	Visitasti.m.	פָּקַדְתְּ	Visitasti.f.

פָּקַדְתִּי Visitaui.m.&f.

Plurali.

פָּקְדוּ Visitauerunt.m.&f. פְּקַדְתֶּם Visitastis.m.
פְּקַדְתֶּן Visitastis.f. פָּקַדְנוּ Visitauimus.m.&f.

Aduertendum quod quando prima verbi positio hoc est פָּקַד iungitur dictioni monosyllabe aut habenti accentum in prima: illa quoque habet accentum in principio. vt gen. cap. 1. קָרָא. וְקָרָא לַיְלָה idest vocauit noctem. & numeri. 27. וְשָׁאַל לוֹ idest & interrogabit eum. Illud quoque est notandum quod quando prima littera substantialis vel media est aliqua ex his quattuor אהחע & debebat scribi cum seba: tunc seba mutatur in camez: vel patha: vt אֲהַבְתֶּם .i. dilexistis בָּחֲרָה idest elegit. que regula obseruatur in omnibus modis, temporibus, & personis. vbicunque seba supponitur littere substantiali in medio ipsius verbi: si illa littera est ex illis quattuor: seba quoque vertitur in camez. Et quando venit in fine clausule: etiam si littera substantialis media non sit aliqua ex illis quattuor seba littere medie substantialis vertitur in camez vel patha: & in ea collocatur accentus. vt Numeri. 19. אֶת מִשְׁמֶרֶת יְהוָה שָׁמָרוּ idest custodiam domini custodierunt. & Iudicum. 19. חָלָב נָתָנָה idest lac dedit. Tertia preterea verbi pluralis persona recipit aliquando nun in fine. vt Deut. 8. אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּן אֲבֹתֶיךָ idest que non cognouerunt patres tui. & per preteritum huiusmodi suppletur preteritum imperfectum & plusquam perfectum eiusdem. vt Gen. 37. אָהַב אֶת יוֹסֵף idest amabat ioseph. suppletur etiam preteritum imperfectum per futurum. vt Iob. 1. כָּכָה יַעֲשֶׂה אִיּוֹב idest sic faciebat iob. Nonnunquam additur he littera in fine verbi secunde persone generis masculini numeri singularis. vt gen. 3. הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַתָּה idest mulier quam dedisti. Aliquando quoque he finalis vertitur in tau: in verbis tertie persone generis feminini numeri singularis. vt Esaie. 23. וְנִשְׁכַּחַת צֹר idest obliuioni dabitur tyrus. Presens indicatiui modi circumloquimur per participium quod deriuatur a prima verbi positione: & habet semper o. vocalem in principio. & est simile nomini adiectiuo tam in genere quam in terminatione & declinatione. sic.

פּוֹקֵד qui visitat. פּוֹקֶדֶת vel פּוֹקְדָה que visitat.
פּוֹקְדִים qui visitant. פּוֹקְדוֹת que visitant.

& quemadmodum in preterito dictum est quando aliqua illarum quattuor litterarum אהחע est in medio: seba vertitur in camez. vt צוֹעֲקִים צוֹעֲקוֹת idest qui clamat vel que clamant. & per hoc participium & pronomina circumloquimur personas vtriusque numeri. sic. אֲנִי פוֹקֵד idest ego visito: & preponitur pronomen participio: nonnunquam vero postponitur. vt Ieremie 1. שֹׁקֵד אֲנִי idest vigilo ego. que regula ad alias quoque coniugationes pertinet. Cum vero littera substantialis in fine positionis prime est ain siue heth. tunc in participio generis masculini numeri singularis suppletur. a. ante illud ain vel heth. & accentus ponitur in littera substantiali que est in medio. vt בּוֹרֵחַ idest qui fugit. genus vero femininum eiusdem numeri sic. בּוֹרַחַת idest que fugit. & hec quoque regula extendit se ad alias coniugationes: quoties littera substantialis in medio posita venit cum aliquo apice preterque cum camez & patha. Aliquando tamen littera substantialis in medio posita recipit patha: & ain siue heth finalis pertinet ad vocalem precedentem: quia nullum habet apicem subiectum. vt psalmo. 93. הֲנֹטַע אֹזֶן idest qui plantat aurem. & quando participium generis feminini numeri singularis venit in fine clausule: tunc in littera substantiali media habet camez: & in ea collocatur accentus. vt Iosue. 11. בַּחוֹמָה הִיא יוֹשָׁבֶת idest in muro illa habitabat. in verbis quoque desinentibus in. e. vel in. o. nulla est differentia preteriti ad presens. vt אֲנִי חָפֵץ idest ego volo. אֲנִי יָכֹל idest ego possum. Non nunquam etiam participium generis masculini numeri singularis desinit in hiric sequenti iod. vt gen. 44. אֹסְרִי לַגֶּפֶן idest qui alligat ad vitem. & Deutero. 33. שֹׁכְנִי סְנֶה idest qui habitat in rubo. & alia eodem modo. Et notandum quod per hoc participium presentis quandoque circumloquimur preteritum imperfectum indicatiui modi cum eiusdem temporis verbo substantiuo. eram eras erat. vt אֲנִי הָיִיתִי פוֹקֵד ego eram uisitans. i. ego uisitabam. Futurum in omnibus coniugationibus scribitur per unam ex his quattuor litteris אית͏ן additam in principio prime verbi positionis subiecto hiric: preter quam aleph prime persone numeri singularis cui subscribitur cegol. Terminationes uero prime persone utriusque numeri sunt similes in utroque genere: quemadmodum in preterito dictum est. Quod in aliis quoque coniugationibus obseruatur. in quibus etiam prime persone utriusque numeri plerumque recipiunt he in fine: aliquando tamen non recipiunt. ut

אֶפְקוֹד uel אֶפְקְדָה uisitabo.m.&f.
תִּפְקוֹד Visitabis.m. תִּפְקְדִי Visitabis.f.
יִפְקוֹד Visitabit.m. תִּפְקוֹד Visitabit.f.

Plurali.

נִפְקוֹד uel נִפְקְדָה Visitabimus.m.&f.
תִּפְקְדוּ Visitabitis.m. תִּפְקוֹדְנָה Visitabitis.f.
יִפְקְדוּ Visitabunt.m. תִּפְקוֹדְנָה Visitabunt.f.

Et notandum quod vau littera que ponitur ante litteram substantialem finalem aliquando abiicitur. Notandum preterea quod terminatio secunde persone generis masculini numeri singularis est similis tertie persone generis feminini numeri singularis in omnibus futuris tam actiue vocis quam passiue. que voces non possunt dignosci nisi ex contentu partium orationis. Secunde quoque & tertie persone voces generis feminini pluralis numeri similes sunt. Eiusdem quoque futuri persone omnes generis masculini numeri singularis atque etiam prima persona pluralis quando iunguntur dictionibus monosyllabis cum accentu macaph aut habentibus accentum in principio: tunc littera substantialis medie dictionis habet camez & legitur quasi holem. vt Psalmo. 88. אֶשְׁמָר לוֹ חַסְדִּי idest seruabo illi misericordiam meam. & ad hunc modum alia complura. in omnibus etiam personis eiusdem temporis littera substantialis medie dictionis aliquando venit cum patha hoc modo. אֶפְעַל idest faciam. quod precipue fit in verbis quorum littera substantialis media aut finalis est aliqua harum quattuor. אהחע vt אֶשְׁמַע idest audiam. אֶצְעַק idest clamabo. & in vtrisque huiusmodi futuris in eodem verbo littera substantialis media potest esse cum holem & potest esse cum patha. vt. אֶחְפֹּץ volam. יֶחְפַּץ idest volet: & in fine clausule seba littere substantialis medie aliquando vertitur in camez siue holem: & in ea collocatur accentus etiam si littera substantialis non sit vna ex illis quattuor in hunc modum אֶפְקֹדָה. אֶפְקָדָה: תִּפְקֹדִי תִּפְקָדִי. תִּפְקֹדוּ תִּפְקָדוּ: יִפְקֹדוּ יִפְקָדוּ. venit etiam ad eundem modum sepe: licet non sit in fine clausule. In quibusdam etiam verbis quorum littera substantialis prima est ain siue heth in prima persona singulari: subiicitur illis cegol. sic אֶעֱבוֹר idest transibo. Sed in aliis personis vltra litteram que additur ad designandum personam futuri: littera substantialis prima habet camez vel patha. sic תַּעֲבוֹר. idest transibis. תַּעֲמֹד idest stabis. In quibusdam quorum principium est aleph: littere addite habent holem in prima persona: & aleph substantialis prima amittitur. vt אֹכַל .i. comedam אֹמַר. idest dicam. in aliis vero personis aleph rursus emergit: sed non profertur: vt תֹּאמַר idest dices. תֹּאכַל idest comedes. Sunt preterea verba quorum initium est aleph: in quibus littere que adduntur futuro & substantialis prima habent cegol & non abiicitur aleph. qualia sunt. אֶאֱסֹף idest congregabo אֶאֱסֹר idest alligabo. Nonnunquam etiam secunde & tertie persone generis masculini numeri pluralis & secunda persona generis feminini singularis accipiunt in fine nun. vt תִּפְקְדוּן יִפְקְדוּן תִּפְקְדִין que regula seruit coniugationibus aliis tam in voce actiua quam in passiua. Et notandum quod quando preponitur vau cum camez siue patha: & vau est particula coniunctiua: futurum vertitur in preteritum hoc modo. וַיִּפְקֹד idest & visitauit. quod si tau habet seba siue hiric: tunc non mutatur futurum. vt וְיִפְקֹד idest & visitabit. Quod si vau preponitur preterito: subiecto quocunque apice: preteritum vertitur in futurum. vt וְשָׁקַט idest & quiescet: preterquam in prima persona singularis numeri in cuius littera substantiali media collocatur accentus: quia tunc manet in eodem preterito. vt Osee 12. וְדִבַּרְתִּי עַל הַנְּבִיאִים idest & locutus sum ad prophetas. Si tamen accentum habet in vltima: nihilominus vertitur in futurum. vt Exo. cap. 12. וְעָבַרְתִּי בְאֶרֶץ מִצְרַיִם idest. & transibo per terram egypti. Quodque hoc in loco de vau diximus ad alias quoque pertinet coniugationes in vtraque voce. Per tempus etiam futurum aliquando suppletur preteritum imperfectum eiusdem modi. vt Gen. cap. 2. וְאֵד יַעֲלֶה מִן הָאָרֶץ idest fons ascendebat de terra.

De imperatiuo.

Imperatiuus modus qui hebraice dicitur צִוּוּי tantum habet vnum tempus presens: caretque primis personis numeri vtriusque: hoc modo. פְּקֹד vel פְּקֹד vel פְּקֹד visita. m. פִּקְדִי visita.f. פִּקְדוּ visitate.m. פְּקֹדְנָה visitate.f.
Et notandum quod ad proportionem trium illarum vocum secunde persone imperatiui: numeri singularis: generis masculini: declinantur alie persone eiusdem modi. hoc modo.
פָּקְדָה. visita.m. פָּקְדִי פָּקְדִי פָּקְדִי visita.f. פָּקְדוּ פָּקְדוּ פָּקְדוּ visitate.m. פְּקֹדְנָה פְּקֹדְנָה visitate.f. quod plerumque contingit in fine clausularum. Eadem quoque secunda persona potest accipere he in fine: idque tribus modis. Primo si littera substantialis prima legitur cum hiric & vltima cum camez siue patha. vt Gen. 39. שִׁכְבָה עִמִּי idest dormi mecum. Secundo cum littera substantialis prima legitur cum camez & profertur quasi holem. vt Nee. 13. זָכְרָה לִּי אֱלֹהַי. idest recordare mei deus meus. Tertio cum littera substantialis prima legitur cum seba. vt Dan. 19. יְהוָה שְׁמָעָה יְהוָה סְלָחָה .i. domine audi: domine parce. Generis quoque feminini: numeri singularis: littera substantialis prima aliquando habet camez & profertur holem. vt Iudicum. cap. 9. מָלְכִי עָלֵינוּ idest regna super nos. Et cum aliqua littera substantialis prima vel media prime verbi positionis est gutturalis: tunc genus femininum numeri singularis & masculinum pluralis possunt habere primas & secundas litteras cum patha: hoc modo פַּעֲלִי idest fac. F. פַּעֲלוּ idest facite. m. Nonnunquam vtreque littere prime in masculino plurali veniunt cum cegol. hoc modo. אֶהֱבוּ idest amate אֶחֱזוּ. idest comprehendite. Et in feminino singulari littera substantialis prima scribitur aliquando per camez hateph quod profertur per holem. vt Hieremie cap. 22. צָעֳקִי .i. & clama: aliquando etiam he finalis in secunda persona feminini pluralis deficit. vt Ruth. 1. קְרֶאןָ לִי מָרָא idest vocate me amaram. In eodem quoque verbo littera substantialis prima venit cum hiric & nun finalis pertinet ad vocalem precedentem. vt Exodi. 2. קִרְאֶןָ לוֹ idest vocate eum. In verbis quoque quorum tertia persona preteriti desinit in. e. vel in. o. sequenti consonante: preteritum non differt ab imperatiuo. vt Gen. 29. מַלֵּא שְׁבֻעַ זֹאת idest imple septimanam huius. Et notandum quod tertia persona presentis imperatiui tam singularis quam pluralis suppletur per futurum indicatiui. & quod per idem futurum indicatiui suppletur futurum imperatiui: quod est etiam aliarum coniugationum proprium.

De infinitiuo & gerundiis.

Infinitiuus modus qui ab hebreis dicitur מָקוֹר. idest origo: appellatur sic: quoniam ab illa verbi significatione confusa incipiunt distingui operationes. vt: פְּקֹד. i. פָּקֹד. פְּקֹד idest visitare. Itaque apud hebreos infinitiuus aut iungitur prepositionibus: & tunc ponitur pro nostris gerundiis: aut iungitur verbo indicatiui modi & tunc ponitur pro participio vel nomine infinito. vt Gen. 50. פָּקֹד יִפְקֹד idest visitas visitabit. & Exodi. 3. פָּקֹד פָּקַדְתִּי idest visitans visitaui. Prepositiones vero ad circumloquendum gerundia sunt בכלם quibus subscribitur hiric in hunc modum.

בִּפְקֹד In visitando. כִּפְקֹד Cum visitando.
לִפְקֹד Ad visitandum. מִפְּקֹד De visitando.

Nonnunquam hec gerundia recipiunt in fine he: & littera substantialis prima habet camez qui profertur quasi holem. vt Exo. 36. לְקָרְבָה אֶל הַמְּלָאכָה ad accedendum ad opus. idest vt accederet operi. Aliquando etiam veniunt cum hiric in fine: sequenti iod. vt Psalmo. 111. לְהוֹשִׁיבִי עִם נְדִיבִים idest ad habitandum cum principibus. vbi debuit dicere. לְהוֹשִׁיב. Per eundem quoque infinitiuum suppletur subiunctiuus: mutato seba prime littere in holem. & preposita beth siue caph cum seba: & in fine addito vno ex pronominibus: vt ex omnibus fiat vna dictio ad hunc modum. בְּפָקְדִי .i. in visitādo me. pro eo quod est cum visitem vel visitauero. & eodem modo alie persone.

בְּפָקְדְךָ cum tu visites.m. בְּפָקְדֵךְ cum tu visites.F.
בְּפָקְדוֹ cum ille visitet. בְּפָקְדָהּ cum illa visitet.
בְּפָקְדֵנוּ cum visitemus.m.vel.F. De optatiuo.

Hebrei optatiuum non habent: circumloquuntur tamen illum per preteritum & futurum indicatiui modi & duo hec aduerbia optādi. לוּ: אַחֲלַי. hoc est vtinā. vt Esaie cap. 48. לוּ הִקְשַׁבְתָּ idest vtinam audiuisses. & Psalmo. 118. אַחֲלַי יִכֹּנוּ דְרָכַי. idest vtinam dirigantur vie mee. De voce passiua.

Vocis passiue preteritum indicatiui modi formatur ex eodem preterito vocis actiue addita in principio nun cum hiric: & mutato camez prime littere substantialis in seba. vt. נִפְקַד visitatus fuit נִפְקְדָה visitata fuit.

נִפְקַדְתָּ visitatus fuisti. נִפְקַדְתְּ visitata fuisti.
נִפְקַדְתִּי visitatus vel visitata fui. Plurali.
נִפְקְדוּ visitati vel visitate fuerunt.
נִפְקַדְתֶּם visitati fuistis. נִפְקַדְתֶּן visitate fuistis.
נִפְקַדְנוּ visitati vel visitate fuimus.

Notandum tamen quod in fine clausule seba littere substantialis medie vertitur in camez. hoc modo. נִפְקָדוּ נִפְקָדָה quod si littera substantialis prima est aliqua illarum quattuor אהחע tunc in omnibus personis littera substantialis prima & nun passiue vocis scribuntur per cegol. vt Gen. cap. 22. נֶאֱחַז בַּסְּבַךְ. i. apprehensum in vepribus. Aliquando littera nun scribitur cum patha. vt Gen. 31. לָמָּה נַחְבֵּאתָ idest quare absconditus es. Presens tempus huius vocis & modi in tertia persona masculini singularis est simile participio eiusdem passiue vocis & preterito eiusdem vocis & modi. differunt tamen quod preteritum scribitur cum patha in littera substantiali media quando non est finis clausule. presens vero siue participium scribitur cum camez nisi construatur cum genitiuo. vt.

נִפְקָד qui visitatus est. נִפְקָדָה vel נִפְקֶדֶת que visitata est
נִפְקָדִים qui sunt visitati. נִפְקָדוֹת que sunt visitate.

Et cum littera substantialis prima est aliqua illarum quattuor אהחע scribitur per cegol. Et similiter nun passiue vocis scribitur per cegol. vt Numeri. cap. 12. נֶאֱמָן הוּא idest fidelis est ille. & aliquando littera substantialis media participii generis masculini pluralis scribitur cum seba loco camez. Ester. 1. הַנִּמְצְאִים בְּשׁוּשַׁן i. qui iuncti sunt in susis. futurum recipit has quattuor litteras אית͏ן vocis actiue: & deficit nun preteriti vocis passiue: quod suppletur per dagues impositum littere substantiali prime: hoc modo.

אֶפָּקֵד vel אֶפָּקְדָה viſitabor.m.&.f.
תִּפָּקֵד viſitaberis.m. תִּפָּקְדִי viſitaberis.f.
יִפָּקֵד viſitabitur.m. תִּפָּקֵד viſitabitur.f.

Plurali.

נִפָּקֵד vel נִפָּקְדָה viſitabimur.m.&.f.
תִּפָּקְדוּ viſitabimini.m. תִּפָּקַדְנָה viſitabimini.f.
יִפָּקְדוּ viſitabuntur.m. תִּפָּקַדְנָה viſitabuntur.f.

Et in fine clauſule ſeba littere ſubſtantialis medie vertitur in cere cum accentu. vt תִּפָּקֵדִי idest viſitaberis. Et notandum quod aleph prime perſone aliquando recipit hiric. vt Exodi.14. וְאִכָּבְדָה בְּפַרְעֹה idest honorabor in pharaone. Nonnunquam etiam cere littere ſubſtantialis medie vertitur in patha ſiue camez. vt Numeri.16. וַתֵּעָצַר הַמַּגֵּפָה idest & ceſſauit peſtilẽtia. quo in loco tau futuri ſcribitur cum cere. & hoc eſt quia quando littera ſubſtantialis prima eſt aliqua iſtarum ארחער tunc littere que adduntur futuro recipiunt cere. vt Geñ. cap̄. 42. יֵאָסֵר בְּבֵית מִשְׁמַרְכֶם idest ligabitur in domo cuſtodie veſtre. Ione.1. וַיֵּרָדַם.i. & dormiuit Prouer.22. בְּתוֹךְ רְחֹבוֹת אֵרָצֵחַ.idest in medio platearum occidar. Et quando littera ſubſtantialis vltima eſt ain ſiue heth. ſcribitur ſubiecto patha. ſic יִשָּׁמַע.i. audietur. יִפָּתַח idest aperietur. Nonnũquam etiam littera ſubſtantialis media vertit cere in patha. quod tenet verum cũ non eſt clauſule finis. vt.4. Regum.2. בְּטֶרֶם אֶלָּקַח מֵעִמָּךְ idest ante quam tollar a te. & in feminino plurali plerumqꝫ littera ſubſtã tialis media ſcribitur cum camez ſiue patha. vt Pſalmo.36. וְקַשְּׁתוֹתָם תִּשָּׁבַרְנָה idest arcus eorum confringentur.

De imperatiuo modo.

IMperatiuus formatur a ſecundis perſonis futuri eiuſdem vocis paſſiue mutata tau in he. & littera ſubſtantialis prima habet dagues ſicut in futuro vt ſuppleatur defectus littere nun que erat preteriti. hoc modo.

הִפָּקֵד viſitare.m. הִפָּקְדִי viſitare.F.
הִפָּקְדוּ viſitamini.m. הִפָּקַדְנָה viſitamini.F.

& quando littera ſubſtantialis prima eſt aliqua harum quattuor אהחע he addita ſcribitur cum cere. ſicut Deutero.32. הֵאָסֵף אֶל עַמֶּיךָ idest apponere populis tuis. & nonnunquam genus maſculinum pluralis numeri accipit nun preteriti in prĩcipio vt Iere.50. בֹּאוּ וְנִלְווּ אֶל יְהוָה hoc eſt venite & iungimini dño.

De infinitiuo modo.

INfinitiuus vocis paſſiue ſimilis eſt ſecũde perſone imperatiui numeri ſingularis generis maſculini. vt הִפָּקֵד idest viſitari. Aliquando infinitiuus accipit nun preteriti. vt Eſter.3. וְנִשְׁלוֹחַ סְפָרִים.i. & mittere epiſtolas. & ex hoc infinitiuo & prepoſitionibus harum quattuor litterarũ בכלם fiunt gerundia vocis paſſiue: quemadmodum in infinitiuo actiue vocis dictum eſt. & nonnunquam he infinitiui amittitur. vt Exo.10. מֵאַנְתָּ לֵעָנֹת מִפָּנָי idest non vis ſubiici mihi. vbi deficit he quia debuit dici לְהֵעָנוֹת Ex hoc infinitiuo paſſiue vocis ſupplentur optatiuus & ſubiunctiuus eiuſdem vocis: quem admodum in infinitiuo actiue vocis dicebamus. Et notãdum ꝙ he regule cum pleriſqꝫ ex ſuperioribus non tam ad hanc cõiugationem quam ad omnes alias pertinent. Eſt & aliud participium vocis paſſiue huiuſmodi.

פָּקוּד viſitatus. פְּקוּדָה viſitata.
פְּקוּדִים viſitati. פְּקוּדוֹת viſitate.

Sunt qui inter hec duo participia faciant diferentiam: vt participium de quo ſuperius dictum eſt ſignificet per modum actus in tempore. hoc vero per modum habitus.

Sunt preterea verba neutra vocis actiue que repetiuntur aliq̃n do in voce paſſiua ſignificant tamen actionem: & carent participiis vocis paſſiue: que tamen habent participia vocis actiue actionem quoque ſignificantia: cuiuſmodi ſunt hec.

הָלַךְ vel נֶהֱלַךְ ambulauit יָשַׁב habitauit נָפַל cecidit עָמַד ſtetit. רָכַב Equitauit. In quibus quidem verbis non dicitur הָלוּךְ ne ꝗ in aliis huius generis. Sũt etiam quedam verba communia: quorũ participia vocis actiue aliquando ſignificant paſſionẽ. & vocis paſſiue actionem vt a בָּטַח. idest confidit בּוֹטֵחַ בָּטוּחַ.i. confiſus & confidẽs: et a שָׁכַן.i. habitauit שׁוֹכֵן שָׁכוּן.i. habitatus & habitans. ſunt alia verba que latinorum more poſſũt appellari deponentia: quia cum habeant vocem paſſiuam carent actiua. vt נִשְׁבַּע idest iuratus vel iurauit נוֹתַר. idest remanſit ſiue relictum eſt. Sunt alia verba que carent participiis preſentis actiue & paſſiue vocis: in quorum loco ponuntur nomina adiectiua. vt קָרַב. idest acceſſit. רָחַק idest receſſit: a quibus deriuantur nomina adiectiua a priori. קָרוֹב. idest propinquus. a poſteriori רָחוֹק. idest longinquus: que in locum ſuorum participiorum ſucceſſere tam actiuorum ꝙ paſſiuorum. In participiorũ quoqꝫ locum ſuccedunt ſequentia nomina adiectiua. גִּבּוֹר idest fortis. חָזָק idest fortis. חָכָם. idest ſapiens סָכָל idest ſtultus צַדִּיק idest iuſtus. קָטָן idest paruus רָשָׁע idest malus. Quoniam verba a quibus hec nomina deriuantur carent vtroqꝫ participio. & hoc verbum. יָכֹל idest potuit: neqꝫ habet participium actiuũ neqꝫ paſſiuum neqꝫ nomen adiectiuum: in quo preteritum ponitur pro preſenti.

De ſecunda coniugatione.

SEcunda coniugatio eſt trium litterarum: quarum prima ſubſcribitur cũ hiric. ſecunda cum cere ſiue patha. vt פִּקֵּד & nonnunquam cum cegol. & littera ſubſtantialis media ſcribitur per dages: ſi non ſit aliqua harum quinque. ארהחע q̃ non recipiunt dagues. & tunc prima verbi poſitio vtroqꝫ modo ſcribi poteſt. Poſſunt quoqꝫ prima & ſecunda ſubſtantialis littera ſcribi per cere. vt בֵּאֵר אֶת הַתּוֹרָה idest declarauit legem. Poſſunt etiam venire prima cum cere & media cum patha. vt Geñ.24. בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם idest benedixit abraam. Sunt qui dicant quod littera ſubſtantialis media idcirco habet dagues: vt per eum ſuppleatur defectus littere iod: que debuit interponi duabus primis litteris ſubſtantialibus. Senſus huius coniugationis in omnibus modis & temporibus eſt ſimilis coniugationi prime.

Secunda coniugatio actiue vocis. indicatiuo modo tempore preterito.

פִּקֵּד viſitauit.m. פִּקְּדָה viſitauit.F.
פִּקַּדְתָּ viſitaſti.m. פִּקַּדְתְּ viſitaſti. F.
פִּקַּדְתִּי viſitaui.m.&.f.

Plurali.

פִּקְּדוּ viſitauerunt.m.&.f.
פִּקַּדְתֶּם viſitaſtis.m. פִּקַּדְתֶּן viſitaſtis.F.
פִּקַּדְנוּ viſitauimus.m.&.f.

Et notandum quod in fine clauſule ſeba littere ſubſtãtialis medie vertitur in cere & in eadem collocatur accentus. vt Deut.5: אֲשֶׁר דִּבֵּרוּ idest quod locuti ſunt. Aliquando etiam in prima verbi poſitione veniunt in principio due littere ex his אהחע ſimul. & vtraqꝫ cum cegol. vt iudicium. cap̄.5. מַדּוּעַ אֶחֱרוּ פַּעֲמֵי מַרְכְּבוֹתָיו idest quare tardauerunt pedes quadrigarum illius. Et aliquando hec coniugatio reperitur ſine dagues. vt Ezech.9. וּמַלְאוּ אֶת הַחֲצֵרוֹת idest implete atria.

Preſens quod per participia vocis actiue & paſſiue huius coniugationis & earũ que ſequuntur ſuppletur: plerũque venit cum mem addita in principio. vt.

מְפַקֵּד qui viſitat מְפַקְּדָה vel מְפַקֶּדֶת que viſitat
מְפַקְּדִים qui viſitant מְפַקְּדוֹת que viſitant.

In fine vero clauſule littera ſubſtantialis media in gñe feminino numeri ſingularis plerumqꝫ venit cũ cere: & in ea nõnũquã accentus collocatur. ut מְפַקֵּדָה. idest que uiſitat: & participium quod deſinit in tau venit in hunc modum. מְפַקֶּדֶת Cum uero participium maſculinum numeri ſingularis iungitur pronomini: aliquando littera ſubſtantialis media ſcribitur cum hiric. vt Leuitici.21. מְקַדִּשְׁכֶם idest qui ſanctificat vos. Littere que adduntur futuro in principio veniunt cũ ſeba preter aleph prime perſone ſingularis que venit cum patha. vt אֲפַקֵּד vel אֲפַקְּדָה viſitabo.m.&.f. תְּפַקֵּד viſitabis. m. תְּפַקְּדִי viſitabis.f. יְפַקֵּד viſitabit.m. תְּפַקֵּד viſitabit.f. Plurali. נְפַקֵּד vel נְפַקְּדָה viſitabimus.m.&.f. תְּפַקְּדוּ viſitabitis. m. תְּפַקֵּדְנָה viſitabitis.f. יְפַקְּדוּ viſitabunt. m. תְּפַקֵּדְנָה. viſitabunt.f. In fine vero clauſule ſeba littere ſubſtantialis medie vertitur in cere: & in ea ponitur accentus. hoc mõ. אֲפַקֵּדָה. que regula obſeruatur in omnibus coniugationibus.

De imperatiuo.

פַּקֵּד vel פַּקְּדָה viſita.m. פַּקְּדִי viſita.f.
פַּקְּדוּ viſitate.m. פַּקֵּדְנָה viſitate.f.

Aliquando ĩ ſecunda perſona maſculini ſingularis littera ſubſtantialis media venit cum patha. vt Pſal.54. בַּלַּע יְהוָה פַּלַּג לְשׁוֹנָם idest precipita domine: diuide linguam eorum.

De infinitiuo.

פַּקֵּד Viſitare. Aliquando in hoc modo littera ſubſtantialis media venit cum holem. vt Pſal.117. יַסֹּר יִסְּרַנִּי יָהּ idest caſtigans caſtigauit me dominus. Aliquando littera ſubſtantialis prima ſcribitur cum hiric. vt Leuitici.14. אַחַר חִלֵּץ אֶת הָאֲבָנִים.i. poſt ea quam eruti fuerint lapides. & ex hoc infinitiuo ſupplentur gerundia & ſubiunctiuus modus: antepoſita vna ex his quattuor litteris בכלם ſubſcriptis cum ſeba. vt in infinitiuo prime cõiugationis dictum eſt. Aliquando etiam cum he in fine. vt Leuitici.26. לְיַסְּרָה אֶתְכֶם ad caſtigandum vos.

De voce paſſiua.

In voce paſſiua littera ſubſtantialis prima ſcribitur cum ſurec. & appellatur בִּנְיַן פֻּקַּד quoniam ſic incipit. ad hunc modum. indicatiuo modo tempore preterito.

פֻּקַּד viſitatus fuit. פֻּקְּדָה viſitata fuit.
פֻּקַּדְתָּ viſitatus fuiſti. פֻּקַּדְתְּ viſitata fuiſti.
פֻּקַּדְתִּי viſitatus fui vel viſitata fui.

Plurali.

פֻּקְּדוּ Viſitati fuerunt vel viſitate fuerunt.
פֻּקַּדְתֶּם viſitati fuiſtis. פֻּקַּדְתֶּן viſitate fuiſtis.
פֻּקַּדְנוּ viſitati fuimus l' viſitate fuimus.

Et quando littera ſubſtantialis media eſt aliqua harum quattuor אהער ſurec littere ſubſtantialis prime vertitur in holem. vt exo.12. כִּי גֹרְשׁוּ מִמִּצְרַיִם.i. quia eiecti fuerũt ex egypto. & ĩ hũc modum alia cõplura. & licet littera ſubſtãtialis media ſit heth: tñ prima ſubſtantialis ſcribi poteſt cum ſurec. vt Ezech.cap̄.16 וּבְמַיִם לֹא רֻחַצְתְּ idest & aqua non es lota. Et quando littera ſubſtantialis media eſt aliqua harum quattuor אהחע ſeba eiuſdẽ littere vertitur in camez: vt in preterito vocis actiue prime coniugationis dictum eſt. preterea in fine clauſule ſeba littere ſubſtantialis medie vertitur in camez: & in ea collocatur accentus hoc modo. פֻּקָּדָה. Preſens eiuſdem vocis aſſimilatur preterito eidem: excepto ꝙ preteritum ſcribitur cum patha in littera media ſubſtãtiali: preſens vero cũ camez. ſic. מְפֻקָּד qui eſt viſitatus מְפֻקָּדָה que eſt viſitata מְפֻקָּדִים qui ſunt viſitati מְפֻקָּדוֹת que ſũt viſitate. Futurũ cui littere addite recipiũt ſeba: & aleph prime pſone ſingularis habet patha hoc mõ. אֲפֻקַּד viſitabor. m. & f. תְּפֻקַּד viſitaberis.m. תְּפֻקְּדִי viſitaberis.f. יְפֻקַּד viſitabitur.m. תְּפֻקַּד viſitabitur.f. Plu. נְפֻקַּד vel נְפֻקְּדָה viſitabimur. m.f. תְּפֻקְּדוּ viſitabimini.m. תְּפֻקַּדְנָה viſitabimini.f. יְפֻקְּדוּ viſitabuntur.m. תְּפֻקַּדְנָה. bũtur.f. In fine vero clauſule ſeba lr̃e ſbãlis medie vertitur in camez atqꝫ in eadẽ accentus collocatur hoc mõ. תְּפֻקָּדִי תְּפֻקָּדוּ & hec vox paſſiua caret imperatiuo modo. Infinitiuus vocis paſſiue eſt פֻּקַּד vel פֻּקֹּד.i. viſitari. cui ſi p̄ponãtur p̄põnes harũ quattuor litterarum בכלם circũloquimur gerundia. Subiũctiuus vero ſuppletur eo modo quo dictũ eſt in infinitiuo prime cõiugatiõis. Eſt & aliud participiũ vocis paſſiue

מְפֻקָּד qui eſt viſitatus מְפֻקָּדָה vel מְפֻקֶּדֶת que eſt. tata. מְפֻקָּדִים q ſunt viſitati מְפֻקָּדוֹת que ſunt viſitate. Et qñ littera ſubſtãtialis media eſt aliqua harum quinque ארחער: ſurec littere ſubſtantialis prime vertitur in holem. vt Deutero.33. מְבֹרֶכֶת יְהוָה.i. benedicta domini.

De tertia coniugatione.

TErtia coniugatio queadmodũ ſupra dictum eſt appellatur הִפְקִיד propterea quod facit actũ verbi trãſire in aliã perſonã: quod fit precipue in verbis tranſitiuis. vt הִפְקִיד אֶת הַחוֹלֶה.i. fecit viſitare infirmũ. vbi ſunt tres perſone qui facit viſitare. qui viſitat. qui viſitatur. Et in verbis abſolutis actus tranſit in ſecundã pẽrſonã & non vltra. vt הֶעֱמִיד fecit ſtare: quod verbũ nõ trãſit in aliã rẽ. Itaqꝫ in hac cõiugatione per vnum verbum ſignificãtur due actiones diuerſe. ſ. actio. principalis eiuſdem verbi: & actio huius verbi facio facis. vt a ſupradicto verbo פָּקַד.i. viſitauit dicitur הִפְקִיד.i. viſitare fecit. & a קָרַב.i. appropinquauit: dicitur הִקְרִיב.i. appropinquare fecit. Et aliquando per huius coniugationis verba actus permanet in prima vel in ſecunda pſona. vt הֶחֱרִישׁ hoc eſt tacuit vel tacere fecit. & quando littera ſubſtantialis vltima eſt ain ſiue heth ſcribitur per patha hoc modo. הִשְׁמִיעַ idest audire fecit. Et in preterito huius coniugationis: iod exteritur ex medio preterquam in tertiis perſonis vtriuſqꝫ generis & numeri. hoc modo.

Indicatiuo modo actiue uocis in preterito.

הִפְקִיד fecit viſitare.m. הִפְקִידָה fecit viſitare.f.
הִפְקַדְתָּ feciſti viſitare.m. הִפְקַדְתְּ feciſti viſitare.f.
הִפְקַדְתִּי feci viſitare.m.&.F.

Plurali.

הִפְקִידוּ fecerunt viſitare.m.&.F.
הִפְקַדְתֶּם feciſtis viſitare.m. הִפְקַדְתֶּן feciſtis. tare.F.
הִפְקַדְנוּ fecimus viſitare.m.&.F.

Quando vero littera ſubſtantialis prima eſt aliqua harum quattuor. אהחע he addita in principio & littera ſubſtantialis prima ſcribuntur per cegol hoc modo. הֶעֱבִיר idest fecit tranſire. Et aliquando littera ſubſtantialis prima tantum ſcribitur per ſeba hoc modo הֶעְלִים idest abſcondit vel fecit abſcondere. Vno tamen in loco tantum he addita reperitur cum cegol quamuis littera ſubſtantialis prima non ſit aliqua ex ſupradictis quattuor. primo. Regum.25. לֹא הֶכְלַמְנוּם idest nunquam eis moleſti fuimus.

Preſens circumloquimur per participium: quod habet mem additam in principio ſubiecto patha ſiue camez: & abiicitur he preteriti addita ſic.

מַפְקִיד qui facit viſitare מַפְקִידָה vel מַפְקֶדֶת que facit viſitare. מַפְקִידִים qui faciunt viſitare מַפְקִידוֹת que faciunt viſitare.

Et cum littera ſubſtantialis prima eſt aliqua harum quattuor אהחע illa littera ſcribitur cum patha loco ſeba in hunc modum. מַעֲבִיר idest qui facit tranſire. Et aliquãdo littera ſubſtantialis media loco hiric habet cere: & excluditur iod. vt Pſalmo.134. מוֹצֵא רוּחַ מֵאוֹצְרוֹתָיו idest qui educit ventos de theſauris ſuis.

Littere que adduntur futuro ſcribuntur cum patha: & excluditur he preteriti. & littera ſubſtantialis media habet hiric: ĩ hũc modum. אַפְקִיד vel אַפְקִידָה Faciam viſitare. m.&.f.

תַּפְקִיד facies viſitare.m. תַּפְקִידִי facies uiſitare.f.
יַפְקִיד faciet uiſitare.m. תַּפְקִיד Faciet uiſitare. f.

Plurali.

נַפְקִיד uel נַפְקִידָה faciemus viſitare.m.&.f.
תַּפְקִידוּ facietis viſitare.m. תַּפְקֵדְנָה facietis viſitare. f.
יַפְקִידוּ facient viſitare.m. תַּפְקֵדְנָה faciẽt viſitare.F.

Cum vero littera substantialis prima est aliqua harum quattuor. אהחע littera illa scribitur cum patha hoc modo אֶעֱמִיד idest faciam stare. & aliquando futurum recipit he preteriti. vt psalmo. 1 4 4. וְהוֹשִׁיעַ idest & me saluum faciet. Aliquando etiam littera substantialis media scribitur per cere loco hiric: & excluditur iod ex medio. vt Gen. cap. 1. וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים. idest & diuisit deus. & ad hunc modum alia complura. Nonnunquam preterea in plurali littera substantialis media scribitur cum seba loco hiric & excluditur iod ex medio. vt. 1. Regū. 31. וַיַּדְבִּקוּ פְלִשְׁתִּים hoc est irruerunt philistim: pro quo debuit esse וַיַּדְבִּיקוּ. Quod etiam fit cum pronomini iungitur. vt. 1. Reg. 17. יַעְשְׁרֶנּוּ הַמֶּלֶךְ idest diuitem faciet illum rex. pro quo debuit esse יַעֲשִׁירֶנּוּ.

De imperatiuo.

Imperatiuus habet in principio he additam cum patha & in secunda persona masculini singularis & feminini pluralis littera substantialis media plerumque scribitur cum cere: & excluditur iod ex medio. In aliis tamen personis littera substantialis media scribitur cum hiric: & non abiicitur iod ex medio. sic. הַפְקֵד fac visitare. m: הַפְקִידִי vel הַפְקֵדְנָה fac visitare. f. הַפְקִידוּ facite visitare. m. הַפְקֵדְנָה facite visitare. f. Et cum littera substantialis media est aliqua harum quattuor. אהחע scribitur cum patha. vt. 2. Reg. cap. 11. הַחֲזֵק מִלְחַמְתְּךָ idest conforta bellum tuum. aliquando secunda persona imperatiui masculini singularis littera substantialis media scribitur cum cegol. vt 1. Para. 21. הַעֲבֶר נָא idest fac transire nunc. Nonnunquam preterea idem imperatiuus venit cum hiric loco cere. vt Ieremie 17. הָבִיא עֲלֵיהֶם hoc est. induc super eos. & quandoque littera substantialis media scribitur cum patha loco cere. sicut in Psalmo. 5. הַיְשַׁר לְפָנַי דַּרְכֶּךָ hoc est dirige in conspectu meo viam tuam. Idem quoque modus aliquando scribitur cum he in fine. vt Iere. 18. הַקְשִׁיבָה יְהוָה idest audi domine.

De infinitiuo.

Infinitiuus modus recipit he quemadmodum & imperatiuus. & littera substantialis media scribitur cum cere siue hiric & iod. in hunc modum. הַפְקֵד vel הַפְקִיד. i. facere visitare. Aliquando etiam he addita scribitur cum hiric. vt Esaie. 31. גָּנוֹן וְהִצִּיל פָּסֹחַ וְהִמְלִיט idest protegere & liberare. transire & saluare. & alia ad hunc modum. Per infinitiuum quoque supplentur gerundia & subiunctiuus prepositis illis quattuor litteris בכלם cum seba: quemadmodum in infinitiuo prime coniugationis dictum est. Et cum sic veniunt gerundia cum prefatis litteris nonnunquam he addita in principio excluditur: & littera addita ex quattuor predictis scribitur cum patha siue camez. vt Psal. 25. לַשְׁמִיעַ בְּקוֹל תּוֹדָה hoc est ad audiendum vocem laudis. & alia similiter.

De voce passiua.

Passiua vox accipit he in principio subiecto surec siue camez quod profertur quasi holem. hoc modo. הָפְקַד vel הֻפְקַד idest visitatus fuit.

Indicatiuo modo tempore preterito.

הָפְקַד	Visitatus fuit.	הָפְקְדָה	visitata fuit.
הָפְקַדְתָּ	Visitatus fuisti.	הָפְקַדְתְּ	Visitata fuisti.
הָפְקַדְתִּי	Visitatus vel visitata fui.		Plurali.
הָפְקְדוּ	Visitati vel visitate fuerunt.		
הָפְקַדְתֶּם	Visitati fuistis.	הָפְקַדְתֶּן	Visitate fuistis.
הָפְקַדְנוּ	Visitati vel visitate fuimus.		

Et quando littera substantialis prima est aliqua harum quattuor. אהחע he addita scribitur aliquando cum camez. & littera substantialis prima scribitur cum camez hateph hoc modo. הָעֳמַד idest statutus est: & quando est in fine clausule: littera substantialis media scribitur cum camez loco seba accentu in eadem posito. hoc modo הָפְקָדוּ. Presens circumloquimur per participium quod habet he additam in principio subiecto surec siue camez quod profertur quasi holem: sicut in preterito. hoc modo הָפְקָד vel הֻפְקָד qui visitatur הָפְקָדָה que visitatur. הָפְקָדִים qui visitantur. הָפְקָדוֹת que visitantur. Futurum litteras additas accipit subscriptas cum surec siue camez hateph quod profertur quasi holem ad hunc modum. אֻפְקַד vel אָפְקַד visitabor. m. & f.

תּוּפְקַד	visitaberis. m.	תּוּפְקְדִי	Visitaberis. f.
יוּפְקַד	Visitabitur. m.	תּוּפְקַד	Visitabitur. f. Plu.

נֻפְקַד vel נָפְקַד visitabimur. m. & f.

תּוּפְקְדוּ	Visitabimini. m.	תּוּפְקַדְנָה	Visitabimini. f.
יוּפְקְדוּ	Visitabuntur. m.	תּוּפְקַדְנָה	Visitabuntur. f.

Et cum littera substantialis prima est aliqua harum quattuor אהחע tunc littere addite futuri scribuntur cum camez: & littera substantialis prima cum camez hateph quod profertur quasi holem. vt Leuitici. 16. יָעֳמַד חַי idest statuatur viuus. Esdre. 10 יָחֳרַם כָּל רְכוּשׁוֹ idest destruetur omnis substātia eius. & hec vox passiua non habet modum imperatiuum.

De infinitiuo.

Infinitiuus he additam in principio recipit scriptam cum camez qui profertur quasi holem: & littera substantialis media venit cum cere hoc mō. הָפְקֵד vel הָפְקֵד Visitari. Infinitiuus tamen qui frequentior est in sacra scriptura: est qui venit cum he scripta cum camez quod profertur quasi holē. vt Ezechielis. 16. וְהָמְלֵחַ לֹא הֻמְלַחַתְּ וְהָחְתֵּל לֹא חֻתָּלְתְּ idest & saliri nō es salita. & inuolui non es inuoluta. pro quo nos habemus nec sale salita nec inuoluta pannis. & aliquando infinitiuus venit cum he addita in fine. vt Ezechielis. 32. רְדָה וְהָשְׁכְּבָה אֶת עֲרֵלִים idest descende & dormire cum incircumcisis. Participiū huius vocis est huiusmodi.

מוּפְקָד	qui visitatur	מוּפְקֶדֶת vel מוּפְקָדָה	que visitatur
מוּפְקָדִים	qui visitantur.	מוּפְקָדוֹת	que visitantur.

Aliquando participium venit cum he preteriti post mem. vt Ezechiel. 46. לְאַרְבַּעְתָּם מְהֻקְצָעוֹת. hoc est. ad quattuor illa angulata. pro quo nos habemus mensure vnius quattuor. & quādo littera substantialis media est aliqua harum quattuor אהחע littera mem plerumque venit cum camez. & littera substātialis prima scribitur cum hateph camez. vt Ezechiel. 29. בְּתוֹךְ עָרִים מָחֳרָבוֹת hoc est inter vrbes destructas.

De quarta coniugatione.

Quarta coniugatio que vt in parte superiori diximus vocatur quadrata: quattuor habet litteras ī tertia persona singulari preteriti: & habet duas syllabas: quarū prima scribitur cum vau & holem & secunda cum patha. hoc modo. רוֹמַם idest exaltauit. & hec coniugatio plerumque est verborum que dicuntur imperfecta. & in prima coniugatione sunt vnius syllabe. vt קוּם רוּם hoc est leuauit surrexit. Et in secunda syllaba quarte coniugationis frequenter habet cere hoc modo קוֹמֵם idest eleuauit: vbi omnes quattuor littere sunt substantiales: quia etiam vau est de substantialibus. Hec quoque coniugatio est verborum in quibus littera substantialis secunda geminatur. vt מוֹדֵד idest mensus est. & tunc verbum quadratum scribitur cum patha siue cere in secunda syllaba. & illic non sunt nisi tres littere substātiales verbi quia vau est ociosa. Et raro hec coniugatio reperitur in verbis in quibus littera non duplicatur aut non sunt monosyllaba. Et si quādo aliter reperitur tres tantum sunt littere illius substantiales. & secunda syllaba scribitur cum patha siue cere. & in discursu coniugationis horū verborum secunda syllaba scribitur subiecto patha excepto in tertia persona singulari feminini: & in tertia persona plurali. in quibus scribitur cum seba. Indicatiuo modo vocis actiue.

פּוֹקַד	Visitauit. m.	פּוֹקְדָה	visitauit. f.
פּוֹקַדְתָּ	Visitasti. m.	פּוֹקַדְתְּ	Visitasti. f.
פּוֹקַדְתִּי	Visitaui. m. & f.		Plurali.

פּוֹקְדוּ	visitauerunt. m. & f.	פּוֹקַדְתֶּם	visitastis. m.
פּוֹקַדְתֶּן	visitastis. f.	פּוֹקַדְנוּ	visitauimus. m. & f.

In fine vero clausule seba littere substantialis tertie vertitur in camez & accētu in eadē vt Ieremie. cap. 12. נְטַעְתָּם גַּם שֹׁרָשׁוּ idest plantasti eos. & radices miserunt. Presens circumloquimur per participiū quod habet mem additam in principio subiecto seba: hoc modo. מְפוֹקֵד qui visitat מְפוֹקֶדֶת vel מְפוֹקְדָה que visitat. מְפוֹקְדִים qui visitant. מְפוֹקְדוֹת que visitant. Inuenitur quoque nonnunquam participium generis masculini singularis addita iod in fine. vt Psalmo. 99. מְלָשְׁנִי בַסֵּתֶר idest qui accusat in secreto. pro quo debuit dici. מְלוֹשֵׁן Futuri quattuor littere que adduntur: recipiunt seba: preter aleph prime persone singularis: que venit cum patha hoc modo. אֲפוֹקֵד vel אֲפוֹקְדָה visitabo. m. & f. תְּפוֹקֵד visitabis. m. תְּפוֹקְדִי visitabis. f. יְפוֹקֵד visitabit. m. תְּפוֹקֵד visitabit. f.

Plurali.

נְפוֹקֵד vel נְפוֹקְדָה visitabimus. m. & f. תְּפוֹקְדוּ visitabitis. m. תְּפוֹקֵדְנָה visitabitis. f. יְפוֹקְדוּ visitabunt. m. תְּפוֹקֵדְנָה visitabunt. f. Et aliquando tertia littera generis feminini pluralis venit cum cere hoc modo. תְּפוֹקֵדְנָה. Et quando est in fine clausule: seba secunde littere substantialis vertitur in cere accentu in eadem. hoc modo אֲפוֹקֵדָה תְּפוֹקֵדִי תְּפוֹקֵדוּ יְפוֹקֵדוּ. Imperatiui secunda persona masculini singularis & pluralis est similis vocibus tertie persone preteriti: que dignoscuntur ex contextu partium orationis. hoc modo פּוֹקֵד vel פּוֹקְדָה visita. m. פּוֹקְדִי visita. f. פּוֹקְדוּ visitate. m. פּוֹקֵדְנָה visitate. f. Infinitiuus est similis imperatiuo generis masculini singularis. hoc modo. פּוֹקֵד idest visitare. & ad supplendum gerundia recipit prepositiones harum quattuor litterarum ב כ ל מ vt dictum est in infinitiuo prime coniugationis.

De voce passiua.

Vox passiua huius coniugationis appellatur verbum graue: quia est quinque litterarum. Ad tres namque substantiales in principio adduntur due: hoc est he cum hiric & tau cum seba: vt pertineat ad litteram precedentem. & littera substantialis media habet dagues hoc modo הִתְפַּקֵּד. quo etiam nomine vocatur. & significat passionem siue actionem que communiter non transit in aliam personam: sed sit illius passionis vel actionis reciprocatio in personam agentem. & eadem est persona agens & patiens. vt הִתְחַזֵּק idest confortatus est: vel confortauit se. הִתְפַּקֵּד idest visitauit seipsum: siue visitatus est a seipso. Nonnunquam reperiuntur huius coniugationis verba transitiua: qualia sunt verba prime coniugationis. vt הִתְפַּלֵּל idest orauit הִתְבּוֹנֵן idest intellexit siue intellectus est quod etiam potest esse absolutum. vt הִתְהַלֵּךְ idest ambulauit. Aliquando tau superaddita deficit: que suppletur per dagues in littera substantiali prima. vt Iosue. 22. אֲשֶׁר לֹא הִטַּהַרְנוּ idest a quo non mundauimus nos vel nō sumus mundati: & alia ad hunc modum. Aliquando littera substantialis media scribitur cum cere quando non est in fine clausule. Et aliquando scribitur per cegol. vt Gen. 15. הִתְהַלֶּךְ נֹחַ. idest ambulauit noe. Quandoque ex littera substantiali media deficit dagues. Et est notandum quod in hac coniugatione semper tau ponitur ante litteras substantiales: preter quam cum littera substantialis prima est vna ex his quattuor סצשז: quia tunc littera illa ponitur ante tau. vt Mich. cap. 6. וְיִשְׁתַּמֵּר חֻקּוֹת עָמְרִי idest seruabantur precepta ambri. quia ex huius coniugationis ratione debuit dici. וְיִתְשַׁמֵּר. & cum venit cum aliqua ex illis quattuor litteris: aliquando tau vertitur in teth. vt genesis. 44. מַה נִּצְטַדָּק idest in quo iustificabimus nos vel iustificabimur. quod verbum venit a. צָדַק cuius coniugatio explicatur hoc modo. הִתְפַּקֵּד visitauit se. m. הִתְפַּקְּדָה visitauit se. f. הִתְפַּקַּדְתָּ visitasti te m. הִתְפַּקַּדְתְּ visitasti te. f. הִתְפַּקַּדְתִּי visitaui me. m. & f.

Plurali.

הִתְפַּקְּדוּ visitauerunt se. m. & f. הִתְפַּקַּדְתֶּם visitastis vos. m. הִתְפַּקַּדְתֶּן visitastis vos. f. הִתְפַּקַּדְנוּ visitauimus nos. m. & f. In fine vero clausule seba littere substantialis medie vertitur in camez: & accentu in eadem. sic הִתְפַּקָּדוּ Presens circumloquimur per participium presentis: addita mem in principio subscripto hiric & excluditur he preteriti ad hunc modum. מִתְפַּקֵּד qui se visitat מִתְפַּקֶּדֶת vel מִתְפַּקְּדָה que se visitat. מִתְפַּקְּדִים qui se visitant. מִתְפַּקְּדוֹת que se visitant. Futurum amittit he preteriti: quod fit ne proferantur tres littere addite simul. quod esset in prolatione perquam graue: & littere addite futuri scribuntur subiecto hiric preter aleph prime persone que venit cum cegol: & littera substantialis media scribitur cum cere. hoc modo. אֶתְפַּקֵּד vel אֶתְפַּקְּדָה visitabo me. m. & f. תִּתְפַּקֵּד visitabis te. m. תִּתְפַּקְּדִי visitabis te. f. יִתְפַּקֵּד visitabit se. m. תִּתְפַּקֵּד visitabit se. f.

Plurali.

נִתְפַּקֵּד vel נִתְפַּקְּדָה visitabimus nos. m. & f. תִּתְפַּקְּדוּ visitabitis vos. m. תִּתְפַּקֵּדְנָה visitabitis vos. f. יִתְפַּקְּדוּ visitabunt se. m. תִּתְפַּקֵּדְנָה visitabunt se. f. Aliquando littera substantialis media scribitur cum patha. vt prouer. 25. אַל תִּתְהַדַּר לִפְנֵי מֶלֶךְ idest non glorieris coram rege. Et cum venit in fine clausule seba littere substantialis medie vertitur in camez: et accentu in eadem. vt Exo. 19. הַנִּגָּשִׁים אֶל יְהוָה יִתְקַדָּשׁוּ idest qui accedunt ad dominum sanctificentur. Imperatiuus accipit he additam in principio subiecto hiric. hoc modo. הִתְפַּקֵּד visita te. m. הִתְפַּקְּדִי visita te. f. הִתְפַּקְּדוּ visitate vos. m. הִתְפַּקֵּדְנָה visitate vos. f. Infinitiuus hoc modo profertur. הִתְפַּקֵּד Visitare se. Passiue vocis aliud pticipiū est מִתְפַּקֵּד visitatus. מְפוֹקָּדָה vel מְפוֹקֶּדֶת visitata. מְפוֹקָּדִים visitati מְפוֹקָּדוֹת visitate.

Quattuor itaque coniugationes regulares atque perfecte ad hunc modum explicate sunt.

Sed antea quam ad verba irregularia descendamus: nō est omittendum id quod hebrei dicunt: esse videlicet quedam verba ex duabus coniugationibus composita vt psalmo. 7. יִרַדֹּף אוֹיֵב נַפְשִׁי idest persequatur inimicus animam meam. quod verbum est futuri tertie persone singularis Hoc igitur verbum componitur ex futuro prime coniugationis vocis actiue hoc est. יִרְדֹּף: & ex futuro secunde coniugationis eiusdem vocis hoc est יְרַדֵּף: *quoniam* hiric quod subiicitur iod & holem qui imponitur daleth: sunt coniugationis prime: & patha qui subiicitur littere res & dagues qui subiicitur daleth sunt secunde coniugationis. Ad eundem quoque modum reperiuntur verba composita in voce passiua. vt numeri. 1. לֹא הָתְפָּקְדוּ בְּתוֹכָם idest nō sunt numerati inter illos: quod verbum componitur ex voce passiua tertie coniugationis que est הָפְקַד: & ex voce passiua quarte coniugationis: que est הִתְפַּקֵּד quia camez qui subiicitur he: est vocis passiue tertie coniugationis. & tau est eiusdem vocis quarte coniugationis. Sunt etiā alia verba que componuntur ex duobus temporibus. vt Ezechielis. 8. וְהֵמָּה מִשְׁתַּחֲוִיתֶם idest illi humiabant se siue adorabant: componitur namque ex preterito & presenti vocis passiue quarte coniugationis. quia mem prima est participii presentis. & tau secunda est preteriti.

De verbis irregularibus siue defectiuis.

Postea quam explicata est ratio verborum regularium consequens est vt de irregularibus & defectiuis differamus: idque secundum ordinem coniugationum. Estque in primis animaduertendum quod verba hebraica communiter habent ternas litteras substantiales illius verbi: que sunt immutabiles in omnibus vocibus. modis. tpibus. numeris. gnib⁹ & personis que inde deriuantur. Et tres ille littere vocantur

שֹׁרֶשׁ idest radix: quoniam sunt radix & fundamentum omnium coniugationum que ex illis deriuantur: atq; ex eis formantur partes illarum. Esto exempli gratia פָּעַל idest fecit que est tertia persona preteriti indicatiui modi prime coniugationis: & tres littere hoc est pe. aáin lámed sunt substantiales omnium verborum ab illo descendentium. & prima littera huius verbi dicitur. pe verbi. secunda aáin verbi. tertia lámed verbi. & verbum quod in omnibus modis & temporibus retinet has tres litteras substantiales dicitur verbum perfectum. quod aũt amittit aliquã ex illis dicitur imperfectum siue defectiuum. Et sunt quedam verba imperfecta quantum ad vocem tãtum: quoniam licet habeant omnes tres litteras substantiales: non proferuntur ex illis nisi due tantum priores: & finales plerumq; sunt áleph siue he ociose. vt קָרָא idest vocauit. עָלָה. idest ascendit. Sunt etiam verba in quibus non proferuntur littere substãtiales medie que sunt plerũq; vau siue iod. vt בִּין hoc est intellexit. שׁוּב idest reuersus est. que verba dicuntur נָחִים idest ociosa quia habent litteras ociosas. Sunt quoq; verba imperfecta: quibus in processu coniugationis deficiunt alique littere substantiales: quod contingit modis quattuor. Primo quando prima littera deficit. Secundo quando deficit secunda. Tertio quando deficit vltima. Quarto cum deficit prima & vltima. que verba dicuntur חֲסֵרִים idest defectiua. Sunt preterea verba que appellantur duplicia: quibus in discursu coniugationis deficiunt due littere. de quibus omnibus infra dicetur: & primo de illis quibus prima littera deficit ex iis que substantiales sunt. Que verba plerumq; sunt incipientia ab aliqua harum litterarum לני vt לָקַח idest accepit נָגַשׁ. idest accessit. יָדַע. idest cognouit. Et ex verbis defectiuis incipientibus a lámed tantum reperitur לָקַח supradictum. Et defectus horum verborum plerumq; est in imperatiuo & in futuro indicatiui: quia in preterito & p̃senti communiter retinent tres litteras substãtiales. & formantur ex proportione aliorum verborum perfectorum que supra dicta sunt. & quia huiusmodi verba defectiua plerumq; incipiunt a littera nun: de his primũ agendum est. Ponimusq; exempli causa hoc verbum נָגַשׁ idest accessit. cuius preteritum & p̃sens possunt formari ex proportione preteriti & presentis prime coniugationis verborum perfectorum. Sed in futuro deficit nun substantialis prima: que suppletur per dages littere substantialis medie cui subiicitur camez. sic. אֶגַּשׁ vel אֶגְּשָׁה accedã m. & f. תִּגַּשׁ Accedes. m. תִּגְּשִׁי accedes. f. יִגַּשׁ accedet. m. תִּגַּשׁ accedet. f.

Plurali.

נִגַּשׁ vel נִגְּשָׁה accedemus. m. & f. תִּגְּשׁוּ accedetis. m. תִּגַּשְׁנָה accedetis. f. יִגְּשׁוּ accedent. m. תִּגַּשְׁנָה accedent. f. Et quando ẽ in fine clausule. scba littere substantialis medie vertitur in camez: accentu in eadem. vt Geñ. 45. גְּשׁוּ נָא אֵלַי וַיִּגָּשׁוּ idest accedite ad me & accesserunt. & dagues littere substantialis medie venit etiam in nomine quod a verbo deriuatur. vt נָבַע idest manauit. vnde deriuatur nomen. מַבּוּעַ. hoc est fons vnde aliquid manat. in quo nun littera substantialis prima deficit: q̃ suppletur per dagues vt dictum est. Et quando littera substantialis media est aliqua ex his quattuor אהחע non excluditur nũ littera substantialis prima: quia non recipit dagues: preter quã in hoc verbo. נָחַת idest descendit. quia in futuro amittit nun: & venit in hunc modum אֵחַת תֵּחַת In quibusdam etiam verbis incipientibus a nun: littera substantialis media scribitur per holem. vt נָגַף idest percussit. נָפַל idest cecidit: quorum futura exeunt in hunc modum. אֶגֹּף idest percutiam אֶפֹּל. i. cadam. atq; sic alia complura. Imperatiuus horum verborum explicatur ad hunc modum. גַּשׁ vel גֶּשׁ accede. m. גְּשִׁי accede. f. גְּשׁוּ accedite. m. גַּשְׁנָה accedite. f. Secunda p̃sona imperatiui masculini singularis: loco cere scribitur aliqñ per cegol & aliquando recipit he in fine. vt גְּשָׁה accede. m. aliás scribitur cum holem hoc modo. גֹּשׁ גֹּשִׁי idest accede. m. f. Et aliquando venit cum nun substantiali prima: hoc modo. נְגֹשׁ. Infinitiuus explicatur sic. גֶּשֶׁת. I. נְגֹשׁ idest accedere. Subiunctiuus & gerundia supplentur per prepositiones harũ quattuor litterarum. בכלם vt supra in verbis perfectis. & quando littera substantialis vltima est aliqua ex his אהחע: littera substantialis media scribitur per patha atq; etiam vltima. vt ecclesiastes. 3. עֵת לָטַעַת idest tempus plantandi.

De voce passiua

In preterito vocis passiue littera substantialis prima deficit. a qua licet verbum incipiat: non est substantialis: sed ponitur ad designandum vocem passiuam prime coniugationis. & littera substantialis prima supletur per dagues littere substãtialis medie. & explicatur hoc modo. Indicatiuo modo tempore preterito. נִגַּשׁ oblatus fuit נִגְּשָׁה oblata fuit נִגַּשְׁתָּ oblatus fuisti נִגַּשְׁתְּ oblata fuisti נִגַּשְׁתִּי oblatus vel oblata fui.

Plurali.

נִגְּשׁוּ oblati vel oblate fuerũt נִגַּשְׁתֶּם oblati fuistis נִגַּשְׁתֶּן oblate fuistis נִגַּשְׁנוּ oblati vel oblate fuimus. Presens. נִגָּשׁ qui oblatus est נִגָּשָׁה vel נִגֶּשֶׁת que oblata est נִגָּשִׁים qui oblati sunt נִגָּשׁוֹת que oblate sunt. Et quando littera substantialis vltima est aliqua harum quattuor אחהע littera: substantialis media & vltima participii generis feminini singularis scribũtur per patha. vt Ezechiel. 34. וְאֶת הַנִּדַּחַת לֹא הֲשֵׁבֹתֶם. i. quod abiectum est non reduxistis. In futuro nun vocis passiue excluditur. & nun remanens est littera substantialis. & dagues littere substantialis medie venit ad supplementum nun vocis passiue. hoc modo. אֶנָּגֵשׁ vel אֶנָּגְשָׁה oblatus vel oblata ero תִּנָּגֵשׁ oblatus eris. תִּנָּגְשִׁי oblata eris. יִנָּגֵשׁ oblatus erit תִּנָּגֵשׁ oblata erit.

Plurali.

נִנָּגֵשׁ vel נִנָּגְשָׁה oblati vel oblate erimus. תִּנָּגְשׁוּ oblati eritis תִּנָּגַשְׁנָה oblate eritis. יִנָּגְשׁוּ oblati erunt. תִּנָּגַשְׁנָה oblate erunt. Imperatiuus modus explicatur sic. הִנָּגֵשׁ oblatus esto הִנָּגְשִׁי oblata esto הִנָּגְשׁוּ oblati estote. הִנָּגַשְׁנָה oblate estote. Infinitiuus est similis imperatiui modi secunde persone generis masculini singularis numeri ad hunc modum. הִנָּגֵשׁ Applicari. Subiunctiuus modus & gerundia supplẽtur per prepositiones illarum quattuor litterarum de quibus in aliis coniugationibus dictũ ẽ: cum agebatur de illarum infinitiuis. Et quia verbũ hoc נָגַשׁ est neutrum: ideo in hac coniugatione caret participiis vocis passiue: quia supplentur per tempus presens. Cum vero sin scribitur cum ciboleth mutat significationem in id quod est angere vel constringere: & tunc non est neutrum: & habet participia vocis passiue ad modum actiuorum. vt נָגוּשׂ qui cõstrictus ẽ נְגוּשָׂה que cõstricta נְגוּשִׂים qui constricti נְגוּשׂוֹת que constricte sũt. Et notandum quod in hac coniugatione & in cõiugationibus verborum imperfectorum que sequuntur: seruatur ordo & forma verborum perfectorum de quibus dictũ est. quia semper incipiunt a tertia persona generis masculini singularis preteriti indicatiui modi: & habent easdem terminationes: quas habent verba perfecta. Secunda coniugatio non inuenitur in hoc verbo נָגַשׁ.

De tertia coniugatione.

Tertia coniugatio huius verbi נָגַשׁ est ĩ qua deficit nun littera substantialis prima: & suppletur per dagues littere substantialis medie. & explicatur ad hunc modum הִגִּישׁ fecit accedere. m. הִגִּישָׁה fecit accedere. f. הִגַּשְׁתָּ fecisti accedere. m. הִגַּשְׁתְּ fecisti accedere. f. הִגַּשְׁתִּי feci accedere. m. & f.

Plurali.

הִגִּישׁוּ fecerunt accedere. m. & f. הִגַּשְׁתֶּם fecistis accedere. m. הִגַּשְׁתֶּן fecistis accedere. f. הִגַּשְׁנוּ fecimus accedere. m. & f. In cuius preterito si non fuisset exclusa nun littera substantialis prima debuit dici הִנְגִּישׁ הִנְגִּישָׁה. deficit preterea nun prima in tota hac coniugatione tam in voce actiua quam passiua. Presens circumloquimur hoc modo. מַגִּישׁ qui facit accedere. מַגִּישָׁה vel מַגֶּשֶׁת que facit accedere מַגִּישִׁים qui faciunt accedere מַגִּישׁוֹת que faciunt accedere. In futuro venit littera substantialis media subiecto hiric sequenti iod ociosa ad hunc modum: אַגִּישׁ vel אַגִּישָׁה faciã accedere. תַּגִּישׁ facies accedere. m. תַּגִּישִׁי facies accedere. f. יַגִּישׁ faciet acceder̃. m. תַּגִּישׁ faciet accedere. f.

Plurali.

נַגִּישׁ vel נַגִּישָׁה faciemus accedere. m. & f. תַּגִּישׁוּ facietis accedere. f. יַגִּישׁוּ facient accedere. m. תַּגֵּשְׁנָה facient accedere. f. Et in omnibus personis supradictis: littere substantiali medie potest subiici cere & sequens iod excludi. sic אַגֵּשׁ תַּגֵּשׁ Imperatiuus explicatur ad hunc modum. הַגֵּשׁ fac accedere. m. הַגִּישִׁי fac accedere. f. הַגִּישׁוּ facite accedere. m. הַגֵּשְׁנָה facite accedere. f. Et aliquando imperatiuus secunde persone numeri singularis generis masculini accipit hiric in littera substantiali media vt Geñ. 27. הַגִּישָׁה לִּי וְאֹכְלָה idest accede ad me & comedam. Infinitiuus explicatur hoc modo. הַגֵּשׁ. I. הַגִּישׁ facere accedere.

De voce passiua.

In voce passiua huius coniugationis deficit nun littera substãtialis prima: & est similis verbis perfectis vocis passiue tertie cõiugationis: que est הָפְקַד. hoc modo. Indicatiuo modo tempore preterito הֻגַּשׁ oblatus fuit הֻגְּשָׁה oblata fuit. הֻגַּשְׁתָּ oblat⁹ fuisti הֻגַּשְׁתְּ oblata fuisti הֻגַּשְׁתִּי oblatus vel oblata fui. Et alie persone ad eundem modum. Presens explicatur isto modo. הֻגָּשׁ qui oblatus est הֻגָּשָׁה que oblata est הֻגָּשִׁים qui oblati sunt הֻגָּשׁוֹת que oblate sunt. Futurum explicatur hoc modo. אֻגַּשׁ oblatus ero. m. & f. תֻּגַּשׁ oblatus eris תֻּגְּשִׁי oblata eris יֻגַּשׁ oblatus erit תֻּגַּשׁ oblata erit. Imperatiuus deficit. & infinitiuus huius coniugationis explicatur sic. הֻגַּשׁ Applicari. Participia vocis passiue sunt. מֻגָּשׁ oblatus מֻגָּשָׁה vel מֻגֶּשֶׁת oblata מֻגָּשִׁים oblati מֻגָּשׁוֹת oblate.

Quarte coniugationis vox actiua non reperitur in hoc verbo nisi tantum passiua: que potest formari ad proportionem vocis passiue verborum perfectorum quarte coniugationis. Sunt etiam quedam verba incipientia a littera nun & desinentia in aleph sicut נָשָׂא idest portauit: que possunt declinari ad proportionem superius dicti verbi נָגַשׁ. preterquam quod aleph non profertur. sic. נָשָׂא נָשָׂאתָ נָשָׂאתִי. i. portauit. portauisti portaui: & pari modo in aliis modis. temporibus. numeris. personis & generibus. Et quemadmodum in predicto verbo excluditur nun in processu coniugationis: ita & in hoc verbo. לָקַח idest accepit excluditur lámed: quod solum vt diximus reperitur defectiuum in verbis incipientibus a littera lámed. & in preterito & in presenti habet omnes suas litteras quasi verbum perfectum: ad cuius proportionem declinatur in preterito & in presenti prime coniugationis. & aliquando in preterito reperitur sine lámed: & coph venit cũ camez. vt Ezechielis. 17 קָח עַל מַיִם רַבִּים idest accepit sup aquas multas. pro quo nos habemus. vt firmaret radicem sup aquas multas. In futuro ãmittit hoc verbum lámed litteram substantialem primam: que suppletur per dagues impositum littere coph. & potest formari ad proportionem futuri prime cõiugationis huius verbi נָגַשׁ in hunc modum אֶקַּח vel אֶקְחָה accipiam. m. & f. תִּקַּח accipies. m. תִּקְחִי accipies. f. יִקַּח accipiet. m. תִּקַּח accipiet. f. Et quando littera substantialis media scribitur cum scba tunc venit sine dagues. hoc modo תִּקְחוּ יִקְחוּ. i. accipietis. accipient. quod fit vt prolatio sit facilior in hoc verbo quod in sacris litteris frequentatur. Imperatiuus duob⁹ modis reperitur. primo quando habet lámed litteram substantialem primam. hoc modo. לְקַח. accipe. m. לִקְחִי. accipe. f. לִקְחוּ accipite. m. לְקַחְנָה accipite. f. Secundo modo quando scribitur sine lámed in hunc modum. קַח accipe. m. קְחִי. accipe. f.

קְחוּ accipite. m. קַחְנָה. accipite. f. Secunda persona masculini singularis imperatiui scribitur per patha. & hanc differẽtiam hebrei ponunt inter imperatiuum & preteritum sine lamed de quo superius dictum est. Inuenitur quoq; hic modus cũ camez quando venit in fine clausule. vt. 1. Reg. 21. אִם אֹתָהּ תִּקַּח לְךָ קָח idest si istum vis tollere tolle. Infinitiuus explicatur ad hunc modum. קַחַת: I. לָקוֹחַ Accipere. De voce passiua. Vocis passiue preteritum aliquando venit sine lámed substantiali prima. sic נִקַּח נִקַּחְתָּ idest fuit I fuisti acceptus: & nonnunquam cum lamed substantiali. vt Ezechiel. 33. הוּא בַּעֲוֹנוֹ נִלְקָח idest propter peccatum suum captus ẽst. & . 1. Regum. 4. וַאֲרוֹן הָאֱלֹהִים נִלְקָח idest arca dei capta est. Presens. & futurum. & imperatiuus modus huius verbi possunt formari p vocem passiuam prime coniugationis. Et hoc verbum לָקַח non reperitur in voce actiua secunde neq; tertie neq; quarte coniugationis: sed reperitur in vocibus passiuis. vt Esaie. 52. כִּי לֻקַּח עַמִּי idest quia captus est populus meus. quod verbum est temporis preteriti vocis passiue secunde coniugationis. & Geñ. 18. יֻקַּח נָא מְעַט מַיִם idest accipiatur nunc paululum aque: quod verbũ est futuri tertie coniugationis. & Exo. 19. וְאֵשׁ מִתְלַקַּחַת idest ignis & grando pariter ferebantur. quod est participium generis feminini singularis vocis passiue quarte coniugationis. & quia heth est littera gutturalis: littera substantialis media & vltima scribuntur per patha. Et dicunt hebrei quod propterea quod hoc verbum לָקַח inuenitur in voce passiua: potest etiam ex eo per proportionem fingi actiua: quod etiam in aliis verbis potest fieri.

De verbis a iod incipientibus.

Verba a littera iod incipientia: plerumq; amittunt illã. aut iod vertitur in vau tam in voce actiua quam passiua: ponimusq; exempli causa hoc verbum יָדַע idest sciuit vel cognouit: quod verbũ in preterito indicatiui actiue vocis prime coniugationis & in presenti: retinet tres litteras substantiales & formatur ex proportione aliorum verborum perfectorum in eisdem temporib⁹. Sed in futuro huiusmodi & in imperatiuo plerumq; deficit iod littera substantialis prima: littere vero que adduntur: veniunt cum cere hoc modo. אֵדַע vel אֵדְעָה sciam. m. & f. תֵּדַע scies. m. תֵּדְעִי scies. f. יֵדַע sciet. m. תֵּדַע sciet. f.

Plurali.

נֵדַע vel נֵדְעָה sciemus. m. & f. תֵּדְעוּ scietis. m. תֵּדַעְנָה scietis. f. יֵדְעוּ scient. m. תֵּדַעְנָה scient. f. Et in hoc verbo littera substãtialis media scribitur plerumq; cum patha: propterea quod littera substantialis vltima est gutturalis. Quod si littera substantialis vltima non est aáin siue heth: tunc littera substantialis media scribitur per cere. vt אֵרֵד descendam. אֵלֵךְ. idest ambulabo אֵשֵׁב habitabo siue sedebo. Que verba si veniunt cum vau addita in principio: littere addite in futuro veniunt cum cere & cum accentu: & littera substantialis media venit cum cegol in hunc modum וַיֵּרֶד וַיֵּלֶךְ וַיֵּשֶׁב Et aliquando in vtrisq; verbis littere futuri addite veniunt cum hiric. hoc modo. אִיקַץ תִּיקַץ idest expergiscar expergisceris. אִיגַע תִּיגַע idest laborabo laborabis. & in quibusdam verbis littere substantiales medie veniunt cum patha siue cum holem: in hunc modum. אִיסַר castigabo. m. vel. f. תִּיסוֹר castigabis. m. Sunt etiam verba quedam incipientia a littera iod. que in processu coniugatiõis non ãmittunt iod neq; vertunt in vau. cuiusmodi est. יָטַב. i. benefecit: vt Exo. 1. וַיֵּיטֶב אֱלֹהִים idest & benefecit deus. Imperatiuus explicatur hoc modo. דַּע vel דְּעָה scito. m. דְּעִי. scito. f. דְּעוּ scitote. m. דַּעְנָה. scitote. f. In verbis vero quorum littera substantialis vltima non est aliqua ex his quattuor אהחע: secunda persona imperatiui masculini singularis scribitur per cere in littera substantiali media. hoc modo. רֵד. idest descende לֵךְ. i. ambula. שֵׁב idest sede. Infinitiu⁹ explicatur hoc mõ יְדִיעַ: דַּעַת: דֵּעָה:

scire. De voce passiua.

Vocis passiue verbum predictum in prima coniugatione littera substantialis prima hoc est iod in preterito & in presenti vertitur in vau ociosum.quia in hebreo he quattuor littere permutatur inter se.אהוי.& in hac voce preteritum & presens scribuntur per nun cum holem hoc modo. Indicatiuo modo.tempore preterito.נודע scitus fuit נודעה scita fuit נודעת scitus fuisti נודעת scita fuisti.נודעתי scitus vel scita fui. נודעו sciti vel scite fuerunt נודעתם sciti fuistis נודעתן scite fuistis.נודענו sciti vel scite fuimus. Presens explicatur hoc modo.

נודע qui est scitus.נודעה que est scita נודעים qui sunt sciti נודעות que sunt scite. Futuri iod littera substantialis prima vertitur in vau cum dagues ad supplendum defectum littere nun preteriti sic:אודע vel אודעה sciar.m.&.f.תודע scieris.m. תודעי scieris.f.יודע scietur.m.תודע scietur.f. Plurali.

נודע vel נודעה sciemur.m.&.f.תודעו sciemini.m.תודענה sciemini.f.יודעו scientur.m.תודענה scientur.f.Imperatiuus explicatur hoc modo.הודע scire.m.הודעי scire.f.הודעו scimini.m. הודענה scimini.f.Infinitiuus. הודע vel הודע cognosci. Participium vocis passiue hoc modo. ידוע scitus ידועה scita ידועים sciti ידועות scite. Et predicta verba a iod incipientia carent secunda coniugatione De tertia coniugatione.

Tertia coniugatio est:in qua iod littera substantialis prima vertitur in vau ociosam:& habet in principio he additam cum holem:& explicatur ad hunc modum.

Indicatiuo modo tēpore preterito.הודיע fecit scire.m. הודיעה fecit scire.f.הודעת fecisti scire.m.הודעת fecisti scire.f.הודעתי feci scire.m.&.f. Plurali. הודיעו fecerunt scire.m.&.f.הודעתם fecistis scire.m.הודעתן fecistis scire.f.הודענו fecimus scire.m.&.f.Presens explicatur sic מודיע qui facit scire.m. מודיעה que facit scire.f.מודיעים qui faciunt scire.m.מודיעות que faciunt scire.f. Futuro littere addite scribuntur per holem: & iod littera substantialis prima vertitur in vau quod non profertur.hoc modo.אודיע vel אודיעה faciam scire. תודיע facies scire.m.תודיעי facies scire.f.יודיע faciet scire.m.תודיע faciet scire.f. Plurali.

נודיע vel נודיעה faciemus scire.m.&.f. תודיעו facietis scire.m. תודענה facietis scire.f.יודיעו facient scire.m.תודענה facient scire.f. Et in quibusdam verbis iod littera substantialis prima non excluditur.vt Osee.10.איסרם idest castigabo eos. Imperatiuus explicatur hoc modo.הודע fac scire.m.הודיעי fac scire.f.הודיעו facite scire.m.הודענה facite scire.f. Secunda persona imperatiui numeri singularis masculini aliquando habet litteram substantialem mediam cum cere. ad hunc modū. הורד fac descendere.m. הושב fac sedere.m. Aliquando tamen non amittitur iod.vt Psalmo.5.הישר לפני דרכך idest dirige in conspectu meo viam tuam. In voce quoque passiua huius coniugationis vau ponitur pro iod. & declinatur ad proportionem tertie coniugationis vocis passiue verborum perfectorum.ad hunc modum. De voce passiua.

Indicatiuo modo tempore preterito.הודע scitus fuit הודעה scita fuit הודעת scitus fuisti.הודעת scita fuisti הודעתי scitus vel scita fui. Ad hunc modum formantur alie persone. potest quoque he cum holem poni pro surec.sic. הודע הודעת. Presens explicatur ad hunc modum.מודע qui est scitus מודעה que est scita מודעים qui sunt sciti מודעות que sunt scite. Futurum explicatur isto modo. אודע vel אודעה sciar.m. &.f. תודע scieris.m. תודעי scieris.f.יודע scietur.m. תודע scietur.f. Imperatiuum hec vox non habet. Infinitiuus ad hunc modum explicatur הודע sciri. Participium vero in hunc modū. מודע scitus מודעה vel scita.מודעים Sciti מודעות scite. Quarta coniugatio Inuenitur quoque hoc verbum ידע in voce actiua quarte coniugationis quadrate.vt.1.Reg.cap.21.ואת הנערים יודעתי & pueris meis condixi:& in voce passiua eiusdem quarte coniugationis iod littera substantialis prima vertitur in vau que profertur.& declinatur ex proportione vocis passiue quarte coniugationis hoc est הפקד.hoc modo.Indicatiuo modo tempore preterito.התודע sciuit se.m.התודעה sciuit se.f. התודעת sciuisti te.m.התודעת sciuisti te.f.התודעתי Sciui me.m.&.f.

Presens explicatur hoc modo.מתודע qui scit se מתודעה que scit se.מתודעים qui sciunt se.מתודעות que sciunt se.

Futurum explicatur hoc modo.אתודע vel אתודעה sciam me. m.&.f. תתודע scies te.m. תתודעי scies te.f.יתודע sciet se.m. תתודע sciet se.f. In quibusdam tamen verbis iod non vertitur in vau.vt numeri.1.ויתילדו idest & numerati sunt per generationes. Imperatiuus explicatur hoc modo. התודע scito te.m.התודעי scito te.f.התודעו scitote vos.m. התודענה scitote vos.f.Infinitiuus vero ad hunc modum.התודע cognoscere se

Sunt preterea alia verba a iod littera incipientia :cuiusmodi ē hoc יצא:que possunt declinari ex proportione horum verborum incipientium a iod.nisi quod aleph non profertur:quorum preteritum est huius modi.יצא exiuit.m. יצאה exiuit.f. יצאת exiisti.m.יצאת exiisti.f.יצאתי exiui.m.&.f. Presens explicatur ad hunc modum.יוצא qui exit.יוצאה que exit. vel יוצאת que exit יוצאים qui exeūt יוצאות que exeūt. Futurum vero ad hūc modum.אצא vel אצאה exibo.m.&.f. תצא exibis.m.תצאי exibis.f.יצא exibit.m.תצא exibit.f. Imperatiuus explicatur hoc modo צא vel צאה exi.m.צאי exi.f.צאו exite.m.צאנה exite.f. In hoc modo aliquando reperitur iod substantialis prima.vt Gen.8.היצא אתך idest educ tecum. Infinitiuus vero ad hunc modum.צאת.f.צאו exire. Sunt preterea nōnulla verba a iod littera incipientia desinentia in aleph : de quibus postea dicetur:& propter illorum varietatem non ponūtur hic.

De verborum irregularium secundo modo.

Verborum imperfectorum secūdus modus est: illorum videlicet que sunt monosyllaba & quorum littera substantialis media est iod siue vau que non proferuntur : cuiusmodi sunt בין idest intelligere שוב redire.in quorum preterito & presenti iod siue vau excluduntur.& hiric vel surec littere substantialis prime vertitur in camez ad hunc modum.

Indicatiuo modo tempore preterito.בן intellexit.m. בנה intellexit.f.בנת intellexisti.m.בנת intellexisti.f.בנתי intellexi.m. &.f. Et ad hunc modum alie persone. Presens explicatur isto modo.בן qui intelligit בנה que intelligit בנים qui intelligunt בנות que intelligunt.Futurum explicatur in hunc modū אבין intelligam.m.&.f. תבין intelliges.m. תביני intelliges.f. יבין intelliget.m.תבין intelliget.f. Aliquando littera substātialis prima per camez scribitur:qui profertur quasi holem.vt ויקם idest surrexit ויעץ idest voluit.Aliquando etiam littera substantialis prima venit cum surec in hunc modum.אשוב vel אשובה redibo.m.&.f. תשוב redibis.m.תשובי redibis. f. ישוב redibit.m. תשוב redibit.f.Et similiter declinantur alia verba. Imperatiuus explicatur hoc modo.בין vel בינה intellige.m. ביני intellige.f.בינו vel בינו intellige.m. בינה intelligite.f. Sunt quedam verba:quarum littera substantialis ē vau siue iod & in processu coniugationis non excluduntur sed proferuntur.vt numeri. 20.בגוע אהרן . i. quod defūctus esset aaron.& Psalmo.39.שועתי אליך idest clamaui ad te.que verba declinantur secundum proportionem verborum perfectorū in prima vel secunda coniugatione tantum. Infinitiuus explicatur hoc modo בין intelligere. In voce passiua huius cōiugationis non excluditur littera substantialis media hoc est iod:sed vertitur in vau sic. Indicatiuo modo tempore preterito.נבון fuit intellectus נבונה fuit intellecta נבונות fuisti intellectus נבונות fuisti intellecta.נבונותי fui intellectus uel fui intellecta. Presens explicatur hoc modo. נבון qui intelligitur. נבונה que intelligitur נבונים qui intelliguntur נבונות que intelliguntur. Futurum explicatur hoc modo. אבון intelligar. m.&.f.תבון intelligeris.m.תבוני intelligeris.f.יבון intelligetur m.תבון intelligetur.f. Et quando littera substantialis media est aliqua harum quinque אהחער littere futuri addite scribūtur per cere loco hiric: ad hunc modum. יעור idest expergefiet. Imperatiuus explicatur hoc modo.הבון intelligere.m.הבוני intelligere.f.הבונו intelligimini.m.הבונה mini.f. Infinitiuus explicatur hoc modo.הבון intelligi. Participia vocis passiue בון qui intelligitur בונה que intelligitur בונים qui intelligūtur בונות que intelliguntur.Et predicta verba que sunt monosyllaba in preterito indicatiui modi actiue vocis carent secunda coniugatione.

Tertia coniugatio est verborum transitiuorum hoc est quorum actio transit in tertiam personā. & in verbis absolutis transit in secundam personam & intelligere.non amplius.in quibus he scribitur per cere.sic. Indicatiuo modo. tempore preterito.הבין fecit intelligere.m.הבינה fecit intelligere.f. הבינות fecisti intelligere.m. הבינות fecisti intelligere.f. הבינותי feci.intelligere.m.&.f. Plurali. הבינונו fecimus intelligere.m.&.f.Aliquando tamen he scribitur cū patha hoc modo הבינות.aliquando in omnibus personis excluditur iod hoc modo. הבן הבנת Presens explicatur ad hunc modum.

מבין qui facit intelligere מבינה que facit intelligere מבינים qui faciunt intelligere.מבינות que faciunt intelligere.Futurum autem hoc modo.אבין vel אבינה faciam intelligere.m.&.f. תבין facies intelligere.m.תביני facies intelligere.f.יבין faciet intelligere.m.תבין faciet intelligere.f. Imperatiuus explicatur hoc modo.הבן vel הבין vel הבינה fac intelligere.m. הביני fac intelligere.f.הבינו Facite intelligere.m.הבינה vel הבנה Facite intelligere.f. Imperatiui generis masculini numeri singularis littera substantialis prima loco cere aliquādo scribitur cum camez siue patha. vt Esaie. 42.ואין אומר השב idest & nō est qui dicat reuertere. Infinitiuus explicatur hoc modo.הבין.הבן facere itelligere.Gerundia vero circumloquimur per prepositiones harum quattuor litterarum.בכלם vt in superioribus sepe dictum est. Passiue vocis tertia coniugatio sic. Indicatiuo modo tempore preterito.הובן intellectus fuit הובנה intellecta fuit הובנת intellectus fuisti הובנת intellecta fuisti הובנתי intellectus vel intellecta fui. Presens explicatur hoc modo.

מובן qui intelligitur מובנה que intelligitur מובנים qui intelliguntur מובנות que intelliguntur. Futurū explicatur hoc modo.אובן intelligar.m.&.f. תובן intelligeris.m. תובני intelligeris f.יובן intelligetur.m.תובן intelligetur.f.Imperatiuum hec coniugatio non habet. Infinitiuus explicatur hoc modo . הובן Intelligi. Participium vocis passiue hoc modo.

מובן qui intelligitur מובנה que intelligitur.מובנים qui intelliguntur מובנות que intelliguntur.

Quarta coniugatio que dicitur quadrata est verborum in quibus littera substantialis tertia duplicatur.neque excluditur ex medio vau.& explicatur in modum sequētem.Indicatiuo modo tempore preterito. בונן intellexit.m. בוננה itellexit.f.בוננת intellexisti.m.בוננת itellexisti.f. בוננתי intellexi.m.&.f.& ad hunc modum alie persone formantur. Presens autem tempus hoc modo.מבונן qui intelligit מבוננה vel מבוננת que intelligit מבוננים qui intelligunt מבוננות que intelligunt.Futurum quoque isto modo.אבונן vel אבוננה intelligam.m.&.f.תבונן intelliges.m.תבונני intelliges.f. יבונן intelliget.m.תבונן intelliget.f.Imperatiuus modus hoc modo explicatur. בונן intellige.m. בונני intellige.f. בוננו intellige.m. בוננה intelligite.f.Infinitiuus vero ad istum modum. בונן itelligere. In voce passiua huius quarte coniugationis vau littera substantialis media non excluditur:litteraque substātialis tertia geminatur hoc modo.התבונן idest intellectus est vel intellexit se:aut intellexit:quia actio huius verbi aliquando transit in secundam personam vt dictum est supra in verbis perfectis :& in fine clausule littera substantialis vltima scribitur per camez. vt Esaie.1.עמי לא התבונן idest populus meus non intellexit. & explicatur sic. Indicatiuo modo tempore preterito.

התבונן intellexit se.m.התבוננה intellexit se.f.התבוננת intellexisti te.m. התבוננת itellexisti te.f.התבוננתי itellexi me.m.&.f.

Presens autem hoc modo explicatur. מתבונן qui intelligit se מתבוננה vel מתבוננת que intelligit se מתבוננים qui intelligūt se מתבוננות que intelligunt se.Futurum etiam explicatur hoc modo.אתבונן vel אתבוננה intelligam me.m.&.f.תתבונן intelliges te.m.תתבונני intelliges te.f.יתבונן itelliget se.m. תתבונן intelliget se.f. Plurali. נתבונן vel נתבוננה intelligemus nos.m.&.f.תתבוננו intelligetis vos.m.תתבוננה intelligetis vos.f.יתבוננו intelligent se .m. תתבוננה intelligent se.f. Et in fine clausule venit littera substantialis cum camez loco cere.vt Psalmo.118.עדותיך אתבונן idest testimonia tua intelligam.Imperatiuus explicatur isto modo.התבונן intellige te.m. התבונני intellige te.f.התבוננו intelligite vos.m.התבוננה intelligite vos.f.Infinitiuus autem in hunc modum התבונן Intelligi. Participium vocis passiue isto modo.מבונן qui intelligit se מבוננה vel מבוננת que intelligit se מבוננים qui intelligunt se. מבוננות que intelligunt se.

Et primam & tertiam coniugationem istorum verborum vnius syllabe possunt quoque declinari alia verba monosyllaba desinētia in aleph cuiusmodi est hoc בוא idest venit siue intrauit.nisi quod aleph non profertur:hoc modo.בא venit.m.באה venit.f.באת venisti.m.באת vēisti.f.באתי veni.m.&.f. Presens vero explicatur hoc modo.

בא qui venit באה que venit באים qui veniunt באות que veniunt.Futurum autem ad hunc modum .אבא vel אבואה veniā. m.&.f.תבא venies.m.תבאי venies.f.יבא veniet.m. תבא veniet.f. Imperatiuus modus explicatur hoc modo . בוא vel בואה veni.m. באי veni.f.באו venite.m. באנה venite.f.Infinitiuus modus explicatur sic. בוא venire.

Tertius verborum imperfectorum modus est:que in processu coniugationis amittunt he litteram substantialē tertiam vel vertitur in iod.cuiusmodi est hoc verbum גלה quod habet camez in prima & secunda: & declinatur hoc modo. Indicatiuo modo.tempore preterito.גלה reuelauit.m. גלתה reuelauit.f.גלית reuelauisti.m. גלית reuelauisti.f. גליתי reuelaui.m.vel.f. Plurali. גלו reuelauerunt. m.&.f. גליתם reuelauisti.m.גליתן reuelauisti.f.גלינו reuelauimus.m. vel .f.Presens explicatur ad hunc modū. גולה reuelat גולה que reuelat גולים qui reuelant גולות que reuelant . Futuri littere que adduntur veniunt subscripto hiric preter aleph prime persone singularis que venit cum segol hoc modo.אגלה reuelabo.m.vel.f.תגלה reuelabis.m.תגלי reuelabis.f.יגלה reuelabit.m.תגלה reuelabit.f. Plurali. נגלה reuelabimus. m.vel.f.תגלו reuelabitis.m.תגלינה reuelabitis.f. יגלו reuelabunt.m.תגלינה reuelabunt.f. Nonnunquam hoc futurum venit sine he vltima:& littera substantialis prima venit cum cegol.hoc modo אגל תגל יגל נגל.Aliquando littere addite veniunt cum cere.vt Numeri.16.אל תפן אל מנחתם non aspicias ad munus illorum.Et cum littera substantialis prima vel secunda est aliqua harum quattuor אהחע tunc littera substantialis prima venit cum patha pro segol:& littere addite possunt venire cum hiric siue cere. vt Exo.19.ויחן שם ישראל idest & castrametatus est illic israel.& Genesis.47.ותלה ארץ מצרים.& defecit terra egypti.que verba veniunt a prima horum verborum positione חלה.& quando littera substantialis prima est āin siue heth:vel he.littere addite possunt venire cum patha:sic.

אעלה Ascendam.m.vel.f. תעלה ascendes.m. תעלי ascēdes.f. יעלה ascendet.m. תעלה ascendet.f. & quando veniunt sine he vltima: veniunt hoc modo אעל תעל יעל & in verbis quorū littera substantialis media est iod cuiusmodi est hoc היה idest fuit he littera substātialis vltima excluditur. & iod relinquitur ociosa. sic. אהי Ero.m.vel.f. תהי Eris.m.vel.f. יהי Erit.m.vel.f. Et in hoc verbo ראה idest vidit: iod tertie persone masculini singularis venit cum patha quando venit cum vau in prīcipio hoc modo. וירא .i. & vidit. quod fit vt prolatio sit facilior ī hoc verbo: quod est frequēs in sacra scriptura. Atque etiam ex hac causa quod si iod cum hiric scriberetur: sonus esset similis huic verbo. וירא quod venit aliquando cum simplici iod. idest & timuit. cuius prima positio est ירא timuit. de quo in inferioribus dicetur. Imperatiuus explicatur hoc modo.

גלה reuela.m. גלי reuela.f. גלו reuelate.m. גלינה reuelate.f. Infinitiuus explicatur ad hūc modum. גלות גלה Reuelare. Vox passiua prime huius coniugationis. Indicatiuo modo tempore preterito. נגלה reuelatus fuit. נגלתה reuelata fuit נגלית reuelatus fuisti נגלית reuelata fuisti נגליתי reuelatus vel reuelata fui. Plurali. נגלו reuelati vel reuelate fuerunt נגליתם reuelati fuistis נגליתן reuelate fuistis נגלינו reuelati vel reuelate fuimus. Presens explicatur hoc modo. נגלה qui reuelatur נגלה que reuelatur נגלים qui reuelantur נגלות que reuelantur. In futuro nun preteriti excluditur: quod suppletur per dages in littera substantiali prima hoc modo. אגלה reuelabor.m.&.f. תגלה reuelaberis.m. תגלי reuelaberis.f. יגלה reuelabitur.m. תגלה reuelabitur.f. Plurali. נגלה reuelabimur.m.&.f. תגלו reuelabimini.m. תגלינה reuelabimini.f. יגלו reuelabuntur.m. תגלינה reuelabuntur.f. Aliquando in hoc futuro excluditur he vltima: quemadmodum in voce actiua ad sequentem modum אגל תגל יגל נגל Imperatiuus explicatur hoc mō. הגלה reuelare.m. הגלי reuelare.f. הגלו reuelemini.m. הגלינה reuelemini.f. Infinitiuus autem ad hunc modum. הגלות vel הגלה reuelari. Participiū vocis passiue hoc modo. גלוי reuelatus גלויה reuelata גלוים reuelati גלוית reuelate. De secūda cōiugatiōe.

Secunda coniugatio verborum que dicuntur grauia ꝓpterea quod littera substantialis media scribitur cū dages: & declinatur ex proportione verborum pfectorum secunde coniugationis hoc modo. Indicatiuo modo tēpore preterito. גלה reuelauit.m. גלתה reuelauit.f. גלית reuelasti.m. גלית reuelasti.f. גליתי reuelaui.m.&.f. & ad hunc modū alie persone. Presens explicatur hoc modo. מגלה qui reuelat מגלה que reuelat מגלים qui reuelant מגלות que reuelant. Futurum autem ad hunc modum. אגלה reuelabo.m.&.f. תגלה reuelabis.m. תגלי reuelabis.f. יגלה reuelabit.m. תגלה reuelabit.f. In hoc futuro quemadmodum in futuro prime coniugationis supra memorate aliquando he vltima excluditur. ad hūc modum. אגל תגל יגל נגל Imperatiuus hunc in modum explicatur גלה reuela.m. גלי reuela.f. גלו reuelate.m. גלינה reuelate.f. Infinitiuus autem exit in hunc modum. גלות reuelare. Cōiugationis huius vox passiua sic. Indicatiuo modo tempore p̄terito. גלה reuelatus fuit גלתה reuelata fuit גלית reuelatus fuisti גלית reuelata fuisti גליתי reuelatus vel reuelata fui. Plu: גלו reuelati vel reuelate fuerunt. גליתם reuelati fuistis גליתן reuelate fuistis. גלינו reuelati vel reuelate fuimus. Presens explicatur ad hunc modū. גלה qui reuelatur מגלה que reuelatur מגלים qui reuelantur מגלות que reuelantur. Futurū āt isto modo explicatur. אגלה reuelabor.m.&.f. תגלה reuelaberis.m. תגלי reuelaberis.f. יגלה reuelabitur.m. תגלה reuelabitur.f. Imperatiuum non habet hec vox. Infinitiuus autem explicatur hoc mō גלות reuelari. Participium vocis passiue hoc modo. מגלה reuelatus מגלה reuelata מגלים reuelati מגלות reuelate.

De tertia coniugatione.

Tertia coniugatio est verborum: quorum actio transit in tertiam personam. & declinatur ad ꝓportionē verborum perfectorum tertie coniugationis ad hunc modum. Indicatiuo modo tempore preterito. הגלה vel הגלה fecit reuelare.m. הגלתה fecit reuelare.f. הגלית fecisti reuelare.m. הגלית fecisti reuelare.f. הגליתי vel הגליתי feci reuelare.m.&.f. & ad hunc modum formari possunt persone numeri pluralis Et quando littera substantialis prima est áin vel heth: tunc he addita & áin siue heth subscribuntur per cere siue cegol. vt threnorum.2. העלו עפר על ראשם idest fecerunt ascendere puluerē super caput suum. Presens vero explicatur ad hunc modum. מגלה qui facit reuelare מגלה que facit reuelare. מגלים qui faciunt reuelare מגלות que faciunt reuelare. Futurum autem isto modo explicatur. אגלה faciam reuelare.m.&.f. תגלה facies reuelare.m. תגלי facies reuelare.f. יגלה faciet reuelare.m. תגלה faciet reuelare.f. Imperatiuus ad hunc modum explicatur. הגלה fac reuelare.m. הגלי fac reuelare.f. הגלו facite reuelare.m. הגלינה facite reuelare.f. Cōiugationis huius vox passiua sic. Indicatiuo modo tempore preterito. הגלה reuelat⁹ fuit הגלתה reuelata fuit הגלית reuelatus fuisti הגלית reuelata fuisti הגליתי reuelatus vel reuelata fui. Presens aūt explicatur hoc modo. מגלה qui reuelatur מגלה que reuelatur מגלים qui reuelantur מגלות que reuelantur. Futurum vero explicatur hoc modo. אגלה reuelabor.m.vel.f. תגלה reuelaberis.m. תגלי reuelaberis.f. יגלה reuelabitur.m. תגלה reuelabitur.f. Imperatiuū hec vox non habet. Infinitiuus explicatur ad hunc modum. הגלה הגלה reuelari. Verba supradicta desinentia in he non reperiūtur in voce actiua quarte coniugationis quadrate. reperiuntur tamen in passiua. & declinantur ex proportione verborū perfectorum passiue vocis quarte coniugationis sic. Indicatiuo modo tempore preterito התגלה reuelabit se.m. התגלתה reuelabit se.f. התגלית reuelasti te.m. התגלית reuelasti te.f. התגליתי reuelaui me.m.&.f. & ad hunc modum persone numeri pluralis. Presens huius vocis explicatur sic. מתגלה q reuelat se מתגלה que reuelat se מתגלים qui reuelant se מתגלות que reuelant se. Futurum autem explicatur hoc modo. אתגלה vel אתגל reuelabo me.m.&.f. תתגלה reuelabis te.m. תתגלי reuelabis te.f. יתגלה reuelabit se.m. תתגלה reuelabit se.f. Imperatiuus vero explicatur hoc modo. התגלה reuelare.m. התגלי reuelare.f. התגלו reuelamini.m. התגלינה reuelamini.f. Infinitiuus autē ad hunc modum. התגלות vel התגלה reuelari.

Quartus modus defectiuorum verborū est: qn̄ ex tribus litteris substantialibus deficit aliqn̄ prima & tertia. aut deficit prima & non profertur tertia. Esto exēpli causa hoc verbū נטה idest declinauit siue extendit. quod verbum inflectitur per primam coniugationem actiuam & passiuā. Preteritum vero & presens possunt inflecti ex proportione verborum predictorum in he desinentium. & in futuro excluditur nun littera substantialis prima que suppletur per dagues impositum littere sequenti. Futurum vero explicatur hoc modo. אטה declinabo.m.&.f. תטה declinabit.m. תטי declinabit.f. יטה declinabit.m. תטה declinabit.f. Plurali. נטה declinabimus.m.&.f. תטו declinabitis.m. תטינה declinabitis.f. יטו declinabunt.m. תטינה declinabūt.f. In hoc futuro aliqn̄ ex litteris tribus substantialibus deficit prima & tertia. & littere addite scribuntur cū cere & aleph cū cegol hoc modo אט תט יט נט Prouer.4. אל תט ימין ושמאל nō declines ad dextrā neq̧ ad sinistrā. Aliqn̄ littere addite futuri scribuntur p hiric. vt.4.Re.9. ויז מדמה idest sparsit de sanguine suo. quod verbum habet originem ab hoc verbo. נזה. Imperatiuus & infinitiuus veniunt cum nun littera substantiali prima ad modū sequētē. נטה declina.m. נטי Declia.f. נטו decliate.m. נטינה declinate.f. ifinitiu⁹ נטות l נטה declinare. Vocis passiue prima coniugatio. נטה declinatus fuit. נטתה declinata fuit. נטית declinatus fuisti. נטית declinata fuisti. נטיתי declinatus vel declinata fui. plurali. נטו declinati vel declinate fuerunt. נטיתם declinati fuistis. נטיתן declinate fuistis. נטינו declinati vel declinate fuimus. Et aliquando in singulari littera substantialis media scribitur cum hiric. ad hunc modum. נטית נטיתי. & in tertia persona plurali he littera substātialis vltima aliqn̄ vertitur in iod. vt Numeri.24. כנחלים נטיו vt torrentes inclinati sunt. pro quo nos habemus. vt valles nemorose. Presens autē explicatur hoc modo. נטה qui declinatur נטה que declinatur. נטים qui declinantur נטות que declinantur. Futurum quoq̧ explicatur hoc mō. אנטה declinabor.m.vel.f. תנטה declinaberis.m. תנטי declinaberis.f. ינטה declinabitur.m. תנטה declinabitur.f. Cui futuro aliquando deficit he vltima quemadmodum & in voce actiua: ad hunc modum. אנט תנט ינט Imperatiuus explicatur hoc modo. הנטה declinare.m. הנטי declinare.f. הנטו declinemini.m. הנטינה declinemini.f. Infinitiuus hoc modo explicatur. הנטה l הנטות Declinari. Participia vocis passiue hoc modo. נטוי declinatus נטויה declinata. נטוים declinati נטויות declinate.

Tertia coniugatio supradicti verbi est in qua deficit nū littera substantialis prima in omnibus modis & tēporibus: que suppletur per dagues in littera substātiali media: ad hunc modum. Indicatiuo modo tpe preterito. הטה fecit declinare.m. הטתה fecit declinare.f. הטית fecisti declinare.m. הטית fecisti declinare. F. הטיתי feci declinare.m. & .F. Plurali. הטו fecerunt declinare.m.vel.F. הטיתם fecistis declinare.m. הטיתן fecistis declinare. F. הטינו fecimus declinare.m. vel.F. Presens vero explicatur hoc modo. מטה qui facit declinare. מטה que facit declinare. מטים qui faciunt declinare. מטות que faciunt declinare. Futurū aūt in hunc modū. אטה faciam declinare.m.&.f. תטה facies declinare.m. תטי facies declinare.f. יטה faciet declinare.m. תטה faciet declinare.f. Plurali. נטה faciemus declinare.m.vel.f. תטו facietis declinare.m. תטינה facietis declinare.f. יטו facient declinare.m. תטינה facient declinare.f. In hoc futuro nonnunquam deficiunt prima & tertia littera ex tribus substātialibus quemadmodum in voce actiua prime coniugatiōis. hoc mō. אט תט יט נט. Imperatiuus ad hunc modum explicatur הטה fac declinare.m הטי fac declinare. F. הטו Facite declinare.m. הטינה Facite declinare.F. In hoc imperatiuo in masculino singulari excluditur nonnunquam he vltima. vt Prouer.22. הט אזנך ושמע .i. inclina aurem tuam & audi. Infinitiuus aūt explicatur hoc mō. הטה l' הטות Facere declinare. Vocis passiue tertia coniugatio. Indicatiuo modo tempore preterito. הטה declinat⁹ fuit הטתה declinata fuit הטית declinatus fuisti הטית decliata fuisti הטיתי declinatus vel declinata fui. Presens explicatur hunc in modū. מטה qui declinatur מטה que declinatur מטים qui declinantur מטות que declinantur. Futurum explicatur hoc modo. אטה declinabor.m.&.F. תטה declinaberis.m. תטי declinaberis.F. יטה declinabitur.m. תטה declinabitur.F. Imperatiuus in hac voce deficit. Infinitiuus autem exit ad hunc modum. הטות declinari Cum vero prima littera ex tribus substantialibus est aleph cuiusmodi est. אבה idest voluit: littere futuri addite veniunt cum holem. sic. אבה volam.m.&.F. תאבה voles.m. תאבי voles.F. יאבה volet.m. תאבה volet.F. Sunt qui dicant hoc verbum נטה posse inflecti per vocem passiuam quarte coniugationis ad modum verborum desinentium in he: de quibus dictū ē in superioribus hoc mō: התנטה declinatus est התנטתה declinata ē.

Est preterea verbū ירא hoc est timuit: cuius littera substantialis prima est iod & tertia aleph que non profertur. & inflectitur ad proportionem huius verbi פעל & declinatur per primam coniugationem: in quo aliquando nō

profertur iod. & nonnunquam iod vertitur in vau. & in preterito & in presenti iod profertur ad hunc modum. Indicatiuo modo tempore preterito. ירא timuit.m. יראה timuit. F. יראת timuisti.m. יראת timuisti. F. יראתי timui.m.vel. F. Plurali. יראו timuerūt.m.vel.F. יראתם timuistis.m. יראתן timuistis.f. יראנו timuimus.m.vel.F. Nonnunquam huius temporis res littera secunde persone masculini & feminini pluralis scribitur subiecto camez hoc modo. יראתם יראתן & quando est in fine clausule: seba littere substantialis medie vertitur in cere accentu in eadem collocato. vt Geñ.18. כי יראה idest quia timuit. Presens huius verbi explicatur sic. ירא qui timet יראה que timet יראים qui timent יראות que timēt. Futurum autem ī hūc modum. אירא timebo.m.&.F. תירא timebis.m. תיראי timebis F. ירא timebit.m. תירא timebit.F. Plurali. נירא timebimus.m.&.F. תיראו timebitis.m. תיראנה timebitis.F. ייראו timebunt.m. תיראנה timebunt.F. Futurum hoc scribitur cū iod littera substantiali prima que tamen non profertur. In fine vero clausule: seba littere substantialis medie vertitur in camez accentu in eadem collocato. vt Leuitici.19. איש אמו ואביו תיראו Vnusquisq̧ matrem suam & patrē suum timeat. In tertiis quoq̧ personis masculini singularis & pluralis aliquando deficit iod littera substantialis prima. & iod que apponitur est futuri. vt.1.Rex.17. וירא שאול מלפני דוד & timuit saul ante dauid. & alia reperiuntur ad hunc modum. In feminino etiam plurali aliquando deficit he vltima & aleph non profertur. vt Exo.1. ותיראן המילדות idest timebāt obstetrices. Causa autem cur futurum scribitur cum iod littera substantiali est quia sine illa mutaret significationem. Et significaret videre: ab hoc verbo ראה. idest vidit. Imperatiuus autem explicatur sic. ירא time.m. יראי time.f. יראו l' יראו timete.m. יראנה timete .f. In secunda persona masculini pluralis aliquando non profertur aleph. vt Iosue.24. יראו את יהוה idest timete dominū. In feminino quoq̧ plurali non profertur aleph: vt assignetur differentia vocis inter coniugationem huius verbi ירא quod est timere: & coniugationē alterius ראה quod est vidit. quia si proferatur aleph significat videre. Infinitiuus explicatur ad hunc modum. ירוא timere. Infinitiuus preterea vt sepe dictū est prepositis prepositionibus illarum quattuor litterarū בכלם ponitur pro gerundiis & subiunctiuo: & scribuntur cum hiric: & iod littera substantialis prima non profertur. hoc mō ביראו .i. in timendo. Aliquando lamed addita scribitur cum cere: & excluditur iod littera substantialis prima. vt.1.Regū.18. לירא מפני דוד .i. vt timeret coram dauid. Vocis passiue prima coniugatio in cuius preterito iod substantialis prima vertitur ī vau ociosam. vt. Indicatiuo modo tempore preterito נורא formidatus fuit נוראה formidata fuit. נוראת formidatus fuisti. נוראת formidata fuisti נוראתי Formidatus vel formidata fui. Presens autem explicatur hoc modo נורא qui formidatur נוראה que formidatur נוראים qui formidantur נוראות que formidantur. In futuro & in imperatiuo iod littera substantialis prima vertitur in vau que profertur in hūc modum. אורא formidabor.m.&.f. תורא formidaberis.m. תוראי formidaberis.f. יורא formidabitur.m. תורא formidabitur.f. Imperatiuus explicatur hoc mō. הורא formidari.m. הוראי formidari.f. הוראו formidemini.m. הוראנה formidemini.f. Infinitiuus explicatur hoc modo. הורא formidari. Hoc verbūm caret participiis vocis passiue quoniam est neutrum.

Sunt alia verba quorum littera substantialis prima ex tribus est iod & vltima he. cuiusmodi est hoc ירה. idest docuit. siue proiecit. quod in presenti & in p̄terito prime coniugationis inflectitur ad proportionem verborum desinentium in he: de quibus supra dictum est. & in futuro nō profertur iod. hūc in modū איֹרה docebo.m.&.f. תורה docebis.m.

ירה docebis.f. ירה docebit.m. תירה docebit.f. & aliquādo ex hoc futuro excluditur he vltima hoc modo. ויר איר vt Ezech. 31. ויף בגדלו & erat pulcherrimus in magnitudine sua. Imperatiuus explicatur in hunc modum. ירה doce.m. ירי doce.f. ירו docete.m. ירנה docete.f. Infinitiuus autem ad hunc modū ירה ירות docere. Vox passiua huius coniugatiōis inflectitur ad modū vocis passiue precedentis coniugationis loco aleph littere posita he in vltima littera ex substātialibus. & participiū eiusdem vocis exit in modū sequentē. ירוי qui docetur יורה que docetur ירוים qui docentur ירוות que docentur.

Tertie coniugationis verborum forma est quorū actio plerumqȝ transit in tertiam personam: nonnunquam tamen manet actio in secunda sic.

הורה fecit docere vel docuit.m. הורתה fecit docere.f. הורית fecisti docere.m. הורית fecisti docere.f. הוריתי feci docere.m.&.f. Plurali. הורו fecerūt docere.m.&.f. הוריתם fecistis docere.m. הוריתן fecistis docere.f. הורינו fecimus docere.m.&.f. Presens explicatur ad hūc modū. מורה qui docet מורה que docet מורים qui docent. מורות que docent. Futurum autem ad hunc modū. אורה docebo.m.&.f. תורה docebis.m. תורי docebis.f. יורה docebit.m. תורה docebit.f. Futurum hoc aliqñ excludit he litterā vltimam hoc modo. אור תור יור. vt.4. Reg.13. ויאמר אלישע ירה ויור .i. & dixit eliseus iace sagittā: et iecit. Imperatiuus explicatur hoc modo. הורה doce.m. הורי doce.f. הורו docete.m. הורנה docete.f. Infinitiuus vero ad hunc modū. הורות docere. Ex hac coniugatiōe formari pōt vox passiua: vau cū holē prime syllabe mutata in vau cū surec hoc mō. הורה doctⁿ fuit הורתה docta fuit הורת doctⁿ fuisti הורית docta fuisti. הוריתי doctus vel docta fui. Presens aūt ad hunc modū. מורה doctus מורה docta מורים docti מורות docte. Futurum explicatur hoc modo אורה docebor.m.&.f. תורה doceberis.m. תורי doceberis.f. יורה docebitur.m. תורה docebitur.f. Imperatiuus huius vocis deficit. Infinitiuus autem explicatur sic. הורות doceri.

Est alia forma verborū in quibus littera substantialis vltima est aleph que nō profertur: qualia sunt. מצא idest inuenit. קרא idest vocauit: quibus in discursu coniugationis ex substātialibus littera nulla deficit: preter quā cū verbum incipit a nun siue iod. de quibus dictum est in superioribus. nunc dicendū de iis que incipiunt a quacūqȝ alia littera: & ponūtur hoc in loco quia inflectuntur ad modū verborū desinentium in he. hoc modo. Indicatiuo modo tempore preterito. קרא vocauit.m. קראה vocauit.f. קראת vocasti.m. קראת Vocasti.f. קראתי Vocaui.m.&.f. Presens explicatur ad hunc modum. קורא qui vocat. קוראה que vocat. קוראים qui vocant קוראות que vocant. Futurū aūt hoc mō אקרא uel אקראה Vocabo.m.&.f. תקרא Vocabis.m. תקראי vocabis.f. יקרא Vocabit.m. תקרא Vocabit.f. Imperatiuus aūt ad hunc modum. קרא Voca.m. קראי Voca.f. קראו uocate.m. קראנה uocate.f. Imperatiuo feminini pluralis deficit aliqñ he: & aleph nō pfertur. vt Ruth.1. קראן לי מרא .i. Vocate me amaram. Nonnunquam littera substantialis prima legitur cum hiric. & aleph profertur. vt Exo.2. קראן לו ויאכל לחם idest Vocate eum & comedat panem. Infinitiuus sic. קרא ! קרא ! קראת Vocare. Vox passiua huius coniugationis sic. Indicatiuo modo tempore preterito. נקרא Vocatus fuit נקראה Vocata fuit נקראת Vocatus fuisti. נקראת Vocata fuisti נקראתי Vocatus uel uocata fui. Presens autē explicatur hoc modo. נקרא qui uocatur נקראה que uocatur נקראים qui uocantur נקראות que uocantur. Futurum ad hunc modum explicatur. אקרא Vocabor.m.&.f. תקרא Vocaberis.m. תקראי Vocaberis.f. יקרא uocabitur.m. תקרא Vocabitur.f. Imperatiuus autem explicatur sic. הקרא Vocare.m. הקראי vocare.f. הקראו Vocemini.m. הקראנה Vocemini.f. Infinitiuus autem ad hunc modum. הקרא Vocari. Participium vocis passiue hoc modo. קרוא vocatus קרואה vocata קרואים vocati קרואות vocate.

Est aliud verbum cuius littera substantialis prima atqȝ vltima est nun: hoc modo. נתן idest dedit. quod verbū inuenitur solum in prima coniugatione in cuius discursu aliquando excluditur nun prima. aliquando vltima. aliquando vtraqȝ: & geminatur media. & in preterito prime coniugationis excluditur nun vltima scilicet in prima & secūda psona singulari & plurali: que suppletur per dagues littere sequentis: hoc modo. Indicatiuo modo tempore preterito. נתן dedit.m. נתנה dedit.f. נתת dedisti.m. נתת dedisti.f. נתתי dedi.m.&.f. Plurali. נתנו dederunt.m.&.f. נתתם dedistis.m. נתתן dedistis.f. נתנו vel נתננו dedimus.m.&.f. Aliquando in secunda persona masculini singularis excluditur nun prima & vltima: & tau in medio duplicaturvt supra dictum est. vt.2. Regum.22. ואויבי תתה לי ערף idest & inimicos meos dedisti mihi dorsum. quo in verbo ponitur dagues in vtraqȝ littera duplicata. quia dagues prime supplet defectum nun prioris: & secunde: nun posterioris. Presens explicatur ad hunc modum. נותן qui dat נותנה vel נותנת que dat. נותנים qui dant נותנות que dant. Futurum autem isto modo. אתן vel אתנה dabo.m.&.f. תתן dabis.m. תתני dabis.f. יתן dabit.m. תתן dabit.f. Plurali. נתן vel נתנה dabimus.m.&.f. תתנו dabitis.m. תתנה vel תתננה dabitis.f. יתנו dabunt.m. תתנה dabunt.f. In hoc futuro & in imperatiuo & in infinitiuo deficit nun littera substantialis prima & suppletur per dagues tau littere sequentis. Imperatiuus ad hunc modū explicatur. תן da.m. תני da.f. תנו date.m. תנינה date.f. Aliquando tamen masculinum singulare & femininum plurale exeunt huc in modum. תנה .i. da.m. vel date.F. Infinitiuus ad hunc modum explicatur. נתון .i. תת Dare. Et quando infinitiuus venit sine nun & iungitur prepositionibus beth siue lamed siue caph: per quas circumloquimur gerūdium: tunc tau prima scribitur sine dagues. hoc modo. בתת .i. in dādo: & cum mem venit cum dagues: hoc modo. מתת .i. de dando. & inuenitur hic infinitiuus cum littera nun addita in fine. vt.3. Reg.6. לתתן שם את ארון ברית יהוה idest vt darent il lic arcam federis domini.

Vox passiua huius coniugationis inflecti potest per passiuam vocem prime coniugationis huius verbi נגש .i. accessit. de qua dictum est superius. & hoc verbum נתן non inuenitur in reliquis tribus coniugationibus preter quā in voce passiua tertie coniugationis. vt Leuitici.11. וכי יותן מים idest quando dabitur aqua. & dicunt hebrei: quod quia verbū hoc reperitur in voce passiua: quod ex proportione possumus formare actiuam ad hunc modum. הנתין idest fecit dare.

De verbis duplicatis.

Sunt quedam verba que ex tribus litteris substantialibus habent duas vltimas easdem hoc est duplicatas. cuiusmodi sunt hec. בזז diripuit. גזז totondit. דלל attenuatus est. חנן misertus est. סבב circuiuit. שלל spoliauit. תמם consumpsit. siue impleuit. He vero littere quas diximus duplicari: aliqñ veniunt simplices. vt תם cuius tres littere substantiales sunt תמם Et prima littera per dages scribitur. In processu vero cōiugationis hec verba duplicata aliquando veniunt integra ad modum verborum perfectorum. aliquando vero excluditur littera substantialis media: que suppletur per dages impositum vltime littere. Qui defectus plerumqȝ reperitur in verbis prime & secunde coniugationis tam in voce actiua quam passiua quemadmodum in verbo sequenti liquet. Indicatiuo mo-

do. tempore preterito. סב circuiuit.m. סבה circuiuit.f. סבות circuisti.m. סבות circuisti.f. סבותי circuiui.m.&.f. Plurali. סבו circuierunt.m.&.f. סבותם circuistis.m. סבותן circuistis.F. סבונו circuiuimus.m.&.f. Presens explicatur ad hūc modū. סב qui circuit סבה que circuit סבים qui circueunt סבות que circueunt. Futurum autem ad hunc modum. אסוב circuibo.m.&.F. תסוב circuibis.m. תסובי circuibis.F. יסוב circuibit.m. תסוב circuibit.f. Plu. נסוב circuibimus.m.&.f. תסבו circuibitis.m. תסובינה circuibitis.F. יסבו circuibunt.m. תסובינה circuibunt.f. Cum vero futurum hoc scribitur per vau in principio: holem littere substantialis prime vertitur in camez qui profertur quasi holem. vt Deut.2. ונסב את הר שעיר hoc est circuiuimus montem seir. Imperatiuus in hunc modum explicatur. סב circui.m. סובי circui.F. סובו circuite.m. סובינה circuite.F. Infinitiuus autem ad hunc modum. סוב Circuire. Vox passiua huius coniugationis. Indicatiuo modo tempore preterito. נסב circundatus fuit נסבה circundata fuit נסבות circūdatus fuisti נסבות circūdata fuisti נסבותי circundatus vel circundata fui. Plu. נסבו circūdati vel circundate fuerunt נסבותם circundati fuistis נסבותן circundate fuistis נסבונו circundati vel circundate fuimus. Hec vox passiua potest etiam inflecti ex proportione verborū que sequitur נסב נסב נסב hoc modo idest circundatus est. פעל פעל פעל & potest etiam inflecti ex proportione illorum trium modorum in omnibus personis. Sed in sacra scriptura vsitatior est primus modus. Presens explicatur ad hunc modum. נסב vel נסב qui circundatur נסבה que circundatur נסבים qui circundantur נסבות que circundantur. Futurum autem in hunc modum. אסוב circundabor.m.&.F. תסוב circundaberis.m. תסובי circundaberis.F. יסוב circundabitur.m. תסוב circundabitur.F. Imperatiuus explicatur hoc modo. הסב circundare.m. הסבי circundare.F. הסבו circundamini.m. הסבינה circundemini.F. Infinitiuus autem ad hunc modum. הסב vel הסוב circundari. Participium vocis passiue hoc modo. סובב qui circundatur סובבה que circūdatur סובבים qui circundantur סובבות que circundantur.

Tertia coniugatio verborum transeuntium in tertiam personam. que inflectuntur ad hunc modum. הסב vel הסיבה Fecit circundare.m. הסבה Fecit circūdare.f. הסיבות Fecisti circundare.m. הסיבות fecisti circundare.f. הסיבותי feci circundare.m.&.F. Plurali. הסבו Fecerunt circundare.m.&.f. הסיבותם Fecistis circundare.m. הסיבותן fecistis circundare.F. הסיבונו Fecimus circundare.m.&.F. Presens explicatur ad hunc modum. מסב qui facit circundare מסיבה que facit circundare. מסיבים qui faciunt circundare מסיבות que faciunt circundare. Futurum autem isto modo. אסב vel אסבה faciam circundare.m.&.f. תסב facies circundare.m. תסבי Facies circundare.F. יסב faciet circundare.m. תסב faciet circūdare.F. Plurali. נסב vel נסבה faciemus circundare.m.&.f. תסבו Facietis circundare.m. תסיבנה facietis circundare.F. יסבו Facient circundare.m. תסיבנה Facient circundare.F. Imperatiuus hoc modo explicatur. הסב Fac circundare.m. הסבי Fac circundare.F. הסבו Facite circundare.m. הסבנה Facite circundare.F. Infinitiuus autē ad hūc modum הסב .i. הסב Facere circundare. Vox passiua huius coniugationis inflectitur prima syllaba scripta cum surec hoc modo. Indicatiuo modo. tempore preterito. הוסב Fuit circundatus הוסבה fuit circundata הוסבות fuisti circundatus הוסבות fuisti circundata הוסבותי Fui circundatus vel circundata. Plurali. הוסבו Fuerunt circundati vel circundate. הוסבותם Fuistis circundati הוסבותן Fuistis circundate הוסבונו Fuimus circundati vel circundate. Presens ad hunc modum explicatur. מוסב qui circundatur מוסבה que circundatur מוסבים qui circundantur מוסבות que circundantur. Futurum autem ad hunc modum. אוסב circundabor.m.vel.f. תוסב circūdaberis.m. תוסבי circundaberis.f. יוסב circundabitur.m. תוסב circundabitur.f. Imperatiuum hec vox non habet. Infinitiuus autem exit in hunc modum. הוסב Circundari. Et per quartam coniugationem quadratam inflectuntur verba duplicata sine alicuius littere defectu: & tam in voce actiua quam in passiua possunt declinari per quartam coniugationem verborum perfectorum. vt רומם idest exaltauit. התרומם idest exaltatus ē vel exaltauit se.

Sunt etiam verba quedam habentia quattuor litteras substantiales: quorum tres sunt differentie. prima est verborum que nullam duplicant litteram ex illis: cuiusmodi sunt hec. כרבל idest inuoluit. כרסם conculcauit. פרשז extendit. Secunda est verborum quorum tertia & quarta littera sunt eadem: quia geminatur. vt אמלל .i. defecit aut egrotauit. vel succisus est. Tertia est verborum: quorū prima & tertia littera sunt eadem atqȝ pari modo secunda & quarta. cuiusmodi sunt hec. כלכל idest pauit vel sustentauit כרכר saltauit. סכסך inuoluit קרקר destruxit. שעשע delectauit. que tres verborū differentie: per secundam coniugationem inflectuntur: tam in voce actiua quam in passiua: que in tertia littera recipiunt dagues. & quāquam hec verba nōn reperiantur nisi per secundam coniugationem inflexa: nihilominus ex proportione possunt p alias tres coniugationes declinari. & in processu coniugatiōis nullam ex quattuor substantialibus amittunt. hoc modo.

Secunda coniugatio.

Indicatiuo modo. tempore preterito. כלכל sustētauit.m. כלכלה sustentauit.f. כלכלת sustentasti.m. כלכלת sustentasti.f. כלכלתי sustentaui.m.&.f. Plurali. כלכלו sustentauerunt.m.&.f. כלכלתם sustentastis.m. כלכלתן sustentastis.f. כלכלנו sustentauimus.m.&.f. Presens explicatur ad hunc modum. מכלכל qui sustentat מכלכלה vel מכלכלת que sustētat מכלכלים qui sustentant מכלכלות que sustentant. Quando littera substantialis vltima est ain siue heth subiicitur illis patha in singulari ad hunc modum. משעשע idest qui delectatur. Futurum explicatur ad hunc modum אכלכל vel אכלכלה Sustentabo.m.&.f. תכלכל sustentabis.m. תכלכלי sustentabis.f. יכלכל sustentabit.m. תכלכל sustentabit.f. Plurali. נכלכל vel נכלכלה sustentabimus.m.&.f. תכלכלו sustentabitis.m. תכלכלנה sustentabitis.f. יכלכלו sustentabunt.m. תכלכלנה sustentabūt.f. Quando vero littera substātialis vltima est āin siue heth: littera sbālis tertia subscribitur p camez siue patha. sic. אשעשע idest delectabor.m. vel.f. Imperatiuus explicatur ad hunc modum. כלכל sustenta.m. כלכלי sustenta.f. כלכלו Sustentate.m. כלכלנה Sustentate.f. Infinitiuus autem ad hunc modum. כלכל Sustentare. Hec verba duplicata in voce passiua possunt inflecti per prefatam secundam coniugationem: littera substantiali prima prolata cum camez qui vertitur in holem siue cum surec: nulla ex quattuor substantialibus littera exclusa. hoc modo. Indicatiuo modo tempore preteri to. שעשע vel שעשע delectatus fuit שעשעה delectata fuit. שעשעת delectatus fuisti שעשעת delectata fuisti. שעשעתי delectatus vel delectata fui. Presens autem explicatur hoc modo. משעשע qui delectatur משעשעה vel משעשעת que delectatur משעשעים qui delectantur משעשעות que delectantur. Futurum vero ad hunc modum. אשעשע Delectabor.m.&.f. תשעשע delectaberis.m. תשעשעי delectaberis.f. ישעשע delectabitur.m. תשעשע Delectabitur.f. Imperatiuum non habet. Infinitiuus hoc modo. שעשע delectari.

Aduertendum quod in explicanda coniugatione vsi sumus in compendium.m. littera pro masculino. &.f. pro feminino: & hoc tam in nominibus qȝ in pronominibus & verbis.

Sunt preterea verba habentia quinque litteras substantiales: quarum quattuor vltime sunt duplicate ad formã supradictorũ verborum. sic. הפכפך .i. peruertit. סחרחר circuiuit. Que quidem verba inflecti possunt per primam coniugationem verborum perfectorũ: nulla ex quinqꝫ litteris substantialibus exclusa. Notandum quoqꝫ est: quod hoc verbum חמרמר חמרמרת idest incaluit incaluisti: declinatur per vocem passiuam secunde coniugationis: nulla ex quinqꝫ litteris substantialibus exclusa. Notandum preterea quod littere geminatio in verbo atqꝫ etiam in nomine fit ad maiorem dictionis illius expressionem. Atqꝫ in hunc modum explicate sunt verborum tam perfectorum quam imperfectorum coniugatiões. Defectiuorum quoqꝫ hoc est illorum que in processu coniugationis amittunt ex tribus litteris substantialibus vnam aut duas. Illorum etiam que habent quattuor aut quĩque litteras substantiales. Animaduertendum est quoqꝫ quod verba defectiua hoc est quibus aliqua ex substantialibus litteris deficit: siue etiam habentia vltra tres litteras substantiales: non inueniuntur in sacra scriptura iuxta formam omnium quattuor coniugationum que superius posite sunt: neqꝫ in omnibus modis. temporibus & personis: atqꝫ idcirco in quibusdam illorum non ponitur forma omnium quattuor coniugationum verborum pfectorum: nisi ille tantum in quibus talia verba possunt repiri.

De compositione verborum cum pronominibus.

Verba componuntur cum pronominibus: atqꝫ ita componuntur vt ex vtrisqꝫ confletur vna dictio. Et quemadmodum nomina componũtur cum pronominibus deriuatiuis: ita pronomina primitiua cum verbis actiuis transitiuis: sed non cum passiuis. & componuntur hec pronomina cum verbis omnium quattuor coniugationum actiue vocis verborum perfectorum & imperfectorum. Plerumqꝫ etiã cõponuntur verba huiusmodi cum accusatiuis horum pronominũ. ego. tu. ille. ipse, is. nos. vos. illi. ipsi. ii. In feminina quoqꝫ terminatione. Et est animaduertendum quod in preterito indicatiui modi tertia persona numeri & generis vtriusqꝫ variatur decem modis: non connumerata eiusdem persone duplici terminatione nisi pro simplici. Secunda vero persona habet sex terminationes varias. Prima vero habet octo: quemadmodum liquet in hoc verbo. פקד idest visitauit: quod est verbum tertie persone generis masculini numeri singularis indicatiui modi actiue vocis: cuius sunt variationes decem. In quibus camez littere substantialis prime vertitur in seba. hoc modo. פקד Visitauit. m. פקדני visitauit me. m. vel. f. פקדך visitauit te m. פקדך visitauit te. f. פקדו vel פקדהו visitauit illum פקדה visitauit illam. Plurali. פקדנו Visitauit nos. m. & f. פקדכם visitauit vos. m. פקדכן visitauit vos. F. פקדם visitauit illos פקדן visitauit illas. Tertia quoqꝫ persona feminini singularis que est פקדה idest visitauit. F. decem habet diuersitates sic. פקדתני visitauit me. m. & f. פקדתך visitauit te. m. פקדתך visitauit te. f. פקדתו vel פקדתהו visitauit illum פקדתה vel פקדתה visitauit illam. Plurali. פקדתנו visitauit nos. m. & f. פקדתכם visitauit vos. m. פקדתכן visitauit vos. f. פקדתם vel פקדתמו visitauit illos פקדתן visitauit illas. Secunda persona masculini singularis que est פקדת idest visitasti sex habet terminationes ad hũc modũ. פקדתני visitasti me. m. & f. פקדתו vel פקדתהו visitasti illum פקדתה visitasti illam. Plurali. פקדתנו visitasti nos m. & f. פקדתם vel פקדתמו visitasti illos פקדתן visitasti illas. Secunda quoqꝫ verbi persona pronominis singularis que est פקדת idest visitasti: sex habet terminationes. vt פקדתיני visitasti me. m. & f. פקדתיהו visitasti illum פקדתיה visitasti illam. Plurali. פקדתינו visitasti nos. m. & F. פקדתים visitasti illos פקדתין uisitasti illas. Prima persona masculini uel feminini generis: numeri singularis: que est פקדתי octo habet uarias terminationes sic. פקדתיך uisitaui te. m. פקדתיך uisitaui te. f. פקדתיו uel פקדתיהו uisitaui illum פקדתיה uisitaui illam. Plurali. פקדתיכם uisitaui uos. m. פקדתיכן uisitaui uos. f. פקדתים uisitaui illos פקדתין uisitaui illas. Et in huiusmodi uerbo פקדתיהו aliquando littera substantialis media scribitur cum hiric loco patha. ut Iud. 15. ולא שאלתיהו idest & nõ interrogaui eũ. Sunt qui in predicto uerbo addant aliam differentiam: que est: פקדתיני idest uisitaui me. Tertia persona masculini uel feminini pluralis preteriti indicatiui modi que est פקדו .i. uisitauerunt habet uarietates decem: ad hũc modum sequentem. פקדוני uisitauerunt me. m. & f. פקדוך uisitauerunt te. m. פקדוך uisitauerunt te. f. פקדוהו uisitauerunt illũ פקדוה uisitauerunt illam. Plurali. פקדונו uisitauerunt nos. m. & f. פקדוכם uisitauerunt uos. m. פקדוכן uisitauerũt uos. f. פקדום uisitauerunt illos פקדון uisitauerunt illas. Secunda psona masculini preteriti indicatiui modi que est פקדתם idest uisitauistis: habet uarietates sex: in quibus mem ultima uertitur in uau: ad modum sequentem. פקדתוני uisitastis me. m. & f. פקדתוהו uisitastis illum פקדתוה uisitastis illam. Plurali. פקדתונו Visitastis nos. m. & f. פקדתום Visitastis illos פקדתון uisitastis illas. Hoc preteritum. פקדתן idest uisitastis femininum: habet easdem diuersitates de quibus supra dictum ẽ. Prima persona masculini vel feminini pluralis que ẽ. פקדנו idest visitauimus masculini vel feminini generis: habet differentias octo. hoc mõ. פקדנוך visitauim⁹ te. m. פקדנוך. m⁹ te. f. פקדנוהו visitauimus illum פקדנוה visitauimus illam. Plurali. פקדנוכם visitauim⁹ vos. m. פקדנוכן. visitauim⁹ uos. f. פקדנום visitauimus illos פקדנון visitauimus illas.

De participii varietatibus.

Participium presentis actiue vocis cuiuscumqꝫ generis aut numeri per quod circumloquimur presens indicatiui modi decem habet differẽtias. vt in hoc participio פוקד hoc est qui visitat. ad hunc modum. פוקדי vel פוקדני qui visitat me. m. & f. פוקדך qui visitat te. m. פוקדך qui visitat te. F. פוקדו vel פוקדהו qui uisitat illum פוקדה q uisitat illã. Plu. פוקדנו q uisitat nos. m. & f. פוקדכם qui uisitat uos. m. פוקדכן qui uisitat uos. f. פוקדם uel פוקדהם qui uisitat illos פוקדן uel פוקדהן qui visitat illas. In fine uero clausule in hmõi uerbo פוקדך lrã substãtialis ultima scribitur cũ cegol & accẽtu ĩ eadẽ. ut Psal. 119. יהוה שמרך idest dominus custodit te. Quando uero littera substantialis ultima est aliqua harum quattuor אהחע tunc littera substantialis media scribitur cum cere hoc modo. שולחך idest qui mittit te. nonnunquam venit etiam cum patha. vt Esaie. 43. כה אמר יהוה בוראך idest hec dicit dominus creans te. Participium vero presẽtis feminini singularis quod est. פוקדת idest que visitat decem habet differentias: ad hunc modum. פוקדתי que visitat me. m. & f. פוקדתך que uisitat te. m. פוקדתך que visitat te. f. פוקדתו que visita illum פוקדתה q̃ visitat illam. Plurali. פוקדתנו que visitat nos. m. & f. פוקדתכם que visitat vos. m. פוקדתכן que visitat uos. f. פוקדתם que uisitat illos פוקדתן que uisitat illas. Et notandum quod in hoc participio quod desinit ĩ tau. idest פוקדת fiũt predicte uarietates: sed non in participio quod desinit in he. quod fit pronunciationis leuioris ratione.

Participium presentis generis masculini pluralis quod est. פוקדים idest qui visitant. habet differentias decem sic. פוקדי q visitant me. m. & f. פוקדיך qui visitant te. m. פוקדיך qui visitant te. f. פוקדיו qui visitant illum פוקדיה qui visitant illam. Plurali. פוקדינו qui visitant nos. m. & f. פוקדיכם qui visitãt vos. m. פוקדיכן qui visitant vos. f. פוקדיהם qui visitant illos. פוקדיהן qui visitant illas. Idem participium presentis generis feminini pluralis quod est פוקדות idest que visitant: decem quoqꝫ differentias habet. ad hunc modum. פוקדותי que visitãt me. m. & f. פוקדותיך que visitant te. m. פוקדותיך que visitant te. f. פוקדותיו que visitãt illum פוקדותיה que visitant illam. Plurali. פוקדותינו que visitant nos. m. & F. פוקדותיכם que visitant vos. m. פוקדותיכן que visitant vos. F. פוקדותיהם que visitant illos פוקדותיהן que visitant illas.

De futuri varietatibus.

Futurum indicatiui modi easdem habet differentias: quas in preterito diximus: hoc est quod prime persone cuiuscumqꝫ generis & numeri habent octo varietates non connumeratis que ponuntur in eadem persona duobus aut tribus modis: aut amplius. Quodqꝫ secunde persone habent varietates sex. atqꝫ rursus tertie persone varietates decem. Quod vero prime & secunde persone pauciores habent differentias quam tertie: ratio est quoniã raro fit reciprocatio prime persone ad primam. aut secunde ad secundam. Neqꝫ enim dicimus visitaui me aut visitauimus nos: per vnum verbum compositum cum pronomine modo predicto: sed per verbum passiuum quarte coniugationis. vt התגדלתי idest magnificatus sum. התגדלנו idest magnificati sumus. In secunda quoqꝫ persona non dicimus visitasti te. visitastis vos. per vnũ verbum compositum cum pronomine modo predicto: sed p verbum passiuum quarte coniugationis. vt התחזקת idest confortatus es. vel confortasti te. Itaqꝫ quod de preterito dictum est: idem & de futuro indicatiui & de imperatiuo dicendum est. Quamobrem in futuro non ponuntur nisi octo differẽtie prime persone singularis quod est. אפקוד idest visitabo: quia per varietates seu terminationes illius persone possunt formari varietates secunde vtriusqꝫ numeri.

אפקדך Visitabo te. m. אפקדך visitabo te. F. אפקדו vel אפקדהו siue אפקדנהו visitabo illũ אפקדה l' אפקדנה visitabo illam. Plurali. אפקדנו. f. אפקודכם Visitabo vos. m. אפקדכן Visitabo vos. f. אפקדם vel אפקדמו visitabo illos. אפקדן visitabo illas.

In fine vero clausule variatio prima secũde psone singularis bet litterã substantialem vltimã subscriptam cum cegol: accentu in eadem. hoc modo. אפקדך. Illud quoqꝫ hoc in loco est animaduertendum: quod nun tertiarum personarum siue sit masculini siue feminini generis semper scribitur cum dagues: vt supradictum est: & sine dagues in primis personis. vt תפקדנו idest visitabis nos.

De imperatiui varietatibus.

Imperatiui modi secunda persona vtriusqꝫ numeri & generis sex habet variationes hoc modo. פקוד idest visita. qui est imperatiuus, secunde persone generis masculini singularis. qui uariatur sic. פקדני Visita me. m. & f. פקדו uel פקדהו Visita illum פקדה Visita illam. Plurali. פקדנו Visita nos. m. & f. פקדם uel פקדמו Visita illos פקדן Visita illas. Et notandum quod uariatiões imperatiui exeunt ad proportionem particule huius פעל: cuius littera substantialis prima scribitur in compositione cum hateph camez qui profertur quasi holem. Sed imperatiui qui inflectuntur ad proportionem huius particule פעל littera substantialis illorum prima scribitur cum seba. vt. 1. Reg. 16. קום משחהו idest surge & unge illum. Imperatiuus quoqꝫ secunde persone feminini singularis variationes habet sex hoc modo. פקדי פקדיני visita me. m. & f. פקדיהו visita illũ פקדיה visita illã. Plurali. פקדינו visita nos. m. & f. פקדים visita illos פקדין visita illas. Imperatiui eiusdem secunda psona masculini pluralis que est פקדו idest visitate. sex habet variatiões sic פקדוני visitate me. m. & f. פקדוהו visitate illum פקדוה visitate illam. Plurali. פקדונו visitate nos. m. & f. פקדום visitate illos פקדון visitate illas. Secunda vero persona ĩperatiui feminini pluralis que est. פקודנה easdem habet diuersitates.

De infinitiui varietatibus.

Infinitiuus vocis actiue vt פקד vel פקוד idest visitare decem habet differentias. quarum sex sunt eedem cũ imperatiuo secunde persone masculini singularis: de quibus est dictum superius. in quibus camez siue seba littere substantialis prime vertitur in hateph camez. Differentie vero q̃ adduntur in infinitiuo sunt secunde persone singularis & pluralis. & vna item persone singularis: que differt ab ea que ẽ imperatiui. vt פקדי Visitare me. m. & f. פקדך vel פקדך visitare te m. פקדך Visitare te. f. Plurali. פקדכם vel פקדכם visitare vos. m. פקדכן Visitare vos. F. Et nonnũquam hateph camez littere substãtialis prime vertitur in surec. vt Leui. 23. ובקצרכם & in metere vestrum: idest quando messueritis. Verba tamẽ vocis passiue non habent supra memoratas differentias vocis actiue: quia non possunt componi cum pronominibus: possũt tamen componi participia vocis passiue. cuiusmodi sunt hec. פקוד Visitatus פקודה Visitata פקודים Visitati פקודות Visitate. Que quidem participia componuntur cum pronominibus: habentqꝫ decem differentias sicut & nomina cum pronominibus: de quibus est dictum in superioribus: veniuntqꝫ cum eisdẽ litteris quibus denotatur numerus. genus. & persona. hoc modo. Participium passiue masculini singularis. פקוד Visitatus. פקודי Visitatus meus. m. & f. פקודך Visitatus tuus. m. פקודך Visitatus tuus. F. פקודו visitatus suus. m. פקודה visitat⁹ suus. f. Plurali. פקודנו Visitatus noster. m. & f. פקודכם visitatus vester. m. פקודכן visitatus vester. f. פקודם visitatus eorum. פקודן visitat⁹ earum. Participium vocis passiue feminini singularis cuiusmodi est. פקודה vertit he vltimam in tau: sicut est dictum cum de compositione nominum cum pronominibus dicebatur. in hunc modum sequentem. פקודתי visitata mea. m. & f. פקודתך visitata tua. m. פקודתך visitata tua. f. פקודתו visitata ei⁹ m. פקודתה visitata eius. f. Plurali. פקודתנו visitata nostra. m. & f. פקודתכם visitata uestra. m. פקודתכן visitata uestra. f. פקודתם visitata eorũ. m. פקודתן uisitata earum. f. פקודים qui visitantur פקודי uisitati mei. m. & f. פקודיך uisitati tui. m. פקודיך uisitati tui. f. פקודיו uisitati ei⁹. m. פקודיה uisitati ei⁹. f. Plurale ratione pronominis. פקודינו uisitati nostri. m. & f. פקודיכם uisitati uestri. m. פקודיכן uisitati uestri. f. פקודיהם uisitati eorum פקודיהן uisitati earum. Participium passiuum feminini pluralis: פקודות uisitate פקודותי uisitate mee. m. & f. פקודותיך uisitate tue. m. פקודותיך uisitate tue. f. פקודותיו uisitate eius. m. פקודותיה uisitate eius. f. Plurale ratione pronominis. פקודותינו uisitate nostre. m. & f. פקודותיכם uisitate uestre. m. פקודותיכן uisitate uestre. f. פקודותיהם uisitate eorum פקודותיהן uisitate earum. Et in hunc modum prime coniugationis actiue uocis inflectuntur aliarum coniugationũ uerba tam perfecta quam imperfecta. regularia & irregularia. & in his uarietatibus supra memoratis quemadmodum dictum est in preterito prime coniugationis camez littere substantialis prime uertitur in seba ut פקד idest uisitauit פקדני idest uisitauit me. Sed in secunda & tertia coniugatione apex littere substantialis prime non mutatur. Nam in secunda coniugatione hiric littere substantialis prime manet in declinatione hoc modo פקד idest uisitauit. פקדו idest uisitauit illũ. In tertia quoqꝫ coniugatione non mutatur hiric qui subiicitur he littere addite hoc modo. הפקיד idest fecit uisitare הפקידו idest fecit uisitare illum. Aliquando tamen hiric uertitur in cegol. ut. 1. Reg. 25. לא הכלמנום idest nunquam confundere eos fecimus. Atqꝫ ad hunc modum explicita est uerborum inflexio p uoces. modos. tempora. numeros & personas tam simplicium quam cõpositorum. regularium & irregularium. Reliquum est ut de ptibus orationis que dicuntur syncategorematice disseramus.

De dictionibus consignificatiuis.

Q Vemadmodũ iam supra dictũ est octo sunt partes orationis: quarum duo sunt gñalia: quõ altere principaliter & per se signant: quare possunt appellari significatiue possuntq̧ inflecti: puta nomẽ & pronomen per casus: verbum per modos & tempora: participium per vtraq̧. Altere sunt partes orationis: que non significant per se: sed cum partibus quibus iunguntur: atq̧ idcirco dicte sunt consignificatiue: neq̧ declinantur. Cuiusmodi est prepositio: que preponitur nomini & pronomini. Aduerbiũ quod additur verbo ad determinandũ in illo qualitatẽ actiõis. vt bene legit. male legit: vnde a grammaticis adiectiuum verbi dicitur. Aliquãdo etiam determinat nomen & participium. vt est valde bonus. valde doctus. Interiectionem greci non faciunt partem orationis per se: annumerant tñ illam aduerbio. latini ab aduerbio illam distinguũt. Cõiunctio est que dictiões eiusdẽ gñis cõiungit. vt deus & dominus. creat & sustentat me & te. iuste & misericorditer. Ecce quo modo. &. particula coniunxit duo noĩa. duo verba. duo pronomina. duo aduerbia. Sed aduertendum quod harũ partiũ indeclinabiliũ duo sunt gñalia. quedã nãq̧ sunt que nũquã reperiuntur nisi in cõpositione: quedã que reperiuntur etiam separate. Que non reperiuntur nisi in cõpositione: plerũq̧ sunt ppositiones & cõiũctiones. sic enĩ cõponuntur siue adherent ptibus quibus pponuntur aut quas. cõiungũt: vt efficiatur cũ illis vnũ corpus. vnde & apud grecos & latinos nõ hñt accentũ p se: sed accentũ particule insequẽtis. Cõponuntur itaq̧ particule huiusmodi cũ noĩe aut cũ verbo atq̧ etiã cũ aliis partibus orationis. & cõstant ex vna tñ littera ex accidẽtalibus preposita aut postposita dictioni cui adherent. ex quo datur intelligi quod separata nihil significat: quia in hebreo sermone nulla dictio significatiua scribitur nisi aut duabus aut pluribus litteris. Et antequam de predictis particulis differamus est aduertendum id quod supra dictũ est quod ex duabus & viginti litteris que sũt in vsu apud hebreos: vndecim. vocantur substãtiales: quia sũt de substãtia dictionis in qua veniunt: & per quas õstenditur illius dictionis significatio: neq̧ ad alios vsus deseruiunt. & sũt he. טֵמְ סֵפֶר נֶגַע צֶדֶק. Sunt alie vndecim accidentales he que sequuntur. אֶתְכֶנָה מְשֻׁלִּיבָר que nihilominus aliquando possunt esse substãtiales: quemadmodum superiores. He dicuntur accidentales quia adduntur in principio aut in fine dictionũ ad designandos in nomine aut pronomine casus. aut in verbo vices modos tpa numeros & personas. & ex his accidentalibus litteris quedam ponuntur loco articulorum siue prepositionũ & quedã ponũtur tantũ ornatus causa. Que vero ponuntur ppositionum siue articulorũ locõ sunt he. quattuor. בהלם quarum quelibet deseruit suo casui. beth namq̧ ponitur pro in p positione. & iungitur pronomini sic. בִּי in me. m. & f. בְּךָ in te. m. In te. f. בָּךְ in illo בּוֹ in illa בָּהּ. Plurali. בָּנוּ in nobis. m. & f. בָּכֶם in vobis. m. בָּכֶן in vobis. f. בָּהֶם vel בָּם in illis. m. בָּהֶן vel בָּהֵנָּה in illis. F. Quomodo beth quoq̧ noibus pponatur suo in loco dictum est in declinatione nominum. He littera vt in superioribus sepe repetitum est ponitur ad designandos casus loco articuli. Animaduertendum est preterea quod he addita in principio nominis subiecto patha vel camez tres habet vsus. primum interrogandi. vt Exo. 2. הַאֵלֵךְ וְקָרָאתִי לָךְ idest si ibo & vocabo tibi. vocatur autem hebraice. הַא הַשְּׁאֵלָה .i. he interrogationis. alterũ cũ venit per admirationis modum. vt Gen. 18. הֲשֹׁפֵט כָּל הָאָרֶץ לֹא יַעֲשֶׂה מִשְׁפָּט .i. nunquid iudex ois terre non faciet iudicium. & vocatur hebraice הַא הַתְּמִיהָ .idest he admirationis. Tertiũ relationis. vt Gen. 46. כָּל הַנֶּפֶשׁ לְבֵית יַעֲקֹב הַבָּאָה .i. ois anima de domo iacob: que venit. Et quando he venit aliquo ex his tribus modis immo alio quouis modo cũ cegol: dictio cui iungitur incipit a camez siue patha. vt Numeri. 11. הֶאָנֹכִי הָרִיתִי .i. si ego concepi. Caph vero quando p

ponitur noibus aut verbis aut participiis designat cũ prepositionem: aut sicut siue quemadmodũ. coniunctiones. vt כְּ בְּ. Sin vero quando preponitur nomini aut verbo aut participio designat relationem: sicut dictum est in suo loco vbi de relatiuis agebatur. Sed in quos vsus he accidentales littere adhiberi soleant: copiosius in vocabulario sub vnaquaq̧ littera per se agetur. Littere vero que ponuntur in fine noim ad designãdũ pronomina cũ quibus cõponũtur: iam in suo loco posite sunt. Sex vero littere que sequuntur: יֶהֶמְנוּ quõ ponũtur in fine verbi cuiuscumque cõiugationis: veniunt ad designandũ psonas aut genus. Quod si preponantur he quattuor littere אֵיתָן designatur futurũ indicatiui: vt dictum est superius. Littere vero q̃ veniunt in dictione ornatus causa siue ad designandum nomẽ verbale in hac dictione comprehenduntur הֶאֱמַנְתִּי. Quattuor preterea littere que sequuntur אַלְבַּשׁ quõ ponũtur in principio dictionũ possunt esse accidentales vel substantiales: sed in fine dictionum sp sunt substantiales. Septem vero littere que sequũtur: possunt esse accidẽtales siue ponantur in principio siue in fine. תְּכַן הַיּוֹם.

Dẽ consignificatiuis separatis. & primo de prepositione.

P Artes vero orationis que reperiuntur separate: neq̧ cõponuntur cũ noibus neq̧ cũ verbis sunt in duplici differentia: quõ alie variatur cũ copulatiua que pnomine alie tñ immutabiles sunt. Igitur prepões sic disponũtur. כְּמוֹ in. אֶל ad. in. אֵצֶל prope. iuxta. circa. secus. אֵת cũ. ad. אַחַר post postea. בַּעֲבוּר propter. per. ob. לְבַעֲבוּר propterea. חוּץ foris: extra. preter. לְפִי secũdum. לִפְנֵי corã. ante. לְבַד solũ. tñ. seorsũ. preter. מִלְּבַד preter quam. excepto. נֶגֶד cõtra: e regione. נֹכַח contra. סָבִיב circum. in circuitu. עֲבוּר trans. עַל super. iuxta propter. contra. עִם cum. עַד donec. vsq̧. בְּעַד per. pro. קָרוֹב ppe רָחוֹק longe. תּוֹךְ inter. בְּתוֹךְ intra. תַּחַת sub. subter. He prepositiones variantur in fine ad designandum personas & numeros pronominũ cũ quibus componuntur. quarũ alique in prima persona singulari non desinunt in i sicut in pronomine sed in ai. & sunt he. אַחֲרֵי לִפְנֵי עַד עַל תַּחַת Nã in prima persona veniunt ad hunc modũ. אֵלַי idest ad me. לְפָנַי corã me. עָדַי vsq̧ ad me. אַחֲרַי post me. עָלַי super me. תַּחְתַּי sub me. In secundis & tertiis personis vtriusq̧ numeri terminationes pronominum sunt he q̃ sequũtur. אֵלֶיךָ: אֵלַיִךְ ad te. m. f. לְפָנֶיךָ: לְפָנַיִךְ coram te. m. f. עָלֶיךָ: עָלַיִךְ super te. m. f. Et sic de reliquis. & omnes dictiones superius dicte variantur. preter quam que sequuntur. לְפִי secundum. חוּץ extra. preter. foris. מִלְמַעְלָה desup מַעְלָה supra. עֵבֶר trãs. מַטָּה idest infra. que iungũtur pnomini. bus postposita hac dictione מִן. hoc modo מִמֶּנִּי חוּץ idest preter me. חוּץ מִמְּךָ preter te. & ad hunc modum cum aliis pronominibus. Dictiones indeclinabiles que non cõponũtur nec variantur sunt aduerbia & coniunctiones cum interiectionibus. De aduerbio.

Inter aduerbii accidentia est significatio. Sunt itaq̧ aduerbiorum significationes complures. Temporis. אָז tunc. עַתָּה nũc. מָחָר cras. אֶתְמוֹל heri. תְּמוֹל idem. שִׁלְשׁוֹם triduo תְּמוֹל שִׁלְשׁוֹם .i. nudiustertius. אֶמֶשׁ heri. עֶרֶב vesperi. בֹּקֶר mane. כְּבָר iã. Loci. שָׁם Ibi siue illic. שָׁמָּה ibi siue illic. מִשָּׁם illinc. פֹּה hic. מִפֹּה hinc. מִזֶּה isthinc. מִתַּחַת inferius. מִמַּעַל superius. בְּכָל מָקוֹם vbiq̧. Interrogandi. אַיֵּה vbi. hoc aduerbium אֵי variatur quõ cõponitur cum pronomine. אַיּוֹ vbi. מֵאַיִן vnde. לְאָן quo vel qua. אֵי מִזֶּה vnde. אֵיךְ quomodo. אֵיכָה quomodo. מָה quid. מָתַי quando. אָנָה vbi. quo. אֵיפֹה vbi. לָמָּה quare. Negandi. בִּלְתִּי ex cepto. nisi. זוּלָתִי nisi. preter. בִּלְעֲדֵי nisi. preter. & hec tria aduerbia variantur: que vero sequuntur non variantur. אַיִן nõ. ne לֹא non. אַל non. בַּל ne. non. בְּלִי. אֶפֶס absq̧. ne. אַךְ sed. לוּלֵי nisi.

Affirmandi. כִּי ita. vtiq̧. קְרוּאָה ita est. כֹּה sic כָּכָה sic. כְּמוֹ sicut tanquam. Demonstrandi. הֵן ecce. en. הִנֵּה ecce. quod aduerbium cum in he desinat variatur. Rogandi siue optandi. נָא אָנָּא vtinam. לוּ vtinam. מִי יִתֵּן quis dabit אַחֲלַי idem. אֲהָהּ obsecro. בִּי אֲדֹנִי obsecro domine mi. Qualitatis. vt. טוֹב bene. יָשָׁר recte. רַע male. רַע מְאֹד pessime. אֱמֶת vere. נָכוֹן certe. Quantitatis. vt כַּמָּה quantũ. רַב multum. מְעַט parum. minus. מִזְעָר parum. זְעֵיר parum. Dubitandi. פֶּן ne forte. אוּלַי forte. forsitan. Congregandi. יַחַד pariter. simul. יַחְדָּו idem. כְּאֶחָד idem. Diuidendi. בֵּין inter. quod aduerbium variatur. Iungendi. גַּם etiam. quoq̧. אַף etiam. quanto magis. quod aduerbium non variatur. Iurandi. vt חַי נַפְשְׁךָ per vitam anime mee. חֵי נַפְשֶׁךָ per vitam anime tue. Diminuendi. vt מְעַט paulatim. paulisper. לְאַט paulatim. Augendi. vt מְאֹד multũ valde. יוֹתֵר magis. מְאֹד מְאֹד nimis.

De interiectione.

Interiectio quam a grecis diximus vocari aduerbii certam significationẽ. has habet particulas. הֶאָח euge. הֶאָח vah. אֲבוֹי ve. אָהָהּ heu. אַלְלַי ve. הוֹ ve. אִי ve. אוֹי ve. הוֹי ve. & hec vltima interiectio aliquando est aduerbium vocandi sicut o apud latinos.

De coniunctione.

C Oniunctionum quoq̧ sicut & aduerbiorum diuerse sunt significationes: sed frequentior est copulatiua que imprimis est que per vau scribitur: componiturq̧ cũ dictione quam coniungit. vt וַיְדַבֵּר idest & locutus est: & potest venire cum quocumq̧ alio apice preter quam cum holem. Quod si componatur cum dictiõe incipienti a littera subiecto seba tunc vau scribitur cum surec. sicut וּמְעַט idest. & parũ. atq̧ vt supra dictum est vau nunquam venit nisi in compositione. Aliquando hec coniunctio reperitur pro disiunctiua vel: siue: aut. vt Exo. 21. וּמַכֵּה אָבִיו וְאִמּוֹ idest qui percusserit patrem & matrem: quo in loco manifestum est & poni pro vel. Aliquando hec coniunctio ponitur pro cum siue quando. Nonnũquã est ad faciendam comparationem: que varietates non possunt dignosci nisi ex contextu orationis. Sunt alie coniunctiones q̃ reperiuntur separate sicut que sequuntur כִּי quia. quod. quoniam. אֲשֶׁר quod. כַּאֲשֶׁר sicut. quatenus. כֵּן quidẽ. vtiq̧. הֵן & quidem. לָכֵן propterea. אוֹ aut. vel. seu. אַךְ sed. tamen. אֲבָל sed. רַק verumtamen. הֲלֹא nonne. nunquid non. & aduersatiua אַף כִּי idest quamuis. vide etiam de significatione predictarum dictionum indeclinabilium in vocabulario de vnaquaq̧ in suo loco per ordinem alphabeti.

De modo inueniendi sores idest radicem siue primitiuum cuiusq̧ dictionis hebraice.

P Ostq̧ in superiori tractatu grammatice hebraice disseruimus de modo legẽdi & de partibus orationis tam declinabilibus q̧ indeclinabilibus, restat nũc tractare de modo cognoscendi radicem. siue primitiuum vnde alie dictiones deriuatiue habẽt originem. vt primitiuo inuento recurratur ad vocabularium hebraicũ quod procedit per ordinem alphabeti hebraici: in quo ponuntur primitiua omniũ dictionũ que in

veteri testamento continentur: & significationes earum. & in quolibet primitiuo ponuntur etiam dictiones deriuatiue que ab eo procedunt. Et quia in verbo est maior difficultas cognoscendi originem: & vtrum sit primitiuũ an deriuatiuum. quoniam non solum ab eo deriuantur alia verba & participia sed & nomina & alie partes orationis: ideo primo de illius origine agendum erit: deinde de nomine & aliis dictionibus. & ideo circa primitiuũ verbi primo est aduertendum: q̧ primitiuum quod apud hebreos dicitur שֹׁרֶשׁ sores. i. radix cuiuscunq̧ verbi vel participii & omnium dictionũ que ab eo deriuãtur sunt littere que constituunt tertiam personã singularẽ prime vel secunde coniugationis actiue vocis indicatiui modi tẽporis preteriti: vel infinitiuũ eiusdem vocis. Que cõiter sunt tres littere & nonnũq̧ quattuor vel quinq̧: sed hoc rarissime. exẽpli gña. ex פָּקַד .i. visitauit deriuãtur oĩa verba quattuor coniugationũ que continent predictas tres litteras: & etiã omnia nomina & alie partes orationis que a predicto verbo deriuãtur. sicut apud latinos Amo est primitiuũ ceterarum personarũ & modorum & temporũ & omniũ aliarũ dictionum que ab eo deriuantur Et sunt alie dictiones que a verbis non deriuãtur: quarum primitiua aliquando cõtinẽt plus vel minus q̃ tres littere. Et quia apud hebreos multe littere preponuntur vel postponuntur ipsis primitiuis in compositione: ideo oportet dare aliquas regulas: vt sciamus aliquo modo distinguere que littere sunt de substantia dictionis: & que littere non sunt de eius substantia. Circa quod sciendũ q̧ ex viginti duabus litteris alphabeti hebraici vndecim sunt semper substantiales: que in quacunq̧ dictione venerint: sunt de substantia illius dictionis: & constituunt significatũ & primitiuũ eiusdem dictionis: & reiici nõ possunt. sunt enim que sequũtur ג ד ז ח ט ס ע פ צ ק ר Que his quattuor dictionibus comprehẽduntur טֵמְ סֵפֶר נֶגַע צֶדֶק. Ex quibus litteris due sunt duplices. s. פ pe. & צ sadic. alie vero vndecim que sequũtur põt esse accidẽtales. s. א ב ה ו י כ ל מ נ ש ת & ex quibus tres sunt duplices. s. caph. mem. nun. & comprehenduntur predicte vndecim littere his tribus dictionibus. אֶתְכֶנָה מְשֻׁלִּיבָר. he enim vndecim littere vel quelibet earum possunt esse substantiales sicut alie vndecim supradicte: & possunt esse accidentales ad denotandum numerum vel personam aut casum vel cõiugationẽ. modos. tempora. prepositionem vel articulum aut pronomina affixa de quibus in grammatica dictũ est. Et aliquando adduntur maiori ex parte nominibus causa ornatus: & aliquẽ earum ponuntur aliquãdo loco vocalium. Que enim ponũtur in fine verborum ad denotandum numerum vel personam aut genus: sunt sex que sequuntur. ת ה ו י מ נ Que hac dictione comprehendũtur יֶהֶמְנוּ. Que vero preponuntur ad denotandum coniugationem vel vocem passiuam hac dictione comprehenduntur. הִנֵּה. Que autem preponuntur in futuro sunt quattuor: que hac dictione comprehenduntur. אֵיתָן. Que ponũtur in fine nominum aut verborum ad denotanda pronomina que cum eis componuntur: sunt que sequuntur. ה ו י כ ם ס נ ן. Que in compositione ponuntur pro coniunctione vel articulis aut relatiuis vel prepositionibus sunt septem: que his duabus dictionibus continentur. וְהַשְׁכֵּל בָּם. Nam littera vau quando venit in principio dictionis: non est de substantia eiusdem dictionis: sed ponitur pro coniunctione. vt infra dicetur: & etiam in fine dictionis vau vel iod non possunt esse substantiales nisi in paucis admodum locis. Et ista littera. ה. he. ponitur aliquando in principio dictionis loco articuli: sicut in nostro vulgari dicitur. el. la. los. las. Et aliquando ponitur interrogatiue vel admiratiue: vt supra in grammatica dictum est. Et ista littera. ש. Sin. ponitur aliquando pro hoc

relatiuo q̃ui.que.quod.omnis generis & vtriusq̧ numeri. Et
ista littera.ב.beth ponitur pro prepositione in.ל. lamed vero
articulus est datiui casus vel genitiui:ponitur etiam aliq̄n pro
ad.Et ista littera.מ.mem ponitur loco prepositionis.a. vel ab
de.ex. Littere vero que ponũtur aliq̄n loco vocaliũ:sunt q̃t
tuor.s.אהוי.Et est notãdum quod iste quattuor littere אנלש
Quando ponuntur in fine vel in medio dictionis semper sũt
substantiales:alie vero septem que his duabus dictionibus cõ=
prehendũtur תכן היום possunt esse accidentales: siue ponan
tur in principio siue in fine dictionis. Littere vero que ad=
duntur aliq̄n dictiõibus causa ornatus:sunt sex:que hac dictio=
ne comprehenduntur.s.הֵאָמַנְתִי. Sunt preterea aliqua verba
que in processu coniugationis aliquando amittunt unam litte
ram ex tribus substantialibus:aut duas.& hoc quattuor modis
Primo quando amittunt primam litteram substantialem:secũ
do quando amittunt mediam.tertio q̄n amittunt vltimã.quar
to quando amittunt primam &vltimam. Verba uero que amit
tunt primam litteram substantialem:sunt illa quorum prima
littera substantialis est una ex his tribus.s. ילנ ut יָדַע.i.sciuit
לָקַח.i.accepit.נָגַשׁ.i.accessit.Et ista littera.ל.lamed tantũmõ
amittitur in predicto verbo לָקַח lacach.s.in futuro & in impe
ratiuo & infinitiuo:vt supra dictum est. Que vero amittunt
litteram mediam:sunt illa quorum littera substantialis media
est uau uel iod. ut שׁוּב idest reuertere בִין idest intelligere: quo
rum ũerborum infinitiuus continet tres litteras substantiales.
Que uero amittunt ultimam:sunt illa que desinunt in. ה.ut
גָלָה.i.reuelauit.uel illa quorum littera ultima duplicatur. ut
רָבַב.i.multiplicauit:quoniam tunc vna ex illis amittitur in di
scursu coniugationis. Que vero amittunt primam & vltimã:
sunt illa quorum littera substantialis prima est.נ. & vltima est.
ה.vel.נ.ut נָטָה.i.tetendit נָתַן.i.dedit. Et ut ea que supra di
cta sunt manifesta fiant:ponamus exemplum in aliquibus uer
bis & nominibus:ut possimus discernere que littere sunt sub
stantiales ex eorum primitiuo:& que sunt accidentales. & que
deficiunt. Esto exempli gratia hoc uerbum וְהִלְבִּישׁוּהוּ quod in
hebreo est vnum verbum compositum:& significat:& fecerũt
indui eum. In quo prima littera que est uau ponitur pro con=
iunctione. Et secunda littera que est he & quinta que est iod de
notant uerbũ esse tertie coniugationis. Septima littera que est
vau denotat tertiam personã pluralem. octaua & nona littera
que sunt he & uau:denotant pronomen singulare tertie perso
ne.s.eum uel illum:quod cõponitur cũ predicto uerbo. rema=
nent igitur tres lr̃e.s.לבשׁ que in tertia p̄sona singulari indica
tiui prime coniugationis faciunt לָבַשׁ.i.induit. q̃d est primiti
uum supradicti uerbi. Ponamus iterum exemplũ in uerbis
defectiuis.& esto exempli gratia hoc uerbum יִתְּנֵנִי.i.dabit me
in quo iod prima designat tertiam personam futuri: & nun &
iod vltime constituunt pronomen prime persone.s.me:quod
componitur cum predicto verbo.remanent itaq̧ due littere.s.
ת. &.נ.& quia predictum verbum est nature verborum defecti
uorum:que in processu coniugationis amittunt nun litteram
substantialem primam: ideo addendo nun predictis duabus
litteris in principio fit נָתַן.i.dedit:quod est primitiuum supra
dicti verbi Ponamus exẽplum in vno nomine. s. תַּרְבּוּת.i.
incrementum vel multiplicatio:in quo tau prima est ex litteris
הֵאָמַנְתִי.que aliquãdo addũtur in principio nominis:vt supra
dictum est.tau vltima denotat genus femininum.vau vero po
nitur loco.u.vocalis.remanent ergo due littere. s. ב ר: cuius
primitiuum est רָבָה siue רָבַב.i.multiplicauit. quia vt dictũ est
ה.finalis primitiui & littera que duplicatur: aliquando amitti
tur in deriuatiuis. Ponatur iterum exemplum in alio nomi
ne.s.בְּמִשְׁמַרְתֶּךָ.i.in custodia tua. cuius primitiuum est שָׁמַר.i.
custodiuit. quia littera prima que est beth ponitur pro preposi
tione in:& littera mẽ que sequitur est de litteris que adduntur
in principio nominis: vt supra dictum est.tau vero denotat ge
nus femininũ:chaph vltima designat hoc pronomen tua: q̃d
componitur cum predicto nomine. Et hec hactenus dicta sint
de primitiuis verborum. circa cognitionẽ vero primitiuorũ
nominis & aliarum dictionũ indeclinabilium que a verbis nõ
deriuantur est aduertendum q̧ in primis sunt reiiciende om=
nes littere accidentales: que denotant numerum:articulum:si
ue prepositionem:& litteras que addi consueuerũt ornatus cau
sa. vel que designant pronomina que cum illis componuntur:
quemadmodum de nominibus verbalibus supradictũ est. qui
bus reiectis littereque remanent substantiales sunt:vt exempli
gratia לַאֲבוֹתֵינוּ.i.patribus nostris. tolle lamed datiui. vau &
tau & iod designãtes pluralem.& nun & vau designantes pro=
nomen possessiuũ prime persone pluralis. relique sunt aleph
& beth hoc est ab אָב. vt in prima dictione vocabularii.
Et quia ad inueniendũ primitiuum cuiuscũq̧ dictionis deri=
uatiue oportet habere noticiam grammatice hebraice: in qua
plenius ea que predicta sunt continentur: quod non omnibus
contingit:cum etiã apud ipsos hebreos vsu magis quã arte di=
scant bibliam hebraicam:& vix inueniatur in eis vir doctus in
sua grammatica:ideo in biblia quã imprimendam curauimus
ãnotabuntur in margine primitiua dictionũ quarum inuentio
non esset facilis omnibus Veruntamen in aliquibus dictio=
nibus non erit opus adnotare primitiua in margine: videlicet
in illis que continent litteras primitiui nec plus nec minus:quã
uis in significato vel in apicibus sit aliqua differẽtia. vt דֶּבֶר.i.
mors vel pestis: cuius primitiuum est דִּבֵּר.i.locutus est.et פֹּקֵד
.i.visitans cuius primitiuum est פָּקַד.i.visitauit. Item si in
principio dictionis sunt littere primitiui: quãuis postea habe
at alias lr̃as accidẽtales: nõ ponetur eius primitiuũ in margine
vt אִמְרָתִי.i.verbum meũ: cuius primitiuum est אָמַר.i. dixit.
Item si dictio incipit a littera vau& post illam immediate conti
net litteras primitiui: tunc non notabitur primitiuum:quia
vt supra dictum est littera vau in principio dictionis semper
ponitur pro coniunctione: & nunquã est de litteris primitiui
exceptis duobus locis tãtum: & aliquibus nominibus propriis
vt patet in vocabulario. Item si post aliquam istarum quinq̧
litterarum ב ה כ ל מ que ponũtur in principio dictionis
pro articulis vel prepositionibus si immediate sequuntur litte
re primitiui:non ponitur primitiuum in margine. Et quia
predicte quinq̧ littere aliquãdo sunt de substantia dictionis si=
ue de eius primitiuo: ideo quando sunt accidentales & ponun
tur pro articulis vel prepositionibus: notantur quodam apice
desuper imposito hoc modo ב̂ ה̂ כ̂ ל̂ מ̂ Et quia in trãslatio
ne chaldaica quam etiam fecimus imprimi iste quattuor litte=
re א ה ו י frequentius ponuntur loco vocalium quam in he=
breo: ideo si his demptis dictio continet litteras primitiui: non
erit opus signare primitiuum in margine. Item quia in predi=
cta lingua caldaica littera daleth est articulus genitiui casus: ideo
quando non est de substantia dictionis: notabitur predicto api
ce hoc modo ד̂ & si post talem litteram sequantur littere pri=
mitiui:non ponetur in margine.& de his dicta sufficiant.

Explicit grãmatica hebraica nouiter imp̄ssa in hac p̄cla
rissima cõplutensi vniuersitate. De mãdato ac sumptibus re
uerẽdissimi in xp̄o patris & dñi: dñi. F. Francisci Ximenez
de Cisneros Cardinalis Hispanie Archiep̄i Toletani & his=
paniarum primatis ac Regnorum castelle Archicancellarii.
Industria & solertia honorabilis viri Arnaldi Guillelmi de
Brocario artis impressorie magistri. Anno dñi. M.D.xv.
mensis Maii die vltima.